

UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 01661234 3

UNIVERSITY
OF
TORONTO
LIBRARY

Digitized by the Internet Archive
in 2007 with funding from
Microsoft Corporation

1911年

中華民國元年

一月

二十日

星期一

晴

今日無事

下午

散步

歸

晚

PRAEFATIO.

Rudolfus Schoell cum praematura morte nobis eripiebatur, imperfectam reliquit Iustiniani novellarum editionem, quam ante finem anni 1893 se absoluturum esse speraverat. Circumspiciens igitur Theodorus Mommsen eum, qui intra idem fere temporis spatium finem rei imponeret, tandem in me incidit, qui non sine aliqua dubitatione opus suscepi et fortasse detrectassem, si omnes rei difficultates tunc cognitas habuissem. Illud certe spero, qui de meis quoque curis sententiam laturi sint, reputaturos esse, quam aliena sint haec studia ab homine philologo longe diversas res tractare solito.

Sed ut missis ambagibus ad ipsam rem transeam, cum diem obibat Schoell, typis impressae erant nov. I—CXXXIV c. 13 p. 688 (fasc. X—XIV = vol. III fasc. I—V); sequentia usque ad nov. CLXIII p. 750, 15¹) paene adeo erant perfecta, ut typis tradi possent; praeterea schedae tantum sanequam exiles aderant ad novellas quinque ultimas spectantes, notulae paucissimae ad edicta, appendicis edendae subsidiorum nec vola nec vestigium. Ea igitur usus sum ratione, ut quaecunque Schoellium servaturum fuisse putarem, ipse quoque servarem; ubi ille ad certum iudicium se non pervenisse significasset, meum utnunque sequer ingenium; errores si quos detegebam, tacite sustuli. Praefationem qualem confecturus fuerit, prorsus incertum; studia certe ad textus historiam adumbrandam fecisse videtur perpauca. Duplicem igitur veniam mihi oblatum iri spero, quod subsidia ad hanc editionem adhibita enumerare satis habeo.²)

Iustiniani igitur novellarum (τῶν μετὰ

τὸν κώδικα νεαρῶν διατάξεων) syllogae olim extiterunt plures, ex quibus melius novimus tres:

I. collectionem 168 novellarum

II. eam qua usus est interpres latinus vetus (Authenticum)

III. eam ex qua Iuliani epitome latina fluxit.

Collectio autem 168 novellarum facta est Constantinopoli Tiberio regnante nititurque sylloge vetustiore Iustiniani novellas usque ad annum fere 544 latas comprehendente, cui additae sunt et eiusdem imperatoris leges recentiores et Iustini quattuor (CXL. CXLIV. CXLVIII. CXLIX), Tiberii tres (CLXI. CLXIII. CLXIV), praefectorum praetorio formae tres (CLXVI—CLXVIII). Continebat eas quoque leges, quae latina lingua conscriptae erant, versione graeca non adiuncta. Hanc collectionem integram codex exhibet nullus (paene integram M), sed omnibus subsidiis adhibitis paene integram restituere possumus, talem fere qualem in hac vides editione.

Ex hoc ipso corpore fluxit epitome quam Theodorus scholasticus Hermopolitanus, qui codicis quoque breviarium graecum conscripsit nec multo post annum 575 fuisse videtur. Inscribitur ea in codice unico sic: Σύνομος τῶν νεαρῶν διατάξεων σὺν παραπομπαῖς τῆς κειμένης ὁμοίως διαρρέσεως πῆ μὲν ἐν τῷ κώδικι, πῆ δὲ ἐν αὐταῖς ταῖς νεαραῖς, Θεοδώρου σχολαστικοῦ Θηβαίου Ἐρμοπολίτου. Disposuit rem ita, ut numerum rubricam exordium sequatur epitome, cuius singulis capitibus subiunguntur παραπομπαί i. e. mentiones eorum Codicis, vel ipsarum Novellarum locorum, qui ad constitutionem intellegendam aut illustrandam idoneae videntur; subscriptiones semper adduntur. Edidit ex codice Athoo maximae laurae 37 saec. XI (qui desinit in nov. CLXVI verbis τὰ τοῖς τῶν χρόνων) Zachariae Ἀνέκδοτα Lips. 1843. p. 1—165.

1) Hinc igitur prima persona (*correci* etc.) non iam Schoellius designatur. Asterisco, quo suas emendationes distinguere solebat ille, usus non sum.

2) Cf. F. A. Biener Geschichte der Novellen Iustinians. Berlin 1824. Zachariae von Lingenthal Gesch. d. griechisch-römischen Rechts.³ Berlin 1892. P. Krueger Gesch. d. Quellen und Litt. d. röm. Rechts. Lpz. 1858 p. 355 ss.

Corpore 168 novellarum usi sunt etiam qui Leone imperante (886—911) compilarunt Basilica. Quot et quas novellas receperint, discimus e scholio quod e Tipuciti codice Vatic. 853 bombycino(?) saec. XIV f. 500^r (ubi extat in fine libri LX Basilicorum) primus edidit Alemannus in notis ad Procopii hist. arc. XIV p. 78, deinde Heimbach ed. Basil. II p. VIII: *χαρὶ δὲ εἰδέναι, ὅτι ρξή' νεαράι συνετέθησαν παρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ. ἐξ αὐτῶν ρμα' ἐτέθησαν εἰς τοὺς προσφόρους τίτλους τῶν ξ' βασιλικῶν βιβλίων, αἱ δὲ λοιπαὶ ἑπτὰ καὶ εἰκοσι παρεσιωπήθησαν, ἧγουν β'. ε'. ζ'. ζ'. θ'. ια'. μ'. ν'. νδ'. νε'. νς'. νη'. ξη'. οδ'. οε'. ος'. οθ'. πγ'. πδ'. ρη'. ρς'. ρκλ'. ρκθ'. ρλζ'. ρμ' καὶ ρμθ' (cf. Biener 135). Scholium est antiquissimum aut certe ad codicem spectat antiquissimum; nam sequenti aetate numerum novellarum in Basilicorum codicibus omissarum in dies crevisse testantur Michael Psellus in *συντόμῳ διαίρεσει τῶν νεαρῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ* (edidit Heimbach *Ἀνέκδοτα* II Lips. 1840 p. 234) et index reginae qui dicitur (editus ibidem p. 237 e cod. Paris. 1349 s. XI) qui enumerat 168 novellas addens aut num in Basilicis desint aut ubi extent. Hi igitur plane consentiunt de eis, quas deesse dicit scholiasta (nisi quod tacet Psellus de nov. IX. XI latinis et de LIV. LV. CXLIX, ind. reg. de IX), sed uterque plures addit aut partim easdem partim diversas. Addunt enim Psellus et index nov. XXXVIII. LXII (lat.) LXVII. LXXVII. CI. CIV (lat.) CV. CXXVII. CXXXIX. CXLI. CLIV, Psellus solus CLXI (sed *ρξγ'* reponendum puto pro *ρξα'*), index solus X. XIX. XXXIII (lat.). XXXIV (lat.). XLV (falso). LXV (lat.). LXX. CX. CXXXVIII (lat.). CXLVII. CXLVIII. CLXIII(?). Etiam plures absunt a codicibus Basilicorum qui supersunt.¹⁾ — Quae autem receptae sunt plerumque integrae non manserunt; omiserunt enim Basilicorum redactores semper epilogos cum subscriptionibus, plerumque rubricas inscriptiones prooemia (prooemia, rarior inscriptiones, nonnumquam attulerunt scholia Basilicorum, totarum novellarum interdum epitomas Theodori), praeterea ex ipsis constitutionibus quae eis minus videbantur necessaria. Latinarum summas receperunt Theodori (XXIII. XXXV. XXXVI. XXXVII. LXII. LXXV. CIV. CXI. CXIV. CXXXVIII. CXLIII. CL) atque etiam paucarum graecarum (LI. CXXI. CXXII? CLXV).²⁾*

1) Etiam aliunde constat iam XI. et XII. saeculo codices extitisse decurtatos: Heimbach VI p. 159. Inde quod novellae a scholiasta commemoratae etiam in codice L omittuntur neque ullae praeter eas nisi Latinae paucae, novellarum delectum in hoc codice extantem Basilicis non multo recentiorum esse colligitur.

2) Id quoque evenisse, ut posteriores loco verborum integrorum antiquitus receptorum summas

Basilicorum libri sexaginta qui olim fuerunt non omnes servati sunt; desunt enim 19. 31—37. 43. 44. 53—59. Sed in his quae infuerint novellae plerumque discimus ex indice reginae eisque qui insunt in codicibus Coislino et Parisino Tipucitique paratitlis¹⁾, partim etiam e synopsi alphabetica. Fuit igitur in B

1. 31 t. 5, 1: nov. LXXXI

1. 35 t. 11, 81: nov. CVIII t. 18, 1: nov. CLVIII t. 20, 2: nov. CVII

1. 36 t. 1, 7: nov. CLIX

1. 37 t. 11, 1—4: nov. LXXII t. 12, 1: nov. XCIV t. 12, 2: nov. CLV

1. 48 t. 26: nov. CLVI

1. 55 t. 14, 1: nov. CLVII t. 14, 4: nov. CXXII t. 14, 5: nov. CLVI

1. 57 t. 5: nov. CXXX t. 8: nov. CXVI t. 9: nov. LXXXV t. 19, 1: nov. CLII

1. 59 t. 4, 1: nov. XLIII t. 4, 2: nov. LIX

De ceterarum quae nunc desiderantur locis pristinis coniecturas proponit Biener 583 (cf. Heimbach VI 416 ss.).

Basilicorum editiones extant duae, quarum alteram curavit Annibal Fabrot Parisiis^{B'} 1641—1647 septem volumina complectentem, qui hos edidit libros hisce usus codicibus:

1. 1—18, 2, 16 e codice Paris. 1352 membr. saec. XIII qui textum habet decurtatum

1. 20—30 e codice Paris. 1348 bomb. saec. XIII

1. 28. 29 e codice Paris. 1354 chart. a. 1556 (apographo codicis Laur. 80, 11)

1. 38—42 e codice Paris. 1345 membr. saec. XII

1. 45—48 e codice Paris. 1349 membr. saec. XI et 1354

1. 60 e codice Paris. 1350 membr. saec. XIII.

Supplementum dedit Reitz Lugd. Bat. 1765, qui 1. 8 edidit e codice Leidensi, qui fluxit ex Escorialensi deperdito, 1. 49—52 e codice Parisino 1357 chart. saec. XV.

Alteram editionem paravit G. E. Heimbach (sex voll., Lips. 1833—1870) his praeter editiones Fabroti et Reitzii usus auxiliis:

ad 1. 1—9 codice Coisl. 151 bomb. saec. XIV (non saec. XI)²⁾

ponerent, hoc confirmo exemplo: nov. XVII extat in B 6, 3, 22—38, sed in cod. Paris. 1352 nil inest nisi quorundam capitum summae. — Verba Iustiniani haud ita magnum in B passa sunt detrimentum, nisi quod vocabula latina semper in graeca mutata sunt; ceterum et hic et alias tenendum est, accuratam Basilicorum recensionem nondum extare.

1) Paratitla librorum 1—12 edidit Heimbach II 753 e codice Vatic. 853 pessime ut solet (cf. Brandeone bull. dell' ist. di dir. rom. I 107 ss.); ex sequentibus quaedam adnotavit in notis indicum quos supra dixi. Tipucitus fictum ex *τι ποῦ κείται*: cf. Heimbach II p. VII ss. *ἀνέκδ.* I 220 s.

2) Ne hunc quidem librum integrum esse demonstrant Krueger Zeitschr. f. Rechtsgesch. IX 193 Za-

- ^{B^c} ad l. 11—14 codice Coislin. 152 membr. saec. XIII vel XIV
^{Bⁱ} ad l. 28. 29 codice Laur. 80, 11 membr. saec. XII.

Praeterea ad l. 46—48 Parisinum 1357 denuo contulit frater, ad l. 60 Paris. 1350 Tischendorf, ad l. 49—52 interdum adhibuit Vatic. 2075. Supplementum edidit Zachariae Lips. 1846 ll. 15—18 pleniores publicans e cod. Cypolitano (nunc Berol.). In libris igitur 10. 20—27. 30. 38—42. 45. 49—52 solis fere nitimur Fabroti et Reitzii editionibus, in ceteris praeterea collationes habemus minime fideles.

- ^{B^a} E Basilicis integris fluxit synopsis alphabetica scholiis instructa saeculi decimi fere medii (*ἐκλογή καὶ σύνοψις τῶν βασιλικῶν ἐξήκοντα βιβλίων σὺν παραπομπαῖς κατὰ στοιχείον*), quam edidit post Leunclavium (Basileae 1575) Zachariae Jus Graeco-Romanum V. Eiusdem temporis est eclogae librorum 1—10, quae olim Theodori nomine iniuria ferebatur; cuius codice Meermanniano usus nonnulla protulit Heimbach (cf. I p. XI).

Non eiusdem momenti cuius Basilica duae similes sunt collectiones antea factae, *ὁ πρό- χειρος νόμος* (Prochiron) publicatus a Basilico Constantino Leone imperatoribus inter annos 870 et 878 (ed. Zachariae Heidelberg 1837) et *ἐπαναγωγή τοῦ νόμου* (Epanagoge) a Basilio Leone Alexandro imperatoribus inter annos 879 et 886 edita (ed. Zachariae collectio librorum iuris Graeco-Romani. Lips. 1852). Uterque liber eiusdem fere est argumenti ita, ut ordo solus differat; uterque paene totus ex Iustiniani libris conflatus est paucissimis recentibus legibus receptis; uterque et ipsis novellis utitur (recensione tamen, ut videtur, a corpore 168 novellarum diversa) et Theodori interdumque Athanasii epitome. Sicubi a novellarum verbis hi libri suo arbitrio recedunt, varietates non semper commemoratae sunt, sed eae fere solae, quae e traditione novellarum diversa derivandae esse videntur. Locos novellarum in Epanagoges scholiis citatos non respexit Schoell.

Et Prochiron et Epanagoge postea aucta sunt. Prochiron auctum circa annum 1300 compositum (ed. Zachariae JGR VI) epitomis potius et Basilicis et ceteris fontibus usum est quam ipsis novellis ideoque rarissime commemoratur.

Epanagoge aucta (ed. Zachariae JGR IV 171 ss.) saeculi X. exeuntis novellas addidit ex Athanasio et appendice eclogae (p. VII).

Partim e Prochiro Athanasio Theodoro, partim e fontibus nobis incognitis novellarum

summaria brevissima hausit *ἐκλογή νόμων τῶν ἐν ἐπιτόμῳ ἐκτεθειμένων καὶ εἰς ν' τίτλους διηρησομένων* (Epitome) a Constantino Porphyrogeneto anno 920 edita. Titulos 1—23 edidit Zachariae JGR II 265 ss., 24—50 JGR VII (loci novellarum indicantur p. 211). Raro attulit Schoell.

Collectio 168 novellarum adhibita esse videtur in libro qui inscribitur *περὶ χρόνων καὶ προθεσμιῶν ἀπὸ ῥοπῆς ἕως ἐκτὸν ἐνιαυτῶν* (vulgo *αἱ ῥοπαί*, ed. Zachariae Heidelberg 1836), sed cum interdum numeri citentur ab hac sylloge alieni, diversam collectionem excerptam esse suspicatus est Zachariae (72 ss. cf. 265 s.), sed huius numeros postea auctoritate corporis 168 novellarum in dies crescente immutatos esse. Verum cum unus adhuc notus sit codex saeculi XIV, retinendum est iudicium.

Alterius novellarum collectionis integram habemus versionem latinam, quod Authenticum vulgo dicitur. Continet 134 Iustiniani constitutiones, quae omnes etiam in corpore 168 novellarum fuerunt praeter 121 (edictum VIII); ex his e graeco versae sunt pleraeque, ipsas latinas Iustiniani constitutiones haec sylloge continet 18 (IX. XI. XVII. XXIII. XXXIII—XXXVII. LXII—LXV. LXXV. CXI. CXIV. CXXXVIII. CXLIII). Loquitur de hac re scholion sub-obscurum quod extat in codice Vindobonensi ante Authenticum f. 51^r et in Neoburgensi (V contulit Schoell, Neob. Heimbach. Leviora omitto): *Centum* (om. V in spatio vacuo) *viginti et duae constitutiones sunt; sed error factus est superius intra (inter Neob.?) centesimam sextam et centesimam octavam, ubi centesima septima esse debuit. Set quia in codice (in codice om. V) antecessoris idem error est et ille secundum suum codicem nobis transmissionem (-ones V) fecit, melius esse dixi libri, corr. Zach.) non emendare numerum. Hae (hec V, hec Neob.) sunt quae interpretatae sunt, quas tantum (tamen Neob., an etiam?) in codice graeco habemus. Sunt autem et quaedam latinae inmixtae graecis, quaedam inter graecas tantummodo sunt. Non extant (etiam libri, corr. Zach.) in praesenti codice centesima vigesima (om. V) secunda, centesima vigesima quarta (c. v. qu. om. Neob.), centesima vigesima quinta, centesima vigesima octava, centesima tricesima, centesima tricesima secunda. De hoc scholio disseruerunt Biener 575 s. Heimbach proll. Auth. LXIII. CCCXVI Zachariae Sitzungsber. d. Berl. Ak. 1882, 1000 ss. Zachariae omnino non ad Authenticum, sed ad Iulianum spectare et anno 555/6 conscriptum esse dixit assentiente Kruegero Gesch. d. Quellen 357, 29. At verisimillimum est haec scripta esse a medii aevi homine aliquo, qui Authentici codicem comparavit cum codice collectionis 168 novellarum la-*

finas etiamtum constitutiones continente. Codicem antecessoris dicere videtur non Iuliani, sed ipsius Authentici quem habuit eius praceptor. Ad ipsos codices V et Neob., etiamsi numeros corruptos esse statuas, haec verba non quadrant; sed in utrumque pervenire potuerunt e libro, qui revera talis erat. Sed ut haec missa faciamus, est Authenticum versio latina (ut omittam paucas illas quae antiquitus latinae fuerunt) collectionis aetatis Iustinianae corpori 168 novellarum similis secundum tempus fere digestae ipso sexto saeculo confecta; nam etsi vitis stultissimis scatet, a Iustiniani dicendi genere non multum recedit. Zachariae l. c. 993 ss. eam esse syllogen coniecit, quae facta sit paulo post annum 554, cum secundum Iustiniani sanctionem (app. VII 11) leges post codicem datae in Italiam transmitterentur. Sed haec coniectura vel ideo falsa est, quod deest ipsa constitutio pro petitione Vigili (app. VII) et quod inest lex anno 563 lata, nov. CXLIII (cf. ad p. 708, 18). Novam Authentici recensionem continet haec editio, de cuius subsidiis infra dicturus sum.

Tertiam collectionem novimus imprimis ex Iuliani¹⁾ antecessoris Cpolitani epitome latina. Confecta haec est secundum syllogen 124 novellas et graecas et latinas complectentem post annum 555 (c. 117 data est k. Iun. a. 555) Iustiniano regnante institutam; inest nulla quin etiam corpore 168 novellarum recepta sit praeter c. 29, quae respondet edicto III. Ordo primorum et extremorum ratione carere videtur, c. 40—117 secundum tempus collocatae sunt (nec tamen nimis diligenter), c. 40—111 eodem ordine quo in corpore 168 novellarum extant. De suo Iulianus addidit paucissima (cf. cap. CLXIII); inscriptiones proemia epilogos omisit, verba Iustiniani raro presse secutus est (cf. c. CXI. CXV), plerumque contraxit; subscriptiones subiecit semper, sed haud raro omiserunt librarii. Ad ipsa igitur novellarum verba restituenda momenti est Iulianus haud ita magni, eo maioris ad subscriptiones, praesertim cum codicibus tradatur vetustissimis. Ex quibus qui in hac editione commemorantur hi sunt:

^{Iul.^b} Berolinensis (antea Rosnyanus, olim Pithoanus) lat. 269 in fol. saec. VIII—IX (Haenel p. IV cui est 4) continet Iulianum totum cum appendice, de qua infra dicturus sum. Subscriptiones saepe omittuntur; quae insunt descripsit Schoell.

^{Iul.^p} Parisinus lat. 4568 (olim Ranconeti) in 4° saec. IX (ita Omont) continet Iulianum f. 2^v—165^v cum subscriptionibus omnibus, appendicem f. 171^r—179^v. Contulit Haenel

(cui est 2); nov. CXLIII (de qua ante nonnulla enotaverat Krumbacher) et app. I. VII Mommseno intercedente liberalissime Girard.

Vindobonensis lat. 2160 saec. X—XI ^{Iul.^v} (Haenel VI cui est 5) habet Iulianum f. 2—162^r, appendicem f. 162^v—183^v. Subscriptiones post const. XVIII omittit paene omnes, quae insunt descripsit Krueger. Idem contulit nov. CXLIII; app. VIII Mommseno intercedente L. Hartmann.

Vercellensis bibl. capit. saec. X (Haenel VII cui est 6) exhibet Iulianum cum appendice, subscriptiones servat paucas. Contulit G. E. Heimbach.

Raro affertur Sangallensis 1395 saec. VII qui septem foliis nunc valde evanidis continet cap. CCCXLVI—CCCLXII cum subscriptionibus (contulit Haenel) et Paris. lat. 4418 saec. X (contulit Haenel).

Appendix Iuliani comprehendit leges et ex Authentico desumptas (quarundam etiam summas) et aliunde non cognitatas. Praeter codices quos modo nominavimus commemorandi sunt hi:

Mediolanensis bibliothecae Trivulzianae saec. IX (Haenel III cui est 3a). Varietatem ad app. VII a comite di Vesme accepit Haenel.

Coloniensis (olim Wallraffianus) X 8 ^{Iul.^c} saec. XII (Klenze Zeitschr. f. gesch. Rechtsw. VIII 132) adhibitus a Schoellio (qui ipse contulit) ad XXXIV. CXLIII.

Utinensis ecl. metrop. saec. X (Haenel VIII cui est 7. Habet etiam subscriptiones nonnullas) solus exhibet app. II. III. VI. IX. Contulit Haenel.

Appendicis igitur ratio haec est (ea tantum affero, quae ad hanc editionem pertinent; uncis includo summas):

Utin. (134). 34. (65). 114. 143. 138. (140).

(121). ap. 6. 9. 7 n. 140 ap. 1—3

Paris. 143 ap. 7 n. 140 ap. 1

Triv. 143 ap. 7 n. 140 ap. 1

Berol. (134). 34. (65). 114. 143. 138. (121). 134. 117, 1. 2¹⁾

Vindob. 34.²⁾ 114. 143. 138. (121). 134. 117, 1. 2 ap. 8

Vercell. 34. (65). 114. 143. 138. (121).

Ex editionibus vetustioribus duae mentione dignae sunt, Miraei (Lugduni 1561), qui imprimis Ranconeti codice (Iul.^v) usus est, et Pithoei (Basileae 1576), qui praeter alios ignotum quoque adhibuit librum app. II. III continentem. Hoc saeculo Iulianum edidit subsidiis plenissimis instructus G. Haenel Lipsiae 1873.

1) Eadem sunt in codice Haeneliano praeter n. 117 c. 1. 2.

^{Iul.} 1) *Ἰουλιανῶν σχολαστικῶν* vel *ἀντικένσσορος* carmina extant Anth. Pal. IX 481 XI 367—369.

2) Exciderunt nov. 34 finis et 114 initium (cf. ad 241, 10. 533, 15) et nov. 65 summa.

Praeter has tres collectiones aliarum
Ath. vestigia deprehendimus haud pauca. Athanasii scholastici Emiseni *ἐπιτομή τῶν μετὰ τὸν κώδικα νεαρῶν* Iustino imperante confecta est ex collectione novellarum fortasse ab ea quae postea in corpus 168 novellarum transiit haud diversa; insunt enim omnes praeter CXXXVIII. CXXXIX. CXLI. CXLVII. CXLIX—CLII. CLX. CLXI. CLXIII—CLXVIII.¹⁾ Ex his Tiberii sunt CLXI. CLXIII. CLXIV, eparchica CLXVI—CLXVIII. Unius novellae adest epitome, quae neque ipsa corpore 168 novellarum recepta est neque quae ei similis sit: 20, 5. Universa materia digesta est in titulos viginti duos rubricis distinctos (velut primus inscribitur *περὶ ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν καὶ μοναχῶν καὶ μοναστηρίων*), his singulae subiunguntur constitutiones addita rubrica inscriptione subscriptione. Rubricae ab eis quae in corpore 168 novellarum sunt saepe diversae haud raro concinunt cum eis, quas praebent Theodorus et Authenticum. In fine singulorum titulum subnectuntur paratitla ex ipso Athanasio hausta. — Edidit Athanasii epitomen Heimbach *ἀνέκδ.* I uno fere usus codice Paris. 1381 saec. XI non integro.

Coll. const. eccl.

Hac epitome usus est is, qui edidit collectionem constitutionum ecclesiasticarum tripertitam quae vulgo dicitur (*νόμος Ἰουστινιανοῦ βασιλέως. συναγωγή τῶν εἰρημένων ἐν τῷ κώδικι καὶ τοῖς διγέστοις καὶ νεαραῖς διατάξεσι περὶ ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν καὶ μοναχῶν καὶ πραγμάτων εὐαγίων, ἔτι δὲ καὶ Ἰουδαίων καὶ αἰρετικῶν*). Huius tertio capite 34 novellarum continentur epitomae Athanasianae eae, quae in tribus primis insunt Athanasii titulis; ex sequentibus titulis nonnullae citantur in huius capituli paratitlis, praeterea etiam in capituli primi paratitlis nonnumquam novellarum mentio fit. — Edita est secundum Fabroti recensionem in Voelli et Iustelli bibl. II 1223—1361 (inde *Ath. Fabroti* interdum commemoratur), varias lectiones affert Pitra iuris eccl. Graecorum hist. et mon. II 410 ss. Huius collectionis codici Monac. 380 saec. XIII vel XIV f. 363 inserta est nov. LXXVII: contulit Schoell.

Totus ex Athanasio fluxit etiam libellus *περὶ διαφορῶν ἀναγνωσμάτων*, quem edidit Heimbach *ἀνέκδ.* I 185 ss.

Epitomae novellarum Iulianae similis usum produnt Nomocanon XIV titulorum, Epitome ad Prochiron mutata, appendix eclogae.

Nomoc. XIV tit.

Nomocanonis XIV titulorum ad nos pervenit ea forma quam ei dedit homo

1) Ath. 19, 1 spectare ad ed. III si verum esset, etiam nov. XXI deesset; sed hanc illo loco dici pro certo habeo (cf. ad p. 760).

aliquis (cuius praefatio est apud Pitram II 448 s. Olim Photium perperam dicebant) anno 883; antiquissima redactio saeculi sexti fuisse videtur, secunda inter annos 612 et 692 facta est ab eo, qui etiam librum *περὶ ἐναντιοφρανῶν* conscripsit. Hic raro ipsa novellarum verba (CXX c. 10), plerumque summaria novellarum addidit et ex coll. const. eccl. et ex epitome deperdita Iulianae simili hausta.¹⁾ Nonnullos novellarum locos e Basilicis adiecit Theodorus Bestes (cuius est praefatio 449 s. Pitra) in commentario anno 1090 conscripto, paucos Theodorus Balsamon in commentario saeculi duodecimi exeuntis. Praeterea librarii interdum quae eis utilia videbantur adscripserunt (cf. ad n. XII. XXII c. 9. 17 CXXXI c. 8). — Edidit hunc nomocanonem post Voellium et Iustellium II 789—1140 Pitra I. c. 433 ss. Collectionis Theodori commentario auctae duo potissimum innotuerunt codices, Dublinensis coll. Trin. 494 saec. XII, ex quo novellarum locos excerpit Krueger, et Monac. 122 saec. XII de quo disseruit auctariaque edidit Pitra I 660 II 441 ss., quem inspexit Schoell.

*Nomoc. d
Nomoc. m*

Epitome ad Prochiron mutata inest in codice Bodleiano 3399 (Selden. 10: Coxe 590) saeculi XI nobilissimo et Marciano 579. Inseruntur ei fragmenta epitomae novellarum eius qua etiam 'Enantiophanes' usus est, quae e codice Bodl. edidit Zachariae *ἀνέκδ.* 208 ss.

Anon. Bodl.

Eclogae Leonis et Constantini anni 740 saeculo nono adiuncta est appendix, quae novellarum brevitaria plerumque desumpsit ex epitome ab 'Enantiophane' adhibita, interdum ipsas excerpit novellas. Edidit e codice Paris. 1384 saec. XII Zachariae *ἀνέκδ.* 184 ss. Ex hac rursus novellarum summas (praeterea etiam ex Athanasio Theodoro auctore incerto) hausit ecloga ad Prochiron mutata (ed. Zachariae JGR IV 49 ss.).²⁾

Restat ut ceteros afferam auctores qui novellis uti sunt.

Collectio XXV capitulorum quam vulgo dicunt (*διατάξεις νόμων πολιτικῶν ἐκ τῶν νεαρῶν Ἰουστινιανοῦ βασιλέως συναγορεύσαι καὶ ἐπικυροῦσαι τοῖς τῶν ἁγίων πατέρων ἐκκλησιαστικοῦς κανόνας*) sexto saeculo confecta post leges e codice desumptas praebet novellas CXXXVII. CXXXIII. CXX. CXXXI c. 13. Edita est ab Heimbachio *ἀνέκδ.* II. 145 ss. e codice Monacensi 380,

Coll. 25 cap.

1) Biener 202 ss. 601 ss. Krueger Zeitschr. f. Rechtsgesch. IX (1870) 185 ss. Zachariae die griech. Nomokanones. Mém. de l'acad. de St. P. VII 23 (1877) n. 7 et: über d. Verf. u. d. Quellen d. pseudo-photian. Nomocanon in XIV Titeln. Ibid. VII 32 (1885) n. 16.

2) Nil compertum habeo de epitome Marciana (cod. Marc. 172), quam Enantiophanis epitome uti dicit Zachariae mém. VII 32 p. 6.

adbibitis ad ultimam partem novellas complectentem Parisinis 1324. 1326. 1334, varias lectiones e codice potissimum Palat. 376 saec. XI protulit Pitra II 407 ss. cf. 373 s. Schoell collationibus usus est Monac. 380 sua ad nov. CXX, Paris. 1326 saec. XI Paris. 1334 saec. X Laur. 10, 10 saec. XI Kruegeri ad omnes novellas.

Coll.
87 Cap.

Collectio LXXXVII capitum confecta est ab Iobanne scholastico Antiocheno circa annum 550 (fuit patriarcha Cyprianus 565—578) e novellis etiamtum dispersis (*μετεγράφη ἐκ τῶν σποράδην κειμένων ἐκφωνηθεῖσων ὑπὸ τοῦ τῆς θείας λήξεως Ἰουστινιανοῦ μετὰ τὸν κώδικα θείων νεαρῶν διατάξεων*). Praebet novellas ad ius ecclesiasticum pertinentes partim integras (quod si fit, rubricae et inscriptiones praemittuntur) partim epitomatas. Hoc libro praetereaue Athanasii epitome usus est is, qui Nomocanonem L titulorum confecit, cui adiecta est appendix constitutionum ecclesiasticarum e collectione 87 capitum compilata eaque huius collectionis capita comprehendens quae ipso Nomocanone recepta non erant.¹⁾ — Edidit collectionem 87 capitum Heimbach *ἀνέκδ.* II 208 ss. et Pitra II 385 ss. cum aliis codicibus usus tum Vaticano 843 saec. IX, Nomocanonem L titulorum Voelli et Iustelli II 603 ss. (cf. Pitra 416 ss.). Collectionis codicem Parisinum 1326 Schoellii in usum contulit Krueger.

Nomoc.
L tit.

app.
const.
eccel.

Incertum est unde fluxerit delectus codicis Ambrosiani (p. X), quem post Heraclium factum esse e loco p. 21, 8. 10 (cf. Coll. I. Nov. 22) et e thematum mentione p. 663, 23 conclusit Zachariae Zeitschr. d. Sav. St. XIII 8 s., undeque summaria novellarum sumpserit ecloge privata aucta saeculi noni (ed. Zachariae JGR IV).

Solo codice Marciano traditur collectio tredecim Iustiniani edictorum, quam supplementum esse existimes collectionis alicuius Iustiniano regnante factae, velut eius qua usus est Athanasius.²⁾ Aetate primum

1) Rem explanavit Biener 194 ss. 584 ss. (cf. Heimbach II p. LIV Zachariae *mém. de l'acad.* VII 23 et Zeitschr. d. Savignyst. rom. Abt. VIII 236 ss.).

2) Biener 53 et Zachariae Gesch. 7 supplementum esse volunt corporis 168 novellarum e sylloge antiquiore excerptum, quam Alexandriae factam esse sine idonea causa statuit Zachariae; at ed. I et VI extant etiam in hoc corpore. Sylloges illius plenioris vestigia Zachariae (Zeitschr. d. Sav. St. XIII 44 ss. XV 366 ss.) deprehendere sibi videtur in adnotatione ad nov. I (p. 10, 6) et in rubrica novellae CXII quae loco verae edicto V (= nov. CXI) praemittitur: *περὶ λιγιῶσων καὶ περὶ ἀσφαλείας ἣν δεῖ ποιεῖν τοὺς ἐνάγοντας πρὸ τῆς τῶν ἐναγομένων ἐπομνήσεως*: — At nihil nisi aberravit librarius. Ex glossemate (p. 521, 20) concludere non debet (XV 365) edictum V versum esse e contextu latino (nov. CXI). Supplementa ab eodem l. c. p. 50 ss. in edicto ultimo Ideo proposita, quod huius edicti archetypum papyraceum et singula folia in fine mutilata fuisse sibi persua-

est alterum datum inter annos 531 et 535, extremum undecimum datum anno 559. Primum et sextum redeunt in corpore 168 novellarum, tertium novit Iulianus const. XXIX, quartum in novellarum corpore latine tantum extat (nov. CXI), octavi versio latina est in Authenticum 122, noni epitome in anonymo Bodleiano. Praeterea nullum usquam eorum apparet vestigium.

Ex collectionibus quas enumeravimus duas praebet haec editio: corpus 168 novellarum et Authenticum cum appendice tredecim edictorum ceterarumque Iustiniani constitutionum extra codicem traditarum.

Inter subsidia ad corpus 168 novellarum recensendum parata facile primum locum obtinet codex Marcianus graecus 179 qui olim fuit Bessarionis, membranaceus in folio, foliorum 415, in fine mutilus, ductibus inelegantibus multisque compendiis exaratus a librario saeculi tertii decimi.¹⁾ Altera manus coeva nil nisi correxit vitia. Continentur libro haec:

In folio praemisso *πῖναξ νεαρῶν λέοντος τοῦ δεσπότη* non plenus; desinit enim in *νεαρὰ κέ περὶ λύσεως ὑπεξουσιότητος καὶ ἀναδόσεως προικός*. Scriptus est totus a manu saec. XV.

In latere verso huius folii scriptum videmus: *ἀφιερῶθῃ παρα τοῦ μεγάλου κριτοῦ κυροῦ συνάτωρος (s. v. τοῦ μαλείνου)²⁾ ἐν τῇ ἀγία καὶ μεγάλῃ μονῇ τοῦ πατρὸς βιβλία διάφορα· ἐν πρώτοις ὁ ἀπόστολος ὁ καθ' ἡμερῖνός καὶ τον(μένος) καὶ ἡ βίβλος τῶν ψαλμῶν καὶ ὁ νομοκάνων ὁ ἐρημνευτεῖς παρα νικολάου δοξαπῆρῆ· καὶ τὸ μέγα βιβλίον τὸ νόμιμον· αἱ νεαραὶ αἱ τῶν νόμων ἐπανορθώσεις παρα λέοντος τοῦ μεγάλου βασιλέως καὶ τοῦ μακαρίου ἰουστινιανοῦ οἱ ἐπόμομαζόμενοι αὐθεντικοί· σὺν τούτοις καὶ τὰ ἰνστιτοῦ. ρπου³⁾.*

Deinde manu Bessarionis: *Leonis novellae τόπος να (del. 79) αἱ νεαραὶ τοῦ ἰουστινιανοῦ καὶ ἄλλων βασιλέων· κτήμα βησσαριωνος καρδηγάλεως νικαίας τοῦ τῶν σαβίνων: Locus 51 (del. 79) Authentice liber b. Car. nicensi Ep̄i Sabīn̄i.*

f. 1^r inscriptio magnae cruci inclusa: *λέοντος ἐν χριστῷ τῷ ἀθανάτῳ πάντων βα-*

serat, non commemoravi nisi ea quae per se commendarentur.

1) Descripserunt Zanetti-Bongiovanni 103 Morelli bibl. manuscr. I 103 Bluhme apud Bienerum 617 ss. Zachariae ed. nov. I p. VII ss. Specimen dant Wattenbach-von Velsen tab. L. Utile puto codicem accuratissime describere.

2) Recentior quam *συνάτωρ Μαλένος* is qui diplomati anni 1130 subscripsit (Trinchiera syllab. graec. membr. 141 = Montfaucou palaeogr. 401), nisi e codice vetustiore haec transcripta sunt. De Nicolao Doxapatri cf. Zachariae Sitzungsber. d. Berl. Ak. 1887, 1159 ss. Krueger Gesch. d. Quellen u. Litt. 367 s.

σιλει εὐσεβοῦς βασιλέως ῥωμαίων αἱ τῶν νόμων ἐπανορθωτικαὶ ἀνακαθάρσεις. Deinde: προομιθιον (sic). — Sequuntur Leonis novellae 113, quarum ultima desinit f. 62^r in μὴ παραϊουμένης ἀποστάσεως.)

f. 62^r—67^r μελέτη περὶ ψιλῶν συμφῶνων. Incipit: εἰ μὲν δι' ἔριν τινὰ, desinit: ἵνα καὶ ἡμεῖς αὐτῶν ἀκουσόμεθα ut in editione Leunclavii Ius Graeco-Rom. II 202. Sequitur subscriptio ad Leonis novellas pertinens: τέλος τῶν διορθωτικῶν τῶν νόμων ἀνακαθάρσεων. Post spatium septem linearum incipit

f. 67^r index novus: διάταξις ζήνωνος βασιλέως περὶ καινοτομιῶν. περὶ τοῦ μὴ ἐπιλέγεσθαι κτέ. et ceterarum novellarum rubricae; numeros saepe omisit librarius supplevitque manus recens. Sequitur index edictorum, qui desinit f. 72^r: ἡ νόμος περὶ τῶν ἀλεξανδρέων καὶ τῶν αἰγυπτιακῶν ἐπαρχιῶν. Sequitur ἀρχὴ τοῦ ἰουστινίου νεαρῶν (ἀ—ε'), deinde ἀρχὴ τῶν τιβερίου (ἀ—ζ'), tum ἀ' (corr. ex ζ') Θεῖος τύπος περὶ ἐπιβολῆς β' περὶ στρατιωτῶν. γ' περὶ στρατιωτῶν. δ' περὶ παρασποριῶν. ε' ὅτι ταῖς ἀρχαῖς ἀλλ' οὐ τοῖς ἀρχουσιν ἀντιγράφει ὁ βασιλεὺς. Haec excipit ἀρχὴ τῶν ὑπαρχικῶν τύπων, index formarum eparchicarum quem edidit Zachariae ἀνέκδ. 258 ss. Desinit f. 73^r: λθ' τύπος λέοντος τοῦ ἐνδοξοτάτου. Post lineam vacuum sequitur

ἀ' ἴδιχτον μαυρικίον τιβερίου· προτεθὲν τοῖς κωνσταντινopolίταις παρακελεύομενον ἀναιρεῖσθαι τὰς μιτατορικὰς οἰκήσεις.

β' μαυρικίον περὶ λιθοβολούντων.

f. 74^r ἀ': Θεσπισμα ἡγῶν νομοθεσία εἰρήνης μεγάλου βασιλέως ῥωμαίων καὶ αὐτοκρατορος περὶ τοῦ μὴ ὀμνῆναι τινὰ παραγόμενον εἰς μαρτυρίαν καὶ ἄμφ. (corr. διαφ.) νεφ.

β': ὁ αὐτὸς βασιλεὺς περὶ τῶν ἀθεμίτως συναπτομένων ἀπὸ τρίτου γάμου καὶ ἐπέκεινα καὶ περὶ τῶν συναπτομένων ἀπὸ τρίτου γάμου καὶ ἐπέκεινα (sic) καὶ περὶ τῶν συναπτομένων ταῖς οἰκείαις δουλείαις.

αὕτη προγενεστέρα ἐστὶ εἰρήνης τῆς βασιλείας.

ἀ': νομοθεσία λέοντος καὶ κωνσταντίνου μεγάλων βασιλέων ῥωμαίων καὶ αὐτοκρατορῶν περὶ τῶν τὰ ἴδια τέκνα δεχομένων ἐκ τοῦ ἀγίου καὶ σωτηριώδους βαπτίσματος καὶ ἀμφοτέρων (sic) κεφαλαίων.

Hunc indicem excipit ipsa διάταξις ζήνωνος βασιλέως περὶ καινοτομιῶν; post hanc f. 76^r a m² scriptum est: ἀρχὴ σὺν Θεῷ τῶν νεαρῶν ἰουστινιανοῦ (cf. ad 1, 1). Exhibentur primum corporis 168 novellarum graecae Iustiniani constitutiones praeter nov. CXXII et edictum novellae VIII insertum; omissae sunt latinae (quarum nonnumquam

1) Nov. LXVI deesse verum non est: numeri additi sunt a manu recentiore, saepe desunt. Hanc quoque codicis partem contulit Schoell.

summae e Theod. adscriptae sunt, nov. XI rubrica ex Ath.) quaeque Iustini Tiberii praefectorum sunt.) Hunc ordinem non a librario demum institutum, sed ex archetypo translatum esse demonstratur scholiis loco novellarum omissarum adscriptis: καὶ αὕτη οὐχ εἰρέθη et sim. Ubi tamen extat αὕτη οὐκ ἐγράφη ὡς et sim., fortasse librarius ordinem mutavit. Post scholion p. 749 editum legitur f. 391^r: τέλος σὺν Θεῷ τῶν νεαρῶν τοῦ ἰουστινιανοῦ: — τοῦ αὐτοῦ ἀρχὴ τῶν ἰδίκτων. Sequuntur tredecim edicta usque ad f. 410^r. Post vacuum dimidiam paginam legitur: τέλος τῶν νεαρῶν ἰουστινιανῶν: — ἀρχὴ τῶν νεαρῶν ἰουστίνου. Sunt nov. CXLVIII. CXL. Iustini III. nov. CXLIX. CXLIV Tiber. I (praescribitur τιβερίου περὶ τῶν Θεῶν οἰκῶν) cuius in ultimis verbis τοιοῦτό τι γενέσθαι συγχωροῦμεν codex desinit f. 415^r ceteris quae indice enumerantur omissis.

Praeterea haec videntur memorabilia. Archetypus litteris minusculis exaratus fuit lacunisque (49, 29. 502, 25. 691, 3. 737, 12. 743, 20. 22. 782, 19) foliisque mutatis deformatus. Librarius cum alia scholia adscripsit quorum graviora enotavit Schoell, plura Zachariae, tum interdum ἕως ὡς hucusque novellarum verba in Basilica translata esse significans. Ubicunque recentior manus ἕως ὡς vel ἄρξον adnotavit, eum deprehendere videmur, qui codicem descripsit, forsitan eum qui Palatinum 387 saeculo sexto decimo exaravit. Litterae intervallis diversis a manu recenti margini appositae (prima est Γ f. 88^r, extrema T f. 372^r) quid sibi velint nescio.)

Codicem contulit Schoell; ubi alia legerat Zachariae, plerumque denuo locos dubios inspiciendos curavit. Lectiones dili-

1) Mentione dignum est Psellum (Heimbach *av.* II 236) codicem habuisse a quo aberant CXL. CLXI? CLXV.

2) Textus historiam me enarratum esse negavi; sed tamen nonnulla ad verum de codice M iudicium ferendum utilia congressi. Corpus igitur 168 novellarum non semper textum praebet genuinum; interpolationibus enim vetustioribus (663, 12. 668, 2) redactor addidit suas (170, 22—24. 357, 32. 459, 20. 460, 4—10. 594, 4); ibi potissimum, ubi praeter ε alia quoque diversae recensionis exempla praesto sunt, verba pristina in MLB passim depravata esse cognoscimus: velut in nov. CXX C₅Iul., in CXXIII S₅Iul., in CXXXIII C₅(A) verum praebere solent contra MLB. Sed aliis quoque multis locis huius recensionis corruptelas detegimus (MLB: 6, 19. 74, 27. 217, 9. 226, 17. 475, 12. 537, 24. 540, s. 629, 8. 639, 32. 665, 23. 684, 7 et ubi B deficit ML: 128, 15. 139, 26. 147, 34. 224, 5. 250, 30. 263, 24. 265, 36. 501, 1. 504, 14. 592, 11. 699, 25. 715, 19. 731, 14. 737, 24) cf. etiam 695, 3. Sicubi Basilica verum exhibent contra ML (145, 38. 168, 10. 181, 10. 192, 24. 210, 20. 331, 19. 495, 19. 585, 23. 587, 15) aut codice corporis puriore usa sunt aut ex alia collectione interpolata (cf. 181, 10. 455, 32. 487, 1. 589, 17. 600, 18. 602, 16. 607, 18. 665, 23); idque in universa hac quaestione tenendum est, alterius recensionis codices ex altera correctos esse. Ceterum de Basilicis pessime editis persaepe nil certi statui potest; ad certius

genter enotatae sunt praeter levissima illa, quibus frustra onerare solent apparatus, vitia prosodica, ν paragodicum, σ ex ω , η ex ι a prima manu correctae quaeque his similia sunt.

L Codice Marciano longe inferior est Laurentianus (olim bibl. S. Marci Florentinae) plut. LXXX 4 chartaceus in fol. foliorum 194, et in fine et in initio mutilus.¹⁾ Scriptus est saeculo quarto decimo ductibus inaequalibus a duobus librariis, quorum alter a f. 144^r = *οὐτω μέντοιγε* p. 560, 10 orsus est. Praecedit index, sed amisso folio primo incipit f. 1^r a verbis *παρὰ ἰδιώτου γενομένην* (nov. LII p. 297, 9), des. f. 2^v *ρξή περι ἐπιβολῶν*; manus recens adiecit *τέλος τοῦ πίνακος*. f. 3^r incipiunt novellae, desinunt f. 194^r in verbis *ἀπαγορεύοντες βουλευταῖς τε καὶ* nov. CLXIII c. 2 p. 750, 18. Archetypum in complures tomos divinum fuisse colligi videtur ex inscriptione nov. XXXIX: *ἐκ τῶν νεαρῶν βιβλίον β'*. Manus altera recens multas intrusit coniecturas plerumque e ς haustas, tertia etiam recentior atramenti nigro colore conspicua rarissime apparet.

Omissae sunt in hoc libro praeter novellas latinas eae quoque, quae in Basilicis antiquitas defuerunt (cf. p. IV), interdum tamen (nov. LXXIV. LXXVI etc.) rubrica et inscriptione relicta. Quarum novellarum partes tantum Basilica receperunt, eas totas praebere solet L; sed nonnumquam eadem quae B omisit (cf. nov. I p. 7, 33 XVIII p. 130, 34 LVII. LXVI etc.) eodemque modo quo B diversas novellas contaminavit (nov. VI c. 8. XCI c. 2. CXVII c. 10. CXXIII. CXXVII p. 554, 30), verba tradita secundum B immutavit (p. 9, 17. 17, 22. 70, 26. 149, 25. 168, 6. 173, 19. 207, 16. 393, 23. 512, 17. 552, 5. 557, 23. 568, 29. 685, 4. 688, 3) atque etiam

iudicium venimus de codice M. Hic enim quam saepissime solus pristinam lectionem conservavit (7, 21? 22, 11. 25, 7. 45, 28. 72, 32. 74, 24? 127, 3—6? 215, 17. 220, 27. 287, 3? 313, 7. 330, 27. 334, 19—22. 352, 32. 368, 8. 386, 21. 424, 9. 494, 38), neque neglectiis vacat (31, 38. 45, 22. 49, 9. 68, 9. 125, 11. 655, 15) omissionibusque ob homoeoteleuton factis (6, 39. 14, 23. 143, 14. 578, 15. 621, 4. 666, 21) corruptelisque minoribus (220, 1. 443, 6. 497, 20. 517, 19. 610, 12. 777, 23. 783, 28) neque interpolationibus levioribus (23, 37. 76, 32! 100, 9. 167, 28. 181, 11. 207, 33. 605, 17. 670, 31. 693, 15. 717, 24) glossaematisque in textum illatis (33, 24. 67, 31. 71, 41? 75, 40. 80, 9. 102, 21. 142, 26 = 527, 20. 181, 19. 341, 1? 363, 33. 397, 21. 438, 3. 459, 9. 599, 3. 644, 25. 653, 22. 650, 36) neque gravioribus (459, 17. 26—29. 493, 20. 499, 38. 696, 21), quae magnam partem fluxerunt e Basilicis (72, 29? 151, 31? 153, 8? 190, 1. 325, 8. 390, 16. 465, 22? 467, 4. 493, 32? 605, 15—21. 606, 11. 654, 25. 655, 6. 673, 31? 697, 7 nov. CXLV), paucae e Codice ipsius novellis (422, 2. 594, 6, 11). Vides igitur ne hunc quidem librum pro certo duce habendum esse; nimium ei interdum tribuisse Schoellium persuasum habeo.

1) Descripserunt Bandini III 174 Biener 557 ss. Zachariae I p. VI s.

additamenta a novellis aliena ex B receipt (p. 291, 11). Latinarum loco semper fere summae Theodori positae sunt. Subscriptiones desunt omnes.

Antequam extrema codicis L folia perierunt, id quod inter annos 1542 et 1544 accidisse constat (Biener 568), totum librum describendum curavit (Politiani manum agnoscere sibi visus est Maier) Ludovicus Bologninus. Quod apographum nunc est cod. Bonon. bibl. commun. B 4. 67. In hoc quae in L cum extremis foliis perierunt extant p. 923 ss. Post nov. CLXVII p. 933 varia extant ad ius pertinentia, p. 1015 fragmentum *περι ἐπιβολῶν*, de quo cf. ad p. 755, 19. Cetera vacua sunt.¹⁾

Codicem L contulit Schoell, ad l usus est Maieri schedis Tubingensibus et Kruegeri collatione.

Solius commoditatis causa hic describo codicem Ambrosianum L 49 sup., qui aliquot novellas continet certe non ex corpore 168 novellarum haustas. Est membranaceus in 4° foll. 227; continet primum canones apostolorum et decreta conciliorum, deinde a f. 49 Nomocanonem XIV titularum Theodori commentario auctum. Haec saec. XI scripta sunt; inde a f. 184^r scripsit manus saeculi duodecimi. Inscriptio est: *νεαρὰ ἰουστινιανοῦ βασιλέως περι τῶν θείων καὶ ἱερῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων*.

τίτλος α' οὗτος ἐστὶν οὕτως· ἀντοκράτωρ κτέ. Est nov. CXXXI c. 1—4 p. 656, 12, sequuntur f. 184^r—188^r excerpta Athanasiana nov. CXXXIII, f. 188^r—190^r nov. CXXXI c. 5 usque ad finem. F. 190^r—195^r nov. VI tota, quam excipit eiusdem novellae epitome Athanasiana. Caputum numeri continuantur.

τίτλος δεύτερος f. 195^r—197^r: nov. III. *τίτλος tertius*: f. 197^r—197^v nov. XVI cui adiungitur epitome Athanasiana nov. LVI, f. 197^v—198^v nov. LXXXVI.

τίτλος δ': f. 198^v—f. 201^r nov. V, f. 201^r—204^r nov. CXXXIII, f. 204^r—204^v nov. LXXIX. Caputum numeri continuantur.

τίτλος ε' f. 204^v—209^v: nov. VII. f. 210. 211 diversi argumenti capita a manu recentiore inserta.

τίτλος ζ' f. 212^r—212^v: nov. XIX.

τίτλος η' f. 212^v—215^r: nov. II.

τίτλος θ' f. 215^r—216^v: nov. XII.

τίτλος ι' f. 216^v—220^v: nov. CXV.

τίτλος decimus f. 221^r—224^r nov. I inde a *τὸν ἔμπροσθεν* p. 3, 40 (folium unum perisse videtur).

τίτλος ἐνδέκατος f. 224^r—224^v: nov. XXXII.

τίτλος ιβ' f. 224^v—226^r

τίτλος ιγ' περι ἐκκλησιαστικῶν } epitomae ex Athanasii

διαφορῶν κεφαλαίων } titulis I. II

1) Cf. Heimbach Zeitschr. f. gesch. Rechtsw. VIII 317 ss.

πίλος ἰδ' f. 227^v (huius folii dimidia tantum pars superest): in fine extat τῶν ἰουδαίων ἀποστόλων ἰουστινιανὸς i. e. exordium nov. XLV? Cf. Ath. III.

Manus prior et posterior aequales esse videntur; capita et numeris huius codicis proprii et spatio distinguuntur; argumenta adscripta plerumque perierunt margine absciso. Maiorem partem contulit Krueger, minorem Schoell. Insignis est codex eo quod et antiqua servat quae redactor corporis 168 novellarum depravavit (63, 35. 675, 22) ideoque cum ζ congruere solet (6, 19. 9, 4. 10, 20. 14, 23. 22, 14! 28, 27. 35, 31. 37, 24. 43, 11. 44, 22. 60, 35. 63, 31! 97, 32. 99, 7. 421, 12. 18. 537, 24. 543, 4. 544, 26. 656, 1. 675, 18) et summa licentia immutat verba tradita et ex aliarum recensionum codicibus correctus est (95, 25. 673, 8).¹⁾

Editae sunt novellae graecae primum ab Haloandro (Norimbergae 1531), qui solo nisus est Bolognini apographo²⁾; edidit igitur 122 tantum novellarum integrum textum graecum, correxit nonnulla, plura temere corrupti: quid tandem praestiterit, sine accurata codicis l notitia statui nequit (cf. Heimbach Ztschr. f. gesch. Rechtsw. VIII 324 ss.). In editione Basileensi anni 1541 nonnulli loci ope codicis M correcti esse videntur (Biener 354), viginti quinque locorum emendationes prolatae sunt in appendice, quae in Parisina anni 1542 in textum illatae sunt. Quae in Marciano insunt, primus edidit Henricus Scrimger Scotus Augustae Vindelicorum anno 1556 sive ipso usus Marciano sive — id quod post dissertationem Heimbachii l. c. 330 ss. multo verisimilius — apographo eius, codice Palatino 387, diligenter facto, quantum quidem nunc licet indicare. Correxit pauca eaque fere levia modo versione vulgata modo editione Haloandrina modo suo usus iudicio. Post hos viros nonnulla emendavit Agylaeus in versione novellarum latina (Basileae 1561) partim tacite partim brevissimis notis adscriptis. Haloandrinam et Scrimgerianam contaminavit Contius in editione Lugdunensi anni 1571, quam vulgatae fundamento fuisse iure dicas. Parum enim sive ad emendationem sive ad recensionem contulerunt posterius: quaedam correxit Hombergk in versione latina (Marburgi 1717, desunt edicta), plura Spangenberg (Gottingae 1797), qui etiam Viglii Zwicheimi

excerpta anno 1533 ex M facta habuit scholiaque potissimum ex eis edidit.¹⁾ Beck in editionibus Lipsiensibus (1834 et 1837) verbis graecis nihil fere medelae attulit, paulo plus Osenbrüggen (Lipsiae 1840).

Textum vulgatum tandem aliquando evertit Zachariae in editione apud Teubnerum anno 1881 publicata (appendicem adiecit anno 1884, legem de dioecesi Aegyptiaca denuo edidit 1891). Quam tanto viro dignam esse vix est quod dicas. Codicem M totum primus contulit, L et A interdum inspexit, ceteros novellarum testes ad verba pristina recuperanda adhibuit; nec tamen minus sagacitate iudicii acumine profecit quam diligenti horum subsidiarum usu. Quod ordinem quoque mutavit secundum tempus constitutiones digerens (quae Iustini sunt et Tiberii formasque eparchicas omisit²⁾), id neque commodum est et propter incertam multarum aetatem improbandum.

Venio ad subsidia in edendo Authentico adhibita.

Codices igitur ex ingenti qui extat numero (129 novit Heimbach) hos elegit Schoell.

Vindob. lat. 2130 (iur. civ. 19 cf. Heimbach LXIII ss.) membr. in folio foliorum 233. Diligenter scriptus est saec. XIII vel XIV, continet autem haec:

f. 1—50 Institutiones

f. 51^r—191^r Authenticum (folii 191 quod superest et f. 192 vacua sunt)

f. 193^r—233 Codicis libros X—XII (Kruegero est J). Hanc partem ea exaravit manus, quae in Authentico correxit (V²).

Ordo novellarum, qui in plerisque codicibus mire turbatus est — non glossatas enim primo eiectas postea denuo receperunt idque saepe non pristino loco, sed appendicem adiecerunt constitutionum extravagantium³⁾ — in hoc codice paene integer est: 1—10. 12. 14—20. 22—103. 105. 104. 106—119. 133. 120—130. 132. — 11. 13. 21. 66. 86. 134. Omissa est igitur 131, bis positae 66 et 86. Et inscriptiones et subscriptiones adesse solent; numeris latinis hic illic adscripti sunt graeci. Collationis

1) De tribus(?) Meermannianis quos habuit Sp. (Biener 555 s. 572 s.) hoc unum indagavi. Cod. Meerm. 178 (= Phillips. 1499: L Cohn Verz. d. Meermannhss. 39) habet f. 11^v Nomocanonem L tit., f. 156^r Coll. 87 cap., f. 179^r Coll. 25 cap., f. 209^r Leonis novellas, f. 301^r novellas 24 quae absunt ab Haloandrina, f. 363^r edicta Iustiniani Iustini Tiberii. Esse igitur videtur Meerm. III.

2) Illas edidit JGR III, has ἀνέκθ. 249 ss.

3) Postquam Authenticum Irnerii aetate inventum est, e novellis 134 selegerunt 97 quas scholis explanaverunt; has in novem distribuerunt collationes (conspectum dat Heimbach prol. DCCX ss.). Priorum curis usus Accursius anno 1220 suam conscripsit glossam; glossatae eadem sunt quae in collationibus leguntur, nisi quod 105 (numeri arabici sunt Authentici) est coll. VIII 6, sed glossa caret, 40 glossam quidem habet, sed a collationibus abest.

1) In aliis quoque codicibus novellae extant dispersae: Vatic. gr. 2075 (Heimbach Basil. VI 174) sub rubrica ἰουστινιανῶν α' septemdecim habet capita argumenti incerti, deinde nov. V; Vatic. 2019 saec. XIII post epitomen caonum septem novellas. In Ashburnhamensi 99 (Stangl Philol. 45, 211) nihil inesse quod ad ius pertineat ad Schoellium retulerunt Kyssner et Karo.

2) Omnes novellarum et Authentici editiones recenset Biener 317 ss.

titulique nota plerumque adiecta est; glossae insunt Anteaccursianae fortasse a prima manu scriptae, Accursianae postea sed saec. XIV ut videtur additae, recentiores paucissimae.

² Manus altera eiusdem aetatis atramento nigro ³supplevit saepius quam emendavit; tertia multo recentior (forsitan duo sint) atramento pallido ex altero codice emendavit. Codicem ceteris omnibus antecellentem contulit Schoell.

^R Berolinensis (antea Rosnyanus 2394 olim Pitheaeus: krit. Jahrb. I 189 Heimbach LXXIII ss.) lat. in fol. 271 membr. foliorum 162. Continet:

f. 1—78 Authenticum saec. XIII scriptum. Primus quaternio exaratus est ab altera manu coaeva ¹, eadem in fine f. 98^v adiecit nov. 52.

¹ f. 79—86 tres particulas codicis *T* huc delatas. Prima complectitur nov. 8 inde a c. 13 *aut aliquos tales* (p. 76, 39), sequuntur 9. 10 usque ad *neque impetra* (p. 93, 12); altera (f. 82) nov. 72 pr. inde a *turam esse nostrae* (p. 355, 24) et 73 usque ad *si vero alter* (p. 351, 22); tertia (f. 83—86) nov. 33 inde a *toga dicimus* (p. 497, 27). 37. 38. 39. 40 usque ad *quas liberi* p. 246, 25. 44 a *verbis lege confirmantem* p. 271, 3. nov. 49.

f. 87—162 tertiū codicis partem, qua haec comprehenduntur: f. 87—91 appendix novellarum saec. XIV exarata has complectens constitutiones: 123 inde ab *habet fiduciam* (p. 712, 12). 124. 70. 66. 60. 65. 67. 21. — f. 91—110 Iuliani aliquot capita (cf. Haenel XVI). — f. 111—154 Rogerii summa Codicis mutila. — f. 155—162 fragmentum opusculi ad ius canonicum spectantis.

De f. 1—78 haec adnotanda sunt. Ordo novellarum hic est: 1—10. 12. 14—20. 22. 23. 34—36. 41. 45. 46—48. 50. 51. 53—59. 61. 62. 68. 69. 71—86. 88—100. 102—104. 106—115. 117. 119. 120. 126—130. 132. — 11. 13. 21. 66. 86. 134. 52 (quam add. R²). Haud raro quae constitutiones omissae sint adnotavit scholiasta. Rubricator pinxit litteras initiales, collationis numerum in margine superiore laevo, tituli in dextro, in margine exteriori capitum inscriptiones, in contextu signum ζ ad denotandas paragraphos. Manus altera saepe prioris vitia correxit et n. 52 adiecit. — Contulit Schoell.

^R Monacensis lat. 3509 (iur. civ. 10, olim August. civ. 9) membr. in folio foliorum 302 saec. XIII (Heimbach LVI ss.). Institutiones sequitur Authenticum f. 45—199, cuius pars principalis patet usque ad f. 173^v; appendices adiectae sunt duae, altera f. 174—177 a manu altera eiusdem fere aetatis, f. 178—199 fortasse ab eadem manu altera. La-

cunae insunt haud exiguae, quoniam nonnulla folia hinc evulsa in R transierunt; f. 64^v enim desinit in *aut armatos* p. 76, 39, f. 65^r inc. a *bit petita* p. 93, 12; f. 101^v des. in *neque ecclesiam* nov. 69 c. 1 p. 344, 26, 102^r inc. a *quibus modis* nov. 74 p. 370, 7, desiderantur praeterea partes novellarum 72. 73 (cf. supra); f. 197^v des. *nobili et antiqua* nov. 33 c. 1 p. 497, 27, f. 198^r inc. a *curialibus* nov. 40 c. 4 p. 250, 3¹. Unum igitur folium prorsus interiit.

Ordo idem fere est qui in R: 1—10. 12. 14—20. 22. 23. 34—36. 41. 45—48. 50. 51. 53—59. 61. 62. 68. 69 etc. (deest accurata descriptio).

Foliis 174—177 continentur nov. 128. 52, f. 178—199 nov. 101 (manus recentissima adnotavit: *alii libri non habent istam constitutionem de donationibus curialium nec sequentes*). 105 (extat bis). 116 (extat bis). 118. 122—125. 131 (extat bis). 24—33. [37—39]. 40. 42—44. [49].

Codicis *T* lectiones selectas primo ex Heimbachii notis excerpit Schoell, postea (a nov. LXXIX p. 388) ipse eum contulit haud minus diligenter quam *V* et *R*.

Ex ceteris libris hi interdum adhibiti sunt:

Orientalis Oxoniensis 22 (A II 7) ^o membr. saec. XIII (Heimbach XVII Coxe 7 Krueger praef. Cod. VIII). Novellae 17 paucarumque quae extant subscriptionum collatione a Kruegero confecta usus est Schoell.

Escorialensis bibliothecae altae I S 9 membr. saec. XIII (Heimbach LIII), ex quo inscriptiones et subscriptiones descripsit Dionysius Gonzalez.

Bambergensis D II 11 membr. in folio ^{Bamb. I} saec. XIV foliorum 217 (est Jaeckii 814 + 824 + 833. Hunc codicem cum sequenti confudit Heimbach LXI ss.). Continet:

f. 1—49^r Iustiniani Institutiones

f. 50^r—160^r Authenticum cum glossa Accursiana secundum solitum novem collationum ordinem, praeterquam quod in nona ordo hic est: 1—3. 5. 6. 14. 15. 7—13. 4. In fine additur nov. 52 ut in *R*. Subscriptiones adduntur novellis hisce: 8. 53—59. 61. 68. 71—77. 79—85. 88. 134. Primo ex Heimbachii apparatu varietatem excerpit Schoell, postea (inde a nov. 80 p. 390, 13) sua usus est collatione. Quae de prioribus falsa ex Heimbachio relata sunt, ea in subscriptionum indice addendisq; correximus.

f. 161^r—216^r Codicis libros X—XII cum glossa. In spatio vacuo f. 161^r et 217^r indices et addenda scripsit manus recens.

Bambergensis D I 1 membr. in folio ^{Bamb. II} saec. XIV pagg. 266 (Jaeck 826) continet haec:

p. 2. 3 actionum tabulam

p. 5—164 Authenticum secundum novem collationes, nisi quod deest IX 4. Novellae

¹ Falso de alterius codicis particula loquitur Heimbach; f. 8 errore insertum est inter 1 et 3, ut nunc numerantur.

non glossatae desunt omnes. Subscriptiones subiiciuntur hisce: 1. 4—10. 12. 14—20. 22. (23). 41. 45. 47. 48. 89. 90. 92. 93—95. Hic quoque inde a nov. 89 p. 445, 5 sua collatione nsus est Schoell.

p. 165—264 Codicis libros X—XII ab altera manu aequali scriptos.

p. 265. 266 indices et tabulas.

Ad subscriptiones potissimum secundum Heimbachii plerumque apparatus variae lectiones ex his afferuntur libris:

Ambr. Vindob. lat. iur. civ. 4, olim Ambracensi, membr. saec. XIII (Heimbach LXIX).

Vind. alter. Vindob. Eugenii 157 membr. saec. XIV (Heimbach LXX).

Neob. Claustro-Neoburgensi 62 membr. saec. XIII (Heimbach LXX).

Paris. Parisino lat. 4429 membr. saec. XIII vel XIV (Heimbach XLIII) perpauca exhibente subscriptiones.

Pist. Pistoriensi bibl. capit. 103 (olim E 4. 2) membr. in folio foliorum 74 saec. XII exeuntis. Exaratus est duabus columnis, glossa adest Anteccursiana, cui plerumque superscripta est Accursiana. Nov. 11. 13. 21. 66 positae sunt inter 14 et 15, deest 40; extravagantes desunt 24. 31. 32. 37. 43. 44. 49. 52. 60. 63—65. 70. 87. 118. 123. Subscriptiones insunt ad 8 (p. 80, 10. 88, 41). 121 (at cf. p. 772, 1). 123—125. 134, quas descripsit Krueger. Nov. 121 diligentissime contulit Lud. Chiappelli Jctus Pisanus intercedentibus Buonamico et Pulleo professoribus Pisanis.

Monacensis 6359 (olim Frisingensis) saec. XIV a Schoellio collatus est ad nov. 116.

Si qui praeterea allati sunt, loco idoneo quae opus sunt adnotata invenies.

Editio princeps prodiit Romae 1476; et haec et sequentes quarum moles non digna est quae describatur¹⁾, paene solas habent glossatas. Magni momenti sunt editiones Contii, quarum prior prodiit Parisiis 1559 (ab hac pendent Lugdunensis a. 1562 et sequentes), posterior Lugduni 1571. In illa igitur novem collationibus addidit decimam a se scilicet congestam 63 novellas complectentem. Ex his unam tantum (11) ex Authentici codicibus hausit, duas (37. 64) e Iuliani epitome, unam (43) ex Isidori canonicibus; maximae partis (47 integrarum et 8 summarum) non Authentici, sed Haloandri versionem impressit, trium et unius summae suam; viginti quinque ex his in 5 nunquam fuerunt. Verba Authentici expressit ex editione Parisina anni 1511, cuius vitia repetivit; ipse contextum graeci exemplaris ope passim interpolavit. Posterior aliquanto praestat; in qua exhibuit novem collationum (sunt 96 constitutiones; nam 126 omissa est

eiusque locum tenet versio Haloandrina) et nov. 11 versionem vulgatam; duodecim constitutionum (13. 21. 40. 52. 60. 101. 122. 118. 131. 123—125) versionem ex Authentici codicibus dedit, nov. 43 ex actis conciliorum, n. 138 ex appendice Iuliani, sex Iuliani epitomas, quadraginta ab aliis, octo a se translatae; ordinem autem secutus est corporis 168 novellarum. Veri igitur Authentici et formae et ordinis omnia deleta erant vestigia. Praeterea hic quoque ex Haloandri versione et graeco exemplari summa licentia textum interpolavit; qua de re plura disces ex Heimbachii prolegomenis DCIX ss. eiusque notis, cum in hac editione talia omnia afferre necessarium visum sit.¹⁾

Contii editionem repetiverunt recentiores; aliquid fructus accessit e Pithoei collatione (1573) et Iuliano (1576), in quibus edidit versionem veterem nov. 37—39. 67. Ordinem vulgatum primus mutavit Beck (Lipsiae 1836 et 1837) restituto pristino, textui succurrit novellis 49. 63—65. 67. 70 quas e V ediderant Savigny et Biener insertis emendationibusque temptatis saepe felicibus. Beckium exceptit Osenbrüggen (Lips. 1840 etc.), qui perspecta vulgatae pravitate pristinam textus formam recuperare stnduit antiquis editionibus et inde a nov. 22 codice Hamburgensi inspectis: nec tamen multum profecit (cf. G. E. Heimbach krit. Jahrb. II 792 ss.).

Contianum igitur fere textum suscepit G. E. Heimbach, qui primus criticam editionem confecit (2 voll. Lips. 1846. 1851). Qui tantum laborem huic negotio impendit, ut summa laude dignus sit, quamvis multa non recte administraverit. Plane enim abolita Contianae auctoritate ex ingenti codicum numero paucos eosque praestantes electos recensionis fundamentum esse voluit; quos quod non accurate contulit nullaque paene est pagina, in qua falsa non retulerit, id illius aetatis homini magis condonandum est quam si qui nunc talia peccant. In emendatione haud ita multum praestitit.

Huius igitur editionis consilium est et novellarum graecarum et Authentici pristinam restituere formam. Ab utraque parte summae obstant difficultates; illic saepe nescis utrum ipsius Iustiniani an redactoris sylloges alicuius an interpolatoris recentioris verba recuperes; hic plerumque difficillimum est diiudicare, quid in exemplari graeco scriptum viderit, quid intellexerit qui vertit homo perquam stultus. Illic codicem Maricianum maxime secutus est Schoell, hic cautissimum se praestitit atque etiam spe-

1) Quibus usus sit codicibus, non constat nec multum interesset scire, nisi aliquot subscriptiones praebere haud spernendas — si homini fides.

1) Cf. Biener 322 ss. Heimbach DLXXXIX ss.

ciossimas coniecturas saepe in apparatu tantum commemoravit. Codicum ceterorumque fontium lectiones adnotatae sunt diligenter praeter vitia levissima, coniecturae virorum doctorum eae tantum, quae aliqua probabilitate commendarentur.

Versio latina plane renovata est, qua de parte optime meruit Krueger; indices adiecti sua ipsi utilitate commendantur, in addendis et indice de Bambergensium lectio-

nibus accuratius relatum esse quam in ipsius contextus notis supra dixi. Restat igitur ut gratias agam maximas et Schoelli et meo nomine omnibus quicumque de hac editione meruerunt, imprimis Paulo Krueger Theodoro Mommsen Eduardo Zachariae de Lingenthal clarissimae memoriae viro, praeterea Francisco Skutsch amico, qui praeter Kruegerum et Mommsenum in plagulis corrigendis me adiuvit.

Vratislaviae d. 17 m. Nov. 1894.

Guilelmus Kroll.

ADDENDA.

- 2 *in nota*: Anon. Bod. 212 est *Eclogae V* 7
 3, 3 *corrige* ἐβουλήθησαν
 4, 14 ἴτοι *recte del.* Zach(ariae) *ad notam marginalem* (quae exhibetur in eius editione I 21 n. 11) *speculare dicens*
 6, 19 εἶδῶτα κληρονόμον ὡς conī. Zach.
 10 *in nota*: Athanas. 10, 1 (pro 9, 1). — *adn.* 6: *nota quae est in M non ad ed. II referenda est* (Zeitschr. d. Sav. St. VIII 244)
 11, 7 *in ε*: usum qui fuerat] usumque (quidem Schoell) fructum Zach.
 16, 15 κἀκείνους] καὶ ἄλλους Zach. *servato κτήμασιν.* — 24 *in ε*: usus Zach.
 17, 14 *corr.* δόντος
 20, 35 ἐκκλησίας καὶ τούτων ἅπαντες Zach.
 21, 2 *in ε* invitationibus Kröll
 23, 18 ἐαυτῶν] ταύτην Zach., ἀπὸ Schoell
 24, 4 γνώσκοντα — ἡμῖν Zach. *cf.* 314, 11. — 6 dn.] CP. Zach.
 25, 25 διαχθέντα Zach.
 32, 9 πολιὰ conī. Schoell *cl.* 667, 7 (at *cf.* v. l. et 671, 25). — 29 τὸ τέτ. τῆς ἐξ ἂδ. αὐτοῦ περιουσίας Zach.
 34, 19 μήτ' αὐθῆς Schoell *recte*
 35, 15 XVI.] XVII. Zach. — *adn.* ad ε 16: bisiliario Bamb.
 36, 3 *adn.* οἱ γε Coll. 87 cap.
 47, 29 *ideo deesse nomen episcopi Alexandrini existimat Zach., quod sedes tum vacua fuerit (cl. chron. orient. p. 82 ed. Ven.)*
 55 *nota*: vv. 7—28 *in appendicem Nomoc. L tit. pervenerunt e* Coll. 87 cap. 14
 57, 33 πρῶταειν conī. Schoell
 60, 7 τὸ] τι Zach. — 26 ἐπικῆσθαι Zach. *recte*
 63, 3 τὸ πρᾶγμα (τὸ) Zach. — 17 ὡς κοινωφελῆ ἔντα καὶ *idem.* — 31 *scribe* (ἐπι) τῶν ex A ε. — 30 *adn.* ad ε: Mad. Bamb. (non Mod.)
 65, 1 ἐπάρχων Schoell *recte.* — τε *del.* Zach. — 32 καθ' αὐτόν Kröll
 71, 40 ἕως τῆς ἀρχῆς ἐφίσταται, δικας τῆς κλοπῆς ὑποστησόμενος Zach.
 76, 31 *aut* ἐκαστῆς *aut* ἀρχόντων cum B Zach.
 78 *adn.* ad ε 17: kal. Madii (om. XIII) Bamb. II, data kal. XIII caput bisilario Bamb. I
 80 *adn.* ad ε 10: dat. k. IIII madii capitulo bisiliano *add. rubr. in Bamb. II datur* XIII kal. mal. p. const. usilario hē consul Pist.
 89, 9 qui (primores) *in Zach.* — is felicissimum nostrum . . . exercitum, ut reliqua curialia a functionis Zach. — 33 ne ab eis praesumatur Zach.
 90, 34 καὶ *del.* Zach.
 92 *adn.* 5: kal. (non k.) Bamb. II
 93 *adn.* ad ε 37: Maii (non Mau) Bamb. II
 94, 10 *eisdem Zach. recte.* — 22 eis] episcopis Zach.
 98, 8 τε] τι Zach. — 16 εἰ καὶ] ἡ καὶ cum L ε Halandro Zach.
 99 *adn.* ad ε 12: obtub', bilisario, consule indic. XIII Bamb. II
 100, 29 τῆς ἐπι] an ἐπὶ τῆς? *cf.* ε — 35 τὸν νόμον variis modis temptat Zach. *Zeitschr. d. Sav. St.* XIII 10
 104, 19 τοῦ ante ἐπάρχων *add.* Zach.
 107, 27 παρατροπομένους Zach.
 108, 35 *verba* ὅπως — 36 πολιτείαν *vice fungi verborum* 26 ὅπως — 27 διατυπώσεως *putat* Zach. *haud recte*
 117, 17 *in ε*: quisque Zach. — *adn.* ad ε 9: bilisario Bamb.
 127 *adn.* 3 *dele* ε *post* ἀνιχνῆσαι M. — *adn.* ad ε 9: kal. mad. et uic. con. Bamb.
 134, 2 ἀπογραφῆν Zach. — 8 ταύταις *idem*
 137, 34 δὲ *del.* Zach.
 140 *adn.* ad ε 26: dat. XV kal. et ē (non c.) bilisario Bamb.
 144 *adn.* ad ε 27: dat. kl. aprilis cap. c. bilisario uic. c. Bamb. II
 155, 30 *sqq.* ἐπιβουλομένην . . . αὐτῆν Zach.
 156 *nota*: ex B 28, 7, 2 *post nov. CXVII c.* 9 *in L.* — *adn.* 30: κρατήσει *etiam L*
 157 *adn.* 4 ἐκ τοῦ τῆς L
 158, 25 *eis cum ε del.* Kröll
 167, 16 *plusquamperfectum augmento carens et hic et ceteris locis servare debebat Schoell*
 186 *adn.* ad ε 31: de Bamb. II *vere relatum est*
 187, 11 *corr.* τὰ pro τὸ
 188, 2 ex] et Zach. — 38 *subscr.*: uiri clarissimi c. Bamb. II
 190, 28 διότι — 35 φήους *parenthesin putat* Zach. *Zeitschr. d. Sav. St.* X 292
 194, 5 *cf.* *etiam* 112, 25 B² 60, 43, 4 (quo loco φ' *corr.* Zach.)
 201, 33 αὐτοῖς *sc.* ὑπάρχουσιν Zach.
 205, 30 τῶν *del.* Schoell
 206, 14 ἐνεκεν] ἐνοχον Kröll *cl.* 465, 13 *ep. Jacob.* 2, 10 Usener d. heil. Theod. 114
 241, 6 *in praesenti necessariam tempore Zach.*
 246, 25 ἐξάειρον M.
 247, 3 νομοθετουμένων M.
 249, 12 τοῦτο (τὸ) τῶν Schoell *cl.* 435, 1
 260, 33 (καὶ) οὐκ εἶναι *cl. ε* Zach.
 275, 16 μετὰ an κατὰ? *cf.* ε
 277 *adn.* ad ε 12: consuli (non consul.) Bamb. — ad 14: *habet etiam Bamb. I in fine coll. IX, in T adicitur post nov. CXVIII (= Auth. 133).*
 285, 34 dat. kl. sept. r. iust. a. c. bis. uic. con. anno secundo Bamb. II (*cf.* ad 287, 37), d. k. sept. cp. iust. an. XI. bil. ann. II° T
 287, 37 dat. X kl. sept. cap. pc. bilisario uic. c. anno secundo Bamb. II d. X. k. set. cp. c. bil. uir. cl. cs. T
 298, 34 *subscr. in T (ubi praescribitur rubricae nov. XLV = Auth. 52) f. 177: dat. kal. septembris constan. a iust. imperatore pp. an. XII. pc.*
 305 *adn.* ad ε 39: X. *habet Bamb., octub. idem*
 308 *adn.* ad ε 16: imper. domino] iaap. doano Bamb.
 310 *adn.* ad ε 27: XI.] VII. decimo Bamb. — *cons.] consul. idem*
 312 *adn.* ad ε 11: nonemb. cp. impr. dnm. Bamb.
 329, 10 *corr.* EA — *adn.* ad ε 7: CP. *om. etiam Bamb.* — dn.] dnm. *idem*
 339, 22 *deditae* Zach.

- 344, 14 *corr.* εἰ καὶ ἑτέρον
 354, 22 ταύτην τὴν Φεραπέταν Zach. nunc. — 39 *subscr.* habet Bamb. I, qui cp. Ip. dnm. iustinianns
 356, 32 ἄλλους Zach., idem ὡς τε — 33 ὧν pertinere putat ad praefectum praetorio, cetera ad praesides provinciales. — 35 *subscr.* est in Bamb. I qui om. non. Iun. CP. habetque dno et uic.
 359, 1 admirabilibus vel admirandis fuit in ε
 370 *adn.* ad ε 5: prid. nonas Bamb. — ss. (non consule) idem
 377, 15 γίνονται Zach.
 378 *adn.* 3: *corr.* nov. XLII (non XLIII).
 381 *adn.* ad ε 7: dat. quinto id. octub. Bamb.
 387 *adn.* ad ε 39: sept. (non sep.) Bamb. — Apione] consule aprone Bamb.
 388 Nov. LXXIX extat in A f. 204, cuius lectiones sunt haec: 5 sq. αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς αὐγουστος M. τῷ ἁ. καὶ μακαριωτάτῳ πατρ. Κωνσταντινουπόλεως. — 7 γρόντες ἐπὶ τῆς εὐδαίμονος ταύτης π. — 12 διασῶρειν — τινας — 13 δίκας — om. ἢ et ἢ πρὸς ἀσκητίας — 14 πέμποσσι πρ. ἐξουσίαν διδόντες αὐτοῖς ἐνδον γίνεσθαι — 17 ἴσως ἀνδράσι καὶ — 20 εἶ] ἵνα εἰ — ἔχει — 22 ἦ] καὶ — ἐν] τῶν ἐν — 23 om. πόλεως ἐκάστης ἐπισκόπων — 27 δι'] καὶ δι' — 32 Θεοφιλῶν ut ε — 389, 1 om. τὰ περὶ τῆς — 2 δικαστῶν — om. αἰτὰς ut ε — 3 om. τοὺς primum — 4 Θείου] Θείου καὶ ὁσίου — οὕτως — οἰόμενοι ἔχειν — 8 ὑπάρχον — 10 τοῦ τε ἐνδοξοτάτου ὑπάρχον — 14 παντελῶς γενέσθαι — 17 τῆς εὐδαίμονος ταύτης — 20 ἀναδέξῃ — 21 προστάττουσαν — 22 om. Θεῖον — 23 τοῦ γράμματος τούτου — 25 om. τὰς — 31 om. ὁ — 33 πουνὴν τὴν λίτρων χρυσίου — 34 δοθησομένας — 35 πράκτορας δὲ γε om. οἱ — ὅπως προσαγαγεῖν τοιαύτην ἢ ὑπὸ τῶν — 37 κωλυόμενοι καθ'. — 39 om. τὸ — 390, 1 εἰς πάντας τούτου κρ. τ. ν. τοὺς πρὸς τινας — 3 ἦ καὶ — 4 ἔχοι] ἔχοντας πρῆγμα δίκης οἰασῶν — 5 om. τῆς prius et alterum — 6 κρατεῖν κυρίως κατὰ
 430, 24 δὲ] requiritur δὴ
 441, 31 ἔχουσιν cl. 442, 3 Zach.
 444, 14 lacunam statuit Zach. haec fere supplens: οὐδὲ (παρὰ ἀδελφοῦ· ἔπειτα δὲ ὁ ἐκ γάμου συγκλητικῶν πρὸς σκηρικῶν τεχθεῖς οὐ νόμος, ἀλλὰ γνήσιος ἔσται καὶ οὐδὲ) ἔξει.
 469 *adn.* 15: τὰς πολλὰς BΣ 41, 7, 12—21 νόμος] Cod. 5, 14, 9
 483, 3 an ὦπερ?
 494, 15 aut hic ἀπαντήθειαν aut 17 ἀφίκοιτο Schoell
 495, 10 ἰδιωτῶν] στρατιωτῶν Krueger
 507, 20 de apari Zach. Zeitschr. d. Sav. St. X 294
 508, 21 κατὰ δέκα χρυσῶν del. et 29 χρυσίων scrib. Zach. *ibid.* XIII 33 s.
 510. Nov. CVII cap. III habet epit. 31, 21 (IGR VII 65)
 514, 36 γενέσθαι aut eiusmodi aliquid ante τοῦ add. Krueger
 563, 19 *corr.* τῷ pro τῇ
 593, 3 αὐτοῖς] αὐτοὺς Kroll
 609, 6 *corr.* βασάνων pro βασάντων
 650. Nov. CXXX fuit in B 51, 5 secundum ind. req.
 666 *adn.* ad ε 4: huc pertinere videtur subscriptio quae in Pistor. et Escor. praescribitur nov. CXXXIII (= Auth. 131): dat. (datur Esc.) prid. (pridem Esc.) k. Nov. CP. (cap. Pist.) imp. (cpr. Pist.) dn. (dni. ni. Esc) Iustiniani (iust. libri) pp. Aug. (cog. libri) anno XVIII. pc. (pac. Pist.) Basilii vc. anno III [a. 545]
 693, 7 priore coniectura reiecta Zach. Zeitschr. VIII 233 proponit: πέπονθε περσεκουτία] ἡραγκάσθη ἐπιδίδοσθα
 711, 17 in ε utilitate caret con. Mommsen
 734, 7 τῆν] μὴ Mommsen
 753, 14 aliquid turbatum esse perspexit Mommsen; post ita excidisse verbi causa ὁ ὠνησάμενος putat Kroll
 760, 13 verba τοῦ — ἔθνος post φόρων l. 11 ponenda esse putat Mommsen
 763, 18 in M esse Ἰουλιανῶς et scribendum esse Ἰουλιανῶ σ(υ)νηγόρῳ] perperam contendit Zach. et olim et nunc (Zeitschr. XV 369)
 764, 29 verba τῆν — ἀλλὰ insiticia putat Mommsen
 781, 29 καὶ primum del. Mommsen
 782, 18 verba μηδὲ μετὰ ταῦτα suspecta habet Mommsen

SIGNORUM EXPLICATIO.

I. In adnotatione critica ad Novellarum textum graecum:

M = codex Marcianus graec. 179 saec. XIII (praef. VIII).
L = codex Laurentianus plut. LXXX 4 saec. XIV (praef. X).
A = codex Ambrosianus L 49 sup. saec. XII (praef. X).
B = Basilica (praef. IV).
B^c = codex Coislin. 151 saec. XI et 152 saec. XIV
B^l = codex Laur. pl. LXXX 11 saec. XII
B^p = codex Parisinus 1357 saec. XV
B^f = editio Fabrotiana
B^s = Synopsis Basilicorum
B^Σ = scholia Basilicorum
ε = versio latina quod vocatur Authenticum.
vulg. = vulgata editionum lectio.
Ath. = Athanasii epitome (praef. VII).
Cod. = Codex Iustinianus.
Coll. XXV cap. (C) = Collectio XXV capitulorum (praef. VIII).
Coll. LXXXVII cap. (S) = Collectio LXXXVII capitulorum (praef. VIII).

Coll. const. eccl. = Collectio constitutionum ecclesiasticarum (praef. VII).
Dig. = Digesta Iustiniani.
Epan. = Epanagoge legis (praef. V).
Inst. = Institutiones Iustiniani.
Iul. = Iuliani epitome latina Novellarum (praef. VI).
Iul.^b = codex Berolinensis 269 saec. VIII—IX
Iul.^p = codex Paris. 456S saec. VIII—IX
Iul.^v = codex Vindobon. 2160 saec. X—XI
Iul.^w = codex Vercellensis saec. X
Nomoc. XIV tit. = Nomocanon XIV titularum (praef. VII).
Nomoc.^d = eiusdem Bestae commentario aucti cod. Dublin. Trin. Coll. 494 saec. XII
Nomoc.^m = eiusdem Nomocanonis aucti cod. Monac. 122 saec. XII
Nomoc. L tit. = Nomocanon L titularum (praef. VIII).
Proch. = Ὁ πρόχειρος νόμος (praef. V).
Theod. = Theodori epitome Novellarum (praef. III).

II. In adnotatione critica ad versionem latinam quod vocatur Authenticum:

R = codex Berolin. 271 saec. XIII (praef. XII).
r = folia alterius libri codicis *R* adnexa.
V = codex Vindob. lat. iur. civ. 19 saec. XIII—XIV (praef. XI).
T = codex Monac. lat. 3509 saec. XIII (praef. XII).
t = eiusdem particulae in codicem *R* illatae.
Bamb. I. II. = codices Bambergenses D II 11 et D I 1 saec. XIV (praef. XII).
Escorial. = codex Escorialensis I S 9 saec. XIII.
O = codex Oriensis Oxoniensis 22 (A II 7) saec. XIII.

Ambrac. = codex Ambracensis Vindob. lat. iur. civ. 4 saec. XIII.
Neob. = codex Claustro-Neoburgensis 62 saec. XIII.
Paris. = codex Paris. 4429 saec. XIII—XIV.
Pist. = codex Pistoriensis 103 saec. XII.
Vind. alter = codex Vindob. Eugenii 157 saec. XIV.
dett. = deteriores, *al.* = alii codices.
ed. pr. = editio princeps Authentici (Romae a. 1476).
vulg. = vulgata lectio (praef. XIII).
edd. = editiones Authentici vel aliquot vel pleraeque.
Gr. = Graeca novellarum lectio.

^{a b} litterulis ad codicum notas adpositis distinguitur librarii scriptura primaria (e. g. *M^a*) et secundaria (*M^b*).
^{1 2 3} numeris ad codicum notas adpositis distinguitur librarii manus (e. g. *L¹*) a correctoris correctorumve mutationibus (*L²*, *L³*). Ubi prima manus sola notatur, correctorem in codice reposuisse quod in contextu nostro editum est, ubi correctio sola, primam manum cum editis consentire significatur.
pr. et corr. distinguit priorem lectionem et correctam, si quando de auctore correctionis non satis constat.
s. v. = scriptura vel notula in codice supra versum adscripta.

in mg. = scriptura vel notula in codice in margine adscripta.
v. l. = varia lectio.
m. rec. = manus recens.
add(it) om(ittit) del(et) suppl(et) coll(ocat) scr(ibu) corr(igit) not(at) cit(at) con(icit) leg(endum) scrib(endum) vid(etur) lit(ura) ras(ura) ex corr(ectio) in spat(io) vac(uo) rubr(ica) inscr(iptio) subscr(iptio)
[] cancellis quae inclusa sunt delenda esse indicatur.
< > uncis quae inclusa sunt, praeter codicum fidem addita esse indicatur.
stellula * praefixa id quod in contextu editur ex Schoellii emendatione repositum esse significatur.

IUSTINIANI NOVELLAE

RECOGNOVIT

RUDOLFUS SCHOELL

NOTARUM EXPLICATIO.

- I. In adnotatione critica ad Novellarum textum Graecum notis usus sum hisce:
- M* = codex bibliothecae Marcianae Venetus gr. 179 (olim Bessarionis cardinalis) membr. fol. saec. XIII, qui post Leonis novellas integrum corpus 168 novellarum Iustiniani cum appendice edictorum eiusdem et novellarum Iustini atque Tiberii continet (cf. Biener *Geschichte der Novellen Iustinians* p. 114 sq. 551 sq.). Quae omnia ex eo codice exscripta edidit Henricus Scrimger Scotus Augustae Vindel. a. 1558. Contuli ipse.
- L* = codex bibliothecae Laurentianae Florentinus pl. LXXX. 4 chart. fol. saec. XIV (cf. Biener l. c. p. 557 sq.), in quo extat corpus 168 novellarum non integrum illud, sed ad Basilicorum normam redactum passimque interpolatum et circumcisum. Libri nunc in fine mutili (deficit in nov. 163 cap. 2) antequam iacturam passus est, exemplum paravit Ludovicus Bologninus, quod hodie servatur in bibliotheca Dominicana Bononiensi: Bolognini exemplum expressit Gregorius Haloander novellarum graecarum princeps editor (Norembergae a. 1531). Contuli ipse.
- A* = codex bibliothecae Ambrosianae Mediolanensis L 49 superioris ordinis, membr. 4°, ubi Nomocanoni aucto XIV titulorum saec. XI exarato adiunctus est delectus Novellarum ad ius canonicum potissimum pertinentium saec. XII perscriptus: *Νεαράι ἰουστινιανῶν βασιλέως περὶ τῶν θείων καὶ ἱερῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων*. Novellae per ordinem titulorum minimum quattuordecim (nam extrema codicis folia perierunt) dispositae insunt hae: 134, 1—4. 131, 5 sq. 6. 3. 16. 86. 5. 133. 79. 7. 19. 2. 12. 115. 1. 32. 83; aliarum nonnullarum summae inseruntur ex Athanasii epitome petitae. Ceterum etiam in integris novellis transcribendis saepius epitomatores egit librarius. Contulit librum ex parte in usum meum P. Krueger, partem ipse excussi.
- B* = Basilica ad editionem Car. Guil. Ern. Heimbachii (Lips. 1833—1870) et supplementum Zachariaei (ib. 1846).
- B^c* = Basilicorum codices bibl. Coislinianae Parisini 151 (saec. XI) libros I—IX continens et 152 (saec. XIV) libros XI—XIV continens (cf. Heimbachii prolegomena p. 159. 166).
- B^l* = Basilicorum codex bibl. Laurentianae Florentinus pl. LXXX. 11 saec. XII, libros XXVIII. XXIX continens (cf. Heimbach l. c. p. 165).
- B^p* = Basilicorum codex Parisinus 1357, libros XLVI—LII continens (cf. Heimbach l. c. p. 172).
- B^f* = Basilicorum editio Fabrotiana (Paris. 1641—47).
- B^s* = Synopsis Basilicorum (Zachariae Ius Graeco-Romanum V).
- B^Σ* = scholia Basilicorum.
- ς = versio latina vulgata quod vocatur Authenticum, quae ex Graeco exemplari antiquissimo Novellarum maiore cum fide quam peritia expressa lectionis Graecae traditae vel testimonia praestat vel supplementa. *vulg.* = vulgata editionum lectio.
- Ath.* = Athanasii Scholastici Emiseni epitome Novellarum (Gust. Ern. Heimbach *Ἀνέκδοτα* I).
- Cod.* = Codex Iustiniani.
- Coll. LXXXVII cap.* = Iohannis Scholastici collectio LXXXVII capitulorum (Heimbach *Ἀνέκδοτα* II; add. Pitra Iuris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta II 385 sq.).
- Coll. const. eccl.* = Collectio constitutionum ecclesiasticarum tripartita (Voelli et Iustelli bibliotheca iuris canonici veteris II 1223 sq.; add. Pitra l. c. II 410 sq.).
- Dig.* = Digesta Iustiniani.
- Epan.* = Epanagoge legis Basilii et Leonis et Alexandri (Zachariae collectio librorum iuris Graeco-Romani ineditorum Lips. 1852).
- Epan. aucta* = Epanagoge aucta (Zachariae Ius Graeco-Romanum IV).
- Inst.* = Institutiones Iustiniani.
- Iul.* = Iuliani epitome latina Novellarum Iustiniani (ed. Haenel Lips. 1873).
- Iul.^b* = Iuliani cod. Berolinensis olim Rosnyanus lat. fol. 269 saec. VIII—IX (cf. Haenel praef. IV), quem ipse examinavi.
- Iul.^p* = Iuliani cod. Parisinus 4568 saec. VIII—IX (cf. Haenel praef. II).
- Iul.^v* = Iuliani cod. Vindobonensis 2160 saec. X—XI (cf. Haenel praef. VI).
- Iul.^w* = Iuliani cod. Vercellensis saec. X (cf. Haenel praef. VII).
- Nomoc. L tit.* = Nomocanon L titulorum, Ioanni Antiocheno immerito adscriptus, cum appendice capitum ecclesiasticorum (Voelli et Iustelli bibliotheca iuris canon. vet. II 603 sq.; add. Pitra iur. eccl. hist. et mon. II 416 sq.).
- Nomoc. XIV tit.* = Nomocanon XIV titulorum, qui Photii patriarchae nomine fertur (Pitra l. c. II p. 445 sq.).
- Nomoc.^d* = Nomocanonis XIV titulorum Theodori Bestae commentario aucti cod. Dublinensis Trin. Coll. 494 saec. XII. Novellarum locos exscripsit Krueger.
- Nomoc.^m* = eiusdem Nomocanonis aucti cod. Monacensis 122 (cf. Pitra I 660 sq. II 441). (Cf. Krueger in *Zeitschrift für Rechtsgeschichte* IX 185 sqq. Zachariae von Lingenthal *Die griechischen Nomokanones* Petropoli 1877).
- Proch.* = *Ὁ πρόχειρος νόμος*. Imperatorum Basilii, Constantini et Leonis Prochiron (ed. Zachariae Heidelbergae 1837).
- Proch. auctum* = Prochiron auctum (Zachariae Ius Graeco-Romanum VI).
- Ῥωμαὶ = Αἱ ῥωμαὶ . . .* (ed. Zachariae Heidelbergae 1836).
- Theod.* = Theodori Scholastici Hermopolitani breviarium Novellarum (Zachariae *Ἀνέκδοτα* Lips. 1843).

II. In adnotatione critica ad versionem latinam vulgatam quod vocatur Authenticum notis usus sum hisce:

R = codex bibliothecae regiae Berolinensis, olim Rosnyanus ex libris P. Pithoei, lat. fol. 271 membr. saec. XIII (cf. Heimbach prolegg. Auth. LXXIII). Contuli ipse.

r = particulae librorum mss. Authentici duorum codici *R* adnexae.

V = codex bibliothecae caesariensis Vindobonensis lat. iur. civ. 19 membr. fol. saec. XIII—XIV (cf. Heimbach l. c. LXIII). Contuli ipse.

T = codex bibliothecae Monacensis lat. iur. civ. 10 saec. XIII (cf. Heimbach l. c. LVI). Lectionem huius codicis ex apparatu Heimbachii ubi e re videbatur enotavi, constanter repetere nolui.

t = eiusdem codicis folia aliquot in Berolinensem *R* singulari fato illata.

O = codex Oriensis bibliothecae Oxoniensis A II 7 saec. XIII. Novellam 17 cum eo libro contulit Krueger, idem paucas quae extant subscriptiones enotavit.

Escorial. = codex Escorialensis bibliothecae altae I S. 9 saec. XIII, unde inscriptiones et subscriptiones in suum usum exscriptas mihi commodavit Krueger.

Bamb. I. II = codices bibliothecae Bambergensis D I. 1 et D II. 11 saec. XIV, e quibus inscriptiones et subscriptiones exscripsit Heimbachius.

Ambrac. = codex Ambracensis Vindobonensis lat. iur. civ. 4 saec. XIII.

Neoburg. = codex Claustro-Neoburgensis 62 saec. XIII.

Paris. = codex Parisinus 4429 saec. XIII—XIV.

Pistor. = codex bibl. capit. Pistoriensis E 4. 2 saec. XII.

Vind. alter = codex Vindobonensis ms. Eugenii 157 saec. XIV.

Horum quinque librorum scripturas si quas citavi

repetii ex farragine editionis Authentici a Gust. Ern. Heimbachio curatae (Lips. 1846—1851).

dett. = deteriores, *al.* = alii codices.

ed. pr. = editio princeps Authentici (Romae a. 1476).

vulg. = vulgata lectio editionum cuius fere auctor est Contius (Paris. 1559. 1571 etc.)

edd. = editiones Authentici vel aliquot vel pleraeque.

Gr. = Graeca novellarum lectio.

^a ^b litterulis ad codicum notas adpositis distinguitur librarii scriptura primaria (e. g. *M^a*) et secundaria (*M^b*)

¹ ² ³ numeris ad codicum notas adpositis distinguitur librarii manus (e. g. *L¹*) a correctoris correctorumve mutationibus (*L²*, *L³*). Ubi prima manus sola notatur, correctorem in codice reposuisse quod in contextu nostro editum est, ubi correctio sola, librarium codicis cum editis consentire significatur.

pr. et *corr.* distinguit priorem lectionem et correctam, si quando de auctore correctionis non satis constat.

s. v. = scriptura vel notula in codice supra versum adscripta.

in mg. = scriptura vel notula in codice in margine adscripta.

v. l. = varia lectio codicum vel unius codicis a tradita scriptura discrepans.

m. rec. = manus recens.

add(it) om(itit) del(et) suppl(et) coll(ocat) scr(ibit) corr(igit) not(at) cui(at) con(ecit) leg(endum) scrib(endum) vid(etur) lit(ura) ras(ura) ex corr(ectio) in spat(io) vac(uo) rubr(ica) inscr(iptio) subscr(iptio)

[] cancellis quae inclusa sunt delenda esse indicatur.

< > uncis quae inclusa sunt, praeter codicum fidem addita esse indicatur.

Stellula * praefixa id quod in contextu editur ex mea emendatione repositum esse significavi.

R. Schoell.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΛΗΡΟΝΟΜΩΝ ΚΑΙ
ΤΟΥ ΦΑΛΚΙΔΙΟΥ.

R DE HEREDIBUS ET
FALCIDIA.

Ἀποκρίτωρ Ἰουστινιανὸς Ἀύγουστος Ἰωάννη τῷ ἐν-
δοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐω praetoriorum τὸ β',
ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατριῶν.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. II.

(Προοίμιον.) Ἐνησχολημένοι ἡμῖν περὶ τὰς ἀπά-
σης τῆς πολιτείας φροντίδας, καὶ μικρὸν οὐδὲν αἰρου-
μένοι ἐνοεῖν, ἀλλ' ὅπως ἂν Πέρσαι μὲν ἡρεμοῖεν.
Βανδίλοι δὲ σὺν Μαυρονάσις ὑπακούοιεν, Καρχηδόνιοι
δὲ τὴν παλαιὰν ἀπολαβόντες ἔχουεν ἑλευθερίαν, Τζάνιοι
τε νῦν πρῶτον ὑπὸ τὴν Ῥωμαίων γενόμενοι πολι-
τεῖαν ἐν ὑπὴκοῖς τελείωεν (τοῦτο ὅπερ οἴπων καὶ νῦν
πλήρῃ ἐπὶ τῆς ἡμετέρας βασιλείας δέδωκε Ῥωμαῖοις ὁ
θεός), ἐπιρροέουσι καὶ ἰδιωτικαὶ φροντίδες παρὰ τῶν
ἡμετέρων ὑπὴκῶν ἀεὶ προσαγγελλόμεναι, ὧν ἐκάστη
μὲν δίδομεν τὸν προσήκοντα τῶπον. ὅποσα δὲ συγχῆς
μὲν ἀπολαύει τῆς κατὰ μέρος βοήθειας, δυνατὰ δὲ
ἔστιν ἐγγραφεῖντα νόμῳ κοινῇ ἀπασὶ δούναι τὴν ἐφ'
οἷς χρῆζουσι ὠφέλειαν, ταῦτα χρῆται νομίζομεν καὶ
νομοθετῆσαι καὶ παραδόναι τοῖς ὑπὴκοῖς αὐτόθεν
βοηθούντα, καὶ μὴ τῆς ἀεὶ κελύσεως τῆς ἐκ τῶν βασι-
1 λέων δέουσα. Αἶτι τῶν ἡμᾶς ἐνοχλοῦσιν οἱ μὲν
ὑπὲρ προσβείων καταλειμμένων οὐ μὴν διδομένων
προσιόντες, οἱ δὲ ἑλευθερίαν, οἱ δὲ ἕτερον τινός, ὑπερ-
οἱ μὲν παραδόντες τοὺς κλήρους δοθῆναι τισιν ἢ γενέ-
25 σθαι διατάξαντο, οἱ δὲ ἀγνωμόνως καὶ τῶν πραγμά-
των ἐφίενται καὶ ταῦτα λαμβάνουσι, καὶ τὸ κελυστὴν
οὐ πληροῦσι· καίτοιγε αἱ τοῖς πάλαι νομοθέταις εἰ-
ρητὸ προσήκειν τὰς τῶν τελευταίων διατυπώσεις,
ὅσαι μὴ μάχονται νόμοις, πᾶσι πληροῦσθαι τρόποις.
30 Ἄλλ' ἐπειδὴ τοῖς οὕτω γεγραμμένους νόμοις ἤδη κατὰ
τὸ πλείστον ἀμελεθῆντας εὐρομεν, ἀνακτῆσαι θέοι

5

(Praefatio.) Occupatis nobis circa totius reipub-
licae curas, et parvum nihil eligentibus cogitare, sed
quatenus Persae quidem quiescant, Vandali vero cum
Mauris oboediant, Carchedonii autem antiquam reci-
pientes habeant libertatem, et Tzani nunc primum sub
Romanorum facti republica inter subiectos habeantur,
quod nondum hactenus nisi sub nostro imperio
dedit Romanis deus, incurrunt etiam propriae solli-
citudines a nostris subiectis semper nuntiatae, qua-
rum singulis quidem damus competentem formam.
Quaecumque vero frequenti quidem potiuntur per par-
tes auxilio, possibilia tamen sunt scripta lege (ut)
communem omnibus praestent, in quibus opus ha-
bent, utilitatem, haec oportere putamus et lege san-
cire et tradere subiectis per se iuvantia et non semper
1 inssione Imperatorum egentia. Semper igitur nobis
importuni sunt alii quidem pro legatis relictis,
non tamen praebitis adeuntes, alii vero pro liber-
tatis, alii ob aliud quoddam, quod transmittentes
quidem hereditates dari quibusdam aut fieri consti-
tuerunt, indevote autem et res adeunt et eas percipiunt,
et quod est iussum non faciunt, cum utique etiam a veteribus
legislatoribus dictum sit competere deficientium dispo-
sitiones, quaecumque non repugnant legibus, omnibus modis impleri.
25 Sed quoniam ita positas leges iam plerumque neglectas
invenimus, reparare eas iudicavimus oportere et tam

Nov. I (= Coll. I tit. 1: gloss.) Graece extat in ML, inde a medio capite 1 in A, cap. 1—4 in B 41, 4, 1, prooem. in B². — Epit. Theod. 1, Athanas. 9, 1. Iulian. const. I.

DE HEREDIBUS ET LEGE FALCIDIA.

Imp. Iustinianus A. Iohanni, gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Occupatis nobis universae reipublicae curis, nec parvi quid animo agitantibus, sed quomodo Persae quiescant, Vandali cum Mauris oboediant, Carthaginenses pristinam libertatem recuperatam obtineant, Tzanicque nunc primum Romanorum reipublicae subiecti inter subditos habeantur (id quod nondum hactenus nisi sub nostro imperio dedit Romanis deus), affluunt etiam privatae curae a subditis nostris semper delatae, quarum suam cuique convenientem formam damus. Quaecumque vero frequenti singulatum auxilio fruumtur, lege autem perscripta communem omnibus ubi opus est utilitatem praebere possunt, ea lege sancienda subditisque tradenda putavimus, per se auxilio futura nec perpetua imperatorum inssione indigentia. Semper igitur negotium nobis facessunt alii propter legata relicta nec tamen praestita nos adeuntes, alii propter libertates, alii propter aliud quid, quod qui hereditates reliquerunt dari quibusdam aut fieri iusserunt: ei vero quibus obtingunt improbe et appetunt bona et accipiunt nec iussa exequuntur; tametsi a veteribus etiam legislatoribus dictum sit defunctorum dispositiones, si quae legibus non repugnant, omnibus modis esse implendas. Sed quoniam leges ita conscriptas iam magna ex

ἀρχῇ σὺν θεῷ τῶν Νεαρῶν Ἰουστινιανοῦ —: αἱ
τῶν εὐσεβῶν (ἡγῶν βασιλικῶν ε. v.) νόμων ἐπανορθώ-
θασει. Νεαρά πρώτη M² || 1 Περὶ τῶν κληρονόμων
καὶ τοῦ φαλκιδίου L (in quo rubricam praecedit in-
scriptio v. 3—5) B Athan. p. CVI Index reginae ε] περὶ
τοῦ φαλκιδίου M περὶ κληρονομιῶν καὶ περὶ Φαλκι-
δίου Theod. || 4 εἰς L || praetoriorum (s. v. praetoriorum)
M πρωτωρίων L || 5 πατριῶν M || 6 ἀπᾶσας τὰς
(τῆς L²) L || 7 οὐδὲν] οὐ μὴν L || 10 ἴσανοι? M¹ ||
23 ὑπὲρ ἱερῶτων προσβείων L || 24 ὅσπερ (ὅσπερ L¹)
L || 31 ἰόνους om. L

1 In nomine domini nostri (nostri om. V) Iesu Christi
praescr. RTV || 2 Falcidia] constitutio prima R; add. V,
constitutio prima et si heres legata solvere noluerit
add. R rubr. || 3 I (sic) aüg. Iohi pp scd R, inscr.
om. V || 7 parum RTV || 8 sq. quiescunt et oboediant
RTV || uaiandali V¹ || 9 *Carchedonii] et archedonii
(arcedonii V) RTV || autem RV, del. V², om. vulg. ||
10 *et Tzani] quānisi (q del. R²) RT quān V¹ qui V²
11 habentur V² || 14 nuntiare V¹ || 17 ut om. RTV ||
18 praestant T, praestare con. Heinbach || 24 quiddam
V² vulg. || 32 iudicamus V

αὐτοὺς ἡγησάμεθα δεῖν καὶ τοῖς τε περιοῦσι δούναι τὴν ἐξ αὐτῶν ἀσφάλειαν καὶ τοῖς τετελετηχόσι τὴν 2 ἐντεῦθεν ἀποτίσαι τιμὴν. Πρῶτον μὲν οὖν ἐκείνο σκεπτόμεν, ὅτι δὴ τῶν διατιθεμένων τοῖς μὲν ἀνάγκη ἐπιτίθειν ὁ νόμος ἀπομένειν τινα μοῖραν προσώποις 5 τισίν, ὡς δὴ τοῦτο κατ' αὐτὴν τὴν φύσιν ὀφειλομένοις, ὁποῖον δὴ τὴν παῖσι καὶ ἐγγύοις, καὶ πατράσι καὶ μητέραςιν, ἐσθ' ὅτε καὶ ἀδελφοῖς, καὶ εἰ τι τοιοῦτο πρόσωπον ἦ ἐν τοῖς ἐξ ἡμῶν ἢ ἐν τοῖς ἐξ ὧν ἐσμέν ἡρώδησαν οἱ νόμοι, τοῖς δὲ οὐδεμία καθέστηκεν 10 ἀνάγκη μοῖραν δίδουσι τινὶ τῆς ἐναντιῶν περιουσίας, ἀλλ' ἀντεξουσίος ἐστὶν ἡ φιλοτιμία, πρὸς οὗς ἂν ὁ διατιθέμενος βούλοιο φερόμενην.

CAPUT I.

(Α) Τούτων οὖν ἡμῖν προδιωρισμένῳ, θεσπίζομεν τοὺς παρὰ τῶν γεγραμμένων κληρονόμους ἢ καὶ 15 τυγχόντας fideicommissῶν, τῶν καθ' ὁμάδα τυχόν ἢ κατ' εἶδος, ἢ καὶ προεβέβαιον, ἀνάγκη ἔχειν, ἅπερ ἂν ὁ διαθέμενος καὶ τιμῆσας αὐτοὺς διατάξειεν, ἐκ παντὸς τρόπου πληρῶν, εἰ τὸ προσταχθὲν νόμιμον εἴη, ἢ εἰ μὴ τις αὐτὸ νόμος, εἰ καὶ μὴ γένοιτο παρὰ τοῦ τι- 20 μηθέντος, ἀλλ' οὖν κῆρον εἶναι ὁπῶς ἀποφαίνει. 1. Εἰ δὲ τις μὴ πληρῶν τὸ διατεταγμένον, ἀλλ' ἀρμό- δικαστικῆς ὑπομησθείης ἐναντιὸν ὅλον ἐλκῶσι μὴ πρᾶττων τοῦτο ὅπερ προσετάχθη, εἰ μὲν τις ἐκείνων 25 εἴη τῶν ἀναγκασιῶς ἐκ τοῦ νόμου τι λαμβανόντων, εἰς πλείον δὲ ἢ καθ' ὅσον ὁ νόμος αὐτῷ δίδουσθαι βούλεται γέγραπται κληρονόμος, τοσοῦτον λαμβάνει μόνον, ὅσοον ὁ νόμος αὐτῷ δίδουσθαι κατὰ τὴν τε- 30 τάστην τῶν ἐξ ἀδαιμάτων μοῖραν συγκαρῶει, τὸ δὲ ἄλλο σύμπαν ἀφαιρεῖσθαι, καὶ εἰ μὲν καὶ ἕτεροὶ τινες γεγραμμένοι τυγχάνουσι κληρονόμοι, προσάξειεν ἐκεί- νους κατὰ τὸ μέρος τῆς ἐνοτάσεως, ὅπερ ἐκάστῳ προσ- νεύεται. Εἰ δὲ μηδεὶς ἄλλος εἴη κληρονόμος, ἢ τύχον μὲν γεγραμμένον τινὲς, μὴ πρῶσιεν δὲ τῷ 35 κληρῷ, πρὶν αὐτὰ τὸ ἀφαιρούμενον προστιθέσθω τοῖς ἄλλοις πράγμασιν, καὶ ἀδεια παρεχέσθω καὶ ληγατα- ρίοις καὶ φειδικομισσαριοῖς καὶ οἰκέταις ἐλευθερία τιμηθεῖσι προσίεναι καὶ τοῦτο οἰκειοῦσθαι, ἐφ' ᾧ πᾶσι 40 τοῖς τοῦ προστεταγμένου πληρῶσαι ἀσφαλείας δη- λadh πρότερον παρ' αὐτῶν γινομένης, καθ' ἕνα ἂν ὁ

cap. I summaria habent' *Foral* 24, 38 et *Anonymus Bodleianus ap. Zachariae* Ἀνέκδοτα p. 212.

parte neglectas invenimus, eas instaurandas existimavimus, et tam superstitionibus securitatem ex illis prae- 2 standam quam defunctus honorem inde persolvendum. Primum igitur illud considerandum est, aliis testatoribus legem necessitatem imponere partem aliquam personis quibusdam tribuendi utpote quod ipso iure naturae eis debeatur, velut liberis et nepotibus, patribus et matribus, interdum etiam fratribus, et si quam eiusmodi personam vel inter eos qui ex nobis sunt, vel ex quibus nos sumus, leges numeraverunt; aliis vero nullam incumbere necessitatem partem aliquam honorum suorum cuiquam relinquendi, sed suo arbitrio stare liberalitatem ad quemcumque voluerit testator conferendam.

1. His igitur a nobis ante dispositis sancimus iis, qui heredes a quibusdam scripti sunt vel fideicommissa, universalia puta aut singularum rerum, vel etiam legata acceperunt, necessitatem incumbere quae- cumque testator vel qui eos honoravit praeceperit omni modo implendi, si quod iniunctum est legitimum sit, aut nisi lex aliqua, etiamsi non fiat ab eo, qui honoratus est, tamen id ratum esse expresse declarat. 1 Quod si quis non impleat quod praeceptum est, sed, cum competat quod relictum est honorato, sententia iudiciali admonitus integrum annum traxerit non agens id quod imperatum est, si quidem ex eorum numero sit, qui necessario ex lege aliquid capiunt, in plus autem quam quantum lex ei dari vult, heres scriptus sit, tantum capiat solum, quantum lex pro quarta parte ab intestato ipsi dari permittit, reliquum vero omne ei auferatur, et si alii quoque heredes scripti sunt, illis pro parte institutionis quae cuique tributa est accrescat. Sin nullus alius heres sit, aut si scripti quidem sint aliqui, hereditatem vero non adeant, tunc quod auferatur reliquis bonis adiciatur, et venia detur legatariis et fideicommissariis et servis libertate honoratis adeundi et ea vindicandi, ita tamen, ut omnibus modis quod praeceptum est impleant; cautioe

2 bus hinc exhibere honorem. Primum itaque illud est cogitandum, quia testantibus aliis quidem neces- sitatem imponit lex distribuere quandam partem per- sonis quibusdam, tanquam hoc secundum ipsam natu- ram eis debeatur, quale est filii et nepotibus, et patribus atque matribus, interdum vero etiam fratribus, et si quam huiusmodi personam aut in his, quae ex nobis sunt, aut ex quibus sumus, numeraverunt leges, aliis autem nulla consistit necessitas partem dare quamlibet propriae substantiae, sed sua potestas eis largitur ad quoscumque testator voluerit profe- renda.

His igitur a nobis praedictis sancimus, eos, qui ab aliquibus scripti sunt heredes, aut meruerunt fideicommissa, per universitatem forsitan aut per speciem, aut legatum, necessitatem habere, quaecumque testator et honorans eos disposerit, ex omni modo complere, si quod praecipitur legitimum sit, aut si non illud aliqua lex, vel si non fiat ab eo qui hono- ratus est, tamen ratum esse expresse iam demonstrat. 1 Si quis autem non implens quod dispositum est, sed dum competat ei qui honoratus est, quod relic- tum est, et ex decreto iudicis admonitus annum to- tum protraxerit, non agens hoc quod praeceptum est, si quidem aliquis illorum fuerit, qui necessarie ex lege percipiunt, in plus autem, quam quod lex ei dari vult, scriptus est heres, tantum accipiat solum, quantum lex ei dari secundum quartam aut ab in- testato partem concedit, aliud vero totum auferri. Et si quidem etiam alii quidam scripti sunt heredes, ad- crescere illis secundum partem institutionis, quae unicuique distributa est; si vero nullus alter sit heres, aut sint quidem scripti quidam, non autem adeant hereditatem, tunc quod auferatur adiciatur aliis rebus, et licentia praebetur et legatariis et fideicommissariis et servis libertate honoratis adire et hoc ad- quirere, ita ut omnibus modis quod praeceptum est impleatur: cautioe videlicet prius ab eis facta, se- 38 fideicommissariis (s. v. ἡγον τὴν ἀποκατάστασιν λαμβάνουσι) *M* φειδικομισσαριοῖς *L* || 41 αὐτοῦ *M* || 1 morienti *R* || 3 recogitandum *V* || 12 eis in *litura R* ei *V* || an sed suae potestatis est largitas? (*sim. Cōntius*) || 15 merunt *V*¹*T*¹ || 18 ex] *del. R*², ea *V*² || 20 qui] *q. V*¹ || 23 qui] quod *V*¹ || 24 et ex (*ex R*¹) *RT*] etiam ex *V* al. || 26 eorum *V*¹ || 27 quam *om. V* || 28 scriptum *R*¹ || tantum ē solum accipiat *R* || 29 dari] vult *add. R* || aut *del. vulg.* || 33 descripta *R*¹ || 35 quod *om. V*¹ || 36 et legatariis] quidem legatariis *V*

1 αὐτὸ *L* || 7 ἐγγύοις *L* || πατράσι] παῖσι *M* || 8 ἐσθ' ὅτε *M* || καὶ ἐσθ' ὅτε *LB*² || 11 τινὲ *M* || τινα *LB*² || 5 || 12 ἀντεξουσίος *L*¹ || 16 fideicommisson (ἴτοι ἀποκαταστάσεων s. v. *M*²) *M* ἀποκαταστάσεως *B* || 17 ἢ προεβέβαιον (καὶ ληγάτων s. v. *L*²) *LB* || 6 || ὅπερ *L* || 20 αὐτῷ αὐτῶν s. αὐτῶν *L*² || εἰ] ἐστὶ s. v. *L*² || 21 ἀποφαίνει *Haloander* || 23 ἐκ ψήφου] et ex de- creto s. || 24 ἐλκῶσι (ἐκίσει *L*²) *L* || 29 τριτην *L*¹*B* (*cf. B*² *d*) || 31 καὶ post mē *om. L* || 37 ἀδεια παρεχέσθω *Haloander* s, ἀδεια παρεχέτω *MLB* || καὶ *om. L* ||

τῶν πραγμάτων καὶ τῶν προσώπων ἐπιδέχοιτο τρόπος, ὅτι τὰ πράγματα λαβόντες προΐξουσιν ἐπ' αὐτοῖς, ἅπερ ὀρθῶς γουλήθησαν οἱ διαδέμενοι. ἢ εἴπερ μηδεὶς τῶν μνημῆς ἐν τῇ διαθήκῃ τυχόντων βουλήθει προσελθεῖν, τοῦτέστι συγκληρονόμος ἢ ληγατῆριος ἢ φιδεῖκομισσαρίος ἢ οἰκέτης ἐλευθερία τετιμημένος, τριπλαῖα ἐπὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐξ ἀδιαθέτου, οὗς ὁ νόμος καλεῖ μετὰ τὸν γεγραμμένον μὲν, τῇ νομίμῳ δὲ ὑπὸ τοῦδε τοῦ νόμου περικλεισθέντα μοῖρα, φέρεσθαι τὰ πράγματα, καὶ αὐτοῖς ὁμοίως διδόντας ἀσφάλειαν, ὅτι πληροῦσι τὰ τῇ διαθήκῃ περιεχόμενα. Ἄτακτον δὲ οὐδὲν οὐδὲ συγκληρονόμον οὐδὲ ἐπὶ τούτων γίνεσθαι βουλόμεθα, ἀλλ' ὁ πρῶτος κατὰ τὴν τάξιν καλούμενος μετὰ τὸν ἴδιον περικλεισμένον ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ καθ' ἡμᾶς, οὗτος καλεῖσθαι πρότερος, εἴτα ὁ μετ' ἐκείνον, καὶ ἐφεστῆς οὕτως, ἕως ἂν ὁ τελευταῖος ἐκλιπὼν χρόαν ποιῆσῃ καὶ τῶν ἐξωθέν τινι, βολόμενῳ καὶ προσελθεῖν καὶ τὰ καταλειμμένα πληροῦσαι. μετ' οὗς καὶ τὸ δημόσιον, εἴγε βούλοιο, τίθειμεν. Καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ληγαταρίων καὶ φιδεῖκομισσαρίων τοιαύτην εἶναι βουλόμεθα τάξιν, ὥστε προτέρῳ διδοσθαι παροχσίαν τῆς προσελεύσεως τῷ καθ' ὁμάδα φιδεῖκομισσαρίῳ, ἢ πλειόνων ὄντων τῷ μεζῶνα μοῖραν ἔχοντι, ἐπειδὴ καὶ μίμηρά τι κληρονόμου καθέστηκε, καὶ μάλιστα ἐφ' ἡμῶν, οἵπερ τῷ Τρεβελλιανίῳ μόνῳ δόγματι δεδώκαμεν ἐπὶ τῶν τοιούτων φιδεῖκομισσίων χρόαν, τὰς τοῦ Πηγασιῶνος περιόδους μισθαστέες τε καὶ ἐκβαλόντες. εἰ δὲ ἢ οὐκ εἴη τις καθ' ὁμάδα τετιμημένος ἢ οὐ βούλοιο πρᾶξι τὸ κλεισθῆναι, ἐπὶ τοῖς τοῖς μεζῶσιν ἰδιοῖσι ληγατοῖς ἢ καὶ φιδεῖκομισσίοις τετιμημένους τὴν τοιαύτην ἐρχοσθαι παροχσίαν. οὕτω τε καὶ τοῖς οἰκέταις διδοσθαι καιρὸν τοῖς ἐλευθερίᾳ τετιμημένοις καὶ προσεῖναι καὶ ἐλευθέρους ἀσφαλῶς εἶναι καὶ τὰ πράγματα λαμβάνειν καὶ πληροῦν τὰ κλεισθέντα μετὰ τῆς ἐμπροσθεν εἰρημνῆς ἀσφαλείας. Εἰ δὲ μηδεὶς εἴη τῶν ληγαταρίων ἢ φιδεῖκομισσαρίων τῶν καθ' ὁμάδα ἢ καὶ καθ' εἶδος μεῖζον μοῖρα ἢ προσβείῳ τετιμημένος, ἀλλὰ πάντες ἴσην ἐπέχοιεν τύχην, τριπλαῖα προκίνοσθαι μὲν καὶ οὕτως τοῖς καθ' ὁμάδα φιδεῖκομισσαρίοις διὰ τὸν ἐμπροσθεν ἡμῖν εἰρημνὸν λόγον, ἢ τὸν ἐξ αὐτῶν βουλόμενον πληροῦσαι τὸ προστεταγμένον, τοῖς δὲ λοιποῖς ληγαταρίοις ἢ φιδεῖκομισσαρίοις, ὅσοι μηδὲν ἀλλήλων ἐν τῷ καταλειμμένῳ προέχουσι, καὶ πάντας, εἰ βούλοιο, καλεῖ-

cundum quod personarum vel rerum receperit modus quia res accipientes agunt in eis, quae recte voluerunt testatores. Si vero nullus horum, de quibus testamento memoria facta est, voluerit adire, hoc est coheres aut legatarius aut fideicommissarius aut servus libertate honoratus, tunc ad alios, quos lex ab intestato vocat post eum quidem, qui scriptus est, et legitima per hanc legem parte exclusus, deferri res, et ipsos similiter praebentes cautionem, quia complent, quae testamento continentur. Inordinatum vero nihil neque confusum nec in his fieri volumus, sed primus secundum ordinem vocatus post eum, qui iam exclusus est a lege nostra, ita vocetur prior, deinde qui post illum est, (et) ita de cetero, donec ultimus relictus locum faciat etiam alicui exterius venientium, et adire et quae relicta sunt implere; post quos etiam fiscum, si voluerit, ponimus. Etenim in legatariis et fideicommissariis hunc esse volumus ordinem, ut detur licentia aditionis priori per universitatem fideicommissarium, aut multis existentibus maiorem partem habenti, quoniam et in similitudinem heredis consistit, et maxime apud nos, qui Trebelliano solo dogmati dedimus in talibus fideicommissis locum, Pegasiani circuitiones odio habentes et expellentes. Si vero aut non fuerit quispiam per universitatem honoratus aut noluerit agere quod iussum est, ad eos, qui maioribus propriis legatis aut fideicommissis honorati sunt, huiusmodi venire fiduciam. Sic quoque servis dari tempus, qui libertate honorati sunt, et adire, et liberis cautum esse, et res percipere, et complere quae iussa sunt, cum praedicta dudum cautione. Si vero nullus fuerit legatariorum vel fideicommissariorum per universitatem aut per speciem maiori parte aut in legato honoratus, sed omnes aequalem habuerint fortunam, tunc praeponi quidem etiam sic per universitatem fideicommissarios propter dictam dudum rationem, aut eum, qui ex eis voluerit implere quod praeceptum est; reliquos autem legatarios vel fideicommissarios, quicumque nihil alterutros in hoc, quod relictum est, antecedunt, etiam omnes, si voluerint, vocari, aut

scilicet prius ab iis praestanda prouti rerum vel personarum ratio admittat se rebus acceptis inde executuros quae recte testatores voluerunt. Quodsi nemo eorum, quorum in testamento facta est mentio, adire velit, id est coheres vel legatarius vel fideicommissarius vel servus libertate honoratus, tunc ad reliquos ab intestato, quos lex vocat post scriptum quidem heredem, sed intra legitimam tantum portionem per hanc legem coactum, bona deferantur, et ipsos similiter praestituros cautionem se ea, quae testamento continentur, impleturos esse. Nihil vero inordinati neque confusi ne in his quidem fieri volumus, sed qui primus ex ordine vocatur post eum, qui iam nostra lege circumscriptus est, is prior vocetur, deinde qui post eum est, et sic deinceps, donec ultimus deficiens locum faciat etiam extraneorum alicui, qui et adire et relicta implere velit; post quos etiam fiscum, si quidem voluerit, ponimus. Etenim et in legatariis et fideicommissariis talem ordinem esse volumus, ut priori detur fideicommissario universali, vel si plures sint, maiorem partem habenti licentia adeundi, quia et instar heredis est, idque maxime apud nos, qui soli Trebelliano Scto in talibus fideicommissis locum dederimus, ambagibus Pegasiani odio habitis et explosis. Si vero aut nullus sit fideicommissio universali honoratus aut nolit quod imperatum est facere, ad eos, qui maioribus legatis specialibus sive fideicommissis honorati sunt, eiusmodi facultas veniat; itaque etiam servis libertate honoratis opportunitas detur et adeundi et libertate secure fruendi et bona accipiendi et imperata implendi cum praedicta cautione. Sin autem nemo legatariorum aut fideicommissariorum, universalium aut particularium, maiore portione vel legato honoratus sit, sed omnes aequali sint conditione, tunc quidem utique praesferantur fideicommissarii universales, ob ea quae ante a nobis dicta sunt, vel quicumque ex illis quod praeceptum est implere vult. Reliqui vero legatarii vel fideicommissarii, quicumque in eo, quod relictum est, nihil alter alteri praestant, universi, si velint, vocentur, vel qui ex illis

1 τῶν πραγμάτων καὶ τῶν προσώπων] personarum vel rerum ε || 2 πρᾶττοναι L ε || 3 ἢ εἴπερ] Si vero ε || 5 ἢ φιδεῖκομισσαρίοις M] ὁ τὴν ἀποκατάστασιν λαμβάνων M²B, om. L || 10 διδόντας] διδόναι τὴν B || 14 ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ] τῷ νόμῳ τῷ L || 15 οὕτως] ita (i. e. οὕτως) ε || 16 ἐκλείπων L || 19 τὸν δημόσιον LB || 22 φιδεῖκομισσαρίων M λαμβάνοντι τὴν ἀποκατάστασιν B || 24 κληρονόμοις L¹ κληρονόμοις L² || 25 οἵπερ] cf. Inst. 2, 23, 7 || Τρεβελλιανίῳ M || 30 καὶ om. L ε || 33 ἐλευθέρους ε? || 36 ἢ φιδεῖκομισσαρίων M] om. L¹, ἢ τῶν

ficomi^s s. v. L² || 37 μοῖρα τετιμημένα (τετιμημένος m. 2) ἢ προσβείῳ L || 40 τὸν ἐμπροσθεν] ab his vv. inc. A f. 221 || ἡμῖν om. A || 41 τῶν ἐξ αὐτῶν βουλομένων A || 42 προσταττόμενον L || 43 ὅσοι] om. L¹, οἱ L²A || 2 uolunt R¹ || 14 et om. RTV || 15 etiam] et etiam R set etiam V¹ || 16 uolenti post uenientium add. dett., recte || 17 etiamfi fiscum si V¹ || 19 prior* V¹ || 22 similitudine V || 23 qui] qui ex V¹ || soli R²V² || 29 dare V¹ || 30 libertis V¹ || 35 habuerunt aequalem V || 35 quod om. V¹

σθαι, ἢ τοῖς ἐξ αὐτῶν βουλομένοις. Εἰ δὲ μηδεὶς λη-
 γατάριος ἢ φιδεῖκομισσάριος ἔλοιτο τοῦτο πρᾶξα,
 δίδομεν τοῖς οἰκέταις πικροσίαν τοῖς ἑλευθερίᾳ τετι-
 μιμένοις κατὰ τὴν τάξιν τῶν ὀνομασίας, καθ' ἣν αὐ-
 τούς ὁ δεσπότης ὠνόμασε, κατὰ τοῦτο ἔχειν τὴν πρὸς
 2 ἀλλήλους προτιμίαν. Καὶ τὰτα μὲν ἅπαντα
 νομοθετοῦμεν, ἔνθα ἀναγκαστικὴ τις ὑπόκειται δόσις
 εἰς τινι τῶν ἐκ φύσεως ὀφειλομένων τινὰ διαδοχὴν
 παρὰ τοῦ διαθεμένου τε καὶ τελευτῶντος. Εἰ δὲ οὐ-
 10 δὲν ὑπόκειται τοιοῦτον πρόσωπον ἐν ταῖς ἐνστάσεσιν,
 ἀλλ' ἐκούσιος ἢ φιλοτιμία τῆς διατιπώσεως παρὰ τοῦ
 διαθεμένου γίνοιτο, εἴτα ὁ γεγραμμένος οὐ πληροῖ τὸ
 προστεταγμένον εἶσω τοῦ ὀφθέντος ἡμῖν ἐμπροσθεν
 χρόνου, ἢ τοι τὸν μὲν ἀφαιρέσθαι πῶτον τῶν κα-
 ταλειμμένων, οὐδ' ὅτιον οὔτε κατὰ Φαλκιδίων πρό-
 15 φασιν οὔτε κατ' ἄλλην αἰτίαν λαβεῖν δύναμενον.
 Ομοίως δὲ τὰ αὐτὰ κρατεῖν, καὶ εἰ μὲν εἴεν συγκλη-
 ρονόμοι, τοῦτους καλεῖσθαι, ἐπειτοίγε εἰς φιδεῖκο-
 μισσαρίους καὶ ληγαταρίους καὶ οἰκέτας καὶ τοὺς ἐξ
 20 ἀδιαιθέτου πάντας κατὰ τὴν ἐμπροσθεν ὑφ' ἡμῶν
 παραδεδομένην τάξιν τὰ πράγματα πληροῖν, πανταχοῦ
 τοῦ βαρῆος συνημμένον τοῦ δεῖν πληροῖν τὰτα, ἅπερ
 ὁ διαθεμένος κατὰ νόμον, καθάπερ ἐμπροσθεν εἰπόν-
 3 τες ἐφθίμεν, ἐπιτάξειεν. Εἰ δὲ ἡ ἐνστασις καὶ
 ὑποκατάστασις ἔχοι, προδῆλον ὡς πρότερον ἐπὶ τὸν
 25 ὑποκατάστατον βουλομένην ἐλεύσεται τὰ πράγματα
 πάντα κατὰ τὸν νόμον πληροῦντα τὰ καταλειμμένα.
 οὕτω τε ἐκείνου μὴ βουλομένου, τριῖνα ἐπὶ τε
 τοῖς συγκληρονόμοις καὶ ληγαταρίοις καὶ οἰκέταις καὶ
 τοὺς ἐξ ἀδιαιθέτου καὶ τοὺς ἔξωθεν καὶ τὸ δημόσιον
 30 κατὰ τὴν παρ' ἡμῶν εἰρημένην παρατηρίαν τὰ ἀφαι-
 ρούμενα παραγρησεται, πληροῦντας πανταχοῦ τὰς
 τῶν τελευτῶντων νομίμους διατιπώσεις. διὰ τοῦτο
 γὰρ δὴ καὶ ἐπὶ τὸς αὐτὰς εἶδομεν διαδοχάς, ἵνα μὴ
 4 μὲν ἐν ἀπροσέλευστο ὁ τοῦ τελευτῶντος κληρὸς.
 4 Exheredatus δὲ παῖδας, εἴ γε δικαίως παρὰ τοῦ
 πατρὸς ἀποκλεισθεῖεν καὶ μηδὲν ἐκ τῆς τοῦ πατρὸς
 ἔχουεν γνώμης, οὐ καλοῦμεν οὐδὲ προσέμεθα, κἂν εἰ
 ἠνομάκισ βουληθεῖεν. Εἰς γὰρ ἐστὶ τῶ νόμῳ σκοπός,
 τὰ διατεταγμένα παρὰ τῶν τελευτῶντων πληροῦσθαι.
 40 τὸν γὰρ ἐξ αὐτοῦ τοῦ διαθεμένου τῆς αὐτοῦ περιουσίας
 ἀπελαυνόμενον πῶς ἂν εἴη δικαίον καλεῖν εἰς πράγ-
 ματα, ὃν αὐτὸν ἐκείνος διὰ τῆς ἐπ' αὐτῷ ἡτῶς
 γενομένης exheredationis γενέσθαι μέτοχον οὐκ ἔβου-

qui ex eis voluerint. Si vero nullus legatarius aut
 fideicommissarius elegerit hoc agere, damus servis
 licentiam libertate honoratis secundum ordinem de-
 nominationis, per quam eos dominus denominavit,
 5 secundum hoc habere in alterutros praepositionem.
 2 Et haec quidem omnia sancimus, ubi necessaria
 quaedam subiacet datio in aliquo, cui ex natura de-
 betur quaedam successio a testatore et moriente.
 Si vero nulla subest huiusmodi persona in institu-
 tionibus, sed spontanea largitas dispositionis a testa-
 tore fiat, deinde scriptus non compleat quod praeci-
 pitur intra praedictum a nobis dudum tempus,
 illum quidem privati omnibus relictis, nihil penitus
 neque per Falcidiae occasionem neque per aliam
 15 causam percipere valentem. Similiter autem talia
 obtinere: et si quidem sint coheredes, hos vocari,
 alioquin ad fideicommissarios et legatarios et servos
 et omnes ab intestato secundum prius a nobis tradi-
 tum ordinem res venire, ubique onere cohaerente,
 20 quatenus oporteat compleri ea, quae testator secun-
 3 dum legem, sicut prius diximus, imperavit. Si
 vero institutio etiam substitutionem habuerit, certum
 est, quia prius ad substitutum volentem venient omnes
 res secundum legem complementem quae relicta sunt,
 et sic illo nolente tunc ad coheredes et legatarios
 et servos et qui ab intestato et qui extra sunt et
 fiscum secundum a nobis datam observationem ea,
 quae auferuntur, venient, complentes ubique defi-
 cientium legitimas dispositiones: propterea namque
 etiam ad tantas respeximus successiones, ut non re-
 40 4 maneat sine additione morientis hereditas. Exhered-
 atos autem filios, si iuste a patre exclusi sunt et
 nihil ex patris habeant voluntate, non vocamus neque
 respicimus, licet decies milies velint. Una enim est
 35 legis intentio, ut quae disposita sunt a morientibus
 impleantur; eum enim, qui ab ipso testatore propria
 substantia pulsus est, quomodo erit iustum vocare
 ad res, quarum eum ille per exheredationem factam
 in eum expressim fieri participem noluit? Si vero

voluerint. Quodsi nullus legatarius vel fideicommissarius hoc facere voluerit, servis libertate honoratis
 veniam damus, ut secundum ordinem nominationis, quo dominus eos nominaverit, ita inter se habeant
 2 praerogativam. Et haec quidem omnia sancimus, ubi de necessaria agitatore datione in eorum aliquem
 conferenda quibus natura successio a testatore et defuncto debetur. Si vero eiusmodi persona nulla
 subest in institutionibus, sed voluntaria liberalitas dispositionis a testatore fiat, et deinde scriptus heres
 intra tempus a nobis praedictum id quod praecceptum est non impleat: ille vero omnibus, quae relicta sunt,
 privetur, ut neque Falcidiae nomine neque ex alia causa quicquam capere possit. Similiter autem eadem
 obtineant, et siquidem coheredes adsint, hi vocentur, alioquin ad fideicommissarios et legatarios et servos
 et omnes ab intestato secundum ordinem a nobis ante traditum bona veniant, onere ubique annexo im-
 3 plendi ea, quae testator legitime, sicut ante iam diximus, imperaverit. Si vero institutio etiam substi-
 tutionem habet, manifestum est prius ad substitutum, si velit, ventura esse bona relicta, omnia secundum
 legem impleantem; pariterque illo nolente tunc ad coheredes et legatarios et servos et heredes ab intestato
 et extraneos et fiscum secundum dictam a nobis observationem quae auferuntur pervenient, qui omnino
 legitimas defunctorum dispositiones impleant. Propterea enim ad tot successiones respeximus, ne hereditas
 4 defuncti non adita maneat. Exheredatos vero liberos, si modo iuste a patre exclusi sint nec quicquam
 ex voluntate patris habeant, non vocamus neque admittimus, etiamsi sescenties velint. Una enim est legis
 intentio, ut quae a defunctis praeccepta sunt impleantur. Nam qui ab ipso testatore bonis suis exclusus
 est, qui iustum fuerit eum ad bona vocare, quorum eum ille per exheredationem nominatim factam parti-
 cipem fieri noluit? Quod vero partem ei qui voluntatem defuncti non implet ablatam primum ad substi-

3 τοῖς ἀντὶ ἑλευθερίᾳ ὀμ. Α || 5 ὀνομασίαι Α || 8 τὸν
 ἐκ φύσεως ὀφειλόμενον Α || 9. 10 οἰδὲ ἐν ὑπόκειται τὸν
 τοιοῦτον προσώπων Α || 11 ἢ ὀμ. Α || 12 γένοιτο ΒΑ ||
 14 ἦτοι Μ] ὀμ. LAB ε || πῶτον Α || 15 μὴδ'
 ὅτιον κατὰ φαλκιδίων ἢ κατ' ἄλλην αἰτίαν Α || 16
 * οἰδὲ κατ' libri || 17 ὅμως Α || τὰ ἀντὰ] talia (i. e.
 τοιαῦτα) ε || συγκληρονόμοις L' || 18 αὐτοῦς Α || ἐπει-
 τοίγε εἰς] ἐπὶ δὲ τοῦς Α || 21 πανταχοῦ] πᾶσι Α ||
 22 πληροῦντα τὰτα L' || πληροῖν (sic) ἅπερ ὁ δια-
 θεμένος κατὰ τὸν νόμον τὸν εἰρημένην ἐμπροσθεν
 ἐπιτάξειεν Α || 24 δὲ ἢ ὀμ. Α (in marg. id' περὶ ὑποκ-
 [αταστάσεως]) || 25 ἐπὶ] ὑπὸ Δ || 27 τὸν ὀμ. Α || 29 post

ληγαταρίους add. καὶ φιδεῖκομισσαρίους? || 30 τὸν
 δημόσιον Α || 32 πανταχοῦθεν Β || 35 μείνοι Μ || 36 τὴ
 κατὰ τῶν ἀ[ποκλήρων] Α in mg. || ἐξνερεδάτους ΜΑ
 ἀποκλήρους LB || εἴγε] εἴτε Α || 37 πατρὸς κλησθεῖεν
 ἢ καὶ μηδὲν ὅλων ἔχοιεν αὐτίον τῆς τοῦ πατρὸς φιδι-
 κομισσον καλονμένης, οὐ προσέμεθα Α || 40 πληρω-
 σαι Α || 43. 44 ἡτῶς γενομένης ἐξheredationis (ἐξν: creda-
 τιστος L' ἦτοι ἀποκηρύξεως s. v. M²) ML γενομένης ἡτ-
 τῶς ἐξνερεδάτιῶνος Α γενομένης ἀποκηρύξεως ἡτῶς Β

1 voluerit V || 3 libertate elegerit honoratis R' ||
 7 subiacet V || 21 prius sicut V¹ || 34 despiciamus R

λήθη; Εἰ δὲ τὸ ἀφαιρούμενον μέρος παρὰ τοῦ μὴ πληροῦντος τὴν τοῦ τελευτήσαντος βουλήν πρότερον ἡγάγεον ἐπὶ τοὺς ὑποκαταστάτους, ἔπειτα ἐπὶ τοὺς συγκληρονόμους, καὶ μετ' ἐκείνους ἐπὶ ἡγαταρίους καὶ φιδεῖκομισσαρίους, καὶ πρὸς γε καὶ οἰκέτας, οὕτω τε ἐπὶ τὴν ἐξ ἀδιαθέτου κλήσιν καὶ τοὺς ἔξωθεν καὶ τὸ δημόσιον ἤλθομεν, οὐκ ἀπὸ τρόπου τοῦτο γέγονεν, οἷδὲ ἐκ τοῦ παύσαντος, οὐδὲ ὡς ἂν τινὰ καὶ διαλάβοι τὸ προσήκον, ἀλλ' ἐκ προνοίας καὶ κατὰ τὸν νόμον ἵνα πεπερασμένον πρῶτον ἀπάντων τῶν κατὰ τὰς διαθήκας προσώπων, εἴτα ἀπειπόντων, οὕτως ἐπὶ τὴν ἐξ ἀδιαθέτου κλήσιν καὶ τοὺς ἄλλους ἀφικώμεθα. Ἐφ' ἀπάντων δέ, ἐφ' ὧν τῶν προγεγραμμένων οὐ πληροῦντων καλούμεν ἢ τὰ ἐκ τῆς διαθήκης πρόσωπα ἢ τοὺς ἐξ ἀδιαθέτου καὶ τοὺς λοιποὺς, δίδομεν ἅπασιν τοιοῦτοις προσώποις γίνεσθαι κληρονόμους καὶ ἀditiones ἧτοι pro herede gestionos ἔχειν δίκαιον (ταῦτα δὴ τὰ τοῦ νόμου ὅρματα), καὶ ὡς κληρονόμους ἅπαντα πράττειν, ἐναγομένους τε καὶ ἐνάγοντας· τοῦτο ὅπερ καὶ οἱ παλαιώτατοι τῶν νόμων ἐκ τῆς οἰκείας ἀνθεντίας ἐδίδουσαν, καὶ κληρονόμους ἐποίουν τοὺς οὐδὲ γεγραμμένους κληρονόμους οὐδὲ ἐξ ἀδιαθέτου πρὸς τὸν κληρονόμον καλούμενους. Τούτων ἀπάντων χρηστῶντων, κἂν εἰ μὴ παρὰ κληρονόμου, παρὰ δὲ ἡγαταρίου ἢ φιδεῖκομισσαρίου ἢ τοῦ mortis causa δωρεῶν λαβόντος δοθῆναι τι ἢ γενέσθαι ὁ διαθέμενος ἢ βολήθη· τῆς αὐτῆς τάξεως προσφάσι τῶν ἀφαιρουμένων πραγμάτων φιλατομένης, καὶ ἀρχομένης μὲν ἀπὸ τῶν ὑποκαταστάτων τοῦ ἡγαταρίου, ἡγουμένης δὲ εἰς τὸ δημόσιον. Καὶ μηδαίε πρὸς τὸν νόμον δυσχεραίνετο τοῦτον, ὡς τῶν καταλειμμένων ἀποστερομένου, ἀλλ' ἐννοῶν, ὡς ἅπασιν ἀνθρώποις πέρας ἐστὶ τοῦ βίου ὁ θάνατος, μὴ μόνον τὸ παρ' ἐτέρων αὐτὸς λαβεῖν θεωρεῖται, προσεννοεῖται δὲ, ὅτι καὶ αὐτὸς ἐτέροις τελευτῶν ἐπιτάξει, καὶ εἰ μὴ τῆς παρὰ τοῦδε τοῦ νόμου τύχης βοηθείας, οὐδὲν ἂν ἂν μετὰ σπουδῆς ἀπάσης διατάξειεν, εἰς ἔργον ἄξει. οὐ γὰρ τοῖς ἐφ' ἡμῶν οὐδὲ τοῖς νῦν μόνον ἀνθρώποις, ἀλλὰ παντὶ καὶ τῷ μετὰ ταῦτα ἔχοντι νομοθετοῦμεν χρόνῳ.

CAPUT II.

Ἐντεῦθεν ἡμᾶς εἰσῆλθε βουλή καὶ τις ἐννοία τοῦ Φαλκιδίου νόμου, ὃς καὶ ἀπόντων τῶν διατιθεμένων,

Hinc nobis ingressa est cura et quaedam consideratio Falcidiae legis, quae etiam invitis testatoribus,

tutos, deinde ad coheredes, atque post eos ad legatarios et fideicommissarios, ac praeterea ad servos transulimus, itaque ad eos qui ab intestato vocantur et extraneos ac fiscum venimus, id non temere factum est neque inconsiderate neque quasi quem lateat quod conveniens est, verum consulto et secundum legem: ut perquisitis prius omnibus deinceps personis testamento scriptis, usque recusantibus, ita demum ad eos, qui ab intestato vocantur, ceterosque perveniremus. In omnibus vero casibus, ubi prius scriptis heredibus non implentibus eas personas, quae vel ex testamento vel ab intestato veniunt, et ceteras vocamus, concedimus omnibus eiusmodi personis heredes fieri atque aditionis sive pro herede gestionis (quae quidem verba legis sunt) ius habere, omniaque tamquam heredes agere, sive conveniantur sive convenient; id quod antiquissimae etiam leges ex propria auctoritate dabant heredesque faciebant eos, qui neque scripti erant heredes neque ab intestato ad hereditatem vocabantur. Atque haec omnia obtineant, licet non ab herede, sed a legatario aut fideicommissario aut mortis causa donatario dari quid fieri vel testator voluerit; eodem ordine in causa rerum auferendarum servando, ut a substitutis quidem legatariis incipiat, in fisco vero desinat. Nec quisquam adversus hanc legem indignetur, quod iis, quae relicta sunt, prius, sed considerans omnibus hominibus finem vitae esse mortem non id solum spectet, ut ab aliis ipse accipiat, sed praeterea cogitet se et ipsum moriturum aliis praecepta daturum, ac nisi auxilium ab hac lege habeat, nihil eorum quae cum omni studio disposuerit ad exitum esse perduciturum. Non enim iis tantum, qui sub nostro imperio, vel qui nunc sunt hominibus, sed omni etiam posthac decurrenti tempore leges ferimus.

II. Hinc nos consilium et consideratio aliqua legis Falcidiae subiit, quae invitis etiam testatoribus.

1 Εἰ] 15 A in mg. || 2 βούλησιν B || 3 εἴτα A || 5 καὶ ante οἰκέτας om. A || οὕτως (οὔτοι μ. 1) τε A, τε om. M || 6 τῶν δημόσιον A || 7 ἀπο τρόπου MLA (ἀπόσιτος L²) || 9 κατὰ νόμον A || 10 πεπερασμένον A || τὰς om. A || 11 οὕτως] οὕτω τε L || 12 ἀφικώμεθα] κληρονόμους add. A || Ἐφ'] Ἐ A in mg. || 13 ἔφ' ὧν τι τῶν γεγραμμένων A || πληροῦντος? L¹ πληροῦνται A || 15 ἐξ ἀδιαθέτου] κληρονόμους add. A || καὶ ante δίδομεν add. A || 16 κληρονόμους AB (s) || additiones (ἧτοι vltimelēseως M s. v.) ML ἀδεργάτιονος A ὑπειστελεύσεως B || 17 pro herede geretionos (τοῦτέστι κληρονόμους de gestionis mias εγχειρήσεως s. v.) M prōneregestionis (sic) L (corr. m. 2) προκερεδεκερεσιάνος A κληρονόμους ἔγχειρήσεως B || ταῦτα δὴ τοῦ νόμου τὰ ὅρματα L || 19 τοῦτο om. A || 20 τῶν νόμων] νόμοι L² A || 21 οὐδὲ] μὴ A

24 κἂν] καὶ A || 25 ἢ τοῦ μῶρτις καῦσα δωρεῶν λαβόντων M τυμοριστάσας λαβόντος A, ἢ τοῦ θανάτου αἰτία λαβόντος L (s) ἢ τοῦ λαβόντος αἰτία θανάτου B || 29 τὸν δημόσιον A || 30 τοῦτον δυσχεραίνετω A || 32 ὁ om. LA || 34 καὶ αὐτὸς] καὶ om. L || 35 τῆς παρὰ τοῦδε Hombergk, παρὰ τῆς (τ in lit. M) τοῦδε MB παρὰ τῆς A παρὰ τοῦδε L || τύχη A || 36 ἐπιτάξιοιεν (in mg. [διατάξιοιεν? corr.] A || 37 ἄξει A ἔξει L¹ || οὐ γὰρ τῶν ἐφ' ἡμῶν οὐδὲ τῶν A || 39 ταῦτα] τε add. A || 40 rubr. β περὶ φαλκιδίου L . . . φαλκιδίου A || ἧμῶν A

15 gerstionis R¹ || 17 *quod] quidem || 23 oc••ione V¹ || 25 *legatariis || termino RTV || 26 hanc] ob hanc R || 27 priuatis R¹ V¹ || 28 non] et non RT || se om. V¹ || 30 si non] nisi V || 31 cum omni] communi R^a || 34 haec om. V || 40 rubr. ad legem Falcidiam V

εἴτερ ἐξανάλισκοιεν τὰ πράγματα διὰ τῶν πρεσβείων, δίδωσι παρακατέχειν τοῖς κληρονόμοις, ὅσον αὐτοῖς ποιεῖ τὸ τέταρτον τῆς περιουσίας. κἀνταῦθα γὰρ μάχονται μὲν δοκεῖ τῇ γνώμῃ τοῦ τελευταίου, ἐπερείδονται δὲ τῷ ταῦτα ἐφίεντι νόμῳ. Θεσπίζομεν τοίνυν (ἀνθεκτίον γὰρ ἦν ἡν παταχοῦ τῆς τῶν τελευταίων γνώμης), τοὺς κληρονόμους, εἰ βούλωντο τῆς ἐντεῦθεν ἀφελείας ἀπολαύειν, καθάραν φυλάξαι τῷ νόμῳ τὴν ἐξουσίαν, καὶ μὴ δὲ ὦν ἂν, ὡς εἰκόσ, ὑποκλέψαιεν ἢ κακοουρήσαιεν, εἰσάγειν περᾶσθαι τὸν Φαλκίδιον, καίτοιγε εἰ μηδὲν ἐκακοουρήσαν, οὐκ ἂν ἴσως ἀρμόσαντα. Γ 1 Γενέσθω τοίνυν inventarium παρὰ τοῦ κληρονόμου τοῦ δειδιότος, μὴ ποτε οὐκ ἔχοι μετὰ τὰ χρεῖα καὶ τὰ πρεσβεία Φαλκίδιον, κατὰ τὸν τρόπον καὶ τοὺς χρόνους καθ' οὓς πρῶν ἠνομοθετήσαμεν, ὅτε τοὺς ἀνθρώπους ἐξηροῦμεν τῆς ἐκ τῶν προσελύουσι ἐπὶ τοῖς οἰκειῶσι πράγμασι ζημίας, ἰσθάντες τὰ βάρος μέχρι τοῦ τῆς Δ οὐσίας τῆς καταλειμμένης μέτρον. Ἐκείνῳ προστιθέμενον μόνον, τὸν χρήναι τὸν τοιούτων [εἰδέναι] κληρονόμον, ὅς οὐ δανειστάς μόνον, ἀλλὰ καὶ ληματορίου εὐλαβεῖται, καὶ δεδιεν οὐ τὸ ζημιωθῆναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ κεοῦναι, παρολαμβάνειν ἀπαντας τοὺς ληματορίους καὶ φειδοκομισσαρίους, ὅσοι κατὰ τὴν αὐτῆν πόλιν τύχοιεν ἐνδημονῆτες, ἢ τινὰς γε ὑπὲρ αὐτῶν πράττοντας, εἰ τυχόν ἢ τῶν προσώπων φύσις ἢ ἀξία ἢ ποιότης ἢ ἡλικία ἢ καὶ τις ἀνάγκη εὐχέριαν αὐτοῖς οὐ δίδωσι τῆς ἐπὶ τῷ inventario παρουσίας. Εἰ δὲ ἀπώσι τινας, παραγίνεσθαι μάρτυρας τῶν ἐξ αὐτῆς τῆς πόλεως ἀξιοπιστῶν καὶ κεκτημένων οὐσίαν καὶ ἐπὶ χρηστικῆς ὑπολήψεως ὅτων οὐκ ἐλάττους τῶν τοιῶν (ταβουλαρίους γὰρ μόνους, τὸ γε εἰς τοῦτο ἦκον, οὐ πιστεύομεν), ἐφ' ὧν προσήκει γενέσθαι τὸ inventarium, ὥστε ἐπανελθούσι τοῖς ληματορίοις καὶ μεμφόμενοις ὑπεξηροῦσθαι τὰ τυχόν τῶν πραγμάτων ἢ μὴ φανερόν γενέσθαι, παροσηῖαν εἶναι μὴ μόνον διὰ τῆς τῶν οἰκετῶν βασάνου τὸ πρᾶγμα ζητεῖν (καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτο δίδομεν κατὰ τὴν πρῶν παρ' ἡμῶν εἰρημένην ἐπὶ ταῖς οἰκετικαῖς βασάνοις παρατηρήσειν), ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ ὅρκου τοῦ κληρονόμου καὶ διὰ τοῦ ὅρκου τῶν μαρτύρων, λεγόντων παρεῖναι τε τοῖς πρᾶττο-

bus, si expendantur res per legata, praebet etiam retinere heredes quantumcumque eis impleat quartam substantiae. Et hic enim repugnare quidem videntur voluntati deficientis, et incumbere legi talia permittentii. Sancimus igitur, quoniam tuenda nobis ubique est deficientium voluntas, heredes, si voluerint hac utilitate potiri, puram servare legis potestatem; et non per quae forte subripiunt aut malignantur, introducere temptent Falcidiam, cum utique, si nihil 10 malignati essent, non forte competeret. Fiat igitur inventarium ab herede metuente, ne forte non habeat post debita et legata Falcidiam, secundum modum et tempora, per quae dudum sancivimus, quando homines excepimus ex damno rerum suarum in additionibus, statuentes onera usque ad substantiae relictae mensuram: illo adiecto solo, ut oporteat huiusmodi heredem, qui non creditores solum, sed etiam legatarios veretur, et metuit non damnificari solum, sed etiam non lucrari, convocare omnes legatarios et fideicommissarios, quantumcumque in eadem civitate sunt constituti, aut quosdam pro eis agentes, si forte personarum natura aut dignitas aut qualitas aut aetas aut quaelibet necessitas facultatem eis non dat ad inventarii praesentiam. Si vero absunt aliqui, interesse testes in ipsa civitate fide dignos et possidentes substantiam et optimae opinionis existentes non minus tres (tabulariis enim solis, quantum ad hoc competit, non credimus), coram quibus convenit fieri inventarium, ita ut supervenientibus legatariis et querentibus forsans subreptum aliquid rerum aut non manifestatum licentia sit non solum per servorum examinationem causam quaerere (nam etiam hoc praebuimus pro prolatam dudum a nobis in servilibus examinationibus observationem), sed etiam per iusiurandum heredis et iusiurandum testium, dicentium et adfuisse his, quae gesta sunt, et

si quidem bona legatis exhauriant, heredibus retinere permittit, quantum illis quartam partem bonorum efficit. Nam hic quoque voluntati defuncti repugnare videtur, lege tamen nisi id permitteat. Sancimus igitur (usquequaque enim defunctorum voluntas nobis tuenda est), ut heredes, si commodo hinc redundante frui velint, legi integram servent potestatem, neque per ea quae forte subriperint vel dolo malo fecerint 1 Falcidiam introducere conentur, quae scilicet, si nihil dolo fecissent, forte non competeret. Fiat igitur ab herede metuente, ne forte debitis et legatis solutis Falcidiam non habeat, inventarium secundum modum et tempora quae ante definitivimus, cum homines damno ex additionibus rebus propriis imminente exemimus, onera usque ad patrimonii relicti mensuram sistentes; illo addito solo, eiusmodi heredem, qui non solum creditores, sed etiam legatarios veretur, neque tantum ne damno afficiatur metuit, verum etiam ne iuro careat, [scire] debere assumere omnes legatarios et fideicommissarios, quicumque in eadem civitate degunt, vel certe quosdam pro eis agentes, si forte personarum natura vel dignitas vel qualitas vel aetas vel etiam necessitas quaedam eis facultatem non concedat, ut inventario conficiendo intersint. Si vero quidam absint, testes adhibeantur ex civibus eiusdem civitatis, qui fide digni et locupletes et bonae existimationis sint, non minus quam tres (tabulariis enim solis, quantum ad hoc attinet, non credimus), coram quibus inventarium confici debeat, ita ut revertentibus legatariis, atque querentibus forte subreptum quid esse ex bonis vel non manifestatum, liceat non solum per tormenta servorum (namque et hoc concedimus, secundum observationem de tormentis servorum antea a nobis dictam), sed etiam per iusiurandum heredis et per iusiurandum testium, dicentium se is quae gesta sunt interfuisse quaeque tunc acta sunt vidisse nec ullius fraudis ab herede commissae conscios esse, rem inquirere, atque ita

1 διὰ] ἀδ·α Α¹ ἢ διὰ Α² || 2 δίδωσι κτλ.] praebet retinere heredes quantumcumque eius impleat (i. e. ὅσον ἂν αὐτοῖς πληροῖ) ε || 3 τὸ τέταρτον || τὸ τρίτον ἢ τὸ ἦμισον LB || 4 δοκεῖ] videntur ε || ἐπερείδονται M] σκηπτεσθαι LB σκέπτεσθαι A || 5 ταῦτα] talia ε || 7 βούλοντο τὲ τῆς Α || 9 ὦν om. L || ὡς εἰκόσ κακοουρήσαντες ὑποκλέψαιεν, καὶ εἰσάγειν Α || 11 εἰ καὶ μηδὲν Α || 12 γενέσθω (ante hoc v. rasura 5 litt.) Α || inventarium (s. v. ἀπογραφή) M inventarium L ἰνβεντάριον (et sic infra) Α καταγραφή Β || παρὰ τῶν κληρονόμων Α || 13 ἔχοιεν L || τὸ χρεῖος Α || 15 καθὼς πρῶν Α πρῶν Cod. 6, 30, 22 || 17 ἰσθάντες Α || 18 ἐκείνῳ Α || 19 μόνον om. Β || τὸ χρήναι Α || καὶ ante τὸν add. L || εἰδέναι om. Α ε || 21 δεδιόεν L || οὐ τὸ οὕτω ? Α¹ || 22 παρολαμβάνειν] τὲ add. Α || 24 αὐτῆν om. L || 25 πρᾶττότων ἢ τυχόν Α || 26 ἀξία M] ἀξίως LB ἀξίως Α || 27 αὐτοῖς] αὐτῶ ? Α¹ || δίδωσιν ἐπὶ τῷ ἰν-

βενταρίῳ τῆς περιουσίας Α || τῷ ἰνβενταρίῳ M τῷ (τοῦ n. 1) inventario L || 28 ἀπεισι Β || ἐξ M] ἐπ' LA (ε) || 29 τῆς om. Α || ἀξιοπιστῶν καὶ κεκτημένων] τοὺς ἀξιοπιστῶνς κεκτημένους Α || 30 ὄντας Α || 31 ταβουλαρίους γὰρ μόνους Α || 32 ὦν] ὦν δὲ Β || γίνεσθαι AB || 33 Ὅστε καὶ ἐπανελθούσιν Α (in mg. κδ βάσανος ...) || 34 ὑπεξηροῦσθαι M] ὑπεξαιροῦσθαι L ὑφαροῖσθαι Α || τυχόν τῶν] τῶν τυχόντων Α || ἦ] εἰ Α || 37 καὶ om. Α || δίδομεν] praebuimus ε || πρῶτην Α || 39 ὅρκου—διὰ τοῦ om. Α

1 res] lex R¹ || 7 hano R¹ (l. hinc?) || 9 cum] Cumque R¹ || 10 malignanti V¹ || non om. V¹T¹ || 12 Falcidiam] et Falcidiam V¹ || 13 quae per V || 14 excipimus (***pimus) 1 V¹ || 17 creditores RTV || 18 reuertur R || 23 non dat eis V || 26 opinionis optimae R¹ || 30 subreptum R || 31 manifestum V || 35 heredis et iusiurandum om. V¹ || 36 et se adfuisse V vulg. || his ***esta V¹

μείνους και ἐπιδείν τὰ τότε γινόμενα και οὐδὲν συνει-
 δέναι γινόμενον τῷ κληρονομῷ κακούρημα, οὕτω τε
 τὴν ἐπὶ τοῖς καταλειμμένοις ὑπὸ τοῦ διαθεμένου
 πράγμασιν εἰρῆσαι ἀλήθειαν. πλὴν εἰ μὴ τυχὸν οἱ
 παρόντες τῶν ληγαταρίων, πάντες ἢ τινες, διαμαρτυ-
 ρίας αὐτοῖς στέλλομένης, οὐ βουληθεῖεν εἰλεῖν οὐδὲ
 παρῆναι τῷ inventariῳ. τηλικαῦτα γὰρ ἀδεια ἔσται
 τῷ κληρονομῷ και μὴ παραγινόμενον τῶν ληγατα-
 ρίων ἀρεῖσθαι τῇ τῶν μαρτυρῶν παρουσίᾳ και ποιῆν
 τὴν ἀπογραφὴν, ἀποκειμένοι και οὕτω τοῖς ληγαταρίοις
 τοῦ τε ὅρκου τοῦ κληρονομῷ και τῆς τῶν οἰκετῶν
 βασάνου, και τούτων ἀπάντων παρατηρηθέντων ἔχειν
 τὴν ἐκ τοῦ Falcidiῳ βοήθειαν. οὕτω γὰρ οὐ δόξομεν
 οὔτε νόμον οὔτως εὐδοκιμήσαντα μέχρι νῦν ἑλατῶν
 οὔτε ἀδικεῖν τὸν τελευτήσαντα. εἰ γὰρ πάντως μὲν
 αὐτῷ βούλεται τινας γενέσθαι κληρονομῷ, και ἔχειν
 τινὰ παραγοχὴν ἐκ τῆς αὐτοῦ διαδοχῆς, και οἰεται γε
 αὐτάρχη περιουσίαν ἔχειν, οὐ μὴν τούτῳ ἢ τοῦ πράγ-
 ματος ἀλήθεια δεικνύει, πρόδηλον, ὡς οὐκ ἐναντίως
 ἔσται νόμος τῆς τῶν κατοικομένων βουλῆς, ἀλλὰ τῆς
 Ἐ 2 ἀγνοίας καθαρῆς τῆς ἐκείνου. Εἰ μὲντοι μηδὲ
 ποιήσειεν inventariῳ κατὰ τούτῳ τὸ σχῆμα, καθάπερ
 εἰπόντες ἐφθῆμεν, οὐ παρακαθεῖε Falcidiῳ, ἀλλὰ
 πληρώσει τοὺς ληγαταρίους και φιδεῖκομισσαρίους,
 κἄν εἰ τὸ τῆς καθαρῆς οὐσίας τὸν τελευτήσαντος ὑπερ-
 βιβαίη μέτρον ἢ τῶν ληγατῶν δόσις. Καὶ τούτῳ φαμεν
 οὐ τὸν ἤμιτερον ἑλατῶντες νόμον, ὃν τεδείκαμεν ἐπὶ
 τῷ μηδὲν οἰκοθεν ζημιούσθαι τοῖς κληρονομῷ τοῖς
 δανεισταῖς. δάσει γὰρ αὐτοῖς ποιῆν ἐκτινῆς τῆς
 ἐάντου κακονομίας, διότι παρῆβη τὸν νόμον. ἔξον ἀσφα-
 λῶς ἅπαντα πράξαντι μηδὲν ἐζημιώσθαι, τούτωντοι
 μὲν οὐν και τὰ ἐκ τοῦ Falcidiῳ νόμου κερδᾶναι.
 Ταῦτα δὲ δὴ φαμεν, ἔνθα πεπλατυμένως ὁ διαθεμένος
 περὶ τῆς ἐάντου περιουσίας ταῦτα ἔπραξε, ἢ τυχὸν
 δέον και πλείω ποσότητα τῷ κληρονομῷ καταλιπεῖν
 ὑπὲρ ἑλατῶτος διετύπωσε. και γὰρ δὴ και τούτῳ
 πεπλατυμένως γνώμης ἐστίν, ἀλλ' οὐ καθαρῶς και ἀκρι-
 βῶς ἐπισκήψεως. Εἰ μὲντοι ἠτῶς ἐπισκήψει μὴ
 βουλεσθαι τὸν κληρονομῷ παρακατασχῆν Falcidiῳ,
 ἀνάγκη τὴν τοῦ διαθεμένου γνώμην κρατεῖν, και ἢ 40
 βουλόμενον αὐτὸν ὑπερτέσασθαι τῷ διαθεμένῳ ἴσως
 και τινὰ δίκαια τε και εἰσεβῆ καταλιπῶντι τὸ κέρδος

vidisse, quae tunc agebantur, et in nullo conscios
 esse factae ab herede malignitatis, sicque in his,
 quae relicta sunt a testatoribus, invenire veritatem.
 Nisi forte praesentes legatarii omnes aut quidam
 5 contestatione sibi missa noluerint venire nec adesse
 inventario; tunc enim licentia erit heredi etiam non
 advenientibus legatariis contentum esse testium praesentia
 et facere descriptionem, reposito etiam sic
 legatariis et iureiurando heredis et servorum exami-
 natione, et his omnibus observatis habere ex Falcidia
 praesidium. Sic enim non videbimur neque legem
 ita hactenus approbatam minuire neque iniustitiam
 facere morienti. Si enim omnino quidem sibi vult
 aliquos fieri heredes et habere quandam consolationem
 15 enim ex sua successione, et arbitratum sufficientem
 se habere substantiam, non tamen hoc causae veritas
 ostendit, certum est, quia non hoc contrarietas erit
 sententiae morientis, sed ignorantiae puritas illius.
 2 Si vero non fecerit inventarium secundum hanc
 figuram, sicut praediximus, non retinebit Falcidiam,
 sed complebit legatarios et fideicommissarios, licet
 prae substantiae morientis transcendat mensuram
 legatorum datio. Et hoc dicimus non nostram
 minuentes legem, quam posuimus, ut nihil de pro-
 prio damnificentur heredes creditoribus. Dabitque ei
 25 poenam exactio suae malignitatis, cur transcendit
 legem, ex quibus caute omnia agens nihil poterat
 damnificari, sed ex diverso etiam quae sunt ex Fal-
 cidia lege lucrari. Haec autem dicimus, ubi errans
 testator de sua substantia haec egit aut forte, cum
 debuisset etiam ampliore quantitate heredi relin-
 quere, pro minore disposuit; etenim etiam hoc errantis
 sententiae est et non purae et integrae designa-
 tionis. Si vero expressim designaverit non velle
 heredem retinere Falcidiam, necessarium est testa-
 toris valere sententiam, et aut volentem eum parere
 testatori, forsitan etiam quaedam insta et pia relin-
 quenti, lucrum non in percipiendo, sed solummodo

veritatem in rebus a testatore relictis invenire. Nisi forte ii ex legatariis, qui praesentes sunt, omnes
 vel nonnulli demuntiatione illis facta venire et inventario conficiendo adesse noluerint; tunc enim venia
 erit heredi vel non praesentibus legatariis testium praesentia contento inventarium faciendi, reservato
 utique legatariis et iureiurando heredis et tormento servorum: usque omnibus observatis auxilium ex lege
 Falcidia habeat. Ita enim neque legem hactenus adeo probatam imminuere neque iniuriam defuncto
 facere videbimur. Nam si omnino aliquos sibi heredes existere, et solacium quoddam ex successione sua
 habere vult, sequae sufficiens patrimonium possidere putat, nec tamen rei veritas id demonstrat, manifestum
 2 est hoc non contrarium voluntati defuncti futurum, sed potius ignorantiam illius purgaturum. Si
 tamen inventarium eo quo ante diximus modo non fecerit, Falcidiam non retinebit, sed legatariis et fidei-
 commissariis satisfaciens, quamvis legatorum praestatio modum verae substantiae defuncti excedat. Neque
 id dicimus legem nostram imminuentes quam ideo tulimus, ne quid heredes in bonis propriis a creditoribus
 damno afficiantur; praestabit enim illis poenam solvens fraudis suae, quod legem transgressus est, cum
 ei caute omnia agenti nullum damnum pati, immo ex contrario ea, quae ex lege Falcidia veniunt, lucrari
 licuisset. Haec vero dicimus, ubi per errorem testator de facultatibus suis ita statuit, aut forte, cum
 maiorem etiam quantitatem heredi relinquere debuisset, de minore disposuit; etenim et hoc errantis est
 iudicii nec vero purae et accuratae dispositionis. Iam vero si expresse declaraverit nolle se heredem relin-
 quere Falcidiam, necesse est testatoris voluntatem obtinere, et aut ipsum volentem obtemperare testatori

1 ἐπιδείν A || 2 τοῦ κληρονομῷ A || 3 ὑπὸ τοῦ δια-
 θεμένου a testatoribus s || 4 μὴ τυχὸν... τινες om. L ||
 6 οὐδὲ] Oὐδ' δὲ (antea spatium vac., in mg. κἔ ὅρκου
 τῶν ...) A || 8 παραγοχομένων A || 9 και ποιηταῖς τῆς
 ἀπογραφῆς A || 10 και οὕτω om. A || 13 ἐκ om. A ||
 falcidiu M] falcidiu LAB et sic semper || οὐ om. A ||
 δόξαμεν A corr. || 14. 15 *οὐδὲ—οὐδὲ libri || 15 Εἰ] κἔ
 in mg. A || 16 αὐτῷ A || ἔχειν τινὰ] ἴρινα A || 19
 ἀλήθεια om. A¹ || 20 τούτῳ τῆς] τῆς τούτου A || κατο-
 χομῶντος? A¹ || καθαρῆς τῆς ἀγνοίας ἐκείνου A || 21 ε
 ML] κἔ λεγάτων δ... in mg. A || μηδὲ M] μὴ LB s
 om. A || 22 ἰνβενταρίων LA || κατὰ τὸ σχῆμα ὅπερ
 ἐφθῆμεν A || 23 Post οὐ tres litt. erasae in L || 25 ὑπερβαί-
 νει A || 28 μηδὲ A || 29 αὐτῷ A s || ποιῆν] νῆ in ras.
 L² || ποιῆν αὐτοῖς B || 30 ἔξον] ἐξ ὧν L² B s ἐξ οὐ A
 ἀσφαλῶς] εἰδε add. A (cf. s) || 31 πράξαντα μηδὲν

ζημιούσθαι A || 33 Ταῦτα] κἔ πλανη... A in mg. ||
 Ταῦτα δὲ e. q. s. usque ad finem capitis om. LB ||
 δὴ om. A || πεπλατυμένως A s || 35 πλείον A || 38 ἐπισκέ-
 ψεως A || 5 M] ἢ περὶ τοῦ φαλ... A in mg. || ἐπισκή-
 ψοιεν A || 40 ἀνάγκη αὐτὸν τὴν A || κρατεῖν βουλόμενον
 ὑπερτέσασθαι ἴσως δίκαια τινὰ τε A || 42 καταλει-
 πόντι M
 2 sic in VT || 5 noluerint R || 6 non] a non V pr. ||
 S discriptionem R¹ || reposito V² in spat. || 10 obser-
 vantis V⁷ || 12 ita om. VT || approbatam hactenus V ||
 16 habere om. V¹ || 17 hoc] h+c R¹ hec R² || 18 puritans
 R¹ || illius] ostendit V || 21 legata et fideicommissa V ||
 24 ut in nichil V || 25 dabitque V] dabit RT sed dabit
 vulg. || ei om. R¹ || 26 q+ur R¹ || 27 agens R || 29 luci
 R¹ || ubi om. V¹ || 33 et integrae om. V⁷ || 36 et aut] et
 om. R¹ || 37 iuste pi+m R¹ iuste et pie R²

οὐκ ἐν τῷ λαβεῖν, ἀλλ' ἐν τῷ μόνον εὐσεβῶς ἔχειν καὶ μὴ δοκεῖν ἀκεοδῆ τὸν τοιοῦτον εἶναι κληρὸν· ἢ εἰ μὴ βούλοιο, αὐτὸν μὲν ἀναχωρῆσαι τῆς τοιαύτης ἐνστασεως, χώραν δὲ γενέσθαι, καθάπερ ἐμπροσθεν εἰπόντες ἐφθήμεν, ὑποκαταστάτοις τε καὶ συγκληρονόμοις καὶ ληγαταρίοις καὶ φιδεῖκομισσαρίοις καὶ οἰκέταις καὶ τοῖς ἐξ ἀδιαθέτου καὶ τοῖς ἄλλοις, κατὰ τὴν ἐμπροσθεν ὑφ' ἡμῶν ἐξηρημένην ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ὁδόν.

pie agendo habentem, et non videri sine lucro huiusmodi esse hereditatem, aut si noluerit, eum quidem recedere ab huiusmodi institutione, locum vero fieri, sicut dudum praediximus, substitutis et coheredibus et fideicommissariis et legatariis et servis et qui ab intestato sunt et aliis, secundum prius a nobis inventam in talibus viam.

CAPUT III.

Ζ Οὐ δώσομεν δὲ ἀδειαν τῷ κληρονόμῳ τὸ μέτρον τῆς οὐσίας ἀκριβοῦς γινώσκοντι καταβαλεῖν μὲν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τισιν ὀλοκληρα τὰ πρεσβεῖα, καὶ πλήρη τὴν γνώμην τοῦ διαθεμένου τηρῆσαι (τοῦτο ὅπερ καὶ αἱ τῶν πρὸ ἡμῶν λέγονσι διατάξεις), παρὰ δὲ τινῶν παρακατέχειν ἐθέλειν, οὐδὲ ἐκ μέρους μὲν πληροῦν τὴν τοῦ διαθεμένου γνώμην, ἐκ μέρους δὲ αὐτὴν ἑλαττοῦν, ἀλλὰ τὸν γε ὅλος οὐ πεπλανημένον περὶ τὸ τῆς οὐσίας ποσόν, ἀλλὰ γινώσκοντά τε καὶ εὐθύς ἀκολουθήσαντα τῇ γνώμῃ τοῦ διαθεμένου διὰ πάντων αὐτῇ κατακολουθεῖν καὶ μὴ μεταμέλεισθαι πρὸς τὰ χεῖρω· οὐ γὰρ ἂν εἴη τοῦτο καθαρῶς ἀκολουθεῖν. Οὐ μὴν οὐδὲ ἐφθήμεν αὐτοῖς τὴν ἀρχὴν ἐπισταμένους μὲν, ἀφυλάκτως δὲ καταβαλοῦσιν, εἴτα ὕστερον πράγματα τοῖς λαμβάνουσιν παρέχειν καὶ ἀναλαμβάνειν βούλεσθαι παρ' αὐτῶν, ὅπερ ἂν τύχοιεν καταβαλόντες. δεῖ γὰρ πρὸ τῶν πράξεων βουλευέσθαι, καὶ πράττειν, ἀλλὰ μὴ πράξαντα ὁρθῶς εἶτα μεταβαλεῖν πρὸς ἀνωμοσύνην· πλὴν εἰ μὴ δικαία τις αἰτία τοῦτο εἰσαγάγοι, παραδόξου τινὸς ἀναφανέντος, ὅπερ ἑλαττοῦ τὴν οὐσίαν καὶ χώραν τῇ ἀναλήψει ποιεῖ.

Non autem dabimus licentiam heredi mensuram substantiae subtiliter agnoscenti solvere quidem mox ab initio quibusdam integra legata et ad plenum sententiam testatoris servare (quod etiam praecedentium nos dicunt constitutiones), ab aliquibus autem retinere velle, neque ex parte quidem complere testatoris sententiam, ex parte vero eam minuere, sed omnino non errantem circa substantiae quantitatem, sed agnoscentem et mox sequentem sententiam testatoris per omnia eam sequi et non ad peiora paenitere; neque enim erit hoc pure sequentis. Sed neque concedimus eis ab initio scientibus quidem et incaute solventibus, postea lites percipientibus inferre et recipere velle ab eis quodcumque contigit exsolvisse. Oportet enim ante actionem cogitare et agere, et non cogitantem recte deinde transferri ad indeductionem: nisi forte iusta quaedam causa hoc introduxerit, inopinabili quodam apparente, quod minuatur substantiam et locum receptioni faciat.

CAPUT IV.

⸄⸅ Ἀλλὰ κἀκεῖνον πρόνοιαν ἐθέμεθα τοῦ μὴ χρόνον γίνεσθαι μακρὸν ἐν ταῖς τοιαύταις ζητήσεσιν. Οὐδεμίαν γὰρ τῶν τοιούτων ζητήσεων ἢ δικῶν ὑπερβαίνειν τὸν τοῦ ἐνιαυτοῦ χρόνον θεσπιζόμεν, ἀνάγκην ἐπιτιθέντες πάντως εἰςω ἐνιαυτοῦ μετὰ προσέλευσιν καὶ τὰ πρεσβεῖα καταβάλλειν καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ διαθεμένου καταλειμμένα πληροῦν κατὰ τὴν ἐναντῶν φύσιν καὶ πάντα πράττειν, ὅσα ἐμπροσθεν εἰρήκαμεν. Ἀρχὴν δὲ τῷ ἐνιαυτῷ δίδομεν, καθάπερ ἐμπροσθεν εἰπόντες ἐφθήμεν, τὴν ἐκ δικαστικῆς ὑπόμνησιν ψήφου. Τοῦ 40

Illud quoque prospicimus, ne tempus fiat longum in talibus quaestionibus. Nullam enim talium quaestionum aut litium transcendere anni tempus sancimus, necessitatem imponentes omnino intra annum post additionem et legata solvi et quae a testatore sunt relicta compleri secundum sui naturam et omnia agi, quaecumque prius ediximus. Initium autem anno damus sicut prius iam diximus, admonitionem ex iudiciali

insta sorte et pia quaedam relinquenti lucrum non in accipiendo, sed solum in pie agendo ponere, nec talem hereditatem pro infructuosa habere; aut si nolit, ipsum quidem recedere ab huiusmodi institutione, locum autem, prout ante diximus, fieri et substitutis et coheredibus et legatariis et fideicommissariis et servis et heredibus ab intestato et reliquis, secundum viam antea a nobis in talibus rebus repertam.

III. Nec vero veniam dabimus heredi modum patrimonii accurate noscenti, ut statim ab initio aliis quidem integra legata solvat, et voluntatem testatoris totam servet (id quod etiam decessorum nostrorum constitutiones dicunt), aliis autem detrahare velit, nec ut pro parte quidem voluntatem defuncti impleat, pro parte vero eam imminuat. Verum qui omnino non errat de substantiae quantitate, sed eam cognovit atque statim secutus est voluntatem testatoris, per omnia eam sequatur neque in petora animum mutet: neque enim hoc esset pure securi. Neque magis us, qui, cum id ab initio scierint, incaute tamen solverint, permittemus postea negotia facessere accipientibus et ab illis quod solverint recipere velle. Antequam enim agas consulendum itaque agendum est, nec vero, ubi recte feceris, ad iniquitatem animus convertendus. Nisi forte iusta quae causa hoc induxerit, ubi quid inopinati emergerit, quod substantiam minuatur et locum faciat repetitioni.

IV. Illud quoque curavimus, nec multum temporis in eiusmodi quaestionibus consumatur. Sancimus enim, ut nulla eiusmodi quaestio aut lis anni spatium excedat, necessitatem imponentes, ut omnino intra annum post additionem et legata solvat et a testatore relicta pro rei natura impleat et omnia faciat, quae ante diximus. Initium autem anno damus, quemadmodum supra iam diximus, ab admonitione decreto iudiciali facta. Anno enim culpa heredis circumactio ipse quidem relictis excidet, alii vero, quos antea

1 εὐσεβῶς A || 5 εἰπόντες ἐφθήμεν M] εἶπομεν A || 6 καὶ φιδεῖκομισσαρίοις καὶ ληγαταρίοις A ε || 10 ζ] M || δὲ s. v. L || 11 καταβάλλειν MB] μὲν om. LB || 12 πληροῦν A, qui deinde om. τηρῆσαι τοῦτο || 13 αἱ post λέγουσιν coll. A || 14 παρὰ om. A || 15 πληροῦν μὲν A || 20 μεταβάλλεσθαι A || 21 Οὐ] ὅ L, ἴΓ A in mg. || Οὐδὲ μὴν ἀφθήμεν A || 22 ἀφυλάκτους M B || 23 πράγματα post παρέχειν coll. A || 25 ἂν om. A || πρὸ τῶν πράξεων ante actionem s || 26 βούλεσθαι I, 1] καὶ] τε καὶ B || καὶ πράττειν delenda videtur; an αἰτία πράττειν? || 27 πράξαντα] cogitantem s || εἴτα om. A || 30 ποιεῖ] παρέχει A facit (i. e. ποιεῖ) s || 31 Ἀλλ' ἴ L in m. || 32

A in mg. || 32 γενέσθαι A || 33 ἢ δικῶν] ἰδικῶν A || 35 πάντως εἰςω ε] εἰςω πάντως (παντός B) M I A B || 36 καταβαλεῖν A || ὑπὸ] ὑπὲρ L¹ || 38 Ἀρχὴν] ἴε χρόνος ἀρχεται A in mg. || 39 δίδομεν—ἐφθήμεν om. A, id. habet 40 δικαστικῆς δίδομεν ὑπομνήσεως ψήφου. || Τοῦ] ἴ L in mg. || 5 qui] quia V || 6 a nobis prius V || 7 talibus* V¹ || 10 Non] rubr. de legatorum solutione RV || 12 ab om. R¹ || 19 peniter RT || 22 postea] et postea R¹ TV || 24 actionem R] exactionem TV || 28 receptionis R¹ V || 31 Illud] rubr. ut legata intra annum praestentur (prentur R) RTV || 32 enim in talium V || 38 admonitione facta ex V

γὰρ ἐναντιοῦ παρ' αἰτίαν τοῦ κληρονόμου παραδρα-
μόντος, τῆρικαῦτα ὁ μὲν ἐκπεσεῖται τῶν καταλειμ-
μένων, ἕτεροι δὲ ἐπὶ ταῦτα ἤζουσι. οὐς ἐμπροσθεν
1 ἐκάλεισamen. Ἀνήθους δὲ ἡ καὶ ἐλάττωσι τὴν ἡλι-
κίαν οὐδὲν ὁ παρ' ἡμῶν προκρίνει νόμος. ἐστὶ γὰρ
αὐτοῖς, εἰ τι κατὰ τὰς εἰρημένας ἡμῶν αἰτίας βλαβείην,
διπλῆ τις βοήθεια. καὶ ἡ διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως καὶ
τῆς διὰ τῆς κατὰ τῶν ἐραθνημικῶν κηδεμονῶν ὁδοῦ.
Οὐκ ἐξισοῦμεν δὲ τὸν νόμον οὐδὲ τὰς πατρωνικάς
διαδοχάς. κάκεισε γὰρ, τῆς νομίμης αὐτοῖς φυλαττο-
2 μείνης μοίρας, ἣν ἡμεῖς διωρίσαμεν, εἴ τι πέρα ταύ-
της αὐτοῖς καταλειφθεῖη καὶ τι παρὰ τῶν ἀπελευθέρ-
ων αἰτηθεῖεν ἐκείνῳ πληρῶσαι, εἴτα μὴ βούλοιντο,
ταύτην τὴν τάξιν κρατεῖν θεσπίζομεν, ἥ τερο ἀρχό-
μενοι τῆς θείας ἡμῶν ταύτης διατάξεως εἴπομεν, ὥστε
15 τὴν μὲν νόμιμον μοῖραν μένειν παρ' αὐτοῖς καθαρὰν
τῶν τοιούτων, τὰ λοιπὰ δὲ ἐρχεσθῆαι πρὸς τὴν παρ'
ἡμῶν νῦν ἀνερχομένην ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοῖς ὁδοῦ, μάλιστα
ἐπέπερο καὶ ἐν αὐτῇ τῇ περὶ τῶν πατρωνικῶν τε-
θείῃ παρ' ἡμῶν διατάξει πρὸς ὁμοίωσιν σχεδὸν τῶν
20 ἐνεργῶν καὶ τὰς ἀπελευθερικὰς ἐτάξασιν διαδοχάς.
2 Ἐπειδὴ δὲ διπλοῦς ἐστὶν ὁ τῶν διαθηκῶν τρόπος,
ἡ εἰς ἐγγροφον φερομένης διατίπωσιν, ἡ εἰς ἀγραφον
βούλησιν, ταῦτα ἀπαντα κρατεῖν ὁμοίως καὶ κατὰ τὴν
ισὴν παρατήρησιν καὶ ἐπὶ ἀγραφῶν διαθηκῶν καὶ ἐπὶ
25 πάσης τελευταίας βουλήσεως θεσπίζομεν, καὶ ἐπὶ προσ-
ώπου παντὸς εἴτε ἰδιωτικοῦ εἴτε στρατιωτικοῦ εἴτε
ἱερατικοῦ εἴτε βασιλικῶν εἴτε ἐτέρων οἶον δήποτε. κοι-
νὸν γὰρ ἐφ' ἀπασιν ἀνθρώποις τοῦτον τὸν νόμον
ἀποτιθέμεθα.

(Ἐπίλογοι.) Ταῦτα ἡμεῖς ὑπὲρ τοῦ κοινῆ πᾶσι λυ-
σιτελοῦντος ἀνθρώποις ἐγράψαμεν, καὶ ὅπως ἂν οἱ τε
ζῶντες τῶν καταλειμμένων ἀπολαοῖεν οἱ τε τελευ-
τῶντες μετ' εὐθυμίας ἀπέλθοιεν, γνώσκοντες ὡς ὁ νό-
μος αὐτοῖς καὶ κεκλιμένοις ὑπηρετήσεται, καὶ ἅπερ ἂν ἐκεί-
35 1 νοι διατάξαιεν, αὐτοῖς εἰς ἔργον ἀξεί. Ὡστε ἐπειδὴ
κοινὸν τοῦτο ὄφελος ἀπασίν ἐστὶν ἀνθρώποις, γε-
νήσεται μὲν παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς ἐνταυτοῦ κρηγυ-
ματα πᾶσι περιαιγγέλλοντα τὴν τοῦ νόμου δύναμιν,
σταλήσεται δὲ καὶ κατὰ χώραν ἐν ἅπασιν ἡδὴ τοῖς
40 ἔθνεσι τοῖς πρῶην τε οὖσι καὶ νῦν ὑπὸ θεοῦ δι' ἡμῶν
τῇ Ῥωμαίων προεγενομένοις ἀρχῇ. Οἱ δὲ γε τῶν μη-

decreto. Anno enim per culpam heredis transacto,
tunc ille quidem cadet relictus, alii vero ad haec
1 venient, quos prius vocavimus. Pupillis autem
et minoribus actae nihil nostra praeiudicat lex.
5 Est enim eis, si quid etiam secundum dictas a nobis
causas laedantur, duplex quoddam subsidium, et per
restitutionem et per viam contra negligentes cura-
tores. Non autem excipimus a lege neque patro-
natus successiones; et ibi enim legitima eis servata
10 parte quam nos definivimus, quicquid ultra hanc
eis relictum fuerit et aliquid a libertis petiti fuerint
illi complere, deinde non voluerint, huic ordinem
tenere sancimus quem incohantes sacram nostram
hanc constitutionem diximus, ita ut legalis quidem
15 pars maneat apud eos pura talibus, reliqua vero
veniat secundum viam a nobis nunc apertam in tali-
bus, maxime quoniam in ipsa de iure patronatus
posita a nobis constitutione ad similitudinem paene
2 ingenuorum etiam libertates ordinavimus. Quia
vero duplex (est) testamentorum modus, aut in scrip-
tam delatus dispositionem aut in non scriptam
voluntatem, haec omnia obtinere similiter et secun-
dum aequam observationem et in non scriptis testa-
mentis et in omni ultima voluntate sancimus, et in
omni persona, sive privata sive militari sive sacer-
dotali sive imperiali sive alterius cuiuslibet. Com-
munem namque in omnibus hominibus hanc legem
ponimus.

(Epilogus.) Haec nos, ut communiter omnibus
prosint hominibus, scripsimus, quatenus et viventes
relictis potiantur et deficientes cum securitate mori-
antur, scientes, quia lex eis sepultis etiam ministra-
bit, et quaecumque illi disposerint, ad perfectum
35 1 ipsa perducet. Quamobrem, quoniam communis
haec utilitas omnibus est hominibus, fiant quidem
a tua eminentia hinc praecepta cunctis declarantia
legis virtutem, dirigantur autem et per provincias
in omnibus gentibus, quae dudum fuerunt et nunc
a deo per nos sunt adiectae principatui Romanorum.

1 vocavimus, ad ea pervenient. Pupillis autem sive etiam aetate minoribus lex nostra nihil praeiudicat.
Illis enim si quod ex causis a nobis enumeratis damnum passi sunt, duplex auxilium praesto est, et per
restitutionem in integrum et per actionem contra negligentes tutores. Non excipimus autem ab hac lege
ne patronorum quidem successiones: nam ibi quoque, legitima parte, quam nos definivimus, ipsis servata,
si quid illis ultra eam relictum sit, iuxta a libertis, ut quid impleant, rogati nolint, eum ordinem obtinere
sancimus, quem initio sacrae huius constitutionis diximus, ita ut legitima quidem portio apud eos pura
ab eiusmodi oneribus maneat, reliqua vero secundum viam a nobis in huiusmodi casibus iam apertam pro-
cedunt; praesertim cum in ipsa etiam constitutione de iure patronatus a nobis data ad similitudinem fere
2 ingenuorum libertinorum quoque successiones disposuerimus. Quoniam vero duplex est testamentorum
ratio, aut ad scriptam dispositionem aut ad voluntatem non scriptam relata, sancimus, ut haec omnia si-
militer atque per aequam observationem et in non scriptis testamentis et in omni ultima voluntate valeant,
et in omni persona, sive privata ea sit sive militaris sive sacerdotalis sive palatina sive alia quaelibet.
Communem enim omnibus hominibus hanc legem ferimus.

Epilogus. Haec nos pro communi omnium utilitate scripsimus, et ut tam viventes iis, quae re-
licta sunt, fruantur, quam morientes aequo animo vita decedant, legem scientes ipsis etiam sepultis opem
1 latuam, et quaecumque disposerint ipsam ad effectum esse perducendam. Itaque cum commune hoc sit
communum omnibus hominibus, ab eminentia tua et hic edicta fiant, quae omnibus ubique vim legis de-
clarent, et foris mittantur per omnes tum provincias imperio Romanorum tam olim subiectas quam nunc

4 ἡ καὶ] καὶ* (η eras?) L, ἡ om. A5 || 6 ἡμῶν om.
A || βλάβη A || 7 καὶ prius om. A || 9 Οὐκ] λ5 A in
mq. || οὐκ ὑπεξαίρουμεν L2 || οὐδὲ om. A || 10 αὐτοῖς
τῆς νομίμης B || 13 πληρῶσαιεν· εἰ δὲ μὴ βούλοιντο
A || 14 ἅπερ A || 15 ἡμῶν τὰς θείας L1, corr. L2 || 17 τὰ
δὲ λοιπὰ LB || πρὸς] εἰς A || 20 διατάξαι] Cod. 6, 4, 4 ||
21 διαδοχάς] κληρονομίας A || 22 Ἐπειδὴ] Θ L in mq., λ5
A in mq. || 23 ἡ prius om. A || ἀγομενος A || ἡ] καὶ A ||
24 καὶ] οὐ A, om. L || 25 ἀγραφῶν διαθηκῶν καὶ ἐπὶ om.
A || 25 ἱερατικοῦ] ἐρωτικοῦ A || 31 Ταῦτα μὲν ἡμεῖς, in
mq. λ7 A || 32 καὶ om. s || 35 καὶ κεκλιμένοις] κεκοιμημένοις
L6 || ἂν om. M || 36 διατάξαιεν αὐτοῖς A || ἔξει L1 ἡξει A ||
Ὡστε] λ9 A in mq. || 37 κοινὸν τοῦτο] τὸ κοινὸν τοῦτο

M τοῦτο κοινὸν LA || γενήσεται τῆς σῆς ὑπεροχῆς ἐν-
ταῦθα μὲν κρηγυματα A || 39 παραγγέλλοντα A || 42 τῇ]
τὴν L1

5 quid etiam R] quidem V al. || 7 *restitutiones ||
8 excipimus RTV || 10 quicquid] an si quid? || 13 que
V1 || 15 pura in talibus V || 19 libertates RTV,
libertinitates R2, vulg. (τὰς ἀπελευθερικὰς — διαδοχάς
Gr.) || 20 est om. RTV || 21 non scriptam] conscrip-
tam R2 || 23 observationem] onem (sic spatio relicto)
R || 33 morientur R1 || 34 amministrabit V2] admini-
strabat V1 || 35 illi] ... V1 || 36 perducit R || 37 est] •
V1, om. R1 || 40 in del. V2 || 41 adiecta R

τροπόλων ἄρχοντες ταῦτα λαμβάνοντες, καθὰ καὶ ἡδὴ νενομοθέτηται παρ' ἡμῶν, ἐκάστη παραπέμψουσι πόλει· μενεῖ τε οὐδεὶς ἀντίκοος τοῦ νόμου τοῦ μήτε ἐν πενία ζῆν μήτε ἐν ἀθυρίᾳ τελευτᾶν συγχωρῶντος.

Dat. k. Ian. Constantinopoli Belisario v. c. cons. ind. XIII. [a. 535.] Dat. CP. k. Ian. Belisario v. c. cons. ind. XIII.

B

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΕΠΙΛΕΓΕΣΘΑΙ
ΤΑΣ ΔΕΥΤΕΡΟΓΑΜΟΥΣΑΣ ΓΥ-
ΝΑΙΚΑΣ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΑΛΛΩΝ
ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.

[Ἔχει δὲ πρόφασιν ἢ διάταξις Γρηγορίαν τινά.]

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἐρμογένει τῷ ἐνδοξοτάτῳ μαγίστρω τῶν θεῶν ὀφφικίων, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίων.

(Προοίμιον.) Καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν νενομοθετηκόσι Ῥωμαίοις τῆς αἰεὶ νομοθεσίας ἀφορμῆν ἢ τῶν ἀναφορμένων πραγμάτων ἐίδου ποικίλλα, καὶ ἡμεῖς, τὸ νομοθετικὸν ἔργον κατακομήσαντες τῆς πολιτείας μέρος, τὴν ὅλην σχεδὸν ἐπανόρθωσιν ποτὲ μὲν ἐπὶ ταῖς τῶν δεομένων προσαγγελλίας, ποτὲ δὲ ἐπὶ ταῖς δικαστικαῖς φοιτήσεσιν ἐποιήσαμεθα· καὶ πολλοὺς γε τῶν νόμων ἐπέδδεν τοῖς ὑπηκόοις τοῖς ἡμετέροις ἐγράψαμεν. Ὅποιον δὲ τι καὶ νῦν ἀναστὰν εἰς τὸνδε Ἰ ἡμᾶς τὸν νόμον ἐκάλεσεν. Γρηγορία γὰρ ἰκέτευσεν φήσασα συνοικηκεῖν προῆν ἀνδρὶ καὶ δύο ποιήσασθαι παῖδας, ἄρρενά τε καὶ θήλειαν, καὶ ἀποβαλεῖν μὲν τὸν συνοικησαντα, πολλὴς δὲ παρὰ τοῦ παιδὸς πειρωμένη τῆς ἐνομοίας, εἴηθη χορῆναι μὴ καταλιπεῖν αὐτὸν ἀγέραστον μηδὲ ἔξω τῆς προσηκούσης ἀρεῖναι τιμῆς. τοιγαροῦν τὴν προγαμίαν δωρεάν, καίτοι δευτέροις οὕτω προσωμιλήσασθαι γάμοις, ὅμοις ἀποκατέστησε καὶ δέδωκε 30

Nov. II (= Coll. I tit. 2: gloss.) Graece extat in M et A (in quo est τίτλος ἑβδομος), deest in L praeter inscr. — ἀντὶ ἢ νεαρὰ οὐκ ἐτέθη εἰς τὰ βασιλικά ἀλλὰ (οὐκ — ἀλλὰ om. L) παρεσιωπήθη, διὰ τὸ τὰ μὲν αὐτῆς ὑπὸ τῆς κβ νεαρᾶς ἀναρεῖσθαι, τὰ δὲ πλατύτερον ὑπ' ἐκείνης νομοθετεῖσθαι· μόνον δὲ τὸ τελευτάϊον ταύτης κεφάλαιον προστέθη τῷ τῆς Γα νεαρᾶς τελευταῖω κεφαλαίῳ (κεφ. τελ. L) ML post inscr. — Epit. Theod. 2, Athanas. 9, 1. Julian. const. II.

dei beneficio per nos adiectas. Metropolitanani vero magistratus, ubi ea acceperint, quemadmodum iam lege a nobis dispositum est, in omnes urbes mittent, nec quisquam manebit legis ignarus, quae neque in paupertate quemquam vivere neque in anxietate mori patitur.

II.

NE MULIERES SECUNDO NUBENTES ELECTIONEM HABEANT, ET
DE ALIIS CAPITIBUS.

[Occasionem autem huic constitutioni dedit Gregoria quaedam.]

Idem Augustus Hermogeni gloriosissimo magistro sacrorum officiorum exconsuli et patricio.

Praefatio. Et legislatoribus Romanis, qui ante nos fuerunt, perpetuam leges ferendi occasionem emergentium causarum dedit varietas, et nos universa legislatoria reipublicae parte ornata, omnem fere correctionem partim in eis, quae a supplicantiibus ad nos deferuntur, partim in iudicialibus consultationibus adhibuimus, atque hinc multas leges subditis nostris tulimus. Quale quid etiam nunc emersit et nos ad 1 hanc legem commovit. Gregoria enim supplicavit, dicens se olim viro nuptam duos peperisse liberos, masculum et feminam; ac maritum quidem amisisse. Cum vero magnum filii amorem experta esset, eum non sine praemio relinquendum nec debito honore privandum esse existimavit. Quamobrem donationem ante nuptias, licet nondum contractis secundis nuptiis, restituit tamen atque dedit filio. Nec vero filius

4 ραθυλία L || 6 k. Ian.] kal. ari (ari del. 2) aprilis Iul. P || Constantinopoli Iul. P (ε), om. M || Bilis. M || ind. y' M (Theod.), ind. a' Athan. || Post subscr. add. † τὸ ἰδικτὸν πρὸς Ἰωάννην Ἐπαρχὸν πραιτορίων τὸ B ἔχει dat. ἡ̄ non̄ (sic): — M (ad edictum II referendo) || 9 καὶ — 11 τινὰ om. A || 12 Ἀυτοκράτωρ ἰουστινιανὸς αὐγουστὸς ἔρμογένει A || 13 officίων L || καὶ πατρικίῳ om. A || 14 πρὸ ἡμῶν M πρῶν A || 17 ἅπαν M] ὅλον A || 20 φοιτήσεσιν M]

Metropolitani vero iudices haec sumentes, sicut dudum sancitum a nobis est, unicuique dirigant civitati, manebitque nullus non audiens legem, quae neque in paupertate vivere neque in anxietate 5 permittit.

Imp. Iustinianus Aug. Hermogeni magistro sacrorum officiorum et exconsuli.

(Praefatio.) Et ante nos legislatoribus romanis 15 continuum legislationis occasionem emergentium causarum dabat varietas, et nos omnem partem legislationis ornantes reipublicae, cunctam paene correctionem aliquando quidem pro egentium interpellationibus, aliquando vero in iudicialibus quaestionibus celebravimus, et multas leges hinc subiectis nostris conscripsimus. Quale est, quod etiam nunc emergens 1 ad hanc nos vocavit legem. Gregoria enim supplicavit dicens habuisse se dudum virum et duos fecisse filios, masculum et feminam, et extulisse quidem maritum. Plurimoque a filio experta favore aestimavit oportere, ne relinquere eum sine remuneratione nec extra competentem honorem dimitteret. Igitur antenuptialem donationem, licet non veniens ad secunda vota, tamen restituit et dedit

Imp. Iustinianus Aug. Hermogeni magistro sacrorum officiorum et exconsuli.

(Praefatio.) Et ante nos legislatoribus romanis 15 continuum legislationis occasionem emergentium causarum dabat varietas, et nos omnem partem legislationis ornantes reipublicae, cunctam paene correctionem aliquando quidem pro egentium interpellationibus, aliquando vero in iudicialibus quaestionibus celebravimus, et multas leges hinc subiectis nostris conscripsimus. Quale est, quod etiam nunc emergens 1 ad hanc nos vocavit legem. Gregoria enim supplicavit dicens habuisse se dudum virum et duos fecisse filios, masculum et feminam, et extulisse quidem maritum. Plurimoque a filio experta favore aestimavit oportere, ne relinquere eum sine remuneratione nec extra competentem honorem dimitteret. Igitur antenuptialem donationem, licet non veniens ad secunda vota, tamen restituit et dedit

Nov. II (= Coll. I tit. 2: gloss.) Graece extat in M et A (in quo est τίτλος ἑβδομος), deest in L praeter inscr. — ἀντὶ ἢ νεαρὰ οὐκ ἐτέθη εἰς τὰ βασιλικά ἀλλὰ (οὐκ — ἀλλὰ om. L) παρεσιωπήθη, διὰ τὸ τὰ μὲν αὐτῆς ὑπὸ τῆς κβ νεαρᾶς ἀναρεῖσθαι, τὰ δὲ πλατύτερον ὑπ' ἐκείνης νομοθετεῖσθαι· μόνον δὲ τὸ τελευτάϊον ταύτης κεφάλαιον προστέθη τῷ τῆς Γα νεαρᾶς τελευταῖω κεφαλαίῳ (κεφ. τελ. L) ML post inscr. — Epit. Theod. 2, Athanas. 9, 1. Julian. const. II.

II.

NE MULIERES SECUNDO NUBENTES ELECTIONEM HABEANT, ET
DE ALIIS CAPITIBUS.

[Occasionem autem huic constitutioni dedit Gregoria quaedam.]

Idem Augustus Hermogeni gloriosissimo magistro sacrorum officiorum exconsuli et patricio.

Praefatio. Et legislatoribus Romanis, qui ante nos fuerunt, perpetuam leges ferendi occasionem emergentium causarum dedit varietas, et nos universa legislatoria reipublicae parte ornata, omnem fere correctionem partim in eis, quae a supplicantiibus ad nos deferuntur, partim in iudicialibus consultationibus adhibuimus, atque hinc multas leges subditis nostris tulimus. Quale quid etiam nunc emersit et nos ad 1 hanc legem commovit. Gregoria enim supplicavit, dicens se olim viro nuptam duos peperisse liberos, masculum et feminam; ac maritum quidem amisisse. Cum vero magnum filii amorem experta esset, eum non sine praemio relinquendum nec debito honore privandum esse existimavit. Quamobrem donationem ante nuptias, licet nondum contractis secundis nuptiis, restituit tamen atque dedit filio. Nec vero filius

ζητήσεσιν A 5 || 21 τοῖς ἡμετέροις ὑπηκόοις A || 23 ἡμᾶς om. A || γὰρ γὰρ ἡμᾶς A || 26 παρὰ περὶ A || 29 καίτοι καὶ A || οὕτω non ε || 30 καὶ δέδωκε om. A

2 a nobis sanctitum TV || 6 subscr. dedi ex R et Bamb. II || BELISARIO R || 7 eligendo R || 9 lucra R || 14 exconsule V^a || 22 nos om. V¹ || 26 existimavit vulg. || 28 dempnationem V¹

τῶ παιδί. οὐ μὴν ζῶν ὁ παῖς αὐτῇ διετέλεσεν, ἀλλ' ἀπεισιν ἐξ ἀνθρώπων, πρὶν εἰς δευτέρους ἐλθεῖν βουληθῆναι τὴν μητέρα γάμοις. Καὶ ὅγε νόμος ὁ τε ἀρχαῖος ὁ τε ἡμέτερος ἐκάλεσεν ἄμφω, τὴν τε παῖδα τὴν τε μητέρα, πρὸς τὴν τοῦ νέου διαδοχῆν. Καὶ εἴτερο τοῖς προτέροις ἢ μητρί ἐπέμενε γάμοις, οὐδὲν ἂν τὸ ζητούμενον ᾖ. ἀλλ' ἡ μὲν εἰς ἀνδρὸς ἐπέγεται δευτέρου, τὴν μὲν χρῆσιν ἵσταναι ἔχουσα τῆς προγαμίας δωρεᾶς· οὕτω γὰρ αὐτὴν καὶ ἐδεδώρητο, ἐφ' ἣ τὴν μὲν χρῆσιν παρ' αὐτῆς μένουσαν, τὴν δεσποτείαν δὲ γενέσθαι παρὰ τῶ παιδί. τῆς δεσποτείας δὲ ἡ παῖς ἀντιλήψεσθαι πάσης ἀπειλεῖ, οὐ καθ' ὅσον κληρονομεῖ τοῦ ἀδελφοῦ, ἀλλὰ καθ' ὅσον ὁ πατὴρ ἐπιδεδώκε τῇ μητρὶ, γάμονα μηδεμίαν παροχσίαν ἔχειν τὴν μητέρα δευτέρους ὁμιλοῦσαν γάμοις τὴν δεσποτείαν ἔχειν τῆς δωρεᾶς καθ' ὅσον δῆποτε λόγον. Ἀλλ' ἡ μήτηρ οὐκ ἐτι τοῦτο προγαμίας εἶναι δωρεᾶν παντελῶς ἀξιοῖ, συναναμεμύχθαι δὲ ἴδη τοῖς πράγμασι τοῦ παιδός, καὶ ὡς κληρονομίας, ἀλλ' οὐχ ὡς δωρεᾶς οὐσης ἐτι προσήκει αὐτῇ τοῦ ἐξαιουγγίου τὴν τε δεσποτείαν τὴν τε χρῆσιν ἔχειν. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἀμφισβητεῖται, ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ κλήρου τοῦ ἀδελφοῦ πρὸς αὐτὴν ἢ παῖς διαμιάχεται, τῆς μὲν μητρός ἀξίωσης αὐτοῦ κληρονομεῖν κατὰ τὴν ἡμίσειαν μοῖραν (καθ' ἣν αὐτὴν ἡμεῖς ἐπι τὸν κλήρον τοῦ παιδός καλούμεν, μίς οὐσης ἀδελφῆς τῶ τελευτήσαντι παιδί, τῆς μετ' αὐτῆς καλομένης), τῆς δὲ παιδός ἔχουσα τοῦ κλήρου τοῦ ἀδελφοῦ μᾶλα ἰσχυρῶς ἐκ τῶν ἐμπροσθεν νενομοθετημένων ἐρισταμένης, φασκοῦσης τὴν γε μητέρα, εἰ μὲν δευτέρους μὴ ὁμιλοῦσε γάμοις, ὁρθῶς ἀντιποιεῖσθαι τοῦ κλήρου τοῦ παιδός, ἀρνηνομένην δὲ εἰς ἀνδρὸς ἑτέρου πάντων ἀφαιρεῖσθαι τῶν ὅσα ἐκ τῆς πατρῴας οὐσίας ὁ παῖς ἐκτήσατο, ὡς εἶγε μετὰ τὸν δευτέρου γάμον ὁ παῖς ἐτελεύτησε, καὶ τῆς ὅθεν δῆποτε κτηθείσης αὐτῶ περιουσίας ἐαυτὴν ἂν γενέσθαι κυρίαν· τοῦτο τῶν διατάξεων ἀμφοτέρων βουλομένων, αἰ τὰ τοιαῦτα διακρίνουσιν. Ἡ δὲ γε μήτηρ μάλιστα μὲν ἀπηνῶς ἔχειν τὰς διατάξεις ἐκείνας καὶ ἀναξίως τῶν φιλάνθρωπων ἡμῶν ἰσχυρίζεται χρόνον· πλὴν ἀλλὰ χρίζται τῇ παρ' ἡμῶν τεθείσῃ διατάξει, λέγουσα ταύτην οὐχ ὑποδιαορεῖσθαι ταῖς διατάξεσι ταῖς πρώταις, οὐδὲ τὰς μὲν

filio. Qui non tamen vivens ei permansit, sed obiit ex hominibus, antequam ad secundas venire vellet nuptias mater. Et lex tam antiqua quam nostra vocavit ambas, et filiam et matrem, ad minoris successionem. Et si quidem in prioribus mater nuptiis permansisset, nulla quaestio fuerat. Sed illa quidem ad virum descendit secundum, usum qui fuerat omnem habens antenuptialis donationis: sic enim eam etiam donavit, ut usus quidem apud eam remaneret, proprietatem autem fieret apud filium. Omnem vero proprietatem filia percipere minabatur, non secundum quantum heres erat fratris, sed secundum quantum pater dederat matri, dicens nullam fiduciam habere matrem ad secunda vota migrantem proprietatem habere donationis quacumque ratione. Verum mater nequaquam hoc antenuptiale esse donationem omnino affirmabat, sed permixtam iam rebus filii, et tamquam hereditatis, non adhuc tamquam donationis existentis competere ei sex unciarum et proprietatem et usum habere. Et non solum hoc dubitabatur, sed etiam de ipsa hereditate fratris contra eam filia reluctabatur, matre quidem petente eius hereditatem pro media parte, secundum quam eam nos ad hereditatem filii vocavimus, una existente sorore morienti filio cum ea vocata; filia vero obtinere hereditatem fratris valde fortiter ex prioribus sanctionibus insistente et dicente, quia mater, si quidem ad secundas nuptias non venisset, recte vindicaret hereditatem filii, venientem vero ad virum alterum omnino privari his, quae ex paterna substantia filius acquisivit, quia si post secundas nuptias filius mortuus esset, undecumque acquisita est ei substantia, ipsa esset domina: hoc constitutionibus ambabus volentibus, quae talia discernunt. Mater quidem valde crudeliter habere constitutiones illas et indigne clementia nostrorum temporum affirmabat, verumtamen usa est a nobis posita constitutione, dicens hanc non subdividi constitutionibus prioribus,

illi supervixit, sed e vita excessit, antequam mater secundas nuptias inire vellet. Atque hic tam vetus quam nostra lex utramque, et filiam et matrem, ad juvenis successionem vocavit. Et siquidem mater priori matrimonio acquireret, nulla quaestio foret. Sed illa ad secundum virum festinat, usumfructum omnem donationis ante nuptias habens; ita enim illam donaverat quoque, ut ususfructus quidem apud ipsam maneret, proprietatem autem haberet filius. Filia vero omnem proprietatem se vindicareturam minatur non quatenus fratri heres sit, sed quatenus pater matri dederit, dicens nullam facultatem esse matri secundas nuptias contrahenti proprietatem donationis qualicumque ratione habendi. At mater eam non amplius antenuptialem donationem, sed bonis filii tam permixtam esse omnino affirmat, et cum hereditas nec vero amplius donatio sit, ipsi deberi sex unciarum tam proprietatem quam usumfructum. Neque de eo solum dubitatur, sed de ipsa quoque hereditate fratris filia cum illa contendit, matre, ut ex dimidia parte illi heres sit, petente (ex qua nos eam ad hereditatem filii vocavimus, cum filio defuncto una sit soror, quae cum ipsa vocetur), filia vero, ut fratris hereditatem ex legibus ante latis obtineat, enixius instante, cum dicat matrem, siquidem secundas nuptias non contraxisset, recte sibi hereditatem filii vindicare, nubentem vero secundo viro omnibus privari, quaecumque ex paternis facultatibus filium acquisivisset, ut si filius post secundas nuptias mortuus esset, ipsa bonorum undecumque illi quaesitorum domina futura esset, volentibus id ambabus illis constitutionibus, quae talia decernunt. Mater autem constitutiones illas admodum dure et humanitate nostrorum temporum indigne se habere asseverat; iam vero utitur constitutione a nobis lata, dicens hanc non limitari constitutionibus prioribus, neque eam matres, quae ad secundum

1 μὴν] μὴν δὲ A μὴ M || 7 ἀλλ'] Γ mg. A. || ἡ s] εἰ MA || δευτέρου συνοικίαν τὴν χρῆσιν ἔχουσα πάσαν A || 9 οὕτως γὰρ αὐτὴ καὶ δεδώρηται, μετὰ θάνατον δὲ αὐτῆς γενέσθαι τὴν δεσποτείαν παρὰ τὴν παῖδα A || 10 δὲ M] οὐν A || 12 ἀπειλεῖ M] φιλονικεῖ A] κληρονομεῖ M] μόνον κληρονομεῖν A || 13 ἐπιδεδώκε] αὐτῆς ἐπέδωκε A || 17 εἰ καὶ post τοῦτο add. A || 18 συναναμεμύχθαι δὲ ὅσαν τοῖς πράγμασι τοῦ παιδός κληρονομήσασαν μᾶλλον, ἀλλ' οὐχ ὡς δωρεᾶν ληφούμεν ἐτι A || 20 τὴν τε prius om. A || τὴν τε] καὶ τὴν A || 21 ἀλλὰ] Ἰ κα... A mg. || 22 αὐτοῦ om. A || 23 ἀξίωσης κληρονομεῖν τὸν παῖδα κατὰ A || 25 ἡμεῖς post κλήρον coll. A || 26 μετ' αὐτῆς] μετὰ τῆς μητρός κληρονομεῖν A || 27 τοῦ ante κλήρον om. A || 29 τὴν γε] τὴν τε M τε τὴν A || μητέρα ὅτι δευτέρους εἰ μὲν οὐκ ὁμιλοῦσε γάμοις, ὁρθῶν τι ποιεῖσθαι κληρονομήσον τοῦ παιδός ἀφ-

κνομένην αὐτὴν. εἰ δὲ καὶ εἰς ἀνδρα ἑτερον ἐλθοί, ἀφαιρεῖσθαι αὐτῆς τῶν ὅσα τῆς πατρῴας οὐσίας ὁ παῖς καθέστηκεν A || 32 πάντων] omnino (i. e. πάντως) s || 34 ἐτελεύτησε] ἐτεθνήκε A || προσκηθείσης αὐτῶ οὐσίας ἐαυτὴν ἀνάγεσθαι κληρονομόν καὶ μόνην A || 35 διατάξεων] cf. ad p. 14, 15, 18 || 37 Ἡ] E A mg. || 38 τὸν φιλάνθρωπον — χρόνον A || 39 ἀλλὰ M] ὅμως A || τῇ] καὶ τῇ A || διατάξει] Cod. 6, 56, 7 || 41 ταῖς prius om. A

7 usum que (qui V³) fuerat suppl. V² in spat. vac. || 9 maneret VT || 11 filiam R⁴ || 12 fratre V¹ || 15 uerum V¹ || 17 firmabat R || 22 filiam R¹ || 25 moriente V || 26 optinente V¹ || 29 uero] filio R¹ || 31 post si V¹ || 32 mortuus est VT || 36 indigne] digne RV¹T dignas V³ || 37 usu R^a

οὐπω πρὸς ἀνδρὸς ἐλθούσας δευτέρου μητέρας μετὰ τῶν παίδων καλεῖν, τὰς δὲ δευτέρας ὀμιλησάσας γάμοις οὐκ εἶναι ἐνταῦθα δὲ καὶ τι ξένον ὑπέβαιναι· ἐάντην γὰρ φιλοτιμίαν εἰς τὸν παῖδα ποιουμένην προσάγει τῆς ἐπιλογῆς, ἀντιφάσας μᾶλλον εὐληθεῖαι δοκεῖν ἢ περὶ ἀπλῶς οὕτω κέρδος ἀσυλόγιστον ἔχειν. Ταῦτα ἡμεῖς ἐπὶ πολὺ κατεξετάσαντες καὶ τὴν ὅλην τῶν τοιούτων ἐπιλογῶν τε καὶ κληρονομιῶν θεωρίαν ἀνασκοπούμενοι δεῖν ἀφήθηεν κοινὸν ἐπὶ τούτοις γράψαι νόμον, καθ' ὃν καὶ ἡ παρούσα ζήτησις δέχεται πέρας. 10

atque matres quidem nondum ad virum secundum venientes cum filiis vocari, quae vero secundis copulantur nuptiis, nequaquam; hic autem etiam aliquid adesse peregrinum: se enim largitatem in filio conferentem occasione electionis rursus donationem potius recepisse videri quam sic simpliciter lucrum irrationabile habere. Haec nos diu perscrutantes et omnem talium electionum et hereditationum contemplationem considerantes oportere credidimus communem super his scribere legem, secundum quam et praesens quaestio suscepit terminum.

CAPUT I.

Συνειδομεν τοίνυν μὴ συγκεχυμένον τοῦτο τὸ περὶ τῶν ἐπιλογῶν καὶ ἀδιάκριτον καταλιπεῖν, ἀλλὰ τοιαύτων δόξαι τῷ πράγματι τάξιν, ὥστε τῆς μητρὸς ἀπαξ 15 εἰς δευτέρας γάμοις ἐλθούσας κέρδος ἐνδὺς ἀπάντων τῶν παίδων τὴν δεσποτείαν τῆς προγαμίας γίνεσθαι δωρεῶν, καὶ μηδεμίαν ἄδειαν εἶναι τῇ μητρὶ τοῦ ἐν τῶν παίδων ἐπιλέγεσθαι, τοὺς δὲ ἀτιμάζειν, διότι πάντας ὁμοῦ τοῖς δευτέροις ἔβρισε γάμοις. Ὅστε καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ δεσποτεία τῆς προγαμίας 20 δωρεῶν ὅλη πρὸς τὴν παῖδα παραγνώσεται, τῆς χρήσεως παρὰ τῇ μητρὶ μέχρι περιέσει γυλαττομένης· καὶ κατὰ τὴν ἡμετέραν διτάξιν, εἰ μὲν ἡ μήτηρ προσπέλθοι, τῇ παιδί τῆς ὅλης προγαμίας δωρεῶν ἀρμοζούσης· εἰ δὲ ἡ παῖς, μένειν μὲν παρὰ τῇ μητρὶ τὸ ἐκ 25 τοῦ τῆς ἀπαιδίας συμφώνου κέρδος, τὸ δὲ λοιπὸν εἶναι τῆς παιδός, καὶ τελευτώσαν τοῦτο παραπέμπειν εἰς τοὺς αὐτῆς κληρονόμους, εἰ τινες ἐκ τοῦ νόμου καλοῦντο.

CAPUT II.

Τὸ δὲ γνώμενον μὲν αἰεὶ, ἡρῶν δὲ οὐπω νόμῳ 30 διωρισμένον, τοῦτο εἰς ἀλλήν παραγνώσῃσιν τε καὶ παρενθήκην δίδομεν τῷδε τῷ νόμῳ. Εἰ γὰρ οὐ παιδί τυχόν, ἀλλὰ τινα τῶν ἐξῴθεν ἡ μήτηρ εἴτι δευτέρου ἀπεριεὶ οὕσα γάμων μοῖον τινα τῆς προγαμίας δωρεῶν, ἢ τὴν ποιῆται ἐξ αὐτῆς, ἢ καὶ πᾶσαν δωρεῶσεται, 35 ἢ κατ' ἄλλον τυχόν ἐκποιήσῃ τρόπον, εἴτα ὕστερον

Hoc autem quod fit quidem semper, expressim vero nondum lege determinatum est, hoc ad melius incrementum et interpositionem damus huic legi. Nam si non filio forte, sed alicui extraneo mater adhuc secundas non experta nuptias partem quandam antenuptialis donationis aut aliquam rem ex ea vel totam donet, aut per alium forte alienet mo-

14 τῆς μητρὸς κύριον ἔσται (13, 20) habent Prochiron 6, 2; Epanagoge 19, 13.

maritum nondum venerint, cum liberis vocare, illas autem, quae secundas nuptias inierint, non item. Hoc vero absurdum quoque aliquid subbesse: se enim, quae liberalitatem in filium per electionem contulerit, videri remunerationem potius accepisse quam ita simpliciter lucrum irrationale habere. Haec nos diu examinantes omnemque eiusmodi electionum et hereditationum rationem considerantes, communem de his legem scribendam esse putavimus, ex qua praesenti etiam quaestioni discrimen affertur.

I. Placuit igitur nobis hunc de electionibus locum non confusum nec indistinctum relinquere, sed talem rei ordinem constituere, ut matre semel secundas nuptias contrahente omnes liberi proprietatem donationis antenuptialis statim lucri faciant, neque ullo modo matri alios liberorum eligere, alios vero aspernari liceat, quia omnibus simul per secundas nuptias iniuriam intulit. Quam ob rem etiam in praesenti proprietates donationis antenuptialis tota ad filiam perveniet, ut ususfructus matri donec vivit conservetur, atque secundum constitutionem nostram, siquidem mater praemoriatur, tota donatio propter nuptias filiae competat, sin vero filia, lucrum ex pacto orbitatis apud matrem maneat, reliquum vero filiae sit, caque moriens id ad heredes suos, si qui ex lege vocentur, transmittat.

II. Illud autem quod semper quidem contingit, expressa vero lege nondum determinatum est, pulchri incrementi et accessionis loco huic legi adicimus. Nam si forte mater secundarum nuptiarum adhuc expers non filio, sed extraneo alicui partem aliquam donationis propter nuptias, vel rem quandam ex ea, vel etiam totam donaverit aut forte alio modo alienaverit, ac deinde secundas nuptias contraxerit, mani-

1 δευτέρου συνοίκησιν μητέρας κληρονόμους μετὰ Α || 2 ὀμιλησάσας δευτέρας Α || 3 ἐνταῦθα δὲ Μ] κέντευθεν Α || 4 ποιουμένη Α || 6 ταῦτα ὅν ἡμεῖς Α || 7 τοιούτων om. Α || 8 ἀναλεξάμενοι διενεώθημεν δικαίον ἐπὶ τούτοις γράψαι σοι νόμον Α || 10 παρούσα εἰσδέχεται πέρας διτάξις Α || 12 εἰ... Α mg. || συνειδομεν τοίνυν μὴ συγκεχυμένον τοῦτο ὡς περιετὸν καὶ ἀδιάκριτον Α || 15 ἀπάντων] tantummodo ε || 16 δωρεῶν γίνεσθαι (γενέσθαι Proch.) Proch., Epan. || 21 τῆς] μόνον τῆς Α || 23 καὶ εἰ Α || εἰ μὲν om. Α || προσπέλθοι τοῖν ἀνθρώπων, τῇ παιδί Α || 24 ἄλλης] πάσης Α || 25 εἰ — παῖς om. Α || μένειν μὲν] μενεῖ Α || 26 οὐτ om. Α || συμφώνου Α || 27 παιδός, ὥστε καὶ τελευτώσαν παραπέμπειν αὐτὴν εἰς τοὺς ἐκ τοῦ νόμου καλουμένους αὐτῆς κληρονόμους Α || 30 τῷ

ζ' ἂν... Α mg. || ἡρῶν] expressim (i. e. ἡρῶς) ε || 31 παρενθήκην συνειδομεν δοῦναι τούδε τοῦ νόμου Α || 35 τινα πράγματα Proch., Epan. || ἢ πᾶσαν δωρεῶσεται Proch., Epan. || 36 τυχόν] τῷ Α || ἐκποιήσῃται Proch., Epan.

3 hinc V || 4 se] sed RV si T || 6 recipisse R || 7 haberet VT || 11 ser. auscipit? || 12 non om. V || 15 lucrum (uel usum R³ s. v.) R lucrum uel (uel del. 2) usum V lucrum et usum T || mox om. V || tantummodo] omnium vulg. || proprietate manente antenuptialis (antenuptialis R) RV || 17 quidem om. R || florum R¹ || 19 iniuriam vulgo || 20 proprietates aut nuptialis R¹ || 30 S; hoc uocatum est de dote ascripta numerata uel praestita R rubr. in mg. || 31 leges determinati. ne. hoc R¹ || 32 huic] hunc R¹ || 36 donet] nec R¹

εις ἀνδρός γοιτήσσει δευτέρου, πρόδηλον ὡς τῷ ἐπι-
 γνημένῳ δευτέρῳ γάμῳ τὸ τῆς ἐκποιήσεως ἀνατρα-
 πήσεται καὶ οὐδὲ αὐτὸ πᾶσι τρόποις, ἀλλ' ἐν μετεώρῳ
 καὶ τὰ τῆς ἐκποιήσεως καὶ τὰ τῆς ἀνατροπῆς μενεῖ.
 ἢ μὲν γὰρ μέλαινα περιόντες οἱ παῖδες, ἀνατραπήσ-
 ται καθάπερ τὸ γενόμενον, τοῦ νόμου τὴν δεσποτείαν
 τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς εἰς τοὺς παῖδας ἄγοντος καὶ
 οὐδὲν ἐπιστρέφουμένου τῆς γυναικός, εἴ τι πρόξεν ἐπὶ
 βλάβῃ τῶν παίδων. Εἰ δὲ προτελευτήσαιεν ἅπαντες
 τῆς μητρὸς, μένειν τὸ συνάλλαγμα βέβαιον οὐκ εἰς
 ὀλόκληρον, ἀλλὰ κατὰ τούτο δὴ τὸ ἐξ ἀπαυδίας σύμ-
 φωνοῖ, ὅπερ ἡμεῖς εἰσηγησάμεθα πρῶτοι καὶ νενομο-
 θετήκαμεν ἐναγχοῦς τὸν περὶ τούτου γράψαντες νόμον.
 καὶ κατὰ τινὰ μὲν μοῖραν ἔσται τὸ συνάλλαγμα βέ-
 βαιον, κατὰ τινὰ δὲ ἄκρον ἀποφανθήσεται· τούτους
 κατὰ μὲν τὸ μένον παρὰ τῆ μητρὸς προσάγει τοῦ ἐξ
 ἀπαυδίας συμφώνου κρατήσσει, κατὰ δὲ τὸ παραλειπόμε-
 νον εἰς τοὺς τοῦ παιδὸς διαδόχους ἄκρον ἔσται·
 ὡς, εἴγε ἡ μήτηρ μόνῃ τῷ παιδί διαδόχος εὐρεθεῖτ,
 τὸ πᾶν αὐτῆς κίριον ἔσται.

1 Ἐπειδὴ δὲ αἱ κατὰ τῶν δευτερογαμούντων ποιαὶ
 κοιναὶ καὶ ἀνδρός εἰσι καὶ γυναικός, καὶ ὁ μὲν ἐπὶ τῇ
 προικῇ πρὸς δευτέρου ἐλθὼν γάμος κινδυνεύσει, ἡ δὲ
 ἐπὶ τῇ πρὸ γάμου ἦτοι διὰ τοὺς γάμου δωρεᾶς, καὶ
 ὁ νόμος οὗτος ἐρ' ἐκατέρου κείσθω προσώπου, καὶ
 ταῦτα καὶ περὶ τῆς ἐπιλογῆς καὶ περὶ τῆς ἐκποιήσεως
 καὶ περὶ τοῦ κέρδους νενομοθετήσθω.

CAPUT III.

Ἐποιοῦτον τοίνυν ὄντος σέψασθαι τὰ περὶ τῶν
 κληρῶν τῶν παίδων, ἔπερ οὐ καὶ τὸ παρὸν ἀμφισ-
 βητεῖται, δεῖν ψήφισμεν γενικῷ νόμῳ τῇ τε παρ-
 ὀση ζητήσῃ διατηρᾶν ταῖς τε ἐφεσῆς κληρονομο-
 νιας ἀπάσαις δοῦναι τομῆν. Καὶ θεοπίζομεν, τὰ ἄλλα
 πράγματα τὰ μετὰ τὴν πρὸ γάμου δωρεάν εἰς τοὺς
 παῖδας ἀργημένα, εἰ μὲν ὁ παῖς, ἄσχηρ ἢ θήλεια τυ-
 χόν, διάδοχο, κατὰ τὸν νόμον χωρεῖν ἐπὶ τοὺς γεγραμ-
 μένους κληρονόμους, ἐνταῦθα τῆς μητρὸς οὐ καλομέ-
 νης γράφασθαι παρὰ τοῦ παιδὸς κληρονόμον, ἀλλὰ καὶ
 τῶν κατὰ τῆς διαθήκης αὐτῇ διδομένων δικαίων, εἴ
 γε ὁ παῖς αὐτὴν παραλείψει ἢ καὶ ἀλόγως ἀποκλη-
 ρονόμον ποιήσῃται, φυλαττομένων· εἰ δὲ ἀδιάθετος

32 θεοπίζομεν ... εἴτε καὶ μὴ (p. 14, 6) habent Prochiron 6, 3; Epanagoge 19, 14.

festum est alienationem supervenientibus secundis nuptiis infirmatum iri; neque id omni modo, sed tam alienationem quam infirmationem in suspensio mansuram. Si enim superstites maneant liberi, infirmabitur omnino quod factum est, cum lex proprietatem donationis ante nuptias in liberos transferat nec ullam mulieris, num quid in damnum liberorum egerit, rationem habeat. Sin vero omnes ante matrem moriantur, patet contractum manere firmum non in totum, sed secundum pactum illud orbitatis, quod nos primi introduximus et nuper lege de ea re scripta sancivimus. Atque ex parte firmus erit contractus, ex parte vero irritus apparebit, hoc est quantum ad id, quod ex pacto orbitatis apud matrem manet, valebit, quoad illud vero, quod ad successores filii transmittitur, irritus erit: unde siquidem mater sola reperitur filio successura, totus rursus firmus erit. Quia vero poenae adversus secundo nubentes communes sunt et viro et mulieri, ille quidem, quando ad secundas nuptias venit, de dote, haec vero de donatione ante nuptias vel propter nuptias periclitabitur. Et haec lex in utramque personam valeat, sintque haec et de electione et de alienatione et de lucro sancita.

III. Cum igitur reliquum sit, ut de hereditatibus liberorum videamus, qua de re etiam in praesenti casu est controversia, generali lege et hanc quaestionem diiudicandam et quae deinceps movebuntur omnes decidendas esse putavimus. Atque sancimus, ut ceterae res, quae post donationem ante nuptias ad filios pervenerunt, siquidem filius, sive masculus sive femina est, testatus sit, secundum legem ad scriptos heredes veniant, neque hic mater heres a filio scribi prohibeatur, sed iura quoque contra testamentum ipsi data, sive filius eam praeterierit sive sine causa exheredaverit, salva maneant; sin autem intestatus de-

dum, deinde ad maritum veniat secundum, palam esse, quia supervenientibus secundis nuptiis alienatio vacuatur, et nec hoc omnibus modis, sed in suspensio et alienatio et evacuatio manet. Nam si manserint superstites filii, evacuabitur omnino quod factum est, lege proprietatem antenuptialis donationis ad filios ducente et non respiciente mulierem, si quid egerit in laesionem filiorum; si vero praemori- antur omnes matri filii, erit contractus firmus non in totum, sed secundum pactum non existentium filiorum, quod nos introduximus primi et sancivimus nuper de hoc scribentes legem. Et secundum quandam quidem partem erit contractus firmus, secundum quandam vero infirmus apparebit; hoc est secundum hoc quidem, quod manet apud matrem occasione pacti filiorum non existentium, valebit, secundum hoc vero, quod transmittitur ad filii successores, infirmus erit: ut, si mater sola filio succedens inveniatur, omnis rursus firmus erit.

1 Quia vero contra binubos poenae communes et viri sunt et mulieris, et ille quidem in dote ad secundas veniens nuptias sustinebit, haec autem in antenuptialis seu propter nuptias donatione, et haec lex in utraque posita sit persona, haec etiam de electione et alienatione et de lucro sanciens.

Cum igitur reliquum sit cogitare de hereditatibus filiorum, pro quo etiam praesens est dubitatio, oportere creditimus generali lege et praesentem quaestionem determinare et in futuro movendis omnibus dare decisionem. Et sancimus, alias res post antenuptialem donationem ad filios venientes, si quidem filius masculus aut femina forte testetur, secundum legem venire ad scriptos heredes, hic matre non prohibita scribi a filio herede, sed etiam contra testamentum ei datis allegationibus, si forte filius eam praetermiserit aut irrationabiliter exheredatam fecerit, reservatis. Si vero intestato decesserit, illius

om. A (s) || 39 ἀποκληρονομόμον A, codd. Proch. nonnulli ἀπὸ κληρονομῶν M Epan., Proch. codd. nonn. || 40 ποιήσεται A ποιήσσει Epan.; leg. ποιήσαιο || δεῖ καὶ add. A

3 hoc om. RT || 4 et prius om. TV || 7 ducente R] deducete V vulg. || si quid] etsi quidem F¹ || 8 laesione T || 9 matri T] matris RV al.] erit] et erit R² || contractus firmus (filius? F²) erit V || 16 occasionem F¹ || malebit R^o || 18 infirmis F¹ || ut] nel R || ut vel F³ || filius R || 21 innubos R² hinubos V || 24 donationem F¹ || ethaec RV] haec etiam vulgo || 25 etiam] et vulgo || 26 et de alienatione vulgo || 25 igitur] ergo V || 30 creditimus R] credimus V vulgo || 34 testatur V || 39 intestatus vulgo [illius partem] reservans illius partem R al., del. R², om. V al. reservatis correxi et transposui post fecerit.

1 δευτέρου] συνοικήσει add. A || ἐπιγενομένῳ Proch., Epan. || 2 ἀνατραπήσεται ἀλίου, καὶ A || 4 διαμενεῖ A μένει Epan., Proch. codd. aliquot || 8 οὐδὲ M non s || τῇ γυναικὶ ἂν τι A || 9 εἴ] ἦ... μητρὸς mg. A || προτελευτήσαιεν A || 10 τῆς μητρὸς] οἱ παῖδες (sic) A matri filii s || μενεῖ A || 12 καὶ διετηρώσωμεν A || 13 νόμου] fuit Cod. 5, 9, 11 || 15 τούτους om. A || 17 κρατήσσει] βέβαιον A || 18 εἰς τοὺς διαδόχους τῆς παιδὸς A || ἔσται om. A || 19 εὐρεθεῖτ] A || 21 Ἐπειδὴ]... προικός Θ mg. A || 21. 22 αἱ et κοιναί, item καὶ ante ὁ om. A || 23 γάμου ante δευτέρου coll. A || 24 προσγάμου M προσγάμω A antenuptialis s || τοὺς om. A || 25 καὶ ταῦτα καὶ] ταῦτα A || 27 νενομοθετῶν A sanciens s || 28 Ἐποιοῦτον]... παίδων i mg. A || 29 ἔπερ ὧν A || 32 ἀπάσαις] δικαῖς ἀπάσαις A || 33 τὰ om. A Proch. || 31 κληρονομόμον A || 38 εἴγε] εἴτε M || 39 καὶ

τελευτήσῃ, τῆς ἐκείνου μοίρας, εἰ μὲν ἔχοι παῖδας ἰδίου, ἐπὶ τοὺς παῖδας ἀφικνουμένης· εἰ δὲ οὐκ ἔχοι μὲν παῖδας ἰδίου, εἴη δὲ τῶν ἀδελφῶν ἢ κληῖσι, καὶ τῆς μητρὸς ἅμα τοῖς ἀδελφοῖς κατὰ τὸ παρ' ἡμῶν νενομισθέν· ἐπι τὸν κλῆρον ἐχομένης καὶ τοῦτον ἰσχυρῶς ἐχούσης, εἴτε δευτέρως ὠμίλησε γάμοις εἴτε καὶ μὴ. Οὐ γὰρ πικροτέρας τὰς ποινὰς κατὰ τῶν εἰς δευτέρου παραγομένων ἀνδρῶν γυναικῶν ποιήσομεν οὐδὲ ἐντεῦθεν αὐτὰς εἰς ἀνάγκην καταστήσομεν πικρὰν καὶ τῶν ἡμετέρων ἀναξίαν καρῶν, ὥστε δεῖ τῶν σωφρόνων γάμων, εἰ καὶ δευτέρου καθεστήκοιεν, τοὺτους μὲν ἀποτρέψασθαι, φοιτᾶν δὲ εἰς τινας ἀπηγορευμένας μίξεις καὶ ἴσως καὶ πρὸς οἰκετῶν φθοράς, καὶ πένθη περὶ οὐκ ἔξεστι νομίμως σωφρονεῖν, παρανόμως ἀσελγαίνειν. Οὐκέτι τοίνυν κρατεῖν βουλόμεθα οὔτε τὴν ἐν τῷ ε' βιβλίῳ τοῦ ἐπινομίου τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας συντάχματος κειμένην διατάξιν, τὴν διορίζουσαν τὰ περὶ τῶν κληρῶν τῶν παίδων, οὐδ' αἱ μητέρες δευτέρως ὁμιλοῦσαι γάμοις εἶδον προαπειθόντας, οὔτε τὴν ἐν τῷ ε' βιβλίῳ τοῦ αὐτοῦ συγγράμματος ὑπὸ τὸν τοῦ Τερτυλλιανίου τίτλον, τὴν περὶ τῶν γυναικῶν διαλεγομένην τῶν δευτέρως μὲν ὁμιλοῦσῶν γάμοις, πρὸ μέρους τῆς δευτέρας συναφείας ἀποβαλοῦσαν τοὺς παῖδας· ἀλλὰ καλεῖσθαι πάντως ἢ μητέρα μετὰ τῶν ἀδελφῶν ἐπὶ τὸν τοῦ παιδὸς κλῆρον, καὶ τοῦτον ἐχέτω βεβαίως, οὐδὲν ἐκ τῶν δευτέρων βλαπτομένη γάμων. Ὁπερ καὶ ἐπὶ τῆς ὑποκειμένης ζητήσεως, ἣ τὸν νόμον τοῦτον ἐκίνησε, κρατεῖται· καὶ ἡ μήτηρ ἅμα τῇ παιδί διαδεχέσθω τὸν κλῆρον, ἣ καὶ διαδεξαμένη τοῦτον ἀναφαιρέτως ἐχέτω, οὐδὲν ἐκ τῆς ἐλευθρίας τῶν δευτέρως βλαπτομένη γάμων, ἀλλὰ κυρία τοῦτον μετὰ τῆς παιδὸς καθάπαξ καθεστῶσα. Καλὸν μὲν γὰρ ἂν εἴη καὶ ἐπινοεῖται καὶ ἀξίον ἐγγῆς τὸ τὰς γυναικὰς οὕτω διακεῖσθαι σεμνῶς, ὡς τὰς ἀπαῖς εἰς ἀνδρῶς ἐλθούσας τρεῖς ἀδικτοῦ τὴν τελευτήσαντι τὴν ἐνὴν· καὶ τὴν γε τοιαύτην γυναῖκα καὶ θαυμάζομεν καὶ ἐπαινοῦμεν καὶ οὐ πόρρω τιθεμεν παρθενίας. Εἰ δὲ οὐκ ἰσχύει (καὶ γὰρ εἰκὸς καὶ νέαν αὐτὴν οὕσαν τοῦτο παιθεῖν) οὐδὲ ἀντέχει πρὸς τὰς τῆς φύσεως ὁρμὰς, οὐ κολαστέον αὐτὴν διὰ τοῦτο οὐδὲ ἀπαγορευτέον αὐτῇ τῶν κοινῶν νόμων, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀνδρῶς ἑτέρου γάμων ἐλδέτω σεμνῶς καὶ ἀκολασίας ἀπεχεσθῶ πάσης καὶ ἀπολανέτω τῆς τῶν παίδων διαδοχῆς. οὕτω γὰρ

partem, si quidem habuerit filios proprios, ad filios venire; si autem non habuerit quidem filios proprios, sit fratrum vocatio, et matris una cum fratribus (secundum quod a nobis sancitum est) ad hereditatem venientis et eam firme habentis, sive ad secundas vellet venire nuptias sive non. Nec enim amariores poenas adversus mulieres, quae ad secundas veniunt viri nuptias, facimus, neque ex hoc eas ad necessitatem deducimus amaram et nostrorum temporum indignam, ut metu castarum nuptiarum, licet secundae sint, ab his quidem abstineant et descendant ad quasdam interdictiones, et forsitan etiam ad servorum corruptions, et quoniam non licet legaliter caste vivere, contra leges luxurientur. Nequaquam igitur valere volumus neque in quinto libro Codicis cognominis nostrae pietatis positam constitutionem, decernentem de hereditatibus filiorum, quos matres ad secundas nuptias venientes viderunt praecobentes, neque in sexto libro eiusdem conscriptionis sub titulo Tertulliani, qui de mulieribus disputat secundis quidem nuptiis iunctis, aut secundam tamen copulationem filios amittentibus: sed vocetur modis omnibus mater cum fratribus ad filii hereditatem et hanc habeat firme, nihil ex secundis laedenda nuptiis. Quod etiam in subiecta quaestione, quae legem hanc movit, obtineat, et mater una cum filia succedat hereditati, aut etiam succedens hanc inrefragabiliter habeat, nihil ex spe secundarum laedenda nuptiarum, sed domina eiusdem hereditatis cum filia absolute consistens. Optimum itaque est atque laudabile et dignum oratione, ut mulieres ita se honeste tractent, quatenus quae semel ad virum venerunt, servent inviolatum morientium torum: et huiusmodi mulierem et miramur pariter et laudamus et non procul a virginitate ponimus. Si autem non valuerit (cum forsitan et iuvenis hoc patiat) nec possit contra fervorem naturae resistere, non est torquenda propter hoc nec interdiciendae sunt ei communis leges, sed et ad viri alterius nuptias veniat honeste et omni luxuria abstineat et fruatur successione filiorum. Sic enim

cesserit, siquidem proprios liberos habeat, pars illius ad liberos veniat, si vero proprios non habeat liberos ac fratres vocentur, mater quoque una cum fratribus secundum legem a nobis latam ad hereditatem veniat, eamque firmiter retineat, sive secundas nuptias contraxerit sive non. Neque enim poenas in mulieres secundo viro nubentes statutas acerbiores reddemus, neque inde illas ad duram et temporibus nostris indignam necessitatem redigemus, ut metu castarum nuptiarum, licet secundae sint, iis quidem abstineant, ad illicitas vero quasdam coniunctiones, et forsitan adeo servorum supra delabantur, et cum secundum leges castas esse non liceat, contra leges libidinosae vivant. Itaque neque eam constitutionem iam valere volumus, quae libro quinto Codicis, qui a nostra pietate nomen traxit, inserta ea definit, quae ad hereditates liberorum spectant, quos matres secundo nubentes ante se defunctos viderunt, neque eam, quae est in libro sexto eiusdem operis sub titulo Tertulliani SCti, quae de mulieribus secundo nubentibus, liberos autem ante secundum coniugium amittentibus disserit. Sed ad liberorum hereditatem cum fratribus mater omnino vocetur, eamque firmiter retineat nec quicquam damni ob secundas nuptias capiat. Quod quidem in proposito quoque quaestione, quae huic legi occasionem dedit, obtineat, simulque cum filia mater hereditatem adeat, vel quando eam iam adiit, irrevocabiliter retineat, nec ob spem secundarum nuptiarum quicquam detrimenti patiat, verum plane domina eius sit una cum filia. Nempe pulchrum quidem esset et laudabile et exoptandum mulieres ea esse castitate, ut quae semel viro nupsissent, intactum defuncto torum servent: ac talem mulierem admiramur et laudamus nec procul a virginitate ponimus; sin vero non valeat (etenim consentaneum est iuvenem eam id pati) nec impetum naturae sustineat, non puniendi est hoc nomine neque communibus legibus ei interdiciendum, sed honeste et secundi viri nuptias contrahat et omni libidine abstineat et successione liberorum fruatur. Sic enim etiam magis eos diligit,

1 τελευτήσῃ A || ἐκείνων A || ἔχει M || 2 τοὺς παῖδας || τοὺς ἰδίους παῖδας Proch., Eran. || ἔχει A || 3 ἰδίου om. A || 4 cf. Cod. 6, 56, 7 || 6 Οὐδ' iū mg. A || 7 δευτέρως παραγομένων ἀνδρῶν A || 9 πικρὰν || δεινῆν A || 11 ἀποτρέψασθαι A || 13 καὶ ἐπειδήπερ || ἀνθ' ὧν ἐπειδήπερ A || 14 Οὐκέτι iβ mg. A || 15 ε' || Cod. 5, 9, 3, 1 || 17 τὰ om. A || 18 ὁμιλοῦσαι A || 19 ε' || Cod. 6, 56, 5 || 20 τερτυλλιανοῦ A || 21 περὶ γυναικῶν A || 23 συναφείας Af || om. M || ἀλλὰ iγ' mg. A || 27 ἦ σ' ἢ M εἰ A || 28 τὸν κλῆρον διαδεχέσθω A || 31 τοῦτου] eiusdem hereditatis ε || Καλὸν] iδ' περὶ ... mg. A || 32 τὸ om. A || 34 ἀνδρῶν A || 35 καὶ ante θαυμάζομεν om. A || 37 ἰσχύει MA || αὐτὴν οὕσαν om. A (cf. ε) || 38 ἀντέχει A || 40 αὐτῆν A^c

αὐτῇ A^b || τῶν κοινῶν (ἦτοι τῶν ἀποστολικῶν add. s. v.) νόμων M τὸν κοινῶν νόμον A

1 siquidem habuit — 2 habuit filios quidem proprios V² in ras. || 4 sanctum V¹ || 6 amariores RT² || ad maiores V¹T¹ || maiores V² vulg. || 9 amarum V¹ || nostrarum V¹ || 13 quoniam licet non licet V² || 16 cognominis R¹ || cognovimus R²V¹ || 19 prebeunt R¹ || 20 tertuliani RT¹ || qui] quae vulgo || 22 tamen] tantum V || 24 secundis V² in ras. || 27 una om. V || 29 laedenda secundarum V || eius idē V || 31 orationē R¹ || 36 valuerint T, V² in ras. || inuenis R || 37 hoc non patiat R mg., vulg. || 39 et ad] et om. R al.

αὐτοὺς ἐτι μᾶλλον ἀγαπήσει καὶ οὐχ ὡς τινὰς τῶν δυσμενῶν ὄνεται, ποινὰς οὐτως ὑποβαλλομένη πικραῖς. Ὡς περ γὰρ τοὺς πατέρας, εἴπερ εἰς δευτέρους ἔλθοιεν γάμους, οὐκ ἀποστεροῦμεν τῆς τῶν παίδων διαδοχῆς, οὐδὲ τις ἐστὶ νόμος τοιοῦτό τι λέγων, οὕτως οὐδὲ τὰς μητέρας ἀφαιροῦμεν τῆς τῶν παιδῶν διαδοχῆς, εἴπερ αἱ μητέρες εἰς ἀνδρὸς ἔλθοιεν δευτέρου, κἂν εἰ πρὸ τῶν δευτέρων γάμων κἂν εἰ μετὰ τοὺς δευτέρους οἱ παῖδες τελευτήσαιεν. ἐπειτοίγε ἐκ τῆς ἀτοπίας τοῦ νόμου, κἂν εἰ προαπέλθοιεν οἱ παῖδες ἅπαντες μὴ κυταλιπόντες παῖδας ἢ ἐγγόνους, οὐδὲν ἦντο ἢ τιωοῦν μὲν, καὶ οὐ διαδέξασθαι τοῦτους ἢ μήτηρ, οὐδ' ἂν ἀπαίδες τελευτήσαιεν, ἀλλ' ἀπελαθῆσεται τῆς αὐτῶν διαδοχῆς ἀπανθρώπως, μᾶτηρ μὲν ὠδινῆσασα, μᾶτηρ δὲ ἐκθρόεσασα, ταῖς τε διὰ τὸ ἐννομο γάμον ὑποβαλλομένη ποινὰς· ἀλλὰ διαδέξονται μὲν αὐτοὺς τινες τῶν πορωτέρων συγγενῶν, ἢ μήτηρ δὲ ἄλογως ἐκβλήθησεται. ὥστε καὶ αὐτῇ διαδέξασθαι τοὺς παῖδας, καὶ ἔστω νόμος οὗτος φιλόανθρωπος τε καὶ πρᾶος, καὶ τὰς μητέρας τοῖς παῖσι διαλλάττων. Συνελόντες τοίνυν τὸδε τὸ νόμον τὸ μέρος θεσπιζόμεν, ἐπειδήπερ τὴν μητέρα κατὰ τὸ ἔμπροσθεν εἰρημένον ὁμοιωσαμεν τῷ πατρὶ, τὴς μὲν ἐπι τῇ προγαμιαίᾳ δωρεᾷ αὐτὴν ὑπέκειν ποινὰς, καθάπερ ὑπέκει καὶ ὁ πατὴρ ἐπι τῇ προικί, ἐπι δὲ τοὺς κληροῦς τῶν παιδῶν ἀπραγμόνως ἐρχέσθωσαν ὁ τε πατὴρ ἢ τε μήτηρ, κατὰ τὰς ὑποκειμένας ἐν' ἐκάστῳ θεμνίτι ζητήσεις. ὥστε ὅπερ οἱ πατέρες ἔχουσιν, εἴτε εἰς δευτέρους ἔλθοιεν γάμους εἴτε καὶ μή, τοῦτο καὶ αἱ μητέρες ἐχέτωσαν, κυλεισθῶ τε ἢ μήτηρ πρὸς τὸν τοῦ παιδὸς κληρὸν, εἴτε ἤδη δευτέροις ὁμιλήσῃ γάμους εἴτε καὶ ὕστερον ἔλθοι.

1 Τῆς δὲ προγαμιαίας δωρεᾶς εἰς δεύτερον ἔλθουσα συνοικέσιον μὴδὲ καθόσον κληρονομίᾳ τοῦ παιδὸς ἀπολαύτω, ἀλλὰ τοῦτο τῶν παιδῶν ἔστω μόνον κέρδος αὐτοῖς παρὰ τοῦ νόμου δεδομένον, καὶ μὴ δοκοῦν εἰς μέρος τοῦ κληροῦ τοῦ παιδὸς, ἀλλ' ἐτι τὴν τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς οὐκ ἀποβάλλον φύσιν. Ἀπερ προσήκει κρατεῖν καὶ ἐπι τῶν τῶν ἤδη χρεουσιῶν γυναικῶν καὶ τοὺς οἰκέλους διαδεξάμενων παῖδας, ἐν ᾧ ἴπρω δευτέρους προσήλθον γάμους, κἂν εἰ μετὰ ταῦτα προσήλθουσαν. Τὸ μὲν οὖν ἐπι τούτοις ἔχον ὡδε τῷ παντὶ νενομιστήσθω χρόνον.

32 Τῆς δὲ — 37 φύσιν habent Prochiron 6, 3; Epanagoge 19, 14.

neque vero poenis tam acerbis subiecta pro inimicis habebit. Quemadmodum enim patres, si secundas nuptias contrahant, non fraudabimus successione liberorum, nec ulla lex est quae tale quid dicat, ita ne matres quidem successione liberorum privabimus, si matres secundo nubant, sive ante secundas nuptias sive post eas liberi moriantur. Alioquin ex absurditate legis, etiamsi omnes liberi praemoriantur non relictiis liberis nepotibusque, nihilo minus poena manebit, nec mater iis succedet, quamvis sine liberis moriantur, sed a successione eorum inhumaniter repellatur, ut quae frustra pepererit, frustra nutriverit, poenis adeo propter legitimas nuptias subiecta: at succedet iis quidam ex remotioribus cognatis, mater praeter rationem excludetur. Quare et ipsa liberis succedat, sitque haec lex benigna et mitis et quae matres liberis conciliet. Ut igitur hanc legis partem comprehendamus: quoniam matrem, uti ante dictum est, patri exaequavimus, sancimus, ut eas ipsa poenas in donatione ante nuptias ferat, quas in dote pater sustinet, ad hereditates vero liberorum nullo negotio tam pater quam mater veniant, secundum subiectas cuivis casui quaestiones. Unde quod patres habent, sive secundas nuptias ineanit sive non, hoc etiam matres habeant, voceturque mater ad filii hereditatem, sive secundas nuptias iam contraxerit sive postea initura sit. Donatione vero propter nuptias quae secundum inuit matrimonium ne quaenus heres quidem est filio fruatur, sed haec liberis solum lucro cedat a lege iis datu, nec pars esse hereditatis filii videatur, sed donationis ante nuptias naturam nondum amisisse. Atque haec etiam in eis obtinere debent, quae nunc iam viduae sunt et liberis suis successerunt necdum secundas nuptias inierunt, etsi postea incurrant. Iam quod de his constitutum, ita in perpetuum sancitum esto.

1 οὐχ ὡς] οὕτως A || 2 οὕτως om. A || 3 Ὡς περ δὲ τοὺς A (in mg. I B κλ. . .) || 5 οὐδὲ τις] οὐ γὰρ A || 7 ἀνδρῶν ἔλθοιεν δευτέρους συνοικέσιον A || 9 τελευτήσαιεν A || 11 ἐγγόνους A || 12 μένει A || 14 ὠδινῆσασα || μᾶτηρ δὲ] frustra simul et s || 15 τοιανταῖς γε διὰ τῶν ἐν νόμῳ γάμων A || 16 ἀλλὰ] καὶ A || μὲν A s] om. M || 17 πορωτέρων A || ἐκβλήθησεται M a || 19 οὕτως A || φιλοανθρώπως A a || 20 Συνελόντες (συνελώντες M) E M mg., ἰσ om. . . A mg. || τῶδε τῷ νόμῳ τὸ μέρος A huius legis partem s || 21 ἐπειτέρω A || 22 post πατρὶ lacuna 25—30 lit. in A || 23 τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς A || *αὐτήν] αὐτὰς || 25 τοῖς κληροῖς A (cf. s) || 27 ἐκάστῳ] utrique s || 30 πρὸς αὐτὸν τὸν A || 32 ἔλθουσας A || 33 τοὺς παῖδας A || ἀπολαβέτω Epan., Proch. codd. plur. || 34 ἔστω κέρδος μόνον αὐτοῖς δεδομένον παρὰ τοῦ νόμου A ||

eos adhuc amplius diligit et non quasi quosdam odibiles respiciet, poenis subdita sic amaris. Sicut enim patres, si ad secundas veniant nuptias, non fraudamus filiorum successione, nec quaelibet est lex aliquid tale dicens, sic neque matres privabimus filiorum successione, si matres ad virum veniant secundum, licet ante secundas nuptias aut post secundas filii moriantur. Alioquin ex absurditate legis, licet praemoriantur filii omnes, non relinquentes filios aut nepotes, nihilominus supplicium manet, et non succedit eis mater, nec si sine filii moriantur, sed expellitur ab eorum inhumane successione, frustra quidem pariens, frustra simul et nutriens, propter legales nuptias subiecta poenis; sed succedet quidem illis aliqui ex longa cognatione, mater autem irrationabiliter expellitur. Quapropter et ipsa succedat filiis, et sit haec lex clemens et mitis et matres filii concilians. Colligentes igitur huius legis partem sancimus: quoniam matrem secundum quod dudum diximus adsimilavimus patri, in antenuptiali donatione et ipsas sustinere poenas, sicut sustinet et pater in dote, in hereditate autem filiorum sine tergiversatione veniant et pater et mater secundum subiectas utrique casui quaestiones. Proinde quod patres habent, sive ad secundas venientes nuptias sive non, hoc etiam matres habeant, voceturque mater ad filii hereditatem, sive iam ad secundas venit nuptias sive postea veniat.

1 Antenuptiali vero donatione ad secundum veniens consortium neque secundum quantum heres existit filii fruatur, sed hoc filiorum sit solum lucrum eis a lege datum, et non videatur esse pars hereditatis filii, sed adhuc antenuptialis donationis non abiciens naturam. Quae competit tenere etiam circa eas, quae nunc iam sunt viduae mulieres et propriis successerunt filiis, in quo nondum ad secundas venerunt nuptias, licet postea veniant. Quod igitur hic habetur, sic omni tempore sancitur.

36 τὴν ante φύσιν coll. A || ἐτι σὺν τῇ προγαμιαίᾳ δωρεᾷ τὴν φύσιν ἐναποβάλλον A || 38 καὶ ante προσήκει coll. A || ἐπι τῶν ἤδη καὶ τῶν κατὰχρηουσιῶν A || 39 καὶ om. A || παῖδας, κἂν εἰς δευτέρους προσήλθον γάμους, ἢ καὶ μετὰ ταῦτα A

4 qualibet R¹T² || 5 diens V || 6 ad virum om. R¹ || 8 filii moriantur ante aut post secundas coll. R || 11 succedet T (Gr.) || 12 inhumane successione] διαδοχῆς ἀπανθρώπως Gr. || 16 expelletur vulg. (Gr.) || 17 et matres R al.] matres T matrem V || 19 dudum R] iam dudum V vulg. || 21 ipsam vulg. || sustinet sicut V² || 22 dotem V¹ || hereditatem vulg. || 27 ad secundas iam V || 34 sit solum V¹ || 36 antenuptiales R¹ || 39 uenerunt V] ueniunt R vulg.

CAPUT. IV.

Καὶ ἕτερον δὲ τῇ προφάσει τῶν δευτερονομιασῶν γυναικῶν καὶ τῆς προγαμίας δωρεᾶς προσθεῖναι τοῖς ἔμπροσθεν καλῶς ἔχειν ἠψήθημεν. Τῶν γὰρ προτέρων διατάξεων παρεχομένων ἐπιλογῆν τῇ γυναικὶ τῇ δευτέρῳ ὁμιλήσασθαι γάμοις, εἴτε βουληθεῖ λαβεῖν τὴν πρὸ γάμου δωρεάν, καθόσον ἐρίηται τὰ συμφωνηθέντα, καὶ δοῦναι τοῖς παισὶν ἀσφάλειαν, ὡς τελευτήσασα ταῦτα ἀποκαθίστησιν, εἴτε οὐ δυνήθει δοῦναι τὴν ἀσφάλειαν ἢ μὴ βουληθεῖ τυχόν, μένει μὲν τὰ πράγματα παρὰ τοῖς παισὶ τῆς προγαμίας δωρεᾶς, τελεῖν δὲ 10 αὐτῇ τὸν ἀπὸ τρίτου μέρους τῆς ἑκατοστῆς τόκον ἡμεῖς ἐκ τῆς τῶν ἀναρρομένων ζητήσεων ὁρῶμενοι ποικιλίας, ἔπειδήπερ εἴρομεν νέους ἐπὶ τούτῳ κινδυνεύοντας, τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς ἐν χρήσασιν οὐσης, κικέεινους χρῆσθαι μὲν οὐκ ἔχοντας, ἀναγκασθέντας δὲ τὰ πατρῷα πωλῆσαι πάντα, ὅπως ἂν λυθεῖ τὸ τῆς προγαμίας δωρεᾶς ὄφλημα, καίτοιγε ἐπ' αὐτοῖς κατὰ τὸν νόμον τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς ἐλευσομένης· διὰ τοῦτο ἠψήθημεν χοῖραι τοιαύτην δοῦναι τῷ πράγματι τάξιν, 20 ἵνα εἴ τις ἐπιδοῖη πράγματα κατὰ προγαμίας δωρεάν, εἴ μὲν ἅπαντα ἀκίνητα καθεστήκοι, μένοι τούτων ἢ χρήσις παρὰ τῇ μητρὶ, καὶ αὐτῇ ταῦτα ἐκλέγοι καὶ μὴ παρατιμῶτο μῆδὲ ἀπατιοῦ τὸν πατέρα ὑπὲρ τῆς τούτων ἀποτιμήσεως τόκον, ἀλλ' ἐπιμελοῖτο τε αὐτῶν, καθόσον ὁ νόμος δίδωσι τοὺς τῆς χρήσεως ὄντας κυρίους, φυλάττοι τε ταῦτα κατὰ τοὺς νόμους τοὺς παλαιούς τοῖς παισὶ περιούσιον, ἢ εἰ πάντες τελευτήσασιν, κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον τοῦ μὲν ἐξ ἀπαίδας κάσσου τῇ μητρὶ, τοῦ δὲ λοιποῦ τῶν τῶν παίδων κληρονομίαις φυλαττομένων. Εἰ δὲ πᾶσα καθεστήκοι τυχόν ἐν χρήσασιν ἢ ἄλλοις κινήτοις πράγμασιν ἢ προγαμίας δωρεᾶς, τὸ τρίτον τοῦ τόκου μέρος λαμβάνουσαν τὴν μητέρα σὺν τῇ ἤδη νενομοθετημένῃ ἀσφαλείᾳ μὴ ἀπατεῖν παρὰ τῶν παίδων χρῆσιν, πληρὴ εἰ μὴ ἀφθονος ἢ τοῦ ἀνδρός εἴη περιουσία, καὶ ἔχοι καὶ χρυσίον καὶ 35 ἀργύρον καὶ ἐσθῆτα καὶ εἴ τι κατεργασμένον ἦν τῇ μητρὶ. Τριμᾶτα γὰρ τὴν ἐπιλογῆν τῇ μητρὶ δώσομεν, εἴτε βούλεται τὰ πράγματα λαβεῖν καὶ δοῦναι τὴν ἀσφάλειαν, εἴτε καὶ τὸν εἰρημένον κομίζεσθαι τόκον κατὰ τε τοὺς ἔμπροσθεν νόμους κατὰ τε τὸν ἡμέτερον. Εἰ δὲ γε ἀναμῖξ εἴη τὰ πράγματα, καὶ ἡ δωρεὰ τὸ μὲν ἐν χρήσασιν, τὸ δὲ ἐν ἀκινήτοις ἔχοι πράγμασι,

IV. Aliud quoque occasione mulierum denuo nubentium et donationis ante nuptias prioribus adicere aptum visum est. Cum enim priores constitutiones mulieri secundas nuptias ineunti electionem concedant, utrum velit donationem propter nuptias, quatenus pacta permittunt, accipere et liberis praestare cautionem se illa post mortem restitutura esse, an, si cautionem non possit aut forte nolit praestare, manere quidem donationem propter nuptias apud liberos, hos vero tertiam partem usurae centesimae sibi solvere, nos emergentium questionum varietate moti, quandoquidem minores in eo pericilium invenimus quod, si donatio propter nuptias in pecuniis consistat, illi cum pecunia non habeant, omnia paterna vendere cogantur ad debitum donationis propter nuptias solvendum, licet ad ipsos donatio ante nuptias secundum legem pervertatur sit: propterea rem tali modo ordinandam iudicavimus, ut, si quis res per donationem ante nuptias dederit, quae omnes immobilis sint, earum ususfructus apud matrem maneat, ipsaque eas eligat neque repudiet neque a liberis pro earum aestimatione usuras exigit, sed earum curam gerat, prout lex eos, qui dominii sunt ususfructus, iubet, easque secundum veteres leges liberis superstitionibus conservet, vel si omnes moriantur, secundum legem nostram matri quantum compelit in casu non existentium liberorum, reliquum vero heredibus liberorum servetur. Si vero tota donatio propter nuptias in pecunia forte vel aliis rebus mobilibus consistat, mater tertiam partem usurarum cum cautione iam per legem definita accipiens a filiis pecuniam non exigit, nisi vero amplae sint viri facultates, habeatque et aurum et argentum et vestimentum et si quid aliud matri assignatum fuit. Tunc enim optionem matri dabimus, utrum res capere et cautionem praestare, an vero dictas usuras tam secundum priores leges quam secundum nostram velit accipere. Quodsi permixtae sint res et donatio partim in pecuniis, partim in immobilibus

1 Kai | εἰς γ. A || Aliud vero quiddam (i. e. t. pro τῇ?) ε || 3 ἔχειν om. A || 4 τῇ prius om. A || 5 εἰς γ. A || 7 ταῦτα πάντως ἀποκαθίστησιν αὐτοῖς· εἰ δὲ οὐ δυνήθει ἢ δοῦναι A || 9 μένει A || 12 ἡμεῖς] οὖν uld. A || 14 χρήσασιν Cuiacius, cf. ε] κτήσασιν MA || 15 χρυσίον μὲν A || 18 τῆς προγαμίας A || Διὰ] τῇ mg. A || 19 συν-εἶδομεν A || ταύτην Ag || 20 ἅν τις A || 21 καθίστησιν ἀκίνητα A (cf. ε) || * μὲν M μένει A || ἢ τούτων A || 22 ἐκλέγοιτο A || 25 καθὼς A || 27 ἢ καὶ πάντες τελευτήσασιν A || 28 cf. ad p. 13, 13 || το μὲν A || κάσσου A || 30 εἰ] εἰ om. A || 32 τὸ om. A || μέρους M || 34 χρυσίον A || 35 περι-

ουσία, ἔχοι τὰ χρυσίον καὶ ἀργύριον ἐσθῆτα A || 38 τὰ πράγματι] ταῦτα A || 39 καὶ om. A || 41 εἰ] K mg. A || 42 ἐν prius om. A

1 Aliud] rubr. de usuris antenuptialis donationis R || quidam V || 4 mulieris R² || 6 permittit. R¹ || 7 restituet V || 9 manent T || 10 solucret V soluent T || 14 *illos] alios || 20 ante-nuptialem R || 21 maneat R² || harum R² || 26 secundam V || 27 extentium R || 31 cautionē R² || 33 habeat] om. R² T² || et ante aurum om. R vulg. || 34 matr. V^a || 35 uoluitur R² || 38 nostras VT || 39 immobilibus R

τὰ μὲν ἀκίνητα πάντως μένειν παρὰ τῆ μητρὶ διὰ τὸ τὴν ἀποιοφρῆν ἔχειν ἐκείθεν, ἐπὶ δὲ τοῖς κινήτοις τὰντα κρατεῖν, ἅπερ ἐνομοθετήσαμεν ἐμπροσθεν, εἴπερ ἐτύγχανεν ἐν κινήτοις πάντα τὰ τῆς πρό γάμου δωρεῶς καθεστῶτα.

beat rebus, immobilia quidem modis omnibus manere apud matrem, ut alimentum habeat inde, porro de mobilibus haec valere, quae sancivimus prius, si essent in rebus mobilibus omnia antenuptialis donationis consistentia.

CAPUT V.

Κάκεινὸ γε μὴν ἐν τοῖς ἐμπροσθεν ἀμυδρῶς μὲν νομοθετηθέν, σπανίως δὲ ἐν δικαστηρίοις ἐξητασμένον ψήθημεν χρήναι νόμου τε σαφεῖ περιλαβεῖν καὶ παραδόναι τῆ χρήσει καὶ καταγαγεῖν εἰς τὰ δικαστήρια πρὸς κοινὴν ἀποκείσθουσαν βοήθειαν. Εἰ γὰρ συναφθεῖεν τινες ἀλλήλοις ἐπὶ προκοῦς καὶ προγαμίας δωρεῶς συμβολαίοις, εἴτα ὁ μὲν ἀνὴρ προγαμίας ἐπιδοίη δωρεάν, ἡ δὲ γυνὴ ἐπεισενέγκοιτο προκοία ἢ αὐτῆ παρασχημένη ταύτην ἢ δόντος πατρὸς ἢ τινος τῶν ἐξωθέν, εἴτα φανείη τῷ ὅλον τὸν τοῦ γάμου καιρὸν ἢ πρὸς μὴ δοθεῖσα καὶ συνοικήσαντι, ἀλλ' ἀνασχημένος ἐκείνος τῶν τοῦ γάμου βαρῶν, καὶ ὁ γάμος θανάτῳ τοῦ ἀνδρὸς διαλυθῆι, οὐκ ἂν εἴη δικαία παντελῶς ἡ γυνὴ προκοία μὴ δοῦσα τῷ συνοικήσαντι τὴν προγαμίας δωρεάν λαβεῖν. Εἰ δὲ καὶ μὴ εἰς ὀλόκληρον δοίη, καὶ αὐτὴ κατὰ τοσοῦτον ἀπαιτεῖται τὴν δωρεάν, καθ' ὅσον δοίη τὴν προκοία. Ἰσότητος γὰρ ἔσμεν καὶ δικαιοσύνης ἔρασταί, καὶ ταύτην ἐν ἅπασι τε τοῖς ἄλλοις καὶ πρὸς γε ἐν τοῖς συνοικεῖσιν βουλόμεθα κρατεῖν. ὥστε ἡ μηδ' ὅτιον ἐπιδοῦσα μηδ' ὅτιον λαμβανέτω, ἡ δὲ ἔλαττον ἤπερ ὠμολόγησε δοῦσα τοσοῦτον ἀπολαμβανέτω μόνον, ὅσον ἐπέδωκε. καὶ ἔστω καὶ αὐτὴ καλῆ τῷ παρόντι νόμῳ προαύξησις, πολλὰ τῶν ἀει μὲν ἀμφισβητουμένων, μόλις δὲ νῦν εἰς νομοθεσίαν καταχθέντων διακρίναντι.

Τούτων δὲ κρατεῖν βουλόμεθα τὸν νόμον ἐπὶ τε τοῦ δόντος αὐτῷ τὴν ἀρχὴν θέματος, ἐπὶ τε τῶν ἐν δικαστηρίοις ἡρημένων, ἐπὶ τε τῶν ἐφεξῆς γενησομένων ἀπάντων.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάνα ἡμῖν ἡ σὴ ὑπεροχὴ ἔργῳ καὶ πέρατι παραδόναι σπενσάτω, καὶ φανερά πασι διὰ προγραμμάτων οἰκείων ποιησάτω,

cap. V (— διακρίναντι 30) insertum nov. 91, 2 extat in B 2S, 13, 1 et inde in L (f. 117v) || 10 Eī ... 25 λαμβανέτω habent Prochiron 9, 12; Epanagoge 19, 2.

rebus consistat, immobilia quidem omnino apud matrem maneant, ut exinde alimenta habeat, in mobilibus vero ea obtineant quae ante sancivimus, si tota donatio ante nuptias in mobilibus consisteret.

V. Illud quoque, quod in prioribus legibus obscure quidem sancitum, raro autem in iudiciis examinatum est, et perspicua lege complectendum et usui tradendum et in iudicia deducendum putavimus, ut in commune auxilium reservetur. Namque si qui matrimonio iuncti fuerint dotis et donationis ante nuptias instrumentis confectis, atque vir donationem propter nuptias dederit, mulier dotem attulerit sive ipsa eam praebuit sive pater aut extraneus aliquis dedit, deinde appareat per totum matrimonii tempus dotem marito non esse datam, sed illum matrimonii onera sustinuisse, et matrimonium morte viri solvatur: nequaquam aequum fuerit mulierem, quae marito dotem non dedit, donationem ante nuptias accipere. Sed et si in solidum non dederit, ipsa quoque donationem in tantum exigat, in quantum dotem dederit. Aequalitatis enim et iustitiae amatores sumus, eaque cum in aliis omnibus tum vero in matrimonii quoque obtinere volumus. Quare quae nihil omnino dedit, nihil omnino accipiat, quae vero minus dedit quam promisit, tantum recipiat solum, quantum dedit; sitque et haec praesenti legi pulchra accessio, multa decidenti, quae semper in dubium vocata, vix autem nunc ad legem deducta sunt. Atque hanc legem et in casu, qui illi originem dedit, et in iis, quae in iudiciis pendent, et in omnibus, quae in posterum contingent, obtinere volumus.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt, summus tua effectui et fini dare studeat omnibusque

3 ἐτύγχανεν κινήτοις A || 6 Κάκεινὸ κα A mg. || 6 sq. cf. Cod. 5, 14, 9 || 9 καταγαγεῖν LABS || κατατάττειν M || 12 εἴτα] leg. ὅπως v. ἐπ' οἷς? || εἴτα — 14 ἔξωθεν om. Proch. || 13 ἐπεισενέγκοιτο M] ἐπενέγκοι A ἀπενέγκοιτο L¹ ἀπογράφοιτο L² scribat s || προκοία αὐτῆ παρασχηθεῖσαν ταύτην δόντος A || 14 παρασχημένη BL¹ πασχημένη L¹ παρασχημένη M. παρεσχημένη Scrimger || τῶν τινος M || 15 εἴτα] κα A || ὅλον] om. s || 16 δοθεῖσα τῷ ἀνδρὶ ἀνεχομένῳ τῶν — βαρῶν A || ἡγήσχετο Epan. || 17 ἐκείνος] om. s || τῶν LB Proch. || εἴη τῶν M || 18 τοῦ ἀνδρὸς] αὐτοῦ A || δίκαιον B || 20 λαβεῖν ante δωρεάν coll. LB Proch., Epan., ante τὴν (19) A || εἰ δὲ δοίη μὲν, οὐκ εἰς ὀλόκληρον δὲ Epan. || 21 ἀπαιτεῖται L || 22 ἐπιδοίη LB Proch., ἀν δοίη Epan. || 24 ἐν om. A

Proch., Epan. || 25 δοῦσα Epan. || εἰ δὲ ἔλαττον εἴη ὡπερ ὠμολόγησεν ἐπιδοῦσα A || 27 ἐπέδωκε B || 28 πολλὰ μὲν τῶν L || 29 δὲ] δὲ καὶ B || καταχθέντα B || 30 διακρίνοντι AB || 33 ἡρημένων ἐπὶ τε] νῦν ἡρημένων καὶ A || 34 ἀπάντων. Τὰ τοῖνυν] Ἄπαντα τοῖνυν τὰ A || 37 γραμμάτων A

1 omnibus modis V || 6 Illud] rubr. de dote ascripta et non numerata R || 7 uixaminatum V^a || estimauimus RT] extimauimus (extimus 1) V existimauimus dett. || 9 enim] uero V^s || 15 si RT] sin V vulg. || 21 quam VT] quāque R quam quidem vulgo; an eamque? || 23 omnino nil recipiat VT || 25 sicque V || 26 inuementum R¹ || 31 in hoc casu V vulg. || 32 et om. V || 33 praeventibus V || 35 placuerint V

ὡστε ἐν ἀπάσαις ταῖς πόλεσιν, ὅσας ὁ ἡμέτερος κατέχει Θεσμός, ταῦτα κρατεῖν καὶ δῆλα πᾶσι γενέσθαι κατὰ τὸ παρ' ἡμῶν διατεταγμένον. Dat. XVII. k. April. Constantinopoli Belisario v. c. cons. (ind. XIII.) [a. 535.]

quatenus in omnibus civitatibus, quas nostra dicio continet, haec valeant et certa omnibus fiant secundum quod a nobis dispositum est. Dat. XII. k. April. Belisario v. c. cons.

Γ

III.

Coll. I tit. 3

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΩΡΙΣΜΕΝΟΝ ΕΙΝΑΙ ΤΟΝ ΑΡΙΘΜΟΝ ΤΩΝ ΚΛΗΡΙΚΩΝ ΤΗΣ ΑΓΙΩΤΑΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΑΓΙΩΤΑΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΤΗΣ ΠΑΝΕΥΛΛΙΜΟΝΟΣ (ΠΟΛΕΩΣ).

UT DETERMINATUS SIT NUMERUS CLERICORUM SANCTISSIMAE MAIORIS ECCLESIAE ET CETERARUM SANCTARUM ECCLESiarum CONSTANTINOPOLIS.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἐπιφανίῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχη.

Imp. Iustinianus Aug. Epiphonio sanctissimo et beatissimo archiepiscopo regiae civitatis et universali patriarchae.

(Προοίμιον.) Ἦδη μὲν κοινῶν τε καὶ γενικῶν νόμων πρὸς τὴν μακαριότητα τὴν σὴν πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀγιωτάτους πατριάρχας γεγραμμένῳ τὰ περὶ τῆς χειροτονίας τῶν εὐαγῶν ἐπισκόπων καὶ εὐλαβεστάτων κληρικῶν καὶ γυναικῶν γὰρ μὴ διακόνων, καὶ τοῦ μὴ πλείους εἶναι τοῦ ἐξ ἀρχῆς μέτρον τοὺς χειροτονοούμενους διευπλώσαμεν, ἅπερ ἡμῖν ἐδόκει καλῶς τε καὶ προσκρόντως ἔχειν καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων ἀξίως. Τὸν δὲ παρόντα νόμον ἰδικὸν πρὸς τὴν σὴν μακαριότητα γράφομεν, τὰ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εὐλαβεστάτων κληρικῶν τῶν ἐνταῦθα διατάττοντες. Ἐπειδὴ γὰρ οὐδὲν σφεδρὸν τῶν ἐν ἀμετροία καλόν, προσήκον ἂν εἴη μὴδὲ τὰς χειροτονίας τὰς ἐν τοῖς εὐλαβεστάτοις κληρικοῖς ἢ ταῖς εὐλαβεστάταις διακόνοις γίνεσθαι τσοάντις, ὡς ταῖς ἐκείνων ἀποτοροαῖς τὴν ἀγιωτάτην ἐκκλησίαν εἰς δανεισμάτων ἐπιπίπτειν χρεῖαν μεγάλων καὶ κατὰ μικρὸν εἰς τὴν ἐσχάτην ἀπορίαν καταφέρεισθαι. Ἴσμεν γὰρ παρὰ τὴν τοιαύτην πρόφασιν τὴν

(Praefatio.) Dudum quidem communi et generali lege et ad tuam beatitudinem et ad reliquos sanctissimos patriarchas scripta de ordinatione venerabilium episcoporum et reverentissimorum clericorum nec non mulierum diaconissarum, et ut non amplius sint ab antiqua mensura qui ordinantur, disposuimus; quod nobis videbatur bene se et competentem habere et regularum sacrarum digne. Praesentem vero legem specialem ad tuam beatitudinem scribimus, de numero reverentissimorum clericorum, qui in hac urbe sunt, disponentes. Quia enim paene nihil immensum bonum est, competens est neque ordinationes, quae super reverentissimis clericis fiunt aut super reverentissimis diaconissis, fieri tantas, ut illorum expensis sanctissima ecclesia incidat in causam mutuorum maximorum et paulatim ad novissimam inopiam deponatur. Novimus enim propter

Nov. III (= Coll. I tit. 3: gloss.) Graece extat in *MLA*, cap. 1—3 in *B* 3, 2, 1—3. — *Epit. Iohannis Schol. coll. LXXXVII* cap. 20 (inde *Nomoc. L* tit. 19), *Theod.* 3, *Athanas.* 1, 9 (inde *Coll. const. eccl.* 3, 1, 9); cf. etiam *Nomoc. XIV* tit. 1, 26. 30: *Iulian. const. V.*

per propria edicta manifesta reddat, ut in omnibus civitatibus, quae nostra dicione continentur, valeant atque omnibus plana fiant, prout a nobis dispositum est.

III.

UT DETERMINATUS SIT NUMERUS CLERICORUM SANCTISSIMAE MAGNAE ECCLESIAE ET CETERARUM SANCTISSIMARUM ECCLESiarum FELICISSIMAE URBIS.

Idem Augustus Epiphanio regiae huius urbis archiepiscopo et patriarchae oecumenico.

Praefatio. Iam communi quidem et generali lege tam ad beatitudinem tuam quam ad reliquos sanctissimos patriarchas scripta de ordinatione sanctorum episcoporum et religiosissimorum clericorum, nec non diaconissarum, et ne qui ordinentur plures sint numero ab initio definito disposuimus, quae quidem nobis recte et decore et sacris regulis digne habere videbantur. Praesentem vero legem specialem ad beatitudinem tuam scribimus de numero religiosissimorum clericorum, qui in hac urbe sunt, disponentes. Nam quoniam fere nihil, quod modum excedit, bonum est, convenit ne ordinationes quidem tot religiosissimorum clericorum vel religiosissimarum diaconissarum fieri, ut sanctissima ecclesia illis alendis in necessitatem magni aeris alieni et paulatim ad extremam inopiam redigatur. Scimus enim ex tali causa sanctissimam magnam

1 κατέχοι *M* || 2 πᾶσι *om.* *A* || 3 *subscr. om.* *A* || XVII *Contius* ex nov. 22 c. 46] xv *M* (πρὸ ἐβ' κυλιανδῶν Ἀπριλίῳν *Ath.* 5, k. April. *Iul.*, μὴν Ἀπριλίῳ *Theod.*) || 4 Constantinopolitanus Belisarius *M* [ind. XIII] *ind. 17 Ath.*, *ind. γ' Theod.*, *om. M* || 11 πόλεως *om. ML* (ταύτης πόλεως s. v. add. *L m. rec.*), τῆς πανευδαίμονος πόλεως *om. A* || 12 Αὐτοκράτωρ ἰουστινιανὸς αὐγουστος ἐπιφανίῳ τῷ ἀγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ *A* (5) || 14 γενικῶν *LA5 Theod.* ἡγεμονικῶ *M* ἰδικῶ *Ath.* || νόμων *est novella VI* || 15 τὴν σὴν μακαριότητα *A* || 16 ἀγιωτάτους *om. A* || τὰ del. *L2, om. A* || τῆς *om. L* || 18 γὰρ μὴν καὶ γὰρ μὴν *L* || 19 πληστός *L* || 20 προδιευπλώσαμεν *L2* ἅπερ *A* || 22 ἰδικῶς *A* || 24 τῶν *om. L* || 25 σφεδρὸν —

καλὸν καλὸν — σφεδρὸν *A* || 26 τὰς ἐν] ἐπὶ *A* || 27 διακονοῖσας *L* || γενέσθαι *A* || 29 ἐπιπίπτειν *L* || χρεῖα *A* || 31 γὰρ] *om. L* γὰρ ὅτι *A* || τὴν alterum *om.*, idem ante ἀγιωτάτην (19, 1) add. *A*

2 certa in omnibus *V* || 4 *subscr. dedi ex R, om. cett.* || XII k] kī XII kl *R*, CP. XII k. *Heimbach* || Bilyario *R* || 9 sanctissimarum *V vulg.* || 10 Constantino *VT, om. R* || 12 rege *R* || 18 non ut *V* || 19 sunt *R1* || 20 et *om. V* || 24 qui in — paene nihil in rasura *R* || 25 nihil paene *T* || bonum est] *est om. T1* || 26 ordinationes *cel.*] tiones — tantas ut (27) in ras. duorum versuum habet *R2* || fiunt] fuerit *V* || 27 super *om. V* || 29 maximorum *om. V1* || 30 deportetur *Contius*, deferatur *Cramerus*

τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως ἀγιωτάτην μεγάλην ἐκ-
 κλησίαν, τὴν τῆς ἡμετέρας βασιλείας μητέρα, δανείσ-
 μασιν ἐνοχλονέμετην μεγάλοις, καὶ οὐκ ἄλλως ἰσχύου-
 σαν ἐκίστην ποιεῖσθαι διάδοσιν τοῖς εὐλαβεστάτοις
 κληρικοῖς, πρὶν ἂν χρυσίον οὐ μέτριον δανείσασαι, ποι-
 ονέμετην τοῦτο μὲν ὑποθήκας, τοῦτο δὲ ἐνεχρῶσαν δό-
 σεως ἐπὶ τοῖς καλλίστοις αὐτῆς χωρίοις τε καὶ προ-
 αστείαις. Διὰ ταῦτα τοῖνυν συνειδίκομεν ἐναντίους καθέσθαι
 πρὸς τὴν τοῦ πράγματος ζήτησιν καὶ μαθεῖν τίνα μὲν
 τρόπον ἐμπροσθεν εἶχε, τί δὲ τὸ τοῦ χρόνου μήκος
 ἐξέυρεν. Ἀνεχρῶστές τοῖνυν αὐτὸ πανταχόθεν ἐνοί-
 σκομεν, ὡς ἐκαστος τῶν τὰς ἀγιωτάτας ἐκκλησίας οἰ-
 κοδομησάντων ἐπὶ τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως οὐκ
 οἰκοδομίας ἐφρόντισε μόνος, ἀλλὰ καὶ τοῦ χορηγίαν
 αὐτάρχει δοῦναι τοῖς παρ' αὐτοῦ γενομένοις ἐργασί-
 οῖσιν καὶ ὄρεσαι, πόσους μὲν προσήκον ἐστί πρεσβυ-
 τέρους καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν, πόσους δὲ διακόνους, ἀρ-
 χιεράς τε καὶ θηλείας, πόσους τε ὑποδιακόνους, καὶ
 αὐτῆς ψάλτας τε καὶ ἀναγνώστους καὶ πυλωροὺς καθε-
 στάναι. Καὶ πρὸς τοῦτο καὶ τὴν τοῦ οἴκου δαπάνην
 ὄρεσε, καὶ προσέδοκον οἰκίαν ἐπέδωκεν, ἀρκοῦσαν τοῖς
 παρ' αὐτοῦ καταστάσιν, εἰ δὲ τίς προσεπιθεῖη πλῆ-
 θος, οὐκέτι παντελῶς ἐκτείνεσθαι δύναται. Καὶ δι-
 ἐμνεῖ γε μέχρι πολλοῦ τὰ τοιαῦτα φιλανθρώπων, καὶ
 ἕως τοῦτο ἦν, ἔμενε καὶ τὰ τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν
 τοῖς οἰκείοις ἀρκοῦμενα. ὡς δὲ οἱ θεοφιλέστατοι ἐπί-
 σκοποι ταῖς διωριπύσσει τινῶν αἰεὶ προσέροντες ἐξεχέ-
 θησαν πρὸς τὸ τῶν χειροτονομένων πλῆθος, ἤξηται
 μὲν ἡ τῆς δαπάνης ποσότης τῆς ἀμετρίας πολλῆν, δα-
 νευσταὶ δὲ πανταχόθεν καὶ τόκοι, καὶ τὸ τελευταῖον
 οὐδὲ δανείσται λοιπὸν διὰ τὴν ἀπιστίαν ἤδη τοῦ πρά-
 γματος, ἀλλ' ἐκποιήσας τε ἠραγμασμέναις καὶ παρανό-
 μοις καὶ πράγματα ἀρρεπῆ καὶ οὐδὲ οἰκίας ἰδιωτικῆς
 ἀξία σωφρονούσης· ὥστε ἐκ τῆς τοιαύτης ἀτοπίας μήτε
 τὰ χωρία μήτε τὰ προσάστεια ἐξαρκεῖν ταῖς ὑποθήκαις
 καὶ τοῖς ἐνεχρῶσι, μηδὲ δανείστων διὰ τοῦτο εὐπο-
 ρεῖν, ἀλλ' εἰς ἀπορίαν κατελθεῖν παντελῆ, καὶ μηδὲ
 αὐτοῖς τοῖς λειτουργοῖσι τὴν ἀποτροπὴν διδοῦναι δύνα-
 σθαι, ἀλλ' εἰς τὴν πασῶν ἀθλιωτάτην ὁδὸν τὸ πρᾶγμα
 καταφέρεσθαι, τὸν ὄντων ἀπάντων τοῖς δανείσταις
 ἐκστῆναι. Ὅπερ καὶ λέγοντες ἄνοοι μὲν καὶ ὅπως ἂν
 μὴ γένοιτο προνοοῦμεν. Εἰ γὰρ οὐκ ἂν τις ἐνέγκοι

huiusmodi occasionem huius regiae civitatis sanctis-
 simam maiorem ecclesiam, nostri imperii matrem,
 debitis inquietari maioribus, et non aliter valentem
 facere singulas erogationes reverentissimis clericis,
 antequam aurum non parvum mutuum sumat, faciens
 tam hypothecas quam pignorum dationes in optimis
 suis praediis et suburbanis. Propter haec igitur
 perspeximus nosmetipsos deponere ad huius causae
 inquisitionem et agnoscere, quemadmodum prius se
 habuit quidque longitudo temporis adinvenit. In-
 vestigantes igitur illud undique invenimus, quoniam
 singuli horum qui sanctissimas ecclesias aedifica-
 verunt in hac felicissima civitate, non pro aedificio
 solummodo cogitaverunt, sed etiam ut expensas suf-
 ficientes darent a se factis venerabilibus (domibus)
 et terminarent, quantos quidem competens esset
 presbyteros per unamquamque ecclesiam, quantosque
 diaconos masculos atque feminas, et quantos sub-
 diaconos, et rursus cantores atque lectores et osti-
 arios constitui: et super haec etiam oratorii ex-
 pensas definierunt, et reditus proprios dederunt suf-
 ficientes his quae a se constituta sunt, si quis
 autem adiecerit multitudinem, nequaquam penitus
 extendi sufficientes. Et permanserunt usque ad
 multum tempus talia conservata; et donec hoc fuit,
 duraverunt sanctissimarum ecclesiarum domibus quae
 sufficient. Cum vero deo amabiles episcopi preces
 aliquorum semper respicientes protracti sunt ad ordi-
 nationum multitudinem, aucta quidem est expen-
 sarum quantitas ad immensitatem multam, creditores
 autem undique et usurae et novissima, et neque
 creditores propter incredulitatem iam causae, sed
 alienationes cum necessitate et contra leges, et
 causae indecentes et neque propria dignitate tem-
 peratae: ut ex hac nimietate neque praedia neque
 suburbana sufficienter hypothecis et pignoribus, ne-
 que creditores propter hoc invenirentur, sed ad in-
 opiam descenderent novissimam et nec ipsis ministris
 emolumentum dare sufficienter, sed ad viam omnium
 infelicissimam causa descenderet, quatenus rerum
 omnium creditoribus cederet. Quod etiam dicere
 piget nos et, quemadmodum non fiat, providemus.
 Nam si non aliquis feret libenter eum, qui ultra

ecclesiam regiae huius urbis, imperii nostri matrem, magno aere alieno premi, nec aliter valere ad singulas erogationes religiosissimis clericis faciendas nisi prius pecuniam immodicam mutuo sumpserit ita, ut tam hypothecas quam pignora in pulcherrimis praediis et suburbis suis constituat. Propterea igitur visum nobis est ad eam rem investigandam nos ipsos conferre et, quemadmodum se res antea habuerit, quid temporis longinquitas reppererit, cognoscere. Ex omni igitur parte id indagantes invenimus unumquemque eorum, qui sanctissimas ecclesias in felici hac urbe aedificaverunt, non aedificationis solum curam gessisse, sed etiam ut sufficientes reditus sacris aedibus a se factis suppeditaret, atque definiret, quot in quaque ecclesia presbyteri, quot diaconi et masculi et feminae, quoque subdiaconi, et porro cantores et lectores atque ostiarii constitui deberent. Atque secundum hoc et expensas aedis definivit et proprium redditum addidit iis, qui ab ipso constituti sunt, sufficientem, qui tamen, si quis multos superaddat, amplius distendi plane nequeat. Atque haec quidem permanserunt per longum tempus observata, et quam diu id fiebat, manebant etiam bona domesticis sanctissimarum ecclesiarum sufficientia. Simulac vero episcopi deo carissimi assiduis nonnullorum precibus intenti ad magnum ordinandorum numerum evagati sunt, expensarum quantitas in immensum aucta est, et undique creditores atque usurae, demique ne creditores quidem propter fidem rei iam sublatae, sed alienationes extortae et illegitimae atque negotia inhonesta quaeque ne privatam quidem domum solidam deceant: ita ut ex eiusmodi pravitate neque praedia neque suburbana ad hypothecas et pignora sufficienter, neque creditorum ob id ipsam copia esset, sed ad extremam inopiam deveniret, ac ne ipsis quidem ministris alimenta praebere posset, verum res in statum omnium miserimum redigeretur, ut creditoribus universis bonis suis cederet. Quod et dicere haesitatus et ne fiat providemus. Nam si quis eum, qui ultra facultates suas sumptus facit, non aequo ferat animo, quin harum

1 μεγάλην om. A || 8 τοῖνυν γούν A || 9 τοῦ πράγματος huius causae s || 11 αὐτὰ L || ἐμάθμεν A || 12 τὸν om. L¹ || τὴν ἀγιωτάτην ἐκκλησίαν L || 13 οὐκ ἰδομίας L¹ || 14 τοῦ τοῦ A || 15 αὐτῶν A || γινόμενοις L || 20 τοῦτω L² τοῦτος A || 21 ὄρισας L || δέδωκεν A || τοῖς τὴν L¹ τῆ L² || 22 καταστάσει, deinde καταστάση corr. L² || Οὐδέ τι προσεῖπεν... πλῆθος (πλήθος?) L¹, Οὐδέ τι ταύτη προσεῖπεντο πλήθος εἰς δ L² || 23 δυνατὰ L¹, δυνατὸν αὐτὴν corr. L² || 24 γε om. A || 25 ἦν ἔμενε M || ἦν ἔμεινε A ἐμένεμεν L || 26 οἴκος A s || 27 ἐξηρέθησαν A || 29 πολλὰ L¹ || 31 οὔτε A || λοιπὸν om. s || ἤδη om. A || 33 οἰκίας L¹ || 34 ἀξίως A (ἀξίας s?) || 34. 35 *μηδὲ — μηδὲ || 36 μήτε A || εὐ-

πορεῖν διὰ τοῦτο A || 35 λειτουργοῦσιν αὐτοῖς διδοῦναι τὴν ἀποτροπὴν A || διδοσι L¹ || 39 τὸ πρᾶγμα om. A

3 debetis V¹ || 5 parum V || 15 domibus om. R¹ V¹ T || 16 competentes R¹ || esse V¹ || 17 quantosque RV¹ quantos Tvulg. || 20 haec] hoc T || 24 extendi R² vulg.] ex***** R¹ excedenti V¹ excedenti V² extendenti T || sufficientem RV || 26 donauerent RV T || 28 ordinationum] leg. ordinatorum? || 31 autem undique V² suppl. in spat. vac. || nouissima et] nouissima etiam RV nouissima vulg. || 33 alienationis V¹ || 38 descenderet V || nec] hec? V¹ || 39 sufficiet RV || uitam R || 40 causam R || descenderent V || 41 etiam] et V || dicret R² || 43 fert V

πρώως τὸν ὑπερὶ τὴν οὐσαν αὐτῶ περιουσίαν διαπα-
ναήτα, πῶς οὐκ καὶ τὰ περὶ τούτων ἡμῖν φροντι-
στοίον; οὐ γὰρ δὲ πρὸς τὰς δαπάνας ἐπιζητεῖν καὶ τὰς
κτήσεις (τοῦτο γὰρ εἰς ἀληθινὰν τε ὁμοῦ καὶ ἀσέβειαν
ἄγει), ἀλλὰ τοῖς οὐσι συμμετρῆν καὶ τὰς δαπάνας.
Ὡστε προσηκόντως καὶ τὰ περὶ τούτων νομοθετήσο-
μεν καὶ τὴν κορισίαν ἐβαλοῦμεν, ἤρητ' ἃ τὸ πρᾶγμα
παραδιδόντες θραπεία.

substantiam suam expendit, quomodo non de his
nobis est cogitandum? Non enim oportet ad men-
suram expensarum quaerere etiam possessiones (hoc
enim simul ad avaritiam impietatemque perducit),
sed ex his, quae sunt, expensas quoque metiri. Qua-
propter competenter etiam de his sancimus et im-
mensitatem excludimus, certae medicinae causam
tradentes.

CAPUT I.

Ἄ Θεσιζόμεν τοῖνον τοὺς μὲν ἄχρι νῦν ὄντας
κατὰ τὴν αὐτὴν ἀγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν καὶ 10
τοὺς λοιποὺς ἅπαντας εὐαγεῖς οἴκους, καὶ τοὺς εὐλα-
βεστάτους κληρικούς καὶ γυναικῶν διακόνους καὶ πνλο-
ροὺς μένειν ἐφ' ὅσπερ εἰσὶ σχήματος. οὐ γὰρ τὸ ὄν
ἐλαττοῦμεν, πρόνοιαν δὲ τοῦ μέλλοντος ποιούμενοι
ταῦτα νομοθετοῦμεν. Τοῦ δὲ ἐξῆς χρόνου μηδεμίαν 15
γνωσθῶ χειροτονία, μέχρις ἂν εἰς τὸν ἐξ ἀρχῆς ἀριθ-
μὸν τὸν ἐστῆσαντα παρὰ τῶν τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησίας
οἰκοδομησαμένων ἢ τῶν εὐλαβεστάτων κληρικῶν περι-
σταίη ποσότης. Ἄλλ' ἐπειδὴ πρόηεν καὶ τὸ τῶν εὐλα-
βεστάτων κληρικῶν τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας 20
τῆς βασιλίδος ἡμῶν πόλεως ὠριστο μέτρον, καὶ σφόδρα
συνεσταλιμένον ἦν, οἷα μᾶς ὅσσης τῆς ἀγιωτάτης με-
γάλης ἐκκλησίας, ὕστερον δὲ ὃ τε προσκνητός οἶκος
τῆς ἁγίας ἐνδόξου παρθένου καὶ Θεοτόκου Μαρίας ὃ
πρὸς τῶ τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας γειτονή· 25
ματι κείμενος ὀκνοδομηθῆ παρὰ τῆς εὐσεβοῦς τὴν λή-
ξιν Βηρόνης, ὃ τε σεβάσιμος οἶκος τοῦ ἁγίου μάρτυρος
Θεοδώρου παρὰ Σπυρακίου τοῦ τῆς ἐνδόξου μητῆς
ἀμειρωθῆ, ἦν δὲ καὶ ὃ προσκνητός οἶκος τῆς ἁγίας
Εἰρήνης ὃ τῆ ἀγιωτάτη μεγάλη ἐκκλησία συνημμένος, 30
διὰ τοῦτο περισσῆναι τὸν ἀριθμὸν εἰς τὸ ἀρχαῖον
σχῆμα τῶν ἀδυνάτων ἐστίν. Οὐ γὰρ ἂν ἀρκείσαν
τοσαύται ἐκκλησίας ὀλίγοι καθεστῶτες· ἐπειπερ οὐκ
ιδιάζοντες κληρικοί οὐδὲ εἰς τοῦτων ἔχει τῶν τριῶν
οἴκων, κοινοὶ δὲ εἰσὶ τῆς τε ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκ- 35
κλησίας καὶ αὐτῶν, καὶ τούτους ἅπαντες περιουστούν-
τες κατὰ τινα περίοδον καὶ κῆλον τὰς λειτουργίας
ἐν αὐτοῖς ποιοῦνται· ἄλλως τε καὶ πολλοῦ πλήθους ἐκ
τῶν πρώην ἀρετικῶν τῆ ἀγιωτάτη μεγάλη ἐκκλησία
προσαχθέντος χάριτι μὲν τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σω- 40

Sancimus igitur eos quidem, qui hactenus sunt in
eadem sanctissima maiore ecclesia et per reliquas
omnes venerabiles domos reverentissimos clericos et
mulieres diaconissas et ostiarios manere in quo sunt
schemate (non enim quod est minuentes haec sanc-
cimus); reliquo vero tempore nulla fiat ordinatio,
donec ad antiquum numerum, institutum ab his qui
sanctissimas ecclesias aedificaverunt, reverentissimo-
rum clericorum quantitas redigatur. Sed quoniam
pridem etiam reverentissimorum clericorum sanctis-
simae maioris ecclesiae regiae nostrae civitatis deter-
minatus est numerus, et valde brevis erat, utpote
una existente sanctissima ecclesia, postea vero et
venerabilis domus sanctae gloriosae virginis et dei
genitricis Mariae, iuxta sanctissimae maioris eccle-
siae vicinitatem posita, aedificata est a piae mem-
oriae Verina, et veneranda domus sancti martyris
Theodori ab Sporacio gloriosae memoriae dedicata
est, erat autem etiam venerabilis domus sanctae
Irenae, quae sanctissimae maiori ecclesiae copulata
est, propterea redigere numerum ad antiquam figuram
impossibile est. Non enim sufficienti tantis ecclesiis
pauci consistentes, quoniam non proprios clericos
neque in has tres habeat basilicas, sed communes
sunt et sanctissimae maioris ecclesiae et earum,
omnes circumeuntes secundum quandam ordinem
et circulum ministeria in eis celebrant; deinde etiam
plurima multitudine ex antiquis haereticis ad sanc-
tissimam maiorem ecclesiam deducta gratia quidem

cap. I et II pr. — συγχωροῦμεν 22, 2) habet *Nomoc.*^m, item inde a vv. κοινοὶ δὲ (20, 35) *Nomoc.*^d 1, 26.

rerum nobis cura gerenda sit? Neque enim pro sumptibus possessiones quaerendae (hoc enim ad cupiditatem inacephabilem et impietatem ducit), sed ex facultatibus expensae quoque metiendae sunt. Quapropter opportune et de his leges feremus et quod indefinitum erat tollemus, certa huic rei medela adhibita.

I. Sancimus igitur, ut qui huc usque in illa ipsa sanctissima magna ecclesia ceterisque omnibus sacris domibus sunt et religiosissimi clerici et mulieres diaconissae et ostiarii in ea forma, in qua sunt, maneani. Non enim quod est imminimus, sed futuri curam gerentes haec sancimus. In posterum vero nulla fiat ordinatio, donec ad pristinum numerum ab iis, qui sanctissimas ecclesias aedificaverunt, statutum numerus religiosissimorum clericorum redactus sit. Sed quia iam antea numerus religiosissimorum clericorum sanctissimae magnae ecclesiae regiae nostrae urbis erat definitus isque valde exiguus erat, quippe cum sola esset sanctissima magna ecclesia, postea vero et veneranda domus sanctae gloriosae virginis et deiparae Mariae, in vicinia sanctissimae magnae ecclesiae sita, a piae memoriae Verina aedificata est, et veneranda domus sancti martyris Theodori a Sporacio gloriosae memoriae est consecrata, nec non veneranda domus sanctae Irenae fuit sanctissimae magnae ecclesiae iuncta, propterea numerus ad antiquam formam redigi nullo modo potest. Neque enim tot ecclesiis pauci illi, qui constituti sunt, sufficienter, quoniam nulla trium illarum domuum proprios habet clericos, sed communes sunt tam sanctissimae magnae ecclesiae quam illis, easque secundum ordinem et quasi quandam orbem circumeuntes omnes ministeria in eis peragunt; praesertim cum magna multitudine veterum haereticorum ad sanctissimam magnam

3 δε] δὴ A || 4 ἀπιστίαν L¹ || 5 ἀλλὰ τοῖς οὐσιν
συμμετρον L¹, ἀλλ' ἀπὸ τῶν οὐσιῶν συμμετροῶν L² ||
6 ὅστε καὶ προσηκόντως A || περὶ τοῦτο (τοῦτω²) L ||
7 ἤτοις τὸ πρᾶγμα L ἤτῳ πρᾶγμα A || 8 θρα-
πειαν A || 9 τοῖνον om. A || 10 καὶ κατὰ τοὺς L² || 11 οἴκους
εἶναι L¹ || καὶ om. ε || 12 γυναικῶν καὶ διακόνους AB ||
14 πρόνοιαν — ποιούμενοι om. ε || 17 ἐστῆσαντον L¹
ἐστῆσαντον L² || ἁγίας L || 18 οἰκοδομησαμένων (σαμ-
νων in ras. M) MLB] οἰκοδομησάντων A || 22 μεγάλης
om. Bc || 28 σπυρακίου L¹ || 32 σχῆμα ἀδυνάτων A || 34 εἶς
εἰς legit ε? || 35 κοινή L || τε om. *Nomoc.*^d || 36 καὶ
αὐτῶν om. L¹ || καὶ τούτους om. ε || τοῦτους L² || περι-
στονούτες L¹

1 non] non et vulg. || 4 avaritiam V² in ras. || 9 agi-

tur R¹ || 10 per s. v. add. R² V² T || 11 uerabiles V¹ ||
13 minuentes] mouentes? R¹ || 15 numerum] ininitum V¹ ||
16 ecclesiae — 19 ecclesiae re] suppl. R² in ras. duorum
versuum (vv. reverentissimorum clericorum et etiam omissis) ||
17 redigatur RVT || 20 utpote R¹ utputa T || 21 existe-
ntem om. V || 22 uenerabiles domos (domos om. R^a,
add. in mg. 1) RVT || 24 positam R || 25 uirina R¹ ||
26 sporatio RVT² speratio V¹ || 27 etiam om. V || 28 he-
rene V² helene R² vulg. helrenae T, Heirenae Heimback ||
29 propterea] et propterea V || 31 paucis RT pacis V¹ ||
consistentes] reliqua novellae pars om. in RT, sed in T
suppletur 'ad finem fere libri' (Heimback) || 33 harum V
al. || 34 omnes] et omnes vulg. || quendam V¹ || ordinem
circum (om. et) T || 37 deductam V¹ || quide V¹

τῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, πόνοις δὲ καὶ προτροπαῖς ἡμετέροις, δεῖ διπλασίονας τῶν ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν ἐν-
 1 σεβῆ λειτουργίαν τὰς ἡπηρεσίας ἀφορισθῆναι. Ὡστε
 δεσπίζομεν, μὴ περαιτέρω μὲν ἐξέχοντα προσβύτερον
 κατὰ τὴν ἀγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν εἶναι, διακό-
 νους δὲ ἄρρενας ἑκατὸν, καὶ τεσσαράκοντα δὲ θηλείας,
 καὶ ὑποδιακόνους ἐνενηκοντα, ἀναγινώστας δὲ ἑκατὸν
 δέκα, καὶ ψάλτας εἰκοσιπέντε, ὡς εἶναι τὸν πάντα
 ἀριθμὸν τῶν εὐλαβεστάτων κληρικῶν τῆς (ἀγιωτάτης)
 μεγάλης ἐκκλησίας ἐν τετρακοσίοις εἰκοσιπέντε προσ-
 10 ὄποις, καὶ ἑκατὸν πρὸς τοῦτοις τῶν καλουμένων πυ-
 λωρῶν. Κατὰ μὲν οὖν τὴν ἀγιωτάτην μεγάλην ἐκ-
 κλησίαν τῆς εὐδαίμονος ἡμῶν ταύτης πόλεως καὶ τοῖς
 τοεῖς ἐναγεῖς οἴκοις τοὺς ἠνωμένους αὐτῆ τοσοῦτον
 κληρικῶν ἔστω πλήθος, οὐδ' ἐνὸς μὲν τῶν νῦν ἐκ-
 15 βαλλομένου, κἂν εἰ πολλὰ πλείων ἀριθμὸς εἴη παρὰ
 τὸν ὑφ' ἡμῶν ὠρισμένον, μηδενὸς δὲ τοῦ λοιποῦ προσ-
 τιθεμένου καθ' ἕνατον τάγμα τοῦ νῦν, ἕως ἂν εἰς
 τοῦτον τὸν ἀριθμὸν περισταῖ τὸ μέτρον.

magni dei et salvatoris nostri Iesu Christi, laboribus
 autem et immutationibus nostris, oportet plures
 quam a principio ad pium officii ministerium definiri.
 1 Quapropter sancimus non ultra sexaginta quidem
 presbyteros in sanctissima maiore ecclesia esse, dia-
 conos autem masculos centum, et quadraginta femi-
 nas, subdiaconos vero nonaginta, lectores autem
 centum et decem, cantores viginti quinque, ita ut
 sit omnis numerus reverentissimorum clericorum
 sanctissimae maioris ecclesiae in quadringentis vi-
 ginti quinque, et insuper centum existentibus his
 qui vocantur ostiarii. In sanctissima si quidem
 maiore ecclesia huius felicitis nostrae civitatis (et per)
 tres venerabiles domos unitas ei tanta clerico-
 rum sit multitudo, nullo quidem horum, qui nunc
 sunt, excludendo, licet multo plurium numerus sit
 ab his, qui a nobis nunc determinati sunt, nullo
 autem de cetero adiciendo in unoquoque ordine in
 his qui nunc sunt, donec ad hunc numerum men-
 20 sura redigatur.

CAPUT II.

Β Κακείνου προστιθεμένου, ὥστε τὸ μέχρι τοῦ
 νῦν οὐκ εὐπρεπῶς γινόμενον μῆκει πολιτευσθαι, τὸ
 πολλοὺς τῶν εὐλαβεστάτων κληρικῶν ἀπαξιῶν μὲν
 ἐν αἰς ἐχειροτονήσαν ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις ἢ ἐν-
 25 ταῦθα ἢ κατὰ χώραν μένειν, εἰς δὲ τὴν ἀγιωτάτην
 μεγάλην ἐκκλησίαν καὶ τὸν εὐαγῆ κλῆρον αὐτῆς διὰ
 τινας προστασίας ἐμβαίνειν. Ὅπερ τοῦ λοιποῦ παν-
 τελῶς γίνεσθαι κωλύομεν. Εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν ἐναγῶν
 μοναστηρίων κωλύομεν ἐξ ἑτέρου μοναστηρίου πρὸς
 ἕτερον μεταβαίνειν, πολλὰ μᾶλλον οὐδὲ τοῖς εὐλαβε-
 30 στάτοις κληρικοῖς τοῦτο ἐφήσομεν, κέδους τε καὶ ἐμπο-
 ρίας ἀπόδειξιν ἔχειν τὴν τοιαύτην ἐπιθυμίαν ἡγοί-
 μενοι. Εἰ δὲ καὶ ποτε τοιαύτην τιμὰ μεταστάσιν ἢ
 σὴ μακαριώτης ἢ ἡ κατὰ καιρὸν βασιλεία γενέσθαι
 συνίδοι, μὴ ἄλλως τοῦτο πράττεσθαι, πρὶν ἂν εἰς τὸν
 35 ἱερωμένον ἡμῶν ἀριθμὸν περισταῖ τὸ πᾶγμα, ὥστε
 τὴν μετάστασιν εἰς τὴν τοῦ λείποντος τάξιν γίνεσθαι,
 ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ τὸν ἀριθμὸν τινα παντελῶς ἐμβαίνειν.

Illud quoque adiciendum est, ut quod hactenus
 non decenter fiebat, nequaquam in republica geratur.
 id est multos reverentissimorum clericorum dedignari
 quidem in his, in quibus ordinati sunt, sanctissimis
 ecclesiis aut hic aut in provinciis deservire, ad sanc-
 tissimam vero maiorem ecclesiam et venerabilem
 clerum eius per patrocinium quodlibet accedere.
 Quod de cetero penitus fieri prohibemus. Nam si
 super venerabilibus monasteriis prohibemus ex alio
 monasterio ad aliud transmigrare, multo magis ne-
 que reverentissimis clericis hoc permittemus, lucri
 et negotiationis indicium habere huiusmodi [horum]
 desiderium iudicantes. Si vero et aliquando talem
 quandam migrationem tua beatitudo aut per tempora
 imperium fieri perspexerit, non aliter hoc agi, ante-
 quam ad praedictum a nobis numerum causa redi-
 gatur, ut migratio in officium deficientis fiat et non
 supra numerum aliquem omnino accedatur; hoc

ecclesiam gratia quidem magni dei et servatoris nostri Iesu Christi, laboribus autem et exhortationibus
 nostris adducta duplo plura quam ab initio fuerunt ministeria ad sacrum cultum destinari oporteat.
 1 Quapropter sancimus, ut in sanctissima magna ecclesia non plures quam sexaginta presbyteri sint,
 centum vero diaconi masculi et quadraginta feminae atque nonaginta subdiaconi, lectores autem centum
 decem et cantores viginti quinque: ita ut universus numerus religiosissimorum clericorum (sanctissimae)
 magnae ecclesiae in quadringentis viginti quinque personis, et centum insuper qui vocantur ostiarii con-
 sistat. In sanctissima igitur magna ecclesia felicissimae huius civitatis et tribus sacris domibus illi iunctis
 tanta esto clericorum multitudo, nullo quidem eorum, qui nunc sunt, eiciendo, etiamsi numerus multo maior
 sit eo qui a nobis definitus est, nullo autem in posterum singulis qui nunc sunt ordinibus adiciendo, donec
 ad hunc numerum mensura redigatur.

II. Illud quoque adiciendum est, ne, quod hactenus parum decore fiebat, amplius usu veniat: ut
 multi religiosissimorum clericorum in quibus ordinati sunt sanctissimis ecclesiis vel hic vel in provinciis
 manere dedignentur, sanctissimam vero magnam ecclesiam et sacrum eius clerum per patrocinium aliquod
 ingrediantur. Quod in posterum fieri omnino prohibemus. Nam si in sacris monasteriis vetamus, ne quis
 ex altero monasterio ad alterum transeat, multo minus id religiosissimis clericis permittemus, lucri et ne-
 gotationis notam habere rati eiusmodi cupiditatem. Quodsi quando talem translationem beatitudo tua
 vel pro tempore imperator faciendam esse perspexerit, non aliter id fiat nisi re ad praedictum a nobis
 numerum redacta, ita ut translatio fiat in locum deficientis, nec ultra numerum quisquam omnino admit-

2 ἡμετέροις M || δεῖ διπλασίονας] δεῖ διπλασίονα L
 διπλασίονας MAB Nomoc.^a, oportet plures (i. e. δεῖ πλείο-
 νας) ε || 3 τὰς ML] τῆς AB Nomoc.^a ε || 6 centum (s. v.
 εκατὸν) M || quadragintia (s. v. τεσσαράκοντα) M || 7 nona-
 ginta (s. v. ἐνενηκοντα) M || centum decem (s. v. ἑκα-
 τὸν δέκα) M ἑκατὸν καὶ δέκα L (C et undecim Iul.) ||
 S uiginti quinque (s. v. εικοσιπέντε) M, καὶ Theod. || Θυ-
 ροῦδος οὐ ante ὡς add. A || πάντα] παρόντα Nomoc.^a ||
 ἀγιωτάτης addidi ex ε || 10 ἐν φ' προσώποις (καὶ—πυλω-
 ρῶν om.) A || προσώποις] om. ε || 11 centum (s. v. ἑκατὸν)
 M || πρὸς τὸν τοῦτοις L¹ πυλωρὸς L¹ || 14 τοὺς ἠνω-
 μένους αὐτῆ οἴκους Nomoc.^a || τοσοῦτον L¹ AB Nomoc.^a ε ||
 τοσοῦτον ML² || 15 ἐκβαλλομένων LB || 16 πλείον A
 plurium (i. e. πλείονων) ε || παρὰ τῶν A, || 17 ὑφ' ἡμῶν
 a nobis nunc ε || ορισμένον (v. εἰη 16—ἡμῶν in litura)
 M || 21 B] L mg. || τοῦ om. AB Nomoc.^a || 23 ἀπαξιῶν
 μὲν] ἀπαξιῶντων A¹ B¹ Nomoc.^a ἐπαξιῶν B^c || 30 τοὺς

εὐλαβεστάτους κληρικοὺς AB || 31 γενέσθαι AB || 38 ἐμ-
 βαίνοντα AB
 1 nostri om. V] laboribus] et laboribus TV² || 2 et im-
 mutationibus om. V in lacuna dimidii versus, inmutationibus
 suppl. V³; et om. T || 3 pium] proprium VMT || 4 Quapropter
 V vulg.] Et propterea T || ultra] ultra quam T || S cantores]
 cantores autem T || ita ut VT] ut vulg. || 9 sit] fit V || 10 ma-
 iores V¹ || XX.V V¹ XX.II V² || 11 insuper] super V
 al. || iis T vulg. || 12 siquidem om. T || 13 et per om.
 VT || 15 nulla V || 16 sit numerus T vulg. || 21 adden-
 dum T || 23 id est] idem V¹ || 25 aut hic—provincias
 om. V¹ in lac., suppl. V³ || 28 penitus V] om. T (omni-
 modo vulg.) || si del. V², om. T || 30 alium V] multo magis—
 clericis om. V spatio unius versus relicto || 31 permittamus V
 permutamus T || 32 et om. T || iudicium V] horum] bo-
 norum T. Seclusi || 35 perspeximus VT] agit VT || 38 super
 T accedatur V] accedant T excedatur vulg., accedat Heimh.

τοῦτο γὰρ ἐξ οὐδεμιᾶς μηχανῆς οὐδὲ ἐκ τινος τρόπου
 γίνεσθαι συγχωροῦμεν. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ἁγίαι-
 1 τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἀπά-
 σιαις ἐκκλησίαις, ὧν τὴν χορηγίαν ἡ ἀγιωτάτη μεγάλη
 ἐκκλησία ποιεῖται, θεσπιζόμεν τοὺς μὲν νῦν ὄντας μέ-
 5 νειν ὁμοίως καὶ αὐτοὺς ἐπὶ σχήματος, τοῦ δὲ λοιποῦ
 μηδὲνα χειροτονεῖσθαι, πρὶν ἂν εἰς τὸ καλούμενον
 σταυτοῦτον ἐκάστης ἐκκλησίας, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ὄρισται
 παρὰ τῶν ταύτας οἰκοδομησάμενων, ὁ τῶν πρεσβυ-
 10 τέρων τε καὶ διακόνων, ὁρῶντων ἐ καὶ θηλειῶν, καὶ
 ὑποδιακόνων καὶ ἀναγνώστῶν καὶ ψαλτῶν καὶ πυ-
 λωρῶν ἀριθμῶν περισταίῃ· καὶ μηδὲ εἰς ἐν μέσῳ παν-
 τελῶς προτιθέσθω. Ἡμεῖς τε γὰρ αὐτοὶ φυλαξόμεθα
 τοιοῦτό τι πράττειν καὶ τοὺς χειροτονηθησομένους στέλ-
 15 λειν, οὐδεὶς τε τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων τοιοῦτό τι
 πράξει, τὸν ἡμέτερον εὐλαβομένους νόμον. ἄδειά τε
 ἐστὶν τῶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ καὶ πατριάρχῃ
 τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως πρὸς τὴν χειροτονίαν ἀν-
 τιλέγειν, κἂν παρὰ τῆς αὐτῆς ἡ κέλεις ἐλθοῖ· ὁ τε
 γὰρ ἐπιτάττων ὁ τε ἐπιταττέμενος ὑπὸ ἐκκλησιαστι-
 20 κῶν ἐστὶ ἐπιτίμιον, εἴ τι τοιοῦτο πράξειεν. Ἄλλ'
 οὐδὲ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ταῖς ἄλλαις, ὅσαι μὴ τὴν τρο-
 φὴν καὶ χορηγίαν ἔχουσιν ἐκ τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης
 ἐκκλησίας, προσθῶκον ἐστὶ πλῆθος ἐπαρμένα τῶν χει-
 25 ροτονομένων ἐν αὐταῖς, οὐδὲ ὑπερβαίνειν τοῦ λοιποῦ
 τῶν ἐταγμένων ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐπ' ἐκείνας μέτρον, μή-
 ποτε καὶ οἱ κατ' αὐτάς ἱερώμενοι πρὸς πλῆθος ἐκ-
 πίπτοντες ἀμετρον καὶ τοὺς προσείοντας αὐτοῖς παρὰ
 τῶν εὐσεβούντων πόρον μερίζομενοι, κἀκεῖθεν πρὸς
 τὸ μέτρον αὐτῶν οὐκ ἀρκούντας ὁρῶντες εἰς μεγάλην
 30 στενωχωρίαν ἐπιπίπτειν. Εἰ δὲ ὑπὲρ τὸ μέτρον τὸ
 ὀρισμένον ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν ταῖς
 ἄλλαις ἐκκλησίαις χειροτονήσεν ὁ τῆς ἀγιωτάτης με-
 γάλῃς ἐκκλησίας προεστὸς, κατὰ καιρὸν ἀγιωτάτος ἀρ-
 χιεπισκόπος, [καὶ] οἱ τε θεοφιλέστατοι τῆς αὐτῆς ἀγιω-
 35 τῆς ἐκκλησίας οἰκονόμοι δαπάνην ἐκ τῶν ἐκκλησια-
 στικῶν ἐπιδοσίων πόρον, αὐτοὶ τε οἴκωθεν καὶ ἐκ τῆς
 ἐαυτῶν περιουσίας διδώσαν τὴν δαπάνην, ὅτε ταῦτα
 χορηγῶν αὐτοῖς ἐπιτρέψας μακαριωτάτος πατριάρχης.
 Ἰστῶσαν γὰρ ὡς, εἴ τι τοιοῦτο πράξειεν, ἄδειαν δι-
 40 δομεν καὶ τοῖς μετὰ τὸν τοιοῦτο πράξαντα ὁσιωτά-
 τος πατριάρχαις καὶ τοῖς μετὰ ταῦτα οἰκονόμοις καὶ
 πᾶσι τοῖς λοιποῖς εὐλαβεστάτοις κληρικοῖς τὰ τοιαῦτα
 καὶ πολυπραγομένῃν καὶ γινόμενα κολῶμεν καὶ προσ-
 ἀγγελλειν τῇ βασιλείᾳ, ὥστε ταύτην μανθάνουσαν προς-
 45

enim nulla machinatione, neque ex aliquo modo fieri
 sinimus. Et haec quidem de sanctissima maiore
 1 ecclesia. In aliis autem omnibus ecclesiis, quarum
 expensas sanctissima maior ecclesia facit, san-
 cimus nunc quidem existentes manere similiter etiam
 eos sub schemate, de cetero vero nullum ordinari
 eos sub schemate, de cetero vero nullum ordinari
 antequam ad eum qui vocatur statutus uniuscuius-
 que ecclesiae, quod antiquitus definitus est ab aedificatoribus earum, presbyterorum et diaconorum
 5 masculorum atque feminarum et subdiaconorum
 atque lectorum nec non cantorum et ostiariorum
 numerus redigatur, et nullus in medio penitus adiciatur.
 Nos quoque ipsi cavemus tale aliquid agere,
 et ordinandos abbreviamus, nullusque nostrorum
 iudicum tale aliquid agat, nostram formidans legem;
 et licentia sit beatissimo archiepiscopo et patriarchae
 huius regiae civitatis ordinationi contradicere, licet
 iussio de palatio veniat. Nam et qui praecipit
 cui praecipitur, sub ecclesiastica multa erunt, si
 10 tale aliquid egerint. Sed neque in aliis ecclesiis,
 quaecumque emolumentum et expensas habent a
 sanctissima maiore ecclesia, incompetens est multi-
 tudinem inire ordinandorum eis, neque transcendere
 de cetero constitutam a principio etiam super illis
 mensuram, ne forsam etiam qui in eas consecrantur,
 in multitudinem incidentes immensam et accedentes
 sibi a pie agentibus quaestus dividentes et exinde
 ad mensuram eorum non sufficientes, in maximam
 15 angustiam incidant. Si vero ultra mensuram defini-
 tam sanctissimae maioris ecclesiae sive aliarum eccle-
 siarum ordinet qui per tempora fuerit sanctis-
 simae maioris ecclesiae sanctissimus episcopus, et
 venerabiles eiusdem ecclesiae oeconomi erogationem
 ex ecclesiasticis praebuerint quaestibus, ipsi
 quoque de suo ex propria facultate praebent expen-
 sam et qui haec expendere eos permisit beatis-
 20 simus patriarcha. Sciant enim quia, si quid tale
 egerint, licentiam damus et sanctissimis patriarchis,
 qui post tale aliquid agentem fuerint, et posteriori-
 bus oeconomis et omnibus reliquis reverentissimis
 clericis talia et perscrutari et facta prohibere et
 25 indicare imperio, ut illud cognoscens praecipiat ex

itur. Hoc enim nulla machinatione nec ullo modo fieri permittimus. Atque haec quidem de sanctissima
 1 magna ecclesia. In ceteris autem ecclesiis omnibus, quarum sumptus sanctissima magna ecclesia facit,
 sancimus, ut illi quidem, qui nunc sunt, similiter et ipsi in suo statu mancant, in posterum vero nemo
 ordinetur antequam ad statutum quod vocatur uniuscuiusque ecclesiae ab aedificatoribus earum initio de-
 finitum numerus et presbyterorum et diaconorum, tam masculorum quam feminarum, et subdiaconorum et
 5 lectorum et cantorum et ostiariorum redactus sit, neque quisquam omnino interim adiciatur. Nam et nos
 ipsi cavebimus tale quid facere et ordinandos mittere, neque quisquam nostrorum magistratum tale quid
 faciet, legem nostram veritus. Sitque venia beatissimo archiepiscopo et patriarchae regiae huius urbis
 ordinationi contradicere, licet ab aula iussio profecta sit. Nam et qui praecipit et cui praecipitur, si tale
 quid fecerit, poenam ecclesiasticam sustinebit. Sed ne in reliquis quidem ecclesiis, quaecumque alimentum
 et sumptus a sanctissima magna ecclesia non habent, eorum qui in iis ordinantur multitudinem admitti, neque
 in posterum modus etiam illis ab initio constitutus excedi debet: ne forte etiam qui in illis consecrati sunt,
 ad infinitum numerum aucti et redditus a piis hominibus suppeditatos ipsis dividentes, indeque eos ipsorum
 numero non sufficere videntes in magnas angustias incidant. Si vero ultra numerum in sanctissima magna
 ecclesia vel ceteris ecclesiis definitum sanctissimus archiepiscopus qui pro tempore praees ordinaverit, et
 deo carissimi eiusdem sanctissimae ecclesiae oeconomi sumptus ex ecclesiasticis redditibus dederint, et ipsi de
 suo et ex propriis facultatibus sumptus praebant et qui haec suppeditare eis permisit sanctissimus patri-
 10 archa. Sciant enim, si quid tale fecerint, nos et sanctissimis patriarchis, qui talia committenti succedunt,
 et futuris oeconomis, reliquisque omnibus religiosissimis clericis facultatem dare talia et rimandi et si fiant

2 περι] ὑπὲρ AB || 3 ἄλλαις om. A || 5 μὲν om. L ||
 9 ταύτην B || 11 καὶ ἀναγνώστῶν] τε καὶ ἀναγνώστῶν
 LAB || 13 προτιθέσθω L || 14 συστέλλειν A (ς) || 17 ἐστὶ
 A || ἐπισκόπῳ LB || 18 ἀντιλέγειν] τι λέγειν B || 19 κἂν
 εἰ παρὰ A^b || 22 μὴ om. ε, idem negationem ante προσ-
 ῆγον (24) habuisse videtur || 30 ὁρῶντες] om. ε || 34 κατὰ
 καιρὸν προσεστὸς A || 35 καὶ ML, om. A || αὐτῆς om. B ||
 ἀγιωτάτης] om. ε || 37 ἐπιδοσίων] μὴ ἐπιδοσίων A || 41 μετὰ
 τὸν τὸ τοιοῦτον A μετὰ τὸν τοῦτο B; post tale ali-
 quid (i. e. τοιοῦτό τι) agentem ε || 45 ταῦτα L² || προ-
 τάτην L¹

2 sanctissima de V¹T || 5 existente manere V existere
 manente T || etiam eos V || eos etiam vulg. || 7 status T ||
 13 nos quoque V] nosque vulg. || 15 iudicium V || 18 prae-
 cepit V vulg.] praecipit T || 20 egerit T || 21 habent]
 non habent vulg. || 22 incompetens] competens vulg. ||
 est] est et V || 23 eis] eius T || 26 in multitudinem in-
 cedentes V || 27 sibi mentem vulg. || 28 sufficere videntes
 vulg. || 29 ultra mensuram definita V || 31 ordinetur
 V || 33 venerabilis libri || ante oeconomi add. et codd. ||
 34 ex om. codd. || 35 ex] et vulg., leg. et ex? || 36 hoc
 T || 37 quia si quid] quasi qui V || 39 fuerint] fient T

τάττειν ἐκ τῆς οὐσίας τῶν τούτου προεζάντων οἰκονόμων ἢ καὶ τοῦ εὐπιτρέψαντος ἀρχιεπισκόπου ταῦτα ἀποσώζεσθαι τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ· ὥστε μὴ καὶ αὐθις γενέσθαι τινὰ τοιαύτην τῷ πράγματι σύγκρισιν τε καὶ παρασχῆν. Τὸν πρῶτον δὲ εἰς τὸ ἐξ ἀρχῆς περισταμένον μέτρον, τριηκᾶτα χειροτονεῖν ἐξέστω κατὰ τοσούτων, ὥστε μὴ ὑπερβαίνειν τὸ ἦσθ' ἐν μέτρον μηδὲ τὸν ἀριθμὸν ὑπερβάλλειν ἢ γίνεσθαι τινα περὶ τούτου κακοουργίαν, οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνο ἀνεξόμεθα παντάπασιν γενέσθαι τὸ φάσκεν, ὡς ἀδεῖα ἔσται χειροτονεῖν μὲν, οὐ μὴν ἐπιτιθεῖναι τροφάς. τούτου γὰρ ἐστὶν αὐθις (τῶν) σύγκρισιν ἐργαζομένων καὶ τῇ τῶν ὑπὲρ τὸν ἀριθμὸν προσθήκῃ δευτέρους καταλόγους συνιστάντων· ἄλλως τε καὶ πολλὸς ἂν σχοιῇ τὸ πρᾶγμα περιγραφάς, ὥστε ἑτέρας αὐτοῦ ὁδοὺς ἀπληστίας ἐξενοίκεν ἀντὶ τῆς περὶ τὴν τροφὴν χορηγίας. Καὶ τούτου τοίνυν πράττεσθαι παντελῶς ἀπαγορευόμεν, καὶ ὑπὸ τὸ καλούμενον ἐκκλησιαστικὸν ἐπιτιμὸν ἄγομεν, μεγάλην ἐάντων ὀφέλειαν εἶναι νομίζοντες τὴν ἀγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν ἰδεῖν μῆτε δανειζομένην μῆτε στενοχωρομένην μῆτε διηνεκῶς ἐλλείπουσαν, ἀλλὰ διὰ πάντων εὐθρηνομένην.

CAPUT III.

Ἐπειρο δὲ τὴν περὶ τούτου δαπάνην ὥρισαμεν, οὕτω προσήκει τὸν κατὰ καιρὸν ἀγιωτάτον πατριάρχην καὶ τοὺς εὐλαβεστάτους οἰκονόμους περισκοπεῖν καὶ τὰς ἄλλας δαπάνας τὰς γινόμενας ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πόρων περὶ εὐσεβείας δαπανᾶσθαι πράξεις καὶ θεῶ ἀρεσκοῦσας, καὶ εἰς ἐκείνους ταῦτα χορηγεῖν τοῖς ταῖς ἀληθείαις δεομένους καὶ οὐκ ἔχοντας ἐτέρωθεν τροφῆς ἀφορμῆν (ταῦτα γὰρ τὸν δεσπότην θεὸν θεραπεύει), ἀλλὰ μὴ προστάσιαις καὶ σπουδαῖς ἀνθρώπων τὰς ἐκκλησιαστικὰς δαπάνας εἰς ἀνθρώπους ἐπιπορούτας ἐπιτιθεῖναι, καὶ ἐντεῦθεν τοὺς ἀπορομένους μὴ τυγχάνειν τῶν ἀναγκαίων. Ἰστώσαν γὰρ οἱ θεοφιλέστατοι οἰκονόμοι οἱ τε νῦν οἱ τε κατὰ καιρὸν ἐσόμενοι, ὡς εἰ τε παρὰ ταῦτα πράξαιεν, ταῖς τε ἐκ τοῦ θεοῦ ποιναῖς ὑποκείσονται καὶ ἐκ τῆς ἐάντων οὐσίας τὸ ἀξίμιον τῇ ἀγιωτάτῃ περιποιήσουσιν ἐκκλησίᾳ.

(Ἐπίλογος.) Τὴν μακαριότητα τοίνυν τὴν σὴν, ἥπερ ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐκ νηπίας σχεδὸν ἠλικίας ἐν ἱερατικῷ

substantia hoc agentium oeconomorum aut etiam permittentis archiepiscopi haec sarciri sanctissimae ecclesiae. Quapropter ne rursus fiat talis aliqua rei confusio atque tumultus, causa ad mensuram a principio constitutam redacta, tunc ordinare liceat in tantum, ut non transcendatur definita mensura neque numerus transiliatur aut fiat quaedam circa haec calliditas. Non enim illud patiemur omnino fieri, ut dicatur quia licentia erit ordinare quidem, non tamen emolumenta praebere; hoc enim est rursus confusionem efficiendum et immensa adiectione secunda collegia constituentium; deinde etiam plurimas habebit causa circumventiones, ut alias sibi met vias avaritiae invenient [et] pro alimentorum expensis. Et hoc igitur agi penitus etiam sub multa quae vocatur ecclesiastica prohibemus, maximam utilitatem hanc esse putantes, ut sanctissima maior ecclesia neque debitis subiaceat neque angustetur neque perpetuo deficiat, sed semper abundet.

Sicut enim de his expensam determinavimus, ita congruet per tempus sanctissimum patriarcham et reverentissimos oeconomos considerare, ut aliae expensae, quae fiunt ex ecclesiasticis quaestibus, circa pios erogatur actus et deo placentes, et illis haec ministrentur, qui pro veritate egent et non habent aliunde alimentorum occasionem (haec enim dominum placant deum), et non patrociniis et studiis hominum ecclesiasticas expensas in hominibus locupletibus distribuuntur et ideo inopes necessaria non mereantur. Sciant autem deo amabiles oeconomi et qui nunc et pro tempore futuri sunt, quia, si quid praeter haec egerint, et divinis supplicis subiacebunt et ex sua substantia indemnitate sanctissimae procurabunt ecclesiae.

(Epilogus.) Beatitudinem igitur tuam, quae ab initio et ex infantili paene aetate in sacro omni

cap. III (24 προσήκει τὸν — 39 ἐκκλησία) habet Nomoc.^{md} 10, 1.

prohibendi et ad imperatorem deferendi, ut is re cognita ex bonis oeconomorum, qui id fecerunt, vel etiam archiepiscopi, qui permittit, sanctissimae ecclesiae illa resarciri iubeat: ne denuo eiusmodi confusio et perturbatio hac in re contingat. Re autem ad pristinum modum redacta, tunc usque eo ordinare liceat, ut ne dictus modus transcendatur, neve numerus excedatur neu qui dolus hac in re committatur. Neque enim illud fieri omnino patiemur, ut dicatur licere quidem ordinare, nec vero alimenta praebere: id enim rursus est confusionem agitantium et adiectione supernumerariorum secundos catalogos constituentium; cum praesertim multas causa circumventiones ferat, ut pro alimentorum suppeditatione alias vias insatietae invenient. Quare hoc quoque ne fiat omnino prohibemus, et poenae ecclesiasticae quae vocatur subicimus, magnae ipsis nobis utilitati fore rati, si videamus sanctissimam magnam ecclesiam neque aeri alieno obnoxiam neque in angustias redactam neque perpetuo egentem, sed per omne tempus florentem.

III. Quemadmodum autem expensas ad hanc rem pertinentes definitivimus, ita sanctissimum pro tempore patriarcham et religiosissimos oeconomos providere convenit, ut reliquae etiam expensae, quae ex ecclesiasticis redditibus fiunt, in pias et deo gratas causas impendantur, inque eos erogatur, qui re vera egent neque aliunde habent alimentorum facultatem (haec enim dominum deum placant), nec vero hominum patrociniis et studiis ecclesiastici sumptus divitibus hominibus dentur, ut inde inopes necessaria non consequantur. Sciant enim deo carissimos oeconomi, et qui nunc et qui omni tempore futuri sunt, se si contra haec quid praemiserint, tam poenas divinas subituros quam de suis facultatibus sanctissimam ecclesiam indennem praestituros esse.

Epilogus. Sancimus igitur, ut beatitudo tua, quae ab initio et fere ab infantia in omni

1 τούτου] τούτο τι Α τοιούτόν τι Β haec ε | 2 ἢ om. Α | ἐπιστρέψαντος L | ἐπισκόπου Β | 4 τοιαύτην τινὰ Β, τοιαύτην om. Α | 5 δὲ] om. ε | 8 γενέσθαι AB || τούτου] haec ε | 10 ἔσται τὸ χειροτονεῖν L | 11 τῶν add. Haloander || 12 ἐργαζομένην L | ἐργαζόμενον Α | 13 συνιστάντων L | 15 αὐτοῖς (in ras.) L sibimet ε | ἀντὶ] et pro ε | ἐπιτιμώσκειν, in mg. γρ. ἐξ(επιτίμειν?) Α | 15 ἐάντων L, αὐτοῖς (?) corr. L² | 21 μῆτε διηνεκῶς — εὐθην. om. Β | 26 τὸ καὶ] τοῦ καὶ LA Nomoc.^d καὶ Β || 28 ἀρέσκουσιν L | 31 θεραπεύειν Nomoc.^d | 37 τοῦ M] om. LAB Nomoc.^d | 38 ἀξίμιον] ἀξίμου Nomoc.^d | ἐκκλησία περιποιήσουσι Α || 40 ὅπερ L¹

1 hoc V] ac T || 5 redactam V¹ | 7 transillatur V transcribatur T || 8 haec V] hoc vulg. (Gr.), om. T || 9 dicatur] dicat in V || 12 constitendum VT || 13 habere T || causa] cansas V al. | circumventionis V circumventiones T || ut] et V || 14 et om. vulg. | 17 sancta T || maiore V || 18 debetis V¹ | angustietur V² vulg. | 19 perpetua editia VT al. | 23 enim V] autem vulg. | 24 leg. congruit (Gr.)? || 26 fiunt ex] sunt T || 28 agent T || 29 elementorum V | occasione T || dominum placant deum V] dominum deum placant vulg., placuit deum dominum T || 31 in omnibus VT || 32 distribuatur V || 34 pro tempore V] per tempora vulg. | 35 propter hoc T || 36 sua om. VT || 41 sacro V] sancto T sacro vulg.

παντὶ βαθμῷ τε καὶ σχήματι τὴν ἀγιωτάτην κατε-
κόσμησεν ἐκκλησίαν, οἷα καὶ ἐξ ἱερατικῆς καταβαί-
νονσα γενεάς, ταῦτα φυλάττειν διηρκεῖς θεοσπίζομεν,
γινώσκοντες, ὡς οὐκ ἔλαττον ἡμῖν μελήσει τῶν ταῖς
ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις λυσιτελούντων ἢ περὶ αὐτῆς τῆς
ψυχῆς. Dat. xvii. k. April. (du.) Belisario v. c. cons.
[u. 535.]

ordine et schemate sanctissimam ordinavit ecclesiam,
ex sacro utique genere descendens, haec custodire
continue sancimus, scientes quia non minus nobis
curae est horum quae sanctissimis ecclesiis prosunt,
5 quam ipsius animae.

Dat. k. (April.) CP. Belisario v. c. cons.

[u. 535.]

Δ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΔΑΝΕΙΣΤΑΣ
ΠΡΟΤΕΡΟΝ ΧΩΡΕΙΝ ΚΑΤΑ ΤΩΝ
ΠΡΩΤΟΤΥΠΩΝ ΧΡΕΩΣΤΩΝ, ΚΑΙ 10
ΕΝ ΔΕΥΤΕΡΑ. ΤΑΞΕΙ, ΑΠΟΡΩΝ
ΤΟΥΤΩΝ ΕΥΡΕΘΕΝΤΩΝ, ΚΑΤΑ
ΤΩΝ ΜΑΝΔΑΤΩΡΩΝ Η ΤΩΝ ΑΝ-
ΤΙΦΩΝΗΤΩΝ Η ΕΓΓΥΗΤΩΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ 15
τῶν ἱερῶν πραιτωρίων.

(Προοίμιον.) Νόμον παλαιὸν τεθειμένον μὲν ἦδη,
τῇ χοίσει δὲ, οὐκ ἴσμεν ὅπως, οὐκ ἐνευδοκμήσαντα,
διὰ δὲ τῶν αἰεὶ ζητούμενων πραγμάτων ἀναγκαῖον
ἀπὸ τῶν φαινόμενων αὐτῆς ἀνακαλεῖσθαι τε καὶ εἰς πο- 20
λιτείαν καταγαγεῖν καλῶς ἔχειν ἐνομίσαμεν, οὐκ ἀπλῶς
αὐτὸν οὕτως ὡς ἐκεῖνο θέντες (ἦν γὰρ τις αὐτῷ μοῖρα
παντελῶς ἀδιάκοιτος), ἀλλὰ μετὰ τῆς προσηκούσης τε
καὶ θεοφιλοῦς διελόντες προσθήκης.

CAPUT I.

Αἴ τις τοίνυν δανείσειεν, καὶ ἐγγυητὴν ἢ μαγ- 25
δάτωρα ἢ ἀντιφωνητὴν προσλάβῃ, οὗτος μὴ τὴν πρῶ-
την εὐδὺς κατὰ τοῦ μανδάτωρος ἢ τοῦ ἐγγυησαμένου
ἢ ἀντιφωνήσαντος χωρεῖτω, μηδὲ ἀμελήσας τοῦ δανει-
σαμένου τὰς παρενθήκας διανοησέτω, ἀλλὰ χωρεῖτω
πρῶτον ἐπὶ τὸν τὸ χρεῖσιν εἰληφῶτα καὶ τὸ δάνειμα 30
πράξαντα. Καὶ εἰ μὲν ἐκεῖθεν ἀπολάβῃ, τῶν ἄλλων
ἀπεχέσθω· τί γὰρ ἂν αὐτῷ πρὸς τοὺς ἔξωθεν εἶη,
παρὰ τοῦ λυβόντος πεπληρωμένῳ; εἰ δὲ οὐκ ἰσχύσει
παρὰ τοῦ δανεισαμένου λαβεῖν ἢ εἰς μέρος ἢ εἰς ὅλο-

Nov. IV (= Coll. I tit. 4: gloss.) Graece extat in *ML*, cap. 1—3 in *B* 26, 2, 1. — *Epit. Theod.* 4, Athanas.
15, 1. *Julian. const.* III.

cap. I. II (— παρὰ τινος 26, 11) habent *Prochiron* 16, 10; *Epanagoge* 28, 11. *Eorundem summarium est in Appen-
dice Eclogae* 31 (idem in *Ecloga ad Prochiron mutata* 30, 6 et apud *Anonymum Bodleianum* p. 212 *Zach.*).

sacro ordine et dignitate sanctissimam ecclesiam ornavit, quippe quae etiam ex sacro genere descendat,
haec perpetuo custodiat: quae sanctis ecclesiis conducant, non minus vobis curae fore ruti quam ipsam
animam.

IV.

UT CREDITORES PRIMO DEBITORES PRINCIPALES CONVENIANT,
ET SECUNDO LOCO, SI ILLI NON SOLVENDO ESSE REPERIANTUR,
MANDATORES VEL CONSTITUTAE PECUNIAE REOS VEL FIDE-
IUSSORES.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro praetorio.

Praefatio. Antiquam legem olim quidem latam, usu vero nescimus quomodo parum vigentem, cui
tamen ob res semper in questionem vocalas necessaria videatur, denuo revocare et in rempublicam redu-
cere idoneum duximus, non simpliciter eam ita ut lata erat ferentes (erat enim aliqua eius pars plane non
distincta), sed cum opportuna atque pia accessione dirimentes.

I. Si quis igitur mutuum dederit, et fideiussorem aut mandatorem aut constitutae pecuniae reum
acceperit, ille non statim ab initio mandatorem vel fideiussorem vel pecuniae constitutae reum conveniat,
neve debitore neglecto intercessoribus molestiam facessat, sed primo eum conveniat, qui pecuniam accepit
et debitum contraxit. Et siquidem inde receperit, a reliquis abstineat (quid enim rei illi cum extraneis
erit, cui is qui acceperat satisfacit?): si vero non potuerit a debitore nec partem nec solidum accipere, in

1 τὴν ἐπιστάμεθα τὴν Α || κατεκόσμησας L¹ κατα-
κομήσασαν Α || 2 καταβαίνουσαν Α || 4 ἡμῖν M L A || ἡμῖν
ς, Haloander || μέλλει Α (cf. s) || 5 ἢ περὶ αὐτῆς τῆς περὶ
τῆς Α || 6 subscr. om. L A || dn. bilisario M; seclusi dn. || xvii
k. April. M || πρὸ ἰθ' καλ. Ἀπριλ. Ath., k. April. Iul.¹⁰ (ς),
μηνὶ Ἀπριλίῳ Theod. || 15 * ἀπάρχω M || 19 ἀναγκάλων
L¹ς || 20 αὐτῆ om. s || 23 τῆς om. L || 29 διανοησέτω M || 30 τὸ
prius om. L^a || 31 ἀπολαύει M || 33 ἰσχύει Proch., Epan.

2 sacro] sacro T vulg. || genere] a genere V || *de-
scendentis || 6 subscr. dedi ex T || April. om. T || bilis.
uic. cons. T || 17 usui R¹ || 23 ei R¹T || eius R²V
vulg. || 24 distribuens R¹ || 25 rubr. Qualiter fideius-
sor conveniatur R || 26 is om. RT || 27 mox om. R
vulg. || 28 debitores R²V² || 31 quidem] quid V^b ||
33 parte R

κληρον, καθ' ὅσον ἂν παρ' αὐτοῦ μὴ δυνήσθῃ λαβῆναι, κατὰ τοσοῦτον ἐπὶ τὸν ἐγγυητὴν ἢ τὸν ἀντιφωνητὴν ἢ τὸν ἀντιφώνησαν καὶ παρ' ἐκείνου τὸ λοιπόμενον χωρεῖται. Καὶ εἰ μὲν παρόντες αὐτῶν τῶν ἐγγυητῶν, ὅ τε πρωτότυπος ὁ τε ἐγγυησάμενος ἢ ἀντιφώνησας ἢ ἀντιφώνησαν, ταῦτα ἐκ παντὸς φυλαττέσθω τρόποι. Εἰ δὲ ὁ μὲν ἐγγυητὴς ἢ ὁ μυνδάτωρ ἢ ὁ τὴν ἀντιφώνησιν ὑπέλθων παρείη, τὸν δὲ πρωτότυπον ἀπεινὰ συμβαίει, πικρόν ἐστὶ τὸν δανειστὴν πέμπειν ἀλλὰ ὅσοι, παρὸν εὐθύς τὸν ἐγγυητὴν ἢ τὸν μυνδάτωρα ἢ τὸν ἀντιφώνησαν εἰσπράττειν. Ἀλλὰ τοῦτο δὴ θεραπευτικὸν ἦμιν τὸν ἀποκαταστάσειν τὸν τρόπον. οὐδὲ γὰρ ἦν τὰς ἐνταῦθα τῷ παλαιῷ νόμῳ διωρισμένη πρὸς θεραπείαν μέθοδος, καίτοι Παιπιανὸς ὁ μέγας ἦν ὁ ταῦτα πρώτος ὑφηγησάμενος. Ἐνδεκνύτω 15 τοῖσιν τὸν ἐγγυητὴν ἢ ἀντιφώνητην ἢ μυνδάτωρα, καὶ ὅτε τῷ πράγματι καθήμενος δικαστὴς δίδωται καιρὸν τῷ ἐγγυητῇ, ταῦτον δ' εἰεῖν ἀντιφώνητῇ τε καὶ μυνδάτωρι, βουλομένοις τὸν πρωτότυπον ἀγαγεῖν, ἐφ' ᾧ τε ἐκείνου πρότερον ὑπομείναι τὴν ἐν- 20 ἀγωγὴν, οὕτω τε αὐτοῦς ἐν καταλόγω πεφυλάχθαι βοηθεία: καὶ ἀμυνέτω γὰρ τῷ ἐγγυητῇ καὶ τῷ ἀντιφώνητῇ καὶ μυνδάτωρι πρὸς τοῦτο καὶ ὁ τοῦ δικάζειν κύριος (ἐγγυηταῖς γὰρ καὶ τοῖς τοιούτοις βοηθεῖν ὅσιον), ὥστε αὐτὸν ἀχθέντι τῆς ἐν τῷ τέως ἐναγωγῆς ἀπαλ- 25 λάξαι τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ διενεουλομένους. Εἰ δὲ ὁ χρόνος ὁ ἐπὶ τοῦτο ταχθεὶς ἐξήκοι (δεῖ γὰρ καὶ χρόνον ὁρίζειν τὸν δικάζοντα), τριπλαῖα [ἦ] ὁ ἐγγυητὴς ἢ ὁ μυνδάτωρ ἢ ὁ ἀντιφώνητης ἀγωνιζέσθω τὴν δίκην καὶ τὸ χρέος ἐκτινύτω, τὰς κατὰ τοῦ ἐγγυηθέντος, 30 ἢ ὑπὲρ οὗ τὰς ἐντολὰς ἐγραυεν ἢ τὴν ἀντιφώνησιν ὑπέλθῃ, παρὰ τοῦ δανεισάμενος ἐκχωρούμενος ἀγωγὰς.

CAPUT II.

(B) Οὐ μὴν οὐδὲ ἐπὶ τὰ πράγματα τῶν δανεισάμενων, εἰ παρ' ἐτέρων κατέχοιτο, χωρήσει πρότερον, πρὶν ἂν διελθεῖν τὴν ἐπὶ ταῖς περσοναλιαῖς ὁδὸν κατὰ 35 τε μυνδάτωρων καὶ ἐγγυητῶν καὶ ἀντιφώνητων· οὕτω τε ἐπὶ τὰς πράγματα ἔλθων τοῦ πρωτότυπου, εἴτε παρ' ἐτέρων κατέχοιτο, καὶ τοῖς ἐπιειλημμένοις αὐτῶν ἐνοχλήσας, εἴτε μηδὲ ἐκείθεν σχοιή τὸ ἱκανόν, τριπλαῖα χωρεῖται κατὰ τῶν πραγμάτων τῶν ἐγγυητῶν 40

quantum ab illo accipere non potuit, in tantum cum fideiussore vel constitutae pecuniae reo vel mandatore agat et ab eo reliquum consequatur. Atque haec si quidem utrique, tam principalis debitor, quam fideiussor aut mandator aut constitutae pecuniae reus praesentes sint, omni modo serventur. Si vero fideiussor quidem aut mandator aut qui constitutum suscepit adsit, principalem autem debitorem abesse contingat, durum est creditorem alio mittere, cum statim a fideiussore aut mandatore aut pecuniae constitutae reo exigere possit. Sed huic sane rei idoneo modo medendum nobis est. Neque enim ulla hic erat antiqua lege definita medendi ratio, tametsi magnus ille Papinianus haec primus demonstraverit. Conveniat igitur fideiussorem aut constitutae pecuniae reum aut mandatorem, et iudex qui causae praesit fideiussori, et eundem in modum constitutae pecuniae reo et mandatori principalem debitorem sistere volentibus tempus concedat, ut ille prius actionem sustineat, et ita ipsi in ultimum reserventur subsidium. Atque in ea re fideiussori et pecuniae constitutae reo et mandatori auxilium praestet is pene quem iudicium est (fideiussoribus enim et eiusmodi hominibus auxilio venire fas est), ut ille ipse adductus actione interim eos liberet, qui pro eo urgentur. Quodsi tempus ad hoc statutum praeterierit (nam tempus quoque definire iudicem oportet), tunc [aut] fideiussor aut mandator aut constitutae pecuniae reus litem suscipiat et debitum solvat, actionibus contra eum, pro quo fideiussit vel mandatum scripsit vel pecuniam constituit, a creditore ad ipsum translatis.

II. At ne ad debitorem quidem res, si ab aliis detineantur, prius veniet quam actionum personalium viam contra mandatores et fideiussores et constitutae pecuniae reos absolvet. Cumque ita ad res debitoris principalis, si quidem ab aliis detineantur, venerit earumque detentores petierit, si ne inde quidem ei satisfactum sit, tunc res fideiussorum et mandatorum et pecuniae constitutae reorum persequatur. Idem autem

1 δυνήσθῃ Proch., Epan. || 7 μὲν M] om. LB Proch., Epan. || 8 ὑπέλθῃ L¹ || 11 τὸν om. LB || 13 οὐδὲ — 15 ὑφηγησάμενος om. B || 14 παπινανός M παπινανός L || 14sq. cf. Dig. 46, 1, 49, 2 || 27 ἐπὶ τούτῳ Proch. cod. unus, Epan. || 28 ἢ libri, om. 5 || 30 κατὰ om. L¹ || 32 ὑπέλθῃ B Proch., Epan. || 33 ἐπὶ om. M || 34 κατέχοιτο ML || 35 περσοναλιαῖς M] προσωνομιαῖς LB Proch., Epan. || 37 εἴτε L² || 38 κατέχοιτο L || τοὺς ἐπιειλημμένους LB Proch., Epan. || 39 εἴτε μηδὲ M] εἰ μηδὲ L5 εἰ δὲ ἢ Proch., Epan.

1 potuerint V || 2 aut sponsorem om. R || 3 mandorem R¹ || 5 et (om. V) intercessor RV] et fideiussor aut mandator aut sponsor T (Gr.) || haec — hoc quidem (10) in ras. 4 vr. scripsit R² || 6 fideiussor VT] intercessor

in totum, secundum quod ab eo non potuerit accipere, secundum hoc ad fideiussorem aut sponsorem aut mandatorem veniat et ab illo, quod reliquum est, sumat. Et si quidem praesentes ei consistent 5 ambo, et principalis et intercessor, haec omni serventur modo; si vero fideiussor aut mandator aut qui sponsioni se subiecit adsit, principalem vero abesse contigerit, acerbum est creditorem mittere alicubi, cum possit mox fideiussorem aut mandatorem aut sponsorem exigere. Sed et hoc quidem curandum a nobis possibilis modo. Non enim erat quoddam hic antiquae legi datum pro sanatione remedium, cum utique Papinianus maximus fuerit qui haec primitus introduxit. Probet igitur fideiussorem aut sponsorem aut mandatorem, et causae residens iudex det tempus fideiussori, idem est dicere sponsori et mandatori, volentibus principalem deducere, quatenus ille prius sustineat conventionem, et sic ipsi in ultimum subsidium reserventur: sitque solacio intercessori in hoc quoque iudex (fideiussoribus enim et talibus prodese sanctum est), ut illo deducto interim conventione liberentur, qui pro eo in molestia fuerunt. Si vero tempus in hoc indultum excesserit (convenit namque etiam tempus definire iudicantem), tunc fideiussor aut mandator aut sponsor exequatur litem, et debitum exigatur contra eum, quem fidei dedit aut pro quo mandatum scripsit aut sponsionem suscepit, a creditore actionibus sibi 10 cecissit.

Sed neque ad res debitorum quae ab aliis detinentur veniat prius, antequam transeat viam super personalibus et contra mandatores et fideiussores et sponsos: sicque ad res veniens principalis, sive ab alio teneantur, et detinentes eas conveniens, si neque inde habuerit satisfactionem, tunc veniat adversus res fideiussorum et mandatorum et spon-

vulg. || aut mandator — subiecit om. R²) || 9 fideiussorem] intercessorem R², vulg. || aut mandatorem aut sponsorem om. R²) || 11 curandum] curandum est vulg. || 12 quondam V] data R¹ || 14 haec om. R¹] primus T (Gr.) fideiussorem aut sponsorem aut mandatorem VT] intercessorem R al. || 16 fideiussori, idem est dicere sponsori et mandatori, volentibus V] intercessori volenti R al. || 19 ipse R vulg. || reseruetur RT seruentur V || 20 intercessori] fideiussori VT (et sponsori et mandatori add. vulg.) || haec R || 21 et in talibus T] pro esse R¹ || sancitum RVT || delucto R¹ || 22 conventionem V¹] pro eo in molestia fuerunt R, •eo (pro reo V²) molestiam ferunt V || 23 haec R¹ || 26 exigatur] exequatur (al. exigatur V²) V

καὶ μανδаторῶν καὶ ἀντιφωνητῶν. Τῶν τὸν δὲ ἔστιν εἶπεῖν κἂν εἴ τις ἔχοιεν ἅπαντες οὗτοι σφίσι ἀποδοῦναι ὑποθηκῶν καὶ ταῖς ὑποθηκῶν ἀγωγαῖς ἐνέχεσθαι δινημένους. Κατὰ μὲν τοῦ πρωτοτύπου καὶ τῶν ὄντων παρ' αὐτῶν πραγμάτων, εἴτε ταῖς προσωποποιήσεως εἴτε ταῖς ὑποθηκῶν εἰδῶν εἴτε ἀποδοτέως χρήσασθαι βουλευθεῖν, πᾶσαν αὐτῶν δίδομεν ἄδειαν, τὴν ἐμπροσθεν ἡμῶν εἰρημένην ὁδὸν τε καὶ τάξιν ἐπὶ τῶν ἄλλων προσώπων τε καὶ θεμάτων νομοθετήσαντες. Καὶ οὐ τὸν μόνον ἐπὶ δανεισῶν φασί, ἀλλὰ καὶ εἴ τις ἀνήσαιο τι παρὰ τινος, εἴτα τὸν κλοπιμὸν λάβοι βεβαιωτῶν, καὶ σαλεύοιτο κατὰ τὴν τῆς πράξεως, ἐναγωγῆς κατὰ τοῦ πρώτου γενόμενης, μὴ πρὸς τὸν βεβαιωτῶν εἰδῶν ὁ ἀγοραστὴς χωρεῖται, μηδὲ τὸν κατέχοντα ἢ τὸν τοῦ πεπρακῶτος πραγμάτων, ἀλλ' ἐπὶ τὸν ποσῆρα πρότερον, ὅταν τε ἐπὶ τὸν βεβαιωτῶν, καὶ κατὰ τρίτην τάξιν ἐπὶ τὸν κατέχοντα. Τῆς αὐτῆς κἀνταῦθα διαίρεσεως οὕσης ἐπὶ τε τῶν παρόντων ἐπὶ τε τῶν ἀπόντων, ἣν ἐμπροσθεν ἐπὶ τε τῶν ἐγγυητῶν καὶ μανδаторῶν καὶ ἀντιφωνητῶν ἐπὶ τε τῶν δανεισαμένων ἐνομοθετήσαμεν. Ὁμοίως τούτου κρατοῦντος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων συναλλαγμάτων, ἐν οἷς ἐγγυηταὶ τινες ἢ μανδаторες ἢ ἀντιφωνηταὶ προσληφθεῖεν, ἐπὶ τε αὐτῶν τῶν πρωτοτύπων ἐκατέρωθεν ἐπὶ τε τῶν κληρονομῶν αὐτῶν καὶ διαδόχων. Ὁ μὲν οὖν παλαιὸς νόμος ταῦτα κρατεῖται τε αὐδῆς, καὶ μετὰ ταύτης τῆς δικαιοσύνης τε καὶ τῆς διαίρεσεως τοὺς ἡμετέρους ὑπήκοους θαλάπετο.

sorum. Idem est dicere vel si quos habuerint omnes ipsi sibimet obligatos et qui hypothecariis actionibus teneri possint. Contra principales tamen et existentes apud eos res (sive personalibus sive hypothecariis mox sive ambabus uti voluerit) omnem ei damus licentiam, quae dudum a nobis dicta est, et etiam et ordinem in aliis personis casibusque sancitam. Et non solum hoc in creditoribus dicimus, sed et si quis emerit aliquid ab aliquo, deinde acceperit cum quem vocat confirmatorem, et moveatur in aliquo venditionis conventio contra venditorem facta, non adversus confirmatorem mox emptor accedat, neque tenentem aliquid rerum venditoris, sed ad venditorem prius, et sic ad confirmatorem, et tertio loco contra detentatorem. Eadem etiam hic existente divisione super praesentibus et absentibus, quam dudum in fideiussoribus et mandatoribus et sponsoribus ac creditoribus [causa debitoris] sancivimus; similiter obtinente etiam in aliis contractibus, in quibus fideiussores aliqui aut mandatores aut sponsores accipiuntur, et in ipsis principalibus ex utroque et in heredibus eorum et successoribus. Antiqua siquidem lex haec valeat rursus et cum huiusmodi iustitia atque divisione nostros subiectos foveat.

CAPUT III.

(Γ) Τὸ δὲ ἐφεξῆς ταῖς ἀνθρωπίναις βοηθοῦν θεραπεύει, εἰ καὶ τισὶ τῶν δανειζόντων οὐ καταδύμιον ἴσως ἔστιν, ἀλλ' οὐκ ἡμῶν πρὸς φιλανθρωπίαν ἐνομοθετήσῃ. Εἰ γὰρ τις δανείσειε χρυσίον, τῇ τοῦ δαδανειζομένου περιουσίᾳ πιστεύων, ὁ δὲ εἰς ἔκτιον χρυσίον μὲν οὐκ ἐμποροῖ, περιουσίαν δὲ ἀκίνητον ἔχοι, ὁ δανειστής δὲ ἐπικέκοιτο καὶ χρυσίον πάντως ἐπιζητοῖ, τῷ δὲ οὐκ εἴη πρόχειρον, οὐδὲ τις κινητὴ περιουσία (δίδομεν γὰρ τῷ δανειστῇ βουλομένῳ καὶ κινητὰ πράγματα λαβεῖν ἀπὸ χρυσίου), ἀλλ' οὐδὲ τις ἀνώμενος ἀκίνητα αὐτοῦ πράγματα παρεῖη, τοῦ δανειστοῦ πολλὰ καὶ θυλλοῦντος, ὡς ὑπόκειται τὰ τοῦ δανεισαμένου πράγματα, καὶ ταύτη φοβούντος τοὺς προσ-

Quod autem de cetero humanis auxiliariis curis, licet quibusdam creditoribus non forte sit gratum, a nobis tamen propter clementiam sancitur. Si quis enim mutuaverit aurum debitoris substantiae credens, at ille ad restitutionem auri non sit idoneus, substantiam autem immobilem habeat, verum creditor ardeat aurum omnimodo quaerens, illi vero non sit facile, neque ulla mobilis substantia (damus enim creditori volenti immobiles res accipere pro auro), sed si nec quispiam emptor immobilium eius rerum adsit, credidore frequenter etiam divulgante quoniam subiacent debitoris res, et ob hoc terrente adire

32—27, 18 habent Prochiron 16, 11; Epanagoge 28, 12.

dicendum est, si quos hi omnes sibimet obligatos habeant quique hypothecariis actionibus teneri possint. In debitore tamen principalem atque res quae in eius manu sunt, sive actionibus personalibus sive hypothecariis statim sive utrisque uti velit, omnem ei licentiam damus, praedicta a nobis via et ordine in reliquis et personis et casibus sancita. Neque solum de creditoribus hoc dicimus, verum etiam si quis a quo quid emerit atque confirmatorem quem vocat acceperit, et venditio, actione contra venditorem instituta, aliquatenus labefactetur, non statim confirmatorem emptor conveniat neque eum, qui quid ex rebus venditoris detinet, sed prius venditorem, indeque confirmatorem, et tertio loco detentorem. Eademque hic quoque distinctio et in praesentibus et in absentibus adhibeatur, quam antea tam in fideiussoribus et mandatoribus et pecuniae constitutae reis quam in debitoribus sancivimus. Quod similiter in ceteris quoque contractibus obtineat, in quibus fideiussores aliqui aut mandatores aut pecuniae constitutae rei adsumpti erunt, et tam in ipsis utrimque debitoribus principalibus quam in heredibus eorum et successoribus. Itaque antiqua lex in his et rursus valeat et cum hac iustitia ac distinctione subditos nostros foveat.

III. Deinceps vero quod humanis curis subvenit, licet quibusdam creditoribus gratum forte non sit, a nobis secundum humanitatem sancitum esto. Si quis enim debitoris facultatibus confusus mutuum pecuniam dederit, ille vero ad pecuniam solvendam non valeat, bona autem immobilia habeat, et creditor instet atque pecuniam omnino flagitet, at illi in promptu non sit neque ulla res mobilis (concedimus enim creditori, si velit, etiam res mobiles pro pecunia accipere), ac ne emptor quidem immobilium eius rerum inveniat, cum forsitan vel divulget creditor bona debitoris pignori obligata esse itaque deterreat ad emptionem

2 κἂν M(ς) καὶ LB Proch., Epan. || 6 προσωποποιήσεως L Proch., Epan. || 7 αὐτοῖς L || 9 ἀποδοτέως L¹ || 17 sq. in L post vn. ἐπὶ τὴν (sic) βεβαιωτῶν initio f. 9^r errore repetitis vn. κἂν σαλεύοιτο κατὰ τὴν — πεπρακῶτος πραγμάτων (12—16) statim subicitur ἐπὶ τε τῶν ἀπόντων (v. 19) mediis omissis; m. 2 delet κἂν — πραγμάτων et in mg. supplet καὶ τρίτην τάξιν κατὰ τοῦ κατέχοντος: τῆς αὐτῆς δὲ καὶ ἐνταῦθα οὕσης τῆς διαίρεσεως ἐπὶ τε παρόντων || 26 ταύτη L || 29 θεραπειῶν L || 31 ἐνομοθετήσῃ M^aL || 33 δανεισαμένου Proch., Epan. || 36 τὸ δὲ L Proch., Epan. || 37 κινητὰ Cuiacius] ἀκίνητα libri (ς)

1 habuerit R || *homines (ho**f V¹) libri || 2 ipsis vulg. || 3 tamen] tantum R || 5 ambobus V || ei om. V || 6 dicta] electa R || 9 deinde haec acceperit R || 10 uocat R || 15 hic etiam V || 18 ac] a R¹ || causa debitorum om R¹; causa debitorum horum V || 19 leg. similiter (hoc) obtinente? || 21 f. leg. accipiuntur || 24 nostras V¹ || 29 vrb. de solutionibus et uerborum significatione RT mg. || 31 An sancitor? (Heimbach) || 32 enim] etiam enim R¹ || debitoribus R¹ || 36 enim] punctis del. in R || 38 sed si si V sed T¹ || 39 creditores R^a || deulgentibus R¹V¹ || 40 subiaceant VT || debitores R¹ || torrentes R^a

είναι βουλομένους ταῖς ἀγορασίαις· τῆνικαῦτα ἐπὶ μὲν
 τῆς εὐδαιμόνου ταύτης πόλεως οἱ ἐνδοξότατοι τῆς ημε-
 τέρας πολιτείας ἀρχόντες κατὰ τὴν ἐκάστῃ τεταγμένην
 παρὰ τοῦ νόμου καὶ ἡμῶν δικαιοδοσίαν, ἐν δὲ ταῖς
 ἐπαρχίαις οἱ τῶν ἐθνῶν ἡγούμενοι παρασκευάζετω-
 σαν, ἀκριβοῦς διατιμίσσεως γινομένης τῶν πραγμάτων
 τοῦ χρεωστήσαντος, διδοῦσά τε πρὸς ἀνάλογίαν τοῦ χρέους
 κτήσιν ἀκίνητον τοῖς δανεισταῖς μετὰ τοιαύτης ἀσφα-
 λείας, μεθ' ἧς ἂν ὁ χρεώστης δοῦναι δυνήθῃ. Τὰ
 δὲ τῆς τῶν πραγμάτων δόσεως ἐστὼ τοιαῦτα, ὅποια 10
 τὰ μὲν καλλίω δίδωσι τῶ δανειστῷ, τὰ δὲ ἐλάττω
 παρὰ τῷ χρεώστῃ μετὰ τὴν τοῦ χρέους λύσιν μένειν
 εἶναι. Καὶ γὰρ οὐκ ἂν εἴη δίκαιον, τὸν δόντα μὲν χρο-
 σίον, λαβεῖν δὲ χροσίον οὐ δυνάμενον, ἀλλ' ἀναγκαζό-
 μενον καταδέξασθαι κτήσιν ἀκίνητον, μὴ τὰ γούν καλ- 15
 λίονα τῶν τῷ χρεώστῳ παραγμάτων λαβεῖν καὶ ταύ-
 τῃν γούν ἔχειν παραφυρῆν, οὔτε ποεῖ εἰ καὶ χροσίον οὐκ
 εἴληπεν ἢ ἕτερα τῶν φέρεσθαι δυνάμενων πραγμά-
 των, ἀλλ' ἔξεστιν αὐτῷ κτήσιν οὐ φαίλην ἔχειν. Ἀλλὰ
 τοῦτο μὲν ἐστὼ φιλανθρωπία τις σαφῆς τοῦ νόμου· 20
 γινωσκέτωσαν δὲ οἱ δανειστὲς, ὡς κὰν εἰ μὴ τούτων
 ἐχράναμεν τὸν νόμον, ὁ τῆς ἀνάγκης λόγος εἰς τοῦτο
 τὸ πρᾶγμα περιῆγε. Καὶ γὰρ οὐκ εὐπορῶν χρημάτων
 ὁ δανεισάμενος οὐδὲ ἀγοραστὸν ἡμέλλεν σιδέν ἕτερον
 πρᾶττειν ἢ τῶν οἰκείων ἐξίστασθαι, καὶ αἴθις τὰ 25
 πράγματα πρὸς τὸν δανειστὴν εἰκότως ἐγώρει χροσίον
 λαβεῖν οὐκ ἰσχύοντα. Ὅστε ὅπου μεθ' ὕβρεως καὶ ἐξ
 ἀποτελέσματος πικροῦ περυσίτου τὸν τε δανειστὴν τὸν
 τε χρεώστην, τοῦτο ἡμεῖς φιλανθρωπῶς τε ἅμα καὶ
 νομοθετικῶς διέλομενοι καὶ τοῖς ἡγενηκῶσι χρεώσταις 30
 βοηθοῦμεν καὶ τοῖς πικροτάτοις τῶν δανειστῶν οὐκ ἂν
 φανείημεν δύσκολοι, πρᾶγμα αὐτοῖς ἐπιτάττοντες, εἰς
 ὅπου, εἰ διέμεναν ἀπειθῶντες, πάντως ἂν ἀφίκοιτο.
 Εἰ μὲντοιγε ὁ δανειστὴς ἐτοιμὸς ἐστί παρασκευάσαι
 τινὴ τὸν ὀνοῦμενον, ἀνάγκη ἔχειν τὸν χρεώστην τοῦτο 35
 πρᾶττειν, διδόντα τοιαύτην ἀσφάλειαν δοκιμασίᾳ τοῦ
 δικαζόντος, ὅποιαν ὅλως ἐστί δοῦναι δυνατός. παν-
 τιχοῦδεν γὰρ οὕτω τῶν δανειστῶν προνοητέον, ὡς μὴ
 1 τοῖς χρεώσταις βαρῶναι καθάπαξ. Δανειστὴν δὲ
 τίθεμεν, τοῖς ἀρχαίοις ἀκολουθοῦντες νόμοις, πάντα 40
 τὸν ἀγωγὴν ἔχειν κατὰ τινος δυνάμενον, εἰ καὶ μὴ
 δύναιτο τὸ πεπραγμένον, ἀλλ' ἕτερον τι συνάλλαγμα
 καθεστήχοι· δηλαδή τῶν ἀγυροπρατικῶν ἀντιφωνή-
 σεων διὰ τὸ χρησίμον τῶν συναλλαγμάτων ἐπὶ τῆς
 νῦν μενουσῶν τάξεως. 45

volentes emptionem: tunc in hac quidem felicissima
 civitate gloriosissimi nostrae reipublicae iudices
 secundum unicuique concessam a lege et a nobis
 iurisdictionem, in provinciis autem gentium praesides
 5 praepararent, subtili aestimatione facta rerum debi-
 toris, dari secundum quantitatem debiti possessionem
 cum tali cautela cum qua debitor dare possit. Rerum vero datio sit huius-
 modi: quaecumque quidem meliora sunt, dentur credi-
 tori, quae vero deteriora, apud debitorem post
 debiti solutionem manere sinantur. Etenim non
 erit iustum, dantem quidem aurum, recipere autem
 aurum non valentem, sed coactum suscipere posses-
 sionem immobilem, non vel meliora rerum debi-
 toris percipere, et per hoc habere consolationem
 quia, si aurum non receipt aut aliud rerum quae
 portari possunt, tamen licet ei possessionem non
 inutilem habere. Sed hoc quidem sit clementia
 quaedam clara legis: agnoscant autem creditores
 quia, etsi non hanc conscripsissemus legem, neces-
 sitatis ratio ad hoc causam perduceret. Si enim
 non sit idoneus pecuniarum debitor nec ullus emp-
 tor, nihil aliud facturus erat quam propriis cedere,
 et rursus res ad creditorem merito veni-
 rent aurum percipere non valentem. Quamobrem
 quod cum iniuria et affectu acerbo perduceret credi-
 torem et debitorem, hoc nos clementer simul et
 legaliter decedentes et infelicibus debitoribus auxi-
 liamur et acerbis creditoribus non apparebimus duri,
 causam eis deputantes ad quam, si permanerent in-
 oboedientes, tamen modis omnibus advenirent. Si itaque
 creditor paratus est praeparare quandam emp-
 torem, necessitatem habere debitorem hoc agere,
 praebentem huiusmodi cautionem arbitrio iudicantis,
 qualem omnimodo est dare possibilis. Undique enim
 ita creditoribus providendum est, ut non debitores
 graventur.

1 Et absolute creditorem ponimus, antiquas se-
 quentes leges, omnem, qui actionem habere contra
 aliquem potest, licet non sit mutuum gestum, sed
 alter quidam contractus consistat. Argentariorum
 quippe sponsonibus propter utilitatem contractuum
 in ordine moderno durantibus.

accedere volentes: tunc in hac quidem felicissima civitate gloriosissimi reipublicae nostrae magistratus se-
 cundum iurisdictionem unicuique a lege et nobis statutam, in provinciis vero populorum praesides, accurata
 rerum debitoris aestimatione facta, creditoribus pro rata debiti possessionem rei immobilis dandam curent
 cum ea cautione quam debitor praestare possit. Ratio vero rerum dationis talis sit, ut quae meliores sunt,
 eas det creditori, deteriores vero soluto debito apud debitorem manere sinat. Neque enim iustum esset,
 qui dedit pecuniam, recipere vero pecuniam nequit, sed rem immobilem accipere cogitur, eum non me-
 liores certe res debitoris accipere, atque hoc saltem solacium habere quod, etsi pecuniam non accepit
 neque alia eorum quae moveri possunt, ad possessionem non vilem ei habere licet. Atque haec quidem mani-
 festa benevolentia legis sit; intellegant vero creditores, etsi hanc legem non scripsissemus, necessitatis tamen
 rationem res eo fuisse perducturam. Nam debitor et pecunia et emptoribus destitutus nil aliud facturum
 erat nisi ut bonis suis cederet, resque iterum ad creditorem esse venturas par erat, qui pecuniam consequi
 non poterat. Quare quod cum contumelia et acerbo eventu tam creditori quam debitori immineret, humane
 et ut legislatorem decet distinguere et infelicibus debitoribus succurrimus nec acerbissimis creditoribus
 duri videbimur, rem eis imperantes ad quam, si in recusando perstitissent, omnino perventuri es-
 sent. Si tamen creditor emptorem quandam procurare paratus sit, debitor necesse habeat id facere, talem
 cautionem arbitrio iudicis praestitutum quam omnino praestare poterit. Ab omni enim parte creditoribus
 1 ita providendum est, ne debitores utique graventur. Creditorem autem antiquas secuti leges eum statu-
 imus, quicumque actionem contra aliquem habere potest, licet non sit mutuum quod actum est, sed
 alius quidam contractus: argentariorum scilicet constitutis propter utilitatem contractuum in eo qui nunc
 est ordine mansuris.

1 ἐπὶ om. L^a || 4 παρὰ ὑπὸ Proch., Epan. || δικαιοδοσία L || 5 ἐθνῶν] θεμάτων Proch., Epan. || 11 ταῦτα μὲν om. Haloander || 16 τῶν τε χρεώστων? L^a || ταῦτα L || 22 ὁ τῆς — περιῆγε om. L || 24 ἐμέλλεν ὑπὲρ L || 32 εἰ om. L^a || 39 καθάπαξ] sequentibus iunctis || 40 ἀκολουθοῦντα? L^a

2 *gloriosissimae || 4 autem] quidem V || 5 praepararent R || 6 debitam V || 7 cum qua] quam V || 8 dari V || 11 sinatur V¹ || 12 aurum om. V || 13 valente R¹ || possionem R || 15 per hoc V vulg.] per

haec R (ταύτην Gr.) || 16 receipt V] recipit R vulg. receperit T || aliud] alia vulg. (Gr.) || 17 tamen] et tamen R¹ V || 18 hoc V vulg.] haec RT || 22 emptor VT] emptor ageret R emptor sit vulg. || 26 cum] eum V¹ || effectu R] affectu VT vulg. || perducerent VT || 29 acerbi VR² || dari RVT al. || ei V || 31 adveniret V || 33 haec R || 35 omnino T || possibilis RV¹T] possibile V² vulg. || 39 Et] Vt V rubr. (corr. V³) || 42 aliter V || quidam RV] quidem vulg. || consistit RV || argentariorum quippe sponsonibus suppl. V² in spat. vac.

⟨*Ἐπίλογος.*⟩ Τὰ τοίνυν παρ' ἡμῶν ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν ὑπάρχοντων νενομοθετημένα μανθάνουσα ἢ σὴ ὑπεροχῇ τοῖς συνήθεσι προγράμμασιν ἐναυθῆται καὶ πανταχόσῃ τῆς ὑπάρχοντος φανερά γενέσθαι παρασκευασάτω, ὥστε καὶ τοῖς ἔθνεσι γινώσκειν τοὺς ὑπάρχουσας, ὅποσῃ γέγονεν ἡμῖν τῆς ἐκείνων ὠφελείας ἢ πρόνοια. Dat. xvii. k. April. ind. xpi. Flaviō Belisario v. c. cons. [a. 535.]

⟨*Epilogus.*⟩ Quae igitur a nobis pro cautela subiectorum sancita sunt, cognoscens tua eminentia sollemnibus programmatibus et hic et in omni dicione fieri manifesta procuret, ut etiam inter gentes agnoscant subiecti quanta fuit nobis pro illorum utilitate providentia. Dat. xvii. k. Iul. CP. Belisario v. c. cons. [a. 535.]

Ε

V.

Coll. I tit. 5

ΠΕΡΙ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΑΧΩΝ ΚΑΙ ΗΓΟΥΜΕΝΩΝ. 10

R DE MONACHIS R.

Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Ἀγγυστος Ἐπιφανίῳ τῷ ἀγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως καὶ οἰκουμενικῆ πατριάρχῃ.

Imp. Iustinianus A. Epiphanio archiepiscopo huius felicissimae civitatis et universali patriarchae.

⟨*Προοίμιον.*⟩ Ὁ ἐν ἀσκήσει μοναχικῇ βίος οὕτως ἐστὶ σεμνός, οὕτως οἰκειῶν οἰδε θεῶ τῶν εἰς τοῦτο ἐρχόμενον ἀνδρῶπων, ὥστε πάντα μὲν ἀνθρώπινον αὐτοῦ σπῖλον ἀποξύνει, καθαρὸν δὲ ἀποφαίνειν καὶ τῇ λογικῇ πρέποντα φύσει καὶ τὰ πολλὰ κατὰ νοῦν ἐνεργοῦντα καὶ τῶν ἀνθρωπίνων φροντίδων ὑπέρτερον. Εἰ τοίνυν μέλλοι τις ἐσεσθαι μοναχὸς ἀκριβής, δεῖ καὶ τῆς τῶν θεῶν αὐτῷ λογίων παιδείας καὶ ἀσκήσεως ἀκριβοῦς, ὥστε τελικαίτης ἀξίῳ γενέσθαι μεταβολῆς. Ἠθήθημεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς ὑψηλῆσασθαι τὸ πρακτικόν αὐτοῖς καὶ ἁγωνισίας αὐτοὺς ἀληθεῖς τῆς ἐπὶ τὸ θεῖον ὁδοῦ καταστήσαι. Καὶ οὗτος ἡμῖν ὁ σκοπὸς τοῦ παρόντος ἐστὶ νόμον, ὥστε μετὰ τὰ περὶ τῶν θεοφιλεσιῶτων ἐπισκόπων νενομοθετημένα καὶ τὰ περὶ τῶν εὐλαβεσιῶτων κληρικῶν διατεταγμένα μηδὲ τὸ μοναχικὸν ἔξω καταλιπεῖν τοῦ προσήκοντος.

⟨*Praefatio.*⟩ Conversationis monachilis vita sic est honesta, sic commendare novit deo ad hoc venientem hominem, ut omnem quidem humanam eius maculam detergat, purum autem declarat ac rationabili naturae decentem et plurima secundum mentem operantem et humanis cogitationibus celsiorem. Si quis igitur futurus est monachus perfectus, indiget et divinorum eloquiorum eruditione et conversationis integritate, ut tanta dignus factus sit mutatione. Credidimus igitur et nos explanare quod agendum est ab eis, et decertatores eos veros ad sacram viam constituere. Et ita nobis intentio praesentis est legis, ut post illa, quae de sanctissimis episcopis sancivimus et quae de reverentissimis clericis disposuimus, neque quod monachicum est extra quod competit relinquamus.

CAPUT I.

⟨*A*⟩ Ἐκείνο τοίνυν πρὸ τῶν ἄλλων ὀητίον, ὥστε κατὰ πάντα χρόνον καὶ ἐν ἀπάσῃ τῇ γῆ τῆς ἡμετέρας βασι-
Nov. V (= Coll. I tit. 5: gloss.) Graece extat in M et A (in quo est τίτλος Δ); om. in L. — Ἀπὲρ ἡ νεαυὰ οὐκ ἐτέθη ὅλη εἰς τὰ βασιλικά ἀλλὰ παρεσιωπήθη, ὅτι τὰ μὲν ἀνακείνεται ὑπὸ τῆς οὐκ νεαυὰς, τὰ δ' ὁμοίως διακίττεται ὑπ' αὐτῆς. μόνον δὲ τὸ ἐν ταύτῃ πρῶτον κεφάλαιον κατεστρώθη ἐν βί. δ' τῶν βασιλικῶν — ἂ κατ. ἂ' τὸ δὲ δεύτερον ταύτης κερ. μετετέθη ἐν τῇ οὐκ νεαυὰ M (sin. L² in mg., Nomoc.^m 11, 1. 3). — Epit. Theod. 5, Athanas. 1, 13 (inde Coll. const. ecl. 3, 1, 13). Iulian. const. IV. Prooemii pars prior extat Coll. LXXXVII capit. 6. cap. I habent B 4, 1, 1 (inde L in nov. 123 post cap. 33, et Nomoc.^{md} 2, 2) et Coll. LXXXVII capit. 6 (— σωτηρίας 29, 6). Summarium extat in Nomoc. XIV tit. 11, 1.

Illud igitur ante alia dicendum est, ut omni tempore et in omni terra nostra, si quis aedificare ve-

Epilogus. Iam quae in subditorum utilitatem a nobis sancita sunt, eminentia tua cognoscens solitis edictis et hic et per omnes partes imperii manifesta facienda curet, ut etiam qui in provinciis sunt subditi nostri cognoscant, quanta nobis salutis eorum cura fuerit.

V.

DE MONASTERIIS ET MONACHIS ET PRAESULIBUS.

Imp. Iustinianus A. Epiphanio sanctissimo et beatissimo regiae huius urbis archiepiscopo et patriarchae universali.

Praefatio. Vita monachica adeo est honesta, adeo scit deo conciliare hominem eo ingredientem, ut omnem humanam maculam ab eo detergeat purumque eum reddat et rationali naturae parem et meditatione plerumque valentem et humanis curis superiorem. Si quis igitur perfectus monachus futurus est, is et sacrarum litterarum disciplinam et diligentem exercitationem indiget, ut tanta dignus fiat mutatione. Quamobrem nobis quoque visum est quid illis faciendum sit praecipere eosque veros luctatores in ea quae ad deum ducit via reddere. Atque haec nobis est legis praesentis intentio: ut post ea, quae de deo amantissimis episcopis sancita et quae de religiosissimis clericis disposita sunt, ne rem monachicam quidem ordine idoneo destitutam relinquamus.

I. Illud igitur prae ceteris statuendum est, ut omni tempore et in omni terra nostri imperii, si quis

1 ὠφελεία] cautela (i. e. ἀσφαλεία) § 3 προγράμμασιν L || 6 γέγοναν L || dat. τῇ πρὸ εἰς Cal. April. ... || ὑπαιτίεσι Falbio Bilis. τοῦ λαμπροτάτου M (εἰς καλ. April. Ath.; xvii k. Aprilis Iul.^{no}, kal. April. Iul. codd. alii, μηνί Ἀπριλλίῳ Theod.) || 9 inscr. περὶ πολιτειῶν μοναχῶν A περὶ μοναχῶν Theod. § 12 καὶ μακαριωτάτω — πατριάρχῃ] πατριάρχῃ τῆς βασιλίδος πόλεως A || 14 μοναχικός A || 15 τοῦτο M^s Coll. 87 cap. || αὐτὸν A || 16 πάντα μὲν τῶν ἀμαρτημάτων ἀποξέει τὸν σπῖλον A || 17 ἀποφαίνει A || 18 καὶ om. A || 19 καὶ] ὡς A || 20 εἰ om. A || 21 αὐτῶν A || 22 ὅπως τελικαίτης ἀξίως μεταβολῆς γένεται A || 26 ὡς A || 27 θεο-

φιλεσιῶτων A] Θεοφιλῶν M || 31 πᾶσῃ A Nomoc. || βασιλείας] ἔξουσίας A, om. Coll. 87 cap. codd. plerique (§)

1 pro in ras. 4—5 litt. R¹ || 5 fuit R¹V] fuerit R² vulg. || 7 subscr. dedi ex R (et Bamb. II) || (xviii Bamb.) || bilisario ve cō cons.v.celi (sic) R || 14 monachilis RT] monachalis V vulg. || 16 omnem om. V¹ || quidem] quod R¹ || 17 dederet R || 18 natura RV || 20 est] esse R est esse V || 21 eloquiorum om. V¹ || 22 sit] si R¹ || 23 credimus V¹ || explanare (e medium in ras.) V || 30 rubr. Si quis velit edificare monasterium R mg. || 31 nostra V] om. R vulg.

λείας, εἰ ποτέ τις οἰκοδομῆν εὐαγὲς μοναστήριον βού-
 λητο, μὴ πρότερον ἀδειν εἶναι τοῦτο πράττειν, πρὶν
 ἂν τὸν θεοφιλέστατον τῶν τόπων ἐπίσκοπον προσ-
 κησάσται, ὁ δὲ χεῖρας τὸ ἀνατείνειν εἰς οὐρανόν, καὶ
 διὰ τῆς εὐχῆς τὸν τόπον ἀνιερώσει θεῷ, πηξάμενος
 ἐν αὐτῷ τὸ τῆς ἡμετέρας σύμβολον σταυροῦ (φαμέν
 δὲ τὸν προσκυνητὸν καὶ τίμιον ὄντως σταυρόν), οὕτω
 τε ἀρξεται τῆς οἰκοδομίας, καλὸν δὲ τῆς τῶν καὶ
 πρόποτα θεμέλιον ἀποθέμενος. Αὕτη μὲν οὖν ἀρχὴ
 τῆς εὐσεβοῦς τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων ποιήσεως ἔστω. 10

CAPUT II.

Ἐντεῦθεν δὲ ἡμῖν καὶ τὰ περὶ τῶν καθ' ἑαστον
 μοναχῶν σκεπτεῖν, τίνα προσήκει γίνεσθαι τρόπον
 αὐτοῦς, καὶ πότερον ἐλευθέρους μόνον ἢ καὶ οἰκίας
 τυχοῖν, διότι πάντας ὁμοίως ἡ θεία δέχεται χάρις, προ-
 κηρύνουσα σαφῶς, ὡς τότε ἐπὶ τῆ τοῦ θεοῦ λατρεία
 οὐκ ἔστιν ἄρσεν οὐδὲ θῆλυ, οὔτε ἐλευθέρους οὔτε δού-
 λους πάντας γὰρ ἐν Χριστῷ ἐν εἰκότως νομιζέσθαι.
 Θεοσιβόμεν τοίνυν τοῖς θεοῖς ἀκολουθοῦντες καρδίᾳ,
 τοὺς εἰς μονήην βίον παραγγέλλοντας μὴ προχείρους
 εἶησι παρὰ τῶν εὐλαβεστάτων ἡγουμένων τῶν εὐα-
 γῶν μοναστηρίων σχῆμα λαμβάνειν μοναχικόν, ἀλλ'
 ἐπὶ τριετίαν ὅλην, εἴτε ἐλευθέρου τυχόν εἴτε δούλου
 καθεστηκόιεν, προσκαρτερεῖν οὕτω τοῦ μοναχικοῦ σχή-
 ματος ἡξιωμένους, ἀλλὰ κορυφῆ τε καὶ ἐσθίητι τῆ τῶν
 καλονμένων χορηγῶν λαϊκῶν, καὶ μένειν τὰ τοῦ θεοῦ
 διδασκομένους ἁγία· καὶ τοὺς εὐλαβεστάτους αὐτῶν
 ἡγουμένους πανθάνεσθαι τε αὐτῶν, εἴτε ἐλευθέρου
 καθεστηκόιεν εἴτε οἰκίας, καὶ πότεν αὐτοὺς ἐπιθυμία
 τοῦ μονήρους εἰσῆλθε βίον· καὶ μανθάνοντας παρ' αὐ-
 τῶν, ὡς οὐδεμία πονηρὰ πρόφασις εἰς τοῦτο αὐτοὺς
 ἦγχαρ, ἔχειν αὐτοὺς ἐν τοῖς διδασκομένοις ἐπι καὶ
 νοσητομένοις, καὶ διαπειραν λιμβάνειν τῆς αὐτῶν
 καρτερίας τε καὶ σεμνότητος. οὐ γὰρ ῥάδιον βίον
 1 μεταβολῆ μὴ μετὰ συντονίας ψυχῆς γινόμενη. Καὶ
 εἰ μὲν τὸν τριετη βίον ἅπαντα διαμένοντες ἀοίστους
 35 εἰνατοὺς καὶ καρτεριοκωτάτους τοῖς τε ἄλλοις μοναχοῖς
 καὶ τῷ ἡγουμένῳ δεικνύντες, τοῦτους τῆς μοναχικῆς
 ἄξιον στολῆς τε καὶ κορυφῆς, καὶ εἴτε ἐλευθέρου καθε-

nerabile monasterium voluerit, non prius licentiam
 esse hoc agendi, quam deo amabilem locorum epi-
 scopum advocet, at ille manus extendat ad caelum
 et per orationem locum consecret deo, figens in eo
 nostrae salutis signum (dicimus autem adorandam et
 honorandam vere crucem), sicque inchoet aedificium,
 bonum utique quoddam hoc et decens fundamentum
 ponens. Hoc itaque principium pie venerabilium
 monasteriorum fabricae fiat.

Hinc autem nobis etiam de singulis monachis cogi-
 tandum est, quo convenit fieri modo, et utrum liberos
 solum aut etiam forte servos, eo quod omnes simili-
 ter divina suscipit gratia, praedicans palam quia,
 quantum ad dei cultum, non est masculus neque
 femina, neque liber neque servus: omnes enim in
 Christo unam mercedem percipere. Sancimus igitur
 sacras sequentes regulas, eos qui singularem con-
 versationem profitentur, non prompte mox a reve-
 rentissimis praesulibus venerabilium monasteriorum
 habitum percipere monachilem, sed per triennium
 totum (sive liberi forte sive servi sint) tolerare, non-
 dum monachicum habitum promerentes, sed tonsura
 et veste eorum qui laici vocantur uti, et manere divi-
 vana discentes eloquia; et reverentissimos eorum ab-
 bates requirere eos, sive liberi sint sive servi, et
 unde eis desiderium vitae singularis accesserit, et
 discentes ab eis, quia nulla maligna occasio ad hoc
 eos adduxit, habere eos inter eos qui docentur ad-
 huc atque monentur, et experimento percipere eor-
 um tolerantiam et honestatem. Non enim facilis est
 1 vitae mutatio, sed cum animae fit labore. Et
 dum triennio tota vita permanserint, optimos semet
 ipsos et tolerabiles aliis monachis et praesuli de-
 monstrantes, hos monachicum promereri vestem at-
 que tonsuram, et sive liberi sint, sine calumnia per-

cap. II θεοσιβόμεν 18 — ἡξιωμένους 24 habet Coll. LXXXVII capiti. 7 (inde Nomoc. L tit. 33). Summarium
 cap. II extat Nomoc. XIV tit. 11, 3.

venerabile monasterium aedificare voluerit, non prius ei id facere liceat, quam deo carissimum loci
 episcopus advocaverit, isque manibus ad caelum extentis precatione locum deo consecraverit, figens in
 eo salutis nostrae signum (dicimus adorandam et vere honorandam crucem), atque ita pulchro hoc et de-
 cente fundamento iacto aedificium inchoet. Hoc itaque sit principium pie venerabilium monasteriorum
 uedificationis.

II. Hinc autem nobis de singulis etiam monachis considerandum est, quo modo eos fieri deceat,
 et utrum liberos solos an forte etiam servos, quia omnes aequaliter divina suscipit gratia, quae perspicue
 declarat, quod ad dei cultum, non esse masculum neque feminam, neque liberum neque servum: omnes
 enim in Christo unum merito censi. Sancimus igitur sacros canones secuti, ut qui monachicam vitam
 profitentur non temere ilico a religiosissimis praesulibus venerabilium monasteriorum habitum monachicum
 accipiant, sed per integrum triennium, sive liberi forte sive servi sint, perdurent, habitu monachico non-
 dum digni habiti, sed tonsura et veste utantur eorum, qui laici vocantur, et maneant sacras litteras dis-
 centes. Atque religiosissimi eorum praesules interrogent eos, utrum liberi sint an servi, et unde eos vitae
 monachicae desiderium incesserit; et ubi nulli prava occasione eos ad hoc perductos esse ab ipsis didi-
 cerunt, in eorum numero eos habeant, qui erudiuntur adhuc et corriguntur, et perseverantiam atque hone-
 statem eorum experiantur. Neque enim facilis est vitae mutatio nisi quae fit cum animi contentione.
 1 Et si quidem triennem istum victum omnem sustinuerint optimos se atque perseverantissimos et reli-
 quos monachis et praesuli probantes, illi veste monachica et tonsura digni habeantur, et si liberi sint,

1 οἰκοδομῆν τις Α || 3 τῶν) ἐκείνων τῶν Α || ἐπίσκοπον
 τῶν τόπων Α || προσκυλέσται Α, Coll. 87 cap. plur. codd.]
 προσκαλεσάσται MBL Nomoc., Coll. 87 cap. unus || 4 ἀνα-
 τείνουεν L ἀνατείνειν Nomoc. ἀνατείνας Α Coll. 87 cap. ||
 καὶ om. Α, Coll. 87 cap. codd. plerique || 5 ἀνιερώσει Νο-
 moc. 4, Coll. 87 cap. || 7 δὴ Α || οὕτω τε) καὶ οὕτως Α οὐ-
 τως Nomoc. 4 || 8 ἀρξεται L || δὴ) γε Α || 11 τὸν —
 μοναχὸν Α || 12 γίνεσθαι προσήκει Α || 13 πρότερον
 Μ || 15 σαφῶς προκηρύνουσα ὡς γε Α || 16 θῆλυ,
 δούλος τε καὶ ἐλευθέρους πάντες Α || 17 ἐν εἰκότως
 νομιζέσθαι Μ] ἐν ἔσηεν Α (unam mercedem percipere ε)
 19 εἰς τὸν μονήην βίον μέλλοντας παραγίνεσθαι Α ||
 22 ἐλευθέρους τυχοῖν εἴτε δούλους καθεστηκότας Α ||
 24 τῆ om. Α || 25 χηρῖσασθαι Α || 27 τε εἴτε ἐλεῖ-

θεοῖ — καὶ 28 om. Α || 28 αὐτοῖς Α || 29 παρ' αὐ-
 τῶν om. Α || 32 πείραν Α || 33 οὐ γὰρ βίον μεταβολὴν
 ἀνε συντονίας ψυχῆς γνωμένην ἀνεπηρέεστατον (pro
 ἀνεπηρέεστατον) δις σώσασθαι Α || 35 βίον) χρόνον Α ||
 36 τε om. Α || 37 δεικνύντας Α || τοῦτους om. Α
 1 esse licentiam V || hoc] haec R¹ || 3 euocet VT ||
 5 ducimus R¹ || et honorandam om. V, et om. T || 11 rubr.
 de monachis et asisteris R mg. || 20 praesulimus R¹ ||
 monasteri* V¹ || 22 * forte siue (siue forte V²) serui
 sint V; forte sunt serui (sunt sine serui R²) R forte
 sint sine serui vulg. || 26 requirere V || 27 accesserit] ac-
 censi sunt R¹ || 30 monentur R¹ moventur V || 33 tota
 uita R] toto uita V toto ita vulg., toto in hac uita T ||
 permanserit R V¹ || 35 promerere V^a

στήκοιεν, ἀνεπηρέαστους μένειν, εἴτε οἰκέται, μηκέτι πάντεως ἐνολεῖσθαι, μεταβίβητας εἰς τὴν κοινὴν ἀπάντων (φαρῆν δὴ τὴν ἐξ οὐρανοῦ) δεσποτείαν· καὶ ἀναρπαζέσθωσαν εἰς ἐλευθερίαν. εἰ γὰρ ἐν πολλοῖς θέμασι καὶ ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦτο γίνεται καὶ τοιαύτη τις ἐλευθερία δίδεται, πῶς οὐκ ἂν ἰσχύσειεν ἡ θεῖα χάρις τῶν τοιοῦτων αὐτοῦ ἀπολύειν δεσμῶν; Εἰ δὲ εἴσω τῆς τριετίας ἔλθοι τις, καὶ τῶν εἰς ἀσκήσιν παραγγελλόντων ἔλκειν ὡς οἰκέτην βουληθεῖν (τοῦτο ὅπερ ἐναγῶς ἦν ἐν Λυκίας προσήγγειλε Ζώσιμος ὁ θεοφιλέστατος, ἀνὴρ περιβήτος ἐν ἀσκήσει, καὶ σύνεγγυς μὲν εἰς εἰκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν ἐνιαυτὸν τῆς ἡλικίας παραγεγόμενος, ἀκμάθει δὲ ταῖς τε τῆς ψυχῆς ἀρεταῖς ταῖς τε τοῦ σώματος ἐνεργείαις, τοσαύτη τις αὐτῷ τοῦ θεοῦ χάρις ἐπανθεῖ), εἰ τις τοῖνυν, καθάπερ εἰπόντες ἔφθηνεν, εἴσω τῆς τριετίας ἔλθοι τινα πρὸς δουλείαν ἔλκων τῶν βουλομένων καὶ προσκαρτεροῦντων ἐφ' ᾧ γενέσθαι μοναχοῦ, λέγοι τε, ὡς ὑφέλιτό τινα πράγματα καὶ διὰ τοῦτο εἰσέδραμε πρὸς τὸ μοναστήριον θεσπιζόμεν αὐτὸν μὴ προγεῖρας τοῦτο πράττειν, ἀλλὰ πρῶτον ἀποδεικνύειν ταῖς ἀληθείαις, ὡς καὶ δοῦλός ἐστι καὶ ἐπὶ κλοπῇ τυχὸν ἢ ἐπὶ βίῳ πονηρῷ καὶ πταισμάσι χαλεποῖς ἀποδράσει μὲν διὰ τὸ οἰκίον πταίσμα, εἰς δὲ τὸ μοναστήριον ἔλθοι. καὶ εἰ μὲν ἀληθεῶν ἀποδειχθεῖ, καὶ φανεῖται διὰ τοιαύτην αἰτίαν μοναχικὴν ὑποδύμενος ἀσκήσιν, ἢ καὶ δι' αἰσχροῦτητα βίον τυχὸν ἀποδράσι καὶ οὐ ταῖς ἀληθείαις ἀσκήσεως ἔρῳν, τοῦτον ἀποδίδουσι τῷ κεκτρίμενῳ μεθ' ᾧ ὡν ὡς εἰδὸς ὑφέλιτο, εἶγε καὶ τὰντα κατὰ τὸ μοναστήριον εἶεν, τὸν δὲ ἀποδειχθέντα δεσπότην τὴν καλομένην αὐτῷ δίδουσι πίστιν, ὡς οὐδὲν αὐτὸν δράσει κακόν, παραλαμβάνειν τε καὶ ἄγειν οἶκοι. Εἰ δὲ ὁ μὲν γάσκων ἐναντὸν εἶναι δεσπότην οὐδὲν ἐλέγχοι τοιοῦτο, φαίνουτο δὲ ὁ τὰ τοιαῦτα ἐγκαλοῦμενος καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀσκήσεως σεμνός τε καὶ ἐπεικὴς, καὶ ἴσως καὶ μαρτυροῖτο, ὡς καὶ παρὰ τῷ κεκτρίμενῳ καθ' ἑστῶς κόσμῳς τε ἢ καὶ σεμνότητος ἑραστής, κἄν μῆτις τυχὸι πεπερασμένος ὁ τῆς τριετίας χρόνος, ἀλλ' οὐν καὶ οὕτω μενέτω κατὰ τὸ σεβασμιώτατον μονα-

manere, sive servi, penitus non inquietari, migrantes ad commune omnium (dicimus autem caeleste) dominium; et arripantur in libertatem. Nam si in multis casibus etiam ex lege hoc fit et talis quaedam libertas datur, quomodo non praevaleret divina gratia talibus eos absolvere vinculis? Si vero intra triennium venerit quispiam et aliquem horum, qui conversationem professi sunt, trahere tamquam servum voluerit (hoc quod nuper nobis ex Lycia Zosimus nuntiavit Zosimus deo amabilis, vir famosissimus in conversatione et prope vicesimum et centesimum aetatis agens annum, pollens autem et animi virtutibus et corporis operationibus: tanta quaedam in eo gratia dei floret) — si quis igitur, sicut praediximus, intra triennium veniat aliquem in servitutum trahens volentem et perdurantem, ut fierent monachi, et dicat, quia arripuit quasdam res, et propterea recurrit ad monasterium: sancimus, eum non prompte agere, sed primo probare pro veritate, quia et servus est et pro furto forsans aut pro vita maligna aut vitii pessimis fugerit quidem, propter suum vitium ad monasterium autem venerit. Et si quidem verax ostenditur, et apparuerit propter huiusmodi causam monachicam simulans conversationem aut propter turpitudinem vitia forte defugiens et non pro veritate sanctimonii habitum concupiscens, hunc reddi domino cum quibus forsans arripuit, si tamen haec etiam in monasterio fuerint; eum vero, qui dominus adprobatur, dare ei iusiurandum, quia nihil mali ei faciet, et 2 suscipere atque reducere domi. Si vero is quidem, qui dicit se esse dominum, nihil tale probaverit, appareat (autem) is, qui in talibus accusatur, ex ipsa conversatione honestus ac mitis, et forte testimonium habeat aliorum, quia etiam apud dominum consistens disciplinatus fuit et honestatis amator, vel si nondum forte completum est triennium tempus, attamen etiam sic maneat in venerabile

§ 1, 7 (Εἰ δὲ τις κτλ.) — § 3 passim circumcisa habet Coll. LXXXVII capit. 8 (inde Nomoc. L tit. 33).

nullis iniuriis obnoxii maneat, si servi, nullo amplius modo vexentur, qui quidem ad commune omnium (caeleste dicimus) dominium transierint; ac vindicentur in libertatem. Nam si in multis casibus vel per legem hoc fit et eiusmodi libertas datur, quin divina gratia talibus eos vinculis liberare valeat? Quodsi quis intra triennium veniat et aliquem ex illis, qui exercitationem monachicam profitentur, ut servum abducere velit (id quod nuper nobis ex Lycia Zosimus nuntiavit deo carissimus, vir in exercitatione celebratus flosque: tanta in eo dei gratia eminent): si quis igitur, uti iam diximus, intra triennium veniat, aliquem ex illis, qui se monachos fieri cupiunt in eoque perseverant, in servitutum vindicaturus, eumque res quasdam surripuisse et propterea in monasterium incurrisse affirmet: ne protnus id faciat sancimus, sed prius ostendat eum revera et servum esse et furti forte vel improbae vitae vel gravium delictorum reum propter ipsum delictum suum aufugisse et in monasterium venisse. Et si quidem verax dixerit probetur, atque tali de causa ille exercitationem monachicam suscepisse deprehendatur vel adeo propter vitae turpitudinem forte fugitivus factus nec revera exercitationis amans, domino reddatur cum rebus quas nimirum surripuit, si modo illae quoque in monasterio sint; is vero, qui dominus probatus est, det illi fidem quae dicitur, se nullam ei iniuriam facturum esse, eumque recipiat et domum ducat. Si vero is, qui se dominum esse dicit, nihil tale probaverit, ille autem, qui in talia crimina vocatur, et ex ipsa exercitatione monachica honestus et probus appareat et forte testimonium quoque habeat se, cum apud dominum esset, modestum atque honestatis amantem fuisse, licet triennii tempus nondum completum sit,

3 δὴ] autem ε || καὶ] ἀλλ' Α || 5 καὶ prius om. Α || γίνεται] πέφυκε γίνεσθαι Α || τις ἐλευθερία δίδεται] ἐλευθερία τισὶν εἴωθε γίνεσθαι Α || 7 τοιοῦτων] ἐκ δουλείας Α || 5 παραγεγόμετων ἔλκειν τις οἰς Α || 9 τοῦτον Α || 13 τε om. Α || 14 ταῖς τε] καὶ ταῖς Α || 18 μοναχῶ Α] μοναχοῦ Α || ὑφέλιτο Α || 19 εἰσέδραμεν εἰς Coll. 87 cap. || 20 τοῦτο] om. ε || 22 τυχῆιν Μ^a || ἐπὶ om. Α || 23 ἀποδράσει Μ || ἀποδράς εἰς τὸ μοναστήριον ἦλθεν omittis mediis Α || 25 αἰτίαν ὁ μον. Α || 26 ἢ καὶ] ἀν ἤτοι? || 27 ἀσκήσεως ἔρῳν] sanctimonii habitum concupiscens ε || 31 δίδουσι αὐτῷ τὴν καλομένην πίστιν, ὡς οὐδὲν εἰς αὐτὸν δράσει Α || 33 ἐναντὸν] μένειν τε καὶ Α || 35 τῆς om. Α || 36 καὶ post ἴσως om. Α || μαρτυροῖτο] testimonium habeat aliorum ε || 37 σεμνότητος] θεοσεβείας Α || κἄν] κἄνγς Α || 38 τυχὸι Μ^a Coll. 87 cap.] τυχὴ vulg. || πεπερασμένος Α || ὁ ante χρόνος coll. Α

2 commune — caeleste RV²] communem — caelestem V¹ vulg. || dominum T² vulg. || 3 abripiantur T || 6 bi-triennium R^a || 7 conversionem R || 9 nuntiavit ex licia V || 13 tanta quaedam] quis tanta quaedam V¹ quia tanta quidem V² || 14 venerit T || 15 servitute RV¹T || 16 fietur V || quia] quoniam RV || arripuit RVT] abripuit vulg. || 18 eum] enim V || agere om. R¹ || 19 et servus RV] et om. vulg. || 22 ostendatur vulg. || 24 simulans T² vulg.] simulatus VR²T¹ simulator R¹ || turpitudine R¹ || 25 forte om. V¹ || defugiens V diffugiens R vulg. || sanctimoniae vulg. || 27 arripuit RV] abripuit vulg. || 29 ei mali T, ei om. V || et om. V || 32 appareat] et appareat vulgo; autem addidi ex Gr. || 33 honestus V¹ || 34 *quia] qui RVT quod vulg. || 35 honestatus V^a || 36 amor R¹ || uel si VT] uel R etsi vulg. || 37 aut tamen V

στήριον, τῆς τῶν ἐλκόντων ἀπηλλαγμένος θρασύτης. Τού τριετοῦς δὲ ἀπᾶς διεληθόντος χρόνου ἐγκριθεὶς ὡς τῆς μοναχικῆς ἀξίας καθεστῆκος σεμνότητος, μενετω κατὰ τὸ μοναστήριον. οὐκ ἔτι γὰρ δίδωμεν ὕδειαν οὐδενὶ παντελῶς πολυπραγμονεῖν τῶν κατ' αὐτόν, ἀλλ' εἴτε οἰκέτης εἴτε ἐλευθέρου εἶη, μένειν αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἀσκήσεως βουλόμεθα. καὶ γὰρ κἂν εἴ τι πταίσμα κατὰ τὸν ἑυπροσθεν αὐτῷ τυχόν πέπρακται βίον (ἢ γὰρ ἀνθρώπου φρίσας ὀλισθηρὰ πῶς ἐστὶ πρὸς τὰ πλημμελήματα), ἀλλ' οὐκ ἀρκεῖ πρὸς μετρίαν κάθα- 10 ρισιν τῶν ἡμαρτημένων καὶ πρὸς ἀρετῆς ἐπίδοσιν ἢ τοῦ τριετοῦς χρόνου μαρτυρία. Τῶν μόντοι κλαπέτων καὶ οὕτω, παρ' οἷς ἂν εὐρεθῆεν, πάντως ἀπο- 3 διδομένων τῷ πάλει δεσπότῃ. Εἰ μόντοι τὴν τῆς δουλείας ἀνίγκην ἐκφυγῶν πειραθεῖ τὸ μὲν μοναστήριον ἀπολιπεῖν, ἕτερον δὲ βίον μετудиώκειν σῆμα, παρορσίαν δίδωμεν τῷ κεκτιμένῳ καὶ ἔλκειν αὐτὸν καὶ ἀποδεικνύει τὴν τύχην εἰς οἰκέτας ἔχειν. οὐ γὰρ ἂν ὕβρισθῆι τοσοῦτον εἰς ἀληθῆ δουλείαν ἐλκόμενος, ὅσον αὐτὸς ἐξύβρισε τὴν τοῦ θεοῦ λατρείαν ἀποφυ- 20 γῶν. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς τύχης τῶν εἰς μονα- χούς παραγγέλλειν βουλομένων δεσπίζομεν.

monasterium, trahentium asperitate liberatus. Trienni vero semel expleto tempore, iudicatus quia monachica dignus est honestate, maneat in monasterio. Nequaquam enim damus licentiam ulli penitus perscrutari quae eius sunt, sed sive servus sive liber sit, manere eum in conversatione volumus. Nam etsi vitium in priori ab eo forte gestum est vita (humana enim natura quodammodo labitur ad delicta), at- tamen sufficit ad mediocrem purgationem peccatorum et ad virtutis incrementum triennalis temporis testimonium. Ea vero, quae rapta sunt, etiamsi apud quoscumque inveniuntur, modis omnibus reddantur prisco domino.

3 Si vero servitii necessitate effugiens temptaverit monasterium quidem relinquere, aliam autem vitae sectari figuram, licentiam damus domino et trahere eum et probanti fortunam inter servos habere. Non enim iniuriam patietur tantum ad verum servitium tractus, quantum ipse iniuriatus est dei culturam refugiens. Et haec quidem de fortuna horum, qui inter monachos profiteri volunt, sancimus.

CAPUT III.

(Γ) Σκεπτικόν δέ, ὅπως αὐτοὺς οἰκοῦντας καὶ δια- ταιμένους μοναχικῆς φιλοσοφίας ἀγωνιστάς ἀξίους ἀπο- δεῖξωμεν. Βουλόμεθα γὰρ μηδὲ ἐν μοναστήριον τῶν 25 ἐπὶ τῆς ὑπῆκοον καθεστῶς, εἴτε πλείονων ἀνθρώπων ἔστιν εἴτε ἐλαττόνων, τοὺς ἐν αὐτῷ μοναχούς κεχωρισ- μένους ἀπ' ἀλλήλων ἔχειν καὶ ἰδίους οἰκίμας χρω- μένους, ἀλλὰ κοινῇ μὲν αὐτοὺς ἐστίασθαι δεσπίζομεν, καθεῖδειν δὲ ἅπαντας ἐν κοινῷ, ἐκάστου μὲν ἐπὶ τι- 30 νος ἰδιαζούσης χαμεύνης κειμένου, ἐν οἴκῳ δὲ ἐνὶ κατα- κλινομένους· ἢ εἴτερ οὐκ ἰσχυρὸς πρὸς τὸ πλῆθος τῶν μοναχῶν οἶκος εἴς, ἐν δύο τυχόν ἢ καὶ πλείοσιν, οὐ μὴν ἰδία καὶ καθ' ἑαυτοὺς, ἀλλ' ἐν κοινῷ ὥστε μάρ- τυρας τῆς ἀλλήλων γίνεσθαι κοσμιότητός τε καὶ σω- 35 θεοσύνης, καὶ μηδὲ τὸν ὕπνον αὐτὸν ῥάθυμον ἔχειν, ἀλλὰ μελετῶντα τὴν εὐκοσμίαν διὰ τὴν τῶν θουομένων ἐπιτήρησιν. πλὴν εἰ μὴ τινας αὐτῶν τὸν ἐν θεωρίᾳ

Cogitandum vero, quomodo ipsos habitantes et de- gentes monachicae philosophiae certatores dignos ostendamus. Volumus enim nullum monasterium sub ditione nostra constitutum sive plurimorum hominum est sive paucorum, monachos, qui ibi sunt, divisos ab alterutris esse et propriis habitationibus uti, sed communiter quidem eos comedere sancimus, dormire vero omnes in communi, unoquoque quidem in quadam propria stratura iacente, in domo vero una collocatos, aut si forte non sufficit ad multitudinem monachorum domus una, in duas forsitan aut plures, non tamen seorsum et apud semetipsos, sed in communi testes alterutri sint honestatis et casti- tatis, et neque ipsum somnum desidiosum habeant, sed meditantem bonum ornatum propter increpationem respicientium. Nisi tamen quidam eorum in con-

cap. III summarium extat Nomoc. XIV tit. 9, 32.

tamen vel sic maneat in venerabili monasterio ab eorum audacia, qui eum vindicare volunt, liberatus. Trienni vero tempore semel elapso monachica sanctitate dignus iudicatus in monasterio maneat. Neque enim iam cuiquam omnino polestatem damus curiose ea persequendi, quae ad ipsum pertinent: sed sive servus sive liber sit, eum in monachica exercitatione manere volumus. Nam etiamsi quod delictum in vita ante acta ab eo forte commissum sit (humana enim natura fere proclivis est ad delicta), at sufficit ad modicam peccatorum purgationem et ad virtutis incrementum triennis temporis testimonium: ita tamen ut quae furto 3 ablata sunt sic quoque, apud quoscumque reperiantur, utique veteri domino restituantur. Quodsi is, qui servitium necessitate effugit, monasterium relinquere atque aliud vitae genus sectari conetur, domino licentiam damus et abducendi eum et conditione eius demonstrata inter servos habendi. Neque enim tanta iniuria afficietur in veram servitutem redactus quantam ipse fecit dei servitium deserens. Atque haec quidem de conditione eorum, qui se monachos profiteri volunt, sancimus.

III. Videndum vero est, quomodo eos in habitatione et victu monachica philosophia dignos luctatores reddamus. Volumus enim, nullum monasterium sub ditione nostra constitutum, sive plurium hominum est sive pauciorum, monachos qui ibi sunt inter se separatos habere et propriis domibus utentes: verum sancimus, ut communiter cenent et in communi loco omnes dormiant, singulis quidem in suo quoque proprio lecto cubantibus, in domo autem una collocatis, aut si quidem una domus ad multitudinem monachorum capiendam non sufficit, in duabus forte vel etiam pluribus, neque vero seorsum et soli, sed in communi: ut inter se testes sint honestatis et castitatis ac ne somnum quidem ipsum socordem, sed verecundiae deditum habeant ob eorum qui spectaturi sint offensam. Praeterquam si qui ex iis, quippe qui in

2 ὡς om. A || 3 καθεστῆκός A || 5 αὐτῶν A || 6 εἴτε — εἴτε) εἴτε καὶ — εἴτε καὶ A || 7 καὶ γὰρ et εἰ om. A || 8 τυχόν post πταίσμα coll. A || ἢ) εἰ A || 9 πρὸς om. A || 13 ἐρηθεῖεν, πάντως καθ' οἰονδήποτε χρόνον καὶ σῆμα ἀποδοῖ. A || 14 sq. εἰ μόντοι et τῆς δουλείας om., εἰ post ἐκφυγῶν add. A || 15 τὸ μοναστήριον μὲν A || 17 καὶ ἔλκειν M5) καθέλκειν A || 18 καὶ ante εἰς coll. Coll. 87 cap. || τὴν τύχην ἀποδεικνύει εἰς οἰκέτην κατέχειν A || 22 παραγενέσθαι A || 23 αὐτοῦ) τοῦ A || 24 ἀποδείξω M || 25 μηδενὸς μοναχῶν ἐπὶ τῆς ὑπῆκοον ἡμῶν καθεστῶτος πλείονων ἀνθρώπων ἢ ἐλαττόνων μοναχῶν A (ἡμῶν s quoque habuisse videtur) || 28 ἔχειν M) εἶναι A5 || καὶ διαοικήσιν ἰδίους χροῦσθαι A || 29 δεσπίζομεν — 32 εἴτε) καὶ ὁμοῦ πάντας καθεῖδειν ἐπὶ

τινος δὲ στραμῆς ἐκάστῳ ἰδιαζούσης κειμένου οἴκῳ ἐπὶ περιεχομένων τῶν κινιδίων ἀπάντων· εἰ δὲ A || 32 ἄρκει A5 || 34 ἰδία) ἰδιαζόντος A || καθενδέτωσαν post κοινῷ add. A || 35 γενέσθαι A || 36 αὐτοῖς A || 38 πλὴν εἰ A5) πολλῶν εἰ M

1 trienni R) triennii V vulg. || 2 monachicam R¹ || 4 ulli) illi R nulli V || praescrutari RV || 8 attrū R || 9 meliorem R¹ || p.ogationem V¹ || 10 triennialis V || 11 etiam sic V || 14 rubr. Si monasterium reliquerit R mg. || 14 temptauerit V || 20 fugiens V || 23 rubr. de vita monachorum R mg. || degens R || 25 nullum om. V¹ || 28 diversos T || habitationis R^o || 29 comedere RV¹ T || 31 proprii V¹ || iacentem R¹ || 35 leg. (ut) testes? || alterutri RV¹) alterutro V¹, alterutris vulg. || sunt R¹ || 35 contemplatione et) contemplationis R

τε καὶ τελειότητι διαζῶντες βίον ἰδιάζον ἔχουεν οἰκη-
 μάτιον, οὗς δὴ καλεῖν ἀναχωρητὰς τε καὶ ἡσυχαστὰς
 εἰσάθασιν, ὡς τῆς κοινότητος ἐπὶ τὸ κρείττον ἐξηρη-
 μένους. ἐπειτογε τοὺς ἄλλους, ὅσοις εἰς πλήθος ἡ
 ἀσκησις ἐστίν, ἐν τοῖς καλουμένοις κοινοβίοις εἶναι
 βουλόμεθα. οὕτως γὰρ ὁ ἕξῃλος αὐτοῖς εἰς ἀρετὴν ἐπι-
 δώσει, καὶ μάλιστα τοῖς νεώτεροις, εἶγε μετὰ τῶν πρε-
 σβυτέρων τάττουτο. γενήσεται γὰρ ἡ τῶν παλαιότε-
 ρων πολιτεία τῆς νεότητος ἀκριβῆς παιδαγωγία, οὕτω
 τε ἔστωσαν ἐν τοῖς κοινοβίοις τῶ σφῶν αὐτῶν ἡγε-
 μόνι πειθόμενοι, καὶ τὴν παραδεδομένην αὐτοῖς ἀσκη-
 σιν ἀμέμπτως τηροῦντες.

templatione et perfectione degentes vitam remotam
 habeant in hospitio, quos vocare anachoritas (id est
 ascedentes) et hesychastas (id est quiescentes) con-
 sueverunt, tamquam a communione ad meliora ex-
 ceptos: alioquin alios, quibuscumque inter multitu-
 dinem conversatio est, in his, quae vocantur coenobia
 (id est in communi vita) esse volumus. Sic enim
 zelus eis ad virtutem crescit, et maxime iuvenibus,
 si cum senioribus constituantur: fiet enim seniorum
 conversatio iuventutis educatio perfecta; et sic sint
 in coenobiis suo proprio abbati oboedientes, et tradi-
 tam sibi conversationem inculpabiliter observantes.

CAPUT IV.

Ⲙ Ⲉἰ δὲ τις ἡπαξ ἐαντὸν καθιερώσας καὶ τοῦ σχή-
 ματος τυχὼν εἴτα ἀναχωρήσει τοῦ μοναστηρίου βουλή-
 15 θείῃ καὶ ἰδιωτικῇ τυχὼν ἐξέρχεται βίον, αὐτὸς μὲν ἴστω,
 ποιῶν ὑπὲρ τοῦτου ὄψει τὸ θεῶν τὴν ἀπολογίαν, τὰ
 πράγματα μόνου, ὅποσα ἂν ἔχοι, ἡνίκα εἰς τὸ μονα-
 στηρίον εἰσῆι, ταῦτα τῆς δεσποτείας ἔσται τοῦ μονα-
 στηρίου, καὶ οὐδ' ὅτιονν παρατελῶς ἐξάξει.

Si quis autem semel forte dicatur schemateque
 potitus deinde a monasterio discedere voluerit et
 15 privatam fortassis elegere vitam, ipse quidem sciat,
 quam pro hoc dabit deo satisfactionem; res autem
 quascumque habuit, dum in monasterium intrabat,
 eas domini esse monasterii, et nihil penitus eiciat.

CAPUT V.

Ⲙ Ⲙεῖνὸν δὲ προσδιορίζομεν, ὥστε τὸν εἰς μονα-
 20 στηρίον εἰσεῖναι βουλόμενον, πρὶν εἰς τὸ μοναστήριον
 εἰσελθεῖν, ἄδειαν ἔχειν τοῖς ἐαυτοῦ χρῆσθαι καθ' ὅν
 βούλεται τρόπον. εἰσελθόντι γὰρ συνακολουθήσει πάν-
 τως τὰ πράγματα, κἂν εἰ μὴ ὁρῶς εἰσάγειν ταῦτα
 φήσῃ, καὶ οὐκ ἔσται κύριος αὐτῶν οὐκ ἐτι κατ' οὐ-
 25 δένα τρόπον. εἰ δὲ γε παῖδας ἔχοι, εἰ μὲν ἔτυχεν
 ἰδίῃ πράγματι τινα δωρησάμενος αὐτοῖς, ἢ κατὰ προ-
 γραμμίαν δωρεῶν ἢ κατὰ προικὸς πρόσφασιν ἐπιδοῦς,
 καὶ ποιῆι ταῦτα τὸ τέταρτον τῶν ἐξ ἀδιαθέτου τῆς
 αὐτοῦ περιουσίας, μηδεμίαν ἐπὶ τοῖς λοιποῖς πράγμα-
 30 σιν ἐχέτωσαν μετονομασῆναι οἱ παῖδες. εἰ δὲ ἢ οὐδὲν
 αὐτοῖς δωρήσεται ἢ ἔλαττον τὸ τέταρτον, καὶ μετὰ
 τὸ παραγγεῖλαι τὸν ἀποτιμιζόμενον εἰς μοναχὸς οὐ-
 δὲν ἦενον τὸ τέταρτον ὀφειλέσθω τοῖς παισὶν ἢ εἰς
 ἀραλήρωσιν, εἶγε ἔτυχον ἤδη τι λαβόντες, ἢ καὶ ἐφ'
 35 ὃ τὸ πῦν αὐτοῖς δοθῆναι. εἰ δὲ γαρμῆτην ἔχων εἴτα
 αὐτῆν ἀπολιπὼν εἰς μοναστήριον εἰσίοι, ἢ τε προῖξ

Illud quoque decernimus, qui in monasterium in-
 troire voluerit, antequam in monasterium ingrediatur,
 licentiam habere suis uti quo voluerit modo. Ingre-
 dientem namque simul secuntur omnino res, licet
 non expressim quia introduxit eas dixerit, et non
 erit dominus earum ulterius ullo modo. Si vero filios
 habuerit, si quidem contigit iam eum res aliquas
 donasse eis, aut per antenuptialem donationem aut
 per dotis occasionem obtulisse, et faciunt haec quar-
 20 tam ab intestato eius substantiae, nullam in reliquis
 rebus habeant participium filii; siu autem aut nihil
 eis donaverit aut minus quarta, et postquam abren-
 untians conversatus fuerit inter monachos nihilo-
 minus quarta debeatur filiis aut ad supplementum,
 si contigit eos iam aliquid accepisse, aut etiam qua-
 30 tenus totum eis detur. Si autem uxorem habens,
 deinde eam relinquens in monasterium ingrediatur,

cap. IV in brevius contractum extat Coll. LXXXVII caput. 9 (inde Nomoc. L tit. 34).
 cap. V paucis immutatis habet Coll. LXXXVII caput. 10 (inde Nomoc. L tit. 34). Summarium habent Prochiron
 24, 2, Eranagoge 9, 9 ex Theod.; Nomoc. XIV tit. 11, 1.

contemplatione et perfectione vitam agant, propriam casulam habeant, quos quidem anachoretas et
 hesychastas vocare solent, tamquam a communi vita ad meliora exceptos. At enim reliquos, quibuscum-
 que inter multitudinem exercitatio est, in coenobiis quae vocantur esse volumus. Sic enim aemulatio eo-
 rum ad virtutem incrementum capiet, et maxime iuvenum, si cum senioribus consociantur: fiet enim senio-
 rum ratio vitae iuventutis accurata educatio; sinque ita in coenobiis praesuli suo dicto audientes et
 traditam ipsis exercitationem incorrupte servant.

IV. Si quis autem, postquam semel se sacravit, habituque potitus est, deinde ex monasterio dis-
 cedere et privatam forte vitam sectari voluerit, ipse quidem sciat, qualem rationem hac de re deo sit
 redditurus; res vero quascumque habuit, cum monasterium ingressus est, eae in dominio monasterii erunt,
 nec quicquam omnino auferet.

V. Illud quoque praeterea decernimus, ut qui monasterium vult ingredi, ante quam monasterium
 intraverit, potestatem habeat rebus suis eo quo velit modo utendi. Ingressum enim omnino res una se-
 quentur, etiamsi se eas inferre non expresse dixerit, neque ullo modo earum dominus amplius erit.
 Si vero liberos habeat, si quidem eas iam quasdam res forte donaverit sive in donationem propter nuptias
 sive in dotem eaque quartam bonorum eius ab intestato efficiant, nullam in reliquis rebus liberi partem
 habeant. Quodsi vel nihil vel minus quarta illis donaverit, etiam postquam is qui renuntiat se mo-
 nachum professus fuerit, nihilominus quarta liberis debeatur, sive in supplementum, si quid forte iam
 acceperint, sive etiam ut totum eis detur. Si vero uxorem habeat eaque relicta monasterium ingrediatur, et

2 δὴ M] δεῖ A || τε om. A || 5 ἀξῆσις A || 6 οὕτως
 Aε] οὕτος M || 13 ἐαντὸν καθιερώσας] forte (i. e. τυ-
 χῶν) dicatus ε || 14 εἴτα om. A || 17 μόνου om. A || ἂν
 ἔχοι] εἶχεν A || 18 ταῦτα om. A || τῆς μονῆς A || 19 παν-
 τελῶς ἐκείθεν ἐξάξει A || 21 εἰς τὸ μοναστ. om. A ||
 24 τὰ αὐτοῦ καὶ τὰ A || εἰ om. A || εἰσάγειν] ὡς εἰ-
 ἰγοι A (ε) || 25 κύριος] om. M, κυρίως s. v. M ||
 27 πράγματα ἠδη τινὰ χαρισάμενος ἢ κατὰ A || 31 ἢ
 om. A || 32 δωρήσεται A || 33 παραγγεῖλαι M] συν-
 αρθρωθῆναι A || 34 τοῦ τέταρτον A || ἢ om. A ||
 35 εἶγε τι λαβόντες ἠδη ἔτυχον A || 36 εἴτα αὐτῆν om. A

1 perfectionem digentes R¹ || 2 anachoritas R || 3 he-
 syeastas V hescastas R || 6 conversatio est] conversatio
 R || 7 in om. vulg. || id est communia vitae Osenbrüggen ||
 13 semeanque suppl. V² in spat. vac. || 14 positus V¹ ||
 20 discernimus V || 22 quo] qui R¹ || 23 sequentur vulg. ||
 24 quia V¹ qui RV² vulg. || introduxerit V vulg. || eis
 R¹ || eas dixerit om. V¹ || 25 erat V¹ || 26 contingit V¹T ||
 29 reliquis R || 30 aut nihil RV] nihil vulg. || 31 do-
 nauerit eis V¹ || quarta a quarta V¹ || et] om. vulg. ||
 32 conversationi fuerit V¹ || 34 aliquid iam R || 36 eam
 reliquens R reliquens eam V

τῆ γυναικὶ φυλάττεισθαι καὶ τὸ ἀπὸ τελευτῆς σύμφωνον (τοῦτο ὅπερ καὶ ἐν ἑτέρᾳ ἡμῶν νενομοθέτηται διατάξει) πάντων τῶν ἐπὶ μοναχοῖς περὶ τοῦτον ὀρθέντων καὶ ἐπὶ γυναικῶν εἰς μοναστήριον εἰσιόντων κρατούτων.

5

et dos mulieri servetur et ex morte pactum, quod in alia nostra sanximus constitutione; omnibus, quae super monachis de his dicta sunt, et in mulieribus in monasterio ingredientibus valituris.

CAPUT VI.

(Ξ) Εἰ δὲ ἀπολιπὼν τὸ μοναστήριον εἰς τινα ἔλθοι στρατείαν ἢ ἕτερον βίον σχῆμα, τῆς οὐσίας αὐτοῦ καὶ οὕτως εἰς τὸ μοναστήριον κατὰ τὸ ἔμπροσθεν ἡμῶν ἐρημένον ἀπομενούσης, αὐτὸς ἐν τοῖς ταξείαις τοῦ λαμπροτάτου τῆς ἐπαρχίας ἀρχόντος τετάξεται, καὶ τοῦτον ἔξει τῆς μεταβολῆς τὸν καρπὸν, καὶ ὃ γε τὴν θεῖαν λειτουργίαν ὑπεριδῶν δικαστηρίον χθαμαλοῦ προσκαρτερεῖται δουλείᾳ.

10

CAPUT VII.

Ζ Εἰ δὲ ἀπολιπὼν τὸ μοναστήριον, καθ' ὅπερ τὴν ἀσκήσιν εἶχεν, εἰς ἕτερον μεταβαίνει μοναστήριον, καὶ οὕτω μὲν ἢ αὐτοῦ περιουσία μενέτω τε καὶ ἐκδικεῖσθαι ὑπὸ τοῦ προτέρου μοναστηρίου, ἐνθα ἀποταξάμενος ταύτην κατέλιπε. Προσῆκον δὲ ἐστὶ, τοὺς εὐλαβεστάτους ἡγουμένους μὴ εἰσδέχεσθαι τὸν τοῦτο πράττοντα. ἀλλήτης γὰρ ὁ τοιοῦτος βίος, καὶ μοναχικῆς καρτερίας οὐδ' ὄλωσ ἔγγις, οὐδὲ σταθερῶς καὶ μονίμου ψυχῆς, ἀλλὰ περιφερομένης τε καὶ ἄλλοτε ἄλλα ζητούσης ἀποδείξειν ἔχων. Ὡστε καὶ τοῦτο κωλύουσιν οἱ θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι, καὶ οἱ γε ἀρχιμανδρίται καλούμενοι, τὴν μοναχικὴν σεμνότητα κατὰ τοὺς θεῖους κανόνας φυλάττοντες.

20

25

Si vero relinquens monasterium, in quo conversationem habuit, ad aliud transeat monasterium, etiam sic quidem eius substantia maneat et vindicetur a priori monasterio, ubi abrenuntians hanc reliquit. Competens autem est reverentissimos abbates non suscipere eum, qui hoc egit. Erronea namque talis est vita monachica, nullatenus tolerantiae proxima, neque constantis et persistentis animae, sed indicium habens circumlatae et aliunde alia requirentis. Quapropter etiam hoc prohibeant deo amabiles episcopi et archimandritae nuncupati, monachicam honestatem secundum sacras regulas conservantes.

CAPUT VIII.

(Η) Εἰ δὲ τις τῶν μοναχικῆν ἐπαγγελλομένων ἀσκήσιν ἀξιώθει κληρικῶν χειροτονίας, μενέτω καὶ οὕτω καθάραν φυλάτταν τὴν ἀσκήσιν, ὡς εἶγε τῆ τοῦ γενέσθαι κληρικὸς ἀποχρησάτο παροῦσῃ, καὶ πρὸς γάμον ἐλθεῖν θαρρήσειεν, δηλαδὴ τοιοῦτον βαθμῶν καθεστῶς ἐν κληρικοῖς, ὃς αὐτῷ γαμῆν ἐπίησι (λέγομεν δὲ ψαλτῶν τε καὶ ἀναγνωστῶν· τοῖς γὰρ ἄλλοις ἅπασιν τὸν γάμον παντελῶς κατὰ τοὺς θεῖους κανόνας ἀπαγορευόμενον, ἢ παλλακὴν ἔχειν ἢ ἀσελγείαις ἐκδούναί τὸν βίον), ἐκβαλλέσθαι παντοίας τοῦ κλήρου, οἷα τὴν προτέραν ἀσκήσιν καὶ τὸν μονήρη καταισχύνων βίον,

30

35

Si quis autem monachicam profitentium conversationem meruerit clerici ordinationem, maneat etiam sic puram servans conversationem. Quodsi facti clerici abutatur fiducia et ad nuptias venire praesumat, quippe tali gradu constitutus inter clericos, qui ei uxorem ducere permittat (dicimus autem cantorum aut lectorum: aliis enim omnibus nuptias secundum sacras regulas penitus interdiximus, aut concubinas habere aut luxuriis tradere vitam), excludatur modis omnibus a clero, tamquam priorem conversationem

cap. VI. VII summaria extant Coll. LXXXVII capit. 10; Nomoc. XIV tit. 11, 1.

cap. VIII summaria extant Coll. LXXXVII capit. 11; Nomoc. XIV tit. 9, 29.

dos et pactum in casum mortis factum mulieri servetur, id quod etiam in alia constitutione nostra sancitum est. Omnia autem quae de monachis hac in re dicta sunt, etiam de mulieribus monasterium ingredientibus valeant.

VI. Si vero relicto monasterio ad militiam aliquam vel aliud vitae genus se contulerit, bonis eius etiam sic in monasterio, prout ante a nobis dictum est, manentibus ipse in cohortalium clarissimi provinciae praesidis ordinem redigetur, et hunc habebit mutationis fructum, ut, cum divinum ministerium despexerit, in iudicii terreni perseveret.

VII. Quodsi relicto monasterio, in quo exercitationem habebat, ad aliud monasterium transeat, sic quoque bona eius maneat et vindicentur a priore monasterio, ubi renuntians illa reliquit. Religiosissimos vero praesules eum, qui hoc facit, recipere non decet. Vaga enim est talis vita atque monachicae perseverantiae nequaquam finitima, neque firmi et constantis animi, sed vagabundi aliaque alibi quaerentis notam habens. Quare etiam hoc deo carissimi episcopi et archimandritae qui vocantur prohibeant, monachicam gravitatem secundum divinos canones conservantes.

VIII. Quodsi quis eorum, qui monachicam exercitationem professi sunt, clerici ordinatione dignus habitus sit, etiam sic puram observare perseveret exercitationem; ut si clericatus libertate abutatur et nuptias inire audeat, scilicet in tali gradu clericorum constitutus, qui ei uxorem ducere permittat (cantores dicimus et lectores: reliquos enim omnes secundum divinos canones matrimonium inire aut concubinam habere aut luxuriae dedere vitam omnino vetamus), ex clero omni modo eiciatur, utpote qui

2 τοῦτο om. A(5) || νενομοθέτηκαμεν A5. Cf. Cod. 1, 3. 52 (53), 15. 54 (56), 4 || 3 τῶν om. A || περὶ τοῦτου] τῶν A || 4 μοναστήρια A || 10 λαμπροῦ A || 14 τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀσκήσιν A || 16 διεκδικεῖσθαι A || 17 ἐνθα] ἐνθα καὶ A || 18 ταύτην A5] τοῦτο M || ἐστὶ] καθέστηκε A || 19 πράσσοντα A || 24 καλούμενοι A5] λεγόμενοι καὶ καλούμενοι M || 27 ἐπαγγελλομένων A || 28 καθαρῶς A || 29 ὡς εἶγε M] εἰ γὰρ A || 32 ἐν κληρικοῖς γαμῆν οὐ κωλύοντος, ψαλτῶν λεγόμεν τε A

1 mulieris V || 2 sanximus RT || 6 ueniet V || 7 substantiam R¹V¹ || 10 statuerunt V¹ || habeat R¹ || 12 dispexit R despexerit T vulg. || terreno V¹ || seruitio V || 14 si uero re] suppl. V² in spat. vac. || 16 sic] si V || uindictam V¹ || 15 competens R¹ || est autem V || reuertissimos V¹ || 20 leg. monachicae || 21 iudicium RT || 22* habentis libri || 23 haec R || 27 rubr. De nuptiis clericorum R mg. || 25 meruit R¹ || 30 cleri VT || abutantur R²VT || praesumant R² || 33 enim] autem V || 34 concubias R || 35 excludantur R¹V¹

καὶ ἰδιώτης ἔστω τὸ λοιπὸν, πρὸς στρατεῖαν μὲν ἢ ἑτέραν ἐπιτήδευσιν ἐλθεῖν οὐ θαρρῶν, εἰ μὴ βούλοιο τοῖς ἔμπροσθεν ἡπειλημένους παρ' ἡμῶν ὑποπεισὶν ἐπιταμίως, αὐτὸς δὲ ἐφ' ἑαυτοῦ διαζῶν, καὶ γινώσκων ὅποιαν ὑπὲρ τούτου δώσει τῷ μεγάλῳ Θεῷ τὴν ἀπολογία.

et solitariam confundens vitam, et privatus sit de cetero, ad militiam quidem ad aliud officium venire non praesumens, nisi voluerit alium interminatis a nobis subiacere poenis, ipse autem apud semetipsum degens et agnoscens, qualem pro hoc daturus sit magno deo satisfactionem.

CAPUT IX.

(Θ) Τὴν δὲ τῶν ἡγουμένων χειροτονίαν, εἰ ποτε συμβαίη δεῖσθαι τὸ μοναστήριον ἡγουμένου, μὴ κατὰ τὴν τάξιν τῶν ἐλλαβεσάτων γίνεσθαι μοναχῶν, μηδὲ πάντως τὸν μετὰ τὸν πρῶτον εὐθὺς ἡγουμένον γίνεσθαι, μηδὲ τὸν μετ' ἐκείνου δεύτερον μηδὲ τὸν τρίτον ἢ τοὺς ἐφεξῆς (τούτο ὅπερ καὶ νόμος ἡμῶν ἕτερος λέγει), ἀλλὰ τὸν θεοφιλέστατον τῶν τόπων ἐπίσκοπον χωρεῖν μὲν ἐφεξῆς διὰ πάντων (οὐδὲ γὰρ ἀτιμαστέον πάντως τὸν χρόνον καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ τάξιν), καὶ τὸν ἀναφανόμενον πρῶτον ἀριστον ἐν τοῖς μοναχοῖς καθεστῶτα καὶ ἀξίον τῆς ἡγεμονίας αὐτῶν, τούτων αἰρεῖσθαι διότι τὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοιαῦτά ἐστιν, ὡς μήτε πάντας ἐφεξῆς ἐν τοῖς ἀρχοῖς, μηδ' αὐθις ἅπαντας ἐν τοῖς ἐσχάτοις τετάχθαι. ἀλλὰ πρῶτω μὲν κατὰ τὸν βαθμὸν ἢ τοῦ ἡγρησαμένου πάντως ἐπονοία, ὁ δὲ πρῶτος εὐθὺς ἐν τοῖς ἀοιθιμουμένοις ἀριστος ἀναφανεῖς, οὗτος ἡγεμὸν ἔστω, καὶ τὴν τάξιν ὁμοῦ καὶ τὴν ἀσκήτην συμμαχοῦσαν ἔχων. δεῖ γὰρ διακρίνοντας τὸ κρεῖττον ἐκ τοῦ φανλοτέρου τὸ μὲν ἡγεμονεῖν εἶναι, θύτερον δὲ ὑποκεκλιῆσθαι συγχορεῖν, καὶ τῆ κατ' ὀλίγον παιδαγωγία καὶ τούτο πρὸς τὸ κρεῖττον ἐμβαί-
10
15
20
25

Ordinationem vero abbatum, si quando contigerit egere monasterium abbate, non per ordinem reverentissimorum fieri monachorum, nec omnino eum, qui post primum est, mox abbatem fieri, nec qui post illum secundus est, neque tertium aut reliquos (hoc quod etiam lex nostra alia dicit), sed deo amabilem locorum episcopum percurrere quidem consequenter per omnes (non enim exhorandum est omnino tempus et ex eo ordo), et eum, qui apparuerit prius optimus inter monachos constitutus et dignus praesulatu eorum, hunc eligere; eo quod humana natura talis est et neque omnes per ordinem inter summos neque rursus omnes inter novissimos constituti sunt. Sed procedat quidem secundum gradum praecedentis inspectio; qui vero prior mox inter numeratos optimus apparuerit, is abbas sit, et ordinem simul et virtutem suffragantem habens. Oportet enim eos, qui discernunt quod melius est a peggiore, aliud quidem ad regendum dimittere, aliud vero inclinari iubere, et paulatim per eruditionem hoc etiam ad melius accedere.

Ἔπιλογος.) Ταῦτα τοῖνυν ἅπαντα οἷ τε ὁσιώτατοι πατριάρχαι τοῖς ὑφ' ἑνὸν τοῖς θεοφιλεστάτοις μητροπολίταις φανερὰ ποιείτωσαν, οἱ δὲ τοῖς ὑφ'

1 Quaecumque tamen a nobis in omnibus, quae prius et quae nunc prolatae sunt, sacris nostris constitutionibus sunt sancita de clericis aut monachis aut monasteriis, haec communia ponimus et in masculis et in feminis, et in monasteriis et asceteriis, non discernentes quantum ad istos masculum aut feminam, eo quod, sicut praediximus, unum
30
35 omnia in Christo consistant. (Epilogus.) Haec igitur omnia sanctissimi patriarchae sub se constitutis deo amabilibus metro-

cap. IX summaria extant Coll. LXXXVII capit. 11 (inde Nomoc. L tit. 33); Nomoc. XIV tit. 11, 3.

priorem exercitationem vitamque monachicam dedecoraverit; et deinceps privatus sit, neve ad militiam aliudve officium adspirare audeat, nisi in poenas, quas ante minati sumus, velit incidere, sed vitam privatam transigat videatque, qualem ea de re rationem magno deo sit redditurus.

IX. Ordinatio vero praesulum, si quando monasterium praesule egere contingat, non fiat secundum ordinem religiosissimorum monachorum, neque omnino is, qui post primum est, statim praesul fiat, neque qui illum sequitur secundus neque tertius aut reliqui (id quod etiam alia lex nostra dicit), sed deo carissimus illius loci episcopus omnes deinceps perlustret (neque enim plane contemendum tempus et ordo inde oriundus), et qui primus inter monachos optimus appareat et dignus qui reliquis praesit, is eligatur: quoniam natura humana ita comparata est, ut neque omnes deinceps in summo neque omnes rursus in infimo loco positi sint. Procedat igitur omnino secundum gradum praesulis inspectio, quique praesul statim inter eos qui percensentur optimus appareat, is praesul sit, tam ordinis quam virtutis adiutorio usus. Oportet enim quod melius est a deteriore discernentes alteri quidem imperandi alteri vero obsequendi copiam facere, ut disciplina paulatim aucta hoc quoque ad melius ascendat. Quaecumque vero a nobis in omnibus sacris nostris constitutionibus tam prius quam nunc latis de clericis vel monachis vel monasteriis constituta sunt, ea communia ponimus et de masculis et de feminis, et monasteriis et asceteriis, nec discernimus hac quidem in parte masculum a femina, quia, uti ante diximus, unum omnia in Christo sunt.

Epilogus. Haec igitur omnia sanctissimi patriarchae deo carissimis metropolitanis sibi sub-

1 τὸ λοιπὸν ἰδιώτης ἔστω A || μὲν] μέντοι A || 4 ζῶν ἐφ' ἑαυτοῦ μεριμνᾷτω γινώσκων A || 10 εὐθὺς post πάντως coll. A || γίνεσθαι om. A || 12 τούτου A || νόμος Cod. 1, 3, 46 (47) || 13 ἀλλὰ τὸν ἐπίσκοπον τῶν τόπων A || 14 καθ' ἐξῆς A || 15 πάντως τὸν om. A || 16 ἀναφανόμενον A || 17 τούτων om. A || 19 ἐν τοῖς post πάντως add. A || 20 ἅπαντας om. A || τετάχθαι] εἶναι A || πρῶτω μὲν] πρὸ δέκα μὲν ἐτῶν A || 21 ἢ] ἔστω A || πάντως] om. 5 || 23 οὗτος ἡγεμὸν ἡγουμένος A || 24 ἡμᾶς post διακρίνοντας add. A || 25 ἐκ] ἀπὸ A || ἡγεμονεῖν A || 27 καὶ — ἐμβαίνει] πρὸς τὴν εὐσεβίαν ἔλκεν A || 28 παρ' ἡμῶν om. A || 30 καὶ μοναστηρίων A || 31 ταῦτα om. A || περὶ τε ἀρρένων τε M ἐπὶ τε ἀρρένων A || 32 καὶ μοναστηρίων om. A || leg. καὶ μοναστηρίων καὶ ἀσκητηρίων? || 33 διαχο. ἐπὶ τούτοις τὸ γε ἀρρέν A || 34 θήλειος M || 35 πάντας A ||

38 sq. οἱ δὲ τοῖς ὑποχειροῖς αὐτῶν θεοφιλεστάτοις (θεοσεβεστάτοις corr.) A
1 uitam] unam R¹ || 2 ad] a V¹ || 5 duraturus V¹ || 7 rubr. De abbatum ordinatione R mg. || ordinatione R¹ V || sic quando V¹ si quando si R¹ || 8 abbatem non R² abb***** R¹ || 12 deo R² in ras. quinque fere lit. || 13 ep** V¹ || per omnes consequenter VT || 14 est om. V || 18 est et — quidem (20) R² scripsit in ras. 2 versusum || et VR⁽²⁾ ut T quod vulg. (ὡς Gr.) || 15 omnes] omnes per omnes V¹ || 19 inter] si inter R⁽²⁾ || 21 qui] q* V¹ || optimos R^a || 22 his abba sit R¹ || 23 habens suffragantem R || 31 aut monasteriis] monasteriis (que add. R²) R || 32 et assisteriis RT, et in assisteriis suppl. V² in spat. vac. || 33 discernentes R¹ || 33 maseulos aut feminas V² || quod om. T || 35 consistunt T

ἐάντους θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους δηλοῦτωςαν, ἐκείνοι τε τοῖς μοναστηρίοις τοῖς ὑπὸ τῶν ἐκείνων χεῖρα καθ'εστῶσι γνωρίζεωσαν, ὅπως ἂν διὰ πάντων ἡ τοῦ δεσπότην θεοῦ θεαρεία μὲν πανταχόθεν ἀδιάφθορος. Ἐπικεισονται γὰρ μέγισται ποιναὶ τοῖς ταῦτα παραβαίνουσι· φαιμέν δὲ τὰς ἐξ οὐρανοῦ, ἅς ἀνάγκη τοῖς τῶν ὁρθῶν δογματῶν ὑπερόπταις ἐπιεισῆθαι. Καὶ οἱ τῆς ἡμετέρας μὲντοι πολίταις ἀρχοντες, εἰ ταῦτα αὐτοῖς προσηγγεῖν, πᾶσι σπενδεύωσαν τρόποις τὰ τοῖς θείοις κανόσι περιεχόμενα, οἷς ὁ παρ' ἡμῶν κατακολουθεῖ νόμος, εἰς ἔργον ἀγεσθαι παρασκευάζειν. οὐδὲ γὰρ ἐκείνους ἐπιλείψει ποινή τούτων ἠδυνήσαντας. Ὅστε ἀκολουθοῦσαν τούτοις προσήκει τὴν σὴν ἀγιστήν ἅπασι τοῖς ὑπ' αὐτὴν ὁσιωτάτοις μητροπολίταις φανερὰ πάντα καταστήσασθαι. Dat. XVI. k. 15 April. Constantinopoli Belisario v. c. cons.

politis manifesta faciant, at illi subiectis sibi deo amabilibus episcopis declarent, et illi monasteriis sub sua ordinatione constitutis cognita faciant, quatenus per omnia domini cultura maneat undique incorrupta. Imminebunt enim maximae poenae ista transgredientibus: dicimus autem de caelo, quas necesse est rectorum dogmatum contemptoribus imminere. Et nostrae siquidem reipublicae indices, si haec eis nuntientur, omnibus studeant modis ea quae sacris regulis continentur, quas nostra sequitur lex, ad effectum perducī procurare. Nam nec illos deserit poena haec neglegentes. Quapropter sequentem haec tuam sanctitatem decet omnibus sub se positis sanctissimis metropolitibus haec facere manifestā. [a. 535.] Dat. XIII. k. April. CP. Belisario v. c. cons.

5

VI.

Coll. I tit. 6

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΩΣ ΔΕΙ ΧΕΙΡΟΤΟΝΕΙΣΘΑΙ ΤΟΥΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥΣ ΚΑΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΟΝΟΥΣ ΑΡΡΕΝΑΣ ΚΑΙ ΘΗΛΕΙΑΣ, ΚΑΙ ΠΟΙΑ ΕΠΙΤΙΜΙΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΒΑΙΝΟΝΤΩΝ ΤΟΝ ΤΥΠΟΝ ΤΗΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ.

QUOMODO OPORTEAT EPISCOPOS ET RELIQUOS CLERICOS AD ORDINATIONEM DEDUCI, ET DE EXPENSIS ECCLESiarUM.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἐπιφανίῳ τῷ ἀγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως καὶ οἰκουμένης πατριάρχῃ.

Imp. Iustinianus A. Epiphanio archiepiscopo Constantinopolitano.

(Προοίμιον.) Μέγιστα ἐν ἀνθρώποις ἐστὶ δῶρα θεοῦ παρὰ τῆς ἀνοθεν δεδομένης φιλανθρωπίας ἱερωσύνη τε καὶ βασιλεία, ἡ μὲν τοῖς θείοις ὑπηρετομένη, ἡ δὲ τῶν ἀνθρωπίνων ἐξάροχσά τε καὶ ἐπιμελομένη, καὶ ἐκ μῖαίς τε καὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ἐκατέρα

(Praefatio.) Maxima quidem in hominibus sunt dona dei a superna collata clementia sacerdotium et imperium, illud quidem divinis ministrans, hoc autem humanis praesidens ac diligentiam exhibens;

Nov. VI (= Coll. I tit. 6: gloss.) Graece extat in M et A (in quo partem efficit tituli primi); om. in L. — Ἀντὴ ἡ νεαρά ὄνχ ἐτέθη εἰς τὰ βασιλικὰ M. — Erit. Theod. 6. Athanas. 1, 1 (inde Coll. const. eccl. 3, 1, 1). — Iul. const. VI. Prooenium (praeter verba Ἡμεῖς — θεῷ 36, 8-16) habet Coll. LXXXVII capit. 1 (inde Nomoc. L tit. 1).

dius manifesta reddant, ii vero deo carissimos episcopos ipsis subditos certiores faciant, atque illi cum monasteriis, quae in ipsorum potestate sunt, communicent: uti perpetuo cultus domini dei undique incorruptus maneat. Gravissimae enim poenae imminebunt eis qui haec transgredientur: caelestes dicimus, quas rectorum dogmatum contemptoribus imminere necesse est. At nostri imperii magistratus, si haec illis nuntiata erunt, omnibus modis studeant ea, quae divinis canonibus comprehensa sunt, quos lex a nobis data sequitur, ad effectum adducere. Namque ne illos quidem, si haec neglexerint, poena deficiat. Itaque tuam sanctitatem his obsequentem omnibus metropolitibus sub ipsa constitutis haec nota facere decet.

VI.

QUOMODO EPISCOPI ET PRESBYTERI ET DIACONI MASCULI ET FEMINAE CREANDI SINT, ET QUALES SINT POENAE IN EOS, QUI HUIUS CONSTITUTIONIS NORMAM TRANSGREDIUNTUR, STATUTAE.

Idem Augustus Epiphanio sanctissimo archiepiscopo regiae huius urbis et patriarchae universali.

Praefatio. Maxima inter homines dei dona a supra benignitate data sunt sacerdotium et imperium, quorum illud quidem rebus divinis inservit, hoc vero humanas res regit earumque curam gerit: quorum utrum-

1 κἀκείνοι δὲ τοῖς ὑπὸ τὴν ἐκείνων χειροτονίαν καθ'εστῶσι μοναστηρίοις A (χειροτονίαν etiam 5 videtur legisse) || 4 θεοῦ] χριστοῦ A, om. 5 || μενεὶ M μένει A || πανταχόθεν] καθόλου ἐν γῆ A || 6 φαιμέν δὴ αἱ ἐξ οὐρανοῦ αἰς ἀνάγκη τῶν ὁρθῶν τοῖς ὑπερόπταις δογματῶν ἐπιπλέεσθαι, καὶ τοῖς τῆς ἡμετέρας μὲντοι πολίταις ἀρχονταῖς προσηγγεῖσθαι ἅπασιν ἐκείνοις τὰ τοῖς A || 12 ἐπιλείψει A || 15 ταῦτα] ἐκ παντός add. A || subscr. om. A || XVI k. April. | πρό τῆς κατὰ Ἀπολλωνίου Ath. (kal. April. Iul., μηνὶ Ἀπριλίῳ Theod.) || 16 Constantinopol. Bilisario M || 17 sq. rubricam om. A; | νεαρά περὶ χειροτονίας ἐπισκόπων' cit. Ροπαί 19, 5 || 24 Ἀυτοκρατάτωρ Καῖσαρ Φλάουιος Ἰουστινιανὸς ἐνσεβέστατος αὐγουστος Ἐπιφανίῳ Coll. 87 cap., αυτοκρατάτωρ Ἰουστινιανὸς Ἐπιφανίῳ A || ἀγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ

ἀρχ. A || 25 ταύτης om. A, τῆς — πόλεως om. Coll. 87 cap. || 27 ἐν] τῶν ἐν Coll. 87 cap., quidem in 5 || 28 παρὰ — φιλανθρωπίας post βασιλεία coll. A || 29 τε om. A || τῷ θεῷ A || 30 ἐξάροχσασα καὶ ἐπιμελομένη Coll. 87 cap. || 31 sq. ἐκάτεραι προουσαι τὸν ἀνθρ. βίον κατακοσμοῦσι A Coll. 87 cap. 5

2 monasteriis] dei add. vulg. || 5 imminebant V || 6 dicemus V¹ || 7 contemptoribus V¹ || 9 ea] eas V¹ || 12 sederit R || 14 metropolis V¹ || 16 subscr. dedi ex R Bamb. II, ed. pr. || XIII R] XII Bamb., ed. pr. || Bilisario R Bisilario Bamb. || consule viro clarissimo Bamb., ed. pr. || 19 deduci R] adduci V vulg. || 24 Constantinopolitano V || 27 quidem del. R² quidem in V² in ras. || hominibus omnibus RV¹ al. || 29 hoc] hec R¹

προϊούσα καὶ τὸν ἀνθρώπινον κατακοσμοῦσα βίον. ὡς τε οὐδὲν οὐτως ἐν εἰῆ περισπούδαστον βασιλεύειν ὡς ἢ τῶν ἱερέων σεμνότητι, εἶπε καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐκείνων ἀεὶ τὸν θεὸν ἱκετεύουσιν. Εἰ γὰρ ἡ μὲν ἀμεμπτος εἴη παταχόθεν καὶ τῆς πρὸς θεὸν μετέχοι παρηγορίας, ἡ δὲ ὀρθῶς τε καὶ προσεχρόντως κατακοσμοῖ τὴν παραδοθεῖσαν αὐτῇ πολιτείαν, ἔσται συμφωνία τις ἀγαθῆ, πᾶν εἴ τι χρῆστον τῷ ἀνθρώπινῳ χαριζομένη γενέι. Ημεῖς τοίνυν μεγίστην ἔχομεν φροντίδα περὶ τε τὰ ἀληθῆ τοῦ θεοῦ δόγματα περὶ τε τὴν τῶν ἱερέων σεμνότητα, ἧς ἐκείνων ἀντεχομένων πεπιστευκαμεν, ὡς δι' αὐτῆς μεγάλα ἡμῶν ἀγαθὰ δοθήσεται παρὰ θεοῦ, καὶ τὰ τε ὄντα βεβαίως ἔχομεν τὰ τε οὐκ ὄντα καὶ τὴν ἀφιγμένα προσκησόμεθα. Καλῶς δὲ ἂν ἅπαντα πρᾶττοιο καὶ προσεχρόνως, εἴπερ τοῦ πράγματος ἀρχὴ γένοιτο πρόπουσα καὶ φιλῆ θεῷ. τοῦτο δὲ ἔσσεσθαι πιστεύομεν, εἴπερ ἡ τῶν ἱερέων κανόνων παρατήρησις φυλάττοιο, ἦν οἱ τε δικαίως ὑμνοῦμενοι καὶ προσκυνητοὶ καὶ αὐτότητα καὶ ὑπηρεταὶ τοῦ θεοῦ λόγον παραδεύεσθαι ἀπόστολοι καὶ οἱ ἅγιοι πατέρες ἐφύλαξαν τε καὶ ὑψηγήσαντο.

CAPUT I.

(A) Θεσπιζομεν τοίνυν τοῖς θείοις διὰ πάντων ἐπόμενοι κανόνων, ἵνα καὶ εἰς τὸν λοιπὸν ἅπαντα χρόνον ἐπὶ χειροτόνων ἐπίσκοπος ἀγοστο, σκοπεῖσθαι πρότερον αὐτοῦ τὸν βίον κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, εἰ σεμνὸς τε καὶ ἀμεμπτος καὶ πανταχόθεν ἀνεπιληπτος εἴη καὶ ἐπ' ἀγαθοῖς μεμαρτυρημένος τε καὶ (B) 1 ἱερεὶ πρότερον καὶ οὔτε ἐκ ταξεωτικῆς ἢ ἐκ βουλευτικῆς ὁμοῦστος τύχης, πληρὴ ἐμὴ ἐκ νέας ἡλικίας, κατὰ τὸ ἥδη διατυπωθέν, ἐν μοναστηρίῳ καταλεγείς ἐλευθερωθεὶς τῆς τύχης, τὸ τέταρτον μέντοι πρότερον τῆς περιουσίας ἀποδοῦναι τῆ βουλή. 2 οὔτε ἐξ ἰδιώτου καὶ τῶν καλονμένων λαϊκῶν εἰς μαθεστώδεις εἶτα εὐθύς ἐπὶ τὴν ἐπισκοπὴν ἀναβαλῶν, οὐδὲ ἐσχηματισμένη λαμβάνει τὴν χειροτονίαν, ὡς ἄρτι μὲν ἰδιώτης, εὐθύς δὲ κληρικὸς, εἶτα βραχὺ τι 3 διαλειπὼν ἐπίσκοπος ἀναφανείσθαι. οὔτε γαμετῆ συνοικῶν, ἀλλ' ἡ παρθενία συζῆσας ἐξ ἀρχῆς ἡ γυναικα μὲν σχῶν, ἐκ παρθενίας δὲ εἰς αὐτὸν ἐλθού-

cap. I pr. § 1. 2 (— ἀναβαλῶν v. 34) et excerpta § 3—5 habet Coll. LXXXVII capit. 2 (inde appendix Nomoc. L tit. cap. eccl. 1).

§ 3 summarium extat Nomoc. XIV tit. 1, 23.

que ab uno eodemque principio proficiscitur et humanam vitam exornat. Quare nihil imperatoribus aequae curae fuerit atque sacerdotum honestas; si quidem hi etiam pro illis ipsis semper deo supplicant. Nam si alterum omni ex parte integrum est et fiducia dei praeditum, alterum recte et decenter rempublicam sibi traditam exornat, bonus quidam concentus existet, qui quicquid utile est humano generi praebet. Nobis igitur maximae curae sunt et vera dei dogmata et sacerdotum honestas, quam si illi custodiunt, per ipsam magna bona a deo nobis datum iri nosque et quae habemus firmiter possessuros et quae nondum adepti sumus insuper adquisituros esse confidimus. Bene autem et decenter omnia gerentur, si modo decens et deo gratum rei initium ponatur. Id autem fore credimus, si sacrorum canonum observatio custodiatur, quam et apostoli merito laudandi atque venerandi, spectatores et ministri verbi dei, tradiderunt et sancti patres et custodierunt et explanarunt.

I. Sancimus igitur divinos canones omni ex parte secuti, ut, quando in omne futurum tempus quis ad ordinationem ducatur episcopus, prius vita eius secundum divinum apostolum spectetur, num sit honesta et integra et undique irreprehensibilis et quae bonorum operum testimonium habeat et sacerdotem deceat; 1 ac neque a cohortali aut curiali conditione profectus, nisi a tenera aetate, uti iam constitutum est, in monasterium allectus conditione illa liberatus sit: ut tamen quarta pars bonorum curiae prius solvatur; 2 neque ex privato, et eorum unus qui laici vocantur, statim ad episcopatum ascendat, nec simulatam accipiat ordinationem, ut qui modo privatus, mox clericus, deinde brevi tempore interiecto episcopus sit; 3 nec uxori coniunctus, sed qui aut ab initio caelebs vixit aut uxorem quidem habuit, sed quam virgi-

2 οὐτως οὐδὲν A || 4 ἀεὶ om. A || 5 μετέχοι M Coll. 87 cap. || μεστῆ A || 8 εἰ τι] ὅτι A || 11 τὴν om. A || σεμνότητος A || 14 Καὶ καλῶς ἂν πάντα A || 15 εἴπερ et 16 τοῦ πράγματος om. A || 17 πιστευόμεν ἔσσεσθαι A || 18 τε om. A || 19 καὶ προσκυνητοὶ καὶ om. A || προσκυνούσμενοι Coll. 87 cap. || καὶ ὑπηρέται om. Coll. 87 cap. || 20 θεῖον Coll. 87 cap. || 22 τοίνυν] οὖν A || 24 χειροτονία A || ἐπίσκοπον A || ἐπισκόπων Coll. 87 cap., leg. ἐπισκοπῆς (ς)? cf. 38, 12. 39, 18. || 28 καὶ παντ. ἀνεπιληπτος om. A || 27 τε om. A || καὶ ἱεροπροπῆς Coll. 87 cap. || 28 ἐκ om. A || ἡ] ἐκ] ἐκ om. A Coll. 87 cap. || 29 sq. Cf. Cod. 1, 3, 52 (53), 1 || 31 sq. τὸ — τῆς] μέρος μέντοι τῆς οικίας A || 33 οὔτε] ὅτι A || ἐξ ἰδιώτου A Coll. 87 cap. || ἐξ ἰδιωτικῶν M || εἰς] τις A (om. ε) || 35 λαμβάνων A || 36 εἴτα A || 38 ἀλλ' ἢ] aliae,

ex uno eodemque principio utraque procedentia humanam exornant vitam. Ideoque nihil sic erit studiosum imperatoribus, sicut sacerdotum honestas, cum utique et pro illis ipsis semper deo supplicant. 5 Nam si hoc quidem inculpabile sit undique et apud deum fiducia plenum, imperium autem recte et competenter exornet traditum sibi rempublicam, erit consonantia quaedam bona, omne quicquid utile est humano conferens generi. Nos igitur maximam habemus sollicitudinem circa vera dei dogmata et circa sacerdotum honestatem, quam illis obtinentibus credimus quia per eam maxima nobis dona dabantur a deo, et ea, quae sunt, firma habebimus, et quae nondum hactenus venerunt, adquiremus. Bene autem 15 universa geruntur et competenter, si rei principium fiat decens et amabile deo. Hoc autem futurum esse credimus, si sacrarum regularum observatio custodiatur, quam iuste laudati et adorandi inspectores et ministri dei verbi tradiderunt apostoli, et sancti patres et custodierunt et explanaverunt.

Sancimus igitur sacras per omnia sequentes regulas, dum quispiam sequenti omni tempore ad ordinationem episcopatus adducitur, considerari prius eius vitam secundum sacrum apostolum, si honesta et inculpabilis et undique irreprehensibilis sit, et in bonis testimonium habeat, et sacerdotem decens. 1 Et neque ex officiali aut ex curiali veniat fortuna, nisi tamen ex novella aetate, secundum quod iam dispositum est, in monasterio constitutus fortuna liberetur, quartam tamen prius substantiae red- 2 dens curiae; neque ex idiota et his qui vocantur laici existens et ita mox episcopatum ascendens, nec imaginariam suscipiat ordinationem, tamquam modo quidem idiota, mox autem clericus, deinde 3 parvum aliquid praeteriens episcopus appareat. et neque uxori aliae copulatus, sed aut in virginitate degens a principio aut uxorem quidem habens, ex

sed aut (i. e. ἀλλῆ ἀλλ' ἢ) cf. Ath. (p. 1 n. 20 Heimbach) || 39 ἔχων A

1 ex] leg. (et) ex? || 4 ipsis V^a] ipsi RV^b vulg. || 5 et] etiam V || 8 bono V¹ || 12 dona dabuntur V¹ donabuntur R bona dabantur vulg. || 14 adquiremus V¹ vulg. || 17 regulam V¹ || 18 custoditur R] iuste Osenbrüggen] iusti libri || laudati R¹] laudandi R² vulg. || adornandi R || 20 et custodierunt R] et om. V vulg. || 21 rubr. de ordinatione episcoporum R || 24 vitam] vita debet V oportet uitam T' || 25 et undique irreprehensibilis om. V || 27 leg. habens? || 28 tamen ex] tam ex RT etate V³ in ras. A lit. || aetate om. V || 29 iam del. R² || 31 ex] .. V¹, eciam V³ idioata V¹ || uocatur laicus VT || 32 ascendat R vulg. || 34 modo om. V || 35 praeiens V¹ || 37 principio V

σαν, ἀλλ' οὔτε χήραν οὔτε διαζευχθεῖσαν ἀνδρὸς οὔτε
 4 παλλακὴν· οὔτε παῖδας ἢ ἐγγόνους ἔχων, οὔτε
 γνωρίζομένους τῷ νόμῳ οὔτε τὰ ἐκείνου μεμισμη-
 νούς· ἐπέτιοιγε ὁ παρὰ ταῦτα τι πράττων αὐτὸς τε
 5 ἐκπεσεῖται τῆς ἱερωσύνης καὶ ὁ τούτου χειροτονῶν
 ὁμοίως ἔξω τῆς ἐπισκοπῆς ἐλαθῆσεται, τῷ νόμῳ τούτου
 (Γ) ὃ προσκεκουρκῶς. Ἀλλ' οὐδὲ χρημάτων ἀνή-
 σασθαι τὴν ἱερατείαν αὐτῷ συγχωροῦμεν, μόνῃ δὲ
 6 προσέχειν αὐτὸν τῆ τοῦ δεσποῦ τοῦ θεοῦ θεραπευεῖς βου-
 λόμεθα, καὶ μὴ πολλὰς ἀνθρωπίναις φροντίσι περι-
 7 ὄμεθα. Ἀλλὰ μὴδὲ ἀμελέητος ὢν τῶν
 7 ἱερῶν δογματῶν πρὸς ἐπισκοπὴν εἰσιτω· πρό-
 τερον δὲ ἢ μοναχικὸν βίον ἀσκήσας ἢ ἐν κλήρῳ κατε-
 λόμενος οὐκ ἔλαττον μῆρῶν ἔξ, γυναικὶ μέντοι, καθ-
 8 ἄπερ εἰπόντες ἐφθῆμεν, μὴ συνοικῶν ἢ παῖδας ἢ
 ἐγγόνους ἔχων. Ταῦτα γὰρ πάντως ἐπὶ τῶν θεοφι-
 λισταίων ἐπισκοπῶν ζητοῦμεν, καθάπερ καὶ πρότερον
 9 διὸ θεοῦ ἡμῶν τοῦτο διατάξει νενομοθέτηται, καθ'
 ὡς τοὺς μὲν ἡδὴ συνοικοῦντας γυναιξὶν οὐ περιεργα-
 σάμεθα, τὸ παροηχρῶς ἅπαν ἀφέντες, τοῦ λοιποῦ δὲ 20
 ἐκ τῆς θέσεως τοῦ νόμου μὴδὲ συγχωροῦντες τὸν χειρο-
 τονήσαντά τε ὁμοίως ἐκβληθῆναι ταύτης παρασκευά-
 25 ῃ σειεν. Ὁ τούτων χειροτονούμενος ἐπίσκοπος ἢ
 ἀπὸ μοναχῶν ἢ ἀπὸ κληρικῶν ἔστω, εἴτε καὶ ἐν τῷ
 τούτῳ βίῳ μαρτυροῦτο σεμνὸς καὶ δόξης ἀπολαύων
 ἀγαθῆς, καὶ ταύτην κορητῶς τῆς ἀρχιερωσύνης ἐναπο-
 30 σθεμένος τῆ νυξῆ. Ἀλλὰ καὶ ὅπως αὐτὸν δια-
 κείμενον καὶ πρὸς τὴν ἐπισκοπὴν παρασκευάζομενον
 προσεχόν ἔστι τοὺς εὐαγεῖς καὶ πανταγόθεν ἐκκεκρι-
 μένους ἀναγινώσκων κανόνας πρὸ τῆς χειροτονίας,
 οὓς ἢ ὀρθῇ καὶ ἀμώμητος ἡμῶν ἔδεξάτο πίστις καὶ
 ἡ καθολικὴ τοῦ θεοῦ καὶ ἀποστολικὴ προσεχάτο τε 35
 καὶ παραδίδωσιν ἐκκλησία. Καὶ ἐπειδὴν διὰ τῆς συν-
 χροῦς αὐτῶν ἀναγνωσέως ὁ πρὸς τὴν χειροτονίαν
 ἀγόμενος ἔλθῃ, τηρικαῦτα τὸν τὴν χειροτονίαν ἐπιτι-
 θέναι μέλλοντα πυνθάνεσθαι αὐτοῦ, εἴπερ οὗτος τε
 φυλάττειν ἔστι καὶ πράττειν, ἄπερ οἱ θεοὶ κανόνες 40
 ἐνομοθέτησαν. καὶ εἰ μὲν ἀποσῆσαι καὶ λέγει τὰ
 παραγγέλματα τῶν θείων κανόνων οὐκ ἱκανὸς εἶναι

§ 7 πρότερον — μῆρῶν ἔξ] notant Nomoc. XIV tit. 1, 11 et 'Ropai 19, 5.

§ 8 summarium extat Coll. LXXXVII capit. 2 (inde in appendice Nomoc. L tit. cap. eccl. 1).

4 nem duxit, sed neque viduam neque a marito separatam neque concubinam; nec qui liberos aut
 nepotes habeat, sive agnitos a lege sive odio ab ea habitos: alioqui qui contra haec fecerit, sacerdotio et ipse
 5 excidat, et qui eum ordinaverit, similiter ab episcopatu removebitur, cum in hanc legem peccaverit. Nec
 magis pecunia emere sacerdotium ei permittimus, ad solum vero domini dei cultum respicere nec multis
 6 humanis curis distrahi eum volumus. Nec magis sacrorum dogmatum ignarus ad episcopatum ac-
 7 cedit: sed prius aut vitam monachicam professus aut in clerico non minus sex mensibus assumptus,
 uxorē tamen, sicut ante diximus, non utens nec liberos aut nepotes habens. Haec enim omnino in deo
 carissimis episcopis requirimus, quemadmodum etiam antea duabus nostris sacris constitutionibus id sanc-
 tum est: in quibus eos, qui iam uxoribus utebantur, non morati sumus praeteritum omne omittentes, in
 posterum vero inde a lege lata, qui uxorem habet, eum ordinare nemini permittentes. Quam legem eti-
 am nunc renovamus, ne forte si contra haec factus sit, et ipse sacerdotio excidat et qui illum ordinaverit
 ut pari modo inde removeatur efficiat. Itaque qui episcopus creandus est, vel ex monachis vel ex cle-
 ricis sit, si modo in tali quoque vita honestum se fuisse et existimatione bona frui testimonio probet,
 8 atque hoc se summi sacerdotii fundamentum in animo condidisse. Verum licet ita dispositus sit et ad
 episcopatum praeparatus, decet eum ante ordinationem sacros et omni ex parte approbatos canones legere,
 quos recta et vituperii expertis fides nostra suscepit et catholica dei et apostolica ecclesia admisit atque
 tradidit. Cumque is, qui ad ordinationem accedit, assidua lectione in eis versatus fuerit, tum qui ordinatio-
 nem impositurus est eum interroget, num ea, quae divini canones sancierunt, observare et facere possit. Et
 si quidem neget, sequē praeceptis divinatorum canonum servandis parem non esse dicat, nullo modo ordinatio

1 *ἀλλ' οὐδὲ M ἀλλ' οὐ μὴ A et non § || οὔτε A ||
 οὐδὲ M || 6 ὁμοίως om. § || τοῦτο M || 7 χρημασιν A ||
 8 αὐτῷ τει A || 11 ἀμελέτης A || 14 καθάπερ εἰπόντες
 ἐφθῆμεν om. § || 16 ἐγγόνους A || ταῦτα M || τοῦτο A § ||
 θεοφιλῶν A || 17 καθά A || 18 δυοῖ A || cf. Cod. 1, 3, 47
 (19) et 41 (42), 2 sq. || τοῦτο om. A || καθ' ἑσ τούς καθ'
 αὐτοῦ M || 21 τοῦδε τοῦ νόμου A || 22 ἐπιτεθῆναι
 A (5) || 24 γένηται M || τι γένηται A § || αὐτὸς τε] ὁ
 χειροτονούμενος add. A || 25 ταύτης om. § || παρασκευ-
 ασί A || 27 ἀπὸ M || ἐκ A || 29 καὶ om. A || 32 ἐκκεκρι-
 μένους A || 33 πρὸ τῆς χειροτονίας ante τοὺς εὐαγεῖς (32)
 coll. A || 34 οὐσπερ καὶ ἀμώμητος A || 36 ἐπειδὴν] ὅτε
 δ' ἂν A || 37 ὁ om. A || 38 ἐναγόμενος A || ἐλθοι MA ||
 41 ἀποσῆσαι καὶ λέγει A

virginitate autem ad eum venientem, et non viduam
 4 neque seunctam viro neque concubinam. neque
 filios aut nepotes habens neque cognitos legi neque
 illi odibiles; alioquin qui praeter haec aliquid agit,
 5 et ipse cadet sacerdotio, et qui eum ordinat, foris
 5 episcopatum sectabitur, hanc legem offendens. Sed
 neque pecuniis [oportere] emere sacerdotium ei per-
 mittimus, solum vero respicere eum domini dei cultura-
 rum volumus, et non plurimis humanis cogitationibus
 10 6 protrahi. Sed neque ineruditus existens sacro-
 7 rum dogmatum ad episcopatum accedit: prius
 autem aut monachicam vitam professus aut in clerico
 constitutus non minus mensibus sex, uxori tamen
 non cohaerens, aut filios aut nepotes habens. Hoc
 15 enim omnino super deo amabilibus episcopis quaeri-
 mus, sicut etiam prius duabus sacris nostris hoc
 constitutionibus sanctum est, per quas dudum co-
 haerentes uxoribus non perscrutamur, omne prae-
 teritum relinquentes, de cetero autem nulli permit-
 tentes a positione legis uxorem habenti talem imponi
 ordinationem. Quam legem etiam nunc renovamus,
 ne forte, si praeter haec aliquid fiat, et ipse cadat
 sacerdotio et ordinantem similiter excludi procuret.
 Igitur ordinandus episcopus aut ex monachis aut
 ex clericis sit, etiam in huiusmodi vita testimonii
 25 boni et honesti et gloria fruens bona, et hoc funda-
 8 mentum pontificatus deponens animae. Sed etiam
 sic eum constitutum et ad episcopatum praeparatum
 competens est venerabiles et undique probatas
 30 legere regulas ante ordinationem, quas recta et in-
 violata nostra suscepit fides, et catholica dei aposto-
 licaque disposuit et tradidit ecclesia. Et dum ex
 frequenti earum lectione transit qui ad ordinationem
 deducitur, tunc is, qui ordinationem impositurus
 est, interroget eum, si sufficiens est custodire et
 agere, quae sacrae regulae sancierunt. Et si quidem
 declaraverit et dixerit, praecepta sacrarum regula-

1 autem] aut V¹ || 3 aut nepotes — illi om. R || 4 illi] filios T || agit] augit V¹ || 6 episcopatus V¹ || sectabitur corruptum (ἐλαθῆσεται Gr.); an leg. segregabitur? || 7 oportere seclusi || 14 nepotes habens] nepot. ***** V¹ || 15 omnino R] omnimodo vulg., om. V || 17 per om. R¹V¹T || dudum] dum V¹ || 20 a positione] appositione V || 21 renovamus R¹ || 25 ex clericis] ecclis R || etiam et in VT || 26 fruens] faueres R¹ fauens R² || et] in R¹ || 27 sed etiam] frē (sic) R¹ || 28 eum sic (si) V || 29 competens est] impositurus V¹ || 30 legere] legem R¹ || 32 disposuit] di (i. e. dei) disposuit R¹ || ex] V¹ || 33 ordination. V¹ || 34 ordination. (ordinationi V³) impositus V¹ || 35 si om. V¹ || est et custodire et V || 36 sancierunt I¹ sancerunt V²

τηρεῖν, κατὰ μὴδέναν τρόπον αὐτῶ τὴν χειροτονίαν ἐπιτιθέναι. εἰ δὲ καταδέξοιτο καὶ φήσειεν, ὡς καὶ ὅσον ἀνθρώπων δυνατὸν πληρώσει τὰ τούτοις περιεχόμενα, τηρηκῆναι νοθεύει αὐτὸν καὶ λέγειν ὡς, εἰ μὴ ταῦτα φυλάξοι, Θεοῦ τε ἀλλότριος ἔσται καὶ ἐκπεσεῖται τῆς δοθείσης τιμῆς, καὶ οὐδὲ οἱ πολιτικοὶ νόμοι τὸ πλημμεληθὲν ἀτιμώρητον καταλείψουσι, διότι καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν βεβασιλευκόσι καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ὁρθῶς εἴρηται, δεῖν τοὺς ἱερούς κανόνας ἀντὶ νόμον κρατεῖν. καὶ εἴπερ καὶ οὕτως ἐμμένει τοῦ πράγμα-
 10 τος ἀντεχόμενος, τηρηκῆναι ἐπὶ ταύταις ταῖς ὁμολογίαις ἕκαστον τὴν ἱερὰν καταδέχεσθαι τῆς ἐπισκοπῆς
 5 ἡ χειροτονία. καὶ ταύτην μὴ χρημάτων ὠνεῖσθαι μῆδὲ διὰ πραγμάτων τινῶν δόσεως λαμβάνειν, ἀλλὰ καθαρὰν δέχεσθαι καὶ ἀμισθον, οἷα παρὰ Θεοῦ
 15 δεδομένην. εἰ γὰρ καὶ τὰλλα πάντα ἔχει χρηστὰ τὰ προσθέν ἡμῖν εἰρημένα, χρημάτων δὲ ἡ πραγμάτων φανεῖν τὴν ἐπισκοπὴν ἐξωνησάμενος, ἴστω τῆς τε ἐπισκοπῆς αὐτὸς ἐκπεσοῦντος καὶ τοῦτο δῶρον ἀτιμῶς τῶ χειροτονήσαντι τὸ κἀκείνον τὴν ἐπισκοπὴν ἀπολλύναι καὶ ταύτης ἐκπίπτειν, καὶ ἐκατέρω τὸ
 20 πρᾶγμα τοιαύτην φέρειν ἀντίδοσον, ὥστε τὸν μὲν μὴ τυχεῖν τῶν ἐπιζομένων, τὸν δὲ καὶ οὐ εἶχεν ἀποτυχεῖν· δηλαδὴ τῶν δεδομένων χρημάτων ἢ πραγμάτων προφάσει χειροτονίας τῆ ἀγιωτάτῃ προσκυρουμένων
 25 ἐκκλησίᾳ, εἴτε ἐπίσκοπος ὁ λαβὼν εἴη καὶ διὰ τοῦτο τῆς ἱερωσύνης ἐκπεσὼν, εἴτε καὶ τις τῶν ἐν τῷ κλήρῳ καταλεγομένων. καὶ γὰρ δὴ κἀκείνῳ τὴν ἴσην ἐπιτίθεμεν ποιήν, τὸ καὶ τῆς τάξεως, ἣν ἐν ἱερεῦσιν εἶχεν, ἐκπεσεῖν, καὶ ἀποδοῖναι τὸ χρυσίον ἢ τὰ πρᾶγματα
 30 τὰ προφάσει τῆς χειροτονίας δεδομένα τῆ περιουσιαμένη τὸ γε κατ' αὐτὸν ἐκκλησίᾳ. Εἰ δὲ τις τῶν ἐξωθέν εἴη καὶ οὐκ εἰς κλήρον τελῶν ὁ τὸ χρυσίον ἢ τὸ πρᾶγμα διὰ προστασίας τὴν ἐπὶ τῆ χειροτονία λαβὼν, καὶ μάλιστα εἴπερ ἀρχὴν ἔχει τινὰ, ἔξει μὲν
 35 αὐτὸς τὴν ἐν Θεοῦ ποιήν καὶ διαδέξοιται γε αὐτὸν αἰ ἐξ οὐρανοῦ τιμωρία· πλὴν ἀλλὰ καὶ τὸ δοθὲν ἅπαν ἀφαρεθῆν παρ' αὐτοῦ τῆ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ πᾶσιν ἀποιδόσθω τρόποις διπλάσιον, πρὸς τῶ, κὰν εἴ τινα ἀρχὴν ἔχει, ταύτης ἐκπίπτειν, καὶ ἀειφργία 40 ζήμιουσθαι. Κἀκείνο δὲ γε ἴστω σαφῶς ὁ χρέμασιν

rum non se valere servare, nullo modo ei ordinatio-
 nem imponi; si vero susceperit et dixerit, quia
 quantum homini possibile est complebit haec quae
 his continentur, tunc monere eum et dicere quia,
 5 nisi haec observaverit, et a deo alienus erit et cadet
 dato honore, et neque civiles leges delictum inultum
 relinquent, eo quod et a praecedentibus nos impera-
 toribus et a nobis ipsis recte dictum est oportere
 sacras regulas pro legibus valere. Et si etiam sic
 10 permanserit causam amplectens, tunc super his pro-
 fessionibus unumquemque sacram suscipere episco-
 9 patus ordinationem. et hanc non pecuniis emere
 neque per rerum aliarum dationem suscipere, sed
 puram percipere et sine mercede, tamquam a deo
 15 datam. Nam si etiam alia omnia habeat utilia, quae
 prius a nobis dicta sunt, pecuniis autem vel rebus
 videatur episcopatum emisse, sciat se et episcopatum
 ipsum casurum et hoc munus retributurum ordi-
 nanti, ut et ille episcopatum amittat et eo cadat, et
 20 utrique causa talem praestet retributionem, ut hic
 quidem non adipiscatur quae sperabat, ille autem
 etiam quae habebat amittat; verumtamen pecuniis
 ac rebus datis occasione ordinationis sanctissimae
 assignandis ecclesiae, sive episcopus sit accipiens et
 25 propterea sacerdotio cadens, sive etiam quilibet in
 clero constitutorum. Nam et illi aequam imponimus
 poenam, ut ordine, quem inter sacerdotes habuit,
 cadat, et reddat aurum aut res, quae occasione
 ordinationis datae sunt, iniuriam passae quantum
 30 ad ipsum ecclesiae. Si quis autem extraneorum sit
 et non in clero constitutus, qui aurum aut rem
 propter patrocinium ordinationis accepit, et maxime
 si administrationem aliquam (habeat), habebit qui-
 dem ipse a deo poenam, et succedet ei de caelo
 35 supplicia, verumtamen etiam quod datum est totum
 ablatum ab eo sanctissimae ecclesiae omnibus red-
 datur modis duplum: insuper etiam si quam admi-
 nistrationem habet, ea cadat, et perpetuo exilio con-
 demnetur. Illud quoque sciat aperte qui pecuniis

v. 9 δεῖν — κρατεῖν cit. Nomoc. XIV cap. 1, 2.
 § 9 summam ex Athan. habent Nomoc. L tit. 11 et Paratitla coll. const. ecll. 3, 2 p. 1354 Voell.

ei imponatur. Si vero suscipiat, seque quae illis continentur, quoad eius homo facere possit, impleturum affirmet, tum moneat illum et dicat, si haec non observet, fore ut et a deo abalienetur et data dignitate exuatur, ac ne civiles quidem leges delictum inultum esse relicturas, quoniam et ab eis, qui ante nos imperaverunt, et a nobis ipsis recte dictum est oportere sacros canones legum vice valere. Quodsi sic quoque permaneat rem amplectens, tum secundum has quisque professiones sacram episcopatum ordina-
 9 tionem recipiat. Eamque ne pecunia emat neve per res aliquas datas acquirat, sed puram et sine mercede tamquam a deo datam accipiat. Nam etiamsi reliqua omnia habeat commoda quae ante diximus, pecunia autem vel rebus episcopatum emisse cum appareat, sciat se et ipsum episcopatum amissurum et eum qui ordinavit hoc esse munere remuneraturum, ut ille quoque episcopatu privetur eumque amittat: itaque ea res utrique talem retributionem afferat, ut alter quae sperabat non adipiscatur, alter etiam quae habebat amittat; pecunia scilicet rebusve ordinationis causa datis sanctissimae ecclesiae addicendis, sive episcopus sit qui accepit et propterea sacerdotio excidit, sive etiam eorum quis, qui in clero numeratur. nam illi quoque parem imponimus poenam, ut ordine, quem inter sacerdotes habebat, excidat et aurum vel res ordinationis gratia datas ecclesiae reddat contumelia ipsis causa affectae. Quodsi quis extraneus et qui ad clerum non pertineat, aurum vel rem pro patrocinio in ordinatione praestando accepit, ac praesertim si magistratum aliquem gerat, is quidem poenam divinam sustinebit vindictaeque eum caelestes manebunt, sed praeterea etiam quod datum est omne illi ablatum sanctissimae ecclesiae duplum omnimodo reddatur, ut etiam insuper, si quem magistratum gerat, ab eo removeatur et perpetuo exilio mulletur. Atque illud quoque, qui pecuniam aut rebus episcopatum emerit, certo sciat, si antea diaconus

9 ἀντὶ νόμου] pro legibus ε || 10 οὗτος MA || *ἐμμένει] M ἐμμένει A || 11 ταῖς ὁμολογίαις ταύταις ἕκαστον καταδέχεσθαι τὴν ἱερὰν A || 13 χρέμασιν ὠνεῖσθαι μῆτε διὰ πραγμάτων δόσεως τινῶν A || 16 δεδομένην A || χρηστὰ ἔχει A || 17 πρόσθεν] γυρόθεν A || ἢ] τις καὶ A || 18 φανεῖν] εἰ φανεῖν A || 19 αὐτῆς A || καὶ τοῦτο om. A || 20 κἀκείνο M || 22 sq. τῶν ἐπιζομένων μὴ τυχεῖν A || 27 ἐκπεσὼν τῆς ἱερωσύνης A || 31 δεδομένα ante προφάσει coll. A || 32 τὸ γε M || ὅσον τὸ A || 38 ἅπαν ἀφαρεθῆν om. A || 39 τρόποις ἀποιδόσθω διπλάσιον ἅπασι A || 41 γε ἴστω] γνώτω A

R¹ || 6 multum reliquent R¹ || 7 quod et V¹ quod R^{al}. || 12 petum iis R¹ || 15 habeat] aliant R¹ || 17 et om. R || episcopatum V^a ep̄tātū R¹ || 18 et hoc munus] in hoc minus R || 19 ut et] ut R || eo] adeo R (a clero vulg.) || 20 causa] cause V³ in ras. 3 lit. || hic quidem R¹ || et hic quidem R² vulg. et quidem V¹ || et quidem hoc V² || 23 occasionem V || 25 quilibet VT] quilibet alius (aliis R¹) R vulg. || 27 quem] quae V¹ || inter] in R || 31 in] •n V¹ || 32 maxime si] si maxime R maxime quidem si T || 33 habeat inserui (habet add. ed. pr.) || 34 succederet R¹ || 36 ab eo] habeo R¹ || omnibus] omnino R¹ || 38 habet om. R¹, habet ed. pr. (Gr.)

1 ordinationem ei R || 3 haec om. V || 4 quia] qui

ἡ πράγμασι τὴν ἐπισκοπὴν ἐξανησάμενος, ὡς, εἴπερ
 πρότερον διάκονος ἢ πρεσβύτερος εἴη, εἶτα κατὰ δω-
 δωροδικίαν εἰς τὴν ἱερωσύνην ἔλθοι, οὐ μόνον ἐκπαιδεύ-
 ρεται τῆς ἐπισκοπῆς, ἀλλ' οὐδὲ τὸ πρότερον αὐτῷ περι-
 λεμφθῆσεται σχήμα, τὸ τοῦ πρεσβυτέρου τυχόν ἢ
 5 διακόνου. προσπολέσει γὰρ καὶ αὐτὸ, ὡς τῶν οὐ προ-
 πόντων ἀναξίως ἐφιμέμενος, πάσης τε ἱερατικῆς ἀ-
 ζ ἐλαθῆσεται τάξεως. Αἰεὶ δὲ κατ' αὐτὸν τὸν
 τῆς χειροτονίας καιρὸν τὸν ἐπιτιθέμενα ταύτην αὐτῷ
 ἐπὶ παντός τοῦ ποσιτάτου λαοῦ τῆς ἀγιωτάτης με-
 γάλῃς ἐκκλησίας ταῦτα πάντα προαγορεύειν αὐτῷ,
 ὡς ἂν μαθὼν αὐτὸν ἅπαντα τὰ ἐμπροσθεν εἰρημένα
 παρ' ἡμῶν ἔχειν ἐπὶ τὴν ἱεράν αὐτὸν ἀγῆν χειροτο-
 νίαν· ὥστε κακείνου πάντων ἐναντίον ταῦτα ἀκούοντα
 μὴ μόνον ἔχειν τὸ τοῦ θεοῦ δέος, ἀλλὰ καὶ τὴν 15
 ἐφ' ἁπάντων ἀνακίρουσιν τε καὶ ὁμολογίαν ἐρωθραίν.
 10 Εἰ δέ τις τοιοῦτος μὲν εἶναι νομίζοιτο καὶ πρὸς
 τὴν τῆς ἐπισκοπῆς χειροτονίαν παρέλθοι, ἀντίποι δέ
 τις καὶ φήσει συννειδέσθαι τὸν ἀτόπιον αὐτῷ, μὴ
 πρότερον ἀξιουσθῆαι τῆς χειροτονίας, πρὶν ἂν ἐξέταστί 20
 τὸν πρὸς τὴν ἐπίθεσιν ἐπιτιθέμενα τῷ πράγματι
 χόθῃεν ἀνεύθυνος. ὡς εἴ γε καὶ μετὰ τὴν τοιαύτην
 ἀντίρρησην οὐκ ἀνασχομένους ὁ τὴν χειροτονίαν ποιῶν
 τὴν νεομισμένην ἐξέτασιν ἐπιτιθέμενα τῷ πράγματι
 δόξαμι πρὸς τὴν χειροτονίαν, ἴστω τὸ παρ' αὐτοῦ 25
 γινόμενον ἀντ' οὐδενὸς ὄν· ἀλλ' ὅ τε παρὰ τὸν νό-
 μον γεγόμενος ἐκπαιδεύεται τῆς ἱερωσύνης ὁ τε ἀδοκί-
 μαστος ἐπιτιθεὶς τὴν χειροτονίαν καὶ αὐτὸς μὲν ὁμοίως
 ἐκπαιδεύεται τοῦ θρόνου τῆς ἱερατείας, καὶ ὑπεύθυνος
 ἔσται θεῷ τῷ μάλιστα πάντων ζητούντι τὴν τῶν 30
 οἰκείων ἱερέων καθαρότητα. Εἰ μένοιτε ὁ πρὸς τὴν
 χειροτονίαν ἀντικειμένων ἢ ἐπεξεληθῶν δειχθεὶς συκο-
 φάντης, ἢ καὶ αὐτὸ τὴν ἀρχὴν μηδὲ ἐπεξελεῖν θαρ-
 ρήσει, χωρίζεται τούτων διπρεκέως τῆς ἱεράς κοινωνίας
 ὁ τὴν χειροτονίαν ποιῆσαι βουλόμενος, ἵνα μηδὲ ἐκεῖνο 35
 τὸ ψεύδος ἀνεύθυνος ἦ, ὡς περὶ γὰρ τὴν ἀγαθὴν δό-
 ξαν ἐπὶ τῷ χειροτονουμένῳ ζητοῦμεν, οὕτω καὶ τὴν
 συκοφαντίαν ἐπὶ τῷ μάτην κατηγοροῦντι κολάζομεν.
 Εἰ δέ τις κατηγόρησιν παντελῶς, ἢ προσαγγείλας
 ὅλως οὐκ ἐπεξελεῖται, ἢ ἐπεξελεῖται ἀποδείξει, καθάπερ 40
 εἰπόντες ἐφθῆμεν, μὴ δυνήσθῃ τὴν κατηγόρησιν ἀληθῆ,
 τῆρικαῦτα προσῆκει τὸν διὰ τούτων ὁδῶν ἀνεύθυ-

aut rebus emerit praesulatum, quia, si prius dia-
 conus aut presbyter sit, deinde per suffragium ad
 sacerdotium veniat, non solum cadet episcopatu,
 sed neque prior ei relinquetur ordo, presbyterii for-
 5 sitan aut diaconatus. Amittit etenim etiam illud,
 utpote (non) decencia indigne concupiscens, et omni
 sacerdotali excluditur ordine. Oportet autem in ipso
 ordinationis tempore, qui imponit eam illi, coram
 omni fidei populo sanctissimae ecclesiae haec omnia
 10 praedicere, ut agnoscens eum omnia, quae prius
 dicta sunt a nobis, habere, ad sacram eum deducat
 summam, ut et ille coram omnibus haec audiens
 non solum habeat dei timorem, sed etiam coram
 omnibus denuntiationem et professionem crubescat.

10 Si quis autem talis quidem esse putetur, et ad
 episcopatus ordinationem transeat, contradicatur autem
 aliquis atque dicat conscium se esse alicuius illici-
 torum ei, non prius mereatur episcopatus ordinatio-
 nem, quam examinatio querimoniarum fiat, et appa-
 reat undique innoxius. Quodsi etiam post huiusmodi
 contradictionem non passus is qui ordinationem
 facit legitimam examinationem imponi causae, cur-
 rat ad ordinationem, sciat, quod ab eo fit, pro nihilo
 esse: sed et is, qui contra legem fit, cadet sacer-
 dotio, et qui sine probatione imponit ordinationem,
 et ipse quidem similiter cadet sede sacerdotali, reus
 autem erit deo, qui praecipue omnium quaerit suo-
 rum sacerdotum puritatem. Si tamen is, qui ordi-
 nationi contradicit, aut examinatione facta probetur
 calumniator, aut in ipso principio neque in exami-
 natione persistere confidat, segreget istum in perpetuum
 a sacra communione is qui ordinationem facere
 35 vult, ut non autem illa falsitas impunita sit.
 Sicut enim bonam gloriam in eo, qui ordinandus est,
 quaerimus, ita etiam calumniam in eo, qui frustra
 accusavit, punimus. Si vero nemo accusaverit om-
 nino, aut toto denuntians examinationem non faciat,
 aut facta examinatione demonstrare, sicut praedixi-
 mus, non valuerit accusationem veram, tunc oportet

§ 9 extr. et 10 summarium habet Nomoc. XIV cap. 1, s; summam § 10 Nomoc. L tit. 16 ex Athan.

aut presbyter fuerit, deinde per largitionem ad sacerdotium venerit, non solum episcopatu se privatum
 iri, sed ne priorem quidem presbyteri vel diaconi statum sibi relictum iri: simul enim et hunc amittet, ut-
 pote qui ea, quae non decent, indigne sectatus sit, et omni sacerdotali ordine exiuret. Oportet autem ipso
 ordinationis tempore, qui eam imponit illi, eum haec omnia coram toto fidelissimo populo sanctissimae magnae
 ecclesiae illi pronuntiare, ut, ubi eum omnia, quae a nobis antea dicta sunt, habere cognovit, ad sacram
 ordinationem eum producat: ita ut ille quoque, qui haec coram omnibus audivit, non solum dei metum
 10 habeat, sed etiam in proclamatione coram omnibus facta atque confessione crubescat. Si quis vero
 talis quidem existimetur et ad episcopatus ordinationem accedat, contradicatur autem aliquis quae peccati
 alicuius illi conscium esse affirmet, ne prius dignus iudicetur ordinatione, quam in ea, quae de-
 lata sunt, inquisitum sit, et ipse omni ex parte insons appareat. Quodsi vel post eiusmodi contradic-
 tionem is, qui ordinationem peragit, legitimam inquisitionem causae impendi non passus ad ordinationem
 properaverit, sciat quod ab ipso fit pro nihilo esse: sed et is, qui contra legem factus est, sacerdotio
 excidit, et is, qui sine probatione ordinationem peregit, et ipse similiter a sede sacerdotali removebitur
 atque deo rationem reddet, qui omnium maxime in sacerdotibus suis integritatem requirit. Si tamen is,
 qui ordinationi oblocutus vel rem persecutus est, calumniator appareat, vel etiam si ab initio ne persequi
 quidem rem ausus sit, eum is qui ordinationem peragere vult in perpetuum a sacra communione removeat,
 ut ne illud quidem mendacium impunitum sit. Quemadmodum enim bonam existimationem in eo, qui
 ordinandus est, requirimus, ita calumniam quoque temere accusantis castigamus. Si vero nemo prorsus ac-
 cuset, vel qui deludit rem omnino non persequatur, vel ubi eam persecutus est, veram esse accusationem,

1 ὡς εἴπερ] εἴπερ ἦν A || 2 εἴη om. A || εἶτα] εἰ A ||
 δωροδοκίαν A || 3 ἀρχιερωσύνην A || 4 αὐτῷ] εἶναι A ||
 5 τὸ om. A || 7 πάσης τε] καὶ πάσης τῆς A || 10 με-
 γάλῃς om. A5 || 11 πάντα A || αὐτῷ om. 5 || 12 ὡς ἂν
 μαθῶν] ὅπως μαθῶντα A || ἅπαντα] πῶς A || 13 ἔχειν
 ἐπὶ] ἔχει πρὸς A || ἄγειν A || 14 κακείνου A5] κακείνου
 M || 20 ἀξιουσθῆαι τῆς χειροτονίας] mereatur episcopatus
 ordinationem 5 || 21 φανῆ A || 25 ἴστω post γινόμενον
 coll. A || 29 καὶ ὑπεύθυνος] ὑπεύθυνος δε A (5) || 30 ἐστὶ
 τῷ θεῷ μάλιστα τὰ ζητούντι A || 32 ἀντικειμένων ἢ συ-
 κοφαντήσῃ καὶ ὑπεξελεῖν οὐ θαρρήσει, χωρίζεσθαι
 διπρεκέως τῆς ἁγίας κοινωνίας παρὰ τὸ τὴν χειροτο-
 νίαν ποιῆσαι βουλόμενος, ἵνα μὴ τὸ ψεύδος ἀπομεινῇ
 ἀνεύθυνον A || 33 * θαρρήσει MA || 41 μὴ M] οὐ A

2 ad sacerdotium per suffragium R || 3 cadet V] cadat
 R al. || 4 neque] ne R¹ || relinquetur R || 5 amittet et 7 ex-
 cludetur vulg. || 6 non inserui ex Gr. || 8 coramam V¹. ||
 9 omni om. R || 10 eum per omnia VR²T^a || 12 ut et] et
 et ut T ut R¹ || omnibus — 14 denuntia] R² suppl. in
 ras. 12 fere lit. || 14 omnibus haec audiens non solum de-
 nuntiationem V || 17 et om. R² || 24 curat R¹V¹ || 25 ab
 eo] habeo R¹ || fit om. R¹ || 26 fit] fecit V² || 27 ordi-
 n***** R¹ || 28 sacerdotalis R¹ || 29 quaerit om. R¹ ||
 30 sq. contradicit ordinationi R¹ facta R¹ || 35 autem
 del. R²V², om. T vulg. || 36 ordinatus R || 37 calumniam
 in eo qui] in eo qui (qui del. R²) calumpniam qui R¹ ||
 39 aut toto (tot T^b) VT aut to R¹ aut ex toto R²V²;
 fort. leg. aut in toto

νον ὁφθέντα προσέσθαι πρὸς τὴν ἰσομένην χειροτοσίαν. Ὁ γὰρ οὕτω χειροτονοῦμενος αὐτόθεν τὰ πλείστα καὶ κάλλιστα γνώσεται τῶν μαθημάτων καὶ οὐκ ἐκπεσείται πρὸς βλον ἀλοκιστον, τὴν τοιαύτην πεπαιδευμένους λόγῳ τε καὶ ἔργῳ σοσίαν.

CAPUT II.

(H) Κακείνῳ γε μὴν προσδιορίζομεν, ὥστε μηδένα τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ἔξω τῆς καθ' ἑαυτὸν ἐκκλησίας πλείον ἢ κατ' ἐνιαυτὸν ὅλον ἀπολιμπάνεσθαι, πληρὴν εἰ μὴ τοῦτο κατὰ βασιλικὴν γίνοιτο κέλευσιν (τότε γὰρ μόνον ἐστὶν ἀνεύθυνον) τῶν ὁσιατάτων πατριαρχῶν ἐκίστης διοικήσεως ἀναγκαζόντων τοὺς θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους ταῖς αὐτῶν ἐγκρατερεῖν ἀγιωτάταις ἐκκλησιαῖς καὶ μὴ μακρὰν ὁδὸν στέλλεσθαι μηδὲ ἐν ξένη διατριβῇ ἐθέλειν μηδὲ τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν ἀμελεῖν μηδὲ τὸν ἐνιαυτὸν ὑπερβαίνειν, ὃν δὴ καὶ αὐτὸν διὰ φιλανθρωπίαν ἐτάξαμεν. Εἰ μέντοιγε καὶ ὑπὲρ τὸν ἐνιαυτὸν πλανῶτο καὶ ἀλητεῖοι, καὶ μὴ πρὸς τὴν ἐπισκοπὴν ἐπανοίῃ τὴν οἰκίαν, μηδὲ βασιλικὴ τις αὐτὸν, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, καλέοι κέλευσις, τηλικαῦτα, εἰ μὲν εἴη μητροπολίτης, πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν ἀφορῶν ὁ τοῦ κλίματος πατριάρχης καλεῖται μὲν αὐτὸν τοῖς νενομισμένοις κληρίσσοις, φυλάττων πανταχοῦ τὴν τῶν ἱερῶν κανόνων παρατηρήσιν· εἰ δὲ μενεῖται μέχρι παντὸς ἀπειθῶν, καὶ ἔξωθεῖτω τοῦ θελοῦ τῶν ἐπισκόπων χοροῦ καὶ ἕτερον ἀντεισάγετω τῆς τοιαύτης αἰδοῦς τε καὶ σεμνότητος ἄξιον. Εἰ δὲ οὐ μητροπολίτης, ἀλλὰ τῶν ἄλλων τῶν ἐπισκόπων ὁ πλανώμενος εἴη, ταῦτα παρὰ τοῦ μητροπολίτου γινέσθω. οὐδὲ γὰρ ἂν τις αὐτῶν ταυτην προσδέξοιτο τὴν πρόφασιν, εἰ λέγοιεν διὰ τοῦτο τὰς ἐαυτῶν καταλιμπάνειν ἐκκλησίας, διότι δικῶν ἕνεκεν ἢ ἄλλων πραγμάτων ἰδίων ἢ εἰς τὴν ἀγιωτάτην ἐκκλησίαν ὁρατῶν περιουσιῶσι καὶ ἢ τοῖς ἐπιτάξια προσκατεροῦσιν ἢ εἰς ἑτέρους ἀφικνούνται τόπους. Τοῦτο γὰρ οὐκ ἂν ἔχοι πρότερον λογισμόν, τὸ μετὰ πλήθους, ὅπερ ἀνάγκη τὰς τῶν ἐπισκόπων ἔχειν ἀεραπειίας, περιουστῆν τε ἐν ξένη καὶ δαπανᾶν, καὶ μηδεῖαν ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησιαῖς παρέχειν ὠφέλειαν, μηδὲ κατὰ τὸ πρότερον ἱερεῖσι διαγιγνώσθαι σχῆμα, παρὸν, 40

cap. II et III summae extant Coll. LXXXVII capit. 3 (inde Nomoc. L tit. 13) et Nomoc. XIV tit. 8, 2.

uti ante diximus, probare nequeat, tum decet eum, qui tot modis insons apparuit, ad futuram ordinationem admitti. Nam qui ita ordinatur, exinde plurima et pulcherrima praecepta cognoscet neque in vitam immoderatam delabatur, cum talem sapientiam et verbis et factis doctus sit.

II. Porro illud quoque insuper definimus, ne quis ex deo carissimis episcopis foris ab ecclesia sua ultra integrum annum absit, nisi forte imperiali iussu id fiat (tum enim solum impune est): ac sanctissimi patriarchae cuiusque dioeceseos deo carissimos episcopos in sanctissimis ecclesiis suis permanere cogant nec longum iter ingredi patiantur nec peregre velle commorari neque sanctissimas ecclesias negligere, neque annum excedere, quem quidem ipsum propter humanitatem constituimus. Si vero vel ultra annum vagetur et erret nec ad episcopatum suum redeat, neque imperialis aliqua iussio, prout ante diximus, eum detineat, tum illius regionis patriarcha ad ecclesiasticam disciplinam respiciens eum, siquidem metropolitano sit, solitiis citationibus revocet, custodita usquequaque sacrorum canonum observantia: quodsi perpetuo maneat non oboediens, et expellat eum sacro episcoporum choro et alium in eius locum eiusmodi reverentia et gravitate dignum substituat. Sin autem is, qui vagatur, non metropolitano, sed ex reliquis episcopis sit, haec a metropolitano fiant. Neque enim quisquam illorum eum praetextum admittat, si quando dicant se ideo ecclesiam suam relinquere, quod litium aliorumve negotiorum propriorum aut ad sanctissimam ecclesiam pertinentium gratia oberrent et vel in his locis commorantes perseverent vel in alia se conferant. Neque enim id iustam rationem habet, cum magno hominum numero, quem necesse est in episcoporum ministerio esse, peregre vagari et sumptus facere nec ullam sanctissimis ecclesiis utilitatem

4 ἐκπεσείται A || 5 ἔργῳ τε καὶ λόγῳ A || 8 ἢ κατ' ἢπερ A || ὅλον om. A || 9 γίνοιτο A || 12 ἐαυτῶν A αὐτῶν M || 17 καὶ om. A (ς) || 18 ἀλητεῖοι A || καὶ μὴ A (ς) || καὶ μήτε M || 20 κατέχει A || 24 * μένοι M μένοι A || 25 ἔξωθεῖτω] expellatur ε || 29 ταῦτα] haec omnia ε; leg. ταῦτα? || 30 δέξοιτο A || 33 τὴν ἀγιωτάτην ἐκκλησίαν] sacras ecclesias ε || 36 γὰρ] δὲ A || 38 δαπανᾶν] τὰς προσόδους add. A || 40 παρὸν — ἔχουμένων 41, 5 om. A

1 inculpabiles R¹ || 2 quia V¹ || 5 et verbo RV] verbo vulg. || corporis R || corporis RV². Seclusi] sapientiam V^aT || 6 definimus R || 7 quam vulg.] aut R ... V¹ quam per V² || anno toto R² || 8 deesse suppl. V² in spat. vac.; add. debeat m. rec. in V, audeat vulg. || per hoc V || imperi... V¹ || 9 sacratissimos] autem s. v.

eum, qui per tot vias inculpabilis apparuit, accedere ad venturam ordinationem. Qui enim ita ordinatur, ex hoc multa et meliora cognoscit praeceptorum, et non incurrit ad vitam impunitam, huiusmodi eruditus et verbo et opere [corporis] sapientia.

Et illud etiam definimus, ut nemo deo amabilium episcoporum foras a sua ecclesia plus quam annum totum deesse, nisi hoc per imperialem fiat iussionem (tunc enim solum erit inculpabile), sacratissimos patriarchas uniuscuiusque dioeceseos compellentes deo amabiles episcopos suis inhaerere sanctissimis ecclesiis et non longo itinere separari neque in peregrinis demorari velle neque sanctissimas ecclesias negligere neque annum excedere, quem et ipsum propter misericordiam constituimus. Si vero ultra annum erraverit et dereliquerit et non ad episcopatum remeaverit proprium, neque imperialis aliqua eum, sicut praediximus, detineat iussio, tunc, si quidem sit metropolita, circa ecclesiasticam dispositionem segregatum regionis illius patriarcha evocet quidem eum legitimis inelamationibus, servans ubique sacrarum regularum observantiam; si vero maneat per omnia inoboediens, et expellatur a sacro episcoporum choro et alium introducat huiusmodi et verecundia et honestate dignum. Si vero non metropolita, sed aliorum episcoporum aliquis sit, qui erraverit, haec omnia a metropolita fiant. Nemo enim eorum talem suscipiat occasionem, si dixerint propterea proprias derelinquere ecclesias, propter quod litium causa, aut aliarum rerum propriarum aut ad sacras ecclesias respicientium circumlustrant, et hic constituti adhaerent aut in aliis veniunt locis. Hoc enim non habet decentem rationem, ut cum multitudine, quam necesse est episcoporum habere ministeria, lustrent peregre et expendant, et neque ullum sanctissimis ecclesiis praebere iuvamen neque secundum quod decet sacerdotes proprium habere habitum; praesente, si quaedam sint lites forte sanc-

add. R² || 10 unuscuiusque R || dioeceseos R dioeceseos V¹ dioecesis V³ || 11 inhere V¹ || 15 sin V¹ || 16 annum] animum R¹ || deliquerit V¹ || 20 segregatos V¹ segregatus V³ || illus patriarcham revocet V¹ || 21 quidem] quod V² || 23 et om. V vulg. || 25 et verecundia RV] reverentia et verecundia vulg. || 28 si om. R¹ || 30 causa VT] causas R vulg. || 32 veniunt] veniunt V¹ uenerant R¹ veniant R²V²T || 33 non] si non R¹T || 34 multitudinem V¹ * episcopum libri || 35 minister... V¹ || peregre V¹ || (lu)strent — asserunt 41, 1 in ras. 2 versusum scr. R², omisiss verbis praebere 36 — ecclesias 41, 1 || 36 ullum] nullum V lucrum ullum R⁽²⁾ || ecclesiis] viris ecclesiis V¹ || 37 sacerdotem V || 38 habitum] habitum sacerdotem V¹ || * praesente] praesertim libri (cum liceat add. vulg.)

εἰ τινες εἰεν δίκαι τυχόν ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλη-
 σιαῖς, δι' ἃς ταῦτα προφασίζονται, ταύτας διὰ τῶν
 ἰπ' αὐτὴν εὐλαβεστάτων κληρικῶν ἢ ἀποκρισιαρίων
 ἢ οἰκονόμων κινεῖν, καὶ δεήσεις μὴ πρὸς τὴν βασι-
 λεῖαν ἐκπέμπειν, τυγχάνειν δὲ τῶν ζητούμενων. Ὡστε
 διὰ ταῦτα θεοσιζόμεν, εἰ ποτέ τις ἐκκλησιαστικῆς
 ἐνεκεν προφάσεως ἐμπόσοι χροεῖα, ταύτην ἢ διὰ τῶν
 τὰ πράγματα πραττόντων τῶν ἀγιωτάτων κληρικῶν,
 οὓς ἀποκρισιαρίους καλοῦσιν, ἢ διὰ τιναν κληρικῶν
 ἐνταῦθα στελλομένων ἢ διὰ τῶν οἰκονόμων αὐτῶν
 γνωρίμην τῆ βασιλείᾳ γίνεσθαι ἢ ταῖς ἡμετέραις ἀρ-
 χαῖς, τυγχάνειν τε αὐτοῖς τοῦ προσήκοντος, καὶ μὴ
 τοῦτο τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις πλάνης τε καὶ
 ἀπονοσίας καὶ τῆς τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν βλάβης
 αἰτίον γίνεσθαι, τῶν τε ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκκλησια-
 στικῶν πραγμάτων παρὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτῶν ἀμε-
 λόμενων τῆς τε ἐνταῦθα διαπάνης πολλῆς αὐτοῖς
 γινομένης τῆς τε ἐν ξένη διαίτησιν οὐκ ἐσχήμονος καθ-
 εστώσεως, καὶ πανταχοῦθεν τοῦ πράγματος οὐδεμίαν
 ἀφέλειαν, μᾶλλον μὲν οὖν βλάβην ταῖς ἀγιωτάταις 20
 ἐκκλησιαῖς ἐπάγοντος.

CAPUT III.

(I) Μὴ ἄλλως δὲ τινα τῶν θεοφιλεστάτων ἐπι-
 σκόπων ᾄορειν στελλεσθαι πρὸς ταύτην τὴν εὐδαί-
 μονα πόλιν, πρὶν ἂν, εἰ μὲν τις ἐπίσκοπος εἴη, γραμ-
 ματα λάβοι τοῦ οἰκείου μητροπολίτου πρὸς τὴν βα-
 σιλειαν, ταῦτα δὲ τὰ κατὰ τοὺς θελοῦς κανόνας
 συστατικὰ καλοῦμενα, τὰ μαρτυροῦντα τῷ ἀναγκαίῳ
 τῆς αὐτοῦ παρουσίας, εἰ δὲ γε μητροπολίτης εἴη ὁ
 παραγενέσθαι βουλόμενος, γραμματα κοιμισατο τοῦ
 τῆς διοικήσεως πατριάρχου, τὴν αὐτοῦ παρουσίαν 30
 ἀναγκαίαν εἶναι λέγοντα. οὕτω τε δεῖσθαι βασιλέως
 καὶ ἐπιτρέπεσθαι τὴν ἐνταῦθα παρουσίαν, καὶ μὴ
 προχείρως παρὰ γνώμην τῶν μητροπολιτῶν ἢ τῶν
 πατριαρχῶν ἀποδημεῖν, διότι τοῦτο καὶ τοῖς θελοῖς
 διηγόνται κανόνι. Καὶ ἐνταῦθα δὲ αὐτοῖς παρα- 35
 γινομένου μὴ ᾄορειν δι' ἐαντῶν τὴν πρώτην μη-
 νίην εἰς τὴν βασιλειαν, ἀλλὰ πρότερον ἢ πρὸς τὸν
 θεοφιλεστάτον πατριάρχην παραγίνεσθαι ἢ πρὸς τοὺς
 ἐκάστης διοικήσεως, ἐξ ἧς εἰσὶν, ἀποκρισιαρίους, καὶ
 αὐτοῖς κοινοῦσθαι τὰς αἰτίας, δι' ἃς ἤλθον, συνει- 40
 νῆναι τε πρὸς τὴν βασιλειαν αὐτοῖς, καὶ τοῦ λοιποῦ
 δὲ τῆς βασιλικῆς ἀπολαΐαν θεῖας, ἥνικα ἂν τῷ βασι-

tissimis ecclesiis, propter quas has occasiones asse-
 runt, haec per eos, qui sub ipso sunt, religiosos
 clericos aut apocrisarios aut oeconomos movere, et
 petitiones non ad imperium dirigere, impetrare autem
 sperata. Propterea sancimus, si quando propter ec-
 clesiasticam occasionem incidere necessitas, hanc
 aut per eos qui res agunt sanctorum ecclesiarum,
 quos apocrisarios vocant, aut per aliquos clericos
 huc destinatos, aut oconomos suos notam imperio
 10 facere aut nostris administratoribus, ut impetrent
 quod competens est, et non hoc deo amabilibus
 episcopis erroris et absentiae, et sanctissimis eccle-
 siis laesionis occasionem fieri, tam in provincia ec-
 clesiasticarum rerum per absentiam eorum neglec-
 15 tarum, quam etiam hic expensis multis ab ipsis
 factis, nec non in peregre habitatione non habili
 constituta, et undique causa nullum iuvamen, magis
 autem laesionem sanctissimis ecclesiis inferente.

Non aliter autem aliquem deo amabilium episco-
 porum praesumere dirigere ad hanc felicissimam
 civitatem, priusquam, si quidem quis episcopus sit,
 litteras acciperet proprii metropolitae ad imperium,
 haec quae secundum divinas regulas probabilia vo-
 cantur, testimonium perhibentia necessitatis eius
 praesentiae. Si vero metropolita sit, qui proficisci
 vult, litterasumat eiusdem dioeceseos patriarchae,
 eius praesentiam necessariam esse dicentes: et sic
 oportere imperatorem iubere hunc praesentari, et
 non temere sine conscientia metropolitaram aut
 patriarcharum proficisci, pro eo quod hoc et ex
 divinis interdictum est regulis; ut hoc advenientes
 non praesumant per semetipsos se prius nuntiare ad
 imperium, sed primitus aut ad deo amabilem patri-
 archam proficisci, aut ad uniuscuiusque dioeceseos,
 ex qua sunt, apocrisarios, et cum ipsis conferant
 causas propter quas venerunt, et congregari ad im-
 perium eius, et deinceps imperiali perfrui adspectu,

praebere neque ut sacerdotes decet vivere, cum, si forte quae sanctissimis ecclesiis lites sint, propter quas
 hoc praetextu utantur, illas per religiosissimos, qui sub ea sunt, clericos vel apocrisarios vel oconomos
 movere et precibus ad imperatorem delatis quae desiderant consequi liceat. Atque propterea sancimus ut,
 si quando quae ex causa ecclesiastica necessitas incidat, illa vel per eos, qui negotia sanctissimarum eccle-
 siarum gerunt, quos apocrisarios vocant, vel per clericos aliquos huc missos vel per oconomos ipsos impe-
 ratori vel magistratibus nostris nota fiat atque illi quod competit impetret, ne hoc deo carissimis episcopis
 errationis et absentiae et sanctissimarum ecclesiarum laesionis causa fiat, cum et in provinciis per absentiam
 eorum res ecclesiasticae neglegantur et hic multae ab iis expensae fiant et habitantis peregre vita parum
 decora sit, et undique res nullam utilitatem, sed damnum potius sanctissimis ecclesiis afferat.

III. Non aliter vero quisquam deo carissimorum episcoporum ad hanc felicem civitatem profi-
 cisci audeat, nisi prius litteras, si episcopus sit, a metropolitano suo ad imperatorem acceperit, quae
 quidem secundum sacros canones commendaticiae appellantur, quae de necessitate praesentiae eius testentur,
 si vero metropolitano sit qui huc venire vult, litteras patriarchae illius dioeceseos afferat, quae praesen-
 tiam eius necessariam esse declarent. Atque ita supplicet imperatori, habeatque veniam hic versandi, neve
 temere praefer voluntatem metropolitano vel patriarcharum proficiscatur, quoniam id etiam sacris cano-
 nibus vetitum est. Nec vero ubi huc advenerunt, per se ipsi protinus imperatori nuntiare audeant, sed prius
 vel deo carissimum patriarcham vel apocrisarios suae cuiusque dioeceseos adeant et cum illis causas, propter
 quas venerunt, communicent, atque una cum illis ad imperatorem accedant, et imperiali deinceps adspectu

3 ὑπ' αὐτὴν sub ipso 5 || 4 μὲν non (i. e. μὴ) 5 || 6 εἴ-
 πον A || 11 γνωρίμην A5] γνωρίμα M || 12 αὐτοῖς (ς) ἐάν-
 τοῦς A αὐτάς M || 16 αὐτοῦ A || 18 εὐσχήμονος A5] εὐσχι-
 μονος A ἄσχήμονος M || 26 ταῦτα δὲ om. A || 27 λεγόμενα
 A || τὸ ἀναγκαῖον A || 30 παρουσίαν χροεῖωδῃ φάσκοντα εἶ-
 ναι A || 35 αὐτοῖς τοῦς A || 36 τὴν πρώτην ἐν εἰς om. A ||
 38 τοῖς τῆς A || 40 ἀνακοινοῦσθαι τὰς δι' ἃς ἤλθον αἰτίας
 καὶ συνεισέναι πρὸς τὴν A || 41 αὐτοῖς) eius 5 || 42 δὲ om. A

1 adferunt V || 2 haec] haec eos hec R¹ || ipsa vulg. ||
 3 apocrisarios V (id. infra) apocrisarios R et sic v. 8 || aut] uocant R¹ || 4 petiones V¹ || 5 separata V || 7 aut per eos
 suppl. V² in spat. vac., om. T || sanctarum RV] sa-
 crarum vulg. || 8 alios R || 9 huc] huic V || iconomos R

yeonomos VT, et sic constanter || 10 amistrationibus
 R¹V¹ || 11 et om. RT || hoc deo] hanc a deo V³ || 12 sanctis
 R || 13 sq. ecclesiasticis rebus — neglectis vulg. || 15 hic]
 his R¹ || 16 in peregre] iperegre R || habili] ****i V¹ ||
 17 causam R¹T¹ || 18 inferentem RV || 22 rubr. ne episcopus
 sine litteris sui metropolitae vel metropolita sine
 litteris sui patriarche in hanc regiam urbem ad imperium
 veniat R mg. || aliquam V || 24 quae RV^a] qui V^b,
 om. vulg. || 25 metropolitani V || 26 *haec quae] et quae
 libri || 27 necessitas R¹ || 28 qui] quod V || 29 dioeceseos
 V¹ dioecesis V³ || 30 esse om. V || 31 huc R || 32 metro-
 politanorum V || 33 profissi R || hoc et ex VT] ex hoc
 R¹ hoc ex R² || 36 ad deo] a deo V¹T¹ || 40 perfrui R¹

λέοντι παρασταίη. Ἐξέστω μέντοι τοῖς θεομένοις ἐπισκοποῖς καὶ διὰ τῶν καλουμένων ἡφερενδარიῶν τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας ἢ διὰ τῶν εὐλαβεστάτων ἀποκρισαρίων τῶν ἐκάστης διοικήσεως ἀγιωτάτων πατριαρχῶν ἀναφίρειν τῆ βασιλεία καὶ τυγχάνειν ἀποκρισῶς συντόμου, ὥστε αὐτοὺς ἢ δίκαια παρὰ τῆς βασιλείας αἰτούντας ταῦτα λαμβάνειν ἢ ἄδικοι ζητούντας ἴστικτον ἀναλίπειν, ὅθεν καὶ παρεγένοντο.

CAPUT IV.

10 ἸΑ Ταῦτα ἐπὶ τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκοποῖς κατὰ τοὺς θελοὺς κανόνας διατάξαντες καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦς εὐλαβεστάτους κληρικοὺς μετὰ πλείστης ὁσῆς γίνεσθαι ζητήσεως κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ μεμαρτυρημένους ἀνδρας χειροτονεῖσθαι θεοπίστομον, γαρμμάτων παντοῖος ἐπιστήμονας ὄντας· γράμματα γὰρ ἀγνωστοῦτα παντελῶς οὐ βουλόμεθα ἐν οὐδεμιᾷ τάξει κληρικῶν εἶναι· δηλαδὴ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν διακόνων τὰς τε ἱεράς εὐχὰς διδασκομένων τὰ τε τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων ἀναγνωσκόντων βιβλία τῆν τε χειροτονίαν ἀμεμπτόν τε καὶ ἀνεύθυνον καὶ δίχα τιδὸς ἀντιρροήσεως καὶ δόσεως χρημάτων ἢ πραγμάτων δεχομένων. Οὕτε δὲ αὐτοὺς βουλόμεθα παντελῶς ἢ ταξέωτας ἢ βουλευτάς ὄντας δέχεσθαι τὴν χειροτονίαν, εἰ μὴ κατὰ τοὺς νόμους οὐδ' ὑπὲρ τοῦτον ἐθήκαμεν ἐμπροσθεν, οὐδ' ἢ καὶ νῦν βεβαιούμεν· καὶ αὐτοὺς δὲ χειροτονουμένους τὰ ἱερά παραγγέλματα παντὸς ἐναντίον τοῦ λαοῦ δέχεσθαι, διὰ τὰς αἰτίας αἰτίας, δι' ἃς τοῦτο πράττεσθαι καὶ ἐπὶ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ἐνομοθετήσαμεν·

30

CAPUT V.

10 ἸΒ μήτε δὲ τὸν δευτέρους ἔχοντα γάμου ἢ σχόντα χειροτονεῖσθαι διάκονον ἢ πρεσβύτερον, μήτε εἰ γυναικὶ συνοικίῃ διεzeugμένη καὶ τὸν οἰκίον ἀνδρα καταλειπούση, μήτε εἰ παλλακίην ἔχον· ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ἢ μετὰ σωφροσύνης ζῶντας ἢ γαμεταῖς οὐ συνοικούν-

35

cap. IV summarium habet Coll. LXXXVII capit. 4.

cap. V summaria habent Nomoc. L tit. 27. 26 (ex Ath.); Nomoc. XIV tit. 9, 29.

fruantur, quando imperatori placuerit. Liceat vero supplicantibus episcopis etiam per referendarios qui vocantur sanctissimae magnae ecclesiae vel per religiosissimos cuiusque dioecesis apocrisarios sanctissimorum patriarcharum ad imperatorem referre, et responsum praecisum ferre; ita ut aut, si iusta ab imperatore petant, ea impetrent, aut si iniusta postulent, cito revertantur unde venerunt.

IV. Quoniam haec de deo carissimis episcopis secundum sacros canones constituimus, sancimus etiam, ut religiosissimi clerici, qui illis subiecti sunt, cum inquisitione quam diligentissima fiant secundum sacros canones, et viri ordinentur speciatim quique litterarum omni modo periti sint (eum enim, qui litteras ignorat, in nullo plane ordine clericum esse volumus); scilicet ut presbyteri et diaconi et sacras preces discant et ecclesiasticorum canonum libros legant et ordinationem irreprehensibilem atque a crimine vacuam ac sine ulla intercessione et pecuniae vel rerum datione accipiant. Ac neque eos qui officiales aut curiales sunt accipere ordinationem ullo modo volumus, nisi secundum leges de his a nobis antea latas, quas quidem etiam nunc confirmamus: et ipsos cum ordinantur, sacra praecepta coram omni populo accipere ob easdem causas, ob quas id fieri etiam in deo carissimis episcopis sancimus;

V. neque magis ibi, qui secundam habet aut habuit uxorem, diaconus aut presbyter ordinetur, neque si cum uxore vivat, quae divortium fecit et maritum suum dereliquit, neque si concubinam habeat; sed et ipsi si aut caste vivunt aut uxoris non utuntur, aut si qui unius uxoris maritus fuerit vel sit et ipsius

mox quam imperanti adstiterint. Liceat quidem petentibus episcopis et per eos qui vocantur referendarii sanctissimae maioris ecclesiae aut per religiosos apocrisarios cuiusque dioeceseos sanctissimorum patriarcharum suggerere se imperio, et promereri responsum celeriter, ut aut si iusta ab imperio petierint, haec accipiant, aut si non iusta quaerunt, velociter revertantur, unde profecti sunt.

10 Haec de deo amabilibus episcopis secundum divinas regulas constituentes, et religiosos clericos cum multa fieri inquisitione secundum divinas regulas, et boni testimonii viros ordinari sancimus, litteras omnimodo scientes [eruditos] constitutos (litteras enim ignorantem omnino volumus neque unum ordinem clericorum, videlicet presbyterorum et diaconorum, tam sacras orationes docentium quam ecclesiarum canonum legentium libros), ordinationem sine querela et inculpabilem et sine aliqua contradictione et datione pecuniarum aut rerum suscipientes. Neque autem eos volumus omnino officiales aut curiales constitutos suscipere ordinationem, nisi secundum leges, quas super his posuimus pridem, quas et nunc confirmamus; et ipsos autem ordinatos sacra praecepta in conspectu totius populi suscipere, propter has ipsas causas, propter quas hoc ipsum agi et super deo amabilibus episcopis sancimus.

Neque autem secundas habentem, aut eum qui habuit, nuptias ordinari diaconum aut presbyterum, neque si mulieri coniungatur seunctae et proprium virum derelinquenti, neque si concubinam habeat, sed et ipsam uxorem si cum castitate et ex virgini-

1 ἔστω A || μέντοι quidem ε || 2 ἡφερενδარიῶν MA || 4 τῶν] τῆς A || ἀγιωτάτων] τῶν ἀγιωτάτων A || 6 συντόμου M] συντόμος A(ε) || αὐτοῦς] αὐτῶν A || 11 νομοθετήσαντες A || ὑπ' αὐτοῦς] om. ε || 13 γίνεσθαι τῆς ζητήσεως A || 15 πάντως A || 16 παντελῶς βουλόμεθα μηδεμιᾷ A(ε) || 17 κληρικῶν Aε || 18 τῶν om. A || 19 ecclesiarium ε || 20 τῆν τε] τῆν Aε || 22 δεχομένους Aε || 23 ἢ ante ταξέωτας om. Aε || 24 τοὺς om. A || νόμους] cf. Cod. 1, 3, 52 (53), 1 || 25 οὐδ' — ἐμπροσθεν om. A || 27 παντὸς om. A || 28 αὐτὰς — πρᾶττεσθαι om. A || 29 ἐνομοθετήσαμεν] ἐνομοθετημένας αἰτίας A || 31 μήτε τοὺς δευτέρους ἔχοντας A || 32 sq. διακόνους ἢ πρεσβυτέρους, μήτε εἰ γυναικὶ συνοικίῃ διεzeugμένης καὶ τοὺς οἰκίους ἀνδρας καταλειπούσας, μήτε δὲ παλλακίδας ἔχοντας A || 34 μηδὲ M || 35 ἢ γαμεταῖς] καὶ γαμεταῖς A

1 mo]mox R¹ || quam] quidem (cum add. V³) V¹ || 3 aut per] aufer R¹ || 4 cuius equique RT || 7 si non] sine R¹ ||

9 praefecti R || 10 de] d. V¹ || amabilibus — 14 constituti in ras. 3 versusum scr. R² || 11 religiosos V¹ || 12 regulas constituentes et boni V¹ || 13 adordinari R(2) T || 14 eruditos] et eruditos R(2) vulgo. Seclusi || 15 * ignorantibus libri || omnimodo R || nolimus R² || unum om. R || 17 tam] ta* R¹ || 18 ordinationes R ordinationum V¹ || 20 et datione] V¹ in ras., sine querela add. R² || 22 ordinationem — leges in ras. 10 fere litt. scr. R² || 23 super his] superius V || possumus R² V¹ || 25 in conspectu R || 26 propter has] propterea R¹ propter has autem V || 31 aut] autem V^a || 32 habuerit V || 33 coniungantur RV || siueiuncte V¹ || 34 derelinquentem RV T || 35 sed et ipsam — 43, 4 eligentem] Haec nisi forte vetus interpres mire turbata aut in graeco exemplari habuisse aut ipse dedisse censendus est, ut verba inter kai αὐτοῦς v. 34 et kai αὐτῆς v. 43, 1 prius omissa, postea in margine suppleta alieno loco insererentur, videri possunt ita potius in ordinem cogenda esse: sed et ipsos cum castitate viventes aut uxoris non cohabitantes, aut unius

τας, ἢ μιᾶς γαμετῆς ἄνδρα γενόμενον ἢ ὄντα, καὶ αὐτῆς σώφρονος καὶ ἐκ παρθενίας. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐν ταῖς ἱεραῖς χειροτονίαις ὡς σωφροσύνην ἐπιλεκτέον, πρῶτην ἀρχὴν καὶ θεμέλιον ἀκριβῆ κατὰ τοὺς θείους κανόνας καὶ τῆς λοιπῆς ἀρετῆς καθεστῶσαν. Εἰ δὲ καὶ τις πρεσβύτερος ἢ διακόνος ἢ ὑποδιάκονος ὢν εἰτα εἰσαγάγοι γαμετὴν ἢ παλλακὴν, ἢ φανερώς ἢ ἐσχηματισμένως, τῆς ἱεράς εὐδὺς ἐκπίπτει τὰς τάξεις, ἢ καὶ τὸ λοιπὸν ἰδιώτης ἔστω. Εἰ δὲ καὶ ἀγνωστῆς δευτέραν εἰσαγάγοιτο γαμετὴν διὰ τινὰ καὶ τοῦτο ὡς εἰκὸς ἀπαραίτητον ἀνάγκην, μῆκετι προσωτέρω χωρεῖται μὴδὲ ἀπολαύει τοῦ βαθμοῦ μείζονος ἐν ἱερατεῖα, μενέτω δὲ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ διηνεκῶς. μὴ μέντοιγε καὶ πρὸς τρίτους ἐχοῦσάτω γάμους: ἱκανὸν γὰρ δὴ καὶ τὸ δεύτερον. Εἰ δὲ γε τοιοῦτό τι πράξει, καὶ πρὸς δευτέρους ἐλθὼν γάμους ἐπὶ μείζονα βαθμὸν σπεύσειεν, αὐτόθεν ἰδιώτης ἔσται καὶ λαϊκός, πάσης ἱεράς λειτουργίας ἐκπίπτων. Σώφρονος γὰρ ἡμῖν διὰ πάντων μέλει βίον. εἰ γὰρ τοιοῦτος καθεστῶται οἱ εἰς κλήρον ἀγομενοὶ χειροτονηθεῖεν, εἰκόλος αὐτοῖς ἢ πρὸς τὴν ἐπισκοπὴν ἀνόδος ἔσται, ἐκ πολλῶν ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἁθίως ἐπισκοπούμενων τῶν ἀναγεσθαι πρὸς ἱερωσύνην ἀξίων.

CAPUT VI.

ἸΔ Ὅσα γε μὴν ἐπὶ τῶν εἰλαβεστάτων κληρικῶν ἡμῖν εἰρηται, ταῦτα καὶ ἐπὶ τῶν θεωριεστάτων διακονιστῶν πράττεσθαι βουλόμεθα, ὥστε μὴδὲ αὐτὰς ἔξω τῆς ἀρεποῦσης παρατηρήσεως γίνεσθαι: ἀλλὰ πρῶτον μὲν αὐταῖς τὴν ἡλικίαν μίτη νίαν εἶναι μίτη ἀκμάζουσαν μὴδὲ αὐτόθεν πρὸς τὰ πλημελιῶματα πηδῶσαν, ἀλλ' ὑπὲρ τὸν μέσον ἤδη καθεστῶσας χρόνον καὶ ἀμφὶ τοῦ πεντήκοντα ἐνιαυτοῦς κατὰ τοὺς θείους κανόνας ἀγούσας, οὕτως τε τῆς ἱεράς τυγχάνειν χειροτονίας, καὶ ἢ παρθένους καθεστῶσας ἢ ἐνὸς ἀνδρὸς γαμετίας γενομένας. οὐ γὰρ ἐφήσομεν οὔτε δευτερογαμούσας οὔτε βίον ἐχοῦσας οὔτε φαρὲν κατεγνωσμένον, ἀλλ' οὐδὲ ὑποπτον ὅλους ἐπὶ τὴν ἱεράν παρῆναι διακονίαν,

cap. VI summaria habent Coll. LXXXVII capit. 5 (inde Nomoc. L tit. 24) et Nomoc. XIV tit. 1, 28, 8, 14, 9, 29, 30.

castae et ex virginitate nuptiae. Nihil enim aequè in sacris ordinationibus probandum est atque castitas, quae secundum sacros canones reliquarum etiam virtutum primum principium et certum fundamentum est. Quodsi etiam presbyter vel diaconus vel subdiaconus uxorem aut concubinam sive palam sive simulate duxerit, sacro ordine statim excidat et deinceps privatus sit. Quodsi etiam lector secundam uxorem propter quandam necessitatem eamque ferme inevitabilem duxerit, ne porro provehatur neve maiore gradu in sacerdotio potiat, sed perpetuo in eodem gradu maneat. Ne tamen etiam tertias nuptias inaeal: suffeiant enim iam secundae. Si vero tale quid fecerit, et secundis nuptiis contractis ad maiorem gradum adspiret, ilico privatus erit et laicus, omni sacro ministerio exutus. Casta enim vita nobis ante omnia curae est. Namque si tales in clerum adducti ordinentur, commodus ipsis ad episcopatum adscensus erit, cum inter multos bonos facile inveniatur viri qui ad sacerdotium provehantur digni.

VI. Quaecumque vero de religiosissimis clericis a nobis dicta sunt, ea etiam in deo gratissimis diaconissis fieri volumus: ut ne ipsae quidem sine idonea observatione instituantur, sed primum quidem aetate sint neque iuvenili neque florente neque inde in peccata ruente, sed quae mediam aetatem iam excesserint et annum circiter quinquagesimum secundum divinos canones agant; atque ita sacram ordinationem obtineant, ut aut virgines sint aut unius viri uxores fuerint. Neque enim quae secundas nuptias contraxerunt, aut vitam agunt non dicimus probrosam, sed quae omnino suspicionem habeat, eis ad sacrum ministerium venire et

1 γαμετῆς] γυναικὸς A || γενόμενον ἢ ὄντα] qui vel fuerit vel sit ε || 7 εἰτα om. A || ἢ φανερώς] φανερώς A || 8 εὐδὺς om. A || 10 δευτέραν ἔχοιτο γυναικᾶ A || 11 ἀνάγκην As] αἰτίαν M || προσωτέρω A(ς) | πρὸς ἕτεραν M || 13 τοῦ αὐτοῦ As] τούτου τοῦ M || μέντοιγε A] μέντοι M || 15 πράξιεν A] 17 σπεύσειεν A || 18 πάσης As] πάσης τε M; fort. πάσης τῆς? | λειτουργίας ἱερός A] 19 μέλλει M || 22 ἀναγεσθαι — 24 ἐπὶ τῶν bis scr. M || 23 πρὸς ἱερωσύνην] ad primum gradum sacerdotii ε || 27 τῆς ἀρεποῦσης] om. ε || 28 τὴν ἡλικίαν μὴ (μὴ) om. A] ἀκμάζουσαν εἶναι A || *μῆτε — μῆτε] μὴδὲ — μὴδὲ M || 31 ἐνιαυτοῦς τὴν ἡλικίαν ἀγούσας κατὰ τοὺς θείους κανόνας A] 32 τε om. A || 34 γινομένας MA || ἀφήσομεν δευτερογαμούσας οὔτε βίον ἐχοῦσας οὐ φαρὲν A || *οὐδὲ — οὐδὲ M || 36 παρῆναι A

tate sit. Nihil enim sic in sacris ordinationibus quam cum castitate viventis, aut uxori bus non cohabitantes, aut unius uxoris virum qui vel fuerit vel sit, et ipsam castitatem eligentem, primum principium et fundamentum manifestum secundum divinas regulas et residuae virtutis constitutum. Si autem et aliquis presbyter aut diaconus aut subdiaconus postea ducat uxorem aut concubinam aut palam aut occulte, sacro statim cadat ordine, et deinceps idiota sit. Quodsi et lector secundam ducat uxorem propter quaedam, et hoc forsitan inrecusabili necessitate, nullatenus ad altiore accedat, neque perfruat gradum maiore in sacerdotio, maneat autem in eodem gradu perpetue. Sed non ad tertias veniat nuptias; satis enim, si ad secundas. Si vero tale aliquid egerit, et ad secundas veniens nuptias ad maiorem gradum venire festinaverit, exinde idiota erit et laicus, omni sacro ministerio cadens. Pudice enim nobis per omnia pertinet vivere. Si enim tales constituti hi qui in clero adducuntur ordinentur, facilis eis ad episcopatum adscensus erit, et ex multis viris bonis facilis invenientur, qui adducantur ad primum gradum sacerdotii digni.

Quanta igitur super venerabiles clericos a nobis dicta sunt, haec etiam super deo amabilibus diaconissis agi volumus, ut neque ipsae citra observationem fiant, sed primum quidem eis aetatem neque novellam esse neque crescentem neque exhibe ad delinquendum salientem, sed super mediam constitutas aetatem et circa quinquaginta annos secundum divinas regulas agentes, sicque sacram promereri ordinationem, et aut virgines constitutas aut unius viri quae fuerant uxores. Non enim permitimus neque secundas contrahentibus nuptias neque vitam habentibus non dicimus reprehensibilem sed neque suspectam omnino, ad sacrum venire mini-

cap. VI summaria habent Coll. LXXXVII capit. 5 (inde Nomoc. L tit. 24) et Nomoc. XIV tit. 1, 28, 8, 14, 9, 29, 30.

cum V² suppl. in spat. 2¹/₂ versuum || 2 cohabitantis R¹ cohabitanti V¹ || 3 aut] et R || qui vel si fuerit RV || 6 et residuae] .i. (= id est) residuae R || sin V² || 7 et aliquis VT] aliquis R vulg. || 10 quodsi et lector] suppl. V², Set (spatio vacuo relicto) V¹ || lectorum R¹ || 11 quandam V || 12 gradum maiorem R¹ V || 14 perpetuo R² vulg. || ad] in R || satis enim est V || 15 si ad secundas om. V, ad secundas peruenisse add. V³ || 16 ad maiorem] et maiorem R¹ || 17 exinde] et inde V || omni R] omnino V vulg. || 18 enim om. R¹ || 19 vivere] suppl. V² in spat. vac., inte R utere T || 21 assensus R¹ accessus V || et ex] et R¹ ex VTR² || iuris bonis R] bonis iuris vulg., iuris V in quo bonis (corr. boni) post inveniuntur collocatum est || 24 clerus V || 25 etiam R vulg.] et VT || 26 neque ipsae] ipse neque V || observationem R || 28 crescente V¹ || exhibe (inc suppl. V² in spat.) VR²] ex hac R¹ vulg. || 29 delinquendum] deliquen R¹ || 30 quinquaginta annos secundum suppl. V² in spat. vac. || 32 constitutam R¹ || 34 nuptias] neque nuptias V¹ || 35 dicimus reprehensibiles V¹ dominus inreprehensibilem R¹ || 36 mysterium R,

καὶ τοῖς τε προσκνητοῖς ὑπηρετεῖσθαι βαπτίσμασι τοῖς τε ἄλλοις παρεῖναι τοῖς ἀποροῦτοῖς, ἅπερ ἐν τοῖς σεβασμιωτάτοις μυστηρίοις δι' αὐτῶν εἴωθε πράττεσθαι. Εἰ γὰρ τις ἀνάγκη γένοιτο καὶ τὴν ἐλάττωνα ταύτης τῆς ἡλικίας ἢ εἰπομεν χειροτονηθῆναι διάκονον, ἀλλ' ἔξῃσι ταύτην ἐν τινι τῶν εὐαγγέλων ἀσκητηρίων χειροτονεῖσθαι καὶ κατ' ἐκείνου οἰκεῖν, καθ' ὅπερ οὐτε ἀνδρῶν ἐπιμειξία καθέστηκεν οὔτε αὐτεξούσιος διαίτα, ἀλλὰ βίος συνεσταλμένος καὶ μέτριος καὶ (1E) ὑπὸ τοῦ συνόντος πλήθους μαρτυρούμενος. Βουλόμεθα δὲ καὶ αὐτὰς τὰς ἐπὶ τὴν χειροτονίαν ἀγομένους διακόνους εἴτε ἐκ χρείας εἴτε ἐκ παρθενίας μὴ τινὰς συνόντας ἔχειν ἐν τάξει δῆθεν ἀδελφῶν ἢ συγγενῶν ἢ τῶν καλομένων ἀγαπητῶν· τοῖς γὰρ τοιοῦτοις ὀνόμασι χρώμεναι πάσης πονηρᾶς ὑποψίας τὸν ἐναντῶν πληροῦσι βίον· ἀλλ' ἢ καθ' ἐναντὸς οἰκεῖν ἢ γοεῦσι μόνους καὶ πασιῖν ἢ ταῖς ἀληθείαις ἀδελφοῖς ἢ θεοῖς συνείναι, ἐφ' ὧν εἰ τις ὑποπτεύσῃ τι τολμήσει πονηρῶς, αὐτὸς ἀνόσιός τε ἅμα καὶ ἀσεβῆς εἰκότως νομισθήσεται. ὥστε εἰ λέγοιτό τι τοιοῦτο περὶ τινος τῶν εἰς διακονίαν χειροτονίαν ἐμβαλεῖν βουλομένων, ὡς τινὲς σύνεστιν ἐχηματισμένη μὲν ἀγαθῇ προσηγορίᾳ, πονηρᾷ δὲ ὑποψίᾳ, οὐδὲ τὴν τοιαύτην γυναικί προσέσθαι παντελῶς εἰς χειροτονίαν διακονίας· ἐπειδὴ κὰν εἰ χειροτονηθῆι, καὶ τι τοιοῦτο πρᾶξι καὶ συνοικίῳ τινὶ μετὰ τοῦ ἡθέντος ὀνόματος ἢ σχήματος, ἐκπεσῆται μὲν τῆς διακονίας, καὶ αὐτὴ δὲ κἀκεῖνος ὑπεύθυνος ἔσονται τῷδε ἡμῶν τῷ νόμῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς τοῖς τοῦς φθορᾶς κολάζουσιν. 15 Δεῖ δὲ πάσας τὰς χειροτονοῦμεν εὐλαβεστάτας διακόνους καὶ αὐτὰς κατὰ τὸν τῆς χειροτονίας καιρὸν καὶ ρυθμισθῆναι καὶ τῶν ἱερῶν ἀκόνων παραγγελμάτων ἐπὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἡδὴ οὐδῶν εὐλαβεστάτων διακόνων, ὥστε αὐτὰς καὶ τὸ τοῦ θεοῦ δέος ἐχούσας καὶ τὴν προσοῦσαν τοῖς ἱεροῖς παραγγέλμασι παροῦσαν φοβεῖσθαι τε καὶ αἰσχύνεσθαι τῆς ἱερᾶς ἐκπεσεῖν τάξεως, εἰδούσας ὡς, εἰ θαρρήσαιν ἢ καταισχύναι τὴν χειροτονίαν ἢ ἀπολιπῶσαι τὴν ἱεράν χειροτονίαν προσομιλήσαι γάμοις ἢ ἄλλῃν ὄλωσ ἔλεσθαι βίον πονηρὰν πορείαν, αὐταὶ τε ἐνοχοὶ γενήσονται θανάτου 40

37—45, 3 cit. Paratitla coll. const. eccl. 3, 2 p. 1354 Voell. ex Ath.

adorandis baptismatis ministrare reliquisque arcanis, quae in venerabilibus mysteriis per eas peragi solent, interesse permittemus. Enim vero si quae necessitas adsit etiam minoris hac quam diximus aetate ordinandae diaconissae, licet sane in sacro aliquo asceterio eam ordinare et in illo habitare, ubi neque cum viris commercium est neque ex arbitrio victus, sed continens et moderata vita et multitudinis, quae cum illa vivit, testimonio probata. Volumus autem illas ipsas diaconissas, quae ad ordinationem vocantur sive ex viduitate sive ex virginitate, non uti consuetudine cuiusquam de genere scilicet fratrum vel cognatorum vel agnatorum qui appellantur (qui enim eiusmodi nominibus utuntur, omni mala suspicione vitam suam onerant): sed vel solae habitent vel una vivant cum solis parentibus et liberis vel iis, qui vere fratres vel patrum sunt, de quibus si quis quid mali suspicari ausit, ipse potius scelestus simul et impius merito existimabitur. Itaque si tale quid dicatur de earum aliqua, quae ad diaconissae ordinationem accedere volunt, commercium eam cum aliquo habere cum ficta quidem bona appellatione mala vero suspicione, ne eiusmodi quidem mulier ad diaconissae ordinationem omnino admittatur. Nam etiamsi ordinata sit, et tale quid commiserit atque aliquo utatur sub dicto nomine vel specie, diaconatu excidit, et tam ipsa quam ille huic legi nostrae reliquique, quae stupratorum puniunt, obnoxii erunt. Omnes autem religiosissimas diaconissas ordinandas et ipsas oportet ordinationis tempore et admoneri et sacra praeccepta audire coram reliquis quae iam sunt venerabiles diaconissae, ut et dei timorem habentes et fiduciam, quae sacris praecceptis inest, vereantur et erubescant sacro ordine cadere, cum sciant, si audeant aut ordinationem dedecore aut derelicta sacra ordinatione matrimonium inire aut aliam omnino improbam rationem vitae eligere, se ipsas capitis poena

1 τε om. A || 2 παρεῖναι τοῖς om. A || 4 ἐλάττωνα ἢ εἰπομεν ἡλικίας A || 5 διακονίσσαν A || 6 ἀσκητηρίων A || 7 εἰς ὅπερ A || * οὐδὲ — οὐδὲ MA || 9 διαίτα] διαγωγή A || 10 μαρτυρούμενος πλήθους A || 11 τὰς ante ἀγομένους coll. A || 12 εἴτε ἀπὸ χρείας (χρείας pr.) A || 13 ἐν τάξει δῆθεν ἀδελφῶν] om. ε || 15 πάσης] om. ε || 18 ἢ θεοῖς] aut iis? ε || ὑποπτεύσῃ τι ε] ὑποπτεύσαι A || 19 τολμήσει A^b || 21 χειροτονίαν (om. A^a) διακονίσσης A || 22 σύνεστιν, ἐν σχήματι μὲν ἀγαθῆς προσηγορίας, πονηρᾶς δὲ ὑποψίας A (cf. ε) || 23 οὐδὲ] non oportet ε || 28 αὐτῇ M || 29 τοῖς λοιποῖς τοῖς] πᾶσι τοῖς A || 30 πάσας ante εὐλαβεστάτας coll. A || 31 καὶ αὐτὰς om. ε || 37 ἢ om. A || 38 χειροτονίαν καὶ προσομιλήσαι, om. v. ἢ — χειροτονίαν A || ἀπολιπούσας M || 39 πονηρὰν om. A⁵ || 40 αὐταὶ τε M

sterium et adorandis ministrare baptismatibus et aliis adesse secretis, quae in venerabilibus mysteriis per eas rite aguntur. Si vero quaedam necessitas fiat et minorem ab hac aetate qua diximus ordinari diaconissam contigerit, liceat eam in aliquo venerabilium asceteriorum ordinari et in illo habitare, nequaquam viris admixta constituta sit neque suo arbitrio habitans, sed vitae separatae et mediocris, et a conveniente multitudinem bonum testimonium habens. Volumus autem et ipsas, quae ad ordinationem perducuntur, diaconissas, sive ex viduitate sive ex virginitate, non cum aliquo cohaerentes aut cognatorum aut eorum quos appellant dilectos (talibus enim nominibus utentes maligna suspicione suam replent vitam): sed aut solae habitent, aut cum parentibus solis et filiis aut vere fratribus aut iis cohaerere, de quibus si quis suspicari aliquid praesumpserit malignum, ipse insipiens simul et impius forsan putabitur. (Ut) si dicatur tale aliquid de aliqua earum, quae in diaconissarum ordinationem ingredi vult, quod alicui cohaeret sub imagine quidem bonae appellationis, maligna vero suspicione, non oportet huiusmodi mulierem produci omnino ad ordinationem diaconiae. Nam etsi ordinetur, et tale aliquid egerit, et cohaerit alicui cum praedicto nomine aut schemate, cadit quidem a diaconia, et ipsa autem et ille subiecti erunt huic legi et reliquis, quae corruptores puniunt. Oportet enim omnes, quae ordinantur, venerabiles diaconissas tempore ordinationis et moneri et sacrorum audire mandatorum coram reliquis quae dudum sunt venerabiles diaconissae, ut ipsae et dei timorem habeant et adhaerentem sacris mandatis fiduciam, timere autem et confundi sacro cadere ordine, scituras quod, si praesumpserint aut erubescerent ordinationem, aut derelinquentes sacrum ministerium ad nuptias venerint, aut aliam omnino elegerint vitam, ipsae quidem ob-

1 adorandi R¹ || 2 quae] queque V || mysteriis Heimbach] ministeriis libri || 4 qua R] quam V vulg. || 5 contingerit R¹ || 6 assisteriorum RT asisteriorum V || nequaquam] leg. in quo neque? || 7 admixtam V² || 9 conuenient] R² conuenient R¹ || bonum om. R || habens] dicimus R¹ || 10 ordinationes R¹ || 14 utentes] ute R¹ || 16 aut hiis R², suppl. V² in spat. vac. aut *eius R¹ || 17 suspicare VTR² suplicare R¹ || 19 *Ut si] si RTV, et si vulg. || dicant R dicat VT || 21 quidem bonae] qui de homine R¹ || 24 aliquid V² || 26 cadet vulg. || 27 ille] ipse V || quae corruptores] *corruptores R¹ || 28 quae] qui RV¹ || 30 moneri] muneris V¹ || coram R² et V³ in ras. || 31 reliquas R || diaconissas R^b || 32 ut et ipsae dei R vulg. || 34 cad' R¹ || scituras] scituris (situris R¹) RTV || 35 delinquentes V¹ || 36 misterium R || uenerit et 37 elegerit V¹

καὶ τὰ τῆς περιουσίας αὐτῶν προσκρωθήσεται ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις ἢ τοῖς μοναστηρίοις, ἐν οἷς εἰσίν. Ὅτε τὰς ταύτας φθείραι ἢ γῆμαι θαρρήσαντες ὑπεύθυνοι μὲν καὶ αὐτοὶ εἴρους ἔσονται, τὴν δὲ οὐσίαν αὐτῶν καθέξει τὸ δημόσιον. εἰ γὰρ ἐν τοῖς πάλαι νόμοις ταῖς παρ' ἐκείνοις εἰς τὴν αὐτῶν πλάτην καλουμέναις παρθένους θάνατος ἐπὶν ἢ ζημία φθαρθείσαις, πῶς οὐ μᾶλλον ἡμεῖς τούτο ἐπὶ τῶν ἀληθῆ περιθεῶν δαξασθῶν οἰοῦμεν, τὴν σωφροσύνην, ἢ μάλιστα νομοθείας κοσμεῖ, φυλάττεσθαι βουλόμενοι διαφερόντως ἐπὶ τῶν ἐνλαβεστάτων διακονισσῶν, ὅπως ἂν τὸ τε πρόπον τῆ φθείρει φυλάττοιεν τὸ τε ὑπερλόμενον τῆ ἱερωσύνη τηροῖεν.

CAPUT VII.

15 ἸΖ Τοὺς δὲ ἀπαξ ἐπὶ τούτοις γενομένους διακόνους ἢ πρεσβυτέρους κατὰ μηδένα τρόπον ἀπολιμπάνειν τὴν ἱερατείαν. Ὅπερ οὐ μόνον ἐπὶ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων θεοπύζομεν, ἀλλὰ καὶ ὑποδιάκονος καὶ εἰ τυχὸν ἀναγνώστης εἴη τις, μηδὲ τούτων ἀπολιμπάνειν τὸ πρότερον σχῆμα καὶ εἰς ἕτερον μετατιθεσθαι βίον, γνώσκοντα ὡς, εἴπερ τοιοῦτό τι πράξειε, κατὰ τὸ ἴδιον παρ' ἡμῶν νομοθετηθῆν ἢ εἰς βουλευτήριον μετὰ τῆς οὐσίας, ἢ ἐν ἀπορία ὧν πρὸς ταξεωτικὴν κατενεχθήσεται τύχη.

CAPUT VIII.

15 ἸΗ Οὐ μὴν οὐδὲ ἐκκεκμημένας προσήκει γίνεσθαι τοῦ λοιποῦ τὰς τῶν ἐνλαβεστάτων κληρικῶν χειροτονίας. τὸ μὲν γὰρ μέχρι νῦν, εἰ καὶ ἐπανορθοῦν ἐχορῆν, ἀλλ' οὐν διὰ τὸν χρόνον ἀφίεμεν, τοῦ λοιποῦ δὲ μὴ προχείρως αὐτὰς γίνεσθαι μηδὲ εἰς ζημίαν τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν χωρεῖν θεοπύζομεν. Ὅσα μὲν οὖν ἐχορῆν περὶ τοῦ τοιούτου τρόπου κατὰ τὴν ἀγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν τῆς βασιλευσύνης ἡμῶν ταύτης πόλεως καὶ τὰς ὑπ' αὐτὴν ἀγιωτάτας ἐκκλησίας καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἐνταυτοῖ γενέσθαι, ταῦτα ἰδικῶς περιελάβομεν νόμῳ. Ἐν δὲ ἅπασιν τοῖς ἔξω τόποις θεοπύζομεν, εἰ μὲν ὁ συστήσασθε ἐξ ἀρχῆς καὶ οἰκοδομήσας τὴν ἐκκλησίαν ὥρισε τὸ τῶν χειροτονουμέ-

ligatae efficiuntur morti, et substantia earum applicabitur sanctissimis ecclesiis aut monasteriis, in quibus sunt. Qui vero eas aut uxores accipere aut corrumpere praesumpserint, obnoxii quidem et ipsi gladio erunt, substantia autem eorum applicabitur fisco. Si enim in antiquis legibus virginibus illis, quae in eorum errorem vocabantur, mortis incumbebat damnum corruptis, quomodo non magis nos in his, quae a deo glorificantur, definimus, pudicitiam, quae quam maxime mulieres ornat, conservari volentes competens venerabilibus diaconissis, ut et quod decet naturae custodiant et quod debetur sacerdotio conservent.

15 Semel autem secundum haec factos diaconos aut presbyteros nullo modo derelinquere sacerdotium. Quod non solum in presbytero et diacono sancimus, sed et si subdiaconus aut forte lector fuerit aliquis, neque hunc relinquere pristinum schema, et ad alteram migrare vitam, scientem quia, si tale aliquid egerit, secundum quod iam a nobis sancitum est aut in curiam cum substantia, aut sub inopia degens ad officialem deponitur fortunam.

15 Sed neque effusas competit fieri de cetero reverentissimorum clericorum ordinationes. Quod enim hactenus gestum est, licet corrigi oporteret, sed tamen propter tempus sinimus; de cetero autem non prompte hoc fieri neque ad damnum sanctissimarum ecclesiarum venire sancimus. Quaecumque igitur oportebat de tali modo in sanctissima maiore ecclesia huius regiae nostrae civitatis et sub ea constitutis sanctissimis ecclesiis et aliis, quae hic sunt, fieri, hac speciali lege complexi sumus. In omnibus autem, quae foris sunt, locis sancimus, si quis cum constituit ab initio et aedificavit ecclesiam, definivit

cap. VII summaria habent Nomoc. L tit. 10 (ex Ath.); Nomoc. XIV tit. 9, 32.

cap. VIII habent B 3, 1, 34 et inde L in nov. 123 post cap. 18. Summarium Nomoc. tit. XIV tit. 1, 30 ex Ath.

teneri et bona sua sanctissimis ecclesiis vel monasteriis, in quibus sunt, addenda esse. Atque qui stuprare eas aut matrimonio sibi iungere ausi sunt, ipsi quoque gladio obnoxii erunt, eorumque bona fiscus occupabit. Si enim in antiquis legibus virginibus, quae apud illos in ipsorum errores vocabantur, corruptis capitis poena instabat, quin multo magis nos idem in eas, quae vera de deo sentiunt, statuamus? qui castitatem, quae maxime mulieres ornat, praecipue in religiosissimis diaconissis conservari velimus, ut tam quod naturam decet custodiant, quam quod sacerdotio debetur servent.

VII. Qui vero semel secundum haec diaconi vel presbyteri facti sunt, sacerdotium nullo modo derelinquant. Quod non solum de presbyteris et diaconis sancimus, verum etiam si quis subdiaconus aut lector forte sit, ne ille quidem priorem statum relinquat et ad aliam vitam transferatur, sciens se, si tale quid fecerit, secundum id, quod a nobis iam constitutum est, aut in curiam cum bonis suis, aut si in paupertate degat, ad cohortalem conditionem detrusum iri.

VIII. Neque tamen effusas decet fieri in posterum religiosissimorum clericorum ordinationes. Quod enim huc usque factum est, etsi emendari oportuit, attamen propter tempus relinquimus: ne vero in posterum temere fiant neve in detrimentum sanctissimarum ecclesiarum vertant, sancimus. Atque quaecumque de eo genere in sanctissima magna ecclesia huius regiae nostrae civitatis et sanctissimis ecclesiis sub illa constitutis reliquisque, quae hic sunt, obtinere oporteret, ea speciali lege complexi sumus. In omnibus vero locis extraneis, si quidem is, qui ab initio constituit atque aedificavit

2 sq. ἐν οἷς ἴσαν τὸ πάλαι. οἱ δὲ ταύτας A | φθείραι ἢ γῆμαι | aut uxores accipere aut corrumpere s | τομῆσαντες A | 6 νόμοις | νόμοις τῶν ἀγνοούντων θεῶν A | S πῶς οὐ πόσω A | τοῦτο M | αὐτὴν A (om. s) | ἀληθῶς A, om. s | 10 ἦ ἢ M οἱ A | κοσμεῖ φυλάττεσθαι | φυλάττεσθαι κοσμῶς A | 11 διαφερόντως | competens s | 17 καὶ εἰ ἦ A | 18 εἴη ἦ A | 19 μετατιθεσθαι A | 20 τι τοιούτου A | πράξειε M, πράξειεν ante eis βουλ. 21 coll. A | 21 νομοθετηθῆν ἢ διατεταθῆν A. Cf. Cod. 1, 3, 52 (53), 5, 9, 10. Nov. V, 6 | 22 ὧν A5 Nomoc. XIV tit. | om. M | 24 Οὐ μὴν — σιτήσης 46, 6 in fine capituli 8 errore manus prima repetit in L: quae in altera utra parte sola extant discrepantiae notavi L' et L'' | οὐ μὴν τε κεκμημένας A | τοῦ λοιποῦ om. B | 27 ἐπίμενεν L' | 28 αὐτὰς M | αὐτὸ LAB5 | 29 ἀγίων L' | χορεῖν om. A | 30 οὐν om. L | κατὰ τε τὴν A | 31 μεγάλην om. L' | βασιλι-

dos L'' | ταύτης ἡμῶν A | 32 καὶ τὰς — ἐκκλησίας om. B | 33 καὶ ἄλλας τὰς ἐνταῦθα A | γίνεσθαι B | ταῦτα LB | τοῦτω τῷ M5, om. A | 34 περιελάβομεν B | νόμῳ | τύπω A. Est novella III | 36 ὥρισε post μέτρον (46, 1) coll. L'' | χειροτονιών A (s)

1 efficientur vulg. | 2 sanctis (sanctissimis R2) applicabitur R | 3 eas aut] eas et R1 | 4 praesumpserit V1 | 7 errore R | 8 nos V | om. RT | 9 definivimus V | 12 debet R1 | 13 conseruentur R | 15 relinquentur R | sacerdotio R2 | 16 Quod] quidem V | presbytero et diacono T | 17 lectos R2 | 18 sema R1 | 22 deponetur vulg. | 26 lice[et V1 | oportet V | 27 tamen] tū V | sinimus V3 | 29 iunimus V1 | 28 prompte Hombergk, propter libri [29 venire] venire V iure R | 31 regiae nostrae R] nostrae regiae V vulg. | constitutis] ciuitate R2 | 33 spiritali R1

νων μέτρον, ὅλα πρὸς αὐτὸ καὶ τὴν δαπάνην περι-
 στήσας, μὴ πρότερον χειροτονηθῆναι τινα κατὰ τὴν
 αὐτὴν ἐκκλησίαν, πρὶν ἢν εἰς τὸν ἀριθμὸν τὸν ἐξ
 ἀρχῆς ὀρισθέντα τὸ μέτρον αὐτοῦ περιστάται. Εἰ δὲ
 μὴ τοῦτο γέγονεν, αὐτῆ δὲ ἡ τῆς πόλεως ἐκκλησία
 χορηγοῖ τὰς σιτισεις ἐαυτῆ τε καὶ ταῖς ἄλλαις ἐκ-
 κλησίαις, τμηκῶτα μὴ προχείρους αἰχνας τοὺς ἐκείσε
 κληρικούς, μηδὲ διὰ τινὰ ἴσως προσαθείας ἡ χάριτας
 ταῖς ἐνευθεν αὐτὴν καταφορτίζειν δαπάναις· οὐκ
 εἰσεβῆ γὰρ τὰ τοιαῦτα, οὐδὲ ἱερέων ἄξια· ἀλλ' ἐξ
 ὧν ὁ δεσπότης διδοίη θεός, ἐκ τούτων τὰ δυνατὰ
 χορηγεῖν, ἢ τὴν γοῖν παλαιὰν φυλάττειν συνήθειαν,
 μηδ' ὅτιον παντελῶς κανιζομένην. Ὡστε προσήκει
 τοῖς θεοφιλεστάτοις πατριάρχα καὶ μητροπολίταις τού-
 του τίθεσθαι πρόνοιαν, καὶ τοὺς μὲν μέχρι νῦν ὄντας
 εἶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σχήματος, ἐφ' οὗπερ εἰσὶ, κληρι-
 κούς, συμμετροῖν δὲ τὴν ἐκαστῆς ἐκκλησίας δύναμιν,
 καὶ οὕτως αὐτοὺς τε τοὺς ὀσιωτάτους πατριάρχας τὰς
 ἕφ' ἑαυτοὺς τάττειν ἐκκλησίας, τοὺς τε μητροπολίτας
 αὐτοῦ τοῦτο παρὰ τῶν ὀσιωτάτων πατριαρχῶν ὑπομ-
 νησκομένους ποιεῖν, ἐκείνους τε τοὺς ἄλλους ἅπαντας
 τοὺς ἕφ' ἑαυτοὺς ἐπισκόπους ἐπὶ τὴν συμμετροίαν ταύ-
 τὴν ἐμβιβάζειν, καὶ σπεύδειν μὴ ὑπὲρ τὴν δαπάνην
 ποιῆσθαι τὰς τῶν κληρικῶν χειροτονίας. Ἴσμεν γάρ,
 ὅσαι τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν διὰ τοῦτο δὴ τὸ τῶν
 χειροτονομένων τε καὶ τῆς ἄλλης δαπάνης ἐκκεχυμέ-
 νου ἠπόρησαν, καὶ ὅτι τινὰς ἐξ αὐτῶν μόλις μὲν,
 περιεσώσαμεν δὲ ὅμως, τινὲς δὲ ἐτι καταπεφορτισμέ-
 νου κείνται, ἐκ τῆς τοιαύτης ἀνεργεῖν στενοχωρίας
 οὐ δύναμεναι. Ὡστε τοῦτον προνοήσομεν οἱ ἀγιώτατοι
 πατριάρχα καὶ οἱ μητροπολίται καὶ οἱ λοιποὶ θεοφι-
 λίστατοι ἐπίσκοποι, ἐφ' ᾧ τε ἡμᾶς τὰ παρ' αὐτῶν
 γινόμενα μανθάνοντας ἀποδέξασθαι αὐτοὺς, ὅτι τῶν
 ἐν γράμμασιν ἡμῶν νόμον ἐν αὐτοῖς ἔδειξαν τοῖς ἐρ-
 γοῖς πολιτευόμενον.

Ἐπιλογος. Τὰ τοίνυν παρ' ἡμῶν νομοθετη-
 θέντα καὶ τὴν ἱεράν τάξιν τε καὶ κατάστασιν φυλάτ-
 τονται κατὰ τὴν τῶν θεῶν κανόνων δύναμιν τε καὶ
 παρατήρησιν τοῦ λοιποῦ φυλαττέμενους διηλεκτῶς ἀε-
 ραία οἱ τε ἀγιώτατοι πατριάρχα διοικήσεως ἐκάστης
 οἱ τε θεοφιλεστάτοι μητροπολίται οἱ τε λοιποὶ εὐλα-
 βίστατοι ἐπίσκοποι οἱ τε κληρικοί, πανταχοῦ τὴν τοῦ

ordinationum mensuram, tamquam secundum eam
 expensas constituens, non prius ordinari quemquam
 in eadem ecclesia, nisi ad numerum a principio de-
 finitum eius mensura redigatur. Si vero hoc non
 fecit, ipsa vero civitatis ecclesia ministrat emolu-
 menta et sibi et aliis ecclesiis, tum non promptum
 augere illic clericos, neque propter aliquas forte
 compassionis aut beneficia ex hoc eam sumptibus
 praegravare (non sunt enim haec pia, neque sacer-
 dotibus digna): sed ex quibus dominus dederit deus,
 ex his quae sunt possibilis ministrare aut antiquam
 conservare consuetudinem nihil penitus innovantem.
 Unde competit deo amabiles patriarchas et metro-
 politas huius habere providentiam, et eos quidem,
 qui hactenus sunt, sinere in schemate, in quo sunt,
 clericos, metiri vero uniuscuiusque ecclesiae virtutem,
 et ita ipsos quoque sanctissimos patriarchas sub se
 constitutas ecclesias ordinare, et metropolitans hoc
 ipsum a sanctissimis patriarchis commonitos facere,
 illos autem alios omnes sub se constitutos episcopos
 ad mensuram hanc deducere, et studere non ultra
 expensam facere clericorum ordinationes. Scimus
 enim, quantae sanctissimae ecclesiae propter hanc
 ordinationum et alterius expensae effusionem inopes
 factae sunt, et quia aliquas earum vix quidem, tamen
 liberavimus, quaedam vero adhuc oneratae iacent,
 ex tali elevari angustia non valentes. Ideoque hoc
 providente sanctissimi patriarchae et metropolitae
 et reliqui deo amabiles episcopi, ut et nos, quae ab
 eis aguntur discentes, approbemus eos, quia nostram
 legem in litteris positam apud semet ipsos osten-
 derunt operibus adimpleri.

Ἐπιλογος. Quae igitur a nobis sancta sunt,
 et sacrum ordinem statumque custodiunt secundum
 sacrarum regularum virtutem et observationem, de
 cetero conservent perpetuo integra et sanctissimi
 patriarchae uniuscuiusque diocesis et deo amabiles
 metropolitae et reliqui reverentissimi episcopi atque
 clerici, ubique dei culturam et sacram disciplinam

ecclesiam, modum ordinandorum definiaverit utpote secundum eum expensis quoque constitutis, ne quis
 prius in eadem ecclesia ordinetur quam ad numerum ab initio definitum eius modus redactus sit, sancimus.
 Sin id factum non sit, ipsa vero civitatis ecclesia et sibi et reliquis ecclesiis alimenta subministret, tum
 ne temere augeantur qui ibi sunt clerici neve illa propter quasdam forte affectiones vel suffragationes
 sumptibus exinde oneretur (talibus enim non sunt pia neque sacerdotibus digna), sed quae dominus deus
 dederit, ex iis quoad fieri potest subministretur, aut saltem antiqua consuetudo servetur nullo modo re-
 novanda. Itaque decet deo carissimos patriarchas et metropolitanos huius rei curam gerere, et eos qui-
 dem, qui usque eo sunt clerici, in eodem statu, in quo sunt, relinquere, facultates vero uniuscuiusque
 ecclesiae recte metiri: atque ita et ipsi sanctissimi patriarchae ecclesias sub ipsis constitutas ordinent,
 et metropolitani id ipsum a sanctissimis patriarchis admoniti faciant, et illi reliquos omnes episcopos sub se
 constitutos ad hanc convenientiam adducant, dentque operam ne ultra modum expensarum fiant clericorum
 ordinationes. Scimus enim, quot sanctissimae ecclesiae propter istam quidem ordinationum et ceterorum
 sumptuum abundantiam inopia laborent, atque ex eis nos alias aegre quidem, at tamen servasse, alias autem
 etiam nunc oneratas iacere neque ex eiusmodi angustiis emergere posse. Itaque huic rei sanctissimi patri-
 archae et metropolitani et reliqui deo carissimi episcopi prospicient, ut nos, quae ab illis fiant edocti,
 approbemus eos, quod legem nostram scripto mandata re quoque ipsa valere ostenderint.

Epilogus. Quae igitur a nobis sancta sunt et sacrum ordinem atque statum secundum sacrarum
 canonum auctoritatem et observationem conservant, in posterum et sanctissimi cuiusque diocesis patriarchae
 et deo carissimi metropolitani et reliqui religiosissimi episcopi et clerici perpetuo integra custodiant, in

1 ὅλα om. L' || περιστήσας καὶ τὴν δαπάνην A ||
 2 τινα] τι B || 4 αὐτῶν L || εἰ δὲ οὐ γέγονε τὴ τοιού-
 του, ἀλλ' ἢ τῆς A || 5 γέγονεν] γένηται L' || 7 προ-
 χείρους L promptum ε || 8 μήτε A || ἢ] καὶ A || 10 ἱε-
 ρεῶν L ἀρχιερέων A || 11 διδοίη A || ἐκ τούτων om. A ||
 12 γοῖν om. A ε || φυλάττειν] δεῖ φυλάττειν A || 14 θεο-
 φιλικῶν (θεοφυλάκτων L) || L || τούτου θέσθαι LB
 θέσθαι τούτων A || 15 ἀκρι A || 16 αὐτοῦ om. A ||
 17 τῆς] τῆς L || 18 αὐτοῦς τε om. A || 21 τε] δὲ A ε ||
 22 τοῦ om. A || 25 ὅσαι] ὡς αἱ A || ἐκκλησιῶν] ἐκκλη-
 σιῶν πλείσται A || 26 χειροτονωῶν A (ε) || 28 ὅμως γοῖν
 τινὲς ἐτι A || 29 ερ. || οὐ δύναμεναι στενοχωρίας A ||
 τοῦτο A || 31 καὶ μητροπολίται A || 40 οἱ] οἱ τε οἱ
 M || 42 οἱ] εἴτε A || τοῦ θεοῦ] θεῶν A

1 eam secundum V¹ || 2 constituentes R¹ || quamquam
 V || 5 facit R¹ || inministrat R || 6 tum] cum R^o ||
 promptum au || V³ in ras. (sit post promptum add. vulg.) ||
 7 * illi libri || 8 passionis R || 10 digna om. R || deus
 dederit R || 11 quae] quoque V¹ || inministrare R || 15 se-
 mate R || 16 metui R¹ || virtutum R || 18 hoc] vero hoc
 V || 20 alios om. V || constitutos episcopos R] episcopos
 (episcopis V¹) positos VT positos episcopos vulg. || 22 si-
 mus R¹ || 24 * ordinationem libri || 25 quia] qui R¹ ||
 tamen] tm V || 26 liberavimus (eliberamus V^o) RVT
 deliberavimus V³ || vero] u. V¹ || iacerent V || 27 rele-
 vari vulg. || hoc] haec R || 28 sanctissime R¹ || 30 quia
 V] qui R vulg. || 37 statumque] statutum R^o || 39 que-
 retue VT || 41 metropolitans V] reuerentissimi V || 42 ibique R

θεοῦ λειτουργίαν καὶ τὴν ἱερὰν ἐκκοσμίαν τηροῦντες ἀκέραιον, ποιητὴς ἐπιχειρήσας τῷ ταῦτα παραβαίνοντι τοῦ παντελῶς αὐτὸν ἀλλότριον εἶναι θεοῦ τε καὶ τῆς ἐπιχειρήσας αὐτῷ κατὰ τὴν ἱεροσυνήτην ἀξίας· ὡς γὰρ ἸΘ ἀνάξιος ταύτης; ἐξελαθῆσται. Ἄδειαν δὲ πᾶσι δίδομεν ἐν ὁποίᾳ δήποτε τάξει καθεσθῆσται καὶ σχήματι βίον θεωρούμενος τι τούτων παραβαίνόμενον μὴ γίνεσθαι ἡμῖν τε καὶ εἰς τὴν αἰε βασιλείαν, ὅπως ἂν ἡμεῖς οἱ ταῦτα κατὰ τὴν τῶν θεῶν κανόνων ὑψηλῆσιν καὶ τὴν ἀποστολικὴν παράδοσιν διατάξαντες πρόπεσον καὶ ἐπὶ τοῖς παραβαίνουσιν ἐνέγκοιμεν ἀγανάκτησιν. Ἀπλᾶδὴ καὶ τῶν νεομοθετημένων παρ' ἡμῶν περὶ τῶν κληρονομίων τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων φη- 1 λατοῦμένων. Οἱ μὲν οὖν ἀγιώτατοι πατριάρχαι διοικήσεως ἐκάστης ταῦτα προθήσουσιν ἐν ταῖς ἑφ' εἰκοσίων ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις, δῆλα δὲ ποιήσουσι τοῖς θεοφιλεστάτοις μητροπολίταις τὰ παρ' ἡμῶν διατεταγμένα, οἱ δὲ αὐτῶν καὶ αὐτοὶ προθήσουσι τε αὐτὰ κατὰ τὴν τῆς μητροπόλεως ἀγιωτάτην ἐκκλησίαν τοῖς τε ἑφ' εἰκοσίοις ἐπισκόποις φανερά ταῦτα καταστή- 2 σουσι, κἀκείνων δὲ ἕκαστος ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐκκλησίᾳ ταῦτα προθήσει· ὥστε μηδένα τῶν τῆς ἡμετέρας πολιτείας ἀγροῦν τὰ παρ' ἡμῶν εἰς τιμὴν τε καὶ αὔξησιν τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διατετυπωμένα. ἐφ' ᾧ τε ἀκολουθοῦσιν τοῖς τῆν 3 σὴν ἀγιωσυνῆτην ἅπασιν τοῖς ἑφ' αὐτῆν ὁσιωτάτοις μητροπολίταις φανερά ταῦτα καταστήσαι τῷ παντὶ συμπαροδοθησόμενα χρόνῳ.

⟨Κ⟩ 2 Ἐγράφη τὰ ἰσότυπα ⟨Τιμοθέω⟩ τῷ ὁσιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Ἀλεξανδρείας, Ἐφραϊμῷ τῷ ὁσιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Θεουπόλεως, Πέτρῳ τῷ ὁσιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Ἱεροσολύμων, Ἰωάννῃ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν praetorium τὸ δεύτερον, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ, Δομνίκῳ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν παρὰ Ἰλλυριοῖς ἱερῶν praetorium.

Dat. xvii. k. April. CP. Belisario v. c. cons. [a. 535.]

omnibus rebus dei cultum et sacram disciplinam inviolatam servantes: poena transgressuro imminente hac, ut et a deo et a dignitate sacerdotii in eum collata plane alienus sit futurus; nam ut indignus ea exuetur. Licentiam vero omnibus damus, in quocumque ordine et vitae condicione sunt, ubi quid horum violari videant, ut id et nobis et quicumque imperator futurus est indicent: quo nos, qui secundum divinum canonum praeceptum et apostolicam traditionem haec constituimus, debitam etiam transgressoribus indignationem exhibeamus. Videlicet ea quoque quae a nobis de hereditatibus deo carissimorum episcoporum san- 1 cita sunt, observentur. Sanctissimi igitur cuiusque dioecesis patriarchae haec in sanctissimis ecclesiis sub se constitutis proponent et cum deo carissimis metropolitanis quae a nobis imperata sunt communicabunt; hi vero rursus et ipsi in sanctissima ecclesia metropolitana ea et proponent et eadem episcopis, qui sub ipsis sunt, manifesta facient; denique illorum etiam in sua quisque ecclesia haec proponet: ut nemo eorum qui in nostra sunt republica ea quae a nobis in honorem et incrementum magni dei et servatoris nostri Iesu Christi constituta sunt, ignoret. Itaque his obsequens sanctitas tua omnibus sanctissimis metropolitanis, 2 qui sub ipsa sunt, haec manifesta faciat omni tempore simul prodenda. Scripta sunt exemplaria ⟨Τιμοθεῷ⟩ sanctissimo archiepiscopo Alexandriae, Ephraimio sanctissimo archiepiscopo Theopolitano, Petro sanctissimo archiepiscopo Hierosolymorum, Iohanni gloriosissimo praefecto sacro praetorio iterum, ex- consuli et patricio, Dominico gloriosissimo praefecto sacro praetorio apud Illyrios.

1 ἱερῶν ἱσατοικὴν A || 3 * τοῦ || τὸ libri || 6 διδά-
μεν A || ἐν A || om. M || καθεσθῆσται A || σχήματι βίον || con-
versationis (i. e. ἀσκήσει) ε || 12 cf. Cod. 1, 3. 41 (42), 5—9 ||
13 κληρονομίων A || κληρονομίων M || 14 οἱ μὲν ὁσιώ-
τατοι A || 15 ταῦτα προθήσουσιν ἐν τοῖς A || 18 καὶ αὐτοὶ
post αὐτὰ coll. A || προθήσουσι A || 20 ταῦτα om. A ||
22 προθήσουσιν A || τῶν om. A || 23 ἀγροῦντα A || αὔξη-
σιν || τῆς πίστεως add. A || 26 πᾶσι A || θεοφιλοτάτοις A || 29 § 2
om. A. Cf. nov. VII extr. τῷ — Ἀλεξανδρείας || om. ε. Τι-
μοθέω addidi || 30 * Ἐφραϊμῷ M || 31 Πέτρῳ om. ε || 34 * δο-
μνίκῳ M || Δομνίκῳ — praetorium om. ε. Quae sequuntur
in ε, om. M; excerpta habent Ath. (inde A) et Theod. || 36 dat.
k. April. CP. Belisario v. c. cons. Iul.; ἐγράφη καλάνδαις
ἀπὸ ἰλλυραίων ὑπάτων Βελισαρίου καὶ Εὐτροπίου Ath. (sim.
Theod.), ἐγράφη καλάνδαις ἰαννουαριαῖς ἰνδικτικῶνος ἐπὶ
τῆς ὑπάτων Βελισαρίου τε καὶ Εὐτροπίου A || bilissariu M

custodientes inviolatam, poena imminente haec prae-
varicanti, quod penitus alienus sit a deo et imposito
sibi sacerdotii ordine; nam velut indignus hoc ex-
cluditur. Licentiam vero universis damus, cuius-
cumque sint officii vel conversationis, respicientibus
aliquid horum praevaricari, nuntiare nobis et ad im-
perium quod semper est: ut nos, qui haec secundum
sacrarum regularum explanationem apostolicamque
traditionem constituimus, decentem etiam indignatio-
nem praevaricatoribus inferamus. Etiam his videlicet
quae sancita sunt a nobis de hereditatibus deo ama-
bilibus episcoporum custodiendis.

1 Sanctissimi siquidem patriarchae uniuscuiusque
dioecesis haec proponant in ecclesiis sub se consti-
tutis, et manifesta faciant deo amabilibus metropo-
litis, quae a nobis constituta sunt. Illi quoque rursus
etiam ipsi proponant ea in metropoli sanctissima
ecclesia, et constitutis sub se episcopis haec faciant
manifesta, illorum vero singuli in propria ecclesia
haec proponant: ut nullus nostrae reipublicae igno-
ret, quae a nobis ad honorem et augmentum magni
dei et salvatoris nostri Iesu Christi disposita sunt.
Insuper sequens haec tua sanctitas omnibus, qui sub
ea sunt, sanctissimis metropolitibus haec faciat mani-
festa, universo tempore contradenda.

2 Scripta exemplaria Euphraemio sanctissimo archi-
episcopo Theopolitano. Scripta exemplaria (Petro)
sanctissimo episcopo Hierosolymorum. Scripta ex-
emplaria Iohanni viro gloriosissimo praefecto sacro-
rum praetorium secundo, exconsuli et patricio.

Cui etiam hoc adiectum est: Et tua quoque celsi-
tudo haec sciens una cum semper suscepturis sedem
tuam haec servare festinet, et si denuntiatum fuerit
aliquid tale delictum, prohibeat, et maxime quae-
cumque in ordinationibus curialium et officialium
interdicta sunt. Nuntiet autem etiam nobis, ut de-
cens super eis imponatur correctio. Utatur quoque
praeceptis ad clarissimos provinciarum iudices, ut
et ipsi quae fiunt inspicientes non permittant aliquid
extra hoc quod a nobis constitutum est fieri. Im-
inebit enim eis et poena quinque librarum auri, si

1 poenam imminente RTV¹ || haec || V¹ haec V³ ||
praevaricati V¹ || 2 quod] quo RV || penitus alieni sint
R || 3 nelud indignus V³ in ras. 1 litt. || excludetur vulg. ||
4 universis dam] V¹ damus universis R || cuiusque RV ||
5 conversationibus R¹ || 8 sacra R¹ || apostolicae R ||
10 etiam — 12 custodiendis om. R || 15 praeponant VT ||
16 deo om. R¹ || 18 metropolitana R² vulg. || 19 fatiant
manifesta RT || manifesta fatiant V vulg. || 21 nullius V ||
25 sanctissimi V¹ || fatiant V¹ || 26 leg. temporis? ||
contrahenda RVT || 29 Euphraemio (cf. Liberatus bre-
vitar. c. 23)] euphraemio (i post prae add. R²) R cum
eufremio V || episcopo archiepiscopo (archiep. del. V²) V ||
30 Petro om. codd. || 31 sanctissimo || omio R¹ || 33 prae-
teritorum R || 35 suscepturis RVT || sedere V || 38 ordi-
natione R² || et (e in ras. V) RV || uel vulg. || 39 intro-
ducta RT || autem om. V || 40 correctione R¹ || 41 iucea
R¹ || 42 quae] quoque V¹ qui V² || aliquid in ras. V

quidem et ipsi praevaricari videntes non denuntia-
verint aut sedi tuae aut imperio: ut undique decens
ornatus ordinationis gradui conservetur. Scripta cum
adiectione Dominico

5 Dat. k. April. CP. Belisario v. c. cons.

Ζ

VII.

Coll. II tit. 1

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΕΚΠΟΙΕΙΣΘΑΙ
Η ΑΝΤΑΛΛΑΤΤΕΣΘΑΙ ΤΑ ΕΚ-
ΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ Η
ΕΙΣ ΙΔΙΚΗΝ ΥΠΟΘΗΚΗΝ ΔΙΔΟ-
ΣΘΑΙ ΤΩΙ ΔΑΝΕΙΣΤΗΙ, ΑΛΛ' ΑΡ-
ΚΕΙΣΘΑΙ ΑΥΤΟΝ ΤΑΙΣ ΓΕΝΙ-
ΚΑΙΣ ΥΠΟΘΗΚΑΙΣ.

Ἀυτοκράτωρ Καῖσαρ Φλάβιος Ἰουστινιανὸς Ἀύγουστος
Ἐπιφανίῳ τῷ ἀγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπι-
σκόπῳ τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως καὶ οἰκουμένης 15
πατριάρχῃ.

(Προοίμιον.) Ἐνα σκοπὸν αἰ τοῦτον ἐθέμεθα
τὸ πᾶν εἶ τι πρότερον ἀτελὲς ἢ συγκλημένον ἐδόκει,
τοῦτο καὶ ἀνακαθάραι καὶ τέλειον ἐξ ἀτελοῦς ἀποφῆ-
ναι. Ὅπερ καὶ ἐπὶ τῆς ὅλης νομοθεσίας ποιήσαντες, 20
ἡγοῦμεθα χρῆναι καὶ ἐπὶ τῶν ἐκποιήσεων τῶν γινο-
μένων ἐπὶ τοῖς ἱεροῖς πράγμασιν ἐν περιλαβεῖν νόμῳ
τοὺς ἔμπροσθεν ἀπαντας, καὶ ἀνανεομένῳ καὶ ἐπα-
νορθοῦντι καὶ τὸ τε ἑλλίπεις προετιθέντι τὸ τε περι-
τὸν ἀφαιροῦντι. Λέοντι μὲν οὖν τῷ τῆς εὐσεβοῦς 25
λήξεως, ὃς δὴ μετὰ Κωνσταντίνον τὸν τῆς εὐσεβοῦς
μνήμης καὶ τὸν τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἐν βασι-
λεῦσιν ἀρχηγέτην ἡγήσῃ τε καὶ κατεστήσατο τὴν τῶν
ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν τιμὴν τε καὶ κατάστασιν, γέ-
γραπται νόμος περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐκποιήσεων, 30
μόνη περισκελισμένος τῇ κατὰ τὴν εὐδαίμονα ταύτην
πόλιν ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ. Καὶ ἐπαινοῦμέν γε
τὰ πλεον τοῦτον τὸ νόμου μετὰ πάσης σφοδρότητος
τε καὶ θεοφιλίας τεθειμένα, ἀλλὰ τῷ γε μὴ γενικῶς
αὐτὸν κείσθαι κατὰ πάντων ἐπισκήπτομεν, δεῖσθαι 35
μέντοι καὶ αὐτὸν τινος ἐπανορθώσεως πεπιστεύκαμεν.

Nov. VII (= Coll. II tit. 1: gloss.) Graece extat in M et A (in quo est τίτλος ε), om. in L. — Epit. Theod. 7, Athanas. 2, 1 (inde Coll. const. eccl. 3, 2, 1). Julian. const. VII.

VII.

NE RES ECCLESIASTICAE ALIENENTUR AUT PERMUTENTUR AUT
IN SPECIALEM HYPOTHECAM DENTUR CREDITORI, SED UT HY-
POTHECIS GENERALIBUS CONTENTUS SIT.

Imperator Caesar Flavius Iustinianus Augustus Epiphano sanctissimo et beatissimo archiepiscopo felicitis huius civitatis et patriarchae universali.

Praefatio. Unum propositum hoc semper habuimus, ut si quid antea imperfectum aut confusum videbatur, id omne emendarem et perfectum ex imperfecto redderemus. Quod cum in tota legislatione praestiterimus, etiam in alienationibus rerum sacrarum una lege priores omnes complectendas esse existimamus, quae et renovet et corrigat eas, et quod deest addat, tollat quod superfluum est. A Leone quidem pie sortis, qui post Constantinum pie memoriae, christianae illius fidei inter imperatores principem, sanctissimarum ecclesiarum honorem atque statum auxit atque constituit, lex de alienationibus ecclesiasticis scripta est, quae intra solam sanctissimam magnam ecclesiam huius felicitis civitatis se continet. Ac plerumque quidem illius legis cum omni severitate et pietate sancta laudamus, verum in eo quod non generaliter in omnes lata est offendimus, quin etiam correctione aliqua eam indigere persuasum habemus. Anastasius vero

9 ὑποθήκῃ] τύχῃ A || 11 αὐτὸν] αὐτὸν καὶ μόνον
καθὼς ὑποτέτακται A || 12 ὑποθήκαις] ὑποθήκαις
οὕτως πάντας A || 13 Καῖσαρ Φλάβιος om. A || 15 τῆς
— πόλεως] κωνσταντινουπόλεως A || 17 ἐθέμεθα τοῦ
πᾶν ἀτελὲς τε καὶ συγκλη. δοκοῦν τοῦτο ἀνακαθάραι
A || 19 ἀποφῆναι] ἀναδείξαι A || 21 ἐπὶ τῶν γινομένων
ἐκποιήσεων A || 26 ὃς δὴ om. A || 27 καὶ om. A5 || τῆς
om. A || 28 ἀδείξαντι τε καὶ μεγαλύναντι A || 30 νό-
μος] Cod. 1, 2, 14 || 32 γε] τῷ A || 33 τὸ νόμον τοῦτον
A || 34 γε om. A || 36 πεπιστεύκαμεν om. A

1 quidem] quid V^b || nautisuerint R || 4 dominica

(dominicam R¹) libri. Hiatus significavi: supplendum fere
gloriosissimo praefecto praetiorum per Illyricum (sim.
Contius) || 5 diem et annum exhibet Bamb. II, ex Iuliano
ut videtur; om. rel. || Cap. Bisilinario uice 6 Bamb. ||
8 aut in] aut si in R || 21 credimus — in om. R¹ ||
22 sunt] fuerint V¹ || 23 renouat V³ || 27 princip. V¹ ||
secundarum R¹ || 28 honor. V¹ || est lex V || 31 omni
om. V¹ || 32 sed — posita om. V¹, sed — generaliter add.
V² in mg. || 33 tractamus R tractare T om. V vulgo; leg.
retractamus? (sim. Osenbrüggen) || tamen om. V || 34 que-
dam R¹ quandam V²

Ἀναστασίῳ δὲ τῷ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως γέγραπται τις
περὶ τῶν τοιούτων νόμος, οὕτε ὁμοίος γὰρ προτέρῳ
παντοίως τε ἐλλείπει. ἔχθεθι γὰρ καὶ ἐπὶ τοὺς ἕξω
τόπους οὐδὲν ἦτον ἐμεινεν ἀτελής, πρὸς μόνην τὴν
ἀρχιερωσύνην καὶ τὴν διοικῆσιν ὁρῶν τὴν τεταγμέ-
νην ὑπὸ τὸν μακαριώτατον πατριάρχην τῆς βασιλίδος
ταύτης καὶ εὐδαίμονος πόλεως, τοὺς δὲ ἄλλους ἅπαν-
τας μὴ περιεργαζόμενος θερόνος· καίτοιγε εἴπωρ ἄξιον
ἐπανορθώσεως εἶναι τὸ πᾶγμα ὤφειτο, κατὰ ποίαν
πρόφασιν τὰ μὲν ἐρηνώσθου, τὰ δὲ ἀκόσμητα κατ-
εμίπτανεν; Ὅστε αὐτὸν καὶ πεπαισθητοὺς τοὺς λοιποῦ
θεσπίζομεν, ἀτελεῖ τε καθεστῶτα καὶ τόπω περι-
κλειόμενον, ἀλλ' οὐ γενικὸν ἐν νόμοις ὄντα οὐδὲ τι
(A) σπουδαῖον εἰσαγαγόντα. Ταῦτα οὖν ἡμεῖς ἐπανο-
ρθοῦντες ἅπαντα μίαν ἀήθημεν χορῆναι νομοθεσίαν
ἐπιθεῖναι πᾶσι τοῖς τῶν ἁγιοτάτων ἐκκλησιῶν καὶ
ξενωνῶν καὶ νοσοκομίων καὶ πτωχείων καὶ μονα-
στηρίων καὶ βοεφοροφείων καὶ γεροντοκομείων καὶ
παντὸς ἱερατικοῦ συστήματος πράγμασι, καὶ τοῦτον
τὸν νόμον τῆ Ἰερόντος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως δια-
τάξει προσθεῖναι, πρότερον αὐτῆς ἐν βραχεὶ τὴν νομο-
θεσίαν ἐκτιθεμένου οὕτω τε ἅπαν τὸ λοιπὸν προ-
βραίνοντες. Βούλεται γὰρ ἐκείνη μῆτε τὸν θεοφιλέ-
στατον ἀρχιεπίσκοπον καὶ πατριάρχην τῆς εὐδαίμονος
ταύτης πόλεως ἦτοι τῆς ἁγιοτάτης μεγάλης ἐκκλησίας
μῆτε οἰκονόμον πιπράσκειν ἢ δωρεῖσθαι ἢ ἄλλως ἐ-
ποιεῖν πράγμα ἀκίνητον, οἰκίαν τυχόν ἢ ἀγρόν, ἢ
γεωργὸν ἢ ἀνδράποδα ἀγροικῆ ἢ πολιτικῆς σιτήσεως
(καὶ γὰρ καὶ ταῦτα ἐν τοῖς ἀκινήτοις ἀοιδμητέον,
προσθρούσας τῇ κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἁγιοτάτῃ με-
γάλῃ ἐκκλησίᾳ), ἀλλ' ἐπ' ἀντιδώσῃ ἢ ἄλλῳ τινὶ
σοφισμῷ τοιοῦτό τι πράττειν, καὶ ἀπειλεῖ τῷ μὲν
ἐωνιμένῳ τὴν τοῦ πράγματος ἀνάδοσιν, ὥστε αὐτὸν
ἀντιδίδοναι τῷ κατὰ καιρὸν οἰκονομοῦντι τὰ πράγματα
τῆς ἁγιοτάτης μεγάλης ἐκκλησίας τὸ παρ' αὐτοῦ λη-
φθέν πράγμα μετὰ παντὸς τοῦ κατὰ τὸν μέσον χρόνον
καρποῦ καὶ τῶν ἄλλων κερδῶν, ἐκπτώσεως ἐπιχειμέ-
νης τῶν τιμημάτων τῷ τοιοῦτό τι λαμβάνοντι ἢ ἀνει-
σθαι φαρῶντι, διότι τὸ παρὰ τοῖς νόμοις πραχθέν
ἐν ἴσῳ τίθησι τῷ μὴδὲ τὴν ἀρχὴν γενομένῳ. τὸν δὲ
οἰκονόμον τὸν ταῦτα ὑπερβάλλοντα δίδοναι μὲν οἰκοθε-
τῆ ἁγιοτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ κελεύει πᾶν ὅπερ αὐ

quoque piae memoriae scripta quaedam de talibus
lex est, neque similis priori et omnino minus habens.
Effusa namque et per loca foris posita nihilominus
mansit imperfecta, eo quod ad solum sacerdotium et
5 diocesan respiciat constitutam sub beatissimo patri-
archa huius regiae et felicissimae civitatis, alias
autem omnes non perscrutata sedes: cum utique dig-
nam correctione esse causam arbitrabatur, propter
quam occasionem alia quidem corrigeret, alia vero
10 incomposita relinqueret? Quamobrem eam quoque
vacare de cetero sancimus, utpote imperfectam et
loco circumclausam et non generalem inter leges
existentem neque aliquid studiosum introducentem.
Haec ergo nos emendantes omnia unam existimavi-
mus oportere legislationem imponere omnibus sanc-
tissimarum ecclesiarum (et) xenodochiorum et nosoco-
miorum et monasteriorum et brephotrophiorum et
gerontocomiorum et totius sacraati collegii rebus, et
hanc legem Leonis piae memoriae constitutioni adicere,
20 prius eius brevier legislationem exponentes
sicque omne, quod reliquum est, intextentes. Vult
enim illa neque deo amabilem archiepiscopum et
patriarcham huius felicissimae civitatis seu sanctis-
sima maioris ecclesiae neque oeconomum vendere
aut donare aut aliter alienare rem immobilem, dom-
num forsan aut agrum aut colonum aut mancipia
rustica aut civiles annonas (nam et haec inter im-
mobilia numeranda sunt), quae competunt Constan-
tinopolitanae sanctissimae maiori ecclesiae, sed neque
30 pro ulla compensatione aut alia qualibet circum-
ventione tale aliquid agi. Et interminatur emptori
quidem rei restitutionem, ut reddat per tempora
oconomum rerum sanctissimae ecclesiae rem quam
ipse percepit cum omni medii temporis fructu et
aliis lucris, casu imminente pretiorum ei, qui tale
aliquid accipere aut comparare praesumpsit, cum
etiam hoc quod contra leges actum est ita ponat
ac si neque a principio gestum sit. Oeconomum
vero haec praevariantem dare quidem de suo sanc-
tissimae ecclesiae iubet omne quicquid ex ea causa

piae sortis legem aliquam de eiusmodi rebus scripsit neque priori similen et omnino imperfectam. Quae licet etiam ad loca foris sita redundet, nihilominus tamen imperfecta mansit, cum ad solum sacerdotium summum et dioecesan sub beatissimo patriarcha huius regiae et felicitis urbis posita respiciat, de reliquis autem sedibus omnibus non laboret. Quamquam si quidem hanc rem correctione dignam putabat, quali de causa alia emendabat, alia incomposita relinquebat? Itaque ut illa in posterum cesset sancimus, quae et imperfecta et loco circumscripta, nec vero generalis lex sit neque quoquam gravius introducat. Haec igitur omnia corrigentes unam legislationem omnibus rebus sanctissimarum ecclesiarum et xenodochiorum et nosocomiorum et ptochiorum et monasteriorum et brephotrophiorum et gerontocomiorum, et omnis sacri coetus adhibendam putavimus. atque hanc legem constitutioni Leonis piae sortis adiciendam; ita ut prius illius constitutionis argumento breviter exposito omne id, quod reliquum est, attecamus. Vult enim illa neque deo carissimum archiepiscopum et patriarcham huius felicitis urbis vel sanctissimae magnae ecclesiae neque oeconomum vendere aut donare aut alio modo alienare rem immobilem, domum forte vel agrum vel colonum vel mancipia rustica vel annonas civiles (etenim haec quoque in rebus immobilibus nume-
randae sunt, si pertinent ad Constantinopolitanam sanctissimam magnam ecclesiam), nec magis remunerationis nomine vel ex alio quo commentato tale quid facere. Atque emptori quidem rei restitutionem minatur, ut quam accepit rem cum omni fructu temporis interiacentis et cum reliquis lucris restituat ei, qui eo tempore res sanctissimae magnae ecclesiae administrat, amissione pretii imminente ei, qui tale quid accipere vel emere ausus sit, quoniam quod contra leges gestum est, perinde habet lex ac si protinus ne factum quidem sit. Oeconomum vero, qui haec transgressus sit, de suis bonis sanctissimae magnae ecclesiae omne id, quodcumque ex eadem causa lucratus sit vel quo sanctissimae ecclesiae damnum intulerit, reddere iubet; praeterea autem

2 νόμος] Cod. 1, 2. 17 || οὕτε] οὐχ Α || 3 παντοίως τε] ἀλλὰ παντοίως ὄν Α || 5 καὶ τὴν διοικῆσιν Α || 9 ποίαν Α] μίαν Μ || 11 πεπαισθη Α || 13 ὄντα] ὑπάρχοντα Α || 14 οὖν om. Α || 17 καὶ πτωχείων om. 5 || 19 πράγματι Α || 21 ἐν βραχεὶ om. Α || 22 οὕτω τε] καὶ οὕτως Α || 23 ἐξυφαι-
νοντες Α || 25 ἦτοι] μῆτε Α || 26 μῆτε om. Α || 27 ἢ post ἀγρόν om. Α || 29 καὶ γὰρ 5, Spangenberg] hiatus S litt. in Μ || καὶ γὰρ — ἀοιδμητέον] ἀκινήτους Α || 31 μὴδὲ ἐπ' ἀντιδώσῃ Μ μὴδὲ παντὶ δώσῃ Α || 33 ὠνησα-
μένῳ Α || 34 ἀποδίδοναι Α || 35 ἁγιοτάτης μεγάλης om. Α, μεγάλης om. 5 || 36 πράγμα om. Α || 40 μὴδὲ παρὰ τὴν ἀρχὴν Α || 40 sq. οἰκονόμον δὲ τὸν ταῦτα παρα-
βαίνοντα δίδοναι οἰκοθετῆ τῆς ἁγ., om. κε-
λεύει πᾶν — ἀλλὰ 50, 5 Α || 42 μεγάλῃ om. Α 5

4 solum ad V || 6 regia V¹ || aliter R¹ || 7 perscrutatas R¹ V perscrutata]ans V perscrutans R³ || 8 correctionem R¹ || arbitratur R² || 11 uocare R¹ u. care V¹ || facimus R¹ || 14 ergo] igitur V || 16 et om. RVT || nesocho-
miorum V || 17 bethotrophiorum R bephotrophiorum VT || 18 gerentocomiorum R || 19 adicere prius eius R² in ras. 6—7 litt. || 20 legislationem (legislatione V¹) bre-
viter V || 25 sq. Pro aut V ubique ā (vel an) || 27 inter bis scr. R¹ || aut om. V¹ || 31 tali V¹ || 32 restitutione V || 33 ecclesiae] maioris ecclesiae T (Gr.) || 34 ipse om. R¹ || 36 aut] an V¹ || praesumpsit R² || 37 hoc om. V || ita] .. V¹ || ponat V || 38 a et gestum sit om. R¹

ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας ἐκέρδανεν ἢ τὴν ἀγιωτάτην ἐκ-
κλήσιαν ἔζημίωσεν· πρὸς τοῦτους δὲ καὶ ἀπελαινε τῆς
οἰκονομίας, καὶ δίδωσιν ἀγωγὴν τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλη-
σία οὐ κατὰ μόνον τῶν θεοφιλεστάτων οἰκονόμων,
ἀλλὰ καὶ κατὰ διαδόχων αὐτῶν, εἴτε αὐτοὶ τοῦτο ἐξ-
εποίησαν εἴτε τὸν κατὰ καιρὸν θεοφιλεστάτον ἐπισκο-
πον ἢ τῶν ἄλλων κληρικῶν ὁράντες ἐκποιοῦντα
σιωπῆν ἀγενεῆ τε καὶ ἀνελευθέραν ἠκούσαν, καὶ πολλῶ
μᾶλλον ἐὶ συνανοῦντα βλέποντες τοιοῦτω τινὶ συνε-
κώρησαν, ἀλλ' οὐ τὸ πρᾶγμα διεκόμισαν. καὶ πρὸς 10
γε καὶ τὸν συμβολαιογράφον τὸν τὰ τοιαῦτα συντά-
ξαντα συμβόλαια διηκεῖ παραδίδωσιν ἐξουσίᾳ, μηδε-
μιᾶς αὐτῶ φιλανθρωπίᾳς μηδὲ ἐπανόδου ποτὲ μετα-
διδούσα· καὶ αὐτοὺς μένοιγε τοὺς μεγίστους ἄρχοντας
τοὺς τὰ τοιαῦτα προσιμένους καὶ υπογράφοντας τοῖς 15
τοιούτοις πράγμασιν ἢ συντάσσαι παρ' ἑαυτοῖς ὑπο-
μνήματα πρὸς σύστασιν τῶν τοιούτων δωρεῶν ἢ τῶν
ἄλλων πράξεων ἀνεχομένους τῆς τε ἀρχῆς καὶ τῆς ἀξίας
B καὶ τῆς περιουσίας ἐβάλλειν ἀπειλοῦσα. Ταῦτα
οὖν ἐπιτιμήσασα σφοδρῶς, ἐπιτρέπει πράγματος ἐκ-
κλησιαστικῶν χρήσιν ἧτοι τὸν καλοῦντον οὐσοφροῦν-
τον ἐπὶ ἧπτόν τινα χρόνον ἢ καὶ ἄχρι τῆς ζωῆς τοῦ
λαβόντος δίδοναι τὴν ἀγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν,
ἐπὶ τοῦτω μένοι τῷ ὄρω, ἐφ' ᾧ τὸν τῶν τοιαύτην 25
δεχόμενον φιλοτιμίαν τῆς αὐτῆς ποσότητος ἀντιδιδού-
σαι πρᾶγμα τῇ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ κατὰ δε-
σποτείας λόγον, ἐξ οὗ δυνήσεται τὴν αὐτὴν πρόσδοθον
ἢ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ κοινῶσαι, ὅσῃν ἐκεῖνος ἀπὸ
τῆς χρήσεως ἔλαβεν, δηλαδὴ μετὰ τὴν τοῦ λαβόντος
τελευτήν ἢ τὸν ὁρισθέντα χρόνον ἐπὶ τῇ χρήσει καὶ 30
τῆς χρήσεως τοῦ δοθέντος ἐκκλησιαστικῶν πράγματος
ἐπὶ τὴν ἀγιωτάτην ἐκκλησίαν ἐπανιούσης, καὶ τῆς τοῦ
δωρηθέντος χρήσεως ἅμα τῇ δεσποτείας τῆς ἀγιωτά-
της ἐκκλησίας γινομένης. ἀνιδνουν γὰρ εἶναι τὸ τοι-
ούτον συνάλλαγμα τίθησιν ὁ νόμος. εἰ δὲ ἔλαττον 35
εἴη τοῦ δεδομένου παρὰ τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας τὸ
ἀντιδοθὲν αὐτῇ, οὐπερ αὐτίκα μὲν λήφεται τὴν δε-
σποτείαν, ἐλπίζει δὲ καὶ τὴν χρῆσιν λαβεῖν, ἀκροῖ
τὸ συνάλλαγμα καὶ ἀπὲρ μὴδὲ γεγονότος τίθησι, καὶ
δίδωσιν ἀδείαν ἐκδικήσεως, ὅσα περιγραφῆς κατὰ τῶν 40
1 δικαίων τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας γενομένης. Ὁ
μὲν οὖν νόμος ὡς ἐν βραχεῖ τοιαῦτα διορίζεται τε

lucratus est aut sanctissimam ecclesiam damnificavit;
super haec autem etiam excludit officio oeconomi.
Et dat actionem sanctissimae ecclesiae non contra
solos deo amabiles oeconomos, sed etiam contra
successores eorum, sive ipsi hoc alienaverunt sive
pro tempore deo amabilis episcopus aut aliquis alio-
rum clericorum videntes alienantem taciturnitate de-
generi et sine libertate passi sunt, et multo potius
si consentientes videntes tale aliquid permiserunt et
non causam prohibuerunt. Ad haec autem et tabel-
lionem, qui talia confecit instrumenta, perpetuo tradit
exilio, nullam ei clementiam neque reversionem par-
ticipans. Ipsos quoque maximos iudices, qui ad
haec accedunt et ministrant talibus causis aut con-
fici apud semet ipsos monumenta pro confirmatione
talium donationum aut aliorum actuum patiuntur,
et cingulo et dignitate et substantia interminatur
excludere. Haec igitur increpans vehementer, per-
mittit rei ecclesiasticae usum aut qui vocatur usus-
fructus sub certo quodam tempore aut etiam usque
ad vitam percipientis dare sanctissimam maiorem
ecclesiam, sub hac tamen definitione, ut is, qui hanc
accepit munificentiam, eiusdem quantitatis repenset
rem sanctissimae maiori ecclesiae sub proprietatis
ratione, ex qua possit eundem reditum sanctissima
ecclesia habere, quantum ille ex usu accepit; post
percipientis utique mortem aut definitum tempus in
usu videlicet et usu datae ecclesiasticae rei ad sanc-
tissimam ecclesiam redeunte et usu donatae rei cum
proprietate sanctissimae ecclesiae faciendo; talem
namque contractum sine periculo esse ponit lex. Si
vero minus fuerit quam quod datur a sanctissima
ecclesia illud, quod compensatur ei, cuius mox quid-
dem percipit proprietatem, sperat autem etiam usum
accipere, infirmum contractum et pro non facto ponit,
datque licentiam vindicationis, utpote circum-
ventionem contra ius sanctissimae ecclesiae facta.

1 Lex itaque sub brevitate talia decernit et multam

ab administratione quoque eum removet, et actionem dat sanctissimae ecclesiae non solum contra deo caris-
simos oeconomos, sed etiam contra successores eorum, sive id ipsi alienarunt sive deo carissimum,
qui tum est, episcopum vel reliquorum clericorum aliquem alienare videntes turpe atque illiberale silen-
tium egerunt, et multo magis si, ubi consentientem eum in tale quid viderunt, id concesserunt neque rem
prohibuerunt. Atque insuper rebellionem quoque qui talia instrumenta confecerit, perpetuo exilio tradit
nullius ei clementiae neque reditionis spe facta. Quin etiam ipsos summos magistratus, qui talia admittunt
et eiusmodi rebus operam praestant, aut apud se documenta ad eiusmodi donationes aliosve actus confir-
mandos confici patiuntur, et magistratu et dignitate et bonis expellere minatur. His igitur fortiter re-
prehensis rei ecclesiasticae usum sive usumfructum qui vocatur ad certum aliquod tempus, vel quoad is,
qui accepit, vivet, dare permittit sanctissimae magnae ecclesiae, hac tamen sub conditione, ut is, qui talem
liberalitatem accipit, rem eiusdem quantitatis sanctissimae magnae ecclesiae domini iure reddat, ex qua
eundem reditum sanctissima ecclesia percipere possit, quantum ille ex usufructu accepit: scilicet ut post
mortem eius, qui accepit, vel post tempus usufructui praefinitum tam usufructus rei ecclesiasticae datae
ad sanctissimam ecclesiam redeat, quam rei donatae usufructus una cum dominio sanctissimae ecclesiae
acquiratur. Talis enim contractus ut sine periculo sit, lex sancit. Si vero eo, quod a sanctissima ecclesia
datum est, minus sit id quod ei in vicem datur, cuius illa proprietatem quidem statim accipit, sperat vero
se usumfructum quoque accepturam, irritum reddit contractum et pro non facto ponit, atque vindicandi
1 potestatem tribuit, utpote fraude contra ius sanctissimae ecclesiae commissa. Illa igitur lex breviter

5 διαδόχων αὐτοῦ ἐὰν αὐτὸς τοῦτο ἐξεποίησεν A || 6 εἴτε ἄλλα καὶ A || 7 ὁράντα ἐκποιοῦντον καὶ σιωπῆν ἀγενεῆ τε καὶ μὴ ἐλευθέραν ἀκήσαντα, οἱ πολλῶ γε μᾶλλον τῶν συνανοῦντων κατακρίθησονται· ὡς τοιοῦτον γενομένου τι βλέποντες καὶ μὴ διακωλύσαντες A (cf. 5) || 9 συνανοῦντα consentientes 5 || 11 καὶ τὸν om. A || 12 συμβόλαια om. A || 14 αὐτοῦς et τοὺς om. A || 15 τὰ τὸν M || 16 τοιούτους om. A || 18 τῆς τε — ἀξίας ἀρχῆς τε καὶ ἀξίας A || 19 ἐβαλεῖν A || 20 ἐπιτιμήσας A || 21 τὸν τὸ A || 24 τοῦτω om. A || τὴν A || om. M || 32 ἐπανορθούσης A || 33 ἅμα παρὰ A || 34 γινόμενον M || τὸ γὰρ τοιοῦτον ἀνιδνουν εἶναι A (5) || 35 δὲ δὲ καὶ A || 37 αὐτίκα μὲν αὐτῇ κἂν A || 41 γενομένης μὴ γεγεννημένης A || 42 sq. τε καὶ ἐπιτιμᾶ] καὶ ἐπὶ τινὰς A

4 etiam om. R¹ || contra om. V || 5 successiones R¹ || eorum actionem ipsi sive V || 6 aut] an V¹ || 7 taciturnitatem R¹ taciturnitati R²V || degenerere V³, *eg* hoc V¹ || 8 libertati V¹ || pass] nacti R¹ nati V¹ || 9 sij] hic R¹ || 11 tradet R tradi T || 12 principans R¹ || 14 confixi V^a || 15 confirmationem V || 17 interminantur V^a || 20 aut] an V¹ || 21 praecipientis V¹ || moiorum R || 24 ecclesie maiori (maioris V¹) V || 25 qua om. R² || eum R¹ || sanctissimam R¹ || 26 accepit] habere accepit R¹ || 27 in] * V¹ del. R² om. vulg. || 28 et usu f. (i. e. fructu) R²V² || *dato libri || 30 sq. namque talem R || 33 ei] rei V¹ || cui V¹, del. V² || 34 proprietatem om. R² || 36 uendicationis VT uenditionis R¹ || circumventionem V¹ || 41 R rubr. in mg. Ad eos qui rem ecclesiasticam parua pensione detinent perpetuo || subreunitate R¹

1 aut] an V¹ || 2 excludi R¹ || 3 actionem om. V (cf. ad 5) ||

καὶ ἐπιτιμῆ, καὶ μέχρι τῶν πραγμάτων τῆς ἀγιοτά-
 τος ἐκκλησίας ἵσταται μόνῃς· καὶ ἅπαντα μὲν ἀναίρει
 σφισμὸν, τοῦτο ὅπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, οὐ μὴν ἐπι-
 σχεῖν τὴν τῶν μετὰ ταῦτα πανουργίαν ἰσχυρον. τινὲς
 γὰρ διὰ τὸ καλούμενον παροικιὸν ἐξευρόντες, μήτε
 5 τὸς ἡμετέροισ νόμοις μήτε ἄλλῳ τινὶ τῶν ἀπάντων
 γνωρίζομενοι, περιγραφὴν οὐ μικρὰν ἐμελέτησαν κατὰ
 τοῦ νόμου, διηγεῖται σχεδὸν ἐπινοήσαντες ἐκποιήσαι.
 ὅπερ ἡμεῖς τοῦ λοιποῦ πράττεσθαι κεκαλίκαμεν, ἐξ
 οὐ τὸν ὑπὲρ τούτων ἐγράψαμεν νόμον. Ἦδη δὲ καὶ 10
 εἰς ἐμφυτεύσεις εἶδον καὶ ἡλάττωσαν πολλῶ τὸ ποσὸν
 τῆς ἀληθοῦς προσόδου τοῖς ἐμφυτευταῖς χαρίζομενοι
 οἱ τῶν πραγμάτων πρόωρ τῆς ἀγιοτάτης μεγάλης ἐκ-
 κλησίας προστάντες. Ὡστε ἡμεῖς ἐν τινι τῶν ἡμετέ-
 15 ρων διατάξεων ὁρίσαι μὲν ἄχρι προσώπων τριῶν τὴν
 ἐμφυτεύσειν γίνεσθαι, τοῦ τε λαμβάνοντος καὶ δύο
 διαδόχων ἑτέρων, τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῖς τῆς ἀγιοτάτης
 ἐκκλησίας πράγμασι γίνεσθαι συγχωρήσαντες, μὴ πε-
 ραιτέρω δὲ τῆς ἑκτῆς μοίρας συγχωρεῖσθαι τοῖς ἐμ-
 20 φυτευταῖς διὰ τὰς τυχερὰς περιστάσεις νομοθετήσαν-
 τες· ἐπειδὴ περὶ ἐμανθάνομεν οὕτως ἐκκεχυμένως τε
 καὶ ἀσεβῶς παρὰ τῶν γίνεσθαι τὰ συμβόλαια, ὡς
 μηδὲ τὴν ἑκτὴν καταλιμπάνεσθαι τῇ ἀγιοτάτῃ ἐκ-
 κλησίᾳ μοῖραν, τῶν λοιπῶν ἀπάντων τῶ ἐμφυτευτῇ
 25 κεραισμένον. Ἀναστάσιος δὲ ὁ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως
 πρᾶξιν ὑπομνημάτων διατάξας γίνεσθαι ἐπὶ ταῖς ἐκ-
 ποιήσεσιν, εἶπον καὶ τοῦτον γένοιτο καιρὸς, καὶ τὰς
 ἐμφυτεύσεις στήσας διγα μὲν τῆς πράξεως ἄχρι μόνῃς
 τῆς ζωῆς τοῦ ποιουμένου τὴν ἐμφυτεύσειν, μετὰ δὲ ταύ-
 30 τῃ καὶ εἰς τὸ διηρηκὲς αὐτὴν ἑκτίνας, οὕτε ἀκριβῆ
 πεποιθῆεν οὕτε συμφέροντα νόμον, παντοίως τε ἀτελεῖ,
 μέχρι μόνῃς τῆς διοικήσεως τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου
 τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως, καθάπερ εἶπομεν, τὴν
 νομοθεσίαν στήσας.

imponit, et usque ad res sanctissimae ecclesiae stat
 solummodo; et omnem quidem perimit circumventio-
 nem, quam praediximus, non tamen retinere callidi-
 tatem postea insurgentium valuit. Quidam enim
 5 dudum hoc quod vocatur colonarium ius adinveni-
 entes, neque nostris legibus neque aliae cuidam
 omnium notum, circumventionem non parvam medi-
 tati sunt contra legem, perpetuas paene cogitantes
 alienationes. Quod nos de cetero agi prohibemus
 et pro eo ipso conscripsimus legem. Dudum autem
 et ad emphyteosin respexerunt et imminuerunt plu-
 rimam quantitatem veri redditus illis qui emphyteosin
 accipiunt praestantes ii qui rebus pridem sanctis-
 simae maioris ecclesiae praesidebant. Ideoque nos
 15 in quadam nostrarum constitutionum definivimus quid-
 em usque ad personas tres emphyteosin fieri, ac-
 cipientis et duorum successorum aliorum; hoc et
 super rebus sanctissimae maioris ecclesiae fieri per-
 mittentes, non autem ultra sextam partem relevari
 emphyteosin percipientibus propter fortuitos casus
 sancientes: quia [vero] didicimus sic effuse et impie
 ab aliquibus fieri documenta, ut neque sexta relin-
 quatur sanctissimae ecclesiae pars, reliquis omnibus
 emphyteosin accipienti donatis. Anastasius autem
 20 piae memoriae gesta monumentorum constituens fieri
 super alienationibus, sicubi etiam huius rei fieret
 tempus, et emphyteosis statuens sine gestis quidem
 usque ad solam vitam accipientis emphyteosin, cum
 gestis autem in perpetuum eam extendens, neque per-
 25 fectam fecit neque utilem legem, et undique imper-
 fectam, usque ad solam diocesan patriarchicae sedis
 huius felicissimae civitatis, sicut praediximus, legis-
 lationem statuens.

CAPUT I.

(Γ) Ἡμεῖς οὖν (ἦδη γὰρ ἐπὶ τὸν νόμον ἰτέον) θε- 35
 σπίζομεν, μήτε τὴν ἀγιοτάτην τῆς εὐδαίμονος ταύτης
 πόλεως μεγάλην ἐκκλησίαν μήτε τὰς ὑπ' αὐτὴν ὄσας,
 ὡν αὐτὴ τὴν χορηγίαν ἐδέξατο, καθάπερ αὐτὴν Ἀνα-

Nos igitur (iam enim ad legem veniendum est)
 sancimus, neque sanctissimam huius felicissimae civi-
 tatis maiorem ecclesiam neque sub ea constitutas ec-
 clesias, quarum ipsa praerogationem suscepit (sicut

italia et definit et persequitur, atque in rebus solius sanctissimae ecclesiae subsistit: eaque omnem quidem
 fallaciam, uti ante diximus, tollit, neque vero militiam posterorum cohibere potuit. Quidam enim iure
 paroeicio quod vocatur invento, neque nostris legibus neque alii omnium ulli cognito, non exiguam frau-
 dem adversus hanc legem moliti sunt, perpetuam fere alienationem meditantes. Quod ne in posterum
 fieret nos prohibuimus, ex quo legem de his rebus conscripsimus. Iam vero emphyteuses quoque spectarunt,
 et veri redditus quantitatem emphyteutis gratificantes valde imminuerunt qui nuper rebus sanctissimae magnae
 ecclesiae praerant. Itaque nos in quadam constitutione nostra definivimus quidem, ut usque ad tres
 personas fiat emphyteusis, et eum qui accepit et duos alios successores, atque id etiam in rebus sanctis-
 5 simae ecclesiae fieri permisimus, sancimus tamen, ne ultra sextam partem emphyteutis ob fortuitos casus
 remittatur, quoniam contractus tam effuse et impie a quibusdam iniri accipiebamus, ut ne sexta quidem
 pars sanctissimae ecclesiae relinquere relinqueretur reliquis omnibus emphyteutae condonatis. Anastasius vero pia
 sortis quod constituit, ut alienationes, sicubi id quoque tempus ferret, in acta referrentur, atque emphy-
 teuses in acta quidem non relatas ad vitam solam illius qui accepit emphyteusim limitavit, actis consignatas
 adeo in perpetuum extendit: neque accuratam neque utilem fecit legem, et plane imperfectam, qui ad
 solam dioecesin patriarchicae sedis huius felicitis urbis, sicuti diximus, legislationem redegerit.

I. Nos igitur (iam enim ad legem veniendum est) sancimus, ut neque sanctissima huius felicitis urbis
 magna ecclesia neque quae sub illa constituta sunt, quarum ipsa sumptus suscepit (quemadmodum Ana-

2 ἐκκλησίας] μεγάλης ἐκκλησίας A || 3 μὴν] μὴν δὲ
 ἀνθρώπων A || 5 μήτε τοῖς A || 9 ἐξ οὐ τὸν ὑπὲρ
 τούτων] et pro eo ipso s || 10 νόμον] Cod. 1, 2, 24 pr. ||
 11 πολλὰ τὸ ποσὸν plurimum (i. e. πολὺ) quantitatem s ||
 14 *ἐν τινι s] ἐν τισι M ἐν μᾶ A. Cf. Cod. l. c. s ||
 15 ὁρίσαι μὲν] ὁρίσειν A || 16 δύο διαδόχων ἑτέρων] δύο
 αὐτοῦ καταδιαδόχων θνητῶν κληρονομῶν A || 18 ἐκκλη-
 σίας M] μεγάλης ἐκκλησίας A s || 19 παραστάντες A || 22 τὰ—
 καταλιμπάνεσθαι] μικρὰν A || 27 τούτου M s] τούτο A ||
 29 ταῦτα A || 32 μόνον A || 38 αὐτῇ A || ἀνεδέξατο A

ipsam (upā R¹ niam qua R²) domum sub tam parva pen-
 sione in perpetuum et ipse et ipse et heredes eius possidebant. ad-
 inuenientes (et adinu. V) e. g. s. Glossa marginalis in con-
 textum inrepsit || 6 legibus nostris V || *alie cuiusdam R
 alieuiusdam V alii cuiquam vulg. || 7 uotam R¹ notam
 R² || 9 nos om. R || 10 eo om. R¹ || 11 emphyteosis R¹ em-
 phyteosis T emphyteosim V emphyteosim R² || rescripserunt
 R¹ prospexerunt V || 12 ueri] iusti V³ in ras., T² ius T¹ ||
 illi V¹ || qui] qui ad V || emphyteosin R et sic in seqq. fere
 constanter || 13 ii VT] hii R¹ his R² hi vulg. || 14 praeside-
 bant] psidebant V¹ || 15 nostra R¹ || definimus R dif-
 finimus V || 16 emphyteosyn R || 17 et super] insuper et
 in V || 18 sanctissimae om. V || permittententes R || 19 non
 ultra autem V || 20 percipientes V¹ || 21 vero seclusi ||
 22 reliquatur R || 24 accipientibus V || 26 alienationes
 R^o || fieri V¹ || 27 emphyteosis T emphyteosin V emphyteosin
 R (vulg.) || 29 perfectum R¹ || 31 patriarchie V || 32 legi-
 muslationem V¹ || 35 enim om. R¹ || 36 sacratissimam R ||
 38 ipso V² || praerogatione V¹ rogationem R¹

στάσιος ὁ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως ἠρμηνευσε, μήτε τὰς ἄλλας ἀπάσας ἐκκλησίας τὰς κατὰ τὴν εὐδαίμονα ταύτην οὐσας πόλιν ἢ τὴν αὐτῆς περιουκίδα μήτε τὰς ὑπὸ τὸν πατριάρχικον θρόνον τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως καθεστῶσας, ὧν τοὺς μητροπολίτας αὐτοὺς χειροτονεῖ, μήτε ἄλλον μηδένα πανταχοῦ μήτε πατριάρχην μήτε ἐπίσκοπον (φαμέν δὴ τοὺς τε ἐπὶ τῆς Ἑβρας τοὺς τε ἐπὶ τῆς Ἰλλυροῖδος, καὶ πρὸς γὰρ τοὺς ἐπὶ Λιβύης τοὺς τε ἐπὶ τῆς Ἀφρων χώρας, καὶ συνελόντα ἅπαντας εἰπεῖν, ὅσοι τῆς ἡμετέρας εἰσὶ γῆς), μήτε μὴ τοὺς ἐπὶ τῆς Ἑσπερίας ὄντας θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους ἀπ' αὐτῆς τῆς πρεσβυτίδος Ρώμης μέχρι τῶν εἰς ὠκεανὸν καθεστῶσάν ἀγιατάτων ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν, μήτε τινὰ ξενοδοχόν ἢ παχοτρόφον ἢ νοσοκόμον ἢ ὀρφανοτρόφον ἢ γεροντοκόμον ἢ βρεφοτρόφον ἢ μοναστηρίου ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν ἠγούμενον ἢ ἠγουμενῆν, ἢ τινὰ ὅλους προσεταία τῶν ἐσθίων συστημάτων ἀδειαν ἔχειν ἐκποιεῖν πρᾶγμα ἀκίνητον ἐν οἰκίαις ἢ ἐν ἀγροῖς ἢ ἐν κήποις ἢ ὅλους ἐν τοῖς τοιοῦτοις, μηδὲ γεωργικὸν ἀνδράποδον μηδὲ πολιτικὴν στήσιν, μηδὲ κατὰ ἰδικῶν πρόφρασι γενέχουσαν παραδιδόνα τοῖς δανεισταῖς. τὸ δὲ τῆς ἐκποιήσεως ὄνομα γενικώτερον διὰ τοῦτο τεθεικάμεν, ἵνα κυλιώσωμεν καὶ πρᾶσιν καὶ δωρεᾶν καὶ ἀμειψῶν καὶ τῆν εἰς τὸ διηνεκὲς ἐκτεινόμενῃ ἐμφύτευσιν, ἥγε οὐδὲ πόροιο καθέστηκεν ἐκποιήσεως. ἀλλὰ πάντας πανταχοῦ τοὺς ἱερεῖς τῆς τοιαύτης ἐκποιήσεως εἰσάγομεν, ταῖς ποιναῖς ὑποκειμένους, ἀλς ἢ Λέοντος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως ἐχρήσατο διάταξις. ἐκείνην γὰρ κατὰ πάντων κρατεῖν καὶ κυρίαν εἶναι θεσπιζόμεν, διότιον αὐτὴν καὶ προῦθῆκαμεν καὶ οὐ τῆ πατριῶν φωνῆ τὸν νόμον συνεγράφαμεν, ἀλλὰ ταύτη δὴ τῆ κοινῇ τε καὶ ἐλλάδι, ὥστε ἅπασιν αὐτὸν εἶναι γνώριμον διὰ τὸ πρόχειρον τῆς ἐρμηνείας. Τὸ μὲν οὖν ἤδη παρρηχρῶς ἀφίμεν τὸ γὰρ τῶσαῦτα συμβόλαια χρόνω τε μακρῷ γενόμενα νῦν ἀνανικεῖν πολλῆς ἀν εἰ τῆς πολυπραγμοσύνης. ὥστε τὰ μέχρι νῦν ὄντα τὸ οἰκίον ἐχέτω σχῆμα τοῦ λοιποῦ δὲ πᾶσαν ἐκποίησιν ἀπαγορεύομεν, τὰς εἰρημνέας αὐτῇ ποινὰς ἐπιτιθέντες.

eam Anastasius piae memoriae interpretatus est), neque alias omnes ecclesias in hac felicissima existentes civitate aut circa eius confinia neque sub patriarchica sede huius felicissimae civitatis constitutas, quarum metropolitas ipse ordinat, neque alium ullum undique neque patriarcham neque episcopum (dicimus autem et eos qui in Oriente et qui in Illyrico, insuper et Aegypto et vicina atque unita ei Libya, et eos qui in Africana provincia sunt, complexive dicendum per omnes quicumque nostrae sunt terrae, nec non qui in Occidente sunt deo amabiles episcopos ab ipsa seniore Roma usque ad oceanum consistentium sanctissimarum orthodoxarum ecclesiarum), neque quem xenodochum aut ptochotrophum aut nosocomum aut orphanotrophum aut gerontocomum aut brephotrophum aut monasterii virorum vel mulierum abbam seu abbatissam, aut quemlibet omnino praesidentem venerabilibus collegiis licentiam habere alienare rem immobilem aut in domibus aut in agris aut in hortis aut omnino in huiusmodi, neque rusticum mancipium neque civilem annonam, nec per specialis pignoris occasionem tradere creditoribus. Alienationis autem nomen generalius ideo posuimus, ut prohibeamus et venditionem et donationem et commutationem et in perpetuum extensam emphyteosin, quae non procul ab alienatione consistit. Sed omnes ubique sacerdotes ab huiusmodi alienatione prohibemus, poenis subditos, quibus Leonis piae memoriae usa est constitutio. Illam namque per omnia valere et ratam esse sancimus; propterea hanc [proposuimus] et protulimus et non paterna voce legem conscripsimus, sed hac communi et graeca, ut omnibus sit nota propter facilem interpretationem. Quod itaque iam praeteriit, relinquimus; nam tanta documenta tempore longo facta nunc commovere multae erit tergiversationis. Quapropter quae usque hactenus extant, propriam habeant schema, de cetero autem omnem alienationem interdiciamus, praedictas ei poenas imponentes.

stasius piae sortis interpretatus est), neque reliquae ecclesiae omnes, quae in hac felici civitate vel in vicina eius, neque quae sub patriarchica sede huius felicitatis urbis constitutae sunt, quarum ea metropolitanos ordinat, neque alius quisquam usquam patriarcha aut episcopus (eos scilicet dicimus, qui in Oriente et Illyrico sunt et praeterea qui in Aegypto eique confini atque unita Libya, quique in Afrorum regione, et ut omnes complectamur, quicumque in nostris sunt terris) neque magis qui in Occidente sunt deo carissimi episcopi, ab ipsa vetusta Roma usque ad sanctissimas orthodoxas ecclesias ad oceanum constitutas, neque xenodochus quisquam aut ptochotrophus aut nosocomus aut orphanotrophus aut gerontocomus aut brephotrophus aut monasterii virorum vel mulierum abbas vel abbatissa, aut omnino quisquis sacris coetibus praest, licentiam habeat rem immobilem adificiorum vel agrorum vel hortorum vel omnino id genus aliorum alienandi, neque mancipium rusticum neque annonam civilem, nec magis specialis pignoris nomine creditoribus tradendi. Alienationis vero nomen generalius ideo posuimus, ut prohiberemus et venditionem et donationem et permutacionem, et emphyteusin in perpetuum extensam, quae non procul ab alienatione abest. Verum omnes ubique sacerdotes ab eiusmodi alienatione arcemus, poenis illis, quibus Leonis piae sortis constitutio usa est, obnoxios. Illa enim ut per omnia valeat et rata sit sancimus: quapropter et proposuimus eam, neque patria lingua legem conscripsimus, sed hac quidem communi et Graeca, ut omnibus immotescat propter facilitatem interpretationis. Ceterum quod iam praeteriit, missum facimus; tot enim contractus longo tempore factos si nunc sollicitentur, id quidem multa negotia exhibeat. Quare quae hactenus facta sunt propriam formam retineant, in posterum vero omnem alienationem vetamus, supra dictis ei poenis impositis.

6 πατριάρχην] πατριάρχην μήτε μητροπολίτην A || 7 δὴ A] δὲ M(5) || 9 προσεχόνος καὶ om. A || 10 συνελόντας εἰπεῖν ἅπαντας A || 12 ἐσπέρας A || 13 μέχρι καὶ μέχρι A || 14 καθεστῶσάν A || 17 ἢ γυναικῶν A] καὶ γυναικῶν M || 19 ἐν οἰκίαις] aut in domibus 5 || 20 ἐν ἀγροῖς ἐν κήποις τε καὶ ὅλους A || 21. 22 * μήτε — μήτε — μήτε libri || 23 τῆς] τοῖς M || 23 sq. διὰ τοῦτο τεθεικάμεν γενικώτερον A || 27 ἀλλὰ — ἐκποιήσεως om. M^a, in mg. suppl. M || 28 ταῖς om. A || 30 πάντα A || 31 αὐτὴν] hanc (i. e. ταύτην?) 5 || προτεθεικάμεν A || 32 συνεγράφαμεθα A || 36 χρόνω μακρῶ τε A

R²] quicumque R² vulg. || sunt terre nostre V || 12 oceanum R¹ oceanum R² VT || 13 consisteterium R¹ || 14 quem R¹] alium quem R² aliquem R² vulg. || ptochotrophum V protochotrophum R² || 15 nosocomium R no dochomium V || 16 gerontocomium R¹ therontonium V || bephotrophum R bephotrofium V || monasterium viorum (orum viorum suppl. V² in ras.) V || 17 vel] aut R || abbam seu R] abbatu seu? V¹ abbatem seu V² abbatem uel vulg. || 18 quemlibet] quem V || praesulentem R^a || venerabilibus R venerabilibus V || 19 alienarem rem R¹ || 20 in gnaris aut mortis R² || 22 specialis] spiritualis R || occasione V² || 23 creditoribus R¹ || generalis V || 24 posuimus R^a || prohiberemus V || utionem R² || 25 et commutationem et donationem VT || 27 undique V || 28 alienationes (sic) R¹ || 31 proposuimus seclusi || 34 Quod] Quia, (ut vid.) V¹ || 35 tanto V || 36 nunc] non VT || tergiu satis R² || 37 actenus VT huc actenus R (vulg.) || 38 habent RVT || sema R¹ soema V R² || 39 eis RVT

1 ea V¹ || 2 neque alias] ne+ alias R¹ || existente V¹ || 3 supatriarchica R¹ sub patriarcha V¹ || 4 huius (suppl. V² in spat.) felicissime ecclesie ciuitatis V || 7 in ante illirico om. R || 8 et insuper et V || et in Aegypto vulg. || unita ei Libya scripsi (sim. Heimbach)] inibilia R in mitibilia (mitibilia suppl. V² in spat.) V inmutabilia T (in Lycaonia atque in Lycia vulg.) || 10 quicumque

CAPUT II.

Ὅπως δὲ ἂν ὁ νόμος πρὸς τὸ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ποικίλον καὶ τὸ παρασυμβαῖνον ἀεὶ μεταρθεῖς μείνη διὰ πάντων ἀκίνητος (τί γὰρ ἂν εἴη σταθερὸν τῶν ἐν ἀνθρώποις καὶ οὕτως ἀσάλευτον, ὡς μηδεμίαν ὑπομένειν μεταβολήν, τῆς πάσης ἡμῶν συνστάσεως ἐν διηρηκεῖ καθεστῶσης κινήσει), ἀναγκαῖον ᾤθημεν τινὰς ἔξαιρέσεις δοῦναι τῷ νόμῳ μετὰ πολλῆς τῆς ἀγοραπνείας τε καὶ ἀκριβείας ἐξηρηγμένηας, ἵνα ταύτας ἔχων εἰς βοήθειαν ὁ νόμος μηδαμῶς σαλευθῆι.

1 Ἐφίεμεν τοίνυν τῇ βασιλείᾳ, εἶπου τις κοινωφελῆς ἐστὶ καὶ πρὸς λοιπέλειαν τῆς πολιτείας βλέπουσα χρεῖα καὶ κτήσιν ἀπαιτούσα τοιούτου τινὸς ἀκινήτου πράγματος ὁποῖον ὑπεθέμεθα, τοῦτο αὐτῇ πρᾶξαι τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν καὶ τῶν λοιπῶν εὐαγῶν οἴκων τε καὶ συστημάτων λαμβάνειν ἐξεί- 15 ναι, τοῦ πανταχόθεν ἀζημίον τοῖς ἱεροῖς οἰκοῖς φυλαττομένου, καὶ ἀντιδιδόμενον πράγματος αὐτοῖς παρὰ τοῦ λαμβάνοντος ἴσον ἢ καὶ πλείονος τὸν διδομένου. τί γὰρ ἂν καὶ αἰτιάζαιτο βασιλεὺς πρὸς τὸ μὴ δοῦναι τὸ κάλλιον; ὡγε πολλὰ μὲν δέδωκεν ὁ θεὸς 20 ἔχειν, πολλῶν δὲ κίρον καθεστάναι, καὶ ῥαδίως διδοῖναι, καὶ μάλιστα εἰς ἀγιωτάτας ἐκκλησίας, ἐφ' ὧν ἄριστον μέτρον ἢ τῶν δωρομένων καθέστηκεν ἀμετρία. Ὡστε εἰ τοιοῦτο τί γένοιτο καὶ πραγματικὸς προέλθοι τύπος ὁ ἐπιτρέπων τῇ βασιλείᾳ δοθῆναι 25 τῶν τοιούτων πραγμάτων καὶ ἀντιδιδῶς εἰδῆς πρᾶγμα κάλλιον τε καὶ θαυριότερον καὶ ἐπιωφελέστερον, ἴστω τὰ τῆς αὐτῆς ἀμείνωος βέβαια, καὶ οἱ προσετώτες τῶν οἴκων, ἐξ ὧν τὸ ἐκποιούμενον ἐστὶ, καὶ οἱ τοῖς τοιούτοις ἀνηρετούμενοι γράμμασιν ἀνεύ- 30 θηνοὶ πανταχόθεν ἴστωσαν, μηδεμίαν εὐλαβοῦμενοι ποιήν τῶν παρὰ Λέοντος τοῦ τῆς εἰσεβούς ἡξέως ἠελιγμένων καὶ παρ' ἡμῶν κρωθειῶν. Καὶ γὰρ οὐδὲ πολλῶ διεστᾶσιν ἀλλήλων ἱερωσίνῃ τε καὶ βασι- 35 λείᾳ, καὶ τὰ ἱερά πράγματα τῶν κοινῶν τε καὶ δημοσίων ὅπου γε πᾶσα ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις εὐπορία τε καὶ σῶστασις ἐκ τῶν παρὰ τῆς βασιλείας φιλοτιμιῶν διηρηκῶς ἐπιδίδουται, ἀλλήλαις οὖν ἀντιδιδούσαι τὰ πρέποντα οὐκ ἂν ὑπὸ τινος εἰκότως μεμφθῆεν. Ἄλλην δὲ πᾶσαν εἴτε πρὸς αὐτὴν τὴν βασι- 40 λείαν εἴτε πρὸς ἕτερον οἰονοῦν πρόσωπον γινομένην

II. Ut vero haec lex ad humanae naturae varietatem et ad id quod ferme obvenit accommodata maneat perpetuo immota (quid enim inter homines stabile est et adeo inconcussum, ut nullam mutationem patiat, cum omnis constitutio nostra in perpetuo motu sit?), necessarium putavimus exceptiones quasdam legi addere multa cum lucubratione et diligenter inventas, ut earum auxilio una lex nequaquam con- 1 cutiatur. Permittimus igitur imperatori, ut, sicuti qua necessitas sit ex communi usu et ad reipublicae utilitatem spectans quaeque possessionem eiusmodi rei immobilis, qualem proposuimus, exigit, eam a sanctissimis ecclesiis reliquisque sacris domibus et collegiis illi accipere liceat, ut tamen indemnitas omni ex parte sacris domibus servetur, usque ab accipiente res aequalis vel etiam maior, quam data sit, in vicem detur. Quid enim causetur imperator, quominus det meliora, cui quidem deus largitus sit, ut multa habeat, multorum dominus sit, et facile dare possit, idque maxime sanctissimis ecclesiis, quibus sine mensura donare optima mensura est? Itaque si tale quid fiat et pragmatica sanctio prodeat quae imperatori ex talibus rebus aliquid dare praecipiat et statim meliorem et praestantiorum et utiliorem rem in vicem det, ea ipsa permutatio firma sit, et qui praesunt domibus, quarum est id quod alienatur, et qui talibus instrumentis conficiendis operam dederunt, omni undique crimine vacent, nullam veriti earum poenarum, quae a Leone piaae sortis intentatae sunt et a nobis confirmatae. Neque enim multum inter se distant sacerdotium et imperium, neque res sacrae a rebus communibus et publicis: quandoquidem sanctissimis ecclesiis omnis copia atque status a munificentia imperatoris perpetuo praebetur. Unde si mutuo sibi praestent quae decet, a nemine iure reprehendi poterunt. Aliam vero omnem sive venditionem sive donatorem sive per-

2 τὸ om. A || 3 μείνει A || σταθῆρον A || 9 ὁ νόμος om. A || 10 ἀφίεμεν τοίνυν τὴν βασιλείαν A || κοινωφελῆς] communis commoditas (i. e. κοινωφέλεια?) ε || 12 καὶ κτήσιν] ἐκποιήσιν A || 13 αὐτὴν A || 14 τῶν om. A || 15 λαμβάνειν om. A || 15 ἢ om. A || τὸν διδομένου om. A || 19 αἰρ. ὁ βασιλεὺς A || 20 δοῦναι τὸ] παρασχέσθαι A || μὲν A] om. M || 21 καθεστάναι] εἶναι, in mg. ... ἀνα (= γρ. καθεστ[άναι]?) A || 22 καὶ μάλιστα] μάλιστα A || 23 δωρομένων αὐτοῖς καθέστηκεν A || 24 πραγματικὸς] πολιτικὸς A || 26 πραγμάτων ἀντιδιδούσιν A || 27 sq. δαψ., ὃ καὶ ἐπωφ. ἔσται, ὁ τὰ τῆς ἁ. ἀ. βέβαια καὶ ἐξέχον A || 30 γράμμασι πανταχόθεν ἀνεύθηνον A || 34 διεστῆσαν A || 35 τὰ ἱερά — δημοσίων] ἐν ἑτέροις πράγμασι τῶν κοινῶν τε καὶ δημοσίων A || 37 κατ᾽ ἄριστον A || παρὰ om. A

Ut autem lex ad humanae naturae varietatem et quod semper venit moderata per omnia immota permaneat (quid enim erit stabile inter homines et ita immobile, ut nullam patiatur mutationem, cum omnis noster status sub perpetuo motu consistat?), necessarium aestimavimus quasdam exceptiones dare legi cum multis vigilis et subtilitate adinventas, ut eas habens in auxilio lex nequaquam moveatur.

1 Sinimus igitur imperio, si qua communis commo- ditas est et ad utilitatem reipublicae respiciens causa et possessionem exigens talis alicuius immobilis rei qualem proposuimus, hoc ei a sanctissimis ecclesiis et reliquis venerabilibus domibus et collegiis percipere licere, undique sacris domibus indemnitate servata et recompensanda re eis ab eo qui percipit aequa aut etiam maiore, quam data est. Quid enim causetur imperator, ne meliora det? cui plurima deus dedit habere et multorum dominum esse et facile dare, et maxime in sanctissimis ecclesiis, in quibus optima mensura est donatarum eis rerum immensitas. Unde si quid tale fiat et pragmatica praecipiens imperio dare aliquid talium rerum, et recompensaverit mox rem meliorem et uberiorem et utiliorem, sit ea permutatio firma, et ii, qui praesident domibus, quarum est quod alienatur, et qui talibus ministrant litteris, sine querela undique sint, nullam metuentes poenarum, quae a Leone piaae memoriae interminantur et a nobis firmatae sunt: utique cum nec multo differant ab alterutro sacerdotium et imperium, et sacrae res a communibus et publicis, quando omnis sanctissimis ecclesiis abundantia et status ex imperialibus munificentiis perpetuo praebetur. Alterutris itaque compensantes quae decent, non ab aliquibus iure culpabuntur. Aliam vero omnem sive ad ipsum imperium sive ad aliam quamcumque personam factam sive venditio-

1 rubr. Quomodo licet ad imperatorem rem sancti loci transferre R mg. || humanae] h ex corr. R || 2 permaneam R¹ || 3 erit] permanearit R^o || 7 ut] at R¹ T || 10 Si minus R¹ || 11 causa respiciens R, causa om. vulg. || 12 et poss. exigens] in possessione exiens R¹ || aliquis R || immobilis V¹ || 13 eis V || 16 rem R¹ || percipit vulg. || 17 aequa] q in ras. R || etiam] in R || 19 dedit deus vulg. || 20 facere dare R^o || 21 mensura R^o || 22 unde si quid bis scr. R¹ || pragmatica R¹ || 26 hii R¹ hi V || 25 nulla R¹ || 29 Leone] licone R^o, sine suppl. V² in spat. || 30 multum vulg. || differat V¹ || altero utro R || 31 sacerdotium R¹ || 32 omnis] omnibus V || 33 ex] et RV || 34 perpetue VT || praebatur V vulg. || 35 decent R] decet V vulg. dicentur T || 37 factum R¹

εἴτε πρᾶσιν εἴτε δωρεᾶν εἴτε ἀμειψῖν εἴτε ἐμφύτευσιν διηνεκῆ παντελῶς ἀναιροῦμεν· οὐ μὴν οὐδὲ δόσιν τι-
νὸς ἐνεχίρου ἐπ' ἀκινήτου πράγματι γινομένην προ-
φάσει δανεισμάτων γίνεσθαι συγκαροῦμεν. Καὶ τοῦτο
κρατεῖν βουλόμεθα ἐπὶ τε πάσης ἐκκλησίας παντός τε
μοναστηρίου καὶ νοσοκομείου καὶ ξενώων καὶ βρεφο-
τροφείου καὶ ἀσκητηρίου καὶ γεροντοκομίου καὶ παν-
τός ἁπλῶς συστήματος, ὅπου πράξις εὐσεβῆς συνίστη-
σιν, οὐδενὸς παντελῶς τούτων τὴ λαμβάνειν παρ'
αὐτῶν δυναμένον. Ὡς οὐτε τῆς διατάξεως Ἀναστα-
σίου τοῦ τῆς θείας λήξεως ἐπι δέξει οὔτε τῶν κατ'
ἐκείνην φερομένων δεκρῶν καὶ τῆς εἰρημένης παρα-
τηρήσεως. αὐτὰς γὰρ τὰς ἀρχὰς τοῦ πράγματος ἀναι-
ροῦντες καὶ κολύοντες τὸ γινόμενον οὐκ ἂν τῆς ἐφεξῆς
δεηθῆμεν πολυπραμοσύνης.

CAPUT III.

Ἐμφύτευσιν δὲ εἴτε ἐπὶ τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας
εἴτε ἐπὶ πάντων τῶν λοιπῶν προσκνητῶν οἶκων γί-
νεσθαι συγκαροῦμεν ἐπὶ τε τοῦ λαμβάνοντος προσ-
ώπου ἐπὶ τε δύο τοῦ αὐτοῦ προσώπου κληρονομῶν
ἐφεξῆς, παῖδων μόνου ἢ ἀρρένων ἢ θηλειῶν, ἢ 20
ἐγγόνων ἡκατέρως φύσεως, ἢ γαμετῆς ἢ ἀνδρός, εἴγε
τοῦτο τῆς γαμετῆς ἢ τοῦ ἀνδρός ὁπῶς ὀνομασθεῖν
ἐπέκτογε μὴ διαβαίνειν εἰς τινα ἕτερον κληρονομόν,
ἀλλὰ μετὰ μόνῃ τῆς ζωῆς τῶν λαμβανόντων ἴστα-
σθαι, εἰ μὴ παῖδας ἢ ἐγγόνους ἔχοιεν. ἄλλως δὲ παν-
τελῶς ἐμφύτευσιν πράττεσθαι ἐκκλησιαστικῶν τινοσ ἢ
πτωχικοῦ πράγματος ἀκινήτου ἢ ἀνδραπόδου γεωργι-
κοῦ ἢ πολιτικῆς σιτήσεως οὐδενὶ συγκαροῦμεν τρόπῳ,
οὐδὲ τὸ γινόμενον ἔχειν τινα παντελῶς ἰσχύιν ἐώμεν.
1 Ἐπειδὴ δὲ ἡ μὲν Λέοντος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως 30
διάταξις ἐπ' οὐδεμιᾷ παντελῶς ἐλαττώσει δίδοσθαι
πρᾶγμα ἐκκλησιαστικῶν ἐνομοθέτησεν, ἡμεῖς δὲ ἐν
ἐτέροια διατάξει παρ' ἡμῶν γεγραμμένη τὸ ἔκτον ἐξαι-
ροῦσθαι μόνον ἐπὶ τῶν ἐμφυτευσῶν ἐνομοθέτησαμεν,
τοιαύτην τινα τῶ τῆς ἐλαττώσεως πράγματι δίδομεν 35
τάξιν, ἵνα ζητοῦτο μετὰ πάσης ἀληθείας καὶ ἀκρι-
βείας ὁ κωνῶν τῶν ἐκδιδομένων τοσοῦτος, ὅπόσος
ἐξ ἀρχῆς ἦν καὶ εἰς τὴν ἀγιωτάτην ἦλθεν ἐκκλη-
σίαν, καὶ δίδοιτο τὰ τῆς ἐμφυτεύσεως τοιοῦτοις προσ-

mutationem sive emphyteusin perpetuam, seu cum ipso imperatore seu cum alia qualicumque persona contractam, prorsus tollimus: ac ne pignoris quidem dationem in re immobili constitutam sub mutui specie fieri concedimus. Atque hoc et in omni ecclesia et in omni monasterio et nosocomio et xenodochio et brephtrophio et asceterio et gerontocomio et in omni plane collegio quod actione quadam pia constitutum est valere volumus, ne quis omnino ab ipsis horum quicquam accipere possit. Itaque neque constitutione Anastasii divae sortis neque decretis secundum eam faciendis neque supra dicta observatione amplius opus erit. Cum enim ipsa rei principia tollamus quodque fieri solet prohibeamus, nulla deinceps sollicitudine indigebimus.

III. Emphyteusin vero sive in sanctissima ecclesia sive in reliquis omnibus venerandis domibus tum personae accipientis tum duobus eiusdem personae deinceps heredibus dari permittimus, liberis scilicet solis, mascululis aut feminis, vel nepotibus utriusque sexus, vel uxori aut viro, si uxoris aut viri expressa mentio facta sit. Alioqui ne transeat ad alium quem heredem, sed ad solam eorum qui acceperunt vitam limitetur, si liberos aut nepotes non habeant. Alia vero ulla ratione emphyteusin fieri rei ecclesiasticae sive ptochicae immobilis, vel mancipii rustici vel civilis annonae nullo modo permittimus, neque id quod 1 fit ullam omnino vim habere sinimus. Quoniam vero Leonis pie aetatis constitutio sancxit, ut nulla penitus deminutione facta res ecclesiastica detur, nos vero in alia constitutione a nobis conscripta ut sexta solum pars in emphyteusibus excipiatu sanximus, talem ordinem statuimus deminutionis rationi, ut cum omni veritate et subtilitate quaeratur canon rerum quae dantur tantus, quantus ab initio fuit et ad sanctissimam ecclesiam rediit, et detur emphyteusis talibus personis, quales ante diximus; tum enim

1 ἢ δωρεᾶν ἢ ἄμ. ἢ ἐμφ. A || 2 οὐ μὴν δὲ ἀλλ' οὔτε A || 3 γινομένην προσφάσει || προελθούσαν ἐνεκεν A || 4 καὶ τούτων κρατεῖν βουλ. τὸν νόμον καὶ ἐπὶ τε A || 6 νοσοκομείου καὶ μοναστηρίου ξενώων A || 8 εὐσεβείας A || 10. 11 *οὐδὲ — οὐδὲ libri || 11 *δεήσειεν M δεήσειεν A || 12 καὶ || om. c || 14 οὐκ ἂν || οὐδὲ κἂν A || 15 δεηθῆμεν τῆς πολυπραμοσύνης A || 16 ἐκκλησίας M μεγάλης ἐκκλησίας A || 17 εἴτε καὶ ἐπὶ A || γενέσθαι A || 18 ἐκλαμβάνοντος A || 20 μόνων om. A || 21 ἐγγόνων A || ἢ ἀνδρός || καὶ ἀνδρός A || 22 τῆς γαμετῆς ἢ τοῦ ἀνδρός || παρὰ τινοσ αὐτῶν A, de uxore aut viro c || 27 πτωχικοῦ || πτωχικοῦ ἢ ἀνδρὸς A ptochii c || 30 Ἐπειδὴ δὲ ἡ μὲν || ἢ μὲν οὐκ ἂν A || 32 ἐνομοθέτησεν τινί, ἡμεῖς A || 33 cf. ad 51, 14 || 35 sq. δίδόντες πράξιν, ὅπως ζητοῦτο A || 39 καὶ εἰς εἰς A || ἐλθῶν A || 39 δίδοιτο || ἐκδίδεν (sic) A

1 sive per emphyteosim V || 2 perpetua? omnino R¹ ||

nem sive donationem sive permutationem sive emphyteosin perpetuam omnino perimus; sed neque dationem cuiusdam pignoris in re immobili factam occasione mutuum fieri sinimus. Et hoc valere volumus in omni ecclesia omni quocumque monasterio et nosocomio et xenodochio et brephtrophio et asceterio et gerontocomio et omni absolute collegio quod actio pia constituit, nullo penitus horum aliquid accipere ab eis valente. Unde neque constitutione Anastasii divae memoriae ulterius opus erit, neque secundum illam faciendis decretis memoratae observationis; ipsa enim rei principia perimentes et prohibentes quod fit, nequaquam perscrutatione deinceps indigebimus.

Emphyteosin autem sive in sanctissima maiore ecclesia, sive in omnibus reliquis adorandis domibus fieri sinimus et in accipientis persona et in duobus eiusdem personae heredibus deinceps, filii tamen solis masculis aut feminis, aut nepotibus utriusque naturae, aut uxore aut viro, si hoc videlicet de uxore aut viro expressim nominetur; alioquin non transire ad aliquem alterum heredem, sed usque ad solam vitam percipientium standum, nisi filios aut nepotes habuerint. Aliter autem penitus emphyteosin agi ecclesiasticae cuiusdam aut ptochii rei immobilis aut mancipii rustici et civilis annonae nullo permittimus modo, neque quod fit habere aliquod penitus robur sinimus.

1 Quia vero Leonis quidem pie memoriae constitutio sub nulla penitus deminutione dari rem ecclesiasticam sancivit, nos autem in alia constitutione a nobis scripta sextam excipii solum super emphyteosibus sancivimus, huiusmodi quendam deminutionis rei damus ordinem, ut quaeratur cum omni veritate et subtilitate pensio eorum quae dantur tanta, quanta ab initio fuit, quando ad sanctissimam venit ecclesiam, et detur emphyteosis talibus personis, quales dudum diximus; tunc enim sextam ei

3 donationem R (sed cf. ad 4) || in rei iure R || 4 occasionem R¹ || si minus. Sed neque dationem et hoc R¹ || 6 nosocomio scenodochio V || bephtrophio R bephtrophio R bephtropho V || asisterio RVT || 7 gerontio et omnino (omni corr.) absolute R || 11 *faciendi decreti RV facienda decreta vulg. || 12 rei om. V || perimentes V¹ || et prohibentes om. R || 13 fit] sit R || perscrutatione R || 14 indigebimus] indige suppl. V² in spat. vac. || 16 rubr. De emphyteosis contracta a sancto loco constituendo. et quomodo usufructus rerum ad sanctum locum pertinentium constituentur R(T) || 17 ecclesia om. R || 19 tamen] tantum R² s. v., om. R¹ || 24 statusum R¹ || 25 habuerint VT || 26 eusdam V || 27 et civilis] leg. aut civilis || 33 scripta] ta om. R¹ || emphyteosibus R emphyteosin V emphyteusi vulg. || 34 deminutionis VT || 36 earum R¹

ώποιοι, όποια πρόσθεν είργαμεν. τηνικαύτα γάρ την έκτην αυτών μοίραν σὺν ἀκριβείᾳ λογιζομένην έφείμεν. Εἰ δὲ ἐλαττωθῆι κατά τινας περιπτώσεις ἢ κανόν, ἢ ἐπὶ δολικῆρῳ τῷ τότε ψευδοῦσι κανόνι λαμβάνειν τὸν τῆν ἐμφυτεύσειν ὑπελείπειν βουλόμενον, ἢ μηδὲ λαμβάνειν ὄλωσ, ἐξόν μισθῶν μάλλον ἢ τοιαύτας ἐλαττώσεις ἐπ' ἐμφυτεύσεισι πράττειν. Εἰ δὲ τινος ἐκκλησιαστικοῦ προάστειον τῶν πολυτιμῶν ἐμφυτεύσεισι δίδοιτο (ὅποια πολλά μάλιστα κατά ταύτην ἴσμεν τῆν εὐδαίμονα καθεστάναι πόλιν, πολλῆς μὲν ἀξία τιμῆς, ἐλαχίστην δὲ φέροντα πρόσδοον, ἢ οὐδὲ πρόσδοον ὄλωσ), μὴ τῆ προσδοῶν μετρεῖσθαι τῆν ἐμφυτεύσειν, ἀλλὰ διατιμᾶσθαι τὸ προάστειον ἀκριβῶς, καὶ συλλογίζεσθαι τῆν ἐκ τοῦ ἀφροζόμενου τιμῆματος δυναμένην κατά εἰκοσι ἐνιαυτοῖς ὠνεῖσθαι πρόσδοον. καὶ ἐπὶ τῆ ἐντεῦθεν συλλογίζομένη προσδοῶ πράττεσθαι τῆν ἐμφυτεύσειν οὐ διηρηκῶς, ἀλλ' εἰς αὐτόν τε τὸν λαμβάνοντα καὶ δύο τῶν ἐξ αὐτοῦ διαδόχων, καὶ ἀνδρὸς ἢ γαμετῆς, καθάπερ ἐμπροσθεν εἰπόντες ἐφθήμεν, γυνομένην. Εἰδέναι δὲ τοὺς ἐμφυτεύτας προσηγῶς, εἴπερ ἐπὶ διετην ἐφεξῆς μὴ καταθεῖν τὸν ἐμφυτευτικὸν κανόνα (τοῦτον γάρ τὸν χρόνον ἀντὶ τῆς ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τριετίας ἀρκεῖν εἰς ἔκπωσην τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἢ πτωχικῶν ἐμφυτεύσεων ἐξ ἀγνωμοσύνης τίθεμεν), γενήσονται παντοίως ἐξω τοῦ ἐμφυτεύματος, καὶ βουλομένοι τοῖς προσεῖτασι τῶν ἐγαγῶν οἶκον ἐξέσται τῶν χωρίων ἢ τῶν οἶκον ἀντιλαμβάνεσθαι, μηδεμίαν εὐλαβηομένους ἐμπονημάτων ἀπόδοσιν· ἀλλ' εἴπερ χείρον πεποιήκε τὸ χωρίον ἢ τὸ προάστειον ἢ τῆν οἶκον ὁ τῆν ἐμφυτεύσειν δεξιόμενος, ἀναγκάζεσθαι αὐτόν οἰκοθεῖν τῆν ἐπιμέλειαν καὶ ἀποκατάστασιν τῆς ὕφους ποιέσθαι, καὶ ὑποκείσθαι τούτῳ αὐτόν τε καὶ κληρονόμους αὐτοῦ καὶ διαδόχους καὶ τὰ αὐτοῦ πράγματα, πρὸς τῷ καὶ τῆν ὀφειλομένην πᾶσαν πρόσδοον ἀνυπερ-
2 θέτως εἰσπράττεσθαι.

(Δ) Τὸ δὲ εἰρημένον ἡμῖν, ὥστε μηδ' ἐνὸς ἀκινήτου πράγματος ἐκκλησιαστικοῦ ἢ πτωχικοῦ ἐκποιήσιν ἐπιτεράφθαι πρὸς μηδὲν τῶν τῆς ἡμετέρας πολιτείας πρόσωπων, θεσπιζόμενον κρατεῖν μὴ μόνον ἐπὶ τῶν

7 Εἰ δὲ τινος 28 παντοίως ἐξω τοῦ ἐμφυτεύματος γίνεσθαι decurtata et mutata extant in appendice Nomoc. L tit. cap. eccl. 12 extr.
§ 2 Εἰδέναι εἰσπράττεσθαι (36) habet B 20, 2, 5.

sextam illarum partem accurate computatam remittimus. Quodsi canon ob adversos quosdam casus imminutus sit, is, qui emphyteusin subire vult, aut secundum integrum canonem tunc constitutum eam accipiat aut omnino non accipiat, cum locare potius praestet quam tales diminutiones in emphyteusibus admittere. Si vero ecclesiastici alicuius praedii suburbani eiusque pretiosi emphyteusis detur (cuiusmodi multa maxime in hac felici urbe esse scimus, quae magni quidem pretii sint, minimum tamen redditum vel plane nullum ferant), non ex redditu emphyteusis mensura fiat, sed accurate aestimetur suburbanum et computetur redditus qui ex pretio collecto viginti annis percipi possit; et cum redditu inde computato emphyteusis non in perpetuum instituat, sed ad ipsum qui accipit et duos qui ex eo sunt successores, et virum aut uxorem, sicuti ante diximus, pertineat. Scire autem emphyteutas decet, si continuo biennio canonem emphyteuticum non solverint (hoc enim tempus pro triennio ceteris hominibus definitum sufficere ad emphyteusim rerum ecclesiasticarum vel ptochicarum tollendam propter negligentiam statuimus), se emphyteumate omni modo privatum iri, quique sacris domibus praesunt, si velint, potestatem habituros esse praedia vel domos vindicandi, nullam veritos meliorationum restitutionem: verum si is qui emphyteusim accepit praedium aut suburbanum aut aedificium deterius fecerit, cogi eum de suo curam et restitutionem pristinae faciei peragere, atque ad hoc et ipsum obligari et heredes eius et successores et bona eius, praeterquam quod etiam redditus qui debeantur omnes sine mora exigantur. Quod autem a nobis dictum est, nullius rei immobilis ecclesiasticae vel ptochicae alienationem licere fieri ad ullam nostrae civitatis personam, id ut valeat sancimus non solum in aedificiis

partem cum scrupulositate imputandam concedimus. Si vero minui contigerit per quandam cladem pensionem, aut in toto tunc constantem pensionem accipiat qui emphyteosin subire vult, aut nec accipiat penitus, cum liceat conducere potius quam tales diminutiones in emphyteosin celebrare. Si vero alicuius ecclesiastici suburbani pretiosi emphyteosis detur, qualia plurima maxime in hac novimus felicissima consistere civitate, multo quidem digna pretio, parvas vero reddentia pensiones aut nihil pensionum omnino, non ex redditibus metiri emphyteosin, sed aestimari suburbanum subtiliter, et reputari ex pretio collecto redditus possibiles in viginti annis comparari, et in rebus ex hoc computatis agi emphyteosin non perpetue, sed in eum qui percipit et duas ex eo successiones, et viro et uxori, sicut praediximus, faciendam.

2 Scire autem emphyteotas convenit quia, si in biennio continuo non exolverint emphyteoticum canonem (hoc enim tempus pro triennio aliorum hominum sufficere ad casum ecclesiasticarum aut ptochicarum emphyteosium pro non soluto canone ponimus), fient omnino extranei emphyteomatis, et volentibus praepositis sacrarum domuum licebit praedia aut domos defendere, nullam metuentibus meliorationum redditionem. Sed si quidem deterius fecit praedium aut suburbanum aut domum qui emphyteosin percipit, cogi eum de suo diligitiam et restitutionem prisci status facere, et obligatum esse ad hoc et ipsum et heredes eius et successores eiusque res, insuper et debitos omnes redditus sine dilatione exigi.

Quod autem dictum a nobis est, ut nullius immobilis rei ecclesiasticae aut ptochicae alienatio sit permessa ad nullam nostrae reipublicae personam, sancimus valere non solum super constantibus domibus et sub-

1 όποιοις έμπροσθεν A || 2 αυτών ei (i. e. αυτώ) || 3 άφείμεν. εἰ δὲ καὶ ἐλαττωθῆ A || περιπτώσεις M^o αίτίας A || 4 ἐπ' δολικῆρῳ τότε ψευδοῦσι A || 6 μηδὲν A || ἐξόν γάρ ἐστι μισθῶν A || 7 ἐμφυτεύσει A (s) || 10 πόλιν καθεστάναι A || 12 οὐδὲ πρόσδοον μηδὲν A || 15 ὠνεῖσθαι ἢ συνανεῖσθαι A || 17 post ἐμφυτεύσειν spatium 2 fere lit. est in M || 19 διαδόχων successiones (i. e. διαδόχων) s || 25 ἐξ ἀγνωμοσύνης] pro non soluto canone s || γενήσονται AB²] γενήσεται M (Bf) || 28 τῶν οἰκίων A || 30 πεποιήσαν A || ἢ τῆν οἶκον om. A || 31 οἱ τ. ε. δεξιόμενοι, ἀν. αὐτοῦς A || 33 αὐτοῦς τε A || 34 αυτών A || αυτών A || 35 πρὸς το A || 38 sq. ἐπιτεράφθαι πρὸς μηδὲν ἐν A || 40 πρόσωπων A

conducere potius quam suppl. V² in spat. vac. || potius] p in ras. (ex p?) R || de tiationes V¹ diminutiones V² || 6 emphyteosin] emphyteusis vulgo || 7 ecclesiasticarum R¹ || pretiosi RT¹] prae**** V¹ praedii V²T² (vulg.) || 8 nouissimus V¹ || 10 pensiones] p. siones (pro possessiones?) V¹ || 11 metret R¹ || 12 extimari RVT || 14 *computari libri || 15 percipit] accepit R || 16 eo] e. s. V¹ || 17 sicut] si R¹ || 20 renphiteotas R^o || 22 hominum] omnium V¹ || 23 ptochiarum R. || 24 emphyteosi. s. V¹ || sicut R¹ || 25 propositis R¹ || 26 sanctorum R sacra- rum] sicut scri. V¹ || 31 facere om. R¹ || ad hoc ipsum] sum R¹ || 32 eiusq. res V¹, om. R¹ || insuper et] et insuper et V¹ et insuper T || 37 a nobis est V] est a nobis vulg., est om. R || 38 ecclesiasticis aut ptochie R || 40 domibus do et R^a

1 scrupulositate imputandam (dam in ras.) R || 2 contingerit R || pensationem R || 5 liceat] debeat R

συνεστώτων οικήματων καὶ προαστείων καὶ ἀγρῶν καὶ κήπων, ἀλλὰ καὶ ἐρειπίων, εἴτε ἀπὸ πυρός εἴτε ἀπὸ σεισμοῦ εἴτε ἐξ ἄλλης οἰαδῆσθε αἰτίας τὸ ἐρείπιον εἴη· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν παντοίας καθηρημένων καὶ εἰς ἔδαφος κειμένων εἴτε καὶ ψιλῶν ἐρειπίων, μηδελίαν ἐχόντων οἰκοδομίαν μηδὲ ἄλλην κειμένην. οὐδὲ γὰρ ἐπ' ἐκείνοις τὴν ἐκποίησην γίνεσθαι συγχωροῦμεν, πληρὴν εἰ μὴ ἐπὶ μόνῃς ἐμφυτεύσεως προσκαίρου, κατὰ τὸ ἐμπροσθεν ἡμῶν εἰρημένον, ἐπὶ τρισὶ προσώποις τοιούτοις, ὅποια προῖδεν εἰρήκαμεν· καὶ ἵνα μὴ τις περιγραφή μηδὲ ἐπὶ τούτῳ γένηται, δύο τῶν κατὰ καιρὸν πρωτενόντων μηχανικῶν ἢ ἀρχιτεκτόνων, εἴτε κατὰ τὴν βασιλίδα ταύτην καὶ μεγάλην πόλιν ἕμᾶ· τοῖς θεοφιλεστάτοις οἰκονόμοις καὶ πέντε τῶν εὐλαβεστάτων πρεσβυτέρων, καὶ δύο διακόνων, παρόντος καὶ τοῦ θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου, εἴτε καὶ κατὰ χώραν δύο τῶν ἐπισήμων μηχανικῶν ἢ ἀρχιτεκτόνων, ἢ καὶ ἑνός, εἰ ἕνα μόνον ἡ πόλις ἔχει, παραγινόμενον τοῖς τόποις· ὥστε τὸν θεῶν προκειμένων εὐαγγελίῳν ὀρισθῆναι παρὰ τῶν ἀρχιτεκτόνων, ὅσον προσηκόν ἐστιν ὑπὲρ τούτου τελεῖν τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ κατὰ τρόπον ἐμφυτεύσεως, καὶ ἐπὶ τοῖς ἐμφυτευτικῇ συγγραφῇν εἰς αὐτὸν γίνεσθαι κατὰ τὸ σχῆμα τὸ ἐμπροσθεν εἰρημένον. τὸν δὲ καὶ οἰκοδομῆν καὶ κεχρησθῆναι ταῖς ὕλαις, εἴτερο ὕλας ἔχει, καὶ 25 παραπέμπειν τὴν ἐμφύτευσιν ἄκρι δύο διαδόχων, ὡς εἰρηται, οὕτω τε ἐπανέναι μετὰ τὴν τῶν τριῶν προσώπων τελευτήν ἐπὶ τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ ἢ τὸν εὐαγέστατον οἶκον, παρ' οὗ γέγονεν ἡ ἐμφύτευσις. καὶ ἔρρωσθαι καὶ τὸ τοιοῦτο συναλλάγμα, ὡς τῷ παρ- 30 3 ὅντι μὴ μαχόμενον νόμῳ. Οὐδὲ ἐκείνου τοῦ μέχρι νῦν κατὰ τῶν τοιούτων συναλλαγμάτων ἐπινοηθέντος κρατεῖν συγχωρομένου, τοῦ προστίθεσθαι ὥστε κἂν εἰ ὁ τῶν δύο κληρονόμων πληρωθεῖ χρόνος, ἄδειαν εἶναι τοῖς μετ' ἐκείνου ἐμφυτεύεσθαι αὐτὸ 35 καὶ ἀεὶ προκρίνεσθαι τῶν ἄλλων. τοῦτο γὰρ οὐδὲν ἕτερον ἐστὶν ἢ κατὰ περίοδον καὶ μηχανῇν διηνεκῆς ἐπ' αὐτοῖς ἐμφυτεύσεις, μάλλον δὲ ἀφαιρέσεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐργάζεσθαι πραγμαμάτων. ἀλλὰ κἂν εἴ τι γέγονε τοιούτων, μηδεμίαν ἀνάγκην εἶναι τοῖς εὐλα- 40 βεστάτοις οἰκονόμοις τῶν δύο κληρονόμων παυομένων τοῖς ἐφεξῆς ἐκδιδοῦναι.

urbans et hortis et agris, sed etiam super ruinis, sive ex igne sive ex terrae motu sive ex alia quolibet causa ruina sit: sed etiam in his quae omnino destructa sunt et in pavimento iacent, sive etiam 5 puris ruinis nullum habentibus aedificium neque materiam iacentem. Non enim in illis alienationem fieri permittimus nisi in sola emphyteosi temporali, secundum quod dudum a nobis dictum est, in tribus personis talibus, quales praediximus. Et ut neque 10 nulla circumscriptio neque in talibus fiat, duobus per tempora primatibus mechanicis aut architectis, sive in hac regia et maxima civitate una cum deo amabilibus oeconomis et quinque reverentissimis presbyteris et duobus diaconis, praesente quoque deo amabili episcopo, sive etiam in provincia duobus insignibus mechanicis aut architectis, aut etiam uno, si unum solum civitas habeat, intervenientibus in illis locis, sacrosanctis positus evangelis, definiatur ab architectis, quantum competat pro hoc solvi sanctissimae ecclesiae secundum modum emphyteosis, et in his emphyteoticam conscriptionem in eo celebrari secundum figuram prius dictam. Illum vero et aedificare et uti materiis, si materias habet, et transmittere emphyteosin usque ad duas successiones, sicut dictum est, et sic reverti post trium personarum mortem ad sanctissimam ecclesiam aut venerabilem domum, ex qua facta est emphyteosis: et valere etiam talem contractum, utpote praesenti non repugnantem legi.

3 Neque illud, quod hactenus contra tales contractus agebatur, valere permittendum est de adiectione, ut vel si duorum heredum compleatur tempus, licentia sit eis, qui post illos sunt, in emphyteosin dare id unde agitur, et semper eos praepone aliis: [in] hoc enim nihil aliud est quam per revolutionem et machinationem perpetuas eis emphyteosin, magis autem privationes ecclesiasticarum agi rerum. Sed et si quid factum est tale, nullam necessitatem esse reverentissimis oeconomis duobus hereditibus cessantibus ceteris tradere.

stantibus et suburbanis et agris et hortis, verum etiam in ruinis, sive incendio sive terrae motu sive ex alia qualicumque causa ruina extiterit: quin in iis quoque, quae plane destructa sunt et in solo iacent atque adeo in meris ruderibus nullam habentibus aedificationem nec materiam iacentem. Nam ne in illis quidem fieri alienationem permittimus, excepta sola emphyteusi ad tempus facta, secundum id quod supra dictum a nobis est, in tribus personis talibus quales antea diximus. Et ne quae fraus ne in hac quidem re committatur, duo ex primariis suo quoque tempore mechanicis aut architectis sive in hac regia et magna urbe cum deo carissimis oeconomis et quinque religiosissimis presbyteris et duobus diaconis, praesente simul deo carissimo archiepiscopo, sive in provincia duo insignes mechanicis aut architecti, vel etiam unus, si unum solum civitas habeat, ipsis locis interveniant: ut sacris evangelis propositis ab architectis definiatur, quantum sanctissimae ecclesiae pro hoc solvi secundum emphyteusis modum par sit, atque de iis emphyteoticum instrumentum adversus eum secundum formam supra dictam conficiatur. Ille vero et aedificet et materia, si habeat materiam, utatur, et usque ad duos successores, ut dictum est, emphyteosin transmittat, atque ita post trium personarum mortem ad sanctissimam ecclesiam vel domum venerabilem, a qua emphyteusis constituta est, redeat: vigeatque talis quoque contractus, ut qui praesenti legi non repugnet. 3 At ne illud quidem, quod usque adhuc contra tales contractus agitabatur, valere permittimus, ut adiciatur, licere etiam impleto duorum heredum tempore successoribus eorum in emphyteosin rem illam dari, eosque ceteris semper anteponi. Hoc enim nihil aliud est nisi per ambages et machinationem perpetuas in eis rebus emphyteuses, immo vero detractiones rerum ecclesiasticarum agere. Verum licet tale quid factum sit, nulla necessitas religiosissimis oeconomis incumbat, si duo illi heredes deficient, successoribus eorum emphyteosin tradendi.

3 εἴτε καὶ ἐξ Α || 4 εἴη Α || ἢ Μ || 8 εἰ μὴ om. Α || 9 ἐπὶ τρισὶ προσώποις ante κατὰ τὸ coll., 10 τοιούτοις—εἰρήκαμεν om. Α || 11 μηδὲ om. Α || ἐπὶ τούτῳ] in talibus ε || 13 μεγαλόπολιν Α || 16 episcopo ε || 18 ἢ καὶ ἑνός ε || εἰ δὲ καὶ Α || 19 παραγινόμενον Α; leg. παραγινόμενων (ε)? || ἐν τοῖς τόποις Α in illis locis ε || ὥστε] ὅπως Α, om. ε fort. recte || 21 ὅσον] πόσον (πόσον Α) Α || τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ Α || 25 εἴτερο] εἴτερο καὶ Α || ἔχει Α (ε) || 26 ἄκρι καὶ δύο κατὰ διαδόχῳ ὡς εἰρηται * * (κατὰ ερασμῶν?) διαδόχων, οὕτως Α || διαδόχῳ] successiones (v. ad 55, 21) ε || 30 καὶ ἔρρωσθαι] ἔρρωται γὰρ Α || τῷ] τὸ Μ || 31 μὴ Μ] οὐ Α || Οὐδὲ] ἄλλως τε οὐδὲ Α || 33 τοῦ] τὸ Α || 34 ὥστε om. Α || εἰ] εἰ καὶ Α || χρόνος]

ὁ χρόνος Α || 35 τοῖς] τῷ Α || ἀπὸ] id unde agitur ε || 38 ἐπ' αὐτοῖς] ἐάντοῖς Α

4 destrieta? V¹ || 5 materia R || 7 in sola] insula R¹ || emphyteosim V¹ || 9 diximus V || Et] Sed R³ || 10 illa R¹ || neque R² || ne R (del. R²) neque quod T pro tempore vulg. || 13 presbyteris R² in ras. 4—5 lit. 14 duobus V¹ || diaconibus RVT || deo om. R || 15 etiam] et R || duo V¹ || 19 competat quantum V¹ || solui] solio R¹ || 20 et om. RV || 22 Plud R illud T || 23 et post habet om. R¹ || 24 emphyteosiosin V¹ || 25 personarum om. R¹ || 28 nptem V¹ || 34 *illum libri || sunt] e. u. V¹ fiant V² || 36 in seclui] 38 priuationem V

CAPUT IV.

Εἰ δὲ τις βουληθεὶ λαβεῖν κατὰ λόγον χρήσεως ἤτοι τοῦ καλονομένου οὐσουφρούκτου πρᾶγμα ἐκκλησιαστικὸν ἢ τῆς ἀγιατάτης μεγάλης ἐκκλησίας ἢ ἄλλης οἰαδήποτε τῶν ἐν ἀπάσῃ τῇ ἡμετέρᾳ πτηχῶν κειμένων ἢ πτωχῶν, μὴ ἄλλως λαμβανέτω τοῦτο, εἰ μὴ κατὰ τὴν εἰρημένην παρατήρησιν καὶ κατὰ τὸν τύπον τῆς Λέοντος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως διατάξεως, ὥστε αὐτὸν εὐπορον καθεστῶτα καὶ οὐσίας ἀκινήτου δεσπότην ἕτερον εὐθὺς πρᾶγμα κατὰ δεσποτείας δίκαιον ἀντιδίδουαι τῇ ἀγιατάτῃ ἐκκλησίᾳ ἢ τῷ εὐαγεῖ οἴκῳ, ἐξ οὗ τοῦτο λαμβάνει, τοσαύτην καὶ τοιαύτην φέρον πρόσδοον, ὅποσῃν ἢ ὁποῖαν ἔχει τὸ δίδόμενον ὥστε μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτήν τὸ τε ἐκκλησιαστικὸν ἢ πτωχικὸν πρᾶγμα ἀνατρέχειν ἐπὶ τὸν εὐαγέστατον οἶκον μετὰ τῆς χρήσεως τῆς δεδομένης, οὐχ ὑπερβαίνουσιν τὸν χρόνον τῆς ζωῆς τοῦ λαμβάνοντος· λαμβάνειν δὲ ὁμοίως καὶ τοῦ ἀντιδεδομένου πρᾶματος τὴν χρῆσιν, ὥστε εἶναι μετὰ τὴν τοῦ λαμβάνοντος τελευτήν ἢ τὸν χρόνον, εἰς ὃν ἡ δωρεὰ τῆς χρήσεως συμπεφώνηται, οὐκ ἐκβαίνοντος δηλαδὴ τὴν τοῦ λαμβάνοντος ζωὴν, ἐκάτερον ἐξ ὁλοκλήρου καὶ κατὰ δεσποτείας καὶ κατὰ χρῆσιν παρὰ τῇ ἀγιατάτῃ ἐκκλησίᾳ.

Si quis autem voluerit accipere secundum rationem usus aut quod vocatur ususfructus rem ecclesiasticam aut sanctissimae maioris ecclesiae aut alterius cuiuslibet, quae in omni nostra ditione sunt positae, aut ptochiorum, omnino percipiat hoc et secundum praedictam observationem et secundum formam constitutionis Leonis pie memoriae: ut iste locuples existens et substantiae immobilis dominus aliam mox rem secundum proprietatis ius compeuset sanctissimae ecclesiae aut venerabili domui, ex qua hoc percipit, tantos et tales ferentem redditus, quantos aut quales habet quod datur, ita ut post eius obitum ecclesiastica aut ptochica res revertatur ad venerabilem domum cum usu, qui datus est, non transcendente tempus vitae percipientis; accipiat autem similiter etiam rei in compensationem datae [et] usum, quatenus sit post percipientis obitum aut tempus, in quo donatio usus convenit, non transcendens videlicet percipientis vitam, utrumque ex toto et secundum proprietatem et secundum usum apud sanctissimam ecclesiam.

CAPUT V.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Λέοντος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως διάταξις τὰς ποινὰς σχεδὸν τι μόνον ἐπὶ πράσεως ὡροσεν, ἡμεῖς δὲ ἀπηγορεύσαμεν οὐ πράσει μόνον, ἀλλὰ καὶ δωρεὰς καὶ ἀμειψείας καὶ διπρακεῖς ἐμφυτεύσεις καὶ ἐνεχόρων δόσεις ἐπὶ πρᾶγμασιν ἀκινήτοις, ὁρῶμεν δὲ τινὰς οὕτως φιλοκινδύνους καθεστῶτας, ὥστε τοιμῶν καὶ τοῖς ἀπηγορευμένοις προσεῖναι καὶ ἀποπειραν ποιεῖσθαι τὰν νόμων ἐξ ἧς ἔχουσι γνώμης τε καὶ τολμῆς, καὶ τὰ παντοίως ἀπηγορευμένα, φέροντα δὲ καὶ εἰς θάνατον ἴσως ἀνθρώπους πρᾶττουσι, διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον ᾧήθημεν ἐφ' ἑκάστῳ συναλλάγματι καὶ ὅτῃ τὴν τάξαι ποινῆν, δηλαδὴ τῶν ἡπειλημένων κατὰ τῶν οἰκονόμων ποινῶν ἐκ τῆς εἰρημένης τοῦ τῆς εὐσεβοῦς μνήμης Λέοντος διατάξεως ὁμοίως καὶ νῦν ἐπηρητημένων τῶ οἰκονόμῳ, ἢ τῶ ξενοδοχῷ ἢ νοσο-

Quia vero Leonis pie memoriae constitutio poenas paene solummodo in venditione decrevit, nos autem interdiximus non venditiones solum, sed etiam donationes et permutationes et perpetuas emphyteosis et pignorum dationes in rebus immobilibus, videmus autem quosdam sic amatores periculi constitutos, ut praesument ad ea quae interdicta sunt accedere et circumventionem facere legibus ex voluntate et praesumptione quam habent, et quae omnibus modis interdicta sunt et forsitan ducunt ad mortem homines, agunt: propterea necessarium aestimavimus in unoquoque contractu etiam certam statuere poenam, his quippe poenis, quae positae sunt adversus oeconomos ex constitutione praedictae pie memoriae Leonis, similiter etiam nunc imminentibus oeconomo

IV. Quodsi quis ex ratione usus qui proprie ususfructus dicitur rem ecclesiasticam sive sanctissimae magnae ecclesiae sive alius cuiuscumque in universa ditione nostra sitae sive ptochiorum accipere velit, non aliter eam accipiat nisi secundum supra dictam observationem et secundum formam constitutionis Leonis pie sortis: ut locuples dumtaxat et immobilis substantiae dominus, aliam statim rem iure proprietatis sanctissimae ecclesiae vel sacrae domui, unde illam accipit, in vicem det tantum et talem redditum laturam, quantum aut qualem fert id quod datum est: ut post mortem eius res ecclesiastica vel ptochica redeat ad venerabilem domum cum usufructu dato, qui quidem non excedat vitae tempus eius qui accepit; similiter vero etiam rei in vicem datae usumfructum capiat, ut post mortem eius qui accepit vel tempus in quod usumfructum donari pacto convenit, quod scilicet vitam eius qui accepit non excedat, utrumque in totum et proprietatis et ususfructus iure penes sanctissimam ecclesiam sit.

V. Quoniam vero Leonis pie sortis constitutio poenas fere tantummodo in venditione definivit, nos vero non solum venditiones, sed etiam donationes et permutationes et perpetuas emphyteuses et pignorum dationes in rebus immobilibus interdiximus, cum quosdam periculis adeo delectari videamus, ut et in vetita nisi et pro ea quam habent praesumptionem atque audacia legibus periculum faecessere audeant eaque faciant quae omni modo prohibita sunt, quae adeo ad ipsam forte mortem homines adactura sint: propterea necessarium duximus in unoquoque contractu certam quoque poenam statuere, ita nimirum ut poenae ex supra dicta constitutione Leonis pie memoriae contra oeconomos intentatae similiter etiam nunc immineant

2 πρᾶγματα A || ἐκκλησιαστικὸν ἢ om. A || 4 τῇ πτηχῶν πρῶν A || 5 μὴ ἄλλως M] ἢ ὅλως εὐαγῶν ἄλλων οἴκων A omnino (i. e. ὅλως) ε || 6 εἰ μὴ om. A || 7 τῆς ante Λέοντος om. A || διατάξεως om. A || 11 καὶ τοιαύτην et 12 ἢ ὁποῖαν om. A || 12 ante ὁποῖαν verba τῶ εὐαγεῖ — λαμβάνει (10 sq.) repetit M^a || 15 εὐλαβέστατον A || μετὰ τῆς δεδομένης χρήσεως A || 17 δε] leg. vid. τε || ἀντιδεδομένου A || 18 τὴν χρῆσιν] et usum ε || 24 ἢ Λέοντος] λέοντος ἢ A || 25 ποινὰς μόνον σχεδὸν ἐπὶ τῆς πράσεως A || 26 δὲ A] τε M || 28 ὁρῶ A^o || 38 ἢ τῶ] τῶ om. A

V² || 8 substantiae immobilis R¹ || dominus om. R || 9 proprietatis V¹ || 10 venerabilis V¹ || 12 quales] tales R^a || habet] habeat R || 13 ptochica R tochia V || 15 transcendente R || 16 in compensationem rei date R || 17 et seclusi || 15 datio V (T mg.) || ususque R² || 24 rubr. quibus penis subiecti sunt qui hanc constitutionem contempnunt R || 25 pene del. V² || 26 interdiximus] interdiximus vulg., diximus RV dicimus T || 27 petuas R¹ || 28 donationes R¹ || vidimus V || 29 quosdam] et quosdam R¹ || 30—34 terdicta — existimavimus R² scripsit in ras. 2 versum || 33 et quae forsan R (?) || 33 deducunt R (?) vulg. || 34 necessarium esse existimavimus R (?) || 35 statuere certam R || 36 his] iis vulg. || 37 ex constitutione praedicta in ras. V || 38 etiam R] et V vulg. || inmentibus R¹

1 rubr. quomodo ususfructus rerum ad sanctum locum pertinentium constituitur R || 2 usus aut quod vocatur om. V¹ || 3 aut R vulg.] uel V¹ [aut] ut R¹ || 4 ditione RV || sunt positae sunt V¹ positae sunt III.

κόμῳ ἢ βοσποτρόφῳ ἢ ἡγουμένῳ ἢ ἡγουμένη μοναστηρίου ἢ ἀσκητηρίου κατὰ τὸ ἐμπροσθεν διατεταγμένον. Εἰ τις τοῖνυν ἀνήσασθαι τομῆσει πρᾶγμα ἐκκλησιαστικὸν ἢ πτωχικόν, ἐκπιπέτω μὲν εὐδὺς τοῦ τιμῆματος, ἀπαιτεῖσθω δὲ τὸ πρᾶγμα, ὅπερ ἔλαβε, κατὰ πίσῃς τῆς ἐν τῷ μέσῳ χρόνῳ προσθήκης. καὶ μετὰ μὲν τῆς ἀγιοτάτης ἐκκλησίας ἢ τοῦ εὐαγούσ οἴκου μηδεμίαν παντελῶς ἐχέτω ἀγωγήν, κατὰ μέντοι τῶν ὑλαβεστάτων οἰκονόμων ἢ ὅλων τῶν πεπορακῶτων ἐπὶ ταῖς ἰδίαις αὐτῶν περιουσίαις ἐχέτω τὴν ἐκ τοῦ συναλλάγματος ἀγωγήν, ἵνα δέει τῆς ἐαυτῶν γοῖν περιουσίας, εἰ καὶ μὴ διὰ τὸν τοῦ θεοῦ φόβον, ἀλλ' 1 οὖν ὀνηροῦτερον περὶ τὰς πράξεις γίνονται. Εἰ δὲ τις κατὰ δωρεάν λαβεῖν τομῆσει πρᾶγμα ἐκκλησιαστικὸν ἢ πτωχικόν, αὐτοῦ τὸ δωρουμένον πάντως ἐκπιπέτω καὶ ἕτερον τοσοῦτον ἐκ τῆς αὐτοῦ περιουσίας ἀντιδιδότω τῇ ἀγιοτάτῃ ἐκκλησίᾳ ἢ τῷ εὐαγεί οἴκῳ, ἔξ οὗ τούτου ἔλαβεν, ἵνα ἢ ἐπεχείρησεν ἐργάσασθαι κατ' αὐτῆς καινοτομίας, ταύτην αὐτὸς ἐν τοῖς ἐαυτοῦ διδοῦς τῆς οἰκίας ἀΐθοιτο πανουργίας. 2 Εἰ δὲ ἀμειψίς ἐπὶ τισὶ γένοιτο προσώποις, χωρὶς μόνῃς τῆς βασιλείας, καθάπερ ἐμπροσθεν εἰπόντες ἐφθάρμεν, καὶ ὁ τὴν ἀμειψιν λαβὼν ὑποκείσθω ποιῆ τῷ καὶ τὸ δεδομένον αὐτῷ πρᾶγμα ἀποβαλεῖν, καὶ ἀνατρέχειν αὐτὸς ἐπὶ τὸν εὐαγὶ οἶκον ὅθεν ἐξέβη, καὶ τὸ ἀντιδεδομένον μείναι παρὰ τῷ εὐαγεί οἴκῳ, καὶ τὸν προσελθόντα πρᾶγματι παρανόμῳ ἐκπίπτειν [τε] ἑκατέρου δικαίως· ὥστε κατὰ τούτου ποιῆν αὐτὸν ὑπέχειν, καθ' ὃ καὶ τῶν οἰκείων ἐκπίπτει καὶ ὅπερ ἤλπιεν οὐ προσέλαβεν· κἀνταῦθα τῆς ἀγωγῆς αὐτῷ φυλαττομένης ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ περιουσίᾳ τῶν τὸ συναλλάγμα πρὸς αὐτὸν πράξαντων.

vel xenodocho aut nosocomo aut brephotropho aut abbae aut abbatisae monasterii aut asceterii, secundum quod prius dispositum est. Si quis igitur emere praesumpserit rem ecclesiasticam aut ptochicam, cadat quidem mox pretio, exigatur autem res, quam accepit, cum omni medii temporis incremento; et contra sanctissimam quidem ecclesiam aut venerabilem domum nullam omnino habeat actionem, contra venerabiles autem oeconomos, aut qui omnino vendiderunt, in propriis eorum substantiis ex contractu habeat actionem: ut metu suae substantiae, etsi non propter dei timorem, at tamen seniores 1 circa venditiones fiant. Si quis autem per donationem accipere praesumpserit rem ecclesiasticam aut ptochicam, et ipso quod donatum est omnino cadat, et aliud tantum ex sua substantia repenset sanctissimae ecclesiae aut venerabili domui, ex qua hoc accepit: ut quam nisis est agere contra eam novitatem, hanc sibi met in propriis exhibens suam sentiat malignitatem.

2 Si autem permutatio in quibusdam fiat personis, praeter solum imperium, sicut praediximus, et qui permutationem accepit subiaceat poenae, ut datam sibi rem amittat, et recurat rursus haec ad venerabilem domum unde progressa est, et quod pro compensatione dedit, maneat apud venerabilem domum, et qui accessit ad causam legi contrariam, cadat utroque iuste, et secundum hoc poenae subdat, secundum quod et propriis cadet et quod speravit non acquisivit; etiam hic actione ei servata in propria substantia eorum, qui contractum cum eo celebraverunt.

CAPUT VI.

§ Εἰ δὲ δανειστὴς εἰς σωματικὸν ἐνέχυρον ἐλοιτο λαβεῖν πρᾶγμα ἀκίνητον ἐκκλησιαστικὸν ἢ πτωχικόν, ἐν οἰκίαις τυχόν ἢ προαστείοις ἢ ἀγροῖς ἢ κήποις ἢ 35 πολυτικαῖς σιτισθεῖν ἢ ἀγροικίαις ἀνδραπόδοις, καὶ δοῆν χρυσίον ὑπὲρ τούτου, ἐκπιπέτω τοῦ δανείσματος, καὶ ἐχέτω κέρδος ἢ δανείσασθαι ἀγιοτάτῃ ἐκκλησίᾳ ἢ ὁ εὐαγῆς οἶκος τὸ δανείσθαι χρυσίον· κἀνταῦθα κατὰ τοῦ τὸ δανείσμα πράξαντος οἰκονόμου ἢ ξενοδόχου ἢ πτωχοτρόφου ἢ ἡγουμένου μοναστηρίου ἢ ἀσκητηρίου ἢ τῶν ἄλλων εὐαγῶν συστημάτων τῆς

Si autem creditor in pignore corporali elegerit accipere rem immobilem ecclesiasticam aut ptochicam, in domibus forsitan aut suburbanis aut agris aut hortis aut civilibus panibus aut rusticis mancipiis, et dederit aurum ob hoc, cadat credito, et habeat lucrum, quae mutuum accepit, sanctissima ecclesia aut venerabilis domus quod mutuatum est 40 aurum; etiam hic contra celebrantem mutuum oeconomum aut xenodochum aut ptochotrophum aut praesulem monasterii aut asceterii aut aliorum ve-

oeconomo vel xenodocho vel nosocomo vel brephotropho vel abbati abbatisae monasterii aut asceterii, secundum id quod supra constitutum est. Si quis igitur rem ecclesiasticam vel ptochicam emere ausus sit, ille pretium statim amittat, et res quam accepit cum omni temporis interiacentis accessione exigatur. Atque adversus sanctissimam ecclesiam quidem vel venerabilem domum nullam prorsus actionem habeat, verum adversus religiosissimos oeconomos vel quicumque omnino vendiderunt in propriis eorum bonis actionem ex contractu habeat: quo illi metu saltem substantiae suae, si non ob timorem dei, utique tar-

1 diores ad vendendum fiant. Quodsi quis dono accipere ausus sit rem ecclesiasticam vel ptochicam, et ipso quod donatum est omni modo privetur et alterum tantum ex sua substantia sanctissimae ecclesiae vel sacrae domui, unde illud accepit, in vicem det, ut quo detrimento illam afficere conatus est, idem in 2 suis ipse rebus expertus propriae sibi malitiae conscius fiat. Quodsi permutatio fiat in quibusdam personis, solo imperatore, sicut supra diximus, excepto, etiam qui permutationem accepit ei poenae subiaceat, ut rem ipsi datam amittat, eaque rursus ad sacram domum unde venit revertatur, et quod in vicem datum est apud venerabilem domum maneat, atque qui rem illicitam aggreditur utrumque merito amittat, ita ut eatenus poenam subeat, quatenus et proprias res amittat nec quod speravit acquisierit; actione illi etiam hic contra propriam substantiam eorum servata, qui contractum cum illo fecerint.

VI. Quodsi creditor in corporale pignus voluerit rem immobilem ecclesiasticam vel ptochicam accipere, domus forte aut suburbana aut agros aut hortos aut annonas civiles aut mancipia rustica, dederitque pro hoc pecuniam, privetur credito, atque sanctissima ecclesia vel sacra domus, quae mutuum accepit, pecuniam sibi creditam lucretur: ut etiam hic contra eum qui mutuum contraxit oeconomum vel xenodochum vel ptochotrophum vel praesulem monasterii aut asceterii aut reliquorum sacrorum collegiorum actio

3 τομῆσαι ἀνήσασθαι A || 6 μέσω om. M^a || 8 ἐχέτω παντελῶς A || μέντοι] δέ A || 12 διὰ τὸν] δια γ' οὖν τὸν A || 13 γίνονται A || 14 τομῆσαι A || 15 δωρουμένου] δωροθέντος αὐτῷ A || 18 ἵνα M] ὅπως A || 19 κατ' αὐτῆς ἐργάσασθαι A || αὐτὸς] sibi met ε || ἐν τοῖς] ἐκ τῶν A || 24 τῷ A] τοῦ M || ἀπολαβεῖν] ἀπολλύειν A || 28 τε M, om. A || 33 δέ] δέ καὶ A || εἰς σωματικὸν om. A || 37 τούτων A || 38 δεδανείσμένη A || 41 sq. ἢ ἀσκητηρίου om. A

R || 4 emere] omne R¹ || ptochicam] theschieam V || 5 exigat autem rem V³ || 8 habeat] hātoom contra V || 10 ex contractu om. R¹ || 12 atamen] ut tamen R || 13 at tantum T, at om. V, in quo tamen seg] V² scr. in ras. || signiones R^a || 17 venerabil^a V¹ || 18 ut] et R¹ || 23 *ut] et libri || 24 et recurat] et om. R¹ || haec om. R¹ || 25 pro] per V || 26 domum om. V || 27 eausam] cārū R || 29 cadat V || 33 corporari eligerit R || 34 immobilem et ecclesiasticam R¹ || ptochicam R || 37 dedit V || credito Heimbach] ereditor libri || 39 aut] alia s. v. add. R² uerabilis R || mutatum R¹ || 41 xenodochum V || 42 aut asisterii RT om. V

1 uel RVT] aut vulg. || xenodocho aut nosocomio V || bethotropho R || 2 asisterii RVT || 3 dispoitum

ἀγωνῆς οὓσης τῶ δαδανεικῶτι. πάντων τούτων καὶ ἐπὶ τῶν ἡγουμένων τῶν γυναικείων ἀσκητηρίων ἴποι 1 μοναστηρίων κρατούντων. Εἰ γὰρ ὅλως ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις ἢ τοῖς ἄλλοις ἐναγέσιν οἴκοις δαδείσματος γένοιτο χρεία, εἰς μόνην ἀναγκαίαν δη- 5 λαδῆσθαι καὶ ἀπαραίτητον πρόσβιν καὶ ἤς χωρὶς σὺν ἔνεστι τὸ κατεπεῖγον πληρωθῆναι, ἢ εἰς τι πρᾶγμα λυσαιτελέσταιον τῇ ἀγιωτάτῃ καθεστὸς ἐκκλησία, ἔξ- 10 εστι τοῖς προσετώσιν αὐτῶν μέχρι τῆς γενικῆς υποθῆκῆς ἴστασθαι, μηδὲν ἰδικῶν ἐνέχρον τοῖς δανεί- 15 ζουσι παρεχομένοις.

nerabilium collegiorum creditori actione manente. His omnibus etiam in abbatissis muliebrum ascete- 1 riorum aut monasteriorum valentibus. Si enim omnino sanctissimis ecclesiis aut aliis venerabilibus 5 domibus crediti opus fiat, aut in solam necessarium videlicet et inevitabilem occasionem et praeter quam non potest, quod imminet, adimpleri, aut in aliam causam utilissimam sanctissimae consistentem ecclesiae, licebit praepositis earum usque ad gene- 10 ralem hypothecam stare, et nullum speciale pignus creditoribus praebere.

CAPUT VII.

Ⲯ) Εἰ δὲ καὶ διηρηκῆ τις ἐμφυτεύσιν λαβεῖν θαρ- 1 ρῆσειεν, ὅπερ οὐκ ἔξεσται, ἢ πρόσκαιρον μὲν, μὴ μέ- 2 νου κατὰ τὴν τοῦδε ἡμῶν τοῦ νόμον παρατήρησιν, καὶ οὗτος ἐκπιπέτω μὲν τῆς ἐμφυτεύσεως καὶ τὸ δεδο- 15 μένον μενεῖα παρὰ τῷ εὐαγεῖ οἴκῳ, διδῶτο δὲ διη- 20 ρεῖκος καὶ μετὰ τὴν ἐκπιπέτω τῷ ἐμφυτεύματι, ὅσον ἡμέλλε τελεῖν, εἴπερ κατὰ νόμον ὑπῆλθε τὴν ἐμφυ- 25 τευσιν, οὐδενὸς παρ' αὐτῷ μένοντος ἐκ τῶν μᾶτῃ 1 αὐτῷ κατ' ἐμφυτεύσιν δεδομένων παρχικῶν πραγμά- 20 1 τῶν. Ταῦτα [τε] οὖν ἅπαντα παραφυλατῆσθαι, ταῖς ἐρημέναις ὑποκειμένα ποιναῖς· μήτε τῶν συμ- 25 βολαιογράφων θαρρούντων τοῖς τοιοῦτος ὑποργεῖν συμβολαίοις, ἀλλὰ δεδιότων τὴν ἀεφνγίαν καὶ τὸ μη- 25 δελώποτε ἐπανελθεῖν, μηδ' ἂν εἰ θεῖος τοῦτο δοῖῃ 25 τύπος· μήτε τῶν ἀρχόντων ἢ ὑπαγορευῖν τοιαῦτα συμβολαία θαρρούντων ἢ γενομένα προσδέγεσθαι καὶ πράξεσιν ὑπομνημάτων αὐτὰ βεβαιούν, ὥστε μὴ καὶ 30 αὐτοὺς τὴν τε τῆς ἀρχῆς καὶ ἀξίας τὴν τε τῆς οὐσίας ἐκπιψῶσιν κατὰ τὴν λέοντος διάταξιν ὑπομείναι.

Si vero etiam perpetuam quispiam emphyteosin accipere praesumpserit, quod non licet, aut tempo- 1 ralem quidem, non tamen secundum huius nostrae legis observationem, etiam sic cadat quidem de em- 2 phyteosi, et quod datum est maneat apud venera- 3 bilem domum, det autem continuo et post casum 4 emphyteomatis, quantum futurus erat solvere, si se- 5 cundum legem subsisset emphyteosin, nihil apud eum remanente ex rebus pauperum, quae frustra ei per 6 1 emphyteosin datae sunt. Haec igitur omnia 7 custodiantur praedictis subiecta poenis: neque tabel- 8 lionibus praesumentibus instrumentis talibus mini- 9 strare, sed metuentibus usque exilium, et ut num- 10 quam revertantur, nec si sacra hoc praebat forma; 11 neque iudicibus vel dictare talia instrumenta praesu- 12 mentibus vel facta suscipere et gestis monumen- 13 torum ea firmare, ne etiam ipsi et cinguli et dig- 14 nitas et substantiae casum secundum Leonis 15 30 constitutionem sustineant.

CAPUT VIII.

Ⲭ) Τῶν αὐτῶν ἐπιτιμιῶν φυλαττομένων καὶ κατὰ 1 τῶν ἱερᾶ σκευῆ παρὰ τὸν ἡμέτερον νόμον ἢ ἐνεχρα- 2 ζόντων ἢ παλόντων ἢ κωνενόντων ἐπὶ ἐκποίηση. 3 Καὶ γὰρ δὴ κακεῖνος τῆς ἴσης ἢ καὶ μείζονος εἶναι 4 ποιητῆς ἀξίους θεσπιζόμεν, ὅσα καὶ περὶ ἱερᾶ πρᾶγ- 5 35 ματα καὶ ἥδη θεῶ καθιερωμένα τολμῶσιν ἀσεβεῖν. 6 πλὴν εἰ μὴ τοῦτο γένοιτο, καθάπερ εἶπομεν, δια ἀνάγ- 7 ρουσιν αἰμαλώτων, ἐνθα ψυχὰς ἀνθρώπων ἔλευθε-

Iisdem poenis servandis etiam adversus eos, qui sacra vasa contra nostram legem aut pignori dant 1 aut vendunt aut confiant propter alienationem. Nam 2 et illos aequa aut maiori poena dignos esse sancimus, 3 quanto etiam circa sacras res et deo dicatas praesument 4 impie agere; nisi tamen aliquid tale fiat, 5 quod diximus, circa redemptionem captivorum, ubi

cap. VIII summarium habet Nomoc. XIV tit. 2, 2.

creditori competat; eaque omnia etiam de praesulibus muliebrum asceteriorum vel monasteriorum valcant. 1 Si enim omnino sanctissimis ecclesiis vel ceteris sacris domibus pecunia mutua opus sit, ad solam scilicet 2 necessariam et inevitabilem causam et sine qua quae urgent nequeant perfici, vel ad rem aliquam quae 3 sanctissimae ecclesiae utilissima sit: licet praesulibus earum intra generalem hypothecam se continere, ut 4 speciale pignus nullum creditoribus concedant.

VII. Quodsi quis etiam perpetuam emphyteusin, id quod non licet, accipere ausus sit, vel tempo- 1 ralem quidem, nec tamen secundum huius nostrae legis observationem, is quoque emphyteusi privetur, 2 et quod datum est penes venerabilem domum maneat, detque perpetuo etiam post emphyteusis amissionem, 3 quantum soluturus fuisset, si secundum legem emphyteusin subsisset, nec quoquam apud eum ex rebus 4 1 ptochicis frustra illi emphyteusis causa datis maneat. Haec igitur omnia observentur supra dictis 5 poenis subiecta: ut neque notarii talibus instrumentis operam praestare audeant, sed perpetuum exilium 6 metuant sine ulla umquam spe redditus, ne si sacrum quidem rescriptum id condonet; neque potestates talia 7 instrumenta aut dictare audeant aut facta admittere et actis commentariorum confirmare, ne et ipsae cum 8 potestatis et dignitatis tum bonorum amissionem secundum Leonis constitutionem patiantur.

VIII. Atque eadem poenae observentur etiam adversus eos, qui sacra vasa contra nostram legem 1 aut oppignerant aut vendunt aut confiant alienationis gratia. Namque illos quoque pari vel adeo 2 maiore poena dignos esse sancimus, quando vel in res sacras et deo iam consecratas impie agere audent. 3 Nisi vero id fiat, uti diximus, ad redemptionem captivorum, ubi animas hominum a morte et vinculis libe-

1 τούτων om. A || 5 γένοιτο A || γένηται M || εἰς μόνην || 6 aut in solam s || 7 ἢ καὶ A || 8 καθεστὸς A || καθεστὸς M || 9 ἔξεσται M || licet bit s || 9 ἔξεσται γὰρ τότε A || 9 τῆς || μόνης 10 τῆς A || 10 τῷ δανειζοντι A || 11 ἢ πρὸς καιρὸν, οὐ 12 μέντοιγε A || 14 καὶ οὗτος M || καὶ οὗτος A s || 19 μᾶ- 13 τῃ μετὰ τὴν A || 21 τε M, om. A || 22 * μηδὲ libri || 24 μηδέποτε A || 26 * μηδὲ libri || ἢ om. A || 32 νόμον 33 Cod. 1, 2, 21 || 34 δῆ || δει A || 35 ὅσον A || 36 ᾗδῃ || om. s || 37 τοῦτο M || τι τοῦτο A || aliquid tale s; scrib. τι τοιοῦτο? || 38 γένοιτο καθάπερ εἶπομεν om. A || ἀνάργουσιν || λύσιν A

4 aliis om. R¹ || 6 occasionem] aconē (i. e. actionem) V¹ || 8 consistematem R¹ || 10 spiralem R¹ || 12 rubr. 9 Quibus penis subicitur qui illicitum contractum emphy- 10 teosis venerabilis loci componit R (sim. T) || 13 quod non 11 licet om. R¹ || 14 tamen] tm V || huius om. R || 15 de 12 RVT] avulg. || emphyteosin R¹T¹ || 20 remanente R vulg. 13 manente T manentem V¹ || ei Heimbach] et RVT, om. 14 vulg. || 27 uel] * R¹ || et gestis] egestis R || 31 rubr. 15 Quomodo puniunt qui sacra vasa uel donaria pignerant 16 uel confiant, et de panibus ciuilibus R(T) || Iif. om V¹ || 17 32 sacra R¹ || 35 quando R¹ || deo] ideo R¹ || 36 praesumetur V¹ praesumentur V³ praesument T || tamen] 18 tantum R¹VT || 37 quod] prout T

ροῦσι θανάτου καὶ δεσμῶν τῇ τῶν ἀφ' ἧν ἐκποιήσῃ
 κειμήλιον. Δηλαδή τῆς ὁμοίας παρατηρήσεως καὶ ἐπὶ
 τῆς ἐκποιήσεως τῶν πολιτικῶν ἐπιτήσεων παραφυλα-
 τωμένης, καθὰ πολλὰκις εἶπομεν, διότι τοιαύτας εἶναι
 στήσεις οὐ μόνον ἐπὶ τῆς βασιλείδος ταύτης πόλεως,
 ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς μεγάλης Ἀλεξανδροῦς καὶ ἐπὶ τῆς
 Θεουπολιτῶν εἶναι μεμαθημένον, ἴσως δὲ τὸ τοιοῦτον
 καὶ ἐν ἑτέροις τοῖν ἐπαρχίαις εἶναι. εἰ γὰρ καὶ ἀλλα-
 χόστε τοιαύτη τις εἴη κτήσις, καὶ ἐπ' ἐκείνης ὁ νόμος
 φυλακτέσθω καὶ τὴν ἐκείνου παρατήρησιν ἐκτενεῖται.

animae hominum liberantur a mortibus et vinculis
 inanimatorum venditione vasorum. Simili quippe ob-
 servatione et super alienatione civium panum custo-
 dienda, sicut saepe diximus, eo quod tales esse panes
 non solum in hac felicissima civitate, sed etiam in
 magna Alexandria et in Theopoli esse didicimus,
 forsitan autem tale aliquid et in aliis quibusdam
 provinciis est. Si enim etiam alibi huiusmodi quae-
 dam sit possessio, et in illa lex servetur et suam
 observationem extendat.

CAPUT IX.

Ἢ Ἐπειδὴ δὲ εἰκὸς τινὰς ἐπὶ παρακρούσει τοῦδε
 τοῦ νόμου πειρῶσθαι πραγματικῶς ἡμῶν τύπου λαμβάνει
 τοιοῦτο τι πράττειν ἀντοῖς εὐπειρόντας, καὶ
 τοῦτο κωλύομεν ἐπὶ παντὸς προσώπου, μείζονός τε
 καὶ ἐλάττονος, εἴτε ἀρχὴν ἔχει τινὰ εἴτε τῶν περὶ
 ἡμᾶς εἴη εἴτε τῶν ἄλλων τις τῶν εἰς δῆμον τελούν-
 των. Καὶ θεσπίζομεν μηδενὶ παντελῶς ἄδειαν εἶναι
 τοιοῦτον τινα πραγματικῶν προῖσχεσθαι τύπον, μηδὲ
 ἐντεῦθεν λαμβάνειν τι τῶν ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλη-
 σίαις προσήκοντων ἢ μοναστηρίοις ἢ πτωχείοις ἢ ἐνα-
 γέοι συστήμασι ἀκινήτων πραγμάτων. ἀλλὰ τῷ τε
 ἐνδοξοτάτῳ κοιαίστῳ ποιῆν ἐπιχειρεῖσθαι quinqua-
 ginta librarum auri, εἰ τι τοιοῦτο ὑπαγορεύσει, τοῖς
 τε δεχομένοις τὴν ἐμφάνισιν τοιοῦτον τινὸς θεῖου τύ-
 που ἐνδοξοτάτους ἀρχουσιν ἢ ἐτέροις τισὶ τὴν αὐτὴν
 ὑποκείσθαι ποιῆν, τοῖς τε συμβολαιογράφου ὑπο-
 πλάττειν τῇ Λέοντος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως διατάξει,
 εἰ γράψαιεν τι τοιοῦτο συμβόλαιον· τοῖς τε θεοφιλε-
 στατοῦς ἐπισκόπους ἢ τοῖς εὐλαβεστάτους οἰκονομοῖς
 ἀκινδύνως ἀποσιεῖσθαι τοῖς τοιοῦτοις θεῖοις πραγμα-
 τικῶς τύπου, μᾶλλον μὲν οὖν ἐπικινδύνως προσεί-
 σθαι, καὶ γινώσκειν, ὡς περὶ αὐτῶν κινδυνεύουσι τὴν
 ἰερωσύνην, εἰ γε ἀμελήσαντες τῶν νόμων τοῖς οὕτω
 1 γινόμενοις πραγματικῶς ἀκολουθήσαιεν τύποις. Δεῖ
 γὰρ τὰ κοινῇ καὶ ἐν γένει καὶ ἐπὶ τῇ πάντων ὄψε-
 35 λεῖα νενομοθετημένα μᾶλλον κρατεῖν ἢ τὰ κατὰ τι-
 νων σπουδῆν ἐπὶ παραφθορᾷ τῶν κοινῶν γενόμενα
 νόμων.

Quia vero verisimile est quempiam in circumven-
 tionem huius legis temptare pragmaticas nostras
 formas accipere tale aliquid eis agere permittentes,
 et hoc prohibemus in omni persona maiore vel mi-
 nore, sive in cingulum constituta sive horum qui
 circa nos sunt, sive aliorum quispiam inter populos
 habitantium. Et sancimus nulli penitus licentiam
 esse talem quempiam pragmaticum proferre typum
 neque ex hoc accipere aliquid [de] sanctissimis ec-
 clesiis competentium aut monasteriis aut ptochiis
 aut venerabilibus collegiis immobilium rerum; sed
 et gloriosissimo quaestori poenam imminere centum
 librarum auri, si quid tale dictaverit, simul et
 suscipientibus insinuationem talis cuiuspiam sacrae
 formae gloriosissimum iudicibus aut aliis quibusdam
 eandem imminere poenam: et tabelliones succum-
 bere Leonis piaem memoriae constitutioni, si egerint
 tale aliquid instrumentum, et deo amabiles episco-
 pos aut venerabiles oeconomos sine periculo refu-
 tare huiusmodi sacras pragmaticas formas, magis
 autem cum periculo suscipere et agnoscere, quia
 circa ipsum sacerdotium periculum sustinebunt, si
 neglegentes leges has quae ita fiant, pragmaticas se-
 1 quantur formas. Oportet enim ea, quae com-
 munitur et generaliter et in omnium utilitatem sanc-
 ciuntur, potius valere quam ea, quae circa aliquos
 studentur ad corruptionem communium agi legum.

cap. IX § 1 excitatur in tractatu περὶ διαφόρων ἀγνωσμάτων 2 (Heimbach *Ἀνέκδ.* 1, 191) ex *Ath.*

rant alienatione inanimae supellectilis. Similis videlicet observatio etiam in alienatione annonarum ci-
 vilium, sicut saepius diximus, custodiatur: quoniam tales annonas esse non solum in hac regia urbe, sed
 etiam in magna Alexandria et in Theopolitarum urbe didicimus, fortassis autem eiusmodi quid in aliis quo-
 que provinciis quibusdam usu venire. Si enim alibi quoque eiusmodi quae sit possessio, etiam in illa lex
 custodiatur suamque observationem extendat.

IX. Quoniam autem verisimile est quosdam ad labefactandam hanc legem nostram pragmaticas
 nostras sanctiones impetrare conaturus esse, quae tale quid ipsis facere permittant, etiam hoc in omni
 persona prohibemus et maiore et minore, sive quem magistratum gerat sive ex eis sit quos circa nos habemus,
 sive ex reliquis, qui popularium numero sunt. Ac sancimus, ut nemini prorsus eiusmodi pragmaticam
 sanctionem praetendere liceat, neque inde rem ullam immobilium quae ad sanctissimas ecclesias vel mona-
 steria vel ptochia vel sacra collegia pertineat accipere. Verum et gloriosissimo quaestori poena quin-
 quaginta librarum auri irrogetur, si tale quid dictaverit, et quae insinuationem talis sacrae sanctionis
 suscipiunt gloriosissimis potestatibus aliisque eadem poena imminet; et notarum, si tale instrumentum
 scripserint, constitutioni Leonis piaem sortis subiciantur: et deo carissimi episcopi vel religiosissimi oeco-
 nomii sine periculo eiusmodi sacras pragmaticas sanctiones reiciant, immo vero cum periculo admittant,
 sciantque se de ipso sacerdotio periclitaturos, si quidem neglectis legibus obsequantur pragmaticis sanc-
 1 tionibus ita factis. Oportet enim quae communiter et generaliter et ad omnium utilitatem sancita
 sunt, magis valere quam quae ex studio quorundam ad corrumpendas leges generales facta sunt.

4 εἶναι om. A || 5 βασιλίδος M] εὐδαίμονος Aε ||
 7 εἶναι om. A || δὲ καὶ A || τὸ τοιοῦτον] tale aliquid
 || 8 εἰ γὰρ — 9 ἐκείνης] καθ' αὐτὴν || 9 ὁ νόμος] ὁ νόμος
 τούτου || 11 τινὰς] quempiam ε || 13 αὐτοῦς A
 || 15 ἔχει] ἔχει A || 16 ἡμᾶς, εἴτε τις τῶν εἰς τὸν
 δῆμον A || 18 πραγματικῶν om. A || μηδὲ ἐντεῦθεν]
 κεντεῦθεν A || 20 ἢ τοῖς ἄλλοις ἐναγέοις A || 22 ποι-
 ῆν — auri om. A || quinquaginta librarum abri (ν' λίτρας
 χρυσίου s. v.) M (cf. *Jul. Ath. Theod.*) centum librarum auri
 ε || 23 ὑπαγόρευσεν A || 24 τοιοῦτον] τοῦ τοιοῦτου A ||
 25 τὴν — ποιῆν om. A || 26 τοῖς τε συμβολαιογράφοις
 ὑποκείσθαι ποιῆν τῇ Λέοντος A || 27 διατάξει — συμ-
 βόλαιον om. A || 29 ἢ] καὶ A || 32 ὥσπερ εἰς αὐτὴν A ||
 35 ἐν γένει καὶ M *Ath.*] γενικῶς Aε || 36 τὰ] τὰς A ||
 37 εἰ. γε. γενομένης νομοθεσίας A

1 hominum] omnium R¹ || 2 similiter R¹V¹T¹ || 4 sicut
 om. V || 5 etiam om. R¹ || 6 didimus R¹ || 7 aliquid
 RV] quid vulg. || 8 est om. V || 11 rubr. De pragma-
 tics sanctionibus quae contra comoda venerabilium loco-
 rum promulgantur RT] circumventionem V²T || 14 omni]
 omnino V¹ || 15 in om. R¹ || qui] quae V || 16 quempiam
 V || 18 pragmaticam proferture R¹ || 19 aliquid RV] ali-
 quod vulg. || 21 de seclusi || 20 *compendium libri] mona-
 steriis — 31 periculo R² scripsit in ras. 5 versum ||
 tochiis aut aliis venerabilibus R⁽²⁾ || 23 si tale aliquid
 R⁽²⁾ || 26 succumbere] suscipere R⁽²⁾ || 28 aliquid V
 vulg.] aliquid RT || 33 pragmaticas R¹ || 35 in omi R¹ ||
 utilitate RVT || 36 aliquas V || 37 copruptionem R

Ἐκείνων μόνων δηλαδὴ μισθουμένων τε καὶ ἐμφυτευόμενων τῶν πραγμάτων, ὅποσα νομίζουσι τοιούτου τινὸς δεῖσθαι.

His solis videlicet conducendis et emphyteosi dandis rebus, quascumque putant tale aliquid egere.

CAPUT X.

Εἰ μέντοι βούλονται τινὰ ὑπὸ τὴν ἐαντῶν διοικήσιν εἶναι οἱ θεοφιλέστατοι οἰκονόμοι ἢ οἱ τῶν ἄλλων ἰγούμενοι συστημάτων, μηδὲν τῶν ἐν δυνάμει μηδὲ κατὰ θεῖον πραγματικὸν τύπον παραρῆσαι εἶναι ἀναγκάζειν αὐτοὺς ἢ κατὰ μίσθωσιν ἢ κατὰ ἐμφύτευσιν ταῦτα ἐκδιδόναι· ἐπεὶ τὸν τοῦτο πράττοντα ἱεροσουλίας τε ὑποκείμεθα ποιῆναι καὶ πᾶσι τοῖς τῶδε τῷ θεῖῳ ἡμῶν νόμῳ περιεχομένοις ἐπιτιμίαις.

Si tamen voluerint quaedam sub propria gubernatione habere deo amabilia oeconomi aut aliorum praesules collegiorum, nulli horum, qui in potentatu sunt, neque secundum sacram pragmaticam formam licentiam esse cogere eos aut per conductionem aut per emphyteosin haec tradere, et qui hoc agit, et sacrilegii subiacere poenae et omnibus multis, quae hac sacra nostra lege continentur [suppliciiis].

CAPUT XI.

Ἐπειδὴ δὲ ἐγνωμεν δεῖν ὅτι πλημὲλμα γινόμενον παρὰ τὴν Ἀλεξανδρεῦσι καὶ Αἰγυπτίοις, ἥδη δὲ καὶ ἐν τισιν ἐτέροις τῶν ὑπάρχοντων τόποις, τὸ τινὰς θαρσεῖν αὐτὰ δὴ τὰ εὐαγὴ μοναστήρια πωλεῖν ἢ ἀμείβειν ἢ δωρεῖσθαι (ἐν οἷς θησαυροῦν τε καθιδρόνδην καὶ ἱερὰ γέγονεν λειτουργία, ἵποιν εἰωθὸς ἔστιν ἐν ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις γίνεσθαι, τῶν τε θεῶν ἀγαπασκομένων γραφῶν τῆς τε ἱερᾶς καὶ ἀρρήτων μεταδιδόμενης κοινωνίας, μοναχικῆ τε ἐκείσε γέγονεν οἰκῆσις), ὥστε αὐτὰ μεταβαλεῖν ἐξ ἱεροῦ καὶ θεοφιλοῦς σχήματος εἰς ἰδιωτικὴν διαίταν τε καὶ κατάστασιν, τοῦτο παντελῶς τοῦ λοιποῦ γίνεσθαι κωλύομεν, οὐδενὶ τῶν πάντων ἐπιέντες ταῦτα ἐξαμαρτάνειν· ἀλλὰ καὶ τὸ γινόμενον ἄκρον πᾶσιν ἀποφαίνομεν τῶν ῥόποις καὶ τῶν τιμημάτων ἐκπτώσιν ἐπιτίθειμεν τῷ λαβόντι καὶ τὸν πιπράσκοντα ζημιούμεν τῇ τε τοῦ πράγματος ἐκπτώσει τῇ τε τοῦ τιμηματος ἀπολείᾳ, τῇ κατὰ τὸν τόπον ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς κατὰ τόπον εὐαγέσι μοναστηρίοις ταῦτα προσυμένοντες. ὥστε αὐτοὺς προνοεῖν τοῦ τὸ κακῶς ἐκποικηθέν αὐτῶν εἰς μοναχικὸν ἐπανάγειν σχῆμα· μηδὲ τῆς ὑποθήκης τῆς ἐπὶ τοῦτοῖς ἐρρωμένης, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ἀκρουμένης καὶ τοῦ μοναστηρίου πάλιν τῇ ἱερᾷ προσκυρουμένον λειτουργία.

35

cap. XI summaria habent Nomoc. XIV tit. 11, 1 in.; Ecloga ad Prochiron mutata 23, 1.

At illae solae scilicet res locandae sunt et in emphyteusin dandae, quascumque tali opera indigere existimant.

X. Si quae tamen in sua administratione habere maluit deo carissimi oeconomi vel reliquorum collegiorum praesules, nulli eorum qui in potestate sunt ne secundum sacram quidem pragmaticam sanctionem liceat cogere eos, ut illa aut per locationem aut per emphyteusin foras dent. Nam qui id faciat, et sacrilegii poenae et omnibus suppliciis hac nostra sacra lege comprehensis obnoxius sit.

XI. Sed quoniam comperimus grave quoddam delictum et apud Alexandrinos et Aegyptios, iam autem in aliis quoque quibusdam dicionis nostrae locis committi, ut nonnulli ipsa adeo sacra monasteria vendere aut permutare aut donare audeant (in quibus et altare dedicatum est et sacrum ministerium peractum, quale in sanctissimis ecclesiis solet peragi et sacris litteris lectis et sacrosancta atque arcana communione celebrata, et monachorum ibidem domicilium est), ita ut illa a sacra et pia forma ad privatum usum et condicionem transferantur: id omnino ne in posterum fiat prohibemus, nec cuiquam omnium ut talia committat concedimus. Sed et quod sit omni modo irritum declaramus et pretii amissionem ei qui accipit imponimus, et eum qui vendit et rei amissionem et pretii dispendio multamus, sanctissimae illius loci ecclesiae et venerabilibus illius loci monasteriis ea tribuentes. Quare ipsi provideant, ut quod male alienatum est rursus ad monachicum statum reducatur: neve hypotheca in his rebus valeat, sed et ipsa irrita sit et monasterium rursus sacro ministerio addicatur.

2 ὅπως ἂν νομίζωσι A || 4 βούλονται] voluerint (i. e. βούλοιντο) ε || 5 ἢ οἱ M] ἢ A || ἄλλων] ἄλλων εὐαγῶν A || 6 μηδὲ om. A || 8 sq. ἢ κατ' ἐμφύτευσιν ἐκδιδόναι παραφυλαττέσθωσαν διηκεκῶς· οἱ γὰρ τοῦτο πράττοντες ἱεροσουλίας ὑποκείμεθα ποιῆναι A || 10 sq. ἡμῶν τῷ θεῖῳ A || 14 ἐν om. A || ἐτέροις — τὸ τινὰς] ἄλλοις ἱεροῖς τῆς ὑπάρχουσιν τόποις, ὡς τινὰς A || 16 ἐν οἷς μοναστήριον τε M || 18 γίνεσθαι M] ἐπιτελεῖσθαι A (celebrari ε) || τῶν τε] τῶν A || 19 τῆς τε] καὶ τῆς A || ἱερᾶς καὶ om. A || 20 ἐκείσε] ἐκείσε ποτὲ A || 21 οἰκῆσις] ἀσκήσις Nomoc., Ecl. || ὥστε αὐτὰ μεταβαλεῖν M] καὶ τὴν μετεβλήθη A (cf. ε) || 24 ἀφιέντες A || 25 γινόμενον A Nomoc. || 29 ἀγιωτάτῃ] ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ A || κατὰ τόπον om. As || 31 αὐτοῖς et τοῦ om. A || 32 ἐπαναγαγεῖν A Nomoc. || μηδὲ] μήτε δὲ A

1 emphyteosin R²T || 2 agere R¹VT || 4 tamen] tm V || noluerint RV || 8 esse om. R¹ || conductione R || 9 et] ei libri, et ei R² || hec R || et sacrilegii sub] V² suppl. in spat. vac. || 11 nostra lege VT] lege nostra R [suppliciiis] et suppliciiis R² vulgo. Seclusi || 12 rubr. Nemini liceat locum in quo sacra sollempnia sunt alienare R || cognovimus aliquid R¹ || 14 et om. R || 15 sq. aut donare aut permutare V || 16 collatum R || 17 monasterium R¹ misterium R² || 19 ineffabilem V¹ || 21 mutaretur RV || 22 semate R¹ scemate R²V || 23 omnium] hominum V² vulgo. || 24 permittentes om. R || derelinquere V || 26 et venditorem] et om. vulgo. || 29 ut om. R¹ || 31 reuocetur R¹ || 32 monasterio RV] om. vulgo. || 33 ministerio V] monasterio (i. superscr. 2) R monasterio vulgo. || assignanda vulgo.

CAPUT XII.

ἸΑ Ὡςπερ δὲ τὰς ἐπιβλαβεῖς ἐκποιήσεις ἐκωλύσαμεν, οὕτω καὶ τὰς ἐπιβλαβεῖς κτήσεις ἀπαγορεύομεν. Πολλὰ γὰρ παρ' ἡμῶν κενήνται ζητήσεις, ἔνθα τινεῖς ἄπορα χωρὶς δωδωθῆναι ταῖς ἀριωτάταις ἐκκλησίαις ἢ τοῖς σεβασμιωτάτοις οἰκοῖς, ἢ καὶ περὶ ἁσάν δῆθεν ὡς ἐντορα, καίτοιγε ἄπορα τὴν ἀρχὴν καθεστῶτα, κἀντεῦθεν τοὺς εὐαγεῖς οἴκους ἡδίκησαν. Ἀπαγορεύομεν τοίνυν τοῖς προεστώσι τῶν σεβασμιωτάτων οἴκων τοιοῦτό τι πράττειν, ἢ γινώσκειν ὡς εἰ μὴ μετὰ πάσης ἀκριβείας ποιοῦντο τὰ συνάλλαγμα, ἀλλὰ ἀπορὸς τις κτήσις ἢ ἐπιβλαβὴς δοθῆι ταῖς ἐκκλησίαις ἢ τοῖς μοναστηρίοις ἢ ξενώσιν ἢ νοσοκομείοις ἢ τοῖς ἄλλοις εὐαγεῖς συστήμασι, ἃ μὲν συνάλλαγμα ἀντὶ μὴ γεγονότος ἔσται, καὶ ἀναληφεται πάντος ὁ δόσις τῷ κατὰ περιόριον καὶ ἀπάτην δεδομένον· ὁ δὲ τοιοῦτό τι πράξας οἰκονόμος ἢ ἡγουμένος ἢ ξενοδοχὸς ἢ νοσοκόμος ἢ πτωχοτρόφος ἢ ὄρφανοτρόφος ἢ γεροντοκόμος οἰκοῦν τῷ δωδωκῶτι θεραπέυσει τὴν ἐντεῦθεν ζημίαν. εἰ δὲ καὶ οὕτω τὸ πρᾶγμα σχηματισθῆι, ὥστε καὶ τὸ χρυσίον ὑπὲρ τούτου δοθῆναι, καὶ τοῦτο κερδαίνει μὲν ὁ εὐαγεῖς οἶκος ὁ τὸ ἄπορον λαβών, ὁ δὲ γὰρ δόσις τὸ χρυσίον ἔξει κατὰ τοῦ το συνάλλαγμα πρᾶξαντος τὴν ἐντεῦθεν ἀγωγήν, καθάπερ ἐμπροσθεν εἴπομεν.

(Ἐπίλογος.) Οὗτος ἡμῶν ἐπὶ τῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἢ ὅλων πτωχικῶν πραγμάτων ἐκποιήσεως ἀποκείσθω νόμος, τῆ Λέοντος μὲν τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως εὐσεβοῦς ἐπόμενος διατάξει, ἀλλ' οὐ τὸ μὲν ἰώμενος, τὸ δὲ ἀθεράπεινον καταλαμβάνων. ἀλλ' ἐπὶ πάσης τῆς γῆς, ἢ ὁ Ῥωμαίων ἐπέχει νόμος καὶ ὁ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας θεσμός, οὗτος ἐκτετάσθω, καὶ ὀριζέτω τὰ οἰκεία καὶ κρατεῖτω διηκεῶς, φυλαττόμενος παρὰ τε τῶν οἰσιωτάτων πατριαρχῶν διοικήσεως ἐκάστης παρὰ τε τῶν θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν παρὰ τε τῶν ἄλλων ἐπισκόπων τε καὶ κληρικῶν καὶ οἰκονόμων καὶ ἡγουμένων καὶ ξενοδοχῶν καὶ νοσοκόμων καὶ ὄρφανοτρόφων καὶ βρεφωτρόφων καὶ γεροντοκόμων καὶ πάντων ἀπλῶς τῶν ἡγουμένων τινῶν εὐαγῶν συστημάτων, ἅσασιν ἐπιτιθεῖς τὴν ἰδίαν ἰσχύν, καὶ ἀδειαν διδοὺς τῷ βουλομένῳ προσαγγέλλειν

15 ὁ τοιοῦτό τι — 19 ζημίαν citantur Nomoc. XIV tit. 2, 1 extr.

XII. Quemadmodum autem damnosae alienationes prohibuimus, ita etiam damnosae acquisitiones vetamus. Multae enim lites apud nos motae sunt, ubi quidam sterilia praedia sanctissimis ecclesiis vel venerabilibus domibus donarunt vel etiam vendiderunt tamquam fertilia, quamvis a principio sterilia essent, atque hinc sacras domos lacerarunt. Vetamus igitur religiosissimarum domuum praesules tale quid agere; qui nisi cum omni diligentia contractus fecerint, sed sterilibus quaedam vel damnosa acquisitio ecclesiis vel monasteriis vel xenodochiis vel nosocomiis vel reliquis sacris collegiis detur, sciant contractum quidem pro infecto fore, et recepturum omnino eum qui dederit, quod per dolum atque fraudem datum est; oeconomum vero, qui tale quid fecerit, vel praesulem vel xenodochum vel nosocomum vel ptochotrophum vel orphanotrophum vel gerontocomum de suo damnum exinde natum ei, qui dederit, resarturum. Si vero ita res comparata sit, ut etiam pecuniae aliquid pro illo datum sit, hoc quoque venerabilis domus, quae sterilem rem accepit, lucrabitur; qui vero pecuniam dederit, contra eum qui contractum fecerit actionem exinde oriundam, sicut supra diximus, habebit.

Epilogus. Haec nobis lex de ecclesiasticarum vel omnino ptochicarum rerum alienatione lata esto, quae Leonis quidem pie sortis constitutionem pie sequatur, nec vero parti medeat, partem incutam relinquat. Verum haec pro omnem terram, in qua Romanorum lex et catholicae ecclesiae regula obtinet, extendatur, et quae propria sunt definit et valeat in perpetuum servata tam a sanctissimis cuiusque dioeceseos patriarchis quam a deo carissimis metropolitanis et a reliquis et episcopis et clericis et oeconomis et praesulibus et xenodochis et nosocomis et orphanotrophis et brephotrophis et gerontocomis et postremo ab omnibus, qui sacris quibusdam collegiis praesunt, omnibus propriam vim tri-

2 ἐπιβλαβεῖς] ἀσυνφόρους A || 10 τὸ συνάλλαγμα A || 10 sq. τις ἄπορος A || 11 ἢ τοῖς — 17 νοσοκόμος om. A || 16 ἢ; ἡγουμένος] hoc loco Nomoc. ε, infra post γεροντοκόμος habet M || 17 ἢ πτωχοτρόφοις ἢ ὄρφανοτρόφοις ἢ γεροντοκομείοις A || 18 τὴν ἐντεῦθεν αὐτῶν συμβῆσαν ζημίαν Nomoc. || 19 καὶ οὕτω] sic ε || 21 ὁ τὸ ἄπορον λαβών εὐαγεῖς οἶκος A || τὸ ἄπορον] fenenum aliquid ε || 25 ἐπὶ τε τῶν A || 26 ἢ ὅλων] τε καὶ A || ἐκποιήσεως om. A || 28 εὐσεβοῦς om. A ε || 37 καὶ βρεφωτρόφων καὶ ὄρφανοτρόφων A ε || 38 τῶν om. A || 39 συστημάτων εὐαγῶν πᾶσαν (π ex a corr.) ἐπιτιθεῖς A || 40 sq. προσαγγέλλειν πλημμελοῦμενα ταῦτα A

1 rubr. Si sterilis agger ad uenerabilem locum perueniat R(T) || 2 pensiones V || 5 aut uenerabilibus domi-

Sicut autem damnosae alienationes prohibemus, sic etiam damnosae possessiones interdicimus. Multae enim apud nos motae sunt quaestiones, ubi quidam minus idonea praedia donaverunt sanctissimis ecclesiis aut venerabilibus domibus, aut etiam vendiderunt tamquam idonea, cum utique sterilia a principio essent, et ex hoc venerabilibus domibus nocuerunt. Interdicimus igitur rectoribus venerabilium domuum tale aliquid agere, aut certe cognoscere quia, si non cum omni subtilitate fecerint contractus, sed faenea quaedam possessio aut damnosa detur ecclesiis aut monasteriis aut xenodochiis aut nosocomiis aut aliis venerabilibus collegiis, contractus quidem pro non facto erit, et recipiet omnino qui dat, quod per circumventionem et fallaciam datum est; oeconomus autem, qui tale aliquid egerit, aut abbas aut xenodochus aut nosocomus aut ptochotrophus aut orphanotrophus aut gerontocomus de suo ei, qui dedit, salvabit ex hoc damnum. Si vero sic causa figuretur, ut etiam aliquid aurum pro hoc detur, et hoc lucrabitur quidem venerabilis domus, quae faenum aliquid acceperit; qui vero dedit aurum, habebit contra eum, qui contractum celebravit, ex hoc actionem, sicut praediximus.

(Epilogus.) Haec nobis super ecclesiasticarum aut omnino ptochicarum rerum alienatione posita sit lex, Leonis quidem pie memoriae sequens constitutionem, et non aliud quidem curans, aliud autem incuratum relinquens, sed in omni terra, quam Romanorum continet lex et catholicae ecclesiae sanctio, haec extendatur et determinet quae sua sunt, et valeat perpetua et custodita et a sanctissimis patriarchis uniuscuiusque dioecesis et a deo amabilibus metropolitibus et ab aliis episcopis et clericis et oeconomis et abbatibus et xenodochis et nosocomis et brephotrophis et orphanotrophis et gerontocomis et omnibus simpliciter rectoribus aliquorum sanctorum collegiorum, omnibus imponens proprium robur et licentiam praebens volenti denuntiare, quae delin-

bus bis scr. R¹ || 6 itaque R || 6 sq. a et et nocuerunt om. R¹ || 9 certe] te R || 12 sq. au no aut nosocomiis R¹ || 13 aliis om. R || 14 non] noc R || omnino] oi R¹ || 16 yconomus V || 17 aut ptochotrophus aut ephotrophus (pro brephotrophus) aut gerontochomus R || 18 gerontochomus R gerotocomus V || 19 ei qui] equi R² || saluat R¹ || 22 fenum R¹T || aliquid R || 23 contractum] contra R¹ || 24 celebraverit R || 25 nobis supeclasticarum R¹ || 26 ptochocarum R || 30 factio R || 32 a om. R¹ || 33 a om. RT || deo] ideo R¹ || 35 sonocomis V || 36 bephotrophis V befotrophis R || et orphanotrophis om. R, post gerontocomis legitur vulgo] gerontocomiis V (miis et segg. usque ad rectoribus suppl. V² in spat. vac.) || 37 similiter V vulg. || 39 praesens R¹

τὰ πλημμελήματα. ἐπαινετὸς γὰρ ὁ τοιοῦτος ἔσται καὶ τὴν τοῦ σικοφάντου διαφεύξεται προσηγορίαν ὁ τὸ πρᾶγμα παρὰ τὸν νόμον γινόμενον ἐλέγχων καὶ αἴτιος εὐσεβείας καὶ ἀφειλείας τοῖς ἱεροῖς οἰκοῖς γινόμενος. Φυλάξουσιν δὲ αὐτὸν οὐδὲν ἥτιον καὶ οἱ τῆς μετέρας πολιτείας ἀρχόντες, μεῖζους τε καὶ ἐλάττους, πολιτικοὶ τε καὶ στρατιωτικοὶ, καὶ διαφερόντως οἱ τε πανταχόσω τῶν διοικήσεων ἐνδοξότατοι ἔπαρχοι τῶν ἱερῶν ἡμῶν πραιτωρίων οἱ τε τὰς μέσας ἔχοντες τῶν ἀρχῶν, οὓς δὴ περιβλέπτοντες καλοῦσι, φαρῆν δὲ αἰγυονοστάλιον τε καὶ ἀνθυπάτους καὶ τοὺς περιβλέπτοντες κόμητας, τοὺς τε ἄλλους καὶ τὸν τῆς ἐφώας, καὶ αἱ μετ' ἐκείνους ἀρχαί, τοντέστιν οἱ τε τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχόντες, εἴτε ὑπατικοὶ εἴτε ἡγεμονικοὶ καθεστῆκασιν, ἐκδικοί τε πόλεων· καὶ ἀπλῶς πᾶσα πολιτικὴ τε καὶ δημοσία καὶ στρατιωτικὴ βοήθεια τόνδε ἡμῶν τὸν νόμον, ὡς (εἰς) κοινωφελείαν τε καὶ ὑπὲρ τῆς πανταχοῦ γῆς εὐσεβείας τεθεμένον, φυλαττέτω καὶ τοὺς παραβαίνοντας ὑποτιδέτω ταῖς ποιναῖς, ὡς ἐμπροσθεν εἶπεν. Εἰ δὲ τι περὶ μισθώσεων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἢ καὶ ἐπὶ ἑτέροις κεφαλαίοις ἐνομοθετήσαμεν ἢ καὶ παρὰ τῶν πρὸ ἡμῶν νενομοθέτηται, μενέτω τούτω ἐπὶ τῆς οἰκείας ἰσχύος, οὐδὲν ἀπὸ τῆς παροῦσης θέλας ἡμῶν διατάξεως καινίζόμενον. τὰ ἄλλα γὰρ πάντα μένειν ἐπὶ τῶν οἰκείων ὅσον ἐώμεν, πλὴν εἰ μὴ τι περὶ τούτων ἔχοι, ἄπερ ἐνταῦθα διετάξαμεν· δοκούντως ἀντι πάντων τούτου τὸν νόμον πρὸς τῷ παρὰ Λέοντος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως γενομένῳ πᾶσαν κατὰ τῶν παρχικῶν πραγμάτων ἀνελεῖν ἐκποιήσεως πρόφασιν. Ἡ τοίνυν σὴ μακαριότης καὶ οἱ μετ' αὐτῆν τῶν ἀρχιερατικῶν γινόμενοι θρόνων τὰ παρ' ἡμῶν διατεταγμένα ἔργα καὶ πέρατι παραδοῦναι σπενδάτωσαν. Divinitas te servet per multos annos, sancte ac religiosissime pater.

Ἐγράφη [γὰρ] τὸ ἰσόντων τοῖς ὁσιωτάτοις ἀρχιεπισκοπῶν Ρώμης, Αἰτίας, Ἀλεξανδρείας καὶ Θεοπόλεως· Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς

quuntur. Laudabilis enim huiusmodi est et calumniatoris fugiet nomen, qui causam contra legem factam redarguit, auctor pietatis et utilitatis sacris domibus factus. Servabant autem eam nihilominus et nostrae reipublicae iudices maiores et minores, civiles et militares, et praecipue per omnes diocesis constituti gloriosissimi praefecti sacrorum praetoriorum, et medias habentes administrationes, quos spectabiles vocant, dicimus autem Augustalem et proconsulares et spectabiles comites, et alios et Orientis, et qui post illos sunt magistratus, hoc est et provinciarum consulares sive praesides constituti, atque defensores civitatum: et simpliciter omne civile et publicum et militare auxilium hanc nostram legem tamquam in communi utilitate et pro totius terrae pietate positam servet et praevaricatores subdat poenis, quas primitus diximus. Si quid autem de conductionibus ecclesiasticarum rerum aut in aliis capitulis sanximus aut a prioribus nostris sancitum est, maneat hoc in propria firmitate neque ex praesenti sacra nostra constitutione novandum. Alia enim omnia manere in propriis terminis sinimus, nisi tamen aliquid de his habeat, quae hic constitutum, cum sufficienti pro omnibus haec lex super id, quod a Leone pie memoriae factum est, omnem adversus ptochicas res auferre alienationis occasionem. Tua igitur beatitudo et qui post illam in pontificalibus fuerint sedibus, quae a nobis disposita sunt, operi effectuique tradere festinet.

Dat. XVIII. k. Mai. CP. Belisario v. c. cons. [a. 535.]

buens, et potestatem cuiuslibet concedens delicta deferendi. Nam laudandus erit talis vir et calumniatoris appellationem effugiet, qui rem quae contra leges fit arguat atque sacris domibus pietatis utilitatisque auctor existat. Neque vero minus eam reipublicae nostrae potestates servabant et maiores et minores, et civiles et militares, ac praecipue gloriosissimi in omnibus dioecibus praefecti sacro nostro praetorio, et qui medias potestates gerunt, quos quidem spectabiles vocant, Augustalem dicimus et proconsules et spectabiles comites cum aliis tum Orientis; et quae post illos sunt potestates, hoc est provinciarum rectores, sive consulares sive praesides sint, et defensores civitatum: et denique omne et civile et publicum et militare officium hanc nostram legem ut in communem salutem et pro totius terrae pietate latam servet, eosque qui eam violant poenis, quae supra diximus, subiciat. Quodsi quid de locationibus rerum ecclesiasticarum vel etiam in aliis capitulis nos sanximus vel ab antecessoribus nostris sancitum est, id in suo robore maneat, nequaquam per praesentem nostram constitutionem innovandum. Reliqua enim omnia intra suos fines manere sinimus, nisi forte quid de his habeant quae hic constitutum: quandoquidem omnium instar haec lex cum ea, quae a Leone pie sortis lata est, ad omnem practextum alienationis rerum ptochicarum tollendum sufficit. Tua igitur beatitudo et qui post eam in archiepiscopali sede futuri sunt, quae a nobis constituta sunt ad operum effectumque adducere studeant. Divinitas te servet per multos annos, sancte ac religiosissime pater.

Scripta sunt exemplaria sanctissimis archiepiscopis Romae, Aeliae, Alexandriae et Theopolis;

1 ὁ τοιοῦτος ἔσται] huiusmodi est ε || 2 κατηγορίαν A^a || ὁ om. A || 3 καὶ om. ε || 4 γινόμενος] φαινόμενος A || 5 αὐτὸν] αὐτὰ A || 10 δὴ] δὴ καὶ A || δὴ A] autem ε, om. M || ἀγυονοστάλιον τὸ A || 11 περιβλέπτοντες] πανενδόξους A || 12 καὶ τὸν — 13 οἱ τε] μετ' ἐκείνους τῆς ἐφώας ἀρχῶν· ἀλλὰ καὶ οἱ A || 14 ἀρχόντες, εἴτε om. ε || 17 κοινωφελὴ A; εἰς inserti ante κοινωφελείαν (cf. ε) || πανταχοῦ γῆς] πάντων A || 19 ὑποβαλλέτω ταῖς παρ' ἡμῶν ἐμπροσθεν εἰρημείαις ποιναῖς A || 20 μισθώσεως A || 21 ἢ om. A || 23 οὐδὲν] neque (f. e. οὐδὲ) ε || 24 καινίζόμενον] βλαπτόμενον A || 26 πλὴν εἰ μὴ τι ἐναντίον ἔχει τῶν ἐνταῦθα διατάξεων A || 27 τοῦ νόμου τούτου A || 28 τῷ] τὸ M || γενομένον A || 31 καὶ οἱ μετὰ ταῦτα ἐπὶ τὸν ἀρχιερατικὸν παραγόμενον θρόνον A || 33 σπενδέτωσαν A || diuinitatieseruetpermultosannu. sancte ac religios. simepater M; om. A^ε || 35 Ἐγράφη γὰρ — πραιτωρίων (64, 3) add. solus A: quod additamentum etsi fieri potuit ut ex novella VI extrema (cf. p. 47, 29) miniatoris errore in archetypo codicis A commisso huc

transferretur (vid. similem errorem in inscriptione novellae XII), tamen cum et in singulis ab illo differat et huic loco aptum sit, aspernari nolui

2 leges libri || 3 redarguerit V || 4 Seruabunt] ea nichil hominis Seruabunt R¹ || eam] ea R || 7 glossissimi R || sacro R¹ || praetitorum R || 8 quos om. R¹ || uocant spectabiles R¹ || 9 auguralem? R¹ || 13 similiter vulg. || omni R^a || ciuilliter V¹ || 14 legem nostram R || 15 pro totius] potius R¹ || 18 captulus R || sanximus R] sancimus V vulg. || 21 nouandum est. alia autem omnia V || 22 simus V || tantum V¹ || 23 habebat R; fort. leg. habeant || sufat R¹ || 24 lieone V¹ || 25 ptochicas R ptochias V || 26 auferre alienationis auferre R¹ || 27 post om. R¹ || illum RVT || fuerit R¹ || 29 An festinent corrigendum? || 30 datum XVIII kal. Mod. Cap. Bisiliario nic. con. Bamb. II, dat. kl. mod. uic. V in inscriptione sequentis novellae (vid. ad 64, 6); subscr. om. plerique

ἐπ' αὐτῶν πραιτωρίων τὸ δεύτερον, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρι-
κίων, καὶ Δομνίκῳ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν παρὰ
Ἰλλυριοῖς πραιτωρίων.

Dat. xvii. k. Mai. CP. Belisario v. c. cons. [a. 535.]

H

VIII.

Coll. II tit. 2. 3

Η ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΥΣ 5 R UT IUDICES SINE QUOQUO ΑΡΧΟΝΤΑΣ ΧΩΡΙΣ ΤΗΣ ΟΙΑΣ- SUFFRAGIO FIANΤ R. ΟΥΝ ΔΟΣΕΩΣ ΓΙΝΕΣΘΑΙ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πραιτωρίων τὸ
β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίων.

Imp. Iustinianus A. Iohanni pp. secundo.

⟨Προοίμιον.⟩ Ἀπάσας ἡμῖν ἡμέρας τε καὶ νύκτας 10
συμβαίνει μετὰ πάσης ἀγορνίας τε καὶ φροντίδος
διάγειν αἰεὶ βουλευομένοις, ὅπως ἂν χρηστόν τι καὶ
ἀρεσκόν θεῷ παρ' ἡμῶν τοῖς ὑπῆκόοις δοθῆι. Καὶ
οὐ πάροργον τὴν ἀγορνίαν λαμβάνομεν, ἀλλ' εἰς τοιαύ-
τας αὐτὴν ἀναλίσκεμον βουλὰς διημεροῦντές τε καὶ 15
νυκτῶν ἐν ἴσῳ ταῖς ἡμέραις χροῶμενοι, ὥστε τοὺς ἡμε-
τέρους ὑπῆκόους ἐν εὐπαθείᾳ γίνεσθαι πάσης φρο-
ντίδος ἀπληλαγμένους, ἡμῶν εἰς αἰέντους τὰς ὑπερ-
ἀπάντων μερίμνας ἀναδεχομένων. Διὰ πάσης γὰρ
ἐρεῖνης καὶ ζητήσεως ἀκριβοῦς ἐρχόμεθα, πρᾶττειν 20
ἐκεῖνα ζητοῦντες, ἅπερ ὀφείλος τοῖς ἡμετέροις ὑπῆκόοις
εἰσαγοῦντα παντὸς αὐτοῦ ἀπαλλάξει βάρους καὶ πάσης
ζημίας ἐξῶθεν ἐπιεξαγομένης παρὰ τὴν δημοσίαν ἀπο-
γραφήν καὶ τὴν δικαίαν τε καὶ νενομισμένην συντέ-
λειαν. Εὐρίσκομεν γὰρ πολλὴν ἐπειεξέδουσαν τοῖς 25
πράγματι ἀδικίαν, καὶ ταύτην οὐκ ἀνωθεν, ἀλλ' ἐκ
τινων χρόνων, βιασαμένην τοὺς ἡμετέρους ὑπῆκόους
καὶ εἰς πέναν ἐλαίνουσαν, ὡς εἰς τελειοτάτην αὐτοῦς
ἀπορίαν κινδυνεύειν ἐλθεῖν καὶ μηδὲ τὰ συνήδη καὶ
νενομισμένα τῶν δημοσίων καὶ ταῖς ἀληθείαις εὐσε- 30
βῶν φόρον κατὰ τὴν δημοσίαν ἀπογραφήν δύνασθαι
χωρὶς μεγάλης ἀνάγκης τιθέναι. Πῶς γὰρ ἂν ἴστρον
οἱ συντελεῖς, τῶν τε ἐκ τινος χρόνου βεβασιλευκότων
ἢ ἐκ τῆς κερδαίνου ἐκ τῆς ἐπὶ ταῖς ἀρχαῖς προαγωγῆς
βουλομένων, εἰκότως τε τούτοις ἀκολουθοῦντων καὶ 35

⟨Praefatio.⟩ Omnes nobis dies ac noctes con-
tingit cum omni lucubratione et cogitatione degere
semper volentibus, ut aliquid utile et placens deo a
nobis collatoribus praebatur: et non in vano vigilias
ducimus, sed in huiusmodi eas expendimus consilia
pernoctantes et noctibus sub aequalitate dierum
utentes, ut nostri subiecti sub omni quiete consi-
stant sollicitudine liberati, nobis in nosmet ipsos pro
omnibus cogitationem suscipientibus. Per omnem
namque curiositatem et inquisitionem subtilem dis-
currimus illa agere quaerentes, quae utilitatem nostris
subiectis introducendo omni eos onere liberent et
omni damno extrinsecus illato, citra publicum cen-
sum et iustam legitimamque collationem. Invenimus
enim plurimam ingressam causis iniustitiam, et hanc
non olim, sed ex quibusdam temporibus violenter
accessisse et nostros subiectos ad inopiam com-
pulsisse, ut ad novissimum ipsi penuriam devenire
fluctuarentur et neque consueta et legitima tributa
et pro veritate pias functiones secundum publicum
censum possint sine maxima necessitate persolvere.
Quomodo enim valent collatores, cum ex aliquo
tempore imperatores semper aliquid lucrari ex pro-
vectu iudicium cogitent, et merito hos sequerentur
etiam gloriosissimi praefecti, ex hac iniustitia et

.Nov. VIII (= Coll. II tit. 2. 3: gloss.) Graece extat in M et L; maior pars in B 6, 3, 1 sqq. — Epit. Theod. n. 8, Athanas. 4, 1. — Julian. const. XV.

Iohanni gloriosissimo praefecto sacro praetorio Orientis iterum, exconsuli et patricio, et Dominico glorio-
sissimo praefecto praetorio apud Illyrios.

VIII.

UT MAGISTRATUS SINE ULLA DONATIONE FIANΤ.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Omnes nos dies noctesque cum multis vigiliis et curis solemus transigere, perpetuo
deliberantes, quomodo utile quid et quod deo placeat in subditos a nobis conferatur. Neque subsiciva
opera vigilias ducimus, sed eiusmodi consiliis eas impendimus, et toto die id agentes et noctibus aequae
ac diebus utentes, ut subditi nostri bona condicione fruantur ab omni cura liberali, nobis in nosmet ipsos
curas pro omnibus recipientibus. Omnem enim investigationem et inquisitionem diligentem adhibuimus, illa
agere studentes, quae utilitatem subditis nostris allatura omni eos onere omnique damno extrinsecus illato
liberent praeter publicum censum et iustum atque legitimum tributum. Invenimus enim magnam in res publica
iniustitiam irrepisse, eamque non antiquitus, sed aliquo abhinc tempore, quae subditis nostris vim
faciat eosque ad paupertatem redigat, ut periculum sit, ne illi ad extremam egestatem deducantur et ne
consueti quidem atque legitima et revera pia tributa publica secundum publicum censum solvere sine
magna difficultate possint. Nam cum et qui aliquo abhinc tempore imperarunt semper lucrari aliquid ex
collatione officiorum voluerint, et, ut par est, gloriosissimi praefecti eos secuti sint, quomodo ex hac iniuria

1 * δέυτερον] τέταρτον A || πατρικίων A || 4 subscr.
om. A || xvii k. Mai. M (Ath.) kal. Mai. Iul. (cf. ad ε)
μηρὶ κατὰ Theod. || Belisario uc. cons. M, ἰνδ. β'
ὑπατεία Belisario Theod., ὑπατείας Belisario ἰνδ.
β' Ath. || 9 πατρικίων M || 12 βουλομένοις Ls || 14 τὸς-
αὐτας L || 17 πάσης legit s || 27 εἰσβιασαμένην καὶ τοὺς
Ls || 28 καὶ om. Ls || 33 καταβεβασιλευκότων L ||
34 προαγωγῆς L || 35 βουλευομένων legit s? || τσ s. v. L

scriptione novellae praecedentis per errorem rubricatoris
cum inscriptione huius novellae conflata || 10 ac noctes V³
in ras. || 12 placentes R¹ || 13 collocatoribus R || non in
n** V^a || 14 dicimus R || 16 utentes et 17 nobis in
suppl. V² in spat. vac. || quietate R || 17 liberant R¹ ||
18 cogitatione V cognitionem R || 19 discutimus V¹ ||
22 omni in ras. V² || sensum R¹ || 23 iustum RVT ||
collationem V¹ || 29 functionis R^a s+actiones (sanctio-
nes?) V¹ || 30 leg. possent? || 31 valent R || collationes
R¹ || 34 etiam in R¹ || ex] et ex V || et ex dampnis V

τῶν ἰνδοξοτάτων ὑπάρχον, ἐκ τε τῆς ἐντεῦθεν ἀδικίας ταῖς τε ἔξωθεν ζημίαις ταῖς τε νενουμισμέναις 1
 1 εὐσεβείαν ἐπαρκεῖν εἰσφοράς; Ἐννοία τὸνν ἡμῶν γέγονε, τί ποτε ἂν πράξαντες ἦσαν, ὅσον ἐν ταῖς ἡμετέραις ἐπαρχίαις ἐστὶν ἐπιβλαβές, πράξει μὴ 5
 κοινῇ πρὸς τὰ χρεῖται μεταστήσομεν. τοῦτο δὲ πάντως ἀποβησόμενον εὐρίσκομεν, εἰ τοὺς ἡγούμενους τῶν ἔθνων, ὅσοι τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς τῶν ἐπαρχιῶν ἔχουσι, καθαρὰς παρασκευάσομεν χρῆσθαι ταῖς χειρὶ 10
 καὶ παντὸς ἀπέχεσθαι λήμματος, μόνοις ἀρχομένοισι τὸν παρά τοῦ δημοσίου διδομένοισι. Ὅπερ οὐκ ἂν ἄλλως γένοιτο, εἰ μὴ καὶ αὐτοὶ τὰς ἀρχὰς ἀμισθους παραλαμβάνουσι, οὐδ' ὅτιοῦν δίδόντες οὐδὲ προφάσεις 15
 τῶν καλουμένων suffragiorum, οὔτε τοῖς τὰς ἀρχὰς ἔχουσιν οὔτε ἑτέρω τῶν πάντων οὐδενί. ἐκοπήσομεν γὰρ ὅτιπερ, εἰ καὶ πόρος οὐ μικρὸς ἐλαττοῦται τῆ βασιλείᾳ, ἀλλ' οὐκ τῶν ἡμετέρων ὑποτελῶν ἐπίδοσιν 20
 μεγάλην λαμβάνοντων, εἶπερ ἀξίμοι παρὰ τῶν ἀρχόντων φυλάττοντο, ἢ τε βασιλείᾳ τὸ τε δημοσίον εὐθιγῆσει χρωμένη ἰππίοις εὐπόροις, μᾶς τε ταύτης εἰσαγομένης τάξεως πολλῇ καὶ ἀμύθητος ἐστὶν τοῦ 25
 πρᾶγματος ἀφθονία. ἢ οὐ πᾶσιν ἐστὶ φανερόν, ὅτιπερ ὁ χρυσίον δίδουσι καὶ οὐκ τὴν ἀρχὴν ἀνούμενος οὐκ αὐτὸ δίδωσι μόνον, ὅσον προφάσει τῶν καλουμένων ἐπενοήθη suffragiorum, ἀλλὰ καὶ ἑτέρον ἔξωθεν 25
 προσεπιθήσει πλείον προφάσει τῆς τῶν ἄλλων τῶν τὴν ἀρχὴν ἢ δίδόντων ἢ μηστεινόντων θεραπείας; καὶ μᾶς ἀρχῆς ἀτόπου δοθείσης πολλὰς ἀνάγκη χείρας περινοστέιν τὸν τῆς δόσεως ἀρχόμενον, καὶ τοῦτο δὲ τὸ χρυσίον οὐκ οἰκοθεν ἴσως παρέχειν, ἀλλὰ δεδα- 30
 νεισμένον, καὶ ἵνα δανείσασθαι δυνήθῃ, ζημιούμενον, καὶ συλλογῆσθαι κατ' αὐτόν, ὅτι προσήκον ἐστὶ τοσοῦτον ἐκ τῆς ἐπαρχίας λαβεῖν, ὅπόσον διαλύσει μὲν αὐτῷ τὰ ὀφλήματα, κεφάλαιά τε καὶ τόκον, καὶ τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ δανείσασθαι ζημίας, δώσει δὲ 35
 καὶ τὴν ἐν μέσῳ δαπάνην δαμιλεστέραν τε ἤδη καὶ ἀρχοντι καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτόν πρέπουσαν, καὶ τινα ἐαντῶ καὶ προσεπιθήσεται πόρον κατὰ τὸν ἔξῃς χρόνον, καθ' ὃν ἴσως οὐκ ἄρξει ὥστε τοῦ παρ' αὐτοῦ 40
 διδομένου τριπλῆσιον, μᾶλλον δὲ, εἰ δεῖ τὰληθέστερον εἰπεῖν, δεκαπλῆσιον τὸ παρὰ τῶν ἡμετέρων ὑποτελῶν ἐισπραττόμενον ἐστὶ. Ἐνευθέν τε καὶ τὸ δημοσίον

damnis extrinsecus illatis et sollemnibus piis collationibus sufficere?

1 Cogitatio igitur nobis facta est, quid agentes omnia quaecumque in nostris provinciis sunt, uno actu communi ad meliora migraremus. Hoc enim omnino eventurum credimus, si praesides gentium, quicumque civiles administrationes provinciarum habent, puris procuraremus uti manibus et omni abstineri acceptione pro illis, solis contentos eis quae a fisco dantur. Quod non aliter fiet nisi et ipsi cingula sine mercede percipiant, nihil omnino dantes nec occasione suffragiorum, neque his qui cingula habent nec alio omnium ulli. Consideravimus enim quia, licet quaestus non modicus imminuit imperio, attamen nostris subiectis incrementum maximum percipientibus, si indemnes a iudicibus conserventur, et imperium et fiscus abundabit utens subiectis locupletibus, et uno hoc introducto ordine plurima rerum et innumerata erit ubertas. An certe non omnibus manifestum est, quoniam qui aurum dat et ita administrationem emit, non dat hoc solum, quantum occasione adinventum est suffragiorum, sed et aliud extrinsecus addit amplius occasione commodi administrationem aut dantibus aut spondentibus? et iam uno principio illicito dato plurimas necesse est manus circumire eum qui dationem facit, et hoc aurum non de suo forte praebere, sed mutuatum, et ut mutare possit, damnicatum, et computare apud se, quia convenit eum tantum ex provincia percipere, quantum liberet quidem ei debita, sortis et usuras, et damna pro ipso mutuo: computabit autem et in medio expensas largiores iam et iudicem vel qui circa ipsum sunt decentes, et quendam sibimet etiam recondere quaestum in tempore sequenti, in quo forte non administrabit. Quapropter eius quod ab eo datum est triplum, magis autem, si oportet verius dici, decuplum erit, quod a nostris subiectis exigitur. Et ex hoc etiam fiscus imminuit: nam

subditi nostri et damnis extrinsecus illatis et sollemnibus piis contributionibus sufficere valuerunt? 1
 1 Subditi igitur nos cogitatio, quo pacto quodcumque in provinciis nostris damnosum est, id omne uno actu generali ad meliora transferremus. Hoc vero omnino eventurum invenimus, si efficiamus ut praesides provinciarum, quicumque civiles magistratus in provinciis gerunt, puris utantur manibus, et ab omni lucro abstineant, illis solum, quae ex fisco dantur, contenti. Quod aliter non fiet, nisi et ipsi magistratus gratuitos accipiant, nihil prorsus ne suffragiorum quidem quae vocantur nomine neque iis qui magistratus gerunt neque cuquam omnino alii dantes. Consideravimus enim, licet reditus non exiguis imperio minuiatur, tamen cum subditi nostri magnum incrementum accepturi sint, si indemnes a magistratibus serventur, et imperium et fiscum prospera fortuna usurum propter divitum subditorum copiam, atque uno hoc ordine introducto nullam et incredibilem rerum ubertatem esse futuram. An non manifestum est omnibus eum, qui pecuniam dat et ita magistratum emit, non solum id, quod nomine suffragiorum quae vocantur eccogitatum est, dare, sed etiam alia plura extrinsecus adiecturum esse ceteris qui magistratum vel dant vel spondent blandiendi gratia? Atque uno principio perverso admissio necesse est is qui largiri coeperit multorum manus circumeat, eamque pecuniam non de suo forte, sed mutuo acceptam praebere, et quo mutuum pecuniam accipere possit, damno afficiatur, ac secum reputet tantum sibi ex provincia percipere licere, quantum tam debita sua, et sortem et faenus, damnaque ex ipso mutuo orta compensaturum sit quam sumptum tempore interiacente factum amplioem iam et magistratui iisque, qui circa se sint, convenientem praestitutum, ac praeterea ipsi quendam insuper reditum in futurum tempus, quo forte magistratus non erit, reservaturum: ita ut id, quod a subditis nostris exigitur, triplo, immo si verius dicendum est, decuplo plus futurum sit, quam quod ab ipso datum est. Atque inde fiscus quoque minuetur; nam quae

1 ὑπάρχω L¹ || 4 ὅσον ἐν] δ ἐπὶ L || 5 ἐπιβλαβές om. ε || 9 παρασκευάσαι μὲν M || 10 λήμματος] acceptione pro illis ε || 11 οὐκ ἂν] οὐκ ἔστιν (per compendium) L || 12 γενέσθαι L² || 14 suffragiorum M σουφραγιῶν L, et sic infra || 14. 15 *οὐδὲ — οὐδὲ libri || 15 ἑτερον L || 16 εἰ s. v. L || μικρὸν Seringer || 20 εὐπορον L¹ || 21 τοῦ πρᾶγματος] rerum ε || 22 ἀφθονίας; L² || ἢ] an certe ε || 26 τῶν ἄλλων om. ε || 37 ἀφαντὸν M || 38 προσεπιθήσεται] προσεπιθήσεται M προσεπιδοθήσεται L προσεπιθήσεται ε Haloander || ἐξῆς] ἐξαρχῆς L || 39 παρ' αὐτῶν L || 40 δεῖ τὴν ἀληθέστεραν L

procuremus V vulg. || 9 pro del. R² || eis] eos R¹ illos (suppl. m. 2 in spat. vac.) V || 10 non om. R¹ || 12 occasione V^a || 13 alio RT] alii V vulg. || omnium] hominum V² in ras. 2 lit. || illi R¹ || 19 innumera R²T vulg. || libertas R¹ || an certe in ras. V³ || omnibus R¹ || 21 quantum occasione] non datat occasione R¹ || 23 occasione] communi R || amministrazione V || 24 etiam uno R¹ etiam in uno R² et sic uno (in spat. vac. suppl. V²) V vulg. || 26 donationem R || hoc aurum scripsi (cf. Heimbach) eorum R¹ hoc V²R² vulg., om. spatio vacuo ante et relicto V¹ || 27 mutatum R¹ || 28 ut] om. R¹T || 30 quantum] qu. R || 31 damna] dona R¹ || 32 uel RV] et vulg. || 33 sibimetiam R || 35 aministravit R¹ || 36 magis] ḡ magis R || oporteret V || 38 exigi RV

1 collationibus (lationibus V² in ras.) V || 3 quid] quod RVT || 5 actu] casu V¹ || 8 procuraremus RT]

ἐλαττωθήσεται· ἢ γὰρ ἐχρῶν εἰς τὸ δημόσιον εἰσα-
 χθῆναι, τοῦ τὴν ἀρχὴν ἔχοντος καθαρᾶς χρωμένον
 ταῖς χερσὶ, ταῦτα εἰς τὴν οἰκίαν θεραπεύειν λαβῶν
 ὃ τὴν ἀρχὴν ἔχων ἄπορον τὴν ἀποφῆναι ἡμῖν τὸν συν-
 τελεστήν, τὴν ἀπορίαν ἐκείνου τὴν δὲ αὐτὸν γεωμέ-
 νην ἡμῖν ὑπολογίζεται. Πόσα δὲ ἀσεβῆ καὶ ἄλλα
 γίνεται εἰς τὴν τῶν κλοπῶν τούτων εἰκότως ἀναφερό-
 μενα πρόσφασι; οἱ γὰρ διὰ τὰς ἀρχὰς ἔχοντες τὰς ἐπι-
 χωρίους εἰς τὸ λήμα προσέχοντες τούτο πολλοὺς μὲν
 τὸν ὑπευθύνον ἀφῆσι, πωλοῦντες αὐτοῖς τὸ πλημ-
 10 μέλημα, πολλοὺς δὲ τὸν ἀνεύθυνον κατακρίνουσιν,
 ἵνα τοῖς ὑπευθύνους χαρίσωνται· καὶ τοῦτο οὐκ ἐπὶ
 ταῖς χρηματικαῖς μόνον πράττονται αἰτίας, ἀλλὰ καὶ
 καὶ ταξέωται καὶ κτήτορες καὶ δημόται καὶ γεωργοί,
 ταῖς τῶν ἀρχόντων κλοπαῖς τε εἰκότως καὶ ἀδικίαις
 μεμφόμενοι. Καὶ οὐ ταῦτα δὴ γίνεται μόνον, ἀλλὰ
 καὶ αἱ τῶν πόλεων στάσεις καὶ οἱ δημόδεις θόρυβοι
 20 τὰ πολλὰ χρημάτων γίνονται τε καὶ παύονται. καὶ
 ὅλος μία τις ἐστὶν αὐτῶν πάντων ἀφορμὴ τῶν κακῶν,
 καὶ τὸ γε ἀγρολογεῖν τὰς ἀρχὰς πάσης ἐστὶ πονη-
 ρίας προοίμιον τε καὶ πέρας· καὶ ἐστὶν ἄρα καὶ τοῦτο
 τῶν θείων λογίων θαυμαστόν τε καὶ ἀληθέστατον
 25 τὸ τὴν φιλαργυρίαν πάντων εἶναι μητέρα τῶν κα-
 κῶν, καὶ μάλιστα ὅταν μὴ ταῖς τῶν ἰδιωτῶν, ἀλλὰ
 ταῖς τῶν ἀρχόντων ἐγγένηται νυχθαῖς. Τίς γὰρ οὐκ
 ἂν ἀνεύθυνος κλέπτοι, τίς δὲ οὐκ ἂν ληστεύσειεν ἀν-
 εὔθυνα, εἰς τὴν ἀρχὴν ἀποβλέπων κάκην ὁρῶν
 30 ἅπαντα χρυσίον πιπράσκουσαν, καὶ θαρρῶν ὡς, ὅπερ
 ἂν πράξειεν ἄτοπον, τούτο χρεμάτα δούς ἐξωνήσεται;
 ἐντεῦθεν ἀνδροφονία τε καὶ μοιχεία καὶ ἐφοδοὶ καὶ
 πληγαὶ καὶ ἀρπαγαὶ παρθέτων καὶ πατηγύσεων συγ-
 χύσεις καὶ καταφρονησεις τῶν τὸ νόμον καὶ τῶν ἀρ-
 35 χῶν, πάντων αὐτὰς ὀνόσις προκείσθαι νομιζόντων,
 ὥσπερ τι τῶν κακίστων ἀνδραπόδων. Καὶ οὐκ ἂν
 ἀρεσκόμενοι προσεννοεῖν τε καὶ ἀρνηεῖσθαι, ὅποσα καὶ
 ἐκ τῆς κλοπῆς τῶν ἐπιχωρίων ἀρχόντων γίνεται χα-
 40 λεπία, οὐδενὸς αὐτοῖς θαρροῦντος μετὰ παρησίας ἐπι-
 σωχόμενον.

fisco inferri oportuit, si is qui magistratum gerit puris manibus uteretur, haec si in proprium usum convertat is qui magistratum gerit, inopemque nobis collatorem reddat, inopiam illius per ipsum effectam nobis imputat. Quot vero scelera praeterea committuntur, quae ad horum furtorum causam merito referantur? Nam qui provinciales magistratus gerunt, ad hoc lucrum attentum cum multis sotes dimittunt, vendentes iis delictum, tum multos insontes condemnant, ut sotentibus gratiam faciant: neque id in pecuniariis solum causis agunt, sed etiam in criminibus, ubi vita in discrimine est. Itaque fugae fiunt ex provinciis: atque confluent huc lamentantes omnes, et sacerdotes et decuriones et cohortales et possessores et plebeii et coloni, magistratum et furta et iniurias merito obiurgantes. Neque haec sola iam fiunt, verum etiam civitatum seditiones et populares tumultus ex pecunia pleraque et concitantur et sedantur. Atque omnino unus hic est omnium malorum fons, et quod pecunia exiguntur a magistratibus id quidem omnis nequitiae principium idem et finis est: sane inter divina quoque eloquia admirabile et verissimum illud est avaritiam omnium matrem esse malorum, maxime quando non privatorum, sed magistratum animos invasit. Quis enim non furetur secure, quis non latrocinetur impune, si ad magistratum respiciat cumque videat cuncta auro vendere, sequere quicquid turpe commiserit id pecunia data redempturum confidat? Hinc homicidia et adulteria et invasiones et verbera et virginum raptus et publicorum conventuum turbae et contemptus tam legum quam magistratum, cum omnes credant eos venum expositos esse quasi quodlibet vilissimum mancipium. Nec facile sufficimus reputare et exponere, quot damna ex furtis magistratum provincialium oriuntur, cum nemo eos ingenue increpare audeat, quippe qui statim, quod magistratus emerint, caesentur.

5 αὐτῶν L || 6 ἀπολογίζεται L || 14 ἐστὶν om. L ||
 16 πάντως ἀνδροφονοί L || 17 καὶ ante γεωργοί om. L ||
 21 χρημάτων om. ε. Leg. (ἀπὸ χρημάτων?) || 23 καὶ
 τοῦτε L || καὶ τοῦτε M || 25 λογίων? Paulus ad Timoth.
 I, 6, 10 || 26 τῶν om. L || 29 ἀνεύθυνα ἀκύνδυνα L ||
 32 *ἐξωνήσεται M ἐξωνήσεται L || 33 τε om. L || 37 κα-
 κίστων? optimorum (i. e. καλλίστων?) ε || 39 χαλεπαὶ
 M || 40 θαρροῦντος τοῦμωντος L

1 inferri V¹ || qui] quis (quod?) V¹ || 2 utende R ||
 4 post habet verba puris utende manibus repetit R ||
 innopiam R || 5 Quanta] Et quanta T vulg. || 6 *impie
 talia libri || furorum R¹ V¹ futurorum R² || relata] reto

ea, quae oportebat in fiscum inferri, eo qui administrationem habet, puris utente manibus, haec ad propriam utilitatem redigens, qui administrationem habet, et inopem faciens nobis collatorem, inopiam illius, quae per ipsum agitur, nobis reputat. Quanta impia et alia fiunt, ad horum furtorum merito relata occasionem! Administrationes namque habentes provinciales ad hanc acceptionem respicientes multos quidem reorum dimittunt, vendentes eis delictum, plurimos autem innoxiorum condemnant, ut noxiis praesent: et hoc non solum in pecuniariis agitur causis, sed etiam in criminalibus, ubi de anima est periculum. Fugaeque fiunt ex provinciis, et confluent hic omnes ingemescentes, sacerdotes et curiales et officiales et possessores et populi et agricolae, iudicium furta merito et iniustitias accusantes. Et non haec fiunt sola, sed etiam civitatum seditiones et publicae turbae plerumque fiunt atque sedantur: et omnino una quaedam est haec omnium occasio malorum, et accipere suffragium a iudicibus totius nequitiae est principium et terminus: est quoque hoc sacrorum eloquiorum mirabile et verum, quod avaritia omnium sit mater malorum, et maxime quando non privatorum, sed iudicum inhaeret animabus. Quis enim sine periculo non furetur, quis non latrocinabitur sine reatu administratorem respiciens? illum namque videns omnia auro vendentem, et praesumens quia, quicquid egerit illicitum, hoc pecunias dando redimet. Hinc homicidium et adulterium et invasiones et vulnera et raptus virginum et commerciorum confusio et contemptus legum et iudicium, omnibus haec venalia proposita esse putantibus, tamquam aliquid optimorum mancipiorum. Sed neque sufficimus considerate exponere, quanta ex furto provincialium iudicium fiunt pessima, nullo eos praesumentem cum fiducia redarguere, cum illi repente cingula se emisse pronuntiant.

relatam R¹ || 7 occasione V¹ || 8 exceptionem V || 9 quide R¹ || eius V || 10 noxii R¹ V T || 11 pecuniarias R² a || 13 fugaeque fiunt ex vulg.] fugiunt exequo R¹ V fugiunt aequo ex R² al., fugiuntque ex Heimbach || confuit R || 14 ingemiscetes vulg. || 17 fiunt] pecuniae causa fiunt vulg. || 20 et accipere] et om. R || 21 haec V || 24 ineret R¹ || 26 administratorem R¹ V² || ad administrationem R² V¹ || illud namque videre V || 27 auro omnia R || 28 hoc] ob V || 29 redimeret et (et del. V²) hinc V || 30 commerciorum] commendatiorum R || 33 aliquid V vulg. || optimorum] vilium vulg. || 34 considerare et exponere vulg. || furto V² || 35 fiunt] fuerit R || 36 repenti R

CAPUT I.

Ταῦτα ἅπαντα καθ' ἑαυτοὺς βουλευσάμενοι κἀν-
ταῦθα κοινωνῶν τοῦ βουλευματος παραλαβόντες τὴν
ἐκ Θεοῦ δεδομένην ἡμῖν εἰσεβεστάτην συνοικον, καὶ
τῆ σὴ γε ὑπεροχῇ τοῦ πρᾶγμα κοινωνήσαντες καὶ τι καὶ
παρα τῆς σὴς λαβόντες βουλῆς, ἐπὶ τόνδε τὸν θεῖον
Ἄ ἐληλύθαμεν νόμον· δι' οὗ θεσπίζομεν, μήτε
ἀνδυπατεῖαν μηδέταν μήτε τὴν μέχρι νῦν καλουμένην
βικαρίαν μήτε τὸν κόμητα τῆς ἑώας μήτε ἄλ-
λην οἰανοῦν ἀρχήν, μήτε ὑπατικὴν μήτε ἡγεμονικὴν,
ἃς δὴ κοινουλαρίας καὶ κορρεκτορίας καλοῦσιν (ὧν
τινων ἠρητῶς μείνηται ἢ ὑποκειμένη τῶδε ἡμῶν τῶ
θεῖου νόμου ἀπογραφῆ, ἃς δὴ καὶ μόνας ὑπὸ τόνδε
τὸν νόμον ἀγομεν), διδόναι τι suffragion μηδὲ ὑπερ
τῆς ἀρχῆς τῶν οἰανῶν δόσειν μήτε ἀρχοῦν μηδὲν
μήτε τῶν περὶ τὰς ἀρχάς τινα μήτε ἐτέρον προσώπων
κατὰ πρόφασιν προστασίας· ἀλλὰ ποῖα μὲν κομι-
ζεσθαι τὰς ἀρχάς, μέτρια δὲ παρέχειν προφάσει τῶν
ὑπὲρ ἐκάστης διδομένων συμβόλων τε καὶ χαρτῶν.
Καὶ γὰρ δὴ καὶ ὑπεθίχαμεν ἀπογραφὴν τῶδε τῶ
θεῖου ἡμῶν νόμου δηλοῦσαν, τί προσῆκόν ἐστιν ἐκά-
στην ἀρχὴν παρέχειν ἢ εἰς τὸ θεῖον ἡμῶν laterculum
ἢ εἰς τὸ δικαστήριον τῆς σὴς ὑπεροχῆς προφάσει τῶν
κωδικέλλων ἢ συμβόλων ἢ προσταγμάτων· ὥστε ἐκεῖνο
[τε] συρρατάλθαι καὶ μὴ παρέχειν αὐτῶ μεγάλην αἰ-
σθησιν.

25

CAPUT II.

Ἐκεῖνο μέντοι διορίζομεν, τὸ κοῦν τὸν βικα-
ρίον τῆς Ἀσιανῆς, ὄντα δὲ καὶ ἀρχοντα τῆς Πακατια-
νῆς Φρυγίας, μηκέτι μὲν οὕτω προσάγομεν εἶσθαι, ἀλλὰ
τοῦ λοιποῦ κόμητα Φρυγίας Πακατιανῆς ὀνομάζεσθαι,
καὶ κομιζεσθαι ἐκ τοῦ δημοσίου, ἅπερ καὶ νῦν προ-
φάσει ἀγνόων τε καὶ καπιτατιῶνων ὑπὲρ ἐκατέρας
ἀρχῆς ἐλάμβανεν, οὐδενὸς ἐλαττωμένου τούτων· καὶ
μὴ δύο τάξεις χορῆσαι, ἀλλὰ ἀναμειγείσθαι ἐκατέραν,
τὴν τε τοῦ ἀρχοντος τὴν τε τοῦ βικαρίου, μίαν γενέ-
σθαι, κομιτιανὴν οἷσαν τε καὶ ὀνομαζομένην, τοῦ
κινδύνου τῶν δημοσίων φόρων αὐτῶ τε καὶ πᾶσιν
ομοίως ἐπόντος — οἷα μίας τάξεως καθιετώσης, μὴ

25

Haec omnia apud nos cogitantes et hic quoque
participem consilii sumentes eam quae a deo data
nobis est reverentissimam coniugem, et tuae celsi-
tudini causam communicantes et quiddam etiam a
tuo sumentes consilio, ad hanc sacram venimus
legem: per quam sancimus, neque proconsulariam
ullam neque hactenus vocatam vicariam neque comitem
Orientis neque aliam quamlibet administratio-
nem, neque proconsularem neque praesidalem, quas
consularias et correctivas vocant (quarum expressim
meminist supposita huic sacrae nostrae legi descriptio,
quasque solas sub hac lege ducimus), dare aliquid
suffragium neque pro administratione quamlibet do-
nationem, neque iudici ulli neque horum qui circa
administrationem sunt alicui neque alteri per occa-
sionem patrocini: sed gratis quidem sumere admi-
nistrationes, pauca vero praebere occasione horum
quae pro singulis dantur cingulis, codicillis et char-
tis. Nam etiam subiecimus descriptionem huic no-
strae sacrae legi declarantem, quid competat unam-
quamque administrationem nostram praebere in sacro
nostro laterculo aut in foro tuae celsitudinis occa-
sione codicillorum aut praeceptorum: unde et illud
abbreviatum est, ne praestet illi maximum damnus.

25

Illud tamen decernimus oportere vicarium Asiae, qui est quoque iudex Pacatiana Phrygiae, non ulterius quidem ita nuncupari, sed de cetero comitem Phrygiae Pacatiana nominari, et percipere de fisco quae etiam nunc occasione annorum et capitorum pro utraque administratione percipiebat, nihil horum imminuto; non autem duobus officiis uti, sed permixtum et iudicis et vicarii unum esse, comitium existens et nominandum, periculo functionum publicorum et ei et omnibus similiter imminente, ut-

cap. I—III extant B 6, 3, 1—3.

I. Haec omnia nobiscum perpendentes, et hic quoque participe consilii assumpta coniuge piissima u deo nobis data, atque etiam cum tua sublimitate re communicata et aliqua parte a tuo consilio petita, ad divinam hanc legem venimus: per quam sancimus, ne quis neque proconsul neque qui adhuc vocatur vicarius neque comes Orientis neque alius quilibet magistratus neque consularis neque praesidialis, quos consulares et correctorios vocant (quorum diserte meminist notitia sacrae huic legi nostrae subiecta, quos quidem etiam solos huic legi subiecimus), ullum suffragium det, neque ullam pro magistratu donationem neque ulli magistratui neque cuiquam eorum qui circa magistratum sunt, neque alii personae patrocini nomine: sed ut gratis accipiant magistratum, modica vero praebent symbolorum et chartarum nomine, quae pro quoque magistratu dantur. Namque etiam notitiam subiecimus sacrae huic nostrae legi quae declaret, quid quemque magistratum vel sacro nostro laterculo vel iudicio tuae sublimitatis pro codicillis aut symbolis aut mandatis praebere debeat: ita ut id restrictum sit nec magnopere ab ipso sentiat.

II. Illud tamen definimus, vicarium provinciae Asiae, qui etiam Phrygiae Pacatiana praest, non amplius ita appellandum esse, sed in posterum comitem Phrygiae Pacatiana nominandum, atque ex fisco ei danda quae etiam nunc annorum et capitatorum nomine pro utroque magistratu accepit, ut nihil ex his imminuatur; nec duobus officiis utatur, sed mixtum utrumque, tam praesidis quam vicarii, unum fiat, quod comitium et sit et nominetur: ut periculum publicorum tributorum et ipsi et omnibus similiter

4 γε M | τὸ L | 7 μήτε Heimbach | μηδὲ ML | 8 μηδὲ τὸν L | ἄλλη τὴν οἰανῶν B | 9 ἄς — καλοῦσιν om. B | 10 κοινουλαρίας τε καὶ M | κοπεστορίας L | 11 τῶ θεῖου ἡμῶν LB | 13 suffragion M | σφραγίσιον L | ἐπὶ βοηθία M s. v. | B | * μήτε libri | 14 sq. μήτε — μήτε τῶν B | μηδὲ — μηδὲ τῶν ML | 15 * μηδὲ libri | προσώπων om. s | 18 καὶ ante χαρτῶν om. L | 21 παρέχειν ἢ | ἢ om. s | τὸν θεῖον L | laterculum (s. v. ἦτοι ταμείον) M | λατέγκουλον L | ταμείον B | 23 κωδικέλλων ἢ συμβόλων | codicillorum s | 24 τε M, om. L | 25 μὴν L | 31 καπιτατιῶνων | καπιτατιῶνων ἢ κεφαλητιῶνων καὶ συντελεῖν (sic) M | καπιτιων L | κεφαλητιῶνων B | 32 τούτου L | 33 δυοί B | ἐκατέρας om. s | 34 γίνεσθαι B | 37 ἐπόντος. Scrimger (s) | ἐπόντος M | ἐπόντος LB

R | 5 uelimus R¹ | 6 proconsulari** V¹ | 7 nica-
riam] uicā uia R | comitem] committere R | 10 con-
sulari** V¹ consularius R | cōrretius R | 11 suppo-
sita] V² suppl. in spat. vac., sub R | 12 dicimus RV¹ |
13 per administrationem R² | qualibet R¹/V³ | donatione
R¹/V¹T | 15 occasionem — 20 declarant scr. R² in ras.
2 versusum | 16 quidem om. R | administrationem R |
17 occasionem V¹ | 18 pro singulis (cingulo pr.) dantur
cingulis et cartis et codicillis R⁽²⁾ | pro cingulis dantur
et cartis T vulgo; delendum vid. cingulis | 19 sq. no-
strae om. V, legi scr. V³ in ras. 5—6 lit. | 22 occasio-
nem RV¹T | 24 est om. R¹ | 26 tamen] tm V | 27 qui
est] quia R² | pacatione R¹ | 28 de cetero] de cetero
quidem R | 29 pacatione R¹ | pacatione V¹ | 30 occasio-
ne] de fisco occasione V¹ | 32 uti om. R¹ | 34 nomi-
nando RV¹T

2 datam V¹ | 3 coniugem] coniungere R | 4 quidam

δηρημένης αὐτῆς παντελῶς, ἀλλὰ κατὰ μίαν ἀπάντων στρατευομένων συνέχειαν —, κομιζομένην μόντοι καὶ αὐτὴν διὰ τὸ διπλοῦν τοῦ κινδύνου τὰς ἀνόννας καὶ καπιτατίωνας, ἅπερ ἐκατέρα πρόωην ἐκομιζετο τάξις. οὐ μὲν ἑτέρας τινὸς ἀρχῆν τὸν πρόωην μὲν βικάριον, νῦν δὲ περιβλεπτον κόμητα τῆς Πακατιανῆς Φρυγίας, οὐκ ἔχοντα παντελῶς οὐδαμῶν μετουσίαν ἐν ταῖς ἄλλαις ταῖς τῆς Ἀσιανῆς διοικήσεως ἐπαρχίαις, ἀλλ' ἔχοντα μὲν τὴν τοῦ περιβλεπτον κόμητος τῆς Πακατιανῆς Φρυγίας ἐπωνυμίαν, ἀκούομενον δὲ μόνῃ τῇ Πακατιανῇ, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, Φρυγία.

pote uno officio constituto, non dividendo penitus, sed per unam continuationem militantibus universis: quod accipiet tamen propter duplex periculum annonas et capita, quae utrumque pridem percipiebat officium. Non tamen in altera quadam administrare pridem quidem vicarium, nunc autem spectabilem comitem quam in Pacatiana Phrygia, non habentem penitus ullum participium in aliis Asiae dioeceseos provinciis, sed habentem quidem spectabilis comitis Pacatiana Phrygiae cognominationem, contentum vero in sola Pacatiana, sicut praediximus, Phrygia.

CAPUT III.

Γ Αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ θατέρον τοῦ πρόωην βικαρίον διορίζομεν, φαρὲν δὴ τοῦ κατὰ τὴν Ποντικὴν διοίκησιν ὥστε μὴ δύο καθεστῆναι τὸ λοιπόν, ἀλλ' ἓνα, κόμητα μὲν Γαλατίας πρώτης ὀνομαζόμενον, καὶ ἔχοντα καὶ τὴν κατὰ τῶν στρατιωτῶν ἐξουσίαν, καθάπερ ἔχει καὶ νῦν, καὶ τὰς ἐκατέρας ἀρχῆς κομιζόμενον σιτήσεις, οὐ μὲν ἔξω τῆς πρώτης Γαλατίας. οὐδεμίαν γὰρ αὐτῷ ἑτέραν παντελῶς δίδομεν ἔχειν ἐξουσίαν κατ' οὐδεμίαν Ποντικῆς ἐπαρχίας, ἀλλὰ κατὰ μόνην Γαλατίαν τὴν πρώτην. τῆς τάξεώς τε ὁμοίως ἀναμνησμένης καὶ κατὰ μίαν, ὡς εἴρηται, νοουμένης καὶ ἀριθμομένης συνέχειαν, κομιτιανῆς οὐσης τε καὶ ὀνομαζομένης· καὶ οὐδεὸς παντελῶς ἐξ αἰῶντων πρὸς τοὺς ἄλλους ἔχοντός τινα διαφορᾶν, ἀλλὰ μίαν εἶναι τάξιν, ὅφ' ἐνὶ τεταγμένην ἀρχοντι, μίας ἐπαρχίας ἡγουμένῳ· πάσης ὁμοίως τῆς τάξεως ἅμα τῷ σφῶν αὐτῶν ἀρχοντι περὶ τὰ δημόσια κινδυνεούσης.

Hoc autem ipsum et in alterutro pridem vicario definitivum (dicimus autem eum qui est in Pontica dioecesi), ut non duo consistant de cetero, sed unus, comes quidem Galatiae primae nominandus et habiturus etiam super milites potestatem, sicut habet et nunc, et utriusque cinguli percepturus annonas, non tamen foris primam Galatiam. Nullam enim ei aliam penitus damus habere potestatem in ulla Pontica regione, sed in sola Galatia prima; officio quidem miscendo et secundum unam, sicut dictum est, intellegente et numerando coniunctionem, comitiano existente et nominando, nulloque penitus eorum ad alios habente aliquam differentiam, sed unum esse officium sub uno iudice unius provinciae praesule: omni similiter officio una cum suo iudice circa fiscalia periculum sustinente.

CAPUT IV.

Δ Οὐδενὶ δὲ ἀρχοντι παντελῶς ἐρίμεν οὔτε πολιτικῶν οὔτε στρατιωτικῶν ἐκπέμπειν ἐν ταῖς πόλεσιν τῆς ἐπαρχίας, ἧς ἀρχεῖ, τοὺς καλουμένους τοποτηρητάς, γνωσκόουσιν, ὡς εἰ τοιοῦτό τι πράξαιεν, αὐτοὶ παντελῶς ἐκπεσοῦνται τῆς ἀρχῆς οἱ θαροῦσαντες ἐτέροις εἰς τὴν ἐαυτῶν τάξιν ἐμβιβάζειν.

Nulli quoque iudici penitus concedimus neque civili neque militari mittere per civitates provinciae quibus praesidet eos qui vocantur loci servatores: scientibus quia, si quid tale fecerint, ipsi cadent administratione, praesentes alios in suum officium elevare.

CAPUT V.

Ε Αὐτὸ δὲ τοῦτο φαρὲν καὶ ἐπὶ τοῦ λαμπροτάτου κόμητος τῆς ἐφᾶς καὶ τοῦ λαμπροτάτου ἀρχοντος. καίεσις γὰρ μίαν ἀρχὴν ἀμφοτέρας ποιούμεθα, ἔχοντα.

Hoc autem ipsum dicimus et in clarissimo comite Orientis et clarissimo iudice. Et illic enim unam

incumbat (quippe cum unum sit officium, nulla plane eius divisione facta, sed omnibus coniunctim militantibus); ut tamen et ipsum propter duplex periculum annonas illas et capitaciones accipiat, quas singula officia antea accipiebant. Neque vero alii ulli provinciae praesit vicarius qui quondam erat, iam autem spectabilis comes Pacatiana Phrygiae, neque omnino ullam cum ceteris Asiae dioeceseos provinciis communionem habeat, sed et spectabilis comitis Pacatiana Phrygiae appellatione utatur et sola Pacatiana Phrygia, sicut ante diximus, contentus sit.

III. Hoc ipsum vero in altero quoque qui erat vicario, eum dicimus qui in Pontica dioecesi est, decernimus: ut in posterum non duo constituantur, sed unus, qui comes Galatiae primae nominetur et in milites quoque potestatem habeat, sicuti etiam nunc habet, et utriusque magistratus annonas, non tamen extra Galatiam primam, accipiat. Nullam enim ei aliam potestatem in ulla omnino Pontica provincia damus, sed in sola Galatia prima. Officium quoque similiter miscetur ac pro uno atque coniuncto, ut dicimus, habeatur et numeretur, quod comitiano et sit et nominetur: neve quisquam ex illis ullam a reliquis discrepantiam habeat, sed unum sit officium, unum magistratum, unius provinciae praesidi subiectum: ita ut totum similiter officium una cum suo magistratu periculum circa fiscalia subeat.

IV. Nulli vero prorsus magistratui, neque civili neque militari, permittimus, ut in civitate provinciae, cui praecst, eos qui locum tenentes vocantur militat: ut si tale quid fecerint, sciant se ipsos omnino potestate privatum iri alios in locum suum substituere ausos.

V. Hoc ipsum vero dicimus etiam de clarissimo comite Orientis et de clarissimo praeside. Nam ibi

2 καὶ αὐτὴν om. ε || 3 ἀνόννας L¹ || 4 καπιτατίωνος M κἀπιτα L⁵ κεφαλιτίωνας B || 9 ἐπέχοντα B || τὴν LB || om. M || 13 τῷ πρόωην βικαρίῳ δὲ ὠρίζομεν L¹ || 16 πρώτης] ἧς compendium in ras. L² || 17 τὴν om. M || 18 νῦν] λαῶ L¹ || 23 ὁμοίως om. ε || 28 ἐχομένους M || 31—36 cap. IV om. LB || 35 παντελῶς om. ε || 37 αὐτὸ] αὐτ. L¹ || 39 γὰρ om. L^a

V || administrationem R^a || 7 quam] quem V² || phrygie V frigie R || 8 habente R || 9 dioeceseos provinciis Contius] prouintio dioecibus libri || habente R¹ || 10 pacatiana R¹ V¹ || 14 definitivum] leg. definitum? || cum om. V¹ T || 16 quidam V || 17 habet] habes R^a || 19—τῶν V || nullam enim] et nullam V || aliam ei R || 20 nulla V || 21 primo VT || 24 nominando] numerando R || 25 habent] eorum V || 26 praesulem R¹ || 33 soci R¹ || 34 quia] a in ras. V || perfecerint R || 35 suum] suos R^a usum V^a || 37 sq. comite orientis et clarissimo om. R¹

1 uno] in R¹ || uidendo R¹ || 2 continuationem R || 3 tamen R] τῶν VT || 4 annonis R¹ || utrumque pridem] utr. quid V¹ utraque quid V³ || 5 officio

τος μὲν καὶ τὸ τοῦ περιβλέπτον κόμητος τῆς Ἐφῶς ὄνομα, τάξεως δὲ μίας ἀρχοντος κομιτιανῆς οὐσῆς τε καὶ ὀνομαζομένης, καὶ τῆς πρώτης μόνης Συρίας καὶ τῶν Κυρρηστικῶν ἡρηνομένων, καὶ τῆς ἀκατέρας ἀρχῆς ἔχοντος σιτήσεσι. ἐν ἰσῶ γὰρ τοῖς βικαρίοις κἀκείνων τίθεμεν, ὥστε ἅμα καὶ αὐτὸν τῆ πευδομένη αὐτῶ τάξει κινδυνεύειν ὑπὲρ τε τῆς τῶν δημοσίων εἰσπραξέως ὑπὲρ τε τῆς πολιτικῆς καὶ δημοσίας καταστάσεως.

CAPUT VI.

5 Βουλόμεθά γε μὴν ἅπασιν τοῖς ἀρχοῦσι τῶν ἡμε-
τέρων ἐπαρχιῶν πάντας ὑποκείσθαι, τοῖς μὲν ἰδιώ-
ταις κατὰ τὸ τῆς ἀρχῆς ἴδιον ἐπὶ πάσαις αἰτίας καὶ
πάσαις χρηματικαῖς τε καὶ ἐγκληματικαῖς προφάσεσι,
τοῖς δὲ γε ἐν στρατιαῖς ὄντας καὶ ὑπὸ ἰδικῶς ἀρχ-
οντος τεταγμένους καὶ τοῦτους οὐδὲν ἕτερον προσά-
σει δημοσίων τε καὶ ἐγκλημάτων ὑποκείσθαι πᾶσι τρό-
10 (Ζ) ποῖς αἰτοῖς. Ἄλλα καὶ τοῖς ἐντευθέν κατιόντας
ἐξ οὐδὲν ἴποτε δικαστηρίων καὶ τὰς οἰασῶν μεταχει-
ριζομένων ψήφους ἐξείναι τοῖς τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχ-
οντας μὴ συγχωρεῖν πλείον τι τῶν τῆ θείᾳ ἡμῶν
15 διατάξει διηγορευμένων λαμβάνειν sportulῶν, γινώ-
σκοντας ὡς, εἰ τούτου ῥαθυμῆσαι, πᾶσαν ζημίαν
ἐντευθέν τοῖς ἡμετέροις ὑποτελέσειν ἐπαγομένην αὐτοῖς
καταθήσουσι. Δίδομεν δὲ αὐτοῖς ἀδειαν καὶ γνωρίζ-
20 ξειν τὰ περὶ τούτου μὴ μόνον εἰς τὰς ἀρχάς, ἐξ
ἧν εἰσὶν οἱ σπυλλόμενοι, ἀλλὰ καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοῖς,
ὥστε ἡμᾶς ταῦτα γινώσκοντας τῶ πράγματι προσ-
ηκόντως ἐπεξείναι. Εἰ δὲ καὶ αὐτοῖς τινὰς εὐροίην
διὰ τὴν ἐκ τῆς ἀξίας ἢ τῆς ζώνης ὑπεροχίαν τοῖς
ἡμετέροις ὑποτελεῖς ἀδικούντας, ἀδειαν αὐτοῖς δίδο-
25 μεν καὶ ἐξετάζειν τὰ ἀδικήματα καὶ τοῖς ἰπενθύνοῦς
εἰροσκομένους ἀφαιρεῖσθαι τῆς ζώνης καὶ τὴν ἡμετέραν
τάξιν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις πληροῦν, τοῦτο ὅπερ καὶ τοῖς
ἀρχαίοις διηγόρευται τῶν νόμων. Ὅσπερ γὰρ αὐτοῖς
30 παντὸς ἀδικου κέρδους εἰσγομεν, οὕτω καὶ καθαρῶς
ταῖς ἀρχαῖς κεχορημένους πάσης τιμῆς τε καὶ αἰδοῦς
καὶ σεμνότητος ἀπολαύειν θεσπίζομεν.

CAPUT VII.

Ἡ Οὕτω τοίνυν ἡμῖν τῶν ἀρχῶν διακεκοιμένων
προσέχει τὸν ἐνταῦθα παραλαβόντα τὴν ἀρχὴν μετὰ
τῆς τοῦ θεοῦ μνήμης ἐναντίον ἡμῶν, ἢ εἴπερ ἡμῖν
40 οὐκ εἴη σχολή, ἐναντίον τῆς τε σῆς ὑπεροχῆς, καὶ τῶν
ἀει τὸν σὸν κατακομησόντων θρόνον, τοῦ τε ἀει

17 sq. Hanc cap. VI partem (Z), item cap. VII et VIII (H—1 in.) multifariam decurtata exhibet Epanagoge 7, 1—5.

quoque unum ex duobus magistratum facimus, qui spectabilis quidem comitis Orientis nomen habeat, uni autem imperet officio quod comitianum et sit et nominetur, atque soli primae Syriae et Cyrrhesticis praesit et utriusque magistratus annonas habeat. Eae aequo enim cum vicariis eum quoque ponimus: ut et ipse una cum officio et subiecto et de fiscalium exactione et de civili atque publice statuu periclitetur.

VI. Volumus autem, ut omnes omnibus nostrarum provinciarum magistratibus subiciantur, privati quidem secundum propriam magistratus rationem in omnibus causis omnibusque et pecuniariis et criminalibus casibus, qui vero in militia sunt et propriis subditis magistratibus, ii quoque nihilominus fiscalium et criminum nomine omnibus modis iis subiecti sint. Sed etiam qui hinc ex quacumque iudicio proficiscuntur et qualescumque sententias exequantur, quominus plus quam sacra nostra constitutione dispositum est sportularum nomine accipiant, magistratibus provinciarum licet prohibere: qui si hoc neglexerint, sciant omne damnum inde subditis nostris illatum ipsos persoluturos esse. Damus autem iis veniam ut de hac re non solum magistratus, a quibus pendent illi delegati, sed etiam nos ipsos certiores reddant: ut nos haec cognoscentes rem, ut decet, persequamur. Si quos vero et ipsi dignitate vel cingulo superbientes iniuriam subditis nostris inferre reperiant, potestatem iis damus et in maleficia inquirendi et quos sotes deprehenderit cingulo privandi, nostramque vicem in provinciis obeundi, id quod etiam veteribus legibus constitutum est. Quemadmodum enim eos omni iniusto lucro arcemus, ita etiam, qui integre magistratibus uti sint, ut omni et honore et reverentia et auctoritate fruuntur sancimus.

VII. Ita igitur magistratibus a nobis distinctis par est eum, qui hic magistratum accepit, cum dei memoria coram nobis, aut si nobis otium non sit, et coram sublimitate tua, quique tuam semper sedem

4 κρηστικῶν L κρηστικῶν B κρηστικῶν M |
5 κἀκείνων B | 7 τῆς τῶν—ὑπὲρ τε om. M | 8 ὑπὲρ
τε] καὶ ὑπὲρ B | 13 τε om. LB | 14 στρατιαῖς B^c |
καὶ — τεταγμένους om. s | 17 αὐτῶ MBs | 19 τῶν
om. B | 20 πλεί τι L¹ | 21 sportulῶν (s. v. σνη) M
σνηθειῶν B ὑπερονηθειῶν L | 22 τούτου L | ῥα-
θυμῆσαι LB | 23 ὑποτελέσειν L | 32 τῆς ζώνης
LB Epan.] ζώνης M | 39 παραλαμβάνοντα B | 40 ἐναν-
τίον (ita L² in ras. 5 fere litt.) τῆς γε τῆς σῆς L |
42 ἀει prius om. s

administrationem utramque facimus, habente quidem et spectabilis comitis Orientis nomen, officio vero uno praesidente, comitiano existenti et nominando, et primae solius Syriae et Cyristensis praesidente et 5 utriusque administrationis annonas habente. Aequallem namque vicariis et illum ponimus, ut et ipse cum subiecto sibi officio periculum habeat et pro fiscalium exactione et pro civili et publica disciplina.

Volumus autem omnibus iudicibus nostrarum provin-
ciarum omnes subdi, privatos quidem secundum
quod cinguli proprium est, in omnibus causis et
universis pecuniariis et criminalibus occasionibus;
qui vero in militia constituti sunt, etiam istos
15 nihilominus occasione fiscalium et criminum subdi
omnibus modis ei. Sed etiam eos qui hinc descendunt
ex quolibet foro, qui quascumque exeuntur
sententias, licet provinciarum iudicibus non sinere
amplius aliquid quam sacra nostra constitutione dis-
positum est percipere sportularum, scientibus quia,
si hoc neglexerint, omne damnum ex hoc nostris
collatoribus illatum ipsi persolvent. Damus autem
eis licentiam et referre de eo non solum ad iudices
20 a quibus sunt missi, sed etiam ad nos ipsos, ut nos
haec agnoscentes causam competenter exequamur.
Si autem ipsi aliquos invenerint propter dignitatis
et cinguli supercilium nostris collatoribus violentias
irrogantes, licentiam eis damus et examinare vio-
25 lentias et reos inventos privare cingulo et nostrum
ordinem in provinciis adimplere, hoc quod etiam
veteribus dictum est legibus. Sicut enim eos omni
iniusto lucro prohibemus, ita etiam pure cingulis
utentes omni honore et reverentia et honestate frui
sancimus.

Sic igitur a nobis cingulis discretis convenit eum, qui hic acceperit administrationem, cum dei memoria coram nobis, aut si non vacat, coram tua celsitudine, et qui tuam rexerint sedem, et qui semper

1 utraque R | habentem libri | 3 existente vulg. |
4 cyristensis F | oritensis R¹ sciristensis R² | 6 ut et] et
om. RT | 12 proprium primum est RV¹ proprium prae-
mium est V² vulg. | 17 qui om. V¹ | 21 neglexerint R¹ |
22 persoluerent R | 23 de eo] deo R¹ | 25 agnolagnos-
centes R | 28 eis] ei RT | nilentias V¹ | 29 et nostrum
et om. R¹ | 33 honore] labore (al. honore mg. R²) R |
fru. V^a | 39 *hic] sic libri | ministraciones V | 40 co-
ram] cor V² in ras. | si non] sine R¹; leg. si (nobis)
non? | tua] tue V^a | 41 exerit R

ἐνδοξοτάτου κόμητος τῶν θεῶν ἡμῶν largitionon
 τού τε ἐνδοξοτάτου quaestoris τοῦ θεῶν ἡμῶν παλα-
 τίου τού τε ἐνδοξοτάτου κόμητος τῶν ἀπανταχοῦ
 θεῶν ἡμῶν privaton, παρόντος δὴ καὶ τοῦ κατὰ
 κλιῶν μεγαλοπρεπεστάτου chartulariorum τῶν θεῶν
 ἡμῶν κοιτώνων τού τοῖς συμβόλοις τούτοις παρ'
 ἡμῶν ὑπηρετοῦμενον, ὅσον διδόναι, μηδεὶ παντελῶς
 μηδὲ οὔτινι παρέχειν μήτε προφάσει δόσεως μήτε
 προστασίας, μηδὲ ἐπαγγελισθαι, μηδὲ ἐκ τῆς ἐπαρ-
 χίας ὁμολογῆσαι στέλλειν, μήτε τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἐπαρ-
 χοῖς μήτε τοῖς ἄλλοις τοῖς τὰς ἀρχὰς ἔχουσι μήτε τοῖς
 περὶ αὐτοῦς καθεστῶσι μήτε ἐτέρω τινὶ κατὰ πρό-
 φασιν προστασίας. ἀλλ' ὡςπερ ἄμισθον λαμβάνει τὴν
 ἀρχήν, προσλαμβάνει τε παρὰ τὸν δημοσίον τὰς σιτή-
 σεῖς (ταύτας γὰρ δὴ καὶ μόνας λαμβάνουν αὐτὸν ἐπιε-
 μεν), οὕτως αὐτὴν καθαρᾶς φυλάξει ταῖς χερσὶ, θεῶ
 τε καὶ ἡμῶν τὸν ὑπὲρ αὐτῆς ὑφέρον λόγον. Ἰστω
 γὰρ ἡ σὴ ὑπεροχὴ καὶ οἱ μετὰ σε τὸν αὐτὸν ἐπιβη-
 σόμενοι θρόνον, ὡς, εἴτε αὐτοὶ θαρροῦσαι λαβεῖν τι
 παρὰ τῶν εἰς τὰς εἰρημένας ἀρχὰς παριόντων εἴτε οἱ
 παραδυναστεύοντες αὐτοῖς εἴτε καὶ ἡ τάξις ἡ σὴ πε-
 ριπέτω τῶν προφάσει συνηθειῶν παρ' ἡμῶν αὐτοῖς
 ὀριζόμενοι (ἅπερ δὴ καὶ ἀκεῖν μόνα νομίζοντες δι-
 δοσθαι διαωρίσαμεν), ὡς οὐκ ἐν μικροῖς ἢ ποιῶν γε-
 νήσεται· ἀλλ' οἱ μὲν μέγιστοι ἀρχόντες οἱ λαβεῖν τι
 θαρροῦσαι παρὰ τῶν ἐπὶ τὰς ἀρχὰς παριόντων ἢ
 καὶ συγχωρήσαντες τῇ οἰκείᾳ τάξει τοιούτῳ τι πράτ-
 τειν, καὶ προσαγγεληθῆν οὐ φεραπέοντες, ὡς οὐ μόν-
 ον τετραπλάσιον ἀποδώσουσι πᾶν ὅσον εἰληρασιν,
 ἀλλὰ καὶ μεγάλην ἀγανάκτησιν ὑποστήσονται καὶ τὸν
 ἐπὶ τῇ ἀρχῇ κίνδυνον εὐλαθηθήσονται. καὶ οἱ γὰρ
 ἀμφοτέρωθεν ὄντες καὶ ἡ κειθόμενὴ τάξις αὐτοῖς, εἰ
 πλείον τι τῶν παρ' ἡμῶν δεδομένον ἐπιχειροῦσαι
 λαβεῖν, αὐτοὶ τε ὑποκείμενοι τοῖς ἐξημερούσι τῇ
 εἰς τὸ τετραπλοῦν ἀποδοσεῖ ἐκπεσοῦνται τε καὶ οὐ-
 σίας καὶ ζώνης, πρὸς τῷ καὶ τιμωρίας ὑποβάλλεσθαι
 περποῦσαι τοῖς πλημμελήμασι τοῖς αὐτῶν.

fuerit gloriosissimo comite sacrarum nostrarum lar-
 gitionem et gloriosissimo quaestore sacri nostri pala-
 tii et gloriosissimo comite ubique sacrarum nostra-
 rum privatatum, praesente quoque et per tempora
 5 magnificentissimo chartulario sacrarum nostrorum
 cubiculorum, qui codicillis his apud nos ministrat,
 iusiurandum dare, nihil penitus nec quodlibet se
 praebere neque occasione suffragii neque patrocini,
 neque promittere neque de provincia profiteri diri-
 10 gere neque gloriosissimis praefectis neque aliis cin-
 gula habentibus neque qui circa eos constituti sunt,
 nec alteri cuiuslibet per occasionem patrocini; sed
 sicut sine suffragio accepit administrationem, a publico
 percipitur annonas (has enim solas accipere
 15 eum sinimus), sic eam puris custodire manibus, deo
 et nobis pro ea redditurus rationem. Sciat enim et
 tua celsitudo et qui post te easdem conscenderint
 sedes, quia, sive ipsi praesumpserint accipere quic-
 quam ab illis qui ad praedictas administrationes
 20 accedunt, sive proceres ipsi, sive etiam officium
 tuum, ultra ea quae occasione consuetudinum a
 nobis eis definita sunt (quae scilicet et sufficere
 sola putantes dari decrevimus), non in parvis poena
 fiet: sed maximi quidem iudices accipere aliquid
 praesumentes ab his qui ad administrationes accedunt,
 25 aut etiam permittentes suum officium tale
 aliquid agere et nuntiam non emendantes, non
 solum quadruplum reddent totius quantum perceperunt,
 sed etiam magnam indignationem sustinebunt
 et cinguli periculum formidabunt; et qui circa
 eos sunt, et obediens eis officium, si amplius ali-
 quid quam a nobis concessum est temptaverint
 accipere, ipsique subicientur damnis quadruplae reddi-
 tionis et cadent etiam substantia et cingulo, in-
 30 super et suppliciis subiacebunt quae congruant delictis eorum.

exornaturi sunt, et gloriosissimo qui semper est comite sacrarum nostrarum largitionem, et gloriosissimo quaestore sacri nostri palatii, et gloriosissimo comite sacrarum nostrarum quae ubique sunt rerum privatatarum, praesente etiam magnificentissimo qui est chartulario sacri nostri cubiculi, qui codicillis his apud nos inseruit, iusiurandum praestare, nemini plane se quicquam neque suffragii nomine neque patrocini dedit nec promississe, nec pactum esse ut ex provincia mitteret, nec gloriosissimis praefectis nec reliquis, qui magistratum gerunt, nec qui circa eos sunt, neque alii ulli per causam patrocini. Sed quemadmodum magistratum gratis accipit, et insuper ex publico percipit annonas (has enim solas eum percipere permittimus), ita eum puris manibus geret, et deo et nobis pro eo rationem redditurus. Sciat enim sublimitas tua et qui post te eandem sedem ingressuri sunt, sive ipsi quid accipere ausi sint ab iis qui ad dictos magistratus perveniunt, sive qui iuxta eos auctoritate valent sive etiam officium tuum, ultra ea quae sportularum nomine illis a nobis definita sunt (quae quidem sola sufficere arbitrari danda decrevimus), non levem poenam esse futuram: sed summos quidem magistratus, qui ab iis qui ad magistratus perveniunt accipere aliquid ausi fuerint, vel officio suo tale quid facere permiserint, nec ubi nuntiam fuerit, rei consulerint, non solum quadruplum quodcumque acceperint restituros, sed etiam gravem indignationem subituros esse et periculum amittendae potestatis reformidaturos. Atque illi qui circa eos sunt, et officium iis subditum si plus quam quae a nobis data sunt accipere temptaverint, et ipsi iis qui damnum passi sunt ad restitutionem in quadruplum obligati erunt, et bonis atque cingulo privabuntur, praeterquam quod poenis subicientur quae convenient ipsorum delictis.

1 largitionon (s. v. παροχῶν θησαυρῶν) M λαογι-
 τῶνων παροχῶν ἤτοι θησαυρῶν L παροχῶν ἤτοι θη-
 σαυρῶν B εισθῶτων Eran. || 2 quaestoros M κοιαι-
 στωρις I κοιαιστωρος B Eran. || 4 priuaton M ἰδιο-
 κτήτων B et s. v. M ἰδιοκτῆτων περιβίτων L εἰδικῶν
 Eran. || δτ] δτ Eran. || 6 τούτοις om. LB || 7 μηδενί
 nihil (i. e. μηδέν) ε || 8 παρασχεῖν B Eran. || πρόσφασιν
 L || 9 προστασίας L || * μήτε — μήτε libri || 13 λαμβά-
 νειν M || τὴν ἀρχὴν προσλαμβάνειν om. B^c || 14 προσλαμ-
 βάνειν M percipitur (i. e. προσλαμβάνων? cf. sq.) ε ||
 15 καὶ om. Eran. || ἀφιεμεν Eran. || 16 custodire (i. e.
 φυλάξειν?) ε || 18 τὸν αὐτὸν ἐπιβησόμενοι θρόνον
 Eran., quod sane praestat || 19 θαρροῦσαι L θαρροῦ-
 σαιεν B || 20 εἴτε] οἱ τε L || 21 αὐτοῖς] ipsi ε || παρε-
 τέρω L || 24 γενήσεται L γενήσεται τούτοις Eran. ||
 25 τι om. L || 26 ἐπὶ] εἰς Eran. || τὰς ἀρχὰς Ms] τὰς εἰρη-
 μένας ἀρχὰς (cf. 20) LB Eran. || 32 ἀφαντοῖς L¹ || 33 δε-
 δομένω] συγκεχωρημένων Eran. || 33 ἐπιχειροῦσαι ἐν M
 ἐπιχειροῦσαι L¹ || 34 αὐτοῖς τε B || 36 τῷ] τὸ Eran.

1 sq. gloriosissimo comite quaestore sacri palatii nostri.
 et gloriosissimo (sic) comite sacrarum nostrarum largitionem
 priuatarum. praesente quoque R || 4 et om. V ||
 5 cartulario ex cartularum corr. R || 7 iuseneradum R ||
 nec colibet R nequolibet V¹ nec quolibet V² || 9 ne-
 que de RV] et neque de vulg. || prouideri (prouideri R¹) R ||
 11 eos om. V || 13 ministracionem V¹ || 14 accipere bis
 scr. R¹ || 15 custodiet vulg. || 16 enim om. R¹ || 17 te
 om. RT] conscenderit V consendunt R || 18 quia] qui
 V¹ || 19 illis R] his V eis T vulg. || praedicdictas R ||
 20 etiam] et R || 23 dari R² in ras. || 25 ad om. R¹ ||
 26 permittentes suum (um R² in ras.) R || 27 non
 emendantes suppl. V² in spat. vac. || 29 indignationem
 magnam V || 30 cinguli (ig ex corr.) R || formida]da-
 bunt R || 32 temptauerit R¹ || 33 subiciuntur R¹ ||
 35 suppliciis] suppli] R¹ || congruant RT] congruunt
 V vulg.

CAPUT VIII.

Θ Τὸς δὲ οὕτως ἀμίσθους παραλαμβάνοντας τὰς ἀρχὰς πρῶτον ἀπάντων σπουδάσμα ἔχειν χορὴ τὸ τοῖς δημοσίοις ἀγρούπων προσέχειν, καὶ τοὺς μὲν ἀγρῶν-
 νούντας καὶ δευμένους ἀνάγκης μετὰ πάσης εἰσπράτ-
 τειν τῆς σφοδρότητος, μηδὲν ὑποκατακλινομένους μηδὲ
 5 ὑπὲρ αὐτοῦ τούτου κέρδος τι παντάσῃ ἐννοούντας, τοῖς δὲ εἰγνώμοσι πατρικῶς προσεφερομένους· ἔπειτα τὸ τοῖς ἡμετέροις ὑπὲρ τοῖς φυλάκταιν πανταχόθεν ἀνεπηρεάστοις, οὐδ' ὅτιον παρ' οὐδενὸς αὐτῶν κο-
 μωζομένους. ἀλλ' ἴσοι μὲν ἐν ταῖς δίκαις, ἴσοι δὲ ἐν
 10 ταῖς δημόδεσι καταστάσεσιν ἔστωσαν, ἐπιξιόντες τε τοῖς ἀμαρτήμασι καὶ τοῖς μὲν ἀνευθύνους πανταχό-
 ρθεν φυλάκτοντες καθαρούς, τοῖς ὑπευθύνουσι δὲ ἐπιτι-
 θέντες πρὸς τὸν νόμον τὴν ποιήν, καὶ οὕτως ἀρ-
 15 χήντες τῶν ὑπερῶν ὡς ἂν πατέρες υἱῶν, ἀγαπῶντες μὲν αὐτοὺς ἀνευθύνους ὄντας, ὑπευθύνους δὲ φαινο-
 μένους σωφρονίζοντες τε καὶ τιμωροῦμενοι, καὶ πᾶ-
 σαν δικαιοσύνην ἐν τε τοῖς δημοσίοις ἐν τε τοῖς ἰδίῳι
 20 συμβολαίοις αὐτοῖς διατηροῦντες· καὶ οὐκ αὐτοὶ μόνοι τούτου πράττοντες, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀεὶ παρεδόνοντα τοιοῦτον λαμβάνοντες καὶ τοὺς περὶ αὐτοῦ ἀπαντάς, ὡς μὴ δοκεῖν ἐκείνους μὲν δῆθεν ἀνευθύνους εἶναι, δι' ἑτέρων δὲ πλημμελεῖν τε καὶ κλέπτειν, τοῦτο ὅπερ
 25 ἐτι μᾶλλον αἰσχυρότερόν ἐστι τὸ καὶ κοινοῦς τῶν ἀδικημάτων λαμβάνειν. Ὡστε ἐξέσται τῇ σῇ ὑπεροχῇ ἐτι σεμιότερον τινὰς ἐπὶ τὰς ἀρχὰς πέμψειν καὶ τῶν ἐπισταμένων τὰ δημοσία, βουλευτῶν τε φαιμέν καὶ ἑτέρων προζώπων, πείραν ἑαυτῶν δειδωκότων ἀγα-
 30 θήν καὶ πρὸς τὰς ἀρχὰς ἐπιτηδεῖων. τίς γὰρ ἂν οὐκ ἀγαθήσειε καὶ σεμιότητος ἐμπειλήσθαι μεγάλης νο-
 μίσειεν, εἴπερ ἡμέτερα ψήφω καὶ κρίσει τῆς σῆς ὑπε-
 ροχῆς ἐπὶ τὴν ἀρχὴν παρῆλθοι, μεμαρτυρημένους μὲν
 35 οὐς εἴη χρηστός, προῦκα δὲ αὐτῆν δεχόμενος, οὐκ ἐν-
 ῶσχολμένος δὲ περὶ τοῦ φαῦλω κατὰ τὴν χά-
 ραν, οὐδὲ ὅπως τὸ δοθὲν ἀθροίσειεν, οὐδὲ ὅθεν συλ-
 40 λέξειε χρυσίον, ἀλλ' ἵνα δὴ τοῦτο μόνον ἔχοι σπου-
 δασμα τὸ τῷ θεῷ τε καὶ ἡμῖν ἑαυτὸν συστήσαι, καὶ
 δόξης ἀπολαῦσαι χρηστῆς, καὶ ἀμοιβὰς ἐλπίσαι με-
 1 γάλας; Εἰ δὲ τις παρὰ ταῦτα τι πράξειεν, ἴστω
 καὶ ἔως ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, ἐφ' ἧς ἐστὶ δικαστῆς, κλοπῆς
 αἰτίαν ὑποστησόμενος· καὶ εἴγε φανεῖη δούς χρυσίον
 ὑπὲρ τοῦ λαβῆναι τὴν ἀρχὴν ἢ λαβῶν ἐκ τῆς ἀρχῆς

Eos autem, qui ita sine mercede sumunt admini-
 strationes, prae omnibus studium habere decet fis-
 calia vigilanter inspicere, et indevotos quidem et
 egentes necessitate cum omni exigere fortitudine, in
 5 nullo flexos neque pro hoc ipso lucrum aliquid
 omnino considerantes, devotis autem paterne se ex-
 hibere; deinde nostros subiectos reservare undique
 sine violentia, nihil ab ullo eorum percipientes: sed
 aequi sint in iudiciis, aequi vero in publicis disci-
 10 plinis, exequentes quoque delicta, innoxios quidem
 undique custodientes eos qui puri sunt, reis autem
 imponentes secundum legem (poenam), et ita prae-
 sidentes collatoribus, tamquam patres filiis, diligentes
 quidem eos qui sunt innocentes, qui vero rei mon-
 15 strantur, castigantes ac punientes, omnemque iusti-
 tiam et in publicis et in privatis documentis eis
 servant; et non ipsi soli hoc agentes, sed etiam
 semper consiliarium talem sumentes et qui circa
 eos sunt omnes: ut non videantur illi quidem velut
 20 innoxii esse, per alios autem delinquant atque furen-
 tur, hoc quod magis turpius est, ut et participes
 iniustitiarum sumant. Ideoque licebit tuae celsitu-
 dini honestiorum quosdam ad administrationes dirige-
 re et scientium tributa fiscalia, curialium quippe
 25 et aliarum personarum, experimentum sui dantium
 bonum et ad magistratus opportunorum. Quis enim
 non diligit eum et honestate compleri magna putet,
 si nostro decreto iudicioque tui culminis ad cingu-
 lum veniat, testimonium quidem habens quia sit
 30 optimus, gratis vero eum suscipiens, non vacans
 omnino per provinciam ulli pravitati, nec quemad-
 modum quod dedit congreget nec unde colligat
 aurum, sed ut hoc solum habeat studium, deo
 35 optima et repensationem sperare praecipuam?

1 Si quis autem praeter haec aliquid egerit, et do-
 nec in administratione, in qua est iudex, furti reus
 appareat, et si probetur aut dans aurum, ut acci-
 piat administrationem, aut accipiens ex administra-

VIII. Qui autem hoc pacto gratis magistratus suscipiunt, eos primum omnium studium habere oportet, ut ad tributa vigilanter attendant eaque a contumacibus et quibus necessitas adhibenda sit cum omni severitate exigant, nihil concessuri, neque in eo ipso lucrum omnino ullum spectaturi, erga obsequentes vero paterne se gerant; deinde ut subditos nostros undique immunes ab iniuriis servent nec quicquam a quoquam eorum accipiant: sed aequi in iudiciis sint, aequi in publicis causis, ut qui peccati perse-
 quantur et insontes quidem undique integros servent, sontibus vero secundum legem poenam impo-
 nant, atque ita subditos moderentur ut patres filios, diligentes eos, si insontes sunt, si sontes apparent, et corrigentes et punientes, omnemque ius iustitiam tam in publicis quam in privatis contractibus servant; neque ipsi soli hoc faciant, sed etiam talem semper assessorem assumant et omnes qui circa eos sunt: ne forte ipsi quidem insontes esse, per alios vero peccare et furari videantur, id quod longe turpius est, socios adeo iniuriarum assumere. Itaque licebit sublimitati tuae quosdam ad magistratus destinare ex honestioribus et rerum fiscalium peritis, curialibus dicimus aliisque personis, quae bonum de se specimen ediderint et ad magistratus idonei sint. Quis enim eum non libenter accipiat atque magna gravitate praeditum existimet, si quidem nostra sententia et sublimitatis tuae iudicio ad magistratum venerit, testi-
 monio probatus qui vir bonus sit et gratis magistratum susceperit neque ulli omnino rei improbae in provincia operam dederit, nec quomodo quod donaverit congerat nec unde pecuniam colligat, sed id solum nitatur, ut deo ac nobis se commendat et bona fruatur existimatione et magnas remunerationes
 1 speret. Si vero quis contra haec quid fecerit, sciat se etiam dum in eo magistratu, in quo iudex est, furti crimen subiturum, et si eum pecuniam ad magistratum obtinendum dedisse, aut quid ex magi-

1 ἀμίσθως Eran. || 7 προσεφερομένους M || 8 τὸ om. B || ὑπερῶν om. L || 11 στάσεσιν Eran. || 13 τοῖς ὑπευθύνουσι δὲ B || τοῖς ὑπευθύνουσι τε M || τοῖς δὲ ὑπευθύνουσι L Eran. || 14 τῶν νόμων L² || 19 συμβολαίοις M Eran. || συναλλάγμασιν LB || μόνον Eran. || 22 μὲν om. Eran. || 23 τε om. B || 27 βουλευτῶν τε et καὶ ἑτέρων om. B || 29 οὐκ ἂν L || 32 μεμαρτυρούμενος B^c || 35 συνελλέξειε M || 36 ἢ τοῦτο διατοῦτο M || ἔχη L || 37 συστήσαι L || 40 ἔως || ei s. v. L², eadem manus 39 ἴστω ante ὅτι p. 72, 1 transponendum esse significat (cf. 5 et Julian. c. 56) || ἐφ' ἧς ἐστὶ, δικας τῆς κλοπῆς ὑποστησόμενος B, αἰτίαν om. BL: quae facile praetulerim, dummodo ἐφ' ἧς quoque omitatur || 41 aut dans (i. e. ἡ δούς) 5

1 administrationes R administrationem T || 5 aliquid R || 7 nostros] in nostros V || 8 ab ullo] a nullo R¹ || 9 sunt R¹ || 12 poenam om. RVT, ante imponentes add. vulg. || 13 filii] is V³ in ras. || 15 iniustitiam R || 16 et in publicis V || et om. R vulg. || 18 tale R || 19 ut om. V¹ || 20 esse om. R¹ || 21 particeps R¹ || 22 summant R¹ || 23 ad om. R || 29 haberes R¹ || 31 ulli Contin] populi libri || prauitati ed. princ. || privati libri || 33 sed] sit V || habeat] ut habeat V || 35 optimi V^a || reconpenationem R³ vulg. || 40 in administratione] administrationem R || 41 appareas R¹ apparuit V || ut] et R¹ || 42 aut accipiens ex administratione om. R

(ἐκίτερον γὰρ ὁμοίως ὑπεύθυνον), ὅτι καὶ δήμεσον καὶ ἐξορίαν ὑποστήσεται καὶ τὴν εἰς τὸ σῶμα βάσανόν τε καὶ τιμωρίαν, καὶ αὐτὸν δὴ τὸν λαβόντα παρ' αὐτοῦ, καθάπερ εἰπόντες ἐβήθημεν, κακοῖς ὑποθήσει μεγάλοις. Καθαρὰς γὰρ ἀπαυτῶμεν εἶναι ταῖς ἐπιχωρίοις ἀρχαῖς τὰς χεῖρας, ἵνα τοὺς ἀρχομένους ἀξιμίους τε καὶ εὐθνηνομένους φυλάξαιμεν. Καὶ αὐταὶ μὲν ἐκ τῶν ῥώμων ἐκ τῶν ἀρχῶν ἐπικείσονται ποιναὶ τοῖς ἐν ταῖς εἰρημναῖς ἀρχαῖς οὖσιν, εἴ τι τοιοῦτο πράξαιεν. Δίδομεν δὲ καὶ τοῖς ἐπαρχεῶταις ἀδειαν, εἴ τι κατὰ τῆς ἐπαρχίας ἀδικῶν ὁ τὴν ἀρχὴν ἔχων διαπράξῃται καὶ ζημίας τῶν ἢ ἐπιθρείας περιβάλλοι τοὺς ημετέρους ὑποτελεῖς, ὥστε τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον καὶ τοὺς ἐν τῇ χώρα πρωτεύοντας δεήσεις εἰς ἡμᾶς ἀναπέμψει, καταλέγοντας τὴν ἀρχὴν ἔχοντος τὰ πλημμελήματα. ἡμεῖς γὰρ ταῦτα μανθάνοντες στελοῦμεν ἐν τῇ χώρᾳ τὸν ταῦτα ἐξετάσοντα, ἐφ' ᾧ τε αὐτὸν, ἐνθά ἡδίκησεν, ἐκέισε καὶ τὰς ποινὰς ὑποσχεῖν τῶν πλημμελημάτων ὥστε μηδὲ κτερόν τινα τοιοῦτό τι πράξαι θαρῆσαι πρὸς τὸ παράδειγμα βλέποντα.

CAPUT IX.

Ἄναγκην ἔχοντος τοῦ τὴν ἀρχὴν διέποντος κατὰ τὰς ἐμπροσθεν διατάξεις, ἐπειδὴν κατάδοιτο τὴν ζώνην, τὴς πενήτηντα ἡμέρας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ διατριβεῖν δημοσίᾳ φανόμενον, καὶ τὰς παρὰ πάντων δεχόμενον ἐναγωγὰς, εἰ μὲντοι, ποῖν πληρώσει τὰς πενήτηντα ἡμέρας ἀποδιδοῦσάων ἀλίη καθάπερ τῶν ἀτιμοτάτων ἀνδραπέδων, δίδομεν ἀδειαν τοῖς ὑποτελεῖσι κατέχειν αὐτὸν ἐν τῇ χώρᾳ [ἢ τῇ ἐπαρχίᾳ] καὶ πᾶν εἴ τι δεδώκωσιν αὐτῷ προφάσει κλοπῆς τοῦτο εἰσπράττειν, παρόντος μὲντοι τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου καὶ τὸ πρᾶγμα ἐγγράφως διασκοπούμενος, ἕως ἂν ὑποδοῖη πᾶν ὅπερ κεκλιφῶς φανεῖη. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐπαρχεῶταις, εἴπερ αἰσθῶντο τῆς τῶν ἀρχόντων κλοπῆς, ἀδειαν ἔχειν, μᾶλλον μὲν οὐκ καὶ ἀνάγκην, ταῦτα μινύειν εἰς ἡμᾶς ὥστε ἡμᾶς μανθάνοντας, ὅτι περ ὅλων χρυσίου πιπράσκει τὸ δίκαιον, ταῖς εἰρημναῖς αὐτὸν υποβάλλειν ποιναῖς, πρὸς τῶν καὶ ταῖς ἐξ οὐρανοῦ τιμωρίας ἐνοχον εἶναι, παραβάντα τοὺς ὅρκους ἐφ' οἷς ἔλαβε τὴν ἀρχὴν. Εἰ δὲ

tione (utrumque enim similiter noxium est), sciat quia et confiscationem et exilium sustinebit et in corpus verbera atque supplicium, ipsum quoque qui accepit ab eo, sicut praediximus, malis subiciens maximis. Puras enim exigimus esse provincialibus iudicibus manus, ut collatores custodiamus. Et istae quidem tam ex legibus quam ex administrationibus imminebunt poenae his qui in praedictis administrationibus sunt, si tale aliquid egerint. Damus autem etiam provincialibus licentiam, si quid apud provinciam iniustum, qui administrationem habet, egerit, vel si damnis aliquibus aut calumniis subdat nostros collatores, ut deo amabiles episcopi et provinciae primates preces ad nos dirigant, exponentes cingulum habentis delicta. Nos enim haec agnoscens dirigimus in provinciam haec examinaturum, quatenus ipse, ubi iniustitiam fecit, illic quoque poenas subeat delictorum: ut neque alter quispiam tale aliquid agere praesumat, ad exemplum respiciens.

Necessitatem habente eo, qui administrationem rexit, secundum priores constitutiones, dum deposuerit fasces, quinquaginta dies in provincia commorari, publice se monstrantem et ab omnibus suscipientem conventiones. Si tamen ante quam compleantur quinquaginta dies, fugiens capiatur velut aliquid inonestissimorum mancipiorum, damus licentiam collatoribus detinere eum in provincia et omne quod dederit ei occasione furti hoc exigere, praesente tamen deo amabili episcopo et causam ex non scripto examinante, donec reddat omne quicquid furatus ostenditur. Sed etiam ipsos provinciales, si senserint administratorem furtum, licentiam habere, magis autem et necessitatem haec referre nobis, ut nos cognoscentes, quia omnino auro vendit iustitiam, praedictis eum subiciamus poenis: super quod etiam caelestibus suppliciis reus erit, transcendens iusiurandum in quo accepit administrationem. Si autem valuerit ex quacumque causa non

cap. IX (— τὴν ἀρχὴν 40) extat B 6, 3, s. 10. 16.

stratu accepisse appareat (utrumque enim pariter poena dignum est), se et bonorum publicationem et exilium et corporis tormenta atque supplicia esse subiturum, nec minus illum qui quid ab ipso accepit, sicut diximus, magnis malis subditurum. Puras enim postulamus esse provincialibus magistratibus manus, quo subditos indemnes salvosque servemus. Et haec quidem tam a legibus quam a magistratibus poenae illis, qui dictos magistratus gerunt, si tale quid fecerint, imminebunt. Damus vero etiam provincialibus potestatem, si quid iniusti in provincia qui magistratum gerit perpetraverit et subditos nostros damnis quibusdam aut iniuriis affecerit, ut deo carissimus episcopus eiusque loci primates preces ad nos mittant, quae eius qui magistratum gerit delicta exponant. Nos enim his cognitis in provinciam mittemus qui ea examinet, quo ille, ubi deliquit, ibi etiam poenas delictorum subeat: ut ne quis alius quidem tale quid perpetrare audeat ad exemplum respiciens.

IX. Quippe necessitas ei qui magistratum gessit incumbat priores constitutiones, postquam cingulum deposuit quinquaginta dies in provincia commorandi, ut publice appareat et ab omnibus actiones excipiat. Quodsi inlequam impleverit quinquaginta dies aufugiens deprehendatur tamquam vilissimum mancipium, potestatem damus subditis eum in loco [vel provincia] detinendi et omne quodcumque dederunt ei furti nomine exigendi, praesente tamen deo carissimo episcopo et causam ex scripto cognoscente, donec restituerit quodcumque abstulisse probatus erit. Sed et ipsi provinciales, si quidem furtum magistratum comperiant, veniam habeant, immo vero necessitatem id nobis indicandi; ut certiores facti illum omnino auro ius vendere dictis eum poenis subiciamus, praeterquam quod etiam caelestibus suppliciis obnoxius erit, qui iusiurandum, cum quo magistratum accepit, violaverit. Quodsi ex quacumque causa non impletis quinquaginta

1 δήμεσον B^c || 3δῆ M || δὲ LB || τὸν om. B || 6 ἀξιμίους — εὐθύνη. om. ε || 7 φυλάξαιμεν Eran. || 8 τε] τοῦ L¹ || 12 διαπράξῃται L¹ || καὶ] uel si ε || 13 περιβάλλοι M || περιβάλλοι B παραβάλλοι L; leg. περιβάλλῃ? || ὥστε τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον] ut deo amabiles episcopi ε || 18 ἐνθι καὶ ἡδίκησεν Eran. || 19 τοῦ πλημμελήματος, ὡς Eran. || 20 τι. om. Eran. || 23 διατάξεις] Cod. 1, 49 || κατάθωνται B || 24 δημοσίᾳ φανόμενον καὶ om. B || 26 ἐναγωγὰς] ἐναγωγὰς, καὶ τοῖς κατ' αὐτοῦ κινουῖσιν ἀποκρίνεσθαι (= nov. 125, 23 in.) δημοσίᾳ φανόμενον — εἶτε καὶ μή (= nov. 95, 1 pr.) B || 28 συντελέσει L || 29 ἢ τῇ ἐπαρχίᾳ om. L, τῇ χώρᾳ ἢ om. B^c || 32 ἀγράφως LB^c || 37 πιπράσκειν M^a πρᾶσκει L || 39 παραβαίνοντα B || 40 Εἰ — τετραπλίσιον (73, 5) om. LB

2 quia et confiscationem] a et confisca R² in ras. 10 fere litt. || et in] et om. R¹ || 4 sicut praediximus om. R¹ || 5 eximus V¹ || 8 his RTV² is V¹ iis vulg. || 9 damus bis ser. V¹ || 10 provincialibus (a om. R¹) etiam R provincialibus V || 11 amministrazione R¹V¹ || 13 callatores R¹ || 14 praee R¹ || 16 dirigemus vulg. (Gr.) || haec V¹ hoc vulg., om. R || examinaturum R || 17 fecerit R² || 18 poenam R || 23 secundum] s + V¹ || constitutiones R || dum deposuerit] dum posuerit V¹ du. * * R¹ || 24 dies R¹ || per dies V³ vulg. || commemorari V¹ || 25 se constantem et ab omni R¹ || 26 si] añ (= ante) vel añ (= aut) V^a || 30 dederit V || 31 tamen deo] deo tamen V¹ || 32 non om. T || examinantem R || quiquid R¹ || 34 amministratoros R¹ || 35 hoc V || 37 eum suppl. V² in spat. vac. || 40 noluerit V² vulg.

καὶ ἰσχύσει καθ' οἰανοῦν αἰτίαν μὴ πεπληρωκὸς τὰς πενήκοντα ἡμέρας ἐκ τῆς ἐπαρχίας φυγεῖν, τριηκαῖα συλλήφθεις, ἔνθα ἂν διατριβῶν φανεῖη, ἐπαναχθῆσεται μὲν εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἢ ἴσχειν, ἅπαν δέ, ὅσον ἂν εὐρεθῆη λαβῶν, ἀποδώσει τετραπλάσιον.

completis quinquaginta diebus ex provincia fugere, tunc comprehensus, ubicumque degere videtur, revocabitur quidem in provinciam in qua administrabat, omne vero quod inventus fuerit accepisse restituit 5 quadruplum.

CAPUT X.

Ἐκείνῳ δηλαδὴ φυλαττομένῳ τοῦ μηδεμίαν εἶναι τοῖς ἡμετέροις ὑπὲρ αἰτίαν ἐπ' ἑτέρῳ τινὶ πλήρῃ ἢ κλοπῇ τὰντα περὶ τοὺς ἀρχοντας πράττειν. Οὐ γὰρ εἰ φανεῖη σφοδρότερος τοῖς ἀγνώμοσι διὰ τὴν τῶν δημοσίων εἰσπραξίν ἢ διὰ τὴν τῶν πλημμελημάτων 10 ἐπεξέλεσιν, δώσωμεν τοῖς ὑπὲρ αἰτίαν ἀρχοντας πρᾶττειν τι κατ' αὐτοῦ· τὸνναντίον μὲν οὖν καὶ ποινᾶς αὐτοῖς ταῖς πασῶν πικροτάτας ὑπάξομεν, εἰ τοὺς καθαρᾶς χρησαμένους ταῖς χερσίν καὶ τῇ τῶν δημοσίων εἰσπραξίᾳ μετὰ πάσης προσερχθέντας ἀκριβείας, εἴτα καταδε- 15 μένους τὴν ἀρχὴν ὑβρίσαι θαρρασαίην, ἀλλὰ μὴ σὺν ἐφημῖα πάσῃ μετὰ τὸν νενομιμένον χρόνον τὰς ἐπαρχίας ἀπολιμπάνοντας ἀποπέμψομεν. Δεῖ γὰρ τοὺς μετὰ τὸνδε ἡμῶν τὸν νόμον γινομένους λαμπροτάτους τῶν ὑποτεταγμένων ἐπαρχῶν ἀρχοντας ἐντεθῶ- 20 μῆσθαι, πόσης μὲν ἀπολαύσουσι δόξης τοιοῦτο φαινόμενοι, πόσας δὲ περιπέσουσιντα δυσκολίας τὸν νόμον τούτων παραλῦσαι τὸ γε ἐφ' ἑαυτοῖς θαρρασαίην. εἴη γὰρ ἂν τῶν ἀτόπων, εἰ τοὺς μὲν ἐπ' εὐτελείῃσι ἀλόγως κλοπαῖς αὐτοὶ κολάζοιεν, καὶ βρασάνους αὐτοῦς 25 ὑποβάλλοιεν, καὶ οὐ πρότερον συγχωροῖεν ἕως ἂν ἀποδοῖεν τὰ φόρια, αὐτοὶ δὲ ἀνευθνοὶ μένοιεν ἐπὶ μεγάλων γενόμενοι κλοπῶν, καὶ οὐδὲ τὸ πρὸς τοὺς ὑπὲρ αἰτίαν ἐφ' ἑαυτοῖς παραδείγμα· ὧν ἕξιστιν αὐτοῖς 30 ὑπεριδοῖσι σεμνοῖς τε καὶ ἐλευθέροις καὶ πανταχόθεν ἐπαινοῦμένοις φανῆραι καὶ τὴν ἐξ ἡμῶν ἔχειν καλὴν ἰα 1 μαρτυρίαν τε καὶ ἔλπιδα. Οὐ συγχωροῦμεν δὲ οὐτε τοῖς περιβλέπτοις δουξίν οὐτε ἐτέρῳ τινὶ τὴν οἰανοῦν αὐτοῖς πλεονεξίαν ἢ ἀδικίαν ἐπαγαγεῖν, ἢ πολιτικῶς ὅλος πράγμασι κοινωνεῖν, ἵνα καὶ ἡμεῖς 35 αὐτοῖς τὴν σεμνότητα φυλάττομεν κἀκεῖνοι τὴν καθαρότητα τε ἡμῶν καὶ ἐνοιαν ἀντιδοῖεν. Ἰστω γὰρ ἅπαν τὸ ὑπὲρ αἰτίαν, ὡς διὰ τὴν αὐτῶν ἀφέλειαν καὶ τὸ πανταχόθεν αὐτῶν ἀξίμιον καὶ τὸ διὰ πάσης αὐτοῖς ἄγειν εὐπαθείας καὶ μὴ καταναγκάζεσθαι τὰς 40 χώρας ἀπολιμπάνειν μηδὲ ἐν ξένην τάλαιπωρεῖσθαι, διὰ τούτου τὸν παρόντα νόμον ἐγράψαμεν, θεῶ τε

Illud videlicet observandum, nullam esse nostris subiectis licentiam in alio quodam praeter furtum haec circa iudices agere. Non enim, si videatur vehementissimus indevotis propter fiscalium exactio- nem aut propter delictorum executionem, dabimus subiectis agere aliquid adversus eum: e diverso autem etiam poenis eos omnium amarissimis subiugamus, si eos, qui puris sunt usi manibus et fiscalium exactioem cum omni detulerint subtilitate, postea deponentes administrationem iniuriari praesumpserint et non cum omni favore post legitimum tempus provincias relinquentes deduxerint. Oportet enim eos qui post hanc nostram legem faciendi sunt clarissimos subiectarum provinciarum iudices considerare, quanta quidem fruentur gloria tales appa- rentes, quantis autem sint incursum difficultatibus legem hanc solvere quantum ad se praesentes. Erit enim absurdum, si eos quidem, qui in vilibus capiuntur furtis, ipsi torquebunt et non primitus quiescant, donec reddant furta, ipsi autem innocii manserint in maximis constituti furtis, et neque apud subiectos erubescens exemplum, cum liceat eis honestis et liberis et undique laudandis ostendi, et a nobis habere testimonium et spem.

1 Non sinimus autem nec spectabilibus iudicibus nec alteri alicui quamlibet eis oppressionem aut iniustitiam inferre, aut civilibus omnino causis communicare: ut et nos eis honestatem servemus et illi puritatem nobis devotionemque restituant. Sciunt enim omnes subiecti, quia propter eorum utilitatem et undique eorum indemnitate, et ut per omnem agantur quietem et non cogantur provincias relinquere et in peregrinis affligi, propterea praesentem legem scripsimus, deo eam voventes et praesentibus

cap. X—XIV extant B 6, 3, 17—21. — 2 cf. Αἱ ῥοπαὶ 13, 1 (n. 75 Zach.).

ginta diebus ex provincia fugere ausus sit, tunc comprehensus, ubicumque eum conmorari appareat, re- ducetur in provinciam cui praesuit, quodcumque autem accepisse reperit erit, quadruplum restituet.

X. Illud videlicet observandum est, nullam esse subditis nostris veniam ob aliam rem ullam praeter furtum haec adversus magistratus agendi. Neque enim si severior contumaciis videatur propter tributo- rum exactioem vel delictorum executionem, permittemus subditis, ut quid contra eum agant: immo e con- trario poenis omnium acerbissimis eos subiciemus, si illos puris manibus usos et in tributorum exactioem omni diligentia versatos deinde magistratu deposito iniuriis afficere ausi fuerint, ac non post legitimum tempus provinciis decedentes cum omni honore prosecuti sint. Oportet enim clarissimos qui post hanc le- gem nostram futuri sunt subditarum provinciarum magistratus considerare, quanta gloria usuri sint, si tales se praebeant, quantas autem difficultates subituri, si hanc legem, quantum in ipsis est, violare ausi sint. Absurdum enim esset, si in vilibus deprehensus furtis illi quidem puniant eosque tormentis subiciant ne- que prius remittant quam furta restituerint, ipsi vero impuniti maneant magnis furtis commissis, ne- exemplum quidem subditis datum erubescens: cum vis liceat his contemptis gravibus et liberis atque iudi- 1 que laudandis videri et a nobis bonum testimonium bonamque spem habere. Non permitimus autem neque spectabilibus ducibus neque alii cuiquam, ut ullam illis fraudem vel iniuriam inferant, aut civilium omnino negotiorum participes sint: quo et nos eis auctoritatem conservemus et illi integritatem nobis et studium invicem praestent. Sciunt enim omnes subditi nos propter illorum utilitatem et ut ab omni parte indemnes sint et cum omni tranquillitate degant neve cogantur provincias relinquere et peregre misere vivere, propterea hanc legem conscripsisse, et deo eam et praesentibus sanctissimis magni eius et

6 • φυλαττομένῳ L || 10 πλημμάτων L¹ || 11 δώσω-
μεν M || 12 αὐτοῦ αὐτῶν M^o || 13 ὑπέξομεν B || 19 τὸν
om. B || 21 ἀπολιμπάνουσι L || 22 περιπέσειντο L¹ περιπέ-
σουτο L² || 23 διαλύσαι B || ἐαυτοῖς M || 25 κολάζοιεν
καὶ om. s || 26 ὑποβάλλοιεν M || 29 ὧν ἕξιστιν αὐτοῖς
ὑπεριδοῖσι cum liceat eis s || 31 καλὴν ante ἐξ ἡμῶν
coll. LB, om. s || 33 * οὐδὲ — οὐδὲ libri || 36 αὐτῶς
L || 37 τε om. L || ἀντιδοῖεν L

R || 12 poenis] in penis R || subiugamus R || 15 ammi-
nistratioe V || 17 deduxerant V deduxerint (sic) R²,
om. R¹ || 18 qui post] quibus R¹ || 19 clarissimos V³ ||
21 quantis autem quantis R^o, autem quantis autem V¹ ||
23 enim] autem R¹ || 24 torquebuntur V¹ || 25 quiescunt
R || 27 apud om. R || 32 spectabilibus R^o || iudicibus]
leg. ducibus || vv. ab us vocis iudicibus usque ad op-
pressionem suppl. V² in spat. vac. 2 versuum || 34 ciuili-
bus] ciuiibus V¹ cuilibet R¹ || 37 omnes om. V¹ ||
eorum om. V || 39 leg. agant? || 40 pelegrinus R¹ pere-
grinus R³

7 praeter furtum] praeter fiscalium exactione aut
propter furtum R¹ || 8 iudices] dices om. R¹ || 10 praeter
III.

ἀντὸν ἀνατιθέντες καὶ ταῖς παρούσας σεβασμιωτά-
 τας τῆς μεγάλης αὐτοῦ καὶ κοινοτάτης ἑορτῆς ἡμέ-
 ραις· ἵνα πάνιν ἐξῆ πατέρας δέχεσθαι μάλλον ἀρχόν-
 τας ἢ κλέπτοντας τε καὶ ἀνδραποδῶναις καὶ ταῖς αὐ-
 2 τῶν οὐσίαις ἐφεδρεύοντας. Δεῖ δὲ καὶ ὑμᾶς τοὺς
 ἡμετέρους ὑποτελεῖς εἰδότες, πόσῃ ἡμῶν ἐδέμεθα
 πρόνοιαν, μετὰ πάσης ἐγγνωμοσύνης τοὺς δημοσίους
 ἀνελλιπῶς φόρους εἰσάγειν, καὶ μηδὲ τῆς παρὰ τῶν
 ἀρχόντων ἀναγκῆς δεῖσθαι, ἀλλ' οὕτως ἐγγνώμονας
 ἐαυτοὺς παρέχειν, ὥστε ἡμῖν ἐξ αὐτῶν ἐνδείξασθαι
 10 τῶν ἔργων, ὅτι καὶ αὐτοὶ τῆς τοσαύτης φιλανθρω-
 πίας τὴν οἰκίαν ἡμῶν ἐγγνωμοσύνην ἀντιδίδετε, καὶ
 εἰκότως ἔχετε πᾶσαν παρὰ τῶν ἀρχόντων προφάσει
 τῆς ἐγγνωμοσύνης σπουδῆν τε καὶ πρόνοιαν, ἐκείνο
 γνώσκοντες ὡς, ἐπειδὴ τοῖς ἀρχουσὶν ἐπίκειται παν-
 15 τυχόντων ὁ τῶν δημοσίων κίνδυνος καὶ τῶν ἀνωμο-
 λογημένων ἐστίν, ὡς ἐπὶ τῶ σφῶν αὐτῶν κινδύνῳ
 τὰς ἀρχὰς ὑπεισέρχονται, καὶ ὑμᾶς τοῦτο γνώσκοντας
 ἐκ τρόπου παντός εὐλαβεῖσθαι τὴν ἀγνωμοσύνην, καὶ
 μὴ τὰς ἐαυτῶν γνώμας οὕτω παρέχειν ἀπειθεῖς, ὡς
 20 καὶ τῆς ἐξ αὐτῶν δεῖσθαι σφοδρότητος, ἣν ἀναγκαῖον
 αὐτοῖς ἐστὶ προσηλαμβάνειν διὰ τὴν ἀπαράτητον τῶν
 δημοσίων εἰσπραξίν, εἰδόντων ὑμῶν τῶν ἡμετέρων ὑπη-
 κῶν, ὡς αἱ στρατιωτικαὶ δαπάναι καὶ ἡ τῶν πολε-
 25 μίων διώξεις πολλῆς δεῖται τῆς ἐπιμελείας, καὶ οὐκ
 ἐστὶ χορημῶν χωρὶς ταῦτα πρᾶξῆναι, τοῦ πράγμα-
 τος μηδεμίαν ἀναβολὴν δεομένου, οὐδὲ ἡμῶν αἰρου-
 μένων περιορᾶν τὴν Ῥωμαίων γῆν ἐλαττωθεῖσαν, ἀλλὰ
 Λιβύην τε πᾶσαν ἀνακτησαμένην καὶ Βανδύλους κα-
 ταδουλωσάντων καὶ πολλὰ ἔτι καὶ μείζονα τούτων
 30 ἐλαττώσων παρὰ τοῦ Θεοῦ λαβεῖν τε καὶ πράξει,
 εἰς ἃ προσήκον ἐστὶ τοὺς δημοσίους φόρους ἀνελλιπῶς
 καὶ ἐγγνωμόως καὶ κατὰ τὰς ὁρισμένας εἰσπραττε-
 σθαι προσθεμαίως. ὥστε ἐπεὶ ὑμεῖς μὲν ἐγγνωμόως
 ἀπαντήσατε τοῖς ἀρχουσὶν, οἱ δὲ ῥάδιαν τε καὶ ἐκ
 35 προχείρου τὴν τῶν δημοσίων εἰσκομὴν εἰς ἡμᾶς ποι-
 οῦντο, καὶ τοὺς ἀρχοντας ἐπαινέσομεν τῆς σπουδῆς
 καὶ ὑμᾶς ἀποδεξόμεθα τῆς γνώμης· καὶ πανταχόθεν
 μία τις ἐστὶ καλὴ τε καὶ συμφωνὸς τῶν τε ἀρχόν-
 των καὶ τῶν ἀρχομένων ἁρμογία.

venerabilibus maximae eius communisque festivitatis
 diebus: ut omnibus liceat patres suscipere magis
 iudices quam fures et sollicitatores et eorum sub-
 stantiis insidiantes.
 5 2 Oportet quoque vos nostros subiectos, scientes,
 quantum vestri posuimus providentiam, cum omni
 devotione publica sine imminutione tributa persol-
 vere, et neque administratorum egere necessitate,
 sed ita devotos vosmet ipsos praebere, ut nobis ex
 10 ipsis ostendatur operibus, quia et ipsi pro huius-
 modi clementia propriam nobis devotionem resti-
 tuetis et merito habebitis omnem a iudicibus oc-
 casione devotionis favorem et providentiam: illud
 scientes, [ut] quia iudicibus imminet undique fisco-
 15 lium periculum, et manifestum, quia in proprio
 suo periculo administrationes assumunt: et vos hoc
 agnoscentes ex omni modo evitate indevotionem et
 nolite vestras voluntates ita praebere inobedientes,
 quatenus eorum egatis vehementia, quam necessa-
 rium est eos assumere propter inevitabilem fiscalium
 20 exactionem; scientibus vobis nostris subiectis, quia
 militares expensae et hostium insecutiones multa
 egent diligentia, et non possunt citra pecunias haec
 agi, causa videlicet nullam recipientem dilationem,
 neque nobis concedentibus despicii Romanorum ter-
 ram diminutam: qui et Libyam omnem reparavimus
 et Vandalos in servitutem redegimus et plurima adhuc
 et maiora horum speramus a deo percipere et
 agere, pro quibus competens est fiscalia tributa sine
 imminutione et devote et secundum definita exigi
 30 tempora. Quapropter si vos quidem devote occur-
 retis iudicibus, illi vero facilem et praeparatam
 fiscalium illationem in nos exhibuerint, et iudicum
 laudabimus studium et vestram approbabimus volun-
 tatem, et undique una quaedam erit optima et
 consona praesidentium et quibus praesident congruentia.

CAPUT XI.

Τῷ μεγάλῳ τοῖνον Θεῷ καὶ σωτῆρι ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστῷ πάντες ὁμοίως ἀναπεμπέτωσαν ὕμνους ὑπέρ

Magno itaque deo et salvatori nostro Iesu Christo
 omnes similiter offerant hymnos pro hac lege, quae

universalis festi diebus dedicantes: ut omnibus liceat magistratus ut patres potius accipere quam ut fures
 2 et illiberales bonisque suis insidiantes. Oportet autem vos quoque subditos nostros, cum scialis,
 quantum vestri curam gesserimus, cum omni devotione publica tributa integra inferre, neque magistratum
 coactione indigere, sed ita vos obsequentes praestare, ut nobis ex ipsis factis ostendatis vos et ipsos
 tantae humanitati opportunam nobis gratiam vicissim exhibere, et merito devotionis nomine a magistra-
 tibus omnem favorem et curam impetratos: ut [hoc intellecto], quoniam magistratibus undique imminet tri-
 butorum periculum et in confesso est eos cum suo periculo munera subire, vos quoque hoc intellecto omni
 modo contumaciam evitatis nec animos vestros non oboedientes praebatis ita, ut severitate illorum opus sit,
 quam eos necesse est assumere propter inevitabilem tributorum exactionem. Nempe notum vobis est sub-
 ditis nostris, expensas militares hostiumque persecutionem multa cura indigere, nec sine pecunia haec con-
 fici posse, cum res nullam requirat dilationem neque nos facile patiantur imminui Romanorum terram, sed
 et Libyam omnem recuperaverimus et Vandalos subiecerimus et multa etiam his maiora nos et a deo ac-
 cepturos et acturos speremus; ad quae publica tributa sine deminutione et grate atque definitis tem-
 poribus pendere condecet. Quare si vos alacriter respondeatis magistratibus, illi vero facilem et expeditam
 nobis tributorum solutionem reddant, et magistratus ob diligentiam laudabimus et vos ob voluntatem pro-
 babimus, eritque una undique pulchra et consona tam imperantium quam parentum concordia.

XI. Magno igitur deo et servatori nostro Iesu Christo omnes pariter hymnos mittant pro hac lege,

3 μάλλον δέχεσθαι B || 5 ἡμᾶς M^b || 12 οἰκίαν L ||
 14 verba ἐκείνο γνώσκοντες nescio an delenda sint
 19 εὐλαβεῖσθαι L¹ εὐλαβεῖσθε L² || 21 δεῖσθε I² ||
 24 αἱ τῶν πολεμίων διώξεις LB⁵ || 25 οὐκ ἐνεστι B
 27 μηδεμίαν ἀναβολὴν δεομένου] nullam recipientem dil-
 ationem (i. e. μηδεμίαν ἀναβολὴν δεχομένου) ε || * οὕτε
 libri || 30 μείζονα • τούτων L || 32 ἀνελλιπῶς τὰ καὶ
 L || 33 τοὺς ὁρισμένους B^c || 34 μὲν om. B || 35 leg.
 ἀπαντήσατε? || 38 ὑποδεξόμεθα L || 39 καλλῆ L

8 administrandorum agere R¹ || 9 nosmet R || nobis ex
 ipsis [Heimbach] nobismetipsis libri || 10 et om. R¹ ||
 11 ipsi RV || 11 restituens V¹ || 14 ut om. vulg. || imminet
 undique suppl. V² in spat. vac. || 16 assumunt V¹ || 17 co-
 gnoscetes V || euitate T vulg. et uite RV || 20 eos est
 asumere V || 21 nobis R || 22 executiones R² || 24 nulla
 recipiente dilatione R¹ || recipientem V¹ || 27 uandolos
 V^a || redigimus R¹T || adhuc et] et adhuc R || 31 qua-
 propter — quaedam (35) suppl. V² in spat. vac. 7 ver-
 sum || [si uos] suus R¹ || 34 laudabimus] exhibimus R¹ ||
 probabimus R || 35 et consona R] consonaque V vulg. ||
 36 sq. *congruentia magna. Itaque deo libri

1 communis quae R communionisque (quae V²) V al.
 2 omnibus ut V || 3 solitatores R¹ || substantiis R¹ ||
 5 quoque uos suppl. V² in spat. vac. || uestros R¹ ||

τοῦτον δὴ τοῦ νόμου, ὃς αὐτοῖς δώσει καὶ τὰς πατρί-
 das οικεῖν ἀσφαλῶς καὶ τὰς οικείας περιουσίας ἔχειν
 βεβαίως καὶ τῆς τῶν ἀρχόντων ἀπολαύειν δικαιοσύ-
 ης. Καὶ γὰρ δὴ καὶ ἡμεῖς διὰ τοῦτο αὐτὸν ἐθέμεθα,
 ὅπως ἂν ἐκ τῆς ἐν τῷ νόμῳ δικαιοσύνης ἰσχύσωμεν
 τῷ δεσπότη ἑαυτοῖς οἰκειῶσαι ἐναντὸς καὶ τὴν ἡμετέραν
 συστάσει βασιλείαν, ἵνα μὴ δόξωμεν περιουσίαν ἀν-
 θρώπων ἀδικουμένων, οὗς ἡμῖν παρέδωκεν ὁ θεός,
 ὅπως ἂν αὐτῶν διὰ πάντων φειδώμεθα, τῇ αὐτοῦ
 κατακολοθῶντες ἀγαθότητι. Ὡστε τὸ γε ἐφ' ἡμῖν
 10 ἀποσιούσθω τῷ θεῷ, διότι μηδὲν τῶν εἰς τὸν ἡμῖν
 ἐρχομένων ἀγαθῶν ὑπέρο κηδεμονίας τῶν ὑπῆκόων
 παραλαμβάνομεν. βουλόμενοι γὰρ τὰς ἀνελευθέρους
 ταύτας καὶ ἀνδροπαθοῦδας κλοπᾶς ἀνελεῖν καὶ τοὺς
 ἡμετέρους ὑποτελεῖς ἐν εὐπαθείᾳ παρὰ τῶν τὰς ἐπι-
 15 χωρίους ἀρχὰς ἔχόντων φυλάξαι, διὰ τοῦτο ἐπέειπα-
 μεν προῖκα τὰς ἀρχὰς αὐτοῖς δοῖναι, ὅπως ἂν μηδὲ
 αὐτοῖς ἐξῆ πλημμελεῖν τε καὶ ἀσπάζειν τὸ ὑπῆκοον·
 οὐπὲρ ἐνεκα πάντα αἰρούμεθα πόνον, οὐκ ἀξιούντες
 μμεισθᾶι τοὺς πρὸ ἡμῶν βερασιλευκτάς, ὅπερ χορη-
 20 μάτων προβάλλοντο τὰς ἀρχὰς, ἡμῖν ἀναίρωντες
 τὴν ἀδειαν τοῦ γε τοῖς ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἀδικοῦσιν ἐπι-
 τιμῶν δίκαια, ἀλλ' αὐτοὶ τε οὐκ ἐλάμβανον ἐγκαλύπτει-
 σθαι δίκαιοι καθεστότες, τοὺς τε οἰκείους ὑποτελεῖς δι'
 αὐτὸ δὴ τοῦτο ἐξασπάζειν τῶν κακῶς ἀρχόντων 25
 οὐ δυνάμενοι οὐδὲ αὐτοῖς τοῖς ἀρχοῦσιν ἐπιτιμῶν σω-
 φρονεῖν προσάσει τῆς εἰρημένης αἰτίας. ἡμεῖς δὲ ἀρ-
 κούντα τῇ βασιλείᾳ πόρον εἶναι νομίζομεν τὸ μόνον
 ἐντελεῖς τοὺς δημοσίους κομίζεσθαι φόρους, ἀλλὰ μὴ
 30 τε καὶ ἐξωθεν προεπιζητεῖν, ὅπερ τοῖς ὑπῆκοῖς 30
 πάντα κατασειεῖ τὸν βίον.

CAPUT XII.

IB. Τὸ δὲ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένον ἐπι-
 μείζονι χορῆσαι καὶ ἀκριβεστέρᾳ περιλαβεῖν ὥφθημεν
 νομοθεσίᾳ, ὥστε τὸν ἡμέτερον σκοπὸν ἅπασιν γενέσθαι
 φανερόν. Θεωπίστομεν γὰρ τοὺς λαμπροτάτους τῶν ὑπο-
 35 τεταγμένων ἐπαρχῶν ἀρχόντας, χωρὶς ἀπάσης γνο-
 μένων χορημάτων δόσεως καὶ τῶν παρ' αὐτῶν διδο-
 μένων ὄρκων μεμνημένους, ἔχειν καὶ ταύτην παρ'
 ἡμῶν τὴν παραρσίαν τὸν μηδὲν ἰσχύοντα πρὸς
 αὐτοὺς παντελῶς φόρον [ἴτοι κριτηρίου] παραγραφῆν 40

Quod autem primitus a nobis dictum est, adhuc
 maiori opere et subtiliori complecti existimavimus
 legislatione, quatenus nostra intentio omnibus fiat
 5 aperta. Sancimus enim clarissimos subiectarum provin-
 ciarum administratores, citra omne factos pecu-
 niarum suffragium, et ab his datorum iureiurando-
 rum memores, habere et hanc a nobis licentiam, ut
 nulla sit ulli apud eos penitus fori praescriptio ne-

quae ipsis praestabit, ut et in patria versentur secure et bona sua tuto possideant et magistratum iustitia fruantur. Etenim nos quoque ideo eam tulimus, ut ex ea quae legi inest iustitia domino deo nosmet conciliare nostrumque imperium confirmare valeamus, ne pati videamur homines iniuria affici, quos nobis deus dedit, ut eis semper parcamus ipsis benignitatem imitanti. Itaque quantum ad nos piaculum sit deo, quoniam nihil eorum quae nobis pro subditorum cura in mentem veniunt bonorum praetermittimus. Qui cum illiberalia illa et servilia furta tollere velimus nostrosque subditos in tuto ab iis qui provinciales magistratus habent condicione servare, propterea studuimus gratis illis magistratus dare, ne ipsis liceat delinquere et spoliare subditos, quorum gratia omnem laborem suscipimus: indignati imitari eos, qui ante nos imperarunt, qui pretio magistratus proponebant, unde sibi ipsi potestatem magistratus iniuste agentes iuste reprehendendi auferebant, immo et ipsos de iis, quae accipiebant, par erat pudore affici, cum nec proprios subditos ob id ipsum a malis magistratibus liberare neque magistratibus ipsis, ut sibi temperarent, propter causam modo dictam imperare possent. Nos vero sufficientem imperio reditum esse putamus, cum sola publica tributa integra accipiamus, neque vero etiam extrinsecus quid insuper quaeramus, quod subditis omnem vitam conturbet.

XII. Quod autem in prioribus a nobis dictum est, id maiore etiam et accuratioris legislatione comprehendendum esse existimavimus, ut consilium nostrum omnibus manifestum fiat. Sancimus enim, ut clarissimi subiectarum provinciarum magistratus nulla pecunia data creati et iurisurandi memores ab ipsis praestitum, hanc quoque a nobis potestatem habeant, ut nemini apud eos ulla omnino fori praescriptio sit

1 ὅς] ὡς L¹ | 5 ἰσχύομεν LB | 7 καταστήσει B | 8 παρεδίδωκεν LB | 10 κατακολοθῆσαντες B | 11 ἡμῖν post μηδὲν coll. LB | 13 παραλαμβάνομεν? L¹ | ἀνελευθέρους L | 15 ἡμετέρους L | 16 ἔχόντων — 17 ἀρχὰς om. B^c | 18 ἐξείη B | γε] τί L | 19 πόνον αἰρούμεθα M | 20 πρὸς L^a | 21 ἀναίρωντες] εἶναι in ras. M | 23 δίκαιον M^a | 25 αὐτὸ δὴ om. ε | 26 αὐτοῖς ε] αὐτοὶ ML αὐτὸ B | 29 ἀτελεῖς B collatores (i. e. συντελεῖς) ε | εἰσκομίζεσθαι LB | μὴ τε καὶ L¹ MB | μὴ τε ἄλλο L² ε | 31 κατασειεῖ B commoueat ε | 32 εἰρημένης M^a | 33 μείζονι] maiori opere ε | περιβαλῆν (περιβαλεῖν) L | 40 αὐτοῖς L | ἴτοι κριτηρίου M, om. LB (ε)

R¹ | ea R¹ | *ex iustitia] et iustitia R et iustitiam V vulg. | 4 in lege] ex lege V | 7 per omnia] persona R¹ | 8 ideoque] ideo... R¹ | 9 deo] d. R¹ | in mente nostra R | 10 tutioe R¹ | 13 conseruere R¹ | 14 relinquere R | 15 arripere R¹ arripere R² V¹ | subiectos VT | subiectis R vulg. | 16 perferrimus VT | 18 auferebant R¹ | 20 putatio R¹ | 21 arripere R V | 24 imperium R¹ | 33 completi R¹ compleri R² V | aestimauimus VT | 34 legislationem V¹ | 35 apta (t ex p corr.) R¹ | enim uiros clarissimos V | subiectarum — a nobis li (38) scr. R² in ras. 2 versusum | 36 sq. omni — suffragio R | 37 datorum] datore V^a dato RT dati vulg. | *iure iurando VT iureiu R iureiurandi vulg. | 39 nulli R¹

1 et ante patrias om. R | proprias R | 3 et om.

μήτε ἐν ταῖς ἀμαρτανομέναις παρὰ τινῶν βίαις μήτε ἐπὶ τοῖς ἐγκλήμασι καὶ ταῖς ἐντεῦθεν ἀδικίαις μήτε ἐπὶ ταῖς στάσεσι ταῖς δημοσίαις μήτε ἐπὶ ταῖς τῶν δημοσίων φόρων εισπράξεσιν, ἀλλὰ πάντα ὁμοίως ὑποκεισθαι τῇ τούτων δικαιοδοσίᾳ, οὐκ ἀναμενόντων οὔτε προστάξεως λαβεῖν ἐκ τῶν ἀρχόντων οἷς ὑποκεινται, οὔτε μηνύειν εἰς αὐτοὺς, ἀλλ' ἀρκείσθαι τῷδε ἡμῶν τῷ νόμῳ, δι' οὗ πᾶσαν αὐτοῖς ἔξουσίαν παρεχομεν. οὐδένος ἀδείαν ἔχοντος παντελῶς ἐπὶ τῶν εἰρημένων αἰτιῶν οὔτε προνομίῳ χρῆσθαι τινι οὔτε ἐκεῖθεν ἐαυτῷ κατορθοῦν τὸ πλημμελεῖν ἀνευθύνως. οὐ γὰρ ἂν οἱ πάσης ἀπερχόμενοι λίγην αἰσῶντες ἔτερον τι τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ νόμου καὶ τοῦ ἡμετέρου προδίσσουσι δέουσι, ἀλλ' εἰς ἐκεῖνο βλέποντες φυλάξουσι τοὺς νόμους τὸ δίκαιον, πάντα κατὰ τοὺς ἡμετέρους κρίνοντές τε καὶ πράττοντες νόμους. Ἐπὶ γὰρ τοῖς τοιούτοις καὶ τοὺς στρατιώτας τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὄντας αὐτοῖς ὑποτάττοντες, οὐδὲ ἐκείσε δεομένους προστάξεώς τινος ἰδίᾳ ἢ παρ' ἡμῶν ἢ παρὰ τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων, ἀλλὰ τῷ παρόντι νόμῳ χωρήμενοι καὶ τούτων αὐτοῖς δεικνύοντες, ὥστε ἐπαμύνειν αὐτοῖς χρωμένοις τῇ τῆς ἀρχῆς παρησῆα, γυνώσκοντας ὡς, εἰ μὴ τούτο πράττειν, καὶ σιτήσων καὶ αὐτῆς τῆς στρατείας ὑπομενοῦσιν ἔκπτωσιν καὶ τὸν εἰς σῶμα κίνδυνον ὑποστήσονται. Ὡστε ἡμῖν μηδένος ἑτέρου παντελῶς δεῖν ἀρχόντος, καὶ ληστοδιώκτας ἢ τοὺς καλουμένους βιοκακλῆτας, μᾶλλον δὲ λωποδύτας, ἢ ἀποπλιστὰς ἐκπέμπειν, προφράσει μὲν δῆθεν εὐλόγοις χρωμένους, αὐτοὺς δὲ τὰ πάντων χεῖριστα πράττοντας. τῶν γὰρ ἀρχόντων τῶν ἐπαρχιῶν τῶν ἐκάστων τῶν μεγίστων ἀρχῶν πληροῦντων τάξιν, καὶ ἀντὶ πάσης ἑτέρας δὲ ἀρχῆς ταῖς ἐπαρχίαις ἀκούοντων, καὶ τὰ ἐκ τῶν ἡμετέρων νόμων τὸ γε ἐπὶ αὐτοῖς ψηφισθέν, τίς ἂν θαρροῦσιν ἢ φόρον παραγορῆ ἢ τοιούτῳ τινὶ πρὸς αὐτοὺς χρῆσασθαι;

que in his, quae committuntur ab aliquibus, violentiis neque in criminibus et quae hinc oriuntur laesionibus, neque in seditionibus publicis neque in publicorum tributorum exactionibus, sed omnes similiter subiacere horum iurisdictioni, non expectantium neque praecepta percipere a iudicibus quibus subiecti sunt, neque nuntiare ad eos, sed contentos esse hac nostra lege, per quam omnem eis potestatem praebemus: nemine licentiam habente penitus in praedictis causis nec privilegio uti quolibet neque ex hoc sibimet impetrare, ut delinquant innoxie. Non enim qui omni abstinent actione iudices aliquid quiddam dei et legis nostroque praeponunt timori, sed ad illum respicientes servabant subiectis iustitiam, omnia secundum nostras iudicantes et agentes leges. Quia enim milites et huiusmodi in provinciis constitutos eis subicimus, neque in hoc egebant praeco cuiuspiam proprio aut a nobis aut a nostris iudicibus, sed praesenti lege utentur et hanc eis ostendent, ut auxiliarentur eis utentibus iudiciali fiducia, scientes quia, nisi hoc egerint, et emolumentorum et militiae sustinebunt casum et in corpus periculum patientur: ut nobis nullo alio penitus opus sit iudice, et aut latronum insecutores aut appellatos violentiarum inhibitores, magis autem fures, aut violentos mittere, occasione quidem quasi rationali utentes, ipsos autem omnium pessima faciunt. Cum enim iudices provinciarum uniuscuiusque maximorum iudicium compleant officium et pro omni alio cingulo provinciae sufficiant et ad ea, quae ex nostris legibus super eis decreta sunt, quis praesumat aut fori praescriptione aut huiusmodi aliquo apud eos uti?

CAPUT XIII.

(17) Ἀπαγορεύομεν δὲ καὶ τῷ ἐνδοξοτάτῳ στρατηγῷ τῆς Ἑσῶ καὶ πᾶσι τοῖς ἡμετέροις ἀρχουσιν, ἢ ληστοδιώκτας ἢ βιοκακλῆτας ἢ ἀποπλιστὰς ἢ τινὰς τοιούτους ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκπέμπειν. Ἰστώσαν γὰρ

Interdicimus autem et gloriosissimo magistro militum Orientis et omnibus nostris iudicibus aut latronum insectatores aut violentiarum inhibitores aut armatos aut aliquos tales in provinciam destinare.

neque in violentiis a quibusdam commissis neque in criminibus et laesionibus hinc oriundis, neque in causis publicis neque in publicorum tributorum exactionibus, sed ut omnes similiter illorum iurisdictioni subiecti sint: quippe quibus neque expectandum sit, ut praecepta accipiant a magistratibus quibus subiecti sunt, neque ad eosdem devnuntiandum, sed hac nostra lege acquiescant, per quam omnem potestatem illis concedimus; nec cuiquam omnino venia detur in praedictis causis vel privilegio ullo utendi vel exinde in animum sibi inducendi impune delinquere. Neque enim magistratus, qui ab omni lucro abstineant, aliud quicquam deo et legi et nostro metui praeponent, verum ad eum respicientes subditis iustitiam custodient, omnia secundum leges nostras et iudicantes et agentes. In talibus enim rebus etiam milites, qui in provinciis sunt, ipsis subicimus, qui ne ad hoc quidem proprio aliquo iussu sive a nobis sive a magistratibus nostris edendo egeant, sed hac lege utantur eamque illis ostendant: ut ipsis magistratus potestate utentibus auxilio sint, scientes se, nisi hoc fecerint, et annonae et ipsius militiae iacturam subituros et de corpore periclitaturos. Quapropter nullo plane alio magistratu nobis opus est, nec ut persecutores latronum, aut biocolytas qui vocantur vel potius grassatores, aut exarmatores emitamus, qui praetextibus quidem ferme honestis utuntur, ipsi autem omnium pessima faciunt. Cum enim magistratus provinciarum locum uniuscuiusque maximorum magistratum oblineant et pro quovis alio magistratu provinciae sufficiant, et quae secundum leges nostras sunt quantum in ipsis est decernant, quis aut praescriptione fori aut eiusmodi ulla re apud eos uti audeat?

XIII. Interdicimus autem et gloriosissimo per Orientem magistro militum et omnibus magistratibus nostris, ne vel latronum persecutores vel biocolytas vel exarmatores vel eius generis alios in provincias

3 στάσεσι Mε] ἐστάσεσιν LB || 6 sq. *οὐδὲ — οὐδὲ libri || 10 *οὐδὲ — οὐδὲ libri || 16 ἐπεὶ γὰρ L¹ quia enim ε || 17 τοῖς τοιούτοις καὶ τοὺς στρατιώτας] milites et huiusmodi ε || 18 ἐκείσε] ἐκείνοισ B || 19 παρὰ τῶν] περὶ τῶν L¹ || 20 τῷ] τῶν L || 22 γινώσκοντας Mε] καὶ γινώσκοντας LB || 24 αὐτῆς om. ε || καὶ εἰς τὸν εἰς M || 26 καὶ] et aut ε. Aut ante aut post καὶ quaedam excidisse videntur, fort. leg. καὶ (μηδεμίαν ἀνάγκην εἶναι ἢ) ληστοδιώκτας κτλ. (cf. Iulian. 15, 60 in.) || 29 πάντα B || 31 ἀρχόντων B || 32 ἑτέρας δὲ M] δὲ om. LB || 35 ἢ ante τοιούτῳ om. L || τινὶ] τι τινὶ L¹ || 37 Ἑσῶ M] ἑσῶς LB || καὶ πᾶσι bis scr. M || 38 ἀποπλιστὰς L || 39 Ἰστώσαν — πειραθίζονται (77, 7) om. LB

contentus R¹ || 8 potestate V || 9 nemine licentiam habente Contius] omnem licentiam habentes libri, et ipsi ante omnem add. R² || 10 ex om. R¹ || 11 sibiment R¹ || delinquant RT || 12 omni] omnino V || abstineant R || actione] actione V¹ || 13 quiddam] qui R¹ || proponent R praeponent vulg. || 15 nostram V¹ || 17 agebunt R¹ || 20 ostendunt V² vulg. || ostendunt RV¹T || ut] aut R || utentes R² || fidentia R || 21 scientes quia nisi] scientesque in (nisi corr. 2) V scientes quod nisi R² quuifi (om. scientes) R¹ || 23 potentur R¹ || ullo R¹ || opus sit] posit R¹ || 24 et aut] et om. R¹ || 29 officium om. R¹ || 30 et om. R¹ || 31 eius R¹ || 32 aliquid RV¹ || 36 Verba inde a dicimus vocis Interdicimus usque ad no vocis nobis (77, 9) scr. R² in ras. 8 versusum || 39 prouintiam RV¹] provincias vulg.

οἱ τε γενέσθαι μετὰ τόνδε ἡμῶν τὸν νόμον θαρρή-
σαντες, ὡς συλληφθέντες παρὰ τῶν ἀρχόντων τῶν
ἐπαρχίων καὶ δεσμοτήριον οἰκήσουσι καὶ εἰς ἡμᾶς τοῦ
πράγματος μνηνομένοι τὸν ἔσχατον ὑποστήσουσι κιν-
δύνον· οἱ τε τὰς τοιαύτας αὐτοῖς παραδίδοντες προσ-
τάξεις triginta librarum auri ὑποστήσουσι ποινήν,
καὶ μείζονος δὲ ἔτι καὶ σφοδρότερας ἡμῶν ἀναγκή-
15 ἸΔ σεως περραθήσουσι. Δεῖ τοίνυν τοὺς ἀρχόν-
τας τῶν ἐπαρχιῶν τοσαύτης ἀξιοθύντας παρ' ἡμῶν
ἐξουσίας οὕτω τῷ πράγματι χρῆσθαι, ὡς δικαίως καὶ
νομίμως ἅπασιν εἶναι φοβεροῦς, εἰδότας ὅς, εἰ τῇ
δεδομένη παρ' ἡμῶν ἀρχῇ κακῶς καὶ ἀναξίως τῆς
ἐπιτραπίεως αὐτοῖς παρ' ἡμῶν παρησῖας χρῆσου-
ται, ὑποκείσουσι ταῖς τιμωρίας αἷς ἐμπροσθεν εἴ-
πομεν, καὶ ἕως τὴν ἀρχὴν ἔχουσι ταύτας ὑπομένοντες,
15 καὶ ἐπειδὴν αὐτῶν κατάδουτον, μείζονον ἔτι περρα-
μενοι κινδύνον. Οὐδὲ γὰρ δίδουεν αὐτοῖς ἄδειαν,
πρὶν τὸν νενομισμένον τῶν πεντήκοντα ἡμερῶν πλη-
ρῶσουσι χρόνον, τῶν ἐπαρχιῶν ὧν ἤρξαν ἀναχω-
ρεῖν ἢ κατὰ πρόφασιν revocatorias [ἦτοι ἀνακλήσεως]
20 ἢ κατὰ πρόφασιν φυγῆς ἢ κατὰ ἄλλην οἰανὸν αἰ-
τίαν· γινώσκουσιν ὡς, καθάπερ ἐμπροσθεν εἰπόντες
ἔφθηνεν, εἴτε ἐπὶ ταύτης γένοιτο τῆς εὐδαίμονος πό-
λεως εἴτε ἐν οἰαδίῳ ποτε χωρίῳ, πρὸς τὴν ἐπαρχίαν
αὐτῆς ἐπαναχθέντες ἢς ἤρξαν ποινὰς ὑφέξουσιν, ἅς 25
ἐμπροσθεν εἰπόντες ἔφθηνεν.

CAPUT XIV.

Τὸν δὲ ὅρον δώσουσι ἐν ταῦθα μὲν κατὰ τὸ ἀνω-
15 ἸΕ τέρω ᾄθῆν. Εἰ δὲ τισιν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις
οἷσι πέμπουσι τὰ τῆς ἀρχῆς σύμβολα, ἐπὶ τε τοῦ θεο-
φιλεστάτου ἐπισκόπου τῆς μητροπόλεως καὶ τῶν ἐν 30
αὐτῇ πρωτενότων τῶν ὄρον ὑφέξουσιν, καὶ οὕτω
τῶν τῆς ἀρχῆς ἀντιλήφουσι πράξεων· δηλαδὴ τῆς
σῆς ὑπεροχῆς προνοούσης τοῦ, εἴτε ἐπὶ ταύτης τῆς
μεγάλῃς πόλεως παραλάβου τις ἀρχὴν, εἴτε κατὰ χω-
ραν ἀπὸ τὰ σύμβολα ταύτης πεμφθείη παρὰ τῆς 35
σῆς ὑπεροχῆς, αὐτὸν τὸν λαμβανοντα τὸ ἀσφαλὲς περι-
ποιεῖν τῷ δημοσίῳ περὶ τῆς τῶν φόρων ἀμέλειαν
εἰσπράξεως, καθάπερ ἂν αὐτοῖς καθαρῶς δοκιμάσειας.
Κεῖσθω δὲ ὁ νόμος ἡμῶν οὕτος ἔφ' ἅπασιν τοῖς τὰς

Sciant enim, qui ad hoc institui post hanc legem
nostram praesumpserint, quoniam capti ab his no-
stris iudicibus provinciarum et in vincula rediguntur
et ad nos causa renuntiata a nobis summum peri-
5 culum sustinebunt: et qui huiusmodi eis praecepta
tradiderint, triginta librarum auri sustinebunt poe-
nam et maiorem insuper ac vehementiorem nostram
indignationem experientur. Oportet igitur iudices
provinciarum, tantam promeritis a nobis potestatem,
10 sic causis uti, ut iuste et legitime sint omnibus me-
tuendi, scientes quia, si data a nobis administra-
tione male et indigne utantur a nobis concessa sibi
licentia, subiacebunt suppliciis quae primitus dixi-
mus, et donec administrationes habent haec per-
ferentes, et dum eas deposuerint maiori adhuc ex-
perientur periculo. Non enim damus eis licentiam
ante quam legitimum quinquaginta dierum compleat-
15 tur tempus, a provinciis in quibus administraverunt
discedere aut per occasionem revocatoriae aut per
occasionem fugae aut per aliam quamlibet causam,
scientibus, sicut praediximus, quia, sive ad hanc ven-
niant felicissimam civitatem sive in quamcumque
regionem, ad provinciam denuo revocati, cui prae-
fuerunt, poenas sustinebunt, quas prius diximus.

Iusurandum vero dabunt hic quidem, quod supe-
rius diximus. Si vero aliquibus in provinciis ex-
istentibus mittantur cinguli codicilli, et coram deo
amabili episcopo metropolitano et qui in eis pri-
mates sunt iusurandum subibunt, et ita cinguli
suscipient actiones: tua quippe celsitudine provi-
dente, sive in hac maxima civitate perceperit ali-
quis administrationem sive in provincia ei codicilli
35 eius transmittantur a tua celsitudine, ut ipse qui
accepit cautionem faciat fisco de tributorum incul-
pabili exactione, sicut ipse pure probaveris. Posita
sit autem lex haec a nobis in omnibus administra-

mittant. Sciant enim et qui post hanc legem tales existere ausi sint, se comprehensos a magistratibus provin-
ciarum et carcerem habituros et re ad nos delata extremum periculum subituros esse: et qui eiusmodi
iussa iis dant, se triginta librarum auri poenam esse passuros, et maioris etiam graviorisque indignationis
nostrae periculum facturos. Oportet igitur magistratus provinciarum tanta potestate a nobis dignatos
ita rem agere, ut iuste et legitime omnibus metuendi sint, scientes se, si magistratu a nobis dato male et
indigne potestate ipsis a nobis commissa utentur, poenis quas supra diximus fore obnoxios, et dum magi-
stratum gerunt eas passuros et ubi eum deposuerunt maiora etiam pericula subituros. Neque enim damus
iis facultatem, antequam legitimum quinquaginta dierum tempus impleverint, ex provinciis quibus prae-
fuerunt vel nomine revocatoriae vel nomine fugae vel alia quacumque de causa discedendi; sciantque se,
sicuti ante iam diximus, sive in hac felicissima urbe sive ubicumque locorum sint, ad provinciam cui
praefuerunt rursus reductos poenas, quas iam ante diximus, subituros esse.

XIV. Iusurandum vero hic quidem secundum id quod supra dictum est praestabunt. Quodsi qui-
bus, qui in provinciis sunt, insignia magistratus mittantur, coram deo carissimo episcopo metropolis et pri-
matibus qui ibi sunt iusurandum praestabunt, atque ita magistratus negotia suscipient; ac tua videlicet
sublimitas curam gerat ut, sive quis in hac magna urbe magistratum accipiat sive cui in provinciam
insignia eius ab sublimitate tua mittantur, is, qui ea accepit, cautionem fisco praestet de tributorum
integra exactione, prout ipse liquido probaveris. Lataque esto haec nobis lex de omnibus valitura qui

2 παρὰ τῶν ἀρχόντων] ab his nostris iudicibus § ||
6 τριάκοντα λιτρῶν χρυσίου s. v. M || 9 ἀξιοθύντα
L¹ || 10 τῷ πράγματι] causis § || 11 φανεροῦς B || 17 κιν-
δύνος L¹ || 18 τὸν — πληρῶσουσι om. L || 19 χρόνον
L, ᾗ ἡμερῶν s. v. add. L² || ἤρχον B || 20 revocatorias
ἦτοι ἀνακλήσεως M revocatorias L ἀνακλήσεως B ||
21 οἰανὸν] οὐν L¹ || 22 καθάπερ καὶ ἐμπροσθεν
B || 25 sq. ἅς — ἔφθηνεν om. LB || 26 ἐμπροσθεν M
27 τὸ] τὰ M || 31 οὕτων L || 33 τοῦ] τοῦτο B || 34 περὶ
λάβου L || 39 οὕτως M^a

1 *instituti (constituti) t libri || nostram legem vulg. ||
3 iudicibus videlicet provinciarum t || rediguntur vulg. || 4 re-
nuntiata R annuntiata V nuntiata t vulg. || 5 qui] quia V ||
7 ae] et R || 8 experientur V || 9 *tantam] tantquam
libri || potestate V² || 10 ut] et R¹ || 11 a nobis om. R¹ ||
13 supplitiis subiacebunt V || primitus et donec diximus

R¹ || 14 administrationem R¹ || 15 deposuerunt R || maiora
(maiori 2) adhuc **** (supplicio in ras. 2) experientur
(om. periculo) V. Leg. maiora adhuc experientes peri-
cula? || 16 enim suppl. V² in spat. vac. || 18 a provin-
ciis — revocatorias scr. R² in ras. 2 versusum || 19 aut
— revocatorias om. t || aut per occasionem ante fugae
punctis not. V² || 20 quamlibet aliam V || 21 quia om. Vt ||
22 quacumque regione V || 23 praefuerint t || 27 hic V¹
hoc R² vulg. || quod] hoc quod t || superius] eis add. t¹ ||
29 mutantur R¹ || codicelli t¹ || 32 suscipiant t || tuas
R¹ || providentiae R¹ || 34 codicelli t || 35 transmutantur
R || 37 exactione suppl. V² in spat. vac., excusatione
R¹ || probantur R^a || posit autem lex hec R¹ posita
autem sicut (sit lex corr. V^b) hec V posita autem sit
hec lex t || 35 in om. R¹t

παρ' ἡμῶν ὁρτῶς ὀνομασθησόμενας ἀρχάς ἐκ τοῦ παρόντος χρόνου ἀμίσθους παραληρομένους. τὰ γὰρ δὴ προειρηγῶτα τοῖς ἔμπροσθεν κεϊμένοις ὑποκεισθῶ τομοῖς, οὐδεμίαις ποιητῆς τῶν ἐν τῷδε ἡμῶν τῷ νόμῳ διωρισμένων ἐπιχειμένων τοῖς μέχρι νῦν τὰς ἀρχάς ἔχουσι, πληρὴ εἰ μὴ καὶ αὐτοὶ μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦδε τοῦ νόμου κλέπτοντες ἄλλοιεν.

(Ἐπίλογος.) Ταῦτα τοίνυν ἡ σὴ ὑπεροχὴ πάντα μανθάνουσα ἐν πάσι τοῖς ἔθνεσι τοῖς ὑποτεταγμένοις παναρὰ παρασκευασάτω γενέσθαι, κατὰ τὸ νενομισμένον προσταγῆμασι χωρὴν πρὸς πάντας τοὺς τῶν ἐπαρχῶν ἡγουμένους ὅστε αὐτοὺς γνωσκοντας τὴν ἡμετέραν περὶ τοὺς ὑπὸ νόμους σπουδῆν καὶ ἦν ἔχομεν περὶ τὴν τῶν ἀρχόντων χειροτονίαν γνώμην, εἰδέναι, πόσων αὐτοὺς ἀγαθῶν μεταδεδώκαμεν, οὐδὲ τῆς βασιλικῆς θεραπείας διὰ τὴν αὐτῶν εὐδαιμονίαν φεισάμενοι. Dat. xvii. k. Mai. CP. Belisario v. c. cons. [a. 535.]

Ἰδίκτον γραφὴν τοῖς ἀπανταχοῦ γῆς Θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις καὶ ὁσιωτάτοις πατριάρχαις.

Τῆς παραδοθείσης ἡμῖν ἐκ Θεοῦ πολιτείας κηδόμενοι καὶ ἐν ἀπάσῃ δικαιοσύνῃ ζῆν τοὺς ἡμετέρους ὑπὸ νόμους σπεύδοντες, τὸν ὑποτεταγμένον νόμον ἐγράψαμεν, ὃν δὴ τῆ σὴ ὁσίωτητι, καὶ δι' αὐτῆς ἀπάσι τοῖς τῆς ἐπαρχίας τῆς σὴς ποιῆσαι φανερόν καλῶς ἔχειν ἐνομίσαμεν. τῆς οὖν σὴς Θεοφιλίας καὶ τῶν λοιπῶν ἐπισκοπῶν ἔστω ταῦτα παρατηρεῖν, καὶ εἰ τὴ παραβαίνουσα παρὰ τῶν ἀρχόντων, εἰς ἡμᾶς μηνύει, ὅπως ἂν μὴ τὴ παροραθεῖ τῶν ὁσίως τε καὶ δικαίως ὑφ' ἡμῶν νομοθετηθέντων. Εἰ γὰρ ἡμεῖς μὲν τοὺς ἡμετέρους ὑπὸ νόμους ἔλεοντες, ὅτι πρὸς τῆ τῶν δημοσίων φόρον ἔκτισαι καὶ μεγάλας ὑπέμενον ἐκ τῆς τῶν ἀρχόντων κλοπῆς ἀδικίας διὰ τὰς γινόμενας τῶν ἐπαρχῶν πράξεις, ταύτας ἀνελεῖν διὰ τοῦ ὑποτεταγμένου ἐσπεύσαμεν νόμου, ὑμεῖς δὲ ὁμόθυμοι τες μὴ προσαγγεῖλητε, ἡμῖν μὲν ἀφοσιούσθω τὸ πρὸς

Edictum extat B 6, 3, 48. 49.

magistratus a nobis distincte nominandis inde a praesenti tempore gratis sunt suscipiendi. Nam praerita quidem legibus ante latas subiacent, ut nulla earum poenarum, quae in hac nostra lege definitae sunt, iis incumbat, qui usque adhuc magistratus habent, praeterquam si et ipsi post insinuationem huius legis furantes deprehendantur.

Epilogus. Haec igitur omnia tua sublimitas a te cognita ut in omnibus provinciis subiectis manifesta fiant, curet ediclis ex more legitimo usa ad omnes provinciarum praesides, ut illi, comperto nostro erga subditos studio et quod habemus de creatione magistratum consilio, sciant, quantum illos bonorum participes fecerimus, ne imperiali quidem cultui ob eorum felicitatem parcentes.

Edictum ad deo carissimos ubique locorum episcopos sanctissimosque patriarchas scriptum.

Cum rei publicae a deo nobis traditae curam geramus et operam demus, ut subditi nostri in omni iustitia vivant, legem subiectam scripsimus, quam iam sanctitati tuae et per eam omnibus qui in provincia tua sunt facere manifestam bene se habere existimavimus. Tuae igitur pietatis et reliquorum episcoporum esto haec observare et, si quid delinquatur a magistratibus, ad nos nuntiare, ne quid eorum, quae sancte et iuste a nobis sancita sunt, negligatur. Nam si nos subditorum nostrorum miseri, quod praeter publicorum tributorum solutionem etiam magnas iniurias ex magistratum furis propter provinciarum venditiones quae fiebant perpassi sunt, has per legem subiectam tollere studuimus, vos vero per negligentiam non

1 ὁρτῶς om. § 2 παραληρομένους L 3 ὑποκεισθῶ om. L 9 μανθάνουσιν L 10 παρασκευασάτω L 11 κατὰ τὸν L 13 περὶ om. L 17 σπουδῆς L 17 subscr. om. Ath. Theod., dat. april. consl. uelisarii Jul., dat. k. April. Jul. 2 Bilisario M 18 Edictum (18—80, 11) h. l. om. M, habet f. 391 inter Edicta primo loco, unde vv. U. enotavi. In s habetur infra ante Iusurandum (p. 89, 42) ἡ γραφὴν — πατριάρχαις om. B 2 πανταχοῦ, om. γῆς L 19 archiepiscopis § 25 τοῖς τῆς MB 2 τοῖς τε L 26 Θεοφιλίας MLB 27 ἐπισκοπῶν om. § εἰ τοι L 28 περὶ L 31 ἡμᾶς L 32 ὑπέμενον M sustinent § 34 πράξεις L 35 νόμον L 36 ἡμεῖς L 36 πρὸς ἀγγέλλεται ἡμῖν ἀφοσιούσθω πρὸς L

1 et om. V 2 nam quae] namque R¹V nam queque t 3 poteritis R¹ 4 horum om. R¹ 5 quae] quaeque V 5 administrationis R⁶ 6 tamen] tantum V insinuatione

tionibus a nobis nominandis et ex praesenti tempore sine suffragio percipiendis. Nam quae praecesserunt, pridem positae subiacent legibus, nulla poena horum quae in hac nostra lege determinata sunt imminente hactenus administrationes habentibus, nisi tamen et ipsi post insinuationem huius legis furari capiantur.

(Epilogus.) Haec igitur tua celsitudo universa cognoscens in omnibus gentibus sub se constitutis fieri manifesta procuret, sollemniter praeceptis utens apud omnes provinciarum praesides, ut ipsi cognoscentes nostrum circa subiectos studium et quam habemus circa ordinationem iudicum voluntatem, considerent, quanta eis bona participantur, neque imperii medelae pro eorum felicitate parcentes.

Dat. xii. k. Mai. CP. Belisario v. c. cons.

[a. 535.]

Edictum scriptum in omni terra deo amabilibus archiepiscopis et sanctissimis patriarchis.

Traditae nobis a deo reipublicae curam habentes et in omni iustitia vivere nostros subiectos studentes subiectam legem conscripsimus, quam etiam tuae sanctitati, et per eam omnibus qui tuae provinciae sunt, facere manifestam bene habere putavimus. Tuae igitur sit reverentiae et ceterorum haec custodire et, si quid transcendatur a iudicibus, ad nos referre, ut nihil contemnatur horum quae sancte iusteque a nobis sancita sunt. Si enim nos quidem nostrorum subiectorum miserati, quoniam supra fiscalium functionum exactionem etiam maximas sustinent ex furto iudicum violentias propter factas provinciarum venditiones, haec auferre per subiectam studiuimus legem, vos autem negligentes non refe-

V 9 in om. V 10 praeceptis omnibus utens V 12 uestrum R¹ studium quam (om. et) ex corr. V 13 circa om. t 14 ordinatione R 14 leg. participamus? 17 subscr. dat. xii kal. Mai. p. e. viii Vilisario uē consulis Escorial., datur xii kal. Mai. post cons. Belisarii uic cons. Paris., datum xii kal. xiii Madii p. cosl. Bilisario Bamb. alter, dat. bilizario (corr. bilizario) t; om. RV 18 Edictum scriptum archiepiscopis in codd. infra demum habetur ante Iusurandum (p. 89, 42): transposui cum vulg. 19 et sanctis R, et sanctissimis om. t 22 vivere] iure R¹ utre V¹ 23 subiecta R² 24 lege R¹, legem R³ 25 quam] quae R¹ etiam RV et vulg. 25 haberi RV 26 reuente R¹ hoc t 27 transendantur R 28 ut V³ in ras. 29 iustique t 30 sancita constituta t 31 sic RV 31 functionum exactionem t vulg.] functionem exactione R sanctionum exactionem V maxima sustinere R 32 uiolentas R¹ prouintia R¹ 33 hoc t per] pro R¹ subiectas t

τὸν δεσπότην θεόν, ὑμεῖς δὲ ἀπολογήσεσθε πρὸς αὐ-
 τὸν ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων ἀδικίας, εἰ τι παρὰ τὸ μὴ
 μαθεῖν ἡμᾶς βλάβος τοῖς παρ' ἡμῖν ἀνθρώποις ἐπ-
 ἄγοιτο. ἀλλὰ δεῖ παρόντας ἡμᾶς τῇ χώρᾳ καὶ ὑπὲρ
 αὐτῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἀγωνιστῶν φανεροῦς ἡμῖν
 καθιστᾶν καὶ τοῖς ὀρθοῦς ἀρχοντας καὶ τοῖς παρα-
 βαίνοντας τόνδε ἡμῶν τὸν νόμον, ὅπως ἂν ἐκατέρωθεν
 γινώσκοντες τοὺς μὲν κολάζομεν, τοὺς δὲ ἀμειβόμεθα.
 Ἐπειδὴν δὲ ὁ νόμος δημοσίᾳ προτεθεῖη καὶ ἅπασιν γέ-
 νοιτο φανερός, τηλικαῖα ληφθεὶς ἔνδον ἀποκείσθω
 ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ μετὰ τῶν ἱερῶν σκευῶν,
 ὅσα καὶ αὐτὸς ἀνατεθειμένος θεῷ καὶ πρὸς σωτηρίαν
 τῶν ὑπ' αὐτὸν γενομένων ἀνθρώπων γεγραμμένος.
 ποιήσατε δὲ ἂν κάλλιον καὶ τοῖς αὐτοῖσι πᾶσιν ἀν-
 θρώποις συμφωρότερον, εἴπερ αὐτὸν ἐγκολάψαντες ἢ
 σάνισιν ἢ λίθοις ἐν ταῖς στοαῖς τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλη-
 σίας ἀναγράψατε, πρόχειρον παρεχόμενοι πᾶσι τῶν
 τῶν νομοθετηθέντων ἀνάγνωσιν τε καὶ κτῆσιν.

ratis: a nobis quidem consecrata sit domino deo, vos
 autem rationem reddetis apud eum pro aliorum in-
 iustitia, si quid non agnoscentibus nobis damnum
 apud vos hominibus inferatur. Sed oportet praesentes
 vos provinciae et pro eis ac reliquis decer-
 tantes manifestos nobis facere et rectos iudices et
 transcendentis hanc nostram legem, quatenus utrum-
 que cognoscentes hos quidem puniamus, illis autem
 repensemus. Cumque lex publice proposita fuerit
 et omnibus manifestata, tunc sumpta intus recon-
 datur in sanctissima ecclesia cum sacris vasis, ut-
 pote et ipsa dicata deo et ad salutem ab eo factorum
 hominum scripta. Facietis autem melius et illic
 habitantibus univrsis hominibus utilius, si eam
 sculpentis aut tabulis aut lapidibus in porticibus
 sanctissimae ecclesiae describatis, pronam praebentes
 omnibus horum quae sancita sunt lectionem atque
 possessionem.

CAPUT I.

Εἰ δὲ τῆς τῶν ἀρχόντων καθαρότητος τοσαύτην
 ἐθέμεθα προνοίαν, πρόδηλον ὡς πολλῷ μᾶλλον τοῖς
 ἐκδίκους οὐκ ἐφήσομεν οὐδ' ὅτιον οὔτε λαμβάνειν
 οὔτε δίδουαι. δώσουσι μὲν γὰρ ὑπὲρ τῶν παρεχομέ-
 νων αὐτοῖς προσταγμάτων ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῶν ἐν-
 δοξαστῶν ἐπάρχων, εἰ μὲν μείζονες αἱ πόλεις εἴεν,
 solidos quattuor, εἰ δὲ τῶν ἑλαττόνων, solidos tres,
 καὶ πέρα τούτων οὐδέν· λήφονται δὲ οὐδ' ὅτιον παρ'
 οὐδενός, πληρὴ εἰ μὴ τις ἐκ τοῦ δημοσίου νενομισμέ-
 νος αὐτοῖς προσή πόρος· ἢ εἴπερ μηδὲν ἐκ τοῦ δημο-
 σίου λαμβάνουιν, ἠδὲν περαιτέρω τῶν τῇ θεῷ ἡμῶν
 διηγορευμένων διατάξῃ κομίζεσθαι. ἐπειτοῦνε εἰ τι
 λαβόντες ἄλοισιν ἢ αὐτοῖ ἢ οἱ καλούμενοι αὐτῶν χαρ-
 τουλάριοι ἢ ἑτέροις τις τὸν περὶ αὐτοῖς, ἐκείνῳ τετρα-
 πλάσιον ἀποδώσουσιν ὅπερ ἔλαβον, καὶ τοῦ φρον-
 τίσματος ἀπελαθήσουσιν· καὶ πρὸς γε καὶ ἐξορία
 διηρεκεῖ ζημιωθέντες καὶ εἰς σῶμα σφραγισθέντες
 δώσουσι χώραν ἀνδράσιν ἀγαθοῖς ἀπὲρ κακῶν τοῦ φρον-

Si vero pro iudicum puritate hanc habuimus pro-
 videntiam, palam est, quia multo magis defensoribus
 non permisimus nec quicquam accipere neque dare.
 Dabunt enim (pro) concessis sibi praeceptis in foro
 gloriosissimorum praefectorum, si quidem maiores
 sint civitates, solidos quattuor, si vero minores, so-
 lidos tres, et ultra haec nihil: accipient autem
 nihil ab ullo, nisi aliquis ex fisco sollemnis eis
 quaestus, aut si nihil ex fisco percipiunt, nihil ultra
 quam sacra nostra statutum est constitutione per-
 cipiant. Alioquin si quid accipere capiantur aut ipsi
 aut qui vocantur eorum chartularii aut alter quis-
 piam, qui circa eos sunt, illi quadruplum restituent
 quod acceperunt, et hac sollicitudine repellentur,
 insuper exilio perpetuo multabuntur et in corpore
 castigati reddent provinciam viris bonis pro malis

denuntiatis, a nobis quidem abesto piaculum adversus dominum deum, vos autem rationem illi reddetis de
 aliorum iniuriis, si quid inscientibus nobis damni hominibus qui apud vos sunt inferatur. Verum oportet
 vos praesentes in provincia et pro illis ac reliquis sollicitos nobis et eos qui recte magistratu funguntur et
 qui legem hanc nostram violant manifestos facere, ut utrisque cognitis alios quidem puniamus, alios vero
 remuneremus. Lex autem ubi publice proposita omnibusque manifesta facta erit, tunc deprompta intus
 in sanctissima ecclesia iuxta sacra vasa recondatur tamquam et ipsa deo dedicata et ad salutem hominum
 ab illo creatorum conscripta. Melius autem et utilius omnibus qui illic sunt hominibus facietis, si eam vel
 tabulis vel lapidibus insculptam in porticibus sanctissimae ecclesiae perscribatis, expeditam eorum quae
 sancita sunt et lectionem et possessionem omnibus praestituri.

1. Quodsi integritatis magistratum tantam curam gessimus, manifestum est nos multo magis de-
 fensoribus, ne quicquam aut accipiant aut dent, permisuros esse. Nam dabunt quidem pro concessis sibi
 edictis in iudicio gloriosissimorum praefectorum, si maiores sint urbes, solidos quattuor, si vero ex minoribus,
 solidos tres, nec ultra haec quicquam: nec magis accipient quicquam ab ullo, nisi qui ex fisco legitimus
 ad eos perveniat quaestus; quodsi nihil ex fisco accipiant, nihil praeter ea, quae in sacra nostra consti-
 tutione sancita sunt, auferant. Alioqui si quid vel ipsi vel chartularii qui vocantur eorum vel alius quis
 eorum qui circa illos sunt accepisse deprehendantur, quadruplum illud quod acceperunt reddent, et a munere
 removebuntur, atque insuper et perpetuo exilio puniti et corporis supplicio castigati locum facient viris

1 ἀπολογήσεσθαι ML || 3 ἑμῖν Haloander § | ἡμῖν
 libri || 4 δεῖ] δὴ L || ἡμᾶς M | 5 φανεροῦς L || 7 ἡμῖν L ||
 ἐκάτερον LB || 8 γινώσκοντες L || κολάζομεν — ἀμει-
 βοίμεθα B || 9 πᾶσι LB || 14 ποιήσατε B | ποιῆσεται
 ML || 15 συμφωρότατον B συμφερότατον L || 16 ταῖς
 ἀγιωτάταις L | 17 *ἀναγράψατε LB ἀναγράψατε M
 ἀναγράψατε Scrimger || 19 τοσαύτην hanc § | 21 ἐφή-
 σομεν] permisimus § | οὐδ' M | εἰδ' L | *οὐδὲ ML om.
 B || 22 οὔτε L | οὐδὲ M οὐ B | μὲν om. BL || 23 πραγμά-
 των L || 24 ὑπάρχων M || 25 solidos quattuor (s. v. ὄν Δ)
 M νομισμάτων τεσσάρων L νομισμάτα τέσσαρα B ||
 solidos tres M | ὄν Γ s. v. M νομισμάτων τριῶν L νο-
 μισμάτα τρία B || 26 δεῖ om. LB || 27 νενομισμένος —
 δημοσίον om. L || 28 προσείη M | 29 περαιτέρω τὸν
 L || 31 αὐτοῖ ἢ οἱ om. L, ἢ om. B || 32 ἐκείνῳ B

vulg.] om. R¹V || 2 apud eum] ei apud eum R¹ || 3 quid] quis V quod vulg. || 4 omnibus R¹ || 5 nos] suos R¹ || reli-
 quis corr. ex prouintie R || *detestantes libri || 7 utrosque
 vulg. || 8 agnoscentes R || 9 repetissemus R¹ || lex suppl.
 V² in spat. vac. || publice R || 10 manifesta t vulg. ||
 *sumptus V | sumptus omnes R || reconditus RVt; an recon-
 ditor? || 11 ut puta t || dicata (e superser. 2) V dedicata vulg. ||
 13 faciens R¹ facientis t || 14 illic] hic t || omnibus R ||
 15 sculpentis] seal V² in spat. vac. || aut] autem V¹
 ā t || aut] ā t || porticibus] c in ras. V portibus t || 16 sces-
 sime R¹ || *pronam] penam RVt; plenam vulg. || 17 lectione
 atque possessione t || 19 inditium R || puritatem V || 21 neque
 dare R] nec quicquam dare V || 22 pro add. vulg. || prae-
 ceptis] prinatis V || in om. R || 23 maiore R¹ || 24 soli-
 tres R¹ || 25 autem] aut V¹t || 26 ex] et R¹ || 27 quae-
 stus] erit add. vulg.; leg. (accedit) quaestus? || 28 con-
 stitutum est R || constitutione bis ser. R¹ || 30 chartularis
 R² || 32 acceperunt V || et hac] inae et haec R¹ || replen-
 tur t || 33 peretuo R

1 quidem — deo suppl. V² in spat. vac. || consecrata
 sit R² vulg.] consecratam V (ante h. v. contra legem add.
 V³) non consecratam R¹; an consecrator? || nos autem R²t

τίσματος ἀντιλαμβάνεσθαι. Ἐσεσθε δὲ καὶ τούτων φύλακες ὑμεῖς, καὶ κωλύοντες τὰ παρὰ ταῦτα γινόμενα καὶ μηνύοντες, ὥστε μὴ διαλαθεῖν τι τῶν ἀμαρτανόμενων μηδὲ ἐκ τοῦ λαθεῖν ἀτιμώρητον εἶναι, ἀλλὰ πᾶσαν ἰσότητά τε καὶ δικαιοσύνην τοῖς ἡμετέροις ὑπηκόοις ἐπανθῆσαι. Εἰ δὲ καὶ οἱ μὲν ἄρχοντες μὴ μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦδε τοῦ νόμου πάσης ἀπόσχονται κλοπῆς, ἴστωσαν καὶ αὐτοὶ ταῖς ἐν τούτῳ νόμῳ ποιναῖς ὑποκείμενοι. [τούτο τὸ ἰδικτον πρὸς τοὺς ἐπισκόπους.] Dat. xv. k. Mai. CP. Belisario v. c. cons.

defendendam. Eritis autem et in hoc custodes vos, et inhibentes quae praeter haec aguntur, et insinuantes, ut neque lateat aliquid horum quae delinquantur neque latendo sit impunitum, sed omnis aequitas atque iustitia nostris subiectis floreat. Si vero etiam hactenus iudices non post insinuationem huius legis omni abstinerint furto, sciant et ipsi huius legis poenae se esse subiectos.

Dat. XIII k. Mai. CP. Belisario v. c. cons. [a. 535.]

Ἐγράφη τὸ ἴσον τοῦ ἰδικτον Κωνσταντινου-πολίταις, ἔχον οὕτως·

Ὅσην ἐπάνταν τῶν ὑπηκόων ἐδέμεθα πρόνοιαν, δεικνυσὶν ὁ παρ' ἡμῶν ἐναγχος τεθεῖς νόμος, ὃν δὴ πρὸς τοὺς ἐνδοξοτάτους ἡμῶν ἐπάρχους ἐγράψαμεν. ἀλλὰ προσήκον ἐστὶ καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς εἰδέναι τὴν ἡμετέραν πρόνοιαν, ἣν περὶ πάντας ἀνθρώπους ἔχομεν. καὶ διὰ τοῦτο τὸν νόμον αὐτὸν καὶ ἐν ἰδικτον προτεθεικάμεν σχήματι· ὥστε ὑμᾶς τῷ δεσπότη θεῷ καὶ σωτῆρι ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ δικαίως ἀναπέμπειν ὕμνους, καὶ τῇ ἡμετέρῃ βασιλείᾳ, ὅτι πάντα διὰ τὸ ὑμέτερον συμφέρον αἰρούμεθα πόνον.

Scriptum est exemplar edicti Constantinopolitanis habens ita:

Quantam subiectorum posuimus providentiam, ostendit a nobis nuper posita lex, quam ad gloriosissimos nostros praefectos scripsimus. Sed compitens est et vos ipsos scire nostram providentiam, quam circa omnes homines habemus: et propterea legem ipsam et in edicti propositum figura, ut vos et domino deo ac salvatori nostro Iesu Christo iuste referatis hymnos et nostro imperio, quia omnem pro vestra utilitate perferimus laborem.

Γινώσις τῆς παρ' ἐκάστης τῶν ὑποτεταγμένων ἀρχῶν ὀφειλοῦσης παρέχεσθαι λόγων συνηθειῶν ποσότητος, [παρὰ] τῶν τὰς ἀρχὰς ἐχόντων οὐδενὸς τολμῶντος παρὰ τὰ προγεγραμμένα οὔτε λαβεῖν οὔτε δοῦναι τι πλεόν.

Notitia horum quae ab unaquaque subditarum administratione debent praebere causa consuetudinum quantitatis ab his qui administrationes habent; nullo praesumente extra ea quae supra scripta sunt nequaquam requirere aliquid amplius.

1 Ἀπὸ τοῦ περιβλεπτοῦ κόμητος τῆς Ἀνατολῆς οὕτως·
 ἐν τῷ θείῳ ἡμῶν κουβουκλειῷ νομ. ξγ' in sacro cubiculo solidos LXIII
 τῷ πρίμικριῷ τῶν λαμπροτάτων τρι-primicerio clarissimorum tribunorum notariorum
 βούνων νοταρίων μετὰ τῶν τεσσαρῶν cum quattuor scriniis sacri laterculi sol. L
 σκρινίων τοῦ θείου λατερούλου νομ. ν' 35 eius adiutori sol. III
 τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ'

Ab spectabili comite Orientis (ita):
 in sacro cubiculo solidos LXIII
 primicerio clarissimorum tribunorum notariorum
 cum quattuor scriniis sacri laterculi sol. L
 eius adiutori sol. III

bonis, qui pro malis munus suscipiant. Eritis autem vos huius quoque rei custodes, qui et prohibeatis quae contra haec fiant et denuntietis: ne quid lateat delictorum neve cum lateat impunitum sit, sed ut omnis aequitas et iustitia inter subditos nostros floreat. Magistratus autem qui usque adhuc fuerunt, nisi post insinuationem huius legis ab omni furto abstineant, se ipsos quoque poenis ex hac lege constitutis subiectos esse sciunt. [Hoc edictum est ad episcopos.]

Scriptum est exemplum edicti Constantinopolitanis in haec verba:

Quantam omnium subditorum curam gesserimus, lex nuper a nobis lata ostendit, quam quidem ad gloriosissimos nostros praefectos scripsimus. Verum conveniens est, ut vos et ipsi noscatis nostram providentiam, quam pro omnibus hominibus habemus. Propterea legem ipsam etiam per edicti formam proposuimus: ut vos domino deo et servatori nostro Iesu Christo iuste hymnos canetis nostroque imperio, quoniam propter vestram utilitatem omnem laborem suscipimus.

Notitia summae ab insignis quos subiecimus magistratibus consuetudinum nomine praestandae: nemine eorum qui magistratus gerunt audente praeter ea, quae praescripta sunt, quicquam amplius aut accipere aut dare.

1 A spectabili comite Orientis sic: in sacro nostro cubiculo solidos 63, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum cum quattuor scriniis sacri laterculi sol. 50, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimi

1 ἔσεσθαι M καὶ ἔσεσθαι LB || 2 παρὰ περὶ L || 3 μὴ M] μήτε LB || 4 μηδὲ ML] μήτε B || διαλαθεῖν L || 6 ἄν s. v. L' || 7 μὴ] μηδὲ B || 9 τοῦτο — ἐπισκόπου M, om. LBs || 10 *Mai.] April. M (cf. 74, 1. 78, 17. 88, 41) || bilisario M || 15 δὴ om. L || 16 ἐπάρχους L] ὑπάρχους M || ἔγραψεν L || 19 πρὸς τεθεικάμεν L || 20 τῷ δεσπότη θεῷ et domino deo s || 22 τῷ ὁ in ras. M || ἡμετέρον L || 24 τῆς τῶν L (cf. s) || 26 παρὰ seclusi || 28 οὔτε δοῦναι om. s || 30 τοῦ] τὴ L || 35 νομ. ν' om. L || 36 αὐτῶν L

bis habet V || est om. V altero loco || constantinopolitani RVt al. || 14 quanta RVt al. || 15 expositum R possumus t' || providentia RVt al. || 15 lex] lex est V || 16 scripsimus] scrips ex scriptis corr. R || 17 providentiam quam circa] praeventiam (corr. praeventiam) ostendit a nobis nuper posita (ostendit — nuper punctis notata) R || 19 edictis RVt al. || figura R vulg.] figuratam V || ut V] et R' ut et R' vulg. || et om. vulg. || 20 ac] et V || 22 perferimus t' proferimus R' || 24 eorum t' vulg. || unaquoque subditorum V || 25 debet R || causam V || consuetudinem V' consuetudine R' || 26 quicquam R || administrationem R' || 27 sq. quae — nequa V' suppl. in spat. vac. || supra scripta] subscripta vulg. || 30 Ab RV] a t' vulg. (id. infra § 3. 4) || ita add. vulg. || 33 primiceriorum t' || tribunorum bis scr. in R, tributorum (et sic § 2. 3. 4) t' || notariorum R' || 34 criniis R' (id. 81, 6) || scrineis sacris t' || sol. numero quinquaginta t' vulg. || 36 adiutorio t' adiutorii RV

1 eritis] meriti V' suppl. in spat. vac.; motiri Rt || uos et] et uos V suos et t' || 2 praeter] praeces V praeces eorum R || hoc t' || aguntur Heimbach] agunt RVt sunt vulg. || 3 lateant t' || derelinquantur t' || 5 floreat R' || 6 insignificose t' || 7 abstinerunt t' || 10 dat. xiii (xiiii Bamb.) kal. Mad. caput bisiliarum (bisiliarium Vind.) uice consule Bamb. II, Vindob. alter, dat. kal. xii Mai. ep. Vilisario uiro clarissimo c. 88. 8xx Escorial.; om. subscr. RVt || 12 inscr.

τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
 προσταγματος
 2 Ἀπὸ τοῦ ἀνθυπάρχου Ἀσίας οὕτως·
 ἐν τῷ θείῳ ἡμῶν κουβουκλείῳ
 τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
 ρων νοταρίων μετὰ τῶν τεσσάρων
 σκρινίων τοῦ θείου λατεροκίου
 τῷ αὐτοῦ βοηθῷ
 τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
 προσταγματος
 3 Ἀπὸ τοῦ περιβλέπτου κόμητος Φρυγίας Πακα-
 τισανῆς οὕτως·
 τοῖς (περιβλέπτοις) χαρτουλαρίοις τρισὶ
 τοῦ θείου ἡμῶν κουβουκλείου
 τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
 ρων νοταρίων
 τῷ αὐτοῦ βοηθῷ
 τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
 προσταγματος
 4 Ἀπὸ τοῦ περιβλέπτου κόμητος Γαλατίας πρώ-
 τῆς οὕτως·
 τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
 θείου κουβουκλείου
 τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
 ρων νοταρίων
 τῷ αὐτοῦ βοηθῷ
 τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
 προσταγματος
 5 Ἀπὸ τοῦ βικαρίου τοῦ Μακροῦ Τείχους οὕτως·
 τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
 θείου κουβουκλείου
 τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
 ρων νοταρίων
 τῷ αὐτοῦ βοηθῷ
 τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
 προσταγματος

νομ. π' 10
 2 A proconsule Asiae ita:
 in sacro nostro cubiculo sol. num. LXIII
 5 primicerio clarissimorum tribunorum notariorum
 cum quattuor scriniis sacri laterculi
 sol. num. XI,
 eius adiutori sol. num. III
 officio gloriosissimorum praefectorum praetiorum
 sol. num. LXXX.
 3 Ab spectabili comite Phrygiae Pacatiana
 ita:
 chartulariis tribus sacri cubiculi sol. num. IX
 15 primicerio clarissimorum tribunorum notariorum
 sol. num. XXIII
 eius adiutori sol. num. III
 officio gloriosissimorum praefectorum praetiorum
 sol. num. L.
 20 4 Ab spectabili comite Galatiae primae ita:
 spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi
 sol. num. IX
 25 primicerio clarissimorum tribunorum notariorum
 sol. num. XXIII
 eius adiutori sol. num. III
 officio gloriosissimorum praefectorum praetiorum
 sol. num. L.
 30 5 A vicario Longi Muri (ita):
 chartulariis tribus sacri cubiculi sol. num. IX
 primicerio clarissimorum tribunorum notariorum
 sol. num. XXIII
 eius adiutori sol. num. III
 35 officio gloriosissimorum praefectorum praetiorum
 sol. num. XL.

Καὶ ὅσαι ἀρχαὶ ὑπατικαὶ ἤτοι κονσου-
 λάριαι·

Et quaecumque administrationes consulariae
 sunt:

6 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Παλαιστίνης πρώτης οὕτως·
 τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
 θείου κουβουκλείου
 τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
 ρων νοταρίων
 τῷ αὐτοῦ βοηθῷ

40 6 A iudice Palaestinae ita:
 spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi
 sol. num. IX
 primicerio clarissimorum tribunorum notariorum
 sol. num. XXIII
 eius adiutori sol. num. III

2 morum praefectorum pro iussione sol. 80. A proconsule Asiae sic: in sacro nostro cubiculo sol. 63, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum cum quattuor scriniis sacri laterculi sol. 40, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 80. A spectabili comite Phrygiae Pacatianae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri nostri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 50. 4 A spectabili comite Galatiae primae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 50. A vicario Longi Muri sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40.

Et quaecumque consulares potestates sunt:

6 A praeside Palaestinae primae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum

1 ἐπάρχων et sic in sqq. constanter (praeter p. 82, 10) M || ἐπάρχων ὑπὲρ προσταγματος] praefectorum praetiorum ut constanter || 5 τῶν πριμικηρίων, idem § 3—8. 11; τῷ πριμικηρίῳ § 10. 12. 19, in ceteris recte τῷ πριμικηρίῳ L || 7 μ' M5] ν' L || 13 περιβλέπτοις addidi || χαρτουλαρίοις τρισὶ L5] τρισὶ χαρτουλλαρίοις M || 14 ἡμῶν] om. 5 || 17 αὐτῷ L et sic in sqq. semper || 19 ν' L5] γ' M || 22 τοῦ θείου] τοῦ θείου ἡμῶν L || 28 ν' L5] ἡ M || 30 περιβλέπτου L, om. 5 || χαρτουλλαρίοις, et ita in sqq. constanter (praeter p. 86, 23) M || 33 νοταρίων om. L || 38 πρώτης, item 82, 3 sq. § 7 totam om. 5 || 43 ταρίων L

V || num.] nūo RV al. et sic in sqq. || *LXIII] XIII (tredecim V) libri || 6 serineis Vt || laterculi — 10 sol. LXX nūo reposuit R² in ros. 1¹/₂ vers. || 7 num. om. R || 8 adiutorio RV || numero sol. t || III] III R || 9 praetiorum om. R || 10 num. LXXX (octuaginta t) Vt || LXX nūo R || 11 paeatianae t capatiana RV || 13 sacris V²t || sol. om. t || 17 adiutorii R || 18 praetiorum R¹ || 19 L] qualqua- draginta (sic) R || 20 sq. § 4 et 5 om. R || 25 *XXIII] xxxiii (triginta tres t) Vt xxiii vulg. || 26 sol. V² in ros. || 29 ita add. vulg. || 32 tribunorum om. V || notariorum offitio numero xxiiii t || 35 praefectorum om. V || 37 consulariue t || 39 palastine R || item V² || 40 chatulariis et cubili R || 44 adiutori sol.] sol. om. V

1 clarissimorum t || 2 octuaginta RVt || 4 nostro sacro III.

	τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ'		officio gloriosissimorum praefectorum praetorium sol. num. XI.
7	Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Παλαιστίνης οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. μ'	5	
	τῶν πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. θ'		
	τῷ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. κδ'		
	τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. γ'	10	
8	Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Φοινίκης παράλου οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. μ'	7	A iudice Foeniciae maritimae ita: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. num. IX
	τῶν πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. θ'	15	primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. num. XXIII
	τῷ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. κδ'		eius adiutori sol. num. III
	τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. γ'		officio gloriosissimorum praefectorum praetorium sol. num. XL.
9	Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Συρίας δευτέρως οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. μ'	20	A iudice Syriae secundae ita: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. num. IX
	τῶν πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. θ'	15	primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. num. XXIII
	τῷ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. κδ'		eius adiutori sol. num. III
	τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. γ'	25	officio gloriosissimorum praefectorum praetorium sol. num. XL.
10	Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Θεοδοριάδος οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. μ'		
	τῶν πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τρι- βούνων νοταρίων	νομ. θ'	30	
	τῷ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. κδ'		
	τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. γ'		
11	Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Ὀσροηνῆς οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. μ'	35	
	τῶν πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. θ'		
	τῷ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. κδ'	40	
	τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. γ'		
12	Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Κιλικίας πρώ- της οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. μ'	45	
	τῶν πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. θ'		
	τῷ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. κδ'	50	
	τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. γ'		
13	Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Κύπρου οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. μ'	55	9 A iudice Cypri ita: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. num. IX

7 pro iussione sol. 40. A praeside Palaestinae secundae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Phoenices maritimae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Syriae secundae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. 10 A praeside Theodoriadis sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. 11 iussione sol. 40. A praeside Osrhoënae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. 12 fectorum pro iussione sol. 40. A praeside Ciliciae primae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Cypri sic: spectabilibus chartu-

3 παλαιστίνης M] τῆς παλαιστίνης L || 13 περι-
βλέπτοις L (id. 21) || 15 τῶν πριμικηρίῳ — νομ. κδ'
om. L || 17 γ' I] ε' M || 23 λαμπροτάτων L || 25 αὐ-
τοῦ om. M || 32 νοταρίῳ et sic § 13' et inde a § 15 con-
stanter L

V² || 15 primiceriorum RV || clarissimorum] gloriosissi-
morum V, om. t || 18 praetorium R || 19 xi.] quinquaginta V || 21 sacris R || 22 sol.] solis R' || 23 tribunorum] praefectorum tribunorum R' || 24 sol.] solis R || sol. nūo xx suppl. V² in spat. vac., IIII eius adiutori sol. num. om. V || 26 praetorium V] om, R al. || 27 solidis R'

τῶ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. κδ'	primicerio clarissimorum tribunorum notariorum	sol. num. XXVIII
τῶ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'	eius adiutori	sol. num. III
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ'	5 officio gloriosissimorum praefectorum praetiorum	sol. num. XL.
14 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Παμφυλίας οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. θ'	10 A iudice Pamphyliae ita: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi	sol. num. IX
τῶ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. κδ'	primicerio clarissimorum tribunorum notariorum	sol. num. XXVIII
τῶ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'	eius adiutori	sol. num. III
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ'	10 officio gloriosissimorum praefectorum praetiorum	sol. num. XL.
15 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Βιθυνίας οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. θ'	15 spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi	sol. num. IX
τῶ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. κδ'	primicerio clarissimorum tribunorum notariorum	sol. num. XXVIII
τῶ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'	eius adiutori	sol. num. III
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ'	20 officio gloriosissimorum praefectorum praetiorum	sol. num. XL.
16 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Ἑλλησπόντου οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. θ'	25 spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi	sol. num. IX
τῶ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. κδ'	primicerio clarissimorum tribunorum notariorum	sol. num. XXVIII
τῶ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'	eius adiutori	sol. num. III
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ'	30 officio gloriosissimorum praefectorum praetiorum	sol. num. XL.
17 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Ἀνδίας οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. θ'	35 spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi	sol. num. IX
τῶ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. κδ'	primicerio clarissimorum tribunorum notariorum	sol. num. XXVIII
τῶ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'	eius adiutori	sol. num. III
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ'	40 officio gloriosissimorum praefectorum praetiorum	sol. num. XL.
18 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Φρυγίας σαλουταρίας οὕτως·	νομ. θ'	45 spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi	sol. num. IX
τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. κδ'	primicerio clarissimorum tribunorum notariorum	sol. num. XXVIII
τῶ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. γ'	eius adiutori	sol. num. III
τῶ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. μ'	45 officio gloriosissimorum praefectorum praetiorum	sol. num. XL.
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. θ'	50 spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi	sol. num. IX
19 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Πισιδίας οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. κδ'	primicerio clarissimorum tribunorum notariorum	sol. num. XXVIII
τῶ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. γ'	eius adiutori	sol. num. III
τῶ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. μ'	55 officio gloriosissimorum praefectorum praetiorum	sol. num. XL.
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. θ'	60 spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi	sol. num. IX
20 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Λυκαονίας οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. κδ'	primicerio clarissimorum tribunorum notariorum	sol. num. XXVIII
	νομ. γ'	eius adiutori	sol. num. III
	νομ. μ'	60 officio gloriosissimorum praefectorum praetiorum	sol. num. XL.
	νομ. θ'	65 spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi	sol. num. IX

larius tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori
 14 sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Pamphyliae sic:
 spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24,
 15 eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Bithyniae
 sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum
 16 sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside
 Hellenesponi sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribu-
 norum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40.
 17 A praeside Lydiae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimo-
 rum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro ius-
 18 sione sol. 40. A praeside Phrygiae salutaris sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi
 sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimo-
 19 rum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Pisiidae sic: spectabilibus chartulariis tribus
 sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio
 20 gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Lycaoniae sic: spectabilibus

14 § 15] vid. infra ad S5, 57 || 22 Ἑλλησπόντου L || 1 primiceriorum R || 2 solū R || 4 praetiorum R¹ ||
 12 τριβούνων M et sic § 19 et inde a § 21 constanter || 5 solū R¹ || 14 a iudice R V] Bithyniae ita add. vulg. ||
 15 χαλτουλαρίοις (id. S5, 18) M^a || 15 tribus om. V || 16 sq. IX — notariorum sol. num. om. V

	τῶ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. κδ'	
	τῶ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'	
	τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ'	5
21	Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Νέας Ἰουστινιανῆς οὐ- τως·		
	τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. θ'	
	τῶ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. κδ'	10
	τῶ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'	
	τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ'	
22	Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Ἀρμεγίας δευτέρας οὐ- τως·		
	τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. θ'	
	τῶ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. κδ'	20
	τῶ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'	
	τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ'	
23	Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Ἀρμενίας μεγάλης οὐ- τως·		
	τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. θ'	
	τῶ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. κδ'	20
	τῶ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'	
	τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ'	
24	Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Καππαδοκίας πρώτης οὐτως·	νομ. μ'	12 A iudice Armeniae maioris ita ut supra.
	τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. θ'	25
	τῶ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. κδ'	
	τῶ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'	30
	τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ'	
24	Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Καππαδοκίας πρώτης οὐτως·	νομ. μ'	13 A iudice Cappadociae primae ita ut supra.
	τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. θ'	35
	τῶ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. κδ'	
	τῶ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'	40
	τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ'	
25	Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Καππαδοκίας δευτέρας οὐτως·	νομ. μ'	14 A iudice Cappadociae secundae ita ut supra.
	τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. θ'	45
	τῶ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. κδ'	
	τῶ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'	50
	τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ'	
26	Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Ἐλενοπόντου οὕτως·	νομ. μ'	15 A iudice Helenoponti ita ut supra.
	τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. θ'	55
	τῶ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. κδ'	
	τῶ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'	
	τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. μ'	

chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius ad-
21 iutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Novae Iusti-
nianaе sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum
notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40.
22 A praeside Armeniae secundae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primi-
cerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum prae-
23 fectorum pro iussione sol. 40. A praeside Armeniae magnae sic: spectabilibus chartulariis
tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3,
24 officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Cappadociae primae
sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum
25 sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A prae-
sidente Cappadociae secundae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio
clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum
26 pro iussione sol. 40. A praeside Helenoponti sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi
sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimo-

6 Ἰουστινιανῆς L^a || 33 sq. § 24 om. L || 51 ἔλενοσπόν-
του L

24 sq. § 12 et 13 om. R || maiore VI || 51 eleno-
ponti R] elesponti t ellesponti Val. || ut om. R

- 27 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Εὐρώπης οὕτως·
τοῖς περιβλέπτοις χαρτολαγίοις τρισὶ τοῦ
θείου κονβουκλείου νομ. θ' 5
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
νων νοταρίων νομ. κδ'
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ'
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
προστάγματος νομ. μ'
- 28 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Θρακίας οὕτως·
τοῖς περιβλέπτοις χαρτολαγίοις τρισὶ τοῦ
θείου κονβουκλείου νομ. θ' 10
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
νων νοταρίων νομ. κδ'
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ'
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
προστάγματος νομ. μ' 15
- 29 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Ῥοδόπης οὕτως·
τοῖς περιβλέπτοις χαρτολαγίοις τρισὶ τοῦ
θείου κονβουκλείου νομ. θ' 20
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
νων νοταρίων νομ. κδ'
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ'
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
προστάγματος νομ. μ' 25
- 30 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Αἰμίμοντον οὕτως·
τοῖς περιβλέπτοις χαρτολαγίοις τρισὶ τοῦ
θείου κονβουκλείου νομ. θ' 25
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
νων νοταρίων νομ. κδ'
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ' 30
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
προστάγματος νομ. μ'
- 31 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Καρίας οὕτως·
τοῖς περιβλέπτοις χαρτολαγίοις τρισὶ τοῦ
θείου κονβουκλείου νομ. θ' 35
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
νων νοταρίων νομ. κδ'
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ'
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
προστάγματος νομ. μ' 40
- 32 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Λυκίας οὕτως·
τοῖς περιβλέπτοις χαρτολαγίοις τρισὶ τοῦ
θείου κονβουκλείου νομ. θ' 45
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
νων νοταρίων νομ. κδ'
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ'
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
προστάγματος νομ. μ'
- 33 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Αὐγουσταμνικῆς πρώ-
της οὕτως·
τοῖς περιβλέπτοις χαρτολαγίοις τρισὶ τοῦ
θείου κονβουκλείου νομ. θ' 50
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
νων νοταρίων νομ. κδ'
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ' 55
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
προστάγματος νομ. μ'
- 16 A iudice Europae ita ut supra.
- 17 A iudice Thraciae ita ut supra.
- 18 A iudice Rhodopae ita ut supra.
- 19 A iudice Cariae ita ut supra.
- 20 A iudice Lyciae ita ut supra.
- 21 A iudice Augustanicae ita ut supra.

27 rum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Europae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Thraciae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Rhodopae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Haemimonti sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Cariae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Lyciae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40. A praeside Augustanicae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 24, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 40.

49 ἀυγουσταμνικῆς M] ἀυγουσταμνηκῆς L || 57 Cum in
1 § 16 om. t || 9 sq. § 17. 18 om. R || ita post tratiae
om. t || 17 Rhodopae] europe VI (cf. tamen ad § 20) ||

33 § 19 om. V || Cariae] augustanie carie R^a casiae t ||
41 § 20 A iudice aciae ita ut supra. A iudice litiae ita
ut supra. A iudice roppae ita ut supra t || A] om. R ||
49 A] om. R || augustanie R augustiani V augustini t

Καὶ ὅσαι ἀρχαὶ ἡγεμονικαὶ ἦτοι correctoriai.

Et quaecumque administrationes praesidales sive correctivae sunt:

- 34 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Λιβύης τῆς ἀνω οὐτως·
 τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
 θείου κουβουκλείου νομ. θ' 5
 τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
 νων νοταρίων νομ. ιε'
 τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ'
 τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
 προστάγματος νομ. λς' 10
- 35 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Αἰγύπτου πρώτης οὐτως·
 τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
 θείου κουβουκλείου νομ. θ' 15
 τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
 νων νοταρίων νομ. ιε'
 τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ'
 τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
 προστάγματος νομ. λς'
- 36 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Αἰγύπτου δευτέρας οὐτως·
 τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
 θείου κουβουκλείου νομ. θ' 20
 τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
 νων νοταρίων νομ. ιε'
 τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ' 25
 τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
 προστάγματος νομ. λς'
- 37 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Ἀὐγυσταμνικῆς δευ-
 τέρας οὐτως·
 τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
 θείου κουβουκλείου νομ. θ' 30
 τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
 νων νοταρίων νομ. ιε'
 τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ'
 τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
 προστάγματος νομ. λς' 35
- 38 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Παλαιστίνης τρίτης οὐτως·
 τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
 θείου κουβουκλείου νομ. θ' 40
 τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
 νων νοταρίων νομ. ιε'
 τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ'

- 22 A iudice Libyae superioris ita:
 spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi
 sol. num. IX
 primicerio clarissimorum tribunorum notariorum
 sol. num. <XV
 eius adiutori sol. num. III
 officio gloriosissimorum praefectorum praetorium
 sol. num.) XXXVI.
- 23 A iudice Aegypti primae ita ut supra.
- 24 A iudice Aegypti secundae ita ut supra.
 20
- 25 A iudice (Augusta)nicae secundae ita ut
 supra.
 30
- 26 A iudice Palaestinae tertiae ita ut supra.
 40

Et quaecumque potestates praesidales aut correctoriae sunt:

34 A praeside Libyae superioris sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 36. A praeside Aegypti primae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 36. A praeside Aegypti secundae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 36. A praeside Augustamnicae secundae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 36. A praeside Palaestinae tertiae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3, officio glorio-

his provinciarum indicibus ordo dioecesium servetur (§ 6—13 Orientis, 14. 16—20 Asiae, 21—26 Ponti, 27—30 Thraciae provinciae recensentur, itemque praesidales 34—37 Aegypti, 38—42 Orientis, 43—45 Ponti, 46 Asiae, 47. 48 Thraciae), Cariam et Lyciam (§ 31. 32) immerito ab Asianis divelli apparet. Bithynia quoque (§ 15) loco suo quem inter Ponticas habuit, errore nota esse videtur: quumquam fieri potuisse ut ea provincia per tempus quoddam Asianae dioecesi attribueretur, Mommsenus monet. Praeterea Augustannicam primam (§ 33) quae secundum Hieroclem synecd. 726, 3 correctoria erat, perperam in extremo indice consularium collocari, cum initio tabulae praesidium inter Aegyptias ex ipso dioecesium ordine collocanda fuerit, idem Mommsenus notavit. Atque plura turbata sunt in tabula praesidium provinciarum Aegypti (33—37): in qua quattuor pro-

vinciae nunc desiderantur Libya inferior, Thebais I (inferior), Thebais II (superior), Arcadia || 1 καὶ ὅσαι — correctoriai om. L || 3 λιβυνησιῶν ἀνω L || 5 θ' om. L || 17 ἐπάρχων om. L || 22 *κουβουκλείου (sic) L || 28 αὐγουσταμνικῆς M || αὐγουσταμνικῆς L || 37 sq. § 38 bis scriptu extat in L || 39 περιβλέπτου L priore loco

1 praesidales R al.] praesidiales Vt vulg. || 2 sint t || 3 liberis superiore R^a || 4 spectabilis R || cubiculis R¹ || 5 nouem numero t || 6 tribunorum om. V || 7 sq. uncis inclusa addidi || solidos (solidorum R^a) nūo nouem xxx (primi pro xxx R^a) sex R || 19 § 24 om. t || egiptif ecclae (sic) R || 25 § 25 om. V al. || niceae secundae t & (i. e. secundum) niceae ecclae R secundanice secunde Neoburgensis || 37 sq. § 26. 27 om. t || 37 palaestine R || trocie V

τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. λς'	
39 Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Ἀραβίας οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. θ'	5
τῶν προμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. ιε'	
τῶ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'	
τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. λς'	10
40 Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Εὐφρατίας οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. θ'	28
τῶν προμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. ιε'	15
τῶ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'	
τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. λς'	20
41 Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Μεσσοποταμίας οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. θ'	29
τῶν προμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. ιε'	25
τῶ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'	
τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. λς'	30
42 Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Κιλικίας δευτέρας οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. θ'	30
τῶν προμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. ιε'	30
τῶ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'	
τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. λς'	35
43 Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Ἀρμενίας πρώτης οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. θ'	31
τῶν προμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. ιε'	40
τῶ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'	
τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. λς'	45
44 Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Γαλατίας δευτέρας οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. θ'	45
τῶν προμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. ιε'	50
τῶ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'	
τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος	νομ. λς'	50
45 Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Ὀνωριάδος οὕτως· τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου	νομ. θ'	33
τῶν προμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού- νων νοταρίων	νομ. ιε'	55
τῶ αὐτοῦ βοηθῶ	νομ. γ'	

39 *sissimorum praefectorum pro iussione sol. 36. A praeside Arabiae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3,*
40 *officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 36. A praeside Euphratensis sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 36. A praeside Mesopotamiae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 36. A praeside Ciliciae secundae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 36. A praeside Armeniae primae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 36. A praeside Galatiae secundae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 36. A praeside Honoriadis sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro*

3 ἄραβιαις M || 4 τρισὶ L, om. M || 51 sq. § 45
om. L

mesopotamiae R^a || 27 Ciliciae] ecclie RV || 35 § 31
om. R; ante § 31 in V a iudice palestine tertie ita ut
supra (cf. § 26) err. repetita || 35 amenie V || 43 § 32 om.
t || galitiae RV || 51 sq. § 33. 34 om. V

3 A] om. R^a || 11 euphratasiae t || 19 § 29 om. t ||

- τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
προστάγματος νομ. λς'
- 46 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος τῶν Νήσων οὕτως· 34 A iudice Insularum ita ut supra.
τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
Θείου κουβουκλείου νομ. θ' 5
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
ρων νοταρίων νομ. ιε' 5
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ' 5
τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
προστάγματος νομ. λς' 10
- 47 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Μυσίας δευτέρας οὕτως· 35 A iudice Mysiae secundae ita ut supra.
τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
Θείου κουβουκλείου νομ. θ' 10
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
ρων νοταρίων νομ. ιε' 15
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ' 15
τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
προστάγματος νομ. λς' 15
- 48 Ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος Σκυθίας οὕτως· 36 A iudice Scythiae ita ut supra.
τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
Θείου κουβουκλείου νομ. θ' 20
τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβού-
ρων νοταρίων νομ. ιε' 20
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομ. γ' 20
τῆ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ
προστάγματος νομ. λς' 25

49 Παρὰ δὲ ἐκάστης πόλεως ἐκδίκον, εἰ μὲν εἴη μη-
τροπολίτης, ὑπὲρ προστάγματος εἰς τὰ τῶν ἐνδοξοτά-
των ἐπάρχων δίδοσθαι νομίσματα δ', εἰ δὲ ἄλλης
πόλεως, νομ. γ' καὶ πέρα τούτων μηδέν. οὐδὲ γὰρ 30
τοῖς ἐκδίκουσι οὔτε δίδοναι τοῖς ἀρχουσιν οὐδὲ ἐτέρω
τινὶ οὔτε λαμβάνειν βουλόμεθα, πληρὴν εἰ μὴ τινες
εἰσὶν αὐτοῖς ἐκ τοῦ δημοσίου παρεχόμεναὶ συνήθειαι·
εἰδότες αὐτῶν ὡς, εἰ μὴν θείῃ τῷ ἡμετέρῳ κράτει
περὶ τινος αὐτῶν, ὡς παραβαίνοι τὰ παρ' ἡμῶν θε- 35
σπισθέντα, καὶ ὅπερ ἂν λάβοι quadruplum ἀποδώσει,
καὶ τῆς φρονιδοῦς παραλυθεῖς ἐξορίαν οἰκήσει διηνεκῶς
ὅσποτε καὶ οἱ τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχοντες, εἰ τοῦτον παρ-
αμείψασιν καὶ τοὺς ἐκδίκουσι περιδίοιεν κλέπτοντας,
οὐκ ἐλάττωσα καὶ αὐτοὶ ποιῶν ὑποστήσονται.

Dat. xvii. k. Mai. CP. Belisario (v. c.) cons. [a. 535.] Dat. xiii. kal. Mai. CP. Belisario v. c. cons.

46 *inssione sol. 36. A praeside Insularum sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 36.* A praeside Moesiae secundae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 36. A praeside Scythiae sic: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. 9, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum sol. 15, eius adiutori sol. 3, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione sol. 36.

A defensore vero cuiusque civitatis, siquidem metropolita sit, pro iussione officio gloriosissimorum praefectorum dentur sol. 4, sin vero alterius civitatis, sol. 3, nec praeterca quicquam. Nam ne defensores quidem quicquam neque dare magistratibus aut alii cuiquam neque accipere volumus: nisi quae consuetudines sint quae ex fisco illis praebentur. Sciantque, si maiestati nostrae de ipsorum aliquo denuntietur violare eum quae a nobis sancita sunt: illum et quadruplum quodcumque accepit redditurum et munere exutum in perpetuo exilio mansurum: cum etiam praesides provinciarum, si haec neglexerint et defensores furari passi sint, non minorem ipsi quoque poenam sint subituri.

3 Desiderantur quattuor provinciae praesidiales, dioecesis Orientis duae Phoeniciae Libani (inter 39 et 40) et Isauria (inter 42 et 43), Ponti duae Paphlagonia et Pontus Polemoniacus (post 45). Quae non tam errore librarii omisae videntur quam e recensu consulto sublatae, postquam eadem per novellas paulo post eodem anno publicatas ex praesidalium numero ita exceptae sunt, ut spectabiles praeficerentur Isauriae comes, Phoeniciae Libani moderator (nov. XXVII. Edict. IV), Pontus Polemoniacus cum Helenoponto itemque Paphlagonia cum Honoriade in unum coniunctae ipsae quoque spectabiles acciperent altera moderatorem altera praetorem (nov. XXVIII. XXXIX). Quamquam corrector coeptum non persecutus est: qui debebat etiam Helenopontum et Honoriadem (26. 45) loco movere, quattuor autem potestates novas addere spectubilibus indicibus (1—5) || 27 Παρὰ Haloander] ὑπὲρ Μς πέρ L || εἴη μητροπόλεως L || 28 ὑπὲρ προστάγματος pro metropoliς || 29 ὑπάρχων M || δίδοσθαι dandis || 30 γ' om. L || 31 τοῖς τῆς L || 32 * οὐδὲ λαμβάνειν libri || 35 sq. αὐτῶν — ὅπερ ἂν om. L || παραβαίνοι — λάβοι — ἀποδώσει — οἱ.

χῆσει] praeuicatur — acceperint — reddent — habitabant || 36 quadruplum L || 37 περιλυθεῖς L || 38 εἰς τοῦτο παραμείψασιν L || 39 περιείδειεν L || 41 xvi k. Ma. M || Bilisar M

19 A om. R || sithie Rt sciphie V || 27 Pro — defensore] a iudice cuiusque civitatis defensorum | civitatis defensorum ē (sic) R || defensione t || 28 metropolitans R metropol' Vt || pro om. t, pro metropoli del. vulg. || apud officium gloriosissimorum vulg. || 29 praetoriorum V || dandis (dampnis V?) solidis R Vt al.] dandi sunt solidi vulg. || 30 solidis tribus R Vt] solidi in vulg. || 31 defensiones t || 33 * cis ab fisco praestandae (possis etiam quae ab fisco praebentur) cum ab his uolo praesideant libri || 34 nostrae] meae t || 35 praenauicantur V praenauicatur R || 36 reddant Rt teneant V al. || 37 solito t; leg. soluti? || habitant V || 38 neglexerint R || defensiones t || 39 modicam R || 41 dat. iix kal. Mad. (Mad. om. alter) cap. Bilisario (Bisila? primus) Bergbergenses duo. dat. kal. xiii cap. Ambracensis, data xiii kal. Mai. Vilisario clarissimo uiro Escorialensis; subscr. om. R Vt

Scriptum est exemplar huiusmodi Dominico gloriosissimo praefecto apud Illyricum praetorium, sed ita quidem adiectionibus:

- Iusiurandum subeant secundum proprium de hoc factum indiculum sacramenti, cuius exemplar etiam directum est tuae celsitudini. Qui vero administrationes suscipiunt, a tua celsitudine directos hinc eis a nobis codicillos suscipiant praesente deo amabili civitatis in qua degunt episcopo et aliis qui in civitate sunt in iudicio tuae celsitudinis congregatis et officio omni tuo: coram quibus et codicillos accipiant et iurent praedictum iusiurandum. Et maxime hoc praecipimus coram curialibus agi, quos competens est magna frui et a tua celsitudine et eis, qui eundem cingulum 15 optinuerint, providentia et studio: ut et nihil ab eis tu lucreris omnino neque permittas eos ab ullo laedi; eos enim, qui hanc nituntur iniquitatem, quatenus et felicissimo nostro avertant exercitu et reliquas curiales adimpleant functiones, quia non oportet talia 20 temptari solacia, ut possit ad tantam referri tarditatem. Nihil enim nobis commendat tuam celsitudinem, quomodo circa curiales uniuscuiusque civitatis providentia, quam praebere volumus istis et a tua celsitudine (et) a cinguli semper successoribus.
- 25 Quapropter dum codicillos dederis administrationes accipientibus a te ut praesente, hoc eis tuam denuntiare volumus sedem, ut curialibus omnem ferant favorem, nihil penitus ab eis accipientes: prohibeant autem et ab aliis eis afferri damna, et agnoscat per te 30 quia, si praeter haec aliquid egerint, poenis subiacebunt gravissimis. Sicut enim curialibus parcere te volumus, ita et defensorum castigare et retinere avaritiam sancimus, et ab eis praesumere accipere a nostris subiectis nisi secundum quod eis ministrat publica res, aut si non est aliquid eis publicum solacium, quantum inculpabilis antiquitas definivit: ut ab spontaneis ipsis magis quam ab invititis accipiant, et hoc parum et quantum eis ad medietatem sufficit vitae gubernationem. Sciant enim quia, 40 si citra haec aliquid acceperint, non solum quadrupli subiacebunt poenae, sed etiam exilium habitabunt continuum, prius eis plagis corporeis infligendis.

Ὁρκος διδόμενος παρὰ τῶν τὰς ἀρχὰς λαμβανόντων.

Ὁμνυμι ἐγὼ τὸν θεὸν τὸν παντοκράτορα, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, καὶ τὴν ἁγίαν ἑνδοξὸν θεοτόκον καὶ ἀειπαρθενὸν Μαρίαν, καὶ τὰ τέσσαρα εὐαγγέλια, ἃ ἐν ταῖς χερσὶ μου κρατῶ, καὶ τοὺς ἁγίους ἀρχαγγέλους Μιχαὴλ καὶ Γαβριήλ, ὡς καθαρὸν συνει-

43 Ὁ παρὼν ὄρκος κατεστρώθη ἐν βιβλίῳ ἑκτῶ τῶν βασιλικῶν τι. γ' κεφ. κγ' M. Est B 6, 3, 50 (31 Fabr.).

Iusiurandum quod praestatur ab his qui administrationes accipiunt. Coll. II tit. 3

Iuro ego per deum omnipotentem et filium eius unigenitum dominum nostrum Iesum Christum et spiritum sanctum et sanctam gloriosam dei genitricem et semper virginem Mariam et quattuor evangelia, quae in manibus meis teneo, et sanctos archangelos Michael et Gabriel, puram conscientiam ger-

Iusiurandum, quod praestatur ab iis qui magistratus suscipiunt.

Iuro per deum omnipotentem et filium eius unigenitum Iesum Christum deum nostrum et spiritum sanctum et sanctam gloriosam dei genitricem et semper virginem Mariam et quattuor evangelia, quae manibus meis teneo, et sanctos archangelos Michael et Gabriel, me puram conscientiam et iustum

46 τὸν θεὸν ἡμῶν dominum nostrum ε || 47 ἁγίαν καὶ ἑνδοξὸν L || 50 ὡς om. LB^c

1 huiusmodi suppl. V² in spat. vac. huius vulg. || 2 illyricum t || 3 adiectionibus adiectum est Heimbach; fort. cum adiectione (cf. 48, 3)? || 4 secundum [.. V¹ || 5 *facto libri || indiculum suppl. V² in spat. vac. inditum vulg. || *sacramentum libri || 7 eis] eius R¹ ei t || 9 degit R¹Vt || episcopo ipso R¹ || 10 tuo V^a || et om. RVt || omnino V || 11 *quibus etiam libri || 12 haec Vt || 14 tua] tu R¹ || *eis qui] qui eis libri || eundem] eum R¹ || cingulum optinuerit ed. pr.] circulum optima erit (optinauerit t) RVt || *studium libri || et ut RVt || 17 nititur R¹ || hac utuntur iniquitate ed. pr. || Locus corruptus. Mommsenus proponit ab ullo laedi eorum qui in hanc nit. iniq. || 18 avertant] utantur vulg.; avertantur malit Mommsenus || excitu R¹ || 20 temptari R] temptare V attentari vulg. || possint R² || tantum V || fort. leg. ut possint ad illarum r. t. ? || 21 nihil] nullam R¹ || nobis tam commendat vulg. || tua

celsitudo t || 22 circa om. t || 23 prouintia V prouintie t prou...e R¹ pro uestrae R² || praebere t || 24 a] ac R, et add. vulg. || successioibus (sic) t || Quapropter] propter V¹ || 25 du R¹ || dederis] dedit is V || amistrationis R^a V || 26 accipientis R^a || a te] ante t || ut V] aut R vulg., om. t || 27 curiabus R || 27 ferat RVt || 28 accipiens R² Vt accipiet R¹ || autem] aut t || 29 auferri V || 30 haec om. RV || 33 nec ab eis praesumi Mommsenus; an nec pati eos praesumere? || accipere] et accipere et V || 34 subiectibus R¹ || ministrat R] administrat Vt vulg. || 35 publica res V] publicas R] res publica vulg. || eis publica solatium quantum suppl. V² in spat. vac. || 36 definiunt R¹ || 37 ipsi R² || 38 et post parum om. t || eis om. R¹ || 39 uitae] inte t inter RV (suppl. V² in spat. vac.) || quia] quidem R¹ quod R² || 40 hoc t || acceperit t || quadruplum R¹ || 42 continuum om. R¹, continuo V || eius R¹ || 43 his] illis R || administrationem (em corr. ex um R) VR || 44 accipiuntur V² || 45 ego] ergo R¹ || 46 dominum] et dominum t || 47 sanctum spiritum t || genitricem Mariam semper uirginem R¹ || 49 angelos V

δος καὶ γνησίαν δουλείαν φυλάξω τοῖς Θεωτάτοις καὶ εὐσεβεστάτοις ἡμῶν δεσπόταις Ἰουστινιανῷ καὶ Θεοδώρα, τῇ ὁμοζύγῳ τοῦ αὐτοῦ κράτους, προσάσει τῆς παραδεδομένης μοι παρὰ τῆς αὐτῶν εὐσεβείας ἀρχῆς· καὶ πάντα πόνον καὶ κόμητον μετ' εὐνοίας ἀδόλους καὶ δίχα τέχνης τινὸς ἀναδέξομαι ἐπὶ τῇ δοθεισῇ μοι παρ' αὐτῶν ἀρχῇ ὑπὲρ τῆς αὐτῶν βασιλείας καὶ πολιτείας. Καὶ κοινωνικὸς εἰμι τῇ ἀγία τοῦ θεοῦ καθολικῆ καὶ ἀποστολικῆ ἐκκλησίᾳ, καὶ κατ' οὐδένα τρόπον ἢ χρόνον ἐναντιωθῶ αὐτῇ, οὐδὲ ἄλλω τινὶ συγχωρήσω, καθ' ὅσον δυνάμειός ἐχω. Ὅννημι δὲ τοῖς αὐτοῦς ὄγκους, ὡς οὐδενὶ παντελῶς οὔτε δέδοκα οὔτε δώσω προσάσει τῆς δεδομένης μοι ἀρχῆς οὐδὲ προφάσει οὔτε τοῖς ἄλλοις πανευφήμοις ἀνδοῶσι τοῖς τὰς ἀρχὰς ἔχουσιν οὔτε τοῖς περὶ αὐτοὺς καθεστῶσιν οὔτε ἄλλω τῶν πάντων οὐδενί· ἀλλ' ὡςπερ ἄμισθον περιέλαβον τὴν ἀρχήν, οὕτω καὶ καθαρὸς φανοῦμαι περὶ τοὺς ὑποτελεῖς τῶν εὐσεβεστάτων ἡμῶν δεσποτῶν, ἀρκούντες ταῖς ἀφαιρούμεναις μοι ἐκ τοῦ δημοσίου σιτήσεσι. Καὶ πρῶτον μὲν πάντων ποιήσομαι σπουδὴν τὸ τοῖς δημοσίοις ἀγρόπρασος προσέξειν, καὶ τοὺς μὲν ἀγαυομονοῦντας καὶ δεομένους ἀνάγκης μετὰ πάσης εἰσπρόξω τῆς σφοδρότητος, οὐδὲν ὑποκατακλινόμενος, οὐδὲ ὑπὲρ αὐτοῦ τούτου κέρδος παντάπασιν ἐννοῶν ἢ πρὸς χάριν ἢ πρὸς ἀπέχθειαν ἀπαντῶν τινα παρὰ τὸ προσήκον ἢ συγχωρήσω τινί. τοῖς δὲ ἐγνωμονοῦσι πατρικῶς προσερχθήσομαι, καὶ τοὺς ὑπηρετοῦσιν τῶν εὐσεβεστάτων ἡμῶν δεσποτῶν ἀνετηρεῖστος πανταχόθεν, ὅσον δυνάμειός ἐχω, φυλάξω. καὶ ἴσος ἐν ταῖς δίκαις ἑκατέρω μέρει καὶ ἐν ταῖς δημοτικαῖς καταστάσει γινόμενος, καὶ οὐδενὶ μέρει παρὰ τὸ δίκαιον προτεθήσομαι, ἀλλ' ἐπεξελύσομαι πᾶσι τοῖς ἀμαρτάνουσι καὶ πάσαν ἰσότητα φυλάξω κατὰ τὸ φαινόμενόν μοι δίκαιον. καὶ τοὺς μὲν ἀνευθύνους ἀνετηρεῖστος φυλάξω, τοῖς δὲ ὑπευθύνους ἐπιθήσω τιμωρίαν πρὸς τὸν νόμον· καὶ πάσαν δικαιοσύνην, καθὰ εἴρηται, ἐν τε τοῖς δημοσίοις ἐν τε τοῖς ἰδιωτικοῖς ὀνναλλάγμασιν αὐτοῖς διατηρήσω, καὶ ἐὰν εὐρῶ τὸ

manumque servitium me servaturum sacratissimis nostris dominis Iustiniano et Theodoraē coniugi eius occasione traditae mihi ab eorum pietate administrationis; et omnem laborem ac sudorem cum favore sine dolo et sine arte quacumque suscipio in commissa mihi ab eis administratione de eorum imperio atque republica. Et communicator sum sanctae dei catholicae et apostolicae ecclesiae, et nullo modo vel tempore adversabor ei, nec alium quemcumque permitto, quantum possibilitatem habeo. Iuro quoque idem iusurandum, quia nulli penitus neque dedi neque dabo occasione dati mihi cinguli neque occasione patrocini, neque promisi neque professus sum de provincia mittere neque mittam, neque occasione dominici suffragii, neque gloriosissimis praefectis neque aliis famosissimis viris administrationibus habentibus neque qui circa eos sunt nec alii omnium ulli: sed sicut sine suffragio percepi cingulum, sic etiam pure me exhibeo circa subiectos piissimum nostrorum dominorum, contentus his quae statutae sunt mihi de fisco annonis. Et primum omne habebō studium ut fiscalia vigilanter inspiciam, et indotuos quidem et indigentēs necessitate cum omni exigam vehementia, nequaquam subinclinatus neque ob hoc ipsum lucrum omnino considerans aut per gratiam vel odium exigens aliquid citra quam competit, aut concedo alicui; devotos autem paterne tractabo, et subiectos piissimorum nostrorum dominorum illaesos undique, quantum possibilitatem habeo, custodibo. Et aequus in causis utriusque parti et in publicis disciplinis ero, nullique parti citra quam iustum est praestabo, sed exequar universa delicta, et omnem aequitatem servabo, secundum quod visum fuerit mihi iustum: et eos quidem, qui innoxii sunt, undique innoxios illaesosque conservabo, noxiis autem impono supplicium secundum legem; et omnem iustitiam, sicut dictum est, in publicis et privatisque contractibus eis servabo, et si

servitium sacratissimis et piissimis dominis nostris Iustiniano et Theodoraē, coniugi maiestatis eius, magistratus nomine a pietate eorum mihi traditi servaturum, omnemque operam et laborem libenter sine dolo et sine ulla fraude in concessio mihi ab illis magistratu pro illorum imperio et re publica suscepturum esse; et in communionem me esse sanctae dei catholicae et apostolicae ecclesiae, neque ullo modo aut tempore ei adversaturum neque alii cuiquam id permissurum esse, quantum mearum virium est. Iuro autem idem iusurandum, me nemini omnino quicquam neque dedisse neque daturum esse nomine traditi mihi magistratus nec patrocini nomine, neque promississe neque spondidisse ex provincia mittere neque missurum esse, ne dominici quidem suffragii nomine, neque gloriosissimis praefectis neque reliquis spectatissimis viris qui magistratus gerunt, neque tuis qui circa eos sunt, neque alii omnino ulli. Sed quemadmodum gratis magistratum accepi, ita etiam erga subditos piissimorum nostrorum dominorum integrum me praestabo, contentus annonis ex fisco mihi destinatis. Ac primum omnium operam dabo, ut ad tributa vigilantem attendam, eaque et contumacibus et qui coactione indigent cum omni severitate exigam, nihil declinans nec pro eo ipso lucrum omnino spectans vel propter gratiam aut odium ultra quam par est a quoquam repositans aut cuiquam remittens. Obsequentes vero paterno animo accipiam, et subditos piissimorum nostrorum dominorum undique illaesos quantum mearum virium est servabo. Atque aequus in litibus utriusque parti et in publicis causis ero, nec ulli parti contra ius concedam, sed omnes delinquentes persequar omnemque aequitatem servabo, prout mihi iustum videbitur: et innocentes quidem ab iniuria immunes servabo, sicutibus vero poenam imponam secundum legem, atque omnem iustitiam, sicut dictum est, et in publicis et in privatis negotiis

1 καὶ εἰσεβ. om. ε || 3 κράτους om. ε || 4 παραδιδόμενης M δεδομένης L || περι L || 8 ἀγία M ε] ἀγιωτάτη LB || 12 leg. (οὐδεν) οὐδενί? || 13 * οὔτε προσάσει libri || 14 οὔτε ἐπηγγ. B] οὐδὲ ἐπηγγ. ML || 15 * οὐδὲ] οὔτε libri || προσάσει om. B^c || 16 suffragii (s. v. δάρον χάριν ἢ βοήθειαν) M διδομένον χάριν βοήθειαν καὶ συνήθειαν suffragii L σουφραγίου B] υπάρχους MB || 18 * οὐδὲ ἄλλω libri || 20 καθαρὸς φένομαι L (ε) || 23 πάντων — σπουδῆν] omne — studium ε || 24 ἀγρόπρασος om. L || 27 τούτου] τοῦ L || 28 ἀπαίτω Halobander || 29 συγχωρήσων Heimbach] συγχωρήσω MLB ε || 30 πατρικῶς L || 36 ἀμαρτάνουσι M^a || κατά] καὶ κατὰ L || 37 ἀνετηρεῖστος] καὶ ἀνετηρεῖστος L undique innoxios illaesosque ε || 39 καθὰ] καὶ καθὰ B^c || 41 τὸ] τὸν LB

2 domino V || 3 horum R¹ || 6 imperi¹ V¹ || 7 sum]

sum R¹ || 8 catholicac apostolicae ecclesiae t ecclesie catholice et apostolice V || 9 auersabor V || quicumque V¹ quemque t¹ || 10 iuro suppl. V² in spat. vac. || quocumque V¹ || 11 iusurandum idem V || idem del. R² || 12 occasione R¹ || 13 professus] profē R¹ || 17 alium R¹ ali¹ V¹ || 18 percepi R¹ || 20 contemptus R¹ V¹ || constitutae t || 21 habeo R¹ t² abeo t¹ || 23 indignas necessitates t¹ || 24 vehementer nequaquam t¹ || subindignatus t || 25 hoc ob t¹ || considerant t¹ || aut pro gratia vel hodie t || 26 exiens R² || 27 deutos] eius deutos V¹ || 28 subiectos R || 30 custodiam R² t² || aquis R² || utriusque parti in causis V || utre R¹ || 31 et in] in om. R || nulleque R¹ || 32 exequor t execor R¹ || 33 sq. secundum — conservabo suppl. V² in spat. 3 versusum || 34 usum R¹ || qui om. R¹ || 35 conseruo t || 36 noxiis] ab noxiis R¹ || 37 et omnem R² in ras. 3—4 litt.

δημόσιον ἀδικούμενον. Οὐκ ἐγὼ μόνος ταῦτα πράξω, ἀλλὰ καὶ τὸν αἰεὶ μοι παρεδρεύοντα τοιοῦτον σπονδίσω παραλαβεῖν καὶ τοὺς περὶ ἐμὲ πάντας, ὥστε μὴ ἐμὲ μὲν καθαρῶν, τοὺς δὲ περὶ ἐμὲ κλέπτειν καὶ ἁμαρτάνειν. εἰ δὲ εὐρέθῃ τις τῶν περὶ ἐμὲ τοιούτος, καὶ τὸ γενομένου παρ' αὐτοῦ θεραπεύσω καὶ αὐτὸν ἀποδιώξω. Εἰ δὲ μὴ ταῦτα πάντα οὕτως φυλάξω, ἀπολαύω ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἐν τῷ φοβεῷ κρίσει τοῦ μεγάλου δεσπότητος θεοῦ τε καὶ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ σχῶ τὴν μερίδα τοῦ Ἰούδα καὶ τὴν λέπραν τοῦ Γιεζὶ καὶ τὸν τρόμον τοῦ Καὶν· πρὸς τῷ καὶ ταῖς ποιναῖς ταῖς τῷ νόμῳ τῆς αἰτῶν εὐσεβείας περιεχομέναις ὑπεύθυνος εἶναι.

comperero fiscum iniustitiam pati. Non ego solum haec ago, sed etiam semper mihi adsidentem talem studebo adsumere et circa me omnes, ut non ego quidem purus sim, qui vero circa me sunt, furentur et delinquant; si quis autem inveniatur circa me talis, et quod fit ab eo me sanare, et eum expello. Si vero non haec omnia ita servavero, recipiam hic et in futuro saeculo in terribili iudicio magni dei domini et salvatoris nostri Iesu Christi et habeam partem cum Iuda et lepram Giezi et tremorem Cain, insuper et poenis, quae lege eorum pietatis continentur, ero subiectus.

Scriptum exemplar huius Dominico gloriosissimo praefecto per Illyricum.

IX.

Coll. II tit. 4

15 UT ECCLESIA ROMANA CENTUM ANNORUM HABEAT PRAESCRPTIONEM.

Idem A. Iohanni viro beatissimo et sanctissimo archiepiscopo et patriarchae veteris Romae.

Et legum originem anterior Roma sortita est, et summi pontificatus apicem apud eam esse nemo est qui dubitet. Unde et nos necessarium duximus patriam legum, fontem sacerdotii, speciali nostri numinis lege illustrare, ut ex hac in totas catholicas ecclesias, quae usque ad oceani fretum positae sunt, saluberrimae legis vigor extendatur, et sit totius occidentis, nec non orientis, ubi possessiones sitae inveniuntur ad ecclesias nostras sive nunc pertinentes seu postea eis acquirendae, lex propria ad honorem dei consecrata. Cum enim antiqua iura triginta annorum metis temporales exceptiones circumcludebant et, si hypotheca fuerat, paulo longiora eis spatia condonabant, nos sacrosanctas ecclesias huiusmodi quidem curriculum 25 temporum nullatenus excludi concedimus, et maxime in his rebus in quibus vel laesionem sustinuerint vel quicquam debeatur. Sed centum tantummodo annorum lapsu temporalem exceptionem eis opponi sancimus, ut maneant per totum supradictum tempus integra iura ecclesiastica et non possit eis alia praeter centum annorum obviare exceptio, cum hoc tempus vitae longaevi hominis plerumque finis esse dignoscitur. Habeat 2 itaque vestra sanctitas hanc legem catholicis totius occidentis ecclesiis profuturam et in orientales partes 30 propagandam in quas aliquid sacrosanctae vestrae ecclesiae possident: ut sit deo omnipotenti dignum donarium divinarum rerum tutio, nec iniquis hominibus impium remaneat praesidium et tutus peccandi locus etiam scientibus relinquitur, sed ille servetur innocens, qui re vera innoxius sit, nec improba allegatione sese tueatur, tempus pro puritate praetendens. Quod igitur nostra aeternitas ad omnipotentis dei honorem 3 venerandae sedi summi apostoli Petri dedicavit, hoc habeant omnes terrae, omnes insulae totius occidentis, 4 quae usque ad ipsos oceani recessus extenduntur, nostri imperii providentiam per hoc in aeternum reminiscentes. Huiusmodi legis praerogativa, sicut supra dictum est, non solum in occidentalibus partibus 4 Romanae ecclesiae condonamus, sed etiam in orientalibus, in quibus ecclesiasticae urbis Romae possessiones sunt vel postea fuerint. Scilicet omnibus iudicibus maioribus et minoribus, qui Christiani et orthodoxi sunt, 5 hanc nostram constitutionem servantibus: nihilominus huiusmodi legis temeratoribus post caelestes poenas 40 etiam legitimum semper vigorem pertimescentibus et poenam quinquaginta librarum auri formidantibus.

Nov. IX (= Coll. II tit. 4: gloss.) Latine tantum extat. — ἡ θ' νεαρά οὐχ εὐρέθη Μ; Ἰ κειμένη ὥστε τὴν ἐκκλησίαν Ῥώμης ἔχειν τὴν τῶν ὀ ἐνιαυτῶν παραγραφήν· οὐκ ἐτέθη εἰς τὰ βασιλικὰ· ταύτην ἀναίρει ἡ ῥα schol. in mg. M. — Epit. Theod. 9, Athanas. 2, 4 (inde Coll. const. eccl. 3, 2, 4). Iulian. const. VIII.

illis servabo, et si fiscum iniuria affici deprehendero. Non ego solus haec faciam, sed etiam assessorem qui mihi semper fiat talem eligere studebo et qui circa me sint omnes: ne forte ipse quidem integer sim, qui vero circa me sunt, furentur et delinquant. Quodsi quis eorum qui circa me sunt talis reperitur, et quod ab eo factum sit resarciam et ipsum expellam. Nisi vero haec omnia ita observavero, consequar hic et futuro saeculo in terribili iudicio magni domini dei et servatoris nostri Iesu Christi habeamque partem cum Iuda et lepram Giezi et tremorem Cain; praeterquam quod etiam poenis lege pietatis eorum comprehensum obnoxium fiam.

1 Οὐκ MLs] Καὶ οὐκ B^c || 4 κλέπτειν καὶ ἁμαρτάνειν in ras. M || 5 τίς περὶ ἐμοῦ L || 8 ἀπολαύω B^c (s) || ἐν τῷ] ἐν om. B || 9 τε om. L || 10 καὶ ἔξω L || 11 γιεζὴ B^c γαιζὴ L || 12 τῶν νόμων B^c τῶν (τῷ L^a) νόμων L || 13 αὐτῷ B^c ὑπεύθυνος L

1 instutiam R¹ | ago] ago quidem t || 2 etiam] ego R¹ | absidentem? V¹ || 3 studeo t | omnes] o... t¹ || 4 vero] .. V¹ vero sunt t² | post circa me verba omnes — purus (3 sq.) err. repetit R¹ | sunt furentur vulg.] (furentur R¹ ... rentur V¹ furentur V² | 5 me talis] metallis V¹ | 6 quid R¹ | me sanare] iuro s. v. add. V²; leg. resanabo? | 7 reseruanero R¹ .. seruanero V || 8 saeculo] culo V² in ras. | in] et in t || 9 Iesu] ih̄shu R | abeam R || 10 lepram t] lepra V al. lep R | cain R cayni t || 11 insuper] et super R^a || 13 scrip- tum est exemplar t vulg.] || 15 Coll. II const. VI est in t | ut R] ut etiam V vulg. | praescriptionem habeat R || 17 ac sanctissimo t vulg.; et sanctissimo om. V || 18 eam om. t¹ || 19 luminis t || 20 quae] queque t¹ | oeni] ni? R¹ || 21 ex-

tenduntur R¹ | et] ut t || totis t¹ | scite R^a || 22 ad] et ad R | seu] siue V || 24 fuerit V¹ | ei RV | sacrosanctas V | cri- culis R¹ || 25 nullatenus R | sustinu]erint R sustinu- erunt t || 26 exemptione V¹ || 27 integra om. V¹ | ecclesia- stica R | eas t || 25 excepto V¹ | longius R¹ | dinositur (du-situr R¹) R | habeat] beata t¹ || 29 profutura R¹ | in om. t || 30 quas RV t al.] quibus vulg. | aliquis R¹ | ecclesie vestre V | donarium] dona... V¹ | 31 diuina- rum] sanctarum R² | omnibus t | imperium V² | praed- ium R¹ || 32 sitientes V | innoere R¹ | allegatione R t al.] allegatione temporis V temporis allegatione vulg. | 33 sese R t vulg.] se V | tempus — praetendens (sic) suppl. V² in spat. vac. | praetentens R^a || igitur] ergo V || dei in ras. R || honore t || 33 sedis R t | habeant] aūt R¹ | 35 ad] apud t | recessus R¹ | providentia R | reminis- cetes V¹ || 36 praerogativam — minoribus (35) suppl. V² in spat. vac. || est om. V² (t), add. V³ | solum in] sol- uerin V² (t) || 37 Romanae ect.] nae ecclesiae — Christia] (35) scr. R² in ras. duorum versuum || 38 sunt om. V || 39 huius t | legis] legibus R^a || 40 etiam] et V

Hac lege non solum in postea emergentibus causis suum tenorem exercente, sed etiam in his quae iam in iudicium sunt deductae.

Sanctitas itaque tua praesentem nostrae mansuetudinis legem piissimam sive sacrosanctam oblationem quam deo dedicamus accipiens inter sacratissima vasa reponat, et a vobis servandam et omnes ecclesiasticas possessiones servaturam. Dat. xviii k. Mai. CP. Belisario cons. [a. 535.] 5

†

X.

Coll. II tit. 5

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΡΕΦΕΡΕΝΔΑΡΙΩΝ.

DE REFERENDARIIS PALATII R.

Ἀυτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Ἀύγουστος Ἐρμογένει τῷ ἐνδοξοτάτῳ μαγίστῳ τῶν θείων ὀφφικίων ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίων.

Idem A. Hermogeni magistro sacrorum officiorum et patricio.

(Προοίμιον.) Μετὰ τῶν ἄλλων ἀνάγκων, ἅπερ 10 εἰς τὰξιν ἡγάγομεν τὴν προσήκουσαν, οὐδὲ τὰ περὶ τοὺς περιβλέπτους ἡμῶν ρεφερενδάρους ἔξω καταλιπεῖν ᾗδη ἤμεν τῆς παρ' ἡμῶν προνοίας, καὶ τοσοῦτ' ἄλλον, ὅποσ' ἂν πολλῶν ἡμῖν χρειωδέστεροι καθέστασι. πρότερον γὰρ αὐτοὺς οὐκ εἰς πλῆθος συντεταγμένους 15 ἤμας, ὅπως ἂν πολλοῖς δι' αὐτῶν βοηθοῦμεν τὰς ἐκάστον ῥαδίως αἰτήσεις μανθάνοντες, πλείους εἶναι 1 τῶν ἐμπροσθεν πεποιθήκαμεν. Ἄλλ' ἐφάνησάν τινας τὴν ἡμετέραν φιλοτιμίαν εἰς ἀμετρίαν ἐκκαλοῦμενοι, καὶ πολλοὺς μὲν ἡμῖν ἐπισείοντες τοὺς δεομένους, πολλὰς δὲ ἰκετείας χρώμενοι, οὕτω τε ταῖς αἰετι 20 προσθήκας εἰς ἀμετρίαν οὐ πρόπουσαν πρᾶγμα οὐτὸς ἔξαγαγόντες σεμνόν. οὐδὲ γὰρ τοῖς αἰτοῦσι γέγονε πέρως, ἔως εἰς τεσσαρσεκαίδεκατον ὁ τούτων ἀριθμὸς ἐξέβη. Διὰ τοῦτο τοῖνυν, ὅπως ἂν μὴ πρᾶγμα 25 αἰκότως ἡμῖν ἀτιμηθῆσιν, εἶτα εἰς πλῆθος ἐκχεόμενον τῆς οἰκείας ἐλαττωθεῖη σεμνότητος, συνειδόμενον ἡμῶν τὸν αὐτῶν ἀριθμὸν περιστέλλαι μέτρῳ, οὐχ ὥστε τοὺς ὄντας ἀφελῆσθαι τῶν δεδομένων (οὐ γὰρ τοῦτο βασιλικῆς ἰδίου μεγαλοπροσόνης, ἀλλῶς τε πάν- 30

(Praefatio.) Cum aliis omnibus, quae in ordinem perduximus competentem, neque ea quae de spectabilibus nostris referendariis sunt foras relinquere existimavimus a nostra providentia, et tanto magis, quanto nobis utiliores constituti sunt. Primum quidem eos non in multitudine constitutos nos, utpote multos per eos adiuvemus singulorum facile petitiones discentes, plures esse quam dudum fecimus. 1 Sed apparuerunt quidam nostram largitatem in immensum vocantes, et multos quidem nobis introductentes supplicantes, multis autem petitionibus usi, ita semper adiectione in immensum incompetens causam sic perduxerunt honestam. Nihil enim petitionibus factum est finitivum, donec in quattuor et decem eorum numerus exiret. Propterea igitur, utpote causa forsitan a nobis honorata, deinde in multitudine effusa propria imminuatur honestate, praevideamus certa eorum numerum comprehendere mensura, non ut, qui sunt, auferamus eis concessa (nec enim hoc imperialis est proprium maiestatis: sed ut

Nov. X (= Coll. II tit. 5: gloss.) Graece extat in M et L. — οὐκ ἐτέθη εἰς τὰ βασιλικά M. — Epit. Theod. 10, Athanas. 22, 2. Iulian. const. XVI. — ἔχει ἡ διάταξις κεφάλαια τρία Ath.

X.

DE REFERENDARIIS.

Imp. Iustinianus Augustus Hermogeni gloriosissimo magistro sacrorum officiorum exconsuli et patricio.

Praefatio. Inter reliqua omnia, quae in ordinem redeimus idoneum, ne ea quidem quae ad spectabiles nostros referendarios spectant cura nostra destituenda esse existimavimus, idque tanto magis quanto utiliores nobis sunt multis. Nam cum is ordo prius non magnum numerum complecteretur, nos, quo multos per eos adiuvarem singulorum petitiones facile cognoscentes, ut plures quam antea 1 essent effecimus. Sed exiterunt, qui liberalitatem nostram in immensum propellerent et multos supplices nobis immitterent multisque supplicationibus uterentur, atque ita continuis adiectionibus ad immensitatem parum dignam rem tam honorificam producerent. Neque enim finis petentibus factus est, donec numerus illorum ad quattuordecim excrevit. Propterea igitur, ne res a nobis merito in honore habita, mox in multitudinem effusa dignitate propria exuatur, placuit numerum eorum certa mensura coercere, non ut iis, qui nunc sunt, auferamus quae impertita sunt (id enim parum proprium esset maiestatis im-

1 in postea] in p̄ca V¹, om. R¹ || emergendis RVt al. || suum R² in ras. || exercentem R¹ V¹ || 2 iudicio R || deducte sunt V || 3 obligatione V² obl.***** V¹ || 4 didicauimus R¹ dicamus V || a nobis obseruandam t || 5 seruaturam] ram V² suppl. in spat. vac. || subscr. dat. xviii k. mad. Cap. Bisilario consule Bamb. II; dat. vi idus maii Neoburgensis; ἐργασι μ. μαζω ἡ ὑπατ. Βελισαρίου Ath., ἐξεργαστήθη μὲν μαζω ὑπατεόντος Βελισαρίου Theod. In Iuliani epitome quae post v. Praesens constitutio Parisini duo habent quae consulatu Belisarii kal. Mai. data est, absunt a Vindob., Vercell. aliis, in Berol. a m. 2 adscripta sunt. Contra quae in fine leguntur Nihil autem de ea latius exponemus, quia innovata est ab alia constitutione quae data est viii kl. mai. consolatui uilisarii cvi; (ita Berol., dt. k. mag. cons. Vercell., data est consulatu Belisarii al.), temporis nota ad nostrae constitutionis subscriptionem pertinet, ante quam intercidit notatio novellae CXI (= Iul. const. CIV) datae k. Iun. consolatui Basili

9 πατρικίων M || 14 πολλῶν om. ε || καθέστῳσι L || 15 γὰρ] quidem ε || 16 πολλοὺς L || βοηθῆμεν L¹ βοηθοῦμεν L² || 17 αἰτήσεις L || 20 ἐπισείοντες M] ἐπισείον L ἐπεισάγοντες Haloander (cf. ε) || 21 αἰε ταῖς L || 23 ἐξάγοντες L || σεμνήν L¹ || οὐδὲ] nihil (i. e. οὐδὲν) ε || 24 τοῦτον L || 25 μὴ om. ε || 28 τῶν αὐτῶν ἀριθμῶν L || 30 ἄλλως τε Haloander] ἀλλ' ὥστε MLε

Coll. II const. VII est in t || 6 rubr. de numero referendariorum Iul. || palaciis R¹ || 8 et patricio (patricium V² post ordinem (10) coll. V || 12 nostris om. R¹ || 14 constituti ect.] tuti sunt — inmensum (19) in ras. 3 versum suppl. R² || 15 multitudinem V || 16 adiuvemus] audiuius RVt, al. adiuuimus t mg. || faciles t || 18 apparuere V¹ || 19 nobis quidem t || 20 usu R || 21 *adiectiones in V vulg., dicti ne in t, om. R incompetentes V || 22 enim bis scr. in R || 23 infinitivum t^a, finitum V² vulg. || ***** et decem R¹ IIII decim R² || 24 utpote suppl. V² in spat. vac. || 25 multitudinem vulg. || 26 effusa om. R¹ || propria] non propria vulg. || honestam R¹ || 27 certam V || mensuram R¹ V || 28 ut] u. s. V¹ ut eis V² || eis om. R¹, del. V² || 29 hoc om. V || set del. V²

6 Rubricam praecedit inscriptio (7—9) in L || ὀφφερενδάρων ML, et sic semper || 8 ὀφφικίων om. L ||

των ἀρεσάντων ἡμῶν καὶ σεμνῶς ὑπηρετησαμένων ἐξω-
 τινὰς ἐξ αὐτῶν καταστήσαι τῆς ἡμετέρας ὑπουργίας
 οἰδεῖν παντελῶς αἰρούμεθα τροπῶ)· ἀλλὰ μένειν μὲν
 αὐτοῖς θεσπιζόμεν καθ' ὅπερ εἰσὶ σχήμα, μηδένα δὲ
 προσεθῆναι παντάπασιν, ἕως ἂν εἰς ὀκτὼ ἀνδρῶν
 τὸ τούτων περισταθῆι μέτρον, ὥστε αὐτοῖς διηγεκῶς
 ὀκτὼ καθεστάναι, τοῦ μὲν ἀριθμοῦ τούτου κατ' οὐ-
 δένα τροπῶν ἢ χρόνον αὐξομένου, σπειδόντων δὲ αὐ-
 τῶν διηγεκῶς ἀλλήλους ὑπερβάλλεσθαι ταῖς περὶ ἡμῶν
 καὶ τὴν βασιλείαν θεραπειῶν τε καὶ εὐνοίας. οὐδέ-
 γινος ἀδειαν ἔχοντος οὐδὲ αἰτεῖν τὸ τοῦ λοιποῦ τοιοῦτο,
 ἀλλὰ γνώσκοντος ὡς οὕτε τεύξεται τῶν αἰτουμένων
 ὑπὲρ τε τῆς αἰτήσεως αὐτῆς οὐ μόνον ἐνοχος ἔσται
 ποιῆν χρυσίου λιτρῶν decem, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκείας
 ἐκπεσείαι στρατείας. Βουλόμεθα γὰρ αὐτοῖς τῷ μέ-
 τρω μὲν μέχρι τοῦ ὀρθέντου ἀριθμοῦ συνεσθῆναι,
 δικαιοσύνη δὲ καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς αὔξιν τε καὶ
 ἐπι μείζον διαφαιένσθαι. ἢ γὰρ κατὰ ἀριθμὸν πλη-
 θὺς οὐδὲν ἂν ἔχοι σεμνόν, ἐπειδήπερ ἐν ὀλίγοις ἐκ
 πολλῶν ὁ κατ' ἀρετὴν σώζεται βίος. Μενέτωσαν
 μὲν οὖν, καθάπερ εἰπόντες ἐφθίμεν, νῦν ἐπι τούτου
 τοῦ σχήματος.

(Ἐπίλογος.) Ταῦτα δὲ ἢ σὴ ὑπεροχῇ γνώσκουσα
 φυλακτέω, κατὰ μηδένα καιρὸν παραβαθῆναι συγ-
 χωροῦσά τι τῶν παρ' ἡμῶν θεσπισθέντων, ἀλλὰ τοὺς
 παρὰ ταῦτα τι πράττοντας τὴν ἡπειλημένην εἰσπρά-
 τειν ποιῆν, οἷα τούτων ἐριμένους ἄστερ οὕτε αἰτεῖν
 ἐξέστιν οὔτε δίδοσθαι δυνατόν. καὶ ἔστω καὶ τούτο
 νόμος ἡμέτερος πληθὺς μὲν ἀπειθόμενος, ἀντείστατον
 δὲ ἀρετῆν, ἥτερον οὐκ ἐν πολλοῖς διαφαιένεται, καὶ μά-
 λιστα ἐπὶ ἀνδράσι προελθούσι μὲν ἐκ πατέρων αγα-
 θῶν, τὸν δὲ αὐτῶν βίον ἀποτεθεκόσι ταῖς τε τῶν
 δεομένων ἰκετείας ταῖς τε παρ' ἡμῶν εἰς αὐτοὺς ἐπι-
 κορυφαίας. Τὰ τοῖνυν προσηνῆα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε
 τοῦ θεοῦ δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ὑπεροχῇ ἔργω καὶ
 πέραιτι παραδοῦναι σπεύσασθαι.

Dat. xvii. k. Mai. Constantinopoli Belisario v. c.
 cons.

omnium placentium nobis et honeste ministrantium
 foras aliquos ex his constituamus a nostro mini-
 stero, nullo omnino concedimus modo); sed manere
 quidem eos sancimus secundum figuram qua sunt,
 neminem tamen addici omnino, donec in octo virorum
 perveniat numerus: ut ii perpetue octo (sint) con-
 stituti, numero quidem hoc per nullum modum aut
 tempus aucto, festinantibus autem ipsis perpetue
 invicem transcendere circa nos et imperium cura et
 devotione; nemine licentiam habente neque petere
 aliquid deinceps tale, sed sciente quod neque impe-
 trabitur petita, pro eadem autem petitione non solum
 obligatus erit poenae auri librarum decem, sed etiam
 propria spoliabitur militia. Volumus enim eos men-
 sura quidem usque ad dictum numerum contineri,
 iustitia vero et aliis virtutibus augeri et ad maius
 apparere. Multitudo enim numerosa nihil habet honestum,
 quoniam in paucis ex multis quae secundum
 virtutem est vita salvatur. Maneant igitur secundum
 quod praediximus nunc in eadem figura.

(Epilogus.) Haec autem tua eminentia cognos-
 scens custodiat, ut nullo tempore transgrediatur
 aliquid eorum quae a nobis sancita sunt, sed eos,
 qui praeter haec aliquid agunt, interminatam exigi
 poenam, quam eis permisimus, quam neque repeti
 licet neque reddi est possibile. Sitque et hoc lex
 nostra multitudinem quidem expellens, introducens
 vero virtutem, quae non in multis apparet, et prae-
 cipue in viris procedat quidem ex patribus bonis,
 suam autem vitam constituentibus tam in petitionibus
 indigentium quam ad nostrum in eos auxilium.
 Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram
 legem manifestata sunt, tua eminentia operi effectui-
 que tradere festinet.

Dat. xviii. kal. Mai. CP. Belisario v. c. cons.

[a. 535.]

peratoriae, praesertim cum omnibus illis nobis probatis et honeste ministrantibus partem eorum a nostro ministerio removere nullo plane modo placeat); sed illos quidem manere in quo sunt statu sancimus, neminem autem omnino addi, donec ad octo viros numerus eorum redactus sit. Itaque octo viri perpetuo instituantur: ut hic quidem numerus nullo modo aut tempore augeatur, sed operam dent ipsi perpetuo, ut observantia et studio erga nos et imperium se invicem superent. Neque ququam in posterum ne petere quidem tale quid liceat: immo sciat se neque quae petit impetratum et ob ipsam petitionem non solum poenae decem librarum auri obnoxium futurum, sed etiam propriam militiam amissurum esse. Volumus enim eorum mensuram quidem ad dictum numerum coerceri, iustitiam autem ceterasque virtutes augeri et clariores apparere. Numeri enim magnitudo nihil habet gravitatis: quandoquidem in paucis ex multis vita virtute insignis servatur. Maneant igitur nunc, sicut ante diximus, in hoc statu.

Epilogus. Haec autem cognoscens summitas tua custodiat, ut nullo tempore quicquam eorum quae a nobis sancita sunt violari patiat, sed ab iis qui contra haec faciant aliquid poenam quam minati sumus exigat, quippe qui ea sententur quae nec petere licet nec dari possunt. Sitque in hac quoque re lex nostra quae multitudinem quidem spernat, invicem autem introducat virtutem quae non in multis elucet, et maxime in viris, qui et ex bonis parentibus procreati sunt et suam vitam precibus supplicum et auxilio illis a nobis praestando dicant. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur, summitas tua operi effectuique tradere studeat.

6 τούτων L || 8 αὐξοῦμενον L || 12 οὔτε L] οὐδέ M ||
 13 ὑπὲρ τῆς αἰτήσεως αὐτῆς] pro eadem autem
 petitione ε || 14 decem (s. v. δέκα) M, δέκα L || 15 μέ-
 τρον L || 18 ἢ M] τὸ L || 19 σεμνόν] σεμ*** L¹ ||
 20 βίος L^a || 24 συγχωροῦσα om. ε || 26 ἡπειλημένην] ἡ*** μένην L¹ ἐριμένην L² || 27 οἷα τούτων ἐρι-
 μένων L, quam eis permisimus ε || * οὐδέ αἰτεῖν ML ||
 28 τούτου] οὗτος Haloander (cf. ε) || 30 δὲ] καὶ L || ὅπερ
 L^a || 31 προελθούσι L¹, προελθούσα ε || 32 αὐτῶν Ha-
 loander (cf. ε), αὐτῶν M αὐτῶν L || 35 νόμος L¹ || 37 bi-
 lisario uc. consilie M || die xvii k. mag. pc. uilisarii
 Iul.^o, dat. vii k. mai. uilisarii Iul.^o (μηρὶ ματῶ Theod.,
 om. subscr. Ath.)

om. R || concedamus R || modo sed manere] modos|et
 m+nere V¹ || 4 quidam R¹ || 5 tamen] tantum V || addici
 t || 6 hii RVt || sint octo vulgo, sint om. RV al. || 7 nullo
 R^a || 9 transcende** V¹ || 10 petere] pti ē (sic) t || 11 sed] se t ||
 inpetruit R¹ || 14 mensura] mensurationibus R¹ ||
 15 edictum L¹ || 17 appare V¹ || 20 quod om. R¹ || figu-
 ram R¹ || 24 nullo R in ullo V || an leg. transgredi (pa-
 ti)atur? || 26 propter R¹ || exgi R || 27 quae nec vulg. ||
 28 redi est R² redire R¹ || et hoc] ex hoc R et haec
 V || 29 expellenlē (sic) R || 30 uirtutum R^a || 31 patria
 R^a || 32 constituens ed. pr. || 33 indigentium R || 37 sub-
 scr. dat. xviii kal. Mau. Cp. Bisilario uice c. Bamb. II,
 dat. kl. Madii cap. hi s. III (post rubricam novellae XII
 quae statim sequitur) V

1 honestate R¹ Vt || 2 aliquos] et aliquos R¹ || 3 omnino

XI.

R DE PRIVILEGIIS ARCHIEPISCOPI PRIMAE IUSTINIANAE R.

Idem A. Catelliano viro beatissimo archiepiscopo Primae Iustinianae.

- Multis et variis modis nostram patriam agere cupientes, in qua prima deus praestitit nobis ad hunc mundum quem ipse condidit venire, et circa sacerdotalem censuram eam volumus maximis incrementis ampliare: ut Primae Iustinianae patriae nostrae pro tempore sacrosanctus antistes non solum metropolitanus, sed etiam archiepiscopus fiat, et certae provinciae sub eius sint auctoritate, id est tam ipsa mediterranea Dacia quam Dacia ripensis nec non Mysia prima et Dardania et Praevalitana provincia et secunda Macedonia et pars secunda Pannoniae, quae in Bacensi est civitate. Cum enim in antiquis temporibus Sirmii praefectura fuerat constituta, ibique omne fuerat Illyrici fastigium tam in civilibus quam in episcopalibus causis, postea autem Attilanis temporibus eiusdem locis devastatis Apraemius praefectus praetorio de Sirmiana civitate in Thessalonicam profugus venerat, tunc ipsam praefecturam et sacerdotalis honor secutus est, et Thessalonicensis episcopus non sua auctoritate, sed sub umbra praefecturae meruit aliquam praerogativam. Cum igitur in praesenti deo auctore ita nostra Respublica aucta est, ut utraque ripa Danubii iam nostris civitatibus frequentaretur, et tam Viminacium quam Recidiya et Litterata, quae trans Danubium sunt, nostrae iterum ditioni subactae sint, necessarium duximus ipsam gloriosissimam praefecturam, quae in Pannonia fuerat constituta, iuxta Pannoniam in nostra felicissima patria collocare, cum nihil quidem magni distat a Dacia mediterranea secunda Pannonia, multis autem spatiis separatur prima Macedonia a Pannonia secunda. Et quia homines semper bellicis sudoribus inhaerentes non erat utile republicae ad primam Macedoniam per tot spatia tantasque difficultates venire, ideo necessarium nobis visum est ipsam praefecturam ad superiores partes trahere, et iuxta eam provinciae constitutae facilius sentiant illius medietatem. Et ideo tua beatitudo et omnes praefatae Primae Iustinianae sacrosancti antistes archiepiscopi habeant praerogativam et omnem licentiam suam auctoritatem eis impertire et eos ordinare, et in omnibus supradictis provinciis primum honorem, primam dignitatem, summum sacerdotium, summum fastigium: ut a tua sede creentur et te solum archiepiscopum habeant, nulla communione adversus (eos) Thessalonicensi episcopo servanda; sed tu ipse et omnes Primae Iustinianae antistes sint eis iudices et disceptatores: quicquid oriatur inter eos discrimen, ipsi hoc dirimant et finem ei imponant et eos ordinent, neque ad alium quandam eatur, sed suum cognoscant archiepiscopum omnes praedictae provinciae, et eius sentiant creationem, et vel per se vel per suam auctoritatem vel clericos mittendos habeat omnem potestatem omnemque sacerdotalem censuram et creationis licentiam. Sed et in Aquis, quae est provinciae Daciae ripensis, ordinari volumus a tua sanctitate episcopum, ut non in posterum sub Meridiano episcopo sit constituta: sed Meridianus quidem maneat in Meridio, nulla ei communione cum Aquis servanda; Aquensis autem episcopus habeat praefatam civitatem et omnia eius castella et territoria et ecclesias, ut possit Bonosiacorum scelus ex ea civitate et terra repellere vel in orthodoxam fidem transformare.
- Ut igitur sciat beatitudo tua nostri numinis dispositionem, ideo praesentem legem ad tuam venerabilem sedem transmisi, ut in perpetuum tale beneficium habeat patriae nostrae ecclesia in dei omnipotentis gloriam et nostri numinis sempiternam recordationem. Quando autem tuae sedis gubernatorem ab hac luce decedere contigerit, pro tempore archiepiscopum eius a venerabili suo concilio metropolitanorum ordinari sancimus, quemadmodum decet archiepiscopum omnibus honoratum in ecclesiis provehi, nulla penitus Thessalonicensi episcopo neque ad hoc communione servanda.

Beatitudo igitur tua quae nostra sanxit aeternitas modis omnibus ad effectum perducere non differat. 40

Dat. xviii. kal. Mai. (Belisario v. c. cons.)

[a. 535.]

Nov. XI Latine tantum extat in appendice coll. VIII Authentici (extravaquantium prima est in R f. 72^v et V f. 182). — Rubrica ὄστε τὰς περὶ τὸ Βιμνακίον γενομένης ὑπὸ ῥωμαίων πόλεως ὑπὸ ἰδικὸν ἀρχιεπίσκοπον εἶναι, μηδὲν ὑπὸ τὸν Θεσσαλονίκης σχολ. M in mg. (ex Ath.). — Epit. Theod. 11 (inde in L), Ath. 1, 8 (inde A tit. 13, 9; Coll. const. eccl. 3, 1, 8), Nomoc. XIV tit. 1, 5. Iulian. const. IX.

3 nostra patria R¹ || 4 mundum] modum RV || quam R || venire et om. V || ampliare R¹ ampliore V || 5 pro tempore sa bis scr. V^a || 6 certae] ceterae vulg. || sint om. V || id est] reddere V || tam ipsa | tamen ipsa V || mediterranea V mediterranea R || 7 misya V missia R || prima Contius] secunda libri || 8 panonia V || bancensi V bacensis R, Urbatensi dedit Augustinus (ed. Iuliani a. 1567) || enim om. R || Sirmii Contius] firmii V vulg., om. R spat. vac. relicto || 9 fuerit R vulg. || tam in] in om. R || 10 atilanis RV || Apraemius RV] Apenninus dedit Miraeus (ed. Iul. a. 1561), Apenninus Contius, Apracinius Augustinus; Iul. a. 1561, Apenninus V vulg. firmata R || 11 thesalonicam V tesalonicam R (id. infra) || honori V || 12 sed sub] su V || 13 auctoritate R¹ || 14 frequentetur vulg. || tam] iam Val., om. R || uimatiuum quae R || recidiua V recidia R || Literata vulg. || 15 nostrae om. R || ditioni R || diximus R || 16 panonia RV, et sic saepius || fuerat (fiat V^a) constituta iusta panoniam in V] om. R al. || quidem magni V] quod magis R || 17 meditanca R || autem V] etiam R al. || separarunt V || 19 tantas quae V || uisum] unire sum R¹ || 20 et] ut vulg. || 21 praefare R || sacrossancti V || antistes R || 22 habeant et praerogativam R¹ || impertiri R² vulg. || 23 supradictis R] suprascriptis V vulg. || * honorem] habere honorem V habere

R vulg. || 24 * ut a tua sede] utatur a sede V a tua sede vulg., a sede R || te V al.] om. R vulg. || communione V vulg.] actione R al. || adversus RV] ad vulg. || eos add. vulg. || 25 et omnes om. R || sint] sive vulg. || eis V] eius R vulg. || discrepatores V || 26 dirimatur R] eis imponant vulg., in eum ponant V¹ || 27 cognoscat R agnoscant vulg. || 28 et vel] et om. R || habeant R || omnem om. R || 29 omnemque] omnem V || et om. V¹ || datia R ditie V || 30 non imposterum R || meridiano R¹ || 31 meridio V] meridiano R vulg. || ei V] om. R vulg. || Aquis] quis R || 32 castelleterritoria V || bonosiacorum V¹ || 33 et terra V vulg.] contra R || vel] et vulg. || in] ideo R || 34 sciat] sit V || 35 sedem] domum R || ecclesiae RV^a || dei optis V || 36 nominis] sepiternam R || quando] quoniam R || 37 recedere V || pro tempore] propter R || archiepiscopus R al. || consilio V || 38 diect V || archiepiscoporum R al. || 39 communionem] servantia R || 40 sanxit RV] 41 dat. xviii kal. maii subscriptio est in Neoburgensi, inscriptioni seq. novellae XII adnexa, dat. vi kl. mai. cons. uiliarii Iul. (cod. Berol. al.), sim. ex Iuliano vulg.; ἐξερωνήθη (ἐγρώθη Ath.) μηδὲ μᾶλλον ὑπαταία Βελισαρίου Theod. Ath.

IB

XII.

Coll. II tit. 6

ΠΕΡΙ ΑΘΕΜΙΤΟΓΑΜΙΩΝ.

DE INCESTIS ET NEFARIIS
NUPTIIS.

Ἀυτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Ἀγῶστος Φλώρω τῷ ἐν-
δοξοτάτῳ κόμητι τῶν ἀπανταχοῦ θείων περιβάτων.

(Προοίμιον.) Τοὺς ὑπὲρ τῶν ἀθεμίτων ἐμπρο-
σθεν γεγραμμένους ὑπὸ τῶν βεβασιλευκότων νόμους
οὐκ ἐντελῶς ἔχει ἠγούμεθα, οἵπερ τοὺς μὲν ἀθεμί-
τοις συμβαλόντας γάμοις ἀτιμωρήτους ἔωσι, τὴν δὲ
ἐξ αὐτῶν προελθούσαν γονίαν, καίτοις ἀνεύθυνον ὄ-
σα, ἀφαιρῶνται τῶν τοῦ πατρὸς ὡς ἀναγκαῖον ὄν
τοὺς μὲν ἀμαρτάνοντας ἀνεύθυνους εἶναι, τοὺς δὲ
ἀνεύθυνους ὡς ἀμαρτάνοντας κολάζεσθαι.

Imp. Iustinianus A. Floro comiti divinae rei privatae.

5 (Praefatio.) Pro incestis dudum scriptas ab
imperatoribus leges non perfecte habere iudicamus,
quae eos quidem qui incestis copulantur nuptiis im-
punitis sinunt, ex eis autem procedentem sobolem
utique inculpabilem existentem privant rebus patris:
ut necessitas sit eos quidem qui peccant sine reatu
esse, eos autem qui innoxii sunt tamquam peccantes
puniri.

CAPUT I.

Β Θεσιάζομεν τοίνυν, τοῦ λοιποῦ, εἴ τις ἀθεμίτων
καὶ ἐναντίον τῆ φύσει (ὃν ὁ νόμος incestum τε καὶ
nefarium καὶ damnatum καλεῖ) συναλλάξει γάμον, εἴπερ
οὐκ ἔχει παῖδας ἐκ προτέρων γηθσιῶν τε καὶ ἀμεμ-
πτῶν αὐτῷ γενομένων γάμων, εὐθὺς μὲν αὐτῷ τὴν
τῶν οἰκείων πραγμάτων ἐκπτώσιν ἐπιχειρεῖται, ἅμα
δὲ καὶ τῶν ὀνόματι προκόως ἐπιδομένων αὐτῷ μη-
δεὸς ἀπολαύειν, ἀλλὰ πάντα τῷ ταμείῳ προσκυροῦ-
σθαι. ἀθ' ὅτου γὰρ ἐξὸν γαμεῖν νενομισμένα παρα-
νόμων ἔρα, καὶ συγγεί μὲν γονάς, ἀδικεῖ δὲ τὰ γένη,
πράττει δὲ ἀσεβῆ τε καὶ ἀνόσια, καὶ τοιαυτὰ γὰρ ἐπι-
θιμῆ, ὅποια πολλὰ καὶ τῶν ἀλόγων ἀποσειεται ζῶων,
ἔστω γὰρ αὐτῷ πονηὴ μὴ δήμεσις μόνον, ἀλλὰ καὶ
ζώνης ἀφαίρεσις καὶ ἐξορία, καὶ εἴ γε εὐτελής εἴη,

Nov. XII (= Coll. II tit. 6: gloss.) Graece extat in M^{LA} (in hoc est τίτλος ὀγδοῦς), proemium et cap. 1.—3
in B 2S, 6 (1. 2 B² p. 150 Zach.). — Epit. Theod. 12 (inde B²), Athanas. 11, 1 (inde cod. Vaticanus 1981 Nomo-
nabonius XIV apud 13, 5 extr. ἄπο τῆς ἑ' νεαράς; cod. Bodleianus 3399 tit. 7 ἀπό τῆς νε' νεαράς ἧτις ἐπι-
γέγραπται περὶ ἀθεμίτων γάμων). Iulian. const. XXXII.

XII.

DE INCESTIS NUPTIIS.

Imp. Iustinianus A. Floro gloriosissimo comiti divinarum quae ubique sunt rerum privatarum.

Praefatio. Leges de incestis antea ab imperatoribus conscriptas non perfectas esse existimamus,
quae quidem eos, qui incestas nuptias contraxerunt, impunitos relinquant, prolem vero ex iis progenitam
quamvis insontem paternis bonis privent: quasi necesse sit eos qui peccarunt impunitos esse, insontes
autem tamquam peccantes puniri.

I. Sancimus igitur, ut in posterum, si quis nuptias illicitas et naturae contrarias (quas lex et in-
cestas et nefarias et damnatas vocat) contraxerit, siquidem liberos ex prioribus nuptiis legitimis et culpa
vacuis natos non habeat, statim et suarum rerum amissio irrogetur, simulque ne earum quae dotis nomine
ei datae sunt, ulla fruatur, sed omnia fisco addicantur. Qui enim cum legitimis nuptias contrahere liceat,
illegitimas appetit et subolem confundit et genus iniuria afficit agitque et impia et nefaria ac talia concu-
piscit, a quibus multa etiam bruta animalia abhorrent: esto quidem ei poena non solum publicatio bono-
rum, sed etiam cinguli ademptio atque exilium, et si quidem vilis condicionis sit, etiam corporis casti-

2 περὶ ἀθεμιτογαμιῶν M^{LB} Theod., περὶ ἀθεμιτο-
γαμιῶν καὶ τῶν ἐκ τοιοῦτων παιδῶν A περὶ ἀθεμι-
τῶν γάμων Ath. B² IV p. 273^b Fabr. ἡ περὶ ἀθε-
μίτων νεαρά? B² ib. 272^a || 3 sq. αυτοκράτωρ ἰουστι-
νιανὸς ἐριμώγενη μαγίστρω τῶν θείων ὀφφικίων τὸ
δεύτερον ἀπὸ ὑπάτων (inscriptione novellae X praece-
denti ab archetypis rubricatore perperam huc transposita)
A, Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Φλώρω κόμητι περιβάτων cod.
Bodlei. 3399 f. 13 ad tit. 7 ubi excerptis ex Athanasio
ipsius novellae textus adiunctus est (cf. Heimbach Ἀνεκδ.
I p. LXXIV) || ἰουστινῶν L || 5 Τοὺς ὑπὲρ ἀθεμιτο-
γαμιῶν ἔσθ' ὅτε γεγραμμένους ἐμπροσθεν ὑπὸ τῶν
προβεβασιλευκότων νόμους A || γάμων post ἐμπροσθεν
add. Haloander (cf. ad 2) || 7 ἀθεμίτων οὐμβάλλοντας
L || 8 γάμων LA || ἀτιμωρήτως B || 10 τῶν τὸν L¹ ||
ὡς ἀναγκαῖον ὄντος A || 11 εἶναι ML || ἀφίσθαι A
13 B || A, ex quo in sqq. quoque capitulum numeros recepi
14 ὄν) ὅπερ A ὁ B² || weston τε M ἰνεκστὸν τε A ἰνεκστὸν
(ἰν*****ston L¹) τε L ἀθεμίτων B παράνομον s. v.
add. L² || 15 nefarium (ἀθεμίτων s. v. L²) ML νεφάριον
A παράνομον B || damnatum M δαμνάνον (δα***ον L¹)
LA κατάρκτον B ἀνόσιον s. v. L² || *συναλλάξει MB²
συναλλάξει (συναλλάξ* L¹) LAB¹ || εἴπερ] εἰ μὲν A || 16 ἔχει

AB || 17 αὐτῷ γενομένους] αὐτῷ καὶ τῶν γενομένων
L¹, αὐτῷ om. A || μὲν om. A (s) || 18 πραγμάτων —
19 προκόως om. L (ἀφαιρέσιν ἐνεῖναι καὶ τῶν ἐπι προ-
κόως s. v. add. L³) || 20 ταμείῳ AB² || 21 γὰρ om. s || νε-
νομισμένα γαμεῖν A || γάμον νενομισμέν* (a s. w. eras.,
χρησθῆαι s. v. add. L²) παράνομον L¹, γάμον ποιεῖν
νενομισμένον παρὰ νόμον L³ || 23 γε om. B² || 24 ζῶων]
γένη AB² || 25 ἔστω M] καὶ ἔστω LA² καὶ ἔσται B
|| 26 εἴη] ἐστὶ A

2 inscr. de nefariis et incestis nuptiis Iulian. || Rubrica
subscriptionem novellae XI continuat V (cf. ad p. 93, 37) ||
4 rei priuate rei V, reprinate R || 5 Pro incestis in ras.
R² || 6 habere] se habere V³ || 7 quae — sinunt V² suppl.
in spat. vac. || quidem] q. V⁽²⁾, corr. V³ || qui om. R¹
in ceteris R¹ || nuptei* V⁽²⁾ || S sint R¹ || procedente* V¹ ||
9 priuauerat R¹ || 10 eos] hos R || 11 peccatores V ||
12 puniet? R¹ || 14 incertas R² || 17 sibi contractis
R² in ras. 6 fere lit. || 18 ea] eis R² in mg., vulg. ||
19 dat R¹ || errario RT || 20 assignari R¹ || nuptiis R¹
21 confunderit R¹ V || 22 et generi suo add. R², om. R¹
egit R¹ || vero om. V || 24 inrationabili] V¹ irrationa-
bili* R¹ irrationabilium T || 26 si] i f¹ (i. e. secundum) V¹

καὶ τοῦ σώματος αἰκίμοσ, ὅπως ἂν μάθοι σωφρο-
νεῖν καὶ εἰσῶ τῆς φύσεωσ μένειν, ἀλλὰ μὴ τρυφᾶν
τε καὶ ἔρᾶν ὑπερόρια, καὶ τῶν παραδεδομένων ἡμῖν
ἐκ τῆς φύσεωσ καταναθιάζεσθαι νόμων. καὶ τῆς
γυναικόσ, εἰ τὸν νόμον ἐπισταμένη τούτων μὲν ἀμ-
λήσειεν, ἀθεμίτοισ δὲ ἑαυτῆν ἐπιδοίη γάμοισ, ὑπὸ τῆν
αὐτῆν γινομένησ ποινήν

poris verberatio, quatenus discat caste vivere et in-
tra naturam se continere, non autem delectari et
amare ultra terminum et traditis nobis a natura
etiam his legibus repugnare. Muliere quoque, si
legem sciens hanc quidem neglexerit, incestis autem
semetipsam tradiderit nuptiis, sub eadem consti-
tuenda poena.

CAPUT II.

Γ Εἰ μέντοι τύχοιεν ἐκ προτέρων γάμων ἀμέμπτων
παῖδεσ ὄντεσ αὐτῶ, ἢ ἔγγονοι τυχόν ἢ καὶ περαιτέρω,
τῆν πατρώων εὐθύσ ἐκείνοσ λήγονται διαδοχῆν, αὐτ-
εξούσιοι μὲν τῆ τοῦ πατρός τιμωρία γινόμενοι, τρέ-
φοντεσ δὲ ὅμοσ αὐτὸν καὶ τὰ ἄλλα τῶν ἀναγκαίων
παρέχοντεσ. εἰ γὰρ καὶ τῶν νόμων ὑπερόπτησ εἴη
καὶ ἀσεβῆσ, ἀλλὰ πατὴρ ὅμοσ ἐστί.

Si vero contigerit ex prioribus nuptiis inculpabilibus filios esse ei, aut nepotes forte aut ulterius, paternam mox illi accipiant successionem, suae quidem potestatis patris supplicio facti, pascentes autem eum et alia necessaria praebentes. Nam licet legum contemptor et impius sit, tamen pater est.

CAPUT III.

Καὶ τοῦτο μὲν ὁ μετὰ ταῦτα ἔχέτω χρόνοσ ὁ μετὰ
τῆν παρούσαν ἡμῶν διάταξιν ἴεων, ὁ μὴδένα λυπή-
σων, εἰ γε σωφρονοῖ. ἔξεστι γὰρ μὴδὲν ἀμαρτόν-
Δ τασ ὑπὸ τῶ νόμω τούτῳ μὴ τετάχθαι. Τὸ δὲ
γε ἥδη παραχῆκοσ οὔτε παντελοσ εἴμεν ἀνεύθυνον
οὔτε παντάπασιν ὑπὸ πικρᾶν φέρομεν ἀγανάκτησιν.
Ἄλλ' εἰ τις ἀθεμίτοσ γέγονε γάμοσ, εἰ μὲν ἐφθασεν
οἰοδῆποτε τρόπω οὗτοσ διαλυθῆναι, ἀνεύθυνοσ ἐστω.
εἰ δὲ ὅδε ἡμῶν ὁ νόμοσ εἴροι τινα μετὰ τῶν τοιού-
των γάμων, ἀδειαν ἐκείνοσ ἔχέτω, ἀφ' οὔπερ ἅπασιν
ἐμφανῆσ γένοιτο, ἐναντιῶν εἰσῶ δυο τῆν οὔτωσ αὐτῶ
συναφθεῖσαν ἀποπέμπειν γαμετήν, οὐκ ἐπανελευσο-
μένην ἐτι πρὸσ αὐτὸν οὐδὲ διεστώσαν μὲν τῶ σῆ-
ματι, ταῖσ δὲ ἀληθείασ συνούσαν (ἴωσ γὰρ οὔτωσ καὶ
τοῖσ προτέροισ ἀπολογῆσεται), μόνησ quartae τῆσ αὐ-
τοῦ περιουσίασ μοίρασ ἐπι τὸ δημόδιοσ φερομένησ.
Καὶ τοῦσ γε παῖδασ, ἐπειδήτῳ αὐτοῖσ ὡσ ἀνευ-
θῖνοισ συγχωροῦμεν, εἰ μὲν μόνοι καὶ μὴ μεθ' ἑτέ-
ρων καὶ αὐτῶν γησίωσιν εἰεν ἐξ ἑτέρων γάμων ἀνευ-
θῖνων γενομένων, μὴ στερεῖσθαι τῆσ πατρώασ δια-

Et hoc quidem sequens habeat tempus post prae-
sentem nostram constitutionem currens: nullo con-
tristando, si caste vixerit; licebit enim nihil pec-
cantes sub hac lege non subdi. Quod vero iam
transactum est, nec omnino relinquimus innoxium
nec omnibus modis sub acerba indignatione submit-
timus. Sed si quae incestae factae sunt nuptiae, si
quidem contingit eas quolibet modo dissolvi, sine
reatu sint; si vero haec nostra lex invenerit ali-
quem post tales nuptias, licentiam ille habeat, ex
quo omnibus insinuata est, intra duos annos sic sibi
copulatam dimittere coniugem, non reversuram ul-
terius ad eum neque separatam quidem figuraliter,
per veritate vero coniunctam (forsan enim sic prio-
ribus satisfaciatur), sola quarta eius substantiae parte
ad fiscum deferenda, et ad filios, quoniam eis tam-
quam innoxii concedimus ut, si quidem soli et non
cum aliis et ipsis legitimis sint ex aliis nuptiis in-
culpabilibus existentibus, non priventur paterna suc-

gatio: ut discat caste vivere, et intra naturam se continere, nec vero luxuriari et quae modum excedunt appetere legibusque a natura nobis traditis vim facere. Mulier quoque, si legem sciens neglexerit et incestis nuptiis se dederit, eandem poenam subeat.

II. Si vero ex prioribus nuptiis culpa vacuis liberi ei sint vel forte nepotes vel etiam ulteriores, illi protinus paternam accipient successionem, ut per patris poenam sui iuris fiant, illum tamen alant ei-que reliqua necessaria praestent. Licet enim legum contemptor et impius sit, at utique pater est.

III. Et hoc quidem servet futurum tempus, quod post hanc constitutionem decurret, quod neminem dolore afficiat, dummodo caste vivat. Nam liberum est nihil delinquentes huic legi non subiungi. Quod vero iam praeterit, neque plane impunitum esse sinimus neque penitus acerbae indignationi subicimus. Sed si quae incestae nuptiae contractae fuerint, si quidem aliquo modo iam antea dissolutae sint, impunitae maneat. Sin quem haec nostra lex inveniat talibus nuptiis utentem, veniam habeat ille intra biennium, ex quo lex omnibus manifesta fiat, uxorem sibi ita copulatam dimittendi, non amplius ad eum reversuram, nec specie quidem separatam, ut tamen re vera consuetudinem cum eo habeat (forte enim sic etiam prioribus satisfaciatur); atque quarta pars sola substantiae eius ad fiscum deferatur. Et liberi quidem, quoniam illis ut insonitibus ignoscimus, si quidem soli sint neque una cum aliis usque legitimis, ex alteris nuptiis licitis progenitis, non priventur paterna successione: nisi forte eos pater iure exosus propter

1 καὶ τε καὶ B || 3 παραδομένων B || 4 ἐκ οἰ. A ||
καταναθιάζεσθαι νόμων] ***** δῖζεσθαι νόμον L¹
etiam his legibus repugnare ε || καὶ τῆσ γυναικόσ, εἰ] εἰ τις
δὲ καὶ γυναικῶν A || 5 ἐπισταμένησ B¹ || 7 γενομένησ
(γενομένησ? L¹) I γενέσθω A || 8 ἀμέμπτων M, om. B¹ ||
9 αὐτῆ L³ || ἔγγονοισ L³ ἔγγονοι AB³ || τυχόν om. A ||
10 ἐκείνο L¹ || λήγονται L || 11 μὲν om. A || γενομενοι
B || 12 ὅμοσ om. ε || 13 εἰ γὰρ] καὶ γὰρ εἰ A || τὸν νό-
μον ὑπερόπτησ L¹ || εἴη M(ε) || (ῆ L¹) LB¹ om. AB³ ||
14 ἀλλὰ καὶ πατὴρ A || 15 καὶ ταῦτα μὲν ὁ μετὰ τῆν
παρούσαν ἡμῶν διάταξιν ἴεων ἔχέτω χρόνοσ μὴδένα
λυπήσων A || 17 μὴδὲν ἀμαρτόντασ (ἀμαρτάνοντασ B)
MLBε] τῶ βουλομένω A || 18 ὑπὸ τὸν νόμον τούτων
Huloander || τούτῳ] τούτο M || τετάχθαι] τετάχθαι καλο-
πραγοῦντι A || 19 οὔτε] οὐ B || ἐώμοσ L¹ || 21 ἐφθασ-
αν B¹ || 22 οὔτοσ om. A || ἐστι M⁴ || 23 εἰ δὲ ὁ τόσδε
ἡμῶν νόμοσ A εἰ δὲ ὁ νόμοσ ἡμῶν B || μετὰ τὸν τοι-
ούτων γάμον Bε || 24 ἐκείνοσ om. A || 25 duo M] δυο

M s. v., LAB || 27 δεῖσθῶσαν L¹ || 28 οὔτοσ AL¹ ||
29 τῆν προτέραν L || quartae M, τετάρτησ M s. v.,
LAB || 30 τῶ] τὸν B || 31 αὐτοῖσ L¹, αὐτοῖ L³ || 34 γε-
νόμενοι B

1 et om. R¹ || 2 delectare R¹ || 3 amare ultraditis
terminum nobis a natura R¹ || 4 mulieri V mulierem
R || 8 contingerit R¹ || 9 eforce R¹ || 10 paterna V¹ ||
11 factis R¹ || 12 cum om. R¹ || 13 et om. R¹ || tantum
V¹ || 15 sequens] est add. R¹ || 16 consuetudinem R¹ ||
constristan do V³ || 17 enim om. R¹ || 18 non] num R¹ ||
19 innoxium R¹ || 21 siq¹ V¹ || 22 contingerit R²
contigerit vulg.; leg. contigit? || 23 sunt R || 24 habeat
ille V || 25 duos suppl. V² in spat. vac. || 27 fugaliter
(ficta s. v. R²) R || 30 * ad filios, quoniam etiam ad filios
quam eis R² in ras. 12 fere lit., VT (omni alia sub-
stantia add. ante ad filios V³ in mg., post filios vulg.) ||
32 ipsis legitimis vulg.] ipsi legitimi RVT

δοχῆς· εἰ μὴ δικαίως αὐτοὺς μίσσας ὁ πατὴρ διὰ
 τινα ἑτέραν νόμιμον προσκρούσιν τῆς οἰκίας ἀποκλεί-
 1 ῥῃ σσει διαδοχῆς. Εἰ μόντοιγε καὶ γάμος εἴη τις
 ἕτερος προγενόμενος καὶ οὐδὲν τῶ νόμῳ προσκρούων,
 καὶ παῖδες ἐκείθεν γένοιτο, τὰς μὲν τρεῖς μοίρας τοῦ
 κλήρου τοῖς πανταχόθεν ἀμέμπτοις τε καὶ ἀνευθύνους
 καταλαμβάνεσθαι παῖσιν, εἰ μὴ τι προσκρούσειαν ἑτε-
 ρον, ὅπερ αὐτοὺς ἀναξίους τῆς τοῦ πατρὸς κατὰ νό-
 10 μους δεικνύσι διαδοχῆς· τὴν δὲ τετάρτην τοῖς παῖσι
 τοῖς ἰσοσκέτοις μὲν, ἀνευθύνους δὲ ὅμως, καταλι-
 πάνειν ἐξέστω, καὶ αὐτοῖς ἀμέμπτοις τὰ ἄλλα παντα-
 χόθεν περὶ τὸν πατέρα φαινόμενοι· δηλαδὴ προ-
 ξαιρουμένους ἐκ τῆς πατρῴας περιουσίας τῆς τετάρτης
 μοίρας, ἣν τῷ δημοσίῳ δίδοσθαι προστάξαιμεν. Λί-
 15 δουμεν δὲ αὐτοῖς οὐκ ἐκ διαθήκης μόνως, ἀλλὰ καὶ
 ἐξ ἀδιαθέτου τῶν γεγενημένων κατὰ τὸν ἔμπρο-
 σθεν ἡμῶν εἰρημένον τρόπον γίνεσθαι κληρονόμους.
 (Ζ) Ταῦτοῦ τούτου κρατοῦντος, εἰ καὶ μετὰ τὸ τὴν
 πρότερον ἀποπέμψασθαι γαμετὴν τὴν ἀδελφίαν αὐτῷ
 συναφθεῖσαν ἑτέραν ἀγοίτο κατὰ νόμον γυναῖκα, παῖ-
 20 δων αὐτῷ καὶ ἐκ τῆς προτέρας ὄντων καὶ ὕστερον
 ἐκ τῆς νομίμου γενομένων. οὗτω γὰρ τὸν ἔμπροσθεν
 χρόνον τῇ φιλανθρωπῶι νικήσομεν· τῆς προκοῆς δη-
 λαδὴ τῇ ἀποστάθῃ γυναῖκα δίδομεν. Εἰ δὲ μὴ τὴν γα-
 μετὴν ἀποπέμψαιτο ἐναντιῶν εἰς αὐοῦν duorum ἀρ' οὐπερ
 25 ὁ νόμος δημοσίᾳ γένοιτο φανερός, αὐτοὺς δὲ ἐκπιπέτω
 τῆς αὐτοῦ περιουσίας καὶ ἡ γυνὴ τῆς προκοῆς, καὶ
 ὑπὸ τὴν εἰρημένην γνωσθῶ ποιηθῶ. οἱ τε τοιοῦτοι
 παῖδες οὐδὲν ἐκ τῆς πατρῴας περιουσίας ἐξοῦσι,
 ἢ οὐδὲ μὴν τῆς μητρῴας προκοῆς. Ἄλλ' εἰ μὲν
 30 εἴεν ἐκ προτέρον γάμων ἀνευθύνων παῖδες αὐτῷ
 γενομένοι, ἐκείνοι τὰ πράγματα λήφονται, παρὰ τὴν
 quartam δηλαδὴ μοῖραν τὴν εἰς τὸ δημόσιον φερομέ-
 νην· αὐτεξούσιοι τε γινόμενοι καὶ τὸν πατέρα τρέ-
 φοντες καὶ τὴν ἄλλην αὐτῷ παρέχοντες ἀκούσαν
 35 θεραπειάν, καθὰ φθάσαντες εἴπομεν. τῆς προκοῆς
 κἀνταῦθα τῆς ἀδελφίτου γυναῖκος ὑπὸ τὸ δημόσιον
 ἢ γινόμενης. Εἰ μόντοιγε παῖδες οὐκ εἴεν ἐκ προ-
 τέρον ἀμέμπτων γάμων τῷ ταῦτα πράξαντι γενομέ-
 40 νοι, τμηκαῦτα τῆς πάσης αὐτοῦ περιουσίας κύριον
 ἔσται τὸ δημόσιον. τοῦτο γὰρ δι' καὶ ἐπὶ τῶν μετὰ
 ταῦτα γαρώντων ἀδελφίτα νενομοθετήκαμεν, ἐν ἴσῳ

cessionem: nisi iuste eos odio habens pater propter
 aliam quandam legitimam offensionem a sua excludat
 1 successione. Si vero etiam nuptiae sint aliae
 prius factae et non offendentes legem, et filii inde
 5 oriantur, tres quidem partes hereditatis undique incul-
 pabilibus et innoxiiis relinqui filiis, nisi aliquid offen-
 dant aliud, quod eos indignos patris secundum legem
 successione demonstrat; quartam vero filiis iniuriam
 quidem passis, innoxiiis tamen relinquere liceat, et
 10 ipsis inculpabilibus per alia omnia circa patrem visi-
 sis; scilicet praeecepta ex paterna substantia quarta
 parte, quam fisco dari praeecepimus. Damus autem
 eis non ex testamento solo, sed etiam ab intestato
 genitorum secundum prius a nobis dictum modum
 fieri heredes. Hoc eodem valente, si etiam post-
 quam prius dimiserit coniugem inceste sibi copula-
 15 tam, alteram duxerit secundum legem uxorem, filiis
 ei et ex priore existentibus et postea ex legitima
 procreatis. Sic enim prius tempus clementia vinciu-
 mus: dote quippe praecedenti mulieri danda. Si
 autem uxorem non dimiserit intra duos annos, ex
 quo lex publice fuerit insinuata, et ipse cadat sua
 substantia et mulier dote, et sub praedicta fiat
 poena; talesque filii nihil ex paterna substantia
 20 habebunt neque materna dote. Sed si quidem fu-
 erint ex prioribus nuptiis innoxiiis filii ei procreati,
 illi res accipiunt (post quartam quippe partem, quae
 ad fiscum defertur), suae potestatis effecti et pa-
 trem alentes et aliam ei praebentes sufficientem
 sanationem, sicut praediximus; dote etiam hic in-
 cestae coniugis sub fisco facienda. Si vero filii non
 sint ex prioribus inculpabilibus nuptiis haec agenti
 procreati, tunc totius eius substantiae dominus erit
 25 fiscus. Hoc enim etiam in postea nubentibus in-
 cestae sancivimus, sub [ea] aequalitate per omnia

1 aliam quandam legitimam offensam sua successione excluserit. Quodsi quae etiam aliae nuptiae
 praecesserint, quae legi non repugnent, atque liberi inde nati sint, tres quidem partes hereditatis libris
 crimine et culpa omnino carentibus relinquuntur, nisi quid aliud deliquerint, quod ipsos secundum
 legem paterna successione indignos ostendat; quartam vero liberis iniuriam quidem passis, sed in-
 5 tentibus relinquere liceat, qui quidem et ipsi in ceteris omni circa patrem culpa careant: scilicet
 excepta prius ex bonis paternis quarta parte, quam fisco dari iussimus. Concedimus autem iis, ut
 non solum ex testamento, sed etiam ab intestato secundum modum a nobis antea dictum genitorum fiant
 heredes. Atque hoc idem valeat etiam si postea quam priorem coniugem inceste ipsi iunctam dimisit, alteram
 ducat secundum legem uxorem, liberis ei tam ex priore natis quam postea ex legitima uxore progenitis.
 Ita enim prius tempus humanitate vincemus; ut nimirum dos mulieri exactae reddatur. Si vero uxorem
 non dimiserit intra biennium ex quo haec lex publicata fuerit, et ipse bonis suis ecauat et mulier dote,
 atque poenae supra dictae subiciatur: et huiusmodi liberi nihil ex paternis bonis habebunt, nec magis ex dote
 10 materna. Sed si quidem ex prioribus legitimis nuptiis liberi ei progeniti sint, illi bona accipient, praeter
 quartam scilicet partem ad fiscum deferendam; ut sui iuris fiant et patrem alant ac reliquam ei curam
 sufficientem praesent, sicut ante diximus: dosque incestae coniugis ita quoque in fiscum redigatur.
 Quodsi ei qui haec commisit, liberi non sint ex prioribus legitimis nuptiis, tunc omnium eius bonorum do-
 15 minus erit fiscus. Nam hoc quidem etiam de iis qui posthaec incestas nuptias contracturi sint, sancimus,

2 νόμιμον om. A || οἰκείας] ἰδίαις A || *ἀποκλείσει MLB ἀποκλείσει A || 3 εἴη τις ἕτερος] εἴη A^a, ἐπὶ ἑτέ-
 ροις, eraso εἴη A^b || 4 προσγενόμενος LAB || καὶ om. A ||
 5 πᾶδας ἐκείθεν σχοίη A || 6 τε et 7 τι om. B¹ ||
 7 *προσκρούσειεν MB¹A προσκρούσειεν B¹ προσκρού-
 σιεν L || 9 τοῖς om. A || 11 ἀμέμπτως L || πανταχόθεν
 om. A || 12 φαινόμενος L || φαινόμενος δηλαδὴ om.
 M || προσξιουμένοις B || 13 τῆς] τῆς τε B¹ || 15 αὐ-
 τοῖς LB⁵] αὐτοῖς M αὐτοῖς ἐξοῦσιαν A || οὐκ' οὐχ'
 ἦν L¹ οὐχὶ L² || 18 ταῦτ' οὐκ οὐτως κρατοῦντα A ||
 τὸ om. L || τὴν προτέραν] prius s || 20 ἀγ···το L¹ ἀγά-
 γοιτο B || 21 αὐτοῦ L || 22 νομίμης B || 23 τῆ om.
 LB || 25 ἀποπέμψαι τὸ ἐνιαυτὸ L || duorum M] δύο M
 s. v., AB, δύο (i. e. διῶν) L || 26 γένοιτο om. A ||
 29 οἰσίας A || 31 ἦεν M^a || αὐτὸν L || 32 παρὰ] μετὰ
 A⁵ || 33 quartam M quartum B¹ in mq. τετάρτην M
 s. v., LAB || 34 τε om. A || γενομένοι MLB || 35 αὐτῷ

om. L^a || 37 τὸν δημόσιον AB || 3S εἴεν MB] ἦν ἐν L
 εἰσὶν A || ἐκ προτέρω ἀμέμπτω γάμῳ L || προτέρον]
 πρώτων B || 41 τοῦτο] τοῦτον L; leg. ταῦτο?
 1 iuste eos R vulg. eos iuste T, eos om. V || pater om. R¹ ||
 2 offensione R || 4 factae prius V || 8 vero om. R¹ ||
 9 tantum RVT || 11 excepta R¹ || 12 dari suppl. V² in
 spat. vac. || praeecepimus V] praecipimus RT vulg. || 13 ab
 om. R¹ || intestato] intestamento sol (sol del. R²) R ||
 15 hoc idem RV²T || 17 altera R¹ || secundum om. V¹ ||
 legem R vulg.] leges VT || filii et ei R¹ et filii ei T ||
 19 *clementiae libri || 20 si] sin R || 22 ipse] p̄ (i. e. prae)
 R¹ || 23 sub praedicta RT] supraedicta V vulg. || fiat om.
 V || 25 fuerit V || 26 innoxiiis R¹V¹] innoxii R²V² vulg. ||
 filii R^a || ei] eius R¹ eis V || 27 accipient vulg. || 28 ad
 bis ser. R || partem? V¹ || 29 sufficientem] ei add. V¹ ||
 30 etiam] et V || 31 filii] fi··· R¹ || 34 in om. V || 35 sanc-
 civimus vulg. || sub] su R¹ || ea RVT, om. vulg.

διὰ πάντων τιθέντες τὸν οὐκ ἀποπεμπόμενον εἰς τὸν ὄρθρον ἡμῶν χρόνον τὴν ἀθέμιτον γαμετὴν τῶν μετὰ τούδε ἡμῶν τὸν νόμον τῶν ἀθεμιτῶν τε καὶ μεμνημένων τινὰ γάμων ἐλομένῳ.

ponentes eum, qui non dimittit intra praedictum a nobis tempus incestam coniugem, cum eo, qui post hanc nostram legem incestas et odibiles quasdam nuptias elegit.

CAPUT IV.

Ἐμφισβητηθὲν δὲ ἐν τισιν ἔθνεσι καὶ τι περὶ τῶν ἐκ τῆς ἡμετέρας διατάξεως γινόμενων γησιῶν παίδων, ᾧ ἤθημεν ὁρθῶς ἔχειν ἡμεῖς, ὅλα τοῦ νόμου πατέρες, προσδεῖναι τε αὐτῶν καὶ διαλύσαι τὸ στασιαζόμενον. καὶ γὰρ δὴ καὶ μετὰ τοιαύτης τῆς ἐννοίας ἐξ ἀρχῆς τὸν νόμον ἐθέμεθα. Εἰ γὰρ τις καὶ γησιῶν εἴη παῖδων πατὴρ καὶ ἀπελευθέρωσεν αὐτοῦ τῆς γαμετῆς ἐξ ἀνθρώπων ἢ καὶ νομίμως διαλυθείσης ἔχοι τινὰ συνθήκαιαν πρὸς ἄλλην γυναῖκα, ἣν ἐξῆρ καὶ νομίμως ἄγειναι γαμετὴν, καὶ γένοιτο παῖδες αὐτῶν πρὸ τῶν προικῶν συμβολαίων, εἰ γε ταῦτα ποιήσειεν, ἢ καὶ μετὰ ταῦτα, εἰ καὶ μόνοι μέναιεν οἱ πρὸ τῶν προικῶν παῖδες, δευτέρου ἢ οὐ γινόμενων ἢ καὶ μετὰ τὸ γενέσθαι τελευτησάντων, ᾧ ἤθησαν τινες μὴ δύνασθαι τοὺς δευτέρους εἶναι γησιῶν, ἐπειδὴ προῦπῆσαν καὶ ἐκ τῆς προτέρας γαμετῆς ἔτεροι νόμιμοὶ τε καὶ γησιῶν παῖδες. ὅπερ οὐδεμίαν ὄρθρην καὶ ἀκόλουθον ἔχει συνέχειαν. εἰ γὰρ τοὺς τοιοῦτους παῖδας ἡμεῖς νομίμως τε καὶ γησιῶν ἀπεφῆραμεν, τῆ τῶν προικῶν συμβολαίων ἀρκεσθέντες ποιήσει, γησιῶν δὲ καὶ οἱ πρότεροι καθεστᾶσιν, ἐπὶ πᾶσι γησιῶν οἰοῦντο καὶ τῶν τελευτῶν, τοῖς τε ἐκ τῆς πρώτης γενόμενοι τοῖς τε ἀπὸ τῆς δευτέρας, εἰ καὶ πρὸ τῶν προικῶν συμβολαίων ἐγένοντο καὶ μὴδεὶς ἐπ' αὐτοῖς μετὰ τὸ συμβόλιον τῆς προικῆς ἐτέχθη, ἢ καὶ τεχθεὶς ἐτελευτήσῃ. καὶ ἄδειαν ὁ νόμος αὐτῶν δίδω- 30 ῖν ὅταν βούλεται διατιθέναι τρόπον τὰ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ γονίαν, ἵνα μένοι μὴ προσκρούσῃ κατὰ τι τοῖς νόμοις, ὅσοις μέτρον ὄρηται τῆς διαδοχῆς πάντας τοὺς παῖδας καλοῦσιν. ἐλευσονται τοῖνυν καὶ ἐξ ἀδιαθέτου καὶ ἐκ διαθήκης, καθάπερ ὁ τε πατὴρ ὁ τε νόμος ἐφίησι, γησιῶν τε ὄντες καὶ νόμιμοι, ἀλλήλους τε δια- 35 δεύονται. καὶ τί γὰρ ἄν ἕτερον φαίημεν, ἀρκοῦσης

5 Dubitatum itaque in quibusdam gentibus etiam aliquid de legitimis filiis ex nostra constitutione factis, aestimavimus recte se habere nos tamquam legis patres et adicere ei et solvere dubitationem. Etenim cum tali intellectu ab initio legem posuimus. 10 Nam et si legitimorum quisquam sit pater, et ob-eunte eius uxore ex hominibus, aut etiam legitime transigente, habuerit quandam consuetudinem ad aliam mulierem, quam licebat etiam legitime ducere uxorem, et fuerint filii ei aut ante dotalia docu- 15 menta, si tamen ea fecit, aut etiam postea, vel etiam soli maneat ante dotalia filii, secundis aut non procreatis aut etiam postquam nati sunt morientibus, aestimaverunt quidam non posse secundos esse legitimos, quoniam praexistant et ex priori 20 coniuge alii legitimi et proprii filii. Quod nullam rectam et consequentem habet consonantiam. Si enim huiusmodi filios nos legitimos et proprios demonstravimus, dotalium documentorum contenti con- 25 fectione, legitimi vero etiam primi constituti sunt, in omnibus legitimis pater moritur, et his qui ex prima fuerunt, et qui de secunda, licet ante dotalia documenta procreati sunt et nullus post eos post documentum dotis natus est, aut etiam natus mortuus; et licentiam lex ei praestat, quo vult testari 30 modo in sua sobole: ut tamen non offendant in ali-quo leges, quae mensura certa successionis omnes filios vocant. Venient igitur etiam ab intestato et ex testamento (sicut et pater et lex permittit) proprii existentes atque legitimi, alterutrisque succe- 35 dent. Quod enim aliud decernimus, cum sufficiat

cum eodem loco per omnia habeamus eum, qui intra dictum a nobis tempus incestam uxorem non dimittat, cum illo, qui post hanc nostram legem incestas et invidias nuptias elegerit.

IV. Cum vero in quibusdam provinciis etiam dubitatio orta sit de liberis ex nostra constitutione legitimis factis, par esse nos tamquam legis patres iudicavimus aliquid ei addere et solvere id de quo disceptatur. Etenim huiusmodi consilio ab initio legem tulimus. Namque si quis et legitimorum liberorum sit pater et uxore eius ex hominum vita abrepta vel etiam legitime dimissa cum alia muliere consuetudinem habeat, quam licebat etiam legitime uxorem ducere, ac liberi ei ante dotalia instrumenta, si modo ea fecerit, vel postea nati sint, si iam soli supersint liberi ante dotalia instrumenta nati, secundis aut nou procreatis aut postquam nati sunt mortuis: fuerunt qui existarent secundos liberos legitimos esse non posse, quia ex priore coniuge iam exarent alii iusti et legitimi liberi. Quod aptum et concinnum conexum nullum habet. Nam si eiusmodi liberos nos confectioe dotalium instrumentorum contenti iustos et legitimos declaravimus, porro si priores quoque legitimi sunt, legitimis omnibus relictis pater moritur tam iis qui ex prima uxore nati sunt quam qui ex secunda, licet ante dotalia instrumenta nati sint nec ullus praeterea post instrumentum dotis sit genitus, vel etiam qui genitus sit decesserit. Atque veniam dat ei lex quo velit modo testandi de rebus ad suam sobolem spectantibus: ne tamen uspiam leges offendant, quae certo modo successionis omnes liberos vocant. Accedent igitur tam ab intestato quam ex testamento, prout et pater et lex permittit, iusti qui sint et legitimi, sibi quoque invicem succedent. Quid enim aliud di-

3 τε] τινὰ A || 4 τινὰ om. A || 5] κερ. β' schol. B^o p. 534 Zach. || ἐν παρὰ A || 6 διατάξεως Cod. 5, 21, 11 || γινόμενον A || 7 ἡμῶν M^o || 8 προσδεῖναι τε L || αὐτῶν A || 9 τῆς om. A || 10 sq. καὶ ἐκ παίδων om. ε || 11 παίδων εἴη A || 12 διαζευχθείσης A transigente ε || 13 ἐξῆρ] ἐξ L¹ ἐξοισιν αὐτῶ L² || 14 ἄγειναι] ἐλέσθαι A || γένοιτο L || 15 πρὸ] ἢ πρὸ A², fort. recte || 16 εἰ καὶ] ἢ καὶ L || * μολοῖσιν libri || 18 ὀφθῆσαν ML] ὑπέλαβον A || 19 μὴ M] οὐ LA || γησιῶν L || 20 προτέρας] ἐτέρας L || 22 σχέλαιαν M^o συνθήκαιαν A || 24 συμβόλων L || 25 πρώτοι καθεστᾶσι καὶ ἐπὶ A (cf. ε) || 26 τῆς πρώτης γαμετῆς γενομένης A || 28 ἐφῆρτο (sic) A || καὶ] καὶν L || ἀπ' αὐτῶν A || 29 ἢ om. A || 30 καὶ om. A || αὐτοῖς L || 32 ἵνα MI] πλήρ A || προσκρούσας κατὰ τε A || 33 sq. καλοῦσι τοὺς παῖδας A || 34 καὶ ante ἐξ om. A || 35 ὁ τε νόμος] καὶ ὁ νόμος A || 36 νόμοι ἄλλους L² || 2 tempus] duorum annorum add. R³ || ince... R¹ ||

3 quasdam R¹T || 5 etiam om. R || 7 estimavimus T extimavimus V existimavimus R vulg. || se habere (h.e V¹) recte nos (*os V¹) V || 8 patris V || dicere R¹ || 11 omnibus autem R¹ || 12 transigente (sigen suppl. V² in spat. vac., t seunte s. v. R²) RV transeunte T || 13 etiam om. V || 14 documenta] instrumenta R¹ || 15 tamen] tantum V¹ tum V³ || leg. fecerit? || 18 estimauerunt V estimauerunt T extimauerunt R || 19 quoniam] quam V¹ || priore R¹ || 20 coniuge om. R¹, alii legitimi et proprii om. R || proprii ex uxore filii V || 21 recte V² || Si] Sed R¹ || 25 in om. R || legitimus R¹V || pater R] etiam pater V vulg. || 26 qui de] q. V¹ || dotali V¹ || 27 [lus peos (post eos V³) post documentum suppl. V² in spat. vac. || 28 document. R¹ || natus et mortuus R² al. || 29 ex lex R, ei om. T || 30 ut om. R¹ || tantum V¹ tum V³ || in] et in R || 31 leges * quae R || certa om. V¹ || 32 igitur etiam om. R¹ || 33 sq. proprii — succedent suppl. R² in ras. unus fere versus || 34 alterutrisque V || 35 Quod RV] Quid vulg.

τῆς τοῦ νομίμου καὶ γνησίου προσηγορίας ὑπεξουσίους
τε αὐτοὺς ἀποφῆναι, καὶ δοῦναι καὶ κατὰ τῆς διαθή-
κης ἄπερ οἱ νόμοι διδάσασιν, καὶ πάντα ἔχειν ὅποσα
ἂν τῶ τοιούτῳ προσηματι πρέπῃ;

⟨Ἐπίλογος.⟩ Ἡ τοίνυν αἷ ὑπεροχὴ τὰ παρα- 5
στάτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ Θείου δηλούμενα νό-
μου μανθάνουσα ἔργα καὶ πέρατι παραδόναι ταῦτα
σπενσάτω, κηρύγματι χωριμένη πρὸς τοὺς τῶν ἐθνῶν
ἡγομένους· ὥστε καὶ τοὺς ἔξω γνώσκων ἀνθρώ-
πους, οἳ γοητῆς ἀνευθύνον τε καὶ καθαρᾶς ἐφροντί- 10
σαιεν καὶ τὰς ἐκέρυλους τε καὶ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων
ἡμισυμένους νόμων ἀποστρεφόμεθα συμπλοκάς. Dat.
xvii. k. Iun. CP. Belisario v. c. cons. [a. 535.]

legitima et suorum appellatio sub potestate eos osten-
dere et dare etiam contra testamentum, quae leges
praebent, et omnia habere quaecumque huiusmodi
appellationem decent?

⟨Epilogus.⟩ Tua igitur eminentia, quae placu-
erunt nobis et per hanc legem declarata sunt, agnos-
cens operi effectuique tradere festinet, praeepto
utens apud gentium praesides: ut et qui foris sunt
homines agnoscant, quia sobolis innoxiae et purae
curam habuimus et alienigenas atque nostris odibi-
les legibus aversamus copulationes.

Dat. vi. idus Octobr. CP. Belisario v. c. cons. in-
dictione xiv.

Π

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΡΑΙΤΩΡΩΝ ΤΟΥ
ΔΗΜΟΥ. 15

Ἀυτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Ἀύγουστος Κωνσταντινου-
πολίταις.

⟨Προοίμιον.⟩ Τὸ τῶν λαμπροτάτων τῆς ἀγροπνίας
ἀρχόντων ὄνομα, σεμνὸν τε καὶ τοῖς πάλαι Ῥωμαίοις 20
γνωριμώτατον ὄν, οὐκ ἴσμεν ὅπως εἰς ἄλλοίαν μετέστη
προσηγορίαν καὶ τάξιν. ἡ μὲν γὰρ πάτριος ἡμῶν φωνὴ
praefectos vigilum αὐτοὺς ἐκάλεσε, τῆ τῶν ἀγροπνοι-
ων καὶ οὐδὲν ἀνευθύντων καταλιμπανόντων ἀνθρώ-
πων ἀρχῇ τοῦτους ἐπιστήσασα. ἡ δὲ γε Ἑλλήνων φωνὴ 25
οὐκ ἴσμεν ὅθεν ἐπάρχους αὐτοὺς ἐκάλεσε τῶν νυκτῶν,
ὡς περ ἀναγκαῖον ὄν ἧλιον μὲν ὡς εἶκοι δύνοντος ἔξ-
ανίστασθαι τὴν ἀρχήν, παύεσθαι δὲ ἀνίσχοντος. τί
γὰρ ἂν εἶη, διότι τὸ τῶν νυκτῶν προσέθηκεν ὄνομα;
εἰ μὲν γὰρ ὡς ταύτης μόνης τῆς ἀρχῆς τῶν ἐν νύξιν 30
οὐκ ὀρθῶς πραττομένων ἐπιμελουμένης καὶ περινο-

Nov. XIII Graece extat in ML, cap. 1 pr., 3—6 in B 6, 5, 4—7. Latine legitur inter extravagantes Auth. (R f. 73, V f. 182^v post nov. XI) interpretis novicii inscitia multifariam deformata. — Epit. Theod. 13, Athanas. 4, 2. Iulian. const. XXIII.

camus, cum iusti et legitimi appellatio sufficiat, ut et in potestate esse eos ostendat et det etiam contra testamentum, quae leges dant, et omnia habeat quaecumque tali notioni conveniunt?

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarata sunt cognoscens operi effectuique tradere festinet, edicto usa ad provinciarum praesides: ut exteri quoque homines intellegant nos innocentem et integram suboli prospexisse atque alienigenas et nostris legibus invisas aversari copulationes.

XIII.

DE PRAETORIBUS PLEBIS.

Imp. Iustinianus A. Constantinopolitanis.

Praefatio. Clarissimorum vigiliae praefectorum nomen et honestum illud et antiquis Romanis
notissimum nescimus quo modo in aliam translatum sit appellationem et ordinem. Nam patria nostra
lingua praefectos vigilum eos vocabat: quippe quos hominum qui vigiliis agunt nec quicquam inexplora-
tum relinquunt, regimini praeficeret. Graecorum vero lingua nescimus unde praefectos noctium eos vo-
cavit: quasi vero necesse sit sole videlicet occidente excurrere eam potestatem, quiescere oriente. Quid
enim causae fuerit, cur noctium nomen adderet? Nam si ista potestas tanquam quae sola eorum quae per

1 γνησίας L || 2 καὶ ante κατὰ om. LA || 3 ἅπαντα
(ἅπαντας L¹) LA || 4 ἂν τῶ M || αὐτῶ L¹ τῶ L² A ||
πρέπει LA || 6 τοῦδε || δὲ L^a || Θείου om. ε || 7 ταῦτα om.
A⁵ || 8 σπενσάτω καὶ κηρ. A || κηρύγματι M⁵ κηρύγ-
μισι LA || πρὸς τοὺς || πρὸς L^a || 10 ἀνευθύνους L ||
12 νόμων αἰεὶ ἀποστο. A || subscr. om. LA || 13 xvii id.
Iun. M || πρὸς εὐ καλανδ. Ἰουλιανῶν Ath. μηνί Ἰουλίῳ
Theod. || bilisario M || 16 δῆμον ἧτοι νικητεπάρχων M ||
17 Imp. Iustinianὸς αὐγουστος M αυτοκράτωρ ius**ti-
nianὸς καὶ αὐγουστος L || 20 σεμνῶν L || 21 ὄν] quod
(i. e. ὅ) ε || 23 praefectos M praefectus L || τῆν L² ||
24 κατελιμπανε τῆ τῶν ἀνθρώπων M || 25 ἀρχῆν L² ||
τούτους Haloander || 31 ἐπιμελουμένης M

polin Bilis, uiro clarissimo cons. indictione xvii est in
Bamb. II; om. RVT al. || 15 De praetoribus populi
rubricam om. RV (De officio praetoris populi Iulian.) ||
17 constantinopolitani R constanti. V || 19 iudicum om.
V || nomen] omen spatio ante o relicto V¹ || 20 et hone-
stum V] et om. R vulg. || 21 quod om. vulg. || alia V ||
22 est] esse R¹ || 23 vigilum eos V] eos vigilum R vulg. ||
24 inpercrutandum derelinqentibus V] percrutandum
delinqentibus R inpercrutatum relinqentibus vulg. ||
25 cingulis] singulis R singuli V cinguli vel cingulo
alii || 26 noctium om. V || 27 decumbentem exugere cum
cingulum R || 28 singulum V || 29 quid] quod V qui R ||
propter quod om. R || nocium ad dedit V || 30 sq. hac
sola dignitate vulg.] nocolam dignitatem RV al. ||
31 sint V al.] sunt R vulg. || habente et circumlustrante
vulg.] habentem et circumlustrantem (circumstantem R)
RV al.

2 etiam contra] contra et V || 4 docent V || 6 sunt om.
R¹ || 9 sobolis] solis R¹ || 10 aliengigenas V¹ || 11 aduer-
samur RV || 12 subscr. dat. vi idus Octobris Constantino-

στούσης τὴν πόλιν ταύτην ἔσχε τὴν προσηγορίαν, ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ τὴν πολιαρχίαν ὀρώμεν πρῶτον-
 σαν, ὥστε οὐδὲν ἦν τὸ κωλύον τὸ γε ἐπὶ τῇ προσ-
 ηγορίᾳ ταύτῃ καὶ τῇ ἀρχῇ· ἐκείνην τούτῳ τῷ ὀνόματι
 καλεῖται. εἰ δὲ διρηθῆται τὰς ἀρχὰς οἰοῦνται καὶ τὸν
 μὲν ἐνδοξότατον ἔπαρχον τῆς εὐδαίμονος ταύτης πό-
 λεως εἶναι τῆς ἡμέρας ἀρχόντα, τοὺς δὲ ἄλλους τῆς
 νυκτός, σφόδρα τῶν εἰκότων ἀπεπλανήθησαν, τὴν
 ὁρθότητα τῶν ὀνομάτων οὐκ ἴσμεν [δὲ] ὅπως δια-
 φθείραντες, ταύτῃ τοι καὶ τὴν προσηγορίαν ταύτην
 ἠχοφώδη τε ὄσαν καὶ σκοτεινὴν καὶ τῆς νυκτός ἐπ'-
 ὤντιμον εἰκότως ἀποφεύγουσαν ἀπάντες καὶ ποιῆν τὴν
 χειροτονίαν ἠροῦνται καὶ οὐδὲ βασιλικῶν ἀξίαν συμ-
 βόλων εἶναι νομίζουσιν.

circumstrante civitatem hanc habuit appellationem, sed hoc ipsum et civitatis cingulum videmus agentem: quatenus nihil esset quod prohiberet super appellationem istam etiam dignitatem illam isto nomine vocitari. Si enim dividi dignitates possunt, et gloriosum quidem praefectum felicissimae huius civitatis esse diurnum iudicem, alios autem noctis, vehementer competentium erraverunt, rectitudinem nominum nescimus quemadmodum corrumpentes. Hinc et appellationem istam nebulosam existentem et obscuram et noctis praenomen fortassis refugium omnes et poenam esse hanc administrationem aestimant et neque imperialium dignam codicillorum esse putant.

CAPUT I.

Ἄ Ἡμεῖς οὖν τὸ πούγμα ὡς ἐχρῆν θεωρήσαντες ὡ-
 ἤ-θημεν χρῆσαι τὴν ἀρχὴν δὴ ταύτην ἐξ αὐτῆς ἀρξά-
 μένην τῆς προσηγορίας εἰς τὸ πᾶν ἀνεγείραι τε καὶ
 κατακοσμησαί. καὶ νυκτεπάρχον μὲν μηδένα τοῦ λοι-
 ποῦ παντελῶς καλεῖσθαι ἐπιμελήσονται γὰρ καὶ τῶν
 ἐν ἡμέρᾳ καὶ τῶν ἐν νυκτὶ παρὰ τὸ προσήκον πρᾶ-
 1 τομένων. Ἐπειδὴ δὲ τοὺς πάλαι Ῥωμαίους σφό-
 δρα τὸ τοῦ πραιτώρος ἦσεν ὄνομα, διὰ τοῦτο ὡ-
 ἤ-θημεν αὐτοὺς praetores plebis δεῖν ὀνομάσαι τοὺς
 ἐπὶ τῇ φυλακῇ τε καὶ εὐταξίᾳ τεταγμένους καὶ τὴν
 δημόδιη καθιστᾶν ἰσχύοντας ἀταξίαν. καὶ ὡςπερ ἔτε-
 25 ροι praetores εἰσὶν ἐν τῇ συγκλήτῳ βουλῇ οἱ τῶν
 ἑλευθεριῶν καὶ τῶν ἐπιτροπῶν καὶ τῶν τοιούτων
 προκαθημενοί, οὕτως ἔστωσαν καὶ οὗτοι πραιτῶρες
 τῆς ἐπὶ τῶν δῆμων ὁρθότητος, καὶ τῇ μὲν ἡμετέρα
 φωνῇ praetores plebis προσαγορευέσθωσαν, τῇ δὲ ἐλ-
 30 λάδι ταύτῃ καὶ κοινῇ πραιτῶρες δῆμων. Τὸ δὲ τοῦ
 πραιτώρος ὅπως ἐστὶ σέμιόν, ὅπως οὐ πόρος καθ-
 ἐστήκειν ὑπατείας, ὅπως ἐγγύτητα τοῦ νόμου τέτακται,
 δηλοῦσιν οἱ νόμοι, τῇ τε υπατεία παραξέζαντες τοὺς
 πραιτῶρας δευτέρου τε αὐτοῖς μετὰ τὸν νόμον δόντες
 35 τὴν τάξιν. καὶ ὡςπερ τὸ παλαιὸν ὑπάτοι τε ἦσαν
 οἱ τῆς μεγίστης ἐξάρχοντες βουλῆς δημαρχοὶ τε οἱ
 τὸν δῆμον ἠνοχοῦντες, οὕτω δὴ καὶ τῶν ἔστωσαν
 πραιτῶρες μὲν συγκλήτου οἱ τὰ ἐμπροσθεν ἡμῶν εἰ-

Nos ergo rem quomodo oportet aspicientes, aestimavimus oportere dignitatem hanc a principio incipientem appellatione in totum erigere et ornare. Et nycteparchum nullatenus de cetero vocari: curam enim habebunt eorum, quae et in die et in nocte praeter quod competens est aguntur.
 1 Igitur quoniam antiquis Romanis vehementer praetoris placuit nomen, propterea aestimavimus eos praetores plebis oportere nominare, qui ad custodiam et disciplinam constituti sunt et plebeiam possunt comperescere seditionem. Et sicut alii praetores sunt curiae senatus aut libertatum aut tutorum et talibus praesident, ita sint et isti praetores super populorum rectitudinem: et nostra quidem voce praetores plebis appellentur, graeca vero ista et communi lingua praetores populorum. Praetoris enim qualiter est honestum nomen, qualiter non longe constitutum a consulatu, qualiter vicinum legi affictum, manifestant leges consulatui coniungentes praetores, secundum eis cum lege dantes ordinem. Et quemadmodum antiquitus consules fuerunt, qui magna praecerant curiae, principes plebis autem, qui plebem gubernabant, ita et nunc sint praetores quidem senatus, qui ea, quae pridem a nobis dicta sunt,

18 Πρῶτον μὲν οὖν θεωρεῖσθαι νυκτεπάρχον μηδένα — 20 πραιτομένων habet B 6, 5, 4.

noctem non recte aguntur curam gerat et urbem circumeat, inde hanc nocte est appellationem: at hoc idem etiam praefecturam urbis videmus agentem; ita ut nihil impedierit quo minus, quantum ad hanc appellationem, illa quoque potestas eo nomine vocetur. Quodsi divisas esse potestates existimant et gloriosissimum quidem praefectum huius felicitis urbis diei esse magistratum, reliquos vero noctis: valde a veri specie aberrarunt, recta nominum ratione nescimus quo pacto corrupta. Hinc profecto eam appellationem utpote obscuram et tenebrosam atque noctis nomine praeditam omnes merito refugium et poenae loco eam creationem habent ac ne imperatibus quidem codicillis dignam censent.

1. Nos igitur re quemadmodum oportuit considerata hunc quidem magistratum ab ipsa appellatione profecti in totum restituendum atque ornandum esse existimavimus. Ac nycteparchum quidem neminem plane in posterum vocandum: curabunt enim tam quae interdum quam quae noctu iniuste aguntur.
 1 Cum vero antiquis Romanis admodum placuerit praetoris nomen, propterea praetores plebis nominandos putavimus eos, qui ad custodiam et disciplinam constituti sunt turbasque populares colibendi potestatem habent. Et quemadmodum alii praetores in senatu sunt, qui libertatibus quive tutelis ac similibus praesunt, ita hi quoque praetores sunt discipline inter populares: atque nostra quidem lingua praetores plebis, hac vero Graeca et communi πραιτῶρες δῆμων appellantur. Praetoris autem quam honesta sit ratio, quam prope absit a consulatu, quam vicina legi collocata sit, declarant leges, quae et consulatui adiunxerunt praetores et isdem secundum post legem dederunt ordinem. Et quemadmodum antiquitus et consules erant qui summo praecerant senatui et tribuni plebis qui plebem moderabantur: ita nunc quoque tam praetores senatus sint, qui quae ante a nobis dicta sunt agant, quam praetores

2 πολυμηχανίαν M || 5 * οἰοῦνται || οἷον τε libri || 6 ὑπάρχων L || 7 ἀρχόντας M || 8 τῶν om. L || 9 ὀνομα^τ L¹ ὀνόματι L² || δὲ M, om. L⁵ || 11 ἠχοφώδη L || 12 ἀποφεύγειν L || 13 * οὕτως libri || 15 ἐχρῆν ML⁵ || ἔχει Haloander || 16 ἐξ αὐτῆς] a principio || 5 ἀρξάμενοι Osenbrüggen; an ἀρξάμενοι? || 19 παντελῶς MB || om. L⁵ || καὶ om. L || 22 τῷ τῶ L || 23 praetores plebis om. L || 26 praetores M πραιτῶρες L || εἰσὶν ἐν] ἢ σὺ L || 30 praetores plebis M πραιτῶρες πλέβις L || 32 ἐστὶ τέμνο^ς L¹ ἐστὶν ὄνομα L²; nomen add. s, ὄνομα post πραιτῶρος (32) Agylaeus; sed cf. 92, 15. 98, 17. 99, 12 al. || 35 δευτέρου^ς τε αὐτοῖς L || 36 παλαιῶν L¹ || 37 βουλῆν L

5 diuidi dignitate R || 7 uehementium V^o || 8 aberrarent vulg. || 9 * hanc libri || 10 et om. R || nobiliosum R || obscuratam R || 11 noctis per nomen R || refugium V || 13 digne V || putatur R || 15 rem] esse R || 16 principio inei bis scr. R || 18 noctiparthum V noctipartium R || de cetero] nulla V || 19 * diem libri || nocte R] noctem V vulg. || 23 plebis eos oportere R || 24 possunt] possessionem R || 25 seditionem] sediei non R || 27 super] et super R || 29 vero om. R || 30 praetores populorum om. R || praetores RV || 31 qualiter non — consulatu om. V || 34 eis cum om. R || 35 antiquitas R¹ V || 36 princeps R || autem qui] aut R || 37 gubernant R al. || ita nunc et R || sint V] sunt R vulg. || 38 qui ea] quia V

1 eiuintatem R || appellatione R || 4 etiam istam R ||

ρημένα πράττοντες, πραιτώρες δὲ τῶν δήμων οἱ τῆς
 εὐταξίας αὐτῶν ἀντιλαμβανόμενοι καὶ τοῦ συμφέρον-
 2 τος αὐτοῖς προνοοῦντες. Ἀμέλει τὴν ἀρχὴν ταύ-
 τήν πάλαι σεμνὴν οἶσαν καὶ ἐπὶ τῆς πρεσβυτέρας
 Ῥώμης πολιτευομένην λαμπρῶς, ἐπὶ τῶν χρόνων οὐ
 μόνον οὐδ' οἱ αὐτοκράτορες ἔσχον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπι-
 πορωτέρω, καὶ ἡ μεγάλη πόλις αὐτῆ δεξαμένη τὴν
 ἀρχὴν οὐκ εὐκαταφρόνην ἔσχε. τοιγαροῦν οὐδὲ ἐν
 πολλῶν πρεσβυτάτοις χρόνοις μεμαθήκαμέν τινες τὰς
 μεγάλας τῶν ἀρχῶν διαχειρισάστας, αἱ περὶ τὴν βα-
 10 σιλείαν οἶκιν, εἴτα ἕσπερον οἶκιν ἀπαξιώσαντας ἐπὶ
 τοῦτον τοῦ φροντισμάτος γενέσθαι. Κατὰ μικρὸν δὲ
 οὕτω τὸ πρᾶγμα εὐτελὲς ὤφθη καὶ ἀξίον οὐδενός,
 ὥστε οὐδὲ εἰ συμβόλων ἡμέτερον γίνεσθαι, κείσθαι
 15 δὲ ἐπὶ τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἐπάχοις τῆς εὐδαιμονίας ταύ-
 τῆς πόλεως, καὶ τὰ πολλὰ τοὺς ἐκ τῆς τάξεως τῆς
 αὐτῶν ταύτην παραλαμβάνειν τὴν ἀρχὴν καὶ διαχει-
 ρίζειν αὐτῆν τὸν πάντων κακίστον τρόπον. Καίτοιγε
 εἰ τις θεάσαστο τὸ τῆς ἀρχαιοῦτος αὐτῆς σύμβολον,
 20 σφόδρα αὐτῆν, ὅποιόν τὸ πρότερον ἦν, καὶ ἐκ τῶν
 νῦν ὄντων μαθήσεται. Ἔστι γὰρ αὐτῆ δικαστήριον ἴδιον
 καὶ τάξις, κομμενταρησίους τε ἔχουσα καὶ τὰλλα πάντα,
 ὅποια σχεδὸν τῆ πολιαρχία παρὰ τῶν νόμων ἀφώρι-
 σται.

CAPUT II.

Ἐπειδὴ τοίνυν ἡμεῖς πάντα διερευνώμενοι τὰ γε-
 2 νόμηνα πρόσθεν σπειρόμεν εἰς καλλίονα τάξιν καὶ τὴν
 ἀρχαίαν σεμνότητα καὶ τὴν τοῦτον τοῦ πράγματος ἐπαν-
 αγωγὴν εὐκοσμίαν, ἵνα μὴ κλοπαὶ τε παρ' αὐτῶν
 γίνονται συχναὶ καὶ κοινοινίαι πρὸς τοὺς κλεπτόντας,
 καὶ αἱ κρίσεις ἐκμελεῖς τε καὶ ἐξίτηλοι καὶ οὐδ' ἐνός
 30 ἀξίου προσέροντο λόγον, διὰ τοῦτο ᾤηθημεν τὰ περὶ
 αὐτῆν διορίσασθαι. Ἐνενοήσαμεν γὰρ ὡς, εἰ χρημα-
 τικῶν ἔνεκεν δικῶν, ἐν αἷς οὐκ ἐν μεγίστοις ἐστὶν ὁ
 κίνδυνος, ἀλλ' ἐν χρημασι μόνοις, ὅμως ἀρχαὶ τε δι-
 κάζουσιν αἱ μέγιστα καὶ πολλὰ καὶ συνδικασταὶ
 35 δίδονται καὶ μοῖραι φροντίδες ἡμῖν εἰσὶν ὑπὲρ τοῦ
 μὴ τὰ πρᾶγματα χωρὶς κρίσεως προῖναι, πῶς οὐ
 προσήκον ἐστὶν ἐπὶ δικασταῖς, οἷς ἐπὶ ταῖς ψυχαῖς
 τῶν κρινομένων ἐστὶν ὁ κίνδυνος, πᾶσαν θεόσση πρό-
 40 νομίαν, ὅπως ἂν τινος ἀξίου γίνοντο λόγον, μὴ ποτε
 ψυχῆν ἀπολέσαιεν ἀνθρώπου τικτομένου μὲν ἅπασι,
 ἀναλαβεῖν δὲ αὐτῆν ἔπειτα ἀπολέσαιεν οὐκ ἰσχύοντος;

agunt, praetores vero populorum hi qui quietem
 eorum defendunt et quod eis expedit provident.
 2 Revera enim dignitatem hanc, olim honestam
 constitutam et in seniore Roma in usu frequenta-
 tam splendide in temporibus non solum quae impe-
 5 ratores habuerunt, sed et adhuc longius, et magna
 civitas haec suscipiens dignitatem non despectam
 habuit. Neque enim in multum veteribus temporibus
 didicimus aliquos magnas dignitates administrantes,
 quae circa imperium sunt, et post haec non dignas
 10 de hac re sollicitudinem fieri: paulatim ita res
 abiecta visa est et nullae rei digna, ut neque ex
 codicillis nostris (fieret), iaceret autem super glorio-
 sissimis praefectis felicissimas huius civitatis, et multa
 ex ordine eorum istam suscipientes dignitatem et ad-
 ministrasse eam omnino pessime. Etenim si quis
 aspiat antiquitatis eius simbolum, vehementer eam
 qualis pridem erat, et de his quae nunc sunt doce-
 15 bitur; cognosceret enim eam et forum proprium et
 officium commentariensis habentem et alia omnia,
 quae pacne civitatis cingulo a legibus deputata sunt.

Quia igitur nos omnia perscrutantes, quae facta
 sunt pridem, festinamus in meliorem ordinem et
 antiquam honestatem et huius rei reducere orna-
 mentum, ut non furta ab eis fiant frequentia et so-
 cietates cum furibus, et iudicia negligi et sperni, et
 nullius dignae procedat rationis, propterea aestima-
 20 vimus quae circa ea sunt definire. Sancimus enim,
 quoniam, si propter pecuniarias lites, in quibus non
 magnus est periculum nisi in pecuniis solis, attamen
 dignitates eas iudicant magnae et multoties etiam
 cum iudices dantur et innumerabiles sollicitudines no-
 25 bis sunt, ut non causae sine iudicio procedant: quo-
 modo non competens est de iudicibus, quibus super
 animabus iudicantium est periculum, omnem ponere
 providentiam, qualiter alicuius digni efficiantur ra-
 tionis, nec animam perdant hominis nati quidem se-
 30 mel, recipere autem eam, dum perdidit, non val-
 lentis?

2 plebis, qui eius disciplinam exercent commodisque prospiciant. Ac profecto hunc magistratum,
 qui olim insignis erat et in vetere Roma cum honore administrabatur, non in tantum temporibus quae im-
 peratorum fuerunt, sed etiam superioribus, haec quoque magna urbs ubi recepit, ab initio haudquaquam
 contemptum habuit. Itaque non nimis remotis temporibus quosdam comperimus magnis honoribus illis
 qui circa imperatorem sunt gestis inde non indignatos esse hoc munus suscipere. Paulatim vero res
 adeo vilis et nihili facienda visa est, ut ne per codicillos quidem nostros fieret, sed penes gloriosissimos
 praefectos huius felicitis civitatis esset, et plerumque qui in officio eorum essent, hunc magistratum susci-
 perent eumque pessima omnino ratione gererent. Quamquam si quis antiquitatis eius insigne speteret,
 qualis antea fuerit abunde etiam ex iis quae nunc sunt agnosceret. Est enim illi proprium iudicium et
 officium, quod et commentariensis habeat et reliqua omnia quanta fere praefecturae urbis a legibus
 designata sunt.

II. Quoniam igitur nos omnia quae ante facta sunt perscrutati ad meliorem ordinem et pristinam
 dignitatem huius quoque rei disciplinam reducere studemus, ne ab ipsis et furta crebra et societates cum
 furantibus fiant, neve iudicia levia et languida nec ullius pretii procedant, propterea quae ad eam rem per-
 tinent definienda esse paravimus. Consideravimus enim, si de pecuniariis causis, in quibus non de maximis
 rebus, sed de pecuniis solis periculum est, tamen et potestates maximae iudicant et saepe etiam iudices
 collegae dantur, et sescentae nobis sollicitudines sunt, ne res sine iudicio procedant: quidni deceat in
 iudicibus apud quos animae reorum in discrimine sunt, omni uti cura, ut alicuius fiant pretii, ne forte
 animam hominis perdant, qui semel nascitur nec eam ubi perdidit recipere valeat?

5 χρόνον L || 7 πορωτέρον L || 9 πολλοῖς L¹ πολλῶ
 I² || ταῖς μέγαισις L² || 10 τὴν ἀρχὴν L¹ || διεχει-
 ρισάστας L || 14 *οὔτε ML || ἡμέτερον L || 15 ὑπά-
 ρχοις L || 16 τοὺς M || τῶν L || 17 διαχωρίζην αὐτοῖς
 L || 19 τῶ τῶ L || 21 αὐτῆ ML || 22 κομμενταρησίους L
 κομμενταρησίους M || 23 πολιαρχία ML || 31 τούτω L ||
 32 αὐτῶν Haloander || χρηματικῶν L || 42 αὐτῆν om. L
 1 agunt om. R || qui om. V || 2 quod] qui R ||
 4 in usum V || frequentata R || 5 qui R || 6 et post sed
 om. RV^a || 7 haec] te haec R || defectam R || 8 multi R ||
 9 *aliquos libri || *administratas quae V vulg. ad-
 ministrat atque R administrans atque Pistoriensis ||
 10 *dignati V dignitati R dignari vulg. An corr. de-

dignatos? || 11 paulatim] vero add. vulg. || 12 visa] ius
 R || dignam RV al. || 13 fieret add. vulg. || autem] et
 animus R || super] sub vulg. || 14 felicissimae huius]
 haec felicissime R || 15 et videtur delendum || 16 omnino
 eam R || 17 aspiat R || accipiat R al. || antiquitates R^a
 antiquitas V || symbolum Contius] cingulum libri || 19 cog-
 nosce R || 20 habentes V^a || 21 reputata V || 27 antequam
 R || reducere] uendicere R || 25 ut om. R || societas R ||
 29 negligi] cum negligi R || 30 leg. digna? || propter R ||
 31 sancimus om. V || 33 ac tamen RV al. || 35 coniudices
 vulg. || 36 non om. R || 38 indicantium R || omne R ||
 40 animo R || nati] nam R || 41 autem eam] cum ea R ||
 perdidit RV al. || non] nunc R

CAPUT III.

(Γ) Πρώτον μὲν οἷν θεσιπίζομεν, μηδένα παντελῶς ἐπὶ τὴν εἰρημένην ἀρχὴν παριέναι, πρὶν ἢ παρ' ἡμῶν σὺμβολα τοῦ φροντιστάτου λάβει, καὶ μηδενὶ λόγῳ τοιμίαν ἔξω βασιλικῶν σὺμβόλων ἐπὶ τὸ φρόντισμα τοῦτο χωρεῖν, ἀλλ' ἀναμένειν τὴν βασιλείαν καὶ τὴν εἰρημένην ἀρχὴν παραδόντομεν πλὴν εἰ μὴ τῶν μεγαλοπρεπεστάτων ἰλλουστρίων ἢ τῶν περιβλεπτικῶν κομήτων consistoriariorῶν ἢ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων τῶν προαιτιαριῶν καὶ νοταρίων οἱ ταύτην παραλαμβάνοντες εἴεν, ἢ ἄλλως ἀρχάς ἀρξάντες καὶ φανεράς ἡμῖν ἐπιτίθειοι καὶ τῆς παρ' ἡμῶν ἀξιοματιρίας ὥστε αὐτοὺς τὴν εἰρημένην ἐχόντας σεμνότητα καὶ τιμὴν ἀντικαταβάλλονται τοῦ δικαίου, μάλιστα ἐπειπερὶ ὑπὲρ ψυχῶν ἐστὶν ὁ ἀγών, καὶ τὰ γε πολλὰ φονικαῖς εἰσθήσαι δικαίως διαταρῶν καὶ ταῖς περὶ μοιχειῶν καὶ ἐξόρων καὶ ἀρπαγῶν καὶ εἴ τι τοιοῦτόν 1 ἐστίν. Ὡστε δεῖ τὸν τῶν τηλικούτων ἐγκλημάτων προκαθήμενον ἄνδρα εἶναι πανταχόθεν σεμνόν τε καὶ ἀνεπιλήπτον καὶ τοιαύτης ἀκοράσεως ἀξίον, 20 καὶ πάσης ἀπέχεσθαι κλοπῆς [ἴτοι δωροδοκίας, δοσοληφίας] καὶ καθαρὰς ἔχειν τὰς χεῖρας. ἔχειν δὲ δὴ καὶ πάρεθρον τῶν δοκιμῶν ἕνα. καὶ γὰρ οὐδὲ ἔξω παραμυθίας αὐτῶν τῆς ἀποκρίσεως καταλείβομεν, ἀλλὰ ἀπὸ decem librarum (auri) αὐτοῖς προσάσει ἀνόνων ἕτους ἐκάστου δώσομεν, ὥστε αὐτοὺς τοῖς ἀποκρινόμενοις μηδεμίαν ἀνασχεῖσθαι κλοπῆς ἢ καπη- 25 λείας. Ἀλλὰ μηδὲ ἐπὶ δόσει γίνεσθαι παντελῶς, καθάπερ ἐν τισιν ἐγένετο χρόνοις, μηδὲ προὔεσθαι χρυσοῖν μηδελ. ἐν ἴσῳ γὰρ ἐγκληματι γενήσεται καὶ ὁ δόσις τινι προσάσει τῆς ἀρχῆς καὶ ὁ, ἐπειδὴν γένοιτο, παρὰ τινος λαβεῖν ἀνασχόμενος, καθὰ καὶ τῷ δοθησομένῳ παρ' αὐτῶν ὄρκω δηλωθήσεται.

Primum quidem sancimus, neminem omnino in praedicta dignitate adesse, priusquam a nobis codicillos administrationis accipiat, et nulla ratione praesumere citra imperiales codicillos ad curam istam accedere, sed expectare imperium et exinde conscriptum iudicium. Nos enim nulli praedictam dignitatem tradimus nisi magnificis illustribus aut spectabilibus comitibus consistoriariorum aut clarissimis tribunis praetorianis et notariis, qui hanc suscipientes fuerint dignitatem, aut aliter administrationes agentibus et apparentibus nobis apti et nostro digni testimonio: quatenus eos praedictam habeatis honestatem et honorem defendere praesertim pro iustitia, propter quod pro animabus est intentio et multis homicidii consueverunt litibus habitare et de adulteriis et invasionibus et rapinis et si quid tale est.

1 Oportet ergo talibus criminibus praesidentem virum esse undique honestum et inreprehensibilem et huius auditorii dignum et omnis abstinenter furti et puras habere manus; habere autem et consiliarium probatum unum. Etenim neque citra usum consolationis eos derelinquimus, sed unicuique eorum tot solidos occasione annonarum annis singulis dabimus, quatenus hi sufficientes his nulli adquiescant furto aut venalitati.

2 Sed neque per dationem fieri omnino, quemadmodum in quibusdam fiebat temporibus; neque enim proiectare aurum ulli. In aequali enim crimine efficitur et qui dat alicui occasione dignitatis, et qui, si factum fuerit, ab aliquo accipere adquiescens secundum dandum ab eo iusiurandum manifestatur.

CAPUT IV.

(Δ) Μεμαθήκαμεν δὲ αὐτοῖς πρὸς ὑπουργοῦν εἶναι 35 τάγματα ποιητὰ, φαρῆν δὲ ἡροτογνώστας τε καὶ βενεφικαλοὺς καὶ βαλάντιόμοις καὶ ἕτερον πλήθος, ὧν ἕκαστον προσήκον ἐστὶ κομολάσθαι μᾶλλον ἢ τοι-
cap. III Καὶ μηδένα παντελῶς ἐπὶ τὴν τοῦ προαιτωροῦ ἀρχὴν παριέναι — cap. VI habet B 6, 5, 4—7.

Didicimus autem eis ad obsequium esse officia maligna; dicimus autem latronum cognitores et beneficiarios et cingulorum incisores et aliam multitudinem, quorum unumquemque competens est casti-

III. Primum igitur sancimus, ut nemo omnino ad potestatem quam diximus accedat antequam codicillos muneris a nobis acceperit, nec ulla ratione audeat sine codicillis imperialibus id munus adire, sed expectet imperatorem et inde scriptum decretum. Nos enim nemini potestatem quam diximus trademus nisi ex magnificentissimis illustribus vel ex spectabilibus comitibus consistoriariorum vel ex clarissimis tribunis praetorianis et notariis sint qui eam suscipiant aut aliqui magistratus gesserint et idonei ac nostro testimonio digni nobis probati fuerint: ut dignitate quam diximus et honore praediti iustitiam vindicent, praesertim cum de animabus periculum sit et plerumque de causis homicidii et de adulteriis 1 et invasionibus et rapinis et si quid eiusmodi est iudicare soleant. Itaque eum, qui tantis criminibus praesidebit, oportet ex omni parte et honestum et integrum et tali cognitione dignum esse, atque omni abstinere furto [i. e. corruptione, donis accipiendis], et puras habere manus; praeterea assessorem quoque habere ex viris probatis. Neque enim absque solacio sufficienti eos relinquimus, sed singulis denas libras auri annonarum nomine quotannis dabimus, ut his contenti nullum admittant furtum aut quaestum.

2 Sed ne per largitionem quidem ullo modo instituantur, quemadmodum quibusdam temporibus fiebat, neve aurum cuiquam profundant. In pari enim crimine tenebitur et qui quid alicui magistratus gratia dederit et qui, ubi magistratus est factus, ab aliquo accipere ausus sit, quemadmodum etiam iusiurando ab iis praestando declarabitur.

IV. Comperimus autem in ministerio illis esse mala officia: latronum cognitores dicimus et beneficiarios et sectores zonarios et reliquam multitudinem, quorum unumquemque par est castigari potius quam

1 μηδ' ἕνα νικητάρχον παντελῶς M || 5 χωρῆ L¹ χωρεῖ L² || 9 consistoriariorῶν M] τοῦ ὑψηλοῦ βήματος M s. v., B ἢ τοῦ ὑψηλοτάτου βήματος L || ἢ om. L || 10 προαιτωροῦ B || 15 ψυχῆν L¹ ψυχῆς L² || καὶ τί τε πολλὰ M καὶ γὰρ κατὰ γε τὰ πολλὰ L || 16 εἰσθήσασιν (εἰσθήσασιν corr.) L || μοιχειῶν LB || μοιχειας M || 18 τῶν om. LB || 21 ἴτοι δωροδοκίας δροσοληφίας (sic pro δοσοληφίας) M, om. LB || 23 δὴ] δεῖ B || τὸν δοκιμῶν L¹ || 25 decem librarum M δέκα λιτρῶν χρυσοῦ M s. v., B δέκα χρυσοῦ L (tot solidos s) || ἀνόνων B || 26 αὐτοῖς] δώσομεν add. L^a || 27 ἀνυχεῖσθαι L ἀνέχεσθαι B || κλοπῆς ἢ καὶ ἀπολείας (ἀπωλείας L²) L || 28 et 29 leg. μήτε — μήτε? || ἐπιδόσεις Halobander || 31 προσάσει L || 36 φαρῆν δὴ L || τε καὶ] τε om. B, καὶ om. L || 38 ἐστὶ καὶ κομολάσθαι L

2 postquam R || 9 hac V || suscipientes Heimbach] suscipiant libri || 10 fuerit R || dignitatem vulg.] dignitatis R Val. || agnitibus R || 11 abti V || aptis et dignis vulg. || digno nostro R || 14 est] et V || 15 habetur R || 16 quid] quidem R || 18 praecedentem V || virum] iux R¹ || 19 honestum et] et om. in spat. vac. R¹, uel suppl. R² || 22 etenim V vulg.] et R al. || 25 hii R his V || adquiescat R || 26 ventilate R || 29 *enim proiectare (vel porrigere) coniec] enim poefecal R (sin. al.), om. in spatio ca. 12 litt. V, enim προὔεσθαι vulgo, quod ex Graecis interpretem retinuisse volunt || 30 aurum ulli V vulg.] auri R al. || 31 *et qui] Qui et R quod et Val. quod vulg. || 32 factus vulg. || fuit R || secundum dandum] seruandum R || 35 aut R V || 36 cognitores R || ueneficialios R

αὐτα βιωῦν. οὐδὲ γὰρ τὸ τῶν ληστογνωστῶν τοῦτο τοιοῦτόν ἐστιν ὡς ἐπὶ ἀγαθῷ τι πράττειν, ἀλλ' ἐπὶ τούτῳ μόνον γινώσκουσι τοὺς κλέπτας, ἐφ' ᾧ τι κέρδος ἐάντοίς τε καὶ τοῖς ἀρχόντων αὐτῶν θῆραν. Ἄρα πάντα προσήκει τοῖς νῦν παρ' ἡμῶν εἰς τὴν πραιτοῦραν τοῦ δήμου παριόντας μισθοῖς καὶ ἀποστραφῆναι, καὶ καθαρὰς χρῆσθαι ταῖς χερσὶ, καὶ ἐπεξείναι πᾶσι τοῖς προσαγγελλομένοις εἴτε περὶ κλοπῆς εἴτε περὶ τῶν ἄλλων ἀμαρτημάτων, καὶ τὴν πόλιν ἡμῶν ἐκκαθαίρειν τῶν τὰς κλοπῆς ἐργαζομένων θηρίων, καὶ ἀνδράσι σπουδαίους χρῆσθαι πρὸς ταῦτα ὑπουργοῖς, καὶ τῇ οἰκίᾳ τάξει προσφέρεσθαι προσκρότων, ὥστε θεὸς αὐτοὺς ἔχειν τοῦ σφῶν αὐτῶν ἀρχοντος καὶ ἅπαντα πράττειν μετὰ σφοδρότητος τε καὶ ἐννοίας. εἰ γὰρ βοληθεῖεν ὁρθῶς διαγίνεσθαι καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἀξίως κλίσεως, οὔτε πολλοὶ τινες οἱ κλέπτοντες ἔσονται, τὰ φῶριά τε θάττον εὐρεθήσεται, οἳ τε ἀμαρτάνοντες ἐλάττους γενήσονται, δεδιότες ἀρχῆν ἢν οὐκ ἂν τις ἀνήσειτο χρημάτων. 1 Ἀλλὰ καὶ ἐγκλημάτων, κἂν εἰ σφοδρότατα εἴη, κατακούσονται, καὶ τοὺς δημοτικῶς καταστρίψουσι θορύβους, οὐ τῷ τῆς ἐνδόξου ταύτης καὶ βασιλίδος ἄρχοντι πόλεως, ἀλλ' ἡμῶν αὐτοῖς ὑπηρετοῦμενοι, καὶ πάσης ἀξιούμενοι παρ' αὐτοῦ τιμῆς, ὡς ἀρχοντες ἐλάττους παρὰ μείζονος ἀρχοντος. Ἐπικουρίσουσι τε 25 αὐτῶν τὰς φροντίδας, οὐδὲν αἰρούμενοι πράττειν ὅπερ οὐκ ἔστιν ἀνδρῶν ἀγαθῶν καὶ βασιλικῆς μαρτυρίας ἀξίον. Εἰ δέ ποτε συμβαίῃ (τοῦτο ὅπερ ἀπευχόμεθα) γενέσθαι τινὰ κατὰ τὴν πόλιν ἐμπρησμόν, δεῖ καὶ αὐτοὺς παρείναι καὶ ὑπουργεῖν καὶ μείζονος τοῦτο 30 ἔργον ἔχειν τὸ τοὺς κλέπτοντάς τε καὶ ὑφαιρουμένους τῶν ἀτυχοῦντων ἀποσβεῖν καὶ περισώζειν καθ' ὅσον εἰσὶ δυνατοὶ τὰ πράγματα τοῖς ὑπὸ τοῦ πυρός βιαζομένοις. Καὶ γὰρ εἰ περὶ ταύτην τὴν ἀρχὴν διαγίνονται σπουδαίως, μείζον αὐτοὺς ὑποδέξεται θρόνος καὶ ἀρχὴ σεμνότερα. καὶ εἰσονται, πόσον ἐστὶ τὸ μετὰ σεμνότητος ζῆν, ἢ ταύτης μὲν περιφρονεῖν, χρῆσθαι δὲ πολλὰς ταῖς χερσὶ καὶ δι' αὐτῶν ἀσβεῖν, καὶ ἀπορεῖν ὕστερον, διότι μηδὲν τῶν οὕτως ἀδουλοῦμένων πέφυκε μένειν, ἀλλὰ κακῶς τε συλλέγεσθαι 40 καὶ ἀντίκα διαπόλλυσθαι. Ὅπως τοίνυν τοῖς ἡμετέροις ὑπηρετοῦς ὠφελήσαιμεν, διὰ ταύτην ἀήθημεν

gare magis quam taliter vivere. Neque enim latronum cognitorum talis est, quomodo in bonum quid agere, sed in hoc tantummodo cognoscunt fures, in quo lucrum eis et iudicibus eorum venantur. Quae 5 omnia competens est eos, qui nunc a nobis in praetoram populi transeunt, odire et aversari et mundis uti manibus et rescare omnia quae praeciputa sunt sive de furto sive de aliis delictis, et civitatem nobis emundare ab his qui furta operantur bestiis, et viris industriis uti ad haec ministris, et proprio officio 10 offerri competenter, quatenus timor eos habeat sui iudicis et omnia agant cum vehementia et bona voluntate. Si enim velint recte agere et digne iudicio de se, neque multi aliqui fures erunt et furta ce- 15 liter inveniuntur et peccantes minuuntur, timentes dignitatem quam nemo comparet pecuniis.

21 Sed et crimina, vel si vehementia sint, cognoscent, et populares sedabunt turbas, ita gloriosae huius regiae iudici civitatis, sed nobis ipsis obsequentes, et omni dignati (ab) eo honore, tamquam iudices minores a iudice maiore; et evacuent eius sollicitudines, nihil eligentes agere quod non est virorum bonorum et imperialis testimonii dignum. Si vero aliquando contigerit (hoc quod non optamus) fieri aliquid in hac civitate incendium, oportet eos praesentes esse et ministrare, et maximum hoc opus 30 habere, [ut] fures et subtrahentes infelicissimorum res eripere, et salvare, quantum possunt, .res ab ignis violentia. Etenim si circa hanc dignitatem facti fuerint industrii, maior eos sedes excipiet et honestior dignitas, et cognoscent quantum est, quod cum honestate vivitur, quam hanc contemnere, uti autem multis manibus, et per eas impie agere et postea egere: propter quod nihil horum quae ita congregantur consuevit manere, sed male colligere et statim deperdere. Ut igitur nostros subiectos iuvare 40 quidem per hanc aestimavimus oportere occasionem

tali modo vivere. Neque enim latronum cognitorum res ita comparatae sunt ut ex re quid agant, sed ideo dumtaxat fures cognoscunt, quod quid lucri et sibi et magistratibus suis aucupentur. Quae omnia illos, qui iam a nobis ad praetoram plebis provehuntur, odisse et aversari decet ac puris uti manibus et vindicare omnia quae ipsis denuntiantur sive de furto sive de ceteris delictis, et urbem nobis purgare a bestiis furta facientibus, atque viris probis ad haec uti ministris, et erga proprium officium decenter se gerere, ut hi praesidem suum timeant et omnia cum studio et benevolentia agant. Nam si recte et nostro de illis iudicio digne agere voluerint, neque multi erunt fures et furta citius deprehendentur, et delinquentes pauciores 1 fient, cum magistratum metuant, quem nemo facile pecunia emerit. Sed etiam de criminibus quamvis gravissimis cognoscent, et populares tumultus ita component, ut non magistratum huius gloriosae ac regiae urbis, sed nobis ipsis ministrent, omnemque honorem ab eo mereantur tanquam magistratus minores a maiore magistratu. Levabuntque ei curas: nec quicquam agere malint, quod non sit viris bonis et imperiali testimonio dignum. Si vero accidat (id quod abominamur), ut incendium aliquid in urbe oriatur; oportet ipsos quoque adesse et operam praestare, atque id antiquissimum habere, ut eos qui furantur et bona miserorum surripiunt, repellant, et quantum fieri potest iis qui ab igne opprimuntur res conservent. Etenim si in hoc magistratu diligenter versati sint, maior eos sedes et potestas gravior excipiet. Ac scient, quanto satius sit cum honestate vivere quam hac contempta multis manibus uti et per eas impie agere, et postea in angustiis esse, propterea quod eorum quae ita coacervantur nihil ita comparatum est, ut maneat, sed ut male parta statim dilabantur. Itaque ut subditis nostris prodessemus,

3 μόνω L || τι|| τὲ L || 5 πραιτοῦραν M^a || 11 πρὸς ταῦτα — 13 ἀρχοντος] προσκρότωντος B reliquis omissis || 13 ἔχην τὸ ἀφῶν αὐτῶν ἀρχοντας (ἀρχοντι L²) L || 15 ἐννοίας B^c || 16 ἐπαντῆς ἀξίους L || 17 τὰ φῶριά τε θάττον εὐρ. om. B^c || 19 χρημάτων (sic) L¹ χροήμασιν L² || 20 εἰ om. L || σφοδρότητα B^c || 22 οὐ τῷ (τῷ M^a) MB] οὕτως L⁵ || ἀρχοντες L² || 23 πόλεως ἀλλ' MB] πόλῃ οἷς (ὡς L²) καὶ L || 24 αὐτῶν L² || 26 αὐτῶν L || 28 leg. ἀξίων? || 29 γίνεσθαι B || δεῖ] δῆ L¹ δῆ L² || 32 περι-σώζειν] ἀποσώζειν B || 36 σεμνότερον (εἰ et per compendium scriptum et s. v. add., περὶσσο pro περ L²) εἰσονται L || 41 ὅπως] οὕτως B^c || 42 ὠφελῆσαι μὲν legit ε || ταύτης L

et iudicibus R || venatur V venerantur R || 6 aversari vulg.] aduersarii RVal. || 10 uti] ut RV || 12 agant vulg.] agunt RV || voluntas R || 13 uelit V || 15 sq. inveniuntur et minuuntur vulg. || peccantes minuuntur om. R || 20 et om. R || 21 huius et regiae vulg. || 22 iudicis V [sed] se V sed et vulg. || ipsi V tpris (= temporis? R^a) || 23 *dignati ab eo] dignos eo R digno eo V digni eo vulg. || 24 minore a R et om. R || enaenauerit R || 25 quod] qui R || 26 et om. R || 27 aliquam R || 28 aliquid V] aliqui R aliquid vulg. || 29 maxium V || 30 ut seclusi || 33 sedis V sederes R || 34 cognosceret V cognoscant R || quod] eum V^a || 35 uti] ut RV || autem] ante R || 37 agere R || quod om. V || eorum V || 38 consuevit] consuevit eum R [sed] etsi V || mane R || 39 iubare quidem V inuitari quidem R || 40 hanc] heredem R

1 quem R || 2 leg. tale? || 4 lucrum eis aut dampnum

χοῖναι τὴν πρόφασιν καὶ παρανοχίην τοσαύτην αὐτοῖς δοῦναι καὶ ἀνδρῶν τετιμημένων εἰς μέσον ἀγαγεῖν, ὅπως ἂν τῆς αὐτῶν ἀρετῆς αἰσθῆται τὸ ὑπῆκοον. Ἔξουσι δὲ οἱ περιβλέπτοι τῶν δήμων πραιτῶρες καὶ πάρεδρον τῆς ἡμετέρας ἐπ' αὐτοῖς κρῖσεως, καθάπερ εἶπομεν, ἕξαιον.

et solacium tantum eis dare, et homines honoratos ad medium adducere, eorum virtutem sentiant subiecti. Habebunt autem spectabiles populorum praetores et consiliarium nostro super eos iudicio, sicut diximus, dignum.

CAPUT V.

Παρέσονται δὲ αὐτοῖς καὶ ἀνὰ εἴκοσι στρατιῶται καὶ ἀνὰ τριάκοντα ματρικάριοι, οὓς δὴ τὸν ἡμεῖς κατεστήσαμεν, ταῖς διατυπώσεσιν ὑπηρετούμενοι ταῖς αὐτῶν καί, εἴ που δέοι, καὶ τοὺς ἀκοσμοῦντας ἐπὶ 10 ἔχοντες καὶ τῶν προσκόντων σχήματι παραδίδόντες τὸ πολίτευμα. Δεῖ δὲ αὐτοῖς ἐπίστασθαι σαφῶς, ὡς ἂν καθάρους ἑάντους τηροῦεν, τῆν τε ἐκ θεοῦ συμβῆσαν ἔξουσι τῆς τε παρ' ἡμῶν εὐμενείας οὐκ ἀποτεινόμενοι, μακρότερα τε αὐτοῖς ἔσται τὰ τῆς ἀρχῆς. 15 τίς γὰρ ἂν τὸν καλῶς τε καὶ ὀρθῶς διαγινόμενον αἰεῖβειν ἐθελήσειεν;

Assistebunt autem eis et viceni milites et triceni matricarii, quos nunc nos constituimus, dispositionibus obsequentes eorum, et sicubi hi eos qui indecenter agunt detinuerint, competenti ordine tradant. Oportet autem eos scire manifeste quod, si mundos semetipsos custodierint, et dei auxilium habebunt et nostra placatione non fraudabuntur et longior eis dignitas erit. Quis enim bene et recte agentem amovere velit?

CAPUT VI.

Ἀλλὰ καὶ εἰ παραπεμφθεῖς τις αὐτοῖς ἐκ τοῦ δικαστηρίου τοῦ λαμπροτάτου ἐπάρχον τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως, ἐφ' ᾧ τιμωρίαν ὑποσχέιν, ἀκριβῶς ἀναζητεῖ 20 τῶσαν τὴν αἰτίαν καὶ μανθάνειν τῶσαν, ἐφ' οἷς ἀναίρουσι τὸν ἀνδρωπον ἢ ἀφαιροῦνται μέλους ἢ τινος τοιούτου, πυνθανόμενοι καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἐπάρχον, εἰ καὶ τοῦτο συνίδοιεν, ὥστε αὐτοῖς ἀκριβῶς ἐξενεγκεῖν τὴν ψῆφον ἢ ψυχῆς ἢ μέλους τινός 25 ἢ ἀφαιρουμένην τὸν παραπεμπόμενον. Ὡςπερ δὲ τοὺς περιβλέπτους πραιτῶρας τῶν δήμων τριπλαῖταις ἐτιμῆσαμεν δωρεαῖς, ἀξιώσαντες αὐτοῖς καὶ συμβόλων ἐκ τῆς ἡμετέρας προδίωντων χειρὸς καὶ σιτήσεως καὶ προσηγορίας τοσαύτης καὶ τῶν ἄλλων, ὅποσα εὐ- 30 προσθεν εἴροται· οὕτως αὐτοῖς ἀπαιτοῦμεν ἀντιδιδόναι ἡμῖν τὴν ἐάντων καθαρότητα καὶ τὴν ἐν ἀσασιν ἀργυρτιάν καὶ τὸ πάντα πράττειν ἴσως καὶ δικαίῳ λογισμῷ καὶ καθαρᾷ τῇ χειρὶ. Εἰ γὰρ τι φανεῖεν πλημμελοῦντες καὶ ἠ κλεπτόντες ἢ τῶν κλεπτόντων 35 ἀνερχόμενοι ἢ μὴ πᾶσιν ἐπεξίοντες τρόποις καὶ τοὺς μὲν ἀξίους θανάτου τιμωροῦμενοι, τοὺς δὲ μετριώτερα πρόπτοντας ἐξελαινοῦντες τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως, ἐνθα ἂν ἡμεῖς προσταξάμεν ἴσως, ὡς αὐτοὶ τὸν

Sed si transmittatur aliquis eis a iudicio viri clarissimi praefecti felicissimae huius civitatis, quatenus supplicii subiciatur, scrupulose inquirent dignitatem eius, et doceantur, in quibus occidunt hominem aut auferunt membrum aut tale aliquid, sciscitantes et ab ipso glorioso praefecto, si et hoc praeviderit, ut cum subtilitate proferant sententiam aut animam aut membrum alicuius auferendi a destinato.

1 Quemadmodum enim spectabiles praetores populorum talibus honoravimus donationibus, dignos eos facientes et codicillis a nostra procedentibus manu et annonis et appellatione tanta et aliis quae dudum dicta sunt, ita eos exigimus reddere nobis suam puritatem et in omnibus vigilantiam, et cuncta agere aequali et iusta conscientia et pura manu. Si enim aliquid apparuerint delinquentes aut furantes aut furibus adquiescentes, nisi omnibus rescaverint modis, et dignos quidem morte supplicii subdere, mediocria vero agentes expellere a magna hac civitate, ubi nos praeceperimus: sciant, quod ipsi pro huius-

hanc ob causam existimavimus et tantum iis solacium dandum esse et viros honoratos in medium producendos, ut eorum virtutem subditi sentiant. Habebunt autem spectabiles praetores plebis etiam assessorem nostro de iis iudicio, sicut diximus, dignum.

V. Aderunt vero iis et viceni milites et triceni matricarii, quos quidem nunc constituimus, qui eorum mandatis obsequantur et si quando opus sit tumultuantes contineant atque convenienti formae administrationem tradant. Certo autem scire eos oportet, si integros sese praesentent, et a deo auxilium se habituros, nec nostra benevolentia destitutum iri, ac diuturniorem sibi futuram potestatem. Quis enim eum, qui bene et recte se gerit, removere velit?

VI. Verum etiam si quis ex iudicio clarissimi praefecti huius felicitis urbis ad eos transmittatur, ut poenam subeat, accurate in causam inquirent et cognoscant, cur hominem summo supplicio affecturi vel membro sive tali aliquo privaturi sint, sciscitantes etiam ex ipso gloriosissimo praefecto, si hoc quoque eis placuerit: ita ut accurate sententiam ferant, qua aut vita aut membro aliquo privetur qui transmissus 1 est. Quemadmodum autem spectabiles praetores plebis tantis muneribus honoravimus, cum eos et codicillis ex nostra manu proficiscentibus et annona et tanta appellatione et reliquis quae ante dicta sunt, dignati simus: ita ubi iis flagitamus, ut nobis vicissim integritatem suam et vigilantiam in omnibus praesentent, et ut omnia ratione aequa et iusta ac pura manu gerant. Nam si quid appareat illos delinquere et vel furari vel alios pati furtum facere neque vero omnibus modis persequi, ac morte quidem dignos punire, qui vero leviora commiserint ex hac magna urbe eo quo nos iusserimus expellere: sciant se de his rati-

2 καὶ ἄνδρας — ἀγαγεῖν om. B^c || 5 αὐτῆς L || 8 τριάκοντα] εἴκοσι B || δῆ] δὲ L || 9 sq. ταῖς διατ. — αὐτῶν om. B^c || 10 δέοι et 11 τὸ πολίτευμα om. ε || 17 ἀμείβειν] μὴ ἀμείβειν L μὲν ἀμείβειν Haloander || 24 εἰ καὶ] καὶ εἰ L || συνίδοιεν B] συνείδοιεν ML (praevidenter ε) || αὐτοῖς om. L || 25 leg. τὴν ψῆφον τὴν ἢ? || 26 ἀφαιρουμένην M ἀφαιρούμενον B^c || τὴν παραπεμπόμενήν L || 28 ἐάντους L || 36 ἢ μὴ] nisi (= εἰ μὴ) ε || 38 πρᾶττοντας om. B^c || 39 προσταξάμεν Scringier] προσταξόμεν ML B

spatium 3—4 litt.) hi V sibi ubi hii R || 10 detinuerint V detinuerint R detinentes et vulg. || competi R || ordini tradentes vulg. || 11 aut R || 12 semetipso V || 13 nostram R || 14 et om. V^a || 15 sq. uelint si transmittantur R || 19 huius felicissimae R vulg. || 20 inquirent R || 21 eius om. vulg. (Gr.) || 22 offerunt R || suscitantes R al. || 23 et om. V || ipso domino glorioso praefecto V || 24 subtilate R¹ || 25 alicuius membrum R al. || 26 quamadmodum V || spectabilem R || populorum om. R || 28 faciente V || manum R¹ || 29 quae dudum V] dudum quae R al. || 31 euneti R || 32 aequali et] nequalibet R, et om. V^a || conscientia R¹ || 33 apparuerit R || aut furantes] auferentes R || 35 quidem] quidem et V qui R || medicoca R || 36 haec V || 37 perceperimus R percipimus V ||

1 honoratos R || 2 eorum] ut eorum vulg. (Gr.) || 4 consiliarium nostrum super eos iudicium V || 7 assistebant R || aut V || vicini R || 9 sequentes V || sicubi] si ubi (deinde

ὑπὲρ τούτων ἐφέξονσι λόγον, οὐ θεῶν μόνων, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν, καὶ ἔνοχοι γενήσονται καὶ ζήμια πάση τοῖς ὑπὸ νόμοις συμβαινούσῃ καὶ τῇ παρ' ἡμῶν ἀγανακτήσει καὶ τῷ θάττον ἀτίμως ἐξεληλάσθαι τῆς ἀρχῆς ἡμῶν διὰ τοῦτο καὶ πόνοιο ὑποστάντων καὶ δαπάνης μεγάλης ἀνεχομένων, ἵνα μὴ τινὲς τῶν ἡμετέρων ὑπὸ νόμοιο ἐπερχθεῖη τις συκοφαντία καὶ χρημάτων ἢ ψυχῆς ἀπώλεια καὶ ὅσα τοιαῦτα κατέστηκεν, ἀλλὰ πάντα ὑπὸ κρίσει γένοιτο τὴν προσήκουσαν.

(Ἐπίλογος.) Ταύτην οὖν ἅπαντες ἡμῶν τὴν βουλὴν διὰ τοῦδε τοῦ θελοῦ κηρύγματός τε καὶ νόμοιο χιναύσκοντες, καὶ ὅτι τῶν συμφερόντων ἡμῶν οὐδ' οἰσιῶν παραλιμπάνομεν, τῆς ἡμετέρας ὑπερέχουσθαι βασιλείας, οὕτως ἡμῶν κηρομένων, οὕτως οἰκειομένων τὰ ἐφ' ἑκάστῳ συμβαινόντα, οὕτω τὴν πατρικὴν ἐφ' ἅπασιν ἡμῶν διατηροῦσθαι πρόνοιαν.

Proponatur Constantinopoli civibus nostris.
Dat. [xvi.] id. Octobr. Constantinopoli [dn.] Belisario v. c. cons. ind. xiv.

modi reddent rationem non deo solum, sed et nobis; rei fient et omni damno, quod subiectis contigerit, et nostra indignatione, (et) velociter cum infamia a dignitate nostra repelli. Propterea et labores sustinemus et expensis magnis adquiescimus, ut non alicui nostrorum subiectorum inferatur aliqua calumnia et pecuniarum aut animae perditio et quae talia constituta sunt, sed omnia cum examinatione fiant competenti.

(Epilogus.) Hanc igitur omnes nostram voluntatem per hanc praeceptionem divinam et legem cognoscentes, et quia quod expedit vobis nullatenus derelinquimus, pro nostro orate imperio, sic vos tuente, sic vos proprios aestimante, quae in unoquoque contingunt, ita paternam in omnibus vobis custodiende providentiam.

Proponatur Constantinopolitanis civibus nostris.

[a. 535.]

Ἰ

20

XIV.

Coll. III tit. 1

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΕΙΝΑΙ ΠΟΡΝΟΒΟΣΚΟΥΣ ΕΝ ΜΗΛΕΝΙ ΤΟΠΩΙ ΤΗΣ ΡΩΜΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ.

R DE LENONIBUS R.

Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Κωνσταντινουπολίταις.

Imp. Iustiniaus A. Constantinopolitanis.

(Προοίμιον.) Καὶ τοῖς παλαιοῖς νόμοις καὶ τοῖς πρώην βεβασιλευκόσι σφόδρα μεμισθμένον ἔδοξεν εἶναι τὸ τῆς πορνοβοσκίας ὄνομά τε καὶ πρᾶγμα, καὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ πολλοὶ κατὰ τῶν τὰ τοιαῦτα πλημμελούντων ἐγράψαν νόμοιο. Ἡμεῖς δὲ καὶ τὰς ἡδη τεθειμένους κατὰ τῶν οὕτως ἀσεβούντων τιμωρίας ἠξήσαμεν, καὶ εἴ τι παραλειμμένον ἦν τοῖς πρὸ ἡμῶν, καὶ τοῦτο δι' ἐτέων ἐπληρωθώμεθα νόμων. καὶ ἔναγχοι δὲ προσαγγελίας εἰς ἡμᾶς γενομένης πραγμάτων ἀσεβῶν ἐπὶ τοιαύταις αἰτίαις κατὰ

(Praefatio.) Et antiquis legibus et dudum imperantibus satis odibile visum est esse lenonum nomen et causam, in tantum ut etiam plurimae contra talia delinquentes scriberentur leges. Nos autem et dudum posita contra eos qui sic impie agunt supplicia auximus, et si quid relictum est a nostris praecessoribus, etiam hoc per alias correximus leges, et nuper interpellatione nobis facta re-

Nov. XIV (= Coll. III tit. 1: gloss.) Graece extat in ML, maior pars (inde a § 1) in B 60, 33, 3. — Epit. Theod. 14, Athanas. 12, 1. Iulian. const. XXXI.

onem reddituros non solum deo, sed etiam nobis, atque obnoxios futuros et omni damno, quod subditis eveniturum sit, et indignatione nostrae et periculo ne celeriter cum infamia a potestate depellantur. Nimirum nos ideo et labores suscipimus et magnos sumptus sustinemus, ne cui ex subditis nostris calumnia ulla et pecuniae vitaeque amissio et quae sunt eiusmodi accidat, sed ut omnia iudicio convenienti subiciantur.

Epilogus. Omnes igitur cum hanc nostram voluntatem per hoc sacrum edictum et legem cognoscatis nec quicquam nos omnino eorum, quae vobis conducant, praetermittere, pro nostro imperio vota nuncupate, quod ita vobis prospiciat, ita quae de unoquoque accidant sibi vindicet, ita paternam de omnibus vobis providentiam conservet.

XIV.

NE LENONES SINT IN ULLO LOCO REIPUBLICAE ROMANAE.

Imp. Iustinianus A. Constantinopolitanis.

Praefatio. Et antiquis legibus et prioribus imperatoribus lenocinii et nomen et res admodum exosa visa sunt, adeo ut multae leges in eos, qui talia committerent, scriberentur. Nos autem et poenas illis qui ita nefarie agunt iam propositas auximus, et si quid ab iis qui ante nos fuerunt praetermissum erat, id quoque per alias leges emendavimus. Atque nuper denuntiatione nobis facta de impiis facinori-

1 τούτων L huiusmodi § 2 sq. πᾶσι τοῖς ὑπ. συμβαινούσι (sic) L. § 4 τῶν L § 5 ὑποστάτων L § 9 γένοιτο B § 13 ὑπερέχουσθαι ML § 14 ἡμῶν M § 17 sq. subscr. om. L § Constantinopolis M § nostaris M § 18 xvi id. Octobr. M eid. ὀκτωβρίων Ath., μηνὶ ὀκτωβρίῳ Theod., om. Iul. § Constantinopolis om. dn. bilisario M § xiv] id' M § 21 inscr. περί πορνοβοσκῶν Theod., Ath. § (τῶν περὶ τῶν πορνοβοσκῶν νεαρῶν cit. Anon. B § II p. 435), de lenonibus tollendis Iulian. § 22 μηδ' ἐν M § 24 ἰουστινιανὸς L § 33 - ἐπαρωρθώσαμεθα L § 35 αἰτίαις] ἀτημιαῖς L

1 rationem om. R § et om. R § 2 et ante rei add. vulg. § fient] fuerit RV § omni] id' (i. e. ideo) R § contigitur R § 3 nostras indignationi vulg. § et add. vulg. § nolociter V § 4 nostra dignitate R al. § 5 expressis R § 7 aut om. R § 8 cum] eum V § 11 perceptionem V § 14 tuentem RV al. § sic] si V § proprio R. Leg. sic propria? § estimantem RV al. § unoquoque] uno R § 15 ita om. R § 16 custodientes V al. custodientibus R § 17 proponantur R § ciuitatibus V § 28 causa vulg. § ut] et R § 29 scribentur R § 31 a nostris] auris V § 32 haec V § 33 interpellationem R § nobis - impiarum (106, 1) suppl. V² in spat. vac.

ταύτην τὴν μεγάλην ἀμαρτανομένων πόλιν, τὸ πρῶγμα οὐ περιεδομεν. Ἐγνωμεν γάρ τινας ζῆν μὲν ἀτόπως, ἐκ δὲ αἰτίων χαλεπῶν τε καὶ μεισιμημένων πρόφρασιν ἑαυτοῖς μιᾶρῶν ἐξευρίσκειν κερδῶν· περινοστεῖν γὰρ χάρακας τε καὶ τόπους πολλοὺς καὶ νέας ἑλλεινάς δελεάζειν, προτεινομένους ἰποδηματὰ τε καὶ ἐσθῆτά τινα, καὶ τοῦτοις θρησέειν αὐτὰς καὶ ἄγειν εἰς τὴν εὐδαίμονα ταύτην πόλιν καὶ ἔχειν καθειρογμένας ἐν ταῖς ἐαυτῶν καταγωγαῖς καὶ τροφῆς αὐταῖς ἑλλεινῆς μεταδιδόναι καὶ ἐσθῆματος, καὶ ἐντεύθει ἐκδιδόναι πρὸς ἀσέλιαν αὐτὰς τοῖς βουλομένοις· καὶ πάντα πόρον ἄθλιον ἐκ τοῦ σώματος αὐτῶν προσγινόμενον αὐτοῖς λαμβάνειν, καὶ ποιέσθαι συγγραφάς, ὡς ἐπὶ χρόνον, ἔν αὐτοῖς δόξειε, προσεδρευσοῦσι τὴν ἀσβεθίαν τε καὶ ἀνοσίαν ταύτην αὐτοῖς λιποτορῆραν πληροῦσαι· νέας δὲ αὐτῶν καὶ ἐγγητάς ἀπατεῖν. ὥστε τοσαύτην γενέσθαι τὴν τοῦ πράγματος ἀποπίαν, ὡς ἐν πίσση σχεδὸν τῇ βασιλίδι ταύτῃ πόλει καὶ ἐν τοῖς περᾶσιον αὐτῆς, καὶ τὸ δὴ χειρίστον καὶ πλησίον τῶν ἱερῶν τόπων καὶ τῶν σεβασμιωτάτων οἰκῶν τὰς τοιαύτας αὐτοῖς εἶναι καταγωγάς· καὶ πράγματα οὕτως ἀσβεθίαν καὶ παρανόμου ἐπὶ τῶν ἡμετέρων τολμῆσθαι χρόνων, ὥστε καὶ τινας ἐλεούστας αὐτὰς ἀναστήσαι τῆς ἐργασίας ταύτης πολλοὺς βουλήσθηναι καὶ πρὸς νόμιμον ἀγεσθαι συνοικέσιον, τοὺς δὲ οὐκ ἐφιέει· ἐνίοις δὲ οὕτως ἀνοσίους καθεστάναι, ὥστε κόρας οὐδὲ τὸν δεκαετῆ ἄγουσας ἐναντὶν εἰς ἐπικίνδυνον κατάγειν φθοράν. ὥστε καὶ τινας χρυσίον δόντας οὐ μέτρον μόλις ἐκείθεν ἐξωνήσασθαι τὰς ταλαιπόρους καὶ γάμω συναρμόστους σώφρονος. καὶ τρόπος εἶναι μυρίους, οὓς οὐκ ἂν τῆς ἰσχύσει λόγῳ περιλαβεῖν, εἰς δευτῆρ ἀοριστῶν ἐξευχθέντος τοῦ τοιοῦτου κακοῦ, ὡς πρότερον μὲν ἐν ἐλαχίστοις μέροσι τῆς πόλεως εἶναι, νῦν δὲ αὐτῆν τε καὶ τὰ περὶ αὐτὴν ἅπαντα μετὰ τῶν τοιούτων γενέσθαι κακῶν. Ταῦτα τοίνυν πρῶτον μὲν τῆς ἡμῶν ἐν ἀπορρητῶ προσήγγειλεν, εἶτα καὶ ἐναγχοῦ οἱ μεγαλοπρεπέστατοι πραιτώρες παρῆμων τὰ τοιαῦτα ἀναζητεῖν ἐπιτραπέντες ἀπὸ τῶντα εἰς ἡμᾶς ἤγαγον. ἅμα τε οὖν ἠκούσαμεν τούτων, ὥθηθημεν χροῖνα θεῶ τὴν τοιαύτην ἀναθεῖναι πράξιν καὶ θάττον ἀπαλλάξαι μύσους τοιοῦτου τὴν πόλιν. 1 Θεσπίζομεν τοίνυν πάντας μὲν, καθ' ὅσον εἰσι

rum impiarum pro talibus negotiis in hac maxima civitate commissis causam non despicimus. Agnovimus enim quosdam vivere quidem illicite, ex causis autem crudelibus et odiosis occasionem sibi met nefandorum invenire lucrorum, et circuire provincias et loca plurima et juvenulas miserandas decipere promittentes calciamenta et vestimenta quaedam, et his venari eas et deducere ad hanc felicissimam civitatem et habere constitutas in suis habitacionibus et cibum eis miserandum dare et vestem et deinceps tradere ad luxuriam eas volentibus, et omnem quaestum miserabilem ex corpore earum accedentem ipsos accipere et celebrare conscriptiones, quia usque ad tempus, quod eis placuerit, observabunt impiam et scelestam hanc functionem implentes; quosdam vero earum etiam fideiussores expetere. Et in tantum procedere illicitam actionem, ut omni paene in hac regia civitate et in transmarinis eius locis et (quod deterius est) iuxta sacratissima loca et venerabiles domos tales sint habitaciones, et causae sic impiae et iniquae sub nostris temporibus praesumantur, ita ut etiam quosdam miserantes earum et abducere a tali operatione crebro volentes et ad legitimum deducere matrimonium non sinerent. Quosdam autem sic scelestos existere, ut puellas nec decimum agentes annum ad periculosam deponerent corruptionem; et quosdam aurum dantes non parvum vix inde redemisse miseras, et nuptiis copulasse castis. Esse etiam decies milies modos, quos nullus praevaleret sermone comprehendere, cum ad infinitam crudelitatem perductum sit tale malum: ita ut primum quidem in ultimis partibus civitatis esset, nunc autem et ipsa et quae circa eam sunt omnia plena talium sint malorum. Haec igitur dudum quidem aliquis nobis secreta denuntiavit, deinde etiam nuper magnificentissimi praetores a nobis talia requirere praecepti haec eadem ad nos retulerunt: moxque audivimus et iudicavimus oportere deo huiusmodi commendare causam et velociter liberare tali scelere civitatem.

1 Sancimus igitur omnes quidem secundum quod

bus, quae ex eiusmodi causis in hac magna urbe committuntur, eam rem non negleximus. Comperimus enim esse, qui cum improbe vivant, tum ex gravibus atque exosis causis occasione nefarii lucri sibi reperiant: nimirum circumire eos provincias et loca multa, ac miseras puellas inescare calceamentis et vestimento promissis, hisque venari eas et ad hanc felicem urbem deducere ac tenere inclusas in ipsorum deversoriis et cibum us miserum et vestem praebere indeque ad libidinem eas tradere cuius volenti: atque omnem quaestum malum ex corpore illarum redeuntem ipsos accipere, et syngraphis factis cogere eas in tempus, quod ipsis placuerit, assiduo impium hoc et scelestum ministerium sibi praestare; quosdam vero ab illis etiam fideiussores exigere. Unde tantam rei evasissae immanitatem, ut per totam fere hanc regiam urbem et in traiectibus eius, quodque pessimum est, etiam prope loca sacra et venerabiles aedes talia us sint deversoria. Ac facinora tam impia et illicita nostris temporibus perpetrari, ut etiam cum quidam misericordia moti eas a tali quaestu nonnumquam remove et in legitimum matrimonium ducere vellent, illi non permitterent. Nonnullos vero adeo sceleratos exitisse, ut puellas ne decimum quidem agentes annum in stupra periculosa inducerent. Itaque quosdam pecunia non modica data aegre inde miseras illas redemisse et honestis nuptiis secum coniunxisse. Atque sescentos esse modos, quos haud facile quasquam oratione complecti possit, huiusmodi malo in immensum importune aucto: ut cum antea non esset nisi in exiguis partibus urbis, nunc et ipsa et quae circa eam sunt loca omnia plena sint eiusmodi malis. Haec quidem prius nobis in secreto aliquis nuntiavit, deinde etiam nuper magnificentissimi praetores in talia inquirere a nobis iussi eadem haec ad nos retulerunt. Nos igitur simulatque haec audivimus, deo hanc 1 operam consecrandam et civitatem cito tali pesti liberandam esse existimavimus. Sancimus igitur,

2 περιεδομεν M] περιδωμεν L¹ περιδωμεν L² || ζῆν] ζῶ L¹ || μὲν om. L || ἀτόπως L¹ || 5 πολλοὺς M || 6 ἐσθῆτι L^a || 8 ἔχει M || 9 αὐτῶν L || 14 *προσεδρευσοῦσαι (s)] προσεδρευσοῦσι ML || 15 αὐτοῖς om. s || 18 ταύτην om. L || 21 αὐτοῖς om. s || 23 αὐτοῦ L¹ || 24 ταύτης] tali s || 26 οὐ τοῦς L¹ || 27 δεκαετῆ ML] δέκατον Haloander (s) || 29 τοῦς L¹ || 33 ἐν ἐλαχίστοις (ἐν ἐλεχίστης L¹) || in ultimis (i. e. ἐλαχίστοις) s || 34 αὐτοῖς τε L¹ || 35 *μετὰ (s) μετὰ ML || 39 οὖν] ὅν L || τοῦτων om. L || 40 χοῖναι L² || ἀνεσθῆναι L ἀνευθῆναι (ἀνευθῆναι M^a) M ἀνευθῆναι Scrimger || 42 μὲν om. L

10 ei miserandum V² enumerandum? V¹ || 11 cas] eis V tradereas R^a || 15 quosdam? R¹ || 16 etiam om. R¹ || 17 paene] pē V¹ || in ants omni transposuit V³ vulg. || 18 ciuitate] eui R¹ || 19 loca et miserabiles (et misera V² in ras.) V || 21 et om. R V || iniquae om. R¹ || 22 ut om. V¹ || ab R || 23 crebo R V¹ || legitimum V || 24 quosdam autem sic scelestos suppl. V² in spat. vac. || 27 redemisse R || 29 deciens V || mille vulg. || nullu V¹ || praevaleret] ualet corr. R² || 30 sermonem V¹ sermo V³ vulg. || finitam R || credulitatem V¹ || 33 eam vulg.] ea R V T || omnia] loca s. v. add. R² || 34 sunt V || 34 sq. aliquis nobis quidem R || 36 praetoris V¹ || 37 praeceptis R¹ || 37 mox quae audimus (sic) V || 39 scelere] scde (i. e. secunde) R¹

4 autem] aut V || occasione V || sibiment R¹ || 5 circum re R¹ || 7 sq. et (om. V^a) in his V || 8 venerari R¹ ||

δυνατοί, σωφροσύνην ἄγειν, ἥτις καὶ μόνη θεῶ μετὰ παρρησίας δυνατὴ καθίστηκεν ἀνθρώπων παρρησιῶσαι ψυχάς. Ἐπειδὴ δὲ πολλὰ τὰ ἀνθρώπινα, τὸ γοῖν σὺν τέχνῃ καὶ δόλῳ καὶ ἀνάγκῃ τινὰς εἰς τοιαύτην ἀσέλγειαν ἀγεσθαι πᾶσι κωλύομεν τρόποις, καὶ μηδενὶ παρρησίαν εἶναι πορνοβοσκεῖν καὶ ἐπ' οἰκήματος ἔχειν γυναῖκας, ἣ καὶ δημοσίᾳ προϊστᾶν ἐπ' ἀσέλγεια, ἢ ἀντ' ἄλλης τινὸς πραγματείας τὰ τοιαῦτα ἐμπορεύεσθαι, μηδὲ συγγραφὰς ἐπὶ τοῦτο λαμβάνειν μηδὲ ἔγγυθας ἀπατεῖν μηδὲ τοιούτων τὴν πράξιν ὅσπερ ἀναγκάζει τὰς τειλαπόρους καὶ ἀκούσας τῆν ἐαυτῶν σωφροσύνην κατασχύνειν, μηδὲ ἐλπίζειν ὡς ἔξεστι τοῖσι λοιποῖν αὐτοῖς ἐσθμημάτων δόσει ἢ καὶ κοσμίῳ τυχῶν ἢ τροφαῖς δελεάζειν αὐτάς τὸ καὶ ἀκούσας προσκαρτερεῖν. Οὐ γὰρ συγχωροῦμεν οὐδ' ὅτιοῦν γινεσθαι τοιούτων ἄλλα καὶ νῦν ἅπαντα ταῦτα ἐν βραχεί τῆς προσκομιῆς ἡξιώσαμεν θεραπείας, παρασκευάσαντες καὶ ἀναδοθῆναι αὐταῖς πᾶσαν ἦν ἔτυχον ἀσέλγειαν προσφάσει τοῦ τοιούτου μύσους ἐκδέμεναι, καὶ οὐδὲ συνεχωρήσαμεν τοὺς ἀνοσίους πορνοβοσκούς, τὸ ἰσχυρῶς αὐταῖς, τοῦτο παρ' αὐτῶν ἀρελεσθαι. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς πορνοβοσκούς ἔξω ταύτης γενέσθαι τῆς εὐδαίμονος παρεκλευσάμεθα πόλεως, ὡς ὀλεθρίους καὶ κοινούς λυμεῶνας τῆς σωφροσύνης γινόμενους, καὶ ἑλευθέρως τε καὶ θεραπείας περικοινοῦμεν καὶ καταγόντας εἰς τὴν τοιαύτην ἀνάγκην καὶ δελεάζοντας καὶ ἔχοντας παρατρεφόμενους εἰς πᾶσαν αἰσχύνην. Προσγοροῦμεν δὲ ὡς, εἴ τις τοῖσι λοιποῖσι τοιμήσειεν ἀκούσαν κόρον λαβεῖν καὶ ἔχειν πρὸς ἀνάγκης ἀποτρεφόμενῃ τε καὶ ἐκ πορείας αὐτῶν προσάγουσαν πόρους, τοῦτον ἀνάγκῃ παρὰ τῶν περιβλεπτῶν πραγματῶν τοῦ δήμου τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως συνεχομένον τὰς πᾶσάν ἐσχάτας ὑπομένειν ποινάς. εἰ γὰρ τῶν χρηματικῶν αὐτοῦς κλοπῶν καὶ ἡστυαῶν ἐπανορθώσας προὐβαλλόμεθα, πῶς οὐ πολλὰ μᾶλλον τῆν τῆς σωφροσύνης κλοπῆν τε καὶ ἡστυαῖαν αὐτοῖς ἀπεκλύειν ἐψήσομεν; Εἰ δὲ καὶ τις ἀνάσχοιτο ἐν τῷ ἑαυτοῦ οἴκῳ τινὰ πορνοβοσκόντα καὶ τοιαύτης προϊστάμενον ἐργασίας ἔχειν καὶ μὴ ταῦτα προσαγγελέντα μαθῶν τῆς οἰκίσεως αὐτὸν ἐξέλαισειεν, ἴστω καὶ decem librarum auri ὑποστρεφόμενος ποινήν καὶ περὶ αὐτὴν κινδυνεύων τῆν οἰκίαν. Εἰ δὲ καὶ

possint castitatem agere, quae etiam sola deo cum fiducia possibilis est hominum animas praesentare. Quia vero plurima sunt humana, cum arte et dolo et necessitate quaslibet ad talium luxuriam deduci omnibus prohibemus modis, et nulli fiduciam esse pascere meretricem et in domo habere mulieres aut publice prostituere ad luxuriam, et pro alio quodam negotio talia mercari, neque conscriptiones super hoc percipere neque fideiussores exigere nec aliquid tale agere, quod cogat miserae et invita suam castitatem confundere, neque sperare quia licebit de cetero eis vestium donatione aut ornamentorum forsitan aut alimentis decipere, ut etiam invitae sustineant. Non enim permittimus quicquam fieri tale, sed etiam nunc omnia talia breviter competenti cura disponimus, statuentes etiam reddi eis omnem quam contigit cautionem occasione sceleris huius exponi; et neque permisimus scelestos lenones, si quid dederunt eis, hoc ab eis auferre: sed etiam ipsos lenones iussimus extra hanc fieri felicissimam civitatem tanquam pestiferos et communes vastatores castitatis factos, et liberas ancillasque requirentes et deducentes ad huiusmodi necessitatem et decipientes et habentes educatas ad universam confusionem. Praeconamus itaque quia, si quis de cetero praesumpserit invitam puellam sumere et habere ad necessitatem nutritam et fornicationis sibi deferentem quaestum, hunc necesse est ab spectabilibus praetoribus populi huius felicissimae civitatis comprehendere omnium novissima sustinere supplicia. Si enim pecuniarum eos furtorum et latrociniorum emendatores elegimus, quomodo non multo magis castitatis furtum et latrocinium eos coercere permittimus? Si quis autem patiat in sua domo quandam lenonem et huiusmodi praepositum operationis habere et haec denunciata cognoscens non de domo sua expulerit, sciat etiam decem librarum auri sustinere poenam et circa ipsam periclitaturum habitationem. Si quis autem conscriptionem de ce-

ut omnes quantum possint pudicitiam colant, quae quidem sola deo hominum animas cum fiducia commendare possit. Quoniam vero humana sunt multa, certe ne quae arte et dolo et vi ad talem impudicitiam trahantur, omni modo prohibemus. Neque cuiquam licebit lenocinium exercere et in domo sua habere mulieres vel etiam publice prostituere libidinis causa, aut alius nescio cuius negotiationis vice talia commercia contrahere, neque syngraphas eo nomine accipere neque fideiussores exigere neque eiusmodi quicquam agere quo miserae et invitae suam pudicitiam polluere cogantur, neque sperare in posterum sibi licere vestimentorum vel forte etiam ornamentorum datione vel alimentis eas ita inescare, ut etiam invitae perseverent. Neque enim permittimus, ut quicumque fiat tale: verum nunc quoque haec omnia breviter opportunum remedio impertivimus, cum omnem quam huius probri nomine praestiterunt cautionem puellis illis reddendam curaremus; ac ne id quidem concessimus, ut nefarii lenones, si quid illis dederunt, id ab iis auferrent. Immo ipsos lenones ex hac felici urbe discedere iussimus tanquam perniciosos homines et communes pudicitiae corruptores, qui tam liberas quam servas sollicitent et in eiusmodi necessitatem deducant atque inescant habeantque alumnas ad omnem turpitudinem. Edicimus autem, si quis posthac ausus sit invitam puellam capere et per vim habere alienam et ex meretricis quaestum ipsi paraturam: ei a spectabilibus praetoribus plebis huius felicitis urbis comprehenso extremas omnium poenas esse subeundas. Nam si illos pecuniariorum furtorum et rapinarum vindices instituimus, quidni multo magis pudicitiae furtum et rapinas iis expellenda committamus? Quodsi quis etiam in domo sua sinat aliquem habere lenocinium exercentem et eiusmodi quaestum administrantem, ac non his nuntiatis et compertis eum domicilio expellat, sciat se et decem librarum auri poenam subiturum et de ipso domicilio periclitaturum. Quodsi quis etiam posthac syngrapham hoc nomine accipere vel fideiussorem

2 δυνατὸν L | 7 ἢ καὶ | καὶ om. B | 9 ἐπὶ τοῦτο L | 11 ἐαυτῶν LB | αὐτῶν M | 14 τυχεῖν L | 17 παρρησιαν ἀγεσθαι L | 18 αὐτάς L | 19 τοῦ τοιούτου | huius | 21 τοῦτο παρ' αὐτὸν L | 23 παρεκλευσάμεθα L | 25 γενομένους B | 27 ἀναστρεφόμενος B | 28 προσγοροῦμεν M | 29 κόρον L | 33 πᾶσων del. L | 35 προὐβαλλόμεθα B | 36 τῆν om. M | 38 πορνοβοσκόν B | 40 τῆς αὐτῶν L | αὐτῶν ἐξέλαισειεν L | 41 decem librarum auri M, δέκα λιτρῶν (λίτρας) χρυσίου M s. v., LB | ὑποστρεφόμενον L* | ποιήν ὑποστρεφόμενος B | 42 κινδυνεύων L | καὶ om. L

11 confundere] fundere V¹ | quia licebit R² in ras. | 12 ei V eius T | datione vulg. | armentorum R¹ | 13 alimentis T (Gr.) | ut] aut R¹ | mutae R¹ | 16 quam om. V¹ spat. vac. relicto | 17 contigit R] contigit VT contingerit vulg. | occasionem R¹ V¹ | 18 dederint R | 20 hanc felicissimam civitatem fieri R | 21 nastores R | 26 inuam R | pulam R¹ | ad om. V¹ | 27 fornicationes R¹ | deferente V | 30 omnium T | omnia V vulg., omnibus R | 31 pecuniariorum vulg. | latrocinorum V | 32 elegimus suppl. V² in spat. vac. | 33 permittimus vulg. | 35 quandam RV | propositum R | 36 de domo RV³ | demo V¹ domo V² | 37 expulerit R | etiam | vulg. | 39 habitatione R¹ | de cetero conscriptionem V

2 possibile V¹ | 3 artem R¹ | 5 fiduciam esse pascere mere R² in ras. | 7 ad] aut V | 10 inuitas] mutas R¹ |

τις συγγραφὴν τὸ λοιπὸν ἐπὶ τούτοις τομῆσει λα-
βεῖν ἢ ἐγγυητῆν, ἴστω μηδὲν μὲν ὄφελος τῆς τοι-
αύτης ἔχον ἐγγυῆς ἢ τοι συγγραφῆς. καὶ γὰρ ὁ μὲν ἐγ-
γυητῆς ἔνοχος οὐκ ἔσται, ἢ δὲ γε συγγραφή παντοίως
ἀκυρος μενεῖ καὶ αὐτός, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν,
τὴν εἰς τὸ σῶμα τιμωρίαν ὑποστήσεται καὶ τῆς με-
γάλης ταύτης ὡς ποροστάτα πόλεως ἐξελαθήσεται.
Τὰς γὰρ δὴ γυναῖκας σωφρονεῖν μὲν βουλόμεθα τε
καὶ εὐχόμεθα, μὴ μὲν ἀκούσας εἰς ἀσελίῃ βίον κατ-
άγεσθαι μηδὲ ἀσεβεῖν ἀνυπότακτοι. πᾶσαν γὰρ πορ-
νοβοσκίαν καὶ γίνεσθαι κολῶμεν καὶ γενομένην κολ-
άζομεν, διαφερόντως μὲν ἐπὶ ταύτης τῆς εὐδαιμονος
πόλεως καὶ ἐν τῇ ταύτης περιοικίδι, οὐδὲν δὲ ἕτ-
τον καὶ ἐν τοῖς ἔξω τόποις ἅπασιν τοῖς τε ἐξ ἀρχῆς
τῆς ἡμετέρας οὐδὲ πολιτείας τοῖς τε νῦν παρὰ τοῦ
δεσπότου Θεοῦ δεδορημένοις ἡμῶν καὶ μάλιστα γε ἐν
ἐκείνοις, διότι τὰς τοῦ Θεοῦ δωρεάς, ἃς περὶ τὴν ἡμε-
τέραν ἐποιήσατο πολιτείαν, βουλόμεθα φυλιττεσθαι
καθαρὰς πάσης τοιαύτης ἀνάγκης καὶ τῆς παρὰ τοῦ
δεσπότου Θεοῦ περὶ ἡμᾶς δωρεάς εἶναι τε καὶ διαμέ-
νειν ἀξίας. Πειπυστεύκαμεν γὰρ εἰς τὸν δεσπότην
Θεὸν καὶ ἐν ταύτης ἡμῶν τῆς περὶ τὴν σωφροσύνην
σπουδῆς μεγάλῃν ἔσεσθαι τῇ ἡμετέρα πολιτεία προσ-
θήκη, τοῦ Θεοῦ πάντα ἡμῖν αἴσια διὰ τῶν τοιούτων
παρεχομένου πράξεων.

(Ἐπίλογος.) Ὅπως ἂν οὖν ἡμεῖς πρῶτοι οἱ ἡμέ-
τεροι πολῖται τῆς σώφρονος ἡμῶν ἀπολαύσασθε δια-
τυπώσεως, διὰ τοῦτο τῷδε τῷ Θεῷ κηρύγματι χρώ-
μεθα ὅπως ἂν εἰδείητε τὴν ἡμετέραν περὶ ὑμᾶς
σπουδῆν καὶ τὸν περὶ τὴν σωφροσύνην τε καὶ εὐσε-
βειαν πόνον ἡμῶν, δι' ὃν ἐν ἅπασιν ἀγαθοῖς φυλαχ-
θήσεσθαι τὴν ἡμετέραν πολιτείαν ἐπιζήσομεν.

Ἐγράφη τὸ ἰσότυπον τῷ ἐνδοξοτάτῳ μαγί-
στρῳ μετὰ τῆς παραλλαγῆς ταύτης.

Ὅπως ἂν ἅπασιν ταῦτα γένοιτο φανερὰ τοῖς τὴν ἡμέ-
τεραν ἔχουσι πολιταῖς, ἢ τοῖνυν σὴ ὑπεροχῇ τόνδε
ἡμῶν δεξαμένη τὸν νόμον ἐν ἀπάτῃ τῇ ὑψηλῷ διὰ
προσταγμάτων οὐκείων τούτων ἅπασιν φανερόν κατα-
σησάτω ὡς ἂν μὴ μόνον ἐπὶ ταύτης τῆς εὐδαιμονος

tero in talibus praesumpserit aut fideiussorem acci-
pere, sciat nullam quidem se utilitatem huiusmodi
fideiussionis aut conscriptionis habere. Etenim fidei-
iussor quidem obligatus non erit, conscriptio vero
5 omnino invalida manebit; et ipse, sicut praediximus,
in corpore supplicium sustinebit et magna hac longi-
sissime civitate expelletur. Mulieres itaque caste
quidem vivere volumus et oramus, non autem in-
vitas ad luxoriosam vitam deduci nec impie agere
10 cogi. Omnino enim lenocinium et fieri prohibemus
et factum punimus, praecipue quidem in hac felicis-
sima civitate et in eius circuitu, nihilominus autem
et in locis foris positis omnibus, et quae ab initio
nostrae sunt reipublicae et quae nunc a domino deo
15 donata sunt nobis, et maxime in illis, eo quod dei
dona, quae circa nostram fecit rempublicam, volumus
conservari pura ab omni tali necessitate, et
domini dei circa nos munere esse et permanere
digna. Credimus enim in domino deo etiam ex hoc
20 nostro circa castitatem studio magnum fieri nostrae
reipublicae incrementum, deo nobis omnia prospera
per talia opera conferente.

(Ἐπίλογος.) Quatenus ergo vos primi nostri
cives casta [a] nostra fruamini dispositione, propterea
hac praedicatione sacra utimur, ut sciatis nostrum
circa vos studium (et) circa castitatem atque pieta-
tem labores nostros, per quos in omnibus bonis
custodiri nostram rempublicam speramus.

Scriptum exemplar gloriosissimo magistro, in
quo adiectum est:

Ut ergo omnibus haec fiant manifesta in nostra
habitantibus republica, tua sublimitas hanc nostram
suscipiens sacram legem, in omni dictione praeceptis
propriis eam universis insinuet; (ut) non solum in

ausus sit, sciat se nihil commodi ex eiusmodi fideiussione aut syngrapha percepturum esse. Namque nec fideiussor erit obligatus et syngrapha prae irrita manebit: et ipse, sicut ante diximus, corporis castigationem subibit et ex hac magna urbe quam longissime expelletur. Mulieres enim ut pudicae sint, et volumus et oramus, neque vero ut invitas ad libidinosam vitam deducantur neque ut impie se gerere cogantur. Nam omne lenocinium et ne fiat prohibemus et factum punimus, ac praecipue in hac felici urbe eiusque territorio, verum non minus etiam in locis extra eam omnibus tam quae ab initio nostrae sunt reipublicae quam quae nunc a domino deo donata sunt nobis, et vel maxime in his, quoniam dei dona, quae in nostram contulit rempublicam, integra ab omni eiusmodi necessitate servari volumus et domini dei erga nos beneficio digna et esse et manere. Confidimus enim domino deo etiam ex hoc nostro de pudicitia studio magnum futurum esse reipublicae nostrae incrementum, cum deus fausta omnia nobis propter eiusmodi actiones largiturus sit.

Epilogus. Iam ut primi vos nostri cives pudica nostra constitutione fruamini, ideo hoc sacro edicto utimur: quo cognoscatis nostrum erga vos studium et de pudicitia et pietate laborem, per quae in omni felicitate conservatum iri nostram rempublicam speramus.

Scriptum est exemplar gloriosissimo magistro cum hac mutatione:

Ut omnibus, qui in republica nostra habitant, haec manifeste fiant, tua summitas hac lege nostra accepta in omni dictione nostra propriis mandatis eam omnibus manifestam reddat: ut non solum in

1 τινες B || τὸν λοιπὸν LB || τομῆσειαν λαβεῖν ἢ ἐγγυητᾶς, ἴστωσαν μηδὲν ὄφελος τ. τ. ἔχοντες ἐγγυήσεως B || 2 ὄφελος om. L || 3 ἔχον (ἐξήν L¹) L || 4 γε om. B || 9 μὴ μὲν om. L (μὴ post βίον inseruit L²) || ἀκούσασι L || 11 καὶ γενομένην κολάζομεν om. L || 19 πάσης τῆς τοιαύτης B || 22 Θεὸν χριστόν B || 24 πάντα παν** L² || 26 ἡμεῖς L¹ || 27 * ἀπολαύσασθε MB ἀπολαύσασθε L¹ ἀπολαύσασθε L² || 28 τῷδε] δὲ L, || 29 ἡμετέραν — 32 τὴν bis scr. (sed ὑμετέραν περὶ ἡμᾶς priore loco) M || 30 τὸν] τὴν L || 31 πόνον L¹ || πόνον, δι' ὃν (om. ἡμῶν) B || 34 μετὰ τῆς παραλλαγῆς ταύτης] in quo adiectum est ε || 37 δεχομένη L || τὸν νόμου] sacram legem (i. e. τὸν Θεῖον νόμον) ε

1 fideiussores V || * acceperit libri || 2 quidem nullam V || 4 obligatus non erit bis scr. R¹ || erit suppl. V² in spat. vac. || 7 civitatis R¹ || expellitur R || 8 non] nos R² || 10 enim om. R¹ || 12 autem et] aut V || 13 et post omnibus om. V || tio nostrae sunt — uolumus (16) scr. R² in ras. 2 versusum || 15 dedicata sunt a (sic) nobis V || 17 puram ab omnibus R¹ || 18 *munera libri || esse et] et om. R¹ || 21 erementum R¹ V¹ || 22 inferente V || 26 erga RVT || 27 a R¹ ac V hac vulgo. Seclusi || 28 praedicatione sacra R¹ || sacra praedicatione vulg. || 29 et addidi || 31 custodire V || 33 magistro add. V² in spat. vac. || 35 in nostram habitantibus rempublicam R¹ V || 37 dictione R¹ V || 38 ut add. vulg.

πόλεως, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἕξω φυλάττειτο τόποις, τῷ δεσπότῃ τῶν ὄλων θεῷ ἀντ' ἄλλης τινὸς εὐωδίας προσαγόμενος.

Dat. k. Dec. CP. Belisario v. c. cons. [a. 535.]

hac felicissima civitate, sed etiam in provinciarum custodiatur locis, domino omnium deo pro alio quodam odore suavitatis oblata.

Dat. k. Dec. CP. Belisario v. c. cons.

ĪE

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΚΔΙΚΩΝ.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp.(II.)

(Προοίμιον.) Εἰ μὴ θάττον ἐπανάγομεν καὶ τὸ φρόνισμα τῶν ἐκδικῶν εἰς τὴν προσήκουσαν τάξιν, οὐδὲ αὐτῆς ἐτι τῆς τῶν παλαιῶν ὀνομάτων εὐπορησομεν ἀληθείας. ἄλλοις μὲν γὰρ ἄλλα δέδοται παρὰ τῆς παλαιότητος ὀνόματα σημαντικὰ σαφῶς τῶν πραγμάτων, τοῦτι δὲ τὸ τῶν ἐκδικῶν καθαρῶς ἀποφαίνει τὴν ἀρχαιότητά τινος ἐπιστῆσαι τοῖς πράγμασιν, οἵπερ ἐκ πάσης αὐτὰ τῆς ἀδικίας ἐκδικήσουσιν ἐλευθερα. τοιγαροῦν καὶ δια τοῦτο τῇ πατριῷ φωνῇ δεφένσωρας αὐτοὺς καλοῦμεν, ὅπως ἂν ἀπαλλάξαιεν κακῶν τοὺς ἀδικουμένους. Νῦν δὲ ἡ τοῦτο τὸ τῶν ἐκδικῶν πολὺ δὴ πεπατημένον ἐστὶν ἐν πολλοῖς τῆς ἡμετέρας πολιτείας μέρεσι καὶ οὕτω καταπεφρονημένοι, ὡς ἐν ὕψει μᾶλλον ἢ περ ἐν τιμῇ κείσθαι σεμνοτητι. τοιγαροῦν γίνονται μὲν ἀνδρες ἀφανεῖς, τὰς δὲ ἐπ' αὐτοῖς ψήφους οὐκ ἂν μᾶλλον ἢ περ ἐπιλογῇ πορίζουσιν. οἳς γὰρ οὐκ ἐστὶ τροφή καὶ βίος ἀνάγκης, οὗτοι τὰς τῶν ἐκδικῶν ἐραυζόμενοι χειρονομίας ἐπὶ τοῦτο παρίαισι τὸ φρόνισμα, καὶ ἀντ' ἄλλον τινὸς παιγνίου ταῖς τῶν ἀρχόντων ἐκκενται γνώμασι. ἀμέλει παύοσι τε αὐτοὺς ἄνικα ἂν βουληθεῖεν, ἢ οὐδὲν ἢ σμικροτάτα ἐγκαλέσαντες, ἄλλοις τε εἰς τὴν ἐκείνων ἐμβιβάζουσι τάξιν, τοποτηρητὰς δὴθεν αὐτοῖς ἐκδικῶν

Nov. XV (= Coll. III tit. 2: gloss.) Graece extat in *ML*, cap. 1—6 in *B* 6, 18. — *Epit. Theod.* 15, *Athanas.* 4, 24. *Iulian. const.* XXX.

hac felici urbe, sed etiam in locis externis custodiatur domino universorum deo pro aliis odori- bus oblata.

XV.

DE DEFENSORIBUS.

Imp. Iustinianus A. Iohanni praefecto praetorio iterum.

Praefatio. Nisi defensorum quoque munus in ordinem idoneum cito redigamus, ne ipsa quidem nominum antiquorum veritas amplius praesto nobis erit. Etenim cum aliis alia ab antiquitate indita sunt nomina, quibus res dilucide significantur, tum hoc defensorum nomen manifesto demonstrat antiquitatem quosdam praefecisse rebus, qui eas ab omni iniuria liberas vindicarent. Itaque propter id ipsum eos patria lingua defensores vocamus, ut eos qui iniuria afficiuntur ex malis eripiant. Nunc vero ista defensorum condicio in multis reipublicae nostrae partibus admodum conculcata est et adeo contempta, ut in contumelia potius quam in dignitate aliqua ponatur. Itaque et obscuri homines fiunt defensores, et suffragia de ea re misericordia potius quam electione parant. Nam quibus non est alimentum et victus sufficiens, illi defensorum electiones emendicantes ad hoc munus accedunt, et pro alio nescio quo lusu voluntati praesidium procliti sunt. Nimirum hi et remonent eos quando voluerint, aut nihil aut minima criminati, et alios in illum locum substituunt, cum eos quidem vicarios defensorum reddant idque saepius per annum in pluribus

1 φυλάττει τόποις *M* || 2 θεῶν *L*¹ || 3 προσαγόμενον *L* || 4 k. dec. *M Ath.*, μητ' δεκεμβρίω *Theod.* (om. *subscr. Iul.*) || *Bilis.* *M* || 6 περὶ ἐκδικῶν *Theod.*, *index Athan.* (p. CIV *Heimb.*) de defensoribus civitatum *Iul.* s || 8 imp. iustinianus . aug. (s. v. αὐγουστος) . ἰωάννη *prai* *z* *M* imp. iustinianus ἰωάννη pp. *L* || 9 ἐπαγάγειεν καὶ τῷ *L* || 11 * εὐπορήσομεν (an εὐπορησάμεν ἂν?) εὐπορησομεν *ML* habebimus s || 13 sq. πραγμάτων τῶν τῆδε. τὸ δὲ τῶν *L* || 17 πατριῷ *L* || δεφένσωρας *M* || 19 δὴ *om. L* || 24 ἐπ' αὐτῆς *L* || 25 οὐκ *om. L* || 28 ἐκεῖνο *L* || 29 ἢ οὐδὲν ἢ εἰ *L* || 30 ἐκείνην *L*¹

1 etiam] et *V* || 2 sq. quodammodo refuauitatis (refuauitatis *V*) *RV* || 3 oblata] constantinopoli *add. V* et in *mg.* *R*³ (pp. constantinopolitanis civibus nostris *edd.*

nonn.) || 4 *subscr. dedimus ex V, Bamb. II, Oriensi* || *CP.*] *Cap. V, capit. Oriel., om. Bamb.* || *Bilisario Bamb.* *Bilisario V Bisario Oriel.* || *uic. cons. V consuli Bamb.* || 6 *De om. V* || 8 *secundo RT s. V* || 9 *defensorum per] rum per suppl. V² in spat. vac.* || 10 *ipsam] ipsam in R¹* || 12 *nomine V^a* || 13 *aperta R* || 14 *praeposuisset R^a* || 15 *undicarent libera V¹* || 16 *siquidem] quidem R* || 17 *malis] malu R¹ a malis V³ vulg.* || 18 *hoc om. V* || *defensorum] nomen s. v. add. RV²* || 19 *in add. vulg.* || 20 *partis R^a* || *ut in] in om. RV¹T¹* || 21 *iacat V¹* || 22 *fi...* *V¹ fuerint V³* || *quidem uiri R uiri quidem vulg., quidem om. VT* || *super eis] supereris R¹ super eius V¹* || 24 *et] in V* || *isto R¹* || 26 *aliquo V²* || *luso R¹ lus. V¹* || 27 *uoluptatibus V* || 28 *uoluerit R* || *nihil aut] nihil aliud V¹* || 29 *loci quasi seruatores V* || *loco R¹* || 30 *defensorum om. V*

ποιούντες, καὶ τούτο τοῦ ἔτους πολλάκις ἐπὶ πλείουσιν ἀνθρώποις πράττοντες ὥστε καὶ οἱ ταξεῶνται καὶ οἱ τῶν πόλεων ἀρχόντες καὶ οἱ ταύτας οἰκούντες ἐν ἐσχάτῃ καταφρονήσει τὸν ἐκδικὸν ἔχουσι. Τὰ δὲ δὴ πραττόμενα παρ' αὐτοῖς ἐν ἴσῳ τοῖς ἀπρίκτοις ἐστίν. εἰ γὰρ μὴ ἐπιτάξαιεν οἱ τῶν ἐπαρχῶν ἀρχόντες, οὐδ' ἂν τολμήσαιεν τινα παρ' αὐτοὺς ὑποσημάτων συστήσασθαι παρ' ἑαυτοῖς οἱ πάντα δουλεύοντες αὐτοῖς ἐκδικοί, τοῖς ἐκείνων νειμαῖσι προσέχοντες μόνοις. εἰ δὲ δὴ καὶ τινα πραχθεῖη, πρῶτον μὲν καὶ ταῦτα πιπράσκουσιν, ἔπειτα οὐδενὸς ὄρους ἀρχείου, καθ' ὃ τὰ πραττόμενα παρ' ἑαυτοῖς ἀποτίθεται, παραπύλλνται τὸ πραττόμενον, καὶ οὐκ ἂν εὐροῖς παρ' αὐτοῖς χρόνων πλείωνων ὑπόμνημα παντελῶς οὐδὲ ἐν, ἀλλ' εἰς κληρονομοῦν τε αὐτῶν καὶ τὰς ἄλλας διαδοχὰς οἱ τούτων δεόμενοι ζητοῦσι τὰ πεπραγμένα, καὶ τούτων τὰ μὲν εἰρῆσκουσιν οὐδεμίᾳ ἀξίᾳ πιστεύοντες ὄντα, τὰ δὲ καὶ ἐξαπύλλνται, καὶ διαπίπτει τσοῦτον ὡς ἐν ἴσῳ τοῖς μὴδὲ γενομένοις εἶναι. Ἡμεῖς τοίνυν, ἐπειδὴ τὰ τῶν ἀρχόντων εὐ διεθρήκαμεν καὶ μείζους τε τὰς ἐπικρατείας αὐτῶν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐποίησαμεν, καὶ πορωτέρω γε αὐτοῖς ἐστὶ τὰ τῆς τῶν πόλεων ἐπορίας, διὰ τοῦτο ᾗθ' ἤθημεν χεῖρην καὶ τὸ τῶν ἐκδικῶν κατιστήσασθαι. γένοιτο γὰρ ἂν οὕτω τις ἀρμονία χρησθῆ, εἴπερ ἀρχόντων λίβειν τάξιν οἱ τῶν πόλεων ἐκδικοί, καὶ ὁ τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενος δοκοῖη τις ἄρχων εἶναι μᾶλλον ἀρχόντων καὶ τάντη σεμνότερος τῶν ἔμπροσθεν φαίνεσθαι. ὅσῳ γὰρ ἂν τῶν ἀρχῶν κρείττωον, τοσοῦτ' αὖ μείζων αὐτὸς καὶ σεμνότερος ἐστὶ.

CAPUT I.

Τίως οὖν ἐκεῖνο πρῶτον νομοθετητέον, ὥστε μηδὲν τῶν πάντων εἶναι παρορησίαν τὴν τοῦ ἐκδικῶν χειροτονίαν ἀπαθεῖσθαι, ἀλλὰ ἀμοιβαδὸν ἀπαντας τοὺς σεμνότερους τῶν πόλεων οἰκίτορας ταύτην αὐταῖς τὴν λειτουργίαν ἐκπληροῦν. τούτο γὰρ δὴ καὶ τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις κρατεῖν τε καὶ πολιτεῦσθαι μεμαθήκαμεν. οὐδενός, οὐδ' ἂν εἰ τετιμημένος εἴη τῆ τῶν μεγαλοπρεπεστάτων ἰλλουστρίων ἀξία, τούτο διαθεῖσθαι συγχωρομένον, οὐδ' ἂν εἰ στρατείας ἔχει σεμνήν, οὐδ' ἂν εἰ τι προῖσχοιτο προνομίον ἐκ θεῶν αὐτῶ τύπων, καὶ εἰ πραγματικοὶ καθεστῆκοιεν, πε-

frequenter in pluribus hominibus agentes, ut et officiales et civitatum iudices et harum habitatores in novissimo contemptu defensorem habeant. Quae vero aguntur ab eis ad instar non actorum sunt. Nisi enim imperaverint provinciarum iudices, nequaquam praesument quodam gesta monumentorum conficere apud semetipsos per omnia servientes eis defensores et illorum nutibus intendentes solis. Si vero quaedam conficiantur, primum quidem etiam haec vendunt, deinde, cum nullum habeant archivum, in quo gesta apud se reponant, deperit quod conficitur, et nequaquam invenies apud eos plurimorum temporum poni monumentum ullum penitus, sed ad heredes eorum aut alias successiones his monumentis egentes gesta quaerunt, et horum quae quidem inveniunt, nulla fide sunt digna, alia vero etiam pereunt et in tantum cadunt, ut in similitudine non actorum sint. Nos igitur quoniam de iudicibus bene disposuimus et maiores potestates eorum in gentibus fecimus, et procul ab eis est inspectio civitatum, propterea credidimus oportere etiam de defensoribus constituere. Fit enim sic congruentia utilis, si iudicium sumant officium civitatum defensores, et provinciae praeses videbitur quidam iudex esse potius iudicum et ex hoc honestior praecedentium apparere; quanto enim quilibet praestet melioribus, tanto maior ipse et honestior est.

hominibus faciant; adeo ut et cohortales et civitatum magistratus et earundem incolae summo contemptu defensorem habeant. Quae vero apud eos aguntur, pari loco atque non acta sunt: nisi enim praesides provinciarum imperaverint, ne audebunt quidem acta documentorum apud se conficere defensores in omnibus iis servientes, cum ad illorum nutus solos attendant. Quodsi quae etiam acta sint, primum ea quoque vendunt, deinde, cum nullum sit archivum in quo quae apud ipsos acta sunt reponantur, perit id quod actum est, nec apud eos reperias ullum omnino remotiorum temporum documentum; sed qui his egent apud heredes eorum et reliquos successores actu conquirunt, et eorum alia reperunt nulla fide digna, alia etiam deperierunt et ita intereiderunt, ut eodem loco sint atque non acta. Nos igitur quoniam magistratuum rationes bene disposuimus, et maiores eorum potestates in provinciis effecimus, ut iam longius ab eis disiungatur civitatum inspectio: propterea etiam defensorum res constituendas esse existimavimus. Sic enim opportunum fiat concubus, si magistratuum ordinem accipiant civitatum defensores, et praeses provinciae videatur magistratuum potius magistratus esse atque eo honoratior prioribus; quanto enim quisque amplioribus imperat, tanto maior ipse et honoratior est.

I. Interim igitur illud primum sancendum est, ut nemini ex omnibus defensoris electionem recurre liceat, sed alternis vicibus omnes urbium incolae honestiores hoc illis ministerium praestent. Id enim prioribus quoque temporibus valuisse et in usu fuisse comperimus. Nec cuiquam, ne si illustrium quidem magnificentissimorum honoratus sit dignitate, id repudiare permittatur, nec magis si honesta militia fungatur neque si quod privilegium praetendat ex sacris ipsi sanctionibus, licet pragmaticae sint,

3 οἱ τῶν) οἱ om. M^a || 5 τοῖς) τὴν L^a || 7 τολμήσαιεν L || ὑποσημάτων om. — 10 πραχθεῖη om. L || 12 παρανοῖς L || 13 χρόνον L || 15 τούτων L¹ || 16 τὰ prius om. L || 18 ἐξαπύλλνται L || 23 τῶ) τῶ L || 27 τῶν) τοῖς L || 29 τσοῦτον μείζον L || 32 ἀμοιβαδὸν M^a || 36—39 leg. οὐτ' ἂν — οὐτ' ἂν — οὐτ' ἂν? || 38 εἰς στρατείας ἔχει M || οἱ στρατείας ἔχει L || 39 ἐκ τῶν θεῶν B || 40 τύπων L¹ || 40 sq. περιλοτιμοίμενοι τύποι, ἀλλὰ κατὰ κῶλικον L (cf. ε)

1 ut) cf. R¹ || et om. RV¹ eo V² || 3 contemptu) comptum R¹ || 4 factorum V || *Nisi enim) Si enim libri, Si enim non Beckius || 6 praesument || 8 quadam (alterum a in ras.) R || gesta) iegesta R^a || 8 solis) solet R || 9 haec etiam V || 11 iesta R || 12 plurimorum V] plu-

rimum RT plurium vulg. || 13 ullum) illum R¹ nullum R² || 14 aut ad alias R² in ras. || 15 agentes R¹ || quacurrunt et horum) unt et horum scr. V² in ras. et spat. vac. || quidem quae V || 17 ut nec in sim. actorum sint V || 21 credimus V vulg. || de om. R¹ VT || defensoribus R^a defensoris V¹ defensores V² || 22 fit V² in ras. || 23 si) iuditri R¹ || sumat R¹ || defensores ect.] res et — defenso] v. 31 scr. R² in ras. 3 versusum || 24 quidem V² R² || potis V¹ || 26 quislibet R || 30 Iterum, s. v. t. interim R² || sancendum Heimbach) sciendum libri || nulli homini sit (silt pr.) silentia (licencia R² in mg.) R || 32 uniuersis nobilioribus RV¹ || habitationes V¹ habitatoribus T || 33 misterum R¹ || eius V² || 37 milia R¹ || habet V || nec V || 38 sq. formis ect.] mis — collati suppl. V² in spat. vac.

φιλοτιμημένον· ἀλλὰ κατὰ κύκλον τῶν οἰκητόρων τῆς πόλεως, ἂν τίς ἐστί καὶ λόγος, ταύτην ἐκπληρῶντων, καὶ ἐπειδὴν ὁ κύκλος παύσῃται, πάλιν ἐπανίστανται εἰς τὸ φροντισμα καὶ τῆ πόλει τὴν εἰρημένην φροντίδα λειτουργούντων. ὥστε τὸν ἐν ἐκάστῃ πόλει ἔκδικον ἀρχοντα μᾶλλον ἢ ἔκδικον εἶναι δοκεῖν, ἤντιν μὲν σὺν ὄρκῳ γινόμενον πάντων κοινῇ τῶν κατὰ τὴν πόλιν ἐκείνην ὄντων κηρώσων, ἀλλὰ μὴ τῶν ἐν-1 ταῦθα διαγόντων· ὅσον δὲ παρέχοντα, ὡς ἅπαντα πρὸς τὸν νόμον καὶ τὸ δίκαιον πράξει [κοινῇ], βεβαίου-10 μενον δέ, καθάπερ ἡμεῖς νῦν φαιμέν, ἐκ προσταξέως τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ἐπάρχων, εἰς διετίαν δὲ ἀρχοντα μόνην, καὶ παύμενον τοῦ φροντισματος. οὐκ ἔχοντος ἀδειαν τοῦ λαμπροτάτου τῆς ἐπαρχίας ἀρχοντος παύειν αὐτόν· ἀλλ' εἴ τι δοκοῖη πράττειν οὐκ ὀρθόν, μηγίειν εἰς τοὺς ἐνδοξοτάτους ἐπάρχους, ὥστε ἐκείθεν αὐτῶ γενέσθαι τὴν τοῦ φροντισματος ἀπαλα-15 γαγν, ὅθεν καὶ δίδονται.

CAPUT II.

Μηδεμιᾶς οὐσης παροχής τῶ τὴν ἀρχὴν ἔχοντι ἢ αὐτοῖς τοῖς ἐκδικῶν τοποτηρητῶν ἐκδικῶν ποιεῖν 20 ἀλλὰ καὶ τοῦτο πᾶσι αὐτοῖς ἀπηγορεύσθαι τρόποις. ἀλλὰ μὴδὲ οἰκείους τοποτηρητῶς ἐν ταῖς πόλεσι τοὺς λαμπροτάτους ἀρχοντας ἐκπέμπειν πλὴν αὐτῶν τῶν ἐκδικῶν· οὐδὲ τὴν τῶν ἀρχόντων τάξιν πληρῶν ἐν ταῖς πόλεσι βουλόμεθα, αὐτοῦς τε ἐν ἅπασιν ἐπιμέ-25 λεσθαι τῶν πόλεων, ἐν αἷς εἰσί.

CAPUT III.

Πράττεσθαι τε παρὰ τοῖς ἐκδικῶν καὶ διαθηκῶν ἐμφανίσεις καὶ δωρεῶν καὶ πᾶν εἴ τι τῶν τοιούτων ἐστὶν ὑπομημάτων ἴδιον. οὐ δυναμένον τοῦ λαμπροτάτου τῆς ἐπαρχίας ἀρχοντος κωλιεῖν τὸ πράττεσθαι μέλλον 30 ἢ προστάτειν, ὡς οὐ βουλοῖτο τι πραχθῆναι ἢ πραχθῆναι μὴ ἐκδοθῆναι. οὐδὲ γὰρ τοιούτων τιδὸς αὐτῶ παντελῶς ἐξουσίαν διδομέν, τῶν ἀτοπατάτων εἶναι νομίζοντες πράγματα ἀναγκαῖα διαπίπτειν τοῖς ἀνδρωπόσι διὰ τὰς τῶν ἀρχόντων ἰσας ἀλόγους ὀρμῆς 35 τε καὶ προσταξέως. ἀλλὰ καὶ πράττειν, ἅπερ ἂν τις βουληθεῖ, καὶ ἐκδιδόναι, κἂν εἴ τὸ πραττόμενον ἄπλοτου τοῦ τῆς ἐπαρχίας ἀρχοντος ἢ τινος τῶν δυνα-20 των, μὴδὲ τοῦτο κωλιεῖν· δεῖ γὰρ οὕτω διαγίνεσθαι

liberaliter collatum. Sed per orbem incolae civitatis, quorum aliqua habenda est ratio, id ministerium praestent, et ubi orbis desierit, rursus ad idem munus revertantur, et civitati praedictam curam ministrent: ut cuiusque civitatis defensor magistratus magis quam defensor esse videatur, suffragiis omnium communibus cum 1 iureiurando creandus qui in ea civitate una habitant possessorum, nec vero eorum qui hic degunt; iusiurandum autem praestans, se secundum legem et ius omnia acturum esse; atque confirmandus, sicut nos nunc dicimus, ex iussione gloriosissimorum nostrorum praefectorum, per biennium autem solum ministrans ac tum munere removendus. Neque clarissimos praeses provinciae removendi eum potestatem habeat; sed si quid agere non recte videatur, ad gloriosissimos praefectos deferat: ut inde ei imponatur muneris abdicatio, unde id confertur.

II. Nulla autem sit licentia ei qui magistratum gerit vel ipsi defensoribus, vicarios defensorum instituendi, sed hoc quoque omnibus modis iis interdictum sit. Sed ne proprios quidem vicarios in uribus clarissimi praesides delegent nisi ipsos defensores: quos magistratum locum in civitatibus obtinere volumus ipsosque in omnibus prospicere civitatibus, in quibus sunt.

III. Atque apud defensores et testamentorum agi insinuationes et donationum et omne quidquid instrumentorum eiusmodi proprium est: ut nequeat clarissimus praeses provinciae impedire id quod agendum est, aut denuntiare nolle se agi aliquid sive actum edi. Neque enim eiusmodi rei potestatem ullo modo ei concedimus, rem absurdissimam esse rati negotia necessaria defecere homines propter inconsultos forte magistratum impetus et iussiones. Verum et agant quaecumque quis voluerit et edant, ac licet id quod agitur praesidem provinciae vel aliquem ex potentioribus tangat, ne hoc quidem impedimento sit.

5 τὸν M] τῆς L || 7 κοινῇ om. s (cf. ad 10) || 8 οἰκητόρων L² || τῶν] τῆν L¹ || 10 κοινῇ M, om. LB omnium communiter (cf. ad 7) s (fusius Athanasius: ὁμνύτωσαν δὲ οἱ πρὸς τοῦτο μέλλοντες παριέναι τὸ φροντισμα, ὡς πάντα πράξουσιν τὰ λυσιτελοῦντα ταῖς πόλεσιν, πρὸς τὸν νόμον καὶ τὸ δίκαιον βλέποντες: unde suspicaris excidisse quaedam ante κοινῇ, velut λυσιτελοῦντα πᾶσι s. i. q.) || 11 ἡμεῖς εἰ φαιμέν om. s || 12 ὑπάρχων M] δὲ om. B || 13 ἴδιον? M² || 16 ὑπάρχων MLB || 21 ἀπηγορεύεσθαι L || 22 οἰκίας M || 25 ἐπιμελεῖσθαι B || 26 εἰσὶν LB || 29 ὑπομησμάτων L || 31 οὐ om. LB || 35 εὐλόγους L¹

1 collati] s. v. l. codicilli R || habitationibus V¹ || 2 ratione RV¹ || 4 sollicitationem R¹ || 5 in om. R¹ ||

tici sint collati; sed secundum circulum habitatoribus civitatis, quorum aliqua ratio est, hoc implentibus, et dum circulus expletur, rursus revertentibus ad sollicitudinem et civitati per praedictam curam ministrantibus: ut in unaquaque civitate defensor iudex potius quam defensor esse videatur, decreto quidem cum iureiurando factus omnium possessorum in illa civitate consistentium, sed non in hac urbe degentium; 1 iusiurandum vero praebens, quia omnia secundum legem et ius agere omnium communiter, confirmandus autem, sicut nunc, ex praecepto gloriosissimorum nostrorum praefectorum, in biennio vero administrans solo, et removendus a cura. Non habente licentiam clarissimo provinciae iudice removendi eum, sed si quid videtur agere non recte, nuntiare ad gloriosissimos praefectos, ut inde ei fiat curae privatio, unde etiam datur.

Nulla existente licentia administratori aut ipsi defensoribus vices agentes defensorum facere, sed etiam hoc omnibus eis interdicimus modis. Sed neque proprios vices agentes per civitates clarissimos iudices destinare nisi ipsos defensores, quos iudicum officium complere in civitatibus volumus; ipsosque in omnibus diligentiam adhibere civitatibus, in quibus sunt.

Et agi apud defensores testamentorum insinuationes et donationum et quidquid talium est monumentorum proprium, non valente clarissimo provinciae iudice prohibere quod agendum est, aut praecipere quia non velit aliquid agi aut actum non edi. Non enim huiusmodi alicuius ei omnino potestatem damus, absurdissimum aestimantes necessariis rebus cadere homines propter iudicum forte irrationabiles nutus atque praeceptiones: sed etiam agere, quaecumque voluerit, et edere, et licet quod agitur tangat provinciae praesidem aut quemlibet potentum, neque hoc prohibere. Oportet etenim sic agere

6 defensus V¹ || decreto] decetero V¹ || 7 factis R¹ facto VT || illi R¹ || 10 *aget] agat RT agat et V vulg. || 13 deministrans R¹ || 15 uideatur vulg. || 15 sq. ad gloriosissimos nuntiare V || 16 fiant V || 19 ipsis aut V || 20 defensores facere R¹ || 21 haec V || eis — proprios suppl. V² in spat. vac. || modis om. R¹, add. R² in mg. Leg. interdicti modis? || 22 proprias R² vulg. || 24 copulare R¹ || 27 defensiones R¹ || 25 *faliu] aliud libri || 30 iudice] pro iudice V¹ || percipere R² V¹ || 32 alicui. ei V || omni R¹ || 34 cedere RVT al. || 35 nutus RVT ('al. motus' Accursii gl. in V) motus vulg. || 36 voluerit et cedere V || 37 praesidem V² || potentum eel.] tentum — 112,7 quaedam mo] in ras. 5 versusum scr. R² || 35 enim RT¹

τοὺς ἐπὶ τῶν ἀρχῶν ἢ τινοσ δυνάμεισ ὄντασ, οὐχ ὥστε κωλύειν τινὰ γίνεσθαι κατ' αὐτῶν πράξειν, ἀλλ' οὕτωσ ἀμειπτον τὸν ἐαυτῶν παρεσθαι τρόπον, ὡσ μηδενὶ δίδοναι καιρὸν τῆσ κατ' αὐτῶν μέμφειωσ. καὶ εἴτε ἐνδημοίη ταῖσ πόλεσιν ἀρχῶν εἴτε μή, μή κωλύεισθω τισ πράττειν καὶ παρὰ τοῖσ ἐκδικίοισ τινὰ ὑπομημάτα ἐφ' οἷσ ἀν βούλοιοτο, πλὴν ἐκείνων μόνων, ὅσα δικαιοδοσίασ δεῖται καὶ αὐτῆσ τῆσ τῶν ἀρχόντων ἀθροίασ ἤρηται.

1 Ἄπειτα καὶ τοῖσ τὰσ δημοσίασ εἰσπράξεισ ἔχουσι τοὺσ τῶν πόλεων ἐκδικίοσσ πᾶσιν ἐπαμύνειν τρόποισ, κἂν εἰ δέοι προφάσει τῆσ τῶν ἀγνωμόνων συντελῶν ἀπονοίασ ὑπομημάτα πρῶξαι, καὶ τοῦτο ποιεῖσθαι προθύμωσ, κἂν εἰ παραγενέσθαι καὶ τοὺσ ἀκομοῦντασ ἰδεῖν καὶ αὐτοῖσ τοῦτοισ μαρτυροῦσαι, κἂν εἰ δημοτικῶν παῖσιν θρόνον, καὶ ἀπλῶσ τὴν τῶν ἀρχόντων ἐπέχειν τάξειν, καὶ μάλιστα ὅταν ἀπῶσι. τοὺσ τε ταξέωτασ τοὺσ ἐπιχωριοὺσ, οἱ κατὰ τὴν πόλιν εἰσὶν ἐκείνην καθ' ἣν ὁ ἐκδικίοσ ἐστιν, ὑπακοῦειν αὐτῶ καὶ βοηθεῖν, ὥστε ἀπόντων τῶν ἡγουμένων τῶν ἐθνῶν μηδὲν δοκεῖν ἠλείπειν ταῖσ πόλεσι τῆσ ἐκείνων παρουσίασ. Ἐκ δὲ τῆσ ἐπιχωρίου τάξεωσ ἔχειν καὶ ταχυρόφορον αὐτοῖσ ὑπογούοντα καὶ δύο ταξέωτασ, οἱ τὰ παρ' αὐτῶν ψηφίζομενα πληρώσουσι.

2 Δικάζειν τε ταῖσ δίκαισ ἀπάσασ ταῖσ χορηματικαῖσ μέχρι χρυσῶν τριακοσῶν· οὐ δυναμένων τῶν ὑποτελων ἔλκειν τοὺσ αὐτῶν ὑπευθύνουσ παρὰ τοῖσ λαμπροτάτοισ τῶν ἐπαρχίων ἀρχουσιν, εἴπερ εἰσῶ τῆσ εἰρημένησ τῶν τριακοσῶν νομισμάτων ποσότητοσ ἢ δίκη καθεστίχοι.

eos qui in administrationibus sunt aut in qualibet potestate, non ut prohibeant quaedam fieri contra se gesta, sed ita inculpabilem suam praebeant modum, ut nulli detur tempus querimoniarum adversus eos. Et sive adfuerit civitatibus iudex sive non, nequaquam prohibeatur quispiam agere apud defensores quaedam monumenta in quibuscumque voluerit, praeter illa sola, quae iurisdictione egent et ex ipsa iudicium auctoritate pendunt.

1 Deinde eos qui et publicas exactiones habent civitatum defensoribus omnibus modis auxiliari; et si opus fuerit occasione contemptum contumacium tributariorum monumenta conficere, et hoc fieri velociter, et interesse, ut inornate agentes videant, et his ipsis testimonium perhibere, vel publicum removere tumultum; et absolute iudicium obtinere ordinem, et maxime quando absunt. Et officiales provinciae, quicumque in civitate sunt illa in qua defensor est, obediunt illi et adiuvare: ut absentibus praesidibus gentium nihil videatur deesse civitatibus sub illorum praesentia. Ex provinciali autem officio habere et exceptorem eis ministrantem et duos officiales, qui ea quae ab eis decernuntur adimpleant.

2 Et iudicare in causis omnibus pecuniariis usque ad aureos trecentos: non valentibus nostris subiectis trahere sibimet obligatos apud clarissimos provinciarum iudices, si usque ad praedictam trecentorum solidorum quantitatem lis consistat.

CAPUT IV.

Ἀλλὰ μηδὲ δι' αὐτὸ τοῦτο τοὺσ διῶκοντασ πλειονοσ ἀποτιμάσθαι τὴν δίκην, ἵνα συντρέψωσι τοὺσ εὐθνομένουσ καὶ μὴ τῶ τῆσ πόλεωσ ἐκδικίω, ἀλλὰ τῶ τῆσ χώρασ προσαγχοίειν ἀρχοντι. ἀλλ' εἰ τι τοιοῦτο πράξειεν καὶ ἡ ψῆφοσ δείξειεν ἐλάττονα τὴν δίκην εἶναι τῶν τριακοσῶν χρυσῶν καὶ ἐξεπίτηθεσ ἠξήσθαι διὰ τὸ παρὰ τῶ τῆσ ἐπαρχίασ ἀρχοντι, ἀλλὰ μὴ τῶ τῆσ πόλεωσ ἐκδικίω κατεξετασθῆναι, μόνον τὸν ἐνάγοντα τῇ πάσῃ τῆσ δίκησ υποβάλλεσθαι ζημίᾳ.

CAPUT V.

Καὶ μὴν καὶ τὰσ παρὰ τῶν ἐκδικίων ἐκκλήτουσ ἐπ' αὐτοῖσ φέρεσθαι τοὺσ ἀρχοντασ. Εἰ δὲ τι πράξειεν

Et a defensoribus appellationes ad ipsos ferri iudices. Si vero egerint aliquid iniuriosum circa defen-

Oporet enim ita vivant ut qui in magistratibus vel dignitate aliqua sunt, non ut prohibeant acta adversus se fieri, sed potius adeo integros suos praesent mores, ut nemini dent occasionem de ipsis conquerendi. Atque sive in civitatibus degit magistratus sive non, nemo impediatur quominus apud defensores quoque instrumenta quaedam de quibuscumque voluerit conficiat, praeter ea sola, quae iurisdictione egent et ab ipsa magistratum auctoritate pendunt.

Deinde etiam iis, qui publicas exactiones habent, defensores civitatum omnibus modis auxiliium ferant, et si oporteat eos ingratorum subditorum contumaciae causa monumenta conficere, hoc quoque alacriter faciant, et si adesce ad videre eos, qui indecore agunt, et his ipsis testimonium dare, et si popularem tumultum sedare: et omnino magistratum locum obtineant ac maxime quando absint. Officiales quoque provinciae, qui in civitate illa sunt, in qua defensor est, ipsi obediunt praestoque sint, ut absentibus provinciarum praesidibus nihil videantur carere civitates illorum praesentia. Ex provinciali autem officio habeant et exceptorem sibi ministrantem et duos officiales, qui ea, quae ab ipsis decernuntur, exequantur. Iudicent quoque in causis omnibus pecuniariis usque ad aureos trecentos; nec liceat subditis reos suos ad clarissimos praesides provinciarum trahere, si intra dictam quantitatem trecentorum aureorum lis consistat.

IV. Nec vero propter id ipsum actores litem pluris aestiment, ut reos affligant neque ad defensorem civitatis, sed ad praesidem provinciae adducant. Sed si tale quid fecerint, et sententia ostenderit litem trecentis aureis minorem esse et consulto auctam, et apud praesidem provinciae neque vero apud defensorem civitatis examinaretur, solus actor toti litis damno subiciatur.

V. Enimvero appellationes a defensoribus ad ipsos praesides deferantur. Si quam autem in-

1 sq. τοὺσ ἐπὶ — γίνεσθαι om. L || 3 τῶν] τῶν L || 4 κατὰ αὐτῶν M || 5 εἴτε μή] εἴτε μηδὲ L || κωλύεσθαι L || 6 τὶ L || καὶ om. ε || 7 μόνον L || 10 τοῖσ — ἔχουσ] τοὺσ — ἔχοντασ B || 12 κἂν] καὶ κἂν LB || προφα*** B^c || 15 τοῦτοισ M || 16 ἀπλῶσ LB] om. M || 21 τῆσ] ἐπὶ τῆσ Haloander (cf. ε) || 27 τοὺσ ὑπ' αὐτῶν ἀνευθύνουσ L || τοὺσ ὑπ' αὐτῶν ὑπευθύνουσ L || 27 τῶν λαμπροτάτων τ. ἐ. ἀρχοντασ Haloander || 31 πλειονοσ B^c || 34 εἴ τοι τοιοῦτον L || 35 δείξει L || δόξειεν B || 40 ἐκδικίων ἐκκλήτουσ] ἐκδικίουσ B^c

dictione V || gent R¹ || 10 cos qui et RV] et his qui vulg. || actiones R^a || 11 defensores vulg. || auxiliari etsi opus om. V¹, add. V² in mg. || 12 *contumaciae (contumacia V¹) libri || 14 interesse ut] ut interesse V || inornate (ornate R¹) RVT] inordinate vulg. || 15 his om. V || perhibere] al. prohibere R² mg. || 18 quicumque] et quicumque V || in qua — illi suppl. V² in spat. vac. || 22 habere et] et om. RT || 25 iudicare in caure] in causis R^a || 27 sibimet R¹ || 28 usque] usque V¹ || 29 lis constat et 32 ut contentant suppl. V² in spat. vac. || 34 egerit V || manifestat V^a || 36 iudicem vulg.] iudices RVT || 37 actore V auctorem R || 41 egerit V || 41 sq. defensores eos officiales R¹ officiales defensores V¹

ἵβριστικὸν περὶ τοὺς ἐκδικικοὺς οἱ ταξεῖται, τῆρκαῖα τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἡγούμενους ἀνύγειν καὶ σωφρονίζειν τοὺς ταξεῖτας. ἀδειαν γὰρ δίδομεν τοῖς ἐκδικικοῖς, εἰ τοῦτον ῥαθυμῆσαι οἱ τῶν ἐθνῶν ἡγούμενοι, τῷ θρόνῳ τῆς σῆς ὑπεροχῆς ταῦτα προσάγῃεν, ὥστε αὐτόθεν δίδοσθαι βοήθειαν αὐτοῖς καὶ ἐκδικῆσιν πρέπουσαν, καὶ ταῖς ἀληθείαις ἐκδικικοὺς αὐτοῖς εἶναι κατὰ τῶν ἀμαρτανόντων, ἔχοντας ἀρχικῆς σεμνότητος μίσημα.

1 Κἂν εἰ διαπεσεῖν συμβαῖη πόλεως ἐκδικικόν, εὐθὺς ἐφ' ἑτερον φέρεσθαι τὴν ψῆρον τὸν ἐν τοῦ κυρίου καλούμενον, μετὰ τῶν ἐμπροσθεν εἰρημένων ὄρκων, καὶ ἔχεσθαι μὲν εὐθὺς τῆς φροντίδος. τὴν δὲ ψῆρον μηρέσθαι καὶ κυροῦσθαι παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς καὶ μηδέποτε τοῖς ἐκδικικοῖς τοποτηρητῆν μὲν, καθάπερ εἰπόντες ἐφθῆμεν, δίδοσθαι, ἵνα μὴ πάλιν τῇ πρόσθεν ἀταξία δῶμεν δῆθεν εὐλογον ἀφορμῆν.

2 Προτάξεις δὲ ποιησάτω ἡ σῆ ὑπεροχῆ καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν, ὥστε ἐν ταῖς πόλεσιν οἰκημῆτι δημοσίον ἀφορισθῆναι, καθ' ὃ προσήκον ἐστὶ τοὺς ἐκδικικοὺς τὰ ὑπομνήματα ἀποτιθεσθαι, προβαλλομένον τινὸς κατὰ χώραν, ὃς τὴν τούτων ἐξεί φιλακῆν ὥστε ἀδιάφθορα μένειν αὐτὰ καὶ ἄντικθον εὐρίσκεσθαι παρὰ τῶν ἐπιζήτων, καὶ εἶναι τὴν παρ' αὐτοῖς ἀρχεῖον, καὶ τὸ μέχρι νῦν ἀμαρτηθῆν ἐν ταῖς πόλεσιν ἐπανορθοῦν.

CAPUT VI.

Ἵτι δὲ καὶ οἱ ἐκδικικοὶ τῶν πόλεων παντοίως ἀμύσθου γενήσονται, καὶ ὑπὲρ τῶν προσταγμάτων αὐτῶν, εἰ μὲν αἱ πόλεις μείζονος εἴεν, τέσσαρες μόνον δοθήσονται χρυσοὶ τῷ δικαστηρίῳ τῆς σῆς ὑπεροχῆς, εἰ δὲ 30 ἥλιότους, τρεῖς, ἢ ἢ τῶν ἡμετέροις διατέτακται νόμοις. εἰ δὲ τινὰς σιτίσεις ἔχουσι δημοσίας, καὶ αὐτὰς κατὰ τὸ σῆνθες λήφονται.

1 Ἀκροῦσονται γε μὴν καὶ τῶν ἐλαφροτέρων ἐγκλημάτων, καὶ σωφρονισμῷ προσήκοντι παραδώσουσι 35 καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς μείζονσι ἐγκλήμασιν ἀλλοκομένους φρονησούσι καὶ ἀναπέμψουσι πρὸς τὸν τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενον. οὕτω γὰρ ἀπολαύσει καὶ πόλις ἐκάστη φροντίδος ἀρχικῆς, καὶ τὸ σύμπαν ἔθνος ὑπὸ μείζονι τεταγμένον ἀρχῆν μείζονος ἀισθῆσεται προνομίας 40 καὶ ὑποτεμῶνται πολλὰ τῶν ἀρχικῶν φροντίδων οἱ τῶν πόλεων ἐκδικικοὶ, εἰς αὐτοῖς ταῦτα μετατιθέντες, καὶ ἐπικουφίσουσι τοῖς ἀρχοῦσι τὰς ὑπὲρ τῶν ὄλων μερίμας, αὐτοὶ τὰ κατὰ μέρος παύοντες καὶ τὰ τῶν

inuriam inferant defensoribus officiales, tunc provinciarum praesides auxilio sint et castigant officiales. Nam si hoc neglexerint praesides provinciarum, veniam damus defensoribus sedi tuae sublimitatis id denuntiandi, ut inde illis auxilium et vindicta conveniens praestetur, ac re vera defensores ipsi sint ad 1 versus delinquentes, magistratuum gravitatem imitantes. Quodsi defecere contigerit defensorem civitatis, statim ad alterum feratur decretum, qui ex ordine vocetur, cum iureiurando supra dicto, et statim quidem munus capessat, decretum vero nullietur et confirmetur a tua sublimitate: neve unquam defensoribus vicarius, sicuti antea diximus, detur, ne rursus priori perturbationi speciosam sane demus occasionem. 2 Praecepta autem det sublimitas tua per singulas provincias, ut in civitatibus aedificium aliquod publicum destinetur, ubi convenienti defensores acta recondere; et designetur aliquis ex provincia, qui eorum custodiam habeat: ut incorrupta ea maneant celeriterque reperiantur ab iis qui ea requirunt, et sit apud eos aliquod archivum, atque quod usque adeo peccatum est in civitatibus emendetur.

VI. Ceterum defensores quoque civitatum nullo omnino pretio instituendos, et pro decretis eorum, si quidem urbes maiores sint, quattuor aureos solos, sin minores, tres aureos iudicio tuae sublimitatis dandos esse iam nostris legibus constitutum est. Quodsi quas annonas publicas habent, eas quoque secundum consuetudinem accipiant. At cognoscent etiam de levioribus criminibus eaque castigationi convenienti tradent; et in maioribus criminibus deprehensos custodient et ad provinciae praesidem remittent. Ita enim et urbs unaquaque fruetur cura magistratus et tota provincia sub maiore magistratu constituta maiorem experietur providentiam: ac multa de magistratuum negotiis praecedent civitatum defensores cum ea in se transferant, et sublevarunt magistratibus curas quas hi pro universis habent, cum ipsi singula

4 ῥαθυμῆσαιεν L || 12 εἰρημένον ὄρκων L || 15 μηδέποτε L || 16 τὴν πρόσθεν ἀταξίαν L || 18 ποιησάτω LB || 31 ἢ ἢ LB sicut iam dudum || 32 ἡμετέροις L || νόμοις Nov. VIII p. 88, 27 || 32 δημοσίους B || 37 ἀναπέμψουσι B || τῆς om. L || 41 ὑπὲρ τεμῶνται L || 42 αὐτοῖς M || 43 ἐπικουφίσουσι B || τῶν ὄλων λέγων L

3 haec neglexerit V || 4 sedi RT || sedis V vulg. || eminentie V² in spat. vac. || 6 eos bis scr. R¹ || iudicium R¹ || 7 honestam V et honestatis vulg. Seculsi claritatis || iumitationem R || 10 contingerit R contigit V || 11 allium

sores officiales, tunc provinciarum praesides ulcisci et castigare officiales. Licentiam enim damus defensoribus, si hoc neglexerint gentium praesides, sedi tuae eminentiae haec nuntiare, ut inde detur 5 auxilium eis et vindicta competens: et revera defensores eos esse contra delinquentes, habentes iudiciariae [claritatis] honestatis imitationem.

1 Et si cadere contigerit civitatis defensorem, mox ad alium ferri decretum, qui ex circulo vocatur, cum dudum dicto iureiurando, et suscipere quidem mox curam, decretum vero nuntiarum et confirmari a tuo culmine; et nequaquam defensoribus vices 15 agentes, sicut praediximus, dari, ne rursus priori confusioni demus quasi rationabilem occasionem.

2 Praecepta vero faciat tua eminentia per unamquamque provinciam, ut in civitatibus habitatio quaedam publica distribuatur, in qua conveniens est defensores monumenta recondere, eligendo quodam in provincia qui horum habeat custodiam: quatenus incorrupta maneant haec et velociter inventiantur a requiritibus, et sit apud eos archivum, et quod hactenus praetermissum est in civitatibus emendetur.

Quia vero etiam defensores civitatum extra omne commodum fient, et pro decretis eorum, si quidem civitates maiores (sunt), quattuor solummodo dabuntur aurei foro tuae sublimitatis, si vero minores, tres, sicut iam dudum nostris constitutum est legibus. Si vero quaedam salaria habent publica, etiam haec secundum consuetudinem percipient.

1 Audient quoque leviora crimina et castigationi competenti tradent, et eos, qui maioribus criminibus capiuntur, detruent in carcerem et mittent ad provinciae praesidem. Sic enim fruetur civitas unaquaque cura iudiciali, et omnis gens sub maiori constituta iudice maiorem sentiet providentiam; et recidentur plurimae iudicum curae, cum civitatum defensores in semetipsis eas imponunt et levigant praesidium, quas pro omnibus habent, sollicitudines, ipsi particulariter removens ea, quae vim patienti-

R || deferri vulg. || 12 dudum] dum R¹ || quidem] quid V || 16 quasi] al. est quamlibet Ae(cursii gl.) V mg. || 21 recedere R¹ || 22 habeat in custodiam R¹ custodiam habeat V || 23 inveniatur RV¹ || 27 etiam] et V || 29 sunt add. vulg. || 31 sicut om. vulg. || 32 quadam R¹ || habeant R || et V || 33 secundum haec R^a || 34 audiant R¹ || castigatione RVT || 35 tradent R] •••deret V¹ traderet V² contradent vulg. || eos] os R^a || 36 carere V || ad] in R¹ || 37 praesidet V^a || sic] si R¹ || fruetur vulg. || unaquaque RV || 39 sentiat V sentiet. R¹ || 40 reciderit R^a || 41 in om. R || 43 particu. ••••• f¹ || remouentur R¹T¹ || eam R¹

ἀδικουμένων ἢ τῶν ἀμφισβητούντων διαλύοντες καὶ σεμνοὺς, καθὰ πολλὰς εἰρηται, τοὺς ἐν ταῖς ἀρχαῖς ὄντας ἀποφαίνοντες. Εἰ δὲ καὶ ἀγνωμονοῦντο παρὰ τινῶν οἱ δημόσιοι φόροι, τοὺς τῶν ἐθνῶν ἡγουμένους τοῖς ἐκδίκους ἐπιτάττει τὰς κατὰ τῶν ἀγνωμονοῦντων εἰσπράξεις, ἵνα καὶ κατὰ τοῦτο αὐτοῖς βοηθοῖεν. Εἰ δὲ τις ἐκδίκου παρὰ ταῦτα γένοιτο χειροτονία, ἢ παρατιτῶ τις τὴν τοῦ ἐκδίκου προβολὴν ἐπ' αὐτὸν ἴδωσαν εἴτε ἀξιώματος εἴτε στρατεύας εἴτε προνομίον εἴτε ἕτερον τινὸς προφάσει, οὗτος ἴστω quinque 10 librarum auri ὑποκείμενος ποιῆ, καὶ οὕτως μετὰ τὴν ταύτης ἑκτίσις εἴ ἔργα τῆς πόλεως προχωροῦσαν ἀναγκασθῆσεται τὸ τοῦ ἐκδίκου διανύσιμα φρόντισμα. προσήκει γὰρ ἕκαστον τῶν σεμνοτέρων λειτουργεῖν ταῖς πόλεις αἰς οἰκίαι, καὶ ταύτην αὐταῖς ἀποτινῆναι τῆς οἰκίσεως τὴν ἀμοιβήν.

(Ἐπιλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάτα ἡμῶν καὶ διὰ τοῦτο τοῦ Θεοῦ δηλούμενα νόμου ἢ σὴν ὑπεροχὴν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὧν ἀρχεῖ ποιῆσαι φανερά διὰ προσταγμάτων οἰκείων σπενσάτω, ὅπως ἂν γινώσκωιν 20 ἅπαντες, ὅτι καὶ τῶν μεγίστων καὶ τῶν μέσων καὶ τῶν σμικροτάτων ἡμῶν μέλει, καὶ οὐδὲν ἔστι τοιοῦτον ὑπερ ἕξω τῶν ἡμετέρων φροντίδων ποιούμεθα. μέρος δὲ ποιησάσθω ἢ σὴν ὑπεροχὴ τῶν οἰκείων προσταξέων τὸ ἐντείνην ἡδὴ τοῖς τῶν ἐθνῶν ἡγουμένους παρασκευάσαι καθ' ἑκάστην πόλιν τοὺς εὐ ὑπολήψεως ἔχοντας ὀνομασθῆναι ἐκδίκους κατὰ τὸν κύκλον, ὡς εἰρηται, καὶ ψήφους γενέσθαι κοινὰς μετ' ὅρκου ἐπ' αὐτοῖς καὶ ἀπογραφῆναι τὸν εἰρημένον κύκλον, καὶ οὕτως κατὰ διετίαν ὑπεισιναί τὸ φρόντισμα τοὺς ἐφ- 30 ἑξῆς, καὶ εἴπερ διαπέσει τις ἕξ αὐτῶν, ἕτερον ἀντείστασθαι αἰεὶ μὲν τῆς ψήφου μετ' ὅρκου γινομένης, αὐτοὺ δὲ, ἥρκα ἂν μέλλοι τοῦ φροντισματος ἀντεχεσθαι, τὸν ὀρισμένον ὅρκον ὑπέροχον, καὶ τῆς προβολῆς αὐτοῦ γινομένης παρὰ τε τοῦ Θεοφιλεστάτου 35 ἐπισκόπου καὶ τοῦ εὐαγοῦς κλήρου καὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὴν πόλιν ὑπολήψεως ἀντεχομένων. ὅπερ καὶ νῦν εὐθὺς γενέσθαι προσήκει, πάντων, ὡς εἰρηται, κατὰ τὸνδε ἡμῶν τὸν γενικὸν προϋόντων νόμον. τοὺς δὲ νῦν ὄντας ἐκδίκους, εἰ μὲν ἀρεστοὶ φανεῖεν, 40 καὶ αὐτοὺς ἔγγραφῆναι τῷ κύκλῳ καὶ διετίαν πληρῶσαι τὸ φρόντισμα. καὶ εἰ μὲν ἡδὴ διετίαν ἐπὶ τοῦ φροντισματος ἔχουσι, παύσασθαι τῆς τοῦ ἐκδίκου φροντίδος, πληρῶν εἰ μὴ βούλοιντο κοινῇ ψήφῳ ἔχεσθαι αὐ-

34 sq. Huius loci argumentum adumbrant Paratitla ad Athanas. tit. 1 p. 26 Heim¹.

dirimant et eorum qui iniuria afficiuntur aut qui ius postulant, causas decident et graves esse, sicuti saepius dicimus, eos, qui potestates habent, demonstrent. Quodsi a quibusdam publica tributa segnius praestentur, praesides provinciarum defensoribus imperent exactiones contra contumaces, ut hac quoque in re ipsos adiuvant. Quodsi quae adversus hanc fiat creatio defensoris, sive quis defensoris designationem ad se delatam seu dignitatis seu militiae seu privilegii seu alius nescio cuius rei nomine recusat, is sciat se poenae quinque librarum auri subiectum iri, atque ita post eius solutionem in opera civitatis provehenda cessuram coactum iri defensoris munere perfungi. Decet enim unumquemque honestiorum virorum munera praestare civitatibus, quas habitat, et hanc iis rependere pro habitatione remunerationem.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarata sunt, tua sublimitas in provinciis quibus praest nota reddere per propria praeccepta studeat, ut intellegant omnes, et maxima et mediocria et minima nobis cordi esse nec quicquam esse eiusmodi, quod a curis nostris alienum perhibeamus. Atque in numero propriorum praecceptorum tua sublimitas id quoque referat, ut hinc iam praesides provinciarum in unaquaque civitate eos qui bona frunntur existimatione, defensores pro orbem, uti dictum est, nominandos curent, et suffragia de iis communia ferenda cum iureiurando, et quem diximus orbem describendum, ut ita per biennium deinceps se excepturi munus subeant, et si quis ex iis deficiat, alter pro eo substituatur. Quippe suffragia semper cum iureiurando fiant, ipse vero, ubi munus suscepturus sit, iusiurandum definitum praestet: et designatio eius fiat et a deo carissimo episcopo et religioso clero et reliquis, qui in civitate existimationem curant. Quod quidem nunc quoque statim fieri decet, cum omnia, uti dictum est, secundum hanc nostram generalem legem processura sint. Qui vero nunc sunt defensores, siquidem probati appareant, ipsi quoque ordini inserantur, et per biennium munus exequantur. Et si quidem iam biennium in eo munere transegerint, a cura defensoris liberentur, nisi quem forte communi

3 ἀποφαίνεσθαι M || ἀγνωμονοῦν L || 4 οἱ τῶν πό-
λεων δημοσίους φόροι B || 5 τοῖς B || 8 τοῦ ἐκ-
δίκου παραστάτα γένοι προβολὴν L^a || 10 ἴστω om. ε ||
quinque librarum auri (s. v. πέντε λιτρῶν) M πέντε
λιτρῶν χρυσίου B πέντε λιτρας χρυσοῦ L || 14 ἕκαστα
L || 19 διὰ προσταγμάτων per programmata ε || 22 σμικ-
ροτάτων (sic) ἡμῶν L || μέλλει ML || 25 παρασκευά-
σει L || 28 μετ' ὅρκου L || 33 μέλλει L || 40 ἀρεστοὶ ε
Halander] ἀριστοὶ ML || 42 εἰ M] ἢ L

bus inferuntur, aut dubitationes solventes, et honestos, sicut saepe dictum est, eos qui in administrationibus sunt demonstrantes. Si vero etiam detineantur ab aliquibus publicae functiones, gentium praesides defensoribus imperabunt contra detentatores exactiones, ut et secundum hoc eos adiuvant.

Si qua vero defensoris praeter haec fiat ordinatio, aut renuerit aliquis defensoris officium in semet ipsum veniens, sive dignitatis sive militiae sive privilegii sive alterius cuiuspiam occasione, iste quinque librarum auri subiectus poenae etiam sic post eius exactionem ad opera civitatis proficientem cogatur defensoris implere sollicitudinem. Convenit enim unumquemque nobilium semper functionem agere civitatum quas inhabitant, et hanc eis conferre habitationis repensationem.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram insinuatam sunt legem, tua sublimitas in provinciis quibus praest facere manifesta per programmata propria studeat, quatenus agnoscant omnes, quia et maximorum et mediocrium et parvulorum nobis cura est, et nihil est tale quod a nostra sollicitudine removemus. Partem vero faciat tua eminentia suorum praecceptorum, ut ex hoc iam gentium praesides praeparent secundum unamquamque civitatem eos qui bonae opinionis sunt nominari defensores secundum circulum, sicut dictum est, et decreta fieri communia cum iureiurando in eis habito, et describere praedictum circulum, et ita per biennium subintrare curam eos qui subsecuntur, et si ceciderit quispiam ex eis, alium introduci: semper quidem decreto cum iureiurando faciendo, ipsoque dum futurus fuerit curam suscipere, definitum iusiurandum subeunte, et electione eius facienda a deo amabili episcopo et venerabili clero et aliis in civitate opinionii studentibus. Quod etiam nunc mox fieri convenit, omnibus, sicut dictum est, secundum hanc nostram generalem procedentibus legem. Nunc autem existentes defensores, si quidem placiti videntur, etiam ipsos inscribi circulo et biennio complere curam, et si quidem iam biennium in ea cura habent, removeri defensoris sollicitudine, nisi tamen

6 exactiones] fieri add. V³ || ut et secundum R vulg. ||
secundum ut V || 7 defensionis R¹T || 8 retinuerit V¹
remouerit R¹ || 9 priuilegii R¹V || 11 etiam et R¹ ||
12 exactionem] occasionem R || operam RV || civitati pro-
ficientem R || 14 unumquique V¹ || functione V¹ ||
15 inhabitat vulg. || 17 placuerint R || 20 programata
RV || 22 nobis om. V || 23 remouerit V || 24 praecceptorum
suorum R || 26 opinio**sit R¹ || 32 faciendum ipso
quoque (que corr. V³) dum futurus suppl. V² in
spat. vac. || 33 iussurando R^a || 34 et om. R || 38 procentibus
R¹ || 42 tamen tñ V

τὸν εἰς ἑτέραν διετίαν τῆς αὐτῆς ἐπιτηδεύσεως· εἰ δὲ οὐπὺν τὴν διετίαν ἐπλήρωσαν, ἄξιοι δὲ φαίνονται τοῦ κοινοῦ τῶ κύκλῳ, πληροῦν τὸν λοιπόμενον χρόνον, μηδένα δὲ περαιτέρω τοῦτον τὰς πόλεις ἐκδικεῖν, ἀλλὰ μέχρι τοῦτον μόνον ἴστασθαι τοῦ χρόνου· πλὴν εἰ μὴ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ἀντιλέγοντος οὐδενὸς ἐπιψηφίσθαι αὐτόν. καὶ τοῦτον δὲ γινόμενον ἑτέραν διετίαν ἀντιλαμβάνεσθαι τοῦ φροντισματος καὶ πάντως αὐτὸ κατατίθεσθαι, καὶ τότε πάλιν γίνεσθαι, ὅταν αὐτὸς αὐτὸν ὁ κύκλος εἰς ταύτην ἀγάγῃ τὴν τάξιν, ὥστε μὴ τῆ συνεχεῖα καὶ τῶ διηρεκεῖ τοῦ φροντισματος καὶ τῶ κατὰ τινα μηχανῆν αὐτὸ καθ' ἑαστον ἀναρῶν γίνεσθαι τισιν ἀπέραντον τὴν εἰρημνὴν διοικῆσαι. Τούτων ἀπάντων κρατούντων εἰς τὸν ἀπαντα χρόνον, ἐπειδήπερ μετὰ πάσης αὐτὰ σπουδῆς τε καὶ ἀρχιεπισκοπίας καὶ τῆς πρὸς τὸν θεὸν συντονίας ἐξείρομεν τε καὶ τοῖς ἡμετέροις ὑπηκόοις κεχαρισμένα.

Dat. [XVI.] id. Aug. Constantinopoli Belisario v. c. cons.

vouerint communi decreto teneri eum biennio eodem officio. Si vero nondum biennium impleverunt, digni vero videntur communicare circulum, impleant reliquum tempus: ultra quod nullus civitatem defendat, sed usque ad hoc solum stet tempus, nisi cuncta civitas reluctantate nullo elegerit eum; et hoc facto alio biennio suscipiat sollicitudinem et modis omnibus deponatur, et tunc rursus fiat, quando ipse eum circulus ad hunc adduxerit ordinem: ne frequentia et continuatione curae et per quamdam machinationem illo semper renovando fiat aliquibus infinita praedicta gubernatio. His omnibus valituris in omne tempus, quoniam cum toto haec studio et vigilantia et domini intuitu adinvenimus et nostris substantia contulimus.

Dat. idibus Aug. CP. Belisario v. c. cons.

[a. 535.]

15

20

XVI.

Coll. III tit. 3

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΚΛΗΡΙΚΟΥΣ
ΕΞ ΕΤΕΡΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΕ-
ΤΑΤΙΘΕΣΘΑΙ ΕΙΣ ΕΤΕΡΑΝ ΕΙΣ
ΤΟΝ ΤΩΝ ΕΛΛΕΙΠΟΝΤΩΝ ΣΤΑ-
ΤΟΥΤΩΝ ΑΡΙΘΜΟΝ.

R DE MENSURA ORDINANDORUM
CLERICORUM R.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἀνθίμῳ τῷ Θειοτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκότῳ καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

Imp. Iustinianus Aug. Anthimo sanctissimo et beatissimo archiepiscopo et universali patriarchae.

Ἐπισημαίνον. Νόμον ἐναγχοῦ ἐγράψαμεν περὶ τοῦ μέτρον τῶν χειροτονιῶν καὶ τοῦ μὴ προσέκειν ἐκκευμένους αὐτὰ εἶναι μήτε ἐπὶ τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως μήτε ἐν ταῖς

Ἐπισημαίνον. Legem nuper scripsimus de mensura ordinationum, et ut non competeret effusas eas esse neque in sanctissima maiore ecclesia felicissimae huius urbis neque in aliis: quam etiam firmam

Nov. XVI (= Coll. III tit. 3: gloss.) Graece extat in *ML*, *A* (tit. 3), *proem.* et *c.* 1 in *B* 3, 3, 1, *Nomoc.* XIV tit. 1, 26. — *Epit. Theod.* 16, *Athanas.* 1, 10 (inde *Coll. const. eccl.* 3, 1, 10; cf. *Nomoc.* XIV tit. 1, 26. 30). *Julian. const.* XII.

suffragio in alterum quoque biennium idem officium sustinere velint. Sin biennium nondum impleverint, digni autem appareant qui ordinis eius participes sint, compleant tempus quod reliquum est; nemo vero ultra hoc urbes defendat, sed usque ad hoc solum tempus perstet: nisi forte commune civitatis nemine contradicente eum denuo elegerit. Quod si fiat, per alterum biennium munus capessat ac deinde utique deponat, et tum demum rursus instituat, ubi ipse eum ordo iterum ad locum illum deduxerit: ne continuatione et perpetuitate muneris et eo quod idem per artes quasdam in singulis renovat administratio quam diximus quibusdam fiat infinita. Atque haec omnia valeant in omne tempus, quoniam cum omni studio et lucubratione et erga deum contentione ea et excogitavimus et nostris subditis largiti sumus.

XVI.

UT CLERICI EX ALTERA ECCLESIA TRANSFERANTUR IN ALTERAM
AD STATUTUM DEFICIENTIUM NUMERUM.

Idem Augustus Anthimo sanctissimo et beatissimo archiepiscopo et patriarchae universali.

Praefatio. Legem nuper scripsimus de modo ordinationum, et quam non conveniat eas effusas esse neque in sanctissima magna ecclesia huius felicitis urbis neque in reliquis: quam quidem legem et

1 ἑτέραν om. g || 4 παρετέρω L || 7 γενομένον L || 8 πάντας M || 9 αὐτὸ κατατίθεσθαι M || 23 αὐτὸν ἀφίστασθαι L || 11 καὶ om. L || 17 κεχαρισμένα L || 18 xvi id. Aug. M id' αὐγούστ. Ath. μὴν αὐγούστῳ Theod. (om. subscr. Jul.) || constantinoros. bilisario us M || 21 sq. rubricam om. A, περὶ καταξίμων κληρικῶν Theod. || 23 εἰς ἑτέραν om. B || 24 ἐλλειπόντων LB (cf. 116, 31) || ἐλλειπόντων M Ath. (in rubrica, in contextu idem ἀπὶ τῶν ἐλλειπόντων κληρικῶν) || στατούον ML || στατούων B Ath. (λείποντος τοῦ στατούον ἀριθμοῦ Theod. in contextu) || 26 sq. αὐτοκράτωρ ἰουστινιανὸς ἀγνοιστος ἐπιφανίῳ τῷ ἀγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκότῳ τῆς βασιλίδος πόλεως καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ A || Ἀνθίμῳ Ath. || Ἀνθίμῳ ML (cf. ad 5). Vid. nov. XLII || τῷ Θειοτάτῳ — πατρι-

ἀρχῇ) ἐπισκότῳ Κωνσταντινουπόλεως Ath. || 27 ἐπισκότῳ L || 28 Νόμον] est nov. III || 29 χειροτονουμένων A || 30 αὐτὰς] τὰς χειροτονίας A || 31 ταύτης] καὶ βασιλίδος A || ἐν] πρὸς A

1 eum (om. R¹) in biennio R eum biennio in vulg. || 3 videantur vulg. || communicari R² || circulum R¹ V || circulo R² T vulg. || 6 elegerit] egerit R¹ || 9 adduxit V || 11 illo V || illud R vulg. || renouando] nan suppl. V² || aliquid V || 12 ualituris] turis suppl. V² || 13 hoc R² V² vulg. || 18 subscr. dat. idibus Aug. C. Bilisario uiro clar. Bamb. II, om. RVT al. || 26 Anthimo Escorial.] Antimo T Anthymio V Anthemio R vulg. || 27 episcopo R || 29 competere V || 30 sanctissimam maiorem ecclesiam V

ἄλλαις· ὃν δὴ καὶ κύριον εἶναι καὶ κρατεῖν κατὰ πᾶσαν τὴν αὐτοῦ παρακελευόμεθα δύναμιν. Ἐπειδὴ δὲ σκοπὸς ἡμῖν ἐστὶν εἰς τὸ συστῆλαι μὲν τὰς χειροτονίας, ἐντεῦθεν δὲ τῆ ἀγιωτάτη μεγάλη ἐκκλησία τὸ ὑπερβάλλον τῆς δαπάνης εἰς μέτριον τι καὶ φορητὸν περιστῆσαι πόσον, ὅπως ἂν τὸ πλεῖθος αὐτῆ τῶν δαπανημάτων ἐλαττωθῆι, διὰ τοῦτο πᾶσαν περιουσιούντες ὁδὸν καὶ ἐπὶ τὸν παρόντα νόμον ἐληλύθαμεν, οὐδὲν μὲν ἀλλοιότερον ὄντα τοῦ προτέρου, ἀλλ' ἐκ τῆς αὐτῆς ὁρμώμενον προαιρέσεως, ἔτι δὲ μᾶλλον τὴν ἀγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν ὀνησαι δυνάμενον.

esse et valere secundum omnem suam volumus virtutem. Quia vero intentio nobis est abbreviare quidem ordinationes, hinc autem sanctissimae maiori ecclesiae excellentem expensam ad mediocrem quandam atque portabilem statuere quantitatem, quatenus multitudo ei expensarum minuatur, propter hoc omnem circumeuntes viam et ad praesentem legem venimus, nihil quidem aliter existente priore, sed ex eius procedente voluntate, adhuc autem amplius sanctissimae maiori ecclesiae prodesse valentem.

CAPUT I.

Θεοσιζόμεν γάρ, εἴπερ ἐν τισὶ τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν, ὡν αὐτὴ ἡ ἀγιωτάτη μεγάλη ἐκκλησία τὴν διοίκησιν καὶ τὰς δαπάνας εἴλετο, συμβαίῃ πρεσβυτερον ἢ διάκονον ἢ ἀναγνώστην ἢ ψάλτην τελετησαί, μὴ ἕτερον εὐθὺς ἔξωθεν ἐπεισάγεσθαι, ἀλλὰ σκοπεῖν, πόσον ἐστὶ τριῶντα τὸ μέτρον τῶν ἐκείσε λειτουργούντων εὐλαβεστάτων κληρικῶν. Καὶ εἰ μὲν οὕτω τὸ τῶν κληρικῶν ἡλαττώθῃ μέτρον, ἀλλ' ἔτι πλεονάζουσιν ὅσον πρὸς τὸ ἀνωθεν ὀρισμένον καὶ τὸ καλούμενον στατόνον, μηδενίαν γίνεσθαι ἀντ' αὐτοῦ χειροτονίαν, μέγιστος ἂν ὁ ἀριθμὸς εἰς ἑαυτὸν ἀποκατασταίῃ. Εἰ δὲ ἡλάττωται τὸ πλῆθος, ὥστε ἀνάγκη εἶναι διὰ τὸ μὴ ἐλλείπει τὸ στατόνον ἕτερον ἀντὶ τοῦ τελετησαντος εἰσαχθῆναι κληρικόν, σκοπεῖν τὴν μακαριότητα τὴν σὴν, εἰ τις ἐστὶν ἐν ταῖς ἄλλαις ἐκκλησίαις ταῖς παρὰ τὴν ἀγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν πρῶτος τοῦ αὐτοῦ τάγματος κληρικός, κακείθεν ἀντικαθίσταν ἕτερον, ἀλλὰ μὴ νέαν ποιῆσθαι τὴν χειροτονίαν. Οὕτω γάρ ἐκ τοῦ περιττεύοντος αἰ τοῦ ἐλλείποντος ἀναπληρομένου ἡ καλὴ τε καὶ θεοφιλες ἐπιτεθήσεται τῷ πράγματι συμμετρία, κἀντεῦθεν ἡ ἀγιωτάτη μεγάλη ἐκκλησία κατὰ μικρὸν τῶν ὀφλημάτων ἀπαλλάγησεται. Ἐπειτοῦγε εἰ τὸ μὲν ἐνδὸν ἀναπληροῦτο ταῖς ἐπεισαγωγαῖς ταῖς ἔξωθεν, τὸ δὲ περιττεύον μὴ μειοίτο, πολὺς τε καὶ ἀπείρατος διελεύσεται χρόνος, ἕως ἂπαν τὸ περιττεῖον ἐλαττωθῆι. (Ἐπίλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ μακαριότης τὰ διὰ τὴν τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν ὠφέλειαν εἰκότως ἡμῖν

Sancimus enim, si in quibusdam sanctissimarum ecclesiarum, quarum ipsa sanctissima maior ecclesia gubernationem et expensas suscepit, contigerit presbyterum aut diaconum aut lectorem aut cantorem mori, non alium mox extrinsecus introduci, sed considerare, quanta est tunc mensura ibidem ministrantium reverentissimorum clericorum. Et si quidem nondum clericorum minuta mensura est, sed adhuc abundant, quantum ad id quod superius definivimus et eum qui vocatur statutus, nullam fieri pro eo ordinationem, donec numerus in semet ipso restituitur. Si vero deminuta multitudo est, ut necessitas sit, ne desit statutus, alium pro moriente introduci clericum, considerare beatitudinem tuam, si quis est in aliis ecclesiis citra sanctissimam maiorem ecclesiam ex abundantia eiusdem ordinis clericus, et exinde restituere alium, et non novam facere ordinationem. Sic enim, dum ex eo, quod plus est, semper hoc, quod deficit, impletur, bona et deo amabilis imponitur causae mensura, et sic sanctissima maior ecclesia paulatim debitis liberabitur. Alioquin si quod deficit quidem compleatur introductionibus extraneis, quod vero plus est non minuatur, et plurimum et indefinitum transiet tempus, donec omne quod plus est minuatur.

(Epilogus.) Tua igitur beatitudo ea, quae propter sanctissimarum ecclesiarum utilitatem recte nobis

ratam esse et omni vi sua valere iubemus. Quoniam vero propositum nobis est, ut ordinationes contrahamus atque inde sanctissimae magnae ecclesiae nimium sumptum ad moderatam quandam et tolerabilem redigamus quantitatem, quo multitudo sumptuum ei minuatur: propterea omnem circumeuntes viam etiam ad praesentem legem pervenimus, haudquaquam illam diversam a priori, sed ex eodem consilio ortam, quaeque vel plus prodesse sanctissimae magnae ecclesiae possit.

I. Sancimus enim, si in sanctissimis ecclesiis quibusdam, quarum administrationem et impensas haec sanctissima magna ecclesia suscepit, accidat ut presbyter vel diaconus vel lector vel cantor moriatur, ne statim alter extrinsecus introducatur, sed spectetur, quantum tunc sit numerus religiosorum qui ibi ministrant clericorum. Et si quidem clericorum numerus nondum sit deminutus, sed adhuc redundet quantum ad modum a principio definitum et statutum quod vocatur: nulla fiat in eius locum ordinatio antequam numerus ipse restitutus sit. Si vero multitudo deminuta sit, ita ut necesse sit, ne deficiat statutum, alterum loco defuncti introduci clericum, videat beatitudo tua, num quis sit in reliquis ecclesiis praeter sanctissimam magnam ecclesiam supervacaneus eiusdem ordinis clericus, et illinc alterum substituat, nec vero nova fiat ordinatio. Ita enim, cum ex eo quod redundat semper id quod deficit suppletur, et pulchra et deo grata rei imperietur congruentia: atque inde sanctissima magna ecclesia paulatim debitis liberabitur: alioquin si id quod deest extraneis introductis suppletur, quod autem redundat non minuatur, longum et infinitum tempus transibit, donec omne quod redundat imminutum sit.

Epilogus. Tua igitur beatitudo, quae propter sanctissimarum ecclesiarum utilitatem merito nobis

1 καὶ *αἰριον (sic) L || 2 παρακελεύομεν B || δὲ MB || καὶ L γάρ A || 4 δὲ LAB || τε M || 5 τῆ τε M^a L^b B Nomoc.^d || 6 ἂν τὸ αὐτὸ L || αὐτῆς A || 9 οὐδὲν ὁ δὲ L¹ οὐδὲ L² || 11 μεγάλην om. A || *ἠγῆσαι A^a || 13 μεγάλην om. L || 14 εἴλετο παρεῖχε εἰ A || 15 ἀναγνώστην ἢ om. A^a || 16 εὐθὺς om. B^c || 17 ὅσον A || 18 λειτουργούντων B || εὐλαβεστάτων om. B^d || 19 οὕτω τὸ — μέτρον] οὕτω ἡλαττώθῃ τὸ μέτρον A || 20 πλεονάζουσι πρὸς τὸν ἀνωθεν ὀρισμὸν A || πρὸς τὸ τὸ om. L || 21 ἀντ' αὐτοῦ om. A || 22 αὐτὸν A || 24 διὰ] ὥστε διὰ L || 25 κληρικῶν B κληρον Nomoc.^d || 25 sq. σκοπεῖν τὴν σὴν μακαριότητα, καὶ τὸν ὄντα ἐν ἄλλαις A || 26 εἰ τῆ] ἢ τις Nomoc.^d || ἄλλαις ἄγίαις Nomoc.^d || 28 περιττεῖον A || κληρικόν, κακείθεν ἕτερον, καὶ μὴ A || 29 τὴν om. A || 31 ἡ delendum videtur || 33 τοῦ ὀφληματος A || 35 ταῖς ἔξωθεν ἐπεισαγωγαῖς: τὸ A || 36 μὴ] οὐ A

1 secundum] set? V¹ || suam om. V || 2 nobis intentio R || 3 hinc] huc (huc R¹) RVT || 5 *statuere] statum quacreret RVT || 6 ei multitudo R || 7 circumeuntem R^a, circumeuntes suppl. V² in ras. || 8 nihil quidem] quod nihil V || existentem et 9 procedentem vulg. || priores et ex eius procedente V || 12 maior sanctissima R || 17 demonstrantium R || 18 et si — clericorum om. V¹, add. V² in mg. || 19 mensura est] est mensura est R¹ || 20 id quod] hoc R^a || 21 statutus VR^b] statuitur R^a (i. numerus R² s. v.) || pro eo fieri V || 22 numerum V¹ || in semet Beckius] et in remedio VR¹ in remedio V² vulg. || ipso] t priore V² in mg. || 24 sit] est sit V¹ status V || 27 ecclesiam om. R || habundantiaiusdem V^a || 30 seper R || deficit V || deo] ideo R¹ || 31 amalis R || 32 palatim R¹ V¹ || 33 aliquin R¹ || quod R vulg.] quid VT || quidem] quod V || 34 plus] pl^a V¹ || minuarum R^a || 35 et plurimum R] et om. V vulg.

παρασάντα ἔργω καὶ πέρατι παραδοῦναι σπενσάτω. Καὶ γὰρ εἴτε γένηται παρὰ ταῦτα, γινώσκειν ἀνάγκη τὸν παρὰ τόνδε ἡμῶν τὸν νόμον δεῖξασθαι τὴν χειροτονίαν παροῦντα, ὡς οὐδὲν ἐντεῦθεν ὄφελος ἔξει, οἷδὲ λογισθήσεται τοῖς εὐλαβεστάτοις οἰκονόμοις τὰ τῆς περὶ τοῦτο τὸ μέρος γινομένης τῆ ἀγιοτάτη ἐκκλησίας δαπάνης, ἀλλ' αὐτοὶ τὸ ἐντεῦθεν ἐπιγνώσκονται βλάβος, οἰκοῦντες τούτων τῆς ἐναντιῶν ῥαθυμίας ἀπολαμβάνοντες τὸν καρπὸν. Dat. [xvi.] id. Aug. Constantinopoli Belisario v. c. cons. ind. xiii. [a. 535.]

placuerunt, operi effectuique contradere festinet. Etenim si quid fiat praeter haec, scire necesse est eum qui contra hanc nostram legem suscipere ordinationem praesumpserit, nihil hinc utilitatis habiturum, neque reputabitur reverentissimis oeconomis in hac parte facta sanctissimae maiori ecclesiae expensa, sed ipsi ex hoc cognoscent damnum, a semet ipsis hunc suae negligentiae recipientes fructum. Dat. id. Aug. CP. Belisario v. c. cons.

IΖ

MANDATA PRINCIPIS.

XVII.

Coll. III tit. 4

DE MANDATIS PRINCIPUM.

Imp. Iustinianus Tribuniano quaestori sacri palatii et exconsuli.

- 15 Ex libris antiquis, qui iura nominis romani continebant, non ignorat tua sublimitas, quanta de mandatis principum legum latores in suo quoque volumine conscripserunt. Quia igitur nobis reparantibus omnem vetustatem iam deperditam, iam deminutam, 20 placuit etiam omnibus iudicibus nostris, qui minores vel medias administrationes gerunt, sive inter correctores sive inter consulares sive inter spectabiles ordinentur, non solum codicillos praestare, sed etiam mandata dare, quibus inspectis omnia gubernare 25 laudabiliter possint: ideo librum mandatorum composuimus, qui subter quidem per utramque linguam adnexus est, ut detur administratoribus nostris secundum locorum qualitatem, in quibus romana vel graeca lingua frequentatur, scire eorum sanctionem, 30 ut nihil ex his audeant praeterire, sed saluberrimas dispositiones nostras observantes in perpetuum, nostras provincias nostroque imperio subiectas gubernare festinent. Illustris igitur auctoritas tua, ad quem quaestoria pertinet censura, eadem mandata 35 et in libris legum transcribere et in sacro laterculo deponi praecipiat, quatenus ex his una cum codicillis suscipiendis administratores, quemadmodum possint reipublicae subvenire, non ignorent.

Ἐν ὀνόματι τοῦ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀυτοκράτορος Καίσαρος Φλάβιου Ἰουστινιανῶς Ἀλαμαννικῶς Γοτθικῶς Φραγγικῶς Γερμανικῶς Ἀντικῶς Ἀλανικῶς Βανδαλικῶς Ἀφρικανῶς εὐσεβῆς ἐν τῆς ἐνδοξοῦς νικητῆς τροπαιουχοῦς ἀεισεβαστοῦ Ἀυγουστοῦ.

(Προσίμιον.) Ἦδη μὲν ἐν τῷ γενικῷ τῆς ἡμετέρας Nov. XVII (= Coll. III tit. 4: gloss.) Graece extat in ML, cap. 1—17 in B 6, 3, 22—38. — Epit. Theod. 17, Athanas. 4, 3 (cf. inde excerpta περὶ διαφορῶν ἀναγνωσμάτων § 4 p. 191 Heimb.). Iulian. const. XXI.

(Praefatio.) Iam quidem in generali nostrae

placuerunt, operi effectuique tradere studeat. Etenim si quid adversus haec fiat, scire oportet eum, qui contra hanc nostram legem suscipere ordinationem ausus sit, se nihil inde commodi habiturum, neque a religiosissimis oeconomis expensas in hoc genere sanctissimae ecclesiae natas rationibus esse inferendas, sed ipsos damnum inde redundans experturos atque ex propriis bonis hunc suae negligentiae percepturos fructum.

XVII.

MANDATA PRINCIPIS.

In nomine domini Iesu Christi dei nostri Imperator Caesar Flavius Iustinianus Alamannicus Gothicus Francicus Germanicus Anticus Alanicus Vandalicus Africus pius felix inclutus victor ac triumphator semper Augustus.

Praefatio. Iam quidem in generali pietatis nostrae lege omnia declarata sunt, secundum quae eos.

1 πράγματι A || 2 γὰρ om. L || γένηται MA || γένοιτο L || 3 παρὰ τόνδε ἡ. τ. νόμον om. A || 5 οὐδὲ LA || οὔτε M || 6 τοῦτο om. A || τὴν L || sanctissimae maiori ecclesiae ε || 7 δαπάνην L || δαπάνης ante τῆ (6) coll. A || 9 Post καρπὸν adiungit A: μόνοι τοῖν οἱ χειροτονούμενοι — ὑπεσιόντων βαθμοῦς = Athanas. I 11 ad verbum descripta || dat. xvi id. (kal. corr. Scriver) Aug. Constantinop^o Bilisario uc. cons. ind. s̄ M, dat. xiii kl. Aug. p. c. ulisarii Iul.^o, idem p. c. Belisarii Iul.^o, dat. consulatu Bilisarii Iul. codd. al., ἔργ. καλ. ἀυγουστοῦ ὑπατείας Βελισαρίου Ath. (μηνὶ ἀυγουστῶ Theod.) || 12 ΠΤΑΝ-SATA PRINCIPIS: παραγγέλματα ἀρχόντων: L δεμάνδατα πρηνικίπιο M περὶ μαρδάτων βασιλικῶν καὶ περὶ ἀρχόντων Theod. μάνδατα παρεχόμενα σὺν τοῖς κωδικίλοις τοῖς κατὰ τόπον ἀρχουσιν Ath. (Haec constitutio habet inscriptionem: mandata principis Iulian; ἡ περὶ μαρδάτων (v. l. μαρδάτων) τῶν ἀρχόντων διαλεγομένη νεαρά ιϛ' (v. l. κα' διὰ τ.) cit. Nomoc. XIV tit. 9, 30) || Litteras

ad Tribonianum (13—38) Latine tantum scriptas extitisse (cf. v. 26) probat inscr. apud Athanasium Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Tribuniano quaesορι· ἐξ̄ πλουρι(μ)ς αντικουος || 39 Ἐπονόματι L || 42 βανδολικῶς L¹ στανθηλικῶς L² Ἀφρικανῶς ML (cf. praef. Inst. Dig. Cod.). Rectius Ἀφρικῶς nov. XLIII in., edictum VII; Corp. inscr. Graec. 8636

2 scire || s̄ae R¹ || 3 legem nostram V || 4 huic V || habiturum R || 5 yconomis R yconimis V || 6 expense V || 7 sement R || 8 huic V^a || respicientes RV || 9 subscr. dedimus ex V et Bamb. II || Cap. Bilisario uiro clar. consule Bamb., Cap. reliquis omissis V || 13 Tribuniano vulg. || 14 et om. O || 15 in. Ex plurimis antiquis (ἐξ̄ πλουρις αντικουος cod. Ath. ἐκ̄ πλειστον ἀρχωνων Theod.) citant Ath. Theod. || 17 legis R^a || quique? R¹ || 19 neritatem R¹ || 21 corruptores R^a || 23 ordicillos R¹ || 26 quidem VTO || om. R vulg. || 28 quantitatem R¹ || 29 sci^a V¹ || 32 subiectas VT || 33 ad quam vulg. || 35 transcribi vulg. || in om. R || 38 non om. V¹ 44 lege nostre pietatis R

εὐσεβείας νόμῳ πάντα διγγορένται ἐφ' οἷς προσήκόν ἐστι τοὺς τὰς ἀρχὰς παραλαμβάνοντας ταύτας διοικεῖν, μνημονεύοντας τῶν ὅρκων ὧν ἐπὶ τούτοις παρέχουσιν. Ἀνγκυλοῖν δὲ ὅμως εἰρηνην καὶ νῦν παραλαμβάνοντί σοι τὴν ἀρχὴν ἐπισκῆραι τὰ πρέποντα, κατὰ τούτο δὴ τὸ τοῖς προγόνοις τῆς πολιτείας ἡμῶν ἐξηρημένον, οἱ τοῖς εἰς τὰς ἀρχὰς στελλομένοις ἡγὰρ παρῆνοι παραγγέλματα, μανδᾶτα πινγκίπτις αὐτὰ καλοῦντες, καθ' ἅπερ ἐχρήν αὐτοὺς διακυβεῖν τὰς ἀρχὰς.

pictatis lege omnia declarata sunt, in quibus conveniens est administrationes accipientes eas gubernare, memorantes iusiurandum quod super his praestant. Necessarium tamen aestimavimus etiam nunc percipienti tibi administrationem designare, quod a genitoribus reipublicae nostrae adinventum est, qui ad administrationes directis certa praeccepta dabant, mandata principum ea vocantes, secundum quae oportet eos gubernare administrationes.

CAPUT I.

(A) Δεῖ τοίνυν σε καθαροῦς παραλαμβάνοντα τὴν ἀρχὴν καὶ δόσεως ἀπάσης χωρὶς πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων καθαροῦς φυλάττειν θεῶν τε καὶ ἡμῖν καὶ τῷ νόμῳ τῆς χείρας, καὶ μηδενὸς ἀπτεσθαι κέρδους μήτε μείζονος μήτε ἐλάττονος, μηδὲ σεσορισμένην τινὰ ποιῆσθαι κατὰ τῶν ὑπηρεσίων ἐμπορίας, ἀλλ' ἀρκείσθαι μόνον τοῖς παρὰ τοῦ δημοσίου σοι χορηγουμένοις, καὶ διὰ τε σαυτοῦ διὰ τε τῶν περὶ σε καθαρῶν αὐτοῖς πανταχοῦθεν φυλάττειν τὸ δίκαιον. καὶ σπεύδειν πρῶτον μὲν τοὺς δημοσίους φόρους ἀπαιτεῖν ἀγρόντως, μηδὲν ἐλλείποντα τῆς περὶ τὸ δημόσιον προνοίας, ἀναζητεῖν τε μήτι τὸ δημόσιον ἡλάττωται, καὶ περιποιεῖν αὐτῷ πανταχοῦθεν τὰ οἰκία. Ὡς περ γὰρ τοῖς ἰδιώταις ἀδικουμένοις βοηθοῦμεν, οὕτω καὶ τὸ δημόσιον ἀνεπηρέαστον μένειν βουλόμεθα. οἱ γὰρ δὴ συντελεσται πάσης ἄλλης ἐπιηρείας ἐλευθεροὶ φυλαττόμενοι ῥαδίως τε καὶ ἐκ προχείρου καταδήσουσι τοὺς φόρους, καὶ ἅπερ εἰς κλοπὰς πρότερον διδόντες ἔμενον ἐποφείλοντες ἔτι τὰ δημόσια, ταῦτα νῦν αὐτοῖς τοῖς δημοσίοις τιθέντες ἀπαλλαγῆσονται ῥαδίως τῶν ἐπὶ τοῖς φόροις ὀφλημάτων.

Oportet igitur te pure sumentem administrationem et sine omni suffragio prae aliis omnibus mundas servare deo nobisque et legi manus, et nullum contingere lucrum neque maius neque minus, neque captiosum quoddam facere contra subiectos negotiatione, sed contentum esse solis a fisco tibi ministratis, et tam per te quam per eos, qui circa te sunt, purum eis undique servare ius. Et festinare primum quidem fiscalia tributa exigi vigilanter, nihil deminuens circa publicam curam requirere, ne forte fiscus imminuat, et salvare ei undique quae propria sunt. Sicut enim privatos iniustitiam passos adiuvamus, sic et publicum illaesum manere volumus. Collatores namque omni alia calumnia liberi conservati facile et in promptu solvent tributa, et quae in furta prius dantes manebant debentes adhuc fiscalia, haec nunc ipsi fiscus exsolventes liberabunt facile se tributis.

30

CAPUT II.

B Ἐπειτα προσήκόν ἐστὶ σε προνοεῖν τοῦ μὴ τοὺς δήμους τῶν πόλεων ἐν ἀλλήλοις στασιάσειν, ἀλλὰ πᾶσαν εἰρήνην εἶναι ταῖς πόλευσιν ἐκ τοῦ τὴν ἰσότηα κἀνταῦθα τοῖς ἡμετέροις ὑπηρεσίοις φυλάττειν καὶ μήτε κέρδους μήτε πάθους τινὸς ἐνεκεν πρὸς τι τῶν μερῶν ἀποκλίνειν.

Deinde conveniens est te providere, ut nulli populi civitatum alterutri seditiones faciant: sed omnem pacem esse civitatibus, dum aequitas etiam hinc nostris subiectis servatur et neque lucri neque passionis alicuius causa ad aliquam partium declinatur.

qui magistratus suscipiunt, hos administrare deceat iurisiurandi memores quod de his praestant. At tamen necessarium putavimus etiam nunc tibi magistratum suscepturo quae par est praecipere, morem scilicet secuti a prioribus rei publicae nostrae imperatoribus inventum, qui iis, qui ad potestates destinabantur, certa dabant praeccepta, quae mandata principis vocabant, secundum quae illis magistratus gerendi essent.

I. Oportet igitur te magistratum pure et sine ulla donatione suscepturum praeter cetera omnia puras et deo et nobis et legi servare manus, nec ullum lucrum attingere neque maius neque minus, nec dolose excogitatum adversus subditos exercere negotiationem, sed contentum esse iis solis quae ex fisco tibi praestantur, et tam per te ipsum quam per eos, qui circa te sunt, purum illis undique servare ius. Ac primum quidem operam dare, ut tributa publica vigilanter exigas, nihil remittens fisci curam, et inquirere, num quid fiscus detrimenti passus sit, quaeque ad eum pertinent omni ex parte conservare. Sicut enim privatis iniuriam patientibus operam ferimus, ita etiam fiscum incolumem manere volumus. Namque collatores si ab omni alia vexatione liberi servantur, et facile et prompte tributa solvent, et quibus antea in furta impensis manebant tributorum debitores, iis nunc ad publica tributa destinatis facile liberabuntur a debitis vectigalium.

II. Deinde te providere par est, ne populares in civitatibus inter se seditiones agitent, sed ut integra pax sit civitatibus, eo quod aequitatem in hoc quoque subditis nostris servas ac neque lucri neque ullius affectus causa in partem ullam declinas.

1 νόμῳ] nov. VIII || 3 τὸν ὅρκον L || ὧν om. L || 5 τὰ πρέποντα κατὰ τούτο δὴ om. ε || 8 mandata principum ε || 10 παραλαμβάνοντες L || 14 σεσορισμένην τινὰ — ἐμπορίαν captiosum quoddam — negotiatione ε || 16 σοι om. L || 17 τῶν B] τὸν M τῆς τῶν L || 18 καὶ] α̅ καὶ L || 20 ἀναζητεῖν] ἀλλὰ ζητεῖν L || 21 τε om. ε || 23 τοῖς αὐτοῖς B || 23 οὕτω] οὕτω M α̅ οὕτω γὰρ L || 26 ἐκ om. B^c || 28 νῦν] τοίνυν L || 29 τῶν] τὴν L¹ || ἐπὶ] ἐν B || 31 B notavi L || 34 κἀνταῦθα] etiam hinc (i. e. κἀντεῦθεν) ε || 35 ἐνεκα B || 36 μερῶν] τ̅ (sic) add. L

strato*** di***** V¹ ad administrationibus directis V³ || directi O || 8 secundum] set V¹ || 9 oportet vulg. || 10 sumentem V || amministrazione R || 12 et legi] elegei R^a || 13 neque post minus om. V || 14 quiddam vulg. || captiosam quandam f. e. s. negotiationem O² || 15 contemptum RV || amministratis V || 16 per eos] per om. R || 17 ius om. R¹ || 19 leg. circa publicum cura, et requirere? || 20 minuat V || 21 enim] etiam RVTO || 23 calculatores R¹ || omni] communi R¹ || conservati liberi R || conservari V¹O || 24 quae Osenbruggen] qui libri || 25 furta vulg.] fura R¹ futura R² VTO al. || manebunt O || 26 ipsis vulg.] ipsi RV || 27 se a tributis O || 32 civitatem O^a || alterutri in ras. V³ alterutris vulg. || 33 dum aequitas] de *quitas V¹ || 34 pass***** V¹ possessionis V³

2 amministrazioneem V || 3 memorante V¹O || 4 tantum V¹ || existimavimus R vulg. || etiam] et R¹ || 7 ad iniu-

CAPUT III.

Γ Ἐστω σοι καὶ τρίτον σπούδασμα τὸ τῶν δικῶν μετὰ πάσης ἰσότητος ἀκοῦσθαι, καὶ τὰς μὲν βραχύτερας καὶ ὅσαι μάλιστα τῶν ἐντελεστέρων εἰσὶν ἀγράφως τέμνειν τε καὶ κρίνειν καὶ ἀπαλλάττειν ἀνθρώπους τῆς πρὸς ἀλλήλους φιλονεικίας, καὶ μὴ συγχωρεῖν αὐτοὺς μηδὲν περαιτέρω τῶν περιεχομένων τῆ θείᾳ ἡμῶν διατάξει προσφάσει δικαστικῶν διαπραγμάτων ζημιούσθαι, εἴγε ὁλος ἰκανοὶ πρὸς ὅσιν καθεστᾶσιν. ἐπειτοῦγε καὶ προῖκα τῶν δικῶν ἀκοῦσασθαι καὶ μὴ συγχωρεῖν ἐκ ὁμόθυμίας τοὺς τῆς ἐπαρχίας τῆς ἀρχαίας εἰς ταύτην τρέχειν τὴν εὐδαίμονα πόλιν καὶ τῆς ἐνοχλεῖν. ἴσθι γὰρ ὡς, εἴ τις ἔλθοι καὶ προσέλθεισιν ἡμῖν ποιήσαιο, καὶ παρ' ἡμῶν ἐρωτώμενος, εἰ πρότερόν σοι προσῆλθεν, εἶτα φήσῃ καὶ προσελθεῖν καὶ τοὺ δικαίον μὴ τυχεῖν, καὶ τοῦτο ἀληθές εὐροίμεν, εἰς δὲ τὴν ἀνανίκητην τρέψομεν. Εἰ μὲντοι μὴ προσελθῶν σοι παραγενέσθαι τῆ βασιλίδι ταύτῃ θαρρήσεις πόλει, καὶ ἀντιπέμφομεν αὐτὸν σὺν ἐπιτιμῆσει πίσῃ καὶ ἠποκρίσεως οὐ μεταδώσομεν.

Sit tibi quoque tertium studium, lites cum omni aequitate audire, et omnes quidem breviores et quaecumque maxime vilium sunt ex non scripto decidere et iudicare et liberare homines alterna contentione, et non permittere ultra quam continetur sacra nostra constitutione occasione causalium expensarum damnificari, si tamen sufficientes in datione consistunt. Alioquin etiam gratis lites audire et non permittere ex negligentia de provincia cui praesides ad hanc currere felicissimam civitatem et nobis molestum esse. Scito namque quia, si quis veniat et aditionem nobis faciat, et a nobis interrogatus, si prius te adiit, deinde dicat te adisse et quod iustum est non impetrare, et hoc verum inveniamus, in te indignationem convertemus. Sin vero cum te non adierit, venire ad regiam hanc praesumptum civitatem, et remitemus eum cum omni correctione et responsum non dabimus.

CAPUT IV.

Δ Ἐπειτα προσῆκόν ἐστί σε καὶ τοὺς ἐντεῦθεν φοιτῶντας εἴτε μαγιστριανοὺς εἴτε ἐξ οἰουδῆποτε δικαστηρίον μὴ συγχωρεῖν ἀδικεῖν μηδὲ ὑπεροπῆσαι τοὺς ἡμετέρους ὑπὸ κτῶν· ἀλλ' εἴ τις προσέλθοι τοιοῦτό τι μειψόμενος, τούτω καὶ ἐπεξείναι καὶ τὸ ἀξίμιον αὐτοῖς πεποιθεῖν, καὶ μηδὲ συγχωρεῖν τινι προτεινόμενῶν προστάξεις οἰουδῆποτε δικαστηρίον (ταύτας δὴ τὰς ἐξ ἔθους φοιτώσας ὀκῶν τε ὕδατος ἐνεκεν καὶ λυμένων καὶ ὁδοστρωσιῶν καὶ γεφυρῶν καὶ εἰκόνων καὶ τειχῶν καὶ οἰκημάτων καταστροφῆς ὡς ἐν δημοσίῳ τόπῳ γινομένων, καὶ ἐτέρων τοιούτων) ζημιῶν τοὺς ἡμετέρους ὑπὸ κτῶν. οὐ γὰρ βουλόμεθα οὐδὲ κατὰ τοιαύτην πρόσφασιν οὐδεμίαν αὐτοῖς ἐπάγεσθαι ζημίαν. Αὐτὸς δὲ ἀπάντων τοιούτων προνοήσεις, ζημίας ἀπαντα πράττων χωρὶς. Εἰ δὲ τις τοιοῦτό τι προσεταγμένος ἔλθοι, παντελῶς οὐ προσέξει αὐτῷ,

Deinde competens est te etiam hinc venientes sive magistrianos sive ex quolibet foro non permittere laedere nec superexigere nostros subiectos. Sed si quis adierit tale aliquid questus, hoc et exequi et indemnitate ei procurare, et neque permittere alicui proferenti praeccepta cuiuscumque fori (haec videlicet quae sollemniter dirigitur formarum et aquae causa et portuum et itinerum sternendorum et imaginum et murorum et domuum destructionis tamquam in publico factae et aliorum talium) damnificare nostros subiectos. Non enim volumus nec per talem causam ullum eis inferri damnum. Ipse vero omnium horum providebis sine damno omni gestum. Si quis autem, cui tale aliquid insum est, veniat, omnino

III. Tertium quoque tibi studium esto, ut causas cum omni aequitate cognoscas, ac breviores quidem et quaecumque potissimum ex levioribus sunt sine scripto praecidas et diiudices ac liberes homines a mutua contentione, nec permittas, ut ultra ea, quae sacra nostra constitutione continentur, iudicialium expensarum nomine ullo damno afficiantur, siquidem omnino idonei ad dationem sunt: alioqui et gratis causas cognoscas nec per socordiam patiaris homines ex provincia cui praees ad hanc felicem urbem accurrere et nobis negotiū facessere. Scias enim, si quis venerit et aditu ad nos dato a nobis interrogatus, num prius te convenerit, se et adisse te dicat nec vero ius impetrasse, idque verum esse reperiamus, nos in te indignationem esse conversuros. Si vero te non convento ad hanc regiam urbem accedere ausus sit, et remitemus eum cum omni reprehensione nec responsum ei impertiemus.

IV. Tum par est te ne illis quidem qui hinc commeant sive magistrianis sive ad quodlibet iudicium pertinentibus concedere, ut subditis iniuria afficiant aut ultra modum exigant: sed si quis accedat tale quid incusans, illud et persequi et indemnitate iis praestare, ac ne mandata quidem cuiuscumque iudicii praeludenti cuiquam (ea scilicet, quae ex consuetudine miltuntur et aquae ductum et portuum et viarum sternendarum et pontium et imaginum et murorum et aedificiorum destruendorum ut quae in loco publico extent, et aliorum eiusmodi causa), ut damno nostros subditos afficiat, permittere. Neque enim volumus ne huiusmodi quidem praetextu ullum damnum illis inferri. Ipse vero omnibus his prospicies ita ut sine damno omnia agas. Si quis vero cum eiusmodi mandato veniat, omnino rationem eius non habebis, nisi

1 Γ̄ notavit L || 2 τὰς μὲν] omnes quidem s || 3 ἐτε-
λῶν B¹ || 6 παρατέρω L¹ || 7 διατάξει Cod. 3, 2, 5 (cf.
Kruegeri not.) || 11 ταῦτα L¹ || τρέψοις M^a || τὴν εὐδαί-
μονα πόλιν om. B^c || 12 ἴσθι — 16 τρέψομεν om. BL ||
13 *ποιήσαιο M || 16 μόντοι] δὲ τις BL || 17 ταύτην
L¹ || 15 πόλις L¹ || 20 σοι B || 24 τούτω MB ||
τούτω L || 24 αὐτοῖς] ei s αὐτῷ Zachariae || 25 μηδὲ
M s || μὴ BL || 28 ὁδοστρωσιῶν L¹ || καὶ γεφυρῶν om.
s || 30 τόπων L, τόπων om. s || ἑτερον τοιούτων L¹ ||
33 αὐτὸς] αὐτοῖς B^c || ζημία L¹ || 34 πράττων L
(cf. s) || πράττειν MB || 35 προσεταγμένοι L¹

tantum RV¹O || consistant R vulg. || S etiam] et T ||
9 *cui praesides] alicuius praesidis libri || 10 concurrere
V || civitatem felicissimam O || 11 sito R || aditione V ||
13 dicat se te V || 14 impetrasse vulg. || 15 conuertimus VT
sin R] si V vulg. || 16 adicē. V¹ || 17 corruptione OT
20 hic R || veniente R² || 21 magistrianos Heimbach
magistriano (magistraano R¹) RT magistri annone V
ex magistriano vulg. || 22 laedere om. R || 23 qui. V¹ ||
adierit om. R¹, audierit in mg. R² || haec V || 24 pro-
curari RVTO || 25 praefertenti V proferente R¹ || hoc
R¹ || 26 formarum et] formarum etiam vulg., leg. et for-
marum? || aqua V¹ || 27 et itinerum] et om. V || 28 destruc-
tionis] in destructionibus R¹ || 29 factarum vulg. || 31 in-
ferre V || 32 omni gestum] al. et omni quaestu R² in
mg.; leg. omnia gesturus? || 33 tale autem cui aliquid V ||
aliquis R^a || uisum V¹

1 sit tibi quoque bis scr. R¹ || 3 utilium sunt ex con-
scripto decedere R¹ || 5 permittere] nihil vel in aliquo
add. vulg. || sacra constitutione nostra R || 7 si] sit R ||

πλὴν εἰ μὴ θεῖον ἡμέτερον πραγματικὸν δεῖνασι τύπον ὑπὲρ τούτων γεγραμμένον. καὶ τότε γε μὴν δέξῃ μὲν τὸν τοιοῦτον τύπον, οὐ μὴν τι πράξεις ἐξ αὐτοῦ, πῶν ἂν εἰς ἡμᾶς μηνύσας δευτέραν ὑπὲρ τούτων ἐπιτροπὴν ἡμετέραν προσλάβῃς. Ἀλλὰ καὶ τῆς ἀφθονίας τῶν ἐπιτηδείων καὶ τῶν ἔργων τῶν πύλων ἐπιμελήσῃ, παρασκευάζων ἐκ τῶν πολιτικῶν χρημάτων αὐτοῦς ἅτε πατέρας τὰ ἀναγκαϊότατα τῶν ἔργων ποιεῖν καὶ γεφυρῶν ὁμοίως καὶ ὁδῶν καὶ λιμένων, ἐν οἷς ὅλας εἰς τόπους τῆς ἐπαρχίας ἢς ἀρχεῖς λιμένες, καὶ τεχνῶν ἐπιμελεῖσθαι· καὶ εἰ τι ὅλας ἐστὶ τῶ δημοσίῳ καὶ ταῖς πόλεσι συμφέρον, βουλευσῇ τε 2 (Ε) καὶ πράξεις καὶ μηνύσεις. Ἐξέεις δὲ ὑπακούοντάς σοι καὶ τούτους κατὰ τὴν ἐπαρχίαν στρατιώτας ἐν οἷς ἂν αὐτῶν χοῦροι εἰς ὑποοργίαν δικαίαν. οὓς εἰ 15 πλημμελοῦντας εὐροῖς, ὑποθήσεις σωφρονισμῶ πρόποντι, καὶ πρός γε ἐκ τῶν σιτήσεων αὐτῶν τὸ ἱκανὸν γενέσθαι τοῖς ἡδικημένοις παρασκευάσεις.

non respicias eum nisi sacram nostram pragmaticam ostendat formam pro hoc scriptam; tunc suscipies quidem talem formam, non autem aliquid ages ex ea, antequam ad nos nuntians secundam praecptionem nostram suscipias. Sed etiam pro ubertate necessariorum et operum civitatum diligentiam habebis, procurans ex civilibus pecuniis patres quae valde necessaria sunt operum facere et pontium similiter et viarum et portuum, in quibus omnino sunt locis provinciae cui praesides portus, et murorum curam habere; et quidquid omnino est publico et civitatibus utile, et cogitabis et facies et nuntiabis. 2 Habebis autem obedienties tibi et qui in provincia sunt milites, in quibus eorum opus habueris ad ministerium iustum: quos si delinquentes inveneris, subponi castigationi decenti insuper (et) ex emolumentis eorum satisfieri laesis procurabis.

CAPUT V.

(5) Οὐ συγχωρήσεις δὲ προνομίῳ τισὶ χοῦσθαι τοὺς ἀδικούντας, ἀλλ' ἐκείνῳ μόνον αὐτοῖς εἰς βοήθειαν 20 φυλάξεις τὸ πανταχόθεν καθαρῶς τὴν ἐπαγομένην καὶ ἀνευθύνους φανῆναι. Φόνους δὲ καὶ μοιχείας καὶ παρθένων ἀπαγάγας καὶ ἐφόδους καὶ ἀδικίας οὕτως μετὰ σφοδρότητος μετελεύση, κολάζων τοὺς ἀμαρτάνοντας κατὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους, ὡς τῇ κατ' ὀλιγον τιμωρίᾳ τοὺς ἄλλους ἀπαντας σώξῃν. Μάλιστα δὲ τῶν ταξωτῶν τῶν σαυτοῦ κρατήσεις, οὐκ ἐπιείκῃς αὐτοῖς τοὺς ὑπὲρ τοὺς ἡμετέρους λεηλατεῖν, οὐδὲ δοκεῖν μὲν ἀρχεσθαι παρὰ σοῦ, ταῖς ἀληθείαις 2 δὲ τῆς σῆς ἀρχῆς γνώμης. Σπεύσεις δὲ καὶ 30 πείροσον καὶ εἰ τίς ἐστὶ τῶν περὶ σε λαμβάνειν ἀνδρα χορηστὸν καὶ καθαρῶς πάνταχόθεν καὶ ἀκούμενον τοῖς παρὰ τοῦ δημοσίου. καὶ εἰ γέ τις παρ' ἐλλείδας γένοιτο, καὶ οὐχ εὐροῖς αὐτὸν φυλάττοντά σοι πίστιν δικαίαν, τὸν μὲν ἀπελάσεις, ἐτέρῳ δὲ 35 χοῦσῃ παρῆδρω τὸν νόμον καὶ τὸ δικαίον μετὰ καθα-

Non permittes privilegiis aliquibus uti nocentes, sed illud solum eis in auxilium observabis, ut undique puri horum quae eis inferuntur (et) innoxii videantur. Homicidia autem et adulteria virginumque direptiones et invasiones et oppressiones ita cum vehementia corriges, puniens delinquentes secundum nostras leges, ut paulatim supplicium alios omnes faciat salvos. Praecipue vero officiales tuos retinebis, non permittens eos subiectos nostros impellere, neque ut videantur quidem subiecti tibi, pro veritate autem tuae praesint voluntati. 2 Festinabis etiam consiliarium et quicumque fuerit circa te assumere virum optimum et purum undique et contentum his quae a fisco dantur. Et si quis praeter spem accesserit et non inveneris eum custodientem tibi fidem iustam, illum quidem expelles, alio vero uteris consiliario, legem et iustitiam cum

sacram nostram pragmaticam sanctionem ostendat de his scriptam; ac tunc quidem suscipies talem sanctionem nec vero quicquam ex ea ages, antequam re nobis nuntiata secundum praeceptum nostrum acceperis. 1 Sed et copiae rerum necessariarum et operum civitatum studeas curesque, ut ex civilibus pecuniis ipsi patres civitatum ea quae maxime necessaria sunt opera perficiant et pontium similiter et viarum et portuum (in quibuscumque omnino locis provinciae, cui praesides, portus sunt) et murorum curam gerant; atque 2 si quid omnino fisco et civitatibus utile est, id et consideres et agas et nunties. Habebis autem milites quoque qui in provincia sunt obedientes tibi in quibuscumque iis ad iustum ministerium indigebis; quos ubi delinquentes deprehenderis, et castigationi subicies convenienti et insuper ut ex ipsorum annonis satisfiat iis qui iniuriam passi sunt, providebis.

V. Nec vero patieris privilegiis ullis uti eos qui iniuriam facturi sint, sed illud solum in adiumentum eorum tenebis, ut ab omni parte puri ab iis, quorum insulantur, et insontes probentur. Homicidia autem et adulteria et virginum raptus et invasiones et oppressiones cum severitate ita persequeris delinquentes secundum nostras leges puniendo, ut paucorum supplicio reliquos omnes serves. Inprimis vero officiales tuos coerceris nec permittes iis, ut subditos nostros despolient, neque ut videantur a te regi, re vera autem 2 tuum consilium regant. Operam vero dabis, ut etiam assessorem et si quis alius circa te sit, eligas virum bonum et omni ex parte integrum et contentum iis quae a fisco dantur. Ac si quis expectationi tuae impar evaserit eumque reppereris fidem tibi iustam non servare, illum quidem expelles, alio autem

2 τύπον] τὸ L¹ || τούτω L hoc ε || τότε γε LB₅] τό γε M || 3 ἐξ om. M^a || 4 δευτέρον L¹ || ὑπὲρ τούτων om. ε || 8 αὐτοῦς ἅτε πατέρας M τοὺς ἅτε πατέρας B τοὺς πατέρας L₅, τῶν πόλεων add. s. v. L² (patres civitatum Jul.; cf. Cod. 1, 4, 26 § 9, 12. 10, 44, 3 § 1; nov. CXXXVIII c. 16). Leg. αὐταῖς τοὺς πατέρας, vel τοὺς αὐτῶν πατέρας? || 9 ποιεῖν LB₅] ποιεῖν M || 10 sq. ὅλας — εἰ τι om. L || 12 συμφέρων L || 15 χοῦσεις L || 16 πλημμελοῦσας L¹ || 18 γίνεσθαι τοῖς ἡδὴ χεῖμένοις B^c || 19 προποῦτον L || 24 σφοδρότατα L || 25 κατ' ὀλίγων B (cf. nov. XXX c. 11 pr.) κατ' ὀλίγον ML₅ || 26 τιμωρίᾳ ἢ τιμωρίᾳ L (cf. ε) || 30 γνώμης νόμοις M^a || δὲ MB] γὰρ L om. ε || 34 οὐχ εὐροῖν L || 36 καθαρῶν] καθα-

5 suscipies R¹ || 7 civilibus] cīlib^{is} V¹ (al. ex cuiuslibet gl. Accurs.) || patres] partes O (al. partes V³) || 8 necessarie V² || 9 portuum] portium R¹ || 10 *portus] portuumque (om. O¹), portuum O²) libri || 11 est omnino R || publico R¹ || 12 et cogitabis] et om. V || 15 ministerium] || *quos si] quodsi libri || 16 *subponi castigationi] sub omni castigatione libri || decente R detenti VO || et addidi || 17 factisfieri R¹ || 19 permittes vulg.] permittas RVT || 20 obreseruaris B || ut] et R¹ V¹ || 21 puri om. R¹ || et add. vulg. || 22 iurgiumque V || 23 invasiones et ect.] nes et — 24 delinquent suppl. V² in spat. vac. || 24 corriges] corrige R corrige VO^a || secundum] s** (set?) V¹ || 25 alios vulg.] eos (e ex o corr. R) RVT O || 27 pertinens O¹ || 28 subiecto R² || 29 voluntati] veritate R¹ veritati R² || 30 fuerint V || 31 uirorum VR² O¹ || 32 contemptum VO || quid R vulg. || 35 utilis O

2 scripturam V¹ || suscipies R¹] suscipiens R² VTO || 3 ages vulg.] agens RVT O || 4 secundam] ad secundam V

3 (Z) ὧν φυλάττονται τῶν χειρῶν. Τοιούτων δὲ παρέξεις σαντὸν ἅπασι δημοσίᾳ τε καὶ ἰδίᾳ, ὥστε φοβερῶτατον μὲν εἶναι τοῖς ἁμαρτάνουσι καὶ ὥστε ἀγνομονοῦσι πρὸς τὸ δημοσίῳ, κτηρῶτατον δὲ καὶ πρῶτον ἅπασι τοῖς ἐπιεικτέροις καὶ εὐγνώμοσι, καὶ πατρικῆν αὐτοῖς εἰσάγειν πρόνοιαν.

3 puris servante manibus. Talem vero praebebis temetipsum omnibus publice et privatim, ut terribilis quidem sis delinquentibus et indevotis circa fiscalia, mansuetissimus autem et mitis omnibus placidis et 5 devotis et paternam eis exhibebis providentiam.

CAPUT VI.

(H) Ἀλλὰ μὴδὲ τούτους δι' τοὺς καλουμένους λόγους προχειρῶς διδόναι σπεύδειν ἢ ἐπὶ πλείονα χρόνον, ἀλλὰ καὶ μετ' ἐξετάσεως καὶ ἐν χρόνῳ συμμετρῶν καὶ οὐκ ὑπερβαίνοντι τριάκοντα προῖδεμίαν ἡμερῶν, ὥστε μὴ ἐντείνων ἀπεραντῶν εἶναι τοῖς ἀνθρώποις τὰς πρὸς ἑαυτοὺς φιλονεικίας. Εἰ δὲ καὶ τινα ὑπὸ τῶν καλουμένων λόγων ποιήσῃ, εἰτὰ τις προσέλθῃ κατ' αὐτοῦ, ἄξεις μὲν αὐτὸν, φυλάττων τὸν δεδομένον αὐτῷ λόγον, ἐξετάσεις δὲ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ λόγου πανταχόσε σωζομένου, καὶ εἴπερ καὶ ψήφου κατ' αὐτοῦ δέησεις, καταδικάσεις αὐτόν, καὶ δυνὸν αὐτῷ προθήσεις αἴρεσιν, ἢ εἰ βούλεται τῷ δεδομένῳ λόγῳ καθαρῶς ἀπειπεῖν καὶ πράξει τὰ κριθέντα, ἢ εἰ μὴ τοῦτο, τοῖς ἱεροῖς αὐτὸν ὅροις ἀποκαταστήσεις, κἀκέισε τὸν ἐκβιβασμὸν ἐπάξεις σωφρόνως καὶ μετὰ τῆς ὀφειλομένης τοῖς εὐαγέσι ὅροις αἰδοῦς.

10 Sed et neque haec quae dicuntur verba (id est iusiurandum) prompte dare festines aut amplius tempus, sed et cum examinatione (et) in tempore mediocri et non transcendente triginta dierum indutias, ne ex hoc infinitae sint hominibus ad invicem contentiones. Si vero etiam aliquem sub nuncupato verbo feceris, deinde aliquis adierit adversus eum, deduces quidem eum, custodiens datum ei verbum, (et) examinabis negotium verbo ubique servato, et si etiam sententia contra eum necessaria sit, condemnabis eum, et duorum propones electionem, utrum velit dato verbo absolute abrennuntiare et agere quae iudicata sunt, an non. Certe si non hoc, sacris eum terminis restitues, et ibi executionem inferes temperate et cum debita venerabilibus locis reverentia.

CAPUT VII.

(Θ) Οὔτε δὲ ἀνδροφόνους οὔτε μοιχοὺς οὔτε παρθένων ἄρπαξιν ἁμαρτάνουσι τὴν ἐκ τῶν ὄρων φυλάξεις ἀσφάλειαν, ἀλλὰ κἀκεῖναι ἐξελκίσεις καὶ τιμωρίαν αὐτοῖς ἐπάξεις. Οὐ γὰρ τῶν τὰ τοιαῦτα ἁμαρτανότων φειδῆσθαι προσήκει, ἀλλὰ τῶν περιόντων, ἵνα μὴ τοιαῦτα ὑπὸ τῶν τολμηροτέρων πάσχοιεν ἄλλως τε ἢ ἐκ τῶν ἱερῶν ἀσφάλεια οὐ τοῖς ἀδικούσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀδικουμένοις δέδοται παρὰ τοῦ νόμου, καὶ οὐκ ἂν εἴη δυνατὸν ἐκάτερον ἰσχυροῦσθαι τῇ παρὰ τῶν ἀσύλων τόπων ἀσφαλείᾳ, καὶ τὸν ἀδικούντα καὶ 1 (I) τὸν ἀδικουμένον. Τὰς δὲ τῶν δημοσίων φόρων εἰσπράξεις καὶ ἔνδον τῶν ἱερῶν γίνεσθαι μετὰ τοῦ πρέποντος παρασκευάσεις, ἐπειδήπερ ὁ τῶν δημοσίων λόγος καὶ στρατιώταις καὶ ἰδιώταις, καὶ αὐτοῖς

25 Neque autem homicidis neque adulteris neque virginum raptoribus delinquentibus terminorum custodias cautelam, sed etiam inde extrahas et supplicium eis inferes. Non enim talia delinquentibus parcere competit, sed obpatientibus, ut non talia a praesumptoribus patiantur. Deinde templorum cautela non nocentibus, sed laesis datur a lege, et non erit possibile utrumque tueri cautela sacrorum locorum et laedentem et laesum.

30 1 Publicorum vero tributorum exactiones et intra templa decenter fieri praeparabis, quoniam fiscalium ratio et militibus et privatis ipsisque templis et cunctis

35 1 Publicorum vero tributorum exactiones et intra templa decenter fieri praeparabis, quoniam fiscalium ratio et militibus et privatis ipsisque templis et cunctis

cap. VII pr. habet Nomoc. XIV tit. 9, 30; eiusdem summarium Bf 5, 1, 12 (ex Athan., vid. p. 191 Heimb.); cf. Nomoc. XIV tit. l. c.

3 assessore uteris legem et iustitiam cum puris manibus servaturo. Talem autem temet omnibus et publice et privatim praestabis, ut maxime metuendus sis delinquentibus et adversus fiscum contumacibus, mansuetissimus vero et mitis omnibus probis et officiosis iisque paternam curam impertias.

VI. Sed ne fidem quidem publicam illam — qui vocantur λόγοι — promptius dare aut in longius tempus properes, sed et cum examine et in tempus congruum et quod non excedat triginta dierum spatium, ne infinitae hinc existant hominum inter se contentiones. Quodsi quem etiam λόγω qui dicitur subieceris, et deinde quis eum conveniat, in ius quidem duces eum, custodiens datam ei fidem, examinabis autem argumentum fide ab omni parte servata, et si quidem etiam sententia contra eum opus sit, condemnabis eum et duarum ei rerum optionem propones, sive velit datae fidei pure renuntiare et facere iudicata, sive id nolit, sacris eum finibus restitues, atque ibi executionem adhibebis moderate et cum ea quae sacris finibus debetur reverentia.

VII. Neque vero homicidis neque adulteris neque virginum raptoribus delinquentibus finium servabit securitatem, sed et inde extrahas eos et poenam iis impones. Neque enim talia delinquentibus parcere decet, sed iis potius, qui superant, ne ab audacioribus talia patiantur; cum praesertim templorum securitas non iniuriam facientibus, sed iniuria affectis a lege data sit, nec fieri facile possit, ut uterque, tam qui 1 intulit quam qui passus est iniuriam, asylum securitate nitatur. Exactiones autem tributorum publicorum ut etiam in locis sacris cum dignitate fiant curabis, quoniam tributorum ratio et militibus et pri-

2 δημοσίῳ B^c || 6 πατρικῆς M^a || εἰσαγαγεῖν L || 7 δι' δὴ L, δεῖ Haloander || S ἢ LB_z || om. M || 10 ὑπερβαίνοντι L || 15 αὐτὸν L¹ || 16 καὶ ante ψήφου om. L || 17 καταδικάσεις B^c || αὐτῷ αὐτὸ L¹, om. S || 18 προσθήσεις L || δεδομένον L¹ || 19 πράξει B || τὰ κατακριθέντα L || ἢ εἰ μὴ τοῦτο an non. certe si non hoc S || ὄρων L¹ || 21 ἐπέξεις L || 22 ἐγγενεσιν L¹ || ὄροις locis S || 23 δὲ om. L || 26 τὰ om. L || 27 περιόντων obpatientibus (?) S (dediόντων Haloander) || 29 ἀσφάλειαν L¹ || 32 ἀδικούντων L¹

1 servantem V || praebebis] plebis V¹ || 4 manifestissimus R || 7 id est] .i. V¹ || S promitte R¹ || aut] in vulg., aut in Zachariae || 9 et om. R || examinati omne R ||

et addidi || mediocri] modico V¹ modico V³ || 10 et om. V¹ || ex] et R¹ || 11 omnibus RVO || 13 adiecerit R¹ || deducere O || 14 custodies R¹ || ei om. V || et add. vulg. || 16 sint R¹ || 17 praepones RV || 19 non (ne O) hoc O vulg.] hoc non R haec non V || 20 inferre R¹, inferes om. V initio paginae || temptare R¹ || et] ut R¹ || 23 nec adulteris V³. ne adulteris R¹ neque adulteris O ut nec adulteri V¹ || neque bis scr. V¹ || 26 inferes R¹ || 27 conuenit R || ob patientibus RO ** patientibus V¹ haec (al. hoc mg.) patientibus V³ hoc patientibus vulg.; an leg. opperientibus? || ut non] non ut R¹ || 29 et om. R¹ || 30 utrumque non eritueri R^a || cautalam V^a || 34 praeparabis V¹O] properabis RV² procurabis vulg.

τε τοῖς ἱεροῖς καὶ ὅλῃ τῇ πολιτεία συμφέρων τε καὶ ἀναγκαϊοτάτος ἔστιν. Ἐπιμνηνοῦσι δὲ σοι πρὸς τοῦτο οἱ Θεοφιλέστατοι τῶν ἐκκλησιῶν ἔκδικοι καὶ οἰκονόμοι, οὐδένα τῶν τούτων δημοσίων φόρων κατὰ χώραν ἀπαιτουμένων ἀφαιρούμενοι τῆς εἰσπράξεως, ἀλλ' οὐδὲ συγχωροῦντες βλαίων ἢ στασιωδῆς τι παθεῖν τούτων ἐκβιβασμὸν ἐπάγοντας, γινώσκοντες ὡς, εἴ τι τοιοῦτο πρῆξαιεν, οἰκοθεν τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι τῷ δημοσίῳ καταναγκασθήσονται.

CAPUT VIII.

(1A) Ἀναγκάσεις δὲ τοὺς δημοσίους πράκτορας [ἦτοι τοὺς ἀπαιτητάς] ἐν ταῖς ἐαυτῶν ἀποκαῖς φανερά ποιεῖν ἅπαντα ἐφ' οἷς αὐτὰς διδῶσαι, τούτεστι τὸ τε ποσὸν τῶν ζυγοκεφάλων ἢ ἰούγων ἢ ὅπως δήποτε ἂν αὐτὰ κατὰ χώραν καλοῖεν, καὶ ὑπὲρ τίνων αὐτὰ καὶ ποιῶν χωρῶν ἀπαιτούσι, καὶ τὸ τῶν δεδομένων ποσὸν εἴτε ἐν εἰδεῖσι εἴτε ἐν χρυσίῳ, ἀπειλῶν αὐτοῖς καὶ ζημίαν μεγάλην καὶ χειρὸς ἀφάρεσιν, εἰ τὸ παραγγελλόμενον μὲν αἰε, μέχρι δὲ νῦν μὴ φυλάξεν, μὴ τοῦ λοιποῦ γούν πᾶσι φυλάξαιεν τρόποις. Εἰ δὲ ὡς εἰκόσ ἀποφυγῆν ἐξείροίεν τινα, λέγοντες μὴ δύνασθαι τὴν τῶν ἰούγων ἐντιθέναι ποσότητα, μάλιστα μὲν κακορογεῖν αὐτοὺς νομίζομεν· πλὴν ἀλλὰ μηδὲν ἐντεῦθεν βλαπτέσθω μήτε τὸ δημοσίον μήτε οἱ συντελείς. τὸ μὲν γὰρ δημοσίον ἀπροκρίτως ἅπαντα τὰ οἰκεία λαβέτω, καὶ τὰς ἐξ ἔθους γνομένας ἀποδείξει λαμβανέτωσαν οἱ ταῦτα κατατιθέντες, μηδὲν ἀπαιτούμενοι πλείον· πρᾶγμα δὲ μηδ' ὅτιον καταβλαπτέσθω. καὶ ἡ μὲν κατὰ τὸ σνήθες συντέλεια καταβλητέσθω παρ' αὐτῶν καὶ εἰσφέρέσθω τῷ δημοσίῳ· μνησέσθω δὲ εἰς τοὺς ἐνδοξοτάτους ἡμῶν ἐπάρχους τὰ περὶ τούτων, πρότερον ἀναγκαζομένων τῶν κηρσοναλλίων τὰς καλουμένας ἐκθέσεις ἀκριβεῖς δίδουσι, ὥστε ἐκείθεν γίνεσθαι τὴν τοῦ πράγματος διάκρισιν. οὕτω τε τῶν κατὰ σνήθειαν δεδο-

tae reipublicae utilis et necessaria est. Auxiliabuntur autem tibi ad hoc etiam deo amabiles ecclesiarum defensores et oeconomi, nullum horum qui fiscalia tributa exiguntur abripientes exactioni, sed neque permittentes violentum aut seditiosum aliquid pati executionem inferentes, scientes quia, si quid tale geserint, de suo satisfacere fisco cogentur.

Coges autem publicos executores in suis desusceptis manifesta facere omnia, in quibus ea dederunt, zygocephalorum aut iugorum aut iuliarum aut quolibet modo per regiones nuncupantur, et pro quibus haec et qualibus praediis exigunt, et datorum quantitatem sive in speciebus sive in auro, interminans eis et damnum magnum et manus amputationem, si hoc, quod praecipitur quidem semper, usque nunc autem non custoditum est, non deinceps omnibus servent modis. Si vero, ut adsolet, declinationem inveniant aliquam, dicentes non posse iugorum poni quantitatem, maxime quidem eos malignari putamus, sed tamen nihil hinc laedatur fisco nec collatores. Fisco etenim sine praecudicio omnia sua percipiat, et sollemniter celebrata suscepta percipiant, qui haec exsolverint, nihil exigendi amplius, causa vero in nullo laedatur. Et secundum consuetudinem quidem tributa solvantur ab eis et inferantur fisco, nuntietur autem ad gloriosissimos nostros praefectos de istis, primitus cogendis censualibus nuncupatas expositiones subtiliter dare, ut ex hoc fiat causae diiudicatio; et sic interim secundum consuetudinem

cap. VIII summarium extat B¹ 6, 3, 11. 12 (18 ex Theod.).

vatis et ipsis sacris aedibus et universae rei publicae cum utilis tum maxime necessaria est. Atque in ea re adiuvabunt te deo carissimum ecclesiarum defensores et oeconomi, qui neminem eorum a quibus publica tributa in provincia exiguntur, exactioni subtrahent ac ne permittent quidem, ut quid violenti aut seditiosi patientur qui executionem peragunt: nam scient, si tale quid fecerint, se ex propriis bonis satisfacere fisco coactum iri.

VIII. Coges autem publicos exactores, ut in apochis suis omnia, de quibus eas tradunt, manifesta faciant, id est et quantitatem capitum vel iugorum vel iuliarum vel si quo alio modo ea in provincia appellant, et pro quibus et qualibus praediis ea exigant, et quantitatem eorum quae data sunt sive in speciebus sive in auro; ut miniteris iis et ultam magnam et manus amputationem, nisi id, quod semper praecipitur nec tamen usque adhuc observatum fuit, certe in posterum omnibus modis observent. Quodsi nimirum effugium invenerint aliquod, ut dicant se quantitatem iugorum referre non posse, omnino eos fraudem facere putamus; nisi quod nihil inde damni afferatur neve fisco neve subditis. Nam fisco sine praecudicio sua omnia accipiat, et securitates quae fieri solent accipiant qui illa deferunt, nec quicquam amplius ab iis exigatur, neque vero res ulla damno afficiatur. Et collatio quidem more solito facta ab iis deponatur atque in publicum inferatur, nuntietur autem de his ad gloriosissimos praefectos nostros, coactis prius censualibus expositionibus quae vocantur accuratas edere, ut inde rei fiat diiudicatio. Itaque interim

3 οἱ Θεοφ.] etiam deo amabiles ε || 4 κατὰ χώραν om. ε || 7 ἐπαγαρόντας L || γινώσκοντες Haloander] γινώσκοντας libri || 10 πράκτορας Lε] πράκτορας ἦτοι τοὺς ἀπαιτητάς M ἀπαιτητάς B || 12 τούτεστι τὸ τε ποσὸν om. ε || 13 ζυγοκεφάλων L || ἰούγων M] ἰούγων L ἰούγων Theod. ἰούσων Ath. cod., ζευγῶν γῆν B || ἢ ἰουλίαν Mε (cf. nov. CXXVIII c. 1, 3 cum Iul.) ἢ οὐλίαν L om. B ἢ ἰουγαλίαν Haloander ἢ μιλίων Zachariae von Lingenthal zur Kenntniss des röm. Steuerwesens' 1863 p. 22 || 14 καλοῖεν LB] καλοῦσι M || 15 τὸ om. L δεδομένων L || 16 ἐν αλλερῶν om. M^a || 17 καὶ χειρὸς ἀφάρεσιν om. LB || εἰς τὸ MB || 19 μὴ] εἰ μὴ B || 19 φυλάξαιεν πᾶσι L || 20 ἀφ' ἑγῆν L¹ ἀφορμῆν L² || 21 ἰούγων ML^b ἰουγαλίαν (vel ἰουγῶν) L^a ζευγῶν γῆν B ζευγῶν, γῆν M s. v. || ἐκτιθέναι Hombergkiius (sed cf. Theod. Ath.) || 23 μήτε — μήτε LB] μηδέ — μηδέ M, negationem priore loco om. ε || 24 μὲν om. B || 25 λαβέτω — αποδείξεις om. M || 26 καταθέντες B || 27 πρᾶγμα M] τὸ πρᾶγμα LB καταβλαπτέσθω] παρ' αὐτῶν add. B || 28 ἢ μὲν ἡμᾶς L || 29 αὐτῶ L || 31 *ὑπάρχους libri (τοῖς ἐπάρχους Ath. Theod.) || 32 κηρσοναλλίων Bε κηρσοναλλίων, s. v. ad κην add. τόρων (sic) M κητόρων σουαλλίων

L κηρσῆτόρων Springier || ἀκριβῶς Lε || 34 τε LBε] om. M] διδομένων LB

1 et om. R¹ || necessarie V¹ || est om. V || auxiliabuntur autemxiliabuntur R^a || 2 ad hoc autem tibi V || 3 et om. O¹ || nullo V^a || 4 exigunt V³ vulg. || eripientes OT || exaction^a V¹ || 5 volentum aliquid aut seditiosum R¹ || aut] atque V || *exactionem (exactione R¹ V) libri (cf. 121, 20) || 6 scientes om. O¹ || 7 coguntur R || 10 autem om. R¹ || exactores vulg. || desuspectis O² || 11 eadem V¹ || 12 zygocephalorum V etygo (et ego R¹) cephalorum OR¹ || 13 regiones om. R¹ || 14 qualibus V³] qualibet R V¹ || praediis R¹ || 15 in speciebus om. R¹ || interminans Heimbach] interminationes (et int. R) RVO || 16 eis] autem eis V || et manus amputa***** (amputationem V³) — 17 quidem suppl. V² in spat. vac. || amputatione O || 17 praecipitur quidem et 18 non custoditum est bis scr. R¹ || 18 non prius om. V || 19 obseruent V || adsolvet V^a || 20 aliquem V || iugorum] p^aginorum V¹ p^aganorum V² paganorum (s. v. al. iugorum) V³ || 21 reputamus V || 22 tantum V || 24 suscepta om. R (desuscepta Beckius) || percipiat R² VO || 25 exsoluunt O soluerint R¹ || 26 ullo R¹ || redatur O¹ || 29 primitiis R || 30 hoc om. R¹

μένων δημοσίων ἀμέπτως εἰσκομιζομένων, ὅπερ ἂν ἐπὶ τοῖς ἀμφισβητούμενοις οἱ ἐνδοξότατοι ἡμῶν ἑπαρχοὶ κρίνοιν, ἐπὶ τοῖς στασιαζομένοις τούτου κρατεῖν, ἀνάγκη ἔχοντων τῶν πρακτοῶν μετὰ τὸ γνωσθῆναι τὴν ἀλήθειαν τὴν ἐπὶ τοῖς ζητούμενοις καὶ ἐπ' ἐκείνοις τοῦ λοιποῦ τὸ ποσὸν τῶν ὄντων ζυγοκεφάλων καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων κατὰ τὸ παρ' ἡμῶν ἦδη 1 (IB) διατεταγμένον τὰς ἀποδείξεις ἐντάττειν. Οὐ συγχωρήσεις δὲ ἢ βουλευταῖς ἢ κηρσοναλοῖς, ἥτινα πράξεις γίνονται χωρίων ἢ ἄλλως διανεμήσεις καὶ ἑτέρα πρόσωπα μεδίστανται κτήσεις, διαστροφῶς 10 χοῦσθαι τῶν, καὶ μὴ μετατιθέναι παρὰ τῶν πωλησάντων εἰς τοὺς ἀγοραστὰς τὰ χωρία, ἀλλ' ἀναγκάσεις αὐτοὺς ἐκ τρόπου παντὸς ποιεῖσθαι τὰς μεταδῶσεις ζημίας χωρίσ. εἰ δὲ φήσαιν ἀπόρους εἶναι 15 τοὺς ἀγοραστὰς, καὶ διὰ τούτου μὴ ποιεῖν τὴν μετάθεσιν, αὐτὸ τούτου ἐξετάσεις χωρίσ τῆς οἰασούν ζημίας. καὶ εἰ μὲν εὐποροῖεν οἱ ἀγορασταί, ἀναγκάσεις τοὺς τῶν δημοσίων προεστῶτας πᾶσι τρόποις καὶ χωρίσ 20 τῆς οἰασούν ζημίας ποιήσασθαι τὴν μετάθεσιν· εἰ δὲ 20 ταῖς ἀληθείαις αὐτοὺς εὐροῖς οὐ σφόδρα εὐπόρους, ἀναγκάσεις τοὺς πρῶτας αὐτὸ τούτου ὁμολογήσαι ἐν ὑπομνήμασιν, ὅτι κινδύνα αὐτῶν ἢ μετάθεσις γίνε- ται τῶν δημοσίων φόρων εἰς τοὺς παρ' αὐτῶν ἐνοη- μένους· τούτου ὅπερ ἐπὶ τῆς Ἑβρίας ἴσμεν ἐν πολλοῖς 25 γινόμενον εἶδεναι. οὕτω γὰρ οὔτε τὸ δημοσίον βλαβήσεται καὶ οἱ δημοσίοι φόροι παρὰ τῶν νεμομένων εἰσκομισθῆσονται, ὅπως ἂν μὴ ἕτεροι μὲν εἰεν οἱ νε- μόμενοι, ἕτεροι δὲ οἱ συντελούντες. δεῖ γὰρ μάλιστα 30 κατὰ τῶν νεμομένων φέρεσθαι τὰς συντελείας, ἀλλ' 30 οὐχὶ κατὰ τῶν μὴ κατεχόντων μηδὲ νεμομένων τὰ γῆδια.

CAPUT IX.

Ἰῆ Ἐκεῖνο μέντοι σε βουλόμεθα γινώσκων οἷς, εἴ- ποτε προστάξαιμεν εἰς ἑτέρας ἴσως παραγενέσθαι σε 35 χώρας, προσήκον ἐστὶν ἀκούμενόν σε τοῖς ἀπὸ τοῦ δημοσίου φιλοτιμηθεῖσι μὴ πρόκια δαπανᾶν μηδὲ τοὺς πλετόρους ὑπάρχουσ ἐπιτρέβειν, ἀλλ' εἴ ὡν ἐπὶ τῆς παραξίας ὡν ἐδαπάνας, εἴ αὐτῶν καὶ εἰς ἑτέρας γινόμε- νον χώρας ποιεῖσθαι τὰς δαπάνας· μηδὲ ἀγγαρείαις 40 τοὺς συντελεστάς ἐπιτρέβοντα μήτε σὲ μήτε τὴν πε-

cap. IX summarium extat B¹ 6, 3, 15.

tributis, quae secundum consuetudinem dantur, integre illatis, quidquid de iis quae controversa sunt gloriosissimi nostri praefecti iudicaverint, id de rebus quae disceptantur obtineat: ut exactoribus necesse sit post veritatem in iis quae quaerebantur cognitam de illis quoque in posterum quantitatem capitum quae ex- 1 tent et reliquorum omnium, secundum id quod a nobis iam constitutum est, securitatibus inserere. Nec vero permittes sive curialibus sive censualibus, cum venditiones praediorum aut alius generis divisiones fiunt et in alias personas possessiones transferuntur, ut deverticulis utantur quibusdam neque ut praedia a venditoribus ad emptores transferant, sed coges eos omni modo sine detrimento translationes facere. Quodsi dixerint emptores esse inopes et propterea se translationem non facere, id ipsum sine ullo detri- 5 mento examinabis: et siquidem locupletes sint emptores, coges eos, qui publicis tributis praesunt, omnibus modis et sine ullo detrimento facere translationem; sin re vera eos non admodum locupletes repereris, coges venditores in actis id ipsum confiteri, suo periculo publica tributa transferri in eos qui ab ipsis emerint: id quod in Oriente scimus multis in provinciis fieri. Nam sic nec fiscus damno afficietur et publica tributa a possidentibus inferentur, ne alii sint qui possideant, alii qui conferant. Oportet enim maxime ad possessores pertineant collationes neque vero ad eos qui praedia non detinent nec possident.

IX. Illud vero te nosse volumus, si quando forte in alias provincias te proficisci iusserimus, decere te iis quae a fisco suppeditata sunt contentum non gratuito expensas facere neque nostros subditos atterere, sed ex quibus, cum in provincia esses, expensas faciebas, ex iisdem etiam cum in alia provincia sis, sumptus impendere; nec magis angariis collatores atterere neque te neque quod tibi praesto est offi-

1 εἰσκομιζομένην L¹ || 2 ἑπαρχοὶ L ὑπαρχοὶ MB || 3 κρίνοιν L || ἐπὶ τοῖς στασιαζ. nescio an delenda sint || κρατεῖν B κρατῆσαι L || 4 πρακτοῦντων L || 5 τὰς ἀποδείξεις ἐντάττειν] adscribere s || 9 συγχωρήσεις L¹ || ἢ βουλ. ἢ κηρσ.] τοῖς κτήτορσιν B κηρσοναλοῖς M || 10 ἄλλως διανεμήσεις καὶ om. s || 11 διαστροφῆς L¹ || 17 τῆς om. B || 27 τὸν L¹ || 31 * μήτε libri || 34 παραγίνεσθαι B || 40 * μηδὲ σὲ μηδὲ libri

1 inculpater inferendis R || quod autem RVO, quidquid vulg. || 3 haec R² || 5 in illis] *+llis R¹ om. 6 zigoce- folorum V etzycephalorum O || et aliorum om. O¹ || omnium om. V || 8 permittat R¹O¹ permittes vulg. ||

9 sunt vulg. || 10 uti] ** R¹ || 12 omni modo RV²O] omnino modo V¹ omnino vulg. || 16 emptores et propterea non fieri migrationem coges R¹ || 21 emerint RO] emunt V vulg. || 23 fiscus RV¹O] fisco V³ vulg. || 24 inferentur vulg. || autem RVO¹] non vulg.; leg. haut? || 25 collatores] fieri non potest add. V³ || 27 non post contra om. R¹V || neque non posse R² || 33 tantum VO¹ || tef R¹ || quando] quam V¹ || 34 perceperimus R² || forte — 124, 3 non ultra ter] scr. R² in ras. 5 versuum || 35 contemptum te V te contentum R || 38 et ad alias] ad illas R || proficiscentem vulg. || 39 collatores V¹ || 40 affigen- tem (s. v. † affigere) R || neque te om. R || neque oboed.] neque om. V¹

Θομένην σοι τάξιν, ἀλλ' οἰκείοις μὲν ὑποζυγίοις, οἰκεία δὲ δαπάνη ποιεῖσθαι τὴν πορείαν. Αὐτοῦ τοῦτον φυλαττομένον κἂν εἰ μὴ ὑπερόριος γένοιο, ἀλλὰ τὰς τῆς ἐπαρχίας διὰ τινὰ πρόφασιν ἀναγκαίαν περιουσιοῦς πόλεις.

sed propriis quidem subiugalibus, propria quoque expensa agere iter; hoc ipsum custodiendo, vel si non ultra terminos proper provinciae, sed propter quandam occasionem necessariam circumeas civitates.

CAPUT X.

(1Δ) Τοὺς γὰρ δὴ καλουμένους τοποτηρητὰς διδόναι τοὺς ἀρχοντας ἐν ταῖς πόλεσι τῆς ἐπαρχίας ἧς ἡγούνται, κἂν εἰ spectabillioi κἂν εἰ λαμπρότατοι κἂν εἰ ἡγεμόνες εἴεν, πᾶσιν ἀπαγορευόμενον τρόποις. Ἀλλὰ μηδὲ εἰ στρατιῶται τινες ἐπιούτω σοι, μηδὲ ἐκείνοις προῖκα συγχωρεῖν δαπανᾶν, ἀλλ' ἐκ τῶν οἰκείων σιτησῶν. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο πράξαιεν, ἀλλ' ἐκ τῶν συντελών δαπανήσαιεν καὶ ἀγγαρείας λάβοιεν, πᾶν ὅσον ἂν ζημοῖτο τὸ ὑπὲρ, τοῦτο ἐκ τῶν αὐτῶν σιτησῶν εἰσπράξας οἰκείω κινδύνῳ τοῖς ἡδικημένοις ἀποδύσει.

Eos autem qui vocantur loci servatores dare iudices in civitatibus provinciae cui praesident, licet spectabiles viri vel clarissimi vel praesides sint, omnibus interdicens modis. Sed neque si milites aliqui sequantur te, nec illos gratis permittas expendere, sed ex propriis emolumentis. Si vero non hoc egerint, sed ex tributis expenderit et angarias acceperint, omne quicquid damnificantur subiecti hoc ex eorum emolumentis exigens proprio periculo laesis salvabis.

CAPUT XI.

(1Ε) Οὐ μὴν οὐδὲ προφάσει θρησκευῶν τε καὶ αἰρέσεων ζητήσεως συγχωρήσεις τινὲ τὴν ἐπαρχίαν λεηλατεῖν, ἢ ἄλλως τοιαύτην τινὰ πρόσταξιν ἐγχειρισθῆναι ἐπὶ τῆς χώρας ἧς ἄρχεις, αὐτὸς δὲ προνοήσεις, 20 μετὰ τοῦ προσήκοντος καὶ τοῦ συμφέροντος τοῖς δημοσίοις, καὶ τοῦ τὰ τοιαῦτα ἀνερευνᾶν καὶ μὴ συγχωρεῖν τι παρὰ τὰς ἡμετέρας γινόμεναι προτάξεις προφάσει θρησκευῶν. Εἰ δὲ κανονικῶν εἴη τὸ ἐπιζητούμενον, ἅμα τῷ μητροπολίτῃ τῆς ἐπαρχίας ταῦτα 25 διακρίνειν, εἴτε ἐπίσκοποι ἀμφισβητοῦεν εἴτε ἕτεροί τινες, καὶ τῷ πράγματι διδόναι θεοφιλῆ τε καὶ πρόποντα ὅρον, ὃς καὶ τὴν πρέπουσαν τιμὴν τῇ ὀρθοδόξῳ φυλάξει πίστει καὶ τὸ ἀξίμιον περιποιήσει τοῖς δημοσίοις καὶ τοῖς ἡμετέροις ὑποτελέσει τὸ ἀνεπηρέα- 30 στον φυλάξει.

Neque occasione religionum haeresumque quaestionis permittas alicui provinciam commovere aut aliter quandam praecceptionem iniungi provinciae cui praesides; ipse vero providebis cum competenti utilitate fiscalibus, et quae talia sunt perscrutari, et non permittere aliquid circa nostras fieri praecceptiones occasione religionum. Si vero canonicum sit quod quaeritur, una cum metropolita provinciae haec disponere et decernere, sive episcopi dubitent sive alii quidam, et causae dare deo amabilem et decibilem terminum, qui et decentem orthodoxam custodiat fidem et indemnitate procurer fiscalibus et nostros subiectos servet inviolatos.

CAPUT XII.

(1Σ) Δεῖ δὲ σε καὶ τούτου πᾶσαν τίθεσθαι πρόβλεπον τῶν ἡνίκά τις ἀξίως φανεῖν ποιῆς, ἐκείνῳ μὴ κολάζειν, τῶν δὲ πραγμάτων αὐτοῦ μὴ προσάπτεσθαι, ἀλλὰ συγχωρεῖν ταῦτα τῷ γένει καὶ τῷ νόμῳ καὶ τῇ 35 κατ' ἐκείνον φερόμεναι τάξει. οὐ γὰρ τὰ πράγματα ἐστὶ τὰ πλημμελοῦντα, ἀλλ' οἱ τὰ πράγματα κεκτη-

Opportet autem te et in hoc omnem ponere providentiam, dum aliquis dignus apparuerit poena, illum quidem punire, res autem eius non contingere, sed sinere eas generi et legi et secundum illum ordinem. Non enim res sunt quae delinquant, sed qui res

cium, sed propriis iumentis, propriis sumptibus iter facere. Atque hoc idem observandum est etiam si fines provinciae non egrediaris, sed ipsius provinciae urbes propter causam aliquam necessariam peragres.

X. Iam quomimis vicarios qui vocantur instituant magistratus in urbibus provinciae, cui praesunt, licet vel spectabiles vel clarissimi vel praesides sint, omnibus modis prohibemus. Verum ne milites quidem si qui te sequantur, eos patiaris gratuito facere expensas, sed de propriis annonis. Si vero id non fecerint, sed ex subditis sumptum fecerint et angarias acceperint, omne quocumque subiecti afficiantur detrimentum ex illorum annonis exactum proprio periculo iis, qui iniuriam passi sunt, restituites.

XI. Sed ne religionum quidem et haeresium inquisitionis nomine permittes cuiquam provinciam depoliare aut alio modo eiusmodi aliquid mandatum in provincia, cui praees, administrare. Sed ipse providebis, ut cum dignitate et publiciarum rerum utilitate etiam in talia inquiras, neve quicumque patiaris contra nostras iussiones religionum nomine fieri. Quodsi canonicum sit id, de quo quaeritur, una cum metropolitano provinciae id diiudices, sive episcopi sive qui alii discipient, causaque des pium ac dignum finem, qui et honorem quo digna est orthodoxae fidei custodiat et securitatem publicis rationibus praestet et subditis nostris incolunitatem servet.

XII. Opportet autem te in hoc quoque omnem curam ponere, ut, cum quis poena dignus videatur, illum quidem poena afficias, bona autem eius non egrediaris, sed sinas haec generi et legi et ordini ex lege recepto committi. Neque enim res peccarunt, sed qui res possident; at inverso ordine dignos quidem

1 οἰκοῖς L¹ || 4 τῆς ἐπαρχίας cum ὑπερόριος γένοιο iunxit ε || περιουσιοῦς Haloander] περιουσιεῖς ML περιουσιεῖς B || 6 γὰρ δὴ] autem ε || 7 τοῦς] τὰς L¹ || 8 εἰ sepe stabilioi (s. v. περιβλεπτοι) M εἰσεπταβίλιοι L εἰ περιβλεπτοι B || κἂν οἱ εὐγεμόνες M || 10 ἐκείνοις B^c || 12 συντελών MB^c συντελεστών LB^f (tributis ε) || 13 δαπανήσαιεν LB || ἀγγαρείας L || 14 τὸ om. L || 15 ἡδικημένοις] ἡμετέροις L || 19 τινὰ τοιαύτην LB || 21 καὶ τοῦ] τοῦ om. B || 22 τοῦ om. LB || 23 παρὰ] circa (i. e. περί) ε || 24 Εἰ δὲ — 31 φυλάξει om. BL || 28 τὴν πρέπουσαν — πίστει] decentem orthodoxam custodiat fidem ε || 34 δὲ om. L || 36 κατ' ἐκείνον] κατ' ἐκείνω L¹ ἐκείνων B^c || φερόμεναι om. ε

sine O¹ || 3 propter] per V || 4 necessarias R || •circumeras V¹ || 10 aliqui sequuntur O sequatur aliquid R || te om. RV || illo V¹ || 12 sed] si O || tributariis Zachariae || et] etiam R || 15 saluabis VTO¹] seruabis R²O² vulg., om. R¹ || 17 haeresiumque vulg. || 19 quadam (quodam R¹) praecceptione RO || iniungi] unigeniti (erasum) R || prouintiam R || 21 talia Zachariae] alia libri || 22 circa RVO] contra vulg. || 23 fit? R¹ || 24 disponere et delenda videntur || dicernere R || 25 dubitetur R¹ || sive] si O¹ || 27 decentem RV²O decente V¹ decenter vulg. || 28 nostros] nos O¹ || 32 aut O || in om. V¹ || 33 dignis R¹ || 34 eis V¹ || contingere V || 35 illum (illud O¹ ipsum V) ordinem RVOT] illam ordini vulg.

1 quidem] quibus V || 2 ipsum] ipso vulg. || si non]

μῆνοι· οἱ δὲ ἀντιστρέφοντες τὴν τάξιν τοὺς μὲν ἀξίους ποιητῆς ἀφ᾿ ἑαυτοῦ, τὰ δὲ ἐκείνων ἀφαιρούνται πράγματα, ἑτέρους ἀπ' αὐτῶν τιμωρούμενοι, οὓς ὁ νόμος ἴσως ἐπὶ τῆν ἐκείνων ἐκάλεε διαδοχῆν.

possident; at illi reciprocantes ordinem eos quidem qui digni sunt poena dimittunt, illorum autem auferunt res, alios pro illis punientes, quos lex forte ad illorum vocavit successionem.

CAPUT XIII.

(I) Προστασίας δὲ ἀδίκους, ὡς μανθάνομεν ἐν ταῖς ἡμετέροις ἐπαρχίαις γίνεσθαι, πᾶσι μετελένη τροποῖς, οὐ συγχωρῶν οὐδὲν τοὺς ἐτέρων βίους ἐνεργολαβεῖν, οὐκ οἰκισθῶν ἐαυτῶ τὰ χωρία τὰ μηδαμόθεν αὐτῶ προσήκοντα, οὐκ εἰς τὴν ἐτέρων βλάβην ἐπαγγέλλεσθαι προστασίαν, οὐχ, ὅπως ἂν ἀποστεροῖεν τὸ δημόσιον, τὴν ἐαυτῶν ἰσὺν ἀνυπατάττειν. ἀλλὰ μὴδὲ ἕστω σοι φροντίς, ὅποιας ἂν εἴναι οἱ ταῦτα πράττοντες δεσποτείας· ἀρκῶσαι γὰρ σοι διὰ πάντων πρὸς τελευτάτην ἰσὺν ὅ τε νόμος ἢ τε τῆς βασιλείας εὐμῆεια.

5 Patrocinia quoque iniusta, quae cognoscimus in nostris provinciis fieri, omnibus corrige modis, non sinens ulli aliorum vitas in se suscipere, non ampliare sibi praedia nullo modo ei competentia, non in aliorum laesionem promittere patrocinium, non quemadmodum fraudulentum fisco suam virtutem obicere. Neque sit tibi cura, cuiuslibet sint haec agentes domini; sufficit etenim tibi per omnia ad perfectam fortitudinem et lex et imperii favor.

15

CAPUT XIV.

(II) Ἄλλα καὶ τοὺς εἰσδεχομένους ἀλλοτριῶν γεωργῶν οὕτω μισήσεις, οὕτως ἀναγκάσεις θάττον ἀποδοῦναι τοὺς λεηθθέντας κακῶς, ὡς, εἰ μέθοι πολλοῦ μείναιεν ἀπειθοῦντες, ἅπαν ὅσον ἀπορον τῆς ἐπαρχίας ἐστὶ, τοῦτο ταῖς ἐκείνων κτήσεσιν ἐπιθήσεις. 20 Εἰ δὲ ἐν ἐτέροις ἐπαρχίαις οἱ γεωργοὶ λέγονται καθ' ἑστέαναι, γράμμασι χρήσῃ δημοσίοις πρὸς τοὺς τῶν ἐπαρχῶν ἐκείνων ἡγουμένους, ὥστε αὐτοὺς τοὺς ἐν αὐταῖς πεφηνότας γεωργούς συνολογούντας ἢ ἐλεγχομένους παραδίδουσαι τοῖς κεκτημένοις καὶ ἐπανάγεσθαι πρὸς τὴν ἐπαρχίαν τῆς ἀρχῆς, καὶ τοὺς ἀπειθοῦντας σφοδρότερον μετρίαι τῆ τῶν ἀπόρων ἐπιβολῆ. προσήκον γὰρ ἐστὶ τὸν τὰ τοιαῦτα σπειδόντα τὸ ἐντεῦθεν ἀποτον καὶ τῆν τῶν πραγμάτων ἐλάττωσιν ἐπὶ τῆς ἐαυτοῦ περιουσίας μαθεῖν, ὅπως ἂν 30 ἐλαττούμενος γινώσκῃ, πόσον ἐστὶ τὸ ἀδικεῖν τε καὶ πλημμελεῖν εἰς ἐτέρον. Τοῦτο δὲ πράξεις, εἴτε οἱ τὰ χωρία κεκτημένοι κατὰ χώραν εἰσὶν εἴτε τινῶν ἐτέροις προσήκοντων φροντισταὶ καθ' ἑστέαναι. δεῖ γὰρ καὶ τοὺς κεκτημένους ἐκεῖνα μόνον ἔχειν ἅπερ αὐτοῖς 35 διδώσιν ὁ νόμος, καὶ τοὺς προνοούστας τῶν ἀλλοτριῶν ἐκείνων προϊστασθαι μόνον ἅπερ κατὰ μίσθω-

Sed etiam suscipientes alienos agricolas sic odio habebis, sic compelles cito reddere quod suscipiunt male, ut, si plurimum manserint inobedientes, omne quiddid onus provinciae est sic illis possessionibus imponens. Si vero in aliis provinciis agricolae dicuntur esse constituti, litteris uteris publicis ad provinciarum praesides, ut in eas fugientes agricolas confitentes aut convictos tradant possessori, et revocentur ad provinciam cui praesides, et inobedientes vehementer corripies minus idoneorum adiectione. Competens est enim talia studentem [quod] hinc onus et rerum deminutionem in sua facultate cognoscere, ut minoratus cognoscat, quantum est laedere et delinquere in alios. Hoc ipsum age, sive praedia possidentem in provincia sint sive aliquorum aliis competentium gubernatores sint. Oportet enim et possessores illa solum habere quae eis dat lex, et gubernatores alienarum illis praeesse solummodo quae per conductionem aut alium legitimum

cap. XIII summarium extat B¹ 6, 3, 16.

poena dimittunt, res vero illorum auferunt, alios pro iis punientes, quos forte lex ad illorum successionem vocavit.

XIII. Iniusta vero patrocinia, quae in nostris provinciis fieri cognovimus, omnibus modis persequeris, non passus quemquam aliorum vitas actionibus redimendis quaestui habere, non sibi vindicare praedia quae nihil ad se pertineant, non in aliorum damnum polliceri patrocinium, non ut fisco spolient suam auctoritatem opponere. Sed ne id quidem cures, ad quaecumque dominium pertineant qui haec agant: sufficere enim tibi per omnia ad plenissimam potestatem tam lex quam imperatoris benevolentia.

XIV. Sed eos quoque, qui alienos colonos recipiunt, ita odio habebis, ita compelles ut cito reddant temere receptos, ut, si per longius tempus contumaces permanserint, omne quiddid sterile est in provincia, id illorum possessionibus adicias. Quodsi coloni in aliis provinciis morari dicuntur, litteris uteris publicis ad praesides provinciarum illarum, ut coloni ipsi, qui eo confugerunt, confessi aut convicti dominis tradantur et in provinciam, cui praees, reducantur, atque ut in contumaces gravius animadvertant sterilium praediorum adiectione. Decet enim eum qui eiusmodi rebus operam dat, incommodum quod inde sequitur et rerum deminutionem in suis bonis sentire, ut damno affectus intellegat, quanti sit iniuste agere et peccare in alios. Hoc vero facies, sive, qui praedia possident, in provincia sunt sive rerum ad alios pertinentium curatores constituti sunt. Oportet enim et possessores illa tantum habere, quae lex iis tribuit, et qui aliena curant, illis tantum praeesse, quae per locationem vel per alium aliquem

2 ἀμφισῶν L¹ || 4 τῆν] τῶν L || ἐκάλειαι L¹ || 5 ἐν] ἐπὶ B || 6 μετελένησαι L¹ μετελέσεις L² || 7 τοὺς ἐτέροισ L¹ τῶν ἐτέρων L² || βίους L¹ || 8 τὰ χωρία L || χωρία MB || 9 τῆν] τῶν L¹ B || 11 ἐαυτῶν LB² || ἐπ' αὐτῶν M || ἐπ' αὐτὸ Scrijmer || ἐπ' αὐτοῖς Hombergk || ἀλλὰ om. LB² || 13 ἀρκῶσαι B || 14 τελευτάτην L¹ || 16 καὶ om. B || 18 πολλοῖς L¹ || 19 μείναι ἐν M || ἀπειθοῦντας L || 20 τοῦτο] οὕτω s² || 23 ἐκείνων et αὐτοῖς om. s || ἡγουμένους L¹ ἡγεμόνας L² || 32 τοῦτο] hoc ipsum (i. e. ταῦτο) s || 37 μόνων B || μισθωτῶν L¹

siones R² || 5 iniusti R¹ iniustilis O¹ || 6 corrigi RVO corrigere T, corriges Heimback || 7 sinentes RVO || suscipere suppl. V² in spat. vac. || amplificare V ampliare O¹ || 8 ullo (ull. V¹) RV || 9 lesione V || 11 tibi sit V || cuiuslibet V¹ || 13 fortitudine V¹ || lex et] et om. O || 16 sic] si O. (ut?) V¹ || 17 quod. suscipiunt V¹ || 19 sic om. vulg. || illis VO] illius RT illorum vulg. || 20 imponens RVO] hoc impones vulg. || 21 dicentur R || 22 ea V || 23 coniunctos R || tradat RVT || 27 quod RO .. V¹ quidem V²T; om. vulg. || et rerum om. V¹ || diminutione V || tua O || 29 hoc] Sed hoc T vulg. || agere R¹; leg. ages? || 30 provinciam R || aliquo R¹ || 31 gubernatores om. O || 34 aliud R¹

1 ille V¹ || *reciprocat (reciprocatur R¹) libri || 2 illorum] eorum O || auferetur R referunt V || 4 succes-

σιν ἢ καθ' ἕτερον νόμιμον ἀποδοῦναι παραδέδοται τρόπον, τῶν δὲ ἀλλοτριῶν ἀπέχεσθαι, καὶ μὴ προνοεῖν μὲν ἑτέρων, ἀδικεῖν δὲ ἄλλους καὶ ἑαυτοῖς κέρδος ἀσεβῆς ἐντεῦθεν πορίζειν.

CAPUT XV.

(10) Σανιδας δὲ ἐπιτιθέναι χωρίοις ἀλλοτροῖς ἢ ἐργαστηρίοις ἐν πόλεσι διακειμένοις καὶ ἐπιγράφειν τὰς ἐπιτιθέμενων προσηγορίας οὕτως τοῖς τολμῶσιν ἐπικινδύνου κατὰ τῆς ἐπιτιθέμενης, ὡς γινώσκεις, ὅτι ταῦτα πράττοντες αὐτοὶ τὴν ἑαυτῶν περιουσίαν προσάγουσι τῷ δημοσίῳ. Εἰ γὰρ πρῶτα μόνη τῇ βασιλείᾳ καὶ τῷ δημοσίῳ δεδομένον περιεῖτό τις ὑφαρπάξειν, ἐν τοῖς ἑαυτοῦ μανθανέτω τὴν πείραν, καὶ τοῖς αὐτοῦ πράγμασι τίτλων ἐπιτιθέμενων δημοσίων γινέσθω τοῖς ἄλλοις παράδειγμα σωφροσύνης, οἵπερ εἰ τῶν αὐτῶν ἴφαιτο κακῶν, ταῖς ὁμοίαις ποιναῖς ὑποκείσονται. Ταῦτα τοῖνυν ἀπαντα φυλάττει, γινώσκων τὴν ἡμετέραν περὶ σε προαιρέσιν τε καὶ γνώμην, ὅποια μὲν τις ἔσται πλημμελοῦντός σου, ὅποια δὲ εὐδοκμοῦντος καὶ τοῖς ἡμετέροις ἀκολουθοῦντος παραγγέλμασί τε καὶ νόμοις.

20

CAPUT XVI.

(K) Ἄμα δὲ ἐπιβαίης τῆς χώρας, συγκαλεσάμενος ἀπαντας τοὺς ἐν τῇ μητροπόλει καθεστῶτας, φημὲν δὲ τὸν τε θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον τὸν τε εὐαγγέλιον τὸν τε ἐν τέλει τῆς πόλεως, ἐμφανῆ καταστήσεις ταῦτα ἡμῶν τὰ θεῖα παραγγέλματα ἐπὶ πράξεως ὑπομνήματων. Καὶ προθήσεις τε τὸν ἐπίσκοπον αὐτῶν δημοσίᾳ οὐ μόνον ἐπὶ τῆς μητροπόλεως, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις τῆς ἐπαρχίας πόλεσι, πέμπων ἀντὶ διὰ ταξωτῶν ὧν ζήτησις χωρὶς ὥστε ἀπαντας γινώσκεις ἐφ' οἷς παρελάβες τὴν ἀρχήν, καὶ δοῶν, εἰ ταῦτα φυλάττεις καὶ τῆς ἡμετέρας ἀξίον σαντὸν ἀποδεικνύεις κρίσεως.

CAPUT XVII.

(KA) Ταῦτα γὰρ φυλαττόμενα παρὰ σοῦ ποιήσει σοὶ τὴν παροῦσαν ἀρχὴν χρονιωτέραν τε καὶ ἐνκλεστέραν· εἰ γε πρὸς τοὺς ἄλλοις μὴ δὲ ὀλοσορεῖν τῶν οὐκ στρατιωτῶν τινι συγχωρήσεις· ταῦτά σε θεῶ καὶ τοῖς νόμοις καὶ ἡμῖν προσφιλή καταστήσει. Κάκεινον δὲ προνοήσεις ὥστε, εἰ τις τῶν τοῦ δημοσίου

cap. XV summarium habet Bf 6, 3, 22 ex Theod.

legitimum modum iis tradita sunt, ab alienis autem abstinere, nec vero aliis quidem prospicere, alios autem iniuria afficere et sibi impium inde lucrum comparare.

XV. Tabulas vero imponere praediis alienis vel ergasteriis quae in civitatibus extant, suaeque nomina inscribere ausuris adeo periculosum statues, ut sciant se si hoc fecerint sua ipsos bona fisco applicatura esse. Nam si quis rem soli imperio et fisco datam arripere conetur, in suis bonis periculum agnoscat titulisque publicis in suis rebus impositis fiat ceteris exemplum continentiae, qui quidem si eadem mala aggrediantur, similibus poenis subiacebunt. Haec igitur omnia custodies, sciens nostra de te voluntas et sententia qualis quidem sit futura, si delinquas, qualis autem, si probatus sis et praeceptis nostris atque legibus obsequaris.

XVI. Simulac vero provinciam ingressus sis, convocatis omnibus qui in metropoli constituti sunt, deo carissimum episcopum dicimus et venerabilem clerum et primores civitatis, haec nostra sacra praecepta per actorum instrumenta manifestata reddes. Atque exemplum eorum publice propones non solum in metropoli sed etiam in reliquis provinciae civitatibus, mittens ea per officiales tuos sine dispendio: ut omnes cognoscant, qua conditione magistratum susceperis, videantque, num haec observes et nostro te dignum ostendas iudicio.

XVII. Haec enim si a te servabuntur, praesentem potestatem tibi et diuturniorem et clariorem efficient: si modo praeter cetera ne arna quidem gestare cuiquam nisi qui miles sit permittas: haec te deo et legibus et nobis carum reddent. Illud quoque prospicies, ut, si quando quis eorum qui publicos

cis sunt tradita modum, extraneis autem abstinere, et non providere quidem aliis, laedere vero alios et sibimet lucrum impium hinc acquirere.

5 Titulos autem imponere praediis alienis aut ergasteriis in civitatibus constitutis, et superscribere sua vocabula ita praesumentibus periculosum constitues, ut agnoscat, quia haec agentes ipsi suam substantiam applicabunt fisco. Si enim causam soli imperio et fisco datam temptaverit aliquis abripere, in suis agnoscat experimentum et suis rebus titulis impositis publicis fiat aliis exemplum abstinentiae, qui si isdem implicatur malis, similibus poenis subdentur. Haec igitur omnia observa, sciens nostram circa te voluntatem atque sententiam, qualis quidem erit delinquente te, qualis autem probato et nostra sequente praecepta ac leges.

20

Mox autem ut ingredieris provinciam, convocatis omnibus in metropoli constitutis (dicimus autem deo amabili episcopo et venerabili clero et nobilibus civitatis), insinuabis haec nostra sacra praecepta sub gestorum insinuatione, et propones exemplar eorum publice non solum in metropoli, sed (et) in aliis provinciae civitatibus, transmittens ea per officiales tuos sine damno, ut omnes agnoscat, in quibus suscepti cingulum, et videant, si haec conservas et nostro dignum temet ipsum ostendis iudicio.

Haec conservata apud te faciunt praesentem tibi cingulum diuturniorem et gloriosorem: si quidem super alia neque armis uti non militantem aliquem permittes; haec te et deo et legibus et nobis carissimum constituunt. Sed et illud providebis ut, si

1 δέδοται B || 2 ἐπέχεσθαι B^c || προνοεῖν] νοεῖν L¹ || 6 καὶ om. B || 9 τῷ δημοσίῳ in ras. B^c || 10 πράγματα L || 11 διδόμενα L || πειρῶ... L¹ || 13 γινέσθω L] γενέσθω M γινέσθαι B || 16 τῶν ἡμετέρων L¹ || 17 περὶ σε] σὲ L¹ σοι L² || 24 ἐτελείς L³ || 26 τὸν B || 28 ταῖς ἐπαρχίαις L || αὐτῶν L¹ || 29 ἀπαντες L || 33 γὰρ om. LB^c || 36 θεῶ] et deo ε || 37 κάκεινον L

3 sibimet et lucrum VO || 6 subscribere V || 7 constitutes] consentiens R¹ O¹ esse sciens O² esse scias (suppl. V² in mg.) R² V || 8 agnoscat R || ipsi quidem suam OT || 9 applicabunt V || fisco datam temptaverit si R² || solo V¹ || 10 temptaverint V¹ || arripere vulg. || 11 et suis] suis

et V¹ || 12 alios R¹ || 13 si isdem vulg., hisdem RVOT || subdentur om. R¹ || 15 voluntatem circa te V || sententiam] [... V¹ || quali V¹ || 16 *nalis V¹ || probato te V³ *ato V¹ || nostram O¹ || 17 consequente (consequentes R²) R || legis libri || 21 sq. convocatis omnibus in metropoli constitutis vulg.] conuocans omnes in metropoli (metropolim O) constitutos RVTO || 22 de O vulg.] de O om. V || 24 uestra R¹ || praepertorum subiectorum R¹ || 25 propones O praeponeus VT || reorum V || 26 metropoli V metropolitiss T || et addidi (etiam add. vulg.) || 27 prouintias VT || ea] eam RVOT || 33 haec VO] et R et haec T || 35 non — 36 deo suppl. V² in spat. vac. || 36 hoc VT || clarissimum V

δορύβους ἀνιστάντων πειραθεῖν ποτὲ τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως ἀποφυγεῖν ἢ μόνος ἢ καὶ μεθ' ἑτέρων καὶ γενέσθαι κατὰ τὴν ἐπαρχίαν τῆς ἀρχαίας, ἀνιχνεύσαι τὰ περὶ τούτου καὶ ἐξετάζειν σὺν ἀκριβείᾳ πάσῃ καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ καθιστᾶν καὶ μὴν εἶναι ἐνταῦθα, εἰ πολλὰς τῶν ἐπιζητούμενων εἴη προσώπων· ὥστε ἔγχεσθαι κατὰ ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν καὶ ποινὰς ὑπέχειν, ἃς ὁ νόμος ἐπὶ τῶν τοιούτων διέταξεν.

Dat. xvi. k. Mai. CP. Belisario v. c. cons.

[a. 535.] Dat. k. Mai. CP. Belisario v. c. cons.

III

10

XVIII.

Coll. III tit. 5

ΩΣΤΕ ΤΗΝ ΝΟΜΙΜΟΝ ΜΟΙΡΑΝ ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ ΕΙΝΑΙ, ΕΙ ΜΕΧΡΙ ΜΕΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΕΙΗΣΑΝ ΟΙ ΠΑΙΔΕΣ, ΟΥΓΚΙΑΣ ΤΕΣΣΑΡΑΣ, ΕΙ ΔΕ ΥΠΕΡ ΤΟΥΣ ΤΕΣΣΑΡΑΣ ΕΙΣΙΝ ΟΙ ΠΑΙΔΕΣ, ΟΥΓΚΙΑΣ ΕΞ. ΚΑΙ ΟΤΙ ΕΞ ΑΔΙΑΘΕΤΟΥ ΟΙ ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΑΙΔΕΣ, ΓΝΗΣΙΑΣ ΜΗ ΥΠΟΥΣΗΣ ΓΟΝΗΣ, ΔΥΟ ΟΥΓΚΙΑΣ ΛΑΜΒΑΝΟΥΣΙ ΣΥΝ ΤΗ ΜΗΤΡΙ. ΚΑΙ ΟΤΙ ΚΑΙ ΕΞ ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΚΑΙ ΕΞ ΑΔΙΑΘΕΤΟΥ ΑΡΜΟΤΤΕΙ Η ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ, ΕΙ ΜΗ ΚΩΛΥΣΕΙ ΡΗΤΩΣ Ο ΤΕΣΤΑΤΩΡ. ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΔΙΑΙΡΕΣΕΩΣ ΓΙΝΟΜΕΝΗΣ ΑΠΟ ΓΟΝΕΩΝ ΕΙΣ ΠΑΙΔΑΣ. ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΡΝΟΥΜΕΝΟΥ ΤΗΝ ΙΔΙΑΝ ΣΥΓΓΡΑΦΗΝ. ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΕΤΕΡΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.

Imp. Iustinianòs Ἀύγουστος Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ 25 ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐω praetorian τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικῶν.

(Προοίμιον.) Ἦδη μὲν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ καὶ ὡς ἂν τις εἴποι καλῶς παρὰ θεοῦ συστάσῃ πολιτεία, τῇ Ῥωμαίων φαμέν, πολλὰ περὶ διαθηκῶν διεσπούδα- 30 σταί τε καὶ μεστὰ τὰ τῶν νόμων βιβλία τῶν τοιούτων καθέστηκε· καὶ οὐ μόνον οἱ παλαιοὶ σοφοὶ ταῦτα γεγραφήκασιν οὐδὲ ἡ τῶν εὐσεβῶν μονάρχων ἐξουσία,

Nov. XVIII (= Coll. III tit. 5: gloss.) Graece extat in ML, cap. 1—4, 6—11 in B variis locis. — Epit. Theod. 18, Athanas. 9, 2 (cf. περὶ διαφορῶν ἀναγνωσμάτων § 12). Iulian. const. XXXIV.

tumultus excitant, ex hac magna urbe sive solus sive etiam cum aliis aufugere conetur et in provincia, cui praees, morari, investiges cum resque eius et cum omni diligentia examines et in custodia teneas atque huc denunties, si forte sit ex iis personis, quae requiruntur, ut ad hanc felicem urbem ducatur et poenas subeat, quas lex de talibus constituit.

XVIII.

UT LEGITIMA PORTIO LIBERORUM, SI USQUE AD QUATTUOR SINT LIBERI, QUATTUOR UNCLIAE, SIN PLUS QUATTUOR SINT LIBERI, SEX UNCLIAE SINT. ET UT AB INTESTATO LIBERI NATURALES, SI SUBOLES LEGITIMA NON EXTAT, DUAS UNCLIAS ACCIPIANT CUM MATRE. ET UT TAM EX TESTAMENTO QUAM AB INTESTATO COLLATIO COMPETAT, NISI TESTATOR EAM NOMINATIM PROHIBUERIT. ET DE DIVISIONE A PARENTIBUS INTER LIBEROS FACTA. ET DE EO QUI MANU PROPRIA SCRIPTA INFITTIATUR. ET DE ALIIS CAPITIBUS.

Imp. Iustinianus A. Iohanni gloriosissimo praefecto sacro per Orientem praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Iam quidem ab hac magna et quod facile aliquis dixerit bene a deo constituta re publica, Romana dicimus, multa de testamentis agitata sunt, ac pleni sunt legum libri eiusmodi rebus. Neque antiqui solum prudentes haec conscripserunt aut piorum principum potestas, sed a nobis quoque

1 ἀνιστάντων LB^c || 2 ἢ καὶ || καὶ om. LB(s) || 3 ἀνιχνεύσαι M₅ || ὥστε ἀνιχνεύσαι LB₅ || 6 ὥστε M || καὶ LB₅, ὥστε καὶ Scrimger || 9 xvi k. mai. M || καλανδῶν μαίων Ath. s μὴν μαίων Theod., om. Iul. || Bilisario M || 11 sq. rubr. sim. ap. Theod., περὶ τοῦ τετραουγκίου καὶ ἐξαουγκίου· ἐχει δὲ καὶ ἄλλα κεφάλαια Ath. (cf. s) || 20 τεστᾶτωρ M || διαδέμενος L || 21 περὶ ἀρεσέως L¹ || 23 καὶ περὶ ἐτέρων κεφαλαίων post verba eis paídas (22) coll. ML, transposuit Haloander || 25 ἰουστινιανὸς L || 26 ὑπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς αἰῶας (ew s. v.) πραιτωρίων τὸ δευτέρῳ L || 27 πατρικίων M || 31 ταῖ τε L¹ || 33 γεγραφασιν L²

quis eorum, qui populum in turbas sollicitant, temptarit aliquando ab hac magna civitate fugere aut solus aut cum aliis et venire in provinciam cui praees, quatenus investigare de hoc et examinare cum omni subtilitate et cum cautela constituere et nuntiare hic, si forte dignae inquisitione sint personae et adduci ad hanc felicissimam civitatem et poenas sustentare, quas lex de talibus constituit.

R. DE TRIENTE ET SEMISSE ET SUCCESSIONIBUS FILIORUM ET NEPOTUM NATURALIUM VEL COLLATIONIBUS VEL DISTRIBUTIONIBUS, NEC NON LITTERARUM AUT ANNUMERATIONUM ATQUE RERUM EX QUIBUS DETINENT INFITTIATIONIBUS R.

Imp. Iustinianus A. Iohanni pp.

(Praefatio.) Iam quidem magnae huic et, ut ita quis dicat, bene a deo constitutae reipublicae, dicimus Romanorum, plurima de testamentis disposita sunt, et pleni legum codices de talibus consistunt, et non solum antiqui sapientes haec scripserunt aut piorum potestas imperatorum, sed etiam a nobis

1 sollicitant temptarit vulg.] sollicitare temptant (temptarat T) RVT || 3 solum V¹ || 4 hoc et] et om. O || 5 *constituere et] constiterit libri || 6 hoc V² vulg. || personis O || 9 subscr. dedimus ex O et Bamb. II || datur O || k. mad. Bamb. || Constantinop. O Cap. Bamb. || Bisilario u. c. O Bilisario uic. Bamb. || 11 successoribus R || 12 natalium V¹ || 13 vel coll.] et coll. vulg. || vel distr.] aut distr. R || 14 sq. nec non — inficitationibus scripsit V³ in ras. 2 versuum || 14 aut om. V || adnumerationibus V || detinetur V || 25 pp.] p^om V || 29 si ante quis add. R², del. R³ || dicat, bene] benedicat V || 32 aut priorum R

ἀλλὰ καὶ ἡμῶν ἤδη τῶν πρὸ ἡμῶν ἀνοκρατόρων οὐδενὸς ἐλάττους καταβέβληνται περὶ τούτου νομοθεσίας. Τὸν δὲ θεὸν ἐνοοῦντες αἰεὶ, καὶ ὅπως ἂν ἀρεστοί τε αὐτῷ φανοίμεθα καὶ τι τῶν εἰς ἡμᾶς ἀγαθῶν ἄξιον πράττομεν, πειρωμένθα τι προσεξευρίσκειν αἰετῆ φύσει τε ἀλόλουθον καὶ τὰ πρόσθεν ἐπανορθούμενον. Πολλὰκις τούτων καὶ ἄλλοτε θεδναμάκαμεν, ἀνθ' ὅτου τοῖς γησιῖσι καὶ εἰγγνώμοσι τέκνοις, οὓς ἔχουσι χάρον οἱ γονεῖς, τὸ καταλιμπανόμενον, ὃ ἤδη καὶ χρέος καλοῦσι, μόνον τριούκιον ὠρίσαν ἐξ ἀνάγκης καταλιμπανέσθαι, τὸ λοιπὸν δὲ ἐν τῇ γνώμῃ τῶν γονέων ἀπόκειται, καὶ λήφονται μὲν καὶ συγγενεῖς ἅπαντες καὶ οἱ γὰρ ἔλευθερίας οἰκέται, οἱ παῖδες δὲ, εἰ καὶ πολλοὶ καθεστῆκοιεν, εἰ καὶ μηδὲν προσκροοῖεν τοῖς γονεῦσι, καταιδούνται καὶ τὸ τριούκιον διαίρησονται μόνον, κἂν εἰ δέκα τυχὸν κἂν εἰ πλείους εἴεν, καὶ πένητες ἔσονται παῖδες πατρὸς ἕως ἑξῆ πλουτούντων.

CAPUT I.

Ταῦτα ἡμᾶς ἐκίνησεν ἐπανορθῶσαι τὸν νόμον, καὶ μὴ περιδεῖν αὐτὸν μέχρι παντὸς ἐρυθριῶντα, ἀλλὰ τοιούτῳ διορίσαι τὸ πρᾶγμα τρόπῳ ὥστε, εἰ μὲν ἐνός ἐστι παῖδος πατὴρ ἢ μήτηρ ἢ θυοῦ ἢ τριῶν ἢ τεσσάρων, μὴ τριούκιον αὐτοῖς καταλιμπανέειν μόνον, ἀλλὰ τὴν τρίτην τῆς ἑαυτοῦ περιουσίας, τουτέστιν οὐγκίας τεσσάρων, καὶ τοῦτο εἰδοὶ τὸ διαρισμένον μέτρον ἀκρι τοῦ ἑθῆντος ἀκριθμοῦ. εἰ δὲ ὑπὲρ τοὺς τεσσάρων ἔχει παῖδας, τὴν ἡμίσειαν τῆς πάσης περιουσίας αὐτοῖς καταλιμπανέσθαι μοῖραν, ὥστε ἐξαιούκιον εἶναι πάντως τὸ οφειλόμενον. ἕκαστον κατ' ἴσον τὸ τετραούκιον τυχὸν ἢ τὸ ἐξαιούκιον διαρισμένον, καὶ τοῦτο οὐκ ἐν ἀδίκῳ περιστάσει πραγμάτων (εἰκὸς γὰρ κἂν ταῦτα τοὺς ἄλλους ἀδικηθῆναι, τῶν μὲν τὰ καλλίονα, τῶν δὲ τὰ χείρονα λαμβανόντων) ἀλλὰ τοῦτο δὴ τὸ ἐπιβάλλον ἕκαστῳ διὰ πάντων ἴσον εἶναι ἐν ποιότητι τε καὶ ποσότητι, εἴτε τις αὐτὸ κατὰ τὸ ῥόπον ἐνστάσεως εἴτε κατὰ πρᾶξιν, ταῦτόν δὲ ἔστιν εἰπεῖν καὶ φιδεῖκομίσσον, καταλιμπανέειν πρόσθεν. πάρεστι γὰρ αὐτῷ τὸ λοιπόν, ὀκταούκιον τ-

cap. I, 21 (θεσπίζουεν εἰ μὲν ἐνός) — IV extant B 41, 4, 2 (I, 21 θεσπίζουεν εἰ μὲν . . . χωρεῖν 129, 4; III. IV τοῦ νομίου δὲ τούτου μέρους 129, 35 . . . γνησίων 130, 31 B^a p. 661 Zach.). — cap. I argumentum adumbrant Prochiron 32, 1; Epanagoge 34, 1.

non minus quam ab ullo eorum qui nos antecesserunt imperatorum de ea re propositae sunt legislationes. Dum autem deum semper inueniunt atque quomodo et probati ei videamur et agamus quod dignum sit beneficiis in nos collatis, semper aliquid reperire insuper amittimus, quod et naturae conveniat et priora corrigat. Atque saepe etiam alias mirati sumus, quid sit cur legitimus et gratis liberis, quibus gratiam habent parentes, id quod relinquendum est (quod quidem etiam debitum vocant) quadrantem solum definiuerint qui necessario relinquatur, reliquum vero in arbitrio parentum positum sit idque accipiant et cognati quidem omnes et extranei et servi libertate honorati, liberi vero, quamvis multi sint, quamvis nihil offenderint parentes, reprimantur et quadrantem solum inter se dividant, licet decem fortasse vel plures sint, ac pauperes futuri sint liberi patris, dum vivebat, divitis.

I. Haec nos moverunt, ut legem corrigeremus neque in perpetuum eam sineremus erubescere, sed tali modo rem determinaremus: ut si quis unius sit vel duorum vel trium vel quattuor liberorum pater aut mater, non quadrantem solum iis relinquat, sed tertiam bonorum ipsius partem, hoc est quattuor uncias, eaque mensura definita sit usque ad eum quem diximus numerum. Sin vero plus quattuor habet liberos, dimidia pars totius substantiae iis relinquatur, ut semissis sit omnino quod debetur. Ac singuli ex aequo trientem forte vel semissem partiantur; idque non per iniustam rerum constitutionem (nam ita quoque iniuria reliquos affici par est, si alii meliora alii deteriora accipiant): sed id quod cuique competit per omnia aequale sit et in qualitate et in quantitate, sive quis illud per modum institutionis, sive legati seu quod idem valet fideicommissi nomine relinquat. Licet enim ei

iam non aliquo priorum principum minus legislationes prolatae sunt. Deum vero considerantes semper et quatenus ei placiti videamur et aliquid bonorum dignum in nobis agamus, nitimur aliquid adinvenire semper et naturae consequens et quod possit priora corrigere. Frequenter igitur et alia vice mirati sumus, quomodo legitimis et benivolis filiis, quibus agunt gratias parentes quibusque quod relinquatur iam etiam debitum vocant, solum trium uncium definirunt ex necessitate derelinqui, reliquum vero iacet in voluntate parentum, et capiunt quidem cognati omnia et extranei vel cum libertate servi, filii vero, licet multi consistant, etiamsi nihil offenderint parentes, confunduntur et trium uncium dividunt solum, vel si decem forte aut amplius fuerint, et pauperes erunt filii donec vixerint patres idonei.

7 ἄλλοστε M^a || 12 γονίων L || 13 ἅπαντα Haloander cum ε || 15 καὶ μηδὲν καὶ om. L || καταιδούνται Haloander cum ε || καθεδούνται L καθευδούνται M; an leg. καθευδούνται? || 19 περὶ τοῦ φαλιδίου rubr. ML in mg. || 20 ἐρυθριῶντα M || 24 περιουσίας] μερίδα add. B^a || 27 ἔχει MB^a] ἔχει L^a ἔχουσι B || 29 ἕκαστον M] ἕκαστῳ LB^a || 30 τὸ om. L^a || τυχὸν om. ε || διαρισμένον M] διαρισμένον LB || 31 οἰκὸς L¹ || 32 sq. τὰ — τὰ] κατὰ — κατὰ B^a || 34 δῆ] δὲ L² || 35 αὐτῷ L || 36 sq. ταῦτόν — φιδεκομ. om. B || 37 φιδεκομίσσον M φιδεκομίσσον L || 38 αὐτῷ om. L || τὸ om. B^l || τυχόν] λοιπόν (del. L²) L

1 legislationis prolatione prolatae sunt RVT || 2 semper considerantes R || 5 naturae aliquid consequens V || et vulg.] eo RVT || 11 quidem vulg.] quidam RVT || 15 pauperes R || 16 donec] sed donec V || patris donec vixerit idonei vulg. || 19 rubr. De legitima portione (sic) liberis a parentibus relinquenda R mg. || 22 vel quattuor] et quattuor V || 23 reliquis V¹ || 24 hoc] haec V || 26 habuerint V || 27 substantiae totius V || 29 sub iusta (al. sub iniustant R^a mg.) RV || 30 etiam om. V || hinc R || 31 patientur R || 32 quod] qui V² om. V¹ || 33 in equalitate V || 34 et om. V, in om. vulg. || 35 relinquat V || 36 enim om. V || oct. ui. tium V¹ octo uincium V² octauuncium T

ζῶν ἢ ἐξαούγκιον, ἔχων καὶ φιλοτιμῆσθαι καθ' ὅσον ἂν βουληθεῖ ἢ τοῖς παισὶν αὐτοῖς ἢ τισὶ τῶν ἐξωθεν, καὶ τῆς φύσεως πρότερον θεραπευθεῖσθαι τὰ εἰκότα οὕτως ἐπὶ τὰς ἐξω φιλοτιμίας χωρεῖν. τούτου κροτούντος ἐφ' ἀπάντων τῶν προσώπων, ἐφ' ὧν ἀρχῆς ὁ τοῦ παλαί τετάρτου τῆς de inofficioso veno-υοθέτῃται λόγος.

uncium forte aut sexuncium habere, et largiri sicut voluerit filiis ipsis aut cuilibet extraneorum, et natura primo curata competenter, sic ad extraneas largitatis accedere. Hoc servando in omnibus personis, in quibus ab initio antiquae quartae ratio de inofficioso lege decreta est.

CAPUT II.

Ἐξήρῳσθω δὲ τῶν ὁ περὶ τῶν βουλευτῶν ἀρτίως τεθειμένους νόμος, ὃς τοῖς παισὶ τοῖς βουλευταῖς ἢ καὶ ταῖς βουλευταῖς γεγαμημένους θυγατρῶσιν ἐναούγκιον πάντως διδοῦσθαι βούλεται, τοῦ λοιποῦ τριουγκίου παρὰ τῶν γορέων κατ' ἐξουσίαν διοικουμένων. πάντων τῶν ἄλλων τῶν περὶ τῆς de inofficioso κειμένων νόμων καὶ μάλιστα τῶν νεωτέρων ἐπὶ τῆς ἐαυτῶν φιλοτιμῶν ἰσχύος ἐπὶ τε τῶν ἀγαρίστων παίδων ἐπὶ τε τῶν μὴ τοιούτων, πληρὴν κατὰ μόνον τὸ ποσόν, ὅπερ κατὰ τὸ παρὸν ἠξήσαμεν κατὰ πάντας τοὺς προκειμένους ὅρους.

Excipiat autem a nobis de curialibus nuper posita lex, quae filiis curialibus aut filiabus curialibus nuntentibus novuncium omnino dari vult, reliquo triuncio a parentibus secundum potestatem dispensando; omnibus aliis de inofficioso positus legibus et praecipue nostris in sua virtute servandis et de ingratis filiis et de non talibus, praeter solam quantitatem, quam ad praesens auximus, secundum omnes praedictas definitiones.

CAPUT III.

Κωλύομεν δὲ κάκεινο, βαρὺ τε ὄν καὶ ἔχον μὲν τινα νόμιμον ἀφορμὴν, εἰς δεινὴν δὲ ἐμπίπτου ἀπηνειάν τε καὶ πικρίαν. ἴσμεν γὰρ τινὰς διαθήκας, καθ' ἃς οἱ τελευτῶντες οὐ πατρικῶς οὐδὲ ὡς ἄνδρας ἔχοντες, ἀλλὰ σφιδάρα μιλθῶσι καὶ ἐποικλιμένους ἐποιήσαντο τὰς ἐνστάσεις. ταῖς μὲν γὰρ γυναῖξὶ πάντα κατέλιπον τῶν ἐκείνων πραγμάτων τὸν οὐσούφροντον, τοῖς δὲ παισὶ τὴν δεσποτείαν γυναικῶν ὥστε, οἴμαι, σποῖδαμα εἶναι τῆς τοιαύτης διαθήκης τὴν γυναῖκα καὶ τὴν δεσποτείαν προσλαβεῖν, τῶν παίδων ἰσὺς λιμῶ φθειρομένων. πόθεν γὰρ ἂν ἐν μέσῳ καὶ διοικούντο καὶ τὴν ἐφῆμερον ἔχονεν διαίταν, οὐδενὸς αὐτοῖς καταλειμμένων, γυναικείας ὀργῆς ἴσως καὶ ἄλλοις παρεμπιπτούσης, ἥτις αὐτῶν καὶ τὴν καθ' ἡμέραν ἀφαιρεῖται διοικῆσαι; Ὅχι ἐξέσται τοῖνυν τὸ λοιπὸν οὐδενὶ παντελῶς παίδας ἔχοντι τοιοῦτο τι πράττειν, ἀλλὰ πάντως αὐτοῖς τοῦ νομίμου τούτου μέρους, ὅπερ νῦν ἀφωρίσαμεν, καὶ τὴν χορῆν καὶ τὴν ἐπιμαρτίαν πρὸς τῆς δεσποτείας καταλιμπανέτω, εἰ βούλεται παίδων οἶκ ἐκδῆς λιμῶ τελευτῶντων, ἀλλὰ καὶ ζῆν δυναμένων καλεῖσθαι πατῆρ. Καὶ ταῦτα πάντα φαρμὴν οὐκ ἐπὶ

Prohibemus autem et illud grave existens et habens quidem aliquam legalem occasionem, in diram tamen incidens crudelitatem et amaritudinem. Novimus enim aliqua testamenta, secundum quae morientes non paterne nec ut viros oportebat, sed nimis molliter atque remisse fecerunt institutiones: uxoris si quidem omnem reliquerunt suarum rerum usumfructum, filii autem proprietatem nudam. Quamobrem arbitror studium esse huiusmodi testamentis uxorem etiam proprietatem acquirere, filiis forte fame preempts. Unde enim in medio etiam gubernentur et cotidianum habeant cibum, nihil eis derelicto, uxoris ira forsant et irrationabili intercedente, quae etiam eis cotidianam gubernationem abripiat? Non licebit igitur de cetero ulli omnino filios habenti tale aliquid agere, sed modis omnibus eis huius legitimae partis, quam nunc deputavimus, et usumfructum insuper et proprietatem relinquat, si vult filiorum non repente fame morientium, sed vivere valentium vocari pater. Et haec omnia dici-

quod reliquum est, bessem scilicet vel semissem, habere et in quantum voluerit sive liberis ipsis sive extraneorum quibuslibet largiri, et naturae prius quae debentur praestitis inde ad extraneas largitiones procedere. Atque hoc valeat in omnibus personis, in quibus ab initio antiquae quartae ratio de inofficioso querellae constituta est.

II. Excepta vero sit nobis lex de curialibus nuper lata, quae filiis curialibus vel etiam filiabus cum curialibus nuptis dodrantem omnino dari vult, ut de reliquo quadrante a parentibus pro arbitrio disponatur. Ac reliquae leges omnes, quae de inofficiosi querella latae sunt, et maxime nostrae in suo robore conserventur, tam de ingratis liberis quam de iis qui tales non sunt: excepta sola quantitate, quam in praesenti auximus secundum definitiones omnes propositas.

III. Prohibemus vero etiam illud, quod et grave est, licet legitimam quandam causam habeat, tamen in duram iniquitatem et acerbiterat incidit. Novimus enim testamenta quaedam, in quibus defuncti non paterno animo neque ut viros decuit, sed admodum molliter et imbecille heredum institutiones fecerunt. Namque uxoris suis omnem reliquerunt rerum suarum usumfructum, liberis vero nudam proprietatem: ut eiusmodi testamenti hoc, opinor, studium sit, ut mulier etiam proprietatem insuper accipiat, liberis fortasse fame perituris. Unde enim interim et re familiari utantur et victum cotidianum habeant, cum nihil iis relictum sit, cum adeo muliebris forte ira iniusta accidat, quae iis etiam cotidianum victum auferat? Itaque in posterum nemini omnino, qui liberos habet, tale quid facere licebit, sed utique iis legitimae huius partis, quam nunc definitivimus, et usum et fructum una cum proprietate relinquat, si pater dici vult liberorum qui non statim fame pereant, sed etiam vivere possint. Atque haec omnia dicimus non

2 ἢ prius om. 5 || αὐτοῦ LB² || τισὶ τῶν τοῖς B² || 4 ἐξωθεν B² || 5 ἐφ' ἀπάντων τῶν προσώπων || in omnibus descendantium personis Iul. (at vid. Athan.; cf. Heimbach Ἀνέκδ. I. p. XCV) || 6 δεινοφρικίσο M, μέμφωσ M s. v., LB || 8 ἐξήρῳσθω — 12 διοικουμένων om. B || 8 ἀρτίως τε θ. νόμος est novella XXXVIII || 9 τοῖς βουλευταῖς M s. Iul. (cf. Theod.) || τῶν βουλευτῶν L || 10 τοῖς βουλευτοῦ γεγαμημένους L || ἐνα (ἐνα L²) οὐγκιον L || 13 δεινοφρικίσο M, μέμφωσ LB || 14 ἡμέτέρων Cod. 3, 25, 30—37 || 16 τοιούτων L || 20 ἐμπίπτειν? L¹ || 23 ἐποιήσαντα L¹ || 24 πάντα πᾶσαν B || 25 τῶν οὐσούφροντων || τὴν χορῆν B ἥτοι πᾶσαν τὴν χορῆν M s. v. || 26 οἴμαι om. B || 32 αὐτόν? L¹ || 33 τοῦ λοιποῦ L || 35 τοῦτον om. B || ἀφωρίσαμεν ἢ καὶ L ἀφ. πάν-

τως καὶ B² || 36 πρὸς τὴν δεσποτείαν L(ε) || 38 ζῆν μεῖζω L¹ || 39 πάντα om. B²

1 sicut si R¹ || 4 haec V || seruantes R^a || S rubr. De filiis curialibus R mg. || a om. R || 10 noniuncium vulg. || 13 seruatis R || 14 *non talibus naturalibus libri || 19 rubr. Si liberis suis nudam proprietatem reliquerit R mg. || 20 diram RTV² || duram vulg. dura V¹ || 24 fuerunt R¹ || 26 aut V || 27 leg. testamenti? || 30 gubernentur vulg. || gubernantur RVT || habebunt V || 31 ira vulg. || iure RTV³ uie. (uita?) V¹ || 32 quae V vulg. || quod RT || eis etiam vulg. || 33 nulli V¹ || 34 hnti V¹ || 35 huius om. V || 35 pater vocari V

πατρός μόνου, ἀλλὰ καὶ μητρός, καὶ πάππου καὶ προπάππου καὶ τῶν παρεξενγμένων ἐκάστῳ θηλείων προσώπων, μᾶμμις φαιμέν καὶ προμᾶμμις, εἴτε πρὸς πατρός εἴτε πρὸς μητρός εἶεν.

mus non in patre solo, sed et matre et avo et proavo et adiunctis unicuique feminarum personis, id est avia et proavia, sive paternae sive maternae sint.

CAPUT IV.

Οὐδὲ ἐκείνου φυλαττομένον τὸ λοιπὸν ἐπὶ τοῖς ἐγγόνους καὶ προεγγόνους, τοῖς οὐκ ἐκ αὐτοῦ καὶ ὑπέξουσίου, ὥστε παρὰ τὸ τρίτον ἔχειν αὐτοὺς τῆς μοίρας, ἣν τοῖς αὐτῶν γονεῦσι περιούσιον εἶδει καταλείπειν τοὺς διαθεμένους. Οὐ γὰρ ἐξαιρούμεν ἐπὶ τοὺς ἐγγόνους τοὺς ἀπὸ παιδῶν τοῖς πρὸς πατρός πάπποις γενομένους, ὥστε ἐκείνους μὲν τέλειον λαμβάνειν τὸ μέρος ὅσον ἂν ὁ αὐτῶν πατήρ ἔλαβεν περιών, τοὺς δὲ ἐγγόνους τοὺς ἀπὸ τοῦ πάππου διὰ μέσης θυγατρὸς γενομένους ἢ τοὺς ἀπὸ τῆς μᾶμμις πρὸς πατρός ἢ πρὸς μητρός παρὰ τὸ τρίτον λαμβάνειν· ἀλλὰ μίαν τάξιν ἐφ' ἅπασιν τίθειμεν ἐγγόνους καὶ προεγγόνους, οὐκ ἀνεχόμενοι τὸ θῆλυ τοῦ ἀρρενος ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἐλαττοῖν. οὐτε γὰρ τὸ ἄρρεν αὐτὸ καθ' αὐτὸ οὐτε τὸ θῆλυ μόνον πρὸς τεκνογονίαν αὐτάρκεις, ἀλλ' ὡσπερ ἐκίτερον συνήρμοσεν ὁ θεὸς πρὸς τὴν τῆς γενεσιουργίας ἔχρεια, οὕτω καὶ ἡμεῖς τὴν αὐτὴν ἐκατέρω φη- 1 λαττομεν ἰσότητα. Ἀλλ' οὐδὲ μέχρι τούτου στήσομεν τὸν νόμον. ταῦτα γὰρ φαιμέν καὶ ἐπ' ἐκείνων τῶν παιδῶν, οἵτις ἐκ γάμων εἰσι γνήσιον, εἰ καὶ μὴ προέκτις τοῖς γάμοις ἀκολουθήσαιεν, ἀλλὰ διάθεσις ὡμολογημένη καὶ σαφῆς μετὰ τῶν συνοικούντων οὕτω τοῖς παισὶ διδοίη τὸ γνήσιον. προικὰ μὲν γὰρ ἀποτελεῖ γάμος, γάμον δὲ προέκτις οὐ ποιοῦσιν, ἀλλ' ἢ τῶν συνοικούντων ἀμοιβαῖα διάθεσις. Ταῦτο δὲ κρατεῖται καὶ ἐπὶ τῶν ἐκ μεταγενεστέας διαθήσεως μετὰ προικῶν κατὰ τὰς ἡμετέρας διατάξεις γενομένων γνησίων. Καὶ οὕτως μὲν ἔστω νόμος ταῖς γνησiais γο- 2 ναῖς.

5 Neque illo de cetero servando in nepotibus et pronepotibus non suis et sub potestate, minus tertiam partem eos habere, quam eorum parentibus viventibus oportebat relinquere testatores. Non enim excepimus ulterius nepotes, qui ex filio paternis avis accrescunt, ut illi quidem integram accipiant partem, quantam eorum pater acciperet vivens, nepotes autem ab avo per mediam filiam venientes, aut avia paterna aut materna, minus tertiam accipiant: sed unum ordinem in omnibus ponimus nepotibus et pronepotibus, non ferentes feminam a masculo in talibus minui. Neque enim masculus ipse in se neque femina solum ad nativitatis propagationem sufficiens est, sed sicut utrumque coaptavit deus ad generationis opus, ita et nos eandem utriusque ser- 20 vamus aequalitatem.

1 Sed nec usque in hoc statuimus legem. Haec enim dicimus et in illis filiis, qui ex nuptiis sunt legitimis, licet non sint secutae nuptias dotes, sed affectus indubitatus et manifestus inter coniuges existens filios praestet esse legitimis. Dotem etenim celebrant nuptiae, nuptias autem dotes non faciunt, sed coniunctorum affectus. Hoc idem obtineat et in his, qui ex posteriore affectu cum dotibus secundum nostras constitutiones legitimi fiunt. Et haec sit sanctio legitimae soboli.

CAPUT V.

Βλέψωμεν δὲ δὴ τι καὶ πρὸς μόνην τὴν φύσιν φι- 35 ἀνθρώπων. πολλοὶ γὰρ ἐνοχλοῦσιν ἡμᾶς αἰεὶ, καὶ ἐκτεταῖα συγκαὶ καὶ δακρύνοντες παῖδες· καὶ αἰεὶ μὲν τι φιλάνθρωπον ὀρίζομεν, ἀλλ' ὅτι μὴ μετὰ νόμον τούτο

Consideremus autem aliquid et ad solam naturam clemens. Multi namque molesti sunt nobis semper, precesque crebrae et flentes filii: et semper equidem clemens aliquid definimus, sed quia non hoc cum

de patre solo, sed etiam de matre, et avo et proavo et coniunctis unicuique femininis personis, avia scilicet et proavia, sive eae paternae sive maternae sint.

IV. Ne illud quidem in posterum in nepotibus et pronepotibus, qui non sui et in potestate sunt, observetur, ut minus tertia parte habeant eius portionis, quam parentibus eorum superstilibus relinquere testatores oportebat. Neque enim amplius excepimus nepotes, qui ex filio avis paternis nati sunt, ut illi quidem integram accipiant partem quantam pater eorum superstis accepturus esset, nepotes autem avi ex filia nati vel nepotes aviae paternae aut maternae minus tertiam partem accipiant: sed unum ordinem in omnibus statuimus nepotibus et pronepotibus; nec patimur feminam in talibus mari cedere. Neque enim masculus per se ipse neque femina sola ad liberorum procreationem sufficit, sed sicut utrumque 1 coniunxit deus ad generationis opus, ita nos quoque eandem utrique servamus aequalitatem. Sed ne hoc quidem termino legem coerceremus. Eadem enim etiam de illis liberis dicimus, qui ex nuptiis legitimis nati sunt, etiamsi dotes nuptias secutae non sint, sed affectus manifestus et certus inter coniuges hoc liberis praestet, ut legitimi sint. Dotem enim nuptiae quidem constituunt, nuptias vero dotes non faciunt, sed coniugum mutuus affectus. Idem autem obtineat etiam in iis qui ex posteriore affectu per dotalia instrumenta secundum nostras constitutiones facti sunt legitimi. Et haec quidem lex sit legitimae proli constituta.

V. Iam vero consideremus aliquid, quod humanum sit in solam naturam. Multi enim negotia nobis semper facessunt, precesque crebrae et lacrimantes liberi: ac semper quidem aliquid humani decer-

1 μητρός] ἐπὶ μητρός (μητρας L) LB || 3 sq. εἴτε — εἴτε] εἴτε καὶ — εἴτε καὶ B^s || 5 sq. cf. Cod. 6, 55, 9, 20, 19 || 6 καὶ suis M] γνησίου M s. v., LB || 7 τὴν μοῖραν B^s || 9 διατιθεμένων B^s || τοῖς om. B^s || 10 τοῖς π. π. πάπποις MB^s] τοῦ π. π. πάππου L || γενομένων L^sB^s || 11 λαμβάνειν τέλειον L || τὸ μέρος om. B^s || 12 ἐλάμβανε B || 13 μέσης τῆς θυγατρὸς L || γενομένης B^s || 18 *οὐδὲ — οὐδὲ libri || καθ' εἰνὸν B κατατὸν L || 21 τὴν τοιαύτην B || 23 *ταῦτα libri || 25 προικῶν τῶν γάμων (τῶ γάμῳ L^s) ἀκολουθήσαιεν L || 26 σαφῶς L || 27 διδοίη MB^s] δοίη B^s δεδοίως L^s δεδωκώς B^s || 28 προϊκοποιούσιν L^s || ἀλλ' ἢ] ἀλλὰ B^s || 29 ἀμοιβὰδων B^s || ταῦτα L || 29 sq. In Iuliani epitoma his aliena substituta sunt (ex nov. CXVII potius deprompta, cf. Theod.) || 30 προικῶν L^s προικῶν L^s ||

31 διατάξεις] Cod. 5, 27, 10. 11 || 32 νόμος ἔστω B || γεναῖς B || 34 sq. cap. 5 om. LB

1 sed et] set etiam in V^s || 2 personarum feminis R^s || id est] idē R^sV || 5 rubr. Quemadmodum ab intestato liberi per femininum sexum descendentes suis parentibus succedere debeant R mg. || 6 tertia parte vulg. || 9 excepimus vulg. || 13 aut materna om. R || tertia vulg. || 15 a om. R^s || 16 nec enim V || 18 ad om. R^s || 19 eadem R^s || 22 Haec R^s || 23 et puncto notat R || 24 dotes om. R^s || 25 consistens V || 26 praestet esse] praeteresse R^s || 28 coniunctorum R || affectus om. R^s || obtineat V || 30 fuerint V || 34 rubr. De naturalibus liberis R mg. || quid om. V^s || 36 precesque nobis crebrae V || equidem] quidem V^s || 37 haec V

πράττομεν, ἐροῦθαίμεν· ὅστε τῷ πράγματι καὶ νό-
μον προσθέντες αὐτοὶ μὲν ὄχλους ἀποσεσόμεθα, δώ-
σομεν δὲ ἅπασιν ἔχειν τὴν ἐκ τοῦ νόμου βοήθειαν.
Ὅτι μὲν γὰρ διαθεσθαι τοῖς τῶν φυσικῶν παιδῶν
πατρῶσι καὶ ἐπ' αὐτοῖς δεδωκέναι γνησίας μὲν ὑπο-
στῆς γούης ἀροὶ μίας μόνης οὐγκίας, ἣν ἔξουσιν ἅμα
τῇ μητρὶ (τοῦτο ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν ἦν), παιδῶν δὲ
οὐκ ὄντων γνησίαν καὶ μέχρι τοῦ ἡμίσεος τῆς περι-
ουσίας ὄλης, τοῦτο λέγουσιν οἱ παρ' ἡμῶν τεταμένοι
νόμοι, οὐκ ἐν διαθήκῃ μόνον τοῖς πατρῶσι ἐφιέντες
τοῦτο πράττειν, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἄλλαις φιλοτιμίαις, ὅς
καὶ περιόντες δωροῦνται. τὸ δὲ δὴ παρὸν περὶ τῶν
ἐξ ἀδιαθέτου τι διαλέξεται καὶ ἐκ καιρῆς ὑφ' ἡγήσεται
νῦν. Εἰ γὰρ τις τελευτῶν γνησίας αὐτῷ παντελῶς γο-
νῆς οὐκ ὑποστῆς, παιδῶν φαιρῆν ἢ ἐγγόνων ἢ τῆς ἐφεξῆς
διαδοχῆς, οὐδὲ νομίμον γαμετῆς, εἴτα τελευτήσῃ μὴ
διαθέμενος τὴν οὐσίαν, καὶ ἀφίκοιτο συγγένεια τυχόν
ἢ καὶ ἐλευθερωτῆς ἴσως τὴν διακατοχὴν κατασεῖων, τε
καὶ ἐπατατεινόμενος, ἢ καὶ τὸ ἡμέτερον ταμειῶν (οὐδὲ
γὰρ ἐκεῖνον τότε ἐπὶ τούτῳ φειδόμεθα), εἴη δὲ αὐτῷ
κατὰ τὸν οἶκον ἕως περιῆν ἐλευθέρῳ τε γυνῇ ἐν παλ-
λακῆς σχήματι συνοῦσα, καὶ παῖδες ἐξ αὐτῆς (τοῖς γὰρ
τοιούτοις νόμοις ταῦτα νομοθετοῦμεν, ἔνθα παντελῶς
ἀναμφισβήτητος ἐστὶν ἡ τε τῆς παλλακῆς κατὰ τὸν οἶ-
κον σχέσις ἢ τε τῶν νόδων ἐκείσε γονῆ τε καὶ τροφῆ)
δίδομεν αὐτοῖς καὶ ἀδιαθέτων τῶν γονέων τελευτῶ-
ντων δύο τῆς πατρῶας οὐσίας ἔχειν οὐγκίας, ἅμα τῇ
μητρὶ μεριζομένους, ὅπως αἰτεροὶ ἂν εἴεν οἱ παῖδες, ὅσπερ
ἐνός παιδὸς πρὸς ἀναλογία καὶ τὴν μητέρα λαμβά-
νειν. Καὶ ταῦτα φαιρῆν, εἰ μὴ παλλακῆ συνοικοῆ
καὶ παῖδας ἐξ ἐκείνης σχοίη, ἢ καὶ προαπελευθέρω-
σῃ τῆς παλλακῆς θανάτῳ τυχόν ἢ χωρισθῶσι οἱ παῖδες
αὐτῶν κατὰ τὴν οἰκίαν εἴεν. τότε γὰρ δίδομεν αὐτοῖς
τὴν ἐξ ἀδιαθέτου πρὸς τὸ διοῦγκιον κληῖον. Εἰ δὲ
ἐκκεχυμένα τὰ τῆς ἐπιθυμίας αὐτῶν γίνονται, καὶ ἄλλας
ἐπ' ἄλλαις ἐπεισιγαγῶσι τῇ προτέρα παλλακῆς, καὶ
πλήθος ἔχοι γυναικῶν πορνουμένων (οὗτω γὰρ εἰπεῖν
κάλιον), καὶ ἐξ αὐτῶν παιδοποιούμενος τελευτήσῃ
πολλὰς ὁμοῦ καταλιπὼν παλλακῆς, μιστὸς μὲν ἦμῖν
οὐ τοιούτος, πόρρω δὲ τοῦδε τοῦ νόμου καθάπαξ ἀπ- 40

14 Εἰ μὲντοι τελευτήσῃ τις γνησίας — 132, 16 τίθεμεν νόμον paucis mutatis repetuntur nov. LXXXIX, 12 § 4. 5.

nimus, sed quia non per legem id agimus, erubescimus; itaque lege rei apposita ipsi et turbam removebimus et ut omnes ex lege praesidium habeant efficiemus. Etenim naturalium liberorum patribus nos concessisse ut pro iis quoque testentur, si quidem legitima suboles extet, usque ad unam solam unciam, quam illi una cum matre habituri sint (id quod etiam prius obtinebat), si vero legitimi liberi non sint, vel usque ad dimidiam totius substantiae partem, id quidem leges a nobis latae dicunt, quae patribus non solum in testamento id agere permittunt, sed etiam in reliquis largitionibus quae etiam superstites donant. Praesens autem constitutio de successione ab intestato aliquid disseret et de novo nunc introducet. Nam si quis moriens legitima subole omnino nulla relicta, liberis dicimus aut nepotibus aut reliqua successione, neque legitima coniuge, non testatus de substantia sua decedat, ac veniant cognati fortasse vel forte etiam manumissor, qui bonorum possessionem agitent atque intendant, vel etiam nostrum aeriarium (nam ne illi quidem quantum ad hanc rem parcimus), ille vero domi dum vivebat et liberam mulierem concubinae habitu et liberos ex ea habuerit (talibus enim solis haec sancimus, ubi nulla omnino dubitatio est neque de concubina in domo habita neque de naturalibus liberis ibidem et procreatis et educatis): concedimus iis, ut etiam intestatis parentibus defunctis duas uncias paternae substantiae cum matre dividendas habeant, quocumque fuerint liberi, ita ut pro rata unius filii mater quoque accipiat. Atque haec dicimus, si una concubina usus sit et ex ea liberos susceperit, vel etiam si cum prius discesserit concubina, morte puta aut separatione, liberi eius domi maneant. Tunc enim concedimus illis, ut ab intestato in duas uncias vocentur. Quodsi effusa libido eius fuerit, et alias super alias post primam adsciverit concubinas, et multitudinem habeat mulierum scortantium (ita enim dicere praestat), liberisque ex illis procreatis mortuus sit multis simul relictis concubinis: et odio dignus nobis est talis homo et procul ab

10 νόμοι Cod. 5, 27, 8. 9 διαθήκῃ testamentis § || 13 ἐκ καιρῆς] novi aliquid § || 16 *τελευτήσοι libri || 20 τούτων M in nov. LXXXIX] τούτων M h. l., L nov. LXXXIX || 24 sq. ἡ τε — ἡ τε] sive — sive (i. e. εἴτε — εἴτε) § || 25 νόδων] παιδῶν LXXXIX || τε om. LXXXIX || 28 ὅπως αἰτεροὶ LXXXIX || 29 πρὸς om. LXXXIX || 31 σχοίη] ἔχοι LXXXIX || 33 αὐτῶν om. § || 35 αὐτῶν] ita (i. e. οὕτω) § || 36 ἐπ' ἄλλαις om. § || 39 ἦμῖν om. LXXXIX || 40 τοῦδε om. LXXXIX || 40 sq. καθάπαξ μετὰ τῶν τοιούτων παιδῶν καὶ παλλακῶν ἀτελευτησῶν LXXXIX

l ideo V || 3 ex lege] nostra s. v. R² || 4 etiam] et in Heimbach || 5 ipsi V || 6 solam om. R || 7 prius fuit] so-

lege agimus, erubescimus. Ideoque causae etiam legem adicientes ipsi quidem populos removebimus, dabimus autem omnibus habere ex lege remedium. Quia enim testari naturalium filiorum patribus etiam ipsis dedimus legitima quidem existente prole usque ad unam solam unciam, quam habebunt una cum matre (hoc quod etiam prius fuit), filiis autem non existentibus legitimis et usque ad medietatem totae substantiae, hoc dicunt a nobis positae leges, non in testamentis solum patribus concedentes hoc agere, sed etiam aliis munificentis, quas et superstites donant. Praesens autem de his quae ab intestato sunt loquitur et novi aliquid introducit. Nunc enim si quis moriens legitima sibi penitus sobole non existente (filiorum dicimus aut nepotum aut ceterae successione), neque uxore legitima, proinde moriatur non disposita substantia, et veniat cognatio forsan aut certe manumissor bonorum possessionem movens et insurgens, aut etiam nostrum aeriarium (nec enim illi, quantum ad hoc, parcimus), sit autem ei domi, donec vivit, libera mulier in habitu concubinae cum eo degens, et filii ex ea (talibus enim solis haec sancimus, ubi omnino indubitata est sive concubina in domo habita sive naturalium ibidem prolis et nutrimentum), damus eis et intestato parentibus morientibus duas habere uncias paternae substantiae cum matre partendas, quantumque fuerint filii, ita ut pro portione unius filii et mater accipiat. Et haec dicimus, si uni concubinae cohabitaverit et filios ex ea habuerit, aut praediscendente concubina morte forsan aut divisione filii domi sint; tunc enim damus eis ab intestato duarum unciarum successione. Si autem confusa concupiscentia ita fiat, et alias superinducat priori concubinas et multitudinem habeat concubinarum fornicantium (sic enim dicere melius est) et ex eis filios faciens moriatur, multas simul relinquens concubinas: odibilis quidem nobis iste qui talis est, procul autem omni-

lam (del. R²) fuerit prius R || aut V || 8 totae RT] totius V vulg. || 9 dicant R || 15 filiorum] autem add. R² || ceterae] l. certe R² s. v. || 16 successiones neque uxores R¹ || 18 certe] leg. forte? || 19 autem V^o || errarium R² || 20 nec enim] nam nec V || partimus V¹ || 21 donec ei domi R¹ ei donec domi R² ei domi donec R³ || 22 degens] agens R¹ || 23 haec sancimus] sanctimus hoc R¹ || omnino non indub. V¹ || *indubitatae (sunt add. vulg.) sine concubinae in (in om. R¹) domo habitae libri || 25 proles V³ || 27 fuerint scr. R² in ras. 4—5 lit. || 30 aut] et nos R¹ || praediscendente R²] praediscendente R¹ praedecedente R³ praedecedente V vulg. || 31 sint vulg.] sunt RV¹ || 34 et] ut R³ || superinducat vulg.] inducat R³ inducat R¹ inducat VT || 37 simili V^o || relinquens om. R¹

ελευνέσθω. ὡςπερ γάρ, εἴ τις νομίμη συνοικοίη γυναικί, ἀλλὰ ἐπεισαγαεῖν οὐκ ἂν δύνατο τοῦ συνοικεῖου συνεστάτος καὶ ἐξ αὐτῶν νομίμως παιδοποιεῖσθαι, οὕτως οὐδὲ μετὰ τὴν γνωρίζομένην τῷ νόμῳ καθ' ὃν εἰρήκαμεν τρόπον παλλακὴν καὶ τοὺς ἐξ ἐκείνης παῖδας δώσομεν, εἰ καὶ τε πάρεργον ἴδουνης ἄλλο ποιήσατο, καὶ τοῦτο εἰς τὴν διαδοχὴν εἰσαγεσθαι τὴν αὐτοῦ, εἰ τελευτήσῃεν ἀδιάθετος. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο νομοθετήσαμεν, ἀδιάκριτα μὲν ἔσται τὰ τῶν γυναικῶν, τίνος μᾶλλον ἢ τίνος ἕλαττον ἐρά, ἀδιάκριτα δὲ τὰ τῶν παίδων. καὶ ἡμεῖς οὐ διδομεν τοῖς ἀσελγαίουσι, ἀλλὰ τοῖς σωφρονουσί το νόμιμον. Οὐ διαφερόμεθα δὲ περὶ τῶν παίδων, εἴτε ἄρρενες εἴτε θήλειαι καθεστήκοιεν. ὡςπερ γάρ ἡ φύσις οὐδὲν περὶ τὰ τοιαῦτα τεχνολογεῖ, οὕτως οὐδὲ ἡμεῖς ἄλλον ἐπ' ἄρρένων καὶ ἄλλον ἐπὶ θηλειῶν κατὰ τοῦτο τίθεμεν νόμον. Κρατήσῃ δὲ καὶ οὗτος ὁ νόμος ἡμῖν ἐπὶ τοῖς ἐφεξῆς, καὶ μάλιστα πάντων οὕτος· ἐπειδὴ [γὰρ] παρὰ τὸ κεκρατηκὸς οὐκ ὀρθῶς ἄνωθεν πολλὰ τε ἐπὶ πρῶθ' ὤφασε καὶ εἰσηγήσατο, καὶ τὸ προειληθὸς οὐκ ἂν ἐκ τῶν μῆτραι γεγονότος κανονίζοιτο. Ταῦτα ἡμῖν περὶ τῶν εἰρημέων διαδοχῶν νομοθετήσθω.

CAPUT VI.

Κακεῖνο δὲ καλῶς ἔχειν ὥθήθημεν τῷδε περιλαβεῖν τῷ νόμῳ. τῶν γὰρ ἐμπροσθεν νόμων βουλομένων ἐπὶ τῶν συνεισφορῶν, εἰ μὲν διαθήκης χωρὶς τελευτήσαμεν οἱ γονεῖς, τὰς συνεισφορὰς κατὰ τὴν αὐτῶν δύναμιν γίνεσθαι, εἰ δὲ ἐπὶ διαθήκῃς, μηδὲν εἰπόντες περὶ αὐτῶν, μὴ χωρὰν ταῖς συνεισφορῆς γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ προήματα ἔχειν τὰ κατὰ προῖκα τυχὸν ἢ καθ' ἕτερον τρόπον διδόμενα καὶ τῶν καταλελειμμένων ἀντιλαμβάνεσθαι· ἡμεῖς θεσπίζομεν, μὴ εἶναι παντελῶς τοιαυτὴν πρόληψιν· ἀλλ' εἴτε τις ἀδιάθετος τελευτήσῃεν εἴτε ἐπὶ διαθήκῃς (ἐπειδὴ περὶ ἀγέλων ἔστι μὴ ποτε ἐκλαδέμενος τῶν δεδομένων ἢ ὑπὸ τῆς ἐν τῷ θανάτῳ ταραχῆς στενοχωρούμενος οὐκ ἐμνήσθη τούτου), πάντως εἶναι τὰς συνεισφορὰς καὶ τὴν ἐκείθεν ἰσότητά κατὰ τὸ ἥδη διατεταγμένον· εἰ μὴ ἠρῶς ἐπισκήψοιεν αὐτὸς βούλεσθαι μὴ γενέσθαι συνεισφορᾶν, ἀλλ' ἔχειν τὸν ἀναγκαζόμενον ἐκ τοῦ νόμου συνεισνεγκεῖν καὶ τὸ ἥδη δεδομένον καὶ τοῖς 40

cap. VI extat in B 41, 7, 37 (B^s p. 413 Zach.).

hac lege protinus depellendus. Quemadmodum enim si quis legitima utitur uxore, alias insuper adsciscere, dum constat matrimonium, et ex iis legitime liberos procreare nequit, ita ne post concubinam quidem lege, quemadmodum diximus, agnitam et liberos ex ea susceptos concedemus, si quod aliud praeteraera libidinis opus protulerit, ut id quoque ad successionem eius admittatur, si intestatus decesserit. Nisi enim hoc sanciamus, nullum erit discrimen in mulieribus, quam magis quamve minus amaverit, nullum discrimen in liberis. Atque nos non ius qui luxuriose, sed qui caste vivunt, legitimum ius damus. Neque vero distinguimus in liberis, sive masculi sive feminae sint. Quemadmodum enim natura nihil circa talia arguitur, ita ne nos quidem aliam de masculis, aliam de feminis hac in re legem ferimus. Valebit autem haec quoque lex nobis in futurum, et omnium maxime haec: quoniam praeter id, quod olim non recte obtinuit, multa et emendavit et introduxit, neque id quod praeteriit ex eo quod nondum extitit, regulam accipere facile potest. Haec nobis de dictis successioneibus sancita sint.

VI. Illud quoque bene habere visum est nobis hac lege complecti. Cum enim priores leges de collationibus constituerint ut, si quidem intestati decesserint parentes, collationes secundum vim suam fierent, sin testamento facto sed ut nihil de illis dixerint, collationibus locus non fieret, verum et res dotis forte nomine vel alio modo datae retinerentur et relicta vindicarentur: nos sancimus, nullo modo talem praecceptionem fieri; sed sive quis intestatus decesserit sive testamento facto (quoniam incertum est, an oblitus eorum, quae data sunt, vel ob perturbationem morte instante in angustias compulsus mentionem eius rei non fecerit), omnino fieri collationes atque quae inde redundat aequalitatem secundum id quod iam constitutum est: nisi expresse ipse staturerit nolle se collationem fieri, sed cum, qui ex lege conferre

1 νομίμη LXXXIX || 2 ἐπεισάγειν LXXXIX || 4 τῷ νόμῳ om. ε et LXXXIX || 6 τι πάρεργον] opus ε || 8 εἰς τελευτ. LXXXIX || 16 ἄλλον M^a || 18 γὰρ om. ε || 23 B s. v. M, id. in mg. περι συνεισφορᾶς || 25 διαθήκῃς M^a || τελευτήσῃεν B² | τελευτήσῃεν MB² τελευτήσῃεν L || 27 γίνεσθαι δύναμιν B^s || διαθήκῃς B² || 29 τυχόν] τυχόν L¹ || 30 διδόμενα B² || 32 ἀλλ' εἰ τις B² || 34 τὸν δεδομένον B² || 36 τῆς συνεισφορᾶς M^a || 37 εἰ μὴ ἄρα ἠρῶς B² || 38 γίνεσθαι B²

3 poterint V || consistere R¹ || 6 si et Heimbach] si aut

bus modis ab hac lege expellatur. Sicut enim si quis legitima uxori coniunctus alias superinducere non poterit matrimonio consistente et ex eis legitime filios procreare, sic neque post cognitam, quemadmodum diximus, concubinam et ex illa filios dabitur, si et aliud opus libidinis egerit, etiam hoc ad successionem eius introduci, si mortuus fuerit intestatus. Nam si hoc non constituimus, erunt indiscretae mulieres, quam maius aut quam minus amaverit, indiscreti etiam filii: et nos non praebemus luxuriantibus, sed caste viventibus legem. Non autem distinguimus de filiis, sive masculi sive feminae sint. Sicut enim natura nihil circa haec arte ratiocinatur, ita nec nos alteram in masculis et alteram in feminis secundum hoc ponimus legem. Valebit itaque haec lex nobis in futuris, et maxime omnium haec, quoniam earum, quae dudum non recte tenebant, plurima et emendavit et explanavit, et quod praeteriit, non potest ab ea, quae nondum erat, regulis subici. Haec a nobis de praedictis successioneibus sint sancita.

Illud quoque bene habere credimus hac lege complecti. Prioribus enim legibus volentibus in collationibus, si quidem sine testamento morentur parentes, collationes secundum earum virtutem fieri, si vero testati, nihil dicentes de eis, locum non fieri collationibus, sed et res habere per dotem forte aut alio modo datas et quae sunt relicta defendere: nos sancimus non esse omnino talem opinionem, sed sive quispiam intestatus moriatur seu testatus (quoniam incertum est, ne forsan oblitus datorum, aut pro tumultu mortis angustatus huius non est memoratus), omnino esse collationes et exinde aequalitatem, secundum quod olim dispositum est: nisi expressim designaverit ipse, velle non fieri collationem, sed habere eum, qui cogitur ex lege conferre, et

R^a sicut R^b si R² V vulg. || 7 fuerit om. V¹, post intestatus add. V³ || 9 amauerint V || 10 indiscreto R || 12 distinguimus V¹ || sunt (ex corr.) V || 13 rationatur V || 14 et om. R || 15 secundum] set V || hec V¹ || 17 quoniam omnium earum V || 19 ab] * ab V || regulus R¹ || 23 rubr. De collationibus R mg. || credidimus T || completi V || 25 moriatur R¹ || 27 testari R¹ [eis] eo R¹ || 28 sed et] et om. R vulg. || 30 non esse] defendere V¹ || opinione R || 32 certum R || 33 angustatus R¹ V¹ || angustatus R² T || non est] nomine R¹ V^a || 35 secundum] set V || quod olim quod disp. R¹ || 36 designauerint V || ipse se velle R²

ἐκ τῆς διαθήκης χοῦσθαι δικαίως. πάντων τῶν ἐμ-
προσθεν περὶ συνευφροδῶν ἡμῶν νενομοθετημένων ἐπι
τῆς ἐαυτῶν μενόντων ἰσχύος.

quod iam datum est, et ex iure testamenti; omni-
bus, quae prius de collationibus a nobis sancita
sunt, in sua virtute manentibus.

CAPUT VII.

Καὶ τὸ πολλὰς δὲ ἡμῶν δικάζουσι παραστὰν ἀν-
αγκάσιον ἐνούσιθι τῶν μέρους γενέσθαι τὸ παρόντων
νόμον. πολλὰς γὰρ τινας πλείονων παιδῶν καθ-
εστῶτες γονεῖς, εἴτα δοκούντες εὐθὺς τὰ πράγματι δι-
αιρεῖν, ὅπως ἂν ἀδελφικῶς αὐτοὺς ἀπαλλάξαιεν ἑριδος,
εἰς μείζους ἔτι καὶ χαλεπωτέρας αὐτοῦς φιλονεικίας
ἐξάγουσι. δέον γὰρ, εἴπερ τοῦτο ἡβούλοντο, ὅπως
ἅπαντα διελεῖν ἐν ταῖς διαθήκαις ταῖς ἐαυτῶν, ἢ εἰ
μὴ τοῦτο, μερίδας γόνυ ποιησάσθαι καὶ ὑποσημῆνα-
σθαι ταύταις καὶ οὕτως ἀναμφισβήτητον δοῦναι τοῖς
παισὶ τὴν διαιρέσιν, οἱ δὲ οὐ τοῦτο ποιοῦσιν, ἀλλὰ
μέρος μὲν δι' ἐαυτῶν αὐτοὶ γράφουσι, καὶ οὐδὲ τοῦτο
συνεχές, ἀλλ' ἴσως παρεγγεγραμμένον ἑτέρου τινὸς
γράμμασι καὶ ἐν ἀπογραφῇ τινὶ παρερομιμένη καὶ φυ-
λακῆς οὐδεμιᾶς ἠξιωμένη κείμενον, τὸ δὲ λειπόμενον
μέρος οὐκ ἔτι τῆς ἐκείνων ἐστὶ χειρὸς, ἀλλ' ὑπογρα-
φείως τινὸς ἴσως διασφραγιστοῦ ἢ καὶ τοῦ τυρόντος. καὶ
τεῦθεν αὐτοῖς δικῶν ἰσχυρῶν μωρίαί, πότερον τὰν-
γνώμη πέπρακται τὸν πατρός ἢ τινὸς ἐστὶν ἑριδος τε
καὶ φιλονεικίας τεργίτον ἐροῦσθον καὶ πρὸς τινος τῶν
μερῶν χάριν γεγραμμένος. Ταῦτα ἡμεῖς ἐνοχλεῖν τοῦ
λοιποῦ τοὺς ἡμετέροισ ὑπὸ κινῶσι οὐ βουλόμενοι θεσπι-
ζομεν· εἰ τις βούλοιο τὰ οἰκεία πράγματα τοῖς παισὶ
διελεῖν, ἢ πάντα ἢ καὶ τινὰ τυχόν καταλείπειν ἐξαι-
ρετα, ταῦτα μάλιστα μὲν, εἰ δυνατόν εἴη, λεγέτω
ἐν τῇ διαθήκῃ καὶ ἀναμφισβήτητον διδοῦναι τοῖς παισὶ
τὴν ἐντεῦθεν ὠφέλειαν. εἰ δὲ τοῦτο οὐ πράττει διὰ
τινας ἀνάγκας, αἱ πολλὰι περιεστῶσιν ἀνθρώπων, ἀλλ'
ἔξουσι κηρύσεισι ποιησάσθαι τῶν πραγμάτων, ἅπερ ἂν
διανεμηθῆναι βουληθῆν, καὶ ὑποσημῆνασθαι πάσαι
ἢ αὐτόν, ἢ τοὺς παῖδας ἅπαντας ὑπογράφαι παρασκευ-
άσαι, ὧν μετὰ τὰ πράγματα διαιρεῖ, κἀντεῦθεν τῷ
πράγματι δοῦναι πίστιν ἀναμφισβήτητον. καὶ τὸ κατὰ
τοῦτο γνώμενον τὸ σχῆμα κυριῶν τε ἔστω καὶ ἰσχυρῶν
καὶ ἑτέρας οὐ δεόμενον ἀσφαλείας. Εἰ δὲ τις τοῦτο

Et quod saepe nobis iudicantibus placuit, neces-
sarium credidimus nunc partem fieri praesentis legis.
Frequenter enim quidam plurimorum filiorum con-
stituti patres, deinde putantes mox substantiam di-
videre, ut a fraterno certamine eos servent, ad ma-
iores adhuc et saeviores eos contentiones adducunt.
Cum enim oporteret, si hoc vellent, ut aperte omnia
dividere in testamentis suis, aut si non hoc, vel
partes facere et eas subscribere et sic indubitatam
dare filiis divisionem: at illi non hoc faciunt, sed
partem quidem aliquam per se ipsi scribunt, et ne-
que hanc continue, sed forte interscriptam alterius
cuiuspiam litteris et in descriptione abiecta et nulla
custodia digna positam, residua vero pars nequa-
quam illorum est manus, sed subscriptoris cuius-
piam forte corrupti aut cuiuscumque; et hinc illis
litium occasiones decies milies, utrum haec volun-
tate gesta sint patris, an alicuius est artificis ope-
rarii certaminis et contentionis et ad favorem partis
alicuius scribentis. Haec nos molestare de cetero
nostros subiectos nolentes sancimus: si quis volu-
erit suas res filii dividere aut omnes, aut etiam
aliquas forte relinquere praecipuas, has maxime qui-
dem, si possibile est, dicat in testamento et indubi-
tatam det filiis hinc utilitatem. Si autem non hoc
agat propter aliquas necessitates, quae plurimae cir-
cumadsistunt hominibus, licet tamen descriptiones
facere rerum quas partire voluerit, et subscribere
omnibus aut ipse aut filios universos subscribere
praeparare, inter quos res dividet, et ex hoc causae
dare indubitatam fidem; et quod secundum hanc fit
speciem, ratum sit atque firmum aliaque cautela non
indigens. Si vero aliquis non hoc egerit, sed di-

25 Θεσπιζομεν — 35 ἀσφαλείως extant B 35, 20, 1 (B² p. 410 Zach.); summa capitis ib. 2.

cogitur, et habere quod iam datum est et iustis ex testamento delatis frui. Omnia autem, quae antea a nobis de collationibus sancita sunt, in suo robore maneat.

VII. Deinde quod saepe iudicantibus nobis placuit, id ut nunc pars fieret praesentis legis necessarium visum est. Saepe enim quidam qui plurium liberorum parentes sunt, cum statim bona dividenda censeant, ut fraterna eos discordia liberent, in maiores etiam et difficiliore contentiones eos adducunt. Nam cum iis, si quidem id velint, expresse omnia in testamentis suis dividenda sint, sive id nolint, certe partes faciendae iisque subscribendum atque ita non dubia liberis divisio danda sit: at illi non hoc faciunt, sed partem quidem sua ipsi manu scribunt, ac ne eam quidem continuam, sed fortasse alterius cuiusdam litteris interscriptam, et in exemplo aliquo relicto neque custodia ulla digno habito positam, reliqua vero pars non iam ab ipsorum manu est, sed librarii nescio cuius fortasse corrupti, vel etiam alius cuiuslibet; indeque illis sescentae litium causae, num haec voluntate patris acta sint an a quodam discordiae et contentionis artifice profecta quique in favorem unius ex partibus scripserit. Haec cum nos in posterum subditis nostris molestiam afferre nolimus, sancimus, ut, si quis bona sua inter liberos distribuere sive universa velit sive forte etiam quaedam relinquere praecipua, haec maxime quidem, si fieri potest, in testamento dicat atque non dubium praestet liberis emolumentum inde redundans. Quodsi hoc propter quasdam necessitates, quales multae homines circumdant, non faciat, licet tamen ei divisiones facere rerum earum, quas-cumque dividi voluerit, et omnibus vel sua manu subscribere vel ut liberi omnes, inter quos res distribui, subscribant operam dare, atque inde causae fidem non dubiam addere. Et quod secundum hanc formam fit, et ratum sit et firmum neque alia cautione indigeat. Sin quis id non fecerit, sed tam disturbatam

1 χοῦσθαι] κεχοῦσθαι B² om. 5 || 2 ἡμῶν] Cod. 6, 20, 19, 20 || 8 αὐτῶν L¹ || 10 ἐβούλοντο L || 12 ὑποσημῆνασθαι (ὕπο μνησθαι L²) L || 15 μέρος μὲν] partem quidem aliquam 5 || 16 παρεγγεγραμμένον L || 17 καὶ prius om. L || 21 πρότερον L¹ || γνώμη ταῦτα L || 22 τε om. L || 29 διδοῦναι (διδότω corr. in mg.) ἐν τοῖς M || 30 πράττει διὰ τινος ἀναγκάσιον αἰτίας B² || 31 ἀνθρώποις LB || 34 παρασκευάσαι MLB² παρασκευάσας B || 37 τὸ ante σχῆμα om. L

praeservent vulg. || ad] et ad R || 9 seniores eos contemptiones R || 10 haec V || 11 suis om. R || hoc] hē (i. e. habere?) V² || 12 parte R || 16 in descriptione] inscriptione R || 17 posita RVT || pars] posita R¹ || 19 aut quicumque R¹ aut cuiusque gratia suppl. V² in spat. vac. || 21 sunt R || est RT] scribentis et V, om. vulg. || artifices R² || operari R || 22 contemptiones RT] patris (del. V²) alicuius partis V || 25 res suas R || 27 si om. R || 28 hinc] hanc suppl. V² in spat. vac. || si autem non hec V si hoc autem non R si autem hoc non vulg. || 29 agat vulg., ait R¹ || plurimum V || 30 leg. descriptiones vel distributiones || 33 res om. V || 34 et quod secundum bis scr. V¹ || 36 non hoc egerit RT] hoc non egerit vulgo, hoc neglexerit V

1 ex om. V¹ || 4 rubr. Si res suas pater inter liberos distribuere velit R mg. || 8 ut a vulg.] in RVT 1. V¹ ut V² || fra] V¹ || eo V || seruant R² VT seruat R¹

οὐ πράξειεν, ἀλλὰ διεσκευασμένην οὕτως καὶ ἐν τοῖς πλείστοις ἁμαρτίων ὑπογραφῆν ποιήσαντο, ἴστω μηδὲν ἐντεῦθεν τοῖς παισὶ παρέξω ὄφελος, ἀλλ' ὡς οὐδενὸς γενομένου διαιωθήσονται τὴν οὐσίαν οἱ παῖδες, ταῖς ἀδελφαῖς καὶ κατὰ τὸ πλείστον ἁμαρτίοις γραφάσι οὐκ ἀκολουθούντες, οὐδὲ τῶν τῆν ὑπόθεσιν κρινόντων (οὓς δὴ τοῦ familiae erciscundae καλοῦσιν οἱ νόμοι δικαστάς) ἐπεσθαι τούτους ἀναγκαζομένων. Δεῖ γὰρ προνοεῖν ἀκρίβως τῆς τῶν παιδῶν ἀσφαλείας καὶ μὴ τὸ μὲν ἀσφαλίζεσθαι, τὸ δὲ καταλιμπάνειν πλωόμενον, δυσκολωτέρων ἔτι καὶ ἄλλων πολλῶν δὲ καὶ εἰς ἐγκλήματα φερομένων αἰτιῶν ἀφορμῆν παρεχόμενον. Περὶ μὲν οὖν διαδοχῶν τε καὶ συνεισφορῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν προειρημένων μέχρι τοῦδε νενομοθετήσθω.

spersam sic et plerumque sine testimonio subscriptionem fecerit, sciat nihil hinc filii sese praebiturum utilitatis, sed quasi nihil sit factum, dividunt substantiam filii, incertas et plerumque sine testimonio 5 conscriptiones non sequentes, neque iudicibus causae, quos iudices familiae herciscundae leges appellant, has sequi cogendis. Oportet enim providere subtiliter cautela filiorum et non aliud quidem munire, aliud sub errore relinquere, quod difficilium 10 insuper et insolubiliū, crebro etiam crimina ferentium causarum occasione praestet. De successioneibus itaque et de collationibus et aliis, quae praedicta sunt, usque in hoc sancitum sit.

15

CAPUT VIII.

Ἡ δὲ περὶ τὴν ἀγνωμοσύνην γινομένη παρὰ τινῶν σπουδῆ ἀναγκαῖον ἡμῖν ἐποίησε τὴν τοῦ δήμου πάλαι νομοθεσίαν ἀποδέξασθαι, ἣν διὰ τινος τῶν οἰκείων ἔγραψε δημόρων, τὴν τοῦ Ἀκουιλίου προσηγορίαν ἐξ ἐκείνου δεξαμένην, καθ' ἣν ἐξ ἀρήσεως 20 διπλᾶς ὑπέβαλε ταῖς εἰσπράξεις τοὺς ἀγνωμονεῖν τε καὶ ἀρεῖσθαι πειρωμένους· ὅπου γε δὴ καὶ ἄλλαι τινὲς ἀγωγαὶ πρὸς τὴν αὐτὴν ὤρησαν τάξιν. ἀλλ' ἡ κατὰ μικρὸν δοκοῦσα φιλάνθρωπία λέληθε τὴν τῶν ποιηροτέων ἀγνωμοσύνην ἐκτρέψασα. Διὸ δὴ καὶ 25 ἡμῖν ἀναγκαῖος ἔδοξεν εἶναι τὰς ἀπροεῖς τε καὶ οὐκ ἐσχημονας τῶν ἀρήσεων τῆ ῥηθείᾳ ζημιώσει πονηῆ. Εἰ γὰρ προσφείροτο τινος συγγραφῆ, ὁ δὲ αὐτὴν ἐξαροῦτο καὶ τὰ πάντα γράμματα ἔχουσαν αὐτοῦ, ὡς ἀναγκασθῆναι τὸν δυνάστην πράγματα ὑπομείναι περὶ τὴν 30 σύστασιν αὐτῆς, ἣ τὰ μὲν γράμματα δέχοιτο, φήσει δὲ μὴ καταβεβλήσθαι τὸ χρεὸς αὐτῶ, καὶ σφσταίη τούτῳ νομίμως τρόπος ὁ δυνάστην τὴν καταδικῆν κατ' αὐτοῦ διπλάσιον ἐφ' ἑκατέρου θέματος γίνεσθαι θεσπίζομεν· οὐχ ὅτι τοῖς πικροτέροις τῶν νόμων ἡδόμεθα, ἀλλ' ὅτι τὰς δίκας διὰ τούτων ἐλάτους ἀπο- 35 τελοῦμεν· ὥστε τῷ δέει τῆς πονηῆς θάττον αὐτοὺς

Studium vero malivolentiae, quod fit ab aliquibus, necessarium nobis fecit plebis denuo legislationem approbare, quam per quandam suorum protulit tribunorum, quae Aquilii nuncupationem ab illo suscepit, secundum quam pro abnegatione duplicibus subdebat exactionibus malevolentes et abnegare temptantes; ubi etiam aliae quaedam actiones ad eundem coaptatae sunt ordinem. Sed paulatim putata clementia oblita est iniquorum enturire malivolentiam. Quamobrem etiam nobis necessarium visum est indecentes et turpes abnegationes praedictae poenae subicere. Si enim protulerit aliquis scripturam, alter autem eam negaverit, cum litteras ei habeat, ita ut necessitatem patiat actor causas pati circa probationem eius, aut litteras quidem suscipiat, dicat autem non solum debitum sibi, et probaverit hoc legitimis modis actor: condemnationem adversus eum duplicem in utroque casu fieri sancimus; non quia amarioribus legibus delectamur, sed quia lites horum minores efficiamus, quatenus timore poenae citius

13 Περὶ μὲν διαδοχῶν — 27 extant B², 28 Ἐὰν προσφείροτο — c. IX προτέροις ἔστω (136, 6) B 23, 1, 62 (inde c. VIII B¹ p. 682 Zach., item capituli VIII extremam partem Ei δὲ καὶ (135, 28) . . . et c. IX repetit B² 22, 1, 75). inde c. VIII summam ex Athan. habent Prochiron 16, 12, 13; Epanagoge 28, 13—15. v. 21—28 summam excerpit Anonymus Bodleianus (in Zachariae Ἀνεκδ.) p. 212.

et maximam partem testibus destitutam conscriptionem fecerit, sciat se nihil inde utilitatis liberis praebiturum: sed perinde ac si nihil actum esset, liberi substantiam dividunt, incertas et plerumque sine testibus factas scriptiones non secuti; nec magis qui de causa iudicant (quos iudices familiae herciscundae leges vocant) illas sequi cogentur. Etenim accurate prospiciendum est securitati liberorum, neque aliud quidem munendum aliud vero in errore relinquendum, quod difficiliorum etiam et inexplicabilium criminum quaeque saepe adeo accusationes moveant copiam praebet. De successioneibus igitur et collationibus et reliquis, de quibus supra dictum est, hactenus sancitum esto.

VIII. Malitiae vero studium quod a quibusdam exercetur necessitatem nobis imposuit antiquae legis a plebe latae comprobatae, quam scripsit per unum ex tribunis suis, Aquiliae nomine ab illo praeditam, per quam ex infestatione duplici exactioni subiecit eos qui malitiose agere et infitiri conarentur; quandoquidem etiam aliae quaedam actiones ad eundem ordinem directae sunt. Atqui paulatim quae videbatur humanitas improbiorem hominum malitiam clam emutuit. Propterea etiam nobis necessarium visum est indecoras et parum honestas infestationes poena modo dicta coercere. Etenim si cuius scriptura proferatur, ille vero eam infitietur, etiamsi litteras ipsius contineat, ita ut actor ad eam probandam negotia subire cogatur, sive litteras quidem agnoscat, neget vero debitum sibi solum esse, atque id ipsum actor legitimis modis probet: sancimus, ut utroque casu damnatio adversus eum in duplicem fiat; non quo acerbioribus legibus delectemur, sed quia hoc modo litum numerum minuemus: ut metu poenae citius illi

6 ἀκολουθῶτος L¹ || 7 οὓς δὴ τοῖς (τῆς L²) τούτων φαμίλιαν (φαμίλιος L²) ἐκκαλοῦσιν L || 9 πρόνοεῖν L¹ || 14 νενομοθετήσθαι L¹ || 16 σφ. Ἡ δὲ — σπουδῆ om. L || 17 ἀναγκαῖον οὖν ἡμῖν L || 18 πάλαι ML || παλαιὰν B² denovo (i. e. πάλιν) ε || 19 τῆν om. L || ἀκολίου L¹ || 21 ὑπέβαλλε L || 22 καὶ ἀρνεῖν τε καὶ ἀρεῖσθαι L¹ || 23 ἀλλ' ἣ || ἀλλὰ B² || 24 λέλυθεν L ἐλέληθη B² (ἐλέληθει Heimbach) || 31 *φῆσος ML¹ B¹ φήσει B² || 33 τούτῳ M || τούτο B¹ τούτων B¹ τούτων L || τῆν κατ' αὐτοῦ καταδικῆν διπλάσιον B¹ || 34 θέματος μέρους B¹ || 36 διὰ om. ε

causas R² || 6 herciscundae V || 7 etenim RT || 8 cautela V || munire suppl. V² in spat. vac., muncro R || 11 occasione V¹ || 12 do om. vulg. || 16 rubr. Si quis prolatam manum suam negat R mg. || 17 necessarium V || necessarium R vulg. || 18 quam] quando? V¹ || quamdam R¹ || 19 aquaelii V Aquiliae vulg. || illo] alio (a.o R¹) R || 20 subdebat V || subdebat exactionibus subdebat exactionibus subdebat malevolentes R¹ || 22 actiones] uel actiones accipientes V || 23 coapto sunt (s. v. comparantem sunt R²) R || 24 *oblita] oblata libri || 25 nobis om. V || 28 autem om. V || eum haec litteras V¹ || 31 autem non solum om. R¹ || et om. V¹ || 32 duplicem adversus eum R || eum om. V¹ || 34 a maioribus R maioribus (maioribus V¹) V || eorum R² vulg. || 35 minorum (sic) R¹

1 sic] hic R¹ || 2 scse] esse V || 3 diuidant V || 5 conscriptiones] uoluntates (al. conscriptiones R² s. v.) R ||

λέγειν ἄπειρο ὁμολογεῖν προσήκει. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν τοιοῦτων ἀπὸ τῶν τρόπων τὰς καταδικὰς τοῦτον βουλόμεθα φέρεσθαι τὸν τρόπον, καὶ εἰ παρὰ ταῦτα τὴν πράξει δικαστῆς, γνωσκέτω ὡς παραβαίνων τὸν νόμον αὐτὸς ἐπέεται ταῖς ἐντείνων ποιναῖς. Ταῦτα δὲ φαιμέν, εἰ μὴ περὶ τὰς ἀποδείξεις ὁ διώκων ἀπειπὼν ὄρκου τοῦ φεύγοντος τὴν μέτρον ἢν ἄρτησιν λυθῆναι βουληθείη. εἰ γὰρ τι τοιοῦτο προΐξεν, εἰ μὲν εὐθύς ἐξ ἄρχῃ μετὰ τὴν ἀρτησιν ἐπαγγόσι τὸν ὄρκον, κακίεως εὐθύς ὁμολογήσει τὸ εἰς ἄρτησιν ἐνεχθέν, ἀκίνδυνος τὸ γε εἰς τὸ διπλάσιον ἔσται. Εἰ δὲ μακροτέρως γινόμενης τῆς δίκης τρηκαῦτα ὁ διώκων ἐπαγγόσι τὸν ὄρκον, ὁ δὲ καὶ οὕτω τὸ ἐπαγγόμενον ὁμολογήσει, τῆς μὲν τοῦ διπλάσιον αὐτὸν ἐξαιρούμεν ποινῆς, πᾶσαν δὲ τὴν δαπάνην τὴν μέτρον τότε γενομένην διὰ τὰς ἀποδείξεις τῶ ἐνάγοντι, ὄρκου τοῦτον κρινομένην, καταβάλλειν τὸν τὴν ἀρχὴν μὲν ἀοητῶμενον, ὅτερον δὲ ὁμολογήσαντα κελουμέν. Εἰ δὲ τις τὴν ἀριθμῆσιν ἐπ' αὐτῶν γενέσθαι τὸν χρημάτων ἀοητῶμενος, εἴτα ὕστερον χρεῖσιν καταβολαῖς παρ' αὐτοῦ γενομέναις, τῶ τοιοῦτω μὴδὲν ὄφελος εἶναι τῶν ταῖς ἀληθείαις καταβεβλημένων φεοπίσσω, ἀλλ' ὀλόκληρον αὐτὸν τὸ χρεὸς ἀπατεῖσθαι κελουμέν, καὶ ταύτην μόνην ὑπέχειν τῆς ἀρτήσεως τὴν ποινήν (τοῦτο ὅπερ καὶ τις τῶν πρὸ τῶν ἡμῶν αυτοκρατόρων ἐνεργε διαταξάμενος) οὐδενὸς τῶν δικαστῶν οὐδὲ πρὸς τοῦτο ὑποκατακλινομένου, ἀλλὰ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ νόμου φυλάττοντος. Εἰ δὲ καὶ ὁ φεύγων προκομίσει γράμματα τοῦ διώκοντος, εἴτα ἐκείνος ταῦτα ἀρτηθείη, ὁ δὲ συσταῖ τούτοις, μὴ μόνον ἐκείνο λογιζέσθω περὶ οὐ τὰ τῆς ἀρτήσεως ἦν, ἀλλὰ καὶ τοσοῦτον ἕτερον προσκατατιθέτω. κἀναυθὰ δὲ ὁ περὶ τῆς τῶν ὄρκων δόσεως ὁμοίως καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνάγοντος εἰσαγέσθω λόγος.

CAPUT IX.

Εἰ δὲ ἡ δίκη πρᾶττοτο διὰ κηδεμόνων (ὅλα καθ' ἐστῶσα προσώπων ἢ κηδεμόνων δέεται), τὰς τοιαύτας τῶν ἀρτήσεων ποινὰς, ὅταν ἐπ' οἰκειοῖς αὐτῶν τῶν κηδεμόνων γίνοντο γράμμασι, μὴ κατὰ τῶν κηδεμομένων, ἀλλὰ κατὰ αὐτῶν φερόσθαι τῶν τὴν ἀρτήσιν τε καὶ ἀρεπῆ ταύτην ἀρτησιν ποιησάμενος. Εἰ δὲ τις ἕτερον καταδικᾶς ἀξίσει ἢ εἰς τὸ διπλοῦν

dicant, quod confiteri competit. In talibus itaque omnibus modis condemnationem hoc fieri volumus modo, et si praeter haec egerit, iudicem scire, quia transcendens legem ipse tenebitur his poenis. Haec autem dicimus, nisi probationibus actor abrenuntians sacramento rei nunc usque negationem factam solvi voluerit. Si enim tale aliquid egerit, si quidem mox ab initio post abnegationem intulerit iusiurandum, et ille continuo confessus fuerit quod in negationem deductum erit, sine periculo erit quantum ad duplum. Si vero longiori facta lite tunc actor inferat sacramentum, at ille etiam sic, quod inferatur, profiteatur, de dupli quidem eum eximimus poena; omnes vero expensas, quae usque tunc factae sunt propter probationes actori, iureiurando eius definitas, exsolvere eum qui ab initio quidem negavit, postea vero confessus est, iubemus. Si quis autem adnumerationem in se factam pecuniarum negans, postea utatur solutionibus a se factis, tali nullam utilitatem horum, quae vere soluta sunt, esse sancimus, sed totum eum debitum exigi praecipimus, et hanc solam sustinere negationis poenam (hoc quod etiam quidam ante nos imperatorum constituit), nullo iudicantium neque in hoc flectendo, sed integritatem legis custodiendo. Si autem etiam reus proferat litteras actoris, deinde ille eas neget, at ille probet eas: non solum illud reputetur, de quo negatio fuit, sed etiam tantum aliud adiciat. Hic quoque de iurisdictioni datione similiter etiam in actore introducat ratio.

Si vero lis agatur per curatorem forte constitutas personas, quae curatores respiciunt, huiusmodi negationis poenam, quando in ipsorum curatorum fuerit litteris, non adversus eos quorum sunt curatores, sed adversus eos ferri qui turpem et indecentem hanc negationem fecerunt. Si vero aliiud

dicant, quae confiteri deceat. In talibus igitur rebus omnino damnationes hoc modo peragi volumus: atque si iudex adversus haec quid fecerit, sciat se violata lege ipsum poenis inde statutis obnoxium fore. Haec vero dicimus, nisi actor probationibus renuntians iureiurando rei infitiationem qua is usque eo usus erat decidi voluerit. Nam si tale quid fecerit, siquidem statim ab initio post infitiationem iusiurandum detulerit, et ille statim id quod in infitiationem adductum erat confessus sit, quod attinet ad duplum expers periculi erit. Si vero lite longius prolata demum actor iusiurandum detulerit, ille vero sic quoque confiteatur id quod defertur, dupli quidem poena eum eximimus, omnes autem sumptus usque eo probationum causa factos ab actore iureiurando eius definiendos eum, qui initio quidem infitiat, deinde vero confessus est, solvere iubemus. Quodsi quis numerationem pecuniae sibi factam esse infitiat, postea solutiones a se factas alleget, ne tali homini quicquam prosint ea, quae revera soluta sunt, sancimus, sed integrum debitum ab eo exigi iubemus atque hanc eum solam subire infitiationis poenam (id quod etiam unus ex imperatoribus, qui ante nos fuerunt, constituit); ut ne in hac quidem re iudex ullus flectatur, sed legis subtilitatem servet. Quodsi etiam reus litteras actoris proferat, isque eas infitietur, ille vero easdem probet, non illud solum, de quo in infitiatione agebatur, computet, sed etiam alterum tantum adiciat. Ceterum ibi quoque de iureiurando praestando ratio pariter etiam in actore instituitur.

IX. Quodsi lis per curatores agatur (utpote quae sit personarum quae curatoribus egent), eiusmodi poenae infitiationem, quando de propriis ipsorum curatorum litteris fiunt, non adversus eos qui sub cura sunt, sed adversus ipsos qui indecora et inhonesta hac infitiatione usi sunt, statuuntur. Si vero

1 ἐπὶ μὲν — 5 ποιναῖς om. B² || 3 προΐξεν ὁ δικαστῆς B¹ || 5 ἐντείνεται B¹ || 7 τὴν τὸν L¹ || 8 τοιοῦτο τι B² || ἐξ ἀρχῆς εὐθύς B¹ || 10 ἀκίνδυνος ML] ἀκίνδυνον B¹ ἀκινδύνως B² Haloander || 11 μικροτέρας L¹ || γενομένης B² || 15 sq. τὴν δαπάνην τὴν τῶν δαπανῶν τοῖς L¹ || 15 γινόμενοις L¹ γινόμενῃν L² γεγεννημένην B² || 16 ἐνάγοντι τῶ ὄρκῳ B² || 18 τις om. B¹ ἀπαριθμῆσαν B¹ || 19 ἐπ' αὐτῶν MB² ἐπ' αὐτῶν L¹ ἐπ' αὐτῶν L²; leg. ἐάντῳ? || 24 τοῦτο — 26 διαταξάμενος om. B² || 25 αυτοκρατόρων om. L¹ διαπραξάμενος B¹, quod non improbatur Zachariae, ad decisionem forte ad preces vel in auditorio latam referens. Certa eiusmodi constitutio non extat || 27 ὑποκατακλινομένων M² || 28 προκομίσει M¹ γραφῆν B² γράμματα B¹ || τὸν διώκοντος γράμματα B² || 29 ὁ δὲ οὐδέ L¹ || 30 τοῦτο B² L² || 32 προσκατατιθέσθω L¹ προσκατατιθέσθω B¹ || 36 οἰκειοῖς

om. 5 || 37 γίνονται BB² || τῶν om. B² || 40 ἕτερας B² || διπλάσιον — τριπλάσιον (136, 1) B²

2 omnio V^a || 4 lege R¹ [his] leg. hinc? || 5 aut V¹ || 8 intulit V¹ || 9 negatione V¹ || 10 dectum R¹ || alterum erit om. R¹ || 13 eum om. R¹ V¹ || ex minimis V¹ || 16 ab initio] ab initio V¹ || 18 postea vero utatur R¹ postea non utatur V¹ || 19 factis a se R¹ [tali] homini add. R² vulg. || 20 solute V¹ || 21 totum] totum esse R¹ || debitum eum R¹ || exigimus R¹ || 22 quod om. R¹ || 23 quidem V¹ || 25 tantum] inter R¹ || 34 rubr. Si lis per procuratorem ventiletur R¹ mg. || per procuratorum VR² || constitutas] constituta in Osenbrüggen || 35 respiciunt] recipient] Osenbrüggen; leg. vid. requirunt || 36 poenam vulg.] pena V¹ pene RT] in ipsorum] impiorum V¹ || 37 eos ferri quorum sunt R^a || curatores] curatores V¹ || 39 fecerint R¹

ἢ εἰς τὸ τριπλοῦν ἢ εἰς τὸ τετραπλοῦν παρὰ τῶν ἀρχαίων νόμων ἢ τῶν βασιλικῶν εἰσθίκεται διατάξουν, μενέτω μὲν ἐκείνη κατὰ τὸ οἰκίον σχῆμα, καθάπερ αὐτὴν ἡμεῖς ἐν τοῖς ἡμετέροις ἰνστιτούτοις καὶ διγέστοις καὶ τῶν διατάξεων ἐνομοθετήσαμεν βιβλίῳ τὸ δὲ νῦν τοῦτο προσθήκη τοῖς προτέροις ἔστω.

condemnationis augmentum aut in duplum aut in triplum aut in quadruplum ab antiquis legibus aut principum introductum est constitutionibus, maneat quidem illud secundum propriam formam, sicut nos illud in nostris Institutionis et Digestis et Constitutionum sancivimus libro: hoc autem nunc augmentum priorum sit.

CAPUT X.

Κακεῖνο δὲ στασιασθὲν ἐν δικαστηρίοις οἰόμεθα χορῆσαι κάλλιον ἢ περ ἅπαντες οἱ πρὸ ἡμῶν διαρθροῦσαι τε καὶ τάξαι. Εἰ γὰρ τις ἐγκαλοῦτο πράγματα κατέχειν ἑτέρου, φάσκοι δὲ οὐκ εἶναι τὰ πράγματα ἐκείνου, περὶ οὗ φησὶν ὁ δῖος, ἀναγκασθεὶς δὲ ὁ τὴν ἐναγωγήν ποιούμενος ἢ συμβολαίους ἢ μάρτυρας ἢ ἑτέροις πόνους χρήσασθαι πρὸς τὸ διεκδικῆσαι τὰ πράγματα ἐκείνου καθεστάναι, ἔλτα ὕστερον ὁ μέχρι παντός διαρρηθεὶς ἐκείνου ταῦτα μὴ γενέσθαι χρήσθαι βουληθεὶ τῶς ἐξ ἐκείνου δικαίους καὶ φάσκει, ὡς ἐξ ὑποθήκων ἢ ἑτέρων αἰτιῶν εἰς ἐκεῖνο τὸ πρόσωπον ἀναφερομένων κυριώτερός ἐστι τοῦ τὴν δίκην κινούντος· αἱ μὲν ἄλλαι πᾶσαι σχολαζέτωσαν γινώμει αἱ τοῖς πρὸ ἡμῶν παραστάσαι, μετρία δὲ τις καὶ φιλόφρωνος καὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἐστοχασμένη ποιῆται τοῖς ἀρρηθεῖσιν ἐπαγέσθω. ὑπὲρ γὰρ τῆς περὶ ταῦτα ἀρρήσεως καὶ τῶν τῶν δῖων πόνων καὶ λεγομένης ἐπι τῆς δίκης ἐπι τῶν δῖων μετατιθέσθω τῶν πραγμάτων, περὶ ὧν ἡ ζήτησις γέγονεν, ἢ νόμῳ ἢ ἀδειαν ἔχοντος τοῦ ταύτην ἀποδιδόντος, εἴ τινα δίκαια ἔχοι ἐξ ἐκείνου τοῦ προσώπου, περὶ οὗ πρότερον τὴν ἀρρῆσιν ὑπέμεινε, προσήκοντα αὐτῷ, ταῦτα προτιθέσθαι καὶ τοῦ νόμου καὶ τοῦ δικαίου τυγχάνειν, τῆς ποιῆσις ἐν μόνῃ τῇ μεταστάσει τῆς νομῆς περισταμένης.

Ταῦτα ἡμῖν ὑπὲρ τε διαδοχῶν καὶ συνεισφορῶν καὶ νερήσεων καὶ τῆς τῶν δικαζομένων ἀσφαλείας καὶ τοῦ τὰ τῶν δικῶν ἐλαττωσάαι πλήθη καὶ ἐξήρρησαι καὶ γενεμοδέτῆσαι, καὶ ἐκ τοῦ λοιποῦ χρόνον κρατήσῃ ὅπως ἂν καὶ τὰς διαδοχὰς εἰδεῖεν καὶ τὰς συνεισφορὰς μὴ ἀγνοοῖεν καὶ περὶ τὰς νερήσεις μὴ στασιάζοιεν, καὶ μίτη προχέροισ τὰς τῶν οἰκίων γραμμάτων ἐπιτηθοῖεν ἀρρήσεσιν οἱ πονηρέσθαι βουλόμενοι μίτη τὰς ἀριθμήσεις ἐξαροῦντο μίτη ὕστερον ἴσως

cap. X Κακεῖνο . . . περισταμένης (30) extat B 59, 11, 13 (9 Εἴτις ἐγκαλοῦτο . . . περιμστ. B² p. 94 Zach.).

quod aliud damnationis augmentum sive in duplum sive in triplum sive in quadruplum veteribus legibus vel principum constitutionibus introductum est, illud quidem in statu suo maneat, quemadmodum id in nostris Institutionibus et Digestis et constitutionum Codice sancivimus: hoc autem quod nunc constitutum, additamentum ad priora esto.

X. Atque illud quoque quod in iudiciis disceptatum est melius quam qui ante nos fuerunt omnes existimamus conformandum et ordinandum esse. Si quis enim arguatur res alterius detinere, neque vero res esse illius de quo actor loquitur, ut is, qui actionem intendit, vel instrumentis vel testibus vel aliis curis uti cogatur quo probet res illius esse: ac postea is, qui usque eo infititatus erat res illius esse, iustus ab illo repetitis uti voluerit ac dicere, ex hypothecis aliisque causis ad illam personam referendis se potiorum esse eo, qui litem movet: ceterae quidem omnes sententiae cessent, quae antecessoribus nostris placuerunt, modica vero quaedam et humana ipsique rei accommodata poena infitiantibus imponatur. Etenim pro infitiatione de his adhibita et pro actoris negotiis etiam dum causa agitur ad actorem transferatur rerum, de quibus quaestio mota est, possessio; cum ei, qui hanc restituit, si quae iura habeat a persona illa, de qua antea infitiationem sustinuit, sibi debita, ea proponere et ius et aequum consequi liceat: ut poena in sola translatione possessionis contineatur.

Haec nobis et de successioibus et collationibus et divisionibus et litigantium securitate et ut litium multitudi minueretur et excogitata et sancita sunt ac tempore futuro valebunt: quo et successiones sciant neque collationes ignorent neque circa divisiones disceptent, ac neque temere ad propriae scripturae infitiationem properent, si qui malitiose agere velint, neque pecunias numeratas infitiantur neque postea

1 τετραπλοῦν B || 4 αὐτὴν MB² | αὐτῶν L αὐτὸ Haloander, om. B || καὶ διγέστοις| τε καὶ διγέστοις LBB² || 7 στασιασθὲν om. ε || ὡμίμεθα LBP || 9 γὰρ om. B || 10 κατέχειν — πράγματα om. L || 11 ἀναγκασθῆ B² || 12 ἀγωγήν L || 16 δίκους L || φάσκει MB² | φάσκει L φάσκοι B² || 18 ἀναφανομένων B² || 19 μὲν μὲν ὄν B || 20 ταῖς M || 21 αὐτὸ L || 36 *εἰδοῖεν ML || 40 μίτη| μίτητε L

cimus R vulg. || 8 omnes V² in ras. || 10 res non esse V || 11 et om. V¹ || inferet R¹T¹ inferret V inferret R² vulg. || 14 non om. R || 15 dicere] dote R¹ || 23 licentia V¹ || 24 reddet V² reddidit V² || habet V vulg.] habet RT || 27 penam V || 32 pro collationibus et successioibus et distributionibus V² pro successioibus rell. om. V¹ || 33 et ut vulg.] haec (del. R³) ut R * ut V¹ z (= etiam?) et V³ || 34 et ante adinuenta erasum in V || sancitaf V² || 36 *sed circa libri || 37 pecculantes R¹; leg. petulantur?

1 condemnationis] negationis R || 3 maneat secundum illud quidem formam propriam V || 5 sanctivimus V] san-

καταβολαῖς χαῖντο μήτε τὰ ἐξ ὧν κατέχονσι τὰ πράγματα διαρροῖσι προσώπων, ἀλλὰ μέτροι τε καὶ ἐπιεικῆς καὶ ἀληθεῖς ἐκ τῶν πραγμάτων φαινόμενοι μετρίας ἀπολαύουσι καὶ τῆς δίκης.

nibus utantur neque res ex quibus detinent abnegent personis, sed mediocres et mites ex causis ostensi mediocri potiantur etiam iudicio.

CAPUT XI.

Τὸ δὲ πονηρῶς παρὰ τινῶν ἀμφισβητηθὲν ἐπὶ τισὶ τῶν ἡμετέρων διατάξεων καὶ ἐν δίκαις μὲν πολλαῖς κινηθὲν, δίκαιον δὲ ὄν μηκέτι ζητεῖσθαι, τὴν παρόντι προσάπτομεν νόμῳ. Διαταξαμένων γὰρ ἡμῶν ὡς, εἴ τις βλέψει πρὸς γυναῖκα φιλάνθρωπον, καὶ ταύτην εἰσοκίσαιτο προικῶν συμβολαίων χωρὶς, εἴτα καὶ 10 τὴν οὖτω παῖδας, ὕστερον δὲ γαμικὴν τε πρὸς αὐτὴν ἀναλάβοι διάθεσιν καὶ γράψει συμβόλαια τοιαῦτα καὶ παιδοποιήσει, μὴ μόνον τοὺς μετὰ ταῦτα τεχθέντας παῖδας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐμπροσθεν καθεστάναι γησισίαι· καὶ διὰ τὴν τῶν σοφισσομένων τε καὶ κακοῦργως ἐρηγνόντων δεινότητα καὶ ἕτερον γραφάντων διάταξιν, ὡς ταῦτα βουλόμεθα κρατεῖν, εἰ καὶ 15 δεῦτεροι μὴ γένοιτο μετὰ τὸ προικῶν παῖδες ἢ γινόμενοι τελευτήσαιεν· ἐξῆρόν τινες καὶ ἕτερον ἀμφισβήτησιν, μὴ δεχόμενοι ταῦτα κρατεῖν καὶ ἐπὶ τῶν ἀπελευθέραις συνοικούντων· καίτοιγε τοῖς δοθῶς ἐστοχασμένοις τοῦ ἡμετέρου σκοποῦ καὶ τοῦτο ἦν ἔχειν ἤδη νενομοθετημένον. Εἰ γὰρ ὁ πρὸς ἀπελευθέρου οὐ καθάπαξ ἐκεκώλυτο γάμος, πρόδηλον ἦν, ὡς καὶ ἐπ' 20 ἐκείναις ταῦτα κρατεῖν ἡβουλόμεθα. Πλὴν ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ ὅλως ἡμφισβήτηται, θεσιζομεν· εἴ τις γαμικὴν οὐκ ἔχων γησίαν ἢ παῖδας νομίμους πρὸς θεράπαιναν οἰκίαν σχοίη κατὰ τινα βελτίονα γνομῆν καὶ δὴ καὶ παιδοποιήσειεν ἐξ αὐτῆς ἐν δουλείᾳ καθ' ἐστῶτος, ὕστερον δὲ ἐλευθέρια τιμήσει καὶ τὴν θεράπαιναν καὶ τοὺς φύντας καὶ δίκαιον αὐτοῖς χρυσῶν αἰτήσεις δακτύλιον καὶ πρὸς γε καὶ παλλαγνεσίας καὶ πρὸς τοὺς εὐγενεῖς κατὰ τούτους ἀνεγκοῖσι τοὺς 25 τρόπους καὶ τὸν γάμον βεβαιώσειεν, ὕστερον δὲ καὶ γαμικὰ γράψει συμβόλαια, καὶ ἢ γένοιτο παῖδες μετὰ ταῦτα ἢ καὶ μὴ γένοιτο (ἵνα τὰ ἑκατέρως ἡμῶν

5 Quod autem maligne ab aliquibus dubitatur in quibusdam nostris constitutionibus et in iudiciis quidem plurimis motum est, cum sit iustum ulterius non quaeri, praesenti coniungimus legi. Constituentibus enim nobis ut, si quis respexerit aliquam ad mulierem clemens et hanc sortiaturs absque dotalibus documentis, deinde faciat filios, postea vero maritalem ad eam receperit affectum et scripserit huiusmodi instrumenta et fecerit filios, non solum eos, qui post haec nati fuerint filii, sed etiam priores esse legitimos; et propter circumvenientium et maligne interpretantium calliditatem etiam aliam scribentibus constitutionem, quia haec volumus tenere, licet secundi non sint nati post dotem filii aut existentes moriantur: adinvenerunt quidam etiam aliam dubitationem, non recipientes haec tenere in his qui libertabus copulantur, cum utique recte concipientibus nostram intentionem et hoc fuerit iam sancitum. Si enim ad libertam non omnino nuptiae prohibentur, certum fuit quia etiam in illis haec tenere volumus. Sed quoniam utique hoc dubitatum est, sancimus: si quis uxorem non habens legitimam aut filios legitimos ad ancillam propriam habuerit quandam meliorem sententiam et filios proterulerit ex ea in servitio constituta, postea vero libertate honoraverit et ancillam et natos et ius eis aureorum petierit anulorum et regenerationis et inter ingenuos secundum istos redixerit modos et nuptias confirmaverit, postea vero nuptialia conscripserit documenta, et aut fuerint filii postea aut non fuerint 35 (ut) utrosque nostrae constitutionis amplectamur

cap. XI excerpta leguntur in Appendice Eclogae III (Zachariae Aenéid. p. 186), eadem in Ecloga ad Prochiron mutata 28, 7. s. — νεαρον ἢ κερ. 5' ἐν φ' καὶ περὶ ἀπελευθέραις φησὶ γνομῆτης γησίας τῆ τῶν προικῶν ποιήσει οἰατ schol. B¹ (ed. Zachariae p. 534).

26 θεσιζομεν — 138, 7 extant B 32, 1, 2 (ex B¹ p. 419 Zach.).

fortasse solutiones allegent neque res personarum a quibus eas tenent esse negent: verum ut idonei et aequi et veraces ex rebus probati idoneo etiam iudicio fruuntur.

XI. Quod autem de quibusdam constitutionibus nostris prave a quibusdam in dubium vocatum et in multis quidem causis agitalum est, cum de eo non amplius quaeri par sit, praesenti legi adnectimus. Cum enim nos constituerimus, ut, si quis benevolenter respexerit ad mulierem eamque sine dotalibus instrumentis domum deduxerit indeque aliam liberos susceperit, postea autem coniugali erga eam affectu adsumpto eiusmodi instrumenta scripserit et liberos procreaverit, non solum liberi postea nati, sed etiam qui prius nati sunt legitimi sint; porro cum propter artificia cavillantium et malitiose interpretantium alteram quoque constitutionem scripserimus, velle nos haec valere etiam si secundi liberi post dotalia instrumenta non sint nati aut, qui nati sint, decesserint: quidam aliam quoque excogitaverunt dubitationem, cum non concederent haec etiam de iis valere qui libertabus uterentur coniugibus: tametsi consilium nostrum recte asscutis hoc quoque in promptu erat lege iam sancitum. Nam si cum liberta nuptiae non protinus prohibita sunt, manifestum erat nos de illis quoque ea valere voluisse. Atqui cum de eo omnino dubitatum sit, sancimus: si quis uxorem legitimam non habens vel liberos legitimos in ancillam suam aliquatenus voluntate bona affectus sit atque ex ea in servitute constituta liberos quoque procreaverit, postea vero et ancillam et natos libertate honoraverit et ius iis anulorum aureorum et insuper natalium restitutionem petierit eosque hoc modo inter ingenuos rettulerit ac nuptias confirmaverit, deinde autem etiam nuptialia instrumenta conscripserit, sive liberi postea nascantur sive non nascantur (ut utriusque nostrae constitutionis casus

3 καὶ ἀληθεῖς om. 5 | 7 ὄν] ὄν M ἦν L¹ ἦν L² | 8 διαταξαμένων] Cod. 5, 27, 10 | 9 φιλάνθρωπον M(ς) φιλανθρωπίαν L¹ φιλανθρωπός L³ φιλανθρωπικός L² | 11 ποιήσῃτο M ποιήσει L | 17 διατάξιν] Cod. 5, 27, 11 ταῦτα ML²5] ταύτων? L¹; leg. ταῦτα? | εἰ δὲ καὶ L | 18 δεύτεροι L5] δεύτερον M | μετὰ τῶν προικῶν (προικῶν L²) L | 19 τελευτήσαιεν L | ἕτερα L | 20 δεχόμενα L | 22 ἔχειν om. 5 Haloander | 25 ἢ βουλόμεθα L¹ volumus 5 | 27 ἢ παῖδας νομίμους om. LB | 28 κατὰ om. 5, delet Hombergk | 30 καὶ om. LB | θεράπαινα L | 31 καὶ τοὺς — 34 τρόπους om. LB | 32 πρὸς γε καὶ om. 5 | 34 ὕστερον M] ἕκιστα LB | δὲ om. B | 35 συμβόλαια συγγράψει B | καὶ ἢ M] καὶ εἰ LB

1 post abnegent verba neque postea — neque res (136, 39 sq.) repetit R^o | 2 personis R² in ras. | ex] et R¹ | 3 ostensi V¹T ostensis R V² | patiantur R¹ | etiam et iudicio R | 5 rubr. Quomodo concubine serviliis conditionis constitute legitime uxores fiant R mg. | (Q)uid V¹ dubitabatur R^oT | 6 quibusdam] quid.. V¹ | 9 respexit aliquem V | ad R] om. VT vulg. | 12 et om. R¹ | 14 haec om. V | 16 scribentibus aliam V | 20 haec om. R¹ | 21 libertatibus R¹ li... V¹ | 22 fuerit sanctium iam V | 24 tenere] tenere in illis R^o | 25 hoc dubitatum utique V | 29 postea] et postea V | donaverit V² | 30 eis om. V | 31 inter] int. V^o | inge-uos R¹ | 32 secundum] • R¹ | istos V] iustos R vulg. | 35 ut add. vulg. | utriusque vulg. | nostro V^o nostros R¹

διατάξεως συλλαβομεν θέματα) ἔστω καὶ ἡ γυνὴ γνησία καὶ οἱ παῖδες ὑπεξουσίαι καὶ σοὶ καὶ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμοι τῷ γεγεννηκότι (φραμὲν δὲ τοὺς προῶτων προικῶν τεχθέντας) τῶν ὁδῶν, δι' ὧν εἰς εὐγενείαν κατὰ τὸ προειρημένον ἀφίκοιτο, καὶ τῆς μετὰ ταῦτα τῶν προικῶν ποιήσεως τὸ γνήσιον αὐτοῖς χαριζομένων.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ καλῶς ἡμῖν καὶ ὁσίως παραστάτα καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν ἡμετέρων ὑπηρεσιῶν ἀπραγμοσύνης ἐξηρημημένα ἐν ἅπασιν τοῖς ἔθνεσιν ὡς ἄρχει διὰ κηρυγμάτων οἰκειῶν ποιησάτω φανερά, ὥστε γνωσθεῖεν αὐτοῖς, ὡς οὐδεμία μεγίστη φροντίς, δι' ὧν ἀεὶ τι προστίθησιν ὁ θεὸς τοῖς ἡμετέροις σκηπτροῖς, ἐξω καθίστησιν ἡμᾶς τῆς ὑπὲρ αὐτῶν ἐπιμέλειας τε καὶ προνοίας.

Dat. k. Mar. CP. (post) cons. Belisarii v. c. [a. 536.] Dat. k. Mar. CP. post cons. Belisarii v. c.

casus): sit et uxor legitima et filii sub potestate ipsius et sui et ab intestato heredes genitori (dicimus autem eos, qui ante nuptias nati sunt); vias, per quas ad ingenuitatem, secundum quod praedictum est, venerant, celebratione postea dotalium ius legitimorum eis praebentes.

(Epilogus.) Tua igitur excellentia, quae bene nobis et sancte visa sunt et pro nostrorum quiete adinventata, omnibus gentibus quibus praees per praecepta propria faciat manifesta, ut agnoscant, quia nulla maxima cura, per quam semper aliquid adicit deus nostris sceptris, extra nos consistit pro eorum sollicitudine et providentia.

16

XIX.

Coll. III tit. 6

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΡΟ ΤΩΝ ΠΡΟΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΛΑΙΩΝ ΤΙΚΤΟΜΕΝΩΝ ΠΑΙΔΩΝ.

DE FILIIS ANTE DOTALIA INSTRUMENTA NATIS.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐω πραιτωρίων τὸ δεύτερον, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

Imp. Iustinianus A. Iohanni pp.

Ἄ (Προοίμιον.) Ἦλθεν εἰς ἡμᾶς, ἀμφισβήτησιν μεταίαν τισὶν ἐμπεισῖν, εἰ τὰ νομοθετηθέντα παρ' ἡμῶν περὶ τῶν παιδῶν τῶν γενομένων πρὸ τῆς τῶν προικῶν ποιήσεως, ὑστερον τῶν προικῶν γενομένων, οὐκ εἰς τοῦπίσω φέρεται ἐπὶ τῶν μὴ ψήφῳ ἢ διαλύσει τετιμημένων ζητήσεων· καίτοιγε ἡμῶν, ὅτε κατὰ μέρος ἐτίθειμεν τοὺς νόμους, ἠρώτως κατὰ τὴν πρώτην διάταξιν τὴν ταύτη νομοθετούσαν μνησθέντων, ὡς, εἴτε περίεσιν αὐτοῖς οἱ πατέρες εἴτε ἐτελεύτησαν, οὕτω μέντοι τὰ κατὰ τὰς τοιαύτας ζητήσεις

(Praefatio.) Pervenit ad nos dubitationem vana nam quibusdam incidisse, si, quod sancitum est a nobis de filiis procreatis ante dotium celebrationem, postea dotibus factis, non et in praeteritum feratur in his quae non decreto aut transactione sunt terminatae quaestionibus: nobis utique, cum particulatim poneremus leges, expressim in prima constitutione, quae haec sancivit, memorantibus, ut, sive supersunt eis patres sive defuncti sunt, nondum tamen huiusmodi quaestiones aut sententiis aut trans-

Nov. XIX (= Coll. III tit. 6: gloss.) Graece extat in M^{LA} (in hoc est τέλος 5). — Epit. Theod. 11, Athanas. 11, 2.

comprehendamus): et uxor esto legitima et liberi in potestate et sui et genitori ab intestato heredes (dicimus autem natos ante dotalia instrumenta); cum ipsae viae, per quas ad ingenuitatem modo praedicto pervenerunt, et quae secuta est confectio dotalium instrumentorum ius legitimorum illis praesent.

Epilogus. Tua igitur sublimitas ea quae recte nobis et sancte placuerunt et pro subditorum nostrorum tranquillitate excogitata sunt, in omnibus provinciis, quibus praees, per edicta propria manifesta faciat: ut cognoscant nullam ex maximis curis, per quas deus semper aliquid sceptris nostris adiungit, nos alienos reddere a sollicitudine et providentia pro illis habenda.

XIX.

DE LIBERIS ANTE DOTALIA INSTRUMENTA NATIS.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Perlatum est ad nos, dubitationem inanem quibusdam incidisse, quae a nobis sancta sunt de liberis natis ante dotalia instrumenta facta, ut tamen postea fierent dotalia instrumenta, an etiam retrorsum referantur ad quaestiones sententia aut transactione non decidas. Quamquam nos, cum singulatim leges ferebamur, expresse in prima constitutione de his lata memoravimus, sive parentes superstites sive defuncti sint, necdum vero quae ad eiusmodi quaestiones pertinent aut sententiis aut trans-

1 καὶ ἔστω ἡ M || 2 σοῦσι L γνήσιοι B || 5 τῆς M, L² corr.] τὰς L¹ τοὺς L² pr. || 6 τῶν] τῆς τῶν L || 7 χαριζομένων L || 10 ὑπηρεσιῶν om. ε || ἐξηρημημένα L || 14 σκήπτροῖς L || 16 k. Mar. (cf. nov. LXVI 1 § 2) M Ath. (μὴν μαρτίῳ Theod.). Exemplar novellae latine scriptum ad Salomonem pp. Africae datum est kal. April. (cf. nov. LXVI l. c.) || post cons. Belisarii v. c. ε (μετὰ ὑπατείας Βελισαρίου Theod.; dat. p. c. Bilisarii Iul.), bilisarii uc cons. M (ὑπατείας Βελισαρίου Ath.). 18 πρὸ τῶν om. L (πρὸ add. s. v. L²), προϊόντων A || 19 τιχομένων] προόντων A || 21 Ἀυτοκράτορ] Ἰουστινιανὸς ἀγουστοστατος (sic) ἰωάννη A || ἐπάρχῳ Ath.] ὑπάρχῳ libri || 22 ἔω M] ἐώσα A αἰώσα L || 23 πατρικίων MA || 24 A notat L || 25 τισίν] om. Theod. || 26 περὶ παιδῶν A || γενομένων L¹ γεννωμένων L² ||

27 γενομένων A || 28 οὐκ εἰς] ἂν εἰς A non et in (i. e. οὐ καὶ εἰς) ε || ψήφῳ ἢ L²] ψήφῳ MA ψίφῳ L¹ || 30 ἠρώτως] τὰ ἠρώτως A || τὴν πρώτην διάταξιν] Cod. 5, 27, 10 || 32 εἶγε περίεσιν A || 33 τὰ] τὰς L¹ ||

1 casu V² || 3 eis V¹ || viis et 6 praebentibus vulg. || 5 veniant V³ || celebrationem R¹ et celebratione vulg. || 9 visa] iussa V || 10 quibus] qui R¹ || per om. V¹ || 13 extra nos] extraneos R¹ || 16 subscr. dedimus ex Bamb. II et Oriensis] Cap. Bamb. || post consln. Oriel. uic. est. Bamb. || Bilisario uic. (x Oriel.) consule Oriel., Bamb. II || 27 ferantur R¹ || 28 determinate V || 30 expressam V¹ al. || in prima] ini** V¹ in nostra V² || 32 supersint et sint vulg. || 33 quaestionis V¹ ||

ἢ ψήφοις ἢ διαλύσειν ἔλαβον πέρας, πάντως οὕτω κρινέσθαι, ὡς ὁ ἡμέτερος λέγει νόμος. ὃν ἀναλίθροντες καὶ δευτέρον τεθείκαμεν νόμον, τὰ αὐτὰ κρατεῖν θεσπιζόντες, καὶ εἰ μὴ μετὰ τὰ προικῶα γένωνται παῖδες ἢ γενόμενοι τελευτήσουσιν, οὐδὲν ἦτρον 5 καὶ τοὺς πρὸ τῶν προικῶων τεχθέντας γνησίους εἶναι· καὶ ἐπὶ ταύτης ὁμοίως τῆς δευτέρας ἡμῶν διατάξεως προστεθείκαμεν, χορῆαι τὴν αὐτῆς νομοθεσίαν καὶ εἰς τοὺς προσεβντέρους αναφέρεσθαι χρόνους, ἔξαιρουμένων ἐκείνων τῶν ὑποθέσεων, ὅσας ἡ δικαστικὴ 10 Β ψήφος ἡ διάλυσις ἐκρίνει. Ἄλλ' ἐπειδὴ τινες ἐκ τούτους ἡμῶν τοὺς σαφεῖς νόμους τοιμηρῶ διανοίᾳ τὴν ἡμετέραν ἐθάρροσαν παρερηγνέουσι νομοθεσίαν, καὶ τρίτην ἠραγκασθῆναι θείναι διάταξιν, δι' ἧς παρεκκελευσάμεθα, κἂν εἰ νομίμη ἐσχηκῶς τις γαμετῆρ 15 καὶ γνησίους ἐκ ταύτης παῖδας, εἴτα ταύτης τελευτήσεως ἢ τοῦ συνοικεσίου ἠεποδιδῶ διαλυθέντος ἐσχε παῖδας ἐκ τινος, πρὸς ἧν ὁ γάμος οὐκ ἀπηρόρηται, μετὰ δὲ τὸ τούτους τεχθῆναι προικῶα συνέταξε πρὸς ταύτην συμβόληαι, γνησίους καὶ τοὺς οὕτως αὐτῶν 20 γενομένων παῖδας ὑπάσχειν. Ἄλλὰ κατὰ ταύτην ἡμῶν τὴν διάταξιν οὐ προστεθείκαμεν ἠρτῶς κρατεῖν τὴν τούτων νομοθεσίαν καὶ ἐπ' ἐκείνοις ὧν οἱ πατέρες εἴτι περιεῖον, ἢ ἐτελεύτησαν μὲν, τὰ δὲ τῆς φιλονεικίας οὐτε δικαστικὴ ψήφος οὐτε φιλικὴ κατέλυσε σύμ- 25 Γ βασις. Ἐντεῦθεν τινες ὑπέλαβον ἡμᾶς μηδαμῶς ἐθέλειν τὰ ταῖς μηνονευθείαισι περιεχόμενα νομοθεσίαις περὶ τῶν πρὸ τῆς ποιήσεως τῶν προικῶων τεχθέντων παίδων κρατεῖν καὶ ἐπ' ἐκείνοις τοῖς ἦδη 30 πρὸ τῆς τοιανύτης νομοθεσίας τεθείσαι· καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ τὸ περὶ τούτου μέρος τὸ ἐν τῇ πρώτῃ καὶ δευτέρᾳ διατάξει κείμενον ἀραιεθῆναι παρ' ἡμῶν ἐν τῇ τοῦ κώδικος συνθήκῃ. ὅστερ ἀπόσως ὑπόπτευσαν. δικαιοτάτα γὰρ τῆς τε πρώτης καὶ δευτέρας τούτου ἀφελόμεθα διατάξεως, καὶ τῇ τρίτῃ οὐ 35 Δ προστεθείκαμεν. Ἐν μὲν γὰρ ταῖς κατὰ μέρος τεθείσαις νομοθεσίαις ἀναγκαῖον ἦν ἴσως τὴν τοιανύτην παραλαμβάνειν εἰς τοὐπίσω τῆς νομοθεσίας ἀνα-

actionibus susceperunt terminum, omni modo ita iudicari, sicut nostra dicit lex. Quam complentes etiam secundam posuimus legem, eadem valere sancientes, etiamsi non post dotes procreentur filii aut procreati moriantur, nihilo minus et ante dotes natos legitimos esse. Et in hanc quoque secundam nostram constitutionem similiter adiecimus, oportere eius legislationem et ad seniora referri tempora, exceptis illis causis, quas aut iudicialis sententia aut transactio terminavit. Sed quoniam quidam post has nostras claras leges audaci mente nostram praesumpserunt male interpretari legislationem et sensum, tertiam coacti sumus ponere constitutionem, per quam iussimus, si quis legitimam uxorem habens et legitimos ex ea filios, deinde ea moriente aut matrimonio repudio soluto habuit filios ex aliqua, ad quam nuptiae non interdicuntur, postquam vero hi nati sunt, dotalia confecit in eam documenta, legitimos etiam ita ei natos filios existere. Sed in ipsa nostra constitutione non adiecimus aperte valere horum legislationem etiam in illis, quorum patres adhuc supersunt, aut defuncti quidem sunt, contentio autem neque iudiciali sententia neque amicali interventione decisa. Hinc quidam arbitrati sunt nos nullatenus velle ea quae in memoratis continentur legislationibus de filiis, qui ante celebrationem dotium nati sunt, valere etiam in illis, qui ante huiusmodi legislationem nati sunt; et maxime eo, quod huius pars in prima et secunda constitutione posita ablata sit a nobis in Codicis compositione. Quod absurde arbitrati sunt. Injustissime namque et primae et secundae hoc subtraximus constitutioni et in tertiam non adiecimus. In particularibus namque positis legislationibus necessarium erat forte hanc accipere in praeterito legislationis relationem, in omni

actionibus finem ceperint, ea omnino ita diiudicanda esse ut nostra lex dicat. Quam suppletentes etiam secundam tulimus legem, ut eadem valeant sancientes, etiamsi post dotalia instrumenta liberi nati non sint sive, qui nati sint, decesserint, nihilominus ut etiam ii, qui ante dotalia instrumenta nati fuerint, legitimi sint; atque similiter in hac secunda constitutione nostra adiecimus legislationem eius etiam ad praeterita tempora referendam esse, exceptis illis casibus, quos iudicialis sententia vel transactio decidisset. Sed quoniam fuerunt qui post has leges nostras satis dilucidas temerario animo legislationem nostram perperam interpretari auderent, tertiam quoque coacti sumus constitutionem ferre, qua praecipimus, etiamsi quis legitimam uxorem habuerit et legitimos ex ea liberos, deinde ea defuncta vel matrimonio per repudium soluto liberos susceperit ex aliqua, cum qua nuptiae non sunt interdictae, post natos vero illos dotalia cum ea instrumenta condiderit, ut legitimi etiam qui ita ei nati sunt liberi existant. Sed in hac constitutione nostra non expresse adiecimus, valere legem de his latam etiam in illis, quorum patres adhuc superstites sint, vel mortui quidem sint, ut tamen controversiam neque iudicialis sententia neque amicalis conventio composuerit. Hinc quidam opinati sunt nos neutiquam velle ea, quae legibus ante memoratis de liberis ante confectionem dotalium instrumentorum natis continentur, valere etiam in iis, qui iam ante eiusmodi leges nati sint; idque inde maxime, quod quae de hac re in prima et secunda constitutione agebat particula, a nobis in Codicis compositione sublata sit. Quod absurde suspicati sunt. Optimo enim iure illud et ex prima et secunda constitutione sustulimus et tertiae non adiecimus. Etenim in legibus singulatim latis necesse opinor erat, talem in modum legislationi retrorsum referendae locum

1 ἢ ψήφοις ἢ] ψήφοις καὶ A || 2 ὃν] ὄνπερ A || 3 δευτέρον τεθ. νόμον] Cod. 5, 27, 11 || τὰ αὐτὰ] ταῦτα A || 4 τὰ om. L¹A || 5 ἢ] οἱ A² || leg. τελευτήσωσιν (cf. 5)? || 7 ἡμῶν ὁμοίως τῆς δευτέρας A || 8 προστεθῆραμεν M προστεθείκαμεν (ei pro ἢ corr. L²) L || χορῆαι δὲ τὴν αὐτῆν L² || 10 ἢ om. A || ἢ] καὶ A || 11 B, item capitulum numeros seqq. notat A || 12 ἡμῶν om. A || 14 τρίτην — διάταξιν] Nov. XII c. 4 || 15 τις ἐσχηκῶς A || 16 εἴτα] ἢ A || 17 ἠεποδιδῶ MA] διαζυγίω L || 19 συνέταξε πρὸς ταύτην bis scr. M || 20 ταύτην] τούτοις A² || γνησίους A || αὐτῶν L¹ || 21 κατὰ τὴν ἡμῶν διάταξιν L || 24 sq. φιλονεικίας οὐδὲ μία ψήφος διεκρίνειν: — Καντεῦθεν reliquis omissis A || 25 *οὐδὲ — οὐδὲ ML || 26 ἡμᾶς ἢ] (ἢ L¹ εἰ L³) μηδαμῶς ML || 29 ἐπ' ἐκείνοις] ἐπὶ A || ἦδη om. 5 || 30 πρὸς L || 31 ἐκ τοῦ MA] ὅτι L eo quod 5 || τὸ om. A || τούτου] του (corr. τὸ) A || τὸ om. A || 32 ἀρηρέθη L || 36 γὰρ om. L || τεθείσαις M] τε-

θειμέναις (τεθῆμέναις L¹) LA || 37 τὴν τοιανύτην] hanc 5

1 omni (omi V) modo RV] omnino T vulg. || 3 eandem V³ || 4 dotem V || 5 dotem V || 6 secundum R || nostram secundam V || 7 legislationem eius V || 9 quas aut] quas a V¹ || 11 nostram om. V || 12 sensum delendum videtur ut ortum ex Graeco διανοίᾳ male repetito aut vario modo translato || 13 coactissimus V || 15 ea post deinde om. V¹ || 16 soluto repudio R] habuit RT] habuerit V vulg. || 17 non om. R] posteaquam V² || 18 confecit R² V¹ T confecit R¹ confecerit V³ vulg. || eum V ea RT || 19 etiam] ea etiam R² || 21 horum om. V¹ || 22 adhuc V² || sunt om. RV || 24 decisa] est add. V² vulg. || 29 et in secunda V || 30 compositionem V² || 31 et om. V || 32 in tertiam V] tertiam (al. in tertia R² in mg.) R tertiae vulg. || 34 legislationibus — 140, 2 recte ab] scr. R² in ras. 2 versuum

φορὰν, ἐν δὲ τῷ παντὶ συναδροῖσμάτι τῶν νόμων κατὰ τὸν ἐπιόντων ἡμῶν κώδικα εἰκότως περιαιροῦσθαι τὰ τοιαῦτα προσετέταμεν, ὥστε μὴ πλῆθος περιττῶν τοῖς βιβλίοις ἐγγραφήναι. ἐπὶ δὲ τῆς τρίτης διατάξεως οὐ προσεθήκαμεν τι περὶ τῶν χρόνων, ὡς ἅπασιν φανερώτατον ὄν χρῆναι τὰ προστεθέντα δι' ἐρμηνείας ἐπ' ἐκείνων κρατεῖν, ἐφ' ὧν καὶ τοῖς ἐρμηνευταῖσι νόμοις γίνεται χώρα.

vero coactione legum Codicis cognominis nostri recte abscidere talia proposuimus, quatenus non multitudo superflua codicibus scriberetur. Tertia vero constitutione non adiecimus aliquid de temporibus, cum omnibus manifestum sit oportere ea, quae adiecta sunt, per interpretationem in illis valere, in quibus et interpretatis legibus fit locus.

CAPUT I.

Ἐπειδὴ δὲ ὅλος ἐράνησάν τινες καὶ περὶ τῶν οὕτω φανερῶν ἀμφισβητεῖν ἐχειροῦντες ἦτοι πλανώμενοι, καὶ τόνδε προστίθεμεν τὸν νόμον, θεοπλίζοντες τὴν ἐν ταῖς εἰρημέναις τριῖσι διατάξεσι γενομένην παρ' ἡμῶν νομοθεσίαν κρατεῖν ἐφ' ὧν καὶ ἡτοιῶς τῷ πρώτῳ τεθέντι παρ' ἡμῶν νόμῳ προσεγράψαμεν· τούτεστιν εἴτε περιέλοι συμβαίνει τοὺς τῶν τοιούτων παιδῶν πατέρας εἴτε καὶ τελευτήσῃ, οὕτω δὲ τὰ περὶ τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως ἢ ψήφῳ ἢ διαλύσει πέρας λαβεῖν, ὥστε κατὰ τούτῳ τὰς τοιαύτας ὑποθέσεις ὑπὸ τοὺς παρ' ἡμῶν τεθέντας ἀγεσθαι νόμους. ἐξαιρουμένων ἐκείνων τῶν ὑποθέσεων, ὅσαι περ ἐφθῆσαν πρὶν τοὺς παρ' ἡμῶν τεθῆναι νόμους ἢ ψήφῳ δικαστῶν ἢ διαλύσει κριθῆναι.

Quia vero omnino emergerunt quidam et de sic manifestis se dubitare contententes vel errantes, et hanc adiecimus legem, sancientes in praedictis tribus constitutionibus factam a nobis legislationem valere in quibus etiam expressim primae positae a nobis legi adscripsimus: hoc est sive superesse contingit talium filiorum patres sive mori, nondum vero de huiusmodi negotio aut decreto aut transactione finis acceptus est. Secundum hoc tales causae ad leges a nobis positas deducantur, exceptis illis negotiis, quae contingit ante leges a nobis positas aut decreto iudicum aut transactione determinari.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου δρλούμενα νόμον ἢ σὴ ὑπεροχῆ φανερὰ πᾶσι καταστήναι σπενσάτω. Dat. xvi. k. April. 25 festa omnibus facere studeat. CP. post cons. Belisari v. c.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et praesente sacra declarata sunt lege, tua sublimitas manente [a. 536] Dat. xv. k. April. CP. Belisario v. c. cons.

K

XX.

Coll. III tit. 7

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΩΝ ΟΦΦΙΚΙΩΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΣΑΚΡΟΙΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΤΩΝ.

R DE ADMINISTRANTIBUS OFFICIIS IN SACRIS APPELLATIONIBUS R.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐτάρχῳ τῶν ἰερῶν praetoriorum τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικῶ. (Προοίμιον.) Ἦδη μὲν θεῖον ἐποιήσαμεθα νόμον περὶ τῶν ἐφέσεων διαλεγόμενον, τίνα χεῖ παραρ-

Imp. Iustinianus A. Iohanni pp. (Praefatio.) Iam quidem sacram fecimus legem de appellationibus eloquentem, quem oportet servari

Nov. XX (= Coll. III tit. 7: gloss.) Graece extat in ML, proemii pars (Ἐπειδὴ Παφλαγονία κτλ. 141, 25 sqq.) et cap. 1—9 in B, 2, 1. — Epit. Theod. 20, Athanas. 7, 1. Iulian. const. XXX. CXX.

feri, in universa vero illa legum collectione per Codicem, qui a nobis nomen traxit, facta merito talia resecari iussimus, ne moles superflua in libris illis perscriberetur. In tertia vero constitutione de temporibus nihil adiecimus, cum omnibus apertissimum sit ea, quae per interpretationem adiciuntur, oportere de illis quoque valere, de quibus legibus interpretatis locus fit.

I. Sed quoniam omnino existerunt, qui de rebus adeo manifestis disceptare conarentur vel errarent, etiam hanc legem adiecimus, sancientes, ut, quae in tribus quas diximus constitutionibus a nobis facta est legislatio valeat etiam de iis, quae expresse primae legi a nobis latae adscripsimus, hoc est, sive eiusmodi liberorum patres superstites esse contingat sive mortem obuisse, necdum vero eiusmodi causam aut sententia aut transactione finem accepisse, ut secundum hoc eiusmodi causae legibus a nobis latis subiciantur: exceptis illis causis, quaecumque ante quam leges a nobis latae sint sive sententia iudicum sive transactione iam decisae sunt.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarata sunt, tua sublimitas omnibus manifesta reddere studeat.

XX.

DE OFFICIIS MINISTRANTIBUS IN SACRIS APPELLATIONIBUS.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Iam quidem sacram tulimus legem de appellationibus disserentem, qui in iis modus

2 τῶν ἐπιόντων L τῶν ἐπονόντων A || κωδίκων A || 3 τὰ τοιαῦτα ταῦτα A || 4 τοῖς τε A || 5 περὶ τὸν χρόνον A || 6 δὲ ὧν L ἔστιν ὄν A || χεῖ A || προστεθέντων L || 9 sq. ὁμοῦ ἐράνησάν τινες περὶ τούτων φανερῶς πλανώμενοι καὶ ἀμφισβητεῖν ἐχειροῦντες A || 12 ἐρμηνείας L || 13 sq. νομοθεσίαν — προσεγράψαμεν νόμῳ προσεγράψαμεν mediis om. L¹, νομοθεσίαν καὶ ἐφ' ὧν προσεγράψαμεν θεμάτων κρατεῖν L² || ἐφ' ἢ περὶ A || καὶ ἡτοιῶς θεοχοῖτως A || 14 παρ' ἡμῶν τεθέντι A || 17 ἢ prius om. A || 18 ὥστε om. ε || κατὰ καὶ τὰ L¹ || 20 ἐφθῆσαν M] ἐφθῆσαν LA || 21 πρὶν] πρὸς L¹ πρὸ τοῦ L² || ἢ om. A || ψήφῳ L¹ || 21 sq. ἢ διαλύσει δικαστῶν (εἰ δικαστῶν in ras.) A || 25 subscr. dat. xvi k. arr. CP. post Bilisari uc. cons. M ἐγράφη πρός ἡ καλανδ. Ἀπριλ. μετὰ τὴν ὑπάτων Βελισαρίου Ath. (cf. ε), ἐξερωνήθη μηνὶ ἀπριλίῳ μετὰ ὑπάτων Βελισαρίου

Theod. || 29 ἐν τοῖς σάκροις ML² (cf. Cuiacii expos. et nov. CXXXVI pr.) || ἐν τοῖς ἀκροῖς L¹ ταῖς ἀκροῖς Ath. (rubr. περὶ τῶν ταῖς ἐκλήτοις ὑπουρογόντων Theod.) || 31 ἐπάρχῳ Ath.] ὑπάρχῳ ML || 33 θεῖον om. Theod. || νόμον] est nov. XXIII || 34 ἐφέσεων M] ἐκλήτων L

2 abscdere R¹ || 3 leg. inseriberetur. In tertia? || 6 quae om. R¹ || 7 quibus] qui V¹ || et om. vulg. || interpretati V¹ || 10 et om. V¹ || 12 fac. R¹ || 14 s. peresse V¹ || 15 patres in ras. R² || modi V¹ || 17 tale V¹ || 23 placuerunt nobis R] nobis placuerunt V vulg. || et in praesente V || 26 subscr. dedimus ex Orieleni et Bamb. II] datur xv kkl. Oriel., dat. kal. Bamb. (dat. xii kal. ed. pr.) || Cap. Bamb. || c. Bilisario uic. c. Bamb., Bilisario cons. Oriel. || 31 pp.] pbrm V || 32 sacram et 33 quem om. R || t. reseruari R²

λάττωσθαι τρόπον ἐπ' αὐτοῖς, καὶ ὄθεν εἰς τίνας
 φέρεσθαι τὰς ἐκκλητοὺς· ὃν πρὸς τε τὴν σὴν ὑπερο-
 χὴν πρὸς τε τὸν ἐνδοξότατον ἡμῶν κατεπέμψαμεν
 κοιαιστωρᾶ. Ἐπειδὴ δὲ πολλὴ γέγονεν ἀφιερύθησι
 περὶ τῶν ὑπηρετουμένων ταύτας ὀφφικίων, τῶν μὲν
 ἐκ τοῦ θείου τῶν ἐπιστολῶν σκρινίου τὰς τῶν spec-
 tabiliαν δικαστῶν οἰκειουμένων ἐν ταῖς ἐκκλητοῖς
 ὑπηρεσίας, τῶν δὲ ἐκ τοῦ θρόνου τῆς σῆς ὑπεροχῆς
 μέγιστα δηλούντων ἡδικῆσθαι, εἰ μεταβλημένον τοῦ
 σχήματος οὐκ εἶ μόνον ταῖς ἐκκλητοῖς ὑπηρετήσοσι
 ταῖς ἀπὸ τῶν λαμπροτάτων τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχόντων
 ἐρχομένας εἰς μόνον τὸ σὴν δικαστήριον, καθάπερ
 πρῶτον ἦν, ἡνίκα ἐν θείῳ μὲν καὶ αὐτὸς ἡχοῦ δι-
 καστήριον, ὑπηρετεῖτο δὲ ἡ τάξις ἡ σῆ, ἀλλὰ διὰ τὸ
 τῶν σπενταβηλιῶν σχῆμα ἐν τάξει θείου ἀροατηρίου
 τῆς ὑποθέσεως κινουμένης, καὶ συναγερομένου τῆ σῆ
 ὑπεροχῆ καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἡμῶν κοιαιστωρός, καὶ
 ἐκατέρου μέρους τὸ πᾶν οἰκειουμένον, καὶ συναγθεν-
 τῶν παρὰ τε τῆ σῆ ὑπεροχῆ καὶ τῶ ἐνδοξοτάτῳ ἡμῶν
 κοιαιστωρὶ πολλὰς τῶν τε ἐκ τῶν θείων σκρινίων,
 οἵπερ ταῖς ἐφέσειν ὑπηρετοῦνται, τῶν τε ἐκ τῆς
 τάξεως τοῦ θρόνου τοῦ σου· τέλος εἰς τινὰ τύπον τὸ
 ποῦμα περιέστη, ὃν ἀγοάρας εἰς ἡμᾶς ἡγάγετε. τὸ
 πρᾶγμα δὲ καὶ ἡμῖν οὐκ ἀπὸ τρόπου γενομένου ἔδοξε.
 Καὶ τέως, ἐπειδήπερ Παφλαγονία καὶ Ὀνωϊάς, δι-
 25 ηρημέται πρότερον εἰς ἀρχοντας δύο, εἰς ἕνα καὶ τὸν
 αὐτὸν περιέστησαν τὸ τοῦ πραιτώρος ὄνομα προσλα-
 βόντα, τοῦτο ἀναμνησθητικῶς ἔδοξε τὸ σχῆμα τῆ σῆ
 προσῆκει ἀρχῆ. Ταῦτο δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ποτὲ
 δύο Πόντων, τοιούτων Ἐλενοπόντων τε καὶ Πόντων
 30 Πολεμωνιακοῦ· κακέισε γὰρ δύο καθεστῶτων ἐμπρο-
 σθεν ἀρχόντων, νῦν δὲ ἐνὸς τοῦ μονεράτωρος γενο-
 ῦτος, κεκοσμημένον καὶ αὐτοῦ τῆ τῶν περιβλέπτων
 ἀξία, πάλιν ταῦτα συνέβαινε καὶ εἰς τὸ σὴν μόνον
 δικαστήριον φέρεσθαι τὰς ἀπὸ τῶν ἐκκλητῶν δικασ-
 35 ἔχων, κατὰ μέντοι τοὺς ὅρους τῆς περὶ τῶν ἐκκλη-
 τῶν διατάξεως.

CAPUT I.

Συνήρεσε τοίνυν ἅμα μὲν τοῖς ὑπονοουῶσιν ἐκα-
 τέρα τῶν ἀρχῶν, ἅμα δὲ ἡμῖν ἀμφοτέροις, καὶ πρὸς
 40 γε καὶ ἡμῖν ὁρθῶς ἔδοξεν ἔχειν τὸ παραστᾶν ἡμῖν,

modum super eis, et unde ad quos ferri appellationes,
 quamque tam ad tuam celsitudinem quam ad
 gloriosissimum nostrum quaeestorem. Quia vero plu-
 5 rima facta est dubitatio de ministrantibus eis offi-
 ciis, cum ii, qui ex sacro quidem epistolarum scrinio
 sunt, spectabilium iudicum vindicarent sibi appella-
 tionis ministerium, qui vero ex sede tuae celsi-
 tudinis, maxime dicerent se laedi, si mutato sche-
 mate nequaquam soli appellationibus ministrarent
 10 his quae a clarissimis provinciarum iudicibus veniunt
 ad solum tuum iudicium — sicut prius erat, dum in
 divino quidem et ipse audires consistorio, ministra-
 ret vero officium tuum —, sed propter spectabilium
 schema in ordine sacri auditorii negotio motu et
 pariter audiente tua celsitudine cum gloriosissimo
 nostro quaeestore utriusque partis totum sibi met applicarent,
 congregatisque et apud tuam celsitudinem et gloriosissimum
 nostrum quaeestorem saepius et his, qui ex sacris scriniis
 appellationibus ministrant, et qui ex tuae sedis officio:
 20 novissime ad quandam formam causa perducta est, quam ex non scripto ad
 nos deduxistis. Causa vero nobis non incongrua
 visa placuit. Et interim, quoniam Paphlagonia et
 Honorias, divisae prius in iudices duos, in unum
 eundemque reductae sunt praetoris nomen suscipientem,
 hoc indubitate placuit schema tuo competere
 cingulo. Hoc idem etiam in duobus aliquando Pontis,
 hoc est Helenoponto et Ponto Polemoniaci: nam
 et illic duobus constitutis prius iudicibus, nunc
 autem uno moderatore facto et decorato etiam ipso
 spectabilium dignitate, rursus hoc proveniebat et ad
 25 tuum solummodo iudicium ferri appellationum lites
 oportebat, secundum terminum tamen constitutionis
 de appellationibus.

Complacuit igitur simul quidem officiis utriusque
 administrationis, simul autem vobis ambobus, insuper
 40 et nobis, et recte se habere visum est nobis, solum

observandus et unde ad quosnam appellationes deferendae sint; quam et ad tuam sublimitatem et ad
 gloriosissimum nostrum quaeestorem misimus. Quoniam autem magna de officiis quae illis ministrant
 dubitatio orta est, cum et qui ex sacro scrinio epistolarum sunt, ministeria spectabilium iudicum in appel-
 lationibus sibi vindicarent, et qui de sede tuae sublimitatis sunt maximam sibi iniuriam factam demon-
 strarent, si mutata forma non iam soli appellationibus, quae a clarissimis praesidibus provinciarum ad
 solum tuum iudicium deferuntur, ministraturi essent, sicuti antea fiebat cum et ipse in sacro iudicio
 causas cognosceres et officium tuum ministraret, sed propter spectabilium formam causa in ordine
 sacri auditorii mota, et una cum tua sublimitate etiam gloriosissimo nostro quaeestore cognoscente, cum
 utraque pars sibi totum vindicaret, atque saepius et apud tuam sublimitatem et apud gloriosissimum
 nostrum quaeestorem congregarentur tam qui ex sacris scriniis sunt, qui appellationibus ministrant, quam
 qui sunt ex officio sedis tuae: postremo res in formam quandam est redacta, quam non scriptam ad nos
 detulistis. Quae res ne nobis quidem inopportune fieri visa est. Atque interim quoniam Paphlagonia et
 Honorias prius in duos praesides distributae iam ad unum eundemque, qui praetoris nomen accepit, con-
 cesserunt, haec forma sine dubio ad tuam potestatem pertinere visa est. Idemque hoc etiam in duobus
 qui olim erant Pontis, hoc est Helenoponto et Ponto Polemoniaci: nam ibi quoque cum antea duo
 praesides instituti essent, nunc vero unus factus sit moderator, ornatus et ipse spectabilium dignitate,
 eadem rursus evenerunt, et ad tuum iudicium solum causas ex appellationibus, secundum terminos nimi-
 rum constitutionis de appellationibus latae, deferri par fuit.

I. Probatum igitur simul et iis, qui utrique magistratui ministrant et vestrum utrique est atque
 insuper nobis quoque recte se habere visum, quod nobis propositum est: ut solum officium tuae sublimitatis

1 ὄθεν εἰς M5] ὄθεν καὶ εἰς L | 3 ἡμῶν om. ε | 6 σακκίον L¹ | τὰς τῶν περιβλέπτων βηλιῶν (βικαρίων L²)
 δικας οἰκειουμένων ἐκ (ἐν L²) ταῖς τῶν ἐκκλητῶν
 ὑπηρεσίας L | 9 ἀδικεῖσθαι L | 14 διαντὸ L | 15 τῆ σῆ
 L¹ | 19 τῶ (τοῦ s. v.) ἐνδοξοτάτῳ ἡμῶν κοιαιστωρὶ (κοι-
 αιστωρός? M^o) M | ἡμῶν om. L | 20 σακκίον L¹ |
 25 Ὀνωϊάς B^o ὀνωϊας L ὀνορία M | 26 ἀρχάς B^o C
 28 τοῦτα L¹ | cf. nov. XXIX c. 5 | 29 προσῆκον L
 31 ὄνον L¹ | 33 καὶ κοσμημένον M et decorato ε |
 34 cf. nov. XXVIII c. 8 | ταῦτα ML²B⁷ ταῦτα L
 ταῦτα B¹ (hoc ε) | 39 καὶ om. L | 40 τὸ παραστᾶν
 (παριστᾶν L²) ML, om. ε | ἡμῖν L

5 hii RV | qui om. V¹ | 6 iudicum] sunt add. R^a | ven-
 dicarent R vindicant V | appellationum V^a | 11 ad so-
 lum tuum iudicium (tuum add. R²) R | 12 et VT | om. R
 vulg. | 17 congregatisque] tisque suppl. V² in spat. vac. |
 18 et quod gloriosissimum V¹ | 20 novissimum V¹ | 21 non ex
 scripto V | 23 plagonia (sequitur spatium 4 lit.) V
 flagonia R¹ plaphagonia R²T | 24 honorarias R | in
 om. V | iudices duos] d*** dicef ** os V¹ | 25 re-
 ductae sunt] et sunt V² in ras. | suscipientes V | 27 cin-
 gulo] congrulo R^a | Pontis Beckius] positus libri | 28 *eles-
 ponto RVT | 32 iudicium referri V ferri iudicium R |
 33 secundum] set V | tamen] tantum V | 3S simul his
 (iis T) quidem T vulg. | 39 aut V | vobis om. R¹

ὥστε μόνῃ τῇ τάξει τῆς σῆς ὑπεροχῆς ταῖς τοιαύταις ὑπηρετεῖν ἐκκλητίοις, καθάπερ καὶ πρότερον ἦν, εἰ καὶ ἐν σχήματι θελοῦ ἀκροατηρίου λέγοντο καὶ παρεῖη καὶ ὁ ἐνδοξότατος ἡμῶν κοιαίστωρ καὶ μετέχων τῶν πρατομένων.

5

CAPUT II.

Ἀλλὰ μὴν ἐπεὶπερ ὁ τῆς πρώτης Καππαδοκίας ἡγούμενος πρότερον εἰς τὴν σὴν ἀρχὴν ἑώρα μόνῃ κακείως τὸ τῶν ἐφέσεων ἐφέρετο, νῦν δὲ εἰς τὸ τοῦ περιβλέπτου ἀνθυπάτου μεταβέβηται σχήμα, οὐδὲν ἦτον προσήκον ἐστὶ, καὶ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης ἐφῆσιν δεχομένης καὶ ἀναπεμπομένης τῆς δίκης ἐνταῦθα, κατὰ τὴν θελοῦ ἡμῶν διάταξιν ἐν τάξει θελοῦ ἀκροατηρίου αὐτῆν ἀγωνίζεσθαι, συνόντος καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἡμῶν κοιαιστώρος καὶ συναρωμένου τῆς ὑποθέσεως, μόνῃ δὲ τῆς τάξεως ὑπηρετομένης τῆς σῆς, ἐπειδὴ καὶ πρότερον τοῦτο ἐνενόμιστο. Εἰ γὰρ καὶ ὁ περιβλεπτός κόμης τῶν οἰκιῶν συναρμυχθὴ νῦν τῇ ἀρχῇ, ἀλλ' οὐν οὔτε πρότερον πολλὰ τινες ἐκινούντο δίκαι παρ' αὐτῶν οὔτε ἐκ τοῦ δικαστηρίου τοῦ κατ' αὐτὸν ἐφέρετό τις σχεδὸν ἐφῆσιν ἐνταῦθα. νῦν δὲ δὴ καὶ τὰ περὶ τὰς ταμιακὰς διοικήσεις καὶ ἑτέροις τισὶ παραδώκαμεν, καὶ οὐ δεῖ παρὰ τοῦτο ἐλαττωθῆναι τὸν σὸν θρόνον, ἀλλ' ὁμοίως τὴν σὴν ὑπηρετεῖσθαι τῇ μόνῃ ταῖς ἐνταῦθα φερομέναις ὑποθέσεσι.

CAPUT III.

Ταῦτο δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ τῆς Ἀρμενίας ἀνθυπάτου, ἐπειδὴ πρότερον ἀρχὴν αὐτῆν ὀδυναλοῦσαν [εὐβαθμον] ποιήσαντες νῦν οὐδὲν αὐτῇ προσθέντες εἰς τὸ τῆς ἀνθυπατείας μετρηγόμενον σχήμα. Καὶ γὰρ δὴ καὶ ταῖς ἐκείδην δίκαις ἢ τῆς σῆς ὑπεροχῆς ὑπηρετήσεται τάξις, τῆς δίκης μὲν ἐν τάξει θελοῦ ἀκροατηρίου, καθάπερ εἰπόντες ἐφῆσιν, κινουμένης, παρ' ἀμφοτέρους δὲ ἡμῶν ἐξεταζομένης, οὐδὲν δὲ ἦτον τῆς τάξεως τῆς σῆς ὑπηρετομένης τῷ πράγματι, καθάπερ καὶ πρότερον ἦν, ἤρκα μόνον τὸ τῆς ἀρχῆς τῆς καλουμένης ὀδυναρίας εἶχε σχῆμα μείζονα τῇ οὐ προελαβούσα.

CAPUT IV.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ Λυκαονίαν καὶ Πισιδίαν καὶ Ἰσαυρίαν ὑπὸ ἀρχονσι πρότερον τεταγμένας καὶ τὰς ἐκ-

officium tuae celsitudinis talibus ministrare appellationibus, sicut et prius fuit, si et in schemate sacri auditorii dicantur et adsit gloriosissimus noster quaestor et particeps sit gestorum.

Sed etiam quoniam primae Cappadociae praeses prius ad tuum cingulum respiciebat solum, et ibi appellationes ferebantur, nunc autem in spectabilis proconsulis figuram mutatus est, nihilo minus competens est, et illa administratione appellationem suscipiente et mittente litem hic, secundum sacram nostram constitutionem in ordine sacri auditorii eam examinari, praesente quoque gloriosissimo nostro quaestore et pariter audiente negotium, solo officio ministrante tuo, quoniam et prius hoc solitum erat. Nam etsi spectabilis comes domuum permixtus est, tamen neque pridem multae quaedam movebantur causae apud eum neque ex iudicio eius ferebatur aliqua paene appellatio hic. Nunc autem quae circa aerarii dispensationem sunt, et aliis haec quibusdam tradidimus et non oportet ob hoc minui sedem tuam, sed similiter tuum ministrare officium solum hic delatis negotiis.

Hoc ipsum etiam in Armeniae proconsule, quoniam prius administrationem eam ordinariam facientes et nunc nihil ei addentes in proconsulis figuram mutavimus. Etenim inde venientibus litibus tuae celsitudinis ministrabit officium, lite quidem in ordine sacri auditorii, sicut praediximus, movenda, apud ambos autem vos examinanda, nihilominus autem officio tuo ministrante causae, sicut prius fuit, dum solam administrationis ordinariae haberet schema maiore ordine non suscepto.

Quoniam et Lycaoniam et Pisidiam et Isauriam sub iudicibus primitus constitutas et appellationes

talibus appellationibus ministraret, quemadmodum etiam antea fiebat, etiamsi in forma sacri auditorii agantur et gloriosissimus noster quaestor adsit et particeps sit eorum quae geruntur.

II. Iam quoniam qui primae Cappadociae praesert antea ad solum tuum magistratum respexit atque illuc appellationes deferebantur, nunc vero in spectabilis proconsulis figuram mutatus est, nihilominus par est, ubi et ille magistratus appellationem suscipiat et causa huc transmittatur, secundum sacram nostram constitutionem illam in ordine sacri auditorii disceptari, ut intersit etiam gloriosissimus noster quaestor et una causam cognoscat, solum vero officium tuum ministret, quandoquidem etiam prius hoc usu venerat. Nam etsi spectabilis comes domorum ei magistratui nunc admixtus est, tamen neque antea multae lites apud eum movebantur neque a iudicio illius ulla fere appellatio huc deferebatur. Nunc vero et quae ad aerarii administrationes pertinent aliis quoque quibusdam commisimus, nec propterea tua sedes imminuenda est: sed similiter tuum officium solum causis huc delatis ministret.

III. Atque hoc idem etiam in Armeniae proconsule: quoniam qui eam prius potestatem ordinariam reddidimus, nunc nihil ei addentes in proconsulatus formam mutavimus. Etenim etiam iis quae inde veniunt causis tuae sublimitatis officium ministrabit: ut causa in ordine sacri auditorii, quemadmodum ante diximus, moveatur, apud utrumque autem vestrum examine, nihilominus vero officium tuum rei ministret, sicut etiam antea erat, cum solam potestatis ordinariae quae vocatur speciem haberet maiore ordine non acquisito.

IV. Quoniam vero et Lycaoniam et Pisidiam et Isauriam, quae sub praesidibus antea constitutae

4 *παρῇ libri ἡμῶν om. B^c || μετέχει M || 8 τὰ τῶν B || 9 cf. nov. XXX || 13 ἀντοῖς L || 14 συνακροασάμενας L || 15 δὲ om. ε || 16 καὶ ὁ πρότερον L || ἐνενόμιστο Heimbach | νενόμιστο libri || 17 οἰκιῶν M^c | οικειών L, B^c (cf. Cod. 12, 5, 2 cum Cuiacii comm.) || νῦν τῇ ἀρχῇ om. ε || 18 sq. οὐδὲ — οὐδὲ libri || δικαίον L^a || 19 αὐτῶν αὐτῶν L || 20 νῦν δὲ δὴ καὶ | nunc autem ε || 21 τὰ τὰς L || ταμιακὰς B || ἑτέροις τισὶ | aliis haec quibusdam ε || παραδεδώκαμεν L || 22 τὸν θρόνον τὸν σὸν L (B') || 26 πρότερον τὴν ἀρχὴν B^c || ἐμβαθμον M, om. LB^c || 27 cf. nov. XXXI c. 1 || νῦν αὐτῆν οὐδὲν αὐτῆν L || 29 ὑπηρετήσεται B^c || 30 θελοῦ L || 32 δὲ om. B^c || 33 τῶ om. L || 35 καλουμένης om. ε || 37 δὲ om. B^c || 38 ἐκκλητίους M

2 si R²V³] set R¹ scie V², om. vulg. || 4 et particeps sit gestorum om. R¹ || 6 capadotie RV || 7 solum et ibi | et ibi V² in ras. || 10 illam administrationem (amministratione V) appellationem suscipientem et mittentem libri, corr. Beck || 11 sq. nostram constitutionem sacram RT || 12 ordine V¹ vulg. | ordinem RV²T || 16 praemixtus V¹ || 17 tantum R || cause movebantur R || 18 causa V || 19 aut V || 20 errarii RVT || sunt dispensationem R || haec del. Beck || 22 delatis | detalis V¹ de V² || 25 etiam | et R¹ || 26 amministrazione V || 27 figura VT || 28 aduenientibus V || 29 celsitudinibus R^a || ordinem R || 30 mouendam V || 31 apud omnes ambos V¹ || 37 lycaoniam R | liconiam V || pisidiam V | psidiam R || hisauriam RVT || 38 et appellationes] constitutas add. R^a

κλήτους ἀναπεμπούσας εἰς τὸν θρόνον τὸν σὸν νυνὶ κοσμηθῆναι τῆ τῶν πρατωρίων ἀρχῇ συμβέβηκεν (εἰ καὶ δοκεῖ πῶς συναναμειγῆται τις αὐτῆ καὶ στρατιωτικῆ τάξις, ἐπειδὴ πρότερον καὶ δούξ ἐφ' ἐκάστης τούτων ἐπαρχίας ἦν), ἀναγκαιῶς ἡμῖν ἔχειν ἔδοξε διὰ τὸν καινισμόν τούτων μόνω δὴ τῷ θρόνω τῷ σῷ καὶ τῷ ἐνδοξοτάτῳ κοιαιστῶρι παραδοῦναι τὴν τῶν ἐρέσεων ἐξέτασιν, δούναι δὲ φιλανθρωποτέρων τῆ τάξις τῆ σῆ καὶ τοῖς ἐπὶ τούτῳ πραττομένοις ὑπηρετῆσαι. ὥστε, εἴ τι γέγονε τοιούτων ἐμπροσθεν ἢ καὶ ὕστερον γένηται, τὴν αὐτὴν τῷ πράγματι τὰς ὑπεῖναι θεσπίζομεν.

destinantes ad sedem tuam nunc decorari praetorum cingulo contingit, licet videatur quodammodo permixtum quoddam ei etiam militare officium, quoniam prius et dux in utraque harum provincia fuit, necessarier nobis se habere placuit propter novitatem soli sedi tuae et gloriosissimo quaestori tradere appellationum examinationem, cedere quoque et clementius tuo officio, ut his, quae super hoc aguntur, ministrent. Unde si quid factum est tale prius sive etiam postea fiat, eundem causae ordinem imponi sancimus.

CAPUT V.

Ἐπειδὴ δὲ δύο καθαρῶς ἦσαν ἀρχαὶ τοῦ τε κόμητος τῆς Ἐφώας τοῦ τε ἀρχοντος αὐτῆς τῆς πρώτης Συρίας, καὶ αἱ μὲν τῆς πολιτικῆς ταύτης ἀρχῆς ἐφέσεις εἰς τὸν σὸν ἐφέροντο θρόνον, τῆς τάξεως ὑπηρετοῦσας μόνως τῆς σῆς, αἱ δὲ τοῦ κόμητος τῆς Ἐφώας, οἷα σπεκταβιλιόν, κατὰ τὸ τῶν θείων ἀχροατρίων σχῆμα εἰς τε τὸν θρόνον τὸν σὸν εἰς τε τὸν ἐνδοξοτάτον κοιαιστῶρα, μόνων τῶν ἐκ τῶν θείων σκρινίων (VI) νίων ὑπηρετοῦμένων· ἀλλὰ τούτο... ἐν τούτῳ τῷ μέρει καλῶς ἡμῖν ἔδοξεν ἔχειν ἐπὶ ταύτης δὴ τῆς ἀρχῆς κοινῇ δούναι τὴν ὑποουρίαν τοῖς τε ἐκ τοῦ τῶν θείων ἐπιστολῶν σκρινίων τοῖς τε ἐκ τῆς τάξεως τῆς σῆς ὑπεροχῆς. Τὸ γὰρ δὴ τῶν πρόσθεν δύο βι-καρίων τῆς τε Ποντικῆς τῆς τε Ἀσιανῆς παντελῶς καινισθῆναι καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν μόνως ἐπαρχίας μῆδ μεταστάν, Γαλατίας φαμέν καὶ Φρυγίας Πακατιανῆς, φοιτῶν μὲν πρὸς τε τὴν σὴν ὑπεροχὴν πρὸς τε τὸν ἐνδοξοτάτον κοιαιστῶρα, μόνων δὲ τὴν ὑπηρεσίαν δε-χέσθω τῆς τάξεως τὸν θρόνον τοῦ σῷ.

Quia vero duae fuerunt administrationes pure et comitis Orientis et indicis eius primae Syriae, et civilis quidem huius administrationis appellationes ad tuam referebantur sedem, officio ministrante solummodo tuo, comitis antem Orientis, utpote spectabilis, in sacrarum additionum figura ad sedem tuam et gloriosissimi quaestoris veniebat, solis qui ex sacris sunt scriniis ministrantibus:

(VI) Sed hoc in hac parte nobis bene se habere visum est, in hac videlicet administratione commune dare ministerium et his qui ex sacrarum epistolarum scrinio sunt et qui ex officio tuae celsitudinis. Quod enim prius duorum vicariorum fuit Ponticae et Asianae et omnino innovatum est et in unius administrationem solius provinciae mutatum — dicimus autem aliud Galatae, aliud Frigiae Pacatianae —, veniat quidem tam ad tuam celsitudinem quam ad gloriosissimum quaestorem, solum vero ministerium suscipiat officium sedis tuae.

CAPUT VII.

Κακῆναι μὲντοι θεσπίζομεν, ὥστε ἐπὶ τούτων δὴ τῶν ἀρχῶν τῶν νῦν παρ' ἡμῶν ἐξενοθευθειῶν καὶ μεταβαλοῦσῶν τὸ ἀρχαῖον σχῆμα, εἴτε αὐτόθεν κατὰ τὴν φύσιν τῆς οἰκίας δικάσαιεν ἀρχῆς εἴτε καὶ ἐκ παραπομπῆς ἡμετέρας, ταῦτο γυλιττεῖσθαι σχῆμα·

Illud tamen sancimus, ut ex administrationibus nunc a nobis adinventis et mutantibus antiquum schema, sive hoc ipsum secundum naturam propriae indicent administrationis sive etiam ex delegatione nostra, idem servetur schema: et ubi so-

erant et appellationes ad sedem tuam transmittentur, nunc praetorum potestate decorari contingit (etsi ei militare quoque aliquod officium fere admixtum esse videtur, quia prius etiam dux erat in unaquaque earum provinciarum), necesse nobis esse propter hanc innovationem visum est iam soli sedi tuae et gloriosissimo quaestori examen appellationum tradere, et clementius concedere officio tuo, ut iis quoque quae hac in re aguntur ministret. Itaque si quid eiusmodi antea factum est sive etiam postea fiet, eundem ordinem negotio subesse sancimus.

V. Quoniam vero duae aperte potestates erant comitis Orientis et praesidis ipsius primae Syriae, et appellationes quidem a civili hac potestate ad tuam sedem deferebantur solo ministrante tuo officio, a comite vero Orientis, utpote spectabili, secundum sacrarum auditoriorum formam et ad tuam sedem et ad (VI) gloriosissimum quaestorem, solis iis qui ex sacris scriniis sunt ministrantibus, hoc vero... in hac parte bene habere nobis visum est de hoc quidem magistratu commune ministerium dare tam iis, qui ex sacrarum epistularum scrinio sunt, quam qui ex officio tuae sublimitatis. Nam quod in duobus quondam vicariis et Ponticae et Asianae plane iam innovatum est et in magistratum unius provinciae solius translatum, Galatae dicimus et Phrygiae Pacatianae, procedat quidem et ad tuam sublimitatem et ad gloriosissimum quaestorem, solo vero ministerio utatur officii sedis tuae.

VII. Verum illud quoque sancimus, ut in his quidem magistratibus, qui nunc a nobis inventi sunt ac veterem formam mutantur, sive ulro secundum naturam propriae potestatis sive etiam ex delegatione nostra iudicent, eadem servetur forma. Et ubi solum ministrare officium tuae sublimitatis sancimus,

1 νῦν LB || 2 πρατωρίων B^c προτέρων M. Cf. nov. XXV. XXIV. XXVII || 3 πῶς αὐτῆ s. v. add. L² || συναμειγῆθῃ τῆς αὐτῆ L¹ || 4 ἐπειδὴ καὶ πρότερον B^c || 5 ἦν B^c || 6 μόνων B^c || 8 δὲ quoque et, 9 om. καὶ s || 10 εἴ τι M] εἴτε τι LB (cf. ad 5) || ἢ MB] ἦτε (pro εἴτε) L sive s || 13 cf. nov. VIII c. 5 || δύνω L || 14 τοῦ τε ἀρχοντος — 17 ἑώας om. M] τῆς om. B^c || 17 αἱ δὲ] ἡδὴ L ἢ δὲ B^c (s, cf. v. 19) || 18 σπεκταβιλιόν L] σπεκταβιλία M περιβλέπτον L s. v., B^c περιβλεπτος M s. v., B^c τῶν om. B^c || 19 σχῆμα εἰ τε L || 20 σκρινίων L || 21 hiatum statuit Zachariae ita fere explendum: ἀλλὰ τούτο (νῦν) καινισθῆναι ὥστε ἀμφοτέρας μίαν ἀρχὴν εἶναι· ἐν τούτῳ κτλ. || 24 σκρινίων τῆς τε L || 25 cf. nov. VIII c. 2. 3 || τῶν] τῆς L || 27 ἀρχὴν] ἐπαρχίαν L || 28 Γαλατίας — Πακατιανῆς] discrepat s || καπατιανῆς B^c || 31 τῆς τάξεως] officium s || 32 εἴτε Hombergk] ἐκ libri B^c τούτων om. s || 33 τῶν ante νῦν

om. L^a || ἡμῖν M || 34 μεταβαλοῦσῆς L || αὐτόθεν] hoc ipsum s || 35 οἰκίας] ἀρχαίας B^c || 36 τὸ αὐτὸ LB^c

2 contigit R² || 3 quodam R¹ || 4 prouintiarum V || necessario vulg. || 5 propter hanc novitatem T vulg. (Gr.) || 6 sedis V || appellationem V || 9 ministret Beckius] si quid R] sive aliquid V vulg. || 14 indices R¹] civilis vulg.] civiles RT civile V || 15 administrationes R¹ || 16 ministrante R] administrante V vulg. || 18 sacrum R] figuram R² || 19 et om. R] veniebat vulg. || 20 sunt om. V || 23 ministerium in ras. V² || 25 quod in ras. V² || ducorum V || Ponticae Heimbach] pontica libri || 27 administrationes RVT || 28 gallie R] aliud V] aliud autem R vulg. || pacatione V || 29 quidam V] 30 vero] ūm (= verum?) V] 33 a] ad V] 35 iudicent] uidetur R] 36 ubi R] ibi V vulg. || solu V

καὶ ἐνθα μόνην ὑπηρετεῖν τὴν τάξιν τῆς σῆς ὑπερο-
 (VIII) ὁχῆς ἐδρασιόσαμεν, ὁμοίως [εἶτε ἐκ παραπομ-
 πῆς] εἶτε ἐκ τῆς τοῦ δικαστηρίου φύσεως ἢ ἐφ' ὧς
 ἀνέλθοι, τὴν τάξιν τῆς σῆς ὑπεροχῆς ὑπηρετεῖσθαι
 ταῖς ἐφ' ἑσέσι θεσπίζομεν, εἶτε ἐκ παραπομπῆς ἡμετέ-
 (IX) ρας, ὁμοίως τῆς τάξεως ἑσται τῆς σῆς. Ἐφ' οἷς
 τε κοινὴν εἵπομεν τὴν τε τῶν (σῶν) τάξιν τὴν τε ἐκ
 τῶν θεῶν σκηνῶν ὑπουργίαν, ὁμοίως τὴν κοινόν-
 τητα φιλάττομεν, εἶτε ἐκ παραπομπῆς εἶτε κατὰ τὸ
 τεταγμένον ἐν τῷ δικαστηρίῳ γένοιτο τὰ τῆς ἐξετά-
 10 σεως. Ἐπ' ἐκείνων μέντοι τῶν δικαῶν, ἃς οὐ σπεκτα-
 βίλιοι δικαστὰί κρῖνονσιν, ἀλλὰ συνήγοροι μόνον, ἐφ'
 ὧν ἐφέροτο τὰ τῆς ὑποθέσεως εἰς τε τὸν θρόνον τὸν
 σὸν εἰς τε τὸν ἐνδοξότατον ἡμῶν κοιαιστῶρα, τῶν
 καθωσιωμένων λιβελλησίων ὑπηρετούμενων αἰτάις,
 15 ἐπειδὴ μηδὲν παντελῶς ἐπὶ ταῖταις κεκαίνισται, τὸ
 παλαιὸν φυλάττομεν σχῆμα. ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλ-
 λων ἀπύκτων τῶν οὐ καινισθέντων τὰ τῆς παλαιᾶς
 ὑπουργίας μένει ἐφ' ἑαυτῶν διατάττομεν, οὐδενὸς
 νεωτέρου γενομένου. ὁ γὰρ ἐπισυνμβὰς καινισμὸς ἄλ-
 20 λοῖων πως χοῖμαι γενέσθαι καὶ τὸ τῶν ὑπουργούντων
 ὑπέδειξε σχῆμα.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάτα ἡμῖν καὶ
 διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ὑπεροχῆ
 ἔργῳ καὶ πέρατι παραδόναι σπευσάτα.

Dat. xv. k. April. Constantinopoli post cons. Beli-
 sarii v. c.

lum ministrare officium tuae celsitudinis sancivimus,
 (VIII) similiter sive ex delegatione sive ex cinguli
 natura appellatio veniat, officium tuae celsitudinis
 ministrare appellationibus sancimus; sive etiam ex
 5 delegatione nostra, similiter officii erit tui.

(IX) In quibus autem commune diximus et tuorum
 officiorum et sacri scrinii ministerium, similiter com-
 munionem servamus, sive ex delegatione sive, secun-
 dum quod dispositum est, in iudicio fiat examinatio.
 10 Super illis tamen libris, quas non spectabiles iudi-
 ces iudicant, sed advocati solum, referatur negotium
 tuam ad sedem tuam quam ad gloriosissimum
 quaestorem, devotissimis libellensibus ministrantibus
 15 eis: quoniam, dum nihil omnino super istis innova-
 tum sit, antiquam servamus figuram; sicut etiam
 in aliis omnibus non innovatis antiqua ministeria
 manere in semet ipsis disposuimus, nulla novitate
 faciendi. Accedens namque novatio aliter quodam-
 modo oportere fieri etiam ministrantium ostendit
 20 figuram.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per
 hanc sacram declarata sunt legem, tua celsitudo omni-
 25 bus faciat manifesta, edictis destinatis a se, ut omnes
 cognoscant, quae nobis sunt placita.

[a. 536] Dat. x. k. April. CP. p. c. Belisarii v. c.

ΚΑ.

XXI.

ΠΕΡΙ ΑΡΜΕΝΙΩΝ
 ΟΥΣΤΕ ΚΑΙ ΑΥΤΟΥΣ ΕΝ ΠΑΣΙ 30
 ΤΟΙΣ ΡΩΜΑΙΩΝ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙΝ
 ΝΟΜΟΙΣ.

DE ARMENIIS
 UT IPSI PER OMNIA SEQUANTUR
 ROMANORUM LEGES &.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἀκακίῳ τῷ μεγαλοπρεπεστάτῳ ἀνθ-
 ράτῳ Ἀρμενίας.

Imp. Iustinianus A. Acacio proconsuli Armeniae.

(Προσίμιον.) Τὴν Ἀρμενίων χώραν τελείως εὐ- 35
 νομιεῖσθαι βουλόμενοι καὶ μηδὲν τῆς ἄλλης ἡμῶν δι-

(Praefatio.) Armeniorum regionem bene legibus
 gubernari volentes et nihil ab alia nostra differre

Nov. XXI Graece extat in ML, cap. 1 in B 45, 6, 1. Latine legitur inter extravagantes Auth. (R f. 74, Vf. 184
 post nov. XIII, eademque in R ab alia manu scripta (=r) f. 91 post nov. LXV). — Epit. Theod. 21 (inde B² l. c.)

(VIII) similiter [sive ex delegatione] sive ex iudicii natura appellatio prodeat, ut officium tuae subli-
 mitatis appellationibus ministret sancimus, sive ex delegatione nostra, similiter id officii tui erit.
 (IX) Et in quibus commune diximus esse et officiorum et sacrorum scriniorum ministerium, similiter
 communionem servamus, sive ex delegatione sive secundum id quod constitutum est in iudicio fiat exami-
 nationo. In illis tamen libris, quas non spectabiles iudices, sed advocati tantum diiudicant, in quibus
 causae tam ad sedem tuam quam ad gloriosissimum quaestorem nostrum deferebantur ita, ut devotissimi
 libellenses iis ministrarent, quoniam nihil omnino in his innovatum est, antiquam formam servamus.
 Quemadmodum etiam in reliquis omnibus, quae innovata non sunt, ut antiqui ministerii ratio maneat
 neve quid novi fiat, constituimus. Nam quae supervenit innovatio diversam aliquo modo ministrantium
 quoque formam fieri oportere monstravit.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram declarata sunt, tua sublimitas
 operi effectuique tradere festinet.

XXI.

DE ARMENIIS, UT IPSI QUOQUE PER OMNIA ROMANORUM
 LEGES SEQUANTUR.

Idem Augustus Acacio magnificentissimo proconsuli Armeniae.

Praefatio. Armeniorum regionem cum bonis plane legibus instrui nec quicquam a reliqua nostra

2 εἶτε ἐκ παραπομπῆς secludenda iudicavit Heimbach.
 Aut haec delenda aut v. 5. v. εἶτε — τῆς σῆς || 5 εἶτε
 sive etiam ε || 7 σῶν addidit Haloander cum ε || 8 σκιο-
 νίων L || 11 οὐ πεκταβίλιοι M οἱ (οὐχ οἱ L²) σπεκτα-
 βίλιοι L οὐ περιβλεπτοὶ B || 13 φέρεται B^c || 14 ἡμῶν
 om. ε || 15 λιβελλισίων MB λιβελλίων L || 18 τῶν οὐ
 τῶν om. M || 19 διατάττομεν] disposuimus ε || 20 ἄλ-
 λοῖων MB] ἄλλοι L ἄλλως Haloander (B^f) aliter ε ||
 21 χοῖμαι L || τῶ L || 22 ὑπέδειξας L || 25 ἔργῳ —
 σπευσάτω] Diversam clausulam habet ε || 26 subscr. dat.
 xv. k. April. Constantinopoli post Belisario ue. cons.
 M, ἐγράφη πρὸ ἐ' καλανδῶν Ἀπολλίων μετὰ τὴν
 ὑπατεῖαν Βελισαρίου Ath., ἐξεφανήθη μετὰ τὴν ὑπα-
 τεῖαν Βελισαρίου μηνὶ Ἀπριλίῳ Theod., dat. III ἡν.
 Ianuarius cons. uilisarii Iul^d (cf. nov. XXIII) dat. post

cons. uilisarii Iul. codd. al. || 29 rubr. Περὶ Ἀρμενίων
 Theod. || 33 τῶ] τῶν L

1 tuum V || sancivimus — 3 celsitudinis om. R (4 mi-
 nistrare appellationibus del. R²) || 3 tuae om. V || 7 sacris
 scriniis T; leg. ex sacris scriniis? || communionem T vulg.]
 communem V commune R || 9 quod om. V || 10 tantum
 RV || 11 dicant V || 16 misteria R || 18 namque om. V,
 novatio aliter quodam] suppl. V² in spat. vac. || 19 etiam
 et RT et V || 20 figura V || 26 agnosceant R || 27 sub-
 scr. dedimus ex VO || x V, om. O || Cap. VO || Bisilario
 ue. con^t O Basiliario uicit consul. V || 29 Armeniis R
 vulg.] Armenis Vr || ut — 31 leges R] om. V vulg. || 33 in-
 scr. om. r || Armeniae om. R || 35 regione r || 36 nostre R

εστάναι πολιτείας ἀρχαῖς τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐκομήσαμεν, τῶν προτέρων αὐτῆν ἀπαλλάξαντες ὀνομάτων, συγγεμισί τε χρῆσθαι τοῖς Ῥωμαίων συνειδήσαμεν, θεομῶς τε οὐκ ἄλλους εἶναι παρ' αὐτοῖς ἢ οὓς Ῥωμαῖοι νομίζουσιν ἐτάξαμεν. Καὶ ἀθήνηεν κοῖνας ἕκαστῶ νόμου κακῆϊον ἐπανορθώσας τὸ κακῶς παρ' αὐτοῖς ἡμαρτανόμενον, καὶ μὴ κατὰ τὸ βαρβαρικὸν ἔθος ἀνδρῶν μὲν εἶναι τὰς διαδοχὰς τῶν τε γονέων τῶν τε ἀδελφῶν τοῦ τε ἄλλου γένους, γυναικῶν δὲ οὐκ ἔτι, μηδὲ χωρὶς προικῶς αὐτὰς εἰς ἀνδρῶς φοιτᾶν μηδὲ ἀγοράζεσθαι παρὰ τῶν συνοικεῖν μελλόντων, τούτο ὅπερ βαρβαρικώτερον μέχρι τοῦ νῦν παρ' αὐτοῖς ἐνομίσθη· οὐκ αὐτῶν μόνον ταῦτα ἀγριώτερον δοξασάντων, ἀλλὰ καὶ ἐτέρων ἐθνῶν οὕτως ἀτιμασάντων τὴν φύσιν καὶ τὸ θεῖον περιβρίσάντων, ὡς οὐ παρὰ θεοῦ γενόμενον οὐδὲ συντελούν τῇ γενεσιουργίᾳ, ἀλλ' ὡς εὐτελὲς τε καὶ ἡττησμένον καὶ πάσης ἐξω προήχον καθεστάναι τιμῆς.

republica, et administrationibus eam Romanis ornauimus, prioribus eam liberantes nominibus, et figuris uti Romanorum assueuimus, sanctionesque non alias esse apud eos quam eas, quas Romani nominant, disponimus. Et aestimauimus oportere expressa lege illud quoque corrigere, quod male apud eos delinquebatur, et non secundum barbaricam gentem virorum quidem esse successiones tam parentum quam fratrum et alterius generis, mulierum vero nequaquam, neque sine dote eas ad viros venire, nec emi a maritis futuris, quod barbarice hactenus apud eos servabatur; non ipsis solummodo haec ferocius sentientibus, sed etiam aliis gentibus ita exhonorantibus naturam et femineum iniuriarum tamquam non a deo sit factum nec seruiat natiuitati, sed tamquam vile et exhonorandum et extra omnem competentem consistens honorem.

CAPUT I.

Θεοπιζόμεν τοίνυν διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου νόμου, ὥστε καὶ παρὰ Ἀρμενίους τὰ αὐτὰ κρατεῖν ἄνω καὶ παρ' ἡμῖν προφάσει τῆς τῶν θηλειῶν διαδοχῆς, καὶ μηδεμίαν εἶναι διαφορὰν ἀρρενός τε καὶ θηλείας. Ἄλλ' ὥσπερ ἐν τοῖς ἡμετέροις νόμοις τέτακται, κατὰ ποῖον μὲν σχῆμα κληρονομῶσι γονεῖς, ἦγον πατέρα καὶ μητέρα, καὶ πάτριον καὶ μάμμην, καὶ τοὺς ἔτι πορρωτέρω, ἢ καὶ τοὺς μετ' αὐτοῖς, τοντέστιν νῖον καὶ θυγατέρα, ὅπως τε αὐτοὶ κληρονομοῦνται· οὕτως καὶ παρὰ Ἀρμενίους εἶναι καὶ μηδὲν τὰ Ἀρμενίας νόμιμα τῶν Ῥωμαίων διεστάναι. Εἰ γὰρ τῆς ἡμετέρας πολιτείας εἰσὶ δουλεῖοσι τε ἡμῖν μετὰ τῶν ἄλλων ἐθνῶν καὶ πάντων ἀπολαύουσι τῶν ἡμετέρων, οὐ δῆλον μόναι παρ' αὐτοῖς αἱ θηλείαι τῆς παρ' ἡμῖν ἰσότητος ἐκβληθήσονται· ἀλλὰ πᾶσιν ἐν ἰσῶ τὰ τῶν ἡμετέρων ἔσται νόμων, ὅσα τε ἐν τῶν παλαιῶν συνήθεισιν εἶναι καὶ ἐν τοῖς ἡμετέροις ἐτάξαμεν ἰσότητος τε καὶ διγέστοις ὅσα τε ἐκ τῆς βασιλικῆς νομοθεσίας τῶν τε ἐμπροσθεν ἀτοκρατόρων καὶ ἡμῶν [τε] αὐτῶν ἀπογράφεται.

Sancimus itaque per hanc sacram legem, ut et apud Armenios haec ipsa tenere quae etiam apud nos occasione successione feminarum, et nullam esse differentiam masculi aut feminae: sed sicut et in nostris legibus dispositum est, secundum quam figuram heredes existant parentum, hoc est patris et matris, et avi et aviae, et adhuc longius, et eorum qui post ipsos sunt, hoc est filii et filiae, et quemadmodum ipsi hereditatem transmittant: ita et apud Armenios esse et nihil Armeniorum leges a Romanorum differre. Si enim nostrae reipublicae sunt seruiuntque nobis cum aliis gentibus et omnibus nostris fruuntur, nequaquam solae apud eos feminae nostra aequitate repellentur, sed omnibus sub aequitate nostrae erunt leges, quascumque ex veteribus collegimus et in nostris posuimus Instituitis atque Digestis et quaecumque ex imperialis legislatione tam priorum imperatorum quam nostra conscriptae sunt.

CAPUT II.

Ταῦτα τοίνυν ἅπαντα κρατεῖν εἰς τὸν ἅπαντα θεοπιζόμεν χρόνον, ἀρχόμενα ἐκ προομιῶν τῆς παρούσης

Haec igitur omnia valere per omne sancimus temporis, incipientia a principiis praesentis quartae de-

re publica differre velimus, et magistratibus Romanis ornauimus prioribus nominibus liberatam, et Romanorum specie uti consuefecimus, neque leges ut aliae apud eos essent nisi quas Romani colunt constituimus. Atque aestimauimus expressa lege illud quoque corrigendum esse, in quo male apud eos peccatur, nec barbarorum more viris quidem successiones in bona et parentum et reliquae cognitionis competere, feminis vero non item, neque sine dote eas in matrimonium duci neque emi ab iis qui consuetudinem earum habituri sunt, id quod magis etiam barbaramente adhuc apud illos usu venit: cum non ipsi solum ferocius ita sentiant, sed etiam aliae gentes naturam adeo contemnerent atque femininum genus contumelia afficerent, quasi quod a deo profectum non esset, neque ad generis procreationem una valeret, sed tamquam vile et contemptum et quod omnis honoris expers esse deberet.

I. Sancimus igitur per hanc sacram legem, ut apud Armenios quoque eadem obtineant quae apud nos successione feminarum nomine, neve ullum sit discrimen inter masculum et feminam. Sed quemadmodum in nostris legibus constitutum est, quo ordine succedant parentibus, patri scilicet et matri, et avo et aviae, et qui remotiores sunt, vel etiam iis qui ipsos sequuntur, id est filio et filiae, et quomodo ipsis succedatur: ita etiam apud Armenios sit, neve quicquam Armeniae leges a Romanorum differant. Nam si nostri imperii sunt inseruiuntque nobis cum reliquis gentibus atque omnibus quae nostra sunt fruuntur, non sane solae inter eos feminae ab aequalitate, quae apud nos est, repellentur, sed ad omnes aequaliter leges nostrae pertinebunt, tam illae quascumque ex antiquis collegimus et in nostris Institutionibus et Digestis collocauimus quam illae quaecumque ex imperialis legumlatione et anteriorum imperatorum et ipsa nostra perscriptae sunt.

II. Haec igitur omnia ut in omne tempus valeant, sancimus, initio capto a principio praesentis

1 cf. nov. XXXI c. 1 || 5 *νομίζουσιν] ὀνομάζουσιν libri || 7 ἔθος] gentem (i. e. ἔθνος) ε || 12 τοῦ om. L || 13 μόνον L || 21 τῆς om. L || 23 ὥσπερ] sicut et ε || νόμοις om. L || 24 ἦγον M] τούτέστι BL || 26 καί prius om. L || 27 κληρονομοῦνται L' || οὕτω L' || 28 Ἀρμενίας] Armeniorum ε || 29 τῆς τοῖς L || 36 τε καὶ] καὶ L || 38 τε ML, om. B || 39 cap. II derogatur Edicto III a. 535 de eodem argumento scripto || 40 ἐκ τῶν προομιῶν L

RV || margaritis R || 12 apud eos] eos apud eos r || ipsi R || haec om. r || 13 ferocis Rr || sentientibus vulg.] sequentibus RVTr || 14 exhonerantibus V || femine ut iniur. r || 15 non adhesit factum R¹ nana deo clō fit actum r || nec] ne V || 16 exhonerandum R¹ honerandum V || et vulg.] ut RVTr || 19 ut et del. R³, ut om. vulg. || 20 Armenios VR] Armenos R¹ r] quae] quiae RV || 21 occasionem V || et om. R, ante occasione add. R³ || 22 aut RVr] et vulg. || sicut et in V] et sicut in r sicut etiam R sicut in vulg. || 23 uestris r || 24 extiterat r || 25 et eorum] vel eorum vulg. || 26 filie et filii R filius et filia r || 27 transmaturatur R || 29 romērum r || nostrae om. r || 31 femina R¹ || 32 equitate nostra r || repelluntur R repellantur r || 33 ex] et ex r vulg. || 34 collegibus R¹ colligimus Vr || et in] et om. r || 35 imperialis legislationem r || 36 piorum R¹ V || conscripta Rr

1 ordinauimus R || 2 eanu r^a || numinibus RVr || 3 uti] uiro r || 4 eos] eas V^a || nomiat R uocant r || 6 quod] qui R || delinquebantur R¹ || 7 et] ut R || secundum] set R || barbararum V barbari causam r || 8 successores R || parentium V || 10 nequoque r || eos R || 11 a r vulg.] om.

οὗς τεσσαρεσκαδεκάτης ἐπιμεμήσεως καὶ αὐτῆς, καθ' ἣν τότε γράφομεν τὸν νόμον. τὸ γὰρ καὶ τὰ παλαιότερα περιεργάσασθαι καὶ πρὸς τοὺς ἀνα χρόνου ἀνελεῖν συγχύσεως μᾶλλον ἢ νομοθεσίας ἐστὶν· ἀλλ' ἐκ τῶν χρόνων, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, τῆς παροῦσης τεσσαρεσκαδεκάτης ἐπιμεμήσεως καὶ αὐτῆς καὶ κατὰ τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον αἱ διαδοχαὶ μενέτωσαν ὅμοιαι, τῶν ἐκ πάσης αἰτίας εἰς διαδοχὰς φερομένων ὁμοίως μὲν ἐπὶ γυναικῶν, ὁμοίως δὲ ἐπὶ ἀνδρῶν τοῦ λοιποῦ φυλαττομένων. Τὸ δὲ ἐμπροσθεν γενόμενον ἅπαν μένειν ἐπὶ τοῦ προτέρου σχήματος ἔωμεν, εἴτε ἐπὶ γενεαρχικῶν εἴτε ἐπὶ τῶν ἄλλων γέγονεν, οὐδ' οἰοῦν ἐπικοινωνούντων τῶν θηλειῶν προσώπων ἐπὶ τοῖς ἤδη διανεμηθεῖσι γενεαρχικοῖς χωλοῖς ἢ ταῖς γενομέναις διαδοχαῖς μέρει τῆς τρισκαδεκάτης ἐπιμεμήσεως καὶ αὐτῆς· ἀλλ' ἐκ τοῦ ὀρθέντου χρόνου, τούτῳ ἀπὸ τεσσαρεσκαδεκάτης ἐπιμεμήσεως, κρατεῖν τὰ παρ' ἡμῶν νομοθετηθέντα δεσπίζομεν.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ Θελοῦ δηλούμενα νόμον ἢ σὴ μεγαλοπρέπεια καὶ οἱ μετ' αὐτὴν τῆς ἀρχῆς ἀντιληφόμενοι παραφυλάττειν εἰς τὸ διηνεκές σπουδασάτωσαν. Dat. xv. k. April. CP. post cons. Belisarii v. c.

ciuae indictionis tantum, secundum quam hanc conscripsimus legem. Nam etiam antiquiora perscrutari et ad superiora tempora ascendere confusionis magis quam legislationis est; sed ex temporibus, sicut praediximus, praesentis quartae decimae indictionis tantum et in subsequenti universo tempore successiones maneat similes, et ex omni causa, quae in successionebus relata est, similiter in mulieribus, similiter in viris de cetero servandae. Quod autem prius factum est omne manere in priori figura sancimus, sive in progenitoralibus sive in aliis factum est, nihil omnino communicantibus femineis personis super iam divisas progenitoralibus praediis aut factis successionebus usque ad tertiam decimam indictionem tantum; sed ex memorato tempore, hoc est quarta decima indictione, valere quae a nobis sunt legislata sancimus.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram legem declarata sunt, tua magnificentia et qui post eam administrationem susceperint, in perpetuum custodire festinet.

KB

25

XXII.

Coll. IV tit. 1

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΕΥΤΕΡΟΓΑΜΟΥΝΤΩΝ.

R DE NUPTIIS R.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐω πραιτωρίων τὸ δεύτερον, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

Imp. Iustinianus A. Iohanni pp.

(Προοίμιον.) Πολλοὶ μὲν ἤδη καὶ ποικίλοι τέθνηνται νόμοι παρ' ἡμῶν καὶ ἐκάστῳ μέρει τῶν πρότερον ἡμῖν νομοθετηθέντων ἢ διαταχθέντων μὲν, δοξάντων δὲ ἡμῖν εἶχειν οὐκ ὀρθῶς τὴν ἐπὶ τὰ κρείττω

(Praefatio.) Plurimae quidem iam variaeque positae sunt leges a nobis unicuique parti prius a nobis sancitorum aut dispositorum quidem, visorum autem nobis habere non recte, ad meliora dantes

Nov. XXII (= Coll. IV tit. 1: gloss.) Graece extat in *ML*, maior pars in *B* (27, 7 et 28, 4 sqq.) variis locis. — *Epit. Theod.* 22, *Athanas.* 10, 2 (cf. *περὶ διαφορῶν ἀναγνωσμάτων* § 13 p. 195 *Heimb.*). *Iulian. const.* XXXVI.

decimae quartae indictionis ipsius, qua hanc legem scribimus. Antiquiora enim curiose scrutari et ad superiora tempora redire confusionis potius quam legislationis est: sed inde a tempore, uti antea diximus, praesentis decimae quartae indictionis ipsius atque in omne deinceps tempus successiones maneat aequales, ut quae quavis de causa ad successiones referantur, aequaliter tam in feminis quam in masculis in posterum observentur. Quod vero antea factum est omne manere in priore statu sinimus, sive in genearchicis sive in reliquis factum est: ut femininae personae nullam omnino partem habeant in genesiarchicis praediis iam divisas aut in successionebus quae fuerunt usque ad decimam tertiam indictionem ipsam: verum ex praedicto tempore, hoc est a quarta decima indictione, ut quae a nobis constituta sunt valeant sancimus.

Epilogus. Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram legem declarata sunt, magnificentia tua et qui post eam suscepturi sunt istam potestatem observare in perpetuum studeant.

XXII.

DE IIS QUI SECUNDAS NUPTIAS CONTRAHUNT.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Multae quidem iam ac variae a nobis latae sunt leges, quae et singulis partibus eorum, quae a nobis prius sancita erant vel constituta nec tamen recte se habere nobis visa sunt, viam ad

7 μενέτωσαν *M* § μὲν ἔστωσαν *L* || 14 διανεθήσων (sic) *L* || 16 αὐτοῖς *L* || 23 subscr. ἐξερωνήθη μηνί ἀπολιῶ ἰνδ. ὁ μετὰ τὴν ὑπατελειαν Βελισαρίου *Theod.* || post Belisario uc. cons. *M* || 26 τῶν *M* *Ath.* || om. *L* (rubr. περὶ λύσεως γάμων καὶ περὶ δυνετογαμιῶν *Theod.*, de secundis nuptiis *Iul.*, ἢ περὶ γάμων νεοῶ *cit.* *Nomoc. XIV tit.* 13, 2. 4) || 28 ἐπάρχῳ *Ath.* || ὑπάρχῳ *ML* || 32 τῶν || τὸ *L* || 33 μὲν om. *M* || 34 κρείττων *L*

1 indictionis *RV* || hanc quam *R* || 2 scripsimus *r vulg.* || legem om. *R* || etiam *Rr* || et *V vulg.* || 4 legislationis *r* || 5 indictionis *R* || 6 tempore universo *R* || 7 et ex *RV* || ex *r vulg.* || 8 est, sumitur in *V* || 9 servandae. Quod]

servande sunt *V* || aut *RV* || 10 omnem *r* || prioris *RV* || sancimus] sinimus *vulg.* (*Gr.*) || 11 progenitoribus (praegen. *R*^a), omissis verbis sive in — 13 progenitoralibus *RV* || progenitoralibus sive in aliis *vulg.*, progenitor aliis *r* || 13 super iam] superbiam *r* || progenitoralibus *vulg.* || praesidiis *r* || 14 andictionem *V* inducerem *R* || 15 tantum ante tempore *coll. R* || tempus *V* || 16 indictione *R* || 17 legislationis *R* || 21 declarata sunt legem *r vulg.* || 22 qui] quae *RV om. r*^a || suscepit *r* || in] et in *RV* || 23 festinent *vulg.* || 25 sq. *KB* *XXII* de nuptiis *V* || 28 Iohannis *V* || 33 sa...orum *V*^a || visorum] iusvisorum horum *R*¹ iussorum *T* || 34 nobis] a nobis *RV* || habere] se *add. V*³

διδόντες ὄδον καὶ ὑψηλοῦμενοι τοῖς ὑπακόοις ὃν προσήκει διαζῆν τρόπον. Τὸ δὲ δὴ νῦν τοῦτο τὸ παρ᾽ ἡμῶν γινόμενον νόμος τίς ἐστι κοινός, τῷ πάντων καιριωτάτῳ τῶν πραγμάτων τὴν προσήκουσαν τάξιν ἐπιτιθεῖς. Εἰ γὰρ ὁ γάμος οὕτως ἐστὶ σεμνός, ὥς τῷ ἀνδρωπύῳ γένει δοκεῖ ἀθανασίαν ἐπιτελεῖσθαι εἰσηγεῖσθαι, καὶ ἐκ τῆς παιδοποιίας ἀνανεούμενα τὰ γένη μένει διηνεκῆ, τῆς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας καθ᾽ ὅσον ἐστὶ δυνατὸν τῇ καθ᾽ ἡμᾶς τὸ ἀθάνατον χαριζομένης φύσει, εἰκότως ἡμῖν περισπούδαστα τὰ περὶ τῶν γάμων ἐστί. Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῶν νομοθετηθέντων οὐ πᾶσι προσήκει οὔτε ἀνδρώποισι οὔτε πράγμασιν οὔτε καιροῖς, τὸ δὲ περὶ τῶν γάμων σπούδασμα πῆρως ἐστίν, ὥς εἰπεῖν, τῆς ἀνθρωπίνης γοητῆς, ἐξ οὗ καὶ ἀνανεοῦται μόνον, καὶ πλείονος τῶν ἄλλων φροντίδος καθέστηκεν ἄξιον. Ἡ μὲν οὖν παλαιότης οὐ σφόδρα τὰ περὶ τῶν προτέρων ἢ τῶν δευτέρων περιεργάζετο γάμων, ἀλλ᾽ ἐξῆγ καὶ τοὺς πατέρας καὶ τὰς μητέρας καὶ εἰς πλείους ἀφικνεῖσθαι γάμων καὶ κέρδους οὐδενὸς ἀφαιρεῖσθαι, καὶ τὸ πρᾶγμα ἦν ἐν τῷ ἀπλότῳ συγκεχυμένον. Ἐκ δὲ τῶν τοῦ μείζονος Θεοδοσίου χρόνων πλείων φροντίς γέγονε τῆς περὶ ταῦτα τεχνολογίας, ἕως περιελθούσα διὰ τῶν ἐφεξῆς βασιλέων εἰς Λέοντα τὸν τῆς εὐσεβοῦς μητῆς ἀφικέτο, ἀνδρα γενναῖος τε καὶ ἀνδρικόως καὶ τὰ περὶ τούτων κατὰ τὸ πλείστον νομοθετήσαντα. Ἡμεῖς δὲ γε ἐν τῇ τῶν διατάξεων συνθήκῃ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα περὶ τούτων διαβάσαμεν, ψήθημεν δὲ χρόναι νῦν, βουλαῖς τελειωτέροις τὸ πρᾶγμα κατασκευαζόμενοι, καὶ τίνα ἐπαρορθῶσαι οὐ τῶν ἄλλοις μόνον, ἀλλ᾽ ἡδὴ καὶ τῶν παρ᾽ ἡμῶν αὐτῶν νομοθετηθέντων. οὐ γὰρ ἐρυθρίωμεν, εἰ τι κάλλιον καὶ ὡν αὐτοὶ πρότερον εἰκομεν προσεξείρομεν, τοῦτο νομοθετεῖν καὶ τὴν προσήκουσαν τοῖς πρότερον δευτέραν ἐπιτιθεῖναι διορθῶσιν οἰκοθεν, ἀλλὰ μὴ παρ᾽ ἐτέρων ἀναμένειν ἐπαρορθῶθῆναι τὸν νόμον.

CAPUT I.

Δύο τοίνυν ταῦτα προειρησῶμεν τοῦδε τοῦ νόμου. Καὶ πρῶτον ἐκεῖνο, τὸ πάντα μὲν ὅποσα ἐν τοῖς ἐμπροσθεν γενομένουσιν εἴτε παρ᾽ ἡμῶν εἴτε παρὰ τῶν παρ᾽ ἡμῶν, ταῦτα κρατεῖν ἕκαστον κατὰ τοὺς οἰκείους χρόνους, οὐκ ἔχοντα οὐδένα ἐκ τοῦ παρόντος

viam et exponentes subiectis, quo competat degere modo. Hoc autem quod nunc a nobis fit, lex quaedam est communis, omnibus propria rebus competentem ordinem ponens. Si enim matrimonium sic est honestum, ut humano generi videatur immortalitatem artificem introducere, et ex filiorum procreatione renovata genera manent iugiter, dei clementia, quantum est possibile, nostrae immortalitatem donante naturae, recte nobis studium de nuptiis est. Alia namque omnia, quae sancita sunt, non omnibus competunt nec hominibus nec rebus neque temporibus, studium vero nuptiarum totius est, ut ita dicatur, humanae sobolis, ex quo etiam renovatur solo, et ampliori quam alia sollicitudine dignum est. Antiquitas equidem non satis aliquid de prioribus aut secundis perscrutabatur nuptiis, sed licebat et patribus et matribus et ad plures venire nuptias et lucro nullo privari, et causa erat in simplicitate confusa. Maioris autem Theodosii temporibus amplior sollicitudo facta est circa huius rei tractatum, donec circueis per ceteros imperatores in Leonem pia memoriae pervenit, virum fortiter atque viriliter etiam de istis decrevimus, aestimavimus autem oportere nunc, consiliis perfectioribus causam considerantes, etiam quaedam corrigere non aliorum solummodo, sed iam etiam quae a nobis ipsis sancita sunt. Non enim erubescimus, si quid melius etiam horum quae ipsi prius diximus adinventiamus, hoc sancire et competentem prioribus imponere correctionem nec ab aliis expectare corrigi legem.

meliora facerent et subditis praecipere, quo modo vivere deceret. Hoc vero quod nunc a nobis fit, lex quaedam est communis, quae rei omnium gravissimae ordinem convenientem imponat. Nam siquidem matrimonium res est adeo sancta, ut videatur humano generi artificialem immortalitatem conferre, atque ex liberorum procreatione renovata genera manent perpetua, ut dei clementia, quoad fieri potest, immortalitatem naturae nostrae largiatur, merito nobis magnum est de nuptiis studium. Cetera enim, quae legibus sancita sunt, non omnibus conveniunt neque hominibus neque rebus neque temporibus; quod vero de nuptiis est studium ad totum, ut ita dicamus, genus humanum spectat, e quo etiam solo hoc renovatur, ac maiore quam cetera cura dignum est. Atque antiquitas quidem quae ad priores aut secundas nuptias pertinent non nimis curiose perscrutata est: sed licebat iam patribus quam matribus et ad plures nuptias venire neque ullo lucro privari, ita ut res in ipsa simplicitate confusa esset. A temporibus autem Theodosii maioris amplior fuit cura hanc rem cum arte tractandi, donec per sequentes deinceps imperatores agitata ad Leonem pia memoriae pervenit, qui vir egregie et viriliter etiam quae ad haec spectant magna ex parte lege constituit. Nos autem cum in constitutionum compositione alia multa de his definitivimus, tum nunc re consiliis perfectioribus considerata quaedam emendanda esse existimavimus non solum eorum quae ab aliis, sed iam eorum quoque quae a nobis ipsis sancita fuerunt. Neque enim erubescimus, si quid pulchrius vel illis, quae ipsi antea diximus, reperiamus, id lege sancire et prioribus secundam quae conveniat correctionem sponte adferre, nec vero ut ab aliis lex emendetur expectare.

I. Duo quidem haec praemittantur huic legi. Atque primum illud, ut omnia quidem, quaecumque prioribus temporibus sive a nobis sive ab iis qui nos praecesserunt sancita sunt, secundum sua quodque tempora valeant, utpote quae nullam habeant ex praesenti lege innovationem, sed in suis casibus valeant

1 ὄδον καὶ M5] ὄρθως L | προσήκειν L | 2 δῆ] δεῖ L | 4 καιριωτάτω ML2] καιριωτάτω L1 καιριωτάτω Haloander (propria s) | 8 μένειν coni. Zachariae | 9 τῇ] τῶν L1 | χαριζομένοις L | 19 μητέρας καὶ L5] μητέρας M | 21 συγκεχυμένον M | 22 Θεοδοσίου] cf. Cod. 5, 9, 1 sq. | πλείων L2 | 23 ἐφεξῆς L | 24 Λέοντα] cf. Cod. 5, 9, 6 | 26 τούτων L | Ἡμεῖς κτλ.] cf. Cod. 5, 9, 8 sqq. | 25 νῦν χοῖραι L | 31 ἄλλα δῆ L | 34 τῆν] τοῖς L | δευτέραν L2] δευτέροις ML1, om. s | 35 οἰκοθεν om. s | 39 παρὰ τῶν L5] παρὰ om. M

bus (hominibus s. v. V2) et propria V | 4 ordinem suppl. V2 in spat. vac. | 6 artificem T] artificem RV1 artificiosum V3 s. v., vulg. | 7 manent] genera add. R2 | 8 nostrae immortalitatem vulg.] nostra immortalitate RVT | 12 est totius V | 13 reosatur R1 | 15 esquidem R | 20 facta est post rei coll. R | 22 venit V | 23 constitutione R | 24 compositionem RV | 26 consilii V1 | perfectioribus R1 perfectioribus V1 | causa R1 | 27 iam V] tam R, om. vulg. | 29 erubescimus V | horum] bonorum V | 30 haec R | 32 expecta* V1 | 37 Cap. I Vrubr. | 37 Duo] Quo Vrubr. | permittantur R1V

2 quod] que V1 quae V3 | 3 est et communis omni-

νόμον καινισμόν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν οἰκείων θεμάτων κρατοῦντα καὶ πολιτευόμενα, καὶ τὰς ἐαυτῶν ἐκβάσεις ἐκ τῶν ἤδη τεθέντων ἀναμένοντα νόμων, καὶ οὐδὲν κοινωνοῦντα τῷ παρόντι νόμῳ· τὸν δὲ παρόντα νόμον ἐκ τοῦ πῦν κρατεῖν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐσομένοις θέμασι καὶ ἐπὶ πάντων τῶν μετὰ ταῦτα γάμων εἴτε προτέρων εἴτε τῶν ἐφεξῆς ἐπὶ τε τῶν ἕστερον ἐσομένων εἴτε γαμικῶν κερδῶν εἴτε διαδοχῶν τῶν ἐκ παίδων. καὶ γὰρ τὸ μὲν προειληφὸς ἄπαν τοῖς ἤδη γεγραμμένοις καταλιμπάνομεν νόμοι, 10 τὸ δὲ μέλλον διὰ τοῦ παρόντος ἀσφαλίζομεθα νόμου. ὥστε εἴτε προῖον εἴτε δευτερο γεγονῆσιν γάμοι, εἴτε τοῖς γονεῦσι διαδοχαὶ τῶν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου παίδων εἴτε κέρδη ἢ προγαμίων ἢ προγαμίων δωρεῶν ἢ ἐξ ἄλλης αἰτίας, εἴτε ὄντων ἢ τοῦ δευτέρου γάμου παίδων εἴτε καὶ μὴ, ἐν τοῖς ἐμπροσθεν χρόνοις, ταῦτα παραφυλαττέσθω κατὰ τοὺς ἐαυτῶν ἕκαστα χρόνους, καὶ ἀπολανέτωσαν οἱ τε ἄνδρες αἶ 15 τε γυναῖκες τῆς ἐμπροσθεν νομοθεσίας, εἴτε πρὸς δευτέρους ἔλθοιεν γάμους εἴτε καὶ μέχρι τῶν πρώτων ἔστησαν, εἴτε διεδέξαντο τοὺς παῖδας εἴτε τι τῶν πάντων ἐπραξαν τοῖς προτέροις ἀκολουθοῦντες νόμοι. τοὺς γὰρ ἐκείνοις πιστεύσαντας καὶ οὕτως συμβάλλοντας οὐκ ἂν τις αἰτιάσαιο, διὰ τὴν μὴ καὶ τὸ μέλλον ἠπίσταντο καὶ τῷ φανομένῳ μὲν καὶ πολυτενομένῳ παντάπασιν ἠπίσταντο, τὸ δὲ οὕτω γένομενον ἔδεδίωσαν. Ὡστε ἐκείνα μὲν ἅπαντα μενέτω 20 τῆν ἐαυτῶν φυλάττοντα τάξιν· ὁ δὲ ἐφεξῆς χρόνος ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα τικτομένοις θέμασιν ἐν ἐνὶ πάντα τῷδε τῷ νόμῳ κείμενα τε καὶ συνηθροισμένα θεάσθω, ὅποσα περὶ τῶν ἐσομένων, ὡς εἰρηται, γάμων προσήκει κρατεῖν. Ἐν μὲν οὖν τούτῳ προειρήσθω τοῦ νόμου.

CAPUT II.

Δεύτερον δὲ ἐκεῖνο, ὥστε ἅπαντα ὁποῖα ἐκ τῆς νῦν ἡμέρας ὁ διαθέμενος διατάττει περὶ τῶν τοιούτων, εἴτε ἀνὴρ εἴτε γυνὴ καθεστῆκοι, ταῦτα κρατεῖν. νομοθετεῖται μὲν γὰρ ἕκαστος ἐπὶ τοῖς ἐαυτοῦ τὰ εἰκότα, καὶ ἐστὼ νόμος ἢ τούτου βουλή, καθάπερ καὶ ὁ παλαιότατος ἡμῶν τῶν νόμων καὶ πρώτος σχεδὸν τῶν πολιτείαν Ῥωμαίους διατάξας φησὶ (φαμέν δὲ 40 τὸν δωδεκάδελτον), κατὰ τὴν ἀρχαίαν καὶ πάτριον

in suis casibus valitura atque tractanda et suos eventus ex his, quae iam positae sunt, legibus expectantia et nihil communicantia praesenti legi. Praesentem vero legem ex nunc valere volumus in omnibus 5 futuris casibus et in omnibus postea nuptiis, sive prioribus sive deinceps, et in posteris aut futuris sive nuptialibus lucris sive successioneibus, quae ex filis sunt. Etenim quod omne iam praecessit, conscriptis relinquimus legibus, quod vero futurum est, per praesentem munimus legem. Unde (sive prioribus) sive secundae provenerunt nuptiae, sive parentibus successiones ex prioris matrimonii filiis sive lucra ex dotibus aut antenuptialibus donationibus aut ex alia causa, sive existentibus ex secundo matrimonio filiis sive etiam non, in prioribus temporibus, haec serventur secundum sua singula tempora, et fruantur tam viri quam mulieres priori legislatione, sive ad alias venerunt nuptias sive etiam usque ad priores steterunt, sive successerunt filiis sive aliquid omnium egerunt priores sequentes leges. Illis enim credentes et ita contrahentes nullus inculpabit, quare non futurum scierunt, et hoc, quod videbatur quidem et tractabatur, omnibus modis crediderunt, quod vero nondum factum erat, non formidaverunt. Unde illa quidem omnia maneat suum servantia ordinem, deinceps vero tempus in posterioribus pariendis casibus in una omnia hac lege posita atque collecta respiciat, quaecumque de futuris, sicut dictum est, nuptiis competunt valere. Unum itaque hoc praemittatur legi.

Secundum vero illud, ut omnia quaecumque ex hodierna die testator disposuerit de talibus, sive vir sive mulier consistat, haec valeant. Disponat itaque unusquisque in suis, ut dignum est, et sit lex eius voluntas, sicut et antiquissima nobis lex et prima paene reipublicae Romanorum disponens ait (dicimus autem XII tabularum) secundum antiquam et patriam

atque observentur et eventus suos ex latis iam legibus maneat nec quicquam cum praesenti lege communitate habeant. Praesens vero lex inde ab hoc tempore valeat in omnibus futuris casibus omnibusque quae posthac futurae sunt nuptiis, sive prioribus sive secundis, et in futuris deinceps tam lucris nuptialibus quam successioneibus ex liberis. Etenim omne quidem quod praeterit legibus iam scriptis relinquimus, quod autem futurum est, praesenti lege munimus. Itaque sive primae sive secundae nuptiae factae sunt, sive parentibus successiones liberorum priorum nuptiarum, sive lucra ex dotibus vel antenuptialibus donationibus vel ex alia causa, sive extant liberi ex secundis nuptiis sive non extant, iis quae praecesserunt temporibus, haec serventur secundum sua quodque tempora, ac fruantur priore legislatione tam viri quam feminae, sive ad secundas venerunt nuptias sive etiam in primis steterunt, sive liberi successerunt sive quid aliud omnino egerunt priores leges secuti. Nam qui illis confisi sunt atque ita nuptias contraxerunt, haud facile quisquam arguat, quidam etiam futurum noverint et ei quod apparuit atque obtinuit omnino diffisi sint, id vero quod nondum extitit, formidaverint. Itaque illa quidem omnia maneat suumque servant ordinem: futurum vero tempus in casibus posthac nascituris in una omnia lege hac posita et collecta conspiciat, quaecumque de futuris, ut dictum est, nuptiis valere par est. Unum igitur hoc legi praemissum esto.

II. Alterum vero illud, ut omnia quaecumque inde ab hac die testator de eiusmodi rebus statuerit, sive vir sive femina sit, ea valeant. Constituat enim de suis quisque rebus quae par est, et lex sit eius voluntas, quemadmodum etiam nostrarum legum antiquissima et quae prima fere reipublicae Romanis constituit, legem XII tabularum dicimus, secundum vetustam et patriam linguam ait, cum ita

1 ἀλλ' ἐπὶ] sed etiam in § || 3 ταχθέντων L || νόμον L || 5 κρατεῖν] valere volumus § || 6 μεταῦτα L¹ || 7 προτέρων L§] πρότερον M || τῶν — τῶν] τὸν — τὸν L¹ || 9 τῶν ἐκ L§] ἐκ τῶν M || 15 δευτερογάμου L¹ || 18 ἀπολαβέτωσαν L || 19 τῆς] τοῖς M || 20 τὸν πρότον L¹ || 22 ἀκολουθοῦντες M§] ἀκολουθοῦνται L || 23 συμβάλλοντας Scrivering || 25 καὶ τῷ πολιτευόμενῳ M || 26 ἠπίσταντο] crediderunt § || 27 ἐδεδίωσαν Scrivering (cf. Lobbeck ad Phryn. 180 sq.); non formidaverunt § || 30 θεάσθω M] θεασάσθω L || 40 διατάξας] διάτα (sic) L¹ || 41 δωδεκάδελτον L

3 praesenti (ex praesenti R²) lege R || 6 aut delendum videtur || 8 etenim] et eum R¹ || 10 minimus V¹ || sive priores addidi || 11 peruenent V || 12 priores R² prioribus V¹ || filii V¹ || sine lucro (lucra R²) R || 15 etiam om. R || 16 secundum sua] set R¹ || 17 priori R] prioris (prioribus V¹) V vulg. || legislatione V¹ || legislationem V² || 21 inculpabit R] culpabit V vulg. || 24 non V vulg.] nondum R || 26 posterioribus] vero add. V || 27 parendis V¹ || in] et in V || 28 furtis] (furtis) V¹ || 30 permittatur R || 34 ut om. R || 37 unusquis V || in suis om. R || 38 sicut et] et om. RT || 39 paene om. R || leg. reipublicam? || 40 sq. patria lingua R¹

γλώτταν οὐτωςί που λέγων· uti legassit quisque de sua re, ita ius esto. οὐδεὶν δυνάμενον παρὰ τὴν ἐκείνου γνώμην, οὐδ' ἂν εἰ θεῖον πράττοι τύπον οὐδ' ἂν εἰ τι τῶν πάντων, ἑτερόν τι παραδιατυποῖν ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις.

1 Εἰ δὲ μὴδὲν ὁ διαθέμενος εἴποι ἢ διατυπώσῃεν, ὅπερ μὴ τοῖς ἤδη κειμένοις καὶ κατοῦσι προκατελήπται νόμοις, μὴδὲ τι παρὰ τοὺς καθόλου νόμους διατάττοι, τρηκαῦτα ὁδε ἡμῖν ὁ νόμος κείσθω, πάντα καθ' ὅσον ἀνθρώπου δυνατόν περιλαμβάνων καὶ διαβαίνων ἐν βραχεῖ, καὶ τὰ ἐπὶ τοῖς πρώτοις ἐπαροδοίμενος γάμοις καὶ τὰ ἐπὶ τοῖς δευτέροις, καὶ τὰ ἐπὶ ταῖς διαδοχαῖς καὶ ταῖς λύσεσι τῶν γάμων εἴτε ἐκ θανάτων εἴτε ἐκ διαζεύξεως, καὶ τὰ πρὸ τοῦ πενήθιμον χρόνου καὶ μετ' ἐκείνου, καὶ μίαν τινὰ συνέχειαν ποιούμενος παντὸς δὴ τοῦτου τοῦ συγγραμματος, καὶ νομοθεσίαν πάλα μὲν ἀρξαμένην, ἐκ πέντε δὲ μάλιστα καὶ πενήκοντα καὶ ἑκατὸν ἐτῶν συνεχότερόν τε κινήθεισαν, καὶ κατὰ μέρος ἀφροισθεσίαν τε ἡμᾶ καὶ τῶν κατὰ μικρὸν συνδίδεσθαι τε πρὸς ἑαυτήν καὶ συγκολλάσθαι συγγεθεῖσαν ἐν πλείστοις καὶ τινοσ ἀεὶ δεομένην παραφύσεως, καθάραν τε καὶ συμφωνῶν ἐαυτῇ παντοίως ἀποφαίνων.

CAPUT III.

Γάμον μὲν οὖν διάθεσις ἀμοιβία ποιεῖ, τῆς τῶν προικῶν γε οὐκ ἐπιδομένη προσθήκη. ἐπειδὴν δὲ 25 ἅπασιν συνέλθοι εἴτε ἐπὶ φιλῇ γαμικῇ διαθήσει εἴτε καὶ ἐπιδοσίαι προικὸς καὶ τῆς διὰ τὸν γάμον δωρεῆς, δεῖ τῶν πράγματι πάντος ἀκολουθῆσαι καὶ λύσιν αὐθις ἀνεῖθνον ἢ μετὰ ποινῆς· ἐπειδὴ τῶν ἐν ἀνθρώποις παρακολουθούντων τὸ δεῖν ἔσταν λυτόν'. 30 τὸ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀπρόκων συμβολαίων διαλυομένων καὶ ποινῆν ἴσως ἀκολουθεῖν, τοῦτο ἡμεῖς ἐξέυρομεν πρώτου.

CAPUT IV.

Διαικόνται δὲ ἐν ζωῇ τῶν συμβαλλόντων γάμοι, οἱ μὲν συνααινόντος ἑκατέρου μέρους (ὑπὲρ ὧν οὐδὲν 35 cap. III in. Τὸν γάμον διάθεσις — προσθήκης extat B 28, 4, 47 (B¹ p. 144 Zach.). cap. IV in. respicere videtur Ecloga privata aucta 2, 15 p. 14 Zach.

linguam ita dicens: Uti legasset quisque de sua re, ita ius esto. Nullo valente citra illius voluntatem, nec si sacram impetret formam nec si quippiam aliud omnino, aliquid aliter disponere in 5 alienis.

1 Si vero nihil testator dixerit aut disposuerit, quod non iam positus et valentibus praecupatum sit legibus, nec aliquid contra universales leges ordinarit, tunc haec nobis lex posita sit omnia, quantum est homini possibile, comprehendens et transiens in brevi et quae in prioribus erant corrigens nuptiis et quae in secundis, et in successione et in solutionibus nuptiarum sive ex mortibus sive ex separatione, et quae ante luctuosum tempus sunt et post illud, et unam quandam continuationem faciens totius huius conscriptionis, atque legislationem olim quidem incohatam, ex quinque vero praecipue et quinquaginta et centum annis frequentius motam et particulariter collectam simul et paulatim colligatam ad semet ipsam et cohaerentem, confusam in plurimis et quadam semper egentem correctione, puramque et consonam sibi omnino declarans.

Nuptias itaque affectus aeternus facit dotalium non egens augmento. Cum enim semel convenerit seu puro nuptiali affectu sive etiam oblatione dotis et propter nuptias donationis, oportet causam omnino sequi etiam solutionem aut innoxiam aut cum poena, quoniam horum quae in hominibus subsequuntur, quidquid ligatur, solubile est. Ut autem etiam super indotatis matrimoniis distractione facta poena merito subsequatur, hoc nos adinvenimus primi.

Distrahuntur itaque in vita contrahentium matrimonia alia quidem consentiente utraque parte, pro 35

ferre dicat: Uti legassit quisque de sua re, ita ius esto. Nec cuiquam liceat contra illius voluntatem, neque si sacram formam neque si quidvis impetret, aliud quicquam praeter illa de rebus alienis statuere. 1 Si vero nihil testator dixerit aut statuerit, quod quidem legibus iam latis et valentibus non praecupatum sit, neque quicquam contra leges in universum disposuerit, tunc haec nobis lex data esto, quae omnia, quantum per hominem fieri potest, comprehendat et breviter percurrat, quae tam quae ad priores quam quae ad secundas nuptias, quaeque ad successiones et solutiones nuptiarum sive morte sive divortio factas pertinent, quaeque ante tempus luctus et post illud sunt, corrigat atque unam aliquam efficiat continuationem totius huius scripti, et legislationem olim quidem incohatam, abhinc autem centum et quinquaginta quinque fere annos frequentius agitatum et ex suis particulis collectam, eoque quod paulatim inter se colligata et conglutinata est in plerisque confusam et utique correctione aliqua indigentem, et puram et sibi ipsi omnino consonam demonstrat.

III. Atque nuptias quidem affectus facit mutui, dotalium instrumentorum accessione non indigens. Cum autem semel contractae sint sive ex mero coniugali affectu sive etiam dote et donatione propter nuptias data, etiam solutionem rursus rem sequi omnino par est aut impunitam aut cum poena: quoniam ex iis quae inter homines eveniunt, ligatum omne dissolubile. Quod autem in indotatis quoque coniugiis solutis fieri potest ut poena sequatur, hoc nos primi reperimus.

IV. Solvuntur autem nuptiae inter vivos qui eas contraxerunt, aliae consentiente utraque parte

1 uti legasset quisque (auisse L) ML^c (uti legassit super pecunia tutelave lex XII tab. p. 127 ed. Schoell | de suareita L de suar. extat M (suae rei, ita lex XII tab.) | 3 leg. οὐτ' ἂν — οὐτ' ἂν? | 8 *μήτε libri | 10 περί λαμβάνην (λαμβάνειν L²) L | 11 ἐν βραχεῖ | βραχὺ L | 14 εἴτε διαζεύξεων L | 15 μετεκείνων L | 16 παντός] τοῦ παντός L | 17 sq. cf. p. 147, 21 sq. | 20 τῶ om. L | ἐαυτὸν M | 21 συγκολάσθαι L | 22 δεομένων L¹ | 25 γε οὐκ M(s) | ἀεὶ οὐκ L οὐκ ἀεὶ B (ἀλλ' ἢ ἐπὶ μόνων τῶν συγκλητικῶν adnot. B²; cf. nov. CXVII, 4) | ἐπειδ' ἂν δε M ἐπειδὴν L¹ καὶ ἐπειδὴν L² | 27 ἐπὶ δόσει Zachariae | τῆς om. L | διὰ τῶν γάμων L | 28 αὐθις ML | αὐθις ἢ Haloander, aut s | 29 ποινῆς] ζητην add. L² | 30 Plato Timaeo p. 41 A : τὸ μὲν οὖν δὴ δεῖν πᾶν λυτόν | 31 διαλυομένων L | 34 δὲ om.

L | ἐν ζωῇ] οὖν ζωαί? L² | συμβαλλόντων L | 35 συνααινόντος — 150, 2 οἱ δὲ om. L

1 legassit vulg. | 4 in alienis] malens RVT | 7 sit om. R | 8 ordinavit R | 11 breu' (sic) V | et om. RV | et in V | et R et quae in T vulg. | 13 mortibus V | morte R vulg. | 15 totiens R^a | 16 *legislationis libri | 19 collecta V¹ | 20 ad] a R^a | pluribus V | 21 quandam R¹ | egente R³ | correctionem V | 22 consonantem R² | declarans vulg.] declaratam RVT | 24 post itaque spatium vacuum ca. 15 litt. est in V | alterius affectus R | 26 *seu] sub (set R¹) libri | 27 omnino causam R | 29 omnibus R | 30 ut] aut R^a | 31 matrimonis V | 34 rubr. De diuortii bona gratia fatiendis R mg. | 35 uterque R¹

ἐνταῦθα διαλεκτόν, τῶν συμφώνων τὸ πρῶγμα καθ' ἄπερ ἂν ἐκατέρω δόξειε διοικουμένων, οἱ δὲ κατὰ πρόφασιν εὐλόγον, οἱ δὲ καὶ bona gratia καλοῦνται, οἱ δὲ αἰτίας ἀπάσης χωρὶς, οἱ δὲ καὶ μετὰ αἰτίας εἰλόγον.

quibus nihil hic dicendum est, pactis causam, sicut utrique placuerit, gubernantibus, alia vero per occasionem rationabilem, quae etiam bona gratia vocatur, alia vero citra omnem causam, alia quoque cum causa rationabili.

CAPUT V.

Κατὰ μὲν οὖν πρόφασιν ἄμεμπτον, ὅταν ἄσκησιν θάτερον Ἑλλητῶν τῶν μερῶν, πρὸς τὴν ἐπὶ τὰ κρείττω μεταβαῖνον ὁδόν, καὶ τὸν ἐν ἀγρείᾳ βίον αἰρούμενον. τριηκῆντα γὰρ νόμος καὶ ἄλλος ἡμέτερος λέγει, παρρησίαν εἶναι καὶ ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ πρὸς τὰ καλλίω 10 μεδισταμένην διαλέγει τὸ συνοικέσιον καὶ ἀναχωρεῖν μετὰ τινος βραχείας ὑπολειπομένης τῷ καταλειμμένῳ παραμυθίας. ὅπερ γὰρ ἂν συμφωνήσειαν οἱ συμβάλλοντες ἀπὸ τελευτῆς γίνεσθαι κέρδος, τοῦτο ἔχειν δεῖ τὸν καταλειμμένον παρὰ θάτερον, εἴτε 15 ἄνθρωπος εἴτε γυνὴ καθεστῆκοι, διότι καὶ οὗτος τὸ γέ ἐπὶ τῷ συνοικήσαντι δοκεῖ τελευτῶν, ἑτέρων ἂν θ' ἑτέρας βίον πορείαν ἐλόμενος.

Secundum occasionem itaque inculpabilem, quando conversationem altera elegit pars, ad meliorem migrans viam et sub castitate conversationem concupiscens. Tunc enim lex et alia nostra dicit licentiam esse viro et mulieri ad meliora migranti transigere matrimonium et abscedere, quodam brevi dimisso solacio ei qui relinquitur. Quodcumque enim pacti fuerint contrahentes ex morte fieri lucrum, hoc habere oportet eum qui dimittitur ab altero, sive vir sive mulier sit, eo quod et iste quantum ad matrimonium videtur mori, aliud pro alio vitae eligens iter.

CAPUT VI.

Καὶ κατὰ πρόφασιν δὲ ἀναγκάϊαν τε καὶ οὐκ ἄλογον διαλύεται γάμος, ὅταν τις οὐχ οἶδός τε εἴη συνιέναι 20 τῇ γυναικὶ καὶ τὰ παρὰ τῆς φύσεως ἀνδράσι δεδομένα πράττειν, ἀλλὰ διετία μὲν, κατὰ τὸν περὶ τούτου πρῶτον παρ' ἡμῶν γεγραμμένον νόμον, παραδράμοι ἐκ τοῦ τῶν γάμων καιροῦ, ὃ δὲ οὐ καὶ ἀληθείας ἐστὶν ἄνθρωπος οὐ δεικνύσι. πάρεστι γὰρ τῇ γυναικὶ ἢ 25 τοῖς ἐν αὐτῆς πατράσι διαξενεῖν τὸ συνοικέσιον καὶ στείλαι διαίσιον, εἰ καὶ μὴ βούλοιο τοῦτο ὁ συνοικῶν. Κἀνταῦθα ἢ μὲν προῖξ, εἴ τίς ἐστιν ὄλος ἐπιδεδομένη προῖξ, ἀπολυθῆσει τῇ γυναικὶ, καὶ ἀποδώσει ταύτην ὁ ἀνὴρ, εἰ γὰρ τύχοι λαβῶν, ἢ δὲ διὰ 30 τὸν γάμον ἴπτοι πρὸ τῶν γάμων δωρεὰ μενεῖ παρὰ τῷ ἀνδρὶ οὐδὲν οἰκοδὲν ζημιουμένην. Τούτων δὲ δὴ τὸν νόμον ἐπανορθοῦμεν βραχεία τινὶ προσθήκη·

Per occasionem quoque necessariam et non irrationabilem distrahitur matrimonium, quando aliquis impotens fuerit coire mulieri et agere quae a natura viris data sunt, sed biennium quidem secundum de hoc a nobis pridem scriptam legem transcurrat ex nuptiarum tempore, ille vero quia pro veritate est vir non ostendat. Licebit enim mulieri aut eius patribus disungere matrimonium et mittere repudium, vel si noluerit hoc maritus. Et hic siquidem dos, si qua est omnino data dos, sequitur mulierem, et reddidit hanc vir, si eam contigit accipi, propter nuptias autem seu ante nuptias donatio manet apud virum nihil de suo damnificandum. Hanc itaque legem corrigimus brevi quadam adiectione: non enim

cap. V (κεφ. δ' cit. schol. B^s) Διαλύεται γὰρ γάμος κατὰ πρόφασιν κτλ. — cap. VII extant in B 28, 7, 4 (B^s p. 155 Zach.). cap. V habet Epanagoge 21, 1; cap. VI, item cap. VII initio decurtatum Prochiron 11, 2, 3; Epanagoge 21, 2, 3. — Summa cap. V—VII est Nomoc. XIV tit. 13, 4 p. 615 Pitra. cap. VI summaria habent Ροπαί 26, 13; Ecloga privata aucta 2, 17, 20 (p. 14 Zach.).

de quibus hic nihil disserendum, cum pacta rem, quemadmodum utrique placuerit, ordinent, aliae ex causa iusta, quae quidem etiam bona gratia vocantur, aliae sine ulla culpa, aliae etiam cum culpa iusta.

V. Atque ex causa quidem non vituperanda, quando vitam solitariam alterutra pars elegerit demigrans ad viam, quae ad meliora ducit, et vitam quae in castitate transigitur eligens. Tunc enim alia quoque lex nostra dicit licere et marito et uxori ad meliora transeuntibus solvere coniugium et scedere, cum exiguo aliquo solacio relicto ei, qui deserit. Quodcumque enim coniuges in casum mortis lucrum fieri pacti sunt, hoc habere oportet eum qui ab altero deseritur, sive is maritus sit sive uxor, quoniam hic quoque, quantum ad coniugem attinet, mori videtur, cum alterum vitae iter pro altero elegerit.

VI. Deinde ex causa necessaria neque iniusta solvitur matrimonium, si quis cum uxore coire et quae viris a natura data sunt facere non possit, sed biennium, secundum legem olim a nobis de hoc scriptam, inde a tempore nuptiarum praeterierit, ille vero se revera virum esse non probet. Licet enim uxori vel eius parentibus solvere coniugium et repudium mittere, etiamsi nolit hoc maritus. Atque hoc casu dos quidem, si qua omnino data est dos, sequetur uxorem, reddetque eam maritus, siquidem forte accepit, donatio vero propter nuptias sive ante nuptias apud maritum manebit nihil in suis rebus damni passurum. Hanc tamen legem iam exigua quadam adiectione corrigimus: neque enim biennium solum ab

3 οἱ — καλοῦνται ἢ — καλεῖται Zachariae cum 5 || bona gratia (γρᾶτια I²) L || 7 τὸ κρείττον B^s || 8 μεταβαῖνον B⁴ || καὶ τὸν — 12 μετὰ τινος om. Eran. || 9 νόμος — λέγει κελύμενον B || νόμος Cod. 1, 3, 52 § 15. cf. nov. V, 5 || 11 μεδισταμένη M(ε) || μεδισταμένην B^s μεδισταμένην L¹ μεδισταμένους BL² quod sane praestat || 12 ὑπολειπομένης LB || 13 ἴπτοι L || 14 συμβάλλοντες B¹ || γενέσθαι B^s Eran. || 16 εἴτε γυνῆ] ἴπτοι γυνῆ L¹ || οὗτος] οὗτος (pro αὐτός) L² || 19 ἀνάγκης L¹ || 20 διαλύεται L || 21 sq. καὶ τὰ — πράττειν] καὶ ἂ δίδωκεν ἢ φύσει πράττει ἀνδράσι οὐ πράττει Eran. || 22 ἄλλα — 25 δεικνύσι] ἄχρι τριῶν τελείων ἐνιαυτῶν ἐκ τοῦ τῶν γάμων καιροῦ B || διαίτιαν L¹ τριετία Proch., Eran. || κατὰ — 23 νόμον om. Proch., Eran. || 23 νόμος] Cod. 5, 17, 10 || 25 δεικνύσι ML] δεικνύσι Proch. 5 δεικνύσι Eran., Proch. v. l. || ἔξεστι Eran. || 26 πατράσι] γονεῦσι Eran., Proch. v. l. || 27 καὶ

στεῖλαι διαίσιον om. B || διαίσιον (pro δίσσιον) ML] διάλκωιν Proch., Eran. (διαζύγιον Ital.) || εἰ καὶ MB] καὶ εἰ L καὶ εἰ Proch., Eran. || 28 ἢ μὲν] si quidem (i. e. εἰ μὲν) 5 || εἴ τις] ἦτις B^s Proch. || ὅλος ἐστὶν Eran. || 29 ἐπιδεδομένην L || προῖξ om. B^s Proch., Eran. || 30 εἴ γε] εἴ τε B² || 31 μενεῖ M Eran., Proch. v. l.] μένει LB^s, Proch. codd. plerique || 32 Τούτων — 151, 5 τεκνογονία om. B Proch., Eran.

6 occasione V || quam V¹ || 7 conversatione V¹ || alteram R¹ || eligit R vulg. || 8 uitam R² || 10 ad] et ad R || transigere R¹ vulg.] transire VT, R² in mg. || 11 dimisso V; leg. remisso? || 12 *solacio] et oblatu libri || 21 impotens] im in ras. V || 22 *sed] si libri || 25 ostendatur V || 27 siquidem] quidem vulg. || 28 sq. si qua — reddidit] sit det mediis om. RT || sequetur vulg. || 29 reddidit V] reddet vulg. || contingit V || 30 autem] aut V

οὐ γὰρ διετίαν ἀριθμῆσθαι μόνην ἐξ αὐτοῦ τοῦ καιροῦ τῆς συναφείας, ἀλλὰ τριετίαν βουλόμεθα. καὶ γὰρ ἐδιδάχθημεν ἐκ τῶν ἐπισυμβάντων ἐν μέσῳ, τινὰς πλείονα ἢ καὶ κατὰ διετίαν χρόνον οὐκ ἰσχύναντας ἕτερον ἰκανοὺς ὀφθέντας ὑπηρετήσασθαι τῇ τεκνογονίᾳ.

biennium numerari solum ex ipso tempore copulationis, sed triennium volumus. Edocti namque sumus ex his quae inter haec provererunt, quosdam amplius quam biennium temporis non valentes postea potentes ostensos ministrare filiorum procreationi.

CAPUT VII.

Ἄλλα καὶ τὸ τῆς αἰχμαλωσίας τοιοῦτόν ἐστιν, ὅποιον bona gratia διαλύει τὸν γάμον. εἴτε γὰρ ἀνδρὶ συμβαίῃ τοιοῦτον ἀτύχημα, τῆς γυναικὸς ἐν τῇ πολιτείᾳ μενοῦσης, εἴτε ἀνδρὶ γυνῆ ἐν εἰς αἰχμαλωσίαν ἀπίοι, μείνει δὲ ὁ ἀνὴρ ἐν πολιτείᾳ, ὁ μὲν ἀκριβῆς τε καὶ λεπτός λόγος διαλύει τὸν γάμον· δουλείας γὰρ ἀπαξ ἐπιγενομένης θατέρω ἢ τῆς τύχης ἀνισότης τὴν ἐκ τῶν γάμων ἰσότηρα μένει οὐ συγχωρεῖ. πλὴν ἀλλὰ φιλανθρωπότερον τὰ τοιαῦτα θεωροῦντες, ἕως μὲν 15 ἐστὶ φανερόν περιεῖναι ἢ τὸν ἀνδρα ἢ τὴν γαμετήν, μένειν ἅλστα τὰ συνοικίᾳ συγχωροῦμεν, καὶ οὐκ ἐξέδονται πρὸς δευτέρους γάμους οὔτε γυναῖκες οὔτε ἄνδρες, εἰ μὴ βούλονται δοκεῖν κατὰ προπέτειαν τοῦτο πράξαι καὶ υποπεσεῖν ταῖς ποικαῖς, ὁ μὲν τῆς 20 πρὸ γάμου δωρεὰς φαιμέν ἐκτίσει, ἢ δὲ τῆς προικῆς. Εἰ δὲ ἀθλον καθεστήκοι, πότερον περιεῖναι ἢ μὴ τὸ εἰς πολεμίους ἀφικόμενον πρόσωπον, τριμυατὰ πενταετίαν μενετίον εἴτε τῷ ἀνδρὶ εἴτε τῇ γυναικί, μεθ' ἧν, εἴτε σαφῆ γένοιτο τὰ τῆς τελευτῆς εἴτε 25 ἀθλά μὲν, γαμεῖν ἐξέστιν ἀνυπόβουλον. Καὶ τοῦτο γὰρ δὴ ταῖς καλουμέναις bona gratia διαλύσει παρὰ τὸν πρὸ ἡμῶν συνηρόθηται, καὶ ἡμεῖς δὲ εἰς τοῦτο σύμφαμεν· ὥστε ἐνταῦθα οὐδὲ διασίω γίνεται καιρὸς οὕτω τῶν προσώπων διεστῶτων ἀλλήλων, καὶ 30 οὐδεὶς ἐντεῦθεν κερδαίνει, οὔτε ὁ ἀνὴρ τὴν προικὰ οὔτε ἡ γυνὴ τὴν προγαμιαίαν δωρεάν, ἀλλ' ἕκαστος ἐπὶ τῶν οἰκείων μένει.

Sed etiam captivitatis casus talis est, quale est bona gratia distrabere matrimonium. Sive enim contingat tale infortunium viro, muliere in republica manente, sive rursus mulier quidem in captivitatem ducatur, maneat autem vir in republica, scrupulosa quidem et subtilis ratio transigit nuptias: servitute namque semel superveniente alteri personae fortunae inaequalitas aequalitatem ex nuptiis manere non sinit. Attamen humanius talia contemplantes, donec quidem est manifestum superesse aut virum aut uxorem, manere insoluta matrimonia sinimus, et non venient ad secundas nuptias neque mulieres neque viri, nisi volunt videri ausu temerario hoc egisse et poenis succumbere, ille quidem ante nuptias donationis dicimus exactioni, illa vero dotis. Si vero incertum sit, utrum superest an non quae ad hostes persona devenit, tunc quinquennium expectandum est sive a viro sive a muliere, post quod, sive manifestum fiat de morte sive incertum maneat, nubere licebit sine periculo. Et hoc enim nuncupatis bona gratia transactionibus a praecedentibus connumeratum est, nos quoque in hoc consentimus, ut hic neque repudio fiat opus, ita personis distantibus ab alterutris, et nullus ex hoc lucrabitur, neque vir dotem neque mulier antenuptialem donationem, sed unusquisque in suis manebit.

CAPUT VIII.

Τὸ δὲ πρότερον ἐκ τῆς τῶν νόμων ἀστυρίας εἰσηγμένον ἡμεῖς φιλανθρωπῶς λόγῳ συγχωροῦμεν. Εἰ γὰρ 35 ἐκ ψήφου δικαστικῆς εἰς μεταλλὸν τὴ ἢ ἀνὴρ ἢ γυνὴ δοθῆναι προσετάχθη (ὅποιον νῦν ἐστὶ τὸ ἐν Προ-

Quod autem prius ex legum severitate introductum est, nos clementi cessione resolvimus. Si enim ex decreto iudiciali in metallum aliquis aut vir aut mulier dari iussus esset (quale nunc est in Pro-

cap. VII εἴτε ἀνδρὶ συμβαίῃ τὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἀτύχημα — τῆς προικῆς (8—21) citat Leonis novella XXXIII. cap. VIII extat B 28, 4, 45 (μς' B').

ipso coniugii initio tempore, sed triennium numerari volumus. Edocti enim sumus ex iis, quae interim contigerunt, fuisse qui postquam vel per longius biennio tempus impotentes fuissent, postea ad liberorum procreandum operam praestandam idonei appaerent.

VII. Sed etiam captivitatis casus talis est, qualis bona gratia dissolvat matrimonium. Nam sive marito eiusmodi calamitas acciderit uxore in civitate manente, sive rursus uxor in captivitatem venerit, maritus in civitate maneat, accurata quidem et subtilis ratio solvit matrimonium. Cum enim servitus semel alterutri supervenerit, conditionis inaequalitas aequalitatem nuptias effectam manere non patitur. Nisi quod clementius talia considerantes, quamdiu manifestum est superstitem esse sive maritum sive uxorem, non soluta manere coniugia sinimus, neque ad secundas nuptias venient aut uxores aut mariti, nisi velint temere id fecisse videri et poenis subici, nimirum ille quidem ante nuptias donationis exactioni, haec autem dotis. Quodsi incertum sit, utrum quae ad hostes pervenit persona supersit necne, tunc quinquennium expectandum est sive marito sive uxori, quo peracto, sive de morte explorata fuerit res sive incerta maneat, sine periculo matrimonium inire licet. Nam hoc quoque inter divortia bona gratia quae vocantur ab iis qui nos praecesserunt connumeratum est, ac nos in hoc consentimus, ita ut hic ne repudio quidem locus detur, personis adeo inter se disiunctis, neque quisquam hinc lucri facturus sit neque dotem maritus neque antenuptialem donationem uxor, verum in suis quisque sit permansurus.

VIII. Quod autem prius ex legum severitate introductum erat, nos humana tollimus indulgentiam. Si quis enim ex sententia iudiciali sive vir sive femina in metallum dari iussus esset (quale est quod

1 διατίαν L (id. M^o?) ἀριθμῆσθαι L || μόνους L¹ || 3 ἐπισυμβάντων L || 5 ὑπηρετήσθε L || 8 bona gratia (s. v. καλῆ πίστει καὶ χάριτι) M ἀγαθῆ χάριτι B, om. L || 9 τοιοῦτόν τι B² || 11 ὁ prius om. M || ἐν τῇ πολιτείᾳ B, Leo || τε om. Leo || 13 γενομένης B² || 14 τοῦ γάμου Leo || 16 ἢ τὸν ἀνδρα περιεῖναι Leo || γαμετήν] γυναικα Proch. v. l., Epan. || 18 οὔτε ἄνδρες οὔτε γυναῖκες Epan. || 19 βούλωνται Epan., volunt s 20 μὲν τῇ] μέντοι L, τῇ ante ἐκτίσει (21) coll. L || 21 τῆς] τῆ τῆς B² Epan., Proch. v. l. || 22 πρότερον L¹ || 23 τὸ ἐν αἰχμαλωσίᾳ κατεχωμένον Epan. || 24 πενταετία L² B¹ || μενετίῳ L² || εἴτε τῇ γυναικί εἴτε τῷ ἀνδρὶ B² || 26 μένειν, s. v. ἐπὶ πάντε M || Καὶ τοῦτο — 29 σύμφαμεν om. Proch., Epan. || 27 βοναργατία L ἀγαθῆ χάριτι

s. v. L² καλῆ χάριτι B || 28 εἰς] καὶ εἰς L || 29 διασίω (pro διασίω)] διασίω B¹ (διαζυγίω Hal.) || 31 ἐντεῦθεν MB] ἐνταῦθα L Proch., Epan. || κερδαίνει Proch., Epan. || 32 προγάμου Epan. || 33 μένει B² Epan., Proch. v. l. || 37 προικονήσω MB¹

1 enumerari R || 6 etiam] et R || 9 viro om. RT || 10 captivitate V¹ || 19 venient V² || 20 ille R] illud V¹ illa V² vulg. || 21 exactioni] subcumbere add. V³ || illa R] illam V vulg. || 23 deenerit V¹ || 27 transactionis R¹ transactioni R² || 28 nos] et nos vulg. || consentemus R² || 29 opus] tempus vulg. || 35 cessione] L recessione s. v. V³ || 36 indiciale V² || 37 proconisso R proconisio (sic) V Proconisio vulg.

χορήγῳ τὸ τε ἐν τῇ καλουμένῃ Γύψῳ, δουλεία μὲν ἦν κατὰ τὸ παρὰ τῶν παλαιῶν νομοθετηθὲν ἐκ τῆς τιμωρίας ἐπαγομένη, διεξέγγυτο δὲ ὁ γάμος, τῆς τιμωρίας τὸν καταδικασμένον ἐχούσης ἐαυτῇ δουλεύοντα. ἡμεῖς δὲ τοῦτο ἀνέμεν καὶ οὐδένα τῶν ἐξ ἀρχῆς εὐ γεγονότων ἐκ τιμωρίας γίνεσθαι συγχωρούμεν οἰκίτην. οὐ γὰρ ἂν μεταβάλλομεν ἡμεῖς τὴν ἐλευθέραν εἰς δουλικὴν κατάστασιν οἷ γε καὶ τῶν ἐμπροσθεν δουλεύοντων ἐλευθερωταὶ σπεύδοντες εἶναι. μενεῖτο τοίνυν ὁ γάμος ἐνταῦθα μηδὲν ἐκ τῆς 10 τοιαύτης ψῆφου βλαπτόμενος, οἷα μεταξὺ προσώπων ἐλευθέρων συνεστώσ.

connisso et in appellata Gypso), servitus quidem erat ab antiquis legislatoribus sancita ex supplicio illata, separabatur vero matrimonium, supplicio possidente damnatum sibi servientem. Nos autem haec curavimus, et nullum ab initio bene natorum ex supplicio permittimus fieri servum. Neque enim mutamus nos fortunam liberam in servilem statum, qui etiam dudum servientium manumissores esse festinamus. Maneat igitur matrimonium hic nihil ex tali decreto laesum, utpote inter personas liberas consistens.

CAPUT IX.

Εἰ δὲ ψῆφος δικαστικὴ τὸν ἀπελεύθερον ἢ τὴν ἀπελευθέραν ἢ τοὺς τοῦτον παῖδας καταδουλώσει, συνίσταται μὲν ἐξ ἀρχῆς ὁ γάμος, ἢ δὲ ὕστερον ἐπιφανείσα δουλεία διαξέγγυτον αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὡσαύτε τελευτῆς ἀκολοθησάσης· ἐπειτέρο οἱ πρὸ ἡμῶν φασὶ τὴν ἐπιγενομένην δουλείαν οὐ μακρῷ διεσῆναι θανάτου. ὥστε ἐντεύθεν τὸ μὲν οἰκίον ἕκαστος ἀπολαμβάνεται, τὸ δὲ ἀπὸ τελευτῆς μόνον τοῖς ἐλευθέροις περιγινέσθω σύμφωνον, τοῦ λοιποῦ πρὸς τὸν καταδουλώσαντα χωροῦντος.

Si vero decretum iudiciale libertum aut libertam aut horum filios in servitutem redigat, constat quidem ab initio matrimonium, postea vero apparens servitus separat eos ab invicem, tamquam morte secuta: quoniam praecedentes nos dicunt supervenientem servitutem non procul a morte differre. Idcirco ob hoc, quod quidem proprium est unusquisque recipiat, placitum vero solum quod ex morte est liberis adquiratur, reliqua vero veniant ad eum qui redigit in servitutem.

CAPUT X.

Εἰ δὲ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς οἰθηθεὶς τις ἐλευθέρῳ συνίπτεσθαι προσώπῳ, εἴτα ἔκκεινο δοῦλον ὕστερον ἀποφανθεὶ καθεστῶς, οὐ φήσομεν λύεσθαι τὸν γάμον, 25 ἀλλ' αὐτὸ τὴν ἀρχὴν οὐδὲ γάμον γενέσθαι, παρὰ τὴν ἐμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένην αἰτίαν τὴν τῆς περὶ τὴν τύχην ἀνισότητος· ὡστε οὐδὲ κέρδος ἂν γάμον θεωρητέον οὐδὲ τι τοιοῦτον, ἀλλὰ ψιλὴν τῶν προσήκοντων διὰ τῶν προσφῶρων ἀγωγῶν ἀνάδοσιν. Ταῦτα 30 δὲ διορίζομεν καὶ τὸν τοιοῦτον οὐκ εἶναι φαιδὲν γάμον, εἴπερ τὸ πᾶγμα τύχης ἀδηλία διοικήσειε μόνη, μήτε συναιρέσεως τοῦ δεσπότητος μήτε κακοουρίας αὐτοῦ τιμος μήτε ῥαθυμίας ἐλεγχόμενης.

Si vero ab initio putaverit aliquis liberae iungi personae, illa vero famula postea declaretur existens, non dicimus solvi matrimonium, sed ipso initio neque matrimonium fieri, secundum prius a nobis dictam causam, propter inaequalitatis fortunam; unde neque lucrum ex matrimonio contemplandum est neque aliquid tale, sed puram rerum competentium per congruas actiones redditionem. Haec autem decernimus et tale non esse dicimus matrimonium, si causam animus incertus disponat solum, neque consensu domini neque malignitate eius aliqua neque negligentia convicta.

cap. IX. X extant B 28, 7, 21 (σε B¹; cf. excerpta inde B² p. 158 sq. Zach.), eadem in cod. Vaticano 828 Nomocanonis XIV tit. 13, 4 p. 616 Pitra (τῆς κβ' νεαρᾶς — κεφ. η', θ').

nunc accidit et in Proconesso et in Gypso quae vocatur), servitus quidem erat secundum leges a veteribus scriptas ex supplicio illata, solvebatur autem matrimonium, cum poena condemnatum teneret sibi servientem. Nos vero hoc remittimus, neque quemquam eorum, qui ab initio ingenui fuerunt, ex supplicio servum fieri patimur. Neque enim nos condicionem liberam in servilem statum commutamus, quippe qui etiam eorum qui antea servi fuerunt liberatores esse studeamus. Maneat igitur in his matrimonium nullo ex eiusmodi sententia detrimento affectum, utpote quod inter personas liberas consistat.

IX. Si vero sententia iudicialis libertum vel libertam vel liberos eorum in servitutem redegerit, consistit quidem ab initio matrimonium, at quae postea apparuit servitus separat eos inter se perinde ac si mors secuta sit: quandoquidem qui ante nos fuerunt servitutem supervenientem non multum a morte distare dicunt. Itaque hinc suum quisque recipiat, pactum vero in casum mortis solum liberis suppetat, ita ut quod reliquum est ad eum, qui in servitutem redegit, perveniat.

X. Si quis autem statim ab initio se cum libera persona nuptias contrahere opinatus sit, deinde illam servilis condicionis esse postea appareat, non dicemus solvi matrimonium, sed ab initio illud ne matrimonium quidem fuisse, propter rationem prius a nobis dictam quae in condicionis inaequalitate posita est. Unde neque lucrum ex matrimonio neque quicquam eiusmodi spectandum, sed mera rerum quae competentium per congruas actiones restitutio. Haec autem definimus ac tale negamus esse matrimonium, si quidem rem condicio incerta sola instituat, neque domini aut consensus aut fraus aliqua aut negligentia coarguatur.

1 τό τε] καὶ τὸ LB || Γύψῳ B || δουλεία κτλ.] cf. Dig. 28, 3, 6 § 6 || 3 τῆς] τὸν τῆς B || 4 τῶν M² || ἐχούσας M || 5 ἀνέμεν] curavimus ε || 7 μεταβάλλομεν LB¹ || 10 μηδενί B¹ || 12 συνεστῶς] ἐστῶς L || 17 sq. cf. Dig. 35, 1, 59 § 1. 50, 17, 209 || 18 ἐπιγενομένην L¹ || ἐπιγενομένην L² || μακρῷ B² || μικρῷ M || μικρὸν L || 20 ἀπολεντῆς L¹ || 21 περιγινέσθω L || 23 εὐθὺς om. ε || 24 προσώπων M || ὕστερον om. B || 25 καθεστῶς B¹ corr. || διαλύεσθαι B² || 26 αὐτὸ τὴν ἀρχὴν] ipso initio ε || παρὰ] διὰ malit Zachariae || 27 εἰρημένην L¹ || τῆς τῆς περὶ τὴν τύχην ἀνισότητος] propter inaequalitatis fortunam ε || 28 sq. leg. οὔτε — οὔτε? || 29 τοιοῦτο ML¹ || ψιλὸν L¹ || 32 τύχης] τύχης καὶ ψυχῆς B, ψυχῆς legit ε || διοικήσειε M(ε) || συνδιοικήσειε B σὺν διοικήσειν (διοικήσειεν L²) L || 33 sq. * μηδὲ — μηδὲ — μηδὲ libri

4 sibi que R || aut V || haec RT] hoc vulg., om. V || 5 curavimus] remittimus vulg. || 7 qui] quod R¹ || 8 servientium secundum manumissores R servitientium ***missores V¹ || 9 hic om. R || nihil om. V¹ || 10 utpote R V² vulg. || utpote V¹ utputa V² || liberans V¹ || 15 maneatrimonium R² || appareat V¹ || 16 ad invicem V³ || 17 sq. servitutem supervenientem (superuenientes R¹) R || 19 ob del. R² vulg. || 20 ex om. R¹ || 22 redigit R V] redegerit T || 23 rubr. Si quis liber ancillam uxorem duxerit uel contra R mg. || putaverit] fuerit R¹ || 24 fulva V¹ || postea vero declaretur R¹ || 27 propter inaequalitatem fortunae vulg. || 28 nec aliquid R || 31 dicimus esse R || 32 consu V¹ || 33 malignitatem R¹ || 34 coniuncta R²

CAPUT XI.

Εἰ γὰρ ἐξέδωκεν ὡς ἐλευθέρην τὴν ἑαυτοῦ θεράπαιναν ὁ δεσπότης, ὁ δὲ ἐλεύθερος ὢν καὶ πιστεύσας τῷ δίδοντι ταύτην ἔλαβεν, ἴσως καὶ προικῶν γενομένων συμβολαίων ἢ μηδὲ γενομένων μὲν, τῆς δὲ αὐτοῦ γνώμης τὸ πρᾶγμα διοικησαμένης, οὐκ ἂν εἴη δίκαιον τὸν τοιοῦτον μὴ συνεστάναι γάμον. Ἄλλα σιωπηρὰν ἐλευθερίαν ἀκολουθεῖν εἴτε τῷ ἀνδρὶ εἴτε τῇ γυναικί, τοιοῦτον τινὸς παρὰ τὸν δεσπότην γενοτός, θεσπίζομεν, ἀναρπάζεσθαι τε τὸν τοιοῦτον ἢ τὴν τοιαύτην εἰς εὐγένειαν καὶ τὸ πρᾶγμα ὡς ἐπ' ἐλευθέρους τε καὶ εὐ γενοῦσι κρίνεσθαι. Εἰ δὲ αὐτὸς μὲν οὐ συναρμώσειε τὸν γάμον ὁ θάτερον τῶν προσώπων δεσπότης, εἰδείη δὲ τὸ γινόμενον καὶ ἐξεπιτήδες ἀποκρύπτει, ἵνα ὕστερον πρᾶγμα ἔργασαι τῶν συναφθέντων θάτερον, τιμωρούμεθα τὴν τοιαύτην, εἴγε σαφῶς ἀποδειχθῆι, κακογονίαν καὶ ἀφαιρούμεθα τὴν δεσποτείαν τῶν οὕτω ποιησῶν βεβουλευμένων. καὶ ἔστω πάλιν καὶ τοῦτο γάμος ὡς περὶ ἂν εἰ συνήρουν ὁ κεκτημένος τὴν ἀρχὴν· καὶ ὁ μὲν ἐκπιπέτω τῆς δεσποτείας, αὐτὸς δὲ εἰς εὐγένειαν ἀναρπάζεσθαι τὸ δούλον πρόσωπον, τοῦ αὐτοῦ συμβαινόντος ἀποτελέσματος, ἢ εἴπερ συνήρουν ἢ εἴπερ ἑκακούργησεν ὁ κεκτημένος· πρόδηλον ὅν, ὡς καὶ οἱ παῖδες οἱ ἐκ τῶν τοιούτων γάμων ἐλεύθεροί τε καὶ εὐγενεῖς κατὰ τόνδε ἡμῶν ἔσονται τὸν νόμον.

25

CAPUT XII.

Καὶ πολλῶ μᾶλλον ταῦτα κρατεῖται, εἴπερ ἔκυν ἤδη τὸν οἰκίτην ἢ τὴν θεράπαιναν ἢ νοσοῦντας ἀποπειράμενος ἢ καὶ καταφρονήσας αὐτῶν καὶ ἀποβαλὼν τὴν ἐπὶ τῇ δεσποτείᾳ κατ' αὐτῶν γνώμην, ἐκεῖνοι γὰρ ὡς ἤδη καθεστῶτες ἐλεύθεροί καὶ κατὰ τὸν ὡς περὶ pro derelicto τίτλον ἑαυτῶν, ἀλλ' οὐκ ἕτερον ὄντες, οὐκ ἂν ὕστερον ἐνοχλοῦντο παρὰ τῶν τὸ κεκτησθαι τούτους πάλαι μισθάντων.

cap. XI—XIII habent B 28, 4, 45; cap. XI Prochiron 34, 14, XI et XII Epanagoge 37, 12. 13.

XI. Si enim ancillam suam dominus tamquam liberam nuptum collocarit, ille vero, cum liber esset et collocanti crederet, eam duxerit, forte etiam dotalibus instrumentis confectis, vel non confectis quidem, re tamen ex voluntate eius constituta, par non sit tale non consistere matrimonium. Sed ut tacita libertas sequatur sive virum sive feminam, si quid eiusmodi a domino factum sit, sancimus, et ut ille vel illa eripiarit in ingenuitatem, atque res tamquam inter liberos et ingenuos diiudicetur. Si vero ipse quidem nuptias non conciliaverit alterutrius personae dominus, scierit vero, quod factum est, et consulto celaverit, ut postea alterutri coniugum negotia strueret, eiusmodi malitiam, si quidem manifesto probetur, punimus eosque, qui tam prava consilia agitarunt, dominio privamus. Atque rursus hoc quoque esto matrimonium, perinde ac si ab initio dominus consensisset: et ille quidem dominio excidat, servilis autem persona rursus in ingenuitatem eripiarit, idemque effectus contingat sive consenserit dominus sive fraudem commiserit. Manifestum est etiam filios ex eiusmodi matrimonio natos et liberos et ingenuos secundum hanc nostram legem fore.

XII. Ac multo magis haec obtineant, si forte iam servum vel ancillam aut aegrotantes dimiserit aut etiam aspernatus et voluntate dimisit in eos exercendi deposita. Illi enim, utpote iam liberi constituti et quasi ex titulo pro derelicto sui nec vero aliorum, non merito postea molestia afficiantur ab iis, qui dudum eos possidere fastidierint.

1 εἰ γὰρ] ἐὰν Proch., Epan. εἴ τις B || 2 ὁ δεσπότης] om. B, τινὶ ὁ δεσπότης post ἐξέδωκεν coll. Epan. || 3 ἐκδιδοῦναι Heimbach || 4 μηδὲ] μὴ Epan. || 8 τοιοῦτον L Proch., Epan. 5] καὶ τοιοῦτον MB || τινὸς] γὰρ τινος Epan. || γενομένων B || 9 ἀρπάζεσθαι B || 10 ὡς ἀπελευθέρους L || 11 εὐ γενοῦσι ML Epan. || εὐγενεῖς B Proch., τοῖς εὐγενεῖς M s. v. || 13 εἰδείη] ἴδῃ * L || εἶδη, deinde εἰδῶς corr. L² || γενομένων Proch. || καὶ del. L² || 14 ἀποκρύπτειτο L || 15 ἐτέρον B¹ || 17 τῶν οὕτω] τῶν οὕτω το L παρὰ τῶν τοιοῦτων (τοιοῦτον Ep.) Proch., Epan. (sim. B) || 18 ὡς περὶ εἰ Epan. || 21 τοῦ αὐτοῦ Epan. 5] τοιοῦτον MLB Proch. || 22 ἢ prius om. Proch., Epan. || 23 ὢν Proch., Epan. || 24 παῖδες οἱ] τεχθέντες B || τε om. Epan. || 25 κατὰ τόνδε ἡμῶν et τὸν νόμον om. Proch., Epan. || τὸν νόμον ἔσονται B || 26 sq. ἔκυνε τὸν οἰκ. ἤδη B || 28 ἢ] καὶ om. B Epan. || 29 τῇ om. B || κατ'] καὶ κατ' B¹ || 30 κατὰ — 31 τίτλον om. Epan. || τὸν] τῶν B¹ τὸν τῶν B¹ || 31 pro derelictor

M pro derelictor L¹ ἀπρονοήτων B, M s. v. || ἐτέρον (ἐτέρον L¹) LB⁵ Epan.) ἐτέρον M || 32 παρ' αὐτῶν L² || τὸ κεκτησθαι MB] ἀποκεισθαι L¹ κεκτησθαι Epan. L²

2 autem] an V¹ || tradendi R¹ || 3 accipit R accipiat V || celebratis] celebratis etiam V || 4 documentis — celebratis om. R (documentis post dotalibus v. 3 add. R²) || 5 causa V¹ || non om. V¹ || 7 sive prius om. R || cum] et cum vulg. || 10 iudicare V || 12 autem] dominus add. R² || 13 coniunctorum et ulciscimur V || 14 nequitiam vulg.] nequitia RVT || 15 dominum] leg. dominio? || 16 consensus V¹ || 20 itaque V vulg.] om. RT || 21 sq. erunt nostram V || 26 rubr. Si quis seruo suo aut ancile egrotanti nullam curam habuerit R mg. || 27 sive etiam V || 28 amisse R || 29 namque] i autem R² s. v. || 30 delicto V^a

CAPUT XIII.

Deportation μένον, eis ἢ μετεχώρησε καὶ ἡ παλαιὰ πυρός τε καὶ ὕδατος απαγόρευσις (ἢν aqua et igni interdictiona καλοῦσιν οἱ ἡμέτεροι νόμοι), οὐ διαλύει τὰ συνοικεῖα. τοῦτο γὰρ δὴ καὶ τῷ θεοτάτῳ πρώην ἔδοξε Κωνσταντίνῳ φιλάνθρωπόν τι πράγμα καὶ ὑπ' ἡμῶν μὲν ἀποδεχθέν, τοῦ δὲ παρόντος οὐ προσαπτόμενον νόμου· ὥστε οὐδὲ τὰ ἀποτελέσματα ῥητέον τῷ γε ἐπὶ τῆς οἰκίας μένοντι τάξεως πράγματι.

CAPUT XIV.

Ἰαμεν δὲ δὴ καὶ τὸν τῆσδε ἡμῶν τῆς εὐδαίμονος πόλεως οἰκιστὴν, τὸν τῆς Φελας φαρῆν λήξεως Κωνσταντίνον, γεγραφότα νόμον, καθ' ὃν εἰ τις ἐπὶ στρατοπέδου γένοιτο καὶ σιγήσει πρὸς τὴν γαμετὴν ἐπὶ τετραετῆ χρόνον, καὶ μὴδ' ὅτι οὐκ αὐτῇ γένηται παρ' ἐκείνου σύμβολον τῆς περὶ αὐτὴν διαθήσεως, τηρικαῦτα ἀδειαν εἶναι τῇ γυναικὶ πρὸς δευτέρους ἀφικνεῖσθαι γάμους, διδασκαλίαν ἐπιδοῦσα πρότερον τῷ τὴν στρατηγίαν ἔχοντι καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐμαρτυραμένη. καὶ εἰ τι τοιοῦτο γένοιτο, ἀνεύθυνός τε ἡ γυνὴ πρὸς ἀνδρὸς ἐτέρου μεταβήσεται καὶ οὐ ζημιωθήσεται μὲν τὴν προῖκα, οὐκ ἔτι δὲ τὴν προγαμίαν κερδαίνει δωρεάν. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ θεοτάτος Κωνσταντίνος· σφόδρα δὲ ἡμῖν ἀώρως ἔχειν ἡ τοιαύτη διάταξις δοκεῖ. τὸ γὰρ πράξει πολεμικαῖς ἐνησχλημένῳ τῷ γήματι γυναικὸς ἐπάγειν στέρησιν οὐκ ἔττων ἐστὶ ποιητὴ τοῦ παρὰ πολεμικοῦ ἀλώνα. Ὡστε μὴ πρότερον εἰς ἀνδρὸς φοιτᾶτω δευτέρου ἢ τοιαύτη γυνὴ ὅποιαν ὁ νομοθέτης οὗτος ὑπέθετο, πρὶν ἂν καὶ δεκαετῆς διέλθοι χρόνος, καὶ αὐτῇ διανοχθήσεται τὸν ἀνδρα στέλλουσα γάμματα ἢ διὰ τινων ὀφμασι χρωμένη πρὸς αὐτόν, ὃ δὲ ἡ σαφῶς ἀπέλοι πρὸς τὸν γάμον τὸν αὐτῆς ἢ καθάπαξ σιγήσει, τηρικαῦτα τε διδασκαλίαν ἐπιδοῖ ἡ τῷ ἐνδοξοτάτῳ στρατηγῷ ἢ τῷ περιβλεπτῷ δυνάμει ἢ τῷ λαμπροτάτῳ τριβύνα, ὑφ' οὗς ὁ στρατιώτης ἐκείνός ἐστι. τότε γὰρ ἀδειαν αὐτῇ δίδομεν καὶ ἱκετηρίαν ἀνατείνει βασιλεῖ κακεῖθεν τοῦτο ἐπιτραπήνα. ἴστω δὲ ὡς, εἰ παρὰ ταῦτα τι πράξειεν, ὡς προπετῶς γημαμένη ὑποπείσεται ταῖς ἐκ τοῦ νόμου ποιναῖς.

cap. XIV—XVI om. L, eadem exceptis cap. XV § 3 — XVI pr. om. B.
cap. XIV summarium ex Athan. habet Nomoc. I tit. 41.

XIII. *Deportatio tamen, in quam vertit etiam antiqua aquae et ignis prohibitio (quam aqua et igni interdictionem vocant nostrae leges), non solvit matrimonia. Haec enim etiam olim sanctissimo Constantino placuit humana res et a nobis recepta, quae tamen cum praesenti lege non conexa est: unde ne de effectibus quidem dicendum rei in suo ordine mansurae.*

XIV. *Præterea novimus etiam huius felicitis urbis nostrae conditorem, Constantinum divinae memoriae dicimus, legem conscripsisse, ex qua, si quis in castris fuerit et per quadrienne tempus silentium egerit adversus uxorem neque ullum ei affectus erga eam signum ab illo venerit, tum uxori ad secundas nuptias transire liceat, ubi prius rem in notitiam pertulerit eius, qui imperium militare habet, atque id ipsum testibus probaverit. Et si quid eiusmodi fiat, et impune transit mulier ad secundum virum neque dotis iacturam faciet, nec tamen iam antenuptialem donationem lucrabitur. Haec quidem sanctissimus Constantinus. Nobis autem admodum intempestiva esse eiusmodi constitutio videtur. Nam marito bellicis negotiis occupato etiam uxoris privationem inferre non minor est poena quam captivum esse apud hostes. Itaque non prius ad secundum virum veniat talis femina qualem legislator ille statuit, antequam vel decennium praeterierit et ipsa sollicitaverit maritum litteris missis, vel per alios verbis usa ad eum, ille vero aut diserte reuultaverit nuptias eius aut omnino tacuerit, ac tum ipsa notitiam eius rei pertulerit vel ad gloriosissimum magistrum militum vel ad spectabilem ducem vel ad clarissimum tribunum, sub quibus miles ille est. Tunc enim facultatem illi feminae damus et litteras supplices imperatori porrigendi et inde hoc impetrandi. Quodsi quid adversus haec fecerit, sciat se tamquam quae praeproperè nupsit poenis lege statutis subiectum iri.*

1 Deportation — 2 απαγορευσις M L B Σ] Περιορισμός ἢ ἐξορία B || 2 sq. ἢν — νόμοι om. B || aqua et igni interdictiona M ἀδία φημι (aqua et ignis L²) ἡ interdictiona L || 3 οἱ ἡμέτεροι] οἰμέτεροι L¹ ἡμέτεροι L² || 5 πρώην] πρὶν B || Κωνσταντίνῳ] Cod. 5, 16, 24 (cf. 5, 17, 1) || 6 μὲν om. L || 7 οὐδὲ] ὁδὲ L¹ || 8 οἰκίας L || 12 νόμον] Cod. 5, 17, 7 || 17 ἀφικνεῖσθαι M || 19 τι τοιοῦτο] hoc ε || 21 οὐκ ἔτι δὲ Scringeri] οὐκ' ἐκ M non tamen ε; leg. οὐ μὴν? || 28 πρὶν] πρὸς M || 29 αὐτοὶ M^o || haec importuna quidem sit (i. e. αὐτῇ διανοχθήσεται μὲν) ε

Deportatio tamen, in quam migravit et antiqua ignis et aquae interdictio, quam aquae et ignis interdictionem vocant nostrae leges, non solvit matrimonia. Hoc enim et sacratissimo pridem placuit Constantino clemens quaedam causa et a nobis quidem probata est, praesenti vero non copulata legi: unde neque effectus causae dicendi sunt, cum in suo maneat ordine.

Novimus autem et huius nostrae felicissimae civitatis conditorem, divae memoriae dicimus Constantinum, scripsisse legem secundam quam, si quis in expeditione fuerit et tacuerit ad uxorem per quadriennium, et nullum ei fiat ab illo signum eius circa eam affectus, tunc licentia sit mulieri ad secundas nuptias veniendi, (libellum) offerenti prius militiae principi et hoc ipsum testificanti: et si hoc fiat, inculpabiliter mulier ad virum alterum transit et non damnificabitur quidem dote, non tamen antenuptialem donationem lucrabitur. Haec itaque sacratissimus Constantinus: vehementer autem nobis immature habere illa constitutio videtur. Actibus enim bellicis occupato marito uxoris inferre privationem non minor est poena quam ab hostibus capi. Ideoque non prius ad virum veniat secundum huiusmodi mulier qualem legislator iste proposuit, quam etiam decennii transeat tempus, et haec importuna quidem sit viro mittens litteras aut per aliquos verbis utens ad eum, ille vero aut aperte renuat nuptias eius aut absolute conticeat, tunc quoque libellum offerat aut gloriosissimo magistro militum aut spectabili duci aut clarissimo tribuno, sub quibus miles ille est. Tunc licentiam enim ei damus et preces porrigere imperatori et inde hoc promereri. Sciat autem quia, si citra hoc aliquid egerit, tamquam temerarie nubens subiacebit legitimis poenis.

1 quem R || 2 quam aqua et igni vulg. || 4 enim et] etenim et alia V || 5 clemens R¹ || 6 lege R¹ || 10 rubr. De uxoris militum R mg. || nostrae] autem V¹, del. V³ || 12 legem et secundum R || in expeditione V² vulg.] impeditus RV¹T || 15 effectus R || 16 libellum add. vulg. post prius || offerendi R || 17 testificandi R¹ || hoc si V || 20 donationem om. R || Haec] hoc cap. innovatum est per constit. PIB kp. 1 adscr. rubricator V || 22 immutare R¹ || 26 qualem RT] quam V vulg. || proposuerit R || 29 aut] si aut V || 30 absolute eius conticeat V¹ || 33 tunc enim licentiam vulg. || ei V] om. R vulg. || 34 inde] non R¹ || 35 citra haec R || merarie V¹

1 Αἱ μὲν οὖν ἐπιεικέστεραι τῶν γάμων διαλύσεις, ἅς γενικῶς τινι λόγῳ ὑπὸ τῆν bona gratia γινομένην διάλυσιν ἀνοστέον, ταιαῖα πῶς εἰσιν.

1 Mitiores itaque nuptiarum solutiones, tamquam generali quadam ratione sub bona gratia factis dis- iunctionibus, sciendum tales esse quodammodo.

CAPUT XV.

Αἱ δὲ ἐφεξῆς αἰτίαι ζητοῦσιν ἰδεῖν ἢ παρὰ τοῦ ἀνδρός ἢ παρὰ τῆς γυναικὸς γινομένην, ἵνα ζημιώσῃ τὸν προπετῆ τῆ τῶν παρ' αὐτοῦ δεδομένων ἐκπτώσει, προκίος φαιεν ἢ διὰ γάμον δωρεᾶς. Ἀλλὰ τούτων τῶν αἰτιῶν οἱ μὲν ἀρχαιότεροι πολλοὶς ἐποιοῦντο καὶ διαφοροῦς καταλόγους· Θεοδοσίος δὲ ὁ νεὸς τὰς μὲν ἐκείθεν λαβῶν, τὰς δὲ αὐτὸς προσεξευρών τὴν περὶ τῶν repudiū ἔγραψε διάταξιν. ἥμιν δὲ καὶ ἑτεροὶ τινες προσεξευρέθησαν αἰτίαι, ἅς ὁρῶντες ἔχεν συνελ- δομεν εἰς αἰτίαν ἀνευχεῖν τοῦ τούτους ὑποπεσόντος.

Ceterae vero causas quaerunt inspicere aut a viro aut ab uxore factam, ut damnicent temerarium in casu horum quae ab eo data sunt, dotis dicimus aut propter nuptias donationis. Sed harum causarum antiquiores quidem plurimos faciebant diversosque tractatus, Theodosius autem iunior alias quidem deinde sumens, alias autem ipse adinveniens de repudiis scripsit constitutionem; a nobis autem et aliae quaedam adinventae sunt causae, quas recte habere prope- ximus ad culpam referri eius qui succubuerit.

1 Εἰ τοίνυν κατὰ τὴν Θεοδοσίῳ τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως διάταξιν ἰσχύσειεν ἢ γυνὴ δεῖξαι τὸν συνοικησαντὰ ἢ μοιχείαν ἀμαρτόντα, ἢ ἐνοχον καθεστῶτα φόνον, ἢ μαγγανείαις τε καὶ ἀγνοτίας ἐσχολακότα, ἢ τῶ χαλεπωτάτῳ πάντων ἀμαρτημάτων ἐπινοων- νήσαντα πλημμελήματι, φαιεν δὲ τῶ μηχανήσασθαι τι κατὰ τῆς βασιλείας αὐτῆς, ἢ καταδικασθέντα πα- ραποήσεως, ἢ τάφους διορύξαντα, ἢ ἐκ τινος τῶν ἱερῶν οἴκων τι σεσληκότα, ἢ ληστρῶν ἐπαρηρη- μένον βίον ἢ τοὺς ληστεύοντας ὑποδεχόμενον, ἢ ἐνα τῶν καλουμένων ἀπελατόν, οἷς ἐστὶ φροντισ τοῖς ἄλ- λοτρίοις ἐφειθεῖεν ἐπιζυγίῳς ἢ βοσκήμασι καὶ ταῦ- τα μεδιστὰν ἐτέρωθι, ἢ ἐξελέγξειεν ἀνδροποδιστὴν καθεστῶτα, ἢ οὐτως ἀσελγῶς βιούντα ὡς ἐν ὄψει τῆς γαμετῆς ἐτέρας συνδιαφθείρεσθαι (ὅπερ μάλιστα γυναικας οἷα περὶ τὴν εὐνήν ἠδικημένας ἀγοιάνειν ποιεῖ, καὶ μάλιστα δὴ τὰς σώφρονας), ἢ ἐπέρο ἐπι- βουλευομένη παρὰ τοῦ ἀνδρός δεῖξειε περὶ τὴν σω- τηρίαν αὐτῆν ἢ φαρμάκοις ἢ ξίφει ἢ κατ' ἑτερον τοιούτων τινα τρόπον (πολλοὶ δὲ ἀνθρώποις αἰ πρὸς κακίαν ὁδοί), ἢ καὶ μάλιστα ἐπ' αὐτὴν ῥωτῶ· εἰ τοίνυν γυνὴ τοιούτῳ τι δεῖξαι δυνήθει, ἄδειαν αὐτῇ δίδωσιν ὁ νόμος καὶ repudiū χοῖσθαι καὶ ἀρίστα- σθαι τοῦ γάμου, καὶ τὴν προῖκα λαμβάνειν καὶ τὴν προγαμιαίαν δωρεάν ἅπασαν, οὐ μόνον εἰ πάσας ὁμοῦ δεῖξειε τὰς αἰτίας, ἀλλ' εἰ καὶ κατ' αὐτὴν μίαν.

1 Si igitur secundum Theodosii pie memorie constitutionem valuerit mulier ostendere maritum ad- ulterium delinquentem, aut reum homicidii, aut vene- ficiis aut seditionibus occupatum, aut quod pessimum omnium peccatorum est communicantem delicto, dicimus autem machinatum aliquid contra ipsum imperium, aut condemnatum falsitatis, aut sepulcra effodientem, aut ex aliqua sacrarum domuum aliquid rapuisse, aut latrocinii sectantem vitam aut latrocin- nantes suscipientem, aut unum eorum qui appellantur abigei (quibus est cura alienis insidiari animali- bus aut iumentis et ea transponere alibi), aut probet plagiarium esse, aut ita luxuriose viventem ut ins- piciante uxore cum aliis corruptatur (quod maxime mulieres utpote circa cubile stimulatas exasperat, et praecipue castas), aut si insidias se passam a viro probet circa ipsam salutem aut venenis aut gladio aut per alium aliquem talem modum (multae nam- que hominibus ad malitiam viae sunt), aut etiam si flagellis super ea utatur: si igitur mulier tale ali- quid ostendere potuerit, licentiam ei dat lex repudio uti et nuptiis abstinere dotemque percipere et ante- nuptialem donationem totam, non solum si omnes simul probaverit causas, sed etiam si secundum se unam.

2 Καὶ αὐθις ἄδειαν δίδωσι τῶ ἀνδρὶ τὴν γυναῖκα ἀποπέμψαι, εἰ μοιχευμένην εὖροι, ἢ μαγγανεύουσαν, ἢ ἐξμαστανόουσαν φόνον ἢ ἀνδροποδιισμόν ἢ τυμβω- ρυλίαν, ἢ ἱερόσυλον οὔσαν, ἢ συσπεύδουσαν ληστῆς

2 Et rursus licentiam dat viro mulierem abicere, si adulteram inveniatur, aut veneficam, aut delinquen- tem homicidium, aut plagiarium, aut sepulcrorum violatricem, aut sacrilegam existentem, aut faventem

cap. XV § 1 decurtatam exhibet Epanagoge 21, 6 extr.

1 Tales igitur sunt fere aequiores nuptiarum solutiones, quae generali quadam ratione ad divortium quod bona gratia fit referendae sunt.

XV. Quae vero deinceps sequuntur culpam requirunt aut a marito aut ab uxore commissam, ut nocentem puniant eorum quae ab eo data sunt amissione, dotis dicimus vel propter nuptias donationis. Ac veteres quidem harum culparum multos et diversos fecerunt indices, Theodosius vero iunior aliis illinc petitis aliis ab ipso reperitis constitutionem de repudiis scripsit; denique a nobis aliae quoque insuper repertae sunt causae, quas par esse intelleximus ad culpam eius, qui in illas inciderit, referri.

1 Itaque si secundum Theodosii pie memorie constitutionem mulier ostendere valuerit maritum vel adulterium commisisse, vel homicidii reum factum esse, vel veneficiis atque praestigiis operam dedisse, vel sceleris omnium delictorum gravissimum participem fuisse, scilicet ut contra ipsum imperium aliquid moliretur, vel falsitatis condemnatum esse, vel sepulcra violasse, vel ex sacrarum aedium aliqua aliquid sub- ripuisse, vel latronum vitam sectatum esse vel latrones recipere, aut unum esse ex abactoribus qui vocantur, quibus studium est alienis iumentis aut pecoribus insidiandi eaque alio abigendi, vel si coarguerit eum plagiarium esse, vel adeo luxuriose vivere ut in conspectu uxoris cum aliis mulieribus scortetur (id quod maxime mulieres, utpote de toro iniuriam passas, ac potissimum castas exasperat), vel si saluti suae insidias a viro paratas esse probaverit sive venenis sive gladio sive alio simili modo (multae enim hominibus ad flagitium viae sunt), sive flagris in eam usus sit: si igitur tale quid mulier probare potuerit, veniam ei lex dat et repudio utendi et a nuptiis discedendi, et dotem et antenuptialem donationem totam auferendi, neque id solum si omnes simul illas causas, sed etiam si singulas solas probaverit.

2 Atque invicem veniam dat viro mulierem dimittendi, si eam adulteram deprehenderit, vel vene- ficam, vel homicidii aut plagii aut sepulcri violati ream, vel sacrilegam, vel latronum fauricem vel

2 ἄς] tamquam (i. e. ὡς) § || bona gratian M || 3 ἀνο- στέον] sciendum (i. e. ἀν ἰστέον) § || 11 διάταξιν] Cod. 5, 17, 8 || ἡμῶν] Cod. 5, 17, 10, 11 || 26 ἐλέγξειεν Epan. || 30 ποιεῖν M^a || 34 αὐτῆν] σφοδραῖς add. Epan. || 35 ἢ γυνὴ Epan. || 36 repudiū M] διασίω Epan. || 38 εἰ] εἰς M || 39 *δεῖξειε (cf. §) δεῖξει M

lege PIS nouellarum kp. II adscr. rubricator V || 16 reum om. V || homicidii V³ || nefecii R²T || 21 ali- quis V¹ || 22 leg. rapientem? || latrocinii V² || 23 sus- cipientes V || 24 abigei V || abigei — 27 quod mul- ieres maxime ut] scr. R² in ras. 3 uv. || quibus] qui V¹ || 26 plagiarium V¹ || iumentum luxuriose R || inspicente V¹ || 29 passam vulg.] passe R¹V passas R²T || 30 prob- et vulg.] probent RV || 31 aliquid V || tale V² || 36 non solum autem si R¹ || 37 secundam RV || se] seu R || 41 adulteratam T || 42 sepulcrorum R³ vulg.

1 minores R¹ || 8 plurimo V¹ || 9 iunior] minor R¹ || 10 deinde] leg. inde? || 11 repudiis autem scripsit R^a || autem] as V¹ || 13 succubant R su+uerit V¹ || 14 Si]

ἢ συλληστέουσας, ἢ τάνδρὸς ἀγνοούντος ἢ καὶ κω-
 λήντος χαίρουσαν τοῖς μεθ' ἑτέρου οὐδὲν αὐτῆ
 προσκόντων συμπόσις, ἢ καὶ ἄνοτος τοῦ ἀνδρὸς
 εὐλόγου προφάσεως χωρὶς ἀπόκοιτον γινομένην, ἢ παρὰ
 τὴν αὐτοῦ γνώμην ἱπποδρομίας χαίρουσαν τε καὶ
 παραγινόμενῃ ἢ θεάτροις παραβάλλουσαν (φαιμέν δὲ
 τοῖς ἐνθα σκηναὶ καὶ τὰ τοιαυτὰ ἔστιν, ἢ καὶ ὅπῃ
 θηρίοις πρὸς ἀνθρώπους ἢ μάχη), ἢ ἐπιβουλὰς αὐτῶ
 ῥάπτουσαν τὰς ἐκ φαρμάκων ἢ ξίφους ἢ καθ' ἑτε-
 ρον γινομένης τρόπον ἐξ ὧν περὶ τὸ ζῆν ὁ κίνδυνος,
 ἢ καὶ συνεπισταμένην τοῖς τυραννίδα μελετώσων, ἢ
 καὶ παραποιήσεως ἔνοχον καθεστῶσαν, ἢ τὰς τολημ-
 ρὰς αὐτῆς χεῖρας ἐπάγουσαν αὐτῶ. καὶ γὰρ δὴ τοι-
 οῦτον τινος γεγονότος δίδωσιν ὁ νόμος οὗτος ἀπο-
 πέμπεσθαι ἀνδρὶ τὴν γαμετῆν, κὰν εἰ μίαν τούτων
 καὶ μόνην δεῖξειεν αἰτίαν, καὶ κερδαίνει μὲν τὴν
 προίκαν, τὴν δὲ προγαμιαίαν δωρεὰν ἔχειν.

3 Εἰ δὲ καὶ ῥατερον αὐτῶν πρόσωπον ἀλόγως
 ῥεπουδιον πέμψειεν, αὐτῶ τούτω τῶ διαζεύξει τὸν
 γάμον λόγος χωρὶς ὑπεύθυνον ἔσται ταῖς ἐμπροσθεν
 ἡμῖν εἰρημέναις ποιναῖς πρὸς τῶ τὴν γαμετῆν ὑπεύ-
 θυνον ὅπως ἐκ τῶν εἰρημένων αἰτιῶν ἢ τῆς ἀλόγου
 πομπῆς γινομένην καὶ εἰς πενταετίαν ὄλην πρὸς δεύ-
 τερον ἔλθειν κοληέσθαι συνοικέσιον, καὶ τὸν πρὸ
 τῆς πενταετίας γάμον μὴ ἀνεύθυνον εἶναι, μὴ γὰρ
 μόνον ἄλλα πᾶς, φησὶν, ὁ βουλόμενος προσέτω καὶ
 κατηγορεῖτω τοῦ γινομένου ὡς παρὰ τὸν νόμον τολ-
 μηθέντος.

CAPUT XVI.

Εἰ δὲ καὶ εὐλόγως ἢ γυνὴ τὸ ῥεπουδιον στελεῖει
 καὶ κρατήσῃ τῶν ἀγῶνων, ἢ ὁ ἀνὴρ ἀλόγως αὐτῆν
 ἡποπεμψάμενος ὑποπέσει ταῖς ποιναῖς, κερδαίνεται
 μὲν τὰ κέρδη τὰ ἐμπροσθεν εἰρημένα, ἐρῶδριάτω δὲ
 πρὶν ἐνιαυτὸν ἐξῆκειν εἰς δεύτερον φοιτᾶν γάμον. Ὅπερ
 οὐ παραφυλακτέον ἡμῖν ἐπ' ἀνδρὸς τῶ γὰρ εὐλόγως
 κερρατηκῶτι τῶν τοιούτων κερδῶν, ὅπου γε καὶ τῶ
 κερρατηκῶτι, καὶ παραχόρημα γαμεῖν ἔξεστιν. ἐπει
 μηδεμίᾳ περὶ τὴν τῆς γονῆς σύγκρισιν εὐλόγως ἔστιν
 ὑπόνοια. ὅπερ ἐπὶ τῶν γυναικῶν τὴν πρὸ τοῦ ἐν-

latronibus, aut viro nesciente vel etiam prohibente
 gaudentem conviviis aliorum nihil sibi competentium
 vel etiam invito viro citra rationabilem causam foris
 pernocantem aut extra eius voluntatem circensibus
 5 congaudentem et spectaculis inhaerentem aut thea-
 tris advenientem (dicimus autem, ubi scenae et talia
 sunt, aut etiam ubi bestiis adversus homines pugna
 est), aut insidias sibi facientem ex venenis aut gladio
 aut alio factas modo, ex quibus circa vitam per-
 iculum est, aut etiam consciam tyrannidem medita-
 10 tantibus, aut falsitatis ream constitutam, aut audaces
 eius manus inferentem sibi: scilicet tali aliquo facto
 dat lex haec viro abicere mulierem, vel si unam
 harum et solam probaverit causam, et lucrari quidem
 15 dotem, antenuptialem vero habere donationem.

3 Si vero altera harum persona irrationabiliter repu-
 dium miserit, et hoc ipsum solvendi matrimonium
 sine ratione, subdita erit dudum a nobis dictis poenis.
 Insuper etiam uxor rea omnino ex memoratis
 causis pro irrationabilis repudii missione facta et in
 quinquennium totum ad secundum venire prohibetur
 matrimonium, et ante quinquennium nuptias non
 esse sine reatu neque legitimas vocari, sed omnis
 volens adeat et accuset factum tamquam contra legem
 praesumptum.

cap. XV § 3 aliquantum mutata et cap. XVI pr. extant B 28, 7, 2 (B^e p. 153 Zach.).

una latrocinantem, vel quae viro ignorante aut etiam prohibente aliorum nihil ad se pertinentium con-
 viviiis gaudeat, vel etiam viro invito sine iusta causa foris pernocet, vel contra illius voluntatem ludis
 circensibus delectetur usque intersit, vel theatra pelat (ea dicimus ubi scaenae ac talia sunt, aut ubi
 bestiarum cum hominibus certamina), vel insidias ipsi struat ex venenis aut gladio aut alio modo paratas,
 unde de vita discrimen sit, vel etiam conscia sit tyrannidem molientibus, vel etiam falsitatis rea facta,
 vel audaces manus suas ingerat. Etenim si tale quid factum sit, lex illa viro concedit, ut uxorem
 dimittat, etiam si unam illarum causam solam probaverit, utque et dotem lucretur et antenuptialem do-
 nationem sibi habeat.

3 Quodsi alterutra harum personarum sine iusta causa repudium miserit, eo ipso, quod matrimo-
 nium sine causa dissolvit, obnoxia erit poenis ante a nobis dictis: praeterquam quod uxor omnino ex
 criminibus supra dictis aut ex repudio sine causa misso rea facta per quinquennium integrum ad
 secundum coniugium venire prohibetur, et quae ante quinquennium sient nuptiae non impune futurae
 sunt; non legitimae nuptiae: sed quicumque volet, inquit, accedat, et quod factum est, ut contra legem
 temptatum arguat.

XVI. Sed etiam si mulier ex iusta causa repudium miserit et litem vicerit, sive vir ea sine iusta
 causa dimissa in poenas illas incidit, illa quidem auferat lucra quae ante dicta sunt, erubescat autem
 prius quam annus transierit ad secundas nuptias migrare. Quod quidem in viro nobis observandum non
 est; ei enim qui lucra illa ex iusta causa obtinuit, quandoquidem vel ei qui non obtinuit, etiam statim
 uxorem ducere licet: quoniam nulla de subolis confusione iusta est suspicio; id quod in mulieribus

6 παραγινόμενῃ] spectaculis inhaerentem ε || 18 πρόσ-
 ωπον Zachariae cum ε] προσώπων M || 25 μὴ γάμον M
 neque legitimas vocari ε (οὐδὲ νόμιμος γάμος κληθήσε-
 ται B); leg. μηδὲ νόμιμον κληθῆναι) γάμον? cf. Cod. 5
 5, 17, 8 § 4 || 26 φησὶν om. B ε || 27 κατηγορεῖσθαι M α ||
 29 ῥεπουδιον M] διαζύγιον B || 30 *κρατήσῃ (cf. ε) ||
 κρατήσοι Bⁱ κρατήσει MB¹ || ἢ ὁ — 31 ποιναῖς om.
 B || 33 εἰς δεύτερον φοιτᾶν γάμον B(ε) || δεύτερον φοι-
 τᾶν M || 34 ἐπ' ἀνδρὸς τοῦ εὐλόγως κερρατηκῶτος Hom-
 bergkii cum ε || 35 ὅπου γε — 36 κερρατηκῶτι om. B

6 adinuenientem R || scene Vⁱ scena R vulg. || 8 satien-
 tem venenis V || 9 alias R¹ T¹ || facta factas (factos V)
 V¹ || 10 tyrannidem V³ in ras. 7—8 litt. || 12 talia V ||
 13 lex haec a viro V uero lex haec R || 14 horum
 RV || 18 alteram V¹ || personarum vulg. || repudium mis-
 erit V¹ || 19 et hoc ipsum] leg. ex hoc ipso? || 21 om-
 nimodo V || 22 irrationabili edd. || repudiis V^a || 23 pro-
 hibetur] prohibere totum R¹ || 29 rubr. Soluta matrimonio
 ut per annum abstineat mulier a secundis nuptiis R
 mg. || irrationabiliter R¹ || 31 subiacuerit V^a || 32 erube-
 scant R² || ante] antenuptialis R^a || 35 cum non et non
 V^a || replente R¹ || 38 muliere R || completionem V ||
 prohibetur — 157, 7 Theodo | scr. R² in ras. 4 versuum

1 latronibus V¹ || vel] aut R || 2 gaudente V¹ ||
 coniugis R || 4 pernocantem V || 5 coherentem R¹ ||

αυτοῦ συνάφειαν εικότως ἀπειλοῦν· καὶ τοσοῦτόν ἐστι τὰ τῆς κολώσεως ἐντεῦθεν, ὅτι κὰν εἰ bona gratia διαλυθῆναι συμβαίῃ τὸν γάμον, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐκ τῆς Ἀναστασίου τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως διατάξεως εἰς ἐναντιὸν ἢ κώλωσις τῶν δευτέρων γάμων ταῖς γυναῖξιν ἐπιτέτακται.

1 Ταύτας μὲν οὖν τὰς αἰτίας ἡμῖν ὁ Θεοδοσίος ἀρηγήσατο. ἡμεῖς δὲ ἐκ τῶν παλαιῶν λαβόντες καὶ ἑτέρας προσεθήραμεν τρεῖς. Εἰ γὰρ ἡ γυνὴ τοσαύτη κατέχοιτο πονηρία, ὡς καὶ ἐξεπίτηδες ἀμβλώσει καὶ τὸν ἄνδρα λυτῆσαι καὶ ἀφελῆσθαι τῆς ἐπὶ τοῖς παισὶν ἐλπίδος, καὶ τοσαῦτα τὰ τῆς ἀκολασίας ἐστὶν ὡς καὶ ἄνδράσι κατὰ τρυφῆς πρόφρασην συλλογισθῆναι, ἢ καὶ ἕως συνέστηκε τὸ πρὸς τὸν ἄνδρα συνουκίσιον πρὸς ἑτέρουσ περὶ γάμων ἐαντὶς διαλέγοιτο· ἄδεια δέ- 15 δοται παρ' ἡμῶν τοῖς ἀνδράσι πέμπειν αὐταῖς βεπούδια, καὶ κερδαίνειν τὰς προίκας καὶ τὰς προγαμίας εἶχει δωρεάς, ὡς ἤδη καὶ τούτων τῶν αἰτιῶν εὐλόγως διαλίειν δυναμένων τὸν γάμον καὶ ὑπὸ τῆν αὐτῆν ἀγομένων τάξιν, ὑφ' ἧν τὰς ποινὰς ἢ Θεοδοσίου τοῦ 20 τῆς εὐσεβοῦς λήξεως ὥρισε διάταξις.

CAPUT XVII.

Ἐναπογράφω δὲ ἄλλοτρίω γαμεῖν ἐλευθέρην οὐκ ἔξεστιν, οὔτε ἀγνοῦντος οὔτε εἰδότος οὔτε συναινούντος τοῦ κειτημένου, ἀλλὰ κὰν εἴ τι τοιοῦτο παρὰ τοῦ ἐναπογράφου προαχθεῖ, πάρεστι τῷ δεσπότῃ καὶ αὐτῷ 25 καθ' ἐναντιὸν καὶ διὰ τοῦ τῆς χώρας ἀρχοντος σφρονηξῆν τε πληγαῖς μετρίαις τὸν ταῦτα πράξαντα ἐναπογράφον καὶ ἀφελκεῖν ἀπὸ τῆς μάτρην αὐτῷ συνούσης· ὥστε οὐδὲ γάμος ἐστὶ τὸ γενόμενον οὐδὲ ἐπίδοσις προικός οὐδὲ προγαμίας δωρεάς, ἀλλὰ ψιλῆ τοῦ 30 γεγονότος κακῶς ἐπανόρθωσις.

1 Οὕτω μὲν οὖν τὰ συνουκία διαλύεται περιόντων ἐτι τῶν ταῦτα συμβαλλόντων, καὶ χρηματικαὶ αἱ ποινὰι περὶ τὴν προίκά πως καὶ τὴν προγαμίας ἰσχυρῶν ἴστανται δωρεάν.

CAPUT XVIII.

Ἄλλ' ἡμῖν τι καὶ ἕτερον προσεξεύρηται τὸ καὶ τὰς ἀπροκίως συναφάτας ἀλόγων γινόμενων τῶν διατρέ-

cap. XVII pr. habent B 28, 5, 41; idem cod. Vaticanus 828 Nomocanonis XIV tit. ad 13, 2 'νεαρά κβ καφ. ιβ' (p. 612 Pitral).
cap. XVII § 1 et XVIII om. L et B.

conubium ne fiat ante annum merito impedit, ac tantum valet prohibitio inde petita, ut, etiamsi bona gratia forte matrimonium solutum sit, tamen sic quoque ex Anastasii pie memorie constitutione mulieres in annum a secundis nuptiis prohibeantur.

1 Has igitur causas Theodosius nobis demonstravit. Nos vero alias quoque ab antiquis mutuati addidimus tres. Si enim mulier tanta nequitia praedita sit, ut etiam de industria abortum faciat et maritum dolore afficiat semperque ei liberorum auferat, et si tanta sit illius luxuria, ut etiam una cum viris libidinis causa lavetur, sive etiam dum constat cum marito coniugium, cum aliis de nuptiis secum faciendis sermonem conferat: venia a nobis data est viris repudia illis mittendi, et dotes lucrandi et antenuptiales donationes habendi: ut iam hae quoque culpa nuptias ex iusta causa solvere possint et sub eundem ordinem redigantur, secundum quem Theodosii pie memorie constitutio poenas definivit.

XVII. Adscriptio vero alieno liberam ducere non licet neque ignorante neque sciente neque consentiente domino. Immo etiam si tale quid ab adscriptio factum sit, licet domino et per se ipsi et per praesidem provinciae et modicis verberibus castigare adscripticium qui haec fecerit et abstrahere ab ea, quae temere illi coniuncta est: ita ut ne matrimonium quidem sit quod actum est neque dotis datio neque antenuptialis donationis, sed mera rei male gestae correctio.

1 Hoc igitur modo matrimonia solvuntur superstitionibus adhuc iis qui ea contraxerunt, atque pecuniariae scilicet poenae in dote et antenuptiali donatione fere se continent.

XVIII. Verum a nobis etiam aliud quid insuper excogitatum est, ut indotata quoque coniugia se-

2 κολώσεως B² || bona gratia M¹ ἀγαθῆ χάριτι (bona gratia B¹ mg.) B || 4 ἐκ τῆς — διατάξεως om. B || διατάξεως Cod. 5, 17, 9 || 9 προσεθήραμεν τρεῖς Cod. 5, 17, 11 § 2 || 22 γαμ... L¹ || 26 *καθ' αὐτῶ M καθ' ἐναντιοῦ L δι' ἐναντιοῦ B (ε) || καὶ ἢ B || 28 αὐτοῖς L¹ || 29 sq. leg. οὔτε — οὔτε — οὔτε? || 30 προγαμίας δωρεάν L || 33 συμβαλλόντων M

2 contingat V || matrimonii V¹ matrimonii V³ || tamen — 3 memoriae post nuptiarum (4) coll. RVT, corr. vulg. || 3 Anastasii Anastasio RVT || constitutionem V³ constitutione R || 10 abortum V || 12 uiris et voluptatis R ||

betur, et tanta est prohibitio ex hoc, quia, licet bona gratia dissolvi contingat matrimonium, tamen etiam sic ex Anastasii pie memorie constitutione in annum prohibitio secundarum nuptiarum mulieribus instituta est.

1 Has itaque causas nobis Theodosius explanavit. Nos autem ex veteribus sumentes et alias adiecimus tres. Si enim mulier tanta detineatur nequitia, ut etiam ex studio abortum faciat virumque contristet et privet spe filiorum, vel tanta libido est ut etiam cum viris voluptatis occasione lavetur, aut etiam dum adhuc constat cum viro matrimonium, ad alios de nuptiis suis loquatur, licentia datur a nobis viris mittere eis repudia, et lucrari dotes et antenuptiales habere donationes: utpote etiam his causis rationaliter solvere valentibus matrimonium et sub eundem deferentibus ordinem, sub quem poenas Theodosii pie memorie constitutio definivit.

Ascriptio autem alieno nubere liberam non licet neque ignorante neque sciente neque consentiente possessore, sed licet aliquid tale ab ascriptio geratur, licebit domino ipsi per se et per provinciae iudicem castigare plagis mediocribus haec agentem ascripticium et abstrahere ab ea quae frustra ei coniuncta est. Unde neque nuptiae sunt, quod factum est, nec oblatio dotes nec antenuptialis donationis, sed pura facti mali correctio.

1 Sic itaque matrimonia dissolvuntur viventibus adhuc his qui ea contraxerunt, et pecuniariae poenae circa dotem et sponsaliciam paene consistunt 35 donationem.

Sed a nobis aliquid etiam aliud adinventum est, ut etiam indotata matrimonia irrationabilibus factis

occasione voluptatis V || 13 constat vulg. || 14 a nobis datur V || 15 antenuptialis R¹ || 19 pie] pie dine R diuae V divinae vulg. || 22 rubr. Si alienus ascriptitius liberam mulierem uxorem duxerit R mg. || Ascriptio R¹ Scriptio V¹ || 24 ascriptio R || 26 agentem in ascriptitium V || 28 conuicta R || sunt om. R¹ || 29 est, nec est nunc V || 30 leg. facti male? || 32 inuentibus V || 33 pecuniariae est. rie pene — 36 sed aliquid a nobis scr. R² in ras. 1 vs. || paene del. V³, om. R vulg. || 36 a nobis aliquid etiam aliud (etiam aliquid aliud T) adinventum est T vulg. aliquid a nobis (ali et a nobis scr. R²) etiam aliud adinventum est R, aliud a nobis adinventum est in ras. scr. V³

σεων σωφρονισμῷ παραδοῦναι προσήκοντι. Εἰ γάρ
 τις ἀγύγοιτο γαμετήν, ἢ καὶ γυνὴ πρὸς ἄνδρα ἔλθοι,
 γαμικῆς μὲν ληφθείσης προαιρέσεώς τε καὶ γνώμης,
 οὐ μὴν ἀκολουθήσασθαι προικὸς ἢ προγαμιαίας δωρεάς
 (ἐνθά δὴ καὶ προπετέστερον γίνεσθαι τὰς λύσεις συν-
 ἔβαινε, μηδενὸς ἐντεῦθεν ὑπόντος κατὰ τοῦ προπε-
 τευσαμένου κινδύνου), διάταξιν ἐγράψαμεν λέγουσαν
 ὡς, εἰ τις ἐπεξουσίαν γυναικᾶ γνῶμῃ γονέων ἢ καὶ
 αὐτεξουσίαν τυχὸν ἀγάγηται μίτη προικὸς ἐπιδοθεί-
 σης μίτη συμβολαίων τοιοῦτων γενομένων, ὁ μὲν γά-
 μος ἔστω γάμος, κὰν εἰ προικὸς μὴ συγγραφείῃ, μὴ
 διὰ τοῦτο δὲ ὁ ἄνθρωπος (τοῦτο ὅπερ ἐπὶ πολλῶν ἴσμεν
 γενομένοι) ἐκδικαέτω τῆς οἰκίας τὴν γαμετὴν χωρὶς
 μᾶς τῶν ἐμπροσθεν εἰρημένων εὐλόγων αἰτιῶν, ἅς
 τε Θεοδοσίος ἄς τε ἡμεῖς ἠειμήσαμεν. εἰ δὲ τι το-
 οῦτο γένηται καὶ ἢ χωρὶς αἰτίας αὐτὴν ἀποπέμνηται
 τῆς οἰκίας ἢ καὶ αὐτὸς εὐλογον αἰτίαν παράσχοι τῷ
 τὴν γυναικᾶ ἀποχωρήσει τοῦ πρὸς αὐτὸν συνοικεσίου,
 τὸ τέταρτον μέρος τῆς ἰδίας περιουσίας ἀναγκάζεσθαι
 καταβαλεῖν αὐτῇ. ἀλλὰ μέχρι μὲν τετρακοσίων χρυ-
 σίου λιτρῶν τὴν περιουσίαν ἔχων ἐκατὸν λίτρας ζη-
 μωθήσεται, τούτεστι τῷ τέταρτῳ τῆς περιουσίας μέρ-
 ρει, ἐλάττωνα δὲ ταύτης, καθ' ὅσον ἢ τοῦ τέταρτου
 ποιεῖ ποσότης. εἰ δὲ καὶ μείζονα τῆς εἰρημένης τῶν
 τετρακοσίων τοῦ χρυσίου λιτρῶν ποσότητος εἰς πε-
 ριουσίαν ἔχοι, μὴ πλεόν τῶν ἐκατὸν τοῦ χρυσίου
 ζημιούσθω λιτρῶν. πρὸς γὰρ δὴ τὴν μεγίστην ἐπι-
 πλαν ἀποβλέψαντες προῖκα τὸν νόμον τοῦτον ἐγρά-
 ψαμεν, οὐσίαν εἰκότως ἐκείνην κατὰ τοὺς ἡμετέρους
 νόμους οἰηθέντες εἶναι, ἥπερ ἂν καθαρὰ χρῶν δια-
 φραίνοντο. Καὶ ὁ γε λόγος ἐκ τῶν αὐτῶν αἰτιῶν ἐξ
 ἀντιστρόφου χωρεῖται, καὶ εἴπερ ἢ γυνὴ παρ' αἰτίαν
 οἰκίαν ἀποχωρήσει τοῦ ἀνδρός ἀποικισθῶ καθεστῶσα,
 ἢ καὶ πέμψειεν αὐτῷ δίχα τινὸς αἰτίας εὐλόγον βεπού-
 διον, ταῖς αὐταῖς ἐν ἅπασα ὑποκείσθω ποιναῖς. καὶ
 εἰ μὲν κατ' αἰτίαν αὐτῆς ὁ γάμος λυθείη, τὴν πεν-
 ταετίαν φυλακτέον τῇ γυναικί, καὶ δευτέρους οὐχ ὀμι-
 λήσει γάμοις. εἰ δὲ κατ' αἰτίαν τοῦ συνοικούντος ἢ
 καὶ bona gratia διαλυθείη (ἴσως γὰρ καὶ τοῦτο), τὸν
 ἐνιαυτὸν φυλακτέω διὰ τὸ τοῦ σπέρματος ἀσύγχυτον,
 ἵνα διὰ πάντων ἡμῶν ὁ νόμος τέλειος ᾗ.

divisionibus castigationi tradantur competenti. Si
 quis enim duxerit uxorem, aut etiam mulier ad vi-
 rum veniat, nuptiali quidem assumpta voluntate at-
 que sententia, non tamen secuta dote aut sponsa-
 licia largitate (ubi quoque praesumptive fieri solu-
 tiones contingebat, nullo ex hoc contra temerarium
 sequente periculo), constitutionem scripsimus dicen-
 tem: si quis sub potestate constitutum mulierem
 voluntate parentum aut etiam suae potestatis forte
 ducat uxorem neque dote oblata neque instrumentis
 talibus factis, nuptiae quidem sint nuptiae, licet dota-
 lia non sint conscripta, ut non ob hoc vir (quod
 in multis novimus factum) expellat domo uxorem
 sine una prius dictarum rationabilium causarum,
 quasque Theodosius quasque nos enumeravimus. Si
 quid autem tale fiat et aut sine causa eam abiciat
 domo, aut etiam ipse rationabilem causam praestet
 ut mulier separetur ab eius matrimonio, quartam
 partem propriae substantiae cogatur exsolvere ei.
 Et usque ad quadringentas quidem auri libras sub-
 stantiam habens centum libris damnificabitur, hoc
 est quarta substantiae parte, minorem autem ad hoc
 in quantum quartae facit quantitas. Si vero etiam
 maiorem praedictae quadringentarum auri librarum
 quantitatis substantiam habeat, non amplius centum
 auri damnificetur libris. Ad maximam namque ple-
 rumque respicientes dotem legem hanc scripsimus,
 substantiam illam merito secundum nostras leges
 aestimantes esse quae pura debitis videatur. Ratio
 quoque ex ipsis causis pro cautione procedat, et si
 mulier per culpam propriam separetur a viro indo-
 tata existens, aut etiam mittat ei sine aliqua causa
 rationabili repudium, iisdem in omnibus subiaceat
 poenis. Et si quidem per culpam eius matrimonium
 solvatur, quinquennium observandum mulieri est, et
 secundis non copulabitur nuptias: sin vero per cul-
 pam mariti aut etiam bona gratia distrabatur, me-
 rito et hic annum custodiat propter seminis confu-
 sionem, ut per omnia nobis lex perfecta sit.

parationibus sine iusta causa factis castigationi convenienti tradantur. Si quis enim duxerit uxorem, sive etiam mulier viro nupserit, coniugali quidem animo et voluntate adhibita, dote autem vel antenuptiali donatione non secuta (qua quidem in re accidebat ut etiam inconsideratus solutiones fierent, cum nullum inde periculum subsesset adversus eum qui inconsiderate egisset), constitutionem scripsimus, quae statuit ut, si quis mulierem, quae in potestate sit, cum voluntate parentum, vel forte etiam quae sui iuris sit, in matrimonium duxerit neque dote data neque instrumentis eius generis confectis, nuptiae quidem sint nuptiae, licet dotalia instrumenta conscripta non sint, neve propterea (id quod de multis factum simus) vir uxorem domo expellat absque una illarum quas ante diximus iustarum causarum, et quas Theodosius et quas nos enumeravimus. Si vero tale quid factum sit et vel sine causa eam domo dimiserit, vel adeo ipse iustam causam praebuerit mulieri a coniugio cum illo divertendi, quartam partem suae substantiae illi persolvere cogatur. Atque qui quidem usque ad quadringentas libras auri substantiam habet, centum libris multabitur, id est quarta substantiae parte; qui vero hoc minus habet, in quantum quartae partis quantitas efficit. Quodsi etiam amplioem dicta quantitate quadringentarum auri librarum substantiam habeat, non plus centum auri libris multetur. Etenim ad maximam quae plerumque est dotem respicientes hanc legem conscripsimus, substantiam nimirum illam secundum leges nostras esse rati, quaecumque pura ab aere alieno appareat. Atque ratio ex iisdem causis e contrario procedat, et si mulier indotata constituta ob propriam culpam a viro diverterit, vel etiam sine iusta aliqua causa repudium illi miserit, iisdem per omnia subiaceat poenis. Et siquidem per mulieris culpam matrimonium solutum sit, quinquennium mulieri custodiendum priusquam ad secundas veniat nuptias; sin per culpam mariti, vel etiam si bona gratia dissolutum sit (pariter enim ad hoc quoque pertinet), annum custodiat ad vitandam seminis confusionem, ut per omnia nobis lex absoluta sit.

7 διάταξιν ἐγράψαμεν] Cod. 5, 17, 11 || 15 ἄς τε ἡμεῖς] ὥστε ἡμεῖς M || 17 leg. παράσχη || 21 *λίτρας M || 31 ἐξ ἀντιστρόφου] pro cautione s || 33 *ἀποχωρήσει (cf. s) ἀποχωρήσει M || 35 ὑποκείσθω Zachariae] ὑποκείσθαι M || 39 γὰρ om. s || an leg. ἴσον γὰρ κατὰ τοῦτο?

1 Si] rubr. De nuptiis sine dotalibus instrumentis R mg. || 2 dixerit R¹ || 6 nulla R || 7 sequentem R || 8 subj in V || 9 parentium RT [suae] sive V¹ || 11 talibus V] dotalibus R vulg. || sunt vulg. || nuptiae R] om. V vulg. || 12 hoc om. R¹ || 14 una] ulla vulg. || 15 quasumque

V || quasque Theodosius om. R¹ || 16 eam] et eam R¹ || 17 sq. ut praestet V¹ || 20 quadringentas RVT (id. infra) || 22 quartam quidem substantiae partem R || ad hoc] hac vulg. || 23 etiam] et R || 24 maiorem — 25 quantitas suppl. V² in spat. vac. || 25 habet V || 26 auri om. R¹ || dampnificetur ad (ad del. R²) libris R || 27 hanc (hunc R¹) scripsimus legem R || 28 secundo? V¹ || 29 uideantur V¹ || 30 pro cautione RVT] e contrario vulg. || 33 isdem R¹ hisdem R² VT || in om. R || subiacet V || 34 et si] si et R¹ || 36 sin R] si V vulg. || per om. R culpam R¹ culpa R² causam VT || 37 etiam] non R || distrahit R || 39 perfecta lex R

CAPUT XIX.

Ἔστι δὲ τι καὶ ἕτερον ἡμῖν εὐσεβὲς τε ἅμα καὶ χαρίεν ἐξετημένον, ἔνθα καὶ ἑσποδίων σταλέντων οἱ γάμοι μένουσιν ἔτι. τὰς γὰρ τῶν ὑπεξουσίων ποιηρίας περὶ τοὺς πατέρας κολώνοντες· ἐπειδὴ τινας εὐρομεν ἐξεπίτηδες ἑσποδία γράφειν σπειδόντας καὶ πέμπειν ταῖς αὐτῶν γαμεταῖς, ἧ καὶ τούναντιον μηδεμίας εὐλόγον παντελῶς ὑποτίθεις αἰτίας διαλύειν τοὺς γάμους, ὥστε τοὺς αὐτῶν γονεῖς ὑποβάλλεσθαι ταῖς ἐπίσεσι τῆς προκῆς ἢ τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς, ὡς δὴ διαλυθέντος τοῦ γάμου, καὶ αὐτοὶ μὲν ἴσως λάθρα 10 συνώκων ἀλλήλοις, ἀπήσαν δὲ οἱ γονεῖς ἐξημιωμένοι καὶ ταύτην τῆς περὶ τοὺς παῖδας φιλανθρωπίας ἔχοντες τὴν ἀμοιβήν· νόμον ἐγράψαμεν βουλόμενον μῆτε ὑπεξουσίου μῆτε ἐμαγκιᾶτος παῖδας, μῆτε ἀρρενας μῆτε θηλείας, δύνασθαι διαλύειν τοὺς γάμους 15 εἰς τὴν τῶν οἰκείων βλάβην πατέρων ἢ μητέρων, ὅτι τὰς προκῆς ἢ τὰς προγαμιαίας δωρεᾶς ἐπιδεδώκασιν ἢ ὑπεδέξαντο μόνοι ἢ καὶ μετὰ τῶν παίδων. ἀλλ' ὥσπερ ἐν τῇ συστάσει τῶν γάμων ἀναμένονε τὴν τῶν πατέρων συναίνεσιν, οὕτως οὐδὲ διαλύεσθαι τοὺς 20 γάμους συγχωροῦμεν ἐπὶ τῇ τῶν γονέων βλάβῃ παρὰ τὴν ἐκείνων γνώμην. ἀλλ' εἰ καὶ πεμφθῆι ἑσποδίων, ἀρμόζειν κατ' αὐτῶν τὴν εἰσπραξίν τῶν ποιῶν οὐ συγχωροῦμεν, εἴτε αὐτοὶ δεδώκασιν ταῦτα ἢ ὑπεδέξαντο, ἧ καὶ συναπεδέξαντο. οὐδὲ γὰρ ἂν ἔχοι 25 λόγον, τὸν μὲν πατέρα παρὰ γνώμην τοῦ παιδὸς μὴ δύνασθαι διαλύειν τὸν γάμον, τοὺς δὲ παῖδιν ἐπιτρέπειν ἴσως καὶ ἐλάττωσι τὴν ἡλικίαν οὐσι καὶ μὴδὲ τὸ συμφέρον ἐπισταμένοι λύειν παρὰ τὴν τῶν πατέρων γνώμην τὸν γάμον κἀντεῦθεν τοὺς πατέρας ἀδικεῖν. 30 Τοῦτο δὲ εὐ μὲν ἀξάμενος ὁ φιλοσοφώτατος ἐθέσπισε Μάρκος, Διοκλητιανὸς δὲ τοῦτω κατηκολούθησεν, ἡμεῖς δὲ ὁμοίως ἀπεδέξαμεθα. Καὶ ἔστω τέλος ἡμῖν τοῦτο τῶν διαζεύξεων αἱ περιόντων τῶν συνοικούντων γίνονται. 35

cap. XIX extat B 28, 4, 45. Summam habent Prochiron 4, 21; Epanagoge 16, 23.

XIX. Est autem etiam aliud quiddam a nobis et pium simul et gratum excogitatum, ubi etiam repudiis missis matrimonia permanent. Nam ut eorum qui in potestate constituti sunt malitiam adversus patres prohiberemus, quoniam quosdam de industria repudia scribere studentes et mittere uxori- bus suis, vel etiam e contrario, cum nulla omnino iusta causa subesset, solvere matrimonia, ut parentes illorum solutioni dotis vel ante nuptias donationis subicerentur, utpote dissoluto matrimonio (atque ipsi quidem forte consuetudinem inter se clam retinebant, parentes vero damno affecti abibant et hanc habentes benignitatis suae erga liberos remunerationem): legem conscripsimus, quae neque in potestate constitutos neque emancipatos liberos, neque masculos neque feminas, potestatem habere vult matrimonia in fraudem suorum patrum aut matrum, qui dotes aut antenuptiales donationes dederunt vel acceperunt soli vel etiam cum liberis, dissolvendi. Sed quemadmodum in constituendis matrimoniis patrum consensum expectamus, ita ne solvi quidem matrimonia in fraudem parentum praeter illorum voluntatem permittimus. Sed etiam si missum sit repudium, non concedimus, ut poenarum exactio contra eos competat, sive ipsi illa dederint aut acceperint, sive etiam cum liberis acceperint. Neque enim rationi conveniat, patrem quidem contra filii voluntatem matrimonium dissolvere non posse, liberis vero forsitan etiam aetate minoribus ac ne intelligentibus quidem quid e re sua sit concedi, praeter patrum voluntatem matrimonium solvere et inde patres iniuria afficere. Et hoc quidem recte sancienti initium fecit Marcus summus philosophus, Diocletianus autem hunc secutus est, nos vero simili modo recepimus. Atque hic finis esto disiunctionum quae superstitibus coniugibus fiunt.

1 τι om. B || ἡμῖ L¹ || 2 καὶ om. B || ἑσποδίων M || διαζύγιον LB || 4 κολώνοντες L¹ (prohibemus ε) || 5 ἑσποδία M || διαζύγια LB || 6 μηδεμίας et nulla ε || 9 ἢ τῆς πρὸ γάμου om. L (διὰ προκῆων pro προκῆς corr. L²) || 10 δὴ om. B || 11 συνώκων MB || συνοικῶσιν L² (cf. ε) || 12 συν... L¹ || ἀπήσαν L²B || ἀπήσεισαν L¹ || ὑπήσαν M || 13 τῆν om. B || νόμον || καὶ νόμον L || ἐγράψαμεν Cod. 5, 17, 12 || 14 ἐμαγκιᾶτος M || ἀντεξουσίου LB || 18 καὶ om. B || 19 τὸν γάμον B || 20 σύνασιν L^a || 21 βλάβην L¹ || 22 ἑσποδίων M || διαζύγιον LB || 23 τὴν ποιήν L¹ || 25 ἢ καὶ συναπεδέξαντο om. L¹ || 28 ἴσως καὶ ἐν ἐλάττω τῇ (τῇ om. B) ἡλικίᾳ οὐσι B || 31 τοῦτο δε] καὶ τοῦτο B || 32 Διοκλητιανὸς Cod. 5, 17, 5 || τοῦτο LB¹ || 33 καὶ ἔστω — 35 γίνονται om. LB

1 rubr. De repudiis a filiisfamilias non mittendis R mg. || Est] Eo R¹ || quiddam V¹ || 4 habitis R¹ || 5 quoniam] quando R || ex] et R || 7 e VT || ex R² om. R¹ || 8 ut] aut V¹ || 9 subiaceat R¹ || 11 discederit R¹ || aut R || 12 dampnificati V¹ || inmanitatis R || 13 recom- pensationem V vulg.] res pensationem R¹ || repensationem R²T || 16 laesione RV || 17 patrem R¹ || ante nuptias RV || antenuptiales vulg. || 18 donationis R¹ || autem R || etiam om. V || 19 contractum V¹ || 20 transigere V¹ || 21 finimus R || parentum] pa um V¹ || 22 voluntate V¹ || 24 dederunt — 31 marchus scr. R² in ras. 4 versusum || 26 extra V || 27 filiis autem permittere om. R || 30 aut R || 31 philosophosissimus V || 32 dioclitianus RV || hoc R || 33 terminum R¹ || 34 contrahentibus om. V

CAPUT XX.

Τὸ δὲ ἐφεξῆς τῶν γάμων τέλος ὁ πάντα ὁμοίως διαλύων ἐκδέχεται θάνατος. ὥστε, εἴτε θανάτῳ τοῦ ἀνδρός διαλυθῆναι τὸ συνοικεῖον εἴτε τελευτῇ τῆς γυναικός, κέρδος γίνεσθαι τῷ μὲν ἀνδρὶ τὴν προῖκα κατὰ τὸ τοῖς γαμικοῖς συμβολαίοις περιεχόμενον σύμφωνον, τῇ γυναικὶ δὲ τὴν προγαμιαῖαν δωρεάν, καθάπερ ἂν κακῆσει δόξειεν ἐξ ἀρχῆς τοῖς συμβάλλουσιν· οὐ κωλυόμενον μὲν τῶν ἀνίσων κατὰ τὸ ποσὸν ἐπιδόσεων, κωλυόμενον δὲ τῶν ἀνίσων συμφωνῶν· τοῦτο ὅπερ ὁ μὲν γενναιωτάτος Λέων ἐν τοῖς οἰκείοις ὀρθῶς 10 ἔγραψε νόμοις, ἡμεῖς δὲ αὐτὸ παραλαβόντες ἐτι σφαιρότερον διατάξαμεν. Εἰ γὰρ ὁ μὲν πλείων, ὁ δὲ ἕλαττον ἐν τῷ κέρδει συμφωνήσειεν, ἄηλλον ἦν, ὁποῖον δεῖ τὸ κρατοῦν εἶναι, πότερον τὸ πλείον ἢ τὸ ἕλαττον, τῆς ἀμειψθητέου ἐκατέρωθεν ὁμοίως ἀνισταμένης, ὥστε ἡμῖν ἔδοξε τὰς ἀμετρίας ἀποστρεφόμενός 15 πρὸς τὸ ἕλαττον καθελκύσαι τὸ πλείον ἐν τῷ συμφωνῶν, ὡς μὴ τῷ μὲν ἐξεῖναι τρίτον, τῷ δὲ τετάρτον τοῦ κέρδους συμφωνεῖν, ἀλλ' εἴ τι τοιοῦτο γένοιτο, (τὸ τετάρτον) ἐφ' ἐκατέρου παραλαμβάνεσθαι, καὶ ἐφεξῆς ὁμοίως ἐπὶ τῶν μερῶν, οὐ μὴν ἐπὶ τῆς συμπεφωνημένης ἐκατέρωθεν ποσότητος.

1 Ἀνθέντος τοῖνον τοῦ γάμου κατὰ τὰς ἐμπροσθεν ἀπάσας διαζεύξεις εὐδαιμον μὲν καὶ μακάριον ἐκατέρω τῶν συμβαλλόντων μένειν ἐπὶ τῆς προτέρας ἐνῆς 25 καὶ μὴ τὴν γενομένην γοῆν τῶς ἐφεξῆς συνοικεσίαις ἴσως λυπεῖν. καὶ εἰ γε τοῦτο πράξαιεν καὶ ἐπὶ τῶν προτέρων σταῖεν γάμων, ἔξουσιν μὲν τὰ οἰκεῖα, τοῦτέστι προῖκα μὲν ἢ γυνή, προγαμιαῖαν δὲ δωρεάν ὁ ἀνὴρ, οὐδὲν πολυπραγμονούντων ἡμῶν (τοῦτο ὅπερ 30 ἐπὶ τῶν δευτέρων ἐστὶ γάμων), λήγονται δὲ τὰ κέρδη, ὁ μὲν ἀνὴρ τὰ ἐκ τῆς προῖκός, ἡ δὲ γυνὴ τὰ ἐκ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς. καὶ ἔσονται ταῦτα αὐτοῖς οἰκεῖα, οὐδὲν σχεδὸν τῆς ἄλλης αὐτῶν διαφέροντα κήσεως. ὥστε ἐν ὅσῳ περιέσι, πᾶσαν ἄδειαν ἔξουσιν ἐκποιήσεως ἐπ' αὐτοῖς, ὡς ἐπὶ τοῖς ἄλλοις οἷς οἰκοῦν ἐξ ἀρχῆς εἶχον· εἰ δὲ καὶ τελευτῶνεν, πάρεστιν αὐτοῖς καὶ

Deinceps autem matrimoniorum terminum quae omne similiter solvit expectat mors. Unde sive morte viri solvatur matrimonium sive fine mulieris, lucrum sit viro quidem in dote secundum quod nuptialium 5 instrumentorum continetur pacto, mulieri vero ex nuptiali donatione, sicut et ibi convenit a principio contrahentibus: non prohibendis quidem inaequalibus secundum quantitatem oblationibus, prohibendis autem inaequalibus pactis; hoc quod fortissimus quidem Leo in suis conscripsit legibus, nos autem hoc sumentes adhuc clarius ordinavimus. Si enim alter quidem amplius, alter vero minus in lucro paciscatur, incertum erat, quale oporteret esse quod teneat, utrum quod plus an quod minus, dubitatione ex utroque similiter insurgente. Unde nobis placuit immoderationes aversantibus ad minus protrahere, quod in pacto plus est, et non alio quidem licere tertiam, alio autem forsitan quartam lucri pacisci: sed si quid tale fiat, quarta in utroque percipienda, et 20 deinceps similiter in partibus, non tamen in constituta ex utroque quantitate.

1 Solutio igitur matrimonio secundum praedictas omnes disiunctiones felix quidem et beatum est utriusque contrahentium perdurare in priori conjugio et non procreatum sobolem sequentibus matrimonii forsitan contristare. Et si hoc egerint et in prioribus steterint nuptiis, habebunt quidem propria, hoc est dotem quidem mulier, sponsaliciam vero largitam 30 tem vir, nihil perscrutantibus nobis (hoc quod super secundis est nuptiis), percipient autem luca viri quidem ex dote, mulier autem ex antenuptiali donatione; et erunt haec eis propria, nihil paene alia eorum differentia possessione. Unde donec vixerint, 35 omnem licentiam habebunt alienationis super his, sicut in aliis quae de suo ab initio habuerunt. Si vero etiam moriantur, licet eis et legatis et fidei-

cap. XX § 1 2 et cap. XXI (— ἀδελφούς ἄγομεν 162, 4) habent B 28, 12; § 1 Ἀνθέντος τοῖνον κτήσεως (34), item reliqui capituli et cap. XXI excerpta B^s p. 191 Zach.

XX. Iam eum qui deinceps sequitur matrimoniorum finem quae omnia pariter dissolvit mors continet. Itaque sive morte viri sive obitu mulieris coniugium solutum sit, lucrum fiat marito quidem dos secundum pactum quod nuptialibus instrumentis comprehenditur, mulieri autem antenuptialis donatio, prout in hoc quoque ab initio contrahentibus visum sit. Neve prohibeantur dationes quantitatis dispares, prohibeantur dispares pactiones, id quod generosissimus Leo in suis recte scripsit legibus, nos vero ab eo acceptum etiam certius constituimus. Si enim alter plus, alter minus de lucro pactus fuerit, incertum erat, quale esset quod valere oporteret, utrum quod plus an quod minus est, cum dubitatio utrimque similiter oreretur. Itaque nobis, quippe qui id quod modum excedat aversemur, visum est ad minus deducere, quod in pacto plus est: ut non liceat alteri tertiam, alteri vero quartam forte lucri partem stipulari, sed si quid tale fiat, quarta in utroque accipiatur, ac deinceps simili modo in partibus nec vero in quantitate utrimque pacta.

1 Solutio igitur matrimonio secundum disiunctiones quas supra diximus omnes felix quidem et beata utriusque coniugum sors est in priore toro acquiescendi nec forte subolem sibi natam sequentibus conubiis contristandi. Et si quidem hoc fecerint atque priore matrimonio steterint, et sua habebunt, hoc est et dotem mulier et antenuptialium donationem vir, cum nos nequaquam scrupulose rem perscrutemur (id quod fit in secundis nuptiis), et luca accipient, tam vir quae ex dote quam mulier quae ex antenuptiali donatione redundant: atque haec eis propria erunt nec quicquam fere a reliquis eorum bonis differant. Itaque donec superstites sunt omnem in iis facultatem alienandi habebunt, sicut in reliquis quae propria ab initio habebant. Quodsi moriantur, licet iis et per legata et per fideicommissa

1 Τῷ] IΘ' L in mg. || τὸν L' || γάμον L || 2 διάλυήν L' || 7 sq. τοῖς (τῆς L') συμβάλοισι· κωλυομένων μὲν καὶ τῶν L || 9 δὲ] δὲ καὶ L || 10 Λέων] Cod. 5, 14, 9 || ὀρθῶς om. ε || 12 διατάξαμεν] Cod. 5, 14, 10 cf. 5, 3, 20 || 16 ἀποστρεφόμενης L' || 19 τοιοῦτος L || 20 τὸ τετάρτον inseruit Osenbrüggen cum sc (cf. Iul.) || 21 μερῶν] ἡμερῶν M || οὐ μὴν — ποσότητος om. L || 22 συμπεφωνησάσης M^a || 25 συμβαλλόντων B || 26 γενομένην M || γοῆν] ἐνῆν M^a || 30 οὐδὲν B^s] οὐδὲ ML || 32 ἢ δὲ γυνή] ἢ γαμετῇ δὲ LB || 33 Post δωρεᾶς BL inseruit nov. CXXVII cap. 3 || 35 ἐν] καὶ L || 36 ὡς] ὡστα L || 37 * τελευτῶνεν MB τελευτεῖεν L

minus T terminum siue fide mulieris quae R || quae omne om. R¹ || 3 uriri] mori R¹ || fine] finis? V¹, erasi V³ || 4 in dote om. R¹ || seculum R || 6 conuenit R || 7 non] quae R¹ || inaequalibus] ut qualibet R¹ || 9 factis R || quod] quae R¹ || 10 autem om. R || 11 ordinamus R || 12 alter uer] alterutro R¹ || 13 incertum cet.] certum — utriusque (24) scr. R² in ras. 5 uersuum || oportet vulg. || 14 plus] amplius V || 15 utraque V || 16 aduersantibus RVT || 17 alii vulg. || 18 alio R] alii V vulg. || forsan vulg. || 25 perdurari V || priori VT] priore R vulg. || 26 procreatum R¹ || 27 forsan[ta R¹] || constrictare R^a || 28 steterunt R || 29 vero om. R || 30 nihil] in nichil R¹ || 32 aut R || danatione V || 33 haec erunt R || alia] ab alia vulg. || 34 unde] ante R¹ || 35 omnes R¹ || 37 eius R || legatas R¹ || et om. V

1 rubr. Si morte uiri uel uxoris solvatur matrimonium R mg. || matrimonium R¹ || terminum V vulg.] ter-

ληγάτοις καὶ φιδειομύμοις τὰ πράγματα ταῦτα εἰς
 ἑτέρους μεταστήσαι. καὶ γὰρ δὴ τὰς τοιαύτας ἐκποι-
 ῆσεις ἐφίκαμεν ἡμεῖς διάταξιν ὑπὲρ τούτων γεγραφότες.
 2 Εἰ μέντοι τοὺς μὲν παῖδας ἔκ τινος μοίρας γρά-
 ραιεν κληρονόμους, ἑξωτικῶς δὲ ἐξ ἑτέρας, μένοι δὲ
 τὰ τοιαῦτα πράγματα ἢ καὶ τινα ἐξ αὐτῶν ἀνεκ-
 ποιήτα, οὐ παρὰ τοῦτο ἐκπεποιήσθαι ταῦτα δοκεῖ,
 ἐπειδὴ τις καὶ ἑτέρος γέγραπται κληρονόμος, ἀλλὰ
 μενέτω καὶ ταῦτα τοῖς πασίν. Οὐδὲ γὰρ, εἰ γράραιεν
 πάντας τοὺς παῖδας κληρονόμους, ἐξ ἀνίσων μέντοι
 10 μερῶν, ταῦτα κατὰ τὰς κληρονομίας λήγονται μοί-
 ρας, ἀλλ' ἐξ ἰσῆς διαιροῦνται πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν
 ἐαυτῶν ὡσπερ ἂν εἰ μὴδὲνα αὐτῶν γράραιεν κλη-
 ρονόμους, ἀλλ' ἑξωτικῶς ἀπαντας, αὐτοῖς τοῦ ἱκανοῦ
 δι' ἑτέρον τρόπον γινομένου, λήγονται ταῦτα, καί-
 15 τοι μὴ κληρονομοῦντες τοῦ γονεῖος. Ἐδοξε γὰρ ἡμῖν
 κατὰ πρόληψιν ὁ πατὴρ ἐν ᾧ μὴ ζῶν ἐκποιήσειεν ἢ
 καὶ ὄντως ὑπόλοιπὸν τὶ τῶν πραγμάτων τούτων, ἢ
 τελευτῶν μὴ ὄντως εἰς ἑτέρον αὐτὰ μεταδίη, βου-
 λησθαι μᾶλλον φιλῆσθαι τοὺς πασίν, ὡς ἐξ αἰτίας
 20 ἐκείνων αὐτῷ προσγεγόμενα, ἀλλὰ μὴ εἰς τοὺς ἐξω-
 θεν ἄγειν. καὶ δοθήσεται ταῦτα τοῖς πασὶν γέρας
 ἐξἄριστον ἐκ τοῦ ἡμετέρου νόμου, ἂν εἰ μὴ κληρονο-
 μῶν ἢ τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρός ἢ ὁποτέρου, ἂν εἰ
 25 τινες μὲν αὐτῶν κληρονομοῖεν, τινὲς δὲ παραιτοῖντο.
 τούτο γὰρ ἡμῖν ὀρθότερον τῶν προτέρων ἔδοξεν
 εἶναι. Ὡστε εἴπερ γέρας ἔστιν ἐκ τοῦ νόμου κατα-
 φερόμενον εἰς αὐτούς, μηδεμιᾷ προσθήκῃ μήτε ἐπιθι-
 λουσθαι μήτε ἐλαττωσθαι, πλὴν εἰ μὴ τῆν αἰτίαν
 30 αὐτοῖς δοῖεν οἱ παῖδες τῆς ἐαυτῶν ἐλαττώσεως.

CAPUT XXI.

Εἰ γὰρ τις ἐξ αὐτῶν ἀχάριστος φανεῖται, τὸ γέρας
 τούτο τοῖς ἄλλοις διδομεν τοῖς οὐδὲν τι τοιοῦτο
 πράξασιν, ἵνα καὶ τοὺς ἄλλους παιδείσωμεν τοὺς
 γονεῖς τιμᾶν καὶ πρὸς τὸ τῶν ἀδελφῶν παράδειγμα
 βλέπειν. Ὡστε εἰ τοσοῦτον ἀνύχημα τῆς τῶν παί-
 35 δων εἰη γονῆς, ὡς ἀπαντας ἀχαρίστους εἶναι, ἐπὶ τοῖς
 κληρονόμοις ἐχομένῳ ταῦτα τοῦ τελευτήσαντος ὡς τῆς
 ἐκείνου περιουσίας ὄντα ὁ δνναμένον τῶν παιδῶν
 ἐκ τοῦ παρ' αὐτῶν ἡμισμαμένον γονεῖος γέρας ἔχειν,
 ὅπερ ἡμεῖς αὐτοῖς διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν οὐ διδομεν. 40

res illas in alios transferre. Eiusmodi enim alienationes nos concessimus constitutione de his scripta.
 2 Si tamen liberos ex aliqua parte heredes scripserint, extraneos autem ex alia, maneant vero eius-
 modi res vel etiam quaedam ex iis non alienatae, non propterea eae alienatae esse videantur, quia alius
 quoque heres scriptus est, sed maneant hae quoque liberis. Neque enim si omnes liberos heredes scripse-
 rint, ex disparibus tamen partibus, illas secundum hereditarias portiones accipient, sed ex aequo divid-
 ent secundum ipsorum ipsorum numerum; quemadmodum etiam si nullum ex ipsis heredem scripserint, sed ex-
 traneos omnes, si ipsis alio modo satisfiat, eas capient, tanetsi genitoris heredes non fiant. Per prae-
 sumptionem enim nobis visus est pater, cum non vivus alienaret vel etiam expresse obligaret eorum rerum
 aliquam, aut moriens non expresse in alium eas transferret, maluisse liberis eas servare utpote ipsorum
 causa sibi acquisitas, neque vero in extraneos transferre. Atque dabuntur haec filiis ut praemium prae-
 cipuum ex nostra lege, vel si non sint heredes sive patris sive matris sive utriusque, vel si alii ex iis
 heredes existant, alii vero recusent. Hoc enim prioribus rectius se habere nobis visum est. Itaque
 si quidem praemium est ad eos ex lege delatum, nullo additamento neque obscuretur neque deminuat-
 ur, nisi forte ipsi liberi causam suae deminutionis praebuerint.

XXI. Nam si quis ex iis ingratus apparuerit, hoc praemium ceteris damus, qui nihil eiusmodi
 commiserint: quo etiam reliquos doceamus parentes honorare et fratrum exemplum respicere. Itaque si
 tanta calamitas in liberorum progenie existat, ut omnes ingrati sint, ad heredes defuncti illa perveniant, ut
 quae ex eius bonis sint: cum nequeant liberi praemium habere a parente per ipsos iniuria affecto, quod
 quidem nos iis propter hanc causam non damus.

1 φιδειομύμοις (ἡς pro οἷς L¹) L, καὶ φιδειν. om. B ||
 2 δὴ om. B || 3 διάταξιν Cod. 5, 9, s § 1 sq. (cf. ib. 6
 § 10 sq.) || τούτων τῶν τοιούτων Bf || 4 γράραιεν M ||
 7 ἐκπεποιήσθαι B || ἐκπεποιήσθαι L ἐκποιήσθαι M
 (alienatae s) || ταῦτα αὐτὰ B || 11 κατὰ τῆς κληρονο-
 μίας L || 12 διαιροῦνται L¹ || τῶν ἐαυτῶν L || 13 γράραιεν M || γράραιεν LB || 15 γινομένου L
 λήγον (sic) L¹ || 16 τοῦ γονεῖος parentum s || 18 τού-
 του L¹ || 19 ταῦτα B || 25 παραιτῶνται B || 32 τούτου
 τούτου Bf || τοιοῦτο τι B || 36 γονῆς εἰη L || 39 ἡτοι-
 μασμένον L^o Bf

commissis res has in alios migrare; talem quippe
 alienationem permisimus nos constitutionem pro his
 conscribentes.

2 Si vero filios ex aliqua parte scripserint heredes,
 5 extraneos autem ex alia, maneant autem tales res
 aut etiam quaedam earum non alienatae, non ob
 hoc alienatae hae videbuntur, quoniam aliquis etiam
 alter scriptus est heres, sed maneant etiam haec
 filiis. Non enim, si scripserit omnes filios heredes
 ex inaequalibus partibus, has secundum heredita-
 rias accipient portiones, sed ex aequo dividend-
 10 eundem numerum suum, sicut etiam si nullum eor-
 um scripserit heredem, sed extraneos omnes, eis
 per alios modos satisfactione habita, percipient eas,
 cum utique non sint heredes parentum. Placuit
 enim nobis per praesumptionem, quia pater, dum
 non vivens alienaverit aut expressim obligaverit ali-
 quid rerum harum aut moriens non expressim in
 alium eas transposuerit, voluerit magis servare filiis,
 15 tamquam ex causa illorum sibi acqisitas, et non
 ad extraneos deducere. Et dabuntur haec filiis ho-
 nore praecipuo ex nostra lege, licet non fiant here-
 des aut patris aut matris aut utriusque, vel si qui-
 dam quidem eorum heredes fiant, alii vero repudient;
 hoc enim nobis rectius quam prioribus placuit ha-
 bere. Unde si praemium est ex lege descendens in
 eos, nulla adiectione neque turbetur neque minu-
 20 atur, nisi forte causam ipsi dent filii suae deminu-
 tionis.

Si quis enim ex eis ingratus videtur, praemium
 hoc aliis damus nihil tale agentibus, ut etiam alios
 corripiamus parentes honorare et ad fratrum exem-
 plum respicere. Unde si tantum infortunium filio-
 rum sit sobolis, ut omnes ingrati sint, ad heredes
 veniant haec defuncti tamquam illius substantiae
 constituta, non valentibus filiis ex parente a se ex-
 honorato praemium habere, quod nos eis propter
 hanc causam non damus.

Vulg.] scribentes RT || 5 aut ex R || rex R¹ || 6 non
 alienatae del. V³ || 7 hae] esse R || quoniam] quae R¹ ||
 S etiam om. R¹ || 9 leg. scripserint? || heredem R¹ ||
 10 aequalibus V¹ || hereditarius R¹ || 11 accipient
 RT || ex om. V || 13 leg. scripserint? || omnes om. V ||
 eius R¹ || 15 parentium R || 16 per praesumptionem no-
 bis V || 17 non] n. V¹ || expressit R^o || 19 alias R¹ ||
 transposuerat V || 21 hoc R¹ || 25 placuerit V¹ || 28 nisi
 forte nisi causam V || denti R¹ || filie V¹ || 29 diminu-
 tionis V || 31 rubr. De ingratis liberis vel contra R mg. ||
 ingratiss R¹ || 32 etiam R² V] et R¹ vulg. || 33 fratrem
 R || 34 filiorum del. V³ || 36 substantia R

1 *Εἰ δὲ τῶν παιδῶν οἱ μὲν ἐν ζῴσι καθεστήκοιεν, οἱ δὲ ἀπέλθοιεν μὲν, παῖδας δὲ καταλιποῖεν, τὸ τοῦ τελευτήσαντος μέρος τοῖς ἐκείνου δίδομεν παῖσιν, εἰ κληρονομοῦσιν τοῦ πατρὸς, ἐπειτίοιγε ἐπὶ τοὺς ἀδελφοὺς ἄγομεν. Καὶ ταύτην δὴ τὸν νόμον ἡμῶν τελετοῦντες βουλόμεθα τούτο κρατεῖν οὐκ ἐπὶ προικὸς μόνον οὐδὲ ἐπὶ προγαμίου δωρεάς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἐν ἀπροικοῖς συνοικεσίαις παρὰ τῆς διατάξεως ἡμῶν εἰσαγομένων κερδῶν. κἀκεῖνα γὰρ, εἰ μὴ πρὸς δευτέρους ἔλθοιεν γάμους οἱ πατέρες, ἀλλὰ φυλάττειν, ἔσται τῶν παιδῶν καθ' ὅνπερ ἐμπροσθεν εἰρήκαμεν τρόπον. Οἱ μὲν οὖν πρότεροι γάμοι καὶ τὰ ἐντεῦθεν κέρδη τε καὶ αἱ παρατηρήσεις μέχρι τούτου τετυπώσθωσαν.*

1 Si vero filiorum alii quidem inter vivos sint, alii vero defuncti quidem sint, filios autem relinquant, defuncti portionem illius damus filiis, si heredes sint patris, alioquin ad fratres deducimus. Et ideo legem nostram perfectientes volumus haec valere non super dote solum neque super sponsalicia largitate, sed etiam super indotatis matrimonii ex constitutione nostra introductis lucris. Nam et illud, nisi ad secundas veniant nuptias parentes, sed servent, erit filiorum quo dudum diximus modo. Primae siquidem nuptiae et hinc lucra et observationes usque ad hoc dispositae sint.

CAPUT XXII.

Εἰ δὲ τινες τοῖς ἐμπροσθεν οὐκ ἀρκασθέντες γάμοις καὶ πρὸς δευτέρους ἔλθοιεν, ἀνάγκη τῷ νόμῳ τούτους ὑποθέσθαι ἢ ἀπαίδας ὄντας ἢ τῶν πρότερον, ἐκ δὲ τῶν δευτέρων παιδοποιουμένους, ἢ τοῖνναντίον ἀπαίδας μὲν ἐκ τῶν δευτέρων, πατέρας δὲ ἐκ τῶν πρώτων, ἢ ἀπαίδας ἄμωτερόθεν, ἢ πατέρας ἐκατέρωθεν. Εἰ μὲν οὖν ἀπαίδες μέναιεν ἐκ τῶν πρότερον ἢ καὶ ἐξ ἄμωτερόν τῶν γάμων, οὐδέμια πολυπραγμοσύνη περὶ τὰ δεύτερα· ἀλλ' ἄνδρες μὲν ἀπελειοῦνται παντοίως πάσης παρατηρήσεως ἐλείθεροι, γυναῖξί δὲ μόνον ἐπιχειρεῖται δεῶς τὸ μὴ πρὸ τοῦ ἐνιαυσιαίου χρόνου πρὸς δευτέρον ἔλθειν συνοικεσίον, ἢ γινώσκειν ὡς, εἰ τι τοιοῦτο πράττειν καὶ ἄωρους συναλλάττειν γάμους, ὑφ' ἑξουσι ποινάς, ἀλλὰς μὲν, εἴπερ ἀπαίδες ἐκ τῶν πρότερον ὡς συνοικεσίαν, μείζους δὲ, εἰ καὶ παίδες ὑπείεν. εἰ μὲν γὰρ οὐκ ὑπέστι γονή, τὸ τῆς ἀτιμίας εὐθὺς ἀκολουθήσει, καὶ ἔσται παντοίως ἢ γυνὴ διὰ τὴν τῶν γάμων σπουδὴν ἠτιμασμένη καὶ οὐτε λήφεται ἰ τῶν παρὰ τοῦ πρότερον καταλειμμένων αὐτῇ συνοικεσίῳ οὔτε ἀπολαύσει τῆς προγα-

Si qui vero prioribus non contenti nuptiis etiam ad secundas venerint, necesse est legi hos ponere aut sine filiis existentes ex prioribus, ex secundis autem filios habentes, aut etiam e diverso sine filiis quidem ex secundis, parentes autem ex primis, aut sine filiis ex ambobus, aut parentes ex utroque. Si igitur sine filiis manserint ex prioribus aut etiam ex ambobus nuptiis, nulla perscrutatio circa secundas est, sed viri quidem ibunt omnino omni observatione liberi, mulieribus autem solummodo imminet metus, ut non ante annale tempus ad secundum veniant matrimonium, aut sciant quia, si quid tale gesserint et immaturas contraxerint nuptias, subibunt poenas, alias quidem, si sine filiis ex prioribus sint matrimonii, maiores autem, si etiam filii sint. Si enim non est soboles, infamia mox sequetur, et erit omnino mulier propter nuptiarum festinationem a priore relicta sunt ei consortio, neque fructus spon-

cap. XXII—XXXVI. XXXVIII—XLVIII pr. extant B 28, 14 (inde XXII—XXV Nomoc.^d XIV tit. 13, 2). cap. XXII. XXIII *Εἰ μὲν οὖν* (162, 20) συναφεία (165, 21) habent B^s p. 192 sq. Zach.; XXII—XXIII med. (. . . ἐπιτίμια κείσθω 165, 12) Prochiron 6, 4—6; Epanagoge legis 19, 15. 6. 16 (— 164, 28 ἅπαν τὸ ἐντεῦθεν Epanagoge aucta 17, 4).

cap. XXII summaria habent Nomoc. XIV tit. 13, 2; Ecloga privata aucta 2, 14 p. 12 Zach.

1 Quodsi ex liberis alii superstites sint, alii decesserint quidem, liberos autem reliquerint, partem defuncti liberis eius damus, si patri heredes existant; alioqui ad fratres transferimus. Atque ita legem nostram perfecturi hoc valere volumus non solum in dote vel in antenuptiali donatione, sed etiam in lucris us, quae in coniugiis indotatis per nostram constitutionem introducta sunt. Nam illa quoque, si parentes ad secundas nuptias non venerint, sed perseverarint, liberorum erunt secundum eum quem ante diximus modum. Priora igitur matrimonia et quae inde redundant lucra et observationes haecenus statuta sint.

XXII. Si qui vero prioribus non contenti nuptiis etiam ad secundas venerint, hi necesse est legi supponantur aut liberos non habentes ex prioribus nuptiis, ex secundis habentes liberos, aut contra liberis destituti ex secundis, patres vero ex primis facti, aut utrumque liberis carentes, aut patres utrumque facti. Si igitur sine liberis manserint ex priore vel etiam ex utroque matrimonio, non est quod laboremus de secundis nuptiis: sed viri quidem omni omnino observatione liberi evadent, mulieribus autem sola incumbet verecundia ne ante anni tempus ad secundum coniugium veniant. Quae si tale quid fecerint et intemptas nuptias contraxerint, sciant se poenas subituras esse, alias quidem, si sine liberis sint ex priore matrimonio, maiores vero, si etiam liberi extant. Etenim si proles non exeat, infamia statim sequetur, erique mulier ob festinationem nuptiarum omnino infamis, ac neque quicquam accipiet eorum,

1 ἐν ζῴσι καθεστήκοιεν] ζῶσιν B^s || 3 παῖσιν] τοῖς παῖσιν M || 5 ἄγομεν] αὐτὸ add. B^s || καὶ ταύτην — 11 τούτων om. L || 8 διατάξεως] Cod. 5, 17, 11 (cf. supra cap. XVIII) || 10 φυλάττειν] add. τοὺς πρώτους? || 15 καὶ om. M || δευτέρων Epan. aucta || ἀνάγκη — 19 ἐκατέρωθεν om. Proch., Epan. || 17 παῖδας ποιοῦμένους B || ἢ] καὶ add. 5, Haloander || 18 πρώτων] προτέρων Haloander || 19 ἀπαίδας] μὲν add. Nomoc.^d || πατέρων L¹ || 20 * μείνοιεν (διαμενοῖεν B^s μένοιεν Proch. unus) λίβρι] ἢ καὶ ἐξ ἄμω. τῶν om. Epan. aucta || 22 δεύτερα] μέτρα Proch., Epan. aucta || 23 δὲ τούτο μόνον Proch. || 24 τὸ τοῦ Nom.^d ὡστε Epan. aucta || ἐνιαυσιαίου χρόνου] ἐνιαυτοῦ Nom.^d || 25 συνοικεσίον ἔλθειν Epan. aucta || 27 ἄλλας] ἐλάττους Epan. aucta || 28 ὡσί] ὡσί** L εἰσι B Nom.^d || 29 ὑπέσθη L¹, Proch. v. l. || 30 ἀτιμίας] αἰτίας Proch. v. l. || ἐπακολουθήσει B^s || 31 ἠτιμασμένη Nom.^d, Proch. v. l., Epan. aucta, ἠτιμασμένη L¹ || 32 οὐτε] οὐδέ

MLBNom.^d οὐ Proch., Epan. || τι post προτέρων coll. Epan. aucta || 33 οὐτε] οὐδέ Epan.

1 quidem] quod R¹ || 3 portione R¹ || filii sit V¹ || 5 haec R vulg.] hoc VT || 6 super sitiē sponsaliti* largitatem V¹ || 7 indotatis R || 9 sed servent] deserunt R¹ || 10 quo] quorum R || duximus R¹ || Primae rubr. De muliere quae post mortem mariti non annum expectat R mg.] siquidem] quidem V || 12 sint R² vulg.] sunt R¹ V || 14 contempti V continentis R¹ || 15 uenerit R¹ || lege R¹ || supponere vulg. || 17 autem] aut R¹ || sine filios R¹ || 18 autem] aut R¹ || 19 sine filiis — 20 etiam ex ser. R² in ras. 2 vv. || 21 ambobus R || secundas uenerit est R^a || 25 aut sei aut sciant V¹ aut sicut R¹ || 26 etiam imaturas R¹ || 27 quidem] quippe R || sine filiis — 163, 10 quae tali ser. R² in ras. 8 versusum || 28 filii sunt R || 29 infamiam R || 31 praecipiet R

μαίας δωρεάς οὔτε τῶ συνοικοῦντι κατά τὸν δευτέρον γάμον περαιτέρω τῆς τρίτης τῆς οἰκείας περιουσίας ἐπιδώσει μοίρας. οὐ μὴν οὐδὲ τῆς ἐξωθεν αἰσθησεται φιλοτιμίας οὐδὲ λήγεται παντελῶς παρ' οὐδενὸς τῶν ἐξωθεν οὐ κληρὸν οὐ φιδεικόμισσον οὐ ληγάτον οὐ μόρτις καὶσα δωρεάν· ἀλλὰ ταῦτα ἐλεύσεται ἢ μενεὶ παρὰ τοῖς κληρονόμοις τοῦ τελευτήσαντος ἢ καὶ συγκληρονόμοις αὐτῆς, εἴ γε ἠδύνατο κληρονομεῖν ὅλως, οἷα ταύτης οὐδ' ὅτι οὖν ὄφελος ἐγοῦσης. ἀλλ' εἰ γεγαμημένοι καὶ ἑτέρου τύχου κληρονομοὶ εἶτε καὶ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομοὶ ἐκείνους ἐλεύσεται τὰ τῆ τοιαύτη γυναικὶ καταλειμμένα. οὐ γὰρ τὸ δημόσιον αὐτὰ οἰκείωσεται, μήποτε δόξωμεν τὰ τοιαῦτα συμφρονίζοντες τῆς τοῦ δημοσίου προνοεῖν ὀφείλειαι. ἀλλ' οὕτω μὲν τὰ παρὰ τῶν ἐξωθεν αὐτῆ καταλειμμένα πρὸς ἑτέρους χωρήσει, τὰ δὲ γε παρὰ τοῦ πρότερον συνοικήσαντος ἀφίξεται, παρ' αὐτῆς ἀφαιρούμενα, πρὸς τὰ δέκα πρόσωπα τῆς τοῦ καταλιπόντος ἀνδρὸς συγγενείας τὰ τῶ ἐδίκτω περιεχόμενα, τοῦτέστιν ἀνιόντας τε καὶ κατιόντας καὶ τοὺς ἐκ πλαγίου μέχρι δευτέρου βαθμοῦ, τῶν βαθμῶν ἐπὶ τῆς οἰκείας φυλαττομένων τύξεως· ὧν οὐχ ὑπερστώτων ἐπὶ τὸ ταμίειον ἐλεύσεται.

1 Ἀλλ' οὐδὲ προορτόρων κληρονομίαν ἐξ ἀδιαθέτου τῶν οἰκείων αὐτῆς ὑπειλεύσεται συγγενῶν, ἀλλὰ μέχρι τρίτου βαθμοῦ θεωρουμένων πανταχόθεν στήσεται μόνον τὰ τῆς διαδοχῆς αὐτῆ· οἱ προορτόροι δὲ ὄντες ἑτέρους ἐξουσι κληρονόμοις. Καὶ ἢ γε πρὸ τῶν ἄλλων αὐτῆ ποιῶν ἐπαχθεῖσα, φαρμὴ δὴ τὴν ἀτιμίαν, εἰ μὲν σπασίς ἐκ τῶν προτέρων εἰς γάμων, κελύσεται βασιλείως γράμμασι κελεύοντος, εἰ δὲ παῖδες ὑπέειν οἰασθήποτε γονῆς, ἐξεστί μὲν αὐτῆ βασιλείως ὑπὲρ τῆς ἀτιμίας δοῖσθαι, οὐ μὴν ὄφελος τι τῶν ἀντιγραφουμένων ἔχειν· πλὴν εἰ μὴ βούλεται τὴν ἐκ τῆς βασιλείας ἔχειν ὀφέλειαν καὶ τῶν ἄλλων ἀπαλ-

salicia largitate, neque marito secundarum nuptiarum ultra tertiam suae substantiae offeret partem. Sed neque extrinsecus sentiet largitatem neque percipiet penitus ab ullo extraneorum non hereditatem, non fideicommissum, non legatum, non mortis causa donationem: sed haec venient aut manent apud heredes defuncti aut coheredes eius, si poterat heres esse, utpote ea nullam utilitatem habente. Sed si scripti et alii sint heredes, sive etiam ab intestato vencentur, ad illos venient quae tali mulieri derelicta sunt. Non enim fiscus haec vindicabit, ne aliquo modo videamur talia corripientes fisci providere utilitati: sed ita quidem, quae extrinsecus ei derelicta sunt, ad alios venient, quae vero a priore marito sunt, ab ea sublata venient ad decem personas relictis viri cognationis, quae edicto continentur, hoc est ascendentes et descendentes et ex latere usque ad secundum gradum, gradibus in suo servandis ordine. Quibus non existentibus ad aerarium veniunt.

1 Sed neque longius hereditas ab intestato propriorum eius veniet cognatorum, sed usque ad tertium gradum inspiciendum undique stabit solum successio ei, longius autem existentes alios habebunt heredes. Et quae prae aliis ei poenis inferitur, dicimus autem infamiam, si quidem sine filiis ex prioribus fuerit nuptiis, solvitur imperatoris litteris iubentibus. Si vero filii fuerint cuiuscumque sexus, licebit quidem ei imperatori pro infamia supplicare, non tamen utilitatem aliquam rescriptorum habere: nisi tamen voluerit ex imperio habere utilitatem et aliis liberari

quae ex priore coniugio ei relicta sunt, neque donatione ante nuptias fructur, neque coniugi per secundum matrimonium facto plus tertia bonorum suorum parte dabit. Quin ne extraneam quidem experietur liberalitatem neque omnino ab ullo extraneorum aut hereditatem aut fideicommissum aut legatum aut mortis causa donationem accipiet: sed haec devenient sive remanebunt penes heredes defuncti vel etiam coheredes ipsius, si modo heres esse omnino potuit, cum illa nullam plane utilitatem habitura sit. Sed si forte etiam alii heredes scripti sint, sive etiam ab intestato vencentur, ad illos pervenient quae eiusmodi mulieri relicta sunt. Neque enim fiscus ea vindicabit: ne forte videamur, dum talia corrigimus, fisci emolumentis providere. Sed ita quidem, quae ab extraneis ei relicta sunt, ad alios venient, quae vero a priore marito, haec ei ablata pervenient ad decem illas personas ex cognatione viri, qui ea reliquit, edicto comprehensas, hoc est et ascendentes et descendentes et qui ex latere sunt usque ad secundum gradum, gradibus in suo ordine servatis. Quae si non extant, ad aerarium venient.

1 Sed ne ulterius quidem ab intestato hereditatem suorum ipsius cognatorum illa consequetur, verum usque ad tertium gradum solum undique observandum successionis iura ei coerceruntur; qui vero remotiores sunt alios habebunt heredes. Atque quae prae reliquis poenis ei imposita est, infamiam dicimus, siquidem liberos non habebit ex priore matrimonio, sublata erit imperatore per litteras id iubente; si vero liberi cuiuscumque sexus extabunt, licet quidem ei infamiae causa imperatori supplicare, nec tamen fructum ullum ex rescripto habere: nisi velit utilitatem quae ab imperatore datur percipere et reliquis poenis libe-

1 * οὐδὲ libri || τὸν om. Epan. || 2 τῆς alterum om. Nom.^a || 3 μοίραν L¹ || 4 λήγεται|| τι add. B¹ || παρ' οὐδενὸς παντελῶς Epan. aucta || 5 οὐ φιδεικόμισσον (φιδεικόμισσον L) ML, om. BNom.^a, Proch., Epan. || 6 οὐ ληγάτον B² Epan. οὐδὲ ληγάτον || μόρτις καὶσα M] θανάτου αἰτία LBNom.^a τὴν μετὰ θανάτου Proch., Epan. || 7 ἐνοῖσεται Nom.^a || ἢ μενεὶ M] ἢ μενεῖεν B² Epan. || 8 εἰ μὲν εἰεν B Nom.^a Proch. εἰ μ* εἰεν L¹ (aut manent ε) || παρὰ] π* ε* L¹ || τελευτήσαντος] συνοικήσαντος ποτε Epan. aucta || 8 ἢ om. B², καὶ om. Proch., Epan. || αὐτοῖς L², Proch. v. l. || ἠδύνατο LNom.^a || 9 ὅλως om. ε || αὐτῆς Proch., Epan. || 10 εἴτε Epan. legis || 11 καὶ om. B² Epan. aucta || 15 ὀφέλειαν L¹ || παρὰ om. Proch., Epan. aucta || 17 γε om. Epan. aucta || προτέρου B² Epan. aucta || 18 πρὸς τὰ εἰς L², om. L¹ || 19 σφ. τὰ — περιεχόμενα om. Proch., Epan. || 20 ἐδίκτω] νόμω BNom.^a || τε om. BNom.^a, Proch., Epan. || καὶ om. B¹ Epan. aucta || 21 καὶ] ἢ Epan. aucta, om. B¹ || 22 τῶν βαθμῶν om. L¹ || 24 περαιτέρω Proch., Epan. || κληρονομία L^b || 25 ὑπελεύσεται L Proch., Epan. ἐπεισελεύσεται B¹ || 26 μέχρι μόνον τρίτου B¹ μόνον μέχρι τρίτου B¹ θεωρουμένων om. Epan. aucta, Θεωρ. — 27 αὐτῆ om. B² || 27 αὐτῆ] αὐτῆς Epan. aucta, om. ε || πόρρω L Proch. v. l., Epan. aucta || 28 ὄντες] αὐτῆ Epan. aucta, om. B² ||

καὶ εἴ γε L¹ || Καὶ ἢ γε — 31 κελεύοντος om. Proch., Epan. aucta, 30 sq. εἰ μὲν — κελεύοντος om. Epan. legis || 31 κελύσεται LB² Nom.^a] κέλνται M λύεται B¹ (id. Ath., Theod., Nom. XIV tit. 13, 2) || εἰ δὲ] εἴ γε Epan. legis || 32 οἰασθήποτε γονῆς om. Proch., Epan. || ἔστι Proch., licebit ε || 33 τῆς om. B¹ || 34 sq. πλὴν — ἔχειν om. L¹ || μὴ om. B² Nom.^a || βούληται Proch. βούλοιο Epan. legis (voluerit ε) || τῆν — ὀφέλειαν] τὰς — ὀφέλειαι Epan. aucta

2 offeret R offerre licet V || 3 sentiat R || pertiet V¹ || 5 non ante fideicommissum om. V || 6 donatōem R || 7 poterant heredes R || 8 nulla utilitate V || 9 sunt R¹ || 11 uindicabit VT uindicabat R || 12 uideantur R¹ || 13 ita quidem — 15 relictis suppl. V² in spat. vac. 4 vv. || relicta VT || 14 ad] et V² et ad V³ || veniunt RV || marito sunt V¹ vulg.] maritos R¹ marito derelicta (relicta V³) sunt R² V³ || 15 relictis (en ser. V³ in ras.) uiri V relicto iure R || 17 et descendentes om. V || 19 errarium RV || 20 venient vulg. || 25 venient R¹ || 27 ei V] eius RVulg. || heredes que et prae aliis R¹ || 29 filiis liberis R || fuerint RVT || 30 iubentis Val.] iubentibus R vulg. || 31 filii om. R¹ || 32 imperatorem V || 33 nisi] si R¹ vulg. || noluerit R || 34 liberare VT

λαγῆραι ποιῶν τοῖς ἐκ τοῦ προτέρου γάμον παῖσι τὴν ἡμίσειαν τῆς οἰκείας περιουσίας δωρομένη μοῖραν καθαρῶς, αἰρέσεως ἀπάσης χωρὶς, καὶ οὐδὲ τὴν χοῆσιν παρακατέχουσα, ἀλλὰ πάσης τῆς οὐσίας τῆς ὅτι πρὸς τοὺς δευτέρους ἐφοῖτα γάμους, κατὰ τὴν ἡμίσειαν, καθάπερ ἐφθῆμεν εἰπόντες, ἐξισταμένη μοῖραν τοῖς ἐμπροσθεν γενομένοις παισὶ. Καὶ διαίρησονται τούτο οἱ παῖδες ἅπαντες ἐξ ἴσης, καὶ παῖδας μὲν ἔχοντες εἰς τοὺς ἐαυτῶν παραπέμπονσι παῖδας (δεῖ γὰρ τι καὶ τοῖς παλαιοῖς προσδεῖναι νόμοις)· εἰ δὲ οὐκ ἔχοιεν, τὰ τοῦ τελευτήσαντος ἢ τῶν τελευτήσαντων μέρη λήθονται πάντες ἀναλογῶς οἱ τούτων ἀδελφοί. εἰ δὲ πάντες ἀπέλθοιεν, ἐχέτω παραφυγὴν τῆς ἐαντίας δυσκληρίας ἡ μήτηρ, τὸ ταῦτα πάλιν ἀναλαβεῖν. Καὶ ταῦτα φαρμέν, ἔπειρ ἀδιάθετοι τελευτήσασιν οἱ παῖδες· οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τοῖς ἀπαξ γενομένοις αὐτῶν εἰρόμεν αὐτοὺς διαθήκας γράφειν ἢ περιόντας ὃν βούλονται ταῦτα διατιθέναι τρόπον. Αἱ μὲν οὖν ἐπικείμενα ποιναὶ ταῖς πρὸ τοῦ πενθίμου γημαιμέναις χρόνον τοιαῦτα πως εἰσὶ, καὶ τρεῖς ὑπὲρ τούτων διατάξεις τοῖς ἐμπροσθεν γεγραμμέναις μιᾷ τινι ταύτῃ παρενθήκῃ ὅδε ἡμῖν ὁ νόμος μετὰ τῆς προσκρούσης ἀπήγγειλε προσθήκῃς.

CAPUT XXIII.

Εἰ δὲ ἀναμείνει μὲν τὸν χρόνον ἢ γυνὴ καὶ ταύτῃ διαφύγει τὰς εἰρημένας ποινας, ἐπὶ δευτέρου δὲ ἀφίκοιτο συνοικέσιον, τῶν προτέρων ἀμελήσασα γάμον, εἰ μὲν οὐκ ἔχοι παῖδας — εἰρήσῃω γὰρ καὶ αὐτῆς — ἀκίνδυνον ἅπαν τὸ ἐντεῦθεν. Εἰ δὲ ὑπέη γονὴ καὶ παῖδας ὁ νόμος ἐντεῦθεν ἀτιμασθέντας ἴδιοι, τῆρικαυτὰ πάσης φιλοτιμίας παρὰ τοῦ ἀνδρὸς εἰς αὐτὴν ἐλθούσης κατὰ τὴν δεσποτείας ἀφαρεῖται μέρος,

rari ita, ut liberis ex priore matrimonio natis dimidium suorum bonorum partem pure, sine ulla conditione, donet ac ne usumfructum quidem retineat, sed omnium bonorum quae habebat, cum ad secundas veniret nuptias, dimidiam, sicut modo diximus, partem liberis prius natis cedat. Et hoc liberi omnes ex aequo dividunt, et si quidem liberos habent, ad liberos suos transmittent (oportet enim aliquid etiam antiquis legibus addere); quodsi non habeant, defuncti vel defunctorum partes omnes pro rata fratres eorum capient. Si vero omnes decesserint, mater hoc durae fortunae suae solacium habeat, ut ea recipiat. Atque haec dicimus, si quidem intestati liberi obierint: neque enim de iis quae semel ipsorum facta sunt prohibebimus eos, quo minus testamenta faciant vel supersites quo velint modo de iis disponant. Poenae igitur iis, quae ante tempus luctus nupserunt, impositae tales fere sunt: ac tres constitutiones de his a prioribus conscriptas uno hoc supplemento auctas haec nobis lex cum accessione convenienti exposuit.

XXIII. Quodsi tempus quidem expectaverit mulier atque ita praedictas poenas effugerit, ad secundum vero matrimonium prioribus nuptiis neglectis venerit, siquidem liberos non habeat (dicatur enim idem iterum), sine periculo erit omne quicquid inde fiet. Si vero proles extet atque lex liberos inde contumelia affectos videat, tum omni liberalitate a marito in illam profecta quantum ad proprietatem pertinet

1 πρώτων Eran. aucta || 2 δωρομένην παρέξει B³ || 3 καθαρὰν Eran. aucta || αἰρέσεως πάσης B² Proch. πάσης αἰρέσεως Eran. aucta || καὶ οὐδὲ μηδὲ B² || 4 ἀλλὰ — 7 παῖσι om. B² || τῆς ὅτι Eran. aucta, τῆς παρουσίας ὅτι Haloander (cf. εἰ) || 5 ἐφοῖτα — 7 παῖσι γάμους ἐφοῖτα τὴν ἡμίσειαν μοῖραν τοῖς ἐμπροσθεν γενομένοις παισὶν ἐπιδώ Eran. aucta || 6 ἐφθῆμεν εἰπόντες (εἰπόντες ἐφθῆμεν Bf) B Nom.⁴ | ἐφθῆμεν ML ἐφθμε Proch., Eran. (cf. εἰ) || ἐξισταμένην L¹ || 8 τοῦτο ταύτην B² Eran. aucta || καὶ παῖδας — 10 νόμοις om. Eran. aucta || 9 παραπέμπονσι B² || 10 δεῖ — νόμοις om. B² Proch., Eran. || 12 πάντες πάντως B² Proch., Eran. || οἱ τούτων ἀδελφοὶ ἐκότερα Eran. aucta || 13 ἀδελφοὶ οὐ προτιμώμενοι τῆς μητρὸς εἰς τὴν ἄλλην οὐσίαν τοῦ τελευτήσαντος παιδὸς ἢ τῶν τελευτήσαντων (ἢ τῶν τελ. om. Nom.⁴) add. B Nom.⁴, L² in mg. || ἀπέλθοιεν ἀδιώθετο add. B² || 14 ἡ μήτηρ — ἀναλαβεῖν ἢ γυνὴ ταῦτα πάντα λαβεῖν Eran. aucta || ἀναλαβεῖν δηλαδὴ τοῦτο τὸ ἦμισον ὅπερ τοῖς παισὶν ἢ ταῖς θυγατράσιν ἐδωρήσατο add. B Nom.⁴, L² in mg. (cf. Theod.), ἅπερ τοῖς παισὶν ἐδωρήσατο add. B² || 15 καὶ ταῦτα — 23 προσθήκης om. B² || τελευτήσασιν M || 16 οὐδὲ ὃν B¹ Proch., Eran. || 17 αὐτῶν ὑπ' αὐτῶν Proch., Eran. aucta, ἰδίους αὐτῶν Eran. legis || ἢ περιόντας — 23 προσθήκης om. Eran. aucta || 18 διαθεῖναι (τεθῆναι Proch. v. l.) Proch., Eran. || Αἱ μὲν — 23 προσθήκης om. Proch., Eran. legis || 19 ἐρχόμεναι Nom.⁴ || 20 sq. τρεῖς — διατάξεις Cod. 5, 9, 1. 2. 6, 56, 4 || 21 τοῖς τὰς Haloander (εἰ) ||

poenis, ex priori matrimonio filius mediam suae substantiae donare portionem pure et sine omni conditione et neque usum retinere, sed omnis substantiae quam habuit, quando ad secundas veniebat nuptias, mediam, sicut diximus, cedens partem prius procreatis filiis. Et dividunt hoc filii omnes ex aequo, et filios quidem habentes ad suos transmittent filios (oportet enim aliquid etiam veteribus adici legibus), si vero non habuerint, defuncti seu defunctorum portiones accipient omnino pro portione eorum fratres. Si vero omnes defuncti sint, habeat consolationem suae infelicitatis mater, ut ea rursus recipiat. Et haec dicimus, si intestati moriantur filii; non enim in his, quae semel facta sunt eorum, prohibebimus eos testamenta conscribere, aut superstites quo volunt haec modo disponere. Igitur imminentes poenae ante luctus nubentibus tempus tales quodammodo sunt, et tres pro his constitutiones prius scriptas una quadam hac interpositione haec nobis lex competenti protulit adiectione.

Si vero expectet quidem tempus mulier et propterea effugiat praedictas poenas, ad secundum vero veniat matrimonium priores neglegens nuptias, si quidem non habet filios (dicatur enim etiam denuo), sine periculo est totum ex hoc. Si vero sit soboles et filios lex hinc exonoratos viderit, tunc omni largitate a viro ad eam veniente eam secundum proprietatis privat partem, solum ei derelinquens usum

γεγραμμένους L¹ || 21 μιᾷ ταύτῃ τινὶ Nom.⁴ || 22 παρενθήκῃ ὅδε περι·κη ὅδε? L¹ || ἡμῶν Nom.⁴ || 24 εἰ δὲ καὶ add. Proch., Eran. || ἀναμείνει MB² ἀναμείνει B¹ ἀναμείνοι (ἐμείνοι Eran. aucta) L Nom.⁴ Proch., Eran. || ἢ γυνὴ τὸν χρόνον L || ταύτῃ αὐτῇ Proch., Eran. aucta, om. B² || 25 διαφύγει Eran. aucta, διαφύγει L || 26 τὸν πρότερον ἀμελήσασα γάμον Proch. codd. plerique, Eran. legis, om. B² || 27 εἰ μὲν εἴπερ Eran. aucta || ἔχει Bf Eran. aucta εἰ || εἰρήσῃω — αὐτῆς om. Eran. aucta || γὰρ δὲ B² || καὶ om. Nom.⁴, Proch. v. l. || 28 γονῆς? L¹ || 30 παρὰ om. B²

1 ex] et ex V || 2 an leg. donans et 3 retinens? || porciones R || 3 substanti* V¹ || 6 diuidet haec omnes filii R || 7 transmittent vulg.] transiuit et R¹ transmittunt R² V || 9 seu RT] siue V || 10 portionem V || proportionem V¹ proporeiones R || 11 fratres] sūl R¹ || sunt R || 12 consolatione R¹ || 13 intestata R¹ || 15 prohibebimus V² T] prohibemus RV² vulg. || aut adhuc superstites V || 16 quoj ** V¹ || 18 his] issus R¹ hissus R² || 19 prius om. R¹ || interdispositiones R¹ || 20 adiectionem R² || 24 rubr. Si mulier ad secundas veniat .n. de luero dotis et ante nuptias donationis R mg. || 25 penas praedictas V || secundi R¹ || 27 habeat vulg. || dicat enim et denuo R¹ || 28 ex del. V³ || 29 lex Heimback] ex libri || 31 partem suppl. V² in spat. vac. || delinquens R¹

μόνην αὐτῇ καταλιπόν τὴν χρῆσίν τε καὶ ἐπικαρπίαν. Καὶ ταῦτα δὲ νενομοθετήσθω καὶ ἐπὶ τῆς προγαμίας δωρεᾶς καὶ ἐπὶ πάσης ἑτέρας φιλοτιμίας, εἴτε ἐν ζωῇ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς εἰς αὐτὴν γενομένης ἢ καὶ ἐκ διαθήκης ἢ μόρτις καὶσα δωρεᾶς, εἴτε ἐνστάσεως εἴη μέδρος εἴτε προσβείων εἴτε φιδεικόμισσον. Καὶ γενικῶς εἰπεῖν, ἅπας αὐτὴν ἐπιλείπει δεσποτείας τῶπος ἐπὶ τοῖς παρὰ τοῦ προτέρου ἀνδρὸς εἰς αὐτὴν ἀφιγμένοις, καὶ οἱ παῖδες αὐτὰ λήγονται καὶ τῆς δεσποτείας ἔσονται κύριοι κατὰ τὸν καιρὸν εὐθὺς καθ' ὃν ἡ μήτηρ συνώκησεν ἄλλω. Καὶ ταῦτα κοινὰ γυναικὸς τε καὶ ἀνδρὸς ἐπιτίμια κείσθω. εἰ γὰρ δὴ κἀκείνος παῖδας ἔχων δευτέραν αὐτοῖς ἐπεισαγαγοὶ γαμετῆν, οὐ τῶν ἐκ τῆς προκὸς ἀπολαύσει κερδῶν κατὰ δεσποτείας λόγον, οὐ φιλοτιμίαν ἄλλην παρὰ τῆς γυναικὸς λαβὼν ταύτην ἐξεῖ βεβαίως, πλήν ὅσον χρῆσθαι καὶ καρποῦσθαι μέχρι περιῆ μόνον. κἀνταῦθα γὰρ οἱ παῖδες, εἰ καὶ ὑπεζούσιοι καθεστήκοιεν, ἀλλ' ὄν κύριοι κατὰ δεσποτείαν τῶν τοιούτων ἔσονται παραγινομένοι ἐνθὺς εἰς αὐτοὺς ἅμα τῇ τῆς δευτέρας γαμετῆς συναφεία. Καὶ οὐ διαφερέμεθα περὶ τῆς προκὸς ἢ τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς, πότερον αὐτοὶ ταύτην δεδώκασιν οἱ γήμαντες ἢ τινες ἄλλοι ὑπὲρ αὐτῶν τοῦτο ἐπραξαν εἴτε τῶν ἐκ γένους εἴτε καὶ τῶν ἑξῶθεν.

25

CAPUT XXIV.

Κἂν εἰ δοκῇ πως συνανελίφθαι καὶ ἡ προγαμίας (XXIV) δωρεὰ τῇ προκί, ἀλλὰ τὸ νομοθετηθὲν ἐπὶ τῶν ἐρτεῦθεν εἰς τοὺς γήμαντας περιεχομένων κερδῶν καὶ οὕτω κύριον ἔστω. Καὶ οὕτως ἀσφαλῆς τῶν τοιούτων ὁ νόμος αὐτοῖς γενήσεται φύλαξ, ὅτι περ οὐδὲ ἐκποιήσιν οὐδεμίαν ἐρίσιν τοῖς γονεῦσιν ἐπὶ τοῖς τοι-

licet videatur quodammodo comprehensa et antenuptialis donatio doti. Sed quod sancitum (XXIV) est super lucris hinc venientibus ad nubentes, etiam sic ratum sit, et ita certa talium lex eis erit cavens, ut neque alienationem ullam permittat parentibus in talibus neque hypothecam. Sed vel si quid egerint

cap. XXIV ὅτι περ οὐδὲ (30) — XXV in. ἐκ τοῦ προτέρου γάμου (166, 21) habent Prochiron 6, 6; Epanagoge 19, 16. — cap. XXIV epitome extat B² p. 195 Zach.

privat eam, solo usu et fructu ei relicto. Et haec sancita sint tam de donatione ante nuptias quam de omni alia liberalitate sive inter vivos a viro in eam collata sive ex testamento vel mortis causa donatione, sive pars sit institutionis sive legatum sive fideicommissum. Et ut generaliter dicamus, omnis eam destituit proprietatis ratio in iis, quae a priore marito ad eam pervenerunt, et liberi ea capient atque proprietatis erunt domini eo statim tempore, quo mater cum alio viro se iunxit. Atque hae communes tam mulieris quam viri poenae statuuntur. Nam ille quoque si liberos habens secundam iis superduxerit coniugem, lucris dotis non fruetur secundum proprietatis rationem neque aliam liberalitatem a muliere acceptam firmam habebit, praeterquam quod uti et frui ei dumtaxat quamdiu vixerit licet. Nam hic quoque liberi, etiamsi sub potestate constituti sint, tamen domini eiusmodi rerum secundum proprietatem erunt, quae quidem statim ad eos transeant quo tempore coniugium cum secunda muliere factum est. Neque discernimus in dote vel ante nuptias donatione, utrum ipsi coniuges eam dederint an alii quidam pro ipsis id fecerint sive ex cognatis sive ex extraneis.

XXIV. Ac licet in dote fere comprehensa esse videatur etiam donatio ante nuptias: tamen quod sancitum est de lucris inde ad coniuges pervenientibus, etiam sic ratum sit. Atque ita lex talium firmus fiet custos: quodquidem neque alienationem ullam parentibus in talibus concedit neque oppignratio-

1 αὐτῶ Nom.^d ἢ ἐπιουρίαν Nom.^d ἢ 2 δὲ om. B² Nom.^d Proch., Epan. ἢ 3 προγάμον Epan. ἢ ἑτέρας om. 5 ἢ 4 εἴτε ἐν ζωῇ om. Proch., Epan. ἢ εἰς αὐτὴν ἐλθούσης (αὐτῇ γενομένης Proch. v. l.) B² Proch., Epan.; in Epan. additur ἡ καὶ ἐν ζωῇ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς εἰς αὐτὴν γενομένης ἢ 5 καὶ om. B² ἢ ἡ μόρτις καὶσα M ἢ θανάτου αἰτία LB Nom.^d ἢ καὶ τῆς μετὰ θανάτου Proch., Epan. ἢ 6 προσβείων L, Proch. v. l. ἢ εἴτε φιδεικόμισσον (φιδεικόμισσον L) ML, om. B Nom.^d Proch., Epan. ἢ 7 Καὶ ἐ 9 ἀφιγμένοις om. Proch., Epan. ἢ γενικῶς L ἢ 8 παρὰ τοῦ om. L ἢ 9 sq. καὶ τῆς — κύριοι κατὰ δεσποτείαν Proch., Epan. ἢ 12 κοινὰ om. LB² ἢ τε om. Proch., Epan. ἢ κείσθω] τοῦ μὲν ἐπὶ τῇ προκί, τῆς δὲ ἐπὶ τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς add. Proch., Epan. ἢ 13 ἐπεισαγάγῃ B² ἐπεισηγάγῃ L¹ ἐπειτάγοι Nom.^d ἢ 15 κατὰ τὸν τῆς δεσποτείας λόγον Nom.^d ἢ οὐ] οὐδὲ Nom.^d ἢ 16 βεβαίως] firmam 5 ἢ 17 παρείη B² ἢ 18 ἐπεζούσιοι L¹ καθεστήκασι Nom.^d ἢ 19 τῶν τοιούτων κατὰ δεσποτείαν B² Nom.^d ἢ 20 ἅμα] μόνον ἅμα B² ἢ 21 τῇ om. B² ἢ γαμετῆς] γυναικὸς B² ἢ 22 πρότερον L¹ ἢ 23 Post δεδώκασιν add. περὶ αὐτῶν L, ὑπὲρ αὐτῶν B, ὑπὲρ ἑαυτῶν Nom.^d 5 ἢ 24 αὐτῶν τοῦτο] αὐτῶν το L¹ ἢ τῶν ἐκ] τῶν ἐκ Nom.^d, τῶν om. B¹ ἢ 26 sq. κἂν εἰ — προκί vulgo

cum 5 prioribus continuantur ἢ δοκῇ L¹ B¹ συνελίφθαι L² (γραπτέον καὶ συναληφίφθαι B¹ m. 2 in mg.) ἢ 28 εἰς τοὺς γήμαντας] leg. εἰς τοῖς παῖδας? ἢ 30 αὐτοῖς ὁ νόμος Nom.^d ἢ Post ὅτι περ verba οὕτως ἀσφαλῆς τῶν τοιούτων ὁ νόμος: — errore repetit L ἢ 30 sq. leg. οὔτε — οὔτε? ἢ 31 ἐπὶ τοῖς τοιούτοις om. Epan.

1 etiam sint V ἢ 2 largite V¹ ἢ 3 venientem V¹ ἢ Post veniente verba eam secundum — sancita sint etiam antenuptiali (1) errore repetit, aut etiam — causa (3 sq.) om. R¹ ἢ 6 dicendum R¹ dicendum est V vulg. ἢ modos R¹ ἢ 8 eam V ἢ ea — 15 frui donec ad] scr. R² in ras. 4 versuum ἢ 9 alio V¹ ἢ 10 sunt V¹ ἢ 11 si et] etsi V ἢ 12 fruitor RT ἢ 15 adiunxerit V ἢ 16 hii R² sit R¹ ἢ 19 decernimus R ἢ 20 donationem R¹ ipsi hanc R² in ras. 3 lit. ἢ 21 aliquid R¹ eius R¹ ἢ 22 etiam om. R ἢ licet] et add. R¹ ἢ 24 doti] in dote vulg. ἢ 26 rubr. Alienationem hypothecam luci (licri cod.) ante nuptias donationis vel cuiuscumque ultime voluntatis collate in uxorem a viro vel e converso parentibus esse interdictam post secundas nuptias R mg. ἢ 29 erit eis V ἢ 30 alienatione R¹ V¹ ἢ ulla V¹ ἢ 31 hypotheca V¹ egerit R

οὕτως οὐδὲ ὑποθήκη. ἀλλὰ κἄν εἴ τι πράξαιεν οἱ γονεῖς, εὐθὺς τὴν αὐτῶν ἐποτίθῃσιν αὐτοῖς περιουσίαν, οὐκ ὥστε κωλύειν τοὺς γονεῖς ἐπ' αὐτοῖς τι πράττειν ὧν βούλονται (αἰσχύνεται γὰρ ὁ νόμος σωφρονιστὰς τοὺς παῖδας τοῖς γεννησάντων ἐπιστήσαι), ἀλλ' ἐκείνων μὲν ἐρυθρία, διαπειλεῖ δὲ τοῖς λαμβανούσιν, ὡς οὐδὲν αὐτοὺς τὸ ληφθῆν ὄνησει· καὶ ἰστωσάν γε καὶ ἐκ τούτου ἡμῶν τοῦ νόμου, ὡς, κἄν εἴ τινα παρα τῶν τοιούτων γονέων ἀγορασῶσαν ποιήσαντο κἄν εἰ λάβοιεν δωρεάν κἄν εἴ τι τῶν πάντων πράξαιεν, ἐν ἴσῳ τοῖς μῆτε πεπραγμένοις μῆτε γεγραμμένοις ἔσται τὸ γενόμενον. ἐκδικήσουσι γὰρ αὐτὰ πάντως οἱ παῖδες κληρονόμοι τε αὐτῶν καὶ διάδοχοι παρά τε κληρονόμων ἐκείνων καὶ διαδόχων, οὐκ ἄλλως ἀποκλειόμενοι πληρῆ ἐμὴ τριακονταετῆς παρελθού χρόνος καὶ ἡ κατοχὴ κυρίου τοὺς λαβόντας καταστήσει· ἀρχόμενοι τοῖς παισὶν τοῦ χρόνου τρέχειν ἐξ οὐπερ αὐτεξούσιοι φανεῖεν ὄντες ἢ γενόμενοι, πληρῆ ἐμὴ τις ἀνθροσ ἡλικία προσβοηθήσειεν ἔτι.

CAPUT XXV.

Ἐλεύσεται δὲ τὰ τοιαῦτα τῶν κερδῶν εἰς τοὺς 20 παῖδας ἀπαντας τοὺς ἐκ τῶν προτέρων γάμων. Οὐ γὰρ ἐφέμεν τοῖς γονεῖσι τὴν οὐκ ὀρθῶς ἐπειρημένην ἐπιλογὴν εἰς αὐτοὺς ἐνδείκνυσθαι, οὐδὲ τῶ μὲν τῶν παίδων διδόναι, τὸν δὲ ἀτιμάζειν. ἀπαντες γὰρ τοῖς δευτέροις ὁμοίως ἡτιμάσθησαν γάμοις. ἄλλως τε 25 εἴπερ ἀπάντων τῶν παίδων ὁμοίως κληρονομοῦσιν οἱ γονεῖς καὶ οὐ τὸν μὲν διαδέχονται, τὸν δὲ οὐχ ὁμοίως, ἀνθ' ὅτου μὴ καὶ αὐτοὶ πᾶσιν ἐξίσῃς τὸ γε ἐπὶ ταύτῃ προσφέρονται, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐπιλέγονται, τοὺς δὲ παρορῶσιν; Ὡστε κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἐκα- 30 στος τὸ τοιοῦτον κερδανέτω, καὶ εἰ σχολὴ παῖδας, εἰς αὐτοὺς τούτου παραλέμπεται· οἱ δὲ τούτου ἐν ἀλλήλοις διαιρεῖσθωσαν αὐτοὶ μὲν κατὰ τὸ μέτρον, ὅποσοι καθεστῶσιν, οὐ μόνον τὸ τοῦ πατρὸς ὑπερβαίνοντες μέρος. 35

15 sq. τριακονταετῆς — χρόνος] notantur haec Ροπ. 40, 9.

ncm. Sed etiam si quid fecerint parentes, statim ipsorum bona illis obligat: non quo prohibeat parentes ne de iis faciant quae volunt (pudet enim legem castigatores parentibus liberos praeficere), sed illos quidem reveretur, minatur vero accipientibus, nihil ipsis futurum esse id quod acciperint: ac sciant etiam ex hac nostra lege, licet quid ab eiusmodi parentibus emptione acquisierint, licet donum acceperint, licet aliud quidvis egerint, id quod factum est perinde fore atque quae neque facta neque scripta sint. Vindicabunt enim ea omnino liberi eorumque heredes et successores ab illorum hereditibus et successoribus, neque aliter excludentur nisi si tricennale tempus praeterierit et possessio eos qui acceperunt dominos reddiderit; tempus autem liberis currere incipiet ex quo sui iuris esse vel facti esse appareant, nisi forte pupillaris aetas illos insuper adiuvet.

XXV. Venient vero eiusmodi lucra ad omnes liberos, qui ex prioribus nuptiis sunt. Neque enim permittimus parentibus, ut non recte introductam electionem in illis exhibeant, neque ut alii quidem ex liberis dent, alium vero contumelia afficiant. Omnes enim secundis nuptiis pari contumelia affecti sunt. Praesertim si quidem parentes omnibus liberis suis aequaliter heredes existunt, nec vero alii succedunt, alii non item, quidni et ipsi omnes pari modo, quantum ad hanc rem, tractent, sed alios eligant, alios praetermittant? Itaque pro sua quisque portione talia lucretur, atque si liberos habeat, ad eos illud transmittat; hi vero id inter se dividant secundum mensuram, quotquot sunt, ut tamen patris portionem non excedant.

2 ἐαντῶν Proch., Eran. || ὑποτίθεισιν Proch. || 3 τοὺς γονεῖς| eos ε || ἐπ' αὐτοῖς M ἐαντοῖς Proch., Eran. || 5 γεννητόσων B || ἐπιστήσαι M, Proch. v. l. || 7 αὐτοῖς L Proch. || τὸ ληφθῆν| τολμηθῆν Proch. v. l. || καὶ ἰστωσάν — 12 γενόμενον om. Proch., Eran. || 8 γε| δὲ B' || καὶ om. B || τούτου| τοῦ γε M || 10 καὶ εἰ λάβοιεν B' || 11 τοῖς μῆποτε L || 12 ἐκδικήσουσι B || 14 τε εἰ 15 μὴ om. Proch., Eran. || 15 παρῆλθε B' || 16 *καταστήσει (καταστήσει L) ML B' Nom.^d Eran. καταστήσει B' Proch. (ε) || 20 sq. cf. Nov. II c. 1 || 21 τοῦ προτέρου γάμου Proch., Eran. || Οὐ| οὐδὲ B' || 23 ἐπὶ λόγον L' || ἐνδείκνυσθαι om. ε || 24 ἀτιμάζων L' || 25 ὁμοίως τοῖς δευτέροις Nom.^d || ἡτιμάσθησαν L' || ἄλλως τε| ἀλλ' ὥστε ε || 28 μὴ καὶ| καὶ μὴ B' || 29 τοῦτο L || ἀλλ' αὐτοὺς μὲν M || 31 τὸ τοιούτων BL² Nom.^d (hoc ε) || τῶν τοιούτων ML' || κερδανέτω καὶ ἰσχύει (εἰ σχύει L²) L || 32 τούτω L' || 33 τὸ μέτρον| τὸ om. B'

parentes, mox eorum obligat eis substantiam: non ut prohibeat eos in his aliquid agere quae voluerint (erubescit enim lex castigatores filios genitoribus statuere): <sed> illos quidem erubescit, interminatur 5 autem accipientibus, tamquam nihil eis quod accipiunt prosit. Et sciant ex hac nostra lege quia, vel si quam a talibus parentibus comparationem fecerint vel si acceperint donationem vel si quid omnium egerint, tale erit quale neque gestum neque scriptum, quod 10 factum est. Vindicabunt enim ea omnino filii heredesque eorum et successores ab hereditibus illorum et successoribus, non aliter excludendi nisi tricennale transeat tempus et detentatio dominos accipientes constituat: incipiente filiis tempore currere ex 15 quo suae potestatis apparuerint existentes aut facti, nisi tamen aliqua impubes aetas adiuvet adhuc.

Venient autem talia lucra ad filios omnes ex prioribus nuptiis. Non enim permittimus parentibus non recte introductam electionem in eos, neque alii quidem filiorum dare, alium vero exhonorare: omnes enim secundis similiter exhonorati sunt nuptiis. Sed quemadmodum si omnium filiorum similiter heredes existunt parentes et non alii quidem succedunt, alii vero non similiter, cur non et ipsi omnibus ex aequo, quantum ad hoc, conferant, sed alios quidem eligant, alios vero despiciant? Ideoque secundum proportionem unusquisque hoc lucretur, et si habeat filios, ad eos hoc transmittat, illi vero hoc inter alterutros partiantur ipsi quidem secundum mensuram, quanti consistant, non tamen patris transcendentis portionem.

2 prohibeat R V³ || quae| quod R || 4 sed add. vulg. || illos quidem erubescit del. V³ || 6 sciant| [**** V¹ || 7 comparationes R¹ || 8 donationes R || 10 vindicabunt R V² T || cam R¹ V || omnino| nomine V || 13 tempus transeat R || detentio R¹ || 14 filii R || 15 suae| sciae R¹ || apparuerit R¹ || 20 rubr. Lucrum ante nuptias donationis uel cuiuscumque ultime voluntatis collate in uxorem a viro uel e conuerso filios prioris matrimonii habere equaliter R mg. || aut R¹ || alia V || 21 nuptiis| add. offensos (suppl. in spat. vac. V²) VR², offensus R¹, V² s. v., ut ostendi R² s. v. || 22 introducere V¹ || alio R¹ || 25 si| ipsi V || omnium filiorum| omnium deinde sit omnium filiorum add. V¹ deinde si omnium filiorum add. R¹ || 26 alio — alio R || 27 eur| eum R || 29 ideo V || 30 proportionem (antea spat. est 2 litt.) V, portiones R portionem T vulg. || unusquis V || lucretur hoc VT || habet RT || 31 transmittant V transmittatur R || hoc inter om. R¹ || 33 consistunt V || 34 porciones R

CAPUT XXVI.

Ἐπειδὴ δὲ ἀκίρους ἀπεργνάμεθα τὰς ἐκποιήσεις τὰς παρὰ τῶν γονέων ἐπὶ τοῖς τοιούτοις γινόμενας, λεπτοτέραν ἐπιδείναι προσήκει τῷ πράγματι τάξιν. Εἰ μὲν γὰρ πάντες περιείσιν οἱ παῖδες οἱ ἐκ τῶν προτέραν φύντες γάμων, καὶ προτελευτήσασιν αὐτοῖς ὁ γονεὺς, ἄκυρα παντοίως μνεῖ τὰ τῆς ἐκποιήσεως κατὰ τὸ ἔμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένον. Εἰ δὲ τελευτήσασιν πάντες καὶ πάλιν εἰς ἀπαίδαν τὸ πρᾶγμα περισταίῃ, τῆρκαῖα ἐξ ἀποτελέσματος κίριον ἔσται τὸ ἐκποιήδεν. τίς γὰρ ἂν αὐτὸ καὶ ἀνατρέψει, τῶν παίδων, οἷς δὴ καὶ μόνους τοῦτο ἐφυλάξαιεν, οὐχ ὑπόντων; Ἀλλ' ἐνταῦθ' αἱ τῆμας πρῶην εἰσῆλθεν ἔννοια λεπτή τε καὶ μεμεριμημένη καὶ τὸ μέσον ἀμφὸν τῶν θεμάτων περιεραζόμενη. Ἐπειδὴ γὰρ πάντων μὲν ὑπόντων τῶν παίδων καὶ προτελευτήσαντος τοῦ γεγεννηκότος οὐδὲν ὑπελείπτο μέρος αὐτοῖς ἐκ τῶν κερδαίνοντων, πάντων δὲ τελευτησάντων ὅλον εἰς αὐτοὺς ἔπανθαι, διεσκεγμένα μέσην τινὰ τῷ πράγματι τάξιν ἐπινοήσαι· ὥστε εἰ πλείονων ὄντων παίδων τελευτήσασιν εἰς, εἰ μὲν ἔχοι παῖδας, ἐπ' ἐκείνου φέρεσθαι τὸν κλῆρον, τοῦτο ὅπερ πολλὰκις εἰρήκαμεν· εἰ δὲ οὐκ ἔχοι παῖδας, μὴ πάντως εἰς τοὺς ἀδελφοὺς τὸ πᾶν ἔρχεσθαι, ἀλλ' ὅσον ἐκ τοῦ συμφώνου τοῦ ἐξ ἀπαίδας ἐγένετο τῷ γεγεννηκότι, τοῦτο αὐτὸν κερδαίνειν, τὸ λοιπὸν δὲ συγχωρεῖν ἔρχεσθαι εἰς τοὺς τοῦ παῖδος διαδόχους, εἴτε ἀδελφοὶ καθ' ἐσθήκειον εἴτε ἔξωτικοὶ τυχόν (ὅπερ μάλιστα ἐπὶ μητρὸς συμβαίνει), εἴτε διάθονται [εἰς] τὰς αὐτῶν περιουσίας εἴτε καὶ ἀδιάθεται τελευτήσασιν. Καὶ τοῦτο δὲ ἡμεῖς ἐγράψαμεν ἡμετέροῦ νόμου μεριμνήσαντές τε αὐτὸ καὶ ἐξεργάσασιν πρῶτον καὶ φιλανθρώπως νομοθετήσαντες. ὥστε κἀνταῦθα, εἴπερ ἐκποιήσασιν ὁ γονεὺς πρὶν εἰς δευτέρους ἀρκεῖσθαι γάμων, εἴτα τελευτήσασιν τῶν παίδων εἰς, κατὰ τοσοῦτον ἔρωται μόνον τὰ ἐκποιηθέντα καθ' ὅσον εἰς τὸν ἐκποιήσαντα κατὰ τὸ ἐξ ἀπαίδας περιέροχεται σύμφωνον· ἐπειτοῦγε κατὰ τὰ ἄλλα μέρη, ὅποσα εἰς τοὺς τοῦ παῖδος κληρονόμους χωρεῖ, παντοίως ἄκυρον ἔσται. ὥστε ἐκποιήσεως γενομένης μνεῖ τὸ πρᾶγμα ἐν μετῴρω,

Quoniam infirmas declaravimus alienationes a parentibus super talibus factas, subtiliorem imponere convenit causae ordinem. Si enim omnes supersunt filii ex prioribus nati nuptiis, et praemiorum eis 5 parens, infirma omnino manebit alienatio, secundum quod prius a nobis dictum est. Si vero moriantur omnes et rursus ad orbitatem causa veniat, tunc ex effectu ratum erit quod alienatum est. Quis enim hoc etiam infringat filiis, quibus videlicet 10 solis hoc servavimus, non existentibus? Sed hic quidam nobis pridem ingressus est sensus subtilis et sollicitus et medium utrorumque casuum pertractans. Quia enim omnibus quidem extantibus filiis et praemoriante genitore nulla relinquebatur pars 15 eis ex lucratis rebus, omnibus autem morientibus totum in eos revertebatur, cogitavimus medium quandam causae ordinem invenire. Unde si pluribus existentibus filiis moriatur unus, si quidem habeat filios, ad illos ferri hereditatem (hoc quod saepe diximus); si vero non habeat filios, non omnino ad fratres totum venire, sed quantum ex pacto non existentium filiorum acquirebatur generanti, hoc cum 20 lucrari, reliquum vero concedere in filii venire successores, sive fratres sint sive extranei forte (quod maxime in matre contingit), sive disponent suas substantias sive etiam intestati moriantur. Et hoc nos scripsimus in nostra lege, cogitantes illud et invenientes primi et clementer sancientes. Quapropter etiam haec si alienaverit parens antequam ad secundas veniat nuptias, deinde moriatur filiorum unus, in tantum valet solummodo quod alienatum est, quantum ad alienantem ex pacto non existentium filiorum pervenit; alioquin secundum alias partes, quaecumque ad filii heredes veniunt, omnino infirma 35 erunt. Unde alienatione facta manet causa in sus-

19 εἰ πλείονων — 28 sq. εἴτε καὶ ἀδιάθεται τελευτήσασιν εἴτε διάθονται extant B¹ p. 195 sq. Zach.

XXVI. Quoniam vero irritas declaravimus alienationes in eiusmodi rebus a parentibus factas, subtiliorem rei ordinem imponere decet. Etenim si omnes supersunt liberi ex prioribus nuptiis procreati, et parens ante eos mortuus sit, irrita omnino manebit alienatio secundum id quod prius a nobis dictum est. Si vero omnes decesserint et rursus ad orbitatem res redacta sit, tum ex eventu ratum erit quod alienatum est. Quis enim id evertat liberis, quibus quidem solis hoc servavimus, non extantibus? Sed hic nos nuper subtilis quaedam et sollicita subit cogitatio quaeque utrorumque casuum medium curiose rimetur. Nam quoniam omnibus quidem liberis supersubstantibus et parente antea mortuo nulla pars ex lucris illis relicta erat, omnibus vero mortuis totum ad eos redibat, cogitavimus medium quandam rei ordinem comminisci: ut si pluribus existentibus liberis moriatur unus, siquidem liberos habeat, ad eos deferatur hereditas, id quod saepe diximus; si vero non habeat liberos, non omnino ad fratres totum perveniat, sed quantum ex pacto in casum orbitatis facto ad genitorem pertinebat, tantum ipse lucretur, reliquum vero concedatur venire ad filii successores, sive fratres sint sive forte extranei (quod maxime in matre contingit), sive de bonis suis testati sint sive etiam intestati decesserint. Atque hoc nos conscripsimus nostra lege, primi illud et meditati et excogitantes et benigne sancientes. Itaque hic quoque si quidem alienaverit parens ante quam ad secundas nuptias venerit, deinde unus ex liberis mortuus sit, in tantum solum firma manent quae alienata sunt, quantum ad eum qui alienavit ex pacto in casum orbitatis perveniat. Certe secundum reliquas partes, quaecumque ad heredes filii veniunt, omnino irritum erit. Itaque alienatione facta res in suspenso manebit, per fortunas deinceps futuras commu-

1 δὲ καὶ ἀκίρους L || 2 ἐπὶ τοῖς τοιούτοις M || 3 ἐπιδη (sic) L¹ || 4 εἰ οἱ M || 7 τελευτήσασιν L || 12 ἡμῖν B¹ || 13 ἀμφὸν (αφου L¹ ἀφ' ὧν L²) τῶν θεμάτων LB || ἀμφὸν τῶν θεμάτων M || 16 ὑπελείπτο Heinbach | ὑπολείπτο libri || αὐτῷ B || 17 κερδαίνοντων L || 18 αὐτὸν B¹ ἐάντος B¹ ἔπανθαι L || μέσον L || 19 ἐπινοήσασιν B¹ || 20 εἰς ἴσον L¹ || ἐπ' εἰς B¹ || 21 τοῦτο B¹ | τοῦτον MLB¹ || ὅπερ πολλὰ εἰρ. om. B¹ || 22 δὲ γὰρ L¹ || ἔχει MB¹ || 23 ἐκ τοῦ ἀπὸ L² || 25 τὸ δὲ λοιπὸν B¹ || 28 εἰς M, om. LB¹ || 29 εἴτε καὶ καὶ om. B¹ || τελευτήσασιν M τελευτήσασιν L || 30 δὲ εἰ τε om. LB || νόμῳ Nov. II || 31 αὐτὸ M¹ | αὐτὸ LB || 32 κἀνταῦθα | etiam haec (i. e. καὶ τάντα) ε || 35 τὰ ἐκποιηθέντα μόνον B

1 rubr. De lucro dotis et ante nuptias donationis R mg. || Quoniam] autem add. vulg. || a parentibus] apparentibus R || 3 supersunt V] supersint R vulg. || 4 nati om. R || eis] qui R¹ || 5 infir] infirma R¹ || 6 quod om. V¹ || 8 affectu R¹ || 9 etiam hoc R || 12 casum R || pertractans] leg. perscrutans? || 14 relinquebatur R¹ || 15 lucratis V⁶ || 16 cogitamus R || 19 hereditatem om. R¹ || quod] que R¹ || 21 sed tantum R¹ || 22 filiorum] venire (u ex f corr.) V¹, del. V³ || 25 contingerit R¹ || substantias] res V¹ || 26 siuc] extranei forte add. R¹ || nos scripsimus] conscripsimus R || 27 illud et] illud etiam R || 29 haec R] hic vulg., om. VT || antiquam R¹ || 30 nuptias ueniat R

ταῖς ἐφεξῆς συµµεταβαλλόμενον τόχαις καὶ ἡ τελείως ἐξ ἀρχῆς ἀκυρομένης τῆς ἐκποιήσεως ἡ τελείως ἰσχυροσύνης, ἡ κατὰ μέρος μὲν ἀκυρομένης, κατὰ μέρος δὲ 1 ἰσταμένης. Καὶ ἐπὶ τούτων δὲ δὴ τῶν κερδῶν, ὅσα πρὸς τοὺς δεύτερους ἐρχόμενον γάμον τῶν γονέων λαμβάνουσιν, οὐ περιεραζόμεθα, πότερον κληρονομοῦσιν ἢ τὸν προτελευταίαντος γονέως ἢ τοῦ δευτέρου τελευταίους, οὐδὲ εἰ τινες μὲν κληρονομοῦσι, τινὲς δὲ οὐχί· ἀλλὰ, καθάπερ ἔμπροσθεν εἶπομεν, γέρας αὐτοῖς διδομεν τούτο, εἴτε κληρονομοῖεν εἴτε καὶ 10 μὴ· καὶ τούτο ἐξ ἴσου λήγονται αὐτοὶ μὲν περιόντες, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ οἱ τοῦ τελευταίαντος παῖδες, τὸ τοῦ γεννηνητός λαμβάνοντας μέρος. πανταχοῦ μέντοι τῆς ἀγαριστίας, καθὰ καὶ ἔμπροσθεν εἶπομεν, ἐμποδῶν πρὸς τὸ τοιοῦτο κέδος ἰσταμένης τῷ τοιοῦτῳ παιδί. 15 τῶν γὰρ κατὰ τῶν ἀγαριστῶν κειμένων οὐχ ὑπερβαίνοντες νόμους, ταῦτα καὶ τοὺς γονεῖς τιμώντες καὶ τοὺς παῖδας εἰς εὐσέβειαν ἄγοντες. ὥσπερ γὰρ τὰ τῆς ἐπιλογῆς ἐκώλυσαμεν καὶ πᾶσι διδομεν ὁμοίως τὰ τοιαῦτα γέρα, ὥστω τὸ τῆς ἀγαριστίας οὐκ ἀνανοῦμεν. 20 Προδότηλον δὲ, ὡς ἀχάριστον πρόσῃκει νοεῖν τὸν ἡ περιῶν ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς ἢ πάντως περὶ τὸν ὕστερον τελευταίαντα γενέσθαι φανερῶς ἀποδεικνύμενον.

penso, sequentibus commutanda fortunis et aut perfecte ab initio infirmada alienatione aut perfecte valente, aut particulatim quidem infirmada alienatione, particulatim vero constante. 5 1 Et super his quoque lucris, quaecumque ad secunda venientibus vota parentibus percipiunt, non perscrutamur, utrum heredes existant aut praemortis parentis aut secundi morientis, nec si alii quidem heredes existunt, alii vero non: sed, sicut superius diximus, praemium damus eis hoc, sive heredes fiant sive etiam non, et hoc ex aequo percipient ipsi quidem superstites, cum eis autem et defuncti filii, genitoris accipientes partem; ubique tamen ingratitudine (sicut praediximus) impedimentum ad tale lucrum faciente huiusmodi filio. Contra ingratos enim positas non transcendimus leges, taliter et parentes honorantes et filios ad pietatem deducentes. Sicut enim electionem prohibuimus et denuo omnibus damus similiter talia praemia, sic ea, quae de ingratitudine sunt, non interimus. Palam vero est, quia ingratum oportet intellegi cum qui circa ambos parentes aut omnino circa posterius morientem factus aperte monstratur.

CAPUT XXVII.

Ἄριστα δὲ ἡμῖν Λέων ὁ τῆς Θεῖας λήξεως δοκεῖ σκέψασθαι τὰ περὶ τῶν ἐπίδοσεων ὧν εἰς τὰ δευτέ- 25 τερα ποιοῦνται συνοικεῖα οἱ ταῦτα συμβάλλοντες. φησὶ γὰρ ὡς, εἶπερ ἐκ τοῦ προτέρου γάμου παῖδας ἔχοντες οἱ γονεῖς, εἴτα εἰς δεύτερον ἢ καὶ ἐφεξῆς χωροῦν συνοικεῖσιν, οὐ δύνανται οὔτε εἰς τὴν μητρικὴν οἱ πατέρες οὔτε εἰς τὸν πατρῶν αἱ μητέρες κατὰ 30 τὸν τῆς ζωῆς χρόνον τὴν οἰανοῦν ποιεῖσθαι φιλοτιμίαν, ἢ ἐν τελευταίῃ τι καταλιμπάνειν, πληρὴ ἢ τοσοῦτον ὅσον ὁ εἰς παῖς ἢ θυγάτηρ μόνος ὧν ἐκ τοῦ φέροντος ἔχει. Εἰ δὲ πολλοὶ παῖδες εἴεν καὶ ἕκαστος ἴσον ἔχει μέρος, οὐ πλέον τοῦ εἰς ἕκαστον ἀφικνου- 35

Optime vero nobis Leo divinae memoriae videtur cogitasse de oblationibus, quas in secunda faciunt matrimonia qui ea contrahunt. Ait enim quia, si ex priori matrimonio filios habeant parentes, deinde ad secundum aut deinceps veniant matrimonium, non possunt neque in novercam patres neque in vitricum matres secundum vitae tempus quamlibet facere largitatem aut in morte relinquere, nisi tantum quantum unus filius aut filia solus existens ex generante habet. Si vero multi filii sint et unusquisque aequalem habeat portionem, non amplius, quam ad singulos venit, aut vitricus aut noverca

cap. XXVI § 1 Καὶ ὅτι ἐπὶ τούτων — εἰς εὐσέβειαν ἄγοντες (17) extant B^s p. 196 Zach. — § 1 in. summan habet Anonymus Bodleianus (in Zachariae Anecd.) p. 212. cap. XXVII Ὅτι οὐ δύνανται — τοῖς ἐκ τοῦ προτέρου γάμου παισίν (168, 29—169, 23) passim decurtata extant B^s p. 196 Zach.

tanda ita, ut aut integra ab initio irrita fiat alienatio aut integra valeat, aut ex parte quidem irrita fiat, ex parte vero consistat. Atque in his quidem lucris, quaecumque accipiunt parentibus ad secundas nuptias migrantibus, non curioso quaerimus, num heredes sint vel antea defuncti parentis vel postea defuncti, nec magis num alii heredes sint, alii non sint. Sed praemium hoc, sicuti prius diximus, us datum ex aequo accipient ipsi quidem superstites, cum ipsis vero etiam eius, qui mortuus est, liberi, qui quidem genitoris partem capient. Ubique tamen ingratitudo, quemadmodum etiam antea diximus, adversus tale lucrum impedimentum constituat eiusmodi filio. Nam leges contra ingratos latas non transgredimur, qui ita et parentes honoremus et liberos ad pietatem ducamus. Quemadmodum enim electionem prohibuimus et omnibus pariter talia praemia damus, ita quae ad ingratitudinem pertinent non tollimus. Manifestum autem est ingratum eum esse iudicandum, qui aut in utrumque parentem aut utique in eum, qui posterior decessit, talis fuisse aperte demonstratur.

XXVII. Optime vero divinae memoriae Leo reputasse nobis videtur quae ad donationes pertinent, quas in secundas nuptias conferunt qui eas contrahunt. Dicit enim, si ex prioro matrimonio liberos habeant parentes, deinde ad secundum vel etiam ulterius coniugium migrent, non posse neque in novercam patres neque in vitricum matres ullam liberalitatem inter vivos conferre, neque in morte quicquam relinquere nisi tantum quantum unus filius filiae, si solus sit, a parente habet. Quodsi plures sint liberi et singuli aequam habeant partem, non plus quam ad singulos perveniat vel vitricum vel novercam acceptu-

1 τόχαις L¹ || καὶ om. B¹ || 4 δὲ δὴ M¹ || δὴ LB¹, om. B^s (quoque ε) || 5 τοῖς om. B¹ || τῶν γονέων γάμους B^s || 6 λαμβάνουσιν M^s || οἱ παῖδες add. LB || κληρονομοῦσιν — 8 μὲν bis scr. L || κληρονομοῦσιν || οἱ παῖδες add. B¹ || 7 ἢ om. B^s || προτελευταίαντος B^s || τοῦ δευτέρου — 9 τινὲς δὲ om. B¹ || 10 διδομεν τούτο, εἴτε κληρονομοῖεν εἴτε καὶ μὴ· καὶ τούτο MB⁽¹²⁾ || διδομεν τούτο, καὶ B^s διδομεν τούτο L διδομενον τούτο M || 12 τὸ om. L || 13 γεννησαντος B¹ || 14 καθὰ — εἶπομεν om. B^s || 15 καὶ πᾶσι] et denuo omnibus ε || 19 τῶν α B || 21 ἀχάριστος L¹ || ἢ om. ε || 23 γενέσθαι τοιοῦτον γενέσθαι mavult Heimbach || ἀποδεδειγμένον B || 27 φησὶ γὰρ] Cod. 5, 9, 6 pr. — 3 || τὸ om. M || 29 τὴν om. B^s || 31 τῆς om. B¹ || 32 τι om. B^s || 33 ὁ om. B || 35 ἴσον] τὸ ἴσον B¹

2 alienatione] aut perfecte alienatione add. R¹ || 5 et super — 7 utrum heredes in spat. voc., existant — nec si alii heredes (8) in ras. suppl. V² || 7 perscrutantur V pr. || existunt T extant R¹ aut] ad V || praemortis R¹ || 8 parentis a * secundum? V¹ || 9 quidem om. V || heredes] fiant siue etiam non et ex hoc add. R¹ || existant vulg. || 10 damus eis hoc R] eis hoc damus V eis damus hoc vulg. || 11 hoc] ex hoc R¹ || 12 cum aut eis aut R¹ || 13 partes R || 15 huiusmodo R || 16 tali * R¹ || 18 educentes R || electiones? R¹ || 20 de om. V || interimus in ras. R², interimus V || 21 oportet R¹ || 24 rubr. Qui ad secundas nuptias migraverit non habeat licentiam liberalitatem ullam conferre in novercam filiorum suorum uel vitricum ultra eam partem quae ad unumquemque liberorum ex substantia eius venerit R mg. || divina] pie R || 25 quas] quae R¹ || 27 habent RT || 30 temporis R¹ || 33 filii om. R¹ || sint RT] sunt V vulg. || 34 habeat R] habet V vulg. || 35 utricus V

1 commutanda V] committenda R vulg. || fortunas V¹

μένον ἢ ὁ πατρὸς ἢ ἡ μητρὶα παραλήφονται. Εἰ δὲ ἀνίστα τὰ καταλειμμένα τυγχάνοι, τοσοῦτον ἀνάγκη μόνον εἰς τὴν μητρὶαν ἢ τὸν πατρῶν ἐκχεσθαι ἐξ ὁσαςδήποτε φιλοτιμίας τοῦ γονεῶς, εἰς ὅσον ὁ τὸ ἔλαττον ἔχων παῖς ἐκ τῆς ἐκείνου περιουσίας λαμβάνει ἢ ἀπὸ τελευταίας βουλήσεως καταλειφθὲν ἢ καὶ ἐν ζωῇ δεδομένον· δηλαδή τῆς πρώην τετάρτης, νυνὶ δὲ τρίτης ἢ ἡμισείας κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον μοίρας πάντως τῷ παιδί καταλιμπανομένης ἢ διδομένης, εἰ μὴ πάλιν ὁ τῆς ἀχαριστίας ἐναντιῶτος λόγος. 10 Ταῦτο τοῦτον φυλακίζοντες καὶ ἐπὶ πάππον καὶ μᾶμμη, καὶ προπάππον καὶ προμᾶμμη, καὶ ἐγγόνων ἀρρέονων ἢ θῆλειων καὶ προεγγόνων ὁμοίως, εἴτε ὑπεξόνσιοι τυχόν εἴτε ἐμαγκιπᾶτοι καθεστήκοιεν, ἐκ τῆς πατρῴας ἢ μητρῴας κατιόντες σειρᾶς. Καὶ τοῦτο 15 διορίσας ὁ θεὸς ἐπιγράγειν, ὅτι τὸ πλεόν τοῦ καταλειφθέντος ἢ δοθέντος ὅλων ἢ τῆ μητρὶα ἢ τῷ πατρῶϊ ὄσιναι μῆτε γραφὴν μῆτε καταλειφθὲν ἢ δοθὲν ἢ δωρηθὲν ἀρροσεῖ τοῖς παισὶ καὶ μεταξὺ τούτων μόνον ἐξίστης διαρρηθῆσαι. Το γὰρ δεῖν καὶ τοὺς ἐκ 20 τοῦ δευτέρου γάμου παῖδας μετέχειν καὶ τούτων γέγραπται μὲν ἐπὶ τινος διατάξεως, οὐ μὲν καὶ νῦν ἡμῖν ἀρέσκει. Ἀλλὰ τοῖς ἐκ τοῦ προτέρου γάμου παῖσι, δι' οὓς καὶ παρατετήρηται, διδοσθαι μόνοις· οὐδεμίαν μηχανῆς οὔτε δι' ὑποβολιμαίων προσώπων 25 οὔτε κατ' ἄλλην αἰτίαν παραλαμβάνεσθαι δυναμένης. Τοῦτο δὲ τὸ περὶ τὸν διαρρηθῆσθαι πρὸς ἀλλήλους οἱ κεχαρισμένοι παῖδες τοῖς γονεῖσιν, οἳ οἱ ἀχαριστοὶ περὶ τούτους δεικνύμενοι καὶ ἀχαριστίας τοιαύτης ἐπέδυνον καθεστῶτες, ὅποιαν οἱ νόμοι ζητοῦσι. τοῖς 30 γὰρ τοιοῦτους καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἀφελείας ἀφαιρούμεθα, μήποτε τῆς ἐλπίδος ὑποφανομένης τῆς ἐντεῦθεν κτήσεως κατὰ τῶν γονεῶν χωροῖεν καὶ θρασύνοντο καὶ τοῖς τῆς φύσεως ἀτιμάζοιεν νόμους. πρόδηλον δὲ ὡς κἀνταῦθα, εἰ τις τούτων τελευτή 35 σειεν, εἰς οὓς τὸ περὶ τὸν ἐφέρετο, παιδῶν ὑπόντων, οἱ τοῦ τελευτήσαντος παῖδες τοῦτο λήφονται κατὰ μὲν τὸ οἰκίον πλῆθος, πρὸς δὲ τὸ τοῦ τελευτήσαντος μέρος.

ros esse. Sin vero inaequalia forte sint ea quae relicta sunt, tantum ad novercam vel vitricum ex quacumque liberalitate parentis solum perveniat necesse esse, quantum filius, qui minorem portionem habet, ex bonis illius sive ex ultima voluntate derelictum sive etiam inter vivos datum accipiat, ita nimirum ut quarta quae olim fuit, nunc vero tertia vel dimidia pars secundum nostram legem filio omnino relinquatur aut detur; nisi rursus ingratitudinis ratio obstet. Idemque hoc custodiendum etiam in avo et avia, et proavo et proavia, et nepotibus neptibusve pariterque in pronepotibus, sive in potestate forte sive emancipati sint, ex paterna vel materna linea descendentes. Atque hoc definito recte adiecit ut id, quod plus sit relictum vel datum omnino vel novercae vel vitrico, tanquam neque scriptum neque relictum vel datum vel donatum liberis competat et inter hos solos ex aequo dividendum sit. Nam etiam ex secundo matrimonio natos liberos in horum partem vocandos esse quamquam scriptum est in quadam constitutione, tamen nobis iam non placet. Sed liberis ex priore matrimonio natis, propter quos id etiam observatum est, detur solis: ita quidem ut nulla machinatio neque per interpositas personas neque ex alia causa adhiberi possit. Hoc vero quod abundat qui grati fuerunt erga parentes liberi inter se dividunt, non qui ingrati adversus eos probantur atque eiusmodi ingratitudini obnoxii facti qualem leges requirunt. Tales enim etiam emolumento quod inde redundat privamus, ne forte spe affulgente bonorum inde acquirendorum contra parentes surgant et procacius se gerant atque naturae leges despiciant. Manifestum vero est hic quoque, si quis eorum, ad quos id quod abundat deferebatur, defunctus sit liberis exstantibus, liberos defuncti et pro numero suo et secundum defuncti portionem id accipienturos esse.

5 ἐλίξιτον B || 7 καὶ om. LB'ς || διδόμενον B' || 8 νόμον] nov. XVIII c. 1 || 9 μοίρας post διδομένης coll. B' || τοῖς παῖσι B' || ἢ διδομένης om. B' || 10 λόγος ἐναντιῶται B' || 11 τούτου] τόνουτον L' || 13 ἢ] καὶ L τε καὶ B' || 14 ἐμαγκιπᾶτοι M] αἰτεξοῖσιοι LB || 16 τὸ] τοῦτο B' om. B' || πλεῖον Scriverg || 18 μῆτε καταλειφθὲν μῆτε γραφὴν B' || 19 τούτων μόνον L' || 20 δεῖν] δῆ L' || 21 τοῦ MB'] om. LB' || παῖδας — 23 γάμου om. L' || καὶ om. B || 22 διατάξεως] Cod. 5, 9 pr. || 23 τοῦ om. B' || τῶν προτέρου γάμου L(2) || 24 διδοσθαι B' || 26 δυναμ*** L' || 27 τὸ om. L' || 28 οἱ] ὁ L' || 32 ὑποφανομένης om. 5 || 35 δὲ om. L || 36 ὑπόντων — 38 πρὸς δὲ τὸ om. M || ὑπόντων LB'] ὑπαρχόντων B'

percipiant. Si vero inaequalia quae relinquuntur fuerint, tantum necesse est solum ad novercam aut vitricum venire ex quacumque largitate parentis, in quantum qui minus habet filius ex illius substantia percipit aut ex novissima voluntate dimissum aut in vita datum: quippe dudum quarta, nunc autem tertia aut media secundum nostram legem portione omnino filio relinquenda aut danda; nisi rursus ingratitudinis ratio contradicat. Hoc idem observando et in avo et in avia, et proavo et proavia, et nepotibus masculis aut feminis, et pronepotibus similiter, sive sub potestate forsitan sive emancipati consistant, ex paterna vel materna linea descendentes. Et hoc decernens recte intulit quia, quod plus est in eo quod relictum aut datum est omnino aut novercae aut vitrico, ac si neque scriptum neque relictum aut datum vel donatum competat filiis et inter eos solos ex aequo dividitur. Ut oporteat namque ex secundis nuptiis filios participari etiam horum, scriptum quidem in quadam constitutione est, non tamen etiam nunc nobis placet, sed ex priori matrimonio filiis, propter quos et observatum est, detur solis, nulla machinatione neque per suppositas personas neque per aliam causam interponi valente. Hoc autem quod plus est dividunt adinvicem grati filii parentibus, non ingrati circa hos approbati et ingratitudine huiusmodi obnoxii constituti, qualem leges quaerunt. Tales namque etiam hac utilitate privamus, ne forte propter spem huius possessionis contra parentes accedant et protervi sint et naturae iniurientur leges. Palam quoque est quoniam et hic, si quis horum moriatur, ad quos quod plus est deducebatur filiis existentibus, defuncti filii hoc accipient secundum propriam quidem multitudinem, ad defuncti vero partem.

1 relinquuntur V || 3 patris R || 4 illius] illi ut R' || 5 percipit R] percepit V vulg. || 6 quartam et tertiā R' || 7 nostram] miās R' || 8 portione R' vulg.] portiones R' || 9 portionem R' || 10 R' || 11 R' || 12 R' || 13 R' || 14 R' || 15 R' || 16 R' || 17 R' || 18 R' || 19 R' || 20 R' || 21 R' || 22 R' || 23 R' || 24 R' || 25 R' || 26 R' || 27 R' || 28 R' || 29 R' || 30 R' || 31 R' || 32 R' || 33 R' || 34 R'

CAPUT XXVIII.

Ἐπειδὴ δὲ τοῖς μέχρι νῦν νόμοις ἀδιώκριτον ἐστὶ πᾶτε προσήκει τὸ πλείον θεωρεῖν, ἅρα κατὰ τὸν τῆς ἐπιδόσεως καιρὸν ἢ κατὰ τὸν τῆς τοῦ γάμου διαλύσεως, κράτιστον ἦμιν ἔδοξε εἶναι τὸν τῆς τελευτῆς τοῦ δευτερογαμίου γονεῶς παρατηρεῖν καιρὸν. γράφουσι μὲν γὰρ ἄνθρωποι καὶ ὧν ἔχουσι πλείονα, γράφουσι δὲ καὶ ἐλάττονα· αἱ δὲ ἐπινομβαινόνται τῆσι τὰς ἐναντίας ἐκβάσεις ὡς ἐπίπαν ἐργάζονται. Ὡστε ἵνα μὴ περὶ ταῦτα πλανώμεθα, τὸν καιρὸν ἐκείνον σκοπεῖτον καθ' ὃν ὁ δευτερογαμίας τελευτᾷ, καὶ τὴν ἀναλογίαν τὴν ἐκείτην ληπτέον, καὶ πρὸς ἐκείνην τὸ πλείον σκοποῦντας ἀφαιρεῖσθαι τὸ ὑπερβαῖνον προσήκει καὶ τοῖς παισὶ προσέμειν' ἐπὶ πᾶσι τοῖς τοιοῦτοις οὐ τῆς ἐξ ἀρχῆς δόσεως ἢ γραφῆς θεωρουμένης, ἀλλὰ τοῦ καλουμένου eventu σκοποῦμένου. 15

CAPUT XXIX.

Ἄλλ' οὐδὲ ἐκείνο ἡμῖν παραλειπτέον, ὅπερ ὀρθῶς ἔχεν Θεοδόσιος ὁ τῆς εἰσεβοῦς λήξεως ὁ νέος δι-ετάξαιτο, φήσας ὅτιπερ, ἕαν γυνὴ παιδοποιησάμενη πρὸς δεύτερον ἔλθοι γάμον κἀκεῖθεν αὐτῇ γένοντο παῖδες ἕτεροι, εἴτα καὶ ὁ δεύτερος ἀνὴρ τελευτᾷ, τὰ μὲν αὐτῆς οἰκεία πράγματα οἱ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν γάμων παραλήγονται παῖδες ἀδιαθέτου τῆς μητρὸς τελευτώσης ἐξ ἴσης καὶ ὁμοιοτάτης διανεμήσεως· τὴν μὲντοι πρὸ γάμου δωρεὰν ἑκάτερα γονῆ τῆν τοῦ οἰκείου λήγεται πατρός, καὶ ἐξ ὁλοκλήρου μὲν οἱ τοῦ πρώτου γάμου παῖδες τὴν ἐκείνου κερδανοῦσι δωρεάν, ἐξ ὁλοκλήρου δὲ οἱ ἐκ τῶν δευτέρων φύντες σπερμάτων τῆς παρ' ἐκείνου γενομένης ἀπολαύσουσι φιλοτιμίας, κἂν εἰ μὴ πρὸς τρίτον ἐκείνη συνοικέσιον ἤλθε. τί γὰρ τοῦτο τοῖς προτέροις ὀνήσει; τί δὲ βακαίνοσιν οἱ πρότεροι παῖδες τοῖς δευτέροις, εἰ μὴ κἀκεῖνοι τρίτοις ὑβρίσθησαν γάμοις; Καὶ ἰπλῶς ἐκάστη γονῆ τὴν τοῦ οἰκείου γονεῶς λαμβανέτω προγαμίαν δωρεάν, καὶ ὡς τῶν πρώτων παίδων διὰ τὴν δευτερογαμίαν λαβόντων (καὶ) οἱ 35 δευτεροὶ πάντως αὐτὴν ἐχέτωσαν, κἂν εἰ μὴ τρίτοις ὀμίλησεν ἢ δευτερογαμήσασα γάμοις· ὥστε μὴ δοκεῖν

Quia vero hactenus legibus indiscretum est, quando conveniat quod plus est inspicere, utrum secundum oblationis tempus an certe matrimonii solutionis, optimum nobis visum est esse mortis binubi parentis observari tempus. Scribunt itaque homines et horum quae habent amplius, scribunt autem et minus, eventientes autem fortunae contrarios eventus saepius operantur. Unde ut non circa haec erremus, tempus illud considerandum est, secundum quod binubus moritur, et portionem inde sumendam, et secundum eam quod plus est contemplantes auferre quod transcendit oportet et filii applicare: in omnibus talibus non ab initio datione aut scriptura respicienda, sed qui vocatur eventus considerandus est.

Nec illud quoque nobis relinquendum est, quod recte habendum Theodosius piaе memoriae iunior constituit, dicens quia, si mulier filiis procreatis ad secundas veniat nuptias et exinde ei nascantur filii (alii), deinde etiam secundus vir moriatur, eius quidem proprias res ex amobus matrimonii percipient filii intestata matre moriente ex aequa et simillima divisione, antenuptialem vero donationem utraque soboles proprii percipiet patris, et ex solido quidem prioris matrimonii filii illius lucrabuntur donationem, ex solido quoque ex secundis nati seminibus ab illo facta fruentur munificentia, licet non ad tertium illa matrimonium venerit. Quid enim hoc prioribus prosit? quid autem invadeant priores filii secundis, si non et illi tertiis iniuriam passi sunt nuptiis? Et absolute unaquaeque soboles proprii parentis accipiat sponsaliciam largitatem, et omnino prioribus filiis propter secundas nuptias accipientibus et secundi liberi modis omnibus eam habeant, quamvis quae secundas contraxerit nuptias, ad tertia minime

XXVIII. Quoniam vero legibus hactenus latis non distinctum est, quando id, quod plus est, spectari debeat, num tempore dationis an solutionis matrimonii, optimum nobis visum est tempus mortis parentis, qui secundas nuptias contraxit, observari. Scribunt enim homines iis quae habent plura, scribunt vero etiam pauciora: at qui incidunt casus contrarios ut plurimum exitus efficiunt. Itaque ne de iis erremus, illud tempus considerandum est quo is qui secundas nuptias contraxit moritur, et quae inde oritur proportio sumenda, ac secundum illam quod plus sit considerantes auferre id quod excedit liberisque tribuere decet: neque in talibus omnibus datio aut scriptura ab initio facta spectanda, sed eventus qui vocatur considerandus est.

XXIX. Sed ne illud quidem nobis praetermittendum est, quod ita ut recte haberet Theodosius iunior piaе memoriae constituit dicens, si mulier liberis susceptis ad secundas nuptias transierit indeque ei liberi alii nati sint, deinde etiam secundus maritus decesserit, propria illius bona liberos ex utroque matrimonio natos accepturos esse matre intestata defuncta ex pari atque acquirabilissima divisione; ante nuptias donationem vero sui utramque subolem patris capturam, et in solidum quidem primi matrimonii liberos donationem illius lucraturos, in solidum autem ex secundo semine oriundos largitate ab illo profecta fruturos, licet illa ad tertium coniugium non migraverit. Quid enim hoc prioribus proderit? aut quid priores liberi secundis invadeant, si non illi quoque tertiis nuptiis iniuriam passi sunt? Et ad summam sui quaeque suboles patris ante nuptias donationem accipiat, et utique cum eam primi liberi propter secundas nuptias acceperint, secundi quoque omnibus modis eam habeant, licet quae secundo nupsit ad tertiis nuptias non transierit: ut in hac re non videantur fratri-

2 πρότερον L || 7 γράφουσι δὲ καὶ ἐλάττονα om. B¹ || 8 ἐκβάσεις] τύχας B || 12 πλείον B¹ πλείστον L || 13 ἐπὶ ἐν B¹ || 15 eventu M¹ ἀποτελέσματος M s. v., LB || 16 παραλειπτέον B¹] παραλειπτέον (παραλειπτέον I¹) MLB¹ || 17 Θεοδόσιος] Cod. 5, 9, 4 || 18 παῖδας ποιησάμενη B || 19 ἔλθῃ B¹ || αὐτοὶ B¹ || 22 ἀδιαθέτου τῆς LB¹] ἀδιαθέτου δὲ τῆς M || 23 τελευτήσας B || διανεμήσεως B¹] διανεμήσεως ἔσται ML || 24 πρὸς γάμον L || 26 πρώτων MLB] prioris ε || 29 πρὸ L¹ || ἐκείνη om. M || 34 πρώτων] prioribus ε || 35 καὶ add. Haloander ex ε || 37 ὥστε — 171, ἐλαττωθῆναι om. ε

vero om. V || 3 *solutione libri || 7 aut fortunae R¹ || euntus R¹ || 8 operantur] Quod plus est tempore mortis binubi inspicitur add. R¹ || ut] et R¹ || 9 sq. quod secundum V || 10 porciones R¹ portio vulg. || sumenda vulg.; leg. sumendum? || 13 datione VT] donatione (s. v. al. datio) R² vulg., donationes R¹ || 14 considerandum R¹ T || 17 habent R¹ || 18 quia om. R¹ || 20 alii filii vulg., alii om. RVT || 21 ex] eius R¹ || 22 ex qua et simili R¹ || 24 soboles om. R¹ || quidem — 26 ex solido om. R¹ || 26 natis R² || 27 terti- R¹ || 28 Quid] Quod VR¹ || 29 quod V || 30 tertiis iniuriam] in tertiis iniuriam R² in ras. || 31 unaquaque R || 33 filiis prioribus V || 34 eam om. R¹, post habeant add. R² || habent VT || quamvis quam secundas contraxerit nuptias concipientibus ad tertia R¹

1 rubr. Cuius temporis computatio spectanda sit. et quomodo superflua quantitas distribui debeat R mg. ||

κατὰ τοῦτο τῶν ἀδελφῶν ἐλαττοῦσθαι. Ἐκ δὲ τῆς τῶν πραγμάτων ἀκολουθίας ταῦτο καὶ ἐπὶ πατέραν ἔστω δευτερογαμίωντων, καὶ φυλαττέσθω τοῖς μὲν ἐκ τοῦ προτέρου γάμου πασὶν διὰ τὴν δευτερογαμίαν ἢ κερδανθεῖσα προῖξ, τοῖς δὲ δευτέροις τὰ ἐκ τῶν δευτέρων, κἂν εἰ μὴ πρὸς τρίτους ὁ πατὴρ ἀφίκετο γάμους.

1 Τὰ δὲ γε λοιπά, ὅποσα ἐπὶ τῶν τοιούτων ἐκέρδανεν ἢ ὁ πατὴρ ἢ ἡ μήτηρ ἐκ τῆς δευτερογαμίας, ἢ κατὰ ληγάτον τυχόν ἢ φιδεικόμισσον, οὐ μὴν εἰς 10 τρίτους ἐληλύθαι γάμους, ταῦτα συνανακαρδέντα τῇ αὐτῶν περιοσίᾳ καὶ ὑπὸ τρίτων οὐ σαλευθέντα γάμων μενέτω παρ' αὐτοῖς ἀκίνητα, καὶ εἰς τὰς αὐτῶν ὡς οἰκεία διαδοχὰς ἀφικνεῖσθω, καὶ παρὰ περιόντων ὄν βούλονται διοικεῖσθω τρόπον.

vota migraverit. Ex rerum vero consequentia hoc ipsum et in patribus sit secundo nuptias facientibus, et servetur ex priori quidem matrimonio filiis propter secunda vota lucrata dos, secundis quoque (ex secundis), licet non ad tertia pater venerit vota.

1 Reliqua vero quaecumque in talibus lucratus est pater aut mater ex secundis nuptiis, aut per legatum forsitan seu fideicommissum, non tamen ad tertias venerunt nuptias, haec commixta eorum substantiae et a tertiis non mutilata matrimonii maneat apud eos inmota et ad eorum velut proprias successiones perveniant, aut etiam superstitibus quo 15 volunt disponantur modo.

CAPUT XXX.

Ἐπειδὴ δὲ τὰ κέρδη πανταχοῦ κατὰ τὴν τοῦ λόγου συνέθειαν εἰς τὰς ἀπὸ τελευτῆς διαζεύξεις ἐνομοθετήσαμεν, βραχεῖ τινι λόγῳ κἀκεῖνο προστίθεμεν ὡς, ὅποσα κερδάναιεν οἱ γονεῖς ῥεπονδίῳ διαλυθέντος τοῦ γάμου, εἴτε bona gratia σταλέντι εἴτε καὶ ἀλ- 20 λως, εἴτε κατὰ προκοῖς εἴτε κατὰ προγαμίας δωρεῖς πρόσρασι, ταῦτα κατὰ μίμησιν τῶν ἀπὸ τελευτῆς κερδῶν ἅπαντα φυλαττέσθω τοῖς πασὶν. ταῦτοῦ τούτου φυλαττομένου καὶ ἐπὶ τῶν ἀπροίκων γαμετῶν, ἔνθα ἢ παρ' ἡμῶν τεθεῖσα διάταξις τὴν προ- 25 πέτειαν ἐτιμωρήσατο. Καὶ οὐ διαφερομένα, παρὰ τίνος αἰτῆν ὁ γάμος τῷ ῥεπονδίῳ διαλύεται. ὅπως-δήποτε γὰρ ἂν ἔχοι τὸ πῶγμα, φυλάττεται καὶ ἐπ' ἐκείνων τὸ κερδανθέν τοῖς ἐκ τῶν γάμων ἐκείνων παισίν, ἐξ ὧν προήλθον οἱ παῖδες, εἴτε οἱ πρῶτοι 30 διεληλύθησαν γάμοι ῥεπονδίῳ εἴτε καὶ οἱ δεῦτεροι, κἂν εἰ τρίτος οὐκ ἠκολούθησε γάμος.

Quia vero lucra ubique secundum rationis frequentiam in disiunctiones ex morte sancivimus, brevi quodam sermone et illud adicimus, quia quaecumque lucrati fuerint parentes repudio soluto matrimonio, sive bona gratia misso sive etiam aliter, sive per dotis sive per sponsaliciae largitatis occasione, haec ad instar ex morte lucrorum omnia serventur filiis. Hoc idem custodiendo etiam super indotatis uxoribus, ubi a nobis posita constitutio procacitatem punivit. Et non discernimus, ex cuius culpa matrimonium repudio sit solum. Quocumque enim modo se habeat causa, servatur et super illis quod lucratum est ex illis nuptiis filiis, ex quibus processerunt filii, sive prima soluta sint matrimonia repudio sive etiam secunda, licet tertiae non secutae sint nuptiae.

CAPUT XXXI.

Τὰ δὲ περὶ ἀξήσεων ἢ μειώσεων προικῶν ἢ προγαμίων δωρεῶν εἴρηται μὲν τινι τῶν ἐμπροσθεν νόμων, ἡμῶν δὲ ἐξεύρασται τελειώτερον, οἷ γε καὶ 35 συνειστώτων τῶν γάμων τὰς διὰ τὸν γάμον δωρεὰς οὐκ ἀξέσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀρχῆς δίδοσθαι

De augmentis autem aut deminutionibus dotium aut antenuptialium donationum dictum quidem est aliquibus prioribus legibus, a nobis autem perscrutatatum perfectius est, qui etiam consistentibus matrimonii propter nuptias donationes non augeri solum,

bus inferiores esse. Ex rerum vero consequentia idem etiam de patribus secundas nuptias incuntibus obtineat, serveturque liberis quidem ex priore matrimonio natis propter secundas nuptias dos lucrifacuta, secundis vero liberis quae ex secundis nuptiis redundant, licet ad tertium matrimonium pater non venerit.

1 Reliqua vero, quaecumque in talibus pater vel mater ex secundis nuptiis vel per legatum forte vel fideicommissum lucrati sunt, nec tamen ad tertias transierunt nuptias, haec bonis eorum commixta neque per tertium matrimonium concussa apud ipsos inmota maneani, et tanquam propria ad ipsorum successores perveniant, atque dum supersunt quo voluerint modo administrantur.

XXX. Quoniam vero de lucris secundum orationis continuitatem omni ex parte in disiunctionibus, quae per mortem fiunt, sancivimus, brevi mentione hoc quoque addimus: ut, quaecumque parentes matrimonio per repudium soluto, sive bona gratia misso sive etiam aliter, aut dotis aut ante nuptias donationis nomine lucrati sint, haec ad imitationem lucrorum quae per mortem obveniunt omnia liberis serventur. Atque hoc idem etiam servetur in indotatis uxoribus, ubi constitutio a nobis lata temeritatem punivit. Nec distinguimus, ex cuius culpa matrimonium repudio solum sit. Utcumque enim se res habeat, in illis quoque id, quod lucrifacutum est, liberis illius matrimonii, unde liberi illi procreati sunt, servatur, sive primae nuptiae repudio solutae sint sive etiam secundae, licet tertium matrimonium secutum non sit.

XXXI. De augendis vero aut deminuentis dotibus vel ante nuptias donationibus dictum quidem est in quibusdam legibus antea latis, a nobis vero res perfectius elaborata est, quippe qui etiam constante matrimonio ut propter nuptias donationes non solum augeantur, sed etiam ut ab initio fiant prae-

2 πραγμάτων] προγάμων M || 3 μὲν om. B' || 5 τοῖς δευτέροις δὲ B' || τῶν δευτέρων] τοῦ δευτέρου? Zachariae || 6 εἰ] ἢ L' || 9 ἢ prius om. LBz || 10 φιδεικόμισσον M φιδεικόμισσον B' φιδεικόμισσον L' || 12 οὐ om. B || 14 οἰκεία MB] οἰκείας B'z οἰκείας L' εἰκείας L' || καὶ] aut etiam s' || παρὰ om. B'z, del. L' || περὶ ὄντων L' περὶ ὧν τῶν L' || 18 βραχεῖ L' || 19 κερδάναιεν M] κερδάναιεν LB || ῥεπονδίῳ M] διαζυγίῳ LB (idem v. 13. 17) || 20 βοναγαγία L ἀγαθῇ χάριτι Ls.v., B || σταλέντι Heimbach] σταλέντος libri || 22 τῶν] τῆν L' || 23 ταῦτοῦ — 26 ἐτιμωρήσατο om. LB || 25 διάταξις] Cód. 5, 17, 11 (cf. supra cap. 18) || 30 οἱ] εἰ L' || 31 διεληλύθησαν L || 35 τελειώτερον B'

1 vero om. V || 2 secundas vulg. || 3 et om. R || 4 nota secunda R || lucra R' || ex secundis addidit Berkus || 8 rubr. Si legatum uxori maritus reliquerit vel contra R mg. || 11 uenerit V || substantiae — 23 super indotatis mulieribus (sic) scr. R' in ras. 7 versuum || 13 propria vulg. || 14 superstitibus RV' || a superstitibus V' vulg. || 16 rubr. Si repudio matrimonium solum sit, quid statui oporteat de lucris nuptialibus R mg. || ubi V' frequentiam] an leg. consequentiam? || 18 addicimus V || 20 per om. V' || 21 largitatis] donationis T || 24 procacitatem R' || 28 sq. filiis — filii sunt super illis (v. 27) coll. V || 30 secund' V' || non] aut R' || sunt R' || 33 rubr. De augenda vel diminuenta dote vel propter nuptias donatione R mg. || 37 augere R'

προσετάξαμεν, καὶ ὡς περ αὐξῆσαι συνεχωρήσαμεν, οὕτω καὶ μειῶσθαι τῶν συνελθόντων βουλομένων ἐφίκαμεν. Ἀλλὰ τοῦτο, τὸ τῆς μειώσεως φαρμέν, εἰ δευτέρος γένοιτο γάμος, οὐκ ἐφίκαμεν (ἵνα μὴ τι τῆ Λέοντος τοῦ τῆς εὐσεβούς λήξεως προσκρούσωμεν διατάξει), ἥνικα παῖδες ἐκ τῶν προτέρων γένοιτο γάμου. Εἰ γὰρ ἄμετρον ἐπιδοίη τὴν προῖκα ἢ τὴν προγαμιαίαν δωρεάν ὁ γονεὺς ἢ τερόν τι φιλοτιμίῃ-σαιο, εἴτα συνασθόμενος, ποῖ φέρηται τὰ τοῦ νόμου, συσταεῖται τὸ γένόμενον καὶ ἐλαττώσει τὴν προῖκα ἢ τὴν προγαμιαίαν δωρεάν, οὐκ ἐπι κέρδος ἔσται τοῖς παισὶ τὸ δοθῆν, ἀλλ' ἐξέσται κερδαίνων ἢ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ, τῶν παιδῶν κατὰ τοῦτο ἀδικουμένων.

CAPUT XXXII.

Εἰ δὲ μόνον οὐσούφροντον πραγμάτων ἢ ὁ ἀνήρ 15 τῇ γαμετῇ ἢ ἡ συνοικουσα τῷ γήμαντι κατὰ τελευταίαν δοίη βούλησιν, ὁ μὲν πρὸ ἡμῶν ἔλεγε νόμος, εἰ πρὸς δευτέρος ἀφικοντο γάμου ἢ ὁ πατήρ ἢ ἡ μήτηρ, αὐτίκα τῆς καταλειφθείσης χρήσεως ἐκπίπτειν, ὡς περ πρότερον ἐξέπιπτον τῆς δεσποτείας, καὶ παρα- 20 ὡστα τοῖς παισὶν αὐτῇ ἀποκαθίστασθαι, εἰ δὲ ἀνηβοὶ τυχόν οἱ παῖδες ἔλεν, καὶ μετὰ τῶν ἐν μέσῳ καρπῶν· τοῦτο γὰρ ἔδοκει τῷ νόμῳ. Ἡμῖν δὲ οὐ σφόδρα τοῦτο ἥρεσεν, ἀλλὰ βουλόμεθα, κἂν ἡ χρήσις δοθῆι, ἢ κατὰ φιλοτιμίαν ἢ μόρτις καθῆσα δωρεᾶς 25 γενομένης ἢ καὶ inter vivos ἐν οἷς ἐξέσται καὶ δωρεῖσθαι, ἢ καταλειφθείη, καὶ ὁ λαβὼν εἰς δευτέρος ἀφικοντο γάμου, μένειν καὶ οὕτω τὴν χρῆσιν, ἄχρῳ οὐ περιῶ ὁ τοῦτον ἔχον τὸν οὐσούφροντον· εἰ μὴ ἴσῃ αὐτὸς ὁ τὴν δωρεάν, ὡς εἴρηται, πεποιημένος ἢ 30 ὁ τοῦτον καταλιπών, εἴτε ἄρρην εἴτε θήλεια, φήσει βούλεσθαι πρὸς δευτέρος ἀφικνουμένον γάμου τὸν τὸν οὐσούφροντον λαβόντα λύεσθαι τε αὐτὸν καὶ πρὸς τὴν οἰκίαν ἐπαναστρέφειν δεσποτείαν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ τῶν κατὰ φιλοτιμίαν δεδομένων φαρμέν. 35

cap. XXXII—XXXIV decurtata exhibet B⁴ p. 197 Zach.

ceperimus, et quemadmodum ut augeantur concessimus, ita etiam ut deminuantur, si coniuges voluerint, permiserimus. Verum hoc (de deminutione loquimur), si secundum matrimonium factum sit, non permittemus (ne quid Leonis piae memoriae constitutionem offendamus), ubi liberi ex priore matrimonio nati sunt. Nam si immodicam dotem vel ante nuptias donationem parens dederit vel aliud quid largitus sit, deinde animadvertens, quo tendat ratio legis, contraxerit quod actum est et dotem vel ante nuptias donationem deminuerit, non iam quod datum est liberis lucro erit, sed vel vitrico vel novercae lucrari licebit, ut liberi in hac re laedantur.

XXXII. Si vero solum usumfructum bonorum aut vir uxori aut coniux marito per ultimam voluntatem dederit, quae ante nos erat lex dicebat, si vel pater vel mater ad secundas nuptias venerint, eos statim relicto usufructu privari, quemadmodum antea dominio privabantur, et illum confestim liberis restitui, si vero impuberes forte liberi essent, etiam cum fructibus medii temporis; hoc enim legi videbitur. Nobis vero hoc non admodum placuit, sed volumus, etiamsi usufructus datus sit sive ex largitate sive mortis causa donatione facta sive etiam inter vivos, quatenus donare licet, sive relictus sit, et qui eum accepit ad secundas nuptias venerint, etiam sic usumfructum manere quoad superstes sit qui hunc usumfructum habet: nisi ipse qui donationem, uti dictum est, fecit vel illum reliquit, sive masculus sive femina, expresse dixerit velle se ut, si ad secundas nuptias transierit qui usumfructum accepit, ille et solvatur et ad proprium dominium revertatur. Sed haec quidem de iis dicimus quae ex largitate data sunt.

1 προσετάξαμεν κτλ.] Cod. 5, 3, 19. 20 || 3 τὸ om. M || 4 ἐφίκαμεν] reperimus (i. e. ἐφέλαμεν) ε || τι om. B¹ || 5 Λέοντος] τοῦ Λέοντος B || 6 διατάξει] Cod. 5, 9, 6 || 10 γένόμενον B || 11 οὐκ ἔσται κέρδος B¹ || 12 ἐξέσται] ἐξέσται L¹ ἐξέσθω L² (in marg. ἀλλὰ κερδήσει μὲν τὸ τὴν ὑπόσχασιν δεξί[αμενον] πρόσωπον· ἀναγκα[σθῆσεται]?) δὲ τῷ παιδί τῷ ἐλατ[τον] ἐχοντι τοσοῦτον διδ[όναι] add. L²) || τῶν πατρῶων L¹ || 15 οὐσούφροντον πραγμάτων M] χρῆσιν καρπῶν ἢ πραγμάτων L] χρῆσιν πραγμάτων B || 16 τῇ γυναικὶ B¹ || 17 νόμος] Cod. 5, 10, 1 || 18 ἀφικοντο L¹ || 19 ἐκπίπτει L || 20 ὡς περ καὶ (καὶ τὸ B¹) πρότερον B || 22 ἔλεν οἱ παῖδες B || τῶν ἐμμεσῶ L || 24 ἢ εἰ B¹, om. L || 25 ἢ κατὰ ἢ om. ε || μόρτις καθῆσα M] θανάτων αἰτία LB || 26 γινόμενης B || ἢ καὶ] εἰ || inter sívouy M ἐν ζωῇ LB || 27 ἢ L] εἰ B¹ς, om. M (cf. Iulian. cap. 150 in.) || 29 ταύτην B || ἔχων τὴν χρῆσιν LB || 30 αὐτὸς] αὐτῇ L, om. B¹ || ὡς εἴρηται om. B¹ || πρ-

sed etiam a principio dari praecepimus, et sicut augeri permisimus, ita quoque minui contrahentibus volentibus concessimus. Sed hoc, quod de deminutione dictum est, si secundae fiant nuptiae, non pepercimus (ut non aliquo modo Leonis piae memoriae offendamus constitutionem), cum filii ex prioribus fuerint nuptiis. Si enim immensam obtulerit dotem aut antenuptialem donationem parens aut aliud aliud largiatur, deinde sentiens, quo ferat lex, abbreviet quod factum est et deminuat dotem aut antenuptialem donationem, nequaquam lucrum erit filiis quod datum est, sed licebit lucrari aut vitrico aut novercam, filiis secundum hoc laesis.

Si vero solum usumfructum rerum ἢ ὁ ἀνήρ 15 aut coniux marito per novissimam dederit voluntatem, ante nos quidem dicebat lex, si ad secundas venirent nuptias aut pater aut mater, statim relicto usu cadere, sicut prius cadebant proprietate, et repente filiis illum restitui, si vero impuberes forsitan filii fuissent, etiam cum medii temporis fructibus. Hoc enim videbatur legi; nobis autem non satis hoc placuit: sed volumus, vel si usus detur per largitatem aut mortis causa donationem factam, et inter vivos, in quibus licet etiam donari, si relinquatur, et accipiens ad secundas veniat nuptias, manere sic quoque usum, donec supersit qui hunc habet usumfructum, nisi expressim ipse qui donationem, sicut dictum est, fecit aut hunc reliquit, sive masculus sive femina, dixerit velle ad secundas veniente nuptias eo, qui usumfructum accepit, solvi eum et ad suam reverti proprietatem. Sed haec quidem de his quae per largitatem dantur dicimus.

ποιηκῶς B¹ || 31 ταύτην B || φήσοι MLB || 32 sq. τοῦτον οὐσού τον χρῆσιν φροκταν L¹ τοῦ τὴν χρῆσιν L²B || 33 αὐτὴν B || 35 διδομένων LB (cf. 5)

1 praecepimus vulg.] praecipimus RVZ || et] set et R¹ || 3 concessimus R¹ || de diminutione V deminutionem R || 6 constitutiones R¹ || 8 aliud om. V, aliquid om. R || 9 abbreviat R¹ || 10 aut om. R¹ || 11 neque lucrum (luctum R¹) R || 12 dictum est V || 15 rubr. De usufructu uxori a marito relicto relicto (sic) uel contra R mg. || vir] ei in R¹ ἰ...it V¹ || 16 coniunx R³V³ || 18 veniret R vulg. || 20 impubere R¹ || 23 vel] ut (sit V¹) V || usufructus vulg. || 24 donationes R¹ || et] aut Beckius, aut et Heimbachius || 25 si om. vulg. || relinquatum R¹ || 28 expressum R¹ || 29 est om. R¹ || 31 nuptias veniente eo R || solua R¹ || 32 Sed] rubr. Si usufructus dotis nomine vel propter nuptias donationis causa constituitur R mg. || 33 his quae] hisque qui R¹ his qui R²

CAPUT XXXIII.

Εἰ μέντοι ἐν προκίλῃ ἢ προγαμίαῳ δωρεᾷ πραγμά-
των οὐσούφροντος δοθεῖν, οὐδὲν παντελῶς καινίζο-
μεν, ἀλλὰ τὰ ἥδη νουμοποιημένα κρατεῖται, καὶ με-
νέτω παρὰ τοῖς εἰληθόσιν ἄχρῳ οὐ περιώσιν, κἄν ἐί
μηρίαῖς ἐναντίον τι βουλήθειεν οὐ τελευτήσαντες. τὸ
γὰρ ἐκ τοῦ νόμου δεδομένον κέρδος ιδιότης ἀφελεῖσθαι
παντάπασι οὐκ ἰσχύσει.

Si autem in dote aut in sponsalicia largitate re-
rum ususfructus detur, nihil penitus innovamus, sed
dudum sancita teneant, et maneat apud accipientes
donec vivunt, licet decies milies contrarium aliquid
5 velint morientes. Quod enim ex lege datum est lu-
crum privatus auferre modis omnibus non valet.

CAPUT XXXIV.

Ἐπειδὴ δὲ ὁλως εἰς μνήμην τῶν περὶ τῶν οὐσου-
φρόντων νόμων ἀφικόμεθα, κακεῖνο προσαναμίζαι
τῷ νόμῳ καλόν, ὅπερ τιῶν ἐμπροσθεν εἰρηται δια-
τάξεσιν, ὡς πάντων ὁ πατήρ τῶν εἰς τοὺς παῖδας
ἀφικνουμένων εἴτε ἐκ μητρώας σειρᾶς εἴτε ἐκ γαμικῆς
τῶν παιδῶν αἰτίας εἴτε ἀλλαχόθεν τὸν οὐσούφροντον
ἔχει, κἄν εἰ πρὸς δευτέρους ἔλθοι γάμος. τὴν γὰρ
χρησὴν αὐτῷ ἄχρῳ οὐ περιῆ μένειν ἀδιάπτονον καὶ
οἱ πρὸ ἡμῶν ἀπαντες βούλονται νόμοι καὶ ἐπὶ τοῖς
μητρώοις καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι, καὶ ἡμεῖς σύμ-
φαιμεν. ὁ δὲ τῶν castrensiῶν καὶ quasicastrensiῶν
πεκουλιῶν ἐξηγήσθω λόγος

Quoniam omnino ad memoriam de usufructu le-
gum venimus, illud quoque misceri legi bonum est,
quod tribus pridem dictum est constitutionibus:
quia omnium pater horum, quae ad filios veniunt
sive ex materna linea sive ex nuptiali filiorum causa
sive aliunde, usumfructum habet, licet ad secundas
veniat nuptias. Usus namque eorum, donec vivunt,
manere sine casu etiam ante nos omnes volunt leges
et in maternis et in aliis omnibus, et nos simul di-
cimus. Castrensiū vero et quasicastrensiū pecu-
liorum excipitur ratio.

CAPUT XXXV.

Μήτηρ μέντοι δωρησάμενη τι τῷ παιδί τῶν οἰ-
κείων εἴπερ εἰς δευτέρους ἔλθοι γάμος, οὐκ ἂν δύ-
ναιτο κατὰ πρόφασιν ἀχαριστίας τὸ δεδομένον ἀνα-
τρέπειν. οὐ γὰρ ἐκ καθαρᾶς δοκεῖ γνώμης τὴν ἀχα-
ριστίαν εἰσάγειν, ἀλλὰ τὸν δεύτερον γάμον ἐννοῶσα
ἐπὶ ταύτην ἔλθειν τὴν σκῆψιν προεἰληται. πλὴν ἐἴ
μη καθαρῶς ὁ παῖς ἢ περὶ τὴν ζωὴν αὐτῆν ἐπιβου-
λεύων τῇ μητρὶ ἢ χεῖρας ἐπιβάλλων ἀσεβεῖς ἢ περὶ
τὴν τῆς οὐσίας ὅλης ἀφαιρέσειν πράττων τι κατ' αὐ-
τῆς ἀποδεικνύοντο.

Mater tamen donans aliquid filio de suo si ad
secundas venerit nuptias, non poterit per occasio-
nem ingratitude revocare quod datum est. Non
enim ex pura videtur voluntate ingratitude intro-
ducere, sed secundas nuptias considerans ad hanc
venisse cogitationem putabitur. Nisi tamen aperte
filius aut circa vitam ipsam insidians matri aut
manus inferens impias aut circa substantiae totius
ablationem agens adversus eam aliquid declaratur.

CAPUT XXXVI.

Οὐ μὴν συγχωροῦμεν ταῖς γυναῖξι πρὸς δεύτερον
ἀφικνουμέναις γάμον ἐτι βούλεσθαι ταῖς τῶν πρό-

Non tamen permittimus mulieribus ad secundas
venientibus nuptias adhuc velle priorum maritorum

cap. XXXIV Πάντων τῶν (11).... ex B excerptum extat in tractatu de peculiiis (Heimbach 'Avéxδ. II. p. 253)

XXXIII. Si iam in dotem vel ante nuptias donationem rerum ususfructus datus sit, nihil plane
innovamus, sed quae iam sancita sunt obtineant, et apud eos, qui eum acceperunt, maneat quoad super-
stities sunt, etsi sescenties contrarii quid voluerint defuncti. Lucrum enim ex lege datum privatus
auferre nullo pacto valet.

XXXIV. Quoniam vero omnino ad mentionem legum quae de usufructu agunt delati sumus, illud
quoque admiscere legi par est, quod anterioribus quibusdam constitutionibus dictum est: ut pater rerum
omnium, quae ad liberos sive ex materna linea sive ex nuptiali causa liberorum sive aliunde pervenerunt,
usumfructum habeat, etiamsi ad secundas venerit nuptias. Usumfructum enim ei quamdiu superstes est
manere integrum tam in maternis quam in ceteris omnibus et omnes ante nos latae leges volunt et nos
consentimus. Castrensiū tamen et quasicastrensiū peculiorum ratio excipitur.

XXXV. Mater tamen quae filio ex suis rebus aliquid donavit, si ad secundas venerit nuptias,
non poterit sub praetextu ingratitude quod datum erat revocare. Neque enim ex puro consilio ingra-
titudinem allegare videtur, sed secundas nuptias respiciens ad hunc praetextum venisse praesumitur. Nisi
vero manifesto probetur filium vel ipsi matris vitae insidians struere vel manus impias ei inferre vel ad
substantiam universam auferendam aliquid contra ipsam moliri.

XXXVI. Neque vero concedimus mulieribus ad secundas nuptias transeuntibus, ut priorum mari-

1 προκίλιον L¹ || 2 οὐσούφροντος M¹ | χοῖσις ἢ
καρπῶν L¹ | χοῖσις B¹ || δοθῆ B¹ || οὐδενὶ LB¹ ||
4 περιώσι | περιέσει B¹ | περιέσει B¹ || 7 ἰσχύσει M² ||
ἰσχύει M¹LB¹ || 8 τοῦ οὐσόν ἦγον τῆς χοῖσεως φροῦ-
κτον L¹ τῆς χοῖσεως B¹ || 10 τισίν tribus (i. e. τοισίν) ε¹ ||
διατάξεσιν Cod. 6, 61, 6 § 1 (cf. ib. s). 60, 4 || 12 εἴτε καὶ
ἐκ μητρώας L¹ || 13 τὴν χοῖσιν B¹ || 14 ἔλθῃ B² ||
15 αὐτῷ αὐτῶν L⁵ || περιῆ | vivunt ε¹ || 18 κανστρεσιῶν
καὶ quasicανστρεσιῶν M¹ | κανστρεσιῶν καὶ κανάσι κα-
στρεσιῶν Ath., κανστρεσιῶν καὶ ὠσανεῖ (κονάσι B²)
κανστρεσιῶν Theod., B² | ιδιοκίτων καὶ κανάσικα-
στρεσιῶν L¹ | ιδιοκίτων καὶ οἰονεῖ ιδιοκίτων B¹ | ιδιο-
κίτων B¹ || 19 λόγος | καὶ ἐτέρων τινῶν add. LB¹ ||
20 Ἡ μήτηρ B¹ || 24 τὸν om. L¹ || 25 σκέψιν B¹ || 26 περὶ
πρὸ L¹ || 27 ἐπιβαλὸν B¹ || 28 αὐτῆς | ταυτῆς L¹ ||
29 ἀποδεικνύται B¹ | ἐπιδεικνύοντο B¹ || 31 πρότερον
MB¹ | πρότερον LB¹

3 sanctitas R¹ || et maneat R¹ | et maneat R² T vulg.,
om. V || 4 uiueret R¹ uiuerent R² || milium V || aliquid
om. V || 5 morientes || Si qua suscepta legitimum (lega-
rum) naturalium tutela contra sacramentum secu-
nundo nubit, subiacebit penis infictis et illi quam (sic)
nubit infra tempus luctu praestitutum add. R¹ || Quid
R² || legem R¹ || 8 rubr. De rebus maternis vel nuptia-
libus lucris quae ad filios/familias pervenerunt, et de
castrensi et quasicastrensi peculio R mg. || Quoniam
vero add. vulg. || meriam R¹ || 10 tribus) bonum est add.
R² || est dictum R¹ || 11 quia V || quod R vulg. || 14 eorum
om. R¹ || 15 mane V¹ || etiam post annum annos omnes
R² || 17 vero et quasicastrensiū om. R¹ || peculiūm V ||
iam peculiūm R vulg. || 20 rubr. Si mulier res quas
liberis donavit quasi ab ingratis post secundas nuptias
reuocare maluerit R mg. || tamen om. V || de del. R² || si
sed V¹ || 21 nuptias venerit V || 23 uidetur ex pura R ||
uoluntate et gratitudinem R¹ || 25 cognationem uenisse
R², cogitationem, om. uenisse R¹ || 27 totius ablationem
V || 28 oblationes R² || adversus] ad R¹

1 sponsalitiā largitatem usus rerum usufructus (sic) V ||

τερον συνοικησάντων ἄξιους ἢ προνομίους χρῆσθαι, ἀλλ' εἰς ὅλον ἂν μετὰ τὸν πρότερον ἀφίκοιντο γάμον, ἐκείνου στερογέτωσαν τὴν τύχη. ἢ γὰρ τῶν ἔμπροσθεν ἐπιλελησμένη οὐκ ἂν αὐτίς ἐκ τῶν ἔμπροσθεν βοηθούτο.

dignitatibus aut privilegiis uti: sed ad quale post priorem venerunt matrimonium, illius amplectantur fortunam. Quae enim priorum oblita est, non rursus ex prioribus adiuvabitur.

5

CAPUT XXXVII.

Χαρίεν δὲ κάκεινο καὶ οὐδὲ εὐσεβείας ἔξω τῶ τῆς θείας λήξεως Ἀλεξάνδρω πρὸς πολλοῖς ἐτέροις τῶν ἀρχαίων νομοθετῶν διώρισται, ὥστε, εἴ τις ἐλευθερώσει θεράπειαν, εἴτα ἀγάγοιτο αὐτὴν γαμετῆν, ἢ δὲ ὡς εἴκοιεν ὑπερμαζώσά τε καὶ τρυφώσα διαλύσει 10 τὸ πρὸς τὸν ἐλευθερωτῆν συνοικέσιον, οὐκ ἐφήσιν ὁ νόμος πρὸς δευτέρους γάμους ἐλθεῖν ἀκοντος τοῦ πρότερον γήμαντος, ἀλλὰ τὸν ἐφεξῆς γάμον πορνεῖαν ἠγεῖται καὶ φθοράν, ἀλλ' οὐ γάμον οὐδὲ συνάφειαν, ἐξ ἧς ὕβρις οὐκ εὐπρεπῆς τῶ τὴν ἐλευθερίαν ἐπιθέντι 15 προσηγνεται.

Iucundum quoque illud et non extra pietatem a divae memoriae Alexandro super alios plurimos antiquorum legislatorum determinatum est, ut si quis manumiserit ancillam, deinde eam ducat uxorem, at illa ut videtur elata et epulata solverit circa manumissorem matrimonium, non sinit lex ad secundas nuptias venire invito priore marito, sed deinceps nuptias fornicationem iudicat et corruptionem, sed non nuptias nec matrimonium, ex quo iniuriae non decentes ei, qui libertatem imposuit, fiunt.

CAPUT XXXVIII.

Ταῦτο δὲ δὴ βασιλέως κάκεινο εὐρόντες ἄξιον τῆς ἐάντων ἡγησάμεθα μέρος ποιήσασθαι νομοθεσίας· ὡς, ἐπειδὴ πάντων ἡ μήτηρ ἀξιοπιστοτέρα πρὸς τὴν τῶν παιδῶν ἀναγωγὴν ἔδοκει, δίδουσι αὐτῇ καὶ τοῦτο ὁ 20 νόμος, εἰ μὴ πρὸς δευτέρους φοιτήσῃε γάμους.

Eius quoque principis illud quoque invenientes dignam putavimus partem nostrae facere sanctionis: quoniam omnium mater fide dignior ad filiorum educationem videbatur, dat ei etiam hoc lex, nisi ad secundas accesserit nuptias.

CAPUT XXXIX.

Τὰς δὲ δὴ προίκας, ἃς ἂν λάβοιεν οἱ συνοικούντες, οὐ δώσουσι προχέως ταῖς γυναιξὶ συνεστάτων ἐκ τῶν συνοικεσίων, πληρῆ ἐξ αἰτιῶν ἃς ὁ νόμος ἠρίθυμωσεν. ἐπεκτοίγε εἴ τι τοιοῦτο πράξαιεν, μίμησις δω- 25 ρεῖας τὸ γενόμενον αὐτόθεν εἶναι δοκεῖ· καὶ εἰ τελευτήσειεν ἢ γυνή, καὶ ἀναλήφονται τὰς προίκας οἱ δεδωκότες αὐτὰς ἄωρος ταῖς γυναιξὶν ἄνδρες παρὰ τῶν κληρονόμων τῶν γυναικῶν μετὰ τῶν ἐν μέσῳ καρπῶν, αὐτοὶ τε καὶ κληρονόμοι αὐτῶν, καὶ ἔξουσιν 30 εἰς κέρδος κατὰ τὸ συμπερωρημένον. καὶ εἰ πρὸς δευτέρους ἀφίκοιντο γάμους οἱ ἄνδρες, φυλάξουσιν ἀνεκποίητα ταῦτα τοῖς πασι, τοῦτο δὲ τὸ καθ' ὅλον διατεταγμένον. Εἰ μέντοι μὴ τύχοιεν λαβόντες οἱ

Dotes autem, quas acceperint contrahentes, non dabunt facile mulieribus consistentibus adhuc matrimonii, nisi tamen ex causis quas lex numeravit; alioquin, si quid tale gesserint, instar donationis quod agitur hoc ipso esse videtur: et si moriatur mulier, et recipient dotes qui dederunt eas immature mulieribus mariti ab hereditibus mulierum cum medii temporis fructibus, ipsi et heredes eorum, et habebunt in lucrum secundum pactum. Et si ad secundas venerint nuptias viri, servabunt sine alienatione haec filii, hoc videlicet quod generaliter constitutum est. Si vero non contigerit accipere contrahentes dotes

cap. XXXVII summarium habet Nomoc. L tit. 42 ex Athan.

torum dignitatibus aut privilegiis uti adhuc velint, sed ad quaecumque post prius illud matrimonium transierint, illius conditione acquiescant. Quae enim priorum oblita est, non rursus ex prioribus emolumentum quid habebit.

XXXVII. Illud quoque gratum ac ne pietatis quidem expers a divae memoriae Alexandro post alios multos veterum legislatorum definitum est: ut, si quis ancillam manumiserit eamque postea uxorem duxerit, illa vero videlicet animo intumescens et luxurians solverit coniugium cum manumisso, non permittat ei lex ad secundas nuptias venire invito priore marito, sed insequens matrimonium pro meretricio et stupro habeat nec vero pro matrimonio aut coniugio, per quod quidem contumelia indecora is qui libertatem impertit afficiatur.

XXXVIII. Ab eodem autem imperatore illud quoque lucrati dignum existimavimus quod partem legislationis nostrae faceremus: ut quoniam mater omnibus fiducia dignior ad liberorum educationem credebatur, id quoque lex ei tribuat, nisi ad secundas migraverit nuptias.

XXXIX. Dotes vero, quas mariti acceperint, non facile reddent mulieribus constante adhuc coniugio, nisi ex causis quas lex enumeravit. Alioquin si quid eiusmodi fecerint, instar donationis eo ipso esse videtur quod factum est; atque si mulier decesserit, et recipient dotes qui eas intempestive uxoris restituerunt mariti ab hereditibus uxorum una cum fructibus medii temporis tam ipsi quam heredes ipsorum, et lucri facient secundum pactum. Et si viri ad secundas venerint nuptias, haec non alienata liberis servabunt, id quod quidem in universum constitutum est. Quodsi forte mariti non acceperint dotes con-

1 ἢ τοῖς προνομίους χρῆσασθαι B || 2 ἀφίκοιντο B'ς || 3 ἐκείνοι? I' || 6 cap. XXXVII om. LB || 7 Ἀλεξάνδρω cf. Cod. 5, 5, 1; cf. Dig. 24, 2, 10. 11 || 17 Ταῦτο M | Τινὸς LB (Eius ε) || 20 sq. ὁ νόμος| Cod. 5, 49, 1 || 22 ἃς ἀναλάβοιεν B || 24 νόμος| cf. Dig. 23, 3, 73 § 1. 24, 3, 20 || 25 εἴ τοι L || 26 γινόμενον B' || εἴ? L' || 27 καὶ om. LB (cf. ad ε) || 29 ἐμείσω ML || 30 τς om. L (ε) || 31 εἴ οἱ M || 34 διατεταγμένον| Cod. 5, 19, 1

2 uenient R' uenerint R'' || amplectatur V' ap̄ spat̄io vacuo relicto V' || 6 Iocundum RVT || 8 determinatum]

i. dum s. v. R'' || 10 illi R' || ut uidet se elatam et epulatam V || 11 siuit R' || 14 non] nec R'' || iuriae R' in iure V || 15 decedentes R' || inposuerit fiunt R' si non posuit frui R' || 17 Eius (Eis R') RV | Eiusdem vulg. || 18 dignum vulg. || sanciois R' || 19 leg. (quia) quoniam? educatione R' || 22 rubr. Si adhuc constante matrimonio dotem maritus uxori persoluerit T mg. || 23 constantibus vulg. || 24 tantum vulg. || 25 gesserit R || instar] ad instar R' || 26 uidetur esse V || 27 et om. V, del. R' || 31 ueniunt R || 33 contraentibus R'

συνοικούντες τὰς προίκας ἐπι συνεστῶτος τοῦ συνοικεῖου, καὶ μετὰ τελευτῆν αὐτῶν τῶν γαμετῶν κατὰ τὸν νόμον παρὰ τῶν ἐκείνων λήφονται κληρονόμων, καθάπερ ἢ γραφῇ βούλεται τοῦ προικέου.

adhuc constante matrimonio, etiam post mortem eas uxorum secundum legem ab illarum percipient hereditibus, sicut scriptura vult dotis.

CAPUT XL.

Εἰ δὲ ἐπιτροπεύει γυνὴ τῶν παίδων πρόδηλον ὡς ἀνήβων καθεστῶτων διμοσχολήν μὴ πρὸς δεύτερον ἐρχεσθαι γάμον, εἴτα καταφρονήσασα καὶ τῆς προτέρας ἐντῆς καὶ τῶν ὄρκων εἰς ἀνδρὸς ἔλθοι δευτέρου, μὴ πρότερον ἐπιτροπὸν τὸν αἰτήσασα καὶ τοὺς λογισμοὺς παρασχομένη καὶ καταβαλοῦσα πᾶν ὅσον ἐντεῦθεν ὀφείλει, οὐ μόνον τὰ αὐτῆς ὑποθήκην ἔχει ὁ νόμος συγχωρεῖ τοῖς πασι, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ γήμαντος ὀσάαν συνπάγει ταῖς ὑποθήκαις, αὕτη τε ἀπαγορεύει τὴν τοῦ παιδὸς διαδοχὴν ἀνήβου τελευτῶντος, εἰ καὶ ἐξ ὑποκαταστάσεως ὁ πατὴρ αὐτὴν ἔλθειν πρὸς τὴν τοῦ παιδὸς εἴποι διαδοχὴν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οἱ πρὸ ἡμῶν ἡμεῖς δὲ θανατοῦμεν, εἰ γυναῖκα οὕτως ἀσεβῆ καθεστῶσαν, ὡς καὶ αὐτὸθεν ὄρκων ἀμελήσῃ καὶ οὕτως πρὸς ἄλλον γάμον ἔλθειν τριῶν τῶν μεγίστων ἡμελημένων, θεοῦ τε καὶ τῆς τοῦ τελευτήσαντος μητῆς καὶ τῆς τῶν παίδων στοργῆς, οὕτως ὀλίγαις ὑπέβαλον ποιναῖς, καὶ τὴν μὲν πρὸ τοῦ πενθίμου γηραμένην χρόνον καὶ οὐδὲ πάντως μητέρα παίδων καθεστῶσαν τιμωροῦνται πικρῶς, ἀλλὰ κἂν εἰ παῖδας οὐκ ἔχοι διὰ μόνην τὴν σεμνότητα ταῦτα πράττοντες, γυναῖκα δὲ οὕτως ἐκεκρημένην ἐπιθυμίαις οὐ ταῖς αὐταῖς γοῦν ὑπέβαλον ποιναῖς ὅποιας ὑπομένουσιν αἱ πρὸ τῶν πενθίμων χρόνων εἰς ἕτερον συνοικεῖον ἀποκλινασαι. Ὡστε νομοθετοῦμεν τὰς οὕτως ἐπιπορεῖν τοῦ λοιποῦ τομῶσας γυναῖκας πρὸς ταῖς ἤδη προεληφθείαις ποιναῖς καὶ ταύτας ὑφίστασθαι πάσας ἄς ἐμπροσθεν εἰπομέν ἐπι τῶν πρὸ τοῦ πενθίμου χρόνον γαμουμένων γυναικῶν, τὴν τε ἀμίαν καὶ τὰ ἄλλα πάντα ταύταις ἐπάγοντες, καὶ λύσιν αὐταῖς τῶν πονῶν δίδοντες τὴν αὐτὴν ἥπερ κείναις, τὸ δεῖσθαι βασιλέως καὶ τὴν ἡμῖσειαν μοῖραν δίδοναι τοῖς πασι τῶν οικείων,

5 Si autem tutelam gerat mulier filiorum (palam est quia impuberum existentium) iurans non ad secundas venire se nuptias, deinde contemns et prius conubium et iusiurandum ad maritum veniat secundum, non prius tutorem petens et rationem reddens et exsolvens omne quiddid hinc debet, non solum quae eius sunt in hypothecam habere lex permittit filiis, sed etiam mariti substantiam trahit cum hypothecis; ipsi quoque interdicunt filii successionem impuberis morientis, licet ex substitutione pater eam venire ad filii dixerit successionem. Sed haec quidem priores nostri. Nos autem miramur, si mulierem sic impiam constitutam, ut etiam hoc ipso iusiurandum neglexeret et sic ad immaturas nuptias deveniret, tribus maximis neglectis deo et defuncti memoria et caritate filiorum, ita parvis subdiderunt poenis, et illam quidem, quae ante luctuosum nubit tempus et nec omnino mater filiorum consistit, puniunt amare, et licet filios non habeat, propter solam honestatem haec agunt, mulierem vero sic effusam concupiscentiis, non vel ipsas subdiderunt poenis quas sustinent quae ante lugubre tempus ad secunda vota declinaverunt. Ideoque sancimus eas, quae sic peierare de cetero praesumunt mulieres, super dum praecedentes poenas et has sustinere omnes quas primitus diximus super his mulieribus quae ante lugubre tempus nubunt, et infamiam et alia omnia his inferentes et solutionem eis poenarum dantes eandem quam etiam illis, ut supplicent imperatori et dimidiam portionem dent filii suarum

cap. XL decurtatum extat B² p. 197 sq. Zach.

stante adhuc coniugio, etiam post mortem uxorum secundum legem ab hereditibus illarum accipient, prout vult dotalis instrumenti scriptura.

XL. Quodsi mater liberorum scilicet impuberum tutelam gerat quae iusiurandum dedit se ad secundas nuptias non transituram, deinde et priori toro et iureiurando contempto ad secundum maritum venerit neque tutore antea petito neque rationibus redditis neque omni eo quantum inde debet persoluto, non solum bona eius in hypothecam tenere liberis lex permittit, verum etiam mariti bona simul subicit hypothecis, illamque excludit a successione filii, si impubes moriatur, etiamsi pater ex substitutione eam ad filii successionem venire iusserit. Atque haec quidem praedecessores nostri. Nos vero miramur, quod mulierem adeo impiam, ut etiam iusiurandum protinus neglegat atque ita ad intempestivas nuptias transeat, tribus illis quae summa sunt neglectis, deo et memoria defuncti et amore liberorum, tam exiguis poenis subiecerunt, atque eam quidem quae ante tempus luctui statutum nupsisset neque omnino mater liberorum fuerit, severe puniunt, quamvis liberos non habeat, propter solam honestatem hoc agentes, mulierem vero adeo in libidinem effusam ne iisdem quidem subiecerunt poenis, quales subeunt quae ante tempus luctui statutum in secundi viri coniugio declinarunt. Itaque sancimus, ut quae in posterum ita peierare audeant mulieres, praeter poenas iam constitutas eas quoque omnes subeant, quas antea de nubentibus ante tempus luctui statutum mulieribus diximus, ut et infamiam ceteraque omnia iis irrogemus et solutionem poenarum eandem iis concedamus quam illis, id est ut supplicent imperatori atque dimidiam partem suorum bonorum liberis dent, ne usufructu quidem apud ipsas servato. Atque omnino aequo loco

2 αὐτὰς τῶν] τῶν om. L¹ || 3 παρὰ τῶν B⁵] κατὰ τῶν M¹ ἐκ τῶν L² om. L¹ || λήφονται ante ἐκ τῶν transposuit L² || 5 ἐπιτροπεύει L¹ || 6 διεπαγγελμένη LB² || πρὸς δεύτερον μὴ B¹ || 8 ὄρκων M⁵] ἐπαγγελῶν LB (idem v. 19). Cf. nov. XCIV c. 2 || εἰς — δευτέρου] δευτερογαμῆσει B² || 9 ἐπιτροπὸν om. B¹ || 11 ἐντεῦθεν] ἐμπροσθεν B² || 12 ὁ νόμος Cod. 5, 35, 2, 6, 56, 6 = 8, 14, 6 || 13 συνπάγει B¹⁵] συναπάγει L¹ ὑπάγει M(B)¹ || 20 θεοῦ M⁵] ἀληθείας BL || 22 ὑπέβαλον ταῖς ποιναῖς L || 23 γεγαμημένην χρόνον B¹ χρόνον γηραμένην B¹ || οὐδὲ πάντες μητέρες L || 25 εἰ* L || 27 ὑπέβαλον ML || 29 ἕτερον B || 30 ἐπιπορεῖν τοῦ λοιποῦ M⁵] διαφείδεσθαι τοῦ λοιποῦ L τοῦ λοιποῦ διαφείδεσθαι B || 31 πρὸς] πρὸν L¹ || προεληφθείαις M || 32 ταύταις B¹ || πάσας L || ἐμπροσθεν] πρότερον B². Cf. supra cap. XXII || 33 γαμουμένων MLB¹] γεγαμημένων B¹ || 34 τὰλλα L || ταύταις] πρὸς ταύταις B²

1 post bis scr. V¹ || mortes R¹ al. mortuas R² in mg. || eas RT] dotes s. v. R²T² om. V vulg. || 2 uxorem R¹ uxores R² || illarum vulg.] illorum RVT || 5 rubr. Si mulier tutelam filiorum suorum administraverit et ad secundas conuolauerit nuptias T mg. || 6 imberum R¹ || iurans non existenti ad R² || 7 se om. V, ante non (6) coll. T || 10 hinc] al. huic s. v. V² || 11 hypothecam V vulg.] ypotheca R¹ || 12 maritis R¹ || 13 success... R¹ || 15 successionem R¹ || 16 prioris? V¹ || si om. RVT al., quod vulg. || 22 puniunt R || 23 et del. R² || habeat] habeant V || 25 concupiscentias R² || non uel (s. v. pro saltim V²) V] uel non (in R¹) RT vulg. || ipsi V¹ || 28 peierare vulg.] perierant V pestifera R¹ pestifere R², V³ s. v. || 31 adnubent R¹ || 32 offerentes R¹ || 33 eundem R¹ etiamdem V² || 34 * dimidiam] mediam libri

οὐδὲ τῆς χρίσεως παρ' αὐταῖς μενούσης. καὶ ἀπλῶς ἴσῃν αὐτῇ τίθεμεν διὰ τῆν τῶν γάμων ἀωρίαν τῆ πρὸ τοῦ πενήμιον χρόνου γηραμένη. Εἰ δὲ καὶ τῶν φυσικῶν ἐπιτροπείῳ παίδων (καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτο δεδῶκαμεν αὐτῇ), ἀλλ' οὐκ εἰς ἀνδρὸς ἐλθούσα καὶ μὴ τὰυτα πράξασα ἄπερ ἐμπροσθεν εἰρηται, ταῖς αὐταῖς ὑποκείσθω ποιναῖς. Πρόνοια δὲ ἔστω κατὰ μὲν τὰς ἐπαρχίας τοῖς τῶν ἐθνῶν ἡγουμένοις, ἐν ταῦθα δὲ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως ἅμα τῷ πραιτωρὶ ᾧ τούτου μέλει τοῦ μέρους, ὥστε βουλομένης εἰς γάμους ἐλθεῖν τῆς ἐπιτροπεύουσας γυναῖκος καὶ προβληθῆναι τοῖς νέοις ἐπιτροπον καὶ τοῖς λογισμοῖς ὑποδέξασθαι καὶ ὅπερ ἡ μίτηρ ὀφείλει προφάσει τῆς διοικήσεως, τοῦτο ἀποδοῦναι.

rerum, neque usufructu apud eas remanente. Et simpliciter aequalem eam ponimus propter nuptiarum immaturitatem ei quae ante lugubre tempus nupsit. Si vero etiam naturalium tutelam gerat filiorum (nam hoc quoque praebuimus ei), tamen ad virum veniens et non haec agens, quae prius dicta sunt, iisdem subiaceat poenis. Providentia vero sit per provincias quidem a gentium praesidibus, hic autem gloriosissimo praefecto felicissimae huius urbis una cum praetore, cui huius partis cura est, ut volente ad nuptias venire tutelam gerente muliere et ordinetur minoribus tutor et rationes suscipiantur et quod mater debet occasione gubernationis, hoc reddatur.

CAPUT XLI.

Ἀρσείκη δὲ ἱμῖν ἡ Ζήρωνος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως διάταξις, βουλομένη τὸν πατέρα, εἰ κελουθεῖται τῷ οἰκείῳ παιδὶ πρεσβείην ὑπὸ αἵρεσιν ἢ ἡμέραν δοῦναι, μὴ ἄλλως ἀπαυτεῖσθαι τὴν ὑπὲρ τῆς δόσεως τῶν πρεσβείων ἀσφάλειαν (ταύτην δὲ τῆν legatorum servandorum causa καλουμένην), πληρὴ εἰ μὴ δευτέρους ὁ πατήρ ὀμιλήσει γάμους. ἔστω γὰρ καὶ τοῦτο τοῖς δευτερογαμοῦσιν ἐπιτίμιον.

Placet quoque nobis Zenonis piaae memoriae constitutio volens patrem, si iubeatur proprio filio legatum sub condicione aut die dare, non aliter exigi pro donatione legatorum cautionem, hanc videlicet quae legatorum servandorum causa vocatur, nisi secundas pater contraxerit nuptias. Sit enim et hoc secundo nubentibus poena.

CAPUT XLII.

Ἀλλὰ κἄν εἰ τις ἐν τοῖς εὐλαβεστάτοις τελῶν κληρονομοῖς, τοῖς ὑπὲρ τὸν ἀναγνώστην ἢ γάλην φαρμῶν, ὅλως ὀμιλήσει γάμους, τούτων ἐκ τῆς ἡμετέρας διάταξεως ἐκπίπτειν τῆς ἱεροσύνης διαταξαμένη τε καὶ βουλόμεθα. Εἰ μέντοιγε ἀναγνώστης ὢν καὶ γῆρας εἶτα διὰ τινα ἀπαυτεῖσθαι ἀνάγκη εἰς δευτέρους ἀφίκοιτο γάμους, οὐκ ἔτι πρὸς τὰ μετῴ τῆς ἱεροσύνης ἀναβήσεται γέρα, ἀλλ' αὐτοῦ μενεῖ παρὰ τῆς γυναῖκί, τὴν ὑπὲρ ἐκείνης προκρίνας σπουδῆν τῆς ἐπὶ τὰ βελτίω προόδου. Εἰ δὲ ἐν ιδιώταις ὢν ἐπὶ χειροτονίαν ὑποδιακόνου ἢ διακόνου ἢ πρεσβυτέρου ἐλθεῖν βούλοιο, εἶτα φανερῆ γενναῖα ἔχων μὴ ἐκ παρθενίας αὐτῷ συνοικήσασαν, ἀλλ' ἢ διεξυγμένην ἀνδρὸς ἢ ἄλλως οὐκ ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς αὐτῷ νομίμως συνελθούσαν, ἢ καὶ αὐτὸς πρὸς δευτέρους ἀφίκοιτο γάμους, οὐ τεύξεται τῆς ἱεροσύνης· ἀλλὰ κἄν εἰ λαθῶν εἰς τοῦτο ἐλθοῖ, πάντως αὐτῆς ἐκπεσείτα.

Sed et si quis inter reverentissimos constitutus clericus, ultra lectorem aut cantorem dicimus, omnino contraxerit nuptias, hunc ex nostra constitutione cadere sacerdotio constituimus atque volumus. Si vero lector existens et nuptias faciens deinde propter aliquam inevitabilem necessitatem ad secundas veniat nuptias, nequaquam ad maioris sacerdotii ascendat culmen, sed illic manebit apud mulierem, affectum illius praeponeas meliori provecui. Si vero, cum sit laicus, ad ordinationem subdiaconi aut diaconi aut presbyteri venire voluerit, deinde appareat mulierem habens non ex virginitate sibi copulatam, sed aut disiunctam a marito aut aliter non ab initio mox sibi legitime coniunctam, aut etiam ipse ad secundas venerit nuptias, non impetrabit sacerdotium, sed licet latenter ad hoc venerit, omnino eo cadet.

cap. XLII pars prior decurtata extat B² p. 198 Zach. Eiusdem capituli summarium habet Nomoc. L tit. 26 ex Athan.

eam propter intemptivitas nuptias habemus atque eam quae ante tempus luctui statutum nupsit. Quodsi etiam naturalium liberorum tutelam gerat (nam etiam hoc quidem ei concessimus), tamen coniugio inito neque actis iis quae ante dicta sunt iisdem subiaceat poenis. Curae autem sit in provinciis quidem praesidibus provinciarum, hic vero gloriosissimo praefecto huius felicitis urbis una cum praetore, qui hanc partem curat, ut, si mulier quae tutelam gerit ad nuptias venire velit, et pupillis tutor designetur et rationes reddantur et quod mater tutelae administratae nomine debet, id restituat.

XLI. Placet autem nobis Zenonis piaae memoriae constitutio, quae vult ut a patre, si proprio filio legatum sub condicione vel die praestare iussus sit, non aliter cautio de praestandis legatis exigatur (ea quidem quae legatorum servandorum causa vocatur) nisi si pater secundas nuptias inierit. Esto enim haec quoque secundo nubentium poena.

XLII. Sed etiam si quis ex religiosissimorum clericorum numero, eorum dicimus qui supra lectorem aut cantorem sunt, omnino nuptias inierit, hic ut ex nostra constitutione sacerdotio privetur et constitutum et volumus. Si tamen lector sit et uxorem habuerit, deinde propter inevitabilem quandam necessitatem ad secundas nuptias venerit, non amplius ad maiora sacerdotii munera ascendet, sed illic manebit apud uxorem, utpote qui studium erga illam progressui ad altiora praetulerit. Quodsi quis ex laicorum numero ad ordinationem subdiaconi vel diaconi vel presbyteri venire velit, ac postea uxorem eum habere appareat non ex virginitate nuptam, sed aut separatam a viro aut alio modo non ab initio statim legitime cum illo copulatam, vel etiam si ipse ad secundas nuptias transierit, non impetrabit sacerdotium, quin etiam si clam eo pervenerit, omnino eo exuetur.

2 ἴσον αὐτῶν L || τοῦ γάμου B¹ || 3 γεγαμημένη B¹ || 5 δεδῶκαμεν Cod. 5, 35, 3 || 9 ὑπάρχῳ MLB || 14 τοῦτο || καὶ τοῦτο B || 16 ἡμῶς L || τοῦ πάσης τοῦ B || 17 διάταξις Cod. 6, 49, 6 § 1 || κελουθεῖται L || 18 ἢ ὑπὸ ἡμέραν B || 20 ταύτην — 21 καλουμένην om. B || δὴ om. L || λεγατόρουμ σερβανδόρουμ καίσα M, om. L || 22 γάμ. L¹ || 26 διατάξεως Nor. VI c. 5 || 28 μέντοι B² || 32 προκρίνας bis scr. M || 36 αὐτῶν L¹ || συνοικήσασα L || διεξυγμένης L¹ || 37 παρελθούσαν L συνοιηελθούσαν B || 38 ἀφίκοιτο LB¹ || ἀφίκοτο MB¹ || 40 αὐτοῖς L

vulg. || praesidibus] pro***** R¹ || huic V || 9 huius om. R¹ || 10 cui huius] cuius R || cure RT cur* V¹ || est ut volente V² in ras. || 13 occasiones R¹ || 16 rubr. Si sub condicione mater legatum uel didicemissum filio suo reliquerit R mg. || Placet suppl. V² in spat. vac. || 17 proprii V¹ || 18 erigi R¹ || 19 legatorum om. R¹ || cautiones R¹ || 20 conseruandorum R || 22 poena om. V || 24 rubr. De clericis qui nuptias contrahere non possunt T mg. || 25 clericos R¹ || 26 hunc] habet R¹ || 27 sacer datio R || 30 nuptias om. V || 32 effectum V¹ || 33 ordinem R || 34 aut diaconi om. V || 35 aperuerat R¹ || non ex om. V¹ || 36 sed] s* V¹ || audis iunctam R¹ || 37 non om. R¹ || 38 non om. R¹ || 39 set RV] sed et vulg. || 40 eo om. R¹

1 eos V || manente vulg. || 2 ponimus] inponibus R¹ || 3 maturitatem V || 7 huius R V || subiaceat RT || 8 a om.

CAPUT XLIII.

Τὸ δὲ ἐφεξῆς πρῶγμ' ἐστὶ παλαιὸν καὶ πολλὰς μὲν δεξαμένοιον ἐπανορθώσεις οὐ παρ' ἐτέρων μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ ὑφ' ἡμῶν, οὐ μὴν πρὸς τὴν εἰς ἄκρον ἑάντου παραγεγόμενον ὀρθότητα. ἦν γὰρ μεταδιώκοντες τὰ παρῶτα νομοθετοῦμεν. Ὁ γὰρ καλοῦμενος Iulius miscellas παλαιὸς νόμος ἀρχαῖος τὸ τῆς παιδοποιίας προβαλλόμενος σπουδάσμα ἐπέτροτε ταῖς γυναῖξιν, εἰ καὶ ὁ ἀνήρ κελίοι καὶ τι καὶ ὑπὲρ τούτων καταλιμπάνοι, ὑπὲρ τοῦ μὴ πρὸς δευτέρον ἀφικέσθαι γάμον, ὅμως καὶ εἰς ἀνδρὸς φοιτᾶν καὶ ὀρνύνειν, ὡς 10 ἔπειρο ἔνεκεν τοῦτο πράττειν, καὶ τὸ καταλειμμένον λαμβάνειν. Καὶ ταύτην μὲν εἰς ἐνιαυτὸν ἐίδου ταῖς γυναῖξιν τὴν ἀδειαν· τούτου δὲ παρελθόντος, εἴπερ ἠβουλήθη λαβεῖν τὸ καταλειμμένον, οὐκ ἄλλως ἢ ταῖς γυναῖξιν τοῦτο λαβεῖν, πρὶν ἂν ἀσφάλειαν ἔκδοιτο ὡς ἐπὶ δευτέρου οὐκ ἐλεύσονται γάμον. 15 Ἄλλα ταύτην δὴ τὴν προσθήκην οὐκ αὐτὸς ὁ Iulius miscellas ἐξεῦρεν, ἀλλὰ Quintus Mucios Scaevola προνομοθετήσας ἐτύχχανεν, ἐπὶ πάντων δὴ τῶν ἡτημένων εἰς τὰς τῶν πραγμάτων κωλύσεις τὰς ταύτας ἐπινοήσας ἀσφαλείας. Ἡμεῖς τοίνυν ὁρῶντες τὰς πολλὰς δὴ γυναῖκας ἐπιθυμία γάμον, οὐ διὰ παιδοποιαν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῆς γένεως ἀνάγκην καὶ ὀρνύσας καὶ γαμουμένας καὶ παραβανούσας τὰς τῶν 20 τελευτῶντων γνώμας, ᾤθημεν τὴν ἀρχὴν τῆς τοῦ θεοῦτερον θεραπεύσας μέρος καὶ τὴν ἐπιτοκίαν αὐταῖς κωλύσαι, καὶ μὴ συγχωροῦσαι τοιούτους ὅρκους ὑπέχειν, ἐφ' οἷς πάντως τὸ τῆς ἐπιτοκίας πρὸχειρον. καὶ γὰρ οὐδὲ ἐκεῖνο προσέκειτο τῷ νόμῳ τὸ δεῖν τὰς 25 ἀπαιδὰς οὖσας γυναῖκας τούτων ὀρνύνειν τὸν ὅρκον, ἀλλὰ καὶ παῖδας ἐχούσας προσέκειτο τὰ τῶν ὀρκων, θεῶν τε ὁμοῦ καὶ τῆν τοῦ κατοικομένου λυποῦντα ψυχῆν. καίτοιγε τὸ μὲν τῆς ἐπιτοκίας πρόχειρον ἦν, τὸ δὲ τῆς παιδοποιίας ἐν τοῖς τῆς τύχης ἀπέκειτο δώροις. ἐπειδὴ τοίνυν τοῦτο ἡμετέρῳ τεθεσπίαμεν 35 νόμῳ, τὸν ὅρκον αὐτῶν ἀφελόντες καὶ τὴν ταύτην

Quae nunc vero sequitur causa est antiqua et multas quidem suscipiens correctiones non ab aliis solum, sed etiam a nobis, non tamen ad summam sui veniens rectitudinem: quam nunc sectantes praesentia sancimus. Lex enim quae vocatur Iulia Miscella, lex antiqua, lex vetusta, filiorum procreationis praepositorum studium permittebat mulieribus, licet vir prohiberet et aliquid ob hoc relinqueret, quatenus non ad secundas veniret nuptias, tamen et ad virum venire et iurare, quia filiorum causa hoc ageret, et quod relictum erat accipere. Et hanc quidem in annum dabat mulieribus licentiam. Eo autem transeunte si vellet accipere relictum, non aliter licebat mulieri hoc accipere, antequam cautionem exponeret, quia ad secundas non veniret nuptias. Sed hanc quoque adiectionem (non) ipse Iulius Miscellus adinvenit, sed Quintus Mucius Scaevola hoc praesanciverat, super omnibus quippe pendebimus in causarum prohibitionibus huiusmodi adinveniens cautiones. Nos igitur videntes plurimas mulieres desiderio nuptiarum, non propter filiorum procreationem, sed propter necessitatem et iurantes et nubentes et transcendentes morientium voluntates, aestimavimus prius interim sacratorem mederi partem et periurium eis cohibere nec sinere talia subire iuramenta, in quibus omnino periurium promptum est. Nam nec illud inerat legi, ut oporteret sine filiis existentes mulieres hoc iurare sacramentum, sed etiam filios habentibus adiacebat iusiurandum, quod deum simul et defuncti animam constaret, cum utique periurium quidem esset in promptu, filiorum vero procreatio in casu muneribus reiaceret. Quia igitur hoc nostra sancimus lege iusiurandum eis auferentes et talem permittentes

XLIII. Quae vero deinceps sequitur res vetus quidem est et quae multas emendationes experta sit, non solum ab aliis, sed et iam a nobis quoque, neque tamen ad summam ipsius perfectionem pervenit, quam nunc sectantes praesentia sancimus. Lex enim quae vocatur Iulia miscella vetus et antiqua studium procreationis liberorum prae se ferens mulieribus concessit, etiamsi maritus prohibeat atque ea aliquid conditione relinquat ne ad secundum transeant matrimonium, nihilominus et viro nubere et iurare se liberorum gratia hoc facere et quod relictum est capere. Et hanc quidem potestatem mulieribus dedit in annum; eo vero praeterlapso si qua capere vellet quod relictum erat, non aliter licebat mulieribus hoc capere nisi antea cautione praestita se ad secundum matrimonium non transiuras esse. Verum hoc additionem non ipsa lex Iulia miscella invenit, sed Q. Mucius Scaevola sanciendo praeeperat, qui quidem in omnibus, quae a rerum prohibitione pendent, eiusmodi cautiones excogitavit. Nos igitur cum videremus plerasque mulieres cupiditate nuptiarum, non liberorum procreandorum causa, sed propter naturae necessitatem et iurare et nubere et defunctorum voluntates transcendere, interim a principio illam rei partem quae cum deo artius cohaeret sanandam et periurium eis arcendum existimavimus, neque permittendum ut eiusmodi sacramenta subeant, in quibus omnino proclive est periurium. Etenim ne hoc quidem legi adiectum erat, mulieribus, quae liberis carerent, hoc sacramentum iurandum esse, sed etiam iis quae liberos haberent, sacramenta proposita erant quae deum simul et defuncti animam laederent. Atqui periurium in promptu erat, liberorum autem procreatio inter fortunae munera reposita. Quoniam igitur hoc lege nostra sancimus, cum sacramento sublato iis ut tale quid capere permitteremus, alteram rem a nobis

1 ἐστὶ M^s | ἐστὶν μὲν L | μὲν ἐστὶ B | 2 μὲν om. B | μόνων LB⁷ | μόνων MB¹ | 4 αὐτοῦ παραγεγόμεθα L | 6 Iulius miscellas M | Ἰούλιος μισκέλλας (σμικέλλας B¹) B | οὐλίος (om. pr.) μισκέλλας L | παλαιὸς νόμος ἀρχαῖος | lex antiqua, lex vetusta ε, τὸ ἀρχαῖον malit Heimbachius: potius παλαιὸς delendum videtur; an leg. πάλαι? | 7 προβαλλόμενος B¹ | 8 καὶ om. B¹ | κωλύει MB | τι (το M^a) καὶ M | τινα L | τι B¹ | 11 πράττει B¹ | 13 τοῦτο L¹ | 15 sq. ταῖς γυναῖξιν — ἐκδοῖντο — ἐλεύσονται | mulieri — exponeret — veniret ε | 16 ὡς οὐκ ἐπὶ δευτέρου ἐλεύσονται γάμον B | δευτέρους L | γάμο· L | 17 Iulius miscellas M | Ἰούλιος μισκέλλας L | Ἰούλιος μισκέλλας (σμικέλλας B¹) B | Iulius Miscellus ε | 18 quintus . mucios . scaevola M | κώντος μόνιος σκαεβόλας L | Κωνῆτος Μόνιος Σκαεβόλας B | 19 προνομοθετήσας M | πρὸς νομοθετήσας L | πρὶν νομοθετήσας B (cf. Dig. 35, 1, 7 pr.) | εἰρημίων LB¹ | 23 ὀρνύσας LB | 27 μὴ LB⁷ | μὴ οὐ M | 31 προβουκίοντο¹ adiacebat (i. e. προσέκειτο) ε | 32 τε om. B | κατοικομένου M

(id. 178, 3) | 34 τοῖς τῷ L | 35 τοῦτο τῷ ἡμετέρῳ B¹ | 36 νόμῳ | Cod. 6, 40, 2 | αὐτὸν B¹

1 rubr. Si decedens maritus uxori suae conditione legaverit si secundas non nuptias contraxerit vel contra R mg. | nereo nunc vulgo, vero om. R | 3 etiam iam et V | sumandam R¹ | 5 miscella RV² | 6 vetustata V | 7 proponens R | 8 proibent R | 9 venerit V | 11 agetur R | accipere VR² | 12 licentiam mulieribus V | Eo — 16 sed hanc scr. R² in ras. 2 vv. | 13 velit R | 15 veniet R | 16 non add. Heimback | 17 miscellus R | 18 praecedentibus R¹ | 19 prohibitiones R | 21 desiderio detentas add. s. v. V³ | filio· V¹ | 22 procreationem] procreatione set propter filiorum procreatione R¹ | 24 existimavimus R vulg. | inter in R¹ | 25 periurum V¹ | 26 promptum est] est promptum est V^a | 29 etiam om. V | 31 in promptu R | 32 in casu Osenbrüggen] in casu sine R vulg., in casu (suppl. V³ in spat. vac. ¼ versus) VT | 33 hoc om. V

ἐπιτρέφαντες λῆψιν, ἐνενοήσαμεν ὡς θάτερον ἡμῶν τῶν πραγμάτων καταλείπεται τὸ δεῖν καὶ τὴν τοῦ κατοικομένου θεραπεύσαι ψυχὴν. Διὸ δὴ τὸν παρόντα τίθεμε νόμον· οὐ γὰρ βουλόμεθα τὰς τῶν τελευτώντων οὐδὲν ἀποποιῶν ἐχούσας βουλὰς διαπίπτειν. εἰ μὲν γὰρ ἐφάσκειον δεῖν τὴν γυναῖκα πάντως τοῦ ἀνδρὸς ἐπιτάξασθαι μὴ γαμεῖν τοῦτο φυλάττειν, ἔχεν ἂν τι πικρὸν ἴσως ὁ νόμος· νῦν δὲ δευτέρου προσόντος τοῦ, εἴπερ βουληθεῖ γαμεῖν, μὴ λαβεῖν τὸ καταλειμμένον, τῆς εἰς ἔσχον ἀποίας 10 ἐστὶ περιδεῖν τὴν γνώμην τοῦ τελευτήσαντος οὕτω κινδυνεύουσαν, ὥστε αὐτῇ δοῦναι παρησίαν καὶ γαμεῖσθαι καὶ λαμβάνειν τὸ καταλειμμένον καὶ διὰ πάντων λυπεῖν τὸν πρότερον συνοικήσαντα.

perceptionem, consideravimus quoniam alterutrumque rerum a nobis praetermissum est oportere et defuncti animae mederi. Quapropter praesentem ponimus legem; non enim volumus deficientium nihil illicitum habentes voluntates frustrari. Si enim diceremus oportere mulierem omnino viro praecipiente non nubere hoc custodiire, pro amaritudine habuisset hoc merito lex; nunc autem, cum secundum praesto sit, id est ut, si voluerit nubere, (non) accipiat quod relictum est, novissimi sceleris est despiciere voluntatem defuncti ita fluctuantem, ut ei detur licentia nubendi et accipiendi quod relictum est et per omnia contristandi priorem maritum.

CAPUT XLIV.

Ὅστε θεσπίζομεν, εἴ τις κολύσει τὴν γαμετῆρ 15 πρὸς ἕτερον ἐλθεῖν συνοικήσειον, ἢ καὶ ἡ γαμετῆ τὸν ἄνδρα (ταῦτόν γάρ ἐστιν ἑκάτερον), καὶ ὑπὲρ τούτου τὰ καταλείπειν, ὡς ἐκ δνοῖν αἰρεσιν ἔχειν τῶν συνοικούντων τὸν ἕτερον, ἢ πρὸς γάμον ἐλθεῖν καὶ ἀποτάξασθαι τῇ λῆψει ἢ, εἴπερ τοῦτο οὐ βούλοιο, ἀλλὰ 20 τιμᾷ τὸν τελευτήσαντα, πάντως ἀποσχέσθαι τῶν 1 ἐφεξῆς γάμων. Ἄλλ' ἵνα μὴ τὸ πρᾶγμα μετέωρον ἦ καὶ μετὰ χρόνους ἴσως μακροῦς ἐπιάνιοι πάλλιν ἢ ἐπισπράξῃς, διὰ τοῦτο καλῶς ἡμῶν ἐδοξεν ἔχειν ὁρίσαι τὸ πρᾶγμα, καὶ εἰσω μὲν ἐνιαυτοῦ μὴ εἶναι παντε- 25 λῶς ἀπαίτησιν τοῦ καταλειμμένου, πληρὴ εἰ μὴ τρόπος ἱεροσώνης ἐπιγενόμενος θάτερον τῶν προσώπων εὐθὺς δοίη τὴν λῆψιν, ὡς οὐκ εἶ γάμων οὐσης ἐλ- 2 πιδος. Εἰ μόντοι διαδραμεῖν συμβαίη τὸν ἐνιαυσιαῖον χρόνον, δίδομεν μὲν τῷ προσώπῳ τούτῳ λα- 30 βεῖν τὸ καταλειμμένον, οὐκ ἀπλῶς δὲ οὐδὲ οὕτως. ἀλλ' εἰ μὲν ἀκίνητον εἴη τὸ πρᾶγμα, μὴ ἄλλως τοῦτο λαμβάνειν πληρὴ εἰ μὴ διωμοσίαν ἐκδοῖτο καὶ ὑποθήκην ὑπόθιοτο τὰ ἑαυτοῦ πράγματα (τοῦτο ὅπερ καὶ σωπηρῶς ἐκ τοῦδε τοῦ νόμου δίδομεν) ὡς, εἰ 35 πρὸς δευτέρου ἐλθοι γάμον, ἀποδώσει τὸ δεδομένον τοιούτων ὁποῖον παρελήφεν, ἀποδιδούς καὶ οὐς ἔλαβεν 3 ἐν μέσῳ καρποῦς. Εἰ δὲ κινήτων εἴη τὸ πρᾶγμα, εἰ μὲν εὐπόρως ἔχοι τὰ τῆς περιουσίας τῶ προσώπῳ τῷ βουλομένῳ λαβεῖν, δίδοσθαι τὸ καταλειφθὲν ἐπὶ 40 τῇ αὐτῇ ἀσφαλείᾳ καὶ ταῖς αὐταῖς ὑποθήκαις. ἀλλ'

Unde sancimus, si quis prohibuerit ad aliud venire matrimonium uxorem, sive etiam uxor maritum (idem namque est utrumque) et pro hoc aliquid reliquerit, unam ex duabus condicionem habere contrahentium alterum, aut ad nuptias venire et abrenuntiare perceptioni, aut si hoc noluerit, sed honorat defunctum, omnino abstinere de cetero nuptiis.

1 Sed ut non causa suspensa sit et post tempora forsitan longa revertatur rursus exactio, propterea bene nobis visum est habere determinare causam, et usque ad annum quidem non esse penitus petitioni relictum, nisi tamen modus sacerdotii adveniens alteri personarum statim praebeat perceptionem, utpote nequaquam nuptiarum existente spe.

2 Si vero transire contigerit annale tempus, damus quidem personae huic accipere quod relictum est, non absolute tamen neque simpliciter; sed si quidem immobilis fuerit res, non aliter hoc accipere nisi iuratoriam cautionem exposuerit et supposuerit suas res (hoc quod tacite ex hac lege damus), ut si ad secundas venerit nuptias, reddat quod datum est tale quale percepit, restituens et quos accepit in medio fructus.

3 Si vero mobilis fuerit res, si quidem idoneam habet substantiam persona volens accipere, dari quod relictum est sub eadem cautione et iisdem hypothecis. Sed si quidem aliud aliquid mobilium

praetermissam esse intelleximus, scilicet etiam defuncti animam esse curandam. Quam ob rem praesentem legem ferimus: nolumus enim defunctorum voluntates quae nihil absurdi contineant in irritum cadere. Nam siquidem diceremus, mulieri omnino, si maritus ne nuberet praeeperit, id observandum esse, haberet fortasse lex acerbi aliquid. Iam vero cum alterum praesto sit, ut, si quidem nubere velit, non capiat quod relictum est, summae absurditatis est pati voluntatem defuncti ita periclitari, ut illi venia detur et nubendi et quod relictum est accipiendi et per omnia priorem maritum laedendi.

XLIV. Itaque sancimus, si quis prohibuerit uxorem, vel etiam uxor maritum (idem enim utrumque est) ad secundum coniugium transire eoque nomine quid reliquerit: ut alter coniugum ex duobus electionem habeat, ut aut ad matrimonium transeat et rei accipiendae renuntiet, aut si hoc nolit, sed 1 defunctum honoret, ut omnino ab altero matrimonio absteineat. Ne tamen res in suspensio sit et post longum forte tempus denuo redeat exactio, propterea recte nobis habere visum est rem definire, ita ut intra annum quidem nullo pacto exactio sit eius quod relictum est, nisi forte sacerdotii ratio alteri 2 personae obvieniens statim capiendi ius praestet, utpote cum non amplius spes sit nuptiarum. Si vero anni tempus praeterierit, concedimus quidem ei personae, ut relictum capiat, quantum ne ita quidem id protinus fiat. Sed siquidem immobilis res sit, non aliter eam capiat nisi iusiurandum praestiterit suasque res pignori supposuerit (id quod etiam tacite ex hac lege concedimus) se, si ad secundas nuptias venerit, quod datum est, tale quale acceperit esse reddituram, reddituram etiam fructus quos 3 tempore interiacente percepit. Sin mobilis sit res, si quidem abunde habeat bonorum personae quae capere vult, quod relictum est sub eadem cautione et iisdem hypothecis detur. Atque si quidem

1 ἐνενοήσαμεν MB] ἐνοήσαμεν L || 9 τοῦ om. L || 18 οἷς om. B¹ || δεῖν M || τῶν τὸν B² || 22 ἐξῆς B¹ || 27 ἐπιγενόμενος B¹ || 28 δοί (sic) M || 30 μὲν om. B || τοῦτο B¹ || 31 οὐκ ἀπλῶς μόντοι οὐδὲ οὕτως] non absolute tamen neque simpliciter ε || οὕτως L || 33 ὑποθήκην om. ε, 34 ὑπόθιοτο om. B¹ || 35 εἰ] eis M || 36 ἀποδώσει B¹ || 39 ἔχοι] habet ε

om. V² || 8 *secundo libri || 9 sit] suo R¹ || *non] quod V hoc T, om. R vulg. || 10 scelerim R¹ || est] et R || 16 uxorem V] om. RT, post prohibuerit coll. vulg. || 17 utrumque Heimback] utrinque libri || relinquere R || 18 unam] nam R¹ || 19 praecipit Val. || 20 sed honorat om. V¹ || 22 non ut R || 24 habere] haberi RV² hanc V² || determinari V¹ || 25 petitiones R || 26 tantum RT || 29 amale V || 31 absolutum V || quidem] quid R¹ || 32 hoc] hanc vulg. || 33 sq. res suas R || 38 fuerit mobilis V || ydoneum R¹ || 39 habeat vulg. || volens om. R¹ || 40 sub] et sub V || cautionem R || hisdem RVT || 41 quid R

1 percepti R¹ || quoniam alterutrumque et 2 a nobis suppl. V² in spat. vac. || alterumque R¹ alterum quoque vulg. || 2 rerum R] rerum nostrarum V, om. vulg. || 4 nihil

εἰ μὲν ἕτερόν τι τῶν κινουμένων εἴη, τοιοῦτον ἀπο-
 4 δίδουσαι ὅποιον εἴληφεν, ἢ τὸ τῆς ἐλαττώσεως θερά-
 4 πεύει μέρος· εἰ δὲ χρήματα εἴη, καὶ μετὰ τόκων
 ἀποδίδουσαι ὧν ἐκάστη λαβεῖν ἰσχύσειεν, ὅραυ τοῦ
 ἀναδιδόντος τούτου κρινόμενου. Εἰ δὲ οὐκ ἐβάνεισε
 μὲν, συνεκρήσατο δὲ, τὸν ἀπὸ τρίτου ἑκατοστῆς ἀπο-
 5 δίδου τὸν τόκον. Εἰ δὲ μὴ σφόδρα εὐπόρως ἔχοι,
 καὶ ἔγγυτην τούτων προσπαταίεσθαι. εἰ δὲ οὐκ
 ἰσχύσει τὸν ἔγγυθιμον δοῦναι, τριηκάντα ἐπὶ δια-
 6 μοσία καὶ ὑποθήκη κατὰ τὸ εἰρημένον τῶν ὄντων
 αὐτῶν πραγμάτων, μέτρον λαμβανέτω μὲν τὸ καταλε-
 6 λειμμένον, εὐδὴς δὲ ἅμα τῶν πρὸς δευτέρους γά-
 μους ἔλθειν τοῦτο ὑπὸ τοῦ δόντος ἐκδικεῖσθαι, παρ-
 οἰσθῆναι φανεῖρη προσώπῳ, ὡς αὐτὸ τὴν ἀρχὴν οὐδὲ
 7 δοθῆναι δόξαν. Ὅπερ ἐπὶ παντός τῆς ἀναδόσεως
 θεράματος, εἴτε κινήτων εἴτε ἀκινήτων εἴη τὸ μέλλον
 7 ἀναδιδέσθαι, κρατεῖν θεοπίστου. Εἰ δὲ χρυσίον
 εἴη τὸ καταλείμμενον, ἀπόρους δὲ ἔχοι πρὸς ἔγγυτην
 καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἀξιόχρεως εἴη τοῦτο καταπιστευθῆναι,
 20 μενεῖ μὲν παρ' ἐκείνου τῶν ἔξ οὗ καταλείπεται, τὸν
 δὲ ἐκ τρίτου ἑκατοστῆς αὐτῶν τόκον τελέσει, ὃν μέρῳ
 τότε καταβαλεῖ ἕως ἢ δευτέρους ἐκείνος ὀμιλήσει γά-
 μους (ὅτε καὶ τὰ τῆς ἀναδόσεως τῶν καταβεβλημένων
 τόκων λήγεται χώραν) ἢ γένοιτο φανερόν οὐκ εἶ-
 25 δύνασθαι τούτων πρὸς γάμον ἔλθειν εἴτε κατὰ τρό-
 πον ἱερῶσυνης (τριηκάντα γὰρ αὐτῶν δώσει τὸ κατα-
 λειφθῆν) ἢ καὶ θανάτῳ· λήγονται γὰρ αὐτὸ πάντως
 οἱ τούτου κληρονόμοι, οὐδὲν οὐδὲ τῶν δεδωμένων
 8 τόκων ἀναδιδόντες. Τὴν αὐτὴν δὲ εἰσάγουμεν παρ-
 ατήρησιν καὶ τὸν αὐτὸν λογισμόν, καὶ εἰ μὴ οἱ συν-
 30 οικούντες ἀλλήλοις ὑπὸ τοιαύτην καταλίπειν αἴρε-
 σιν, ἀλλ' ἕτερός τις ἔξωθεν ἢ ἀνδρὶ ἢ γυναικὶ ὑπὸ
 τοιαύτην αἴρεσιν δοθῆναι εἰ βουληθεῖν. δευτῆς τῶν
 τυχηρῶν περιστάσεων κατὰ τὴν ἐαυτῶν φύσιν καὶ
 τοὺς ἐπ' αὐταῖς νόμους ἐπὶ τῶν δόσεων τε καὶ ἀνα-
 35 δόσεων θεωρούμενων. Ταῦτα τοίνυν ἐκ τῶν ἴσθι γε-
 νομένων παρ' ἡμῶν προφάσει τοῦ Iulio miscello
 διατάξουσι ἀμείβομεν. τὰ ἄλλα δὲ ἔστω κύρια κατὰ
 τοὺς νόμους καὶ τὰ θέματα καθ' ἅπερ ταῦτα ἔφηρη-
 9 ῶ ὁμοῦ. Αἰ δὲ εἰρημένα παρ' ἡμῶν ἀσφάλειας 40

fuerit, tale restitui quale percepit, aut diminutionis
 medecatur partem.

4 Si vero pecuniae fuerint, etiam cum usuris quas
 inde percipere valuerit, iureiurando restituentis hoc
 5 iudicando. Si vero non mutuauit quidem, sed usus
 est, tertiae centesimae reddat usuras.

5 Si vero non valde locuples fuerit, etiam fideius-
 sorem hunc exigi. Si autem non valuerit fideius-
 10 sorem dare, tunc sub iuratoria cautione et hypotheca,
 secundum quod dictum est, suarum rerum accipiat
 quidem quod relictum est.

6 Mox autem ut ad secundas nuptias venerit, hoc
 ab eo, qui dedit, vindicetur, apud quamcumque ap-
 15 paruerit personam, tamquam si hoc ab initio neque
 datum fuisse videretur. Quod in omni restitutionis
 casu, sive mobile sive immobile sit quod futurum

7 est reddi, valere sancimus. Si vero usus fuerit
 quod relinquitur, minus idonee vero se habeat ad
 fideiussionem et nec ipse dignus sit cui hoc credatur,
 manere quidem apud illum a quo relictum est, ex
 20 tertia vero centesimae eius usuram praestari, quam
 usque tunc solvat, donec aut secundas ille contrahat
 nuptias (quando et restituito praestitarum usurarum
 suscipiet facultatem) aut [si] fiat manifestum nulla-

25 tum posse istum ad nuptias pervenire, sive secun-
 dum modum sacerdotii (tunc enim ei dabit quod
 relictum est) sive mortis. Accipiet enim hoc omni
 modo eius heredes, nihil neque de datis usuris red-
 30 dentes. Hanc ipsam autem introducimus obser-

vantiam et eundem intellectum, et si non coniuges
 alterutris sub tali reliquerint conditione, sed alius
 aliquis extraneus sive viro sive mulieri sub tali
 35 conditione dari quid voluerit: videlicet fortuitorum ca-
 suum secundum suam naturam et leges super his
 tam in praestandis quam in restituendis servata.

Haec igitur ex iam nuper factis a nobis occasione
 Iuliae Miscellae constitutionibus retribuimus; alia
 vero sint firma secundum terminos et casus secun-
 40 dum quos haec exposuimus.

9 Praefatae autem a nobis observationes dentur, si

alia quae res ex mobilibus sit, eam talem qualem accepit restituat, vel detrimentum si quod factum
 4 est, resarciat. Sin pecunia sit, etiam cum usuris restituat quas inde percipere poterit, idque iure-
 iurando eius qui redditurus est diiudicetur. Quodsi fenori non dedit, sed in usum suum convertit, ex

5 tertia parte centesimae reddat usuram. Sin vero non admodum locuples sit, praetera fideiussor
 quoque ab eo petatur. Quodsi fideiussorem dare non valeat, tunc sub iureiurando et hypothea secundum
 6 dictam rerum suarum mensuram capiat quidem quod relictum est, statim vero simul atque ad sec-
 undas nuptias transierit, id ab eo qui dedit vindicetur, apud quamcumque personam apparuerit, ut quod

a principio ne datum quidem esse videatur. Idque in omni restitutionis casu, sive mobile sive immobile
 7 sit quod restituendum est, valere sancimus. Quodsi aurum sit quod relictum est, careat autem fideiussione
 ac ne ipse quidem idoneus sit cui hoc committatur, manebit id quidem apud illum unde relictum est,
 hic autem usuram ex tertia parte centesimae ei praestabit; quam tandem solvet, donec aut secundum ille

matrimonium ineat (quo casu etiam restituito fructuum solutorum locum habeat), aut manifestum fiat
 8 eum non amplius posse ad matrimonium venire sive ex ratione sacerdotii (tunc enim illi dabit quod re-
 lictum est) sive etiam propter mortem: capient enim hoc omnino heredes eius, nihil ne ex solutis quidem

fructibus reddituri. Eandem vero observationem eandemque rationem introducimus etiamsi non con-
 iuges sibi invicem sub eiusmodi conditione reliquerint, sed alius quis extraneus sive marito sive uxori sub
 eiusmodi conditione dari quid voluerit. Scilicet fortuiti casus secundum suam naturam et leges de iis
 9 latas et in dationibus et in restitutionibus considerentur. Haec igitur ex constitutionibus occasione legis

Iuliae miscellae a nobis iam latis mutamus; cetera vero rata sint secundum terminos et casus, secundum
 9 quos ea exposuimus. Cautiones autem a nobis dictae, si quidem institutionis pars sit vel legatum,

3 μέρος LB | μέσον M | 4 ἀποδίδουαι om. s | 6 τὸν |
 τὸ B¹ τὴν B¹ | 7 ἔχει B¹ pr. | 8 τούτων Haloander
 προσπαταίεσθαι MB | προσπαταίεσθω L | 9 ἴσομο-
 σία L | 11 μέτρον | μέτροφ B¹, om. s prob. Zachariae
 17 χρυσίου] usus (i. e. χρῆσις) s | 18 ἔχει B¹ | ἔγγυον L¹
 20 μενεῖ M | μένεν BLs | ἐκείνου L | τὸν τὸ B¹ pr.
 21 τρίτου Haloander (cf. s) | τρίτης MLB | αὐτῶν L
 27 αὐτῶ M^a, B¹ pr. | 30 καὶ εἰ] καὶ εἰ Haloander | εἰ] οἱ
 L¹ | οἱ •• L¹ | 31 post τοιαύτην tres litt. eras., καταλί-
 ποιεν — 33 τοιαύτην om. L | 32 τῶν ante ἔξωθεν add.
 Haloander, non male | 35 ἀνταῖς Zachariae | ἀντοῖς libri |
 37 iulii miscella M | Iouliou miscellou (μικέλλου L μαρ-
 κέλλου B¹) LB | 38 διατάξουσι Cod. 6, 40, 2. 3 | τὰ δὲ
 ἄλλα B¹ | 40 Αἰ δὲ — 180, 3 καταλείπεται om. L

partem V | 3 fuerit R¹ | usuris] reddi add. vulg. | 4 iu-
 rando B¹ 6 tertia T, ex tertia malit Heimbach | 7 lo-
 cuplex V | fideiussorem cet.] iussorem — 9 cautione et y |
 scr. R² in ras. 1 versus | 10 dictum] cautum R | 13 uen-
 dicetur RV | quacumque R¹ | 15 uidentur R¹ | 16 sive
 alterum om. R | furture R¹ | 18 relinquatur R | ad |
 V¹ | 19 fideiussionem R | reddatur RT | 20 ill. R¹ |
 22 autem R¹ | 23 restituito V¹ | 24 si delevit V³
 vulg. | nullatenus] et nullatenus R | 26 tunc ei dabit
 enim V, ei om. R | 27 derelictum V | haec R | 28 here-
 des eius R | de datis] delatis R¹ | 29 ipsa R¹ | intro-
 ducimus] ducimus — 33 casuum scr. R² in ras. 3 vv. |
 30 si non] sine V¹ | 31 reliquerint V | 32 sive prius
 om. R | 34 et om. R | leges V¹T | lege R¹V² | 35 seruata
 RV, seruandas vel seruatas al. | 36 ex iam] etiam V |
 37 miscelle V | 39 *quod libri] hic V | 40 aut R¹

1 diminutionis VT | 2 mediatur R¹ | partem] in

διδόσθωσαν, εἰ μὲν ἐνστάσεως εἴη μέρος ἢ πρεσβείων, τοῖς κληρονόμοις ἢ ὑποκαταστάτοις ἢ ἐκείνοις ἀφ' ὧν ταῦτα καταλείπεται· εἰ μὲντοι mortis causa δωρεά, πάντως τοῖς κληρονόμοις. Εἰ δὲ ἐξ ὀλοκλήρον κατὰ τοιαύτην αἴρεσιν γραφεῖν τις κληρονόμος, τοῖς ὑποκαταστάτοις, εἴγε εἴεν, ἢ πάντως γούν τοῖς ἐξ ἀδιαθέτου πρὸς τὸν κληρὸν καλουμένοις τοιαύτας ἀσφαλείας παρεχέτω, ἵνα πανταχόθεν ὁ νόμος ἔχη τὴν οἰκείαν τελειότητα. πλὴν εἰ μὴ πολλαὶ ὁ δια-
 10 θέμενος καὶ τούτο ἐπιτρέψει φήσας ἀδειαν ἔχειν τὸν ὧν καταλείπειν ἢ τὴν ἐνστάσιν τὴν μερικὴν ἢ τὴν ἐξ ὀλοκλήρον, ἢ τὸ πρεσβείων ἢ τὸ φιδεικόμισσον ἢ τὴν mortis causa δωρεάν, καὶ λαβεῖν τὸ καταλείμενον καὶ μηδεμίαν ἀσφάλειαν δίδοναι. τηρικαῦτα γὰρ ἀκολουθητέον τῇ τὸ τελετήσαντος γνώμῃ. περισπού-
 15 δαστον γὰρ ἡμῖν ἐστὶ τὰς τῶν τελευτῶντων φυλάτειν μετὰ τοῦ νόμου βουλήσεως.

CAPUT XLV.

Ἐπειδὴ δὲ μικρῶ πρόσθεν τὰ περὶ τῆς φυλακῆς τῶν πραγμάτων ἐλέγομεν, καὶ τὴν Λεόντος ἐπιστά-
 20 μεθα τοῦ τῆς εὐσεβούς λήξεως διάταξιν ἐπὶ τῶν δευτέρων γάμων, εἴπερ ἢ πρὸς τούτους ἐλθούσα γυνὴ μὴ δυνήσθῃ δοῦναι τὴν ἐξ ἐγγύης ἀσφάλειαν τῆν ὅτι τοῖς παῖσιν ἀποκαθίσταται τὰ πράγματα, τὸ τρίτον μέρος τῆς ἐκατοστῆς λαμβάνειν, ἡμεῖς τὸ πρᾶγμα ἐτι κάλλιον ἐτάξαμεν τοῖς παρ' ἐκείνης τὸ γὰρ ἐπὶ τού-
 25 τω τεταγμένοις τὴν προσήκουσαν ἐπαγαγόντες ὑπο-
 1 διαίρεσιν. Καὶ θεοπίζομεν (τούτο ὅπερ ἐμπροσθεν ἡμῖν ἐπὶ τῶς εἰρητὰς διατάξεως) ἵνα, εἰ τις ἐπιδοῖη πράγματα κατὰ προγραμμίαν δωρεάν, εἰ μὲν ἀπαντα ἀκίνητα καθεστήκοι, μένοι ἢ τούτων χρήσις
 30 παρὰ τῇ μητρὶ πρὸς δευτέρου ἐπιδοσῆ γάμων, καὶ αὐτὴ ταῦτα ἐκλέγοι καὶ μὴ παραιοῦτο, μηδὲ ἀπαντοῖ τοὺς παῖδας ὑπὲρ τῆς τούτων ἀποτιμήσεως τόκον, ἀλλ' ἐπιμελοῖτο τὰ αὐτῶν, καθ' ὅσον ὁ νόμος δίδωσι τοῖς τῆς' χρήσεως ὄντας κυρίως, φυλάττοι τε ταῦτα
 35 κατὰ τοὺς νόμους τοῖς παῖσιν περιούσιν, ἢ εἰ πάντες τελευτήσαιν, κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον τοῦ μὲν ἐξ ἀπαίδας casu τῇ μητρὶ, τὸ δὲ λειπομένον τοῖς τῶν
 2 παῖδων κληρονόμοις φυλάττουμεν. Εἰ δὲ πάσα καθεστήκοι τυχὸν ἐν χρήσιν ἢ ἄλλοις κινήτοις πράγ-
 40

institutionis sit pars aut legatum, heredibus aut substitutis aut illis (a) quibus haec relicta sunt; si quidem mortis causa donatio, omni modo heredibus. Si vero ex asse secundum talem condicionem conscribatur quis heres, substitutis, si fuerint, aut omnino his qui ab intestato ad hereditatem vocantur, huiusmodi observationes praestentur, ut undique lex habeat propriam perfectionem. Nisi forte testator et hoc praecipiat dicens licentiam habere eum cui dereliquit sive per institutionem particularem sive ex asse, aut per legatum vel fideicommissum, sive per mortis causa donationem, et accipere quod derelictum est et nullam cautelam dare; tunc enim sequenda est defuncti voluntas. Studii enim nostri est
 15 defunctorum conservare secundum legem voluntates.

Et quia parum addita de cautela rerum ediximus et Leonis novimus divae memoriae constitutionem de secundis nuptiis, si ad eas veniens mulier non valeat dare fideiussionis cautelam quia filiis restituat res, tertiam partem centesimae accipiens: nos causam adhuc melius ab ea constituimus; quod enim super hoc, statutis competentem adicimus subdivisionem.

1 Et sancimus (hoc quod pridem a nobis in quadam dictum est constitutione) ut, si quis offerat vel res per nuptialem donationem, si quidem omnes immobiles constitutae sunt, maneat eorum usus apud matrem ad secundas venientem nuptias, et ea haec eligat et non recuset, neque exigat filios pro aestimatione earum usuras, sed diligentiam earum habeat secundum quod lex dat usus dominis constitutis, conservet autem haec secundum leges filiis superstitibus, aut si omnes moriantur, secundum nostram legem tam sine filiis casu [moriente] matri quam remanentibus filiorum heredibus conservato.

2 Si vero universa constituta est forte in pecuniis aut aliis mobilibus rebus nuptialis donatio, tertiam

heredibus vel substitutis vel illis, a quibus haec relicta sunt, praestentur, sin mortis causa donatio, omnino heredibus. Quodsi quis in solidum sub tali condicione heres scriptus sit, substitutis, siquidem adsint, vel utique illis qui ab intestato ad hereditatem vocantur eiusmodi cautiones praestet, ut undique lex suam habeat perfectionem. Nisi forte testator hoc quoque premiserit dicens veniam habere eum, cui vel institutionem sive particularem sive in solidum, vel legatum vel fideicommissum vel mortis causa donationem reliquit, et relictum accipiendi neque ullam cautionem praestandi. Tunc enim sequenda est defuncti voluntas. Nam maximum nobis studium est defunctorum voluntates eum lege custodiendi.

XLV. Quoniam vero paulo ante de custodia rerum verba fecimus, et Leonis pie memoriae novimus constitutionem de secundis nuptiis (qua praecipitur) mulierem quae ad eas venerit, si cautionem fideiussoriam se scilicet liberis res restitutam praestare nequiverit, partem tertiam centesimae accipere, nos hanc rem etiam melius ordinavimus iis quae per illam de hoc ipso constituta sunt, idonea sub-
 1 divisione addita. Atque sancimus (id quod antea a nobis in quadam constitutione dictum est) ut, si quis res per antenuptialem donationem dederit, siquidem omnes immobiles sint, earum usufructus maneat apud matrem quae ad secundas nuptias venerit, atque ipsa eas eligat neque repudiet neve a liberis pro earum aestimatione usuras exigat, sed et curam earum habeat, prout lex praecipit iis qui usufructu potantur, et servet eas secundum leges liberis superstitibus, vel si omnes mortui sint, secundum legem nostram matri quidem quantum competit ex casu orbitalis, reliquum vero liberorum heredibus conservetur.
 2 Si vero tota ante nuptias donatio in pecunia forte vel aliis rebus mobilibus consistat, mater tertia

1 post μέρος add. εἴτε φιδεικόμισσον Χαροανδρ (cf. Iulian. c. CLX) || 3 μέρος καὶσα M, θανάτων αἰτία LB || 7 τὰς τοιαύτας B || 8 ἔχει L εχοι Bf || 12 ἢ τὸ φιδεικομισσον M ἢ τὸ φιδεικομισσον L, om. B || ἢ τὴν αἰτία θανάτων B ἢ τὸ θανάτων αἰτία L || 14 δοῦναι LB || 17 τοῦ om. B² || 18 μικρόν L¹ || πρόσθεν τὰ [ὅτι τὰ L²] MLB] addita (i. e. πρόσθεντα) ε || 19 ἡπιστάμεθα B¹ || 20 τοῖς L¹ || διατάξιν] Cod. 5, 9, 6 § 6 || 21 γάμων] addendum λέγουσαν (Zachariae) vel διορίζουσαν || 24 λαμβάνειν] accipiens ε || 25 τοῖς] τῇ L² || ἐκείνης L²B¹ε] ἐκείνοις ML¹ ἐκείνων Bf || τόγῃ] quod enim (i. e. τὸ γὰρ ?) ε || τούτω L¹ || 26 ἐπαγαγόντες] adicimus ε || 28 διατάξεως] nov. II c. 4, unde repetita sunt quae sequuntur || 29 ἐπιδοῖη] vel (i. e. ἢ) add. ε || 30 μένη L² μεῖνη B || ἢ] εἰ L¹ || 34 αὐτῶν L¹ || 36 τοῖς περιούσι παῖσιν B || πάντως τελετήσειεν L || 37 νόμον]

fuit Cod. 5, 9, 11 (cf. Kruegeri adnot.) || 38 κάσων (κάσων B¹) LB || 39 πάσαν L¹

1 heredibus] ab heredibus RT¹ || substitutionibus R¹ || 2 a add. vulg. || si quod R || 3 dona R¹ || Si vero om. V¹ || 5 fuerint] fi**** || 10 dereliquid V deliquit R || 11 aut] ut V || sive om. R¹ || per om. RT¹ || 14 stud** R¹ || 15 leges R || 18 adita R || 21 fideiussionis] iussionis R¹ || quia R¹ vulg.] qua R²VT || 22 accipere vulg. || 23 ab ea] eam V¹ || 24 sub R || 27 in om. R || 28 constitutionem R¹ || quid R¹ || vel del. R², om. vulg. || 29 si quod R¹ || 30 corum RTV²] illorum V¹ earum vulg. || 32 estimationes R¹ || 34 usus] usui RVal. || 37 moriente seclusi] matre V || 38 leg. remanenti? || 39 vero] uero moriente R || constituta vulg.] conscripta RVt [est] sunt V¹ fuerit V² || 40 tertiam vulg.] tantam RVt

μασιν ἢ προγαμιαία δωρεά, τὸ τρίτον τοῦ τόκου μέρος λαμβάνουσαν τὴν μητέρα αὐν τῆ ᾗδὲ γεννομοθετημένη ἀσφαλεία μὴ απαιτεῖν παρα τῶν παίδων χρυσίον, πλὴν εἰ μὴ ἀφθονος ἡ τοῦ ἀνδρὸς εἴη περιουσία καὶ ἔχει καὶ χρυσίον καὶ ἄργυρον καὶ ἐσθῆτα καὶ εἰ τὴ καταγεγραμμένον τῆ τῆ μητρὶ. τῆ καὶ αὐτὰ γὰρ τὴν ἐπιλογὴν τῆ μητρὶ δώσομεν, εἰ γε βούλεται τὰ πράγματα λαβεῖν καὶ δοῦναι τὴν ἐξ ἑγγύης ἀσφάλειαν, εἴτε καὶ τὸν εἰρημένον κομίζεσθαι τόκον, τὸν ἀπὸ τρίτου φαιέν ἑκατοστῆς, κατὰ τε τοῖς ἐμπροσθεν 10 νόμοις κατὰ τε τὸν ἡμέτερον. Εἰ δὲ γε ἀναμῖξ εἴη τὰ πράγματα καὶ ἡ δωρεά τὸ μὲν ἐν χρήμασι, τὸ δὲ ἐν ἀκινήτοις ἔχει πράγμασι, τὰ μὲν ἀκίνητα πάντως μένειν παρὰ τῆ μητρὶ διὰ τὸ τὴν ἀποτροφὴν ἔχειν ἐκείθεν, ἐπὶ δὲ τοῖς κινήτοις ταῦτα κρατεῖν 15 ἅπερ ἐνομοθετήσαμεν ἐμπροσθεν, εἴπερ ἐτύγχανεν ἐν κινήτοις πάντα τὰ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς καθ' ἐστώτα. προνοούσης τῆς γαμετῆς, ὥστε μὴ καταρροθυμῆσαι [ἢ ἀμελῆσαι] τῶν ἀκινήτων μηδὲ ἐλάττω ταῦτα ποιῆσαι, ἀλλ' οἷαπερ ἔλαβεν ἀποδοῦναι. 20

CAPUT XLVI.

Ἐντεῦθεν ἡμᾶς ἕτερος καλεῖ λόγος ὁ περὶ τῆς τῶν παίδων διαδοχῆς, ἣν ἂν λαβοῖεν αἱ δευτέρως ὀμιλεῖν μέλλουσαι γάμοις. Ἦδη μὲν οὖν καὶ περὶ τούτων γέγραπται νόμος ἡμῖν πρὸς Ἐρμογένην τὸν τῆς ἐνδόξου μνήμης μάγιστρον τῶν θεῶν ἡμῶν γενόμενον 25 τᾶξεν ἀντιγεγραμμένος, κατὰ τὴν Βελισαρίου τοῦ ἐνδοξοτάτου προελθόν ὑπατείας τὴν πρὸ δεκμηπέτα καλανδῶν Ἀπριλλίων· καθ' ὃν ἐθεσπίσαμεν τὰς μητέρας ἐπὶ τὸν τοῦ παιδὸς τὸν μὴ καταλιπόντος παῖδας μετὰ τῶν αὐτοῦ τοῦ τελευτήσαντος ἀδελφῶν 30 ἀπραγμόνως καλεῖσθαι κληρον, καὶ τούτου μετὰ τῆς χρήσεως καὶ τὴν δεσποτίας ἔχειν βεβαίως, εἴτε πρὸ τοῦ κληρον εἴτε μετὰ τούτου δευτέρως ὀμίλησαν γάμοις· ἀνελόντες ἐξ ἐκείνου τοὺς νόμους οἱ περὶ τού-

partem usurarum accipiente matre cum prius sancita cautela non exigi a filio aurum, nisi forte sine invidia sit viri facultas et habeat aurum et argentum et vestes et quiddam conscriptum est matri. Damus 5 etenim tunc electionem matri, sive velit res accipere et dare fideiussoriam cautionem sive praedictas accipere usuras; dicimus autem ex tertia parte centesimae tam secundum anteriores leges quam etiam secundum nostras.

3 Si vero permixtae sint res et donatio tam in pecuniis quam immobilibus rebus sit, immobiles quidem omnino manere apud matrem propter quod alimenta habeat exinde, in rebus vero mobilibus illa tenere quae pridem sanximus, sive contigerit in mobilibus rebus omnia antenuptialis donationis constituta. Provideat mulier, quod non respuat immobilia neque immiuta haec faciat, sed qualia accepit restituat.

Hinc nos alia evocat ratio quae de filiorum successione est, quam accipere quae ad secundas veniunt nuptias. Iam pridem enim et de his scripta est lex a nobis ad Hermogenem gloriosae memoriae magistrum sacrorum nostrorum factum officiorum rescripta, Belisarii gloriosi procedens consulatu septimo decimo kalendas Aprilis, per quam sanximus matres ad filii non relinquitis liberos cum eius qui mortuus est fratribus sine causatione vocari successionem, et eius cum usu etiam proprietatem habere firmam, sive prius quam haec nuptias relinquitur sive postea ad secundas venerit nuptias; auferentes de hoc leges quae de his contrarium quid praecipie-

cap. XLVI decurtatum exhibet B^s p. 198 sq. Zach.

usurarum parte accepta cum cautione iam lege constituta pecuniam a liberis non exigit, nisi forte amplae sint mariti facultates habeatque et aurum et argentum et vestimentum et si quid aliud matri assignatum fuerit. Tunc enim optionem matri dabimus, sive res accipere et cautionem fideiussoriam dare vult sive dietam usuram, nempe quae tertia centesimae efficitur, tam secundum priores leges quam secundum 3 nostram auferre. Quodsi permixtae sint res et donatio partem ex pecuniis partem ex immobilibus rebus constantem contineat, immobilia quidem omnino apud matrem maneat, ut inde alimenta habeat, de mobilibus vero ea valeant quae antea sanximus, si forte ex mobilibus tota ante nuptias donatio constat. Provideat tamen mulier, ne temere negligat immobilia neve deteriora reddat ea, sed qualia accepit restituat. XLVI. Hinc alia nos vocat ratio quae est de liberorum successione, quam habeant quae secundas inherere sicut nuptias. Atque de his quoque iam quidem scripta est lex a nobis ad Hermogenem gloriosae memoriae magistrum sacrorum nostrorum officiorum data, Belisario gloriosissimo consule ante diem XVII. kal. Apriles proposita: per quam sanximus, ut matres ad hereditatem filii, qui liberos non reliquit, cum ipsis defuncti fratribus sine ambagibus vocentur, eiusque cum usufructu etiam proprietatem firmiter habeant, sive ante delatam hereditatem sive post delatam secundas inherint nuptias: abrogatis per illam legibus quae de his contrarii aliquid statuebant. Haec nostra legislatio ut nunc quo-

1 τὸ τρίτον τοῦ τόκου μέρος] τὸν ἀπὸ τρίτου ἑκατοστῆς τόκον μόνον L² (sim. Ath. Theod.), ἑκατοστῆσιως suprl. Zachariae || 2 γεννομοθετημένην L¹ || 4 ἢ — εἴη] ἢ — ἡ L² || 5 ἄργυρον MB¹ ἀργύριον LB¹ || 6 καταγεγραμμένα L || 7 δώσομεν] δίδομεν B¹ || 8 εἴη] leg. εἴτε (cf. s. et p. 16, 38)? || 9 βούλεται MB¹ βούλετο L¹ βούλοιο L²B(ς) || 8 τὸ πράγμα λαβεῖν L λαβεῖν τὰ πράγματα διατετημένα B || ἀσφάλειαν] τούτέστιν ἀξιοπιστὸς ἐγγυητής, ὅτι ταῦτα τὰ πράγματα ἴτοι τὴν διατήρησιν αὐτῶν φυλάξει τοῖς ἐκ τὸν προτέρων γάμον πασιδν add. B || 9 τὸν ἀπὸ] τὸν om. M || 10 τρίτου B¹ τοῖτης MLB¹ || 11 ἡμέτερον LB(ς) ἡμέτερον νόμον M (cf. p. 16, 40) || 13 ἔχει B¹ || 14 ὑποτροφὴν B || 16 ἐτύγχανεν Ls] ἐτύγχανον MB (cf. p. 17, 3) || 17 τὰ om. L || 18 καταρροθυμῆσαι LBs] ῥαθυμῆσαι M || 19 ἢ ἀμελῆσαι M, om. LBs || 22 ἦ* L¹ || 24 νόμος nov. II || Ἐρμογένῃ B¹ || 25 ἡμῖν γεν. διατάξενον B¹ || 26 ἀντιγεγραμμένην L || 27 ὑπατεῖ] (sic) L¹ || τὴν] τῆ Zachariae || 29 τὸν] τὴν L¹ || 30 τῶν] τὴν L¹ || 32 τῆς δεσποτίας L || ἔχειν L¹B¹ ἀνεῖχει M μετέχειν L² || βεβαίως] firmam s || 33 μετὰ τούτων M μετὰ ταῦτα. B^s || δευτέρως ὀμίλησαν γάμοις B¹ || ὀμιλεῖσμεν B^s || 34 ἀνελόντες κτλ.] cf. p. 14, 14 sqq.

4 matri. Damus] damus matri R¹ damus matri. damus R² || Damus etenim tunc electionem matri om. V¹ || 5 sive V] si R vulg. || 6 fidei iussoriam V] praedictas] post praedictas R || 7 aut V] cente*** V^a || S secundas R || etiam om. R || 9 secundas R¹ || 11 dona] tam V || 12 quam in immobilibus vulg. || 14 immobilibus R || 15 sanximus R || sive] si uero R² si vulg. || in immobilibus T || 16 nuptialis V || constituta] haec faciat add. R^a || 17 providente muliere vulg. || 21 rubr. Mulier quae secundas (ad secundas R^a) nuptias contraxerit quemadmodum filii sui successionem capiat tam ex testamento quam ab intestato Loquitur autem in eodem capite et de superiore (fratrum T) successione quae ad eam deuoluta est R mg. (sim. Tmg.) || 21 euocat R vulg.] uocat VT || 22 accipere (al. accipere R² mg.) RVT] accipiant vulg.; acciperent Heimbach || quae] qui R qu* V¹ || 24 Ermogenem RVT || 25 sacrorum om. V || 26 belisarii RVT] procedens Beckius] praecedens libri] consulatu RVT] consulatum V³ vulg. || 27 decimo om. V || quam] quas V quem R¹ || sanximus RV || 28 liberos] filios R || 29 sive V] uocati R¹ || uocari successionem om. V || 31 relinquitur || 33 contractum R

των ἐναντίον τι διηγόρευον. Ταύτην ἡμῶν τὴν νομοθεσίαν κυρίαν καὶ νῦν μένειν ἐπὶ μόναις ταῖς ἡδὴ πρὸς δεῦτερον ἐλθούσαις γάμον θεσπιζόμεναι καὶ τῶν τῶν οὐκείων διαδεξιμέναις παιδῶν, ἐν βεβαίῳ τε αὐταῖς φυλάττεσθαι καὶ κατὰ τὸν ἐξῆς χρόνον, εἴτε πρὸ τῶν γάμων εἴτε μετὰ τοῖς γάμοις τὸν κληρὸν εἰς αὐτὰς τοῦ παιδὸς κατανεχθῆναι συνέβη. Τὰ δὲ ἐπὶ ταῖς μετὰ ταῦτα εἰς δευτέρου φοιτώσας ἀνδρὸς οὗτος ἡμῶν ὁ παρὼν νόμος τυπούτω τε καὶ διαθεσμοθετείτω. Οὐκὼν ἀνάγκη τὸν παῖδα τελευτῶντα εἴτε ἄρορα εἴτε θήλειαν ἢ ἐπὶ διαθήκῃς τελευτῶν ἢ τούτων χωρὶς: τῶς οὖν τὰ ἐκ διαθήκῃς εἰπόντες οὕτως 1 ἐπὶ τὴν ἐξ ἀδιαθέτου τάξιν ἀφιζόμεθα. Εἰ τοίνυν νομίμως ὁ παῖς διαθέτως καταλείψει τῇ μητρὶ τὴν οὐσίαν ἢ καὶ μίραν ταύτης τινά, ταύτην ἐκείνη λαμβανέτω διὰ τὴν γραφὴν (ἐπειδὴ πανταχοῦ φυλάττεσθαι τὰς τῶν τελευτῶντων βουλόμεθα γνώμας), καὶ ἔγχετο τὸ καταλείμενον ἢ δεδομένον καὶ κατὰ δεσποτείαν καὶ κατὰ χρῆσιν. ὡςπερ γὰρ ἐξῆν καταλιπάνειν τινὲ τῶν ἐξῶθεν καὶ οὐδὲν τὸν κληρονόμον ὁ δευτέρου ἐκείνης ἐβλαπτε γάμοις, οὕτω καὶ τῇ μητρὶ καταλιπῶν ἢ καταλιποῦσα εἴτε ἐνστασιν εἴτε προεβείον ὀρθῶς καταλιπανέτω καὶ κατὰ δεσποτείαν καὶ χρῆσιν, εἴτε ἐκ τῶν ἐξῶθεν αὐτῷ προσγενομένων εἴη πραγμάτων εἴτε καὶ ἐκ τῶν πατρῶων, οὐδὲν 25 πρὸς τοῦτο τῶν ἀδελφῶν ἀντιλέγειν δυναμένων.

2 Εἰ δὲ ἀδιάθετος ὁ παῖς τελευτήσῃ, ἡδὴ πρὸς δευτέρου ἐλθούσης τῆς μητρὸς γάμοις ἢ καὶ ὕστερον ἐρχομένης, καλεῖσθαι μὲν καὶ αὐτὴ μετὰ τῶν τοῦ παιδὸς ἢ τῆς παιδὸς ἀδελφῶν in capita δηλονότι 30 κατὰ τὴν ἡμετέραν διάταξιν ἐξ ἀδιαθέτου πρὸς τὴν ἐκείνου διαδοχῆν. Ἄλλ' ὅσα μὲν ἐκ πατρῴας οὐσίας εἰς τὸν παῖδα περιήλθον, τούτων μόνην ἔγχετο τὴν χρῆσιν εἰς δευτέρου ὅλων ἢ πρότερον ἢ ὕστερον ἀφαιρούμενη γάμοις: εἰς δὲ τὰ λοιπὰ πάντα πράγματα, ὅποσα ἐξῶθεν ἦν τῷ παιδί παρὰ τὴν τοῦ πατρὸς διαδοχῆν, ἐρχέσθω κατὰ τὴν κλήσιν τὴν ἡμετέραν, ἣν αὐτῶν ἐρούμεν τινὸς ἐπανορθώσεως καὶ αὐτὴν δεμένην. Καὶ ταῦτα φαιρῆν ἐπὶ τοῖς πράγμασι τοῖς ἐξῶ τῆς προγαμίας δωρεάς. τὰ γὰρ ἐπ' ἐκείνης 40

bant. Hanc nostram sanctionem firmam etiam modo manere super solas quae dudum ad secundum venire matrimonium sancimus et quosdam priorum accipientes filiorum, firme eis servantes et secundum 5 deinceps tempus, sive ante nuptias sive post nuptias hereditatem in eis filii descendisse contigit. De his autem quae post haec ad secundum veniunt virum, ita nobis praesens lex disponatur et sanciat. Ergo necesse est filio moriente sive masculo sive femina, sive testatus moriatur sive etiam sine hoc: interim ergo ea quae ex testamento sunt dicentes ita ad ordinem qui ab intestato est veniemus.

1 Si igitur legitime filius testatus fuerit et relinquat matri substantiam sive partem eius aliquam, hanc illa accipiat per scripturam, quia ubique custodire morientium volumus voluntates, et habeat quod dimissum est aut datum et secundum proprietatem et secundum usum. Sicut enim licebat relinquere alicui extraneorum et nihil heredem secundae mulieris nocebant nuptiae, ita et matri derelinquens sive institutionem sive legatum recte derelinquat et dominium et usum, sive ex rebus quae extrinsecus advennerunt fuerit facultas sive ex paternis, nihil ex hoc fratribus contradicere valentibus.

2 Si autem intestatus filius moriatur, iam ad secundas veniente matre nuptias aut postea veniente, vocetur quidem et ipsa cum filii aut filiae fratribus secundum nostram constitutionem ab intestato ad eius successionem, sed quanta quidem [quae] ex paterna substantia ad filium pervenerunt, eorum solummodo habeat usum ad secundas omnino sive prius sive postea veniens nuptias, in residuis vero omnibus rebus, quae aliunde erant filio praeter paternam successionem, veniat secundum vocationem nostram quam statim dicimus, quadam correctione et ea indigente. Et haec dicimus in rebus quae extra nuptialem donationem sunt. Quae enim in illis sancita sunt

quae rata maneat in iis solis sancimus, quae iam secundas nuptias inierunt et quibusdam suorum liberorum successerunt, utque firma iis etiam in futurum tempus servetur, sive ante nuptias sive post nuptias hereditatem filii ad eas deferri contigerit. De iis vero quae posthac ad secundum maritum transiuntur sunt, haec nobis praesens lex constituat et sanciat. Atque necesse est prolem quae moritur, sive masculam sive feminam, aut testatam mori aut intestatam: primum igitur iis quae ex testamentis sunt 1 expositis deinceps ad ordinem ab intestato veniemus. Itaque si filius legitime testatus matri substantiam vel etiam partem eius aliquam reliquerit, hanc illa accipiat propter scripturam (quoniam defunctorum voluntates utique servari volumus), atque eius quod relictum vel datum est tam dominium quam usumfructum habeat. Quemadmodum enim extraneo alicui relinquere licebat nec quicquam heredi secundum illius matrimonium nocebat, ita etiam qui quae matri sive hereditatem sive legatum reliquit, recte relinquat tam in proprietatem quam in usumfructum, sive id sit ex rebus quae extrinsecus ei ob-

2 venerunt sive etiam ex paternis, neve fratribus quicquam adversus hoc contradicere liceat. Sin vero intestatus filius decesserit, cum mater iam ad secundas nuptias venerit vel etiam postea veniat, vocetur quidem et ipsa cum filii filiaque fratribus in capita scilicet secundum nostram constitutionem ab intestato ad illius successionem. Sed quaecumque ex paterna substantia ad filium pervenerunt, eorum solum habeat usumfructum, quae omnino secundas nuptias aut antea aut postea inierit: ad cetera vero bona omnia, quaecumque filio extrinsecus erant praeter paternam successionem, veniat secundum invitationem nostram quam statim dicemus aliqua correctione ipsam quoque egentem. Atque haec de rebus dicimus quae sunt extra antenuptialem donationem. Nam de illa quae a nobis et praeterea per Leonis

1 ἐναντία διηγόρευον B¹ || ἡμῶν L¹ || 2 καὶ νῦν et μόναις om. B¹ || 5 ἐξῆς M^c || ἐξ ἀρχῆς L^b || 7 αὐτοῦς L¹ B || 7 sq. Τὰ δὲ — ἀνδρὸς om. M || 8 *ἐπὶ (cf. ε) || ἐν LB || εἰς δεῦτερον φοιτώσας ἀνδρῶν L¹ φοιτώσας εἰς δευτέρου ἀνδρῶν B¹ εἰς δεῦτερον φοιτώσας ἀνδρα B¹ || 9 οὗτος MI || οὗτος B^c || τυπούτω τε καὶ διαθεσμοθετείτω disponatur et sanciatur ε || τε] δὲ L¹ || 13 ἐλευσόμεθα B || 18 ἢ δεδομένον om. B || 24 αὐτῷ om. ε || προσγενομένων B¹ || 25 εἴη] fuerit facultas ε || καὶ om. L || 27 τελευτήσοι B¹ || 28 ἐλθούσης γάμοις τῆς μητρὸς B¹ τῆς μητρὸς ἐλθούσης γάμοις B² || ἢ om. L¹ || 30 ἢ τῆς παιδὸς om. B || ἀδελφῶν M^c || ἢ καὶ ἀδελφοπαίδων add. LB || in capita δηλονότι M || προσωπικῶς δηλονότι LB, om. ε || 33 τοῦτω L¹ τοῦτο M^a || μόνον L || 34 πρώτων B¹ || ἀφαιρούμενη L || 40 ἐκείνης MB^a || ἐκείνου LB^c

1 Hanc] autem (aū R²) add. R² vulg. || modo suppl. V² in spat. vac. || 2 sub R² || venere T²] venire RVT¹ venerint vulg. || 3 sancimus vulg.] sanximus VT sancimus R || quodam RV || 4 et] etiam V² s. v. || 5 sq. deinceps — hereditatem suppl. V² in spat. vac. || 6 eis VT] eius R² cae vulg. || filii R¹ vulg.] filii R² VT] contingit V || De his] Deinceps R¹ || 7 uirorum V² || 8 lex om. R¹ || 11 ergo] erga V, om. vulg. || 13 testatis V¹ || 14 matris R¹ || hanc] accipi R¹ ac R² || 17 et — et] aut — aut V || 19 heredis V² heredi vulg. || 20 derelinquit sive in inst. R¹ || 21 dominum R¹ V || 22 ex rebus quae om. R¹ || 29 uocatur R || quod R¹ filio R filii T || 31 quantam R¹ || quae om. vulg. || 32 eorum habeat solummodo habeat R¹ || 36 veniant RVT || 37 dicemus vulg. (al. dicemus V² s. v.) || correctionem V¹ correptione R || 38 in rebus] quam statim dicimus quadam correctione add. R¹ || quae] quam R¹, om. V¹

νομοθετημένα παρ' ἡμῶν καὶ πρὸς γε παρὰ τῆς Λέοντος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως διατάξεως ἀκεραία φυλάττομεν, ἐφ' ὅς μόνην ἢ μήτηρ ἔξει τὴν χορῆον καὶ 3 ἐπικρασίαν. Ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἄλλοις πράγμασι ταῦτα νομοθετούμεν καὶ τῷ ἑξῆς παραδίδομεν χρόνον, ὅσα μετὰ τὴν προγαμίααν δωρεάν ἔστω ἐκ πατρὸς ἀρ- 5 κινόμενα τῷ παιδί ἢ ἐξ ἄλλων αἰτιῶν, ἐπὶ τε τῶν ἐκ διαθήκης ἐπὶ τε τῶν ἐξ ἀδιαθέτου κλήσεων. Τοῦ κατὰ τῶν ἀγαρίστων παίδων λόγον πανταχόθεν καὶ ἐπὶ τούτοις τοῖς πράγμασι φυλάττομεν, ὅταν ἀλη- 10 θεῖς αἰτίαι τῆς ἀγαρίστιας δεικνύοντο· τῶν ἄλλων ἀπάντων, ὅποσα περὶ διαδοχῆς εἰρηται γονέων ἐπὶ τοῖς πασιῖν ἢ παιδιῶν ἐπὶ τοῖς γονεῦσιν, ἀκεραίων 4 φυλάττομεν. Τὴν δὲ ἀγαρίστιαν ἐνταῦθα σκοποῦμεν οὐ μόνον πρὸς τὴν μητέρα κατὰ τὸ ἐμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένον, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν ἀδελφὸν τὸν τελευτήσαντα.

CAPUT XLVII.

Ἐπειδὴ μέντοιγε ἴσμεν πολλὰς τοῖς ἀδελφοῖς πρὸς ἀλλήλους γινόμενας φιλονεικίας, ἐκείνων μόνον ὡς ἀγαρίστον περὶ τὸν ἀδελφὸν γινόμενον μετέχειν τούτου 20 τοῦ κέρδους οὐ συγχωροῦμεν, ὅς ἂν ἢ θάνατον ἐπιβουλεύσειε τῷ ἀδελφῷ ἢ ἐγκληματικῶν ἀπεινέουτο κατ' αὐτοῦ γομφῆν ἢ τῆς οὐσίας αὐτῷ σπείσειεν ἐπαγαγεῖν ἀραίσεις. τὸ γὰρ ἐκείνων μέρος εἰς τε τοὺς λοιποὺς ἀδελφούς καὶ τὴν μητέρα ἐρχέσθω. Καὶ 25 οὗτος ὁ νόμος ἐπὶ ταῖς τῶν παίδων διαδοχαῖς, αἷς αἱ μητέρες διαδέχονται τοῖς παῖδας, κείσθω, τὴν παρ' ἡμῶν γενομένην ὑποδιαίρεσιν εἰσηγόμενος ταῖς εἰς τὸν ἑξῆς χρόνον δευτέρω συνοικεῖν μελλούσαις ἡνδρῶν. ταῖς γὰρ ἤδη πρὸς δευτέρω ἐλθούσαις συνοικεῖον 30 καὶ τῆς εὐεργεσίας τοῦ μητμονεθέντος νόμου ἡμῶν τινούσας ἔξεστω τὰ πρὸς αὐτὴς ἐκ τῆς τῶν παίδων ἐλθόντα διαδοχῆς εἴτε ἐκ διαθηκῶν εἴτε ἐξ ἀδιαθέτου ἔχεν βεβαίως κατὰ τε δεσποτικῶν καὶ χορῆον καὶ ἐπικρασίαν, καὶ ἐκποιεῖν καὶ διατιθέναι καὶ παραπέμ- 35 πειν καθ' ὃν ἐθέλοιεν τρόπον· οὐδὲν αὐταῖς ἐμποδῶν κατὰ τινα χρόνον τοῦ παρόντος ἰσχυμένου νόμου.

cap. XLVII Ἐπειδὴ ἴσμεν — ἐρχέσθω (25) habet B^s p. 127 Zach.

piæ memorie constitutionem sancita sunt integra servamus: secundum quæ solum usum et fructum 3 mater habebit. De ceteris vero bonis hæc sancimus et insequenti tempori tradimus, quæcumque post antemptivalem donationem a patre ad filium pervenerunt vel ex aliis causis, tam in successionebus ex testamento quam ab intestato. Ceterum ratio adversus ingratos liberos undique in his quoque bonis servetur, ubi veræ causæ ingratitudinis probabuntur: ac reliqua omnia quæcumque de successione 4 parentum in bona liberorum vel liberorum in bona parentum dicta sunt, integra serventur. Ingratitudinem autem hoc loco non solum adversus matrem secundum id quod antea a nobis dictum est consideramus, sed etiam adversus ipsum fratrem defunctum.

XLVII. Sed quoniam scimus inter fratres multas invicem existere contentiones, eum solum tamquam ingratum adversus fratrem huius lucri participem fieri non patimur, quisquis vel necem fratri molitus sit vel criminalem in eum detulerit actionem vel bonorum privationem ei inferre studuerit. Illius enim pars et ad reliquos fratres et ad matrem perveniat. Atque hæc lex de liberorum successionebus, quibus matres succedunt liberis, lata esto, quæ subdivisionem a nobis factam introducat iis quæ in futurum tempus secundo viro nupturæ sunt. Nam iis quæ iam secundum coniugium inierunt et beneficio legis nostræ quam memoravimus potitæ sunt, liceat ea quæ ad ipsas ex liberorum successione sive ex testamento sive ab intestato venerint firmiter habere tam quod proprietatem quam quod usum et fructum attinet, et alienare et disponere et transmittere quo velint modo; neve ulli eis impedimento ullo tempore præ- 5 sens lex sit.

1 Λέοντος] Cod. 5, 9, 6 || 3 μόνην B^{1s} s] μόνη MLB¹ || τὴν χορῆον ἢ μήτηρ ἔξει B^s || 10 ἀληθῆς αἰτία L² || 11 δεικνύοντο M] δεικνύνται (ἐνδείκνυνται B¹ pr., δεικνύνται L²) LB(ς) || 16 καὶ κατὰ B¹ || πρὸς τὸν τελ. ἀδελφόν B^s || 18 ἴσμεν om. L || 19 μόνον MLB¹ s] μὲν B¹ || ὡς om. B^s || 20 περὶ τὸν ἀδελφόν] τῶν ἀδελφῶν B^s || 22 ἐγκληματικοῖς L¹ || ἐπεινέουτο B^s || 23 αὐτοῦ σπείσειεν B^s σπείσειεν αὐτῷ B¹ || 24 τε] γε B¹ || 25 ἀδελφούς] καὶ ἀδελφόπαιδας (ἀδελφόπαιδα B¹) add. LB || 26 ἄς M || 29 δευτέρω συνοικεῖν μελλούσαις ἡνδρῶν] quæ—secundo matrimonio (i.e. συνοικεῖσθαι?) futuraræ sunt viris s || 30 ᾗδῃ LB(ς) δῆ M || 31 καὶ τῆς — 33 ἐλθόντα om. s || 32 τὰ] τὰς L¹ || 37 τοῦ παρόντος] ex præsentī s

1 constitutionem R¹ || 2 habet V || 3 usum et RT] om. V vulg. || 5 tempori] ipsi V² || 7 sq. tam ** testato ex

a nobis et a Leonis divæ memoriæ constitutione, integra servamus, in quibus solum mater habeat usum et usumfructum.

3 Sed in aliis rebus hæc sancimus et deinceps 5 tradimus tempori, quæcumque post nuptialem donationem sunt a patre venientia filio aut ex aliis causis, tam ex testamento quam ab intestato successionebus. Ratione contra ingratos filios undique et super istis rebus servata, quando manifestæ causæ ingratitudinis demonstrantur; aliorum omnium quæ de successionebus dicta sunt parentum in filiis aut filiorum in parentibus, intactis manentibus.

4 Ingratitudinem autem hic consideramus non solum 15 ad matrem secundum pridem a nobis dictum, sed etiam adversus eundem ipsum fratrem defunctum.

Et quoniam scimus multas fratribus adinvicem factas contentiones, illum solum tamquam ingratum circa fratrem effectum participari hoc lucrum non concedimus, qui mortem voluerit fratri aut criminalem inducere contra eum inscriptionem, aut substantiæ ei propperaverit inferre iacturam. Eius enim portio tam ad reliquos fratres et matrem veniat. Et hæc lex super filiorum successionebus, quibus cum matre succedunt filii, maucat, illam quæ a nobis facta est subdivisionem introducens his quæ futuro tempore secundo matrimonio futuræ sunt viris. Quæ enim iam ad secundum matrimonium pervenerunt, successione sive per testamentum sive ab intestato habere firme et secundum dominium et secundum usum et secundum usumfructum, et alienare et testari et transmittere secundum quem voluerint modum, nihil eis impedimentum quolibet tempore ex præsentī constituta lege.

testamento successionebus R¹ tam ab intestato quam ex test. succ. R² || successoribus V || 8 rationibus R¹ || filiis R¹ || 10 demonstratur R¹ || aliaque omnia (aque omnia suppl. V² in spat. vac.) V || 11 dicta] rationem dicta R¹ || 12 intetis V¹ intractis R¹ (intractas R²) || 14 aut R¹ V || 16 fratrem] fr. V¹ eundem fratrem R¹ || 18 Et] leg. Sed? || quoniam] quæ R¹ || 19 contentiones R¹ || 20 hoc om. R || 21 voluerit ed. pr.] noluit libri] criminali V¹ || 23 ei R¹ vulg.] eius R² V || propperavit vulg. || eius ei R¹ || 24 et] quam ad vulg. || 25 leg. quibusum matres succedunt filiis? || 27 subdivisione R¹ || 28 futura R¹ || 29 viris] de matris successione add. RVT, rubrica male in textum illata || 30 pervenerunt] et beneficio memoratæ nostræ legis potitæ sunt, his liceat add. Contius, vulg. || per om. V || 31 et secundum dominium om. R || dominum V || 32 usum et secundum om. V || alienari V || 33 testatori (testatorio pr.) R || voluerit RVT || 34 eis RT] ei sit V sit eis vulg.

1 Κάκεινο δὲ κύριον τοῖς ἐκ τοῦ προτέρου γάμου μενέτω πασίην, ὅπερ ἐπὶ τῆς εἰρημένης ἡμῖν διατάσσεται νομοθεσίας, ὥστε, εἴ τὴν προγαμιαίαν δωρεάν, ἢ ἢ μητὴρ τελευτήσαντος αὐτῆ τοῦ συνοικούντος ἐκέλευσε, συμβέβηκεν εἰς τὸν τελευτήσαντα τῶν παιδῶν περιελάβειν καὶ διὰ τοῦτο μέρος αὐτῆν τῆς ἐκείνου γενέσθαι κληρονομίας, τὴν μητέρα μηδὲ καθ' ὅσον κληρονομεῖ τοῦ παιδὸς τῆς δεσποτείας τῶν αὐτῆς δὴ τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς πραγμάτων ἀπολαύειν, μόνην δὲ ἔχειν τὴν τούτων, ἐφ' ὅσον περιέσσι, χορήσιν καὶ ἐπικαρπίαν. Κρατέτω τοῖνυν καὶ τοῦτο τοῖς ἐκ τῶν προτέρων γάμων κεχαρισμένοι πασὶ, πληρῆς εἰ μὴ πρὸ τοῦ ἠθέντος νόμου δικαστικῆ ψήφος ἢ διάλυσις μεταξύ τῶν μερῶν γενομένη περὶ τούτων τι διωρίσαστο.

2 Ἐπειδὴ δὴ ἡ μήτηρ ἐξεκλείετο μὲν ὑπὸ παιδὸς ἄρρενος (τοῦτο ποῦντος τοῦ δόγματος ὁ Τερτυλλιανῶν καλοῦσι), θυγατρίαι δὲ συνανεπέμπετο, ἡμεῖς οὐκ ἐπιζητούντες τὸ τῶν παιδῶν δίκαιον, ἀλλ' αὐτόθεν αὐτῆ λεγίματα δίκαια δόντες ἐκαλέσαμεν αὐτὴν καὶ μετὰ τῶν ἀρρένων ἀδελφῶν τοῦ τελευτήσαντος κατὰ τοσοῦτον καθ' ὅσον ἀριθμὸν οἱ παῖδες εἰσίν, ὥστε καὶ αὐτὴν μοῖραν ἔχειν τοσαύτην ὅσην ἕκαστος τῶν ἀδελφῶν· εἰ δὲ καὶ ἀναμιξῆ ἄρρενές τε καὶ θήλειαι καθεστήκοιεν, ταῦτο τοῦτο διατηρώσαντες. Εἰ μὲντοι μήτηρ καὶ θήλειαι μόναι καθεστήκοιεν, ἐκέισε τὸ δόγμα τὴν μὲν ἡμισίαν μοῖραν ἐδίδου τῇ μητρὶ, τὴν δὲ λοιπομένην ἡμισίαν ἐδίδου ταῖς ἀδελφαῖς, ὅσαι δήποτε καθεστήκοιεν. Ὅπερ ἐπειδὴ μὴ πρότερον ἐπὶνρωθώσαμεν, νῦν ἄγομεν ἐπὶ τὴν προσήκουσαν διορθώσιν, καὶ ἐπὶ τούτων τοῦ θέματος καλοῦντες αὐτὴν πρὸς ἀναλογίαν τῶν παιδῶν, ὥστε ὅσον ἐκάστη τῶν θυγατέρων ἔχει, τοσοῦτον μόνον καὶ αὐτὴν κομίζεσθαι. καὶ ἐπὶ παντὸς θέματος εἰς τοῦτο φερομένου in virilem portionem (τοῦτο δὴ τὸ τοῦ νόμου) καὶ ἡ μήτηρ ἀρκυνέσθω, εἴτε μόναι καθεστήκοιεν ἄρρενες εἴτε μόναι θήλειαι εἴτε καὶ ἀναμιξῆ ἑκατέρω γονί.

1 Et illud autem firmum, quod ex primo matrimonio est, filiis maneat, quod super praedictam a nobis constitutum est sanctionem: quod, si ante nuptiale donationem, quam mater moriente marito lucrabatur, contigerit ad morientem filium pervenire et propterea partem ei illius fieri hereditatis, matrem neque secundum quod succedit filio dominium eorum, scilicet antenuptialis donationis rerum perfrui, solum autem habere horum, quamdiu superest, usum et usumfructum. Maneat igitur et hoc his qui ex prioribus nuptiis sunt filius condonatum, nisi forte ante praedictam constitutionem iudicialis sententia et transactio inter partes facta de his aliquid statuit.

2 Et quoniam mater excludebatur quidem a filio masculo (hoc faciente senatusconsulto quod Tertullianum vocant), filiabus autem contranimitabatur, nos non quaerentes filiorum ius, sed exinde ei legitima iura dantes vocavimus quidem eam etiam cum masculis fratribus morientis in tantum in quantum numerus filiorum fuerit, quatenus et ea partem habeat tantam quantum unusquisque fratrum; si vero et permixtim masculi et feminae fuerint, hoc ipsum disponentes. Si vero mater et filiae solae consistant, ibi senatusconsultum mediam quidem partem dabat matri, residuum vero mediam sororibus, quantaecumque extitissent. Quod quia non primitus correximus, modo adducimus ad competentem correctionem, et in isto casu vocantes eam pro rata filiarum, quatenus quantum unaquaqueque filiarum habet, tantum solummodo et eam accipere, et in omni casu huc relato in virilem portionem (hoc quod legis est) etiam mater veniat, sive soli consistant masculi sive solae feminae sive etiam permixta utraque proles.

CAPUT XLVIII.

Ἐκεῖνο δὲ ἔτι προσθεῖναι τῷ νόμῳ δίκαιον φήθημεν. εἰ γὰρ τελευτήσασιν ἢ ἀνὴρ ἢ γυνὴ παῖδας ἔχον-

Illud quoque super hoc adicere legi iustum aestimavimus. Si enim moriatur vir aut mulier filios

1 Illud quoque firmum maneat liberis ex priore matrimonio progenitis, quod in dicta legislatione a nobis constitutum est, ut, si ante nuptias donatio, quam mater mortuo marito suo lucrata est, forte ad defunctum unum ex filiis pervenerit et propterea pars hereditatis eius facta sit, mater ne pro ea quidem parte qua filio heres est dominio rerum huius quidem ante nuptias donationis fruatur, sed solum earum usum et fructum quamdiu superstes est habeat. Valeat igitur hoc quoque beneficium liberis ex priore matrimonio progenitis datum, nisi quid forte ante dictam legem iudicialis sententia vel transactio inter partes facta de his staverit.

2 Quoniam vero mater a filio quidem excludebatur (quod SCtum quod vocant Tertullianum instituit), eum filiabus autem admittebatur, nos filiorum ius non perscrutantes, sed ultro ei legitima iura dantes, ipsam etiam cum fratribus defuncti vocavimus in tantum quantum sit numerus liberorum, ut et ipsa partem habeat tantam quantum singuli fratres: sive etiam promiscue et masculi et feminae sint, hoc idem constituimus. Si vero mater et filiae solae sint, ibi SCtum dimidiam quidem partem dabat matri, reliquam autem dimidiam sororibus, quotcumque essent, dabat. Quod quoniam antea non correximus, nunc ad convenientem emendationem deducimus ita, ut hoc quoque casu eam pro portione filiarum vocemus: ut quantum quaeque filiarum habet, tantum solum ipsa quoque auferat. Atque in omnibus casibus qui huc pertinent in virilem portionem (haec quidem verba legis sunt) etiam mater veniat, sive soli sint masculi sive solae feminae sive etiam promiscue utriusque generis proles.

XLVIII. Illud vero praeterea par esse putavimus legi adicere. Si enim accesserit vir sive mulier

1 τοῖς ἐκ τοῦ (τοῦ om. LB) προτέρου γάμου M LB | quod ex primo matrimonio est (i. e. τὸ ἐκ τοῦ πρώτου γάμου?) ε || 2 διατάσσεται nov. II c. 1 || 6 αὐτῆν] εἰ (i. e. αὐτῆ) ε || 7 κληρονομίας γενέσθαι B || μη]μηδὲ M || 8 τῶν αὐτῆς δὴ] eorum (corr. earum?) scilicet ε || 9 δὴ om. B || προγαμιαῖας L || 12 κεχαρισμένοι M ε | κεχαρισμένοι LB || 14 γονομένη B || 17 τερτυλλιανῶν L Τερτυλλιανῶν B || 18 ἡμεῖς κτλ.] cf. Cod. 6, 66, 7; nov. II c. 3 || 20 λεγίματα M | νόμιμα LB || ἐκαλέσαμεν] vocavimus quidem (i. e. ἐκαλέσαμεν μὲν) ε || 23 ὅσον B (f) || 24 εἰ δὲ om. L || 26 ἐκέισε — 29 καθεστήκοιεν om. L || 30 ἐπανορθώσαμεν L || 34 τούτων L || 35 in virilem portionem M ε τῷ τοῦ ἀνδρὸς μοῖραν LB || ἑκατέρω] καὶ ἑκατέρω B || 40 ἢ ἀνὴρ M | ὁ ἀνὴρ L ἀνὴρ B (ε)

3 est om. R¹ || 4 moriente V¹ || 6 fieri] filius V¹ fili V² || 7 dominum V, dominium om. R¹ || leg. earum? || 8 solam V || 9 aut R¹ || usum et om. V || 10 his] et his V || 11 nisi] non R¹ || 12 et transactio] aut transactio edd. || 16 quoniam] que R¹ || quidem] quod R¹ || 17 tertullianum RT || 18 aut R¹ || contranimitabatur V || non transmittebatur T transmittebatur R || 19 nos om. R¹ || 20 eam] eum R¹ || 22 eam R² || 24 et om. V || permixtim RT] permixtum V permixtum vulg. || fuerit R¹ || 26 ubi R¹ || 28 prius R || 29 correctionem R || 31 quantum om. V || unaquaque R || 32 et in R¹ vulg.] etiam in R², et om. VT || huc Heimbach] hoc codd. hic vulg. || 34 ueni* et R¹ || 39 hoc om. V || exstimavimus R existimavimus vulg.

τες ἐκ τε τῶν προτέρων ἐκ τε τῶν δευτέρων γάμων, οὓς μετὰ τόνδε ἤμων συναλλάξαιεν τὸν νόμον (ἐπὶ γὰρ δὴ τούτων τὰ παρόντα διατάττομεν), τὰ μὲν ὅσα ἐπὶ τοῖς κέρδεσι τοῖς ἐκ τῶν γάμων παραφυλάττειται ζηρή, ταῦτα ἐνομοθετήσαμεν καὶ πρὸς γε διεκρίναμεν τὰς μοίρας ἅς ἀνάγκη τοὺς γονεῖς τοῖς γνησίοις καὶ μὴ ἀγαρίστοις καταλαμβάνειν παῖδων· αὐτοὺς δὲ δὴ τοὺς φρίσαντας οὐ δίκαιον ἂν εἴη πρὸς τὴν δευτέραν ὅλως ἀποκλίνειν γονὴν καὶ τὸ ἐκ τοῦ νόμου μόνον καταλαμβάντας τοῖς προτέροις μέρος ἅλλα πάντα ἐπὶ τοῖς δευτέροις ἀγαγεῖν, ἀλλὰ καὶ τι καὶ τοῖς προτέροις προσθεῖναι. εἰ μὲν γάρ τινα ἐκ τῶν δευτέρων ἔχοιεν γάμων, ἢ καὶ τῶν πρώτων τυχόν, οὕτω περιποιήσασθον, οὕτως ἀγαπῶμενον, ὥστε βούλεσθαι υπερθερεῖν αὐτὸν τοὺς ἄλλους ἐν τῇ κτήσει, δίδομεν ἀδειαν τοῦτο πράττειν, μὴ μὴν καθάπαξ τοὺς μὲν προτέρους παῖδας ἐλαττοῦν, τοὺς δὲ δευτέρους αὐξάνειν, ἀλλὰ μηδὲ ἐν σφόδρα μεγάλῳ ποιέσθαι τὴν παραξίτην μηδὲ καθάπαξ ἐπιλείψασθαι τῶν ἐμπροσθεν γάμων μηδὲ βεβαίουν τὰ τοῖς πρὸ ἡμῶν περὶ τῶν τοιούτων εἰρημένα· ἀλλὰ προοίει μὲν καὶ τῶν δευτέρων, προοίει δὲ καὶ τῶν πρώτων, ἐνθυμονομένους ὅτι παῖδες αἴψω καθεστῶσι, καὶ οὕτω ποιουμένων τὴν τῶν διαδοχῶν ἐν ταῖς διαθήκαις διαίρειν. εἰ γὰρ ἀδιαθέτων αὐτῶν τελευταίων τῶν νόμος ἅπαντας ἐξ ἴσου καλεῖ, προσήκον ἔστιν αὐτοῖς μιμουμένους τὸν νόμον μὴ σφόδρα μεγάλας αὐτοῖς σφτελλεῖν ταῖς ἐλαττώσεσιν, αἰδουμένους τὸν νόμον. οὕτω γὰρ ἔσονται πατέρες ἀγαθοὶ καὶ τῆς ἡμετέρας αἰσίου νομοθεσίας, καὶ δίκαιοι μὲν ἔσονται μῖνον τὸν νόμον φυλάττοντες, εἰ δὲ τι καὶ ὑπὲρ τὸν νόμον καταλίποιεν, ἔσονται δίκαιοι τε ἅμα καὶ φιλήνθρωποι πατέρες, καὶ οὐ ταῦτα φάμεν μεταξὺ ἀγαρίστων τε καὶ [τῶν] εὐχαριστουμένων παίδων (τὰ γὰρ περὶ τῶν ἀγαρίστων ἤδη πολλάκις εἴρηται), ἀλλὰ περὶ τῶν μᾶλλον ἢ ἦττον ἀγαπαιμένων, ὡς πολὺ τὸ διάφορον ἔστιν ἀχαριστίας τε καὶ εὐχαριστίας καὶ τῆς οὐκ ὁμοίας τιμῆς. Τοῦτο δὲ δὴ τὸ μέρος τὸ περὶ τῆς ἰσότητος τῶν παίδων τῶν ἐκ πρώτου καὶ δευτέρου συνοικεσίου γινομένων συμβουλευόντες μᾶλλον ἢ νομοθετοῦντες φάμεν· ἐπειτοῦγε ἅπαξ αὐξήσαντες τὴν ἐξ ἀδιαθέτου μοῖραν τὴν πάντως τοῖς παισὶ καταλειφθησομένην καὶ ἄχοι μὲν τεσσάρων παίδων τετραοῦγκιον πάντως

habentes et ex prioribus et ex secundis nuptiis, quas post hanc nostram contraxerint legem (in his enim praesentia disponimus), quae quidem super lucris ex nuptiis servari oportet, haec sanximus, insuper et decrevimus portiones quas necesse est parentes legitimis et non ingratis relinquere filiis: ipsos (tamen) genitores non erit iustum ad secundam omnino declinare prolem et quod ex lege est tantummodo relinquentes prioribus alia omnia ad secundos deducere, sed aliquid prioribus adicere. Si quidem aliquem ex secundis habeat nuptiis, aut etiam primis forsitan, ita festum, ita dilectum, ut velit praeponere eum aliis in possessione, damus licentiam hoc agendi, non tamen omnino priores quidem filios minuere, secundos autem augere, sed neque vehementer magnificare augmentum nec omnino oblivisci priorum matrimoniorum neque firmare quae praecedentibus nos de talibus dicta sunt: sed provide quidem et secundis, providere autem et primis, cogitantes quoniam filii ambo sunt, et ita facientes successionum in testamentis divisionem. Si enim intestatis eis mortuis lex omnes ex aequo vocat, competens est eos imitantes legem non vehementer magnis eos abbreviare minutionibus, erubescens legem. Sic enim erunt patres boni et nostra digni legislatione; et iusti quidem erunt solam legem custodientes, si quid autem etiam supra legem reliquerint, erunt iusti simul et humani patres. Et non haec dicimus inter ingratos et gratos filios (de ingratis enim iam saepius dictum est), sed de his qui magis aut minus diliguntur: cum utique multa differentia sit ingratitude et gratiarum actionis et dissimilis honoris. Hanc itaque partem de aequitate filiorum ex priori et secundo matrimonio venientium adhortantes potius quam sancientes dicimus; alioquin semel augentes ab intestato partem omnino filiis relinquendam et usque ad quattuor quidem filios quattuor uncias

liberos habens et ex prioribus et ex secundis nuptiis quas post hanc nostram legem contraxerit (nam de his quidem praesentia disponimus), quaecumque quidem in lucris nuptialibus observanda sunt, haec sanximus et insuper portiones definitivimus quas parentes legitimis nec ingratis liberis relinquere necesse esset: ipsos tamen genitores par non fuerit ad secundam prolem prorsus inclinare et prioribus parte ex lege definita sola relicta reliqua omnia ad secundos transferre, verum etiam prioribus aliquid adicere. Nam si quem ex secundis nuptiis, vel etiam forte ex primis, habeant adeo carum, adeo dilectum, ut eum reliquis praestare velint in bonis, potestatem damus id faciendi, nec tamen prorsus priores liberos imminuendi, secundos vero augendi: sed neve nimis magnum reddant augmentum neve prorsus obliviscantur priorum nuptiarum neve quae a praedecessoribus nostris de talibus dicta sunt confirmet; verum prospiciant quidem secundis, prospiciant vero etiam primis, utrosque liberos esse reputantes, atque ita successionum in testamentis divisionem instituant. Quodsi enim intestatis iis defunctis lex omnes ex aequo vocat, decet eos legem imitari nec nimis magnis imminutionibus coercere illos, sed legem revereri. Sic enim parentes boni erunt et nostra legislatione digni; et iusti quidem erunt solam legem observantes, si quid vero etiam ultra legem reliquerint, erunt iusti simul et humani parentes. Neque haec dicimus in ingratis et gratis liberis (de ingratorum enim rebus iam saepius dictum est), sed de his qui magis aut minus diliguntur, cum magnum sit discrimen inter ingratitude et gratitudinem et atque parum aequalem honorem. Sed hunc quidem locum qui est de aequalitate liberorum ex primo et secundo coniugio progenitorum consilium potius dantes quam legem ferentes indicamus: si quidem cum semel portionem ab intestato liberis utique relinquendam auverimus, ita ut, si usque ad quattuor liberi

1 τῶν δευτέρων] τῶν om. B || 6 ἄς] ἂν L^a || 10 μέρος om. ε || 13 ἔχοιεν γάμων L] γάμων ἔχοιεν B ἔχοι γάμων M^s || 15 κλήσει Zachariae || 17 τοὺς δευτέρους δὲ L || 18—20 leg. μήτε — μήτε — μήτε? || 18 μηδὲ ἐν σφόδρα M] μὴ σφόδρα L μηδὲ σφοδρότερον B || μεγαλοποιέσθαι L^a B || 20 βεβαίων] infirmare v. l. ε || 21 περὶ τούτων ὠρισμένα B || 27 τοὺς νόμους B || 33 μεταξὺ τῶν ἀγαρίστων Heimbach || 34 τῶν seclusi || 35 ἤδη om. L^a || τῶν μᾶλλον] τῶν ἄλλων τῶν μᾶλλον L || 36 ἢ] καὶ B || ὡς] οἷς B(f) || 37 τε καὶ εὐχαριστίας om. B(f) || 38 δὲ om. L || 39 πρώτων] priori ε || 40 γενομένων Heimbach || 41 sqq. cf. nov. XVIII c. 1 || ἐξ ἀδιαθέτου] ἐκ διαθήκης L

1 et prius om. R¹ || quas om. R¹ || 3 praesentiam V] super] quae super R || 4 sanximus R || 5 portiones bis scr. V¹ || 6 tamen add. vulg. || 9 secundas R¹ || 10 aliquid R¹ || prioribus] et prioribus vulg. || Sij] Nam si Contius || quid R¹ || 12 proponere V || 13 aliquis V¹ || possessionem RV || 15 agere R¹ || 17 firmare RT¹ || infirmare VT² vulg. || quae a praecedentibus R² V² vulg. || 18 dicta sunt — 20 ambo sunt suppl. V² in spat. vac. || sed] quoniam V || 19 aut V] quoniam] quae R¹ || 20 successionem V || 21 eius R¹ || 22 et equo V¹ || 23 abbreviare R || 25 erunt] eō (sic) R || nostram non R¹ || legissanctione V || 27 relinquere R || 28 intra V || 29 gratos et ingratos (inter gratos R¹) R || 30 aut] autem R¹ || 31 sint R || 33 aequalitate Beckius || 36 intesta R¹ || 37 quidem filios quattuor om. R¹

ὀρίσαντες, εἰ δὲ ὑπὲρ τοὺς τέσσαρας, ἄκρι τοῦ ἡμίσεως τῆς οὐσίας πάσης μέρους, ἰκανὴν ἤδη δεδώκαμεν τοῖς παῖσι παρανομίαν, οὐκ ὀλίγῳ μέρει τὴν παλαιὰν αὐτοῖς στενοχωρίαν λύσαντες.

1 Ἔστω τοίνυν ὁ παρῶν νόμος τῷ μέλλοντι χρόνῳ νομοθετῶν, καθὰ πολλὰκις εἰπόντες ἐφθήμεν, καὶ οὐδὲν τῶν ἐμπροσθεν προσπατούμενος, ἀλλὰ συνειλεγμένους πανταχόθεν καὶ συνεσπειραμένους ὑπὸ μίαν συνέχειαν καὶ ἅπαντα σχεδὸν τὰ περὶ δευτέρων ἀπαγγέλλων γάμων, καὶ τὰ μὲν πρότερα τοῖς ἐμπροσθεν ἐπὶ τῆς ἐαυτῶν φυλάττων ἰσχύος, τὰ δὲ παρ' αὐτοῦ διαταττόμενα τοῖς ἐσομένοις δευτέροις εἰσηγούμενος γάμοις, καὶ νέαν τινὰ πανταχόθεν καὶ ἀπικριβωμένην εἰσαγωγὴν τοῖς ζητούσιν ὠφέλειαν. Πασῶν τῶν ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις κειμένων διατάξεων ἐπὶ τοῖς ἐσομένοις μετὰ τόνδε ἡμῶν τὸν νόμον γάμοις καὶ τοῖς ἐξ αὐτῶν συμβαινούσι σχολάζουσιν, ταύτης δὲ τῆς μίας διατάξεως τῷ μέλλοντι χρόνῳ κατὰ τὸ παρ' ἡμῶν διωρισμένον ἐπὶ τοῖς περιεχομένοις αὐτῇ θεμίαιν ἀντὶ πασῶν ἀκούσης.

20 (Ἐπίλογος.) Ταῦτα τοίνυν ἡ σὴ ὑπεροχὴ πᾶσι τοῖς ἔθνεσι τοῖς ὑπὸ τὴν σὴν τελούσιν ἀρχὴν τῷ συνῆθει τρόπῳ φανερά γενέσθαι προσταξάτω, ὥστε ἅπαντας γινώσκοντας ὡς μείζονα πόνον ὑποστάντες ἢ ὅσον ἐχῶν τὸν βασιλικαῖς περιρροέμενος φροντίσιν ὅμως οὐδὲν ἐμπροσθεν τῆς αὐτῶν ἐπιουράμεθα σωτηρίας, ὡς μὴ πολλαχόθεν ἐρανίζεσθαι τὸ δίκαιον, ἀλλ' ἅπαν ὁρώντας εἰς ἓν ἡθροισμένον τὸ περὶ τούτου τῆς νομοθεσίας μέρος γινώσκειν, ὡς καὶ τὸ πρότερον τοῖς ἤδη τεθεῖσιν ἐφυλάξαμεν νόμιμον καὶ τῷ μέλλοντι χρόνῳ τὴν προσήκουσαν ἐπιτεθεικάμεν ἀρμονίαν.

Ἐγράφη τὸ ἰσότυπον Πατρικίῳ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῆς εὐδαιμόνου ταύτης πόλεως.

35 Ἐγράφη τὸ ἰσότυπον Βασιλίδῃ τῷ ἐνδοξοτάτῳ μαγίστρῳ τῶν θεῶν ὀφφικίων, ἀπὸ ἐπάρχων καὶ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

Ἐγράφη τὸ ἰσότυπον Στρατηγῷ τῷ ἐνδοξοτάτῳ κόμητι τῶν θεῶν largitionῶν, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

40 Ἐγράφη τὸ ἰσότυπον Τριβωνιανῷ τῷ ἐνδοξοτάτῳ κομιστῶρι τὸ δευτέρον καὶ ἀπὸ ὑπάτων. Legi.

Ἐγράφη τὸ ἰσότυπον Γερμανῷ τῷ ἐνδοξοτάτῳ

sunt, trientem, si vero plures quam quattuor, usque ad semissem totius substantiae omnino definiremus, sufficiens iam dedimus liberis solacium, haud mediocriter elevatis antiquis eorum angustiis.

1 Valeat igitur praesens lex lata in futurum tempus, quemadmodum saepius antea diximus, nec quicquam ex prioribus attingens, sed quae collecta undique et colligata in unam continuitatem omnia fere de secundis nuptiis exponat et priora quidem prioribus in suo robore conservet, quae vero ab ipsa constituta sunt futuris secundis nuptiis introducat, et novam aliquam undique atque elaboratam afferat quaerentibus utilitatem. Omnes autem constitutiones, quae de talibus latae sunt, in nuptiis post hanc nostram legem futuris rebusque inde evenientibus irritae fiant: cum haec iam constitutio una futuro tempore, prout a nobis definitum est, in casibus per eam comprehensis pro omnibus sufficiat.

Epilogus. Haec igitur tua sublimitas omnibus gentibus quae ad tuam potestatem pertinent solito more manifesta fieri iubeat, ut omnes sciant nos, licet maiorem laborem sustineamus quam ferre oportet quem imperiales circumfluunt curae, tamen nihil antiquius duxisse illorum salute, ne multis ex locis ius emendicent, sed cum videant in unum collectas omnes legum de hoc latarum partes, intellegant nos et quod prius fuerit legibus iam latis servasse et futuro tempore aptam impertivisse aequabilitatem.

Scriptum est exemplar Patricio gloriosissimo praefecto felicis huius urbis. Scriptum est exemplar Basilidae gloriosissimo magistro sacrorum officiorum, expraefecto, exconsuli et patricio. Scriptum est exemplar Strategio gloriosissimo comiti sacrarum largitionum, exconsuli et patricio. Scriptum est exemplar Triboniano gloriosissimo quaestori iterum et exconsuli. Legi. Scriptum est exemplar Ger-

1 ἡμίσεος LB¹ || 2 πάσης om. ε || 3 ὀλίγῳ (ὀλίγα Bf) τῷ μέρει LB || 5 sqq. § 1 et epil. om. B || 12 ἐσομένης M || 16 γάμων L¹ || 17 συμβαινούσι M(ε) || ἐπισυμβαίνουσι L || δδ L || 24 ἅπαντα L || 25 τὸν L² || περροέμενος φροντίσιον L¹ (incurrere cogitationibus ε) || 26 τῆς αὐτῶν] nostra ε || 27 ὡς vid. delendum || 28 ἀλλ' ἅπαντας L² et omnes ε || 30 νόμιμον M(ε) || νόμοις L || 33 τῷ ἰσοτύπῳ L et sic in sqq. constanter || 36 ἀπὸ ἐπάρχῳ L || καὶ ὑπάτων Haloander] ὑπάτων ML, ὑπατικῶ coni. Zachariae || 38 Ἐγράφη — 39 πατρικίῳ om. L || 41 τριβωνιανῷ L] τριβωνιανῷ M || 42 Legi om. L et sic in sqq. constanter || 43 τῷ ἐνδοξο στρατῷ (sic) L

condempsa RV (collecta vulg.) || 10 ab ea om. V || 11 explanant V || nosum R¹ || 15 Post nuptiis vv. et novam — quaerentibus 11 sq. repetit R² || euenerit V || hac] quod a nobis hac R² || 16 secundum om. R¹ || 17 diffinitum RV || quij] que V || 18 cunctis] contractis R || sufficientibus R¹ || 23 cognoscentes V] ignoscentes R¹ agnoscentes R²T vulg. || 25 tamen nihil] **** chil R¹ || 26 nostra] non R¹ || 27 et RV] sed Contius || uidentes] uidente et R² || in] inde R¹ || 28 legislationem RV || 29 posite V²T || seruabimus R²T seruamus V || 31 subscr. dedimus ex VT (Bamb. II) || 31 dat. xv kal. om. T || CP. T] cap. Bamb., capitulo V || bilisiano V bilisario Bamb., bilasario T, post Belisarii vulg. || uic. V Bamb. uica. T

1 diffinientes V || 2 substantiam V || iam ydoncum R || 3 antequam R¹ || 5 sanctientes R || 7 condensa T]

στρατηγῶ τοῦ θείου πραισέντου, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατριῶ. Legi.

Ἐγράφη τὸ ἰστύπου Τζίττα τῶ ἐνδοξοτάτῳ στρατηγῶ τοῦ θείου πραισέντου, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατριῶ. Legi.

Ἐγράφη τὸ ἰστύπου Μαξεντιανῶ τῶ ἐνδοξοτάτῳ στρατηγῶ τοῦ θείου πραισέντου καὶ ἀπὸ ὑπάτων. Legi.

Ἐγράφη τὸ ἰστύπου Φλώρω τῶ ἐνδοξοτάτῳ κόμητι τῶν θείων πριβάτων καὶ ἀπὸ ὑπάτων. Legi.

Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὸ παραστάνα ἡμῖν γνώσκονσα ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῷ σῶ φανερά καταστήσάτω τοῖς τε συνήγοροις τοῖς τε ἄλλοις ὧν ἄρχει, ὥστε κατὰ ταῦτα τίμνεσθαι τὰς ὑποθέσεις. οὐ μὴν προδήσεις δημοσίᾳ τήνδε ἡμῶν τὴν θείαν διάταξιν, ἀκούντων τῶν περὶ τούτου παρ' ἡμῶν γεγραμμένων πρὸς τοὺς ἐνδοξοτάτους ἐπάρχους τῶν ἱερῶν ἡμῶν πραιτωρίων.

Νόμος γραφεὶς Ἰωάννη τῶ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐω πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατριῶ. Dat. xv. k. April. CP. post cons. Belisarii v. c. [a. 536]

XXIII.

Coll. IV tit. 2

R DE APPELLATIONIBUS ET INTRA QUAE TEMPORA DEBEAT APPELLARI.

Imp. Iustinianus Aug. Tribonianus illustri magistro officiorum et quaestori sacri palatii.

(Praefatio.) Anteriorum legum acerbitati plurima remedia imponentes et maxime hoc circa appellationes facientes et in praesenti ad huiusmodi beneficium pervenire duximus esse necessarium. Antiquitatis etenim cautum erat ut, si quis per se litem exercuerit et fuerit condemnatus, intra duos dies tantummodo licentiam appellationis haberet; sin autem per procuratorem causa ventilata sit, et in triduum proximum eam extendi. Ex rerum autem experientia invenimus hoc satis esse damnosum: plures enim homines ignaros legum subtilitatis et putantes in triduum esse provocationes porrigendas in promptum periculum incidisse et biduo transacto causas perdidisse. Unde necessarium duximus huiusmodi rei competenter mederi.

CAPUT I.

Et sancimus omnes appellationes, sive per se sive per procuratores seu per defensores vel curatores et tutores ventilentur, posse intra decem dierum spatium a recitatione sententiae numerandum iudicibus ab his quorum interest offerri, sive magni sive minores sunt (excepta videlicet sublimissima praetoriana praefectura): ut liceat homini intra id spatium plenissime deliberare, sive appellandum ei sit sive quiescendum, nam timore instante opus appellatorum frequentetur, sed sit omnibus inspectionis copia, quae et indiscussos hominum calores potest refrrenare.

Nov. XXIII (= Coll. IV tit. 2: gloss.) Latine tantum extat. Ex Authentico habet Gratiani decretum (pars II) C. II qu. 6 c. 25 (Corp. iur. canon. I p. 473 ed. Friedberg.). — Epit. Theod. 23, Ath. 7, 2 (inde LM, B 9, 2, 2). Iulian. const. XXIV.

cap. I summam hab. Ροπαί 8, 7.

mano gloriosissimo duci sacri praesentis, exconsuli et patricio. Legi. Scriptum est exemplar Tzittae gloriosissimo duci sacri praesentis, exconsuli et patricio. Legi. Scriptum est exemplar Maxentiano gloriosissimo duci sacri praesentis et exconsuli. Legi. Scriptum est exemplar Floro gloriosissimo comiti sacrarum rerum privatarum et exconsuli. Legi.

Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt cognoscens in iudicio tuo manifesta faciat et advocatis et ceteris quibus praestet, ut secundum haec causae decendant. Neque vero publice propones hanc nostram sacram constitutionem, cum sufficient quae de hoc a nobis scripta sunt ad gloriosissimos praefectos sacro nostro praetorio.

Lex scripta Iohanni gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio iterum, exconsuli et patricio.

1 πραισέντου L || 3 τζίττα L; cf. Cod. I, 29, 5 ubi scrib. Zittae; Malalas XVIII p. 465 Dind. (apud Procopium Pers. I 12. 15. 21. II 3 Ζίττας, aedif. 6 Τζίττας traditur) || 4 ἀπὸ ὑπάτων L || 5 Legi. Ἐγράφη — 7 ἀπὸ ὑπάτων. Legi om. L || 15 τὴν θείαν ἡμῶν L || 17 * ἐπάρχους M || ἐπάρχους — 19 ἐνδοξοτάτῳ om. L || 20 εἰσάς L || 21 xv k. April. CP. M] πρὸς ἰε' καλανθ. ἀπριλ. Ath. μηνὶ ἀπριλλίῳ Theod., om. Iul. || potest. Bilsar. uc. cons. M, p. c. bilsarii Iul. μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισσαρίου Theod., Ath.

24 sq. R] R' KL' (pro KI') V || inscr. KI' περὶ ἐκκλητήτων. ANTERIERUM LESUPI: ἡ δὴν νεαρά: Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς τριβοννιαῶ κοιαιστῶρι L (sim. Ath. cod.). νεαρά KI'. περὶ τῶν ἐκκλητῶν πρὸς τίνα ἀναπέμ-

πονται εἰ μέχρι δέκα χροσίου λιτρῶν ἐστὶν ἡ ἐκκληθεῖσα ὑπόθεσις M, περὶ ἐκκλητῶν Theod. (νεαρά περὶ ἐκκλητῶν [ἐκκλητῶν al.] cit. Ροπαί 8, 7) || 26 tribonian T tribuniano Val. tribuniantio, corr. tribuniatio R (Trib. — palatii om. Gratian.) || illustris V || et om. R || palatii iterum et exconsuli add. vulg. || 27 hoc RT] haec V Gratian., vulg. || appellationis V¹ || 28 et om. Val., vulg. || 28 sq. cf. Dig. 49, 1, 5 § 4. 4, 2. Cod. 7, 62, 6 § 5 || 31 extendat vel extendit Gratiani codd. plerique || inveniemus R¹ || 32 impromptum V || piculum R¹ || 33 perdisse R || 35 uel per curatores R || 36 recitationem R¹ || 37 sive minores] sive om. V || sunt RVT] sint Gratian., vulg. || 39 frequenter R¹ || ininspectionis R¹ || quae et indiscussos V] quae et discussos R¹ quae indiscussos R² Gratian.

CAPUT II.

Ad hoc sancimus, si quando lis speratur in nostrum inferri consistorium, si forte contigerit imperatoriam maiestatem occupatam publicis causis ex mundanis provisionibus non posse convocare patres, quatenus causa agitur, non ex hoc litem periclitari. Quod enim vitium est litigantium, si culmen imperatorium occupetur? vel quis tantae est auctoritatis, ut nolentem principem possit ad convocandos patres ceterosque proceres coartare? Sed si quid tale evenit, causa intacta permaneat, donec imperator 5 monitus sua sponte et convocari proceres iusserit et litem inferri patiatum et omnia secundum morem procedere.

CAPUT III.

Illud etiam in tertio capitulo disponendum est, quod antiquitas bene statuit, novitas autem neglexit. Cum enim veneranda vetustatis auctoritas ita magistratus digessit, ut alii maiores, alii medii, alii minores sint, et appellationes a minoribus iudicibus non solum ad maximos iudices remitterentur, sed ad spectabilem iudicum tribunal, quatenus et ipsi sacro auditorio adhibito litem exercerent, novitas autem hoc dereliquit: evenit, ut super minimis causis maximi nostri iudices inquietentur et homines propter minimas causas magnis fatigentur dispendiis, ut forsitan totius litis aestimatio ad sumptus iudiciales non sufficeret. Ideoque sancimus, si quando ex Aegyptiaco tractu vel adiuncta ei utraque Libya provocatio speratur usque ad decem librarum auri quantitatem, non in hanc regiam urbem eam venire, sed ad praefectum augustalem, qui audiatur et causam dirimat vice sacri cognitoris, nulla ei post definitivam sententiam appellatione 10 porrigenda. Similique modo quoties in Asiana diocesi vel Pontica tale aliquid emerit usque ad praedictam quantitatem decem librarum auri, appellationes ad viros spectabiles, comites forte vel proconsules vel praetores vel moderatores, quibus specialiter easdem lites peragens deputavimus, remittantur, quatenus et hi ad similitudinem praefecti augustalis vice sacri cognitoris intercedant et causas sine spe quidem appellationis, dei tamen et legum timore perferant decidendas. Orientalem autem tractum causas appellatione suspensas et usque ad decem librarum auri quantitatem limitatas ad virum spectabilem comitem 15 Orientis mittere simili modo audientiam et finem eis impositurum.

CAPUT IV.

Illo videlicet observando, ut viri spectabiles iudices non ad alios eadem spectabilitate decoratos iudices suas transmittant appellationes in litibus quantaecumque quantitatis, cum non oporteat ad comparas 25 iudices appellationes referri, sed a minore iudicio in maius tribunal ascendere. Sed ad illustrissimam praefecturam illorum appellationes, cuiuscumque sint quantitatis, ut dictum est, dirigantur, qui una cum viro excelso pro tempore quaestore eas dirimat; utroque officio subministrante, id est tam ex sacris scriniis more solito quam praefectorio. Ita tamen haec sancimus, ut nec a ducibus vel aliis spectabilibus iudicibus, quibus forte, etsi privati sint, imperialis maiestas causas iniunxerit, appellatio ad memoratos spectabiles iudices currat, ne causa non gradatim procedere, sed perperam videatur: sed a praesidibus quidem provinciarum et iudicibus a nobis datis, si non sint spectabiles iudices, intra memoratam quantitatem referretur. Si autem vel illustres sint dati a nobis iudices quibus apices dignitatum super spectabilitatem sunt, vel duces qui omnimodo spectabilitate sunt decorati, vel hi qui a principe delegati sunt spectabilem habeant dignitatem, eorum appellationes sub quacumque quantitate in hanc regiam urbem ad competentes 30 antiquo more iudices referuntur. Omnibus aliis, quae in appellationibus statuta sunt vel ab antiqua prosapia vel ab auctoritate anteriorum constitutionum vel a nostra humanitate, intactis illibatisque custodiendis. Dat. iii. non. Ian. CP. post cons. Belisarii v. c. [a. 536]

1 haec vulg. || nostri R¹ || 2 prouissionibus V || 3 quod] quae R¹ || ligantium V¹ || 4 possit Vvulg.] posset RTal. || 6 monitus codd.] motus Gratian., vulg. || 8 antiquitas R¹ || 9 veneranda om. R || digessit R || 10 a moribus R || sed] sed et vel sed etiam Gratiani codd. || 11 dereliquid RV || 12 nostri] nisi R¹ || 13 magnis] al. maximis Contius || adj ut R¹ || iudicialis R¹ || 14 egyptiaco (egtiaco R¹) tractu R egyptia contractu V^a || libia codd. || prouocatusperatur R || 15 decem librarum auri (i' χρυσίου λεγών Ath.) quingentorum aureorum Iulian. c. 91 (sed c. 92. 93 idem decem auri libras). cf. Biener Gesch. d. Nov. p. 511 et Zachariae Nov. I p. 237 not. || sed om. R^a || 16 qui] quod V¹ || eis Gratian. ei penitus vulg. || diffinitiuam libri || appellatione] appellatio est Gratiani codd. plerique || 17 porrigendam R¹ || in] etiam R¹ || vel] et R || demersit V^a || 19 deportauimus V^a || 20 hii R ibi V || augustali V || vice om. V || et sine causis sine spe quod R¹ || 21 tamen] tantum T Gratian. || praeferrant V || orientales autem tractus T² Gratian. orientalem aut tractu R¹ || 22 appellationes R¹ appellationis R² || limitas Gratian., vulg.] lunitatas R limitandas V || 23 modo simili R || et] in R¹ || eis] eius R¹ se V || 24 illud V || observando R^a || viri spectabiles RV Gratian. || viri spectabiles vel alii spectabiles T viri spectabiles duces vel

alii spectabiles vulg. (ex v. 29. 33. cf. Iulian. c. 94 sin autem antedictis spectabilibus proconsulibus vel aliis huiusmodi iudicibus porrigatur appellatio etc.) || iudices om. Gratiani codd. nonnulli || nou — 26 iudices appellationes scr. R² in ras. 3 versum || 25 quantaecumque sint quantitatis Gratiani codd. pauci, vulgo || 26 illustrissima praefectura R¹ || 27 sint dignitatis uel quantitatis Gratiani codd. non. || qui] que (i. e. quae) Gratian. || 28 sumministrante R || 29 praefectorio] praefecto praetorio Gratiani codd. pauci, vulg. || tamen] tum R¹ || aliis] ab aliis Gratian. || iudicibus om. R || 30 etsi] si R¹ || sunt R || 31 ne] nec R || causas R¹ || 32 iudices etc.] dices — 34 qui a princi scr. R² in ras. 3 vers. || 33 stabilitatem V || 34 omnino R || hii R || 36 referantur Gratian., vulg. || in] de vulg. || ab antiqua prosapia] antiqua prosapie V antiquae prosapiae Gratiani codd. non. || 37 intractis V intactos R¹ || 38 iii nonas ianuarii V iii nonas ianuarias Iul.^b τριών νων. (τριώνων L¹ τριών νόνων L²) ιαννοαγίων Ath., L] non. ian. Iul.^u al.; kl. iul. T kl. xii april. cod. Paris. || Constantinopoli T cap. V, om. cett. || post consul. bilisario uic. V po. bilisarii Iul.^u al., μετά την ύπατειαν βελισαρίου Ath. L] bilisarii uiro clariss. consul. T bil. uic. cod. Paris.; cons. uilisarii Iul.^b (subscr. om. Theod.)

ΚΑ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΑΙΤΩΡΟΣ
ΠΙΣΙΔΙΑΣ.

Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγούστος Ἰωάννη τῷ ἐν-
δοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐὐπραιτωρίων τὸ 5
δεύτερον, ἀπὸ ἐπάτων καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Καὶ τοὺς πάλαι Ῥωμαίους πεπι-
στεύκαμεν οὐκ ἂν ποτε δυνήθῃναι τοσαύτην πολιτείαν
ἐκ μικρῶν καὶ ἐλαχίστων ἀρχῶν συστῆσθαι καὶ
πᾶσαν ἐξ αὐτῆς τὴν οἰκονομίην, ὡς εἰπεῖν, προσλα- 10
βεῖν τε καὶ καταστήσασθαι, εἰ μὴ μείζουσιν ἀρχουσιν
ἐν ταῖς ἐπαρχίαις πεμπομένοις σεμνότεροί τε ἐντεῖ-
θεν ἐφάνθησαν καὶ παρέσχον αὐτοῖς ἐξουσίαν ὅπλων
τε καὶ νόμων, καὶ πρὸς ἑκάτερον εἶχον αὐτοὺς ἐπι-
τηδεύουσιν τε καὶ ἀξιοχρόους καθεστῶτας. οἷς δὲ καὶ 15
πραιτῶρας ἐκάλλον ἐκ τοῦ πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων
ἰέναι καὶ παρατίττεσθαι ταύτην αὐτοῖς δόντες τὴν
προσηγορίαν, ἐπιτρέψαντές τε αὐτοῖς καὶ τὰ πολε-
μικὰ διοικεῖν καὶ τὰ περὶ τῶν νόμων γράφειν. ὅθεν
καὶ τὰ δικαστικὰ καταγῶγια πραιτωρίῳ καλεῖν ἔτα- 20
ξαν, καὶ πολὺς νόμος ἐκ τῆς τῶν πραιτῶρων ἐξε-
χέθη φωνῆς, πολλοὶ τε πραιτῶρες οἱ μὲν Σικελίαν
οἱ δὲ Σαρδῶν τὴν νῆσον οἱ δὲ Ἰσπανίαν οἱ δὲ ἄλ-
λην κατεκτίσαντο τε καὶ διαμήσαντο θάλατταν τε
καὶ γῆν. 25

CAPUT I.

Ταῦτα ἐννοοῦντες ἡμεῖς, καὶ τὴν παλαιότητα πάλιν
μετὶ μείζονος ἄνθους εἰς τὴν πολιτείαν ἐπαναγαγόν-
τες καὶ τὸ Ῥωμαίων σεμνιαντες ὄνομα, καὶ ὁρόν-
τες ὡς ἐν ταῖς τῶν ἐπαρχῶν τραχητέρας διπλῆς
τινὸς μέχρι νῦν στελλομένης ἀρχῆς οὐδεμία πρὸς τέ- 30
λειον αὐτῆρας τις ἦν, διὰ τοῦτο ἐν τισιν ἐπαρχίαις
ἡμῶν, ἐν αἷς ἄρχων τε πολιτικός ἦν καὶ στρατιω-
τικός ἄλλος, αἱ μὲν πρὸς ἀλλήλους φιλονεικοῦντες,
αἱ δὲ μάχομενοι, οὐχ ὅπως τι πράξιμεν τοὺς ἐπι- 35
κόους ἀγαθόν, ἀλλ' ὅπως ἂν πλείον αὐτοὺς ἐπιτρι-
ψαιεν, ᾗ ἤθημεν χεῖρην πρὸς ἐν τι σχῆμα συναγαγεῖν

(Praefatio.) Et antiquos Romanos credidimus
numquam potuisse tantam rempublicam ex parvis
exiguisque principis constituere et omnem ex ea
orbem terrarum ita dicendum capere ac possidere,
nisi maioribus iudicibus per provincias destinatis
gloriosiores hinc viderentur et praerent eis po-
testatem armorum et legum et ad utrumque habe-
rent eos opportunos et dignos existentes. Quos
etiam praetores vocabant, eo quod praerent aliis
omnibus et acies ordinarent hanc eis dantes appel-
lationem, et committentes eis et civilia gubernare et
de legibus scribere. Unde iudicialia quoque habita-
cula praetoria vocari disposuerunt, et copiosa lex ex
praetorum nata est voce, multique praetores alii qui-
dem Siciliam, alii vero Sardiniae insulam, alii Hi-
spaniam, alii aliam et adquisiverunt et gubernaverunt
mare ac terram.

Haec considerantes nos, antiquitatem rursus cum
maiori flore ad rempublicam reducentes et Romano-
rum nobilitatis nomen, et videntes quia in provin-
ciis asperioribus dupla quadam hactenus administra-
tione missa nulla ad perfectum sufficiens quodam-
modo erat, propterea in quibusdam (provinciis nostris
in quibus) et iudex civilis erat et militaris alter,
semper quidem adinvicem contendentes, semper vero
litigantes, non ut aliquid agerent circa subiectos
bonum, sed quatenus amplius eos contererent, aesti-
mavimus oportere ad unam quandam figuram colli-

Nov. XXIV Graece extat in ML, inde a cap. 1 Ἐν τισιν (Ἰαμεν ἐν τισιν vulg.) ἐπαρχίαις ἡμῶν (189, 31) . . .
in B 6, s. — Epit. Theod. 24, Athan. 4, 4. Julian. const. XVII.

XXIV.

DE PRAETORE PISIDIAE.

Imp. Iustinianus Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio iterum,
exconsuli et patricio.

Praefatio. Veteres Romanos persuasum habemus tantam rempublicam ex parvis et tenuissimis
initium constituere atque ex ea totum terrarum orbem, ut ita dicamus, acquirere et ordinare non facile
potuisse, nisi maioribus magistratibus in provincias missis illustriores inle apparuissent usque potestatem
et armorum et legum concessissent atque iisdem ad utrumque usi essent aptis et spectatis. Quos qui-
dem praetores vocabant, ex eo quod reliquis omnibus praerent acie instructa istam eis appellationem
dantes iisdemque committentes, ut et res bellicas administrarent et leges scriberent. Unde etiam iu-
diciarias sedes praetoria vocari iusserunt, ac magna copia legum ex praetorum ore emanavit, multique
praetores alii Siciliam alii Sardiniam insulam alii Hispaniam alii aliam terrae marisve provinciam ob-
tinuerunt et administrarunt.

I. Haec nos cum consideremus, qui antiquitatem rursus maiore cum decore in rempublicam reduxi-
mus et Romanorum nomen ornavimus, cum videamus in asperioribus provinciis duplici magistratu usque
adeo misso neutrum ad plenum munus sufficisse: propterea in quibusdam provinciis nostris, in quibus
et civilis magistratus erat et militaris ab illo diversus, qui quidem semper inter se contendebant semperque
certabant, non uti boni aliquid in subditos conferrent, sed quo magis eos attererent, in unam speciem con-

2 τοῦ πραιτῶρος B Theod. Ath. 5] τοῦ ἀρχοντος ἦγουν
τοῦ πραιτῶρος M τοῦ ἀρχοντος L (de officio praetoris
Iustitiani Pisidiae Iul.) ἢ ἐπάρχῳ Ath.] ἐπάρχῳ ML ||
Ἐὼ M] αἰώας L || 7 Ῥωμαίων] νόμος Theod. || 10 ἐξ
αὐτῶν Zachariae || 18 πολεμικὰ Haloander] πολιτικὰ
libri || 19 περὶ τὸν νόμον L || 21 καὶ πολλοὺς νόμους
ἐκ τῆς τῶν πραιτωρίων ἐνεχθῆναι φωνῆς L || 23 ἄλ-
λοι L || 26 καὶ om. 5 || 32 τε] τε καὶ B^c || 34 αἰεὶ δὲ καὶ
μαχόμενοι L || τι πράξιμεν — ἀλλ' ὅπως om. B^c

1 Constitutiones XXIV—XXXII in R omituntur ||
2 rubr. De pretore Pisidie XXIII R₂ καδ' R₂ V ||
8 potuisset V || 10 ordinem V¹ || 12 huic V || eis —
13 habent om. T || 13 armorum et ad utrum et legum-
que V || 16 acties V || hac V || 17 eis et civilia] appel-
lationem V || 20 praetoris aliquid ē sicilian V || 21 sar-
digne V || 22 aliam] italiam VT taliam Neoburg. et aliam
vulgo || 29 dupli VT || quaedam V || 31 sq. provinciis —
quibus addidit Beck || 35 eos T] om. V

ἐκατέραν ἀρχήν, τὴν πολιτικὴν τε ἅμα καὶ στρατιωτικὴν, καὶ δοῦναι τῷ ταύτην ἔχοντι τὴν ἐξουσίαν τὴν τοῦ πραιτωροῦ πάλιν προσήγοιαν, ὥστε αὐτὸν καὶ τῶν στρατευμάτων τῶν ἐπὶ τῆς χώρας ὄντων κατὰ τὴν ἀνωθεν αὐτῷ ταχθεῖσαν ἐπινομίαν ἡγεῖσθαι καὶ προβεβληθῆναι τῶν νόμων (καὶ τοῦτο δὲ ἀνωθεν τῶν πραιτώρων ἴδιον ἦν), καὶ ἔχειν μὲν τὰς ἐκατέρας ἀρχὰς σιτήσεις, τάξεις δὲ χορηγεῖν μὴ ταξωτῶν ἑκατῶν (ἀρκεῖται γὰρ αὐτῇ τοσοῦτοι), πραιτωριανῆς τῆς τάξεως καλουμένης καὶ ἐκ προβατοριῶν ἐντέθεν προσφόρους φοιτωσῶν γινόμενης. οὕτω γὰρ ἔσται σεμνός, οὕτω φοβερός τοῖς ἡστέουσιν, οὕτω τοῖς ἀδικούσιν ἀπαραίτητος, εἰ μετὰ πλείονος ἐξουσίας ἅπαντα πράττοι· τὸ μὲν καθαρὰς χορηγεῖν ταῖς χερσὶν ἡδὴ τοῦ παρ' ἡμῶν ἑναγχοῦ τεθέντος νόμου κλειδασαντος ἀπάσας ταῖς ἀρχαῖς, αὐτοῦ δὲ πειδομένου τε ἐκείνῳ καὶ τὸν ὄρκον υπέχοντος καὶ κατ' αὐτὸν διακυβερνῶντος τὰ πράγματα, τοῖς τε ὅπλοις χρωμένον τὰ τε πολιτικὰ κατὰ τοὺς ἡμετέρους διατάκτοντος νόμους. ὥστε εἰ καὶ τῶν ἐνδοξοτάτων τις ὑπατικών ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἔλθοι, καὶ τοῦτο μῆμηται τῶν ἐμπροσθεν εἶναι, καθὸ διεκλήρουντο τὰς ἐπαρχίας ἀνδρῶν ὑπατοῦ τε καὶ ἐξ ὑπάτων καὶ πραιτωρῶς μικρῶ τῶν ὑπάτων ἑλαττομένοι, καὶ οὕτω κατὰ μικρὸν τὸ Ῥωμαίων πῆξῃσαν ὄνομα καὶ τοσοῦτον πεπδικασιν, ὅσον οὐδέμῃ παντελῶς ἕτερα τῶν ἄλλων πολιτειῶν δέδωκεν ὁ θεός. Ὅπερ ἐπὶ τῆς Πισιδίων χώρας ὄρξασθαι πρῶτον βουλόμεθα, διότι καὶ τοῖς ἐμπροσθεν χρονογράφους ἐξημέρον εὐρίκαμεν τὸ πρῶτον ἀπάσης ἐκείνης τῆς γῆς τὸ Πισιδίον ἔθνος ἐξάρχειν, καὶ νῦν δὲ δὴ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην δεῖσθαι μεζόνος καὶ σφοδροτέρας ἀρχῆς πιστευόμεν, ἐπειδήτερος καὶ κῶμα μείσται κατ' αὐτὴν εἰσι καὶ πόλυν ἀνθρωποι καὶ πολλὰς πρὸς αὐτοὺς στασιάζουσαι τοὺς δημοσίους φόρους· καὶ τοῖς τε ἡστροκίοις ἐκείνοις καὶ ἀνδροφόνους χωρίοις, ἅπερ ἐπὶ τῶν ἀκρωρείας Ἀίνου κεφαλῆς καλουμένης ἴδονται Ἀνκοραγιτῶν τε οἰκητήριον ὀνομάζεται, τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐρεσάνα, καὶ νῦν μὲν οὐ κατὰ τάξιν νόμιμον ἐπ' αὐτὴν χωρεῖν, ἀλλὰ κατὰ τινος ἐπιδρομῆς σχήμα· τῆς δὲ ἀρχῆς μνησθῆναι καὶ συντιθεμένον εἰς ταῦτον τῶν τε στρα-

gere utrumque magistratum, civilem simul et militarem, et dare hanc habenti potestatem praetoris rursus appellationem, ut ipse et militiarum in provincia existentium secundum antiquitus ei datum cognomen praesit et praepnatur legibus (et hoc quoque olim praetorum proprium fuit), et habeat quidem utriusque magistratus annonas, officio autem utatur uno officialium centum (sufficiunt enim ei tanti), praetoriano officio nuncupando et ex probatoris hinc competentibus facto. Sic enim erit nobilis, sic terribilis latrocinantibus, sic iniustus inevitabilis, si cum multa potestate gerat cuncta: ut puris quidem utatur manibus, quod iam a nostra nuper data lege dictum est omnibus administrationibus, ipso quoque obediente illi et iusiurandum subeunte et secundum eam gubernante causas, et armis utente et civilia secundum nostras disponente leges; ut si etiam gloriosissimum aliquis consularem dignitatem habentium ad cingulum venerit, et (hoc imitatio sit) priorum, secundum quod sortiebantur provincias viri consules et ex consulibus et praetores modice consulibus minores, et ita paulatim Romanorum auxerunt nomen et tantum egerunt, quantum nulli penitus alteri aliarum rerumpublicarum contulit deus. Quod super Pissidorum regione incipere primum volumus, eo quod et in prioribus historiis dictum invenimus dudum toti illi terrae Pissidorum gentem praesedissee, sed et nunc quoque regionem hanc egere maiori et vehementiori cingulo credidimus, et quoniam vici maximi in ea sunt et populosi et crebro et contra ipsa resultantes tributa fiscalia, et latrocinantibus illis et homicidis praediis, quae in aliqua summitate montis Lupi caput appellata commorantur — Lycocranitarum [Lupicapitorum] habitaculum nominatur —, administrationem hanc praeesse; et nunc quidem non secundum ordinem legitimum ad eam accedere, sed secundum quandam discursionis figuram: cingulo autem mixto et compositis in idem et militaribus et iudicialibus

trahendum utrumque magistratum, cum civilem tum militarem, existimavimus eique qui hanc potestatem habet praetoris appellationem dandam, ut is et exercitibus qui in provincia sunt secundum nomen a maioribus ei tributum praesit et legibus praepnatur (erat enim hoc quoque ab initio praetorum proprium), et utriusque quidem magistratus annonas habeat, cohorte autem utatur una centum cohortalium (tot enim sufficient ei), quae cohors praetoriana vocetur et ex probatoris commode hinc missis constituitur. Sic enim venerabilis, sic terribilis latronibus, sic delinquentibus inexorabilis erit, si maiore cum potestate omnia agat. Atque puris uti manibus cum iam lex nuper a nobis lata omnes magistratus iusserit, ipse et illi obtemperet et iusiurandum praestet et secundum idem res administret, et armis utatur et civilia secundum nostras leges ordinet. Quare etiamsi quis ex gloriosissimis consularibus ad eum magistratum perveniat, hoc quoque fiet per imitationem veterum, quemadmodum provincias sortiebantur consules et exconsulibus et praetores paulo inferiore consulibus atque ita paulatim Romanorum nomen auxerunt et tantum reddiderunt quantum nulli omnino alii inter reliquas civitates deus dedit. Cuius quidem rei primum in Pissidarum regione initium facere volumus, quoniam et a veteribus chronographis dictum invenimus olim universae illi terrae Pissidarum gentem imperasse, et nunc quidem persuasum est cum provinciam maiore et severiore magistratu egere, quandoquidem pagi in ea maximi et populosi sunt quique saepius adversus publica tributa seditiose agant; praeterea illis latronum et sicariorum receptaculis, quae in vertice aliquo montis qui Lupi caput vocatur sita sunt, quos Lycocranitarum habitaculum nominant, hunc magistratum esse impositum; quo nunc quidem eum non ex ordine legitimo sed per quandam incursionis speciem accedere: atqui si potestas misceatur et tam militaria quam magistratus insignia in unum

1 ἀρχὴν Ls | ἀρχὴν τῆς Πισιδίας MB || 3 τὴν τοῦ τῆς τοῦ B^c || αὐτῶν L || 5 αὐτῶν L || 6 καὶ προβεβλησθαι om. B^c || τὸν νόμον L || 7 πραιτωριῶν L || 9 ἑκαστον L || αὐτῷ Hombergk || 10 τῆς om. B^c || προβατοριῶν L || προβατοριῶν τὸν τεστὶν ἐκ δοκιμασιῶν M || δοκιμασιῶν B || 11 φοιτωσῶν MLB || 14 πράττειτο καὶ καθαρὰς μὲν χορηγεῖν L || 15 νόμου Nov. VIII c. 7 || 16 ἀπάσας τὰς ἀρχὰς Hombergk || 17 ἐκείνο καὶ L καὶ ἐκείνῳ B || αὐτῶν L || 20 εἰ καὶ L¹ καὶ L² || τὸν ἐνδοξοτάτον L¹ || 22 καθὸ δὴ ἐκλήρουντο L² || 24 ὑπάτων ὑπατικῶν L¹ || 25 τῶν L τὸ τῶν B || 27 τῆς τῶν Πισιδίων B || 30 ἐκείνης ἀπάσης L || τῆς γῆς om. L || 31 δὲ δὴ ἴδη (i. e. ἴδη) L || 33 κατ' αὐτὴν LB || κατὰ ταύτην M || εἰσὶν καὶ πολλοὶ ἀνθρώποι L || 34 στασιάζουσιν L || 37 ἴδονται LB || 39 ἐπ' αὐτῆν leg. ἐπ' αὐτὰ ? || 41 συντιθεμένων L

2 praetoris potestatem Val. || 4 secundus V || 6 praetorum V || fuit om. V^a || 7 mutatur V || 9 hinc libri || 10 sic terribilis — 11 inenutabilis bis habet V || 11 si cum] sicut libri || multa] mult. in V multa in Neoburg. || 12 cuncta gerat T || ut om. vulg. || puris] prius libri || 13 a] ad Val. || 15 gubernantes V || 16 armis utente V] amministrante T || 17 disponentes codd. || 19 et hoc imitatio priorum sit vulg., et prior V et priori Neoburg. et prior honor T || 20 quod] quotquot Val. || 23 nullus V || 24 pissidorum V (idem V) || 25 uoluitus V || 26 toti] totius libri || 27 illi V vulg. || illius L || praediis V || 28 egere Beck] erigere VT || 29 credimus vulg. || quoniam et Beck || 31 homicidiis libri || 32 praediis V || sumitate V || 33 appellate libri || Lupicapitorum V id est Lupicapitorem T. Seclius

τιωτικῶν τῶν τε ἀρχικῶν παρασῆμων, ἐπομένον τε αὐτῶ καὶ τοῦ στρατιωτικῶ πλῆθους παντός, ὅπόσον τῆς ἐπαρχίας ἐστὶ, καὶ πρὸς γε τῆς πολιτικῆς τάξεως ὅλης, σεμνῆς τε ἡδὴ τῆς προσηγορίας αὐτοῦ καθ' ἑαυτῶσθε καὶ τετιμημένης τῇ τοῦ προαίτωρος ἐπωνυμίᾳ, 5 τίς οὐκ ἂν αὐτὸν φρίξειεν, τίς δὲ οὐκ ἂν αἰδέσθῃη, ὁμοῦ μὲν τοὺς νόμους, ὁμοῦ δὲ τὰ ὅπλα θεωρῶν εἰς ταυτοὺ συνιόντα, καὶ αὐτόθεν αἰρέσεως προκειμένης ἢ κατακοῦσαι τῶν νόμων καὶ φαρῶν τε καὶ σώζεσθαι, ἢ μόνον ἀντιβλέψαντας εὐθὺς ἀπολωλέναι, τῶν ὅπλων 10 ἐγγύθεν ἐπικυροῦντων τοῖς νόμοις;

CAPUT II.

Δεῖ τοίνυν τὸν τὴν ἀρχὴν παραλαμβάνοντα ταύτην (πρὸς αὐτὴν αὐτῶ δίδομεν αἰεὶ καὶ ἐπ' οὐδενὶ παντελῶς μισθῷ, ὅπως ἂν καὶ αὐτὸς ἀδωρότατος 15 μείναι καὶ τοῖς ἐκ τοῦ δημοσίου μόνους ἀσκούμενος, οὗτω οὗτω ὅπερ καὶ ὁ πρῶτος ἡμῶν λέγει νόμος) οὕτω χρῆσθαι τοῖς ὑπῆκόοις, ὡς ἐν τῷ προτέρῳ διευτυώσαμεν νόμῳ, δικαίως τε καὶ καθαρῶς καὶ μετὰ τοῦ δραστηριῶν φιλανθρώπως· καὶ ἀνδροφονίας τε καὶ μοιχείας ἐξελάνειν τῆς χώρας καὶ παρθένων ἀρ- 20 παγῶν καὶ ἀδικίαν ἅπασαν, καὶ τοὺς ταῦτα πλημμελοῦντας κατὰ τοὺς ἡμετέρους κολάζειν νόμους, καὶ ἐρηθρίαν γε μηδένα τῶν ἀδικούντων, κἂν εἰ τῶν μεζόνων εἴη, μηδὲ ὑποκατακλίνεσθαι τοῖς ὠφελῆν μὲν οὐδ' ὀτιοῦν, προσφίλους δὲ ἀσεβείας παρεῖναι 25 δυναμένους· ἀλλὰ διὰ πάντων τηρεῖν τὸ δίκαιον καὶ ἀποβλέπειν εἰς τοὺς ἡμετέρους νόμους καὶ δικάζειν κατ' αὐτοῖς, καὶ τοὺς ὑπῆκόους τοὺς ἡμετέρους κατ' ἐκείνους ποιεῖν ζῆν τε καὶ πολιτεύεσθαι, καὶ πρὸς θεοῦ ἀφορᾶν καὶ τὸ ἡμέτερον δέος, ἔτερον δὲ μηδὲν 30 παντάπασιν ἐνοεῖν. ὥστε μηδὲ ἐκ τῆς ἐπαρχίας ποιτῶν ἐνταῦθα συγχρῶς καὶ ἐπὶ πράγμασι μετῴοις ἡμᾶς ἐνοχλεῖν· ἀλλ' αὐτὸν πρότερον ἀκροῦσθαι πάντων καὶ διακρίνειν αὐτά, καὶ μεινήμενον τῆς σεμνότητος, ἣν αὐτῷ δεδώκαμεν, οὕτω χρῆσθαι τῷ πράγματι ὡς 35 ἀνυπέθνηον ἐναντῶ τῆν ἀρχὴν γενέσθαι, γινώσκοντα, ὡς εἴπερ τις αὐτῷ προσελθὼν εἴτα μὴ τύχοι τῶν δικαίων καὶ ἀναγκασθῆη ταῦτα ἡμῖν προσαγγέλλειν, ὃ ἀγὼν αὐτῷ τὸ λοιπὸν πρὸς ἡμᾶς ἐσται. ἡμεῖς γάρ, ὡς περ αὐτὸν τετιμήκαμεν τῇ τῆς ἀρχῆς ἀξίῃσει, οὕτως, 40 εἴπερ αὐτὸν εἴρομεν ἀναξίως τοῦ ἡμετέρου σκοποῦ

componantur, atque sequatur eum et manus militaris omnis quaecumque in provincia est et insuper tota civilis cohors, ac iam appellatio eius splendida facta sit et praetoris cognomine honorata: quis eum non pertimescat, quis non revereatur, ubi simul leges atque arma in unum coire videat, optione protinus proposita, utrum legibus obtemperare et securus ac salvus esse an vultu solo obniscus statim perire velit, cum arma cominus legibus opem ferant?

II. Itaque qui hunc magistratum suscipit (gratis autem eum et sine ullo prorsus pretio illi damus, quo et ipse omnino incorruptus maneat et solis iis quae a fisco dantur contentus sit: id quod etiam prior nostra lex dicit) ita uti subditis debet, quemadmodum in priore lege constituimus, iuste scilicet et integre et in ipsa severitate humaniter; et homicidia et adulteria et virginum raptus omnemque iniustitiam e provincia expellere eosque qui haec committant secundum leges nostras castigare neque quemquam ex delinquentibus, licet ex amplioribus sit, vereri, neque iis se submittere qui utilitatem omnino nullam, contra impietatis occasiones praestare possint: sed per omnia iustitiam servare atque legum nostrarum rationem habere et secundum eas iudicare atque subditi nostri secundum easdem vivat atque degant efficerere, ac deum ante oculos habere et reverentiam nostram, neque vero praeterea aliud quicquam omnino considerare; ne ex provincia illa multi huc veniant et propter res viliores molestiam nobis facessant: sed ipse prius omnia cognoscat et diiudicet, atque auctoritatis quam ei dedimus memor ita hac in re versetur, ut ipsi a reprehensione immunis sit magistratus, sciatque, si quis ipsum adierit nec ius suum impetraverit eademque ad nos referre cogatur, deinceps rem ipsi nobiscum futuram esse. Nos enim sicuti potestatis incremento eum honoravimus, ita si eum parum digne nostro consilio rebus ipsi commissis uti invenerimus,

1 τῶν om. L || 2 αὐτοῖς L || 6 τίς οὐκ τίς om. L¹ || αἰδέσθῃη M || 9 τὸν νόμον L || 10 ὅπλων omnes (i. e. ὅλων) ε || 11 ἐπικυροῦντων L || 15 *μείνοι ML μένοι B || τοὺς L¹ || 16 νόμος Nov. VIII c. 7 || 18 νόμος id. c. 8 || δικαίως L¹ || 24 ὄφελῆν L¹ ὄφελος L² || 29 ζῆν ζῆτεῖν M || 30 δὲ om. L || 32 ἐνταῦθεν L || συγχρῶς MLB] frequenter (i. e. συγχρῶς?) ε συγχρῶν Haloander || γράμμασι LB || 34 τῆς B^c || 35 τῶν πράγμασι] causis ε || ὡς ἂν υπεύθυνον MB^c || 36 ἐναντῶ M] αὐτῷ LB ei ε || τῆρ] καὶ τῆν B^c || γινώσκοντα LBε] γινώσκοντα M || 39 αὐτοῦ LB

2 quantal] quae T || civili officio toto vulg. || 4 *honoratu VT honoratum Neoburg. honorato vulg. || 5 reuer-

signis, sequente quoque eum militari multitudine cuncta quanta in provincia est, insuper et civile officium totum, nobili iam appellatione eius constituta et praetoris honorata cognomine, quis non eum pertimescat, quis non revereatur, simul leges, simul et arma conspiciens in unum convenientia, et hoc ipso condicione proposita aut oboedire legibus et confidere atque salvari, aut solum e contrario dispicientes repente deperire, cum omnes de proximo legibus auxiliarentur?

Oportet igitur hoc cingulum adsumentem, cum gratis hoc ei praebeamus semper et sub nulla penitus mercede, ut et ipse sine redemptione perduret et his quae de fisco dantur solis contentus (hoc (quod) etiam prior nostra dicit lex), sic utens subiectis, sicut in priori disposuimus constitutione, iusteque et pure et cum industria clementer, et homicidia et adulteria expellens de provincia et virginum raptus et iniustitiam omnem, et haec delinquentes secundum nostras puniat leges, et erubescat nullum violentorum, licet maiorum sit, neque subcumbat eis qui prodesse quidem nihil, occasiones autem impietatis praebere possunt; sed per omnia servet quod iustum est, et respiciat ad nostras leges et iudicet secundum eas et subiectos nostros secundum eas faciat et vivere et conversari, et ad deum respicere nostramque formidinem, alterum vero nullum debeat omnino considerare. Et neque ex provincia venire hic frequenter et subtilibus medicribus nos adire, sed ipsum prius audire omnia et discernere ea, et memorem honoris quem ei dedimus sic uti causis, ut sine reatu ei cingulum fiat, scienti quia, si quis eum adierit, deinde non meruerit quod iustum est, et coactus haec nobis nuntiaverit, certamen ei de cetero adversus nos erit. Nos enim sicut eum honoravimus administrationis augmento, ita si eum invenerimus indigne [et citra] nostra intentione uten-

tatur VT || simul et leges et arma T || 6 in om. V al. || 16 quod addidi || dicit V || 20 raptum V || 21 *punias V punire T puniens Neoburg., vulg. || erubescas V || 22 subcumbat] sub cum V || ei libri || 23 occasione V || 25 et respiciat] et om. V || 26 eas et — secundum om. VT || secundum] et secundum Neoburg. || 27 uiueret V] deum] eum libri || 30 frequenter V vulg.] infrequenter T; leg. frequenter? || subtilibus] leg. super litibus? || audire V || 31 et discernere] et om. V || 32 memorem Beck] memorari libri || sic uti Beck] sicut VT || 35 coactus est hec V¹ || nuntiaverit T] enuntiauerit V denuntiauerit Beck || 36 nos cum sicut enim V || 37 augmentum libri || invenerimus V || 38 et citra seclusi || nostra intentione V] nostra indignatione Neoburg., nostram indignationem T || utente libri

χρώμενον τοῖς παραδεδομένοις ἀντῶ, θεῶ τε ὑπηρε-
τούμενοι καὶ τοῖς νόμοις ἀμύνοντες προσηκόντως αὐ-
τὸν μετελευσόμεθα, εἴ γε εὐροίμεν ἢ κλέπτουσα τυχόν
ἢ χάριτος ἢ ἀπεχθείας ἡττημένοι ἢ τοὺς ἡμετέρους
παραβούμενοι νόμους. βουλόμενοι γὰρ τὸ νηήκοον
ἀνορθῶσαι καὶ τὰ μέχρι νῦν θεραπεύσαι κακὰ χρη-
μάτων τε ὑπεριδομεν μεγάλων καὶ πρὸς ταύτην
ιδεῖν τὴν διατύπωσιν ἐσπεύσαμεν.

CAPUT III.

Δεῖ δὲ αὐτὸν μὴ μόνον τῶν ἐμπροσθεν ἡμῖν εἰρη-
μένων προνοεῖν, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς κίθδεσθαι τῆς τῶν
πόλεων ἀφθονίας καὶ τοῦ μηδὲν τοῖς πολίταις ἐκλεί-
πειν, ἐπισκοπεῖν δὲ καὶ τὰ τῶν πόλεων ἔργα καὶ
μὴ συγχωρεῖν μηδὲ κατὰ τοῦτο αὐτὰς ἐαυτῶν ἐλάτ-
τους γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς τῶν ὕδατων ὁλοκοῦς καὶ
γεφύρας καὶ τείχη καὶ ὁδοὺς σπεύδειν ἐπανορθῶν,
καὶ μὴ συγχωρεῖν τοῖς ἐκείσε φουτῶσι πρᾶπτοροι τοὺς
ἡμετέρους νηήκοους κατὰ τι βαρύνειν, μηδὲ ταῦτα
δὴ τὰς ἐξ ἔθους πονηροῦ γινομένας προσταξίεις παρα-
λαμβάνειν, ὅσαι περὶ τεμπορίας τε καὶ ὁδοστρωσίας
καὶ ἄλλας νομίας αἰτίας προέσσαν ἐκ τῶν θρόνων
τῆς σῆς ὑπεροχῆς. τούτων γὰρ ἀπάντων ἐνεκεν καὶ
εἰ τι τοιοῦτον ἔθερον οὐδενὶ συγχωρήσει τοὺς νηή-
κοοὺς τοὺς ἡμετέρους ἀδικεῖν, οὐδὲ προελεύσεται ψῆρος
ἐκ τῶν θρόνων τῶν σῶν τούτῳ τι λέγουσα· καὶ
γὰρ ἤδη τοῦτο κεκαλίκαμεν. ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἀπάν-
των ἐπιμελήσεται· εἰ δὲ τινα ἡμεῖς κατὰ θεῖον ἡμῶν
πραγματικὸν τύπον στείλαμεν, ὃν ὡς πρὸς τὴν
σὴν καταστέμνομεν ἀρχὴν, ἐκείνος προσεξέτασει τὸ
παρ' ἡμῶν ἐγκρινόμενον. ἐτέρου δὲ οὐδενὶ παντελῶς
ἀδεια γενήσεται ληλατεῖν τὸ νηήκοον· ὅπως ἂν τὰς
ἐπαρχίας ἴδομεν πάλιν ἀνθρώπων μεστάς, πάλιν τοῖς
ἐαυτῶν πολίταις κομώσας, καὶ μὴ συροῦν ἐνταῦθα
πλήθος ἀνθρώπων εἰς τὴν ἐαυτῶν γῆν ἐπαυελθεῖν
διὰ τὴν τῶν ἀρχόντων κακίαν μὴ θαροοῖ. Διὰ
τοῦτο τοῖνυν θεοπίστους τὴν σὴν ὑπεροχὴν μηκέτι
δισημένας ἔχειν τὰς τοῦ Πισιδῶν ἔθρους ἀρχάς, ἀλλὰ
μῖαν εἶναι τὴν ἐν αὐτῇ τοῦ περιβλεπτοῦ πραιτωροῦ
ἀρχὴν, αὐτὴν μὲν στρατιωτικὴν, αὐτὴν δὲ πολιτικὴν
καθεστῶσαν, καὶ ὁμοίως μὲν τῶν δημοσίων τε καὶ
πολιτικῶν φροντίζουσαν, ὁμοίως δὲ τῶν στρατιωτῶν
ἡγουμένην, ὥστε τῇ δι' ἀλλήλων βοηθείᾳ καὶ τὴν
ἀρχὴν ἐκ τῶν ὅπλων ἰσχυρὰν εἶναι καὶ τὴν ὅπλι-

tem his quae tradidimus ei, et deo ministrantes et
legibus auxilium ferentes competenter eum castiga-
bimus, si inveniamus furantem forsitan vel gratia aut
inimicitii victum aut nostras transcendentes leges.
Volumus enim subiectos erigere et quae hactenus
sunt mederi malis, pecunias autem despeximus magnas
et ad hanc respicere dispositionem studuimus.

Convenit autem eum non solum his quae dudum
a nobis sunt dicta prospicere, sed etiam curam habere
civitatum abundantiae et ut nihil civibus desit;
contemplari quoque opera civitatum et non permit-
tere neque secundum hoc eas sui minores fieri, sed
etiam aqueductus et pontes et muros et itinera re-
parare studere, et non permittere illic venientibus
exactoribus nostros collatores in aliquo praegravare,
neque ea quae ex consuetudine maligna fiunt prae-
cepta suscipere, quae de murorum fabricatione et
itineribus sternendis et aliis denis milibus causis
procedunt a sedibus tuae celsitudinis. Horum enim
omnium causa et si quid tale aliud est nulli per-
mittat subiectos nostros laedere, neque procedat sen-
tentia a sedibus tuis tale aliquid dicens: iam etenim
hoc prohibuimus. Sed ipse quidem omnium curam
habebit; si quem vero nos secundum pragmaticam
formam direxerimus, quem merito etiam ad tuum des-
tinabimus culmen, ille examinabit quod a nobis de-
cernitur, alteri vero nulli penitus licentia erit vexare
subiectos: quatenus provincias videamus rursus homi-
nibus plenas, rursus propriis civibus florentes, et
non confuens hic multitudo hominum ad suam ter-
ram remeare propter iudicium malitiam non confidat.
Propterea igitur sancimus tuam celsitudinem nequa-
quam divisas habere Pisidorum gentis administratio-
nes, sed unum esse in ea spectabilis praetoris magi-
stratum, ipsum quidem militare, ipsum vero civilem
constitutum, et similiter quidem fiscalium civiliumque
curantem, similiter autem militibus praesidentem,
quatenus alterno solacio et administratio ex armis

et deo servientes et legibus subvenientes in eum ut decet animadvertemus, si quidem ipsum vel furari forte
vel gratiae aut odio cedere vel leges nostras violare reppererimus. Ipsi enim cum subditos erigere et
malis quae usque adeo invaluerunt mederi velimus, et magnas opes despeximus et ad hanc spectare con-
stitutionem studuimus.

III. Neque vero iis solum quae supra a nobis dicta sunt providere eum oportet, sed etiam ipsam
urbium prosperitatem neu quicquam cives deficiat curare; porro opera quoque civitatum inspicere neque
pati hoc in genere eas deteriores fieri, sed ut et aquae ductus et pontes et muri et viae reficiantur operam
dare, neque permittere exactoribus qui illuc veniunt ut subditos nostros ulla in re premant, nec magis
mandata illa quae ex prava quidem consuetudine sunt suscipere, quaecumque a sedibus tuae sublimitatis
proficiscuntur de muris exstruendis et viis sternendis et sescentis aliis causis. Istorum enim omnium causa
et si quid est eius generis aliud nulli subditos nostros iniuria afficere permittat, neque procedat sententia
a sedibus tuis quae tale quid dicat: etenim hoc iam prohibuimus. Sed ipse quidem omnia curabit; quodsi
quem mittamus secundum sacram nostram pragmaticam sanctionem, quam fortasse ad tuam praefecturam
mitterem, ille insuper examinet quod nobis probatur. Alii vero nulli omnino venia dabitur deprae-
dandi subditos: ut provincias rursus videamus hominibus refertas, rursus suis civibus florentes, neve mul-
titudine hominum huc confuens in patriam suam redire propter magistratum malitiam non audeat.
Propterea igitur sancimus, ut tua sublimitas magistratus gentis Pisidarum non amplius divisos habeat,
sed una sit in ea spectabilis praetoris potestas, quae militaris eadem et civilis sit ac pariter publicis et
civilibus rebus prospiciat, pariter militibus praesit: ut mutuo auxilio et magistratus armis firmetur et

3 εἴ γε Β(ς) εἶτε ML || 4 χάριτας L || ἡττώμενον
B || 5 sq. βουλόμενοι — χρημάτων τε ὑπεριδομεν] volu-
lumus — pecunias autem despeximus ε || 8 ἐσπεύσαμεν
B^c || 10 αὐτῆς om. ε || 11 τοῦ τοῦτο B^c || 13 αὐτοῦς L ||
14 τῶν om. L || 15 καὶ τείχη] καὶ om. M || 23 πρὸς ἐλευ-
σεται L || 24 ἐκ τῶν Β(ς) ἐκ om. ML || 26 θεῖον ἡμῶν]
θεῖον νόμον ἡμῶν L, om. ε || 27 ἴσως] merito etiam ε ||
29 ἐτέροις L || 34 θαροοῖ MB^ε] θαροοῦντες L θαρο-
οῦντων Haloander || 39 τῶν δημοσίων — 40 ὁμοίως δὲ
om. B^c || 41 ἡγουμένων B^c || τῇ] δὴ B^c || βοηθείας B^c

V² transeidentens V¹ || 6 dispeximus V || 11 civilibus V ||
14 aqueductus V || 15 illic V] illuc T || 16 exactioni-
bus T || 17 quae om. V || 19 aliis densimilibus V || 21 si
quidem T || 23 enim T || 24 cura V || 25 quem V] que
T || 26 direximus libri || quem] leg. quam? || etiam V vulg.]
om. T || destinavimus et 27 examinavit libri || 27 discernit
V || 31 confluentibus V || 32 remaneret T remaneret V ||
iudicium libri || 33 nequam V neque T || 34 diversas
T || praesidorum gentis administrationis V || 35 eas V ||
magistrum V || 36 militarium V || 38 praesidentem vulg. ||
39 ex armis et fortis (foris) T] libri, et transposui ante
administratio

τέουσαν τάξιν κεκαλλωπίσθαι τῷ νόμῳ. οὐδὲ γὰρ
 ἔτι στάσις ἔσται κατὰ τὰς πόλεις ἀνδρὸς ἐρεστώτος
 τοιοῦτον τὸ λοιπὸν, ὃς ἄξιός ἑμιν ἑκατέρως ἀρχῆς νε-
 νόμισται.

fortis sit et armatus ordo lege decoretur. Non enim
 ulterius indisciplina erit per civitates, cum vir
 praesedeat talis de cetero, qui dignus nobis utroque
 cingulo videatur.

CAPUT IV.

Πάντα τοίνυν, ὅποσα τὸ δημοσίον ἐχορῆγει, ταῦτα
 κατὰ τὴν ὑποτεταγμένην ἀπογραφὴν τῷδε τῷ θεῶ
 ἡμῶν νόμῳ δίδοσθαι τῷ περιβλέπῳ κελούμενῳ πραι-
 τωρὶ καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτόν. ὥπερ προσκεῖσθαι καὶ
 τὸ τῆς θείας ἡμῶν προσηγορίας βουλόμεθα σύμβο-
 λον, καὶ ἔστω πραιτὼρ Ἰουστινιανὸς ὁ Πισιδίας γυ-
 νόμοις ἀρχων. Ὑπακουόντων δὲ ἡ πραιτωριανῇ τάξιν
 αὐτῷ, γινωμένην μὲν ἐκ προβατοριῶν, καθάπερ εἰπόν-
 τες ἐφθήμεν, ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς πολιτικοῖς καὶ τοῖς
 στρατιωτικοῖς ἀνθρώποις τε καὶ πράγμασιν ἐνησο-
 λημέν. Καὶ πρὸς γε ἡ τῶν δημοσίων εἰσπραξις τὸν
 ἀρχοντα τοῦτον τὴν τε τάξιν ὀφεται τὴν αὐτοῦ, καὶ
 πάντα ἔξει τὰ τῆς ἀρχῆς παράσημα ὅποσα καὶ νῦν
 ἔχει, δίφρον τε ἐξ ἄργυρου καὶ πέλεκυν καὶ ῥάβδον·
 ἔξει τε ἐπὶ τοῖς στρατιωτικαῖς καὶ ad responsum. καί-
 τοιγε καὶ αὐτόθεν αὐτῷ δίδομεν τὴν τῶν ἐν τῇ
 χώρα ταύτῃ στρατιωτικῶν ἡγεμονίαν, ὥστε αὐτοῦς καὶ
 κοσμεῖν καὶ τάττειν, καὶ παρασκευάζειν ἐπέξευμένα μὲν
 τοῖς ληστειοῦσιν, ἡμέρους δὲ καὶ σώφρονας τοὺς ἡγε-
 κούους πρὸς ἀλλήλους ἀποτελεῖν· καὶ μήτε τὰς πόλεις
 στασιάξουσθαι συγχωρεῖν μήτε τοὺς κομήτας ἀπανθᾶ-
 διάξουσθαι πρὸς τὸ δημοσίον, ἔχειν τε ἐφ' ἅσπας τὴν
 ἐξουσίαν ἐξηρημένον παντελῶς ὀσδεῖός. Εἶναι δὲ καὶ
 ταύτην τὴν ἀρχὴν ἐν ταῖς μέσας τεταγμένην καὶ ἐν
 τῷ τῶν περιβλέπτων ἀρχόντων ἀριθμῷ γεγραμμένην,
 ὥστε ὅσα ἐπὶ τῶν πόλεων μὲν βασιλιῶν, νῦν δὲ κο-
 μῆτων Ἰουστινιανῶν τῆς τε Πακатиανῆς Φρυγίας τῆς
 τε πρώτης Γαλατίας ἐστὶ καὶ τοῦ περιβλέπτου κομη-
 τος τῆς Ἐω καὶ τῶν περιβλέπτων ἀνδρῶν, ταῦτα
 καὶ ἐπ' αὐτῷ καθεστάναι, καὶ εἶναι αὐτὸν περι-
 βλέπτον ἀρχοντα, καὶ τὰς ἐρέσεις τὰς παρ' αὐτοῦ
 γινόμενας ἐν ταῦθα στέλλεσθαι τε καὶ ἐξετάζεσθαι,
 καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν σπενταβιλιῶν ἀρ-
 χόντων, εἰσάγεσθαι τε ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῶν ἐν-
 δοξοτάτων ἐπάρχων, συνακροωμένων τῆς ὑποθέσεως
 καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου κοιαιστώρου τοῦ θεῖου ἡμῶν πα-
 λατίου· διότι τὴν ἀρχὴν, εἰ καὶ τι στρατιωτικὸν εἶχεν,
 ἀλλ' οὐκ ὄλην πρὸς τὸ νομιμώτερον μεταβαλοῦσαν

Cuncta igitur, quae fiscus ministrabat, haec se-
 cundum subiectam descriptionem huic sacrae nostrae
 legi dari spectabili iubemus praetori et qui circa
 eum sunt. Cui praefulgere sacri nostri cognominis
 volumus signum, sitque praetor Iustinianus in Pisi-
 dia factus iudex. Oboediatque praetorianum officium
 ei, factum quidem ex probatoriis, sicut dicentes praev-
 venimus, similiter autem et civilibus et militaribus
 hominibus atque rebus vacans. Ad haec etiam fiscalium
 exactio iudicem hunc officiumque respiciunt
 eius, et omnia habebit administrationis insignia quae
 hactenus habet, vehiculum ex argento et proximam
 et fasces; habebit quoque super militibus et adre-
 sponsum: cum utique ex hoc ipso ei demus in hac
 provincia militum praesulatum, ut eos et componat
 et ordinet et procuret insequi quidem latrocinantes,
 mansuetos autem et castos collatores inter alterutros
 fieri, et neque civitates tumultuari permittat neque
 vicaneos resultare contra fiscum, habeat autem super
 omnes potestatem excepto penitus nullo. Sitque etiam
 haec administratio inter medias constituta et in spec-
 tabilium iudicum numerum conscripta: ut quaecumque
 olim quidem in vicariis, nunc autem comitibus
 Iustinianis et Pacatianae Phrygiae et primae Gala-
 tiae sunt et spectabili comite Orientis et spectabili-
 bus proconsulibus, haec etiam in isto consistant,
 et sit spectabilis iudex, et appellationes ab eo factae
 hic destinentur et examinentur, sicut in aliis specta-
 bilibus iudicibus, atque introducantur in foro glorio-
 sissimorum praefectorum, pariter audiente negotium
 et gloriosissimo quaestore sacri nostri palatii: eo
 quod cingulum, licet aliquid militare habuerit, sed
 tamen totum ad legaliorem mutatum figuram oportet

armata cohors lege decoretur. Neque enim iam seditio fiet in urbibus, cum talis vir in posterum praesit, qui utraque potestate nobis dignus habitus sit.

IV. Omnia igitur, quaecumque fiscus erogabat, ea secundum subiectam sacrae huic legi nostrae descriptionem spectabili praetori et iis qui circa eum sunt dari iubemus. Cui quidem etiam sacri nostri nominis notam apponi volumus, atque esto praetor Iustinianus qui Pisidiae magistratus sit. Obsequatur autem ei cohors praetoriana, quae quidem ex probatoriis, ut antea diximus, constituetur, pariter autem et civilibus et militaribus hominibus rebusque vacabit. Ac praeterea tributorum exactio ad hunc magistratum eiusque cohortem spectabit, idemque habebit omnia imperii insignia quae etiam nunc habet, id est sellam argenteam et securim et fasces; denique habebit inter milites etiam adresponsum. Enimvero etiam ultro ei praefecturam militum in illa regione damus: ut et instruat eos et ordinet et idoneos reddat qui tum latrones persequantur tum subditos tranquillos inter se et commodos praesent; ac neque urbes seditiones agitare neque vicanos insolenter contra fiscum agere patiantur, utaturque potestate in omnes nullo omnino excepto. Sit autem hic quoque magistratus inter medios constitutus et in spectabilium magistratum numerum adscriptus: ita ut quaecumque de vicariis qui olim erant nunc vero comitibus Iustinianis et Pacatianae Phrygiae et primae Galatiae atque de spectabili comite Orientis et spectabilibus proconsulibus valent, haec de eo quoque constent, et sit spectabilis magistratus, et appellationes quae ab eo procedunt hic mittantur atque examinentur, sicuti in ceteris quoque spectabilibus magistratibus fit, et in iudicium gloriosissimorum praefectorum introducantur ita quidem ut causam simul audiat gloriosissimus quaestor sacri nostri palatii: quoniam magistratus etsi quid militare habebat, tamen cum totus potius

1 οὐ γὰρ L | 2 τὰς om. L | 3 ὃς ὅσον L' ὃς ἂν L² |
 8 ἀφ' αὐτόν M | ὥπερ M5 ὥσπερ LB | προκεῖσθαι B
 praefulgere ε | 10 γινώμενος om. B | 11 δὲ ἢ] τὲ
 οἶ L | 12 προβατοριῶν (ἤτοι δοκιμασιῶν s. v.) M | προ-
 βατηριῶν L δοκιμασιῶν B | 13 τοῖς alterum om. B |
 15 τὸν] καὶ τὸν B | 17 τὰ om. L | 18 πέλεκυν καὶ
 om. L | 19 ἔξει δὲ ἔτι τοῖς στρατιωτικαῖς B | ad respon-
 sum (ἀποκρισεῖς s. v.) M | εἰς ἀπόκρῃαν L εἰς ἀποκρί-
 σεῖς B | 23 τοῖς στηλητεύουσιν L' | 25 κομήτας Osen-
 brüggen ex ε | κομήτας MLB, cf. nov. XXV 5 § 2 | 28 τὴν
 om. L | 30 μὲν om. B | 31 πακτιανῆς L' (idem 194, 12) |
 32 ἐστὶ] ἔτι B | 33 Ἐω] εἰώας L | 37 καὶ om. ε |

σπενταβιλιῶν M περιβλέπτων M s. v., B | 39 *ἐπάρ-
 χων libri | 42 τὸ] τὸν M | μεταβάλλουσιν B

3 pasedeat VT praesideat vulg. | 8 prae fulgore Val. |
 9 pisia (pisia? V*) V | 14 officium respiciuntque libri |
 17 falces V | 19 militus praesolatum Val. | 20 et ordinet
 procuret insequi V | 21 et castos] et om. Val. | 24 pos-
 testates V | 25 constitutas Val. constituto T | 26 iudicium
 V | 28 iustinianus et pacatione frigie libri | 29 comiti
 libri | 31 factus V | 32 aliis a spectabilibus V | 37 tamen
 totum] tamen tutum T al., tantum V | ad legaliorem
 Beck] allegotiorum Val., allegionem T

σχῆμα δὲ ταύτην ἔχειν ἀναγκαίως τὴν τάξιν τὴν μέχρι νῦν ἐπὶ τῶν σπεκταβιλίων ἀρχόντων περιφυλαμένην κατὰ τὸ κεκρατηκὸς ἀνωθεν ἔθος.

habere necessario ordinem, qui hactenus in spectabilibus est iudicibus observatus secundum quod tenuit olim consuetudo.

CAPUT V.

Ἐπειδὴ δὲ ἐναγκῶς θεῖαν διάταξιν γράφοντες τὰς ἄχρι πεντακοσίων νομισμάτων ἐφεσίμους δίκας [ἀς] ὑπὸ τοῖς περιβλέπτοις ἀρχουσιν ἐν τάξει θεῖου δικαστηρίου κατεξέτασθαι νενομοθετήκαμεν, δεσιζόμεν, εἰ τοιαύτη τις γένοιτο δίκη, κατὰ τὴν Πισιδίαν μὲντοι μόνον, εἴτε ἐκ παραπομπῆς ἡμετέρας εἴτε ἐκ τινος τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ἀρχόντων, εἰ μὴ περιβλέπτος ὁ δεδομένος εἴη δικαστής, μὴ πρὸς τὸν περιβλέπτον Ἰουστινιανὸν κόμητα τῆς Πακατιανῆς Φρυγίας (τοῦτο ὅπερ πρόην νενομοθετήκαμεν) φροντᾶν, ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν φέρεσθαι τὴν ἔφεσιν τῆς ἐπαρχίας τῆς αὐτοῦ, αὐτὸν τε αὐτῆς ἀκούσθαι κατὰ θεῖου ἀκροατηρίου σχῆμα (καὶ γὰρ δὴ καὶ τούτω σεμνύομεν τὴν ἀρχὴν), αὐτὸν τε αὐτῇ τέλειον ἐπιτιθέναι θεσπίζομεν τύπον, οὐκ ἀναπεμπόμενον πρὸς ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν, ὅπως ἂν μὴ μικρῶν ἐνεκεν προσφάσεων μεγάλας οἱ δοκῶμενοι ταραχὰς τε καὶ 20 ζημίας ὑπομείναιεν.

Quia vero nuper sacram constitutionem scribentes 5 usque ad quingentos solidos appellationum causas a spectabilibus iudicibus in ordine sacri auditorii examinari decrevimus, sancimus, si talis aliqua fuerit lis, in Pisidia tamen solum, sive ex delegatione nostra sive ex alicuius gloriosissimorum nostrorum iudicum, 10 si non spectabilis datus fuerit iudex, non ad spectabilem Iustinianum comitem Pacatianae Phrygiae (hoc quod dudum sanximus) advenire, sed ad eum deferri appellationem provinciae suae, ipsumque eam audire secundum sacri auditorii figuram (utique etiam in hoc nobilitamus magistratum), ipsumque ei definitivum imponere sancimus formam, non remittentem ad hanc felicissimam civitatem, ut non parvarum causa 15 occasionum maximas litigantes turbas damnaque sustineant.

CAPUT VI.

Ὅπως δὲ ἂν εἰδοῖεν καὶ οἱ παραλαμβάνοντες τὴν τε τοῦ πραίτωρος ἀρχὴν τὰς τε ἄλλας τὰς παρ' ἡμῶν ἐξευρημένας τε καὶ ἐξευρησομένας, κατὰ τίνα προσήκει τρόπον διακυβεῖσθαι τὰς ἀρχάς, συνειδομένην μὴ 25 μόνον αὐτοῖς παρέχειν τὰ σύμβολα τῆς ἀρχῆς ἐν τοῖς καλουμένοις κωδικέλλοις, ἀλλὰ καὶ ἐγγράφειν τὸν τρόπον καθ' ὃν διοικήσειαν τὴν ἀρχὴν, ἀπερ οἱ πρὸ ἡμῶν νομοθετεῖται μανδᾶτα πρὶν κλίπειν ἐκάλον· ὥστε αὐτοὺς πρὸς ταῦτα ἀποβλέποντας τὴν οἰκίαν ἀπειθύνειν, ἀρχὴν καὶ ταύτην τοὺς ἡμετέρους ὑπὲρ κῶδους διὰ πάντων ὠφελεῖν, τοιγαροῦν καὶ ἀποτεθῆναι κατὰ τὸ θεῖον ἡμῶν λατέρκουλον τὰ τοιαῦτα θεῖα μανδᾶτα διεκλευσάμεθα, ὅπως ἂν ἅμα τοῖς κωδικέλλοις 30 διδοῖτο τοῖς ἀρχουσι, τὸν τε ὄρκον παρεχομένοις ὃν ἐπὶ τῆς θεῖας ἡμῶν διατάξεως ἐγράψαμεν, τὰ ἄλλα τε ἅπαντα οὕτω διοικημένοις ὡς ἡμεῖς ἐτάξαμεν. Ἐπιτεθῆσεται δὲ καὶ τις ἀπογραφή παρ' ἡμῶν τῶδε

Ut autem sciant et qui percipiunt praetoris administrationem et alias quae a nobis adinventae sunt et adveniuntur, quemadmodum competat cingula gubernari, perspeximus non solum eis praebere magistratus insignia in his qui vocantur codicilli, sed etiam inscribere modum secundum quem regant administrationem, quae ante nos legislatores mandata principis appellabant: ut ipsi ad ea respicientes suam regant administrationem, et ita nostris subiectis in omnibus prosint. Igitur etiam recondi in sacro nostro laterculo huiusmodi divina mandata praecipimus, quatenus una cum codicillis dentur iudicibus et iusiurandum praebentibus, quod in sacra 35 nostra constitutione conscripsimus, et alia universa ita regentibus sicut nos iussimus. Subicitur autem etiam quaedam descriptio a nobis huic sacrae legi,

legitimae speciei adsimilatus sit, necessario cum ordinem habere debet qui hucusque in spectabilibus magistratibus secundum consuetudinem quae pridem obtinuit servatus est.

V. Quoniam vero nuper sacra constitutione conscripta sancimus, ut causae appellationum usque ad quingentorum aureorum summam spectabilem magistratum secundum ordinem sacri auditorii examini subiciantur, nunc sancimus ut, si quae eiusmodi causa emergat, in sola tamen Pisidia, sive ex nostra sive ex gloriosissimorum nostrorum magistratum alicuius delegatione, nisi spectabilis sit iudex qui datus est, non ad spectabilem comitem Iustinianum Pacatianae Phrygiae deferatur (id quod antea lege constituimus), sed ut ad illum appellatio in provincia ipsius pertineat, utque ipse de ea secundum sacri auditorii formam cognoscat (etenim hac quoque potestate iam magistratum illum ornamus) et ipse ei formam absolutam imponat sancimus, neve remittat ad hanc felicem urbem, ne propter exiguas causas magnas turbas et magna damna subeant litigantes.

VI. Ut autem ipsi qui praetoris magistratum ceterosque a nobis vel inventos vel inveniendos susceptri sunt sciant, quem ad modum deceat eos magistratus regere, placuit nobis non solum insignia magistratus iis in codicillis qui vocantur praebere, sed etiam modum inscribere secundum quem magistratum administrent, quae quidem mandata principis vocabant qui ante nos fuerunt legumlatores; ut ad horum normam suum magistratum redigant atque ita subditis nostris per omnia prosint. Itaque etiam eiusmodi sacra mandata in sacro laterculo nostro reponi iussimus, quae una cum codicillis dentur magistratibus et iusiurandum, quod in sacra nostra constitutione scripsimus, praestituris et reliqua omnia ita uti praecipimus administraturis. Subicitur vero a nobis huic sacrae legi etiam descriptio quaedam quae

2 σπεκταβιλίων] περιβλέπτων B || 4 διάταξιν] non servata est; cf. Biener p. 511 || 5 πεντακοσίων νομισμάτων] τριακοσίων (τ' Theod., i Ath. cod.) νομισμάτων Theod. Ath. trecentos aureos Julian. (cf. Theod. 25, 1, Ath. 4, 5, schol. Iul. ad c. 65) || ἄς ὑπὸ MLB, ἄς delevit Hombergkuis (cf. s), τὰς ὑπὸ Haloandor || 10 ἐνδοξοτάτων L || 11 δεδοκός B || 13 νενομοθετήκαμεν] Nov. VIII c. 2 || 19 τὴν et μὴ om. L || 21 ὑπομείνοιν M ὑπομείνοιν LB || 22 τίην τε] τὴνδε B || 27 κωδικέλλοις M] κωδικέλλοις LB (idem 34) || γράψειν L || 28 καθόσον διοικήσειεν L || 29 μανδᾶτα πρὶν κλίπειν (s. v. παραγγέλματα ἀρχοντικά) M] ἀποκρίσεις ἀρχοντικά LB || 30 ἀποβλέποντες L || 31 υπέρκους om. B^c || 32 σφ. τοιγαροῦν —

λατέρκουλον om. B || 33 ἡμῶν om. L || λατέρκουλον] s. v. οικιακόν M || μανδᾶτα] παραγγέλματα M s. v., B || 36 διατάξεως] Nov. VIII (p. 89)

2 est] et V || quod V] quae T vulg. || 5 appellationem V || 6 adiutorii V || 7 aliqua talis T || 11 frigie libri || 12 sancimus libri || 13 eum Val. || 15 magistrum libri || definitivum V || 16 remittendam vulg. || 17 causam V || 22 inuente T || 24 adinventur Beck || 25 perspeximus T] respeximus V] prospeximus vulg. || 26 in his T] ab his V || 28 amministrazione V || 32 divina T] om. V || 33 praecipimus T] praecipimus V || 35 constitutionem V || 36 leg. subicitur? || 37 descriptio V

τῷ θεῖῳ νόμῳ, δηλοῦσα τί μὲν προσήκον ἐστὶ τὸν γινόμενον παρέχειν προφάσει τῶν τῆς ἀρχῆς συμβόλων εἴτε ἐν τῷ θεῖῳ λατεροκόλῳ εἴτε ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων, τί δὲ τὸ διδόμενον αὐτῷ τε καὶ τῷ παρέδρῳ καὶ τοῖς περὶ αὐτῶν οὕτω τε τῆς παρ' ἡμῶν περὶ τὰς ἀρχὰς προνοίας ἀπασί φανεράς γινομένης ἐκέῖνον ἡμῖν καθαρὰν καὶ πανταχόθεν δεδοκμασμένην τὴν ἐάντου παρέχειν ὑποουρίαν. 1 Τοῦτον δὲ δὴ τὸν νόμον δεῖξει μὲν ἀπασιν ἢ τε τῶν θεῶν ἡμῶν διατάξεων ἀνάγκωσι· καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτον ἐκείσε γραφῆναι παρεκλευσμέθ'· αὐτὸς δὲ εἰς ἔργον ἀξείς, ὅπως ἂν μείνη διὰ παντός ἐν αὐτοῖς τοῖς ἔργοις ἐκλάμπων τε καὶ φαινόμενος.

Dat. xv. kal. Iun. CP. Belisario v. c. cons.

Δεῖ παρέχεσθαι τῷ πραιτῶρι Πισιδίας αὐτῷ μὲν 15 ὑπέρον ἀνόνων καὶ καπίτων καὶ λοιπῆς παρανηγῆς sol. CCC, τῷ αὐτοῦ παρέδρῳ sol. LXXII, τῇ αὐτοῦ τάξει αὐρι lib. II.

Δεῖ δὲ αὐτὸν παρέχειν προφάσει συμβόλων οὕτως·

- τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τριῶι τοῦ θεῖου κουβουκλείου sol. IX
- τῷ ποιμικρῷ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων καὶ τοῖς laterculisibus sol. XXIV
- τῷ αὐτοῦ βοηθῷ sol. III 25
- τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προστάγματος καὶ πάσης ἑτέρας αἰτίας sol. XL.

declarans quantum quidem competat ordinatum praebere occasione codicillorum cinguli sive in sacro laterculo sive in praetorio gloriosissimorum praefectorum, quid autem dandum sit ipsi et assessori et qui 5 circa eum sunt: sicque (a) nobis circa administrationes providentia cunctis manifesta illum nobis decet purum et undique approbatum suum praebere ministerium.

1 Hanc itaque legem declarabit equidem universis 10 etiam sacrarum nostrarum constitutionum lectio (nam et hanc ibi conscribi praecipimus), ipse autem ad effectum perduces, quatenus maneat semper ipsis operibus effulgens et luciscens.

[a. 535] Dat. xv. k. Iunias CP. Belisario v. c. cons.

Oportet praebere praetori Pisidiae ipsi quidem pro annonis et capitibus et reliquo emolumento solidos numero octingentos, eius assessori solidos numero septuaginta duo, eius officio auri libras quinque.

Oportet autem eum praebere occasione codicillorum ita:

- spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi solidos numero novem
- primicerio clarissimorum tribunorum notariorum et laterculensibus solidos numero viginti quattuor
- eius adiutori solidos numero sex
- officio gloriosissimorum praefectorum pro praecceptis et omni alia causa solidos numero quadraginta.

ΚΕ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΑΙΤΩΡΟΣ ΛΥΚΑΟΝΙΑΣ.

30

Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐω πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

⟨Προοίμιον.⟩ Τὸ Λυκαόνιον ἔθνος μείζονι τῆς νῦν οὐσῆς ἀρχῆς κατακοσμήσαι δίκαιον ᾗ ἤθημεν, ἀποβλέ-

XXV.

R DE PRAETORE LYCAONIAE.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. II.

⟨Praefatio.⟩ Lycaonum gentem maiori quam 35 nunc est cingulo decorare iustum aestimavimus re-

Nov. XXV Graece extat in ML, inde a cap. 1 [Συνειδόμεν τοῦ τῶν Λυκαόνων ἔθνος τὴν ἀρχὴν κατακοσμήσαι] καὶ ταύτην μίαν ἀποφθῆναι, καθάπερ ἐν Πισιδίαις (197, 14) ... in B 6, 9. — Epit. Theod. 25, Athan. 4, 5. Iulian. const. XVIII.

declaret, quid quidem eum qui magistratus futurus est, insignium magistratus nomine sive in sacro laterculo sive in iudicio gloriosissimorum praefectorum praestare par sit, quid autem sit quod et ipsi detur et assessori et iis qui circa eum sunt: ut hoc modo nostra de magistratibus cura omnibus manifesta facta 1 ille nobis integrum et undique probatum suum praestet ministerium. Hanc autem legem cum omnibus ostendet sacrarum nostrarum constitutionum lectio (etenim hanc quoque ibi perscribi iussimus), tum ipse ad effectum perduces, ut in perpetuum maneat in ipsis factis effulgens atque conspicua.

Oportet praebere praetori Pisidiae ipsi quidem annonarum et capitum ac reliqui solacii nomine sol. CCC, assessori eius sol. LXXII, cohorti eius aur. lib. II. Oportet autem ipsum praebere insignium nomine ita: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. IX, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum et laterculensibus sol. XXV, adiutori eius sol. III, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussione et omni reliqua causa sol. XL.

XXV.

DE PRAETORE LYCAONIAE.

Imp. Iustinianus Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio iterum, exconsulti et patricio.

Praefatio. Lycaonum gentem maiore quam qui nunc est magistratu ornare par esse existima-

1 τὸν τὸ Mpr. || 2 συμβούλων L¹ || 3 λατεροκόλῳ M] λατεροκόλον L οἰκεικῷ B || 4 ὑπάρχων libri || 5 τῷ παρέδρῳ M] παρέδρῳ LB || τοῖς παρεάντων L || 6 οὕτω τε] leg. ὡστε? || τῆς] τοῖς M || 9 ἢ τε MLB] ἢ Haloander || 14 xv. k. Iun. Ms Iul.⁶ || πρὸ τοῦ καλανθ. ἰουλιανῶν Ath., k. Iun. Iul.⁶ μὲν ἰονυρίῳ Theod. (dat. p̄c uilisarii Iul.⁶) || Billis. M Iul.⁶ uilisarii Iul.⁶ || 15 δεῖ LB₅] ὑποστελεῖ M || 17 sol. (νομίσματα s. v.) CCC M] νομίσματα τ' (τριμακῶσια B) LB Theod. (solidos numero octingentos s) || sol. LXXII] sol. (νομίσματα s. v.) LXXX (sic) M νομίσματα οβ' (ἑβδομήκοντα δύο B) LB Theod. || 18 auri lib. II] aur. cib u M (auri libras quinque s) χρυσίου λίτρας β' L λίτρας β' M s. v., B Theod. || 21 χαρτουλαρίοις M] 22 sol. IX M] νομίσματα θ' (ἑννέα B) M s. v., BL Theod. || 24 laterculisibus M λατεροκουλοῖσις L λατεροκούλοισ Theod. οἰκεικῶσις B || sol. XXIV M (cf. s)] νομίσματα κδ' Theod., νομίσματα κε M s. v., BL || 25 sol. CLL M, νομίσματα γ' (τρία B) M s. v., BL Theod., sol. num. sex s ||

26 ἐπάρχων Theod.] ὑπάρχων MLB || προστάγματος M] προσταγμάτων LB₅ || 27 sol. num. quadraginta s, sol. XC M νομίσματα ξ' (ἑξήκοντα B) B Theod. νομ. ζ' L νομ. ε' M s. v. || 32 ὑπάρχῳ libri] ἱερῶν om. L || ἑώας (αἰώας L¹) L || 33 πατρικίῳ L

3 praetorium V || 4 quod T || qui om. V || 5 a nobis Osenbrüggen] nobis V, om. T, nostra vulg. || administrationis VT || 6 prouidentiam T || cuncta V || decet Osenbrüggen] dicet T dicent V || 7 puram V || approbatum — 9 itaque om. V || 9 declarauit libri || quidem vulg. || 11 praecipimus T || 13 lucescens T || 14 CP.] Cap. T, om. V || bilisario uiro clarissimo consule V || 15 Pisidiae] praesidie V || 17 octingentos — numero om. V || 18 LXXXII T || 19 autem] etiam T || occasionem V || 23 *primicerio et tribunorum libri, et om. vulg. || laterculensibus V || 24 niginti tres T || 29 rubr. K⁶ H: xx-v De praetore Licaonio V

ποντες ἐς τὰς πρώτας ἀρχάς ὄθεν αὐτὸ συστήναι παρέδωσαν ἡμῖν οἱ τὰ παλαιὰ συγγράφοντές τε καὶ διηγοῦμενοι, καὶ ὅτι συγγενέστατόν ἐστι Ῥωμαίοις καὶ σχεδὸν ἐκ τῶν αὐτῶν συναρισμένον προσάσσειν. Λυκαόνι γὰρ τῷ πρώτῳ Ἀρκαδίας τῆς ἐν Ἑλλάδι βεβασιλευκοῦ καὶ τὴν Ῥωμαίων οἰκῆσαι γέγονε γῆν, καὶ τοὺς πρώτῳ Οἰνώτρουσ προσλαβόντι τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ δοῦναι προοίμιον (φαιμέν δὲ τὰτα δὴ τὰ παλαιὰ τὰ πολλὰ τῶν Αἰνείου τε καὶ Ῥωμύλου χρόνων προσβύτερα), καὶ ἀποικίαν ἐπὶ τὰ τῆδε στείλαντι 10 Πισιδίαν ἀβσθλιτ εἰque dedit suum vocabulum Lycaoniamque a semetipso nuncupavit provinciam. Iustum igitur erit et eam administrationem decorare antiqua Romani officii conscribentem signa, et nunc eius magistratus (iudicem dicimus civilis cinguli et praesedentem armis) in unum colligere et praeatoris appellatione decorare. Nomen enim hoc patrium est cinguli Romanorum et ante ipsos etiam consules in magna Romanorum habitum civitate. Romani namque olim suos duces praetores nominabant et exercitibus praeesse praecipiebant et ab eis conscriptis legibus oboediebant: eratque magistratus quidam ex utroque temperatus et in semetipso circumferens et ostendens et in aciebus fortitudinem et in legibus 25 disciplinam.

CAPUT I.

Ἐπειδὴ τοίνυν κἀνταῦθα σκοπὸς ἡμῖν ἐστὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἀμφοτέρως, διὰ τοῦτο εἰκότως αὐτῷ καὶ τῷ πρώτῳ δίδομεν προσηγορίαν, ὅπως ἂν 30 συνεισέροχοι ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀκούοντων ἅμα τῇ προσηγορίᾳ τοῦ πρώτῳ καὶ ἡ τῆς ἀρχῆς κατάστασις τε καὶ φύσις, καὶ ὅτιπερ οὐχ ἀπλή τις ἐστὶν οὐδὲ πρὸς ἐν ἀφοροῦσα μόνον ἢ τῶν ὅπλων ἢ τῶν νόμων, ἀλλ' ἐκατέρωσ συνεφέκεται τάξιν καὶ 35 ἐστὶν ἐκ μὲν τοῦ στρατιωτικῷ σφοδρὰ τε καὶ ἰσχυρὰ, διὰ δὲ τοῦ νόμου προσηγῆς τε καὶ ἡμερος, καὶ κατὰ τοῦτο προσφερομένη ἁδῶναι τοῖς μὲν ἀδικούσι σφοδρότερον, τοῖς δὲ ἐπιεικεστέροις νομιμώτερόν τε καὶ σωφρονέστερον. Καὶ οὐδὲ ἀπλῶς τοῦτο πράττομεν οὐδὲ 40 ὀνομασίᾳ προσέρομεν μόνον, ἀλλὰ τῇ χρείᾳ καὶ τὰς ἀρχάς συμμετροῦμεν. ἀνδρῶν γὰρ ἐστὶν ἰσχυρῶν ἡ

vimus, respicientes ad primordia illa, unde eam constitutam esse antiquarum rerum scriptores et interpretes tradiderunt, cum proxima sit Romanis cognatione et fere ex iisdem causis condita. Lycaoni enim, qui olim Arcadiae in Graecia rex fuit, contigit ut etiam Romanorum terram incoleret, et Oenotrii qui olim erant ascitis primordium daret Romanorum imperio (dicimus autem illa sane vetusta ac temporibus Aeneae et Romuli multo antiquiora), et colonia in illas partes missa Pisidiae aliquam partem adimeret eique suum nomen daret atque Lycaoniam a se ipso regionem appellaret. Itaque eam quoque magistratu ornare par est antiquis Romanae disciplinae signis distincto, atque eos qui nunc ei praesunt (eum dicimus qui civilem magistratum gerit et eum qui armis praesert) in unum coniungere et praetoris appellatione decorare. Est enim nomen hoc Romano imperio patrium idque ante ipsos consules in magna Romanorum republica in usu fuit. Nam veteres Romani ipsorum belli duces praetores vocabant, atque simul et exercitibus eos praescribent et legibus ab iis scriptis oboediebant: eratque magistratus ex utroque mixtus et qui in semet ipse et virtutem in acie et disciplinam in legibus comprehenderet atque ostentaret.

I. Quoniam igitur hic quoque propositum est nobis duos in unum redigere, propterea merito ei praetoris nomen imponimus, ut una cum nomine praetoris subeat animos audientium ipsa magistratus quae est condicio et natura, quodque non simplex est neque ad unam solam rationem aut quae armorum aut quae legum est respicit, sed utrumque comprehendit officium et ex militari quidem potestate severus et fortis, per legem vero mitis et comis est ideoque facile adversus iniustus quidem severius, adversus probos autem aequius et moderatius se gerat. Nec tamen simpliciter hoc agimus neque appellationi soli operam damus, sed ad usum ipsos magistratus accommodamus. Est enim regio illa for-

spicientes ad priores administrationes, unde eam consistere tradiderunt nobis qui vetera conscripserunt et narraverunt, quoniam est cognatissima Romanorum et paene ex ipsis consistens occasionibus. Lycaoni namque olim in Arcadia Hellade regnanti etiam Romanorum habitare contigit terram et cum priscos Oenotrios adquisisset, Romanorum principatu dedisse proemium (dicimus autem haec quippe vetera, multo Aeneae et Romuli temporibus antiquiora), qui coloniam ad has dirigens partes portionem quandam Pisidiae abstulit eique dedit suum vocabulum Lycaoniamque a semetipso nuncupavit provinciam. Iustum igitur erit et eam administrationem decorare antiqua Romani officii conscribentem signa, et nunc eius magistratus (iudicem dicimus civilis cinguli et praesedentem armis) in unum colligere et praeatoris appellatione decorare. Nomen enim hoc patrium est cinguli Romanorum et ante ipsos etiam consules in magna Romanorum habitum civitate. Romani namque olim suos duces praetores nominabant et exercitibus praeesse praecipiebant et ab eis conscriptis legibus oboediebant: eratque magistratus quidam ex utroque temperatus et in semetipso circumferens et ostendens et in aciebus fortitudinem et in legibus 25 disciplinam.

3 καὶ ὅτι καὶ om. § 4 συναρισμένον M || προσάσσειος L¹ || 5 τῆς τοῖς M || 6 καὶ τοῖς Ῥωμαίοις L¹ || 7 οἰνώτρουσ ML, Οἰνωτρίουσ Haloander (cf. §) || 14 αὐτὴν ἀρχῇ L || αὐτὴν ἀρχῇ Mε, ταύτην τὴν ἀρχῇ malit Zachariae || τὰ παλαιὰ L¹ τῇ παλαιὰ L² || 15 ἐπιγραφομένη L² || ἐπιγραφομένη ML¹ § || νῦν αὐτοῖς L¹ || 16 τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς L² (cf. §) || 24 αὐτῶν L⁵ αὐτοῦ M || 26 δεικνύονσα M corr. || 33 ἀπλή M || 35 συνεφέκεται] subtrahit (i. e. συνεφέκεται?) § || 41 καὶ om. §

lycaoniamque Neoburg., lyceroniam quae T lycaoniam V Lycaoni enim vulg. || 5 olim om. V || archadia VT || 6 contingit V¹ || terra V || prisens oenotarius V || 8 premium libri || 9 enea V || 11 pisidie V || 14 romanij rationi V || 15 *magistratum libri || 16 praesidentem vulg. || 17 appellationem V al. || 21 praecibucant V^o || 23 et in (in del. V^o) ostendes V || 28 Quia Val.] Quoniam vulg. || 32 administrationibus libri || 34 quod V] quae T vulg. || 35 contrahit Beck || et om. libri || 38 ueheementis militibus autem legalibus V || 40 moderamus V || 41 ab hisaria nullo T ab his auri anulo V

χώρα και Ἰσαυρίας οὐδενὶ διεστῆκε μέσῳ, οἷα δὲ με-
 σόγειός τε οὖσα καὶ ἀνεμιένῃ καὶ ἰππόβοτος πολλοὺς
 μὲν ἄνδρας, πολλοὺς δὲ ἵππους ἐκτρέφει, κωμῶν τε
 ἔστιν αὐτῇ πλῆθος μεγάλων καὶ ἀνδρῶν ἐπιτηδείων
 ἰππέυειν τε καὶ τοξάζεσθαι καὶ ῥαδίως πρὸς τραχι-
 νῶν ἀνίστασθαι γνώμας καὶ ὅλων ἄπτεσθαι προ-
 χείρως καὶ τῆς μὲν στρατιωτικῆς ἀρχῆς ἴσως οὐκ ἐπι-
 στρέφασθαι, διότι τὰ τῆς καταστάσεως αὐτῶν ἰδιω-
 τικῆν ἐπιγράφεται τυχρῆν τὴν μόνας ταῖς πολιτικαῖς
 ἀρχαῖς ὑποκεκλιμένην, ταύτης δὲ δὴ πάλιν καταφρο-
 νεῖν, διότι τὸ τῷ νόμῳ προσέχειν μόνω μὴ μετὰ
 τοῦ δραστηρίου τεταγμένων φοβερόν οὐχ ὁμοίως τοῖς
 θρασυτέροις ἐστί. Ταῦτα ἡμῶς ἀνίστησεν εἰς τὸ καὶ
 ταύτην μίαν ἀποφῆναι τὴν ἀρχὴν, καθάπερ ἐν Πισί-
 δαις ἐπράξαμεν, καὶ δοῦναι καὶ ταύτην τὴν τοῦ πραι-
 τωρος προσηγορίαν μετὰ τῆς ἐξ ἡμῶν προσθήκης· καὶ
 γὰρ δὴ καὶ τοῦτον πραιτῶρα Ἰουστινιανὸν Λυκαονίας
 προσαγορεύεσθαι βουλόμεθα, ὥσπερ δὴ καὶ Πισιδίας
 τὸν ἄλλον. τὰξιν τε ἐκατέραν εἰς ταῦτὸ συνάγομεν,
 ἣ τε ὁ πολιτικὸς ἢ τε ὁ στρατιωτικὸς ἄρχων ἐφ-
 ἔστηκε· πραιτωριανὴν δὲ καὶ ταύτην ὀνομάζομεν, ἐκ
 προβατοριῶν ἐντεῦθεν κατὰ τὸ νενομισμένον προϊού-
 σῶν γινόμενῃ, ἐξ οὗ καὶ πρῆξιν οἱ δοκιμοὶ ταύτας
 ἐκουλίζοντο, τοῦ θεῖον τῶν λιβέλλων σκρινίου· καὶ εἰς
 ἀνδρῶν ἑκατὸν τὸν ἀριθμὸν αὐτῇ συμμετροῦμεν. καὶ
 δίδομεν αὐτῶ τὰς ἐκατέρας ἀρχῆς στήσεις, παρέδρω-
 τε καὶ τοῖς λοιποῖς, ἅπερ φανερὰ καταστήσομεν ἐκ
 τῶν ὑποκειμένων ἀπογραφῶν τῆδε τῇ θεῖα ἡμῶν
 διατάξει. ἔχεται γὰρ μὴν καὶ ad responsum πρὸς τὴν
 στρατιωτικὴν εὐκοσμίαν· καίτοιγε καὶ ἄλλως αὐτῶν
 ἄρχων τῶν ἐπὶ τῆς εἰρημένης ἐπαρχίας ἰδρυμένων
 στρατιωτῶν θεσπιζομεν.

intervallo distans, et utpote mediterranea existens et
 plana equorumque nutrix plurimos quidem viros,
 plurimos autem equos alit, vicorumque est ei multi-
 tudum magnorum et virorum opportunorum ad equi-
 5 tandum et sagittandum et facile ad asperiores in-
 surgentium voluntates et arma tractantium prone, et
 in militari cingulo non versantium, eo quod status
 eorum privatam habet fortunam solis civilibus cing-
 10 gulis inclinatam: quae cingula rursus contemnunt,
 eo quod legem respicere solam non cum severitate
 consistentem non similiter contumacibus metuendum
 est. Haec nos erexerunt etiam hanc unam declarare
 administrationem, sicut in Pisidis egimus, et dare
 huic etiam praetoris appellationem cum adiectione
 nostra: nam et hunc praetorem Iustinianum Ly-
 caoniae nuncupari volumus, sicut etiam Pisidiae
 alium. Officiumque utrumque in idem colligimus, cui
 et civilis et militaris index praefuit; praetorianum-
 que etiam hoc nominamus ex probatoris hinc solle-
 20 mnniter precedentibus, ex quo et pridem duciani
 eas accipiebant, de sacro libellorum scrinio; et ad
 virorum centum numero eum metimur. Eique da-
 mus utriusque administrationis emolumenta, asses-
 sorique et ceteris, quae et manifesta constituimus
 ex subditis descriptionibus huic sacrae nostrae con-
 stitutioni. Habeat quoque et adresponsum ad mili-
 tarem disciplinam: denique etiam praesese eum in
 memorata nostra provincia collocatis militibus sanc-
 30 cimus.

CAPUT II.

Καὶ στελοῦμένω γε τὸν τῆς ἀρχῆς ἀντιληφόμενον
 ταύτης τῶν παρ' ἡμῶν εὐδοκιοῦντων ἕνα τῶν ἐκ τοῦ
 καταλόγου τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων, ὅθεν καὶ τὸ πα-
 35 λαῖον οἱ πραιτῶρες ἐξεφῆταν καὶ τοῖς σφῶν αὐτῶν
 πόνοις τὴν πολιτείαν ἐκόσμων, ποτὲ μὲν ἐπὶ τῆς Ἰτα-
 λιώτιδος μένοντες γῆς, ποτὲ δὲ ἐπὶ τοῖς ἐξῶ τόποις

Et destinabimus, qui cingulum suscipiat hoc, apud
 nos probatissimorum unum ex collegio nostrorum
 iudicum, unde etiam olim praetores procedebant (et)
 suis laboribus rempublicam decorabant, aliquando
 quidem in Italica manentes terra, aliquando autem
 ad extranea loca directi. Sit enim iste sui memor

tium virorum, neque ullo intervallo ab Isauria distat: atque cum et mediterranea et plana et equis pascen-
 dis apta sit, et multos viros et multos equos enutrit, estque ei pagorum amplorum frequentia et virorum
 idoneorum qui equitent et sagittent et ad asperiora consilia facile insurgant et arma prompte capiant,
 quoniam militarem quidem magistratam fortasse parum respiciant, quoniam status eorum privatam vitam
 affectat solis civilibus magistratibus subiectam, hos vero rursus contemnunt, quoniam quod in sola lege
 versatur munus, quae exequendi potestate non instructa sit, audacioribus non aequae formidolosum est.
 His permoti sumus, ut hunc quoque magistratum unum efficeremus, sicut in Pisidis fecimus, eique et
 ipsi praetoris nomen daremus additamento a nobis petito auctum: etenim hunc quoque praetorem Iusti-
 nianum Lycaoniae appellari volumus, quemadmodum alterum illum Pisidiae. Officium quoque utrumque
 in unum contrahimus et illud cui civilis et cui militaris magistratus praefuit; praetorianum vero etiam
 illud nominamus, quod ex probatoriis constituitur hinc more solito ex sacro libellorum scrinio prode-
 unitibus, unde etiam olim ducii eas accipiebant; et ad centum virorum numerum ei definimus. Atque
 damus illi utriusque magistratus annonas, itemque assessori et reliquis, quae eadem ex descriptione
 sacrae huic nostrae constitutioni subiecta manifesta faciemus. Ceterum habeat etiam adresponsum ad
 militarem disciplinam: quamquam iam ultra militibus qui in dicta provincia collocati sunt, eum im-
 40 perare sancimus.

II. Ac mittemus quidem qui hunc magistratum suscipiat ex viris nobis probatis unum ex numero
 nostrorum praesidum, unde etiam antiqua aetate praetores prodibant suisque rebus gestis rempublicam orna-
 bant, modo in Italia manentes, modo in externa loca missi. Sit enim talis magistratus semper sui ipsius

1 διεστῆκεν ἐν μέσῳ L || οἷα δὲ M || οἷα δεῖ L¹ οἷα δὴ L² | ἐπόγειος M || 5 ἰππέυειν || *** ἐνέειν L¹ | τοξάζεσθαι L | ῥαδίως L (cf. s) | ῥαδίων M | 7 μὲν ἐ ἴσως om. s | 9 τὴν μόνας M | μόνας δὲ L | 10 *ταύτης] αὐτῆς libri αὐτῶν Zachariae (cf. s) || 11 μόνον L | 12 οὐχ ὁμοίως om. L, οὐ ante φοβερόν add. L² | τῶν θρασυτέρων L¹ | 14 sq. καθάπερ — ἐπράξαμεν] cf. nov. XXIV | 15 καὶ δοῦναι — 17 τοῦτον] καὶ τὸν ταύτην ἔχοντα τὴν ἀρχὴν B | 19 τῶν ἄλλων L (καὶ τῶν ἄλλων Haloander) || εἰς ταύτην L | 20 εἰ τε — εἰ τε L εἴτε — εἴτε B | 21 ἐκ προβατοριῶν L ἐκ δοκιμασιῶν M s. v., B | 23 γινόμενῃ om. s | δοκιμοὶ L | 24 σκρινίου L | 25 συμμετροῦμεν] τὰξιν add. L² | 26 ἐκατέρας τῆς ἀρχῆς B | 27 ἅπερ] quae et s | 28 ἀπογραφῶν M | ὑπογραφῶν BL | τῆδε] τῇ δὲ L, om. B | 29 ἀδρεςπονστου M, ἀδρεςποπόνστου M | ἀποκρισιarioύ M ἀποκρισιarioύ L

s. v., B | 30 καίτοιγε καὶ ἄλλως] denique etiam s | ἄλλων Haloander | 31 ἰδρυμένων MB] καὶ (?) ἰδρυμένων L¹, καθιδρυμένων L² | 34 ἐκ τῶν καταλόγων B

3 alituiquorumque V | 4 ad exequitandum et sagittandum V | 5 facile] faciles libri | 6 prone] proni libri | 7 in T] om. Vulg. | 8 pribatam V | habeat Val. | ciuibus V | 12 declarere V | 13 *pisidiis libri | 14 huic etiam] et huic etiam V huic et V et huic al. | adiectionem V | 16 piscidie V | 17 collegimus VT | cui T] qui Neob., om. V | 18 *praefuit] praesit libri | torianumque V | 22 uiorum V | numero eum] leg. numerum, vel numerum ei? | 24 quae et V] et om. T | 25 descriptionibus V | 26 habeat om. V | 33 destinauimus libri | 35 et add. vulg.

στελλόμενοι. ἔστω γὰρ ὁ τοιοῦτος αὐτὸς ἑαυτοῦ μνημόνεος ἀεὶ καὶ ὄθεν αὐτῷ τὰ τῆς ἀρχῆς συνέστηκε, σεμνὸς τε τοῖς ὑπῆκόοις φοβερός τε τοῖς ληστεύουσι καὶ ἀδικούσι καὶ μετὰ πλείονος παρηγοσίας ἅπαντα πρᾶττων. προδήλον γάρ, ὡς καθαρὰς μὲν χρῆσται ταῖς χερσίν, ἐπεὶ καὶ ἀμισθὸν παραλαμβάνει τὴν ἀρχὴν καὶ ἄλλως ὁ παρ' ἡμῶν τεθεὶς ἔναγχος νόμος ἀπάσαις ταῖς ἀρχαῖς ταῖς ἐγγεγραμμέναις αὐτῷ σαφῶς ἐπιτάττει χειρῶν τε κρατεῖν (ἐφ' ᾧ δὴ καὶ τὸν ὄρκον ὑπέροισι) καὶ κατὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους δικάζειν τε ἵνα μὲν ἐν τοῖς ὑπῆκόοις ἰσότητά τε καὶ δικαιοσύνην. οὕτω καὶ οἱ πάλαι Ῥωμαῖοι τὸ πολίτευμα κατακοσμήσαντες πάσης ἐτέρας πολιτείας ἐκράτουν. τίς γὰρ οὐκ ἂν τὴν ἀρχὴν ταύτην αἰδεσθεῖται τε ἀμὶ καὶ φοβέειεν, ὁρῶν αὐτὴν ὑπὸ διπλοῦ σχήματος φρουρουμένην καὶ ῥάδιος μὲν τὰ ἐκ τοῦ νόμου διατάττουσαν, ῥᾶστα δέ, εἰ τι παραβαθεῖ τοῦ νόμου, τοῦτο τοῖς ὄπλοις ἵ ἐπανορθοῦσαν; Ἄπειρ δὲ τῷ κατὰ Πισιδίαν προηγούμεναι πραιτορὶ κατὰ τὸν περὶ ἐκεῖνον γεγραμμένον νόμον, ταῦτα καλῶς ἔχειν ᾗθηγεν προαγορευθεῖσαι καὶ τοῦτω. δεῖ γὰρ αὐτὸν τὴν ἀρχὴν παραλαμβάνοντα ταύτην πανταχόθεν ἀμισθὸν οὔσαν καὶ αὐτὸν ἀδωρότατον εἶναι καὶ ἀρεκῆσθαι μόνοις οἷς τὸ δημόσιον δίδωσι (καθὰ καὶ ὁ περὶ τῶν ἀρχῶν ἤδη τεθειμένος διαλέγεται νόμος), καθαρῶς τε καὶ δικαίως χρῆσθαι τοῖς πράγμασι, καὶ ὥσπερ αὐτῷ μεμιγμένα τὰ τῆς ἀρχῆς ἔστιν, οὕτως αὐτῷ καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἀρμονίαν κεκρασθαι ποτὲ μὲν ὀξυτέρους τε καὶ ἐπιτεταμένους, ποτὲ δὲ πραοτέρους τε καὶ ἀνεμείνοις τῶς 2 φθόγοις. Καὶ μισέτω μὲν ἅμα καὶ κολαζέτω μοιχείαν πᾶσαν, καὶ πρό γε ἐκείνης ἀνδροφονίαν, καὶ ἔτι σφοδρότερον τὰς τῶν παρθένων ἀπαγάς. καὶ τοὺς ἀδικούντας, εἰ μὲν ἀθεράπευτα νοσοῖεν, καὶ καθ' ἀπάξ κολαζέτω, εἰ δὲ μετρώτερα, πρὸς τὸ κρεῖττον μεθαρμοζέτω. ἐρρηδίατω δὲ τῶν ἀδικούντων μηδέν, 35 κἂν εἰ πλουτοῖη κἂν εἰ τινὸς ἀξίας ἐπέληρται μέζονος. διὰ τοῦτο γὰρ δὴ καὶ ἐκ τῶν σεμνοτέρων αὐτὸν καταλόγων στέλλομεν, ὅπως ἂν οἰκοῦσθαι ἔχοι τὸ μηδεὶν προσέχειν ἐτέρω πληρῆ ἦμιν τε καὶ τοῖς νόμοις, καὶ δικάζειν μὲν κατ' ἐκείνους, τὸ δὲ ὑπήκοον ἀρμό- 40 ζεῖν εἰς τὸ κατ' αὐτοὺς πολιτεύεσθαι.

CAPUT III.

Καὶ μήτε ῥαθυμεῖν μήτε ἀδικεῖν ὥστε μὴ τινὰς ἐκ τῆς ἐπαρχίας ἧς ἄρχει καταλαμβάνειν μὲν τὴν χώραν

Et neque negligat neque laedat, ut non aliqui ex provincia cui praesidet deserant quidem provinciam

memor et unde ipsi magistratus obvenit, et subditis venerandus et latrocinantibus atque iniuriam facientibus metuentibus, et cum maiore fiducia omnia peragat. Consentaneum enim est puras eum manus habiturum, quoniam et gratis magistratum accipit, et omnino lata nuper a nobis lata omnibus magistratibus in ea perscriptis diserte praecipit, ut manus contineant (de quo quidem etiam iusiurandum praestant) atque secundum leges nostras et iudicent et subditis aequitatem et iustitiam impertiant. Sic etiam veteres Romani republica sua ornata reliquas civitates omnes superarunt. Quis enim hunc magistratum non simul revereatur et formidet, quem videat duplici specie munitum esse ac facile quidem ea quae legitima sunt 1 ordinare, facillime vero, sicubi lex violeatur, id armis vindicare? Quae autem praetori Pisidiae praeperta sunt in lege de illo scripta, ea huic quoque praecipere par esse ducimus. Oportet enim eum quippe magistratu hoc plane gratuito accepto ipsum quoque integerrimum esse usque solis quae fiscus praebet acquiescere (quemadmodum etiam lex de magistratibus iam lata exponit) et sancte ac iuste in rebus versari; atque uti ei mixtus est magistratus, ita etiam animi concentum ei temperatum esse 2 sonis modo acutioribus et intentis, modo lentioribus et remissis. Atque odio simul habeat et puniat omne adulterium, et prae illo homicidium, et acrius etiam raptus virginum. Eosque qui iniuriam faciunt, siquidem insanabili morbo laborent, vel statim supplicio afficiat; si vero mediocri, ad meliorem mentem revocet. Neminem autem vereatur eorum qui iniuriam faciunt, etiamsi dives sive qua dignitate praeditus sit maiore. Ideo enim etiam ex honoratiorum virorum numero eum mittimus, ut quasi domo secum afferat studium nihil curandi aliud nisi nos et leges, atque secundum eas iudicandi subditosque ut secundum eas vitam agant instruendi.

III. Item neve negligens sit neve iniuriam faciat: ne qui ex provincia, cui praest, propter in-

5 γὰρ om. L || 7 νόμος nov. VIII || 9 τε] τὸ L¹ || δὴ] δὲ B || 10 καὶ κατὰ] καὶ om. B || 12 κατακοσμήσαντες LB] κατακοσμήσαντες M || 13 τίς μὲν γὰρ B || 16 τὰ ἐκ — διατάττουσαν] παρὰ B², idem verba sqq. ῥᾶστα — νόμον post νόμον (20) collocat, ταῦτα — καὶ τοῦτω (20 sq.) omitit || 18 προηγούμεναι L || 20 πρόσ- 40 αγορευθεῖσαι M || 21 γὰρ om. B || 23 μόνοι;? L¹ || 27 αὐτῷ om. ε || 28 κεκρασθαι ποτὲ] temperata sit, et utatur aliquando (i. e. κεκρασθαι, καὶ χρῆσθαι ποτὲ;) ε || τε om. L || 29 ποτὲ δὲ] ποτὲ δὲ καὶ L || 31 πρὸς γὰρ L¹ || ἀνδροφονίας B || 32 ἔτι σφοδρότερον] quicquid (i. e. ὅ τι vel

semper et unde ei cingulum est collatum, venerandus subiectis, terribilis latrocinantibus et violentis, et cum ampliori fiducia cuncta gerens. Palam namque est quia puris quidem utitur manibus; nam sine suffragio accipit administrationem, et alio modo a nobis posita nuper lex omnibus administrationibus quae inscriptae sunt in ea aperte praecipit manibus abstinere (pro quo etiam iusiurandum subeunt) et secundum nostras leges iudicare et tribuere subiectis aequitatem atque iustitiam. Sic et olim Romani rempublicam decorantes omnes alias respublicas obtinebant. Quis enim non administrationem hanc revereatur simul et contremiscat, videns eam duplici figura munitam et facile quidem quae sunt ex lege praecipientem, velociter autem, si quid transcendatur legis, hoc armis corrigentem?

1 Quae vero Pisidiae sunt denuntiata praetori secundum legem de illo conscriptam, haec bene se habere credidimus denuntiare etiam isti. Oportet enim eum hoc cingulum adsumentem undique sine suffragio constitutum, et ipsum sine numeribus esse et contentum solis quae fiscus praebet, sicut etiam de administrationibus iam posita loquitur lex, et pure atque iuste uti causis: et sicut ei mixta sunt cingula, sic etiam animi congruenter temperata sit, et utatur aliquando quidem asperioribus et vehementioribus, aliquando vero mitioribus et placidis elocutionibus.

2 Et odio quidem habeat simul et puniat adulterium universum, et ante illud homicidium, et quicquid vehementius est virginum raptus. Et violentos, si quidem immedicabiliter aegrotant, etiam omnino torqueat; si vero mediocriter, ad meliora convertat. Erubescat autem violentorum nullum, licet idoneus sit, licet qualibet decoratus dignitate maiori. Propterea enim ex nobilioribus eum ordinibus destinamus, ut ex auctoritate sui habeat nullum respicere alium nisi nos et legem, et iudicet quidem secundum illas, subiectos autem coaptet secundum eas conversari.

εἴ τι) vehementius est ε || 33 καὶ καθ' ἀπάξ LB] καθ' ἀπάξ M || 36 κἂν εἰ πλουτοῖη om. B || 38 οἰκοῦσθαι] ex anctoritate sui ε || 40 δικάζειν μὲν] δικάζομεν L¹ || μὲν — ἀρμόζειν om. B || 42 * καὶ μηδὲ libri

4 quia] qua V || 5 accepit VT || 7 praecipit V || 9 subiectos V || 12 administratione V || 14 quae] et quae V* || 16 legis V] legum al. || 21 cingulis V¹ || 27 vehementioribus V || 32 violentus V || 34 conuertant V || 35 nullam V al. || 36 dignitatem V || 38 habeant V || 42 negligant V || 43 cui — provinciam T] om. V al.

διὰ τὰς ἀδικίας τὰς ἐκέισε, συνεχῶς δὲ ἡμῖν ἐνοχλεῖν. ἀλλ' αὐτὸς ἀκροατῆς γινέσθω πρότερον τῶν προσ-
 γελλομένων καὶ ταῦτα διακρινέτω, καὶ αἰεὶ μεμνήσθω
 τῆς παραδεδομένης αὐτῷ παρ' ἡμῶν τιμῆς, καὶ οὕτω
 5 χροῖσθω τοῖς ἀρχαίοις νόμοις, ὡς ἐπαινετὴν αὐτῷ καὶ
 ἀντιπεύθυνον γίνεσθαι τὴν ἀρχήν· ἐκεῖνο σαφῶς ἐπι-
 στάμενος ὡς, εἰ μὲν τίς ἔλθοι πρὸς ἡμᾶς μὴ προ-
 αγγείλλας αὐτῷ τὰ οἰκεία πάθη καὶ ἀποπειραθεῖς
 εἶγε τυγχάνοι τῶν δικαίων, τότε αὐτῷ πέμφομεν
 ἀποκρίσεως αὐτῷ μεταδόντες οὐδεμίαν· εἰ δὲ προσ-
 10 αγγείλειεν, εἴτα τῶν δικαίων μὴ τυχῶν εἰς ἡμᾶς κατα-
 δράμοι, τότε ἡμεῖς οὐκ ἐκείνῳ τὸ λοιπὸν, ἀλλ' αὐτῷ
 πᾶρ τὴν ἀρχὴν ἔχοντι δικαστὰ γερησόμεθα. καὶ ὡς-
 περ αὐτῷ μείζονα πεποιθήκαμεν τὴν τιμὴν, οὕτω καὶ
 εἴπερ εὐροίμεν ῥαδιμούντα καὶ τοῖς παραδεδομένοις
 15 ἐκμειλῶς χρώμενον, ἀμνησούμεν τοῖς νόμοις καὶ προσ-
 χρόντως αὐτὸν μετελευσόμεθα· καὶ ὡς περ ἐκεῖνος οὕτε
 τοὺς ἡμετέρους λόγους οὐτε τοὺς νόμους οὐτε τὸ τῆς
 ἀρχῆς ἐρυθροῦ σχῆμα, οὕτως οὐδὲ ἡμεῖς αὐτὸν ἐρυ-
 θροιάσομεν, ἀλλ' ἀπαντήσομεν αὐτῷ καθ' ὃν αὐτὸς
 20 τρέπον τοῖς τῆς ἀρχῆς πράγμασι χρήσεται· καὶ εἴτε
 χροῖσιν οὐ καθαρᾶς αὐτὸν χρώμενον λείβομεν ἢ πρὸς
 τι πάθος ἀποβλέποντα ἢ τοὺς ἡμετέρους παραβαί-
 οντων νόμους, ἡμεῖς αὐτῷ κατὰ νόμον ἐπιστήσομεν
 τὰς εὐθύνας. οὐτε γὰρ χρημάτων ἐφεισάμεθα οὐτε
 25 ἑτέρων τῶν πάντων οὐδενός, ἵνα τὸ ὑπήκοον περισώ-
 σωμεν.

CAPUT IV.

Δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ τῆς τῶν πόλεων εὐνοχίας προ-
 νοεῖν· καὶ πρῶτον μὲν στάσεως ἀπαλλάττειν τὰς
 5 ὑπ' αὐτῷ τεταγμένας πόλεις, τὴν ἰσότητα πανταχοῦ
 διασώζοντα καὶ τοῦ μηδὲν τοῖς ὑπήκοοις ἐνδείν πα-
 1 σαν τιθέμενον πρόνοια. Ἀλλὰ μηδὲ τῶν ἔργων
 τῶν πόλεων ἀμελεῖν, ὅπως ἂν μηδὲ κατὰ τοῦτο ἐλατ-
 τούντο μήτε οἱ τῶν ὑδάτων ὄλκοι μήτε αἱ τῶν γεφυ-
 ρῶν πάροδοι μήτε ἡ τῶν τειχῶν ἀσφάλεια μήτε ἡ
 35 τῶν ὁδῶν ἐπιμέλεια· ἀλλὰ πάντα ἐπινοοῦσθαι, ἢ καὶ
 εἰς ἡμᾶς μνησθαι, ὅπως ἂν τὰ μὲν ἐκ τῶν πολιτι-
 κῶν πόρων, τὰ δὲ ἐξ ἡμῶν ἐπινοοῦσθαι ἰσχύσει.
 2 Παρατηρεῖν δὲ τὸ μηδὲ τοῖς ἐκείσε φοιτῶσιν ἐκ
 τῶν ἀρχόντων πράκτορσιν ἀδειαν εἶναι τοὺς ἡμετέρους
 40 ὑπήκοους κατὰ τι ζημοῦσιν ἢ βαρύνειν, μηδὲ ταύτας

propter iniustitias quae ibi fiunt, frequenter autem
 nos adeant. Sed ipse iudex sit prius horum quae
 denuntiantur, et haec determinet semperque memor
 sit traditi sibi a nobis honoris, et sic utatur iudi-
 5 cialiis laboribus, ut laudabilis ei et sine reatu fiat
 administratio: illud aperte sciens quia, si quidem ali-
 quis venerit ad nos non insinuans ei proprias pas-
 siones et operiens utrum mereatur quae iusta sunt,
 hunc ei remittimus responsum ei praebentes nullum;
 si vero denuntiaverit, deinde quae iusta sunt non
 adeptus ad nos recurrerit, tunc nos non illi, sed ad-
 10 ministrationem habenti iudices erimus. Et sicut illi
 maiorem fecimus honorem, ita et si invenerimus ne-
 gligentem et traditis desidiose utentem auxiliabimur
 legibus et competenter eum castigabimus: et sicut
 ille neque nostra verba neque leges neque cinguli
 erubuit figuram, sic neque nos eum erubescimus, sed
 obviāmus ei secundum modum quo turpiter admini-
 15 strationis utitur rebus; et sive manibus non puris
 eum utentem capiamus vel ad aliquam passionem res-
 picientem aut nostras transgredientem leges, nos ei
 secundum leges inferimus ultiones. Neque enim pec-
 unia pepercimus nec alteri omnium, ut subiectos
 liberaremus.

Oportet quoque eum et civitatum ornatu providere:
 5 et primum quidem seditione liberare sub se
 positas civitates, aequitatem ubique servantem, et ut
 nihil subiectis desit, omnem ponere providentiam.
 1 Sed nec opera civitatum negligere, quatenus ne-
 que secundum hoc minuantur neque aquaeductus
 neque pontium transitus neque murorum cautea ne-
 que itinerum diligentia, sed omnia corrigere et ad
 nos nuntiare, quatenus alia quidem ex civilibus
 quaestibus, alia vero ex nobis valeat reparare.
 2 Cavere autem illic venientes a iudicibus execu-
 2 tores, ne licentia sit eis nostros subiectos in aliquo
 aut laedere aut onerare, neque haec videlicet con-

inurias ibi acceptas regionem deserant et continuas nobis molestias facessant. Sed ipse prius eorum quae
 ad eum deferuntur cognitor fiat eaque diiudicet, ac semper honoris quem ei tribuimus memor sit itaque
 5 numeris negotiis fungatur, ut laudatus ipsi et integer sit magistratus. Atque illud certo sciat nos, si
 quidem quis nos adierit, qui non ad illum detulerit iniurias suas neque an ius consequeretur expertus
 sit, hunc ad eum missuros esse nullo responso dato; sin autem detulerit nec vero ius consecutus tum
 demum nos adeat, tunc nos iam non illi, sed ipsi qui magistratum gerit iudices esse futuros. Et quem-
 10 admodum honorem ei ampliolem reddidimus, ita etiam, si eum leviter agere et iis quae in ipsum contulimus
 negligenter uti invenerimus, legibus opem feremus et merito in eum animadvertemus: atque sicut ille
 nec verba nostra nec leges nec magistratus speciem veretur, ita ne nos quidem ipsum vererimur, sed
 eodem eum tractabimus modo quo ipse magistratus negotiis functus erit; et sive eum puris manibus non
 uti sive affectus alicuius rationem habere sive nostras leges violare invenerimus, nos ei secundum legem
 15 rationes reposedandas intentabimus. Neque enim pecuniis neque ulli omnino rei pepercimus, ut subditos
 servaremus.

IV. Praeterea oportet eum civitatum disciplinae providere, ac primum quidem a seditionibus
 liberare civitates sibi subditas, ita ut aequitatem ubique servet omnemque curam adhibeat, ne ulla re
 1 careant subditi. Neque vero opera publica civitatum negligat, ut ne hoc quidem in genere vel aquarum
 ductus vel pontium traiectus vel murorum custodia vel viarum cura imminuatur, sed omnia reficiat, vel
 2 etiam ad nos referat, ut alia ex rebus civilibus, alia ex nostris reficere valeat. Caveat autem ne
 exactoribus, qui illuc commeant a magistratibus missi, licentia detur subditos nostros in ulla re damno

1 ἡμᾶς L || 2 ἀκροατῆς] iudex ε || γενέσθω L ||
 6 ἐκείνο* L¹ || 7 εἰ] ἡ L¹ || 8 ἀποπειρασθεῖς L^b || 9 τυγ-
 χάνη L || 10 μεταδίδοντες B μὴ μεταδόντες L² || εἰ δέ]
 om. L¹ εἰ δέ τῆς αὐτῷ L² || 12 οὐκ] *** L¹ || τὸ λοι-
 πὸν ἐν αὐτῷ om. ε || 16 ἀμελῶς L² || προσήκοντος L¹ ||
 21 τοῖς] τὴν L¹ || χρήσεται LB] χρήσεται M || εἴτε
 LB5] εἴ τι M || 23 παραβαίοντι L¹ || 24 *ἡμεῖς L
 ἡμεῖς — νόμον om. B || νόμοι] leges ε || 25 *οὐδὲ —
 οὐδὲ libri || 26 τῶν πράκτορων L || 31 ἐνδείν MB] ἐν-
 δίδοναι L || 34 sq. *μηδὲ — μηδὲ — μηδὲ — μηδὲ
 libri || οἱ om. B^c || 36 ἡ καὶ] ε || 39 παρατηρεῖν δὲ
 τοῖς ἐκείσε L¹ μὴ παραχωρεῖν δὲ τοῖς ἐκείσε L² ||
 14 ζημοῦν] aut laedere ε

1 autem om. V || 2 sit T] aut V fiat Beck || prius
 Beck] primus libri || 3 sepeque V || 5 ut labiles V ||
 fiat administratio fiat V || 6 aliqui V || 7 insinuat V^a ||
 8 opiens V || 9 remittimus vulg. || 11 adeptis V² T ad-
 emptis V¹ || ad om. V || 13 si inveniremus T sibi vene-
 10 rimus V || 14 utenti V || auxiliabimus V auxiliabitur T ||
 15 castigavimus V || et sicut] sed sicut libri || 16 legis
 Val. || cinguli T] vineuli Val. || 18 administrationis] ad-
 15 ministrationibus libri || 19 puris] prius V || 22 leg. se-
 cundum legem? || 23 providere] et providere V || 30 equi-
 tates ubi servantem V || 35 itinerum V^a || 37 praeparare
 T || 39 venientes] venientes autem V venientibus T

δὴ τὰς συνεθετισμένας ἐπιφρονημένους προστάξεις, αἵπερ
 πρώην ἐκ τῶν σῶν προήεσαν θρόνων πορθεύσαι τοὺς
 ἐν μετριότητι ζῶντας καὶ ἐπιτάττουσαι ποτὲ μὲν τει-
 χῶν ἐπισκευάς, ποτὲ δὲ ὁδῶν ἐπιμελείας, ποτὲ δὲ εἰ-
 κόνων τε καὶ γεφυρῶν καὶ λιμένων καὶ ὀλκῶν δημο-
 σίων ἀναγεύσεις, καὶ τόπων δῆθεν δημοσίων ἀφαι-
 ρέσεις καὶ οἰκημάτων ὡς οὐκ ἐν δέοντι κτισθέντων
 καταστρώφας, καὶ ἕτερα τούτων ἐπι προχειρότερα πρὸς
 συκοφαντίαν. ἀλλ' αὐτὸς μὲν τούτου ποιήσεται πρό-
 νοιαν πράττων ἅπαντα ζημίας χωρὶς. εἰ δὲ συνιδω-
 μεν ἡμεῖς καὶ μείζονος ἐπονομίας δεῖσθαι τὸ πρᾶγμα,
 θεῖαυ πραγματικῶ χρησίμεθα τύπω, ὃν δὴ καὶ πρὸς
 τὴν σὴν ἀρχήν, εἰ συνιδόμεν, καταπέμφομεν, κατ'
 αὐτὸν τε καὶ ἐτέφω τινὶ ταύτην ποιήσασθαι τὴν ζή-
 τησιν. οὕτως ἀναπνεύσει ποτὲ τὸ ὑπήκοον, οὕτως
 ἀνθήσουσιν ἀνδρὶς αἱ πόλεις καὶ αἰξήσις τοῖς οἰκοῦσι
 ταύτας ὡς πλείστη γενήσεται, καὶ οὐ τὰς πατριδας
 ἀποφεύξονται καθάπερ τι τῶν φοβερωτάτων διὰ τὴν
 τῶν ἀρχόντων κακίαν οἰκίειν ἐν τοῖς ἑαυτῶν εὐλα-
 βούμενοι.

CAPUT V.

Αεὶ τοίνυν τὴν σὴν ὑπεροχὴν εἰδέναι τὴν ἀρχὴν
 ταύτην μίαν τὸ λοιπὸν, ἀλλ' οὐ διπλὴν καθεστῶσαν·
 ὥστε ἅπαντα ὁπόσα τὸ δημοσίον εἶδον πρότερον
 ἑκατέρω τῶν ἀρχῶν, ταῦτα κατὰ τὴν ὑποσταγεμένην
 ἀπογραφὴν τῷδε τῷ θεῖῳ ἡμῶν νόμῳ δώσεις αὐτῷ
 25 καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν καὶ τῷ γε αὐτοῦ τάξει, καθά
 1 καὶ μέγρο νῦν ἐδίδδοτο. Καὶ ἡ τῶν δημοσίων εἰ-
 πράξις αὐτῷ τε ἐπιδικάζεται καὶ τοῖς πειθομένοις αὐτῷ
 πραιτωριανῶς ταξέσεται, τὰ παράσημά τε ἑκατέρας
 ἀρχῆς ἔξει, καὶ εἰ καὶ τὰ μάλιστα στρατιωτικὸς ἐστίν,
 ἀλλ' οὐν ἐπὶ τῇ ἀπήτης ἀργυρίας καθεδεῖται, καὶ ἠγῆ-
 σεται πέλεκυς αὐτοῦ (ὑπατικῆς γὰρ δὴ καὶ τοῦτο συμ-
 βολοῦ ἀρχῆς), δάβδι δὲ ὁμοίως αὐτοῦ προπομπέ-
 σονσι, θεραπεύσει τε αὐτὸν καὶ τὸ στρατιωτικὸν ἅπαν
 τὸ κατὰ τὴν χώραν ἰδουμένον· ᾧ μελήσει καὶ τὸ
 35 ἡστριχὸν ἐκκόπτειν καὶ τοῖς ἀδικουμένοις βοηθεῖν
 καὶ σώφρονας τοῖς ἡμετέροις ὑπηκόους πρὸς ἀλλήλους
 2 ἀποτελεῖν. Ἄλλ' οὐδὲ τοῖς κομῆταις συγχωρήσει
 πρὸς τοὺς δημοσίων ἀναγεῖν φόρους. Ἐν δὲ ταῖς
 περιβλέπτοις ἀρχαῖς καὶ αὐτὴ τετάξεται, καὶ εἰ τυχόν

sueta circumferre praecepta, quae pridem ex tuis
 procedebant sedibus vastantia sub mediocritate vi-
 ventis et praecipientia aliquando quidem murorum
 instructiones, aliquando autem itinerum diligentias,
 5 aliquando vero imaginum pontiumque et portuum et
 formarum et thermarum renovationes et locorum
 quasi publicorum ablationes, aedificiorum quoque
 tantquam non opportuno loco fabricatorum subversio-
 nes, et alia horum adhuc peiora ad calumniam. Sed
 ipse quidem huius faciet providentiam agens uni-
 versa sine damno. Si vero perspexerimus nos maiori
 etiam inspectione egere causam, sacra pragmatica
 utimur forma, quam videlicet etiam ad tuum culmen,
 si perspexerimus, dirigemus, secundum quam prae-
 cipiemus etiam alio cuiquam hanc facere inquisitionem.
 Sic respirabunt aliquando subiecti, sic florebunt
 denuo civitates augmentumque habitantium eas
 plurimum fiet, et non patrias deserunt velut aliquid
 terribilium propter iudicum nequitiam habitare in
 20 propriis formidantes.

molestiae afficiendi, neu iam solitas illas iussiones afferant, quae olim ex sedibus tuis procedebant per-
 diturae eos qui in mediocri condicione vivebant, cum modo muros refici modo vias curari, modo imagines
 et pontes et portus et aquae ductus publicos renovari iuberent, et loca tanquam publica auferri et domos
 quasi non suo loco conditas destrui atque alia his etiam ad calumniam procliviora. Sed ipse huic rei
 operam dabit atque omnia sine damno peraget. Quodsi vel graviore inspectione res egere nobis videbitur,
 sacra pragmatica forma utemur, quam quidem ad tuam quoque praefecturam, si placuerit, mittemus, et
 secundum eam etiam alteri ut hanc quaestionem faciat (praecipiemus). Sic respirabunt aliquando subditi,
 sic florebut rursus civitates et incrementum incolae earum quam maximum capient, nec iam patrias
 tamquam rem maxime metuendam fugient, cum propter magistratum multum in suis habitare vereantur.

V. Oportet igitur tuam sublimitatem scire hunc magistratum unum in posterum ac non duplicem
 futurum esse: unde omnia, quaecumque fisco antea utrique magistratui dabat, ea secundum subiectam
 huic sacrae legi nostrae descriptionem ipsi usque qui circa eum sunt eiusque officio dabis, quemad-
 1 modum etiam usque adhuc dabatur. Tributorum quoque exactio et ad ipsum et ad praetorianos qui
 ei obediunt officiales pertinebit; habebitque utriusque magistratus insignia, et quamvis potissimum mili-
 tatis sit, at certe curru argenteo vehetur et securis eum praecedet (consularis enim potestatis etiam
 hoc signum est) pariterque fasces ei sollemniter praeferebantur, atque inserviet ei universa manus militaris
 quae in provincia collocata est: cui quidem curae erit ut latrocinia excidat et iniuriam passis opem ferat
 2 et subditos nostros quietos inter se reddat. Neque vero vicanos patietur publica tributa recusare.
 Inter spectabiles autem magistratus ipse quoque referetur, etsi forte qui cum suscipit dignitatis sit maioris.

5 ὀλκῶν δημοσίων] formarum et thermarum § 7 κτι-
 θέντων L] 8 προχειρότατα B] 9 τούτου MB§] τούτο L¹
 τούτων L²] 10 συνιδόμεν] συνειδόμεν (συνήδόμεν L¹)
 LB (cf. §) συνειδόμεν M; scr. συνιδόμεν? cf. XXVI 4, 1
 13 συνιδόμεν LB] συνειδόμεν M] κατ' αὐτὸν τε ML
 κατὰ ταῦτόν τε B, κλειδόντα lectione § secundum quam
 praecipiemus commendari iniuria putat Zachariae. Videtur
 excidissis ἔσται vel προστάξομεν] 16 καὶ om. L] αἰξήσιν
 L¹] 21 τοίνυν] autem §] 23 ἅπαντα ὁπόσα] quae §
 25 ὑπογραφῆν B] 26 ἀφ' αὐτὸν M] 28 sq. ἐπιδικάζεται
 — παράσημά τε om. M] 30 καὶ εἰ καὶ L] καὶ εἰ MB
 31 ἀπήτης] s. v. καθέδρας M] 32 αὐτοῦ om. §] τούτο
 B] τούτο τὸ ML] σύμβουλον L] 33 ῥάνδοι L¹] προ-
 πομπιστοῦσι M] 38 κομῆταις L¹] 40 αὐτῇ] αὐτὴ L¹

1 pridem T] quidem V] 5 portum V] 6 et therma-
 rum (theymarum V) secludenda videntur] reuocationes
 V] 7 ablationes Beck] habitaciones VT] quoque T]
 om. Val.] 9 peiora] leg. proniora?] 10 huius faciet T]
 faciat huius V] 11 prospexerimus libri] etiam maiori T]
 12 pramatice V] 13 utemur vulg.] 15 alii vulg.] 18 de-
 serent vulg.] 23 utique V] 27 ipsi T] ipsa V] immine-
 bat V imminebant T] 28 cis T] 31 consularis V]
 etiam in ras. V] 33 *procurabitque] plaucitque (pla-
 cuit T) libri, placabitque Studemund, parebitque ei Beck]
 universa om. V] 34 prouintiam V] collocaata Beck] col-
 lata libri] 39 amministrationes autem (aū V) V Neob.]
 autem administrationes T] 40 deportabitur Val.] sus-
 cipient V^b

ὁ παραλαβὼν αὐτὴν ἀξίας εἴη μείζωνος. τὸ μὲν γὰρ τῶν ἡγχομένων ἔσται τοιοῦτον ὅποιον ἂν ἡμεῖς ἐπιτηδείως ἔχων πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐγκοίναμεν· αὐτὴν δὲ δὴ τὴν ἀρχὴν προσῆκόν ἐστιν ἐν ταῖς περιβλέπτους ἀριθμείσθαι, καθάπερ ἀντιπᾶτοι τε καὶ ὁ τῆς Ἐφέας κόμης καὶ ὁ Γαλατίας τε καὶ ὁ τῆς Φρυγίας εἰσίν. 3 Ὡστε καὶ ἀκροάσεται δικῶν κατὰ τὴν ἐπαρχίαν τὴν αὐτοῦ καὶ χρηματικῶν καὶ ἐγκληματικῶν καὶ τῶν ὑπὲρ ἑλευθερίας, καθάπερ καὶ πάσαις ἔξεστι ταῖς ἀρχαῖς. Καὶ τὰς γε ἐφέσεις τὰς κατὰ τὴν ἀποκρί- 10 σεων αὐτοῦ γινομένας ἐξετάσουσιν ἐνταυτοῖς κατὰ τὴν πάλαι κεκοιτηκὸς ἐπὶ τῶν περιβλέπτων ἀρχόντων οἱ τε ἐνδοξότατοι τῶν ἱερῶν ἡμῶν πραιτωρίων ἐπαρχοὶ ὁ τε ἐνδοξότατος κοιαιστὼρ (τοῦτο τὸ ἀνωθεν παραδεδωμένον), διότι πολιτικώτερα τὰ τῆς ἀρχῆς ἢδη γέ- 15 γονεν ἀναμιχθέντα τοῖς νόμοις, οὗς δὴ καὶ αὐτῶν τῶν ὄπλων ἀρχεῖν βουλόμεθα.

piens eam dignitatis sit potioris. Administratores enim erunt tales quales nos opportunos esse ad cingulum iudicaverimus, ipsam autem administrationem competens est inter spectabiles numerari, sicut pro- 5 consules et Orientis comes et Galatiae et Phrygiae sunt:

3 ut et audiat causas in provincia sua et pecuniar-
ias et criminales et pro libertate, sicut etiam omnes
magistratus. Et appellationes, quae contra senten-
tias eius fiunt, examinantur hic secundum antiquam
consuetudinem qui super spectabilibus hoc agebant,
gloriosissimi sacrorum nostrorum praetoriorum prae-
fecti et gloriosissimus quaestor (hoc quod olim est
traditum), eo quod civiliora administrationis huius
iam facta sunt, permixta legibus, quas videlicet etiam
ipsis armis praeesse volumus.

CAPUT VI.

Κατὰ δὲ τὸν ἐναγχος παρ' ἡμῶν τεθέντα νόμον, εἰ τις δίκη πεντακοσίον νομισμάτων οὐχ ὑπερβαίνει 20 ποσὸν κατὰ τὴν ἐπαρχίαν τὴν αὐτοῦ, εἴτα ἐφέσιμος παρά τοῦ δικάζοντος γένοιτο, ταύτης οὐχ ὁ τῆς Πακατιανῆς Φρυγίας ἀρχων, καθάπερ πρότερον εἰσῆχαμεν, ἀλλ' αὐτὸς ἀκροάσεται, εἴτε ἐκ παραπομπῆς ἡμετέρας εἴτε ἐκ τιμῶς τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ἀρχόντων ἢ δίκη παραδοθεῖσι τινί, μὴ περιβλέπτω μέντοι καθ- 25 ἐστῶτι, διὰ τοῖς λογισμοῖς οὐδ' ἂν τῆ περὶ τῶν ἐκκλήτων ἐναγχος τεθείη προεγράψαμεν διατάξει. καὶ ἔσται καὶ κατὰ τοῦτο σεμνός, ὅτι καὶ θεῖον ἀκροατήριον ἔξει καὶ ἐπιθήσει τῇ δίκῃ πέρας οὐχ ἔτι κατὰ τὸ πάλαιον ἐνταυτοῖς στελλομένη, ὅπως ἂν μὴ διὰ 30 μικρὰς προφάσεις ζημιῶν μεγάλων τὸ πρᾶγμα τοῖς ἡμετέροις ὑπὲρ τοῖς ἀφορμαῖς παρεχόντο. Ταῦτα δὲ καὶ ἡμεῖς αὐτῷ ποιήσομεν φανερά, διεσποιδάσαι γὰρ τῷ ἡμετέρῳ κράτει μὴ μόνον αὐτοῖς παρέχειν τὰ σύμβολα τῶν ἀρχόντων ἐκ τῶν καλουμένων κωδικίλλων, 35 ὅποια τοῖς σπεκταβίλλοις ἀρχουσιν ἐπιδίδονται, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν βασιλικῶν παραγγελμάτων, ἅπερ μανδάτα πριγκίπισ οἱ πρῶν ἐκάλουν βασιλεῖς τε καὶ νομοῦνται, ἅπερ γράφαντες ἡμεῖς ἀποτεθῆναι κατὰ τὸ θεῖον ἡμῶν λατόκουλον παρεκελευσάμεθα, ὅπως 40 ἂν ἐκεῖθεν αἰεὶ δίδονται ταῖς ἀρχαῖς ἅμα τοῖς κωδικίλλοις, καὶ οἱ μὲν αὐτοῖς δίδοιεν τὴν ἀρχὴν, τὰ δὲ

Secundum nuper autem a nobis positam legem, si
qua causa quingentorum solidorum non transcenderit
quantitatem in provincia eius, deinde sub appella-
tione apud iudicantem fiat, hanc non Pacatianae
Phrygiae iudex, sicuti prius, sed ipse audiet, sive ex
delegatione nostra sive ex aliquorum gloriosissimorum
iudicum causa tradita sit alicui non spectabili con-
sistenti, propter rationes quas de appellationibus
nuper positae conscripsimus constitutioni. Et erit
etiam secundum hoc honoratus quod et sacrum audi-
torium habebit et imponit iudicio finem non secun-
dum antiquitatem hic dirigendo, ne propter exiguas
querelas damnorum maximorum haec res nostris
subiectis occasionem praestet. Haec autem et nos
ei faciemus manifesta. Studium namque nostrae po-
tentiae est non solum eis praebere signa magistra-
tuum ex appellatis codicillis, qui spectabilibus iudi-
cibus tribuuntur, sed etiam ex imperialibus prae-
ceptis, quae mandata principis dudum vocabant
imperatores atque leges, quae scribentes nos
recondi in sacrum nostrum laterculum iussimus, quatenus inde semper dentur administratoribus una cum
codicillis, et codicilli quidem eis praebeant cingulum,

Nam qui provincias administraturi sunt, tales erunt quales nos idoneos esse magistratui iudicaverimus: ipsam vero magistratum inter spectabiles numerari par est, quales sunt proconsules et comites Orientis et 3 Galatiae et Phrygiae. Itaque etiam causas audiet in provincia sua et pecuniaras et criminales et quae de libertate sunt, quemadmodum omnibus licet magistratibus. Atque appellationes quae contra responsa eius interponuntur, secundum morem qui olim in spectabilibus magistratibus obtinuit, hic examina- bunt et gloriosissimi sacro nostro praetorio praefecti et gloriosissimus quaestor (id quod olim traditum est), quoniam iam rationi civili magis accommodatus est magistratus legibus temperatus, quas quidem etiam ipsis armis imperare volumus.

VI. Secundum legem autem nuper a nobis latam, si quae causa in provincia eius summam quin- gentorum solidorum non excedat, porro a iudice appelletur, hanc non qui Pacatianae Phrygiae prae- est, sicut prius diximus, sed ipse audiet, sive cui ex nostra sive ex gloriosissimorum nostrorum magi- stratum alicuius delegatione causa commissa sit, modo ne spectabilis sit, propter rationes quas nuper in constitutione de appellationibus lata perscripsimus. Eritque ea quoque re illustris, quod et sacrum audi- torium habiturus et finem impositurus est liti non amplius ut olim hic mittendae, ne res ob exiguas causas damnorum maiorum copiam subditis nostris praebeat. Haec autem nos quoque ei manifesta faciemus. Curae enim fuit potentiae nostrae non solum magistratum insignia ex codicillis qui dicuntur iis praebere, qualia spectabilibus magistratibus tribuuntur, sed etiam ex imperialibus iussionibus, quae man- data principis veteres imperatores et leges vocarunt, quae nos perscripta in sacro nostro laterculo reponi iussimus, ut inde semper una cum codicillis magistratibus dentur, atque hi quidem magistratum

2 ἐστὶ B || 3 ἐγκοίναμεν B || αὐτῇ L¹ αὐτοῖ? L² || 4 δὴ] διὰ L || 5 ἔω B || 9 ἔξεστι om. ε || 11 ἐξετάζου- σιν L || 13 τῶν] ὁ τῶν L || *ὑπαρχοῖ libri || 15 τῆς ἀρχῆς] administrationis huius ε || 16 ἀναμιχθέντι L¹ || 18 νόμου] non extat; cf. p. 194, 4 || 19 ἡ τῆς B || ὑπερβαίνει LB || 21 καταπανῆς L || 22 καθάπερ M || καθὰ LB || πρότερον εἰσῆχαμεν ML || προειρήκαμεν B, εἰρήκαμεν om. ε. cf. nov. VIII c. 2 || 24 ἡμῶν om. ε || 26 δὴ om. B || 27 διατάξει] cf. ad v. 18 || 28 καὶ θεῖον] καὶ om. L- || 32 παρέοι] malit Zachariae || 36 πεκτα- βίλλοι ML περιβλέπτοις B || 37 μανδάτα πριγκίπισ M ἀποκρίσεις ἀρχοντικὰς LB || 40 λατόκουλον] οἰ-

κειακὸν B || παρεκελευσάμεθα L¹ || 42 αὐτοῖς] αὐτὴν L

1 administratoris V] administrationis T || administra- toris enim erit talis libri || 3 inde cauimus V || 5 et Galatiae] ex galatie Val. || frigie libri || 7 pecunias Val. || 9 magistratos V || 12 praetoriorum V || 13 quaestorum V || 21 pacatione (pacatione T) frigie libri || 24 *causa tradita] contradita V et tradita T || 27 hoc T] hoc quod V] quod] quo Val. || 28 imponet vulg. || 29 hic] hinc VT, huc vulg. || 36 vocabant om. Val. || 37 scribentes vulg.] scribendi libri

τὸν ἐκείνης ἑνθμίξει τρόπον. Ἐκ δὲ δὴ τῆς ὑποκει-
μένης ἀπογραφῆς τῷδε τῷ θείῳ ἡμῶν νόμῳ δῆλον
ἔσται, τί μὲν προσήκον ἐστὶν αὐτὸν γινόμενον προ-
φάσει τῶν τῆς ἀρχῆς παρέχειν συμβόλων, τί δὲ αὐτῷ
τε καὶ παρεῶν καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν χρηγεῖσθαι. Εἰ
δὲ καὶ τινὰς ἀρχοντας τῶν πλησίων αὐτῶν ἐπαρχῶν
ἀμελοῦντας εὐροῖς περὶ τὸ δημόσιον, οὐκ ἕτερον ἐκ-
πέμψεις, ἀλλ' αὐτοῖς τοῖς σπικταβίλοις ἀρχουσιν ἐν-
οχλήσεις, ὥστε αὐτοὺς ἐπιτεθῆναι τοῖς ἐκ γειτόνων
ἀρχουσιν, εἰ ἄφθνοιοῖεν, καὶ παρασκευάζειν τὰ πα-
σιν εἰσκαμῖζειν τρόποις.

(Ἐπίλογος.) Τὸν τοῖνυν παρόντα νόμον ἡμεῖς μὲν
ἀποτεθῆναι τῷ τῶν θείων ἡμῶν διατάξεων παρε-
σκευάσαμεν βιβλίῳ, αὐτὸς δὲ δεξάμενος κατ' αὐτὸν
ἅπαντα πράξων ἀθάνατον αἰεὶ παρέξοντα τῆς ἡμετέ-
ρας εὐεργεσίας τὴν μνήμην.

Dat. xv. k. Iun. CP. Belisario v. c. cons.

Δεῖ παρέχεσθαι τῷ πράττει Λυκαονίας οὕτως·
αὐτῷ μὲν ὑπὲρ ἀνόνων καὶ καπιτατίωνων καὶ λοι-
πῆς παραφυρῆς sol. CCC
τῷ αὐτοῦ παρέδωρ sol. LXXXII
τῇ αὐτοῦ τάξει auri lib. II.
Δεῖ δὲ αὐτὸν παρέχειν προφάσει συμβόλων οὕτως·

τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου 25
κουβουκλείου sol. VIII
τῷ προμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοτα-
ρίων καὶ τοῖς λατεροκουλίσις sol. XXIV
τῷ βοηθῷ αὐτοῦ sol. III
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ἐπάρχων ὑπὲρ 30
προσταγμάτων καὶ πάσης ἐτέρας αἰτίας sol. XL.

mandata vero eius ornet modum. Ex subiecta vero
descriptione huic sacrae nostrae legi palam erit,
quid quidem competat eum ordinatum occasione codi-
cillorum administrationis praebere, quid autem ei
5 et assessori et qui circa eum sunt ministrari. Si
autem etiam aliquos iudices iuxta eas provincias
neglegentes inveneris circa fiscalia, non alium desti-
nabis, sed ipsis spectabilibus iudicibus delegabis, ut
ipsi immineant vicinis iudicibus, si neglexerint, et
10 procurent haec omnibus inferre modis.

(Epilogus.) Praesentem igitur legem nos qui-
dem recondi sacrarum nostrarum constitutionum pro-
curavimus codici, ipse vero suscipiens secundum
15 eam universa ages immortalam semper praebituram
beneficii nostri memoriam.

[a. 535] Dat. xv. k. Iun. CP. Belisario v. c. cons.

Oportet praeberi praetori Lycaoniae ita:
ipsi quidem pro annonis et capitibus (et) reliquo
20 solacio solidos numero octingentos
eius assessori solidos numero septuaginta duo
eius officio auri libras quinque.

Oportet autem eum praebere occasione codicillo-
rum ita:

spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi so-
lidos novem
primicerio clarissimorum tribunorum notariorum
et laterculensibus solidos numero viginti quattuor
eius adiutori solidos numero tres
5 officio gloriosissimorum praefectorum pro prae-
ceptis et omni alia causa solidos numero quadra-
ginta.

ius conferant, illa vero administrandi magistratus rationem moderentur. Ex descriptione vero sacrae huic
legi nostrae subiecta manifestum erit, quid quidem eum qui magistratus fiat pro potestatis insignibus
praestare, quid autem et ipsi et assessori et qui circa eum sunt ministrari par sit. Si quos vero prae-
sides provinciarum ipsis vicinarum in fiscalibus neglegenter versari invenias, non alium delegabis, sed ipsis
spectabilibus magistratibus negotium exhibebis, ut ipsi instent vicinis praesidibus, si socordes sint, atque
efficiant ut fiscalia omnibus modis inferant.

Epilogus. Praesentem igitur legem nos quidem in sacrarum nostrarum constitutionum libro re-
condendam curavimus, ipse vero ea accepta omnia secundum eam peragas, quae immortalam semper nostri
beneficii memoriam praestitura sit.

Oportet praeberi praetori Lycaoniae ita: ipsi quidem pro annonis et capitationibus et reliquo so-
lacio sol. CCC, assessori eius sol. LXXXII, officio eius auri lib. II. Oportet autem eum praebere insig-
nium nomine ita: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. VIII, primicerio clarissimorum tribu-
norum notariorum et laterculensibus sol. XXIV, adiutori eius sol. III, officio gloriosissimorum nostrorum
praefectorum pro iussionibus et omni reliqua causa sol. XL.

1 ἑνθμίξει L || 2 τῷδε ἡμῶν τῷ θείῳ νόμῳ L ||
2 sq. δῆλον ἐστὶν τί μὲν ἐστὶν αὐτὸν διδόμενον προ-
φάσει B || 4 συμβόλων L¹ || 6 πλησίων L || 7 εὐροῖς
L² || leg. περὶ τὰ δημόσια? (cf. ε) || 8 αὐτοὺς τοὺς
πικταβίλους (περιβλέπτοις B) ἀρχοντας LB (ita etiam
M XXVII epil.) || ἐνοχλήσεις] delegabis ε || 13 παρε-
σκευάσαμεν L¹ παρασκευάσαμεν B || 15 πράξων M]
πράξιον L¹ πράξων B^c πράξεις L² (cf. ud ε) || 17 dat.]
diā. M || xv. k. Iun. Mε] πρὸ ἐ' καλάνδων ... Ath.,
μηνὶ Ἰουνίῳ Theod. || bilisario M || subscr. dat. cons.
uilisarii Iul.^{br} al. dat. p̄c. uilisarii Iul.^p || 19 ἀνόνων B
ἀνόνας Theod. || καπιτατίωνων M] καπίτων Lε κεφα-
λητίωνων B || λοιπῶν L || 20 sold. CCC M νομίσ-
ματα τ' (τριακόσια B) LB Theod. (solidos numero octing-
entos ε) || 21 sol. LXXXII M νομίσματα οβ' M s. v.,
L Theod. νομίσματα ἐβδομήκοντα B || 22 auri lib. II]
uri lib. U M (auri libros quinque ε) || χρυσὸν λίτρας β'
(δύο B) M s. v., LB νομίσματα ρκδ' (ρμδ' corr. Zachariae)

Theod. || 23 sq. οὕτως· τοῖς] οὐτοῖς (sic) L || 25 χαρτου-
λαρίοις M] 26 solidos novem ε, νομίσματα θ' Theod.]
sol. VIII M νομίσματα Η (ὀκτώ B) M s. v., LB ||
28 τοῖς λατεροκουλίσις M τοῖς λάτερ κουσίσις L τοῖς
λατεροκούλοισ Theod. τοῖς οικειαιοῖς M s. v., B || sol.
XXIU M] νομίσματα κδ' LB Theod. νομ. κα' M s. v. ||
29 τῷ βοηθῷ αὐτοῦ MB Theod.] τῷ αὐτῷ βοηθῷ
L || sol. LLL M νομίσματα γ' (τρία B) M s. v., LB
Theod. || 30 ἡμῶν M] om. LBε] ἐπάρχων Theod.] νπάρ-
χων MLB || 31 sol. XL M(ε)] νομίσματα ξ' M s. v.,
LB Theod.

3 quid quidem V] quidquid Tvulg. || 13 recondi Osen-
brüggen] secundi libri || sacrum V || 15 ea V || ages V]
age T sec. Heimbach. || 17 iunii cap. VT || bilisario V ||
consulo V, om. T || 19 anonus V || et add. vulg. || 23 occa-
sionem V || 25 cartulariis V || 31 omnia V

K5

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΑΙΤΩΡΟΣ
ΘΡΑΙΚΗΣ.

Ἀντοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Ἀύγουστος Ἰωάννη τῷ ἐν-
δοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐὐ πρατωρίων 5
τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Ἐκείνο τῶν ἀνομολογημένων ἐστὶν
ὅτιπερ, εἰ τις τὴν Θρακῶν ὀνομάσειε χώραν, εὐθὺς
συνεισέροηται τῷ λόγῳ καὶ τις ἀνδρείας καὶ στρατιω-
τικῷ πλήθους καὶ πολέμου καὶ μάχης ἔννοια· ταῦτα 10
γὰρ ἔγγενή τε καὶ πάτρια τῇ χώρᾳ καθίστηκεν ἐκ-
είνη. ὥστε ἡμῖν (καὶ) πρότερον γέγονεν ἔννοια καὶ τὰ
περὶ ἐκείνων καταστήσασθαι τῶν τόπων, καὶ νῦν
ἐπὶ τοῖς βεβουλευμένοις ἡγῆ τὸν παρόντα τίθεμεν
νόμον. ἐπὶ γὰρ τοῦ Μακροῦ Τείχους δύο τινὰς καθή- 15
σθαι καὶ βικαρίους ὀνομάζεσθαι ὄντισμεν ἅπαντες,
τὸν μὲν στρατιωτικῶν γροῦμενον τάξεων (πολλὰ δὲ
αἱ κατὰ τὸν τόπον ἐκείνων δυνάμεις), τὸν δὲ τοῖς πο-
λιτικαῖς πράγμασι ἐρεσιτώτα· ἄμφω δὲ οὗτοι πλη- 20
ροῦσιν ὁ μὲν τὴν τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ἐκείσε
τάξιν, ὁ δὲ τὴν τῶν ἀνδροειστάτων στρατηγῶν, ὁμοιο-
οῦσι δὲ οὐδέποτε πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ τὸ μὲν δημόσιον
ἐκάστω καὶ σιτήσεσι χορηγῆ καὶ τὴν ἄλλην δίδωσι
παραφυρήν, οἱ δὲ μίαν ἔχουσι διηρηκῆ τε καὶ ἀτελεύ- 25
τητον προᾶξιν τὸ φιλονεκεῖν πρὸς ἀλλήλους ἀθάνατα.

CAPUT I.

Ἔδοξε τοίνυν ἡμῖν ἔχειν ὁρθῶς τοῦτο ὅπερ καὶ ἐν
ἐτέροις πεποιθήκαμεν ἔθνεσι καίτοιγε οὐχ οὕτω μαχι-
μοῖς οὐδὲ στρατιωτικῆς φρονείας δεομένοις, τοῦτο κἀν-
ταῦθα προᾶξαι καὶ τούτων δὴ τὸν ἀρχῶν ἐκατέρω
εἰς ταῦτο συνελκῶσαι, ὥστε μὴ τὸν μὲν ἐπὶ τῶν πο- 30
λιτικῶν εἶναι πραγμάτων, τὸν δὲ στρατιωτικῶν καὶ
μόνων ἔξάρχειν, ἀλλὰ μίαν ἀρχὴν ἐγκαταστήσαι τῷ
τόπῳ σεμνῆν τινα καὶ αἰδοῦν ἀξίαν, ἥπερ ὁμοίως
τῶν πολιτικῶν ἐκείσε πραγμάτων ἐπιμελήσεται τῆς
τῶν στρατιωτικῶν εὐκοσμίαις φρονιτιῇ. ὁ μὲν γὰρ 35
τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενος ἐν ἐτέροις τισὶν ἐστὶ τόποις,

(Praefatio.) Illud indubitatum est quia, si quis
Thracum nominaverit regionem, mox simul aggreditur
menti et quaedam fortitudo et militaris multitu-
dinis atque bellorum pugnaeque cogitatio: haec enim
in genere et patria illius provinciae sunt. Ideoque
nobis primitus cogitatio facta est etiam quae in illis
sunt locis statuere, et nunc super his quae iam cogi-
tavimus praesentem ponimus legem. In Longo enim
Muro duos quosdam sedere vicarios et nominari no-
vimus universi, alium quidem militarium praeseden-
tem ordinum plurimorumque in illo loco exercituum,
alium vero civilibus superesse causis: ambo autem
isti complent alius quidem gloriosissimorum prae-
fectorum illic officium, alius autem fortissimorum
magistrorum militum, concordant autem numquam
adinvicem, sed fiscus quidem singulis et annonas
ministrat et aliud impendit solacium, illi autem unam
habent perpetuam et infinitam actionem litigandi
inter alterutros immortaliter.

XXVI.

DE PRAETORE THRACIAE.

Imp. Iustinianus Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio iterum,
exconsuli et patricio.

Praefatio. Illud in confesso est, Thracum regionem si quis nominet, statim una subire mentem
etiam quandam fortitudinis et militarium copiarum et bellorum atque pugnae cogitationem; haec enim
ingenita et patria terrae illi sunt. Itaque nobis et olim consilium erat illorum quoque locorum res
constituendi, et nunc de iis quae animo iam agitavimus hanc ponimus legem. Namque ad Longum
Murum duos viros sedere et vicarios nominari scimus omnes, alterum militibus cohortibus imperantem
(multae enim in illo loco copiae sunt), alterum civilibus negotiis praefectum: uterque autem vices sustinet
alter gloriosissimorum praefectorum, alter fortissimorum magistrorum militum; neque vero unquam inter
se consentiunt, sed fiscus utrique et annonas subministrat et reliquum praebet solacium, ipsi vero unum
hoc perpetuum et infinitum negotium habent, ut contentionem inter se exerceant immortalem.

I. Placuit igitur nobis satius esse quod in aliis quoque gentibus fecimus, licet non aequae belli-
cosis nec militari custodia indigentibus, idem etiam hic facere, et utrumque hunc magistratum in unum
contrahere, ut non alter civilibus praesit negotiis, alter militibus vel solis imperet, sed unum aliquem
magistratum in eo loco constituere gravem et reverentia dignum, qui pariter illic civiles res atque milita-
rem disciplinam curet. Nam is quidem qui provinciae praeesit in aliis versatur locis illisque aegre sufficit;

5 ὑπάρχῳ L² || εὐίας L || 6 πατρικίων M^a || 8 τὴν
τῶν L || 9 *ἀνδρείας (idem Zachariae in add.) ἄν-
δρεία libri || 11 ἐν γενν^ς L¹ ἐγγενητά L² in genere
(i. e. ἐν γένει) 5 || 12 καὶ inserui || 14 τιθέμεθα L ||
17 στρατιωτικῶν M^a L¹ || 20 *ἐπάρχων ML || 21 ὁ
δὲ οὐδὲ L¹ || 23 χορηγῆ M χορηγῆ τὸ L || 24 οἱ
δὲ οὐδὲ L¹ || 27 οὕτω] ὅτι L || 31 στρατιωτικῶν
Hal. || 32 ἀλλὰ μίαν ἀρχὴν om. L (ἀρχὴν post ἀξίαν
33 add. L²)

1 rubr. K5 R' xxvi De praetore taralie R' V || 11 in
genere] ingenita vulg. || patria V || illi T || 15 duos
om. V || vicarios et] leg. et vicarios? || 16 universi alium
universium libri || praesidentem vulg. || 17 ordinem
libri || exercituum T] exercitum Val. || 19 alios V || 21 mag-
istro militum libri || 23 impendi V || 27 *bellis libri ||
28 militare munitionem Val. || 29 utraque V || 30 non
T, om. Val., nec vulg. || 31 militibus V || *negotiis et
solis] et solis et negotiis libri || praesidere vulg. || 34 mili-
tarium T || 35 disciplinam V || 36 vix illis T] nexillis Val.

1 μόλις ἐκείνοις ἀρκῶν· ἡ δὲ τῶν τευχῶν τούτων φυλακὴ καὶ ἡ περὶ τοὺς τόπους ἐκείνους διοίκησις καὶ εὐταξία τε καὶ στρατηγία δεῖται τινὸς ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ πρὸς ἑκάτερον ἐχόντος ἐπιτηδείας, στρατιώτας τε κοσμεῖν καὶ νόμων ἐξάραξιν. τί ποτε ἂν ὄν ὄνομα τούτω πρόσρορον ἐκ τῆς ἀρχαιοῦτος θείημεν, ἢ ποῖαν λαβόντες προσηγορίαν τῷ τῆν ἀρχὴν ἐχόντι ταύτην ἀροῦσθαμεν; ἢ οὐκ αὐτόθεν ἐστὶ φανερόν, ὡς καὶ οὗτος πραιτωρ ὀνομασθήσεται τῆν τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας προσλαμβάνων ἐπισημίαν, καθάπερ ὁ Πισιδίας τε ἠγούμενος καὶ ὁ Λυκαονίας ἐξάρχων ὀνομασθῆναι τε καὶ γέρονε παρ' ἡμῶν; εἰ γὰρ ὁ πραιτωρ ὁ Ῥωμαίων στρατηγὸς τε ὁμοῦ καὶ νομοθέτης ταύτην ἐπὶ τῆς οικείας ἀρχῆς εἶχε τὴν τάξιν, τῶν ἀνομολογημένων ἐστὶν ὅτι προεπωδέστανον ἂν εἴη τὸ τοῦ πραιτωρὸς ὄνομα τῆ τῆς ἀρχῆς πλῆθους προσηγορία. στρατιωτῶν μὲν γὰρ ἠγήσεται πλήθους, ἰδιώτας δὲ οὐκ ὀλίγους ὑποκειμένους ἔξει, ὅς τὰ ἐκ τῶν ἡμετέρων διαιτῆσει νόμων. καὶ δεῖ γε τοῖς τόποις ἀνδρὸς ἀγαθοῦ τὰ τε πολιτικὰ τὰ τε πολέμια· καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν χρόνοις αἶτινες ἀνδρες στρατιωτικοὶ τῶν ἐπὶ μεγίστων ἀξιομάτων ὄντες τῶν τε ἐκεῖσε δυνάμεων ἐξηγοῦντο τοῖς τε ἄλλοις ἅπασιν ἐβόηθον, εἰ καὶ μὴ στρατιωτῶν τινες, ἰδιώται δὲ ἐτύγχανον ὅμως. αἱ γὰρ ἐπιδρομαὶ τῶν βαρβάρων ὅσοις μετρίως χηρίζουσι τῆς ἀντιστάσεως. δεῖ δὲ τὰ κατ' αὐτοὺς ἐπιτετέραφθαι τῷ μετὰ τῶν νόμων αὐτῶν ἠγεῖσθαι δυνάμεν, ὡς πολλὰ τὸ διαφέρειν ὅν τάξιν τε καὶ ἀταξίας· καὶ ἅπασιν ἐστὶ φανερόν ὅς τὸ μὲν στρατιωτικόν, εἰ μόνον εἴη καὶ καθ' αὐτό, θρασύτερον ἐστὶ τὸ πρόεποντος, τὸ δὲ γε πολιτικόν, εἰ μὴ τῷ στρατιωτικῷ συναναμίγνεται, καταδέσσειον ἐστὶ τὸ μετρίου, τὸ δὲ ἑκατέρωθεν εἰς ταῦτο συνελθὼν τοῦτο τελεωτάτων τε καὶ αὐταρκές ἐστι καὶ πρὸς πόλεμόν τε ὁμοῦ καὶ εἰρήνην ἐξαρκούν.

35

CAPUT II.

Ὀνοῦν καὶ τὰ τῆς ἀρχῆς ταύτης συνήφθω, καὶ πραιτωρ οὗτος Ἰουστινιανὸς ἐπὶ Θράκης καλεῖσθω. σύμβολα δὲ αὐτῷ παρ' ἡμῶν ἐστὶν κωδίκιλλοι τὸς φοιτῶντες ἐντεῦθεν κατὰ τῶν λοιπῶν σπεκταβιλίων

1 horum vero murorum custodia et illorum locorum administratio et disciplina et militare imperium viro aliquo bono indiget quique ad utrumque idoneus sit tam ad milites instruendos quam ad leges proponendas. Quod igitur nomen huic conveniens ex antiquitate ponamus? aut qualem eligentes appellationem aptam ei qui magistratum hunc gesturus sit, efficiamus? An non per se manifestum est hunc quoque praetorem nominandum esse ascito pietatis nostrae cognomine, quemadmodum Pisidiae praefectus et Lycaoniae rector a nobis et nominatus et factus est? Nam siquidem Romanorum praetor belli dux simul et legislator hunc in suo magistratu locum tenuit, in confesso est praetoris nomen huius magistratus appellationi maxime convenire. Militum enim copias praerant, privatos autem non paucos, quibus ex nostris legibus ius reddat, subiectos habebit. Ac profecto illis locis opus est viro tam civilium quam militarium rerum perito: etenim etiam prioribus temporibus semper viri quidam militares ex iis qui in summis dignitatibus erant et copias militum ibi praerant et reliquis omnibus praesto erant, licet quidam non milites, sed potius togati essent. Barbarorum enim invasiones non mediocri indigent vi resistendi. Oportet autem quae ad eos pertinent ei committi qui cum legibus imperare illis possit, cum multa intersit inter ordinem et perturbacionem: atque inter omnes constat rem militarem, si per se sola sit, audaciorum esse quam decet, rem autem civilem, nisi cum militari simul misceatur, infirmiorum esse quam par est, utramque vero in idem coniunctam et perfectissimam et idoneam esse et ad bellum simul atque pacem sufficientem.

II. Itaque haec quoque potestas coniuncta sit, et praetor hic Iustinianus in Thracia vocetur. Insignia vero ei a nobis erunt et codicilli hinc editi secundum speciem ceterorum spectabilium magi-

1 murorum vero horum custodia et circa loca illa gubernatio (et) disciplina atque ducatus eget aliquo viro bono et qui ad utrumque opportunus existat, milites ordinare et legibus praeesse. Sed quod nomen huic competens ex antiquitate donemus, aut qualem sumentes appellationem cingulum hoc habentem nominemus? an certe non hoc ipso manifestum est, quia etiam iste praetor nominabitur, nostrae pietatis cognomen accipiens, sicut Pisidiae iudex et Lycaoniae praesul nominatus et factus est a nobis? Si enim praetor Romanorum dux simul et legislator hoc in suo cingulo habebat officium, indubitatum est quia decentissimum erit praetoris nomen huius administrationis appellationi. Militum etenim praerit multitudini, privatos autem non paucos subiectos habebit, quibus ex nostris legibus iudicabit. Et eget in locis illis viro bono et quae civilia et quae bellica sunt. Nam et priscis temporibus semper aliqui viri militares in maximis dignitatibus constituti et exercitiis praerant et aliis omnibus praebant auxilium, licet non milites aliqui, sed tamen privati essent. Incursiones enim barbarorum non mediocri eget rebellionem. Oportet autem eis delegari ut cum legibus ipsi praesint exercitui, tamquam multa sit differentia disciplinae et indiscipline: et omnibus est aptum quia militaris quidem manus, si sola sit in semet ipsa, asperior est quam decet, civilis autem, nisi cum militaribus misceatur, mediocritate erit inferior, ex utroque vero in idem convenire, hoc perfectissimum et sufficiens est ad bellum simul et pacem.

(ἐκτομα cod.) ἀναγκαζόμενος καθέζεσθαι Τεῖχος || 38 τε om. B || 39 κατὰ τὸ Haloander || κατὰ τε τὸ MLB || περιβλέπων B

1 ἢ] εἰ L || τοιχῶν L¹ || 6 τοῦτον L¹ || 8 ἦ] an certe (i. e. ἦ, γέ?) || 10 sq. cf. nov. XXIV. XXV || 11 ἐξαρκος ὦν (ὦν L¹) L || 13 καὶ νομοθέτης L || 14 ἀρχῆς om. L || τῆν om. M^a || 15 τὸ τοῦ L] τοῦ om. M || 19 δεῖ γε τοῖς τρόποις M δέται ἐν τοῖς τόποις L(ε) || 20 πολεμικά Haloander non recte || 23 ἐκέισε om. ε || 25 ὅμως ὄντες con. Zachariae || 27 τῶν τῷ L¹ || 28 δυνάμεν M] δυνάμεως L¹ δυνάμεων addito τῶν ante αὐτῶν L²(ε) || 30 κατ' αὐτό L || 32 τῶν στρατιωτικῶν L¹ || καταδέσσειον L¹ || 33 συνελθὼν] convenire ε || 34 τοῦτο M] τοῦτον L¹ τοῦτον L² || ἐστὶν Haloander || 35 ἐξαρκούν om. ε || 36 sq. Οὐκοῦν — καλεῖσθω] Συνοίδαμεν μίαν ἀρχὴν ἐπὶ τῆς Θράκης ἐγκαταστήσῃ, καὶ τὸν ταύτην ἐχόντα τὴν ἀρχὴν πραιτωρᾶ Ἰουστινιανὸν ἐπὶ Θράκης καλεῖσθαι, καὶ ἄλλοις αἰ δὲ αὐτὸν ἐπὶ τοῦ Μακροῦ Ταίρους B (cf. Theod.; Ath., ubi lege. eis τὸ Μακρὸν

1 custodiat circa V || 2 et add. vulg. || 3 bona V || qui ad] quid V quia T || oportunus V || 5 donamus libri || 6 quale V || appellationum Val. || 7 ipsum T || 9 accipies V || 12 habeat V || 13 decentissimum V || 14 appellatione T appellationum V || 15 probatos Val. || 16 iudicavit libri || 17 eget in] egentem VT || illos Val. || 22 esse V || incursionem V^a || 23 delegati Val. || 24 *ut] et libri || praesunt exercitui V || 25 disciplina V || 27 ipsam V || asperior est] asperiores libri, asperior crit vulg. || 29 erit om. V || conveniens Beck || 36 ergo] rogo Val. || 38 codicillis V

ἀρχόντων σχῆμα καὶ τινες καὶ ὑποθῆκαι βασιλικαί, τὸν τρόπον ὑφηγουμένοι καθ' ὃν διανίσει τὴν ἀρχήν, ἀπερ' ὃν πρὸ ἡμῶν μανδάτα πρηνικίπτις ἐκάλον, μεθ' ὧν ἐπὶ τὴν χώραν ἐξιώντες οἱ τὰς ἀρχὰς διακλιθρομένοι τὸ πρακτικὸν ἐκείθεν ἐλαμβανον' καὶ τὸ πρᾶγμα προὔχουσι καλῶς, καὶ ἦν τοῖς πραιτωρίων ἐνυδοκμεῖν ἐπὶ πολλῶν τῆς ἡμετέρας ἐθνῶν, καὶ μάλιστα τῶν ἑσπερίων, ἀφ' ὧν Ῥωμαῖοι προελθόντες τὴν τε ἀρχὸν ὡς εἶπεν ἄλλην μεσημβρίας τε καὶ τῆς ἑσπας τὰ πλείστα κατεκτήσαντο. Ὅσα τοίνυν ἐν τῷ παρ' ἡμῶν ἐμπροσθεν εἰρημένῳ γέγραπται νόμῳ περὶ τῶν ἀρχῶν, καὶ ὅποσα τῷ τε Πισιδίᾳ τῷ τε Λυκαονίας διειλέγεμθα πραιτωρί, περὶ τοῦ προῖκα μὲν αὐτοῦ ἐντεῦθεν χειροτονεῖσθαι, προῖκα δὲ δεῖν τοῖς ὑπῆκοοις προσφέρεσθαι τοῖς ἡμετέροις, ἅπανσι 15 ἤδη ἐστὶ φανερά· εἰς ἄλλην γὰρ ἄστυ τὴν ὑπῆκοον ἐκπεφοίτηκεν ὁ νόμος καὶ ἅπανσι ἤδη γέγονεν γνωριμωτάτος. ὣ δὲ καὶ ὄρκος ἐγγέγραπται καθ' ὃν προσήκον ἐστί τοὺς ἡμετέροισ ἀρχοντας παραλαμβάνοντας τὰς ἀρχὰς τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν ἀνιεροῖν τῷ θεῷ καὶ 20 φυλάττειν τοὺς ἡμετέροισ ὑπῆκοοῖς ἐν ἰσότητι τε καὶ δικαιοσύνη πάσης ἀπηλλαγμένους ἀίσχροκερδείας τε 1 καὶ δυσμενείας καὶ χάριτος. Ταξεῖσθαι δὲ αὐτὸν θεραπεύουσιν οὐ πλείους τῶν ἑκατῶν' καὶ ἔξει μὲν τὰ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς σύμβολα, ἔξει δὲ τὰ τῆς στρατιωτικῆς. καὶ παρέσται μὲν αὐτῷ καὶ ad responsum διὰ τὰς ἐκείσε δυνάμεις, ἔξει δὲ ἄδειαν καὶ ἐπιτάττειν αὐταῖς καὶ τὰ λοιποῦντα τῆ πολιτείας μετ' 2 αὐτῶν ἐργάζεσθαι τε καὶ πράττειν. Ἡ δὲ τῶν περὶ τοὺς τόπους ἐκείνοισ τῶν δημοσίων φόρων εἰσπραξίς αὐτῶν τε καὶ τὴν τάξιν ὄφεται τὴν αὐτοῦ πραιτωριανῆ τε ἅπασα ἡ τάξις κληθήσεται, τοῖς ἐντεῦθεν στρατεωμένῃ συμβόλοις ἐκ τοῦ θείου τῶν ἐπιστολῶν σκρινίον φοιτῶσιν, ἔξ οὗ καὶ ἡ βικαριανῆ πρῶην ἐκομίζετο τὰ τοιαῦτα σύμβολα τάξις. 35

dam insignia imperialia modum explanantia quo regat administrationem, quae priores nostri mandata principis appellabant, cum quibus ad provinciam egredientes qui administrationes sortiebantur quod 5 agendum erat inde sumebant. Et causa servabatur bene, erantque praetores probabiles in multis nostri imperii gentibus et maxime hesperiarum, ex quibus Romani procedentes et septentrionem ut ita dicatur omnem et meridiem et orientis plurima tenebant. Quaecumque igitur in lege a nobis dudum prolata scripta sunt de administrationibus, et quaecumque de Pisidiae et Lycaoniae disputavimus praetore, ut gratis quidem hinc ordinentur, gratis autem eos oporteat se collatoribus exhibere nostris, omnibus manifesta sunt: in totam namque dicionem processit lex et omnibus iam facta manifestissima est. Cui etiam iusiurandum inscriptum est, secundum quod competat nostros iudices suscipientes administrationes suam animam consecrare deo et custodire nostros subiectos snb aequitate atque iustitia, ab omni remotos turpi lucro et inimicitiae atque gratia.

1 Officiales autem ei ministrabant non amplius centum, et habebit quidem civilis cinguli codicillos, habebit autem et (militaris). Et aderit quidem ei et ad responsum propter ibi) constitutum exercitum; habebit autem licentiam et imperare eis et quae utilia sunt rei publicae cum eis efficere et agere. 2 Exactio vero circa loca illa fiscalium functionum et ipsum et officium respiciet ipsius: praetorianumque officium omne vocabitur, et hic datis militabit probatoris ex sacro epistolarum scrinio procedentibus, ex quo et vicarianum dudum percipiebat officium huiusmodi probatorias.

CAPUT III.

Μετλήσει δὲ αὐτῷ πρῶτον μὲν δώρων καθαρὰς φυλάττειν τὰς χεῖρας, ἔπειτα πᾶσαν ἰσότητα τοῖς ἡμετέροις ὑπῆκοοις ἰδία τε καὶ δημοσίᾳ τηρεῖν δικαιομένους τε καὶ συμβόλαια πρὸς ἀλλήλους πρᾶττονσιν,

Cura vero ei erit primum quidem muneribus puras servare manus, deinde omnem aequitatem nostris subiectis privatim et publice custodire litigantibus et documenta inter alterutros facientibus, ut tumultus

stratum et praecepta quaedam imperialia quae quemadmodum magistratus gerendus sit, explicent, quae quidem maiores nostri mandata principis vocabant, quibus acceptis in provinciam proficiscentes qui magistratum sortiti erant, quid faciendum esset, inde depromebant: atque ea res bene processit, contigitque praetoribus ut apud multas reipublicae nostrae gentes laude florerent, imprimis occidentales, unde Romani profecti et septentrionem paene totum et meridiem et orientis partem maximam acquisiverunt. Quaecumque igitur in lege quam modo diximus de magistratibus scripta sunt, et quaecumque et Pisidiae et Lycaoniae praetori exposuimus, scilicet gratis cum ipsos hinc creandos esse tum ipsis subditos nostros tractandos, iam omnibus manifesta sunt: in universam enim dicionem nostram nuper lex illa profecta omnibusque iam facta est notissima. In qua etiam iusiurandum scriptum est, secundum quod iudices nostros magistratu suscepto animam suam deo consecrare et subditos nostros in aequitate et iustitia custodire decet ab omni turpis lucri cupiditate et invidia et gratia liberos. Officiales vero ei inservient non plures quam centum, atque habebit tam civilis magistratus quam militaris insignia. Aderit etiam ad responsum ei propter militum quae ibi sunt copias; veniamque habebit et imperandi iis et quae reipublicae prosunt cum iis exercendi et peragendi. Publicorum autem tributorum in illis locis exactio et ad ipsum et ad officium eius spectabit. Atque praetorianum vocabitur universum officium codicillis hinc ex sacro epistolarum scrinio editis militaturum, unde etiam vicarianum olim officium tales codicillos accipiebat.

III. Curae vero ei erit primum ut a muneribus puras servet manus, deinde ut omnem aequitatem subditis nostris et privatim et publice praestet tam litigantibus quam negotia inter se contrahentibus, ita

1 καὶ ante ὑποθῆκαι del. L² || ὑποθῆκαι] insignia s || 2 διανίσει ML¹B] δὲ ἀνίσει L²vulg. || 3 μανδάτα πρηνικίπτις (πρηνικίπτις L¹ πρηνικίπτις L²) ML] παραγγέλματα βασιλικὰ B || ἐκάλε L¹ || 6 προὔχουσι] προὔχαι (sic) L || 7 εἰδοκμεῖν L || ἡμετέρας MLB] πολιτείας add. Haloander || 8 πρὸς ἐλθόντες L || 9 τὴν τε] τε om. B || μεσημβριαν L² || 11 νόμῳ] nov. VIII || 12 ὅσα M^o || τῷ τῆς Πισιδίας B || 13 διελεγόμεθα (διελεγοῖθα L¹) L διελεγόμεθα B || 15 τῆς ἡμετέροις (ἡμ. in ras.) M || 16 ἤδη om. B⁵ || ἄστυ M] ἤδη LB, om. s || 18 ὧν ὡ M || 21 ἡμετέροις ὄρκους ὑπῆκοοῖς L¹ || 23 αὐτῷ L² || 24 τῶν om. B || 26 ἀδρεπόνσιν M¹, ἀδρεπόνσιν (in mg. ἀποκρισιαρίων L²) L eis ἀποκρίσεις B ||

28 καὶ τὰ] καὶ om. B || 30 φόρους L¹ || 33 στρατεωμένη ML¹B] ἐκπερομένη L² (ἐκπερομένοις Haloander) || 36 δῶρον ML¹ || 39 καὶ τὰ συμβόλαια LB

1 insigni imperiali amodum V || 5 cause Val. || servabat V servabant T || 6 eratque V || praetores V^a || nostris V || 12 pisidie V] pisidio T || disputabimus V || 13 ordinem V || 16 manifesta T || 21 lucro om. V || 23 ministrabant V^o || 24 cingulis V || 25 sq. militaris — ibi om. libri, suppl. Beck || 31 omnem vocabatur V || hinc vulg. || militabit T] militabitur V || 32 sacrum V] praecedentibus V || 36 pura V || 38 pribatim V

ὄστε στάσιμ ἅπασαν αὐτῶν ἐξελαίνεσθαι. καὶ τοῖς μὲν στρατιώταις ἀεὶ ταῖς πολεμικαῖς γυμναστικαῖς ἀποτελεῖν καλλίωτας τε καὶ προθυμότερους, τοὺς ἰδιώτας δὲ ἠυθιμίξειν τῷ νόμῳ δικαίους τε καὶ κακοφυγίους ἁπάσας ἐλευθέρους ἀποτελεῖν, ὥστε τοὺς μὲν εἰς δικαιουσίνην, τοὺς δὲ εἰς ἀνδρείαν αὔξεσθαι. καὶ εἰ τις γένητο πολέμου χάριν ἐκδρομή, ταύτην ἅρῃσθαι ποιεῖσθαι· τάξεώς τε παρούσης ἑκατέρας, καὶ τῆς μὲν ὑπηρετουμένης ὅποσα πολιτικοῖς ταξείωταις πρέπει, τῶν δυνάμεων δὲ ἀπροφασίστως τὰς πολεμικὰς ἀνειρ- 1 γόντων ἐφόδους. Δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ τῶν δικῶν, εἴτε εἰς χρήματα βλέποιεν εἴτε εἰς ἐγκλήματα εἴτε εἰς ὀπιουοῦν ἄλλο, κατακοῦναι καὶ δικάζειν ὁρθῶς καὶ πρὸς τοὺς ἡμετέρους νόμους καὶ πάθους ἐνεκεν οὐδε- 5 νός, ὥστε μὴ τινὰς ἐκείθεν ἐκτρέχοντας τὸ ἡμέτερον ἐνοχλεῖν κρύατος. οὐδὲ γὰρ βουλόμεθα τὰς ἡμετέρας ὑποτελεῖς καταλιμπάνοντας τὴν χώραν ἐνταυθοῖ πρέχειν ὑπὸ τῶν κατὰ χώραν περιουμένων ἀρχόντων. εἰ γὰρ καὶ ὕστερον μέλλοιμεν ἐκ τῶν αὐτῶν φοι- 10 τῶντων ἐνοχλεῖσθαι, πενσόμεθα πάντως τῶν ἀδικου- μένων, εἰ ταῦτα προσαγγειλαντες ἔκφυγον τῷ τὴν ἀρχὴν ἔχοντι. καὶ εἰ μὲν μάθοιμεν αὐτοὺς ταῦτα μὴ προσαγγεῖλαι, σὺν ἐπιτιμῇσι πάσῃ στελοῦμεν αὐτοὺς κατὰ χώραν, εἰ δὲ οἱ μὲν προσηγγεῖλαι, ὁ δὲ τὴν ἀρχὴν ἔχων ἢ ἐρραθύνῃσεν ἢ κατ' ἄλλην αἰτίαν οἶκ' 25 ἐντροπῇ τῶν νόμων ἡμέλιση, τότε ἐπ' αὐτὸν τὴν πᾶσαν τρέφομεν κίνησιν. ὥσπερ γὰρ αὐτῷ δεδώκαμεν χορηγίαν πλείονα (φαμέν δὲ τὴν ἑκατέρας ἀρχῆς) καὶ ἀνδραπέων αὐτὸν προβαλλόμεθα τοσοῦτων, οὕτως, εἰ μάθοιμεν αὐτὸν ἀναξίως περὶ τὴν ἀρχὴν φερόμε- 30 νον, οὕτε ἐνδόσομεν οὕτε ἐπὶ μετροῖσι στήσομεν τὴν ποιηρῆ, ἀλλ' ὅσον αὐτὸν εἰς ἴσους αἰροῦμεν εὐχοσοῦντα, τοσοῦτον αὐτῷ παρὰ τοῖς ἡμετέροις τι πράττοντι νό- μους ἐπιτιμῇσομεν. Δεῖ δὲ αὐτὸν πρὸς μηδένα παν- τελῶς ὑποκατακλινέσθαι, μηδ' ἂν εἰ τις εἴη τῶν ἐπι- 35 σήμων μηδ' ἂν εἰ σφόδρα πλουτοῖη. διὰ τοῦτο γὰρ δὴ καὶ σεμνοτέροις παραδίδομεν τὰς τοιαύτας ἀρχάς, ἵνα μὴ ῥαδίως ἐνδιδοῖεν τοῖς ἐκ τοῦ πλουτεῖν βου- λόμενοις ἀδικεῖν.

universus eorum propellatur; et milites quidem semper in bellicis exercitationibus efficere meliores ac prouiores, privatos autem coaptare lege, iustos et malignitate universa liberos, et perficere hos quidem 5 ad iustitiam, illos autem ad fortitudinem augere; et si qua opus fuerit belli causa excursio, pro hac facile celebrare: officio utroque praesente, alio quidem ministrante quaecumque civile officium decent, exercitu vero inexcusabiliter prohibente hostiles in- 10 vasiones.

1 Oportet autem eum etiam lites sive (ad) pecunias respicientes seu ad crimina sive ad quodlibet aliud audire et iudicare recte et secundum nostras leges et sub nulla passionis causa, ut nullus inde diffu- 15 giens nostram inquietet tranquillitatem. Neque enim volumus nostros collatores relinquens provinciam huc currere a provincialibus despectos iudicibus. Nam et si postea fuerimus ab his qui exinde ven- 20 turi sunt inquietati, requirimus modis omnibus venientes, si haec denuntiaverunt administrationem habenti: et si quidem cognoverimus eos haec non denuntiasset, cum omni correctione dirigimus eos ad provinciam; si vero illi quidem interpellaverint, qui 25 vero administrationem habet aut neglexit aut per aliam causam non decoram leges neglexit, tunc in eum omnem convertimus motum. Sicut enim ei dedimus annonas ampliores (dicimus autem utriusque cinguli) et super homines eum constituimus tantos, ita si didicerimus eum indigne circa cingulum agere, neque veniam dabimus neque in mediocribus statu- 30 imus poenam, sed quantum eum ad celsitudinem elevamus ornatum, tantum ei citra nostras aliquid agenti leges increpabimus. Oportet autem eum ad nullos penitus inclinari, nec si de sublimibus sint, nec si valde sit locuples. Propter hoc etenim etiam 35 nobilioribus tradimus huiusmodi cingulum, ut non facile cedant his qui per divitias volunt nocere.

ut omnem seditionem ab iis propellat. Praeterea ut milites quidem exercitiis militaribus meliores usque et alacriores reddat, privatos autem ad legem accommodet atque iustos et ab omni improbitate liberos praestet, quo hi in iustitia, illi in fortitudine proficiant. Et si qua belli causa expeditio fiat, ut eam 5 prompte faciat, cum utrumque officium praesto sit et alterum quidem quaecumque civiles officiales decet 1 subministret, militares autem copiae sine mora invasiones arceant hostium. Lites vero oportet eum sive ad pecuniam sive ad crimina sive ad quaecumque aliud spectant audire et recte ac secundum leges nostras neque affectu ullo commotum iudicare: ne qui illinc profecti nostrae potentiae negotia fac- 10 cessant. Nolumus enim subditos nostros relicta provincia huc currere a provinciae iudicibus contemptos. Quodsi etiam posthac ab iis qui inde adveniant molestia nobis exhibeatur, interrogabimus omnino eos qui iniuria affecti sunt, num haec ad eum qui magistratum gerit detulerint; et si quidem 15 comperiamus eos haec non detulisse, cum omni reprehensione in provinciam eos remittimus, sin illi quidem detulerint, is vero qui magistratum gerit aut socors fuerit aut propter aliam causam non honestam leges desperaverit, tunc in eum omnem verteremus indignationem. Quemadmodum enim ei amplius salarium, utrius- 20 que nimirum magistratum, dedimus atque tot hominibus eum praefecimus, ita si eum in magistratu indigne versari compererimus, neque condonabimus quicquam neque levem statuemus poenam, sed quantum in fastidium eum extollimus recte et ordine facientem, tantum contra nostras leges aliquid agentem repre- 25 hendemus. Oportet autem eum nulli omnino sese submittere, neque si quis auctoritate praecellat neque si valde dives sit. Namque propter id ipsum gravioribus viris eiusmodi magistratus tradimus, ne facile indulgeant iis qui divitiis abuti ad iniuriam volunt.

1 στάσιμ M^ε στάσιμ τε M^εLB (καὶ ἀδικίαν post αὐ- τῶν addi vult Zachariae) ἀπελαίνεσθαι, s. v. ἐξελαίνε- σθαι M || 2 ἀει om. L || 4 κορυφίας L¹ (πανουργίας Ha- loander) || 5 ἀποτελεῖν ὥστε) et perficere ε || 6 ἀνδρείαν B || 7 ταῦτα B^c sec. Hombergk. || 8 τοῖς μὲν ὑπηρετουμένοις L || 10 πολιτικὰς B^c || 11 αὐτῶν L¹ || 15 μὴ τινὰς M (cf. ε) || μηδὲ BJ || 16 οὐ γὰρ L || 20 πενσόμεθα L^c σπεν- σόμεθα MB || ἀεικουμένον MB || ἀρικνουμένον L^c (cf. nov. XXX, 5 § 1) || 27 αὐτὸν L || 29 αὐτῶν L¹ || προ- βαλλόμεθα M προβαλλόμεθα B || οὕτως καὶ εἰ B^c sec. Hombergk. || 30 μάθῃμεν L¹ || 32 αἰροῦμεν B || 35 sq. leg. μήτ' ἂν — μήτ' ἂν?

vulg. || 5 augere T aure V. Leg. augeri? || 6 pro hac] hanc vulgo rectius || 8 dicent V || 9 hostie V || 11 eum etiam lites T] lites etiam V || ad add. vulg. || 13 recte et om. V || 14 ut] aut V^a || diffugiens VT] effugiens Neoburg. defugiens vulg. || 16 collatos T || prouintia V || 17 iudicibus] a iudi- cibus V || 19 requiremus vulg. || 20 denuntiaverint vulg. || 21 non om. V || 22 correctione V] correptione T || diri- gemus vulg. || 23 vero] non V || 26 omnem] nec V || convertemus vulg. || ei om. V || 29 indignum T || 30 statu- emus vulg. || 31 pena V || quantum ad celsitudinem eum elevamus T quantum eum celsitudinem elevamus V || 33 increpauimus libri || eum om. VT || 34 nullum T vulg. || sublimius V sublimis T] sint Val.] fuit T sit vulg. || 35 locuplex libri || 36 ut om. V^a

CAPUT IV.

Ἐπιμελήσεται δὲ καὶ τῶν ἔργων ἀπάντων τῶν ἐκείσε, καὶ οὐ συγκαρῶσει διαρπαῆσαι οὔτε λιμένας οὔτε τεῖχη οὔτε γεφυράς οὔτε ὁδοὺς οὔτε τι τῶν ἄλλων, ἀλλ' αὐτὸς ὅποσα δυνατὸν ἐκ τῶν πολιτικῶν πόρων ἐπανορθώθηνα παρασκευάζετω (καὶ εἴ τι τούτων μείζονος θεομένου ἔστι φορητὸς, τοῦτο εἰς ἡμᾶς μνηνέτω) καὶ τοῖς λογισμοῖς γίνεσθαι κατὰ τοῦτο δὴ τὸ παρ' ἡμῶν νομοθετηθέν. Οὐδὲ γὰρ ἐπιβουλόμεθα τίνας ἐκ τῆς ἀρχῆς ἢ περὶ ἐφέστηκας στέλλεσθαι κατὰ χώραν τὰς συνήθειαι ταύτας ἔχοντας ἐμπορίας, 10 ἢ ὑδάτων τε ἀναζητήσεις καὶ κήπων καὶ τευχῶν καὶ εἰκόνας καὶ τινας τοιούτων, ἀπερ καὶ πάλαι παντελῶς ἀνηρῶσθαι συνειδομεν. ἀλλ' αὐτὸς μὲν κατεξαιτάζετω τὰ γινόμενα, καὶ λόγους ὑπέχειν αὐτοῖς κατὰ 1 τὴν θέσιν ἡμῶν ποιείτω διατάξεις. εἰ δὲ γε ἡμεῖς 15 συνειδομεν ἕτερόν τινα πρὸς τοῦτο στείλαι, τοῦτο διὰ πραγματικῶν πράξομεν τύπον καὶ πρὸς τὴν σὴν, εἴπερ συνειδομεν, ἀρχὴν φερομένου. πανταχόθεν γὰρ τοὺς ἡμετέροισι ὑπήκοοις ἐξαορᾶζοντες καὶ ἐλευθέρους ποιοῦντες βλάβη διὰ τοῦτο καὶ χρημάτων ὑπερ- 20 εἶδομεν (ὡς πού καὶ αὐτὸς οἶσθα) μεγάλων καὶ τσαύτας σιτήσεσι τοὺς τε ἀρχοντας τὰς τε τάξεις τοὺς τε ἀμφ' αὐτοῖς ἐνυγχωρήσαμεν, ὥστε μὴ δι' ἔνδειαν τυχόν ἢ τι τοιοῦτον ἀρεπῶν τινων ἀπτεσθαι πραγμάτων, ἀλλ' ἐπισημοῦν τε εἶναι καὶ ἐκ τῆς μεγάλης 25 βουλῆς, καὶ οὕτω φοιτᾶν ἐν τῇ χώρᾳ μετὰ τῆς τοῦ θεοῦ τε καὶ ἡμῶν μνήμης· ὧν εἰ μὴ κατὰ τινὰ τρόπον ἐκλάθουτο, καλλίων ἔαντοῦ διὰ πάντων ἔσται. 2 Εἰ δὲ ὑπατικοῖς τε καὶ πραιτωριανοῖς ἀνδράσιν οἱ πάλαι Ῥωμαῖοι τὰς ἀρχὰς ἐπέτροπον, οὐκ ἀπο τρόπου 30 καὶ ἡμεῖς πράξομεν, εἰ καὶ τοιοῦτοι αὐτὰς τοῖς παραδοσομεν, οἵπερ καὶ τὰς ἐπιχειρίας ἀναστελοῖσι καὶ τῶν ἐντεῦθεν πρακτόρων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις γινόμενων καὶ τοὺς ἡμετέροισι ὑποτελεῖσι πειρωμένων ζημίας περιβαλεῖν ἀλόγοις (τούτους) τῆς τοιαύτης ἀνάγκης ἐκ- 35 λύσειαν. καὶ γὰρ δίδομεν αὐτῶ παρησίαν καὶ ταῦτα πολυπραγμανεῖν καὶ κωλύειν καὶ εἰς ἡμᾶς μνηνεῖν, καὶ τὰ μὲν οὐκ οὐδὲν ἐπανορθῶν, τὰ δὲ δᾶπτον πρὸς

Curam quoque habebit et operum omnium quae ibi sunt, et non sinet destrui nec portus nec muros nec pontes nec itinera nec aliquid aliorum, sed ipse quantum possibile est ex civilibus (reditibus) reparari procuret, et quicquid maiori indiget sollicitudine, hoc ad nos referat, et ratiocinia fiant secundum quod a nobis sancitum est. Non enim ulterius volumus aliquos ex administratione praesidis mitti per provinciam, qui consuetas has habent mercatoribus ad aquarum inquisitiones et hortorum et murorum et imaginum et huiusmodi, quae dudum penitus amputari perspeximus: sed ipse quidem examinet quae fiunt, et rationes reddere eos secundum sacram nostram constitutionem faciat.

1 Si vero nos perspexerimus alium quempiam ad hoc destinare, hoc per pragmaticam agimus sanctionem et ad tuum, si perspexerimus, cingulum destinandam. Undique enim nostros subiectos arripientes et liberos detrimentum facientes ideoque etiam pecunias despeximus (sicut et tu nosti) maximas, et tantis annonis iudices et officia et circa eos qui sunt remuneravimus, ut non propter egestatem forsitan aut aliquid huiusmodi indecorae quaedam contingant causae; sed insignes esse volumus et ex magna curia sic procedere ad provinciam cum dei nostraque memoria. Quae nisi per aliquem modum obliviscatur, melior sui per omnia erit.

2 Si autem consularibus et praetoribus viris prisci Romani cingula committebant, non absurde et nos agimus, si etiam talibus ea aliquibus tradiderimus, qui et violentias removebunt hinc executorum ad provincias venientium et nostros subiectos damnis afficere irrationabiliter ex tali necessitate liberabunt. Deditimus utique ei fiduciam etiam haec perscrutari et prohibere et ad nos referre et alia qui-

IV. Ceterum prospiciet etiam operibus publicis omnibus quae ibi sunt, neque patietur corrumpi aut portus aut muros aut pontes aut vias aut ceterorum quicquam, sed ipse quantum fieri potest, ex civilibus redditibus illa restituenda curet (ac si quid horum maiore cura indiget, id ad nos deferat) et rationes referendas secundum id quod a nobis lege statutum est. Neque enim amplius ex eo cui tu praees magistratu per provinciam mitti volumus qui consueti illa negotia exerceant, revisiones aquarum et hortorum et murorum et imaginum et similibus rerum: quae quidem iam olim omnino tolli placuit. Sed ipse quae fiant 1 examinet atque rationes secundum sacram nostram constitutionem reddere eos iubeat. Quodsi quem alium nobis ad hoc mittere placuerit, id per pragmaticam iussionem faciemus, ad tuum quoque, si placuerit, magistratum deferendam. Nam quoniam undique subditos nostros eripimus et a damnis liberos reddimus, ideo et pecunias despeximus, quemadmodum ipse quoque nosti, et tantis annonis et magistratum et officiorum et qui circa illos sunt conciliavimus animos, ne forte per egestatem vel eiusmodi quid res inhonestas moliantur, sed ut auctoritate praediti sint et ex magno senatu, atque ita in provincia procedant dei et nostri memores: quorum ille si nullo modo obliviscatur, se ipso insignior per omnia futurus est. 2 Quodsi consularibus et praetoribus viris veteres Romani magistratus committebant, ne nos quidem temere agemus, cum talibus eos tradamus, qui et insidias reprimant et sicubi exactores hinc in provincias profisciscantur damnaque iniusta subditis nostris inferre conentur, hos ab eiusmodi calamitate liberent. Etenim licentiam ei damus haec quoque perscrutandi et prohibendi et ad nos deferendi, et alia

5 εἴ τι τούτων] quicquid ε || 7 μνηνέτω] ἀναφερέτω B || γενέσθαι B || 8 νομοθετηθέν] Cod. 10, 30, 4 || 9 ἢ περὶ M] ἢ περὶ LB || ἐφέστηκε B || 10 ἐμπορίας L² [ἐπορίας malit Zachariae coll. XXV, 4, 2 et Cod. 10, 30, 4 § 13. (7)] || 11 ἀναζητήσεις καὶ κήπων L¹ || 14 post γινόμενα addi vult παρὰ τῶν πατέρων Zachariae || 16 συνειδομεν L] συνειδομεν M συνιδωμεν B || πρὸς τούτων B || τοῦτο M] om. LB || 17 τύπου] τούτου L¹ || 18 συνειδομεν B] συνιδωμεν L συνειδομεν M (cf. XXV, 4, 2) || 22 τὰς τε M] καὶ τὰς LB || 25 εἶναι] esse volumus ε || 27 ὧν L¹ || 30 ἀπο M] ἀπὸ LB || 31 αὐτοῖς M] 32 οἴσπερ L] ἀναστέλλουσι M || καὶ M] om. LB ε || 33 ἐν LB] τῶν ἐν M || 35 περιβάλλειν BL] ἀλόγως ε || τούτους supplevit Zachariae: quamquam nescia an plura deficient sententiaque ex codicum vv. ll. ita fere restituenda sit v. 32. οἵπερ καὶ τὰς ἐπιχειρίας ἀναστελοῖσι τῶν ἐν-

τεῦθεν πρακτόρων τῶν ἐν ταῖς ἐπ. γιν. καὶ — ἀλόγοις (προνοοῦντες ὅπως ἂν ἐκείνους) τῆς τοιαύτης κτλ.

1 habent V || et operum V] operum et T || 2 murus V || 3 nec ante itinera om. V || 4 redditibus add. Beck. An leg. quaestibus (cf. XXX, 6 pr. 7 § 1)? || 6 fiat V || 8 praesidis] cui praesides Beck || 9 habet V || 12 examine V || 13 redderent V || 16 gramaticam V] agemus vulg. || 19 detrimentum libri] ideoque VT] ideo vulg. || etiam V] enim T || 20 sicut T vulg.] sic Val. || nocti V || 21 annonis] annon[nisi V] qui circa eos T || 23 contingat V || 25 sic] et sic vulg. || prouintia V] 26 modo V || 29 praetoris vulg. || 30 ramani V^a || cinguli libri] et om. V || 31 agemus vulg. || 32 et] etiam T || 33 subiectos temptantium damnis afficere Beck

τὴν ἡμετέραν ἀναφέρειν γνώωσιν, ὥστε ἐφ' οἷς καταδέστεροι τῶν πραγμάτων εἰσὶν, ἐπὶ τούτοις ἀὔξουσθαι τε καὶ ἀναπληροῦσθαι τῇ τῆς ἡμετέρας γνώμης τε καὶ κελείσεως προσθήκῃ.

dem per se corrigere, alia vero velociter ad nostram referre notitiam, ut in quibus inferiores rerum sunt, in his augeantur et adimpleantur nostrae voluntatis ac iussionis adiectione.

CAPUT V.

Ταῦτα αὐτοῖς καὶ ἐν τοῖς βασιλικαῖς παραγγέλμασιν υποθήσομεθα, καὶ μετὰ τῶν συμβόλων αὐτὰ τῶν ἀρχικῶν ἐπιδώσομεν, ὥστε μεμηνημένους τῶν ὅρκων οὐδ' ὑφέξουσιν καὶ τῶν υποθήκων ἅς αὐτοῖς δώσομεν ἡμῶν τε καὶ τῆς ἡμετέρας ἐννοίας ἀξίως τὸν οἰκεῖον κατακοσμεῖν βίον καὶ κυβερνᾶν τὴν ἀρχὴν μετὰ τῶν νόμων τῶν ἡμετέρων. Ταῦτά ἐστιν ἐφ' οἷς αὐτοῖς παραδίδομεν τὴν ἀρχήν, δίδοντες αὐτοῖς, ὡς εἴρηται, καὶ τοῦ δικάζειν ἅπασαν ἑξουσίαν χρηματικαῖς τε καὶ ἐγκληματικαῖς καὶ πάσαις ἀπλῶς υποθέσει, καὶ τὴν ἐκκλητὸν τὴν αὐτοῖς ἐπιδιδόμενῃ ἐπὶ τοὺς ἐνδοξοτάτους ἡμῶν ἐπάρχους καὶ τὸν ἐνδοξότατον ἄγειν κομιστῶρα, κοινῇ τῆς υποθέσεως ἀρουμενός κατά τῶν εἰς τὸ θεῖον τέμενος εἰσαγομένων δικῶν σχήμα. Εἰ δέ τις κατά τούτους τόπους ἐφέσιμος γένητο δικῆ τῶν πεντακοσίων ἐλάττων χρυσῶν, εἰ καὶ ἐκ παραπομπῆς ἢ βασιλικῆς ἢ ἀρχικῆς εἴη, καὶ ὁ τὴν δίκην ἐπιτραπέσις οὐκ εἴη σπεκταβίλιος δικαστῆς, τὴν ἀπ' ἐκείνων τῶν τῶν ἐκκλητῶν ἐπὶ αὐτὸν χωρεῖν καὶ ἀκούειν αὐτὸν ὡς ἐν θεῖῳ τέμενε. κοσμοῦμεν γάρ αὐτὸ καὶ τούτῳ τὴν ἀρχὴν τῷ τρίτῳ καὶ ὁμοίαν τίθεμεν τῷ τε περιβλεπτῷ κομητῇ τῆς Ἐοταῖς τε ἀνθυπατεῖαις τοῖς τε κομησὶ Φρυγίας τε καὶ Γαλατίας, ὥστε καὶ αὐτὴν εἶναι spectabilian, καθάπερ ἐκείνη, καὶ ἐπὶ τούτου τὸν σχήματος ἐστάναι· οὐδὲν τοῦδε ἡμῶν τὸν νόμον τὴν τοῦ λαμπροτάτου τῆς ἐπαρχίας ἀρχοντος ἐλαττοῦντος ἀρχήν, ἀλλ' ἐκείνου τε ἐν τοῖς ἄλλοις τῆς ἐπαρχίας τοῖσι πρῶτοντος ἄπερ ἴδια τῶν νόμων ἐστὶ, τούτου τε ἐν οἷς ἴδονται μέρει τὴν ἐπιτεταγμένην αὐτῷ παρ' ἡμῶν πληροῦντος φροντίδα. Ἐπιτεθῆσεται δὲ παρ' ἡμῶν καὶ ἀπογραφή τῶνδε τῶν νόμων λέγουσα τί μὲν αὐτῷ προσήκει χορηγεῖν προσάσει τῶν συμβόλων τῆς ἀρχῆς, τί δὲ κομίζεσθαι αὐτὸν τε καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐκ τοῦ δημοσίου κατά τὴν τῶν συνήσεων πρόφασιν· ἄπερ μόνον λαμβάνειν αὐτοῖς ἐφίεμεν ἄλλοῖον παντὸς κέρδους ἀπεχομένους. διὰ τούτου γὰρ καὶ σεμνοτέρους ποιοῦμεν αὐτοὺς χορηγίας μέρησιν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ταύτην ἡμῖν ἐπὶ τῶν ἔργων ἀντιδιδόειν τὴν ἀμοιβήν,

5 Haec eis etiam imperialibus mandatis subdimus et cum codicillis ea cinguli dabimus, ut memores iurisiurandi, quod subeunt, et mandatorum, quae eis dabimus, digne nobis nostroque consilio suam condecorent vitam, et regant cingulum cum legibus nostris. 10 Haec sunt in quibus eis (damus cingulum, dantes eis), sicut dictum est, et iudicandi omnem potestatem in pecuniariis et criminalibus et omnibus absolute negotiis, et appellationem eis oblatam ad gloriosissimos nostros praefectos et per tempus gloriosissimum perducere quaestorem, communiter negotium audientes secundum figuram ad sacrum auditorium introducendum causarum. Si qua vero per illa loca sub appellationem fiat causa quingentorum minor aureorum, aut etiam ex delegatione sive imperiali aut iudiciali sit, et cui causa commissa est non sit spectabilis iudex, ab illis locis appellationem ad eum venire, et audire eum tamquam in sacro auditorio. Decoramus enim ei etiam hoc modo cingulum, et similem ponimus spectabili comiti Orientis et proconsulatibus et comitibus Phrygiae atque Galatiae, et ipsa spectabilis sicut illae in hanc figuram consistat: nihil hac nostra lege clarissimi provinciae iudicis minuente administrationem, sed illo in aliis provinciae locis agente quae propria legum sunt, hoc autem in quibus commoratur partibus commissam sibi a nobis implente sollicitudinem.

ultra castigandi, alia cito in nostram notitiam perferendi, ut, ubi rebus ipsi impares sint, ibi incremento et supplemento utantur consilii et iussionis nostrae accessione.

V. Haec iis etiam in imperialibus mandatis praecipimus, eaque una cum insignibus magistratus impertiemus, ut memores iurisiurandi quod praestabunt et praeceptorum quae ipsis dabimus digne nobis ac nostra voluntate vitam suam instruant et magistratum secundum leges nostras gubernent. His quidem conditionibus magistratum iis tradimus, omnem potestatem iisdem, uti dictum est, tribuentes et de pecuniariis et de criminalibus et omnibus omnino causis iudicandi, atque appellationem apud ipsos interpositam ad gloriosissimos nostros praefectos et gloriosissimum quaestorem deferendi, qui una causam audiant secundum formam litium quae ad sacrum auditorium deferuntur. Si quae vero in locis illis appellatio fiat in lite quingentis aureis minore, etiamsi ex delegatione imperiali sive iudiciali sit, nisi is cui causa commissa est spectabilis iudex sit; appellatio ex illis locis ad illum veniat eamque ipse tamquam in sacro auditorio audiat. Nam hoc quoque modo magistratum eius ornamus atque aequalem reddimus et spectabili comiti Orientis et proconsulatibus et comitibus Phrygiae et Galatiae: ut et ipse spectabilis sit quemadmodum illi et hac specie utatur. Neque tamen ullo modo haec nostra lex magistratum clarissimi provinciae praesidis imminuit, sed ut ille in reliquis provinciae locis quae propria legum sunt aget, ita hic in quibus constitutus est partibus mandata ei a nobis cura fungetur. Subicietur vero a nobis huic legi etiam descriptio quae indicet, quid quidem ipsum pro insignibus magistratus praestare, quid autem et ipsum et eos qui circa eum sunt ex fisco annonarum nomine percipere oporteat: quae etiam sola accipere iis permittimus omni reliquo lucro abstinentibus. Propterea enim etiam splendidiore eos reddimus salariis amplioribus, ut et ipsi hanc nobis remunerationem ipsis rebus praestent, cum subditos nostros

9 ἐννοίας B || ἀξίωσον L¹ || 10 μετὰ τῶν — 12 ἀρχὴν om. L || 15 αὐτὴν L¹ || 16 ἐμῶν L || ἐπάρχους B || ὑπάρχους ML || καὶ τὸν ἐνδοξότατον || et per tempus (i. e. κατὰ καιρὸν) gloriosissimum s || 18 εἰς θεῖον B || δικαίων L¹ || 19 γίνεται L || 20 εἰ καὶ M || ἢ καὶ L ἢ B || 21 ἢ prius om. B || ὁ ἢ L¹ || 22 σπεκταβίλιος M || περιβλεπτός LB || 25 αὐτοῦ LB || αὐτῷ M || τούτου L¹ || 26 τε om. LB || ἐώς L || 27 τε καὶ τε om. B || 28 αὐτὸν L¹ || εἶναι et 29 καὶ om. s || spectauilian M || περιβλεπτός LB || 36 αὐτὸν Zachariae || 40 αὐτοῖς B ||

παντὸς] penitus (i. e. πάντως) s || 41 καὶ om. LB(s)

2 referri libri || 3 in his om. T' || 4 uoluntates libri || iussiones V^a || adiectionis V adiectionem T' || 5 subdemus vulg. || 7 ei libri || 8 nobis om. V || 10sq. damus — eis om. libri, suppl. Beck || 11 uindicandi Val. || 15 perducit T' perducit V perducendi Beck || 18 appellatione T vulg. || 25 proconsularibus libri || frigie libri || 27 clarissime libri || 29 prouintia VT || 35 subdetur vulg. || descriptio V || 36 occasionem libri || 41 praebent Val.

τοὺς ἡμετέροισι ὑπερῶν δια πάντων περισώζοντες, καὶ τῶν ὄρων οὐδ' ὑφ' ἑξοσὶ μεμνημένοι. Τὸν δὲ δὴ παρόντα νόμον ἔξει μὲν καὶ τὸ τῶν νόμων βιβλίον, καὶ ὁ σὸς δὲ θρόνος δεχόμενος τε καὶ μανθάνων διηλεκτῶς αὐτὸν ἐπ' αὐτῶν φυλαττέτω τῶν ἔργων.

Dat. xv. k. Iun. CP. Belisario v. c. cons.

[a. 535] Dat. xv. kal. Iunii CP. Belisario v. c. cons.

Δεῖ [δὲ] παρέχεσθαι τῷ πραιτόρι Θεράκης ὑπὲρ ἀνόνων καὶ καπιτατιόνων καὶ λοιπῆς παραψυχῆς
 τῷ αὐτοῦ παρέδρω sol. LXXII 10
 τῇ αὐτοῦ τάξει auri lib. II.
 Δεῖ δὲ αὐτὸν παρεχεῖν προράσει συμβόλων οὕτως·
 τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θεῖου κυβουκλιεῖον sol. VIII
 τῷ ποιμικτηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβοῦντων νοτα- 15
 ρίων καὶ τοῖς λατερουκλιεῖοις sol. XXIV
 τῷ βοηθῷ αὐτοῦ sol. III
 τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προσταγ-
 μάτων καὶ πάσης ἑτέρας αἰτίας sol. XL.

pensationem, nostros subiectos per omnia liberantes, et sacramentorum quae subeunt memores. Praesentem vero legem habebit quidem et legum codex, et tua sedes suscipiens et agnoscens perpetue eam in ipsis servet operibus.

Oportet praebere praetori Thraciae pro annonis et capitibus et reliquo solacio solidos numero octingentos, eius assessori solidos septuaginta duo, eius officio auri libras V.

Oportet eum praebere occasione codicillorum ita: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi solidos novem, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum et laterculensibus solidos XXIV, eius adiutori solidos tres, officio gloriosissimorum praefectorum pro praecipis et alia omni causa solidos quadraginta.

KZ

20

XXVII.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΟΜΗΤΟΣ ΙΣΑΥΡΙΑΣ.

Ἀποκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐσθ' πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίᾳ. 25

(Προοίμιον.) Ὅπερ τισὶ τῶν πρὸ ἡμῶν αυτοκρατόρων ἐν εἰκόνι καὶ σχήματι κατὰ τὴν Ἰσαύρων χώραν ἴδεν ἐπὶ νῦν πράξαι, τοῦτο ἡμεῖς αὐτοῖς τοῖς πράγμασι δι' αὐτῆς τῆς τῶν ἔργων ἰσχύος ἐπὶ τε Γαλατίας ἐπράξαμεν τῆς πρώτης ἐπὶ τε τῆς Πακα- 30
 τισιανῆς Φρυγίας, τὴν τῶν πρώτων καλουμένων βικαρίων ἀρχὴν ἐνώσαντες ταῖς πολιτικαῖς καὶ μίαν καταστήσά-

Nov. XXVII Graece extat in ML, inde a cap. 1 Τῆς τῶν Ἰσαύρων χώρας μίαν εἶναι τὴν ἀρχὴν θεσπίζομεν, ὥστε αὐτὴν μὲν (210, 13) . . . in B, 6, 11. — Erit. Theod. 27, Athan. 4, 7. Julian. const. XX.

per omnia conservent, et iurisiurandi quod praestituri sunt memores sint. Praesentem vero legem cum liber legum continebit tum sedes tua acceptam et cognitam perpetuo in ipsis rebus custodiat.

Oportet praebere praetori Thraciae pro annonis et capitacionibus et reliquo solacio sol. CCC, assessori eius sol. LXXII, officio eius auri lib. II. Oportet autem eum praebere insignium nomine ita: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. IX, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum et laterculensibus sol. XXIV, adiutori eius sol. III, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussionibus et omni reliqua causa sol. XL.

XXVII.

DE COMITE ISAURIAE.

Imp. Iustinianus Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Quod eorum qui ante nos fuerunt imperatorum nonnullis per imaginem et speciem in mentem venit de Isaurorum regione facere, id nos re ipsa et per ipsam factorum vim et in Galatia prima et in Pacatiana Phrygia effecimus, vicariorum qui olim vocabantur magistratu cum civilibus magi-

3 καὶ τὸ) καὶ αὐτὸ τὸ B | 4 ὁ σὸς B] ὁσος M ὁσος L |
 μανθάνων M | 5 ἑπαντοῦς L¹ | 6 xv k. Iun. M²] πρὸ
 ιε' καλ. ἰαννουαρίων Ath. kal. Iunias Iul.³ μηνί Ἰου-
 νίου Theod. | Bilisario uc. cons. M consul. nilisarii Iul.⁴
 (dat. cons. bilisarii Iul.⁵) | 7 δὲ MLB, om. 5 | 8 ἀνόνων B |
 καπιτατιόνων M] καπίτων L κεραλητιώνων B | ἀνα-
 ψυχῆς LB | 9 sol. CCC] sol. ἈCCC M νομίσματα σ' (δια-
 κόσια B) M s. v., LB (solidis numero octingentos 5) |
 10 sol. LXXII 5] sol. XXII M νομίσματα οβ' (ἔβδο-
 μήκοντα δύο B) LB νομίσματα ιβ' Theod. | 11 auri
 lib. II] urlib ū M (auri libras V 5) χρυσίων λίτρας β'
 M s. v., LB λίτρας β' Theod. | 13 χαρτουλαρίοις M |
 14 sol. VIII M 5] νομίσματα θ' M s. v., LB Theod. |
 15 τῶν] τῷ L | τριβοῦντων M | 16 λατερουκλιεῖοις
 L οἰκειακοῖς B | sol. XXIV 5] sol. XXI M νομίσματα
 κδ' M s. v., LB Theod. | 17 τῷ — III om. LB | sol. III
 III.

M²] νομίσματα γ' Theod. | 18 ἐπάρχων Theod.] ἐπάρχων
 MLB | 19 sol. XL 5] sol. XI M νομίσματα μ' (τεσσαρά-
 κοντα B) Ms. v., LB νομίσματα γ' Theod. | 24 ἐπάρχῳ
 ἐπάρχῳ L² om. ML¹ | εἰσας L | 25 πατρικίων L² |
 30 cf. nov. VIII c. 2. 3 | παχτιάνας L¹ | 31 τῶν om. L |
 καλουμένην βικαρίαν L² | 32 ἐνώσαν L¹

4 eam in] eam T ea et V | 6 Iunias vulg. | Cap. VT |
 bilis. V libisario T | 7 praetori praebere V | 12 eum] enim
 VT vero eum vulg. | 13 thartulariis V | 16 laterculensi-
 bus] laterculi libri | 18 pro om. V | praefectis V | 19 om-
 nia V | 20 rubr. R: xx-vii De comitis aurie R; V | 23 pp.]
 pp̄ru V | 26 quibusdam] quidem Val. | 27 hisaurorum
 V | 25 animum vulg. | 30 frigia libri | appellatorum
 appellatum libri, appellatam Beck | 31 administratione V |
 unientes Beck] munientes T minuentes V

μενοι τάξει, και διακομήσαντες αὐτὰς ὡς ἐχούνη και ἐκαστῶ δόντες ἀντὶ τῆς πρώτης προσηγορίας το τῶν κομητῶν ὄνομα, ὡστε τὸν μὲν κομητὰ Γαλατίας καλεῖσθαι πρώτης, τὸν δὲ κομητὰ Πακατιανῆς ὀνομαζέσθαι Φρυγίας, παρεπομένης ἐκατέρῳ [τούτων] αὐτῶν και τῆς ἡμετέρας ἐπανωνμίας.

tuentes officium, componentes eas ut oportebat et unicuique dantes pro prisca appellatione comitum nomen, alterum quidem comitem Galatiae vocari primae, alterum vero comitem Pacatianae nominari 5 Phrygiae, sequente utrumque horum et nostro cognomine.

CAPUT I.

Τούτο δὴ και κατὰ τὴν Ἰσαυρῶν πράττομεν χώραν. οὐ γὰρ εἶ βουλόμεθα τὸν ἐπὶ ταύτης γινόμενον τῆς ἀρχῆς διπλοῦς χρῆσθαι συμβόλοις και λαμβάνειν μὲν 10 και τὴν τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς προσηγορίαν, λαμβάνειν δὲ και τὰ τῆς στρατιωτικῆς ἐξουσίας σημεῖα, και ὄνομα περιφέρειν διπλοῦν πράγματα ὄντος ἐνός, ἀλλ' αὐτόθεν μίαν εἶναι τὴν ἀρχὴν αὐτῶ τίθεμεν, αὐτὴν μὲν προνοοῦσαν τῶν ὄπλων, αὐτὴν δὲ τῶν δημοσίων ἀντιλαμβάνομένην, ἅπαντα δὲ ἔχουσαν ὑφ' ἐαυτῆ, και 15 ἀντὶ χωρητῆν τάξει κομητῆν τῆς προσαγορευομένης και κομίζομένης τὰ σύμβολα τῆς στρατείας ἐκ τοῦ θεοῦ τῶν λιβέλλων σκρινίου. Ἔσται δὲ και αὐτὴ παντελῶς ἀμισθος, και οὐ παρέξει χρημάτων οὐδεμίαν δόσιν, ἀλλὰ και αὐτὴ καθαρᾶς χρήσεται ταῖς 20 χερσὶ καθάπερ αἱ λοιπαί. και καταπέμφομεν γε και πρὸς αὐτὴν τὸν ἐναγοῦ παρ' ἡμῶν πεφοιτηκότα νόμον· δόσομεν δὲ αὐτῆ πρὸς τοῖς κωδικίλλοις, οἵπερ αὐτὸν τῶν σπекταβιλίους ἐγγράφουσαν ἀρχοῦσι, και τὰ θεῖα παραγγέλματα, ταῦτα δὴ τὰ μανδάτα πριου- 25 κίπης παρὰ τὸς ἀρχαίους ὀνομαζόμενα παρ' ἡμῶν τε αὐτῶ εἰς πολιτείαν εἰσενεχθέντα, ἐξ ὧν μαθήσεται ὅτι προνοητέον αὐτῶ καθέστηκε και τῶν δημοσίων ἅπαντων και τῶν ιδιωτικῶν συμβολαίων, και τῆς εἰσομίας τῆς ἄλλης, και τοῦ κατὰ μηδὲν βλαβῆραι 30 δημόσιον· και ἀπλῶς ἅπαντα ὅσα προσήκον ἔστιν αὐτὸν ποιεῖν ἐκείθεν αὐτῶ γενήσεται φανερά.

Et hoc quoque in Isaurorum agimus regione. Non enim ulterius volumus qui ad hanc accesserit administrationem duplicibus uti codicillis et accipere quidem et civilis cinguli appellationem, accipere autem et militaris potestatis insignia, et nomen circumferre duplex causa existente una, sed hoc ipso unam esse administrationem hanc ponimus, ipsam quidem providentem armorum, ipsam vero fiscalia suscipientem, omnia autem habentem sub se, et uno utentem officio comitiano appellando, et accipientem probatoria militiae a sacro libellorum scrinio. Erit autem et haec omnino sine suffragio, et non praebit pecuniarum ullum commodum, sed et ipsa puris utetur manibus sicut ceterae. Et mittemus etiam ad eam nuper a nobis prolata legem, dabimus autem ei super codicillos, qui eum spectabilibus inscribant iudicibus, etiam divina praecepta (haec autem mandata principis et ab antiquis nominata sunt et a nobis de- 25 nuo in rempublicam introducta), ex quibus discet, quia providendum ei sit et fiscalium omnium et privatorum instrumentorum et disciplinae alterius et ut in nullo laedatur fiscus: et simpliciter omnia quae competens est eum facere inde ei fiunt mani- 30 festa.

CAPUT II.

Ἰστω δὲ μόνον τοσοῦτον, ὅτι και αὐτὸς ἐν τοῖς περιβλέπτοις ἀρχοῦσι τέτακται, και τῶν ἐφέσεων τῶν παρ' ἐκείνου γινόμενων οἱ τε ἐνδοξότατοι ἐπαρχοὶ 35 τῶν ἰερῶν ἡμῶν ἀκροάσονται πραιτωρίων ὁ τε ἐνδοξότατος ἡμῶν καιαίστωρ, καθάπερ ἀγωνοσταλίον και ἀνδριπάτον και πραιτώρον τριῶν τῶν νῦν παρ' ἡμῶν ἐγκαταστάτων Πισιδία τε και Ἀνακονία και Θράκη

Sciat autem solum, quia et ipse inter spectabiles iudices ordinatus est, et appellationes ab illo factas 35 et gloriosissimi praefecti sacrorum nostrorum audient praetorium et gloriosissimus noster quaestor, sicut augustalis et proconsulis utriusque et praetorium trium nunc a nobis statutorum Pisidiae et Lycaoniae atque Thraciae et comitis Orientis, insuper et

stratibus unito et uno officio constituto, usque uti par erat exornatis atque utrique pro priore appellatione comitum nomine dato, ut alter comes Galatiae primae appellaretur, alter comes Pacatianae Phrygiae nominaretur, ac praeterea utrique eorum nostrum quoque cognomen accederet.

I. Hoc igitur de Isaurorum quoque provincia agimus. Neque enim amplius eum qui huic administrationi praestit duplicibus insignibus uti volumus, ut accipiat et civilis magistratus appellationem et militaris potestatis signa atque, cum una res sit, duplex nomen ferat, sed protinus unum eius magistratum reddimus, qui idem et armis prospiciat et tributis operam det omniaque sub se ipse habeat, atque uno utatur officio, quod comitianum vocetur et militiae insignia ex sacro libellorum scrinio accipiat. Fiet autem et ipse omnino gratuito, nec ullam praestabit pecuniae largitionem, verum ipse quoque puris utetur manibus quemadmodum reliqui. Ac mittemus ad eum ipsum quoque legem nuper a nobis editam, dabimus autem ei praeter codicillos, qui eum spectabilibus magistratibus adscribent, etiam sacra praecepta, illa quidem quae mandata principis et apud veteres nominantur et a nobis in rempublicam denuo introducta sunt, ex quibus discet curam sibi agendam esse et publicorum omnium et privatorum contractuum et reliquae disciplinae neve in ulla re fiscus laedatur: et ne multa, omnia quaecumque eum par est facere inde illi fient manifesta.

II. Unum vero hoc sciat se ipsum quoque in spectabilium magistratum numero collocatum esse, atque de appellationibus quae ab ipso fient et gloriosissimos praefectos sacro nostro praetorio et gloriosissimum quaestorem nostrum cognituros esse, sicut fit in augustali et proconsule et tribus praetoribus a nobis nunc in Pisidia et Lycaonia et Thracia constitutis et in comite Orientis ac praeterea in comite Paca-

1 και διακομ. και om. ε || 3 καλεῖσθαι πρώτης Lε || om. M || 5 τούτων αὐτῶν ML horum ε; τούτων vel αὐτῶν abundat Zachariae || 7 δὴ om. L || 13 αὐτῶ] hanc ε || 15 ὑφ' ἐαυτῆ ML(ε) || ὑφ' ἐαυτῆν BL || 16 κομητῆν τε L¹Bε || κομητῆν τε ML² || προσαγορευομένην M || 17 κομίζομένη B || κομίζομένην ML(ε) || στρατείας B || 18 ἐστι B || και αὐτῆ L || 20 ἀλλὰ και αὐτῆ Bε || ἀλλ' αὐτῆ addito s. v. και M ἀλλ' αὐτῆ L || 21 *γε] τε MLB || 22 νόμον nov. VIII || 23 αὐτῆ M αὐτῶ B αὐτοῖς L (cf. ad ε) || οἵπερ και αὐτοῖς τοῖς L² || 24 σπекταβιλίους M περιβλέπτοις LB || ἐγγράφουσαν B ἐγγράφουσαν L² || ἀρχοῦσι om. L || και τὰ] κατὰ τὰ L¹ || 25 ταῦτα δὴ τὰ — 26 ὀνομαζόμενα] haec autem — nominata sunt ε || τὰ μανδάτα πριουκίπης L(ε) τὰ μαν-

δάτα πριουκίπης ἦτοι τὰ βασιλικὰ ἐντάγματα M τὰ βασιλικὰ ἐντάγματα B || 26 sq. τοῖς ἀρχαίους — πολιτείαν om. L || 28 αὐτῶν L¹ || καθέστηκε καθ' ἑκαστον Παλοανδερ || 29 και τῆς και om. B || 33 τοσοῦτον om. ε || 35 *ὑπαρχοὶ MLB || 36 ἐνδοξότατοι L

4 pagatianum V || 5 frigie libri || 7 Et om. T || hisaurorum VT || agimus om. V || 8 qui] quid V^a || 13 ipsam] ipsarum V ipsorum T al. || 16 probatoriam libri || 17 haec] hoc libri || 18 pecuniarum V || 19 ipse puris utitur libri || 20 mittemus] mittimus T mittetur Val. || 21 ei] eis Val. || 22 inscribant V] inscribant T || 25 introductam VT || distot libri || 29 fient vulg. || 34 iuditiis V || factas et] facta est V || 37 et praetorium] et om. V^a || 38 hunc V

καὶ τοῦ κόμητος τῆς Ἐφίας καὶ πρὸς γε τοῦ κόμητος τῆς Πακατιανῆς Φρυγίας Γαλατίας τε πρώτης. Εἰ δέ τις τῶν ἐν Ἰσαυρίᾳ δικῶν ἐλάττων εἴη τῶν πεντακοσίων χρυσῶν, εἴτα ἐρέσμοιο γέντα, ταύτης αὐτὸς ἀκοοῦσεται κατὰ τὸ τῶν θεῶν ἀκοαστηρίων σχῆμα· καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτο δίδομεν αὐτῷ, σεμινοτέραν αὐτῷ καὶ κατὰ τοῦτο τὴν ἀρχὴν ἀποφαίνοντες.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ ἐπεροχὴ κατὰ μίμησιν τῶν εἰρημένων ἀρχῶν καὶ τὰ περὶ αὐτῶν διατάσσεται. Ὑποθήσομεν γὰρ [αὐτῷ] καὶ ἀπογραφὴν τῷδε ἡμῶν τῷ νόμῳ, δηλοῦντες τί μὲν αὐτὸν τε καὶ τὴν αὐτοῦ τάξιν καὶ τὸν αὐτοῦ πάρεδρον ἐκ τοῦ δημοσίου προσήκει κομίζεσθαι, τί δὲ προσάσει τῶν ἀρχικῶν δίδονα συμβόλων. Καὶ ἴστωσαν οἱ παρ' ἡμῶν ταύτας δὴ τὰς ἐναγχοὺς κατακοσμηθεῖσας ὑφ' ἡμῶν ἀρχαῖς παραλαμβάνοντες, ὡς ἠνεχοῦμεθα χρήματά τε ὑπὲρ τῶν ἀρχῶν συνεχῶς προσφερόμενα παντελῶς ἀποσεισθῆναι αὐτοῖ τε οἰκοῦντα καὶ τοῖς πάρεδροις αὐτῶν ἄπερ οὐκ εἶχον δίδονα καὶ ταῖς τάξεσι τὰ παρ' ἐτέρων ἀρρηθμένα πολιτικῆσθαι καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀρ- 20 χουσι μείζονα ποιήσασθαι τὴν παραμυθίαν, ἵνα πανταχοῦθεν τοὺς ἡμετέρους ὑπὸ κλοῦς φυλάξωμεν ἀπαθεῖς. Εἰ δὲ καὶ τινὰς ἀρχοντας τῶν πληθίων αὐτῶν ἐπαρχῶν ἀμελοῦντας εὐροῖς περὶ τὸ δημόσιον, οὐχ ἕτερον ἐκπέμψεις, ἀλλ' αὐτοὺς τοὺς σπεκταβιλίους ἀρ- 25 χοντας ἐνοχλήσεις, ὥστε αὐτοῖς ἐπιτεθῆναι τοῖς ἐκ γειτόνων ἀρχουσιν, εἰ ῥαθυμοῖεν, καὶ παρασκευάζειν ταῦτα πᾶσιν εἰσκομίζειν τρόποις, ὥστε εἶναι τὴν ἀρχὴν καλλίω τε καὶ πολλῶ τῆς προτέρας ἀμείνω.

Dat. xv. kal. Iun. CP. Belisario v. c. cons. [a. 535] 30

Δεῖ παρέχεσθαι τῷ κόμητι τῆς Ἰσαυρίας ὑπὲρ ἀν- 35 νόμων
τῷ αὐτοῦ πάρεδρῳ sol. CCC
τῇ αὐτοῦ τάξει sol. LXXII
Δεῖ δὲ αὐτὸν παρέχειν προσάσει συμβόλων οὕτως· 35
τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θεῶν
κουβουκλείου sol. IX
τῷ προμικτήριῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοτα-
ρίων καὶ τοῖς λατεροκλιούσις sol. XXIII 40
τῷ βοηθῷ αὐτοῦ sol. III
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων ὑπὲρ προσταγ-
μάτων καὶ πάσης ἐτέρας αἰτίας sol. XL.

comitis Pacatianae Phrygiae Galatiaeque primaе. Si qua vero in Isauria causerum minor fuerit quingentorum aureorum, deinde sub appellatione fiat, hanc ipse audiet secundum sacrorum auditoriorum figuram: etenim etiam hoc damus ei, nobiliorem ei et in hoc administrationem declarantes.

(Epilogus.) Tua igitur celsitudo secundum imitationem memoratorum circulatorum et de istis ordinet. Subicimus enim et descriptionem huic nostrae legi declarantes, quid quidem ipsum et eius officium eiusque assessorem de fisco competat accipere, quid autem occasione administrativorum dare codicillorum. Et sciant qui a nobis nuper ornatas per nos administrationes adsumunt, quia passi sumus pecunias pro circulis sollempniter oblatas valde repellere ipsisque de proprio et assessoribus eorum quae non habuerunt dare et officiis quae ab aliis sunt ablata largiri ipsisque administratoribus maiora facere emolumenta, ut undique nostros subiectos servemus inviolatos. Si autem et aliquos iudices vicinarum sibi regionum neglegentes inveneris circa fiscum, non alium destinabis, sed ipsos spectabiles iudices urgebis, ut ipsi immineant ex vicino iudicibus, si neglexerint, et procurent haec omnibus inferri modis, ut sit administratio melior et multo priore superior.

Dat. xv. kal. Iun. CP. Belisario v. c. cons.

Oportet praebere comiti Isauriae pro annonis solidos octingentos, eius assessori septuaginta duo, eius officio auri libras quinque. Oportet autem eum praebere occasione codicillorum ita: spectabilibus cartulariis tribus sacri cubiculi solidos novem, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum et laterculensibus solidos XXIII, adiutori eius solidos tres, officio gloriosissimorum praefectorum pro praecipis et omni alia causa solidos XL.

tianae Phrygiae et Galatiae primaе. Si quae vero in Isauria causa minor sit quingentis aureis atque in ea appellatio interponatur, ipse eam audiet secundum formam sacrorum auditoriorum. Etenim hoc quoque illi concedimus, ut honoratorem etiam hac in parte magistratum eius exhibeamus.

Epilogus. Tua igitur sublimitas ad exemplum magistratum quos diximus etiam quae ad illum spectant ordinet. Subicimus enim etiam descriptionem huic legi nostrae declaraturi, quid quidem et ipsum et eius officium et assessorem eius a fisco accipere, quid autem dare eum insignium nomine par sit. Atque sciant qui hosce deinceps magistratus a nobis nuper exornatos suscepturi sunt nos animum induxisse cum pecuniis pro magistratibus perpetuo oblatis prorsus aspernari, tum ipsos de nostro et assessoribus eorum quae non habebant dare et officiis largiri aliunde ablata et ipsis magistratibus solacia amplificare, ut undique subditos nostros servaremus indemnes. Si vero etiam magistratus quosdam vicinarum iis provinciarum circa fiscum negligenter agere invenias, non alium delegabis, sed ipsis spectabilibus magistratibus negotium exhibebis, ut vicinis magistratibus instent, si socordiae inulgeant, atque efficiant ut illa omni modo inferant: ita ut is magistratus et pulchrior et multo melior sit priore.

Oportet praebere comiti Isauriae pro annonis sol. CCC, assessori eius sol. LXXII, officio eius auri lib. II. Oportet autem ipsum praebere insignium nomine ita: spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi sol. IX, primicerio clarissimorum tribunorum notariorum et laterculensibus sol. XXIV, adiutori eius sol. III, officio gloriosissimorum praefectorum pro iussionibus et omni alia causa sol. XL.

3 εἴη MB | εἰν L¹ ἤ L² | 6 διδάσκων LB | 9 αὐτὸν Haloander | αὐτῶν libri (ς) | 10 αὐτῷ om. (ς); αὐτῇ Zachariae | 12 τὸν | τὴν L | 16 τε om. B | 18 αὐτοῖ τε MLB | ipsisque ζ, unde αὐτοῖς τε perperam Haloander | 23 πλησίον LB | αὐτῶν | sibi ε (αὐτῷ Haloander) | 25 πεκταβιλίους M περιβλέπτους LB | 30 xv kal. Iun. (Iunias Iul.) M Iul. | πρὸ δεκαπέντε καλάνδων ἰανουαρίου Ath. kal. Iun. Iul. | μηνί ἰουνίῳ Theod. | 31 Δεῖ | δὲ add. B | τῆς om. B | 32 sol. CCC | sol. dcc M νομίσματα σ' Ms. v., LB solidos octingentos (ς) (cf. Theod. ὁ κόμητις ἰσαυρίας τὰς αὐτὰς ἐχέτω ἀνόνας τῷ πραιτόρι θρακῆς κτλ.) | 33 sol. LXXII (ς) | sol. XXII M νομίσματα ob' Ms. v., B; om. L | 34 auri lib. II | auri lib. u M (auri libras quinque (ς) χρυσίον λίτρας β Ms. v., B; om. L) | 35 συμβόλων οὕτως — 38 κουβουκλείου ML | συμβόλων τοῖς χαρτουλαρίοις B | 37 χαρτουλαρίοις M | 38 sol. IX (ς)

sol. XI M, νομίσματα ἡ Ms. v., B; om. L (τὰ καὶ? ins. L²) | 39 τῶν λαμπρ. — λατεροκλιούσις om. B | νοταρίων L | 40 λατεροκλιούσις L | sol. XXIII M₂ νομίσματα κδ' B νομ. κα' Ms. v.; om. L | 41 sol. III M₂ | νομ. γ' M s. v., B; om. L | 42 ἐνδοξοτάτων ἐν ὑπὲρ — 43 αἰτίας om. B | ἐπάρχων B | ὑπάρχων ML | 43 sol. XL (ς) | sol. XIII M νομ. μ (τεσσαράκοντα B) Ms. v., B; om. L

1 comites V | frigie libri | 3 appellatione) appellato V | 4 auditorum Val. | 6 declarantem V | 10 subicimus V | 17 ipsisque) ipsis qui V | eorum om. T | 19 oblata V | 20 emolumenta V¹ | ut) et Val. | 24 urgebit V | 26 modis ut sint ut sit V¹ | 30 Iun. T | Iunii V | CP. V | aap. T | Bilis. (Bilisano T) uiro claud. oc. con. (consuls. T) VT | 31 comitis V^a | 35 cum praebere V | occasionem V^a T

κῆ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΟΔΕΡΑΤΩΡΟΣ
ΕΛΕΝΟΠΟΝΤΟΥ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πραιτωρίων.

(Προόλιμιον.) Τὸ καλῶς τε καὶ ἀνοθεὶν ἀρμοσθέν
τε καὶ ἠγαμένον καὶ εἰς τὴν οἰκειάν ἰσχύιν συντεθέν
χωρὶς εὐλόγου τινὸς αἰτίας καινίζειν ἢ διαρεῖν οὐκ
ἂν εἴη διοικήσεως ἐρωσμένης· οὐ γὰρ ἐν ὀνομάτων
πλήθει φτερόν τῶν ἰσχύιν, ἀλλ' ἐν ἀληθείᾳ πραγμά-
των ἀποτελέσματι. ὅποιον δὴ τι γεγονέναι περὶ τού-
τους δὴ τοὺς δύο Πόντους καλουμένους μεμαθήκαμεν,
φαμέν δὴ τὸν τε Ἐλενόποντον τὸν τε Πολεμονιακὸν
Πόντον. ὑφ' ἐνὶ γὰρ πρώτῳ ἀρχοντὶ τεταγμένης τῆς
χωρῆς γεγονάσι δύο, μήτε δημοσίας ἀνάγκης τοῦτο
κατεπειγουσῆς μήτε ἐτέρως τινὸς προσφάσεως εὐλόγου
ἦν ἂν τις καὶ ῥαδίως ἐξέσθαι. καὶ τοσοῦτον μαρτυ-
ρεῖται τὸ πρᾶγμα οὕτως ἔχειν, ὡς εἰς τὴν παρούσαν
ἡμέραν ἐν τρακεντῇ τῶν δημοσίων φόρων τε καὶ
διατυπώσεων κησθῆναι τὰς χωρὰς ἀμφοτέρων. πόλεις
τε εἰ τις ἀριθμῆσαι τὰς καθ' ἑκάτερον οὖσας, μόλις
ἐπαρχίας μίας αὐταρκεῖ γένοιτο μέτρον· εἴ γε ὅκτω
μὲν πόλεις συμπληροῦσι τὸν Ἐλενόποντον, τούτέστιν
Ἀμασίαν τε καὶ Ἰβωρα καὶ Εὐχάϊα τε καὶ πρὸς γε
Ζῆλα καὶ Ἀνδραπα καὶ αἶ γε πρὸς τοῖς κλίμασι κει-
μέναι Σινώπη τε καὶ Ἀμισσός, πόλεις ἀρχαῖαι, καὶ
μὴν καὶ Λεοντόπολιν ἤδη κακείνην ἀριθμητέον ἐν
πολεσι· πέντε δὲ ἄλλα τὸν Πολεμονιακὸν συνέχουσι
Πόντον, Νεοκαεσαρίαν τε καὶ Κομάναν καὶ Τραπεζοῦς
καὶ Κερασσοῦς καὶ Πολεμόνιον (πιτυόντα γὰρ δὴ
καὶ Σεβαστόπολιν ἐν φρουρίοις μᾶλλον ἀριθμητέον
ἢ πόλεσιν)· ὥστε μέγροι τούτων ἑκάτερον εἶναι τῶν
Πόντων. Μεθ' οὗς ἢ τε ἡμετέρα καθέστηκε Λαζική,
ἐν ἣ καὶ ἡ Πετραῖον ἐστὶ πόλις, ὑφ' ἡμῶν τὸ πόλις
εἶναι τε καὶ ὀνομάζεσθαι προσλαβούσα κεκορημένη τε
τῷ τῆς ἡμετέρας εὐσεβελῆς ὀνόματι καὶ Ἰουστινιανῆ 55

XXVIII.

R DE MODERATORE HELENO-
PONTI R

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp.

(Praefatio.) Bene antiquitus compactum, unitum,
in sua virtute compositum sine rationabili qua-
dam causa novare aut dividere non erit dispensationis
sanae: non enim in nominum multitudine fortitudo
ponenda est, sed in vero rerum effectum. Quale vide-
licet factum circa hos duos Pontus appellatos didi-
cimus: (dicimus) autem Helenopontum et Polemoni-
acum Pontum. Cum enim sub uno esset pridem
iudice constituta provincia, facti sunt duo, neque
publica hoc necessitate cogente neque alia rationa-
bili qualibet occasione, quam aliquis etiam facile
inveniat. Et tanto probatur causa ita se habere,
quia usque ad praesentem diem uno tractenta publi-
carum functionum et dispositionum utuntur provin-
ciae ambae. Civitatesque si quis enumerat quae in
utraque sunt, vix provinciae unius fit mensura suffi-
ciciens: denique octo quidem civitates complent He-
lenopontum, hoc est Amasia et Hebora et Euchaita,
insuper et Zela et Andrapa et circa undas positae
Sinope et Amissus, civitates antiquae, nec non et
Leontopolis, si oportet et illam in civitatibus nume-
rare; quinque vero aliae Polemoniacum continent Pon-
tum, Neocaesaria et Comana et Trapezus et Cerasus
et Polemonium (Pityonta enim et Sebastopolin inter
castra magis adnumeramus quam civitates): ut us-
que ad has uterque sit Pontus. Post quos etiam
nostra consistit Lazica, in qua et Petraeorum est
civitas, a nobis civitas esse et nominari percipiens
et utens nostrae pietatis cognomine et Iustiniana

Nov. XXVIII Graecis extat in ML; B 6, 12. — Epit. Theod. 28, Athan. 4, 8. Iulian. const. XXVII.

XXVIII.

DE MODERATORE HELENOPONTI.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio.

Praefatio. Quod pulchre et primitus concinnatum et unitum atque in proprium robur compo-
situm est, id sine iusta aliqua causa innovare vel dividere non est sanae administrationis: neque enim
in nominum multitudine, sed in vero rerum effectum robur ponendum est. Quale quid iam contigisse
in duobus his qui vocantur Pontis accepimus, Helenopontum dicimus et Pontum Polemoniacum. Nam cum olim
sub uno magistratu regio illa constituta esset, duo facti sunt, neque publica necessitate id flagitante ne-
que ulla alia iusta causa quam quidem quis facile inveniat. Atque rem ita se habere adeo confirmatur, ut
usque ad praesentem diem uno tractatorum publicorum tributorum et dispositionum utraque regio utatur.
Urbes quoque si quis numerabit quae in utroque (Ponto) sunt, vix unius provinciae mensura sufficiens
edat: si quidem octo urbes Helenopontum efficiunt, id est Amasia et Ibora et Euchaita ac praeterea
Zela et Andrapa quaeque ad decliviam sitae sunt Sinope et Amisus, antiquae urbes, atque etiam Leontopolis
illa iam inter urbes recensenda est; quinque vero aliae Polemoniacum Pontum comprehendunt, Neocaesarea
et Comana et Trapezus et Cerasus et Polemonium (Pityon enim et Sebastopolis inter castra potius quam
urbes numerandae sunt), ita ut usque ad has uterque Pontus pertineat. Post has et Lazica nostra est, in
qua etiam Petraeensium urbs est (quae a nobis ut urbs et esset et nominaretur impetravit nostraeque pietatis

2 μοδεράτορος B || 6 συντιθέν L || 9 πλήθει τέον M || 11 μεθήκαμεν L || 12 φαμέν δὲ B(ε) || Ἐλενό-
ποντον (id. 22) M || πολεμονιακόν (et sic semper) L ||
20 ἐκάτερον M (cf. 31) | ἐτέρων LB | ἐκατέρων Haloander
ex ε || οὖσαν L || 21 scr. μίας (ἀν) αὐταρκεῖς? || εἴ γε
denique ε || 23 ἀμισσία M Theod. | ἀμόσια L | Ἀμασία
B || Ἰβωρα M | ἰβωρα LB | ἑβωρα Theod. | Hebora ε ||
εὐχάϊα M Theod. | εὐχάϊα LB || 24 ζῆλα ML | ζήλα
Theod. | Zila B || ἀνδραπα M || αἶ γε | αἰγαίον L || κλί-
μαξι Haloander sine causa, undas (i. e. κλίμασι) ε || κλιμενα
L || 25 ἀμισσός ML (cf. ε) | Ἀμισός B | ἀμισός Theod. ||
26 Λεοντόπολη B || ἡδῆ ML || εἰ δὴ B | εἰ δεῖ L² ε ||
27 πέντε δὲ] δύο δὲ καὶ B || 28 κόμανα Theod.] κό-
μανα L | κόμανα M || Κόμανα — 29 Κερασσοῦς καὶ om. B ||
29 πολεμόνιον L Theod. || πιτυόντα L(ε) || 30 καὶ Σεβ-
αστόπολιν ἐν om. B || 31 τούτων — τὸν πόντον L || 33 πε-
τραίων ἐστὶ M(ε) | πετραίων ἐστὶ B | Πετραῖον ἐστὶ L

1 rubr. κη· XVIII. R; De moderatore hellesponti R; V
De moderatoribus hellesponti R; XXVII T || 4 p̄pr̄m V ||
5 unitum Osenbrüggen] munitum libri || et munitum et
in sua vulg. || 8 fortitudo T] om. Val. || 9 vero] uiro
libri || effectum V || 10 pontus V] pontiis T | Pontus
vulg. || appellatus deducimus V || 11 dicimus add. vulg. ||
helenopontum VT || et polemoniacum pontum Neoburg, om.
VT || 13 iudicem V || 14 alii rationabili V^a || 17 tractenta]
tractet ut a V || 19 enumerat T enim erat V || 20 unius]
in us V || fit V] sit T || 21 helinopontum V helimo-
pontum T || 24 amissas libri || 26 alium V || 27 Neocae-
saria] necessaria libri || Cerasus] zerasur V | zaserus al. ||
28 Polemonium] polemium libri || pythyonta (pythyonto pr.)
V | pythionta Neoburg. | pizona T || sabastopolin VT ||
31 nostram V || petra corum est et ciuitas V || 32 no-
mina V

καλονμένη, Ἀρχαιοπόλις τε καὶ Ῥοδοπόλις, φρούρια
 τε μέγιστα καὶ ἀρχαία. ἐν οἷς δὴ καὶ τὰ παρ' ἡμῶν
 ἔστιν ἐκ Περωσῶν ἀναληφθέντα φρούρια Σκάνδης τε
 καὶ Σαραπανίς, καὶ τὸ Μουρισίως τε καὶ Λύσιρις, καὶ
 εἰ τι ἕτερον ἦμῖν ἐν Λαζίοις ἐκπεπόνθηται. εἴτα ἡ
 Τζάνων διαδέχεται χώρα, νῦν πρῶτον ἐφ' ἡμῶν ὑπὸ
 Ῥωμαίων κατακτηθεῖσα καὶ πόλεις τε καὶ αὐτὴ τὰς
 μὲν ἀρτι γινόμενας δεχομένη, τὰς δὲ ὅσον οὕτω γενη-
 σομένης δεξομένη. ἄλλα τε μετ' ἐκείνην ἔθνη καθ-
 εστῶσι Σουανοὶ τε καὶ Σκύμνοι καὶ Ἀψίλαι καὶ Ἀβα-
 σγοὶ καὶ ἕτερα νῦν θεοῦ δόντος φίλιά τε καὶ ἡμέτερα.

vocata, et Archaeopolis et Rodopolis, castra maxima
 et antiqua. Inter quae sunt et ea quae a nobis ex
 Persis capta sunt castra, Scandis et Sarapanis et
 Muriseus et Loriseus et si quod aliorum nobis in
 Lazis est laboratum. Deinde Tzannorum succedit
 provincia, nunc primum a nobis Romanis acquisita
 et civitates et ipsa alias quidem modo factas susci-
 piens, alias autem, quantum fuerit, faciendas sus-
 ceptura; aliaeque post illam gentes sedent, Suani et
 Scymni et Absilae et Abasgi et aliae nunc deo dante
 amicae et nostrae.

CAPUT I.

Ἄλλ' εἰς ταῦτα μὲν ὁ περὶ τοὺς τόπους τούτους
 ἡμᾶς ἤνεγκε λόγος· ἐπάνημεν δὲ αὐθις ἐπὶ τοὺς Πόν-
 τους καὶ τὴν ἑνωσιν τῶν αὐτῶν. τοῖτους γὰρ νῦν
 ἄμφω τοὺς Πόντους τοὺς ταῖς τρισκαίδεκα πόλεσι
 περιεχομένους εἰς μίαν ἐπαρχίαν αὐθις συνάγομεν,
 καὶ ἀποδίδομεν αὐτοῖς τῆς μὲν παλαιότητος τὴν ἑνω-
 σιν, τῆς δὲ νεότητος τὴν ἐπωνυμίαν. Ἐλενόποντος
 γὰρ ἅπας καλεῖσθαι, τοῦτο δὴ τὸ τεθὲν αὐτῷ παρὰ
 Κωνσταντίνου τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως ὄνομα προ-
 φάσει τῆς σεμνοτάτης αὐτοῦ μητροῦς, Ἑλένης φαι-
 νῆς εὐσεβοῦς τὴν λήξιν, ἥπερ ἡμῖν καὶ τὸ θεῖον τῶν
 Χριστιανῶν ἐξέφερε σύμβολον. τὸ γὰρ δὴ Πολέμωνος
 ὄνομα παλαιῶν γενομένων τῶν πολλῶν ἐκείνων ἐν
 Πόντῳ τυράννων πεπαύσθω, πρῶτον μὲν ὅτι τυράν-
 νων καθειστίκει, δεύτερον δὲ ὅτι καὶ πόλιν ἐπώνυμον
 ἔχει, τὸ Πολεμώνιον φαιμεν, καὶ ὅτι κάλλιον ἂν εἴη
 τὰς χώρας ἐξ ὀνομάτων Χριστιανικῶν τε καὶ βασι-
 λευικῶν μᾶλλον ἥπερ ἐκ πολέμων καὶ ταραχῆς γνωριζο-
 μένων σφμαίνεσθαι.

Sed ad haec quidem de locis istis nos sermo de-
 duxit, revertimur autem rursus ad Pontus et unitionem
 eorum. Nunc enim ambos Pontus, qui tredecim
 civitatibus continentur, in unam provinciam denuo
 colligimus, et reddimus eis vetustatis quidem unitionem,
 novitatis autem cognomen. Helenopontus enim
 omnis vocetur, hoc videlicet quod positum est ei a
 Constantino piae memoriae nomen occasione nobil-
 lissimae eius matris, Helenae dicimus piae memoriae,
 quae nobis et sacrum Christianorum invenit signum.
 Itaque nomen Polemonis, qui fuit antiquus multo-
 rum illorum in Ponto tyrannorum, quiescat, primum
 quidem quia tyranni est, secundo autem quia et ci-
 vilitatem cognominatam habet, dicimus Polemonium,
 et quia melius erit provincias ex nominibus christi-
 anis et imperialibus magis quam ex bello et tu-
 multa cognitit designari.

CAPUT II.

Πῖσαι τε αἱ τρισκαίδεκα πόλεις ἐπαρχίας ἔστωσαν
 μᾶς· ἀφαιρουμένης μὲν οὐδετέρας αὐτῶν τῶν μητρο-
 πόλεων (Ἀμασιῶν τε φαιμεν καὶ Νεοκαισαρείας) τοῦ
 τῆς μητροπόλεως ὀνόματος, τῶν δὲ θεοφιλεστάτων αὐ-
 τῶν ἐπισκοπῶν τῶν μὲν μητροπολιτικῶν ἐντανθοῖ χει-
 ριστονομημένων, τῶν δὲ ὑπ' αὐτοῦς τεταγμένων ὁμοίως

Omnesque tredecim civitates provinciae sint unius,
 privanda quidem neutra earum metropolium (Amasia
 dicimus et Neocaesaria) metropolis nomine, deo ama-
 bilibus autem earum episcopis metropolitit quidem
 hic ordinandis, qui vero sub eis constituti sunt si-

cap. 2 cf. Nomoc. XIV tit. 1, 20 ὁ Ἐλενόποντος δύο ἔχει μητροπολίτας, ὡς ἡ κη' νεαρά.

nomine utitur et Iustiniana vocatur) et Archaeopolis et Rhodopolis, castra et maxima et antiqua. Quo
 in numero etiam castra sunt quae a Persis recuperavimus, Scandis et Sarapanis, et Murisios et Lysiris
 et si quid praeterea in Lazis a nobis adquisitum est. Sequitur deinde Tzanorum regio, nunc primum
 sub nostro imperio a Romanis occupata quaeque et ipsa urbes alias nuper ortas continet, alias iamiam
 oriturus accipiet. Aliaeque post eam gentes sunt Suani et Scymni et Apsilae et Abasgi atque aliae, quae
 nunc dei beneficio amicae et nostrae sunt.

I. Sed ad ista quidem oratio de his locis instituta nos detulit: nunc rursus ad Pontus eorumque
 unionem revertimur. Hos enim nunc Pontus ambos, qui tredecim urbibus comprehenduntur, in unam pro-
 vinciam denuo coniungimus, ac reddimus iis ex antiqua memoria unionem, ex nova appellationem.
 Helenopontus enim totus vocetur, quod quidem nomen a Constantino piae memoriae ei inditum est nobil-
 lissimae eius matris causa, Helenam dicimus piae memoriae, quae nobis etiam sacrum Christianorum
 signum invenit. Nam Polemonis nomen, qui fuit vetus quidam ex multis illis in Ponto tyrannis, aboleatur,
 primum quidem quia tyranni fuerat, deinde autem quia iam urbem cognominatam habet, Polemonium dici-
 mus, et quia decentius fuerit regiones nominibus christianis potius et imperatoris quam belli et tumultus
 nota distinctis significare.

II. Atque tredecim illae urbes omnes unius sint provinciae; quamquam neutra ipsarum metropolium
 (Amasiam dicimus et Neocaesaream) metropolis nomine privetur, deo carissimi autem earum episcopi, qui
 quidem metropolitani sunt, ibi ordinentur, qui vero sub iis constituti sunt, pariter ab illis qui metropoles

3 σκάνδης M(ς) | σκανδης I, Σκάδης B || 4 σαραπά-
 νης L || τὸ om. vulg. || μουρισίως τε MB | μουρισίως τε
 L Muriseus ε | λύσιρις M | λουσίρεως L (idem B^c sec.
 Hombergk., λουσίρεως sec. Haenel.) Loriseus ε || 5 εἴ τι) ἡ
 τι L || ἕτερον] aliorum (i. e. ἑτέρων) ε || 6 ἐκδέχεται
 Haloander || ἐφ' ἡμῶν ὑπὸ Ῥωμαίων κατακτηθεῖσα
 a nobis Romanis acquisita ε || 7 πόλις τε καὶ αὐτὴ L ||
 8 ὅσον οὕτω] quantum fuerit ε || γεννησωμένης δεξα-
 μένη L || 10 σοαναὸν M | σοανάου L ἀνοὶ B^c || 13 ἐπ-
 ἀνομεν L¹ | ἐπανομεν L² || 14 sq. καὶ τῆρ — Πόντους
 τοῖς om. B || εαντῶν L || τούτους om. ε || 15 πόντους
 τοῖς M | τόπους L || τρισκαίδεκα] δέκα B || 18 τῆς δέ]
 τοῦ δὲ L || 19 ἅπασι L || τούτω L || 22 ἥπερ** (καὶ
 eras.?) ἡμῖν L || 23sq. τὸ — ὄνομα] τοῦ — ὀνόματος L ||

24 παλαιῶν γεόμενον Hombergk male || 25 πόντων L ||
 31 τε ML⁵] δὲ B || αἱ δέκα B || 34 θεοφιλεστάτων M
 (cf. 214, 6)] θεοφιλῶν LB⁵ || 35 μητροπολιτικῶν B ||
 36 ὑπ' αὐτοῖς (sic) M

1 vocata et] uocatur libri | archeapolis V || 3 scandio
 libri || 4 solireus V || in] et libri || 5 laxis T | tazanno-
 rum V | zazannorum T | Tzanorum vulg. || 7 facta V ||
 9 gnani T | gnania V || 12 haec V | hoc Tal. || deduxim
 V^a || 13 Pontus vulg. || 14 pontus T vulg. | pontes V ||
 18 impositum T || 20 matris eius T || 25 polemonium V |
 polemon T || 32 neutre V || metropolim Val. metropo-
 lini T || 33 necessaria T || 35 hic V | hoc Tal.

ὑπ' αὐτῶν τῶν τὰς μητροπόλεις ἔχοντων καθὰ καὶ
 μέχρι νῦν ἢ χειροτονουμένων. οὐδὲν γὰρ τῶν περὶ
 τὴν ἱερωσύνην αὐτῶν κινούμενων, ἐπειδὴ καὶ ἐπὶ μιᾶς
 ἐπαρχίας καὶ ὁ πάλαι χρόνος καὶ οὗτος ὁ νῦν κατα-
 κομηθεὶς ἐφ' ἡμῶν οὐδὲ πολλὰς τοιαύτας καταστά-
 σεως ἐν τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις τυγχανούσας.
 Καὶ ἐφηγεῖσθω γὰρ αὐταῖς ἀνὴρ εἰς, ἀρχὸν μὲν χώρας
 ἑκατέρας, μεδερῶταρ δὲ προσαγορευόμενος, ὃν ἂν τις
 ἀρροστὴρ καλέσειε τῇ συνῆθει χροῖμενος γλώττει, ἐπ-
 ειδῆ καὶ τὸ τοῦ μεδερῶταρος ὄνομα ἀρχαίων τὲ ἐστὶ
 καὶ ῥωμαϊκῇ σεμνότητι πρόπον, καὶ ὃ γὰρ ἀρροστὴς ἀ-
 ρχαιῶς τῶν ἀρχῶν ἢν ἐκ Λακεδαιμόνος ἐπὶ τὸ ὑπὲρ
 στελλόμενος.

militer ab eis qui metropolis habent, sicut hactenus
 fuit, ordinandis. Nihil enim circa sacerdotium eorum
 novamus, quoniam et in una provincia etiam vetus
 tempus et hoc, quod nunc ornatum a nobis est,
 5 novit talia plurima statuta super deo amantissimis
 episcopis consistentia. Et praesit eis vir unus, iudex
 quidem provinciae utriusque, moderator autem ap-
 pellatus, quem aliquis compositorem vocarit consueti
 utens lingua, quoniam et moderatoris nomen anti-
 10 quum est et Romana nobilitate decens, et com-
 positor antiquus quidam iudex erat ex Lacedaemone
 ad subiectos missus.

CAPUT III.

Ὡστε ὁ τὴν ἀρχὴν παραλαμβάνων ταύτην ὀνο-
 μαζέσθω μεδερῶταρ Ἰουστινιανὸς Ἑλενοπόντιον. ὑπ-
 ακουέτω δὲ αὐτῷ καὶ τὸ στρατιωτικὸν τὸ κατὰ τὴν
 ἐπαρχίαν ἰδρυμένον. ἐχέτω τε καὶ ad responsum,
 πᾶσα τὴν ὑποκελίσθω τύχη λόγον προνομίας ἀντιτι-
 θέναι μὴ δυναμένη. ἀκούσθω δὲ καὶ δικῶν χρη-
 ματικῶν τε καὶ ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῶν ἄλλων, τῶν
 20 μὲν ἐλαχίστων ἀγράφως τε καὶ προῖτα, τῶν δὲ μει-
 ζόνων ἐγγράφως μὲν, μετὰ δὲ τῆς τεταγμένης κατὰ
 τὴν θείαν ἡμῶν διάταξιν δαπάνης. Καὶ ὁ γὰρ τὴν ἀρ-
 χὴν ταύτην παραλαμβάνων τὰς ἑκατέρας ἀρχῆς κομι-
 ζέσθω σιτήσεσι συνιούσας εἰς ἑπτακοσίους εἰκοσι πέντε
 25 χρουσοῖς, καὶ τάξει χροῖσθω μιᾶ, καὶ ὁ τῶν δημοσίων
 δρόμος τε καὶ κίνδυνος εἰς καὶ κοινὸς ἔστω κατὰ τε
 τοῦ τὴν ἀρχὴν ἔχοντος κατὰ τὴς τάξεως, ἢ περὶ εἰς
 ἐν συνελίσσεται σῆγμα καὶ ἀρροστῆσται πρὸς ἐαν-
 τὴν, καθάπερ ἂν ὑπὸ τοῦ προσπιῶτος ταχθεῖη. Καὶ
 30 ὁ πάρεδρος γὰρ τῆς ἀρχῆς δύο καὶ ἐβδομήκοντα χρου-
 σοῦς ἐκ τοῦ δημοσίου λήφεται· καὶ ἡ τάξις ἡ ἐξ ἀμ-
 φοῖν μιὰ γενομένη τετρακοσίους τεσσαράκοντα ἐπτά
 τρίτον κομίζεται χρουσοῖς.

Unde qui hoc cingulum sumit, nominetur moderat-
 or Justinianus Helenoponti: oboediant (autem ei) et
 milites in provincia collocati, habeatque et ad respon-
 sum, omnisque succumbat fortuna rationem privilegii
 obicere non valens. Audiat autem et causas pecunia-
 rias et criminales et alias, minores quidem ex non
 scripto et gratis, maiores autem scripto quidem, cum
 ordinata vero secundum sacram nostram constitu-
 tionem expensa. Et qui cingulum hoc acceperit, utriusque
 administrationis accipiat annonas collectas in septu-
 30 gentos XXV. aureos, et officio utatur uno, et fisca-
 lium cursus ac periculum unum et commune sit et
 circa eum qui cingulum habet et adversus officium,
 quod in unam conveniet figuram et coaptabitur in
 semet ipso, sicut a praesedenti ordinatur. Et assessor
 administrationis duos et septuaginta aureos a fisco
 percipiet, et officium, quod ex ambobus unum
 fit, quadringentos quadraginta septem et tremissem
 accipiet aureos.

CAPUT IV.

Ὁ δὲ τὴν ἀρχὴν ἔχων τοποτηρητὰς μὲν κατὰ τὰς
 πόλεις οὐκ ἐκπέμψει (τοῦτο γὰρ φυλάσσεται καθὰ καὶ
 τοῖς θείοις ἡμῶν περιέχεται παραγγέλμασιν), αὐτὸς
 δὲ περινοστήσει τὰς πόλεις ὑπ' οὐδενὸς νόμου τυχόν

Qui vero administrationem habet, loci servatores
 quidem per civitates non dirigit (hoc enim observa-
 bit, sicut et sacris nostris continetur mandatis), ipse
 vero circumibit civitates a nulla lege forsant aut

habent, sicut etiam usque adhuc fieri solebat, ordinentur. Nihil enim in iis quae ad sacerdotium eorum
 pertinent innovamus, quoniam vel in una provincia et antiquum tempus et hoc quod nunc a nobis exornatur
 multa eiusmodi novit de deo carissimis episcopis instituta. Atque unus vir illis praeficiatur, qui utrique
 provinciae praesit et moderator appelletur, quem quis vulgari lingua usus harmostam nominet: quoniam
 et moderatoris nomen antiquum est et Romana gravitate dignum, et harmosta antiquus fuit magistratus,
 qui Lacedaemone in civitates subiectas mittebatur.

III. Itaque qui magistratum hunc suscipit moderator Justinianus Helenoponti nominetur. Oboediant
 autem ei milites quoque qui in provincia collocati sunt; habeatque etiam ad responsum, et omnis condi-
 tionis homines ei subiuncti sint ita, ut privilegii causam opponere nequeant. Audiat vero lites quoque tam
 pecuniarias quam criminales et reliquas, ac minimas quidem sine scripto et gratis, maiores vero in scriptis
 quidem, impensa autem ea quae ex sacra nostra constitutione praescripta est. Atque qui magistratum
 hunc suscipit utriusque magistratus amonas percipiat quae septingentos viginti quinque aureos complent,
 et uno utatur officio, ac tributorum cursus et periculum unum et commune sit ei qui magistratum sus-
 cipit et officio: quod quidem in unam redigetur formam atque in se ipsum aptabitur, quemadmodum ab
 eo qui praesit iussum erit. Et assessor quidem magistratus duos et septuaginta aureos ex fisco accipiet,
 et officium quod ex duobus unum factum est quadringentos quadraginta septem aureos et tremissem auferet.

IV. Ceterum qui magistratum gerit vicarios quidem in urbes non delegabit (hoc enim cavebitur,
 prout etiam sacris nostris mandatis comprehenditur), ipse vero urbes circumibit nulla lege si qua sit vel

1 τῶν om. L¹ || 4 ὁ νῦν ὁ L || 7 γὰρ αὐταῖς
 MB] γὰρ αὐτὰς L¹ μὲν αὐτῶν L² || εἰς δὲ ἀρχῶν μὲν
 χώραν L || 10 τὸ τοῦ] τοῦτο L || 11 ὁ γὰρ ὁ τε B ||
 17 ἀδρεσπόνσουμ (ἦτοι ἀποκρισιαρίου s. v.) M ἀδρε-
 ποσουμ L ἀποκρισιαρίου B || 21 τὲ M] γὰρ LB ||
 22 ταγμένης L || 23 διάταξιν] Cod. 3, 2, 5 || 24 εἰσομι-
 ζέσθω B || 25 ἑπτακοσίους εἰκοσι πέντε χρουσοῦς (χρου-
 σοῦς M^a) MLB cum Iuliano c.98] λίτρας χρουσῶν δέκα
 Theod. || 26 publicus cursus, item tributorum exactio
 ad periculum ipsius Iulianus l. c., quasi scriptum sit ὁ
 τῶν δημοσίων καὶ τοῦ δρόμου κίνδυνος Zachariae ||
 28 ἢ περὶ B] εἴπερ L εἴπερ M || 31 δύο καὶ ἐβδομή-
 κοντα χρουσοῦς MLB cum Iuliano, λίτραν μίαν Theod. ||
 33 τετρ. τεσσ. ἐπτά τρίτον χρουσοῖς MLB cum Iuliano]

νομισματα νμζ' Theod. || 36 ἐκπέμψει L || 37 ἡμῶν
 om. B || παραγγέλμασιν] nov. XVII c. 10

2 eorum T] earum V || 3 et Val.] etiam T || 4 *ordi-
 natum (ordinatus T) libri || 4 tali libri || 6 appellatur
 libri || 7 compositore V || uocarit T] uocavit V || 9 romana
 nobilitate libri || 15 helesponti T] eseponto V || autem
 ei add. vulg. || 16 adresponsum V] responsum T || 17 sub-
 cumbat fortunam V || 19 criminalias V || 21 secunda sacra
 nostra constitutionem V || 22 accipiet V] accepit T (leg.
 accipit?) || 28 a praesidente ordinatur vulg.] a praesenti
 ordinatur libri || 32 accipiet V] accipiat T al.] 35 locis
 V || 37 continentur V || 38 circueiuitates V

ἢ θεῖον πραγματικῶν κωλύομενος τύπου, κἄν εἴ τι τοιοῦτον ὁ πρότερος ἐπέταττε χρόνος. Καὶ ἔσται καὶ ἐπὶ τῶν μητροπόλεων καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ἐνθα ἂν τοῦτο συνίδῃ (εἴπερ ὅλας ἢ πόλεις αὐτῆρας ἔσθι πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τὴν αὐτοῦ), παντὸς μέρτι κέρ- 5
δος ἀπεχόμενος καὶ ζημίας ἀπάσης χωρὶς. οὐκ αὐτὸς γάρ, οὐ ταξέωτις, οὐ στρατιώτης ἐπότμενος αὐτῷ λή-
φεται τι παρὰ τῶν συντελών, ἢ δαπανῆσει προῖκα καὶ ἢ τοὺς συντελεῖς τοὺς ἡμετέρους ἐπιφέρει ἢ τοῖς 10
ἐπομνεῖς αὐτῷ στρατιώταις αὐτοῦ τοῦτο πράττειν ἢ ἐφήσει (καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτο [τὸ] μέρος τῶν θεῶν ἡμῶν παραγγελμάτων ἐστίν), αὐτὸς μὲν τὸν τε ὅρον ἐνοῶν, ὃν ὤμοσε, καὶ ὅτι προῖκα παραλαμβάνων τὴν ἀρχὴν καὶ αὐξήσῃν τοσαύτην ἔχων πρὸς τὴν οὐκ ἂν ποτε τολημῆσει τι λαβεῖν, εἰ μὴ μετὰ μεγάλης ἀπο- 15
δοῦναι τοῦτο τῆς ποιῆς ἐθέλησειεν, οὐδὲ τῆ τάξει τοιοῦτό τι πράττειν ἢ λαβεῖν τι κατὰ τοιαύτην πρό-
φασιν ἐφίει. τοὺς δὲ στρατιώταις εἰ μὴ ταῖς οἰκείαις σιτήσεσιν ἀρκουμένους ἐπεσθαι παρασκευάσει, οὔτε αὐτὸς 20
ἔξω δικαίας ἀνανακτῆσεως γενήσεται, ἀναγκα-
σθήσεται τε ἐκ τῶν σιτήσεων αὐτῶν εἰσπράξας τὴν παρ' αὐτῶν γνωμένην ζημίαν ταύτην τοῖς συντελέ- 1
σιν ἀποδοῦναι. Διὰ τοῦτο γε μὴν βουλόμεθα ταύτας δὴ τὰς ἀρχὰς μείζους τε καὶ σεμνοτέρας εἶναι πλῆθει τε τῶν ὑπηρετούντων (centum γὰρ αὐτῷ 25
βουλόμεθα ταξέωταις εἶναι) σεμνότητι τε τῆς ἀξίας, ἐπειδὴ σπεκταβιλίαν αὐτῷ ποιούμεν τὴν ἀρχὴν, ἵνα ἐν ταῖς ἀνάγκαις ἀρχῶν χροῦμεθα σεμνοτέροις καὶ ταῖς ἡμετέροις κελύσειν ὑπογοεῖν δυνατοῖς. τί γὰρ ἂν καὶ πράξειαν ἄνδρες οἱ κατὰ τὸ πρὸ ἡμῶν σχῆμα 30
ταῖς ἐπαρχίαις ἐφεστώτες, ὀλίγοι μὲν ὄντες, ἐλαχίστων δὲ ἑξάρχοντες, κομιζόμενοι τε παρὰ τοῦ δημοσίου σφόδρα μέτρια, διδόντες δὲ πολλὰ, κλέπτειν δὲ ἀναγκαζόμενοι καὶ μίαν ἔχοντες ταύτην σπουδὴν τὸ τοῖς ἐπομνεῖς αὐτοῖς δανεισταῖς προσφάσει τῶν περὶ τὴν 35
ἀρχὴν δεδομένων κατὰ μικρὸν ἀποδίδοναι τὸν ἔρα-
νον; ἔξ ὧν τοὺς ἡμετέρους συντελεῖς εἰσθῆσαι πωλεῖν ἀσεβεῖς τε ἅμα καὶ κεινδυνευμένους ἑαυτοῖς εἰοίσκον- 2
τες πόρους. Ταῦτα ἡμῶς ἐνδυσώπησεν οὐ μόνον τοῖς ἐντεῦθεν κέρδεσιν ἀπειπεῖν, ἀλλὰ καὶ οἰκοθεν 40
προεδαπανῆσαι μεγάλα, καὶ εἴ πον τισὶν ὧνιον παρὰ τῶν πρὸ ἡμῶν τὸ τῆς ἀρχῆς ἐδίδδοτο σχῆμα, τοῦτο ἐξωνήσασθαι καὶ ἐλευθέρους τοὺς ἡμετέρους ἀφείναι συντελεῖς τοῦ τοιοῦτου δασμοῦ καὶ οἰκοθεν ἀντεισαγα-

sacra pragmatica prohibendus forma, licet tale aliquid prius imperabat tempus. Eritque et in metropolitibus et in aliis, ubicumque providerit (si omnino civitas sufficiens est ad susceptionem eius), ipse tamen lucro abstinens et sine damno omni. Nec ipse enim nec officiales, nec miles [nec similis] sequens eum percipiet aliquid a tributariis, aut expendet gratis et aut collatores nostros conteret aut sequentes se milites hoc ipsum agere sinet (utique et hoc pars sacrorum nostrorum mandatorum est); ipse quidem et iusiurandum considerans quod iuravit, et quia gratis accipiens cingulum et augmentum tantum habens annonarum numquam audebit aliquid accipere, nisi cum magna reddere hoc poena voluerit, nec officium tale aliquid agere aut accipere per talem occasionem sinet; milites autem nisi propriis annonis contentos sequi procuraverit, nec ipse extra iustam indignationem erit cogiturque ex emolumentis eorum exigens ab eis factum dispendium hoc collatoribus restituere.

1 Propterea itaque volumus has administrationes maiores et honestiores esse et multitudine ministrorum (centum ei volumus officiales esse) et nobilitate dignitatis (spectabilem ei facimus administrationem), ut in necessitatibus indicibus utamur nobilioribus et nostris iussionibus ministrare potentibus. Quid enim et agerent viri secundum ante nos schema provinciarum praecedentes, pauci quidem existentes paucisque praepositi, percipientes a fisco satis mediocria, dantes autem plurima, furari vero coacti et unum habentes hoc studium sequentibus se creditoribus occasione horum quae circa cingulum data sunt paulatim reddere erant? quo nostros collatores consueverunt vendere, impios simul et periculosos sibi inveniunt quaeustus.

2 Haec nos exoraverunt non solum ex hoc luca repudiare, sed etiam de proprio superexpendere multum, et sicubi aliquibus venalis a praecedentibus nos administrationis dabatur figura, hoc redimere et liberos nostros sinere collatores et ex proprio fere

sacra pragmatica sanctione prohibitus, etiamsi quid tale prius tempus praeceperit. Atque versabitur et in metropolitibus et in ceteris, ubicumque ei placuerit (si modo urbs omnino sufficiat ad eum recipiendum), ita tamen, in omni lucro absteineat neque ullum damnum faciat. Neque enim ipse neque officialis neque miles, qui eum sequetur, quicquam a subditis percipiet, neque aliena impensa vivet et aut subditos nostros atteret aut milites qui eum sequentur ut agere patietur (etenim hoc ipsum quoque sacrorum nostrorum mandatorum partem efficit), ipse quidem iuriurandi memor quod praestitit et reputans se gratis suscepto magistratu atque tanto annonarum incremento praeditum numquam accipere quicquam ausurum, nisi id magna cum poena velit reddere; neque magis officio tale quid agere vel auferre eo nomine permittens. Milites autem nisi curabit ut suis annonis contenti eum sequantur, neque ipse iustam indignationem effugiet et damnum ab illis illatum ex annonis eorum exactum resarcire subditis 1 cogetur. Nimirum propterea hos magistratus maiores atque graviores esse volumus tam multitudine ministrantium (centum enim ei volumus officiales esse) quam splendore dignitatis, quippe cum spectabilem eius magistratum reddamus, ut in necessitatibus utamur magistratibus honestioribus atque ad mandata nostra exequenda idoneis. Nam quid tandem faciant viri qui secundum eam quae ante nos fuit formam provinciarum praefuerunt, qui quidem et pauci erant et paucissimis imperabant, quique admodum exigua accipiebant a fisco, multa vero dabant, denique furari cogebantur idque unice studebant, ut creditoribus ipsos sequentibus eorum causa quae pro magistratu dederant paulatim stipem debitam referrent? unde subditos 2 nostros vendere solebant, impios simul et periculosos plenos quaeustus sibi parantes. Haec nos exagitarunt, ut non solum lucris inde percipiendis renuntiarem, sed etiam de nostro insuper sumptus magnos faceremus, et sicubi forte essent quibus magistratus condicio a decessoribus nostris venum daretur, hoc redempto subditos nostros a tali tributo liberos nostros dimitteremus, atque de nostro solacium invicem introducere-

2 καὶ ἐπὶ] καὶ om. B || 4 τοῦτο om. ε || ὅλους om. B || 5 τὴν αὐτοῦ] τὴν om. B || παντὸς Zachariae] αὐτὸς libri || 6 ἀπάσης om. B || 7 αὐτοῖς L || 8 συντελεστων (rasura corr. ex συντελεστώνων?) L || 11 τὸ del. Zachariae || cf. nov. XVII c. 9 || 15 τολημῆσει ἐτι B^c || 17 λαβεῖν τι M] τι om. LB^s || 19 παρασκευάσει L || *οὐδὲ libri || 22 ταύτην] καὶ ταύτην L || 24 σεμνοτέρους L || 25 centum M] ἐκατόν (ὁ B) LB || γὰρ et 27 ἐπειδὴ om. ε || 27 σπεκταβιλίαν M περιβλεπτικὸν LB || 36 ἀποδοῦναι L || 38 ἅμα κεινδυνευμένους ἑαυτοῦς L || 41 παρὰ τὸν L || 42 ἐδίδδοτο σχῆμα, τοῦτο ἐξῆ-

σασθε L || 44 τοῦ τοιοῦτου δασμοῦ om. ε

1 tale] tamen V || 3 perviderit vulg. || 4 sq. est ad — abstinens om. V || 6 leg. officialis? || neque miles V || nec similis seclusi ut dittographiam || 9 et hoc V] et haec T'al. || 13 habemus annorum V || 14 haec T || voluerint V || 15 nec] nunc V || 16 sine] sinec libri || proprias annonas contentos V || 18 cogeturque vulg. || cogiturque emolumentis V || 25 quid enim] quidem libri || 29 chema V scema T || 30 praecedentes T praesidentes vulg. || 33 occasionem V || 34 reddere T] om. Val. || 35 aeranum V

γαῖν τὴν παραφυρῆν τοῖς λαμβάνουσιν, ἵνα καὶ τοῖ-
 τοις μεταδόμεν ἐλευθερίας. ἀπέκειτο γὰρ ἡμῖν ὡς
 ἕτοιμα τοῦ θεοῦ τοιαῦτα φιλοτιμιζόμενον μὴ μόνον
 Ἀφροῖς μηδὲ τοῖς ἔθνεσι τοῖς ἐκείσε χαρίσασθαι τὴν
 ἐλευθερίαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς κατὰ μέσην ἡμῶν τὴν πο-
 λιτείαν ἕτοιμα ἐκείστον πιπρασκομένους καὶ οὐδὲ ὑπὸ
 ταύτῳ μένειν συγχωρουμένους πρατῆρι, ἀλλὰ κατὰ
 βραχὺ τῆς ἐτέρων καὶ ἐτέρων ἐξουσίας αἰετιζόμενος
 ἐλευθερώσαι τῆς τοιαύτης ζημίας τε καὶ αἰσχύνης.
 ταύτην ἀφ᾿ ἧμεν ἡμεῖς τὴν χάριν προσέχον ἀναθεῖ-
 ναι θεῷ τῶν ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ στέφανον ἡμῖν
 ἐπιθέντι, τῷ τὴν ἀλοσυρίδα ψήφῳ κοινῇ παρὰ τοῦ
 πατρὸς ἡμῶν δωρησαμένῳ, τῷ φιλοτιμιζαμένῳ τοι-
 αῦτά τε ὁμοῦ καὶ τῶσαυτα ὅποια τῶν ἔμπροσθεν δέ-
 δωκεν οὐδενί.

solacium percipientibus, ut et hanc eis impertiremus
 libertatem. Repositum enim erat nobis ut videtur
 deo talia largiente non solum Afris neque gentibus
 illic donare libertatem, sed etiam in media nostra
 republica annis singulis venditis et neque sub eo-
 dem manere permisso emptore, sed paulatim alio-
 rum et aliorum potestatis semper factos liberare tali
 dispendio et confusione. Hanc iudicavimus nos gra-
 tiam competere dicere deo, qui imperialem coronam
 nobis imposuit, qui purpuram communi decreto a
 patre nobis donavit, qui largitus est talia simul et
 tanta qualia priorum dedit nulli.

15

CAPUT V.

Δεῖ τοίνυν τὸν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν παρόντα ταύτην
 εἰδοτά, πόσων μὲν ἀνδρῶν, πόσων δὲ ἡγήσεται πό-
 λεων, ὅπως δὲ ἔσται σεμνὸς μεταβαλὼν ἐκ κοινου-
 λαρίας τε καὶ ἡγεμονίας εἰς ἀρχὴν μείζονά τε καὶ
 σπεκταβλίαν, φείδεσθαι πανταχοῦ τῶν νηπύκων καὶ
 φυλάττειν αὐτοὺς ἀζημίους, καὶ καθαρῶς χρῆσθαι
 πανταχοῦ ταῖς χειρῶν, καὶ τὸ δημόσιον αὔξειν καὶ τοῦ
 συμφέροντος αὐτῶ πᾶσαν τίθεσθαι πρόνοιαν, καὶ τῶν
 ἰδία λημμάτων ἀπέχεσθαι καὶ ταῖς πόλεσι κοινῇ τε
 καὶ ἰδία βραβεύειν τὰ δίκαια περινοστεῖν τε αὐτὰς
 καὶ ἰάσθαι, καὶ κέρδους ἕνεκα μηδ' ὅτιοῦν πράττειν
 μήτε ἔλαττον μήτε μείζον, ἀλλὰ δόξης τε ἀγαθῆς ἐφ-
 εῖσεσθαι καὶ τοῦ διὰ πάντων εὐδοκεῖν καὶ ἡμῖν ἐν ἅπασιν
 ἰ κεχαρισμένον καθεστάναι. Τὸ δὲ μάλιστα ἐπὶ τοῦ
 Πόντου πλημμελούμενον φυλάξει τὸ μηδενὶ δοῦναι
 παροχσίαν [7] τίτλους ἐπιτιθέναι χωρίοις ἢ οἰκήμασιν
 ἀλλοτριῶν· μόνον γὰρ ἴδιον τοῦτο τοῦ τε δημοσίου
 τῶν τε βασιλικῶν οἶκων ἔστί, τῶν τε ἡμετέρων τῶν
 τε τῆς εὐσεβεστάτης Ἀγνοῦστης, εἰ δὲ εἰς ἐτέρων
 τινὸς εὐνοῖα προσηγορίαν σανίδας ἀνατεθείσας, αὐτὰς
 μὲν εὐθὺς καθαιρήσει, ἀνχρησέσει δὲ τὸν ταύτας κατα-
 πῆξαντα· καὶ εἰ μὲν αὐτὸς ὁ λέγων ἐάντων εἶναι δεσ-
 πότην τοῦ πράγματος τοῦτο πράττοι, παραχρημα τοῖς
 ἐκείνου πράγμασι τίτλους ἐπιθήσει δημοσίου, εἰς κε-
 φαλήν αὐτῷ περιορήξας τοὺς ἐπ' αὐτοῦ τεθέντας
 τίτλους· εἰ δὲ φροντιστῆς εἴη πραγμάτων ἀλλοτριῶν,

mus accipientibus, quo illos quoque libertatis participes redderemus. Id enim nobis repositum erat deo ut videtur talia largiente, ut non solum Afris atque illius regionis gentibus libertatem impertiremus, sed eos quoque, qui in media nostra republica quotannis venum ibant et ne sub eodem quidem venditore manere permittebantur, sed brevi tempore in aliorum atque aliorum potestate usque redigebantur, eiusmodi damno et ignominia eximeremus. Hanc nos decere existimavimus gratiam deo offerre, qui imperatoriam coronam nobis imposuit, qui purpuram nobis a patre relictam communi suffragio donavit, qui talia simul tantaque nobis largitus est qualia priorum dedit nemini.

V. Oportet igitur eum qui ad hunc magistratum accedit, cum sciat, quot quidem et hominibus et urbibus imperaturus quantaque auctoritate futurus sit ex consulari et praesidali in maiorem potestatem eamque spectabilem mutatus, subditis utique parcere eosque indempnes servare et puris utique manibus uti, et fiscum augere eiusque commodis omnem curam adhibere, et privatis emolumentis abstinere, atque urbibus et publice et privatim ius impertire et circumire eas et curare, nec quicquam lucri gratia neque minus neque maius agere, sed bonam famam appetere et per omnia servet ac nobis in omnibus sese gratum exhibeat. Quod autem in Ponto potissimum delinquitur cavebit, ne cui veniam det titulos vel praedii vel aedificiis alienis imponendi; unius enim hoc proprium est fisci et imperialium aedium, tam nostrarum quam piissimae Augustae. Quodsi sub alius cuiusvis appellatione tabulas propositas inveniat, illas quidem statim tollet, inquirat autem in eum qui eas affixerit; et si quidem ipse qui sese dominum rei esse dicit hoc fecerit, confestim illius rebus titulos publicos imponet, confractis in ipsius capite titulis ab eo positis; quodsi procurator sit rerum alienarum, et titulos, sicuti modo

6 ὑπὸ τῶν αὐτῶν L¹ ὑπὸ τῶ αὐτῶ L² || 10 ἀνα-
 θεῖναι M²L || 12 ἐπιτιθέντι B ἐπιτεθέντι L¹ || 13 πα-
 τρὸς] πατρὸς ἡμῶν L || 18 σεμνῶς M || ἐκ κοινου-
 λαρίας ML ἐξ ἰπατελείας M s. v., B || 19 ἡγεμονικῆς Zachariae
 ex s || 20 σπεκταβλίαν M] περιβλεπτον LB || 21 αὐ-
 τοῦς om. B || πανταχοῦ χρῆσθαι B || 25 ἰδία om. s ||
 29 Τὸ δὲ — 31 χωρίοις om. L (μὴ παραχωρεῖν δὲ τι-
 σὶν σανίδας ἐπιτιθέναι καὶ *οο*ιον (τὸ οἰκεῖον?) ἐγ-
 γράφειν ὄνομα ἢ ἄγορας add. L² in mg.) || 31 ἢ τίτλους
 MLB, ἢ delendum (vel sanidas ἢ τίτλους scribendum)
 vidit Zachariae || 32 μόνου LB s] μόνου M || ἴδιον L ||
 34 τε τῆς] τε om. L || 35 προσηγορίαν Haloander ex s

(cf. XXX 8 § 1) προσηγορίας libri || 39 περιθήσει LB ||
 40 αὐτοῦ B

1 impertiremur T || 2 ut uite detur V ut uite dent
 T || 5 singulos T || 8 gratia competente T || 11 tali V ||
 12 sq. nulli portet igitur V || 17 praesedet V] praesidet
 T || 19 praedali V || 20 parcere T] partem V || 21 uti
 add. vulg. || 22 ponere om. T || 24 iuxta V || 27 iurare]
 uitare V || 28 in om. V || 29 obscuret V¹ || 30 nec T ||
 praesidiis V || 32 impleri alium domum V || 33 et om.
 T al. || 35 deponet T || inuestigiet V || 36 dicit T ||
 37 repentem V || publicos libri

τούς τε τίτλους, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, κατέξει
κατὰ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς βασάνους τε αὐτὸν ὑποθήσει
πικραῖς, ὥστε ταῦτα μανθάνοντα τὸν ὃ προσήκει
προσώπῳ γινώσκειν, ὡς οὐκ ἔξεστιν οὔτε δι' ἑαυτοῦ
οὔτε διὰ τινων δορυφόρων ἢ πρὸς πλεονεξίαν παρα-
λαμβάνομένων τοὺς ὑπάρχουσιν ἀδικεῖν.

praediximus, confringat eius capiti verberibusque
eum subiciat amaris, ut haec discens cui competet
persona cognoscat, quia non licet neque per se ne-
que per aliquos obsequentium aut (ad) avaritiam
susceptorum subiectos laedere.

CAPUT VI.

Δεῖ δὲ αὐτὸν ὁμοίως τὸν περιβλεπτον moderatwra
ἀναστῆλκειν καὶ τοὺς ληστεύοντας καὶ τοὺς πλεονε-
κτοῦντας καὶ τοὺς γυναικᾶς τε καὶ περιουσίας καὶ ὑπο-
ζύγι καὶ τὰ τοιαῦτα ἀρπάζοντας, ὅπως ἂν καθαρὸν
φνέλῃται τὸ δίκαιον, καὶ φανείημι ὁρθῶς ἐπ' αὐτῷ
βεβουλευμένοι, καὶ μὴ τις ἡμᾶς εἰσελθοὶ μετὰ μελος
ὅτι ληστοδιώτας τε καὶ βιοκαλιτάς ἐπαύσαμεν, τῶ-
ν μὲν κατατρεχόντων τὴν χώραν, αὐτοῦ δὲ οὐκ
ἀμύνοντος. διὰ τοῦτο γὰρ αὐτῷ καὶ τοὺς στρατιώτας
ὑπέστηραμεν, ἵνα καὶ τὴν ἐκείνων ἔχων χεῖρα δυσ-
καταμίχρητος τοῖς ἐπηρεάζουσιν εἴη.

Oportet autem eum similiter spectabilem modera-
torem cohíbere etiam latrocínantes (et) vim facientes
et mulieres atque substantias, iumenta et similia ab-
rípientes, quatinus purum servet quod iustum est,
et appareamus recte super eo cogitasse, et ne ulla
nobis ingrediatur paenitentia quia latronum perse-
cutores et violentiarum inhibitores amovimus, aliqui-
bus quidem discurrentibus per provinciam, ipso vero
non ulciscente. Ideo enim ei et milites subdidimus,
ut et illorum habens manum inexpugnabilis violenti-
s sit.

CAPUT VII.

Ταῦτα αὐτῷ συλλήβδην παρανοῦμεν. τὰ γὰρ δὴ
κατὰ μέρος εἴσεται σαφῶς ἐκ τε τοῦ πᾶσιν ἐν κοινῷ
γεγραμμένου νόμου, καθ' ὅνπερ ἐτάξαμεν τὰς ἀρχάς,
ἐκ τε τῶν βασιλικῶν παραγγελμάτων, ἀπερ αὐτῷ δι-
δόντες ὑφηγησόμεθα κατὰ τὴν τρόπον διαθήσει τὴν
ἀρχήν, καὶ ταῦτα πράττοντες ἡμῖν τε οὐκ ἀποθύμιος
ἔσται θεῷ τε καὶ τῷ νόμῳ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀνα-
θήσει καὶ ἀγαθὰς ὑπὲρ ὅλης τῆς διοικήσεως ἔξει τὰς
ἐλλείδας. Ἐπιτεθήσεται δὲ καὶ κατάλογος τῶνδε ἡμῶν
τῷ θεῷ νόμῳ, δι' οὗ γενήσεται φανερόν, τί μὲν
αὐτὸν τε καὶ τὸν πάρεδρον καὶ τὴν τάξιν τὴν αὐτοῦ
παρὰ τοῦ δημοσίου προσήκει λαμβάνειν, τί δὲ αὐτὸν
ὑπὲρ τῶν ἀρχικῶν παρέχειν συμβόλον, ὅπως ἂν ἐπι-
στάμενος τὸ τε ἐλευθέρῳ τῆς ἐπιθύσεως τῆς εἰς αὐ-
τὸν γενομένης τὸ τε συνεσταλμένον τῆς παρ' αὐτοῦ
περὶ τὰ σύμβολα προΐουσης δαπάνης χάριτος κατὰ τὸ
προσῆκον τοῖς πράγμασι, μειζόνων τε ἐθνῶν καὶ πλει-
όνων ἀνθρώπων ἐπιζῶν ἀρχεῖν, εἰ τοῖς ἐν χερσὶ 35
χρησίμωτο προσήκόντως.

Haec eum complexive monemus. Particulariter
autem sciet aperte et ex lege omnibus in commune
conscripta, secundum quam ordinavimus cingula, et
ex imperialibus mandatis quae ei dantes explanavimus,
quemadmodum disponat administrationem. Et
haec agens nobis non exosus erit et deo legique
suam animam commendabit ac bonas pro omni gub-
ernatione habebit spes. Subicietur autem et de-
scriptio huic legi, per quam fiet manifestum, quid
quidem ipsum et assessorem et officium eius a fisco
competat accipere, quid autem pro administratoriis
praebere codicillis, quatinus sciens liberalitatem da-
tionis in se factae et paucitatem a se circa codicillos
precedentis expensae utatur competenter rebus, ma-
ioribus gentibus et amplioribus hominibus sperans
praeesse, si praesentibus utatur competenter.

CAPUT VIII.

Δίδομεν δὲ καὶ τοῦτο τὸ τὰς ἐφέσεις τὰς παρ' αὐτοῦ
κατὰ τὸ τῶν περιβλεπτῶν ἀρχόντων σχῆμα παρὰ τε

Damus autem et isti appellationes quae ab eo
fiunt secundum spectabilium iudicum schema et

diximus, in capite eius confringet et tormentis acerbis eum subiciet, ut his cognitis ea ad quam res per-
tinet persona intellegat non licere neque per se neque per satellites aliquos vel ad cupiditatem ascitos in-
iuriis subditos afficere.

VI. Similiter autem ipsum spectabilem moderatorem coercere oportet et latrocínantes et aliena
appetentes et eos qui mulieres et bona et iumenta et eiusmodi alia rapiunt, ut integrum custodiat ius
nosque recte de eo iudicasse appareat neve ulla nos paenitentia subeat quod latronum persecutores et
biocolytas sustulerimus, si qui grassentur per provinciam, ipse vero vim non arceat. Propterea enim ei
etiam milites subdicimus, ut illorum manu utens superari non facile possit ab iis qui iniurias faciunt.

VII. Haec nos eum summam hortamur. Singula enim accurate perspiciet et ex lege omnibus
in commune scripta, secundum quam magistratus ordinavimus, et ex mandatis imperialibus quibus ei datis
explanabimus, quemadmodum instituat magistratum. Atque haec si agat, neque nobis ingratus erit et
deo ac legi animam suam consecrabit, et bonam de tota administratione spem habebit. Subicietur autem
etiam index sacrae huic legi nostrae, per quem manifestum fiet, quid quidem et ipsum et assessorem et
officium eius a fisco accipere, quid autem eum pro insignibus magistratus praestare par sit: ut cum
cognoscat et quanta sit liberalitas dationis in ipsum collatae et quantopere coartata sit impensa ab ipso
et pluribus hominibus imperet, si iis quae in manibus sunt uti decet usus sit.

VIII. Ceterum hoc quoque concedimus, ut de appellationibus quae ab eo fient secundum formam

2 ἑαυτοῦ L || 3 μικρῶς (i. e. μικραῖς) L || τὸν ᾧ τὸ πῦν
L¹ || 5 πλεονεξία L || 9 τοὺς Scrimger] τὰς libri || 10 ἀρπάζ-
οντας L || καθαρῶς L || 11 φνέλῃται B || 14 οὐκ ἀμύ-
νοντος] ἀκαμύνοντος L¹ || 16 τῶν L¹ || ἐκείνου L ||
18 τὰ] τὸ M || γὰρ δὴ] autem s || 20 νόμου] nov. VIII ||
καθ' ὅνπερ M || καθάπερ L καθ' ὄν B || ὑπετάξαμεν
B || 21 παραγγελμάτων] nov. XVII || 22 ὑφηγησόμεθα
Halobander] ὑφηγησόμεθα libri || 23 ἀθύμιος L || 24 ἔσται
— ἀναθήσει om. B^c || 26 ἡμῶν τῷ θεῷ om. s || 31 εἰς
αὐτὸν et 32 παρ' αὐτοῦ s || 32 γενομένης B || 35 ἀρ-
χῆν L || 37 τοῦτο τὸ M] τοῦτο B τούτῳ Ls

2 haec om. V || dieens VT || 4 ad addidit Osenbrüggen ||
5 subceptorum V || 8 et om. libri || 9 arripientes libri ||
12 qua V || persecutorum V || 13 amoui libri || 15 non
om. V || 18 eum V] enim T || 19 sciet et aperte V al. ||
20 scripta T || 23 deo] do V || 27 a om. Val. || 28 quod
T || administratoriis] administratorii sunt V || 29 scienti V ||
libertatem Val. || dationis V] donationis Neoburg. dona-
toris T || 33 praecessis V || si] in Val. || 38 siunt V

τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἐπάρχοις παρά τε τῶ ἐνδοξοτά-
τη ἡμῶν κατὰ κοινουλατίονα κρίνεσθαι κοιμιστῶρι-
τάς τε δίκας ἐλάττους τῶν πεντακοσίων χρυσῶν
ἐν τῇ κατ' αὐτὸν ἐπαρχίᾳ παρά τισι κινουμένας (κάν
εἰ τυχὸν ἐκ παραπομπῆς, ἀπὸ μέρους παρά σπεκτα-
βίλλοις ῥηθεῖεν), ὅταν ἐφέσιμοι γίνοντο, αὐτὸν ἐν
τάξει θελοῦν κατεξετάζειν ἀκροατηρίου· ὥστε αὐτὸν
καὶ κατὰ τοῦτο σεμνότερον ὄντα μεμνησθαι τῆς παρ'
ἡμῶν δεδομένης ἀξίσεως αὐτῶ, καὶ οὕτω χρῆσθαι
τοῖς πράγμασι, ὡς ἀμειπτον ἑαυτὸν πᾶσι τοῖς ὑπη-
κόοις καὶ ἡμῖν αὐτοῖς καὶ πρό γε ἡμῶν θεῶ τε καὶ
τῶ νόμῳ παρέχειν.

Ἐπίλογος. Ταῦτα τοῖνυν ἅπαντα ἡ σὴ ὑπεροχῇ
γνωσκουσα τοσαύτας ἐν τῇ τὰς σιτήσεις ἐπιδιδότω
οὕτω τε αὐτὴν ἴστω σεμνὴν γενομένην, ὡς πολλοῖς
εὐκότως ἔσεσθαι περισπούδαστον τῇ τοῦ νῦν αὐτῇ
δοθέντος παρ' ἡμῶν ἀνδρῶν τε καὶ ἀξιώματος ἐπι-
θυμίας.

Dat. xvii. k. Aug. CP. Belisario v. c. cons.

[a. 535] Dat. xvii. kal. Aug. CP. Belisario v. c. cons.

KΘ

20

XXIX.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΑΙΤΩΡΟΣ ΠΑΦΛΑΓΟΝΙΑΣ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πραιτωρίων.

Ἐπιλογος. Τὸ Παφλαγόνων ἔθνος ἀρχαῖον τε
καὶ οὐκ ἀνόνημον καθεστὸς, ἀλλὰ τοσοῦτον ὡς καὶ
ἀποικίας μεγάλας ἐκπέμψαι καὶ τὰς ἐν Ἰταλοῖς συνο-
κίσιαι Βενετίας, ἐν αἷς δὴ καὶ Ἀκυλιᾷ πόλεις τῶν ἐπὶ
τῆς ἐσπέρας μεγίστη κατῳκίσται καὶ βασιλικὴν πολ-
λίαις διαίταν δεξαμένη,

CAPUT I.

τὸ τοῖνυν Παφλαγόνων ἔθνος ἐπὶ τῶν Ὀνωρίου
τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως χρόνων ἐλάττωθ' ἐν καὶ πό-

30 Igitur Paphlagonum gentem sub Honorii pie me-
moriarum temporibus imminutam et civitates amitten-

Nov. XXIX Graece extat in ML, c. 1—5 in B 6, 13. — Epit. Theod. 29, Ath. 4, 9. Julian. const. XXVIII.

spectabilium iudicum et apud gloriosissimos praefectos et apud gloriosissimum nostrum quaestorem per
consultationem cognoscatur; lites autem quingentis aureis minores in provincia ipsius motas apud ali-
quos (etsi forte ex delegatione, nec tamen apud spectabiles actae sint), quando in iis appellatio inter-
ponatur, ipse in ordine sacri examinet auditorii: ut in hac quoque re honoratior factus collati in eum
a nobis incrementi memor sit, et ita rebus utatur, ut omnibus subditis et nobis ipsis et prae nobis deo ac
legi integrum sese praestet.

Epilogus. His igitur omnibus tua sublimitas cognitis et annonas tantas ei praebeat et adeo
honoratum eum factum esse sciat, ut multis merito expetendus sit futurus decoris et dignitatis nunc ei
a nobis datae desiderio.

XXIX.

DE PRAETORE PAPHLAGONIAE.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio.

Praefatio. Paphlagonum gentem et antiquam neque ignobilem, sed talem quae et magnas colonias
deduxerit et Venetias Italicorum incoluerit, ubi Aquileia quoque condita est urbs earum quae in occidente
sunt maxima quaeque imperialem domum saepe suscepit,

I. Paphlagonum igitur gentem Honorii pie memoriae temporibus extenuatam et urbibus non-

1 ὑπάρχοις LB || τῶν ἐνδοξοτάτων L || 2 κατὰ κοινουλατίονα (κοινουλατίονα M) ML || κατὰ συνέλευσιν Ms. v., B || κρίνεσθαι || γίνεσθαι B || 4 κινουμένας B || 5 παρὰ περιβλέπτους LB || 6 sq. ἐν τάξει — αὐτὸν om. L || 9 ἀξίσεως || ἐπαρχίας L^a || αὐτῶ ε || 11 πρὸς γε L^s || 13 sq. epilogum om. B || 16 ἔπεισθαι L || αὐτοῦ L || 19 xvii. k. Aug. ε (Ath.) xv. k. aug. M kl. augustas Iul.^b (om. Iul. codd. cett.) μηρὶ ἀγούστω Theod. || Bilisario M || post subscriptionem non servatur index de quo v. p. 217, 26 || 25 καθεστὸς constituit ε (καθεστῆκε Haloander) || 26 συνοικίσιαι Springer || συνοικίσιαι ML^s || 30 ὄριον L¹ ὄνοριον L²

2 consultationem V || 4 vel si forte Beck || 5 ne addidi, nec vulg. || dicatur V || 6 sub add. vulg. || appellationem V || appellationem T || fiunt] fuerit V || in ordinem T || 7 is] his libri || secundum hoc etiam T al. || 8 dato Val. || 9 rebus] cehus V || 11 nostros V || 14 cognoscens et tantas Neoburg. || mouerit T al. me ueri V || 15 honestia factum V || 16 flores libri || diuinitatisque T al. || 19 constantinopolis V || bilis. VT || 21 praetore] prae V || paphlagonie VT (et sic semper) || 23 pp.] pporum V || 24 antiquam V || 25 consistit Neoburg. || 26 mittere V || et add. vulg. || 27 aquilegia V || speria Val. || 28 magna T al. || *imperialem more prodietam V imperiali more traditam T. Glossema seclusi.

λεῖς ἀποβαλὼν τινὰς καὶ κατ' οὐδεμίαν χροιώδη πρό-
 φασιν ὑφ' ἑσθὶν τινα δεξάμενον αὐθις ᾤθημεν ᾄθηναι
 πρὸς τὸ πρότερον ἐπαναγαγεῖν σχῆμα, καὶ μίαν πάλ-
 ῖν τὴν Παφλαγονίαν ἀποτελέσαι, καὶ ἄλλο ἐπὶ τῶν
 δύο πεποιθήμεν Πόντων, ταῦτα καὶ ἐπ' αὐτῇ δια-
 τάσθαι· ὥστε καὶ τὸν τῶν ἐθνῶν τούτων ἔχοντα
 τὴν ἀρχὴν ἠνωμένην τε δὴ καὶ μίαν ἀντὶ δύοῖν τῶν
 ἐμπροσθεν (φαρὲν δὲ Παφλαγονίας τε καὶ Ὀνωριάδος)
 καλεῖσθαι μὲν πρῶτατα (Ῥωμαῖον δὲ καὶ τοῦτο
 ὄνομα καὶ τοῖς τὰς ἐπαρχίας ἰδιόνοισι κρέπον), τάξει 10
 δὲ χρῆσθαι μιᾷ συναρμοσθείσῃ παρὰ τῶν ἐμπροσθεν
 δύο τάξεων καὶ ἀνδρῶν ἑκατὸν ἀριθμὸν συμπλη-
 ρούσῃ. ἐπιστήσεται δὲ καὶ οὗτος τοῖς τε δημοσίοις
 ἀπάσι ὅσα τε Παφλαγῶνες ὅσα τε οἱ πρῶτον τῆς
 Ὀνωριάδος οἰκήτορες ἐτίθον· καὶ θῆσεται πρόνοιον 15
 τῶν πόλεων ἀπάσων ὧν ἑκάτερα πρότερον εἶχεν ἐπα-
 ρχία, τούτεστι ἐν Ὀνωριάδι Προουσιᾶδος τε καὶ Κρα-
 τείας καὶ Ἀδριανουπόλεως καὶ Τίον καὶ Κλανδιουπό-
 λεως καὶ Ἡρακλείας· εἰ γὰρ καὶ τινες αὐτῶν ἐκ
 Βιθυνίας ἐληφθῆσαν πρότερον, ὅποιον δὴ Προουσιᾶς 20
 τε καὶ Ἡρακλείας καὶ αὐτῆς γὲ ἡ μητροπόλις τῆς ἐπα-
 ρχίας, φαρὲν δὲ τὴν Κλανδιούπολιν, ἀλλ' ὅμως ἐπει-
 ῆθη ἐπὶ αὐτῆς μετέστῃσι, αὐθις ἐπαναγαγεῖν αὐτάς
 εἰς Βιδυνοῦς καὶ συνταράττειν τὸ σχῆμα πολλῆς ᾤθη-
 μεν εἶναι τῆς φιλοπραγμοσύνης· ὥστε αὐταὶ γὲ αἱ 25
 ῥηθείαι πόλεις ἔξ, πρότερον Ὀνωριάδος οἴσαι, νῦν
 μέρος καὶ αὐταὶ Παφλαγονίας εἶσονται. ἐν δὲ Παφλα-
 γῶνι αὐτοῖς ἔξει δικαιοδοσίαν πόλεων ἑτέρον ἔξ τῶν
 ἀνωθεν ἐκείνην προστηνοῦσαν τῇ χώρα, φαρὲν δὲ Γερ-
 μανικοπόλεως τε τῆς πρὸς Γάγγραν καὶ Πομπηίου- 30
 πόλεως καὶ Δαδιύβρων καὶ Σωρῶν καὶ Ἀμαστρίδος
 καὶ πρὸς γὲ τῆς Ἰωνοπολιτῶν. δώδεκά τε εἶσονται
 πόλεις ἀπασί τῆς ἐπαρχίας ἀπάσης. Κανταῦθα δὲ
 περὶ μὲν τὰς ἱερουσίνας οὐδὲν κανίζομεν, ἀλλ' οἱ τε
 μητροπολίται οἱ πρῶτον τὰς ἱερουσίνας ἐνταῦθα δεχό- 35
 μενοι μενοῦσιν ἐπὶ τῆς αὐτῆς τάξεως, τῆς ἑπ'· αὐτοῖς
 τὸ γὲ ἐπὶ τῷ τόπῳ χειροτονιάς οὐκ ἀμειβομένης, ἀλλ'
 ὑπο τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου τῆς εὐδαίμονος
 ταύτης χειροτονούμενοι πόλεως, αὐτοὶ τε τοὺς ὑφ'
 ἑαυτοῦ χειροτονούντες οὕς μέχρι νῦν ἐχειροτόνον, 40

v. 33 sq. cf. *Nomoc. XIV tit. 1, 20* καὶ ἡ Παφλαγονία διαφόρου (sc. ἔχει μητροπολίτας), ὡς ἡ κ' νεαρά.

nullis privatam et sine ulla causa idonea deminutionem quandam passam rursus existimavimus in pristinum statum restituendam et unam denuo Paphlagoniam efficiendam, quaeque in duobus Pontis egimus, haec etiam in illa ordinanda esse: ut qui harum gentium administrationem habet unitam iam et unam loco duarum quae antea erant (Paphlagoniae dicimus et Honoriadis) praetor quidem vocetur (Romanum autem istud quoque nomen est aptumque iis qui provincias regunt), officio autem utatur uno ex duobus quae ante erant coniuncto et quod centum virorum numerum expleat. Praerit autem hic quoque tribus omnibus quaecumque et Paphlagonibus et Honoriadis olim incolae pendebant, et prospiciet urbibus omnibus quas utraque provincia prius habebat, hoc est in Honoriade Prusiadis et Crataeae et Hadriano- polis et Tii et Claudiopolis et Heraclaeae: quamquam enim nonnullae earum ex Bithynia prius ascitae sunt, veluti Prusias et Heraclaea et ipsa metropolis provinciae, Claudiopolim dicimus, tamen quoniam semel translatae sunt, eas rursus ad Bithynos reducere et turbare statum nimis esse putavimus novitatis studii. Itaque sex illae urbes, quae olim Honoriadis erant, iam pars Paphlagoniae et ipsae erunt. Inter ipsos autem Paphlagonibus iurisdictionem habebit aliarum sex urbium quae primitus ad eam provinciam pertinebant, id est Germanicopolis quae est ad Gangram et Pompeiopolis et Dadybrorum et Sororum et Amastridis et praeterea Ionopolis. Eruntque duodecim urbes omnes totius provinciae. Atqui ne hic quidem in sacerdotiis quicquam novamus, verum et qui olim sacerdotia ibi suscipiebant metropolitae in eodem ordine maneat ordinatione eorum quantum ad locum non mutata, sed a beatissimo patriarcha felicitis huius urbis ordinandi, et ipsi eos qui sub ipsis sunt ordinantes, quos usque adhuc ordinabant, ut

3 πάλιν Osenbrüggen ex 5 πόλιν MLB || 5 Πόντων] omnibus (i. e. πάντων) ex || 7 τε δὴ om. L(s) || 11 παρὰ] περι L || 12 καὶ] ἦν καὶ Haloander, vulg. || ἀριθμὸν M] ἀριθμὸς L ἀριθμὸς B || * συμπληροῦσῃ] συμπληρώσει libri (numero complendo s) || 14 Παφλαγῶνων B || 15 ἐνω- ριάδος M || 17 ἐν om. L] κρατείας M (Theod.)] κρατίας LB || 18 Ἀδριανουπόλεως B || 20 προουσιᾶς L] προουσία MB || 22 κλανδιούπολιν L || 23 αὐτοῖς B || 25 φιλοπραγ- μοσύνης M] πολπραγμοσύνης LB (s) || * αὐταὶ γὲ] αὐτὰ τε M αὐταὶ τε LBs || 27 καὶ αὐτὰ Ls] καὶ αὐτὰ MB || 29 φαρὲν δὲ Γερμανικονπόλεως τε B || 30 τῆς πρὸς γάγγραν M (cf. Theod.)] καὶ τῆς (τῷ L) πρὸς γάγγραν BL] πομπηίου (sic) L || 31 Δαδοῦβρων B] Ἀμαστρίδος B || 32 (ἰωνοπόλις Theod.)] τε] enim s || 33 πόλεις MB] αἱ πόλεις L || κανταῦθα μὲν περι

δὲ L || 34 τε] leg. γε? || 35 οἱ πρῶτον Haloander] πρῶτον οἱ libri || 36 μένουσιν LBs || τῆς ἐπ'] τοῖς ἐπ' L || 38 ὑπο τῶν μακαριωτάτων πατριάρχων L ὑπο τῷ μακαριω- τάτῳ πατριάρχει B || 39 τε] vero s

3 figuram V || 4 paphlagoniam V || et om. V¹ || ex] in vulg. || 12 et om. V¹ || 14 providentia V, civitatum — provincia om. idem || omnium civitatum T || 16 honoriade prusiadis V || gratie V tracie T || et om. V || 17 et Tii — 19 Prusias om. libri, suppl. edd. || 19 eraclia V || 20 pro- uintia V || claudiopolim vulg. || 22 reducere T || bithynos libri || 23 et om. vulg. || 25 existentes V¹ || ipsae et 26 erunt vulg. || 27 illic libri || 29 circaquae V quae circa al. || popeiopolos et cladybrorum et sororium V || 30 iopo- litanorum libri || 33 sacerdotalia hic T || 37 eis] ei V

οὐδὲν ἀλλήλους περι τούτων οὔτε στασιάζοντες οὔτε φρονοῦμενοι. καὶ μία τὸ λοιπὸν ἐπαρχία γενήσεται πλείους ἔχουσα μητροπόλεις, τούτο ὅπερ καὶ ἐν ἐτέραις ἡμῶν ἐπαρχίαις ἐστίν.

CAPUT II.

Ὁ δὲ τὴν ἀρχὴν ἔχων τῆς ἐπαρχίας πάσης (Παφλαγονία δὲ ἅπαντα καλεῖσθω καθὰ καὶ πρότερον ἦν) τὰς τε πόλεις περιουσίησι, κωλύοντας οὐδενὸς τῶν ἐμπροσθεν ἰσῶς ἐπὶ κωλύσει τῶν τοιοῦτων γενομένων τύπων, τοποτηρητὰς μέντοι ταῖς πόλεσιν οὐκ ἐκπέμπων (τούτο γὰρ αὐτῶ παντελῶς ἀπαγορευόμεν, ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἐστὶν ἅμα μὲν αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας χρηματίζειν, ἅμα δὲ ἐτέρῳ τὴν αὐτοῦ τάξιν παρὰ τὸν νόμον διδόναι), ἀλλ' αὐτοῖς ἅπαντα διοικήσει· τὰ τε δημόσια εἰσπράξει σὺν πάσῃ προθυμίᾳ, μήτε ὑπεροπρώτων μήτε ἐλαττώων, ἀλλὰ τῆς κατὰ δικαιοσύνην ἰσότητος ἀντεχόμενος, τιθέμενός τε πρόνοιαν τοῦ κἂν εἰ τι βέβηλαται τὸ δημόσιον τούτο ἐπανορθῶν, τὰς πόλεις τε φυλάττων ἀξιομίως κοινῇ τε καὶ ἰδίᾳ· καὶ στήσιν μὲν λαμβάνων ἢν ἑκατέρω πρόῳν εἶχεν ἀρχή, συνιοῦσαν εἰς χρυσοῦς ἑπτακοσίους εἰκοσιπέντε, ἔχων δὲ καὶ τὸν παρεδρευοντα ἐβδωμόηοντα δύο κομιζόμενον χρυσοῦς, καὶ τὴν τάξιν τὴν μίαν ἐξ ἁμφοῖν συντιθεμένην καὶ εἰς ἀνδρῶν ἑκατὸν συνιοῦσαν ἀριθμὸν καὶ τετρακοσίους τεσσαράκοντα ἐπὶ τρίτον χρυσοῦς ὑπὲρ παραφυγκῆς λαμβάνουσαν παρὰ τοῦ δημοσίου· προῦτὰ τε δεχόμενος τὴν ἀρχὴν καὶ προῦτα ταύτην καὶ τὰ κατ' αὐτὴν διανῶν. ἡμεῖς γὰρ κἀνταῦθα τοῖς ἡμετέροις ὑποτελεῖς ἐξωνησόμεθα καὶ τοῖς κομιζόμενοις ἐξ ἔθους προσφάσει τοῦ καλομένου σουφραγίου δώσομεν αὐτοῖ, τούτο ἐκ τῶν φόρων αὐτοῖς τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπιδιδόντες διὰ τοῦ θρόνου τοῦ σοῦ, καὶ οὐ συγχωρήσομεν ὑπὸ σχήματι καὶ προκαλύμματι πράξεως τοῖς ἡμετέροις ὑπηκόους καταδουλοῦσθαι. οὐ γὰρ ἂν οἱ βαρβάρων τοὺς πρόῳν ὑποτελεῖς ἀπαλλήξαντες καὶ τὴν ἀρχαίαν εἰς αὐτοῖς ἐπαναγαγόντες ἔλευθερίαν τοὺς ἐν ἡμῶν αὐτοῖς δουλεύειν ἄλλοις συγχωρήσομεν, ἀλλὰ τῶ δι' ἡμῶν πολλοῖς ἔθνεσιν ἔλευθερίαν φιλοτιμησάμενψ θεῶ τούτῳ καὶ ἡμεῖς καθ' ὅσον ἐστὶ δυνατὸν τὴν τῶν αἰετιπρασκομένων ὑπηκόων ἡμῶν προσοίσομεν ἔλευθερίαν, 40

5 Qui autem cingulum habet provinciae totius (Paphlagonia vero vocetur omnis, sicut et prius), civitatesque circueat prohibente nulla prius forte prohibitione talium facta forma, vices agentes tamen civitatibus non dirigens (hoc enim ei penitus interdicimus; nam absurdum est simul quidem ipsum in provincia appellari, simul autem alio suum officium contra legem dare): sed ipse omnia gubernet, et fiscum exigat cum omni alacritate, neque superexigens neque minus, sed secundum iustitiam aequalitatem tuens ponensque providentiam, vel si quid laesus est fiscus, hoc emendare, civitatesque custodiens indemnes communiterque et proprie; et annonas quidem accipiens quas utraque prius habebat administratio, collectas in aureis septingentis XX. 10 quinque, habens autem et consiliarium septuaginta duos percipientem aureos et officium unum ex ambobus compositum et in virorum centum collectum numerum, trecentos XL. septem et tremissem aureos pro emolumento percipiens a fisco; gratisque accipiens cingulum et gratis hoc impetrans. Nos enim 15 et hic nostris collatoribus prosumus et accipientibus ex consuetudine occasione appellati suffragii dabimus ipsi, hoc ex tributis ipsius provinciae largientes per sedem tuam, et non permitimus sub imagine et velamento venditionis nostros subiectos in servitium redigi. Non enim qui barbaris pridem subditos eripimus et antiquam in eos reduximus libertatem, eos qui apud nos ipsos sunt aliis servire permittimus, sed deo per nos plurimis gentibus libertatem largienti hoc etiam nos, quantum est possibile, semper venditorum subiectorum nostrorum offerimus li-

nihil inter se de his neque disceptent neque turbentur. Atque una in posterum evadet provincia plures habens metropoles, id quod etiam in aliis provinciis nostris est.

II. Qui vero universae provinciae regimen habebit (universa autem sicut etiam antea Paphlagonia vocetur), et urbes circumibit, nullo prohibitus edicto eorum quae forte olim ad talia prohibenda facta sunt, neque tamen vicarios in urbes mittet (id enim eum plane vetamus, quoniam absurdum est simul et ipsum in provincia rem agere et alteri suum locum contra legem concedere), sed ipse omnia administrabit; et tributa cum omni diligentia coget, ut neque plus neque minus exigat, sed cum iustitia aequitatem sectetur, et prospiciat, ut etiam si quid fiscus damni acceperit, id resarciat; et urbes illaesas et publice et privatim servet; et annonam quidem accipiat quam antea uterque magistratus habebat, in septingentos viginti quinque aureos collectam, habeat autem assessorem quoque qui duos et septuaginta aureos accipiat, atque officium unum ex duobus compositum et in centum virorum numerum coniunctum quod quadringentos quadraginta septem aureos et tremissem pro solacio a fisco percipiat: et gratis accepto magistratu gratis quoque eundem et quae ad eum pertinent gerat. Nos enim hic quoque subditos nostros redimemus, atque iis qui quid ex consuetudine percipiebant suffragii quod vocatur nomine ipsi dabimus, ex redivitis provinciae per sedem tuam id iis praebentes, nec patiemur sub specie et praetextu venditionis subditos nostros in servitium redigi. Neque enim qui a barbaris eos qui olim subditi erant liberaverimus iisque pristinam libertatem restituerimus, iidem permittemus, ut qui in nostra ditione ipsa sunt, aliis serviant: verum deo qui per nos multis gentibus libertatem largitus est, nos quoque quoad eius fieri potest subditorum nostrorum, qui ubique vendebantur, offeremus libertatem, ut neque eos, qui

1 περί τούτων L || *οὐδὲ στασιάζοντες οὐδὲ φρονοῦμενοι (φρονοῦμενοι L) LBς οὐ διαστασιάζοντες οὐ διαφρονοῦμενοι M || 8 γενομένων τύπων Hombergk] γενομένου τύπου M γενομένου τύπου LBς quod receipt delete v. 7 τῶν post οὐδενός Zachariae || 10 αὐτὸ Haloander || 12 χρηματίζειν] appellari ε || 15 ἐλαττώων] minus (i. e. ἔλαττων) ε (?) || δικαιοσύνης L¹ || 16 τε om. L || 19 ἀρχὴν M || 20 χρυσοῦς libri, et sic semper || 24 καὶ τε τετρακοσίους B (καὶ om. ε) || 25 λαμβάνουσαν ὑπὲρ παραφυγκῆς B || 27 καὶ τὰ κατ' αὐτὴν M] om. LBς || 28 ἐξωνησόμεθα M (prosumus ε) || 29 τοῦ καλομένου om. B || 30 σουφραγίου ML] βοηθείας M s. v., B || αὐτοῖς τῶν (τῶν M) τῆς MB] αὐτοῖς τῆς L

αὐτῆς τῆς Haloander ex ε || 36 αὐτοῖς] αὐτοῖς Zachariae || 37 συγχωρήσομεν LB || ἡμῶν L || 38 τούτο Bς || 39 ἡμεῖς M

4 est add. vulg. || 5 paphlagonie T pafagonie V || 6 uocatur libri || 7 circueat V circumeat T || nullo libri || forte in prohibitionem vulg. || 10 simul] et simul V || 11 *alio suum] aliorum libri || 13 fiscalia vulg. || alacritate Gal.] largitate V || 14 minus] leg. minnens? || 20 septuaginta V || 23 tremisse (remisse V) libri || 24 affisco V || 31 subduos V || 35 hoc] huic vulg. || 36 subiectorum T] om. V || offerimus V

οὔτε τοὺς λαμβάνοντας καταβιάζοντες (ἀντεισίζομεν γὰρ αὐτοῖς τὴν γεννομισμένην ὀφέλειαν) οὐτ' ἐφιέντες ταῖς ἀρχαῖς ὄνοματι τῆς δόσεως τοὺς ὑπάρχουσιν τοῖς ἡμετέροις ὡς περὶ τῶν ἀνδραπόδων ὀνειδίσθαι μὲν παρὰ τῶν πιπρασκόντων, πιπράσκειν δὲ τοῖς ἀδικούσιν. Ἔστω σοι τοίνυν καὶ αὕτη τῶν τῆς Ποντικῆς διοικήσεως ἐπαρχῶν μία, διπλῆ πρότερον οὐκ ἴσμεν ἀνδ' ὅτου γενομένη· καὶ καλέσειεν μὲν, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, τὸν ἐπὶ ταύτης ἡγούμενον πραιπόριον Παφλαγονίας Ἰουστινιανόν, ἔξεστι δὲ αὐτὸν ἑλλάδι γλώττῃ καὶ στρατηγὸν καλεῖν.

bertatem, neque accipientibus nocentes (repensamus enim eis sollemnem utilitatem) neque sinentes administrationibus nomine suffragii subiectos nostros veluti quoddam mancipiorum emere quidem a venditoribus, vendere vero opprimentibus. Sit igitur tibi etiam haec Ponticae dioecesis provinciarum una, duplex primitus nescimus cur facta: et vocabis quidem, sicut praediximus, in hac praesedentem praetorem Paphlagoniae Iustinianum, licet autem eum lingua Helladica strategon appellare.

CAPUT III.

Τῶν ὄρκων δὲ αὐτὸν ἀναμνήσεις αἰεὶ καθ' ὅνδρα παραλήγεται τὴν ἀρχὴν, ὥστε καθάρατος ἔχειν τὰς χεῖρας καὶ μηδὲ κέρδεσιν ἀτόποις ὀφιώσας, ἐφ' ᾧ τὸ δημόσιον ὀφελεῖν τε καὶ αὔξειν δικαίας τε καὶ πανταχοῦθεν ἀμείπτους προσθήκας· ὥστε νέμεν τοῖς ἡμετέροις ἐπὶ πρῶτον ἰσότητά τε καὶ δικαιοσύνην ἐν τε τοῖς δημοσίοις ἐν τε τοῖς συμβάλλουσιν ἐν τε τοῖς δικαιοδομοῦσι πρὸς ἀλλήλους. περινοστήσει δὲ ἀζημίως τὰς πόλεις, ὥστε μήτε αὐτὸν μήτε τὸν παρέδρον μήτε τὴν ἐπομένην αὐτῷ στρατιᾶν εἴτε στρατιωτῶν εἴτε ταξωτῶν εἴτε οἰκετῶν τι χειραίνειν ἢ προικα διαπαντῶν. δεῖ γὰρ αὐτοῖς μὲν ἐξ ὧν αὐτοῖς δίδομεν ἐκ τοῦ δημοσίου σιτήσεων τὰς δαπάνας ποιῆσθαι σὺν μετρώτῃ προσηκούσῃ ζῶντας, τοὺς δὲ ἐπομένους αὐτοῖς στρατιωτῶν γινώσκειν ὡς, εἰ μὴ ταῖς οἰκείαις ἀκούμενοι σιτήσεων ὀδοιποροῦσιν, ἀλλὰ φαρμακοῦσιν τοὺς συντελεῖς τοῖς ἡμετέροις ἀδικεῖν ἢ τισιν αὐτοῖς περιβάλλειν ζημίαις ἢ προῖκα ποιῆσθαι τὴν δαπάνην, διὰ τοῦ τὴν ἀρχὴν ἔχοντος τὸ ἀζημίον ἔσται τοῖς συντελεσίαις, ἐκ τῶν ἐκείνων σιτήσεων αὐτῶν μὲν αὐτὰς ἀπαγορεύοντος, οἰκείῳ δὲ κινδύνῳ τοῖς συντελεσίαις ἐξ αὐτῶν περιποιούντος τὸ ἀζημίον.

CAPUT IV.

Ἔστω δὲ καὶ οὗτος ὁ νόμος ἡμῖν ἐπὶ Παφλαγονίᾳ κείμενος, ποιῶν αὐτοῖς τὴν ἀρχὴν σεμινοτέραν καὶ ἐν ταῖς περιβλέπτοις ἀριθμομένην, καὶ δίδου καὶ κατὰ τῶν στρατιωτῶν τῶν ἐπιχωρίων ἐξουσίαν, ἐν οἷς ἂν αὐτοῖς μετὰ τοῦ δικαίου προστάτῃ, καὶ κατὰ τῶν ἄλλων ἀπάντων τῶν τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς, χορηγοῦσιν προνομίῳ μὴ δυναμένῳ, κἄν εἰ μείζονες κἄν εἰ τυχόν ἑλάττωτες, κἄν εἰ πραγμάτων προστάτατο δυνα-

Iurisiurandi vero eum commemorabis semper, secundum quod percipiet cingulum, ut puras habeat manus et non lucris illicitis sordidatas, quatinus fisco prosit et augeat iustis et undique inculpabilibus crementis, ut tribuat nostris collatoribus aequitatem atque iustitiam et (in) fiscalibus et in contractibus et in litigantibus inter alterutros. Circumbit autem indemniter civitates, ut neque ipse neque eius assessor neque sequens eum ministerium sive militum sive officialium sive servorum aut aliquid lucretur aut gratis expendat. Oportet enim eos quidem ex quibus eis damus de fisco annonis expensas facere cum mediocritate competenti viventes, sequentes autem eos milites agnoscere quia, nisi propriis contenti annonis iter egerint, sed praesumpserint collatores nostros vexare aut quibusdam eos circumvenire dispendiis aut gratis facere expensam, per eum qui habet administrationem indemnitas erit collatoribus, ex eorum annonis eos exigentem, proprio autem periculo collatoribus eorum procurantem indemnitate.

Sit autem et haec lex nobis in Paphlagonia posita, faciens eis administrationem honestiorem et inter spectabiles adnumerandam et dantem et contra milites provinciae potestatem, in quibuscumque eis cum iustitia imperat, et contra alios omnes provinciae ipsius, uti privilegio non valentes, vel si maiores vel si forte minores, et si rerum praesentium potenti-

accipiant, damno afficiamus (invicem enim iis legitimum emolumentum introducemus) neque magistratum patiamur dationis nomine subditos nostros tamquam mancipium nescio quod et emere a vendentibus et vendere iniuriam inferentibus. Itaque haec quoque tibi inter Ponticae dioecesis provincias iam una sit, quae antea duplex nescimus qua de causa fuerat: atque appellabis quidem, sicut antea dicimus, eum qui illi praestet praetorem Paphlagoniae Iustinianum, licet autem Graeca lingua eundem strategum vocare.

III. Iurisiurandi vero eum semper commonefacies secundum quod magistratum suscipiet, ut puras habeat manus neque indecoris lucris contaminatas, quo fiscum adiuvet augetque iustis et integris utique incrementis; ut subditis nostris et aequitatem et iustitiam tribuat et dum tributa pendunt et dum negotia contrahunt et dum lites exercent inter se. Circumbit autem urbes sine dispendio, ita ut neque ipse neque assessor neque quod eum sequetur ministerium sive militum sive officialium sive domesticorum quicquam lucretur vel gratis sumptum faciat. Oportet enim ipsos quidem ex annonis, quas iis ex publico damus, sumptus facere et qua decet continentia vivere, milites autem qui eos sequuntur scire, nisi suis contenti annonis incedant, sed si subditis nostris iniuriam facere vel damnis quibusdam eos afficere vel gratis sumptus facere audeant, per eum qui magistratum gerit indemnitate subditis paratum iri, qui ex illorum annonis res repetat ac proprio periculo inde indemnitate subditis praestet.

IV. Sit autem haec quoque lex de Paphlagonibus a nobis lata, quae magistratum iis honoratorem reddat et inter spectabiles numerandum, eique et in milites provinciales potestatem tribuat in omnibus quaecumque iuste iis imperat, et in reliquis omnes qui provinciae ipsius sunt, qui privilegio uti nequeant, sive maiores sive forte minores sint rebus praefecti quae ad potentes pertinent homines.

1 καταβιάζοντα B^c || 2 ασφάλειαν L || 3 τοὺς ἡμετέροις et 5 παρὰ om. B^c || 5 πιπράσκει L || 6 σοι om. L || αὕτη αὕτη L || 7 πότερον L || 8 γενομένην L γεννησομένη B || 11 καὶ om. 5 || 12 τὸν ὄρκον L αὐτῶν B || 14 ἀτόποις ἀδίκους B || 15 καὶ πανταχοῦθεν LB^c || πανταχοῦθεν καὶ M || 19 ἀζημίους L || 22 τι aut aliquid (i. e. ἢ τι) 5 || 30 διὰ τοῦτο B^c || 31 αὐτῶν μὲν om. 5 || 36 *δίδου καὶ (cf. 5; praestaret δίδου αὕτη καὶ, vel ἔχουσαν καὶ) || δίδουσαν libri || 37 τῶν ἐπιχωρίων τῶν om. L || 39 τῷ τῆς B || 41 leg. προϊσταίνο;

1 accipientibus Osenbrüggen] accipimus libri || 2 sinentes V || 4 quondam VT || 5 opprimentibus V || 6 tibi etiam] ut ubi tibi eam V || 8 hac] hanc libri || praesidentem vulg. || 9 praeflagonia V || 10 heladica V¹ || stratigon V² || appellari V || 13 ut] et V || 15 audeat libri || 17 in add. vulg. || 18 cirenibit T || 21 gratis] gras V || 22 quide V || 26 ter egerint libri || 30 eos] ea vulg.; leg. eas? || exigentem vulg.] exigere (exegere V^a) libri || 34 in V] om. T || 35 eis om. T || honestiores V^a || 36 adnumeranda libri || dantem et] dante etiam V || 37 sq. potestatem — provinciae om. V || 39 uti] At V

τοῖς προσηκόντων ἀνθρώποις. Καὶ ἐπιμελήσεται γὰρ διαφερόντως τοῦ κατ' ἐκείνους ῥάδιως ἀμαρτανόμενον τοὺς τόπους, τὸ μὴ συγχωρεῖν τίτλους ἐπιτιθέμενα χωρίοις τισὶν ἀναγεγραμμένους εἰς τινος ὄνομα τῶν ἄλλων πλὴν τοῦ δημοσίου τε καὶ τῶν βασιλικῶν οἰκων. ἄλλ' εἴ τι τοιούτων εὖροι γινόμενον, τοὺς μὲν τίτλους αὐτίκα καθαιρήσει, τοῖς δὲ ἐκείνων χωρίοις τοῦ ταῦτα ἀμαρτάνοντος, εἴ γὰρ παρὼν ταῦτα πράττοι, τίτλους ἐπιτιθήσει πάντως ὀνόματι τοῦ δημοσίου, πρότερον τοὺς καθαιροθέντας τίτλους εἰς τὴν ἐκείνου περιουσίαν κεφαλῆν, εἰ δὲ ἂν εἴη, τὸν τῶν χωρίων προσετώτα συλλαβῶν τὸ σῶμά τε αὐτοῦ βασάνοις ὑποβαλεῖ, τοὺς τίτλους τε καὶ οὕτως εὐθὺς καθαιρήσει εἰς κεφαλὴν τοῦ προσετώτου τῶν χωρίων αὐτοῦς κατατάξας· γνώσκων, ὡς εἰ τοιούτῳ περὶ αὐτὸ καὶ μάθωμεν τίτλους ἐπικεῖσθαι παρὰ τινων ἐπιτεθέντας ἄλλων πλὴν τοῦ δημοσίου τῶν τε βασιλικῶν οἰκων ἡμῶν τε καὶ τῆς εὐσεβεστάτης Ἀνυρούτης, τὸν τε ἀρχὸντα μαθόντα τὸ γινόμενον περιορᾶν, αὐτὸς ὁ τὴν ἀρχὴν ἔχων ὑποστήσεται δήμεσον, ὡς παρὼν ταῦτα ῥάδιως κωλύειν τῷ μεγέθει χροόμενον τῆς ἀρχῆς, ὁμοῦ ἐξεπίτηδες τούτων ὑπερορῶν.

CAPUT V.

Κακίον δὲ θεσφαί πρόνοιαν αὐτὸν βολόμεθα τοῦ πάσι ληστεύουσιν ἐπιτίμην καὶ τοῖς ἀρπάξουσι τοὺς ἀλλοτρίους βίους ἢ καὶ γυναῖκας καὶ ἄλλα ἐγκλήματα ἐργαζομένους, συνέχειν τε αὐτοὺς καὶ τιμωρίας ὑποβάλλειν προσηκούσας, καὶ πάσαν ἀδικίαν ἀναστῆλειν καὶ μὴ συγχωρεῖν ἐν τινι τοὺς ἐπιεικεστέρους ἀδικεῖν· ὥστε μὴ πάλιν ἡμῶς ἐτέρων δεῖσθαι τῶν τοῖς τοιούτοις ἐπιτίμωτων καὶ πάλιν ἀνέχεσθαι βιοκωλυτῶν τε καὶ ληστοδικῶν καὶ ἐτέρων τοιούτων ὀνομάτων τε καὶ πραγμάτων· ἀπερ ἡμεῖς ἀποστρεφόμενοι πρὸς ταύτην αὐτὸν τὴν τάξιν ἡγάγομεν, καὶ οὕτως αὐτῷ σεμνῆν τὴν ἀρχὴν πεποιθήκαμεν, ὥστε καὶ τὰς ἐκκλητίους τὰς αὐτῷ διακόντι διδομένας πρὸς τε τὴν σὴν ὑπερορῆν καὶ τοὺς κατὰ καιρὸν τὴν αὐτὴν παραληφόμενους ἀρχὴν πρὸς τε τὸν πανεύφημον κοιμιστῶρα τοῦ θεῖου ἡμῶν παλατίου, οἵπερ κατὰ τάξιν κονσουλτατίου αὐτῶν ἀκροῶσονται, τὰς δὲ ἐλάττους τῶν πεντακοσίων νομισμάτων δίκας τὰς κατὰ τὴν ἐπαρχίαν τὴν αὐτοῦ κινουμένας παρὰ τισὶν ἐτέροις οὐ σπεκταβίλοις, εἰ καὶ ἐκ παραπομπῆς εἴεν, ὅταν ἐπίσειμοι γίνονται, πρὸς ἑαυτὸν ἄγειν ἐν τῇ τοῦ θεῖου

bus competentium hominibus. Curabit quoque praecipue quod in illis delinquentibus locis, non permittere titulos imponi praediis aliquibus conscriptos in alicuius nomine aliorum citra fiscum et imperiales domos, sed si quid tale inveniatur factum, titulos quidem repente deponet, illius vero praedii qui haec deliquit, si praesens hoc agit, titulos imponet omnibus modis nomine fisci et primitus depositos titulos in illius confringet caput; si vero absens fuerit, praediorum praepositum comprehendens et corpus eius verberibus subiciet et titulos etiam sic repente deponet in caput praepositi praediorum eos confringens, sciens quia, si tale aliquid despexerit et didicerimus titulos infigi (ab) aliquibus impositos aliis praeter fiscum et imperiales domos nostras et piissimae Augustae, et iudicem agnoscentem factum despexisse, ipse qui cingulum habet sustinebit confiscationem, quia (cum) potuerit haec facile prohibere magnitudine utens administrationis, tamen studio haec contempsit.

Illius quoque ponere eum providentiam volumus, ut omnes latrocinantantes insequatur et arripientes alienas vitas aut etiam uxores et alia crimina committentes, et comprehendat eos et supplicia subiciat competentibus, et omnem iniustitiam inhibeat et non sinat aliquid mitioribus nocere: ne denuo nos alii egeamus qui talia exequantur, ut rursus patiamur biocolytas (id est violentiarum inhibitores) et latronum insectores, et aliis huiusmodi nominibus atque rebus, quas nos adversantes ad hunc eum ordinem eduximus, et sic ei honestam administrationem fecimus, ut et appellationes, quae ei iudicanti dantur, et ad tuam celsitudinem et qui per tempus eandem susceperint dignitatem, et ad famosissimum quaestorem sacri nostri palatii, qui secundum ordinem consultationis eas audibunt, minores autem quingentorum solidorum causas in provincia eius motas apud aliquos non spectabiles, qui etiam ex delegatione sint, quando sub appellatione fiunt, ad semetipsum deducere in divini secretarii ordinem, ut undique et

Et praecipue curabit rem quae in illis locis facile committitur, ne patiat praediis quibusdam titulos imponi nomine inscriptos aliorum quam aut fisci aut imperialium aedum. Quodsi eiusmodi quid factum inveniatur, titulos quidem statim tollet, praedii vero illius, qui haec commiserit, si quidem praesens ea agat, titulos omnino imponet fisci nomine, ipsis quos sustulit titulis prius in capite illius confractis. Sin absens sit, eius qui praediis illis praepositus est comprehensi corpus tormentis subiciet, titulosque etiam sic statim tollet in capite praepositi praediorum confractos, atque sciat, si quid eiusmodi neglexerit et nos cognoverimus titulos impositos esse per alios nisi aut per fiscum aut per domos imperiales et nostras et piissimae Augustae atque facto cognito magistratum id negligere, ipsum qui magistratum gerit publicationem bonorum esse subiturum, quoniam, cum facile haec prohibere licuerit magistratus opibus utenti, tamen consulto ea praetermisit.

V. Illi quoque rei curam eum adhibere volumus, ut omnes latrones quique aliena bona vel etiam feminas rapiunt aliae crimina perpetrant, persequatur eosque coerceat et supplicia iustis subiciat, et omnem iniustitiam reprimat, neve ulla in re probos homines iniuria affici patiat: ne nos alii indigeamus qui talia persequantur, et biocolytae et latronum persecutores aliaque eiusmodi nomina et res denuo toleranda sint: quae nos aversati ad hunc eum ordinem eveximus, atque ita honoratum ei magistratum reddidimus, ut appellationes quoque quae ipso iudicante interponuntur et ad tuam sublimitatem eosque qui deinceps eundem magistratum suscepturi sunt et ad celebratissimum quaestorem sacri nostri palatii, qui quidem secundum ordinem consultationis eas audituri sint, lites autem quingentis aureis minores in provincia eius motas apud alios quosdam non spectabiles, etiamsi ex delegatione sint, quando appellerentur, ad semet deducat in sacri iudicii ordine: ut undique et ipse magistratibus a

2 ῥάδιως om. ε || 10 εἰς τῶν ἐπικεῖνον L || περιουσίαν MLB || 22 *ὑπερορῶντα MLB || 23 κακίον L || 28 ἐν τινι ἐν om. ε || 31 τε LB || om. M || καὶ ἐφ' ἐτέρων B || 33 sq. καὶ — πεποιθήκαμεν om. B || 35 αὐτῶν L || δεδομένας B || πρὸς τε M || καὶ πρὸς τε LB || 36 κατὰ om. L¹ || 38 post παλατίου suppleiri πέμπουσθαι s. t. q. vult Zachariae, sed cf. XXVI 5 || 39 κονσουλτατίου M κονσουλτατίου L συνελεύσεως Ms. v., B || 41 τὴν αὐτοῦ τὴν om. L || 42 οὐ σπεκταβίλοις (cf. ε) σπεκταβίλοις M οὐσ περιβλέπτους L περιβλέπτους B || εἰ καὶ qui etiam ε

1 curavit V || 6 repentem V || 7 ager T¹ || imponet — 8 titulos om. V || 9 *confringat libri || 10 comprehendere V || 11 et (in V) titulo libri || sic sicut V || 13 si om. V || 14 ab add. vulg. || 16 dispexisse VT || 18 cum add. vulg. || 19 studio haec haec studio haec V || 23 providentia libri || 24 omnis libri || 26 simplitis VT || 28 ne] om. Val. || nos] non T || 29 ut] et vulg. || patiamur V || biocolytas VT || 32 aversantes vulg. || 37 consultationes V || 39 prouintiam V || 40 expectabiles libri || qui] si vulg. || 41 *fuerit] fuerit V fuerit T || ad] a V || deducat vulg. || 42 in divini om. V || secretarii V || ordine V] ordinem T al.

δικαστηρίον τάξει, ἵνα πανταχόθεν καὶ αὐτῆ συναριθ-
μοῦτο ταῖς ἀρχαῖς ταῖς παρ' ἡμῶν ἐξηρημέναις καὶ
εἰς σεμνότερον ἀναχθεῖσαις σχήμα. ἔσονται γὰρ δι-
καὶ αὐταὶ μείζους καὶ τῶν προτέρων ἀξιολογώτεραι, 5
καὶ ῥαδίως ἡμῖν πρὸς τὰ μείζονα τῶν πραγμάτων
ὑπηρετήσονται. μηδὲν γὰρ ἐν μικρῷ καθεστάναι μέγα
καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν εἰρηταὶ καὶ ἡμῖν γε αὐτοῖς ἐπ'
αὐτῶν ἐγκρίεται τε καὶ δεδοκίμασται τῶν ἔργων.
Ῥητοεθήσεται τοῖνυν ἀπογραφή καὶ τῷδε τῷ νόμῳ 10
δηλοῦσα, τί μὲν λήφεται παρὰ τοῦ δημοσίου τούτου
μὲν ὁ τὴν ἐπαρχίαν ἰδίῳν αὐτός, τούτο δὲ ὁ πά-
ροδος καὶ ἡ τάξις αὐτοῦ, τί δὲ διδοῦς τὰ τῆς ἀρχῆς
1 παραλήφεται σύμβολα. Ὁ δὲ τρόπος, καθ' ὃν
ἄρχει, κἀνταῦθα μὲν ἐν βραχεί διηγόρεται, φανερός
δὲ αὐτῷ καὶ παρὰ τοῦ νόμου γενήσεται τοῦ περὶ 15
πασῶν τῶν ἀρχῶν ἐν κοινῷ γραφέντος καὶ παρὰ τῶν
βασίλικῶν ἡμῶν παραγελευμένων, ἅπερ αὐτῷ δῶσο-
μεν, ὅτε καὶ τὰ τῆς ἀρχῆς διδοίμεν σύμβολα καὶ τὸν
ῥῶνον ἀπαιτοῦμεν, τούτο δὲ τὸ κατὰ τὸν νόμον τὸν
ἡμέτερον γεγραμμένον.

(Ἐπίλογος.) Ταῦτα τοῖνυν ἅπαντα ἢ σὴ ὑπεροχῇ
γνώσκουσα τοσαύτας τε αὐτῆ τὰς σιτήσεις ἐπιδιδότω
οὕτω τε αὐτῆν ἴστω σεμνῆν γενουμένην, ὡς πολλοῖς εἰ-
κότως ἔσσεσθαι περισπούδαστον τῆ τοῦ νῦν αὐτῆ δοθέν-
τος παρ' ἡμῶν ἀνθους τε καὶ ἀξιώματος ἐπιθυμία. 25

Dat. xvii. k. Aug. (CP.) Belisario v. c. cons.

[a. 535] Dat. xvii. kal. Aug. CP. Belisario v. c. consule.

A

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ
ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ 30
τῶν ἱερῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ
πατρικίῳ.

(Προσίμιον.) Ὅποσον ἐστὶ τὸ Καππαδοκῶν ὄνομα
τε καὶ ἔθνος, καὶ ὅπως τὴν ἀρχὴν ἵνα κτηθῆται πράγ-
ματα παρέσχε Ῥωμαίοις, οἱ τῆς ἀρχαίας πολυμυθείας 35
οὐκ ἠγνοῦν κασιν ἔρασταί. τοῦ τε γὰρ Πόντου σχεδόν

Nov. XXX Graece extat in ML, c. 1 § 1 Ταῖς μὲν ἄλλαις ἀρχαῖς . . . — c. 11 in B 6, 16. — Epit. Theod. 30, Athan. 4, 10. Iulian. const. XXII (cf. scholia p. 181 Hänel)

nobis inventis et in illustriorem formam redactis adnumeretur. Erunt enim et ipsi maiores et prioribus memorabiliore, et facile nobis in maioribus rebus inservient. Etiam nihil in parvo magnum existere et ab iis qui ante nos fuerunt dictum est et nobis ipsis in ipsis rebus existimatum ac probatum est. Subicietur igitur huic quoque legi descriptio quae declaret, quid quidem accepturus sit a fisco tam is qui provinciam reget quam assessor et officium eius, quid vero daturus magistratus insignia impetraturus sit. 1 Modus vero secundum quem magistratum gesturus sit, iam quidem hic quoque breviter expositus est, manifestus autem ei et ex lege fiet de omnibus magistratibus in commune scripta et ex imperialibus nostris mandatis, quae illi dabimus, quando insignia magistratus in eum conferemus atque iusiurandum exigemus: id quod in lege nostra scriptum est.

Epilogus. Haec igitur omnia tua sublimitas cognoscens et annonas tantas ei praebeat et adeo honoratum eum factum esse sciat, ut a multis merito expectendus sit futurus decoris et dignitatis nunc ei a nobis datae desiderio.

XXX.

DE PROCONSULE CAPPADOCIAE.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Quantum sit Cappadocum nomen et gens, et quomodo ab initio ut in dicionem redigeretur negotia exhibuerit Romanis, non ignorant antiquae eruditionis studiosi. Nam et toti fere Ponto

4 αὐταὶ M αὐτὰ L || 5 μείζονα M | μείζω LB ||
6 μηδὲν γὰρ ἐν μικρῷ B || 7 πρὸς L || 11 τὴν ἐπ-
αρχίαν] cingulum (i. e. ἀρχὴν) ε || δὲ δὲ δὲ καὶ B ||
14 ἐν βραχὺ M | φανερός B || 15 αὐτοῖς L | νόμου]
nov. VIII | περὶ] παρα L || 16 παρὰ om. L || 17 παρα-
γελευμένων] nov. XVII || 18 σύμβολα] codicillos eius ε ||
19 τούτου δὲ τὸ M(ε) | τούτο δὲ τὸν L τούτον δὲ τὸν
B || 21 τοῖνυν om. ε || 23 αὐτόν L || 26 xvii k. Aug. ε,
xvii kl. agustas Iul.] xv k. aug. M πρὸ ἰβ' kal. αὐγού-
στων Ath. (μηνὶ αὐγούστῳ Theod.) vi. k. iul. Iul. CP.

om. M | bilisario M | post subscriptionem non servatur in-
dex de quo agitur v. 9 sq. || 30 ἐπάρχῳ om. L || 33 Ὅπό-
σον I Ath.] Ὅποσον M | τὸ τῶν Καππαδοκῶν θέμα τε
Ath. || 35 παρέσχας L

1 a] ad V' || 3 priori V || 16 in] ut in V | scripta T ||
18 exigeremus libri || 19 legem nostram om. V || 21 celsi-
tudo tua V || 26 Cap. T Constantinopl. V || bilisario V
bilis. Tal. || uic. V || 33 capadotium V || 35 multe scientie V

παντός ἐξήρχε, καὶ ἄνδρες ὀνομαστότατοι τε καὶ φρο-
 νιδῶς ἀξιοὶ Ῥωμαῖοι γενόμενοι μεγάλης ἐκείθεν ἡρ-
 θησαν. γῆ τε αὐτοῖς ἐστὶ πολλή τε καὶ θανμαστή
 καὶ οὕτως ἀρέσασα τῇ βασιλείᾳ, ὡς καὶ ἀρχὴν ἐπι-
 στήσιν ταῖς ἐκείσε κτήσεων ἰδίαν, τῆς Ποντικῆς ἀρχῆς
 οὐκ ἐλάττω, μᾶλλον μὲν οὐν καὶ μείζω. πολυανθρω-
 ποτάτη τε γὰρ καθέστηκε καὶ πόλιν παρέχεται μεγί-
 στου τῆν τὸν φιλιότου Καίσαρος ἡμῖν ἐπάνωμον τοῦ
 δόκτου ἀρχὴν ἀγαθὴν τῇ καθ' ἡμέας μοναρχίᾳ, δι' ἣν
 ἐν ἅπασιν τοῖς τῆς γῆς ἔθνεσιν ὀνομαστότατον ἐστὶ
 τοῦ τοῦ Καίσαρος ὄνομα καὶ ὅπερ ἡμεῖς ἀντ' ἄλλου
 τινὼς τῶν τῆς βασιλείας συμβόλων σεμνυνόμεθα.

CAPUT I.

Ταύτην δὴ τὴν χώραν ἀρχῇ παραδεδόσθαι μικρὰ
 σφόδρα ἡμῖν ἐφάνη τοῦ προσήκουτος ἀνάξιον, ἄλλως
 τε καὶ στασιάζουσαν αὐτὴν αἰεὶ πρὸς τὴν ἐφεστῶσαν
 τοῖς ἡμετέροις οἰκοῖς θεωρούμεν ἀρχὴν. καὶ μεμερισ-
 μένα γε τὰ τῆς πόλεως ἐστί, καὶ τὸ μὲν τι ταμειακόν
 ἐστὶν αὐτῆς, ἐλευθερικὸν δὲ καλοῦσι θάνατον, καὶ μία
 μὲν ἐστὶν ἡ πόλις τῷ περιβόλῳ, διπλῆ δὲ ταῖς γνώ-
 μασι· ὥστε καὶ στάσεων ἀφορμαὶ καὶ διχονοίας, καὶ
 εἰ τι κακὸν ἀνθρώποις ἐνοχλεῖ, παρὰ ταύτης ἐστίν,
 ὡς γε οἰόμεθα, τῆς προφάσεως. ἦν ἀνελότες ἰσχύιν
 τε ἅμα καὶ ὁμόνοιαν τῷ πράγματι δώσομεν, ἧς οὐ
 μήποτε ἂν οὐδὲν ἐν ἀνθρώποις γένοιτο κάλλιον.
 1 Ταῖς μὲν οὐν ἄλλαις ἀρχαῖς, ἃς ἐναγχοῖ ἐν Πισί-
 δαις τε καὶ Λυκαοσί καὶ Θραξίᾳ κατεστήσαμεν, ἐκ δι-
 πλῆς τινος συνόδου τὸ σχῆμά τε καὶ ἀθροίσμα καθ-
 ευστήκει· ταύτην δὲ δὴ τὴν Καππαδοκῶν μείζονα κατα-
 κομήσαι βουλόμενοι σχηματὶ τριπλῆν ἐπιτίθεμεν τὴν
 ἐξουσίαν αὐτῇ, ὁ γὰρ κατὰ ταύτην τὴν ἀρχὴν ἡγήσε-
 ται μὲν τοῦ νόμου καὶ τῆς πολιτικῆς ἀπάσης τάξεως,
 ἡγήσεται δὲ καὶ τῶν στρατιωτικῶν τῶν τε ἐπὶ τῆς
 εἰρημῆς χώρας τῶν τε ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις τῆς
 Ποντικῆς διοικήσεως ἰδουμένων, ἐν αἷς τὰ ταμειακά
 χωρία καθέστηκεν, ὡς περ ἂν εἰ στρατιωτικὸς αὐτό-
 θεν ἐτύγχανεν ἀρχῶν· δώσομεν δὲ αὐτῷ καὶ τῶν
 ταμειακῶν ἀρχῶν ἀνθρώπων, καὶ πάντες ὅποσοι τῆς
 πρώην κομητιανῆς εἰσὶ τάξεως (συμμάριοι τε φασί,
 καὶ εἰ τι τοιούτων ἕτερον ἐστὶ) κατακούσονται τούτου.

erat, et viri nominatissimi et sollicitudine digni Ro-
 manis facti magna inde floruerunt. Terraque eis
 plurima et mirabilis et ita placens imperio, ut et
 administrationem statueret illinc possessionibus pro-
 priam, Ponticae administrationis non minore, magis
 autem etiam potiore. Populosa enim consistit et
 urbem praebet magnam amantissimi Caesaris nobis
 cognominem, qui dedit principium bonum quae nostra
 est monarchiae, per quem in omnibus terrae genti-
 bus nominatissimum est Caesaris nomen et quo nos
 pro alio quodam imperialium signorum nobilitamur.

Hanc provinciam traditam (parva satis nobis visa
 est quam decet indigna), proinde etiam tumultuan-
 tem eam semper et adversus institutum nostris do-
 mibus videmus administrationem. Et divisa quae
 civitatis sunt, et aliquid quidem eius aerarii est,
 liberale autem vocant aliud: et una quidem est civi-
 tas muro, duplex autem voluntatibus, ut et seditionum
 occasiones et ad malum homines sollicitari ex
 ea sit ut putamus occasione. Quam perimentes for-
 titudinem simul et unanimitatem causae dabimus,
 qua nunquam nihil in hominibus fiet melius.

1 Aliis itaque administrationibus, quas nuper in
 Pisidiis et Lycaonibus et Thracibus constituimus, ex
 duplici quodam conventu figura et collectio consistit,
 hanc autem maiori ornare volentes figura triplicem
 imponimus potestatem ei. Qui enim in hoc est cin-
 gulo praeerit quidem simul et civili omni officio,
 praeerit autem et militibus, et qui in memorata pro-
 vincia et qui in aliis regionibus Ponticae diocesis
 collocati sunt, in quibus aerarii praedia consistunt,
 ac si militaris hoc ipso esset iudex. Dabimus autem
 ei et aerarii praeseae hominibus, et omnes quanti-
 cumque pridem comitiani officii sunt (et summarii
 dicimus et si quid tale aliud est), obaudient ei. Et

imperabat, et celeberrimi viri quique Romanis cura digni videbantur magna inde evecti sunt; atque est iis
 terra ampla et mirabilis quaeque imperio ita placuit, ut possessionibus quas ibi habet etiam propriam
 magistratum Pontico magistratu non minorem, quin etiam maiorem praeponeret. Populosissima enim est
 et maximam urbem praestat carissimis nobis Caesaris nomine insignem, qui bonum initium nostro dedit im-
 perio, propter quem apud omnes terrae gentes celeberrimum est Caesaris nomen et quo nos prae omnibus
 ceteris imperii insignibus gloriamur.

1. Hanc igitur regionem magistratui tradere parvo admodum nobis eo quod decet indignum visum
 est, praesertim cum eam semper adversus magistratum nostris domibus praefectum seditones movere
 videamus. Ac divisa quidem civitas est eiusque altera pars tamiaca est, altera immunis (quod eleuthe-
 ricon appellant), et una quidem civitas est ambitu, duplex autem voluntatibus: unde et seditionum et
 dissensionis copia, et si quid mali homines affligit, ex hac, ut putamus, causa fit. Qua sublato rei et
 1 robur simul et concordiam dabimus, qua nihil unquam inter homines fit pulchrius. Atque ce-
 teris magistratibus, quos nuper in Pisidiis et Lycaonibus et Thracibus constituimus, ex duplici quadam
 consociatione et species et cumulus constitit: hunc vero Cappadocum magistratum cum maiori specie
 ornare velimus, triplicem ei potestatem imponimus. Nam qui hunc magistratum geret cum legibus et
 civili officio omni praeerit, tum militibus et qui in dicta regione et qui in ceteris provinciis Ponticae
 diocesis, in quibus tamiaca praedia extant, collocati sunt, perinde ac si per se militaris esset magi-
 stratus; dabimus autem eidem etiam ut tamiacis hominibus imperet, atque omnes quicumque comitiani
 quod prius fuit officii sunt (summarios dicimus et si quid aliud eiusmodi est) oboedient illi. Ac tri-

2 μεγάλης L5 | μεγάλως M | ἡρθησαν L | ἦνθησαν
 M5 | 3 αὐτῆς L | θανμαστοὶ M | 4 οὕτως L5 | οὕτε
 M | 5 ἐκείθεν L5 | Ποντικῆς scripti cum 5 | πολιτικῆς
 ML | 7 πόλιν L | πόλιν γε, leg. πόλιν γε? | 9 δι' ἡν
 διὸ L2 | 11 καὶ delendum? | ὥσπερ L | 13 δὴ om. 5 |
 μικρὰ L (cf. 5) | 15 αἰεὶ αὐτὴν L | πρὸς 5 et adversus 5 |
 17 τι delet Hombergk | 18 αὐτοῖς L | 20 καὶ διχονομίας
 L1, καὶ διχονομίας om. 5 | 21 εἰ τι κακὸν ἀνθρώποις
 ἐνοχθεῖ L ad malum homines sollicitari 5 | 25 πισι-
 δαίαις ML5 | 26 κατεστήσαμεν cf. nov. XXIV—XXVI
 28 δὴ τὴν Καππαδοκῶν om. L5 | τῆν τῶν B |
 31 τοῦ νόμου simul (i. e. ὁμοῦ) 5 | 34 ταμειακαὶ
 χωρία L | 38 κομητιανῆς LB (id. 225, 4)

5 administrationibus V | 6 populos V | 8 cognomine
 libri | qui] quod V om. T | 9 terra egentibus V | 10 et
 quo] et qua T est que V | 11 quoddam V | nobilitamus
 V | 13 traditam parva] administrationi tradere parva
 vulg. | visum est vulg. | 14 indigna] digna libri (indignum
 vulg.) | 15 et del. vulg. | institutum V | 16 diuersa V |
 17 ciuitati V | errarii V al. (et sic infra passim) | 21 ut
 putamus] utamur V utamus Neob. | fortitudine V | 23 qua
 Osenbrüggen] quam V quoniam T vulg. | 27 dupli quod-
 dam conuentu figurat V | 28 ornari V | figuram VT |
 30 simul et] simul legi et vulg. | 32 pontice diocesis] 30
 T et ponticesis] 33 collocati vulg.] collati libri |
 34 esse libri | 35 errari V | 36 comitiaci V al. | * officii
 sunt] officii libri sunt officii vulg. | summarii V | 37 ci
 om. Val.

2 eis] eis est vulg. | 3 ut et] et om. T al. | 4 illic vulg. |

καὶ τριαδικὸν ἔσται τι σχῆμα τὸ συνάγον αὐτῶ τὴν ἀρχὴν ὁ γὰρ αὐτὸς πολιτικός τε ἔσται ἀρχὼν καὶ στρατιωτικὸς καὶ τῶν ταμειακῶν ἡγήσεται πραγμάτων, ἕπουργοῖσθε ἐκατέρως αὐτῶ τάξεως τῆς τε κομμιανῆς, ἡπερ καὶ τὰ οἰκία πράξει καὶ οὐδὲν ἐπικοινωνήσει τῇ πολιτικῇ τάξει, τῆς τε τοῦ λαμπροτάτου τῆς ἐπαρχίας ἀρχοντος. πᾶσαν δὲ ἀνδραπατιανὴν γενέσθαι τε καὶ καλεῖσθαι βουλόμεθα, τῆς τάξεως μὲν μίαν ἔχούσης προσηγορίαν, τὴν τῆς ἀνδραπατιανῆς φασί, τὰ μὲντοι οἰκία διηρημένως πραττούσης τῆς τε πρώην κομμιανῆς τῆς τε πρώην πολιτικῆς, ὡστε τὴν μὲν πολιτικὴν ἐπιμελεῖσθαι τῶν δημοσίων τε καὶ πολιτικῶν, ὅσα εἰς αὐτὴν ἀνήκειν ἀνωθεν ἴσμεν, τὴν δὲ πρώην κομμιανῆν τὰς ἐφαστάται τῇ τῶν βασιλικῶν πραγμάτων διοικήσει καὶ τὴν εἰσπραξίν ποιῆσθαι καὶ ὅπερ νῦν ὑφηγησόμεθα σχῆμα.

CAPUT II.

Τὸ μὲν γὰρ τῶν ἐπιτροπῶν καὶ τῶν τρακτηντιῶν ὄνομα οὐδὲ εἶναι παντελῶς βουλόμεθα, πρὸς τὰ ἐμπροσθεν βλέποντες παραδείγματα καὶ τὴν πολλὴν αὐτῶν ἐπήρειαν ἢ τοῖς ἀδελφοῖς ἐπὶ τὸν συντέλειον. Ὁνομάζεσθαι δὲ βουλόμεθα κατ' οἰκίαν ἐκάστην κινδύνῳ τῆς ὅλης κομμιανῆς τάξεως καὶ τῶν δεκατριῶν τῶν πρωτενόντων, οὓς δὴ μαγίστους πρώτους καὶ δευτέρους καλοῦσιν, ἐτέρους τοὺς μετ' αὐτοὺς εὐθὺς ἀποχωρομένους δεκατρεῖς, ἕνα, ὡς εἴρηται, κατ' οἰκίαν ἐκάστην. τοῦτους δὲ δὴ τοὺς μετὰ τοὺς πρωτέρους δεκατρεῖς ποιῆσθαι τὴν εἰσπραξίν καὶ περισφῆξιν τὰ οἰκία τῶ δημοσίῳ, προνοεῖν δὲ καὶ τῆς ἀπαθείας τῶν συντελών, ἐφ' ᾧ παρὰ μηδενὸς αὐτοὺς μηδεμίαν ὑφίστασθαι βλάβην, γινώσκοντας ὡς ἢ ἐντενδὲν ἐπιγινόμενῃ ζημίᾳ τοῖς ὑποτελέσειν πολλῶν πλεον τὴν αὐτῶν ὄφεται περιορισίαν, ὅλα καὶ τοῦ κινδύνου ἐπ' αὐτοὺς φερομένου πάσης τῆς δημοσίας εἰσπράξεως. Μηδ' οἰοῦν δὲ παρέχειν παντελῶς μῆτε τοὺς πρώην καλουμένους πρώτους καὶ τοὺς δευτέρους μαγίστους μῆτε τοὺς μετ' αὐτοὺς νῦν δεκατρεῖς, οὓς ἐφαστάσαμεν τὴν ἀνσιν τῶν δημοσίων ποιῆσθαι, μῆτε ἄλλον μηδένα τῶν τῆς κομμιανῆς τάξεως τῶ κατὰ καιρὸν περιβλέπτῳ ἀνδραπατῶ ἢ προφάσει ὄνο-

trinum erit quoddam schema colligens ei cingulum; ipse namque civilis iudex erit et militaris et aerarii praeerit rebus, ministrante utroque ei officio et comitiano, quod etiam propria aget et nihil communicabit civili officio, et clarissimi provinciae iudicis. Totum vero proconsularium et fieri et vocari volumus, officio quidem unam habente appellationem (proconsulariam dicimus), quae vero propria sunt, divise agente et quod pridem comitiano et quod pridem civili, ut civile quidem diligentiam adhibere fiscalium et civilium quaecumque eidem competere olim novimus, pridem vero comitianum officium praesae imperialium rerum gubernationi et exactionem facere secundum quod nunc explanabimus schema.

partita quaedam species erit unde ei magistratus constet: idem enim et civilis erit magistratus et militaris et tamiacis praeerit negotiis, inserviatque ei utrumque officium, tam comitianum, quod et sua peraget nec quicquam commune habebit cum civili officio, quam quod clarissimi provinciae praesidis est. Universum vero proconsulare et fieri et appellari volumus: atque officium unam quidem habeat appellationem, proconsularis dicimus officii, sua tamen utrumque divisim agat tam quod olim comitianum quam quod olim civile fuit, ut civile quidem prospiciat tributis et rebus civilibus, quascumque ab initio ad ipsum pertinuisse scimus, comitianum autem quod olim vocabatur officium praesit administrationi rerum imperialium et exactionem faciat secundum eam quam nunc exponemus rationem.

II. Nam curatorum et tractatorum nomen ne esse quidem omnino volumus, cum respiciamus ad priora exempla multasque eorum iniurias quas miseris inferebant subditis. Nominari autem per singulas domos periculo comitiani officii et tredecim primatum, quos magistros primos et secundos vocant, alios tredecim volumus qui statim post illos seligantur, singulos, uti dictum est, per singulas domos. Atque hos qui post priores illos tredecim sunt exactionem facere, et servare fisco quae eius sunt; prospicere autem subditorum quoque incolumitati, ne illi a quoquam detrimentum ullum patiantur, cum sciant damnum subditis inde illatum multo magis ad ipsorum bona spectaturum, quoniam etiam periculum omnis publicae exactionis ad ipsos pertineat. Nec vero quicquam omnino neque illi qui antea vocabantur primi et secundi magistri neque tredecim qui post illos nunc sunt, quos tributorum exactionem facere sancimus, neque alius quisquam ex officio comitiano spectabili qui pro tempore erit proconsuli aut

1 τὴ MBz] om. L | 2 ἔσται ἀρχων M] ἀρχων ἔσται B ἀρχων ἔστω L | 6 τῆς τε LB] τῆ M | 7 γίνεσθαι τε B | 10 διηρημένως? L¹ | τῆς τε πρώην κομμιανῆς om. M | 11 κομμιανῆς B (et sic semper) | τῆς δὲ B | 16 ἐφηγησόμεθα B | 17 καὶ τῶν τῶν om. LB | 18 οὐδὲν B | 21 κινδύνῳ δὲ τῆς L | 22 κομμιανῆς M²B | 23 οὓς] οὓσ* L¹ | 28 τῶν δημοσίων LB | 31 ἐπιγινόμενῃ L | 32 αὐτῶν MBz] αὐτῶν L | 34 *μῆτε] μὴδὲ MLB | 36 νῦν om. s | 38 τὸν τῆς κομμιανῆς L | 39 ἢ om. s

1 erit quoddam scema quoddam erit V | 3 comitatio V | 4 communicavit V | 5 clarissime libri | 6 Totum vero] uerq in totum V | proconsularium V | et fieri om. V | 7 quidem] quoddam V | uno V | habentem V ha-

bentes T | 8 proconsularium libri | 9 agente quod et libri | pridem ciuili T] ciuili pridem V | 10 ciuilem quidem et diligentiam V | adhibest vulg. | 11 eidem vulg.] eadem libri; leg. in eodem? (cf. 226, 20) | 12 comitiacum libri | offitio V | praesae] commune esse V | 13 gubernationis V | 14 *explanauimus libri | 17 vero om. T, enim vulg. | contracturarum V | 19 qua V | inferebat V | 20 nomina V | per] qui per V | domum add. vulg. | 24 unum om. V al. | 25 unamquemque V | 26 quae om. V | eius V | ei T | 27 et] ex Val. | 30 utpote V | a om. vulg. | 31 eis in eis V | eis in eas T in eos vulg. | fiscalis] facultatis Val. | 33 secundum V | neque post eos quos tredecim T neque post eos tredecim quos vulg. | 35 alium] alium ullum Neob. | officii V | quo om. vulg.

μασίας ἢ ἑτέρας οἰασθήποτε αἰτίας, μόνων ἀνὰ quin-
quaginta solidorum παρ' ἑκάστου τῶν δεκατριῶν προ-
κτόρων τοῖς προτέροις τρικαίδεκα μαγίστεροι παρεχο-
μένων.

bili proconsuli occasione denominationis aut alterius
cuiuslibet causae, tantum quinquagenis solidis ab
unoquoque tredecim exactorum prioribus tredecim
magistris praebendis.

CAPUT III.

Αὐτοὺς μέντοι τοῖς ἀπαιτητὰς μὴδ' ὀτιοῦν κομ-
ζεσθαι πλέον παρὰ τῶν γεωργῶν ἢ τῶν ὄλων ὑπομε-
νόντων δι' αὐτῶν τὴν εἰσπραξὶν πλὴν τῶν περιεχο-
μένων τοῖς τύποις Νικητοῦ τοῦ τῆς μεγαλοπερεποῦς
μηΐμης καὶ ἀροτριθέντων τοῖς ἀπαιτηταῖς. μὴ δυνα-
μένων αὐτῶν πλάττειν ὀνόματα καὶ ὑπὲρ τῶν ὀνο-
μάτων τούτων ἐπάγειν ζημίαι ἀσπαστικῶν τε ἐνεκεν
ἢ τρακτενικῶν ἢ ἑτέρας οἰασθήποτε προφάσεως εἴτε
εἰς συνήθειάν τινα δῆθεν ἀναφερομένης εἴτε εἰς οἰαν-
οῦν ἐπήρειαν. τούτων γὰρ πάντων ἐλευθέρους τοὺς
ἡμετέρους ὑποτελεῖς φυλαττεσθαι βουλόμεθα. μάλιστα
γὰρ αὐτοὺς ἐλευθεροῦμεν τοῦ πονηροῦ τε καὶ ὀλεθροῦ
δασμοῦ ὃν τοῖς κατὰ καιρὸν παρέχοντες τρακτενταῖς
ἡλαττοῦντο περὶ τε τὸ δημόσιον περὶ τε τὰς οἰκίας
ἀποτροφάς· ἀλλὰ κἂν εἴ τις τύπος ἦν βουλόμενος
παρέχεσθαι τι τοῖς τρακτενταῖς ἢ μακρὰ συνήθεια,
καὶ ταύτην ἀναιροῦμεν. αὐτὸ γὰρ δὴ τὸ τοῦ τρα-
κτεντοῦ περιελόντες ὄνομα καὶ πᾶν τὸ εἰς αὐτὸν ἀνή-
κου εἰκότως συναφαροῦμεθα, ταύτην ἰδικῆν φιλοτι-
μίαν τοῖς ἡμετέροις ὑποτελεῖαι δοῦντες, εἰ δέ τις
ἑταροῦσε τῶν πρακτόρων ἑτερόν τι λαβεῖν παρὰ τὰ
διωρισμένα τῷ τύπῳ Νικητοῦ τοῦ μακαριωτάτου
(ταῦτα γὰρ μόνον κομίζεσθαι συγχωροῦμεν αὐτοῖς),
ἴστω καὶ τῆς στρατείας καὶ τῆς ἀξίας καὶ οὐσίας ἐκ-
πεσοῦμενος τῆς αὐτοῦ.

5 Ipsos autem exactores nihil accipere amplius a
colonis aut omnino a sustentibus per eos exactio-
nem citra quam continetur formis Nicetae magni-
ficae memoriae et quae definita sunt exactoribus;
non valentibus eis fingere nomina et pro nominibus
istis inferre damna salutationum causa aut tracteu-
ticorum aut alterius cuiuslibet occasionis sive quasi
ad consuetudinem aliquid relatae sive ad quam-
cumque calumniam. His enim omnibus liberos nostros
subiectos servari volumus: maxime namque eos li-
beros onere quod per tempus praebet tracteus
minuere et quod circa fiscum et circa propria fa-
ciunt pabula; sed vel si qua forma fuit volens pra-
bere aliquid tracteutis aut longa consuetudo, etiam
hanc perimemus. Ipsum enim tracteutae absceden-
tes nomen et omne quod in eo competit rite simul
auferimus, hanc specialem munificentiam nostris col-
latoribus dantes. Si quis autem praesumpserit ex-
actorum aliud quicquam accipere citra quae definita
sunt forma Nicetae beatissimi (haec enim sola acci-
pere permittimus eis), sciat et militia et substantia
se casurum sua.

CAPUT IV.

Ἐπειδὴ δὲ εἰκός ἐστίν ἐν τοῖς δέκα καὶ τρισὶ πρό-
κτοροι (διότι κατὰ βαθμὸν εἰς ταύτην προεῖναι τὴν
τάξιν αὐτοὺς θεασπίζομεν) οὐκ εἶναι πρὸς τὸ πρᾶγμα
ἐπιτήδειον, μένειν μὲν αὐτῶ καὶ οὕτως τὴν ἐκ τοῦ
βαθμοῦ πρόσδοτον συγχωροῦμεν, θεασπίζομεν δὲ τοὺς
δεκατρεῖς τοὺς προτέρους μαγίστερας καὶ πρὸς γὰρ τοὺς
μετ' αὐτοὺς ἑτερόν τινα βοήθων αὐτῶ προσονομαζέων
κινδύνῳ οἰκίῳ καὶ τῶν ὄνων αὐτοῖς πραγμάτων,

30 Quia vero possibile est inter tredecim exactores,
quoniam per gradum ad hoc accedere officium eos
sancivimus, non esse ad causam opportunum, manere
quidem ei etiam sic ex gradu provectum sinimus,
sancimus autem tredecim priores magistris nec non
et sequentes alium quempiam adiutorem ei denomi-
nare periculo proprio (et) existentium eis rerum,

nominationis aut alius cuiusvis causae nomine praestent, sed soli quinquageni solidi ab unoquoque tre-
decim exactorum prioribus tredecim magistris praebentur.

III. Ipsi vero exactores nihil quicquam amplius ab colonis aut qui omnino per eos patiuntur
exactionem percipiant, praeter ea quae formis Nicetae magnificae memoriae continentur et exactoribus
definita sunt. Neve liceat illis nomina fingere et pro his nominibus damna inferre sive aspasticorum sive
tracteuticorum gratia sive alius cuiusvis causae sive ad consuetudinem forte quandam referendae sive
ad qualemcumque iniuriam. Ab his enim omnibus subditos nostros immunes servari volumus. Maxime
vero eos liberamus a malo et pernicioso tributo, quo tractatoribus qui pro tempore erant praestito de-
ficiabant et quod ad fiscum attinet et quod ad proprium victum. Verum licet qua sit iussio quae quid
praebere tractatoribus velit sive longa consuetudo, hanc quoque tollimus. Nam ipso tractatoris nomine
sublatō etiam omne quod ad eum pertinet merito simul tollimus, specialem hanc liberalitatem subditis
nostris tribuentes. Quodsi quis exactorum aliud quid accipere ausus sit praeter ea quae forma Nicetae
beatissimi definita sunt (haec enim sola auferre eis permittimus), sciat se et militia et dignitate et bonis
suis privatum iri.

IV. Quoniam vero fieri facile potest, ut inter tredecim exactores (quia ut gradatim ad hunc ordi-
nem procedant sancimus) aliquis ad negotium non sit idoneus, permittimus quidem, ut sic quoque ac-
cessus ex gradu illi maneat, sancimus vero tredecim priores magistris, et praeterea eos qui post illos
sunt, alterum quandam illi adiutorem periculo suo

1 μόνων M] μόνων LB(ς) || quinquaginta solidorum M]
πεντήκοντα νομισμάτων χρυσίου (χρυσού LB) Ms. v.,
LB || 2 ἑκάστω B || 8 Νικητοῦ] Νικητῆ L². Ad Praef.
Praet. edictum XIII (Zachariae Ανέκδοτα p. 271) refe-
rendum putat Zachariae || 9 μὴ om. L¹ || 10 καὶ om. B ||
11 ἀσπαστικῶν L ἀσπαστικῶν B^c || 12 ἢ στρακτεντικῶν
L || 14 ἀπάντων L || 16 πονηροῦ τε καὶ ὀλεθροῦ om. ε ||
17 δασμοῦ L²] δασμοῦ ML¹B || ὃν τοῖς κατὰ καιρὸν
om. L || παρέχοντα* (παρέχοντες?) L¹ ὢν παρέχον
τοῖς L² (cf. ε) || 18 ἡλαττοῦντο περὶ τε τὸ (τὸν B) δη-
μόσιον MLB] minuere et quod circa fiscum — faciunt
(i. e. ἡλαττοῦν τὸ περὶ τε τ. δ.?) ε || 19 ἀποτροφάς MBε]
ἀποτροφάς L vulg. || 28 καὶ τῆς ἀξίας om. ε || 29 αὐτῶ
MLB || 30 δεκατρεῖς B || 31 διότι M] ἐπειδὴ BL ||

κατὰ om. B || 34 πρόσδοτον] provectum (i. e. πρόδοτον) ε ||
35 προτέρας M || 36 αὐτῶ] αὐτῶν B

2 causa V || 5 exactoris V || 7 nicetae V, om. T ||
8 et quae V] quae et Tal. || definita V] definite T ||
9 nominibus] omnibus libri || 10 salutationi V] 12 *re-
lata T elata V || 13 calumpnia V || 15 onere] honore Val. ||
17 praebere vulg. || 18 *tracteutis] tracteutes T tracteu-
tae vulg.; tracteutis — 19 enim om. V || 19 leg. perimi-
tus || 23 qua V || diffinita libri || 24 nicetae V, om. T ||
*haec addidi, ea add. vulg. || 26 se om. V || suam V ||
30 Quia] Qua V || est inter] est vero in V || 31 eos vulg.]
eum V, om. T || 32 sancimus vulg. || 35 denumerare libri ||
36 et add. vulg.

ὅς τῷ πράγματι χοίσηται προσηκόντως, ὥστε μήτε τὸ δημόσιον ἀδικεῖσθαι διὰ τὴν ἀσθένειαν τὴν ἐκείνου μήτε ἐκείνον ἐκπίπτειν τῆς ἐκ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ βαθμοῦ παραμυθίας, δηλαδὴ κινδύνῳ τῶν δεκατριῶν μαγιστέρων καὶ τῶν ἄλλων τῶν μετ' αὐτοῦ τῆς τοῦ βοηθοῦ τοῦ μὴ πρὸς τοῦτο ἐπιτηδέου προβολῆς γινομένης, ὡς εἴρηται. Καὶ μεγάλῃ ἡμῖν τοὺς τῶν δημοσίων πράκτορας δέσει χάριν ὁμολογεῖν ἀπαλλάττουσιν αὐτοὺς τῶν πολλῶν ἐκείνων ζημιῶν ἃς ἔμπροσθεν τοῖς μαγιστέροις παρέσχον καὶ τῷ κατὰ καιρὸν περιβλέπτῳ κόμητι καὶ τῇ αὐτοῦ τάξει. διὰ τοῦτο δὲ αὐτοῖς τούτων ἀπάντων ἡλευθερώσαμεν, ἵνα μηδὲ αὐτοὶ τοὺς ὑποτελεῖς ἀδικοῖεν διὰ τὰς προφάσεις ἐκείνας ἃς εἰς ἐπήρειαν ἐπινοοῦντες introita τε καὶ ἕτερα ὀνομάζοντες τὸν τῶν γεωργῶν καταλύουσι βίον, ἀλλὰ μόνοις ἀρκοῦμενοι τοῖς παρεχομένοις τοῖς ἐπιτρόποις κατὰ τὸν τύπον Νικητοῦ τοῦ τῆς λαμπρᾶς μνήμης τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀπέχοντο.

CAPUT V.

Αὐτῷ δὲ τῷ περιβλέπτῳ ἀνθυπάτῳ ἀπάντων ὁμοίως ἔσται φρονίσι, εἴτε καθ' ἑαυτὸν τι πολιτικῶν εἴτε εἰς τὴν στρατιωτικὴν ἀρχὴν εἴτε εἰς τὴν ταμειακὴν ἐξουσίαν βλέπον, καὶ οὐδενὸς ἀμελήσει τῶν πάντων, ἐπειδὴ καὶ μείζονα τῶν ἄλλων ἀρχοντα δοῦναι τῷ τόπῳ βουλόμεθα. νενομισμένον γὰρ τοῖς πάλαι Ῥωμαίοις ὃν τὰς ἐπαρχίας ἀποκλήρον ἢ τοῖς γινόμενοις ὑπάτοις ἢ τοῖς αὐτ' ἐκείνων στελλομένοις, οὓς ἀνθυπάτους ἐκάλουν, διὰ τοῦτο καὶ τὴν Καππαδοκῶν ἀρχὴν ἀνθυπατεῖαν εἶναι βουλόμεθα. ἦτις Ῥωμαῖοι πρότερον τὴν ἐν Ἀφρικῇ κατεκόμισον ἀρχὴν, ἣν ἡμεῖς νῦν τοσοῦτον ἠξήσαμεν, ὡς τὸν παραλαμβάνοντα ταύτην τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἐπαρχοῖς τῶν ἱερῶν ἡμῶν συναριθμῆσαι πραιτωρίων. καλεῖσθω τε ὁ ταύτης ἡγούμενος τῇ πατρίῳ φωνῇ proconsul Iustinianus Cappadociae, ὥστε καὶ τὸ τῆς ἀρχῆς ἔχειν ἴδιον καὶ τὸν ἀρχηγέτην συνονομάζειν τῷ πράγματι. δέξαιτο γὰρ ἂν ὁ τῆς ἀρχῆς κρατῶν τὸ τοιοῦτον σχῆμα ἡδῶς, ἔπει καὶ πολλῶν ἔχει τὴν ἐξουσίαν, ἐκτεινομένην προφάσει τῆς ταμειακῆς κτήσεως καὶ εἰς τόπους ἑτέρουσ, καὶ ὅπως ἔσται σεμνὴ τοσοῦτοις ἐφροσῶσα πράγμασι τε καὶ ἀνθρώποις, καὶ διαθήσει γε εὐκολώτερον ἅπαντα, τῆς στρατιωτικῆς αὐτῷ παραξενυνμένης ἰσχῦος. τὰ μὲν οὖν πολιτικὰ πράξει κατὰ τοῦτο

qui causa utatur competenter, ut nec publico noceatur propter invaliditatem illius neque ille cadat temporis gradusque solacio; periculo quippe tredecim magistrorum et aliorum qui post eos sunt adiutoris eius qui non ad hoc opportunus est ordinatione facienda, sicut dictum est. Et magnam nobis fiscalium exactores debent gratiam profiteri liberantibus eos plurimis illis damnis, quae prius magistris praebant et per tempus spectabili comiti et eius officio. Propter hoc enim eos his omnibus liberavimus, ut nec ipsi subiectis noceant nec occasiones illas, quas ad calumniam excogitabant introita et alia denominantes, agricolarum destruant vitam, sed solis contenti quae praebentur exactoribus secundum formam Nicetae clarae memoriae aliis omnibus abstineant.

utili decet utatur, ut neque fiscus propter illius infirmitatem damno afficiatur neque ille solacio quod ex tempore et gradu habet privetur: ut scilicet periculo tredecim magistrorum et ceterorum, qui post eos sunt, adiutoris illius qui non idoneus est electio fiat, sicuti dictum est. Atque magnas nobis gratias agere tributorum exactores oportebit, qui quidem eos liberaverimus a multis illis detrimentis quae antea magistris et spectabili pro tempore comiti et officio eius praebant. Propterea autem eos ab his omnibus liberavimus, ut ne ipsi quidem subsidios iniuria afficiant per praetextum illos ad vexationem excogitatos et introita vel aliter appellatos quibus agricolarum vitam victumque evertunt, sed ut solis contenti iis, quae secundum formam Nicetae illustris memoriae curatoribus praebentur, a reliquis omnibus abstineant.

V. Ipse vero spectabilis proconsul omnium pariter curam habebit, sive quid civile est sive ad militarem administrationem sive ad potestatem tamiacam spectat, neque quicquam omnium negleget, quoniam vel ampliore reliquis magistratum huic loco dare volumus. Nam cum veteribus Romanis in more fuerit provincias vel iis qui consules fiebant vel iis qui eorum loco delegabantur, quos proconsules vocabant, sorte distribuere, propterea et Cappadocum magistratum proconsulatum esse volumus, quo quidem Romani olim sum in Africa magistratum ornarunt, quem nos nunc adeo auximus, ut qui eum suscipit gloriosissimis praefectis sacro nostro praetorio adnumeretur. Atque qui huic praest patria lingua proconsul Iustinianus Cappadociae vocetur, ut et magistratus genus habeat proprium et cum re simul nominet principem auctorem. Etenim qui magistratum obtinet, talem speciem libenter accipiet, quia et magnam habet potestatem etiam ad alia loca tamiacae possessionis causa extensam, et omnino venerandus erit, qui tot et rebus et hominibus praesit, et facilius omnia disponet, cum militare robur ei iunctum sit. Civilia

3 τῆς ἐκ τοῦ τοῦ ἐαυτοῦ L || καὶ τῆς τοῦ L || 6 τοῦτο || τοῦτο L || πρὸς βολής L || γινομένης B || 7 μεγάλη L || 8 δέσει MB || 11 τάξει πράξι L || 13 ἀδικεῖν M || * δια] μηδὲ libri (verbum deesse, veluti πλάττειν, Zachariae opinatur) || τὰς om. B || 14 ἐπινοοῦντες] excogitabant s || introita (ιδικά τε s. v.) M introita τε L eisodiakά τε B || 18 ἀπέχονται B || 22 βλέπων L^a B^c || οὐδενὸς ἀποβλέπον ἀμελήσει M^a || 29 τῆν om. L || ἦν om. LB || 30 νῦν M] τούτων LB || ἠξήσαμεν] Cod. 1, 2, 1 || 31 *ἐπαρχοῖς libri || 32 τε MB || δε L vulg. || 33 τῇ πατρίῳ φωνῇ om. B || proconsul iustinianus capradocae M ἀνθυπατος καταδοκίαις M s. v. et B, om. L || 37 ἐκτεινομένη] καὶ ἔκτειν. Haloander, Zachariae || 42 πράξεις M

2 inualitudine V || ille] ullo T, om. V || 3 temporibus libri || 4 magistratorum V || adiutores libri || 5 oportunos est V || om. in hiatu T || 8 quas libri || 11 subiecti libri || nocent libri || 12 illae Beck || 13 agriculturalum distraunt V || 14 exactoribus vulg.] exactorum V actorum T || 15 necetae libri || 20 si ad libri || 21 respicientes libri || 23 loco] locum libri || 26 capadocorum V || 25 in Africa] africani V affricam T || 29 nunc] non Val. || in tantum vulg. || 30 praetorum VT || 31 connumerentur V] voce] nocet V || 32 capadote libri || 35 habent VT || 36 extensa V || errarie pensionis V agerie passionis T || 38 et dispo] et om. Val. || 39 leg. aget?

δὴ τὸ συνειδημένον, τῶν στρατιωτῶν δὲ ἡγήσεται σφόδρα εὐκόλως, ὅσα κἀκείνων ὑποκεκλιμένων αὐτῶν. 1 Προσεχέτω δὲ μάλιστα τὸν νοῦν τῇ τῶν ταμειακῶν διοικήσει πραγμάτων, ἅπερ εἰς οὕτω δεινὴν καὶ πανταχόθεν κεκαπηλευμένην ἐξωλίσθησεν ἐμπορίαν, ὡς μηδενὸς ἄξια σχεδὸν αὐτὰ καθεστάναι. τὸσαῦτα γὰρ μεμαθήκαμεν ἀμαρτάνεσθαι κατὰ τὴν χώραν ὅσα μάλιστα ἀνδρῶν τῶν μεγίστων ἔσται πρὸς θεραπείαν εὐκόλα. οἱ γὰρ τὰς τῶν δυνατῶν ἐπιτροπεύοντες κτήσεις — ἀλλ' ἦδη καὶ ἐρυθριῶμεν εἰπεῖν μεθ' ὅσας 10 ἀλῶνται τῆς ἀτοπίας, καὶ ὡς δορυφόροι τε αὐτοῖς θεραπεύουσιν καὶ πλήθος ἀνθρώπων ὃν φορητὸν ἀκολούθει, καὶ ληστεύουσιν ἅπαντες ἀναιδῶς, καὶ θαυμάζομεν ὅπως ἄκρι νῦν τὸ κατ' ἐκείνην ὑπήκοον ἐξήκουσεν ἀδικοῦμενον. τοιγαυρὸν ἡμέρας ἐκάσθη ἐνχομένοι τε ἡμῖν καὶ τὰ κοινῶν πράττουσι πλήθος 15 πρόξεισι Καππαδοκῶν ἀδικοῦμενων, καὶ πολλοὶ μὲν ἐν αὐτοῖς ἱερεῖς, γυναικὲς δὲ ὡς πλείους, καὶ πάντες οὐδύρονται καὶ τὴν τῶν οἰκείων ἀφαίρειν αἰτιῶνται πραγμάτων, ἐπεὶ μήτις ἐστὶ σύνεγγυς ὃ τὰ τοιαῦτα 20 κωλύειν ἰσχύων. ἡ ταμειακὴ δὲ κτήσις ἦδη σχεδὸν ἰδιαιτικῆ γέγονεν ὅλη, διασπωμένη τε καὶ ἀρταζομένη σὺν αὐταῖς ταῖς τῶν ἵππων ἀγέλαις, ἀντιφθγγόμενον παντελῶς οὐδενός, ἀλλὰ τοῦ στόματος αὐτοῖς ἐμφραττομένου χρυσίω. 25

secundum consuetudinem, militaribus autem praeerit facile, utpote et illis subiacentibus ei. 1 Intendat itaque maxime mentem aerariorum gubernationi causarum, quae in tam pessimam et undique cauponaticam dilapsae sunt mercationem, ut nullo digna paene consistat. Tanta namque didicimus delinqui in provincia quanta vix viro maximo erunt ad sanationem facilia. Potentium enim conductores possessionum, sed iam etiam erubescimus dicere cum quanta capiuntur absurditate, et quia clientes eis observant et multitudo hominum importabilis sequitur, et latrocinantur universi impudenter; et miramur, quomodo hactenus illic subiecti duraverunt oppressi. Itaque diebus singulis orantibus nobis et communia [sunt] agentibus multitudo adiit Cappadocorum iniustitiam passorum, et plurimi quidem inter eos sacerdotes, mulieres autem multae, et omnes ingemiscentes et suarum ablationem accusantes rerum, quia nullus est iuxta qui talia prohibere valet. Aerarii vero possessio paene privata facta est tota, dilacerata atque direpta cum ipsis equorum gregibus, contradicente penitus nullo, sed ore eis obstruso auro.

CAPUT VI.

Διὰ ταῦτα τοίνυν ἕνα τῶν ἡμῶν γνωριωτάτων ἐπιστήσι τῇ χώρᾳ ταύτῃ βουλόμεθα, ὃς δὴ ταύτης τῆς τριπλῆς ἡγήσεται τάξεως, ὁ μόνος ἐν αὐτῷ τὴν ὅλην περιφέρειαν ἀρχῆν τε καὶ ἐξουσίαν, καὶ χρώμενος μὲν τοῖς παρασήμοις τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς ὄχημα τε 30 ἐξ ἀργύρου καὶ πέλεκυν καὶ ῥάβδους ἔχων καὶ ὅσα σημαία καθέστηκεν ἀρχαία τὸ νόμον, ἐπιτάξει δὲ καὶ τοῖς στρατιώταις, καὶ ἐπιμελήσεται τῶν ταμειακῶν πόρων, ὥστε φοιτᾶν αὐτοῖς ἀνελλιπῶς ἀπάσαις ταῖς ἐπὶ τούτῳ τεταγμέναις ἀρχαῖς, καὶ πολλῶν μάλ- 35 λον εἰς τὰ ἡμέτερα βασιλῆα, καθάπερ καὶ νῦν προσέρχονται, προσφάσι τὸν τε εἰς ἡμᾶς κομιζομένων τῶν τε εἰς τὴν θειοτάτην καὶ εὐσεβέστατην Αὐγούστην τὴν ἡμετέραν σύμβιον, ἐν τε χρυσίῳ καὶ ἐσθῆτι. οὐδ' 1 δὲν γὰρ ἐκείθεν ἐλαττωθῆναι βουλόμεθα. οὐ μὴν 40 κατὰ τὸ τοιοῦτον δίδοσθαι σχῆμα καθάπερ μέχρι νῦν

Propterea igitur unum nobis notissimorum praepone provinciae huic volumus, qui huic triplici praesit officio, solus in se totum circumferens magistratum et potestatem, utens quidem causis civilis administrationis carpentumque ex argento et proximam (seu securem) vel fasces habens et quaecumque signa sunt antiqua legis, imperabit autem et militibus et diligentiam habebit aerariorum quaestuum, ut accedant indeficenter ad omnes super hoc statutas administrationes, et multo magis ad nostra regalia, sicut et nunc accedunt occasione et eorum quae ad nos deferuntur et quae ad sacratissimam et piissimam Augustam nostram coniugem, in auro autem et veste; nihil enim inde minui volumus. 1 Non tamen secundum hoc dari schema et sicut

igitur ageat secundum morem solitum, militibus autem nullo negotio imperabit, quippe qui ipsi quoque ei subiecti sint. Advertat vero animum inprimis ad tamiacarum rerum administrationem, quae in tam gravem et undique venalem dilapsae sunt mercatum, ut nullo fere pretio dignae sint. Tanta enim accepimus committi in provincia quantis vix vir maximus sanandis par sit. Nam qui potentium possessiones administrant — sed iam etiam dicere erubescimus, quanta cum absurditate oberrent et quemadmodum et satellites illis inservant et multitudo hominum non ferenda eos comitetur omnesque impudenter latrocinentur, ac miramur quomodo usque adhuc subditi in illa regione perduraverint iniuriis affecti. Itaque quotidie nos et rem divinarum facientes et publica negotia tractantes multitudo adit Cappadocum iniuriis affectorum, interque eos cum sacerdotes multi tum plurimae mulieres, omnesque lamentantur et res suas ablatas esse queruntur, quoniam nemo in propinquo est qui talia prohibere possit. Tamiaca vero possessio iam fere tota privata facta est, distracta et cum ipsis equorum gregibus direpta, nec quisquam omnino contradicit, cum os eis auro occlusum sit.

VI. Propterea igitur unum ex iis qui nobis notissimi sunt huic regioni praeficere volumus, qui quidem triplici huic officio praesit et solus in semet omnem et magistratum et potestatem comprehendat et insignibus quidem civilis administrationis utatur, curru ex argento facto et securi et virgis praeditus et quaecumque antiqua signa legitima sunt, idem autem militibus quoque imperet et prospiciat reditibus tamiacis, ut sine intermissione ad omnes magistratus ad hoc constitutos et multo magis ad nostrum palatium perveniant, quemadmodum nunc quoque perveniunt, tam eorum nomine quae ad nos quam quae ad sacratissimam et piissimam Augustam coniugem nostram deferuntur et in auro et in veste: nihil enim inde deminui volumus. Nec tamen secundum eiusmodi formam, quomodo usque adhuc fiebat, ex furtis et

1 στρατιωτῶν] militaribus (i. e. στρατιωτικῶν) ε || 2 σφόδρα om. ε || 5 ἐμπορίαν MBε] ἀπορίαν L || 2 ἔξια L¹ || 9 εὐκόλον L || ἐπιτροπέοντες L || 10 ἐρυθριῶν μὲν L^a || 11 ἀλῶνται M] ἀλλῶνται L ἀλῶνται Bε || 12 θεραπεύουσιν L^a || πλήθους L || φορητὸν Bε] φορητῶν ML || 15 εὐχομένους] ἀχολοῦμένους L² || 19 οὐδύρονται — αἰτιῶνται] ingemiscentes — accusantes ε || 22 ἀρταζομένης L || 29 καὶ χρώμενος] καὶ om. ε || 30 τοῖς παρασήμοις] causis ε || 35 εἰσέρχονται L || 38 ἀγούστην M^b] αὐγούστην M^aB αὐγούστην L || 39 τε] autem ε || 41 τὸ τοιοῦτο L hoc ε || καθάπερ] et sicut ε

1 consuetudine V || aut V || 2 utpote V || 3 mente libri || 5 cauponatia dilapsae sunt mercatione V || 6 dignae paene consistent vulg. || pena V || 7 provinciam T || maxime V || 9 etiam om. V || 14 orantibus V¹ || 15 nobis om. V in hiatu 3 lit. || et quae communia sunt Neob. || sunt om. vulg. || gentibus libri || 16 cappadocorum T cappadorum V || possessorum VT || 19 prohiberet V || 21 dilacera V || 27 triplici praesit] uolumus V || 29 utens] ut est V || 31 uel Tal.] ut V et vulg. || falsces V^a || 32 imperavit V || 34 indeficentes VT || 36 nostram V || et eorum] et om. V^a

ἐκ τε κλοπῶν καὶ τῆς τῶν ὑποτελών ἐπιηρείας καὶ δόσεως ὀνόματι (ταῦτα γὰρ ἅπαντα καὶ μισοῦμεν καὶ τῆς ἡμετέρας ἐκβάλλομεν πολιτείας), ἀλλ' ἐξ αἰτιῶν δικαίων τε καὶ νομίμων, ἃς καὶ ὑποτέθηται τῷδε τῷ 5
 θεῷ ἡμῶν παρεκλευσάμεθα νόμῳ, ὥστε ταῦτα κομιζόμενον τὸν κατὰ καιρὸν ἔχοντα τὴν ἀρχὴν εἰσφέρειν, ὡς εἴρηται, τὰς quinquaginta τοῦ χρυσοῦν λίτρας τῇ 10
 θεοτάτη Ἀγούστῃ τῇ ἡμετέρᾳ συμβίῳ. τὴν γὰρ ἀρχὴν προικὰ τε καθιστώμεν ἡμεῖς καὶ ἀδαρότατα τὰς χειροτονίας ἐπ' αὐτῇ τίθεμεν· καὶ ἔσται παντε- 10
 λῶς οὐδὲ εἰς δὲ ὑπὲρ ταύτης τὴ λήγεται. Ἀλλὰ καὶ στήσιν αὐτῷ μὲν ἄκρι χρυσοῦν λιτρῶν viginti 15
 διδομεν, καθ' ἃ ὑποτέσσεται, τῷ δὲ αὐτοῦ παρέδρω ἄκρι χρυσοῦν λιτρῶν δύο παρέχομεν. λήγεται δὲ καὶ ἡ τάξις ἐκάτερα τὸ παρὰ τοῦ δημοσίου μέχρι νῦν χο- 15
 ρηγούμενον κατ' οὐδὲν παντελῶς ἐλαττούμενον. οὐδὲ γὰρ κατὰ τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐλαττούμεν, καὶ μά- 20
 λιστα τοῦ ἐνδοξοτάτου πραιποσίτου τῶν θεῶν ἡμῶν κοιτώνων. μένειν γὰρ ἐπὶ Καππαδοκίᾳ καὶ αὐτῆν καὶ τὴν ὑπ' αὐτῆν τῶν καθωσιωμένων παλατιῶν 20
 σχολῆν ἐπὶ τῆς ὁμοίας ἐξουσίας τε καὶ τάξεως καὶ ταύτου σχήματος θεοσιζόμεν, οὐδὲν μόνου παντελῶς ἐντεῦθεν κομιζομένην οὔτε λόγῳ συνηθειῶν οὔτε ἀν- 25
 νόμων, οὔτε ἐν χρυσίῳ οὔτε ἐν ἐσθρίῳ οὔτε ἐν ἐτέροις εἴδεσιν, οὔτε παρὰ τοῦ κατὰ καιρὸν ἀνθυπάτου 25
 οὔτε παρὰ τῆς αὐτοῦ τάξεως· οὐ γὰρ ἂν ἄλλως τὸ καθαρὸν φυλαχθεῖη. ὑπό μαν γὰρ τὸ πρᾶγμα συν- 30
 ἄγομεν ἐπὶ τῆς χώρας ἀρχῆν, ἵνα μὴ τῷ διεσπᾶσθαι χωλεῖη.

CAPUT VII.

Πρόνοιαν τοίνυν καὶ αὐτὸς ὁ παρ' ἡμῶν στελλόμενος 30
 θήσεται πολλὴν τῆς ταμειακῆς κτήσεως, καὶ ἕρπεται τὸ παραιεθρῆν τῆς ταμειακῆς γῆς καὶ μάτην 35
 ὑπ' ἐτέρων κατεχόμενον εἴτε ἐν νομαῖς εἴτε ἐν ἀροσίμοις εἴτε ἐν οἰοφύτοις τόποις, εἴτε ἐν χωρίοις εἴτε ἐν οἴκοις, καὶ ἐκδικήσει τῷ πράγματι τὴν ἀρχαίαν γῆν, 35
 οὐδεμιᾶς ἀντιτιθεμένης αὐτῷ χρυσοῖας παραγραφῆς. οὐ γὰρ ἂν τις ἀντιτεῖη τοιοῦτό τι τῷ δημοσίῳ, οὔτε πρὸς κέρδος πράττων οὔτε ἵνα τὴν οὐσίαν αἰξήσει τὴν αὐτοῦ· τοῦτο γὰρ ἐλάττωμα μᾶλλον ἤπερ αἰξήσις ἐστί, 40
 τὸ χρεοὶ ὑπὸ πῶσαις χρωόμενον οἰεσθᾶι τι κερδαίνειν, 40
 ὅπερ ἕστερον ἀποτίσει σὺν ἀσβεβείᾳ τε καὶ αἰσχίρῃ

hactenus, ex telonum et subtelonum calumnia et suffragii nomine (haec omnia et odimus et a nostra expellimus republica), sed ex causis iustis et legitimis, quas etiam subdi huic sacrae nostrae praeceptis legi, ut has accipiens qui per tempus habet administrationem inferat, sicut dictum est, quinquaginta libras auri sacratissimae Augustae nostrae coniugi. Administrationem enim et gratis constituimus nos et sine suffragio ordines in ea ponimus, et erit omnino nullus qui pro ea quicquam accipiet.

2 Sed etiam annonam ei quidem usque auri libras XX. damus, sicut subiectum est, eius autem assessori usque ad auri libras duas praebemus; accipiet autem et officium utrumque quod a fisco hactenus erogabatur in nullo penitus imminutum. Neque enim secundum aliquid administrationem hanc imminuimus, et maxime gloriosissimi praepositi sacrorum nostrorum cubiculorum. Manere enim in Cappadocia et ipsam eamque sub devotissimorum palatinorum schola simili potestate et ordine et ipso schemate sancimus, nihil tamen penitus hinc accipientem neque titulo consuetudinum nec annonarum, neque in auro neque in veste neque in aliis speciebus, neque a temporali proconsole neque ab eius officio. Non enim aliter custodietur puritas; sub una namque administratione causam colligimus in provincia, ut non dilacerata claudicet.

Providentiam igitur et ipse qui a nobis dirigitur ponat multam aerarii possessionum, et inspiciet quod ablatum est ex aerarii terra aut frustra ab aliis detinetur sive in pascuis sive in arabilibus sive in vinealibus locis, sive in praediis sive in domibus, et vindicet rei antiquam terram, nulla obicienda ei temporali praescriptione. Non enim aliquis obiciet tale aliquid fisco, neque ad lucrum agens neque ut substantiam augeat suam; hoc enim deminutio potius quam augmentum est, cum manibus sordidis utens putat aliquid lucrari, quod postea reddat cum impietate et confusione multiplex.

vezatione subditorum atque largitionis nomine praebentur (haec enim omnia et odimus et e republica nostra eicimus), sed ex iustis et legitimis causis, quas etiam sacrae huic legi subici iussimus, ut iis acceptis qui magistratum pro tempore gerit quinquaginta auri libras illas, uti dictum est, praestet sacratissimae Augustae coniugi nostrae. Magistratum enim et gratis nos constituimus et creationes eius 2
 omni donatione expertes reddimus, neque omnino quisquam erit qui pro eo quicquam accipiat. Sed etiam annonam illi quidem ad auri libras viginti damus, quemadmodum infra subiectum est; assessori autem eius auri libras duas praebemus; atque officium quoque utrumque accipiet id quod a fisco ei adhuc erogatum est nullo omnino modo imminuendum. Neque enim in ulla re hunc magistratum imminuimus, nedum gloriosissimi praepositi sacri nostri cubiculi magistratum. Manere enim in Cappadocia et ipsam et quae sub eo est devotissimorum palatinorum scholam in simili potestate et ordine et in eadem specie sancimus, quae tamen inde nihil omnino neque consuetudinum neque annonarum nomine accipiat neque in auro neque in vestimento neque in alia specie, neque a proconsole qui pro tempore est neque ab officio eius; neque enim aliter puritas servabitur. Namque sub unum magistratum rem in ea provincia cogimus, ne dum distrahitur claudicet.

VII. Curam igitur et ipse qui a nobis mittitur magnam adhibebit tamiacae possessioni, et circumspiciet si quid a tamiaca terra ablatum est et temere ab aliis detinetur, sive pascua sunt sive arabiles sive vineales terrae, sive praedia sive domus, atque rei vindicabit vetus solum, cum nulla longi temporis praescriptio ei opponi possit. Neque enim quisquam tale quid fisco opponat, neque lucrī causa id agens neque ut bona sua augeat; hoc enim deminutio potius est quam augmentum, si quis sordidis manibus utens se lucrari quid arbitretur, quod deinde cum impietate et pudore redditurus sit multiplicatum.

1 ἐκ τε κλοπῶν καὶ τῆς τῶν ὑποτελών ἐπιηρείας] ex telonum (i. e. ἐκ τελοῶν?) et subtelonum calumnia s | 2 γὰρ om. s | 5 αὐτὰς L | 7 quinquaginta M | πεντήκοντα B et s. v. M, om. L | 9 ἀδαρότατον M^a ἀδαροτάτας Haloander | 12 viginti M | ἡ (pro x) B, om. L | 13 αὐτὸ L | 14 παρέχομεν ex s Haloander | παρέξει MLB | 16 κατ' οὐδὲν παντελῶς M s | κατ' οὐδένα παντελῶς τρόπον LB | 17 ἐλαττούμενον] ἐλατὸν L | 19 ἐπὶ Καππαδοκίαν B | 20 ὑπ' αὐτῆ B | 21 τε om. L | 22 τῶν αὐτοῦ L | 28 διασπᾶσθαι B | 32 τὸ παραιεθρῆν τῆς ταμειακῆς B^c | 33 ἀροσίμοις LB | ἀροσίμοις M (cf. Lobbeck ad Phrynichum p. 227) | 34 ἐν χωρίοις LB s | ἐν om. M | 35 τοῖς πράγμασι L | 36 ἀντιτιθεμένης L | 37 τοιοῦτό τι] τοῖς B^c | 37 sq. * οὐδὲ — οὐδὲ libri | πρὸς om. L

1 telonum T | subditorum vulg. | 2 haec enim omnia vulg. | 4 nostrae sacrae V | 9 ordinationes vulg. | 11 usque ad auri vulg. | 11 libra V | 13 accessori V | 14 neque V | 15 imminuto libri | 17 gloriosissime VT | praepositis V | 19 capadotiam libri | eamque sub V | et quae sub ea est vulg. | 20 scholam Osenbrüggen | 22 neque — annonarum om. Val. | 26 colligemus V | 27 ut dilacerata claudimus V | 30 providentia T | 31 ponet vulg. | multerarii V | leg. inspiciat? | 33 * in arabilibus | irrationabilibus V | 33 sq. sive in pascuis — locis om. T | 35 iudicet libri | nullam obiciendi ei temporalem T | 36 praescriptionem libri | 41 pietate Val.

1 πολλὰ πλάσιον. Ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν διαφυλάξει παντοίως ἀτάραχον, καὶ σάσων οὐ συγχωρήσει λημψασθαι τῷ πολιτευματι. τοὺς δημοσίους τε φόρους ἀγρότους καὶ μετὰ δικαιοσύνης εἰσπράξει, οὐδὲν τῶν κατ' ἐκείνους ἀμείνων οὐδὲ συγχωρῶν ἢ τὸ δημοσίον ἢ τοὺς ἰδιώτας κατὰ τι περὶ τὰ οἰκεία ζημιούσθαι, οἷα τὴν κατὰ πάντων ἐξουσίαν ἔχων, εἴτε στρατιώται εἴτε σκηνιαῖοι τῶν τε ἐνδοξοτάτων ἐπιόρων τῶν τε ἀνδρειοτάτων εἰεν στρατηγῶν, εἴτε πολιτικῆν ἔχουεν τάξιν εἴτε ταμειακῆν ζώνην, εἴτε ἐπὶ μείζονων εἴτε ἐπ' ἐλαττόνων ἀξιωματίων εἰεν εἴτε ἐν ἱερουσίᾳ τελοίεν. εἰς γὰρ οὐτοὺς ἅπασιν ἄρχων ἐπιστήσεται τῆς τε αὐτοῦ αὐτοῦ δόξης τῶν τε ἡμετέρον νόμων τοῦ τε θεοῦ πρὸ πάντων μεμνημένος· ὃς τοὺς μὲν δημοσίους φόρους διὰ τῆς ἀνθηπατιανῆς τάξεως ἀνελλιπῶς εἰσκομιζέσθαι φροντιεῖ, τοὺς δὲ ταμειακοὺς πόρους διὰ τῶν ὑποκειμένων ἐκείνων πρώην τῶν θρόνων προσώπων εἰσώσει, καὶ τοὺς ἐξ ἔθους προστατομένοισι παρὰ τῶν ἐνδοξοτάτων πραιποσίτων τῶν θείων ἡμῶν προσέχων κοιτώνων· μὴ δυναμένων τῶν κατὰ καιρὸν ἐκπεμπομένων κανονικῶν παρὰ τοῦ ἐνδοξοτάτου πραιποσίτου μέχρι ὀβολοῦ γοῦν ἐνός κομιζέσθαι τὴν ἢ νόματι συνηθεῖαν ἢ ἑτέρας τῆς οἰασθῆναι αἰτίας παρὰ τοῦ κατὰ καιρὸν συμμαρίου ἢ τῶν τὰς δημοσίας εἰσπράξεις ποιουμένων ἢ τοῦ περιβλεπόμενου ἀνθυπάτου ἢ τῆς τάξεως τῆς αὐτοῦ ἢ τῶν καλομένων κατασκευαστῶν ἢ πραιποσίτου ἢ ἑτέρου οἰουδῆποτε προσώπου ἀνήκοντος τῇ θείῳ ἡμῶν περιουσίᾳ. τὸ στρατιωτικὸν δὲ ἐκατέρω τῶν φροντιδῶν τοῦτων βοηθήσει, πάσαι τε τοῖς τῶν θνητῶν δορυφόροις καὶ οὐ συγχωρήσει τὰ χωρία πορθεῖσθαι καὶ ληστεύεσθαι· οὐδὲ αὐτὸς παρελεύσεται ταῦτα, καθάπερ οἱ πρώην ἐποίουν κόμητες. οὐ μὴν οὐδὲ τοποτηρητὰς ἐκπέμψει, ἀλλὰ τοῖς τῶν τόπων ἐκδίκους καὶ τοῖς ἐκ τῆς αὐτοῦ τάξεως πρὸς ὑπουρογίαν χρήσε-

2 ταί. εἰ δὲ πού καὶ στρατιωτῶν αὐτῶ δεήσει, τοῖς ἐκ τῶν τόπων ἐν οἷς ἡ χροία καλεῖ βοηθεῖν προσταξεί· καὶ οὗτοι δαπάναις οἰκείαις πάντα πράξουσιν καὶ οὐδὲν ζημιώσουσι τοὺς ὑπάρχουσιν οὐδὲ καταναλώσουσι τὴν προῖκα. ἀλλ' αὐτοὺς τε τοῦτων ἀρέξεται χρώμενος δαπάναις οἰκείαις ἐνθα ἂν εἴη, κἂν εἰ πρὸς ἕτερον αὐτὸν προστάξαιμεν ἐλθεῖν χώραν, ὃ τε πάρεδρος αὐ-

1 Sed et civitatem servabit sine omni tumultu, et seditioni non permittet depopulari rempublicam, fiscalique tributa vigilanter et cum iustitia exiget, nec in illis negligens neque permittens aut publicum aut privatos in aliquo circa propria laedi, utpote super omnes potestatem habens, sive milites sive scriniarii gloriosissimorum praefectorum aut fortissimorum sint magistrorum militum, sive civilem habeant ordinem sive aerarii cingulum, sive maioribus sive minoribus dignitatibus sunt, sive inter sacerdotes ministrent. Unus enim iste omnibus iudex praeponeitur tam suae gloriae quam nostrarum legum vel dei prae omnibus memor. Hic itaque publicas functiones per proconsulare officium indeficenter inferre curabit, aerarii vero quaestus per subiectas dudum illi sedi personas offeret, et eis qui ex consuetudine mittuntur a gloriosissimis praepositis sacrorum nostrarum intendens cubiculorum; non valentibus per tempus directis canonicariis (a) gloriosissimo praeposito usque obolum unum accipere aliquid aut nomine consuetudinum aut alterius cuiuslibet causae a temporali summano aut publicas exactiones facientibus aut spectabili proconsule aut officio eius aut his qui vocantur instructores aut praepositis aut alia quacumque persona competenti sacrae nostrae substantiae. Militaris autem manus utriusque curae horum auxiliabitur, removebitque potentibus obscundantes et non sinet praedia devastari et latrocinii affici; neque ipse circumbit ea, sicut pridem faciebant comites. Sed neque loci servatores destinabit, sed locorum defensoribus et qui ex eius officio sunt ad ministerium utitur.

2 Si vero alicubi etiam militibus egeat, ex locis quibus causa vocat adiuvari praecipiat, et isti expensis propriis omnia agant et nihil damnificent subiectos neque expendant aliquid gratis. Sed et ipse his abstinebit utens sumptibus propriis ubicumque fuerit, vel si ad aliam eum praecipiamus venire

1 Sed etiam urbem servabit ab omni perturbatione liberam, nec seditionem grassari in republica patietur. Ac tributa publica vigilanter et cum iustitia exiget, nihil quod ad ea pertinet negligens nec permittens ut aut fiscus aut privati ullo in rebus suis damno afficiantur: quippe qui adversus omnes potestatem habeat, sive milites sive scriniarii et gloriosissimorum praefectorum et fortissimorum ducum sint, sive civile officium sive cingulum tamiacum habeant, sive in maioribus sive in minoribus dignitatibus versentur sive inter sacerdotes numerentur. Unus enim hic magistratus omnibus praerit et suae ipse famae et nostrarum legum et dei ante omnia memor; qui tributa quidem publica per proconsulare officium sine mora inferenda curabit, tamiacos vero reditus per personas illi sedi olim subditas invehet, atque iis quoque operam dabit quae ex consuetudine a gloriosissimis praepositis sacri nostri cubiculi praecipiantur: ut qui ad tempus a gloriosissimo praeposito emittuntur canonicarii ne unum quidem obolum possint accipere sive consuetudinum nomine sive aliis qualicumque causae a summano qui pro tempore est vel iis qui publicas exactiones faciunt vel spectabili proconsule vel officio eius vel catasceustis qui vocantur vel praeposito vel alia qualicumque persona ad sacrum nostrum patrimonium pertinente. Militares vero copiae utriusque earum curarum subvenient, et satellites potentium reprimunt nec praedia vastari et spoliari patientur; neque ipse haec praeremittet, sicut priores comites faciebant. At ne vicarios quidem delegabit, sed locorum defensoribus et iis qui ex ipsius sunt officio ad ministerium utitur. Sicubi autem militibus quoque ei opus erit, eos qui sunt in locis, ubi necessitas postulat, opitulari iubebit; atque hi sumptibus propriis omnia peragent neque ullo subditos damno afficient neque gratis quicquam consument. Sed et ipse his abstinebit, propriis sumptibus utens ubicumque sit, etiamsi ad aliam provinciam eum venire

1 τὴν πολλὴν L || 4 οὐδὲν] nec (i. e. οὐδὲ) ε || 7 ἔχων B^c || 8 * ὑπάρχων libri || 11 εἰεν Haloander] εἰσιν MLB^s || 13 τῆς τε om. B || αὐτοῦς MB] αὐτῆς L || 14 ἀπάντων LB || ὅς] hic itaque ε || 17 ὑποκειμένων M^s] ὑποκεκλημένων L κεκλιμένων B || πρὸκειν ἐκείνων B || 18 τοὺς L || πραιποσίτων B || 19 παρὰ τοῦ ἐνδοξοτάτου πραιποσίτων L (παρὰ τοῦ ἐνδοξοτάτου πραιποσίτου Haloander) || 23 τε] τε B || 26 ἢ τῆς αὐτοῦ τάξεως B || 27 πραιποσίτων L || 29 τῶν στρατιωτικῶν L || 31 πορθεῖσθαι τε καὶ B || 32 παρελεύσεται B] περιελεύσεται ML^s || 35 καὶ τοῖς — 37 τῶν τόπων om. B^c || 36 αὐτόν L^a || δεήσειεν L_ε] δεήσει M || 39 οὐδὲν] οὐδὲ L || 40 τι om. M || 42 * προστάξαιμεν ἐλθεῖν ML ἐλθεῖν προστάξαιμεν B || τε om. L

1 servavit T || 2 seditione T, seditionem Heimbach || 3 tributa vigilanter et Osenbrüggen] et tributa uigilanter libri || 5 utpote V || 6 potestates V^a || 9 cingulo libri || 10 sunt V] sint vulg. || 11 leg. praeponeatur? || 12 vel] et vulg. || 14 inferri vulg.] curavit V || 16 offert libri || 19 cannoneariis V || a add. vulg. || usque] usque ad vulg. || obolum V || 20 consuetudini V || 22 summaiorio V || 23 aut officio] aut om. V || 24 aut praeposito vulg.] et praepositis V¹ et praepositi V² al. || aut aliquecumque V || 26 utraque libri || corum V || 27 remouitque libri || 28 deustari vulg.] denastare V deullare T || affici vulg.] officii T officii V || 29 fatiebat V || 30 sed locorum] sed om. V || 31 ad ministerium vulg.] ad ministerio VT || 32 utitur vulg. || 36 locis in quibus vulg. || 37 adiuvaré vulg. || 40 subtilibus V || 41 ad om. V al.

τοῦ καὶ ἡ λοιπὴ θεραπεία ἀνθυπατιανῶν τε καὶ στρατιωτῶν καὶ εἴ τι τοῦτοις ἀπασιν οἰκετικῶν τε καὶ ἐν ὑποζυγίῳ ἔπεται· ἀνάγκη ἐχόντων, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, τῶν στρατιωτῶν, καὶ εἴ τινες κατὰ τοὺς τόπους ἔχουσι, σχολάριοι τυχόν ἢ δομῆστικοι, τοῖς ἐπιτάγμασι πείθεσθαι τοῖς αὐτοῦ, τὸν ἐπὶ τῇ ζῶνῃ καὶ τῇ περιουσίᾳ κίνδυνον εὐλαβοῦμενοι. δίδομεν γὰρ αὐτῶν παροχάς τε καὶ ταύτης ἀποδοῦς ἀραιεῖσθαι, εἰ μὴ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ προστατομένοις ὑποσχοῦσιν, διότι βουλομένα τὸν τὴν ἀρχὴν ἔχοντα ταύτην φοβερόν τε καὶ αἰδέσιμον τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ καθεστάναι, καὶ γὰρ εἴ τι στρατιωτῆς ἢ ἀνθυπατιανὸς ἢ σχολάριος ἢ δομῆστικὸς προσάσει τῶν ἐπιταγμάτων τῶν αὐτοῦ ζημιώσῃ τὸν ἡμέτερον ὑποτελῆ, τοῦτο προσήκον ἐστὶν αὐτῶν ἐκ τῶν ἐκείνου σιτήσεων οἰκείῳ κινδύνῳ λαβόντα θεραπεύει τὸν ἡδικηθέντα. οὐ συγκροῖσιν τε παντελῶς οὐδενὶ οὐδὲ τῶν ἐντεῦθεν φοιτῶντων ἀδικεῖν τοὺς ἡμέτερος ὑποτελεῖς. Ἄλλα καὶ τὸν τῶν δημοσίων ἔπιπτον δρόμον ἀνεπαρέστον φελάξει· οὐδὲν γὰρ ἐξαιρούμεν τῆς δικαιοδοσίας τῆς αὐτοῦ, καὶ εἴ τις τῶν ἐξ οἰουδήποτε δικαστηρίου πρὸς τὴν χώραν φοιτῶντων ἀδικήσῃ καὶ ὑπὲρ τὸ τεταγμένον ἀπειτοίη, τοῦτον μετελεύσει.

CAPUT VIII.

Φρονιτεῖ δὲ καὶ τῆς πόλεως καὶ τῶν καλουμένων σιτωνικῶν καὶ τῶν ἔργων τῶν αὐτῆς, καὶ παρασκευάσει κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον συγγράφεισθαι τοὺς λογισμοὺς καὶ δαπανᾶσθαι καὶ τὰ ταμεϊκὰ καὶ πολιτικὰ. Καὶ εἴ τινα εἴροι τούτων τὰς συνήθειαι διδεν ἐμφανεῖς καθιστούντων προστάξεις, ὅτι τις ἀφαιρεῖται τοῦ ὕδατος τῶν ὄλων, ἢ ὅπως τὰ περὶ τὸ τοῖχος διάκεινται, ἢ εἴ τινες εἰσὶ γέφυραι κατὰ τὴν χώραν ὁδοὶ τε ὅσαι, καὶ εἴ τις ἄλλη τοιαύτη κατὰ τὸ πάλαι κακῶς πολιτευόμενον καθέστηκεν πρόφασις, καὶ τοῦτον ἀπέλασει πάντως τῆς χώρας, οὐ συγκροῖσιν αὐτῷ οὔτε ἐμφανῆ τοιαύτην καταστήσασθαι πρόσταξιν οὔτε κέρδος τὸ παντελῶς ἐκείδεν λαβεῖν, εἰ γὰρ τινα συνίδομεν ἐπορίαν γενέσθαι, ταύτην ἡμεῖς θεῖον πραγματικῶν χροῶμενοι τύπῳ πρὸς τὸν τὴν ἀρχὴν ἔχοντα ταύτην καὶ τῷ σῶ περι τούτων θρόνον κοινούμενοι τὸ πρᾶγμα διαθήσομεν, ὥστε μηδενὶ τῶν τοιαύτας ἀργυρολογίας βατάς τε καὶ ἐπιδρόμους ὁρᾶδῶς γίνεσθαι. ὁ δὲ τὴν ἀρχὴν ἔχων μάλιστα μὲν

provinciam, et assessor eius et reliquum ministerium proconsularium et militum et si quod talia omnia servitium aut in iumentis sequitur; necessitatem habentibus, sicut praediximus, militibus et si qui per loca habitant scholarii forsitan aut domestici praecipis oboedire eius, in cingulo et substantia periculum formidantes. Damus enim ei licentiam et hac eos privare, nisi his quae ab eo praecipuntur oboediant, eo quod volumus hanc administrationem habentem terribilem et reverendum subiectis consistere. Etenim si quid miles aut proconsularianus aut scholaris aut domesticus occasione praeciporum eius damnificaverint nostrum collatorem, hoc competens est eum ex illius annonis proprio periculo percipientem mederi laesum: neque permittit penitus ullum nec hinc venientium laedere nostros collatores.

3 Sed etiam publicorum veredorum cursum sine vexatione servabit; nihil enim excipimus iurisdictione eius. Et si quis ex quocumque foro ad provinciam venientium laeserit et ultra quam constitutum est exegerit, hunc castigabit.

Curam habebit autem et civitatis et frumentorum appellatorum et operum eius, et procuret secundum nostram legem conscribi ratiocinia et expendi et quae aerarii sunt et civilia. Et vel si quem invenerit horum qui quasi solita insinuant praecipia, vel quia aliqui privat aquis aquaeductus, aut quomodo quae circa muros sunt consistunt, aut si qui sunt pontes in provincia et viae quaecumque, et si qua alia huiusmodi olim male disposita constituta (est) occasio, et hunc eicere omnino foras provinciam, non permittens eum neque insinuare huiusmodi praecipionem nec lucrum aliquod penitus inde percipere. Si enim quandam perspexerit quidem inspectionem fieri, hanc nos divino pragmatico utentes typo ad eum qui administrationem hanc habet et tuae de hoc sedi communicantes causam disponimus, ut nulli tales pecuniae collectiones ingressibiles et incursibiles facile fiant. Qui autem administrationem habet maxime quidem per se omnia prohibebit; si

iubeamus, et assessor eius et reliquum ministerium et proconsularium et militum et si quod eos omnes mancipium vel iumentum sequitur: quoniam necesse habent, sicuti diximus, milites et si qui alii in locis illis versantur, scholarii forte vel domestici, praecipis eius obtemperare, in cingulo et bonis periculum veriti. Damus enim illi licentiam etiam haec vis auferendi, nisi iussis eius operam dent, quia eum qui magistratum hunc gerit et metuendum et venerabilem subditis esse volumus. Etenim si quid miles sive proconsularis sive scholaris sive domesticus nomine mandatorum eius unum ex subditis nostris laeserit, hoc par est eum ex illius annonis proprio periculo auferre et mederi ei qui iniuriam passus est. Neque cuiquam omnino ne eorum quidem qui hinc profisciscuntur subditos nostros iniuria afficere permittit. 3 Sed etiam cursum publicorum equorum illibatum custodiet; nihil enim ab eius iurisdictione excipimus. Et si quis eorum qui ex quacumque iudicio in provinciam veniunt, iniuriam faciat et ultra id quod constitutum est exigat, in eum animadvertet.

VIII. Prospiciet vero civitati quoque et sitonicis quae vocantur operibusque eius, atque secundum legem nostram rationes perscribendas et tam tamiaca quam civilia consumenda curabit. Et si quem inveniat ex iis qui solitas illas iussiones insinuant, quia quis aquae ductus avertat, vel quo in statu muri sint, vel an qui pontes sint in provincia quovae viae, vel si qua alia est causa talis secundum ea quae olim perperam usu veniebant, hunc quoque omni modo e provincia expellet, neque permittens ei ut talem iussionem insinuet neque ut quicquam omnino lucri inde accipiat. Nam si placuerit nobis inspectionem quandam fieri, eam nos sacra pragmatica sanctione usi ad eum, qui magistratum hunc gerit, cum tua quoque sede de his re communicata, ipsi disponemus, ut nemini eiusmodi pecuniae exactiones proclives et expeditas temere fiant. Is vero qui magistratum gerit, maxime quidem per se omnia prohibebit,

1 τε om. B || 2 τοῦτοις MB] τοιούτοις L5 || οἰκετικῶν B || 5 ἔχουσι] εἰσι Hombergk male || 8 αὐτῶν παροχίας L^a || 9 πραττομένοις B || 12 εἴ τι dedi ερ s] εἴτε libri || ἀνθυπατιανὸς M ἀνθυπατικὸς LB || 14 ἡμέτερον M τούτῳ B || 17 οὐδᾶ] οὐδέν B || 25 περισκεύασει L || 26 νόμον Cod. 1, 4, 26 || 27 καὶ τὰ πολιτικὰ B || 28 καὶ κἄν B5 || 29 πράξεις LB || ὅτι] ὅτε B vel quia (i. e. ἢ ὅτι) s || 34 ἀπέλασει M ἀπελάσει LB5 || 35 sq. *οὐδὲ — οὐδὲ libri || 36 τ] τίς L || 37 συνίδομεν] perspexerit quidem (i. e. συνίδοι μὲν) s || 39 περὶ τούτου θρόνον κοινούμενοι B^c

2 proconsularium] eiussularium V || si quo V || 3 sequitur vulg.] requiritur libri || 7 ej] eis V eius T || 8 hac] haec Val. || priuari libri || 10 reuerenda T reuenda V || 11 proconsularis vulg. || 14 est om. V || 15 permittit libri || 18 ueridorum V uerendorum T || 19 iurisdictionem T al. || 20 si om. V || 22 exegerit V || 24 autem habebit T al. || 26 legem nostram T al. || 30 si qua V^a || 31 pontes] potentes potentes (sic) V || 32 alius V] deposita V || constituta libri] constituit vulg. est addidi || 34 promittens V || 36 perspexerit] si perspexerit V || inspezione V inscriptionem T || 35 habeat (habeat V^a) V || 39 disponemus vulg. || ut vulg.] et libri || 42 prohibeat V^a

οἰκοθεν πάντα κωλύσει· εἰ δὲ τις καὶ σφοδρότερον
 δεηθῆι, μηνύσει τε πρὸς τε τὴν σὴν ὑπεροχὴν πρὸς
 τε τὸν ἐνδοξότατον πραιπόσιτον πρὸς τε τοὺς ἄλλους
 πανευφημούς ἀρχοντας, οἷς τίς ἐστι πρὸς τὸ πρᾶγμα
 μετουσία, πρὸς τε ἡμᾶς αὐτούς· ἡμεῖς τε αὐτῷ τὸ
 1 πρᾶκτέον ὑφηγησόμεθα. Σανίδας δὲ ἀνατίθεσθαι
 κατὰ τὴν ἐπαρχίαν ἢ ἀρχὴν προσηγορίαν τινῶν ἐχού-
 σας, ἐξηρημένης τῆς βασιλείας καὶ τοῦ ταμείου, κω-
 λύσει τοσούτων ὥστε καὶ δημοσίαν ποιεῖν τὴν οὐσίαν
 τῶν τοιοῦτῶν πρᾶττων ἐπιχειροῦντων καὶ χειρῶν
 ἀφαιρεῖσθαι τοὺς ταύτας ἐπιτιθέντας, εἰ παρόντες αὐ-
 τοὶ τομῶν, εἰ δὲ οἱ τῶν ἀπόντων προνοοῦντες, με-
 γάλαις ἐκείνων ὑποθήκῃ βασιάνοις. τοὺς μὲντοι τί-
 λους ὅστις δήποτε τομῆσειν εἴτε παρόντων εἴτε ὑπέ-
 ροιτων πρᾶττων ἀνατίθειναι, κατελὼν εὐθὺς περιρρή-
 15 ξει ταῖς τῶν ἀναθέντων κεφαλαῖς, εἰδὼς ὡς, εἰ
 ταῦτα μαθὼν ῥαθυμῆσειν, αὐτὸς ἐπὶ τοῖς ἐαντοῦ
 πράγμασι τῆς δημεύσεως αἰσθήσεται.

CAPUT IX.

Τῶν δικῶν δὲ ἐπιμελήσεται σὺν πάσῃ συντομίᾳ,
 καὶ οὐκ ἔσσει τὸ γεωργικὸν καθάπερ μέχρι νῦν ἀδι-
 20 κείσθαι· οὐδὲ ἐνοχλήσουσιν ἡμᾶς ἐπὶ Καππαδόκῃ
 πολλὰ βωδῶντες τε καὶ προσκινῶντες καὶ ὀδυρόμενοι,
 ἀλλ' αὐτοὺς αὐτοῖς διατηρήσει. ἡμεῖς γὰρ εἰ τινα ἰδοι-
 μεν ἐλθόντα ὃς οὐ πρότερον αὐτῷ τὰ οἰκεία προσ-
 ὠδύρατο πάθῃ, τοῦτον αὖτις ἐπὶ τῆς χώρας σὺν ἀτι-
 25 μίᾳ στελοῦμεν, διότι τὸν ἀρχοντα καταλιπὼν εὐθὺς
 ἔδραμε πρὸς ἡμᾶς. εἰ δὲ οἱ μὲν προσέλοιεν καὶ λέγοιεν
 τοὺς ἀδικούντας, αὐτοὺς δὲ ἐνδεδιγνημένους ἤδη καὶ
 τρυφῶν οὐκ ἐπιστρέφοιτο τῶν λόγων, ἀλλ' οἰμώξειν
 30 τοὺς ἰκετεύοντας καταλιμπάνοι, οἱ δὲ ἀναγκασθεῖεν
 τρέχειν εἰς ἡμᾶς, καὶ μάλιστα εἰ γυναῖκες εἴεν, ἡμεῖς
 τε μάθοιμεν ὡς οἱ μὲν προσῆλθον ὃ δὲ οὐκ ἠμύνατο,
 τὸ πρᾶγμα τε εὐθὺς ὑπόπτεισομεν ὡς ἢ διὰ κέρδος
 ἢ διὰ χάριν ἢ διὰ θεαρείαν τινῶν γενομένων, ἐαν-
 35 τοὺς τε αὐτῷ παντοίως ἀντιστήσομεν, καὶ τριπλῆς ἀν-
 τῷ τῆς ἀρχῆς οὐσῆς τριπλασίονα καὶ τὴν ἀντίστασιν
 ἔξει, πολεμούντος αὐτῷ τοῦ δικαίου τε καὶ ἡμῶν καὶ
 1 τῶν νόμων. Ἀπερ' αὐτὸν προσήκει δεδιότα καὶ τῶν
 ἡμετέρων παραγγελμάτων ἀναμνησκόμενον, ἅτινα

vero aliquid etiam vehementius indigerit, nuntiabit
 et ad tuam celsitudinem et (ad) gloriosissimum prae-
 positum et ad alios famosissimos nostros iudices, qui-
 bus aliqua est ad causam participatio, et ad nos ipsos,
 5 nosque ipsum quod agendum est explanabimus.

1 Titulos autem imponi in provincia cui praest
 appellationem aliquorum habentes, excepto imperio
 et aerario, prohibebit in tantum, ut etiam fisci faciat
 substantiam aliquid tale agere nitentium et manus
 auferat horum qui eos imponunt, si praesentes ipsi
 praesumpserint; si vero absentium rectores, magnis
 illos subdat verberibus. Titulos autem quicumque
 praesumpserit sive praesens sive pro absente agens
 imponere, deponens mox infringet imponentium cap-
 15 titibus, sciens quia, si haec agnoscens neglexerit,
 ipse in suis rebus publicationem sentiet.

Causarum vero diligentiam habebit cum omni con-
 stantia, nec sinet agricolas sicut hactenus laedi, nec
 molestabunt nos ulterius Cappadoces multum cla-
 mantis et adorantes atque ingemiscetes, sed ipse
 eis iudicabit. Nos enim si quem viderimus venientem,
 qui suas ei non prius deflexerit passiones, hunc
 rursus ad provinciam cum contumelia dirigimus, eo
 quod iudicem relinquens mox currit ad nos. Si vero
 illi quidem adierint et dixerint violentos, ille autem
 iudex et epulatur non susceperit verba, sed gemere
 supplicantes dimiserit, illi vero coacti recurrant ad
 nos, et maxime si mulieres sint, nosque discamus
 quia illi quidem adierunt, ille vero non iuvat, causam
 statim suspicabimus quia propter lucrum aut propter
 gratiam aut propter medelam aliquorum factum est,
 nosque ei omnibus modis resistemus, et cum triplici
 etiam administratio sit, triplicem contrarietatem ha-
 15 bebunt, rebellante ei iustitia et nobis et legibus.

1 Quae eum decet metuentem et nostra praecepta
 rememorantem, quae ei dabimus cum administratio-

quodsi qua potestate graviore indigeat, nuntiabit rem et tuae sublimitati et gloriosissimo praeposito et
 reliquis celeberrimis magistratibus, qui aliquo modo rei participes sunt, et nobis ipsis, nosque ei quid fa-
 1 cendum sit explanabimus. Tabulae autem quominus proponantur in provincia cui praest nonnina
 quorundam exhibentes (excepto imperio et aerario) adeo prohibebit, ut et bona eorum qui quid eiusmodi
 facere conentur publicet et manus abscindat iis qui eas imposuerunt, si praesentes ipsi id ausi sint; sin
 absentium procuratores, gravibus eos cruciatibus subiciat. Ipsos vero titulos quisquis affigere ausus
 sit sive praesens sive pro absente agens, sublatus statim in capite eorum qui eos proposuerunt con-
 fringet, sciens se, si haec cognita neglexerit, in suis ipsum rebus publicationem esse experturum.

IX. Litibus vero cum omni animi contentione curam adhibebit, nec patietur agricolas sicut usque
 adhuc iniuria affici; neque Cappadoces nobis amplius negotia clamantes et supplicantes
 et concurentes, sed ipse iis vis dicet. Nos enim si quem videamus venire, qui non prius illi iniurias
 suas conquestus sit, hunc rursus cum ignominia in provinciam mittemus, quoniam magistratu praeterito
 statim ad nos ecurrit. Si vero illi quidem ipsum adeant eosque qui iniuriam sibi intulerint nominent,
 ipse vero iam licentius vivens ac luxuriae deditus non advertat animum ad sermones eorum, sed supplices
 plorare sinat, ique ad nos currere cogantur, praesertim si mulieres sint, nosque cognoscamus eos quidem
 adisse, ipsum vero opem non tulisse, eam rem statim suspicabimus vel propter lucrum vel propter gratiam
 vel propter beneficium quorundam factam esse, nosque ipsos illi omnibus modis opponemus, et cum tripli-
 cem potestatem gerat, triplicem quoque oppositionem habebit et iure et nobis et legibus ei repugnantibus.
 1 Quae quidem veritum eum et memorem praeceptorum nostrorum, quae illi cum magistratus insignibus

2 πρὸς τε τὴν LB[ε] πρὸς τὴν M || 4 ἀρχοντας] no-
 stros iudices ε || 5 αὐτῷ] ipsum (i. e. αὐτό) ε || 15 περι-
 ρήξει ML || 16 εἰδῆς L || 19 δικαίων L || πᾶσι L ||
 23 ἴδωμεν B || 26 στελοῦμεν ML || 28 ἤδη om. ε ||
 30 καταλιμπάνει B || 33 ὡς ἢ] ἢ om. ε || 34 ἐαντοῦς
 τε αὐτῷ LB(ε)] ἐπαντοῦς τε αὐτὸν M || 37 ἡμῶν καὶ
 om. B

2 ad supplēvi || 3 famosissimos V || 4 aliqua vulg.] ali-
 qui Val. aliquid T || partipatio V¹ || 5 explanauimus
 libri || 6 titulus T al. || 7 appellationem libri || 10 au-
 ferat vulg.] offerre libri || 11 magni V || 13 praesumpserint

T || 14 infringere T infringe V || 22 et adorantes om. V ||
 23 si quem T al.] si quidem V || 24 suam V^a || *ei non ||
 ei om̄o (i. e. omnino) V enim T al. || deflucit V || 25 cum
 V || om. T. al. || contumeliam VT || *eo] et libri, om. vulg. ||
 27 illi om. V || quidem vulg.] qui libri || adiecerint V ||
 violentos V || 31 iuvat] iubet libri (iuvat Beck) || 32 su-
 spicauimus libri || lucrum aut propter om. V || 33 facta
 vulg. || 34 resistimus V || 35 etiam V] et al., om. T ei vulg.
 An etiam collocandum post triplicem? || fit V || 36 rebel-
 lant] reuelantes T. al. reuelantes V || iustitiam (iustiniani
 V) libri || 35 nostram Val. || praeceptam V^a || 39 reme-
 morantem] rememorare V memorare T al. memorantem
 vulg.

δῶσομεν αὐτῶ σὺν τοῖς τῆς ἀρχῆς συμβόλοις (ἐκάλουν δὲ ταῦτα καὶ οἱ πάλοι μανδᾶτα πριγκίπισ), πάντα πράττειν κατὰ τὸν ἡμέτερον σκοπὸν, γνώμης τε ἰσότητι καὶ καθαρῶτητι χειρῶν χρώμενον καὶ δικαιοσύνης τιμῶντα, ἧς οὐδὲν ἐν ἀνθρώποις ἐστὶν ἰσχυρότερόν τε καὶ κἀλλιον οὐδὲ οἰκείουσιν θεῶν τε καὶ βασιλεῖ μάλλον δυνάμενον. ὄντα γὰρ αὐτὸν τοιοῦτον καὶ οὕτω παρ' ἡμῶν μαστρούμενον μόνον ἔπαυτα πράττειν κατὰ τὴν ἐπαρχίαν βουλόμεθα, οὐδὲ δικῶν ἐτέρου τίνας ἀκροαμένους, οὔτε ἡμῶν ῥαδίως αἰρησομένων ἐτέρω τινὶ παραπέμπειν αὐτὰς οὔτε ἐκπεμψόντων τίνας ἢ προφάσει τοῦ βίας κωλύειν ἢ κατ' ἄλλην οἰανονδήποτε αἰτίαν· πρὸς τῷ κἂν εἴ τι τοιοῦτο μέχρι νῦν γέγονεν ἢ ἐκ θεῶν ἡμετέρων τύπων ἢ ἐκ προστάξεων ἀρχικῶν, τοῦτο πάσι σχολάζειν τρόποις, αὐτοῦ τὴν ὅλην ἀναλαμβάνοντος τῆς ἐπαρχίας διοικήσῃ καὶ ἐτέρω πάροδον ἔχειν παντελῶς οὐ συγχωρούτος.

CAPUT X.

Καὶ ταύτην δὲ δὴ τὴν ἀρχὴν κατὰ τὸ τῶν ἀνδρῶν ἰδίων ἐν ταῖς περιβλεπτοῖς τίθεμεν. Καὶ τὰς γε ἐκλήτους τὰς παρ' αὐτοῦ τὴν σὴν ὑπερχὴν ἅμα τῷ ἐνδοξοτάτῳ κοιαίστῳ τοῦ θεῖου ἡμῶν παλατίου κατὰ τὸ τῶν consultationum σχῆμα κρίνειν βουλόμεθα. εἰ δὲ τις ἐξ ἐκατέρως Καππαδοκίας δικῆ πεντακοσίων ἐλάττω χρυσῶν ἐφέσιμος γένηται, εἴτε ἐξ ἡμετέρας κελύσεως ὁ δεδομένος εἴη δικαστὴς εἴτε ἐκ τινος ἀρχῆς, ὡς μέντοι μὴ περιβλεπτον αὐτὸν καθεστάναι, ταύτης αἰτίας ὁ περιβλεπτος ἀνδρῶν ἀκροάσεται κατὰ τὸ τοῦ θεῖου δικαστοῦ σχῆμα καὶ κατὰ τὸ θεῖον ἀκροατήριον. δίκαιον γὰρ αὐτῷ καὶ τοῦτο δίδομεν καὶ κοσμοῦμεν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν προνομία τσαυτῆ, ὅσην οὐδεὶς μέχρι καὶ νῦν ἐν Καππαδοκίαις τεθέσται. Ἔστω τε σὺν δίκαιος καὶ ὑψηλογνώμων, καὶ εἰς τῆς τε καὶ τὸν νόμον ὁρῶν, καὶ γινώσκων ὡς εἰ μὲν ταῦτα τηροῖ, μενεῖ τε ἐπι τῆς ἀρχῆς ἐπι μακρὸν καὶ διαδέξεται γε αὐτὸν ἰσως ἐτέρα μείζων ἀρχὴ τῶν δὲ ἡμετέρων ἀμελήσας κελύσειν καὶ τίνας τῶν δυνατῶν, ἀλλ' οὐ τὸν νόμον καὶ ἡμᾶς θεραπεύων θῦπτὸν τε ἐκπεσεῖται τῶν δοθέντων καὶ τὸ λοιπὸν ἐν κατεγνωσμένοις ἔσται, τῆς ἡμετέρας φανείας ἀνάξιος κρίσεως.

nis codicillis (vocabant autem haec veteres mandata principis), omnia celebrare secundum nostram intentionem, et voluntatis aequitate et puritate manuum utentem et iustitiam honorantem, qua nihil inter homines est fortius atque melius nec commendando deo ac principi magis valens. Talem enim eum extantem et ita a nobis testimonium habentem solum omnia agere in provincia volumus, nec causas altero aliquo audiente nec nobis facile eligentibus eas alteri cuiquam delegare neque dirigentibus aliquos aut occasione violentias prohibendi aut per aliam quamlibet causam; insuper et si quid tale hactenus gestum est aut ex sacris nostris formis aut ex praecceptis iudicialibus, hoc omnibus vacare modis, ipso totam suscipiente gubernationem provinciae et alteri accessum habere penitus non sinente.

Hanc quoque administrationem secundum proconsulum speciem inter spectabiles ponimus; et appellationes quas *** tuum culmen una cum gloriosissimo quaestore sacri nostri palatii secundum consultationum schema audire volumus. Si qua vero ex utraque Cappadocia causa quingentorum minor aureorum sub appellatione fiat, sive ex nostra iussione datus sit iudex sive ab aliquo cingulo (ut tamen non spectabilis sit), hanc ipse spectabilis proconsul audiet secundum divini iudicis schema et secundum sacrum auditorium. Ius enim ei etiam hoc damus et decoramus eius cingulum privilegio tanto, quantum nullus hactenus in Cappadocibus inspexit. Sit ergo iustus et excelsae sententiae et ad nos legemque respiciens, quia si quidem haec observet, manebit in cingulo honorum et suscipiet eum merito aliud potius; nostras autem negligens iussiones et aliquos potentium et non nostras leges et nos curans citius amittit quae data sunt, et de cetero in reprehensibilibus erit, nostro apparens indignus iudicio.

dabimus (veteres autem ea mandata principis vocabant), omnia secundum nostrum consilium peragere decet, ut et voluntatis aequitate et manuum puritate utatur et iustitiam honoret, qua nihil est inter homines fortius atque pulchrius quodque commendare deo et imperatori magis valeat. Talis enim cum sit et tale a nobis testimonium habeat, omnia eum in provincia solum peragere volumus, ut ne lites quidem alter audiat: nos enim neque facile animum inducemus alteri eas delegare neque quosdam emittemus aut vim cohibendi nomine aut alia quacumque de causa: praeterea etiam quid eiusmodi adhuc vel ex sacris nostris sanctionibus vel ex mandatis magistratum factum sit, hoc omnibus modis irritum fiat, cum ipse integram provinciae administrationem suscipiat neque alteri aditum ullo modo concedat.

X. Atque hunc quoque magistratum secundum id quod proconsulum proprium est inter spectabiles referimus. Et de appellationibus quidem ab eo transmissis tuam sublimitatem una cum gloriosissimo quaestore sacri nostri palatii secundum formam consultationum cognoscere volumus. Si qua vero in lite quingentis aureis minore ex utraque Cappadocia appellatur, sive ex nostro iussu datus est iudex sive ab aliquo magistratu, modo spectabilis ne sit, illam spectabilis proconsul audiet secundum sacri iudicis formam et secundum sacrum auditorium. Etenim hoc quoque et ius damus eiusque magistratum tali privilegio ornamus, quale nemo usque adhuc in Cappadocia vidit. Sit igitur iustus et animo excelsus, et tam ad nos quam ad legem respiciat sciatque, si quidem haec observet, et in magistratu se diu mansurum et alium fortasse maiorem magistratum ipsum excepturum esse; sin vero iussiones nostras neglexerit et potentioribus quibusdam nec vero legi et nobis inserviat, et mox iis quae data sunt se privatum iri et in posterum inter damnatos fore, qui nostro indignus apparuerit iudicio.

1 τῆς om. M^aL || 2 μανδᾶτα πριγκίπισ ML] προτάγματα βασιλικά B || 6 οὔτε B || 11 αὐτὰς M₅] ταύτας LB || οὐδὲ B || 13 τῷ M] τὸ LB || 15 προστάξεως L || 17 συγχωρούντες ML || 19 τὸ om. M || 20 ἰδίων] speciem (i. e. ἰδίων?) S || ἐν τοῖς L || 23 κοινοῦσσι τῶν L συνελύσεων B ἢ τοῖς τῶν συνελύσεων s. v. M || 24 ἐτέρας L || 25 ἐλάττω L || 27 μὴ om. L¹B, ante μέντοι add. L² || 29 δικαστοῦ MLB₅] δικαστηρίου Haloander || 31 αὐτῶ τῶν ἀρχῶν] eius cingulum S || 32 ὅσον L || 34 καὶ γινώσκων om. S || 35 τηροῖ] ροῖη L¹ ὁῖη L² || 38 τὸν νόμον] nostras leges S || 39 τε] οὐ θεραπεύων L² || 40 τοῖς ἐκπεμψομένοις L

1 codicillis — 3 voluntate e] in ras. 3 versusum scr. V || vocabant] ei uocabant V || 3 uoluntate V uoluntatem T || manuum utente (tente V) V manumittente T || 4 quam V || 5 est] et V || nec om. V || commendare vulg. || 6 ac] hac V || 9 fatile elegantibus V || 11 uolentias V || 15 suscipientem et 16 sinentem libri || 21 lacunam notavi (ab eo pro quas vulg.) || 22 sacri om. V, al. || 27 proconsule libri || 28 iudicii vulg. || 29 aditorium V || ius et ei om. V || 31 cappadocibus V || Sit om. V || 34 longis V || 36 amittit vulg.] amittit VT || 37 in reprehensibilibus] inreprehensibilis T irreprehensibilis (— es V^a) V in reprehensibilis vulg. || 38 appares V

CAPUT XI.

Μοιχείας δὲ καὶ παρθένων ἀρπαγὰς καὶ πλεονεξίας καὶ ἀνδροφονίας καὶ εἴ τι τῶν τοιούτων ἐστὶ πλημμελημάτων οὕτω κολάζεσθαι πικρῶς, ὡς ὄλλων ἀνθρώπων τιμωρία τὸ λοιπὸν ἅπαν διπρεκῶς σωφρονίαις, καὶ ἔστω μετὰ τοῦ νόμου σωφρονιστῆς ἀκριβῆς τῶν ἀμαρτανόντων. οὐ γὰρ ἀπανδρωπία τοῦτο, μεγίστη δὲ δὴ μᾶλλον φιλανθρωπία, τὸ τῆ τῶν ὄλλων ἐπιστροφή πολὺ τὸ σωζόμενον εἶναι. Εἰ δὲ ἀνάσχοιτό τινας ἐπὶ τοιούτοις ἐγκαλουμένους, ὅς αὐτῶ ζώνην ἢ ἀξίαν ἢ ἱερασίην ἢ τι τοιοῦτο προβαλλόμενος ἤλπιον ἑαυτὸν ἐξαπατᾷεν τῶν ἐκείνου χειρῶν, ἴστω τῆς ἡμετέρας οὐκ ἀξίως φανησόμενος γνώμης· οὐδεμίαν γὰρ οὕτε ἰσχὺν οἰκείαν οὕτε τὴν ἐτέρωθεν προστασίαν οὐδεὶς προϊσχυόμενος ἐπὶ τοιούτοις ἐγκλήμασι διαφείσεται τὸν νόμον. ἀλλὰ καὶ εἴ τις ἐμβάλλειν ἑαυτὸν τοιαύτας θαρρήσει προστασίας, καὶ αὐτὸς ὅμοιαν ὑφείξει τῶ πλημμελήσαντι τὴν ποινήν, ταῦτον ὃν ἀμαρτεῖν τε αὐτὸν καὶ τὸν ἀμαρτύνοντα καὶ πλημμελήσαντα τηλικαῦτα σπεύδειν ἐξαπατᾶσαι τῶν τοῦ 1 νόμου χειρῶν. Ἦποτεθήσεται δὲ τῶ νόμῳ καὶ τῶ ἀπογραφή δηλοῦσα, τί μὲν αὐτὸν ἐκ τοῦ δημοσίου λαμβάνειν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν προσήκει, τί δὲ προσάσει δίδοναι τῶν συμβόλων, τί δὲ εἰσφέρειν τῶ εὐσεβείῳ οἴκῳ τῆς Θεοτάτης Αὐγούστης τῆς ἡμετέρας συμβίον· δηλαδή τοιμῶς τῶν quinquaginta librarum auri eis- 25 κομίζόμενον, τοῦτο δὴ τὸ καὶ ἀνωθεν καὶ μέχρι οὖν 2 κεκρατηκός. Καὶ καθαρῶς τοῖς ἡμετέροις ὑπηκόοις (τοῦτο ὅπερ πολλὰκις εἰρηκαμένῳ) χορηγεῖται, πρῶτα δισποιδασμένον ἡμῖν καὶ χρημάτων ἀμειψίαι παρασκευάσαν μεγάλην, καίτοιγε ἐν τοσαύταις δαπάναις 30 καὶ πολέμοις μεγάλοις, δι' ὧν δέδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς πρὸς Πέρσας τε ἀγειν εἰρήνην Βανδύλους τε καὶ Ἀλανοὺς καὶ Μαυροσίους χειρώσασθαι, καὶ Ἀφρικὴν ὅλην καὶ πρὸς γε καὶ Σικελίαν κατακτήσασθαι, καὶ ἐλπίδας ἔχειν ἀγαθὰς ὅτι καὶ τῶν λοιπῶν ἡμῖν τὴν ἐπι- 35 κράτειαν νεύσειεν ὁ Θεὸς ὅνπερ οἱ πάλαι Ἰουδαῖοι μέχρι τῶν πρὸς ἑκάτερον ὠκεανὸν ὁμοῖον κρατήσαντες ταῖς ἐφεξῆς ἀπέβαλον ῥάθυμους· ἃς ἡμεῖς τῆ παρὰ Θεοῦ συμμαχία θαρροῦντες ἐπὶ τὸ κρείττον μεταβάλλειν σπεύδομεν οὐδὲν τε ἰκνούμεν τῶν εἰς ἐσχάτην 40 δυσκολίαν ἤκόντων, ἀγροπυλίας τε καὶ ἀστυίας καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι πόνοις ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ὑπηκόων διπρεκῶς καταχωρῶμενοι. Ἐντεῦξεται δὲ καὶ τοῖς

Adulteria quoque virginumque raptus et violentias et homicidia et quicquid talium est delictorum puniat amare, utpote paucorum hominum supplicio omne quod reliquum est perpetue temperetur, sitque cum 5 lege castigator subtilis delinquentium. Non enim inhumanum est hoc, maxima magis humanitas, dum paucorum correptione multum salvum est. Si vero passus fuerit aliquem in talibus accusatum, qui ei militiam aut dignitatem aut sacerdotium aut aliquid tale proponens speravit se abstrahere illius manibus, sciat nostra se indignum ostendi sententia. Nullam enim neque virtutem propriam neque aliunde patrocini-um ullus profertens super talibus criminibus (effugiet) legem. Sed et si quis inmiscere se ipsum 15 talibus praesumpserit patrociniis, et ipse similem sustinebit quam is qui deliquit poenam, idem existens peccare et peccantem ac delinquentem taliter festinare abripere legis manibus.

1 Subditur autem legi huic et descriptio declarans, quid quidem eum de fisco percipere et qui circa eum sunt competat, quid autem occasione dare codicillorum, quid vero inferre piae domi sacratissimae Augustae nostrae coniugis, trifariam quippe 25 quinquagenis libris auri inferendis, hoc quod olim et hactenus tenuit.

2 Et pure nostris subiectis (hoc quod saepe diximus) utetur, causam festinatam nobis et pecunias negligere procurantem magnas, utique in tantis expensis et in bellis maximis, per quae dedit nobis deus et apud Persas agere pacem Uandalosque et Alanos et Maurusios religare et Africam universam, insuper et Siciliam possidere, et spes habere bonas quia etiam reliquorum nobis detentionem annuet deus, 35 quam prisci Romani usque ad utriusque oceani fines tenentes sequentibus negligentis amiserrunt; quas nos divino solacio confidentes in melius convertere festinamus, nihilque nos pigebit horum quae ad novissimam difficultatem tendunt, vigiliis et aliis universis laboribus pro nostris subiectis semper uti. Incum-

XI. Adulteria vero et virginum raptus et libidines et homicidia et si quid est eiusmodi delictorum adeo severe puniat, ut paucorum hominum supplicio quod reliquum est omne continuo emendet, sitque cum lege diligens delinquentium castigat. Neque enim haec inhumanitas, immo maxima potius humanitas est, quod paucorum castigatione servatur multitudo. Quodsi quem tulerit propter talia accusatum, qui ei cingulum vel dignitatem vel sacerdotium vel eiusmodi quid obtinendo speraverit se eripi ex manibus eius posse, sciat se nostra gratia indignum apparere. Neque enim quisquam sive potentiam propriam sive alienum patrocini-um praetendens in eiusmodi delictis legem effugiet. Sed etiam si quis talibus patrociniis se implicare ausus sit, ipse quoque aequalem atque qui deliquit poenam subibit, cum idem sit peccare 1 ipsum et peccantem atque tanta delinquentem studere ex legis manibus eripere. Subiectur autem legi etiam descriptio quae declarat, quid quidem eum et qui circa eum sunt a fisco accipere, quid autem insignium nomine dare, quid denique piae domi sacratissimae Augustae coniugis nostrae inferre oporteat, scilicet ut trifariam illae quinquaginta librae auri inferantur, id quod et olim et in hunc usque diem valuit. 2 Atque integre subtilis nostris (id quod saepe diximus) utetur, quae res summo nobis studio est et effectus ut magnam pecuniam neglegeremus vel in tantis sumptibus et bellis magnis, per quae deus nobis dedit ut et Persas ad pacem adduceremus et Vandalos et Alanos et Mauros subigeremus et Africam totam atque insuper Siciliam quoque recuperarem, utique bonas spes habeamus fore ut etiam reliquorum imperium nobis deus adveniat, quae veteres Romani usque ad fines utriusque oceani subacta deinceps socordia sua amiserrunt: quam nos dei auxilio confisi in melius mutare studemus, nec quicquam eorum quae extremae difficultatis sunt detrectamus, et vigiliis et inedia et reliquis laboribus omnibus pro subtilis nostris per-

3 οὕτω om. ε || 7 δὲ δὴ om. ε || μᾶλλον Mε] τοῦτο LB || 9 ζώνην] militiam ε || 10 ἐρωσίην L¹ || 15 ἐμβάλλειν B || 17 ταῦτην ὄν L || 18 ἀμαρτύνοντα M || 20 ὑποθήσεται L || τῶ νόμῳ] legi huic ε || 22 τί δὲ] εἰ δὲ L || 25 quinquaginta librarum auri M] om. L, πενήτηκοντα χρυσίου (τοῦ χρ. B) λιτῶν M s. v., B || 26 καὶ ἀνωθεν] καὶ om. ε || 32 Βανδύλους τε MLBε] καὶ Βανδύλους τε Scrimger, vulg. || 38 ἀπέβαλλον L || 39 μεταβάλλειν L μεταβαλεῖν B || 41 καὶ ἀστυίας om. ε

pute V || 6 maxima Heimbach] maximo libri || maximae magis humanitatis vulg. || 11 sententiam V || 12 aliunde patrocini-um Osenbrüggen] alio de patrocini-um libri || 13 effugiet add. vulg. || 15 praesumpserit libri || 18 arripere V || 20 subditur vulg. || 21 qui om. Val. || 23 prae domi V || 24 quippe] in V || 27 saepe] spe V || 28 utitur causam festinam libri || 30 in bellis] libellis V || nobis dedit V || 32 maurosios VT || religare Beck] relegare libri || affricam uniuersam V uniuersam affricam T || 33 super V || 35 quam Val.] quae vulg. || pisci V || 37 festinemus T || 40 utentes vulg.

παραγγέλμασιν ἡμῶν, ἅπερ δόσομεν αὐτῶ μετὰ τῶν συμβολῶν τῆς ἀρχῆς, καθὰ ἐμπροσθεν εἰρήκαμεν· καὶ εἴπερ κατ' ἐκείνα πράξειεν ἅπαντα, θανατοστός τε ἔσται καὶ διὰ πάντων ἄξιός τῆς ἡμετέρας φανήσεται ἀρχῆς τε καὶ κρίσεως.

(Ἐπίλογος.) Ταῦτα τοίνυν ἅπαντα τὰ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου νόμου δηλούμενα ἢ σὴ ὑπεροχῇ γινώσκουσα τὰς τε εἰρημένους σιτήσεις τῶ τῆς ἀρχῆς ταύτης διδόντω θρόνῳ οὕτω τε αὐτῆν ἴστω σεμνῆν γενομένην, ὡς πολλοὶς εἰκὸς ἔσσεσθαι περισπούδαστον τῆ τοῦ νῦν 10 αὐτῆ δοθέντος παρ' ἡμῶν ἀνθους τε καὶ ἀξιωματος ἐπιθῆμια.

(Dat. xv. k. April. CP. p. c. Belisarii v. c.)

[a. 536] Dat. xv. kal. April. CP. p. c. Belisarii v. c.

ΛΑ

ΠΕΡΙ ΔΙΑΤΥΠΩΣΕΩΣ
ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΑΡΧΟΝΤΩΝ
ΑΡΜΕΝΙΑΣ.

15

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῶ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς Ἑω πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατριῶν.

20

(Προοίμιον.) Τὰ μάρτην καίμενα καὶ ἐκκεχυμένως εἰ πρὸς τὴν προσήκουσαν ἀφίκοιτο τάξιν καὶ διατεθεῖη καλῶς, ἕτερά τε (ἂν) ἀνθ' ἑτέρον τὰ πράγματα φαίνοιτο καλλίω τε ἐκ χειρόνων ἐξ ἀκόσμων τε κεκοσμημένα διερθρωμένα τε καὶ διακεκριμένα ἐκ τῶν ἐμ- 25 προσθεν ἀτάκτων τε καὶ συγκεχυμένων. Τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς Ἀρμενίων χώρας ἀμαρτανόμενον εὐρόντες ᾤθημεν χεῖρην πρὸς μίαν ἀρμονίαν τάξαι αὐτήν, καὶ ἐκ τῆς εὐταξίας ἴσριν τε αὐτῆ δοῖναι τὴν προσήκουσαν τάξιν τε ἐπιθεῖναι τὴν πρέπουσαν.

30

CAPUT I.

Τοιγαρὸν τέσσαρας εἶναι πεποιθήκαμεν Ἀρμενίας· τὴν μὲν ἐνδοτάτην, ἧς ἡ μητρόπολις τῆ τῆς εὐσεβοῦς ἡμῶν προσηγορίας ἐπωνυμία κατακεκόσμηται πρότερον Βαζανίς ἢτοι Λεοντόπολις καλονμένη, ἤνπερ καὶ

Nov. XXXI Graece extat in ML, c. 1 Τέσσαρας εἶναι ... — 3 in B 6, 14. — Epit. Theod. 31, Athan. 4, 11. Iulian. const. XXXIX.

petuo susceptis. Incumbet autem in mandata quoque nostra, quae dabimus illi cum insignibus potestatis, sicut antea dicimus: et siquidem secundum illa fecerit omnia, et laudandus erit et nostro imperio et iudicio per omnia dignus apparebit.

Epilogus. His igitur omnibus quae per hanc sacram legem declarata sunt cognitis tua sublimitas et annonas quas dicimus sedi huius magistratus praebeat et eundem adeo honoratum sciat factum esse, ut nullis merito expetendus sit futurus decoris et dignitatis nunc ei a nobis datae desiderio.

XXXI.

DE DISCRPTIONE QUATTUOR PRAESIDUM ARMENIAE.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Quae temere iacent et effuse si ad iustum ordinem perveniant et bene disponantur, et aliae pro aliis res apparebunt et meliores ex deterioribus et ex inornatis ornatae et ordinatae atque distinctae ex inordinatis prius atque confusis. Quo in genere cum etiam in Armeniorum regione peccatum esse inveniamus, in unam congruentiam eam redigendam et ex bona constitutione et robur conveniens ei dandum et ordinem decentem tribuendum esse existimavimus.

I. Itaque quattuor Armenias instituimus: unam quidem interiorem, cuius metropolis piae nostrae appellationis nomine decorata est antea Bazanis seu Leontopolis vocata, quam etiam proconsulatu hono-

2 καθ' ἅπερ B || ἐμπροσθεν LB || πρόσθεν M || 4 ἔστω L || 5 ἀρχῆς τε καὶ om. ε, τε καὶ κρίσεως om. LB || 7 θεῖον νόμου] sacram nostram legem ε || 10 πολλῆν L || εἰκὸς M || εἰκότως L || 13 subscr. om. ML || xv k. April. ε (Ath.) k. April. Iul.^o (om. Iul. codd. rell.) μηνὶ ἀπριλίῳ Theod. || p. c. Belisarii ε (Ath. Theod.) cons. bili. Iul.^o bilis. Iul.^o || post subscriptionem non servatur index de quo agitur 229, 4. 13. 234, 20 || 16 ἀρχόντων] administrationum (i. e. ἀρχῶν) ε || 19 ἔω M] αἰώας L || 23 ἂν addidi || 27 ἀρμενίας L || 31 εἶναι om. L (ε) ||

bat autem etiam mandatis nostris, quae dabimus ei cum codicillis administrationis, sicut dudum diximus, et si quidem secundum illa egerit universa, mirabilis erit et per omnia dignus apparebit nostro 5 iudicio.

(Epilogus.) Haec igitur omnia, quae per hanc sacram nostram declarata sunt legem, tua celsitudine cognoscens et memoratas annonas singuli huius praebeat sedi et sic eam noverit honestam factam, ut merito plurimis sit studium nunc ei dati a nobis floris et dignitatis concupiscentia.

XXXI.

R DE DISPOSITIONE
QUATTUOR ADMINISTRATIO-
NUM ARMENIAE. R

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp.

(Praefatio.) Ea quae frustra posita sunt et effuse si ad competentem veniant ordinem et disponantur bene, aliae pro aliis causae videntur, meliores ex peioribus, ex indecoris ornatae, dispositae et discretiae ex inordinatis prius atque confusis. Hoc et super Armeniorum regione commissum invenientes aestimavimus oportere in unam congruentiam deputare eam et ex disciplina robur ei dare competens ordinemque imponere decentem.

Itaque quattuor fecimus Armenias, aliam quidem interiorem, cuius metropolis piae nostrae appellationis cognomine decorata est, primitus Bazane sive Leontopolis nuncupata: quam etiam proconsularitate

34 βαζανίς ML βεζανίς B βαζάνη Theod. ε

2 cum om. V || 3 illam libri || 4 mirabili V || 7 nostra V || tuam V || 11 *concupiscentiae libri (cf. XXVIII, XXVIII extr.) || 13 constantinopol. V constantino T || bilisario v. c. con. VT Neoburg. || 14 sq. R. XXXI. De dispositione V || 22 veniat V || 29 dicentem VT || 34 sq. proconsularitate onoravimus Neoburg.] proconsul- tantem raivism V, proconsularitate — 236, 3 compe- tens est om. T

ἀνδραγαθία τετιμήκαμεν, ἧς Ἀκάκιος προέστηκεν ὁ
 μεγαλοπρεπέστατος, σπεκταβίλλαν τε ἀποφήραντες τὴν
 ἀρχὴν καὶ πάντα δόντες αὐτῇ ὅποσα προσήκον ἐστὶν
 ἀνδραγαθίαν ἔχειν· σολῆ τε γὰρ αὐτὴν κατεκοσμή-
 σαμεν ἀνδραγαθίαν καὶ πάντα ἀκούσθαι τούτοις ἔχειν
 διετυπώσαμεν. καὶ πόλεις αὐτῇ δεδώκαμεν Θεοδο-
 σιούπολιν τε, ἣν καὶ πρότερον εἶχε, Σιταλάν τε καὶ
 Νικοπόλιν καὶ Κολώνειαν ἐκ τῆς πρώην πρώτης Ἀρμε-
 νίας καλουμένης λαβόντες, Τραπεζούντα τε καὶ Κερα-
 σούντα ἐκ Πόντου τοῦ πρώην Πολεμωνιακοῦ καλου-
 μένου, χωρίζαντες αὐτὰν τὰς μὲν τοῦ λαμπροτάτου
 τῆς ἐπαρχίας ἀρχοντος τὰς δὲ τοῦ περιβλέπτου μο-
 δεράτωρος, ἐπὶ τὰς πόλεις τὴν ὅλην ἐπαρχίαν περι-
 στήσαντες καὶ ὅποσα τῆς περιοικίδος ἐστὶν αὐτῶν.
 1 Δευτέραν δὲ ἐτάξαμεν Ἀρμενίαν τὴν ἔμπροσθεν
 πρώτην καλουμένην, ἧς ἡγεῖται Σεβάστεια, πόλεις αὐ-
 τῇ προσνειμασθῆναι τὴν τε τῶν Σεβαστοπολιτῶν ἣν καὶ
 πρότερον εἶχε, καὶ πρὸς γε Κόμανά τε ἐκ τοῦ καλου-
 μένου πρώην Πολεμωνιακοῦ Πόντου καὶ Ζήλαν ἐκ τοῦ
 Ἠλενοπόντου, καὶ μὴν καὶ Βρίσαν, ὥστε ἐν πέντε
 πόλεσιν εἶναι τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, καὶ τὴν ἀρχὴν
 ἡγεμονίαν οὖσαν καταλιπόντες ἐπὶ τοῦ πρότερον σχή-
 ματος καὶ τὸν ἀρχοντα αὐτῆς οὐδενὶ κοσμήσαντες
 ὀνόματι μεζῶνι, ἀλλ' ὁ πρότερον εἶχε τοῦτο αὐτῷ
 2 καταλιπόντες. Ἐπὶ τούτοις τε τρίτην Ἀρμενίαν
 κατεστησάμεθα τὴν πρότερον δευτέραν, ἧς ἡγεῖται Με-
 λιτινὴ πόλις ἀρχαία, πόλις ἐπίσημος, ἐν καλῷ τε γῆς
 καὶ ἀέρος κειμένη καὶ οὐδὲ πύρρῳ διετυπῶσα τῶν τοῦ
 Εὐφράτου δεινμάτων. ταύτην ὀφίημεν δεῖν κατὰ τὸ
 παρὸν αὐξήσει καὶ εἰς τὸ τῶν σπεκταβίλλων μετα-
 στήσαι σχῆμα, τὸν τε ἀρχοντα ταύτης Ἰουστινιανόν
 ὀνομάσαι κόμητα, δόναι τε αὐτῷ καὶ ὑπὲρ στήσεων
 solidos septingentos καὶ τῷ γε αὐτοῦ παρέδωκεν soli-
 dos septuaginta duo καὶ τῇ γε αὐτοῦ τάξει solidos
 sexaginta, ἵππανά τε ἔχειν ὅποσα τῶν τοιούτων ἐστὶν
 35 ἰδία θρόνον. τοὺς τε πρώην ὀνομαζομένους ταξεώ-
 τας πάντα μὲν πράττειν ὅποσα καὶ ἔμπροσθεν, καὶ
 μάλιστα περὶ τὴν δημοσίαν εἰσπραξὶν ἠσυχολῆσθαι, εἰς
 δὲ τὴν τῶν κομιτιανῶν προσηγορίαν μεταβαλεῖν, πάν-

honoravimus, cui Acacius praefuit magnificus, spe-
 ctabilemque declarantes administrationem et omnia
 dantes ei quae competens est proconsularitatem ha-
 bere. Stola quoque eam decoravimus proconsulis
 5 et omnia quae haec sequuntur habere disposuimus, et
 urbes ei dedimus Theodosiopolim, quam etiam prius
 habuit, et Satalam et Nicopolim et Colomiam ex prima
 dudum Armenia nuncupata sumentes Trapezuntaque
 et Cerasuntem ex Ponto dudum Polemoniaco nuncu-
 pata, secretentes earum alias quidem a clarissimo
 provinciae iudice, alias autem a spectabili modera-
 tore, septem civitatibus totam provinciam statuentes
 et quodammodo confinium est earum.

15 1 Secundam vero ordinavimus Armeniam prius Pru-
 sam nuncupatam, cui praest Sebasteopolis, ei tri-
 buentes et Sebasteopolitarum quam etiam prius ha-
 buit, insuper et Comana ex appellato pridem Pole-
 moniaco Ponto et Zelam ex Helenoponto nec non
 20 et Bersam, ut in quinque civitatibus sit provincia
 haec, et administrationem praesidalem existentem re-
 linquentes in priori figura et iudicem eius nullo de-
 corantes nomine potiori, sed quod prius habuit hoc
 ei relinquentes.

25 2 Ad haec autem tertiam Armeniam constituimus,
 prius et secundam, cui praest Melitene civitas anti-
 qua, civitas mediocris, in bona terra et aere po-
 sita nec procul distans a fluctibus Euphratae. Hanc
 aestimavimus oportere in praesenti augere et in
 30 spectabilium mutare figuram, iudicemque eius Iusti-
 nianum nominare comitem, et dare ei et pro anno-
 nis solidos septingentos et eius assessori solidos
 septuaginta duo officioque eius solidos numero tre-
 centos sexaginta, et omnia habere quae talium pro-
 35 pria sunt sedium; et pridem nominatos officiales
 omnia quidem agere quaecumque et prius, et maxime
 circa publicam exactionem vacare, in comitianorum
 vero appellationem mutari, omnibus eis ita servan-

navimus, cui Acacius praefuit magnificentissimus, cum et ut spectabilis sit magistratus effecerimus et ut
 omnia ei dederimus quae proconsularium habere par est: stola enim proconsulis eum decoravimus et ut
 omnia quae his consecraria sunt habeat constituimus. Et urbes ei dedimus Theodosiopolim, quam etiam
 prius habebat, et Satalam et Nicopolim et Colomiam ex priore quae antea fuit Armenia assumptas, et
 Trapezunta et Cerasunta ex Ponto qui antea vocabatur Polemoniaco, earum aliis a clarissimo provinciae
 praeside, aliis a spectabili moderatore separatis, ut septem urbibus et quae in vicinia earum sunt univer-
 1 sam provinciam circumscriberemus. Secundam autem instituimus Armeniam, quae antea prima voca-
 batur, cuius caput est Sebastia, urbes attribuentes ei et Sebasteopolitarum quam etiam prius habebat, et
 praeterea Comana ex Ponto qui olim vocabatur Polemoniaco et Zelam ex Helenoponto atque Brisam
 quoque, ita ut quinque urbibus haec provincia constet, et potestate, quae praesidialis erat, in priore
 forma relicta et praeside eius nullo nomine ampliore ornato, sed eo quod ante habebat ipsi relicto.
 2 Praeterea tertiam Armeniam constituimus, quae prius secunda erat, cuius caput est Melitene urbs anti-
 qua, urbs insignis, in bono solo et aere sita nec procul distans ab Euphrate fluvio. Hanc existimavimus
 in praesentia augendam et ad spectabilium formam transferendam esse, eiusque praesidem Iustinianum
 comitem nominandum, dandosque ipsi pro annonis solidos septingentos et assessori eius solidos septuaginta
 duos et officio eius solidos sexaginta, denique omnia ei tribuenda quaecumque eiusmodi sedium propria
 sunt. Atque officialibus qui olim vocabantur omnia quidem agenda esse quae etiam antea, et maxime eos
 circa publicam exactionem occupandos, in comitianorum vero appellationem esse mutandos, omnibus eis per-

2 σπεκταβίλλαν τε Μ] περιβλέπτον τε ΛΒ || 4 αὐ-
 τὸν Λ || 5 ἀνδραγαθίαν — 6 διετυπώσαμεν om. Λ || 8 κω-
 λώνειαν Λ κολώνειαν Theod. || 9 καὶ om. Λ || 10 πολε-
 μονικῶν Β^c || 11 αὐτὸν Β^c || 13 περιστελλαντες Β ||
 14 ὅποσα] quodammodo ε || 16 πρώτην [Haloander] πρώην
 ΜΛΒ Prusam ε || * Σεβάστεια, πόλεις] σεβάστεια πό-
 λις ΜΛΒ sebasteopolis ε || 17 τῶν om. ΒΛ || 18 κομανά
 τε Λ, κόμανά τε Μ κόμανάν τε Β (Theod.) || 19 Ζή-
 λαν Β || 20 Βρίσαν] βέρισσαν Theod. Bersam ε (Βη-
 ρίση, Βρίση, Βιρήση audit in Notitiis metrop. 3, 170.
 8, 285. 9, 194 Parthey.) || 24 αὐτῷ] αὐτὸ Λ || 25 τε]
 autem ε || 26 μελιτινῇ Β^c (Theod. Ath.) || 27 ἐπίσημος]
 mediocris ε || 30 σπεκταβίλλων Μ περιβλέπτον ΛΒ ||
 31 ἀρχον ταύτης Λ || 33 solidos septingentos (solidasser-
 tingentos Μ solidas σοπτιγέντος Λ) ΜΛε (Iul.) νομισ-
 ματα τ' Β Theod., s. v. ΜΛ [προέδωκε Β (σύνεδρος Theod.)]
 solidos septuaginta (sertuaginta Μ) duo Με (Iul.) σολίδας
 σεπτοναγία δύο Λ νομισματα (om. Λ) οβ' Β Theod.,
 s. v. ΜΛ || 34 solidos sexaginta Μ (Iul.) σολίδος (νομισ-

ματα s. v.) τρακέντος σεξαγία Λ (ε) νομισματα ξ'
 (ἐξήκοντα Β) Ms. v., Β Theod. || 35 τε om. Λ || 39 κο-
 μιτιανῶν Μ

3 ei om. VT || 4 stolam libri [eam] enim V cum Neo-
 burg. || 7 habuerit VT || satalam V || 8 thrapezunt aque
 V^a thrapezuntaque V^b || 9 cerassintem V || polemonia
 conuncupatur V polemonia eo nuncupatur T || 10 sq. alias
 — iudice om. V || 12 totum V || 13 quodammodo] quod-
 cumque vulg. || 15 secundum V secunda T || 16 sebastio-
 polis V || 17 sebsteopolitarum V sebsteopolitarum Neo-
 burg. sebestopolitorum T || 18 polemonia conponto V al. ||
 19 zesam T || elenoponto V || 22 nullo vulg.] nullum V al. ||
 23 potioris libri] quod] qui V || habuerit V || 24 relin-
 quentis V || 26 et om. vulg. || meletine V melesine T ||
 civitas antiqua om. V || 27 mediocris] insignis vulg., non
 mediocris Osenbruggen] terram V || aere] ere V agere
 T || 28 eufrate VT || 30 matare V^a || 31 nomine libri ||
 36 quaecumque] quidem V^a || 38 mutare V

των αὐτοῖς οὕτω φυλαττομένων οἷς ἤντικα ταξεῖται καθεστῆκεσαν. Πόλεις δὲ ὑπεκλίναμεν αὐτῇ, τοῦτο μὲν Ἀρκαν καὶ Ἀραβισσόν, τοῦτο δὲ Ἀριαράθειαν καὶ Κόμανα ἑτέραν (καλοῦσι δὲ αὐτὴν καὶ Χροσῆν) καὶ Κοκουσόν, ἃς καὶ πρότερον εἶχεν ἐν ἑξὶ πόλεσι 5 συνεστῶσα. Συνεστραμέθη δὲ καὶ τετάρτη Ἀρμενίαν, ἣ πρότερον οὐκ εἰς ἐπαρχίας συνέκειτο σχήμα, ἀλλὰ τῶν τε ἐθνῶν ἧν καὶ ἐκ διαφόρων συνειλεκτο βαρβαρικῶν ὀνομάτων, Τζοφανητῆ τε καὶ Ἀνζιτηνῆ ἢ Τζοφρητῆ καὶ Ἀσθιανητῆ ἢ καὶ Βαλαβιτηνῆ καλο- 10 μένη καὶ ὑπὸ σατραπίαι οὕσα· ἀρχὴ δὲ τοῦτο ὄνομα ἦν οὐδὲ Ῥωμαϊκὸν οὐδὲ τῶν ἡμετέρων προγόνων, ἀλλ' ἐξ ἑτέρας πολιτείας εἰσηνεγμένον. κικλήνουν τοῖν ἀρχαῖς πολιτικῆς ἐκκομήσασαν σχήματι, ἀρχοῦτα τε πολιτικὸν ἐγκαταστήσαντες καὶ πόλιν τε αὐτῇ τῆν τῶν 15 Μαρτυροπολιτῶν καὶ τὸ Κιθαριζὸν δόντες φρούριον· καὶ αὐτῇ δὲ ἐν τῷ τῶν ὀρθιναρίων ἀρχὸν κατέστη σχήματι κοινουλαρία παρ' ἡμῶν γενομένη. ὥστε τεσσάρων Ἀρμενίων οὐδῶν δύο μὲν εἶναι σπεκταβιλίας, τῆν τε τοῦ ἀνθύπατου τῆν τε τοῦ κόμητος, καὶ ἀν- 20 ὑπατον μὲν εἶναι τὸν τῆς πρώτης ἡγούμενον Ἀρμενίας, κόμητα δὲ τὸν τῆς τρίτης, τὸν δὲ τῆς δευτέρας καὶ τετάρτης ὀρθιναρίου καθεστάναι. Καὶ ἐπειδήπερ τοῦτο ἡμῖν διεσπούδαται, ὥστε τὰς ἄχρι τῶν πεντακοσίων νομισμάτων ἐκλήτους οὐκ ἔτι πρὸς ταύτην φέ- 25 ρεσθαι τῆν εὐδαίμονα πόλιν, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς σύγγυς σπεκταβίλλους ἀρχοντας, καὶ τοῦτο διατυποῦμεν, ὥστε τῷ μὲν ἀρχοντι τῆς πρώτης Ἀρμενίας, τούτεστι τῷ ἀνθύπατῳ, τὰς ἐκ τῆς δευτέρας Ἀρμενίας ἐκλήτους φέρεσθαι, τούτεστι τὰς κατὰ Σεβάστειαν, τῷ δὲ τῆς 30 τρίτης Ἀρμενίας κόμητι, τῷ κατὰ Μελιτηνὴν φαιμεν, τὰς ἐκ τῆς τετάρτης Ἀρμενίας ἐκλήτους μέχρι τοῦ ἠθθέντος ἀνέκειν ποσῶν.

dis sicut dum officiales sunt constituti. Civitates autem subcumbere quidem ei tam Arcam et Arabissum quam Ariarathiam et Comana altera (vocat autem eam etiam Crisin) et Cucuson, quas et prius 5 habuit in sex urbibus constituta.

3 Statuimus autem et quartam Armeniam, quae prius non in provinciae iacebat imagine, sed et gentium erat et diversorum complicita barbaricorum nominum, Zopanene et Anzitene vel Zopene et Asathenia et Balbitene appellata et sub satrapis constituta: administrationis autem hoc nomen erat neque Romanae neque nostrorum progenitorum, sed ex alia republica introductum. Et illam igitur administrationis civilis schemate decoravimus, et iudicem civilem statuentes et civitatem ei Maripolitanorum et Citharizon dantes castrum. Et haec autem inter ordinariorum constituta (est) figuram, consularia a nobis facta. Quocirca quattuor Armeniis existentibus duas quidem esse spectabiles, eam quae proconsulis et eam quae comitis (est), et proconsulem quidem esse primae praesidentem Armeniae, comitem vero tertiae, secundae autem et quartae ordinarios esse. Et quoniam hoc nobis studii est, ut usque ad quingentorum solidorum appellationes non ad hanc referantur felicissimam civitatem, sed ad vicinos spectabiles iudices, et hoc disponimus, ut iudici quidem primae Armeniae, hoc est proconsuli, ex secunda Armenia appellationes deferantur, hoc est secundum Sebastiam, tertiae vero Armeniae comiti, secundum Melitenem dicimus, ex quarta Armenia appellationes usque ad memoratam competant quantitatem.

inde servatis ac dum officiales erant constituti. Urbes autem ei subiecimus tam Arcam et Arabissum quam Ariarathiam et Comana alteram (vocat autem eandem etiam Chrysen) et Cucuson, quas etiam prius habebat sex urbibus constans. Constituimus vero etiam quartam Armeniam, quae prius in provinciae formam redacta non erat, sed gentium erat et ex diversis nominibus barbaris collecta, et Zophanene et Anzetene vel Zophene et Asthianene vel etiam Balabitene vocata, et sub satrapis constituta: hoc autem magistratus nomen neque Romanum etiam neque maiorum nostrorum, sed ex aliena republica introductum. Itaque illam quoque civilis administrationis forma ornavimus, cum et civilem magistratum constitueremus et urbem ei Martyropolitanoium et castrum Citharizon daremus; atque in ordinariorum magistratum formam ipsa quoque redacta est consularis a nobis facta: ita ut, cum quattuor sint Armeniae, duae quidem sint spectabiles et quae proconsulis et quae comitis est, et proconsul sit qui primae Armeniae praest, comes qui tertiae, secundae vero et quartae praesides ordinarii sint. Et quoniam hoc omni studio sectati sumus, ut appellationes usque ad quingentos solidos non ad hanc felicem urbem, sed ad proximos spectabiles magistratus deferantur, etiam hoc constituimus, ut ad magistratum primae Armeniae, hoc est proconsulem, appellationes ex secunda Armenia deferantur, hoc est quae in Sebastia fiunt, ad tertiae vero Armeniae comitem, eum dicimus qui est in Melitene, ex quarta Armenia appellationes usque ad dictam quantitatem pertineant.

2 καθεστῆκεσαν B [ὑπεκλίναμεν] succumbere quidem (i. e. ὑποκλίνας μὲν) ε || 3 ἄρκαν M Theod. | ἀρκαν LB | ἀραβισσὸν Theod. | ἀριαράθειαν MB | ἀριαράθειαν L ἀριαρωθειαν Theod. | 4 κόμανα L(ς) | Κόμαναν B κόμαναν M Theod. (Κόμανα Hierocl. synecd. 703, 11. Notit. metrop. 9, 203, Κόμανα Notit. 8, 299 Parthey) | χρῶσιν M Χροσῆν B χρῶσιν Theod. χρῶσῆν L Crisin ε || 5 κοκουσόν Theod. κοκουσόν B^c Cucuson ε || 6 συνεστῶσαν B || 7 ἢ LB) ἢ M || 8 sq. καὶ ἐκ διαφόρων συνειλεκτο — ὀνομάτων] et diversorum complicita — nomen ε || 9 τζοφανητῆ τε M(ς) | τζοφανῆν ἦτε B^c τζοφάνην ἢ τὲ L (τὸ φαινῖνν pro ζοφανητῆν Theodori cod.) | ἀνζιτηνῆ ML | Anzitene ε Ἀνζιτηνῆ B (ἀνζιτηνῆν Theod. cod.; κλίμα Ἀνζιτηνῆς notatur Notit. episc. p. 90 Parth.) || 10 ἢ Τζοφρητῆ] ἢ Τζοφανῆ MB καὶ ὀφρητῆ L (Zopene ε Ζοφάνην Theod. cod.; κλίμα Σοφρητῆς Notit. l. c.) | ἀσθιανητῆ M (cf. Procop. de aed. 3, 3) | Ἀσθιανητῆ B Ἀσθιανητῆ L Asathenia ε (ἀσθιανῆν Theod. cod.); κλίμα Ἀσθιανῆς Notit. l. c.) || 7] ἢ B vulg., om. L(ς) || βαλαβιτηνῆ M] βαλαβιτηνῆ L (Theod.) Balbitene ε γαλιβιτηνῆ B^c (Βελαβιτηνῆ Procop. de aed. 3, 1; κλίμα Βιλαβιτηνῆς Notit. l. c. In Theodori codice βιτινῆ non est nisi correctio ad nomen quod infra sequitur βαλαμτινῆν pertinens) || 11 τοῦτο ὄνομα LB] ὄνομα τοῦτο M || 12 leg. οὕτως — οὕτε? || Ῥωμαϊκῶν L romanae (i. e. Ῥωμαϊκῆς) ε || 13 sq. cf.

Procop. de aed. 3, 1 extr. 2 in. || 14 σχήματι] καὶ σχήματι L || 15 αὐτῇ τῆν ML] αὐτῆν B || τῶν LB) om. M || 16 Maripolitanorum ε || κιθαριζὸν M Theod. (ς) | κιθαριζῆν L κιθαριζὸν B^c cytaridion Iul.^v cytharion Iul.^v cythariorum Iul.^v (Κιθαριζῶν Notit. l. c.; Κιθαριζῶν Procop. de aed. 3, 2, 3) || 17 αὐτῆ L] ἀρχῶν] ἀρχων L om. ε || 18 κοινουλαρία (ἦτοι πατικῆ M. s. v.) ML] ὑπατικῆ B || 19 Ἀρμενίων L || 19 sq. εἶναι — ἀνθύπατον μὲν om. B^c | περιβλέπτους LB || 23 ὀρθιναρίους] ἐν τάξει ὀρθιναρίων B || 24 ταῦτα L || 27 περιβλέπτους LB || 30 τὰς] τῆς Haloander || 31 sq. κόμητι — Ἀρμενίας om. L

1 *dum] dudum libri || 3 ariarathana V^a ariarathiana V^b ariarabithiam T || comana V Comanam vulg. || alteram vulg. || 4 cucuson est in V || 8 eat V || 9 vel om. V || 10 suprapis V || 12 sed vulg.] sed et VT || 14 ciuili V || 15 Martyropolitanoium vulg. || 17 ordinariorum V] ordinariorum T || est om. libri || consularia] consularium (consolarium V) libri || 19 spectabiles — 21 esse om. V || 20 proconsulis — comitis om. T || est addidi] proconsules T || 23 ut] et Vom. T || 24 quingentos solidos vulg. || 28 secunda V || 29 sebastiam T sebastia V || comitis T comitibus V || 30 melitine libri || 31 competant vulg.] competit libri

CAPUT II.

Τούτων τοίνυν οὕτως ἡμῖν διατεταγμένων κἀκεῖνο προσδιορίσαι δίκαιον ἐστὶ νομιζόμεν, ἐφ' ᾧ προστήσῃ τῆς τρίτης Ἀρμενίας ἀνδρα σεμιόν, ὑπουργηκότα τε ἡμῖν ἡδὴ καὶ ἀξίον τοῦ τῆς ἀρχῆς ὄγκου καὶ προσχήματος. Εὐρόντες τοίνυν Θωμᾶν τὸν μεγαλοπρεπέστατον ἡδὴ μὲν ἀρχὰς ἐπὶ τῆς Ἀρμενίων ἀνύσαντα χώρας, καὶ τάλλα δὲ ἀνδρα χρηστόν καὶ γενναῖον ἡμῖν ὑπερηθεσάμενον τε καὶ ὑπερταύμενον, αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ταύτης προβαλλόμεθα διοικῆσαι, ὥστε τέως μὲν τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἡγεῖσθαι κατὰ τὸ ὄρθρην ἡμῖν σχῆμα, προνοεῖν δὲ καὶ τῶν ἄλλων ὅποσα ἂν αὐτῷ [ἦ] διὰ θεῶν ἐπιτρέψαιμεν κομμονητῶν εἴτε ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας ἢν αὐτῷ παραδεδώκαμεν εἴτε καὶ ἐπ' ἄλλαις· ὅπερ καὶ περὶ ἁγίων θεῶν πρὸς αὐτὸν πεποιήμενοι κομμονητῶν περὶ πολλῶν καὶ διαφορῶν πράξεων, ἅπερ αὐτὸν καὶ εἰς ἑτέρας χώρας προσήκόν 1 ἔστιν εἰς ἔργον ἀγαγεῖν. Τὰ μέντοι περὶ τὰς ἱεροσύνας, καθὰ πολλὰκις εἰρήκαμεν, μένειν κατὰ τὸ πρότερον βουλόμεθα σχῆμα, οὐδὲν οὐτε περὶ τὸ μητροπολιτικὸν δίκαιον οὐτε περὶ τὰς χειροτονίας τοῦ πράγματος ἀμειβομένου ἢ καινίζομένου, ἀλλὰ τῶν πρότερον χειροτονούντων καὶ νῦν ἐχόντων τῆν χειροτονίας ἐξουσίαν, καὶ τῶν προτέρων μητροπολιτῶν ἐπὶ τῆς ἐαυτῶν μενόντων τάξεως, ὥστε μηδὲν τὸ γὰρ ἐπ' αὐταῖς καινισθῆναι.

His igitur sic a nobis ordinatis illud quoque determinare iustum ad haec putamus, ut praeponamus tertiae Armeniae virum nobilem et qui ministravit nobis iam et dignum fastigio cinguli et figurae. Invenientes igitur Thomam magnificentissimum qui iam quidem administrationes in Armeniorum egit provincia, et in aliis quoque virum optimum et qui integre nobis ministravit et ministrat, hunc in administrationis huius constituimus regimine, ut interim quidem 10 provinciae isti praesideat secundum dictam a nobis figuram, provideat autem etiam aliorum quaecumque ei per sacra iniunxerimus communitoria sive in provincia quam commisimus sive etiam in aliis; quod et egimus sacra ad eum facientes communitoria de multis et diversis actibus, quos eum etiam in alia provincia competit ad effectum perducere. 1 Quae tamen de sacerdotibus sunt, sicut saepe diximus, manere secundum prius volumus schema in nullo neque de metropolitico iure neque de ordinationibus causa mutata aut innovata, sed his qui prius ordinabant etiam nunc habentibus ordinationis potestatem, et prioribus metropolitibus in suo manentibus ordine, ut nihil quantum ad has innovatum sit.

25

CAPUT III.

Ἐκεῖνο μέντοι τῶν ἀνωμολογημένων ἐστίν, ὡς ἐπειδήπερ τὸν τῆς τρίτης Ἀρμενίας κόμητα οὐ πολιτικὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ στρατιωτικὸν πεποιήκαμεν ἀρχοντα, ἀναγκαῖως ἔχειν καὶ τοὺς στρατιώτας αὐτῷ τοὺς κατ' αὐτῆν ἰδρυμένους ὑποκεισθαι, ἀδειαν ἔχοντι, καθὰ τοῖς στρατιωτικοῖς ἀρχουσιν ἐφέται, καὶ πρὸς ὄνομα καλεῖν αὐτοὺς καὶ ἐπιζητεῖν καὶ προνοεῖν τῶν στήσεων αὐτῶν καὶ ἐπεξέναι τοῖς κατ' αὐτοὺς, εἴπερ ἀδικοῦν, καὶ μὴ τι συγχωρεῖν τοῖς στρατιώταις ἀδικεῖν τοὺς ὑπὸ κούρας, εἰ δέ τι πράξαιεν σφοδρότερον, 35 καὶ ἐγκληματικὸν ἀκροάσθαι δικῶν, κἂν εἰ στρατιώται καθεστήκοιεν, καὶ ἅπαντα πράττειν ὅποσα τοῖς στρατιωτικοῖς δεδώκαμεν ἀρχουσιν. καὶ ὡςπερ τῷ τε Ἰσαυρίας κόμητι τῷ τε τῆς Πακατιανῆς Φρυγίας καὶ πρὸς γὰρ τοῖς πραιτωρσι Λυκαονίας τε καὶ Πισιδίας 40

II. His igitur ita a nobis dispositis illud quoque praeterea definire satius ducimus, ut praeficiatur tertiae Armeniae vir gravis et qui nobis iam operam praestiterit et dignus sit potestatis pondere et specie. Cum igitur Thomam virum magnificentissimum invenimus iam in Armeniorum regione magistratibus functum, et in ceteris virum bonum et qui integre nobis inservierit et inserviat, eum ad huius magistratus administrationem promovemus, ut is interim huic provinciae secundum eam quae a nobis dicta est formam praesit, prospiciat autem reliquis quoque quaecumque ipsi per sacra communitoria commiserimus sive in provincia, quam ei tradidimus, sive etiam in aliis: quod quidem iam egimus sacris ad eum communitoriis datis de multis et diversis actionibus, quae eum in aliis quoque regionibus ad effectum perducere par est. 1 Quae vero ad sacerdotia pertinent, sicuti saepe diximus, manere in priore forma volumus, ne res ullo modo neve quod ad ius metropoliticum neve quod ad ordinationes mutetur vel innovetur, sed qui prius ordinabant nunc quoque ordinandi potestatem habeant, et priores metropolitae in suo ordine maneat, ita ut nihil quantum ad illa innovetur.

III. Illud tamen in confesso est, quoniam tertiae Armeniae comitem non civilem solum, sed etiam militare magistratum fecimus, necesse esse ut milites quoque qui in ea collocati sunt et subiecti sint, habeatque potestatem, sicuti militibus magistratibus concessum est, et nomine eos vocandi et inquirendi et annonis eorum prospiciendi et persequendi quae ad eos pertinent, neque permittendi militibus ut ullam iniuriam faciant subditis, si quid vero gravius commiserint, etiam criminales causas audiendi, licet milites sint, omniaque agendi quaecumque militibus magistratibus dedimus. Et quemadmodum et Isauriae comiti et Pacatiana Phrygiae et praeterea praetoribus et Lycaoniae et Pisidiae et

2 πρὸς διάρρησι L || ἐπι ἐστι B^c || 3 τρίτης MB^z || πρώτης L || τε τὸν τε L || 7 τὰ ἄλλα L || 12 αὐτῷ αὐτὸν (sic) L || ἦ MLB, om. s || κομμονητῶν, s. v. τούτοις γραμμάτων M κομμονητῶν L γραμμάτων B || 13 αὐτῷ om. s || 15 κομμονητῶν M κομμονητοῦσα L γράμματα Ms. v., B || 16 ἅπερ ML ἅπερ B(ς) || εἰς ἑτέρας χώρας] in alia provincia s || 17 τὰ τὰς L || 19 sq. * οὐδὲ — οὐδὲ libri || μικροσολικὸν L(ς) || 21 ἀμειβομένοι ἢ καινίζομένοι B^c sec. Hombergk. || 23 πρότερον Halander || 26 ὀμολογημένων L || 27 sq. πολιτικὸν — στρατιωτικὸν (στρατιτικὸν L) MLB] civilium — militarium (i. e. πολιτικὸν — στρατιωτικὸν) s || 33 τοῖς κατ' om. L || 34 *καὶ μὴ τι καὶ μήτε libri. An deleto καὶ

leg. μηδὲ? || 35 σφοδρότερον] et vehementius s || 36 κἂν εἰ] si s || 38 sq. cf. Nov. XXVII. VIII c. 2. XXV. XXIV. XXVI || 39 καταπιανῆς ML

2 proponamus libri || 3 ministrabit VT || 5 totam V || quidem qui iam V || 8 ministrabit libri || et ministrabat V || 12 κομμονητῶν — 14 facientes om. V || 13 quam] ei add. vulg. || quod et] que T || 15 quos vulg.] quas libri || 21 ordinabat V || 26 arminie V || 28 habet libri || 29 licentia V || 31 cos] eo V || 32 contra VT] circa vulg. || 33 per milites mittere V || 34 et om. vulg. || 36 his auris V his-aure T || 37 frige libri || 38 tracie VT

καὶ Θράκης καὶ τὸ στρατιωτικὸν ὑπεκλίναμεν, οὕτω
καὶ αὐτῷ μὴ μόνον εἶναι τὴν τῶν πολιτικῶν πραγ-
μάτων τάξιν, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν στρατιωτικῶν ἐξου-
σίαν τε καὶ ἀρχήν, καὶ εἶναι σεμνὸν αὐτὸν στρατιώ-
ταις τε καὶ ἰδιωταῖς κελείοντα καὶ πάντα πράττοντα,
ὡς μᾶς δὴ τῆς ἀρχῆς καθεστώς· καὶ μίαν τίθη-
σθαι πρόνοιαν τοῦ μηδὲν ἐγκλημα κατὰ τὴν ἐπαρχίαν
ἀμαρτάνεσθαι, ἀλλὰ καὶ σωφρονισμοῖς ὑποβάλλεσθαι
τοῖς προσήκοσι. ταύτης δὲ δὴ τῆς ἐξουσίας οὐκ ἀφαι-
ροῦμεθα παντελῶς αὐτὸν ἐπ' οὐδενὶ προσώπῳ τῶν
κατὰ τὴν ἐπαρχίαν ὄντων, εἴτε ἰδιωτικῶν εἴτε στρα-
τιωτικῶν εἴτε ταμειακῶν· μίαν γὰρ καὶ συνεχῆ τὴν εἰ-
ρήνην ἐν ἅπασιν τοῖς ὑπὸ τοῖς ἡμετέροις φυλάτ-
τεσθαι βουλόμεθα, οὐ τῆ διαφορά τῶν προσώπων
τὴν κατὰ τῶν νόμων εἰσάγοντες καταφρόνησιν.

manum subdidimus, ei et ipsi non solum esse civi-
lium causarum ordinem, sed etiam militarium pote-
statem et cingulum, et esse honoratum eum militibus
et privatis, iubentem cunctaque agentem, utpote uno
cingulo existente; et unam ponere providentiam, ut
nullum crimen in provincia committatur, castigatio-
nibus subdere competentibus. Hac igitur potestate
non privamus penitus eum in nulla persona quae in
provincia sunt, sive privata seu militari sive aerarii:
unam enim et continuam pacem in omnibus sub-
iectis nostris servari volumus, non differentia perso-
narum contra leges introducetes contemptum.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάτα τῆν ἢ σὴ
ὑπεροχῇ κατὰ τὴν τῶν τεσσάρων Ἀρμενίων διατίπω-
σιν, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν τῆς τρίτης, ἧς κατὰ πρό-
φασιν τὸν παρόντα θεῖον ἐποιήσαμεν νόμον, νῦν τε
καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον φυλάττεσθαι σπεν-
δάτω, πάντων πραττομένων καὶ ἐγγραφομένων ταῖς
μερικαῖς διατυπώσεις τῶν ὁμοθρόνων τῶν σὸν, ὅποσα
δίδωσθαι καθ' ἕκαστον ἐτος ἀποτάξασμεν.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis, tua
celsitudo secundum quattuor Armeniarum dispositio-
nem, et maxime secundum tertiae cuius occasione
praesentem sacram fecimus legem, nunc et futuro
omni tempore custodiri festinet, omnibus agentibus
et inscribentibus secundum particulares dispositiones
sedibus tuis, quaecumque dari annis singulis ordina-
vimus.

Dat. xv. k. April. CP. post consul. Belisarii v. c. [a. 536] Dat. xv. kal. April. CP. p. c. Belisarii v. c.

AB

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗΔΕΝΑ ΔΑΝΕΙΖΟΝΤΑ ΓΕΩΡΓΩΙ ΚΡΑΤΕΙΝ ΤΗΝ
ΕΚΕΙΝΟΥ ΓΗΝ, ΚΑΙ ΠΟΣΟΝ ΟΦΕΙΛΟΥΣΙ ΛΑΜΒΑΝΕΙΝ
ΤΟΚΟΝ ΑΠΟ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ.

Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Ἀγροχίῳ τῷ λαμπροτάτῳ ἀρχοντὶ Αἰμιμόντῳ τῆς Θράκης.

(Προοίμιον.) Πρῶγμα δευρὸν καὶ πάσης ἐπέκεινα καὶ ἀσεβείας καὶ πλεονεξίας γινόμενον συνειδόμεν 30
νόμῳ θεραπεύσαι κοινῶ, οὐκ ἐπὶ τῆς παρουσίας μόνον ἀνάγκης, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον πολυ-

Nov. XXXII Graecae extat in ML, item in A f. 224 (τίτλος ἐνδέκατος), cap. 1 in B 23, 3, 76. — Latinum exemplar exhibet nov. XXXIV. — Epit. Iohannis Schol. coll. LXXXVII cap. 21 (inde Nomoc. L tit. 14; Anon. Bodlianus in Zachariae Ἀνέκθ. p. 213), Theod. 32 (inde B² 23, 3, 76), Ath. 16, t. Julian. const. XXXIII.

Thraciae etiam militares copias submisimus, ita ipse quoque non solum civilium rerum ordinationem, sed etiam militarium potestatem et imperium habeat, sitque ipse honorandus et militibus et privatis, cum imperet omniaque agat, quippe cum unus iam factus sit magistratus; atque unam habeat curam, ne crimen ullum in provincia committatur, quin castigationi convenienti subiciatur. Hac vero eum potestate in nulla omnino quae in provincia est persona privamus, sive privata sive militaris sive tam iaca est. Unam enim et perpetuam pacem inter omnes subditos nostros servari volumus neque ex personarum discrimine legum contemptum introducimus.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt tua sublimitas secundum quattuor Armeniarum discriptionem, et maxime tertiae cuius causa praesentem sacram legem tulimus, et nunc et in omne futurum tempus observare studeat, ut omnia agantur et particularibus dispositionibus collegarum tuorum inscribantur, quaecumque singulis annis dari iussimus.

XXXII.

NE QUIS MUTUUM DANS AGRICOLAE
TENEAT ILLIUS TERRAM, ET QUANTAM USURAM AB AGRICOLIS
ACCIPERE DEBEANT.

Imp. Iustinianus Augustus Agerochio clarissimo praesidi Haemimonti Thraciae.

Praefatio. Rem gravem et quae ultra omnem impietatem et avaritiam fit lege communi sanare visum est, quae non solum in praesenti necessitate, sed etiam in omne futurum tempus exacerari possit.

1 στρατιωτικὸν — 3 τὴν τῶν bis scr. M || οὕτω καὶ αὐτῷ || ei et ipsi ε || 2 αὐτῇ L || 6 τῆς om. B || καὶ μὴ ἀντί-θεσθαι B^c || 7 μηδὲ B || 8 ἀλλὰ καὶ om. ε || 9 δὲ om. B || 12 εἰρημένῳ B^c || 13 πᾶσι L || 15 κατὰ τὸν νόμον LB || 17 τὴν om. L || 21 καὶ ἐγγραφομένων om. L || 22 ὁμοθρόνων M || θρόνων L_s prob. Zachariae || 24 xv k. April. (arr. M) Ms Ath., μὲν ἀρχιμῶν Theod., om. Iul. || rost consul. Belisario uc. cons. M, μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισαρίου Theod. Ath. (dat. post cons. uelisarii Iul.^o dat. bil. cons. Iul.^o*) || 27 πόσῳ L¹ || 28 ἀπὸ τῶν γεωργῶν om. A || 29 Αὐτοκράτωρ A || Ὁ αὐτοκράτωρ M (Ath.) Ὁ αὐ-

τὸς βασιλεὺς αὐτοκράτωρ L || ἀγεροχίῳ L¹, Ath. cod. unus, ἀγεροχίῳ A Ath. cod. Paris. (ageratio noc. XXXIV codd. ε) || ἀιμιμόντῳ τῆς Θράκης M, αἰμιμόντων τῶν Θράκης L ἀιμιμών A Θράκης Ath. (τῆς Θράκης om. ε) || 31 ἐξῆς om. A

1 subdidimus V || eis T || 4 agente V || utpote V || 6 prouinciam T al. || committatur] sed et add. vulg. || 22 annonis Val. || 24 CP. T Neob.] om. V || p̄c. V] om. T Neob. || bilisario (ita V, bilis. T Neob.) v. c. con. libri

τεύεσθαι δυναμένω. ἔγραψεν γὰρ ὡς τινας ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας ἧς ἀρχεῖς ἐτόλμησαν ἐπιλαβόμενοι τοῦ καιροῦ τῆς ἀφορίας τοῦ σίτου δάνεισμα πράξαι πρὸς τινὰς ἐπ' ἐλαχίστου μέτρῳ καρπῶν καὶ τὴν αὐτῶν λαβεῖν γῆν ἅπασαν ἀντ' αὐτοῦ, ὥστε τοὺς μὲν τῶν γεωργῶν φρέγγειν, τοὺς δὲ διαφθερῆναι λιμῷ, δευῆν τε γεγενησθαι φθορὰν οὐδὲν τῆς βαρβαρικῆς ἐπιδρομῆς ἐλάττονα.

CAPUT I.

Θεοσιζομεν τοίνυν ἅπαντας τοὺς δανείσαντας ὁσονδήποτε μέτρον τῶν οἰωνδήποτε ξηρῶν καρπῶν 5 τοῦτο ἀπολαμβάνοντας νῦν χωρὶς τῆς οἰασὸν προσθήκης ἀποδοῦναι τὰ γῆδια τοῖς γεωργοῖς, μηδενὸς παντελῶς φαρσούντος γῆν κατέχειν προσάσει τῶν εἰρημένων δανεισμάτων, εἴτε ἔγγραφα εἴτε ἀγραφα εἴη, κομιζομένου δέ, εἰ μὲν οἱ δανεισθέντες εἰεν καρποὶ, ὄγδοῦν τοῦ μοδίου μοῖραν ἐφ' ἐκάστῳ μοδίῳ εἰς ἑναντὸν ὅλον, εἰ δὲ νομίσματα τὰ δανεισθέντα εἴη, ἐφ' ἐκάστῳ νομίσματι ἐνιαυσίον κερᾶτιον ἐν προσάσει τόκου. τοῦ λοιποῦ δὲ τοὺς δανειστὰς ἀρκουμένους ὄγδοῦ μοδίου μοῖρα ἐφ' ἐκάστῳ μοδίῳ εἰς ἑναντὸν ἓνα (ἢ ἐφ' 10 ὅσον μὲναι τοῦ δάνεισμα κατὰ τὴν ἀναλογίαν ταυτην) ἢ τῷ κερᾶτιῳ ἀποδιδόναι παντως, εἴτε γῆν εἴτε ἄλλο τι λαβόντες τύχοιεν ἐνέχυρον, βόας τυχόν ἢ πρόβατα ἢ ἀνδράποδα. καὶ τοῦτον εἶναι τὸν νόμον κοινὸν ἅπασαι, φιλάνθρωπόν τε ἅμα καὶ εὐσεβῆ καὶ τὴν τε χρεῖαν θεραπεύοντα τοῖς δεομένοις τοῖς τε δανεισταῖς φέροντα μετρίαν παραμυθίην.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάνα ἡμῖν ἢ σὴ λαμπρότης ἔργῳ καὶ πέραιτι παραδοῦναι σπενσάτω· 15 εἰδότης τοῦ δανειστοῦ, ὡς εἰ παρὰ ταῦτά τι πράξει φαρρήσεις, τῆς εἰσπράξεως ἐκπεσείται, καὶ ὁ λαβὼν εἴτα ἀδικοῦμενος ἔξει παραμυθίην τὸ αὐτὸς μὲν ἀπηλλάξει πραγματῶν, τὸν δανειστὴν δὲ εἰδὲν ἐπὶ τοῖς ἐάντου ζημιούμενον. Dat. xvii. k. Iul. CP. Belisario v. c. cons. [a. 535]

XXXIII.

Anth. XXXV. Coll. IV tit. 4

R UT NULLUS MUTUANS AGRICOLAE TENEAT EIUS TERRAM R 20

Idem A. Dominico viro illustri praefecto praetorio per Illyricum.

Propter avaritiam creditorum, qui angustia temporum abutentes terrulas infelicium agrestium sibi adquirent pro pauco frumento omnem illorum substantiam retinentes, legem posuimus, quam primo quidem in Thraciam et totas eius provincias, in praesenti autem in Illyricanas patrias direximus. Cuius exemplarium subdi etiam praesenti legi praecipimus, ut ne privati quidem homines putent legem contra se solummodo esse positam, milites autem altiore nitentes fastigio legem contra se non esse prolatam existiment. 25 Ut igitur et tua magnitudo sciat, quod communis lex posita est et provincialibus et militibus et omni cingulo, nulla excusatione cuidam competente, ideo et ad tuam sublimitatem praesentem legem destinavimus, scituris militibus qui praesenti legi non esse oboediendum existiment, quod cingulo denudati inter privatos habeantur, poenis quas in anteriore lege posuimus prius nihilominus subiugandi. 30

Dat. xvii. k. Iul. CP. Belisario v. c. cons. [a. 535]

Nov. XXXIII. XXXIV (Authent. XXXV. XXXVI = Coll. IV tit. 4. 5: gloss.) Latine tantum extant (cf. ad nov. XXXII). Nov. XXXIV habetur etiam in appendice Iuliani (Iul.^o f. 151° cons. CXXVIII Kr. DLXXXIII, Iul.^o Kr. DLXXXVI, Iul.^o Kr. DLXXXII, Iul.^o i. e. Coloniensis X 8 olim Waltrafianus saec. XII). — «ναρὰ λ' περὶ τοῦ μηδένα δανειζόντα γεωργῷ κρατεῖν τὴν ἐκεῖνου γῆν, εἴτε στρατιώτην εἴτε ὄντιανον δῆποτε ἰδιώτην: καὶ αὐτὴ οὐχ ευρέθη. ὁμοίως καὶ ἡ λδ' οὐχ ευρέθη» M. — Epit. Theod. 33. 34 (inde L), Athan. 16, 3, 2. (Iulian. const. XXXIII).

Novimus enim quosdam in provincia cui praees opportunitate frugum sterilitatis captata fenus cum quibusdam exercere et minima fructuum mensura mutuo data pro ea omnem eorum terram auferre ausos esse, adeo ut colonorum alii aufugerint, alii fame perierint, et gravis pestis evaserit barbarorum incursionem nequaquam minor.

I. Sancimus igitur omnes qui quantamcumque mensuram aridorum qualescumque sunt fructuum mutuum dederint, ea recepta sine ulla accessione terrulas agricolis reddere, nec quemquam audere terram detinere sub praetextu dicti mutui, sive id scriptis sive sine scriptis factum est: sed si quidem fructus mutuo dati sint, octavam modii partem pro singulis modis per integrum annum percipere, sin autem pecunia credita sit, usurae nomine pro singulis solidis singulas siliquas annuas. In posterum vero creditores octava modii parte pro singulis modis in annum unum (aut quamdiu mutuum manet, secundum hanc proportionem) vel siliqua contentos omnino reddere, sive terram sive aliud quid, veluti boves vel oves vel mancipia pignori acceperint. Et hanc legem omnibus communem esse humanam simul et piam quaeque tam necessitati egentium mendeatur quam creditoribus mediocre solacium afferat.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt tua claritas operi effectivique tradere studeat: sciatque creditor, si quid contra haec agere ausus sit, exactione se privatum iri, atque eum qui acceperit ac deinde iniuriam passus sit hoc solacium habiturum esse, ut ipse quidem liberetur negotiis, creditorem vero in suis rebus iacturam facere videat.

1 δυνάμενον LA || 2 sq. ἅπασαν γῆν ἀντ' αὐτῶν A || γεγενησθαι M || γενέσθαι LA || 5 τοὺς δανειστὰς A || 8 δέ om. A || εἰ| οἱ M || οἱ δανηθέντες L¹ τὰ δανεισθέντα B || 9 τὰ om. L || ἐνιαυσίων-B || ἐν| ἐν A || 10 μοδίου om. A || ἢ om. A || 11 ἀλλ' ὅτι M || 12 βόας καὶ τυχόν ἢ L || κοινὸν om. L || 13 ἀπασί τε φιλάνθρωπον ἅμα A || 16 τι om. A || 18 ζημιούμενον| λήμασιν add. A (in suis pecuniis patientem iacturam s) || subscr. dat. xv. k. iul. pp^{vo} (i. e. προαιτιορίων, err. pro CP.) bilis. uc. cons. M, ἐγράφη πρὸ εἰς^τ καλ. ἰουλιαν (al. ἰουλιον) ὑπατείας Βελισσαρίου Ath., quem recte sequitur Zachariae; ἔξεφωνήθη μηνί ἰουλίῳ μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισσαρίου Theod., dat. cons. uelissarii d nn. octobris Iul.^{bw} (dat. cons. uilissarii Iul.^p)

20 terram R; . XXX . V V || 21 Δωμνίκῳ Ath. || praetorio per om. R || illiricum V ylliricum R || 22 initium prauaritia ciuitat L (prae avaricia Haloander) || 23 quidem (qui R¹) et in R || 24 traciama R²T terciama R¹ thratia V || autem| aut R¹ || in VR || et in vulg. || patrias| provincias Conitius || 25 ne| non T || 26 altiores R || fatigio R¹ || 27 et tua| et om. R¹ || 28 cuiquam vulg. || competentem R¹ || 29 existiment V || existimant R vulg. || 30 habebuntur vulg. || anteriori V || lege om. R¹ || 31 subscr. dat. vii k. iul. ep. bilis. uic. consule T dat. bilisario V, om. R al. ἐγράφη πρὸ εἰς^τ καλάνδων ἰουλίῳ ὑπατείας Βελισσαρίου Ath. ἔξεφωνήθη καὶ αὐτῇ μηνί ἰουλίῳ ὑπατεία Βελισσαρίου Theod.

XXXIV.

Auth. XXXVI. Coll. IV tit. 5

R NULLUM CREDETEM AGRICOLAE TENERE ILLIUS TERRAM, ET QUANTAM DEBEAT USURAM DARE R

Idem A. Agerochio v. c. praesidi Haemimontis.

Rem duram atque inhumanam et quae ultra omnem impietatem et avaritiam fit perspeximus lege 5 saluberrima sanare et communem omnibus deponere medicinam non tantum in praesentis necessitatis tempore, sed etiam in omni aevo futuro. Venit enim ad nostras aures quosdam in Mysia secunda provincia quam administras avare temporum necessitate captata ad quosdam feneratorios fecisse contractus, et paucam mensuram fructuum dantes totas terrulas eorum abstraxisse, et ex hac causa quosdam colonorum fugae latebras petisse, alios fame esse necatos, et tristissimam pestem homines invasisse incursione barbarica non 10 minorem.

CAPUT I.

Sancimus itaque omnes huiusmodi creditores, quantumcumque modum vel tritici vel hordei vel aliae speciei quae in fructus aridos est dederint, hoc reddito in praesenti cum parte modii octava pro singulo modio in unoquoque anno praestanda terrulas colonis restituere; nemine penitus eorum audente terrulas detinere sub occasione feneratoriae cautionis, sive in scriptis sive sine scriptis credita sunt contracta; si autem pecunias dedit, nihil amplius quam unam siliquam pro singulo solido annuum praestare. Et hanc saluberrimam legem in omnes extendimus, ex praesenti quidem tempore initium accipientem, in omne autem aevum modis omnibus observandam, ut si quando fuerit vel triticum vel hordeum feneratorum vel alii aridi fructus, creditores tam quod dederunt accipientes quam pro usuris octavam modii partem annuum pro singulis modiiis, vel siliquam pro singulo solido (et secundum hunc modum in quantum fenus permanserit) 20 percipientes, sive terrulas sive aliud pignus acceperunt, boves forte vel pecora vel mancipia, haec modis omnibus reddere; et hanc legem communem omnibus esse, humanitate et pietate gaudentem et omnibus egenis consulentem et creditoribus mediocre solacium adferentem.

(Epilogus.) Haec igitur quae a nobis statuta sunt claritas tua in omni provincia quae tuo moderamine gubernatur observare festinet: scituris omnibus creditoribus quod, si aliquid praeter haec com- 25 miserint, exactione cadant, et cui fenus ablatum est hoc habebit solacium, ut ipse quidem securus degat, avarum autem creditorem videat in suis pecuniis patientem iacturam.

Dat. xvii. k. Iul. CP. Belisario v. c. cons.

[a. 535]

1 R^y XXX.VI. Nullum *cet. V* || 2 *sq. in appendice Iuliani rubrica est* Ut nulli liceat mutuanti (multuanti Iul.^v) agricolae terram ipsius tenere et quantam usuram accipiat (quantam usuram accipiat Iul.^v quantum usurae accipiat vel accipiant Iul.^{sc} al., in Iul.^b verba inter agriculae et (acc)ipiant *marginē detrito deleta sunt*) || 4 *inscr. om. app. Iul.* || agerutio libri || v. c.) vicario R^c (antea spat. vac. 4 litt., in quo 7 scriptis V²) V, uic. al. || praesidi emimontis Val. praesidie minoris R^c || 5 dura atque inhumana Iul.^c duram || am Iul.^b || et quae — avaritiam fit) et avaritiae (abaritiae Iul.^b avaritia Iul.^v) plenam Iul.^{brv} || impietate R¹ || sit R^c || lege saluberrima (legem saluberrimam Iul.^c) perspeximus, *omisso v. sanare app. Iul.* || 6 *communem Iul.^b commune Iul.^{sc} || praesentis praesentis VR²) Iul.^v || praesenti — 8 fecisse scr. R² in ras. 3 vv. || necessario app. Iul.* || 7 omni aevo) omne uero V¹ || in misia RV] inmissi ad Iul.^{brv} amissa Iul.^c || secundam Iul.^v || provincia quam administras om. app. Iul. || 8 amistrans R || auare RTV³) auare uel adire V¹ audere (om. Iul.^c) app. Iul. || necessitate temporum Iul.^c || necessitatem Iul.^{brv} || capta Iul.^{brv} captam Iul.^{sc} || quosdam] quos opp. Iul. || feneratorios Iul.^v || contractos Iul.^{brv} || pauca V¹ || pauca mensura Iul.^c de pauca mensura Iul.^{sc} || 9 fructum Iul.^{brv} fructu non Iul.^c || totas app. Iul.] om. RVT vulg. || tota terula Iul.^c || adtraxisse Iul.^c || ex om. opp. Iul. || hec Iul.^{sc} || 10 alios) et alios V || fames Iul.^{sc} || nocitos Iul.^b necitos Iul.^v || et om. Iul.^c || tristissima peste Iul.^{sc} || homines pestem V || incussione Iul.^{brv} || barbaricae Iul.^b barbaricam Iul.^{sc} (in hoc verbo des. Iul.^v foliis aliquid deperditis) || 11 minore R¹ Iul.^{bc} || 12 quantumcumque Iul.^c || modum (modo Iul.^c) app. Iul.] om. RVT vulg. || ordeis libri || aliam R || 13 specie R Iul.^{sc} || quae] que R¹ si que V om. Iul.^{sc} || in fructus

(fructus Iul.^{bc}) aridos libri] in fructibus aridis vulg. inter fructus aridos *coni. Contius* || est] continentur (al. est s. v. V²) V, om. Iul.^{bc} || dederunt R dedit al. || credito Iul.^{brv} || partem modii Iul.^c partem hodie Iul.^b parte modii V¹ || octavo R¹ || 14 anno om. V || praestanda *cet.*] nda terrulas — 16 et haec scr. R² in ras. 4 lin. || coloni Iul.^{brv} || andant Iul.^c || 15 detinere] et tenere Iul.^b || cautiones Iul.^{sc} || in om. Iul.^b || sine sine scriptis post contracta coll. Iul.^c || si V Iul.^{brv} sin R²) vulg. et Iul.^{sc} || 16 pro singulos solidos Iul.^c || annuo Iul.^{brv} || 17 praesentis Iul.^c || accipiente Iul.^b || omne autem aevum] omni autem euo Iul.^b omni aevo Iul.^c o cum spatio 7 fere litt. R || 18 fuerit Iul.^b || ordeum libri] funeratum R¹ || aridi V andri R¹ || aridi — 19 tam et m pro usuris octa in Iul.^b *marginē detrito deleta sunt* || 19 derunt Iul.^c erunt Iul.^{sc} || octava modii parte app. Iul. || annua Iul.^c annuum om. R¹ || 20 siliquas Iul.^c si aliquam V^a || solido] sing cum spatio 2 litt. V¹ || farnus permanserint Iul.^b || 21 acciperunt Iul.^b acciperint Iul.^{sc} || forte] q̄q̄ Iul. || peccora V peccoras Iul.^{sc} || mancipias Iul.^c || 22 haec] hec Iul.^{bc} || communem Iul.^b || humanitatem Iul.^{sc} || 24 in omnes provincias et 25 gubernantur app. Iul. || moderamine om. Iul.^{sc} || 25 festinent Iul.^c || quod si] ut si forte app. Iul. || haec] hoc R Iul.^b || comiserint Iul.^b miserit Iul.^c || 26 exactione Contius] et actione (actionem R¹ accide V^a) libri || cadat Iul.^{sc} cadent Iul.^b vulg. || cui] cō Iul.^c || fenus] penitus app. Iul. || solutum R¹ || ut] ut et R || securus degat auarum V vulg.] secutus delat (degat c²) auarum Iul.^{bc} secutus delata uero Iul.^{sc} degat securus auarum (delatarum R² aurum T¹) RT || 25 *subscr. die xviii. k. iul. Iul.^{sc}, dat. v. kal. mart. constant. bilisario niro clar. c. T, om. cet., ἐξερωνήθη δὲ ὠσαύτως μηνί ἰουλίῳ μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισσαρίου Theod., om. Ath. (cf. p. 240, 18. 31)*

XXXV.

Auth. XXXVII

R DE ADIUTORIBUS QUAESTORIS R

Idem A. Triboniano quaestori.

- Inter viros devotos memoriales tam sacri nostri scrinii memoriae quam epistolares nec non libellenses et adiutores viri excelsi pro tempore quaestoris multas dubitationes scimus esse emersas temporibus Thomae gloriosissimae recordationis, cum is quaestoriam nuper tam sacri scrinii memoriae quam epistolarum gubernabat censuram, adiutoribus quidem asserentibus in scrinio quidem memoriae duodecim esse antiquitus adiutores, in aliis autem duobus scriniis, id est sacrarum epistolarum et sacrarum libellorum, in unoquoque septenos numero; sed postea sic effusam esse licentiam, ut innumerabiles paene adiutores extarent temporibus Iohannis viri magnifici quaestoris, cum per prolixum tempus tale gessisset officium; 10
- 1 et Proculum excelsae memoriae de confusione adiutorum imperiali culmini suggestisse, et divino nutu sacram constitutionem esse promulgatam, qua cavetur antiquo, id est XXVI, numero tantummodo quaestoris adiutores concludi et non licere alium subrogari, donec in praedictum numerum agmen adiutorum redigatur, omnibus superfluis paulatim deminutis: licentia primatibus tantummodo adiutoribus data in sua loca alios subrogandi, id est in scrinio quidem memoriae tertium [primum] locum optinenti et laterculensis nomen ineunti, in aliis autem duobus scriniis, id est epistolarum et libellorum, in secundum gradum venientibus et melloproximatum ingredientibus, ut hi tantummodo licentiam habent alium sibi subrogare. 15
- 2 Posteaque eundem prudentissimae memoriae virum bene existimasse multos inveniri, qui non possint propter varias difficultates quae humano generi positae sunt per se divina ministeria peragere, et iterum verbo ad imperiale fastigium suggestisse, et pragmaticam subsecutam esse sanctionem, quatenus liceret et eis alium 20 in suum locum subrogare hominem idoneum ad tale ministerium peragendum et condignum quaestoris electione atque a pro tempore quaestore eandem licentiam accipientem. Et haec quidem esse subsecuta temporibus Proculi magnificae memoriae; verum opus quaestorium transivisse, et tunc ex alterationibus quorundam memorialium eandem licentiam per aliam constitutionem esse sublata, ut nemini liceat in suum locum alium subrogare, ne quasi venalitas et sordidum mercimonium versari videretur inter homines qui 25 sacrae vocis nostrae ministri esse noscuntur: tribus tantummodo exceptis quibus supradicta constitutio huiusmodi praestitit licentiam.
- 4 Cum igitur in praesenti comperimus eos, qui confectioni legum a nobis elimatarum et in ordinem per tuam excellentiam digestarum suum ministerium praebuerunt, dignos esse fungi adiutoris officio, quamvis cordi nobis est praedictum adiutorum numerum in sua stabilitate decurrere, tamen eos idoneos constitutos huiusmodi spe defraudari nullo modo iustum esse aestimamus. Pragmaticam itaque sanctionem, 30 quae a Proculo quidem excelsae memoriae rite est inventa et ad imperiale culmen relata est et ex hoc promulgata, postea autem per quorundam contentiosam instantiam sublata, renovamus et licentiam damus omnibus XXVI adiutoribus in sua loca alios subrogare, idoneos tamen et quos pro tempore quaestor sacrosanctis evangeliiis propositis elegerit et mandata eis in scriptis praestiterit, ut centenis solidis tantummodo datis habeant licentiam homines praedicto opere digni iudicati in deficientium vel alio modo desistentium loca pervenire et adiutoris officium peragere. His qui in tribus gradibus, id est in scrinio quidem memoriae laterculensis, in aliis autem duobus melloproximi ascenderint, etiam inter viginti et sex ad- 35 iutores taxati non fuerint, licentiam habentibus in sua loca adiutores inferre: ita tamen, ut tam laterculensis quam melloproximi licentiam habeant quanti potuerint tanti loca sua vendere, cum iniquum est his quibus nihil a nobis additum est aliquid derogare; nam et ante hanc legem permissum erat eis suum officium in alios transferre. Hi itaque et venditionis ius habeant et quanti potuerint pacisci tanti et vendant: aliis autem, quibus ius venditionis praestitimus, non ultra centum solidorum summam hoc facere liceat. 40
- 7 Sive autem laterculensis sive melloproximi sive alii quibus ex hac lege hoc concessum est suum officium in alios transponere maluerint, is qui subrogetur talis ordinandus sit, qualem quaestoria censura elegerit, nec ex huiusmodi licentia in homines minus idoneos pro tempore gloriosissimi quaestoris administratio 45 cadat. Si enim dignas sua industria mercedes homines quos iam enumeravimus accipiant, numerus ad-

Nov. XXXV (= Authent. XXXVII) Latine tantum extat. 'οὐτε ἡ λέ' περὶ τῶν βοηθῶν τοῦ κοιμιστῶρος καὶ αὐτῆ οὐχ ἐντέθη:'. M. — Epit. Theod. 35 (inde L et B 6, 6, 16), Athan. 22, 4. Julian. const. XXVI.

2 rubr. De auditoribus quaestoris R; t (in R novellae XXXV [Auth. XXXVII] — XXXVIII [Auth. XL] omissae sunt) De adiutoribus quaestoris V² in mg., rubricator cod. V errore rubricam novellae XXXIX [Auth. XLI] inscripsit De restitutionibus et ea que parit in decimo mense post viri mortem || 3 tribuniano libri (Ath.) || 4 initium inter viros deutos citat L || nostri om. V || quam] que V || 5 quaestores V² || scimus] scrinius t || 6 his V || quaestoriam] quaestor iam libri, vulg. || nuper tam Zachariae] gubernatam libri || epistolares t || 7 quidem] quidam t quodam V || aserentibus V || quodam libri || 8 id est] idem V t || 9 septenos V² || numeros libri || post eam V || licentiam ut] licen et V || 10 iohanni viri magni V || 11 Proculum] cf. Io. Lydus de mag. 3, 20 || imperialis t || culmini suggestisse et vulg.] culminis ut gessisset (gessisse V) t V || diuino nutu V] nutu ūnt (ūnt del.) diuino t || 12 constitutionem] Cod. 12, 19, 13 || id est] idem t (et sic 15. 16. 37) || tantummodo — 13 numerum om. V || 13 et non Neob.] et tamen t nec tamen vulg. || 14 licentiam V || primatibus] partibus libri || 15 scripio V || primum om. Neob. || 16 ineunt libri || 17 ingredientibus] ut ingredientibus V || hii V || habeat V || subrogarent t || 18 inuenire V || 19 uacuas t¹ || humani V || generi om. V || mi-

steria V || 20 sanctionem] cf. Cod. 12, 19, 15 § 2 || liceret vulg.] licet V t || apium t || 21 misterium V || et om. t || dignum V || quaestoris (cf. Julian.)] quaestori t || quaestioni V quaestoria vir doctus in marg. Pithoeanae || 22 atque V] om. t vulg. || subsecutam V subsequatam t || 23 quaestorium V quaestorium t || transivisse et Zachariae] transiuit libri. Nisi plura exciderunt || ex om. t || 24 alia V || constitutionem] Cod. 12, 19, 15 || locum suum V || 25 uenditas V || uersati V || inter homines V] om. t vulg. || 28 legi V || 29 digestorum t || 30 praedictum libri || adiutorum Osenbrüggen] adiutorium libri || numerum V al.] meum t vulg. || decurre V || 31 spe om. t vulg. || existimavimus vulg. || 32 quae] sue libri || 33 aut V || sublata V t || 34 et quos] et om. V || 35 praepositis V || 36 habeat libri || iudicato V || 38 melloproxima V || 39 fuerit V t || ut eum laterculensis V || 40 habeat V t || uenire V || 41 additum V t || 42 alios] aliis libri || hii V, om. t vulg. || ius] suis V || habeat t || pacisci V || uendatur t uendat V || 43 summa V || 44 aut V || hoc om. vulg. || suum] siue t || 45 maluerit his qui V || quaestori accensura legerit V quaestori accessure elegerit t || 46 ne t || 47 *si] sic libri || digna V || mercedis V || enumeramus V || accipiant t] accipiat V accipient et vulg.

8 iutorum sine ulla confusione permanebit. Sed quia volumus ante alios in deficientia quocumque modo
loca eos taxari, qui in legum confectione tuae sublimitati suum ministerium praeberunt, id est Theodo-
sium et Epictetum et Quirillum et Sabbatium et Perigenen, hoc eis donamus, ut offerentes centenos solidos
ante alios omnes in loca adiutorum qui sua sponte recedere maluerint subeant, scilicet unusquisque ex his
9 quinque memorialibus in scrinium suum officium adiutoris impleturus. Illo etiam observando ut, etsi quis
ex viginti sex adiutoribus ab hac luce fuerit subtractus, in suos heredes vel liberos, licet heredes non sint,
huiusmodi beneficium transmittat, ut in locum eius alius adiutor subrogetur, centenis quidem solidis ab eo
offerendis, pro tempore autem sublimissimo quaestore electionem eius qui subrogetur secundum quod su-
10 perferens dictum est faciente. Praerogativam autem, quam quinque memorialibus speciali dedimus beneficio,
ita eis donamus, si ille qui deficiat non habuerit filium iam utilem, iam idoneum ad peragendum adiutoris
officium et a pro tempore gloriosissimo quaestore aptissimum secundum praedictam observationem iudica-
tum; talem enim filium sperni et ad alium advenam pervenire satis durum atque inhumanum est. Aliis
videlicet omnibus si quae in praedictis constitutionibus continentur in suo robore durantibus.
11 Quae igitur nostra sanxit aeternitas, sinceritas tua scrinii quorum (interest) manifestare festinet,
quatenus sciant et quae a nostra maiestate disposita sunt et quantum eis accessit ex tua suggestione nostra-
que liberalitate.

Dat. x. kal. Iun. CP. Belisario v. c. cons.

[a. 535]

XXXVI.

Auth. XXXVIII

¶ UT HI QUI IN AFRICA SUNT INTRA QUINQUENNIIUM COM-
PETENTES SIBI RES USQUE AD CERTUM GRADUM DEBEANT
VINDICARE ¶

Idem A. Salomoni pp. Africae.

Omne infinitum et perperam effusum merito et incivile et incompositum esse credentes certis finibus
nostras actiones limitare censemus. Nuper itaque in Africa nostra, quam deus Romanae ditioni nostris
vigiliis subingavit, sacram pragmaticam sanctionem promulgavimus, ut omnes quae iam Uuandalicis tempo-
ribus amiserunt ea possint a detentatoribus iniustus tam abstrahere quam sibimet vindicare, et quinquen-
25 nale spatium statuimus intra quod liceret hoc facere. Quam sanctionem in suo quidem robore manere vol-
lumus, sed cum certo moderamine certaque definitione, ut non liceat Afris tam prolixa annositate elapsa et
antiquis generibus paene deletis calumnias veteres resuscitare et invicem sibi molestias ingerere et in tanta
pace bella gerere intestina.

1 Per hanc itaque legem sancimus, si quis praetendat res vel ad se vel ad patrem suum vel ad avum
pertinere et inique contra leges nostras ab aliis detineri, posse eas recuperare, scilicet antea legi cognitis
probationibus praestitis, vel ab instrumentis legitimis recitandis vel a testibus idoneis educendis et quorum
gravitas iudicibus acceptabilis sit, videlicet cognitionali certamine agitato: et extendi hanc nostram con-
2 stitutionem tantummodo ad patres et avos, non autem ad alium gradum superiorem. Et hoc in utrumque
videlicet sexum sancimus, ut quod suum vel ad patrem vel matrem vel avum vel aviam quisque eius mas-
3 culus sive femina pertinuisse ostenderit, hoc ab iniustus detentatoribus abstrahat, ulteriore requisitione pe-
nitens quiescente, (ne) quis proavum suum vel abavum vel atavum, vel proaviam vel abaviam vel ataviam
inducens miserae posteritati calumniae cumulum ingerat. Hocque et in transversa linea observari praeci-
pimus, ut usque ad tertium gradum tantummodo stetur, id est ad fratres et germanas, ad patruos et amitas,
et avunculos et materteras, non autem ad alios superiores agnationis seu cognationis gradus. Et si quis
huiusmodi questionem deferre sit paratus, non alibi, sed ad iudicium sublimitatis tuae vel praesidium provin-
40 ciarum et insularum stricto iudicio celebrato huiusmodi praebeat probationes, et non ex una parte neque
in aliis provinciis vel in hac florentissima civitate, sed tantummodo in Africa dioecesi, praesentibus adver-

Nov. XXXVI (= Authent. XXXVIII) Latine tantum extat. — Epit. Theod. 36 (inde L et B 45, 6, 2), Athan. 19, 2.

2 legum] locum vel legum t || sublimitatis suum misterium t || 3 epictetum V epiteum t vulg. || quirillum V || sabbatium V || sabbatium Neob. sabacium t vulg. || perigenen V Neob.] perigeni t || 4 in om. t vulg. || maluerit t || his om. t vulg. || 5 in serinio suo malit Zachariae || impleturos libri (unoquoque — impleturo malit Zachariae) || 7 ut om. V || alius V || om. t vulg. || 8 aut t || questorem V || electione t || secundum eius (ius corr. V^b) quod V || 9 factientem V^a || 10 habuerit V || habuit t vulg. || 11 pro tempore] praetore t || aptissimum] est add. t (esse add. vulg.) || iudicatum vulg.] iudicandi V t iudicanti Neob. || 12 ad advenam] adueniam t uenam V || 14 interest add. vulg. || 15 suggestione V || 16 libertate V || 17 subscr. om. V || x kal. iun. (iunius suo malit Neob.) xvi kal. iunias Iul.^b (om. Iul. codd. cett.) πρὸς τὴν καλανδῶν ἰουλιαν Ἀθ., μὴν ἰουλιαν Θεοδ., v kal. Iun. vulg., xv kal. Iun. Zachariae || CP.] cap. t || bilisa. uc. con. t Neob. (cons. uili-sarii Iul.^{bc} ἑπατίας Βελισαρίου Ἀθ.) || μετὰ τὴν ἵπα-
ταιαν Βελισαρίου Θεοδ. || 15 rubr. om. V in spat. 4 versuum (περὶ τῶν ἐν Ἀφρικῇ διωδῶν Θεοδ., περὶ τοῦ τοῦ ἐν Ἀφρικῇ μέχρι πενταετίας τὰ ἀφαιρεθέντα ἐπὶ τῶν Βανδύλων πράγματα αὐτῶν εἰσὼ ἧρτων βασιμῶν ἐκδι-
κείν Ἀθ.) || hii t Neob. || affricae t || competentem t || 19 res usque vulg.] rebusque libri || certum (cf. Ath.)] tertium vulg. || 20 iudicare libri || 21 salomon ppo V || affricae V t

(et sic passim) || 23 nostras actiones vulg.] nos transactiones libri || limitare Osenbrüggen] militare t militari Val. || affricae V t || deus romanae Zachariae] diu romae V diuae memoriae t vulg. || 24 sacram V] nostram t vulg. || sanctionem] non servatur || qui t || uuandalicis V] uandalicis t || 25 amiserunt t || amiserunt captos sint ad temptatoribus V || uendicare t || 26 liceret V Neob.] liceat t vulg. || robore manere] robore V^a roborare V^b || 27 cum] eum t || diffinitione t Neob. || afris t || anositate V animositate t || 28 sq. et in — gerere om. V || 30 ad se t] a se Neob. se V || ad avum] ad alium V auunculum t || 31 inique V] in quae t Neob. || nostras V] om. t vulg. || detineris V] 32 probationis V || 33 cognitionali t] (cognationali vulg.) || 34 et avos] ad avos t || ad superiorem alium gradum V || hoc] in hoc V || 35 sexsum V || quod] qui vulg. || quisque t Neob.] quisquam V || 36 sive] suum V || pertinuisse V || 37 ne add. vulg. || attauum et attaniam t || 38 induces V || misere V Neob.] miscere t vulg. || posteritati V] pietati t vulg. || et in] et t in V Neob. || linea V] 39 strater V Neob.] stet t vulg. || germanas V] germanos t vulg. || ad patruos] et ad patruos Neob.; leg. et patruos? || 40 abunculos V] agnationis] ad agnitionis V || 41 deferre V] differre t Neob. || 42 insularum stricto] insulae Sardiniae (cf. Cod. 1, 27, 1 § 12. 2 § 32) con. Zachariae || probationis V || 43 dioecesi libri

- 4 sariis suis, et tunc mereat nostri numinis nostraeque constitutionis auxilium. De fide enim generis probationes praestari ex una parte nullo concedimus modo, et si quis huiusmodi acta ostenderit quasi in hac florentissima civitate confecta vel in alio loco, ea non esse audienda censemus, licet antea hoc fuerit permissum. Inventa etenim circa tales requisitiones summa calliditate respuendas esse huiusmodi concinnitates sancimus, ne dum sua reddere cuidam cupimus, alienas ei substantias dolose accipere concedamus. Rerum autem requisitionem secundum antelatum modum apud sublimitatem tuam vel praesides provinciarum intra definitum tempus nostrae sanctioni fieri volumus, id est in quinquennium, anno qui iam transactus est ex prioris pragmaticae sanctionis editione in quinquennium computando, ut actor reliquum habeat quadriennium ad huiusmodi inquisitionem, scilicet si temporis computatio legitimas exceptiones excedit. Huiusmodi enim quadriennii metas praeterire nullo patimur modo, ne immortalis fiat iudiciorum completus.
- 6 Quae igitur pro securitate Africae mea sanxit aeternitas, haec sublimitas tua per edicta sua in omnem Africanum tractum proponenda manifestare cunctis civibus Africanis deproperet, ut omnes quod in transactis annis observari oporteat scientes hoc observare festinent. De cetero enim si quis casus talis emerit, successiones omnes et temporales cursus sic procedere disponimus quemadmodum in omnibus terris nostro orbe inclusis sacratissima iura disponunt, et sint et descendendum et ascendendum et ab utroque latere venientium gradus omnes et temporales cursus intacti, quemadmodum generales nostri numinis leges eos omnibus tradiderunt.

Dat. kal. Ian. CP. Belisario v. c. cons.

[a. 535]

XXXVII.

Auth. XXXIX

DE AFRICANA ECCLESIA.

Idem A. Salomoni pp. Africae.

- Venerabilem ecclesiam nostrae Carthagini Iustinianae ceterasque omnes Africanae dioeceseos sacrosanctas ecclesias imperialibus beneficiis relevare noctu dieque festinamus, (ut), postquam nostrae reipublicae, per dei praesidium a tyrannis abreptae, sociatae sunt, nostras etiam sentiant liberalitates. Cum igitur Reparatus vir sanctissimus sacerdos eiusdem nostrae Carthagini Iustinianae, qui venerando concilio totius Africae sanctissimarum ecclesiarum praeesse dignoscitur, una cum ceteris eiusdem provinciae reverentissimis episcopis litteris propriis per Theodorum virum religiosum diaconum et responsalem eiusdem venerabilis ecclesiae civitatis Carthagini Iustinianae destinatis nostram deprecati sunt maiestatem possessiones ecclesiarum totius Africani tractus tyrannico quidem tempore ablatas eis, post victorias autem caelesti praesidio nobis (contra) Unaudalico praestitas per nostri numinis piam dispositionem eis redditas, salva in quocumque loco constituta videlicet tributorum solutione, firmiter possidere secundum legem tenorem quae iam super hac causa promulgata est, petitionibus eorum prono libentique animo duximus annuendum.
- 2 Ideoque iubemus sublimitatem tuam suis disponere praeceptionibus, ut praedictas possessiones, salva prout dictum est tributorum ratione, venerabiles ecclesiae tam nostrae Carthagini Iustinianae quam omnium civitatum Africanae dioeceseos firmiter possideant et sine ulla concussionem, a nullo penitus abstractas. Si quas autem alias possessiones sive domus sive ecclesiarum ornamenta apud aliquos vel Arianos vel paganos vel alias quaslibet personas detineri probatum fuerit, ea quoque omnimodo sine aliqua dilatione avelli et sacrosanctis ecclesiis orthodoxae fidei assignari, nulla prolixitate temporis his qui easdem res inique detinent uti concedendis, sed earum restitutionem omni explosa machinatione facere compellendis, quia non patimur sacratissima vasa vel ornamenta venerabilium ecclesiarum aut alias possessiones apud paganos vel alias personas detineri; et lex quae nobis antea prolata est sat abundeque huiusmodi capitulo consultum fecit. Alterius etiam nostrae constitutionis praerogativa, quam pro ecclesiasticis fecimus rebus et possessionibus, Africae quoque venerabiles ecclesias perpotiri censemus, et secundum eius

Nov. XXXVII (= Auth. XXXIX; eadem in parte codicum Nomoc. XIV tit. 4, 13, 8, 10, 9, 25 citatur ἡ αἰβ' νεαρά) Latine tantum extat. — Epit. Theod. 37 (inde L et B 1, 1, 49–52), Athan. 2, 6 (inde Coll. const. eccl. 3, 2, 6).

§ 2. 3 summarium exhibet Nomoc. XIV tit. 8, 10.

1 nunc ¶ nostraque ¶ probationis ¶ 2 ex una parte praestari ¶ 3 praemissum ¶ 4 concinnitatis ¶ concinnitatis ¶ communicationis ¶ 5 substantias ¶ Neob.] subiectas ¶ reum ¶ 7 id est ¶ Neob.] om. ¶ 8 editione ¶ annuendum ¶ 9 quod ¶ iam] tam ¶ 10 editione ¶ quinquennio ¶ auctor ¶ 9 excede ¶ excedat ¶ 10 quadriennii metas ¶ quadriennium ¶ 11 meae ¶ 12 africanam ¶ tractatum ¶ deperet ¶ quod ¶ qui ¶ 13 hoc ¶ hac ¶ 14 emersere ¶ temporales ¶ temporis ¶ sic ¶ 15 disponunt ¶ disponi ¶ et ¶ ascendendum ¶ 16 generalis ¶ 17 tradiderunt omnibus ¶ 18 subscr. om. ¶ 19 kal. Ian. Neob., kal. Ian. (sic) ἡ μηνὶ ἰαννουαρίῳ Theod. ¶ cap. ¶ 20 Neob.] ne. con. (contra) Neob. ¶ 21 μετὰ τὴν ἵπκατὲν Βελισαρίου Theod. (sed cf. Zachariae edit. p. 17 n. 6) ¶ 20 rubr. om. ¶ 21 subscr. vac. — Περί τῶν ἐν Ἀφρικῇ ἐκκλησιῶν Theod. Ath. (H... περὶ τῶν ἐκκλησιῶν Ἀφρικῆς... ἡ αἰβ' codd. aliquot) νεαρά Nomoc. XIV tit. 4, 13, 9, 25) ¶ 21 salomon ppo ¶ 22 cartaginensis (et sic fere con-

stanter) ¶ affricae ¶ dioeceseos ¶ dioceseos ¶ 23 ut add. vulg. ¶ 24 abrepte ¶ directae ¶ sociatae ¶ societate ¶ societate ¶ societates ¶ Reparatus ¶ Pithoeseo (cf. Procop. de bello Vandal. II 26, al. ap. Mansi Concil. coll. VIII p. 841. 848. 850) ¶ separatus ¶ 25 uir ¶ ut ¶ qui ¶ quae ¶ consilio ¶ concilio ¶ 26 ecclesiarum ¶ una ¶ iura ¶ Neob.] provinciae ¶ in spat. vac. 2 litt. ¶ 27 litteris ¶ om. ¶ 28 diaconem ¶ numerabilis ¶ civitatis ¶ 29 ablatias ¶ eius ¶ 30 contra ¶ praestitam ¶ nostris ¶ numinis ¶ 31 constitutas ¶ legis ¶ non servata est ¶ 32 haec ¶ pronon ¶ pro non ¶ 34 tam ¶ cum ¶ 35 dioeceseos ¶ dioecis ¶ 36 quas ¶ quis ¶ 37 arrianos ¶ 38 auelli ¶ 41 detinere (decinere) ¶ ante ¶ sat dedi (satis Zachariae in add.) ¶ sit ¶ habundeque ¶ ab eundem ¶ 42 capitulum ¶ etiam ¶ 43 ¶ constitutionis] Cod. 1, 2, 21 (cf. nov. VII c. 8). 23 ¶ prorogativa ¶ praerogata ¶ 43 africanam ¶ affricane ¶ affricae ¶ venerabilis ¶ perpotiri ¶ eius ¶

tenorem licentiam eis damus res proprias et possessiones recuperandi a quacumque persona per provinciam occupatas, ut possint quicquid ad eas pertinens ablatum est vel fuerit ab iniquis detentatoribus vindicare.

5 Curae autem erit tuae sublimitati, quatenus neque Arianis neque Donatistis nec Iudaeis nec aliis qui orthodoxam religionem minime colere noscuntur aliqua detur communio penitus ad ecclesiasticos ritus, sed omnimodo excludantur a sacris et templis nefandi, et nulla eis licentia concedatur penitus ordinare vel 5 episcopos vel clericos aut baptizare quascumque personas et ad suum furorem trahere, quia huiusmodi sectae non solum a nobis, sed etiam ab anterioribus legibus condemnatae sunt et a sceleratissimis nec non inquinatis coluntur hominibus. Omnes autem haereticos secundum leges nostras quas imposuimus publicis actibus amoveri, et nihil penitus publicum gerere concedantur haeretici nec aliquam administrationem quibuslibet subire ambitionibus, ne videantur haeretici constituti orthodoxis imperare, cum sufficit eis 10 vivere, non etiam sibi aliquam auctoritatem vindicare et ex hac orthodoxos homines et dei omnipotentis rectissimos cultores quibusdam afficere detrimentis. Rebaptizatos autem militiam quidem habere nullo modo concedimus, paenitentiam autem eorum, si ad orthodoxam fidem mente purissima venire maluerint, non respiciamus, sed damus eis licentiam hoc faciendi, quia et deo omnipotenti nihil ita est acceptabile ut peccantium paenitentia. Iudaeis insuper denegamus servos habere Christianos, quod et legibus anterioribus 15 cavetur et nobis cordi est illibatam custodire, ut neque servos orthodoxae religionis habeant neque, si forte catechumenos accipiant, eos audeant circumcidere. Sed neque synagogas eorum stare concedimus, sed ad ecclesiarum figuram eas volumus reformari. Neque enim Iudaeos neque paganos neque Donatistas neque Arianos neque alios quoscumque haereticos vel speluncas habere vel quaedam quasi ritu ecclesiastico 20 facere patimur, cum hominibus impiis sacra peragenda permittere satis absurdum est.

9 Privilegia insuper sacrosanctae ecclesiae nostrae Carthaginis Iustinianae omnia condonamus quae metropolitanae civitates et earum antistes habere noscuntur, quae etiam Codici nostro in primo eius libro segregata sacrosanctis ecclesiis suum honorem praestare noscuntur: ut civitas quam nostri numinis cognomine decorandam esse perspeximus imperialibus etiam privilegiis exornata florescat. Confugas etiam, qui ad venerabiles ecclesias et earum fines convolare festinant et suae salutis prospicere, nulli penitus licere 25 sacrilegis manibus ab his abstrahere, sed eos venerabilibus locis debita reverentia perpotiri, nisi tamen homicidae sint vel virginum raptores aut Christianae fidei violatores: illos etenim qui talia facinora committunt nullis esse dignos privilegiis quis non confiteatur? cum non potest sacrosancta ecclesia et homines iniquos adjuvare et hominibus laesis suum adiutorium praestare. Sin quid praeterea sacrosanctae ecclesiae saepe dictae nostrae Carthaginis Iustinianae vel aliis venerabilibus ecclesiis Africanae dioeceseos a quacumque persona pro suae salute animae oblatum est vel fuerit quocumque modo legitimo seu in possessionibus seu in aliis quibuslibet speciebus, et hoc apud easdem venerabiles ecclesias manere firme, nullius iniquis manibus abstrahendum, cum homines qui tam laudabiles tamque deo acceptabiles actus et pias facere oblationes deproperant satis et nos laudamus et dei caelestis remuneratur clementia.

12 Haec igitur omnia quae ad honorem sacrosanctarum dedimus ecclesiarum totius Africanae dioeceseos 35 per praesentem piissimam et in perpetuum valituram legem, quam omnipotenti deo dedicandam esse perspeximus, sublimitas tua cognoscens firma illibataque custodire festinet et omnibus prout solitum est manifestare edictis ubique proponendis, ut nostra iussa summae pietatis rationem habentia ex omni parte inmutata serventur; temerariis eorum poena decem librarum auri subdendis, aliaque gravissima nostri numinis indignatione plectendis omnibus qui nostram dispositionem quocumque modo vel tempore violare 40 temptaverint vel violare concesserint.

Dat. kal. Aug. CP. Belisario v. c. cons.

[a. 535]

§ 6—8 citat *Nomoc. XIV tit. 4, 13, 9, 25.*

1 sq. recuperandi — possit V | om. t vulg. | provin-
ciam] pām V | 2 possint *Heimbach*] possit V | iniquis V |
antiquis t vulg. | uendicare t | 3 arrianis V t | 4 ali-
qua V | alia t *Neob. vulg.* | detur V *Neob.*] detur omnino
t vulg. | communo V | ecclesiasticus V | 5 nefandi] et
nefandi libri | 6 ad t] a *Neob., om. V* | quia] qua V |
7 interioribus V | condemnati V | 8 nostras leges V
Cf. *Cod.* 1, 5, 12, 18 § 5. 10 | 9 ammoueri V | et om. V |
haeretici om. V | nec aliquam — 10 haeretici V *Neob.*] *om. t vulg.* | 11 orthodoxi V *Neob.* | 12 afficere V |
affricē t | 13 penitentia V | maluerit t | 14 respuerint V |
hec *Neob.* | 15 delegamus t | 16 cordi esse illabatum V |
17 catechuminos t cathecuminus V | accipiebant t vulg.
audeant om. t vulg. | 18 eas V | eos t vulg. | 19 arrianos
V t | quadam t | 20 sacre V | peragendi libri | pro-
mittere t | 21 Privilegia V | om. t *Neob. vulg.* | 22 earum
Zachariae] eorum libri | etiam V | om. t vulg. | Codicij
1. 2 | 23 honore V | nostris V | 24 qui] quid V |
25 conualere V | *soluti V uoluntati t *Neob. vulg.* | pro-

spicere V | proficere t *Neob. vulg.* | 26 sacrilegiis t sacris
legis V | 27 uel] nobis t | aut ex corr. V | 28 nullus
V | esse] causae esse t | quis] qui V t | potest (poῦ V
t) libri] poterunt *Heimbach* possint vulg. prosit *Za-
chariae* in add. | *sacrosanctae ecclesiae libri | 29 ad-
iubare V | Sin] In V Si t vulg. | 30 dioeceseos V t |
32 easdem V | om. t vulg. | 33 iniquis V t] in quibus
Neob. | 34 deproperare t¹ deproperari t² | remuneratur
V *Neob.*] remunerat t | 35 dioeceseos libri | 37 et V^o t |
om. V^a *Neob.* | solitum t] solutum V *Neob.* | 38 rationem
om. t vulg. | 39 temerariis *Pithoeus*] demetatoribus
libri | auri] a- t | aliaque V | aliqua t *Neob.* | grauis-
sima V] graui t vulg. | nostra V^a | 40 nostra dispositione
V | violare *Zachariae*] uiolari V, violare temptaverint
vel om. t vulg. | 41 leg. violari? | 42 kal. aug. V t *Neob.,
Ath., μηρι ἀγνώστῳ Theod.*; xvii kal. Aug. malit *Za-
chariae* | bilisario uc. con. V bilis. uc. contra t bibilis.
uc. con. *Neob.*; ὑπαρτίας Βελισσαρίων (v. l. Βασίλειον)
Ath., μετὰ τὴν ὑπαρτίαν Βελισσαρίων Theod.

ΛΗ

XXXVIII.

Auth. XL

ΠΕΡΙ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ
ΩΣΤΕ ΕΝΝΑΟΥΓΚΙΟΝ ΚΑΤΑ-
ΛΙΜΠΑΝΕΙΝ ΤΟΙΣ ΕΑΥΤΩΝ
ΒΟΥΛΕΥΤΑΙΣ ΠΑΙΣΙΝ.

¶ DE NATURALIBUS
IN CURIAM DEPUTANDIS VEL DE
DISTRIBUENDA FACULTATE
5 CURIALIUM IN FILIOS MASCULOS
SEU FILIAS VEL SI SINE FILIIS
FUERINT CURIALES IN QUOTAM
PARTEM SUCCEDANT ¶

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐῷ πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων 10 καὶ πατρικίῳ.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. per Orientem.

(Προοίμιον.) Οἱ τὴν πολιτείαν ἡμῖν πάλα κατα-
στίσαντες φήθησαν χορῆα κατὰ τὴν τῆς βασιλευσί-
σης πόλεως μίμησιν ἀδροῖσαι καθ' ἑκάστην πόλιν
τοὺς εὐ γεγοῶστας καὶ ἐκάστη σύγκλητον δοῦναι 15
βουλήν, δι' ἧς ἐμελλε τὰ τε δημόσια πράττεσθαι
ἅπαντὰ τε γίνεσθαι κατὰ τάξιν τὴν προσήκουσαν.
οὕτω τοίνυν τὸ πρᾶγμα ἠρτήσεν, οὕτως ἐφάνη λαμ-
πρόν, ὡς τὰς μεγίστας τε καὶ πολυανθρωποτάτας
οἰκίας βουλευτῶν εἶναι, πλήθους μὲν ὄντος τοῦ βου- 20
λεύοντος, τῆς δὲ δοκούσης εἶναι τῶν λειτουργημάτων
βαρύτερος οὐδενὶ παντελῶς ἀφορήτον καθισταμένης·
τῷ γὰρ εἰς πλήθος διηρησθαι τὸ βᾶρος ἀνεπαίσθητον
σχεδὸν τοῖς τοῦτο ὑπομένουσιν ἦν. Ἐπει δὲ κατὰ
μέρος ἤρξαντό τινες ἐάντους ἐξαιρεῖν τῶν βουλευτι- 25
κῶν λευκομάτων καὶ ἐξουρίσκειν προφάσεις δι' ὧν
πὼς ἐλεύθεροι τούτων ἔσονται, εἴτα κατ' ὄλιγον ἡλατ-
τώθη τὰ βουλευτήρια μορίων ἐπινοηθεῖσων προφά-
σεων, ἐξ ὧν ἐμελλε τὰ μὲν ἴδια καλῶς ἔξειν, τὰ δὲ
κοινὰ καὶ δημόσια διὰ πάντων ἐλαττούσθαι. διὰ 30
τοῦτο εἰς ἀνδρας ὀλίγους περιστάντα τὰ λειτουργή-
ματα κάκεινους τὰς οὐσίας κατέσεισε καὶ τὰς πόλεις
σχεδὸν ἡλάττωσεν, ὥστε ὑπὸ τούτους εἶναι τοὺς ὀλε-
θρίους μισθωτὰς οὓς δὴ βίνδικας καλοῦσι. συμβέβη-
κεν οὖν τὸ πολίτευμα μεστών μὲν ἐλλειμμάτων, με- 35
1 στών δὲ πάσης ἀδικίας γενέσθαι. Ταῦτα ἡμεῖς
πολλῶς ἀνεργῶνόμενοι φήθημεν χορῆα θεραπειῖαν

(Praefatio.) Qui rempublicam olim nobis dis-
posuerunt, aestimaverunt oportere secundum regiae
urbis instar adunare in unaquaque civitate nobiles
viros et unicuique senatus dare curiam, per quam
debuissent agi quae publica sunt atque omnia fieri
secundum ordinem competentem. Sic namque res
floruit, sic apparuit clara, ita ut magnae et popu-
losae domus curialium essent, multitudine quidem
existente curialium, quod autem functionum videba-
tur esse onus nulli omnino intolerabile existebat:
nam quod in multitudinem dividitur onus insensibile
propemodum facit eis, qui hoc sustinent. Quoniam
autem per partes quidam coeperunt se eximere alio
curiae et occasiones invenire per quas liberi harum
efficerentur, sic paulatim deminutae sunt curiae in-
numeris excogitatis occasionibus, per quas potuis-
sent specialia quidem bene habere, communia autem
et publica deminui per omnia. Propterea ad paucos
viros redactae functiones et illorum facultates com-
moverunt, et civitates ita deminutae sunt, ut sub
istos perditos conductores quos vindices vocant red-
acta curia plena quidem defectibus, plena vero omni
iniustitia fieret.

1 Haec nos saepe perscrutantes aestimavimus oportere medelam rei adhibere; et quantum nos in hoc

Nov. XXXVIII (= Authent. XL: gloss., cf. Biener Gesch. der Nov. p. 447) Graece extat in ML. — Epit. Theod. 38, Athan. 8, 1. Iulian. const. XXXV.

XXXVIII.

DE DECURIONIBUS UT FILIIS SUIS DECURIONIBUS
RELINQUANT NOVEM UNCIAS.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Qui rempublicam nobis olim constituerunt, ad imitationem urbis regiae in una-
quaque civitate viros nobiles colligendos existimaverunt et unicuique senatum dandum per quem et
publica negotia conficerentur et omnia recte atque ordine fierent. Atque ea res adeo floruit, adeo splen-
dida apparuit, ut maximae essent et populosissimae domus curialium, cum et magna esset copia curia-
lium neque munerum quod esse videbatur onus cuiquam omnino intolerabile esset; eo ipso enim quod
inter magnum numerum dividebatur onus fere non grave erat iis qui id sustinebant. Ubi vero singuli
excimerent sese ex albo curiali coeperunt causasque reperire per quas forte ab eo liberarentur, tum pau-
latim deminutae sunt curiae sescentis causis excogitatis, ex quibus ut privatae quidem res bene se habe-
rent, communes vero et publicae omnino deminuerentur event. Propterea ad paucos viros redacta
munera et illorum ipsorum bona everterunt et civitates adeo imminuerunt, ut perditis istis mercenariis,
quos quidem vindices vocant, subicerentur. Inde contigit, ut respublica cum defectibus tum omni iniustitia
1 repleretur. Haec nos dum saepius perscrutamur, medicinam ei rei adhibendam reputavimus; et quo

9 ἐπάρχῳ L Ath.] ὑπάρχῳ M || 10 αἰῶας L¹ ||
12 ἡμῖν MLs] ἡμῶν cit. Theod. Ath. || 13 ὀθήθημεν
L¹ || 15 ἐκάστη L² s] ἐκάστην ML¹ || 20 οἰκίας L ||
23 τῷ Scrimger] τὸ MLs || 26 λευκομάτων] λειτουργη-
μάτων L² || 28 ἐπινοηθεῖς L¹ || 29 ἡμελλεν L || 33 ὥστε]
ὥστε τοὺς L ὥστε αὐτοὺς Haloander || 34 συμβέβηκεν
οὖν τὸ πολίτευμα] redacta curia s haec prioribus con-
tinuans || 37 θεραπειῖας L¹

ordinem fieri t || namque] itaque vulg. || re t || 18 aperuit
V || 19 domos curiali autem essent V || quidem] quod
t Neob. || 20 curialium V || videbatur V] videatur Neob.
debeant t || 21 esse honus V, om. t Neob. || intolerabile V ||
22 multitudine V || honus libri || 23 facit] leg. fuit vel sit? ||
24 quidam coeperunt vulg.] quidem ceperunt t Neob. qui
deceperunt V || 25 invenire om. V || liberij in hoc voca-
bulo deficit t (f 86°) || 26 deminuta V || sunt om. V ||
27 *quas] qua Neob. quae V || 28 specialia V || autem
om. V || 29 ad] et libri || 30 viros sed acte functionis
V || 31 ita om. Neob. || 33 defacultatibus V || 34 iustitie V

4 distributoria V || 6 si om. V t || 7 fuerit V || in quota
parte V || 8 succedunt V^a || 16 qua t || 16 sq. secundum

ἐπαγαγεῖν τῶν πράγματι· καὶ ὅσα περὶ τοῦτο ἡμεῖς
 ποιοῦμεθα, τοσούτων πᾶσαν ἐξέυρον οἱ βουλευταὶ τέχ-
 νην κατὰ τῶν ὀρθῶς καὶ δικαίως νομοθετημένων
 καὶ κατὰ τοῦ δημοσίου. ἐπειδὴ γὰρ εἶδον ἀναγκαζο-
 μένους ἑαυτοὺς πᾶσι τρόποις τῇ βουλῇ φυλάττειν τὸ
 τέταρτον, καὶ τοῦτο μάλιστα ἐν τοῖς παρ' ἡμῶν νόμοις
 ἀποτεθεῖν, ἤρξατο διαστῆναι τὰς οὐσίας αὐτῶν, ὥστε
 ἄποροι τελευτᾶν καὶ οὐχὶ τὸ τέταρτον μέρος, ἀλλ'
 ὅλην ἐφεξῆς τὴν ἀπορίαν τῇ βουλῇ καταλιμπάνειν.
 εἶτα ἐπειδὴ καὶ τῶν σωμάτων αὐτῶν ἀποστερήσαι
 τὸ βουλευτήριον ἔγνωσαν, τῆδ' καὶ πράγμα πάντων
 ἀσεβέστατον ἐπενόησαν, γάμων ἀπεχόμενοι νομίμων,
 ὥστε αἰρεῖσθαι μάλλον ἀπαίδες τὸ γὰρ ἐπὶ τῷ νόμῳ
 τελευτᾶν ἢ καὶ τῶν γένει καὶ τῇ βουλῇ χρήσιμοι φα-
 νεσθαι. καὶ αὐτῶς κατεπράξαντο πρῶτην τετάρτην νό-
 μον, ὃς δεκρότων χωρὶς ἐπέτρεπεν αὐτοῖς τὰ οἰκεία
 δωρεῖσθαι, καίτοιγε τὴν πρῶτην μετὰ δεκρότων γινε-
 σθαι τοῦ νόμου βουλομένων· ὃ δὲ οὕτως ἦν θανατω-
 στός, ὥστε μόνην τὴν πρῶτην ὑπάγειν τῇ τοῦ δεκρό-
 τῶν προσθήκῃ καὶ ταῖς ἐντεῦθεν ἀνάγκαις, ἀλλὰ δὲ
 πάντα αὐτοῖς ἐφίενοι πράττειν καθ' ὃν ἡβούλοντο
 τρόπον. ταῦτα μετέστησε τὰς βουλευτικὰς οὐσίας εἰς
 ἕτερα καὶ ἕτερα πρόσωπα, οὐδὲν τῆς βουλῆς ἐντεῦθεν
 ἔχουσα. τοιαυτοὶν εἰ τις ἀριθροῖται τὰ τῆς ἡμετέρας
 πολιτείας βουλευτήρια, ἐλάχιστα εὐθῆσει, τὰ μὲν οὐτε
 ἀνδρῶν εὐποροῦντα οὐτε χρημάτων, τὰ δὲ ὀλίγων μὲν
 2 ἰσῶν ἀνδρῶπων, χρημάτων δὲ οὐδαμῶς. Ἦδη μὲν
 οὖν κατὰ μέρος ἐθήραμεν νόμους ἡμεῖς τοῖς βουλο-
 μένοις καὶ τὰς πράξεις καὶ τὰς δωρεὰς τὰς ἀπλᾶς καὶ
 πᾶσαν πρᾶξιν ἐκποίησιν ἔχουσαν βουλευτικῶν ἀνιή-
 30 των πραγμάτων ἐποκεισθαι δεκρότῳ μετὰ τῆς ἐν
 ἐκείνῳ τῷ νόμῳ κειμένης παρατηρήσεως γινόμενης.
 εἶτα ὕστερον ἐπειδὴ μετὰ γενεῶν αἰτίων ἐποιοῦντο
 τὰς δωρεὰς, καὶ αὐτὸ καθάπαξ ἀνελλομεν τὸ δωρεῶν
 ἀπλῆν ποιῆσθαι βουλευτῆρι εἰς οἰονδιότου πρόσωπον·
 35 ἐξείλομεν δὲ εἰκότως τὰς προγαμίας δωρεὰς, ἐπειδὴ
 μηδὲ δωρεὰ καθάπαξ εἰσίν, ἀλλὰ συναλλάγματός τε
 εἶδος ἐν ταῦτα ἐγκτεται καὶ παιδοποιίας εἰσάγουσιν
 εὐπορίαν, ὅπερ ἡμῖν καὶ μάλιστα εἰς βουλευτὰς περι-
 σπούδαστὸν ἐστίν. Ἐπειτα ὁρῶντες καὶ περὶ αὐτὸ 40

laboramus, tantum omnem adinvenerunt curiales ar-
 tem adversus ea quae recte iusteque sancita sunt
 et contra fiscum. Dum enim vidissent compelli se
 5 omni modo servare curiae quartam partem, et hoc vix
 per nostras leges impositum, coeperunt discerpere
 proprias facultates, quatinus minus idonei deficerent
 et non quartam portionem, sed omnem continuum
 paupertatem suam curiae derelinquerent. Deinde
 quoniam et ipsis corporibus fraudare curiam volu-
 erunt, iam et rem omnium impiissimam adinvenerunt,
 10 a nuptiis legitimis abstinentes, ut eligerent magis
 sine filiis quam sub lege deficere aut generi suo vel
 curiae utiles apparere. Et rursus egerunt dudum
 poni legem, quae praeter decretum iubebat eis do-
 nare propria, cum quando venditionem cum decreto
 fieri eadem lex volebat: sed haec ipsa erat mirabi-
 15 lis, quae solam venditionem subiciebat adiectioni
 decreti et aliis exhinc necessitatibus, alia vero omnia
 derelinquebat eis agere secundum quem voluissent
 modum. Haec transtulerunt curialium facultates ad
 alias (et alias) personas, nihil exinde habente curia.
 Denique si quis denumerat nostrae reipublicae curias,
 20 attenuatas inveniat, alias quidem neque viro-
 rum neque rerum copias habentes, alias autem pau-
 corum forsitan hominum, rerum autem nihil penitus.

2 Igitur olim per partes nos protulimus sanctiones
 quasdam quippe volentes et venditiones et donatio-
 nes simplices et omnem actum alienationem haben-
 tem immobilium rerum curialium subicere decreto
 cum observatione facta quae in illa lege posita est.
 Deinde post haec quia sub falsas causas faciebant
 donationes, et hoc omnino abrogavimus donationem
 simplicem facere curialem in quacumque persona:
 35 exceptimus autem competenter antenuptiales donatio-
 nes, eo quod neque donationes omnino sunt, sed con-
 tractus species in eis inserta est et filiorum procre-
 andorum copiam introducant, quod nobis et maxime
 in curialibus studii est. Post haec conspicientes et
 de hoc ipso circumscriptiones multas fieri, legem

magis nos in eo laboramus, eo magis curiales omnis generis artificia contra ea quae recte et iuste sancita
 erant et contra fiscum reppererunt. Cum enim viderent se omnibus modis cogi curiae quartam partem ser-
 vare, idque vix in legibus a nobis latis esse positum, coeperunt bona sua dissipare, ut inopes decederent ac
 non quartam partem, verum omnem deinceps inopiam curiae relinquerent. Deinde cum etiam corporibus
 curiam privare animum inducerent, iam rem omnium impiissimam excogitarunt: qui a matrimonii legitimis
 abstinerunt, ut ita mallet sine liberis quod ad legem attinet decedere quam et generi et curiae utiles esse.
 Ac deinde effecerunt, ut nuper lex ferretur, quae sine decreto donare res suas ipsis permitteret, tametsi
 venditionem cum decreto fieri lex vellet; haec autem lex adeo mira fuit, ut solam venditionem adiectioni
 decreti et necessitatibus inde oriundis subiceret, reliqua vero omnia ipsi quem ad modum vellent agere
 2 permitteret. Haec fuerunt, quae bona curialia ad alias atque alias personas transferrent, ita ut nihil
 inde ad curiam redundaret. Quapropter si quis reipublicae nostrae curias numeraverit, admodum exiguas
 inveniet, cum aliae neque viris abundent neque pecuniis, aliae paucos forte homines, pecunias vero habeant
 2 nullas. Ac nos quidem iam singulas leges tulimus, quae et venditiones et donationes simplices et
 omnem actum qui alienationem rerum curialium immobilium contineret, decreto subici iuberent secundum
 observationem quae in lege illa scripta est faciendi. Postea cum ex falsis causis donationes facerent, id
 ipsum quoque plane vetuimus donationem simplicem conferre curialem in quamlibet personam: exceptimus
 autem merito antenuptiales donationes, quoniam ne donationes quidem omnino sunt, sed contractus quaedam
 species in iis posita est et procreationis liberorum copiam praestant, quod quidem vel maxime in curialibus
 curiae nobis est. Postea cum videremus hac quoque in re circumventiones multas fieri, legem scripsimus,

2 τοσούτων L¹ 5 αὐτοῦς L² 2 τὸ τέταρτον τῆς περιου-
 σίας αὐτῶν add. L² s. v. 6 νόμοις Cod. 10, 35 12 ἀπε-
 νόησαν L¹ ὑπενόησαν L² 15 νόμον Cod. 10, 34, 3 16
 αὐτῆς L¹ 18 sq. οὕτως — ὥστε ipsa — quae (i. e. αὐτὸς
 — ὅς γε?) 5 20 τὰ ἄλλα L¹ 21 ἀφιέναι L¹ 22 ταῦτα
 M¹ ταῦτα L¹ ταῦτα οὖν L² (ταῦτη οὖν Haloander) 23
 μετέστησε M¹ μετέστησαν M² L² vulg. μετέστησας L¹
 24 ἐχοῦσας L¹ 25 sq. *οὐδὲ — οὐδὲ ML 25 νόμοις
 sanctiones quasdam s. Fuerunt Cod. 10, 34, 4. 5. 35, 4. 5:
 quae non extant 32 γινόμενον Haloander] γινόμενας M
 γινόμενον L¹ γινόμενον L² facta (i. e. γινόμενης?) 5 33
 εἶτα ὕστερον κτλ.] Cod. 10, 34, 4 secundum Ath. 8, 4 et
 Theod. nov. S7, 3, rectius 10, 34, 5 secundum B² 29, 1, 65
 (schol. 10): nisi forte temporum rationem h. l. non satis teneri
 statuas 34 αὐτὸν L² 35 καὶ ἢ L¹, ἀπαίδας ἢ add.

s. v. L² 5 εἰσάγοντε vel εἰσάγοντας corr. L² 40 ἐστι M

1 artem] autem (sic) V 6 munus V 7 omnem vulg.]
 omne V commune Neob. 8 continuum V] continuum Neob.
 continuo vulg. 10 iam et om. V 11 impiissimam vulg.]
 impiam libri 11 legerent V 13 utilis V 14 iubebat]
 leg. tribuebat? 15 cum quando V] cum Neob. quam-
 quam Beck 16 eadem Neob.] ad eam V 17 sola Neob. 18
 subiacebat V 19 quae V 21 et alias add. vulg. 22 de-
 numerat V] denunciat Neob., leg. denumeret? 23 atenua-
 tas V] inveniet vulg. 24 habentem libri 28 quippe
 V] quidem Neob., om. vulg. 29 volentes] volentes] uō (i. e. vero)
 volentes V 30 subiacere vulg. 32 sub falsis causis
 vulg. 33 haec V] omnia V* 35 ante nuptias Neob. 40
 ipsum V] leges V

τοῦτο περιγραφὰς πολλὰς γινομένης, νόμον ἐγράψαμεν, ὥστε ἐκ τρόπου παντὸς χοῖραν τὴν βουλὴν εἶτε μετὰ σώματος εἶτε τούτων χωρὶς πάντως τὸ τριούγιον ἔχειν, καὶ μὴ ἔλαττον ἐξείναι τινι καταλιμπάνειν τῇ βουλῇ μηδὲ τεχνάξαι μηδὲ ἔλαττον αὐτὸ 5 κατὰ μηδέναν τρόπον, εἶτε παῖς ὁ βουλευὼν εἴη εἶτε 3 καὶ αὐτὴ δέχοιτο τὸ τριούγιον ἢ βουλῇ. Καὶ οὐδὲ μέχρι τούτων ἐστῆμεν, ἀλλὰ καὶ τὰς θηλείας τῆς οἰκίας ἐνστάσεως δίδουσι τινὰ μοῖραν ἐθροπίσαμεν, ὥστε κατὰ μηδεμίαν πρόφασιν ἔλαττούσθαι τῇ βουλῇ, 10 καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, τὸ τετυτημόριον τῆς πάσης τοῦ βουλευσαντος οἰκίας. Καὶ τὰς πολλὰς δὲ ταύτας καὶ ἐκκεχυμένας φιλοτιμίας ἀνέλλομεν, οὐ συγχορῶντες ἀπαλλάττεσθαι βουλῆς ἄλλως ἢ κατὰ τὴν τῶν μεγίστων ἀξιωματῶν κτήσιν, πατριωκιστῶν τε καὶ 15 ὑπατείας καὶ ἐπαρχότητος, εἶτε τῆς ἐν πολιτικοῖς εἶτε τῆς ἐν στρατιωτικοῖς (πραιφεκτωρίας γὰρ εἶναι καὶ τὰς στρατηγίας ὁ νόμος εἰσίσταται) ὥστε εἴ τις πραιφεκτωρίαν ἀρχὴν ἀρξῆν ἐν αὐτῇ τῇ πράξει γενόμενος, καὶ εἶτε ἀρχὼν αὐτῆν εἶτε στρατηγῶν, βουλευτικῆς 20 οὗτος ἀπαλλάττεται τύχης κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον, τῶν ἄλλων πασῶν ἐξαιρέσεων ἀνηρημένων. τὰς γὰρ διὰ μόνην τιμὴν διδομένης τοιαύτας ἀξίας (τὰς πραιφεκτωρίας φάμεν, ταῦτο δὲ ἔστιν εἰπεῖν καὶ στρατηγίας) οὐκ ἐξαιροῦν τοῦ βουλευτικοῦ λεκώματος 25 τοῖς τούτων τυχεύοντας ἐθροπίσαμεν. Ταῦτα μὲν οὖν ἐν τοῖς ἐμπροσθεν ἡμῶν νομοδοτήται μετὰ πολλῶν ἄλλων, ἀπερ ἔξουσιν ἐξ αὐτῶν τῶν ἡγῆ κειμένων νόμων λαβεῖν. Ἀπελύσαμεν δὲ καὶ τινὰς βουλευτικῆς τύχης διαφόρους αὐτοῖς πραγματικοῦ φιλοτιμησάμε- 30 νοι νόμον, οὓς ἀπαντας κυρίως εἶναι βουλευόμεθα, καὶ τὴν παρούσαν νομοθεσίαν ἀπὸ τῆς ἐνδεκάτης ἐπιμεμήσεως τῆς ἄρτι διελθούσης ἀρχεσθαι, ἐξ οὗπερ ἡμῶν 4 ἐν βουλῇ γέγονεν οὗτος ὁ νόμος. Ἐπειδὴ δὲ ὁρῶ- μέν τινὰς οὕτως ἀπεχθῶς διακειμένους πρὸς τὰς ἐαν- 35 τῶν πατρίδας, ὥστε αἰσίσθαι μᾶλλον ἄλλοις τὰς ἐαντῶν καταλιμπάνειν οὐσίας καὶ μόλις τὸ τέτατον τῇ βουλῇ, καὶ τοῦτο διὰ τὸν ἡμέτερον νόμον, ᾧ ἤδη μεν χρῆται ἀπαυδίας ὑποίσης τοῦτο τὸ μέρος ἀξήσῃαι.

CAPUT I.

Εἰ τοίνυν μετὰ τόνδε ἡμῶν τὸν νόμον τελευτᾷ 40 βουλευτῆς παῖδας οὐκ ἔχων οὔτε ἄρρενας οὔτε θη-

Si igitur post hanc nostram legem defunctus fuerit curialis filios non habens neque masculos neque fe-

ut modis omnibus curiam sive cum corpore sive sine corpore certe tres uncias habere oporteret neu cuiquam liceret curiae minus relinquere neve insidias struere neve id ullo modo imminuere, sive filius sit qui in curia 3 est sive etiam ipsa curia tres uncias accipiat. Ac ne eo quidem substitimus, sed ut feminae quoque suae institutionis partem aliquam darent sancimus, ne ullo ex praetextu curiae, sicuti antea diximus, quarta pars bonorum omnium eius qui curialis fuit imminuatur. Praeterea plurimas illas atque effusas liberalitates sustulimus, cum non pateremur liberari a curia quemquam aliter usi maximas dignitates adeptum, patriciatum et consulatum et praefecturam, sive civilem sive militarem (praefectoria enim etiam 4 magisteria militum esse lex intellegit): ut si quis praefectoriam potestatem gerat in ipso actu positus, sive civilis magistratus sive militaris sit, ille liberetur a curiali conditione secundum nostram legem, reliquis omnibus exemptionibus sublatis. Nam quae tantummodo honoris causa dantur eiusmodi dignitates (praefecturas dicimus et quod eodem valet magisteria militum) non excimer ex albo curiali eos qui illas consecuti sunt sancimus. Haec igitur priore tempore a nobis sancita sunt cum aliis multis, quae quidem ex ipsis legibus iam latis petere licet. Sed solvimus quoque nonnullos a curiali conditione varias iis pragmaticas leges largiti, quas omnes ratas esse volumus atque praesentem legislationem ab undecima indictione nuper 4 elapsa initium capere, ex quo nobis haec lex in animo agitur. Quoniam vero videmus esse qui tam infesto animo sint adversus suas patrias, ut aliis bona sua relinquere malint et vix quartam partem curiae idque propter nostram legem, hanc partem si nulli liberi adsint augendam esse existimavimus.

I. Itaque si post hanc nostram legem curialis moriatur, qui liberos non habet neque masculos ne-

1 νόμον] fuit Cod. 10, 35, 4 || 2 τὴν βουλὴν] τὴν (τὸν L²) βουλευτῆν L || 5 αὐτῶ] ea 5 || 8 τούτων L¹ τούτου L² || ἐστῆσεν L¹ || 9 ἐθροπίσαμεν] fuit Cod. 10, 35, 5 (cf. Krügeri odn.) || 10 post τῇ βουλῇ] L verba καὶ οὐδὲ μέχρι τούτων ἐστῆσεν (ἐθροπίσαμεν L²) repetit (ex v. 7 sq.), unde L² v. 11 ἀλλὰ supplet ante καὶ τὰς || 14 βουλῆς om. L || 17 τῆς] τοῖς ML¹ || πραιφαικτωρίας L || 18 πραιφεκτωρίαν L || 19 ἀρξῆν ἐν (possit etiam ἀρξῆσεν ἐν) dedi cum 5 || ἀρξῆν ἐν M ἀρξῆσεν L || 20 βουλευτικῆς M] om. L 5 || 21 νόμον] Cod. 10, 32, 67 || 23 πραιφεκτωρίας M πραιφαικτωρίας L || 25 λευκοσχηματίας L² || 27 ἡμῶν om. L || 28 ἐξέτινες L || τῶν ἡδῃ M] ἡδῃ (ἡδὲ L) τῶν L || 30 πραγματικῶς φιλοτιμησάμενοι L || 35 ἀπεχθῆς L¹ || 38 καὶ τοῦτο] κἀνταῦθα Haloander || 39 εἰπόντες L¹ || 40 τελευτᾷ M] τελευτῶν L, τελευτῶν (cf. 5) Haloander

1 ut om. vulg. || *omni modo] omnino libri || debent (pro debeat) curia Neob. || 2 hoc om. V || 4 diminuere Neob. || eas vulg. || 5 suscepit V || 8 sancimus Neob.] sanctimus V || 9 diminuetur V || 10 pars om. Neob. || 11 Sed et] et om. V || 12 cedentes libri] libera a curia V || 13 adptionem V adptione Neob. || 14 consolatus V || 17 aministraverit et 18 aministrans V || 19 conditionem V || 21 quae add. vulg.; an leg. 22 datas? || 22 praefectoria V || 23 *quales V Neob. || potest V] poter Neob., poterunt Heimbach || 24 alueo V ambo Neob. || 25 sancimus] sancimus libri || itaque haec V || 28 his] hic V hoc Neob. || 30 indictione V || 31 ex qua nobis vulg., a nobis V ex non Neob. || in add. vulg. || 34 vidimus autem V || aduersus V auersos Neob. || 35 aliis vulg. || 37 haec V

λείας, οὗτος τῆς ἑαυτοῦ περιουσίας τὰς τρεῖς μοίρας καταλιμπανέτω τῇ βουλῇ καὶ τὴν τετάρτην οἷς βουλευται. ἔσται γὰρ αὐτῷ ἀντὶ παιδὸς ἴσως ἐνὸς ἢ καὶ πλείονων ἢ πάσα βουλή, ταῦτον δ' ἔστιν εἰπεῖν καὶ τὸ τῆς πόλεως πλήρωμα ἐν παιδὶν τάξει καθεστῶς, καὶ εὐσημία διηρηκῆς καὶ ἀθάνατος μνήμη καὶ καρπὸς τοσοῦτος ὅσος οὐκ ἂν αὐτῷ παρὰ τῶν παιδῶν ἔγενετο. Εἰ δέ τις γνησίους μὲν παῖδας οὐκ ἔχοι, νόθοι δὲ αὐτῷ καθεστῶσιν, ἐξέστω μετὰ τοῦ τῆς βουλῆς ἀγθῶν γράφειν αὐτῷ καὶ τοῦτους κληρονόμους· καὶ ἡ γραφή γε ἀντὶ πάσης ἐπιδοσεως ἔστω, καὶ μὴ δεῖσθω (τοῦτο τῶν παλαιῶν νόμων) ἐτέρας προσθήκης μηδὲ τῆς ἐν ᾧ περιήσαν ἐπιδοσεως, ἀλλ' αὐτὸν γράφειντες, εἴ γε ἐλευθεροὶ καθεστῶσι, βουλευται καὶ κληρονόμοι γινέσθωσαν, καὶ ἐχέτωσαν καὶ αὐτοὶ τὸ τῆς περιουσίας ἐννοούκιον καθάπερ ἂν ὁ πατὴρ αὐτοῖς διανεμίη. εἰ δὲ καὶ τὸ πᾶν αὐτοῖς βουληθεῖη καταλιπεῖν, ἔτι κάλλιον (ἂν) πράξειε· πλὴν ἀλλὰ μέρη τοῦ ἐννοούκιον πάντως αὐτοῖς καταλιμπανέτω, γινώσκων ὡς, κἂν εἰ καταλίποι ἕλαττον, ἀλλ' ἐκ τοῦ νόμου πάντως εἰς τὸ ἐννοούκιον αὐτοῖς ἡ ἀναπλήρωσις ἔσται τῆς οὐσίας. οἱ δὲ εἴπερ τι τῆς οὐσίας ἐπιθυμοῦσι λαβεῖν, καὶ βουλευται γινέσθωσαν· εἰ δὲ τινες μὲν ἔλονται, τινὲς δὲ παρατηρήσονται, ἐπὶ τοῖς ἀπορριμένους τὰ τῶν παραιτουμένων ἐρχέσθω μέρος· εἰ δὲ ἅπαντες ἀπειποῦσιν, τριηκᾶντα ὡς ἀπαίδιας οὕτως ἐπὶ τῇ βουλῇ ἐρχέσθω τὸ ἐννοούκιον.

CAPUT II.

Εἰ δὲ ὁ μὲν σιγήσει, παῖδων δὲ αὐτῷ γνησίων οὐκ εἴη σπορά, τριηκᾶντα τὸ μὲν τέταρτον ἐπὶ τοὺς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμους ἐρχέσθω, οἱ παῖδες δὲ οἱ νόθοι, εἰ βούλονται ἑαυτοὺς ἐπιδοῦναι τῷ βουλευτηρίῳ, προσδεχέσθωσαν καθάπερ ἂν θελήσῃ, εἴτε πάντες εἴτε τινὲς ἐξ αὐτῶν, πάντως τὸ ἐννοούκιον τῆς περιουσίας εἰς τοὺς βουλευόντας ἢ τὸν βουλευοντα 1 περισταμένους. Εἰ δὲ καὶ ἐκ δοῦλης αὐτῷ τεχθέντες ἔσιν, εἴτα αὐτοὺς ἐλευθερώσειεν ἢ περιῶν ἢ ἐν τῇ διαθήκῃ, καὶ ἐπιδοῖη τοῦτους, καὶ οὕτως προσδεχέσθωσαν καὶ ἔστωσαν βουλευται, καθάπερ ὁ διαθέμενος ἢ βουληθεῖ ἢ καθάπερ ἢ αὐτῶν ἐπιθυμία πεποιήκεν ἐπιδοῦντων ἑαυτοῦς τῇ βουλῇ, ληρόμενοι καθά-

minas, iste propriam substantiam curiae derelinquat, quartam vero quibus voluerit. Erit namque ei pro filio forsan uno vel pro plurimis tota curia, idem est dicere et totius civitatis plenitudo in filiorum modo existens, et fama bona perpetua et immortalis memoria et fructus tantus quantus nequaquam a filiis esset. Quodsi quis legitimos filios non habuerit, naturales autem ei fuerint, liceat cum onere curiae scribere sibi hos heredes, et scriptura pro omni datione sit et non indigeat antiquarum legum aliis adiectionibus neque dum adhuc superessent datione, sed mox scripti, si quidem liberi fuerint, curiales et heredes efficiantur, et habeant et ipsi substantiae novem uncias secundum quod pater eis dividerit. Quodsi et omnia eis relinquere voluerit, adhuc melius faceret: verumtamen usque ad novem uncias modis omnibus eis relinquat, cognoscens quia vel si reliquerit minus, a lege eis omnino usque ad novem uncias supplenda erit substantia; illi vero, si quidem desideraverint, et curiales efficiantur. Quodsi quidam voluerint, quidam autem recusaverint, ad eos qui elegerint recusantium veniant partes; quodsi omnes recusaverint, tunc tamquam si nullus filius sit taliter ad curiam veniant omnes novem uncias.

Quodsi ille quidem tacuerit, filiorum autem legitimum ei procreatio non fuerit, tunc quarta pars ad heredes qui sine scriptura sunt veniat, naturales autem filii, si voluerint se offerre curiae, recipiantur secundum quod voluerint, sive omnes sive quidam ex eis, modis omnibus novem uncias substantiae ad (eos vel) eum, qui curiae se dederit, devolutis. Quodsi ex ancilla ei progeniti fuerint, deinde ipse eos manumiserit aut dum superest aut in testamento, et obtulerit eos, et isti suscipiantur et sint curiales secundum quod testator voluit aut secundum quod ipsorum desiderium fecit dantium se in curiam, accepturi secundum quod dictum est novem

que feminas, is substantiae suae tres partes curiae, quartam quibus vult relinquat. Erit enim illi filii loco unius forte vel etiam plurium universa curia, vel quod eodem valet ipsa civitatis multitudo in filiorum loco posita, et bona fama perpetua et immortalis memoria, et fructus tantus quantus ad eum a filiis via redundaturus esset. Quodsi quis legitimos quidem liberos non habeat, sed naturales ei sint, liceat ei cum onere curiae etiam hos heredes scribere, et scriptura pro omni oblatione sit neve ulla (id quod ex veteribus legibus erat) adiectione altera neve oblatione dum superstes erat facienda indigeat, sed protinus scripti, si quidem liberi sunt, curiales et heredes fiant, habeantque et ipsi novem uncias substantiae, prout pater iis distribuerit. Quodsi vel totum iis relinquere voluerit, melius adhuc fecerit: certe usque ad novem uncias omnino iis relinquat sciatque, etiamsi minus reliquerit, ad ex lege omnino ad novem uncias iis supplementum fore substantiae. Illi autem si quidem quid ex bonis auferre volunt, etiam curiales fiant: quodsi alii voluerint alii recusaverint, ad eos qui voluerint recusantium partes veniant; sin autem omnes repudiaverint, tum proinde quasi nulli adessent liberi, ad curiam novem uncias veniant.

II. Quodsi ille quidem tacuerit nec vero legitimorum liberorum prolem habeat, tum quarta quidem ad heredes ab intestato veniat, liberi vero naturales, si curiae sese offerre velint, recipiantur prout voluerint sive omnes sive quidam eorum, ita ut omnino novem uncias substantiae ad curiales vel curialem 1 revolvantur. Quodsi etiam ex ancilla ei nati sint liberi, eosque vel dum superstes erat vel in testamento manumiserit et eosdem obtulerit, sic quod recipiantur et curiales sint, prout testator voluit vel prout ipsorum qui se obtulerunt curiae desiderium effecit, accepturi sicut dictum est novem uncias.

1 τῆς ἑαυτοῦ περιουσίας τὰς τρεῖς μοίρας] propriam substantiam § || 2 τῇ τετάρτῃ L¹ || 4 ταῦτα L¹ || 5 τῆς πόλεως] totius civitatis § || 7 ὅσος om. L || αὐτῷ om. § || 8 ἔχοι M⁵] ἔχει L || 9 καθεστῶσιν L(§) καθεστῶσιν M || 10 αὐτῷ] sibi (i. e. αὐτῷ) § || 11 ἔσται L || 12 τοῦτο om. § || 16 ἐννοούκιον L et sic passim || 18 ἂν addidi; an scrib. πράξει (cf. ad §)? || 20 *καταλίποι (cf. §) καταλίποιεν ML || 22 εἰ δὲ ὅπερ L¹ || τι om. L (unde τὴν οὐσίαν corr. L²), τι τῆς οὐσίας et λαβεῖν om. § || ἐπιθυμοῦσαι L¹ || 23 εἰ] οἱ? L¹ || 24 *παρατηρήσουσι ML || 27 ἐνοούκιον L¹ ἐννοούκιον L² || 28 σιγήσει L¹ || 34 τοῖς βουλευτῆς ἢ τοῖς βουλευόντας L || 37 τοῦτοις L² || οὕτως] οὔτως L¹ isti (i. e. οὔτοις) § || 38 sq. ὁ διαθέμενος — καθάπερ om. L

3 plurimas V^a || idem est Osenbrüggen] id est (idē V) libri || 5 fama bona vulg.] labor libri || mortalis V || 8 fuerit V || honore VNeob. || 9 hos] et hos Beck || 10 datione vulg.] ratione VNeob. || legum om. V || 11 sq. superessent (superes V) dationes sex mox VNeob. || si om. VNeob. || 15 et om. V || 16 faceret V] faciet Neob. vulg. || 18 relinquerit VNeob. || 20 desideraverint] substantiam accipere add. vulg. || 21 quodsi quidem V || 22 legerint V || veniant vulg.] veniunt VNeob. || 24 veniat V || 28 tacuerint V || aut V || 31 voluerit VNeob. || 32 quadam V || 33 neuem V || 34 eos vel supplevi, cf. p. 250, 6 || dederint V || 35 deinde ipse eos manumiserit om. V || 38 sq. voluerit et fecerit vulg. || 39 *in curiam] in curia VNeob. (curiae vulg.)

περ εἴρηται τὸ ἐνναούγκιον. πανταχοῦ γὰρ βουλόμεθα, κὰν εἰ διάδοιτο κὰν εἰ μὴ βουλευσόμενος ἀπέλθοι, τοὺς εἰς τὴν βουλήν ἐρχομένους τὸ ἐνναούγκιον λαμβάνειν. εἰ δὲ ἐλευθερώσειε μὲν μόνον, οὐ μὴ ἐπιδοῖη, καὶ οὗτοι βούλονται ἢ τίς ἢ τινὲς ἐξ αὐτῶν πρὸς τὸ βουλευτήριον ἰδεῖν, κακῆσσε τὸ ἐνναούγκιον τῷ βουλευσάντῃ ἢ τοῖς βουλευσάντων κατὰ τὴν ἀναλογίαν διδοῖσθαι. εἰ δὲ μῦδις τῶν νόθων ἢ βουληθεῖη ἢ ἐπιδοθεῖη, γὰρ καὶ τὸ ἐνναούγκιον ἢ βουλή λαμβάνει.

10

uncias. Ubique enim volumus, sive testatus fuerit sive non testatus decesserit, eos qui ad curiam venerint novem uncias accipere. Quodsi manumiserit quidem tantummodo, non tamen obtulerit, illi autem etiam taliter voluerint aut unus aut quidam ex eis ad curiam venire, et tunc novem unciae ei vel eis qui in curia sunt secundum virilem partem dentur. Quodsi nullus naturalium voluerit, aut datus non fuerit, tunc novem uncias curia percipiat.

CAPUT III.

Εἰ δὲ γνησίαν εἴη παιδὸν πατῆρ, ἐνταῦθα τὸ πρῶγμα διακριτέον, εἴτε μόνον ἀρρένων εἴτε μόνον θηλειῶν εἴτε μεμιγμένης γοῦης, ὥστε τὸν νόμον πανταχοῦθεν ἔχειν τὸ τέλειον καὶ τὴ βουλήν συμφέρον. Εἰ μὲν οὖν ἀρρένες αὐτῷ μόνου καθεστῆκοναι παῖδες, ἢ ἔγγονοι τυχόν ἀρρένες ἐκ προτελευτησάντων υἱῶν, τὸ ἐνναούγκιον εἰς πάντας καθάπερ ἂν βουληθεῖη μερίζεσθαι, οὕτω μέντοι ὥστε κατὰ μὴδὲν ἐλαττωθῆναι τὸν νόμον τὸν περὶ τῶν ἀκαθηκυσῶν διαλεγόμενον διαθηκῶν, πλην εἰ μὴ τρόπος ἀχαριστίας τοῦτο ποιῆσειεν· οὐδὲ γὰρ τὰ ἐπὶ τοῦτοις τεθειμένα νόμιμα παντελῶς ἀναιροῦμεν. ἐκείνου μέντοι πάντως φυλαττομένου, ὥστε τὸ ἐνναούγκιον πρὸς τοὺς μὴ ἀχαρίστους παῖδας μερίζει, καὶ κατὰ τοσοῦτον ἕκαστον νπειμέναι τὰ βουλευτικά τοῦ πατρὸς λειτουργήματα, καθ' ὅσον αὐτοῖς ὁ πατὴρ διένειμε τὴν οὐσίαν, τοῦ τριουγκίου μόνον τῆ τοῦ πατρὸς καταλειπόμενον γνώμη, ἐνθα ἂν αὐτὸ παραχωρησάι βούληται εἴτε πρὸς τοὺς παῖδας εἴτε καὶ πρὸς ἕτερον.

15

20

25

Quodsi legitimorum filiorum fuerit pater, tunc res decernenda est, utrum tantummodo masculi an tantummodo feminae an certe permixti sexus sint, quantum lex undique perfectionem habeat et curiae utilitate. Si ergo masculi tantummodo ei fuerint filii, vel nepotes forsitan masculi ex praedefuncto filio, novem uncias in omnes filios sicut voluerit dividat, sic tamen ut in nullo diminuat lex quae de inofficiosis legitur testamentis, nisi forte ingratitudinis modus hoc fecerit: neque enim quae in his positae sunt leges omnino destruimus. Illo omnimodo custodito ut novem unciae inter non ingratos filios dividantur, et secundum hoc unusquisque subeat curiae paternaee functionem secundum quantum eis pater dividerit substantiam, tribus uncias tantummodo paternae derelictis voluntati, ubi eas pervenire voluerit, sive ad filios sive ad alium.

CAPUT IV.

Εἰ δὲ πᾶσαι θήλειαι καθεστῆκοναι, εἰ μὲν τῆς αὐτῆς πόλεως γεμηθεῖεν βουλευταῖς, ἀδεια ἔσται τῷ πατρὶ, εἴτερ γεγαμημένα τυγχάνουεν ὡς εἴρηται βουλευταῖς, διαίρειν εἰς αὐτὰς τὴν ἅλην οὐσίαν ἢ πάντως γοῦν τὸ ἐνναούγκιον καθάπερ ἂν βουληθεῖη, τῷ νόμῳ κἀνταῦθα προσέχων τῷ τὰ ἐξ ἀδιαθέτου, τάττονται. εἰ δὲ αἱ μὲν ἐξ αὐτῶν γεγάμηται βουλευταῖς, αἱ δὲ οὐκ οὐτοῖσι, τὸ μὲν ἐνναούγκιον πάντως καταλειπανεῖσθαι παρὰ τοῦ πατρὸς ταῖς τῶν βουλευτῶν γυναῖξι, διαιρούμενον κἀνταῦθα καθάπερ (ἂν) ὁ πατὴρ

30

35

Quodsi omnes feminae fuerint, si quidem eiusdem civitatis nuptae fuerint curialibus, licebit patri, si quidem nuptae fuerint sicut dictum est curialibus, dividere inter eas omnem substantiam aut certe novem uncias secundum quomodo voluerit, respiciens et hic legem quae de successione sine scriptura disposuit. Quodsi quaedam ex eis nuptae sunt curialibus, quaedam non, his talibus quidem novem unciae omnino relinquuntur a patre curialium uxoris, divisio et his secundum quod pater voluerit,

Utique enim volumus, sive testatus sit sive non testatus decesserit, eos qui ad curiam veniant novem uncias accipere. Si vero manumiserit tantum nec vero obtulerit, atque illi velint sive unus sive nonnulli ex iis ad curiam respicere, hic quoque novem unciae curiali vel curialibus pro portione virili dentur. Quodsi nemo naturalium vel voluerit vel oblatus sit, tum novem uncias curia accipiat.

III. Quodsi quis legitimorum liberorum pater sit, tunc discrimen faciendum est, utrum masculorum solum an feminarum solum an mixti sexus sint, ut lex undique habeat quod perfectum et curiae utile sit. Itaque si masculi tantum ei liberi sint, vel forte nepotes masculi ex filiis praemortuis, novem unciae inter omnes sicut voluerit distribuantur, ita tamen ut nulla in re lex quae de inofficiosis testamentis agit infringatur, nisi forte hoc ingratitudinis ratio effecerit: neque enim iura de his constituta omnino tollimus. Illud tamen omnibus modis custodiat, ut novem unciae inter liberos non ingratos distribuantur, et in tantum singuli curialia patris munera subeant, in quantum pater iis substantiam distribuit, tribus uncias solis voluntati patris relictis, quocumque eas pervenire voluerit sive ad liberos sive etiam ad alium.

IV. Quodsi omnes feminae sint, si quidem eiusdem civitatis curialibus nupsent, licebit patri, si modo nuptae sint uti dictum est cum curialibus, totam substantiam aut certe novem uncias omnino prout voluerit inter eas dividere, ut tamen hic quoque ad legem attendat quae de successione ab intestato disponit. Quodsi ex iis aliae curialibus nupsent, aliae non nupsent curialibus, novem unciae quidem a patre omnino curialium uxoris relinquuntur hic quoque prout pater voluerit distribuendae, quod autem

1 εἴρηται L || 4 ἐλευθερώσει Haloander ex ε' || ἐλευθερώσει ML || 5 καὶ οὗτοι βούλονται illi autem etiam taliter (i. e. καὶ οὗτοι καὶ οὗτοι) voluerint ε' || 6 ἰδεῖν] venire ε' || 12 μόνον ἀρρένων M^a || 13 εἴτε μεμιγμένην (μεμιγμένων L²) γόνων L, an certe (i. e. εἴτε γε?) permixti sexus ε' || 16 ἔγγονοι L || ex praedefuncto filio ε' || 17 πάντας] omnes filios ε' || 19 τὸν νόμον] cf. p. 129, 6. 12 sq. || τὸν περὶ] τὸν om. L || 22 μέντοι om. ε' || 28 αὐτῷ L || βούλεται L || 30 τῆς αὐτῆς Ath. ε' (cf. 251, 7) || αὐτῆς τῆς ML || 32 γεγαμημένα L¹ || 33 ἢ πάντως γοῦν] aut certe ε' || 39 διαιρούμενον κἀνταῦθα M] διαιρούμενον δὲ κἀνταῦθα ὁ πατὴρ L divisio et his ε' || ἂν add. Haloander

2 non testatus V] intestatus vulg. || 5 taliter V] aut unus] aut om. V^a || 7 virile V || 8 datus aut V || 12 an tantummodo V] aut tantummodo vulg. || 16 vel om. V || 17 voluit Neob. || 18 in nullo ut V || de om. V || 19 nisi] non V || 23 unusquis V || 25 diuiderit V || 26 relictis V || uoluntatis V uoluntate Neob. || 27 sive ad filios sive ad alium om. V || alio Neob. || 31 ciuitatibus V || 31 sq. curialibus — fuerint om. V || 32 curialibus] hinc rursus inc. T post iacturam plurium foliorum || 34 quominus V^a, secundum del. Osenbrüggen || respiciens om. V || 36 sint Neob. || 37 novem quidem Beck; sed videtur ε' his talibus male ad sequentia rettulisse || 39 divisae et hic vulg.

βουλῆθει, τὸ δὲ λειπόμενον εἰς τὰς μὴ βουλευταῖς τῆς αὐτῶν πατρίδος γαμηθείσας, ἢ καὶ εἰς ἑτέρους, δηλαδὴ τῆς νομίμου μοίρας κάκειναις πάντως ἀποσωζομένης. εἰ δὲ μήπω γάμων ἔτυχον, τριηκαῖτα ἐπὶ τούτῳ τῶ ὄρῳ γράφειν αὐτὰς ἢ τινα ἢ τινὰς ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ ἐναυαύκιον κληρονόμους, ἐφ' ᾧ πάντως γαμηθῆναι τῆς αὐτῆς πόλεως βουλευταῖς. ἢ εἰ μὴ τοῦτο βούλεται αὐτός, ἢ αὐτὸς μὲν γράφειν αἱ δὲ οὐκ ἀνάσχονται, τὸ μὲν ἐναυαύκιον ἐπὶ τὸ βουλευτήριον τῆς πόλεως ἐκθέσθω, τὸ δὲ τριούκιον μόνον εἰς 10 τὰς πᾶσας καθ' ὅσπερ ὁ νόμος βούλεται μερίζεσθω τρόπον, ἐν λόγῳ καὶ τῶν προικῶν αὐταῖς γινομένων.

residuum autem eis quae non curialibus propriae patriae nuptiae (sunt), vel certe aliis, procul dubio legitima portione et eis omnino reservanda. Quodsi necdum nuptiae sint, tunc sub tali definitione scribendum est de his aut quendam aut quasdam ex eis in novem uncias esse heredes, quatinus omnimodo nubant eiusdem civitatis curialibus. Quodsi hoc non voluerit, aut ipse quidem scripserit, illae vero non pertulerint, novem unciae quidem ad curiam civitatis veniant, tres autem unciae tantummodo inter omnes secundum quem lex vult dividantur modum, deductis in ratione etiam dotibus earum.

CAPUT V.

Εἰ δὲ ἄρρενές τε καὶ θήλειαι καθεστῆκοιεν, οἱ μὲν ἄρρενες πάντως τὴν ἡμίσειαν ἐκέτωσαν μοῖραν τῆς περιουσίας, αἱ δὲ θήλειαι τὴν λειπομένην ἡμίσειαν, οὐ 15 τείλειαν μέντοι· δώσομαι γὰρ αὐταὶ τὸ τέταρτον τοῖς βουλευτοῦσιν ἀδελφοῖς, πλὴν εἰ μὴ βουλευτῶν εἴεν γαμεταὶ πᾶσαι ἢ τινὲς ἐξ αὐτῶν. εἰ γὰρ εἰς τοιοῦτος ἔλθοιεν γάμους καὶ βουλευταῖς τῆς οἰκίας πατρίδος. ζευχθεῖεν, τριηκαῖτα ἐλευθερωθήσονται τῆς τετάρτης 20 μοίρας, οἷα δοκοῦσαι καὶ αὐταὶ διὰ τῶν ἀνδρῶν εὖς περίεσι μετέχειν τοῦ λειτουργήματος. Ταῦτα ἡμεῖς νομοθετῆσαι δεῖν ᾄθιμεν, οὐχ ὥστε ἀγελέσθαι τοὺς ἀνθρώπους τῆς τῶν οἰκίων διοικήσεως, ἀλλ' ὥστε τὰς πόλεις μὴ τελείως ἐξερημωθῆναι βουλῆς, μηδὲ 25 περιουσίας τισὶν ἴσως καὶ ἀσεβέσι ἐλαττούσθαι τὰ βουλευτήρια. τοιγαροῦν ἐκέδομέν τινὰς καὶ ἀπγορευμένους τῶ νόμῳ συναλλάττειν γάμους, ὥστε ἐντείνεν μὴ γνησίους ἀλλὰ νόθους αὐτοῖς τίχθεσθαι 30 παῖδας, κάκεινους δὲθεν ὡς ἐξωτικοῖς καταλιμπάνειν καὶ οὕτως ἀποστερεῖν τὴν βουλὴν τῆς ὀφειλομένης αὐτῇ περιουσίας.

Quodsi masculi et feminae fuerint, masculi quidem omnimodo substantiae mediam habeant portionem, feminae vero residuum mediam, non integram quidem: dabunt namque ipsae quartam partem curialibus fratribus, si tamen non fuerint curialium uxores omnes aut quaedam ex eis. Quodsi ad tales pervenerint nuptiae et curialibus propriae (patriae) fuerint sociatae, tunc liberabuntur a quarta curiae, utpote quae videntur et ipsae per viros suos donec supersunt esse participes functionum. Haec nos sancire oportere aestimavimus, non quo auferamus hominibus propriarum rerum dispensationem, sed ut civitates non in integrum desolatae curiae remaneant neque adinventionibus quibusdam forsitan et impiis deminuerentur curiae. Denique cognovimus quosdam interdictas lege contrahere nuptias, ut ex hoc non legitimi, sed naturales filii procreentur, et ipsis revera utpote extraneis relinquere et sic fraudare curiam debita facultate.

CAPUT VI.

Κάκεινὸ γέ μιν ἐξ αὐτῆς εὐρέντες τῆς πείρας ὡς κατὰ τῶν βουλευτηρίων γίνεται, καὶ πολλοὶ δὲθεν

Sed et illud etiam ex ipso reperimus experimento quod adversus curiam fit: multi quasi dicentes aut

cap. 6 summarium habet tractatus περὶ διαφόρων ἀναγνωσμάτων § 11 p. 194 Heimb. ex Athan.

reliquum est iis quae non nupserunt curialibus patriae suae, vel etiam aliis, nimirum legitima parte etiam illis omnino servata. Quodsi nondum nuptiae sint, tunc sub ea conditione eas vel unam vel nonnullas earum in novem uncias heredes scribat ut omnino curialibus eiusdem urbis nubant: aut si hoc ipse nolit, sive ipse quidem scripserit, illae vero aspernatae sint, novem unciae ad curiam civitatis veniant, tres vero unciae solae inter omnes quemadmodum lex vult distribuantur, dotibus quoque earum in computum vocatis.

V. Si vero et masculi et feminae sint, masculi quidem omnino dimidiam partem substantiae habeant, feminae vero reliquam dimidiam, nec tamen integram: dabunt enim ipsae quartam partem fratribus curialibus, nisi curialium uxores sint sive omnes sive nonnullae earum. Nam si ad eiusmodi nuptias venerint et curialibus patriae suae matrimonio coniunctae sint, tum a quarta parte danda liberabuntur, quippe quae et ipsae per maritos donec supersitites sunt muneris participes esse videantur. Haec nos sancienda existimavimus, non quo homines propriorum bonorum administratione privemus, sed ne civitates curiis plane orbentur, neu forte etiam impiis fraudibus quibusdam curiae diminuantur. Sane accepimus quosdam etiam lege prohibitas nuptias contrahere, ut inde iis non legitimi sed naturales liberi nascantur, illisque tamquam extraneis relinquere atque ita curiam substantia quae ei debetur privare.

VI. Ceterum illud quoque contra curias fieri ex ipso usu experti, multos scilicet dicentes sive tamiacae

2 * αὐτῶν (cf. 5 et infra v. 19)] αὐτοῦ ML | γαμηθείσας om. L | 3 νομίμου M | νομικῆς L | 4 ἐπὶ τούτῳ] sub tali s | 6 ἐφ' ᾧ πάντων L¹ | 8 αὐτὸς prius om. s | γράφουεν M | 11 ὁ νόμος] νόμος? corr. L² | 12 γενομένων L | 16 μέντοι] quidem s | αὐταὶ M | 18 εἰ] εἰς L¹ | 20 τῆς τε τετάρτης L | 21 αὐταὶ ML¹ | 27 καὶ om. s | ἀπγορευμένους? L² | 29 αὐτοῖς om. s | 33 εὐρέντες] reperimus s | 34 καὶ om. s

1 non] nunc libri | 2 patribus V | sunt add. vulg. | 3 et omnino ei V | *reservans libri, reservata Beck | quodsi necdum] quod sine duorum V | 5 his V | eis T Neob. |

6 uncias vulg. | 7 curialibus civitatis V | 7 sq. non voluerit V | voluerit T | noluerit Beck | 8 aut] ut V | scripserint V | 9 pertulerit V | 10 veniant vulg. | venient (veniet T) libri | 11 quem] que V | diuidantur V | videntur T | Neob. dividuntur vulg. | 12 rationem vulg. | doctis V | 14 habent V | 16 ipsae] persone V | 19 patriae add. vulg. (cf. v. 1 sq.) | 20 curiae] parte vulg. | utpote V | 21 videantur vulg. | ipsa V | 23 estimavimus non quod. T | 24 dispositionem Osenbrüggen | 25 in integrum Neob. | integrum V | integre vulg. | desolatae] dare cum spat. 4—5 | lit. V | 26 cuiusdam libri | 27 deminuerit T | quodam V | 30 utpote V | 34 fit V | sit T Neob. | sint vulg. | multi V | om. T Neob. | dicentes quasi V

λέγοντες ἢ ταμειακῆς ἢ κομητικῆς ἢ κορχυλευτικῆς ἢ ἄλλης καθεστάναι καταστάσεως τὸν ἕτερον τῶν αὐτῶν γονεῶν πειράσθαι προσκινεῖν ἑαυτοὺς ἢ ταῖς ταμειακαῖς ἢ ταῖς κομητικαῖς ἢ κορχυλευτικαῖς ἢ ἑτέρας οἰαισδῆ-
 5 ποτε τύχαις καὶ τὸ βουλευτήριον ἐκκλήναι· θεσπιζο-
 μεν τοῖν μὴδεμίαν εἶναι τοιαύτην τέχνην κατὰ τοῦ
 δημοσίου, ἀλλὰ πάντως, εἴτε ἐκ ταμειακῆς μητρὸς εἴτε
 ἐκ κορχυλευτικῆς εἴτε ἐκ κομητικῆς γεννηθεῖη παῖς
 βουλευτῆ, τὴν βουλευτικὴν τύχην κρατεῖν βουλόμεθα.
 βουλευτὰ μὲν γὰρ ἐλάμβαντο πανταχόσε τῆς ἡμετέρας
 10 εἰσὶ, ταμειακοὶ δὲ καὶ κομητῆται καὶ κορχυλευταὶ εἰς πλῆ-
 θος ἐκκεκμημένοι καθεστᾶσι, καὶ προσήκων ἐστὶ μᾶλλον
 τὸ βουλευτήριον τῶν πόλεων ἀξέσθαι ἐν ὀλίγοις σώ-
 μασι στενογραφήντα ἢ πλῆθος πλῆθει προσθεῖναι.
 εἰ δὲ τινες ὀνόματι τῆς οἰκείας μητρὸς ὡς ταμειακῆς
 ἢ κορχυλευτικῆς ἢ κομητικῆς τύχης οὕσης ἑαυτοὺς ἐξ-
 15 ελεῖν τῆς βουλευτικῆς ἐπειράσθην ἢ καὶ πειραθεῖν
 τύχης, ἀπὸ τῆς ἀρι διαλεθούσης decimae ἐπινημίσεως
 καὶ αὐτῆς, τὰ κατὰ τοῦτον πραχθέντα τὸν τρόπον
 εἴτε ἐκ τῆς θείας αὐλῆς εἴτε ἀλλοθῆν ἀργὰ καὶ ἀν-
 20 ἰσχυρα ἔστω, καὶ τοὺς τοιούτους βουλευτὰς τὸ λοιπὸν
 εἶναι θεσπιζόμεν. εἰ γὰρ τι πέπρακται πρὸ τῆς δε-
 κάτης ἐπινημίσεως, τοῦτο βεβαίως καὶ ἐπὶ τῆς ἰσχύος
 τῆς ἑαυτοῦ μένειν βουλόμεθα.

Ἐξαιρούμεν δὲ τῆς παρουσίας ἡμῶν θείας διατάξεως 25
 Θεοδόσιον καὶ τοὺς αὐτοῦ ἀδελφοὺς, καὶ τοὺς υἱοὺς
 Ἰωάννου τοῦ ἐπίκλην Ἰξίκων, οἵπερ ἑαυτοὺς εἰς τα-
 μειακὴν καίτοι βουλευτῶν ὄντες πατέρων ἔγραψαν
 τύχην πρὸ τῆς δεκάτης ἐπινημίσεως, καὶ πᾶν εἰ τι
 γέγονεν ἐπ' ἑλευθερίᾳ τούτων ἀναρούμεν. οὐδενός 30
 γὰρ αὐτοὺς ἀπολαβεῖν τῶν πεπορισμένων βουλόμεθα,
 ἀλλὰ βουλευτὰς εἶναι καὶ τὰ βουλευτῶν πράττειν καὶ
 τοῖς λειτουργήμασι τοῖς βουλευτικοῖς προσεῖν, οὐ-
 δενός καθάπερ εἰπόντες ἐφθῆμεν βοηθεῖν αὐτοῖς πρὸς
 τοῦτο δυναμένον, κἂν εἰ τι πεπορισμένον αὐτοῖς εἴτε 35
 ἐκ τῆς αὐλῆς εἴτε ἄλλοθεν εἴη.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖν παραστάτα ἡμῖν καὶ ἐπ'
 ἀφελείᾳ τῶν πόλεων καὶ τῶν βουλευτηρίων δόξαντα

sacri aerarii aut vicaneorum aut purpurariae aut
 alterius cuiusdam esse condicionis alterum suorum
 parentium se temptant coniungere aut sacri aerarii
 aut vicaneorum vel purpurariae aut alteri cuium-
 5 que condicioni et curiam evitare. Sancimus itaque
 nullam esse talem artem adversus publicum, sed
 omnino, sive ex sacri aerarii matre sive ex purpu-
 raria sive ex vicanea nati fuerint filii curiali, con-
 dicionem curiae obtinere. Curiales namque paucio-
 res ubique nostra in republica sunt, sacri autem
 aerarii et vicanei et purpurarii in multitudine effusi
 sunt; deinde est congruens magis ampliare curias
 civitatum in paucis corporibus angustatas quam mul-
 10 titudinem multitudini adicere. Quodsi quidam no-
 mine propriae matris, tamquam quae sacri aerarii
 vel purpurariae aut vicaneae condicionis (sit), se sub-
 trahere a curiae condicione temptaverint vel tempta-
 verint, a nuper praeterita decima indictione et ipsa,
 ea quae secundum hunc acta sunt modum sive a
 20 nostra aula sive aliunde vacua et invalida sint, et
 hos tales curiales de cetero esse sancimus. Nam si
 quid actum est ante decimam indictionem, hoc firmum
 et in sua fortitudine permanere volumus.

Excepimus autem ab hac nostra divina constitu-
 tionem Theodosium et eius fratres, et filios Iohannis
 qui cognomen habuit Sexcon, qui se in sacri aerarii
 condicionem permutaverunt, licet de curialibus essent
 patribus, et omne quicquid actum est in eorum libera-
 tionem destruimus. Nihil enim eorum quae elice-
 runt frui volumus, sed curiales esse et quae curialium
 sunt agere et ad functiones curiae respicere,
 nihil, sicut praelocuti sumus, eis prodesse possibile,
 etsi quid elicium eis est sive ex nostro palatio sive
 35 aliunde.

(Ἐπίλογος.) Quae igitur visa sunt nobis et ad
 utilitatem civitatum et curiarum complacuerunt et

sive vicaneae sive murilegulae sive alius condicionis fuisse alterum ex suis parentibus conari semet ipsos
 sive tamiacis sive vicaneis sive murilegulis sive aliis qualibuscumque condicionibus adscribere atque curiam
 declinare: sancimus igitur nullum esse eiusmodi artificium adversus publicum, sed omnino sive ex matre
 tamiaca sive ex murilegula sive ex vicanea filius natus sit curiali, curialem condicionem praevalere vo-
 lumus. Curiales enim paucissimi sunt in nostra ubique republica, tamiaci vero et vicanei et murileguli
 in copiam effusam creverunt: itaque curias potius civitatum augere corporum paucitate in angustias ad-
 ductas quam multitudinem multitudini addere par est. Quodsi qui propriae matris nomine tamquam quae
 tamiacae vel murilegulae vel vicaneae condicionis sit se ipsos eximere ex curiali condicione conati sunt
 vel etiam conentur, inde ab ipsa decima indictione nuper peracta, ea quae ad hunc modum acta sunt
 sive ex sacra aula sive aliunde vana et irrita sint, ac tales homines in posterum curiales esse sancimus.
 Nam si quid ante decimam indictionem actum est, id firmum et in robore suo manere volumus.

Excepimus tamen ex praesenti nostra sacra constitutione Theodosium eiusque fratres, et filios Iohannis
 cui cognomen est Xicon, qui quidem se ipsi tamiacae condicioni licet parentibus curialibus nati
 adscriperunt ante decimam indictionem, et omne quicquid ad eos liberandos factum est tollimus. Neque
 enim ulla re eos frui eorum quae iis praestitae sunt, sed curiales esse quaeque curialium sunt agere et
 muneribus curialibus operam dare volumus, ita ut nihil, quemadmodum modo diximus, hac in re iis opi-
 tulari possit, etiamsi quid iis sive ex aula sive aliunde praestitum sit.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt atque ad utilitatem civitatum et curiarum destinata sunt

1 κομητικῆς (et sic infra fere constanter) L || 2 ἄλλης |
 alterius cuiusdam ε || 4 ἑτέροις L* || 8 κορχυλευτικῆς M
 κορχυλευτικῆς L || 9 βουλόμεθα om. ε, fortasse recte ||
 10 τῆς ἡμετέρας εἰσὶ πολιτείας add. cum Haloandro vulg. ||
 11 πλῆθος] πλῆ M || 12 leg. ἐκκεκμημένοι? || καὶ] de-
 inde ε || 16 ἢ καὶ κομητικῆς L || 18 decimae, s. v. ἦτοι
 δεκάτης M δεκάτης L ε' Ath. undecimae (cf. pr. § 3
 p. 248, 32) Zachariae || 26 αὐτοῦ om. L || 27 Ἰξίκων M |
 Ἰξίκων L sexcon vel serconis, serconin, exconin Iuliani
 codd. || 29 πρὸ τῆς δεκάτης ἐπινημίσεως om. ε (cf. Iu-
 lian.) || 34 αὐτοῦ L¹ || πρὸς τοῦτον L, om. ε || 35 πεπορισ-
 μένον ex ε dedi (sim. Haloander) περιωρισμένον ML

1 errarii V (id. infra) || vicaneorum V] vicaneae T ui-
 canei Neob. || 2 cuiusdam V] cuiuscumque T Neob. ||
 esse om. V || *suorum] suum libri || 3 parentium V] pa-

rentum curialis T vulg. || temptare V temptat T || con-
 iugem T || 4 aut V] vel vulg., om. T || vicaneae vulg. ||
 vel] aut T || alterius cuiuscumque conditionis V || 5 cu-
 ria et vitare V || 6 adversus artem V || 8 vicanei T ||
 curiali V] curiales T Neob. || 11 multitudinem vulg. ||
 effusi om. V || 12 *est congruens magis] et congruens
 magis V et magis congruens Neob. || ampliare T Neob. ||
 ampliare V || 13 multitudinem multitudini] multitu-
 dine V || 16 vicarie V || sit add. vulg. || 18 indictione
 V || 19 ea] et ea VT || 21 hos tales] hospitales V ||
 23 sq. volumus eum. excepimus autem ad hanc nostram
 diuinam constitutionem libri, corr. vulg. || 27 Sexcon] sex
 eos V sex T, om. Neob., Xicon vulg. || qui se in] qui in
 se V qui in T, om. Neob. || 29 patribus] de patribus V ||
 30 *eliceurunt] licuerunt V habuerunt T Neob. || 32 func-
 tionum libri || 34 etsi] set etsi V set si Neob. || eis est] |
 ei est V Neob. sit ei T || 35 curialium V] placuerunt T

καὶ τῷδε τῷ θείῳ δηλούμενα νόμῳ ἢ σὴ ὑπεροχὴ καὶ φυλάττειν καὶ ἔργῳ παραδιδόναι σπεινδέντω, ποινησὶ ἐπιεικέμενης viginti librarum auri κατὰ τῶν τόνδε ἡμῶν τὸν νόμον παραβαίνειν θαρρούντων. Dat. xv. k. Mar. CP. post cons. Belisarii v. c. [a. 536] 5

quae per hanc indicantur legem, tua excellentia et custodire et operi tradere festinet; imminente poena XX librarum auri adversus eum qui hanc legem nostram praevicariare praesumpserit.

Dat. xv. kal. Mart. CP. Belisario v. c. cons. [a. 535]

ΑΘ

ΠΕΡΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ
ΠΡΟΙΚΙΜΑΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΓΑΜΙ-
ΔΙΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ. ΚΑΙ ΠΕΡΙ
ΤΗΣ ΤΕΚΟΥΣΗΣ ΤΩΙ ΕΝΔΕΚΑ - 10
ΤΩΙ ΜΗΝΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥ
ΑΝΔΡΟΣ ΤΕΛΕΥΤΗΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάργῳ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐὼ πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίων.

15
(Προοίμιον.) Τὸ θενστὸν καὶ πεποικλιμένον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ τῆς κατὰ μικρὸν δεόμενον θεραπείας οὐκ ἂν ἄλλως εἰς τὸ καλῶς ἔχον ἐπανέλθοι, κἂν εἰ τὰς πρώτας τις αὐτοῦ κυβερνήσειεν ἀρχάς, εἰ μὴ καὶ τὸ κατὰ μέρος αὐτοῦ ἐπανιστάμενον διαλύων 20 οὕτως αὐτὸ καθιστάτῃ πρὸς τὸ γαληρόν τε καὶ ἀτάραχον καὶ νόμῳ πρέπον. ὁποῖον δὴ τι καὶ νῦν ἐπελθὼν εἰς νόμον χρεῖαν ἡμᾶς κατέστησεν. Ἰσμεν γὰρ ὡς καὶ πρῶτην ἐστασιάζετο τὰ περὶ τῶν ἀποκαταστάσεων, καὶ εἰ συνέβη τινὰς ὑποθήκας ὑποθέσθαι τοὺς 25 βαρυνόμενους, πολλῆς τὸ πρᾶγμα ταραχῆς ἦν, εἴτε δέοι καὶ τὰ ἀποκαταστῆναι κελυσθέντα πράγματι

Nov. XXXIX (Authent. XLI = Coll. IV tit. 6: gloss.) Graece extat in ML, B 28, 15 cum schol. — Epit. Theod. 39 (inde B²), Athan. 9, 3. Iulian. const. XXXVII.

et sacra hac lege declarantur tua sublimitas et custodire et effectui tradere studeat, poena viginti librarum auri contra eos proposita qui hanc nostram legem violare audeant.

XXXIX.

DE RESTITUTIONE RERUM DOTALIIUM
ET ANTENUPTIALIUM, ET DE EA QUAE UNDECIMO MENSE
POST MORTEM VIRI PEPERIT.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro per Orientem praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Volubilitas et varietas humanae naturae iam medicina sensim adhibenda indigena non aliter in meliorem statum redibit, etiamsi quis prima eius gubernet principia, nisi si etiam singulis quae in eo genere emergunt compositis ita illam in conditionem tranquillam et quietam et legi convenientem restituit. Quale quid cum nunc quoque evenerit, ad legis necessitatem nos adduxit. Scimus enim iam dudum de restitutionibus dubitatum esse; et si quae forte hypothecae ab iis qui onerati erant datae essent, magnae rem dubitationis fuisse, utrum etiam res quae restitui iussae erant in periculum vocandae essent an solae

1 τῷ θείῳ om. ε || 3 viginti librarum auri om. L || 4 xv k. Mar. M (ε codd. T Neob.) v kal. Marc. ε cod. Vind., πρὸ ε' καλ. μαρτ. Ath. (μηγὶ μαρτίῳ Theod. in mense Martio Iul.) || 5 CR. M || post cons. Belisarii v. c.] bilisario ne. cons. M ε indictione undecima post consulatum Belisarii Iul. (id. Theod.) μετὰ τὴν ὑπάτειαν Βελισαρίου ἰνδ. ια' Ath. cum schol. (cf. Heimbach p. LXXXVIII): σημειώσαι ὅτι ἐπὶ τῆς ιδ' ἐπισημείωσας μετὰ τὴν ὑπάτειαν Βελισαρίου ἐκφωνήθεισα ἡ διάταξις εἰς τὴν ια' ἐπισημείωσιν τὴν οἰκείαν ἀνάγει νομοθεσίαν (cf. supra pr. § 3 p. 248, 32). Unde ortus est error in numero indicationis commissus (XI pro XIV) ap. Iul. Ath. Theod. || 6 In L h. l. inscribitur ἐκ τῶν νεαρῶν βιβλίον β': — 7 Περὶ ἀποκαταστάσεως De restitutionibus ε || 8 προικιμαίων B || προικιμαίων καὶ προγαμιαίων πραγμάτων om. ε Theod. Ath. (cf. Cuiacii expos.) καὶ προγαμιαίων πραγμάτων om. B || 11 sq. μετὰ — τελευτήν om. Theod. || 13 *ἰσόχρη ML || 14 αἰώας L || 16 Τὸ θενστὸν — 254, 12 ἰόμενοι om. B, suppl. B² || 17 καὶ τοῖς M || δέοιμενα M || 18 θεραπείαν L || ἄλλως MLB² || μᾶλλον B² || ἔχεν L² || 19 κἂν εἰ M || κἂν εἰς LB² || τίς om. B² || αὐτοῦ vel αὐτὸν L¹, αὐτὸ L² || 20 καὶ τῷ κατὰ

μέρος αὐτῷ προσιστάμενον L¹ καὶ τὰ κατὰ μέρος αὐτῷ προσιστάμενα L² || κατὰ om. B² || αὐτοῦ om. B² || 21 αὐτῷ L¹ || καθιστάτῃ Zachariae) καθιστάτῃ (καθιστῶν B²) libri || 22 καὶ νόμῳ πρέπον || ut legi convenientis ε || ἐπελθὼν B² ἐπελθὴν L¹ || 25 εἰ καὶ B² || τοὺς βαρυνόμενους] eius qui restitutione gravabatur ε || 26 τὸ (τὸ L²) πρᾶγμα L¹ τὸ πρᾶγμα L² || ἦν] μετῆν L² || 27 κελυσθέντα τὰ πράγματα B²

1 tua] tuam et V || cexcellentiam V^a || 5 xv kal. marc. T Neob.] v kal. marc. V || constantinopolī V cap. T || bilario V bilis. T Neob. || uiro clarissimo consule V || 6 XLI. R. De restionibus et earum quae pariunt V (cf. ad rubr. nov. XXXV) || 8 undecimo] XI V in decimo R || 17 curationem R || ad om. V¹ || 18 prima om. R¹ || principia gubernentur R || 19 quod] de R¹ quidem R² || 21 convenientis] est add. R² V³ || 22 quidam R || etiam] enim etiam R^a || 23 enim quia om. V¹ || etiam] quod add. V³ || 25 eius] eas eius R^a || restitutionem R¹ || graubantur R² T¹ || 26 contemptiois R || 27 periculum — 254, 11 modis omnibus scr. R² in ras. 7 versuum

κινδυνεύειν εἴτε μόνα τα τοῦ βεβαρημένου τῆ ἀποκαταστάσει· καὶ πολλή τις ἦν καὶ περὶ αὐτὴν τῶν ἡμάτων διαφορὰν ζήτησις, εἴτε ὁ τελευταῖον διατάξαι τοὺς περικτενόντας πρὸς τῆ τελευταίῃ τοῦ βεβαρημένου τῆ ἀποκαταστάσει πράγματα δεῖν ἀποκαταστήσαι, εἴτε καὶ ἀπλῶς ἀποκαταστήσαι τὸ καταλειφθὲν μετὰ τὴν παρακτάσχεσιν τοῦ νομίμου μέρους κελύσεις· καὶ εἰσηγοντο καὶ fideicommissum persecutiones καὶ ἐξ ἀπορίας αἰ in rem missiones, καὶ οἱ πολλοὶ τε ἐκείνοι καὶ ποικίλοι καὶ ἀνεκκλιτοὶ σχεδὸν τῆς ῥηθείσης in rem missiones ἀκύλοιο. καὶ ὡς ἡμεῖς πρῶτον ταῦτα ἰώμενοι νόμον ἐγράψαμεν, καθάπαξ κωλύοντες τὰ ἀποκαταστάσει βεβαρημένα πράγματα μὴ ἐκποιῆσθαι ἢ ὑποτίθεσθαι, ἀλλὰ μετὰ τῆς οἰκίας ὀδεύειν τύγης, καὶ παρ' ὅπερ ἂν γένοιτο μὴ μένειν ἰσχυρῶς, ἀλλ' ἐπανίεναι πρὸς τὸν ὧ δοθῆναι προσετάχθη. καὶ ὁ γε νόμος ἦδη πον καὶ χρόνιός ἐστι καὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις εὐδοκίμων διετέλεσεν· ἀλλ' ἐμελλεν, ὅπερ εἰπόντες ἐβήθημεν, ὁ φέρον ἀπαντα πεφνωκὸς χρόνος δεκνύναι δεῖν τινὸς ἐξαιρεσεως ἀναγκαῖας τῷ νόμῳ. 20 Προσῆλθον γὰρ ἡμῖν ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες ἐκ τούτων ἀδικούμενοι. τελευταῖαντος γὰρ ἀνδρὸς ἐπὶ τινας κινήσεις ὑποθέσεως ἢ μὲν γαμετὴ τὴν τε φερὴν εἰσέπραττε τῆς τε δωρεῆς τῆς πρὸ τῶν γάμων ἦτοι δια τὸν γάμον γενομένης τὸ μέρος, ὅπερ ὁ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆ θάνατος ἐδίδον· ὁ δὲ τὸν τελευταῖαντος ἀδελφὸς ἐτέρωθεν ἀντέλεγε τῶν πραγμάτων, καὶ τὴν τοῦ πατρὸς προτείνεται βουλῆν, καὶ ἀρελίκε τῆς γυναικὸς τὰ πράγματα, φάσκων τὸν μὲν ἀδελφὸν τὸν αὐτοῦ ταῦτα δαπανῆσαι, ἑαυτὸν δὲ παρὰ τῆ γυναίκα βλέπειν 30 τὰ πατρῶα πράγματα, ὅπερ ὁ πατὴρ ἐξ ἀπαυδίας ἀποκαταστήσαι προσετάξεν αὐτῷ, καὶ ἀντιλήρησθαι μέχρι παντὸς αὐτῶν καὶ οὐκ ἐνδύσειεν, ἕως ἂν τὸ ἱκανὸν τῷ ἡμετέρῳ νόμῳ διὰ πάντων γένοιτο. ἀλλ' ὠδύρετο δικαίως ἢ γυνὴ καὶ ἔφασκεν οὐ δίκαιον εἶναι 35 καθάπερ ἐπ' ἐξαπάτῃ κύριον μὲν τὸν ἀνδρα γενέσθαι τῆς προικὸς ἀπάτης, καὶ εἶγε προτελευτῶν τὴν γυναῖκα συνέβαινε, τὸ κέρδος ἔχειν κατὰ τὸ σύμφωνον, ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀνὴρ ἐτελευτήσεν, ἑαυτὴν ἀγνοούσαν τὴν ὑποκατάστασιν ἀπολέσθαι κινδυνεύειν. ἀλλ' ἐνταῦθα 40

eius qui restitutione oneratus est: atque magnam fuisse etiam de ipsa verborum differentia questionem, utrum defunctus eas res, quae post mortem eius qui restitutione oneratus est supersesset, restitui praecipisset, an simpliciter restitui id quod relictum est retenta legitima parte iussisset: unde etiam introductus esse fideicommissi persecutiones et ex inopia in rem missiones, et multos illos atque varios ac paene indissolubiles eius quam diximus in rem missionis circulos. Porro nos ut his mederemur nuper legem scripsisse omnino prohibentes, ne res quae restitutione oneratae sunt alienentur aut obligentur, sed ut cum propria condicione transeant, neve apud quemcumque fuerint firmiter maneat, sed redeant ad eum cui dari iussa sunt. Atque haec quidem lex iam inveterata et in iudiciis perpetuo usu probata est: sed, quemadmodum modo diximus, fieri non potuit quin quod omnia ferre solet tempus necessaria quaedam exceptione legem egere ostenderet. Adierunt enim nos et viri et feminae ex his iniuria affecti. Nam in causa quaedam mota defuncto marito uxor quidem et dotem exigebat et donationis ante nuptias res propter nuptias factae eam partem quam mariti mors ei dabat; ab altera autem parte frater defuncti res vindicabat et patris voluntatem praetendebat et res mulieris auferebat, cum diceret fratrem quidem suum eas expendisse, se vero apud mulierem paternas res videre quas pater ex casu orbitatis sibi restitui iussisset, seque eas perpetuo vindicaturum nec cessurum, donec nostrae legi per omnia satisfactum esset. Verum lamentabatur merito mulier et negabat aequum esse, ut tamquam per fraudem maritus quidem dotis totius fieret dominus, et si quidem forte prior moreretur mulier lucrum ex pacto haberet, cum autem maritus defunctus esset ipsa substitutionem ignorans amissionis subitura esset. Sed hic quidem data est

3 διατάξαιτο libri || 4 τὰ περικτενόντα] τῶν ἐνδοκίμων (τὸν εὐδοκίμωνον L¹) ἐν τῇ τελευταίῃ τὰ περικτενόντα L || πρὸς τῇ τελευταίῃ] πότερον τ* (τῆν?) τελευταίῃ L² || 5 πράγματα] πραγμάτων L¹ τῶν πραγμάτων L² || 8 φιδιοκομίσσον (φιδιοκομίσσον L φιδιοκομίσσον B²¹) παρεκκλιτοῖνες libri || 9 καὶ ἐξ — missiones om. L || in rem missiones M in rem missiones B²¹ || 10 πικίλοι M || 11 in rem missiones M in rem missiones L in rem missiones B²¹ || καὶ ὡς — 12 ἐγράψαμεν] ἴσμεν (ἔσμεν B¹¹) ὅτι πρῶτον νόμον ἐγράψαμεν inc. B¹ || 12 νόμον] Cod. 6, 43 3 § 2 || 13 μὴ del. L² || 15 παρ' ὅπερ ML¹B¹ζ] πᾶν ὅπερ L²B¹ vulg. || γένοιτο B¹¹ || 17 ὁ γε νόμος] ὁ γενομένος B¹ facta lex (i. e. ὁ γενομένος νόμος) ε || ἐν τοῖς (τοῖς om. B¹) δικαστηρίοις MLEB] in iudicio ε || 21 ἐκ τῶν ὄντων (sic) L¹ ἐκ τούτων L² || 23 φερὴν] προικὴ B || 24 τῆς τε] καὶ τῆς B || ἦτοι M] ἦτε L¹ εἴτε L² || 25 διὰ γάμον (γάμων L¹) LB || ὁ om. B¹ || 29 αὐτοῦ libri || 33 αὐτὸν L¹B¹ || 36 ἐξαπάτῃ L¹ ἐξαπάτης L² || γενοῦσθαι] εἶναι B || 37 τῇ γυναίκα B¹ || 38 συνέβητες

sive solas eius qui gravabatur restitutione; et multa quaedam erat etiam circa ipsam verborum differentiam quaestio, utrum defunctus praecipisset res quae remaneret post mortem eius qui gravabatur restitutione oportere restitui, an absolute restitui quod relictum erat post detentionem legitima partis iuberet? Et introducebantur etiam fideicommissi persecutiones et ex inopia in rem missiones, et plurimi illi et varii et insolubiles paene praedictae in rem missionis circuli. Sed tamquam nos dudum haec sanantes legem scripsimus, modis omnibus prohibentes restitutione gravatas res aut alienari aut obligari, sed cum propria ambulare fortuna, et apud quemcumque fuerint non manere firme, sed reverti ad illum cui dari iussae sunt. Et facta lex iam quoddammodo longeva est et in iudicio approbata frequentatur: sed futurum erat, quod praediximus, ut quod ferre omnia consuevit tempus ostenderet indigere quaedam exceptione necessaria legem. Adierunt (enim) nos viri et mulieres ex his laesi. Moriente namque viro (in) quodam moto negotio uxor quidem et dotem exigebat et donationis ante nuptias factae partem seu propter nuptias quam viri mors ei dabat; defuncti vero frater aliunde vindicabat res et patris proferebat voluntatem, et trahebat mulieris res, dicens fratrem quidem suum eas expendisse, se vero apud mulierem videre paternas res, quas pater non existentibus filiis restitui praecerat ei, et recipere ex omnibus eas instabat neque cessabat, donec satisfactio nostrae legi per omnia perveniret. Sed ingemiscebat iuste mulier et dicebat iniustum esse quasi per deceptionem dominum quidem virum fieri dotis totius, et si praemori mulierem contigisset lucrum habere secundum pactum, quia vero vir mortuus est, se ignorantem restitutionem amissionis periculum sustinere. Sed hic quidem data est negotio

L² || 39 ἐαυτὴν MB] αὐτὴν L || 40 ὑποκατάστασιν MB] ἀποκατάστασιν L(ζ) vulg. (cf. Julian. c. 164 'substitutionibus seu restitutionibus' et 'substitutionis seu restitutionis') ἀπολέσει L² Haloander ἀποτελέσθαι M

6 detentione V¹ || 7 Et om. V || 8 in re V¹ || missionis R¹ || 9 et insolubiles] et om. V || 12 restitutionem grauatius R¹ || 13 et apud] et ambulare apud R² || 14 sed] se V¹ || 15 dare V || et om. V || facta est lex R¹ || 16 longeva V || et] etiam V || in om. R¹ || iudicia R¹ || 18 ferre V² T² fere V¹ T¹ al. facere s. v. V³ || ostenderit R¹ || indigeret V¹ || 19 quaedam — legem om. V¹ || exceptionem necessaria lege. audierunt R¹ || 20 enim add. vulg. || 21 * in quodam moto negotio] quodammodo negotio V¹ del. V³ om. R vulg. || 23 moris R¹ || 24 frater] fr R¹ || uendicabat R V || 26 sq. se uero — res suppl. V² in spat. vac. 2 versuum || se uero R V³ s² uero V³ || 30 perveniret R¹ V¹ proueniret R² vulg. || 32 domini quidem R¹ quidem dominum V || 35 *ignorante libri || amissionis V || 36 negotia V¹

μὲν δέδοται τῷ πράγματι τύπος, ὃν ἔχειν καλῶς ἐνομίσαμεν. Αὐτῆς δὲ ἔτερος ἰκέτης ἀνεφαίνετο, λέγων τὸν τῆς γυναικὸς πατέρα τὴν οὐσίαν ὑποκαταστήσαι τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ πασίν, ἐλαχίστην δὲ μότρῳ μόνῃ παρ' αὐτῆ κελύσαι μῆναι, καὶ μέγαν αὐτὸν περιστασθαι κίνδυνον, εἴγε ἢ μὲν αὐτοῦ περιουσία κινδυνεύει περὶ τε τὴν τῆς προικοῦ ἀποκατάστασιν περὶ τε ὀλόκληρον τὸ ἐκ τῶν γαμικῶν συμβολαίων ἐπὶ τῆ πρό γάμου δωρεᾷ σύμφωνον, αὐτῷ δὲ οὐδενὸς ἐξείη τυχῆν τοῦτων διὰ τὴν ἐκ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν πραγμάτων ἀραίρωσιν. Ταῦτα ἡμᾶς ἐκίκοις ἐκείνουσε, καὶ ἀμεινον ᾤθημεν τὸν ἡμέτερον ἐπανορθῶσαι νόμον ἢ τοὺς ὑπάρχουσ περιουσίαν κινδυνεύοντας, καὶ μάλιστα ἂν γάμοις, ὃν οὐδὲν ἔστιν ἀνδρῶποις χρησιμώτερον, οἷα καὶ μόνον ποιεῖν ἀνδρῶπους δυναμένους.

15

CAPUT I.

Διὰ τοῦτο τὸν παρόντα τίθεμεν νόμον, τὰ μὲν ἄλλα πάντα τῆς πρώην παρ' ἡμῶν τεθειμένης διατάξεως κύρια μῆναι βουλόμενοι, τοῦτι δὲ καινίζοντες μόνον, ἵνα εἴ τις τὸ λοιπὸν ἀποκατάστασιν ποιῶτο τῶν ἑαυτοῦ πραγμάτων, πρῶτον μὲν φυλάττοι τῷ παιδί τὸ νόμιμον μέρος, οὐ τὸ τέταρτον (τοῦτο γὰρ ἐπρωροθώσαμεν, πενίαν αὐτοῦ πολλὴν καταγράφοντες), ἀλλὰ τὸ τρίτον πάντως ἢ τὸ ἡμισυ κατὰ τὸν τῶν παίδων ἀριθμὸν· ἔπειτα καὶ [eis] τὸ λοιπομένον τῆς οὐσίας μέρος, ἐν ᾧ μὴ ἀκοιή τὸ νόμιμον μέρος πρὸς προικοῦς ἢ προγαμίας δωρεᾶς ἐπίδοσιν ἐνδεδυμένους καὶ πρὸς τὴν τῶν προσώπων ποιότητα συμμετρομένης, ἐξήρησθαι καὶ αὐτὸ τῆς ἀποκαταστάσεως, καθ' ὅσον προστιθέμενον τῷ νόμιμῳ μέρει τὴν προίκῃ ἢ τὴν προ γάμου ποιῆ δωρεάν. Θεσπιζόμεν γὰρ κατὰ τὸν τρόπον ἐξηρησθαι παντοίας τῆς ἀποκαταστάσεως τὰ γαμικὰ συμβόλαια καὶ τὰς ἐπὶ τούτοις ἐκποιήσεις ἢ ὑποθήκας· κἂν εἰ βεβαρημένοι εἴη τὸ πρόσωπον ἢ τὸ τοῦ ἀνδρὸς ἢ τὸ τῆς γυναικὸς ἀποκαταστάσει τοιαύτῃ, ἐξέστω καὶ οὕτως τὴν καλονόμενην προγαμιαίαν ἢ διὰ γάμου δωρεάν ἐπιδιδόμῃ, μηδὲν

forma quam bene se habere putavimus. Rursus autem alter supplex apparuit dicens uxoris patrem substantiam eius substituisse alii suis filiis parvamque partem solam apud eam iussisse manere, et magnum sibi imminere periculum, si suae quidem substantiae periculum pateretur et circa dotis restitutionem et circa totum ex dotalibus instrumentis super antenuptiali donatione pactum, sibi vero nihil liceret promereri horum propter sublationem ex restitutione. Haec nos merito commoverunt, et melius arbitrati sumus nostram corrigere legem quam subiectos despiciere periculum sustinentes, maxime in nuptiis, quarum nihil est hominibus utilius, tamquam solis facere homines valentibus.

cap. 1 pr. (τὰ μὲν ἄλλα ...) habet B¹ p. 574 Zach.

rei forma quam recte se habere existimavimus. Rursus autem alter nobis supplex exitit, qui diceret uxoris patrem reliquis liberis suis bona restituisse nec nisi minimam partem apud ipsam manere iussisse, magnamque sibi imminere periculum, siquidem ipsius bona et quod ad dotis restitutionem et quod ad totum pactum in nuptialibus instrumentis de donatione ante nuptias factum periclitentur, ipsi vero nihil eorum consequi liceat propter bonorum ex restitutione ademptionem. His nos merito commoti sumus, ac satius duximus nostram legem emendare quam pati subditos periclitari, praesertim in nuptiis quibus nihil hominibus utilius est, quippe quae solae producere homines possint.

I. Propterea praesentem legem sermimus, reliqua quidem omnia quae priore constitutione nuper a nobis lata continentur rata manere volentes, hoc vero solum innovantes, ut si quis in posterum restitutionem fieri rerum suarum iubeat, primum servet filio legitimam partem, non quartam (hoc enim correximus nimiam eius tenuitatem arguentes), sed omnino tertiam vel didimidiam secundum numerum liberorum; deinde etiam reliqua bonorum pars, si non sufficiat legitima pars ad dotis vel donationis antenuptialis dationem honeste ac pro qualitate personarum metiendae, ipsa quoque a restitutione eximatur, in quantum addita legitimae parti dotem aut donationem ante nuptias efficit. Sancimus enim, ut secundum hunc modum contractus nuptiales et quae eo nomine factae sunt alienationes vel hypothecae a restitutione omnino eximantur: et quaevis onerata sit persona sive viri sive mulieris eiusmodi restitutione, sic quoque donationem quae vocatur ante vel propter nuptias dare liceat, ut nihil quantum ad illas res valeat

2 οἰκέτης L¹ || 3 ὑποκαταστήσαι MB⁵ || ἀποκαταστήσαι L || 4 αὐτοῦ LB || 5 αὐτὸν αὐτῷ L² αὐτὸν Heimbach (s) || 6 αὐτοῦ Heimbach (s) || κινδυνεύει LB || 7 ὀλόκληρον libri || τὸ ὀλόκληρον Haloander || 8 συμβόλων L || 9 σύμφωνούμενον L || αὐτῷ Heimbach (s) || 10 τῶν πραγμάτων om. s || 11 ἐκίκοιςαν L || 12 ἡμέτερον (sic) L || 20 τῶν τῆν L² || 22 ἐπρωροθώσαμεν] nov. XVIII || πολλὴν αὐτοῦ B || 23 τὸν om. L¹ || 24 εἰς ML¹B, del. L² || ex reliqua substantiae parte (i. e. ἐκ τοῦ λοιπομένου τ. ο. μέρος) s || 25 ἀρκεῖοι L¹ || 26 ἐνδεδυμένους malit Zachariae || 27 προσώπων] πραγμάτων Ath. || 28 αὐτῷ ἀπὸ B¹ || ὑποκαταστάσεως B¹ || 34 ἢ τὸ — ἢ τὸ — ἢ B¹ || ἀποκαταστήσει? L¹ || 35 καὶ οὕτως] etiam ei (i. e. καὶ αὐτῷ) s || 36 προγαμιαίαν] δωρεάν add. B || δωρεάν om. B²

2 aliter V¹ || pat² V¹ || 3 sustinuisse R¹ || 5 iminere V¹ || suae quidem substantiae (substantiam R¹) libri] leg. sua quidem substantia? || 6 periculum om. R¹ || parere-

tur V patietur R¹ || 7 ex] a R¹ || astrumentis superantur nuptiali R¹ || 8 vero om. R¹ || 9 liceret] licere et V liceret et R² || sublatione R¹ || restitutionem R¹ || 11 nostram R¹ || 13 quae nihil est omnibus R¹ || 14 hominibus R¹ || 16 legem ponimus R¹ || 17 prioribus R¹ || 18 rata manere] non ita tenere R¹ || volentes] valenti² V¹ || vero] in R¹ || 19 ut om. V¹ || si quis de V¹ || suarum] super suarum R² || 20 primum om. R¹ || servet om. V || legitimo V² || 21 *id] quid R¹ || quod V² hoc vulg. || 22 ei V || 23 numeri R¹ || 24 suffecerit] sufficeret V sufficeret R² fecerit R¹ || 25 aut ante nuptias RV³ || ante nuptias aut V¹ || 27 metitam V] metita R¹ metita R²; leg. metitae? || accipere R¹ || ad restitutionem libri || 29 donationem facit RT || 30 excipi] **** R¹ || ad restitutionem V²R || 31 nuptiali R¹ || alienationes] alie suppl. V² in sp. vac. || 32 grata V¹ || 33 restitutionem R¹ || 34 antenuptiale R¹ || seu propter nuptias donationem] donationes seu propter nuptias (sic) R¹

τό γε ἐπὶ τοῖς πράγμασιν ἐκείνοις τῆς ἀποκαταστάσεως δρώσης· εἴτε γυνὴ τῇ ἀποκαταστάσει βαρύνοιτο, μὴ ἐμποδῶν γίνεσθαι πρὸς τὴν τῆς προκοῆς ἐπίδοσιν. τὰ γὰρ κοινῇ πάσι συμφέροντα τῶν ἰδία τισὶ λωσιτελοῦντων προτίθενται. καὶ ἔστω τοῦτο ταῖς γαμικαῖς ἐπιδόσεσι καὶ ταῖς ἐντεῦθεν ἀπαιτήσεσι προνόμιον. εἰ γὰρ καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν ἐκ τῶν γενικῶν υποθηκῶν πολλὰ κατὰ πρόληψιν ἐξέλιον, κατῴκει οὐκ οὕτως ἡμῖν ἀναγκαῖα καθεστῶτα, πῶς οὐκ ἡμεῖς ἐκ μετρίωνος τε καὶ καλλίωνος γνώμης τὴν τῶν γαμικῶν κερδῶν 10 1 ἐξαιρέσει ποιησόμεθα; Ταῦτα δὲ πάντα τῶ μέλλοντι χαρίζομεθα χρόνῳ καὶ ταῖς ὕστερον ἐσομέναις ἀποκαταστάσεσιν ἢ τόνδε γενέσθαι τὸν νόμον. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνο γενέσθαι συγχωροῦμεν τὸ βλάβος, [ἵνα] εἰ τις γυνὴ ὀλίγην ἔχουσα προίκα εἴτα τὸν νόμον μαθούσα τὸν ἡμέτερον, ἢ εἰ τις ἀνὴρ μετρίαν ποιησάμενος προγαμιαίαν δωρεάν πρὸς περιγραφήν τοῦ νόμου βουληθεὶ ἀξίαν ἢ τῆς προκοῆς ἢ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς ποιήσασθαι, τὸ ἔλλκει πρὸς ἐπιβουλήν τῶν ἀποκαταστάσεων. καὶ ταύτην γὰρ ἀναιρούμεν τὴν 20 ἀποκαταστάσειν, οὐδὲν ὄφελος ἔχειν διδόντες τοῖς ποιουμένοις τὰς ἐπαυξήσεις ὅσον πρὸς τὴν ἐπὶ ταῖς ἀποκαταστάσει βλάβην, καθαρὸν τῷ μέλλοντι χρόνῳ τὸν ἡμέτερον τηροῦντες νόμον. Ἐν μὲν οὖν τοῦτο κεφάλαιον ἔσται τῷ παρόντι νόμῳ.

bus restitutione valente; et si mulier restitutione gravetur, non impedimento fieri ad dotis oblationem. Ea enim quae communiter omnibus prosunt his quae specialiter quibusdam utilia sunt praeponi- 5 mus. Sitque hoc nuptialibus oblationibus et harum exactionibus privilegium. Si enim et ante nos ex generalibus hypothecis plurima per praesumptionem exceperunt, cum utique non ita nobis necessaria consistant, quomodo non nos ex maiori et meliori sententia nuptialium lucrorum exceptionem faciemus? 10 1 Haec igitur omnia futuro conferimus temporis et postea faciendis restitutionibus secundum hanc legem. Non enim illam concedimus fieri laesionem, ut si qua mulier parvam habens dotem, deinde legem cognoscens nostram, aut si quis vir mediocrem fecerit antenuptialem donationem, ad circumventionem legis velit augmentum aut dotis aut antenuptialis facere donationis, hoc trahere ad insidias restitutionum; et hanc enim perimimus circumventionem, nullam utilitatem habere concedentes facientibus augmentum quantum ad restitutionis laesionem, puram futuro 15 tempore nostram servantes legem. Unum siquidem hoc capitulum est praesentis legis.

CAPUT II.

Δεύτερον δὲ ἐκείνο τὸ περὶ τῶν γυναικῶν τῶν μετὰ τοὺς προτέρους γάμους πρὸς δεύτερον ἐπιχειρῶσιν συνοικέσιον καὶ πρὶν τὸν ἐνιαυτὸν ἐξῆκειν, ὃν δὴ πένθιμον οἱ νόμοι καλοῦσιν· ἄς ἐπιμωροῦντο διατάξεις 30 τρεῖς τῶν πρὸ ἡμῶν ἀντοκρατόρων, καὶ ἡμεῖς ἐναγχοσ τὸν περὶ τούτων γράψαντες νόμον μετὰ τινῶν ἐπανορθώσεων καὶ τὰ περὶ αὐτῶν νομοθετηθέντα ἐν βραχεία τινὶ μοίρᾳ τῆς ἡμῶν αὐτῶν νομοθεσίας προσήκαμεθα. ἀλλ' ἀναδέστανόν τι νῦν ἀπήτησεν, ὅπερ ἐπὶ τοῖς ἡμετέροις συμβῆναι χρόνοις οὐκ ἠβουλόμεθα, 35 ὥστε ἡμῖν ἐκόντως ἔδοξεν ἐπανορθώσεως ἀξίον καθέσταναι. Γυνὴ γὰρ εἰς ἀνδρὸς ἑλθούσα τούτου ἀπέβαλεν, ὡς εἴκοι καὶ ἔτι περιόντος αὐτοῦ τὸ μὴ σωφρονεῖν ἐννοῦσα. οὕτω γὰρ ἐξίμωτος τοῦ ἔτους κατὰ

Secundum vero illud de mulieribus, quae post priores nuptias ad secundum venerunt matrimonium et antequam annus expleretur, quem lugubrem leges appellant; quas puniebant constitutiones tres ante nos imperantium, et nos nuper de his scribentes legem cum quibusdam correctionibus etiam super his sancita in brevi quadam parte nostrae legislationis tetigimus. Sed impudentissimum quiddam nunc accessit, quod in nostris provenire temporibus nolebamus; quamobrem nobis recte placuit emendatione dignum existere. Mulier enim ad virum veniens hunc exultul, ut apparet etiam superstitie eo non caste vivere cogitans; nondum enim completo anno unde-

cap. II summas habent Ποταί 23, 1 et Ecloga ad Prochiron mutata 8, 21

restitutio; sive mulier restitutione oneretur, ne dotis dationi impedimento sit. Quae enim communiter omnibus utilia sunt iis quae privatim quibusdam conducunt praeponiunt. Atque hoc nuptialibus donationibus et exactionibus quae inde fiunt privilegium esto. Etenim si etiam maiores nostri a generalibus hypothecis multa per praesumptionem exceperunt, quamvis non adeo necessaria nobis sint, quidni nos ex maiore et 1 meliore ratione lucrorum nuptialium exceptionem faciamus? Haec autem omnia futuro temporis largimur et restitutionibus postea futuris quam haec lex lata est. Neque enim illam fieri patimur laesionem, si qua mulier exiguam habens dotem deinde lege nostra cognita, vel si qui vir qui mediocrem donationem antenuptialem fecit, in circumscriptionem legis augmentum facere velit dotis vel antenuptialis donationis, id arripiens ad fraudem restitutionibus faciendam. Nam hanc quoque tollimus circumscriptionem, cum nullam utilitatem iis qui augmenta faciunt quantum ad restitutionum detrimentum concedamus, integram futuro temporis legem nostram servantes. Atque unum quidem hoc caput erit praesentis legi.

II. Alterum autem illud de mulieribus, quae post priores nuptias ad secundum matrimonium festinarunt idque ante quam annus, quem quidem luctus annum leges vocant, exierit; quas puniebant constitutiones tres imperatorum qui ante nos fuerunt, ac nos nuper cum legem hac de re scriberemus cum quibusdam emendationibus etiam quae de illis sancita erant in exigua quadam parte nostrae legislationis recepinus. Sed impudentissimum quoddam facinus nunc occurrit, quod nostris temporibus nollenus accidisse: ita ut nobis merito correctione dignum esse visum sit. Mulier enim quae viro nupserat eum amisit, etiam superstitie eo, ut videtur, impudicitiam meditata. Nam anno nondum exacto sub finem undecimi

3 μὴ] μηδὲ L² || 5 ἔσται B^u || 7 εἰ γὰρ] οἱ γὰρ B¹ || 11 ποιησόμεθα L || 14 ἐκείνῳ B¹ || συγχωροῦμεν γενέσθαι B⁵ || ἵνα abundare vidit Heimbach || ἢ τις L¹ ἢ τις L² || 15 ὀλίγον L¹ || 16 post ἡμέτερον rasura circ. 4 lit. est in M || 19 τὸ ἔλλκειν MB || τῷ ἔλλκειν L hoc trahere est; τούτω ἔλλκει Hombertg, malim τούτω ἔλλκει. Excidisse aliquid suspicatur Zachariae || 21 ἔχει B || 22 τὰς ἐπαυξήσεις] augmentum ε || 24 νόμον τηροῦντες B || 25 ἔσται] est ε || 26 τῶν L¹ || 27 ἐπιχειρῶσιν ML] ἐπαυξῶσιν B vulg. || 29 διατάξεις τρεῖς] Cod. 5, 9, 1. 2 6, 5 6, 4 [cf. p. 164, 20] || 31 τῶν] τῶν? L¹ || τούτων LB⁵] τούτων M (τούτω B¹ τούτω C¹ Scringero vulg.) || νόμον] nov. XXII c. 22 || 38 τὸ οὐ μὴ B¹

1 restitutionem R¹ || 4 utilia sunt] utili*** R¹ || 5 hoc nuptialibus — 8 necessaria con] scr. R² in ras. 2 versum || 6 ex] et V || 7 praesumptione V¹ || 9 consistat V || meliore RT || 13 enim om. V || feri V || lesi*** R¹ || 22 nostra R¹ || leges R^a || siquidem RV] quidem vulg. || 23 est] et V || 26 rubr. Si soluto matrimonio mulier secundas quidem nuptias non contraxerit (non contraxerit nuptias T), ante annum autem impletum ab aliquo stuprata sit RT marg. || 27 ad secundam V || 28 leges] legem R¹ om. V || 29 appellabant V || puniebant et constitutiones V || ante] an R¹ || 30 nuper] super R || 32 legislationis] legis R || 36 existere vulg.] existimare libri || 38 expleto T || undecimo] in decimo V¹ non decimo V³

τὸν ἐνδέκατον μῆνα περαιώμενον ἔτεκεν, ὥστε οὐκ εἶναι δυνατὸν εἰπεῖν ὡς ἐκ τοῦ τελετήσαντος γένουτο τὸ βρέφος· οὐ γὰρ ἂν εἰς τοσοῦτον ἡ κήσις ἐξετάθη χρόνον. καὶ ἐπειδὴ καὶ τοῦτο ἐν ἔσσι τῶν ἐπιτιμιῶν τῶν τοῦ ἀώρουτος γάμου πραττότων τὸ τὴν γαμετὴν ἐκπλήττειν εὐθὺς τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς τῆς παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐπιδοδομένης, ὥστε καὶ αὐτὴα ταύτην ἀπολλύναι καὶ μὴδὲ τὴν χρῆσιν ἔχειν, ἐκότως οἱ παῖδες οἱ τῷ θανάστῳ τῆς μητρὸς τοκετῶ περιουβισμένοι τὴν γοῖν προγαμιαίαν τοῦ πατρὸς ἤξιον λαβεῖν τὴν δωρεάν, καὶ μὴ κερδαίνειν ὀφείλειν τὴν γυναῖκα παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ὃν οὕτω θάπττον ἡγάμασεν. ἡ δὲ — ἀλλὰ πῶς εἰπαμεν τὰ παρ' αὐτῆς ἐρηθιδίωμεν — οὐκ ἄξιαν ἔλεγεν εὐαγγὴν εἶναι τῆς ἐκπύσεως, διότι τὸν νόμον ἡπίστατο περὶ νομίμων διαλεγόμενον γάμων, ἐλατῆ δὲ γάμον οὐ γενέσθαι παρὰ τὸν πρότερον, ἀλλὰ τὸν τοκετὸν τοῦτον εἶναι φυσικῆς ἐπιθυμίας πάρεργον. Ἄλλ' ὅτι μὲν αὕτη καὶ μοῖρος ἐτέροις ὑπόκειται σωφροισμοῦ ἐξαρματισσα stupron, τῶν ἀνομοιοποιημένων ἔστιν, καὶ τὸν γε ποιῶν ἐκείνων αὐτὴν οὐκ ἀφίεμεν. τῶς δὲ (φειδόμεθα γὰρ τῶν τοῦ τελετήσαντος παίδων) ἐπάγομεν ἐκπίσιν αὐτῆς τῆς πρὸ τῶν γάμων δωρεᾶς καὶ ἐπὶ τούτῳ τοῦ θήματος, ἦν ἐπὶ τῶν νομίμοις προσιουσῶν εἰσὼ τοῦ πενθίμου χρόνον γάμοις ἔταξεν ὁ νόμος. εἰ γὰρ ἐκείνας ὁ νόμος ἀτιμωροῦτος οὐ καταέλοιπε, καίτοιγε νόμον γάμον προζήσας, διότι τυχόν ὑπόπτεισε μὴ τις προὔπτην ὑποψία ποιητὰ πρὸς τὸν δεύτερον γίγναται, διόπερ καὶ θάπττον εἰς τὸν γάμον ἔσπευσε, πῶς [οὐκ] ἐνταῦθα, ὅπου τὸ πρῶγμα μὴ καθ' ὑποψίαν ἔστι μόνην, ἀλλ' αὐτόθεν ἔλεγχος ἀκριβῆς καὶ ἀπαράλογιστος ἐδόθη τῷ πλημμελήματι ὁ πάντων οὐτος ἀσεβέστατος τοκετός, ἢ ἀνεθίνον αὐτὴν καταλείψομεν; Ὡστε θεσπιζόμεν, εἴ τι τοιοῦτο συμβαίη καὶ πρὸ τοῦ πενθίμου χρόνον τέτοι γυνῆ πρὸς τῷ πέρατι τοῦ ἔτους, ὥστε ἀναμφισβήτητον εἶναι τὸ μὴ τὴν γοῖν ἐκ τοῦ πρότερον καθ' ἐστάναι συνοικεσίον, παντοίως αὐτὴν στέρεσθαι τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς καὶ κατὰ δεσποτείαν καὶ κατὰ χρῆσιν, ὑποκειμένην καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπασιν ἐπιτιμίαις, οἱ ἂν εἰ δευτέροις ἔτιγε πρὸ τοῦ πενθίμου χρόνον νομίμοις ὀμολήσασα γάμοις. μὴ γὰρ ποτε πλεῖον ἔχέτω

cimo mense perfecto peperit, ut non esset possibile dicere quia de defuncto fuisset partus; neque enim in tantum tempus conceptionis extensum est. Et quoniam etiam haec una est poenarum earum quae acerbas nuptias faciunt, ut uxor cadat mox antenuptiali donatione a viro data et repente eam amittat et neque usum habeat, recte filii sic mirabili matris partu iniuriati antenuptialem patris posebant accipere donationem, et non lucrari velle mulierem per virum quem sic velociter dehonestavit. Illa — sed quomodo dicemus verba illius erubescimus — non dignam se dicebat esse ut caderet, quia legem nosset de legitimis loquentem nuptiis, sibi vero nuptias non fuisse nisi primas, porro partum hunc esse opus naturalis concupiscentiae. Sed quia haec etiam decies milies aliis subiacet castigacionibus committendo stuprum indubitatum est, et poenis illis eam non privabimus (interim enim parcimus defuncti filii), inferimus autem ei antenuptialis donationis amissionem et in hoc casu, quam constituit lex super eis quae ad legitimas accedunt nuptias intra lugubre tempus. Si enim illas lex inultas non reliquit licet legitimas nuptias celebrant, eo quod forte suspicio fuerit ne qua praexisterit suspicionis malignae causa ad secundum maritum, eo quod velociter ad nuptias festinavit, quomodo non hic, ubi causa non per suspicionem est solam, sed hoc ipsum increpatio manifesta et indubitata praebita est delicto omnium impiissimi iste partus, noxiam eam relinqueamus?

1 Unde sancimus, si quid tale contigerit et ante luctus tempus pepererit mulier circa terminum anni, ut indubitatum sit solem non ex priori consistere matrimonio, modis omnibus eam privari antenuptiali donatione et secundum proprietatem et usum, subdendam quoque aliis omnibus poenis, ac si secundas eam contigisset ante luctus tempus legitimas celebrasse nuptias. Non enim aliquid amplius habebit

mensis peperit, ut dici non possit infantem ex defuncto esse; neque enim in tantum tempus graviditas producta esset. Et quoniam haec quoque una est ex poenis eorum qui intempestivas nuptias contrahunt, quod uxor statim privatur antenuptiali donatione a viro data, ita ut et protinus eam amittat et ne usum fructum quidem eius habeat, merito liberi per mirabilem matris partum iniuria affecti antenuptialem saltem patris donationem ad ipsos pertinere iudicabant nec mulierem lucrum debere percipere a marito, quem tamen cito contumelia affecit. Illa vero — sed quomodo verba eius proferamus erubescimus — se amissionem dignam non esse dicebat, quoniam legem sciret de legitimis loqui nuptiis, ipsi autem nuptias nullas fuisse praeter primas, verum partum illum esse naturalis libidinis opus subsiciunt. Verum illam aliis quoque sescentis castigacionibus obnoxiam esse, cum stuprum commiserit, in confesso est, neque illis quidem poenis eam liberamus; interim tamen (parcimus enim defuncti liberis) donationis ante nuptias amissionem etiam in hoc casu ei irrogamus, quam in iis quae ad legitimas nuptias intra tempus luctus veniant lex statuit. Nam si illas lex quavis legitimas nuptias contraxerint non reliquit impunitas, suspicata forte ne qua iam ante existerit mala suspicio adversus secundum coniugem, unde citius ad nuptias festinaverit, quomodo hic, ubi res non in suspicione sola nititur, sed ultro probatio accurata atque indubitata delicto praestita est omnium impulsus ille partus, impunitam eam relinqueamus? Itaque sancimus, si quid eiusmodi contigerit et mulier ante tempus luctus exactum sub finem anni pepererit, ut dubitari nequeat quin proles non sit ex priore matrimonio, omni modo ipsam antenuptiali donatione et quod ad proprietatem et quod ad usum fructum privari ac ceteris quoque poenis omnibus obnoxiam esse, perinde ac si secundas forte legitimas nuptias ante tempus luctus exactum contraxisset. Numquam enim

3 τὸ om. B¹ ἂν om. L || 4 ἐν ἔσσι] ἐνέσσι L || ἐπιτιμιῶν M^a B¹ || 9 οἱ τῷ θανάστῳ] sic (i. e. οὕτω) mirabili ε || τοκετῶ τῆς μητρὸς B || 11 κερδαίνειν M || 13 εἰπομεν LB || 16 γάμον? M¹ || 18 αὐτῆ MB¹ αὐτῆ L || 19 stupron M στοῦπρον, s. v. μοιχίαν φθόραν (sic pro φθοράν) L μοιχίαν B || 22 πρὸ τῶν γάμων] προγαμιαίας B || 28 υποψία ποιητῶ] suspicionis malignae causa ε || 29 εἰς ML] πρὸς B || οὐκ seclusi; οὖν coni. Osenbrüggen || 31 ἔλεγχος L || 33 ἀνεθίνον MLB] ἐπεθίνον Haloander ex ε || 37 στέρεσθαι M] στέρεισθαι B στέρησθαι L || 38 καὶ κατὰ χρῆσιν LB] καὶ χρῆσιν M⁵

una] ***na V¹ et una T || 5 acervas R¹T⁴ arcerbas V^a || 6 donationem auro data R¹ || amittat V amittebat R¹ || 9 velle] valere vulg. || 10 illam R¹, At illa vulg. || 11 digna R¹ dign² V¹ || 12 nosset V¹ || 13 sibi si R || 14 hunc] h^c R¹ || 15 quia] qui R¹ || 17 et] etiam et R || illis] illa V¹ aliis V²T || 18 defuncti — 23 eo scr. R³ in ras. 3 versusum || defunctis V^a || 19 amissionem R || 20 ca... constituit quam V¹ || quem R || 21 lugubre R || 22 inultas] **etas V¹ || relinquit V² || 23 sq. ne qua (quam R⁴) praestiterit R ne..... V¹ || 26 causa] ad secundum maritum add. R || spitione R¹ || 27 hoc ipso vulg. || 29 relinquens libri || 34 peperit RV || anni ut indubitatum] ..dubitatum ann... V¹ || 37 donationem R¹

2 de om. VR¹ enim om. V¹ || 4 haec VT] hoc R || III.

σωφροσύνης ἀσέλγεια· ἀλλ' ὑποκείσθω μὲν καὶ αὐτῇ ταῖς αὐταῖς ποιναῖς, κινδυνενέτω δὲ καὶ περὶ τῆν ἑλπίδα τῆς ἀπὸ τοῦ stupron γραφῆς, ὅπως ἂν μήτε γάμων ἀδύρων ἐπιθυμοῖτο μήτε τοὺς νομίμους γάμους μείζονα κακῶ σοφίζοιτο.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θελοῦ δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ὑπεροχῇ γινώσκουσα κατὰ τὸ σὴνθεθεῖα διὰ προγραμμάτων οἰκείων φανερὰ πάσι καταστήσεται.

Νόμος ἐγγράφῃ Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν 10 ἱερῶν τῆς Ἐω πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

Dat. xv. kal. Maii. CP. post cons. Belisari v. c.

[a. 536]

Dat. xii. kal. Maii CP. p. c. Belisarii v. c.

ᾄ

XL.

Auth. XLII

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ 15
ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ
ΕΚΠΟΙΕΙΝ ΟΙΚΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ
ΤΗΝ ΑΥΤΗΝ ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΟΛΙΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Πέτρῳ τῷ ὁσιωτάτῳ καὶ μακαριω-
τάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Ἱερουσολύμων.

(Προοίμιον.) Ἦδη μὲν τὰ περὶ τῆς κολύσεως
τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐκποιήσων νόμῳ κοινῶ διηγό-
ρευται παρ' ἡμῶν, ὃν δὴ καὶ κρατεῖν καὶ κύριον ἐφ'
ἅπασιν εἶναι βουλόμεθα. ἐπειδὴ δὲ τοῦ συμφέροντος
ἁπάσαις ἐκκλησίαις προνοεῖν προσήκει, διαφερόντως δὲ 25
τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως καὶ τοῦ τόπου καθ' ὃν ὁ τοῦ
κόσμου δημιουργὸς ἤξιώσεν ἐν ἀνθρωπίνῃ καταστή-
ναι γενέσει, διὰ τοῦτο ἀψήθημεν τὸν παρόντα γράφαι
νόμον οὐκ ἐπ' ἀνατροπῇ τῶν ἤδη παρ' ἡμῶν νενο-
μοθετημένων, ἀλλ' ἐπὶ τινι προσηκούσῃ τε καὶ ἀναγα- 30
καῖα τοῖς πράγμασιν ἀφελείᾳ. πᾶσι γάρ ἐστιν ἀν-
θρώποις φανερὸν τὸ τῆν ἀγιατάτην Ἀνάστασιν τοὺς
ἐκ πάσης τῆς οἰκουμένης ἐκέῖσε συρρέοντας, ὧν τὸ

Nov. XL (= Authent. XLII) Graece extat in M. — Egit. Theod. 40, Athan. 2, 7 (inde Coll. const. eccl. III 2, 7).
Julian. const. XI.

pluris fiat castitate luxuria: verum iisdem quidem poenis illa quoque obnoxia sit, praeterea autem accu-
sationis propter stuprum metu periclitetur, ut neque intempestivas nuptias concupiscat neque legitimas
nuptias maiore malo circumveniat.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarata sunt tua sublimitas
cognoscens more solito per propria programmata manifesta omnibus faciat.

Lex scripta est Iohanni gloriosissimo praefecto sacro per Orientem praetorio iterum, exconsuli
et patricio.

XL.

UT ECCLESIAE SANCTAE RESURRECTIONIS ALIENARE LICEAT
AEDIFICIA IN EADEM CIVITATE SITA.

Idem Aug. Petro sanctissimo et beatissimo archiepiscopo Hierosolymorum.

Praefatio. De prohibitione ecclesiasticarum alienationum iam generali quidem lege a nobis prae-
ceptum est, quam et valere et ratam in omnibus esse volumus. Quoniam autem commodis omnium eccle-
siarum prospicere decet, imprimis vero sanctae Resurrectionis et loci in quo creator mundi per humanam
existere procreationem dignatus est, propterea praesentem legem existimavimus scribendam non ad evertenda
ea quae iam a nobis sancita sunt, sed ad quandam et idoneam et necessariam rebus utilitatem parandam.
Etenim omnibus hominibus manifestum est sanctissimam Resurrectionem eos qui ex universo terrarum orbe

1 ἀσέλγεια L¹ || αὐτῇ M || αὐτῇ LB⁵ || 2 ταῖς αὐ-
ταῖς om. ε || καὶ om. B¹⁰ || 3 τοῦ stupru γραφῆς M
τῆς μοιχείας γραφῆς B τῆς μοιχείας προῦπογραφῆς L ||
* μηδὲ — 4 μηδὲ libri || 4 ἐπιθυμοῖτο L || 8 διὰ τῶν
προγραμμάτων L || 10 νόμος M || ὁ νόμος L || 10 sq. Νό-
μος — πατρικίῳ om. ε || 11 ἑώας (αἰώας L¹) L || 12 πα-
τρικίῳ L² || 13 xv kal. Maii. CP. M || xii kal. Maii (Ian.
v. l.) CP. ε k. maias Iul.^{pp} πρὸ ἐξ καλάνδων Ἀπολλίλων
Ath. μηδὲ μαρτίῳ Theod. || p. c. bisi. uc. ε cod. Bamb.,
post Belisari u. c. cons. M, μετὰ τὴν ὑπάτειαν Βελισαρίου
Theod.] bilisario u. c. cons. ε cod. V, ὑπάτειας Βελισαρίου
Ath., cons. bilisario Iul.^p comp. uelisario Iul.^d || 22 νόμῳ ||
nov. VII || 25 ἁπάσαις ἐκκλησίαις totius ecclesiae ε

3 stuprum V^a || acruas R || descenderet R¹ || 4 maiori] mari V¹ || 6 nobis] nubtias add. R¹ || 7 tuam V^a || 8 pro-
gramata R || 13 subscr. praestant V et Bamb. II || xii V] om. Bamb. || maii V] ian. Bamb. || cap. V ca. Bamb. || pe. bisi. uc. Bamb.] bilisario uice consul. V || 14 nov. XL [Auth. XLII] deest in R, in T extat in appendice extra-
vasantium || 17 sq. in sua posita ciuitate sit R₂ V quae in sua posita sunt ciuitate R₂ T || 20 hierosolimorum V ierosolimorum T (et sic infra) || 22 legi libri || 24 totius utilitati T al. || 27 credimus libri || 28 mutationem V || 29 sancta V || sed V] et Neob. set et T || 31 hominibus est T || 31 sq. manifestum estimam V^a

πλήθος ἄπειρον εἰπεῖν, καὶ ὑποδέχεσθαι καὶ τρέφειν, καὶ ποιῆσθαι δαπάνας ἀμέτρους τε καὶ παρὰ πάσας ἐκλήδας τοῖς ἐκείσε ἀθροισμένοις ἀροῦσας, καὶ τὴν θαυματουργίαν τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ πλήθους ἀμύθητον ἐξ ὀλίγων ἐκτρέψαντος ἄρταν καὶ ἡμέραν δεχομένην. ὥστε αὐτῆ καὶ πόρον δεῖν πλείονον καὶ προφίσεων εὐσεβῶν, καθ' ἃς μέλλοι δυνατὴ καθεστάναι πλήθει βοηθεῖν 1 τοσοῦτον. Ἐγνωμένον ὡς κατὰ τὸ παρόν Εὐσέβιος ὁ θεοφιλέστατος πρεσβύτερος καὶ κειμηλιάρχης τῆς κατὰ τὴν βασιλίδα ταύτην πόλιν ἁγιωτάτης ἐκκλησίας παραγερόμενος ἐν τῇ ἠθιῶσιν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλει καὶ τὸν σεμνὸν αὐτοῦ καὶ θεοφιλή καὶ νῦν ἐνδεικνύμενος τρόπον, δι' οὗ πολλὰς καὶ μεγάλας καὶ δικαίας αὐξήσσει τὴν τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας πύξῃσε πρόσδοτον, ἴσχυσε τριακοσίαν ὀδοήκοντα χρυσίων λιτρῶν ἀνήσασθαι πρόσδοτον τριάκοντα μικρῶ πλείον ἢ ἕλαττον χρυσίων λιτρῶν, τὰ μὲν τῶν χρημάτων ἀθροίσας εὐσεβῶς, τὰ δὲ καὶ δανείσασθαι παρασκευάσας τοὺς θεοφιλεστάτους οἰκονόμους τῆς εἰρημένης ἁγίας Ἀναστάσεως. ἐδίδαξέ τε ἡμᾶς, ὡς οἱ δανείσται τὰ οἰκεία λαβεῖν ἐπιζητοῦσι, καὶ ὡς ἕτερον εὔρε παράδοξον πόρον. πολλῶν γὰρ συρρέοντων καὶ ἐπιρουιῶντων τῇ ἠθιῶσιν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλει πόθῳ τῶν ἀνεμείνων τῷ θεῷ τόπων, ἐπιθυμοῦσιν ἀνήσασθαι οἰκήσεις ἐκκλησιαστικῆς χρυσίων πολλοῦ, ὅπως ἂν αὐτοῖς ἐξείη τῆς κατὰ τὸν ἐπιρήμενον τόπον ἀπολαύειν οἰκήσεως, μὴ δύνασθαι δὲ ταῦτα πράξαι τοὺς προστώτας τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως δεῖε τοῦ νόμου τοῦ παρ' ἡμῶν ἐπὶ ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἐκποιήσεσι τεθέντος, καίτοιγε τοσαύτης οὔσης τῆς ὠφελείας, ὥστε εἰς ἐνιαυτοὺς πενήτηκοντα βούλεσθαι τινὰς τὰ στεγνοῦμα ταῦτα ἀνήσασθαι, καὶ ντεῦθεν πολλοῦ τε καὶ οὐδὲ εἰπεῖν ὅσον τοῦ διαλλάττοντος γινόμενον, εἴπερ ἡ μὲν κτίσις τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ προσηγορεῖται τῆς πρόσδοτον περίου τῶν τριακοντα τοῦ χρυσοῦ λιτρῶν (καὶ ταῦτα θαυμασίως καθεστῶσιν) μόλις ἐπὶ τρικαίδεκα ἔτειν, ἡ δὲ τῶν οἰκημάτων πρᾶσις ἐπὶ πενήτηκοντα ἐνιαυτοῖς γενήσεται, καὶ μάλιστα τοῦ πρᾶσις ὅσον ἐν οἰκημασιν ἴσταμενον, ἅπερ τυγχούσι ἀπάσαις ὑπόκειται περιστάσεσιν, εἴθως συναπολλύμενα ταῦταις καὶ ἔχνος οὐδ' ὅτιον περισώζειν ῥαδίως δυνάμενα, εἴπερ ἐκ τινος (ἀπειρή δὲ τοῦτο καὶ τοῦ λόγου) περιστάσεως κατενεχθεῖη ἢ ἄλλως ἀναλωθεῖη.

illuc conflunt, quorum multitudo infinita est dicenda, et suscipere et alere, et sumptus facere immensos ac praeter spes omnes iis qui illic congregantur sufficientes, utpote quae ipsum miraculum magni dei ac servatoris nostri Iesu Christi, qui multitudinem innumerabilem paucis panibus nutrit, cotidie experitur. Itaque ei et pluribus redditibus et piis causis opus est, ex quibus idonea existat quae tantae multitudini subveniat. Comperimus igitur in praesenti Eusebium deo carissimum presbyterum et sanctissimae in regia hac urbe ecclesiae cimeliarcham, cum ad Hierosolymitanorum quam diximus civitatem profectus esset et graves suos atque deo acceptos mores nunc quoque ostenderet, per quos multis magnisque iustis incrementis sanctissimae ecclesiae redditum auxit, trecentis octoginta libris auri redditum triginta paulo plus minusve librarum auri emere valuisse, cum partem pecuniarum pie colligeret, partem ut mutuum sumeret deo carissimi oeconomi dictae sanctae Resurrectionis procuraret. Isque docuit nos creditores quaerere sua recipere, sequae alium praeter opinionem reperuisse redditum. Multos enim cum eo confluant dictamque Hierosolymitanorum civitatem desiderio locorum deo dicatorum obeant, cupere habitationes ecclesiasticas magna auri vi comparare, ut ipsis habitatione in loco quem diximus frui liceat; neque vero id sacrae Resurrectionis antistites facere posse metu legis de ecclesiasticis alienationibus a nobis latae, licet tanta sit rei utilitas, ut quidam in annos quinquaginta computatis pensionibus habitationes illas emere velint, atque inde magna ac ne dici quidem potest quanta differentia sit futura, si quidem sanctissimae ecclesiae possessio reddituum circiter triginta librarum auri, eorumque sane insignium, vix tredecim annis acquisita sit, aedificiorum vero venditio per quinquaginta annos futura sit, cum praesertim res in aedificiis constet, quae fortuitis casibus omnibus obnoxia sunt statim una cum illis peritura ac ne vestigium quidem facile ullum relictura, si quidem ex casu aliquo (absit autem hoc ab ipso ore) evertantur aut alio modo consumantur.

1 ἀπειρον εἰπεῖν] inopior est (i. e. ἄπορον ἐστίν? cf. nov. LIII 5 § 1) § 3 καὶ ex s. Zachariae] κατὰ M || 10 Εὐσέβιος] cf. Acta concilii Hierosolymitani a. 536 ap. Mansi Conciliorum coll. VIII p. 1166 || 16 πύξῃσε πρόσδοτον, ἴσχυσε] augere redditum valuit s. || 22 Ἱεροσολυμιτῶν M] Hierosolymorum s. || 33 στεγνοῦμα] domus s. Cf. 260, 42 et Iulian. c. 47 extr. (Ath. ἐκποιεῖν εἰς ν' (λ' cod.) ἔτη τοῦ ἀθροισμένου ἐτησίον στεγνοῦμου), item nov. CXX c. 9 pr. || 41 συναπολλύμενα ταῦταις M] peritura s

ibi confluentes, quorum multitudo inopior est, et suscipere et alere, et facere expensas immensas et citra omnem spem congregatis ibi sufficientes, et miraculum magni dei et salvatoris nostri Iesu Christi, qui multitudinem innumerabilem ex paucis satiavit panibus, cotidie suscipientem: unde et quaestibus eget pluribus et occasionibus piis, per quas sit possibilis multitudini auxilii tantae.

1 Cognovimus igitur quia in praesenti Eusebium deo amabilis presbyter et vasorum praepositus huius regiae civitatis sanctissimae ecclesiae adveniens in praedictam Hierosolymorum urbem et honestum suum et deo amabilem etiam nunc ostendens modum, per quem plurimis et magnis ac iustis crementis sanctae ecclesiae augere redditus valuit, trecentis et octoginta auri libris emit redditus triginta paulo plus minus auri librarum, alias quidem pecunias congregans pie, alias autem etiam mutuari procurans deo amabilibus oeconomis memoratae sanctae Resurrectionis: docuitque nos, quia creditores quae sua sunt recipere quaerunt, et quia alium invenit inopinabilem quaestum. Plurimi enim confluentium et advenientium ad memoratam Hierosolymorum civitatem desiderio dicatorum deo locorum cupiunt comparare habitacula ecclesiastica auro multo, quatinus eis liceat secundum memoratum locum frui habitatione, non autem posse haec agere praepositos sanctae Resurrectionis timore legis quae a nobis super ecclesiasticis alienationibus posita est, cum utique tanta sit utilitas, ut in annis quinquaginta velint aliqui domus has comparare; et ex hoc plurimam et nec dictu facilem provenire commoditatem, siquidem possessio sanctae ecclesiae acquisita est redditum circiter triginta auri librarum (et hoc mirabilem existentium) vix in tredecim annis, habitaculorum autem venditio in quinquaginta annis agitur, et maxime causa in habitaculis existente, quae fortuitis omnibus subiacent cladibus, mox peritura et vestigium nullum facile salvere valentia, si ex quadam (quod absit etiam dici) clade deciantur aut aliter absumantur.

4 magni Tal.] sancti V || 5 innumerabilis V^a || 8 multitudine V || 12 hierosolimarum V || 13 et deo om. V || 15 redditus VI (et sic infra) || et octoginta V] et om. T || 16 libras T || 17 libras Tal.] pecunias (sic) V || 18 aliis V || 19 oconomis V yehonomis T || 22 confluentium V || 24 deo] do V || 27 hec posse V posse hoc T || 29 sq. sit — quinquaginta bis scr. V¹ || 30 velint] nel in V || 31 *dictu] diu libri, dicere Beck || 36 agetur vulg. || 37 habitulis V || fortius V || 39 facire V || valentium libri || 40 adsumantur V assumantur Tal.

CAPUT I.

Ταῦτα ἡμᾶς ἀφικέσθαι πρὸς τὸν παρόντα νόμον παρεσκεύασεν, ὃν ἀνατίθειμεν τῷ δεσπότη Θεῷ καὶ τῇ τῶν πασῶν ἐκκλησιῶν ἀγιωτάτῃ Ἀναστάσει. δι' οὗ θεοπλήροισιν τὰ μὲν ἄλλα πάντα (τοῦ περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐκποιήσεων νόμου κρατεῖν καὶ) ἐπὶ τῆς ἀγιωτάτης Ἀναστάσεως προφάσει χωρίων ἐκκλησιαστικῶν (οὐδὲ γὰρ αὐτῆ παντελῶς ἐρίμεν πρᾶσιν οὐδεμίαν ποιέσθαι χωρίων), ἐπὶ μόντοι τῶν οἰκημάτων χαλωμένῃ τῆς ἀκριβείας τοῦ νόμου. εἰ γὰρ ἐπ' ὀφείλεια τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν τούτων ἐγράφαμεν, ὄραμεν δὲ τηλικαύτην ἐν τῷ πράγματι τὴν ὀφείλειαν οὖσαν, πῶς οὐκ ἂν διὰ τοῦ παρόντος νόμου τούτου αὐτοῖς ἐρίσομεν, πᾶσαν δίδοντες καὶ τοῖς πιπρόσκουσιν ἀδείαν καὶ τοῖς ἀνονημένοις ἀσφάλειαν; καὶ μάλιστα ἐπειδὴ σίνισμεν τῷ χρόνῳ θάττον ἄξοντι πάλιν τὰ οἰκῆματα πρὸς αὐτὴν, ὅλα τῶν ταῦτα ἀνονημένων ὡσπερ διὰ τὴν περὶ τὸ θεῖον σπουδῆν ἐώνηται ταῦτα, οὕτω καὶ ἐπειδὴν τελευτῶεν αὐτῆ ταῦτα καταλιμπανόντων. Ἐξέστω τοίνυν αὐτῇ τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ ποιήσασθαι τὴν τῶν οἰκημάτων πρᾶσιν, μηδὲν εὐλαβουμένη τὸν νόμον τὸν ἐν γένει περὶ τούτων κείμενον, διότι νόμος νεωτέρω τὴν ὑποδιαίρεσιν ἔσχει, οὐδὲ τίως ποιητὴς ἐκείθεν καθ' οἰονδήποτε προσώπου 1 παντελῶς ἀρμοζούσης· εἰς τε τὸν ἐφεξῆς χρόνον ἀπὸ τούτου πράττειν, εἰ ποῦ τι τηλικούτων ἀνακίψειν ὀφελος, ὡς πολλαπλάσιον ἀγαθὸν ἂντ' ἐλαχίστου τῇ ἀγιωτάτῃ προσείναι διὰ τῆς ἐκποιήσεως Ἀναστάσει. πᾶσαν ἐρόντων ἀσφάλειαν τῶν ταῦτα ἀνονημένων νῦν τε καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον, καὶ οὐδεμίαν ἀφαιρέσιν εὐλαβουμένων οὐκ αὐτῶν, οὐ κληρονομῶν αὐτῶν, οὐ διαδοχῶν, οὔτε νῦν οὔτε εἰς ἕτερον χρόνον, διὰ τὸ κατὰ τὸν παρόντα νόμον αὐτοῖς διαρροῦντας ὑπέσειλθεῖν τὴν ἀγοράσταν οὐκ εἶναι δικαίους τινὰ ὑποστῆναι περὶ τούτου ταραχὴν ἢ μέρμηρ ἢ ζημίαν ἢ ἀφαιρέσιν. δεκτέον δηλαδὴ πραττομένου παρὰ τῆς σῆς μακαριότητι παρόντων τῶν ἐκ τοῦ εὐαγοῦς κλήρου, καὶ δεκνυμένων τῆς αἰτίας καθ' ἣν ἡ ἐκποιήσις τῶν οἰκημάτων γίνεται, ὅτι μειζρόνων ἐνεκεν ἀγαθῶν ἢ τούτων πρᾶσι σπουδάζεται, ὀλίγων μὲν τῶν ἐκποιουμένων ὄντων, πλείονων δὲ καὶ καλλίωνων τῶν ἐντευθέντων προσγινόμενων· δηλαδὴ κατὰ τὸ παρὸν τῶν τιμημάτων τῶν ἀθροισζομένων ἐκ τῶν ἐνοικίων τῆς πρᾶσεως ἐπὶ πεντηκοντα ἔτησι γινόμενης εἰς διάλυσιν τῶν χρεῶν καταβαλλομένων, ἅπερ οἱ δανεισταὶ δεδωκάσιν ἐπὶ τῇ τῆς εἰρημένης προσόδου κτήσει. εἰ 45

I. Haec nos ut ad praesentem legem veniremus moverunt, quam domino deo et omnium ecclesiarum sanctissimae Resurrectioni dedicamus: per quam sancimus reliqua quidem omnia quae lege de ecclesiasticis alienationibus continentur valere etiam de sanctissima Resurrectione praediorum ecclesiasticorum nomine (neque enim ei ullam omnino venditionem praediorum facere permittimus), in aedificiis tamen de severitate legis nonnihil remittimus. Nam si eam ad utilitatem sanctissimarum ecclesiarum scripsimus, tantam autem videmus illi rei utilitatem inesse, quidni per praesentem legem hoc iis concedamus, omnem dantes et vendentibus veniam et ementibus securitatem? praesertim cum tempus intellegamus aedificia cito ad eam reducturum esse: quandoquidem emptores eorum, sicut propter studium erga deum ea emerunt, ita eadem cum moriantur illi relicturi sunt. Liceat igitur ipsi sanctissimae ecclesiae aedificiorum facere venditionem, ne venearat legem generaliter de his latam, propterea quod lege recentiore ei exceptio subiecta est, neve 1 poena inde ulla in ullam omnino personam competat; pariterque in tempus futurum hoc ipsum agere liceat, sicubi quod eiusmodi emerit commodum, ut multiplex bonum pro minimo sanctissimae Resurrectioni per alienationem accedat. Omnemque securitatem emptores eorum et nunc et in omne deinceps tempus habeant, neve ullam ablationem veniant aut ipsi aut heredes eorum aut successores aut nunc aut alio tempore, quoniam qui secundum praesentem legem fidenter accesserint ad emptionem, eos par non est ullam de hac re perturbationem vel reprehensionem vel dampnum vel ablationem subire. Ac decretum quidem fiat apud tuam beatitudinem praesentibus iis qui ex venerabili clero sunt, et causa probetur ex qua alienatio aedificiorum fiat, quod maiorum bonorum gratia eorum venditio agatur, cum pauca quidem alienentur, plura vero et pulchriora inde acquirantur: ut in praesenti scilicet pretium ex pensionibus collectum venditione in quinquaginta annos facta impendatur in solutionem pecuniae mutuae, quam creditores pro acquirendo eo quem diximus reditu dederunt. Nam si omnium dominus simul et

Haec nos respicere ad praesentem legem procuraverunt, quam dicamus domino deo et omnium ecclesiarum sanctissimae Resurrectioni: per quam sancimus alia quidem omnia legis de ecclesiasticis alienationibus teneri et in sanctissima Resurrectione occasione agrorum ecclesiasticorum (non enim ei penitus concedimus venditionem neque unam facere agrorum), super habitaculis autem relaxamus aliquid subtilitatis legis. Si enim pro utilitate sanctissimarum ecclesiarum hanc scripsimus, videmus autem tantam in causa utilitatem existentem, quomodo non per praesentem legem hoc eis concedimus, omnem dantes et vendentibus licentiam et ementibus cautelam? quoniam cognoscimus tempore veloci ad eam revocanda rursus habitacula, utpote cum haec comparantes sicut propter divinum studium haec emerunt, ita et dum moriuntur ei haec relicturi sunt. Liceat igitur nunc sanctissimae ecclesiae facere habitaculorum venditionem, nihil metuenti legem generaliter de his positam, eo quod lege iuniorae subdivisionem habuit, neque ulla poena contra quamlibet personam competente;

1 et in reliquum tempus hoc ipsum agere, sicubi aliqua talis emerit utilitas, tamquam multiplex bonum pro parvo sanctissimae adquisitum Resurrectioni. Omnem habentibus cautelam haec comparantibus nunc et in omne deinceps tempus et nullam ablationem metuentibus, non ipsis, non heredibus eorum, non successioneibus, neque nunc neque in aliud tempus, eo quod secundum praesentem legem ipsi confidenter subeunt emptionem, neque esse iustum aliquem de hoc pati tumultum aut querelam aut dampnum aut sublationem. Quippe decreto agendo apud tuam beatitudinem, praesentibus qui ex venerabili clero sunt, et ostensa causa per quam alienatio habitacionum fit, quia maiorum causa bonorum horum venditio celebratur, paucis quidem quae alienantur extantibus, pluribus autem ac melioribus, quae hinc acquiruntur; secundum hoc pretiis videlicet recollectis ex pensionibus ex venditione in quinquaginta annis facta, transactione debitorum solvendis, quae creditores dederunt in praedicti reditus

4 sq. τοῦ περὶ — κρατεῖν καὶ ex ε suprl. Zachariae; cf. Julian. c. 47 in. et supra 255, 16 sq. || 14 καὶ μάλιστα om. ε || 19 ἐξέστω τοίνυν αὐτῇ] liceat igitur nunc ε || 23 sq. ἐκείθεν et παντελῶς om. ε || 27 διὰ τῆς ἐκποιήσεως om. ε || 31 διαδοχῶν] successioneibus (i. e. διαδοχῶν) ε

10 aut V || 12 ei V || concedemus vulg. || 14 quoniam om. V || 15 revocante Heimbach male || habitacula utputo V || 17 et] ut V || 21 poena om. V || 22 persona V || 25 aliquam VT || et mererit V || 30 successoribus vulg. || 32 esset vulg. || 33 aliquid Val. || 38 alienantibus extantibus V^a || 41 ex venditione] et ex venditione V vulg. || 42 transactione] in transactionem vulg. || 43 reditus V] creditus Tal.

γὰρ ὁ πάντων δεσπότης τε ἅμα καὶ δημιουργὸς θεὸς ἤξιώσατε πηλικαίτην αὐτῇ δοῦναι προνομίαν παρὰ τὰς ἄλλας πόλεις, ὥστε ἐξ αὐτῆς ἀναστῆναι κατὰ τὴν σάρκα, πρόδηλον ὡς καὶ ἡμεῖς ἀκολουθοῦντες τῷ δεσπότην θεῷ καὶ ταῖς μεγάλαις αὐτοῦ θαυματουργαῖς καὶ ὅσον ἀνθρώπων δυνατὸν προνομίαν τινα δεδώκαμεν αὐτῇ παρὰ τὰς ἐκκλησίας τὰς ἄλλας· ὥστε αὐτὴν ἀπολαβεῖν τοῦδε ἡμῶν τοῦ νόμου, ὃν ὡς τινα καροποροίαν αὐτῇ προσάγομεν, τὸ συμφέρον αὐτῇ διὰ πάντων ἐπιλεγόμενοι καὶ τιμῶντες.

(Ἐπίλογος.) Τὴ τοῖον παραστάτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ ἰδικοῦ νόμου, καὶ αὐτοῦ τοῖς τῶν νόμων ἐγγραφησομένον βιβλίαις, ἡ σὴ μακαριότης γνώσκουσα φανερον αὐτὸν τοῖς αὐτοῖσι πᾶσι καταστράτω, δεῖξάτω τε τὴν ἡμετέραν προαίρεσιν, ἣν ἐπὶ τῇ ἀγιωτάτῃ καὶ δικαίᾳ παρὰ παντὸς τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους προσκυνουμένη ἀναστάσει τὸ ἡμέτερον ἔχει κράτος καὶ τῷ δεσπότην προσάγει θεῷ τῷ τοσοῦτων ἡμᾶς καὶ τηλικούτων ἀγαθῶν παρὰ τοὺς ἄλλους ἅπαντας τοὺς πρὸ ἡμῶν βεβασιλευκότας ἐφ' ἐκάστης ἀξιώσαντι 20 τε καὶ ἀξιώσιντι.

Ἰδικὸς νόμος γραφείσι Πέτρῳ τῷ ὁσιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ καὶ πατριάρχῃ τῆς Ἱεροσολυμιτῶν πόλεως.

Dat. xv. k. Iun. CP. post cons. Belisarii v. c. [a. 536] 25

emptione. Si enim omnium dominus simul et mundi creator deus dignatus est tantum ei dare privilegium ultra alias civitates, ut ex ipsa resurgeret secundum carnem, palam est quia et nos sequentes dominum 5 deum et magna eius miracula secundum quod homini possibile est privilegium aliquod dedimus ei citra ecclesias alias: ut ipsa fruatur hac nostra lege, quam ei velut quoddam munus offerimus, utilitatem ei per omnia conferentes et honorantes.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per hanc specialem legem et ipsam legum inscribendam codicibus, tua beatitudo cognoscens manifesta illic omnibus instituat, doceatque nostram voluntatem, 15 quam in sanctissima et iuste ab omni hominum genere adoranda Resurrectione nostra habet potestas et domino offertur deo, qui tantorum nos et talium bonorum ultra alios omnes ante nos imperantes per singula dignos fecit et faciet.

Specialis lex scripta Petro sanctissimo et beatissimo archiepiscopo et patriarchae Hierosolymitanorum civitatis.

Dat. xv. kal. Iunii CP. Belisario v. c. cons. [a. 535]

XLI

LEX UT BONUS

Idem Aug. Bono quaestori exercitus.

Recte nobis

Haec constitutio quendam virum magnificum Bonum nomine quaestorem exercitus fecit. Nam 30 et more antiquo duplex erat quaestorum magistratus, et unus quidem circa latus principis erat, alter autem quaestor exercitui praeerat. Disposuit autem praesens constitutio etiam annonas quaestoris et consiliarii eius; apparitionem quoque ei dedit ad imitationem quandam praefecti praetorio, id est scriniarios et ab actis et praecoens et commentarienses et lampadarios et omnem deinceps ordinem. Sed et annonas militum tam comitatensium quam limitatensium disposuit quomodo dis- 35

Novella XLI Latine tantum scripta non servata est (λείπει δὲ ἀτάξιν) not. M² in marg. ad nov. XL); verba initialia et rubricae et ipsius constitutionis citant Athanasius et schol. M ad nov. L pr. *περὶ τῆς νεαρᾶς φησὶν ἧτις ἐπιγράφεται Lex ut Bonus, ἧς ἡ ἀρχὴ Recte (Reste libri) nobis.* Argumentum praestant epit. Theod. 41 (περὶ τῆς ἐπαρχότητος τῶν ἐπαρχῶν), Athan. 4, 12; Julian. const. XXXVIII (De officio quaestoris exercitus et designatis quique provinciis ei subiectis rubr. Iul.²), quam supra adscripsimus.

Graeca novella XLI (μᾶ) in ML, B 9, 3, 2 ([Θεσπίζομεν] ὥστε τῶν μὲν . . . = 262, 18 sqq.) eadem est quae in M infra suo loco redit n. L (= Authent. XLIX) ad eundem Bonum scripta, qua priori constitutioni ex parte derogatur. Quam propter argumenti affinitatem in graeco exemplari corporis CLXVIII novellarum loco antiquioris constitutionis omissae perperam suppositam esse comprobant summae utriusque novellae a Theodoro (41 et 50) et Athanasio (4, 12 et 7, 4) recte servatae (quamquam in Theodori nov. 41 ex interpolatione praepostera verba initialia nov. 50 praefixa sunt); apud Iulianum posterioris summa non extat.

aedificator mundi deus tantum illi prae ceteris urbibus dare privilegium dignatus est, ut ex ipsa secundum carnem resurgeret, manifestum est nos quoque dominum deum et magna eius miracula quoad hominem licet secutos privilegium aliquod ei dedisse prae ceteris ecclesiis: ut ipsa fruatur hac nostra lege, quam veluti primitias ei offerimus, commodum eius per omnia eligentes et honorantes.

Epilogus. Quae igitur placuerunt nobis etiam per hanc specialem legem ipsam quoque legum libris inscribendam, tua beatitudo cognoscens omnibus qui illic sunt eam manifestam reddat, nostramque voluntatem ostendat, quam erga sanctissimam et merito ab omni hominum genere adoratam Resurrectionem nostra potentia habet et domino offertur deo, qui nos tot ac tantis bonis prae ceteris omnibus qui ante nos imperarunt cotidie et dignatus est et dignatur.

Specialis lex scripta Petro sanctissimo et beatissimo archiepiscopo et patriarchae civitatis Hierosolymitanorum.

12 ante νόμον inserendum videtur δηλούμενα || 14 φανερόν αὐτόν] manifesta ε || 25 xv k. iun. CP. M(ε) πρὸς ἐὲ καλανδῶν Ἰουλιανὸν Ath., μηνί ἰουλίῳ Theod. k. mai. Iul.^p || post bilisario uc. cons. M, pc. (procoi Iul.^p) bilisarii Iul. μετὰ τὴν ὑπατελίαν Βελισσαρίου Theod. Ath. (Belisario uc. cons. ε) || 27 Lexut bonus schol. M λεχθ-βοῦνος καὶ τὰ ἐξῆς Ath. || 28 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς πρὸς Βόνον κοιμιστῶρα exercitov Ath., unde inscr. reposui || 29 Reste nobis (nouis Ath.) Ath., schol. M || 30 τὸν τοῦτων ἡγούμενον Ἰουστινιανὸν κοιμιστῶρα exercitov προσαγορεύουσιν Ath., sim. Theod.

2 est om. V || 5 miracula] miracula eius V¹ mirabilia T al. || secundum om. V in spat. 2 lit. || 7 lege om. V || 8 offerimus V || ei utilitatem T al. || 9 honorates V || 12 specialem legem V] spectabilem T || ipsam] ipsa in V ipsa T al. || inseribenda libri || 13 illi V || 15 omnium libri || 16 habeat vulg. || 17 leg. offert? || talium V] aliorum T || 25 bilisario V bilis. T Neob. || uc. con. T Neob. uie. consul. V

tribui debeant. Subiecit autem ei et quinque provincias, id est Scythiam et Mysiam et Cariam et omnes Cycladas insulas et Cyprum totam. Causarum quoque auditorium habere ei concessit, ut non obiciatur ei fori praescriptio. Subiunxit autem et notitiam impensarum.

Et est promulgata haec constitutio xv. kal. Iun. ind. xiv. p. c. Belisarii.

[a. 536]

[MA

5

Η ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΠΡΟΣ ΒΟΝΟΝ ΚΟΙΛΑΙΣΤΩΡΑ ΕΧΕΡCΙΤΟΥ ΤΑΤΤΕΙ ΤΑΣ ΕΚΚΛΗΤΟΥΣ ΑΠΟ ΤΩΝ ΠΕΝΤΕ ΕΠΑΡΧΙΩΝ ΚΑΡΙΑΣ ΚΑΙ ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ ΝΗΣΩΝ ΚΑΙ ΜΥΣΙΑΣ ΚΑΙ ΣΚΥΘΙΑΣ, ΠΑΡΑ ΤΙΝΙ ΔΕΙ ΤΑΥΤΑΣ ΕΞΕΤΑΖΕΣΘΑΙ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Βόνῳ τῷ ἐνδοξοτάτῳ κοιλαίστῳ Ἰουστινιανῷ exercitov.

(Προοίμιον.) Ἴσμεν πρῶτην θεῖαν πεποιημένοι διάταξιν, καθ' ἣν τῇ σῇ ἐνδοξότητι παραδεδώκαμεν 10 τὰς πέντε ταύτας ἐπαρχίας, Καρίαν τε καὶ Κύπρον καὶ τὰς ἐν κύκλῳ κειμένας νήσους καὶ πρὸς γε Μυσίαν τε καὶ Σκυθίαν, ἐφ' ὅτε τελεῖν αὐτὰς ὑπὸ τῇ σῇ ἐνδοξότητι, προσθέντες ὥστε καὶ τὰς ἐκκλητοὺς γινομένας δικὰς κατὰ τὰς εἰρημένας ἐπαρχίας μηκέτι πρὸς τοὺς ἐνδοξοτάτους ἡμῶν ἐπάρχους, ἀλλὰ πρὸς τὴν σὴν ἀναπέμπεσθαι μεγαλοπρέπειαν. Ἐπειδὴ τοῖνον πολλοὶ προσήλθον ἡμῶν τῶν ἐκ Καρίας καὶ Ῥόδου καὶ Κύπρου δυσχεραίνοντες καὶ φάσκοντες ἀναγκάζεσθαι πολλὰς καὶ χειμῶνος ὥρα γίνεσθαι κατὰ τὴν Σκυθῶν καὶ 15 Μυσῶν, ἐνθα διάγει, κἀκείσε τὰς ἐκκλητοὺς ἴσως οὐδὲ ὑπὲρ μεγάλων χρημάτων ἐγγυμνάζειν, καὶ κινδυνεύειν καὶ πελάγη διαπερῶντας μακρὰ καὶ ἀβικνουμένους εἰς χώρας ὑπὸ βαρβάρων ἐνοχλουμένας, διὰ τοῦτο συνειδομεν τόνδε τὸν νόμον γράψαι πρὸς τὴν σὴν ἐνδοξότητα· ὥστε τῶν μὲν ἐκ Σκυθίας καὶ Μυσίας δικῶν ὡς ἐκ γειτόνων οὐσῶν τὴν σὴν ὑπεροχὴν καθ' ἑαυτὴν ἀκροάσθαι, τῶν δὲ ἄλλων, τουτέστι τῶν ἀπὸ Καρίας καὶ τῶν εἰρημένων νήσων καὶ Κύπρου (εἴπερ ἐξ ἀρχῆς αὐταὶ παρὰ τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἡμῶν ἐπάρχοις ἠγωνίζοντο, 20 ἐκ θεῖας κελεύσεως ἡμῶν παραδεδομένα τῷ τῆς ἐπαρχίας ἀρχοντι), εἰ μὲν αὐτὸς ἐνδημοῖται ταύτη τῇ βασιλίδι πόλει, καὶ αὐτὰς ὑπὸ σοῦ κινεῖσθαι καὶ ἐξετάζεσθαι ἅμα τῷ ἐνδοξοτάτῳ κοιλαίστῳ τοῦ θεῖου ἡμῶν 1 παλατίου ἐν σάκρῳ auditorio, καθάπερ καὶ ὁ ἐπὶ ταῖς ἐκκλητοῖς κειμένος ὑψηλεῖται νόμος· εἰ δὲ αὐτὸς ἐπὶ Σκυθίας καὶ Μυσίας διατρίβῃ, τῷ τὸν τόπον πληροῦντι τὸν σὸν κατὰ ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν προσάγεσθαι τὰς ἐφέσεις, πάντως μέντοι γινόμενον αὐτὸν ἅμα τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἡμῶν κοιλαίστῳ τῆς ὑποθέσεως ἀκροάσθαι κατὰ τὸ τῶν τοιούτων ἐξετάσεων σχῆμα, καὶ μὴ τοὺς ἀνθρώπους τὰς εἰρημένας ὑπομένειν δυσκολίας, ἀλλ' ὑπ' αὐτοῖς κοινῇ κατὰ τὸ ἔμπροσθεν ἡμῶν εἰρημένων κρίνεσθαι, διὰ τὸ παραστήραι ἡμῶν οὕτω τάξαι τὸν νόμον, ὥστε μετὰ πλείονός τε καὶ μείζονος ἀκριβείας καὶ αὐθεντίας τὰς ὑποθέσεις 25 ἄγωνίζεσθαι. Εἰ δὲ αὐτὸς δοίης τὸν δικαστὴν ἐπὶ τῶν εἰρημένων ἔμπροσθεν ἐπαρχῶν, ὁ τὴν τάξιν ἐπέχων τὴν σὴν κατὰ τὴν εὐδαίμονα πόλιν ἀκροάσεται, καθὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων νενομίσται. 30

[XLI

CONSTITUTIO AD BONUM QUAESTOREM EXERCITUS DATA DISPONIT DE APPELLATIONIBUS EX QUINQUE PROVINCIIS CARIA ET CYPRO ET CYCLADIBUS INSULIS ET MYSIA ET SCYTHIA, APUD QUEM EXAMINANDAE SINT.

Idem Augustus Bono gloriosissimo quaestori Iustiniano exercitus.

Praefatio. Scimus nos nuper sacram constitutionem fecisse, secundum quam tuae gloriae quinque provincias tradidimus hasce, Cariam et Cyprum et quae in circulo iacent (Cyclades) insulas, ac praeterea Mysiam et Scythiam, ut sub tua gloria haberentur: ubi adiecimus, ut appellationes quoque in provinciis quas diximus futurae non amplius ad gloriosissimos nostros praefectos, sed ad tuam remitterentur magnificentiam. Quoniam igitur multi ex Caria et Rhodo et Cypro nos adierunt indignantes qui dicerent saepe sese ipso hiemis tempore cogi in Scytharum et Mysorum terram, ubi degis, proficisci ibique appellationes forte ne de magnis quidem pecuniis exercere, et periclitari et maria traicentes magna et in regiones a barbaris infestatas venientes, propterea visum est iudicium hanc legem scribere ad tuam gloriam: ut lites quidem quae sunt ex Scythia et Mysia utpote vicinis tua sublimitas ipsa audiat, ceterae vero, id est quae ex Caria et insulis quas diximus et Cypro deferuntur (siquidem eae ab initio apud gloriosissimos nostros praefectos agi solebant, ex sacra iussione nostra provinciae praesidit traditae), si ipse in hac regia urbe verseris, apud te ipsae quoque moveantur et examinentur una cum gloriosissimo quaestore sacri nostri palatii in sacro auditorio, quemadmodum etiam lex de appellationibus lata exponit; 1 sin autem ipse in Scythia et Mysia commoreris, ad eum qui locum tuum in hac felici urbe obtinet deferantur appellationes, ille tamen utique una cum gloriosissimo nostro quaestore causam audiat secundum formam talium cognitionum: neve homines molestias quas diximus subeant, sed communiter apud eos secundum id quod supra nobis dictum est iudicium fiat, propterea quod nobis ita legem instituire placuit, 2 ut maiore cum diligentia et auctoritate causae dirimantur. Si vero ipse in provinciis supra dictis dederis iudicem, is qui locum tuum in felici urbe obtinet causam audiet, sicut etiam apud gloriosissimos

2 omnes Cycladas insulas] Ῥόδον καὶ τὰς Κυκλάδας νήσους Ath., ἡ Ῥόδος ἦγον αἱ Κυκλάδες νῆσοι πᾶσαι Theod. || 2 sq. καθ' ἐξέμενον ἐν Ὀδησσῷ (οδυσσ cod.) καὶ ἀρχοντα τῶν ἐν ταῖς εἰρημέναις ἐπαρχίαις στρατιωτῶν. Ὁ ἐπάρχος τῶν νήσων τὰς ἐκκλητοὺς (ἐγκλήτους cod.) αὐτῶν δεχέσθω Theod. (cf. Ath.) || 4 xv k. Iun.] πρὸ ἐ' καλανδῶν Ἰουλίῳ Ath., k. Iun. Iul. μηνι ἰουλίῳ Theod. || ind. xiv Biener Gesch. d. Nov. p. 514] ind. quinta decima (xv al.) Iul. p. al. indictione xii Iul. c. ind. v Iul. w, om. Ath. Theod. (ind. xv ex diei nota xv k. Iun. in Iulianis codd. corrupta ortum suspicatur Zachariae) || pe. (proc. Iul. p. pae. Iul. w) bilisarii Iul. μετὰ τὴν ὑπατεῖαν Βελισσαρίου Ath. Theod. || 6 μόνον I. 2 || exergitu M exercitu L || ἐγκλήτους M (id. 12. 16) || 9 μόνω L 2 || ἰουστινιανῶ M || exercito M exercitu L || 10 Ἴσμεν] ἄ L in marg. || 12 ἐφ' ὧτε M b ἐφ' ὧ** L ἐφ' ὧ M a

(idem M p. 293, 21) ἐφ' ᾧ vulg. || προσθέντας L 1 || 13 ἐπάρχους L (cf. Theod.) || ὑπάρχους (id. p. 293, 24) M || 16 ἐγγυμνάζειν L || 17 μακρῶν L || συνειδομεν M || 19 καὶ τῶν] καὶ om. L || 20 ἐξ ἀρχῆς om. L || ἐπάρχους B f] ὑπάρχους MLB c || 20 sq. in marg. σφαλῶ ὥσπερ (?) ὄλον τοῦ ἀβέλετρον τὸν γοᾶφ. . L 2 || 21 ἐνδημοῖται L 1 || 22 ὑπὸ σοῦ M p. 294, 9 (cf. ε) || ὑπὸ σοῦ MLB (cf. v. 27) || καὶ ἐξετάζεσθαι] καὶ om. L 1 || 23 ἐν σάκρῳ auditorio (ἀίδιτορίῳ L, M p. 294, 11) ML, ἐν θεῖῳ ἀκροατηρίῳ M s. v. B || ἐκκλησίας? L 1 || νόμος] nov. XXIII c. 4 (cf. Cod. 7, 62, 32) || 26 τοῦ om. L 1 || 27 πρόσθεν B c || ἡμῶν L 1 || 30 τὴν εὐδαίμονα ταύτην πόλιν cum Haloadoro vulg. || ἐπὶ τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων M p. 294, 26 (cf. ε) || παρά τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχῳ (ἐπάρχῳ B) MB

εί μέντοι ἀρχθῆναι παρὰ τῆ σῆ ἐνδοξότῃ συμβαίῃ τὴν δίκην ἐνταῦθα ὡς εἰκὸς εὐρισκομένη, εἶτα ἐν μέσῳ διὰ τὰς στρατιωτικὰς δαπάνας ἐκδημῆσαι, ταυτὴν ἀνπερθέτως πληροῦσθαι παρὰ τῶ τὴν σὴν ἔχοντι τάξιν, καθάπερ αὐτῆς καὶ αὐτὸς ἤκρω. εἰ δὲ ἐξ ἀρχῆς οὐ παρὰ τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἐπάρχοις ἢ ἔφεσις ἐκ τινῶν ἐπαρχιῶν ἀνεπέμπετο, ἀλλ' εἰς ἕτερον δικαστήριον, τὴν ἀρχαιότητα παντελῶς οὐ καινίζομεν.

(Ἐπιλλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θελοῦ δηλούμενα νόμον ἢ σῆ ἐνδοξότῃς ἔργῳ καὶ πέραιτι παραδοῦναι καὶ παραφυλάττειν εἰς τὸ διηνεκὲς σπενσάτω. Dat. [xv.] k. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno xi. post cons. Belisarii v. c. anno II. ind. I.] [a. 537]

MB

XLII.

Anth. XLIII

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΘΑΙΡΕΣΕΩΣ ΑΝΘΙΜΟΥ ΚΑΙ ΣΕΒΗΡΟΥ ΚΑΙ ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΖΩΡΑ ΚΑΙ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ.

DE DEPOSITIONE ANTHIMI, SEVERI, (PETRI) ET ZOORAE.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Μηνᾶ τῶ ἀγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ καὶ οἰκουμηνικῷ πατριάρχει.

Imp. Iustinianus Aug. Menae sanctissimo et beatissimo universali episcopo et patriarchae.

(Προοίμιον.) Πρῶγμα οὐκ ἄσθεσ τῆ βασιλείᾳ καὶ ἡμεῖς πρᾶττοντες ἐπὶ τὸν παρόντα ἐληλύθαμεν νόμον. ὁσάκις γὰρ ἢ τῶν ἱερέων ψῆφός τις τῶν οὐκ ἀξίων τῆς ἱερωσύνης τῶν ἱερατικῶν κατεβίβασε θρόνων (ὁποῖον δὲ Νεστόριον τε καὶ Εὐτυχεῖ Ἀρειόν τε καὶ Μακεδόνιον καὶ Εὐνόμιον καὶ ἄλλους δὴ τινες εἰς 20 καίαν οὐκ ἐλάττωσι ἐκείνων), τσαντακίαι καὶ ἡ βασιλεία σύμψηφος γέγονε τῆ τῶν ἱερέων ἀθθεντία, ὥστε τὰ θειώτερα τε καὶ ἀνθρώπινα συνδραμόντα μίαν συμφωνίαν ταῖς ὁρθαῖς ποιήσασθαι ψήφοις. Ὅποιον δὲ τι καὶ ἐναγχοῦς γερόμενον περὶ Ἀνθιμον ἴσμεν, 25

(Praefatio.) Rem non insuetam imperio et nos agentes ad praesentem venimus legem. Quotiens enim sacerdotum decretum aliquos indignorum sacerdotio sacerdotibus deposuit sedibus, velut Nestorium, Eutychen, Arium ac Macedonium Eunomiumque et alios quosdam in malitia non minores illorum, totiens et imperium concedens sacerdotium auctoritati fuit, ut diviniora et humana concurrentia unam consonantiam rectis facerent decretis. Quale videlicet quiddam etiam nuper factum circa Anthimum

Nov. XLII (= Authent. XLIII) Graece extat in ML, praeterea in Actis concilii Constantinopolitani a. 536 (ap. Mansi Conciliorum omnium ampl. coll. VIII p. 1149—1156 = C) cum interpretatione latina vetere (= l) diversa ab Authentico, quam Novellarum editores inde a Contio recuperunt: unde eam verborum contextui subicere placuit. — Epi. Theod. 42, Athan. 1, 5 (inde Coll. const. eccl. 3, 1, 5), Nomoc. XIV tit. 9, 10 (cf. 12, 3). Iulian. const. X.

praefectos fieri solet. Si tamen contigerit ut incohetur lis apud tuam gloriam nimirum hic versantem, interea autem ob militares annonas peregre abeas, haec sine mora apud eum qui tuum locum obtinet peragatur, quemadmodum eam ipse quoque audiebas. Quodsi ab initio non ad gloriosissimos praefectos appellatio ex quibusdam provinciis remitti solebat, sed ad aliud iudicium, antiquum ius omnino non innovamus.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarata sunt, tua gloria ad opus effectumque adducere atque in perpetuum custodire studeat.]

XLII.

26

CONSTITUTIO SACRA IUSTINIANI IMPERATORIS CONTRA ANTHIMUM, SEVERUM, PETRUM ET ZOARAM.

In nomine domini Iesu Christi dei nostri Imp. Caesar Flavius Iustinianus Alemanicus Gothicus Francicus Germanicus Anticus Alanicus Vandalicus Africanus pius felix gloriosus victoriosus triumphalis semper Augustus Menae patriarchae.

Rem non insolitam imperio et nos facientes ad praesentem venimus legem. Quoties enim sacerdotum sententia quosdam indignos sacerdotio de sacris sedibus deposuit, quemadmodum Nestorium, Eutychen, Arium, Macedonium et Eunomium ac quosdam alios ad iniquitatem non minores illis, toties imperium eiusdem sententiae et ordinationis cum sacerdotum auctoritate fuit, sicque divina et humana pariter concurrentia unam consonantiam rectis sententiis facere. Quemadmodum et nuper factum esse circa Anthimum

1 εὐρισκομένη L² | 2 ταυτὴν prioribus iungit Zachariae | 3 αὐτῆς καὶ καὶ αὐτῆς B^c | *πάρχοις libri | 5 sq. epil. om. B (ἔως ὧδε τὸ βασιλικόν) schol. M in marg. | 6 xv k. sept. CP. M utroque loco, k. Sept. CP. s, quod propter indictionis notam in M additum recte probat Zachariae, μηνὶ Σεπτεμβρίῳ Ath. Theod. | imp. dn. (dn. om. s) iustin. pp. aug. ann. xi M s βασιλείας Iουστινιανου τὸ αἰ (s^c cod.) Ath., om. M p. 294, 39, Theod. | 7 p. c. Belisarii uc. anno secundo s μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισαρίου τὸ (ἐτους Theod.) β' Ath. Theod., post Billisario ne. cons. annu (sic) M p. 294, 40, post Biliarisio uc. cons. ind. a M | 9 rubr. Περί ἐπισκόπων ἀναθεματισθέντων Theod. (Ἡ διάταξις Iουστινιανου βασιλείας κατὰ Ἀνθιμον. Σενήρου, Πέτρου καὶ Ζωόρα C) | 10 σεβήρου M Ath. | σενήρου LC (Theod.) et sic constantier | καὶ Πέτρου καὶ om. Ath. | 11 Ζωορά (ζωορά L¹) LAth. (cf. Theod. Nomoc. XIV tit. 9, 10) | Ζωόρα C Ζοόρα M | καὶ τῶν λοιπῶν ML) om. s Ath. (C Iul.) | 13 inscr. Ἐν ὀνόματι τοῦ δεσποτόν Ἰησοῦ Χρι-

στοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν Ἀντοκράτωρ Καῖσαρ Φλάβιος Iουστινιανὸς Ἀλαμανικὸς Γοθτικὸς Φραγγικὸς Γερμανικὸς Ἀντικὸς Ἀλανικὸς Οὐανδαλικὸς Ἀφρικὸς εὐσεβὴς εὐτυχὴς ἐνδοξὸς νικητὴς τροπαιογὸς αἰσιβαστος Ἀύγουστος Μηνᾶ πατριάρχει C, Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πρίων Ath. | μηνᾶ L | 14 κωνσταντινουπόλεως ante ἀρχιεπισκόπῳ add. L² in marg. | 15 τῆ om. C | 18 θρόνον L | 19 Εὐτυχῆ C | 21 καὶ om. C | 21 βασιλείας L¹ | 22 σύμψηφος] eiusdam sententiae et ordinationis l | 24 ὁποῖον C s] ὁμοιον ML

S sq. XLIII. De deponese V | 10 Petri om. libri | 11 Zochore T zome V | 16 agentēs V | adj et V | praesentes V^a | 17 enim om. T | aliquis V | 19 eutyche-narium V | eum omniumque V | 22 fuit om. V

Notavi discrepantiam exempli Contiani et interpolati Mansiani | 29 Gothicus Mansi | 30 victor triumphator Mansi | 31 Mennae Mansi | 36 fecere Mansi

ἀπελαθέντα μὲν τοῦ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως
 θρόνον παρὰ Ἀγαπίτου τοῦ τῆς ὁσίας καὶ αἰδίου
 μνήμης προέδρου γεγονότος τῆς κατὰ τὴν πρεσβυτέ-
 ραν Ῥώμην ἀγιωτάτης ἐκκλησίας, ὅλα τῷ κατὰ μῆ-
 δένα τρόπον ἀντὶ προσήκοντι παρὰ πάντας τοὺς εὐ-
 αγεῖς κανόνας ἐπεισηθήσαντα θρόνω, κοινῇ δὲ ψήφῳ
 τοῦ τε αὐτοῦ τῆς ἁγίας μνήμης ἀνδρὸς πρότερον καὶ
 μὴν καὶ τῆς ἐνταῦθα γενομένης ἱεράς συνόδου κατα-
 δεδικασμένον τε καὶ καθρημένον, διότι τῶν ὁρθῶν
 ἀπειροῖτα δογμάτων καὶ οἱ πρότερον πολλαχόθεν
 ἐφαίνετο στέργων, ταῦτα ὕστερον διαφόροις ἀπέφευγε
 περιουσίας, προσποιούμενος μὲν ταῖς τέτρασιν ἁγίαις
 συνόδοις ἀκολουθεῖν (τῆ τε τῶν τριακοσίων δέκα καὶ
 ὀκτὼ πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ τῆ τε τῶν πενήκοντα
 καὶ ἑκατὸν τῶν ἐν ταύτῃ τῇ εὐδαίμονι πόλει τῆ τε
 τῶν ἐν Ἐφέσῳ τῷ πρώτῳ συναχθέντων διακοσίων
 τῆ τε τῶν Θεοφιλεστάτων πατέρων τῶν ἐν Χαλκη-
 δονί ἑξακοσίων τριακόντα), οὐ μὴν τοῖς τοῦτων δόγ-
 μασι κατακολουθῶν οὐδὲ τὴν ἡμετέραν φιλανθρω-
 πίαν καὶ τὴν συγκάτασιν ἦν διὰ τὴν αὐτοῦ σωτη-
 ρίαν ἐσχηκὸν προσδέξασθαι βουληθεῖς οὐδὲ ἀποκηρῖσαι
 καὶ αὐτὸς τοὺς τῶν ἀσεβῶν δογμάτων ἀρχηγούς τοὺς
 ὑπὸ τῶν προτέρων ἁγίων ἐκβεβλημένους συνόδων,
 ἀλλ' οἰόμενος χόρησαι κατὰ ταῦτον καὶ ἐν ἴσῳ τοὺς
 τε καταδικασμένους τοὺς τε καταδικάσαντας ἀγειν.
 ἅπαξ γὰρ ταῖς ἄλλοτριαῖς τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας
 ἐννοίαις καταναραποδισθεῖς καὶ τῶν ὁρθῶν ἡλλοτριω-
 μένος δογμάτων εἰκότως ἐπανελεθεῖν εἰς τὴν αὐτῶν
 οὐκ ἴσχυεν ὁρθότητα, καὶ ταῦτα παρ' ἡμῶν καὶ προ-
 τραιεῖς καὶ ὁδηγηθεῖς πάσῃ χρησαμένων σπουδῇ πρὸς
 τὴν σωτηρίαν τῆν αὐτοῦ.

CAPUT I.

Διὰ ταῦτα τοίνυν ἅπαντα τὴν γενομένην ἐπ' αὐτῷ
 τῆς καθυμνήσεως ψῆφον παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου προ-
 φάσει τῆς τε οὐ θεμιτῆς οὐδὲ ὑπὸ τῶν ἁγίων κανό-
 νων μαρτυρομένης τῶν τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως
 ἱερατικῶν θρόνων ἀρπαγῆς καὶ τῆς ἀπὸ τῶν ὁρθῶν
 τε καὶ ἄλλῶν δογμάτων ἐκτροπῆς κυρίαν ἢ ἡμετέρα
 τίθεται βασιλεία καὶ ἐπὶ τοῦτοις τὸν παρόντα γρά-
 φει νόμον. Ἀπαγορεύομεν δὲ αὐτῷ καὶ τῆς κατὰ τὴν
 εὐδαίμονα ταύτην πόλιν καὶ τῆς περιουκίδος αὐτῆς
 διατριβῆς καὶ πάσης ἐτέρας τῶν ἐπισήμων πόλεων,
 θεσπιζόντες ἐρησυχάσαι καὶ τοῦτοις στέργειν οἷς ἐα-

novimus, expulsum quidem regiae huius urbis sede
 ab Agapito sanctae et canendae memoriae praesule
 senioris Romae sanctissimae ecclesiae, utpote nullo
 modo sibi competentem contra omnes venerabiles
 5 canones invadentem sedem, communi vero decreto
 et ipsius sanctae memoriae viri prius et hic celebrati
 sacri concilii condemnatum atque depositum, eo quod
 a rectis recederet dogmatibus et quae primitus mul-
 tipliciter videbatur amplecti postea diversis declina-
 10 ret opinionibus, fingens quidem quattuor se sanctas
 synodos sequi (et trecentorum decem et octo patrum
 in Nicaea et quinquaginta et centum in hac felici
 urbe et in Epheso prius congregatorum ducentorum
 et deo amabilium patrum (in) Calcedone sexcento-
 15 rum triginta), non tamen horum dogmata sequens
 neque nostrae clementiae condescensionem quam
 propter eius salutem habuimus suscipere volens nec
 abdicare et ipse impiorum dogmata principes a
 prioribus sanctis expulsos conciliis, sed aestimans
 20 oportere secundum se sub aequalitatem et condem-
 nantes deducere. Semel enim extraneis sanctissimae ecclesiae sensibus corruptus et
 a rectis alienatus dogmatibus merito remeare ad
 eorum non valuit rectitudinem, et haec a nobis etiam
 25 invitatus et eruditus omni utentibus studio ad salu-
 tem eius.

Propter haec igitur omnia factum super eo depoi-
 sitionis decretum a sancto concilio occasione illicitae
 et non a sanctis canonibus adtestatae pervasionis
 regiae huius sacerdotalis sedis et a rectis verisque
 dogmatibus aversionis ratum nostrum ponit imperi-
 um et super his praesentem scribit legem. Inter-
 dicimus autem ei et in hac felicissima civitate et in
 confinio eius [habitationum] commoratione et omni
 40 aliarum insignium civitatum, sancientes sub quiete
 esse, his contentum quibus se digne subiecit, et ne-

scimus, qui quidem deiectus est de sede huius regiae urbis a sanctae et gloriosae memoriae Agapito
 sanctissimae ecclesiae antiquae Romae pontifice, eo quod nullo modo sibi convenienti contra omnes
 sacros canones se intruserat sedi, sed et communi sententia ipsius sanctae memoriae viri primum atque
 45 etiam sacrae synodi hic celebratae condemnatus et depositus fuit, eo quod a rectis dogmatibus recessit et
 quae prius multoties diligere videbatur, haec demum diversis lustrationibus aufugit, simulans sequi sanctas
 quatuor synodos (trecentorum videlicet decem et octo patrum in Nicaea et centum quinquaginta in hac
 felici civitate et in Epheso primo congregatorum ducentorum et sexcentorum triginta venerabilium patrum
 in Chalcedone), at quidem nec dogmata sequi nec nostram clementiam et condescensum, quem propter
 50 ipsius salutem habebamus, suscipere voluit neque ipse abdicare auctores impiorum dogmatum qui prius a
 sanctis synodis expulsi fuerant, sed putavit oportere secundum ipsum et in aequali ducere et condemnatos
 et condemnatores. Nam semel alienis a sanctissima ecclesia intellectibus mancipatus et a rectis dogmatibus
 alienatus merito ad ipsorum rectitudinem reverti non valuit, etiam ad haec invitatus a nobis et directus,
 qui omni studio usi sumus ad ipsius salutem.

I. Propter haec igitur omnia sententiam depositionis in ipsum a sancta synodo factam occasione
 non liciti neque a sanctis canonibus approbati raptus sacrarum sedium huius regiae urbis et aversionis a
 rectis et veris dogmatibus (cyriam) propriam nostrum facit imperium et contra istum praesentem scribit
 legem. Interdicimus autem et ei commemorari in hac felici civitate et eius districtu ac in quacumque alia
 insigni civitate, sancientes in quiete esse et eos diligere quibus se ipsum digne supposuit, et non aliquibus
 60

4 τῷ τὸ C || 5 ἐναγεῖς || ἱεροῦ corr. L² || 7 καὶ μὴ
 καὶ || et ε || ἀπέφυγε L || 12 τέτρασιν ML || τέσσασιν
 C || 14 πατέρων ἁγίων πατέρων L || 15 τῶν τὸν
 L¹ || 17 Θεοφιλῶν C || 19 *οὔτε MLC || 21 ἔχομεν προσ-
 δέξασθε C || 23 ἐκβεβλημένον M || 24 κατὰ καὶ τῶν
 κατὰ C || τοὺς τε καταδικασμένους om. M, τε om. C ||
 28 ἐπανελεθεῖν ante ὁρθότητα 29 coll. C || 32 τὰ γενό-
 μενα L² || 35 πόλεως om. C ε || 37 κύριον L² || 38 γρά-
 φειν L || 41 ἐτέρας aliarum ε || 42 ἐρησυχάσαι ἐφ'
 ῆσυχίας εἶναι C

T || 11 decet V || 12 nicenam T || 14 in om. libri || calce-
 donie V || 16 condescensione T || 18 abdicere V || dog-
 mate V || 19 expulsus libri || 21 extraneus T || 22 corruptos
 Val. || 23 alienatis Val. || 33 illicite V || 39 habitatio-
 num seclisi (cf. p. 267, 23) || comoratio V¹ comoratio-
 nem V² commemorationem T || 40 leg. alia? || 41 his
 Val.] et his T

43 Agapeto Contius || 47 lustrationibus || fraudibus
 Mansi in marg. || fugit Mansi || 50 Chalcedona Contius ||
 nec istorum dogmata Mansi || 58 cyriam propriam
 Contius, firmam Mansi || 59 et ei || et Beck || 60 eos dili-
 gere] iis contentum esse Mansi || digne supposuit] merito
 obnoxium reddidit Mansi

1 nouissimus V || 2 apito V acpita T agapida Neob. ||
 canenende V || 3 utpute V || 6 celebratis V || 8 rece-
 derit V || dignitatibus Tal. || 9 declinare V declamaret

τὸν ἀξίως ἰπέθηκεν, καὶ μήτε τισὶν ἐπικοινωνεῖν
 μήτε ἐμβιβάζειν αὐτοὺς εἰς τὴν τῶν ἀπηγορευμένων
 1 δογμάτων ἀπάλειαν. Οὐ μὴν οὐδὲ τὴν δικαίως
 ἐξενεχθεῖσαν κατὰ Σεβήρου ψῆφον τὴν ἐκ πάντων
 ὡς εἰπεῖν τῶν ἀρχιερατικῶν τε καὶ πατριαρχικῶν
 μετὰ τῆς μοναχικῆς συναίνεσεως προελθούσαν θρό-
 νου, τὴν τὸν ἀναθεματισμὸν ἐπάγουσαν αὐτῷ, βασι-
 λικῆς ἕξω καταλαμβάνου ἐπικυρώσεως ὅς πρότερον
 παρὰ τοὺς ἱεροὺς θεσμοὺς καταλαβόν τὸν θρόνον
 τῆς Θεοπολιτῶν ἀγιωτάτης ἐκκλησίας οὕτω συνετέ-
 10 ράζειν ἅπαντα, οὕτω μετὰ πεποιθῆκε ταραχῆς, ὡς κοι-
 νόν τινα καὶ ἀκήρυκτον ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις
 ἐμβαλεῖν πρὸς ἀλλήλας πόλεμον, καὶ τοῦτο καὶ τοῖς
 πρὸ ἡμῶν σκήπτροις πρὸς αὐτὸν γεγράφθαι, ποι-
 15 κίλαις μὲν δογμάτων καὶ ἀπῆλλοτριωμέναις τῆς ὁ-
 ρήτου περινοίας τε καὶ βλασφημίας χρησάμενον,
 ἅπαντα δὲ συνταράξαντα καὶ μόνον τὴν τῆς ἐκατέ-
 ρου τῶν αἰρεσιαρχῶν πλάνης βδελυρῶν τε καὶ ἀν-
 οσιῶν δογμάτων ἀντερόμενον (Νεστορίου τε φαιμεν καὶ
 20 Εὐτυχοῦς καὶ τῶν ἐκατέρου τούτων καθ' ἑαυτὸν ἐξ
 ἐναντίας μὲν εἶναι πως δοκοῦντων ἀλλήλοισι, πρὸς ἕν
 δὲ τέλος τῆς ἀσεβείας ἐπιγομένων) καὶ τοὺς ἐκείνων
 χαρακτηριστικῶς ἐντυπωσάμενον λόγους. δύο γὰρ ὄν-
 των ἐναντίων ἀλλήλοισι δογμάτων, ὃν ἐκίτερον ὁμοίως
 εἰς ψυχικὴν ἀπόλειαν ἄγει (τοῦ τε Νεστορίου τοῦ τε
 25 Εὐτυχοῦς, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, ὅπερ ἐκ τῶν
 Ἀρειανικῶν τε καὶ Ἀπολλινარიῶν συνήθη μασιμά-
 των), αὐτὸς τι παράδοξον παθὼν ὁμοίως εἰς ἐκίτερον
 ἐμπέπτωκε, καὶ πῆ μὲν τοῦτο πῆ δὲ ἐκείνο πρὸς βεβ-
 30 κωτῶν ἐδοξε δοχεῖον ἐάντων τε καὶ τοὺς ἐαυτοῦ λό-
 γους τῶν τηλικούτων πλημμυλημάτων καταστήσαι.
 2 Ἔστω τοίνυν καὶ αὐτὸς ὑπὸ τὸν εἰρημένον ἀνα-
 θεματισμὸν, ὃν ἅπαν τὸ πατριαρχικόν τε καὶ ἱερα-
 τικόν καὶ μοναχικόν τῆς ἡμετέρας πολιτείας ὡς εἶπεν
 σχῆμα δικαίως ἐπήγαγεν αὐτῷ, τῆς μὲν Θεοπολιτῶν
 35 ἐμβεβλημένος, διότι περ αὐτὸ ὁ κατ' ἐκείνην ἀπε-
 σείσατο θρόνος, οἷα μὴδὲ τὴν ἀρχὴν ὁρθῶς αὐτῆς

que aliquibus communicare neque imbuere eos ad
 interdictorum dogmatum perditionem.

1 Sed neque iuste prolatam contra Severum sen-
 tentiam ab omnibus ut dicendum est pontificalibus
 5 et patriarchicis cum monachico consensu proceden-
 tem sedibus, anathematismum inferentem ei, imperiali
 extraneam confirmatione relinquimus: qui primitus
 contra sacras sanctiones apprehendens sedem Theo-
 politanorum sanctissimae ecclesiae ita perturbavit
 omnia, ita plena fecit tumultu, quod commune quod-
 10 am et abdicandum sanctissimis ecclesiis immitteret
 adinvicem bellum. Et hoc etiam a praecedentibus
 nos sceptris ad eum scriptum est, variis quidem
 dogmatum et alienis a rectitudine sensibus (et) blas-
 15 phemiis utentem, omnia vero conturbantem et sola
 utriusque erroris haeresiarum abominabilia atque
 scelestia dogmata defendentem (Nestori dicimus et
 Eutythis, utriusque ducis e contrario quidem sibi
 adinvicem esse aliquo modo putati, ad unum vero
 20 terminum impietatis impulsis) et illorum figuratos in
 se designantem sermones. Duobus enim existentibus
 contrariis adinvicem dogmatibus, quorum utrumque
 similiter ad animae perditionem tendit, et Nestorii
 et Eutythis, sicuti praediximus, quae ex Arianicis et
 25 Apollinariis constant pollutionibus, ipse aliquid pas-
 sus inopinabile similiter in utrumque conruit, et alibi
 quidem hoc alibi autem illud asserens commune vi-
 detur receptaculum semetipsum suosque libros tan-
 torum constituere delictorum.

2 Sit igitur et ipse sub praedicto anathematismo,
 quem omnis patriarchalis et sacerdotalis et monachica
 nostrae republicae figura iuste intulit ei, Theopoli-
 35 quidem expulsus, eo quod eum eius removet sedis,
 utpote nec in recto recte eam apprehendentem, sed ad-

1 communicare neque eos imbuere in perditionem interdictorum dogmatum. Nec utique extra imperialem
 confirmationem relinquimus sententiam iuste contra Severum latam ac ex omnibus ut ita dicamus ponti-
 ficalibus et patriarchalibus una cum monachicis consensibus provenientem sedibus et anathematismum ipsi
 40 inferentem: qui prius contra sacras sanctiones accipiendo sedem sanctissimae ecclesiae Theopolitanorum sic
 universa conturbavit sicque accumulatas turbationes fecit, quod commune quoddam ac abominabile bellum
 sanctissimis ecclesiis adinvicem immitteret. Et hoc et a sceptris quae ante nos fuerunt contra ipsum
 scriptum erat, variis dogmatum et a rectitudine alienatis intellectibus ac blasphemis usum fuisse ac uni-
 45 versa conturbasse et illum quemcumque errorem abominabilem haeresiarum et iniquorum dogmatum
 recipere, Nestorii dicimus et Eutythis, et cum uterque horum praeceptorum contrarii quodammodo adin-
 vicem esse videantur, ad unum vero impietatis finem inferant, etiam illorum divulgatos sermones eum in
 unum formavisse. Duobus enim existentibus dogmatibus adinvicem repugnantibus, quorum utrumque simi-
 50 liter ad animae perditionem adducit, Nestorii videlicet et Eutythis, quemadmodum dicendo narravimus, quae
 ex Arianorum et Apollinarii contagione consistunt, ipse paradoxum quid perpessus in utrumque similiter
 incidit et ibi quidem hoc, ibi quidem illud mittendo se ipsum et sermones suos visus est constituisse com-
 2 mune receptaculum tantorum delictorum. Sit itaque et ipse sub praedicto anathematismo, quem uni-
 2 versus patriarchalis, pontificalis ac monachus nostrae ut ita dicamus politicae coetus iuste in ipsum in-
 duxit, de Theopolitana quidem ecclesia eiectus, idcirco quod thronus de illa ipsum removet, eo quod ipsius

2 ἐμβιβάζειν C || eis om. C || 6 μοναχικῆς συνήσεως
 L || 9 καταλαβὴν L¹ || 10 συνταράξαν L¹ || 11 μετὰ
 πεποιθῆκε Zachariae ex 5] μετὰ πεποιθῆκε C μεταπε-
 ποιήκε M μεταπεποιθήκα L || ταραχῆς MC5] .. ταραχαὶ
 L¹ συνταράξας L² || 13 sq. τοῖς πρὸ ἡμῶν σκήπτροις] de
 imp. Iustini edicto cf. Baronius ann. eccl. ad ann. 518 vol.
 IX (Luciae 1741) p. 224 Paqi ib. p. 222 || 14 γεγράφθαι
 ML C] γέγραπται Hombroek (cf. 5 L) || 17 συνταράξαντα
 MC5] ἢν ταραξάντα L || 17 sq. καὶ — βδελυρῶν τε] et
 illum quemcumque errorem abominabilem l || μόνον
 τῶν C μόνον τὸν L || 19 φαιμέν om. C || 20 ἐκατέρων
 L¹ ἐκατέρας vel ἐκατέραις L² || τούτων om. 5 || 21 μὲν
 πως εἶναι C || 22 ἐπιγομένων] inferant (i. e. ἐπαγομέ-
 νων) l || 23 ἐντυπωσάμενον L² C] ἐντυπωσάμενον M
 ἐντυπώσαμεν L¹ in se designantem 5 || δύο M] δύο
 L¹ δύοιν L² C] ὄντων L² || 25 τὸν Νεστορίον C ||
 26 καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν] quemadmodum dicendo
 narravimus (i. e. ἐφθήμεν) l || τῶν αρειανικῶν τε L τῶν
 Ἀρειανῶν C || 27 ἀπολλινარიῶν MLC || 29 ἐκείνω L
 30 αὐτοῦ C || 34 ὡς εἶπεν πολιτείας C ὡς εἶπεν om. 5

36 ἐκείνην C5] ἐκείνον M ἐκείνων L || 37 αὐτῆς MC]
 αὐτῆν L¹ αὐτοῦ L²

3 prolata T || sententia T || 4 ut dicendum V] inter-
 dicendum T || 5 *patriarchis libri] commonachico V ||
 7 *extraneum libri] reliquibus V || 13 est] et V ||
 quidem] qui de V || 14 et om. libri || 18 ethythis V eu-
 tichis T || utriusque] et utriusque T || 22 dogmatis V ||
 quarum VT || 24 ethythis V eutichis T || arianicis
 V || 25 apollinariis T apollinariis V || *constat libri
 27 aserens V || 32 et om. T || 33 quod V || et mona-
 chica] et om. V || 34 ei] e V || 36 ut pute VT || *initia
 libri

42 quod] ut Mansi || quoddam] quondam Mansi || 43 et
 a] etiam a Mansi || 44 intellectibus] fraudibus et com-
 mentis Mansi || 45 abominabilem Mansi || 47 inferant]
 tendant Mansi || 49 quae] qui Mansi || 53 politicae] rei-
 publicae Mansi || 54 de illa] illius Mansi

ἐπειλημμένον, ἀλλ' ἔτι ζῶντας τε καὶ ἐν ταῖς ἀγιω-
 τάταις ἐκκλησίαις ἀνακηρυττομένου τοῦ παρ' αὐτοῦ
 τὴν ἱερωσύνην ἐσχηκότος, παρὰ δὲ τοῦ μετ' αὐτὸν
 τῆς ἱερωσύνης ἐκπεπαικότος, οὐ σάντα δὲ μέχρι
 τούτου μόνον, ἀλλ' ἴδη καὶ ὑπὸ κοινῶν ἀναθεματι-
 σμὸν τῆς ὀρθοδόξου καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας γενόμε-
 νον, καὶ πολλῶν ἡμῶν βιβλίων βλασφημῶν τε καὶ
 ἀπηγορευμένων ἐμπλήσαντα τὸ πολίτευμα. ὥστε καὶ
 ἀπαγορευόμενον ἅπασιν τῶν αὐτοῦ τι κεκτῆσθαι βιβλίον,
 καὶ ὥσπερ οὐκ ἔξεστι τὰ Νεστορίον γράφειν ἢ κεκτῆ-
 σθαι βιβλία, διότι τοῖς πρὸ ἡμῶν αυτοκράτοσιν ἐν
 ταῖς ἐαυτῶν διατάξεσιν ἔδοξε τοῖς παρὰ Πορφυρίου
 κατὰ Χριστιανῶν εἰρημονεῖς ὁμοῖα καθεστάναι, οὗτω
 μηδὲ τὰ Σεβήρου ἠθύνετα τε καὶ γραφέντα μενέτω
 παρὰ τινι Χριστιανῶ, ἀλλ' ἔστω βέβηλα καὶ ἀλλότρια
 τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, πρὶν τε φλεγέσθω παρὰ τῶν
 κεκτημένων, εἰ μὴ βούλονται κινδυνεῖν οἱ ταῦτα
 ἔχοντες· γράφειν δὲ παρὰ μηδενὸς τὸ λοιπὸν μήτε
 τῶν εἰς κάλλος μήτε τῶν εἰς τάχος γραφόντων μήτε
 ἄλλου τῶν πάντων τινός, εἰδότες ὡς ἀποκοπῆ χειρὸς
 ἔσται τοῖς τὰ ἐκείνων γράφουσιν ἢ ποιῶν· οὐδὲ γὰρ
 βουλόμεθα καὶ τῷ λεπτομένῳ χρόνῳ τὴν ἐξ ἐκείνων
 ἐπιούρησθαι βλασφημίαν. Ὁμοίως δὲ δὴ καὶ τού-
 τῳ παντοῖος ἀπαγορευόμεν τῆς τε βασιλίδος ἐπι-
 βαίνειν πόλεως ἢ περιοικίδος αὐτῆς ἄλλης τε τῶν
 ἐπισημοτέρων τινός, ἀλλ' ἐν ἐρημίᾳ τινὶ καὶ ἡσυχίᾳ
 καθῆσθαι καὶ μὴ διαφθεῖρειν ἑτέροισι μηδὲ εἰς βλασ-
 φημίαν αὐτοῖς προάγειν, μηδὲ ἀεὶ τι καινὸν ἐξευρί-
 σκειν κατὰ τῶν ἀληθῶν δογμάτων, δι' οὗ πάλιν
 ἡμῶν συνταράξει τὰς ἀγιωτάτας ἐκκλησίας σπεύσειεν. 30

CAPUT II.

Ὁὐ μὴν οὐδὲ Πέτρον τὸν Ἀπαμείας γενόμενον ἐπί-
 σκοπον, καὶ ἅμα μὲν καθηρημένον ἅμα δὲ ἐπὶ τοῖς
 αὐτοῖς ἐφ' οἷς Σεβήρος ὑπὸ τὸν εἰρημὸν ἀναθε-
 ματισμὸν γενόμενον ἢ βασιλείᾳ προσέταται· ἀλλ' ἔστω
 κύρια καὶ τὰ κατ' αὐτοῦ ψηφισθέντα, καὶ ὑπὸ τῶν
 κοινῶν ἀρχαῖς ἀναθεματισμὸν ὑπ' αὐτὸν τετάχθω,
 τῆς τῶν ἀγιωτάτων ἀρχιερέων προελθούσης ἐπ' αὐ-
 τῷ ψήφου κυρίας διαμενούσης. Οὐκ ἐφιερν δὲ οὐδὲ
 ἐκείνῳ ταύτην οἰκεῖν τὴν βασιλίδά πόλιν ἢ τὴν αὐ-

huc vivente et in sanctis ecclesiis praedicato eo qui
 ante eum sacerdotium habuit, ab eo autem qui post
 eum fuit sacerdotio cadentem, et nec stantem usque
 ad hoc solum, sed etiam sub communi anathematismo
 5 orthodoxae catholicaeque ecclesiae factum, et multis
 nobis libris blasphemis et interdictis implentem rem-
 publicam. Unde etiam interdicimus omnibus eius
 alicquem habere librorum, et sicuti non licet Nesto-
 rii scriptare aut possidere libros, eo quod a
 prioribus nostris imperatoribus in eorum constitu-
 tionibus placuit eos et his quae a Porphyrio contra
 Christianos dicta sunt similes constituere, ita neque
 Severi dicta et scripta maneant apud alicquem Chri-
 stianum, sed sint profana et aliena a catholica eccle-
 sia ignique concrementur a possessoribus, si no-
 lunt sustinere periculum qui haec habent; scriban-
 turque a nullo de cetero, neque ab his qui pulchre
 neque qui velociter scribunt neque ab aliquo omnium
 alio, sciente quoniam abscisio manus erit quae illius
 sunt scribentibus poena. Non enim volumus etiam
 reliquo (tempore ex illis protrahi blasphemiam.

3 Similiter) autem et huic omnino interdicimus et
 regiam accedere civitatem eiusque confinia et aliam
 quamlibet insignium, sed in deserto quodam et quiete
 sedere et non corrumpere alios neque ad blasphemiam
 eos producere neque aliquid semper novum
 contra vera dogmata reperire, per quod rursus nobis
 conturbare sanctissimas ecclesias studeat.

cap. 2 summa fuit B 1, 1, 49 ex Theod. (cf. Zachariae 'Beitr. z. Krit. u. Restit. der Basiliken' 1877 p. 4. 14)

principatum recte non acceperat, sed adhuc vivente eo et in sanctissimis ecclesiis commorante, qui ante
 ipsum sacerdotium habebat et propter eum qui post ipsum fuit de sacerdotio exciderat, nec vero usque
 adhuc stetit, sed etiam sub communi orthodoxae ac catholicae ecclesiae anathematismo factum multis libris
 blasphemisque et abominationibus nobis politiam implevit. Quare universis interdicimus aliquid de libris
 ipsius possidere, et sicut non licet Nestorii libros scribere vel possidere, quia praedecessoribus nostris impe-
 ratoribus in suis constitutionibus visum est statuere similia his quae dicta et scripta sunt a Porphyrio in
 Christianos, sic nec dicta et scripta Severi maneant penes alicquem Christianum, sed sint profana et aliena
 ab ecclesia catholica igneque comburantur a possidentibus, nisi qui ista habent velint periculum pati. A
 nemine ergo scribantur neque ad pulchritudinem neque ad velocitatem scribentium, sciendo quia amputatio
 manus his qui scripta eius scripserint poena erit: neque enim volumus in futuro tempore ex illis blasphe-
 3 miam protrahi. Similiter autem et huic interdicimus omnino regiam civitatem ingredi aut districtum
 50 eius nec aliquam aliam de insignibus, sed in aliqua solitudine et in silentio sedere, et non corrumpere
 ceteros neque in blasphemiam ipsos adducere, et non semper aliquid novi invenire contra vera dogmata,
 per quod rursus nobis conturbare sanctissimas ecclesias festinet.

II. Sed nec Petrum episcopum Apameae et simul depositum et simul ab ipsis a quibus Severus
 sub praedicto anathemate factum imperium admittit, sed sint propria contra ipsum sententiata, et qui
 sub communi anathematismo ordinatus est, sub ipso esto, et sententia sanctissimorum pontificum quae
 ipsum praevenit firma permaneto. Neque vero permitimus illi hanc regiam urbem habitare aut ipsius

1 τε om. L || 4 ἐκπεπαικότα L⁵ || 9 sq. βιβλίον — κεκτῆσθαι om. M || 12 διατάξεσιν] cf. Cod. I, 1, 3, 5, 6 || 12 sq. τοῖς — εἰρημονεῖς] et his quae — dicta sunt ε his quae dicta et scripta sunt l || 14 * μήτε libri || τῶν τῶν L² || σηνήρων L¹ || 18 sq. * μηδὲ — μηδὲ libri || 19 τὸν εἰς τάχος C || γράφειν τὸν L || μήτε M] μηδὲ LC || μήτε ἄλλου — τινός om. l || 20 τινός τῶν πάντων C || 23 τούτου C] τούτο ML || 25 ἄλλης τε] ἢ ἄλλης τε L, τε del. L² || 27 καθῆσαι L || 28 αὐτοῦ L¹ || 29 ἀληθῶν MC] ἀληθῶν L || 33 σηνήρος L¹ || ὑπὸ τὸν εἰρημὸν ἀναθεματισμὸν M] ὑπὸ τὸν εἰρημὸν ἀνάθεμα LC sub anathemate ε || 35 ὑπὸ τῶν κοινῶν L || 36 ταχθεῖς Cl || τετάχθω] ἔστω C || 37 ἐπ' αὐτῷ ML] ἐπ' αὐτοῖς C⁵

etiam librum] libros libri || 9 *scripta T scripturam Neob. scripturarum V || 11 Porphyrio] porphirioque T Neob., porfirioque V^a porfirioque V^b || 14 prophana V || chatholica V || 15 concrementur appossessoribus V || 17 de cetero] decreto V || 19 magnus V || 21 tempore — 23 Similiter suppleri; hiatus non notant libri || 25 insignium VT || 27 aliquid] aliud V ad T || 29 conturbari libri || 32 hisdem VT || 33 veniens V || 34 leg. recipit? || 38 illic V

40 commorante] commemorato Mansi || 41 usque adhuc stetit] progressus huc usque substitit Mansi || 42 factus] positus Mansi || 43 politiam] rempublicam Mansi || 44 ipsius possidere Mansi] ipsius possideri Contius || 47 ista Contius] ipsa Mansi || 55 factum] positum Mansi || propria] valida quae Mansi || sententiata] fuere statuta Mansi || 56 ordinatus] positus Mansi

1 *in sanctas ecclesias libri || 4 ad hoc Gal.] ad huc V || commune libri || 6 blasphemis V || 8 *librorum (possis

τῆς περιοικίδα ἢ τινα τῶν σεμνότερων πόλεων, ἀλλ' ὅν ἠκολούθησε τῇ πλήρῃ τούτων μμείσθω καὶ τὴν δίαίταν, ἀπαρκιμέτος ὅτι πορροτάτω καὶ κατακρύπτων ἐαυτῶν, ὡς τοῖς γε τοιούτοις τὸ κρύπτεσθαι μάλ- 5 λων τοῦ φαίνεσθαι λωτελεστέρον· ἀφανεῖς μὲν γάρ ὄντες ἐαυτοὺς καταβλάρονσι μόνους, δημοσιεύοντες δὲ τὰ ἐαυτῶν δόγματα πολλοῖς τὸν ἀφέλεστέρον ἀφορ- μὴν ἀπωλείας παρέχουσιν· ὅπερ κατ' οὐδένα γίνε- σθαι τρόπον ἐν τῇ Χριστιανικῇ τοῦ Θεοῦ πόλμυ καὶ τῷ ὁρθοδόξῳ λαῷ δίκαιον ἐστὶν οὐδὲ παρὰ τῆς βα- 10 σιλείας συγχωρούμενον.

tem aut eius confinia aut aliquam insignium, sed quorum secutus (est) errorem, horum imitetur et conversationem, exiliatus longissime et celans semet- ipsum, quando talibus abscondi quam apparere magis 5 utilius est: dum etenim non videntur, sibi nocent tantummodo, publicantes vero sua dogmata plurimis simplicioribus occasionem perditionis impertiunt, quod in nullo fieri modo in Christiano dei ovili et ortho- doxo populo iustum est neque ab imperio conce- 10 dendum.

CAPUT III.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ Ζωορᾶν ἤξισωσαν ὄλως ὑπὸ ἀναθε- ματισμὸν οἱ σεβασμιώτατοι καὶ τὰ δίκαια κρίνοντες ἐπίσκοποι ποιήσασθαι τινα μικρὰν παρενθήκην τῶν 15 τοιούτων ὄντα κακῶν καὶ ἐν οἷς ἡτμιασται τὸ γούν ὄλως τυχεῖν τινὸς εὐπορήσαντα μνήμης, ἔστω καὶ Ζωορᾶς τῆς πονηρᾶς ταύτης μερίδος (Ἀνθήμης τε καὶ Σεβήρου καὶ Πέτρον φαμέν) παρενθήκη τις εὐτέλης, καὶ ἐν τοῖς ἀναθεματισμοῖς καὶ αὐτὸς τετάχθω, τῆς 20 ἱερατικῆς αὐτὸν κατενεγκούσης ψήφου, ἦν κυρίαν καὶ αὐτὴν ἐφ' ἐαυτῆς οὖσαν κριωτέραν ἔτι μᾶλλον ἢ βασιλεία ποιεῖ καὶ τοῦτον συνεξελαιίνουσα τῆς βασι- λίδος ταύτης πόλεως καὶ τῆς ταύτης περιοικίδος καὶ τὴν ἐπὶ τῶν πόλεων οἰκίαν αὐτῶ παντοίως ἀπαγο- 25 ρεῖουσα, ὥστε μετ' ἐκείνων μόνων οἰκεῖ τε καὶ βου- λειέσθαι τῶν ἐμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένον, ὅμοια μὲν βλασφημοῦνταν, ὅμοια δὲ περιοριζόμεναν. Εἰ δὲ τι καὶ ἕτερον τῇ τῶν ἀγαπιωτῶν ἐπισκόπων περιεχεται ψήφῳ τῇ τοῖς προειρημένους καθαιρούσῃ τε καὶ ἀνα- 30 θεματιζούσῃ, κύριον δὴ καὶ τοῦτο τίθεμεν καὶ τοῖς βασιλικοῖς ἡμῶν αὐτῶ νόμοις ἐπικυρούμεν, ὡς ἂν εἰ παρὰ τῆς βασιλείας αὐτῆς προελθὼν ἐτύγχανεν. Εἰ δὲ τις αὐτῶν ἀλοῖη τὸ λοιπὸν πράττων τι παρὰ τὰ δια- τεταγμένα, ἴστω καὶ τοῖς πολιτικοῖς ὑποπεσοῦμενος νόμοις, οἱ τοὺς τὰς ἐλάττους τῶν ποινῶν ἐκκλίνοντας 35 1 εἰς μείζους ἐμβάλλουσι τὰς ἀγανακτήσεις. Ἀπαγο- ρεῖουμεν δὲ καὶ παντὶ τῷ τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ διασπᾶν ἐπιχειροῦντι εἴτε κατὰ τὴν Ne- cap. 3 § 1 summa extat B 1, 1, 54 ex Theod.

Quia vero et Zooram dignum habuerunt omnino sub anathemate facere colendissimi et iuste iudican- tes episcopi parvam aliquam interpositionem malo- rum talium existentem et in quibus depravatus est omnino mereri aliquam posse memoriam: sit quoque Zoaras malignae huius partis, Anthimi et Severi et Petri dicimus, interpositio quaedam villis, (et) inter anathematos ipse quoque constituatur pontificali eum deponente sententia, quam ratam et ipsam in se exi- stentem robustiorem adhuc magis imperium facit et hunc quoque expellens hac regia civitate eiusque confiniis et in civitatibus habitatione ei modis omni- bus interdicens, ut cum illis solis habitat atque consul- tet qui primitus a nobis sunt dicti, similia quidem blasphemantibus, similiter vero circumclusis. Si vero aliquid etiam aliud sanctissimorum episcoporum continetur decreto quod praedictos deposuit et ana- themavit, ratum etiam hoc ponimus et imperialibus illud legibus firmamus, tamquam si ab imperiali cubi- culo processisset. Si quis autem eorum capiatu- r de cetero agens aliquid praeter ea quae definita sunt, sciat etiam civilibus subcumbere legibus, quae eos qui minores poenas declinant ad maiores indigna- 10 tiones adducunt.

1 Interdicimus autem et omni catholicam ecclesiam dei dilacerare nitenti sive secundum Nestorii noxiae

districtum vel aliquam de insignibus, sed quorum secutus est errorem horum imitetur diaetam, quam longissime abscedens et occultans se ipsum: nam talibus occultari quam videri utilius est; ignoti etenim 40 existentes se ipsos laedunt solos, publicantes vero sua dogmata multis ex simplicioribus occasionem perditionis praebent, quod nullo modo fieri in Christiano ovili dei et orthodoxo populo iustum est neque ab imperio permissum est.

III. Quoniam vero et Zoaram digne penitus iudicarunt sub anathematismo esse reverendissimi et qui iusta iudicant episcopi, cum parva quaedam talium malorum interpositio sit et in quibus dehonestatus 45 est, omnia videlicet comprehendendo ex memoria quadam abundanti, sit et Zoarae interpositio quaedam parva huius malae partis (Anthimi dicimus et Severi ac Petri), ordineturque et ipse inter anathematizatos, sacra sententia ipsum deferente, quam propriam et ipsam in se ipsa existentem adhuc magis cyrioteran imperium facit et hunc de hac regia urbe et eius districtu abicit et habitationem in aliis civitatibus ipsi omnino interdicit; itaque cum illis solis habitat et consulat qui a nobis ante memorati sunt, qui similia 50 quidem blasphemant, similia patiuntur et similiter in exilio ponuntur. Si quid vero aliud in sententia sanctissimorum episcoporum continetur quae praedictos deponit et anathematizat, hoc firmius ponimus et divinis ac imperialibus nostris legibus ipsum corroboramus, ac si ab imperio ipso provenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur de cetero facere aliquid praeter constituta, sciat incidisse in legibus impe- 1 rialibus, quae minores poenas declinantes ad maiores immittunt indignationes. Interdicimus autem et 55 omnibus conantibus catholicam dei ecclesiam divellere sive secundum Nestorii haeretici doctrinam sive se-

1 ἢ τινα] ἢ om. M || πόλεων ML] om. C s || 3 κούπτων C || 12 Ἐπει C || Ζωορᾶν M Ζωορᾶν L Ζωορᾶν C || 13 κρίνοντες C || 14 μικρὰν τινα C || τῶν τοιούτων ὄντα κακῶν L || 15 καὶ om. C || ἡτμιασται L || 16 εὐπορήσαν- τος L || 17 Ζωορᾶς L Ζωορᾶς M Ζωορᾶς C || τε om. L || 18 σεβήρου L C || 20 καὶ om. L || 22 ἐξελαιίνουσα C || 23 τῆς ταύτης] τῆς αὐτῆς C || 24 τὴν ἐπὶ ἐπὶ τὴν C || ἐπὶ τῶν πόλεων] in aliis civitatibus l || ἀπαγορεύουσαν L¹ || 25 μόνον L || 27 ὁμοίως δὲ MLs] ὅμοια δὲ καὶ παθόντων, ὁμοίως δὲ καὶ C(l) || 29 ἀναθεματιζούσιν L¹ || 30 δὴ M] δὲ LC || τιθέμεθα καὶ τοῖς θεοῖς καὶ βασιλικοῖς C l || 31 ἡμῶν om. s || αὐτὸ MLs] αὐτὸν C || ἐπεὶ κυρούμεν L¹ || 32 παρὰ τῆς βασιλείας αὐτῆς] ab imperiali cubiculo s || προελθὼν CL¹ || δὲ τῆς] δὲ καὶ τῆς C || 33 αὐτῶ M ἀλοῖη CL² ἀλλοῖη L¹ || τὰ δια- τεταγμένα C || 34 πολιτικοῖς MLs] βασιλικοῖς C l || 35 τοὺς om. C || ἐκκλίνοντας C || 36 ἐμβάλλουσι L

1 aliqua V || insignium T || 2 est addidi || 3 conversatio- nem V || exiliatur T exiliatur V || sesemet ipsum V || 5 ut illius est V || non dentur V || S ovili et] et olivae V || horthodoxo V || 12 zooram T || 13 iuste V] iusta T || 17 maligni V] maligna T || 18 uilis V] utilis T || et ad- didi || 20 deponentes VT || 23 habitationem al. || 25 dictis V || 26 circumclusis V || 30 imperialibus V || 31 qui V

39 diaetam] vietus rationem Mansi || 42 iustum] aequum Mansi || 44 dignum Mansi || 46 comprehendendo Mansi || Zoaras Mansi || 47 ordineturque et ipse] et numeretur ipse quoque Mansi || 48 deiciente Mansi || propriam] firmam Mansi || in] ex Mansi || magis cyrioteran] firmio- rem Mansi || 49 facit] reddit Mansi || 51 similia vero pa- tiuntur et similiter in exilium mittuntur Mansi || 52 poni- mus] reddimus Mansi || 53 *divinis] diutius vulg. || 54 sciat se incidisse in leges imperiales Mansi

στοριον του φρενοβλαβους υφίγησιν είτε κατα την
 ανοητον Ευτυχους παροδοσιν είτε κατα την Σεβηρον
 βλασφημιαν του τα αυτα εκεινους νοσήσαντος είτε
 των εκεινους αναλονδούντων, ταις αγιωτάταις εκκλη-
 σιας ταραχιάς εμβάλλειν και φθγγεσθαι τι περι πί-
 στευω· άλλα θεσπιζομεν εκαστον των τοιούτων την
 ησυχίαν αγειν, και μητε συγκαλειν εις ταυτο τινας
 μητε προσιόνταις δεχεσθαι η παραβαπτίζειν θαρρείν
 η την ιερών κωνωνίαν ηυπαίνειν και ταύτης μεταδι-
 δόσαι τισιν η τας απηγορευμένας διδασκαλιας υφ-
 ηγηγείσθαι, η επί ταύτης τής βασιλιδος ημών πόλεωσ η
 εφ' έτερας, άλλ' υφορσάσθαι πάντα κίνδυνον, ει τι
 2 τοιούτου πράξειεν. απαγορευόμεν δε και πασι του-
 τωσ υποδέχεσθαι. απελάνειν μεν ουν θεσπιζομεν
 αυτούσ των υπ' αυτών ταρραττομένων πόλεων, ειδά-
 15 τασ τασ ποινάσ τασ ταις θείαισ ημών ηδη περιεχο-
 μένασ διατάξεισιν, αίπερ και τασ οικίασ αυτάσ εν αίσ
 τοιούτοί ται πράττεται και τα χωρία εξ' ουν τασ τροφάσ
 χορηγούνται ταις αγιωτάταις εκκλησιασ προσκρουσεί,
 των μεν κεκτημένων άραιρούμεναι, διότι βλάβησ αι-
 20 τια τοίσ απλοστέροισ γίνεται, υπο δέ τασ αγιωτά-
 τασ και ορθοδοξούσ εκκλησιασ ταυτα δικαίωσ άγρουσαι.
 3 Ταυτα υπο το ησυχίασ ειρήνησ των αγιωτάτων
 εκκλησιών νομοθετομεν, ταυτα ψηφίζομεθα τοίσ των
 αγίων πατέρων κατακολουθούντεσ δόγμασιν, όπως αν
 25 το ιερατικόν άπαν άταραχον ημίν ταυ λοιπού δια-
 μένοι. ούπερ εν ειρήνη ψηφισατομεν και το λοιπόν
 ημίν ειθνήσει πολίτευμα την άνωθεν έχον ειρήνην,
 ην άπασιν ο μέγασ θεοσ και σωτήρ ημών Ιησούσ Χρι-
 30 στόσ ο τής τριαδού εις, ο μονογενήσ του θεού λόγουσ,
 κηρύττει τε και χορηγεί τοίσ γνησίωσ αυτόν και αλη-
 θήσ δοξάζειν τε και προσκυνείν ηξιωμέναισ.

⟨Επίλογος.⟩ Η τοίνυν ση μακαριότησ τα ορθώσ
 ημίν παρασάντα φυλαττέτω τε και εις έχρον άγέτω,
 καταπέμπουσ αυτα δια θεοφιλών αυτήσ γραμμάτων
 35 πασι τοίσ υπ' αυτήν τεταγμένοισ οισιωτάτοισ μητρο-
 πολιτάισ· ουν εκάστω γενήσεται φροντίσ ταισ υπ' αυ-
 τούσ τεταγμένοισ αγιωτάταισ εκκλησιασ ταυτα ποιήσαι

sectae explanationem sive secundum stultam Euty-
 chis traditionem sive secundum Severi blasphemiam
 haec eadem cum illis languentis sive illud sequenti-
 bus, sanctissimis ecclesiis tumultus immittere et lo-
 5 qui aliquid de fide: sed sancimus unumquemque ta-
 lium quietem agere et non convocare ad se aliquos
 neque accedentes suscipere aut extranea baptismata
 facere audere aut sacram communionem polluere et
 eam tradere aliquibus aut interdictas doctrinas ex-
 ponere aut in hac regia nostra civitate aut in alia,
 sed formidare omne periculum, si quid tale gesserit.

2 Interdicimus autem omnibus hos suscipere, ex-
 pellere vero sancimus eos de civitatibus ab eis tur-
 batis, scientes poenas quae sacris nostris iam con-
 continentur constitutionibus, quae et domos ipsas in
 quibus tale aliquid agitur et praedia ex quibus ali-
 menta ministrantur sanctissimis ecclesiis assignant,
 a possessoribus quidem auferentes haec, eo quod
 laesionis causa simplicioribus facta sint, sub sanctis-
 simas autem et orthodoxas ecclesias haec iuste dedu-
 centes.

3 Pro communi pace sanctissimarum ecclesiarum
 haec decernimus sanctorum patrum sequentes dog-
 mata, quatinus sacerdotium omne inconturbatum nobis
 de cetero permaneat, per quod etiam [et] reli-
 qua nobis valida sit respublica supernam habens
 pacem, quam omnibus magnus deus et salvator noster
 Iesus Christus trinitatis unus existens unigenitum dei
 verbum praedicat et subministrat germane se et vere
 colere et adorare promerentibus.

⟨Epilogus.⟩ Tua igitur beatitudo quae recte
 nobis placuerit custodiat (et ad) effectum perducat,
 mittens ea per deo amabiles suas litteras omnibus
 sub se constitutis sanctissimis metropolitibus, quorum
 unicuique erit sollicitudo sub se constitutis sanctis-

cundum insensatam Eutyichis traditionem sive secundum blasphemiam Severi, qui et similia illis intellexit,
 aut eorum, qui illos sequuntur, seditionem immittere sanctissimis ecclesiis et loqui aliquid de fide; sed
 40 sancimus quemlibet talium silentium ducere et non convocare aliquos ad se neque accedentes recipere aut
 parabaptizare audere aut sacram communionem sordidare et ipsam aliquibus tradere aut interdictas doctri-
 nas exponere, sive in hac nostra regia sive in alia, sed omne supportare periculum, si quid tale faciet.
 2 Interdicimus etiam omnibus istos suscipere. Abici ergo ipsos sancimus de civitatibus ab ipsis concitatis,
 scientes poenas iam contentas in nostris divinis constitutionibus, quae et domos ipsas, in quibus tale quid
 45 fit, et campos, ex quibus nutrimenta praebentur, sanctissimis ecclesiis assignant, et a possidentibus auferunt,
 quia detrimenti causa fit simplicioribus, sub sanctissimis vero et orthodoxis ecclesiis haec iuste ducunt esse.
 3 Haec pro communi pace sanctissimarum ecclesiarum statuimus, haec sententivimus sequentes sancto-
 rum patrum dogmata, ut omne sacerdotium imperturbatum de cetero nobis permaneat. Quo in pace servato
 reliqua nobis exuberabit politia desuper pacem habens, quam omnibus magnus deus et salvator noster
 50 Iesus Christus trinitatis unus, unigenitus dei filius praedicat ac donat his qui sincere ipsum et vere glori-
 ficare ac adorare digni habitus sint.

Custodiat itaque beatitudo tua quae recte adnotata sunt et mittat ipsa per suas deo dilectas litteras
 omnibus sanctissimis metropolitibus sub ipsa existentibus, quorum cuilibet cura erit ipsa manifesta facere

1 του φρενοβλαβους] noxiae sectae ε || 3 του om. C ||
 τα αυτα] et similia l || εκεινω L¹ εκεινω L² κεινους
 C || νοσήσαντος] νοσησαντος L¹ Cl || 5 εμβάλλειν L ||
 7 ταυτο] εαντόν C ε || 11 βαλιδος L || πόλεωσ om. l ||
 12 ει τις L || 13 leg. πράξειεν (cf. s l) ? || και om. ε ||
 τουτων L || 15 υπ' αυτου πραττομένων πόλεων L¹
 υπ' αυτουσ χωρίων τε και των πόλεων L² || 17 sq. cf.
 Cod. 1, 5, 20 (ib. s § 3 sq.) || 18 αποτροφάσ C || 20 αιτία
 L (ε l) || 22 και ορθοδοξούσ om. L || 23 Ταυτα et 24 νο-
 μοθετομεν om. ε || 25 κατακολοθούντεσ L || 26 δια-
 μένοι L¹ διαμένη L² || 27 ούπερ εν ειρήνη φυλαττο-
 μένοι] per quod ε || 28 έχων ML¹ || 29 πασιν C ||
 30 του θεού λόγου] dei filius l || 33 μακαριότησ τα MC ||
 μακαριότητα L¹ μακαριότησ ταυτα L² || 34 ημίν et τε
 — άγέτω om. Cl || 35 ταυτα C

1 sectae] recte libri || explanatione T || eutyichis T
 euthycis V || 2 sive om. V || post secundum spat. vac. 3
 — 4 lit. est in V || 3 languente libri || leg. sequentium ? ||
 4 tumultus V || 7 extranee T || 8 polluere V, expellere
 uel polluere T || 9 aut interdictas] interdicta aut V ||
 19 appossessoribus V || 20 implitoribus V || sint V] sunt
 T || sanctissima T || 21 horthodoxas V orthodoxa T ||
 ecclesia V || 22 ducentes V || 26 et delevi || 28 omnibus
 om. V || 33 recta e nobis V || 34 custodita T || et ad om.
 libri || 35 cas libri

39 insensati Mansi || 41 silentium ducere] quietum
 esse Mansi || 42 parabaptizare] perperam baptizare Mansi ||
 43 alia] civitate add. Mansi || omne periculum reformi-
 dare Mansi || faciat Mansi || 44 istos suscipere] ne istos
 suscipiant Mansi || 47 sub om. Mansi || ducunt esse] sub-
 iiciunt Mansi || 48 sententivimus] decernimus Mansi ||
 50 politia] respublica Mansi || 51 praedicat ac donat] al.
 praebet ac donet Mansi in marg. || 52 sunt Mansi

φανερὰ, ὥστε μὴδεὶα τῶν πάντων διαλαθεῖν τὰ τε τῆ ἀρχιερωσύνη δόξαντα τὰ τε ὑπὸ τῆς βασιλείας κενρωμένα. Dat. VIII. id. Aug. Constantinopoli post cons. Belisarii v. c.

simis ecclesiis haec facere manifesta, ut nullum omnium lateant et quae pontificatui placuerunt et quae ab imperio confirmata sunt.

[a. 536] Dat. VIII. idus Aug. CP. post cons. Belisarii v. c.

MΓ

5

XLIII.

Auth. XLIV

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ,
ΩΣΤΕ ΜΟΝΑ ΧΙΛΙΑ ΕΚΑΤΟΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΞΚΟΥΣΕΥΕΙΝ
ΚΑΙ ΤΑ ΛΟΙΠΑ ΠΑΝΤΑ ΤΑΣ
ΚΑΤΑ ΣΥΝΗΘΕΙΑΝ ΛΕΙΤΟΥΡ-
ΓΙΑΣ ΤΕΛΕΙΝ, ΟΙΑΣ ΑΝ ΕΙΕΝ
ΔΕΣΠΟΤΕΙΑΣ.

R DE ERGASTERIIS CONSTAN-
TINOPOLIS, UT MILLE CENTUM
ERGASTERIA MAIORIS ECCLE-
SIAE EXCUSENTUR ET RELIQUA
OMNIA SOLLEMNITER FUNCTIO-
NES EXSOLVANT, CUIUSLIBET
DOMINII SINT.

Ἐν ὀνόματι τοῦ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ
ἡμῶν Ἀντοκράτωρ Καῖσαρ Φλάβιος Ἰουστινιανὸς
Ἀλαμαννικὸς Γοτθικὸς Φραγγικὸς Γερμανικὸς Ἀντικὸς
Ἀλανικὸς Οὐανδαλικὸς Ἀφρικὸς εὐσεβὴς εὐνήτης
ἐνδοξος νικητὴς τροπαιούχος ἀεισέβαστος Ἀύγουστος
Λογγίνω ἐπάρχω πόλεως.

20

In nomine domini nostri Iesu Christi dei omnipotentis
Imp. Caesar Flavius Iustinianus Alamannicus Gothi-
cus Francicus Germanicus Anticus Alanicus Uuan-
dalicus Africanus pius felix inclitus victor ac trium-
phator semper Augustus Longino praefecto urbi.

(Προοίμιον.) Ἐπειδὴ μέλει τῶ ἡμετέρῳ κράτει
τῶν ἡμετέρων ὑπλήσιον καὶ ζώντων καὶ τελευτῶντων
τὸ μὴδὲ τὰς ταφὰς αὐτοῖς βαρείας εἶναι μὴδὲ ἐπιζη-
μίους τοῖς ἐκ τῆς τοῦ τελευτήσαντος οἰκίας, διὰ τοῦτο
καὶ τὰ περὶ τῆς ταφῆς αὐτῶν τὸν προσήκοντα διατε-
θεῖκαμεν τρόπον. καὶ ἐπειδὴ τοῦτο μὲν Κωνσταν-

(Praefatio.) Quoniam cura est nostrae potentiae
nostrorum subiectorum et videntium et defunctorum,
ut neque sepulturae eis graves sint neque damnosae
his qui ex defuncti sunt domo, propterea et circa
sepulturae eorum competentem disposuimus modum.
Et quoniam tam Constantinus divae memoriae mag-

Nov. XLIII (= Authent. XLIV) Graece extat in ML (fuit in B 59, 4, 1; cf. rubr. ex indicibus B^{CP} et Tipucito ap. Heimbach. V p. 225). — Epit. Theod. 43, Athan. 2, 11 (inde Coll. const. ecll. III, 2, 11). Julian. const. XIII.

sanctissimis ecclesiis sub ipsis ordinatis, ut neminem ex omnibus lateant, quae sacerdotio visa sunt et ab imperio confirmata.

Divina subscriptio. Divinitas te servet per multos annos, sancte ac religiose pater.

Data octavo idus Augustas Constantinopoli post consulatum Belisarii viri clarissimi.

30

XLIII.

DE OFFICINIS CONSTANTINOPOLIS, UT SOLAE MILLE CENTUM
OFFICINAE MAGNAE ECCLESIAE EXCUSENTUR, RELIQUAE VERO
OMNES CUIUSCUMQUE SINT DOMINII MINISTERIA SECUNDUM
CONSUETUDINEM OBEANT.

In nomine domini Iesu Christi dei nostri Imperator Caesar Flavius Iustinianus Alamannicus Gothicus
Francicus Germanicus Anticus Alanicus Vandalicus Africus pius felix inclitus victor ac triumphator
semper Augustus Longino praefecto urbi.

Praefatio. Quandoquidem nostrae potentiae curae sunt subditi nostri tam vivi quam mortui, ne
ipsae sepulturae iis graves sint neve iis qui de domo defuncti sunt detrimentum afferant, propterea etiam
quae ad sepulturam eorum pertinent convenientem in modum constituimus. Et quoniam tam Constantinus

3 ante subscr. in C additur Ἡ θεία ὑπογραφή Di-
vinitas te servet per multos annos, sancte ac religiose
pater || octavo idus Augustas C (ὁ δὲ νόμος πρὸ ὀκτώ
εἰδῶν Ἀυγούστων ἰνδικτιώνος ἰδ' notitia rerum in con-
cilio gestarum ap. Mansi p. 1158) VII. id. aug. M VIII
idus Aug. 5 μηνὶ αὐγούστῳ Theod., πρώτη (πρὸ ἧ'
corr. Heimbach, πρὸ ἡ Ζαχαρίας) χαλανδῶν Ἀριλλῶν
Ath. male (om. Iul.) || Constantiнопoli C] constantinupo.
M CP. 5, om. cett. || post cons. Belisarii v. c. C 5] post
ep. imp. bilisario uc. cons. M post consl. ulisarii Iuliani
libri nonnulli, xc. bilisa. cons. Iul.^o, μετὰ τὴν ὑπατεῖαν
Βελισαρίου Ath., τῆς ὑπατείας Βελισαρίου Theod. ||
8 μόνα om. 5 || χίλια ἢ ἑκατὸν B^c || 10 ἐξουσιουσεῖν L ἐξ-
ουσιουσεῖν M ἐξουσιουσεῖν B (cf. nov. LIX 2. 7 extr.) ||
11 πάντα om. B^c || 13 οἴας] ὅσα B^p || οἴας — δεσποτείας
om. B^c || 16 ἰουστιανὸς ἀλαμαννικὸς L^a || 17 γοτθικὸς
M || Ἀντικὸς] λαζικὸς L² in ras. || 20 πόλεως ML Ath.]

τῆς πόλεως cum Haloandro vulg. || 21 μέλλει ML (id.
270, 13) || 23 τὸ M] τοῦ L || 24 τοῖς] τῆς L || 25 τὰ
περὶ τῆς ταφῆς] circa sepulturae 5 || 26 Κωνσταντίνος
(cf. nov. LIX pr.; Leonis nov. XII)] immo Honorius et
Theodosius II Cod. 1, 2, 4

4 subscr. praestant V Neob. || VIII] VIII V Neob. || cp.
post consubitum belis. viri clarissimi consulis Neob., cap.
p. con. bilisario vic. con. V || 5 R: LXIII V || 6 sq. rubr.
om. T || constantinopt. V Constantinopoleos Heimbach
Constantinopolitanis vulg. || 10 omnium V || 12 domini
Neob. domi V || 15 Christi om. V || omnipotentis V] om. T
Neob. || 16 Imp. om. V || gotthicus V || 18 africanus V ||
21 *curae libri (cf. 270, 11) || 22 nostro V || 24 ex om. T

27 sub ipsis ordinatis] sibi subiectis Mansi || 29 ac] et Mansi

τινος ὁ τῆς θείας μνήμης ὁ τῆς μεγάλης ἡμῶν ταύτης πόλεως οἰκιστής, τοῦτο δὲ Ἀναστάσιος ὁ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως τῶν τῶν καλουμένων λεκτικαρίων ἦτοι δεκανῶν ἀριθμὸν περιέστησαν εἰς ἓν μέτρον, χίλους ἑκατὸν εἶναι δεκανῶν ἦτοι ἐργαστήρια τοσαῦτα διορίσαντες, ἐφ' ᾧ τε ἐν μηδενὶ χρόνῳ ταῦτα δεχέσθαι προσθήρη, διὰ τὸ καὶ ὑποκείσθαι τῇ διατυπώσει τοῦ τῆς θείας μνήμης Ἀναστασίου τὸ μέτρον τῶν ἐξ ἑκάστου συστήματος εἶναι προσηκόντων λεκτικαρίων, ἡμεῖς μὲν ταῦτα βέβαια μένειν βούλομεθα. προσελθόντες δὲ οἱ τῶν συστημάτων τῆς εὐδαίμονος ταύτης ἀπάντων ἀνθρώπων ὅσων τὸ πρᾶγμα πρόβεισιν· οὐ μὴν καὶ τὰ λοιπὰ φέρειν ἀχθῆ δύνασθαι. πολλῶν γὰρ ἐργαστηρίων ὄντων κατὰ ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν ἐμπορίας τε καὶ πραγματείας διαφόρου, οὐ ταῦτα εἶναι μόνον (τὰ χίλια φαμεν ἑκατὸν ἐργαστήρια) τὰ τῆς εἰρημένης ἐξαιρούμενα λειτουργίας, ἀλλὰ πολλὰς μὲν ἀγιωτάτας ἐκκλησίας, πολλοὺς δὲ εὐαγεῖς ξενώνας καὶ μοναστήρια καὶ ἑτέροισ ἐναγεῖς οἴκους, καὶ τινες πρότερον αἰρετικῶς ὄντας εἰτα μεταστάντας εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, πολλὰς δὲ βασιλικὰς οἰκίας καὶ πρὸς γε καὶ ἀρχόντων καὶ συγκλητικῶν καὶ ἰλλουστρίων καὶ νοβικουλαρίων ἐξαιρούσθαι τῶν τελῶν, καὶ τοὺς τούτων δεσπότης ἑαυτοῖς ἐντεῦθεν κατασθενάζειν πρόσδορον καὶ τὸ κοινὸν ἀδικεῖν, τοῦ τῆς ἐξαιρέσεως πλήθους εἰς στενὸν τὸ πρᾶγμα συγκλιόντος, ὅστε ἐλαχίστους εἶναι τοὺς λειτουργούντας ἦτοι τοὺς βαρυνμένους τῇ λειτουργίᾳ, καὶ τὸ πρότερον τέλος πολλὰς τριπλάσιον καὶ τετραπλάσιον, ἤδη δὲ καὶ δεκαπλάσιον γενέσθαι· καίτοιγε Ἀναστάσιον τοῦ τῆς θείας λήξεως ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ διορισθέντι τύπῳ μηδενὶ παντελῶς ἑτέρῳ δόντος ἀτελείαν παρὰ τὰ χίλια ἑκατὸν ἐργαστήρια τὰ τῇ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ προσφάσει τῆς τῶν τελευταίωντων ὅσας δεδομένα. Διὰ τοῦτο 40 καὶ ἡμεῖς ἀθήρημεν ἐπιτρέψαι τοῖς ἡμετέροις ἀρχουσι καὶ πρὸς γε αὐτῶν τῷ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ

sacrae memoriae magnae nostrae urbis huius conditor quam Anastasius piae memoriae lecticiariorum qui vocantur seu decanorum numerum in certam mensuram cogerunt definientes, ut mille centum sint decani vel officinae totidem, quae quidem nullo umquam tempore augmentum accipiant, quippe cum constitutioni Anastasii sacrae memoriae etiam numerus lecticiariorum, quos ex unoquoque collegio esse conveniat, subiecta sit, nos quidem haec firma manere volumus. Sed adierunt nos qui de collegiis sunt felices et regiae huius urbis nostrae, qui prae ceteris nobis curae sunt, et nostram docuerunt potentiam magnam nec ferendam existere confusionem. Sanctissimam enim maiorem ecclesiam fructum percipere ex mille centum officinis ab omni tributo liberis, quas sese lubentissime ei dare, quoniam ad communes omnium hominum exequias res pertineat; neque tamen reliqua se onera ferre posse. Nam cum multae sint in hac felici urbe officinae commercii et negotii diversi, non illas solas, mille centum dicimus officinas, exemptas esse a dictis muneribus, sed etiam multas sanctissimas ecclesias, multa sacra hospitia et monasteria et alias sacras domos, atque earum nonnullas quae prius haereticorum fuerint, deinde ad orthodoxam fidem translatae sint, praeterea multas imperiales domos et insuper et magistratum et senatorum et illustrium et cubiculariorum exemptas esse a tributis, ac dominos earum sibi inde parare redditum et rempublicam damno afficere, cum multitudine exemptionum res in angustum contrahatur: ut paucissimi sint, qui munera praestent vel graventur muneribus, et priora tributa saepe triplicia ac quadruplicia, quin etiam decupla fiant: quamquam Anastasius sacrae memoriae in sanctione ab eo constituta nulli omnino alii immunitatem dederit praeter mille centum officinas sanctissimae maiori ecclesiae nomine exequiarum defunctorum attributas. Propterea nos quoque magistratibus nostris atque ante eos beatissimo

2 Ἀναστάσιος (vid. nov. LIX pr.)] cf. Cod. 1, 2, 18 et quae ib. et Cod. 11, 18 adnotavit Krueger [3 τῶν] τὴν L¹ [4 ἀριθμὸν περιέστησαν (περιέστησαν L) εἰς ἓν μέτρον ML] numerum mensurae determinaverunt [5] [7 διὰ τὸ καὶ M₅] διὰ τὸ* (τὸν?) L¹] διὰ δὲ τὸ L²] 10 ταύτῃ βεβαία L [14 ταραχὴν M₅] ἀρχὴν L [15 ἀργαστήρια (id. v. 22) L] 22 ἐργαστήρια om. [5] 25 ἑτέροισ om. L^a [26 αἰρετικῶς ὄντας] haereticos introduci [5] μεταναστάντας L [33 ἦτοι τοὺς M] καὶ L ita [5] 34 τὴν λειτουργίαν L [38 ἑτέροισ L] 42 πρὸς γε αὐτῶν M] πρὸς γε αὐτῶν L cum eis [5] πρὸς γε αὐτῷ cum Haloandro vulg.

nae nostrae civitatis conditor quam Anastasius piae memoriae eorum qui vocantur lecticiarii seu decani numerum mensurae determinaverunt, mille centum esse decanos sive ergasteria tanta constituentes, quatinus decanos in nullo tempore haec susciperent adiectionem, eo quod etiam subiecta dispositioni divinae memoriae Anastasii mensura ex unoquoque collegio sit competentium lecticiariorum, nos quidem haec firma manere volumus. Adeuntes autem qui collegiorum 10 sunt felicissimae nostrae huius regiae civitatis, quorum praecipue nobis cura est, nostram docuerunt potestatem, magnam et importabilem se sustinere vexationem. Sanctissimam enim maiorem ecclesiam mille centum ergasteriis frui functione omni liberis, 15 quae satis sponte ipsi darent, eo quod circa commune omnium hominum funus causa procederet; non tamen etiam reliqua portare onera posse. Plurimis enim ergasteriis existentibus in hac felicissima civitate commercii negotique diversi, non haec esse sola (mille centum dicimus) praedictae functionis excepta, sed multas quidem sanctissimas ecclesias, plurimos autem venerabiles xenones et monasteria et alias venerabiles domos, et aliquos primitus haereticos introduci, deinde migrantes ad orthodoxam 20 fidem, multas quoque imperiales domos, insuper et iudicum et senatorum et illustrium et cubiculariorum excipi tributis, et horum dominos sibi hinc praeparare redditus et communem rempublicam laedere, dum exceptionis multitudine in angustiam causa concludatur, et pauci sunt qui functionem solvant, ita gravati tributis, et priorem sollicitudinem forte triplicem et quadruplicem, iam autem etiam decuplam fieri, cum Anastasius divinae memoriae in typo a se definito nulli penitus alio tributa relaxaverit citra 35 mille centum ergasteria sanctissimae maiori ecclesiae occasione defunctorum exequiarum data. Ideoque et nos aestimavimus praecipere nostris iudicibus et cum eis beatissimo archiepiscopo felicissimae

1 civitatis VT] huius civitatis Neob. [2 letitiarii V] 3 mensura vulg. [4 ergasteria V] 5 suscipierint V^a [6 dispositionem V] 8 letitiariorum et nos V] firma[n]ere V [9 colligiorum V] 15 daret enim eo V] communem VT [16 causa] cam V [17 posse vulg.] possint libri [18 existentibus V] 20 praedicta functione vulg. 22 xenones V Neob. [24 introduci V] introducti T Neob. [27 harum vulg.] dominus V [28 redditus V] redditus T [29 concludatur V] concluditur Neob. excluditur T [30 ut pauci sint vulg.] 31 gratiati V [32 aut V] etiam T Neob.] et V [31] decluplam V^a [33 tyro V] 34 tributo V [35 *maioris libri] 36 defunctorum et exequiarum V

τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως εἰς ἐν συνελθεῖν καὶ τὸ πρᾶγμα ἐξετάσαι καὶ εἰς ἡμᾶς ἀγαγεῖν τὰ αὐτοῖς δόξαντα, καὶ τῷ παρόντι χρῆσασθαι πρὸς τὴν σὴν ὑπεροχὴν νόμῳ, βεβαιούντες τὰ Ἀναστασίῳ τῷ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως περὶ τούτου παραστάτα.

huius urbis in uno convenire et causam examinare et ad nos referre quae eis videntur, et praesenti uti ad tuam celsitudinem lege confirmante quae Anastasio piae memoriae de hoc placuit.

CAPUT I.

Καὶ θεσπιζόμεν, τὰ μὲν mille centum ἐργαστήρια πᾶσι τρόποις ἀρειώτα καὶ πάσης δόσεως καθαρὰ φυλάττεσθαι τῇ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ προφάσει τῶν δεκανῶν ἤτοι λεκτικαρίων καὶ τῆς τῶν τελευτώντων οἰσίας ἀφωρισμένα, οὐδενὸς ἐτέρου παρ' αὐτῶν δεκανῶν ἀπαιτεῖν δυναμένον ἀπὸ αἰρετικῶν ἢ ἄλλης οἰασῶν ἀγιωτάτης ἐκκλησίας· ἀλλὰ τὸ ἔναγχος παρ' ἡμῶν διατεταγμένον κρατεῖν, ὥστε ὀκτακόσια μὲν ἐργαστήρια τελεῖν τὰ σώματα, τριακόσια δὲ ἐν ἀπαρχορριμῷ καθεστάναι. τὸ γὰρ ἐντεῦθεν οὐνὸν ἤδη θεῖος τῶν πραγματικῶν διετύπωσε νόμος εἰς ὃ προσήκον ἐστὶ προχωρεῖν, ἀντεισάγεσθαι δὲ αἰεὶ τὸ διαπίπτον· καὶ ὃ γὰρ τρόπος, καθ' ὃν ἐστὶται τὰ τῆς ἀντεισαγωγῆς, ὑπὸ τῶν Ἀναστασίῳ τοῦ τῆς εὐσεβοῦς μνήμης διατεταγμένα κελείσων. ταῦτα μὲν οὖν ἀτελῆ μένειν καὶ πάσης ἐξρηγμένα λειτουργίας θεσπιζόμεν, οἷτε αὐτῶν τῶν ἐργαστηρίων οὔτε τῶν προστατῶν τῶν συστημάτων τῶν παρεχομένων αὐτὰ τῆν οἰανὸν ὑπομενόντων ζημίαν ἢ τι τέλος ἐπιγνωσκόντων. 1 τὰ μὲντοιγε λοιπὰ πάντα ἐργαστήρια τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως τῶν δεκατεσσάρων κλιμάτων, εἰτε ἀγιωτάτης ἐκκλησίας εἰτε εἰτε ξενόνων εἰτε μοναστηρίων εἰτε ὄρφανοτροφείων εἰτε βρεφοτροφείων εἰτε πτωχείων εἰτε ἄλλης οἰασῶν δεσποτικῶν, εἰτε τῶν βασιλικῶν οἰκῶν εἰτε ἀρχόντων τινῶν μεγάλων ἢ μέσων ἢ ἐλάττους ἀρχὰς ἔχοντων εἰτε τῶν ἐνδοξοτάτων συγκλητικῶν ἢ τῶν μεγαλοπρεπεστάτων ἰλλουστρίων ἢ τῶν περιβλέπτων κομβικουλαρίων εἰτε τινῶν στρατείαις ἐγκαταλεγόμενων, ταῦτα ἅπαντα τελεῖν τὰ ἐπιχειμενα αὐτοῖς δημόσια τέλη, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ποιεῖν τε καὶ πληρῶν κατὰ τὸ προσήκον ἐκάστῳ τοῦ οἰκείου αὐτοῦ συστήματος, καὶ καταβάλλεσθαι διὰ πάντων τῷ δημοσίῳ διὰ τῶν προστατῶν τοῦ συστήματος, οὐδενὸς προνομίᾳ ταύτης ἐνεκα τῆς αἰτίας ἐπεερίδεσθαι δυναμένον ἢ τούτῃ τινὶ κερχῶσθαι παρ-

Et sancimus mille quidem centum ergasteria omnibus modis imminuta et omni datione pura servari sanctissimae maiori ecclesiae occasione decanorum seu lecticariorum et defunctorum funeri deputata, nullo altero praeter eam decanum exigere valente ab haereticorum aut alia qualibet sanctissima ecclesia: sed quod nuper a nobis ordinatum est valere, ut octingenta quidem ergasteria solvant corpora, trecenta vero in nummo exigantur. Quod enim hinc colligitur iam sacra nostra pragmatica definitivum lex ad quid competens est expendi, subrogari vero semper quod cadit: modus quoque secundum quem erit subrogatio ab Anastasio piae memoriae dispositus est iussionibus. Haec siquidem sine tributis manere et omni excepta functione sancimus, neque ipsis ergasteriis neque praepositis collegiorum praebentibus ea quodlibet sustinentibus damnum aut tributum agnoscentibus.

1 Reliqua vero omnia ergasteria felicissimae huius urbis quattuordecim regionum, sive sanctissimae ecclesiae sint sive xenodochorum sive monasteriorum sive orphanotrophiorum sive brephotrophiorum sive ptochiorum sive alterius cuiuscumque domini, sive imperialium domuum sive iudicum aliquorum maiores aut minores administrationes habentium sive gloriosissimorum senatorum aut magnificentissimorum illustrium aut spectabilium cubiculariorum sive quorundam in militiis conscriptorum, haec omnia solvere imposita eis publica tributa, et omnia alia facere atque complere secundum quod competit unicuique proprii sui collegii, et exsolvere per omnia fisco per praepositos collegii, nullo valente privilegio huius rei gratia incumbere aut tali quadam uti refuta-

archiepiscopo felicitis huius urbis ut in unum coeant et rem examinent quaeque iis visa sint ad nos referant mandandum existimavimus, ac praesenti lege utendum ad tuam sublimitatem datam, qua confirmemus ea quae Anastasio piae memoriae hac in re placuerunt.

1. Atque sancimus mille centum officinas omnibus modis illibatas et omni praestatione immunes sanctissimae maiori ecclesiae servari decanorum seu lecticariorum et exequiarum defunctorum nomine destinatas, ne alius quisquam praeter illam decanum exigere possit ab haereticis vel alia quacumque sanctissima ecclesia: sed quod nuper a nobis constitutum est valere, ut octingentae quidem officinae corpora praesent, trecentae autem in adaeratione se contineant. Quod enim inde colligitur, iam sacra nostra pragmatica sanctio definitivum ad quamnam rem proficere debeat et ut semper compensetur quod intercudit: ac ratio quidem secundum quam compensatio futura sit, Anastasio piae memoriae iussionibus definita est. Has igitur immunes et ab omni munere exemptas manere sancimus, ut neque ipsae officinae neque praesides collegiorum quae eas praestant ullum detrimentum subeant aut tributum vel expiantur.

1 Ceterae vero omnes officinae felicitis huius urbis quattuordecim regionum, sive sanctissimae ecclesiae sunt sive hospitiorum sive monasteriorum sive orphanotrophiorum sive brephotrophiorum sive ptochiorum sive alterius qualiscumque domini, sive imperialium domuum sive magistratuum aliquorum maiores vel medios vel minores administrationes habentium sive gloriosissimorum senatorum vel magnificentissimorum illustrium vel spectabilium cubiculariorum, sive quorundam militiis adscriptorum, haec omnes imposita ipsis publica tributa solvant, ac cetera omnia faciant et impleant, sicut pro suo quemque collegio decet, et utique persolvant publico per praesides collegii, ita ut nemo privilegio propter hanc causam inniti aut ulla

5 περὶ τοῦτο L || 6 mille sentum M, χίλια ἑκατὸν Ms. v., L || 7 ἀγιώτατα Scrimger male || 9 δεκτικαρίων M || τελευτώντων L || 16 νόμος] non servatur || 17 ἀντισάγεσθαι ML || 22 οὔτε αὐτῶν M] ὥστε αὐτῶν L || *οἷδε libri || 24 ἢ τι τέλος M(ε) || ἢ τίτλους L (ἴτοι τέλος vulg.) || 30 sq. τινῶν — ἔχοντων om. M || 39 προνομίας L

10 praeterquam decano t || exigere t] existere V Neob. || *lente t' || 12 sed quod V] siquidem t Neob. || 13 ut om. V || *octoginta libri || solvantur V || 14 exigantur] leg. existant? || enim om. t || 16 subrogauit libri || 21 praepositis et collegiorum t' || 22 ea] eo libri || quodlibet] quod V || 26 sive sanctissimae] sive om. t || 27 sunt t || exsenodochorum V t || 28 orphanotrophorum t' orphanotrophorum t' orfanostrophorum V || bephorophorum t berefnotrophorum (sic) V || 30 domum V dominum t || maioris aut minoris administrationis libri || 32 magnificentiorum V || 33 spectabiliorum t' || 36 compellere V || 37 per praepositos] per omnia praepositos t' || 39 talia libri || quedam t Neob.

1 huius om. V || 2 et ad] et om. T || 3 lege] longe V || confirmantem t firmante V An leg. confirmantes? || 6 Et] Set V || mille] nulla t || centum om. t' || 7 puta t || 8 *maioris libri || 9 lectitariorum t letitariorum V || deputa V ||

αἰτήσει. οὐδὲ γὰρ ὑπομένομεν τὸ ἕτερον ἄχθος εἰς ἕτερου φέρεσθαι, οὐδὲ οὕτως ἀπηνή κείσθαι δια-
 τῶσιον, ὥστε καθ' ἑκάστην αὐξέσθαι τὰ τέλη καὶ
 καθάπερ ἐδιδάχθημεν τὰ τετραπλάσια καὶ πεντα-
 πλάσια καὶ δέκην καὶ δεκαπλάσια δίδοσθαι, διότι
 καὶ περισποδατόν ἐστι τῷ ἡμετέρῳ κράτει μηδενὶ
 καινῷ τέλει μηδὲνα βαρύνεσθαι· καινὸν δὲ ἂν εἴη
 οὐ τὸ νῦν πρῶτον ἐπιτεθειμένον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ
 τὴν πρῶτην συμμετρίαν ὑπερβαῖνον. ἀλλὰ πάντα
 ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἑστὰ κατὰστασιν τε καὶ τύχην, διὰ τὸ
 καινὸν εἶναι κατὰ πάντων τὸν τοιοῦτον θεῖον ἡμῶν
 πραγματικὸν τύπον (ὃν δὴ καὶ νόμον καλεῖν ἔξεστιν),
 ὥστε πᾶσι τὸ ἄλπουν περιλοπιμῆσθαι. οὐ γὰρ ἂν
 τίς περὶ τοῦτο δυσχεραῖνοι, μηδὲνα εἶναι τὸν ἐξαιρού-
 μενον βλέπων πλὴν δὴ τοῦ τῆς ὁσίας τῶν τελευτῶν-
 τῶν λόγον τοῦ περὶ τῶν χιλίων ἑκατὸν ἐργαστηρίων,
 ὃς δὴ κοινοτάτος τέ ἐστι καὶ ἅπασιν ὁμοίως ἐφηλω-
 2 μένος ἀνθρώποις. Εἰ δὲ τις ἐπιχειρήσει παρα-
 τήσει τιμὴν χρεῖσθαι καὶ ἐάντων ἐλαφρύνει τῆς συν-
 τελείας, καὶ ἢ μὴ συγχωρεῖν τοὺς ἐνοίκους ἀπαιτεῖσθαι
 20 τοὺς ἑαυτοῦ ἢ προστασίαν βούλεσθαι νέμειν ἢ στρα-
 τιωτικὴν ἢ πολιτικὴν ἢ ἐκκλησιαστικὴν ἢ τὴν οἰανοῦν
 ἕτεραν, ἐκπιπέτω καθάπαξ τῆς τοῦ ἐργαστηρίου δε-
 σποτείας, καὶ ἔστω τοῦτο δημόσιον αὐτῷ τῷ συστή-
 ματι προσκυροῦμενον. οὕτω γὰρ εὐλαβηθήσονται καὶ
 25 τὰ κεκολλημένον οὐ προσάφονται· ἀλλὰ τῷ κατὰ
 μικρὸν καὶ ἐφ' ἅπαντας ἠλωσθαι τὰ τέλη βραχὺ μὲν
 ἔσται τὸ παρ' ἑκάστου δίδόμενον, μέτριον δὲ καὶ
 κοῦφον καὶ φορητὸν καὶ ὅσον σνεισφερόμενον, ὅσῳ
 παρὰ πλειόνων συλλεγέειν. τί γὰρ ἀποπώτερον ἂν εἴη,
 30 ἀνδρας ἐκ τῶν οἰκείων ἐργαζομένους χειρῶν καὶ ἀπο-
 τρέφοντας γαμετάς τε καὶ παῖδας καὶ τὴν ἄλλην τοῦ
 βίου διοίκησιν ἐντεῦθεν ἔχειν ἐπιγομένους βαρύνειν
 μείζοσι τέλεσι, καὶ ὅσῳ πλείω τὰ τῶν ἐλαφρομένων
 γίνεσθαι, τοσοῦτω μείζω τὰ ἐκείθεν ἀποτελεῖσθαι
 35 πάθη, καὶ εἶναι τι βάρος ἀόριστον, πέρασ οὐδ' ὁτιοῦν
 3 ἔχειν δυνάμενον; Ταῦτα πάντα κωλύοντες τόνδε
 τὸν θεῖον τίθειμεν πραγματικὸν τύπον, τὴν τε τῆς
 ἐκπτώσεως ἀπειλούντες ποιῆναι ἅπασιν ὁμοίως ἐφ-
 40 εῖξ τοῖς ὑπὲρ τοῖς, εἰ κωλύσαιεν τοὺς ἑκάστου συστή-
 ματος προστάτας τὰ νενομισμένα καὶ ἄνωθεν τετα-

tionem. Non enim patimur aliorum onus in alios
 ferri, neque sic crudelem iacere dispositionem, qua-
 tinus cotidie augeantur tributa et, sicut edocti sum-
 mus, quadrupla et quincupla et alibic etiam de-
 5 cupla dentur, eo quod studium sit nostrae potestatis
 nullo novo tributo nullum gravari: novum vero erit
 non quod nunc primum positum est, sed etiam quod
 priorem mensuram transcendit. Sed omnia sub eod-
 10 em sint statu atque fortuna, communisque sit per
 omnes huiusmodi sacra nostra pragmatica sanctio
 (quam videlicet etiam legem vocare licet), ut omni-
 bus securitatem largiatur. Non enim aliquis hoc
 dure habebit, nullum esse exceptum videns nisi pro
 funeris defunctorum ratione mille centum ergasteria:
 15 quae lex et communissima est et omnibus similiter
 explicata hominibus.

2 Si quis autem temptaverit refutatione qualibet
 uti et semetipsum levigare tributo, et aut non per-
 mittere inquilinos exigi suos aut patrociniū velle
 tribuere aut militare aut civile aut ecclesiasticum
 aut quodlibet aliud, cadat modis omnibus ergasterii
 dominio, et sit hoc publicum illi collegio assignan-
 dum. Sic enim (**** sed eo quod) paulatim in omnes
 extenduntur tributa, breve quidem erit quod ab uno-
 quoque datur, mediocre vero et leve et portabile ac
 facile quod infertur, quanto a pluribus collectum.
 Quid enim ineptius erit, viros ex propriis operantes
 manibus et pascentes uxores ac filios et aliam vitae
 dispensationem hinc habere compulsos onerare ma-
 ioribus tributis, et quanto amplius per eos qui lae-
 vigantur fit, tanto maiores inde effici passiones? et
 est aliquid onus infinitum, terminum nullum habere
 valens.

3 Haec omnia prohibentes hanc sacram ponimus
 pragmaticam formam, et casus interminantes poenam
 omnibus similiter subiectis, si prohibuerint unius-
 cuiusque collegii praepositos legitima et antiquitas

cuiusmodi excussatione uti possit. Neque enim patimur aliorum onus ad alios transferri, neque adeo crudelem valere constitutionem, ut quotidiē augeantur tributa et, quemadmodum edocti sumus, quadrupla et quintupla atque adeo decupla dentur, quoniam studium adhibet nostra potentia, ne quis ullo novo tributo gravetur: novum autem erit non solum id quod nunc primum impositum est, verum etiam quod priorem proportionem excedit. Sed omnia in eodem sint statu et condicione, atque communis sit de omnibus talis sacra pragmatica sanctio nostra (quam quidem etiam legem appellare licet), ut omnibus securitatem largiatur. Neque enim quisquam de hac re indignabitur, cum nullum esse exemptum videat excepta una ratione exequiarum defunctorum quae ad mille centum illas officinas pertinet, quae quidem et maxime communis
 2 est et omnes pariter homines complectitur. Quodsi qua quis excussatione uti seque levare contributione conetur atque aut ab inquilinis exigi suis non patiatur aut patrociniū sive militare sive civile sive ecclesiasticum sive aliud quaecumque tribuere velit, ille omnino officinae dominio privetur eaque publica sit ipsi collegio vindicanda. Sic enim cavebunt neque quae prohibita sunt attingent, sed eo ipso, quod particulatim et ad omnes tributa diffunduntur, cum exiguum erit quod ab unoquoque datur, tum modicum et leve et tolerabile et facilius quod confertur, quanto plures sunt a quibus colligitur. Quid enim absurdius sit quam viros qui propriis laborant manibus et uxores atque liberos alunt ac reliquam victus rationem inde petere student, gravare maioribus tributis, et quanto plures sint qui levantur, tanto maiores inde effici iniurias, ut onus quoddam infinitum evadat et quod nullum usquam terminum habere possit?
 3 Haec omnia prohibentes hanc sacram pragmaticam sanctionem proponimus, poenam amissionis omnibus deinceps subditis pariter minitantes, si prohibeant eos qui cuique collegio praesunt, quominus solita

1 οὐδὲ M] οὐ L || 8 μόνον om. ε || 10 *διὰ τὸ] καὶ τὸ M καὶ L(ε), τῷ Zachariae || 14 *δυσχεραῖνοι (vel δυσχερανεῖς)] δυσχεραῖνοι ML || 17 ὃς δὴ] quae lex ε || τε L(ε) om. M || 21 αὐτοῦ M || 24 τοῦτο] τουτ' (om. L) || 29 ὅσα M || 30 ἀποπώτερον L (ὅκ ἀποπώτερον Haloander) || 34 τὰ τῶν ἐλαφρομένων L, per eos qui levigantur ε || 35 γίνεται Haloander cum ε || 36 *εἶναι] εἶη (est ε) libri || 39 ὁμοίως ἐφεῖξ ML || similiter ε. Malim ὁμοίως ut glossena deleri || 41 προστάτας Hombergk

2 de positionem V || 3 cothidie t || docti sumus V edoctissimus t Neob. || 4 quincupletia Neob. quinque lecta V deculpa V || 5 sit] leg. est? || *potestatis pietatis libri || 6 nullum] nullo t¹ || 7 quod] per V || 7 sq. priorem

quod t || 8 omnia] dominia V || sub om. V || 9 statuta (antea spat. vac. 4 litt.) V || communis quae V t || per] pro V || 11 etiam — licet om. V || 14 ergasteria V^a || 16 hominibus t] omnibus V Neob. || 19 levigare V] et levigare Neob. obligare t levare vulg. || et om. Neob. || 20 uellet t¹ || 21 aut ecclesiasticum] aut om. V || 22 omnibus modis t || 23 et sit] esset V || assignare dum sic libri || 24 hiatus notavi Heimback; sed eo quod supplervi || 27 inferunt t || 28 quid] quod libri || ineptius t || 30 honorare t honestare V || post maioribus spat. vac. 2 litt. est in V || 31 levantur vulg. || 32 fit V] sit t Neob. inde] tamen t || 33 honus in infinitum V || nullam V || 38 pragmaticam causam formam t¹ || 39 subiectos V || uniuscuiuscumque V || 40 praepositos libri

μένα τέλη λαμβάνειν ἢ πειρᾶσθαι τὰ τέλη τρέπειν εἰς στεγονομία. ἀλλ' ἕκαστος ἀπολανέτω μὲν τῆς τῶν στεγονομίων εἰσφορᾶς, συγχωρεῖται δὲ τὰ ἐργαστήρια λειτουργεῖν τὰ συνήθη τε καὶ νενομισμένα. ὥσπερ γὰρ ἕκαστος ἑαυτοῦ προνοεῖται, οὕτω καὶ ἡμᾶς ἀνάγκη τοῦ λυσιτελοῦς τε καὶ συμφέροντος τῆς μεγάλης ταύτης καὶ βασιλίδος ἀντιλαμβάνεσθαι πόλεως. οὐ γὰρ ἂν ἄλλως τὰ κοινῇ λυσιτελοῦντα προβαίη μὴ τῆς τοιαύτης βαρύντητος ἀπαλλοττομένων τῶν μέχρι νῦν αὐτὴν φέρειν ἠναγκασμένων.

Ἐπίλογος. Ἡ τοίνυν σὴ ἐνδοξότης τὰ παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου πραγματικοῦ τύπου δηλούμενα ἀπαράθραυστα φυλάξει καὶ οἱ μετὰ σὲ τὴν αὐτὴν ἀρχὴν παραληγόμενοι καὶ ἡ περὶ ἑστέμην σοι τάξεις νῦν καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον.

Dat. xvi. k. Iun. CP. post cons. Belisarii v. c. anno II. [a. 537]

ordinata tributa percipere aut temptaverint tributa mutare in pensiones: sed unusquisque fruatur quidem pensionis inlacione, cedat autem ergasteria functionem dare consuetam atque legitimam. Sicut enim unusquisque sui providet, ita et nos necesse est quod commodum est et utile magnae huic regiae defendere civitati. Non enim aliter quae communiter utilia sunt procedunt, si non tali onere liberentur quae hactenus illud ferre coacta sunt.

Ἐπίλογος. Tua igitur gloria quae placuerunt nobis et per hanc sacram pragmaticam sanctionem declarata sunt ipsa servabit et qui post eandem administrationem susceperint et oboediens tibi officium nunc et in omne deinceps tempus.

Dat. kal. Iunii CP. p. c. Belisarii v. c. [a. 536]

ΜΔ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΑ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΑ ΑΥΤΟΥΣ ΕΑΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΧΑΡΤΑΙΣ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

Ἐπίλογος. Δίχως μικρῷ πρόσθεν ἤχροασάμεθα τῶν παρόντι νόμῳ παρασχομένης τὴν πρόφρασιν. ἐκ γὰρ προσώπου γυναικὸς τινος ἐφέρετο συμβόλιον, γράμματα μὲν αὐτῆς οὐκ ἔχον (τὴν γὰρ τούτων ἀνεπιστήμων), τελεσθὲν δὲ ἐπὶ συμβολαιογράφῳ καὶ παρὰ τε ταβουλαρίῳ τὴν ὑπογραφήν ἔχον τὴν αὐτῆς καὶ

Nov. XLIV (Authent. XLV = Coll. IV tit. 7: gloss.) Graeco extat in ML, B 22, 2, 1 cum schol. — Epit. Theod. 44 (inde B²), Athan. 14, 1. Iulian. const. XL.

et olim statuta tributa accipiant vel tributa in pensiones pro aedibus convertere conentur: sed unusquisque et pensionum collatione fruatur et officinas patitur munera consueta et solita praestare. Sicut enim sibi quisque prospicit, ita nos quoque necesse est utilitati et commodo huius magnae et regiae urbis consulere. Neque enim aliter quae in commune utilia sunt procedunt, nisi tali onere liberentur qui usque adhuc id ferre coacti erant.

Ἐπίλογος. Tua igitur eminentia quae nobis placuerunt et per hanc sacram pragmaticam sanctionem declarantur, illibata custodiet pariterque qui post te eundem magistratum suscepturi sunt et officium tibi subiectum nunc et in omne deinceps tempus.

XLIV.

DE TABELLIONIBUS ET UT PROTOCOLLA IN CHARTIS RELINQUANT.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Litem brevi ante audivimus, quae praesenti legi praebuit occasionem. Etenim ex persona mulieris cuiusdam proferebatur instrumentum, quod scripturam quidem eius non continebat (erat enim scribendi ignara), sed a tabellione absoluteum erat et per tabularium subscriptionem mulieris habebat

1 ἢ πειρᾶσθαι] ant temptaverint ε || 2 ἀπολαβεῖτω L || μὲν om. L || 5 προνοεῖ M || 12 sq. ἡμῖν — τύπον om. L || 13 ἀπαράθραυστα φυλάξει M] σὺ τὲ αὐτὸς φυλάξαις L ipsa servabit ε || 13 sq. οἱ — παραληγόμενοι Mε] ὁ — παραληγόμενος L || 16 xvi. k. iun. M] k. iun. ε Iul.^{no} καλανδῶν ἰουλίων (ἰουλαῖς cod.) Ath. μηνὶ ἰουνίῳ Theod. (om. Iul.^p al.) || CP. post Bilisario uc. cons. ann. II M post consul. ulisari iterum Iuliani cod. Utinensis, μετὰ τὴν ὑπάτειαν Βελισσαρίου τὸ β' Ath.] cap. p. c. Bilisario nic. con. ε (V) p. c. bilisarii Iul.^p u. c. bilisarii Iul.^{no} μετὰ τὴν ὑπάτειαν Βελισσαρίου Theod. (quod praefert Biener p. 514) || 19 τῶν ML Ath.] om. B Theod. || συμβολαιογράφων] καὶ περὶ συμβολαίων add. Theod. || 20 καὶ om. ε || περὶ om. B || τὰ om. Ath. || 21 αὐτοῦς εἶν (εἶν M) ML] ἔχον αὐτοῦς Ath., εἶν B εἶσαι Theod. || 22 χάριται] συμβολαῖος Theod. || 23 inser. et prooemium et cap. 1 in. om. B, add. B² || Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς] Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Ath. Ἰουστι-

μιανὸς B² (cf. ε) || 25 ἤχροασάμεθα] ἤκούσ**** L^a || 30 τὴν αὐτῆς] τῆς αὐτῆς B²

1 autem putaverint V || 3 *pensionis] impensionis t in pensionibus V || illationem t || concedat vulg. || factionem t || 4 sicut] set t || 5 unusquis V Neob. || sui om. t || providerit t || 7 sq. communiter utilia sunt V] communia sunt utiliter t Neob. || 8 si non V] sine t Neob. || honere t honera V || 9 qui — coacti Beck temere || fere V || 12 sq. pragmatica declarata sunt santonem V || 13 ipsa] illaesa Beck male || servauit V || qui om. t Neob. || 15 omne] nomine V || 17 subscr. dat. kl. iunii cap. pe. bilisario nic. con. V, om. cett. || 18 sq. R; XLIII V] 20 ut] et ut vulg. || demittant R dimittat V¹ || 21 chartis] atris V¹ || 23 A. om. V || 25 ante RT] antea V || 26 praebentem] praesentem V || quidem vulg.] quodque R¹ quod R² quoque T que V¹ del. V³ || 29 aut a tabellione R¹ || a add. vulg. || tabulatio R

μαρτύρων ἐπιδεικνύον παρόντων. εἴτα ἐπειδὴ τις ἀμφισβήτησις περὶ αὐτοῦ γέγονε, τῆς γυναικὸς λεγούσης οὐ ταῦτα εἶναι τὰ παρ' αὐτῆς ἐπιταχθέντα ἀπερὶ χάριτος ἔλεγε, ὁ τῆς δίαις ἀκρωόμενος ἐπεζήτηε παρὰ τοῦ συμβολαιογράφου μαθεῖν τὴν τοῦ πράγματος ἀλήθειαν, καὶ διὰ τὸν συμβολαιογράφον ἤγαγεν. ὁ δὲ τὰ μὲν γράμματα ἐπιγνώσκων ἐξῆ τῆς πληρώσεως τοῦ συμβολαίου, μὴ μὴν εἶδέναι τι τῶν παρακολουθούτων· οὐτε γὰρ αὐτὸς τὴν ἀρχὴν ἐπιταγῆναι παντελῶς, ἀλλ' ἐπιτρέψαι τινὲ τῶν αὐτῶ τοῦτο προᾶξαι, οὐτε ὕστερον παραγενέσθαι τῇ πληρώσει, ἀλλ' αὐτὶς ἐτέρω τοῦτο ἐπιτετραφέναι. καὶ ὁ μὲν παραγενόμενος τῇ πληρώσει παρήλθεν, οὐδὲν οὐδὲ αὐτὸς φήσας εἶδέναι (καὶ γὰρ οὐδὲ ὁ γραφεὺς ἦν τοῦ συμβολαίου), ἀλλὰ μόνον εἰδίδασκεν ὅτι παρόντος αὐτοῦ τοῦτο ἀπολέλυται. οὐδὲ μὴν ὁ τὴν ἀρχὴν ἐπιταχθεὶς ἠρώσθη· ὥστε εἰ μὴ διὰ τῶν μαρτύρων ὁ δικάζων ἴσχυσεν ἐπιστῆναι τῷ πράγματι, καθαρῶς ἐκινδύνευεν τὸ διαπεσεῖν πανταχόθεν τὴν τοῦ πράγματος γνώσιν. ἐκείνο μὲν οὖν τῆς προσηκούσης ἐτυ-
20 χεν ἐξετάσεως τε καὶ κρίσεως·

CAPUT I.

ἡμεῖς δὲ ὀφθήμεν χεῖναι τῷ παντὶ βοηθῆσαι καὶ κοινὸν ἐφ' ἅπασιν ποιήσασθαι νόμον, ὥστε τοὺς προσεστώτας τῆς ἐργασίας συμβολαιογράφους αὐτοὺς δι' ἐαυτῶν ἐκ τρόπου παντὸς ἐπιτάττεσθαι τὸ συμβό-
25 λαίου ἡνίκα τε ἀπολλοιοτο παραγίνεσθαι, καὶ μὴ ἄλλως ἐπιτιθέναι τῷ χάριτι τὴν πληρωσὴν πληρὴν εἰ μὴ ταῦτα πραχθεῖν· ὥστε ἔχειν αὐτοὺς εἶδέναι τὴν ὑπόθεσιν ἐρωταμένους τε ὑπὸ τῶν δικαζόντων δύνασθαι τὰ παρακολουθηκῶτα γνώσκων τε καὶ ἀποκρίνεσθαι, καὶ
30 μάλιστα διὰ γραμμάτων εἰσὶν ἀνεπιστήμονες οἱ ταῦτα ἐπιτάττοντες, ὅς ῥαδιὰ καθέστηκε καὶ ἀνεξέλεγκτος ἡ τῶν ταῖς ἀληθείαις παρακολουθηκῶτων ἀρνήσις.
1 Ἵνα τοῖνυν ἅπαντα ταῦτα κωλύσωμεν, διὰ τοῦτο τὸν παρόντα γράφομεν νόμον, καὶ ταῦτα παραφυλάτ-
35 τεσθαι πάντως βουλόμεθα παρὰ τῶν συμβολαιογράφων, εἴτε ἐπὶ ταύτης τῆς εὐδαίμονος πόλεως εἴτε ἐν ἐπαρχίαις εἴεν, γνωσκόντων ὡς εἰ παρὰ ταῦτά τε πράξειεν, ἐκπεσοῦνται πάντως τῶν καλουμένων στα-

praesentiam. Deinde dum quaedam dubitatio super eo fieret, muliere dicente non esse a se delegata quae charta loquebatur, qui litem audiebat, quaerebat a tabellione cognoscere negotii veritatem, quaeque tabellionem deduxit. At ille litteras recognoscere dixit completionis tabellionis, non tamen nosse aliquid horum quae secuta sunt; nec enim sibi ab initio penitus delegatum, sed commisisse cuidam suorum hoc facere, neque postea venisse ad completionem, sed rursus alii hoc commisisse. Et is quidem, qui affuit completioni, venit, nihil nec ipse dicens se nosse (etenim neque scriptor fuit documenti), sed solum docuit quia praesentis se hoc dimissum sit. Nec cui ab initio delegatum est inventus est: unde, nisi per testes iudex valuisset agnoscere causam, pure periculum patiebatur undique negotii cadendi notitia. Et illud quidem competentem meruit examinationem atque decretum:

et testium prae se ferebat praesentiam. Deinde dubitatione aliqua de ea re orta, cum mulier diceret non haec esse ab ipsa mandata quae charta diceret, is qui litem audiebat, a tabellione discere rei veritatem cupiebat itaque tabellionem adduxit. At ille litteras quidem se agnoscere instrumenti completi neque vero quicumquam nosse eorum quae secuta essent dixit; nam neque ab initio omnino sese mandatum recepisse, sed cuidam ex suis ministris ut id faceret commisisse, neque postea interfuisse completioni, sed rursus alteri hoc commisisse. Atque ille quidem qui completionem interfuit, comparuit, qui se ne ipsum quidem quicumquam scire dicit (neque enim scriptor fuerat instrumenti), sed hoc unum docuit se praesente id absolutum esse. Nec magis is qui ab initio mandatum receperat inventus est: ita ut, nisi per testes iudex valuisset causam persequi, manifesto periculum esset ne undique negotii notitia intercideret. Atque illud quidem eo quo decet examine atque iudicio impertitum est;

I. nos autem universae rei auxilium ferendum et communem de omnibus legem faciendam esse existimavimus, ut qui praesunt officio tabelliones ipsi per se modis omnibus iubeantur instrumentum facere idque cum absolvitur adsint, neve aliter patiantur chartam compleri nisi haec peracta sint: ut ipsi habeant negotii notitiam et a iudicibus interrogati possint quae subsequuta sint nosse et respondere, idque maxime si litterarum imperiti sint qui haec mandant, quibus proclivis est atque ad convincendum difficilis
1 infitatio eorum quae vera secuta sunt. Itaque ut haec omnia prohibeamus, idcirco praesentem legem scribimus, atque haec omnino observari volumus a tabellionibus, sive in hac felici urbe sive in provinciis sunt: qui sciant se, si quid adversus haec egerint, omnino stationibus quae vocantur privatum iri,

3 ταῦτα om. ε || 7 ἐξῆ MB² | ἔλεγε L || 8 τοῦ συμβολαίου tabellionis ε || 9 *οὐδὲ libri || 10 αὐτοῦ M || 12 sq. ἀλλ' αὐτὶς — πληρώσει om. M || ἐτέρω τοῦτο L⁵ | τοῦτο ἐτέρω B² || 13 παρήλθεν ML¹ | ἤλθεν E²B² || οὐδὲ| οὐτε B² δὲ L^a || 15 παρόντος| μὲν male add. Haloander (B²) || 16 ὁ om. L¹ | τὴν| ἐπὶ τὴν L || 17 ἠρώσθη L | εἰρώθη MB² || 19 ἐκινδύνευεν τὸ διαπεσεῖν M(ε) | ἐκινδύνευετο διαπεσεῖν LB² || 23 νόμον, ὥστε| Θεσπιζόμεν ὥστε inc. B (νόμον, καὶ Θεσπιζόμεν des. B²) || τοὺς προσεστώτας τῆς ἐργασίας συμβολαιογράφους| praepositis operi tabellionum ε || 25 ἐκ τρόπου παντὸς ML | ἐκ παντὸς τρόπου vulg. cum Haloandro (B) || 27 ἐπιτιθέσθαι L¹ | τῷ om. M || 30 παρακολουθηκῶτα L || ἀποκρίνεσθαι LB | ἀποκρίνασθαι M || 34 ταῦτα πάντα L | 35 γράφομεν| conscripsimus ε || 37 ἐπὶ ταύτης| in ipsa ε || 39 στατιῶν| βαθμῶν B et sic in sqq. constanter

2 eum V || 3 qui — 6 tabelli| scr. R² in ras. 2 versusum || 4 negotii V vulg.] rei.R² || 7 sibi| si V¹ || 8 delegatum R²T²] delegato R¹T¹] delegat* V¹] delegata V³ vulg. || commissio R || 9 suorum — venisse om. V¹ || 10 alio R¹ || post commisisse verba cuidam — completionem (8 sq.) repetit R¹ || his R¹ || 17 cadente vulg. | notitiam V || 22 leg. credidimus? || 25 demittitur R¹ || 26 intersit libri || 27 geratur (generatur V¹) haec V | habeant in ras. 3 litt. R² || 28 interroganti R¹ || 29 litteris V || 30 hoc R¹ || iniungunt V | iungunt T | unguat R² | ungit R¹ || 31 inconvincibilibus R¹ || 35 praesente R¹ | conscripsimus R | scripsimus V || et RT¹ | ut V¹ uel V³ || 36 sq. ipsam felicissimam civitatem R || 39 omni modo his VT¹ | omni modo nobis R¹ | omnino his R²

τιόνων, καὶ ὁ παρ' αὐτῶν σταθείς ἐφ' ᾧ τε ἐπιταγῆ-
 ναι τὸ συμβόλαιον καὶ παραγεγόμενος αὐτὸς κύριος
 τῆς ἐπὶ τῆς σταθίου ἀδεντίας ἔσται· καὶ μεταβλη-
 θήσεται τὸ πρᾶγμα, καὶ ὁ μὲν τὸ λοιπὸν ταύτην ἐγ-
 ξείη τὴν τάξιν ἐν τῇ στατίῳ ὅποιαν ὁ κατ' αὐτὴν
 προκείμενος εἶχεν, ὁ δὲ γε ἐκπεύσει ταύτην ἢ εἰς ἑσται
 τῶν ὑπογραφόντων ἕκαστος. ἐπειδὴ γὰρ ὁ μὲν ἐπ-
 ηξίωσε τοῦτο πράττειν ὅσα ἐν ἐφειμένον αὐτοῦ, ὁ δὲ
 κατὰ τὴν ἕκαστον γνώμην τοῦτο ἐπραξε, διὰ τοῦτο καὶ
 ἡμεῖς ταύτην ἐπαγομεν αὐτοῖς τὴν ποινὴν, ἵνα δέξῃ
 10 τοῦτο γίνωσται περὶ τὰ συμβόλαια δίκαιοι τε καὶ
 ἀσφαλέστεροι, καὶ μὴ διὰ τὴν ἑαυτῶν ἀνεσίαν τε καὶ
 2 τρυφὴν τοῖς ἀλλοτρίοις διαφθείρωσι βίους. Εἰ δὲ
 οὐκ ἀξίος τυχόν εἴη τοῦ τῆν ἐξουσίαν τῆς σταθίου
 παραλαβεῖν ὁ τὸ συμβόλαιον παρὰ τὰ ἐφ' ἡμῶν δια-
 15 τεταγμένα μετὰ τὸν παρόντα νόμον ἐπιταττόμενος,
 ὁ μὲν συμβολαιογράφος ἐκπιπτόντος τρόποις ἀπάσι τού-
 τῳ, ἕτερος δὲ αὐτ' αὐτοῦ προβαλλέσθω οὐδὲν ζη-
 μιουμένον παντελῶς ἐντεῦθεν τοῦ τῆς σταθίου κύ-
 ριου, εἰ τις εἴη τῶν ἐξωθεν ἀλλὰ μὴ συμβολαιογρά-
 20 φος αὐτός, οὐδὲ ἐκπιπτόντος τῶν ἕκαστον πόρων
 ἀλλ' αὐτοῦ μόνου τοῦ τὰ τοιαῦτα κομψοσαμένον καὶ
 ἀπαξιώσαντος τὴν ἑαυτοῦ πληροῦν ἐργασίαν τῆς προ-
 στασίας ἐκπιπτόντος, πάντων μόντοι τῶν ἄλλων τῶν
 ἐπὶ τῇ στατίῳ δίκαιον ἀεραίων τοῖς κύριοις αὐτῆς 25
 παρὰ τοῖς τὰ τοιαῦτα πρᾶξαντας συμβολαιογράφους
 3 φυλαττομένον. Καὶ μὴ πλαττέωσαν οἱ συμβο-
 λαιογράφοι προφάσεις, εἰς νόσους τυχόν ἀναχωροῦντες
 ἢ εἰς ἀσβολίας τοιαύτας. ἔξῃσι γὰρ αὐτοῖς, εἰ τι τοι-
 30 οῦτον εἴη, μεταπέμψασθαι τοὺς ἐπιταττόντας καὶ δι'
 ἑαυτῶν τὸ πρᾶγμα πληρωσάτω· ἀλλῶς τε ταῦτα δη-
 τὰ συμβαίνοντα στατίαι οὐκ ἂν ἐμποδῶν σταίη τοῖς
 καθόλου, διότι μηδὲν ἐν ἀνθρώποις οὔτως ἐστὶν ἀναρ-
 ρήσθητον, ὡς μὴ δύνασθαι, κἄν εἰ τι τὸν σφόδρα
 εἴη δικαιοτάτων, ὅπως δεῖσθαι τινα μεμεριμημένῃν 35
 ἀμυβρίτησιν. ἀλλὰ μηδὲ τοῖς πόροις αὐτοῖς ἐλά-
 τως γίνεσθαι κατὰ τοῦτο διὰ τὴν τῶν ἐπιταττότων
 συνέχειαν προφασίζέσθωσαν, κἄλλιον ὄν ὀλίγα πρᾶτ-
 τειν ἀσφαλέως ἢ πολλοὺς ἐπεμβαίνειν ἐπικινδύνους
 4 ἵνα δὲ ὅπως μὴ σφόδρα αὐτοῖς ἀπτήνῃ ὁ νόμος 40
 εἶναι δοξείεν, ἡμεῖς ἐστοχασάμενοι τῆς ἀνθρωπότης φί-

eis dirigitur ad iniungendum documentum et inter-
 est, ipse dominus super stationis auctoritate erit; et
 mutabitur causa, et ille quidem de cetero hoc obti-
 nebit officium in statione, quale qui in ea prima-
 5 tum tenebat, ille vero cadet ea aut unus erit mini-
 strantium illi. Quoniam ille quidem dedignatus est
 hoc agere quod erat concessum ei, ille vero secun-
 dum illius voluntatem hoc egerit, propterea nos hanc
 intulimus eis poenam, ut ob timorem fiant circa do-
 10 cumenta et iusti et cautiore, et non propter suam
 requiem et delicias alienas corrumpant vitas.

2 Si vero indignus forte sit potestatem stationis
 suscipere is cui documentum extra ea, quae a nobis
 disposita sunt per praesentem legem, iniungitur, ta-
 15 bellio quidem cadat omnibus modis hac causa, alter
 vero pro eo constituitur; nihil omnino damnificando
 ex hoc stationis domino, quicumque fuerit extraneo-
 rum et non ipse tabellio, neque cadente lucris ex-
 inde venientibus, sed illo solo qui talia perpetravit
 et dedignatus est suum complere opus primata ca-
 20 dente, omnibus quidem aliis super stationis iure
 integris dominis eius ab ipsis tabellionibus qui talia
 peccaverunt servandis.

3 Et non fingant tabelliones occasiones, per aegri-
 tudinem forte descendentes aut occupationes huius-
 modi. Licebit enim eis, si quid tale fuerit, evocare
 eos qui contrahunt et per se causam complere; pro-
 25 inde haec quae contingunt raro non impedimentum
 facient universis, eo quod nihil inter homines sic est
 indubitatum, ut non possit, licet aliquid sit valde
 iustissimum, tamen suscipere quandam sollicitam du-
 30 bitationem: sed nec quaestus eorum minores fieri
 pro hoc propter contrahentium frequentiam occasio-
 nem habentes, cum melius sit pauca agere caute
 quam multis interesse periculose.

4 Ut tamen non vehementer eis dura lex esse vi-
 deatur, nos conicientes humanam naturam mediocres

cumque qui ab iis delegatus sit, ut instrumentum faciendum recipiat, et adfuerit, ipsum auctoritate in
 statione potiturum esse; quae res commutabitur, ut alter in posterum cum locum in statione obtineat,
 quem habebat qui in ea primatum gerebat, alter autem eam amittat vel unus ex scribis illi ministran-
 libus futurus sit. Quoniam enim alter dedignatus est id agere quod ipsi commissum erat, alter autem
 idem secundum illius voluntatem egit, propterea etiam nos hanc iis poenam infligimus, ut propter hunc
 metum circa instrumenta et iusti et cautiore fiant, nec propter suam socordiam et luxuriam alienas fortunas
 2 evertant. Quodsi is, cui post praesentem legem contra ea quae a nobis constituta sunt instrumentum
 conficiendum mandatur, forte non sit dignus qui potestatem stationis suscipiat, tabellio quidem modis
 omnibus eo iure privetur, alter autem in eius locum promoveatur, ita tamen ut nullum omnino damnum
 inde patiatur stationis dominus, si quis sit ex extraneis nec vero tabellio ipse, neve redditus qui inde re-
 3 dundant amittat: sed ille solus qui talia commentus et officium suum explere dedignatus est, primatu
 exuatur, reliqua vero omnia iura stationis integra dominis eius serventur praeter tabelliones qui talia
 3 deliquerunt. Neve causas fingant tabelliones, ut ad morbi forte excusationem confugiant vel alias
 eiusmodi occupationes. Licet enim iis, si quid eiusmodi sit, arcessere eos qui mandant et per semet ipsos
 negotium complere: cum praesertim quae raro accidunt, impedimento non sint iis quae universe valent,
 quoniam nihil inter homines adeo indubitatum est, quod quamvis longe iustissimum sit, tamen nequeat
 aliquam admittere sollicitam dubitationem. Sed ne quaestus quidem sibi inde minores fieri propter di-
 vinitam mandantium moram causentur, cum melius sit pauca agere tuto quam multa aggredi cum periculo.
 4 Ne tamen nimis iis dura lex esse videatur, nos humanae naturae ratione habita accommodatas eidem

5 κατὰ ταύτην L | 7 ὑπογραφόντων LB | ὑπογρα-
 φόντων M ministrantium s (quod lectionem ὑπογραφόν-
 των vel ὑπεροκτιόντων flagitare censent Hombergk et Za-
 5 chariae) | 9 καὶ om. s | 10 ἐπάγομεν | intulimus s |
 15 τεταγμένα B | 17 τοῦτο] ταύτης Zachariae | 19 τῶν
 βαθμῶν τοῦ κυρίου B | 20 ἀλλὰ μὴ M | ἀλλὰ μὴ ὁ B
 ἀλλ' ὁ L | 24 τῶν ἐπὶ τῇ στατίῳ δίκαιον] super
 stationis iure s | 25 αὐτοῖς L | 26 παρὰ τοῖς Zachariae |
 περὶ τοῖς libri ab ipsis s | 2S εἰς νόσους] per aegritu-
 dinem s | 29 ἔξῃσι] licebit s | 33 μηδ' ἐν ἀνθρώ-
 30 ποῖς B | 3S προφασίζέσθωσαν] occasionem habentes s
 κἄλλιον ὄν Halocander cum s (B) | κἄλλιον ML¹ κἄλλιον
 γὰρ L²

creto V | 4 qui om. R¹ | primatum] primatorio R
 primatorio V¹; leg. primatum (gerit)? | 5 tebatur R¹ | mi-
 nistr...um R¹ | 6 leg. Quoniam (enim)? | est om. R¹ |
 7 erat] e... R¹ | 8 hoc] haec R | 9 intulibus R² | *ob
 titurum] optime R¹ V¹ optimi R² vulg. | 11 alienationes
 R¹ | 13 stationis Heimbach] stationibus (stationibus V¹)
 libri (in stationibus vulg.) | 15 dispositi R¹ | 16 haec
 haec R¹ a R² | 17 dampnificand... V¹ dampnificandum
 T | 18 fuit R | 19 ipse tabellio neque] ipso tabellione
 R² | 21 dedignatus est] dedig... R¹ | 22 stationibus V¹
 23 eius om. R¹ | 27 occasionis FR¹ V¹ | per] leg. ad? |
 2S descendentes vulg. | 29 eis V] ei RT | 30 compleri R¹
 deinde V | 31 quae] quod R¹ | 36 occasiones R | 37 cau-
 tem R¹ | 38 interest periculosos V¹ | 40 dura vulg.] dira
 libri | 41 nos] et nos R | conu...ientes R¹

1 iniungendum R | 2 stationibus V | 3 de cetero] de-

σεως συμμέτρος αὐτῇ καὶ τοὺς νόμους τοὺς ἡμετέ-
ρους τίθεται. διὰ γὰρ τὰς τοιαύτας αὐτῶν ἰσως ἀμ-
φισβητήσεις δίδομεν αὐτοῖς ἀδειαν ἐκδίστω ἕνα ἐπι-
τόντω προβάλλεσθαι ἐν ὑπομνήμασι παρὰ τῷ λαμ-
πρωτάτῳ μαγίστρῳ τῶν κήσων τῆς εὐδαίμονος ταύ-
της πόλεως κατὰ τὸ σύνθηρ πρᾶττομένοις, καὶ ἀδειαν
αὐτῷ δίδομαι ἐπιτάττεσθαι παρὰ τῶν συμβαλλόντων
ἐν τῇ κατ' αὐτὸν στατίῳ τὰ συμβόλαια καὶ ἀπο-
λομμένοις αὐτῶν παραγίνεσθαι· καὶ μηδενὶ παντελῶς
ἐτέρῳ τῶν ἐπὶ τῆς στατίου ὄντων ἀδειαν εἶναι ἢ
ἐπιτάττεσθαι τὴν ἀρχὴν ἢ ἀπολομμένοις παραγί-
νεσθαι, πλὴν ἢ αὐτοῦ τοῦ συμβολαιογράφου τοῦ τῷ
ἀνθεντιαν ἔχοντος ἢ τοῦ παρ' αὐτοῦ ἐπὶ τούτῳ προ-
βληθέντος. εἰ δέ τι παρὰ ταῦτα γένοιτο καὶ ἕτερος
ἐπιταχθεῖς, τηρικαῦτα ὑποπιπέτω τῇ ποιῆ· ὁ συμ-
βολαιογράφος ὁ τῆν ἀνθεντιαν ἔχων τῇ παρ' ἡμῶν
ἐμπροσθεν διωρισμένη, αὐτῶν μέντοι τῶν συμβο-
λαίων διὰ τὸ χρήσιμον τῶν συμβαλλόντων οὐκ ἀν-
ομμένων. ἴσμεν δέ, ὡς δεῖ τοῦ νόμου τὸ λοιπὸν
αὐτοῖ τε φυλάξουσι τὰ παρ' ἡμῶν, τὰ συμβόλαιά τε 20
ἐν ἀσφαλεῖ κείσεται.

CAPUT II.

Ἐκεῖνο μέντοι τῷ παρόντι προστίθεμεν νόμῳ, ὥστε
τοὺς συμβολαιογράφους μὴ εἰς ἕτερον χάριτην καθά-
ρην γραφεῖν συμβόλαιον, πλὴν εἰ μὴ εἰς ἐκεῖνον ὃς
προκειμένον τὸ καλούμενον πρωτόκολλον ἔχει, φέρον 25
τὴν τοῦ κατὰ καιρὸν ἐνδοξοτάτου κόμητος τῶν θείων
ἡμῶν λαογιτιῶνος προσηγορίαν καὶ τὸν χρόνον καθ' ὃν
ὁ χάριτης γέγονε καὶ ὅποσα ἐπὶ τῶν τοιούτων προ-
γράφεται, καὶ τοῦτο τὸ πρωτόκολλον μὴ ἀποτέμνεται,
ἀλλ' ἔγκλειμενον εἶναι. ἴσμεν γὰρ πολλὰς παραποιήσεις 30
ἐκ τῶν τοιούτων χαρτῶν ἐλεγχεύσας πρότερόν τε
καὶ νῦν. ὥστε κἀν εἰ τις εἴη χάριτης (καὶ γὰρ δὴ καὶ
τοῦτο εἶδομεν) ἔχων τὸ πρωτόκολλον οὐκ οὕτω κατα-
γεγραμμένον, ἀλλ' ἄλλην τιὰν γραφὴν ἔχων, μηδὲ
ἐκεῖνον προσέειδωσαν ὡς κίβδηλον τε καὶ πρὸς τὰ 35
τοιαῦτα οὐκ ἐπιτήδειον, ἀλλὰ μόνῳ τῷ τοιούτῳ χάρ-
τῃ ὅποιον ἐμπροσθεν εἰρήκαμεν τὰ συμβόλαια ἐγγρα-
φέτωσαν. Ταῦτα δὲ τὰ περὶ τῆς ποιότητος τῶν χαρ-

cap. II in. citat B^s p. 603 Zach.

etiam leges nostras ferimus. Nam propter tales eorum si quae sunt excusationes damus eis licentiam
singulis unum aliquem ad hoc proponendi per acta apud clarissimum magistrum census felicitis huius
urbis more solito confecta, dandique potestatem ei, ut a contrahentibus in sua statione instrumenta fu-
cienda recipiat et cum absolvuntur ea intersit: neve ulli omnino alteri eorum qui in statione sunt licentia
sit vel ab initio mandatum recipiendi vel cum absolvuntur interveniendi excepto aut ipso tabellione qui
auctoritatem habet aut eo qui ab ipso ad hoc propositus sit. Quodsi quid adversus haec fiat atque alteri
mandatum sit, tum tabellio qui auctoritatem habet poenae a nobis supra definitae subiciatur, ipsa
tamen instrumenta propter utilitatem contrahentium irrita ne fiant. Scimus autem propter metum legis
in posterum et ipsos quae a nobis praecepta sunt observaturos esse et instrumenta in tuto positum iri.

II. Illud tamen praesenti legi adicimus, ne tabelliones in alia charta pura scribant instrumentum
nisi in illa quae in fronte protocollum quod vocatur habeat, quod ferat gloriosissimi pro tempore comitis
sacrarum nostrarum largitionum nomen et tempus quo charta facta est et quaecumque in talibus prae-
scribuntur; neve hoc protocollum abscondant, sed insertum relinquant. Scimus enim multas falsas
ex eiusmodi chartis et antea et nunc esse convictas. Unde si qua charta sit (etenim hoc quoque vidimus)
quae protocollum non ita conscriptum habeat, sed aliam quandam scripturam, ne illam quidem admittant
tamquam adulteram neque ad talia idoneam, sed in sola charta tali qualem supra diximus instrumentum
inscribant. Haec vero quae de chartarum qualitate deque abscissione protocollorum quae vocantur a

1 αὐτοῖς B || 5 ταύτης om. ε || 7 sq. παρὰ τῶν — στα-
τίου] ab his qui veniunt ad eius stationem ε || 8 κατ'
αὐτῶν B || 11 ἀπολομμένης B || 12 ἢ] εἰ B || αὐτοῦ
scripsi (idem legendum aut ἀπὸ delendum censet Zachariae)
ἀπὸ libri, om. ε (cf. Julian. c. 169, ubi leg. nisi ei qui a
tabellionibus propositus sit) || 13 αὐτοῦ] τοῦ add. B ||
ἐπὶ τούτῳ ML] ἐπὶ τούτῳ B Haloander ad hoc ε || 14 τι
om. ε || 16 sq. definitam (i. e. τὴν — διωρισμένην) ε || 20 τὰ
παρ' ἡμῶν ML] θεσπισθέντα add. Haloander (B) quae
a nobis decreta sunt ε || 22 ἐκεῖνα L || 24 συμβόλαιον
(συμβόλ^α L) libri] συμβόλαια Haloander ex ε || 25 προ-
κειμένον] initio ε || ἔχει M] ἔχει B, om. L (cf. ad v. 27
et ε) || 27 ἡμῶν λαογιτιῶνος ML] ἡμετέροις Θεσπρωτῶν
B (cf. Ath. et schol. Ἀθανασίου, p. 513 Heimbach) ||
καθ' ὃν MB] καθ' ὃν ἔχει L || 28 προγράφεται] προγρά-
φεται δέχεται L || 29 τοῦτο om. ε || 31 τε om. B || 33 εἶ-
δομεν ML] οἶδαμεν B scimus ε || 34 γραφὴν ἔχων B

ei etiam leges nostras ponimus. Propter tales enim
eorum forte dubitationes damus eis licentiam singu-
lis unum ad hoc constituere gestis apud clarissimum
magistrum census felicissimae civitatis sollemniter
celebratis, et licentiam ei dare ut delegentur ei ab
his qui veniunt ad eius stationem [et] documenta et
dimissis eis interesse, et nulli omnino alteri in sta-
tione existenti licentiam esse ut aut delegentur ei
initium aut cum dimittuntur intersit, nisi tabellioni
qui auctoritatem habet aut qui ab eo ad hoc statu-
tus est. Si vero praeter haec fiat et alter delegetur,
tunc subiaceat poenae tabellio qui auctoritatem ha-
bet a nobis dudum definitam, ipsis tamen documentis
propter utilitatem contrahentium non infirmandis.
Novimus enim quia metu legis de cetero et ipsi cu-
stodient quae a nobis decreta sunt, et documenta
sub cautela iacebunt.

Illud quoque praesenti adicimus legi, ut tabelliones
non in alia charta pura scribant documenta nisi in
illa quae initio (quod vocatur protocollum) per tem-
pora gloriosissimi comitis sacrarum nostrarum largi-
tionum habet appellationem et tempus quo charta
facta est et quaecumque in talibus scribuntur, et ut
protocollum non incidant, sed insertum relinquant.
Novimus enim multas falsitates ex talibus chartis
ostensas et prius et nunc: ideoque licet aliqua sit
charta (nam et hoc scimus) habens protocollum non
ita conscriptum, sed aliam quandam scripturam ge-
neris, neque illam suscipiant tamquam adulteram et
ad talia non opportunam, sed in sola tali charta
qualem dudum diximus documenta scribant. Haec
itaque quae de qualitate talium chartarum a nobis

ἔχων γραφὴν L || 35 ἐκεῖνον (ἐκεῖνο L^a) ποιεῖν προ-
εἰσθώσαν L || 38 τὰ om. L || τῶν χαρτῶν] talium char-
tarum ε

2 ei R || 3 unam libri || 4 civitatis] quidam habent
in textu huius gl. Accurs. || 5 celebrabit R || eis dare
VT || eis ab V^a || 6 et del. Beck || 7 demissis R || et VT
ut RT || stationem R || 8 esse om. V || 10 qui] quia R
|| habent V || status V¹ || 12 subia**** V¹ subiaecbit V³
subiaecit T || 13 definitae vulg. || 15 enim om. R¹ || de
cetero] decreto V || 17 *iacebunt] faciunt libri || 22 adici-
mus V] adicimus T addimus R || 23 sq. in illa] in om. V
|| 24 initio RV] ab initio T || quod] quae V^a || 27 quoeum-
que V || 29 chartis om. R¹ || 32 scriptum R¹ || 33 susci-
pient V || 34 oportuna V¹ || 35 scribat R¹ || 36 quae
om. R || de equalitate RVT

των ἡμῶν διωρισμένα καὶ τῆς ἀποτομῆς τῶν καλομέ-
νων πρωτοκόλλων κρατεῖν ἐπὶ τῆς εὐδαίμονος ταύτης
πόλεως μόνον βουλευέσθαι, ἐνθα πολὺ μὲν τὸ τῶν
συναλλαγμάτων πληθὺς ἐστὶ, πολλὴ δὲ ἡ τῶν χαρῶν
ἀφθονία, καὶ παρέσσι τῶ νενομισμένῳ τρόπῳ τοῖς
πράγμασι χρῆσθαι καὶ μὴ δίδοναι πρόσφασιν τισὶ πα-
ραποιήσων ἀμαρτάνειν, ἧς ἑαυτοῖς ὑπευθύνους ὄντας
ἀποδείξουσιν, εἰ τι παρὰ ταῦτα πράξαι θάρσσειαν.
(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνον παραστάντα ἡμῶν καὶ διὰ
τοῦδε τοῦ θεοῦ δηλοῦμενα νόμου ἡ σὴ ὑπεροχὴ ἐργῶ
καὶ πέρατι παραδοῦναι σπεύδω.

Dat. xvi. k. Sept. CP. post cons. Belisarii v. c. anno secundo. [a. 537]

decreta sunt (et) de incisione eorum quae vocantur
protocolla valere in hac felicissima solum civitate
volumus, ubi plurima quidem contrahentium multi-
tudo, multa quoque chartarum abundantia est, et
5 licet legali modo negotiis uti et non dab occasionem
quibusdam falsitatem committere, cui se obnoxios
existere demonstrabunt qui praeter haec agere prae-
sumperint.

(Ἐπίλογος.) Quae igitur placuerunt nobis et per
hanc sacram declarata sunt legem, tua celsitudo
operi effectuique tradere sunt legent.

Dat. xviii. kal. Septemb. CP. post cons. Belisarii v. c. [a. 536]

ME

XLV.

Auth. LII.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΕΛΕΥΘΕΡΩΘΗΝΑΙ 15
ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΤΥΧΗΣ ΙΟΥΔΑΙΟΥΣ ΤΕ
ΚΑΙ ΣΑΜΑΡΕΙΤΑΣ Η ΙΑΡΕΤΙΚΟΥΣ
ΠΡΟΦΑΣΕΙ ΤΗΣ ΑΥΤΩΝ ΟΡΘΟΣΚΕΙΑΣ, ΑΛΛΑ
ΤΟΙΣ ΜΕΝ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΙΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΗ-
ΜΑΣΙΝ ΥΠΟΚΕΙΣΘΑΙ, ΤΩΝ ΔΕ ΠΡΟΝΟΜΙΩΝ 20
ΑΥΤΩΝ ΜΗ ΑΠΟΛΑΥΕΙΝ. ΔΥΝΑΣΘΑΙ ΔΕ
ΑΥΤΟΥΣ ΚΑΤΑ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΩΣ ΥΠΟΚΕΙ-
ΜΕΝΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΙ ΤΥΧΗΙ ΜΑΡΤΥΡΕΙΝ,
ΟΙΑ ΔΗ ΚΑΙ ΥΠΕΡ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΤΗΣ ΠΟΛΙ-
ΤΕΙΑΣ ΚΑΛΩΣ ΜΑΡΤΥΡΟΥΝΤΑΣ. 25

R: UT HAERETICI CURIALES
ET MUNIA IMPLEANT ET OMNES FUNCTIO-
NES EXHIBEANT, PRIVILEGIIS AUTEM NON
FRUANTUR. ET DE TESTIBUS HAERETICIS
ET UT DE CURIALI FORTUNA TESTIMONIUM
PERHIBEANT R;

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πραιτωρίων τὸ β',
ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. secundo.

(Προοίμιον.) Ἐγὼ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἐναγχοῦς ἡ σὴ
μεμῆνκεν ὑπεροχὴ, τινὰς ἐν τοῖς βουλευταῖς εἶναι
Ἰουδαίους τυχόν ἢ Σαμαρείτας ἢ Μοντανιστὰς ἢ ἄλλως 30
καταπτύστους ἀνθρώπων, οὓς οὕτω καὶ νῦν ἡ ὀρθὴ
καὶ ἀμώμητος ἡμῶν κατέλαμψε πίστις, ἀλλ' ἐν σκότει
κάθηται, ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀληθῶν οὐκ αἰσθόμενοι

(Praefatio.) Verbo nobis tua retulit eminentia,
quosdam inter curiales esse Iudaeos forte aut Sa-
maritas aut Montanistas aut aliter respuendos ho-
mines, quibus nondum hactenus recta et immaculata
fides illuxit, sed in tenebris sedent animarum vera

Nov. XLV (= Authent. LII) Graece extat in ML (de B cf. Heimbach manuale Basilicorum p. 420 q.). — Epit.
Theod. 45, Athan. 8, 2 (inde Nomoc. XIV tit. ad 12, 2), Iulian. const. XLI. Summarium praebant paratitula ad
Coll. const. eccl. I 5, 21 p. 1291 Voell. ubi citatur τῶν μετὰ τὰς νεαρὰς ὡ' διατάξις'.
pr. summam Athan. repetit in paratitulis tit. 3 § 8 (inde Coll. const. eccl. III 3 in paratit. p. 1361 Voell.)

nobis definita sunt valere tantummodo in hac felici urbe volumus, ubi magna est et contractuum copia
et chartarum abundantia, et in promptu est legitimo modo rebus uti neque cuiquam occasionem dare falsi
crimen committendi, cui se ipsos obnoxios esse demonstrabunt, si quid adversus haec agere ausi sint.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarata sunt tua sublimitas
ad opus effectumque adducere studeat

XLV.

NE IUDAEI ET SAMARITAE VEL HAERETICI NOMINE RELIGIONIS EORUM A CURIALI
CONDICIONE LIBERENTUR, SED UT MUNERIBUS QUIDEM CURIALIBUS OBNOXII SINT,
PRIVILEGIIS VERO EORUM NON FRUANTUR. IDEM AUTEM UT POSSINT CONTRA ORTHO-
DOXOS CURIALI CONDICIONE OBNOXIOS TESTIMONIUM DICERE, QUIPPE QUI ETIAM PRO
ORTHODOXA REPUBLICA RECTE TESTIMONIUM DICANT.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Nuntium aliquem ad nos nuper tua sublimitas rettulit: esse quosdam inter curiales
Iudaeos forte vel Samaritas vel Montanistas vel alio nomine detestabiles homines, quos ne nunc quidem
recta et integra nostra fides collustraverit, sed qui in tenebris sedeant neque animis vera mysteria per-

4 συναλλαγμάτων] συναλλαγμένων ex s Haloander ||
5 τόπω L || 7 ὑπευθύνων L¹ || 8 θάρσσειεν L || 9 epil.
om. B || 12 xvi. k. sept. CP. M || xviii. kal. Septemb. CP. s,
πρὸς ἡ καλανδ. Σεπτεμβρίων Ath., μηνὶ σεπτεμβρίῳ
Theod., om. Iul. (xv. k. Sept. Zachariae) || post Bilisario
uc. cons. ann. secundo M, post cons. Belisarii v. c. s post
cons. uelisari (vel uilisari) Iul.^{br} μετὰ τὴν ὑπατείαν
Βελισαρίων Ath. Theod. || 15 rubr. Περί αἰρετικῶν βου-
λευτῶν οἵτινες κατὰ ὀρθοδόξων δύνανται μαρτυρεῖν ὅτι
τύχη ὑπέκεινται Theod. (ἡ περὶ βουλευτῶν καὶ ταξω-
τῶν αἰρετικῶν με' (μβ' v. l.) νεαρὰ Nomoc. XIV tit. 9, 2) ||
16 τε om. Ath. || 21 ἀπολάβετον L || 24 τῆς] τοῦ L ||
25 Ἐγὼ τὴν] Ἐγὼ τὴν Ath. cod., s || ἐναγχοῦς om. s ||
32 ἡμῶν om. s || 33 ταῖς ψυχαῖς] animarum s

1 et add. vulg. || earum libri || 2 solam V^o sola R ||
3 ubi (ut V¹) plurima R² VT] duplum R¹ || 5 uti et
Heimbach] ut et V et ut T ut R¹ interesse et R² (vulg.) ||
6 committere] omni mittere R¹ || 7 prae V || agere RV] aliquid agere vulg. || praesumpserit R¹ || 12 subscr. dat.
xviii. kal. septemb. (sept. Bamb.) cap. (ca. Bamb.) post
consul. bilisario uiro clarissimo con. (bisario uiro kari.
Bamb.) V Bamb. II, om. RTal. || 14 Hanc constitutionem in
R. f. 78° ad finem Collationis IX (post nov. CXXIII =
Auth. CXXXIV) adiecit R² || R¹ LII V || 15 afetici
V || 16 et omnes R || 18 et de] et om R || 20 prohibeant R rubr. || 26 (Imperator iu. R || 28 *Verbo] •ero RV
Verum Tal. || eminentia retulit R || 30 homines quibus] quibus hominibus R || 31 nundum R

μυστηρίων· καὶ ἐπειδήπερ αἰρετικούς μισοῦμεν, οἴονται κατὰ ταύτην τὴν πρόφασιν ἐλεύθεροι βουλευτικῶν εἶναι λειτουργημάτων· καὶ ὡς προσήκει τὰ περὶ τούτων διακριθῆναι. Ἡμεῖς τοίνυν ἐθανυμάσαμεν, εἴπερ ἡ σύνεσις τε καὶ ὀξύτης ἢ σὴ τοὺς τοιοῦτους αὐτῶν ὑπέμενε λόγους, ἀλλὰ μὴ παραχρησάμενοι τὰ τοιαῦτα λέγοντας διέσπασεν. εἰ γὰρ ἀνθρώποι τινὲς εἰσὶν ὅπως οἴονται διὰ τῆς εἰς ἕσχατον ἀτοπίας ἐκείνων ἀξιοῦσθαι τῶν γεῶν, ἅπερ μόνοις τοῖς μεγίστοις ἀξιώμασιν ἐφυλάξαμεν, τίς οὐκ ἂν αὐτῶν μισήσει τὴν ἀθλιότητά τε καὶ ἄνοιαν; Ὡστε βουλευέτωσαν μὲν οἱ τοιοῦτοι πάντες καὶ μᾶλα οἰμώζοντες καὶ ταῖς βουλευτικαῖς ὑποκεισθῶσαν λειτουργίαις, ὥστερ καὶ ταῖς ταξωτικαῖς κατὰ πρόωην νενομοθέτηται, καὶ μηδεμία θρησκεία τῆς τοιαύτης αὐτοὺς ἐξαιρεῖται τύχης (τοῦτο γὰρ οὔτε τῶν παλαιῶν τινι νόμῳ οὔτε τῶν νέων εἴρηται), ἀνάξιοι μὲντοι βουλευτικῆς ἀπάσης ἕστωσαν τιμῆς. Καὶ ἐπειδήπερ οἱ νόμοι πολλὰ διδύσασιν τοῖς βουλευταῖς προνόμια, περὶ τε τὸ μὴ τύπτεσθαι περὶ τε τὸ μὴ παρίστασθαι μηδὲ εἰς ἐτέραν ἀγεσθαι χώραν καὶ ἕτερα μῦρια, τούτων ἀπολανέτωσαν μηδενὸς· ἀλλ' εἴ τι μὲν γέγραπται περὶ βουλευτῶν οὐ χαριζόμενον αὐτοῖς προνόμιον, τοῦτο καὶ ἐπ' αὐτοῖς κρατεῖται, καὶ πληροῦσσαν σωματικὰς τε καὶ χρηματικὰς λειτουργίας, καὶ μηδεὶς τούτων αὐτοῖς ἐξαρπαξέτω νόμος, τιμῆς δὲ ἀπολανέτωσαν μηδεμίας, ἀλλ' ἕστωσαν ἐν ἀτιμίᾳ τὴν τύχην, ἐν οἷα καὶ τὴν ψυχὴν ἐβουλήθησαν εἶναι. οὕτω τοίνυν αὐτοῖς τὸ περὶ τούτων διάθετε.

CAPUT I.

Κἀκεῖνο μὲντοι γε προσήγγειλας ἡμῖν ἄξιον ζητήσεώς σοι γενομένον. ἐπειδὴ γὰρ τοὺς αἰρετικούς μαρτυροῦν εἰσάξαμεν ἐφ' ὧν ὀρθόδοξοι πρὸς ἀλλήλους διακρίνονται, διδόντες αὐτοῖς κατὰ τὴν ἡμετέραν διάταξιν, εἰ μὲν ἐν ἀλλήλοις φύονται τε ἐκείνοι καὶ διακρίνονται καὶ ἑκάτερος αἰρετικός εἴη ὁ τε ἐνάγων ὁ τε ἐναγόμενος, δύνασθαι μαρτυροῦν, ἄξιον ἀλλήλους ὄντων καὶ τῶν δικαζομένων καὶ τῶν μαρτυρούντων· εἰ δὲ

non sentientes sacramenta: et quoniam haereticos odio habemus, putant per eam occasionem liberi curialium esse functionum et quae competunt his declinare. Nos igitur mirati sumus, si sapientia et acumen tuum tales eorum pertulit rationes, et non repente talia dicentes dilacerasti. Si enim homines quidam sunt qui putant per novissimam absurditatem illa promereri se praemia quae solis maximis dignitatibus reservavimus, quis non eorum habeat exusam vecordiam et stultitiam? Quapropter curiam exerceant huiusmodi omnes etiam nimis ingemiscentes et curialibus subiaceant functionibus, sicut etiam officialibus, ut dudum sancitum est, et nulla religio ab huiusmodi eos excipiat fortuna (hoc enim neque antiquarum quarumlibet legum neque novellarum est), indigni tamen curiali sint honore. Et quoniam leges plurima praebent curialibus privilegia, et ut non caedantur et non exhibeantur neque ad aliam deducantur provinciam et alia plurima, horum nullo fruantur, sed quicquid scriptum est de curialibus quod non confert privilegium, hoc etiam in his valeat, et compleant corporalia et pecuniaria munia, et nulla ab his eripiat eos lex; honore vero fruantur nullo, sed sint in turpitudine fortunae, in qua et animam volunt esse. Sic igitur eis de hoc dispone.

Illud quoque nuntiasti nobis dignum quaestione tibi natum. Quia enim haereticos testimonium perhibere prohibuimus, ut quando orthodoxi inter alterutros litigant, dantes eis per nostram constitutionem, si quidem inter alterutros misceantur illi et litigent et uterque haereticus sit et actor et reus, posse testimonium (dari), dignis adinvicem existentibus et litigantibus et testimonium perhibentibus; si

cap. I argumentum notatur Nomoc. XIV tit. 12, 2 (ubi citatur νεαρά μβ') et 9, 2.

cupiant: qui quoniam haereticos odio habemus, hoc nomine immunes sese a curialibus muneribus esse arbitrantur; atque haec quomodo conveniat diiudicari. Nos vero mirati sumus, siquidem iudicium et acumen tuum eiusmodi eorum sermones toleravit ac non confestim eos qui talia loquuntur convellit. Nam si qui sunt homines, qui propter extremam pravitatem illis praemiis se dignandos existiment, quae solis maximis dignitatibus servavimus, quis non eorum tenuitatem et inscitiam oderit? Itaque curiales quidem sint isti omnes, quamvis vehementer lamententur, et curialibus obnoxii muneribus, pariter atque officialibus secundum id quod olim lege sancitum est, neve ulla eos religio ex hac condicione eximat (hoc enim neque veterum ulla neque novarum legum dictum est), indigni tamen omni honore curiali sint. Et quoniam leges multa dederunt curialibus privilegia, qualia sunt ne verberentur neve sistantur neve in aliam provinciam ducantur atque descenta alia, horum nullo fruantur: sed si quid de curialibus scriptum est quod iis privilegium non conferat, hoc etiam de illis valeat, et tam corporalia quam pecuniaria munera condequantur, neve ulla eos inde eripiat lex, honore autem fruantur nullo, sed in infamia sit eorum condicio in quali etiam animam esse voluerunt. Ita igitur iis hac de re constituas.

I. Ceterum illud quoque ad nos detulisti quod quaestione dignum tibi existit. Quoniam enim haereticos testimonium dicere in litibus quas orthodoxi inter se habent vetuimus — qui dedimus illis per nostram constitutionem, ut si quidem inter se misceantur et litigent atque uterque haereticus sit tam actor quam reus, possint testimonium dicere, cum se invicem digni sint et litigantes et testes; rursus si haere-

1 οἴονται M] οἷς L^a οἷ L^b (ὅτι Haloander) || 3 λειτουργημάτων] ἐξήτησαν add. L in marg. || καὶ — 4 διακριθῆναι] et quae competunt his declinare ε, unde male διακρίθῆναι coni. Osenbrüggen || 7 διέσπασεν] dilacerasti ε || 11 τε καὶ ἄνοιαν om. L || 12 μὲν M] ἡμῖν L, om. ε || 14 πρόωην νενομοθέτηται] Cod. 1, 5, 7 || 16 τοῦτο M] τούτων L || *οὐδὲ M(ε) οὐδὲν L || *οὐδὲ ML || 17 ἀπάσης om. ε || 19 sq. cf. Cod. 10, 32, 33 et Nov. CLI || 20 *μήτε ML || 21 ἀπολαβέτωσαν L (id. 26) || 23 χαριζομένων L || προνομίων L^a || 27 τὴν τύχην] fortunae, unde τῆς τύχης commendari non recte putat Zachariae || 28 ἢ βουλήθησαν L || αὐτοῖς L^a || 29 τὸ M] om. L || διάθετε M (cf. ε) || διαθέσθω L^a || 31 γινώσκοντες L || τοὺς om. L || 32 εἰσάξαμεν M] εἰσάξαμεν L || ἀφ' ὧν M || 33 διάταξιν] Cod. 1, 5, 21

2 odio] hodie R || occasionem] hoc occasionem V || 3 quae om. V || 4 sapientia et R] sapientie V Neob. || 5 acumen vulg.] cacumen libri || 6 delaterasti R V Neob. || enim om. V || 10 post curiam hiatus dimidii versus est in V || 11 exant R, corr. R³ || homines RT || 13 sicut R || officialis R V officialis T || est R] om. VT || 14 regio R || 15 antiquorum V || qualibet vulg. || 16 est] dictum est vulg. || sunt R || 18 cedantur R concedantur V || 19 aliam V^a || 20 nulla V, om. R || quiquid R || 23 erripiat V arripiat RT || 25 de om. V || 26 *disponet libri || 30 quoque quod nuntiasti R || quaestionem V || 31 perhiberet V || 32 horthodoxi V orthodoxi R (et sic saepius) || 34 inter] in V || 35 et uterque] et om. R || sit] sic R || auctor R || 36 posse vulg.] posset libri || dari addidi (perhibere add. vulg.) || 37 et litigantibus om. VT || perhibentes V

αὐθις αἰρετικὸς τε εἶη καὶ ὀρθόδοξος, κατὰ μὲν αἰρετικῶν καὶ σφόδρα δύνασθαι μαρτυρεῖν ὑπὲρ ὀρθοδόξων, κατὰ δὲ ὀρθοδόξων οὐκ ἐτι ὀρθοδόξων δὲ ὄντων τῶν δικαζομένων μηδεμίαν εἶναι παντελῶς πάροδον αὐτοῖς εἰς μαρτυρίαν· ἐδίδαξας τοίνυν ἡμᾶς, ὡς τινας ὀρθοδόξοι καθεστότες ἀνοούνται βουλευτικῆς εἶναι τύχης, καὶ ἀνάγκη παρελθεῖν εἰς μαρτυρίαν τοὺς ἐκ τοῦ γένους συνημμένους αὐτοῖς ἢ καὶ ἄλλως πως ἐπισταμένους αὐτῶν τὴν τύχην· καὶ ἐπειδήπερ ὁ νόμος εἶργει τὰς ἐπ' ὀρθοδόξοις μαρτυρίας τῶν αἰρετικῶν, διὰ τοῦτο τοὺς δικαστὰς ὀκνεῖν ταύτας προσέειπαι, καίτοι γε μάταιον δεδοικασί δέος οἱ τὰς τοιαύτας παραιτούμενοι δέχεσθαι μαρτυρίας, πρῶτον μὲν γὰρ ὑπὲρ ὀρθοδόξων γίνονται, τοῦτο δὲ οἱ νόμοι πράττειν τοὺς αἰρετικοὺς οὐ καλῶσιν· ἔπειτα εἰ τοὺς ὄντας βουλευτικὰς εἶτα πρὸς τὴν τύχην ἀνανεύοντας ἔλκει τις εἰς βουλήν καὶ τοὺς αἰρετικοὺς εἰς μαρτυρίαν καλεῖ, πῶς οὐ τοῦτο ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας πράττει πολιτείας; ὥστε εἶναι τὴν μὲν πολιτείαν τὴν δικαζομένην ὀρθοδόξουσαν, καὶ μάλιστα ἐξ οὗπερ ἡμᾶς αὐτῆς δέδωκεν ὁ θεὸς βασιλεύειν, τοὺς δὲ ὑπὲρ τοῦτου μαρτυροῦντας ὑπὲρ ὀρθοδόξων ποιῆσθαι μαρτυρίαν, τὸ γὰρ πολιτεύμα τὸ ἡμέτερον ὀρθόν τε ἔστι καὶ ἤδη μεστὸν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, πάσης αἰρέσεως ἄλλης εἰκότως μεμισομένης.

(Ἐπίλογος.) Καὶ τοῦτο τοίνυν ἢ σὴ ὑπεροχῇ παραφυλατέτω τὸν τε ἡμέτερον γινώσκουσα νόον καὶ τὴ πολιτείαν συμφέρον μνηστείουσα καὶ ἐπισταμένη διὰ πάντων, ὡς ἐκεῖνα ἡμῖν καὶ πράττειν καὶ νομοθετεῖν διεσποῦδασται ὅποσα τὴν ἡμετέραν ὀφείλει πολιτείαν.

Dat. xv. k. Sept. CP. post cons. Belisarii v. c. anno II.

vero rursus haereticus sit et orthodoxus, contra haereticos quidem etiam valde posse testimonium dari pro orthodoxo, adversus orthodoxum autem nequaquam; orthodoxis quoque existentibus litigatoribus nullum esse penitus accessum illis ad testimonium ***** ex genere aut etiam aliter quodam modo scientibus eorum fortunam: et quoniam lex suspendit super orthodoxis testimonia haereticorum, propterea iudices pigere haec admittere: cum utique vanum metuant timorem qui huiusmodi repudiant suscipere testimonium. Primum etenim pro orthodoxis fiunt (hoc autem leges agere haereticos non prohibent), deinde si existentes curiales contra fortunam reluctantes trahit quisquam ad curiam et haereticos ad testimonium, quomodo non hoc pro nostra agit republica? ut sit respublica litigantium quidem orthodoxa, et maxime ex quo nos ei dedit deus imperare, qui autem super hoc testantur, pro orthodoxis perhibeant testimonium. Conversatio enim nostra recta est et iam plena orthodoxa fide, omni alia haeresi merito constituta sub odio.

(Epilogus.) Et hoc igitur tua eminentia custodiat nostram cognoscens mentem et quod reipublicae expedit commemorans et sciens per omnia, quia illa nobis et agere et sancire studii est quaecumque nostrae prosint reipublicae.

Dat. kal. Sept. CP. imp. Iustiniani pp. Aug. anno XI. p. c. Belisarii v. c.

licus sit et orthodoxus, contra haereticos quidem utique testimonium dicere possint pro orthodoxis, contra orthodoxos autem non item; orthodoxis vero litigantibus nullum omnino iis aditus sit ad testimonium —: iam docuisti nos orthodoxos quosdam negare se curiales esse condicionis, atque necesse esse ut testes introducuntur qui ex genere iis coniuncti sunt vel etiam alio quo modo competentem habent eorum condicionem; et quoniam lex haereticorum testimonia de orthodoxis prohibeat, propterea iudices haesitare ea admittere. Quamquam vanum habent metum qui eiusmodi testimonia accipere recusant. Nam primum quidem pro orthodoxis feruntur, hoc autem leges haereticos facere non vetant; deinde si quis eos qui curiales sunt atque condicionem suam detrectant, in curiam trahat et haereticos ad testimonium vocet, quin hoc pro nostra agit republica? ut respublica sit quae litiget orthodoxa, idque maxime ex quo nobis imperium eius deus dedit, porro qui eo nomine testes sunt, pro orthodoxis testimonium dicant. Nostrae enim reipublicae status rectus est et iam plenus orthodoxae fidei et qui merito omnem aliam haeresin odio habeat.

Epilogus. Itaque hoc quoque tua sublimitas custodiat, quae quidem et nostrum noverit animum et reipublicae salutem sectetur et per omnia teneat nos ut illa et ageremus et sanciremus operam dedisse, quaecumque reipublicae nostrae utilitatem afferrent.

2 μαρτυρεῖν L5] μαρτύρων M || 3 κατὰ δὲ M] δὲ om. L (cf. ad 5) || 5 ἐδίδαξας — 7 μαρτυρίαν et 8 συνημμένους αὐτοῖς non habentur in 5 || 9 αὐτῶν] αὐτοῖς L^a || 10 εἶργει M] εἶργει L || 11 ταύτας M] ταῦτα L5 || 12 γε om. L || τὰς τοιαύτας — 13 μαρτυρίας] huiusmodi — testimonium 5 || 15 εἰ] εἰς M || 16 εἶτα om. 5 || 18 καλεῖ] ***** L^a, om. 5 || 19 τὴν δικαζομένην] litigantium (i. e. τῶν δικαζομένων) 5 || 20 ὀρθοδόξων οὖσαν L || 23 ὀρθόν τε] ὀρθοδόξόν τε Zachariae || 24 μεστὸν M5] μετὰ L || 26 epil. om. L || 27 νόον 5] νόμον M || 28 μνηστείουσα] commemorans (i. e. μνημονεύουσα) 5 || 32 xv. k. sept. M kal. Sept. 5 Julian. (b²⁷⁰) Ath. μηνὶ σεπτεμβρίῳ Theod. || CP. M] constantin. imperator. iust. pp. aug. anno XI 5 || post cons. Belisarii v. c. anno II Biener, quod confirmat Ath. μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισσαρίου τὸ δεῦτερον] post bilisario uc. cons. M p. c. Belisarii v. c. 5 μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισσαρίου Theod. p. c. belisarii Iul. (p) consp. uilisario Iul. bilisario Iul.^w

1 sursus R || 3 autem R] om. V || 4 quoque] autem R^a || 5 ad T Neob.] ut ad R, om. V || 6 hiatus non notant libri || ex genere] exigere R || q dam R || modis RV || 8 testinia R¹ || 9 *pigre haec R pinguis haec Neob. piguisse haec vulg., om. V in spatio vacuo ca. 7 litt. || cum] eum R || vanum] unum R unam V || 10 timore V || qui] quod V || 11 primum etenim pro or] V in ras. || 14 trahis V || quisque R || 15 testimonium] vocat add. vulg. || non] in RV || 17 ex quo] et quod V quod R || dederit R || 18 quis RV] testanti V testantibus R || pro om. R || 26 custodia R, corr. R³ || 28 expedidit V || 30 possint (corr. R³) RV || 32 subscr. dat. kl. sept. constantin. imperator. iust. pp. aug. anno XI p. c. cons. bilisario uic. cons. V, om. cett.

M⁵

XLVI.

Coll. V tit. 1

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ ΕΚΠΟΙΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΒΟΛΗΣ, ΔΙΧΑ ΤΩΝ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ.

DE ECCLESIASTICARUM IMMOBILIIUM RERUM ALIENATIONE ET SOLUTIONE &

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. secundo.

(Προοίμιον.) Καὶ τὸ περὶ τοὺς νόμους σπουδασμα καὶ τάλλα πάντα ἡμῖν διὰ τοῦτο καθ' ἐκάστην ἐκπονεῖται, ἵνα τὸ συμφέρον τοῖς ἡμετέροις ὑπὸ κήκοις ἐξευρισκοίμεν τὸ μὲν ἐκκεχυμένον καὶ ἀμετρον παύοντες, τὸ δὲ ὀριστὸν τε καὶ μεμετρημένον ἀντεισφύροντες. καὶ πολλὰ ἐξεπίτηδες διὰ τὴν ἐμπροσθεν ἀμετροίαν καὶ πέρα τοῦ μετροῦ τὸν νόμον περιεσφύξαμεν, ἵνα τὸ πρόσθεν ἐπιρροὴν στείλαντες ὅτω τὴν ἰσότητά τὸ λοιπὸν εἰσαγάγωμεν. Ἐναγχος τοίνυν ἐγράψαμεν νόμον ταῖς ἀγιοτάταις ἐκκλησίαις ἀπάσαις μοναστηρίοις τε καὶ λοιποῖς εὐαγέσι οἰκοῖς, μηδεμίαν αὐτοῖς εἶναι πραγμάτων ἀκινήτων ἐκποιήσεως ἀδειαν. ἐωρῶμεν γὰρ τὸ πρᾶγμα ἐκκεχυμένον, καὶ κατὰ μικρὸν εἰς ἐτίρως τὰς ἐκκλησιαστικὰς μεταβαλόνους κτήσεις, ὅτε τιμημάτων ἀξίαν καταβαλλόμενον ὅτε χρείας ἀπαραίτητον κατεπειγούσης ἐκποιουμένης, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ἤδη τεθειμένων νόμων μυρίας περιγραφὰς τιμηόμενος, ὥστε τὴν πρώτῃ ἀνελόντες ὁδὸν πᾶσιν ὁμοίως ἄβατον τὴν κατ' αὐτὸν ἐποιήσαμεθα περιγραφὴν. ἀλλ' ἐντεῦθεν κατὰ τὸ πλεῖστον μὲν αἱ τῶν ἀγιοτάτων ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἄλλων εὐαγῶν οἰκῶν ὀφέληται κτήσεις, οὐδενὸς ταύτας ἐλαττοῦν θαρροῦντος ἀπήντησε δὲ ὅμως τὴ καὶ δύσκολον, δανείσματα γὰρ ἢ πόρρωθεν συστάτα ἢ καὶ ὕστερον ἐκ τινος ἀνάγκης καὶ μάλιστα κατὰ δημοσίας προφάσεις αὐτοῖς

(Praefatio.) Et circa leges studium et alia omnia nobis ideo cotidie cum labore aguntur, ut utilitatem nostris subiectis inveniamus, quod effusum quidem et immensum est removens, quod autem optimum et metitum subrogantes. Et saepe quoque ex studio propter priorem immensitatem etiam ultra mensuram legem constrinximus, ut quod primitus effluebat retinentes ita aequalitatem de cetero introduceremus. Nuper igitur scripsimus legem sanctissimis ecclesiis omnibus et monasteriis et reliquis venerabilibus domibus, nullam eis esse rerum immobilium alienationis licentiam permittentem. Videbamus enim causam effusam, et paulatim ad alios ecclesiasticas migrantes possessiones, neque pretiis solutis dignis neque opere inevitabili imminente alienatis, sed etiam contra positas iam leges decies milies circumventiones factas. Quocirca primam permentes viam omnibus similiter inaccessibilem contra eas fecimus circumventionem. Sed hinc plerumque quidem sanctissimarum ecclesiarum aliarumque venerabilium domuum utilitatem habuerunt possessiones nullo has minuere praesumentem, occurrit tamen aliquid etiam difficile: debita enim aut longo tempore constituta aut etiam postea ex quadam necessitate et maxime per fiscales occasiones eis accedentia

Nov. XLVI (Authent. XLVI = Coll. V tit. 1: gloss.) Graece extat in *M*, prooemii in. (— 13 ἀντεισφύροντες) et c. 1—3 maior pars in *Collectione LXXXVII capitul.* 13 (inde in *appendice Nomocanonis L titulorum cap. eccl. 11 p. 664 Voell.*) — *Epit. Theod.* 46 (inde *Prochiron* 15, 2. 3. *Epanagoge* 10, 7. 8), *Athan.* 2, 8 (inde *Coll. const. eccl. III, 2, 8*). *Julian. const. XIV.* Argumentum adumbrant paratitula ad *Coll. const. eccl. I* 2 p. 1252 Voell. ubi νεαρά 'μὲ' citatur.

XLVI.

DE ECCLESIASTICARUM RERUM IMMOBILIIUM ALIENATIONE ET SOLUTIONE, EXCEPTIS IIS QUAE CONSTANTINOPOLI SUNT.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Et in legum cura et in ceteris omnibus ideo quotidie elaboramus, ut salutem nostris subiectis reperiamus, dum quod effusum atque infinitum est coercemus, quod definitum est et ad certam normam redactum pro illo substituimus. Ac saepe de industria legem, quoniam prius modo carebat, etiam ultra modum coartavimus, ut adstricto eo quod antea redundabat tandem aequalitatem in posterum introduceremus. Nuper igitur legem scripsimus sanctissimis ecclesiis omnibus et monasteriis et reliquis sacris domibus, ne ulla sit iis rerum immobilium alienandarum licentia. Videbamus enim rem effusam, atque paulatim transeuntes ad alios ecclesiasticas possessiones, easque neque iustis pretiis solutis neque necessitate inevitabili cogente alienatas, sed etiam legibus iam latis sescenties fraudem factam. Itaque priore via sublata, ut pariter omnibus ad earum fraudem aditus intercluderetur effecimus. Atqui inde quamquam plerumque possessiones sanctissimarum ecclesiarum et ceterarum sacrarum domuum utilitatem perceperunt, cum nemo eas diminueret: occurrit tamen etiam difficultas quaedam: nempe quod debita sive iam pridem contracta sive etiam postea ex necessitate aliqua et maxime per fiscales causas

2 rubr. Περὶ ἐκποιήσεως ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἀκινήτων *Theod.* || 5 διχα τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει *M* (app. *Nomoc.*) || om. 5 *Coll.* 87 cap., *Ath.*, paratitil. ad *Coll. const. eccl.* 1, 2 || 9 τὰ — σπουδάσματα cit. *Theod.* || τοὺς om. *cod. Ath.* || 10 ἡμῖν ante 11 ἐκπονεῖται ponit *Coll.* 87 cap. *cod. Vaticanum* optimus || 11 ἐκπετόνηται app. *Nomoc.* || ἵνα] διὰ *Coll.* 87 cap. || 12 ἐξευρισκοίμεν] ὅπερ ἐξευρισκοίμεν *Coll.* 87 cap. *cod. Vat.*, app. *Nomoc.*, om. *Coll.* 87 cap. *codd. rell.* || 13 *ὀριστὸν τε] ἄριστὸν τε *M* ἄριστον *Coll.* 87 cap. *codd. plerique* ὀρισμένον *Coll.* 87 cap. *cod. Vat.*, app. *Nomoc.* || 14 πολλὰ] saepe 5 (πολλὰς *Zachariae*) || 18 νόμον] nov. VII || 23 *οὐδὲ — οὐδὲ *M* || 24 ἐκποιουμένης (vel αὐτῶν ἐκποιουμένων)

Zachariae (cf. ad 5) ἐκποιουμένων *M* 5. Delendum opinor || 25 μυρίας] decies milies 5 || 27 αὐτῶν] αὐτῶν? *M* 5

1 sq. R¹ XLVI V || 9 legis libri || 11 utilitatem] cum utilitate R¹ || 12 quod] quidem R² || 13 metitum] met* tum R¹ meritum (est add. V³) VR² || 16 retinentes] et retinentes R¹ || 17 *uper V² || 19 eis esse V] esse eis R || 20 permittentes T || 21 alias V¹ || 22 ecclesiasticos R¹ ministrantes s. v. R² || 23 alienatas corr. T in mg. || 24 etiam] et R || 27 *facimus libri || circumventiones RVT || 29 habebunt V³ || possessionis V¹ || 31 debito R¹ || aut om. V || 32 aut] ut V || 33 accidentia vulg.

ἐπισυμβάντα εἰς ἐκποίησης ἀνάγκην τοῖς ἱεροῦς ἀγαγεῖν οἴκους. κινήτης γὰρ οὐχ ὑπόθεσις περιουσίας ἀνταρκτοῦ ἐκινδύνουον εἰς ἐσχάτην ἔλθειν ἀνάγκην οἱ τοῦτων προσητάτες, οὔτε ἀποδοσθαι δυνάμενοι οὔτε ὄθεν τὰ ὀφλήματα λύσαιεν ἰσχύοντες. ἀλλὰ τὸ μὲν ἀντὶ τῶν ὀφλημάτων δύνασθαι ἀντὶ καταβολῆς τοῖς δανεισταῖς διδόναι κτήσεις ἐκκλησιαστικάς, μετὰ μέντοι τῆς προσηκούσης ἀκριβείας καὶ παρατηρήσεως γινόμενης τῆς καταβολῆς, ἤδη πολλὰκις ἐπετρέψαμεν, ὡς οὐδὲ σαφῶς τοῦτο τῷ ἡμέτερον πρότερον ἀνελόντες νόμῳ. εἰ δὲ οὐκ ἰδιωτικὸς τίς ἐστί δανειστής, ἀλλ' ἐπίκειται τὸ δημόσιον καὶ ἀπαιτοῖται τὰ ὀφλήματα, ἔστι δὲ ἀπορία χρημάτων, λαβεῖν δὲ ἀκίνητον κτήσιν οὐ δυνατόν τὸ δημόσιον, ἐνταῦθα χαλάσαι τι τῆς ἀκριβείας τοῦ νόμου προῖκεν ἡγήσαμεθα, καὶ εἴ τις ἀνάγκη τοιαύτη γένοιτο, καὶ ἐκποίησιν εἶναι συνειδόμεν.

CAPUT I.

Θεσπίζομεν τοίνυν, εἴπερ τῶν ἀγιωτάτων τις ἐκκλησιῶν ἢ τῶν λοιπῶν σεβασμιῶν οἴκων δημοσίου ὀφείλοι φόρους καὶ ὄθεν ποιήσονται τὴν τοῦτων ἀποδοσὴν οὐκ ἔχοι, συνιέναι πάντας εἰς ταῦτόν τοὺς τε ἐκ τοῦ κλήρου τὸν τε θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον αὐτῆς τε τῆς πόλεως καὶ πρὸς γε τὸν τῆς μητροπόλεως, καὶ τῶν θείων προκειμένων λογίων τὸ πρᾶγμα ἐξετάζεσθαι, καὶ εἰ μὴ φανεῖται μηδὲ εἰς πόρος ἐκποίησης χωρὶς δυνάμενος λύσαι τὸ δημόσιον ὄφλημα, τριηκάντα ἀδειαν αὐτοῖς εἶναι, ψῆφον τοιαύτης προούσης καὶ δεκτέου γινόμενον παρὰ τῶ τῆς ἐπαρχίας ἀρχοντι, καὶ κτισεῖν ἀκινήτων ἀπτεσθαι καὶ ταύτας ἐκποιεῖν εἰς λύσιν τῶ ὀφλήματος· τῶν μὲν ἀνομύων ἐπὶ τὸ δημόσιον καταβαλλόντων καὶ τὰς ἀποδείξεις ἐκείθεν λαμβανόντων καὶ ὑπεικόντων τὸ δημόσιον ὄφλημα καὶ τὴν ἀσφάλειαν ἐκείθεν ἔχοντων καὶ οὐδὲν δεδιότων τὸν ἐμπροσθεν τεθέντα νόμον παρ' ἡμῶν, τῶν δὲ τὴν πράσιν ποιουμένων ἀνευθύων τὸ γε πρὸς τὸν νόμον καθεστῶτων, τῶν τε δημοσίων ἀποδείξεων ἐμφανῶν ἐν ὑπομνημασι γινόμενων καὶ κατατιθεμένων τῶν πεποιηκότων αὐτάς, ἵνα καὶ παρὰ ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησιαῖς σώζοιτο περιφανῆς ἀποδείξις τοῦ καὶ τοὺς δημοσίου καταβεβλησθαι φόρους καὶ τοῦ πάντα κατὰ τὸν ἡμέτερον πεπραχῆται

ad alienationis necessitatem sacras perduxerunt domos. Mobili enim non extante substantia sufficienti periclitabantur in novissimam venire necessitatem harum praesules, neque vendere potentes neque unde debita solverent valentes. Sed pro talibus quidem debitis posse pro solutione creditoribus dare possessiones ecclesiasticas, tamen cum competenti subtilitate et observatione facienda solutione, iam saepe permisimus, sicut neque palam hoc nostra prius perimimus lege. Si vero non privatus aliquis est creditor, sed imminet fiscus et exigit debita, est autem inopia pecuniarum, accipere vero immobilem possessionem inpossibile est fiscum, hic relaxare aliquid subtilitatis legis competere iudicavimus, et si qua necessitas huiusmodi fiat, etiam alienationem sinere perspeximus.

supervenientia ad alienationis necessitatem sacras domos adduxerunt. Nam ubi mobilis substantia praesto non erat sufficiens, periculum erat ne praesules eorum in extremam venirent necessitatem, qui neque vendere possent neque haberent unde debita solverent. Verum ut pro debitis possessiones ecclesiasticae in solutum creditoribus dari possent, ut tamen cum ea qua par est diligentia et observatione fieret solutio, iam saepe concessimus, neque id diserte nostra lege antea sustulimus. Quodsi non privatus aliquis est creditor, sed fiscus instat et exigit debita, penuria autem est pecuniae neque fieri potest ut immobilem possessionem fiscus accipiat, hic quidem de severitate legis aliquid remittere satius duximus, atque si quae eiusmodi necessitas fiat, etiam alienationem permittere placuit.

I. Sancimus igitur, si qua ex sanctissimis ecclesiis vel reliquis sacratis domibus fiscalia debeat tributa neque unde faciat eorum solutionem habeat, ut omnes in unum conveniant tam clerici quam deo carissimus et ipsius civitatis et praeterea metropoleos episcopus, et sacris scripturis propositis causa examinetur, atque si nullus usquam appareat reditus quo praeter alienationem fiscale debitum solvi possit, tum licentia iis sit, sententia tali procedente et decreto apud provinciae praesidem facto, et possessiones immobiles attingendi et eas ad debitum solvendum alienandi: ita ut emptores quidem pretia fisco solvant et apochas inde accipiant et fiscale debitum subeant et securitatem inde habeant neve ullo modo legem a nobis antea latam timeant, ius autem qui venditionem fecerunt culpa quantum ad legem careant, cum et publicae apochae in actis insinuantur et qui fecerunt eas deponant, ut etiam apud sanctissimas ecclesias servetur manifesta probatio, et publica tributa soluta et omnia secundum nostram legem acta

5 τὸ μὲν ἀντὶ τῶν ὀφλημάτων] pro talibus quidem debitis § 14 τὸν δημόσιον M | 18 εἴτερο τις τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν Coll. 87 cap. cod. Vat., app. Nomoc. | 20 ὀφείλοι M | ὀφείλοι Coll. 87 cap. | 21 ἔχει app. Nomoc. | 22 sq. αὐτῆς τε τῆς] τῆς αὐτῆς Coll. 87 cap. | 23 καὶ — μητροπόλεως om. app. Nomoc. | 24 ἐξετάζεσθαι app. Nomoc. | 25 ἐκποίησης χωρὶς] citra alienationem immobilis rei § 27 προσηκούσης M | 34 οὐδὲν δεδιότων M | οὐ δεδιότων Coll. 87 cap. (οὐδὲν δεόντων app. Nomoc.) | 36 τὸ γε — νόμον om. Coll. 87 cap. | τὸν τε] τῶν δὲ app. Nomoc. | 37 ἐμφανῶς app. Nomoc. | 38 καὶ om. § | 40 sq. φόρους καταβεβλησθαι Coll. 87 cap. | 41 sq. τοῦ — νόμον om. Coll. 87 cap.

2 mobilium R | extante V] existente RT | sufficienti V] sufficiente RT | 6 dare V] dari RT vulg. | 8 faciendi solutione om. R¹ | 9 pala R¹ | 10 perimimus V] perimimus RV²T peremimus Osenbrüggen | 11 exigit V] exegit R exigit T vulg. | 18 leg. sanctissimarum? | aliquid V | 19 debat V | 20 harum vulg. | reditionem V | 22 et eius V] et om. RT vulg. | 23 praepositis V propositis om. R¹ | 24 apparuit R | 26 sententiam R¹ | 32 habentibus] percipientibus R¹ | 33 lacunam non notant libri (venditionibus vero sine culpa quoad legem suppl. Beck) | et fiscalibus om. R¹ | desusceptis] et susceptis V | 34 gestarum R¹ | 35 ut et] et om. R | 36 solventur R¹ soluta sunt sint R | 37 secundum n. g. gesta sit lege R¹

νόμον, οὐ δυναμένων τινῶν πλάττειν δημόσιον ὄφλημα καὶ οὕτως ἐπὶ τὰς ἐκποιήσεις τῶν ἀκινήτων χωρεῖν. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τὴν τοῦ δεκεῖτου ποιήσιν ἐπετρέψαμεν, ἵνα καὶ τὸ δημόσιον ὄφλημα μαρτυρηταί, καὶ ἐν πόσων κἀτασι χρόνων καὶ ὅπως οὐκ ἐκ χρημάτων ἐλύθη, ἀλλ' εἰς ἀνάγκην ἐκποιήσεως ἤλθεν· ὅπως ἂν τὰ τῆς ἀληθείας πανταχόθεν μαρτυροῦντο, πάντων ἐπὶ τῶν θείων εὐαγγελίων πραττομένων, εἰδότων τῶν τε ἐπισκόπων τῶν τε κληρικών καὶ πρὸς γε τῶν ἄλλων ἀπάντων, ὡς θεὸς ἐλύεται τὰ γινόμενα παρ' αὐτῶν, καὶ εἴ τι πράξαιεν κατὰ δόλον ἢ κέρδος ἢ μηχανήν, τοῦτο ἐν ταῖς ἑαυτῶν ἀπολήφονται ψυχαῖς ζῶντες τε καὶ τελευτῶντες.

legem: non potentibus aliquibus fingere fiscale debitum et ita ad alienationes immobilium accederc. Ideo enim et decreti factionem permisimus, ut et fiscale debitum testimonio pandatur et ex quantis descendit temporibus et quoniam non pecuniis solum est, sed in necessitatem alienationis venit, ut veritas undique protestata sit, omnibus coram sacris evangelis agendis: scientibus et episcopis et clericis et aliis omnibus, quia deus respiciet quae geruntur ab eis, et si quid egerint per dolum aut lucrum aut machinationem, hoc in suis recipient animabus viuentes ac morientes.

CAPUT II.

Εἰ μὲν οὖν ἰδιώτης τις ὀφειλόμενος εἴη, δύνασθαι κατὰ τὸ pro soluto σχῆμα λαμβάνειν ἀκινήτους κτήσεις, κἀνταῦθα δεκρίτου γινόμενου καὶ πρὸς τὸ μέρος τῶν ταῖς ἀληθείων ὀφειλομένων προσκρουμένων αὐτοῖς τῶν κτήσεων· εἰ δὲ ὄφλημα δημόσιον εἴη, δυναμέναν αὐτῶν εἰς ἐκποιήσιν ἀκινήτων χωρεῖν κατὰ τὴν ἔμπροσθεν παρατήρησιν, ὥστε μηδὲν ἐλλείψαι μήτε τῆς ἀκριβείας μήτε τῆς κοινῆς λυσιτελείας.

Si vero privatus aliquis creditor fuerit, possit secundum pro soluto schema accipere immobiles possessiones, hic quoque decreto faciendo et pro mensura verorum debitorum assignandis eis possessionibus; si vero debitum fiscale fuerit, potentibus eis ad alienationem immobilium accedere secundum priorem observationem, ut nihil desit neque subtilitatis neque communis utilitatis.

CAPUT III.

Τούτων δὲ ἀπάντων τὴν ἀγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως καὶ τὴν αὐτῆς περιουκίδα καὶ τὴν εὐκτηρίους οἴκους ὧν αὐτὴ τὴν φροντίδα ἀναδέδεκται πᾶσιν ἐξαιρούμεν τρόποις, τῶν ἤδη περὶ τούτου νενομοθετημένων παρ' ἡμῶν ἐπὶ τῆς οἰκίας μενόντων ἰσχύος. Εἰ δὲ καὶ τινα μοναστήρια ἢ αὐτὴν τὴν ἀγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν εἴη, οὐδὲ ταῦτα ὑπὸ τὸν παρόντα ποιούμεθα νόμον, ταῖς ἕξω χωραῖς αὐτῶν ἐριστάντες μόνον, ἐν αἷς πολλῇ τίς ἐστὶν ἀπορία χρημάτων, καθ' ἣν αἱ ἀγιώταται ἐκκλησίαι λύσαι διὰ χρημάτων τὰ ὄφληματα οὐκ ἂν δυνηθεῖεν.

His autem universis sanctissimam maiorem ecclesiam felicis huius urbis et eius confinia et orationum domos quarum ipsa curam suscepit omnibus excepimus modis, quae iam de hoc sancta sunt a nobis in sua virtute durantibus. Si autem et aliqua monasteria sub eadem sanctissima maiore ecclesia sunt, nec ea sub praesentem facimus legem, forissecus provinciae eam constituentes solum, in quibus multa quaedam est inopia pecuniarum, per quam sanctissimae ecclesiae solvere per pecunias debita non valuerint.

Ἐπιλογος. Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραστάντα ἡμῖν γνώσκουσα κατὰ τοῦτο προῖνεῖ τὰς ἐπὶ τοῖς ἱεροῖς παύγμασιν ἐκποιήσεις παραφυλαττέτω. Dat. xv. k. Sept. CP. post cons. Belisarii v. c. [a. 536]

⟨Epilogus.⟩ Tua igitur celsitudo quae placuerunt nobis cognoscens secundum hoc procedere super sacris rebus alienationes custodiat. Dat. xviii. kal. Sept. CP. p. c. Belisarii v. c. anno secundo. [a. 537]

esse, neve quisquam fingere publicum debitum atque ita ad alienationes rerum immobilium progredi possit. Ideo enim etiam decretum fieri iussimus, ut ipsum publicum debitum testimonio probetur, et ex quo annis descendat et quatenus non ex pecunia solum sit, sed in necessitatem alienationis venerit: quo veritas undique testata sit, cum omnia coram sanctis evangelis peragantur sciantque et episcopi et clerici et praeterea ceteri omnes, deum omnia quae ab ipsis fiant visurum, ac si quid per dolum vel cupiditatem vel machinationem egerint, hoc se in suis animabus recepturos esse tam viuentes quam morientes.

II. Si qui igitur privatus sit cui debetur, is poterit titulo pro soluto accipere immobiles possessiones: ut tamen hic quoque decretum fiat et secundum modum eorum quae re vera debentur possessiones iis addicantur. Sin debitum publicum sit, ad alienationem immobilium procedere poterunt secundum priorem observationem, ita ut nihil neque a subtilitate neque a communi utilitate desideretur.

III. Ab his vero omnibus sanctissimam magnam ecclesiam felicis huius urbis et agrum ei circumcentem et oratoria quorum ipsa curam suscepit omnibus modis excipimus, ut quae iam de hoc a nobis sancta sunt in suo robore maneat. Quodsi quae etiam monasteria ipsi sanctissimae magnae ecclesiae supposita sint, ne haec quidem praesenti legi subicimus, qui eam foris sitis provinciae solis statuamus, in quibus magna est pecuniae inopia, ob quam sanctissimae ecclesiae debita sua solvere per pecuniam non facile possint.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt cognoscens ut secundum ea procedant sacrarum rerum alienationes caveat.

4 μαρτυρεῖται Mª Coll. 87 cap. || 7 ὅπως — 13 τελευτῶντες om. Coll. 87 cap. || 9 πρὸς γε om. 5 || 14 δύναται Coll. 87 cap. || 15 τὸ προκόλουτο, s. v. ἦτοι καὶ διὰ λύσιν M τὸ pro solouta Coll. 87 cap. (προσκόλου τὸ app. Nomoc.) || 17 sq. προσκρουμένων — δυναμένων om. Coll. 87 cap. || 19 αὐτῶ app. Nomoc. || κατὰ — 21 λυσιτελείας om. Coll. 87 cap. || 20 sq. *μηδὲ — μηδὲ M || 22 Τούτων — τῆν] Ἐξαιρούμεν δὲ τούτων τοῦ νόμου τῆν τε Coll. 87 cap. || 23 τῆς — πόλεως om. Coll. 87 cap. || 24 αὐτῆ M αὐτῆ app. Nomoc., Coll. 87 cap. cod. unus || 25 post ἀναδέδεκται (ἀναδέδεικται app. Nomoc.) quae sequuntur om. Coll. 87 cap. || 26 παρ' ἡμῶν] nov. VII c. 1 || 27 οἰκίας M || 37 xv. k. sep. CP. M] xviii. kal. Sept. CP. 5 k. sept. Iul.^{pw} (om. Iul.^b) πρὸ ἰδ' καλανδῶν Σεπτεμβρίου Ath. μηνὶ Σεπτεμβρίῳ Theod. || post bilisario p uc. (sic) cons. M, Bilisario uc. anno secundo 5(T) μετὰ

τὴν ὑπατείαν Βελισσάριου Ath. Theod. pc. bilisarii Iul.^{pw} al. (cons. belisarii Iul.^b bilisario Iul.^v); anno II ex 5(T) add. vulg. et Zachariae
2 alienationes ad V || 3 etiam decreti R³, om. R¹ || 4 testimonia R¹ testimo V¹ || 6 ut] et T || 8 et episcopis] et om. R || 9 omnibus aliis R || geruntuntur V || 10 quis V¹ || 12 ac] et R || 15 scema RT chema V || 16 et V] om. R vulg. || 17 *verorum] uero eorum libri || 18 si uero debitum uero V || petentibus R³ || 19 immobilium] rerum add. R || 22 aut R¹ || 24 ipsam R¹ || 25 excipimus vulg. || 26 in om. V || aut R¹ || 28 sunt om. V¹ sint vulg. || praesente facimus lege V^o || 29 eam om. R¹ || 31 per om. R¹ V¹ || debitas R V¹ || 35 hoc om. R¹ || 36 subscr. dat. xviii. kal. sept. CP. bili. uir. ann. sd. T, dat. bilisario uice consul. V, om. rell.

Νῆ

XLVII. Auth. XLVIII. Coll. V tit. 3

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΟΤΑΤΤΕΣΘΑΙ
ΤΟ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΟΝΟΜΑ
ΕΝ ΤΟΙΣ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΙΣ ΚΑΙ
ΥΠΟΜΝΗΜΑΣΙ, ΚΑΙ ΩΣΤΕ ΔΙΑ
ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥΣ ΧΡΟ-
ΝΟΥΣ ΣΑΦΕΣΤΕΡΟΝ
ΓΡΑΦΕΣΘΑΙ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πραιτωρίων τὸ β', 10
ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Ἐκεῖνο πάντων εἶναι σεμνότερον
καὶ συμβόλαιον καὶ ὑπόμνημα καὶ εἰ τί περ ὅλων εἰς
χρόνον μνήμην ἀνθρώποις ἐξέρχεται νομιστέον, ὅπερ
καὶ αὐτῇ κοσμεῖται τῇ τῆς βασιλείας μνήμῃ. ὕπατοι 15
μὲν γὰρ καὶ ἐπιμετρήσεις καὶ εἰ τί περ δείγματα τῶν
χρόνων ὅλων ἐστὶ παρ' ἡμῶν, ἐστὶ μὲν ἴσως καὶ αὐτὰ
δηλωτικὰ τοῦτων ὧν βούλεται τις, οὐ μὴν ἡμεῖς τι
τούτων ἀναρῶμεν, ἀλλὰ μείζονα προσθήκην αὐτοῖς
ἐπιτίθεμεν, ἵνα ἐκ μείζονων τε καὶ τελεωτέρων αὐ- 20
τοῖς ὁ τῶν χρόνων δηλωτὰ δρόμος. εἰ γὰρ τις ἀπ-
ίδου πρὸς τὰ παλαιότατα πάντων καὶ ἀρχαῖα τοῦ πο-
λιτεῖματος, Αἰνεῖας ἡμῶν ὁ Τρῶς ὁ βασιλεὺς τῆς
πολιτείας ἐξάγει, Αἰνεάδαί τε ἡμεῖς ἐξ ἐκείνου καλο-
ούμεθα· εἴτε τις καὶ εἰς τὰς δευτέρας ἀρχὰς Θεω- 25
ρήσειε τὰς ἐξ οὗ καθαρῶς τὸ ῥωμαϊκὸν ὄνομα παρ'
ἀνθρώποις ἐξέλαμψε, βασιλεῖς αὐτὰς κατεστήσαντο
Ῥωμῆλος τε καὶ Νουμάς, ὁ μὲν τὴν πόλιν οἰκοδομή-
σας, ὁ δὲ αὐτὴν νόμοις τάξας τε καὶ κατακοσμήσας· 30
εἴτε καὶ τὰ τρίτα προοίμια λάβοι τις τῆς βασιλείας, τὸν
Καίσαρα τὸν μέγαν καὶ Αὔγουστον τὸν σεβαστὸν
καὶ οὕτω τὴν πολιτείαν ἡμῶν ἐξενοήσει τὴν νῦν δὴ
ταύτην κρατοῦσαν (εἰ γὰρ ἀθάνατος) ἐξ ἐκείνων προ-
οῦσαν. ἐστὶν οὖν ἄστοπον ἐν τοῖς συμβολαίοις καὶ τοῖς

R UT PRAEAPONATUR
IMPERATORIS NOMEN DOCU-
MENTIS, ET UT LATINIS LIT-
TERIS APERTIUS TEMPORA
PERSCRIBANTUR.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. secundo.

(Praefatio.) Illud omnium esse honestius pu-
tandum documentum et gesta et quod omnino pro
temporis memoria hominibus adinventum est, quod
ipsa quoque commemoratione ornatur imperii. Con-
sules etenim et indictiones et quodquod indicium
temporum omnino est apud nos, sunt quidem forsitan
et haec significativa horum quae volunt, non tamen
nos aliquid horum perimimus, sed maiorem adiectio-
nem eis inponimus, ut ex maioribus et perfectiori-
bus eis temporum designetur cursus. Si quis enim
respexerit ad vetustissima omnium et antiqua rei-
publicae, Aeneas nobis Troianus rex reipublicae
princeps est nosque Aeneadae ab illo vocamur; sive
quis etiam ad secunda principia respexerit, ex quo
pure Romanorum nomen apud homines coruscavit,
reges eam constituerunt Romulus et Numa, ille qui-
dem civitatem aedificans, ille autem eam legibus
ordinans et exornans; sive etiam tertia principia
sumat quilibet imperii, Caesarem maximum et Augu-
stum pium et ita rempublicam nobis inveniet hanc
quae nunc est valentem, sitque immortalis ab illis
procedens. Erit ergo absurdum in documentis et

Nov. XLVII (Authent. XLVIII = Coll. V tit. 3: gloss.) Graece extat in ML, B 22, 2, 2 cum schol. — Epit.
Theod. 41 (inde B²), Athan. 14, 2. Iulian. const. XLII.

XLVII.

UT NOMEN IMPERATORIS INSTRUMENTIS
ET ACTIS PRAEAPONATUR, ET UT TEMPORA LATINIS LITTERIS
INDICATA ACCURATIUS SCRIBANTUR.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Illud omnium gravissimum existimandum est et instrumentum et monumentum et si
quid omnino ad temporis memoriam ab hominibus excogitatum est, quod ipsa quoque imperii mentione
decoratur. Nam consules et indictiones et si quod aliud omnino apud nos est indicium temporum sunt illa
quidem et ipsa fortasse idonea ad ea quae quis vult designanda, neque nos eorum quicquam tollimus, sed
maius additamentum iis apponimus, ut ex maioribus et perfectioribus temporum cursus iis designetur. Nam
si quis ad vetustissima omnium tempora et antiquitatem reipublicae respiciat, Aeneas Troianus rex reipublicae
nostrae initium dedit, nosque Aeneadae ab illo vocamur; sive quis etiam ad secundas origines spectet ex
quo Romanum nomen inter homines clare exsplenduit, reges illas constituerunt Romulus et Numa, quorum
alter urbem condidit, alter eam legibus et ordinavit et ornavit; sive etiam tertia quis primordia imperii
petat, Caesarem magnum et Augustum sanctum atque ita rempublicam nostram reperiet hanc quae nunc
valet (et utinam immortalis sit) ab illis profectam. Absurdum igitur est in instrumentis iisque quae in

7 τοὺς om. M || 10 inser. et prooem. om. B, add. B² ||
inscr. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς τῷ εἰρημένῳ ἐπάρχῳ (τῷ αὐ-
τῷ Ath.) B² Ath. || 11 πατρικίον L || 14 ἐξέρχεται
vulg. (B²) || 16 εἰ τί περ δείγμα τῶν MB² || εἰ τί
περ δειγμάτων L εἰ τι παράδειγμα τῶν Haloander ||
17 ἐστὶ εἰσι L || ἡμῶν B² || 20 προστίθεμεν B² || τελιο-
τέρων B² || 21 δηλωτὰ MLB² || 22 παλαιότερα B² ||
24 αἰνεάδα ML | Αἰνεάδα vulg. (B²) || τε δὲ B² ||
26 τὸ ῥωμαϊκὸν L || 28 καὶ ὁ Νουμάς B² || 29 κο-
μήσας B² || 33 ἐκεῖνον L || προοῦσαν MB² || προοῦσα
L⁵ || 34 ἐστὶν erit s || καὶ om. L

1 sq. R. XLVIII. V || 2 proponatur V^a || 5 tem-
pora] tpr (corr. tp) V || 6 scribantur V || 12 onestius R ||
ptandum V¹ || 13 quod RT] quid V¹ quidem V³ ||
14 omnibus R¹ || 15 ornatur V¹ ornatur V³ || 16 etenim
et indictiones] etenim (et corr. V³) indictionis RV ||
quodquod RV¹ || quod quidem V³T || 17 apud] et apud
R²T || 19 sed a maiorem Q^a || 20 et ex perfectiori-
bus R || 21 cursus designetur R || 22 venustissimam R ||
reipublicae] principia add. V³ || 23 Heneas V || 24 *est
nosque] et nos qui RV et nos quidem vulg. || 26 cor-
ruscauit (corruse.. R¹) RV || 27 numma R || 25 cī-
tatem V || aut V

ἐν δικαστηρίοις πραττομένοις καὶ ἀπλῶς ἐν ἅπασιν, ἐν οἷς (ἂν) μνήμη τις γένηται χρόνον, μὴ τὴν βασιλείαν ἡγείσθαι τούτων.

his quae in iudiciis aguntur et absolute in omnibus, in quibus memoria quaedam fit temporum, non imperium his praeponi.

CAPUT I.

Ὅθεν θεοπίζομεν, τοὺς τε ὅσοι τοῖς πραττομένοις ὑπηρετοῦνται εἴτε ἐν δικαστηρίοις εἴτε ἐνθά ἂν συνιστῶνται πράξεις, τοὺς τε συμβολαιογράφους καὶ τοὺς ὅλους καθ' οἰονδήποτε σχῆμα συμβόλαια γράφοντας εἴτε ἐπὶ ταύτης τῆς μεγάλης πόλεως εἴτε ἐν τοῖς ἄλλοις ἐθνεσιν, ὧν ἡμῖν ἐξάρχειν δέδωκεν ὁ θεός, οὕτως πως ἀρχεσθαι τῶν συμβολαίων· Βασιλείας τοῦδε τοῦ θειοτάτου ἀγούστου καὶ αυτοκράτορος ἔτους τοσοῦδε, καὶ μετ' ἐκείνα ἐπιγέρον ἐπὶ τοῦ ὑπάτου προσηγορίαν τοῦ κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος ὄντος, καὶ τρίτην τὴν ἐπιπέμνησιν, παρεπομένου τοῦ μηνὸς καὶ τῆς ἡμέρας. οὕτως γὰρ ἂν διὰ πάντων ὁ χρόνος τηροῖτο, καὶ ἢ τε τῆς βασιλείας μνήμη ἢ τε τῆς ὑπατείας τάξις ἢ τε λοιπὴ παρατήρησις ἐγκειμένη τοῖς συμβολαίοις ἀνόθεντα ταῦτα κατὰ πολὺ καταστήσει. 1 Εἰ δὲ καὶ τις παρὰ τοῖς τὴν ἐφῶν οἰκοῦσιν ἢ ἄλλοις ἀνθρώποις φυλάττεται παρατήρησις ἐπὶ τοῖς τῶν πόλεων χρόνοις, οὐδὲ ταύτην βασκάνομεν· ἀλλὰ προτετάχθω μὲν ἡ βασιλεία, ἐπέσθω δὲ ὡς εἴρηται ὁ τε ὑπάτος ἢ τε ἐπιπέμνησις ὁ τε μὴν ἢ τε ἡμέρα, καθ' ἣν πράττεται καὶ γράφεται τὰ γινόμενα, τρικαινὰ τε ἐπαγέσθω καὶ τὸ τῆς πόλεως πᾶσι τρόποις ἔτος. 25 ἡμεῖς γὰρ ἀφαιρούμεν μὲν τῶν ἐμπροσθεν οὐδὲ ἐν βασιλικῇ, δὲ προσθήκη τὸ πρᾶγμα αἰζόμεν. καὶ ἀρχέσθω εὐθύς ἀπὸ τῆς ἡγεμονίᾳ θεῶν προΐούσης πρώτης ἐπιπέμνησεως, οὕτως πως αὐτῶν γραφόντων· Βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τοῦ θειοτάτου ἀγούστου καὶ αυτοκράτορος ἔτους ἑνδεκάτου μετὰ τὴν ὑπατείαν Φλαβίου Βελισσαρίου τοῦ λαμπροτάτου ἔτους δευτέρου τῆ πρὸ τοσῶνδε. οὕτως τε ἐν ἅπασιν ὀνομαζέσθω τὰ τῆς βασιλείας ἔτη τῆς τε ἡμετέρας, ἐφ' ὅσον ἂν αὐτῆν ὁ θεὸς μη- 35 κύνῃ, τῆς τε τῶν ἐφεξῆς αυτοκρατορῶν· προδηλον ὅν

Unde sancimus et eos quicumque gestis ministrant, 5 sive in iudiciis sive ubicumque conficiuntur acta, et tabelliones qui omnino qualibet forma documenta conscribunt (sive) in hac magna civitate sive in aliis gentibus, quibus nos praesidere dedit deus, hoc modo incipere in documentis: Imperii illius sacratissimi Augusti et imperatoris anno toto, et post illa inferre consulis appellationem qui illo anno est, et tertio loco indictionem, mensem et diem. Sic enim per omnia tempus servabitur, et pro imperii memoria atque consulatus ordine et reliqua observatione interposita documentis inadulterata haec valde constituuntur.

1 Si qua vero apud Orientis habitatores aut alios 20 homines observatio custodiatur in civitatum temporibus, neque huic invidemus: sed praescribatur quidem imperium, sequatur vero, sicuti dictum est, consul et indictio atque mensis et dies, secundum quam geruntur et scribuntur quae aguntur, et tunc inferatur etiam civitatis omnibus modis annus. Nos enim auferimus quidem priorum nihil, imperiali vero additamento causam augemus. Et incohetur mox auctore deo a procedente prima indictione, ita quodammodo eis scribentibus: Imperii Iustiniani sacratissimi Augusti et imperatoris anno undecimo et post consulatus Flavii Belisarii viri clarissimi anno secundo, toto kalendas. Sicque in omnibus nominentur imperii anni et nostri, in quantum eos deus elongaverit, et de cetero imperatorum. Palam namque est quia

cap. Ipr. (v. 9—15) cit. B² p. 603 Zach.

iudiciis aguntur atque omnino in omnibus, in quibuscumque memoria aliqua temporum fiat, non praecedere illis imperium.

1. Unde sancimus, ut et quicumque actis ministerium praestant sive in iudiciis sive ubicumque acta conficiuntur, et tabelliones et qui omnino secundum quamvis formam instrumenta scribunt sive in hac magna urbe sive in ceteris provinciis quarum nobis deus imperium dedit, ita fere instrumentorum initium faciant: Imperii illius sacratissimi Augusti et imperatoris anno illo, ac postea consulis nomen apponant qui illo anno est, et tertio loco indictionem, quam sequantur mensis et dies. Sic enim per omnia tempus servabitur atque tam imperii memoria quam consulatus ordo et reliqua observatio instrumentis inserta plerumque ut ea adulterari nequeant efficiat. Quodsi qua etiam apud eos qui in Orientis partibus habitant vel alios homines custoditur observatio in notandis civitatum temporibus, ne huic quidem invidemus: verum praemittatur quidem imperium, sequatur autem, uti dictum est, et consul et indictio et mensis et dies, quo quae fiunt aguntur et scribuntur, ac tunc demum civitatis omnino annus apponatur. Neque enim nos eorum, quae antea fuerunt, quicquam tollimus, sed imperiali additamento rem augemus. Atque initium fiat statim a prima indictione quae deo duce procedit, ut illi ita fere scribant: Imperii Iustiniani sacratissimi Augusti et imperatoris anno undecimo, post consulatum Flavii Belisarii viri clarissimi anno secundo ante diem illum. Atque ita in omnibus imperii anni nominentur tam nostri, quoad illud deus prorogaverit, quam eorum qui sequentur impera-

1 ἐν τοῖς δικαστηρίοις L || καὶ ἀπλῶς ἐν λίτῳ L || καὶ ἀπλῶς — 4 πραττομένοις bis scr. M || 2 ἂν addidi || μνήμη τίς γένηται MB² || μέμηταις L || 4 Θεοπίζομεν inc. B || 5 *συνιστῶνται LB συνιστάσθαι M || 6 πρᾶξεις B || 10 συμβόλων L || τοῦδε] τούτου L² || 14 τὴν LB] om. M || παρεπομένου — 15 ἡμέρας] mensem et diem s || 19 παρὰ τοῖς L || παρὰ τοῖς M τοῖς παρὰ B || 21 ποσῶνδε] 25 τε M(ς) || δὲ LB || τῆς] τοῖς L || ἔτος MB²] ἔθος L (cf. Theod. καὶ τὸ τῆς πόλεως ἔθος ἢ ἄλλο ἔθος, Ath. τὸ ἔθος τῆς πόλεως καὶ ὅσα ἄλλα συνεθίσταται, sim. Iulian. : unde Zachariae καὶ ἄλλο ἔθος addi vult non recte) || 27 ἀξάνομεν B || ἀρχέσθω M² || ἀρχέσθω τὴ L ἀρχέσθωσαν vulg. (B) || 28 πρώτης] πρὸ τῆς B¹ || 29 ἐπιπέμνησεως M || 33 τῆ πρὸ τοσῶνδε (τόσων δὲ M) libri] toto kalendas s (τῆ πρὸ νόμων δ' con. Zachariae: sed tum mensis addendus

erat || 34 τε] δὲ B || τὰ τῆς] ταύτης τῆς B || 35 μηκύνῃ LB] μηκύνει in spatio vacuo relicto suppl. M²

1 quae in] quem V¹ quoque in R¹ || 2 sq. his imperium R || 6 qui] et qui Beck || forma om. V || 7 sivo addidi] haec V || 8 possidere R¹ || dus V¹ || 11 appellatione V¹ || 12 est] e V¹ del. V³ || 15 inadulterata — 19 orientis om. V¹, et non adulterata — orientis add. V³ in marg. || 16 constituantur V⁽³⁾ constituentur vulg. || 19 vero om. R¹ || 21 perscribatur V || 23 inditio R¹ || mensis R¹, om. V || quam secundum R¹ || 24 geruntur et] gerit R¹ || conscribuntur R vulg. || aguntur R vulg. || geruntur V || 28 praecedente RV || 29 e V¹ || scribentibus] scilicet add. R² || impii V¹ || 31 et post] et om. vulg. || bilisarii libri || 32 clarissimi viri R vulg. || toto T s. v.] o.o.o V¹ nono RV³ T¹ || 33 nominetur V¹ R¹ || 34 eas R¹ eam V

ὡς τῶν μὲν ἔτους ἐνδεκάτου τῆς ἡμετέρας γράφουσι βασιλείας, ἀρχόμενον δὲ τοῦ Ἀποιλίου μηνός κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν, καθ' ἣν ἡμᾶς ὁ θεὸς τοῖς Ῥωμαίων ἐπέστρεψε πράγμασι, δωδέκατον ἔτος γράφουσι, καὶ ἐφεξῆς οὕτως ἕως ἡμῶν ὁ θεὸς τὴν βασιλείαν ἐκτελεῖ· ἵνα ἡμῖν καὶ τούτο τὸ πρᾶγμα πρὸς τοῖς νόμοις καὶ τῇ τούτων ποιήσει μένοι διηρηκῶς ἀθάνατον, τῆς μνήμης τῆς βασιλείας παντὶ συμπαραγομένης πράγματι τε καὶ χρόνῳ.

nunc quidem annum undecimum nostri imperii scribunt imperii, incohante vero Aprile mense et prima die, in qua nos deus Romanorum superposuit rebus, duodecimum annum scribent, et ita de cetero, donec nostrum deus imperium extenderit: ut nobis etiam haec causa super leges et harum celebrationem continue maneat immortalis, dum memoria imperii omnibus simul interfuerit causis atque temporibus.

CAPUT II.

Καθεῖνο μένοι προτίθεμεν, ὥστε ἐπειδὴ οἱ τὸν χρόνον ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἀποσημαίνοντες μετὰ τῶν ἀσαφῶν ἐκείνων καὶ ἀρχαίων γραμμάτων δηλοῦσιν αὐτὸν, παραφυλάττειν ἐν παντὶ δικαστηρίῳ τὸ μετ' ἐκείνα τὰ γράμματα τὰ τῆς ἀρχαιότερος ἔτερα ὑποτίθεσθαι, ταῦτα δὲ τὰ κοινὰ καὶ ἅπασι σαφῆ καὶ ἀναγνώσκεισθαι παρὰ πάντων ῥαδίως δυνάμενα καὶ δηλοῦντα τὸν τῶν πραττομένων χρόνον· ἵνα ἡ περιουστῶσιν ἀναζητοῦντες τὸν χρόνον, εἴτα πλανώμενοι μένωσιν ἕως ἀνθρώπῳ τινὶ περιτύχουν τὰ γράμματα ἐκείνα ταῖς ἀληθείαις γινώσκοντι. ἀλλ' εἰ μὲν τὰ ἐφεξῆς καὶ μετὰ τὴν προγραφὴν τῶν ἀσαφῶν γραμμάτων τῆς ἑλλάδος εἴη φωνῆς, γράμμασις ἐλληνικοῖς ὑποτίθεσθαι τὸν χρόνον, εἰ δὲ ῥωμαϊκῆ τις ἢ τοῦ παντὸς χάριτος καθέστηκε τάξις, ῥωμαϊκοῖς μὲν ὑπογραφέσθω γράμμασις ὁ χρόνος ὑποκειμένους τοῖς ἀσάφειν ἐκείνοις στοιχείοις, σαφεστέρων μένοι τάξιν ἔξουσι γραμμάτων καὶ ἦν ἔξεστι πᾶσιν ἀναγνώσκειν τοῖς ὅλοις συλλαβῶν ῥωμαϊκῶν οὐκ ἀνεπιστήμοισιν.

Illud quoque adicimus: quoniam hi qui tempus in iudiciis designant, cum incertis illis et antiquis litteris hoc declarant, observetur in omni iudicio, ut post illas litteras antiquitatis alias subdant, id est has communes et omnibus notas et quae legi ab omnibus facile possint et significare gestorum tempus: ut non fatigentur requirentes id tempus, deinde errantes expectent, donec hominem quemcumque compertiant litteras illas pro veritate lecturum. Sed si quidem reliqua etiam post praescriptionem incerta litterarum graecae sint vocis, graecis litteris subdi tempus; si vero latinus quidam totius chartae consistat ordo, latinis quidem perscribatur tempus, interpositis illis incertis elementis, clariorem tamen ordinem habentibus litteris, quas liceat omnibus legere omnino syllabarum latinarum <non> ignaris.

(Ἐπιλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεοῦ δηλοῦμενα νόμον ἐν ταύτῃ τῇ μεγάλῃ πόλει ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀπάσαις ἀν' ἀρχῆς φανερά καταστησάτω, ὥστε μηδένα τολμᾶν ἐτέρως ἀριθμεῖν τὸν χρόνον ἢ τὰλλα πράττειν, ἀλλ' οὕτω καθάπερ ἐμπροσθεν διωρίσαμεν. Dat. prid. k. Sept. (CP.) imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XI. post 35 temp. CP. imp. Iustiniani pp. Aug. anno XI. p. c. cons. Belisarii v. c. anno II.

(Epilogus.) Tua igitur eminentia quae placuerunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem, et in hac maxima civitate et in provinciis universis quibus praest manifesta constituat, ut nullus praesumat aliter numerare tempus aut aliud agere, sed ita sicut dudum decrevimus. Dat. pridie kal. Sept. (CP.) imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XI. p. c. cons. Belisarii v. c. anno secundo indictione I.

torum: qua in re manifestum est eos nunc quidem anno undecimo nostri imperii scripturos, ineunte autem mense Aprili die primo, quo nos deus Romanorum rebus praefecit, duodecimum annum scripturos esse, atque ita deinceps quamdiu nobis deus imperium extenderit: ut nobis haec quoque res praeter leges earumque lationem perpetuo maneat immortalis, cum imperii memoria praesens appareat simul cum omni et re et tempore.

II. Verum illud quoque adicimus ut, quoniam qui tempus in iudiciis denotant, id per obscuras illas et antiquas litteras significant, in omni iudicio caveatur, ut post illas litteras ex antiquitate receptas alias subiciant, has dicimus communes et omnibus perspicuas quaeque legi ab omnibus facile possint et eorum quae acta sunt tempus denotent: ne qui tempus scire desiderant vagentur atque errantes expectent donec in hominem aliquem incidant qui litteras illas probe noverit. Sed siquidem quae deinceps post praescriptas obscuras litteras sequuntur graecae sint linguae, graecis litteris tempus subiciatur; sin latinus totius chartae sit contextus, latinis quidem tempus subscribatur litteris quae subiciantur obscuris illis elementis, clariorem ipsa litterarum habitura et quem omnibus qui syllabarum latinarum omnino non ignari sunt legere liceat.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarata sunt et in hac magna urbe et in provinciis omnibus quibus praest manifesta reddat, ut nemo aliter numerare tempus audeat aut reliqua agere nisi ita uti supra definivimus.

1 ἔτος ια' B(ς) | γράφουσι | scribunt ε | 5 ἔω M¹ | * ἐκτείνου libri | 7 μὲν B | 8 συμπαραγενομένοις L | 11 τῶν om. L | 14 τὰ τῆς | τὰ om. L | 17 δηλοῦντα | significare (i. e. δηλῶν?) | ε | τῶν | τὰ L | περιουστῶσι καὶ ἀναζητοῦντες L | 19 μένονσιν L | ἕως ἂν ἀνθρώπῳ B | 24 ὑπογραφέσθωσαν L | 25 γράμμασις om. ε | ὑποκειμένους L | 27 ἔχουσιν L^a | 29 epil. om. B | 34 subscr. dat. post consulatum (dat. consp. Iul.^a) uilisarii Iul.^{pp} dat. bilisarii Iul.^w | pridie kl. Septemb. ε proid. k. sep. M | πρὸ α' καλάνδων Σεπτεμβρίων Ath. | πρὸ μιᾶς καλάνδων μηνὶ Σεπτεμβρίῳ (sic) Theod.; kal. sept. ε ed. pr., quod probant Heimbach et Zachariae propter 'ind. I' in ε et ab Ath. appositam. Sed illa indictionis nota temere adscita videtur ex ipsa novella p. 284, 28, ubi verbis ἀπὸ τῆς — προΐουσης πρώτης ἐπινομήσεως ultimo die anni scriptis recte novae indictionis initium notatur, a qua ineunte statim lex valitura sit | 35 CP. om. M | imp. dn. iusti. pp. aug. ann. M | imp. iust. pp. aug. an. XI ε | ἔπει ἰα' τῆς βασιλείας Theod. βασιλείας Ἰουστινιανοῦ (addendum τὸ ἰα') Ath. | p. c. Bilis. uc. anno secundo indictione I ε

τὸ β' (leg. (μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισαρίου) τὸ β') ἰνδικτιῶνος α' Ath., post Bilisario uc. cons. M μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισαρίου Theod. (Iul.)

1 nunc] tunc R¹ V¹ hunc V³ | decimum R² | nostri dicunt imperii vero aprile mense inchoante V | 5 imperium deus R | 6 gees R | 7 imperatoris R | 10 adicimus V | hii RV | 11 desigant R | 13 alias om. V | 14 hās R | et omnibus] in omnibus R | 16 id RT | om. V | 17 quaecumque RV¹ | compertiarum R² concipiatur R¹ | 18 Sed — 20 sint om. V¹ | 19 etiam om. V⁽³⁾ | perscriptionem R | 20 graecae] si graece RV | vocis] litterarum si V | litteris graecis R | 22 consistit T³ | latinis (is scr. V² in spat. 4—5 lūt.) VT³ | latinis R¹ T¹ latine R² | subscribatur Beck | 24 liceat VT | licet R | 25 sillabarum RV | non add. vulg. | 30 et] ut R¹ | legem om. V | 32 praees R | ut] et R | 33 alium V | 34 dudum RV | modo T | 35 CP. om. V | imperator iust. V | anno XI om. V | bilisario uc. con. V

MII

XLVIII. Auth. XLVII. Coll. V. tit. 2

ΠΕΡΙ ΟΡΚΟΥ ΔΟΘΕΝΤΟΣ
ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΤΕΛΕΥΤΩΝΤΟΣ
ΕΝΕΚΕΝ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ ΤΗΣ
ΕΑΥΤΟΥ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ.

R DE IUREIURANDO
MORIENTIS PROPTER MENSU-
RAM SUAE SUBSTANTIAE.

5

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πραιτωρίων τὸ β',
ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. secundo.

(Προοίμιον.) Ἀὐτὸν ἕνα πεποιήμεθα σκο-
πῶν τὸ τὰς διατυπώσεις τῶν τελευτῶντων εἶναι βε-
βαίαι, εἰ μὴ μάχωνται νόμοι καὶ φανεροῦς ἐναντιοῦντο
τοῖς ἐκείνῳ δοκοῦσιν. Ἰσμεν τοίνυν καὶ ἐν τοῖς πράγ-
μασι κινήθην καὶ προσηγγελλόμενον ἡμῖν, ὡς διαθήμε-
νός τις σὺν ὄρκοις τὴν ἑαυτοῦ περιουσίαν ἅπασαν
εἶπε καὶ ὅτι ταύτην μόνην καταλιμπάνει τοῖς αὐτοῦ
κληρονόμοις, τινὲς δὲ ὕστερον αὐτῶν τῶν κληρονό-
μων πρὸς ταῦτα ἀνανέουσιν, οὐ δίκαια ποιοῦντες,
ὅτι τῆς μὲν οὐσίας τῆς ἐκείνου κληρονομοῦσι κὰν
τούτῳ περὶθοντα τοῖς ὑπ' αὐτοῦ διατεταγμένοις, ἃ
δὲ ἂν εἴποι μεθ' ὄρκου ταῦτα οὐκ ἔτι κύρια μένει
οὐδὲ φυλάττειν αὐτὰ κατὰ τὸν προσήκοντα τρόπον
βούλονται· καίτοι γε τοῖς ἡμετέροις δοκεῖ νόμοις ἐν
πῶς εἶναι πρόσωπον τὸ τοῦ κληρονόμου καὶ τὸ τοῦ
εἰς αὐτὸν παραπέμπουτος τὸν κλῆρον, ὥστε οὐκ ἂν
τις αὐτὸν ἐαυτῷ φῆσει διαμάχεσθαι καὶ ὅπερ εἶπε
καὶ ἐπώμοσε κύριον εἶναι, τοῦτο μὴ βούλεσθαι κρα-
τεῖν, ἀλλὰ πρὸς τοὺς οἰκέλους διαμάχεσθαι λόγους.

(Praefatio.) Semper hanc unam habemus in-
tentionem dispositiones morientium esse firmas, nisi
resultent legi et aperte contrariae sint his quae illi
placent. Scimus igitur motum et annuntiatum nobis,
quia cum testaretur dixam, cum iureiurando suam
substantiam omnem dixit et quia hanc solam reli-
quit suis heredibus, aliqui vero eorum heredum ad
haec resultant, non iuste facientes, quia substantiae
quidem illius heredes fiunt et in hoc adquiescunt
his quae ab eo disposita sunt, quae vero dixit cum
iureiurando, haec nequaquam rata manere neque cus-
todire ea secundum competentem modum volunt;
cum utique nostris videtur legibus unam quodam-
modo esse personam heredis et qui in eum trans-
mittit hereditatem, ideoque nullus eundem sibimet
dicit reluctari et quod dixit atque iuravit tutum
esse, hoc nolle valere, sed contra proprios reluctari
sermones.

CAPUT I.

Θεσπίζομεν τοίνυν, εἴ τις ἀπογραφὴν πεποιηκῶς
εἴτε ἰδιόχειρον εἴτε δι' ἑτέρων μὲν γραφεῖσιν, παρ'
αὐτοῦ δὲ ὑποσημειωθείσιν, ἢ ἐν ταῖς αὐτοῦ διαθή-
καις τὸ τῆς οὐσίας τῆς αὐτοῦ μέτρον ποιῆσει φανερόν,
τῶν κληρονόμων ἴσως τῶν μὲν ἀπόντων τῶν δὲ
παρόντων ἢ καὶ πάντων παρόντων, μὴ ἐξείναι τοῖς

Sancimus igitur, si quis descriptionem faciens iure
propria manu sive per alterius quidem scriptam, a
se autem subscriptam, aut in suis testamentis sub-
stantiae suae mensuram faciat manifestam, heredi-
bus forte aliis quidem absentibus aliis vero prae-
sentibus aut etiam omnibus praesentibus, non licere

Nov. XLVIII (Authent. XLVII = Coll. V tit. 2: gloss.) Graece extat in ML, B 41, 6 (= B^s p. 530 Zach.) cum
schol. — Epit. Theod. 48 (inde B^s), Athan. 9, 4, Anonymus Bodleianus ap. Zachariae Anecd. p. 213 (ubi citatur
νεαρά μθ'). Iulian. const. XLIII.

XLVIII.

DE IUREIURANDO A MORIENTE DE MODO SUBSTANTIAE
SUAE PRAESTITO.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Semper hoc unum habuimus propositum, ut defunctorum dispositiones firmas essent,
nisi legi repugnarent iisque quae illi placent manifesto adversarentur. Atque scimus, quod et in rebus
agitatum et nuntiatum nobis est, quendam testatum cum iureiurando suam substantiam omnem dixisse
seque eam solam heredibus suis relinquere, postea vero quosdam ex ipsis heredibus haec recusasse, qui
iniuste agunt, quoniam in bona quidem illius succedunt et in hac re oboediunt iis quae ab eo constituta
sunt, quae vero iureiurando addito dixit, haec non iam rata manere volunt neque eo quo decet modo
eadem servare: quamquam nostris legibus una quodammodo persona videtur esse heredis et eius qui here-
ditatem in eum transmittit, itaque nemo dixerit eum secum ipsum pugnare et quod dixit atque ratum
fore iuravit, id nolle valere, sed propria verba impugnare.

I. Sancimus igitur, si quis descriptione facta sive sua manu, sive ab aliis quidem scripta, ab ipso
autem subscripta, vel in suo testamento substantiae suae modum declaraverit, heredum fortasse aliis ab-
sentibus aliis praesentibus vel etiam omnibus praesentibus, non licere heredibus haec recusare neque di-

2 rubr. Περὶ τοῦ ἐν τελευτῇ ὀμνούντος χάριν τῆς ἰδίας
ὑποστάσεως Theod. || Περὶ τοῦ ὄρκου τοῦ δοθέντος
Ath. || 5 ἑαυτοῦ] αὐτοῦ B^s τούτου Ath. || 8 prosem. om. B,
add. B^s || ποιούμεθα L (ς) || 10 μάχωνται Lς] μάχου-
ται MB^s || 11 τοῖς ἐκείνῳ δοκοῦσιν MB^sς] τὰ ἐκείνοις
δοκοῦντα L || καὶ ἐν τοῖς πράγμασι om. ε || 12 προση-
γγελλέν L || 14 αὐτοῦ MB^s ἑαυτοῦ L || 15 ὕστερον
om. ε || 22 πρόσωπον τὸ] τὸ om. B^s || καὶ τὸ τοῦ MB^sς]
καὶ τοῦ L || 26 λόγους ML] νόμους B^s || 27 Θεσπίζομεν
εἰ τις inc. B || 28 οἰκέλοισιν B^s || ἑτέρων B^s (ς) || 29 ὑπο-
γραφεῖσιν B^s || ἢ ἐν ταῖς αὐτοῦ (ἑαυτοῦ B αὐτοῦ ML)
διαθήκαις MLB^sς] sive in suo testamento sive sine testa-
mento in quavis chartula Iulian. || 30 αὐτοῦ libri] ποιοῦσι
L¹ || 32 ἢ om. L || πάντων παρόντων] add. ἢ πάντων

ἀπόντων? (cf. Iulian. omnibus praesentibus vel omnibus
absentibus)

1 sq. R; XLVII V || 3 morientis R] a moriente VT a mo-
riente praestito vulg. || 6 pp.] praefecto R || 9 firmas esse
V || 11 motum] et in causis motum Beck || 12 sq. substan-
tiam suam RT || 13 omnem] o*** V¹ || dixit RT] edixit V ||
relinquit al. || 14 suis in heredibus R¹ V¹ || 15 iuste RV]
iusta T || 16 hoc adquiescunt] haec quiescunt R¹ || 19 ca
om. R || uoluerit V || 22 hereditatem bis scr. V¹ || * eidem
libri || 23 dicit T^o al.] et dicit RT^a edicit V || 24 haec
R || reluctari V || 28 scriptam R] scripturam VT vulg. ||
31 forte aliis] aliis om. R¹

κληρονόμοις πρὸς ταῦτα ἀνανεύειν μηδὲ λέγειν ὡς τῶν κληρονόμων τις ἀπέκρινε πράγματα ἔξω τῶν ῥηθέντων παρὰ τοῦ τελευτῶντος. ἀλλ' εἴπερ ὄρκον ὁ τελευτῶν ὑπόσχοι ἢ διομόσαιο κατὰ τὰς ἑαυτοῦ διαθήκας, ὡς οὐδὲν ἔστιν ἕτερον αὐτῷ παρὰ ταῦτα, τούτῳ στέργειν τοὺς κληρονόμους, εἴτε παῖδες εἴτε καὶ ἑξωτικοὶ εἶεν, καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν μηδὲ σκοφαντεῖν τοὺς ἑαυτῶν συγκληρονόμους, μηδὲ ἐντεῦθεν οἰκίας τε ζητεῖν καὶ εἰς βάσανον ἄγειν, καὶ ἕτερα τοιαῦτα ἐξερεῖν καὶ πολυπραγμονεῖν, ἅπερ μόνῃς ἐστὶ φιλονεικίας, ἕτερον δὲ παντελῶς οὐδενός, ὡς τῆς οὐσίας δοκοῦσης τοσαύτης εἶναι ὅσην ὁ διαθεμένος ὤμοσε, καὶ ταύτην μόνην εἰς τοὺς κληρονόμους διαιρεθῆναι βουλευθέντος. Ἄλλα ταῦτα μὲν πρὸς τοὺς κληρονόμους, οἵπερ ταῦτό που δοκοῦσι τοῖς τελευτῶσιν εἶναι, κρατεῖν βουλόμεθα, οὐ μὴν τοῦτο κύριον εἶναι καὶ πρὸς δανειστάς, διότι τοῖς ἡμετέροις εἰρητὰ νόμοις, ὅποσα ἂν τῆς ὑπὲρ ἑαυτοῦ φήσεν ἢ γράψει, ταῦτα μηδὲν αὐτὸν ἀφελεῖν μηδὲ τοῖς δανεισταῖς προκοίνειν. ἀλλ' ἐκείνοις ἄδεια ἔστω πάντα ἀνερεῖν ἢ βούλωνται τρόπον, τοὺς κληρονόμους δὲ ἐμμένειν τοῖς παρὰ τοῦ διαθεμένου ῥηθείσι. καὶ ἔστω γε ποιῆ τὸ πρᾶγμα ἐν τοῖς κληρονόμοις τὸ τὸν ἐναντιούμενον τοῦτο μὴ δύνασθαι τῶν καταλειμμένων αὐτῷ παντελῶς ἀπολαύειν, ἀνάγκης ἐπόσης ἢ πείθεσθαι πᾶσιν ἢ πάντα διαπτέειν, καὶ μὴ τὰ μὲν αἰρεῖσθαι τοῖς δὲ διαμάχεσθαι, ἀλλὰ τὴν τοῦ τελευτῶντος βουλήν ὑπὸ τῶν αὐτοῦ διαδοῖχων οὕτω φυλάττεσθαι ὡς κατὰ μηδὲν ἐναντιοῦσθαι ταύτην θαρρεῖν. τούτων κρατουμένων ἐπὶ τε τοῦ ἐξῆς χρόνον παντὸς ἐπὶ τε πάσης ὑποθέσεως οὕτω κεννημένης ἐν δικαστηρίῳ οὐδὲ δικαστικῇ ψήφῳ ἢ φιλικῇ συμβάσει διαλελυμένης.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοῖνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου δηλουμένα νόμον γινώσκονσα κατὰ τὸ σύνθηδες διὰ προγραμμάτων οἰκείαν φανερά πᾶσι καταστήσεται. Dat. xv. k. Sept. CP. post cons. Belisarii v. c. (ann. II.) [a. 537] temb. CP. p. c. Belisarii v. c. anno secundo.

cere unum ex heredibus res praeter eas quae a defuncto dictae sint celasse. Sed si quidem moriens iusurandum praestiterit vel in suo testamento nihil sibi aliud esse praeter illa iuraverit, eo acquiescant heredes, sive liberi sive etiam extranei sint, neve negotia facessant neve coheredes suos calumnientur, neve inde servos quaerant et tormentis subiciant atque eius generis alia perverstigent et perscrulentur, quae quidem ad solam contentionem neque ad aliud quicquam spectant: cum substantia videatur tanta esse quantam testator iuraverit isque hanc solam inter heredes dividi voluerit. Sed haec quidem in heredibus, quippe qui idem fere cum defunctis esse videantur, valere volumus, neque vero etiam in creditoribus id ratum esse, quoniam nostris legibus dictum est, quaecumque quis pro se dixerit aut scriperit, ea nihil ipsi prodesse neque creditoribus praeiudicare. Verum illis venia sit omnia quo velint modo pervestigare, heredes vero iis contenti sint quae a testatore dicta sunt. Ac poena sit eius rei in heredes statuta, ut qui his adversetur, relictis sibi nullo modo frui possit, cum necessitas imminet aut omnia sequendi aut omnia respuendi, nec vero alia eligendi alia impugnandi, sed defuncti voluntas a successoribus eius ita custodiatur, ut in nulla re ei adversari audeant. Atque haec et in omne deinceps tempus et in omni causa in iudicio nondum acta nec iudiciali sententia vel amicali conventionem decisa valeant.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarata sunt cognoscens more solito per programmata propria manifesta omnibus reddat.

1 sq. ὡς τῶν κληρονόμων τις M] ὡς τις (ὄστις B²) τῶν κληρονόμων LB₅] 3 τελευτῶντος M] τελευτῶντος LB₅] 4 διομόσαιο libri, corr. Heimbach] 5 αὐτῶν L^a] 6 τούτῳ M] τοῦτο LB] 8 μηδὲ ἐντεῦθεν — 14 βουλευθέντος om. B²] 9 οἰκίας L] καὶ εἰς M] καὶ om. LB₅] 11 ἐστὶ ἐι δὲ om. B] 13 sq. ὤμοσε, καὶ ταύτην — διαιρεθῆναι βουλευθέντος] iurans hanc — invenire voluit ε] 15 οἵπερ ταῦτό (ταῦτόν LB τὸ αὐτό B²) που δοκοῦσι τοῖς τελευτῶσιν (τοῖς τελευτῶσι δοκοῦσιν B¹) εἶναι] qui curiosi videntur in defunctis esse substantia ε] 19 μήτε B] 20 πᾶσα L^a] 21 ἀνερεῖν ἢ βούλωνται MB²] ἐρεῖν ἢ βούλωνται LB¹] ἢ ἂν βούλωνται B²] 22 διαθεμένου B¹] 23 τοῖς] αὐτοῖς τοῖς B²] 24 τὸ om. LB²] 25 ἐγκαταλειμμένων B²] αὐτῶν L¹] 26 ἐπόσης MB¹] ἐπόσης LB²] 28 τελευτῶντος B] 30 τούτων ἐι quae sq. om. B] 33 συμβάσει L] 35 γινώσκονσα L^a] 37 xv. k. sep. CP. M] x. kal. septemb. cap. ε cod. Vind. kal. sep. Jul.^{no}, ε cod. Bamb., Ath. (om. Theod.)] 38. pst. bilisario uc. cons. M (cf. ad ε) post (om. Theod.)] cons. ulisarii Jul.^{no}

heredibus contra haec resultare neque dicere quia aliquis heredum celavit res extra ea quae dicta sunt a defuncto. Sed si quidem iusurandum moriens praebuerit et iuraverit secundum sua testamenta, quia nihil est aliud ei praeter haec, hoc amplecti heredes, sive filii sive etiam extranei sint, et neque tergiversari neque calumniari suos coheredes, neque ob hoc servos quaerere ad tormenta deducere et alia similia discutere et perscrutari, quae solius sunt contentionis, alterius autem penitus nullius, utpote dum substantia videatur tanta esse quantam testator iurans hanc solam apud heredes invenire voluit.

1 Sed haec quidem inter heredes, qui curiosi videntur in defuncti esse substantia, valere volumus, non tamen hoc ratum esse et inter creditores, eo quod nostris declaratum est legibus, quaecumque quilibet pro se dixerit aut scriperit, haec nihil ei prodesse neque creditoribus praeiudicare. Sed illis licentia sit omnia perscrutari quo volunt modo, heredes autem contentos esse his quae a testatore dicta sunt. Sitque poena negotii inter heredes, ut qui adversatur his quae relicta sunt ei non possit omnino frui, necessitate imminente aut oboeidie omnibus aut universa contemneret, et non haec quidem eligere his vero resultare, sed defuncti voluntatem ab eius successoribus ita servari, ut in nullo ei contradici praesumatur. His valentibus in reliquo tempore universo et in omni negotio nondum moto in iudicio neque iudiciali sententia aut amicali interventione transacto.

(Epilogus.) Tua igitur eminentia quae placuerunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem cognoscens sollemniter per programmata propria manifesta faciat universis. Dat. x. kal. Sept. post cons. Belisarii v. c. anno secundo.

pc. bil. Jul.^{no} μετὰ τὴν ὑπάτειαν Βελισσαρίου Ath. Theod.]] anno secundo ε cod. Bamb. iterum Jul.^{no}] om. cell.

2 aliquis bis scr. V¹] celeuit R^a] 3 sq. praebuerit moriens R] 4 testamta] iuramenta R¹] 5 aliud est V] hoc] haec R] 6 extranea R¹] 8 adducere R] 9 et perscrutari — 18 quilibet pro scr. R² in ras. 6 versuum]] quae] et per quae R^a] 11 quantam R^a] quanta R^b] quanto VT] 12 inveniri vulg.] 14 haec om. V] 15 substantia ualere add. V² in spat. vac.] 17 nostrum R^a] 18 pro R] per V] 20 perscrutari omnia quo modo uolunt (modo add. R²) R] perscrutari V^a] uoluerit V] 21 autem om. R¹ V] contemptos V] 22 hisitque R^a] 23 ei V¹ RT] eis V³ vulg.] possint V] 24 omnino RT] omni modo V] obedite R¹] 27 eius] eis R¹ T] 29 et om. R¹] 31 transacta V] 36 programata R] 37 subscr. dat. x. kal. septemb. cap. pc. con. bilisario nice V dat. kal. sept. I. iust. a. c. bis. uic. anno secundo Bamb. II, om. cell.

MΘ

XLIX. Auth. LVIII. Coll. V tit. 11

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΙΣΙΟΝΤΩΝ ΤΗΝ
ΕΚΚΛΗΤΟΝ ΡΕΩΝ· ΚΑΙ ΠΕΡΙ
ΙΔΙΟΧΕΙΡΩΝ ΠΡΟΚΟΜΙΖΟΜΕ-
ΝΩΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΝΑΓΩΜΕΝΟΥ·
ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΡΚΟΥ ΤΗΣ
ΥΠΕΡΘΕΣΕΩΣ, ΩΣΤΕ ΚΑΙ ΣΥΝ-
ΑΠΤΕΣΘΑΙ ΑΥΤΟΝ ΤΩΙ ΤΗΣ
CALUMNΙΑΣ, ΙΝΑ ΑΠΑΞ ΜΟΝΟΝ
ΥΠΕΡ ΠΑΣΗΣ ΑΠΟΛΕΙΞΕΩΣ 10
ΟΜΝΥΟΙΤΟ.

Ἄ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πραιτωρίων τὸ β,
ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίων.

(Προοίμιον.) Τὸ θέστων δὴ τοῦτο καὶ ἀνθρώ-
πων καὶ μένει ἐπὶ ταύτου μηδεπόποτε δυνάμενον, 15
ἀλλὰ γινόμενον μὲν αἰ μένον δὲ οὐδέποτε, καὶ ταῖς
νομοθεσίαις εἰσάγει τινὰ ταραχὴν, καὶ τὸ δόξαν ἔχειν
δοθῶς καὶ ἐν βεβαίῳ κείσθαι δοκοῦν καὶ τῇ τῶν
ἀκριβῶν κατασφαιλισθὲν παρατηρήσει πολλὰς ἐκίη-
σεν ἢ τῶν ἐπισμβάντων ποικιλία πραγμάτων. Ἰσμεν 20
γὰρ ὡς πρῶην ἐπηρεασάμεν τὸ κακῶς καὶ δολ-
ερῶς περὶ τὰς ἐφέσεις γινόμενον, ὅτι μόνῳ τῷ τῆν
ὑπόθεσιν εἰσαγαγεῖν εἰς δικαστήριον οἱ ἐφέντες ἀ-
κούμενοι καὶ τῆν τοῦ προσώπου ποιησάμενοι στάσιν
ἢ κατὰ μίαν μοῖραν ἢ κατὰ διάγνωσιν (ἀδιάφο- 25
ρον γὰρ δὴ τοῦτο) κατελίμπανον τῆν ὑπόθεσιν, καὶ
τῷ γε νενικηκῶτι παντοίως ἦν ἀδιεξόδεντα τὰ τῆς
ρίκης, μὴ δυναμένῳ μήτε τῶν κεκοιμένων ἀπολαῦσαι
διὰ τῆν ἐφῆσιν μήτε τῆν ἐφῆσιν ἐξετασθῆναι παρα- 30
1 σκευάσαι διὰ τῆν ἀπουσίαν τοῦ ἐφέντος. Ταῦτα 30
ἡμεῖς πρῶην νομοθετήσαντες ἐπηρεασάμεν, ἐνιαν-
τῶν μὲν τάξαντες τῷ τῆν ἐφῆσιν ἐπιδόντι, εἴτε αὐτῷ

R DE HIS QUI INGREDIUNTUR AD
APPELLATIONEM, ET QUANDO
PER SCRIPTURAM MANUS PRO-
PRIAE FIAT COLLATIO LITTE-
RARUM, ET DE IUREIURANDO
DILATIONIS UT CONIUNGATUR
IURIURANDO CALUMNIAE R

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. secundo.

(Praefatio.) Volubile hoc et humanum et quod
manere in idem numquam valens, sed fit quidem
semper, manens autem numquam, et legislationibus
introducitur aliquem tumultum, et quae videntur ha-
bere se recte et firme posita iudicantur, sed et ea
quae subtilium observatione cauta sunt, plerumque
turbavit emergentium varietas causarum. Scimus
enim, quia dudum correximus quod male et dolose
circa appellationes agebatur, quia hoc solo, ut cogni-
tionem introducerent in iudicium, appellantes con-
tenti et personam facientes firmam aut per unam
partem aut etiam per cognitionem (hoc enim indif-
ferens est), relinquebant causam, et victori omnino
erat inexplicabilis victoria non valenti neque his
quae erant iudicata frui propter appellationem ne-
que appellationem examinari posse propter absen-
tiam appellantis. Haec nos dudum sancientes
correximus, annum quidem deputantes appellationem
offerenti, sive ipsi secundum se ingredienti sive com-

Nov. XLIX (Authent. LVIII = Coll. V tit. 11: gloss.) Graece extat in ML, inde a pr. § 1 in B diversis locis. — Erit. Theod. 49, Athan. 7, 3. Iulian. const. XLIV.

pr. § 1. 2 et cap. I extat B 9, 2, 4.

§ 1 cf. Poptai 25, 17.

XLIX.

DE REIS QUI APPELLATIONEM INTERPONUNT.
ET DE CHIROGRAPHIS A REO PROLATIS. ET DE IUREIURANDO
DILATIONIS UT IUNGATUR CUM IUREIURANDO CALUMNIAE, QUO
SEMEL TANTUM PRO OMNI PROBATIONE IURETUR.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Volubilis illa atque humana condicio, quae manere in eodem numquam potest, sed semper quidem fit, numquam vero manet, legislationi quoque turbas aliquas affert, et quod visum est recte se habere et videtur in tuto collocatum atque accurata observatione munitum est, id saepe movit emergentium causarum varietas. Scimus enim nos dudum quod male et dolose in appellationibus agebatur emendasse, cum qui appellassent eo ipso quod causam in iudicium introduxissent contenti et praesentia personae praestita sive ex una parte sive etiam cognitionaliter (id enim perinde est) causam deserent, et victori omnino non liceret ad effectum perducere victoriam, qui neque iudicatis frui propter appellationem posset 1 neque ut appellatio examinaretur efficere propter absentiam eius qui appellasset. Haec nos dudum lata lege emendavimus anno quidem constituto ei qui appellationem interposuerit, sive ipse solus intra-

2 rubr. Περὶ ἐκκλητίων καὶ περὶ ἰδιοχειρῶν καὶ περὶ
δρακῶν ὑπερθέσεως Theod. || 3 ῥέων libri) om. ε, τῶν ἐνα-
γομένων add. L || 7 ὑπερθέσεως Lε (Theod. Iul.) || ὑπο-
θέσεως M || 8 τῆς calumnias M τῆς συγκοφαντίας cal-
umnias L || 11 ἀντιόιντο L || 12 πραιτωρίῳ L ||
15 ταύτου] τοῦ αὐτοῦ? L^a τοῖς αὐτοῖς L^b || 18 καὶ
sed et || 23 ὑπόθεσιν] cognitionem ε || εἰσάγειν (εἰν
ex corr.) L || ἐφέντες M] ἐφέται L || 28 ῥίκης ML^bε]
δίκης L^a || *μηδὲ — 29 μηδὲ ML || κεκοιμένων M ||
30 ἐφέντος M] ἐνὸς τούτων L^a in ras. 6 lit. || 31 πρῶην
τὰ περὶ τῶν ἐφέσεων νομοθετήσαντες ἐπανορθώσα-
μεν B. Cod. 7, 63, 5 § 4

1 sq. Ry LVIII. V || 3 quando] quoniam? R¹ || 4 per
om. V¹ || proprie manus fiant R || 7 ut V³ et R ut non V¹
et ut vulg. || coniugatur R¹ coniungantur V || 8 iurci-
rando R¹ V || 14 hoc et humanum RT] humanumque
V || et om. R¹ || quod videtur ante fit 15 transponendum
|| 15 idem V] diem RT || valet et 16 manet vulg. || fit] sit
R¹ || 16 aut R² || 17 et quae RV] et his quae T || 18 sed
et] et om. R¹ || 19 subtilium] supplitium V^a supplican-
tium V^b || 20 turbans R¹ || varietatis] turbavit varietas V^a ||
21 enim om. V || 22 haec V¹ || 23 contempti R¹ || 24 firmas
R^a || 26 relinquebant autem causam R || 27 ulenti V ||
28 nec V || 29 sq. appellantis absentiam R || sentientes V ||
32 ingrediente R¹

καθ' αὐτὸν εἰσελθόντι εἶτε καὶ συστάδην, ἐφ' ᾧ τε
 εἴσω τούτου τὴν δίκην ἀγωνισασθαι καὶ τυχεῖν τῶν
 δικαίων καὶ μὴ καταλιπεῖν αὐτὴν ἀπρονόητον, εἴτα
 διὰ φιλανθρωπίας, εἰ παρὰ τὴν αἰτίαν τοῦ δικάζον-
 5 τος τὰ τῆς ἐφέσεως ἐπισχεθῆ ἢ κατ' ἄλλην τινὰ πρό-
 φασιν ἀπαράιτητον, καὶ ἕτερον προσδέντες ἐναντὸν,
 μεθ' ὃν εἰ μὴ τὴν δίκην πληρώσειαν κυρίαν μένειν τῶν
 νενικηκότι τὴν ψῆφον ἐδραπέσαμεν. Ταῦτα μὲν οὖν
 ἐδέδοκτο τε ἡμῖν καὶ ἐν κοινῷ γέγραπται νόμῳ· καὶ
 κρατεῖν τε τὸν νόμον τούτου βουλόμεθα καὶ τὴν ἐκεῖ-
 10 2 νον παρατήρησιν. ἀλλὰ πολλοὶ προσήλθον ἡμῖν
 φάσκοντες αὐτοὶ μὲν προσαγγεῖλαι τοῖς ἐφέταις καὶ
 βουλευθῆναι τὴν δίκην ἐξετασθῆναι, οὐ μὴν αὐτῶν
 τῶν δικαστῶν τυχεῖν ἀνεχομένων διὰ τινος ἴσως
 ἀπαράιτητος ἀσχορίας· οἱ δὲ καὶ ἀνέμων ἀμετρίαν
 15 ἤτιάσαντο, καὶ ὅτι πλεῖν οὐκ ἐξῆν ἐκ τῆς χώρας
 ἐναντίων ἀπελανθόντων πνευματῶν, πᾶσι δὲ οὐκ
 ἴσχον διὰ τὴν τῶν ὄντων ἀπορίαν ἢ ὅτι νησιώται
 τυχεῖν ὄντες ἄλλως εἰ μὴ θαλαττεύοντες ἐλθεῖν οὐκ
 ἴδυναντο, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἴσχυσαν ἀγωνισασθαι
 20 20 μὲν πέρματος τὴν ὑπόθεσιν οὐδὲ κατὰ τὸ δεύτερον
 ἔτος, καὶ τινες χειμῶνων ἀωρίαν, ἄλλοι νόσους ἀπαράι-
 τήτους· ἅπερ ἅπαντα ἐξ αὐτῶν ἴσμεν τῶν πραγμάτων
 ἡμῖν προσαγγεληθέντα. ὥστε τῆς ταῦτα δικαίως ἐτά-
 ρατε καὶ τὸν νόμον ὑπερβῆναι μὴ βουλομένους καὶ
 25 25 τοῖς κατὰ τινὰ τοιαύτην τυχερᾶν περίστασιν ἀδίκου-
 μοῖσι δοῦναι βοήθειαν τὴν δυνατὴν ἐπιθυμοῦντας.
 τί οὖν πράττειν ἐχοῦν, εἰ μὴ πρὸς νόμον ἕτερον ἰδεῖν
 τὰ εἰκότα τῷ πράγματι βοηθοῦντα;

CAPUT I.

Ἡ μὲν οὖν παρατήρησις ἡ λοιπὴ τοῦ ὀρθέντος ἡμῖν
 30 νόμου, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, φυλαττέσθω διὰ
 παντός· εἰ δὲ ταῖς ἀληθείαις ἀπαράιτητόν τι γένηται,
 καὶ ὁ τὴν ἐφέσιμον δίκην ἀγωνιζόμενος ἢ προσεδροῖοι
 (καὶ) καίτοι τὴν εἰσοδὸν κατὰ νόμον ποιησάμενος οὐκ
 ἀπαντήσῃ, κινδυνεύει δὲ ὁ τῆς διετίας ἐξῆκεν και-
 35 35 τρικαῦτα τῶ νενικηκότι κυροῦσθαι τὴν ψῆφον
 (τούτο ὅπερ ὁ πρότερος ἡμῶν λέγει νόμος), ἀλλὰ μετὰ
 τινος ὑποδιαίρεσεως, ἣν ἐν τῷ παρόντι προστίθειμεν.
 ἐπειδὴ γὰρ τοῖς νενικηκόσιν ἐβοηθήσαμεν τὴν ἀμε-
 τρίαν τοῦ χρόνου στίσαντες τοῖς ἐφῆσιν μὲν δοῦσι 40

muniter, quatenus intra hoc litem exequatur et me-
 reatur quae iusta sunt et non relinquat ea sine pro-
 visione, deinde propter clementiam, si per occasionem
 iudicis appellatio prolongetur aut per aliam quam-
 5 libet causam inevitabilem, etiam alium adiciens
 annum, post quem nisi litem compleverint ratam
 manere victori sententiam sancimus. Haec itaque
 placuerunt nobis et in communi lege conscripta
 sunt, et obtinere legem hanc volumus et illius ob-
 10 servationem.
 2 Sed plurimi interpellaverunt nos dicentes se qui-
 dem denuntiassent appellantis et voluisse litem exami-
 nari, non tamen ab ipsis iudicibus impetrare
 valuisse propter quasdam forsitan inevitabiles occupa-
 15 tiones; alii vero etiam ventorum immensitatem
 accusaverunt et quia navigare non licuisset de provin-
 cia contrariis flantibus ventis, per terram vero
 venire non valentes propter inopiam, aut certe quia
 in insula commanentes aliter nisi per mare venire
 non poterant, et propterea non valuerunt examinare
 usque ad finem negotium neque secundo anno, et
 quidam tempestatum acerbiter, alii langorem in-
 evitabilem: quae omnia ex ipsis agnoscimus rebus
 nobis insinuat. Unde nos haec iuste moverunt et
 legem transcendere nolentes et his qui per talem
 quendam fortunae circumventionem laeduntur dare
 praesidium possibile cupientes. Quid ergo agere
 oportebat nisi ad legem aliam respicere, quae digne
 causam iuvaret?

pr. § 2 et cap. I ex B habet Ecloga lib. I—X Basilicorum (cf. Heimbachii adnot.)

verit vice utraque pars praesens fuerit, intra quem litem peragat et ius suum obtineat neve eam neg-
 lectam relinquat; deinde propter humanitatem, si ex iudicis culpa vel alia quadam inevitabili causa
 appellantis mora facta sit, altero quoque anno adiecto, post quem nisi litem compleverint, victori ratam
 manere sententiam sancimus. Haec igitur nobis placuerant et in communi lege scripta sunt, atque valere
 2 hanc legem et observationem eius volumus. Verum multi nos adierunt dicentes se quidem denuntiassent
 iudicibus appellationem et voluisse causam examinari, neque tamen ipsorum iudicum sibi copiam factam
 esse propter quaedam forte negotia inevitabilia: alii etiam de procellarum vehementia questi sunt et
 quod navigare sibi non licuisset ex provincia adversis ventis flantibus, pedibus autem iter facere non
 valuissent propter inopiam rerum vel quia insulani forte cum essent aliter nisi per mare venire nequi-
 rent, atque propterea causam usque ad finem persequi ne secundo quidem anno potuissent; quidam tem-
 pestatum importunitatem, alii morbos inexorabiles causati sunt: quae omnia ex ipsis factis scimus nobis
 nuntiata esse. Itaque haec nos merito commoverunt, qui et legem violari nolimus et eis qui per eiusmodi
 fortuitum casum iniuria affecti sunt auxilium impertire quantum potest cupiamus. Quid igitur agendum
 erat nisi ut legem aliam prospiceremus, quae rei ut par est subveniret?

1. Atque reliqua legis quam memoravimus observatio, sicut ante diximus, per omnia custodiatur:
 quodsi res vera inevitabile quid acciderit et qui causam appellantis persequitur non perseveret neque
 etiamsi eam die fatali introduxerit compareat, ac periculum sit ne biennii tempus exeat, tunc victori
 confirmetur sententia, id quod prior nostra lex dicit, sed cum quadam distinctione quam in praesenti
 adicimus. Quoniam enim victoribus auxilium tulimus nimio illo tempore contracto iis qui appellationem

1 καὶ κατὰ συστάδην L || 2 ἀγωνιζέσθαι B || 5 τῶν ἐφέσεων B^c || 7 μεθ' ὃν εἰ μὴ ex corr. L || 10 τε] leg. ye? || 18 ἤ] aut certe (i. e. ἤ ye?) || 23 ἅπαντ' L^a || 32 γίνεται L^a || 34 καὶ ex s addi (vel pro καίτοι emendari) voluit Zachariae || κατὰ κυρίαν] κατὰ τὴν κυρίαν Ecl., et fatalem s || 35 κινδυνεύει L^a || ἐξῆκει L¹ || 40 αἰτήσαντες M || ἐφῆσιν ex φῆσιν L (ὕφῆσιν L²) || δοῦσι MB] ἐπιδοῦσι Ecl., om. L

1 hunc vulg. || littem V^a || 2 siue R¹ || 3 si] sic V^a || 7 *victoris libri || sancimus vulg. || itaque] quae s. v.

add. V || 15 imensitatem V || 19 in om. V¹RT || comanentes V || aliter] non aliter R || 20 non om. R || 23 ex] ad R¹ || 18 ἤ] aut certe (i. e. ἤ ye?) || 23 ἅπαντ' L^a || 32 γίνεται L^a || 34 καὶ ex s addi (vel pro καίτοι emendari) voluit Zachariae || κατὰ κυρίαν] κατὰ τὴν κυρίαν Ecl., et fatalem s || 35 κινδυνεύει L^a || ἐξῆκει L¹ || 40 αἰτήσαντες M || ἐφῆσιν ex φῆσιν L (ὕφῆσιν L²) || δοῦσι MB] ἐπιδοῦσι Ecl., om. L

καὶ κατὰ κυρίαν εἰσελθούσιν, οὐ μὴν ἐτι τὴν ἀγωνίαν ὑπεισελθεῖν βουλομένοις, ἢ καὶ ἐν μέσοις τοῖς ἀγῶσι ἀπολείπονται αὐτήν, καὶ διὰ τοῦτο σμικρῶ τι τοῖς νενικηκότας ἐλαττοῦντες στοχασάμεθα ἂν καλῶς τοῦ προσήκοντος, βουλόμεθα γὰρ τὸν κρατήσαντα τῆς δίκης, εἰ βούλοιο ταῖς ἀληθείαις κροσθῆναι τὴν ψῆφον, οὐκ ἐξ ἐπιδρομῆς οὐδὲ ἐκ χρόνον τινός, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς τῶν πραγμάτων ἀληθείαις καὶ ἀπολιμπανομένου τοῦ τὴν ἔφεσιν ἐπιδρόνοντος εἰσελθεῖν καὶ αὐτὸ τοῦτο μέμνησθαι καὶ ζητῆσαι τὸν ἀπολιμπανόμενον, καὶ εἴτε εὐρεῖν αὐτὸν ἰσχυροῖεν εἴτε ἐκεῖνος οὐ φανεῖν, τὰ ἑαυτοῦ δίκαια φέρειν εἰς μέσον, δηλαδὴ τῆς δικτείας ἐνισταμένης ἐτι, πρὸς τῷ πέρατι μέντοι, ὡςτε ἕνα τυχὸν ὑπολιμπάνεσθαι τῷ πράγματι μῆνα· καὶ εἰ μὲν εὐδοκίμων φανεῖν, κυρίαν εἶναι τὴν ψῆφον, εἰ δὲ ἐλαττοῖτο περὶ τοὺς ἀγῶνας, καὶ τοῦ τὴν ἔφεσιν ἐπιδρόνοντος καὶ κατὰ κυρίαν εἰσεληλυθότος μὴ προσεδρεύοντος τὸ πρᾶγμα τὴν ἐκ τοῦ δικαίου δέχεσθαι ψῆφον. ἐκεῖνου μόνου προστιθεμένου τοῦ κἂν εἰ κρατήσῃ τῆς δίκης ὁ καὶ πρότερον νενικηκώς κἂν εἰ περὶ αὐτῆν ἐλαττωθεῖν, τὰς δαπάνας αὐτῷ πάντας τῶν μετὰ τὴν ἔφεσιν εἰσδῶν τὸν ἀπολελειμμένον δοῦναι. εἴτε γὰρ κρατήσῃ τῆς δίκης προσάσει τῆς δαπάνης, κατ' αὐτὸ τοῦτο καθ' ὅτι νενίκηκεν ὁ δ' ὄσως, δίκαιος ἂν εἴη καὶ τὴν δαπάνην λαβεῖν, εἴτε καὶ ἐλαττωθεῖν, διότι περ ὅλους ἐκεῖνος ἀπελείφθη καὶ γέγονεν αὐτῷ καὶ ἀπολελειμμένῳ νικήσῃ, τὰς μὲν δαπάνας κατατιθέτω, τῆς ψῆφου δὲ ἀπολαύσας χάριν ἴστω τῷ θεῷ καὶ τῷ παρόντι νόμῳ οὕτω τὸ δίκαιον αὐτῷ φυλάξαι καὶ μόνῃ ζημιώσαντι τῇ δαπάνῃ, ἢ περ οὐχ ὁ νόμος, αὐτὸς δὲ ἑαυτὸν ἀπὸν ἐξημίωσεν. Εἰ μέντοι μηδέτερος ἀπαντήσῃ, μήτε ὁ νενικηκώς μήτε ὁ νενικημένος, ὅς γε καὶ κατὰ κυρίαν εἰσελθὼν εἴτα ἀπελείφθη, ἢ ψῆφος τοῦ νενικηκότος μενετὰ κυρία. πάντων τῶν λοιπῶν τῶν ἐπὶ ταῖς ἐφέσεσι γεγραμμένων νόμων κυρίων ὄντων, τῶν τε ἐπὶ ταῖς προθεσμίαις τῶν τε ἄλλων. τούτων γὰρ δὴ τὸν νόμον ὁρῶν ἐπὶ τοῖς μετὰ τὴν εἰσδῶν τὴν ἐπὶ τῇ κυρίᾳ γενομένην ἀπολελειμμένοις τίθεμεν, οὐδὲν τῶν ἄλλων νόμων ἢ χρόνων τῶν ἐφετικῶν οὔτε ἀναιροῦντες οὔτε ἀμειβοῦντες, κυρίους μὲν οὖν αὐτοῦς καὶ διὰ τοῦδε τιθέντες τοῦ νόμου. Κάκεινο μέντοι προσδιορίζασθαι καλὸν ὡςτε εἰ μὲν οἱ νενικηκότες ἐφθάσαν ἤδη

dem et per fatalem ingrediuntur, non tamen ulterius examinationem subire volunt, aut etiam in mediis certaminibus relinquunt eam, propterea parvo quodam victores minuentes considerabimus bene forte quod decet. Volumus etenim eum qui vice causam, si voluerit pro veritate firmari sententiam, non ex circumventionem nec ex tempore quodam, sed ex ipsa rerum veritate etiam deserente eo qui appellationem optulit ingredi et hoc ipsum accusare et quaerere desertorem, et sive invenire eum valuerit sive ille non appareat, suas allegationes deducere ad medium, quippe biennio instante, ad finem tamen, ita ut unus forte supersit negotio mensis; et si quidem superior apparuerit, firmam esse sententiam, si vero inferior circa certamina, etiam eo qui appellationem optulit et fatalem ingressus est non observante causa suscipiat ex iure decretum: illo tantummodo adiecto ut, sive optineat causam si qui etiam prius videt sive circa eam minor inveniatur, expensas ei modis omnibus post appellationis ingressum factas desertor praestet. Sive namque optineat causam occasione expensarum, secundum hoc ipsum quod etiam vincit recte iustum est etiam expensas accipere, sive minor inveniatur, eo quod omnino ille deseruit et contigit eum etiam deserentem vincere, expensas quidem praestet, sententia vero fruat gratias agens deo et praesenti legi ita iustitiam sibi servanti et tantummodo in expensas damnificanti, quibus non lex, sed ipse (se) absens damnificavit. Si vero neuter occurrerit, neque victor neque victus, qui etiam secundum fatalem ingressus postea deseruit, sententia victoris maneat firma, omnibus reliquis super appellationibus scriptis legibus (firmis) existentibus et in spatiis temporum et in aliis. Hanc enim legem specialiter super his qui post ingressum fatalis factum deserunt ponimus, nihil aliarum legum aut temporum appellativorum neque perimentes neque permutantes, firmas igitur eas etiam per hanc ponentes legem.

1 Illud quoque determinare optimum est, si quidem victores contigit iam sententiam promereri firmas

quidem interpererent et fatali die comparerent nec vero certamen diutius subire vellent, vel etiam id in media lite desererent, propterea etiam victores nonnihil deminuentes bene id quod decet sectabimur. Volumus enim eum qui causam obtinuerit, si re vera confirmari sententiam velit, non ex impetu neque ex temporis spatio elapso, sed ex ipsa rerum veritate, etiam si praesto non sit is qui appellationem interposuit, intrare atque id ipsum arguere et desertorem quaerere, et sive eum invenire potuerit sive ille non appareat, allegationes suas in medium proferre, scilicet durante etiam biennio, circa finem tamen eius, ita ut unus fortasse mensis supersit negotio: et siquidem bonam causam habere videatur, sententiam ratam esse, si vero inferior sit in lite, quamvis qui appellationem interposuit et fatali die introductus est non perseveret, causam sententia iuri congrua decidi; illo tantummodo adiecto ut, sive causam obtineat qui prius quoque vicerat sive in ea inferior discadat, impensas omnino causae introductae post appellationem desertor ei praestet. Sive enim causam obtinuit impensarum causa, secundum id ipsum quod merito vici, decet eum etiam impensas accipere, sive inferior extitit, quoniam alter omnino absuit etique adeo absenti vincere contigit, idem impensas quidem solvat, sententia autem potius deo et praesenti legi gratiam habeat, quae ita ei ius custodierit atque sola impensa eum multaverit, qua quidem non lex, sed ipse sese absens multavit. Quodsi neuter compareat, neque victor neque victus, qui quidem fatali die introductus deinde praesto non fuerit, sententia victrix rata maneat. Ceterae autem omnes quae de appellationibus scriptae sunt leges firmae sint, et quae ad tempora appellationum et quae ad reliqua spectant. Hanc enim legem diserte de iis ferimus qui post causam fatali die introductam praesto non fuerint, nec quicquam ex ceteris legibus aut temporibus appellationum vel abrogamus vel immutamus, immo ratas eas 1 hanc quoque per legem reddimus. Verum illud quoque praeterea constituere aptum est, ut si quidem

2 ὑπεισελθεῖν M] ὑπελθεῖν (*πελθεῖν L^a) LB || 3 ἀπολείπονται MLB[5] ἀπολιποῦσαν B^c Ecl. || καὶ ἐξ δελ. Zachariae || μικρῶ B^c || 4 στοχασάμεθα B^c || 5 τὴν δίκην B^c τῇ δίκῃ Ecl. || 9 ἐπιδρόνοντος Ecl. || 12 τὰ (τὴν L^a) ἑαυτοῦ δι' L (τὴν ἑαυτοῦ δίκην Haloander) || 13 ἐτι om. s^c || 14 ἀπολιμπάνεσθαι Ecl. || 20 τὴν δίκην B^c (id. 23) || 21 πάντων B^c || 22 ἀπολιμπανόμενον B^c || 24 καθ' αὐτὸ L Ecl. || 24 sq. ὁρῶντες καὶ δικαίως ἂν L || 29 τῷ θεῷ] θεῷ Ecl. || καὶ τῷ] τῷ om. B^c || 31 ἢ περ B^c || εἴπερ MLB' Ecl. || 32 μὲν τι L || 35 ἐφέσεσιν ἐγγεγραμμένων L || 36 τε om. L^a || 38 τῷ om. L || 40 ἢ χρόνων om. B^c || 41 sq. κυρίους — νόμον om. Ecl. || διὰ om. L^a || 43 εἴ] οἱ L^a || οἱ om. Ecl.

3 quodam parvo R || 4 *consideravimus libri || 5 uincit VT || 9 intulit R^b || 14 sq. circa certamina inferior eo etiam R || 15 certamina] certamen tamen V || 16 causam vulg. || 18 his qui etiam V etiam is qui R¹ || 20 factas bis scr. V¹ || 21 occasionem V || 22 secundum] set R¹ || 24 omnino ille] ille omnino VT || contigit V || 26 gratians V^a || 28 in om. R || 29 se om. libri, post absens add. vulg. || abens V || 30 uictorum V || 33 firmis add. Osenbrüggen || 36 deserint V || 38 etiam] et V || 43 contigit R

ψήφου τυχῆν κυρίας ἀποφανούσης αὐτοῖς τὰς νίκας, τοῦτων αὐτοῖς ἀπολαβεῖν (οὐδὲν γὰρ τῶν ἤδη πεπρασμένων νινούμεν)· εἰ δὲ ἐτι μέχρι νῦν ἤρτηται, τῆς διετίας ἐνισταμένης καὶ μήτη παραδραμοῦσης, οὕτω δὲ τῆς ψήφου κεκρωμένης, καὶ αὐταὶ τῆς αὐτῆς τυγχάνεσσαν ἐξετάσεως, καὶ οὕτως ἀπολανέωσαν οὐ νικησαντες τῶν ψήφων, εἴπερ τάντας ὀρθῶς ἔχεν ἀποδείξαιεν.

declarantem eorum victorias, his eos frui (nihil enim eorum quae iam determinata sunt commovemus); si vero hactenus pendent, biennio instante et nondum transacto, nondum decreto firmatae, etiam istae eandem mereantur examinationem, et ita potiantur victores sententiis, si eas recte habere monstraverint.

CAPUT II.

Κακῆϊνο δὲ ἡγούμεθα τῷδε χρῆται προσετιθῆναι τῷ νόμῳ· ἐπειδὴ γὰρ ἤδη γεγραψαμεν νόμον βουλόμενον ἐξ ἰδιοχειρῶν μηδεμίαν γίνεσθαι σύγκρισιν, ἀλλ' ἐκ μόνων τῶν ἀγοραίων, ὁρῶμεν δὲ τὴν τῶν πραγμάτων πείραν δεομένην προσηκούσης ἐπανορθώσεως ἐν τῷ νόμῳ, καὶ τοῦτο ἐξ αὐτῆς τῆς τῶν δικαζομένων ἐπιρομην πείρας, ἐπανορθώσαι αὐτὸν κατὰ τοῦτο βουλόμεθα τὸ σῆμα. πολλὰ γὰρ προκομίας τις ἰδιοχειρῶν συμβόλαιον καὶ ἐξ αὐτοῦ ποιοῦμενος ἢ τὴν ἐναγωγὴν ἢ τὴν τῶν οἰκείων δικαίων ἀπόδειξιν, ἐπειδὴ τῆς αὐτῆς χειρὸς τὸ ἐναντίον μέρος προεκόμισε γράμματα, εἴτα νόμιμον σύστασιν ἐκείθεν ἡβουλήθη γίνεσθαι ἐξ ὧν αὐτὸς ὁ ἀντιτεταμένος αὐτῷ προεκόμισεν, ὁ δὲ ἀπεκέρχθη τῷ νόμῳ τῷ δεῖν ἐξ ἀγοραίων συμβολαίων γενέσθαι τὰς συγκροσεις, ἀλλ' οὐ τῶν αὐτογράφων. Θεσπίζομεν τοίνυν, εἴποτε τοιοῦτό τι συμβαίη καὶ τις βουληθῆι πρὸς αὐτὰ τὰ παρὰ τοῦ ἀντιδικίου προκομισθέντα γράμματα γενέσθαι τὴν ἐξέτασιν, μὴ διαβάλλεσθαι τοῦτο ὡς οὐκ ὀρθῶς γεγόμενον. ὦ γὰρ ἂν αὐτὸς πιστεῖται καὶ ὁ προκομῆται καὶ ἐξ οὗ τὰ οἰκεία ἐπιρῶννσι δίκαια, τοῦτο οὐκ ἂν διαβάλλοι οὐδὲ κωλύσει τὴν σύγκρισιν τῶν γραμμάτων γενέσθαι πρὸς αὐτό, κἂν εἰ τύχοι καθεστῶς ἰδιοχειρῶν. οὐ γὰρ ἂν αὐτὸς ἐναντὶ πολέμοιοι καὶ ἄπερ ἰσχυρίζεται ταῦτα διαβάλλοι.

2. Εἰ δὲ καὶ ἐκ δημοσίων ἀρχείων προκομισθῆι χάριτης, ὅσον ἀποδείξεις τῆς τραπεζῆς τῶν ἐνδοσῶν τῶν ἐπάρχων (ἴσμεν γὰρ δὴ καὶ τοῦτο ζητηθέν), καὶ τὸ ἐκ τῶν δημοσίων προκομιζόμενον καὶ δημοσίων ἔχον μαρτυρίαν καὶ τοῦτο δεκτὸν εἶναι πρὸς τὰς συ-

Illud etiam iudicavimus huic oportere adici legi. Quia enim dudum scripsimus legem volentem ex propriae manus scriptura nullam fieri comparationem, sed ex solis documentis publice celebratis, videmus autem causarum experimentum egere competenti correctione in lege, et hoc ex ipso litigantium inventum experimento, emendare eam secundum hoc volumus schema. Crebro namque proferens quidam cuiusdam manus documentum et ex ea faciens aut conventionem aut suarum allegationum probationem, cum eiusdem manus adversa pars protulisset litteras et legitimam probationem exinde vellet fieri ex quibus ipse adversarius illud optulerat, ille utebatur lege quia oporteret ex publice confectis documentis fieri comparationem et non ex aliis quae a quoquam scribuntur. Sancimus, si quando aliquid tale contigerit et quispiam voluerit secundum eas quae ab adversario prolatae sunt litteras fieri examinationem, non accusetur hoc tamquam non recte sit factum. Cui enim ipse credidit et quod protulit [is contra quem] et ex quo suas affirmat allegationes, hoc non accuset [accusandum] neque prohibeat comparationem litterarum ad eum fieri, licet contingat esse documentum manu cuiuscumque conscriptum. Non enim ipse sibi resistit et quae affirmavit haec 2 accusabit. Si vero etiam ex publicis archivis proferatur charta, veluti desusceptum mensae gloriosissimorum praefectorum (novimus enim etiam aliquid tale quaesitum), et quod ex publicis profertur et publicum habet testimonium etiam hoc susceptibile

cap. II extat B 22, 3, 1 (B² p. 132 Zach.). — Epit. ex Theod. habet B² ib.

victores iam antea sententiam consecuti sint, quae ipsis victorias firmas reddat, his perfruantur (nihil enim eorum quae iam determinata sunt movemus); si vero usque adhuc pendent biennio durante nequedum transacto nec vero sententia iam confirmata, illae quoque eiusdem examinis participes fiant, atque ita demum qui vicerunt sententiis perfruantur, siquidem eas recte se habere ostenderit.

II. Sed illud quoque huic legi adiciendum existimavimus: quoniam enim iam legem scripsimus quae ex instrumentis propria manu scriptis nullam fieri vult comparationem, sed ex solis forensibus, videmus autem rerum experientiam idonea emendatione legis egere, idque ex ipso litigantium experimento reperimus, emendare illam secundum hanc formam volumus. Saepae enim prolato aliquis chirographo atque ex eo vel actione vel allegationum suarum probatione petita, cum eiusdem manus litteras pars adversa proferret atque legitimam probationem fieri vellet ex illis quae ipse adversarius sibi protulisset, is quidem abutebatur lege quae ex forensibus instrumentis fieri comparationes nec vero ex chirographis iubet.

1 Sancimus igitur, si quid eiusmodi eveniat ac velit quis ad ipsas litteras ab adversario prolatas examen institui, ne id tamquam non recte factum insimuletur. Nam cui ipse fidem habet quodque protulit et unde propria iura corroborat, id non potest insimulare neque quominus comparatio litterarum cum illo fiat prohibere, licet forte privata scriptura sit. Neque enim secum ipse pugnabit et quae affirmat ea insimulabit. Quodsi etiam ex publicis archivis charta proferatur, veluti apocha mensae gloriosissimorum praefectorum praetorio (scimus enim de hoc quoque quaesitum esse), etiam quod ex publicis monumentis proferatur et publicum habeat testimonium ipsum quoque ad comparationes admitten-

1 sq. ψήφου — ἤδη om. L || 2 ἀπολαβεῖν B² || 3 ἤρτηται Ecl. || 5 αὐταὶ αὐταῖς L¹ || 6 ἀπολαβεῖσσαν L || 7 νενικηκότες Ecl. || αὐτὰς B⁰ Ecl. || 10 νόμον Cod. 4, 21, 20 || 11 σύγκρισιν εἰ μὴ ἄρα τριῶν μαρτύρων ὑπογραφὰς ἔχουσι (ἔχωσι B¹) τὰ χειρογράφα καὶ αὐτοὶ οἱ μαρτυροὶ συνομολογήσουσιν (συνομολογήσων B¹) ὅτι ὑπέγραψαν, ἢ ἄρνομενοι περὶ τῆς ἰδίας χειρὸς ἀπὸ (μὴ ἀπὸ B¹) συγκροσεως τῶν ἰδίων γραμμάτων ἐλεγχθῶσιν add. LB (petita ex B² 22, 3, 1 p. 518 ad Cod. 4, 21, 20) || 13 ἐπανορθώσεως προσηκούσης B¹ || 14 τῆς om. L¹ || 15 αὐτῆν B¹ || 16 ἰδιόγραφον B¹ || 20 γίνεσθαι M] γενέσθαι LB || 21 αὐτὸς ὁ αὐτὸς L || αὐτῶ] illud (i. e. αὐτὸ) s || 24 τοίνυν om. B² s || 24 sq. τι συμβαίη τοιοῦτο B¹ τι τοιοῦτον συμβαίη B¹ || 25 πιστεῖται LB¹ || 29 δίκαια om. B² || 31 γίνεσθαι B¹ || αὐτὸ] eum

(i. e. αὐτὸν) s || 32 καθεστὸς B¹ || 35 ἀπόδειξις] ἀποδ. L et sic infra (ἀποδεικτῆς? corr. L²) ἀπόδειξις τις B¹ || 36 ἐπάρχων B¹] ὑπάρχων MLB¹ || τοῦτο] aliquid tale (i. e. τι τοιοῦτο) s

1 sq. enim orum (orum enim V¹) V || 2 determinanda R¹ || 3 pendent actenus R || 4 nondum] et nondum vulg. || de cetero V || 5 mereatur R¹ || uitores V || 6 monstraverit V || 13 agere R¹ || 19 diversa V || protulisse R || 22 oportere R vulg.] oportet VT || 24 Sancimus] igitur temere add. Beck || 24 sq. tale aliquid R || 28 cui] cum R² || 29 is (his R¹) contra quem libri, om. Beck || et om. R¹ V || suos V || 30 accuset] alleget V² || accusandum libri, om. vulg. || 31 eum] id Beck || 32 manus V || 33 resistet vulg. || 35 desusceptum V] desuscepto RT vulg.

κρίσεις τίθεμεν. πανταχού γάρ τὸ τῆς παραποιήσεως μισούντες πλημμέλημα καὶ τὸν ὄρκον δίδοναι τοὺς ἀντεξετάζοντας τὰ γράμματα νενομοθετήκαμεν καὶ τὴν ἐξ ἀγοραίων μόνων συμβολαίων παράδειον εἰσηγησάμεθα. ὥστε κρατεῖται διὰ πάντων ὁ νόμος ἐκείνος, τῆς παρουσίας ὑποδιαρέσεως ἐπιτιθεμένης αὐτῶ, τοῦ μέντοι ὄρκου τῶν συγκρινόντων ἐκ τρόπου πάντως δίδομένου.

esse ad collationes manuum ponimus. Ubique enim falsitatis peccatum odio habentes et iusiurandum praebere discutientes [eximentes] litteras sancivimus et ex publicis solummodo documentis comparationem 5 permisimus. Quapropter valeat per omnia lex illa, praesenti subdivisione delata ei, iureiurando tamen comparantium modis omnibus perhibendo.

CAPUT III.

Ἐπειδὴ δὲ ἡμεῖς ὑπὲρ εὐλαβείας τῶν δικαζομένων ἠβουλήθημεν εὐδύς ἐν προοιμίῳ τῆς δίκης ὁμνῆσαι τοὺς μὲν διώκοντας ὡς οὐ συκοφαντοῦντες ἐπάγουσι τὰς δίκας, τοὺς δὲ φεύγοντας ὡς οἰοῦνται τὴν ἀπολογίαν μετὰ τοῦ προσήκοντος ποιῆσθαι ἀλλ' οὐχ ἔνεκεν φιλοκεικίας, καὶ τοῦτον κοινὸν ἐθέμεθα τὸν νόμον κατὰ πάντος προσώπου παντάπασιν οὐδενὶ τοῦτο συχωρήσαντες, κακῆιον μέντοιγε προστεθείκαμεν, ὥστε εἴ τις ἀποδείξει ἀπατοιή τινὰ τῶν οἰκειῶν λόγων ἢ γραμμάτων, ὁμνῆσαι πρότερον αὐτὸν ὡς οὐκ ἀναβολῆς ἔνεκα τοῦτο πράττει· πολλοὶ γὰρ μόνης ἕβρεως ἔνεκεν, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν σεμνοτέρων γυναικῶν, εἴτε γραμμάτων ἀποδείξεις ἀντιτεθείη εἴτε ἑτέρας οἰασοῦν αἰτίας, εὐδύς ἐπὶ τὸν ὄρκον τοῦτον τρέχουσιν, ὥστε ἐπὶ μιᾷ ὑποθέσεως πολλάκις ὄρκους δίδοσθαι. 1 Θεσπίζομεν ταύτην ἀναιροῦντες τὴν ἕβριν καὶ οὐ βουλόμενοι πολλάκις ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ὄρκους παρεχέσθαι, ὥστε ἐκάτερον μέρος, ἥνικα τὸ μὲν τὸν περὶ τῆς καλομνίας ὄρκον ὁμνῶσι τὸ δὲ τὸν περὶ τοῦ δικαίου νομίζεω τὴν ἀτίρησιν εἶναι τῆς δίκης, προστιθέναι ὡς ἐν ἀπάσῃ τῇ δίκῃ, εἴποτε ζητήσῃ ἀποδείξεις τὸν ἀντιδικὸν τὸν αὐτοῦ, οὐ κατὰ πρόφασιν ὑπερθέσεως τοῦτο ποιῆι, ἀλλὰ ταῖς ἀληθείαις ἀναγκάων αὐτῶ τὴν παρὰ τοῦ οἰκεῖον ἀντιδικὸν δοθησομένην νομίζων ἀποδείξῃ. καὶ εἰ τοῦτον ὁμῶσε τὸν ὄρκον, μηκέτι παντελῶς, κἂν εἰ πολλάκις ἐπιζητήσῃ ἀποδείξεις, παρὰ θατέρον μέρος ἀπαιτεῖσθαι τὸν ὄρκον, ἀλλὰ δίδοσθαι τὰς ἀποδείξεις καὶ μὴ πολλάκις ἀναγκάζεσθαι τινὰς ὄρκους ὑπέχειν, γενικῶς ἅπαξ τοῦ τοιούτου ὄρκου δίδομένου.

Quia igitur nos pro reverentia litigantium volumus 10 max in principio litis iurare litigantes, actores quidem quia non calumniantes inferant lites, fugientes vero quia credunt satisfactionem competenter se facere et non causa contentionis, et hanc communem posuimus legem contra omnem personam modis omnibus hoc nulli concedentes; illud quoque adicimus, ut si quis probationem petierit quemquam suorum sermonum aut litterarum, iuret prius, quia non dilationis causa hoc agit (multi namque sola iniuriae causa, et maxime super nobilibus mulieribus, sive litterarum probatio obiciatur sive alia quaelibet causa, ad iusiurandum hoc concurrunt, ut in uno negotio frequenter iusiurandum praebatur):

1 sancimus hanc perimentes iniuriam et nolentes 25 utraque in eodem negotio iusiurandum praebere, (ut utraque pars, dum una quidem de calumnia sacramentum praebuerit, alia vero quia iustam putans reluctationem esse litis, adiciat quia in tota lite, sicubi quaesierit probationes adversarium suum, non per occasionem dilationis hoc facit, sed pro veritate necessarium sibi a suo adversario exhibendam putans probationem. Et si hoc iuraverit sacramentum, nequaquam penitus, licet crebro requirendae sint probationes. Et alterutra parte expeti sacramentum, sed 35 dari probationes et non crebro cogi quandam sacramenta subire, generaliter semel huiusmodi sacramento perhibito.

cap. III extat B 7, 14, 21 (inde in Ecloga lib. I—X Bas.; cf. Heimbach.)

dum esse statuimus. Cum enim utique falsi crimen odio habeamus, et sacramentum praestare eos qui literas comparent sanximus et collationem ex forensibus solis instrumentis faciendam introduximus. Itaque lex illa per omnia valeat, adiecta eidem praesenti distinctione: ut tamen sacramentum eorum qui comparent omnibus modis praestetur.

III. Quoniam vero ad religionem litigantium augendam statim in primordio litis iurare volumus actores quidem se non per calumniam lites deferre, reos autem se putare defensionem sese uti decet facturos esse nec vero contentionis causa, atque hanc legem communem adversus omnem personam tulimus nemini omnino id permittentes; sed illud quoque addidimus, ut si quis probationes exegerit ab aliquo sermonum aut litterarum suarum, prius iuret se non dilationis causa id agere, cum multi tantum iniuriae causa, maxime in mulieribus honestioribus, sive litterarum probatio opponatur sive alterius cuiusvis causae, statim ad hoc iusiurandum decurrant, ita ut in una causa saepius sacramenta praestentur: 1 sancimus hanc iniuriam tollentes atque in eadem causa saepius sacramenta praestari nolentes, ut utraque pars, ubi altera de calumnia iusiurandum praestiterit, altera se putare iustam esse causae refutationem iuraverit, addat se per totam litem, si quando probationes ab adversario suo exigat, non dilationis causa hoc facere, sed quia revera necessariam sibi esse putet probationem ab adversario suo dandam. Et si hoc iusiurandum iuraverit, nullo modo amplius, quamvis saepius probationes requirantur, ab altera parte iusiurandum exigatur, verum dentur probationes neque quisquam cogatur saepius sacramentum praestare generaliter semel huiusmodi iureiurando praestito.

1 sq. τὸ — πλημμέλημα) τὰ — πλημμέληματα B || 7 ἐκ παντός τρόπον B^a (Zach.) || 8 δίδομένου MB || γινόμενον L || 9 δὲ] καὶ Ecl. || 10 ταῖς δίκαις L^a || ὁμνῆσαι M || τῶν δικαζομένων add. LB^c Ecl. (cf. s.) || 12 οἰοῦνται L² Ecl. s.] ὁλόν τε MLB || 13 ἔνεκα B || 14 νόμον) Cod. 2, 58, 2 || 15 παντάπασιν) περὶ πάντων Ecl. || 16 προστεθείκαμεν (προσεθήκαμεν B¹ Ecl.) || Cod. 2, 58, 1, unde προστεθείκαμεν malit Zachariae || ὡς Ecl. || 17 ἀποδείξεις M] ἀποδείξῃ LB⁵ ἀπόδειξις Ecl. || 20 ἔνεκα B || 21 ἀποδείξεως Ecl. || 22 εὐδύς om. s || 24 Θεσπίζομεν) ὄνν temere add. cum Haloandro vulg. || οἱ L || 25 βολόμενοι M || 27 καλομνίας ML, συκοφαντίας L s. v., B || ὁμνῆσαι Ecl. || τὸν L || τὸν om. B^c Ecl. || 28 δίκαια B^c || 29 προστεθῆναι L || ὡς om. Ecl. || πάσῃ B || 30 τὸν om. Ecl. || αὐτὸν?

L¹ || 32 αὐτῶ L²] αὐτῶ ML¹B^c Ecl. || 33 ὁμῶσαι Ecl. || 35 ἐπιζητήσῃων MB] ἐπιζητήθειεν L⁵ quod nescio an praestet || 37 τινὰς] quandam s || 1 collationes V || 2 hodie V || 3 eximentes del. V³ (et eximentes vulg.) || sancimus R¹ || 9 rubr. De iureiurando propter calumpniam dando R marg. || volumus vulg. || 11 fugientes V || 12 facere se R || 13 contemptiois R || 14 perosonam R^a || 15 leg. adicimus? || 16 petient V || 17 sermonum aut R² in ras. 5 lit. || 19 et maxime] hoc agit V || 25 ut add. vulg. || 26 de om. R¹ || 29 suum om. V || 31 auersario R¹ || putatis R || 35 dare V || crebro om. R¹ || quandam R || 37 peribito R] prohibito V¹ praebito V³ vulg.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ὑπεροχῇ ἅπασιν ποιησάτω φανερά ἰδίκτων παρ' αὐτῆς καταπεμπομένων, ὥστε πάντας γινώσκειν τὰ παρ' ἡμῶν νενομοθετημένα. Dat. xv. k. Sept. CP. post cons. Belisarii v. c. anno II.

(Epilogus.) Quae igitur visa sunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem, tua celsitudo omnibus faciat manifesta edictis a se directis, ut omnes agnoscant quae nobis sunt placita.

Dat. x. kal. Septembres CP. p. c. Belisari v. c. [a. 537] anno secundo.

N

L.

Auth. XLIX

Η ΔΙΑΤΑΞΙΣ
ΤΑΤΤΕΙ ΤΑΣ ΕΚΚΛΗΤΟΥΣ
ΑΠΟ ΤΩΝ ΠΕΝΤΕ ΕΠΑΡΧΙΩΝ
ΚΑΡΙΑΣ ΚΑΙ ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΙ
ΤΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ ΝΗΣΩΝ
ΚΑΙ ΜΥΣΙΑΣ ΚΑΙ ΣΚΥΘΙΑΣ,
ΠΑΡΑ ΤΙΝΙ ΔΕΙ ΤΑΥΤΑΣ
ΕΞΕΤΑΖΕΣΘΑΙ.

R APPELLATIONES EX QUINQUE
PROVINCIIS CARIA ET CYPRO
CYCLADIBUS INSULIS ET MYSIA
ET SCYTHIA APUD QUEM OPOR-
TEAT EXAMINARI.

Ἄντὸς βασιλεὺς Βόνῃ τῷ ἐνδοξοτάτῳ κοιαιστωρῶ
Ἰουστινιανῷ exercitov.

Imp. Iustinianus Aug. Bono quaestori Iustiniano
exercitus.

Ἴσμεν πρόην θεῖαν πεποιημένοι διάταξιν, καθ' ἣν τῇ σὴ ἐνδοξότητι παραδεδωκαμεν τὰς πέντε ταύτας ἐπαρχίας, Καρίαν τε καὶ Κύπρον καὶ τὰς ἐν 20 κύκλῳ κειμένας νήσους καὶ πρὸς γε Μυσίαν τε καὶ Σκυθίαν, ἐφ' ὅτε τελείν αὐτάς ὑπὸ τῇ σὴ ἐνδοξότητι, προσθέντες ὥστε καὶ τὰς ἐκκλητοὺς γινομένας δίκας κατὰ τὰς εἰρημένας ἐπαρχίας, μὲν πρὸς τοὺς ἐνδοξοτάτους ἡμῶν ἐπάρχους, ἀλλὰ πρὸς 25 τὴν σὴν ἀναπέμπεσθαι μεγαλοπρέπειαν. Ἐπειδὴ τοίνυν πολλοὶ προσήλθον ἡμῖν τῶν ἐκ Καρίας καὶ Ῥόδου καὶ Κύπρου δυσχεραίνοντες καὶ φρίσκοντες ἀναγκάζεσθαι πολλάκις καὶ χειμῶνος ὄρα γίνεσθαι κατὰ τὴν 30 Σκυθῶν καὶ Μυσῶν, ἐνθα διαγίγεις, κἀκεῖσε τὰς ἐκκλητοὺς ἴσως οὐδὲ ὑπὲρ μεγάλων χρημάτων ἐγγυμνάσειν, καὶ κινδυνεύειν καὶ πέλῃ διαπερῶντας μακρὰ καὶ ἀφικνουμένους εἰς χώρας ὑπὸ βαρβάρων ἐνοχλουμένας, διὰ τοῦτο συνειδόμεν τόνδε τὸν νόμον γράψαι

Scimus pridem sacram facientes constitutionem, secundum quam tuae gloriae tradidimus quinque has provincias, Cariam et Cyprum et in circuitu positas insulas, insuper et Mysiam ac Scythiam, ad constituendum eas sub tua gloria, adicientes et sub appellatione factas causas per memoratas provincias nequaquam ad gloriosissimos nostros praefectos, sed ad tuam remitti magnificentiam. Quia igitur multi adierunt nos ex Caria et Rodo et Cypro difficultatem patientes et dicentes cogi se frequenter hiemis tempore venire ad Scythiam et Mysiam, ubi degis, et ibi appellationes forte neque pro magnis pecuniis exerceri, et periclitari etiam maria trans-euntes longa et venire ad provincias a barbaris inquietatas, propterea perspeximus hanc legem scri-

Nov. L (= Authent. XLIX), quam in graeco CLXVIII novellarum exemplari perperam novellae XLI latine scriptae locum occupasse vidimus p. 261, suo loco repetita est in M, ommissa in L, neque in B (9, 2, 3) agnosci nisi alio illo loco positam ex indice Reginae appareat, ubi ad nov. L notatur οὐδὲ αὐτῇ κεῖται (Heimbach *Avéδ.* II p. 240). — *Epit. Theod.* 50, *Athan.* 7, 4 (om. *Julian.*)

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarata sunt, tua sublimitas omnibus manifesta faciat edictis ab ipsa transmittendis, ut omnes cognoscant quae a nobis sancita sunt.

L.

HAEC CONSTITUTIO DISPONIT DE APPELLATIONIBUS EX
QUINQUE PROVINCIIS CARIA ET CYPRO ET CYCLADIBUS INSULIS
ET MYSIA ET SCYTHIA, APUD QUEM EXAMINANDAE SINT.

Idem Augustus Bono gloriosissimo quaestori Iustiniano exercitus.

Scimus nos nuper sacram constitutionem fecisse, secundum quam tuae gloriae quinque provincias tradidimus hasce, Cariam et Cyprum et quae in circulo iacent (Cyclades) insulas, ac praeterea Mysiam et Scythiam, ut sub tua gloria haberentur: ubi adiecinus, ut appellationes quoque in provinciis quas diximus futurae non amplius ad gloriosissimos nostros praefectos, sed ad tuam remitterentur magnificentiam. Quoniam igitur multi ex Caria et Rhodo et Cypro nos adierunt indignantes qui dicerent saepe sese ipso hiemis tempore cogi in Scythiarum et Mysorum terram, ubi degis, proficisci ibique appellationes forte ne de magnis quidem pecuniis exercere, et periclitari et maria traicentes magna et in regiones a barbaris infestatas venientes, propterea visum est nobis hanc legem scribere ad tuam glo-

1 *epil. om. B* || 3 αὐτοῖς L^a || 4 παρ' ἡμῶν om. L || 5 da. xv. k. sept. CP. M] dat. x. kal. sept. CP. ε, id. Ath. ἐξερωνήθη μηνι σεπτεμβριῷ Theod. (om. Iul.) || post lss uilisario us. ann.ou. M, p. c. Bilisari ue. anno secundo ε, dat. post cons. uilisarii iterum Iul. P] dat. post cons. uilisarii Iul.^{bo} μετὰ τὴν ἵπτατειαν Βελισαρίου Ath. Theod. || 8 Ἡ διάταξις πρὸς Βόνον κοιαιστωρῶ exercitov τάττει rubr. nov. XLI ML || 17 exercitov p. 262, 9] ἐξερκίτου M || 19 διατάξιν] περι τῆς νεαρῆς φησιν ἦτις ἐπιγέγραπται Lex ut Bonus ἦς ἡ ἀρχὴ Recte (reste cod.) nobis: — schol. M in marg. cf. ad nov. XLI || 22 ἐφ' ὅτε (cf. ad p. 262, 12)] ἐφ' ὃ M || 23 ἀπάρχους M (cf. ad p. 262, 13) || 29 καὶ χειμῶνος] καὶ om. ε

1 inssa V || 4 placida V || 5 subscr. exhibet Bamb. I, om. RVT al. || bilisari Bamb. || 7 nov. L = Auth. XLIX om. R, habet t f. 85^v (post Auth. XLIV) || R: XLVIII V, rubr. om. t || 10 misia et scythia V || 16 iust. aug. V i. a. t || *iustiniani libri || 20 caryam t caria V || circuita V || 21 misiam Neob. missiam t misya V || sithiam t Neob. sythiam V || 22 constituendam t || 23 memoraturas V || 24 profectos V || 25 Quia igitur quia V || 27 fatientes t Neob. || eogi se] cogisse V cogere se t Neob. || 28 hyemis V t || seythyam V sityam t || misiam V Neob. nisiam t || 29 degis vulg.] deges libri || ibi t] ubi V Neob. || magis V || 30 exercere vulg. || 31 inquietas libri

πρὸς τὴν σὴν ἐνδοξότητα ὥστε τῶν μὲν ἐκ Σκυθίας καὶ Μυσίας δικῶν ὡς ἐκ γειτόνων οὐσῶν τὴν σὴν ὑπεροχὴν καθ' αὐτὴν ἀκροᾶσθαι, τῶν δὲ ἄλλων, τοῦτέστι τῶν ἀπὸ Καρίας καὶ τῶν εἰρημένων ἡσῶν καὶ Κύπρου (εἴπερ ἔξ ἀρχῆς αὐταὶ παρὰ τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἡμῶν ἐπάροχος ἠγωνίζοντο, ἐκ θείας μελεώσεως ἡμῶν παραδεδομένη τῷ τῆς ἐπαρχίας ἀρχοντι), εἰ μὲν αὐτὸς ἐνδημοῖται ταύτῃ τῇ βασιλίδι πόλει, καὶ αὐτὰς ὑπὸ σοὶ κνεῖσθαι καὶ ἐξετάζεσθαι ἅμα τῷ ἐνδοξοτάτῳ κοιαιστωρι τοῦ θείου ἡμῶν παλατίου ἐν σάκρῳ αὐδιτορίῳ, καθάπερ καὶ ὁ ἐπὶ ταῖς ἐκκλησίαις 1 κείμενος ὑφηγῆται νόμος· εἰ δὲ αὐτὸς ἐπὶ Σκυθίας καὶ Μυσίας διατρίβοις, τῷ τὸν τόπον πληροῦντι τὸν σὸν κατὰ ταύτην τὴν εὐδαιμονα πόλιν προσάγεσθαι τὰς ἐφέσεις πάντως μέντοι γινόμενον αὐτὸν ἅμα τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἡμῶν κοιαιστωρι τῆς ὑποθέσεως ἀκροᾶσθαι κατὰ τὸ τῶν τοιούτων ἐξετάσεων σχῆμα, καὶ μὴ τοῖς ἀνθρώποις τὰς εἰρημένας ὑπομένειν δυσκολίας, ἀλλ' ὅτι αὐτοῖς κοινῇ κατὰ τὸ ἐμπροσθεν ἡμῶν εἰρημένον κρῖνεσθαι, διὰ τὸ παραστῆναι ἡμῶν 20 οὕτω τάξει τὸν νόμον, ὥστε μετὰ πλειονὸς τε καὶ μείζονος ἀκριβείας καὶ ἀσθεντίας τὰς ὑποθέσεις ἀγῶν νῆζεσθαι. Εἰ δὲ αὐτὸς δοῖται τὸν δικαστῆν ἐπὶ τῶν εἰρημένων ἐμπροσθεν ἐπαρχιῶν, ὁ τὴν τάξιν ἐπέχων τὴν σὴν κατὰ τὴν εὐδαιμονα πόλιν ἀκροᾶσεται, καθά καὶ ἐπὶ τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάροχων νεόμισται. εἰ μὲντοι ἀρχθῆται παρὰ τῇ σῇ ἐνδοξότητι συμβαίη τὴν δίκην ἐνταῦθα ὡς εἰκὸς εὐρισκομένη, εἴτα ἐν μέσῳ διὰ τὰς στρατιωτικὰς δαπάνας ἐκδημησῶν, ταύτην ἀνυπερθέτως πληροῦσθαι παρὰ τῷ τῆν σὴν 30 ἐρχομῇ τάξει, καθάπερ αὐτῆς καὶ αὐτὸς ἤκρωσθαι, εἰ δὲ ἔξ ἀρχῆς οὐ παρὰ τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἐπάροχοις ἢ ἐφσεις ἐκ τινῶν ἐπαρχιῶν ἀνεπέμπετο, ἀλλ' εἰς ἕτερον δικαστήριον, τὴν ἀρχαιότητα ναυτελεῖ οὐ καινίζομεν.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάντα ἡμῖν καὶ 35 διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλοῦμενα νόμον ἢ σῇ ἐνδοξότης ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι καὶ παραφυλάττειν εἰς τὸ διανεκῆς σπενδάτω.

Dat. [xv.] k. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno xi. post cons. Belisarii v. c. anno ii. ind. i. [a. 537] 40

riam: ut hites quidem quae sunt ex Scythia et Mysia utpote vicinis tua sublimitas ipsa audiat, ceterae vero, id est quae ex Caria et insulis quas diximus et Cypro deferuntur (siquidem eae ab initio apud gloriosissimos nostros praefectos agi solebant, ex sacra iussione nostra provinciae praesidi traditae), si ipse in hac regia urbe verseris, apud te ipsae quoque moveantur et examinentur una cum gloriosissimo quaestore sacri nostri palatii in sacro auditorio, quemadmodum etiam lex de appellationibus lata exponit; 1 si autem ipse in Scythia et Mysia commoreris, ad eum qui locum tuum in hac felici urbe obtinet deferantur appellationes, ille tamen utique una cum gloriosissimo nostro quaestore causam audiat secundum formam talium cognitionum: neve homines molestias quas diximus subeant, sed communiter apud eos secundum id quod supra nobis dictum est iudicium fiat, propterea quod nobis ita legem instituire placuit, 2 ut maiore cum diligentia et auctoritate causae dirimantur. Si vero ipse in provinciis supra dictis dederis iudicem, is qui locum tuum in felici urbe obtinet causam audiet, sicut etiam apud gloriosissimos praefectos fieri solet. Si tamen contigerit ut inchoetur his apud tuam gloriam nimirum hic versantem, interea autem ob militares annonas peregre abeas, haec sine mora apud eum qui locum tuum obtinet peragatur, quemadmodum eam ipse quoque audiebas. Quodsi ab initio non ad gloriosissimos praefectos appellatio ex quibusdam provinciis remitti solebat, sed ad aliud iudicium, antiquum ius omnino non innovamus.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarata sunt, tua gloria ad opus effectumque adducere atque in perpetuum custodire studeat.

3 αὐτῆν] ἐάντην p. 262, 19 || 5 αὐτῆν M ipsae (i. e. αὐτῆν) 5 || 6 ὑπάροχος M (cf. ad 262, 20) || 8 αὐτὸς om. 5 || 9 ὑπὸ σοὶ M] ὑπὸ σοῦ libri p. 262, 22 (cf. v. 19) || τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἡμῶν κοιαιστωρι M (sed cf. p. 262, 22) || 11 auditorio M p. 262, 23 || καὶ om. M 5 || 12 νόμος] nov. XXIII c. 4 (cf. Cod. 7, 62, 32) || ἐπὶ Σκυθίας καὶ Μυσίας] in Mysia et Scythia 5 || 15 γινόμενον αὐτὸν] residente eo 5 || 25 τὴν εὐδαιμονα ταύτην πόλιν cum Haloandro vulg. || 26 ἐπὶ τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάροχων M, παρὰ τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάροχων L p. 262, 30, παρὰ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ὑπάροχῳ (ἐπάροχῳ B) MB ib., gloriosissimis praefectis 5 || 30 ταύτην priusibus iungit Zachariae || 32 ὑπάροχος M || 39 xv k. sep. (sept. p. 263, 6) CP. M utroque loco, k. Sept. CP. 5, quod propter indictionem p. 263, 7 in M notatam recte probat Zachariae, μηνὶ Σεπτεμβρίῳ Ath. Theod. || imp. dn. (dn. om. 5) iustin. pp. aug. ann. xi M p. 263, 6 et 5 βασιλέως Ἰουστινιανοῦ τὸ α' (i5' cod.) Ath., om. M hoc loco, Theod. || 40 p. c. Belisarii uc. anno secundo 5 μετὰ τὴν ὑπατεῖαν Βελισσαρίου τὸ (έτος

bere ad tuam gloriam: ut ex Scythia quidem et Mysia causas tamquam ex vicinis existentes tua celsitudo secundum se audiat, aliarum vero, hoc est ex Caria et praedictis insulis et Cypro (si ab initio ipsae apud gloriosissimos nostros praefectos exercebantur, ex sacra iussione nostra traditae provinciae iudici), si quidem affueris huic regiae civitati, etiam eas apud te moveri et examinari una cum gloriosissimo quaestore sacri nostri palatii in sacro auditorio, sicut super appellationibus posita lex explanat;

1 si autem ipse in Mysia et Scythia commoraris, locum implenti tuum in hac felici civitate deferri appellationes, omnino tamen residente eo una cum gloriosissimo nostro quaestore audire negotium secundum talium examinationum schema, et non homines sustinere praedictas difficultates, sed ab eis communiter secundum quod prius a nobis dictum est iudicari, eo quod placuit nobis ita ordinare legem, ut cum plurima et maiori subtilitate et auctoritate negotia exercentur.

2 Si vero ipse dederis iudicem in memoratis superioris provinciae, qui locum optineat tuum in civitate felicissima audiet, secundum quod et gloriosissimis praefectis solitum est. Si vero inchoari apud tuam gloriam contingat litem hic forsitan inventam, deinde in medio propter militares expensas proficisci, eam sine dilatione compleri apud eum qui tuum optinet locum, sicut eam ipse audiebas. Si autem ab initio non apud gloriosissimos praefectos appellatio ex aliquibus provinciis remittebatur, sed in aliud forum, antiquitatem penitus non navemus.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem, tua gloria operi effectuique contradere et in perpetuum servare festinet.

Dat. kal. Sept. CP. imp. Iustiniani pp. Aug. anno xi. p. c. Belisarii v. c. anno secundo.

Theod.) β' Ath. Theod., post Bilisario uc. cons. anuu (sic) M, post Bilisario uc. cons. ind. ā M p. 263, 7

1 ut] et V || scythia V scioya t || 2 misia t missia V || existens t || 3 est om. V || 5 ipsae Biener] ipsas libri || 7 afuris t || huius t' || 8 ea t || 9 in sacro nostro auditorio t || 10 super Neob.] supra (de s. v.) t, om. V || 12 Mysia et Scythia vulg.] misyam et sithyam t misiam et sythiam V || comoraris V || 13 implet t || 14 residente eo V rescindente eo t residentem eum vulg. || una cum] unam V || 16 omnes t || 17 praedictas om. t al. || sed] si t Neob. || 18 a om. t || 20 maiore V || 24 obtinet vulg. || 26 solum] et solum V || inchoari V] apud om. V || 30 audiebat V || 32 alium libri || 37 contradere Neob.] contendere t tradere V || 39 dat. (data t) kl. septemb. (septeb. t) cap. V t Neob. || imp. iustiniano t Neob. impr. iust. V] ppo. t Neob. || 40 po. bilis. uc. anno secundo t Neob., bilisario reliquis omissis V

NA

LI. Auth. L. Coll. V tit. 4

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΑΣ ΕΠΙ ΣΚΗΝΗΣ ΜΗΤΕ ΕΓΓΥΗΝ ΜΗΤΕ ΟΡΚΟΝ ΑΠΑΙΤΕΙΣΘΑΙ ΠΡΟΣΕΛΡΕΙΑΣ.

SCENICAS NON SOLUM SI FIDEIUSSOREM PRAESTENT, SED ETIAM SI IUSIURANDUM DENT, SINE PERICULO DISCEDERE &

Ο αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πραιτωρίῳ τῆς Ἐω το β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. secundo.

Προοίμιον. Ἴσμεν πρώην πεποικμένοι νόμον ἀπαγορεύοντα μηδενὶ παρορσίαν εἶναι τὰς εἰς σκηνὴν κατιούσας γυναῖκας ἐγγυήσας εἰσπράττειν, ὡς προσεδρεύουσιν καὶ τὴν ἀσεβῆ πληρώσουσιν ἐργασίαν μεταμέλον καιρὸν οὐκ ἔχουσαι, καὶ ποιὰς ἀπειλήσαντες ἐσχάτας τοῖς τὰς τοιαύτας ἐγγυὰς ἀπαντοῖσι, πρὸς τῶ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐγγυήτας ἀνευθύνους ἀπεινὰ καὶ μηδεμίαν ἐπάγεισθαι αὐτοῖς ἀνάγκη τῆς τῶν προσώπων τούτων παραστάσεως. ἀλλ' ἐπὶ τοῦ παρόντος εὐρομεν δεινὴν τινα καὶ οὐ φορητὴν ἐπήρειαν κατὰ τῆς ἡμῖν σπουδαζομένης γίνεσθαι σωφροσύνης. ἐπειδὴ γὰρ αὐτοὺς ἐγγυήτας λαμβάνειν ἐκώλυσαμεν, ἐξενεθρὴν ἐκείνους ἐτέραν ὁδὸν εἰς ἀσεβίαν ἀγούσαν μείζονα ὄρκον γὰρ αὐτὰς ἀπατεῖν, ὡς οὐδέποτε παύσονται τῆς ἀσεβείας ἐκείνης καὶ ἀσχημονος ἐργασίας, τὰς δὲ γυναῖκας οὕσας ἀθλίως καὶ οὕτω κακῶς ἐξηπατημένας εὐσεβεῖν νομῶμεν εἴπερ ἀσεβήσασιν, καὶ ἵνα φυλάξωσι τὸν ὄρκον διὰ τοῦτο τὴν ἑαυτῶν προῖσθαι σωφροσύνην· καίτοιγε ἐγοῦν γινώσκωμεν, ὡς αἱ τοιαύται παραβάσεις μᾶλλον ἀρέσκουσι θεῷ παρά τὰς τῶν ὄρκων τρήσεις. οὐ γὰρ εἰ τις παρά τῶν ὄρκων λάβῃ, ὡς φονεύσειε τυχόν ἢ μοιχεύσειεν ἢ τι πράξειε τοιοῦτο ἄπονον, δεῖ φυλάττεσθαι τὸν ὄρκον οὕτως αἰσχρὸν τε καὶ ἄπονον καὶ εἰς ἀπώλειαν ἄγοντα, ὥστε ἐξέστω τῇ γυναικί, κἂν εἰ τὸν τοιοῦτον ὄρκον ὁμύσειεν, ἀναχωρεῖν τῆς τοῦ ὄρκου τούτου πικρίας καὶ σωφρονεῖν

Praefatio. Novimus pridem facientes legem interdicerent nulli licentiam esse (in) scena detentas mulieres fideiussores exigere, quia observabunt et impiam complebunt operationem paenitentiae tempus non habentes, et poenas interminantes novissimas his qui tales fideiussiones exigunt, insuper et ipsos fideiussores sine obligatione recedere et nullam inferri eis necessitatem personarum harum praesentationis. Sed in praesenti comperimus crudelem quandam et inportabilem calumniam contra studendam a nobis fieri castitatem. Quia enim eos fideiussorem accipere prohibuimus, invenisse illos aliam viam ad impietatem deducentem maiorem: iusiurandum enim eas exigere, quia nunquam ab impia illa et turpi operatione cessabunt, mulieres autem existentes miseris et sic male seductas pie agere se putare, si impie egerint, et ut custodiant iusiurandum propterea suam prostituere castitatem: cum oporteret agnoscere quia huiusmodi transgressiones magis placent deo quam iurisiurandi observationes. Non enim si quis ab aliquo iusiurandum acceperit, quia occidit forsan aut adulterabitur aut aliquid agat tale illicitum, oportet servari iusiurandum, utpote cum sit ita turpe et illicitum et ad perditionem deducens. Ideoque liceat mulieri, licet huiusmodi iusiurandum iuraverit, recedere a iurisiurandi huius amaritudine et caste

Nov. LI (Authent. L = Coll. V tit. 4: gloss.) Graece extat in ML. — Epit. Theod. 51 (inde B 60, 38 extr. cum schol., ex B citat schol. Nomoc. XIV tit. 13, 18 p. 624 Pitra), Athan. 12, 2. Iulian. const. XLV. pr. summa extat Nomoc. XIV tit. 13, 18.

LI.

NE A SCAENICIS MULIERIBUS AUT FIDEIUSSIO AUT IUSIURANDUM PERSEVERANTIAE EXIGATUR.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio per Orientem iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Scimus nos nuper legem fecisse quae vetat cuiquam esse licentiam a mulieribus in scaenam prodeuntibus fideiussores exigendi eo nomine ut perseverantiae sint et impiam operam persecuturam opportunitate paenitentiae privatae, atque poenas extremas nos esse minitatos iis qui eiusmodi fideiussiones ab iis exigant, praeterquam quod ipsi fideiussores officio non teneantur nec ulla iis imponatur necessitas personas illas exhibendi. Sed in praesentia comperimus gravem aliquam nec ferendam iniuriam castitati quam sectamur inferri. Nam quoniam quominus fideiussores acciperent prohibuimus, illos aliam excogitasse viam quae ad maiorem impietatem ducat: iusiurandum enim a mulieribus exigere se nunquam ab impia illa et turpi opera esse destituras, miseris autem mulieres atque tam male deceptas putare pie se agere, cum impie agant, et ut servant sacramentum propterea suam prostituere pudicitiam, cum tamen nosse deberent eiusmodi fidem violatam deo magis placere quam sacramentorum observationem. Neque enim si quis quem iureiurando adstringat, ut homicidium forte vel adulterium committat vel eius generis absurdi quid faciat, oportet servare iusiurandum adeo turpe et absurdum et ad perniciem ducens. Itaque liceat mulieri, etiamsi tale iusiurandum praestiterit, ab eius iurisiurandi acerbitate recedere atque caste

2 rubr. Ἡ διάταξις βούλεται τὰς ἐπὶ σκηνῆς οὐ μόνον εἰ (eis cod.) ἐγγυητὴν παράσχοιεν καὶ τὰ ἐξῆς Ath. (cf. 5) Περὶ τῶν ἐπὶ σκηνῆς Theod. (ἡ περὶ τῶν σκηνικῶν νά νεαρά Nomoc.) || 7 ἐὼς L || πατρικίῳ L || 8 πρώτων πεποικμένα ciit Theod. || πεποικμένοι M^a || νόμον nov. XIV || 9 μηδ^{***} L^a || εἰσκήνην M || 10 leg. ἐγγυήσας? || 11 μεταμελείας L² || 12 οἶκ am. L¹ || 18 ἡμῶν σπουδαζομένην M || σωφροσύνης γίνεσθαι L^a || 19 ἐγγυητὰς fideiussorem 5 || 24 εὐσεβεῖν|| ἀσεβειν L || εἴπερ ἀσεβήσαι^{**} L¹ εἴπερ μὴ ἀσεβήσασιν L² || 26 ὡς καὶ αἱ L || 29 μοιχεύσειεν ἢ τί πράξειε M

scenas R¹ || 12 penam V³ || nouissimam V, [simas — 14 obligatore scr. R² in ras. 1 vers. || 13 fideiussiones R fideiussione V¹ || fideiussores R || 14 sine] ** V¹ || obligatore R(2) || inferre R^a || 15 personarum R || praesentationes RT inpraesentationes V || 16 crudelem c**d*lem V¹ || 18 fideiussores vulg. || 20 deducentem V vulg.] ducentem RT || 22 operationem R || 23 deductas V || putare] pu**** V¹ || 24 egerit R¹ || 25 sua — castitate V¹, comperimus ante castitatem add. V³ || oportet V || 26 magis] minus V^a || 28 iurisiurandum R || occidit V¹ || forsan VT] forsitan R vulg. || 29 agat] agit Vom. R || illicito R¹ V || 31 deducens V] ducens RT vulg. || 33 uu.iurandi V¹

1 sq. R. L V || 2 fideiussorum V || 3 praestant libri || 4 si om. R¹ || 5 descendere R descend** V¹ || 9 in add. vulg. ||

ἀνιδύνως, μᾶλλον δὲ Θεοφιλῶς, τῆς ποιῆς τῆς ἐπι-
ορκίας (εἴ τις ὅλως ἐστὶ ποιῆ) κατὰ τοῦ τὸν ὄρκον
ἀπαιτήσαντος τρεπομένης.

vivere sine periculo, magis autem deo amabiliter,
poena periurii (si qua omnino est poena) contra eum
qui iusurandum exigit convertenda.

CAPUT I.

Ὡστε καὶ ἡμεῖς ἀντίκα ἐπάγομεν decem librarum
auri ποιῆν ἀπαιτοῦντες τὸν θαροῦσαντα ὅλως τοι-
ούτων ὄρκον λαβεῖν. καὶ τοῦτο δὴ τὸ ποσὸν ἀντὶ
τῆ ταλαιπώρω διδασθαι γυναικὶ Θεοπίζομεν εἰς τὴν
λοιπὴν εὐσχημοσύνην τοῦ βίου, ἀπαιτούμενον διὰ τῆς
ἀρχῆς τῆς ἐπιχωρίου καὶ διδόμενον ἀντὶ γινώσκον-
τος τοῦ ἀρχοντος ὡς, εἰ ῥαθηνύσειεν, ἐρέξεται ἀντὶ
καταθέμενος τὴν ἀρχήν, κληρονομοὶ τε αὐτοῦ καὶ διά-
δοχοι καὶ ἢ τούτου περιουσία, ἀνθ' ὅτου πράξιν εὐ-
1 σεβῆ πρᾶττειν ἠμέλησεν. εἰ δὲ γε αὐτὸς ὁ τῆς
ἐπαρχίας ἡγούμενος τὸν ὄρκον ἀπαιτήσειεν, αὐτὸς καὶ
τὴν εἰρημένην τῶν decem librarum auri ποιῆν ἀπαι-
15 τείσθω, εἰ μὲν στρατιωτικὸς ἀρχὼν κατ' ἐκείνην εἴη
τὴν ἐπαρχίαν, δι' ἐκείνου δοθησομένην ὡς εἴρηται
τῇ γυναικί· εἰ δὲ οὐκ ἔχει στρατιωτικὸν ἀρχοντα, ὁ
τῆς μητροπόλεως τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης ἐπίσκοπος τού-
του προνοεῖτω τοῦ πράγματος καὶ εἰς ἡμᾶς, εἰ δοκι-
20 μᾶσειεν, ἀναφέρων, καὶ πρὸς γε ὁ ἐκ γειτόνων μελίων
ἀρχων ὥστε πανταχόθεν τὸν τοῦτο πράξαντα, εἴτε
ἀρχων εἴτε ιδιώτης εἴη, τῇ εἰρημένη σωφρονίζεσθαι
ποιῆ, καὶ διδασθαι ταύτην τῇ τὸ γε ἐπ' ἐκείνω
μηδὲ σωφρονεῖν ἐτι δυναμένη, ἵνα μὴ φανείη δῆθεν 25
ἐπιορκήσασα.

Unde etiam nos repente inferimus X. librarum auri
5 poenam exigentes eum qui praesumpserit omnino
tale iusurandum accipere. Et hanc scilicet quan-
tatem ipsi infelici dari mulieri sancimus ad reli-
quam bonae figurae vitam, exigendam per ad-
ministrationem provincialem et dandam ei; sciente
iudice quia, si neglexerit, tenebitur ab ea deponens
administrationem, heredesque eius (<et> successores et
eius substantia, eo quod actionem piam agere neg-
1 legerit. Si autem ipse provinciae praeses ius-
urandum exegerit, ipse etiam memoratam decem
librarum auri poenam exigatur, si quidem militaris
iudex sit in illa provincia, per illum danda, sicuti
dictum est, mulieri; si vero non habet militarem iu-
dicem, metropoleos illius provinciae episcopus hoc
provideat, causam etiam ad nos, si probaverit, referens,
et insuper ex vicinis maioribus cingulis: et
undique hoc agentem, sive iudex sive privatus sit,
memorata castigari poena et dari hanc ei quae quan-
tum ad illum neque caste vivere valet ulterius, ut
non videatur quasi periurasse.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ
διὰ τοῦδε τοῦ Θείου δηλούμενα νόμον ἢ σὴν ἄπεροχῆ
κρηγύμασιν οἰκείοις ἅπασι ποιησάτω φανερά, ὅπως ἂν
γνώσιν τὴν τῆς ἡμετέρας βασιλείας περὶ σωφροσύνης 30
σπουδῆν. Dat. k. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
Aug. anno XI. pc. Belisarii v. c. anno II. [a. 537]

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per
praesentem sacram declarata sunt legem, tua celsi-
tudo praecceptionibus propriis omnibus faciat mani-
festa, ut agnoscant nostri imperii circa castitatem
studium. Dat. kal. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
A. anno XI. p. c. Belisarii v. c. [a. 536]

18 sq. argumentum notatur in Athanasii paratitlis ad tit. 1 § 7 (inde Coll. const. eccl. III in tit. 1 paratitlis).

vivere sine periculo, immo cum dei favore, cum poena periurii (si qua omnino poena est) in eum qui
iusurandum exegit vertatur.

I. Itaque nos quoque statim decem librarum auri irrogamus poenam, exigentes eam ab eo qui
omnino ausus sit eiusmodi iusurandum postulare. Atque hanc quidem summam ipsi miserae mulieri dari
sancimus ad reliquam vitam honeste agendam, ut per praesidem provinciae exigatur deturque illi. Quod
si neglexerit, sciat magistratus eadem sese obligatum iri magistratu exutum, pariterque heredes suos
1 et successores et bona ipsius, propterea quod piam actionem patrare neglexerit. Quodsi ipse provinciae
praeses iusurandum exegerit, ab ipso etiam decem librarum auri poena quam diximus exigatur quae si-
quidem militaris magistratus in illa provincia sit, per illum mulieri detur sicut dictum est; si vero nullum
habeat militarem magistratum, episcopus metropolis illius provinciae huic rei prospiciat ad nos quoque
eam, si ita iudicaverit, referens, ac praeterea qui inter vicinos erit magistratus maior: ut undique is qui
id fecerit, sive magistratus sive privatus sit, poena quam diximus castigetur eaque detur mulieri, quae
quantum ad illum ne caste quidem vivere amplius possit, ne scilicet peierasse videatur.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarata sunt, tua sublimitas
propriis edictis omnibus faciat manifesta, ut cognoscant imperii nostri de castitate studium.

2 εἴ τις (ἦ τις L¹) ἐστὶ ποιῆ ὅλως L || 4 decem libra-
rum auri M δέκα λιτρῶν (λιτρῶν om. M) χρυσίου M
s. v., L || 8 sq. ἀπαιτούμενον — διδόμενον L || 10 ῥαθην-
ύσειεν L || 15 δέκα λιτρῶν χρυσίου M s. v., L || 21 ὁ
ἐκ γειτόνων μελίων ἀρχων] ex vicinis maioribus cingulis
(i. e. ἀρχῶν) ε || 31 k. sep. M ε (Iul. cod. Haenelianus),
καλανδῶν Σεπτεμβρίου Ath. μηνὶ σεπτεμβρίῳ Theod.,
om. Iul. libri plerique || CP. ε] om. M rell. || imp. dn. Iustiniano pp. Aug. anno XI ε, dn. iustiniano pp. aug. pc.
Βελισαρίου Ἰουστινιανοῦ Ath., om. Theod. Iul. || 32 pc.
Belisarii v. c. (cf. ε) post cons. uilisari Iul.^{bpw} μετὰ τὴν
ὑπάτειαν Βελισαρίου Ath. Theod. bilisario uc. cons. M
(bill. Iul. Haenelianus) || anno II] τὸ β' Ath. iterum
Iul.^{pw}, om. M ε Ath. Theod. Iul.^b

1 deo amabiliter] amabi** V¹ a deo amabitur V³ ||
2 omnino no est R¹ || 3 exegit T accipere exigit R ||
8 exigendum et 9 dandum libri || 11 et add. vulg. || 13 autem
— 16 iudex sit scr. R² in ras. 2½ vv. || 14 exigerit V ||
16 in illa] nulla R¹ || 17 habet R] habent V habeat T
vulg. || 18 hoc] hanc vulg. || 19 ad nos, si] agnosci R ||
20 singulis V || 21 primitus V¹ || 23 ulterius] et ulterius
R¹ || 28 tua celsitudo] tuis R¹ || 29 faciat] fiant R¹ ||
31 sq. dat. kal. sept. cap. impr. dōn^b iustiniano pp. aug.
anno XI pc. bilisario uice con. V d. k. sep. cp. iust.
pp. a. ann. XI bilis. uic. T, om. R al.

NB

LII. Auth. LI. Coll. V tit. 5

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗΤΕ ΠΡΟΣΩΠΟΥ ΜΗΤΕ ΠΡΑΓΜΑΤΟΣ ΜΗΤΕ ΧΡΥΣΙΟΥ ΓΙΝΕΣΘΑΙ ΕΝΕΧΥΡΙΑΣΜΟΝ, ΑΛΛΑ ΤΕΤΡΑΠΛΑΣΙΟΝ ΑΠΟΔΙΔΟΣΘΑΙ ΤΩΙ ΕΝΕΧΥΡΑΣΘΕΝΤΙ [ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΤΕΡΟΝ ΑΝΘ' ΕΤΕΡΟΥ Η ΠΛΗΘΑΝΤΟΣ Η ΑΛΛΩΣ ΕΠΗΡΕΑΣΑΝΤΟΣ ΜΗΤΕ ΠΛΗΤΤΕΣΘΑΙ ΜΗΤΕ ΑΛΛΩΣ ΕΠΗΡΕΑΣΕΣΘΑΙ]. ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΗΝ ΠΑΡΑ ΙΔΙΩΤΟΥ ΓΙΝΟΜΕΝΗΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΔΩΡΕΑΝ ΜΗ 10 ΔΕΙΣΘΑΙ ΠΡΑΞΕΩΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΩΝ.

R: UT NON FIANT PIGNORATIONES PRO ALIIS PERSONIS. ET UT, SICUT PRINCIPUM DONATIONES NON EGENT GESTIS MONUMENTORUM, SIC NEQUE A PRIVATIS IN IMPERATORIBUS FACTAE DONATIONES INDIGEANT R;

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίων.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. secundo.

(Προοίμιον.) Τοὺς ἀνελευθέρους ἐνεχυριασμοὺς καὶ τὰς μεμισθήμενας ἐπὶ τούτοις εἰσπραξίεις πολλοὶ 15 ἤμῶν τεθειμένοι· ἀλλ' οὐκ ἴσμεν ὅπως τὸ πρῶγμα καίτοι τοσαύταις κεκολασμένοι νομοθεσίας ἐπιτολμᾶται καὶ πολιτεύεται καὶ μείζονα τὴν ἑαυτοῦ παρέχει δύναμιν τῆς ἐκ τῶν νόμων ἀνάγκης.

(Praefatio.) Inhonestas pignorationes et odibiles super his exactiones plurimae quidem et aliae leges odio habent, praecipue autem a nobis positae; sed nescimus quemadmodum causa licet tantis castigata legislationibus adhuc praesumitur et in republica est et maiorem sui praebet virtutem quam legum 20 necessitas.

CAPUT I.

Διὰ τοῦτο θεσπίζομεν, μηδένα παντελῶς ἐνεχυριασμοῦν κατὰ τὴν ἡμετέραν πολιτείαν κρατεῖν, μήτε ἐν παρχήρῳσι (τοῦτο ὅπερ μάλιστα ἐκείσε τοιμώμενον εὐρίσχομεν) μήτε ἐν ἀγοραῖς μήτε ἐν πόλεσι μήτε ἐν κώμαις, μήτε ἐπὶ πολίταις μήτε ἐπὶ κομηταῖς 25 μήτε ἐπὶ γεωργοῖς μήτε ἐτέρῳ τῶν πάντων τινὶ καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἢ χρόνον, ἀλλὰ τὸν θαροῦντα ἕτερον ἀνθ' ἑτέρου κατὰ τὸ τοῦ ἐνεχυρασμοῦ σχῆμα χρυσοῦν ἢ τι ἕτερον εἰσπράττειν τοῦτο ἀποδίδοναι τετραπλάσιον τῷ βεβιασμένῳ, ἐκπίπτει δὲ καὶ τῆς 30 ἀγωγῆς ἧς ἔχει κατ' ἐκείνου ὑπὲρ οὗ τὴν εἰσπραξίαν ἐποίησε (οὐ γὰρ ἂν ἔχοι λόγον ἕτερον μὲν εἶναι τὸν ὀφείλοντα, ἕτερον δὲ τὸν ἀπαιτούμενον· ἀλλ' οὐδὲ ἕτερον ἐνοχλεῖσθαι ὑπὲρ ἑτέρου τινὸς ὡς ἔροdon ἀματόντος ἢ ὕβριν, καὶ ὅλα συγκομητήν ἐκείνου καθ' 35

Propterea sancimus nullam omnino pignorationem in nostra republica praevalere, neque in mercatis (hoc quod maxime ibi praesumptum invenimus) neque in agris neque in civitatibus neque in vicis, neque in civibus neque in vicaneis neque in agricolis neque alio omnium quocumque modo vel tempore, sed praesumentem alium pro alio secundum pignorationis formam aurum aut aliquid aliud exigere, hoc reddere in quadruplum violentiam passo, et cadere etiam actione quam habuit adversus eum pro quo exactionem fecit. Non enim habet rationem alium quidem esse debitorem alium vero exigi, sed nec alteri molestum esse pro altero quodam tamquam invasionem aut iniuriam committente, et alium

Nov. LII (Authent. LI = Coll. V tit. 5: gloss.) Graece extat in MLB. — Epit. Theod. 52 (inde B^Σ), Athan. 6, 1. Julian. const. XLVI. cap. I est in B 23, 3, 7 (Θεσπίζομεν μηδένα...). Summam praestat Anonymus Bodleianus (Zachariae Anecd. p. 213)

LII.

NE AUT PERSONAE AUT REI AUT PECUNIAE PIGNERATIO FIAT. SED QUADRUPLUM REDDATUR PIGNERATO [NEVE ALIUS PRO ALIO QUI VEL PERCUSSIT VEL ALIO MODO LAESIT PERCUTIATUR AUT ALIO MODO LAEDATUR]. NEVE DONATIO A PRIVATO IN IMPERATOREM COLLATA INSINUATIONE ACTORUM INDIGEAT.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Illiberales pignorationes et invisas earum exactiones multae quidem etiam aliae leges odio habent, praecipue vero quae a nobis sunt latae: tamen nescimus quomodo res quavis tot legibus coercita adhuc committitur et usu venit atque maiorem suam exhibet vim necessitate quae ex legibus petitur.

I. Propterea sancimus nullam plane pignorationem in nostra republica valere neque in nudinis (id quod maxime hic committi conperimus) neque in agris neque in urbibus neque in vicis, neque de civibus neque de vicaneis neque de colonis neque de alio ullo quocumque modo aut tempore, sed cum qui ab altero pro altero secundum pignorationis formam pecuniam vel quid aliud exigere audeat id in quadruplum restituere ei qui vim passus sit, atque actione quoque privari quam habet adversus illum cuius causa exactionem fecit (neque enim rationi convenit alterum esse qui debeat, ab altero vero exigi, nec magis alterum molestia affici pro altero, qui quidem invasionem vel iniuriam commiserit, ac tamquam qui

2 rubr. Περὶ τοῦ μήτινα ὑπὲρ ἄλλον ἐνεχυριάζεσθαι, καὶ περὶ τοῦ τὰς ἀπὸ βασιλείων (ἢ) εἰς βασιλεῖς γινόμενας δωρεὰς μὴ δεῖσθαι πράξεως ὑπομνημάτων Theod. Ἡ διάταξις δύο ἔχει κεφάλαια· τὸ πρῶτον Περὶ τοῦ μὴ γίνεσθαι ἐνεχυριασμοῖς ὑπὲρ ἑτέρου προσώπων, καὶ ὥσπερ αἱ παρὰ τῶν βασιλείων δωρεαὶ οὐ χορηγοῦσι πράξεως ὑπομνημάτων, οὐδὲ (οὐτε cod.) αἱ παρὰ τῶν ιδιωτῶν εἰς τοὺς βασιλεῖς γινόμεναι δωρεαὶ χορηγέωσαν Ath. 5 || 5 ἀποδιδόσθαι L (cf. 29) || ἀναδιδόσθαι M || ἐνεχυρασθέντι M || ἐνεχυρασθέντι L || 6 καὶ περὶ — 8 ἐπιπραξέσθαι inepie addita seclisi || ἢ πλήξαντος M || καὶ πλήξαντος L || 7 ἐπαραισάσαντος L || 9 περὶ τὴν τοῦ L || 11 δεῖσθαι (Theod.) || δεῖσθαι ML (cf. 29S, 17) || 15 ἐπὶ M || ὑπὸ L || 16 sq. cf. Cod. 4, 43, 1. 8, 16, 6 sq. 11. 57, 1. 12, 60, 4. || 18 νομοθεσίας (νομοθεσία? L)

ἐπιτολμᾶται L || 25 μήτε ἐπὶ κομηταῖς (κομηταῖς M) MB, om. L || 28 ἐνεχυρασμοῦ M || ἐνεχυριασμοῦ LB || 30 ἐκπίπτει L || 31 εἶχε B^Σ (Ath.) || 32 ἔχειν L || 35 συγκομητήν L || ἐκείνου om. 5

1 sq. R; LI V || 2 pignorationes V || 3 principium V¹ || 6 in R] om. V vulg. || donationis V¹ || 14 pignorationes (et ita in sqq. constanter) R || 15 super his om. V || 18 adhuc V¹ || praesumatur V || 21 sancimus om. V || 22 praenae V¹ || 24 in agris] magis R¹ || 25 civilibus R¹ uillis V || agr-colis V¹ || 26 neque in alio V || 27 sed] nel R¹ || praesumente R¹ || secundum] set secundum R¹ || 28 aliud om. R¹ || 29 in V vulg.] om. RT || 30 habuerit R¹ || 31 facit R¹ || 33 quidam R¹ || 34 committente T] committentem RV vulg.

εστῶτα στρεβλοῦσθαι καὶ ὑβρίζεσθαι καὶ τι πάσχειν τῶν οὐ προσήκοντων, ἢ ὅλους ὑτέρου ἐτέρου νομίμου προφάσεως τὴν οἰανὸν ὑπομένειν ἐπήρειαν· ἀλλὰ καὶ τιμωρίας ὑπομένειν τὰς εἰς σῶμα παρὰ τῶν ἐφροστώτων τοῖς ἔθνεσι, γινωσκόντων ὡς, εἰ μὴ τοῦτο πρόξαιεν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν ἧς ἀρχοῦσιν ἐνεχυρασμοὶ τοιμηθεῖεν, οὐδὲν ἔσται τοιοῦτον ὅπερ αὐτοῦ τῶν ἡμετέρων ἐξαπάσει χειρῶν.

quasi vicaneum existentem caedi aut iniuriam sustinere et aliquid pati quod omnino non competit pro alio, et absque legitima occasione quamlibet perferre calumniam, et supplicia sustinere in corpore a praesidibus gentium: scientibus quia, si non hoc egerint, sed in provincia cui praesunt pignorationes praesumantur, nihil erit tale quod eos a nostris eripiat manibus.

CAPUT II.

Κακῆϊνο μέντοι συνείδομεν τῷδε προσθεῖναι τῷ νόμῳ, ὥστε καθάπερ αἱ παρὰ τῆς βασιλείας εἰς ἐτέρους γινόμεναι δωρεαὶ οὐ δέονται πράξεως ὑπομημάτων, ἀλλ' αὐτόθεν ἔχουσι τὴν ἰσχύν, οὕτω μὲν τὰς παρὰ τῶν ἰδιωτῶν εἰς τὴν βασιλείαν γινόμενας, εἰ μόνον ταῖς ἀληθείαις γένοιτο ἐν ἀγορᾷ παρὰ συμβολαιογράφων συντελεσθεῖσαι ὑπογραφῆν τε ἔχουσαι τοῦ τε πεποιηκότος καὶ μαρτύρων καὶ τὴν ἄλλην τὴν ἐπὶ τῶν δωρεῶν παρατήρησιν, μὴ δεῖσθαι πράξεως ὑπομημάτων ἐφ' ὀρθήποτε ποσότητι, οὐ γὰρ ἀν εἴη τῶν ἀκολουθῶν τὸ μὲν τῶν αὐτῶν τυγχάνειν τὴν βασιλείαν παρὰ τῶν ἰδιωτῶν ἀν αὐτῇ δίδωσιν ἐκείνοισι. τὸ δὲ ἄνισον τοῦτο γέγονεν ἐκ καινοτομίας, ἣν ἡ Ζήρωνος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως ὑψηλῆσσο διάταξις, τὸ τὰς βασιλικὰς δωρεὰς μὴ χρῆζειν ὑπομημάτων. ἐπειδὴ τοίνυν ἀτελὸς τὸ πρᾶγμα ἐμπροσθεν ἐδεωρήθη, διὰ τοῦτο ἡμεῖς τὸ τέλειον ἐπιθέντες αὐτῷ ἐκατέρωθεν κρατεῖν αὐτὸ βουλόμεθα, ἐπὶ τε τῶν παρὰ βασιλέως εἰς ἰδιώτας γινόμενων δωρεῶν ἐπὶ τε τῶν παρὰ ἰδιωτῶν εἰς τὴν βασιλείαν, ὥστε τὴν ἐξ ἰσότητος δικαιοσύνην τῷ πράγματι προστεθῆναι.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ διὰ τῆσδε τῆς θελας ἡρώδης διατάξεως νενομοθετημένα διὰ κληνυμάτων οἰκείων κατὰ τὸ σύννηδες ποιῆσαι φανερὰ πάσι σπενδάτω.

Dat: xv. k. Sept. (CP.) imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XI., post cons. Belisarii v. c. (anno II.) [a. 537]

Illud quoque perspeximus huic adicere legi, ut sicut ab imperio in alios factae donationes non egent gestis monumentorum, sed ex hoc ipso habent virtutem, ita neque a privatis in imperatoribus factae, si tantummodo pro veritate fiant in publico a tabellionibus completae et subscriptionem habentes et eius qui fecit et testium et aliam donationum observationem, non egebunt gestis monumentorum, cuiuscumque quantitatis sint. Non enim est consequens ut nec his fruatur imperium a privatis quae ab eo praebentur illis. Haec autem inaequalitas facta est ex novitate quam Zenonis pia memoriae introduxit constitutio, ut imperiales donationes non egeant monumentis. Quia igitur imperfectius causa prius apparuit, propterea nos perfectionem imponentes ei ex utroque tenere hoc volumus et in his donationibus quae ab imperatoribus in privatis fiunt et a privatis in imperatore, ut ex aequalitate iustitia causae adiciatur.

(Epilogus.) Tua igitur excellentia quae per hanc divinam nostram constitutionem sancita sunt, praecipis propriis sollemniter manifesta facere studeat universis.

Dat. kal. Sept. Constantinopoli imp. Iustiniani pp. Aug. anno XI. p. c. Belisarii (v. c. anno II).

cap. II est in B 47, 1, 75. Summam Athan. repetit in paratitulis tit. 14 § 4 et tract. περὶ διαφορῶν ἀναγνωσμάτων § 8 (p. 194 Heimb.)

vicanus illius sit torqueri et iniuria affici atque quicquam quod non decet pati, vel omnino pro altero absque legitima causa ullam subire contumeliam): verum etiam corporis supplicii affici eum per praesides provinciarum, qui sciant, si hoc non agant, sed si in provincia cui praesunt pignorationes temptentur, nihil fore ita comparatum quod ipsos e nostris manibus eripiat.

II. Sed illud quoque placuit huic legi adicere ut, quemadmodum donationes ab imperatore in alios collatae insinuatione actorum non indigent, sed ulro robur suum habent, ita ne illae quidem quae a privatis in imperatorem conferuntur, si modo revera in foro fiant a tabellionibus compositae habeantque subscriptionem et eius qui donationem fecerit et testium ac reliquam quae ad donationes pertinet observationem, actorum insinuatione indigeant in quantacumque quantitate. Neque enim consentaneum fuerit non eadem imperatorem a privatis consequi, quae ipse illis concedit. Inaequalitas autem haec orta est ex novo praeecepto quod Zenonis pia memoriae constitutio introduxit, ne imperiales donationes indigeant monumentis. Quoniam igitur haec res antea imperfecte considerata est, propterea nos perfectione ei imposita utrimque id valere volumus tam in donationibus ab imperatore in privatos quam a privatis in imperatorem collatis, ut ex aequalitate iustitia rei accedat.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae per hanc sacram nostram constitutionem sancita sunt per edicta propria more solito omnibus manifesta facere studeat.

2 ἢ ὅλους] ἢ om. ε || δίχα] et absque ε || 4 ἀλλὰ καὶ] et ε || 6 ἐνεχυρασμοὶ M] ἐνεχυρασμοὶ LB || 10 τῆς ἀγίας βασιλείας L^a || 13 γινόμενας B^p || 14 γίνονται B || 15 συντελεσθεῖσαι B || 16 τε om. LB^f || 19 τῶν αὐτῶν] τὸν αὐτὸν L¹ his ε || 22 τῆς om. B^p || 23 διάταξις] non servatur; cf. tamen Cod. 8, 53, 34 § 1. 7, 37, 3 § 4. (1, 2, 19.) || 24 ἀπλῶς L || 26 τῶν] τῷ L¹ || 27 βασιλέων B || γενομένων B || 28 ἰδιωτῶν] βασιλέων ἰδιωτῶν L^a || 29 τοῦ (τῷ L^b) ποάγματος L || 34 xv. k. sep. M] kal. Sept. ε Ath., quod probat Zachariae, μηνὶ σεπτεμβρίῳ Theod., om. Iul. || Constantinopoli ε] om. Mrell. || imp. dn. (dn. om. ε) iustiniani pp. aug. ann. XI M^ε βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ ἰα¹ (α cod.) Ath., om. Iul. Theod. || 35 postū. bilisario uc. cons. M pc. Belisarii ε dat. post cons. uilisarii (uelisario Iul.^b) Iul.^{ppw} || anno II add. Contius

3 praefere V inferre R || 4 et V vulg.] om. RT sed et Beck || in corpore a] in corpora V^b || 5 quia si] quasi R¹ || 6 prouintie V || cui om. R¹ || 12 in om. R¹ || 13 si Beck] nisi libri || tebellionibus V¹ || 14 subscriptioni R¹ || 15 qui] quem R¹ || ali^a R¹ alia R² || obseruatione R² || 18 imperio V || 20 quia R¹ || 24 tenere R¹T¹ || 25 fiant] fuerit R || et a] et quae a vulg. || 26 in R^bT] om. R^aV || imperatore V] imperatorem RT || ex] et V || equalitate V] qualitate RT || 31 sunt] suntque R² || 34 subscr. dat. kal. sept. constantinopoli impr. iust. pp. aug. anno XI pc. cons. bilisarii V, om. rell. || 35 v. c. anno II add. vulg.

ΝΓ

LIII.

Coll. V tit. 6

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΝ ΕΝ ΕΠΑΡΧΙΑΙΣ ΕΙΣ
ΥΠΕΡΟΡΙΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ ΠΑΡΙΣΤΩΝΤΑ
ΕΓΓΥΗΝ ΔΙΔΟΝΑΙ, ΟΤΙ ΕΙ ΜΗ ΝΙΚΗΣΕΙ ΤΗΝ
ΔΙΚΗΝ, ΔΩΣΕΙ ΟΣΟΝ Ο ΔΙΚΑΖΩΝ ΟΡΙΣΑΙ ΔΑ-
ΒΕΙΝ ΤΟΝ ΣΥΚΟΦΑΝΘΕΝΤΑ. ΚΑΙ ΠΕΡΙ
ΤΟΥ ΤΟΝ ΔΕΧΟΜΕΝΟΝ ΒΙΒΑΙΟΝ ΕΙΚΟΣΙ
ΗΜΕΡΩΝ ΕΧΕΙΝ ΠΡΟΘΕΣΜΙΑΝ ΕΠΙ ΔΙΑΣΚΕ-
ΨΕΙ ΕΙ ΒΟΥΛΕΤΑΙ ΔΙΚΑΣΑΣΘΑΙ Η ΤΟΝ ΔΟ-
ΘΕΝΤΑ ΑΝΕΧΕΤΑΙ ΔΙΚΑΣΤΗΝ. ΚΑΙ ΠΕΡΙ 10
ΤΟΥ ΜΕΤΑ ΕΞΩΜΟΣΙΑΝ ΑΠΟΑΙΜΠΗΑΝΟΜΕ-
ΝΟΥ ΟΦΕΙΛΟΝΤΟΣ ΠΑΣΑΝ ΠΑΗΡΩΣΑΙ ΖΗ-
ΜΙΑΝ ΤΩΙ ΕΝΑΓΟΝΤΙ ΚΑΙ ΥΠΟ ΕΓΓΥΗΝ
ΤΙΝΑ ΔΟΠΠΟΝ ΛΕΓΕΙΝ ΤΗΝ ΔΙΚΗΝ. ΚΑΙ ***
*** ΥΠΟΤΙΘΕΣΘΑΙ. ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΙΧΑ 15
ΠΡΟΙΚΟΣ Η ΠΡΟΓΑΜΙΑΙΑΣ ΔΩΡΕΑΣ ΣΥΝΟΙ-
ΚΗΣΑΝΤΩΝ ΠΡΟΤΕΛΕΥΤΗΣΑΝΤΙ ΑΠΟΡΩΝ
ΕΥΠΟΡΩΙ ΚΑΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΤΕΤΑΡ-
ΤΟΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ, ΕΙΤΕ ΥΠΟΝΤΩΝ
ΠΑΙΔΩΝ ΕΙΤΕ ΜΗ ΥΠΟΝΤΩΝ. 20

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πραιτωρίῳ τῆς
Ἐφῶς τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Πολλοὶ προσιώντες ἡμῶν διδάσκουσι
τὸ ἡμέτερον κράτος, ὡς ἀγώγμοι γίνονται παρὰ τι-
νων ἢ καὶ εἰς ἑτέρας ἀταγονταὶ χώρας ἢ ἐκ θείας 25
ἡμῶν κελύσεως ἢ καὶ ἐκ ψήφων ἀρχικῶν, καὶ τάλαι-
παροῦνται μὲν τούτοις, ἠναγκασμένοι δὲ ὑπὸ τῶν κελύ-
σεων ἢ τῶν ψήφων ἀγονταί, εἶτα οἱ τούτους ἀγα-
γόντες καὶ ἀσφαλείας κομισάμενοι, ὡς εἶσω ὀργῶ
χρόνον καταλήγονται τὸ ἀφορισθὲν δικαστήριον οἱ 30
παρ' αὐτῶν αἰτιάζοντες, αὐτοὶ μένουσιν ἐν τῇ χώρᾳ
τροχασθαι ταῖς ἐν ζήνῃ δαπάναις τὸν παραστάντα ἢ
διὰ διαχθέντα καταλιπτόντες.

Nov. LIII (= Coll. V tit. 6: gloss.) Graece extat in *ML*, maior pars in *B* diversis locis. — *Epit. Theod.* 53, *Ath.* 5, 4 (cf. *paratitl.* 4 § 9. 15 § 5). *Iulian. const.* XLVII.

LIII.

UT IS QUI QUEM IN PROVINCIIS IN EXTRANEUM IUDICIUM EXHIBET
FIDEIUSSOREM DET SE, NISI CAUSAM VINCAT, DATURUM ESSE QUANTUM IUDEX EUM
QUI CALUMNIAM PASSUS SIT ACCIPERE IUSSERIT. ET UT IS QUI LIBELLUM ACCIPIT
VIGINTI DIERUM SPATIUM HABEAT AD DELIBERANDUM, NUM VELIT LITIGARE IUDI-
CIUMVE DATUM ADMITTAT. ET DE EO QUI POST CAUTIONEM IURATORIAM ABEST, UT
DEBEAT OMNE DAMNUM RESARCIRE ACTORI AC FIDEIUSSORE ALIQUO DATO DEINCEPS
CAUSAM AGERE. ET (MILITIAE EX CASU QUO PACTO POSSINT) OPPIGNERARI. ET DE
IIS QUI SINE DOTE VEL ANTENUPTIALI DONATIONE CONIUNCTI FUERUNT DEFUNCTO
PAUPERES DIVITI IN QUARTAM PARTEM SUBSTANTIAE EIUS VOCANDIS, SIVE LIBERI
SUPERSINT SIVE NON SUPERSINT.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio per Orientem iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Multi nos adeuntes potentiam nostram docent se sibi iudicio a quibusdam atque adeo
in alias provincias deduci sive ex sacra nostra iussione sive etiam ex sententia iudiciali, et licet hac re
vexentur tamen coactos per iussiones vel sententias illas exhiberi, deinde vero eos qui illos exhibuerunt
ei cautionem acceperunt eo nomine ut postulati ab iis intra certum tempus in iudicium destinatum venturi
sint, ipsos in provincia manere, relicto eo qui exhibitus vel deductus est sumptibus in peregrina terra
faciendis atterendo.

2 rubr. Περὶ παραστασιῶν, καὶ περὶ τοῦ προσάγε-
σθαι τοῖς αἰτιωμένοις μετὰ κ' ἡμέρας, καὶ περὶ τῶν
ἐξομνυμένων, καὶ περὶ τῶν ἐκ τοῦ κῆσον ὑποθηκῶν,
καὶ περὶ ἀπορίκων γάμων *Theod.* Περὶ παραστασιῶν
καὶ τὰ ἐξῆς *Ath.* (ἢ περὶ παραστασιῶν γεὰρὰ ci-
tatur *Ρομ.* 10, 2, 8, 6) || 5 * ὀρίσοι *ML*, ὀρίσει *cum*
Scrimgero vulg. || 7 τῶν τῶν τούτων *M* || 9 ἢ καὶ malit
Homborgk || 10 ἀνέχεσθαι *Haloander, Homborgk* || 13 τῶ
ἐνάγοντι *Haloander*] τὸν ἐνάγοντα *ML* || 14 λέγειν λοι-
πὸν *L* || lacunam notari; scribendum *fere* *Kai* (περὶ τῶν
ἐκ κῆσον στρατειῶν δυναμένων) ὑποτίθεσθαι || 15 καὶ
περὶ — 20 ὑπόντων *om. L* || 18 ἐνπόρῳ *Homborgk*] ἐν-
πόρῳ *M* || 21 ἐπάρχῳ *L*] ὑπάρχῳ *M* || 26 ἀρχικῶν ἢ

καὶ *M* || 28 τούτοις *L* || 30 τῶ ἀφορισθέν· *L* || 32 ξέ-
ναις *L* || 33 διαχθέντα *L*

1 sq. *Ry* LIII V || 2 introducendis] reis *add. V*² *vulg.* ||
3 hi *om. R* || vicesimum *vulg.* || 4 praesentetur V praesentur *R*^a || 8 casu] militia *adscr. R*² in *mg.* || quae] et
quae *vulg.* || 11 substantiam V || 12 sq. substantiam uxoris
quae relinquitur quando inops est V || 24 quia] quae *R*
qui V² *om. V*¹ || alibus V¹ || 26 iussione aut] aut *om. V*¹ ||
27 haec *om. V*¹ || 29 venient *vulg.* || 30 hii *RV* || con-
uenta *R*¹ || 31 remaneant *R*² || affligi V || 32 peregrina-
tione V³ *vulg.*] peregrinando ne V¹ peregrinationem *R*

CAPUT I.

Τούτο τοίνυν ἐλεούντες θεσπίζομεν, εἴ τι γένοιτο τοιούτου καὶ ὁ χρόνος πληρωθεῖ ὃν ἐπὶ τῆς παραστάσεως ἢ τῆς ἀπαγωγῆς ἀσφαλεῖς αὐτὸς ὁ ἐνάγων ἔταξεν, εἴτα ὁ μὲν προεδρεύει τῷ δικάστῳ, ὁ δὲ ἐνάγων ἀπολιμπάνοιτο, καὶ μὴ εἰς αὐτὸν ἡμερῶν δέκα, ὡς οὔπερ παραγένοιτο τῆ χάρα, ὁ ἐνάγων ἀπαντήσῃ, τὸν μὲν ἐναγόμενον εἰσὶνὰ παρὰ τῷ δικάστῳ καὶ ταῦτα διδασκόντα παραχρῆμα ἀφίεσθαι, ὄρκω δὲ αὐτοῦ κρίνεσθαι πᾶσαν δαπάνην ἣν ὑπέστη περὶ τὴν ὁδοπορίαν περὶ τὴν ἐν ξένῃ διατριβῇ, καὶ ταύτην τὸν δικάστην καταδικάζειν τὸν ἐνάγοντα μάτην. καὶ ἐπειδήπερ εἰσθός ἐστι μὴ ἄλλως γίνεσθαι τὰς ἀπαγωγὰς ἢ τὰς παραστάσεις, εἰ μὴ οἱ ἐνάγοντες ἐγγυητὰς ἐπὶ ῥῆτῃ ποσότητι δόειν ὡς ἐπεξέρχονται τῆ δίκῃ καὶ κρατοῦσι τῆς ψήφου, τούτο μὲν τὸ ποσὸν πάντως αὐτοὺς ἀπαιτεῖσθαι καὶ διδοσθαι καὶ τῷ μάτην συκοφαντηθέντι. εἰ δὲ διὰ τοῦ ὄρκου καὶ πλεόν τι σαφηρίσει (ῥητῆς μὲντοι ποσότητος ὀριζομένης παρὰ τοῦ δικάζοντος, ἢν οἱ νόμοι ταξάτωνα καλοῦσι), καὶ τούτο προσαιτεῖσθαι ἵνα μάθωεν μὴ παίζειν εἰς βίους ἀλλοτρῶν, ἀλλὰ τὰ κατὰ χώραν αἰρεῖσθαι δικαστήρια κάκεισε πρὸς τοὺς ἐαυτῶν ἀντιδίκους διακρίνεσθαι.

Hoc igitur miserantes sancimus, si quid fiat tale et tempus impleatur quod in cautione exhibitionis aut praesentationis ipse actor constituit, deinde ille quidem observet in iudicio, actor autem desit, et nisi intra dies X postquam reus venerit in provinciam actor occurrerit, reum quidem ingredientem apud iudicem et haec docentem repente dimitti, iureiurando autem eius iudicetur de omnibus expensis quas pertulit circa viam et circa peregrinam habitationem, et his iudices addicant actorem convenientem frustra. Et quoniam mos est non aliter fieri exhibitiones aut praesentationes, nisi actores fideiussores certa quantitate dederint, quia exequitur causam et suscipiunt sententiam, hanc quidem quantitatem omnino eos exigi et dari frustra calumniam passo. Si vero per iusiurandum etiam plus aliquid declaraverit, certa tamen quantitate definita a iudice, quam leges taxationem vocant, etiam hoc superexigi, ut agnoscant non ludere in vitas alienas, sed in provincia eligere iudices et ibi contra suos adversarios litigare.

CAPUT II.

Ἐπειδὴ δὲ τὰς παρὰ τῶν ἐναγόντων ἐγγύας ὡς ἐπίπαν ἴσμεν ἐνταῦθα διδομένας ἐπὶ τοῖς παρισταμένοις προσώποις, εἰ δὲ εἰς ἕτεραν ἀπάγονται χώραν, ἵσως διαφυγάνει ταύτην τὴν παρατήρησιν, θεσπίζομεν τὸν ἐνταῦθα δικάστην ἢ τὸν ἐνδοξότατον ἡμῶν κοιαιτώρα τὸν τοῖς θελοῖς ἡμῶν ὑπηρετούμενον ῥαμμασιν, εἰ τι τοιοῦτο πράξει μελευσθεῖν, μὴ ἄλλως εἰς ἕτεραν ἀπαχθῆναι χώραν τὸν ἐναγόμενον, πρὶν ἂν ἐγγυητὴν προσκαταστήσειεν ὁ ἐνάγων ἐν τῷ δικάστῳ καθ' ὃ μέλλει τὸν εἰσθύνόμενον ἄγειν, ὡς δώσει πρὸς τὸ τῶν τόπων διάστημα χρυσῶν ὅσον ἂν ὀρισθεῖ τῷ φεύγοντι, εἰ μὴ αὐτὸς ἐπεξέλθῃ ἢ ἐπεξέλθῶν μὴ κρατήσῃ τῆς δίκης, κάκεισε πάντα πράττε- 35

Quia vero ab actoribus fideiussiones plerumque novimus hic datas, tamquam in exhibendis personis, si vero in aliam deducantur provinciam, forte declinare hanc observationem, sancimus hic iudicem aut gloriosissimum nostrum quaestorem sacris nostris ministrantem litteris, si quid tale agere iubeatur, non aliter ad aliam exhiberi provinciam reum, antequam fideiussorem praebeat actor in iudicio, in quod futurus est reum deducere, quia dabit secundum locorum spatium aurum quantumcumque decretum fuerit fugienti, si non exequatur aut exequens non vincat causam, et ibi omnia agi quaecumque in ex-

cap. I (Θεσπίζομεν, εἰ ὁ χρόνος πληρωθεῖ). II. III § 1. 2. IV in. (— παντελῶς ἀποστρεφόμεθα 302, 34) habet B, 7, 12, 7.
c. I summarium extat Ροπ. 8, 6; Theodori summam repetit Ecloga lib. I— X Basilicorum (cf. Heimbach adnot.).

I. Hoc igitur aegre ferentes sancimus, si quid eiusmodi factum sit atque tempus transierit quod in cautione iudicio sistendi aut deducendi causa actor statuit, deinde alter quidem in iudicio praesto sit, actor autem absit, nec intra decem dies, ex quo ille in provinciam venit, actor compareat: ut reus, qui iudicem adierit et haec probaverit, statim dimittatur, iureiurando autem eius omnes impensae quas et in itinere et dum peregre commoratus est fecit, aestimentur atque in eas iudex condemnent eum qui temere causam egerit. Et quoniam moris est non aliter deductiones aut exhibitiones fieri, nisi actores fideiussores in certam quantitatem dederint se litem persecuturos esse et sententiam accepturos, ea quantitas omnino ab iis exigatur eique detur qui temere calumniam passus est. Quodsi quid etiam amplius per iusiurandum declaraverit (certa tamen quantitate a iudice definienda, quam leges taxationem vocant), hoc quoque insuper exigatur: ut discant non ludibrio habere bona aliena, sed iudicia quae in provincia sunt eligere ibique cum adversariis suis litigare.

II. Quoniam vero scimus fideiussores ab actoribus plerumque hic dari propter exhibendas personas, si vero in aliam provinciam rei deducuntur, forte declinare eos hanc observationem, sancimus, ut iudex qui hic est vel gloriosissimus quaestor noster qui sacris nostris litteris operam dat, si quid tale facere iussus sit, non aliter (pattatur) reum in aliam provinciam deduci, priusquam actor in iudicio in quod reum exhibiturus est, fideiussorem praestiterit se, si ipse causam non persequatur vel persecutus non vincat, pro locorum distantia tantum pecuniae daturum quantum reo definitum fuerit, ibique omnia agantur quae-

1 τοῦτ* L¹ || 2 ὃν L¹ || 3 ἢ τῆς ἀπαγωγῆς ἢ ἀγωγῆς. L¹ || 4 ὁ μὲν ἐναγόμενος add. cum Haloandro vulg. || 5 καὶ μ] || et nisi s || μερῶν M¹ || 6 ἀπαντήσῃ LB^c || 12 ἐναγωγὰς B^c || 14 ἐπὶ τῆ ῥῆτῃ B^c || 17 τοῦ om. L¹ || 19 ταξάτωνα L || 21 δικαστήρια] iudices s || 22 κάκει* L^a || ἐαντὸς L^a || 23 παρὰ] περὶ L || 29 sq. εἰς ἕτεραν ἀπαχθῆναι χώραν τὸν ἐναγόμενον] ἐπιτρέπειν (cf. Ath. in. et Theod. § 2) vel simile quid deesse vidit Heimbach || 31 προσκαταστήσειεν ML Ath.] προσκαταστήσειεν B^c (Haloander) προκαταστήσει Ath. in tit. 15 paratilis § 5 praebest s (παράσχη Ath. in tit. 4 parat. § 9) || δικαστῆ B^c || 32 ἐνάγειν B^c || 34 αὐτὸς om. s || ἐπεξέλθῃ Ath. Theod.] ἐπεξέλθοι MB ἐπεξέλθ^θ L || 35 κρατήσῃ MLB/ Ath.] κρατήσει B^c vulg., κρατήσεις Osenbrüggen

1 haec RT || tale fiat RT || 3 actor] auctor (autem desit add. R¹) RV || 4 auctor RV || 5 nisi] non vulg. || postquam reus om. R¹ T¹ || 6 auctor V || occurrerit] et occurrerit R² || reum V¹ || 7 et haec docentem s^u p^l. V² in spatio vac. || 10 his R² T² vulg.] has R¹ T¹ V || addicat R¹ V || auctorem V || venientem R || 11 est om. R¹ || 12 auctores V || 13 dederit R¹ || qui V¹ || 14 suscipiant R² || quidem om. R || 15 exigi et] exigit V || 16 Si vero] Si vero per iusiurandum calumpniam passo si vero V¹ || 17 tamen om. R¹ || definita] et definita RV || 19 in del. R² || 20 elegere V¹ || 26 hic] hinc R || 27 nostris om. V || 29 exhibent R¹ || reum] u ex corr. V || 30 auctor V || quod V] quo RT || 31 reum V¹ || 32 spatium V¹

σθαί ὅποσα ἐπὶ τῇ παραστάσει διωρίσαμεν, τοῦ μὲν ὀρισθέντος χροσίου παρὰ τῶν ἐγγυητῶν ἀπαιτουμένου καὶ διδομένου τῷ ἀπαχθέντι, παρεχομένου δὲ παρ' ἐκεινοῦ καὶ τοῦ ὅρκου ἀχρι ταξιατίου, ἵνα εἴτερ ὁμῶσει καὶ πλεῖον δεδαπαρηκέναι, καὶ τούτο ἀπολάβοι, καὶ πανταχόθεν φαίνοιτο τέλει τὰ τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας.

hibitione decrevimus, definitum vero aurum a fideiussoribus exigendum et dandum ei qui deductus est, praebendo quoque ab illo etiam iureiurando usque ad taxationem, ut si iuraverit se etiam amplius expendisse, et hoc recipiat, et undique videantur perfectae nostrae legislationes.

CAPUT III.

Καίεινο δὲ ἡ μὲν ἀρχαιότης εὖ ποιοῦσα διετύπασεν, οἱ δὲ νῦν ἐπετίθηδες τεχνάζονσι, τὴν τῶν ἡμετέρων νόμων φιλανθρωπίαν ἀφορμὴν ποιοῦμενοι τῆς ἐαυτῶν ἐπιρρείας. τῆς γὰρ παλαιότητος βουλομένης τὸν αἰτιάσεως βιβλίον δεξάμενον ἡμερῶν εἴσω δέκα διάσκεψιν ἔχειν, ἐφ' ᾧ καὶ ἀνερευνησαί τὸ πρᾶγμα καὶ ἴσως ἐπιγνώσκειν καὶ ἀπαλλαγῆναι, μετὰ δὲ τὴν τῶν δέκα ἡμερῶν προθεσμίαν τρικαῖα καὶ ὑπογράφειν τῷ σταλέντι βιβλίῳ καὶ τὰς δικαστικὰς πληροῦν ἀσφαλείας, τινὲς δὲ ἀφορώντες εἰς τοὺς ἡμετέρους νόμους, οἱ μετὰ προκατάρξιν οὔτε παραιτῶσθαι τὸν δικαστὴν οὐδέ μάλιστα ἀντιῶσθαι ἀντιῶσθαι, τὸ πρᾶγμα τεχνάζονσι, καὶ μάλιστα τῶν πρακτόρων τὰ τοιαῦτα δολερῶς ἐξευρισκόντων, καὶ ἅμα προσερχεῖται τῶν ὑπόμνησις, πολλὰς οὔτε βιβλίον διδομένου οὔτε δικαστικῆς οὐδεμιᾶς ἀσφαλείας, ἀγοσι τὸν ἄνθρωπον ἄκοιτα πρὸς τὸν δεδομένου δικαστὴν καὶ οὐδ' ὅτι οὖν ἐπιστάμενον συνελάνουσι ποιήσασθαι προκατάρξιν, ὥστε ἅπαξ αὐτὸν ὑπὸ τῇ προκατάρξει γενομένου δεδέσθαι καὶ μηδεμίαν ἔχειν ἀδειαν μίτη παραιτήσασθαι τὸν δικάζοντα μίτη συνδικαστὴν γοῦν αἰτήσαι, καίτοι γε ἴσως ὑπόπτου τοῦ δικαστοῦ καθεστῶτος· οὕτω τε πράττουσιν ἂ βούλονται καὶ ὑπὸ ταῖς ἐαυτῶν τέρχαις τὸν ἄνθρωπον ποιήσασθαι ὃν βούλονται 1 τὸν τρόπον τὰ κατ' αὐτὸν σπαράττουσιν. Θεσπιζομεν τοίνυν, ἐπειδὴν ὑπόμνησις προσερχεῖται τινὶ, πάντως ἐπιδίδοσθαι βιβλίον, καὶ μὴ κατὰ τὸ παλαιὸν δέκα μόνον ἡμερῶν ἔχειν τὸν ὑπομνησθέντα προθεσμίαν, 35 ἀλλὰ διπλασίαν, τοῦτέστιν εἰκοσίν, ὥστε εἴτε παραιτήσασθαι βουληθεῖ εἴτε καὶ συνδικαστὴν αἰτήσαι, ἀδειαν ἔχειν τούτο ποιεῖν ἢ καὶ ἴσως ἐπιγνώσκειν τὸ ὄφλημα καὶ ἀπαλλαγῆναι πρὸς τὸν ἀντιδικὸν τὸν αὐτοῦ φιλικῶς, καὶ μὴ κατ' ἐπιρρείαν καὶ ἐπιδρομὴν 40

Illud quoque antiquitas quidem bene faciens disposuit, nunc autem studio machinantur, nostrarum legum clementiam occasionem facientes suarum calumniarum. Vetustate namque volente conventionis libellum suscipientem diebus aequae decem deliberationem habere, quo possit discutere causam et forte etiam recognoscere et liberari, post decem autem dierum indutias tunc et subscribere misso libello et iudiciales implere cautiones, quidam vero respicientes ad nostras leges, quae post litis contestationem neque refutare iudicem neque alium petere iudicem permittunt, causam arte machinantur, et maxime executoribus talia dolose advenientibus, et mox ut oblata fuerit quaelibet admonitio, forte neque libello dato neque iudiciali ulla cautione, deducunt hominem invitum ad iudicem datum et nihil scientem compellunt facere litis contestationem, ut semel sub litis contestatione constitutus obligetur et nullam habeat licentiam neque refutare iudicem neque alium simul iudicem petere, cum forte suspectus iudex sit; et sic agunt quae volunt et sub suis artibus hominem constituentes quo volunt modo de eo agunt.

1 Sancimus igitur, dum admonitio oblata fuerit alicui, modis omnibus offerri libellum, et non secundum antiquitatem decem solummodo dierum habere eum qui admonetur indutias, sed duplices, hoc est viginti, ut sive repudiare voluerit sive et cum eo alium iudicem petere, licentiam habeat hoc facere aut forte cognoscere debitum et liberare se ab adversarii sui contentione amicabiliter, et non per calumniam et circumventionem sub iudice constitui

§ 1. 2 et cap. IV in. ex B habet B¹ p. 234 Zach. § 1 summarium extat 'Ροτ. 10, 2.

cumque de exhibitione constituimus, ut definita pecunia a fideiussoribus exigatur eique detur qui deductus est, usurandum autem ab illo praestetur taxatione moderatum, ut siquidem iuret se plus impendisse, hoc quoque recipiat, atque undique perfecta appareat nostra legislatio.

III. Verum illud quoque antiquitas bene quidem disposuit, nunc autem de industria insidiis vexant qui ex nostrarum legum humanitate iniuriae suae opportunitatem petunt. Cum enim antiquitas iubeat eum, qui libellum conventionis accepit, intra decem dies deliberandi facultatem habere, quo et causam examinet et forte agnoscat atque transigat, post spatium vero decem dierum libello misso subscribere et iudicialibus cautionibus satisfacere, nonnulli ad nostras leges respicientes, quae post litis contestationem nec recusare iudicem nec alium quoque qui simul iudicet petere permittunt, insidias rei moluntur, cum maxime executores talia dolose excogitent, et simulatque qua admonitio oblata est, saepe nec libello dato nec iudiciali ulla cautione praeserta hominem invitum ad iudicem datum ducunt omniumque rerum plane ignarum ad litem contestandam compellunt, ut lite semel contestata obstructis teneatur neve ullam habeat facultatem aut recusandi iudicem aut alium saltem qui simul iudicet petendi, licet iudex fortasse suspectus sit: atque ita quae volunt agunt et cum hominem artibus suis circumvenerint, quo volunt modo 1 res illius diripiunt. Sancimus igitur ut, quando cui admonitio oblata sit, omnino libellus tradatur, neve sicut antiquitas decem tantummodo dierum spatium, sed duplex, id est viginti, admonitus habeat, ut, sive iudicem recusare velit sive etiam alium qui simul iudicet petere, licentia ei sit hoc faciendi, vel etiam agnoscendi forte debitum et amice cum adversario suo transigendi, neve per iniuriam aut circumventionem

4 ταξιατίου L || 5 ante δεδαπαρηκέναι s. v. add. ἐαυτῶν L² || 9 τὴν om. L || τὸν ἡμέτερον νόμον φιλανθρωπίας L || 11 αὐτῶν L || 12 βιβλίον L || ἡμερῶν εἴσω δέκα] diebus aequae (i. e. ἴσῳ?) decem ε || 13 ἐφ' ᾧ εἴη s. v. add. L² || 14 καὶ ἴσως M] καὶ ἴσως καὶ L⁵ (cf. 3S) || 16 τὰς] τοὺς L || 17 δὴ L] δὲ M⁵ || 18 sq. *οὐδὲ — οὐδὲ libri || 22 *οὐδὲ — οὐδὲ libri || 24 δεδομένου L^a διδομένου L^b || 2S γοῦν om. ε || 32 σπαράττουσιν ML^a πράττουσι L² || Κάεινο θεσπιζομεν, ἐπειδὴν inc. B || 39 ἀπαλλαγῆναι πρὸς τὸν ἀντιδικὸν τὸν αὐτοῦ] liberare se ab adversarii sui contentione ε

1 aurum] an****rum V¹ || 4 taxationem R || se] set R¹ || 5 et undique] ut undique RV || 6 legislatiōis V || 10 calumpniā V¹ || 11 conventionis V] factae add. RT vulg. || 15 libellum et indices R¹ || 16 nero quidam V¹ || 18 iudicem V] om. RT || 19 permittant R¹ || 20 tale V || 24 contestatione V¹ || 25 contestationem R² || 26 licentiam habeat V habet licentiam R¹ || 27 cum forte om. R¹ || suspectum R¹ || 28 noluerit R || 29 constituentes RT] statuentes V vulg. || 32 amotio (amōtio V³) ablata V || 33 auferri R¹ offerri R² obferri R³ || et] ut V || 35 monetur R¹ || 3S recognoscere Beck || ab om. R¹ || 39 contentione R

ὑπὸ δικαστῆ γίνεσθαι ἴσως ὑπόπτω, ἴσως ἀκαταθ-
 μίω, πολλὰν δὲ τι καὶ οἰκίον ἐπὶ τῷ φέροντι διο-
 κουμενῷ, καὶ τοῦ τῆν δίκην ὑπομένουτος οὐδένα και-
 ρὸν ἔχοντος πρὸς τὸ μαθεῖν ἐφ' οἷς ἐναγόμενος ἀπαν-
 2 τῆσει. Δεχόμενον δὲ αὐτὸν τὸ βιβλίον, μόνος
 προσωπικῆς ἐγγῆς παρ' αὐτοῦ διδομένης καὶ τῶν
 σποροτούλων κατὰ τὴν θείαν ἡμῶν παρεχομένων διά-
 ταξιν, ὑπογράφει τῷ καλουμένῳ ἀντιβιβλίῳ δηλοῦντα
 καὶ τὸν χρόνον καθ' ὃν αὐτῷ τὸ βιβλίον ἐπιδίδοται,
 ἵνα μὴ καὶ περὶ τοῦτο τέχνη τις γένηται. ἐπειδὴ
 5 δὲ μέλλοι γίνεσθαι προκατάρξις παρὰ τῷ δικαστῆ,
 ἐρωτᾶσθαι τὸν φερόντα, εἰ αἰ εἰκοσι διετηλύθασιν
 ἡμέραι αἰ τῆς διασκέψεως, κἀκεῖνον λέγειν μὲν τάληθῆ,
 δεικνύσθαι δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῆς ἡμέρας τοῦ βιβλίου
 καὶ τῆς ὑπογραφῆς τῆς κατὰ τὸ βιβλίον. καὶ εἰ φή-
 15 σαι παρεληλυθέναι τὸν τῶν εἰκοσι ἡμερῶν ἀριθμὸν,
 τριηκάντα γίνεσθαι τῆν προκατάρξιν. ἐν μέσῳ δὲ
 ἄδειαν εἶναι καὶ παρατεῖσθαι τὸν δικαστῆν καὶ ἕτε-
 ρον αἰτεῖν ἢ συνδικαστῆν αὐτῷ λαμβάνειν, ἢ καὶ
 ἀπαλλάττεσθαι φιλικῶς, οὐδὲν ἐν μέσῳ οὔτε ζημιού-
 20 μενον οὔτε παρὰ τῶν πρακτόρων ταραττόμενον, ἀλλὰ
 τῆν τε δικαστικὴν ἀσφάλειαν ἐκτιθέμενον, καθάπερ
 ἂν οἱ τὰ ταῦτα κείμενοι συνίδουεν, τῆν τε τῶν εἰκοσι
 ἡμερῶν ἔχοντα διάσκησιν. Εἰ δὲ τὰ ταῦτα μὴ παρα-
 φυλαχθεῖν, κἀν δόξειε τις γίνεσθαι προκατάρξις, ἀντι
 25 μηδενὸς αὐτῆν εἶναι, ἀλλ' ἄδειαν εἶναι καὶ μετὰ τὴν
 τοιαύτην προκατάρξιν εἶσω τῶν τεταγμένων εἰκοσι
 ἡμερῶν οὕτως ἅπαντα πράττειν, ὡς ἂν εἰ μὴδὲ τῆν
 ἀρχὴν ἐγεγόνει τις προκατάρξις.

CAPUT IV.

Εἰ δὲ ἀπαξ παρατηρήσμενος τὸν δικαστῆν ἕτερον 30
 λάβοι, οὐ δίδομεν αὐτῷ καὶ τὸν ἡττημένον αὐδὲς
 παρατεῖσθαι. ὡς περὶ γὰρ αὐτοῦ κηδόμεθα, οὕτω καὶ
 τὸ δι' ἀναβολὴν πράττεσθαι τι κατὰ τῶν ἐναγόντων
 παντελῶς ἀποστρεφόμεθα. Εἰ δὲ καὶ τινες διουό-
 σαιτο μὲν ὡς προσεθρέουσαι, πρὶν δὲ ἢ προκατάρξις 35
 γένοιτο, τῆς μεγάλης ταύτης ἀφανεῖς κατασταίεν πό-
 λεις, ἄδειαν εἶναι καὶ μὴ γενομένης προκατάρξεως
 προσεῖναι τὸν ἐνάγοντα τῷ ἀφορισθέντι δικαστῆ καὶ
 τὰ ταῦτα προσαγγέλλειν, ἐκεῖνον δὲ, εἰ μὲν ἀρχῶν εἴη,

cap. IV (34 Εἰ δὲ καὶ τινες — 303, 19 ὑπόθεσιν) extat B 7, 14, 22

judici obnoxius fiat fortasse suspecto, fortasse minus sibi accepto vel qui adeo privatam adversus reum
 contentionem exerceat: praeterquam cum qui litem sustineat nullum habeat tempus ad cognoscendum quo
 2 nomine conventus compareat. Cum vero libellum acceperit, sola personali fideiussione ab eo prae-
 stita et sportulis secundum sacram nostram constitutionem datis libello contradictionis quem vocant sub-
 scribat, simulque tempus quoque quo libellus sibi traditus sit declaret, ne qua vel de hac re machinatio
 fiat. Quando autem litis contestatio fieri debet apud iudicem, interrogetur reus, num viginti illi dies de-
 liberationis praeterierint; et ille quidem verum dicat, sed idem etiam demonstretur ex die libelli et sub-
 scriptione quam libello inseruit. Et si numerum viginti dierum praeterisse dixerit, tum litis contestatio
 fiat. Interim vero liceat et recusare iudicem et alium petere vel collegam qui simul cum eo iudicet ac-
 cipere, vel etiam amice litem componere, neve ullo modo interim aut damnum patiatur aut ab execu-
 toribus vexetur, sed et iudicalem cautionem praestet, quemadmodum illis qui de his iudicant visum sit, et
 viginti dierum deliberationem habeat. Quodsi haec non observentur, etiamsi qua litis contestatio facta
 videatur, ea pro nulla habeatur, sed liceat etiam post eiusmodi litis contestationem intra statutos viginti
 dies ita omnia agere, quasi ne ab initio quidem ulla litis contestatio facta esset.

IV. Si quis autem semel recusato iudice alium acceperit, non concedimus ei, ut etiam quem petit
 rursus recuset. Quemadmodum enim ipsi prospicimus, ita etiam per dilationem quicquam agi contra actores
 plane abnuimus. Si qui vero iuraverint se adfuturos, videm autem antequam litis contestatio facta sit
 magna hac urbe discesserint, liceat actori ne facta quidem litis contestatione iudicem designatum adire et
 haec denunciare, ille vero, si quidem magistratus sit, omnibus modis iubeat reum adduci tamquam per-

forsan suspecto, forsan ingrato, plerumque autem
 aliquid etiam proprium contra reum dispensante, et
 eo qui litem sustinet nullum habente tempus ad
 cognoscendum, in quibus conventus occurrit.

2 Suscepto vero libello, sola personali fideiussione
 ab eo data et sportulis secundum sacram nostram
 praebitis constitutionem, subscribere libello qui ap-
 pellatur responsionis et declarare etiam tempus quo
 ei libellus datus est, ne etiam ob hoc ars fiat quae-
 10 dam, cumque futura est celebrari contestatio litis
 apud iudicem, interrogari fugientem, si viginti dies
 transierunt deliberationis, et illum dicere quidem veritatem,
 ostendi quoque illud etiam ex die et sub-
 scriptione libelli: et si dixerit transisse viginti die-
 15 rum numerum, tunc fieri litis contestationem. In
 medio autem licentiam esse ei repudiare iudicem et
 alium petere aut etiam cum eo iudicem percipere
 aut certe absolvi amicabiliter, nihil in medio neque
 damnificando neque ab executoribus conturbando,
 sed iudiciariam cautionem exponentem, sicut qui de
 his iudicant perspexerint, et viginti dierum habentem
 deliberationem. Si vero haec non serventur, licet
 videatur quaedam fieri contestatio litis, pro nihilo
 eam esse, sed licentiam esse et post huiusmodi con-
 25 testationem litis intra definitos viginti dies sic omnia
 agere, tamquam si neque ab initio facta sit quaedam
 contestatio litis.

Si vero semel repudians iudicem alium acceperit,
 non sinimus ei et eum qui petitus est rursus repu-
 diare. Sicut enim eius curam habemus, sic etiam
 per dilationem agi aliquid adversus actores modis
 omnibus aversamur. Si vero etiam quidam iurent
 quidem quia observent, et antequam contestatio litis
 fiat, ab hac maxima dispareant civitate, licentiam
 esse etiam non facta litis contestatione adire acto-
 rem statutum iudicem et haec denunciare, illum vero,
 si quidem administrator sit, iubere omnimodo ex-

1 ὑπὸ ἐπὶ L || γίνεσθαι ὑπὸ δικαστῆ B² || 2 οἰκίον
 libri] μὴ οἰκίως ex prava Leuclavii coniectura B¹ || διο-
 κουμενῷ MB⁵] διακεμμένω L || 4 ἐφ' οἷς εὐθὺς B² ||
 5 § 2 Δεχόμενον — 24 διάσκησιν om. B² || μόνος L¹ ||
 7 σποροτούλων B¹ συναρθεῖων B¹ διάταξιν] Cod. 3, 2, 4
 8 ἀντιβιβλίῳ Heimbach cum Cuiacii] ἀντιβιβλῶ libri ||
 10 γίνηται L^a || 12 διετηλύθεισιν B || 15 καὶ ἐκ τῆς
 κατὰ τὸ βιβλίον ὑπογραφῆς L (cf. etiam ε) || βιβλίον (cf.
 301, 16 et Cuiacii expros.) ἀντιβιβλίον malit Zacharice ||
 16 τὸν om. M || 18 καὶ ἕτερον B¹ ἕτερον B || 19 ἢ καὶ] aut
 certe ε || 20 sq. *οὐδὲ — οὐδὲ libri || 21 τῶν om. L^a ||
 25 γίνεσθαι MLB¹] γενέσθαι B vulg. || 28 εἰ om. M ||
 30 ἀπαξ] τις add. B² || ἕτερος M || 33 δι' ἀναβολῆν]
 τινὰ add. B² || τι] τινὰ L || 35 παρεθρέουσι B¹

1 suspecto R || 2 reum R] eum VT vulg. || dispen-
 santem V || 3 qui om. V¹ || 4 cognoscendum V] agnosce-
 dum RT || 6 sportulis V¹ || 7 qui] quod R¹ V || 8 etiam]
 et R¹ || 10 celebra* V¹ || 16 ei] leg. et? || 18 persolui R ||
 neque] aut V || 20 set RV] sed et vulg. || iudiciariam
 RV || qui de his RT] de his qui V || 21 iudicant R]
 iudicans VT || *perspexerit libri || habente — 31 eum
 qui ser. R² in ras. 3 versuum || habente RV || 25 diffini-
 tos RT || 33 aliquid agi R || 34 aversamur vulg.] ad-
 uersamur RV || quidem aiurent quidem R¹ || 35 obser-
 vant al. || 36 maxime libri || dispareant V^a disparatur
 R || 37 contestationem R¹ contestati* V¹

κελεύειν ἐκ τρόπου παντός ἀγεσθαι τὸν ἐναχθέντα ὡς
καὶ ἐπίσκοπον καὶ σχεδὸν ἑαυτοῦ κατήγορον τῇ φυγῇ
γεγόμενον· εἰ δὲ οὐκ ἄρχοι, δοθεῖν δὲ ἐκ τίνος δικασ-
τῆς, εἴτε ἐκ θείου τύπου τυχόν ἢ κελείσεως ἢ καὶ
παρὰ τινος ἀρχόντος, ἐπ' ἐκείνου μνηνεῖν, ὥστε ἀγε-
σθαι παρ' ἐκείνου, καὶ μὴ τὸ πρᾶγμα μένειν τῷ διώ-
κοντι πανταχόθεν ἀπορον, οὔτε τοῦ δικαστοῦ πρᾶξαι
τὴν δυναμένην διὰ τὸ μητὰ γενέσθαι παρ' αὐτῷ προ-
καταρξῆν, ἐκείνου τε καταφρονούντος τὸν νόμον καὶ
τῆς διωμοσίας τῆς ἑαυτοῦ καὶ τὸν διώκοντα πάσης
1 ἔκτος νομίμου βοήθειας ἀπολιμπάνοντος. Ὅπως
ἂν οὖν μὴ λανθάνοντος αὐτοῦ καὶ βραδυνούσης τῆς
παραστάσεως τὸ πρᾶγμα μένοι μετέωρον, ἐξεταζέτω
παχυμερῶς ὁ δικαστὴς ὅποι γῆς ἀπεληλυθέναι λέγη-
ται, καὶ δίδωτω προθεσμίαν ῥητήν, ὥστε εἰ μὴ εἰσω
ταύτης ἀπαντήσκειν (ἐλευθέρας μένοι τοῦτου παροξ-
σίαν ἔχων, ἀλλὰ μὴ ὡς εἰκὸς ἐξέπιπθες παρὰ τοῦ
διώκοντος ἀσθειογμένους αὐτοῦ καὶ βραδυνούσης), τρι-
καῦτα κατὰ μίαν μοῖραν ἐξεταζέτω τὴν ὑπόθεσιν καὶ
ἐπὶ νομῆς πεμπέτω τὸν διώκοντα τῶν αὐτοῦ πραγ-
μάτων πρὸς τὸ μέτρον τοῦ διαφαινομένου χρέους, ὥστε
αὐτὸν εἰς νομὴν πεμφθέντα ἔχειν τὰ πράγματα χρέους
ἐνεκεν φυλακτέου. καὶ τρικαῦτα εἴτερο ἐκείνος ἀπαν-
τήσκει, πᾶσαν αὐτῷ πρότερον θεραπεύειν τὴν ζημίαν,
οὔτω τε ἀπολαμβάνοντα τὰ πράγματα καὶ ἐγγυητῆν
25 παρασχόμενον ἀγωνίσασθαι τὴν ὑπόθεσιν.

hiberi reum tamquam perierum et paene sui accu-
satorum per fugam factum; si vero non administret,
sed datus sit a quodam iudice, sive ex sacra forte
forma aut iussione aut etiam ab aliquo administra-
tore, ad illum nuntiare, ut deducatur ab illo, ne
causa maneat actori undique desolata, iudice agere
aliquid non valente eo quod nondum apud eum facta
sit contestatio litis, illo contemneute legem et [iura-
mentum suum] manifestationem suam, et actorem
10 extra omne legitimum adiutorium relinquente.

1 Igitur ne latente eo et tardata exhibitione causa
maneat suspensa, examinet ut potuerit index, in
quam terram abisse dicitur, et det indutias certas,
ut nisi intra eas occurrerit (liberam tamen huius
rei fiduciam habens, si non forte studio actoris im-
pediatur aut venire prohibeatur), tunc secundum
unam partem examinet negotium et in possessionem
mittat actorem eius rerum secundum mensuram decla-
rati debiti, ipsumque in possessionem missum habere
res debiti causa servandi. Et tunc, si ille occur-
rerit, omne ei prius salvet damnum, et tunc reci-
piens res et fideiussorem praestans prosequatur
causam.

CAPUT V.

Καλὸν δὲ ἂν εἴη καὶ τοῦτο πρὸς τὴν τῶν ἀμφισ-
βητομένων ζητησὶν νόμον κοινῶ διορίσασθαι. πρό-
τερον μὲν γὰρ γεγόνασιν ἀμφισβητήσεις πολλαί, πρό-
τερον δὲ τὰς στρατείας ὑπὸ τοῖς τῆς υποθήκης ἀγε-
σθαι δεσμοῖς ἢ τούτων ἐλευθέρας εἶναι. ἀλλὰ τοῦτο
μὲν ἤδη κέρριται νόμος, καὶ πρόδρομοι καθεστῶσιν αἱ
στρατεῖαι, ὅποσαι διὰ τὸν πικράσκεσθαι καὶ ὑποτί-
θεσθαι δύναται. ἡμεῖς δὲ τὸ πρᾶγμα ἐκ μειζόνων
θεωροῦντες ἴσμεν, ὡς ἐκ τῶν παλαιῶν χρόνων οὐκ
ἦν ἐπὶ ταῖς στρατείαις υποθήκη, ἀλλὰ τινα ὀνόματα
πανελοῶς ἀρχαῖα καὶ ἐκλειοπῶτα ἐν τοῖς τοιοῦτοις
ἔφερετο· κατὰ μικρὸν δὲ οἱ αυτοκράτορες τοὺς προσι-
οίας τῶν δανειστῶν ἐλευθέρως ταῦτα ἐδίδουσαν, καί-
τοι πάσης στρατείας δημοσίας οὔσης καὶ οὐδένα πόρον
40 παντελοῶς ἔτερον ἢ τὸν ἐκ βασιλικῆς φιλοτιμίας ἐχούσης.

Optimum quoque est etiam hoc propter dubitatio-
num quaestionem lege communi determinare. Pri-
mum namque fuerunt dubitationes plurimae, utrum
oporteat militias sub hypothecae vinculis, aut
his liberas esse. Sed hoc quidem iam definitum est
lege, et certae consistunt militiae quaequomque vendi
aut obligari possunt. Nos autem ex maioribus cau-
sam considerantes scimus, quia ex antiquis tempori-
bus non erat in militiis hypotheca, sed quaedam
nomina omnino antiqua et deficientia in talibus fere-
bantur; paulatim vero imperatores interpellantium
creditorum miserati haec praebabant, cum utique
omnis militia publica existeret et nullum quaestum
omnino alium quam ex imperiali munificentia habens.

iurum et fere sui ipsum accusatorem per fugam factum; sin magistratus non sit, sed iudex ab aliquo
datus sit, sive ex sacra sanctione forte vel iussione sive etiam a magistratu quodam, ad illum referat, ut
ab eo adducatur reus neve actori causa undique impedita maneat, cum neque iudex agere quicquam va-
leat propterea quod nondum apud ipsum litis contestatio facta sit, et ille legem et iusiurandum suum
1 contemnat actoremque omni legitimo auxilio destitutum relinquat. Ne igitur latitante eo et dilata
exhibitione causa in suspenso maneat, iudex obiter examinet, quo ille terrarum abisse dicatur, et certum
diem statuatur, intra quem si non venerit (modo liberam huius rei facultatem habeat nec vero, ut fit, ab
actore dedita opera arceatur vel quominus veniat prohibeatur), tunc una parte praesente causam examinet,
et in possessionem rerum illius mittat actorem pro modo debiti demonstrati, ita ut is in possessionem
missus res habeat debiti servandi causa. Et tunc siquidem ille compareat, prius ei omne damnum resar-
ciat, atque ita res recipiat et fideiussore dato causam agat.

V. Opportunum vero erit propter rerum de quibus dubitatur disceptationem etiam illud communi
lege definire. Prius enim multae fuerunt dubitationes, utrum militiae hypothecae vinculis obstringi an ab
eis liberas esse oporteat. Verum hoc quidem iam definitum est lege atque manifestum est, quot militiae
cum vendi possint, ideo etiam oppignerari possint. Nos vero rem alius considerantes novimus inde ab
antiquitate non fuisse in militiis hypothecam, sed nomina quaedam plane antiqua quaeque evanuerint
in eo genere valuisse; paulatim autem imperatores creditorum qui eos adirent miseritos illa concessisse,
licet omnis militia publica esset nec ullum omnino alium redditum nisi ex imperiali liberalitate haberet.

1 κελείειν ἐκ] κελείει ἐκ B^c κελείομεν L^a || 2 κατή-
γορον ἑαυτοῦ L || 7 ἄπειρον? L^a || 8 παρ' αὐτοῦ B^c ||
11 ἐκ τοῦ νομίμου L || 12 οὖν] λαθεῖσων L^a || 14 λέγη-
ται M] λέγεται LB⁵ || 19 καὶ ἐπὶ — 26 ὑπόθεσιν
om. BL, unciis inclusit M² || 30 στρατείας L || 32 νόμος
Cod. 8, 13, 27 (28 citat Theod., ubi cf. Zachariae) || πρόδρο-
μοι L || 33 στρατεία M^a || διὰ τὸ lineola subducta notat
L², om. ε || 41 ἢ M(ε) || εἰ μὴ L

sum (iuramento suo R¹) ut glossema seclusi || 9 mani-
festationem suam R] manifestatione (et man. T¹) sua
VT vulg. || 11 tardata] et add. R¹V¹ || causa] et causa
R¹ || 14 nisi] nisi si R || 15 si no V¹ || actoris] impera-
toris R¹ || 18 rerum — 22 res et scr. R² in ras. 2 vers. ||
21 saluet RVT²] soluet T¹ al. || 22 fideiussorem V]
fideiussorem RT || praestans] quod add. R³ || 27 dubita-
tionem RV³ dubitationis V¹ || 28 quaestionum R || legem
RV¹ || primum] determinat add. R¹ || 29 dubitationis
V¹ || 30 hypothecae] ypothece lege V || 32 lege om. V ||
34 desiderantes R¹ || 36 omnino om. R || 37 interpellari
R¹ || 39 militiae R¹ || publica om. R¹ || existerent R¹? T

1 sue R¹ || 2 *administrate (aministrat RV) libri ||
3 siue siue R¹ || 5 denuntiare R || ut om. V¹ || deducant
R¹ || 8 continente V¹ continentem R¹ || iuramentum

1 Διὰ τοῦτο τοίνυν θεσπίζομεν τὰ ἐκ τοῦ καλομένου κάσου στρατείας μὴ παντὶ προχείρως ὑποκείσθαι, πλὴν εἰ μὴ δανειστής εἴη ὁ εἰς αὐτὸ τοῦτο δανείσας ἐφ' ᾧ τῆς στρατείας ἐκείνου τυχεῖν. ἐπειταγε τοῖς ἄλλοις δανεισταῖς οὐ προχείρως δίδομεν τοῦτο· ἀλλ' εἰ μὲν παῖδες ὧν ἡ γαμετὴ τῷ τελευτήσαντι, τοῦτους πᾶσι προκρίνομεν τρόποις, ὥστε προσεῖναι τε ἡμῖν καὶ κατὰ κέλευσιν ἡμετέραν ταῦτα κομίζεσθαι, οὐχ ὡς πατῶνον κληρον, εἰ γε τὰ ἄλλα ἄπορος εἴη, ἀλλὰ βασιλικὴν φιλοτιμίαν, ἵνα καὶ τοῖς οὐσίαν καταλιμπάνουσιν καὶ τοῖς οὐκ ἔχουσιν τὰ εἰκότα βοηθήσαινεν. Εἰ μὲντοι οὐδεὶς αὐτοῖς οὔτε παῖς οὔτε γυνὴ καθεστῆκοι, οὐδὲ δανειστής ὁ εἰς αὐτὴν τὴν στρατείαν δανείσας, τρηκνυτὰ καὶ τοῖς ἄλλοις δανεισταῖς μεταδόσκειν τὸν τοιοῦτον, ἵνα μὴ δόξαιεν ἀπάνθρωπον τι ποιεῖν καὶ οὐ δι' εὐσεβῆ καὶ θεῷ ἀρέσκουσιν πράξιν τιθέναι τὸν νόμον. τὸν περὶ τῆς στρατείας τὸν περιβλέπτων σιλευτιარიὸν ἰδικῶς δεδομένων καὶ περιλιτωμένων αὐτοῖς προνομίων ἐπὶ τῆς ἰδίας ἰσχύος μενόντων.

20

CAPUT VI.

Ἐπειδὴ δὲ πρὸς φιλανθρωπίαν ἅπας ἡμῖν ὁ νόμος ἤρροστα, οὐδὲν δὲ τινος συνοικοῦντας γυναῖξὶ προκρίνομεν χωρὶς, εἴτα τελευτῶντας, καὶ τοὺς μὲν παῖδας ἐκ τοῦ νόμου καλομένους πρὸς τὸν πατῶνον κληρον, τὰς δὲ γυναῖκας, κἂν εἰ μνηστῆρας ἐν τάξει νομίμης γαμετῆς συνώκησαν, ἀλλ' οὐν διὰ τὸ μὴ γενέσθαι μήτε προῖκα μήτε προγαμιαίαν δωρεάν μηδὲν ἔχειν δυναμένας, ἀλλ' ἔσχατῆ συζώσας ἄπορα, διὰ τοῦτο θεσπίζομεν, πρόνοιαν γενέσθαι τούτων καὶ ἐν τῇ διαδοχῇ τοῦ τελευτήσαντος, καὶ τὴν τοιαύτην γαμετήν μετὰ τῶν παίδων καλεῖσθαι. καὶ ὅσπερ ἐγράψαμεν νόμον βουλόμενοι, εἴπερ ἄπροικον οὐσαν τὴν γαμετὴν ὁ ἀντὶ ἀποπέμψεται, τὸ τέτατον μέρος τῆς αὐτοῦ περιουσίας λαμβάνειν αὐτήν, οὕτω κἀνταῦθα, ἐπειδὴ περ εἰκόσ ὀλίγους ἢ πλείους εἶναι παῖδας, τὴν τετάρτην τῆς περιουσίας μίσην κομίζεσθαι τὴν γυναῖκα, εἴτε πλείους εἴτε ἐλάττους οἱ παῖδες εἴεν. εἰ μὲν

cap. V § 1 (Θεσπίζομεν τὰς . . .) extat B 25, 6 (B² p. 322 Zach.)

cap. VI om. L, eiusdem particulas quasdam cum novellae CXVII cap. 5 contaminatas exhibet B 28, 12 (cf. B² p. 161 Zach.) indeque illi novellae insertas repetit L f. 142, unde lectionis discrepantiam notavi.

1 Propterea igitur sancimus, ut ea quae sunt ex casu qui vocatur militiae non cuius temere oppignerentur, nisi si creditor sit qui ad hoc ipsum pecuniam creditit ut militia ille potiretur. Certe reliquis creditoribus non temere hoc concedimus: sed si defuncto liberi sint vel uxor, hos omnibus modis anteponimus, ut et adeant nos et secundum iussionem nostram ea auferant, non tanquam paternam hereditatem, si quidem ceteroqui inops sit, sed tanquam imperialem liberalitatem; quo et us qui bona relinquunt et qui nihil habent opem quam par est feramus. Si vero iis nec filius ullus nec uxor extiterit, neque creditor qui in ipsam militiam creditit, tunc ceteros quoque creditores in partem earum rerum vocamus, ne quid videamur inhumani facere ac non propter piam actionem et deo acceptam ferre hanc legem. Ceterum privilegia quae de militia spectabilium silentiariorum specialiter data iisque donata sunt in sua firmitate maneat.

VI. Quoniam vero ad humanitatem tota nobis lex accommodata est, videmus autem quosdam mulieribus uti sine dote nuptis, deinde decedere, et liberos quidem ex lege ad paternam hereditatem vocari, mulieres autem, licet descensentes legitimae uxoris locum obtinuerint, tamen quia nec dos nec donatio antenuptialis facta sit, nihil habere posse, sed in extrema inopia vivere: propterea sancimus, ut his quoque prospiciamus in successione defuncti, atque eiusmodi uxor una cum liberis vocetur. Et quemadmodum legem scripsimus quae, siquidem vir uxorem sine dote nuptam dimiserit, quartam partem substantiae eius illam accipere vult, ita hic quoque, cum forte plures vel pauciores sint liberi, quartam substantiae partem mulier accipiat, sive plures sive pauciores sint liberi. Si quod vero legatum ei maritus reliquerit

1 τὰ ἐκ τοῦ καλομένου κάσου στρατείας I. B. Koehler interp. et emend. iuris Rom. (a. 1792) I 99 (cf. Theod. τὰ ἐκ τοῦ casu τῆς στρατείας, Ath. τὰ (τὰς cod.) ἐκ τοῦ κάσου τῶν πιπράσκεσθαι δυναμένων στρατείων κερδαιόμενα, sim. lul.) τὰς ἐκ τοῦ καλομένου κάσου στρατείας (κάσου στρατείας L) MLB ea quae appellantur ex casu ε (cf. nov. XCVII c. 4) || 4 ἐκείνου L || 6 τούτου L¹ || 7 προκρίνομεν Mε] προκρίνομεν L B || τε om. L^a || 9 ἀπειροσ L¹ || 12 οὔτε παῖς] οὔτε om. L, παῖς om. L¹ || 13 αὐτῆ] ταύτην B || 14 μεταδίδομεν τῶν τοιούτων] praebemus haec ε || 16 οὐ δι' οὐδὲ B || 21 ἄπορασιν L || 27 δωρεάν προγαμιαίαν B || μηδὲ ἔχειν (τὴ add. L²) L || δυναμένων L¹ || 29 πρόνοιαν] νοῖαν L || τούτων] etiam harum (i. e. καὶ τούτων) ε || 30 καὶ τὴν — 35 παῖδας et 37 εἴτε — εἴεν om. BL, in quibus post γυναῖκα (36) verba

1 Propterea igitur sancimus ea quae appellantur ex casu non omnibus prompte subiacere, nisi tamen creditor fuerit qui ad hoc ipsum mutuavit, ut militia illi emeretur. Alioquin aliis creditoribus non prompte damus hoc: sed si quidem filii fuerint aut uxor defuncti, istos omnibus praepositis modis, ut adeant nos et secundum iussionem nostram haec habeant non tanquam paternam hereditatem, si in alia inops sit, sed tanquam imperialem munificentiam, ut et substantiam relinquuntibus et non habentibus merito solacium praebeamus. Si vero nullus eis neque filius neque uxor fuerit neque creditor qui ad ipsam militiam mutuavit, tunc et aliis creditoribus praebemus haec, ne videamur inhumanum aliquid facere et non propter piam et deo placentem actionem ponere legem: de militia quippe spectabilium silentiariorum proprie datis et largitis eis privilegii in sua virtute manentibus.

20

CAPUT VI.

Quoniam vero ad clementiam omnis a nobis lex aptata est, videmus autem quosdam cohaerentes mulieribus indotatis, deinde morientes, et filios quidem ex lege vocatos ad paternam hereditatem, mulieres autem, licet decies milies in statu legitimaie coniugis manserint, attamen eo quod non sit facta neque dos neque antenuptialis donatio nihil habere valentes, sed novissima viuentes inopia, propterea sancimus providentiam fieri etiam harum et in successione morientis et huiusmodi uxorem cum filiis vocari. Et sicut scripsimus legem volentem, si sine dote existentem uxorem vir dimiserit, quartam partem eius substantiae accipere eam, sic etiam hic, quoniam contingit forte paucos aut plures esse filios, quartam partem substantiae habere mulierem, sive plures sive minus filii fuerint. Si tamen legatum aliquod

nov. CXVII c. 5 οὕτω μέντοιγε — ἐκλείψαμεν νόμου inseruntur decurata || 32 νόμον] nov. XXII c. 18

2 ex casu] ex causa R¹ || prompte] prom] V¹ propterea igitur sancimus R¹ || 3 mutuaverit R || 4 emerent R¹ || 5 prompte] propterea R¹ || 6 uxore V¹ || defuncti V || 7 nostram iussionem V || hoc R || 9 aliis inops] alius ops V || 11 meritorito V¹ || 16 quippe V vulg.] quidem RT || 17 silentiarum R¹ || 22 aptata vulg.] apta R aperta VT || mulieribus — morientes bis scr. V¹ || 23 deinde eo deinde morientes R || 25 statum R || 26 manserit R¹ || 28 inopia om. R¹ || 29 providentia V || 30 et sicut] et om. V^a || 33 eam] eius V^a || 34 contingit R vulg.] contigit VT || 36 sive minus] nu (vel ui) milius V¹ minus V³ || fuerint] fiunt R sint V

τοι προσβειόν τι καταλίποι αὐτῇ ὁ ἀνὴρ ἔλαττον τῆς τετάρτης μοίρας, ἀνακληρούσθαι τοῦτο· ἵνα καθάπερ ἀδικουμέναις αὐταῖς ἐβοηθήσαμεν, εἴπερ ἀποπεμφθεῖεν παρὰ τῶν ἀνδρῶν ἀπρικοῖ, καθεστῶσαι, οὕτω κἄν εἰ μένοιεν μέχρι παντός παρ' αὐτοῖς, τῆς αὐτῆς ἀπολαύσασσι προνοίας. δηλαδή πάντων κατὰ μίμησιν ἐκείνης ἡμῶν τῆς διατάξεως τῆς τοῦ τέταρτου ἀφοροῦζοις αὐταῖς κἀνταῦθα κρατούτων ὁμοίως μὲν ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν, ὁμοίως δὲ ἐπὶ τῶν γυναικῶν. κοινὸν γάρ καὶ τοῦτον ἐπ' αὐτοῖς τίθειμε τὸν νόμον, ὥσπερ 1 δὴ καὶ τὸν ἐμπροσθεν. Εἰ μένοιτο ἰνὰ ἴδια ἡ γυνὴ πράγματα κατὰ τὴν οἰκίαν τοῦ ἀνδρὸς ἢ ἀλλοχόσε ἀποκείμενα ἔχει, τοῦτων τὴν εἰσπραξίν καὶ παρακάτῃσιν ἔχειε πᾶσι τρόποις ἀμείψον, ἵποκεισθαι τῶν τοιούτων πραγμάτων τοῖς τοῦ ἀνδρὸς δανείμασι, κατ' οὐδὲν δυναμένον, πληρὴν εἰ μὴ καθ' ὅσον τῶν ἐκείνου δικαίων ἐκ τοῦδε τοῦ νόμου συγκληρονομεῖ. 2 Ταῦτα δὲ φάμεν, εἴπερ τῶν συνοικούντων ἄτερος προικὰ τε καὶ προγαμιαίαν δωρεάν μὴ ποιησαμένον ἀπόρως ἢ ὁ ἀνὴρ ἢ ἡ γυνὴ διακείται, ὥστε τὸν μὲν 20 τελεντώντα ἢ τὴν τελεντώσαν εὐπορον εἶναι, τὸν δὲ περιώτα ἢ τὴν περιώσαν πένεσθαι. ἐπειτοίγε εἴπερ ἀλλοχόθεν ἴσως ἐμποροῖ, τὴν οὐκ εἰσενοχοῦσαν προικὰ ἢ τὴν οὐκ ἐπιδώσα τὴν δὴ γάμον δωρεάν οὐκ ἂν εἴη δίκαιον βαρύνειν τοῖς παῖδας τῆ διαδοχῇ τοῦ 25 συνοικησάτος, διότι νόμος ἄλλος ἐστὶν ἡμετέρος, τὴν προικὰ μὴ εἰσενοχοῦμένην μὴ δύνασθαι τὰ τοῦ ἀνδρὸς οἰκεῖσθαι διὰ προγαμιαίας δωρεᾶς. ὅπερ κἀνταῦθα βουλόμεθα κρατεῖν, πληρὴν εἰ μὴ αὐτὸς ὁ ἀνὴρ ἢ προσβειὸν αὐτῆ ἢ τι μέρος τῆς ἐνστάσεως καταλίποι 30 γίνεσθαι γὰρ τοῦτο κατ' οὐδένα βασκαίνουμιν τρόπον, ἵνα διὰ πάντων ἡμῶν σύμφωνα τὰ τῶν νόμων τηροῦτο καὶ ἡ ἀπορία τοῦ συνοικησάτος παρὰ τῆς εὐπορίας τῆς ἑταίρου θεραπευοίτο.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνον παραστάντα ἡμῶν εἰ σὴ 35 ἵπεροχῆ κρατεῖν καὶ πέρας παραδιδόντα σπειδέτω διὰ τῶν παρ' αὐτῆς γενησομένων κτηνημάτων ἅπαντα αὐτὰ καθιστώσα φανερά, ὥστε αὐτοὺς κατὰ ταῦτα τὰ τε καὶ πολιτεῖσθαι. Dat. x. Oct. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XI., post cons. Belisarii 40 v. c. anno II. [a. 537] anno secundo.

quarta parte minus, id suppleatur: ut sicuti illis iniuria affectis opem tulimus, quando a maritis dimittantur sine dote nuptae, ita etiam si semper apud eos maneant, eadem providentia fruuntur. Nimirum omnia ad imitationem illius constitutionis nostrae, quae quartam partem illis decernit, hic quoque aequaliter tam in viris quam in mulieribus valeant. Communem enim hanc quoque de iis legem ferimus, quem 1 admodum etiam priorem. Si quas vero res proprias mulier in domo viri vel alibi repositas habeat, harum exactionem et retentionem habeat nullo modo deminutam, ut eiusmodi res subiacere viri debitis 2 nullo pacto possint, nisi quatenus iurium illius ex hac lege heres simul existat. Haec autem dicimus, si alteruter ex coniugibus, qui dotem donationemve antenuptialem non constituerit, sive vir sive mulier inopia laboret, ita ut defunctus vel defuncta quidem locuples, ille vero vel illa quae superstes est inops sit. Alioqui si aliunde forsam locuples sit, par non fuerit eam quae dotem non obtulit vel eum qui donationem propter nuptias non dedit liberis successione coniugis onerare, quoniam lex alia nostra est, quae dicit eam quae dotem non intulit non posse res viri per donationem antenuptialem sibi vindicare. Quod hic quoque valere volumus, nisi forte ipse vir vel legatum ei vel partem institutionis aliquam reliquerit: hoc enim fieri nullo modo invidemus, ut leges per omnia consonae nobis serventur et inopia alterius coniugis ex opibus alterius levetur.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerint tua sublimitas operam det ut valeant et ad effectum aducantur, eaque per edicta quae proponent omnibus manifesta faciat, ut secundum haec vivat atque degant.

2 τετάρτης) διορισθείσης BL | ἀνακληρούσθαι B¹ | ἵνα — 11 ἐμπροσθεν om. BL | 11 δὴ Zachariae] δὲ M | τὸν) τῶν M^a | μένοι] δὲ BL | 14 ἵποκεισθαι τῶν τοιούτων BL | ἵποκει τῶν οὕτων (sic) M | ἵποκεισθαι — 17 συγκληρονομεῖ om. B² | 15 δανείμασι] creditoribus (i. e. δανεισταῖς?) s, Iulian. c. 187 | 16 κατ' οὐδὲν (sic) M | 17 κληρονομεῖ B | 18 εἴπερ — 25 δίκαιον M | εἴπερ ἡ γυνὴ προικὰ μὴ (μὴ om. L¹) ποιησαμένην ἀπόρως διακείται (ἀπόρως ἐστὶν B²), ὥστε τὸν μὲν ἀνδρα τελεντώντα εὐπορον εἶναι, τὴν δὲ περιώσαν πένεσθαι. ἐπειτοίγε ἴσως εἰ ἀλλοχόθεν (ἀλλοχόθεν εἰ B²) εὐποροῖ, τὴν οὐκ (οὐκ om. B²) εἰσενοχοῦσαν (ἢ οὐκ εἰσενοχοῦσα B²) προικὰ οὐκ ἂν εἴη δίκαιον BL | 26 νόμος] nov. II. c. 5 | ἡμέτερος om. B² | 28 διὰ] τῆς add. B | 29 πληρὴν εἰ μὴ, et quae sequuntur om. B² | 30 ἐνστάσεως ML] ὑπστάσεως B² om. B¹ | 32 τηροῦτο M^a | 33 q. καὶ ἡ — θεραπευοίτο om. BL, ubi additur nov. 117. c. 5 clausula interposita | 37 αὐτοῖς L | 38 ταῦθ' L | 39 τ. c. om. L | kal. oct. M, c. v. l. Ath.) x. kal. Oct. c. v. l., vulg. (μηνὶ ὀκτωβρίῳ Theod.) | imp. dn. Iustiniano pp. aug. ann. XI M βασιλείας III.

reliquerit ei vir minus [a] quarta parte, compleri hoc, ut sicut laesas eas iuvamus, si forte dimissae fuerint a viris indotatae consistentes, ita vel si perduraverint semper cum eis, eadem perfruantur providentia. Scilicet omnibus secundum instar illius nostrae constitutionis, quae quartam decernit eis, etiam hic servandis similiter quidem in viris, similiter autem in mulieribus. Communem namque etiam hanc super eis ponimus legem, sicut etiam praecedentem.

1 Si vero quasdam res proprias mulier in domo viri aut alibi repositas habuerit, harum exactionem et retentionem habeat omnibus modis inminutam, subiacere huiusmodi rebus viri creditoribus nullo modo valentibus, nisi forte secundum quod in illius iura ex hac lege heres exiterit.

2 Haec itaque dicimus, si coniuكتورum alter dotem aut antenuptialem donationem non faciens inops aut vir aut mulier inveniat, et moriens quidem aut vir aut femina locuples sit, ille vero vel illa superstes pauper existat. Nam si aliunde forsam habeat, non offerentem dotem aut non dantem propter nuptias donationem non erit iustum gravare filios per successionem, quoniam lex alia est nostra dicens dotem non offerentem non posse res viri conquirere per antenuptialem donationem. Quod etiam hic volumus obtinere, nisi tamen ipse vir aut legatum ei aut aliquam partem institutionis reliquerit; fieri namque hoc nullo invidemus modo, ut in omnibus nobis concordantiae legum serventur, et inopia coniugis per divitias alterius salvetur.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis, tua celsitudo valere effectuique contraderere festinet, per praecepta a se conficienda universis faciens manifesta, quatenus ipsi secundum haec vivant etiam et convertantur. Dat. x. kal. Octob. CP. (imp.) domini nostri Iustiniani pp. Aug. anno XI., p. c. Belisarii v. c. [a. 537] anno secundo.

quarta parte minus, id suppleatur: ut sicuti illis iniuria affectis opem tulimus, quando a maritis dimittantur sine dote nuptae, ita etiam si semper apud eos maneant, eadem providentia fruuntur. Nimirum omnia ad imitationem illius constitutionis nostrae, quae quartam partem illis decernit, hic quoque aequaliter tam in viris quam in mulieribus valeant. Communem enim hanc quoque de iis legem ferimus, quem 1 admodum etiam priorem. Si quas vero res proprias mulier in domo viri vel alibi repositas habeat, harum exactionem et retentionem habeat nullo modo deminutam, ut eiusmodi res subiacere viri debitis 2 nullo pacto possint, nisi quatenus iurium illius ex hac lege heres simul existat. Haec autem dicimus, si alteruter ex coniugibus, qui dotem donationemve antenuptialem non constituerit, sive vir sive mulier inopia laboret, ita ut defunctus vel defuncta quidem locuples, ille vero vel illa quae superstes est inops sit. Alioqui si aliunde forsam locuples sit, par non fuerit eam quae dotem non obtulit vel eum qui donationem propter nuptias non dedit liberis successione coniugis onerare, quoniam lex alia nostra est, quae dicit eam quae dotem non intulit non posse res viri per donationem antenuptialem sibi vindicare. Quod hic quoque valere volumus, nisi forte ipse vir vel legatum ei vel partem institutionis aliquam reliquerit: hoc enim fieri nullo modo invidemus, ut leges per omnia consonae nobis serventur et inopia alterius coniugis ex opibus alterius levetur.

Ἰουστινιανὸν τὸ ἰά Ath., om. Theod. | 40 post Belisario uc. cons. ann. II M μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισαρίου τὸ β' (ἔτους β' Theod.) Ath. Theod. (subscr. dat. cons. ulisarii Iul., om. Iul. eodd. vell.)

1 relinquerit V (id. 29) | vir] ὁ (i. e. ubi) V¹ (id. 21) | a om. vulg. | 2 iuvamus] iudeamus R | 3 perduraverit R | 4 perfruantur RT] fruuntur V vulg. | 6 ei R | 9 etiam R] et vulg., om. V | 12 *actionem libri (cf. Iulian. c. 137) | 13 omnis R¹ | 15 secundum quod in illius] nullius R¹ | 16 *iure libri | 18 coniuكتورum R¹ | 20 et] leg. ut? | 21 femina R¹ | 21 mulier vulg. | locuples RT | 22 ista R | 23 offerentem V^a | non dantem] moderantem R¹ | 26 acquirere vulg. | 27 per om. V | 30 in omnibus nobis V] in omnibus modis nobis R in omnibus modis T vulg. | 32 saluetur alterius V | 36 valere om. R | tradere V | 37 *uniuersa libri | 38 etiam om. V | 39 conversentur vulg. | subscr. dedimus ex VBamb. I | x. om. Bamb. I | octub. cap. V | imp. add. vulg. | 40 p. c. Bamb. I] kal. april. V | bilisario V, om. Bamb. I | uiro clarissimo VBamb. I

ΝΑ

LIV.

Coll. V tit. 7

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΗΝ ΤΩΝ ΕΝΑΠΟΓΡΑΦΩΝ ΔΙΑ-
ΤΑΞΙΝ ΧΩΡΑΝ ΕΧΕΙΝ ΑΦ ΟΥ ΕΞΕΦΩΝΗΘΗ.
ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΝΤΙ ΕΥΚΤΗΡΙΩΙ ΟΙΚΩΙ
ΚΑΙ ΕΤΕΡΩΙ ΤΟΨΩ ΕΥΣΕΒΕΙ ΕΞΕΙΝΑΙ ΠΡΟΣ
ΤΑ ΟΜΟΙΑ ΠΟΙΕΙΣΘΑΙ ΕΝΑΛΛΑΓΑΣ ΤΩΝ
ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΚΤΗΣΕΩΝ ΔΕΚΡΕΤΟΥ
ΠΡΑΤΤΟΜΕΝΟΥ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ 10
πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

⟨Προοίμιον.⟩ Ἐν τινὶ τῶν ἡμετέρων διατάξεων
οὐδὲν ἀσάφες ἐχούση κεκλήθηται ζητήσεις, τινῶν ἐξ-
επίτηδες καὶ πρὸς τὸν ἑαυτῶν σκοπὸν ἀσάφειαν ἐπα-
γοῦντων αὐτῇ, ἐλευθερίας γὰρ ὄντες ἐρασταὶ ἐναγχοῦ 15
τεδείκαμεν νόμον, ὥστε μὴ κατὰ τὸ παλαιόν, εἰ ἐξ
ἐναπογράφου καὶ ἐλευθέρου προσώπου προέλθοι γονή,
πάντως αὐτὴν ἀκολουθεῖν τῇ ἐναπογράφῳ τύχῃ, ἀλλὰ
κατὰ τὴν τῆς δουλικῆς τύχης παρατήρησιν οὕτω καὶ ἐπὶ
τῶν ἐναπογράφων νομιζεσθαι, καὶ πρὸς τὴν τῆς γα- 20
στρός κατάστασιν καὶ τὴν τοῦ τεχθέντος κανονίσεσθαι
τύχην. ἐξ ἐλευθέρου γὰρ μητρός προελθεῖν δοῦλον
βρέφος ὃ ἡμέτερος εὖ ποιῶν οὐκ ἠβουλήθη νόμος.
ὥστε ἐφήσαμεν ἐν τῷ νόμῳ, εἴτε τινὲς συνοικοῦσι
γυναῖξιν εἴτε καὶ συνοικήσαιεν, εἴτα παιδοποιήσαιεν, 25
οὕτω τὸν νόμον ἐπὶ τοῖς τικτομένοις κρατεῖν. τινὲς
δὲ οὕτως ἀνοήτως ἢ κακούργως ἐρμηνεύειν ἐπεχείρησαν
τὸν νόμον, ὥστε κἂν εἰ πρὸ τῆς διατάξεως ἐτέχθησαν
τινὲς τινὲς, κἂν εἰ σφόδρα ἐπὶν πρὸςβῦνται, νομιζοῦν
αὐτοὺς ἐλευθεροῦσθαι, ὥσπερ ἄρτι τικτομένους ἀλλ' 30
οὐ μακρῷ προελθόντας τὸν νόμον· καίτοιγε ἡμεῖς
ταύτην ἐσχόμεν ἐννοῖαι, ὥστε εἴτε συνοικοῦσιν ἤδη
τινὲς γαμεταῖς, εἴτα μετὰ τὸν νόμον παιδοποιήσονται,
εἴτε μὴ συνοικοῦσι μὲν ὕστερον δὲ γήμιαιν, τὸ μετὰ
τὸν νόμον τικτομένον ἔχειν τὴν ἐκ τοῦ νόμου δεδο- 35
μένην ἐλευθερίαν.

R. CONSTITUTIONEM QUAE EX ADSCRIPCICIO
ET LIBERA NATOS ESSE LIBEROS VULT NON
HIS QUI ANTE CONSTITUTIONEM NATI SUNT
SED QUI POST CONSTITUTIONEM PRODESSE.
ET UT VENERABLES DOMUS COMMUTATIO-
NES FACIANT ADINVICEM IMMOBILIU
RUM DECRETO PRIUS INTERPOSITO, EX-
CEPTA HAC MAIORE ECCLESIA.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. secundo.

⟨Praefatio.⟩ In quadam nostrarum constitu-
tionum nihil obscuritatis habente motae sunt quaestio-
nes ab aliquibus ex studio et ad suam intentionem
obscuritatem ei introducentibus. Cum enim liber-
tatis amatores simus, nuper posuimus legem, ut non
secundum antiquitatem, si ex adscripticia et libera
persona processerit soboles, omnino eam sequi ad-
scripticiam fortunam, sed secundum servilis fortunae
observationem, sic etiam super adscripticiis putari,
et secundum ventris statum etiam eius qui nascitur
considerari fortunam. Ex libera namque matre pro-
cedere servilem partum nostra bene faciens noluit
lex: quoniam diximus in lege, si quidam coniuncti
sunt mulieribus sive etiam coniuncti fuerint, et filii
procreantur, ita legem in his qui procreantur valere.
Quidam autem sic fatue aut callide interpretari nisi
sunt legem, ut etiam si ante constitutionem nati
sunt aliqui, vel si valde sint senes, putent eos libe-
rari tamquam enim modo natos et non longe prae-
cedentes legem: cum utique nos hunc habuerimus
intellectum, ut si cohaerent iam quidam uxoris et
post legem filii procreati essent, aut non cohaerent
quidem, postea vero nuptiae fierent, post legem nati
haberent ex lege datam libertatem.

Nov. LIV (= Coll. V tit. 7: gloss.) Graece extat in *M.* — *Epit. Theod.* 54, *Athan.* 18, 1. *Iulian. const.* XLVIII. —
Citatur ut νεαρά 'νβ' in paratitilis ad *Coll. const. eccl.* I 2 p. 1252. 1253 Voell.

LIV.

UT CONSTITUTIO DE ADSCRIPCITIIS LATA LOCUM HABEAT INDE A TEMPORE QUO
PUBLICATA EST. ET UT OMNI AEDI SACRAE ALIQUO LOCO PIO CUM SIMILIBUS PER-
MUTATIONEM FACERE IMMOBILIU POSSESSIONUM DECRETO INTERPOSITO LICEAT.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. De nostrarum constitutionum aliqua, quae nihil obscuri habet, quaestiones motae sunt, cum essent qui de industria et proprii consilii gratia obscuritatem ei induant. Nam cum libertatis simus amantes, nuper legem tulimus, ne secundum antiquum usum, si ex adscripticia et libera persona proles procreata sit, ea omnino adscripticiam sequatur fortunam, sed quod in servili conditione observatur, idem etiam in adscripticiis valeat, et secundum uteri statum etiam partus condicio dirigatur. Ex libera enim matre servilem partum procreari lex nostra merito noluit. Itaque in lege diximus, sive qui sibi uxores coniunxerunt sive etiam postea coniunxerint ac liberos inde procreaverint, ita legem de iis qui procreantur valere. Nonnulli autem adeo inconsiderate vel maligne interpretari legem conati sunt, ut etiam si qui ante constitutionem nati fuerint, licet admodum grandes sint natu, eos liberari existiment tamquam qui modo nati sint ac non longo tempore legem praecesserint: cum tamen id nobis consilium fuerit ut, sive qui iam uxores sibi coniunxerunt et post legem liberos procreaturi sint, sive non coniunxerunt uxores, postea autem ducturi sint, liberi post legem nati libertatem ex lege datam habeant.

2 rubr. Ὡστε τὴν διάταξιν τὴν βουλευμένην τοῖς ἐξ
ἀπογράφου (ἀναγράφου cod.) καὶ ἐλευθέρου τεχθέντας
ἐλευθέρους εἶναι (νοεῖσθαι add. Coll.) καὶ τὰ ἐξῆς *Ath.*
(*Coll. const. eccl.*), 5. Περὶ τοῦ τὰ εὐκτήρια ἀνταλλάσσειν
ἀλλήλοις, καὶ περὶ τῶν ἐξ ἐλευθέρου τεχθέντων γεωρ-
γῶν *Theod.* || 10 *ὑπάρχῳ *M* || 16 νόμον] *Cod.* 11, 48, 24 ||
24 εἴτε] si (i. e. ei?) 5 || 33 παιδοποιήσαντες *M*^a

1 R. Luv V || 2 constitutio R || inscriptio R¹ in-
scriptio R² inscriptio V || 3 libera] libera muliere R ||
liberos esse R || 4 sunt om. R¹ V || 5 prodesse R² ||

6 domos V || communicationes V¹ || 7 mobilium V^a ||
8 excepto V¹ || 9 hio V || 16 scimus R¹ || ut del. R³ ||
17 ascriptiti V¹ ascriptio V³ inscriptitia R || 18 in-
scriptitiam V¹ R || 19 sed om. V¹ del. R² || secundum ser-
vilibus] quod utilis R¹ || 20 inscriptitiis V¹ R² inscripturis
R¹ || 23 patrem R¹ || 24 quidam] quidem a R¹ quidem
R² || 25 coniuicti V || fuerint] sunt fuerint R^a || 26 qui
croantur V || 27 nisi VT] nisi R² si R¹ ausi vulg. || 28 si
ante] sciant R¹ || 29 ualido V¹ || senex R¹ || 30 enim
om. vulg. || 32 sq. intellectum etc.] tellectum — aut non
co] scr. R² in ras. 2 versuum || 35 data V

CAPUT I.

Ἴνα μὴ τοίνυν ἐξῆ τεχνάζειν καὶ κακοργεῖν καὶ τοὺς τῶν χωρίων βλαπτειν δεσπότας ταῖς τοιαύταις ἐρμηγείαις, διὰ τοῦτο θεσπιζόμεν, πάντας τοὺς τεχθέντας ἐκ τοῦ καιροῦ τοῦ νόμου τούτου καὶ μόνους ἑλευθέρων ἐναπογράφου τῆς χύξης εἶναι, εἴπερ ἐξ ἑλευθέρων γένοιντο μητέρων, παντὸς τοῦ προειληγότος τῷ παλαιῷ πεφυλαγμένου νόμου.

Ne igitur liceat artibus uti et malignari et possessionum nocere dominis talibus interpretationibus, propterea sancimus omnes qui nati sunt a tempore legis hos solos (liberos) esse adscripticia fortuna, si ex liberis nascantur matribus, omne praeteritum antiquae servandum legi.

CAPUT II.

Ἐπειδὴ δὲ ἐναγχος νόμον ἐγράψαμεν θεραπεύοντες κατὰ τι τὰ περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐμποιήσεων καὶ βουλούμενοι, εἰ μὲν δημοσίον ὄφλημα εἶη, δύνασθαι αὐτὰς καὶ ἐκποιεῖν, σὺν ἀκριβείᾳ μέντοι πάσῃ κατὰ τὴν τοῦ νόμου παρατήρησιν, εἰ δὲ ἰδιωτικῶν χρέος, pro soluto δίδοναι πράγμα ἀκίνητον, καὶ κατὰ μηδὲν δοκεῖν προεκροεῖν τῷ προτεθέντι νόμῳ τῷ πάσαν ἐκποίησην εἰσροῦντι· κἀκείνο προστίθεμεν, ὥστε εἰ *** κατὰ τινὰ ἀπαράλητον πρόφασιν καὶ συμφέρονσαν τῷ τε δίδοντι τῷ τε λαμβάνοντι εὐκτηρίῳ οἴκῳ, τουτέστιν ἢ ἐκκλησίᾳ πρὸς ἐκκλησίαν ἢ πτωχείῳ πρὸς πτωχείῳ ἢ ξενῶνι πρὸς ξενῶνα, καὶ ἀπλῶς εὐαγεῖ οἴκῳ πρὸς ἕτερον σεβάσιμον οἶκον, τουτέστιν ἢ ἐκκλησίᾳ πρὸς πτωχείῳ ἢ μοναστήριῳ πρὸς εὐκτηρίον οἶκον ἢ ξενῶνα ἢ νοσοκομίῳ, ἢ ἐκείνοις πρὸς ἐκκλησίαν ἢ πρὸς ἄλλα ἢ πρὸς ἐν τῶν ἐμπροσθεν ἡμῖν ἡρῳδημένων, ἢ ἕτερω οἰοδηῖποτε εὐαγεῖ οἴκῳ, ἀδειαν δίδομεν τοῖς προστεταῖσιν αὐτῶν διὰ τοῦτο τοῦ νόμου ἀμειψιν ποιεῖσθαι, καὶ τοῦτο πολιτεῖσθαι, καὶ μὴ μόνην τὴν βασιλείαν, καθάπερ ὁ πρότερος ἔλεγε νόμος, ἀδειαν ἔχειν ἀμειβεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὺς εὐαγεῖς οἴκους τοῖς τῷ βασιλεῖ πάντων ἀνεμμένους θεῶ· οὕτω μέντοι, ὥστε καὶ δέκροτον πράττεσθαι σὺν ἀκριβείᾳ πάσῃ καὶ μεθ' ὅρκου, καὶ παρὰ τῶν τῶν τόπων μητροπολίτη ταῦτα σκοπεῖσθαι· καὶ εἴπερ ταῖς ἀληθείαις ἀποδειχθῆι μεθ' ὅρκου, ὡς συμφέρον ἔστιν ἐκατέρῳ μέρει τὸ τοιοῦτο, πράττεσθαι τε αὐτὸ καὶ πολιτεῖσθαι καὶ κρατεῖν, καὶ μὴ δέισθαι μήτε ἰδικῆς λείσεως μήτε θείου πραγματικῆς τύπον. ἔχοντων μέντοι τῶν εἰς τοῦτο ἐρχομένων τὴν ἐκ τοῦ μεγάλου θεοῦ κρίσιν, εἰ τι παραβαίεν τοῦ προσήκουτος ἢ εἰ τις

Quia igitur nuper legem scripsimus medentes his quae de ecclesiasticis alienationibus fiunt et volentes, si quidem publicum debitum sit, posse eas et alienare cum omni sublimitate secundum legis observationem, si vero privatum debitum, pro soluto dare rem immobilem, et in nullo videri offendere positam legem quae omnem alienationem prohibet: etiam illud adicimus, et per quandam inevitabilem occasionem et utilem et danti et accipienti venerandae domui, hoc est aut ecclesiae ad ecclesiam aut ptochio ad ptochium aut xenodochio ad xenodochium, aut simpliciter venerabili domui ad aliam venerabilem domum, hoc est aut ecclesiam aut ptochium aut monasterium aut venerandam domum aut xenodochium aut nosocomium, aut illis ad ecclesiam aut alterutrum aut unum horum quae prius a nobis dinumerata sunt, aut alteri cuilibet venerabili domui, licentiam damus praesulibus horum per hanc legem commutationem facere, et hoc valere, et non solum imperium, sicuti prior dabat lex, licentiam habere commutare, sed etiam venerabiles domos quae regi omnium dicatae sunt deo, sic tamen ut etiam decretum interponatur cum omni sublimitate et iureiurando; et apud locorum metropolitanum haec considerari, et si revera probatum fuerit cum iureiurando, quia utile est utrique parti hoc agi, ratum esse et valere, et non egere neque speciali iussione nec divini pragmatici typo: habentibus quippe his qui ad talia conveniunt magni dei iudicium, si quid praeraticati fuerint horum quae competunt aut quoddam

cap. II (ἐν δὲ τῇ ββ ἐν τῷ β κεφαλαίῳ) argumentum adumbrant paratilla ad Coll. const. ecl. I 2 p. 1253 Voell.

I. Ne igitur artibus uti et malitia praediorumque dominis eiusmodi interpretationibus fraudem facere liceat, propterea sancimus, omnes qui nati sunt inde a tempore legis solos ad adscripticia conditione liberos esse, si quidem ex liberis matribus nati sint; ut omne quod praeterit antiquae legi servetur.

II. Quoniam autem nuper legem scripsimus qua iis quae pertinent ad ecclesiasticas alienationes aliquo modo mederemur, volentes ecclesias, siquidem publicum sit debitum, posse etiam alienare, cum omni tamen diligentia secundum legis observationem, sin privatum sit debitum, rem immobilem pro soluto dare, neque in ulla re legem prius latam, quae omnem alienationem prohibet, videri offendere, etiam hoc adicimus: si (quando permutacionem immobilium rerum facere visum sit venerabili domui cum altera venerabili domo) propter inevitabilem aliquam causam atque utilem et ei quae datura et ei quae acceptura sit aedi sacrae, id est vel ecclesiae cum ecclesia vel ptochio cum ptochio vel xenodochio cum xenodochio, et simpliciter piae domui cum altera veneranda domo, id est vel ecclesiae cum ptochio vel monasterio cum oratorio vel xenodochio vel nosocomio, vel illis cum ecclesia vel inter se invicem vel cum uno eorum quae antea a nobis enumerata sunt, vel alii quacumque piae domui, licentiam damus primatibus earum per hanc legem permutacionem faciendi, et hoc valeat, neve solus imperator, sicuti prior lex dicebat, permutandi licentiam habeat, sed etiam sacrae domus, quae regi omnium deo dedicatae sunt; ita tamen, ut etiam decretum fiat cum omni sublimitate et iureiurando praestito, atque apud locorum metropolitanum haec considerentur, et si revera probatum sit iureiurando praestito tale quid utrique parti utile esse, id et fiat et ratum sit et valeat, neve aut speciali iussione aut sacra pragmatica sanctione indigeat. Quamquam iis qui ad hoc accedunt imminet magni dei iudicium, si quam officii partem neglexerint vel si qua

6 μητέρες M^a || S νόμον|| nov. XLVI || 9 κατὰ τι om. ε || 11 αὐτὰς subaudi ἐκκλησίας (cf. 271, 21. 304, 9. LXII pr. 1) || μέντοι om. ε || 13 proculotio, s. v. ἦτοι ἐπ ἀδειάς M || 14 προστεθέντι M || 15 ὥστε εἰ || et ε. Hiatum notari (excidisse quaedam ante 24 ἀδειαν δίδομεν Hombergkibus censebat): suppleendum fere ὥστε εἰ (ποτε ἀμειψιν ἀκινήτων πραγμάτων ποιεῖσθαι δοκοῖτι τοῖς εὐαγεῖσιν οἴκοις πρὸς ἀλλήλους) κατὰ τινὰ κτλ. Cf. Iulian. cap. 189 Si ecclesia cum ecclesia vel ptochium cum ptochio vel ecclesia cum ptochio rerum immobilium permutacionem facere maluerit hocque fieri prosit utriusque loco, liceat primatibus eius permutare etc. || 15 πτωχεῖα M^a || 20 sq. ἐκκλησίαν et μοναστήριον M^s, corr. Scringger || 29 τοῖς om. M^a

1 liceat igitur R || possessionem R || 4 solos] solutos vulg. liberos additi || inscriptitia R inascriptitia V || si] al. qui R² s. v. || 9 fiunt] fuerint RV || 13 uidei V¹ || 14 prohibent V¹ || 15 et] ut Beck || 16 uenande V¹ || 17 aut ptochium ad tochium R aut apotichium ad optochium V || 18 xenodochio] xenodochium (scenodochium T) libri || 19 venerabilem] uenerandam V || 20 ecclesiam RV] ecclesiae vulg. || aut RT] ad V vulg. || optochium RT || 22 sq. aut ad alterutrum vulg. || 22 nosocomium V || 21 monasterio ad uenerandam vulg. || 22 nosocomium RT || 22 sq. aut ad alterutrum vulg. || 23 aut unum VT] ad unum R || denumerata R || 24 uenerabile V¹ || 28 rei R || 36 talia] italia R¹

συμπαιγνία γένοιτο ἢ τι παρὰ τὸ συμφέρον ἐκατέρω
πράττειτο μέρος. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἀραὶ τοῖσι αἱ πάν-
των ἐπιείκεινται φοβερώταται καὶ ἄς τὰ θεῖα τοῖς
ἀμαρτάνουσιν ἐπάγει λόγια τῶν τε νῦν διατεταγμένων
εἴ τι παραβαθεῖ καὶ ὕστερον διελεγχθεῖ κακούργως
γενόμενον, ἀντι μηδὲ γεγονότος ἔσται.

1 Ἐξαιρούμεν δὲ καὶ τοῦτον τοῦ νόμον τὴν ἀγιωτά-
την μεγάλην ἐκκλησίαν, ὡς περ καὶ τοῦ πρόσθεν. ἐκείνην
γὰρ ἐπὶ τῆς προτέρας κωλύσεως τῶν ἐκποιήσεων ἐστά-
ναι βουλόμεθα, διότι τοῦτο καὶ αὐτοῖς τοῖς προσετώ-
σιν αὐτῆς ὁσιωτάτοις ἀνδράσι δοκεῖ.

Ἐπίλογος. Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ καλῶς
ἦμῖν καὶ ὁσίας παραστάντα καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου
δηλούμενα νόμον ἐν ἅπασιν τοῖς ἔθνεσιν οἷς ἄρχει διὰ
κρηγματῶν οἰκείων κατὰ τὸ σύνηδες φανερά ποιη-
σάτω. Dat. [xv.] k. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani
(pp. Aug.) ann. XI., post cons. Belisarii v. c. ann. II.

colludium fiat aut aliquid praeter utilitatem utrius-
que geratur partis. Nam etiam maledicta his omnium
terribilia imminibunt et quae inferunt eloquia di-
vina peccantibus, et quae nunc disposita sunt; si
quid autem praetermittatur et postea demonstretur
maligne factum, pro nou facto erit.

1 Excipimus etiam hac lege sanctissimam maiorem
ecclesiam, sicut etiam priori; illam namque in priori
prohibitione alienationum stare volumus, quoniam
et hoc ipsis gubernatoribus eius sanctissimis viris
videtur.

(Epilogus.) Tua igitur eminentia quae nobis
bene et sancte visa sunt et per hanc sacram decla-
rata sunt legem, in omnibus gentibus quibus
praeest per praecepta propria sollemniter faciat
manifesta. Dat. kal. Sept. CP. imper. domino nostro
Iustiniano pp. Aug. anno XI., p. c. Belisari v. c. anno
[a. 537] secundo.

NE

ΠΕΡΙ ΑΜΕΙΨΕΩΣ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΦΥΤΕΥΣΕΩΣ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Μηνᾶ τῷ ἀγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ
τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως καὶ οἰκουμένην
πατριάρχῃ.

Ἐπίλογος. Νόμον ἐγράψαμεν ἤδη τὰς μὲν
ἐκκλησιαστικὰς ἐκποιήσεις κωλύοντα, μόνην δὲ ἀμει-

20 R, UT DE CETERO COMMUTATIONES
ECCLESIASTICARUM RERUM NON FORTUITE
FIANT AD PISSIMUM IMPERATOREM ET
HOC MODO AD ALIAS PERSONAS TRANSEANT
RES, SED HAEC TANTUMMODO FIANT AD
25 IMPERIALEM DOMUM. ET UT LICEAT PER-
PETUAM EMPHYTEUSIN AGI AB ORATORIIIS
IN ORATORIA DECRETO VIDELICET INTER-
POSITO, EXCEPTA HAC MAIORE ECCLESIA,
NE TAMEN IN PRIVATAM PERSONAM
30 TRANSEAT EMPHYTEUSIS R,

Imp. Iustinianus Aug. Menae archiepiscopo
Constantinopoleos.

(Praefatio.) Legem scripsimus dudum eccle-
siasticas quidem alienationes prohibentem, solam

Nov. LV (= Coll. V tit. 8: gloss.) Graece extat in M. — Epit. Theod. 55, Athan. 2, 9 et in paratillis ad tit. 1 § 2
(inde Coll. const. eccl. III 2, 9 et parat. ad III 1). Iulian. const. XLIX.

collusio facta sit vel quid praeter utilitatem utriusque partis geratur. Etenim et execrationes iis impendent
omnium terribilissimae et quas sacra eloquia peccantibus inferunt: et si quid eorum quae nunc constituta
1 sunt violatum sit ac deinde probetur impie factum, id pro non facti erit. Excipimus vero ab hac
quoque lege sicuti etiam a priore sanctissimam magnam ecclesiam: illam enim priore prohibitione alie-
nationum stare volumus, quoniam etiam ipsis primatibus eius sanctissimis viris id ita videtur.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae nobis bene et sancte placuerunt atque per hanc sacram
legem declarata sunt in omnibus gentibus quibus praest per praecepta propria more solito manifesta
faciat.

LV.

DE PERMUTATIONE RERUM ECCLESIASTICARUM ET EMPHYTEUSI.

Idem Augustus Menae sanctissimo archiepiscopo huius felicitis urbis et patriarchae universali.

Praefatio. Legem iam scripsimus, quae alienationes quidem ecclesiasticas prohibet, solam autem

12 τὰ ὀμ. M || 16 kal. Sept. ε Ath.] xv. k. sep. M
μηνῆ σεπτεμβρίῳ Theod. (cf. Zachariae not.) || CP. imper.
domino nostro Iustiniano pp. Aug. anno XI 5, CP. imp.
dn. Iustiniano ann. XI M βασιλεὺς Ἰουστινιανοῦ τὸ ἰδ'
Ath., om. Theod. || 17 p. c. Belisari v. c. anno secundo 5,
post Bilisario uc. cons. ann. II M μετὰ τὴν ὑπάτειαν
Βελισαρίου τὸ (ἐτους Theod.) β' Ath. Theod. (subscr.
dat. cons. uilisarii Iul. p., om. Iul. codd. rell.) || 19 rubr.
Ἵστε τοῦ λοιποῦ ἀμειψεὶς ἐκκλησιαστικῶν πραγμά-
των μὴ ὡς ἔηνεν γίνεσθαι πρὸς τὸν εὐσεβεστάτον
βασιλέα καὶ τὰ ἐξῆς Ath. (5). Περὶ τοῦ μόνῳ βασιλεῖ
ἀνταλλάσσειν τοὺς εὐαγεῖς τόπους, καὶ περὶ τοῦ διη-
νεκῶς ἐμφυτεῖν ἀλλήλοις τὰ ἐκτῆρια Theod. || 31 Νό-
μον] nov. VII (περὶ τῆς ζ' νεαρῆς φησιν τῷ (scr. τὸ)
ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ schol. M)

1 utrisque V¹ || 2 geratis V^a || 4 disposita] peccanti-
bus disposita R^a || 5 autem delendum? || 7 etiam om. R ||
8 illam — priori om. V || 9 alienatum V || 12sq. nobis bene
RT] bene a nobis V || 13 uisa RT] iussa V || declarata
sunt] om. V || 15 per praecepta] percepta V || 16 sub-
scriptionem dedimus ex VT Bamb. I || septeb. V || CP.
Bamb. I] eaḗ. Vom. T || impr. donno nostro V (Bamb. I) ioh̄i
dn̄o T || 17 pc. om. V || Bilisari uiri clarissimi Bamb. I Bi-
lisario uiro clarissimo V Bilis. uic. T || 19sq. R, LV V ||
20 commutationis V || 21 fortuito R² || 24 haec] nec R¹ T ||
25 imperalem V || appetum (sic) emphiteusim V, per-
petue emphiteosis (enfiteosis T) RT perpetuas emphy-
teuses vulg. || 26 aratoris R oratori V || 27 in om. V¹ T¹ ||
decetero R¹ || 28 haec] hic R hoc V || 29 tamen] tan-
tum V¹, transeat V³ || personam priuatam V || 30 transeat
om. V || emphyteusis V] emphiteosis R enfiteosis T ||
31 mene R] menne VT

ψιν επιτρέποντα ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις καὶ πρὸς
 γε τῇ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῇ κατὰ ταύτην
 οὐσῇ τὴν εὐδαίμονα πόλιν ἢ βασιλεία λαβεῖν τι
 παρὰ τῶν εὐαγῶν οἰκῶν βουληθεῖν. ἵστερον
 μὲν οὖν ἕτερον ἐγράψαμεν νόμον, ὅπως ἐξέλιπον τὴν
 ἀγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν, ἐπιτρέναντες τινὰς ἐκ-
 ποιήσεις, ὥσπερ ἐκεῖνος ὁ νόμος λέγει. Ἐπειδὴ δὲ ἐγνο-
 μεν ὡς τινες τὸ τῆς προτέρας διατάξεως κεφάλαιον,
 ὅπερ ἐπὶ ἀμείβει διαφερόντων τοῖς εὐαγέσι οἴκοις
 πραγμάτων πρὸς τὴν βασιλείαν ἐγράψαμεν, εἰς τὴν
 κατὰ τοῦ νόμου τέχνην ἔγραψαν, ἤτησαν δὲ ὥστε
 ἡμᾶς μὲν παρὰ τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας λαβεῖν, αὐ-
 τοῖς δὲ ταῦτα δοῦναι, ἐντεύθεν δὲ ὠρμήθησαν πολ-
 λοὶ ταῖς ὁμοίαις αἰτίσσει χρώμενοι τὴν θείαν περι-
 γράφειν διάταξιν· τὰ μὲν ὅσα πέπρακται παρ' ἡμῶν
 μέχρι τῆς παρουσίας ἡμέρας, ταῦτα ἐπὶ τοῦ νῦν μένειν
 σχήματος βουλόμεθα, οὐδενὸς ἀνατροπομένου τῶν ἤδη
 παρ' ἡμῶν πρὸς τὴν ἀγιωτάτην ἐκκλησίαν ἐπὶ τοῖς
 τοιοῦτοις συναλλάγμασι πραχθέντων ἢ πρὸς αὐτοὺς
 ὅπως ταῦτα παρ' ἡμῶν ἐλήφθασι.

autem commutationem permittentem sanctissimis ec-
 clesiis nec non sanctissimae maiori ecclesiae huius
 felicissimae civitatis, dum imperium accipere aliquid
 ab aliqua venerabilium domuum voluerit. Postea si-
 quidem aliam scripsimus legem, qua excepimus sanct-
 tissimam maiorem ecclesiam, permittentes quasdam
 alienationes, quas illa lex dicit. Quia vero cogno-
 vimus, eo quod aliqui prioris constitutionis capitu-
 lum, quod de permutatione competentium rerum
 sanctissimis domibus ad imperium scripsimus, ad
 artem legi contrariam converterent postulaveruntque
 nos quidem a sanctissima ecclesia accipere, his autem
 haec dare, hinc adgressi sunt multi quidam simili-
 bus petitionibus utentes sacram circumvenire con-
 stitutionem. Quaecumque igitur gesta sunt a nobis
 usque ad praesentem diem, haec sub schemate quo
 nunc est valere volumus, nullo permutando horum
 quae iam a nobis cum sanctissima ecclesia in tali-
 bus contractibus gesta sunt aut cum his qui haec a
 nobis perceperunt.

CAPUT I.

τοῦ λοιποῦ δὲ θεσιπίζομεν μηδενὶ παντελῶς μηδε-
 μίαν εἶναι παροχήν τοιοῦτοῦ τι πράττειν, ἀλλ' ἐκεῖ-
 νας μόνως ἐρρωσθαι τὰς ἀμείβει τὰς πρὸς τὴν βα-
 σιλικὴν οἰκίαν ἐπὶ τούτῳ γινομένης, ὥστε διηγεῖσθαι
 παρὰ τῇ βασιλείᾳ μένειν καὶ μὴ μεταβάλλειν εἰς ἰδιώ-
 τῃν μηδὲ τῆς ἐκείνου γίνεσθαι δεσποτίας διὰ μέσης
 τῆς βασιλείας ἐπ' αὐτὸν ὀδεούσας. ἀλλ' εἴ τι γέ-
 νοιτο τοιοῦτον, ἀδειαν διδομεν τοῖς εὐλαβεστάτοις οἰ-
 κονόμοις τῶν πραγμάτων ἐπιλαμβάνεσθαι τούτων καὶ
 ἀφέλκειν αὐτὰ πάλιν εἰς τὴν ἀγιωτάτην ἐκκλησίαν,
 ὡς ἂν εἰ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἐτύχησαν ἀμείψαι τις ἐπὶ
 τούτοις πρὸς τὴν βασιλείαν γενομένη. ἀλλὰ φυλάτ-
 θεσθαι τοῦτο τὸ σχῆμα εἰς τὸ διηγεῖσθαι ἐκ τῆς παρου-
 σίας ἡμέρας ἀρχόμενον πάντων τῶν ἡδὲ, καθάπερ
 εἰπόντες ἐφθήμεν, μετὰ τὸν πρότερον νόμον κατὰ
 τὸν εἰρημένον γενομένον τρόπον βεβαίως μενόντων,
 διὰ τὸ ἐκεῖνα μὲν τὰ οὕτω γενομένα παρ' ἀνδρῶν
 γένεσθαι ὅπως οὐ τεχνάζοντες οὐδὲ κακοσυγόντες
 ἐποίουν, ἀλλὰ καὶ παρ' ἡμῶν εἰς τοῦτο προτραπέ-
 ντες ἤλθον, νῦν δὲ τινὰς βούλεσθαι τῷ ἐκείνων παρα-
 δείγματι χρωμένους ἡμᾶς τε διανοηθῆναι καὶ τὴν ἀγι-
 ωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν τῆς εὐδαίμονος ταύτης πό-

De cetero autem sancimus nulli penitus ullam
 esse licentiam aliquid tale agere, sed illas solas va-
 lere permutationes quae in imperialem domum in
 hoc factae sunt, ut perpetuo apud imperium man-
 neant et non transferantur ad privatum neque illa-
 rum ius per medium imperium ad eos proficiscatur.
 Sed si quid tale fiat, licentiam damus reverentissimis
 oeconomis res apprehendere huiusmodi et trahere
 eas rursus ad sanctissimam ecclesiam, tamquam si
 nec ab initio contigisset permutationes harum ad
 imperium factas. Sed servari hoc schema in perpetu-
 um ex praesenti die inchoatum; omnibus quae
 dudum; sicuti praediximus, post priorem legem ser-
 vandum modum praedictum gesta sunt, ratis manen-
 tibus, eo quod illa quidem quae sic facta sunt a viris
 gesta sunt *****, nunc autem quidam volunt illo-
 rum exemplo utentes et nobis esse molesti et sanc-
 tissimam maiorem ecclesiam huius felicissimae civi-

cap. I summarium extat Bf 5, 2, 3 (ex Theod.?)

permutationem sanctissimis ecclesiis et insuper sanctissimae magnae ecclesiae quae in hac felici urbe
 esse permittit, quando quid imperator a venerabilium domuum aliqua accipere voluerit. Ac postea
 alteram scripsimus legem, unde excepimus sanctissimam magnam ecclesiam, cum permitteremus quasdam
 alienationes, quas illa lex refert. Quoniam autem comperimus prioris constitutionis caput, quod de per-
 mutatione rerum quae pertinent ad venerabiles domos cum imperatore faciendi scripsimus, nonnullos in
 fraudem legis vertisse et petiisse ut nos a sanctissima ecclesia talia acciperemus, accepta ipsis daremus,
 atque inde multos eiusmodi petitionibus usos sacram constitutionem circumvenire molitos esse: ea quidem
 quaecumque a nobis usque ad hunc diem acta sunt manere in eo quo nunc sunt statu volumus nec quic-
 quis resciendi eorum quae a nobis cum sanctissima ecclesia in eiusmodi contractibus acta sunt vel cum
 iis qui haec a nobis acceperunt.

I. In posterum vero sancimus, nemini omnino ullam esse licentiam eiusmodi quid agendi, sed illas
 solas firmas esse permutationes, quae cum imperiali domo ea condicione fiant, ut perpetuo apud impera-
 torem maneat neve transferantur ad privatum aut domini fiant eius per medium imperium ad eum mi-
 grantes. Sed si quid eiusmodi fiat, licentiam damus religiosissimis oeconomis res illas vindicandi easque
 rursus trahendi ad sanctissimam ecclesiam, tamquam si ne ab initio quidem in iis ulla permutatio cum
 imperatore facta esset. Ac servetur haec forma in perpetuum initio a praesente die facta: cum omnia
 quae iam, uti supra diximus, post priorem legem eo quem memoravimus modo facta sunt, firma maneat,
 quoniam illa quidem quae ita facta sunt a viris sunt facta qui non per machinationem vel fraudem
 rem gesserunt, sed etiam a nobis excitati ad hoc venerunt, nunc vero nonnulli illorum exemplo utentes
 et nobis molestiam facessere et sanctissimae magnae ecclesiae huius felicitis urbis fraudem facere volunt.

2 καταντὴν M, corr. Scrimger || 5 νόμον|| nov. XLVI ||
 8 κεφάλαιον|| nov. VII c. 2 § 1 || 13 πολλοῖ multi quidam
 (i. e. πολλοὶ τινες) § || 27 ὀδεούσης Zachariae

2 ecclesiis V¹ || 4 aliqua] aliquaque V || 5 qua] quam
 R¹ quia V¹ || 7 quas om. V¹ || dixit V || 8 eo quod] eo
 om. vulg. || priores constitutioni V¹ || 9 permutatione
 R¹ || 11 convertetur R¹ || postulaverunt que vulg.] postula-
 verunt RV || 12 a om. V¹ || 13 haec om. R¹ || 14 sacrum

V¹ || circumvenire] venire R¹ || 16 usque] vel usque V
 quo] qui V || 17 permutando R¹ || 18 cum om. V¹ ||
 19 contractibus om. R. R¹ autem V^a || 20 perceperit R ||
 21 ullam om. R || 23 in om. V¹ || 26 imperium maneat
 ad R^a || eos] leg. eum? || proficiscantur V || 28 yconomis
 (yeonomiis V¹) RVT || 30 nec] nichil V || permutatio
 — 31 facta Beck || 31 scema R chema V || 32 inchoa-
 tum] in... autem V¹ || 34 praedictum modum R || 35 a
 viris]. • uris V¹ iuris V³ || 36 lacunam non notant
 libri || 37 uiuentes R

λεως περιγράφειν. ὅπερ εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον κατ' οὐδένα τρόπον γίνεσθαι βουλόμεθα· ἀλλὰ κὰν εἰ καθ' οἰονδήποτε γένοιτο σχῆμα, καὶ τοῦτο ἄκυρον εἶναι παρὰ τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας εἰς τὸ διηκεῖς ἐκδικεῖσθαι δυνάμενον, οὐδεμίαν αὐτῇ χρόνου παραφῆς πρὸς τοῦτο ἀντικειμένης.

tatis circumvenire. Quod per omne tempus nullo modo fieri volumus: sed et si quolibet fiat schemate, hoc etiam infirmum esse et a sanctissima maiore ecclesia in perpetuum vindicari, nulla ei temporis praescriptione in hoc obicienda.

CAPUT II.

Καθεῖνο μέντοι θεσπίζομεν, ὅστε τῶν ἄλλων ἐπάντων τῶν περὶ ἐμφυτεύσεων νενομοθετημένων ἐπὶ τε τῇ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τε τοῖς ἄλλοις ἀπασιν εὐαγέσιν οἴκοις τὴν ἰδίαν ἐχόντων ἰσχύν, ἄδειαν εἶναι ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις καὶ τοῖς εὐαγέσιν οἴκοις πρὸς ἀλλήλας καὶ ἐμφυτεύσεις πράττειν διηκεῖς, δεκρέτου δηλαδὴ καὶ ἐπὶ τούτῳ γινομένου. ἐξηρημένης μὲν κἀνταῦθα τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας, ἐπὶ τούτῳ δὲ γινομένης τῆς ἐμφυτεύσεως ἐφ' ᾧ μὴ εἰς ἰδιωτικὸν πρόσωπον ἐκταθῆναι παντελῶς δυνήθῃται.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ μακαριότης τὰ παραστάνα ἡμῖν καὶ φυλαξάτω καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὴν τοὺς μητροπολιτικούς θρόνους ἔχουσι φανερά καταστησάτω, ὅστε καὶ αὐτοὺς τὰ ἡμῖν παραστάνα γινώσκοντας μηδὲν τούτων παραβῆναι θαροῦσαι. Ἔσται γὰρ ἀπασιν ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ κρίσις καὶ ἡ ἐκείθεν ποιηή, εἴ τι παρὰ ταῦτα ἢ αὐτοὶ πράξαιεν ἢ πραχθῆναι συχωρήσαιεν.

Dat. xv. k. Nov. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. ann. XI., post cons. Belisarii v. c. (anno II).

Illud quoque sancimus, ut aliis omnibus de iure emphyteoseos sancitis et in sanctissima maiore ecclesia et in aliis omnibus venerabilibus domibus proprium robor habentibus licentia sit sanctissimis ecclesis et venerabilibus domibus adinvicem emphyteosim agere perpetuam, decreto quippe hic faciendo; excepta quidem hic sanctissima maiore ecclesia, in hoc autem celebrata emphyteosi, ut non ad privatam personam extendi omnino possit.

(Epilogus.) Tua igitur beatitudo quae uisa nobis custodiat, et his qui sub ea metropolitanas sedes habent faciat manifesta, ut et ipsi quae nobis placuerunt cognoscentes nihil horum praevaricari praesumant. Erit enim univervis a deo iudicium et exinde poena, si quid praeter haec aut ipsi egerint aut agi permiserint.

Dat. xv. kal. Nov. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XI., post cons. Belisarii v. c. anno secundo in- [a. 537] dictione prima.

Quod quidem in omne tempus nullo pacto fieri volumus: sed licet per qualemcumque speciem factum sit, hoc quoque irritum esse, ut a sanctissima magna ecclesia in perpetuum vindicari possit neve ulla ei temporis praescriptio in ea re obiciatur.

II. Verum illud quoque sancimus, ut ceteris omnibus quae de emphyteusibus et in sanctissima magna ecclesia et in ceteris omnibus venerabilibus domibus constituta sunt in propria vi servatis licentia sit sanctissimis ecclesiis ac venerabilibus domibus etiam emphyteuses perpetuas inter se faciendi, decreto scilicet hac quoque in re interposito. Quamquam sanctissima magna ecclesia hic quoque excipitur; emphyteusis autem ea conditione fiat, ut ad privatam personam extendi omnino nequeat.

Epilogus. Tua igitur beatitudo quae nobis placuerunt et custodiat et iis qui sub ipsa metropolitana sedes habent manifesta reddat, ut ipsi quoque, cum ea quae nobis placuerunt intellegant, nihil eorum neglegere audeant. Imminabit enim omnibus dei iudicium et quae inde futura est poena, si quid adversus haec vel ipsi egerint vel agi passi sint.

12 καὶ om. 5 || ἐμφυτεύσεις πράττειν διηκεῖς] emphyteosin agere perpetuam 5 || 14 κἀνταῦθα] hic 5 || 26 subscr. om. Iul. || xv. k. nou. M5] .. καλανδῶν Νοεμβρίου Ath. III nonas nouembres 5 v. l. (μηρὶ νοεμβρίου Theod.) || CP. — ann. XI M5] βασιλείας Ἰουστινιανού (supplendum τὸ ἰδ') Ath., om. Theod. || 27 post cons. Belisarii uc. anno II indictione prima 5, pst Bilisar. uc. cons. M μετὰ τὴν ὑπάτειαν Βελισαρίου έτους β' Theod. μετὰ τὴν ὑπάτειαν Βελισαρίου (τὸ) γ' Ath.

2 uolumus fieri R || scemate R themate V || 3 a om. V¹ || 4 imperpetuum V || uendicari R V (posse add. Becktemere) || 5 perscriptione V || obicienda] ob***** V¹ || 7 aliis] in

aliis R || hominibus V || 8 emphyteoseos RT, emphyteos V || 9 uenerabilibus omnibus R || 11 et om. V || ab inuicem V || emphyteosim V emphyteosin R emphyteosis T et emphyteusin vulg. || 12 perpetuo T || 14 haec V || emphyteosin R² || 18 uisa (isa R¹) sunt nobis R] nobis uisa sunt T iussa sunt nobis V (iussa sunt a nobis vulg.) || 19 que V || metropolitanas V] metropolitanis T metropolitanus R^a metropolitans R^b metropolitans R² || 20 sq. cognoscentes quae nobis placuerunt R || orum V || praeuari R¹ || 23 ipse V || 26 subscriptionem dedimus ex T et Bamb. I || xv. k. nouemb. T] III. nonas nouembres Bamb. I || cap. T epa. Bamb. I || impr. dom. nn. iust. Bamb. I iohi iust. T || 27 post cons. Bilisario uc. Bamb. I post c. Bili. uic. T

N̄5

LVI.

Coll. V tit. 9

ΩΣΤΕ ΤΑ ΚΑΛΟΥΜΕΝΑ ΕΜΦΑΝΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΚΛΗΡΙΚΩΝ ΕΠΙ ΜΕΝ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΔΙΔΟΣΘΑΙ, ΕΠΙ ΔΕ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΜΗ ΠΑΡΕΧΕΣΘΑΙ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Μηνᾶ τῷ ἀγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως καὶ οἰκουμενικῆ πατριάρχῃ.

(Προοίμιον.) Παρὰ πολλῶν προσελεύσεις δεχόμενοι τόνδε τὸν νόμον πρὸς τὴν σὴν καταπέμψαι μακαριότητα δίκαιον ἠγησάμεθα. οἱ γὰρ χειροτονοούμενοι παρὰ τῆς σῆς θεοφιλίας κληρικοὶ ἐν ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις (χωρὶς μὲντοι τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας) τὰ πάντων πάσχουσι δεινότερα, μὴ προσδεχόμενοι αὐτοὺς τῶν ἐκείσε κληρικῶν πρὶν ὅσον ἂν βουληθεῖεν λάβοιεν χρυσίον. καὶ ἴσμεν ταῦτα ἐκ συχνοῦν προσελεύσεων περὶ τοῦτου γενομένων ἡμῖν.

R UT EA QUAE VOCANTUR INSINUATIVA SUPER CLERICIS IN MAIORI QUIDEM ECCLESIA DENTUR, IN ALIIS AUTEM ECCLESIIIS PENITUS NON DENTUR R

Imp. Iustinianus Aug. Menae archiepiscopo regiae civitatis Constantinopolis.

(Praefatio.) A plurimis aditiones suscipientes hanc legem dirigere ad tuam beatitudinem iustum aestimavimus. Qui enim ordinantur a tua reverentia clerici in sanctissimis ecclesiis (absque tamen sanctissima maiore ecclesia) omnium patiuntur crudelissima, non suscipientibus eos illic clericis ante quam quantum voluerint accipiant aurum. Et novimus haec ex frequentibus aditionibus de hoc factis nobis.

CAPUT I.

Θεσπιζόμεν τοίνυν, τὴν μακαριότητα τὴν σὴν τοῦτο ἐρομενέστατα φυλάξαι, καὶ εἴ τι μὲν εἰωθὸς ἐστὶ διδόναι τοὺς κατατακόμενους ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, τοῦτο αὐτοὺς παρέχειν (οὐδὲν γὰρ περὶ τῶν δεδομένων εἰς τὴν ἀγιωτάτην μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ καινίζομεν), χωρὶς δὲ αὐτῆς ἐν ταῖς ἄλλαις πάσαις μηδενὶ τῶν ἐν αὐταῖς κληρικῶν παρορσίαν εἶναι παντελῶς ὑπὲρ τῶν καλουμένων ἐμφανισμῶν τι κομίζεσθαι. ἀλλ' εἴ τις τοιοῦτό τι πράξειεν, ἐκείνον μὲν ἀφαιρεῖσθαι τῆς ἱεροσύνης, εἰς δὲ τὴν ἐκείνου τάξιν ἐπεμβαίνειν τὸν σταλέντα, καὶ τοῦτον αὐτὸν τῆς ἀπληστίας κομίζεσθαι τὸν μισθόν. παραφυλάττειν δὲ ταῦτα καὶ τοὺς θεοφιλεστάτους ἐκκλησιακδικούς τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας, ποιητῶν ὑπορωμένων decem librarum auri, εἴ τινος τούτων παραμελήσαιεν. ἀλλὰ

Sancimus igitur beatitudinem tuam hoc validissime custodire, et si quid quidem consuetudo est dare eos qui ordinantur in sanctissima maiore ecclesia, hoc eos praebere (nihil enim de his quae dantur in sanctissima maiore ecclesia novamus), praeterea vero in aliis omnibus nulli in eis clericorum licentiam esse penitus pro his quae vocantur insinuativa aliquid ferre. Sed si quis tale aliquid egerit, illum quidem privari sacerdotio, in illius autem officium introire qui missus est, et hanc eum avaritiae ferre mercedem. Custodire vero haec etiam deo amantissimos ecclesiae defensores sanctissimae maioris ecclesiae, poenam formidantes decem librarum auri, si quid horum neglexerint. Sed gratis omnia procedere:

Nov. LVI (= Coll. V tit. 9: gloss.) Graece extat in M. — Epit. Theod. 56, Athan. 1, 11 (inde Coll. const. eccl. III 1, 11), Nomoc. XIV tit. 1, 24. Iulian. const. L. — Summarium habet Coll. LXXXVII capit. 18 (inde appendix Nomoc. L titulorum cap. eccl. 7).

LVI.

UT EMPHANISTICA QUAE VOCANTUR CLERICORUM IN MAGNA QUIDEM ECCLESIA DENTUR, IN CETERIS AUTEM ECCLESIIIS NON PRAESTENTUR.

Idem Augustus Menae sanctissimo archiepiscopo huius regiae urbis et patriarchae universali.

Praefatio. Cum multorum aditionibus petamur, hanc legem ad tuam mittere beatitudinem par esse existimavimus. Nam qui a tua pietate clerici creantur in sanctissimis ecclesiis (excepta tamen sanctissima magna ecclesia), omnium gravissima patiuntur, cum qui ibi sunt clerici eos non suscipiant antequam quantum voluerint auri acceperint. Atque haec scimus ex crebris interpellationibus ea de re nobis factis.

1. Sancimus igitur, ut beatitudo tua hoc validissime custodiat, et si quid ex consuetudine datur ab iis, qui instituntur in sanctissima magna ecclesia, id praebent (neque enim quicquam de iis quae sanctissimae magnae ecclesiae data sunt innovamus), praeter eam autem in ceteris omnibus nemini ex clericis qui ibi sunt licentia sit pro emphanisticis quae vocantur quicquam omnino accipiendi. Sed si quis quid eiusmodi egerit, ille quidem privetur sacerdotio atque in eius locum succedat is qui missus est, et hanc ille insatiabilis cupiditatis mercedem ferat. Observent vero haec etiam deo carissimi defensores sanctissimae magnae ecclesiae, qui quidem poenam decem librarum auri metuant, si quid horum neglexerint. Sed gratis

2 rubr. Ὡστε τὰ καλούμενα ἐμφανιστικά ἐπὶ τῶν κληρικῶν καὶ τὰ ἐξῆς Ath. Ὡστε ἐπὶ μόνῃς τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως διδοσθαι ἐμφανιστικά Theod. || 11 ἐλεύσεις cit. Theod.

3 insinuativa] 'alias insinuata' gloss. Accurs. || clericis om. spatio relicto R¹ add. in mg. R² || 8 mene RV]

Mennae vulg. || 9 constantinopolim RV || 11 A plurimis RT] Per plurimas V (Plurimas vulg.) || aditiones] donationes V aditionis cleri T || 13 existimavimus R || 16 quam om. R¹ || 17 nouissimus R¹ || 20 beatitudine V¹ || 21 quid om. R¹T || 23 haec V || 25 in eis] in om. V || 27 quis] quid V || 29 est] e V¹ || 30 etiam] et R || deo] de eo V¹

προϊκα πάντα προίεναι· τὰς γὰρ τοῦ δεσπότου θεοῦ λειτουργίας τε καὶ ὑπηρεσίας οὐ κατὰ πρᾶσιν οὐδὲ κατ' ἐμπορίαν γίνεσθαι τινα βουλόμεθα, ἀλλὰ καθαρῶς τε καὶ ἀδωροδοκῆτως. οὕτω γὰρ ἂν τοῦ πράγματος ἄξιοι γίνοντο, μηδεμιᾶς πράξεως ἢ ἐμπορίας γινομένης.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ μακαριότης καὶ οἱ μετ' αὐτῆν ἐπὶ τῶν ἀρχιερατικῶν γινόμενοι θρόνων τὰ παρ' ἡμῶν διατεταγμένα καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεοῦ δηλούμενα νόμον ἔργῳ καὶ πέρασι παραδοῦναι σπενδύσαν. Dat. iii. non. Nov. CP. imp. dn. Iustiniani (pp.) Aug. ann. XI., post cons. Belisarii v. c. ann. II. [a. 537]

domini etenim dei functiones et ministeria non per venditionem neque per mercationem fieri aliquam volumus, sed pure et citra redemptionem. Sic enim rei digni fient, nulla venditione ac mercatione facienda.

(Epilogus.) Tua igitur beatitudo et qui post eam in pontificalibus accesserit sedibus, quae a nobis ordinata sunt et per hanc sacram declarata sunt legem, operi effectuique tradere festinet.

Dat. iii. nonas Nov. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XI., p. c. Belisari v. c. anno II. ind. I.

N̄Z

LVII.

Coll. V tit. 10

ΠΕΡΙ ΚΑΗΡΙΚΩΝ ΑΠΟΣΤΑΤΩΝ ΤΗΣ ΚΑΤ' ΑΥΤΟΥΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ. ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΙΚΟΔΟΜΟΥΝΤΩΝ ΕΥΚΤΗΡΙΟΥΣ ΟΙΚΟΥΣ.

15 UT CLERICI QUI RECEDUNT ALIIS PRO EIS SUBROGATIS PRAEBERE SUBROGATIS EMOLUMENTA, RECEDENTES AUTEM REMEARE VOLENTES NON SUSCIPI. ET UT SI QUIS AEDIFICANS ECCLESIAM AUT ALITER IN 20 EADEM SERVIENTIBUS MINISTRANS EMOLUMENTA VOLUERIT ALIQUOS CLERICOS INSTITUERE, NON FORTUITE EOS SED PROBATIONE SANCTISSIMI PATRIARCHAE SUSCIPIAT.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Μηνᾶ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ 25 τῆς βασιλίδος τάντης πόλεως καὶ οἰκουμενικῆ πατριάρχῃ.

Imp. Iustinianus Aug. Menaе archiepiscopo Constantinopoles.

(Προοίμιον.) Πολλοὶ πολλάκις κληρικοὶ τισιν εὐκτηρίοις προσεδροῦντες οἴκοις ἢ καὶ ἴσως παρὰ τινων πρότερον ἐγκαταστάντες χορηγοῦνται τὴν νενομισμένην χορηγίαν, εἰτὰ χωρίζουσιν ἑαυτοὺς τῶν ἱερῶν καθάπαξ μυστηρίων δι' ἃς αὐτοὶ γνώσκουσιν αἰτίας, ἢ καθ' οἵαντιν πρόφασιν ἀναχωροῦσι παντελῶς τῆς ἁγιωτάτης ἐν ἡ καθέστασιν ἐκκλησίας.

(Praefatio.) Plurimi saepe clerici quibusdam oratoriis observantes domibus aut etiam forte ab aliquibus prius instituti ministrantur eis [ab aliquibus] sollemnes expensae, deinde separant semet ipsos divinis omnino sacramentis propter quas ipsi noverrunt causas, aut pro qualibet occasione recedunt omnino a sanctissima in qua constituti sunt ecclesia.

Nov. LVII (= Coll. V tit. 10: gloss.) Graece extat in M et omisso cap. II in L, pr. et cap. I in B 3, 4, 1 (inde Nomoc.^d XIV tit. 8, 2). — Epit. Theod. 57, Athan. 1, 12 (inde Coll. const. eccl. III, 1, 12). Julian. const. LI.

omnia fiant: domini enim dei ministeria et servitia non per venditionem nec per negotiationem ullam fieri volumus, sed sancte et sine largitione. Ita enim ea re digni erunt, si nulla venditio aut negotiatio fiat.

Epilogus. Tua igitur beatitudo et qui post eam sede archiepiscopali polituri sunt ea quae a nobis constituta sunt et per hanc sacram legem declarantur ad opus effectumque adducere studeant.

LVII.

DE CLERICIS QUI AB ECCLESIA SUA DESTITERUNT. ET DE IIS QUI SACRAS AEDES AEDIFICANT.

Idem Augustus Menaе sanctissimo archiepiscopo regiae huius urbis et patriarchae universali.

Praefatio. Multi saepe clerici, qui in sacris quibusdam aedibus versantur vel etiam forte a quibusdam antea instituti sunt, fruuntur solitis annonis, deinde a sacris mysteriis sese plane separant propter causas quas ipsi norunt, vel etiam per quemlibet praetextum recedunt omnino a sanctissima in qua constituti sunt ecclesia.

11 iii. non. Nov. 5 Ath.] iii. k. nou. M kal. octub. Iul.^b (om. Iul. codd. rell.) μηνῆ νοεμβρίῳ Theod. || CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XI 5, CP. imp. dn. Iustiniani ang. XL M βασιλείας Ἰουστινιανῶ τὸ ἰα' Ath., om. Iul. Theod. || 12 post cons. Belisarii v. c. ann. II ind. I 5, post Bilisariu ue. cons. ann. II M μετὰ τὴν ὑπάτειαν Βελισαρίου τὸ β' (γ' Ath., cod. iy') ἰνδ. ια' (leg. α') Theod. Ath. pot. cons. uelisarrii ann. secundo Iul.^b p. c. bilisarii iterum cons. Iul.^w || 15 rubr. Περὶ τῶν ἀντεισομένων κληρικῶν· καὶ περὶ τοῦ τοὺς κτίζοντας εὐκτήρια δοκιμασίᾳ τοῦ πατριάρχου χειροτονεῖν Theod. Ἐνθα τινεὶ ἀφίστανται κληρικοὶ, ἕτεροι δὲ ἀντ' αὐτῶν ἀντικαθίστανται καὶ τὰ ἐξῆς Ath. || 29 ἡ om. B^c Nomoc.^d || 30 καταστάνας Nomoc.^d || 32 αὐτοὶ γνώσκουσιν ἀπογνώσκουσιν L || 34 καθίστασιν Nomoc.^d

1 dei functiones] defunctiones T defunctiones (desuctiones V¹) V functiones R || 2 aliquam] aquam V¹ || 4 rei] re Beck || nulli V || uenditionem amicatione R¹ || 7 qui om. V¹ || post eam R V¹] postea V² T || 8 accesserit VR¹ T] accesserint R² vulg. (accesserit sedibus bis scr. R¹) || 11 subscriptionem dedimus ex T et Bamb. I || iii. nonas Bamb. I] vi. non. T || Nov. CP.] CP. nou. Bamb. I, CP. om. T] dono iust. T dnni iustinian. Bamb. I || 12 pe. bilisari ue. an. II indiet. prima Bamb. I post e. bil. uic. anno III indie. I T || 16 praebcant vulg. temere || praebere subrogatis emolumenta om. V || 17 remanere V || 21 uoluit R¹ || 23 sanctissimi V || 25 menne V Menaе vulg. || 29 oratoriis Beck] orationis libri || obseruantes V¹ obseruientes V³ vulg. || 30 ab aliquibus om. Beck || 31 separant bis scr. V¹ || 32 divinis] a divinis vulg. || nouerint R || 33 pro om. V

CAPUT I.

Θεοπίζομεν τοίνυν, μὴ τοῦτο γίνεσθαι κώλυμα τῆ
 ἱερᾶ λειτουργίας, ἀλλ' ἐτέρους ἐγκαθίστασθαι παρὰ τῶν
 Θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, ἢ οὐς αἱ αὐταὶ καθ-
 εστήκασιν ἐκκλησίας, καὶ αὐτοὺς τὰτα κομιζέσθαι.
 οὐδὲ γὰρ βουλόμεθ' ἵνα διδοῦναι κεραδαίνειν τὰ ἤδη
 παρ' αὐτῶν ἢ δι' αὐτῶν χορηγούμενα ταῖς ἀγιοτά-
 ταις ἐκκλησίαις (ἐπειδήπερ οὐδὲ θεμιτὸν καθ' οἴαν-
 δήποτε πρόφασιν κέρδος τινὰς ποιεῖν ἐκ τῆς ἐτέρων
 ἀποστερήσεως), ἀλλὰ τὰ ἐξ ἀρχῆς χορηγούμενα μέχρι
 παντὸς ἐπιδιδόσθαι, καὶ μὴ τὴν ἱεράν ἐντεύθεν λει-
 τουργίαν διαφθεیرهσθαι. οὐκ οὕσης ἀδείας μετὰ τὸ
 ἐγκαταστήσαι τινὰς ἀντὶ τῶν προτέρων κληρικῶν ἢ
 παρὰ τοῦ ἀγιοτάτου πατριάρχου ἢ παρὰ τῶν ἐπιχο-
 ρίων ἐπισκόπων αὐθις τοὺς ἀναχωρήσαντας πάλιν
 ἐπανέιναι βούλεσθαι καὶ ἐξωθεῖν τοὺς ἐγκαταστά-
 τας, καὶ ἀναγκάζεσθαι διπλᾶ χορηγεῖν τοὺς ποιομέ-
 νους τὴν τοιαύτην χορηγίαν, ὥστε διδοῦναι καὶ τοῖς
 ἐγκαταστάταις καὶ τοῖς πάλιν ἐπανέιναι βουλομένοις·
 ἀλλ' ἐκείνους μὲν ἐπανιόντας μὴ προσδέχεσθαι, τοῖς
 δὲ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν προτέρων ἐγκαταστάσιν
 αὐτοῖς διδοῦναι τὰς σιτήσεις· οὐδενὸς κέρδους ἐντεύ-
 θεν τοῖς χορηγοῦσι προσγινομένων, τῶν τὰ τοιαῦτα
 κεραδαίνειν ἐχειροῦντων ἐκ τῆς ἐαυτῶν περιουσίας
 πάντων παρεχόντων τοῖς παρ' ἐαυτῶν ἐγκαταστάταις
 τὰς σιτήσεις καὶ πάσας τὰς χορηγίας, κληρονόμων τε
 αὐτῶν καὶ διαδόχων, εἰδόντων ὡς εἰ καὶ μετὰ τὰτα
 ἀποστερήσειεν, ῥητὴ κτήσις ἀφορισθήσεται ἐκ τῆς αὐ-
 τῶν περιουσίας τοῖς θεοῖς ἡμῶν πριβάτοις, ὥστε ἐν-
 τεῦθεν τὴν χορηγίαν αὐτοῖς γίνεσθαι.

CAPUT II.

Κάκεινο μέντοι πρὸς τιμὴν καὶ σέβας τοῦ θρόνου
 τοῦ σου διορίζομεν, ὥστε εἰ τις οἰκοδομήσας ἐκκλη-
 σίαν ἢ καὶ ἄλλως χορηγῶν τοῖς ἐν αὐτῇ λειτουργοῦσι
 σιτήσεις βούλοῖτο τινὰς κληρικῶν ἐγκαθιστᾶν αὐτῇ,
 μὴ εἶναι αὐτῷ παρεσθίαν μηδεμίαν οὐς βούλεται καὶ
 ἐξουσίαν προσάγειν τῇ σῇ Θεοφιλίᾳ, ἐφ' ὅτι χειροτο-
 νεῖν αὐτοὺς ἀκριτῶς καὶ ἀνεξετάστως, ἀλλὰ προσαγο-
 μένους αὐτοὺς ἐξετάζεσθαι παρὰ τῆς σῆς ἀγιοσύνης,

cap. I summaria habent Coll. LXXXVII capit. 19 (inde appendix Nomoc. L titulorum cap. eccl. 8) et Nomoc. XIV tit. 8, 2.

I. Sancimus igitur, ne id sacro ministerio impedimento sit, sed ut alii substituantur a deo carissimis episcopis, sub quibus ecclesiae illae constitutae sunt, atque illi haec auferant. Neque enim ullis hominibus concedere volumus ut lucrifaciant quae ab ipsis vel per ipsos sanctissimis ecclesiis erogata sunt (quoniam fas non est ulla ex causa lucrum capere quemquam ex aliorum fraudatione), sed quae ab initio praestita sunt per omne tempus dentur, neve sacrum inde ministerium corrumpatur. Nec postquam in locum priorum clericorum vel a sanctissimo patriarcha vel ab episcopis provincialibus alii subrogati sunt, licentia dabitur iis qui recesserint si rursus redire et expellere subrogatos velint, quo cogantur duplum praestare qui eiusmodi erogationem faciunt, ita ut et iis dent qui substituti sunt et iis qui redire rursus velint: sed illi quidem qui redierint ne recipiantur, iis autem qui post priorum discessum instituti sunt ipsi annonae dentur, neve ullum lucrum inde ad eos qui ea praestant redundet, cum qui talia lucrari temptaverint, omnino ex suis bonis annonas et expensas omnes iis qui ab ipsis instituti sunt praebent, pariterque heredes eorum et successores: qui sciant, si postea quoque ea abstulerint, certam possessionem ex bonis ipsorum sacris nostris privatis deputatum iri, ut inde erogatio illis fiat.

II. Verum illud quoque in honorem et reverentiam tuae sedis definimus ut, si quis qui ecclesiam aedificaverit vel etiam alio modo ministeria in ea obeuntibus annonas praestet, clericos aliquos in illa instituere velit, ei facultas non sit quos vult ex sua auctoritate ad pietatem tuam adducendi, quo creentur sine iudicio et examine; sed adducti examinentur a tua sanctitate, atque ex sententia et tua et eius qui

Sancimus igitur, non hoc fieri prohibitionem sacro ministerio, sed alios subrogari a deo amatissimis episcopis sub quibus ipsae constitutae sunt ecclesiae, et eos haec accipere. Non enim volumus aliquibus dari lucrari quae iam [eis] per ipsos aut propter ipsos expendebantur sanctissimis ecclesiis (quoniam nolimus per quamlibet occasionem lucrum aliquos facere ex aliorum fraudatione), sed quae ab initio ministrabantur semper dari, et non sacrum ex hoc ministerium corrumpi: non existente licentia, postquam statuti fuerint aliqui pro prioribus clericis aut a sanctissimo patriarcha aut a provincialibus episcopis, rursus recedentes denuo remeare velle et expellere subrogatos, et cogi duplicia ministrare eos qui faciunt talem expensam, dare et subrogatis et denuo remeare volentibus, sed illos quidem reverentes non suscipi, qui vero post discessum priorum statuti sunt, eis dari emolumenta; nullo lucro hinc ministrantibus accessuro, talia lucrari nitentibus ex sua substantia omnino praebentibus his qui ab eis statuti sunt emolumenta et omnes expensas, hereditibusque eorum et successoribus, scientibus quia, si etiam post haec fraudaverint, certa possessio deputabitur ex eorum substantia sacris nostris privatis, ut hinc ministratio eis fiat.

Illud quoque ad honorem et cultum sedis tuae decernimus, ut si quis aedificans ecclesiam aut etiam aliter expendens in ea ministrantibus alimenta voluerit aliquos clericos statuere, non esse ei fiduciam ullam quos vult per potestatem deducere tuae reverentiae ad ordinandos eos ***** examinari a tua

1 τοῦτο μὴ τοίνυν L^a || 5 δοθῆναι L^a || 7 οὐδὲ θεμι-
 τὸν M] οὐ (ὡς om. Nomoc.^d πρ.) βουλόμεθα LB Nomoc.^d ε ||
 8 κέρδη L² κέρδους B¹ || ανα LB Nomoc.^d || 14 αὐθις
 καὶ αὐθις L^b || πάλιν om. B^c Nomoc.^d || 15 ἐξωθεν M
 17 ὥστε διδοῦναι M] διδοῦναι τε LB Nomoc.^d (ε) || 19 ἀλλ'
 ἀπλῶς L^a ἀλλῶς (sic) L^b || μὴ om. LB^c Nomoc.^d || 23 αὐ-
 τῶν Nomoc.^d || 24 πάντων L || παραιρούντων L^a ||
 27 κτίσις B || ἐκ τῆς — 28 πριβάτοις] τῇ ἰδικῇ ἡμῶν
 περιουσίᾳ B || 33 ἐγκαθιστᾶν αὐτῇ] statuere ε || 35 Θεο-
 φιλεία M

1 hoc V] ex hoc R vulg. || 2 misterio RT¹ monasterio
 V] alius R¹ || a om. V¹ || amatissimis V³ || 5 lucra R² ||
 eis delevit Beck || per om. V || ipsos del. V³ || 9 sacram R¹ ||
 11 pro prioribus] proprioribus (prioribus R¹) RV || 12 a
 om. RV || a om. R¹ V || 14 duplici ministrare V^a || 15 dare] et
 dare Beck || 16 reuertentibus R¹ || 17 vero om. V ||
 discessum R || 18 lucro Beck] uero libri || 19 *accessu
 (accessum V) libri || 21 et omnes expensas om. R¹ ||
 22 scientibus V¹ || si etiam] scientiam etiam M || 23 certa] *** R¹ || 32 expe**ens V¹ || 33 fiduciam VT] licentiam
 R || 35 hiatus notavi. sed ante examinari add. R²T vulg.,
 ante tuae v. 34 V³

γνώμη τε τῆ σῆ και τοῦ τὸν ἰσοατικὸν θρόνον ἐπι-
τροπευόντος ἀεὶ τουτους δέχεσθαι τὴν χειροτονίαν,
οἵπερ ἂν τῆ τε σῆ μακαριότητι και τοῖς μετ' αὐτῆν
ἐπιτηδεῖοι δόξαιεν καθεστάναι και τῆς τοῦ θεοῦ λει-
τουργίας ἄξιοι· ὥστε μὴ βεβηλοῦσθαι τὰ ἅγια τοῦ
θεοῦ (τοῦτο δὴ τὸ τοῖς θεοῖς διηγορευμένον λόγοις),
ἀλλ' ἄδικτά τε αὐτὰ και ἄρηστα και φοικτὰ καθ-

εστῶτα οἷως και θεοφιλῶς και ἁγίως διαχειρίζεσθαι.
(Ἐπίλογος.) Τὰ τόνων παραστάντα ἡμῖν και
διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου δηλούμενα νόμον τὴν μακαριό-
τητα τὴν σὴν φυλάττειν διηνεκῶς θεοσπίζομεν, γινώ-
σκοντα ὡς οὐκ ἔλαττον ἡμῖν μέλει τὸν ταῖς ἁγιο-
τάταις ἐκκλησιαῖς λυσιτελούντων ἕπερ αὐτῆς τῆς ψυχῆς.

Dat. xv. k. Nov. CP. imp. dn. Iustiniani Aug. (anno)
XI., post cons. Belisarii v. c. anno II.

sanctitate, sententiaque tua et qui pontificalem se-
dem rexerit semper hos suscipere ordinationem, qui
et tuae beatitudini et qui postea opportuni vide-
buntur existere et dei ministerio digni: ut non pro-
fanentur sancta dei (hoc videlicet quod sacris sanc-
itur eloquiis), sed intacta haec et ineffabilia tremenda-
que constituta sancte et deo amabiliter et venerande
tractari.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per
hanc sacram declarata sunt legem, beatitudinem
tuam servare perpetue sancimus, cognoscentes quia
non minus nobis cura est sanctorum ecclesiarum
utilitatum quam ipsius animae.

Dat. iii. nonas Nombres CP. imp. dn. Iustiniani
15 pp. Aug. anno XI., post cons. Belisarii v. c. anno
[a. 537] secundo.

Ἰ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟΙΣ ΟΙΚΟΙΣ ΙΕΡΑΝ ΜΥΣΤΑΓΩΓΙΑΝ ΜΗ ΓΙΝΕΣΘΑΙ.

20

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς
Ἐω πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων και πατριῶν.

Και τοῖς πάλοι διηγόρευται νόμοις, ὥστε μηδενὶ
παντελῶς εἶναι παροησίαν οἴκοι τὰ ἱερότατα πράτ-
τειν, ἀλλὰ δημοσίᾳ καταλιμπάνειν προῖεναι και τὴν
ἀγαστείαν και τὴν τοῦ θεοῦ λατρείαν κατὰ τοὺς θεο-
μοῦς τοὺς περὶ τούτων ταῖς ἱερατικαῖς πράξεσι παρα-
δομένους, και ἡμεῖς δὲ τούτων ἐπὶ τοῦ παρόντος
τίθεμεν τὸν νόμον, ὃν σὺν ἀσφαλείᾳ πάσῃ κρατεῖν
βουλόμεθα. Πάσι γὰρ ἀπαγορευόμεν τοῖς τῆς μεγά-
λης ταύτης πόλεως οἰκίτροσι, ἄλλον δὲ και τοῖς ἀπά-
σης τῆς ὑπῆκόου, ἐν τοῖς οἴκοις τοῖς αὐτῶν ἔχειν τι-
νάς δῆθεν εὐκτηρίους οἴκους και ἐν τούτοις τὴν ἱεράν
ἐπιτελεῖν μυσταγωγίαν, και ἐντεῦθεν γίνεσθαι τινα

Nov. LVIII (Authent. LIX = Coll. V tit. 12: gloss.) Graece extat in M. — Epit. Theod. 58, Athan. 1, 6 (inde
Nomoc. L titulorum 18, Coll. const. eccl. III 1, 6), Nomoc. XIV titulorum 3, 14. Iulian. const. LII.

sedem sacerdotalem moderabitur semper ū ad creationem vocentur, qui et tuae beatitudini et successoribus
tuis idonei esse deique ministerio digni videantur: ne sacra dei profanentur (id quod sacris eloquiis ve-
titum est), verum ut eadem, cum intacta et ineffabilia et tremenda sint, sancte et pie et religiose
tractentur.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per sacram hanc legem declarata sunt beatitudinem
tuam perpetuo custodiare sancimus, quae sciat non minori nobis curae esse ea quae sanctissimis ecclesiis
prosunt quam ipsam vitam.

LVIII.

NE IN PRIVATIS DOMIBUS SACRA MISSA FIAT.

Idem Augustus Iohanni praefecto sacro per Orientem praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Et veteribus legibus constitutum est, ut nulli omnino licentia sit domi sanctissima celebrandi, sed
publice et sacri ritus et dei cultus procedere sinantur secundum sanctiones quae hac de re sacris actis
traditae sunt, et nos hanc in praesentia legem ferimus, quam cum omni firmitate valere volumus. Veta-
mus enim omnes incolas huius magnae civitatis, quin etiam universae dicionis nostrae in domibus suis
quaedam forte oratoria habere et in iis sacram missam celebrare, indeque fieri quae a catholicis et apo-

11 *γινώσκοντες MLs, γινώσκουσαν Zachariae || 12 ἡμῖν
Halouander (cf. ε) || ὑμῖν ML || μέλλει L || 14 xv. k. nov. M ||
111 nonas Nombres ε, om. Theod. Ath. Iul. || CP. imp.
dn. Iust. pp. Aug. anno XI ε || CP. imp. dn. Iustiniani
Aug. XI M βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ ἰδ' Ath. βασι-
λείας ἰδ' Theod., om. Iul. || 15 post consul. Belisarii uc.
anno secundo ε || post Bilisario uc. cons. ann. II M
p. e. Bilisarii iterum Iul.^w μετὰ τὴν ὑπάτειαν Βελι-
σαρίου Theod. Ath., datum utilisarii Iul.^b (om. Iul. cett.) ||
20 γενέσθαι Ath. (rubr. Ὅστε μὴ γίνεσθαι οἴκους λει-
τουργίαν Theod.) || 23 παλαιῶς cit. Ath. || νόμοις cf.
Cod. 1, 3, 15 || 25 και τὴν ἀγαστείαν] incredulitatem (i. e.
τὴν ἀπιστίαν) ε

1 tue V^a || 2 qui vulg.] quod RVT || 3 et tuae] et om. V^a ||
post eam Beck || 4 misterio V || 9 Quae] *ui V¹ || 11 tua
V¹ || 12 vobis R || cura est] curare R¹ || 13 *utilitatem
R¹V conservare utilitatem R² vulg. || 14 subscriptionem
dedimus ex VT Bamb. I || nonos V || cap. imperar. V ||
dn.] dño V dom. Bamb. I, om. T || Iust. libri || 15 post
consuli V || Bilisario V Bilisario Bamb. I Bilis. T || v. c.]
uic. T clarissimo Bamb. I, om. V || 19 misteria libri, et
sic constanter || 23 sanctorum V || nulli vulg. || 25 in cre-
dulitatem vulg. et credulitatem Beck male || 27 hanc om.
V || 28 quam om. V¹ || 30 etiam om. V || dicionis R ||
31 domos R] domus VT || 32 in om. V || hinc] hic R¹

τῆς καθολικῆς τε καὶ ἀποστολικῆς παραδόσεως ἀλλό-
 τρια, ἀλλ' εἰ μὲν οἴκους οὕτως ἀπλῶς τινες ἔχουσιν
 οἰονταὶ δεῖν ἐν τοῖς ἐκείνων ἱεροῦς εὐχῆς δὴ καὶ μόν-
 ης χάριν, καὶ οὐδενὸς πραττομένου παντελῶς τῶν
 ὅσα τῆς ἱερᾶς καθέστηκεν λειτουργίας, τοῦτο αὐτοῖς
 ἐπιέμεν. φθόνος γὰρ οὐδεὶς, εἰ βούλονται τοῦτων
 χωρὶς ἔχειν οἰκῆματά τινα καὶ ἐν αὐτοῖς ὡς ἐν ἱεροῖς
 εὐχεσθαι, τῶν δὲ ἄλλων πάντων ἀπέχεσθαι, πλὴν εἰ
 μᾶλλον ἐν αὐτοῖς βουλευθεῖεν τινας προτρέψαι κληρι-
 κούς, ἐνταῦθα μὲν τῆς ἀγιοτάτης ἐκκλησίας καὶ τῶν
 ὑπ' αὐτὴν ἀγιοτάτων οἶκον γνώμη καὶ δοκιμασία
 τοῦ ἀγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου πρὸς τοῦτο ἀπονεμομέ-
 νους, κατὰ χώραν δὲ γνώμη τῶν θεοφιλεστάτων ἐπι-
 σκόπων (μηδενὸς καινισμού τῷ θρόνῳ τῆς αὐτοῦ μα-
 καριότητος ἐκ τοῦ παρόντος ἡμῶν γινομένην νόμου
 περὶ τὰ ὄντα αὐτῶ καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἐπὶ ταῖς
 χειροτονίαις ἢ διοικήσεσιν ἐνταῦθα ἢ ἐν ταῖς ἐπαρ-
 χιαῖς δίκαια, ἀλλὰ πάντων τῶν παρεσχημένων αὐτῇ
 καθ' οἰονδήποτε τρόπον καὶ χρόνον κυρίων νῦν τε
 καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον φυλάττομενον). Θε-
 σπιζόμεν δὲ τὴν σὴν ταῦτα παραφυλάττειν ἐνδοξό-
 τητα καὶ φανερά πᾶσι διὰ γραμμάτων οἰκείαν κατα-
 στήσαι, ὥστε κατὰ πάντων κρατῆσαι τὸν νόμον. τοῦτο
 γὰρ καὶ τῶ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῆς εὐδαίμονος ταύ-
 τῆς πόλεως καὶ τῶ ἀγιοτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ καὶ οἱ-
 κουμενικῷ πατριάρχῳ ἐνεκελευσάμεθα, ὥστε ἐκ τῆς
 πολιτικῆς ἐκ τῆς ἱερατικῆς ἰσχύος ταῦτα διηρηκῶς
 φυλάττεσθαι. ἴστωσαν δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ τῶν οἰκίων
 κύριοι, ὡς εἴπερ μὴ ταῦτα φυλάξουσιν, αὐτοὶ μὲν
 ὑπὸ βασιλικὴν γενήσονται κίησιν, αἱ δὲ οἰκίαι, ἐν
 αὐτῷ τοιοῦτῷ τι πράττεται, δημοσίαι τε γενήσονται καὶ
 ὑπὸ τὸ ἱερώτατον ἡμῶν ταμείον ἀρχήσονται. εἰ δὲ
 καὶ τινες ἐφθῆσαν τοιοῦτό τι ἐν ταῖς ἐκείνων ἔχουσιν
 οἰκίαις, ἴστωσαν, ὡς εἰ μὴ τριῶν εἰσῶ μηνῶν ἐξ οὐ-
 περ ὁδε ὁ νόμος ἐμφανῆς γένοιτο ταῦτα ἐπανορθώ-
 σαιεν καὶ εἰς τὸ παρ' ἡμῶν διατεταγμένον ἀγάγειν
 σχῆμα, ὑπὸ τὴν εἰρημίτην ποιῆν γενήσονται. ταῦτα
 δὲ πράττεσθαι σὺν ἀληθείᾳ, οὐ μὴν κατὰ τινα σκω-
 φαντίαν βουλόμεθα τῶν γὰρ ἀληθῶν μόνον ἐσμεν
 ἐρασταί. Τὴν θεσπιζόμεν τὴν σὴν φυλάττειν ὑπερ-
 οχρὴν καὶ μηδὲν τοιοῦτο γίνεσθαι συγχωρεῖν. ἴσθι
 γὰρ, ὡς εἰ μάθομεν, ὅτι σοὶ τοιοῦτό τι προσαγγελ-
 θὲν εἶτα οὐκ ἐκώλυσας ἢ αὐτὸς ἢ οἱ διάδοχοί σου
 τῆς ἀρχῆς ἐσόμενοι, αὐτὸς μὲν quinquaginta librarum

quaedam catholicae atque apostolicae traditioni ex-
 tranea. Sed si quidem domos ita simpliciter aliqui
 habere putant oportere in suis, sacras orationis
 videlicet solius gratia et nullo celebrando penitus
 horum quae sacri sunt ministerii, hoc eis permittimus.
 Invidia enim nulla est, si volunt citra haec
 habere habitacula quaedam et in eis tamquam in
 sacris orare, aliis autem omnibus abstinere, tamen
 nisi in eis voluerint aliquos invitare clericos, hic
 quidem sanctissimae maioris ecclesiae et sub ea
 sanctissimarum domuum, voluntate et probatione
 sanctissimi archiepiscopi ad hoc deputatos, in provin-
 cia vero deo amabilium episcoporum (nulla novi-
 tate sedi eius beatitudinis ex praesenti nostra fa-
 cienda lege circa existentia ei quolibet modo in ordi-
 nationibus aut gubernationibus hic aut in provinciis
 iura, sed omnibus competentibus ei quolibet modo
 et tempore ratis nunc et in reliquum omne tempus
 servandis). Sancimus tuam haec conservare gloriam
 et manifesta omnibus per litteras proprias consti-
 tuere, quatenus per omnia valeat lex. Hoc enim et
 gloriosissimo praefecto felicis huius urbis et sanctis-
 simo archiepiscopo et universali patriarchae prae-
 cepimus, ut et ex civili et sacerdotali virtute haec
 perpetue custodiantur. Sciant autem et ipsi domuum
 domini, quia si non haec custodierint, ipsi quidem
 sub imperiali fient motu, domus autem, in quibus
 aliquid tale agitur, et publicae fient et sub sacratis-
 simum nostrum aerarium deducuntur. Si autem et
 aliquos contingit tale aliquid in suis habere domi-
 bus, sciant, (quia) nisi intra tres menses ex quo
 haec lex insinuata fuerit haec correxerint et ad figu-
 ram a nobis ordinatam deduxerint, sub praedictam
 poenam fient. Haec autem agi cum veritate, non
 per aliquam calumniam volumus: veracium enim so-
 lummodo sumus amatores. Haec sancimus tuam
 custodire celsitudinem et nihil tale fieri concedere.
 Scito enim, quia si didicerimus, quia tibi tale aliquid
 nuntiatum deinde non prohibuisti aut tu aut succes-
 sores tui cinguli futuri, ipse quidem quinquaginta

stolicis praeceptis abhorreant. Verum si qui simpliciter domos sacras in aedibus suis sibi esse habendas
 arbitrantur tantummodo orandi causa et ita ut nihil omnino eorum peragatur quae ad divinum ministerium
 pertinent, id iis permittimus. Nulla enim invidia est, si quas praeter haec velint domos habere in
 iisque tamquam in sacris orare, ab reliquis vero omnibus abstinere, praeterquam si quos clericos ad illa in-
 vitare voluerint hic quidem sanctissimae ecclesiae et sanctissimarum quae sub ea sunt domuum ex voluntate
 et probatione sanctissimi archiepiscopi ad id deputandos, in provincia vero ex voluntate deo carissimorum
 episcoporum (ut tamen nulla novatio sedi beatitudinis illius ex praesenti nostra lege fiat quod ad iura
 quae quovis modo in ordinationibus aut administrationibus vel hic vel in provinciis habet, sed omnia quae
 illi quovis modo aut tempore data sunt, et nunc et in omne deinceps tempus rata serventur). Sancimus
 autem, ut tua gloria haec custodiat et omnibus manifesta per proprias litteras reddat, quo haec lex per
 omnia valeat. Id enim et gloriosissimo praefecto huius felicis urbis et sanctissimo archiepiscopo atque
 patriarchae universali praecepimus, ut et ex civili et ex sacerdotali potestate haec perpetuo custodiantur.
 Sciant autem ipsi quoque domuum domini se, siquidem haec non observaturi sint, ipsos quidem imperiali
 indignationi obnoxios fore, domos vero, in quibus eiusmodi quid agatur, publicatum et in sanctissimum
 nostrum aerarium relatum iri. Si qui vero quid eiusmodi iam in domibus suis habent, sciant se, nisi intra
 tres menses ex quo tempore haec lex publicata fuerit ea emendaverint et ad formam a nobis constitutam
 redegerint, poenae modo dictae obnoxios fore. Haec autem cum veritate nec vero per calumniam agi
 volumus; unius enim veritatis sumus amatores. Haec sancimus tuam sublimitatem custodire nec quic-
 quam fieri eiusmodi pati. Scito enim, si quid eiusmodi comperiamus tibi denuntiatum non prohibuisse aut
 te ipsum aut eos qui tibi in magistratu successuri sint, ipsum quidem te quinquaginta librarum auri poe-

13 γνώμη om. ε || 21 δὲ om. ε || 24 *ἐπάρχῳ M

1 atque R] et V vulg. || 3 pu**t R¹ || sacras V] sacris
 RT || orationes V^o orationibus R s. v., T || 4 et in nullo
 R || 5 ministerii R] misterii V mysterii vulg. || 7 habi-
 acula V || 7sq. in sacris] in ei sacris V¹ || 9 voluerunt R ||
 hoc V || 12 prouintiam V || 13 deo om. R || 14 beatitu-
 dini V || 16 aut-gubernationibus om. V || 18 et in] in om.
 V^o || omne reliquum R || 19 Sancimus] autem add. Beck ||

20 proprias om. R || 21 hoc VT] haec R¹ vulg. || 22 feli-
 cissime R || 23 praecepimus RT] praecipimus V vulg. ||
 24 et ex V] ex R vulg. || 25 domum V¹ || 26 haec om. R¹ ||
 27 domos V || 29 errarium RVT (id. infra) || sin R² ||
 31 quia addidi (quod add. vulg.) || 32 haec lex] et lex
 R¹ || 33 a om. V] deduxerunt V] sub praedictam poenam R¹
 snpradicta pena R² supradictae pene V sub praedicta poena
 vulg. || 35 aliquam om. R¹ || uenerantur R¹ || 36 amato-
 res suppl. V³ in spat. vac. 4 litt., vulg.] om. RV¹ T || 37 et] et
 ut V || 3S dicerimus V || 40 ipsi V

αυρί καταθήσεις ποινὴν οἱ τε ἀμοιβοὶ σου τῆς ἀρχῆς ἐσόμενοι, ἢ δὲ πειδομένη σοι τάξις τὴν αὐτὴν ὑποστήσεται Ζημιαν, οἱ προῶμα ἡμῶν ἐσπουδασμένοι καὶ τὴν τῆς ἀγιοτάτης ἐκκλησίας φυλάττον ἔνωσιν καὶ κωλύον τὰ φανερώς ἀπηγορευμένα πράττεσθαι ληθ-
5 θότως ἠρέσχετο παριδεῖν ἀμαρτανόμενον, περὶ αὐτὴν τε τὴν ἀρχὴν κινδυνεύσει πρὸς τῷ καὶ τὴν οἰκίαν αὐτὴν τὴν ἐν ἧ τοιοῦτο τι πράττεται γίνεσθαι δημοσιαν καὶ ὑπὸ τὸ ἐρωτάτοιο ἐρχεσθαι ταμειον.

Ἐγγραπταὶ δὲ παρ' ἡμῶν καὶ πρὸς τὸν ἀγιοτάτοιο 10 πατριάρχην τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως, ὥστε καὶ αὐτὸν τούτου θέσθαι πρόνοιαν. βουλόμεθα γὰρ ἱερατικῶς τε καὶ ἀρχικῶς ταῦτα φυλαττόμενα μένειν εἰς τὸν ἐφεξῆς χρόνον ἀκίνητα. Dat. III. non. Nov. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. ann. XI., post cons. Beli-
15 sarii v. c. (ann. II.) [a. 537] anno secundo.

librarum auri expones poenam et qui successores cinguli fuerint, parens autem tibi officium idem sustinebit damnum, quia rem nobis studiosam et sanctissimae ecclesiae custodientem unitatem et pro-
5 hibentem quae aperte interdicta sunt agi latenter passum est despiciere commissum, et circa ipsum cingulum periclitabitur; insuper et ipsam domum, in qua aliquid tale agitur, fieri publicam et sub sacra-
tissimum venire aerarium.

Scriptum autem est a nobis et sanctissimo patri-
archae felicis huius urbis, ut et ipse huius ponat rei providentiam. Volumus enim sacerdotaliter et iudicialiter haec servata durare in reliquum tempus inmutata. Dat. III. nonas Novemb. CP. imp. dn. Iustiniano pp. Aug. anno XI., p. c. Belisarii v. c.
15 [a. 537] anno secundo.

NΘ

LIX.

Auth. LX

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΦΕΙΛΟΥΣΗΣ
ΓΙΝΕΣΘΑΙ ΔΑΠΑΝΗΣ ΕΙΣ ΤΑΣ
ΤΩΝ ΤΕΛΕΥΤΩΝΤΩΝ ΚΗΔΕΙΑΣ. 20

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν ἱερῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Ἐκαστον τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἢ παρ' ἡμῶν βουλήσει θεοῦ χρῆ λαβεῖν τὴν ἀρχὴν, ἢ κὰν εἴ τις τοῖς ἀφ' ἑτέρων γινόμενοι ἀγαθοῖς ἀκολου-
25 θήσει παραφθορᾷ, ταύτην ἐπανορθώθῃναι παρ' ἡμῶν καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐπανάγεσθαι τάξιν, ὥστε ἡμᾶς ἢ τῇ ποιήσει τοῦ πράγματος ἢ τῇ ἐπανορθώσει πρὸς τὰς ἀγαθὰς πράξεις σπεύδειν ἔχειν αἰετὸν μετῴσαν. ὁποῖον δὴ τι καὶ ἐπὶ ταῖς ἐκφοραῖς τῶν τελευτῶντων 30 γινόμενον οὐκ ὀρθῶς συνειδόμενον ἐπανορθῶσαι, καὶ χαρίσασθαι τοῖς ἀνθρώποις τὸ μὴ διπλῆν ὑφίστα-

R DE EXPENSIS
QUAE FIUNT CIRCA DEFUNCTO-
RUM EXEQUIAS R

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. secundo.

(Praefatio.) Singula bonorum operum a nobis dei consilio oportet accipere principium aut si qua ea quae ab aliis facta sunt bona secuta est corruptio, hanc emendari a nobis et ad antiquum reduci ordinem, ut nos aut factione rei aut correctione ad bonos actus studeamus habere semper participium. Quale videlicet aliquid super exequiis defunctorum 30 factum non recte perspeximus emendare, et donare hominibus, ne duplicem sustineant difficultatem, si-

Nov. LIX (= Authent. LX) Graece extat in ML (fuit in B 59, 4, 2; cf. rubr. ex indicibus B^{6p} et Tipucitio ap. Heimbach. V p. 225). — Epit. Theod. 59, Athan. 2, 12 (inde Coll. const. eccl. III, 2, 12). Iulian. const. LIII.

nam esse soluturum quique tibi successores in magistratu futuri sunt, officium autem quod tibi parcat idem damnum subiturum esse, quoniam rem, quae nobis curae est quaeque sanctissimae ecclesiae unitatem servat atque ea quae aperte interdicta sunt clam agi vetat, negligi cum violaretur passum sit, et de ipso munere esse periclitaturum; praeterquam quod domus ipsa, in qua quid eiusmodi agatur, publicabitur et in sacratissimum aerarium redigetur.

Scriptum autem est a nobis etiam ad sanctissimum patriarcham huius felicis urbis, ut ipse quoque huic rei provideat. Volumus enim et per sacerdotium et per magistratum haec custodita in reliquum tempus manere immota.

LIX.

DE IMPENSIS IN EXEQUIAS DEFUNCTORUM FACIENDIS.

Idem Augustus Iohanni praefecto sacro per Orientem praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Quaevis bona opera aut a nobis deo volente initium capere, aut certe si qua bona ab aliis oriunda sequatur corruptio, eam emendari a nobis et in pristinum ordinem reduci oportet, ita ut aut ipsa creatione rei aut emendatione aliquam in bonis actionibus partem habere semper studeamus. Quale quid etiam in exequiis defunctorum cum non recte fiat emendare placuit hominibusque id largiri, ne duplicem

2 * ἢ δὲ dedi ex 5] εἴ τε M ἢ τε Scrimger, vulg. || 6 πευιδεῖν Scrimger, vulg. || 7 κινδυνεύσεις Zachariae (cf. Theod.) || 14 subscr. dat. post. cons. uilisarii Iul.^{bw} || 11 n. nov. M5] γ' nov. Ath. μηνὶ σεπτεμβρίῳ Theod. || 15 imp. — ann. XI M5] βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ ια Ath. ἔτει ια' τῆς βασιλείας Theod. || p. c. Belisarii v. c. anno secundo 5] pot. Bilisarii uc. cons. M μετὰ ὑπατελειαν Βελισαρίου ἔτους β' ἰνδ. α' Theod. ὑπατ. Βελισαρίου Ath. || 18 rubr. Ἡ διάταξις ταύτης τὰς δαπάνας τὰς ὀφειλούσας γίνεσθαι περὶ τὰς τῶν τελευτῶντων κηδείας Ath. Περὶ δαπάνης τῶν ἐκκομιδῶν Theod. || 19 δαπάνης om. L || 20 τελευτικῶτων (τελευτικῶν L^a) L τετελευτηκότων Haloander || 23 ἢ M] εἰ L, om. 5 || 24 sq. ἢ et εἰ τις om. L || 25 ἀφ' ἑτέρων] ἀμφοτέρων L || 26 ταύτην] ταῦτα? L^a || 30 καὶ om. 5 || ἐπὶ M5] ἐν L

1 leg. depones? || 2 cinguli] tui add. vulg. || eundem V || 3 rem nobis] rem nobis rem V || 5 aperte] a patre V || 6 passus R² || 10 Scriptum est autem V || 11 felicis] et felicis V || ponat] pena V || 14 inmutata V^a || sub-
scriptionem dedimus ex V || monos V || cap. V || dn.] dōno V || 15 bilisarii V || v. c.] det (sic) V || 17 nov. LIX = Auth. LX om. R, habet r f. 88 post nov. LXIII (= Auth. LXVI) || 17 sq. R; K (pro 5) V || 19 fiant V || 21 inscr. om. r || 24 sq. principium ausi queque a ballis V || 25 correptione r || 26 ad r] om. V in vulg. || 27 aut factione] factione aut V || correptione r || 28 actos V || 29 super] et super vulg. || 30 factum om. V || et donare om. V

σθαι δυσκολίαν, ἅμα μὲν τοὺς ἐάντων ἀποβάλλοντας, ἅμα δὲ ὑπὲρ αὐτῶν ζημιουμένους. ἀλλ' ὅπερ Κωνσταντίνος ὁ τῆς θείας λήξεως ὁρθῶς ἐνόησας διέτιπωσε καὶ ὕστερον Αναστάσιος ὁ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως ἐβεβαίωσε προσθεὶς καὶ πρόσδοτον τῷ πράγματι, τοῦτο ἡμεῖς αὐτοὶ κινδυνεύον διαπεσεῖν ἀναγκάσασθαι τε καὶ μεταδοῦναι πάσης ἀσφαλείας τε καὶ ὄρων προστηκόντων ἐπειγόμεθα, μένειν αὐτὸ ποιοῦντες ἀδάτανον. Κωνσταντίνου γὰρ τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως ἐνακόσια πενήκοντα ἐργαστήρια ἐκ διαφόρων συστημάτων τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως ἀτελῆ δαδωκότος τῇ ἁγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, Αναστάσιον δὲ τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως οὐ μόνον τοῖς ἐργαστηρίοις ἐκείνοις πενήκοντα καὶ ἑκατὸν προσθέντος, ἀλλὰ καὶ πρόσδοτον ἡτῆν φιλοτιμησάμενον κατὰ δύο πραγματικούς τύπους, ἐφ' ᾧ τὸ ἐκ τῆς αὐτῆς πρόσδοτον ἀθροϊζόμενον χρυσίον προχωρεῖν εἰς τὰ διδόμενα παρὰ τῶν θεοφιλεστάτων οἰκονόμων τοῖς πρὸς τοῦτο πονουμένοις, πολλοὶ πολλαχόθεν προσῆλθον ἡμῖν λέγοντες οὐχ ὁμοίως τὸ πρᾶγμα προΐενα οὐδὲ ἀμισθοῦς γίνεσθαι τῶν τελετώντων ἡδείας, ἀλλ' ἀπαίτεισθαι πικρῶς, καὶ εὐρίσκεισθαι πολλὰ ἔξωθεν ὀνόματα καὶ συστήματα, ἅπερ καὶ ἀκοντας ἀπαίτει τοὺς πενήκοντας καὶ ἀναγκάζει δίδοναι τοὺς οὐκ ἔχοντας. Ταῦτα ἅπαντα δίκαιον ᾤθημεν τῆς προστηκούσης ἑπανορθώσεως ἀξιώσαι.

CAPUT I.

Πρῶτον μὲν ὄν τὰ κατὰ τὰ ἐργαστήρια πολλὴν δεξιμένα ἐπιβουλήν καὶ ἐλάττωσιν εἰς πλήρες ἀποκατεστήσαμεν τῇ ἁγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, θεῖον ἐπερ τοῦτον γράσαντες τύπον πρὸς τὴν πολιαρχίαν, ἐφ' ᾧ τε αὐτὴν ἅμα τῇ περὶ τοῦ ἐκείνη τάξει παραδοῦναι τὰ χίλια ἑκατὸν ἐργαστήρια πᾶσι τρόποις τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐκδίκους καὶ οἰκονόμοις τῆς εἰρημένης ἁγιωτάτης ἐκκλησίας, ὀκτακοσίων μὲν ἐν σώμασιν ἐργαστηρίων παρεχομένων τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐκδίκους, τριακοσίων δὲ τοῖς θεοσεβέστατοις οἰκονόμοις, ὥστε τοὺς θεοσεβέστατους οἰκονόμους ἔχειν τὰ τριακόσια ἐργαστήρια καὶ τὴν πρόσδοτον τὴν ὑπὸ Αναστασίου τοῦ τῆς θείας λήξεως δωρηθεῖσαν, οὐκ ἔτι μεμφομένους

mul quidem ut quae sua sunt amittant, simul autem pro se damnificandi. Sed quod Constantinus piae memoriae retractans disposuit et post haec Anastasius piae memoriae firmavit adiciens etiam reditus causae, hoc nos ipsi, cum periculum patiatu cadere, reparare et dare cum omni cautela et terminis competentibus cogimur, durare illud facientes immortale. Constantino enim piae memoriae nongenta octoginta (ergasteria) ex diversis corporibus felicissimae huius urbis sine tributis dante sanctissimae maiori ecclesiae, Anastasio vero piae memoriae maiorem ergasteriis illis quinquaginta et centum adiciente, et redditum certum largiente per duas pragmaticas formas, quatinus quod ex ipso reditu colligitur aurum proficiat ad ea, quae dantur a deo amabilibus oeconomis his qui ad hoc laborant, plurimi plerumque adierunt nos dicentes non similiter causam procedere neque sine mercede fieri defunctorum exequias, sed exigi amare, et inveniri plurima foris nomina et corpora, quae etiam invitos exigunt lugentes et cogunt dare non habentes. Haec omnia iustum iudicavimus competenti correctione digna facere.

difficultatem sustineant, qui simul et suos amittant et eorum causa damno afficiantur. Sed quod Constantinus sacrae memoriae recte excogitatum constituit ac postea Anastasius piae memoriae confirmavit reditu quoque ei rei adiecto, id nos ipsi, cum periculum sit ne intercidat, et recuperare et omni securitate finibusque convenientibus impertire nitimur atque ut maneat immortale effecimus. Cum enim Constantinus piae memoriae nongentas quinquaginta officinas ex diversis collegiis huius felicitis urbis immunes sanctissimae magnae ecclesiae dederit, Anastasius autem piae memoriae officinis illis non solum quinquaginta et centum addidit, sed etiam certum redditum largitus sit secundum duas pragmaticas sanctiones, quo pecunia ex eo ipso reditu collecta ad ea redundet quae a deo carissimis oeconomis dantur iis qui huic rei operam praestant: multi undique nos adierunt qui dicerent non aequali modo rem procedere, neque gratis fieri defunctorum exequias, sed exigi acerbe atque multa foris inveniri nomina et collegia, quae et a lugentibus invitis exigant et eos qui non habent dare cogant. Haec omnia par esse existimavimus ut conveniente emendatione dignaremur.

I. Atque primum quidem ea quae in officinis multam fraudem ac diminutionem passa sunt in integrum restituvimus sanctissimae magnae ecclesiae, sacra lege de ea re ad praefecturam urbi scripta, ut illa una cum officio quod ei paret mille centum officinas omnibus modis tradat deo carissimis defensoribus et oconomis sanctissimae quam diximus ecclesiae, ex quibus octingentae quidem officinae in ipsis corporibus praebantur deo carissimis defensoribus, trecentae vero religiosissimis oconomis, ita ut religiosissimi oeconomi trecentas officinas et redditum ab Anastasio sacrae memoriae donatum habeant, neve

2 ὑπὲρ αὐτῶν] pro se ε || Κωνσταντίνος (cf. nov. XLIII pr., Leonis nov. XII)] immo Honorius et Theodosius II Cod. 1, 2, 4 || 4 Αναστάσιος (vid. nov. XLIII pr.)] cf. Cod. 1, 2, 13 et quae ibi et Cod. 11, 18 adnotavit Krueger || 6 αὐτὸ L || κινδυνεύον L κινδυνεύοντες M^a || 7 *μεταδοῦναι] δοῦναι μετὰ libri || 9 ἐνακόσια L || 14 ἀλλὰ L] om. M^s || 15 οἰκονόμων] ἐπισκόπων L^a || 25 ἑπανορθώσεως M^b || 30 τύπων] nov. XLIII || πολιαρχίαν M || 33 ταῖς εἰρημέναις ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις L || 37 θεοσεβέστατους M] θεοφιλεστάτους L^s || τὰ τριακόσια] quadringenta (i. e. τετρακόσια) ε

1 amittat V admittant r || autem simul V || 2sq. piae memoriae — Anastasius om. r || 3 retractans] recte cogitans vulg. || 4 aditus r || 5 haec r || 6 terminus V || 7 illum r || 8 nongentis libri || 9 ergasteria add. vulg. || 11 maioris V || 12 illis om. r || 13 additientem (additientem r pr.) r V || 13 et r V] sed et vulg. || redditum libri (et sic saepius) || 16 yconomis r yconomiis V || haec r || 17 nos om. r || 18 proaccedere V || 19 inveniri V] invenire r vulg. || 20 inuitus r V || 23 faceret V || 27 ita V || plurima r V || 28 diminutionem r || 29 maioris V || 30 propter r] per V || 31 obediens V || 32 mille] nulle r || 33 oconomis (e eras.) r yconomiis V || 35 ergastiorum r || 36 defensoris V^a defensoribus et oconomis r pr. || 37 oconomis V^a oconomis r pr. || ut] et r || oconomii V economii r || 38 quadringenta V XL r, trecenta vulg.

ὡς ἑλλίπης εἶη, ἀλλὰ τὴν ἀναπλήρωσιν ἐκ τῆς τῶν τριακοσίων ἐργαστηρίων δόσεως ἔχοντας ποιῆσθαι τὴν τῶν μυριαίων χορηγίαν τοῖς τε δεκανοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις τάγμασι, τοὺς δὲ Θεοφιλεστάτους ἐκδικίους ἔχοντας τὰ ὄκτακσια ἐργαστήρια τοὺς τε καλονόμενους λεκτικαρίους παρέχειν καὶ τὴν ἄλλην ὑποουγίαν ποιῆν, ἣν ἡ τῶν τελευτῶντων ὄσια βούλεται, ὥστε κατὰ τοῦτο τὰς ζημίας ἀφελεῖν τῶν πενθούτων.

CAPUT II.

Δεῖ τοίνυν τὰ εἰρημένα χίλια ἑκατὸν ἐργαστήρια φυλάττεσθαι τοῖς τε Θεοφιλεστάτοις οἰκονόμοις καὶ ἐκδικίοις διὰ παντός ἀτελῆ τε καὶ ἀμεινῶτα, καὶ ἀναπληροῦμενα παρὰ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἐπάρχου τῆς εὐδαίμονος ταυτῆς πόλεως, εἰ τις γένοιτο διάπτωσις καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἢ ἐναλλαγῆ τῆς τούτων ὄψεως ἢ ἐμπορίας, ὥστε τοὺς μὲν Θεοφιλεστάτους οἰκονόμους ἔχοντας τὴν τῶν χωρίων διοίκησιν τῶν ταῖς ταφαῖς ἀπονεμομένων, ἔχοντας δὲ καὶ ἀτελῆ τὰ τριακόσια ἐργαστήρια, τοὺς δὲ ἐκδικίους τὰ ὄκτακσια, τὴν περὶ τὴν ὄσιαν τῶν τελευτῶντων ποιῆσθαι διοίκησιν. τὸ μὲν οὖν ἐκ τῆς τῶν χωρίων προσόδου προῖον παρὰ τῶν Θεοφιλεστάτων οἰκονόμων ἐπιδίδουσθαι ταῖς ταφαῖς, καθάπερ ὑποκατίοντες ἐροῦμεν, προστιθεμένης καὶ τῆς ἐκ τῶν τριακοσίων ἐργαστηρίων προσθήκης, ἣν καὶ αὐτὴν ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ λαμβάνειν ἤτησαν· ἐπειδὴ δὲ τῶν χιλίων ἑκατὸν ἐργαστηρίων τῶν ἐπὶ ταύτης ὄντων τῆς εὐδαίμονος πόλεως πλείστα διέπεσε, προστάττομεν κατὰ τὸ παρὸν ἀναπληροῦσθαι ταῦτα καὶ τοῦ τῶν χιλίων ἑκατὸν ἐργαστηρίων ἀριθμοῦ διατηρουμένου ἀμεινῶτα τε καὶ ἀτελῆ κατὰ τὸν εἰρημένον ἡμῶν τρόπον φυλάττεσθαι τοῖς τε Θεοφιλεστάτοις οἰκονόμοις τοῖς τε Θεοσεβεστάτοις ἐκδικίοις, ὥστε μὲν τοῖς μὴ ἐλάττους εἶναι τοὺς δεκανοὺς ἧτοι κοπιαστὰς τῶν ὄκτακσίων τῶν ἀπονεμηθέντων τοῖς Θεοφιλεστάτοις ἐκδικίοις, ἀντὶ δὲ τῶν τριακοσίων τῶν δεδομένων τοῖς Θεοφιλεστάτοις οἰκονόμοις ἀδειαν εἶναι τοῖς αὐτοῖς Θεοφιλεστάτοις ἀνδράσιν, εἰ βουληθῆεν, ἐν σώμασι λαμβάνειν τὰ τριακόσια ἐργαστήρια ἢ πάντα ἢ τινα ἐξ αὐτῶν, ἢ κομιζέσθαι προσφάσει τῶν καλουμένων ἐξουσιῶν χρήματα ὑπὲρ πάντων ἢ ὑπὲρ τῶν ἐργαστηρίων, καὶ αὐτὰ τὰ χρήματα ἀπερ μέτρον

quam minor sit, sed supplementum ex trecentorum ergasteriorum donatione habentes facere menstruorum expensas et decanis et aliis ordinibus, deo amabiles autem defensores habentes octingenta ergasteria et appellatos decanos praebere et aliud ministerium facere, quod defunctorum exequiae volunt, quatinus per hoc damna auferantur lugentium.

amplius eum deficere querantur, sed supplementum habentes ex datione trecentarum officinarum et decanis et ceteris ordinibus menstrua suppeditent, deo carissimis autem defensores octingentas officinas habentes et lecticarios qui vocantur praebant et reliquum ministerium praesentem quod defunctorum funus requirit, ut hoc modo damna a lugentibus auferantur.

II. Oportet igitur mille centum quas diximus officinas deo carissimis oeconomis et defensoribus per omnia immunes et integras servari, atque suppendas a gloriosissimo praefecto huius felicitis urbis, si qui qualicumque modo defectus vel mutatio habitus earum aut negotiationis accidat: ut deo carissimi oeconomi cum praediorum quae sepulchris destinata sunt administrationem habentes, tum vero immunes habentes officinas trecentas, defensores autem octingentas, ea quae ad exequias defunctorum pertinent administrent. Quod igitur redundat ex praediorum redditu a deo carissimis oeconomis in sepulchras impendatur, quemadmodum oratione procedente dicemus, adiecto etiam incremento ex trecentis officinis faciendo, quod ipsum quoque ut re ipsa acciperent petierunt: quoniam autem ex mille centum officinis quae in hac felicitis urbe sunt plurimae interciderunt, praecipimus ut in praesentia eae suppleantur, et servato numero mille centum officinarum et integras et immunes secundum modum a nobis dictum custodiantur et dei carissimis oeconomis et religiosissimis defensoribus servantur, ut tamen non pauciores decani vel copiatas sint octingentis qui deo carissimis defensoribus destinati sunt, pro trecentis vero illis, qui dati sunt deo carissimis oconomis, liceat usdem deo carissimis viris, si voluerint, in corporibus accipere trecentas illas officinas vel omnes vel quasdam ex iis, aut nomine excusatorum qui vocantur pecuniam auferre sive pro omnibus sive pro quibusdam officinis atque ipsam pecuniam qua usque adeo carebant

1 ἑλλίπης L || ἐκ τῆς τῶν M || τῆς ἐκ τῶν L || 4 ἐκδικίους || ἐπισκόπους L^a || 5 λεκτικαρίους || decanos ε || 9 ἑκατὸν om. L^a || 10 τε om. L || 11 καὶ ἀναπληροῦμενα] καὶ om. ε || 17 ἀπονεμηθέντων L || τὰ τριακόσια] τὰ om. L || 28 τοῦ τῶν χ. ε. ἑ. ἀριθμοῦ διατηρουμένου, ἀμεινῶτα τε καὶ ἀτελῆ M || τὸν τῶν χ. ε. ἑ. ἀριθμὸν ἀμεινῶτων τε καὶ ἀτελῆ διαιρούμενον L ε || 30 τε om. L || 32 κοπιαστὰς L || 33 τοῖς] τοῖς τε L || 34 δεδομένων L || 37 σώματι L

2 ergasteriorum V || donatione V || datione r || menstruorum expensas et decanis vulg.] ministrorum (ministeriorum r) expensas et decanis menstruas r V || 4 aut r ||

octoginta r || 5 alium r || 6 exequi r || uoluit V || 9 supradicta igitur V || 10 oeconomis V et sic saepius || 11 sine tributis] sim tributis r || diminutione r || supplenda] et supplenda vulg. || 12 huius felicitis V || 13 si quis om. V || fiat] fatiat V || eorum r || 16 deputate V || 17 defensore V || LXXX r || 21 defendente r || dicemus Osenbrüggen || 22 etiam V] et r || 23 mille igitur] ille igitur mille V || 24 uerbe r || 25 acciderunt V || *praecipimus ut] et praecipimus r praecipimus V || 27 minutum et sine tributum V || 30 decanis r || laborantes V || 31 deputatis Beck || 32 recentis date V || 33 esse eisdem] his esse hisdem V esse his de r || 35 ex his] eis V || occasionem r || 36 excusatoribus penas V

νῦν οὐκ εἶχον (καθάπερ καὶ αὐτοὶ τὸ ἡμέτερον ἐδί-
 दाξαν κράτος), ταῦτα δαπανᾶν περὶ τῆν τῶν τελεν-
 τῶντων ὁρίαν, ὥστε ἐκ τε τούτων τῶν χρημάτων
 καὶ ἐκ τῶν προσόδων τῶν χωρίων τῆν διανομὴν γί-
 νεσθαι τοῖς τε δεκανοῖς καὶ ἀσκητρίας καὶ κανονικαῖς
 καὶ ἀκολουθοῖς, καθάπερ ἂν ὑποκατιόντες διαταξά-
 μεθα. τῶν γὰρ αὐτῶν θεοφιλεστάτων οἰκονόμων δι-
 दाξάντων ὡς οὐχ ὁλόν τε ἔστιν ἐκ τῶν χωρίων τοῦ
 λοιποῦ τῆν αὐτῆν πρόσodon περισώζεσθαι, εἰκότως
 ἡμεῖς τῆν τῶν τριακοσίων ἐργαστηρίων προσθήκην
 ἀπενείμαμεν τούτῳ τῷ μέρει, ὅπως ἀνεπιλήπτως τὸ
 μέγιστον νῦν διδόμενον τοῖς κἀμόνοις περὶ τῆν τῶν λει-
 ψάνων ἐκφορὰν καὶ ἐφεξῆς δοθεῖν, τουτέστι per sin-
 gulum mensem quadringentos solidos, μεριζομένους
 τοῖς τε δεκανοῖς καὶ ἀκολουθοῖς καὶ ἀσκητρίας καὶ
 κανονικαῖς κατὰ τὸ μέγιστον νῦν παρ' αὐτοῖς κρατήσαν
 ἔθος (τουτέστι τοῖς μὲν δεκανοῖς per singulum men-
 sem centum octoginta duos solidos, ταῖς δὲ ἀσκητρίας
 nonaginta unum solidos, καὶ τοῖς ἀκολουθοῖς nona-
 ginta unum solidos, καὶ ταῖς κανονικαῖς triginta sex
 solidos), ἀθροίζομένους μὲν παρὰ τῶν αὐτῶν θεοφι-
 λεστάτων οἰκονόμων, καταβαλλομένους δὲ ἐπὶ τοῖς
 εἰωθότως κομιζέσθαι κατὰ sex menses.

non habebant (sicut et ipsi nostram docuerunt po-
 testatem), eas expendere circa defunctorum exequias,
 ut et ex his pecuniis et ex redivibus praediorum
 distributio fiat et decanis et ascetris et canonicis
 acoluthis, sicut descendentes ordinavimus. Eisdem
 enim deo amabilibus oeconomis docentibus, quia iam
 impossibile est ex praediis de cetero eundem reditu-
 m salvari, recte nos trecentorum ergasteriorum
 crementum distribuimus huic parti, quatinus incul-
 pabiliter quod hactenus datum est laborantibus circa
 funerum exequias deinceps detur, hoc est per sin-
 gulum mensem quadringentos solidos dividendos de-
 canis et acoluthis et ascetriis et canonicis secundum
 quae hactenus apud eos tenuit consuetudo, hoc est
 decanis quidem pro singulo mense centum octoginta
 duos solidos, ascetriis autem nonaginta unum soli-
 dos, et acoluthis nonaginta unum solidos, et cano-
 nicis triginta sex solidos, congregandos quidem ab
 eisdem deo amabilibus oeconomis, solvendos autem
 in eis qui consueverunt accipere per sex menses.

CAPUT III.

Αἰεὶ δὲ τὸ μὲν ἐπιβάλλον τὸ χρυσὸν μέρος ταῖς
 εὐλαβεστάταις ἀσκητρίας διδοσθαι παρὰ τῶν θεο-
 φιλεστάτων οἰκονόμων κατὰ τῆν εἰρημένην προθε-
 σμίαν Εὐγενίῳ τῷ θεοφιλεστάτῳ διακόνῳ καὶ ξενο-
 δόχῳ του κατὰ Σαμψῶν τὸν τῆς ὁσίας μήμητος ξενό-
 ρος καὶ τοῦ παρ' ἡμῶν συστάντος καὶ τοῖς μετ'
 αὐτῶν θεοφιλεστάτοις ξενόδοχοις τῶν εἰρημένων ξενό-
 ρων, διὰ τὸ τὰς ἀσκητρίας τὰς εἰς ταύτην ὑποουρούσας
 τῆν χρεῖαν ὑπὸ τοῖς κατὰ καιρὸν ξενόδοχοις τῶν
 εἰρημένων εὐγῶν ξενόνων τελεῖν· τὸ δὲ αἰροῦν τοῖς
 τε ἀκολουθοῖς καὶ ταῖς εὐλαβεστάταις κανονικαῖς ὡς
 αὐτῶς διδοσθαι παρὰ τῶν αὐτῶν θεοφιλεστάτων
 οἰκονόμων τοῖς τε νῦν ἐφεστῶσι αὐτοῖς καὶ τοῖς

Oportet autem competentem quidem auri partem
 reverentissimis ascetriis dari a deo amabilibus oeco-
 nomis secundum dictas inducias Eugenio deo aman-
 tissimo diacono et xenodocho secundum Sampson
 sanctae memoriae xenodochii et quod a nobis con-
 stitutum est, et qui post eum fuerint deo amantis-
 simi xenodochii memoratorum xenodochiorum, eo
 quod ascetriae ad hoc ministrantes opus sub xeno-
 dochis per tempus memoratorum venerabilium xeno-
 dochorum constitutae sint; quod autem contingit
 acoluthos et reverentissimas canonicas similiter dari
 ab eisdem deo amabilibus oeconomis et qui nunc

(quemadmodum ipsi potentiam nostram docuerunt) in exequias defunctorum expendere, ita ut et ex hac pecunia et ex redivibus praediorum distributio fiat inter decanos et ascetrias et canonicas et acoluthos, quemadmodum procedente oratione constituemus. Cum enim iisdem deo carissimis oeconomis nos docuerint non posse ex praediis in posterum eundem reditum profici, merito nos trecentarum officinarum incrementum huic parti destinavimus, ut quod usque adeo iis qui cadaveribus efferendis operam praestant datum est, integre etiam deinceps detur, dicimus per singulos menses quadringentos solidos, distribuendos illos inter decanos et acoluthos et ascetrias et canonicas secundum consuetudinem quae usque adeo apud eos obtinuit (hoc est decanis quidem per singulos menses centum octoginta duos solidos, ascetriis autem nonaginta unum solidos, et acoluthis nonaginta unum solidos, et canonicis triginta sex solidos), et colligendos ab iisdem deo carissimis oeconomis et sexto quoque mense solvendos iis qui auferre consueverunt.

III. Oportet autem eam quidem auri partem quae religiosissimis ascetriis competit a deo carissimis oeconomis intra dictum temporis spatium dari Eugenio deo carissimo diacono et xenodocho hospitii Sampsonis sanctae memoriae eiusque quod a nobis constitutum est hospitii, atque iis qui post eum futuri sunt deo carissimis xenodochis dicatorum hospitiorum, propterea quod ascetriae quae ad hunc usum ministrant sub xenodochis qui pro tempore sunt sacrorum illorum hospitiorum habentur; eam autem quae debetur acoluthis et religiosissimis canonicis similiter ab iisdem deo carissimis oeconomis dari et iis qui illis

2 ταῦτα] καὶ ταῦτα L || τῆν om. M || 3 ὥστε ἐκ τού-
 των τῶν προσόδων καὶ ἐκ τῶν χρημάτων L || 6 καθά-
 περ M] καὶ καθάπερ Ls || διαταξάμεθα M] διαταξά-
 μεθα Ls || 7 διαταξάντων L || 10 ἐργαστηρίων om. L ||
 11 τούτων L || 13 καὶ om. s || per singulum mensem
 quadringentos solidos (s. v. ἀνὰ ἕκαστον μῆνα τεσσαρά-
 κοντα νομίσματα) μεριζόμενα τοῖς τε δεκανοῖς M ἐνα
 ἕκαστον μῆνα τοῖς τε δεκανοῖς L || 15 ἀκολουθοῖς M ||
 16 κανονικαῖς κατὰ κανονικῶς καὶ κατὰ L || 17 per
 singulum mensem (mens. L) centum octaginta duos soli-
 dos (Lolidos L), s. v. ἀνὰ ἕκαστον (ἐκατὸν L) μῆνα
 ἐκατὸν ὀγδοήκοντα δύο (ρηβ' M) νομίσματα ML ||
 19 nonaginta unum solidos s] ἐνεργήκοντα νομίσματα M,
 om. L || 19—21 expectas καὶ τὰς κανονικαῖς nonaginta
 unum solidos καὶ τοῖς ἀκολουθοῖς triginta sex solidos (cf.
 cap. 5) nonaginta unum solidos ML, s. v. ἐνεργήκοντα ἐν ἐν
 νομ. L, ἐνεργήκοντα νομ. M || 20 triginta L || 21 sq. ἀθρο-
 ζομένους et καταβαλλομένους Ls] ἀθροζομένων et
 καταβαλλομένων M || παρὰ τῶν αὐτῶν Ms] παρ' αὐ-
 τῶν τῶν L || 22 ἐπὶ M] κατὰ L || 23 κατὰ sex menses M]
 εἰς μῆνας Ms. v., L || 28 σαμψῶν τῶν τῆς L. Cf. Proco-

pius de aedif. I 2 extr. || 29 καὶ τῶν παρ' ἡμῶν συ-
 στάντων L || 30 ξενόνων — 33 εἰρημένων bis scr. M ||
 32 ὑπὸ τῶν κατὰ καιροῦς ξενόδοχων L || 33 αἰροῦν M]
 ἔτερον L || 36 τε] ταῖς L

3 ex utrumque om. r || 4 et ascetriis] ex asciteriis V
 assisteriis r || et acoluthis] acolitis et r V || 5 sic r ||
 ordinabimus Beck male | eisdem r || 6 docentis V ||
 11 exequia V || deinceps] et deinceps vulg. || singulum
 funerum V || 12 quadringentos r || 13 acolitis r V et sic
 infra constanter || ascistriis r asisteriis V || 15 per sin-
 gulo mense V per singulos menses vulg. || 16 duo r ||
 ascistriis r acisteriis V || aut r || solidos — 17 unum
 om. V || 17 solidum r || 19 **conomis r || aut r || 24 com-
 petenter V || 25 ascistriis r ascisteriis V || dare V ||
 27 xenodocho r V [Sampson] sumptum libri || 28 xeno-
 dochii r V || quod a] quia r || 29 qui post eum] prius
 cum V || fuerit r || 30 xenodochii r || xenodochiorum r
 xenodochium V || 31 assistrie r asisterie V || haec V ||
 xenodochis V xenodochis r || 32 memoratorum V || 33 autem
 enim r

κατὰ καιρὸν τὴν ἡγεμονίαν αὐτῶν ἐχειριζόμενοι· ὥστε δι' αὐτῶν τὴν διανομὴν γίνεσθαι ταῖς προδη-
λουμέναις καὶ ὑπ' αὐτοῦς τελουσαῖς ἀσκητρίαις τε καὶ
κατοικίαις καὶ πρὸς γε καὶ τοῖς ἀκολούθοις. Εἰ δὲ
κατόπιν γένοιτο περὶ τὴν τοιαύτην καταβολὴν οἱ θεο-
φιλέστατοι οἰκονόμοι, καὶ τούτο φανερον καταστάη
εἰσὼ ἐξ μηνῶν κατὰ τὴν δευτέραν ἐξάμηνον διερχο-
μένον εἰ μηδεμία γένοιτο καταβολή, τηρικαῖτα πάν-
τὸ μετὰ τὴν προτέραν ἐξάμηνον ὄφληθὲν εισπραττε-
σθαι τοὺς αἰεὶ θεοφιλεστάτους οἰκονόμους μετὰ τόκον
τοῦ τertiae partis τῆς νομίμης ἑκατοστῆς τοῦ μετὰ
τὴν ἐξάμηνον διατρέχοντος χρόνου. πρόνοιαν τούτου
τιθεμένον τοῦ κατὰ καιρὸν ὁσιατάτου ἀρχιεπισκόπου
καὶ πατριάρχου τῆς κατὰ τὴν εὐδαίμονα ταύτην πό-
λιν ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας.

15

CAPUT IV.

εἰ δὲ καὶ ἕτερος ἐναντὸς παρέλθοι καὶ μηδὲ οὗ-
τως τι καταβάλλοιεν οἱ θεοφιλέστατοι οἰκονόμοι ταῖς
εὐλαβεστάταις γυναιξίν ἢ τοῖς εἰρημένοις δεκανοῖς,
ἀδειαν εἶναι τῷ κατὰ καιρὸν ἀγιωτάτῳ πατριάρχῃ
μὴ μόνον ἀπαιτεῖν τοὺς θεοφιλεστάτους οἰκονόμους
τὸ ὀφειλόμενον μετὰ τοῦ εἰρημένου τόκου, ἀλλὰ καὶ
ἀναγκάζειν αὐτοὺς δίδου πάντα ὅσα διώρισται καὶ,
εἴπερ βουληθεῖ ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης, καὶ ἐξεοῦν
αὐτοὺς τῆς φροντίδος τῶν χωρίων καὶ ἀπαιτεῖν τὴν
τούτων ὄψιν καθά νῦν παρ' αὐτοῖς ἐστί. τούτων
ἀπάντων φροντίδα τιθεμένον τοῦ κατὰ καιρὸν μακα-
ριωτάτου ἀρχιεπισκόπου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου,
ὅψ' ὄν τελουσι καὶ οἱ θεοφιλέστατοι οἰκονόμοι καὶ ὁ
πᾶς κλῆρος καὶ ἡ σύμπασα τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας
1 κατὰστάσις. Τούτων δὲ οὕτω γινόμενον μηδένα
παντελῶς παρὰ ἄκοντος κομίζεσθαι ὑπὲρ νεκροῦ σώ-
ματος κηδενομένου μηδ' ὅτιοῦν. Ὡστε δὲ διακοίνε-
σθαι τὸ πᾶν, θεοπίζομεν ἐκάστη κλήνῃ προῖκα διδο-
μένη ἐν ἀσκητρίῳ δίδουσι ἀσκητρίων ἢ κανονικῶν,
μη ἔλαττον ὅκτω γυναικῶν ἡγουμένων τῆς κλήνης καὶ
35 φαλλουσῶν καὶ τριῶν ἀκολουθῶν, οἵπερ οὐδ' ὅτιοῦν
παντελῶς λήφονται. Εἰ μέντοι τις βουλοῖτο τῶν
προσρκόντων τῷ τελευταίῳ καὶ τὴν ἐκφορὰν ποι-
ουμένων αὐτὸς ἐκὼν ἀναγκάζοντος οὐδενὸς καὶ ἕτερον
ἀσκητρίῳ ἐν ἡ δὴ οὗ καὶ πλείω προσλαβεῖν, τούτο
40 ἔστω μὲν τῆς αὐτοῦ φιλοτιμίας, πληρ' οὐδὲ τούτο
ἄοριστον καταλείπομεν, κἀνταῦθα τὸ αὐτὸ μέτρον εἶ-
ναι βουλόμενοι τῶν κατὰ φιλοτιμίαν προσλαμβανο-

v. 3 sqq. summa extat Ῥωμαί 19, 6 (ubi citatur νεαρά νή)

nunc praesunt et iis qui pro tempore gubernationem eorum nacturi sunt: ut per eos distributio fiat illis quas ante memoravimus sub ipsis constitutis ascetriis et canonicis ac praeterea acoluthis. Quodsi solutioni moram fecerint deo carissimis oeconomi idque manifestum sit intra sex menses per secundum semestre nulla solutione facta, tum omne quod post prius semestre debetur a deo carissimis qui pro tempore sunt oeconomis exigatur cum usuris tertiae partis legitimae centesimae temporis post semestre currentis; ac prospiciat ei rei sanctissimus pro tempore archiepiscopus et patriarcha sanctissimae magnae ecclesiae huius felicitis urbis.

IV. Si vero alter quoque annus transeat et ne tum quidem deo carissimis oeconomis religiosissimis feminis vel decanis quos diximus quicquam solvant, liceat sanctissimo pro tempore patriarchae non solum a deo carissimis oeconomis debitum cum usura quam diximus exigere, verum etiam cogere eos ut omnia quaecumque definita sunt praestent, atque adeo (si quidem voluerit sanctissimus patriarcha) expellere eos a cura praediorum et horum faciem exigere qualis nunc apud eos est. Atque his omnibus curam adhibeat beatissimus pro tempore archiepiscopus et universalis patriarcha, sub quo et deo carissimis oeconomis 1 constituti sunt et omnis clerus atque universus sanctissimae ecclesiae status. His autem ita factis nemo omnino quicquam ab invito pro cadavere sepeliendo auferat. Atque ut res omnis discernatur, sancimus singulis feretris gratis dandis unum asceterium dari ascetriarum vel canonicarum, ut non minus quam octo mulieres feretrum praecedant et psallant, et tres acoluthi: qui quidem nihil omnino accepturi sint. Quodsi quis cognatorum defuncti qui funus faciunt sponte sua nemine cogente aliud quoque asceterium unum vel duo vel etiam plura adhibere velit, id quidem liberalitatis ipsius esto; nisi quod ne hoc quidem indefinitum relinquimus, cum hic quoque eandem esse mensuram velimus earum quae ex libera-

praesunt eis et quibus per tempus praesulatus earum committitur, ut per eos distributio fiat praedeclaratis et sub eis constitutis ascetriis et canonicis nec non et acoluthis. Si vero retro fecerint circa talem 5 solutionem deo amabiles oeconomi, et hoc palam fiat intra sex menses in secundo semestre venientes, si nullam fecerint solutionem, tunc omne quod post primum semestre debetur exigi semper a deo amabilibus oeconomis cum usura tertiae partis legitimae centesimae post semestre tempus; providentiam huius ponente per tempus sanctissimo episcopo et patriarcha felicitis huius urbis sanctissimae maioris ecclesiae.

15

CAPUT IV.

Si autem etiam alter annus transeat et neque sic aliquid exsolvant deo amabiles oeconomi reverentissimis mulieribus aut memoratis decanis, licentiam esse per tempus sanctissimo patriarchae non solum 20 exigere deo amabiles oeconomos debitum cum dicta usura, sed etiam cogere eos dare omnia quaecumque decreta sunt et, si voluerit sanctissimus patriarcha expellere eos a gubernatione praediorum, exigere horum faciem puram ab eis qualis est; horum omnium sollicitudinem ponente pro tempore beatissimo archiepiscopo et universali patriarcha, sub quo sunt et deo amabiles oeconomi et omnis clerus et universus sanctissimae ecclesiae status.

1 His ita factis nullum penitus ab invito percipere pro mortuo corpore curato quicquam. Ut autem discreta sint omnia, sancimus singulo lecto gratis dato unum asceterium dari ascetriarum aut canonicarum, non minus octo mulierum praecedentium lectum et psallentium, et tribus acoluthis, qui nihil penitus accipient. Si tamen aliquis voluerit competentem defuncto et exequias facientium ipse sponte cogente nullo et aliud asceterium unum vel duo aut etiam amplius assumere, hoc sit quidem eius munificentiae, tamen nec hoc indefinitum relinquimus, et hic eandem mensuram esse volumus harum quae

3 αὐτῶν L || ἀσκητρίαις L || 5 γένοιτο M || 7 ἐξα-
μηνῶν L || 11 τοῦ τertiae partis M || τοῦ ἀπὸ τρίτου
μέρους Ms. v., L || τοῦ μετὰ τὴν ἐξάμηνον (ἐξάμην L)
διατρέχοντος χρόνου ML || post semestre tempus s ||
13 ἀρχιεπισκόπου] episcopo s || 19 πατριάρχῳ L^a ||
23 καὶ om. s || ἐξεοῦν (cf. Dindorf. in Thes. l. gr. VIII
p. 2001) ML || ἐξελθὲν male vulg. || 24 καὶ om. s || 25 καθά
νῦν παρ' αὐτοῖς ἐστί] puram ab eis qualis est (i. e. καθά-
ραν παρ' αὐτῶν οἷα ἐστί?) s || 30 δὲ om. s || 32 δὲ
om. L || 40 ἢ καὶ] καὶ om. L || 43 βουλόμενοι] volumus
(i. e. βουλόμεθα) s

1 possunt r || 2 depraclaratis V || 3 asciteriis V ascistriis
r || nec non om. V || 5 deo — 7 solutionem om. r || 6 *veniente
libri || 7 fecerit V^b || 10 semestrem V || providentia r ||
16 et om. r || 17 oeconomi V^a || 23 exigere (exige V
libri) et exigere vulg. || 24 ab eis] habeis V || 25 ponen-
tem r || 30 ita] itaque r || factus V || 31 tutato V || 32 sunt
V || grati V || 33 asceterium dari ascitriarum V assistrium
V || dari ascitriarum r || 34 non] ut r || praecidentium V ||
35 et trium acoluthorum Beck. Leg. cum tribus acolu-
this (cf. 321, 32)? || 36 voluerunt r || 38 alium r V || asi-
sterium V assistrium r

μένων ἀσκητιῶν ἤτοι κανονικῶν καὶ ἀκολούθων ὅπερ ἀνωτέρω διωρίσαμεν, ὥστε μὴ ἐλάττους ἢ ὀκτὼ ἀσκητίας ἢ κανονικὰς εἶναι τὰς ἐξ ἑκάστου ἀσκητιῶν προσλαμβανόμενας καὶ τρεῖς ἀκολούθους καθ' ἕνα-στον ἀσκητήριον.

per munificentiam assumuntur ascetiarum seu canonicarum et acoluthorum, quam superius definivimus, non minus octo ascetias seu canonicas esse quae ex unoquoque asceterio assumuntur, et tres acoluthos per singulum asceterium.

CAPUT V.

Λιδοσθαι δὲ ταῖς ἀσκητίας ἤτοι κανονικαῖς ταῖς ὑπὲρ αὐτῶ τὸ προῖκα ὑπηρετοῦν προσλαμβανόμεναι, εἰ μὲν εἰσὼ τῶν νέων τειχῶν τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως εἴη τὰ τῆς ἐκφορᾶς, ἄχρι tremissis solidi, οὐδὲν ἐκ τούτων παντελῶς τὸν ἀκολούθων κομιζόμε- 10 νων οὐδὲ μεριζομένων ταῦτα μετὰ τῶν εὐλαβεστάτων ἀσκητιῶν ἢ κανονικῶν· τῶν δὲ ἀκολούθων τῶν μετὰ τοὺς τρεῖς τοὺς προῖκα ὑπηρετοῦντας παραλαμβανόμενους, εἰ μὲν ἕτεροι τρεῖς εἴεν, ἀρκομένους κερατίοις τρισίν, εἰ δὲ ἐξ, κερατίοις ἐξ, καὶ ἐφεξῆς κατὰ τοῦτον 15 τὸν τρόπον καὶ τὰ περὶ αὐτῶν διοικεῖσθαι. προδῆλον δὲ ὡς, εἰ καὶ τὸ διάστημα πλείον καθεστῆκοι καὶ οἱ τῆ κλίνῃ ὑπηρετοῦμενοι δεκανοὶ πλείους εἴεν καὶ τὰ ἀσκητήρια πλείονα, διὰ τὸ ταύτης βάρος βραχὺ τι καὶ αὐτοῖς δοθῆσεται καθ' ὁμοιότητα τῶν πρὸς τὰ 20 [ἀσκητήρια] τῆς κηδείας πονουμένων, ὥστε τῆ διαφορά τοῦ κόπου δοκεῖν τινα καὶ αὐτοὺς ἔχειν ἐντεῦθεν παραμυχήν. Δοκεῖν δὲ (εἶναι) εἰσὼ τῶν νέων τειχῶν καὶ τὸ πέραμα Ἰουστινιανῶν ἤτοι Σκῶν, ἐπειδὴ μὴ πόρρω καθέστηκε μηδὲ δεῖται πλείονος χρό- 25 νου ἢ πόνου πρὸς τὴν ἀφιξίν τὴν ἐκείσε. Εἰ δὲ ἔξω τῶν νέων τειχῶν τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως ἐκφορὰ γένοιτο, ἢ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις περάμασι παρὰ τὸ εἰρημένον, τρικαῖα τὰς μὲν ἀσκητίας ἤτοι κανονικὰς dimidiam partem solidi λαμβάνειν, οὐδὲ ἐνταῦθα 30 κοινωνοῦντων παντελῶς καθ' οὐδὲν αὐταῖς τῶν ἀκολούθων, αὐτῶν δὲ τῶν ἀκολούθων ἐπ' ἑκάστῳ ἀσκητηρίῳ quattuor siliquas κομιζομένων καὶ πέρα τούτων μηδὲν, κατὰ τὴν εἰρημένῃν διαίρεσιν. τοῦ ἀσκητηρίου τοῦ παρεπομένου τῆ προῖκα διδομένη κλίνῃ 35

Dari autem ascetris seu canonicis his quae citra unum quod gratis ministrat assumuntur, si quidem intra novos muros felicitis huius urbis sint exequiae, usque ad ternos solidos, nihil ex hoc penitus acoluthis accipientibus neque dividendibus haec cum reverentissimis ascetris aut canonicis; acoluthis autem qui post tres gratis ministrantes sumuntur, si quidem alii tres fuerint, contentis siliquis (tribus), si autem sex, siliquis sex, et deinceps secundum hunc modum etiam de his gubernari. Certum vero est quia, si et spatium plus consistat et qui lecto ministrant decani plures sint (et) asceteria plura, propter huius onus parum etiam aliquid ipsis dabitur secundum similitudinem ad asceterii disciplinam laborantium, ut differentia laboris videantur aliquid et ipsi habere hinc solacium. Videtur autem intra novos muros et transitus Iustinianarum seu Sycorum, quoniam non longe consistit nec eget ampliore tempore vel labore ad veniendum ibi. Si vero foris 25 novos muros felicitis huius urbis exequiae fiant, aut etiam in alios transitus citra qui dictus est, tunc ascetrias quidem seu canonicas dimidiam partem solidi accipere, neque hic communicantibus penitus ullo modo eis acoluthis, ipsis autem acoluthis in singulo asceterio quattuor accipientibus siliquas et ultra haec nihil, secundum memoratam divisionem. Asceterio sequente gratis datum lectum cum tribus

litate adhibentur ascetiarum vel canonicarum et acoluthorum, quam supra definivimus, ita ut non pauciores quam octo sint ascetriae vel canonicae ex singulis asceteriis adhibendae, et tres acoluthi per singula asceteria.

V. Iis autem ascetris vel canonicis quae praeter ipsum asceterium gratis ministrans adhibentur, si quidem intra novos muros huius felicitis urbis exequiae fiant, usque ad tremissem dentur, neu quicquam omnino inde acoluthi accipiant neve partiantur ea cum religiosissimis ascetris vel canonicis: sed acoluthi qui post tres illos gratis ministrantes adhibentur, si quidem alteri tres sint, siliquis tribus contenti sint, sin sex sint, siliquis sex, atque ita deinceps secundum hunc modum etiam quae ad eos pertinent admistrantur. Consentaneum autem est, si et distantia maior sit et decani qui feretro ministerium praestent plures sint et asceteria plura, propter onus feretri illis ipsis quoque exiguum aliquid dandum esse ad similitudinem eorum qui [ex asceteriis] exequis celebrandis operam dent, ut propter discrimen laboris ipsi quoque solacium aliquid inde habere videantur. Ceterum intra muros novos esse etiam tractus Iustinianarum seu Sycorum videatur, quoniam non longe distat neque maiore tempore aut labore opus est ut illuc veniatur. Si vero extra novos muros huius felicitis urbis exequiae fiant sive etiam in ceteris transmarinis locis praeter illum quem diximus, tunc ascetriae quidem seu canonicae dimidiam partem solidi accipiant, ac ne hic quidem acoluthi ullo omnino modo in partem cum illis veniant, ipsi autem acoluthi in singulis asceteriis quattuor siliquas accipiant nec praeterea quicquam, secundum divisionem modo dictam. Asceterium vero quod feretrum gratis praestitum sequatur cum tribus acoluthis ipsum quoque omnino

1 ἀσκητιῶν L || 3 ἑκάστου ἀσκητιῶν L^a || 7* αὐτὸ τὸ προῖκα ὑπηρετοῦν scripsi ex ε (cf. 322, 26) || τὸ αὐτὸ προῖκα ὑπηρετοῦν (ὑπηρετοῦν) L ML (τὸ αὐτὸ προῖκα ὑπηρετοῦν Zachariae) || 9 ἄχρι tremissis solidi (solidi abesse malim) scripsi; cf. Julian. tremissem asceteriis (leg. ascetris) praestari, ubi tressem male coniecit Cuiacius] ἄχρι terni solidi (s. v. τῶν νομισμάτων) M ἄχρι τριῶν νομισμάτων L usque ad ternos solidos ε ἄχρι trium (ternorum Zachariae) solidorum vulg. || 10 τῶ ἀκολούθῳ L || 16 περὶ αὐτοῦ L || 20 sq. πρὸς τὰ ἀσκητήρια τῆς κηδείας] ad asceterii disciplinam ε. ἀσκητήρια seclusi || 23 *εἶναι inserui; cf. Julian. intra novos muros videatur esse || 26 εἰκένον L^a || 30 dimidiam partem solidis M, ἡμισον νόμισμα M s. v., L (semissem Julian.) || 33 quatuor siliquas M, τέσσαρα κεράτια M s. v., L

5 acolitas r pr. acolitibus V || asceterium V assistrium r || 6 asceteriis V assistriis r || 7 unum (sic) r || *ministrat assumuntur] omistratas sumuntur V ministrans sumuntur r || 8 sint om. V || 9 solidos] soli an r scilicet V || 11 assistriis r asceteriis V || acoliti V || 12 aut r || 13 concepti r || siliquis — 14 autem sex om. V || tribus add. vulg. || 14 siliquis r pr. || 15 etiam r] et V || 16 si et r vulg.] etsi V || constant r || lectio r || 17 et add. Beck || asceteria V assisteria r || 18 huius] e cum spatio 4 litt. r || partum et aliquid V aliquid etiam parum r, corr. Heimbach || dabit r || 19 secundum om. r || multitudinem V || ad om. V || asceterii V ascetrii r || 20 videatur V vulg.] videatur r || 22 sirorum r || 23 consistit nec eget] consistit nec horum r constitue egerent (egerint V^a) V || 24 labore ad] ad labore V || ante ibi spatium 4 litt. reliquit V || fori r || 25 feliohis huius] felicissimis r || aut] autem V || 27 ascetrias V asceterias r || 28 hinc V || communicantes r || 30 asisterio V assisterio r || et] ut r || 32 asceterio V assisterio r || eum V

1 assumuntur r || ascetiarum V assistriarum r || canonicorum V || 2 et om. r || diffinivimus r || 3 non minus om. V ascetrias V assistrias r || 4 asceterio V asceterio r ||

σὺν τοῖς τρισὶν ἀκολούθοις καὶ αὐτοῦ πάντως παρα-
γινόμενου διὰ τῶν ὀκτώ ἀσκητριῶν ἢ κανονικῶν καὶ
τριῶν ὡς εἴρηται ἀκολουθῶν, καὶ οὐδὲν παντελῶς
κοιζομένων οὐδὲ διὰ κηρῶν δόσεως ἀπαιτούντων (ἢ)
καὶ ἕτερον μέτρον ἐξενρισκόντων ὅφ' ἑτέρῳ προκα-
λύμματι.

acolithis et ipso omnino veniente per octo ascetrias
vel canonicas et tres, sicut dictum est, acoluthos, et
nihil penitus accipientibus neque per cereorum da-
tionem exigentibus et aliam mensuram adinvenienti-
bus sub alio velamine.

CAPUT VI.

Τὰτα μέντοι πάντα διορίζομεν ἐπὶ τῶν μὴ κατὰ
φιλοτιμίαν ἐπιζητούντων τὰς δύο μεγάλας κλίνας τὰς
ἐν τῷ εὐαγγελίῳ κειμηλοφυλακίᾳ κειμένας, φαιμέν δὴ
Στυδίου τοῦ τῆς ἐνδόξου μνήμης καὶ Στεφάνου τοῦ 10
τῶν μεγαλοπρεπῶς μνήμης. εἰ γὰρ τις ἐκείνας βου-
ληθεὶ λαβεῖν, ὡς καὶ ἀνθρώπων πολλῶν δεομένας
καὶ φυλακῆς πλείονος καὶ ἄλλης τινὸς πολυπραγμοσύ-
νης χρηζούσας, τοῦτο οὐ συνάπτομεν τοῖς ἐμπροσθεν
εἰρημένοις, ἀλλ' ὡς φιλότιμον ἀνελόμενος γνώμην, 15
ὅποσον ἂν ὑπὲρ τοῦ πόνου ἢ τοῖς δεκανοῖς ἢ ταῖς
εὐλαβεστάταις ἀσκητριαῖς ἢ κανονικαῖς δίδουαι συμ-
φανήσῃ, τοσοῦτον καὶ παρέχειν, οὐ μέντοι δυνάμε-
νον ὑπερβαίνειν τὴν τῶν duodecim solidorum ποσό-
τητα ἐπὶ τῶν δύο κλινῶν τοῦ Στυδίου τε καὶ τοῦ 20
Στεφάνου, ἐπὶ δὲ τῷ χρυσοπλάστου τοῦ κειμένου κατὰ
τὴν ἀγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν, ἢ γε ἐνὸς μόνου
τοῦ ἀπ' αὐτοῦ ὡς εἰκὸς κατασκευασθῆσομένου, quat-
tuor solidorum τῶν [δὲ] ἀσκητριῶν καὶ κανονικῶν καὶ
ἀκολουθῶν διπλασίονα κοιζομένον ἢπερ ἐμπροσθεν 25
περὶ αὐτῶν ὠρίσαμεν, δηλαδὴ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀσκητηρίου
(ἀσκητριῶν) τῶν [δὲ] ἀσκητριῶν καὶ κανονικῶν καὶ
ἀκολουθῶν φηλατομένον ὅπερ φθάσαντες εἶπο- 30
μεν, ὥστε καὶ τούτους διπλασίον τῶν ἤδη παρ' ἡμῶν
διατεταγμένων κοιζοῦσθαι. ὅταν μέντοι μία τούτων
τῶν τριῶν εἴη κλινῶν, ἔφ' ἧς ἡ κηδεῖα γίνεται, τοῦτο
βουλομένου τοῦ ταύτην ἐπιτελοῦντος, δηλαδὴ τῶν θεο-
φιλεστάτων ἐκδικῶν ἀνάγκην ἔχόντων τὰ σώματα τῶν 35
δεκανῶν παρέχειν ἐξ ὧν αὐτοῖς ἀπενείμαμεν ὀκτακο-
σίων ἐργαστηρίων καὶ τὰς κλίνας, οὐ μέντοι δαπάνην
ποιεσθῆναι τινὰ τῶν θεοφιλεστάτων οἰκονόμων ἀναγ-

Haec itaque omnia definimus super his qui non
per munificentiam quaerunt duos maiores lectos in
venerabili vasorum custodiario positos, dicimus autem
Studii gloriosae memoriae et Stephani magnificae
memoriae. Si quis enim illos voluerit accipere, ut-
pote et plurimis hominibus egentes et custodia po-
tiori et omnino quadam curiositate opus habentes,
hoc non coniungimus his quae prius diximus, sed
tamquam munificam exhibens voluntatem, quantum-
cumque pro labore decanis aut reverentissimis ascet-
triis vel canonicis dare pactus erit, tantum et praebet,
non tamen valens transcendere duodecim solidorum
quantitatem in duobus lectis Studii et Stephani, in
deaurato autem posito in sanctissima maiore eccle-
sia, vel uno solo pro eo forsitan faciendo, quattuor
solidorum; ascetris autem et canonicis et acoluthis
duplicia accipientibus quam prius de eis definivimus,
quippe et ipso asceterio (seu canonicis) gratis in aliis
lectis praecedente eandem accipiente quantitatem
quam etiam reliqua asceteria; hoc ipso et super
acoluthis observando quod praediximus, ut et isti
duplum horum quae iam a nobis ordinata sunt ac-
cipiant. Quando tamen unus horum trium fuerit
lectus in quo funus agitur, id volente qui hoc cele-
brat, quippe deo amabilibus defensoribus neces-
sitate[m] habentibus corpora decanorum praebere (e)
quibus eis deputavimus octingentis decanis et lectos,
non tamen expensam facere aliquam; deo amabili-

praesto sit cum octo ascetris vel canonicis et tribus ut dictum est acoluthis: neu quicquam omnino acci-
pant neve propter datos cereos exigant aut alium modum per alium praetextum excogitent.

VI. Haec tamen omnia definimus de iis qui non per ambitionem duos magnos lectos requirunt qui
in sacro pretiosae suppellectilis thesauro positi sunt, Studii dicimus gloriosae memoriae et Stephani
magnificae memoriae. Nam si quis illos habere velit, utpote qui multis hominibus opus habent et custodia
maiore et alia quoque sollicitudine indigent, id non conectimus iis quae supra dicta sunt, sed cum ambi-
tiosam exhibeat voluntatem, quantumcumque pro labore vel decanis vel religiosissimis ascetris aut cano-
nicis dare pepigerit, tantum praebet, ut id tamen duodecim solidorum quantitatem excedere non possit
in duobus lectis Studii et Stephani, in deaurato vero qui positus est in sanctissima magna ecclesia, vel
certe uno solo qui scilicet in eius locum conficietur, quattuor solidorum: ut ascetriae et canonicae et
acoluthi duplicia quam antea de iis definivimus auferant, ac tum ipsum quoque asceterium (ascetria-
rum) vel canonicarum, quod in reliquis lectis gratis praecedit, eandem quantitatem accipiat quam
cetera asceteria; idemque etiam in acoluthis, sicuti modo diximus, observetur, ut illi quoque duplum eo-
rum quae iam a nobis constituta sunt auferant. Ubi vero unus sit ex his tribus lectis, in quo exequiae
fiant, cum id voluerit qui eas celebraturus est, certe deo carissimis defensoribus necessitas inunguar
corpora decanorum ex octingentis quae iis destinavimus officinis et lectos exhibendi, nec tamen

2 ἀσκητριῶν L || 3 οὐδὲν || οὐδὲ L || 4 ἢ addidit Za-
chariae || 8 κλίνας Ls || ταύτας M ταύτας κλίνας Scrimger ||
9 δὴ M || δὲ L || 13 ἄλλης M || ὄλως Ls || 16 ἢ τοῖς || ἢ
om. s || 19 duodecim solidorum M, δώδεκα νομ. Ms. v., L ||
20 καὶ τοῦ || τοῦ om. L || 22 * ἢ γε ἐνὸς μόνου (cf. s vel
uno solo) || εἰ γε ἐνὸς μόνου ML (καὶ εἰκονισμένου Za-
chariae, in M extare καὶ affirmans) || 23 quattuor soli-
dorum M || τεσσάρων νομ. Ms. v., L || 24 * δὲ seclusi ||
ἀσκητριῶν L || καὶ κανονικῶν MLs || ἢ κανονικῶν cum
Haloandro vulg. || 27 ἀσκητριῶν inserui cum Haloandro
(cf. 320, 34): nisi malis delere vv. ἤτοι κανονικῶν || ἐπι-
τόν L || 32 τούτῳ (sic) M || 34 ἐπιτελοῦντος L || 37 ἐργα-
στηρίων (Haloander) δεκανῶν libri || καὶ || διὰ vel eis malis
Zachariae || 38 οἰκονόμων || ἐκδικῶν L^a

tionem r || circorum V || 4 et et 5 alio om. r || 7 diffinimus
r V || qui quia r V || 9 nabili r || dicimus omis (i. e. omnes,
pro dms) r || 11 voluerit accipere illos r || utpote V ||
12 plurimis r || pluribus V vulg. || omnibus r || 13 quae-
dam r quam V || curiositate V || opus op eras. V ||
14 quae || quem r || 16 ascetris V asceteriis r || 17 cano-
nicis r || * dare pactus erit (cf. Julian. quantum pepigerit)
dare potuerit r placuerit dare V dare placuerit vulg. ||
18 transcendere r V || duocim V || 19 qualitatem V^a || in
deaurato V || indesiderato r || 20 autem || ut r || 21 solo vulg. ||
solido r V || forsam pro eo r || 22 ascetris V asceteriis r ||
autem et V || aut r vulg. || 23 duplici r || de eis || de eius
de eis r deis V || diffinivimus r || 24 asceterio V assiste-
rio r || 25 quantitate V || 26 ascetria V asceteria r ||
haec r || 28 iam om. V || accipiant vulg. || accipiunt r V ||
29 quando tamen unus V || quantant r || fuerunt r || 30 uo-
lentes r || qui per V || celebrant r || 32 e om. libri ||
33 eis V || in eis r || octigentis r || et om. V || lectus r
lectum V || 34 expensans V^a expensas r || mabilibus V

1 ipsi r || ascisterias V assisterias r || 2 acolitis V ||
3 accipientibus || et accipientibus V || pro cereorum da-

καζομένων ἐκ τε τῆς προσόδου τῆς παρὰ Ἀναστασίου τοῦ τῆς θείας λήξεως καταλειμμένης ἐκ τε τῶν τριακοσίων ἐργαστηρίων τὴν εἰρημένην πᾶσαν δαπάνην ποιεῖσθαι περὶ τὰ εἰρημένα πρόσωπα κατὰ τὴν ἐφ' ἅπασιν τεταγμένην παρ' ἡμῶν διαίρεσιν. οὕτως οὐδὲν ἄριστον ἔσται, ἀλλὰ καὶ οἱ μετριωτέρας τὰς ταρὰς γίνεσθαι βούλομενοι ταύτης ἀπολαύσουσι τῆς διατυπώσεως καὶ οἱ πρὸς φιλοτιμίαν ὀρώντες οὐ μέγαλα ζημιωθήσονται, ἀλλ' ἔσονται μετὰ τοῦ μετρίου φιλότιμοι.

10

CAPUT VII.

Ταῦτα τοίνυν ἡμεῖς διωρίσαμεν ἐπὶ τε τοῖς ἐργαστηρίοις ἐπὶ τε ταῖς προσόδοις ἐπὶ τε ταῖς ἐκφοραῖς ταῖς τε πρόκια ταῖς τε κατὰ φιλοτιμίαν γινόμεναις. φίλακας δὲ τάττομεν τοῦ ἀμείωτον αἰεὶ φιλάττεσθαι τὸν τῶν ἐργαστηρίων ἀριθμὸν οὐ μόνον τὸν ἐνδοξότατον ἐπαρχον τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως καὶ τὴν αὐτῷ πειθομένην τάξιν, ἀλλὰ πολλῶ μάλλον τὴν σὴν ὑπεροχὴν καὶ τοῖς αἰεὶ τῆς ἀρχῆς προστησομένους ἢ τὴν αὐτὸς ἐφέστηκας. καὶ πρὸς γε καὶ ποιητὴν ὀρίζομεν, κατὰ τε τῆς τάξεως τῆς σῆς, εἰ ῥαθυμῆσει, 20 quinquaginta librarum auri, κατὰ τε τῶν αἰεὶ τὸν σὸν παραληφόμενων θρόνων διαλασίαν, ὥστε μὴ συγκωρῆσαι ποτε τὸν τῶν εἰρημένων χιλίων ἑκατὸν ἐργαστηρίων ἀριθμὸν ἐλλείπειν κατὰ τὴν εἰρημένην ἡμῶν διαίρεσιν. ἀλλ' εἰ διδαχθεὶς τοῦτο ἢ αὐτὸς ἢ οἱ 25 μετὰ σε, τοῦτον πᾶσαν τίθεσθαι πρόνοιαν καὶ παρασκευάζειν αὐτὸν ἀμείωτον διὰ πάντων μένειν καὶ ἀβαρῆ καὶ ἀνεπιπόνητον παρὰ τε τῆς σῆς ὑπεροχῆς καὶ παντὸς ἐτιέρον προσώπου, ὥστε μὴ ταύτην γενέσθαι πρόσφασιν τοῦ παρὰ τὸ διωρισμένον ἡμῶν δοθῆναι τινα 30 μισθὸν ὑπὲρ κηδείας τινὸς προσώπου. οὐδεμίαν διακόσεως γινόμενης τῶν προσώπων τῶν τελευταίωντων εἴτε πλουτοῖεν εἴτε πένοιντο, πλὴν εἰ μὴ, καθάπερ εἰπόντες ἐφθῆμεν, μίαν τῶν τριῶν κλιῶν ἔλοιτο, ἐφ' αἷς τὰ προσήκοντα διετυπώσαμεν. καὶ βουλόμεθα 35 κάκεῖνα κρατεῖν κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον καὶ εἶναι διὰ παντὸς ἀκίνητὰ τε καὶ ἀθάνατα· τοῦδε τοῦ θείου πραγματικοῦ νόμου διὰ παντὸς κρατούντος, ἕως εἰσὶν ἀνθρώποι, ἕως τὸ μέγα καὶ πολυκίνητον τὸν Χριστιανῶν ὄνομα ἐν ἀνθρώποις ἐστί καὶ καθ' ἡμέραν 40 διὰ τῆς τοῦ δεσπότητος Θεοῦ φιλανθρωπίας αὔξεται.

sumptos ullos faciendi: cum deo carissimis oeconomi et ex redivu ab Anastasio sacrae memoriae relicto et ex trecentis officinis omnem quem dicimus sumptum in personas illas facere cogantur secundum divisionem a nobis in omnibus constitutam. Ita nihil erit indefinitum, verum et qui mediocres sepulturas fieri volunt, hac constitutione fruentur, et qui ambitioni indulgent, non magnis afficientur dispendiis, sed cum mediocritate erunt ambitiosi.

VII. Haec igitur nos definitivimus et de officinis et de redivibus et de exequiis, tam quae gratis quam quae per ambitionem fiant. Custodes autem quae semper integer servetur officinarum numerus constituitimus non solum gloriosissimum praefectum huius felicitis urbis et quod ei parat officium, sed multo magis tuam sublimitatem et qui deinceps magistratui praefuturi sunt cui nunc ipse praees. Ac praeterea etiam poenam statuimus et in officium tuum, si rem neglexerit, quinquaginta librarum auri, et in eos qui pro tempore tuam sedem occupaturi sunt duplicem, ne unquam mille centum quas diximus officinarum numerum deficiere patiantur secundum divisionem a nobis dictam. Sed si hoc edoctus sis vel ipse vel qui post te futuri sunt, huic rei omnem curam adhibeatis atque efficiatis ut integer per omnia maneat nec gravatus nec commentis ullis vexatus aut a tua sublimitate aut ab ulla alia persona, ne inde occasio existat mercedis alicuius praeter id quod a nobis definitum est pro exequiis alicuius personae dandae. Neve ulla differentia fiat inter personas defunctorum, num divites sint an pauperes, nisi forte, sicuti prius diximus, unum ex tribus illis lectis elegerint, de quibus quae par est constituitimus. Atque illa quoque secundum hunc modum valere volumus et immota perpetuo atque immortalia esse: ut haec sacra pragmatica lex perpetuo valeat, donec homines sunt, donec magnum et laudibus celebratum Christianorum nomen inter homines est et cotidie per domini dei clementiam augebitur. Nimirum pro-

1 τῆς παρὰ τῆς om. L | 8 οὐδὲ L | 13 sq. γενομέναις. φίλακας L | 17 αὐτὴν L | 18 καὶ τοὺς αἰεὶ τῆς ἀρχῆς προστησομένους? et qui semper cingulo sunt addendi (i. e. τῆ ἀρχῆς προστησομένους?) ε | 21 ὦν L | 19 αὐτὸς L | ὀρίζομεν] definitivimus ε | 21 quinquaginta librarum auri M, πεντηκοντα λιτρῶν χρυσίου Ms. v., L | τῶν] τὸν M | ὡν L^o | 22 θρόνων L | 24 ἀριθμῶν L | 25 διδαχθεὶς Zachariae cum ε] διδαχθεὶ (εἶη ex corr. M) ML | ἢ αὐτὸς] ἢ om. ε | 27 μένειν M] εἶναι L | 32 τῶν προσώπων γινόμενης L

bus oeconomis cogendis vel ex redivu ab Anastasio divae memoriae relicto vel ex trecentis ergasteriis omnem memoratam expensam fieri circa dictas personas secundum in omnibus ordinatam a nobis divisionem. Sic nihil indefinitum erit, sed et mediocres sepulturas fieri volentes hac fruentur dispositione et ad munificentiam respicientes non magis damnicificentabuntur, sed erunt cum mediocritate munifici.

Haec igitur nos decrevimus et super ergasteriis (et super redivibus) et super exequiis, vel quae gratis vel quae per munificentiam fiunt. Custodes quoque ponimus, ut imminutus semper custodiatur ergasteriorum numerus, non solum gloriosum praefectum (felicitis) huius urbis et ei oboediens officium, sed multo potius tuam celsitudinem et qui semper cingulo sunt addendi cui nunc ipse praesides. Insuper et poenam definitivimus et adversus officium tuum, si neglexerit, quinquaginta librarum auri, et adversus eos, qui semper tuam perceperint sedem, duplicem, ut non cedatur aliquando memoratorum mille centum ergasteriorum numerus deficere secundum dictam a nobis divisionem. Sed si docearis hoc ipse aut qui post te, huius omnem ponere providentiam et procurare eum imminutum per omnia perdurare et inonustum et sine adinventione et a tua celsitudine et ab omni alia persona, ut non haec fiat occasio quatinus, contra quod definitum est a nobis, detur aliqua merces pro funere alicuius personae. Nulla discretione facienda personarum defunctorum, sive divites sint sive pauperes, nisi tamen, sicuti praecedenter diximus, unum trium lectorum elegerint, in quibus competentia disposuimus. Et volumus etiam illa teneri secundum hunc modum et esse per omnia immutilata et immortalia, hac sacra pragmatica lege per omnia tenente, donec sunt homines, donec magnum et valde laudandum Christianorum nomen in hominibus est et cotidie per dei clementiam augetur. Providente quippe huius

spuentes r | magis] leg. magna? | 12 et snper redivibus add. vulg. | 13 Custodes] Iusto dem V | 14 iminutus V | ergasteriorum semper custodiatur r | 16 felicitis addidit Osenbrüggen | verbis et eo ueniens officium r | 17 et om. r | qui semper] quae semper per r | 18 praesidet r praesedit V | 19 diffiniuimus r | 21 perceperint] per r | 22 non concedatur vulg. | aliquam V | 24 si om. r V | docearis V vulg.] doceatur r | hoc] hunc V nunc r | 25 huius om. V | omnem ponere] omni tempore V | 26 eum imminutum] enim minutum r | 27 inonustum V inobnustum r | adinventionem r | 29 contra om. V | quod diffinitum est r V^a diffinitum est quod V^b | 30 meris V | 34 legerint V | 36 immaculata V | 37 pragmatica r pr. | 35 sunt om. V | 39 omnibus V | 40 prouidentie r

1 yochimis r | 3 fieri] leg. facere? | 4 in om. r | 5 erunt r | et om. r | 6 volumus V | fruetur r | 7 re-

προνοῦντος δηλαδὴ τούτου πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων αὐτοῦ τοῦ ὁσιωτάτου πατριάρχου ταύτης τῆς εὐδαίμονος πόλεως, ὥστε μετὰ τῆς ἱερατικῆς ἐξουσίας αὐτὸν τῷ πράγματι χροῖμενον μὴ συγχωρεῖν παρὰ μηδενὸς προσώπου μήτε ἱερατικοῦ μήτε ἀρχικοῦ μήτε τῶν ἄλλων μηδενὸς παραβαίνεισθαι τὰ παρ' ἡμῶν διατεταγμένα, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν βασιλείαν κατακρίνομεν εἰς τὸν μέγαν ἀφορούσαν θεόν, ὥστε τὸν αἰεὶ τῶν σκήπτρων κύριον ἀγρόντων τούτου τοῦ πράγματος προνοεῖν· οὐ γὰρ ὑπὲρ μόνων ἐστὶ τούτο τῶν τελωνίων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν ζώντων καὶ μάλιστα τῶν βασιλευνόντων σωτηρίας, τὸ τὰς εὐσεβεῖς πράξεις πάντας εἰς ἔργον ἀγεσθαι καὶ μὴ τὴν τῶν προσηπονηκότων ἀγαθοεργίαν ὑπὸ τῆς τῶν ἐρεξῆς ἑαυθιμίας ἀπόλλυσθαι. Ἰσπερ δὲ τὰ χίλια ἑκατὸν ἐργαστήρια ἀμείλιτα καὶ ἀτελεῖ φυλάττεσθαι διετυπώσαμεν, οὕτως τὰ λοιπὰ πάντα ἐργαστήρια ὑποτελεῖ καθιστάναι θεσπιζόμεν, μηδενὸς παντελῶς ἄδειαν ἔχοντος ἐξαιρεῖν αὐτὰ τοῦ τέλους, μήτε τῶν εὐαγῶν οἴκων μήτε ξενόνων μήτε ἀσκητηρίων ἢ μοναστηρίων ἢ ἐτέρου τινός, ἀλλὰ μηδὲ αὐτὸν τοῦ βασιλικοῦ ἡμῶν οἴκου ἢ τῶν ἐν ἀρχαῖς ἢ τῶν ἐν δυνάμει· ἀλλὰ πάντων τῶν ἐργαστηρίων ὁμοίως ἐπιγνωσκόντων τὰ τέλη, ὥστε μὴ τῷ κατὰ μικρὸν ἕκαστον ἐξκουσεῖν καὶ τὸ ἴδιον ἐλαφρύνειν τοῖς ὑπολειμμένοις ἄλλοις οἷσι τὸ πᾶν ἐπιτιθέναι βάρος, κἀνευθεὶν μεγάλην ὑφίστασθαι ζημίαν τοὺς φέρειν αὐτὴν οὐ δυναμένους.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ καὶ οἱ μετὰ σε τὴν αὐτὴν ἀρχὴν παραληφόμενοι καὶ ἡ πειθόμενη σοι τάξις τὰ παραστάνα ἡμῶν διὰ τοῦ παρόντος θείου πραγματικοῦ τύπου νῦν τε καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον φυλάξουσιν. Dat. iii. non. Nov. CP. imp. (dn.) Iustiniani pp. Aug. ann. XI., post cons. Belisarii v. c. ann. II.

[a. 537] lisarii v. c.

ante alios omnes ipso sanctissimo patriarcha huius felicitis urbis, ut cum pontificali dignitate ipse causa utens non sinat ab ulla persona neque sacerdotali neque iudiciali neque aliorum ulla praevicari quae a nobis ordinata sunt. Sed ipsum imperium coniuuramus ad magnum respiciens deum, ut semper sceptrorum dominus huic rei provideat. Non enim hoc pro solis est mortuis, sed etiam pro viventibus et maxime imperantium salute, pius actus omnino ad effectum adduci, et non laborantium bonum opus a subsequentium desidia deperire. Sicut autem mille centum ergasteria imminuta et sine tributo servari disposuimus, ita reliqua ergasteria omnia sub tributis constitui sancimus, nullo penitus licentiam habente excipere ea tributis, neque venerabilibus domibus neque xenodochiis neque asceteriis vel monasteriis aut alio quolibet, sed neque ipsa imperiali nostra domo aut qui in cingulo aut qui in potestatibus sunt; sed omnibus ergasteriis similiter agnoscantibus tributa, nec paulatim singula excursare et proprium levigare et reliquis paucis existentibus totum imponere onus, et ex hoc magnum sustinere dispendium ferre hoc non valentes.

(Epilogus.) Tua igitur celsitudo et qui post (te) eandem administrationem acceperint et parens tibi officium, quae placuerunt nobis per praesentem divinam pragmaticam formam, nunc et in reliquum omne tempus servabunt. Dat. iii. non. Novemb. CP. imp. dn. Iustiniano pp. Aug. anno XI. p. c. Belisarii v. c.

spiciat huic rei praeter ceteros omnes ipse sanctissimus patriarcha huius felicitis urbis, ut cum sacerdotali potestate hac in re versetur neve ab ulla persona sive sacerdoti sive magistratu praedita sive alia ulla violari quae a nobis constituta sunt patiat. Quin etiam ipsum imperatorem obstringimus ad magnum deum respicientem, ut sceptrorum quicumque est moderator vigilanter huic rei prospiciat: neque enim pro solis mortuis hoc fit, sed etiam pro viventibus et maxime imperantium salute, ut piae actiones omnino ad effectum adducantur neve eorum qui prius laborem susceperunt bene facta per successorum negligentiam pereant. Quemadmodum autem mille centum officinas integras et immunes servari iussimus, ita reliquas omnes officinas tributis obnoxias esse sancimus, neu quisquam omnino licentiam habeat excimendi eas a tributis, neve venerabiles domus neve hospitia neve asceteria vel monasteria vel alius ullus, sed ne ipsa quidem regia domus nostra vel qui in magistratu vel in potestate versentur: verum omnes officinae pariter agnoscant tributa, ne dum paulatim singulae se excusant et sua allevant, reliquis paucis futuris totum onus imponant, et inde magnum subeant detrimentum qui id ferre nequeant.

Epilogus. Tua igitur sublimitas et qui post te eundem magistratum suscepturi sunt et officium quod tibi paret ea quae per praesentem sacram pragmaticam sanctionem nobis visa sunt et nunc et in omne deinceps tempus custodient.

3 αὐτῶν L^a || 5 ἀρχικοῦ ML (cf. 316, 13) ἀρχοντικοῦ s. v. M, vulg. || 6 παραβασθαι L^a || 7 καὶ om. ε || 9 ἀγρόντων L, om. ε || 13 προσηπονήσαντων L || 18 ἐξαιρεῖν M || 23 τῷ M || τὸ L || 24 ἐξκουσεῖν L || 26 βάραν L || 32 χρόνος L || subscr. dat. post cons. bilisarii (uilisarii^b) Iul.^{bw} || iii non. Nov. c. Ath.] iii nov. M μηνὶ νοεμβρίῳ Theod. || CP. imp. Iustinian. pp. aug. ann. XI post Bilisario vc. cons. ann. II M CP. imp. dn. Iust. pp. aug. ann. XI pc. Belisarii vc. c. Basileias ἔκει α' μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισαρίου τὸ β' ἰνδ. α' (corr. α') Theod. μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισαρίου τὸ γ' βασιλείας Ἰουστινιανῶ (τὸ α') Ath.

2 uerbis r || ut om. r || causa] cam r || 3 utent V || sinat vulg.] sileat V sic eat r || 4 priuari r || 5 imperium om. r || coniuuauimus r || 8 est r] et V || leg. videntium? || 9 pius r V || acto V || 10 affectum r || 11 a vulg.] ad r V || desiderare perire V || 12 certum V || iminuta V iminutam r || seruare r || 13 tribus V || 15 ea Heimbach] a (om. r pr.) libri || uenabilibus V || 16 asisteriis V assisteriis r || 18 potestate r || 22 sustinere magnum V || 23 fere V || 29 te add. Beck || *acceperit r accipit V || 31 nunc et in] ne r || 32 subscriptionem dedimus ex V || 33 cap. imprudono Iust. V || anno ē XI pc. bilisario uiro clarissimo V || anno II add. vulg.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΤΕΛΕΥ-
 ΤΩΝΤΑΣ ΗΓΟΥΝ ΤΑ ΛΕΙΨΑΝΑ
 ΑΥΤΩΝ ΜΗ ΕΝΥΒΡΙΖΕΣΘΑΙ
 ΠΑΡΑ ΤΩΝ ΔΑΝΕΙΣΤΩΝ. ΚΑΙ
 ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΠΑΡΕΔΡΟΥΣ
 ΜΗ ΔΕΧΕΣΘΑΙ ΔΙΑΓΝΩΣΕΙΣ
 ΧΩΡΙΣ ΤΩΝ ΑΡΧΟΝΤΩΝ [ΜΗΤΕ
 ΠΡΟΚΑΤΑΡΞΙΝ ΠΟΙΕΙΝ ΜΗΤΕ
 ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΕΚΦΕΡΕΙΝ]. 10

Ο αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ
 τῶν ἀνατολικῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ
 πατρικίῳ.

(Prooemium.) Οἱ τῆς ἀληθείας τῶν πραγμάτων
 ἐτοχασμένοι οὐκ ἂν ῥαδίως εἰς μέμψεις χωροῖεν, εἰ
 τὴν ἀλήθειαν κατεξέταζοιεν· τινὰς γὰρ εἰκὸς τῷ πλήθει
 τῶν νόμων τῶν καθ' ἑκάστην παρ' ἡμῶν προτιθε-
 μένων ἐπιμέμψασθαι, οὐκ ἔννοοῦντας, ὅτι τῆς χρείας
 αἱ καλοῦσθαι συμφώνους τοῖς πράγμασι τιθέναι νό-
 μους ἀναγκαζόμεθα, τῶν αἰετῶν παραδόξως ἀναφρομέ-
 νων ὑπὸ τῶν ἤδη γραφέντων θεραπεύεσθαι μὴ δυνα-
 μένων. Ὅποιον δὲ τι καὶ ἐναγχος ἐγνώσθη, ὀφείλει-
 σθαι γὰρ τις λέγων παρὰ τινος, ἐπειδὴ τὸν ἀνθρώπον
 ἐπιθανάτον ἔγνω καθεστάναι, στρατιώτας ἀθροίσας
 καὶ οἰκέτας καὶ ἐτέροισι ὡς πλείστοις ἐπέσειν αὐτῷ
 τελευτῶντι· ὁ δὲ δυνάστητος καὶ βίβων διετέλεσεν,
 ὡς αὐτὸν ὑπὸ τῆς βίας συνωθούμενον ἀφῆκεν ἢ
 ψυχῇ, ὁ δὲ καὶ σημαντικὰ ἐπέτιθει τοῖς πράγμασι
 κατ' οἰκίαν ἐξουσίαν, παρόντος οὐδενὸς τῶν ἐν ἀρχῇ
 τεταγμένων ἢ τινος ὄλως νομίμης καὶ πολιτικῆς τάξεως
 φλακτομένης. καὶ οὐδ' οὕτως ἀνήκεν, ἀλλὰ καὶ εἰς
 νεκρὸν ὑβρίζειν οὐκ ἄνευ, πρῶτον μὲν ἐπιστάμενος
 εὐ γίνεσθαι τὴν ταφῆν, εἴτα ἐπειδὴ μόλις ἐπέδοκεν

SEU FUNERA EORUM NON IN-
 IURIENTUR A CREDITORIBUS.
 ET UT CONSILIARII NON SUS-
 CIPIANT COGNITIONES ABSQUE
 IUDICIBUS &

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. Orientis secundo.

(Praefatio.) Qui veritatem causarum coniciunt,
 non facile ad culpam veniunt, si veritatem exami-
 nent: quosdam namque veri simile est multitudinem
 legum quae per singula a nobis adiciuntur culpae,
 non considerantes, quia opere semper vocante con-
 sonas causas ponere leges compellimur, cum semper
 inopinabile emergat et ab his quae iam posita sunt
 mederi non valeat. Quale quiddam nuper est agni-
 tum. Deberi sibi quidam dicens ab aliquo, dum
 hominem in morte cognovisset esse constitutum, mi-
 lites congregans et servos alios plurimos ingressus
 est super morientem; verum ille anxius clamare
 coepit, donec eum violentia compressum reliquisset
 spiritus. At ille etiam signacula imposuit rebus sua
 potestate, praesente nullo in cingulo constituto aut
 quolibet omnino legali et civili officio observato.
 Et neque ita recessit, sed etiam defunctum iniuriare
 non eum piguit, primum quidem insistens non fieri
 exequias, deinde, cum vix cessisset de domo deponi

Nov. LX (Authent. LXI = Coll. V tit. 13: gloss.) Graece extat in MLB. — Epit. Theod. 60, Athan. 6, 2. Iulian.
 const. LIV.
 Prooemium Πρᾶγμα παρόνομον ἐγνώσθη ἡμῖν ἐναγχος. Ὀφείλεσθαι (v. 22) adscr. B² 23, 2, 1.

LX.

NE MORIENTES VEL CORPORA EORUM INIURIA AFFICIANTUR A
 CREDITORIBUS. ASSESSORES NE SINE MAGISTRATIBUS COGNITIONES
 SUSCIPIANT [NEVE LITIS CONTESTATIONEM PERAGANT
 NEVE SENTENTIAS FERANT].

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto per Orientem praetorio iterum, exconsuli et patricio.
 Praefatio. Qui veritatem rerum sectati erunt, haud facile reprehensionibus indulgeant, si in
 veritate inquirent: neque enim mirum quod sunt qui multitudinem legum quae cotidie a nobis proponuntur
 reprehendant, non reputantes necessitate semper urgente nos cogi rebus consonas reddere leges, cum quae
 praeter opinionem semper emergunt, per eas quae iam scriptae sunt sanari nequeant. Quale quid etiam
 nuper cognitum est. Quidam enim, qui quid sibi ab aliquo deberi diceret, cum hominem morti vicinum
 esse cognovisset, congregatis militibus et servis aliisque quam plurimis moribundum aggressus est: is autem
 neque id ferre atque clamare non desit, donec vi oppressus animam efflavit. At ille etiam signa bonis im-
 posuit ex propria auctoritate, nullo ex magistratibus praesente neque ullo omnino legitimo aut civili ordine
 servato. Ac ne sic quidem destitit, immo etiam corpus mortuum contumelia afficere non dubitabat, qui
 primum obstitit ne sepultura fieret, deinde, ubi mortuum domo efferrī aegre permisisset, feretro appre-

2 Περὶ τοῦ (τοῦ om. M) — 4 ἐνυβρίζεσθαι MLB Ath.]
 Περὶ τοῦ μὴ ἐνυβρίζεσθαι τὰ τῶν χρεαστῶν λειψάνα
 Theod. || 5 καὶ — 10 ἐκφέρειν om. Ath. (καὶ περὶ τοῦ
 εἰς τοὺς παρῆδρους προκατάρξεις δικῶν ποιεῖν μίτη
 1. μηδὲ) ἀποφάσεις ἐκφέρειν rubr. B 7, 1) || 6 περὶ] μὴ
 2 || 7 διάγνωσιν Theod. || 8 χωρὶς — 10 ἐκφέρειν om.
 Theod. || μίτη προκατάρξιν — 10 ἐκφέρειν M, om. L⁵ ||
 ποίων M || 11—13 inscr. om. L || 17 προστιθεμένων
 5 || 22 ἐγνώσθη L || ὀφείλεσθαι ML^o B² (cf. 326, 19)
 6 || ἐπέλεσθαι οἱ L^o || 23 γὰρ om. 5 || ἐπεὶ B² || 24 ἐπι-
 θανάτων] ἐπὶ θανάτῳ L ἐπὶ τῷ θανάτῳ B² in morte 5
 καθεστάναι] τυγχάνοντα B² || 25 καὶ ἐτέροισι] καὶ om. 5 ||

27 ἀθροόμενον B² || 25 ἐπιθείας B² || 30 νομίμους L^o
 νομίμων B² || 31 ἀλλὰ om. L^o || 32 ὑβρίζων B² || πρῶτα
 B² || 33 γίνεσθαι LB²] γενέσθαι M

5 consiliarii R¹ || 6 cognitione V || 11 Orientis om. R ||
 14 veritatem T¹] varietatem RVT² || committunt V³ ||
 15 fatile V¹ || inueniunt R¹ venient vulg. || 16 veri] uir
 R || 17 a om. RT || 20 emergat V¹ || sunt posita R ||
 21 valeant V¹ T¹ || 22 Deberi] enim add. vulg. || 23 monte
 V^o || 24 alios] et alios Beck || 26 eum donec VT || 27 etiam]
 et V || 29 observato vulg.] obseruante libri (cf. 326, 13)

οἰκοθεν κατενεχθῆναι τὸν νεκρὸν, ἴσθη δημοσίᾳ τὴν ἐκφορὰν τῆς κλήνης ἐπιλαβόμενος καὶ οὐκ ἀνήσειν ἔλεγεν εἰ μὴ τὸ χρέος κομισαίτο, ἕως καὶ ἀντιφανητῆν ἔλαβε καὶ οὕτως τὸν ἦδη τεθνεῶτα παραδοθῆναι τῇ γῇ συνεχώρησεν. Ἐπὶ μὲν οὖν τῆς ὑποθέσεως καθ' ἣν ταῦτα ἡμάρτηται τὰ προσήκοντα διευκλῶσθη, χοῦται δὲ ἡγομεθα καὶ γενικῶ νόμῳ ταῦτα ἐπανορθῶσαι, οὐ συγχωροῦντες αὐτὰ καὶ αὐτῆς πλημμεληθῆναι μένοντα μέχρι παντὸς ἀνομοθετήτα.

mortuum, instabat publice portari lectum non sinens neque deducendum dicens nisi debitum perceperit; donec sponsorem accepit et ita iam defunctum tradi terrae permisit. Negotium siquidem quo haec commissa sunt competenter dispositum est: oportere autem iudicamus etiam generali lege haec emendare, non sinentes haec rursus committi semper sine legislatione manentia.

CAPUT I.

Θεσπίζομεν τοίνυν· εἰ τις ἐκείνου περιόντος ἐπι10
τοῦ νομιζομένου χρεωστῆν αὐτῷ καταλάβῃ τὴν οἰκίαν τὴν αὐτοῦ καὶ ἐνοχλοῖ τῆς περιόντα τὸν ἄνθρωπον καὶ τοὺς οἰκίους τοὺς αὐτοῦ (γαμετῆν φαιμεν καὶ παῖδας καὶ οἶκον ὅλους), ἢ καὶ σήμαντρα κατ' οἰκίαν ἐξουσίαν ἐπιτιθέναι τοῖμῳ μὴ πρότερον ψήφου καὶ 15
τάξεως νομιμῆς μετὰ τὴν τοῦ λεγομένου χρεωστῆν τελευτῆν φυλαχθεῖσης, τῆς μὲν ἀγωγῆς πάντως ἐκπιπτεῖτω, εἴτε δικαίαν ἔχοι ταύτην εἴτε καὶ μὴ, ὁπόσον δὲ ὀφείλῃσθαι λέγει, τοσοῦτον ἕτερον προσπαπεισθῶ καὶ δίδωτο τοῖς τοῦ περιουσιαμένου κληρονόμοις, δῆ- 20
μευσίν τε εἰς τὸ τρίτον τῆς περιουσίας ὑφιστάσθω (καθὰ καὶ Μάρκος ὁ φιλοσοφώτατος τῶν αὐτοκρατόρων ἐπὶ τῶν ἐαυτοῦ γέγραφε νόμων) καὶ ἀτιμία πληττέσθω. ὁ γὰρ τὴν ἀνθρώπου φύσιν οὐκ αἰσχροῦς δίκαιος ἂν εἴη καὶ χοῦμασι καὶ δόξῃ καὶ τοῖς ἄλλοις 25
1 ἄπασι ζημιουσθαι. Εἰ δὲ καὶ τελευτήσαντος τινος περὶ τὴν ταφὴν ἀμάτοι τις τοῦ τελευτήσαντος καὶ τὴν ἐκφορὰν κωλύει, γέγραπται μὲν ἦδη νόμος καὶ τῷ ἡμετέρῳ πατρὶ περὶ τούτων, πλην ἄλλα καὶ ἐξ ἡμῶν μέζων ἐπέσθω τοῖς πλημμελήμασι ποιητῆ, καὶ 30
τοῖς αὐτοῖς ὑποκεῖσθω ὅς ὁ παρῶν ὑπάγει νόμος τοὺς ἐν ζωῇ τοιοῦτὸ τι ὁποῖον ἔφημεν πλημμελήσαντας. τούτων πρόνοιαν τιθεμένων διαφερόντως μὲν τοῦ ἐνδοξοτάτου ἐπάρχου τῆς εὐδαιμονοῦς ταύτης πόλεως, ὡ τῆς τῶν τοιοῦτων ἐπανορθῶσεως μέλει, οὐδὲν δὲ ἤ- 35
των καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου τῶν ἱερῶν ἡμῶν πραιτωρίων ἐπάρχου καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου μαγίστρου τῶν θείων ἡμῶν ὀφφικίων, καὶ τῶν ἀεὶ τούτοις πειθο-

Sancimus igitur, si quis illo superstite adhuc quem putat debere sibi ascendat domum eius et molestus sit superstiti homini aut qui eius sunt, uxori forte vel filiis aut domui omnino, aut etiam signacula per propriam potestatem imponere praesumat non prius decreto et officio legali servato post eius, qui dicitur debere, mortem, actione quidem modis omnibus cadat, sive iustam habeat hanc sive non, quantum vero deberi sibi dicit, tantum alii superexigatur et detur iniuriati heredibus; confiscationem quoque in tertiam substantiae sustineat (sicut et Marcus philosophissimus imperator in suis conscripsit legibus) et infamia feriat. Qui enim hominis naturam non erubuit, dignus est et pecunias et gloria et aliis omnibus condemnari.

1 Si vero etiam moriente quodam circa funus peccetur aliquid morientis quod exequias prohibeat, scripta quidem iam lex est et a nostro patre super hoc, tamen simul etiam ex nostris maior sequatur delictis poena, et isdem subiaceat quae praesens infert lex eis qui in vivente tale aliquid quale diximus committunt: huius rei providentiam habente praecipue quidem gloriosissimo praefecto huius felicissimae civitatis, cui talium emendationum cura est, nihilo minus autem et gloriosissimo sacrorum nostrorum praetoriorum praefecto et gloriosissimo magistro sacrorum officiorum, et semper his oboedientibus

cap. I Θεσπίζομεν, εἰ τις extat B 23, 2, 1 (Θεσπίζομεν — 32 πλημμελήσαντας B^s p. 683 Zach.). — Summas habent B^s (ex Theod.) et Anonymus Bodleianus (Zachariae Ἀνάκτ. p. 213, ubi citatur νεαρά ν^ο).

cap. I pr. argumentum citatur in codd. aliquot Prochiri 37, 2 et in schol. ad Epanagogen 35, 1.

henso publice exequias inhiabit nec se destitutum esse dixit nisi debitum percepisset: donec fideiussorem accepit atque tum demum defunctum terrae tradi passus est. Atque de ipsa causa, in qua haec commissa sunt, quae par est constitutum; existimamus autem etiam generali lege haec emendanda esse, ne patiamur ea demum delinqui, si perpetuo maneant lege non definita.

I. Sancimus igitur: si quis superstite adhuc illo quem sibi debere putat, domum eius occupet atque vexet hominem donec superstes est et familiam eius (uxorem dicimus et liberos et omnino domum), sive etiam signa ex propria auctoritate imponere ausit non prius observato decreto et legitimo ordine post mortem eius quae dicitur debere, actione quidem omnino cadat, sive iustam eam habeat sive non habeat, quantum autem sibi deberi dicit, eius alterum tantum ab ipso insuper exactum heredibus praestet eius qui iniuria affectus est; ac publicationem tertiae partis bonorum subeat (quemadmodum etiam Marcus summus imperatorum philosophus in legibus suis scripsit) et infamia notetur. Qui enim naturam humanam non reverit sit, dignus est qui et bonorum et existimationis et reliquorum omnium damnus fiat. 1 Quodsi quis etiam mortuo aliquo circa sepulchrum defuncti peccet et funus impediat, de eo quidem iam scripta est lex a patre nostro, verumtamen per nos etiam maior poena sequatur delicta, atque iisdem subiaceat quibus praesens lex eos subicit, qui in superstitem tale quale diximus delictum commiserint. Huic autem rei prospiciat praecipue quidem gloriosissimus praefectus huius felicis urbis, qui eiusmodi rerum emendationem curat, nec tamen minus gloriosissimus sacro nostro praetorio praefectus et gloriosissimus magister sacrorum nostrorum officiorum, atque quae semper iis parent officia. Necessesse

1 ἴσθησι B^s || δημοσίαν L || 7 ἐπανορθωθῆναι B^s || 11 τὴν οἰκίαν τὴν om. B^s || 12 τὴν αὐτοῦ τὴν om. L || 13 sq. ἢ παῖδας ἢ οἶκον B^s || 14 ὅλον LB^s || 15 τοῖμῳ M || τοῖμῶν LB^s || τοῖμῶσιν B^s || προτέρας B^s || ψήφου καὶ) φύσεως? L^a || 17 παντελῶς B^s || ἐκπιπτεῖτω post 18 μὴ collocaat B^s || 18 ἔχει B^s || μὴν L¹ || 19 λέγει LB^s || λέγει M || 21 τε MB^s || δὲ LB^s || 22 Μάρκος ὁ μάρκος L. Pro divi Marci decreto (cf. Dig. 48, 7, 7 = 4, 2, 13) potius lex Iulia de vi excitanda erat: cf. Dig. 48, 7, 1 pr. et 8 || 23 γέγραπται L || 24 οὐκ) μὴ B^s || 27 γραφῆν B^s || ἀμάτοι) peccetur εἰ || τις B^s || τι MLB^s ε || 28 κωλύει MB^s || νόμος Cod. 9, 49, 6 || 29 περὶ τούτων

super hoc ε || 30 ἐπέστω B^s || 34 sq. ᾧ καὶ τῆς L || 35 μέλει ML || 37 * ὑπάρχου libri || 38 ἡμῶν om. ε

4 terrae sepulture V² || 6 iudicavimus R || 13 etiam] et V || per om. V || 14 propria potestate V² || 16 debere] habere R¹ || 18 superregatur V¹ || 20 substantiae T² vulg. substantiam VT¹ om. R || et om. V¹ || philosophissimus V || philophissimus R || 21 imperator V || 27 prohibuit R || 29 hoc om. V¹ || 30 pena delicti R; leg. delicta poena? hisdem libri || 31 in om. R¹ || uiuente R¹ || uiuentem R² vulg. uiuientes V || 32 habentem V¹ || 33 quidem om. R¹ || 34 leg. emendationis? || cura est] curare R¹

μένων τάξεων. δεῖ γὰρ κοινῶν ὄρων κατὰ τῆς φύσεως τῶν ἰβρισμάτων κοινῆν εἶναι παρὰ τῶν ἀρχόντων καὶ τὴν ἐπὶ τοῖσι κώλυσιν τε καὶ ἐκδίχῃσιν. τοῦτων οὐκ ἐπὶ μόνῃς ταύτης τῆς εὐδαιμονος πόλεως κρατοῦντων, ἀλλὰ καὶ ἐν ἅπασι τοῖς ἔθνεσιν, ὧν ἡμῖν τὴν ἡγεμονίαν τὴν μὲν ἐξ ἀρχῆς ἔδωκεν ὁ θεὸς τὴν δὲ προσέθηκεν ἡδ' ἐτι καὶ δώσει' (ἤσῃ τις τῶν πρὸ ἡμῶν), τῶν ἐπιχωρίων ἀρχόντων εἴτε στρατιωτικῶν εἴτε πολιτικῶν τούτου πρόνοιαν τιθεμένων. ἐπέσται γὰρ τοῖς μὲν ἐναυθὰ ἀρχοῦσι καὶ ταῖς τούτων τάξεσιν ἀνὰ viginti librarum auri ποινῇ, εἴ τινας ῥαθυμήσαιεν τοῦτων, ταῖς δὲ ἐπιχωρίους ἀνὰ πέντε, εἴ γε μὴδὲ αὐταὶ πρὸς τοῦτο ὁρῶμεν, προσαγγελίας τιμῆς ἢ ἐναυθὰ ἢ κατὰ χώραν γυνομένης.

officiis. Oportet enim communibus existentibus contra naturam iniuriis communem esse iudicibus super his prohibitionem atque vindictam. His non in sola hac felicissima civitate valentibus, sed etiam in omnibus gentibus, quarum nobis principatum alium quidem ab initio dedit deus alium vero adiecit et adhuc etiam dabit (sicut ait quidam ante nos): provinciarum quippe iudicibus sive militaribus sive civilibus huius rei providentiam habentibus. Sequitur enim hic quidem iudices eorumque officia viginti librarum auri poena, si quid horum neglexerint, provinciales autem quinque, si neque ipsi ad hoc institerint, denuntiatione qualibet aut hic aut per provincias facta.

CAPUT II.

Κἀκεῖνό γε μὴν ῥαθῶς ἔχειν συνειδόμεν τὸ μὴ συγχωρεῖν (καθάπερ καὶ ἡ Ζήνωνος τοῦ τῆς εὐσεβούς λήξεως λέγει διάταξις καὶ ἡ ἡμετέρας μέντοι) τοῖς παρεδρῶσι τῶν ἀρχόντων αὐτοῖς τῶν ὑποθέσεων ἀκούειν, αἱ παρὰ τοῖς ἀρχοῦσι ἢ τοῖς δεδομένοις ἐξ ἡμῶν δικάσταις κινῶντο. πολλὰ γὰρ ἂν κάλλιόν τε καὶ τελειώτερον ὑπ' αὐτοῖς τοῖς ἀρχοῦσι παρόντων ἐκείνων αἱ ὑποθέσεις κινῶντο, δέουσι τε ἑρεστώτος τοῖς ὑπηρετουμένοις καὶ τοῖς ὡς εἰκὸς παραγινομένοις μάρτυσι καὶ ὅλως τοῦ πράγματος τὴν οἰκίαν ἔχοντος σεμνότητά, ἢ εἴπερ χαμαιδικασταὶ τὰ τοιαῦτα κρίνοινεν, οὐδὲν τῶν παρεδρῶν τῆς ἐκείνων διεστώτων τάξεως. ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ σὺν ἡμῖν οὖσαι διηρηκῶς ἀρχαὶ ταῖς ἀσχολίαις τῶν πραγμάτων καὶ τῶν ἡμετέρων κλειύσεων κατελλημέναι πρὸς ταύτην τὴν ἀνάγκην καταφέρονται, δεῖ σύμφωνόν τε καὶ ἀρμόδιον τὸν νόμον τοῖς πράγμασι ποιήσασθαι. Θεσπιζομεν ἰ νόμον, τὰς μὲν προκαταρξείεις ἐκ τρόπου παντὸς παρ' αὐτοῖς γίνεσθαι τοῖς ἀρχοῦσιν, εἴτε μείζους εἴτε ἐλάττους εἶεν· ἀλλὰ καὶ ἐν μέσαις ταῖς δικαῖς εἰσαγασθαι πάλιν παρ' αὐτοῖς προσάπαξ γοῦν τὴν ὑπόθεσιν, ὥστε αὐτοῖς τὰ προηγωνισμένα μαθεῖν. ἐπειδὴν δὲ αὐτοτελῆς ἀπόφασις ἐκφέρεσθαι μέλλοι, κατὰ μὴδένα τῶν

Illud etiam recte se habere perspeximus non permittere (sicut Zenonis piaie memoriae dicit constitutio et nostra quoque) consiliorum iudicum ipsos per se causas audire, quae apud administratores aut datos a nobis indices agitantur: multo namque melius atque perfectius coram ipsis administratoribus, praesentibus illis quorum causae moventur, terrore imminente exhibitis testibus et omnino causa propria habente honestatem, quam si apud pedaneos iudices talia decernantur, in nullo consiliorum officio distante ab illis. Sed quoniam nobiscum statuti semper administratores occupationibus rerum nostrarumque iussionum comprehensi ad hanc necessitatem deponuntur, oportet consonam congruaque legem rebus imponere.

1 Sancimus igitur, contestationes quidem litium omnibus modis apud ipsos fieri administratores, sive maiores sive minores sint, sed etiam in mediis litibus introduci rursus apud eos semel negotium, quatenus ea quae examinantur agnoscant. Cum vero novissima sententia proferenda est, nullo modo praesumeret

cap. II Ὅρθῶς ἔχειν συνειδόμεν extat B 7, 1, 3 (31—32S, 10 Θεσπιζομεν τὰς μὲν — τοῖ μὲντος B^s p. 251 Zach.).

est enim cum communes iniuriae sint naturae illatae, communem etiam a magistratibus fieri earum coercionem et vindictam. Atque haec non in sola hac felici urbe valeant, sed etiam in omnibus gentibus, quarum nobis imperium deus vel ab initio dedit vel addidit 'ac dabit ultra' (ut ait veterum aliquis), cum magistratus provinciarum sive militares sive civiles huic rei provideant. Imminet enim poena iis quidem qui hic sunt magistratibus eorumque officis viginti librarum auri, si quid horum neglexerint, provinciarum vero officis quinque, si ne ipsa quidem id sectentur, denuntiatione aliqua vel hic vel in provincia facta.

II. Iam illud quoque par esse intelleximus non permitti (quemadmodum et Zenonis piaie memoriae constitutio dicit et vero nostra), ut assessores magistratum ipsi per se causas audiant, quae apud magistratus vel datos a nobis indices moveantur. Multo enim melius et perfectius apud ipsos magistratus praesentibus illis causae agentur, cum metus imminet ministrantibus et testibus forte praesentibus et omnino res suam habeat sollemnitatem, quam si pedanei iudices talia diiudicent: neque enim assessores ab illorum ordine quicquam distant. Sed quoniam qui continuo nobiscum sunt magistratus rerum et nostrarum iussionum negotiis occupati ad hanc necessitatem deferuntur, oportet consonam et congruam rebus legem efficere. Sancimus igitur, ut litis contestationes omnibus modis apud ipsos magistratus fiant, sive maiores sive minores sint; sed etiam in mediis litibus apud ipsos semel quidem causa rursus introducat, ut ipsi quae prius disceptata sint cognoscant. Ubi vero iam definitiva sententia proferenda est, nullo modo

2 παρὰ τῶ ἀρχοῦσι B || 3 καὶ τὴν] καὶ om. ε || 7 ἡδ' ἐτι M ἢ δὲ τι L' || ἡδ' ἐτι δώσει Homericum est Iliadis A 96 || φησὶ ML^sB' ὡς φησὶ L^b (s) || 8 τῶν ἐπιχωρίων ἀρχόντων] provinciarum quippe iudicibus ε || 10 ἐπέσται M] ἐπεσθαι LB (s) ἐπέσθω Haloander || 11 viginti librarum auri, s. v. π̄ λιτρῶν χρυσίου M πεντήκοντα χρυσίου λιτρῶν L πενταετίας χρυσίου νομισματός B || ποινῆ L || τινε B || 12 ταῖς] leg. τοῖς? || ἐπιχωρία L || 13 αὐταὶ scripsi ex ε (praestat αὐτοῖ) αὐτα MLB || 16 καὶ om. ε || Ζήνωνος Cod. 1, 51, 13 || 17 ἡμετέρας] fut Cod. 1, 51, 15 || 19 δεδομένοις M] διδομένοις I.B || 20 πολλὰ — 22 κινῶντο om. L || 21 ὑπ' αὐτοῖς M] εἰ ὑπ' αὐτοῖς B^c ἐπ' αὐτοῖς Scrimger (B') (cf. 329, 25) || παρόντων ἐκείνων] praesentibus illis quo-

rum ε || 23 ὑπηρετουμένοις — εἰκὸς om. ε || 25 εἴπερ] οἱ add. B' || 26 τῆς] τοῖς L

1 communi V || 2 communem] omnem R || 4 etiam] et V || 5 aliud RV || 6 aliud V || alium vero etc.] [lium — 9 sequitur scr. R² in ras. 2 versuum || 8 quippe] al. quidem T in marg. || 10 triginta R || 12 si neque ad hoc insteterint ipsi R || 18 causam V || ministratores R V¹ || 21 quorum delet Osenbrüggen || 22 omnino] omnes V || causam R¹ || 23 habentes R^a || 25 nobiscum] nobis R¹ || 26 rerum] suarum add. R² || 32 omnibus modis omnibus V¹ modis omnibus V³ || apud ipsos om. V in lacuna 3 lit. || fieri] apud add. V³ || 34 negotium R¹] negotium rei R² negotium et res V || 35 exanimantur V

πον τομῶν τὸς παρέδρους χωρὶς τῶν ἀρχόντων ἀκούειν, ἀλλὰ μετὰ τῆς προσκλήσεως σμνότητος, ἣν ἤδη διατάξαμεν, τῶν θείων προκειμένων λογίων αὐτοὺς τοὺς ἀρχοντας καὶ ἀκούειν τῶν ἡγωνισμένων ἀπάντων ἐφεξῆς καὶ κρίνειν τὰς ὑποθέσεις αὐτοῦς, καὶ δέχεσθαι τὰς ἐφέσεις, εἴπερ τις ἐφεῖη, χωρὶς ἀπάσης ὑπερθέσεως, ἔνθα ὁ νόμος τοῦ γίνεσθαι συγχωρεῖ. καὶ αὐθις τὸν ἐφέτας ἐκ τῶν παρτὸς δι' ἑαυτῶν ἀκροῦσθαι τῶν ὑποθέσεων, οὐδενὸς ἐτέρως πράττειν τομῶντος· ἀλλ' εἴ τι τοιοῦτο γένοιτο, αὐτῶν μὲν τῶν ἀρχόντων ἀνὰ viginti librarum auri ἰσορρομῶν ποιῆν, τῶν δὲ παρέδρων οἱ τοῦτο πράττειν ἐθάροισαν, εἰ μὲν συνήγοροι εἴεν, ἐκβαλλομένων τοῦ τῶν λογιστῶν ὀρθόλογον καταλόγου, εἰ δὲ οὐ συνήγοροι καθέστασαν ἀλλ' ἑτεροὶ τινας, καὶ τῆς ζωῆς, εἴ τινα ἔχοιεν, ἀφαιρουμένων, καὶ decem librarum auri σφραγισμένων ποιῆν, οὐδὲ γὰρ δεῖ τοὺς καὶ τὴν Ζήνωνος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως διαπίπσαντας διατάξιν καὶ τὴν πρώην τὴν ἡμετέραν καὶ τὴν παρούσαν οἴεσθαι, ὡς τῷ παραπροσποῦσασθαι τὰς ταύτης διαφεύζονται ποινῆς, μελήσει γὰρ τῇ κατὰ καιρὸν ἐνδοξοτάτῳ κόμητι τῶν θείων ἡμῶν προβάτων τοῦτου τοῦ πράγματος τίθεσθαι πρόνοιαν, καὶ ἀπαιτεῖν τὰς ποινὰς καὶ εἰσαγεῖν τοῖς ταμείοις, ὅταν τι τοιοῦτο πλημμεληθῆι· γνώσκοντι καὶ αὐτῶ, ὡς οἴκοθεν τὸ δημόσιον ἀποπληρώσει μὴ τοῦτου τιθέμενος τὴν προσ-2 ἦκουσαν πρόνοιαν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπὶ τῶν ἀρχόντων ψηφίζομεθα, οἷς αἱ περὶ τὸ δημόσιον καὶ περὶ τὰς ἡμετέρας κελύσεις ἀσχολίαι τὴν τοῦ μη δι' ἑαυτῶν ἀκροῦσθαι τὸ πᾶν διδάσκει συγγνώμη. τοὺς 30 ἐτέρους πάντας διαστὰς, ὅσοι μηδεμίαν μὲν ἀρχὴν ἀρχοντες, δικάων δὲ ἐκ κελύσεων ἡμετέρων ἀκροῦμενοι ἢ ἐπὶ ταύτης τῆς εὐδαίμονος πόλεως ἢ ἐν ἐτέροις τοιούτῳ τι πράξαιεν, καὶ τοὺς ἐν τάξει παρέδρων συνακροῦμένους αὐτοῖς ἐπι σφοδρότεροις μέ-35 ιμην ποινῆς, εἰ μὴ διὰ πάσης ἐφεξῆς τῆς δίκης αὐτοὶ μετὰ τῶν οικείων παρέδρων ἀκροῶσονται τῆς ὑποθέσεως. καὶ ἀξιωματῶν γὰρ ἐκπτώσιν αὐτοῖς ἀπειλοῦμεν καὶ ποιῆν ἀνὰ viginti librarum auri, καὶ τοῖς αὐτῶν παρέδροις τὸ αὐτῆς ἐξελάνεσθαι τῆς πόλεως 40 ἐν ἣ ταῦτα πράξαιεν καὶ πρὸς γε καὶ αὐτῆς τῆς οικείας ἐκπίπτειν ἐπιτιμίας.

assessores audeant sine magistratibus audire, sed cum ea qua par est sollempnitate, quam iam definivimus, sacris eloquiis propositis ipsi magistratus et quae disceptata sunt omnia ordine audiant, et causas diiudicent ipsi, et appellationes, si quis appellaverit, sine ulla dilatione, ubi lex hoc fieri permittit, accipiant. Itemque iudices appellationis omnibus modis per se ipsi causas audiant, neu quisquam aliter agere audeat: sed si quid eiusmodi fiat, ipsi quidem magistratus viginti librarum auri poenam pertimescant, assessores vero, qui id agere ausi sunt, siquidem advocati fuerint, ex disertissimorum oratorum matricula ciciantur, sin non sunt advocati sed alii qui, et cingulo si quod habeant priventur et decem librarum auri poena castigentur. Neque enim eos qui et Zenonis pia memoriae constitutionem et priorem nostram et praesentem respuerint, credere oportet, sese simulando poenas hac ipsa statutis evasuros esse. Dabit enim operam gloriosissimus pro tempore comes sacrarum rerum privatarum, ut huic rei provideat et poenas exigat et fisco inferat, si quid eiusmodi delinquatur: qui ipse quoque sciat se de suis fisco satisfacturum 2 esse, si huic rei eam quam par est curam non adhibeat. Sed haec quidem de iis magistratibus decernimus, quibus diversae circa fiscum et circa iussiones nostras occupationes veniam dant, si non per se ipsi totam causam audiant. Ceteros autem omnes iudices, qui nullo quidem magistratu funguntur, lites autem ex nostris iussionibus audiunt, ubi sive in hac felici urbe sive in aliis eiusmodi quid egerint, et eos qui in assessorum numero una cum illis causas audiunt, etiam gravioribus poenis persequemur, si non per totam deinceps litem ipsi cum suis assessoribus causam audiant. Nam et dignitatum amissionem iis minamur et poenam viginti librarum auri, et assessoribus eorum fore ut ex ipsa civitate, in qua haec egerint, expellantur atque insuper notati propriae existimationis iacturam faciant.

6 ἐφέσεις] τὰς κατ' αὐτῶν add. B^f || ἐφεῖ B^g || 7 τοῦτο] haec ε || 10 αὐτῶν] παρόντων L || 11 viginti librarum auri M] εἰκοσι λιτρῶν χρυσίου M s. v., B^c εἰκοσι χρυσίου λιτρῶν LB^f || 12 ἀρηρημένων L || τοῦτο] tale aliquid ε || 12 sq. ἐθάροισαν B^f || 14 τῶν τῶν] τούτων L || 15 καθέστασαν B^f || 16 decem librarum auri M] δέκα λιτρῶν χρυσίου M s. v., LB || 17 δεῖ LB^f || δὴ MB^c || 21 μελήσει L || τῷ] τὸ M || 22 προβάτων (s. v. ἦτοι ιδιοκτήτων M) ML] ιδιοκτήτων B || 23 τίθεσθαι] τὴν προσήκουσαν τίθεσθαι B^f || 25 τῷ δημόσιον L(ε) || 30 τὸ πᾶν] causas ε || 31 δικαστὰς om. ε || μὲν om. L || 32 ἀρχοντες] ἔχοντες B^f(ε) || 33 ἢ ἐπὶ] εἰ ἐπὶ B^f || 34 ἐτέροις L || 35 αὐτῶν B^c || μέτεμιν L || 37 ἀκροῶσονται B(ε) || 38 γὰρ om. L || 39 viginti librarum auri M, εἰκοσι λιτρῶν χρυσίου M s. v., LB || 40 τῷ B^c || 41 τῆς om. B ||

consiliarios absque administratoribus audire, sed cum competenti honestate, quam dudum disposuimus, propositis sacrosanctis eloquiis ipsos administratores et audire quae examinata sunt omnia consequenter, et iudicare eos negotia et suscipere appellationes, si quis appellaverit, sine ulla dilatione, ubi lex haec fieri permittit. Et rursus appellationis iudices modis omnibus per se audire negotia, nullo aliter agere praesumentes; sed si quid tale fiat, ipsis quidem administrantibus viginti librarum auri formidantibus poenam, consiliariis autem qui tale aliquid agere praesumpserint, si quidem advocati sint, expellendis ab eloquentissimorum advocatorum collegio, si vero advocati non sunt sed alii quidam, etiam cingulo, si quid habeant, privandis et decem librarum auri castigandis poena. Non enim oportet eos, qui Zenonis pia memoriae contempserunt legem et dudum nostram et praesentem, arbitrari, ut falsitate huius fugiant poenas. Erit enim curae per tempus gloriosissimi comitis sacrarum rerum privatarum huius rei habere providentiam et exigere poenam et inferre aerario, dum tale aliquid commissum fuerit; cognoscente etiam ipso, quia de suo fisco completeret, nisi huius rei haberet competentem providentiam.

2 Sed haec quidem in administratoribus decernimus, quibus publicae et circa nostras iussiones occupationes, ut non per se audiant causas, conceduntur veniam. Alios autem omnes, qui nullam administrationem habent, causas autem ex iussionibus nostris audiunt aut in hac felicissima civitate aut in aliis, si tale aliquid egerint, et eos qui in officio consiliariorum cum eis audierint, adhuc vehementioribus affligimus poenis, nisi per omnem consequenter litem ipsi cum suis consiliariis audiant causam. Nam et dignitatum casum eis interminamus et poenam vicenarum librarum auri, et eorum consiliarios ex ipsa pelli civitate in qua haec egerint, insuper et ipsos proprio cadere honore.

42 ἐπιτιμίας corr. ex ἐπι*νομίας L (τιμῆς s. v. L²)

6 hoc vulg. || 12 auocati VT || sint VT] sunt R || 14 sunt R] sint VT || 15 *si quidem libri] habent V || 16 eos om. R || 18 ut R] ut quamquam VT¹ || unquam R² T² || *falsitate (possis etiam falsitatibus)] falsitatis libri || 19 enim erit V || gloriosimi R gloriosissimi V || 21 pena V || 23 completer R] completere VT; leg. complebit? || 28 iusiones V || 30 Ut magistratus Constantinopolitane civitatis in conventionibus certis audiant (adiant m. 1) et sententiam (sentiam m. 1) dicant R rubr. in marg. (ex Zul.) || 32 aut in hac] autem in hac R¹ || 34 adhuc] cum adhuc V || 35 consequenter R] consequentes VR² T || 36 ipsis V¹ || consiliariis V || 37 vicenarum V || 38 auri librarum R || 39 pelli] compelli R

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοῖνυν σὴ ἕπεροχὴ τὰ παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου δηλούμενα νόμου ἅπασι ποιησάτω φανερά κατὰ τὸν νενομισμένον τρόπον κηρύγμασι κατὰ τὰς ἐπαρχίας χωμένῃ, ὥστε μηδὲν τῶν ἐθνῶν διαλαθεῖν τι τῶν παρ' ἡμῶν θεοπισθέντων. ἐπὶ γὰρ τῆς εὐδαιμονος ταύτης πόλεως ὁ ἐνδοξότατος ἐπαρχος ταῦτα προθήσει. Dat. k. Dec. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. (ann.) XI., post cons. Belisarii v. c. ann. II.

(Epilogus.) Tua igitur eminentia quae visa sunt nobis et per hanc divinam declarata sunt legem, omnibus faciat manifesta secundum sollemnem modum edictis per provincias utens, ut nullam gentium lateat aliquid quod a nobis sancitur. In hac enim felicissima civitate gloriosissimus praefectus urbis haec proponet. Dat. kal. Decemb. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XI., p. c. Belisari v. c. anno [a. 537] secundo.

ΖΑ

10

LXI. Auth. LXII. Coll. V tit. 14

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΑ ΑΚΙΝΗΤΑ ΤΗΣ ΠΡΟ ΓΑΜΟΥ ΔΩΡΕΑΣ ΜΗΤΕ ΥΠΟΤΙΘΕΣΘΑΙ ΜΗΤΕ ΟΛΩΣ ΕΚΠΟΙΕΙΣΘΑΙ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΣ ΜΗΔΕ ΣΥΝΑΙΝΟΥΣΗΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ, ΠΛΗΝ ΕΙ ΜΗ ΜΕΤΑ ΤΑΥΤΑ ΤΟ ΙΚΑΝΟΝ ΓΕΝΗΤΑΙ ΑΥΤΗΙ· ΤΑ ΑΥΤΑ ΔΕ ΚΡΑΤΕΙΝ ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΡΟΙΚΟΣ.

20

R UT IMMOBILIA ANTE-NUPTIALIS DONATIONIS NEQUE HYPOTHECAE DENTUR NEQUE OMNINO ALIENENTUR A VIRO NEC CONSENTIENTE UXORE, NISI POSTEA SATISFIERI POSSIT UXORI; HAEC VERO VALERE ETIAM IN DOTE R

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξότατῳ ἐπαρχῷ τῶν ἀνατολικῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ἐλάτων καὶ πατρικίῳ.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. Orientis secundo.

(Προσίμιον.) Πρῶγμα ἐλευθὸν γίνεσθαι μαθόντες ἐπ' ἡμῖν αὐτοῖς τῆς ὑποθέσεως κινήσεις ἐκείνῳ μὲν ἐπληρωθῶσαμεν τὸν προσήκοντα τρόπον, νόμῳ δὲ γενικῶ μείμεν τὰς τοιαύτας ὑποθέσεις, τοῦτο δὲ τὸ συνειδισμένον ἡμῖν.

(Praefatio.) Causam miserandam fieri cognoscetes coram nobis ipsis negotio moto illud quidem correximus competenti modo, lege autem generali emendamus huiusmodi negotia, hoc quod moris est nostri.

CAPUT I.

καὶ θεοπίζομεν, εἴ τις συγγράψει προγαμίαν δωρεάν ἤγονν τῆν διὰ γάμου δωρεάν (οὕτω γὰρ αὐ-

Et sancimus, si quis conscripserit antenuptialem vel propter nuptias donationem (sic enim eam oportet

Nov. LXI (Authent. LXII = Coll. V tit. 14: gloss.) Graece extat in ML, proemio et epologo omissis in B 29, 7, item decurtatum et passim mutatum in Epanagoge 19, 3. — Epit. Theod. 61 (inde Prochiron 9, 13), Athan. 10, 3. Iulian. const. LV.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur omnibus manifesta faciat more solito edictis per provincias usa, ut nullam ex gentibus lateat quicquam eorum quae a nobis sancita sunt. Nam in hac felici urbe gloriosissimus praefectus haec proponet.

LXI.

NE RES IMMOBILES DONATIONIS ANTE NUPTIAS AUT PIGNORI OBLIGENTUR AUT OMNINO ALIENENTUR A VIRO NE CONSENTIENTE QUIDEM MULIERE, NISI EI POSTEA SATISFIAT, UTQUE EADEM ETIAM IN DOTE VALEANT.

Ime Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio per Orientem iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Rem deplorandam committi certiores facti causa coram nobis ipsis agitata illam quidem idoneo modo emendavimus, lege autem generali eiusmodi causas, qui nobis mos est, persequimur.

I. Atque sancimus, si quis antenuptialem donationem vel propter nuptias donationem (ita enim

7 ἐπαρχος] praefectus urbis s || προσθήσει L || subscr. dat. — 9 anno II s] dat. k. dec. CP. imp. dn. Iustiniani pp. aug. XI post Bilisariu nc. cons. ann. II M ἐξερωνήθη μνηϊ δεκεμβρίῳ μετὰ ὑπατεῖαν Βελισαρίον τὸ β' Theod. dat. pe. uilisarii iterum Iul.^p dat. post cons. uilisarii (bilisarii ^{us}) Iul.^{bw}, om. Ath. || 11 rubr. Ὡστε τὰ ἀκίνητα τῶν ἔθνων ἢ τῆς προίκος μηδὲ συνανοήσης τῆς γυναικὸς ἐκποιεῖσθαι μήτε (sq. μηδὲ) ὑποτίθασθαι Theod. || 12 ἴμετε — 13 μήτε MLBs] μῆ — μηδὲ Ath. || 14 ἀνδρός — 20 προικός] ἀνδρός καὶ τὰ ἐξῆς Ath. || 15 μηδὲ Theod.] μήτε MLB || 11 γένηται αὐτῇ L] αὐτῇ γένηται B, om. M || 18 τὰ αὐτὰ] ταῦτα B¹ haec (i. e. ταῦτα) s || 21 ἐπαρχῷ Scrimger] ὑπαρχῷ ML || 25 ἐπ' ἡμῖν M] ὑπ' ἡμῖν L fort.

rectius (cf. 327, 21) || 26 ἐπληρωθῶσαμεν L || 27 μείμεν L || 29 προγαμίαν] προικμαῖον B¹ m. 1 || 30 δωρεάν utroque loco habent MB, priore loco om. Ls, altero Epan.

1 eminentia] conuenientia V || uisi V || 7 praeponet R || subscriptionem dedimus ex V et Bamb. I || CP. om. V || impr. don. Iust. V impr. dominus Iustinianus Bamb. I || 8 p. c. V] cp. Bamb. I || Bilisari Bamb. I Bilisario V || 10 sq. R; LXII V || 12 donationes V || 16 ni V¹ || 17 haec nero in dote ualere R || 21 Iohanni pp. om. V, Orientis om. R || 27 modis V¹ || 29 ante]anuptialem R^a || 30 nel R] aut VT || sic enim eam et 330, 2 faciens — patre (parte V¹) in ras. scr. V

τὴν χοῖναι μᾶλλον κληθεῖσθαι νενομοθετήκαμεν), εἴτε αὐτὸς ὑπὲρ ἑαυτοῦ τοῦτο ποιῶν εἴτε καὶ ἕτερον γράσαντος, ἢ πατρὸς ἢ μητρὸς ἢ συγγενῶν ἢ καὶ ξένων τυχόν, εἰ τις τοῖν αὐτοῦ τὶ ποιήσειε καὶ γράψει δωρεάν, ἐν ἧ καὶ τὶ τῶν ἀκινήτων ἐστίν, ἀπαγορευόμεν αὐτῷ ἢ ὑποτίθεσθαι τὸ λοιπὸν τὸ πρᾶγμα τὸ καταγεγραμμένον εἰς προγαμίας δωρεάν ἢ ἐκποιεῖν ὅλος. τὸ γὰρ ἀπαξ τοῖς δεσμοῖς τῆς προγαμίας δωρεᾶς ἔνοχον γενόμενον οὐκ ἂν εἴη προσήκον ἐκποιεῖσθαι, ὥστε τὴν νυνῆκα ἀποβαίνοντος τυχόν τοῦ κέρδους, ὅπερ αὐτῇ προσᾶγει τὴν προγαμίας δωρεάν, δυσχεραίνειν οὐκ εὐρίσκουσιν τὸ πρᾶγμα ἐν τῇ τοῦ ἀνδρὸς περιουσίᾳ, ἀλλ' ἡ ἐκποίησθαι ἄλλοις ἢ ὑποτιθέν, καὶ δυνατοῖς ἴσως προσώποις, ὡς ἐκείνη διὰ τὰς τοιαύτας αἰτίας ἢ παντοίως ἄβατον εἶναι τὴν ἐκδίωχον καὶ δικαστηρίων δεομένην, ἐξὸν 15 αὐτόθεν ἑαυτῇ βοηθῆσαι. Ὡστε τοῦτο φυλαττέσθω, καὶ ὁ μετὰ ταῦτα συμβάλλων ἴστω, ὡς εἴτε ὄντην εἴτε ὑποθήκην ἔχοι, οὐδὲν τούτων ὄφελος ἔξει παντελῶς, ἀλλ' ἐν ἴσῳ τοῖς ἀγράφοις τε καὶ ἀροῆτοις 20 ἔσται τὰ ἐπὶ τούτῳ γεγραμμένα ἢ συμπεφωνημένα, καὶ φυλαττέσθω τῇ γυναικὶ τὸ κέρδος. οὐδὲ γὰρ ἔδοξαν ἡμῖν ἀπο τῶν τρόπων πεποιημένα τινὲς τῶν ἡμετέρων δικαστῶν, ὅπερ καὶ αὐτῇ τὴν ἐν rem ταῖς γυναιξὶ μετὰ τὴν τοῦ γάμου διάλυσιν ἐπὶ τῆς προγαμίας 25 δωδῶκασι δωρεᾶς ὅπερ ὁρθῶς ἐγγερισθὲν εἶτα ὑπὸ τῶν μετὰ ταῦτα δικαζόντων ὑπὸ περιττοτέρως δῆθεν τινος ἀκριβείας παρεώραται. καὶ μὴ τινὰς ὁδοὺς ἐξενοικέτωσαν οἱ τὰς τετεγραμμένας λαμβάνοντες ὑποθήκας τῷ παρασκευάσει τὰς γυναικᾶς συναίνειν, 30 καὶ οὕτως τῶν οὐκ ἐκπίπτειν δικαίων. συναίνεσις γὰρ ἐπὶ τῶν τοιούτων ἢ εἰς ὑπόθηκην ἢ εἰς ὄντην ἢ εἰς ἄλλην ἐκποίησιν γεγραμμένην τὸν λαμβάνοντα παντελῶς οὐκ ἂν ὀνήσειεν, εἰ προσάπαξ τὰ τῆς συναίνεσεως γένοιτο· ἀλλ' ὡς περ ἐπὶ τῶν intercessionων 35 ἐγγράψαμεν τὸ δεῖν διετούς ὑστερον χρόνου παριόντος αὐθις ἕτερον ὁμολογίαν γράφειν βεβαιούσαν τὴν συναίνεσιν καὶ τότε κύριον εἶναι τὸ γινόμενον, οὕτω

tere magis vocari decrevimus), sive ipse pro se hoc faciens sive etiam altero scribente, aut patre aut matre aut cognatis aut extraneis forte, si quis igitur tale aliquid fecerit et scripserit donationem, in qua 5 etiam aliquid immobilium est, interdiximus ei aut supponere de cetero rem conscriptam in antenuptiali donatione aut alienare omnino. Quod enim semel vinculis sponsaliciae largitatis obligatum est, non erit conveniens alienari, ut mulier veniente forsitan lucro quod ei confert antenuptialis donatio, difficulter 10 patiaturl non inveniens rem in viri substantia, cum sit alienata aliis aut supposita, et potentibus forte personis, quatenus illi propter huiusmodi causas aut sit modis omnibus inadibilis vindicatio 15 difficilis et litibus egeat, dum ex hoc ipso sit adjuvanda.

1 Quapropter hoc observetur, et qui post haec contraxerit sciat quia, sive emptionem sive hypothecam habeat, nihil horum utilitatis habebit omnino, sed aequalia erunt non scriptis nec dictis quae super hoc scripta sunt aut convenerunt, et servetur uxori 20 lucrum. Non enim videntur nobis immoderate fecisse quidam nostrorum iudicum, qui etiam ipsam in rem mulieribus post matrimonii transactionem in sponsalicia largitate dederunt, quod recte incohatum 25 deinde a posteris iudicibus quasi pro supervacanea quadam subtilitate contemptum est. Et non quasilibet vias inveniant artificiosas sumentes hypothecas praeparando mulieres consentire et ita proprio capere iure. Consensus enim in talibus aut in hypothecam aut in venditionem aut in aliam alienationem conscriptus percipitur omnino non proderit, si semel 30 consensus fiat, sed sicut in intercessionibus scripsimus, ut oporteat biennii tempore existente rursus aliam professionem scribi confirmantem consensum, et tunc ratum esse quod factum est, sic et in hoc fiat,

potius eam appellandam esse lege constituimus) conscripserit, sive ipse pro se hoc faciat sive etiam alter scribat, sive pater sive mater sive cognati sive forte etiam extranei, si quis igitur tale quid fecerit et scripserit donationem, in qua etiam res immobilis est, vetamus eum posthac rem in donationem ante nuptias conscriptam aut pignori obligare aut omnino alienare. Quod enim semel vinculis donationis ante nuptias obnoxium est factum, non decet alienari, unde mulier obveniente forsitan lucro quod ei confert donationem ante nuptias, graviter ferat quod rem non reperiat in bonis mariti, sed vel alienatam aliis vel obligatam, idque potentibus fortasse personis, ut illi propter eiusmodi causas aut omnino aditus non pateat 1 ad vindicationem aut ea difficultis sit et iudiciis egeat, cum liceat illico ei auxilium ferre. Itaque hoc observetur, et qui posthac contraxerit sciat, sive emptionem sive hypothecam habeat, nullam se hinc omnino utilitatem habiturum, sed pari loco atque quae non scripta quaeque non dicta sint ea fore quae de hoc scripta vel conventa erunt, atque mulieri lucrum custodiaturl. Neque enim perperam fecisse quidam ex nostris iudicibus nobis visum est, qui quidem ipsam in rem actionem mulieribus post solutum matrimonium in donatione ante nuptias dederunt; quod recte traditum ab eis qui postea iudicabant ex supervacanea nescio qua subtilitate spreto est. Neve quae vias excogitent qui artificii paratas hypothecas accipiunt, dum efficiunt ut mulieres consentiant atque ita suis iuribus priventur. Consensus enim de eiusmodi rebus vel in hypothecam vel in emptionem vel in aliam alienationem scripto consignatus eum qui acceperit omnino non iuvabit, si semel tantum consensus datus sit. Sed quemadmodum de intercessionibus scripsimus, biennium inde transacto rursus aliam professionem scribendam esse quae consensus confirmet, ac tum

1 χοῖναι om. Eran. || νενομοθετήκαμεν Cod. 5, 3, 20 || 2 ὑπὲρ αὐτοῦ B¹ Eran. || 4 τοῖνεν εἰ τε om. Eran. || ἐκποιήσειεν B¹ || 7 ἢ καὶ L || 10 ὥστε — 17 βοηθῆσαι om. Eran. || 11 τὴν προγαμίας δωρεάν] antenuptialis donatio (i. e. ἡ προγαμίας δωρεᾶ) ε || 16 3η. ἐξόν — βοηθῆσαι M(ε) || ἐξ ὄν — βοηθῆσειεν BL || 17 ὥστε — 19 ἔχοι] ἴστω ὄν ὁ τῶν εἰρημένων τι παραδεχόμενος, ὡς εἴτε ὑποθήκην ἔχοι ἢ ἄλλω τρόπῳ νομίξει αὐτοῦ τὸ κύρος λαβεῖν Eran. || 18 συμβάλλων MB¹ συμβαλῶν LB¹(ε) || 19 ὄντην] ὄν L¹ || 21 ἔστω L || του^τ L¹ τούτων L² τούτων Eran. || 22 φυλαττέσθαι Eran. || οὐδὲ — 36 παριόντος αὐθις] εἰ δὲ καὶ ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς τῇ πράξει τῆς προγαμίας δωρεᾶς ἢ γυνῆ συναίνεσαι πεισθῆ, οὐκ ἔροται ἡ τοιαύτη πράξις· δεῖ γὰρ, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῆς προικίδος, διετούς αὐθις παριόντος χρόνου Eran. || ἔδοξεν L || 23 τίνες B¹ τινὰς L || 24 αὐτοῦ L || in rem M, s. v. L² || ἀγωγῆν L¹B || 26 ἐπιχειρηθὲν L || 27 ὑπὸ περιττοτέρας M] ὑπὲρ περιττοτέρας LB || 28 παρεώρατο B¹ || 29 τεγραμμένας λαμβάνοντας M || 30 τῷ MB¹ || τὸ LB¹ ||

33 γεγραμμένης? L¹ γεγραμμένην B¹ || 34 ὀνήσειεν B¹ || 35 intercessionῶν M] intercessionῶν B¹ intercessionῶν B² ἀντιφωνήσεων L, in marg. B¹ || 36 ἐγγράψαμεν] Cod. 4, 29, 22 || ὑστερον om. ε || 37 τῆν] τῇ L¹ || 38 γεγόμενον malit Heimbach || οὕτω — 331, 4 συναίνεσιν om. Eran.

2 faciens mā siue (sic) R || 3 quid R¹ || 9 ueniente V^bT] inueniente R¹V^a inueniens R² eveniente vulg. || forsitam V || 10 lucrum R || 11 patiaturl] dona patiaturl V¹ || 12 et Osenbrüggen] aut libri || 13 persone R¹ || illis R¹ || 14 omnibus modis R || inadibilis R vulg.] inabilis VT || 18 ypotheca V || 19 orum V || 21 et RT] ut V || 23 qui etiam om. R¹ || in rem R] in rem actionem VT vulg. || 26 supervacac* a V¹ supervacua V³ || 28 uias] causas R¹ || inueniant artificiosas inueniant R^a || 30 consensus V || aut in] in om. R¹ || 33 in om. R¹ || 34 exente Osenbrüggen || rursus] et rursus R || 36 fiat] factum fiat R¹

2 κἀνταῦθα γινέσθω, καὶ εἰ συναίνεσειεν ἡ γυνή, κατὰ τὸ τῶν intercessionum σχῆμα ἔστω παντελῶς ἀζήμιος, εἰ μὴ καὶ δευτέρω, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, ποιήσονται συναίνεσιν. πολλὰ γὰρ ἂν ἐκ πρώτης εὐθύς ἀνοχῆ ἀμαρτηθῆι, τῆς γυναικὸς ἢ δέει τοῦ συνοικοῦντος ἢ ἀπάταις ῥαδίως κατασκοπούμενης καὶ τῶν οἰκειῶν ἀμελοῦστος δικαίον, κατασκοπούμενη δὲ ἐν πλείον χρόνῳ τὴν ὑπόθεσιν γένοιτο ἂν ἐναντὶς ἀσφα- 3 λεστέρη. πλὴν οὐδὲ τοῦτο ἀπλῶς διδομεν, ἀλλὰ τῆνικαὶ τὴν γυναῖκα ὑπὸ τὴν ἐκ τῆς δευτέρας συναίνεσεως ἄγομεν ζημίαν, ἥνικα ἔστιν ἕτερα πράγματα, ἐξ ὧν δυνατόν αὐτῇ τὸ ἱκανὸν γινέσθαι τοῦ περιεχομένου τῆ προγαμιαίας δωρεᾶς πράγματος ἢ πραγμάτων ἀκινήτων ἢ ἑτέρον κατεχομένων διὰ τὸν τῆς ἐκποιήσεως ἢ ὑποθήκης τρόπον. ἐπειτίοιγε εἰ 15 μὴδὲν ἕτερον περιλείπεται, οὐδὲ οὕτω βλάβην ὑπομείναι τὴν γυναῖκα συγκαρουόμεν, ἀλλὰ κἀν εἰ δις κἀν εἰ πολλάκις συναίνεσει, τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν τῆς intercessionis φερέσθαι λόγον, καὶ ἔστω πανταχόθεν αὐτῇ τὸ κέρδος ἐν ἀσφαλεὶ κείμενον, εἰ φανείη μηδὲν ὑπό- 20 λειμμένον ἕτερον ἀρκούν πρὸς τὴν τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς ποσότητα. Καὶ ταῦτα φημεν οὐ μόνον κηρόμενοι τῶν γυναικῶν, ἀλλὰ καὶ πολλῶν μᾶλλον τῶν ἀνδρῶν τῶν ταῦτα ποιοῦντων, εἴγε ἐκ πολλῶν καὶ σχεδὸν τῶν πλείστων θεμάτων τοῖς κοινοῖς παισὶ τὰ τῆς 25 προγαμιαίας δωρεᾶς φυλάττεται πράγματα, καὶ αὐτὸς ταῦτα μένει παρὰ τῆ οὐσίᾳ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆ ἐκείνου διαδοχῇ ἐκ ταύτης τῆς παρατηρήσεως, ὥστε συμφέροντα τὸν νόμον τῆ τῆς γυναικὶ τῶ τε ἀνδρὶ κατὰ τούτους τοὺς λογισμοὺς καθεστάναι. καὶ πολλῶν μάλ- 30 λον ταῦτα ἐπὶ τῆς προικὸς κρατεῖν, εἴπερ τινὰ τῆς προικὸς ἢ ἐκποιήσειεν ἢ ὑπόδοιτο· ἤδη γὰρ τὰ τοιαῦτα ἱκανῶς περιεργασταὶ καὶ νενομοθέτηται.

4 Ἄλλ' οὐδὲ αὐτῶν τῶν συμβαλλόντων καθάπαξ ἀμελοῦμεν. εἰ γὰρ καὶ τὴν ἐπὶ τούτοις ἐνοχρῶ ὄσον 35 πρὸς τὰς γυναῖκας ἀροητόν τε καὶ ἄγραφον εἶναι βουλόμεθα, ἀλλ' αὐτοὺς τοὺς ἀνδρας ἐπὶ τοῖς ἄλλοις αὐ-

2 et si consentiat mulier, secundum speciem in intercessionibus sit omnino idemnis, nisi etiam secundum, sicuti praediximus, celebraverit consensum. Plurima namque ex primo mox auditu delinquantur, muliere quippe mariti seductionibus facile decepta et 5 propria negligente iura, cum vero in plurimo tempore cogitaverit pro negotio, fiet forsitan cautior.

3 Verumtamen neque hoc simpliciter damus, sed tunc mulierem ex secundo consensu damno summittimus, dum sunt aliae res, ex quibus possibile est ei satisfieri pro re vel rebus immobilibus quae in antenuptiali donatione continentur et quae ab alio detinentur propter alienationis aut suppositionis modum: alioquin si nihil aliud supersit, neque sic laesionem sustinere mulierem permittimus, sed licet secundo vel si frequenter consentiat, causa ad intercessionis feratur rationem, et sit omnino ei lucrum sub cautela positum, nisi apparuerit relictum aliud sufficiens ad antenuptialis largitatis quantitatem. Et haec dicimus non solum parentes mulieribus, sed multo potius viris talia facientibus, siquidem ex multis et paene plurimis casibus communibus filiis antenuptialis donationis servantur res, et rursus eae manent apud substantiam viri eiusque successionem ex hac observatione, ideoque utilis lex est et uxori et marito secundum has satisfactiones. Et multo potius haec in dote valebunt, si quid dotis aut alienetur aut supponatur: iam enim haec aequo sufficienter delimitata atque sancita sunt.

4 Sed neque ipsos contrahentes omnino negleximus. Nam si etiam super his obligationem quantum ad mulieres neque dictam neque scriptam esse volumus, et ipsos viros in aliis eorum rebus obligari

v. 17 sq. argumentum citatur Poptal 25, 4

2 ratum esse quod factum sit, ita hic quoque fiat, et si mulier consenserit, secundum intercessionum speciem esto omnino indemnis, nisi, uti modo diximus, etiam secundum consensum dederit. Multa enim ex primo statim auditu peccentur, cum mulier vel metu coniugis vel fraudibus facile inducatur et sua 3 iura negligat, quae si per longius tempus causam secum reputet, tutior a se ipsa futura sit. Quamquam ne hoc quidem simpliciter concedimus, sed tum demum mulierem damno quod ex secundo consensu oritur subicimus, cum aliae res praesto sunt, ex quibus ei satisfieri possit pro re vel rebus immobilibus quae continentur in donatione ante nuptias, si per alienationis aut obligationis modum ab alio detinentur. Alioquin si nihil aliud supersit, ne ita quidem damnum subire mulierem patimur; sed quamvis bis vel etiam saepius consenserit, res ad rationem intercessionis referatur, et lucrum ei undique in tuto positum sit, si appareat nihil aliud relictum esse quod ad quantitatem donationis ante nuptias sufficiat. Atque haec dicimus non solum ut prospiciamus mulieribus, sed multo magis etiam viris qui ista faciunt: si quidem in multis et fere plurimis casibus liberis communibus res donationis ante nuptias servantur, eaeque rursus apud substantiam viri et successionem eius manent ex hac observatione, ita ut lex et mulieri et viro secundum has rationes utilis existat. Atque multo magis haec in dote valeant, si quas res dotales 4 vel alienaverit vel obligaverit: talia enim iam satis elaborata et legibus constituta sunt. Sed ne ipsos quidem contrahentes plane neglegimus. Nam quamquam obligationem de his factam quantum ad mulieres pro non dicta nec scripta esse volumus, at ipsos maritos in reliquis eorum rebus alienationis vel

1 γινέσθω L || 2 intercessionon M intercessionionon L intercessionionon B' intercessionionon B' || 3 ἀζήμιον B' || και om. B' || 5 ἢ δέει ἢ δὲ εἰ B' m. 1 quippe ε || 6 ἢ ἀπάτη Epan., ἢ om. ε || 7 οἰκειῶν ἰδιῶν B' || 10 sq. ὑπὸ τὴν — [ζημίαν] διὰ τὴν δευτέραν συναίνεσιν τῆς ζητήσεως παύομεν Epan. || τῆς om. M' || 12 τοῦ ὑπέρο τοῦ Epan. ε || 14 sq. ὑπ' ἑτέρον — τρόπον om. Epan. || κατεχομένων B' || 16 περιλίπεται B' || 17 κἀν εἰ δις κἀν εἰ M(s) || κἀν ἢ δις ἢ Epan. κἀν δις ἢ και L κἀν δις ἢ B' || 18 intercessionos M intercessionionon L intercessionionon B' intercessionionon B' ἀναζητήσεως Epan. || 19 και ἔστω — 33 νενομοθέτηται] ἐάν δὲ τὸ ἱκανὸν τῆς προγαμιαίας ὡς εἴρηται δωρεᾶς ἐκ τῶν τοῦ ἀνδρὸς ἀκινήτων πραγμάτων ἢ κινήτων μετὰ τὴν δευτέραν συναίνεσιν και τὴν ἐκ τῆς διετίας ἀσφαλείαν εὐρεθῆ, ἐρρωσθαι κελεύομεν τὴν ἐκποίησιν Epan. || αὐτῇ B(s) ταύτη ML || 20 ἐν ἀσφαλείᾳ L sub cautela ε || 21 ἀροῦ L' || τῆς om. L || 27 μένει LB(s) μένειν M || τῆ ἐκείνου διαδοχῇ (διαδοχῆν L') ML B' ε] τῆς ἐκείνου δια-

δοχῆς (B'?) cum Haloandro vulg. || 29 τῇ τε] τε om. LB' || 30 τοὺς λογισμοὺς τούτους B' || 31 ἐπὶ τῆς] ἐπὶ τῇ L || κρατεῖν] πράττειν B' (κρατεῖ malit Zachariae; sed cf. 329, 19 et Julian.) || 33 νομοθέτηται L. Cf. Cod. 5, 13, 1 § 15, 12, 30 || 35 εἰ γὰρ και ML B' ε] ὡς γὰρ και B' ἀλλ' ἀσπερο Epan. || ἐνοχρῶν L' || 36 βουλόμεθα εἶναι B' || 37 ἀλλ' M] οὕτως ἀλλ' (ἀλλ' in litura) L οὕτως B οὕτω και Epan. et ε

1 in om. R || 4 plurima V] plura RT || 6 proprio V || iure V cura R² || 7 fiet] set et R¹ || 9 sed] et V || 12 re vel] rei R¹ || 13 et quae ab alio detinentur om. V || 15 sic] sit V' || 18 ratione V' || 19 apparuerit R vulg.] apparuit VT || relictum] nichil relictum V || 21 parente* V' || 22 *ex] et libri || 23 et om. V || paene om. R || 24 hec manent R hec manent T ** manent V¹ remanent V³ || 25 viro eius eiusque R² || 26 ideo V] est et] est R¹ est ut R² || 30 sancta V¹ || 35 obligatione V¹ || 37 et RV] sed T

τῶν πράγμασιν ἐνέχεσθαι θεσπίζομεν προσάσει τῆς ἐκποιήσεως ἢ τῆς υποθήκης, ταῖς μὲν γυναῖξι φυλάττοντες τὸ ἐπ' αὐτοῖς τοῖς ἀκινήτοις πράγμασι τῆς προγαμίας δωρεᾶς δίκαιον ἀκαινοτόμητον, ἐκείνοις δὲ τὸ ἀρόζον δίκαιον ἐκ τῶν συμβολαίων, ὅσον ἐπὶ τοῖς ἄλλοις αὐτῶν πράγμασι πάντων τῶν τῆ προκί δεδομένων ἤδη παρ' ἡμῶν προνομίαν ἐπὶ τῆς ἐαυτῶν μεόντων ἰσχύος, ὅταν ἡ γυνὴ κινῶι. τοῖς γὰρ ἄλλοις ἅπασι πλὴν τῆς γυναῖκος τὸ τοιοῦτο προνόμιον οὔτε ἐξ ἀρχῆς δεδώκαμεν οὔτε νῦν δίδομεν. 10

(Ἐπιλογος.) Ἡ τοῖνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θελοῦ δηλούμενα νόμον ἅπασι ποιησάτω φανερὰ κατὰ τὸν νενομισμένον τρόπον κηρύγμασι κατὰ τὰς ἐπαρχίας χωρῆν, ὥστε μηδὲν τῶν ἐθνῶν διαλαθεῖν τὰ παρ' ἡμῶν θεσπισθέντα. 15 ἐπὶ γὰρ τῆς εὐδαιμονος ταύτης πόλεως ὁ ἐνδοξότατος ἐπαρχος ταῦτα προθήσει. Dat. k. Dec. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. ann. XI., post cons. Belisarii v. c. (ann. II.) [a. 537]

volumus occasione alienationis aut hypothecae, mulieribus quidem servantes in ipsis immobilibus rebus sponsaliciae largitatis ius innovatum, viris autem competens ius ex documentis, quantum in aliis rebus suis, omnibus privilegiis doti datis iam a nobis in sua firmitate manentibus, quando mulier moverit. Aliis enim omnibus praeter mulierem huiusmodi privilegia nec ex antiquo dedimus neque nunc damus.

(Epilogus.) Tua igitur eminentia quae placuerunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem omnibus faciat manifesta secundum sollemnem modum praeceptis per provincias utens, ut nullam gentium lateat, quae a nobis sancita sunt. In hac enim felicissima civitate gloriosissimus praefectus urbis haec proponet.

LXII.

Auth. LXIV 20

DE SENATORIBUS.

Idem Aug. Iohanni pp. (II.)

(Praefatio.) Antiquissimis temporibus Romani senatus auctoritas tanto vigore potestatis effulsit, ut eius gubernatione domi forisque habita iugo Romano mundus subiceretur, non solum ad ortus solis et occasus, sed etiam in utrumque latus orbis terrae Romana ditione propagata: communi etenim senatus consilio omnia agebantur. Postea vero quam ad maiestatem imperatoriam ius populi Romani et senatus felicitate reipublicae translatum est, evenit ut ii, quos ipsi elegerint et administrationibus praeposuerint, omnia facerent quae vox imperialis eis iniunxisset, et militiae sub eis constituerentur et cetera eorum dispositionibus oboedirent, reliquis senatoribus in quiete degentibus, et posteaquam administratores causas sibi mandatas deposuerint, in principali maneat voluntate, utrum velit eos laborioso cingulo liberatos ad senatus securitatem remittere an aliis actibus destinare. 25

CAPUT I.

In praesenti itaque multis variisque actibus urgentibus, quos nostra maiestas bello ac pace indefesse gerere noscitur, pars vacantium senatorum in nimiam deminutionem pervenit hocque summam putavit iniuriam et non curiosae conversationis remedium. Ideoque et eam quibus oportet modis ampliare nostro molimento visum est et homines nobilitate et summa opinione egregios ei adsignare, quatenus una quidem nostri senatus pars per administrationes suam ostendat sagacitatem, altera vero, quae in quiete degit, alio modo suum ingenium reipublicae valeat exhibere. 35

Et quia magna utilitas ex iudicandi sinceritate reipublicae nostrae cedit, quaedam autem causae post appellationes iudicibus protractas in sacrum nostrum numinis consistorium inferuntur et a nostris proceribus

Nov. LXII (= Authent. LXIV) Latine tantum extat in V (ἢ ξβ' οὐχ εὐρέθη η τῶν περὶ [ἦτοι περὶ Zachariae, ἢ περὶ τῶν Krüger] συγκλητικῶν M in marg.). — Epit. Theod. 62 (inde B 6, 1, 13—17 et L), Athan. 22, 3. Iulian. const. LVI.

hypothecae nomine teneri sancimus, quo mulieribus quidem ius in ipsis rebus immobilibus donationis ante nuptias integrum servemus, illis autem ius quod ex instrumentis competit, quantum ad reliquas eorum res; ut tamen omnia privilegia quae doti iam a nobis data sunt in suo robore maneant, si mulier actionem moveat. Nam ceteris omnibus praeter mulierem tale privilegium neque ab initio dedimus neque nunc damus.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae placuerunt nobis et per hanc sacram legem declarantur omnibus manifesta faciat secundum morem solitum edictis per provincias usa, ut nullam ex gentibus lateant quae a nobis sancita sunt. Nam in hac felici urbe gloriosissimus praefectus haec proponet.

1 θεσπίζομεν M] βουλόμεθα LB Epan. ε || 3 ἐπ' αὐτοῖς ἐπὶ B || 10 οὔτε — οὔτε Epan.] οὐδὲ (οὐδ' L) — οὐδὲ MLB || Iulian. in fine add. Haec autem constitutio non in praeteritis, sed in futuris casibus valeat. || 17 ἐπαρχος] praefectus urbis ε || subscr. om. ε || k. dec. M Ath.] k. sept. (sep. p. setep' 9) Iul.^{bw} μηνὶ δεκεμβρίῳ Theod. || CP. dn. Iustiniani pp. aug. ann. II (sic) M βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ α' Ath., om. fell. || 18 μετὰ ὑπάτειαν Βελισσαρίου τὸ β' ἰνδ. α' (α' cod.) Theod. μετὰ τὴν ὑπάτειαν Βελισσαρίου τὸ β' Ath. post bilisarius uc. cons. M post cons. uilisari Iul.^{bw}

V || 14 nullam V vulg.] nullum RT || 15 lateant vulg. || 16 praefectus urbis] prae V || 17 hoc proponet (hoc pro in ras.) V || 21 rubr. De senatoribus (Περὶ συγκλητικῶν M marg., Ath., Theod. secundum L, Περὶ συγκλητικῶν errore Theod. cod.) || om. V, De ordine senatus Gloss. Paris. ap. Biener. Gesch. d. Nov. p. 544 n. i (ex Iulian. c. 200 De ordine senatorum) || 22 II. add. Zachariae || 24 foris- quae V || 25 romano V || 26 quam] quod V quum Biener p. 495 || 27 hii V hi vulg. || ipsi] imperatores Biener; sed cf. ad 307, 11 || elegerint Biener] elegenter V || 28 iniunxisset V || 29 reliquias V || quieta V^a || 32 vigentibus Biener male || indefessa egerere V, corr. Beck || 33 in nimia deminutione V, corr. Biener || hocque summam Biener] hoc quae sua V || 34 ideoque bis scr. V || 35 molimento Zachariae] monumento V || 38 accedit Beck temere || 39 nostri Biener] nostrum V

1 alienationes V¹ || 3 uiris] iuris RV¹ illis vulg. || 4 sq. rebus suis. Omnibus RVulg.] rebus omnibus suis V || 7 priuilegium R² || 11 quae placuerunt] complacuerunt

examinantur, idcirco nobis (placuit) non solum iudices nostros, sed etiam senatores ad examinandas lites in consultationibus convenientes una cum aliis florentissimis nostris proceribus litium facta trutinare, et quemadmodum, si quando silentium ob alia una cum conventu fuerit nuntiatum, omnes colliguntur et proceres et senatores, ita et nunc, quando silentium tantummodo propter alicuius causae examinationem pronuntietur, etsi non addatur conventus vocabulum, tamen eos convenire et omnes consedentes quod eis visum fuerit sub sacrosanctorum evangeliorum praesentia et statuere et ad nostram referre scientiam et augustae maiestatis dispositionem expectare: a solis senatoribus, sed ab utroque ordine, huiusmodi litibus exercendis. Melius enim et perpensis amplioribus quam paucis examinantibus ius merum et iustitiae lumen invenitur.

3 Eo certissimo constituto, quod et in ludis circensibus et quando conventus fuerit nuntiatum, solito more et senatores colligi necesse est et suum officium exercere. Et hunc quidem praesentis legis articulum ita disponimus et hac constitutione in perpetuum valitura constringimus.

CAPUT II.

Aliud autem capitulum propter honorem dignitates comitantem praesenti lege discernendum esse perspeximus. Cum enim inter florentissimos nostri palatii proceres et gloriosissimos senatores quasi quaedam medietas sublimis est praefecturae, sancimus praesulem quidem amplissimi senatus (secundum quod) sibi antiquissimae series memoriae vindicat) urbariam esse praefecturam et primam sedem ei dedicari, postea autem omnes eminentissimos senatores patricios numerari, videlicet ut, si qui ex his et consulatus insignibus decorantur, secundum consulatus ordinem habeant inter se emergentem praerogativam; his procul dubio qui in ipso actu consulatum gesserunt aliis omnibus consularibus in suo ordine anteponeendis.

1 Quemadmodum enim inter proceres nostros moris est patriciatum infulas consulari fastigio anteponi, et in 2 amplissimo senatu idem exemplum observandum est. Cetero omni post patricios consortio tam consularium quam praefecturae dignitatis, quibus etiam magistros militum connumeramus nec non viros magnificos illustres, secundum suae dignitatis tempora in magnam curiam tam convenientibus quam consententibus et sententiam ferre habentibus licentiam. Si quem autem utentem cingulo ex nostra iussione deponere cingulum contigerit, non ex hoc fieri eum deteriore censemus vel ad inferiorem gradum deduci, sed suam tenere etiam in amplissimo senatu praerogativam, quam antea cum cingulo uteretur habuisse noscebatur; et si quidem altiore loco condonare voluerimus, hoc eum et in maxima curia beneficio perpetuari. Quos enim honoratos vocamus, eos nullam iniuriam perpeti concedimus, ne quod eis pro labore per quietem praecipuum praemium indulgemus, hoc in deminutionem honoris eorum detrahatur. Gaudeat ita unusquisque sine aliqua laesione beneficio nostro, sive ut agat sive ut requiescat fuerit in eum collatum, cum neque semper laborare neque semper vacare hominibus libitum esse videtur, sed permutatio et varietas usus rarior mentes humanas delectant. Si qui autem illustri dignitate decorati sunt, liceat eis patriciatum codicillos accipere, etsi non consulares vel praefectorii existant, quod constitutio divinae memoriae Zenonis irritae postulabat. Sufficit etenim in patriciatu honorem capiendum, ut tantummodo illustri dignitate quidam decoretur. Sed etsi hoc iam in quibus praeremissum est, nullum praedictum eis qui proci sunt generare. Sin vero dignitate donare quosdam voluerimus, illa tamen voluntate ut ilico in senatum eos transferamus, eos tantummodo tertiam partem sportularum praestare sancimus, ut et dignitate gaudeant et magnum non sentiant detrimentum; aliis videlicet omnibus in provectionibus suis in solidum consuetudines praestantibus.

(Epilogus.) Quae igitur per hanc divinam legem nostra sanxit aeternitas, sublimitas tua et tuae sedis successores et officium tuum in omne aevum conservare festinent, poena quinquaginta librarum auri eis imminente qui hoc violare temptaverint vel a quoquam violari concesserint. Dat. * kal. Ianuarius CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XI, post cons. Belisarii v. c. (anno II.) [a. 537]

1 placuit *supplevit Biener* || 2 trutinare et quemadmodum *Beck*] trutinare et qui est ad modum *V* || 3 ob alia *Zachariae*] ab ulla *V* ab ullo *Beck* || colleguntur *V* || 4 nuntietur *Biener* || 5 adatur *V* || considentes *Biener*, consedentes *V* || 6 *referre (cf. imperatori referant *Julian.* c. 199, ἀναφερόσθω *Theod.*)] praeferre *V* perferre *vulg.* || 7 a] non a *Osenbrüggen*, prob. *Zachariae* || 11 hanc constitutionem *V vulg.*, corr. *Zachariae* || valitura *V*] valituram *vulg.* || 12 dignitatē] (*sic*) *V*^a dignitatis *V*^b || legem *V* || disscerendum *V*, corr. *Beck* || 14 *sublima *V* sublimi *Heimbach* || sublimissima est praefectura *Biener* || 14 sq. *quod sibi] sibi *V* quod *Zachariae* || 15 vindicatur bicariam *V* vindicatur urbariam *vulg.* || sedere *V* || 16 qui *Biener*] quis *V* || 17 insignibus *V* || eme gentem (*sic*) *V* || 20 amplissimos *V* || 21 sq. magnificos et

illustres *Beck* || 22 maginam *V* || 23 cingulo *Biener*] cingulum *V* || 28 ita] *leg.* itaque? || 30 laborare neque semper *Biener*] labore semper neque *V* || 31 patritias (patritias; *V*^a) *V*, corr. *Biener* || 32 praefectorie *V* || Zenonis] *Cod.* 12, 3, 3 || 33 irritē] inirrite *V* non rite *Heimbach*, minus rite *Zachariae* || *ut] sit *V* si *vulg.* || 34 quibus] quibusdam *Biener* || est *Biener*] et *V* || 35 generari *Biener* || senatum *Beck*] senatu *V* || 41 imminenda *V*, corr. *Biener* || temptaverit *V* || *subscr.* dat. kal. ianuaris cap. imp. dñi Iustin. pp. aug. anno XI. p. consul. bil. uic. *V* ἐξεφωνήθη μηνί ἰανουαρίῳ μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισαρίῳ τὸ β' *Theod.* ἐγγράφῃ καλάνδρον Ἰανουαρίου βασιλείας Ἰουστινιανοῦ μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισαρίῳ *Ath.* dat. post cons. ulisarii *Iul.*^{bw}. Numerum excidisse ante kal. vidit *Biener*, γ. kal. scr. *Zachariae*

ΕΓ

LXIII. Auth. LXVI. Coll. V tit. 15

ΠΕΡΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙ
ΘΑΛΑΣΣΑΝ ΑΠΟΨΕΩΣ.Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Λογγίνῳ ἐπάρχῳ τῆς εὐδαιμονος
ταύτης πόλεως.

⟨Προοίμιον.⟩ Πρῶγμα δολερῶς γινόμενον ἐπὶ ταύ-
της τῆς βασιλίδος πόλεως περὶ τὰς τῶν οἰκῶν οἰκο-
δομὰς ἀναστῆλαι καὶ ἐπαγορθῶσαι δίκαιον ἡγήσα-
μεθα. ἐπειδὴ γὰρ ἡτοιμῶς μέτροις διεστάται τοὺς οἴκους
ἀλλήλων ἢ Ζήνωνος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως διάταξις 10
λέγει, καὶ ἡμεῖς δὲ τοιοῦτό τι νενομοθετήκαμεν, ἐπι-
γίγνεται δὲ ὥστε ἐπὶ ταύτης τῆς βασιλίδος πόλεως μὴ
δύνασθαι τινα ἐκατὸν ποδῶν εἰσὼ καλῆν θαλάττης
ἀποπνῆν, πράγματος χαριστάτου, ἐξορῆν μὲν ἴσως καὶ 15
εἰς πλείονος μέτρον τὰς ἀπόψεις αὐτοῖς ἀνεῶχθαι καὶ
μὴ ταύτας καλῆν, πλὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτο παραδόξῳ
τινὶ προσημεγήθηται τέχνῃ. τινὲς γὰρ τῶν ἐκατὸν
ποδῶν καταλιπόντες μέτρον ἢ καὶ βραχὺ τι τοῦτω
προσθέντες, εἴτα οἰκοδομῶν ἐκείσε οὐδὲν ἕτερον ἔχον-
τες, ἀλλὰ καθάπερ τι παραπέτασμα παρατείνοντες 20
ἐπειδὴν ἀρέλονται τὴν τῆς θαλάττης ἀποπνῆν κατὰ
πάσαν ἐξουσίαν, οὐ μαχόμενοι τῷ νόμῳ διὰ τὸ τῶν
ἐκατὸν ποδῶν διάστημα ἐνδον οἰκοδομοῦσιν ἀκαλύ-
τως· καὶ ἐπειδὴν τοῦ ζητουμένου τῆσιν, καθαιροῦ-
σιν ἐκεῖνο τὸ διὰ τὴν χρείαν αὐτοῖς ἐπινηνομημένον, 25
καὶ οὕτω τὸ σχῆμα σοφισάμενοι πάσης τέρεως ἄλλο-
τρίας τὰς τῶν κεκτημένων καθιστάσιν οἰκίας. ὅπερ
τοῦ λοιποῦ γίνεσθαι κατ' οὐδένα βουλόμεθα τρόπον.

CAPUT I.

ἀλλ' εἴ τις βούλοιο τοιοῦτό τι σχεδιάσαι καὶ κα-
κοργῆσαι, μὴ τοιαῦτα παιζέτω, ἀλλ' εἴπερ τούτου 30

Sed si quis voluerit tale aliquid excogitare et ma-
lignari, non taliter ludat, sed si hoc egerit pro

Nov. LXIII (Authent. LXVI = Coll. V tit. 15) Graece extat in ML, maior pars (— τῆς ἀπόψεως ἀραζέτω 335, 7)
in B 58, 11, 13 (B^a p. 394 Zach.). — Epit. Theod. 63, Athan. 21, 2. Iulian. const. LVII.

LXIII.

DE NOVI OPERIBUS PROSPECTUI IN MARE OFFICIENTIBUS.

Idem Augustus Longino praefecto huius felcis urbis.

Praefatio. Quod in hac regia civitate fraudulententer fit in aedificiis exstruendis ut cohiberemus
atque emendaremus par esse existimavimus. Nam cum certis spatiis domos a se invicem distare Zenonis
piae memoriae constituto iubeat, et nos quoque tale quid lege constituerimus, sitque ibi introductum ne
quis in hac regia civitate intra centum pedes prospectum in mare, rem iucundissimam, impedire possit —
etsi forte par erat ex longiore etiam spatio adspectus patere iis neque impediri —, tamen hoc quoque
singulari quodam artificio ultro attemptatum est. Nonnulli enim intervallo centum pedum relicto vel adeo
parvo quodam spatio adiecto nihil aliud quod aedificant habentes, sed quasi quoddam tapetum obtendendo
ubi prospectum in mare cum omni licentia abstulerunt, non pugnantibus cum lege propter intervallum cen-
tum pedum intus aedificant impune; et postquam quod quaerunt assecuti sunt, destruunt illud quod
propter hunc usum ab ipsis excogitatum est, atque ita causam commenti omnis voluptatis expertes posses-
sorium domos reddunt. Quod in posterum nullo modo fieri volumus.

I. Verum si quis quid eiusmodi properare et fraudem facere velit, ne talia per ludibrium agat,

2 rubr. Περί — ἀπόψεως (δ'ψεως v. l. Ath.) MLAth. Περί
ἀπόψεως θαλάσσης Theod. (Iul.) || 4 ἐπάρχῳ M] ὑπάρχῳ
L || 7 οἰκοδομίας B || 10 Ζήνωνος] Cod. 8, 10, 12 § 4 || τοῦ
— λήξεως om. B || 11 τοιοῦτό τι νενομοθετήκαμεν] non
servatur. Nam Cod. 8, 10, 13 hic non pertinet (cf. B 58,
11, 12), nec rectius nov. 165 inllegit Zachariae || ἐπίγεται
M (sequitur ε) || ἐπιτέτακται L ἐπιτέτακται B || 12 τῆς
βασιλίδος ταύτης L || 13 θαλάττης M] θαλάσσης LB
(id. 21) || 19 οἰκοδομῶν M] οἰκοδομοῦσιν LB || ἐκεῖθεν
B^a || 21 ἐπειδ' ἂν M] καὶ ἐπειδὴν LB || τὴν om. M ||
ὄπνιν L || 22 οὐ M] καὶ οὐ LB || 23 ἐνδον οἰκοδομοῦ-
σιν ML || ἀνοικοδομοῦσιν B || 27 καθιστάσιν LB ||
29 τοιοῦτο om. B || 30 τοῦτω M

tinopolis V] Constantinopolitane R v || 6 sit r || 7 domum
R¹ V v T dom r || edificia v (et sic saepius) || 8 credimus]
dedimus RT, leg. credidimus? || mensuris] mis iuris v ||
9 distrahere v digestare r¹ || domo V || 10 const***** r
et om. r || sanctimus V] sanccimus (sanctimus v) RT r v
11 urbe V v r] ciuitate RT || 12 aliquem V] aliqui R v,
om. r || intra centum] ccc^{um} (= trecentum) r || perhi-
bere r || matris R¹ || 13 re gratissima r || quidem] quod
R || forsam r || et om. R || 14 eius R r v¹ || patere V] par-
tem RT r v || 15 perhibere r || et om. R et in om. v ||
inopinabili V v] opinabili T epinabili R ob mali r || quam-
dam V] quodam R v quandam r || 16 machinatur r vulg.]
machinatur V machinatus R dominatur v || artem r ||
quidam] quidem clam v || pedum spatium relinquente V ||
17 parvum Osenbruggen] parum libri || aliquid om. r ||
18 aedificat ibi Beck] edificatibus libri || habentes
aliud v || 19 aliquid v¹ || abstulerit V || 23 potiuntur, de-
ponunt] poterint v || illos R || propter] per r v || 24 adin-
uentum R V v] inuentum r || et V r] set R v || 25 voluptate
R^a r || 26 Quod] qui R || 29 Sed] Sed et R v || quid V ||
voluerit tale bis scr. v || 30 luat r || egerunt r

1 Novella LXIII = Auth. LXVI in V repetitur infra
inter extravagantes Authentici post nov. XXI f. 184 (= v),
eodem loco legitur in R f. 74, extat etiam in r f. 88 post
nov. LXVIII (= Auth. LXX) || R¹ LXVI V || 2 rubr.
om. R v || De operis noui annuntiatione r || 4 inscr. om. r ||
Impr. Iust. Aug. V] Idem A. R v || Longini R || 5 Constan-

δεῖοι ταῖς ἀληθείαις, οἶκον ὅλον οἰκοδομεῖται καὶ
 μέγρι τοῦ διαστήματος παντὸς (τοῦ τῶν ἐκατὸν φαιεν
 ποδῶν) χωρεῖται, τὰς οἰκοδομίας ποιῶν ὡς ἀναγκαίας
 αὐτῶ καὶ ἀπαραιτήτους ἐσομένας· μὴ μὴν διὰ τὴν
 τοῦ γείτονος ἐπιβουλὴν διὰ τοῦτο σχεδιαζέτω τοί-
 χους καὶ ὄσπερ ἐπὶ τινοσ γραφῆς τὴν τοιαύτην ἐκτε-
 νὰς σκαιωσίαν τὴν ἀφαιροσίαν τῆς ἀπόψεως ἀραζέτω.
 ὡσπερ γὰρ τοὺς τὰ ἄλλα ἀραζόντας εἰκότως ἀπο-
 τεροφόμεθα καὶ ποιητῆς ἀξίους νομίζομεν, οὕτω καὶ
 τοὺς τοῦτο τεγνωμένους οὐδενὸς ἐλάττονας εἰς κακίαν
 τῶν καὶ τὰ ἄλλα πράγματα ἀραζόντων νομίζομεν.
 ὡστε εἰ καὶ τῷ συμκοῦν τὴν πρῶγμα λαβεῖν κατὰ τρό-
 πον ἀραγῆς φαρρήσαντι εὐ ποιούσα ἢ vi bonorum
 raptorum μετὰ τῆς τετραπλίας εἴπειαι ποιητῆς, πῶς
 οὐκ καὶ τοῦτον ἀνάγκη τὸν τοιοῦτον τὴν πρῶξαντα καὶ
 καθελείν ἀναγκάζεσθαι τοῦ παρ' αὐτοῦ γερόμενον καὶ
 ἑτέρα μείζονα ποιητῆ σωφρονισθῆναι, τοιτέστι decem
 librarum auri εἰσκομίζομένων τῇ θεατραλία τῆς σῆς
 ὑπεροχῆς· ἵνα μὴ κακὸς γείτων' (τοῦτο δὴ τὸ τοῦ
 λόγου) γερόμενος ἀπίοι καταγελῶν τοῦ νόμου, ὡς 20
 οὐκ ἰσχύσαντος αὐτὸν ταῖς οἰκείαις ὑπαγαγεῖν δια-
 τπώσσει.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ
 τοῦδε τοῦ θεῖου δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ὑπεροχῆ κατὰ
 ταύτην τὴν εἰδαίμονα πόλιν ἔργα καὶ πέφατι παρα-
 δοῦναι καὶ εἰς τὸ διηκεκὲς παραφυλάττειν ἅμα τῇ
 πειθόμενῃ αὐτῇ τάξει πεσούτω, τῆς αὐτῆς, τοιτέστι
 τῶν decem librarum auri ἐπιχειμῶν ποιητῆς καὶ κατὰ
 τῶν ταῦτα παραβαινόντων ἢ παραβαίνεσθαι συγχο-
 ρούντων. Dat. vii. id. Mart. CP. imp. dn. Iusti-
 niani pp. Aug. ann. XI., Iohanne v. c. cons.

veritate, domum totam aedificet et usque ad spatium
 totum (centum dicimus pedum) tendat, aedificia faci-
 ens tamquam necessaria sibi et inevitabilia futura,
 non autem propter vicini laesionem construat parietes
 et velut ex quadam pictura talem extendens machinationem
 privationem aspectus arripiat. Sicut enim eos qui aliena
 diripiunt recte aversamur et poena dignos putamus, ita et hoc
 molientes nihilo minores malitia eorum qui etiam alienas res arripiunt
 aestimamus. Unde si parvam aliquam rem per modum
 arreptionis auferre praesument bene faciens vi bonorum
 raptorum cum quadrupli minatur poena, quomodo non et hunc
 necesse est, qui tale aliquid egit, et cogi deponere quod ab eo
 factum est et alia maiori poena multari, hoc est decem librarum auri
 inferendarum theatralibus tuae celsitudinis, ut non malus
 vicinus (hoc quod in sermone est) constitutus vadat deridens
 legem tamquam non valentem eum propriis inhibere dispositionibus.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per hanc
 sacram declarata sunt legem, tua celsitudo in hac felicissima
 civitate operi terminoque contradere et in perpetuum una cum
 oboedienti officio servare festinet, eadem hoc est decem librarum
 auri imminente poena contra haec praevaticantes aut praevaticari
 sinentes.

Dat. vii. idus Mart. Constantinopoli, imp. dn. Iustiani pp. Aug. anno XI., (Iohanne) v. c. cons.

sed si quidem revera ea re opus ei sit, domum integram aedificet, et usque ad intervallum totum, centum dicimus pedum, prodeat, faciatque aedificationem utpote ipsi necessariam et inevitabilem futuram, neve tamen in vicini fraudem idcirco parietes temere extruat et quasi in pictura quadam eiusmodi machinatione obtenta prospectum eripiat. Quemadmodum enim eos qui aliena rapiunt merito aversamur et poena dignos putamus, ita etiam eos qui hoc machinantur malitia nihil inferiores iis qui res alienas rapiunt existimamus. Itaque si eum qui vel parvam aliquam rem auferre per modum rapinae ausit, vi bonorum raptorum actio suo iure cum quadrupli poena persequitur, quin eum quoque, qui tale quid egerit, cogi necesse est ut et destruat quod ab eo factum est, et altera poena maiore hoc est decem librarum auri castigetur arcae theatri tuae sublimitatis inferendarum? ne malus vicinus (quod est in proverbio) factus discedat legem deridens, quippe quae suis eum praeceptis subicere non valuerit.

Epilogus. Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram legem declarantur tua sublimitas in hac felici urbe ad opus effectumque adducere et in perpetuum servare una cum officio quod parat ei studeat; cum eadem poena id est decem librarum auri etiam iis immineat qui haec violent vel violari patientur.

2 παντὸς — 3 ποδῶν] φαιέν τοῦ τῶν 9 ποδῶν παν-
 τὸς B² || 3 ποδῶν φαιέν L || 5 διὰ τοῦτο om. s non male ||
 τοίχους] τοὺς τοίχους B¹ || 12 εἰ (s) || εἰκότως εἰ L,
 om. M || μικρὸν L || 13 vi bonorum raptorum L βιβ-
 νόρουm ἑαπτόρου M || 15 οὐκί M || μὴ L || 17 decem
 librarum auri M] δέκα λιτρῶν χρυσίου L || 19 signi-
 ficat Hesiodum πῆμα κακὸς γείτων (Op. et D. 346) ||
 20 ἀπίει L || 21 οἰκίας M || ὑπαγαγεῖν] inhibere s ||
 27 αὐτῇ om. s || 28 decem librarum auri M] δέκα χρυσίου
 λιτρῶν L || καὶ om. L || 30 vii. id. mart. M s] πρὸ εἰς
 καλῶνδων Μαγρίων Ath. μηνι μαγρίων Theod. || CP.
 imp. dn. Iustiniano pp. aug. ann. XI. M (s) βασιλείας
 Ἰουστινιανῶν τοῦ αἰ. Ath. βασιλείας ἰά ἔτους Theod. ||
 31 Iohanne uc. cons. M (cf. s), Ἰωάννου ὑπατείας Theod.
 ἱπατ. Ἰωάννου Ath. || subscr. dat. cons. Iohannis (Iohan. ^b)
 Iul.^{bo} dat. p. c. uilisarii Iul.^p dat. p. c. iohann. Iul. cod.
 Parisinus alter

1 totat R¹ || 2 totum om. v || centum om. R || decerni-
 mus v || pedum om. v || 3 necessariam r || sibi om. RT ||
 inuitabilia V incunctabilia v || 4 non] nunc R¹ v ||
 lesione r || 5 et om. r || 6 arripiat v] arripuit V ab-
 rripiat Rr T² eripiat T¹ || 7 *aduersamur libri || 8 ita

et] et ita Rv || haec R || mollientes r || 9 minores vulg.]
 minus reos r minus rei V minus ei R minus eius T
 minus (cf. quae notavi ad v. 10) v || malitia] militia r
 in malitia vulg. || horum Vr || etiam om. Rv || aliena V ||
 arripiunt Vr] abripiunt Rv vulg. || 10 paruum] per-
 R³ || rem per modum vulg.] semper modum r semper
 ad modum V semper minoris v separationis R, rem
 ad modum Heimback || 11 abreptionis R || auferri r aut
 ferre R¹ Vv || benefatientes v beneficiens R r beneficiat
 V || 12 quadrupli minatur Vr] quadruplinatur R¹ quadru-
 plicatur R³ quadruplatus v || 13 et om. Rv || hunc V]
 hanc r hoc Rv || 14 et cogi om. Rv || et alia] talia
 R¹ v || 15 mari v || multari] pena add. R¹ || 16 inferendam
 V || theatralibus v || ut] ut ut et r || 17 malis Rv in
 aliis r || est V] om. Rrv || 18 nadt VR v] est r (evadat
 Beck male) || non valentem V] non valente r inualentem
 Rv || 19 inhibere] nubere r || 24 tuam V || 26 et in (im Vv)
 perpetuum RVv T] festinet r || festinet seruare r seruari
 festinet R¹ v || 27 haec R || hoc — 28 contra bis scr. v ||
 auri om. Rr || imminement R¹ || 28 pene v || hoc Rv ||
 praevaticari] praevicari R || 29 scientes v || 30 subscr. dat.
 vii. idus mar. Constantin. impr. don. Iust. pp. ag. anno XI
 uiro clarissimo consule V, om. rel.

ΞΛ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΗΠΟΥΡΩΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Λογγίνῳ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῆς εἰδαίμονος καὶ βασιλίδος ταύτης πόλεως.

(Προοίμιον.) Πολλὰ πανταχόθεν ἡμῖν μέμμεναι ἐκ χρόνου πολλοῦ κατὰ τῶν τῆς εἰδαίμονος ταύτης πόλεως καὶ τῶν αὐτῆς προαστείων κηπουρῶν προσφέρονται, δυσχεραίνοντων ἀπάντων πρὸς τὴν αὐτῶν κακορρίαν. τὰ δὲ προσαγγελόμενα τοιαῦτὰ πῶς ἐστί.

LXIV. Auth. LXV.
DE HORTULANIS CONSTAN-
TINOPOLITANIS.

Idem Aug. Longino praefecto urbis regiae Constantinopolis.

(Praefatio.) Multae undique querelae nobis ex tempore plurimo contra felicissimae huius urbis et eius suburbanorum hortulanos deferuntur laborantium omnium adversus eorum malitiam. Quae vero deferuntur huiusmodi sunt.

CAPUT I.

Φασὶν ἐκ τοῦ συστήματος τῶν κηπουρῶν καὶ τοὺς διατιμητὰς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι, καὶ πρᾶγμα ποιεῖσθαι δεινόν. ἦνικα μὲν γὰρ ὁ τοῦ κήπου δεσπότης τοῦτον παραδίδοι τῷ κηπουρῷ τῷ τὴν μισθῶσιν ὑπελθόντι, οὐδὲν ἕτερον ἢ τὸ περυντεμένον ἐν αὐτῷ λάχανον ἀποτιμῶνται καὶ τὴν τοῦτον διατιμῆσιν ἐπικλῶσι τῷ λαμβάνοντι κηπουρῷ ἥτοι μισθωτῇ· ἐπειδὴν δὲ μέλλοι παραδίδομαι μετὰ τὴν περαιοῦσιν τοῦ χρόνου ὁ μισθωσάμενος, τριηκάντα ποιεῖσθαι μὲν αὐτοὺς ἀκριβῆ τοῦ λάχανου διατιμῆσιν, ταύτην δὲ εἰς ἑξαπλασίονα καὶ πολλαπλασίονα φέρειν, καὶ εἶπερ αὐτῷ πενήτηντο χρυσῶν εἰς λάχανον, οὐκ ἔλαττον τριακοσίῳ, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ πλείονων διατιμῆσθαι τοῦτο. καὶ οὐκ ἄκρι τοῦτον μόνον τὴν τοῦ πράγματος ἰσάταν ἀπλησίαν, ἀλλὰ καὶ μεῖζω ποιεῖν αὐτὴν κατὰ πολλὴν φάσκοντας ὡς κόπρον τε εἶεν ἐμβελόντες τῇ γῆ καὶ τινὰ δῆθεν ἔχοντες ἐμπονήματα, κἀντεῦθεν ἐξαίρειν εἰς ὅσον ἂν βουληθεῖεν τὴν τιμὴν, καὶ ὑπὲρ ἀποτιμῆσεως τῶν φρυτεθέντων ὡς εἰκὸς δένδρον ἑτέρας ἀυξήσεις ποιεῖσθαι, καίτοιγε ἦνικα παραλαμβάνουσι παρὰ τῶν δεσποτῶν οὐδεμίαν τοιαύτης παντελῶς τιμῆς λογιζομένης, καὶ ταῦτα ὡς ἐπίπαν ἐν τοῖς συμφωνοῖσι ὁμολογούντων τῶν κηπουρῶν, ὡς καὶ φυλάξουσι τὰ περυντεμένα τῶν δένδρων

Aiunt ex corpore hortulanorum et aestimatores hortorum plerumque esse et causam fieri pessimam. Dum enim horti dominus hunc tradit hortulano conductionem subeunti, nihil aliud quam plantatum in eo olus aestimant et huius aestimationem imponunt accipienti hortulano seu conductori; cum vero futurus est tradere post transactionem temporis conductor, fieri tunc quidem ab eis scrupulosam oleris aestimationem, eam autem in sextuplum aut multiplicem ferri, et si ei quinquaginta aureorum sit olus, non minus trecentum, interdum autem et amplius hoc aestimari. Et non usque hoc solum causae avaritiam stare, sed etiam maiorem multo eam facere, dicentes quia stercus immiserint terrae et alios quasi habeant labores, et ex hoc extendere in quantum voluerint pretium, et pro aestimatione insertarum forsan arborum alia augmenta facere, dum utique, cum perceperint a dominis, nulla talis penitus aestimatio facta sit, sed plerumque in pactis profiteantur hortulani, quia et plantatas servant arbores

Nov. LXIV (= Authent. LXV) Graece extat in ML, particulae quaedam in B 55, 14. — Epit. Theod. 64, Athan. 21, 1. Julian. const. LVIII.

LXIV.

DE HORTULANIS.

Idem Augustus Longino gloriosissimo praefecto huius felicitis et regiae urbis.

Praefatio. Multae undique querellae ad nos ex longo tempore adversus hortulanos huius felicitis urbis et suburbiorum eius deferuntur, cum omnes fraudem eorum graviter ferant. Quae autem denuntiantur, talia fere sunt.

1. Dicunt ex collegio hortulanorum etiam aestimatores plerumque esse, et rem importunam committi. Cum enim horti dominus eum hortulano qui subit conductionem traditurus est, nihil aliud quam olera in eo insita aestimant eorumque aestimationem hortulano vel conductori qui eum accipit iniungunt; ubi autem post tempus exactum conductor eum redditurus sit, tum illos subtilem quidem oleris aestimationem facere, sed eam in sexies tantum et in plus augere, et siquidem ei quinquaginta aureorum olus sit, non minus trecentis, interdum etiam pluris id aestimare. Neque usque eo solum eius rei aviditatem sistere, sed etiam multo maiorem eam efficere, cum dicant illos stercus ingessisse solo et meliorationes forte aliquas praestitisse, atque inde in quantum voluerint pretium extollere, et pro aestimatione arborum nimirum consularum alia augmenta adicere, quamvis cum hortos a dominis acciperent nullum omnino eiusmodi pretium computatum sit, cum praesertim in pactis promittere soleant hortulani sese et iam satas arbores

2 Περὶ τῶν (τῶν om. Theod. et index Ath.) κηπουρῶν ML Ath. Theod.] De hortulanis Constantinopolitanis § De hortulanis Constantinopolitanae civitatis Iul. || 4 ἐπάρχῳ Ath.] υπάρχῳ ML || 6 Πολλοὶ cit. Ath. cod., Πολλὰ cit. Theod. cod. || 9 αὐτῆν M || 10 τοιαῦτα πῶς M || 11 τοὺς διατιμητὰς] aestimatores hortorum § || 15 ἐπελθόντι I² || 16 ἐν om. L || 17 ἐπικλῶσι L^a || μισθωτῷ L || 23 δὲ om. L || 25 ἀπλησίαν L (id. infra) || μεῖζονα L || 26 αὐτῇ L || φάσκοντες L || 27 ἐμβελόντες L] βάλλοντες M^b βάλλοντες M^a || 32 καὶ ταῦτα ὡς ἐπίπαν] sed plerumque § || 33 ἐν τοῖς M] ἐπὶ L

6 quaeere V || nobis r] om. V || 8 urbanorum V || deseruntur r (idem 10) || 9 hominum r || eorum r] eos V || 11 estimationes r || 12 ortorum (et sic constanter) V r || et om. V || 13 hunc tradit V] contradit r || 15 extimant et extimationem (id. infra passim) r || 16 conductioni r || futurus est] futuris r || 17 conductionem r || 18 ab eis] habens r || 19 eam autem in sextuplum Beck] aut in sexuplum libri || aut] et Beck || 20 ferri Biener Gesch. d. Nov. p. 489] fieri Vr || 21 trecentum V] trecentis r || 22 solum causae] solo care r || 23 avaritiam V || sed et etiam r || maiore V] 24 immiserint r || 25 labscens r || 26 pro aestimatione] pastinationem r || 28 cum V] dum r || perciperint ad ὅς (i. e. omnes?) V || 29 pactis V] factis r || 30 ortolani V || plantatus Vr || servabant Biener

1 nov. LXIV (= Auth. LXV) om. R, habet r f. 90 || Rj LXV V || 2 ortulanis Vr, et sic semper || 4 inscr. om. r ||

καὶ ἕτερα καταφρνέουσιν. ἀλλὰ τὸν διατιμητὴν καὶ ἐφ' ἑαυτῷ τὸ ὅμοιον πράγμα μετ' ὄλλων ἔσεσθαι νομίζοντα εἰκότως ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν τοιαύτην ἀπληστίαν εἰσφέρειν, ὥστε εἴπερ ὁ ταλαίπωρος ἀνάσχοιτο δεσπότης ἐξ ἀπειρίας τοσαύτην δοῦναι ζῆμίαν καὶ τὰ ἑαυτοῦ λαβεῖν, ἔτερόν δὲ ἐκδοῆν κηπουρῶ τὸν κήπον, καὶ πάλιν ἐπ' ἐκείνῳ τὸ αὐτὸ πάθοι, καὶ πρὸς γε ἓκ τρίτου τυχὸν ἢ τετάρτου τῆς ἰσῆς ἀνάσχοιτο πλεονεξίας, κινδυνεύειν καὶ αὐτὸς παντελῶς ἐκπεσεῖν τῆς τοῦ κήπου δεσποτείας καὶ ἀλλότριον τῶν οἰκείων γενέσθαι. ποιέσθαι δὲ αὐτὸς καὶ τινα μείζονα τῆς ἀποτίας προσθήκην. εἰ γὰρ ὁ μετὰ ταῦτα ὑπεισιὼν κηπουρὸς προσθῆναι τι πρῶτερα προσόδοι, καὶ αὐτὸς ταύτης τῆς μισθώσεως πανσάμενος ἀπαιτεῖ τὴν διατίμησιν ὡς ἐκ τῶν ἐμπονημάτων αὐτοῦ γενομένην, καίτοιγε οὐ πάντως τῆς προσθήκης ἐκ τῆς ἐκείνου καλλεργίας γενομένης, ἀλλ' ἴσως τὴν ἀρχὴν ἢ κατὰ προσδοσίαν τῶν ἐκδιδόντων ἢ κατὰ θροῦμίαν ἐπ' ἐλάττωσιν ἤπερ ἔχοι τῆς ἐκδόσεως γενομένης. ἅπερ ἦν ἅπαντα πάσης ἐπέκεινα φαίνεται κακοουρίας τε καὶ θρασυτήτος, ἣν ἀνασταλῆναι βουλόμεθα παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς τῷδε τῷ θεῷ ἡμῶν πραγματικῶν προσεχοῦσης νόμῳ. καὶ ὡςπερ ὁ κηπουρὸς παραλάβοι τὸν κήπον παρὰ τοῦ κεκτημένου, οὕτως αὐτὸν καὶ ἀντιπαραδίδοναι· εἰ μὲν λάχανον ἔχοι, ἥνικα ὁ κηπουρὸς αὐτὸν παραλαμβάνει, καὶ διατίμησις γένηται τοῦτου, ὁμοίως καὶ τῆ παραδόσει τὴν ἀκριβῆ διατίμησιν τοῦ λάχανου μόνον λαμβάνει· εἰ δὲ οὐκ ἔχοι, ἀλλὰ ψιλὸν παραλάβοι τὸν κήπον, εἴτε ἔχοντα κόπρον εἴτε καὶ μὴ, οὕτω καὶ τὴν ἀντιπαραδοσίαν γενέσθαι· καὶ ἀπλῶς οὕτω τηρεῖσθαι τὴν τοῦ πράγματος τάξιν ἐπὶ τῷ παραδίδοντι κηπουρῷ, ὅποια γέγονεν ἥνικα παρελάμβανε, μηδεμίαν ἑτέραν ἐπαγομένης τῷ δεσπότη βλάβης. τὴν δὲ ἀποτίμησιν τῶν λάχανων μὴ μόνον παρὰ κηπουρῶν γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν καλουμένων summarίων, καὶ αὐτῶν τὰ τοιαῦτα ἐπισταμένων, τῶν θείων δηλαδὴ προκειμένων λογίων. οὐ γὰρ βουλόμεθα τοῖς κεκτημένοις ἀχρήστοις

et alias plantabunt. Sed aestimator et in semetipso similiter causam post paucum tempus futuram putans merito pro se talem avaritiam infert, unde si infelix patiatur dominus ex imperitia tanta dare damnum et sua recipere, alioque tradat hortum et rursus in illo hoc patiatur, (insuper et ex tertio forte aut quarto similem patiatur) nimietatem, periclitabitur et ipso penitus cadere horti dominio et extraneus suis rebus fieri. Facere quoque eos agnovimus et quandam maiorem absurditatis adiectionem. Si enim qui postea subintrat hortulanus adiciat aliquid priori possessioni, et hac ipsa conductione completa exigit aestimationem tamquam ex laboribus suis factam, cum utique non omnino augmentum ex illius diligentia factum sit, sed forte principio aut per prodisiones aestimantium aut per negligentiam, dum in minus quam debeat traditio facta sit. Quae nobis omnia ultra omnem videntur esse calliditatem et asperitatem, quam reprimi volumus a tua celsitudine hanc sacram nostram pragmaticam respiciente legem. Et sicut hortulanus suscepit hortum a possessore, ita eum recontratad; si quidem olus habet, cum hortulanus eum suscepit, et aestimatio fiat huius, similiter et in restitutione scrupulosam aestimationem oleris solius percipiat; si vero non habet, sed purum percipiat hortum, sive habentem stercus sive etiam non, sic etiam restitutionem fieri, et simpliciter ita servari causae ordinem super tradente hortulano qualis fuit cum perciperet, nulla alia inferenda domino laesione. Aestimationem vero olerum non solum ab hortulano fieri, sed etiam ab his qui vocantur summarii et qui talia noverunt, quippe propositis sacris eloquiis. Non enim volumus pos-

23 Θεσπίζομεν, ὡςπερ ὁ κηπουρὸς — 34 βλάβης ex B¹ (p. 398 Zach.) extant B 55, 14, 2

custodituros et alias consituros esse. Atque aestimatorem, cum ad se ipsum quoque rem similem paulo post pertinere putet, videlicet pro se ipso talem cupiditatem adhibere, ita ut si quidem miser ille dominus animum inducat ex imperitia tantum damnnum facere atque sua accipere, alteri autem hortulano hortum locet et rursus in illo idem patiatur, atque etiam in tertio fortasse vel quarto parem avaritiam experiatur, periculum sit ne ipso plane horti dominio privetur et rerum suarum expers fiat. Sed illos etiam maiorem aliquam absurditatis accessionem committere. Nam si quid hortulanus qui postea succedit prioribus reditibus addiderit, ipse quoque finita hac conductione aestimationem exigit tamquam ex meliorationibus suis factam, licet omnino non ex illius industria factum sit incrementum, sed fortasse ab initio vel per negligentiam vel per negligentiam eorum qui locarunt minoris quam par erat locatio facta sit. Quae omnia omnem nobis fraudem et audaciam superare videntur, quam reprimi a tua sublimitate volumus ad hanc sacram nostram pragmaticam legem respiciente. Et quemadmodum hortulanus hortum a possessore acceperit, ita eum reddat: si quidem olus habuerit, cum hortulanus eum acciperet, et aestimatio eius facta sit, similiter etiam quando redditur subtilem aestimationem solius oleris habeat; si olus non habuerit, sed ille nudum hortum acceperit, sive stercoratus sit sive non sit, ita etiam restituito fiat: atque omnino ita huius rei ratio servetur in hortulano qui reddat, qualis fuit cum acciperet, neve ullum praeterea damnnum domino inferatur. Aestimatio autem olerum non solum ab hortulano fiat, sed etiam a summaris qui vocantur, qui ipsi quoque talium rerum periti sunt, sacris scilicet eloquiis propositis. Neque enim posses-

5 τοσαύτην] tanta (i. e. τοσαύτης) ε || 7 ζῆμίαν] καὶ ζῆμίαν L || 6 κηπουρῷ om. ε || 7 ἐκεῖνο L || 8 τρίτου] τοῦτου L || 10 οἰκίον M || 13 αὐτὸς ταύτης τῆς μισθώσεως] hac ipsa conductione (i. e. αὐτῆς ταύτης τῆς μ.) ε || 16 ἐκεῖνου καλλεργίας] καλλεργίας ἐκείνης L || 18 προσδοσίαν M(ε) || προσδοσίαν L προπέτεϊαν Haloander. Malin προθυμίαν || τῶν ἐκδιδόντων] aestimationem ε || ἐπελαττοῦσιν L || 19 ἤπερ] εἴπερ L¹ || 21 ἀναστεῖλαι L || 23 παραλάβῃ (v. l. παρελάμβανε) B || 24 καὶ om. ε || 25 ἔχει B ε || 28 ἔχει B ε || 29 παραλάβοι ML^ε παραλάβῃ L^εB || 31 sq. τηρεῖσθαι — τάξιν in litura L (καὶ τὴν ἀντιπαραδοσίαν γίνεσθαι L^ε) || 32 παραδίδοντι κηπουρῷ] addidόντι κηπον in litura M || 35 παρὰ τῶν καλουμένων] τῶν παρακαλουμένων L || 36 summariorum M summariorum L^ε || καὶ αὐτῶν τὰ τοιαῦτα ἐπισταμένων] et qui (i. e. καὶ τῶν?) talia noverunt ε

1 alios V anos r || 2 tempus om. V || futurum r || 3 si om. V || 4 tantum malit Osenbrüggen, idem 5 hortulano ante hortum excidisse putat || 6 insuper et — 7 patiatur omisa in libris inserui (sim. Beck) || 7 nimitatem r || 8 ipso] imperio V || cadere] eandem r || domino V^ε || 9 extraneus V^ε || 10 absurditatem r || 11 postea qui r || aditiat aliquid V || aliquid aditiat r || 12 possessori r possessio V, pensioni Biener || ipsa V] tempora r || 13 erigit r exigi V || 15 diligentiam V || 16 proditioem Beck || 17 inmi]minus r || 19 reprimi V] perimi r || 20 respicientem V || 21 suscipit V^ε || a possessore Biener] possessorem V r || 22 eum] et add. Beck || recontratad V] recontrat r || 23 huius V] hoc r || 24 restitutionem r || 26 sive] suum r || stercus V] stratus r || 27 restitutione V || 28 tradentem r || 29 perciperet r] percipiet et V || inserenda dominio lesionem V || 31 qui vocatur summarii r || 33 sacris eloquiis — 338, 12 sine lite disce] om. r in spatio vacuo 11 versuum || possessoreibus Biener] possessores V

εἶναι τὰς κτήσεις διὰ τὴν τῶν ἐκλαμβανόντων πονηρίαν τε καὶ ἀπληστίας. διὰ ταῦτα τοῖνυν ἀθροίσας αὐτοὺς ὀρεῖς, καὶ οὐ συγχωρήσεις ἐπήρειαν οὐδεμίαν ἐπαχθῆναι τοῖς κεκτημένοις, ἀλλὰ πανταχόθεν αὐτοὺς ἀβλαβεῖς καὶ ἀζημίους διαφυλάξεις. βουλόμεθα γὰρ ἐν ἰσῷ τῷ μέτρῳ καὶ τὰ παρὰ τῶν δεσποτῶν πρὸς τοὺς κηπουροὺς καὶ τὰ παρὰ τῶν κηπουρῶν πρὸς τοὺς δεσπότας γίνεσθαι, διότι πανταχόθεν ἡμῖν ἰσότητος μέλει καὶ τοῦ μηδέτερον ἀδικεῖσθαι μέρος.

essoribus inutiles esse usus propter eorum qui sortiantur nequitiam et avaritiam. Propterea igitur congregans eos determinabis et non sines iniuriam ullam inferri possessoribus, sed undique eos illaesos 5 indemnesque servabis. Volumus enim aequam mensuram et a dominis (ad) hortulanis et ab hortulanis ad dominos fieri, eo quod undique nobis aequitas curae sit et ut neutra laedatur pars.

CAPUT II.

Εἰ δὲ γέ τις γῆν χέρον ἐκδοίη, ὁ δὲ αὐτὴν ἐξ- 10 ημεράσει, τὸν ὑπὲρ τῆς ἐξημερώσεως κομίζεσθαι μισθὸν καὶ τὴν τοῦ ὄντος ἐν αὐτῷ λαχόνον διατίμησιν, οὕτω τε ἀπραγμόνως ἀναχωρεῖν, μηδεμίᾳ ἀπληστίας μηδὲ κεκακοχημένης τέχνης μηδὲ ἐπὶ τούτῳ γινόμενης, ἵνα διὰ τοῦδε ἡμῶν τοῦ θεῖου πραγματικῶ 15 νόμου καὶ τῆς ἐσομένης ἐπ' αὐτῷ διατυπώσεως παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς τοῦ λοιποῦ μέναιμεν ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἀνεσόκλητοι, καὶ μὴ ταῖς λοιπαῖς ἡμῶν ὑπὲρ τῆς πολιτείας φροντισί καὶ τοιαῦτα τινες ὑπεισίοιεν φροντίδες, διότιπερ ἡμῖν οὐ μικρὸν οὐ μέγα τῆς ἡμε- 20 τέρας πολιτείας μέρος ἔξω μερίμνης καθέστηκε πάντα περιουσίῳ τοῖς τῆς διανοίας ὀφθαλμοῖς καὶ οὐδὲν ἰσόδητον οὐδὲ ἀτακτον οὐδὲ ἀμφισβητούμενον διαμένειν βουλομένους. Ἀπειλήσεις δὲ καὶ ποιῶν quin- 25 que librarum auri κατὰ τῶν τοῦ λοιποῦ τοιούτο τι πραττόντων ἢ πράττεσθαι συγχωρούντων.

Dat. xiv. k. Febr. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. ann. XI. Iohanne v. c. cons.

Si vero aliquis incultam terram tradat, (at) ille eam colat, pro cultura percipiat mercedem et existent in eo oleris aestimationem, et ita sine lite discedat, nulla avaritia neque maligna arte nec super hoc faciendam, quatinus per hanc sacram nostram pragmaticam legem et futuram super ea dispositionem per tuam celsitudinem de cetero maneamus pro talibus non inquietandi, et non etiam reliquis nostris pro republica curis tales quaedam subeant sollicitudines, eo quod non parva non grandis pars nostrae reipublicae absque nostra sollicitudine est, dum cuncta circumeamus mentis oculis et nihil incompositum, nihil inordinatum neque dubium relinquere velimus. Interminabis autem etiam poenam quinque librarum auri contra eos qui de cetero tale aliquid egerint aut agi permiserint.

Dat. xv. kal. Feb. Constantinopoli imp. dn. Iustiniani [a. 538] pp. Aug. (anno XI) Iohanne v. c. consule.

cap. II in. (— διατίμησιν 12) extat in B l. c.

soribus volumus inutiles esse possessiones propter conductorum malitiam et aviditatem. Propterea igitur illos in unum congregatos coerceris, neque ullam iniuriam inferri possessoribus patieris, sed ab omni parte eos illaesos indemnesque tuerberis. Volumus enim in aequali mensura esse et quae a dominis ad hortulanos et quae ab hortulanis ad dominos redeunt, quoniam undique nobis aequalitas curae est atque id ipsum ne alterutra pars iniuria afficiatur.

II. Quodsi quis terram incultam locaverit, alter autem eam excoluerit, mercedem pro cultura auferat et aestimationem oleris quod in eo loco est, atque ita sine negotio discedat, ne hac quidem in re ulla avaritia aut artificio fraudulenter excogitato admissio: ut per hanc nostram sacram pragmaticam legem et praecepta secundum eam a tua sublimitate facienda in posterum de eiusmodi rebus molestia nulla afficiamur, neve inter ceteras nostras pro republica curas etiam eiusmodi quae curae subrepant, quoniam nobis neque parva neque magna reipublicae nostrae pars ulla expers sollicitudinis est, qui omnia oculis animi perlustremus nec quicquam incompositum aut inordinatum aut ambiguum manere velimus. Sed poenam quoque quinque librarum auri minaberis iis qui in posterum eiusmodi quid agant vel agi patiantur.

1 τὰς κτήσεις] usus (i. e. χρήσεις) ε || 3 ὀρεῖς L || 6 ἐν om. L || 10 γε M] om. LB || 12 αὐτῇ B || 15 τοῦ θεῖου ἡμῶν L || 17 ὑπὲρ] ἐπ. L^a || 18 καὶ μὴ M] καὶ μὴ καὶ L || 19 ὑπεισίοιεν Scriver] ὑπεισίοιεν M ὑπεισίοιεν L (ὑπίσίοιεν Zachariae) || 21 μερίμνης M] μνήμης L || 23 οὐδὲ ἀτακτον] nihil (i. e. οὐδὲν) ἀτακτον ε || 24 πέντε ἡμερῶν χροσίου L || 27 xiv. k. Febr.] πρὸ ιδ' κελάνδων Φεβρουαρίου Ath. xv. kal. Febr. ε XIII. k. aug. M μηνὶ φεβρουαρίῳ Theod. || CP. imp. dn. Iustiniano pp. aug. ann. XI Iohānni uc. cons. M (cf. ε), βασιλείας Ἰουστινιανῶ τοῦ α' ὑπατείας Ἰωάννου Ath. τοῦ α' ἔτους τῆς βασιλείας ὑπατεία Ἰωάννου Theod. [subscr. dat. cons. Iohannis Iul. ^{brw})

1 eorum Biener] eos V || 3 sinis V || 5 nequam V || 6 a dominis] adōis (i. e. ad omnis) V || ad add. Biener || 10 incultam Biener] in cultura V || *at ille] ille V (ille vero Beck) || 11 ea V || 14 facienda r] fatiendi V || sacram V, om. r || 15 ea Beck] eum Vr || 16 per tuam] et perpetuam r || celsitudine V || 17 inquietati Biener || 18 tales] talis est r || 19 pars om. V in lacuna 2 lit. || 21 cuncta Biener] culta V cultis r || circumcamus V oculis] odoris r || 23 pena V || 25 egerunt r || 27 subscr. dat. xv. kal. feb. Constant. impr. dōn. Iust. pp. aug. Iohanni uc. consul. V, om. r

LXV.

Auth. LXVII.

R DE ALIENATIONE RERUM ECCLESIAE MYSIAE RELICTARUM PRO CAPTIVORUM REDEMPTIONE ET PAUPERUM ALIMENTIS R

Idem Aug. Iustiniano v. c. rectori Mysiae.

(Praefatio.) Scimus antea legem promulgasse, per quam omnes alienationes ecclesiasticas in-
hibuimus. Sed postea alia lege perspeximus, quatenus liceat pro soluto res ecclesiasticas vel alias quae
1 piis domibus deputatae sunt persolvere. Sed etiam hoc in nostram venit memoriam, quod Martino viro
sanctissimo episcopo Odessitanae civitatis formam et ante legem nostram dedimus prohibentem eum eccle-
2 siasticas res vendere, ne qui ex potentioribus ei necessitatem imponant secundum suum propositum res
ecclesiasticas alienare. Sed etiam in nostram venit memoriam alia res quam pro divinis fecimus vasis, pro
3 quibus omnibus abdicavimus, ne cui liceat sacrosancta vasa vel venumdare vel obligare, nisi tantummodo
in redemptionem captivorum, quia animae redemptio aliis omnibus rebus pretiosior est.

CAPUT I.

Sed haec quidem antea subsecuta sunt: quae narratio necessaria nobis fuit ad praesentis specialis
legis memoriam. Venit etenim in praesenti memoratus sanctissimus vir in hanc sacratissimam civitatem et
edocuit nos, multos terras sine certo reditu vel domunculas vel vineas relinquere ad redemptionem capti-
1 vorum vel pauperum alimonias, et alienatione prohibita memoratos actus licet piissimi sint attamen in-
hiberi: iam petiit sibi permitti per legem specialem hoc facere. Sancimus itaque, si quis reliquerit ad
redemptionem captivorum vel sustentationem pauperum res immobiles, si quidem certus reditus est ex re-
2 lictis rebus colligendus, manere legatum vel hereditatem vel donationem nulla alienatione mutilanda, cum
possit ex relictis redemptio vel sustentatio fieri. Sin autem vel certus reditus non est, vel domus paene
3 diruta et longe ab ecclesia posita, vel vineae quarum fructus non semper similes sed varii colliguntur et
incursionibus forsitan barbaricis dediti: in his tantummodo speciebus permittimus et venditionem hac
speciali lege in memorata provincia fieri, si tamen domus intra fines ecclesiae vel vineae iuxta muros civi-
tatis minime posita sit; ita ut in venditionis instrumento ipsa verba testatoris exprimantur, ubi ei placuit
4 venditionem fieri et redemptionem ex his captivorum vel alimonias pauperum celebrari. Et si hoc ita sub-
secutum fuerit, habeat venditio firmitatem et liceat sine metu alterius legis et oeconomicis ecclesiasticis et
5 viro sanctissimo episcopo vendere et emptoribus habere easdem res firmo iure. Habebut autem dei
omnipotentis crimen oeconomici ecclesiae, si pretia quae acceperint in aliam causam consumperint, licet
piissima sit, et non in praedictas duas tantummodo causas, ad imitationem legis quae super sacrosanctis
6 vasis alienandis lata est. Sic etenim et venditio necessaria procedat et actus piissimi non defraudentur et
animae hominum non depereant, cum et terrarum possessio et rerum mobilium non talem habeat curam
nec ita sint necessariae ut captivorum redemptio et vita egentium, quae et animas salvant et deo omni-
potenti placabiles sunt.

(Epilogus.) Gravitas itaque tua quae per hanc specialem legem nostra decrevit aeternitas tam
effectui mancipare quam observari procuret. Dat. x. kal. April. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XI. 35
Iohanne v. c. consule. [a. 538]

Nov. LXV = Authent. LXVII Latine tantum extat (νεαρά ξε': — και αυτη ουχ ευρεθη· περι του τα γηδια η
οικους η αμπέλους τη αγιοτατη εκκλησια μυσιας εις αναρρουν αιχμαλωτων η εις αποροφην πτωχων κατα-
λιπαρόμενα δινασθαι εκποιεσθαι κατά τον περιεχομενον τη διατάξει προσδιορισμόν M). — Epit. Theod. 65
(inde L), Athan. 2, 10 (inde Coll. const. eocl. III, 2, 10). Iulian. const. LIX; sunnarium est etiam in appendice Iuliani
(Iul.^b f. 152^r unde edidit Cuiacius in expositione novellae, al. vid. ap. Haenel. ad Iuliani c. 203).

1 Novellam om. R, habet r f. 90^r post nov. LXIV =
Auth. LXV || 1 sq. R; ZZ (pro ZZ) LXVII V || 2 rubr. De
terr. vel domibus vel vineis quae relictae sunt eccle-
siae Mysiae in redemptionem captivorum aut in nutri-
tionem pauperum posse venire (vendi Cuiacius) non sim-
pliciter sed secundum distinctionem huius legis app. Iul.,
sim. M (vide supra) et Ath.; De rebus immobilibus ad eccle-
siam Mysiae pertinentibus Iul.; Περι των καταλειμ-
μένων τη εκκλησία Μυσίας Theod. (L) || misie Vr;
praestat Moesiae || relectarum V || 4 inscr. om. r || misye V
(cf. ad v. 2) || 5 in. Scimus antea legem cit. L, Scimus antea
promulgasse Ath. || legem nov. VII || 6 lege nov. XLVI ||
prospeximus vulg. || quatinus Vr || pro solutiones eccle-
sias r || 7 deputate r || de potestate V || hoc ut nostra
venit memoria r || 8 * Odessitanae (i. e. Odessitanae) clissi-
nate V clineate r || forma V || 9 ne qui V || neque r || 10 in
nostra venit memoria r || 11 abdicavimus Cod. 1, 2, 21 ||
12 redemptione r || redemptio om. in lacuna 12 litt. V ||
13 antea subsecuta r || ante (ause V*) absecuta V || quae
narratio V || quaenam ratione r || 14 legis venit memoriam.
etenim r || sacratissimus r || vir] ū (i. e. ubi) V || sacra-
tissimam Vr || sanctissimam vulg. || 15 multas r || 16 paupe-
rum — 18 captivorum vel om. V || memoratus r pr. || ac-
tamen r || 17 * iam petiit] competuit r (competens vulg.) ||
18 post captivorum uel verba pauperum — memoratos

(16 sq.) errore repetit r pr. (em. m. 1) || sustentationem pau-
perum] sustentationem captivorum nll sustentationem
pauperum r || 19 donatione r || 20 sin autem] si aut r ||
21 non] se non V¹ || colliguntur] in colliguntur V ||
22 forsitan r || dediti in] deditum V deditis in r || ven-
ditione V || 23 domos Vr || 24 instrumenta V || ubi V ||
ut r || 26 fuerunt r || firmitate V || et V] om. r || legi V ||
27 autem] aut r || 29 sacro sunt sanctis r || 30 et ven-
ditio] et om. r || non defraudentur] et inde fraudentur r ||
31 non depereant] inde pereant r || immobilium P. Pi-
thoeus || cura V || 32 sit necessaria Pitheous || 34 Alterum
caput huic novellae miro errore adiungit Theodorus B' O
reos (εναρόμενος L) ει απολειφθη καταδικαξείσθω δη-
λονότι κακόν πράγμα έχων και προκαταρξαμενος και
κληθείς νομιμώς και μη υπακούσας, quae pertinent ad
nov. LXIX c. 3 || 35 mantipare V || observare r || subscri-
ptionem dedimus ex V et app. Iul. || x. kal. April. V app.
Iul.] καλανδών Απριλλίον Ath. μηνι άπριλίω Theod. ||
Constantinop. impr. dōn. Iust. pp. aug. anno XI V, CP.
imp. dn. Iust. pp. aug. (anno XIV add. cod. Utinensis, om.
codd.^{bm}) app. Iul. βασιλείας Ιουστινιανού τὸ ια' Ath.
τοῦ ια' (id' L) έτους τῆς βασιλείας Theod. || 36 Iohanni
viro clarissimo consule V, Ioh. uc. consul. app. Iul. ὑπα-
τάς Ιωάννου Theod. ὑπατείας Άπριλου Ath. (subscr.
dat. cons. Iohannis Iul.^{bp} dat. consul. Iul.^m)

Ξ

LXVI. Auth. LXVIII. Coll. V tit. 16

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΑΣ ΓΙΝΟΜΕΝΑΣ ΝΕΑΣ
ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΜΦΑΝΙΣΙΝ ΑΥΤΩΝ
ΜΕΤΑ ΔΥΟ ΜΗΝΑΣ ΑΛΛΟΥΣ ΚΡΑΤΕΙΝ.

R; UT FACTAE NOVAE CONSTITUTIONES
POST INSINUATIONEM EARUM POST DUOS
MENSES VALEANT. PARCIT AUTEM NON
5 CUSTODIENTIBUS SUBTILITATEM CONSTITU-
TIONUM SUPER TESTAMENTIS IN RELIN-
QUENDO QUADRANTE AUT NON SCRIBENDO
AUT NON DICENDO NOMEN HEREDIS R;

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν
ἱερῶν τῆς Ἐσπρατωριῶν τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων (ὑπάτω 10
ὁδυναρίῳ) καὶ πατρικίῳ.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni glorioso pp. Orientis
secundo et consuli.

(Προοίμιον.) Ἀεὶ τῶν νόμων ἡμῶν ἀφορμὰς αἰ
τῶν κινουμένων ὑποθέσεων παρέχουσιν αἰτίαι. πολ-
λῶν γὰρ ἡμῶν προσελύσεις γινόμενων προσάσει τῶν
ἡμετέρων διατάξεων, ἅς ἐπὶ ταῖς διαδοχαῖς ἐγράψαμεν,
15 ὅπου δὴ τὸ περὶ τοῦ δέιν οἰκεία χεὶρ τὸν διατιθέ-
μενον τὸ τοῦ κληρονομοῦ γράφειν ὄνομα, καὶ αὐτὸς
ἐκ πόσων οὐγκῶν λογίζεσθαι χρὴ τὸν Φαλκιδιον, ἐν
τοῖς παισὶν οἱ γονεῖς καταλιμπανουσι, εἴτε ἐκ τριῶν
εἴτε καὶ ἐκ τεττάρων εἴτε καὶ ἐκ πλείονων, καὶ πολ-
20 λῶν διὰ τοῦτο κινδυνεύσασιν διαθηκῶν ἐκπεσεῖν εἰς
τὸ μὴ πληρωθῆναι τὰ ἐν αὐταῖς γεγραμμένα, διὰ τὸ
κἂν εἰ γέγονασιν οἱ νόμοι, πλὴν μὴ γνωσθῆναι ἢ
τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἢ καὶ ἐνταῦθα, οὕτω τυχόν
προτεθέντες οὐδὲ γινόμενοι φανεροί, ἀναγκαῖον ᾤθη-
25 μεν τὰ τοιαῦτα νόμῳ βραχεῖ διορίσασθαι.

CAPUT I.

Θεσπίζομεν τοίνυν, ἐξ ἐκείνου τὰς ἡμετέρας δια-
τάξεις τὰς ὑπὲρ διαθηκῶν κρατεῖν, ἐξ ὅτου καταφανεῖς
ἐν κοινῷ γέγονασιν, καὶ τὸν χρόνον ἐκείθεν αὐταῖς
συλλογίζεσθαι, τοιούτων ἐνταῦθα μὲν ἐξ ὅτου πᾶσι 30
κατέστησαν ἢ γέγονασιν φανεραί, ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δὲ
ἐξ ὅτου πεμφθεῖσαι κατάδηλοι ταῖς μητροπόλεσι γέ-
γονασιν ἢ καὶ ὕστερον γίνωνται, ἵνα μὴ τῆ τῶν νόμων
ἀγνοία κατὰ τὸ πρόωγν κερρατῆκος τὰς διαθήκας

(Praefatio.) Semper legum nobis occasiones
motorum negotiorum praebuerunt causae. Plurimis
enim nobis additionibus factis occasione nostrarum
15 constitutionum quas super successione scripsimus,
quale est ut oporteat propria manu testatorem heredis
scribere nomen, ex quantis uncis reputari oporteat
Falcidiam quam filiis parentes relinquunt, sive
ex tribus sive ex quattuor sive etiam ex pluribus,
et multis propter hoc periclitantibus testamentis ca-
dere, ne complerentur quae in eis scripta sunt, quia
licet factae sint leges, tamen non sunt cognitae aut
provincialibus aut etiam hic nondum forte propo-
sita nullique manifestatae, necessarium aestimavi-
25 mus talia lege brevi corrigere.

Nov. LXVI (Authent. LXVIII = Coll. V tit. 16: gloss.) Graece extat in M, L praeter prooemium et epilogum non habet nisi particulam cap. I pr. (— 341, 12), eandem particulam B 2, 6, 22. — Epit. Theod. 66, Athan. 9, 5. Iulian. const. LX.

LXVI.

UT NOVAE QUAE FIUNT CONSTITUTIONES POSTQUAM INSINUATAE SUNT POST
DUOS MENSES ALIOS VALEANT.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro per Orientem praetorio iterum, exconsuli (consuli ordinario) et patricio.

Praefatio. Semper legum opportunitates nobis negotiorum quae agitantur causae praebent. Nam cum multis additionibus petamur constitutionum nostrarum causa quas de successione conscripsimus, quale quidem est illud quod propria manu testator heredis scribere iubetur, pariterque quot ex uncis Falcidia quam liberis parentes relinquunt computanda sit, num ex tribus an ex quattuor an etiam ex pluribus, et multa testamenta propterea in periculo sint ne eo deveniant, ut quae in iis scripta sunt non expleantur, quoniam leges etiamsi factae sint, non tamen innotuerint vel iis qui in provinciis vel etiam qui hic sunt, quippe quae forte nondum propositae nec manifestae factae sint: brevi lege ea definienda esse duximus.

I. Sancimus igitur, ut ex eo tempore constitutiones nostrae quae sunt de testamentis valeant, ex quo in commune palam factae sunt, et tempus inde iis computetur, id est hic quidem ex quo omnibus manifestae existerunt vel factae sunt, in provinciis autem ex quo transmissae metropolitibus notae sunt redditae vel etiam postea redditae erunt: ne legum ignorantia, quemadmodum prius obtinuit, homines testa-

2 rubr. Περὶ — κρατεῖν ML⁵ Ὅστε τὰς γινόμενας
θείας διατάξεις περὶ διαθήκης μετὰ δύο μῆνας κρα-
τεῖν τῆς αὐτῶν ἐμφανείας καὶ τὰ ἐξῆς Αἱ. Περὶ δια-
δοχῶν Theod. De legibus quas noster imperator de ordi-
natione testamentorum posuit Iul. || γινόμενας L || 3 ἐμ-
φάνειαν L (cf. Ath.) || 9 *ὑπάτω ML || 10 ἑώας L ||
ὑπάτω ὁδυναρίῳ add. Zachariae (cf. s.) || 12 ἀφορμὰς
cit. Theod. || 15 ἄς — 20 ἐκ πλείονων M || ἄς ἐπὶ τισιν
καὶ ἐπὶ ταῖς διαδοχαῖς ἐγράψαμεν ὑποθέσεων L ||
16 sq. Cod. 6, 23, 29 || 17 καὶ αὐτὸς om. s || 18 sq. Nov.
XVIII c. 1 || 21 κινδυνεύσασιν L || ἐκπεσεῖν διὰ τὸ
ἐκπεσεῖν L¹ || 22 διὰ τὸ δι. L || 25 οὐδὲ nullique s ||
27 τὰς ἡμετέρας ὑπὲρ διαθηκῶν διατάξεις κρατεῖν
L || 28 τὰς om. B || 30 λογίζεσθαι B || πᾶσι — 32 ἐξ
ὅτου om. M || 33 leg. ἢ κἂν? || τῆ om. L || 34 τὰς δια-
θήκας om. L

1 sq. R; ZH (pro ΞH) LXVIII V || 2 sq. Ut — duos
men] in ras. R || 5 constitui.onibus (sic) V || 8 aut
non dicendo om. R¹ || 9 pp. RT] praefecto V || 10 con-
suli R ai.] consule T || 14 occasionem V¹ || 15 super
super ce V² || 17 ex] et ex vulg. || 21 complectentur
V || 28 ex quo in commune (communi R²) facte sunt
manifeste R || manifeste V¹, del. V³, om. reliqui lacuna
non notata; <et tempus exinde iis computari, id est hic
quidem ex quo omnibus fuerunt vel factae sunt> mani-
festae suppl. Beck || 30 directae vulg.] discrete libri || metro-
polititas V³ vulg. || 31 nec R || 32 ignorantia R] igno-
rantione V¹ ignorantia V³ vulg.

ἄνθρωποι τιθέντες καὶ πολιτευόμενοι δόξαιεν παραβαίνειν τὸν νόμον. Ὅπως δ' ἂν σαφέστερον ἔτι τὸ πρᾶγμα δηλωθεῖ, θεσπιζόμεν, εἰ γραφεῖν τοιοῦτος νόμος, τοῦτον μετα μῆρας δύο τοῦ δοθέντος αὐτῷ χρόνου κρατεῖν καὶ πολιτευέσθαι εἴτε ἐπὶ ταύτης τῆς εὐδαίμονος πόλεως εἴτε ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, μετὰ τὴν ἐμφάνισιν ἀκοινοῦτος τοῦτον τοῦ χρόνου πᾶσι φανερόν αὐτὸν καταστῆσαι, τῶν τε συμβολαιογράφων τὴν αὐτοῦ μανθανόντων ἴδιον τῶν τε ὑπηκόων γινωσκόντων καὶ τὸν νόμον τηρούντων. οὕτω γὰρ οὐδενὶ 10 παντελῶς ἔσται παραίτησις τοῦ μὴ τὸν ἡμέτερον νόμον φυλάττειν. Οὐ γὰρ βουλόμεθα τὰς τῶν τελευτώντων ἀνατρέπεσθαι βουλῆσεις, πᾶσι μὲν ὄν σπένδομεν τρόπος κυρίας αὐτὰς καθεστάναι. τί γὰρ ἂν καὶ ἐγκαλοῖμεν τοῖς τὴν θείαν τὸν ἡμετέρον ἀγνοήσασιν 15 διατάξωσιν, κἂν εἰ τυχόν μετὰ βραχὺ τοῦ γραφῆναι τὸν νόμον τὸν γε ἀγνοοῦμενον ἔτι προέλθοιεν αἱ διαθήκαι, καὶ διὰ τοῦτο ἐν ταῖς διαθήκαις ἢ μὴ γραφάντων οἰκεία χειρὶ τὸ τῶν κληρονομῶν ὄνομα ἢ τριούγκιον μόνον καταλιπόντων τῷ παιδί ἄλλα μὴ τετραούγκιον, ἐν ᾧ τὸν νόμον ἢ οὐ κείσθαι συνέβαινε ἢ καὶ κείμενον διὰ τὸ μήπω προτεθεῖσθαι δι- 20 1 καὶως ἀγνοήσθαι; Τυγαροῦν καὶ μέχρι νῦν, καί τοι παλαιᾶς ἤδη τῆς διατάξεως οὐσῆς καὶ ἐν τῷ ἐπισημῷ ἡμῶν κειμένης τῶν διατάξεων βιβλίῳ, ἥτις 25 γράφειν οἰκεία χειρὶ τὸ τοῦ κληρονομοῦντος ὄνομα διετυπώσεν, ὁμοῦς πολλοὶ παρὰ τὴν αὐτῆς διέδεντο δύναμιν ἀγνοήσαντες αὐτῆς τὴν νομοθεσίαν· καὶ μέχρι νῦν τὰ τοιαῦτα παροφθέντα προσαγγέλλεται τῷ ἡμετέρῳ κράτει, καὶ πᾶσιν ἀεὶ τοῖς τὰ τοιαῦτα δεηθεῖσι 30 συνέγνωμεν, ἐπεὶ μήπω γενέσθαι ταῦτα καταφανεῖς συνέβαινε, καὶ θεῖος ὑπὲρ τούτων ἐποιήσαμεθα τύπους δικαίαν αὐτοῖς φιλοτιμοῦμενοι τὴν συγγνώμην. ἵνα τοῖνυν μὴ ἐνοχλούμεθα περὶ τούτων καθ' ἐκάστην καὶ τύπος γράφειν αἰτώμεθα, διὰ τοῦτο θεσπι- 35 ζόμεν, ὡς εἰρηται, τὴν μὲν πρῶτον τῶν τῶν Ἰουστινιανῶν κειμένην κώδικι κρατεῖν ἐνταῦθα μὲν ἐξ οὗ γέγονεν ἐμφανῆς, ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δὲ ἐξ οὗπερ κατεπέμφθη καὶ φανερὰ γέγονεν ἐκάστη τῶν μητροπόλεων ἢ καὶ τῶν ἄλλων πόλεων. χρόνον γὰρ συγχρῶ 40 διεληθόντος ἐκεῖθεν καὶ τοῦ ἡμετέρου κώδικος πανταχόθεν πεμφθέντος οὐκ ἂν εἰκότως ἀγνοοῖτο.

2 Τὴν δὲ ἕτεραν τὴν νεωτάτην, ἥτις ἐν ταῖς μετὰ τὸν κώδικα διατάξεις κεῖται, τὴν ορίζουσιν τὸ τοῖς παῖσι

homines facientes videantur praevaricari legem. Ut autem apertius adhuc causa declaretur, sancimus, si scripta fuerit huiusmodi lex, hanc post duos menses dati ei temporis valere et in republica tractari sive in hac felicissima civitate sive in provinciis, post insinuationem sufficienti hoc tempore omnibus manifestam eam constituere, et tabellionibus eius cognoscentibus virtutem et subiectis agnoscentibus legemque servantibus. Sic nulli omnino erit declinatio, ut nostram custodiant legem. Non enim volumus deficientium infringi voluntates, omnibus siquidem studem modis ratas eas constituere. Cur enim culpabimus eos qui positas nostras ignoraverunt constitutiones, vel si forte post paululum quam scripta lex est et adhuc ignorata, processerint testatores et propterea in testamentis aut non scripserint propria manu heredum nomina aut etiam tres uncias solum reliquerint filio et non quattuor, in quo legem aut non positam contigit aut positam et eo quod nondum proposita fuerit iuste ignoratam.

1 Igitur etiam hactenus, licet antiqua constitutio sit et in cognominis nostri posita constitutionum Codice, quae scribi propria manu heredis nomen disposuit, tamen plurimi praeter eius testati sunt virtutem ignorantes eius legislationem, et hactenus talia praetermissa denuntiantur nostrae potestati; et omnibus semper talia poscentibus veniam dedimus, quoniam nondum fieri has manifestas evenerat, et sacras super his fecimus formas iustam eis largientes veniam. Ne igitur inopportunitatem patiamur de his per singulos dies et formas scribere cogamur, propterea sancimus, sicuti dictum est, seniore quidem in Iustiniano positam Codice valere hic quidem ex quo insinuata est, in provinciis autem ex quo directa et palam facta est in unaquaque metropoli aut alia civitate: tempore namque plurimo transeunte et nostro Codice ubique directo non recte ignorabitur.

2 Alteram vero novellam, quae inter constitutiones post Codicem posita est, decernentem quod filiis

cap. I pr. (v. 3 sqq.) argumentum notatur Ποτ. 14, 18 ut νεαρὰ ξδ'.

menta facientes et instituentes legem violare videantur. Sed ut res etiam certius declaretur, sancimus, si scribatur talis lex, ut illa post menses duos temporis ei dati valeat et in usu sit sive in hac felici urbe sive in provinciis, cum post insinuationem hoc tempus sufficiat ad eam omnibus manifestam reddendam, ut et tabelliones vim eius cognoscant et subditi eandem intellegant legemque servant. Ita enim nulli omnino excusatio erit quominus nostram legem custodiat. Neque enim defunctorum voluntates subverti volumus, immo omnibus modis operam damus ut ratae sint. Nam quid acusemus eos qui promulgationem nostrarum constitutionum ignorarunt, etsi forte paulo post scriptam legem, quae quidem etiamtum ignoraretur, testamenta confecta sint, ac propterea ipsi in testamentis aut nomina heredum non scripserint propria manu aut quadrantem tantum nec vero trientem filio reliquerint, dum contingeret legem vel non 1 latam esse vel quamvis latam quia nondum proposita esset, iure ignorari. Idcirco etiam usque adeo, quamquam iam antiqua est constitutio et in libro constitutionum qui a nobis cognomen habet posita, quae propria manu nomen heredis scribi iussit, tamen multi contra vim eius testati sunt, cum ignorarent eam latam esse; et usque adhuc talia quaedam neglecta nuntiantur nostrae potestati, nosque omnibus, qui quid eius generis petierunt, veniam utique dedimus, quoniam nondum manifestas esse factas eas constitutiones contigisset, sacrasque de his fecimus sanctiones iustam iis veniam largientes. Ne igitur de his cotidie molestia afficiamur et sanctiones scribere compellamur, propterea sancimus, sicut dictum est, ut antiquior illa lex in Iustiniano Codice posita valeat hic quidem ex eo tempore quo publicata est, in provinciis vero ex quo transmissa et manifesta facta est unicuique ex metropolitibus reliquisve civilibus. Nam tempore longo inde exacto ac nostro Codice in omnes partes misso non recte ignorabitur.

2 Altera vero novissima, quae inter constitutiones post Codicem editas posita est, quae definit id quod

1 τιθέντες καὶ om. LB 5 || 2 ἔτι om. LB || 6 πόλεως | ταύτης add. B^c || 7 τοῦ χρόνου τοῦτον L || 9 μαν-
θανόντων M || 11 νόμον φυλάττειν MB | φυλάσσει-
σθαι νόμον L || 19 ἢ | aut etiam 5 || 24 ἤδη om. 5 ||
35 αἰτώμεθα Zachariae | αἰτούμεθα M (αἰτούμεθα vulg.) ||
37 κώδικα M^a || 41 ἐκεῖθεν om. 5

1 priuari R || 2 declararetur R || 4 eis V || tempore
V¹ || 6 insinuatione V || 7 manifeste RV || 10 custodiat
vulg. || 15 *praecesserint RV decesserint vulg. || 16 scrip-
serunt ed. pr. || 17 etiam om. R¹ || unciis R¹ || 18 reli-
querint vulg. | reliquerunt (relinquerunt V) libri | filiis R ||
19 contingit (contingit aut positam bis ser.) R¹ | eo V
vulg. | ex eo RT || 26 virtutes R¹ || 27 latio[rum] (sic) V ||
talia R² in ras. || 28 potestatis R¹ || 29 dedimus V^a ||
30 manifestasse eueniant V || 31 formam R¹ | iuxtam V ||
largientes venientes veniant R^a || 38 ciuitate om. V

καταλιμπανόμενον κρατεῖν ἐπὶ τε τῆς εὐδαιμόνου ταύτης πόλεως ἐν τε ταῖς ἐπαρχίαις μετὰ δύο μῆνας τῆς ἐμφανίσεως, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν· διότι γενομένου ἡμῖν ἰσοτόπου διατάξεως περὶ τοῦ μέτρου τῆς ἐνοστάσεως τῶν παιδῶν, τῆς μὲν τῆ Ἑλλήνων φωνῆ γεγραμμένης διὰ τὸ τῷ πλήθει κατάλληλον, τῆς δὲ τῆ Ῥωμαίων ἥπερ ἐστὶ καὶ κυριωτάτη διὰ τὸ τῆς πολιτείας σχῆμα, ἢ μὲν καλάνδας Μαρτίας ἔχει, γραφεῖσα μὲν τότε, οὐκ ἐμφανισθεῖσα δὲ τριηκάντα εὐθύς, ἢ δὲ τῆ Ῥωμαίων φωνῆ γεγραμμένη πρὸς Σολομῶνα τὸν ἐνδοξότατον τῶν ἐν Ἀφροῖς ἱερῶν ἡγούμενον πραιτωρίων καλάνδας Ἀπριλλίας προσγεγραμμένης 3 ἔχει· διόπερ οὐδὲ ἡ τῆ Ἑλλάδι φωνῆ γραφεῖσα γέγονε παραχρῆμα καταφανής, ἕως καὶ ἡ τῆ Ῥωμαίων συντεθεῖσα γλώττι γέγονε τε καὶ ἐξεπέμφθη, 15 ἀμέλει δὲ καὶ ἡ πρὸς τοὺς ἐνταῦθα ἐνδοξοτάτους ἐπαρχοὺς τῶν ἱερῶν ἡμῶν πραιτωρίων γεγραμμένη (φραμὲν δὴ τὴν Ἑλληνίδα) κατὰ τὸν Μαῖον μῆνα ἐνεφανίσθη ἐν τῷ αὐτῶν δικαστηρίῳ καὶ ἐξεπέμφθη. Θεσπιζόμεν τοίνυν δεῖν τὴν αὐτῆς νομοθεσίαν τὴν περὶ τοῦ μέτρου τῆς ἐνοστάσεως τῶν παιδῶν διαλεγομένην κρατεῖν ἐνταῦθα μὲν ἀπὸ τῶν τότε καλανδῶν Μαίων, ἵνα τὴν διμῆρον αὐτῆς φυλάξωμεν, ἐν δὲ δὴ ταῖς ἐπαρχίαις ἐξ ὅτου γέγονεν αὐτῆς καταφανής, κακείσθαι τῆς διμῆρον μετὰ τὴν ἐμφάνισιν φυλαττομένης. εἰ δὲ 25 οὐπα καὶ νῦν ἐν πάσαις ταῖς ἐπαρχίαις ἐξεπέμφθη, ὅτι τάχιστα αὐτὴν τε καὶ τὰς ἄλλας, αἵπερ ἴσως οὐκ ἐξεπέμφθησαν ἐτι ἢ κἄν ὑστερον ἡγούμενοι θεοῦ παρ' ἡμῶν τεθεῖεν, ἐκπεμφθῆναι τε καὶ ἐκπέμπεσθαι, ἐφ' ᾧ τε τὰς ἡμετέρας διατάξεις ἐν ταῖς μητροπόλεσι 30 τῶν ἐθνῶν γενέσθαι τε καὶ γίνεσθαι καταφανείς· τοῖς δὲ τῶν ἐπαρχιῶν ἡγούμενοις αὐτοὺς στείλαι τε αὐτάς καὶ στέλλειν ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι ταῖς ἐφ' ἐκάστη ἐπαρχίᾳ τεταγμαμέναις, ὥστε μηδένα τὸ λοιπὸν 4 προφασίζεσθαι μηδεμίαν ἀγνοίαν. Ἰς τὸ γε παραχρῆμα ἅπαν δικαίαν ἔχει συγγνώμην, καὶ κρατεῖτωσαν αὐτῶν τελευτησάντων διατυπώσεις, κἄν εἰ ἐναγχοὺς γέγονοσι, καθάπερ αὐτάς ἐκείνοι πεποιθῆνται, κἄν εἰ κατὰ τὴν προτέραν κρατοῦσαν νομοθεσίαν γραμμασιν οἰκείως οὐκ ἔγραψαν τὰς τῶν κληρονομῶν προσηγορίας ἢ τοῖς μάρτυσιν αὐτοῖς οὐκ ἐποίησαντο καταφανείς, ἢ τριούγιον ἀλλ' οὐ πλείον καταλελοίπασιν τοῖς

§ 4 summam notat Anonymus Bodleianus ap. Zachariae *Ἀνέκδ.* p. 213 ubi citatur *νεαρά 55'*.

liberis relinquendum est, valeat et in hac felici urbe et in provinciis post duos menses insinuationis, sicuti antea diximus, quoniam cum duo exempla constitutionum de modo institutionis liberorum a nobis facta sint, alterum Graecorum lingua conscriptum propter idoneas multitudini rationes, alterum Romanorum, quod quidem vel maximi momenti est propter reipublicae formam, alterum quidem kalendas Martias habet, utpote scriptum eo tempore nec vero tunc statim publicatum, alterum vero Romanorum lingua scriptum ad Salomonem gloriosissimum praefectum sacro in Africa praetorio kalendas Apriles adscriptas 3 habet: unde ne illud quidem quod Graeca lingua conscriptum est, statim manifestum factum est, donec etiam Romanorum lingua compositum exemplar et confectum est et emissum: certe illud ad gloriosissimos qui hic sunt praefectos sacro nostro praetorio scriptum (Graecum dicimus) mense Maio et publicatum in iudicio eorum et emissum est. Itaque sancimus, ut eius legis praecipua, quae de modo institutionis liberorum agunt, valeant hic quidem inde a kalendis illis Maiis, ut duorum mensium spatium iis servemus, in provinciis autem ex quo illa manifesta facta est, servato ibi quoque duorum mensium spatio post insinuationem. Quodsi ne nunc quidem in omnibus provinciis emissum est, quam celerrime et ipsa et ceterae, quae fortasse nondum emissae sunt, vel si quae postea quoque deo duce a nobis ferantur, et emittantur et usque emittendae curentur, quo nostrae constitutiones in metropoliis gentium et sint et fiant manifestae; provinciarum vero praesides ipsi et mittant eas et usque mittendas curent per omnes urbes in 4 singulis provinciis constitutas: ut in posterum nemo ullam ignorantiam praetexat. Nam quae praeterita sunt omnia iustam habent veniam, valeantque defunctorum dispositiones, licet nuper factae sint, quemadmodum eas illi fecerunt, etiamsi secundum leges quas olim valuerunt propria manu non scripserint heredum nomina sive testibus eos non fecerint manifestas, aut si quadrantem nec amplius liberis reli-

9 εὐθύς om. 5 || 12 προσγεγραμμένης ἔχει om. 5 || 16 *ὑπόρχους M || 22 τότε Ms || πρό ιε' conl. Zachariae non recte || 28 *κἄν] καὶ M || 33 ἐφ'] sub (i. e. ὑφ'?) 5 || 37 ἐναγχοὺς dedi εἰς 5 || ἐν ἄσται M || 41 αὐτοῖς] eas (i. e. αὐτάς) 5, non male (cf. tamen Cod. B, 23, 29 § 1) || 42 ταῖς M

2 sicut V || 3 uniformi V¹ || 4 aliam libri || 5 linguam V || conscriptam libri || multitudinē* V^a multitudinis ex multitudines corr. V^b || 6 aliam libri || uero] non R¹ || latinam R¹ VT || 7 figura R || 9 non] noua RVT¹ || tunc V] est tunc RT², om. T¹ || 10 solonem R¹ salomonem R³

relinquatur, valere et in hac felicissima civitate et in provinciis post duos menses insinuationis, sicuti praediximus: eo quod factis a nobis uniformibus constitutionibus de mensura institutionis filiorum, alia quidem Graecorum lingua conscripta propter multitudinis frequentiam, alia vero latina, quae etiam firmissima propter reipublicae figuram est, illa quidem kalendarum Martiarum habet conscriptionis tunc diem, non autem insinuata tunc, alia vero Latina voce conscripta ad Solomonem gloriosissimum apud Afros sacrorum praesulem tunc praetoriorum kalendas Aprilis:

3 quia neque Graeca lingua conscripta mox palam facta est ***** et directa, denique etiam quae hic ad gloriosos praefectos sacrorum nostrorum praetoriorum scripta est, id est Graeca, Maio mense insinuata est in eadem sede atque directa. Ideoque sancimus oportere eius legislationem quae de mensura institutionis filiorum eloquitur valere hic quidem ex kalendis tunc Maiis, ut duos menses ei servemus, in provinciis autem ex quo haec palam facta est, etiam ibi duobus mensibus post insinuationem servandis. Si vero nondum hactenus in omnibus provinciis destinata est, velociter et eam et alias quae forte non missae sunt adhuc aut etiam postea comitante deo a nobis faciendas mitti nunc vel mittendas esse, quatenus nostrae constitutiones in metropolitans civitatibus fiant vel faciendae sint manifestae; provinciarum vero praesides ipsos mittere eas et missuros esse per omnes civitates sub unaquaque provincia constitutas, ut nullus de cetero occasione sumat cuiuslibet ignorantis.

35 4 Unde praeteritum omne iustam habet veniam, valeantque defunctorum dispositiones, vel si nuper factae sint, sicut eas illi fecerunt, vel si secundum prius tenentem legislationem litteris propriis non scripserunt heredum appellationes aut testibus eas non fecerunt manifestas aut tres uncias et non am-

vulg. || *sacrum libri || 11 *kalendis aprilis V vulg. kalendis aprilibus R || 13 quia neque R¹] quia neque vero V quia vero neque R² vulg. || 14 facta om. R¹ || lacunam non notant libri; suppleendum fere donec etiam Latina composita lingua facta est || etiam quae hic] quae etiam (etiam del. m. 1) hic | hic V¹ || 15 gloriosissimos vulg. || 16 id est] idem R || graeca R¹V] lingua add. R² vulg. || 17 ideo vulg. || 18 eius legislationem oportere R || 19 hec R² || 20 tunc om. R¹ || madiis RT || 23 mundum V || 25 autem postea etiam V || 26 comitante R || 27 nostras libri || 30 missurus R¹ || 37 sint RV] sunt vulg. || 40 autem tres V*

παισίν. οὐ γὰρ ἀνατρέψασθαι, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, τὰς τῶν τελευτόντων βουλόμεθα διακυλώσει, ἀλλὰ καὶ κυρίας ταύτας διὰ πάντων ἀποφαίνωμεν. ὥστε κἂν εἰ σύνεγγυς ἐγράφησαν αἱ διαθήκαι μετὰ τὴν θέσιν τοῦ νόμου, οὕτω δὲ ἔτυχον αἱ διατάξεις γεγόμεναι καταφανεῖς, ἐπιζησάντων δὲ ἴσως τῶν διαθεμένων οὐκ ἠμεψήθησαν, μενέτωσαν καὶ οὕτως αἱ ἐνστάσεις αἱ τὴν ἀρχὴν κατὰ τοὺς τότε φανεροὺς ὄντας γεγόμεναι νόμους τὴν οἰκίαν ἰσχὴν ἔχουσαι, καὶ οὐκ ἐγκαλοῦμεναι διότι καθ' ὃν ἐπεβίον χρόνον ἐκείνοι ταύτας οὐκ ἤμειραν. οὐ γὰρ πάντα ἐστὶν ἐφ' ἡμῖν οὐδὲ αἰεὶ τισὶ καιρὸς γίνεται διαθήκης, αἰρνηδίων τε πολλὰς ἐπίσιν ἀνθρώποις τελεῖται τῆς τοῦ διαθῆσθαι τούτους ἐξουσίας ἀφαιρούμεναι. ὥστε τὸ ἐξ ἀρχῆς γεγόμενον ὀρθῶς ἐκ τοῦ μὴ ἀμεψήθηται προσήκει οὐκ ἠγοῦμεθα ὕστερον ἐλαττούσθαι καθ' ὅτιον ἢ ἀνατρέψασθαι, ἀλλ' ἐν ἀρραγεί μένειν, τῆς τότε παραστάσης τῶ διαθεμένῳ γνώμης ἰσχυρὰς διαμενώσης. εἴη γὰρ ἂν τῶν ἀτόπων τὸ γεγόμενον ὀρθῶς ἐκ τοῦ μὴ γεγονότος ὕστερον ἀνατρέψασθαι.

5 Συνελόντας τοίνυν εἰπεῖν λαμβανέτωσαν οἱ παῖδες τὸ καταλειμμένον αὐτοῖς, εἰ οὕτω τύχοι, παρὰ τῶν πατέρων τριούγκιον ἐκ τῶν οὕτω γεγομένων διαθηκῶν ἢ πρὸ τῆς τοῦ νόμου θέσεως, ἢ μετὰ τὴν θέσιν τοῦ νόμου πρὶν δὴ τοῦτον παρὰ τοῖς ἀρχοῖσιν ἐμφανῆ καταστῆναι. εἰ δὲ καὶ προσκείμετο ταῖς διαθήκαις τὸ χρῆναι τὸ λείπον αὐτοῖς ἀναπληρωθῆναι πρὸς τὸ τότε κατὰ τοὺς νόμους ἐποφειλούμενον, τοῦτο λαμβανέσθαι κατὰ τοὺς παλαιούς νόμους, ὥστε εἴτερ ἔλλειπει τι τῶ τριούγκιῳ, εἰς ἐκεῖνο τὴν ἀναπλήρωσιν γίνεσθαι, ἀλλ' οὐκ εἰς τὸ τετραούγκιον, τὸ ὕστερον μὲν νομοθετηθέν, οὕτω γὰρ μὴν τότε γνωσθέν.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου δηλούμενα νόμου διὰ κληρονομιῶν οἰκίαν ἢ σὴ ὑπεροχῆ πᾶσι ποιράτα φανερά τοῖς τε ἐπὶ τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως τοῖς τε ἐξῶθεν, ὅπως ἂν ἅπασι γένοιτο σαφῆ τὰ παρ' ἡμῶν ἐπὶ τῆ πάντων ἀσφαλείᾳ νομοθετηθέντα. Dat. k. Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. ann. XII., Iohanne v. c. cons.

plus reliquerunt filiis. Non enim infringi sicuti praediximus defunctorum volumus dispositiones, sed et ratas eas per omnia declaramus, ut vel si proxime scripta sunt testamenta post positionem legis, nondum vero contigerat constitutiones factas innotuisse, et superviventibus forte testatoribus non sunt mutata, maneat etiam sic institutiones quae ab initio secundum tunc certas extantes factae sunt leges propriam virtutem habentes, et non accusandae eo quod tempore quo supervixerunt illi eas non mutaverunt. Non enim omnia sunt in nobis nec semper quibusdam tempus fit testandi, repente plerumque incidunt hominibus mortes testandi eis potestatem auferentes. Quamobrem ab initio factum recte eo quod non fuerit mutatum non arbitramur postea mutari aut aliquo modo infringi, sed immutatum manere quae tunc placuit testatori sententiam valdeque servari. Erit namque absurdum, ut quod factum est recte ex eo quod tunc non erat factum postea mutetur.

5 Collective igitur dicendum percipiant filii relictas sibi, si ita contigerit, a patribus tres uncias ex testamentis ita factis aut ante legis positionem aut post positionem legis, antequam haec tamen apud iudices innotesceret. Si vero adiectum sit testamentis, oportere quod reliquum est eis impleri secundum quod tunc legibus debebatur, hoc percipiendum secundum antiquas leges, ut si deest tribus uncias, secundum illud supplementum fiat et non in quadriuncio, quod postea quidem sancitum est, nondum tamen tunc agnitum.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem, praeceptis propriis tua eminentia omnibus faciat manifesta et qui in hac maxima civitate et qui foris inhabitant, quatenus omnibus fiant palam quae a nobis pro omnium cautela sancita sunt. Dat. kal. Maias Constantinopoli imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XII. Iohanne [a. 538] v. c. cons.

querint. Neque enim subverti volumus defunctorum voluntates, sicuti modo diximus, sed potius per omnia ratas eas ostendimus. Itaque quamvis proxime post legem latam testamenta scripta sint necdum vero constitutiones manifestas fieri contigerit, nec superstitibus forte testatoribus mutatae sint, maneat sic quoque institutiones, quae ab initio secundum leges tum notas factae sunt, propriamque vim habeant neve arguantur, quoniam quo tempore illi superstitēs fuerunt eas non mutaverint. Neque enim omnia penes nos sunt nec semper cuique tempus est testandi; ac saepe repente mors homines opprimit eoque testandi facultate privat. Itaque quod ab initio recte factum est, inde quod non mutatum est, nullo pacto putamus postea imminuendum vel evertendum esse, sed incorruptum manere, ut quae tum testatori placuit voluntas firma permaneat. Absurdum enim fuerit, si id quod recte factum est ex eo quod factum non est postea evertatur. Ut igitur rem oratione complectamur, accipiant liberi relictum sibi, si ita contingat, a parentibus quadrantem ex testamentis ita factis sive ante legem latam, sive post latam legem prusquam eadem apud magistratus innotuerit. Si vero testamentis adiectum sit, ut quod deest ipsis suppleatur ad quantitatem tum secundum leges debitam, id accipiat secundum veteres leges, ita ut, si quid deest quadrantem usque ad illum supplementum fiat nec vero usque ad trientem, quod postea quidem lege sancitum est, tum tamen nondum erat cognitum.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur, per edicta propria tua sublimitas omnibus faciat manifesta tam qui in hac magna urbe quam qui extra eam sunt, ut omnibus palam fiant quae a nobis propter omnium securitatem sancita sunt.

16 προσήκειν om. § || 17 καθ' ὅτιον ἢ aut aliquo modo § || 20 ἐκ τοῦ μὴ γεγονότος] ex eo quod tunc non erat factum § || 38 k. Mai. M § Ath. M § Ath. μὴν παρ' Theod. || imp. Iustiniano pp. agu. annu. XII. M (cf. §), βασιλείας Ἰουστινιανού το ἰβ' Ath., ἔπει ἰβ' τῆς βασιλείας Theod. 39 Iohann. ne. cons. M (s) ὑπατεία Ἰωάννον Theod.] μετὰ τὴν ὑπατείαν Ἰωάννον Ath. (subscr. dat. cons. Iohannis (Ihoannem) b) Iul. b^{pp})

5 innotuisset V^a || 8 legem R^a || 9 habere et non accusandas libri, corr. vulg. || 10 non] n V¹ || 12 fit V] sit RT || repente] et repente vulg. || 13 morte V¹ || 16 mutilatam V¹ || 17 uallideque R || 20 mittetur R¹ || 21 percipiatur R || relictas vulg.] relicta libri || 23 positio** V¹ || 25 innotesceret R² || 27 debeat V || 28 antiquitas R || si] si quid vulg. || 29 illas vulg. || supplementum V || 30 nondum RT] non V || 31 agnitum (agnitum e V^a) V vulg.] cognitum RT || 38 sancta V¹ || subscriptionem dedimus ex Bamb. I || Constantinopolim domnus Iustin. Bamb. I || Iohanni Bamb. I

ΞΖ

LXVII. Auth. LXIX. Coll. V tit. 17

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗΑΕΝΑ ΚΤΙΖΕΙΝ ΕΥΚΤΗΡΙΟΝ ΟΙΚΟΝ ΧΩΡΙΣ ΓΝΩΜΗΣ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΦΟΡΙΣΑΙ ΠΡΟΤΕΡΟΝ ΤΑ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ ΚΤΙΖΟΜΕΝΟΥ ΕΥΚΤΗΡΙΟΥ. ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥΣ ΜΗ ΑΠΟΛΙΜΑΝΕΣΘΑΙ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ. ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΕΚΠΟΙΗΣΕΩΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ.

10

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Μηνᾶ τῷ ἀγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ οἰκουμένικῷ ἀρχιεπισκόπῳ καὶ πατριάρχῃ.

(Προοίμιον.) Καὶ τὰ περὶ τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν πολλοῖς περιλαβόντες νόμοι ἐτι καὶ ἑτέρον δέομεθα πρὸς τὰς ἀναγκάσας τῶν ὑποθέσεων καὶ αὐτὴν ἀναρνημένους ἀρκοῦντος. πολλοὶ γὰρ ὀνόματος ἔνεκεν πρὸς ποίησιν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν ὀρμῶσιν, εἶτα ταύτας οἰκοδομησάμενοι οὐδέτι φροντίδα τίθενται τοῦ καὶ δαπάνῃ αὐταῖς ἀφορίσαι πρέπουσαν εἰς τε λυγκοκαίαν εἰς τε τὴν τῶν προεδρευόντων ἀποτροπὴν καὶ τὴν ἱερῶν λειτουργίαν, ἀλλὰ καταλιμπάνουσιν αὐτάς ἐν γυμνοῖς οὖσας οἰκοδομήμασι καὶ ἢ καταλομένας ἢ πάσης ἱεραῆς λειτουργίας ἑστερημένας.

CAPUT I.

Θεοπίζομεν τοίνυν πρὸ πάντων μὲν ἐκεῖνο γίνεσθαι, ὥστε μηδενὶ παρορσίῳ εἶναι μήτε μοναστήριον μήτε ἐκκλησίαν μήτε ἐκτήριον οἶκον ἀρχεσθῆαι οἰκοδομεῖν, πρὶν ἂν ὁ τῆς πόλεως θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος παραγενόμενος εὐχρῆν τε ἐν τῷ τόπῳ ποιῆσαιο καὶ σταυρὸν πῆξαιτο δημοσίαν ἐκεῖσε πρὸσδον ποιησάμενος καὶ τὸ πᾶγμα φανερὸν ἅπασι καταστή-

25

R; UT NULLUS FABRICET ORATORII DOMUM PRAETER VOLUNTATEM EPISCOPI, ET UT DEPUTET PRIUS QUAE CIRCA DILIGENTIAM ET STATUM FABRICATI ORATORII SUFFICIENT. ET UT EPISCOPI NON DESINT SUIS ECCLESIIIS. ET DE ALIENATIONE ECCLESIASTICARUM IMMOBILIIUM RERUM R;

Imp. Iustinianus Aug. Menae archiepiscopo Constantinopolis.

(Praefatio.) Ea quae de sanctissimis ecclesiis sunt multis comprehendentes legibus adhuc etiam alia egemus ad exorta negotia et rursus emergentia sufficient. Plurimi namque nominis causa ad opus sanctarum ecclesiarum accedunt, deinde eas adificantes nequaquam curam ponunt ut expensas quoque ei deponant decentes et ad luminaria et ad observantiam alimenta et ad sacrum ministerium, sed deserunt eas in nudis aedificiis constitutas et aut destruendas aut omni sacro ministerio defraudandas.

Nov. LXVII (Authent. LXIX = Coll. V tit. 17: gloss.) Graece extat in *M*, cap. 1. 2 cum prooemio et epilogo in *L* eademque omisso epilogo decurtata in *Iohannis Scholastici collectione LXXXVII capitulorum 27* (inde in *appendice Nomocanonis L titulorum cap. eccl. 17*). — *Epit. Theod. 67, Athan. 1, 7* (inde *Coll. const. eccl. III, 1, 7*). *Iulian. const. LXI.*

LXVII.

UT ORATORIUM NEMO AEDIFICET PRAETER VOLUNTATEM EPISCOPI, ET UT PRIUS DEFINIAT EA QUAE PERTINENT AD CURAM ET STATUM ORATORII AEDIFICANDI. ET EPISCOPI NE DESINT SUIS ECCLESIIIS. ET DE ALIENATIONE ECCLESIASTICARUM RERUM IMMOBILIIUM.

Idem Augustus Menae sanctissimo et beatissimo archiepiscopo universali et patriarchae.

Praefatio. Cum quae ad sanctissimas ecclesias pertinent multis legibus complexi simus, etiam alia egemus quae ad emergentes causas ac denuo renascentes suppeditet. Multi enim nominis gratia ad sanctissimas ecclesias condendas festinant, deinde iisdem aedificatis non amplius curam adhibent ut etiam impensas idoneas iis adsignent et ad luminaria accendenda et ad alimoniam eorum qui circa eas versantur et ad sacrum ministerium, sed relinquunt eas in nudis aedificiis constantes et aut destruendas aut omni sacro ministerio privatas.

I. Sancimus igitur ante omnia illud fieri, ut nemini liccat neque monasterium neque ecclesiam neque oratorium aedificare incipere, antequam deo carissimus civilis episcopus praesens et vota in loco fecerit et crucem fixerit publice ibi procedens atque rem omnibus manifestam fecerit. Multi enim ora-

2 rubr. Περὶ τῶν κτιζόντων εὐκτήρια, καὶ περὶ τοῦ μὴ ἀπολιμπάνεσθαι τοὺς ἐπισκόπους τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ περὶ ἐκποίησης ἐκκλησιαστικῶν ἀκινήτων πραγμάτων *Theod.* || 3 οἶκον *om.* *Coll. 87 cap.* || γνώμης *om.* *Ath.* || ἐπισκόπου καὶ περὶ (περὶ *om.* *M*) του — 10 πραγμάτων *MLs* || ἐπισκόπου καὶ τὰ ἐξῆς *Ath.* ἐπισκόπου, καὶ ὅπως χρῆ τὸν κτιζόντα προνοήσασθαι *Coll. 87 cap.* ἐπισκόπου, καὶ εἰ μὴ πρότερον τὰ εἰς λυγκοκαίαν καὶ φιλοκαίαν καὶ ἀποτροπῆν τῶν προεδρευόντων στήσῃ *index Coll. 87 cap., app. Nomoc.* || 11 τῷ — 12 πατριάρχῃ || τῷ ἀγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ *Coll. 87 cap.* (verba ἀρχιεπισκόπου καὶ *om.* *M*) || 13 Καὶ τὰ περὶ τῶν || Περὶ τῶν *Theod.* || ἁγίων *Ath.*, *Coll. 87 cap. v. l.* || 14 εἶτε καὶ *L* || ἕτερον *Coll. 87 cap. v. l.* || 16 ἀρκοῦντες *Coll. 87 cap.* || 17 ἕνεκα *Coll. 87 cap. v. l.* || ἀγιωτάτων || τῶν ἀγιωτάτων *app. Nomoc.* || 18 ταῦτα *M* || οἰκοδομήσαντες *Coll. 87 cap. v. l.* || 22 οὖσαν *L* || 23 ἀπάσης *app. Nomoc.* || ἀπεστερημένας *Coll. 87 cap. v. l.* || 25 μηδενὶ μηδὲ *app. Nomoc.* || μήτε — 26 μήτε — μήτε *Coll. 87 cap.* || μηδὲ —

μηδὲ — μηδὲ *ML* (*app. Nomoc.*) || 26 οἶκον *om.* *L* || 28 παραγενόμενος || γενόμενος *app. Nomoc.*, *om.* 5 || ποιῆσαιο *ML* || ποιῆσαιο *L* *Coll. 87 cap.* || 29 πῆξαιτο *ML* *app. Nomoc.* || πῆξαιτο *Coll. 87 cap.* || πρὸσδον *L* *Coll. 87 cap.* || πρὸσδον *M*, *app. Nomoc.* || 30 * καταστήσει (vel καταστήσει) || καταστήσει (καταστήσει *Coll. 87 cap. v. l.*, *app. Nomoc.*) libri statuens (i. e. καταστήσει?) 5 et *Iul. c. 205*

1 sq. R; LXVIII V || 2 domum V] domos RT || 3 uoluntate V || 5 statuta V¹ || fabricatio R¹ fabricationis V || 6 non desint suis ecclesiis RT] suas ecclesias non desinant V || 8 mobilium R¹ V¹ || 11 mene R] menne VT || 12 constantinopolim RV || 15 emergentia] ei emergentia V^a || 16 ad] non ad RV al. || 17 edificeantes V (et sic saepius) || 19 deponant *om.* R¹ || decedentes R || obseruandum V² || 20 misterium R || 21 aut et destruentes aut omnino V || 22 fraudandas V || 24 prae omnibus prioribus R¹ || 29 et causam] aut causam V¹

σεια. πολλοὶ γὰρ ὑποδρόμενοι κίττειν δῆθεν εὐκτα-
ρίους οἴκους τὰς ἐαυτῶν θεραπεύουσι νόσους, οὐκ ὀρθο-
δόξων ἐκκλησιῶν κτίσται γινόμενοι ἀλλὰ σπηλαιῶν
ἀτόπων.

Multi enim simulates fabricare quasi orationis do-
mos suis medentur langoribus, non orthodoxarum
ecclesiarum aedificatores facti, sed speluncarum illi-
citarum.

CAPUT II.

Ἐπειτα μὴ ἄλλως αὐτὸν ἐκκλησίαν ἐκ νέου οἰκοδο-
μῆν, πρὶν ἂν διαλεχθῆι πρὸς τὸν θεοφιλέστατον
ἐπίσκοπον καὶ ὀρίσειε τὸ μέτρον ὅπερ ἀφορίζει πρὸς
τε τὴν λυγκοκαίαν καὶ τὴν ἱεράν λειτουργίαν καὶ τὴν
ἀδιάφθορον τοῦ οἴκου συντήρησιν καὶ τὴν τῶν προ-
εδρευόντων ἀποτροφήν· καὶ εἴπερ αὐτάρκως ἔχειν
δόξειε, ποιῆσθαι αὐτὸν πρότερον δωρεὰν τῶν ἀφορι-
ζομένων μελλόντων οὕτω τε τὸν οἶκον οἰκοδομῆν. εἰ
μῆντοι γε οὐκ ἀρκοίη μὲν τις πρὸς τοῦτο, ὄνοματος
δὲ ἴσως ἐπιθυμῶν τοῦ καὶ αὐτὸς κτίστης ἐκκλησίας
καλεῖσθαι βούλοιο τι τοιοῦτο πράξαι, πολλὰ καὶ ἐν
ταύτῃ τῇ βασιλευούσῃ πόλει καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκ-
κλησίαις τυγχάνουσι τὸν προσήκοντα μὲν λειτουργού-
μενοι τρόπον, κινδυνεύουσαι δὲ καταπεσεῖν ὑπὸ πα-
λαιότητος, ἧ καὶ σμικραὶ καθεστῶσαι καὶ ἀκοσμότεραι
παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ταύταις ἐγχειρούντων, καὶ
ἐξέσται αὐτῷ μίαν τῶν τοιούτων ἐκκλησιῶν ἀπολα-
βόντι ταύτην οἰκοδομήσασθαι, κἀνταῦθα γνώμη τοῦ
θεοφιλοῦς τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπου τοῦ πράγματος
γινόμενον. οὕτω γὰρ ἔσται αὐτῷ καὶ ἰεροῦ οἴκου κτί-
στην κληθῆναι καὶ μηδὲν οἶκον προσαπανῆσαι, τῶν
ἐξ ἔθους ἀφωρισμένων ἤδη περὶ τοῦτο δαπανη-
μάτων ἐπιτιδομένων παρὰ τῶν καὶ πρότερον ταῦτα
χρηγούντων.

5 Deinde non aliter quempiam ecclesiam ex novo
aedificare, priusquam loquatur ad deo amabilem epi-
scopum et definiat mensuram quam deputat et ad
luminaria et ad sacrum ministerium et ad incorrum-
pendam domus custodiam et observantium alimenta:
10 et si sufficienter habere videatur, faciat prius do-
nationem eorum quae futura sunt deputari, et ita
domus aedificetur. Si autem non sufficiat quidem
aliquis ad hoc, nomen vero forte habere desiderans,
tales et ipse fabricator ecclesiae vocetur, vult aliquid
15 tale facere, multae et in hac regia civitate et in
provinciis ecclesiae sunt, in quibus competenti qui-
dem administratur modo, periculum vero ruinae pa-
tiantur per vetustatem aut etiam parvae constitutae
et inordinatae secundum desiderium horum qui eis
deputati sunt: licebit ei unam talium ecclesiarum
accipienti hanc aedificare; et hic voluntate deo
amabilis orthodoxorum episcopi res agenda est. Sic
enim poterit et sacrae domus fabricator vocari et
20 nihil de suo superexpendere, deputatis iam circa
haec expensis oblatis ab eis qui etiam prius has
expendebant.

CAPUT III.

Κακείνῳ γε μὴν θεοπίζομεν, ὥστε κατὰ τὸν ἤδη
παρ' ἡμῶν φοιτήσαντα νόμον τοὺς θεοφιλεστάτους
ἐπισκόπους ταῖς ἐαυτῶν ἐκκλησίαις προσκατερεῖν, καὶ
μὴ καταλιμπάνειν μὲν αὐτάς, χρόνον δὲ πολὺν ἐν-
ταῦθα διατερεῖν καὶ ἀναγκάζειν τοὺς κατὰ χώραν

Illud quoque sancimus, quatenus secundum iam a
nobis prolatam legem deo amabiles episcopi in suis
ecclesiis maneant, et non relinquunt quidem eas,
tempus vero multum hic morentur et cogant per

cap. II summarium habet Nomoc. XIV tit. 3, 14, cap. III summarium id. 8, 2.

toria scilicet aedificanda suscepturi sua mala curant, dum non orthodoxarum ecclesiarum, sed spelunca-
rum illicitarum aedificatores fiunt.

II. Deinde ne is aliter ecclesiam novam aedificet, priusquam cum deo carissimo episcopo locutus
sit atque modum definiarit, quantum et ad luminaria accendenda et ad sacrum ministerium et ad domum
sariam tectam conservandam et ad eorum qui ibi versantur alimoniam adsignet; et siquidem abunde
sufficere videatur, prius donationem factorum eorum quae adsignanda sunt itaque domum aedificet. Si quis
vero ad hoc non sufficiat, sed fortasse nomen sectaturus, ut ipse quoque conditor ecclesiae vocetur, tale
quid agere velit, multae sunt et in hac regia urbe et in provinciis ecclesiae, quae quamquam idoneo modo
administrantur, periculum tamen est ne prae vetustate collabantur, vel etiam quae parvae sint ac minus
ornatae quam desiderant qui in iis ministrant, ac licebit ei unam ex eiusmodi ecclesiis sumere eamque
exaedificare, ut tamen hic quoque secundum consilium deo cari orthodoxorum episcopi res peragatur.
Ita enim obtinet ei ut et sacrae domus conditor appelletur et nihil de suo insuper erogat, cum expensae
de more iam ad eam rem adsignatae ab iis praestentur qui etiam prius eas subministrabant.

III. Verum illud quoque sancimus, ut secundum legem a nobis iam editam deo carissimi episcopi
in suis ecclesiis permaneant, neve eas deserant et multum temporis hic morentur cogantque occo-

1 πολλοὶ — 4 ἀτόπων om. Coll. 87 cap. || 2 θερα-
πείσουσι L || νόμους L^a || 5 Ἐπειτα] Καὶ Coll. 87 cap. ||
αὐτὸν ML] τινὰ Coll. 87 cap., s || νέον M5] νέας L
Coll. 87 cap. || 6 πρὸς τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον
(ἀρχιεπίσκοπον M) ML5] τῷ ἐπισκόπῳ Coll. 87 cap.
(τῷ τῆς πόλεως ἐπισκόπῳ Nomoc. XIV tit.) || 7 ὀρίσειε
ML] ὀρίσαι v. l. ὀρίση Coll. 87 cap. || τῷ μέτρῳ ὅπερ
Coll. 87 cap. v. l. || 8 τε τῆς] τῆς om. Coll. 87 cap. ||
9 ἀδιάφθορον M Coll. 87 cap., Nomoc. XIV tit.) διάφθο-
ρον app. Nomoc. διάφορον L διάφορον Coll. 87 cap. v. l.
συντήρησιν M] τήρησιν L Coll. 87 cap., Nomoc. XIV tit.
10 καὶ εἴπερ — 12 οἰκοδομῆν om. Coll. 87 cap. || 12 sq.
εἰ — μὲν τις] Εἰ δὲ τις οὐκ ἀρκοίη Coll. 87 cap.
14 δὲ om. app. Nomoc. || αὐτὸν κτίστην app. Nomoc. ||
15 βούλοιο — πράξαι om. Coll. 87 cap. || τι om. L
πολλὰι — 18 κινδυνεύουσαι] πολλὰι ἐκκλησίαις τυγχά-
νουσιν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ ἐν ταύτῃ τῇ βασιλίδι
πόλει, κινδυνεύουσαι (κινδυνεύουσαι app. Nomoc.) Coll. 87
cap. || 19 σμικραὶ M app. Nomoc.] μικραὶ L Coll. 87 cap. ||
ἀκοσμότεραι καὶ (καὶ om. codd. nonn., cf. s) ἐξέσται, om.

vv. 20 παρὰ — ἐγχειρούντων Coll. 87 cap. || παρὰ] secun-
dum (i. e. κατὰ) s || τῶν] ταῖς L¹ || ταύταις] αὐταῖς L
21 αὐτ* L^a || μίαν τούτων ἐκκλησίαν app. Nomoc. ||
22 τοῦ τε θεοφιλοῦς L τοῦ θεοφιλεστάτου Coll. 87 cap. ||
23 τοῦ πράγματος — 28 χρηγούντων om. Coll. 87 cap. ||
26 ἀφωρισμένων L || περὶ τούτου L circa haec s || 30 νό-
μον] nov. VI c. 2. 3

1 multis R² || 2 lagoribus non hortodoxarum V ||
5 quampiam V || 6 ad] a R¹ V¹ || 7 diffiniat RV || 8 miste-
rium RV || et om. RV || *incorruptendae (incorrupten-
dae V) libri || 9 obseruantiam R || 10 *nidetur RV
videtur vulg. || 13 habere forte R || desidans V¹ || 14 frabri-
cator V (id. 23) || vocetur om. R¹, uocetur et R² || 15 ciui-
tate regia V || 18 pro uetustate R || 20 licebit] et lice-
bit vulg. || 21 percipienti R || hic] hinc V || 22 amabiles
R¹ || horthodoxorum V || 23 et sacrae] et om. V || 24 sub-
expendere R¹ || deductatis V^a || 29 rubr. S1 episcopus ab
ecclesia per multum tempus defuerit R¹ R in marg. (cf.
Iul. c. 206) || 30 prolatam V vulg.] positam R

οικονόμους δαπάνας αὐτοῖς ἐκπέμπει ἐκ τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας, ἀλλὰ δαπανᾶν μὲν αὐτοὺς ἐκεῖθεν, ταύτη δὲ προσκαοτερεῖν οὐκ ἀνέχεται. Θεοπίσωμεν τοῖνυν, τοῦ παρ' ἡμῶν ἤδη κειμένου νόμου ἐπὶ τῆς ἐαυτοῦ μένους ἰσχίος, εἴπερ ἀπολειφθεῖ ὁ Θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας τῆς αὐτοῦ πλείονα χρόνον, μηδεμίαν αὐτῷ στέλλεσθαι δαπάνην ἐκ τῆς χώρας, ἀλλ' ἐκείνην μὲν περὶ πράξεις εὐσεβεῖς καὶ περὶ τὴν ἀγιωτάτην ἐκκλησίαν δαπανᾶσθαι, αὐτὸν δὲ ἐν ταῦθα πλανώμενον μὴ καὶ δαπανᾶσι τὴν ἀγιωτάτην ἐκκλησίαν βαρύνειν· προόηλον ὄν ὡς εἰ πολὺν χρόνον ἀπολειφθεῖ, τὰ ἤδη παρ' ἡμῶν ἐπ' αὐτοῖς νομοθετηθέντα κρατήσῃ.

provincias oeconomos expensas sibi transmittere ex sanctissima ecclesia, (et) expendat quidem ipse inde eique observare non patiat. Sancimus igitur, a nobis iam posita lege in sua manente virtute, si defuerit deo amabilis episcopus ecclesiae suae amplius tempus, nullam ei mitti expensam de provincia, sed illam quidem circa actus pius et sanctissimam ecclesiam expendi, ipsum vero hic errantem non expensis sanctissimam ecclesiam praegravare: cum certum sit quia, si plurimo tempore defuerit, quae iam a nobis super eis sancita sunt valebunt.

CAPUT IV.

Ἐπειδὴ δὲ ἐτύχονεν ἤδη νομοθετήσαντες, ὥστε εἰ τις ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκποίησις ἀκινήτων ἐκκλησιαστικῶν μέλλοι πράγματος γίνεσθαι, κατὰ δέκρετον ταύτην προῖεναι, καθάπερ ἢ πρῶην φοιτήσασα παρ' ἡμῶν λέγει διάταξις, πρᾶττεσθαι δὲ τὸ δέκρετον μὴ μόνον λαρόντος τοῦ Θεοφιλοῦς ἐπισκόπου τῆς πόλεως καὶ τοῦ αὐτοῦ κλήρου, ἀλλὰ καὶ τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου, οὐ μὴν ἐκείνω προσωνομοδετήται, ὥστε εἴπερ ὁ τῆς μητροπόλεως ἀγιωτάτος ἐπίσκοπος μέλλοι πωλεῖν ἢτοι οἱ τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας τῆς αὐτοῦ εὐλαβεστάτοι οἰκονόμοι, τί δεοὶ γενέσθαι· καὶ τοῦτο προστίθεμεν, ὥστε δύο ἐκ τῆς ὑπ' αὐτὸν συνόδου τῶν Θεοφιλῶν ἐπισκόπων, οὓς ἂν ἔλοιτο, τούτους παραγίνεσθαι, καὶ τῆς ἄλλης ἀπάσης παρατηρήσεως φυλατομένης τῆς ἤδη παρ' ἡμῶν νομοθετηθείσης τὸ τῆς παρουσίας τῶν δύο Θεοφιλῶν ἐπισκόπων προστεθῆναι, ἵνα καθ' αὐτὸν δοκοῖ μετὰ τῆς ἐαυτοῦ συνόδου τὸ πρᾶγμα πράττειν, καὶ ὥσπερ αὐτοῖς τὸ πρᾶγμα ποιῆ πιστὸν καὶ αὐταρκες τῷ ἵπ' αὐτὸν τεταγμένῳ παραγινόμενος, οὕτω καὶ αὐτῷ ἢ ὑπ' αὐτὸν παραγινόμενῃ συνόδῳ διὰ δύο τῶν Θεοφιλῶν ἐπισκόπων δόξειεν τὸ πρᾶγμα ποιεῖν ἀσφαλὲς τὴν ἐκ τῆς ἱερᾶς ταύτης συνόδου προσλαμβάνων μαρτυρίαν.

(Ἐπίλογος.) Τούτων δὲ ἡμῶν τὸν νόμον πρὸς τὸν Θρόνον τῆς σῆς μακαριότητος πρὸς τε τοὺς λοιποὺς ἀγιωτάτους πατριάρχας καταπεμπόμενον αὐτοὶ διὰ γραμμάτων οἰκίωλον τοῖς ὑφ' ἡμᾶς μητροπολίταις

Quoniam vero contigit nos iam sanxisse ut, si qua in provinciis alienatio rei immobilis facienda est, secundum decretum hanc procedere, sicuti dudum prolata a nobis constitutum dicit, agi vero decretum non solum praesente deo amabili episcopo civitatis eiusque clero, sed etiam metropoleos episcopo, nec non et illud insuper est sancitum ut, si metropoleos sanctissimus episcopus futurus est venumdare sive eius ecclesiae sanctissimi oeconomi, quid oportet fieri: etiam hoc adicimus, ut duo ex synodo quae sub eo est deo amabilium episcoporum quoscumque elegerit ipsi intersint, et alia omni observatione custodita, quae iam sancita est, praesentia duorum deo amabilium episcoporum adiciatur, ut secundum se videatur cum sua synodo rem agere, et sicut ipse rem facit credibilem et sufficientem ei qui sub eo constitutus est, dum praesens est, ita et ipsi quae sub eo est synodus praesens per duos deo amabilium episcoporum videbitur rem praebere cautissimam, sumentem ex huiusmodi synodo testimonium.

(Epilogus.) Hanc itaque nostram legem et ad sedem tuae beatitudinis et ceteros sanctissimos patriarchas missam ipsi per litteras proprias sub vos

nomos qui in provincia sunt ut ipsi impensas ex sanctissima ecclesia mittant: unde sumptus quidem inde faciant neque tamen ibi permanere sustineant. Sancimus igitur, lege a nobis iam lata in suo robore servata, si deo carissimus episcopus ecclesiae suae per longius tempus defuerit, ut nulli ei sumptus ex provincia mittantur, sed illi quidem in pias causas et in sanctissimam ecclesiam praerentur, ipse autem, dum hic vagatur, ne adeo sumptibus sanctissimam ecclesiam gravet. Ceterum manifestum est, si per multum temporis absuerit, ea quae iam a nobis de his sancita sunt vim suam habitura esse.

IV. Quoniam vero iam sanximus, ut si qua in provinciis alienatio immobilis rei ecclesiasticae facienda sit, haec decreto interposito procedat, quemadmodum constitutum nuper a nobis edita dicit, decretum autem non solum praesente deo caro urbis episcopo et clero eius, sed etiam episcopo metropoleos agatur, neque tamen illud praeterea sancitum est, si metropoleos sanctissimus episcopus venditionem faciurus sit vel sanctissimae illius ecclesiae religiosissimi oeconomi, quid tum fieri debeat: hoc quoque adicimus, ut duo ex synodo deo carorum episcoporum sub ipso constituta quoscumque elegerit intersint, atque reliqua omni observatione, quae a nobis iam sancita est custodita praesentia duorum deo carorum episcoporum adiciatur, ut ipse per se cum sua synodo rem agere videatur, et sicut ipse fidem et auctoritatem rei addit, dum adest ei qui sub ipso constitutus est, ita etiam quae sub eo est synodus praesens per duos ex deo caris episcopis rem videatur certam efficere, quae ab hac sacra synodo testimonium acceperit.

Epilogus. Hanc autem legem nostram et ad sedem tuae beatitudinis et ad ceteros sanctissimos patriarchas missam ipsi per proprias litteras metropolitanis sub vobis constitutis manifestam

2 ἀλλὰ) om. s. Malin μηδὲ || 4 νόμον M^a || 9sq. δαπανᾶσθαι — 11 ἐκκλησίαν bis scr. M || 15 ἐκκλησιαστικῶν om. s || 18 διάταξις) nov. XLVI || 21 οὐ μὴν) nec non et s || 23 οἱ τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας τῆς αὐτοῦ εὐλαβεστάτοι οἰκονόμοι) eius ecclesiae sanctissimi oeconomi s || 28 παρ' ἡμῶν om. s || 30 καθ' αὐτὸν Scringger ex s || κατὰ ταῦτον (sic) M || 35 δόξειεν M, corr. Scringger || ἐκ τῆς ἱερᾶς ταύτης συνόδου) ex huiusmodi synodo s || 40 ἡμᾶς L

1 yconomos RV (id. infra) || ex Beck] et libri || 2 et addidi, sed add. Beck || expendant quidem ipsi et 3 patiantur

Beck || 4 *positam legem libri] || sua manente (manentem R²) uirtute R] suam uirtutem manentem V sua manere uirtute vulg. || si R¹] siue V si uero R² vulg. || 5 suae om. V¹ || 9 praeg+ure V¹ || 11 eis R²V²] eisque V¹ || 14 rubr. De alienatione rerum mobilium (leg. immobilium) ad ecclesias pertinentium R in marg. (cf. Lut. c. 207) || contingit R || nos iam] noxiarum R¹ || sanxisse R || 15 qua V vulg.] quae R || 19 clerum V || 20 nec non] leg. nec uero? || super V || sancitum] s****u V¹ scitum V² || 24 sinodo R (id. 33) || quae — 30 constitutus est scr. R² in ras. 3 uersum || episcoporum] adiciatur ut secundum se s. v. adscr. V² || 25 elegerint R || 29 ipse om. R || 37 ad om. R¹

ποιήσετε φανερόν, οί δέ δήλον καταστήσουσι τοίς ὑπ' αὐτοίς ἐπισκόποις, ὥστε μηδέν διαλαθεῖν τῶν παρ' ἡμῶν διαταχθέντων. Dat. k. Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. ann. XII. Iohanne v. c. cons. [a. 538]

metropolitae facietis manifestam, et illi palam facient sub se constitutis episcopis, ut nullum lateant quae a nobis constituta sunt.

ΞΗ

5

LXVIII.

Auth. LXX.

ΩΣΤΕ ΤΗΝ ΔΙΑΤΑΞΙΝ ΤΟΥ ΕΥΣΕΒΕΣΤΑΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΗΝ ΕΠΙ ΤΑΙΣ ΔΙΑΔΟΧΑΙΣ ΤΩΝ ΓΑΜΙΚΩΝ ΚΕΡΔΩΝ ΤΑ ΕΞ ΑΠΑΙΔΙΑΣ ΕΙΣΑΓΟΥΣΑΝ ΚΕΡΔΗ ΚΡΑΤΕΙΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΤΑΞΙΝ ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΣΙ ΦΑΚΤΟΙΣ, 10 ΕΠΙ ΔΕ ΤΟΙΣ ΠΡΟ ΑΥΤΗΣ ΤΗΝ ΛΕΟΝΤΟΣ ΔΙΑΤΑΞΙΝ ΧΩΡΑΝ ΕΧΕΙΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν πρωτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων (ἐπάτῳ ὁδοιμαρίῳ) καὶ πατρικίῳ.

Idem Aug. Iohanni pp. secundo et cons. ordinario.

(Προοίμιον.) Ἴσμεν τὴν Λέοντος τοῦ τῆς εἰσεβούς μνήμης διάταξιν τὴν γεγραμμένην ὑπὲρ τῶν ἐν δευτέρους ἀφικνουμένων γάμοις εἴτε ἀνδρῶν εἴτε γυναικῶν καὶ τὸ ἐκ τοῦ γάμου κέρδος τοῖς ἐξ ἐκείνου τοῦ γάμου παισὶν ὅσῳς φυλάττουσαν καὶ μόντς τῆς 20 χρήσεως τὸν κερδάναντα κύριον ἀποτελοῦσαν, τὴν δεσποτείαν δὲ ἐκείνοις τηροῦσαν, ὡς εἴ γε οἱ παῖδες καὶ ἔγγονοι τελετήσαιν, οὐκ ὄντος τὸ λοιπὸν οὐδενὸς τοῦ δι' ὃν ὁ τοῖς δευτέρους ὁμιλήσας γάμοις τῆς δεσποτείας ἐστέρηται, μένειν βουλομένην ἀναφαίρετόν 25 τε καὶ ὀλοκλήρον παρὰ τῷ κερδάναντι καὶ τὴν ἐκ τῆς δεσποτείας ὠφέλειαν.

(Praefatio.) Novimus Leonis piae memoriae constitutionem scriptam de his qui ad secundas veniunt nuptias sive viris sive mulieribus ex [illo] matrimonio lucrum ex illis nuptiis filiis venerande servantem, solius ususfructus eum, qui lucratur, dominum facientem, dominium autem illis servantem, si filii et nepotes moriantur, non existente iam ullo propter quem is, qui ad secunda vota pervenit, proprietate privatur, manere volentem inavulsibilem 25 ac totam apud eum, qui lucratur, et proprietatis utilitatem.

CAPUT I.

Ταύτην ἡμεῖς ἐναγχος ἐπληρωθῶσαμεν, ἄλλα τε διατηρῶσαντες καὶ βουλόμενοι τοῖς κληρονόμοις τῶν

Hanc nos nuper correximus alia disponentes et volentes heredes morientium filiorum aut nepotum,

Nov. LXVIII (= Authent. LXX) Graece extat in M. — Epit. Theod. 68, Athan. 10, 4. Iulian. const. LXII.

facietis, hi vero eam palam facient episcopis sub ipsis constitutis, ut nihil lateat eorum quae a nobis statuta sunt.

LXVIII.

UT CONSTITUTIO PISSIMI IMPERATORIS QUAE IN SUCCESSIONIBUS IN LUCRA NUPITALIA EX ORBITATIS CASU LUCRA INTRODUCIT VALEAT IN FACTIS QUAE POST CONSTITUTIONEM CONTIGERINT, IN IIS AUTEM QUAE ANTE EAM FUERINT LEONIS CONSTITUTIO LOCUM HABEAT.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio Orientis iterum, exconsuli (consuli ordinario) et patricio.

Praefatio. Novimus constitutionem Leonis piae memoriae scriptam de iis qui ad secundas nuptias veniunt sive viris sive mulieribus et lucrum ex matrimonio liberis ex illo matrimonio natis sancte custodire et solius ususfructus eum qui lucratus sit compotem reddere, dominium vero illis servare ita ut, si quidem liberi et nepotes defuncti sint nec quisquam iam reliquus sit per quem si secundas nuptias contraxit dominio privetur, irrevocabile et integrum apud eum qui lucratus sit etiam emolumentum ex dominio manere velit.

I. Hanc nos nuper correximus et alia constituentes et heredes defunctorum liberorum vel nepo-

1 ποιήσετε I 5 ποιήσῃτε M || 2 μηδέν nullum (i. e. μηδέν) ε || 3 subscr. om. ε || k. (kal. om. Iul.) Mai. M Iul.^{brev} Ath. μηνι μαίῳ Theod. || CP. imp. dn. Iustinian. pp. aug. ann. XII M, ἔτους ιβ' τῆς βασιλείας Theod. βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ ιβ' (β' cod.) Ath., om. Iul. || 4 Iohanne nc. cons. M. cons. Iohannis (ihoannis Iul.) Iul.^{brev} ἵπατεία Ἰωάννου Theod. Ath. || 6 rubr. Περί τῆς διατάξεως τῶν διαδόχων (l. διαδοχῶν) Theod. De constitutione imperatoris quae lata est de lucro ex morte liberorum contingente per pacta dotalia Iul. || 7 βασιλέως M (Iul.) βασιλέως Ἰουστινιανοῦ Ath. || τῶν γαμικῶν κερδῶν Agylaeus] τῶν ταμειακῶν κερδῶν M τῶν παλῶν Ath. || 9 κέρδη om. Ath. || 10 συμβαίνουσι Ath.] συμμεινῶσι M || 16 Λέοντος] Cod. 5, 9, 6 (βι. ε' τοῦ κώδικος τι. θ' διατ. ε' καὶ ζ' schol. M) || 19 et 20 καὶ om. ε || 28 ἡμεῖς] nov. II (cf. nov. XXII c. 46)

1 facietis] civitatis R¹ || et] ut V || faciens V || 5 nov. LXVIII (= Auth. LXX) habet V, item r f. 87^a post nov. CXLVI (= Auth. CXXIV) || 13 inscr. om. r || * et cons. ordinario] excons. ordinarum V || 16 leonis piae r] pie leoni V || 17 constitutioni V^a constitutione V^b || de his r] om. V || 18 illo seclusi || 20 solius] et solius Osenbrüggen || eum qui V] qui eum r || domini r pr. || 21 dominium r] dominum V || illis Biener Gesch. d. Nov. p. 492] illius V, om. r || seruentem r pr. || si V] sed r || 22 et r] om. V || nepotem r || non om. r || ullo r] illo V || 23 quem V] quod r pr. quidem r corr. || 24 proprietatem r || prihabitur V || inavulsibilem V || 25 lucratus proprietatis r lucratur a praetantis (corr. proetantis) V, corr. Biener || 28 nuper Biener] super Vr || 29 heres r

τελευτησάντων παιδων ἢ ἐγγόνων, εἴτε γονεῖς εἴεν εἴτε ἑτεροὶ τινες, ἔχειν ἐκείθεν τινα βοήθειαν, μόνου τοῦ ἀπὸ τελευτῆς ἐξ ἀπαιτίας συμφώνου μένοντος καὶ κατὰ δεσποτείαν παρὰ τῷ κερδάναντι, τοῦ λοιποῦ δὲ ἐπὶ τοῖς κληρονόμοις τῶν τελευτησάντων παιδων ἢ ἐγγόνων ἰόντος, καὶ οὐδὲν ὑφ' ἡμῶν τοῦ τῆς χρί-
1 σεως λόγου καινισθέντος. Ταῦτα τοῖνυν καὶ νῦν καὶ εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον κρατεῖν βουλόμεθα, πλήρην εἰ μὴ ἔτῃον οἱ παῖδες προῖν ἢ τεθῆναι τὴν ἡμετέραν διάταξιν τετελευτηκότες. ἐπειδὴ γὰρ ἐφθῆ τὸ κέρδος
10 ὀλόκληρον ἤδη προσγεγόμενον τῷ τοῖς δευτέρους ὀμιλήσαντι γάμοις τῶν παιδων πρὸ τοῦ νόμου τελευτησάντων, οὐκ ἂν ὁ ἡμέτερος νόμος ἐκεῖνα περιεργάζοιτο, ἅπερ ὁ προλαβὼν νόμος Λέοντος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς
15 λήξεως ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ πεποιθκεν ἔξουσίαν. ὥστε οὐ μόνον παιδων ἢ ἐγγόνων οὐχ ὑπόταν ἀσφαλῶς ἔξουσιν ἅπερ ἐκέδαναν, ἀλλ' ἠδὲ καὶ εἰ τι τούτων παρ' ἑτέροις ἐστὶ, κατὰ τὸν δεσποταῖα πρέποντα τρόπον
2 ἔνδικήσουσι. Ταῦτα τοῖνυν νόμῳ βραχεῖ περιστέλλαντες τὰς τοιαύτας ἀμφισβητήσεις ἀναιροῦμεν, ἵνα
20 μὴ διηνεκῶς ὑπὸ τῶν αἰτούντων ἐνοχλώμεθα, ἀλλὰ νόμῳ ταῦτα ἐναποθέμενοι κοινῶ τῶν τοιούτων ἀπαλλαγείμεν ὀχλῶν, τὸ πρὸ τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας σχῆμα φυλάττεσθαι βουλόμενοι τῷ πρὸ ταύτης εὐηγετημένῳ.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοῖνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ κατὰ τοῦτον ἡμῶν παραστάδια τὸν τρόπον ἅπασιν φανερά δι' οἰκείων κηρυγμάτων καὶ προτάξεων καταστησάτω.

Dat. viii. k. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. ann. XII. Iohanne v. c. cons.

sive parentes sint sive alii quidam, habere inde solacium, solo pacto quod ex morte filiis non existentibus contrahitur manente etiam secundum proprietatem apud lucrantem, reliquis autem ad heredes deficientium filiorum aut nepotum venientibus, in nullo a nobis ususfructus ratione novata.

1 Haec igitur et nunc in omne tempus valere volumus; nisi tamen contigit filios antequam poneretur nostra constitutio mori. Si enim contigit quidem lucrum totum ante nuptias iam factum eius qui ad secunda vota migravit, filiis autem legem defunctis, nequaquam nostra lex illa perscrutabitur quae praecedens lex Leonis piae memoriae sub sua constituit potestate: quapropter non solum filiis aut nepotibus non existentibus secure habebunt quae lucrati sunt, sed etiam vel si quid horum apud alios est, secundum modum competentem dominis vindicabunt.

2 Haec igitur brevi lege comprehendentes tales dubitationes perimimus, ut non assidue ab interpellantibus molestemur; sed lege haec statuentes communi importunitatibus huiusmodi liberabimur, figuram quae ante nostram legislationem erat posita servari volentes ei qui ante eam beneficium meruit.

(Epilogus.) Tua igitur eminentia quae secundum hunc nobis placuerunt modum omnibus manifesta propriis edictis ac praeceptis efficiat.

Dat. viii. kal. Iunii Constantinopoli (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XII. Iohanne v. c. consule.

tum, sive parentes sint sive qui alii, inde aliquod auxilium habere volentes, ut id solum quod mortis causa ex pacto orbitalis competit, etiam domini iure apud eum qui lucratus est maneat, reliquum vero ad heredes defunctorum filiorum vel nepotum transeat, ratione ususfructus nequaquam a nobis innovata.
1 Haec igitur et nunc et in omne tempus valere volumus, praeterquam si liberi ante quam nostra constitutio lata est defuncti fuerint. Nam cum iam lucrum integrum ad eum, qui secundas nuptias contraxit, liberis ante legem defunctis pervenerit, nostra lex non morabitur illa, quae anterior lex Leonis piae memoriae sub suam potestatem redegit. Itaque non solum liberis vel nepotibus non superstibus secure habebunt quae lucrati sunt, sed iam etiam si quid horum apud alios extat, secundum modum do-
2 minis competentem vindicabunt. Haec igitur brevi lege complexi eiusmodi dubitationes tollimus, ne perpetuis molestiis a supplicatibus afficiamur, sed his in communi lege conditis eiusmodi molestiis liberemur: qui formam quae ante legem nostram fuit ei qui ante eam beneficio auctus est custodiri velimus.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae hoc nobis modo placuerunt omnibus manifesta per edicta et mandata sua reddat.

2 τινα M Ath.] om. ε || 8 καὶ εἰς] καὶ om. ε || 11 ἤδη προσγεγόμενον τῷ κτλ.] ante nuptias iam factum eius qui ect. ε || 19 βραχεῖ Scrimger ex ε] βραχὺ M || 21 *ἐνοχλώμεθα M ἐνοχλώμεθα Scrimger (cf. 341, 34) || 29 subscr. dat. viii. k. iun. ii anni (sic) CP. imp. dn. Iustiniani pp. aug. ann. XII Iohanno uc. cons. M dat. viii. kal. Iunii CP. dn. Iust. pp. aug. anno XII Iohanne uc. consule ε ἐξέφωνήθη μηνί ἰουνίῳ ὑπάτειά Ἰωάννου Theod. dat. cons. iho. Iul.^b dat. p. c. bilisarii Iul.^u, om. Ath. || dat. kal. Iun. malit Zachariae

1 parentes sint V] ptes scil (i. e. partes? sanctis) r || 2 quod V] quidem r || 3 manente] manere te r || 4 relinquens r || herede V || 7 nunc] hunc r || in] et in Osenbrüggen || nomine r || 8 volumus om. r || contingit r || ante quicquam ponere r || 9 sic enim contingit r || 12 illa r] illas V || 13 Leonis om. r || sub sua r] sui V^a sua V^b 16 uel V] aliud r || 17 uindicabunt V] uendicabitur r || 19 ab interpellantibus r] ad interpellationes (corr. interpellatione) V || 20 hoc r || 21 liberabimur r] liberamur V || 22 legis nostram lationem r || 23 eam om. r || 27 modis r || 29 subscr. dat. viii. kl. iunii constantipol. don. Iust. pp. aug. anno XII. Ioh. uic. consule V, om. r

ΕΘ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΝΤΑΣ ΥΠΑΚΟΥΕΙΝ
ΤΟΙΣ ΑΡΧΟΥΣΙ ΤΩΝ ΕΠΑΡΧΙΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙ
ΕΓΚΛΗΜΑΣΙ ΚΑΙ ΕΠΙ ΧΡΗΜΑΣΙ, ΚΑΚΕΙ
ΤΑΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΞΕΤΑΖΕΘΑΙ, ΜΗΔΕΝΟΣ
ΕΞΗΡΗΜΕΝΟΥ ΑΠΟ ΠΡΟΝΟΜΙΟΥ ΤΙΝΟΣ
ΧΩΡΙΣ ΘΕΙΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ.

Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Κωνσταντινου-
πολίταις.

10

⟨Προοίμιον.⟩ Μίαν εἶναι πᾶσῶν τελευτάτην
ἀρετὴν ὑποληπτέον ἐν ἀνθρώποις τὴν τὰ δίκαια πᾶσι
βραβεύουσαν, φαμέν δὲ τὴν τοῦ πράγματος ἐπώνυμον
δικαιοσύνην. καὶ γὰρ ἐκάστη τῶν ἄλλων ἀρετῶν εἰ
μὴ παρακολουθῆται τὰ ταύτης ἀγαθὰ, γένοιτο ἂν οὐ-
δὲν τῶν προσήκοντων. τοιγαροῦν οὐδὲ ἀνδρείαν τὴν
μὴ μετὰ δικαιοσύνης ἐπαιεῶμεν, καίτοιγε ἡ πάτριος
φωνὴ τὴν ἐν ὅπλοις ἰσχὴν ὀνομάζει μόνην·
εἰ δὲ τις αὐτῆς τὸ δίκαιον ἀφέλοιτο, πλημμελημάτων
ἀφορμὴ μόνων, οὐ μὴν τινος γένοιτο ἂν τῶν βελτιό-
νων. ταύτην ἐν ταῖς ἡμετέροις ἐπαρχίαις ὁρῶντες
παρωραμένην, νόμῳ θεραπεύοντι θεῶν ἀναρῶσαι
καὶ πρὸς ἰσχὴν πρέπουσαν ἀγαγεῖν ᾗθημεν χρῆσαι.
πολλοὶ γὰρ οἱ μὲν γράμματα θεῖα οἱ δὲ προνόμια οἱ
δὲ πραγματικοὺς τύπους οἱ δὲ προστάξεις ἀρχικάς οἱ
δὲ ἄλλας ἐξ ἄλλων εὐρίσκοντες προσάσεις ἐαντοῖς κατα-
πράττονσι τὸ πλημμελεῖν μὲν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἔξω
δὲ ἐκείνων δικάζεσθαι προσποιεῖσθαι. ὁ γὰρ ἐπὶ τι-
νος τόπον παθῶν κακῶς ἢ τι τῶν οἰκειῶν ἀποβαλὼν
ἢ περὶ ὄρων γῆς δικάζομενος ἢ περὶ δεσποτείας ἢ
περὶ νομῆς ἢ περὶ ὑποθήκης ἢ περὶ τινος ἄλλου πῶς
ἂν ἰσχύσειεν (ἐν) ἐτέρω τόπῳ τὰς ἀποδείξεις ὧν ἐπαθε
παρασχεῖν; οἱ γὰρ ταῦτα πράττοντες δύνανεν ἐνδει-
κνύμενοι μόνην καὶ ἰσχὴν οὐ τῷ δίκαιῳ πιστεύουσαν

R: UT OMNES OBOEDIANT IUDICIBUS
PROVINCIIARUM ET IN CRIMINALIBUS ET IN
PECUNIARIIS, ET IBI NEGOTIA EXAMINENTUR,
5 NULLO EXCEPTO PER PRIVILEGIUM,
NEC HUC CONVENTI DEDUCANTUR NISI
SACRA PRAGMATICA FORMA EXHIBERI
QUEMPTIAM IUSSERIT R;

Idem Aug. Constantinopolitanis.

⟨Praefatio.⟩ Unam quidem esse omnium per-
fectissimam virtutem arbitrandum est hominibus quae
iura omnibus distribuit, hoc est ex causa cognomi-
nata iustitia. Etenim unamquamque aliarum virtu-
tum nisi subsequantur huius bona, fiet nihil horum
quae competet. Itaque nec fortitudinem quae non
est cum iustitia laudabimus, cum scilicet patria lin-
gua fortitudinem in armis virtutem appellet solum;
et si quis ab ea iustitiam subtrahat, delictorum oc-
casio solummodo, non quorundam bonorum fiet.
Quam in nostris provinciis intuentes contemni lege
placenti deo eam corroborare et ad fortitudinem de-
centem deducere iudicavimus oportere. Plurimorum
namque alii quidem litteras sacras alii privilegia alii
pragmaticas formas alii praecipita iudicum quidam
alias ex aliis adinvenientes occasiones sibi peragunt
peccandi quidem ut in provinciis et extra eas liti-
gare simulent. Qui enim in quolibet loco male pati-
tur aut aliquid suorum amittit ut de terminis terrae
litigat aut de proprietate aut de possessione aut de
hypothecca aut de alio quocumque, quomodo valebit
in alio loco probationes horum quae pertulit ex-
hibere? haec enim agentes ostendentesque potentiam
solam et fortitudinem, ita iuste credentes talia ma-

Nov. LXIX (Authent. LXXIII = Coll. V tit. 20: gloss.) Graece extat in ML, cap. 1 (Προαγορεύομεν πᾶσι . . .) — 4
in B 6, 21. — Epit. Theod. 69, Athan. 4, 13. Julian. const. LXIII.

LXIX.

UT OMNES OBOEDIANT PRAESIDIBUS PROVINCIIARUM TAM IN CRIMINALIBUS QUAM
IN PECUNIARIIS CAUSIS, ET UT IBI CAUSAE EXAMINENTUR, NEVE QUISSQUAM EX PRI-
VILEGIO QUODAM EXCIPIATUR PRAETER SACRAM PRAGMATICAM SANCTIONEM.

Imperator Iustinianus Augustus Constantinopolitanis.

Praefatio. Una omnium perfectissima virtus inter homines censenda est, quae ius suum cui-
que tribuit, iustitiam dicimus quae ex re ipsa nomen duxit. Nam ceterarum quamque virtutum nisi
illius beneficia sequantur, nihil fiet eorum quae conveniunt. Itaque ne fortitudinem quidem quae iustitiae
coniuncta non sit laudabimus, tametsi patria lingua solam quae in armis est vim virtutem nominat:
quodsi quis ei iustitiam tollat, delictorum tantummodo neque vero boni ullius copia erit. Hanc cum in
provinciis nostris neglectam videamus, lege deo accepta corroborandam et ad vim idoneam adducendam
putavimus. Multi enim sive sacris litteris sive privilegiis sive pragmaticis sanctionibus sive iussionibus
magistratum sive aliis atque aliis causis inventis sibi impetrant ut delicta quidem in provinciis committant,
extra eas autem litigandum esse contendunt. Etenim qui in loco aliquo iniuria affectus est vel quid sua-
rum rerum amisit vel de finibus agrorum vel de dominio vel de possessione vel de pignore vel de alia
qua re litigat, quomodo valeat in alio loco probationes eorum quae passus est exhibere? Nimrum qui
haec agunt, potentiam solam et vim quae iustitiae non confidat ostentantes eiusmodi artes moluntur;

2 ὑπακούειν LB Ath. 5] ὑπακούειν καὶ πείθειν M ||
3 τῶν ἐπαρχιῶν — 7 τύπον om. Theod., καὶ — 7 τύπον
om. Ath. || 7 χωρὶς — τύπον MLB] nec huc conventi
deducantur nisi sacra pragmatica forma exhiberi quem-
piam iusserit 5 || 11 Μίαν] Unam quidem (i. e. μίαν
μὲν?) 5 || πᾶσῶν M5] πᾶσι L Theod. τῶν πᾶσῶν Ath. ||
τελευτάτην M Ath.] τελευτάτην L Theod. || 13 δὲ ML]
δη cum Scringero vulg. || 20 ἀφορμὴν M || 22 παρωρα-
μένην L || θεῶ L || 23 ἀγαγεῖν M] ἀναγαγεῖν L ||
28 προσποιεῖσθαι om. L || 31 περὶ νομῆς] περὶ om. M^a ||
32 ἰσχύσειεν L; in addidi || 34 οὐ τῷ δίκαιῳ πιστεύ-
ουσαν] ita iuste (i. e. οὐτῶ δίκαιῶς) credentes 5

1 LXX V || 2 obediat V || 3 et] ut t¹ || et om. t¹ ||
in om. t || 4 pecuniariis RV] causis add. t vulg. || 6 hunc
V¹ || conuenta t¹ || deducant V || 9 Idem] Impr. R ||
14 iustitiam V || unamquamque t¹ unamqueque t² unaque
ex unaquae corr. R || 15 subsequatur t¹ || fiet] fiet et
V¹ || orum V¹ || 16 competent RV¹ in mg.] compet. t¹
competunt t² || nec] ne V¹ || 18 appellasset t² || 20 non]
in R¹ || corrūdum V¹ || fiet] fiet occasio libri || 21 legi R¹
legem V¹ || 22 placentem V placenti 5 t¹ || corroborare
V || 25 iuditium V¹ || quidem V || 27 ut V] om. R t vulg. ||
litigari V || 25 simulent R 5] simulant V simulandi vulg. ||
29 aliquidem R || amittit t || 30 litigata ut V¹ litigat
ut V³ || propria etate V || 31 quomodo vulg.] modo RV¹
incommodo t² || 32 in alio quoc (quocu del.) compro-
bationes R¹ || 33 hoc t || 34 iuste ita R

τὰ τοιαῦτα τεχνάζουσι· καὶ ταῦτα ἄνθρωποι δρῶσιν ὡς διηκεῖ τὴν δύναμιν ἐξῆν πιστεύοντες, καὶ οὐκ ἀποβλέπουσιν εἰς τὰ πολλὰ καὶ μυρία παραδείγματα, ὅτι περὶ ὄψε καὶ μόλις καὶ ἐν προσώποις εὐαριστητοῖς ἐκ δυνατῶν εἶδομεν προϊόντας δυνατοὺς καὶ ἐκ πλουτούντων πλουτοῦντας, τὸ δὲ ἐπίταν σχεδὸν ἐκ μὲν δυνατῶν προϊάσιν ἀσθενεῖς, ἐκ πλουτούντων δὲ πένητες, τῆς τῶν πατέρων ἀδικίας τοῖς ἐξ αὐτῶν κατακολουθοῦσιν· καὶ οὐκ ἐννοοῦσιν οὐδὲ λογίζονται, ὡς ὅπερ αὐτοὶ δῆθεν ὑπερῶν ἐαυτῶν μηχανῶνται ταῖς δυνάμεισι χρώμενοι, τούτο ἴσως κατὰ τῶν γινόμενων ἐξ αὐτῶν πράττουσιν, οὐ τῆς αὐτῆς ἐκείνοις ἐπακολουθοῦσιν δυνάμει.

CAPUT I.

Ταῦτα ἐννοήσαντες τὸν παρόντα θεῖναι νόμον ἀθήτη-
μεν χρήναι. καὶ προαγορευόμεν πᾶσι τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις οἰκοῦσιν, ὅσοοι τῶν ἡμετέρων κατακούουσι σκηπτρον ἐπὶ τῆς ὑπάρχον πάσης τῆς τε εἰς ἀνάγοντα βλεπούσης τῆς τε πρὸς δυόμενον ἥλιον τῆς τε ἐκατέρωθεν οὐσῆς, ὡς τε ἕκαστον ἐφ' ἧς ἐπαρχίας πλημμελεῖ ἢ ἐφ' ἧς χρημάτων ἢ ἐγκλημάτων ὑπερδύνητος γίνεται, εἴτε περὶ γῆς ὁρίων εἴτε περὶ δεσποτείας εἴτε περὶ νομῆς ἢ ὑποθήκης ἢ περὶ ἑτέρας οἰασθήσονται προφάσεως, ἐκείσε καὶ τὰς εὐδύνιας ὑπέχειν (τούτο δὴ τὸ καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν νομοθέταις ποικίλως μὲν εἰρημέρον δὲ ὅμως, εἰ καὶ μὴ καθαρῶς καὶ ὡς ἡμεῖς αὐτὸ διενεώθημεν), ἀλλὰ μὴ ζητεῖν ὑπερόρια πλεονεκτεῖν. 1 εἴτε γὰρ μεγάλα τὰ μαρτήματα ἢ τὰ συναλλάγματα καθέστηκα, χρη πᾶσι τοῖσιν ἐπ' αὐτοῖς καὶ προσαγγελλίαν εἶναι καὶ γραφήν, εἰ δεθθεῖεν, καὶ ἐξέτασιν ἐπιχώριον διὰ τὸ πρόχειρον τῶν ἐλέγχων· εἴτε ἐπὶ μικροῦ τις ὁμοίως πλημμελοῖ, μείζον (ἂν) ἐπὶ τὸ ἀμάρτημα γένοιτο, εἰ μὴδὲ ἐπὶ τοῖς βραχέσι τῶν δικαίων ἀπολαύσειεν, ἀλλ' ἀναμένει γενέσθαι τε ἐπ' ἄλλοδαπῆς χώρας ἐκείσε τε αὐτὸν ἀγειν καὶ περὶ τούτων δικάζεσθαι, ὃν γε οὐδὲ παρόντα οὐδὲ ἐπὶ τῆς 30 χώρας ἴσως διὰ τὴν ἰσχυρὰν τὴν ἐκείνου ἢ διὰ τὴν ἀσθένειαν τὴν αὐτοῦ μεταλθεῖν δύναται προσηκόντως.

idque faciunt homines, tamquam perpetuam potentiam se habituros confisi, neque ad multa illa atque adeo ascescentia exempla respiciunt, unde tarde et aegre atque in personis quas facile numeraveris vidimus ex potentibus potentes et ex divitibus divites prodire, contra in universum fere ex potentibus infirmi, ex divitibus pauperes prodeunt, cum patrum iniustitia prolem eorum sequatur: neque intellegunt nec secum reputant, quod ipsi scilicet pro se potentia sua utentes machinantur, id sese fortasse contra liberos suos agere, cum illos non eadem potentia sequatur.

I. His consideratis praesentem legem ferendam esse existimavimus. Ac praecipimus omnibus, qui in provinciis habitant, quicumque sceptris nostris oboediunt per totam dicionem nostram tam quae orientem quam quae occidentem solem spectat quaeque ab utraque parte est, ut unusquisque in qua provincia delictum commisit vel in qua pecuniarum vel criminum reus fit, sive de finibus agrorum sive de dominio sive de possessione sive hypotheca sive de alia quacumque causa, illic etiam rationem in iudicio reddat (id quod etiam ab iis qui ante nos fuerunt legislatoribus varie quidem dictum tamen est, etsi non pure nec quemadmodum nos rem consideravimus), ac non extra fines provinciae meliore condicione uti studeat. 1 Nam sive magna sint delicta vel contractus, omnibus modis eorum et delatio et accusatio, si opus fuerit, et examinatio in provincia facienda est propter probationum opportunitatem; sive quis in parva re similiter delinquat, maius etiam peccatum fiat, si actor ne in exiguis quidem rebus iure fruatur, sed periclitetur et in alienam provinciam venire et ibi illum convenire ac de his litigare, quem quidem neque praesentem neque in provincia propter illius potentiam forte vel propter suam infirmitatem commode

4 ὄψε καὶ μόλις] sero tandem ε || 5 προϊέσθαι L || 7 δυνατῶν M^a || 8 τοῖς τῶν L¹ || κατακολουθοῦσι M^a || 12 ἐκείνης M^a || ἐκείνοις ἐπακολουθοῦσιν] sequente sobolem quae illos ε || 16 οἰκοῦσιν] iudicibus ε || 18 τοῖς τε πρὸς δύο μένον L || ἥλιον post ἀνάγοντα (17) coll. B^c || 21 περὶ γῆς ὁρίων] de terra et de terminis ε || 24 ποικίλως? I^a || 25 ὑπέχειν M || 26 μὴ LB(ε) || μὴδὲ M ἢ μὴδὲ vulg. || ὑπερορία cum Scrimgero vulg. || 30 ἐλέγχων] λόγων L^a || 31 πλημμελοῖ MB] πλημμελεῖ L delinquat sive (i. e. πλημμελοῖ ἢ?) ε || ἀν ἀδιδι || 32 γίνοντο L^a || εἰ] quale est si ε || 33 ἀναμένει M || 35 leg. οὔτε — οὔτε? || 36 ἢ διὰ] ἢ διὰ γε B || 37 αὐτοῦ LB

1 et haec homines V in ras. || perpetua uirtute t || 2 habituros se consistentes t¹ || 3 multa] milia R t¹ || milies RV] milia t vulg. || 4 et nuper sonis t¹ || innumerabilibus libri, corr. vulg. || ex inpotentibus V³ t || 5 diuiti-

chinantur, et haec homines perpetrant tamquam perpetuam virtutem habituros se confidentes, et non respiciunt ad multa et decies milies exempla, quia sero tandem et in personis numerabilibus ex potentibus vidimus potentes procedere, ex divitibus divites, in omne autem paene ex potentibus processerunt inanes, ex divitibus autem pauperes, dum patrum iniustitia sobolem est secuta, et non cogitant neque reputant, quoniam quod ipsi quasi pro se machinantur potestatiutes utentes, hoc forsitan contra eos qui ex eis procreantur agunt, non eadem potentia sequente sobolem quae illos.

Haec considerantes praesentem ponere legem acstivimus oportere. Et praecipimus omnibus in provinciis iudicibus quicumque nostris oboediunt sceptris in universa dicione et quae ascendentem videt et quae occidentem solem et quae ex utroque est latere, ut unusquisque in qua provincia delinquit aut in qua pecuniarum aut criminum reus fit, sive de terra et de terminis sive de proprietate sive de possessione aut hypotheca vel de qualibet alia occasione, illic etiam iuri subiaceat (hoc enim apud praecedentes legislatores varie quidem, tamen dictum est, licet non pure et sicut nos illud consideravimus), et ultra terminos litigare non quaerat.

1 Sive enim magna delicta [sint] sive contractus consistunt, oportet omnibus modis super eis et conventionem esse et scripturam, si opus fuerit, et examinationem provincialem propter facilem probationem; sive in parvo quispiam similiter delinquat, sive maius adhuc peccatum fiat, quale est si nec in parvis iure potiarur, sed expectet venire in extraneae terrae provinciam, ibique eum convenire et de talibus litigare, quem neque praesentem neque in provincia forsitan propter virtutem illius aut infirmitatem

bus R V¹] inditibus t non diuitibus V³ || 6 omni t om^a V¹ om^a V² || 8 consecuta t¹ || 9 quasi pro se RV] pro se quasi t || machinatur t¹ || 10 hec t || 11 ex] pro R¹ || 12 sequentem V^a || 14 existimavimus R || 15 praecipimus R t¹ || provinciosis vulg.] provincias libri || 16 quicumque] et quicumque V || nostris] nostris iudicibus R^a || sceptris R² t¹ || 17 in om. t¹ || quae et R, et om. t || 18 sol^a t¹ || est latere V²] latere R t¹ latere est R² || 19 ut] et V et ut R² || unusquis V || deliquit t || 21 siue possessione t || 22 nel de V] nel t aut R || 23 iure R t¹ || 24 tamen] tantum t¹ || 25 sicuti R¹ || et om. V || 26 non quaerant V¹ nequaunt V³ || 27 magis V¹ || sint seclusi || 28 omnibus modis oportet V || super eis et] et super his t || 29 opus t¹ || et om. V¹ || 31 sive maius] sive del. Beck || 32 in parvis] parvus R¹ || 33 patiarur R t¹ || sed] *et V^a || 35 quem] al. qui s. v. R² || prouintiam R || 36 forsitan om. R¹ || aut propter infirmitatem t

τί γὰρ ἂν εἴη σχετιώτερον ἢ τὸν ἀδικηθέντα τυχόν
ἢ περὶ ἀφαίρεσιν βοῶς ἢ ἵππου ἢ τῶν ὑποζυγίων
τινὸς ἢ βοσκημάτων ἢ (ἵνα τοῖς ἀδικηθέντων εἰπωμεν) κατοικίας
ὄρνιθος, τοῦτον ἀναγκάζεσθαι μὴ καθ' ἑνὴν
ἀφ' ἧσται χώραν δικάζεσθαι, ἀλλ' ἀλλὰ ἕκαστε τρέχειν
καί τις τὰς ἀποδείξεις ὡς ἐπαθεῖν ἀπειθεῖσθαι, καὶ
ἢ πολλαπλασιασὶν ὑπομένειν τὴν δαπάνην τῆς τοῦ πράγματος
ἀποτιμήσεως ἢ τὴν ἀπορίαν στενάχοντα φέρειν;
ἐνθεν ἡμῖν πλήθος πολλῶν τῶν προσιόντων ἐφ'
ἐκάστης ἐστὶ, καὶ τὰ γε πολλὰ ἐπὶ τοιαύταις αἰτίαις
ἐνοχλοῦμεθα μικρῶν ἐνεκα προσάσεων, αὐτοὶ τε πολλὰς
ὑπομένοντες ὀχλήσεις ὁρῶντες τε πολλὰ μὲν πληθὺς
ἀνδρῶν πολλὰ δὲ γυναικῶν ἐκ τῶν οἰκείων τόπων
ἐξανιστάμενοι καὶ εἰς ταύτην ἀφικνούμενοι τὴν εὐδαίμονα πόλιν,
ὧν οἱ πλείστοι καὶ μεταιτῶντες καὶ ἐραυζόμενοι τοῦτο
πράττουσι, ἐστὶ δὲ ὅτι καὶ τελευτῶσιν ἐνταῦθα.

CAPUT II.

Εἰ μὲν οὖν ἐνδημοῖεν ἄμφω τῇ χώρᾳ ὃ τε ἐνάγων
ὃ τε ἐναγόμενος, μηδαμῶς εἰς ἐτέραν ἐπαρχίαν τὸ
πρᾶγμα ἔλκεσθαι μηδὲ εἰς ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν,
μήτε καὶ προνομίον τινὸς μίτε ἐκελύσεως, ἀλλ'
αὐτόθι τέμνεσθαι. εἰ δὲ ὃ μὲν παρῆστιν ὃ δὲ ἄπῃ
ἔσται, ὃ δὲ παρῶν ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ μὴ παρόντος
ἀδικεῖται, ἐν αἰτίαις γινέσθω πᾶσι τρόποις αὐτὸς
ὃ τὴν ἀδικίαν πεπραχώς, εἴτε φροντιστὴς εἴτε μισθω-
τὸς εἴτε ὄστιον τῶν αὐτοῦ εἴη. ἐξέστω δὲ αὐτῷ
πρὸς τὸ τῆς ἐπαρχίας διάστημα κατὰ τὸν νόμον τὸν
κοινὸν τὸν πάλα κείμενον προθεσίαν λαμβάνοντι
μηρῖεν τὰ περὶ τούτων ἐκείνῳ πρὸς ὃν τὸ πρᾶγμα
ἀναφέρεται, ἀλλ' εἰ μὲν σύγγενος ἢ ἐπαρχία καθ'
ἐστῆκεν ἐν ἡ τούτο πράττεται, μίας ἢ δύο μόνων
ἐπαρχῶν ἐν μέσῳ καθεστῶσιν, τεσσάρων αὐτῷ μη-
ρῖον διδόντων προθεσίαν· εἰ δὲ μείζον εἴη τὸ διά-
στημα, ἕξ· εἰ δὲ ἐκ Παλαιστίνης τῶν ἢ Αἰγύπτου ἢ
ἐκ τινος τῶν ἐθνῶν τῶν πορωτέρω, μῆνες ὀκτώ
πρὸς τοῦτο ἀρκιούσιν· εἰ δὲ ἐκ τῶν ἐσπεριῶν ἐθνῶν
ἢ τῶν ἀρκιῶν ἢ τῶν ἐπὶ Λιβύης, τετρακῆντα ὃ καὶ
τοῖς πρὸ ἡμῶν νομοθεῖται ἀτάραχος δόξας εἶναι χρό-

suam convenire poterat competenter. Quid enim erit
durius quam laesum forsan circa sublationem bovis
aut equi aut iumentorum alienicius aut pecudem aut
(ut exiguum dicamus) domesticae gallinae, hunc cogi
non in qua aufertur provincia litigare, sed alibi cur-
rere et illic probationes horum quae pertulit exigi,
et aut plures expensas pati quam rei aestimationem,
aut inopiam ingemiscementem ferre? Hinc nobis mul-
titudine plurima est interpellantium cotidie, et crebro
in talibus causis inquietamur parvarum gratia occa-
sionum, et ipsi multas sustinentes importunitates et
videntes plurimam quidem multitudinem virorum plu-
rimamque mulierum ex propriis locis agitatas et ad
hanc venientes felicissimam civitatem, quorum plu-
rimi etiam mendicantes et afflicti hoc agunt, inter-
duo quoque hic moriuntur.

Si igitur fuerint ambo in provincia et actor et
reus, nequaquam ad aliam provinciam causa traha-
tur neque ad hanc felicissimam civitatem, neque ex
privilegio cuiuspiam neque ex iussione, sed illic deci-
datur. Si vero alter quidem adest alter autem ab-
est, qui vero praesens est ex domo absentis in-
iustitiam patiat, conveniatur omnibus modis ipse
qui iniustitiam egit, sive curator sive conductor sive
quicumque sit eius, et liceat ei secundum provinciae
spatium et secundum legem communem antiquitus
positam indutias accipientem nuntiare quae de his
gesta sunt illi ad quem causa refertur.

Sed si quidem vicina provincia est in qua hoc
agitur, una aut duabus mansionibus in medio pro-
vinciarum constitutis, quattuor ei mensium dare in-
dutias; si vero maius sit spatium, sex; si vero ex
Palaestina forsan aut ex Aegypto aut ex gentium
longin quarum, menses octo ad hoc sufficient; si
vero ex hesperis gentibus aut septentrionalibus aut
in Libya, tunc quod etiam praecedentibus legislatori-
bus sufficiens visum est esse tempus determinatum,

c. 2 argumentum notatur 'Poit. 17, 3; 21, 2.

convenire potest. Quid enim acerbius sit quam eum qui iniuria affectus est vel per bovem forte ablatum vel equum vel iumentum aliquod vel pecudem vel (ut rem minimam dicamus) gallinam, cogi ut non in qua provincia res ei ablata est litiget, sed alio currat ibique probationes eorum quae passus est poscatur, atque aut multo plures expensas ipsius rei pretio sustineat aut cum gemitu inopiam ferat? unde magna est multitudo cotidie nos interpellantium, et plerumque in eiusmodi causis ob negotia parvi momenti obtundimur, cum et ipsi magnis afficiamur molestiis et videamus magnam virorum magnamque mulierum multitudinem suis sedibus exciri et ad hanc felicem urbem venire, quorum plurimi vel mendicantes et stipem colligentes hoc agunt, nonnumquam etiam hic moriuntur.

II. Itaque si quidem uterque in provincia sit et actor et reus, nullo modo in aliam provinciam neve in hanc felicem urbem causa trahatur, neve ex privilegio aliquo neve ex iussione, sed ibidem decidatur. Sin alter quidem adest, alter vero abest, et qui praesens est ex domo absentis iniuria afficiatur, omnibus modis is ipse qui iniuriam commisit, conveniatur, sive procurator sive conductor sive quicumque alius sit eorum qui ad illum pertinent. Liceat vero eidem secundum provinciae distantiam ex lege com-
1 muni olim lata dilationem accipere et de his nuntiare illi ad quem res pertinet. Atque si quidem provincia in qua hoc agitur propinqua sit, una vel duabus provinciis interpositis, quattuor mensium dilatio detur; sin maior sit distantia, sex; si vero ex Palaestina forte vel Aegypto vel remotiorum gentium aliqua, menses octo ad hoc sufficient; denique si ex occidentalibus vel septentrionalibus gentibus vel quae in Libya sunt, tum quod etiam legislatoribus qui ante nos fuerunt sufficiens visum est tempus de-

1 ἢ τῶν ἐπὶ τὸν L¹ 2 ἢ περὶ ἢ om. 5 3 τὸ ἐλάχι-
στον LB 4 ἢ ἢ L¹ 8 ἀποτιμήσεως in litura L 9
ἀπορίαν] ἀδικίαν coni. Zachariae non recte 11 νεκρῶν
B^c 12 αὐτοῖς τε LB 5 13 ἐνοχλήσεις B 14 τε
om. B 15 οἰκίων M 16 ἐξανιστάμενον ἐ ἀφικνού-
μενον M (s) 17 ἐξανιστάμενον ἐ ἀφικνούμενον LB 18
18 οὖν om. L 19 γενέσθω B^c 20 μισθωτῆς B^c 21
22 αὐτῶν B^c 23 30 ἢ ἢ L^a 31 μόνων] μόνον B^c mansio-
num (i. e. μόνων) 5 32 καθεστασῶν L 33 δεδόςθω
B^c διδόνθω L (cf. s) 34 εἰ δὲ γε μείζον B 35 τινος
om. 5 36 τῶν ἐθνῶν πορωτέρω B τῶν πορωτέρω
ἐθνῶν L 37 λιβυ^x L 38 cf. Cod. 3, 11, 1. 7 39 χρό-
νος? L^a

sublatione R¹ [bovis] aut bovis V 3 equis V¹ 4 do-
mestica gallina (galina V) V¹ 5 provincia litigare] pro-
vinciaria R¹ [sed] sed et V 6 exigi et] exigit V¹ 7
7 extimatione R¹ estimatio est t² 8 aut] et inge-
mescentem R t 9 est om. t 10 sg. plurimarumque t²
11 ad om. t¹ 12 hoc om. R^c [interdum quoque] et inter-
dum etiam t¹ 13 rubr. De praesentibus reis in marg. R t
(ex Iul.) [prointiam Vt 14 19 reus] actor V¹ [ad aliam
— 22 adest, alter vero sc. R² in ras. 3 versusum] 22 si vero
alter] in haec desinit t. f. S² rubr. De absentibus reis in
marg. R (ex Iul.) [autem V] vero R⁽²⁾ 23 vero] non V¹
absentes V¹ 24 in iustiam R 25 de] et de V¹
26 quam V 27 una R vulg. et una V², om. V¹ 28 dari
Beck 33 spatium sit R 37 libia RV [quod etiam V]
etiam quod in R 38 est R vulg. om. V [determinatum]
add. sit?

1 poterit t² 2 competentem R¹ 3 forsan] forsan et t

νος ορίζεσθω, φανέν δὲ τὸν τῶν ἐννεία μηνῶν ὥστε
 ἐκείνον, εἰ μὲν αὐτῷ τῷ μνημονῷ πιστεύει, τὴν
 δίκην ἐκείνω ταύτην ἐπιτρέπει, εἰ δὲ ἀλλοιούτερόν τι
 πρὸς ἐκείνον φρονεῖ, ἕτερον γοῖν ἐκπέμπει τὸν ὑπο-
 δεξόμενον πᾶσι τρόποις τὴν ἐναγωγὴν καὶ πληρώσονται
 πάντως τὰ ψηφισθέντα, εἰ μὴ ἔφεσις ἀκολουθήσειεν,
 εἴτε ἐπὶ μείζονος εἴτε ἐπὶ ἐλάττωτος αἰτίας. Εἰ δὲ
 ὁ μὲν μνηύσειεν ὁ δὲ οὐκ ἐπιτρέψει, καὶ ὁ τεταγμέ-
 νος παραδράμοι χρόνος, ὡς δὴ κυρίως πράττοντα τὸν
 ἡλιαμένον καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀπόντος προσώπου καὶ ἄγοντα
 παραστήσασθω ὁ τῆς ὑποθέσεως ἀκροώμενος παρὰ
 τοῦ οἰκείου δικαστήριον, καὶ τὴν δίκην ἐξείλασας παρόν-
 τος τοῦ τὴν ἐναγωγὴν ὑφίσταμένου καταδικάζετω καὶ
 αὐτὸν εἴπερ ὑπεύθυνος φανεῖται, καὶ πρὸς γε ἐκείνον
 τὸν μετὰ τὴν τοιαύτην ὑπόμνησιν ἐκπέμπεται τινα κατὰ
 τὴν χώραν μὴ βουληθέντα, εἴπερ ὅλως ὑπεύθυνος
 φανεῖται. καὶ εἰ μὲν εὐπορος εἴη, αὐτὸς ἐκτινῶν τὰ
 ἐκ τῆς ψήφου, εἰ δὲ ἀπόρους ἔχοι καὶ μὴ ἀρκοῖη πρὸς
 τὸ πᾶν τῆς καταδίκης, τηρικαντα καὶ ἐκ (τῶν) τοῦ
 ἀπόντος ἀνακληρούσθω τῷ νενικηκῷ ἢ ἐπὶ τούτῳ 20
 ζημία.

hoc est novem mensium: ut ille, si quidem ipsi
 nuntiant credit, litem illi eam committat, si vero
 aliud aliquid de illo sapit, alium dirigat suscepturum
 modis omnibus actionem et completurum omnino
 quae decernenda sunt, nisi appellatio fuerit sub-
 secuta, sive in maiori sive in minori causa. Sin
 autem ille quidem nuntiet ille vero non ordinet, et
 statutum transeat tempus, tamquam firme agentem
 eum qui conventus est et pro absente persona etiam
 invitum praesentet negotii iudex apud suum tribunal
 et causam examinans praesente eo qui conventio-
 nem suscepit condemnet etiam eum, in quo obnoxius
 apparuerit, insuper et illum post huiusmodi admoni-
 tionem mittere in provinciam non volentem, si tamen
 omnino obnoxius apparuerit. Et si quidem locuples
 sit, ipse exigatur quae decreta sunt; si vero minus
 sit quod habet aut non sufficiat in ista condem-
 natione, tunc et de absentis rebus compleatur victori
 damnium huiusmodi.

CAPUT III.

Εἰ δὲ οὐδὲ αὐτὸς φανεῖται ὁ τὸν κύριον τῆς δίκης
 παραστήσασθαι κλησθεῖς ἢ τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ νομί-
 μως πράττοντα, τότε καλεῖσθω μὲν τῆ τοῦ νόμου
 φωνῇ, μὴ ὑπακούων δὲ καταδικάζεσθω καὶ ἀπὸν
 κατὰ τὸ καλούμενον τὸν ἐρημοδικίων σχῆμα. ὁ γὰρ
 κατὰ προπέτειαν ἀπολιμπανόμενος κατ' οὐδὲν ἂν ἐλά-
 ττων τὸν παρόντος νομοστειν, εἰ μὲντοι ὁ μὲν ἴσως
 παραγένοιτο ἢ στείλειε τινα, ὁ δὲ κατηγορήσας ἀπο-
 λειφθεῖ, τότε καὶ ἀφιέτω τὸν ἐναγόμενον καὶ τὰς
 ζημίας αὐτῷ θεραπεύσαι τὸν σκοφοφάντη καταναγκα-
 ζέτω. οὕτω γὰρ ἔσονται μέτροι πάντες, οὕτω τοῦ
 πλημμελεῖν παύσονται, οὕτως οὐκ ἴγῃσονται δύνασθαι
 τὸ πλουτεῖν τὸν δικαίον κρατεῖν. Καὶ οὐ ἐλήθην
 ἤμας, ὡς ἴσως οὐδὲ τούτο ἀρκεῖ πρὸς τελειοτάτην τοῦ
 πράγματος θεραπείαν, τῶν δικαζόντων τοῖς δυνατω-
 τέροις μᾶλλον ἢ τοῖς τὰ δικαιοτέρα βουλομένοις καὶ
 ἐπιχωρίοις χαρίζομένων. ἀλλ' ὅμως ἴσμεν τὸ γε πλεί-
 στον τῶν ἀδικημάτων θεραπεύσαντες τῆ νομοθεσία
 ταύτῃ, μᾶλλον δὲ τὸ γε ἐφ' ἡμῖν τὸ πᾶν ἔσται τεθερα- 40

Si vero neque ipse apparuerit qui dominum litis
 praesentare iussus est aut qui pro eo legitime cogan-
 tur, tunc vocetur quidem legitima voce, non autem
 oboediens condemnetur et absens secundum schema
 quod appellatur eremodicium (id est desertae causae).
 Nam qui per contumaciam deserit, in nullo minor
 praesente putabitur. Si vero ille quidem forsitan ad-
 venerit aut miserit quempiam, accusator autem desit,
 tunc et absolvere reum et damna eius mederi cal-
 lumniatorem cogat. Sic erunt temperati omnes, sic
 peccare cessabunt, sic non putabunt potentiam divi-
 tiarum iustitiae praevalere.

1 Nec latet nos quia forsitan neque hoc sufficiet ad
 perfectissimam causae medelam, cum iudicantes po-
 tentioribus magis quam iustiora volentibus et ad
 provincias venientibus praesent. Sed tamen novi-
 mus plurima iniustitiarum curata ab hac legislatione,
 magis autem, quantum ad nos est, totum erit sana-

finiatur, novem mensium dicimus: ut ille, si quidem ipsi qui nuntiavit confidit, hanc litem illi mandat, sin vero alienam de eo sententiam habet, alterum certe mittat qui omnibus modis actionem suscipiat et omnino iudicatum solvat, nisi appellatio secuta sit, sive in maiore sive in minore causa. Quodsi alter quidem nuntiaverit, alter autem non mandaverit, et tempus constitutum transierit, iudex causae eum qui conventus est tamquam legitime etiam pro persona absente acturum quamvis invitum proprio iudicio sistat, atque causa examinata praesente eo qui actionem sustinet et ipsum condemnet, si quidem noxius apparuerit, et insuper illum qui pro eodem eiusmodi admonitionem in provinciam aliquem mittere noluit, si modo omnino noxius apparuerit. Atque reus si locuples sit, ipse solvat iudicatum, sin autem inops sit nec iudicato omni ex parte satis faciat, tum etiam ex absentis rebus victori damnium ea in re resarciatur.

III. Si vero ne is quidem comparet qui dominum litis vel eum qui pro eodem legitime agit siscere iussus est, tum vocetur quidem legis voce, quodsi non oboediat, absens quoque condemnetur secundum formam eremodiciorum quae appellantur. Qui enim per contumaciam iudicium deserit, haudquaquam inferior iudicabitur eo qui praesens est. Si tamen ille quidem forte venerit aut miserit aliquem, accusator autem desit, tunc et reum dimittat et detrimenta ei resarcire calumniatorem cogat. Ita enim omnes continententes erunt, ita peccare desinent, ita non putabunt posse divitias iustitiam superare. Neque latet nos fortasse ne hoc quidem sufficere ad causam planissime sanandam, cum iudices potentioribus magis quam iis qui iustiora volunt et in provincia sunt gratifcentur. Altamen scimus maximam quidem partem iniuriarum nos hac lege lata sanasse, immo quantum in nobis est totum sanatum erit. Qui enim non

1 ορίζεσθω M | ὠρίσθω LB (s) || 4 sq. πᾶσι τρόποις τὸν ὑποδεξόμενον B^c || 5 πληρώσαντα LB^c || 6 ἔφεσις] ἕτερος L, ἥτοι ἐκλήρητος s.v. M || 8 οὐκ om. B^c || 9 κύριον L || 10 καὶ ante ὑπὲρ abesse malit Zachariae sine causa || 12 παρόντος LB^c] ὡς παρόντος M || 15 τινα om. s || 18 καὶ μὴ] aut non s || πρὸς τὸ πᾶν τῆς καταδίκης] in ista condemnatione s || 19 τῶν add. Haloander ex s (ἐκ τῶν τοῦ ἀπολιμπανόμενον πραγμάτων Ath., sim. Jul., Ροτ. 17, 3) || 23 τὸν — πράττοντα] qui — cogantur s || 24 καλεῖσθαι B^c || 26 ἐρημοδικίων M || 32 οὕτω γὰρ M | οὕτως LB^c || 33 παύσονται Haloander] παύσονται L παύσονται MB || δύνασθαι om. B^c || δύνασθαι τὸ πλουτεῖν] potentiam divitiarum s || 36 δικαζόντων in litura L || 38 ἐπιχωρίοις B] ἐπὶ χώρας ML ad provincias venientibus s, unde ἐπὶ χώρας παραγγομένουσ Haloander, vulg. || 40 θεραπευόμενον B^c

1 nou^s V¹ || ut ille Beck] utile libri || 2 credit R² || 5 decernenda V¹] discernenda R || 6 sin R] si V vulg. || 10 praesente V¹ || 12 obnoxius] omnino add. R^a || 14 provincia R || volente R¹ || 15 obnoxius omnino R || locuples RV || 16 de cetera R¹ || 17 habeat R || 22 qui] quid V^a || dominum] deum R¹ || dominium R² || 23 est R² vulg.] om. R¹ V¹ || legitime V¹ || cogatur vulg. (agat Beck) || 25 obediens] conueniens R¹ || 26 heremodicium R^b heremodicium R^a V² heremodicium V¹ || 28 quidem om. V¹ || 29 quemquam (quemquam V¹) RV] quempiam vulg. || 30 *reum] eum V vulg. eum qui R || 31 *temperati omnes] temperationes R temperatores V vulg. || sic peccare] spectare R¹ || 32 cessabit V^a || potentiam V²] potentiarum V¹ || potentias R || 35 tutelam R || 38 legis ratione R || 39 ad] aut V^a || sanatum] si natum V^a

πνευμένον. οί γάρ οὐκ ἄλλως παραδίδόντες τὰς ἀρχάς, εἰ μὴ πρότερον ὄρκον ὑπόσχοιεν οἱ ταύτας παραλαμβάνοντες, ὥστε τὸ δίκαιον ἀπασὶ κρίνειν καὶ καθαρὰς φυλάττειν τὰς χεῖρας, οὐδὲν ὄλιμα μετὰ τὸν παρόντα νόμον ἐτέρας τινὸς δεησόμεθα προσθήκης, εἰ γὰρ οἱ μὲν δίκαια δικάζουσι πρὸς τὸν νόμον τε ὁμοῦ καὶ τὸν ὄρκον βλέποντες.

CAPUT IV.

Ἐξαρκάσει δὲ τῶν ἐπιχωρίων ἀρχῶν τοὺς ἀδικούντας οὐδὲ εἰς οὐδέμῃα χρώμενος ἡ προνομία ἢ δυνάμει ἢ τύπῃ, πληρὴ εἰ μὴ θείους ἡμέτερος πραγματικὸς τύπος 10 προσάσει δημοσίας αἰτίας προελθῶν ἀγώγιμον ἐν ταῦτά τινα γενέσθαι προστάσειεν, ἢ ὁ νόμος ποιητὴ ὁποῖον ἐπὶ τῶν ἐκκλητίων, καίτοι γε καὶ τούτο κατὰ τὸ πολὺ μέρος ἐθεραπεύσαμεν πολλοὺς τῶν μειζόντων ἀρχόντων τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐφέτας καθιστῶντες, ἵνα παρ' ἐκείνοις μᾶλλον τὰ τῆς ἐφέσεως, ὅταν 15 μὴ περὶ μεγίστου τινὸς εἴη τὸ ζητούμενον, ἢ κατὰ τὴν ταύτην ἀγωνίζοιτο τὴν εἰδαίμονα πόλιν. Τούτων οὖν ἀναθέντες δικαιοσύνη τὸν νόμον ἐτι μᾶλλον ποιήσομεν αὐτὸν δικαιοτέρον, εἰ μηδενὶ συγχωρήσομεν 20 ἔχειν κατ' αὐτοῦ τινα προνομίαν, μηδὲ ἐξαιροῖσθαι τοῦ νόμου τούτου μηδ' ὅτιον προνομίαν, μηδὲ εἴ τι τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν περιτομήται ἢ τι τῶν εὐαγῶν ξενόνων ἢ ὅλων τῶν σεβασμιατάτων οἰκῶν, ἢ τινὶ τῶν αὐτῆς τῆς βασιλείας οἰκῶν ἢ τοῦ θείου 25 πατμονίου ἢ τῶν θείων προβάτων, ἀίπερ εἰκότως μετὰ τὴν ἀνωθέν εἰσι τιμὴν δευτέρα τεταγμένα, μηδὲ εἴ τις τῶν ἀρχόντων ἢ ἐν δυνάμεσιν ὄντων ἢ ὅλων τῶν ὑφ' ἡμᾶς τεταγμένων ἀνθρώπων· ἀλλ' ἀπαντες ὑπακούουσιν τοῦ νόμου, καὶ ὑποκεκλιμένοι τῷ 30 τῆς δικαιοσύνης θεσμῷ τιμῶν ἐν αὐτῶν καὶ διὰ πάντων ἀγοιεν ἰσχυροὶ, μὴ μόνον εἰς ἀντοὺς βλέποντες, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐφεξῆς διαδοχάς, καὶ εἰδότες ὡς οὐδὲν σχεδὸν τῶν ἐπὶ γῆς ἐπὶ ταύτῃ μένει, ὅει δὲ ἡ φύσις αἰεὶ εἰς πολλὰς καὶ ἀμυγάνους ἐξελεττομένη τροπᾷ, 35 ἅς οὔτε προῖδόνται ῥᾶδιον οὔτε προειπεῖν, θεοῦ μόνου καὶ βασιλέως ἀκολουθούτος θεῶ ταύτας κυβερνᾶν μετρίως τε καὶ ἐπιεικῶς δυνάμενον.

cap. IV pr. summarium habet tractatus περὶ διαφορῶν ἀναγνωσμάτων § 5 p. 192 Heimb. ex Athan.

aliter magistratus conferamus, nisi qui eos suscepturi sunt iusiurandum prius praesentent se iuste iudicaturos omnibus purasque manus servaturos esse, minime opinor altera adiectione post hanc legem indigebimus, si quidem illi iuste iudicabunt legis simul et iurisiurandi ratione habita.

IV. Nec vero a magistratibus provincialibus delinquentes quisquam eripiet aut privilegio ullo aut potestate aut sanctione utens, nisi forte sacra nostra pragmatica sanctio publicae causae nomine prolata aliquem huc exhiberi iusserit, sive lex faciat quale in appellationibus fit: tametsi hoc quoque magna ex parte sanavimus multos maiorum magistratum qui in provinciis sunt iudices appellationum constituentes, ut apud illos potius appellatio, dummodo ne de maxima aliqua re quaestio sit, quam in hac 1 felici civitate exerceatur. Hanc igitur legem iustitiae dedicatam etiam iustiore reddemus, si neminem patiemur contra eam privilegium aliquod habere neque ullum privilegium eximere ab hac lege, ne si sanctissimis quidem ex ecclesiis alicui praestitum sit vel ex sacris xenodochiis vel omnino ex venerabilibus domibus, aut alicui ex ipsis imperatoris domibus sive sacri patrimonii sive sacrae rei privatae, quae merito post honorem caelitus datum secundo loco sunt positae, nec si quibusdam ex magistratibus vel potestatibus habentibus vel omnino ex subiectis nobis hominibus datum sit: sed omnes legi obediunt, et iustitiae normae subiecti et honorent eam et per omnia tueantur validam, neve ad se ipsos solum respiciant, sed etiam ad successiones deinceps futuras, ac sciant nihil fere eorum quae in terris sunt in eodem statu manere, sed velut flumine ferri naturam semper ad multas atque inopinatas mutationes esse evolventem, quas nec praevidere nec praedicere facile sit, cum deus solus et deum sequens imperator haec

tum. Nam qui non aliter tradimus cingula, nisi prius iusiurandum subierint haec accipientes iuste omnibus iudicare et puras servare manus, non puto post praesentem legem altero quolibet egebimus augmento, si illi quidem iuste iudicent ad legem simul et iusiurandum respicientes.

Abripiat autem nullus provincialibus cingulis violentos, nullo utens privilegio aut potestate aut forma, nisi forte sacra nostra pragmatica forma occasione publicae causae procedens exhibitum hic quempiam fieri praecipiat, aut lex hoc faciat quale est super appellationibus, licet etiam hoc ex multa parte curavimus, plurimos maiorum iudicum in provinciis appellationum constituentes, ut apud illos magis appellatio, quando non de maximo negotio fuerit quaestio, quam in hac examinetur maxima civitate.

1 Hanc dicantes iustitiae legem adhuc potius faciemus eam iustiore, si nulli permittamus habere contra eam quaedam privilegia, neque excipi ab hac lege quolibet privilegio, nec si cuilibet sanctarum ecclesiarum largitum est aut alicui venerabilium xenodochiorum aut aliis reverentissimis domibus, aut cuilibet ipsarum imperialium domuum aut sacro patrimonio aut sacris privatis, quae merito post supernum honorem secundo loco sunt posita, nec si aliquibus iudicibus aut in potentatu positis aut omnino sub nos constitutis hominibus: sed omnes obediunt legi et succumbentes iustitiae sanctioni honorent eam et per omnia habeant fortem, non solum in semet ipsos respicientes, sed etiam in futuras successiones, et scientes quia nihil paene in semet ipso manet, sed currit natura semper multas evolvens mutationes, quas neque providere facile est neque praedicere, deo solummodo et imperatore sequente deum haec gubernare mediocriter et mansuete valente.

2 ταῦτα B || παραλαμβάνειν L^o || 3 ὥστε M || om. LB^s || 6 πρὸς] οἱ δὲ L^o || 6 sq. ὄρκον τε ὁμοῦ καὶ τὸν νόμον L || 9 ἢ προνομία] ἢ om. ε || 10 τύπος MB^s] νόμος L || 15 τῶν ἐν] τῶν om. B || ἐφέτας L (appellationum ε) || καθιστῶντων L || 18 εὐδαίμονα] maxima (i. e. μεγάλην) ε || 19 οὖν M] om. LB^s || 21 προνόμιον, 22 προνομίαν B^c || 24 ὄλων] aliis (i. e. ἄλλοις ε, ἄλλως) ε || 26 πατριμονίου ML] θησανροῦ M s. v., B || προβάτων (ἴσθι περιουσιῶν M s. v.) ML] περιουσιῶν B || 28 μηδὲ B || μήτε ML || εἴ τις Scrimger ex ε] εἴ (εἰς B^c) τις libri] δυνάμει B(ε) || 29 sq. ἀλλὰ πάντες B || 30 ὑπακούσειεν L || 34 τῶν ἐπὶ γῆς om. ε || ἐπὶ ταύτῃ] in semet ipso ε || ῥεῖ B || δὲ] δὲ καὶ L || 35 αἰ om. B, εἰς om. L^s || καὶ ἀμυγάνους om. ε || 36 *οὐδὲ — οὐδὲ libri

1 tradidimus V² tradimus restituit V³ || 2 subierit R¹ || iuste] ueste R || 4 colibet V¹ || egebimus] legimus R¹ || 8 rubr. De fori praescriptione tollenda R in marg. (ex Iul.) || Arripiat V || violentus V¹ || 9 nullo om. R¹ || 10 forte aut sacra R¹ || 11 quempiam V || 12 fieri V] inferri R vulg. || *lex] ex RV] faciat R vulg.] fiat V¹ lege fiat V³ || 13 hoc etiam R || 14 plurimis RV¹ || 15 ut om. V || 16 quando non] quae modo V¹ || 17 examinet V¹ || 18 dicantes Beck] dicentes libri || iustitiam R¹ iustie V¹ || 19 iustiores R || 22 est V] sit R vulg. || 23 xenodochorum RV] reuerentissimis V] venerabilibus R || 26 si om. V¹ || 27 potentatu V¹ || 28 omnes] nos R¹ || 29 ea R¹ || 30 habent R] fortem R] ortem V^o sortem V^b || 33 currit vulg.] curet VR¹ curit R² || 34 quas om. R¹ || praevidere vulg. || 35 sol·modo R¹

2 *Ei* δὲ καὶ τὰς χροῖσάτο τισὶ θεοῖσι τύποις εἴτε
πραγματικοῖς εἴτε ἄλλοις περὶ τοιούτου τινὸς αὐτῶ
πεπορισμένοι, ἔσονται παντελῶς ἀκροὶ τῶν ἀρχόν-
των μεγάλῃν ἐκτινύντων ποιῆν, εἴπερ ἄλλως προσ-
δέξονται. Καὶ οὐ τὸ γενόμενον μόνον θεραπεύομεν,
ἀλλὰ καὶ τὸ ἐσόμενον. καὶ γὰρ εἰ μετὰ ταῦτα τοι-
ούτῳ τῷ πορισθεῖν τισὶ τῶν ἡμετέρων ὑπῆκόων ἢ ἐτέρω
τινὶ τῶν ἐμπροσθεν ἀπηγορευμένων (ἐν οἷς περιλαμ-
βάνομεν ὡς εἴρηται καὶ ἐκκλησίας καὶ εὐαγγῆ μονα-
στήρια καὶ τοὺς θεοῖσι ἡμῶν οἴκους καὶ τὰ θεῖα προ-
βάτια καὶ τὸ θεῖον πατριμόνιον), οὐδὲ οὗτοι παντελῶς
κρατήσουσιν. ἔσται δὲ ὁ νόμος οὗτος πανταχόσε τὴν
ἐαυτοῦ δικαίως ἐκτεινῶν ἰσχύϊν, καὶ ἅμα μὲν τὰ μέλ-
λοτα ἀσφαλῆ καθιστῶν, ἅμα δὲ τὸ παρελθὸν θερα-
3 πύων. ἴστε τοίνυν ἀπαντες ὑπῆκοοὶ οὓσους ὁ θεὸς
τοῖς τε ἡμῶν προγόνοις καὶ ἡμῖν δεδώρηται, ὡς ταύ-
την ἡμῖν δίδομεν τὴν νομοθεσίαν πᾶσαν ἡμῖν ἀσφα-
λειαν χαρίζομενοι, καὶ οὐτε ὀδοιπορήσετε μακρὰν οὐτε
κατὰ τῶν μειζήνων θαυρόσετε οὐτε ἡμᾶς μέμψασθε
ὡς ταῦτα μηδὲν θεραπεύομεν. ἀλλ' ἕκαστος ἐγγύθιν
ὀρῶν τὴν ἐφ' οἷς ἂν ζημιωθεῖ τυχὸν ἢ βλαβεῖν ποι-
νήν, καὶ ταύτην θεραπευομένην βλέπων τὸν μέγαν
τε καὶ ἀγαθὸν ἀνυμνήσει θεόν τὸν ταῦτα ἡμῖν νομο-
θετῆσαι καλῶς τε καὶ δικαίως ἐλλάμψαντα. Ἔστω
δὲ ποιῆν τοῖς ταῦτα ἀμαρτάνουσιν ἢ προιεμένοις ἀ-
25 χουσίαι ἢ τε τῆς ἀρχῆς ἐκπτώσεις καὶ decem librarum
auri ἡμίαι.

(Ἐπίλογος.) Οἱ τοίνυν ἐνδοξότατοι ἑπαρχοὶ τῶν
ιερώων ἡμῶν πρακτωρίων οἱ πανταχόσε τῆς ὑπῆκόων
καθεστῶτες τὸν νόμον τοῦτον γινώσκοντες προδή-
30 σουσιν ἐν ταῖς ὑπ' αὐτοῦς διοικήσεσιν, ἐπὶ τε Ἰταλίας
ἀπάσης ἐπὶ τε Λιβύης ἐπὶ τε τῶν νήσων ἐπὶ τε τῆς
Ἑλλάδος καὶ ὅσων ἐν Ἰλλυριοῖς ἐστί, καὶ εἰσονται πάν-
τες, ὅπως αὐτῶν κηδόμεθα τῶν τοσαῦτα ἡμῖν παρα-
σχόντι θεῷ προσάγοντες τὸν νόμον, ὅς μεγάλην ἡμῖν
35 τὴν ὑπὲρ ἐαυτῶν ἀπολογίαν δώσει τοιαῦτα προφάσει
τῆς τῶν ὑπῆκόων σωτηρίας νομοθετήσασιν.

Proponatur Constantinopolitani.

(Dat. k. Iun. CP.) imp. dn. Iustiniani pp. Aug. 39
ann. XII. Iohanne v. c. cons.

2 Si vero quisquam utatur aliquibus sacris formis
sive pragmaticis sive aliis de tali quodam sibi lar-
gitis, erunt omnino infirmae, iudicibus maximam
solventibus poenam, si omnino susceperint. Et non
5 hoc quod fit solum medebuntur, sed et quod faciend-
um est. Etenim si posthaec tale aliquid impetret
ur ab aliquibus nostrorum subiectorum aut ab alio
quolibet quibus prius interdiximus, inter quos com-
plectimur, sicut dictum est, ecclesias et venerabilia
10 monasteria et sacras nostras domos et sacra privata
et sacrum patrimonium, neque hoc omnino valebit.
Erit autem lex haec ubique suam iuste extendens
virtutem et simul quidem futura caute constituens,
simul autem quod praeterit curans.

3 Scitote igitur omnes subiecti, quos deus et nostris
progenitoribus et nobis donavit, quoniam hanc vobis
damus legislationem omnem vobis cautelam confe-
rentes, et neque itinere fatigabimini longiore neque
adversus maximos lacrimabitis neque nos culpabitis
20 tamquam haec non corrigentes, sed unusquisque de
proximo respiciens poenam in quibus forte damni-
ficabitur aut laedetur, et hanc curam videns magnum
et bonum laudabit deum, qui haec nos sancire bene
et iuste illuminavit. Sit ergo poena talia commit-
tentibus aut suscipientibus iudicibus et cinguli casus
25 et decem librarum auri damnium.

(Epilogus.) Gloriosissimi igitur praefecti sacro-
rum nostrorum praetoriorum qui per omnem subiec-
30 tectam terram consistunt legem hanc cognoscentes
proponant et per dioecesis sub se constitutas et in
omni Italia et Libya et insulis et Oriente et quodcum-
que in Illyrico est, et scient omnes quomodo
eorum curam habemus, deo qui tanta nobis contulit
offerentes legem, qui magnam nobis pro eis repen-
35 sationem dabit, dum talia pro causa subiectorum
salutis sanciverimus.

Proponatur Constantinopolitani civibus nostris.
Dat. kal. Iun. CP. imp. (dn.) Iustiniani pp. Aug.
[a. 538] anno XII. Iohanne v. c. consule.

2 moderate et iuste gubernare possit. Quodsi etiam quis sacris quibusdam sanctionibus sive prag-
maticis sive aliis utatur de eiusmodi re ipsi praebitis, omnino irritae erunt; magnamque magistratus solvent
poenam, si eas omnino susceperint. Neque quod factum est solum, sed etiam quod futurum est sanamus.
Etenim si postea quid eiusmodi quibusdam ex nostris subiectis praebatur vel alii ulli eorum quibus
supra interdiximus (in quibus, uti dictum est, etiam ecclesias et venerabilia monasteria et sacras nostras
3 domos et sacras privatas et sacrum patrimonium comprehendimus), ne illi quidem omnino re poterunt:
eritque haec lex quae usque quaque simul iuste extendat ac simul et futura certa constituat et praec-
3 teritis medeatur. Scitote igitur omnes subditi quoscumque deus et maioribus nostris et nobis dona-
vit, nos hanc legem latam vobis dare omnem vobis securitatem gratificavimus; nec vos longa itinera
facturos esse nec adversus potentiores lamentaturos nec nos reprehensuros ut qui haec non sanemus.
Sed unusquisque e propinquo videns poenam de us, quibus forte laedatur vel damno afficiatur, statutam
et medelam his allatam respiciens magnum et bonum deum praedicabit, qui nos illustravit ut haec et
pulchre et iuste sanciremus. Esto autem poena magistratibus qui haec delinquant vel negligant, et amissio
magistratus et decem auri librarum multa.

Epilogus. Gloriosissimi igitur praefecti sacro nostro praetorio qui ubique in dicione nostra sunt
hanc legem cognoscentes in dioecibus quae sub ipsis sunt proponent, et in Italia tota et in Libya et in
insulis et in Oriente et quantum in Illyrico est; atque scient omnes, quomodo ipsis prospiciamus, cum deo
qui haec talia nobis praebuit offeramus legem, quae magnum nobis patrocinium datura est pro nobismet
ipsis qui talia pro salute subditorum sanciverimus.

1 καὶ om. ε || τισὶ om. B || 5 γινόμενον B(ε) || μόνον
om. B || θεραπεύομεν] medebuntur ε || 6 ἀλλὰ καὶ] καὶ om.
L || 7 ἢ ἐτέρω] ἡμετέρω B° || 9 καὶ ἐκκλησίας] καὶ om. ε ||
10 sq. καὶ τὰς θελας περιουσίας καὶ τὸν θεῖον θησαυρὸν
B || 11 οὗτοι — 12 κρατήσουσιν] hoc — valebit ε || 13 δι-
καίαν L || ἐκτεινῶν L¹ || 14 ἀφανῆ L° || παρελθὸν L° ||
15 ἐπλήρωσεν L¹ || 16 καὶ ἡμῖν M || ἡμῖν τε LB || 17 ἡμῖν
B° || ἡμῖν B° || 18 ὀδοιπορήσεται ε || 19 θαυρόσετε L¹ ||
μακρὰ M || 19 μέμψασθε (μέμψασθαι L¹) L || 21 τυχὸν
L° || 22 leg. ταῦτα θεραπεύομενα? (ταύτην θεραπεύειαν
γενομένην con. Zachariae) || μέγα L || 23 θεῶν L° ||
25 τοῖς ταῦτα] talia ε || προιεμένοις M] προσιεμένοις
LBε || 26 decem librarum auri ἧτοι ἡμίαι, s. v. δέκα
λιτρῶν χρυσίου M δέκα λιτρῶν χρυσίου ἡμίαι LB ||
28 *ὑπαρχοὶ ML || 30 προσθήσουσιν L || 31 ἐν ταῖς —
διοικήσεσιν] et per (i. e. ἐν τε ταῖς) dioecesis ε || ἐπὶ τε] ἐπὶ
ἐπὶ τε τοῦ L¹ || 36 ἐαυτῶν] eis (i. e. αὐτῶν) ε || τοιαῦτα
Mε] τοῖς ταῦτα L || 37 τῆς] τοῖς M, τῆς ε || σωτηρίας

om. L || 38 Constantinopoli M || 39 dat. k. Iun. CP. in M
omissa ex ε add. vulg.; ἐργασίη καλανδῶν Ἰουλιῶν Ath.
ἐξεφανήθη μὲν ἰονίνω Theod. || imp. dn. Iustiniano pp.
aug. ann. XII Iohanno u. cons. M(ε), βασιλείας Ἰουστι-
νιανῶν τοῦ ἰβ' ὑπατείας Ἰωάννου Ath. ἰβ' ἔτους τῆς βασι-
λείας ὑπατείας Ἰωάννου Theod.; subscr. om. Iul.

1 rubr. De his quibus fori praescriptio denegatur R in
marg. (ex Iul.) || 2 largitatis R¹ || 3 infirmi V¹ || 5 fit] sit
R¹ || medebimur Beck || et quod V¹ quod etiam R vulg. ||
6 si om. R¹ || 8 conuertimur V || 12 iuste om. V || ostendens
V || 15 et V³] in R V¹ || 20 unus quis V || 22 leditur R V ||
curam] cā (i. e. causa) curam R°, leg. curatam? || 24 illu-
minabit R V || commentibus R¹ || 26 et decem] et om. V ||
28 gloriosissimi R || praefectis V || 31 praeponant V || dioecesis
V dioecesis R || 32 libia R V || 33 illyrico R V || 35 magna R V ||
39 subscr. praestat cod. Ambracensis, dat. kal. Iun. reliquias
omissis V || Iust. pp. a. an. XII. Iohanne uic. consule Ambr.

ὀ

LXX. Auth. LXXII. Coll. V tit. 19

ΠΕΡΙ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ
ΩΣΤΕ ΑΥΤΟΥΣ ΤΟΤΕ
ΤΙΜΗΣ ΠΡΑΕΦΕΚΤΟΡΙΑΣ ΕΠΙΛΑ-
ΒΟΜΕΝΟΥΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΣΘΑΙ
ΒΟΥΛΗΣ ΟΤΕ ΕΜΠΡΑΚΤΟΝ
ΤΑΥΤΗΝ ΛΑΒΟΙΕΝ.

¶ UT ORDINARIAE
PRAEFECTURAE URBANAE
DUAE ET PRAETORIANAE PRAE-
FECTURAE QUAE IN CINGULO
ET IN ACTU SUNT SOLAE, NON
ETIAM HONORARIAE LIBERENT
A CURIALI FORTUNA ¶

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων (ὑπάτων) 10 ὀρδινάριῳ καὶ πατρικίῳ.

Idem Aug. Iohanni pp. Orientis secundo et consuli ordinario.

(Προοίμιον.) Πολλὰ τῶν ἤδη νομοθετηθέντων καταρραδνυθέντα τε καὶ οὐ βραδίως πολιτευοόμενα παντελῶς ἔδοξεν ἀνομοθέτητα καθεστάναι. ἴσμεν γάρ ὡς τὸ ἀρχαῖον ἦν τιнос ἐπαρχότητος σχῆμα, ἦν ὀνορα- 15 ρίαν ἐκάλουν, κωδικιλλῶν ἐκ τῆς βασιλείας ἐπ' αὐτῇ παρεχομένων· ταύτην δὲ οὕτως ἀνόμαζαν ὡς οὐδε- νὸς ἑτέρου πλὴν ἢ φιλῆς τιμῆς τοῖς ταύτης ἤξιωμένοις παρεχομένης, ἥτις τοὺς βουλευτὰς οὐκ ἀπέλαττε τύχης βουλευτικῆς, εἰ μὴ τις αὐτῶν ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ διω- 20 κήσατο. καὶ ὡσπερ ἐπὶ τῶν ἐνδοξοτάτων στρατηλα- τῶν ὁρῶμεν, ὡς οὐκ ἂν τις οὐδὲ ἐκ στρατηγίας ἀπαλλαγῆι τύχης βουλευτικῆς, εἰ μὴ ταύτην ἔργῳ πράξειε (καὶ γὰρ δὴ καὶ τὰς στρατηλασίας praefecto- 25 ρίας εἶναι οἱ ἡμέτεροι λέγουσι νόμοι, οἱ δὲ φίλοι τῆς στρατηλασίας κωδικιλλοὶ μόνην παρέχουσιν ἀξίαν τύ- χης οὐκ ἐλευθεροῦντες), οὕτω καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς ἐπ- αρχότητος, εἰ μέλλοι τις ἐλευθερὸς τοιαύτης γίνεσθαι τύχης, ἀνάγκη τοῦτον αὐτῇ τῇ ἀρχῇ παραγγείλαντα τῶν τῆς βουλῆς δεσμῶν παρ' ἐκείνης ἐκλυθῆναι. 30

(Praefatio.) Plurima horum quae olim sancita sunt neglecta et non facile in republica tractata omnino visa sunt absque lege [sine legislatione] consistere. Novimus enim quia antiquitus erat quaedam praefecturae figura quam honorariam vocabant, codicillis ab imperio super ea collatis; hanc autem ita nominabant, ut nihil aliud nisi purum honorem his quibus praebebatur conferret: quae curiales non liberabat fortuna curiali, nisi quis eam ipso opere ministrasset. Et sicut de gloriosissimis magistris militum videbimus, quia nullus ex magisterio armorum eripitur fortuna curiali nisi eum opere gesserit (nam etiam magisterium militiae praefecturam esse nostrae dicunt leges, puri vero magistrorum militiae codicilli solam praebent dignitatem fortuna non liberantes), sic etiam in ipsa praefectura, si futurus sit aliquis liber huiusmodi fieri fortuna, necesse est ipso cingulo designatum ab ea curiae vinculis liberari.

CAPUT I.

Ἀνανεούμενοι τοίνυν τὸν τοιοῦτον νόμον θεσπί- ζομεν, εἴποτε δόξειε τῇ βασιλείᾳ τιμῆσαι βουλευτήν,

Renovamus igitur huiusmodi legem sancientes, si quando visum fuerit imperio honorare curialem, ut

Nov. LXX (Authent. LXXII = Coll. V tit. 19: gloss.) Graece extat in ML. — Epit. Theod. 70, Athan. 8, 3. Iulian. const. LXIV.

LXX.

DE CURIALIBUS, UT DIGNITATE PRAEFECTORIA POTITI ITA DE-
MUM A CURIA LIBERENTUR, SI IN ACTU POSITI ACCEPERINT.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio per Orientem iterum, exconsuli (consuli) ordinario et patricio.

Praefatio. Multa eorum quae olim legibus sancita sunt cum neglecta iacerent nec facile exer- cerentur, plane carere legis sanctione visa sunt. Scimus enim iam antiquitus praefecturae cuiusdam speciem fuisse quam honorariam appellabant, codicillis ab imperatore in eam collatis captam; ita autem nominabant eam, quoniam nihil aliud nisi nudum honorem in eos qui ea dignabantur conferret: quae dignitas curiales non liberabat condicione curiali, nisi quis eam re ipsa administrasset. Et quemadmodum in gloriosissimis magistris militum videmus ne per magisterium militum quidem quemquam curiali condicione liberari posse, nisi illud re vera gesserit (etenim etiam magisteria militum praefectoria esse dicunt nostrae leges; nudi vero codicilli magisterii militum solam praebent dignitatem, a condicione non liberant): ita etiam in ipsa praefectura, si quis liber ab eiusmodi condicione evasurus sit, necesse est eum ipso magistratu impetrato a nexibus curiae per illum liberari.

I. Renovantes igitur talem legem sancimus ut, si quando imperatori curialem honorare placuerit,

2 rubr. Ὡστε τὴν ἐμπρακτὸν ἐπαρχότητα οὐ μὴν τὴν ὀνοραρίαν ἀπαλλάττειν βουλευτικῆς τύχης καὶ τὰ ἐξῆς Ath. (sim. 5) Ut praefectura dignitas curialem liberet Iul. Περί ἐλευθερίας βουλευτῶν Theod. ¶ 4 praefectorias M praefectoria καὶ L ¶ 9 ὑπάρχῳ ML ¶ 10 ὑπάτων ὀρδινά- ριῳ (5) ὀρδινάριον L, om. M ¶ 12 Πολλὰ τὰ τῶν cit. Theod. ¶ 15 ὡς] eis M ¶ τινος] quaedam (i. e. tis?) 5 ¶ ὀνοραρίαν M ὀνορορίαν L² ὀνορορίαν L¹ ¶ 20 διωκί- σατο M] διουκίσασατο L ¶ 23 ἀπαλλαγῆι] ἀπαλλαγῆ ἢ L ¶ 24 praefectorias M πραιφεκτορίας L ¶ 25 νόμοι] cf. Cod. 12, 4 ¶ φιλλοι L^o ¶ 26 κωδικιλλοι L ¶ 27 ἐπ' αὐτῆς scripsit ex 5] ἐπὶ ταύτης ML ¶ 28 μέλλοι M 5] θέλοι L ¶ γίνεσθαι τύχης M 5] τύχης τυγχάνειν L ¶ 29 ἀνάγκην M^o

3 et] etiam R ¶ 7 liberentur V¹ ¶ 9 Idem Aug.] Impr. A. R ¶ ppro. secundo orientis et consulis ordine V ¶ 12 sancta V¹ ¶ 14 iussa V ¶ sunt om. R¹ ¶ sine legis- latione ut glossema seclusi ¶ 16 honoraria R¹ ¶ 18 nomina- bant vulg.] nominabat libri ¶ nil V ¶ 19 conferre V¹ ¶ 21 de om. R ¶ gloriosissimus R^o ¶ 22 videmus Beck ¶ 23 eum V] eum R vulg.] gesserit V ¶ 24 praefectur- am — 25 militiae om. R ¶ A verbis [turam esse nostrae inc. t f. 82 ¶ 25 puniri V¹ ¶ magisteriorum t¹ ¶ 26 codi- celli (id. 356, t. 11) t¹ ¶ liberante t¹ ¶ 28 fieri fortuna (curiali add. R^o) R t] fortuna fieri V ¶ est om. R ¶ ipso in ipso t² ¶ 32 honorare t¹

εἰ μὲν ὥστε καὶ ἀπαλλάξει τῆς τύχης, δίδουαί αὐτῷ σύμβολα τῆς ἀρχῆς καὶ παρασκευάζειν αὐτὸν ἐπὶ τῶν τοιούτων γινόμενον θρόνον, ἢ τῆς πολιαρχίας τῆς ἐν τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ καὶ τῇ νέα δὴ ταύτῃ τῇ καθ' ἡμᾶς, εἴτε ἐπὶ τῶν πραιτωριανῶν βημάτων τῶν τε τῆς Εἰώας τῶν τε τῆς Ἑσπερας τῶν τε Λιβύης καὶ μὴν καὶ τῶν ἐπὶ τῆς Ἰλλυριδος, οὐσπερ ἅπαντας ὑφ' ἡμᾶς πεποιθῆεν ὁ θεός, καὶ οὕτω τῆς ἐλευθερίας ἀπολαῦσαι, ὥστε μεγάλης αὐτοὺς ἡξιωμένους τιμῆς, ἀπήντη τε ἐποχουμένους καὶ βούωνταν κηρικῶν ἀκούοντας 10 καὶ πρὸς γε τῶν δικαστικῶν ἐπιβαίνοντας θρόνον, τῆς τοιαύτης τύχης ἐλευθέρους καθεστάναι. Εἰ δὲ μόνως αὐτοῖς μεταδοῦναι βουληθεῖν τιμῆς, ποιῆσθαι μὲν κωδικίλλους καὶ τούτους ἐπιδιδόναι, τοσοῦτον δὲ ἰσχύειν τὴν τοιαύτην τοῦ βασιλέως δόσειν, ὥστε αὐ- 15 τὸν τετιμημένον μὲν καὶ τῆς μεγάλης βουλῆς μέρος εἶναι δοκεῖν, οὐ μὴν οὔτε τῆς ἐπιχωρίου βουλῆς οὔτε τοῦ καθ' αὐτὴν λευκώματος ἀπαλλάττεσθαι, ἀλλὰ μένειν ἐπὶ τῆς ἀρχαίας τύχης μόνῃν κερδαιναντα τὴν τιμὴν καὶ οὕτω χάριν εἰδοῦτα θεῶ τε καὶ βασιλείᾳ, ὅτι 20 μετέστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὰ καλλίω τῆς ἐμπροσθεν χθαμαλότητος ἀπαλλάξασα. καὶ ἔστω καὶ τούτο προσθήκη τῶν βασιλικῶν γεῶν οὔτε τὸ δημόσιον ἐλαττούσα οὔτε τύχης οὔδὲ τῶν συνήθων αὐτῇ λειτουργημάτων ἀπαλλάττουσα τὸν βουλευτήν, καὶ τῷ ταυτης 25 ἡξιωμένῳ τὴν τότε παροῦσαν αὔξουσα τιμὴν καὶ ἀποφαίνουσα σεμνότερον καὶ τῶν ἄλλων βουλευτῶν κατὰ τὴν ἀξίαν προὔχοντα μόνῃν.

(Ἐπιλογος.) Τὰ τοῖων παραστάνα ἡμῖν ἢ σὴ ὑπεροχῇ φυλάττειν σπενσάτω, εἰδῖνα ὡς οὔτε τοὺς 30 βουλευτὰς ἡλαττώσαμεν καὶ σεμνότερους αὐτοὺς τοῖς ὀλοῖς ἀπεφῆραμεν ὥστε εἶσονται ταῦτα αἰ πόλεισ διὰ κηρυγμάτων τῶν σῶν, ὥστε τοῖς ἐν αὐταῖς βουλευτὰς ταῦτα γινώσκοντας τὴν ἡμετέραν εἰκότως εὐφημεῖν βασιλείαν. Dat. kal. Iun. CP. (imp.) dn. Iustiniani 35 pp. Aug. ann. XII. Iohanne v. c. cons. [a. 538]

etiam liberet fortuna, dare ei codicillos administrationis (et) praeeparare eum in talibus constitui sedibus aut cinguli urbanae praefecturae senioris Romae et novae videlicet huius nostrae, aut in praetorianis 5 tribunalibus et Orientis et Hesperiae et Libyae nec non et Illyrici, quos omnes sub nobis fecit deus, et ita libertate frui, quatenus magno promeriti honore, et in carpentis vecti et clamores praekonum audientes, insuper iudiciales conscendentes sedes, huiusmodi fortuna liberi constituentur. Si vero solo eos participare voluerit honore, fieri quidem codicillos et hos dari, tantum vero valere huiusmodi imperiale largitatem, ut ille honoratus quidem sit et maximae curiae pars esse videatur, non tamen neque provinciali curia neque eius albo liberetur, sed maneat sub antiqua fortuna solum lucratus honorem et ita gratias agens deo et imperio, quia migravit eum ad meliora prioris tranquillitatis educens. Sitque etiam hoc additamentum imperialium praemiorum, quod neque publicum minuit, neque fortuna neque consuetis ei functionibus privans curialem, et ei qui hoc promeruit etiam praesentem addens fortunam et ostendens honoratiorem et aliis curialibus dignitate solummodo praecedentem.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis tua celsitudo servare festinet, sciens quia neque curiales 30 minimus et honoratiore eos omnibus demonstravimus, ut sciant haec civitates per tua praepcepta, quatenus ***** imperio.

Dat. prid. non. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XII. Iohanne v. c. consule.

idque ita ut eum etiam ab illa condicione liberet, insignia magistratus ei det atque efficiat ut constitutus in eiusmodi sedibus, sive urbanae praefecturae quae est in vetere Roma et in nova hac quidem nostra, sive in praetorianis tribunalibus et Orientis et Occidentis et Libyae nec non Illyrici, quas quidem sedes omnes nobis deus subiecit, sic demum libertate fruatur: ut magno honore digna, quippe qui et carpento vehantur et voces praekonum audiant et insuper iudiciales sedes ascendunt, ab eiusmodi condicione liberi sint. Sin autem solum honorem vis impertire voluerit, faciat quidem codicillos eosque conferat, tantum vero eiusmodi munus ab imperatore datum valeat, ut ille honoratus quidem et magnae curiae pars esse videatur, nec tamen ex curia provinciali neque ex albo eius excimatur, sed maneat in pristina condicione solum lucratus honorem itaque deo et imperatori gratiam habeat, quod ipsum a priore humilitate liberatum ad meliora traduxerint. Atque esto hoc quoque additamentum imperialium praemiorum, quod neque fiscum imminuat neque condicione aut consuetis eidem functionibus curialem liberet, eique qui illo dignatus est honorem quo tum praeditus erat augeat atque honoratiorem eum praestet et reliquis curialibus dignitate sola praestantiorum.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt tua sublimitas custodire studeat, sciens nos neque curiales deminuisse et eosdem in summa re honoratiore praestituisse: itaque civitates per edicta tua haec cognoscent, ut curiales qui in iis sunt his intellectis merito bene dicant nostro imperio.

1' εἰ μὲν om. ε || 3 πολιαρχίας ML || 4 Ῥώμῃ om. L || 5 εἴτε] ἡτε L2 || πραιτωριανῶν M || 6 Λιβύης ML] τῆς Λιβύης cum Haloandro vulg. || 7 Ἰλλυριδος L || 8 καὶ οὕτω] leg. οὕτω καὶ? || 9 μεγάλους L1 || 13 βουληθεῖν Zachariae ex ε] βουληθεῖν ML || 14 κωδικίλλους L || 15 τοῦ om. L || αὐτὸν περιτετιμημένον L (ἀπὸνπερ τετιμημένον Haloander) || 17 *οὐδὲ — οὐδὲ ML || 18 τοῦ] τῆν L1 || 19 κερδαιναντα L1 || 20 βασιλεί L || 22 καὶ τούτο] καὶ om. L || 23 γεῶν L || *οὐδὲ — 24 οὐδὲ ML || 26 τὴν τότε παροῦσαν] etiam praesentem ε || αὔξασθα? L2 || τιμῆν Zachariae] τύχην libri || 29 ἡμῖν Mε] καὶ διὰ τούδε τοῦ θελου δηλοῦμενα νόμον add. L || 30 εἰδῖνα L || 31 post ἡλαττώσαμεν nonnulla excidisse putat Zachariae || 33 τῶν et 34 εἰκότως om. L || 35 subscr. dat. cons. Iohannis Iul. om. Ath. || kal. Iun. M] prid. non. Iun. ε μὴν ἰουνίῳ Theod. || CP. dn. Iustiniano pp. aug. ann. XII. Iohanno uc. cons. M (cf. ε), ἔτους (ιβ') τῆς βασιλείας ὑπατείας Ἰωάννου Theod.

2 et add. vulg. || 3 cinguli R1 V] cingulis R2 t || 4 et novae om. V || praetorianis civita (et pro civita corr. R2) tribunalibus R || 5 horientis V || lybiae t libie RV || 6 illirici libri] deus in ras. V || 11 participare V] participari R t || 12 tamen t1 || uero ualere R2 V1] ualere uero t non ualere R1, uero del. V3 || huiusmodi (hismusdi V)] fortuna liberi add. R2 || 13 imperalem t || 14 tantum t1 || 15 prouintili curia t || eis t1 || 16 antiquae R1 || 17 migraverit t || 19 prouintiam t1 || 20 quod om. V1 || 21 priuaris t1 || 23 hostendens V || honorationem VR || 24 dignitatem V || 30 neque quia t1 || 31 honoratione R1 || 32 per tua] perpetua R || 33 imperio V t vulg.] imperium R. Hiatum non notant libri: suppl. fere quatenus (in iis curiales haec cognoscentes merito nostro benedicant) imperio (sim. Beck) || 35 subscr. dedimus ex V t || pri. non. Iun. t] pridem Iunii nono V || CP. imp. t] Cap. ipf. V || dono V, om. t || iust. V t || aug. anno XII iohanni uc. consule V, a. ann. XII ioh. uic. t

ΟΑ

ΩΣΤΕ ΤΟΥΣ ΠΛΟΥΣΤΡΙΟΥΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΧΡΗΜΑΤΙΚΟΙΣ ΔΙ' ΕΝΤΟΛΕΩΝ ΠΑΝΤΩΣ ΔΕΦΙΝ ΤΑΣ ΔΙΚΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΗΣ ΙΝΙΟΥΡΙΑΡΜ ΔΕ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΩΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΔΕΔΟΜΕΝΟΝ ΑΥΤΟΙΣ ΠΡΟΝΟΜΙΟΝ· ΤΟΙΣ ΔΕ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΙΣ ΕΞΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΔΙ' ΕΑΥΤΩΝ ΚΑΙ ΔΙ' ΕΝΤΟΛΕΩΝ ΔΕΦΙΝ ΤΑΣ ΧΡΗΜΑΤΙΚΑΣ ΔΙΚΑΣ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν 10 ἀνατολικῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων ὑπάτῳ ὀρδιναρίῳ καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Ὅποσα προῦσι μὲν δι' ἑν τιμῆς ἐνεκεν καὶ σχήματος κρείττονος, τὸ δὲ ἐπιεῦθεν ἐκβαίον οὐ τιμῆν, ἀλλ' ἴσως τινα καὶ ζημίαν ἐπάγει, 15 ταῦτα καλῶς ἔχειν ἠγοῦμεθα βραχεὶ θεραπεῦσαι νόμῳ. εἴρηται γὰρ τισι τῶν διατάξεων, ὅστε μηδενὶ τῶν λαμπροτάτων ἐξεῖναι δι' ἑαυτοῦ δίκαν ἀγωνίζεσθαι, δι' ἐντολέων δὲ πάντως. Ἀλλὰ τούτο μὲν ἡ παλαιότης ἐπὶ τῇ τῶν ἀξιομάτων ἔγραψε τιμῆ, πολλοὺς δὲ 20 ὀρούμεν ἀξίων μὲν τυχόντας καὶ τοῖς λαμπροτάτοις ἐγγεγραμμένους ἢ κόμησιν ἢ τριβούνοις ἢ εἴ τινες ἄλλοι καθέστασι τοιοῦτοι, οὐσίας δὲ μετρίας κυρίους, ὅστε παντελῶς μὴ ἰσχυριεῖν πρὸς ἐντολέας προβολῆν καὶ τὴν διὰ τούτο δαπάνην.

R; UT AB ILLUSTRIBUS ET QUI SUPER EAM DIGNITATEM SUNT OMNIMODO SUPER PECUNIARIIS CAUSIS SED ET INIURIARUM CRIMINALITER PER PROCURATOREM DICATUR; 5 CLARISSIMIS AUTEM IN PECUNIARIIS LICERE CAUSIS ET PER PROCURATOREM ET PER SE LITIGARE R;

Idem Aug. Iohanni pp. secundo et cons.

(Praefatio.) Quaecumque procedunt quidem quasi honoris causa et schematis melioris sunt, quod autem hinc evenit non honorem, sed forsitan etiam quandam laesionem inferens, hoc bene habere iudicamus brevi mederi lege. Fertur enim quibusdam constitutionibus, ut nulli clarissimorum liceat per se litem exercere, sed per procuratorem omnino. Sed haec quidem antiquitas pro dignitatum honore scripsit, multos autem conspicimus dignitates quidem adeptos et inter clarissimos inscriptos aut comites aut tribunos vel si qui alii consistunt huiusmodi, substantiae vero minoris dominos, ut penitus non 25 sufficiant ad procuratores ordinandos et propter hoc agendas expensas.

CAPUT I.

Θεσπίζομεν τοίνυν, ἄχρι μὲν τῶν μεγαλοπρεπεστάτων ἰλλουστρίων τούτο κρατεῖν, καὶ πάντως αὐτοὺς δι' ἐντολέας τὰς χρηματικὰς ἀγωνίζεσθαι δίκας, καὶ 30 μὴ καὶ τὴν ἰνιουρίαρμ δι' ἐντολέας κατὰ τὸν ἐγκληματικὸν τρόπον κινεῖν κατὰ τὸ δεδομένον αὐτοῖς ἐπὶ ταύτης προνόμιον, ὅστε μὴ ἀναγκάζεσθαι ἢ συγκαθίσθαι τοῖς ἀρχουσιν ἐν ᾧ δικάζουσιν ἢ παρεστάναι

Sancimus igitur usque ad magnificentissimos illustres haec valere, et modis omnibus eos per procuratores pecuniarias exercere causas, nec non etiam iniuriarum per procuratorem criminali modo movere secundum quod datum est eis super hoc privilegium, ne cogantur aut sedere cum iudicibus cum iudicant

Nov. LXXI (Authent. LXXI = Coll. V tit. 18: gloss.) Graece extat in *ML*, cap. 1 in *B* 7, s. 30 (inde *B* p. 234 Zach. et *Ecloga* lib. I—X *Basilicorum*) et multifariam immutat in *Epanagoge* 11, 10. — *Epit. Theod.* 71, *Athan.* 22, 5. *Iulian. const.* CXXI.

LXXI.

UT ILLUSTRIS IN LITIBUS PECUNIARIIS OMNINO PER PROCURATORES CAUSAM AGANT, ITEM IN CAUSA INIURIARUM CRIMINALITER MOTA SECUNDUM PRIVILEGIUM IIS DATUM; CLARISSIMIS AUTEM LICEAT ET PER SE ET PER PROCURATORES CAUSAS PECUNIARIAS AGERE.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio per Orientem iterum, exconsuli consuli ordinario et patricio.

Praefatio. Quaecumque honoris quidem et formae melioris causa prolata sunt, atqui quod inde evenit non honorem, sed forte adeo damnum quoddam confert, ea par esse existimamus brevi lege sanare. Dictum enim est in quibusdam constitutionibus, nulli ex clarissimis licere per se ipsum causam agere, sed omnino per procuratorem. Verum hoc quidem antiquitas in honorem dignitatum conscripsit: multos autem videmus dignitates quidem adeptos et inter clarissimos aut comites aut tribunos aut si qui alii sunt eius generis inscriptos, sed eisdem mediocri substantiae dominos esse, ut omnino non valeant ad procuratorem instituendum et sumptus propterea faciendos.

I. Sancimus igitur ut usque ad magnificentissimos illustres hoc valeat, tique omnino per procuratorem pecuniarias agant causas, nec minus etiam causam iniuriarum criminali modo per procuratorem moveant secundum privilegium ipsis de ea datum, ne aut cum magistratibus dum iudicant una sedere

2 rubr. Ὅστε ἐπὶ μὲν τῶν ἰλλουστρίων ἐν τοῖς χρηματικῶσι δι' ἐντολέας πάντως λέγεσθαι τὰς δίκας καὶ τὰ ἐξῆς *Ath.* Περὶ ἀξιοματικῶν δικαζομένων *Theod.* De privilegiis dignitatum sive de procuratoribus *Iul.* (Περὶ ἰλλουστρίων νεαρὰ οὐ σχολ. *B*⁴) || 4 τῆς *L* | τοῖς *M* | ἰνιουρίαρμ *L* ἰνιουρίαρμ *M* || 7 καὶ δι' ἑαυτῶν *om. L* || 10 ἐπάρχῳ *Ath.* ὑπάρχῳ *ML* || 11 πραιτωρίων *om. L* || ὑπάτῳ *om. L* || 15 καὶ *L*⁵ | *om. M* || 16 ταῦτα] *hoc s* | βραχὺ *M* || 17 τισι τῶν διατάξεων] *cf. Cod.* 2, 12 (13), 25 || 18 ἐξεῖναι] *ἐξῆ* καὶ *L* || 19 τοῦτο] *haec s* || 21 μὲν *om. L* || 22 κόμησιν *L* || 27 τοίνυν *M* | οὖν *L*, *om. B* || μὲν *M* | *om. LB* (s) || 28 ἰλλουστρίων *MLB*⁴ s] *συνκλήτικῶν B*⁴ *Ecl.* | τοῦτο] *haec s* | τοῦτο κρατεῖν καὶ *om. B* | αὐτοῦ *L*¹ || 28 sq. αὐτοὺς — δίκας] μὴ δι' ἑαυτῶν αὐτοὺς τὰς χρηματικὰς ἀγωνίζεσθαι δίκας, ἀλλὰ δι'

ἐντολέας *B*² || 29 δι' ἐντολέας] per procuratores s || 30 τὴν ἰνιουρίαρμ *M* τὴν ἰνιουρίαρμ *L* τὴν περὶ τῆς (τῆς *om. B*⁴ *Ecl.*) ὑβρεως *B* || διὰ τοῦ ἐντολέας *B*⁴ || 31 διδόμενον *Ecl.* || τοῦτο *Ecl.* || 32 προνόμιον] *cf. Cod.* 9, 35, 11

1 R; omnia LXX-I V || 5 procuratorem *R vulg.*] procuratores *V* [dicatur *vulg.*] dicantur *V* et dicantur *R* || 6 claris *V*¹ || 7 *causis] eis *RV* || 10 Idem Aug.] *Impr. A. R* || cons. *V*] constantino *R* || 16 haberi *R*¹ || 18 liceat *om. R*¹ || 20 haec *V*] hanc (hanc ha *R*²) *R al.*, hoc *edd. aliquot* || 21 conscripsimus *V* || 22 adeptos *RV* || conscriptos *R* || 24 aut *R* || 30 per] pro per *R*² || 31 datum est] secundum quod *add. R*² || eis *om. R* || hoc] *haec V*²

πάλην οἷα δικαζομένους· ἐκατέρωθεν γὰρ τὸ πρᾶγμα ἔστιν ἐπιβαλές, ἢ τῶν ἀξιωματῶν ὑβρίζομένων ἢ τοῦ δικαστικοῦ σχήματος ἀναξίως προϊόντος. ἐπιτοίγε μετὰ τοὺς μεγαλοπρεπεστάτους ἰλλουστρίους ἀπασιν ἀδεία ἔστω βουλευμένοις καὶ ἐντολῆς προβάλλεσθαι καὶ δι' ἐαυτῶν ἀγωνίζεσθαι, οὐδεμιᾶς ἐντεῦθεν οὔτε κωλύσεως οὔτε ζημίας οὔτε ποινῆς παρὰ τοῦτο ἐπαγομένης αὐτοῖς.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεοῦ δηλούμενα νόμον ἀπασιν ποιησάτω φανερὰ τὰ συνειδισμένα ἐπὶ τούτοις πράττουσα. Dat. k. Jun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. ann. XII. Iohanne v. c. consule.

aut stare rursus tamquam litigantes: ex utroque enim causa videtur incauta, aut dignitatis iniuriam sustinentibus aut iudiciali schemate indigne procedente. Post magnificentissimos igitur illustres omnibus licentia sit volentibus procuratores ordinare et per se lites exercere, nulla ex hoc neque prohibitione neque damno neque poena inferenda eis.

(Epilogus.) Tua igitur eminentia quae visa sunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem omnibus faciat manifesta, quae moris sunt super his agens. Dat. prid. non. Iunias CP. imp. dn. Iustiniani [a. 538] pp. Aug. anno XII. Iohanne v. c. consule.

OB

ΠΕΡΙ ΚΟΥΡΑΤΟΡΩΝ ΚΑΙ ΚΗΛΕΜΟΝΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΦΡΟΝΤΙΔΟΣ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων ὑπάτῳ 30 ὀδυναρίῳ καὶ πατρικίῳ.

(Προομιον.) Πάντα μὲν τῷ νομοθέτῃ τὰ τῆς πολιτείας ἐν μεγάλῃ φροντίδι καθέστηκεν, ὅπως ἂν ἄριστα ἔργοι καὶ ἀμαρτάνοιτο μηδέν· διαφερόντως δὲ τὰ συμβόλαια τῶν νέων καὶ ἢ περὶ αὐτοῦ φροντίς 35 πρᾶγμῶς ἐστὶ περισπούδαστον τοῖς τοῦ νομοθετεῖν παρὰ θεοῦ τὴν ἐξουσίαν λαβοῦσι, φαιμέν δὴ τῷ βασιλεῖοντι.

Nov. LXXII (Authent. LXXV = Coll. VI tit. 2: gloss.) Graece extat in ML, fuit in B 37, 11, 1-4, unde c. 1 (Ei δὲ τις ὑπεύθυνον — ἀλεθρος 359, 25) et c. 6-8 (— μνήμην γινόμενον 362, 34) servavit B^c p. 342 Zach., reliquorum argumenta Tivpicitus (ed. Heimbach. III p. 675 sq.).— Epit. Theod. 72, Athan. 13, 1. Iulian. const. LXXV.

aut rursus adstare tamquam litigantes cogantur: ab utraque enim parte res est lubrica, cum aut dignitates iniuria afficiantur aut iudicialis ordo parum procedat. Atqui post magnificentissimos illustres omnibus licentia sit, si velint, et procuratores eligendi et per se causam agendi, neve ullum inde aut impedimentum aut damnum aut poena ulla secundum hoc iis inferatur.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur omnibus manifesta faciat, quae in his fieri solent actura.

LXXII.

DE CURATORIBUS ET TUTORIBUS ET CURA MINORUM.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio per Orientem iterum, exconsuli consuli ordinario et patricio.

Praefatio. Quamquam omnes reipublicae partes legislatori magnae curae sunt, ut optime se habeant neve quicquam peccetur, tamen prae ceteris obligationes minorum et eorum cura res est summo studio digna iis qui potestatem leges ferendi a deo acceperunt, imperatorem dicimus. Atque multas qui-

2 ἐστὶν om. Ecl. || 3 δικαστοῦ B^c || βήματος Ecl. || 4 ἰλλουστρίους L¹ συγκλητικῶς B^c Ecl. || 5 καὶ om. ε || ἐντολήν? L^a ἐντολῆς Epan. || 6 sq. *οὐδὲ — οὐδὲ — οὐδὲ libri || 7 παρὰ τοῦτο ML B^c Ecl. || παρ' αὐτοῦ B^c περὶ τοῦτο Haloander; om. ε || ἐπαγομένοις M || 9 Ἡ om. L || 11 συνηδισμένα M συνηδισμένα L || 12 subscr. om. Iul. || k. iun. M] prid. non. Iun. (v. l. Iul.) ε πρὸ νόμον Ἰουλιαν Ath., om. Theod. || CP. imp. dn. Iustiniano pp. ang. ann. XII. Iohanno uc. consule M (cf. ε), τῷ ἰβ' ἔτει τῆς βασιλείας ὑπάτειας Ἰωάννον Theod. βασιλείας Ἰουστινιανῶ τὸ ἰβ' μετὰ τὴν ὑπάτειαν Ἰωάννον Ath. || 15 sq. rubr. Περὶ κουρατόρων (κουρατόρων B) — φροντίδος ML, B secundum indicem B^c et Tivpicitus] Ὅστε τοὺς ὑπεύθυνα λέγοντας ἔχειν τὰ πράγματα τῶν νέων καὶ τὰ ἐξῆς Ath. (ε) Περὶ ἐπιτροπῶν Theod. (B^c) || 29 ἐπάρχῳ Ath. ὑπάρχῳ ML || 30 ὑπάτῳ om. L || 32 μὲν] μὲν ἤδη cit. Theod.

1 utraque V || 2 enim om. R || 3 iudicialis V || 6 prohibiti R¹ || 9 iussa R] iussa V || sunt om. R || 12 subscriptionem dedimus ex Bamb. I; om. Val. || Iul. edd. glossatae (cf. Ath.) || dns. Bamb. I || 13 consulis Bamb. I || 14 R; LXXV V || 15 hii RV¹ || proibent R¹ || 16 obligate sunt V² obligatis V¹ || 18 ut V vulg.] om. RT || 20 agunt om. R¹ || 21 hoc V || 25 administrantur vulg.] ministrantur R ministrantur V ministrant T || 26 quando] quam V¹ || recondā R^a || 27 ex eis redditus (redditur R¹) RT redditus eis V || 34 peccandi seclusi (peccati vulg.) || nihil] nici R¹ || *relinquatur libri || 35 autem] aut R || est (del. V²) curatio V] curatio est R || 36 proferendi] preferenda eis R^a || 37 praeeperunt R¹

πολλῶν γούν ἤκουσαμεν δικῶν, ἔνθα οἱ θαναστοὶ κηδεμόνες ἐκχωροῦνται κατὰ τῶν νέων, εἴτε ἀγέθων εἴτε ἐφθῶν μὲν ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας ἡλικίας ὄντων, καὶ εὐθὺς κύριοι τῆς ἐκείνων γίνονται περιουσίας, ἢ τὰ οἶκ ὄντα ἰσως ὑπεύθυνος χρεῖα ἢ ὀλίγον τιμῆματος ἐκχωροῦμενοι τὰ πανταχόθεν σαθρά, ἢ καὶ ἀποκρύπτοντες ἀποδείξεις τῶν χρεῶν οὐσας ἐν τοῖς τῶν νέων πράγμασι, καὶ οὕτως τὰς ἐκχωρήσεις λαμβάνοντες καὶ κατὰ ἄλλας προφάσεις (εἰ δὲ οὐκ (ἂν) ἀνθρώπος πρὸς κακίαν ἅπασ' ἐκκλίνει ἐξέυροι;) τὰ τῶν νέων οἰκειοῦνται πράγματα.

imperat. Multas itaque causas audivimus, ubi administrantibus curatoribus cessiones factae sunt adversus minores, sive impuberes sive puberes quidem in secunda tamen aetate constitutos, et mox efficiuntur eorum domini facultatum, aut non existentia forsitan debita subeuntes aut parvo pretio cessiones accipientes eorum quae sunt undique fragiles, aut etiam celantes desuscepta existentia in minorum rebus et ita cessiones accipientes, et secundum multas et plures occasiones (quid enim homo ad malitiam semel declivis non adinveniat?) minorum res proprias faciunt.

CAPUT I.

Ταῦτα ἅπαντα νόμῳ διορθῶσαι βουλόμεθα, καὶ πρὸς γε ἐκεῖνο τὸ εἰ τις ἐπεύθυνος ἔχοι τὸν νέον ἢ τὰ αὐτοῦ πράγματα, τοῦτον μηδὲ παριέναι παντελῶς εἰς τὴν αὐτοῦ κηδεμονίαν, κἂν εἰ παρὰ τῶν νόμων καλοῖτο. τί γὰρ ἂν οὐ πράξειεν ὑπὲρ ἐαυτοῦ κύριος αὐτοῦ τε ἂν καὶ τῶν τοῦ ἀντιθίου πραγμάτων γινόμενος; διὰ ταῦτα γὰρ κακίῳ νομοθετοῦμεν ὥστε, εἰ προφανέστατα δηλὸς ἐστὶν ὁ γινόμενος κηδεμῶν αὐτὸς ἐπεύθυνος ἂν τοῖς τοῦ νέου δικαίους, οὐδὲ ἐκείνος κηδεμῶν ἔσται, μὴ ποτε ἢ γραμματείῳ ἐκκλέψειν ἢ ἄλλας ἀποδείξεις οὐσας ἀφανίσαιε τῶ νέῳ καὶ ἢ κηδεμονία γένοιτο τούτῳ τῶν οἰκείων πραγμάτων ὀλεθρῶς· τούτου γούν ἀσφαλῆ καταδεδεδόθω νόμῳ τὸ μηδένα τῶν ὑπεύθυνα λεγόντων ἔχειν τὰ πράγματα τοῦ τελευτήσαντος καὶ τὸν νέον αὐτὸν καὶ τὰ τούτου πράγματα ἢ καὶ περιφανῶς ἐπεύθυνον ὄντα παριέναι πρὸς τὴν κηδεμονίαν τὴν αὐτοῦ μηδὲ ἔχειν παρησίαν τοιοῦτό τι πράττειν.

Haec omnia lege corrigere volumus et praecipue illud, ut si quis obligatum habuerit minorem aut eius res, hunc non omnino ad curationem eius, vel si a legibus vocetur, accedere. Quid enim non agat pro se dominus eiusdem existens et adversarii rerum detentator effectus? Propter haec enim et illud sancimus, ut si apertissime manifestus est quia is qui fit administrator ipse est iuri minoris obnoxius, neque ipse curator erit, necubi aut cautionem futurum aut alias probationes quae erant minori corruptat et curatio fiat ei rerum interitus propriarum. Hoc itaque lege cautissima colligetur, ut nullus eorum qui obligatas habere perhibent res defuncti ipsumque minorem et eius res, aut etiam qui aperte obligatus existit, ad curationem eius accedat neque habeat licentiam tale aliquid agere.

CAPUT II.

Καὶ τὸ καθόλου εἰ τις ἤδη τῆς κηδεμονίας ἐχόμενος ἐπεύθυνος αὐτῷ κτήσεται τὸν νέον, κληρὸν τυχὸν εἰς αὐτὸν κατενεχθέντος τινος ὃς ἐπεύθυνος εἶχε τὸν νέον ἢ ἄλλης τοιαύτης προσάσεως, μηκέτι μόνον αὐτὸν εἶναι πιστὸν πρὸς τὴν τῶν ἀγέθων ἢ τῶν νέων κηδεμονίαν, ἀλλὰ παραδείξασθαι ἐπίτροπον ἕτερον ἢ κηδεμῶνα (τούτο ὅπερ ἐν πολλοῖς θύμασι τῶν νόμων εὐρίσκομεν), ὥστε φυλάττειν ἐκεῖνον μὴ τι γένη-

Sed et si quis iam curam gerens obligatum sibi effectum habeat minorem, in se forsitan hereditate perlata cuiuspiam qui minorem habuit obligatum aut alia huiusmodi occasione, non iam solum eum esse fidelem ad impuberum aut adolescentium curam, sed coniungi tutorem alterum aut curatorem (hoc quod in plurimis legum casibus invenimus), ut custodiat ille ne fiat adversus adolescentem aut eius sub-

dem lites audivimus, ubi mirifici curatores cessiones impetrant adversus minores, sive impuberes sive puberes quidem in secunda tamen aetate constitutos, ac statim domini efficiuntur substantiae illorum, cum vel debita forsitan quae nulla sint subeant, vel exiguo pretio cessa accipiant quae undique inania sint, vel etiam apochas debitorum, quae inter res minorum sunt, supprimant, et ita cessionibus acceptis et ex multis aliis causis (quid enim homo ad improbitatem semel inclinat non excoGITet?) res minorum sibi vindicant.

I. Haec omnia lege emendare volumus, ac praeterea illud: si quis obligatum sibi minorem vel res eius habeat, ne is omnino ad curationem eius accedat, etiamsi per leges vocetur. Quid enim pro se ipso non egerit qui simul illius et rerum adversarii sui potestatem habeat? Propterea enim illud quoque sancimus, si apertissime constet eum qui curator futurus sit ipsum iuribus minoris obligatum esse, ne illum quidem curatorem fore, ne forte aut instrumentum subripiat aut alias probationes quae sint minori supprimat, atque cura huic in suarum rerum interitum vertat. Iam hoc quidem certa lege coerceatur, ut nemo eorum qui obligatas se habere dicant res defuncti et minorem ipsum eiusve res, aut si quis manifesto illi obligatus sit, ad curam eius accedat neve licentiam eiusmodi quid agendi habeat.

II. Atque omnino si cui cura iam suscepta obtigerit ut minor ipsi obnoxius fiat, hereditate fortasse ad ipsum delata alicuius qui minorem obligatum habeat vel ex alia eiusmodi causa, is non amplius solus dignus sit cui impuberum vel minorum cura credatur, sed adiungatur ei alter tutor vel curator (id quod in multis legum casibus reperimus), ut ille caveat ne qua contra minorem vel res eius

1 θαναστοῖ] administrantibus s [7 τῶν χρεῶν om. s [9 πολλάς ἄλλας] multas et plures s [ἂν addidi [14 ἔχει B² [18 αὐτοῦ B²s] ἐαυτοῦ ML [γινόμενος] detentator effectus s [22 κηδεμῶν ἔσται] κηδεμονεῖται B² [24 τούτου L [25 *τούτου γούν] τοῦτο τε οὖν (ὄν L) ML hoc itaque s τούτο τοῖνυν Haloander [27 τοῦ τε τελευτήσαντος L [28 προφανῶς Haloander (cf. ad 360, s. 23) [ἐπεύθυνον ὄντα L [ἐπεύθυνον ὄντων Haloander [31 Καὶ τὸ καθόλου] Sed et s [32 αὐτῷ L²s] αὐτῷ L¹B^(iproc.) αὐτὸ M [κτήσεται LB^(iproc.)] κτήσεται M [37 τούτω M [cf. Cod. 5, 62, 7

sum V³ [5 facultatum aut vulg.] facultatum ut (in ras. scr. V²) libri [non] uero R¹ [9 multas et] multas ne R¹? T¹ [10 homo] hō V [11 *declivius T¹ deditus RVT² vulg. declinans Heimbach [minorum V¹] ut minorum RTV³ vulg. [*facit V¹] effitunt T¹ faciat RT² V³ vulg. [14 aut om. V¹ [15 omino V [vel] etiam V³ [17 dominus] uel dominus V [18 detentator effectus RT] detemptator (detemptor V¹) nuper effectus V vulg. [19 manifestum V² vulg. [his R¹ [20 iuris R¹ [21 necubi] ne alicubi V³ [22 erant om. R¹] corruptant V [23 cura R¹ [24 *cautissima] acutissima libri, tutissima vulg. [colligetur] lege colligetur R⁶ [33 prolata V [habuerit V [34 eum om. V [35 aut (a+t V¹) curam adolescentium V [38 olescentem R¹

1 imperant R [*litas V¹ [aministrantibus RT administrati... V¹ [2 censiones R¹ [ad usus V¹ aduer-

ται κατὰ τοῦ νέου ἢ τῆς αὐτοῦ περιουσίας παρὰ τοῦ κηδεμόνου τούτου ὑπεύθυνον ἐν μέσῳ κακούργημα· ἀλλ' αὐτὸ τούτο παρατηροῦν, ὅσον τε ὁμνῶς ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ ὡς τούτου φυλάξει, καὶ τὴν ἐκ τῆς πρὸς τὸν συγκαθημένα προσδοκίαν ποιῆν ἐυλαβούμενος.

stantiam ab eo qui habet eum obligatum in medio ulla malignitas. Sed hoc ipsum observet, et iusiurandum iurans in ordinatione quia hoc custodiet, etiam eam quae ex prodicione ad curatorem poena 5 est reformidans.

CAPUT III.

Ἦνα δὲ μὴ δῶμεν παρατήσιν πᾶσιν ἀνθρώποις ἐπιτροπῆς ἢ κηδεμονίας, εἰ λέγοιεν ὡς ὑπεύθυνα ἔχουσι τὰ πράγματα τῶν νέων ἢ περιφανῶς ὑπεύθυνοι καθέστασι, θεσπίζομεν, εἰ τις φήσειεν ὑπεύθυνον ἔχειν τὸν νέον ἢ τὰ αὐτοῦ πράγματα ἢ τοὺς τοῦ νέου γονεῖς, ἐντεῦθεν δεικνύναι τούτο παρὰ τὸν τῆς παρατήσεως καιρὸν ὑπὸ τῷ δίδόντι τὸν κηδεμόνα καὶ ἀπηλλάχθαι, ἢ εἴπερ ἀδήλον εἴη τούτο, ὅσον πρὸς τῶν ἁγίων λογίων ὑπέχειν ὡς ταῖς ἀληθείαις ὑπεύθυνον αὐτὸν ἔχειν πιστευτικῶς παρατεῖται· καὶ εἰ 15 τούτο γένοιτο, τῆς ἐπιτροπῆς μὴ προσπίπτεισθαι μηδὲ τῆς κηδεμονίας, ἀλλ' ὡς προσηνάτω τούτον ἀελεύθεσθαι τοῦ πράγματος, ἵνα μὴ αὐτόθεν πολέμιον ἀλλ' οὐ κηδεμόνα δῶμεν τῷ νέῳ.

Ut autem non demus recusationem omnibus hominibus tutelae vel curae, si dicant quia obligatas habent res adolescentium aut aperte obligati sunt, sancimus, si quis dixerit obligatum se habere minorem aut eius res aut minoris parentes, mox ostendere hoc ipsum recusationis tempore apud eum qui dedit curatorem et absolvi, aut si incertum est hoc, praebeat ad sancta eloquia iusiurandum, quia ex veritate obligatum eum se habere credens recusat, et si hoc factum fuerit, tutelam non contingere neque curam, sed eum ab ea re procul expelli, ne ex hoc ipso hostem et non curatorem adolescentulo praebeamus.

CAPUT IV.

Εἰ δὲ σιγήσει τὴν ἀρχὴν τούτου καὶ γένοιτο κηδε- 20 μὴν, ἴστω πάσης ἀγωγῆς κατὰ τοῦ νέου, εἰ καὶ ἀληθὴς ἦν, ἐκπεσοῦμενος διὰ τὴν ἐξαιρητικὴν πρὸς τὸν νόμον τούτον παραπροσποίησιν. Εἰ δὲ καὶ τις περιφανῶς ὑπεύθυνος ὢν σιγήσειεν, ἴστω καὶ οὗτος ὡς τούτου ποιῆν τὸ μὴ δύνασθαι καταβολαῖς ἢ ἀλλαις 25 λύσει τοῦ χρέους ἑαυτὸν ἐκβάλλειν ἴσως ἐν τῷ καιρῷ τῆς κηδεμονίας τετεχνασμέναις.

Sin vero tacuerit in initio hoc et factus fuerit curator, sciat omni actione adversus minorem, si vera fuit, se casurum, propter ex studio adversus hanc legem nostram figmentum. Sed si quis aperte obligatus existens tacuerit, sciat etiam iste quia sustinebit poenam, quo non possit redhibitionibus aut aliis solutionibus debiti se miscere tempore curationis forsitan arte compositis.

CAPUT V.

Εἰ δὲ τις ὡς εἴρηται γενόμενος κηδεμὼν εἴτα πειρογάζοιτο τὰ τοῦ νέου πράγματα καὶ ἐκχωρήσει εἰς 30 ἑαυτὸν ἢ κατὰ δωρεάν ἢ κατὰ πρᾶσιν ἢ καθ' ἕτερον οἰονδηποτε τρόπον πρᾶττοι, ἴστω παντοίας ἄκρον εἶναι τὸ παρ' αὐτοῦ γινόμενον, καὶ μήτε δι' ἑαυτοῦ μήτε διὰ παρεντιθέμενον προσώπων τιοιούτῳ τι πράττεισθαι, ἀλλὰ πανταχόθεν ἀνίσχυρα τὰ τοιαῦτα γίνεσθαι ὡσανεὶ μηδὲ τὴν ἀρχὴν γενόμενα. πρόδηλον 35 γάρ ὡς, εἴπερ εἰς τοιαύτην ἔννοιαν ἐμπέσοι, πάντα πράξει καὶ διοικήσει πρὸς ὄλεθρον μὲν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, τῶν δὲ φαινόμενων αὐτοῦ πραγμάτων δῆθεν

Quod si quis, sicuti dictum est, factus curator deinde minoris res fuerit perscrutatus et cessiones in semet ipso aut per donationem aut venditionem aut alio quolibet egerit modo, sciat omnino infirmum esse quod ab eo fuerit factum, et neque per se neque per interpositam personam tale aliquid agi, sed undique invalida haec talia fieri, tamquam si neque ab initio facta fuerint. Manifestum namque est quia, si in talem cogitationem inciderit, omnia aget et disponet ad interitum quidem suae animae et ad rerum quae eius quasi videntur utilitatem.

ab eo qui obligationem adversus illum acquisivit, interim fraus fiat; sed hoc ipsum observet et iureiurando cum constituitur praestitio se hoc custoditurum, et poenam ex fide curatoris prodita veritus.

III. Ne vero omnibus hominibus excusationem tutelae vel curae concedamus, si sibi obligatas esse res minorum vel se manifesto obligatos esse dicant, sancimus, si quis dicat se minorem vel res eius vel parentes minoris obligatos habere, ut illico hoc probet intra tempus excusationis apud eum qui curatorem dat, itaque liberetur, vel si id incertum sit, sacramentum sacris eloquiis propositis praestet, se cum revera eum obligatum sibi esse persuasum habeat ideo excusari; et si hoc factum sit, tutelam ne attingat neve curam, sed longissime ab eo negotio removeatur, ne hoc ipso hostem ac non curatorem demus minori.

IV. Quodsi initio hoc reticuerit et curator factus sit, sciat se omni actione adversus minorem, etiamsi vera sit, casurum, quia de industria adversus hanc legem dissimulatione usus sit. Quodsi quis etiam cum manifesto obligatus sit, tacuerit, ille quoque sciat eam se poenam subiturum, ut nequeat solutionibus aliisve liberationibus debito se excimere fortasse tempore curae per fraudem compositis.

V. Si quis vero, uti dictum est, curator factus inde res minoris perscrutetur idque agat ut cessiones sibi ipsi vel per donationem vel per venditionem vel per alium qualemcumque modum fiant, sciat omnino irritum esse quod ab ipso geratur et neque per se neque per interpositam personam eiusmodi quid exigi, sed undique infirma haec talia fieri perinde ac si ab initio facta non sint. Manifestum enim est eum, si modo in talem cogitationem inciderit, omnia ad animae quidem suae interitum, rerum autem quae

3 ἀλλ' αὐτὸ Μς] ἀλλὰ L, ἀλλ' αὐτὸς conl. Zachariae (cf. ad ε) || 5 συγκαθημένα M κηδεμόνα L^a (ε) || 8 περιφανῶς ML^a προφανῶς L^b (cf. 23. 359, 28) || 11 τούτου] hoc ipsum ε || παρὰ] περὶ Haloander || ὑπὸ τὸν τ. π. καιρὸν παρὰ τῷ δίδόντι Zachariae || 13 ἀπηλλάχθαι] παρηλέγχθη L^a || 16 γέννηται L || 21 et 23 καὶ om. ε || 22 sq. τὸν νόμον τούτου] hanc legem nostram ε || 23 περιφανῶς ML^a] προφανῶς L^b || 26 ἐκβάλλειν M] ἐκβαλεῖν L miscere (i. e. ἐμβάλλειν?) ε || 32 τὸ παρ' αὐτοῦ γινόμενον] quod ab eo fuerit factum (i. e. γινόμενον) ε || post γινόμενον add. μήτε ἄκρον εἶναι τὸ παρ' αὐτοῦ γινόμενον L¹ || 38 τὴν δὲ φαινόμενῃν τῶν αὐτοῦ πραγμάτων mali Zachariae

2 haec VT² || 1ῃ (i. e. ipse?) V || et iusiurandum iurans V] eiusque iusiurandum (iurandum R^a) iurans R || 4 etiam] et T || 8 adolescentum V || 10 parentis R || ostendet V^a || 14 haberes V^a || 20 Sin RT] Si V vulg. || in om. R || 22 propter] propter haec R² propter haec quod V³ || 23 *figmentum] firmentur RVT¹ firmetur T² vulg. || 25 quo] ut s. v. V³ quod vulg. || redhibitionibus libri || 26 miscere] eicere Beck || 27 arte] a* (añ = ante?) R¹ || compositos V^a || 28 dictum est sicuti V¹ || 29 minoris res] minores V¹ || 30 ipsum vulg. || aut uenditionem R] om. V aut per venditionem vulg. || 32 et om. V || 35 namque] namque haec R^a || 36 aget et disponet ad Beck] agi et disponi et ad (ad om. R) libri || 37 et] sed Osenbrüggen

1 ἀφέλειαν. Καὶ οὐ μόνον ἕως ἢ κηδεμῶν εἰργο-
 μεν αὐτὸν τῆς τοιαύτης ἐκχωρήσεως, ἀλλὰ καὶ μετὰ
 ταῦτα, μὴ ποτε τοῦτο ἐπινοήσας ταμεισθῆται τὸ πρᾶγμα,
 καὶ προκαταστήσας αὐτὸ κακῶς ἔπειτα, ἐπειδὴν τῆς
 κηδεμονίας πᾶσαιτο καὶ λάθοι τὸ κακοεργηθῆναι, ἴσως
 τρηνικαῖα οὐκ ἐτι κηδεμῶν ὦν τὴν τε ἐκχώρησιν λά-
 βοι καὶ τὸ πρᾶγμα κακοεργήσῃ. καὶ τρηνικαῖα γὰρ
 ἄσθου εἶναι βουλόμεθα τὸ γινόμενον, καὶ μὴ δύνα-
 σθαι μηδεμίαν ἀγωγὴν κρατεῖν κατὰ τοὶ πρᾶξιν κηδε-
 μουνηθέντος ἐκχωρομένου, ἀλλ' ἀντὶ μηδὲ γεγονότος
 εἶναι, καὶ κέρδος γίνεσθαι τῷ νέῳ, κἂν εἰ τὰ τῶν
 ἐκχωρήσεων ἐπ' ἀληθείαν αἰτίας γένοιτο· οὐκ ὥστε
 ἐπαελθεῖν πάλιν ἐπὶ τὸν ἐκχωρήσαντα οἷς μηδενὸς
 δῆθεν ἐν μέσῳ παρὰ τὸν νόμον δοκοῦντος γεγενῆσθαι,
 ἀλλ' ὥστε ἐκπίπτειν αὐτὸν τῶν ἐκείθεν κτηθέντων
 διὰ τὴν παράβασιν τοῦ ἡμετέρου νόμου, καὶ ταῦτα
 τὸν νέον κερδαίνει, εἰ γὰρ μὴ ταύτην ἐπιδείψῃμεν
 τὴν ποιήν, ῥᾶδιὰ τὰ τῆς κακοεργίας ἔσται, καὶ τὸν
 ἐκχωρήσαντα παρασκευάσει πάλιν κινήσῃ, καὶ διὰ τοῦ
 μέσου τὰ τῆς ἐκχώρησεως λήγεται, τὸν νόμον διὰ τῆς
 ἐκχωρήσεως κατασφισάμενος. Καὶ ταῦτα φρα-
 σαντοὶ κηδεμόνος παντὸς ἐφ' ὧν ὅλως κηδεμονίας
 τιμῶν εἰσάγουσιν οἱ νόμοι, ἀσώτων τυχῶν ἢ μαινο-
 μένων ἢ παραφροσύνην ἢ εἰ τι ἕτερον ὁ νόμος
 εἴπειν ἤδῃ ἢ καὶ τι παραδοξὸν ἢ φάσις ἐξέυροι. 25

1 Et non solum donec fuerit curator, prohibemus
 enim ab huiusmodi cessione, sed neque postea gerere
 concedimus, ne forsitan hoc considerans abscondat
 rem et praecordinans illud male postmodum, dum a
 5 cura cessaverit et latere fecerit quod maligne egit,
 forte tunc iam non curator existens cessionem acci-
 piat et rem maligne disponat. Etiam tunc enim in-
 firmum esse volumus quod agitur, et non posse ullam
 actionem valere cessam adversus eum cuius prius
 curam administraverat, sed pro non facto id esse, et
 10 lucrum fieri adolescenti, licet cessio pro veris causis
 facta sit: non ut remeet rursus ad eum qui cessit,
 tamquam si nihil quasi in medium contra legem vi-
 sum fuerit actum, sed cadat ab eis quae exinde sunt
 quaesita propter transgressionem nostrae legis, et
 haec minorem lucrari. Nam si non hanc inposuerim
 poenam, facilia erunt ea quae sunt malignitatis,
 et eum qui cessit faciet iterum movere, et per me-
 dium ea quae sunt cessionis recipiet legem per suam
 malignitatem circumveniens. Et haec dicimus in
 omni curatore in quibus omnino curas aliorum
 15 introducunt leges, prodigorum forte aut furiosorum
 aut amentium aut si quid aliud lex iam dixit aut si
 quid inopinabile natura adinvenerit.

CAPUT VI.

Ἐπειδὴ δὲ ὁρῶμεν τοὺς κηδεμόνας ὅσοι θεοῦ μνή-
 μην ἔχουσι πρὸς κηδεμονίας δυσκόλους ἰόντας (τοῖς
 γὰρ πολλοῖς ὅσοι βούλονται τὰ τῶν κηδεμονουμένων
 ἀσεβοῦς εἰς ἑαυτοὺς τρέψαι τὸ πᾶγμα ἐράσιμόν τε
 καὶ ἐπιδορόν ἐστιν), ὁρῶμεν δὲ μάλιστα τὸ τῶν κηδε-
 30 μόνων δυσκόλον εἶναι πρᾶγμα εἰς τὴν τῶν δανεισμά-
 των ἀνάγκην, θεσπιζόμεν μηδεμίαν ἀνάγκην ἐκ νό-
 μου καθεστάναι τοῖς κηδεμοῖσι τῶν νέων χρήματα
 δανείζειν, ἀλλ' ἀσφαλῶς ἀποτίθεσθαι καὶ φυλάττειν
 αὐτοῖς, κἀλλιον ὄν τὴν ἐπὶ τοῖς ἀρχαίοις αὐτοῖς ἀσφα-
 35 λειαν μένειν ἢ τῆ τῶν τόκων ἐφέσει καὶ τῶν ἀρχαίων
 ἐκπέσειν, καὶ κινδυνεύειν μὲν τὸν κηδεμόνα εἰ μὴ δα-
 ρεῖσαι, αὐτῷ δὲ εἰ δανείσαι κινδυνεύειν, ἀποτυχίας
 ἴσως ἐπὶ τοῖς χρεέσι γινόμενης. εἰ μὲντοι αὐτὸς ἐκὼν
 δανείσῃ βουληθεῖν, ἴσως ἐπὶ δόσει ἐνεχυρῶν ἢ ἐπ'
 40 ἄλλαις ταῖς αὐτῷ νομιζομέναις ἀναμφισβητήτοις ἀσφα-

Quoniam autem videmus curatores quicumque dei
 memoriam habent ad curam difficulter accedere (nam
 plurimis volentibus ea quae minorum sunt impie in
 se vertere amabilis est res et appetibilis), videmus
 autem praecipue difficilem esse curatorum causam
 propter feneratorum necessitatem, sancimus nullam
 necessitatem ex legibus esse curatoribus minorum
 pecuniam fenerare, sed caute reponere atque servare,
 quoniam melius est in antiquis eis tutamen manere
 quam usurarum appetitione etiam antiqua pecunia
 cadere, et periclitari quidem curatorem si non mutua-
 verit, rursus autem si mutauerit periculum sustineret,
 factum forsitan in debitis detrimento. Sin vero ipse
 sponte mutuae voluerit sub obligatione forte pigno-
 rum aut sub aliis quae putantur indubitatae cautelis,

1 scilicet ipsius esse videantur utilitatem facturum et administratum esse. Neque solum quamdiu
 curator sit, ab eiusmodi eum cessione arcemus, sed etiam postea, ne forte hoc meditato rem reservet eam-
 que maligne praemolitus deinde ubi curator esse desierit ac lateat quod fraude compositum sit, tum forte,
 quippe qui non amplius curator sit, cessionem accipiat et rem fraudulenter agat. Nam tum quoque irri-
 tum esse volumus quod fit, nec ullam actionem valere posse contra eum cuius prius curam gesserat ces-
 sam, sed pro re non facta haberi, et lucrum fieri minoris, quamvis cessio ex veris causis facta sit: non
 ut rursus ad eum qui cesserit redeat, quasi vero nihil interim contra legem factum esse videatur, sed ut
 ipse excidat iis quae inde acquisivert per legis nostrae violationem eaque minor lucratur. Nisi enim hanc
 poenam imposuerimus, facilis erit fraus, atque ille eum qui sibi cessit ad causam iterum movendam in-
 stituet et per eum interpositum cessionem impetrabit, legem per suam fraudem eludens. Atque haec di-
 cimus de quovis curatore, ubicumque leges quorundam curationes introducunt, prodigorum forte vel furio-
 sorum vel mente captorum vel si quid aliud lex iam dixit vel quid etiam natura praeter opinionem
 invenerit.

VI. Quoniam autem videmus curatores quicumque dei memores sunt, ad curationes aegre accedere
 (nam plerisque quicumque bona eorum quorum curam gerunt impie ad se ipsos trahere volunt, res est
 exoptata et quam cursim petant), porro videmus curationem esse rem difficilem maxime propter fene-
 rationum necessitatem, sancimus, ne ulla necessitas ex lege incumbat curatoribus pecuniam minorum fenori
 dandi, sed ut eam tuto deponant illisque custodiant, cum praestet securitatem in sorte iis conservari
 quam usurarum cupiditate etiam sorte eos privati, et tutorem periclitari si non mutuetur ac rursus si
 mutuetur periclitari, ubi detrimentum forte in debitis factum sit. Si tamen sua sponte mutuari voluerit,
 pignoribus forte datis vel aliis cautionibus quae ipsi extra dubitationem positae videantur, tum habeat

1 ἀφέλειαν] ἀπόλειαν coni. Hombergk || 2 ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα] sed neque postea gerere concedimus s || 4 ἔπειτα M] εἴτα L || 5 πᾶσαιτο L || 17 ταύτην] ταύτας L¹ || 18 ταὶ om. L || 24 ἢ εἰ τι Haloander ex s] ἢ τι ML || 25 ἢ (ei L³) καὶ τε] aut si quid s || 26 μνήμην θεοῦ B² || 29 εἰς ἑαυτοὺς ἀσεβοῦς στρέψαι L || 30 ἐρῶμεν M || δέ] γὰρ B² v. l. || 31 δανεισμάτων] feneratorum (i. e. δανειστών) s || 32 ἀνάγκης L || 35 αὐτοῖς M, B² v. l. | αὐτὰ L, B² v. l.; om. s || ὄν M || 37 et 38 * δανείσαι libri || 39 γινόμενοις M² γενομένοις L² || 40 δόσειν B² || 41 αὐτῷ om. s

2 ab hac huiusmodi R ab hee huiusmodi V¹ || 4 dum om. RT et in spatio 2 litt. V || 5 quod] qui R || egit VT] egerit R vulg. || 9 cesam R¹ || 10 ministraverat RV || non pro V || 11 ueris] uiri? R¹ || causas R² || 12 remehet V reme R¹ || 14 exinde] exinde ex hoc RVT ex hoc vulg. || 16 interposuerimus V || 17 pena R¹ || 23 quis R || aliud om. V || lex om. RT || 24 aduenerit V || 30 difficile esse curatorem R¹ || 31 feneratorum] 'al. foenerationum' Contius || 34 tutamen] ** R¹ || 35 appetitione V appellatione R¹ || 36 et 37 mutauerit V¹ || 38 forsitan R || sin V] si RT || 40 deputantur V || indubitata libri, corr. vulg.

λείπαις, τρικαῦτα ἐχέτω μὲν τὸ τῶν δύο μηνῶν καθ' ἑκαστον ἔτος ἐνδόσιμον (τοῦτο ὅπερ οἱ νόμοι laxamenton καλοῦσιν), ἴστω δὲ τὸν τοῦ δανείσματος κίνδυνον ἐφ' ἑαυτὸν πάντως ἐλευσόμενον.

tunc habeat quidem duorum mensium per singulos annos indutias (hoc quod leges laxamentum vocant), sciat autem mutui periculum ad se omnino venturum.

CAPUT VII.

Εἰ μὲν οὖν ἔχοι προσόδους ἀνάρκεις ὁ κηδεμονεύ- 5
μενος, ταύτας δαπανάτω, εἰ δὲ πλείους εἰσὶ τῶν ἀν-
άρκειον, τὸ πλεῖον ἀποτιθέσθω. Εἰ δὲ κινητὴ πολ-
λίκις ἢ τοῦ κηδεμονομένου περιουσία τυγχάνει, τρι-
καῦτα ἐκείνῳ μόνον δανείζειν ὁ κηδεμὼν ἀναγκαζέσθω
ὅσον πρὸς τὴν διοίκησιν ἀρκεῖ τῷ νέῳ [καὶ] τῶν αὐτοῦ 10
πραγμάτων, τὸ δὲ πλεοντὸν ἀσφαλῶς ἀποτιθέσθω.
Ἐξέσται δὲ αὐτῷ σὺν ἀκριβείᾳ πάσῃ περιεργάζεσθαι,
εἰ τινα ὡς εἰκόσ ἐφρεῖν ἀσφαλῶς δυνήθει πρόσδοον
ἀνήσασθαι τῷ νέῳ ἐκ βουλόμεθα, ἤνικα κατασταίῃ
ὀλίγων μὲν δημοσίων φόρων ὑπεύθυνον, πρατήρα δὲ 15
ἔχουσαν εὐπορον καὶ εὐδαινή τὴν πρόσδοον οὖσαν. διδο-
μεν γὰρ αὐτῷ παρησίαν καὶ τούτο πράττειν, ἐπι-
σταμένῳ ὡς εἰ τις τούτων ἀμελήσειεν, ὁ τῆς ἀγορα-
σίας ταύτης αὐτὸν ὄψεται κίνδυνος.

Sin vero habet reditus sufficientes is cuius cura 5
administratur, eos expendat; sin vero plus sunt
quam sufficiat, quod plus est reponat. Quodsi mobilis
forte eius cuius cura administratur substantia
est, tunc illud solum mutuare curator cogatur quan-
tum ad dispensationem sufficit adolescenti eiusque
rebus, quod vero plus est caute recondatur. Licebit
autem ei cum omni subtilitate perscrutari, si aliquos
forsan invenire caute potuerit reditus, et comparare
minori ex abundantibus pecuniis, modicis functioni-
bus publicis obligatos, venditorem vero habentes
idoneum et opulentos reditus existentes. Dams enim
ei licentiam et hoc agere, scienti quia, si quid ho-
rum neglexerit, huius emptionis ipsum respiciet peri-
culum.

CAPUT VIII.

Εἰ δὲ τοσοῦτον μόνον εἴῃ τὸ τοῦ νέου χρυσίον, 20
ὅπόσον τόκος μόλις αὐτὸν τε καὶ τοὺς αὐτοῦ τρέφειν
καὶ τὴν ἄλλην αὐτῷ παρήκει τοῦ βίου διοίκησιν
ἀρκεῖ, τρικαῦτα ὁ τῆς ἀνάγκης λόγος ἡμᾶς καὶ πρὸς
τοῦτο καλεῖ, τῶν κηδεμῶνων ἀφορώντων εἰς θεὸν καὶ
οὕτω ποιουμένων τὰς διοικήσεις ὡς ἂν ἐπὶ τοῖς ἐαν- 25
τῶν πράγμασι. καὶ γὰρ βουλόμεθα, ἤνικα κατασταίῃ
ἡφους παραδιδούσα τὴν κηδεμονίαν τῷ πρὸς ταύτην
παριόντι, καὶ ὅκον αὐτῷ προσεπιτιθέμεναι τῶν θείων
ἀποτιμῆν λογίων, ὡς διὰ πάσης ἰῶν ὁδοῦ τὸ συμφέ-
ρον τῷ νέῳ πράξει. ὅπερ οὐκ ἐξαίρησει τῶν λογισ- 30
μῶν αὐτὸν οὐδὲ τῆς τοῦ νόμου τάξεως, ἀλλ' ἀσφα-
λέστερόν γε ποιήσει πρὸς τὴν τῶν πραγμάτων διοί-
κην, εὐλαβέστερον αἰεὶ περὶ αὐτὰ διὰ τὴν τοῦ ὅκον
μνήμην γινόμενον. Οὕτως ἡμῖν ὁ νόμος ὑπὲρ ἀσφαλείας
κείσθω τῶν κηδεμονίας δεομένων· εἰ δὲ τι καὶ ἕτερον 35
προσεξέμενοι, οὐδὲ τοῦτο νόμῳ περιλαβεῖν ὀκνήσο-
μεν, ἵνα διὰ πάντων πατέρες τοῖς ἐπιτοῖς βοηθῆιν
οὐ δυναμένοις γενώμεθα.

Si vero tantum solummodo sit minoris aurum, cuius 20
usuræ vix eum et qui eius sunt pascere et aliquam
aliam ei præbere vitæ dispensationem sufficiant,
tunc necessitatis ratio nos etiam ad hoc vocat, ut
curatores respicientes ad deum ita faciant gubernationem
tamquam in suis rebus. Etenim volumus,
dum celebratur decretum quod tradit curam ei qui
ad eam accedit, etiam iusiurandum eum adicere
sacrosancta evangelia tangentes, quia per omnem
pergens viam utilitatem adolescentis agit. Quod tam-
en non excipiet eum a ratiociniis neque a legis
ordine, sed cautioem faciet ad rerum gubernationem,
timentem semper circa eas propter iurisiurandi
memoriam factam. Haec a nobis lex pro cautela
sit posita horum qui curatoribus indigent; et si quid
et aliud adinvenierimus, neque hoc lege complecti
pigebimur, ut per omnia patres eorum qui sibi
auxiliari nequeunt existamus.

quidem binorum mensium per singulos annos indutias (id quod leges laxamentum vocant), sciat autem periculum crediti ad se ipsum venturum esse.

VII. Ac si quidem reditus sufficientes habeat is cuius cura geritur, eos curator impendat, sin ampliores sunt quam quae sufficiant, id quod superest deponat. Quodsi forte mobilis sit substantia eius cuius cura geritur, tum illud solum fenori dare curator cogatur quantum ad administrationem minori rerum eius sufficit, quod autem superat tuto deponat. Licebit vero ei cum omni diligentia inquirere, num quem forte reditum certum reperire possit minori emendum ex pecuniis superfluis qui et modicis tributis publicis obnoxius sit et venditorem habeat locupletem sitque reditus fertilis. Dams enim ei licentiam hoc quoque agendi: sciat tamen, si quid horum neglexerit, periculum huius emptionis ad se spectaturum.

VIII. Quodsi tanta solum minori sit pecunia, cuius usurae vix ad ipsum et qui eius sunt alendos et ad reliquam vitae administrationem ei praestandam sufficiant, tum ipsa necessitatis ratio nos etiam ad hoc vocat: ut curatores ad deum respiciant atque ita administrationem tamquam in suis rebus peragant. Etenim volumus, cum decretum fiat, quo curatio traditur ei qui ad eam accedit, praeterea iusiurandum quoque ei imponi, quo divinis eloquiis tactis se omni via ac ratione acturum esse promittit quod utilitatem afferat minori. Quod quidem eum non excimet ex rationibus reddendis neque ex legis ordine, sed cautioem certe in rerum administratione reddet, quippe qui propter iurisiurandi recordationem utique religiosus in his versaturus sit. Haec lex nobis lata sit pro securitate eorum qui curatione indigent; quodsi quid aliud etiam insuper reperiamus, ne hoc quidem lege comprehendere pigebit, ut perpetuo patres eorum qui sibi ipsi opem ferre nequeunt.

1 μὲν ἐχέτω B² || 2 laxamenton (λαξαμέντον B²) καλοῦσιν MB² καλοῦσαι laxamenton L. Cf. Dig. 26, 7, 7 § 11 || 3 δανείων L || 4 ἐαντήν L || 5 ἔχει B² || κηδεμόμενος L¹ || 6 ἀνταρκῶν L || 8 κηδεμομένου L¹ || τυγχάνου L || 10 *καὶ seclusi (cf. 22. 32) || 14 ἀνήσασθαι] et comparare ε || 15 πρατήρα L || 16 οὖσαν MB² ε] ἔχουσαν L || 17 καὶ om. L || 21 ὅπόσον τόκος] ὅπόσον ὁ τόκος L || 22 τὴν ἄλλην] aliquam (i. e. τιν') aliam ε || αὐτοῦ B² || 23 ἀρκεῖν B² || 28 αὐτῷ MB²] αὐτὸν L ε || 29 ἀποτιμῶν B² ἀποτιμῶν B² ἀποτιμῶν L ε || 30 ὡς] ὡστε B² || 31 τάξεως B² ε] ἐπάξεως M πράξεως L || ἀλλ' om. B² || 32 *γε] τε libri || 34 γινόμενον] factam (i. e. γινόμενη?) ε || 38 οὐ M] μή L

2. annos et hoc om. R¹ || 3 sciant V || 5 habeat vulg. || his R¹ || 6 sunt V] sint RT || 7 quodsi] quamsi R¹ || 7 sq. forte mobilis V || 8 eius om. R¹ || curam V² || 9 mutare R¹ || 20 Sin R || 21 qui V vulg.] quae RT || eius] uisa R¹ || pascere et] pascent (uel add. V³) V || 22 sufficit R¹ V || 23 nos om. V || ad hoc] hoc ad R¹ || 24 deum vulg.] eum libri || 25 Etenim] At enim V || 26 tradidit V¹ || 27 *adicere] dicere (decere V²) RV¹ T¹ deducere V³ T² || 29 adulescentis V¹ || aget T² vulg. || 30 ratiociniis R² || 31 cautionem V³ || faciat R || 33 proj per V || 34 et si quid et] et si quidem R si quidem et V || 35 aliud vulg.] aliquid libri || legem V || 36 pigebimur R V] pigebit T vulg. || eorum om. V || 37 existamus V¹

⟨Ἐπίλογος.⟩ Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραστάνα ἡμῖν κρινύμασι κατὰ τὰς ἐπαρχίας αἷς ἐφέστιγας χρωμένη πᾶσι ποιησάτω φανερά, ὥστε μηδένα λαθεῖν τὰ παρ' ἡμῶν εἰσεβῶς τε καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν ὑπάρχων προνοίας γενομοθετημένα. Dat. k. lun. CP. imp. dn. 5 Iustiniani pp. Aug. ann. XII. Iohanne v. c. cons. [a. 538]

⟨Epilogus.⟩ Tua igitur eminentia quae visa sunt nobis edictis per provincias quibus praeest utens omnibus faciat manifesta, ut nullum lateant quae a nobis pie et pro subiectorum providentia sunt sancita. Dat. kal. lun. Constantinopoli imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XII. Iohanne v. c. cons.

Ⲁ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΩΣ ΧΡΗ ΕΠΙΤΙΘΕΣΘΑΙ
ΤΟ ΠΙΣΤΟΝ ΤΟΙΣ ΠΑΡΑ ΔΙΚΑΣΤΑΙΣ ΕΜ-
ΦΑΝΙΖΟΜΕΝΟΙΣ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΙΣ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν πραιτωριῶν τὸ β', ἀπὸ ἑπάτων (ἑπάτω ὀρδιναρῖο) καὶ πατρικίῳ. 25

⟨Προοίμιον.⟩ Ἴσμεν τοὺς ἡμετέροισιν νόμοις οἱ βούλονται καὶ ἐκ τῆς παρατίσεως τῶν γραμμάτων τὰς πίστει δίδουσι τοῖς συμβολαίοις, καὶ οἱ τινὲς τῶν αὐτοκρατόρων, ἐπιπολασάσης ἤδη τῆς κακίας τοῖς νοθεύουσι τὰ συμβόλαια, τὰ τοιαῦτα ἐκώλον, ἐν 30 ἐκείνῳ σπουδάσμα τοῖς παραποιούσιν εἶναι πιστεῖοντες τὸ πρὸς τὴν μίμησιν τῶν γραμμάτων ἐάντοῦς ὅτι μάλιστα ἐγγυμνάζουσιν, διότι μηδὲν ἑτερόν ἐστι παραποιήσις εἰ μὴ τῶν ἀληθῶν μίμησις. ἐπειδὴ τῶν

Nov. LXXIII (Authent. LXXVI = Coll. VI tit. 3: gloss.) Graece extat in ML, B 22, 4, 1 (B¹ p. 133 Zachariae) cum scholiis; cap. 1—8 (— 369, 11 τὴν ὑπόθεσιν τάξιεν) aliquotiens decurtata in Epanagoge 13, 11—16. — Epit. Theod. 73 (inde B²), Athan. 14, 3. Iulian. const. LXVI.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt edictis per provincias quibus praeest usu omnibus manifesta faciat ut neminem lateant quae a nobis pie et quo subiectis prospiceremus sancita sunt.

LXXIII.

QUOMODO INSTRUMENTIS QUAE APUD IUDICES INSINUANTUR
FIDEM ADDERE OPORTEAT.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro praetorio iterum, exconsuli (consuli ordinario) et patricio.

Praefatio. Novimus nostras leges quae etiam ex comparatione litterarum instrumentis fidem dari volunt, praeterea imperatores nonnullos ingravescente iam improbitate eorum qui instrumenta adulterant, haec talia prohibuisse, cum unum illud falsarii studium esse censerent ut in imitandis litteris se ipsos quam maxime exercerent, quandoquidem falsum nihil aliud est nisi veri imitatio. Cum igitur his

2 ἐφέστιγας] praest (i. e. ἐφέστιγες) ε || 5 kal. iun. M⁵] kal. iul. Iul.^b (subscr. om. Iul. codd. rel.) καλάνδων .. Ath. μηρῖ ἰονίῳ Theod. || CP. imp. dn. Iustiniano pp. aug. ann. XII. M (cf. ε) Constantinopolitani imp. donno nō iustiniano pio ag. anno duodecimo Iul.^b εβ' ἔτους τῆς βασιλείας Theod., om. Ath. || 6 Iohanne uc. consule ε] Iohanne uc. M Iohanno ἴρο cons. Iul.^b ἱπιατεῖα Ἰωάννον Theod. Ath. (bilisario uc. consule ε v. l.) || 8 rubr. Ἡ διάταξις περὶ τῆς τῶν συμβολαίων ἀσφαλείας τε καὶ πίστεως, καὶ περὶ παρακαταθήκης καὶ τὰ ἐξῆς Ath. (ε) Περὶ συμβολαίων Theod. (Epan.) || χρῆ ML] δεῖ B || 23 ἐπάρχῳ ML || 24 ἑπάτω ὀρδιναρῖο add. Zachariae || 26 prooemium om. B, adscr. B² || τοῖς om. B² || νόμοις] Cod. 4, 21, 20. Nov. XLIX c. 2 || 27 καὶ om. B² ε || 30 τοιαῦτα] τοσαῦτά γε B² || ἐν om. ε || 32 ὅτι μάλιστα om. L^o || 33 παραποιήσις] παραποιήσις ὄρος M glossa marginali in textum recepta || 34 τῶν] ἢ τῶν L

1 iussa V || 4 pro nobis subiectorum V || 5 subscriptionem dedimus ex V Bamb. I et Ambracensi || kal. Iunii Bamb. I || Constantinopoli V Constantinopolim Bamb. I || impr. dn. Iust. V imp. dni. ius. Ambrac. imp. dn. iustinianus Bamb. I || 6 iohanni uc. consulis Bamb. I Ambrac. bilisario vic. consule V || 7 sq. R; LXX.VI V || 9 et mutuo R² T] de mutuo R¹ V || 10 scriptes V || 11 et de non habentibus testes om. R || 14 scripturae] substantie scripturae R^o || 15 illiteratis V illitantis R || 17 ex non scripto T] non ex scripto R non ex scriptis V || 18 et de contractibus om. V || 19 auri libram VT] libram auri R² vulg., auri om. R¹ || et de] uel de R || 20 fuerint V] in om. V || 23 exconsuli] et consul V || 28 imperator V¹ || superexerescente vulg., || 29 qui om. V¹ || adulterantur V³ vulg. || proibuerint R || 31 inmutationem V || 32 inmutatio R² VT

ἐν τούτοις δὴ τοῖς χρόνοις μυχίας εὐρομεν παραποιή-
σεις ἐν δίκαις πολλὰς ὡν ἡχοασάμεθα, καὶ τὴν παρὰ
δοξὸν ἡμῶν ἐξ Ἀρμενίας ἀνέστη. προκομισθέντος γὰρ
ἀμείψους συμβολαίου καὶ τῶν γραμμάτων ἀνομοίαν
κρίθεντων, ὕστερον ἐπέπερ ἐνέβησαν οἱ τῷ συμβο-
λαίῳ μαρτυροῦντες καὶ γράμματα ὑποθέντες καὶ
ταῦτα ἐπιγνόντες, πίστιν ἔδειξαν τὸ συμβολαίου
καὶ τὴν παρὰδοξὸν ἐντέθεν ἀπήνησαν, ὅτι τὰ μὲν
γράμματα ἅπαντα ἀφῆθη καίτοιγε ἐξετασθέντα, τὰ δὲ
παρὰ τῶν μαρτύρων ἀπήνησαν σὺν ἀληθείᾳ, καὶ
ταῦτα τῆς παρὰ τῶν μαρτύρων πίστεως δοκούσης
εἶναι πως ἐπισφαλούς. ὁρῶμεν μὲντοι τὴν φύσιν αὐ-
τῆς πολλὰς δεομένην τῆς τοῦ πράγματος ἐξετάσεως,
ὅπου γε τὴν τῶν γραμμάτων ἀνομοιότητα πολλὰς
μὲν χρόνος ποιεῖ (οὐ γὰρ ἂν οὕτω γράψει τις νεάζων
καὶ σφριγῶν καὶ γεγρακῶς καὶ ἴσως καὶ τρέμων),
πολλὰς δὲ καὶ νόσος τοῦτο ποιήσει. καίτοι τί
ταῦτα φραμεν, ὅπου γε καλῶν τε καὶ μέλανος ἐναλ-
λαγῇ τὸ τῆς ὁμοιότητος διὰ πάντων ἀραιφνῆς ἀφεί-
λετο; καὶ οὐκ ἂν εὐροίμεν ἐφεξῆς εἰπεῖν, ὅποσα ἢ
φύσει τίκτουσα καινονογεῖ τοῖς νομοθέταις ἡμῶν παρ-
1 ἔχονσα πράγματα. Ἐπειδὴ τοίνυν βασιλεῖαν διὰ
τοῦτο ὁ θεὸς ἐξ οὐρανοῦ καθῆκεν, ἵνα τοῖς δυσκόλοις
ἐπιτίθῃσι τὰ παρ' ἐαυτῆς ἀγαθὰ καὶ τοὺς νόμους ἀρ-
μόσῃ πρὸς τὴν τῆς φύσεως ποιμίαν, διὰ τοῦτο ἀγῆθη-
25 μεν χρῆναι καὶ τοῦτον γράφαι τὸν νόμον καὶ δοῦναι
ἐν κοινῷ τοῖς ὑπηκόοις ὅπως ἡμῶν ὁ θεὸς πρότε-
ρόν τε παρέδωκε καὶ κατὰ μικρὸν αὐτὸν προστίθῃσι. καὶ
γὰρ τι καὶ περὶ παρακαταθήκης ἐκ γραμμάτων ἀμ-
φιβητήθη τε καὶ στασιασθέν ἐυρομεν, καὶ δεῖ καὶ
30 τοῦτων πᾶσαν ποιήσασθαι πρόνοιαν. τοιγαροῦν ἐνθὺς
ἡμῶν ἐκ τῆς παρακαταθήκης ἀρτέον.

CAPUT I.

Εἴ τις τοίνυν ἀσφαλῶς παρακαταθέσθαι βούλεται,
μὴ μόνοις πιστευέτω τοῖς τοῦ λαμβάνοντος γράμμασι
(τοῦτο ὅπερ ἐν τῇ δίκῃ ζητηθέν, ἐπειδὴ περ οὐ συν-
35 ὠμολόγησεν ὁ γεγραφένης λεγόμενος αὐτοῦ καθεστά-
ναι τὰ γράμματα, μεγάλην ἔσχε ταραχὴν, καὶ γράφαι
ἕτερα καταναγκασθέντος, ἅπερ ἔδοξε παρόμοια μὲν

Si quis igitur vult caute deponere, non soli credat
accipientis scripturae (hoc quod in iudicio quaesitum
est; quia enim non confessus est is qui scripsisse
dicebatur suam esse scripturam, magnum habuit res
tumultum, et scribere alia coactus est, quae visa
sunt veluti similia quidem, non tamen per omnia

quidem temporibus sescenta falsa deprehenderimus in libris multis quas audivimus, iam praeter opinionem
aliquid nobis ex Armenia extitit. Prolato enim permutationis instrumento cum scripturae dissimiles inter
se indicatae essent, postea quoniam inventi sunt qui instrumento testes adhibiti erant et subscriptiones
addiderant easque agnoverunt, fidem accepit instrumentum: atque inde praeter opinionem accidit, ut lit-
terae quidem quamvis diligenter examinatae fide destitui viderentur, testium autem dicta cum veritate con-
venirent, idque licet testium fides ferme lubrica esse videatur. Videmus tamen naturam saepe ipsa egere
rei examinatione, siquidem litterarum dissimilitudinem et saepe tempus efficit (neque enim itidem scripsit
aliquis iuvenis et vixens ac senex factus et forte etiam tremulus) et saepe idem morbus efficit. Quam-
quam quid haec dicimus, siquidem et calami et atramenti mutatio perfectae similitudinis integritatem abs-
tulit? neque facile dicere deinceps possumus, quam multa natura nova proferat generando, legislatoribus
1 nobis negotia exhibitura. Quoniam igitur imperium ideo deus de caelo misit, ut rebus difficilibus
sua illud bona impertiret legesque ad naturae varietatem accommodaret, propterea etiam hanc legem
scribendam duximus et in commune dandam subiectis quoscumque nobis deus et prius tradidit et paulatim
semper adiecit. Nam de deposito quoque litteris celebrato aliquam dubitationem et disceptationem motam
esse invenimus, ut his quoque nos omnem curam adhibere oporteat. Itaque statim nobis a deposito in-
cipiendum est.

I. Si quis igitur tuto deponere vult, non solis credat litteris eius qui depositum accipit (id quod
in lite quaesitum, quoniam qui scripsisse dicebatur non confessus est suas esse litteras, magnas turbas
praebuit: ut et ille alias scribere coactus sit, quae adsimiles quidem videbantur esse nec tamen per omnia

3 προκομισθείσης L || 6 καὶ γράμματα] καὶ om. 5 ||
11 δοκούσης εἶναι — 13 δεομένην] δοκούσης ἢ πολλὰ-
κας δεομένης L || 16 καὶ ἴσως καὶ L] καὶ ἴσως B² 5
ἴσως καὶ M || 17 *κᾶν] καὶ libri || καίτοι τί M(ς) καί-
τοι B² καὶ πῶ L || 18 τε om. 5 || 19 ἀφείλετο L ||
21 τοῖς M] καὶ τοῖς LB²(ς) || 22 διὰ τοῦτο βασιλείαν
B² || 23 καθῆκεν] constituit (i. e. καθέστηκεν) 5 || 24 ἐπι-
τιθῇ Peimbach (cf. tamen 365, 5) || ἀρμόσει L^a || 29 παρα-
καταθήκης ML] παρακαταθήκη vulg. (B²) || 31 τοῦ-
των πᾶσα L¹ || ἡμῶν ἐθδὺς L || 33 τοίνυν om. B Eran. ||
παρακαταθέσθαι ἀσφαλῶς βούλομαι Eran. || παρακατα-
τίθεσθαι B¹ || 34 μόνον L || 35 τοῦτο — 365, 3 δι-
δοῦς] ἀλλὰ Eran. || 36 αὐτοῦ ML¹B || 38 καταναγκά-
σθη B¹ καταδικασθέντος B² v. l.

1 innumeras] in innumeras V³ || 2 quidam V || 3 com-
mutationibus V^a || 4 documentis V¹ || 5 hii RT || 6 sub-
scriptionem ect.] tionem — 11 fidem scr. R² in ras. 3 ver-
sum || subscriptiones al. — cam vulg.] eas libri || 8 oc-
curit R(2) || 9 iusse V¹T¹ || *examinata libri || 10 uero T²
uerorum R V uerborum uel uerorum T¹ || concordauerint
R(2) || hoc R(2)T || 11 esse] deesse V¹ || 12 naturam —
15 robustus ac scr. R² in ras. 2 uersuum || 13 examinatio-
nem V || dissimilidines R(2)T || 15 et (** V¹) robustis
V || 16 quid Osenbruggen] quidem libri || hoc V || 17 atre-
menti V¹ || 24 apte RT^b || 25 de om. RT¹V¹ || 29 con-
testationem R || 31 a] ad V¹ || 33 credatur V || 34 in VT¹ ||
et in R etiam in T² vulg. || 35 professus V¹

οὐ μὴν διὰ πάντων παροικίῳ, καὶ τό γε ἐπὶ τοῖς γραμμασιν ἀκρίτου τοῦ πράγματος μεμετηκότος), ἀλλὰ τὴν παρακαταθήκην διδοῖς προσκαλεῖσθαι καὶ μάρτυρας ὡς οἴον τε σεμνοῦς καὶ πίστεως ἀξίους, καὶ οὐκ ἐλάττους τριῶν, ἵνα μὴ ἐπὶ μόνων ἠρτήμεθα τῶν γραμμάτων καὶ τῆς τοῦτων ἀντεξετάσεως, ἀλλ' ἢ τοῖς διακρίνουσι καὶ ἡ παρὰ τῶν μαρτύρων βοήθεια. καὶ γὰρ δὴ καὶ τοιαύτας μαρτυρίας προσιέμεθα, ὥστε παρόντας μάρτυρας λέγειν, ὡς αὐτῶν παρόντων ὑπέγραψεν ὁ τὸ συμβόλαιον ποιούμενος καὶ τοῦτο ἐπίσταται· εἰ γὰρ εὐροῖμεν καὶ τοιοῦτος τινὰς μάρτυρας οὐκ ἐλάττους τῶν τριῶν ἀξιόπιστους καθεστῶτας, οὐδὲ τὴν τοιαύτην ἀπαγορεύομεν πίστιν. οὐ γὰρ ἵνα συστέλλωμεν τὰς ἀποδείξεις τίθεμεν τὸν νόμον, ἀλλ' ἵνα καὶ εἶναι ταύτας ποιήσωμεν καὶ ἀσφαλῶς εἶναι. 15

CAPUT II.

Ἀλλὰ κἄν εἴ τις ἢ δανείσματος συμβόλαιον ἢ ἄλλου τινὸς πράξεως καὶ μὴ βούλεται τοῦτο ἐπ' ἀγορᾶς συντεῖναι (ὅπερ καὶ ἐπὶ τῆς παρακαταθήκης ὀρίζομεν), μὴ αὐτόθεν δοκεῖτω πιστὸν τὸ γραφόμενον ἐπὶ τῷ δανείσματι συμβόλαιον, πλὴν εἰ μὴ καὶ μαρτύρων 20 ἔχει παρουσίαν ἀξιόπιστων οὐκ ἐλαττόνων τῶν τριῶν, ἵνα εἴτε αὐτοὶ παραγίνονται καὶ τοῖς οἰκείοις μαρτυρήσωμεν γραμμασιν, εἴτε ἕτεροὶ τινες μαρτυροῦντες ὡς παρόντων αὐτῶν τὸ συμβόλαιον συντάξῃ, λαμβάνη 25 τὸ πᾶγμα τὴν πίστιν ἐκατέρωθεν, οὐκ ἀποβλήτου παντελῶς καὶ τῆς τῶν γραμμάτων ἐξετάσεως οὐσης, ἀλλὰ μόνης οὐκ ἀρκούσης, τῇ δὲ προσθήκῃ τῶν μαρτύρων βεβαιωμένης.

CAPUT III.

Εἰ μέντοι τοιοῦτο τι συμβαῖη ὅποιον ἐπ' Ἀρμενίας εἴνετο, καὶ ἕτερον μὲν ἢ παραθεσίσι τῶν γραμμάτων 30 εἴνετο ἕτερον δὲ αἰ μαρτυρίαί, τρινακτὰ ἡμεῖς μὲν οἴομεθα τὰ παρὰ ζωῆς λεγόμενα φωνῆς καὶ μεθ' ὀρκῶν ταῦτα ἀξιωσιτώτερα τῆς γραφῆς αὐτῆς καθ' αὐτὴν τυγχάνειν· πλὴν ἀλλ' ἔστω τοῦτο τῆς δικάζοντος ἀγχινόιας τε θεοῦ καὶ θεοφιλίας τὸ τοῖς 35

similia, et quantum ad illam scripturam sine termino causa permansit), sed is qui depositum dat advocet etiam testes ut possibile est honestos et fide dignos et non minus tres, ut non in sola scriptura et eius 5 examinatione pendeamus, sed sit iudicantibus etiam testium solacium. Etenim tales testificationes suscipimus, quo praesentes testes dicant, quia his praesentibus subscripsit qui documentum fecit et hunc noverunt: nam si invenerimus et tales quosdam testes non minus quam tres dignos fide existentes, neque talem interdicimus fidem. Neque enim ut abbreviemos probationes ponimus legem, sed ut esse eas et caute esse faciamus.

Sed et si quis aut mutui instrumentum aut alterius cuiuspiam faciat et noluerit hoc in publico conficere (quod et in deposito definivimus), non ex ipso videatur credible quod scribitur super mutuo documentum, nisi etiam testium habeat praesentiam fide dignorum non minus trium, ut sive veniant et propriis subscriptionibus attestentur sive alii quidam testificentur, quia praesentibus eis confectum est documentum, fidem causa ex utroque percipiat, etiam litterarum examinatione penitus non repulsa, sed sola non sufficiente, augmento autem testium confirmanda.

Si vero tale aliquid contigerit quale in Armenia factum est, et aliud quidem faciebat collatio litterarum aliud vero testimonia, tunc nos quidem aestimavimus ea quae a viva dicuntur voce et cum iureiurando, haec digniora fide quam scripturam ipsam secundum se subsistere: verumtamen sit hoc iudicantis prudentiae simul atque religionis, ut veracibus

similes, et quod attinet ad litteras causa parum diiudicata manserit): sed qui depositum daturus est testes quoque advocet quantum poterit honestos et fide dignos, nec minus quam tres, ne ex solis litteris earumque comparatione pendeamus, sed iudicibus etiam a testibus auxilium suppetat. Etenim eiusmodi quoque testimonia admittimus, ut testes qui prodeunt dicant ipsis praesentibus subscripsisse eum qui confecit instrumentum idque se nosse: si enim eiusmodi testes invenerimus non minus quam tres fide dignos, ne talem quidem fidem aspernamur. Neque enim ut probationes coerceamus legem ponimus, sed ut eas et veras efficiamus et tutas.

II. Sed etiam si quis vel mutui instrumentum vel alius alicuius negotii faciat neque id publice conficere velit (quod etiam in deposito definivimus), ne ilico instrumentum de mutuo scriptum fide dignum videatur, nisi testium quoque idoneorum non minus quam trium praesentia accesserit: ut sive ipsi adsint et litteris suis testimonium perhibeant, sive alii quidam qui testentur ipsis praesentibus instrumentum esse compositum, negotium utrimque fidem accipiat; non quod examinatio litterarum plane respuenda sit, sed quia sola non sufficit, verum accessione testium confirmanda est.

III. Si tamen tale quid contigerit, quale in Armenia factum est, et aliud comparatio litterarum indicet aliud testimonia, tunc nos quidem ea quae viva voce et cum iureiurando dicuntur fide digniora esse existimamus quam scripturam per se ipsam: nisi quod iudicis hoc esto prudentiae simul et religionis, ut

1 οὐ μὴν om. L || εἰκότα B || καὶ τό γε M5] καίτοιγε LB || 2 ἀλλὰ M] ἀλλ' ὁ LB5 || 3 τὴν om. B || δοῖς L || 4 ὡς οἴον τε — 5 τριῶν] νόμον μὲν δεκτοῦς οὐκ ἐλάττους δὲ τριῶν Epan. || 6 ἀλλ' ἢ M] ἀλλ' εἴη LB ἀλλὰ Epan. || 7 τῶν om. B || βοήθεια — 9 λέγειν] βοήθεια εἴη, διαμαρτυρουμένων Epan. || 10 τοῦτο] hunc (i. e. τοῦτον; cf. p. 368, 36) ε || 11 εἰ — 13 πίστιν om. Epan. || 12 καθεστῶτων L^a || 13 οἰδὲν M^a || τὴν om. L || 14 συστέλλωμεν B^a Epan. || τίθεμεν τὸν νόμον om. Epan. || 15 καὶ εἶναι] καὶ om. ε || ταύτας M Epan.] αὐτὰς LB' αὐτοῦς B^a || εἶναι] ταῦτα λέγομεν add. Epan. || 16 Ἀλλὰ κἄν om. Epan. || τις ἢ] ἢ om. B^a Epan. || 17 βούλεται MB^a] βούληται LB' Epan. (ε) || 18 ὅπερ — ὀρίζομεν om. Epan. || 19 ἐπὶ B^a Epan. ε] ἐν MLB' || 20 μὴ om. L || 21 τῶν om. L || 22 αὐτοῖ om. ε || 24 λαμβάνη MB'] λαμβάνει LB^a λαμβάνοι Epan. || 27 δὲ om. B' || 29 sq. εἰ — ἐγένετο, καί] ὅταν Epan. || μέντοι] μὲν L || 30 ἕτερα M || 31 εἴποι Epan.] ποιεῖ M(B') ἐποίησε LB^a || 32 φωνῆς λεγόμενα L || 33 ὀρκῶν L || τῆς αὐτῆς

γραφῆς B^a || αὐτῆς (αὐτὴν L^a) κατ' αὐτὴν L || 35 ὁμοῦ om. Epan. || Θεοφιλίας M

2 is] his R id V¹ || depositum V¹ || 4 tres] tribus V² s. v., vulg. || ut] aut R¹ || 5 pendeamus vulg.] pendamus libri (etiam) et V || 7 quo] ut s. v. V³ || 9 noverunt R¹ || si] etsi R || venerimus V¹ || et om. R || 11 tale dicimus V¹ || 12 ponim^{us} V¹ proponimus V² || 16 rubr. Quemadmodum sine tabellone instrumenta caute fieri possunt RT in mg. (ex Iul.) || 17 conficere T¹] confiteri RVT² vulg. || 20 habeant VT adibeant R¹ || 21 dignorum non minus] rubr non minus in ras. V || sive] si V || 22 attestentur R (et sic infra) || 24 causam V¹] etiam] et V || 25 examinationem V^a] repulsa V] expulsa R² pulsa R³ T¹ || 26 non om. V¹ || confirmandam V^a || 29 rubr. Si litterarum fides a voce testium discrepet in mg. RT (ex Iul.) || Si VT] Sin R || 31 existimavimus R || 32 a] ad V¹ || 33 hoc R || 34 hec T || 35 ut] aut R¹

ἀληθέσι μᾶλλον ἀντὶ τῶν τοιούτων πιστεῦσαι. Καὶ ἡμεῖς μὲν κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον οἰόμεθα δεῖν ἀποδεικνύσθαι πιστὰ τὰ συμβόλαια.

potius pro talibus credat. Et nos quidem secundum hunc modum aestimamus oportere probari fidelia documenta.

CAPUT IV.

Εἰ μέντοι τις ἢ παρακαταυθέμενος ἢ δανείζων ἢ ἄλλως συμβάλλων ἀρεσθεῖ τῷ γραμμασι μόνοις τοῦ πρὸς αὐτὸν συμβάλλοντος, ἐπ' αὐτῷ κείσεται τὸ γινώσκειν, ὡς τῆς ἐκείνου πίστεως τὸ πᾶν αὐτὸς ἀνηρτήσατο. Καὶ ὅσον μὲν ἐκ τῆς γραφῆς οὐκ ἂν αὐτάρκης δόξει κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον τῷ συμβολαίῳ προστίθεσθαι πίστις, εἰ δὲ ἡ παρουσία τῶν μαρτύρων, ἐπ' ὧν τὸ συνάλλαγμα γέγονεν, ἢ ἴσως ἢ τελευταία τοῦ πράγματος καταφυγῆ βοηθήσειεν αὐτῷ (φαμέν δὲ τὴν ἐξ ὄρκων), οὐκ ἀκούομεν τὸ γινόμενον. τὰς γὰρ παραποιήσεις καὶ τὰς μιμήσεις εὐλαβούμενοι καὶ γυμναῖς οὖσαι αὐταῖς οὐ πιστεύοντες τὴν τοιαύτην ἀκρίβειαν τῷ πράγματι προστίθεμεν, οὐχ ἵνα τοὺς πιστεύοντας ἀφελώμεθα τῆς ἐαυτῶν περὶ τοὺς φίλους πίστεως, ἀλλ' ἵνα ὡς ὁδὸν τε τὴν ἀγνωμοσύνην τε καὶ ἀρησίην πολλοῖς ἐλέγχωμεν τρόποις.

Si tamen quisquam aut deponens aut mutians aut aliter contrahens contentus sit scriptura sola eius cum quo contrahit, in ipso erit ut sciat, quia in illius fide totum ipse suspendit. Et quidem quantum ex scriptura non sufficiens videbitur fides nisi secundum nostram legem adiciatur documento credulitas, aut si praesentia testium, coram quibus contractus factus est, aut forsitan novissimum eum rei refugium iuverit, dicimus autem quod ex iureiurando est: nam non infirmamus quod factum est. Nam falsitates et imitationes metuentes et nudis eis existentibus non credentes huiusmodi subtilitatem causae addimus, non ut credentes privemus fide sua circa amicos, sed ut quantum possibile est perfidiam et negationem multis reconvincamus modis.

CAPUT V.

Ἀλλὰ καὶ τὰ συμβόλαια τὰ ἐπ' ἀγορᾶς συντελούμενα, εἰ καὶ τὴν τῶν συμβολαιογράφων ἔχοι πλήρωσιν, προσλαμβάνετω καὶ αὐτὰ πρὸ τοῦ τελέσματος τὴν ἐν γραμμασι τῶν μαρτύρων ὡς εἰρηταί παρουσίαν.

Sed et instrumenta publice confecta licet tabellionum habeant supplementum, adiciatur et eis antequam compleantur, sicut dictum est, testium ex scripto praesentia.

CAPUT VI.

Δεῖ μέντοι τοὺς δικάζοντας καὶ εἴ τινα σημεῖα εὐροειν προσγεγραμμένα τοῖς χάρταις, καὶ ταῦτα ἀναζητεῖν καὶ ἀναγινώσκειν πειράσθαι (πολλὰ γοῦν ἴσμεν καὶ ἐξ ἐκείνων διαφανέντα), καὶ μὴ προχείρως τὰς πίστεις τῶν γραμμάτων ἐκ παραθέσεως ἑτέρων προσιεσθαι διὰ τὰς ἐμπροσθεν ἡμῖν εἰρημέναις αἰτίας.

Oportet autem iudicantes et si qua signa invenierint adscripta chartis, etiam haec requirere et legere niti (plurima namque novimus et ex illis apparuisse), et non facile fidem litterarum ex aliarum collatione recipere propter dudum dictas a nobis causas.

CAPUT VII.

Εἰ μέντοι γε τελευτήσαιεν ἅπαντες οἱ μάρτυρες, ἢ ὅταν ἀπεισι τυχόν, ἢ καὶ ἄλλως οὐ ῥαδίον ἔστι τὴν

Si vero moriantur omnes testes aut forsitan absint aut aliter non facile sit fidem ex testium subscriptio-

eis quae veriora sunt prae eiusmodi testimoniis fidem habeat. Ac nos quidem hoc modo censemus instrumenta fide digna esse probanda.

IV. Si quis vero, cum vel deponit vel mutuum dat vel aliter contrahit, contentus sit litteris solis eius cum quo contrahit, penes ipsum erit ut intellegat se ad illius fidem totam rem rettulisse. Et quantum ad scripturam pertinet non sufficiens secundum nostram legem instrumento fides addi videbitur, quodsi praesentia testium coram quibus contractus factus est, vel forte ultimum rei refugium (dicimus illud quod ex iureiurando petitur) eum adjuverit, non infirmamus id quod factum est. Falsitates enim et imitationes litterarum veriti neque iis si iudae sint confisi talem subtilitatem rei adhibemus, non ut eos qui credunt fide amicis praestita privemus, sed ut quoad fieri potest et fraudem et infitiationem multis modis redarguamus.

V. Sed etiam in instrumentis publice confectis, licet tabellionum habeant completionem, ipsis quoque ante completionem testium praesentia subscriptione probata, uti dictum est, accedat.

VI. Oportet autem iudices etiam si quas notas invenerint chartis adscriptas, in eas quoque inquirere ac legere eas temperare (certe multa ex illis quoque scimus apparuisse), nec temere probationes litterarum ex aliarum comparatione admittere propter causas a nobis supra dictas.

VII. Si vero omnes testes mortui sint vel forte absint, vel etiam alia de causa non facile sit per

1 τῶν τοιούτων] τῶν ὑπόπτων Epan. lectione speciosa sed interpolata || καὶ — 3 συμβόλαια om. Epan. || 4 μέντοι om. Epan. || τις ἢ] ἢ om. B¹ Epan. || 5 μόνοις L⁵ (cf. p. 364, 34)] μόνον Epan. B² μόνον MB¹ || 6 συμβάλ***** L² || τῷ L² || 7 ὡς εἰς τὴν ἐκείνου πίστιν Epan. || 10 εἰ δὲ ἢ] ἢ B² v. l. B Epan.] ἢ δὲ ἢ M εἰ δὲ οὐ L aut si ε || 11 ἴσως om. Epan. || 13 φαμέν δὲ L || οὐκ] nam non ε || 16 προστίθεμεν τῷ πράγματι B² || 17 πιστεύοντας MB¹ Epan.] πιστεύσαντας LB² || ἀφελώμεθα B² Epan.] ἀφελώμεθα MLB² || 18 ὡς ὁδὸν τε LB² Epan.] ὡς ὁδὸν τε ἢ MB¹ || τε om. ε || 19 ἐλέγχωμεν M || 20 Ἀλλὰ καὶ om. Epan. || 21 εἰ] ἢ L || τῶν συμβολαίων] γράφων L¹ || ἔχει B || 26 γοῦν] γὰρ B² || ἴσμεν] εἰς ἡμᾶς L¹ εἴσμεν? L² || 27 διαφανέντων L¹ || 29 ἡμῖν om. Epan. || 30 τελευτήσειεν L² || ἢ καὶ ἀπεισι] ἢ om. L²

2 aestimamus V] estimauimus T extimauimus R || reprobari V || 4 rubr. De contractibus incaute positos (incaute uicariis depositis R; leg. incaute compositis) in mg. RT (ex Iul.) || 5 aliter] alias T al R || 7 ipsius R || 8 fides delendum videtur ut glossema vocis credulitas || 9 creditas R¹ credulitatis T¹ || 10 si om. T vulg. || 11 cum rei V¹ eius V³ eius rei R vulg. huius rei T || 12 iu- uerit] inuenerit V³ T² || dicens. R¹ || 14 imitationes V inmutationes RT || modis R¹ || 18 reconuincamus (re- communicamus R¹) RT vulg.] conuincamus V || 20 et R] etsi VT vulg. || confecta R¹] confecta sint R² VT vulg. || 22 ex non scripto V³ || 24 et si quaj si qua et V || 25 haec om. V || legem R¹ || 26 et ex] et om. T || 27 collectione R || 31 aut aliter] ut aliter V

ἐκ τῶν μαρτύρων τῶν ὑπογεγραφότων πίστιν ἐπιθεῖ-
 ναι, μηδὲ ὁ συμβολαιογράφος περιέστω ὁ τέλος (εἴ
 γε ἀγοραῖον εἶη) ὡςτε μαρτυρῆσαι τοῖς ἑαυτοῦ, ἢ μηδὲ
 ἐνδημοῖη, ἀλλ' ἀνάγκη πάντως τὴν ἀντεθέσταιν τῶν
 γραμμάτων τῶν τελεσμάτων ἢ τῶν ὑπογραφάντων
 παραλαβεῖν, τριπλακὰ προσήκον ἔστιν ἵνα μὲν ἐπὶ
 τὰς συγκρίσεις (οὐδὲ γὰρ παντάσῃν αὐτὰς ἀπαγο-
 ρεῖομεν), διὰ πάσης δὲ ἀκρίβειας χωρεῖν, καὶ πάν-
 τως εἰ νομίσειεν αὐταῖς χροῖαι πιστεῖν, καὶ ὄρκον
 ἐπάγειν τῶ προκομίζοντι, ὅτι μηδὲν συνειδὼς ποιη-
 ρὸν τῶ παρ' αὐτοῦ προκομίζομένου οὐδὲ τινα τέχνην
 περὶ τὴν συγκρίσιν γενέσθαι παρασκευάσας οὕτω χρη-
 τὰς τοῦτω, ὡςτε μήτε ἀναιρεθῆναι τὴν παντελῶς καὶ
 διὰ πάντων τὸ ἀσφαλὲς τοῖς πράγμασι γενέσθαι.
 1 Ἐπὶ γὰρ δὴ τῶν ἐπ' ἀγορᾶς συντακτομένων συμ-
 βολαίων, εἴπερ ὁ συμβολαιογράφος παρελθὼς καὶ μαρ-
 τυρῆσαι μεθ' ὄρκου, εἰ μὲν οὐ δι' ἑαυτοῦ ἔγραψεν
 ἀλλὰ διὰ τινος τῶν ὑπογοούντων αὐτῶ, παρὶτα
 κἀκείνος, εἰ γε περιέστω ἢ δυνατὸν ὅλως αὐτὸν ἔστιν
 ἐλθεῖν καὶ οὐδεμίαν τὴν αὐτοῦ πάροδον αἰτία κωλύει,
 ἢ νόσος τυχὸν ἰσχυρὰ ἢ τὴν περιστάσεων τῶν ἄλλων
 ἄπερ ἀνθρώποις ἅπαντα. εἰ δὲ καὶ ἀριθμητὴν ἔχοι τὸ
 συμβόλαιον, κἀκείνος παραγινέσθω, ὡςτε τοῖς εἶναι
 τοὺς μαρτυροῦντας ἀλλ' οὐχ ἓνα. εἰ δὲ οὔτε ἀριθμη-
 τὴς προσελήφθη τὸ τε συμβόλαιον αὐτὸς ἅπαν δι'
 25 ἑαυτοῦ γέγραφέ τε καὶ ἐτέλεσεν ὁ συμβολαιογράφος,
 ἢ καὶ ὁ τούτο συγγράφας ἄπεισιν ἢ ἄλλως παρῆναι
 οὐκ ἰσχύει, αὐτὸς μέντοι μεθ' ὄρκου τῶ οἰκείῳ τε-
 λέσματι μαρτυρεῖ, ὡςτε μὴ τῇ συγκρίσει γενέσθαι χό-
 ραν, ἔστω καὶ οὕτω πιστὰ τὰ συμβόλαια. ἢ γὰρ μαρ-
 τυρία καὶ παρὰ τῆς φωνῆς τοῦ τελεσάντος γινόμενῃ
 καὶ τὸν ὄρκον ἔχουσα προσκείμενον ποιήσειεν ἄν τινα
 2 τῶ πράγματι ῥοπήν. εἰ δὲ ὁ συμβολαιογράφος
 ἐτελεύτησε καὶ μαρτυρηθεῖ τὸ τέλος ἀξ' ἐτέρας
 παραθέσεως, εἰ μὲν καὶ οὕτως ἔχοι τὸν τε συντάξαντα
 35 τὸ συμβόλαιον περιόντα καὶ τὸν ἀριθμητὴν, παρὶτα-
 σαν κἀκείνοι, εἰ γε ἐνδημοῖεν, καὶ ἔχεται καὶ τὴν ἐκ
 τῆς παραθέσεως τῶν πληρώσεων τὸ γράμμα πίστιν
 καὶ τὴν ἐκ τῶν μαρτύρων. εἰ δὲ μηδεὶς τούτων εἴη,
 τριπλακὰ γινέσθω μὲν ἢ τῶν τελεσμάτων παράθε- 40

nibus invenire, neque tabellio superest qui complevit
 (si quidem publice sit confectum) quatenus testi-
 monium perhibeat pro se, aut non est in civitate.
 sed necesse est omnino collationem litterarum sup-
 5 pletionis aut eorum qui subscripserunt assumere,
 tunc competens est proparare quidem ad compara-
 tiones (neque enim eas modis omnibus interdicimus),
 per omnem autem subtilitatem procedere, et omnino,
 si putaverit eis oportere credi, etiam iusurandum
 10 inicere proferenti, quia nihil maligni conscius in eo
 quod a se profertur nec quandam artem circa col-
 lationem fieri praeparans sic utitur eo, quatenus ne-
 que perimatur quicquam omnino et per omnia mun-
 ditio in rebus fiat.

1 In his vero quae conficiuntur publice documentis,
 si tabellio venerit et testimonium perhibuerit cum
 iureiurando, si quidem non per se scripsit sed per
 alium ministrantium sibi, (adveniat) et ille, si vivit,
 si quidem possibile omnino est eum venire et nulla
 causa prohibet eius adventum, aegritudo forte valida
 aut quaelibet aliarum necessitatum quae hominibus
 accidunt. Quodsi etiam adnumeratorem habuerit in-
 strumentum, et ipse adveniat, ut tres sint testifican-
 tes et non unus. Si vero neque adnumerator as-
 sumptus est et instrumentum ipse tabellio totum per
 se conscripsit atque supplevit, aut si etiam qui hoc
 conscripsit non adest aut aliter ipse venire non
 valet, tamen cum iureiurando propriae completioni
 attestetur, ut comparationi non fiat locus, sint etiam
 sic credibilia documenta. Testimonium enim et ex
 voce completis factum et iusurandum habens adiec-
 tum praebuit quoddam causae momentum.

2 Quodsi tabellio defunctus est et testimonium per-
 hibetur suppletioni ex alia collatione, si quidem
 etiam sic habeat eum qui conscripsit instrumentum
 viventem et adnumeratorem, adveniant et illi, si qui-
 dem praesentes sunt, et habeat ex collatione adim-
 pletionem et ex testibus causa fidem. Sin vero nul-
 lus horum sit, tunc fiat quidem completionum col-

testes qui subscripserunt fidem addere; neque tabellio qui instrumentum complevit (si quidem publicum sit),
 superstes sit, ut rei a se confectae testis existat, vel non sit in civitate, sed omnino necesse sit comparationem
 scripturarum completionum aut eorum qui subscripserunt assumere, tunc ad comparationes quidem
 venire par est (neque enim omnibus modis eas interdicimus), cum omni autem diligentia procedere, atque
 utique, si iis credendum esse putaverit, etiam iusurandum deferre ei qui instrumentum profert, quo affir-
 mel se nullius fraudis sibi conscius in proferendo a se instrumento neque ullas insidias circa comparationem
 molitum ita eo uti, et neque quidquam omnino sublatum sit et per omnia securitas rebus prae-
 1 stetur. Iam in instrumentis quae publice conficiuntur, si tabellio prodeat et iuratus testimonium
 praestet, si quidem non ipse scripserit, sed eorum quis qui ei ministrant, is quoque prodeat, si modo
 superstes est et fieri omnino potest ut veniat neque causa illi impediatur quominus accedat, velut gravis
 morbus vel unus ex ceteris casibus qui hominibus accidunt. Quodsi numeratorem quoque habeat instru-
 mentum, ille quoque veniat, ut tres sint testes neque vero unus. Sin autem nec numerator adhibitus est
 et totum instrumentum tabellio ipse et scripsit et complevit, aut etiam qui id scripsit abest vel alia de
 causa adesse non potest, ipse tamen iuratus instrumento a se completo testimonium praebet ita ut com-
 parationi locus non fiat: hoc quoque modo fide digna sint instrumenta. Nam testimonium quod et
 voce eius qui illud complevit perhibetur et iusurandum habet adiectum nonnihil momenti rei afferet.
 2 Quodsi tabellio mortuus sit et litterae completae ex aliarum comparatione proberentur, si quidem sic
 quoque superstes sit et is qui instrumentum composuit et numerator, illi quoque accedant, si modo in
 civitate sint, habeatur scriptura et eam quae ex comparatione completionum paratur et quae ex testibus
 fidem. Si vero nullus eorum adsit, tum fiat quidem completionum comparatio, neve tamen eae solae ad

1 ἐκ τῶν ὑπογεγραφότων μαρτύρων L ὑπογραφάν-
 των B¹ || 2 τελεσθῶσας B¹ || 3 τοῖς τῆς L¹ ἢ μηδὲ
 ἢ μὴ Eran. || 4 ἀλλὰ πάντως ἀνάγκη B² || 5 τῶν τε-
 λεσμάτων M⁵ (cf. 40. 368, 4. 274, 7) ἢ τῶν τελεσάντων
 (τελεσσάντων) L LB² Eran. ἢ τῶν τελεσμάτων Scri-
 ger, vulg. (B¹) || 6 ἵνα M ἢ εἶναι L¹ || 8 διὰ δὲ πάσης
 B² || 9 νομίσειεν B¹ || 11 παρ' αὐτοῦ (αὐτῶ) Eran.)
 libri || 13 μηδὲ B² Eran. || 15 ἐπει γὰρ δὲ L² ταττο-
 μένων B¹ || 16 παρελθῆ L² (παρελθῶ L¹) || 17 εἰ μὲν
 οὐ καὶ εἰ μὴ Eran. || 18 παρῆται LB¹ || 19 ἢ M¹ εἰ
 (καὶ εἰ B² v. l.) LB ἢ εἰ Eran. si quidem s. ἔστιν αὐτὸν
 B² || 20 κωλύει B Eran. s. || 21 ἢ om. Eran. s. ἢ τις
 B² (s) || τῶν ἄλλων τῶν om. vulg. (B¹) || 22 καὶ om. B¹ ||
 ἀπαριθμητῆρ Eran. || ἔχει B || 24 μάρτυρας καὶ οὐχ ἓνα
 B² || οὐτε οὐδὲ B¹ Eran. || 25 αὐτὸς om. B² || 27 ἢ ἢ
 Eran. s, εἰ B² v. l. || ἢ καὶ ἄλλως B² || 28 ἰσχύσει LB² ||

29 μαρτυρεῖτω LB² || μὴ μηδὲ B² || 30 τὰ om. B¹ ||
 31 γενομένη Eran. || 32 προκειμένου Eran. || 35 ἔχει
 B² || 37 καὶ τὴν καὶ om. s || 38 γράμμα πᾶγμα Eran. s ||
 40 γενέσθω Eran.

3 prohibeat V¹ || per se R || 4 collationem V³ vulg.]
 collationes T¹ collatione RV¹ T² || suppletionis V¹ sup-
 pletiones RV³ T vulg. || 5 aut V] om. RT vulg. || 6 ad
 aut V¹ || comparisonem R || 10 consius V¹ || 11 quid R ||
 collatione V¹ collectionem R || 13 minutio V || 16 tabellio
 V || prohibuit R¹ || 17 scripserit T vulg. || 18 adveniat in-
 serui (sim. Beck) || 19 est omnino RT || et si nulla V || 23 ad-
 veniant R¹ || 26 scripserit T¹ || suppleverit T || 27 * non
 adest non est libri || 28 completioni VT || 30 enim et] enim
 R¹ etenim R² T || 32 quidam R¹ || 34 collectione V¹ ||
 35 sic] sit V¹ del. V³ || 37 adimpletionem V || 38 si T vulg.

οις, μη μόνον δὲ ταῦτα πρὸς τοῦτο ἀρκέτω, ἀλλὰ καὶ αἱ τῶν ἄλλων τῶν ὑπογεγραφότων ἴσως ἢ καὶ τῶν συμβαλλόντων γραφαὶ κατεξέταλθουσαν, ὥστε ἐκ πολλῶν παραθέσεων τῶν τε τοῦ τελεσματος τῶν τε (τῶν) ὑπογεγραφότων ἢ καὶ τῶν συμβαλλόντων μιαν τινὰ συνάγεσθαι πανταχόθεν καὶ ἀποτελεῖσθαι πιστίν. 3 Εἰ δὲ οὐδὲν ἕτερον εὐρεθῆη πληρῆ τῆς παραθέσεως τῶν συμβολαίων, τὸ μὲν μέχρι νῦν κεραιτικὸς προβαίνεται τὸν προκομιζόμενον εἰς τὴν παρ' ἄλληλα κρίσιν τὸ συμβόλαιον ὁμοῦναι τὰ νομισμένα: ἵνα 10 δὲ τινὰ ὅλος τὸ πρᾶγμα λάβοι προσέδωκεν εἰς πλειονα τοῦ πράγματος πιστίν, καὶ αὐτὸς ὁ ταῦτα αἰτίων γενέσθαι προσομνύτω, ὡς οὔτε ἄλλης εὐπορῶν πίστειος ἐπὶ τῆν παρ' ἄλληλα κρίσιν τῶν συμβολαίων ἐλήλυθεν οὔτε τι περὶ αὐτῆν ἐπράξεν ἢ ἐμηχανήσατο, ὅπερ 15 ὡς εἰκὸς δυνήθει τὴν ἀλήθειαν κατακρίναι. ὧν ἕξιστος ἀπηλλάχθαι τοῖς συμβάλλουσιν, εἴπερ βούλοιντο καὶ ἑκάτεροι πρὸς τοῦτο συμβαῖεν τὸ ἐμφανῆ ποιεῖσθαι τὰ συμβόλαια καὶ κατατίθεσθαι [τε] ἐπὶ 20 πράξεως ὑποθημάτων αὐτοῦς τοῖς συμβάλλοντας, ἵνα ἀπαλλαγείεν ἀγνωμοσύνης τε καὶ νοθείας καὶ παραποιήσεων καὶ ὅποσα ἄλλα κακὰ ἐπαπορροῦντες τὸν παρόντα τίθεμεν νόμον. τῶν ἤδη παρ' ἡμῶν ἐπὶ ταῖς παραθέσεσι τῶν γραμμάτων ταῖς ἐξ ἰδιοχειρῶν γνωμομέναις νομοθετημέναις ἐπὶ τῆς ἰδίας μενόντων 25 ἰσχύος· δηλαδὴ καὶ τῶν ἐπὶ τοῖς τῶν γραμμάτων ἀνεπιστήμοις ἤδη κρατοῦντων ἐν τοῖς δικαστηρίοις τῆν ἑαυτῶν ἐχόντων ἰσχύιν, ἐπειδήπερ ἐκ δικαστικῶν τύπων τὰ τοιαῦτα τὸν προσήγοντα ἔλαβεν ἐξετασμόν.

CAPUT VIII.

Δεῖ δὲ ἐπὶ τῶν γράμματα οὐκ ἐπισταμένον ταβου- 30 λारीον διὸ πάντως καὶ μάρτυρας παραλαμβάνεσθαι, ἐν οἷς εἰσὶ ταβουλάριοι τόποις, μάλιστα δὲ μάρτυρας οὐκ ἀγνώστους τοῖς συμβάλλουσιν· ἵνα οἱ μὲν γράψουσιν ὑπὲρ τοῦ ἀγαπημάτων ὀλιγογραμμάτων καθεστῶτος, οἱ δὲ μαρτυροῦσιν, ὡς καὶ παρόντων αὐτῶν 35 ταῦτα ἐπράχθη καὶ εἶδεν αὐτόν, καὶ οὕτως ἢ τῶν τοιούτων συμβολαίων εἰσδεχθεῖ πιστίν· δῆλον ὅν ὡς

latio, non autem sola haec ad hoc sufficiant, sed et aliorum subscribentium forte aut contrahentium scripturae examinentur, ut ex plurimis comparationibus tam completionis quam subscribentium una 5 etiam contrahentium una quaedam colligatur undique et efficiatur fides.

3 Sin vero nihil aliud adinveniatur praeter collationem instrumentorum, quod hactenus valuit fiat, ut qui profert ad collationes documentum, iuret sollemniter; ut autem aliquod omnino causa sumat augmentum ad maiorem negotii fidem, et ipse qui haec petit fieri iuret, quia non aliam idoneam habens fidem ad collationes instrumentorum venit nec quicquam circa eam egit aut machinatus est quod forte possit 15 veritatem abscondere. De quibus licebit sese liberare contrahentes, si consenserint utrique ea hoc venire, ut insinuent instrumenta et profiteantur ad sub gestis monumentorum ipsi contrahentes, quatenus priverunt nequitia et corruptione et falsitatibus et quaecumque alia mala corrigentes praesentem promulgamus legem. His quae dudum a nobis in collationibus litterarum factorum per scripturam propriae manus sancita sunt in sua virtute manentibus; procul dubio et in his qui litteras nesciunt quae olim valent in iudiciis suam habentibus firmitatem, quoniam quidem ex iudiciali forma accepterunt examinationem haec talia competentem.

Oportet vero in his qui litteras nesciunt et testes et omnino tabularios adhiberi, in quibus locis sunt tabularii, maxime autem testes non ignotos contrahentibus, ut quidam scribant pro illiterato aut paucas litteras scienti, alii vero attestentur quia etiam 35 praesentibus eis haec gesta sunt et scierunt eum, et ita talium instrumentorum suscipiatur fides: manifestum existens quia non minus quinque testes in

hoc sufficiant, sed etiam reliquorum qui subscripserunt forte vel qui contraxerunt scripturae examinentur, ut ex multis comparationibus tam completionis quam subscriptorum vel etiam contrahentium una 3 undique colligatur atque efficiatur fides. Si vero nihil aliud reperitur nisi comparatio instrumentorum, illud quidem quod usque adhuc valuit procedat, ut qui instrumentum producit ad collationis examen, legitimum sacramentum praestet: ut autem res aliquod omnino incrementum accipiat ad maiorem rei fidem, ipse quoque qui ut haec fiant postulat insuper iuret, neque ulla sibi alius probationis copia facta sese ad instrumentorum examen ex collatione faciendum venisse neque quicquam circa eam se egisse aut machinatum esse quod scilicet veritatem occultare possit. His autem ita liberari licet contrahentibus si velint atque in eo utrique convenienti, ut insinuent instrumenta et deponant sub actorum testificatione ipsi contrahentes, quo liberentur et fraude et corruptione et falsitatibus et quaecumque alia mala emendaturi praesentem ponimus legem. Ceterum ea quae iam de comparationibus litterarum ex chirographis instituta a nobis sancita sunt, in suo robore maneant; ac sane ea quoque quae de personis litterarum imperitis in iudiciis iam obtinent, suam firmitatem habeant, quandoquidem ex iudicialibus sanctionibus haec talia convenientem examinationem accepterunt.

VIII. In iis autem qui litteras nesciunt, omnino tabularii [duo] et testes adhibendi sunt, quibus in locis sunt tabularii, utique vero testes non ignoti contrahentibus: ut illi quidem scribant pro eo qui litterarum imperitus vel parum peritus est, hi autem testentur et ipsis praesentibus haec acta esse et se novisse eum, atque ita eiusmodi instrumentorum admittatur fides. Qua in re manifestum est non minus quam quinque testes in

2 αἱ τῶν ἄλλων αἱ τῶν L ὑπογραφήντων Bf ἢ καὶ καὶ om. ε || 3 συμβαλλόντων M ἢ ἐκ τῶν πολλῶν Epan. || 5 ὑπογραφόντων B ὑπογραφήντων Bf; τῶν addidi || ἢ ἴσως ἢ LB* || 6 συνεισάγεσθαι L || 8 μὲν M (Bf) om. LB* Epan. ε || 9 παράλληλα M Epan. (id. 14) || 11 δὲ τινὰ δῆ τινα Scrimger, vulg. (Bf) || λάβη B Epan. || 12 γίνεσθαι Epan. || 13 *οὐδὲ libri || 14 κρίσιν πιστίν B* v. l. || 15 *οἱ δὲ libri || 18 τὸ τοῦ Epan. (τῷ Zachariae) || 19 καταθέσθαι Epan. || τε MLB, om. Epan. (ea ε) || 20 αὐτὰ malit Zachariae || 23 τῶν — 29 ἐξετασμόν om. Epan. || 25 γενομένης L γενομοθετημένων Cod. 4, 21, 20. Nov. XLIX, 2 || 28 ἐκ δικαστικῶν (δικαστῶν L) τύπων ex iudiciali forma ε || 29 τῶν τῶν L* || 30 Δεῖ δὲ om. Epan. || τῶν τὰ Bf, L² pr. || γράμματα] γραμμάτων L || οὐκ μὴ Epan. || ταβουλάριους LB* Epan. (et sic infra) || ταβουλάριους — 31 μάρτυρας] et testes et omnino tabularios ε || 31 δύο πάντως] διὰ πάντων non recte Haloander, vulg. Delendum δύο, nisi malis καὶ πάντως, cf.: ε (necessarius erit

tabularii, si in illo loco tabularii sunt, sed et testes Iul., ταβουλάριοι καὶ μάρτυρες ὑπογραφέτωσαν Ath., ὁ ταβουλάριος καὶ ὁ μάρτυρες ὑπογραφέτωσαν Theod.; cf. supra p. 273, 30 || 32 τόποις] κελύμενον add. Epan. || 33 γράφουσιν L || 36 εἶδοιεν vel ἤδειεν B*

1 non] num V¹ || 2 aliorum] ad lorum V || 4 completionis] comparationibuspletionis R² || 5 etiam om. R || 6 et om. V || 7 adinveniatur V] inveniatur RT || 9 collationes R²] collationis R² VT vulg. || 10 ut] iuret V¹ || autem del. V² || aliquid V] aliquid RT || causam R¹ || 11 haec VT] hoc R vulg. || 12 petat V] quia n (sic) aliam idoneam non habens V¹ || 16 contrasenserint R¹ || 17 sub gestis] suggestis V || 19 nequitiae RV¹ || et falsitatibus] et om. V² || 21 his] huius R¹ || 22 leg. factis? || 30 et testes et omnino T vulg.] et testes omnino R testes et omnino V et testes omnino et al. || 32 tabulariarum R² || 33 quiddam R || 34 sciente vulg.] || 35 hoc R¹ || 37 quia non] qui ante V¹

οὐκ ἐλάττους πέντε μαρτύρων ἐπὶ τῶν τοιούτων παρα-
ληφθήσονται, ἐν οἷς ἔσται καὶ ὁ γράφων ὑπὲρ τοῦ
συμβάλλοντος ἢ τὸ πᾶν ἢ τὸ μετὰ τὰ ἄλλα γράμα-
τα τὰ παρ' ἐκείνου τεθέντα, ὥστε μηδὲν διαπεσεῖν
1 τῆς εἰς ἄκρον ἀκριβείας. Καὶ ταῦτα φερμεν ἐπὶ τῶν
ἐγγράφων συμβολαίων. εἰ γὰρ τις ἀγράφως πρᾶξαι
οἰοῦνδῆποτε συνάλλαγμα βουληθεῖ, τοῦτο προδήλον
ὡς ἢ τὴν διὰ μαρτύρων ἢ τὴν δι' ὄρκων δεξεται
πίστιν, τοῦ μὲν ἐνάγοντος μάρτυρας παράγοντος, τοῦ
δικαστοῦ δὲ ὁμνίουτος ἢ ἀντεπάγοντος, καθάπερ ἂν ὁ
10 δικαστὴς τὴν ὑπόθεσιν τάξειεν, ἵνα μηδὲν εἴη μηδὲ
2 τούτων ἀδιόρθωτον. Κακῆϊνο μὲντοι προσθεῖναι
τῷ νόμῳ καλόν, ὥστε εἰ μέγρι μίας χρυσίου λίτρας
εἴη τὸ συνάλλαγμα, τὴν τοιαύτην παρατήρησιν ἐπὶ
τούτῳ μὴ φυλάττεσθαι, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέγρι νῦν πο-
15 λυτομένον τὸ πρᾶγμα γίνεσθαι, ἵνα μὴ περὶ πραγ-
μάτων μικρῶν μεγάλας συντριβὰς ὑπομένωσιν ἀν-
θρώποι.

his talibus adhibendi sunt, inter quos erit et qui
scribit pro contrahente aut totum aut [post] ea quae
post pauca litteras illius posita sunt, quatenus ni-
hil omittatur de summa subtilitate.

5 1 Et haec dicimus super instrumentis ex scripto
confectis. Nam si quis facere quemlibet contractum
ex non scripto voluerit, hoc manifestum esse quia
aut per testes aut per insiurandum fidem percipiet,
actore equidem testes deducente, pulsato autem iu-
rante aut referente, sicuti iudex negotium disposu-
erit, ut nihil sit neque horum inemendatum.

2 Illud quoque adicere legi bonum est, ut si usque
ad unam auri libram fuerit contractus, huiusmodi
observationem in hoc minime custodiri, sed secun-
dum hoc quod tunc actum est causam fieri, ut non
de rebus exiguis maximas homines attritiones sus-
tineant.

CAPUT IX.

Ταῦτα δὲ πάντα κρατεῖν ἐπὶ ταῖς πόλεσι βουλό-
μεθα· ἐπειτοίγε ἐν χωρίοις, ἐνθα πολλὰ τὰ τῆς ἀπλό-
20 τητός ἐστι καὶ οὐδὲ γραφόντων ἢ μαρτυροῦντων πολ-
λῶν εὐπορία, τὰ μέγρι νῦν παρ' αὐτοῖς κρατοῦντα
καὶ νῦν ἔστω βέβαια. τοῦτο γὰρ καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν
διαθηκῶν, ἐφ' αἷς μάλιστα σπεύδομεν, ἤδη παρ' ἡμῶν
νενομοθετήται. Κρατεῖται δὲ ὁ νόμος ἐπὶ τοῖς μετὰ
25 ταῦτα ἅπασιν γινόμενοις συμβολαίοις τε καὶ συναλ-
λάγμασι· τὸ γὰρ δὴ παρωχηκός τί ἂν τις νομοθετή-
σειεν;

(Ἐπίλογος.) Τούτων ἡμῖν ἔτεκε τὸν νόμον ἀμ-
φισβητήσεων πλῆθος γενομένων μὲν ἐν δίκαις ἡμῖν
30 δὲ εἰσηγμένων, ἵνα τοῦ καθ' ἑκάστην πρὸς ἀλλήλους
ἀμφισβητεῖν τοὺς ἀνθρώπους παύσαιμεν προαναστέλλ-
οντες αὐτοῖς τὰς φιλονεικίας τῆ διὰ τῆς νομοθεσίας
ἀκριβεία. ὥστε προσήκει τὴν σὴν ὑπεροχὴν ταῦτα
μανθάνουσαν φανερὰ πᾶσι καταστήσαι τοῖς ὑπερκόμοις
35 τοῖς τε ἐνταυθοῖ τοῖς τε ἐπὶ τῶν ἐθνῶν. καὶ γὰρ
δὴ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐνδοξοτάτους ἐπάρχους τοὺς τε

Haec autem omnia tenere in civitatibus volumus;
nam in agris, ubi multa simplicitas est et neque
scribentium aut testium multorum copia est, quae
bactenus apud eos valuerunt et nunc sint firma.
Hoc enim et in ipsis testamentis, quibus maxime
studemus, iam a nobis sancitum est. Valeat itaque
lex in omnibus quae post haec faciendae sunt instru-
mentis et contractibus: quod enim iam transitur cur
quispiam sanciat?

(Epilogus.) Hanc autem legem peperit conten-
tionum multitudo factarum quidem in litibus apud
nos autem introductarum, quatenus cotidie inter se
contendere homines pescamque praeauferentes eis
altercationes per legislationis subtilitatem. Quapro-
pter convenit tuam eminentiam haec cognoscentem
manifesta omnibus facere subiectis et qui hic sunt
et qui in gentibus. Etenim (ad) alios gloriosissimos

cap. 8 § 2 et 9 in. summarium habet schol. Epan. l. c.

talibus negotiis adhibendos esse, in quibus is quoque erit qui pro contrahente vel totum vel quae se-
quuntur post pauca litteras ab illo positas conscripsit, ut nihil de summa diligentia praetermittatur.

1 Atque haec dicimus de instrumentis in scripto compositis. Nam si quis sine scriptis qualemcumque con-
tractum facere voluerit, manifestum est eum fidem vel per testes vel per sacramenta esse accepturum, cum
actor quidem testes producat, reus autem iuret vel insiurandum referat, prout iudex rem aestimaverit, ne
2 vel ex his quidquam emendationis expers sit. Verum illud quoque legi adicere par est, ut si usque
ad unam auri libram contractus sit, huiusmodi observatio in eo non custodiatur, sed secundum id quod
usque adhuc in usu fuit res peragatur, ne de rebus exiguis magna detrimenta homines subeant.

IX. Haec vero omnia valere in urbibus volumus: nam ruri quidem, ubi multa est simplicitas ac ne
scribentium quidem aut testium multorum copia, quae usque adhuc illic valuerunt etiam nunc firma sint.
Hoc enim in ipsis quoque testamentis, quorum nobis cura est praecipua, iam a nobis sancitum est. Valeat
autem haec lex in omnibus quae posthac fient instrumentis et contractibus; nam quod praeteriit, de eo
quid lege quis sancerit?

Epilogus. Hanc nobis legem peperit disceptationum multitudo et in litibus ortarum et ad nos
delatarum, ut homines quominus cotidie inter se disceptent prohibeamus contentionibus eorum statim co-
hibitis per legislationis subtilitatem. Itaque tuam sublimitatem haec decet cognoscentem omnibus mani-
festa reddere subiectis et qui hic et qui in provinciis sunt. Etenim ad ceteros quoque gloriosissimos

3 ἢ τὸ πᾶν] ἢ τὸ πᾶν μετὰ add. L^a || τὸ μετὰ] τὸ μετὰ
μετὰ Epan. (ς) || μετὰ — 4 τεθέντα] et postquam im-
peritus vel sanctam crucem fecerit vel pauca litteras Iul. ||
ὀλιγογράμματα L¹ || 6 πράξειεν L¹ || 8 ὄρκον L || δεξεται
Epan. || 10 ἢ καὶ ἀντεπάγοντος Epan. || 11 τάξειεν]
quae sequuntur om. Epan. (cf. ad 5) || 12 ἀδιόρθωτον,
s. v. καὶ ἀδιόρθωτον M || τῷ νόμῳ προσθεῖναι B² ||
15 φυλάττεσθαι] συμβάλλεσθαι B¹ v. l. || μέγρι νῦν]
tunc s. || 20 αὐτῆς M || 22 αὐτῆς M || 25 νενομοθετή-
ται] Cod. 6, 23, 31 || Κρατεῖται δὲ e. g. s. om. B || 29 Τοῦτο
L¹ || ἡμῖν] autem s. || ἀμφισβητήσεων M || τὸ τῶν ἀμ-
φισβητήσεων L || 32 πᾶσι μὲν προαναστειλοντας L¹ ||
37 *ἐπάρχους ML

2 trahente V¹ || autem totum V || postea libri, del.
Beck; post seclusi || quae] qui R¹ || 4 supplitate V ||
5 Et] At V || 6 si] et si R¹ || qualibet R¹ quodlibet V ||
9 auctore V || deducente R¹ || 10 negotium iudex dipo-
suerit V || 11 ut T¹] Ut autem RVT² vulg. || sint R ||
horum neque V || 12 Illud T¹] illud prioribus continuant
RVT² vulg. || 13 librarum R || 15 tunc actum] al. tracta-
tum T² || 16 exigitus V || atritiones RT² actiones T¹ ||
20 multas V || 24 sanctum V || 26 ex contractibus R¹ ||
quid RVT || transit RT || 29 contemptum R || 30 in
militibus V¹ || 31 sese T vulg. || 32 compeccamus R¹ ||
33 legislationes R¹ || 34 agnoscentem R || 35 huic V¹ ||
36 ad add. vulg.

ἐπὶ τῆς Ἑσπερίας τοὺς τε ἐπὶ Αἰθιοπίας τοὺς τε ἐπὶ τοῖς Ἀρκτοίοις (γραμὴν δὲ τοὺς ἐν Ἰλλυρίοις) γράψομεν, ἵνα πᾶν ἡμῶν τὸ πολίτευμα μεστὸν γένηται τὸν νόμον (τοῦ) τῶν τῶν ὑπερκάων θεραπεινῶτος περιστάσεως.

Dat. prid. non. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. 5 Aug. ann. XII. Iohanne v. c. cons.

Dat. prid. non. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. [a. 538] anno XII. Iohanne v. c. cons.

ΘΔ

LXXIV.

Coll. VI tit. 1

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ ΠΩΣ ΧΡΗ
ΝΟΕΙΣΘΑΙ ΑΥΤΟΥΣ ΓΝΗΣΙΟΥΣ
Η ΝΟΘΟΥΣ. ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΑΠΡΟΙ-
ΚΩΝ ΣΥΝΟΙΚΕΣΙΩΝ.

& QUIBUS MODIS NATURALES
FILII EFFICIUNTUR LEGITIMI
ET SUI SUPRA ILLOS MODOS
QUI SUPERIORIBUS CONSTITU-
TIONIBUS CONTINENTUR &

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ
τῶν ἀνατολικῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων
(ὑπάτω) ὀρδιναρίῳ καὶ πατριῳ.

Idem Aug. Iohanni pp. secundo ex consule
et patricio.

⟨Προοίμιον.⟩ Ὁρθῶς εἴρηται τοῖς πρὸ ἡμῶν
καὶ πρὸ γε ἀπίπτων Ἰουλιανῶ τῷ σοφωτάτῳ τὸ μη-
δένα νόμον μηδὲ δόγμα τῇ πολιτεία Ῥωμαίων τεθῆναι
δόξαι καὶ πρὸς τὸ πᾶν ἀντάρκως ἐξ ἀρχῆς νομοθετη-
θέν, ἀλλὰ πολλῆς δεηθῆναι τῆς ἐπαρορθώσεως, ἵνα
πρὸς τῆς φύσεως ποικιλίας καὶ τὰς ἐκείνης ἐπι-
τεχνήσεις ἀρκέσαι. Περὶ μὲν οὖν τῶν ἐκ νοθείας
ἀφικνουμένων εἰς γνησίους πολλοὺς ἐγράψαμεν καὶ
ποικίλους νόμους, ἐκ δὲ τῶν καθ' ἑκάστην ὑπὸ τῆς
φύσεως τετραζομένων εὐρόντες τι τοῖς ἤδη νενομο-
θετημένοις ἕλλείπον τούτο κατὰ τὸ παρὸν ἐπαρορ-
θοῦμεν. νενομοθέτηται γάρ, ὡς εἰ τις ἔχων γυναικα
κατὰ ψιλὴν αὐτῷ διάθεσιν ἐγνωσμένην εἴτα παιδο-
ποιήσει, ἕστερον δὲ αὐτῇ καὶ γαμικὰ ποιήσασαι
συμβόλαια καὶ γνησίους, ἐξ αὐτῆς τέκοι παῖδας, οὐδὲ
οἱ πρότερον γενομένοι μένουσι νόθοι, ἀλλὰ κἀκείνοι

⟨Praefatio.⟩ Recte dictum est a praecessoribus
nostris et ante omnes a Iuliano sapientissimo, quia
nulla lex neque senatusconsultum prolatum in repu-
blica Romanorum videtur ad omnia sufficienter ab
initio promulgatum, sed multa indigere correctione,
ut ad naturae varietatem et eius machinationes
sufficiat. Igitur de his qui ex naturalibus ad ius
suorum perveniunt multas et varias conscripsimus
leges, ex his autem quae a natura rerum per sin-
gula moluntur invenientes aliquid desse his quae
iam statuta sunt, hoc in praesenti corrigimus.
Sancitum namque est, ut si quis habens mulierem
puro sibi affectu compertam, deinde filios pro-
creaverit et postea ei etiam nuptialia fecerit in-
strumenta et legitimos ex ea procreaverit filios, ne-
que hi qui prius nati sunt maneat naturales, sed et

Nov. LXXIV (= Coll. VI tit. 1: gloss.) Graece extat in M (om. L praeter rubr. et inscr.). — Epit. Theod. 74, Athan. 11, 3. Iulian. const. LXVII.

praefectos qui sunt in Occidente et in Libya et in septentrionalibus (dicimus in Illyrico) scribemus, ut universa nobis respublica impleatur lege quae subditorum necessitatibus medeatur.

LXXIV.

DE LIBERIS QUOMODO LEGITIMI AUT NATURALES EXISTI- MANDI SINT. ET DE INDOTATIS NUPTIIS.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio Orientis iterum, exconsuli (consuli)
ordinario et patricio.

Praefatio. Recte dictum est ab iis qui ante nos fuerunt et prae omnibus a Iuliano viro sapientissimo neque legem ullam neque senatusconsultum reipublicae Romanae latum videri ad omnia sufficienter ab initio sancitum, verum multiplici indigere emendatione, ut ad varietatem naturae eiusque inventa sufficiat. Atque de iis quidem qui ex naturalibus legitimum ius consequuntur multas ac varias leges scripsimus, quoniam autem ex iis quae in diem a natura struuntur, deesse aliquid legibus iam sancitis deprehendimus, hoc in praesentia emendamus. Sancitum est enim, si quis mulierem habens mero affectu sibi cognitam inde liberos procreaverit, postea autem et nuptialia instrumenta cum illa composuerit et legitimos liberos ex ea susceperit, ne eos quidem qui prius nati sunt manere naturales, sed ipsos quoque legitimis adnumerari,

2 τοὺς ἐν] τοῖς ἐν L || ἰλλυρικοῖς M || γράψομεν] scripsimus ε || 3 τοῦ νόμου] hae lege ε || 4 τοῦ addidi] θεραπεινόντων M || 5 subscr. om. Iul. || prid. non. Iun. (ε) pp. 8 iuin. M α' νόμον Ἰουλιανῶ Ath. μηνί ἰουλίω Theod. || CP. imp. dn. iustiniano pp. aug. ann. XII. iohanno uc. cons. M (ε), τῆς βασιλείας ἰβ' ἔτει ὑπατείας Ἰωάννου ἰνδ. α' Theod. βασιλείας Ἰουστινιανῶ τοῦ ἰβ' (γ' con. Heimbach) ὑπατείας Ἀπλιανος ἰνδ. α' || 8 sq. rubr. Περὶ — συνοικεσιῶν ML] Ταῖς πρότερον γενομέναις διατάξεσιν ταῖς βουλομέναις τοὺς νόθους παῖδας τῇ ποιήσει τῶν προκρίων γίνεσθαι γνησίους προσέτιθην ἢ παροῦσα διατάξις θεμάτα τινα καὶ τὰ ἐξῆς Ath. (cf. ε), Περὶ γνησιότητος παίδων, καὶ περὶ γάμων Theod. || 13 *ὑπάρχω ML || 15 ὑπάτω add. Zachariae || 17 Ἰουλιανῶ Dig. 1, 3, 10—12 (βι. ἂ. τι. γ. dy. i schol. M) || 22 ἀρκέσαι] (sic) M, ἀρκέ-

σοι vulg. || 24 νόμους] Cod. 5, 27, 10. 11. Nov. XII c. 4. XIX. || 27 νενομοθέτηται] Cod. 5, 27, 10 || 29 *ποιήσασαι M

1 et in] in om. V || libia libri || 2 autem in] in om. V || illirico libri || 3 omnes R¹ || nobis om. R || 5 subscr. dedimus ex V et Bamb. I || pridem nonos V Bamb. I || iunii V || Cap. V || impr. dono (dnn. Bamb.) Iust. V Bamb. I || 6 ano V an. Bamb. I || Iohanne uic. consule Bamb. I, om. V || 7 R, LXX-III. V || 8 moris V || 9 legitimi efficiuntur VT || 10 sui om. V || modis V¹ || 13 exconsuli R vulg. || 16 praedecessoribus V³ vulg. || 20 correctione V¹ || 23 scripsimus T || 24 a natura R² T vulg. || altura V¹ natura R¹ V³ || 25 molliuntur R¹ T² moriuntur R² T¹ || 27 Sancimus R¹ || 28 comperatam V¹ || 29 post T || ei etiam R² V || etiam ei T etiam R¹ vulg. || 31 hii R² T his R¹

τοῖς γησίοις συναριθμοῦνται, διότι καὶ πρόφασις ὄλωσ
 αὐτοῖς εἰσὶ τῆς γεννήσεως. Ἄλλ' ἔσχε καὶ οὗτος
 ἐπανόρθωσιν ὁ νόμος. ἐπειδὴ γὰρ οἱ δεῦτεροί τε
 καὶ μετὰ τὰ προκῶνα τεχθέντες ἐτελεύτησαν, εἴκα
 ἤξιόν τινας μὲν τὸς προτέρους ὑπὸ τῶν δευτέρων
 οὐκ ὄντων βοηθεῖσθαι, καὶ τούτο ἐξηρωθώσαμεν,
 καὶ δεδωκάμεν αὐτοῖς καὶ οὕτω, κἂν εἰ τετελεύτη-
 σαν οἱ δεῦτεροι γεγονότες ἀδελφοί, τὸ νόμιμον ἔχειν,
 κάκεινο προσθέντες (ἐπειδὴ καὶ τούτο ἠμφισβητήθη),
 ὡς κἂν εἰ τινας μετὰ τὰ προκῶνα μὴ γένοιτο πα-
 δες, ἀλλ' οὖν τοὺς προσηλφώτας κἂν εἰ πρὸ τῶν
 προκῶνων ἐτέχθησαν τοῖς γησίοις ἐγγράφασθαι, τὸ
 1 πατρός ὄλωσ εἰς τούτο ὀρηθέντος. Ἄλλ' ἕτερον
 τι τοιοῦτον ἀπῆρτησεν. ἐκ γὰρ δὴ τοιαύτης συν-
 ῆθειας γενόμενοι παῖδες ὑπῆρχόν τι, ὁ δὲ αὐτοῖς
 ἠβούλετο τῷ παρ' ἡμῶν ἐπινοηθέντι τρόπῳ ποιῆσαι
 γησίοις τῇ τῶν γαμικῶν ποιῆσει συμβολαίω, βου-
 λουμένου δὲ ταῦτα τῷ πατρὶ τετελεύτησεν ἢ γυνή,
 καὶ ὁ τῆς διατάξεως αὐτὸν ἐπέλιπε τρόπος· οὐ γὰρ
 ἦν πρὸς ἴντινα εἶδει γαμικὸν συντάξι συμβολαίω,
 καὶ νόθοι μένουσιν οἱ παῖδες ἀκοντος τοῦ πατρός.
 Καὶ τι καὶ δεῦτερον ἀνέστη τοιοῦτον ἐπ' ἀνδράσιν
 οὐδὲ ἀγνώστοις ἡμῶν. ἐπαιδοποιήσατο μὲν γὰρ τὶς οὐ
 νομίμως, καὶ τοὺς μὲν παῖδας ὑπερηγάλα καὶ γη-
 σίοις αὐτῷ γενέσθαι κατὰ τὸν νόμον ἠβούλετο, τὰ
 25 δὲ τῆς γυναικὸς οὐκ ἦν αὐτῷ παντελὸς ἀναμάρτυτα,
 οὐδὲ ἀξίαν αὐτῇ ἡγεῖτο νομίμου τινὸς ὀνόματος τῆν
 γε αὐτῇ ὑβρίσασαν (ἀρεκὶ γὰρ ποσούτων εἰπεῖν).
 οἷστε δεῦτερος οὗτος τρόπος ὁ τοῖς παῖδας ἀδικῶν,
 ἐν μὲν δὴ τῷ προτέρῳ διὰ τῆς τελευτῆς τῆς μητρός,
 30 2 δὲ τῷ δευτέρῳ δι' ἂν ἐξήμαρτεν ἐκείνη. Ἴσμεν
 δὲ καὶ τι τρίτον ἕτερον κινήθην. ὁ μὲν γὰρ πατὴρ
 γησίοις ἠβούλετο ποιῆσαι τοὺς παῖδας καὶ τὰ ἐπι
 τοῖς προκῶνι νομοθετηθέντα παρ' ἡμῶν ἐσκόπει,
 οἱ μέντοι παῖδες αἰσθόμενοι τούτων, ἐπειδήπερ τις
 35 παραδόξως ἦλθεν εἰς τὴν τεχούσαν αὐτοῖς (καίτοιγε
 οὐ νόμιμον αὐτῷ γαμετῆν οὔσαν) παρὰ τινος συγ-
 γενοῦς εὐπορία, κακούργως ἅμα καὶ δολερῶς πρᾶ-
 κτοντες τὴν μητέρα ἀπέκριναν, ἵνα μὴ γένηται δυ-
 νατὸν τῷ πατρὶ ποιῆσασθαι γησίοις αὐτοῖς καὶ 40
 τελευτώσης ἴσως τῆς μητρός τῆς τῶν μητρῶν πραγ-
 μάτων ἀπολαύσαι χρήσεως, τούτο ὅπερ τοῖς πατράσι

illi suis connumerentur, eo quod occasio omnino eis
 sunt nasci [legitimis]. Sed habuit etiam ista lex
 correctionem. Nam quod secundi et post dotem nati
 mortui sunt, ideo volebat quidam nequaquam priores
 5 a non existentibus adiuvari: et hoc emendavimus et
 dedimus eis etiam sic, vel si mortui [sui] sunt hi qui
 secundi fuerunt fratres, habere iura legitima, illud
 quoque adicientes, quoniam et hoc dubitatum est, ut
 vel si aliqui filii post dotalia non nascerentur, attamen
 10 praecedentes, licet ante dotalia nati sunt, inter suos
 ascribi, patre quippe ad hoc festinante.

1 Sed aliud quiddam tale occurrit. Ex huiusmodi
 namque consuetudine nati filii erant alicui, at ille
 eos volebat a nobis adinvento modo facere suos nup-
 tialium confectioe documentorum; deliberante autem
 haec patre mortua est mulier et constitutionis
 eum deseruit modus: non enim erat ad quam oportet
 nuptiale confici documentum, et naturales manebant
 filii invito patre. Et quiddam etiam secundum
 20 tale exortum est apud viros neque nobis incognitos.
 Procreavit etenim quidam filios non legitime,
 et filios quidem ultraquam diligebat et legitimos sibi
 fieri secundum legem volebat, ea autem quae sunt
 mulieris non erant omnino sine peccato, neque dignam
 eam aestimavit legitimo quodam nomine, quae
 etiam semet ipsam iniuriaverat (sufficit enim hoc tan-
 tum dicere). Quapropter secundus iste modus est
 qui filios gravat, in priori quidem per mortem matris,
 in secundo vero per id quod illa peccavit.

2 Novimus etiam quoddam tertium motum.
 Pater namque volebat legitimis facere filios et ad
 ea quae de dotibus sancita sunt a nobis respiciebat.
 filii vero sentientes quoniam quaedam inopinata ve-
 nissent ad matrem eorum (licet uxorem non legitimam
 existentem) a quodam cognato divitiae, maligne simul
 et dolose agentes matrem occultaverunt, ne eos facere
 legitimis esset patri possibile et moriente forte
 matre maternarum rerum frueretur usufructu, hoc

quia causam omnino illis praestiterunt ut nascerentur. Sed haec quoque lex emendatione impertita est.
 Etenim defunctis filiis secundis qui post dotalia instrumenta nati sunt cum quidam priores a secundis non
 superstitibus non iam iuvare vellent, hoc quoque emendavimus usque etiam sic dedimus, ut etsi defuncti sint
 qui secundi nati erant fratres, legitimorum ius habeant; illud quoque addidimus (quoniam etiam de eo
 dubitatum erat), ut etsi post dotalia instrumenta nulli liberi nati sint, tamen priores licet ante dotalia nati
 1 legitimis adscribantur, quippe cum pater omnino ad hoc festinaverit. Sed aliud quid eiusmodi ac-
 cidit. Nam ex eius generis consuetudine erant liberi alicui nati, ille autem eos ratione a nobis excogitata
 legitimis efficere volebat nuptialium instrumentorum confectioe: atqui dum pater haec mente agit decessit
 mulier, et constitutionis ratio cum destituit: neque enim erat cum qua nuptiale instrumentum componere
 liceret, et naturales manebant liberi invito parente. Atque etiam aliud quid eiusmodi exortum est in viris
 nobis haud ignotis. Etenim liberos aliquis non legitime procreavit, atque illos quidem admodum diligebat et
 legitimis sibi fieri secundum legem volebat, mulieris autem res probro non omnino carebant neque dignam
 eam existimabat legitimo aliquo nomine, quippe quae sibi ipsa iniuriam fecisset (sufficit enim tantum dixisse).
 Itaque alter hic modus est quo liberi damno afficiantur, nempe ut priore per mortem matris ita altero
 2 per ea quae mater peccavit. Novimus vero etiam tertium aliquid esse motum. Nam pater quidem
 legitimis efficere liberos volebat atque eorum quae de dotalibus a nobis sancita sunt rationem habebat,
 liberi tamen ubi haec senserunt, quoniam praeter opinionem ad matrem eorum (licet legitima illius uxor
 non esset) a cognato aliquo opes quaedam pervenissent, improbe simul et dolose agentes matrem occulta-
 verunt, ne patri copia fieret ipsos legitimis efficiendi et defuncta forte matre maternarum rerum usufructu

1 καὶ om. § 2 οὗτος M 5 δευτέρων om. § 6 ἐπ-
 ηρωθώσαμεν Cod. 5, 27, 11; cf. Nov. XII c. 4 26 αὐτῷ
 om. § 32 ἕτερον om. § quod probaverim 35 τούτων
 om. § 37 παρὰ τινων M^a 42 ἀπολαύσει Ms

1 sq. occasio — legitimis scr. R² in ras. 20 fere litt. 2
 sunt] fuerit R(2)] nasci] litteras sc̄i scr. V² in spatio
 vacuo] legitimis in glossema delevit Spangenberg (cf.
 Cod. 5, 27, 10 § 1)] lex correctionem (correctione R) RV
 vulg.] correctionem lex T] 3 quod T] qui RVT² quia
 vulg.] 6 dedimus] declinauimus R] etiam] et V] sui
 glossema om. vulg.] sint hii R] 7 secundum V] 9 ali-

quot R¹] nascatur R¹] 10 sint VT] 13 Sed] Sed et T
 vulg.] huiusmodi] huius V¹] 16 correctione V] 18 enim
 om. V¹] 21 incognitos Beck] cognitos libri] 23 et filios]
 et filiis R¹ et filius V¹ T¹] et filium V³] quidam R¹]
 24 leges T] volebat R] ea om. R¹] mulieris sunt R
 25 erant] eāt i. e. eant V] 26 existimavit R] nomine
 modo R¹] 27 iniuriaverit R¹] 28 quia propter R¹]
 est] et R] 29 per mortem TV²] post mortem RV^a]
 30 illam R¹] 31 quoddam RT] quendam VT² vulg.]
 motum T] modum RT² V vulg.] 32 filios legitimis fa-
 cere RT] 33 de om. V] sancta V¹] 34 inopinata uen-
 issent VT] inopinata evenissent R] 36 *diuite libri]
 37 nec T] 39 mater**rum V^a

δίδωσιν εὖ ποιῶν ὁ νόμος. ταῖς τοιαύταις οὖν ἀντιτάξασθαι τέχναις νόμον καθέστηκεν ἴδιον ἀκριβοῦς, ὃν ἐν τῷ παρόντι τίθεμεν.

quod patribus dat bene faciens lex. Talibus itaque resistere artibus legis est proprium subtilis, quam in praesenti sancimus.

CAPUT I.

Εἴ τις οὖν οὐκ ἔχων παῖδας νομίμους, νόθους δὲ μόνον, αὐτοῖς μὲν γνησίους ποιήσασθαι βούλεται, τὴν γυναῖκα δὲ ἢ οὐκ ἔχει παντελῶς ἢ οὐκ ἀναμάρτητον ἢ οὐ φαινόμενην ἔχει ἢ κατὰ τι νόμιμον πρὸς τὸ συνοικεῖσιν ἐμποδιζομένην, δίδομεν αὐτῷ παροχσίαν ξένην τινὴ καὶ νῦν ἐξηρημένην παρ' ἡμῶν ὁδῷ πρὸς γνησίους ἀγαγεῖν τοὺς νόθους, δηλαδὴ γνησίων ἐπὶ τῶν τοιούτων θεμάτων οὐκ ὄντων. ὥσπερ γὰρ ἔστι τῶν τοιούτων ἡμῶν ἐξηρημένος τρόπος ὅς τοὺς ἀπλευθέρους εἰς εὐγένειαν ἀγει, προκαταίρων μὲν αὐτοὺς ἕτερα ἢ πρᾶξι καὶ δίδουσι αὐτοῖς τὸ τῶν χροσῶν δακτυλίων δίκαιον, ὕστερον δὲ εἰς αὐτὴν ἐπαρχῶν ἀγων τὴν φύσιν τὴν δούλον τε καὶ ἐλευθέρων ἐξ ἀρχῆς μὴ διακρίναςαν, ἀλλ' ἐλευθέρων τὴν ἀνθρώπου ποιησαμένην γονήν· οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς τοῦτον δὴ τὸν τρόπον ἐπινοοῦμεν τῷ πράγματι. καὶ ἐξέστω τῷ πατρὶ ἐπὶ τῷ ἐμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένων τρόπων, ἢ καὶ εἰ τις ἕτερος ἀπαντήσει τοιοῦτος (πολλὰ δὲ, καθάπερ ἐφθήμεν εἰπόντες, τὰ τῆς φύσεως καινοτομήματα), ἐξέστω τοίνυν καθάπερ ἔραμεν τῷ πατρὶ, εἴπερ γνησίαι οὐκ εὐποροῦν γονῆς, τοὺς παῖδας ἀποκαταστήσει τῇ φύσει καὶ τῇ ἀνάσσει εὐγενεῖα, εἰ γε ἐξ ἐλευθέρων αὐτῷ γέγοντο, καὶ γνησίους τὸ λοιπὸν καὶ ὑπεξουσίους ἔχειν. (Ὅδδὲ γὰρ ἐξ ἀρχῆς, ἡνίκα ἢ φύσις) διεθεσμοῦται τοῖς ἀνθρώποις μόνη, πρὶν τοὺς γραπτῶς εἰσφοιτῆσαι νόμους, ἢν τις διαφορὰ νόθου τε καὶ γνησίου, ἀλλὰ τοῖς πρώτοις γονεῦσιν οἱ πρῶτοι παῖδες ἅμα τῇ προῶδῳ γεγῶσιν γνησίοι, καὶ ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἐλευθέρων ἢ μὲν φύσις ἐλευθέρους πεποίηκεν ἀπαντας, οἱ πόλεμοι δὲ τὴν δουλείαν ἐξέουρον, οὕτω κἀνταῦθα ἢ μὲν φύσις γνησίαι προήγαγε τὰς γονάς, ἢ δὲ εἰς ἐπιθυμίαν ἐκτροπή τὸ νόθον αὐταῖς προσανεμάστω. ὥστε ὁμοίαν τῶν παθῶν γενομένων δεῖ καὶ τὴν θεραπείαν ἐκ τῶν ἴσων ἐξενοεθῆναι, τὴν μὲν παρὰ τῶν πρὸ ἡμῶν τὴν δὲ ὑφ' ἡμῶν.

Si quis ergo non habens filios legitimos, naturales 5 autem tantummodo, ipsos quidem suos facere voluerit, mulierem vero aut non habet penitus, aut (quae) non sine delicto sit aut quae non appareat habeat aut secundum quandam legem ad matrimonium praepeditam, damus ei fiduciam nova quadam et nunc adinventam a nobis via ad legitimorum ius perducere naturales, procul dubio suis in talibus casibus non existentibus. Sicut enim est quidam a praecedentibus nobis adinventus modus qui libertos ad ingenuitatem deducit, praemundans quidem eos alio quodam actu et dans eis aureorum ius anulorum, postea vero ad ipsam deducens naturam, quae servum et liberum ab initio non discrevit, sed liberam hominis fecit prolem: sic et nos hunc modum adinvenimus causae. Et licebit id patri, ut in his qui dudum a nobis dicti sunt modis, vel etiam si quis alter occurrerit talis (multae namque sicut praediximus naturae sunt novitates), liceat igitur sicut diximus patri, si legitimam non habeat sobolem, filios restituere naturae et antiquae ingenuitati, si ex libera ei fiant, et suos de cetero et sub potestate habere. Neque enim a principio, quando sola natura sanciebat hominibus, antequam scriptae provenirent leges, fuit quaedam differentia naturalis atque legitimi, sed antiquis parentibus antiqui filii mox ut procedebant fiebant legitimi, et sicut in liberis natura quidem liberos fecit omnes, bella vero servitutem adinvenierunt, sic etiam hinc natura quidem legitimam produxit soboles, at vero ad concupiscentiam diversio naturales eis immisit. Tamquam ergo similibus passionibus factis oportet etiam medelam ex aequalitatibus inveniri, illam quidem a praecessoribus nostris, hanc vero a nobis.

potiendi, id quod patribus lex merito tribuit. Talibus igitur artibus resistere legis proprium est accuratae, quam in praesenti sancimus.

I. Si quis igitur non habens liberos legitimos, sed naturales tantum, eos quidem legitimos reddere vult, mulierem autem vel omnino non habeat vel quae probro non careat vel quae non appareat vel quae secundum aliquam legem ad nuptias faciendas impediatur, licentiam ei damus nova quadam via et nunc excogitata a nobis ad legitimorum ius ducendi naturales, scilicet si legitimi in eiusmodi casibus praesto non sint. Sicut enim ratio quaedam est a decessoribus nostris excogitata quae libertinos ad ingenuitatem ducit, cum eos prius per alium quendam actum purget detque ius ius aureorum anulorum, deinde autem ipsi eos naturae restituit, quae servum et liberum ab initio non discrevit, sed liberam fecit hominis prolem: ita iam nos quoque hunc modum illi causae statumus. Atque liceat patri in modis a nobis ante dictis, vel etiam si quis eius generis alius acciderit (multa enim, sicut supra diximus, a natura innovantur), liceat igitur uti dicebamus patri, si quidem legitimae subolis copia ei non sit, liberos restituere natalibus et antiquae ingenuitati, si modo ex libera ei nati sint, et legitimos in posterum ac sub potestate habere. Neque enim a principio, cum natura hominibus sola leges daret, antequam scriptae inducerentur leges, differentia erat ulla inter naturalem et legitimam, sed primis parentibus primi filii simul ac progenti sunt legitimi existerunt, et quemadmodum in liberis hominibus natura quidem omnes fecit liberos, bella autem servitutem invenerunt, ita hic quoque natura quidem legitimam produxit sobolem, conversio autem ad libidinem naturalium notam iis impressit. Itaque cum similes affectus facti sint, remedium quoque ex similibus excogitari par est, alterum a decessoribus nostris alterum a nobis.

5 μόνων M || 6 οὐκ ἔχει non habet ε || 19 ἐξέστω] licebit id ε || 27 ὑπεξουσίους om. M^a || ἔχειν M] σχεῖν cum Scringero vulg. || Ὅδδὲ — 28 φύσις omissa in M ex ε et Nov. LXXXIX c. 1 supplevi (sim. Heraldus rer. quotid. I 5) || 33 πόλεμοι Heraldus ex ε et Nov. LXXXIX c. 1] πολέμοι M

1 dabat T || legem V¹ || 2 subtilis V || quam] est V¹ || 5 voluerit facere suos R facere autem (autem del. T²) suos voluerit T || 6 quae add. vulg. || 7sq. habeat autem libri, corr. Beck. || 9 licentiam T || 10 perducere] procedere R || 14 *praemundans Heraldus rer. quotid. I 5] praemandans (praemandan* V¹) VT vulg. praemendas (praemandans? corr. R³) R ||

quodam alio R || 15 anulorum ius aureorum V || 19 id om. T¹ || quem R¹ || a om. R¹ || 21 namque] nam R¹ || praediximus RT] supra diximus V || 24 ingenuitate V || fiat V sunt T || 26 quando] ante V¹ || sanciebat] faciebant R¹ || hominibus Hombergk] hominis R¹ V¹ homines R² V² T || 27 scripture pervenire R¹ || 28 legitima V || 30 in liberis quidem natura quidem liberos omnes fecit V || 31 adinvenierant (adinveniant T²) libri, corr. vulg. || hinc] huic RV, om. T || 32 legitimam quidem V || 33 concupiscentias T || diversio T R² || diversio R¹ diu¹io V¹ diuisio V² || naturalis RV¹ T || 35 aequalitatibus Spangenberg] qualitatibus libri || invenire RT || 36 praedeccessoribus V³ vulg. || vero a om. V¹

CAPUT II.

Ἔστω τῶν αἰδία τῷ πατρὶ τὴν μητέρα ἐπὶ τοῦ ποτέρου καταλαμβάνοντι σχήματος, εἴπερ ταῖς ἀληθείαις ἀμαρτανόσῃ τι περὶ τὴν εὐνήν φανείη (ἀλλὰ γὰρ γίνεσθαι τούτο ἐπὶ τοῦ τοιούτου θέματος οὐκ ἐφίεμεν), ἢ εἴπερ κατὰ τινα περίστασιν ἢ οὐκ ἔστιν ἢ λανθάνουσι ἢ τι ἕτερον γένοιτο περὶ αὐτῶν ὃ αὐτὸν κωλύει τὴν ἐπὶ τῷ προικῶν φέρουσαν ὁδὸν ἐλθεῖν, καὶ οὕτως αὐτὸν προνοῆσαι τῶν παιδῶν, καὶ ἐπιδοῦναι τῇ βασιλείᾳ δέξασθαι αὐτὸ τοῦτο λέγουσαν ὡς βούλεται τοὺς νόθους αὐτοῦ παῖδας ἀποκαταστήσαι τῇ φύσει καὶ τῇ ἀνωθεν εὐγενείᾳ τε καὶ γησιότητι, ὥστε ὑπεξουσίους αὐτῷ καθεστάναι μηδὲν τῶν νομίμων παιδῶν διαλλάττοντας. καὶ τούτου γινόμενον ἐντεῦθεν τοὺς παῖδας ἀπολαίειν τῆς τοιαύτης βοηθείας, καὶ μηδὲ κακοπραγεῖν δύνασθαι τὸν πατέρα καὶ ἀποκοῦφραντας τὴν μητέρα διαθεῖσθαι τὴν γησιότητα. ἐνὶ γὰρ τῷ τούτῳ τῷ τρόπῳ πάσαι τὰς τοιαύτας τῆς φύσεως παρεκβάσεις τε καὶ ἐπινοίας ἐπὶ τῶν νομίμων οὐκ ἔχοντων παῖδας θεραπεύομεν, οὕτω συντόμῳ συμμάχῃ τοσαύτην ὁρμὴν ἐπαυροῦσάντας 20
 1 φύσεως. Εἰ μὲντοιγε ὁ μόνων φυσικῶν παιδῶν πατὴρ τοῦτο μὲν διὰ τινος τυχερᾶς περιστάσεως οὐ πράξει, τελευτῶν δὲ ἐπὶ τινος τῶν ἐμπροσθεν εἰρημένων θεμάτων γράψειεν (ἐν) διαθήκῃ βούλεσθαι αὐτῷ γησιόους εἶναι τοὺς παῖδας καὶ διαδόχους, καὶ 25
 ἐν τούτῳ διδομεν αὐτῷ παρρησίαν· δεομένων μὲντοι καὶ οὕτω τῶν παιδῶν μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦτο διδασκόντων, καὶ δεικνύοντων τὰς τοῦ πατρὸς διαθήκας, καὶ κληρονομούντων εἰς ὅσον ἂν ὁ πατὴρ αὐτοὺς γράψει, καὶ ἐκ τῆς βασιλείας αὐτὸ 30
 λαμβανόντων, ἵνα κατὰ ταῦτον δῶρον ἢ τὸ γινόμενον πατρὸς τε καὶ βασιλέως, ταῦτον δὲ ἔστιν εἰπεῖν φύσεως τε καὶ νόμον. Καὶ ταῦτα φαιεν οὐδένα τῶν ἐμπροσθεν νομίμων ἀναιροῦντες τρόπον, ἀλλὰ καὶ τούτων προστιθέντες ἐφ' ὧν ἐκείνους λαβεῖν οὐκ ἔστι 35
 ἔστιν. ὁμοίως γὰρ γησιόων ὑπόντων εἶτα νόθων ἐπιγνωμένων ἢ προγενομένων οὐκ ἂν ἢ γησιότης αὐτοῖς προστεθείη, εἰ μὴ πάντως διὰ τῶν διατάξεων ἡμῶν, ἀλλὰ τὸν τῶν προικῶν συμβολαίων εἰσηγήσαντο τρόπον. 40

Sit igitur licentia patri matrem in priori statu relinquenti, si ex veritate aliquid circa forum apparuerit deliquisse (aliter namque fieri hoc in talibus casibus non permittimus), et si per quandam circumventionem aut non est aut latitet aut aliquid etiam aliud fiat circa eam aut quod prohibeat venire ad viam ducentem ad dotalia, etiam sic providere filiis et offerre imperatori precem hoc ipsum dicentem, quia vult naturales suos filios restituere naturae et antiquae ingenuitati et legitimorum iuri, ut sub potestate eius consistant nihil a legitimis filiis differentes. Et hoc facto exinde filios frui tali solacio, et neque fraudare posse patrem et celantes matrem ius legitimorum abicere. Uno enim hoc modo omnibus huiusmodi naturae excessibus et adinventionibus in his qui legitimos non habent filios medemur, ita brevi solacio tantum naturae impetum corrigentes.

1 Si vero solummodo naturalium filiorum pater hoc quidem propter quasdam fortuitas circumstantias non agat, moriens vero sub quodam praedictorum casuum scripserit in testamento velle sibi eos legitimos esse filios successores, et huius rei damus licentiam; supplicantibus tamen etiam sic filiis post mortem patris et hoc docentibus et ostendentibus patris testamentum, et heredibus existentibus in quantum pater eos scripserit, et ab imperio hoc percipientibus, ut in uno eodemque hoc quod agitur sit donum patris et principis, idem est dicere naturae simul et legis. Et haec dicimus nullum anteriorem legitimum perimentes modum, sed etiam hunc addentes in quibus illos accipere non licet. Omnino enim suis existentibus, deinde naturalibus procreatis aut primitus natis, nequaquam legitimorum ius eis adiciatur, nisi forsitan per constitutiones nostras, quae dotalium instrumentorum introduxerunt modum.

II. Sit igitur patri licentia matre in priori statu relicta, siquidem quid re vera eam adversus torum peccasse appareat (alioqui enim hoc fieri in eiusmodi casu non patimur), vel si qua ex necessitate aut non sit superstes aut lateat aut quid aliud de ea factum sit quod illum prohibeat ne viam ad dotalia instrumenta ducentem ingrediatur, sic quoque liberis prospiciendi, et imperatori preces offerendi quae id ipsum dicant velle se naturales suos liberos natalibus et pristinae ingenuitati et legitimorum iuri restituere, ut sub potestate sua sint neve quicquam a legitimis liberis differant. Et hoc facto liberi dehinc tali auxilio fruuntur, neu fraudem facere patri valeant et matre occultata ius legitimorum repudiare. Uno enim hoc modo omnes eiusmodi naturae lapsus et inventiones in iis qui legitimos liberos non habent sanamus, cum tam exiguu subsidio tantum impetum naturae correxerimus. Si tamen pater naturalium tantum liberorum id quidem propter fortuitas quasdam necessitates non fecerit, moriens autem de uno ex casibus supra dictis in testamento scripserit velle se liberos sibi legitimos esse et successores, huius quoque rei licentiam ei damus, ut tamen sic quoque liberi post mortem patris supplicent et hoc doceant, et testamentum patris ostendant, et heredes existant in quantum eos pater scripserit, atque id ab imperatore impetrent, ut quod fit eodem modo donum sit et patris et imperatoris, vel quod idem est et naturae et legis. Atque haec dicimus nullum ex prioribus modis legitimis tollentes, immo hunc addentes ubi illos adhibere non licet. Utique enim si legitimi praesto sint et naturales postea nascantur sive antea nati sint, ius legitimorum iis non impertietur nisi omnino per constitutiones nostras, quae modum dotalium instrumentorum introduxerunt.

4 ἐπὶ τοῦ τοιούτου θέματος] in talibus casibus § 5 ἢ εἴπερ] et si § 6 ἢ τί ἕτερον M aut aliquid etiam aliud § 6 ὁ Scrimger] ἢ M aut quod § 11 αὐτὸν om. § 11 καὶ τῆ Ἀγγελαeus ex § (cf. 372, 25)] οὕς τῆ M (ὡς τῆ Osenbrüggen)] 24 *γράφειεν ἐν (cf. §) γράψειεν M γράψει ἐν Zachariae] 25 καὶ διαδόχους] καὶ om. §, Jul. 241] 26 αὐτῷ om. § 31 κατὰ ταῦτον Zachariae ex §] κατ' τὸν (sic) M κατ' αὐτὸν M²] 32 καὶ βασιλέως Scrimger ex §] καὶ om. M] 38 πάντως] forsitan § [διατάξεων] Cod. 5, 27, 10. 11

dam circumventio est V quadam circumventionem T² vulg. | 5 latitet V] latet RT vulg. | 6 fiat] uel fatiat (sic) T] aut delet Beck] quod] qui T¹ eam aut V¹] prohibebat T] 8 offerre imperatori praeces V] 10 legitimorum vulg.] legitimo libri (cf. v. 36) | sub] sub sua R¹ | 12 facta V^a | 13 fraudari R] ius RV] et ius T vulg. | 14 hominibus R¹ | 15 huius modo V¹ | 16 legimos V¹ | ita] et ita V] 17 tantum] inter R¹ | 21 pater filiorum V] 22 quosdam V¹ | 23 agit R² | 24 scripsit VT] eos] eorum V¹ | 25 filios et successores al.] huiusmodi rei R; leg. huiusmodi ei? | 26 pot V¹ | 27 *dicentibus libri | 28 et] et ex V¹ | 29 ut] et V¹ | 30 quod] que V] domum R¹ T^a | 31 idem est T²] id est RV idem T¹] diete V] 32 legitimum anteriorem V] 35 naturalibus existentibus procreatis R^a] aut] nel R] 36 ius legitimorum T] adiciatur V] dicitur R¹ adicitur R² T adicitur vulg.

1 matri T¹ matre T² | 2 relinquenti vulg.] delinquenti (delinquentem V² delinquentem T²) libri; derelinquenti Heimbach | 4 et si] aut si Beck | *per quandam circumventionem] per quedam circumventio (circu]ventio T^a) T¹ quaedam circumventionem (circumventionem R²) R quae-

CAPUT III.

Καὶ οὐ λέληθεν ἡμᾶς ὡς καὶ ὁ τῆς νόθεσις τρόπος ἦν πάλη τισι τῶν ἡμῶν αυτοκρατόρων ἐπὶ τῶν νόθων τῶν εἰς γνησίους μεθισταμένων νομισθεῖς οὐκ ἀδόκιμοι. ἀλλ' ὁ γε τῆς εὐσεβοῦς λήξεως ἡμῶν πατὴρ καὶ ἡ διάταξις ἡ παρ' ἐκείνου τεθείσα τῶν τοιούτων κατέγνω, μένειν δὲ κἀκείνη ἐπὶ τῶν ἐαυτῆς ὄρων βουλευμεθα, ἐπειδὴ τῆς σαφροσύνης ἀκριβῶς ἐστόχασται καὶ οὐ προστόκον ἐστὶ τὰ καλῶς ἐβεβλημένα πάλιν εἰς πολιτείαν κατὰγει.

CAPUT IV.

Κἀκείνο δὲ ἡγοῦμεθα κάλλιον εἶναι τάξει πρὸς-
 ἡκόντως, ὅπερ ἐκ πολλῆς τῆς τῶν πραγμάτων ἐλάβο-
 μεν πείρας· πολλοὶ γοῦν καὶ ἐπεξῆς δίκαι προσηγγελ-
 μέναι τῷ ἡμετέρῳ κράτει τοῦ παρόντος ἡμᾶς εἰς χρεῖαν
 ἦγαγον νόμοι. ἐπειδὴ γὰρ καὶ τοῖς παλαιοῖς διηγο-
 ρεῦνται νόμοις καὶ ἡμῖν αὐτοῖς τὰ αὐτὰ διατέτακται,
 ὥστε τοὺς γάμοις καὶ γαμικῶν συμβολαίων χωρὶς ἐκ
 νόμου ἐρροῦσθαι διαθέσεως καὶ κυρίως εἶναι, νενο-
 θευμέναν (δὲ) ἡμῖν ἐντεῦθεν συναλλαγμάτων ἐπλήσθη
 τὸ πολίτευμα, καὶ παρῆσαι μάστιγες ἀνιδύνως ψευδο-
 μενοι καὶ ὅτι κυρίαν ἐκίλει τὴν συνοικουσαν ὁ ἀνὴρ
 κἀκείνη τοῦτον ὁμοίως ἀνόμαζε, καὶ οὕτως αὐτοῖς
 πλάττεται συνοικία καὶ μὴ ταῖς ἀληθείαις συ-
 στάντα· τούτο ἀφῆθημεν χρῆναι κατὰ τοὺς φυσικοὺς
 διορίσαι νόμους. ἴσμεν γάρ, εἰ καὶ σαφροσύνης ἐσμέν
 ἐρασταὶ καὶ ταῦτα τοῖς ἡμετέροις νομοθετοῦμεν ὑπη-
 κούσι, ἀλλ' οὐδὲν εἶναι μαρίας ἑρωτικῆς σφοδρότερον,
 ἢ ἐπισχεῖν φιλοσοφίας ἐστὶν ἀκριβοῦς, νομοθετοῦσης
 τε καὶ πηδύσαν καὶ σφαδάζουσαν τὴν ἐπιθυμίαν
 ἐπεχούσης· ὥστε οἱ τούτω κεκατημένοι τίνοις ἀν-
 ἀπόσχοντο ἤματι πρὸς τὰς ὡν ἐρώσιν, ὅπερ αὐ-
 τὰς οὐ διὰ κολακίαν προσάγουσι; τοιγαροῦν τοσού-
 τον καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν νομοθεταὶ τὰς τοιαύτας ἠπί-
 σταντο τῶν ψυχῶν διαθέσεις, ὥστε καὶ τὰς ἐν γάμῳ
 κωλύουσι δωρεάς, ἵνα μὴ τῇ τῆς ἐπιθυμίας νικηθέν-
 τες ὑπερβολῇ λάθωιν κατὰ μικρὸν ἑαυτοὺς οἱ συνοι-
 κούντες τῆς οὐσίας ἀφαιρουμένοι. ταῦτα οὖν σώ-
 φρονοι νόμῳ διαθεσμοθετῆσαι καλῶς ἔχριν ἀφῆθημεν.
 Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν μειζόνων ἀξιομάτων καὶ ὅσα με-
 μόρη τῶν ἡμετέρων ἐστὶ συγκλητικῶν καὶ τῶν με-

Et nos non latuit quia etiam adoptionis modus erat antiquitus ab aliquibus ante nos imperatoribus super naturales ad legitimos transferendos non improbabili aestimatus. Sed aequae pia memoriae noster pater et constitutio ab illo prolata talia reprehendit. Manere ergo et illam in suis terminis volumus, quoniam castitatem diligenter consideravit, et incompetentis est quae bene exclusae sunt rursus ad rempublicam revocare.

Illud quoque melius arbitramur constituere competentem, quod ex plurimo causarum experimento cognovimus; multae quidem et continuae lites nuntiatae nostrae maiestati ad opus nos deduxerunt legis. Quia enim et antiquis promulgatum est legibus et a nobis ipsis sunt haec eadem constituta, ut nuptiae et extra dotalia documenta ex solo affectu valeant et ratae sint, sed falsatis contractibus nostra ex hoc est completa respublica (nam introeunt testes sine periculo mentientes, quia vir vocabatur dominam cohaerentem et istum illa similiter nominabat, et sic eis finguntur matrimonia non pro veritate confecta), hoc aestimavimus oportere secundum naturales definire leges. Novimus etenim et castitatis sumus amatores et haec nostris sancimus subiectis: sed nihil est furore amoris vehementius, quem retinere philosophiae est perfectae, momentis et insipientem atque inhaerentem concupiscentiam refrenantis; ut hi qui hoc tali detinentur (quo) se absternebant sermone ad eas quas amant, quem eis non per blanditiones conferunt? denique in tantum etiam ante nos legislatores tales scierunt animorum affectus, ut etiam donationes constante matrimonio prohiberent, ut non concupiscentiae magnitudine victi laterent paulatim coniuges semet ipsos sua privare substantia. Haec ergo casta lege sancire bene se habere credidimus.

1 In maioribus itaque dignitatibus et quaecumque usque ad nostros est senatores et magnificentissimos

III. Neque fugit nos etiam adoptionis modum olim nonnullis eorum qui ante nos fuerunt imperatoribus ad naturales legitimos reddendos non indignum esse iudicatum. Verum ea parens noster pia memoriae et constitutio ab illo lata reiecit; quam manere ipsam quoque in suo statu volumus, quoniam castitatem accurate sectata est nec decet ea quae recte explosa sunt rursus in rempublicam revocare.

IV. Sed illud quoque ut apte ordinemus satius esse arbitramur, quod ex multa rerum experientia accepimus; certe multae et continuuae lites ad nostram maiestatem delatae ad praesentis nos legis necessitatem adduxerunt. Nam cum et antiquis legibus praeceptum et idem a nobis ipsis constitutum sit, ut nuptiae etiam sine nuptialibus instrumentis ex solo affectu valeant et ratae sint, (aliqui) inde suppositis contractibus respublica repleta est, et testes prodeunt impune mentientes et virum dominam vocasse eam quae cum eo vivat et illam simili eum nomine appellasse, atque ita finguntur iis matrimonia quae revera non sunt contracta: hoc secundum leges naturales definiendum esse existimavimus. Etsi enim castitatis sumus amatores atque eiusmodi leges subiectis nostris damus, ad satis scimus nihil esse furore amoris vehementius, quem colibere philosophiae est severae, quae et reprehendat et lascivientem atque exultantem concupiscentiam contineat: unde qui illo victi sunt quo verbo absternebant adversus eas quas amant, quod non in eas per blanditias conferant? Quam ob rem etiam qui ante nos fuerunt legislatores adeo cognitos habuerunt eiusmodi animorum affectus, ut vel donationes constante matrimonio prohiberent, ne coniuges victi nimia concupiscentia imprudenter se ipsos paulatim bonis suis privarent. Haec igitur lege prudenti 1 disponere par esse duicimus. Atque in maioribus dignitatibus et quaecumque usque ad senatores

1 λέλυθεν M || cf. Cod. 5, 27, 6 § 1 || 4 γε] aequo § || 5 διάταξις] Iustini Cod. 5, 27, 7 || 6 δέ] ergo § || 13 τῶν παρόντων om. § || 15 διατέτακται] cf. Nov. XXII c. 3 || 18 *δὲ addidi ex § || 19 καὶ] nam § || 20 καὶ om. § || 22 καὶ μὴ] non §; delendum videtur καὶ || 24 εἰ om. § || 29 τούτῳ] hoc tali § || 30 προσάσαν ὄρων M, corr. Scrimger

1 non nos R || 4 exstimatus R existimatus vulg. || 5 prolata] et prolata R¹ || 8 est] et R¹V¹T¹ || quae] qui V¹T¹ || exclusa R¹ || 10 rubr. Qui sine dotalibus instrumentis nuptias contrahere possunt RT in marg. (cf. Iul.) || 14 est om. V || 15 ipsi V¹ || instituta V || 16 nuptiae et] et nuptie et V et nuptie T¹ || documenta

ex] instrumenta et ex T || 17 falsatis V¹ vulg.] falsitas T¹ falsitatis RV³T² || 18 introeunt Beck] introeuntes libri || 21 non] uero non T || 22 estimavimus T] existimavimus R existimavimus V vulg. || diffinire libri || 23 et] etsi vulg. || 24 hoc R || 25 est] esse vulg. || 26 philosophie V filosofie T || momentis V^o morientis T¹ || 28 hii RV T || hoc tale T¹ tale hoc R¹ || quem addidit Beck || se] si R¹ etsi V || 29 amaret R || quo] al. que R² in marg., quae vulg. || eius V¹ ei T || non del. R² || 31 sserunt V¹ scierit T¹ || effectus V¹T¹ || 33 laterent R¹T² late... V¹ laterentur R² laterentur V³ laterent R¹ vulg. || 34 privare Contius] priuari RV¹T¹ priuarent V³ vulg. || 35 lex V¹ || 38 et quaecumque — 375, 1 patimur scripsit V² in ras. 1⁴ vers. || 39 usque ad] ad usque R¹ || nostros est V³ || nos est RV²T² nostros sunt Contius

γαλοπροεστιάτων ἰλλουστρίων οὐδὲ γίνεσθαι ταῦτα παντελῶς ἀνεχόμεθα, ἀλλ' ἔστω πάντως καὶ προῖξ καὶ προγαμιαία δωρεὰ καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὅσα τοῖς σεμνοτέροις πρέπει τῶν ὀνομάτων. Ὅσον δὲ ἐν στρατείαις τε σεμνοτέροις καὶ ἐμπορίαις καὶ ὅλας ἐν ἐπιτηδεύσειν ἀξιολογώτερας ἐστίν, εἰ βούλοιο νομίμως γυναικὶ συνελθεῖν καὶ μὴ τοῖσάσθαι γάμων συμβόλαια, μὴ οὕτως εἰκὴ καὶ ἀπαρρυλκτικῶς καὶ ἐκκενμένως καὶ ἀραποδείκτως τοῦτο πράττεται, ἀλλὰ παραγινεσθῶ πρὸς τινα τῶν εὐκτηρίων οἰκῶν νομισσάσθω 10 τε τῷ τῆς ἀγιωτάτης ἐκείνης ἐκκλησίας ἐκδικῶ, ὃ δὲ παραλαβῶν τρεῖς ἢ τέσσαρας τῶν ἐκείσε εὐλαβεστάτων κληρικῶν ἐκμαρτυρίαν συνιστάτω δηλοῦσαν, ὡς ἐπὶ τῆσδε τῆς ἐπινευμίσεως τοῦδε τοῦ μηνὸς ἀγοντος τόσην ἡμέραν τῆς βασιλείας ἔτους τόσον ἰπατείας 15 τοιάσδε ἡλθον παρ' αὐτῶν ἐν τῷδε τῷ εὐκτηρίῳ οἴκῳ ὃ δεῖνα καὶ ἡ δεῖνα καὶ συνηρησθήσαν ἀλλήλοις, καὶ τὴν τοιαύτην ἐκμαρτυρίαν εἰ μὲν ἐκλαβεῖν βούλονται ἢ ἀμφότεροι οἱ συνιόντες ἢ καὶ ἕτερος αὐτῶν, καὶ τοῦτο πράττεσσαν καὶ ὑπογραφεύσσαν 20 ταύτη ὃ τε τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας ἐκδικῶς καὶ οἱ λοιποὶ τρεῖς ἢ ὅσους ἂν βουληθεῖη (οὐκ ἐλάττους μέντοι τῶν τριῶν) γράμματα τοῦτο σημαίνοντα.

2 Εἰ δὲ καὶ τοῦτο μὴ πράξαιεν ἐκείνοι, ἀλλὰ τὸν τοιοῦτον ἀποτιθεῖσθω χάρτην ὃ τῆς σεβασμιωτάτης 25 ἐκκλησίας ἐκείνης ἐκδικῶς ἐν τοῖς τῆς αὐτῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας ἀρχείοις (τοῦτέστιν ἐν τῷ εἰσαγῆ κειμηλιοφυλακίῳ) τὰς εἰρημένως ὑποσημειώσεως ἔχοντα, ὥστε ἀποκείσθαι τοῖς ἀνθρώποις τὴν ἐντεῖθεν ἀσφάλειαν, καὶ μὴ ἄλλως δοκεῖν γαμικῆ διαθήσει τοῦτους αὐτοὺς 30 συνελλυθέναι πλὴν εἰ μὴ τοιοῦτό τι πραχθεῖη καὶ ὅλας ἐν γραμμάτων τὸ πρᾶγμα μαρτυροῦτο. τούτων δὲ οὕτω γενομένων καὶ τὸν γάμον καὶ τὰς ἐξ αὐτοῦ γονὰς εἶναι νομίμους. Ταῦτα δὲ φαμεν ἔνθα μὴ προῖξ ἢ προγαμιαίας δωρεᾶς γίνεται συμβόλαιον. τὴν 35 γὰρ ἐκ μόνων μαρτύρων πίστιν ὑποπτεύοντες ἐπὶ 3 τὴν παρούσαν ἐληλύθαμεν διατύπωσιν. Τὸ δὲ ὅσον ἐν καταπερρονημένῳ διαξῆθ' βίῳ, μικρὰς μὲν οὐσίας κύριον καθέστωις εἰς ἔσχατον δὲ τοῦ δήμου μέρος ἀποκείμενον, τοῦτο ἐχέτω καὶ τὴν ἐπὶ τούτοις 40 ἀδειαν. ἀλλ' οὐδὲ γεωργούς ἢ στρατιωτάτας ἐνόπλους, οὐδ' ὁ νόμος καλιγᾶτος καλεῖ, τοῦτέστιν εὐτελεστέρους καὶ ἀφανεστέρους, περιεραζόμεθα, οἷς ἢ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἀμαθία καὶ ἡ μόνη τῆς περὶ τὴν γῆν ἐργασία καὶ περὶ τοὺς πολέμους ἐπιθυμία 45

illustres neque fieri haec omnino patimur, sed sit omnino et dos et antenuptialis donatio et alia omnia quae honestiora decet nomina. Quantum vero in militiis honestioribus et negotiis et omnino professionibus dignioribus est, si voluerint legitime uxori copulari et non facere nuptialia documenta, non sic quomodocumque et sine cautela effuse et sine probatione hoc agatur: sed veniat ad quandam orationis domum et fateatur sanctissimae illius ecclesiae defensori, ille autem adhibens tres aut quattuor exinde reverentissimorum clericorum attestationem conficiat declarantem, quia sub illa indictione illo mense illa die mensis illo nostri imperii anno consule illo venerunt apud eum in illam orationis domum ille et illa et coniuncti sunt alterutri. Et huiusmodi probationem si quidem accipere volunt aut ambo convenientes aut alteruter eorum, et hoc agant et subscribant ei et sanctissimae ecclesiae defensor et reliqui tres aut quantoscumque voluerint, non tamen minus trium, litteris hoc significantibus.

2 Sin vero etiam hoc illi non egerint, ille tamen talem reponat chartam venerabilis illius ecclesiae defensor in eiusdem sanctissimae ecclesiae archivis (hoc est ubi venerabilia vasa servantur) praedictas subscriptiones habentem, ut reconditum sit hominibus ex hoc munimen, et non aliter videatur nuptiali affectu eosdem convenisse nisi tale aliquid agatur et omnino ex litteris causa testimonium habeat. His ita gestis et nuptias et ex eis sobolem esse legitimam. Haec autem dicimus, ubi non dotis aut antenuptialis donationis fit documentum. Fidem enim in solis testibus suspectam habentes ad praesentem venimus dispositionem.

3 Quisquis autem in abiecta degit vita, parvae quidem substantiae dominus consistens in novissima vero vitae parte iacens, habeat etiam in his licentiam. Sed neque agricolas aut milites armatos, quos lex caligatos appellat, hoc est viliores et obscuriores, non perscrutamur, quibus civilium causarum ignorantio est et solius circa terram operationis et circa

nostros et magnificentissimos illustres sunt ea ne fieri quidem ullo modo patimur, sed esto omnino et dos et ante nuptias donatio et reliqua omnia quaecumque decet honestiora illa nomina. Quicumque autem in militiis honestioribus et negotiationibus et omnino in professionibus dignioribus versatur, si uxori legitime iungi neque nuptiarum instrumenta facere velit, ne temere et sine cautela et dissolute et sine probatione hoc agat, sed adeat vult ex oratoris remque cum sanctissimae illius ecclesiae defensore communicet, atque is adhibitis tribus vel quattuor religiosissimis clericis illius loci testationem conficiat qua declarat hac indictione hoc mense hoc die mensis hoc anno imperii hoc consule ad se in hoc oratorium venisse illum et illam et inter se copulatos esse. Et eiusmodi testationem siquidem accipere velint sive ambo contrahentes sive etiam alteruter eorum, hoc agant eique subscribant et sanctissimae ecclesiae defensor et reliqui tres vel quatuorcumque voluerint (non minus tamen quam tres) litteras id ipsum significantes. 2 Si vero ne hoc quidem illi egerint, tamen eiusmodi chartam deponat venerandae ecclesiae illius defensor in eiusdem sanctissimae ecclesiae archivis (hoc est in sacro loco ubi vasa servantur) quae subscriptiones quas diximus habeat, ut reservetur hominibus securitas quae inde paratur neve aliter videantur nuptiali affectu illi ipsi convenisse nisi quid eiusmodi factum sit et res omnino ex litteris testimonium accipiat. His autem ita factis et nuptiae et proles ex eo procreata legitimae sint. Haec vero dicimus ubi nullum fit dotis aut antenuptialis donationis instrumentum. Cum enim eam quae a solis testibus praestatur fidem pro 3 suspecta habeamus ad praesentem venimus constitutionem. Quisquis autem abiectam degit vitam, qui quidem et exiguae substantiae dominus sit et in infima plebis parte censeatur, ille in his quoque licentia utatur. Sed ne rusticos quidem homines neque milites in armis occupatos, quos lex caligatos vocat, hoc est viliores et obscuriores, moramur, quibus civilium rerum ignorantia et solius operae in terrae cultu et

8 καὶ ἐκκεχυμένως] καὶ om. 5 || 15 τῆς βασιλείας] nostri imperii 5 || 19 ἀτερος μακί Zachariae || 24 ἀλλὰ] ille tamen 5 || 33 δὲ om. 5 || 39 τοῦ δήμου] vitae 5 || 42 καλλιγᾶτος M

2 alia Beck] ad libri || 5 voluerit vulg. || 6 nuptiali R || 7 effuse et] et om. V || 8 agat vulg. || 11 atestationem R atestatione V, om. T¹ || 12 inditione RVT¹ || illo

die V || 13 nostri illo imperii R^o illo imperii nostri R^o || uenerit T¹ || 14 ille] et ille R² || 15 conuicti R || 17 agunt et subscribant R || 19 non] et non R || 24 egerunt R || 25 talem reponat R¹ reponat talem V || 28 hominibus T] omnibus RV || 29 nomen V¹ || 33 diximus R || ante nuptias V || 34 enim del. R² || 37 adiecta R¹ || diget R deget T || 39 parte uite R || 40 agricolas vulg.] agricolam RVT || 41 calligatos R coligatos T¹ || 42 non om. vulg.; leg. nos? || ignorantia vulg.

πρᾶγμα ἐστὶ περισπούδαστον καὶ δικαίως ἐπαινούμενον. αἷτε ἐπὶ τῶν εὐτελῶν προσώπων ἐπὶ τῶν στρατιωτῶν ἐνόπλων ἀφανῶν καὶ γεωργῶν ἀδεία ἔστω αὐτοῖς καὶ ἀργάφως συνίεναι καὶ συνοικεῖν ἀλλήλοις· καὶ ἔστωσαν οἱ παῖδες γήγισιοι, τῆ τῶν πατέρων μετριότητι ἢ στρατιωτικαῖς ἢ γεωργικαῖς ἀσχολίαις τε καὶ ἀγνοίαις βοηθούμενοι.

bella concupiscentia causa est studiosa et iuste laudabilis: sic ut in vilibus personis (&et) in militibus armatis obscuris et agricolis licentia sit eis et non scripto convenire et matrimonia celebrare inter utrosque; sintque filii legitimi, qui patrum aut mediocritatem aut militares vel rusticas occupationes et ignorantias adiuvant.

CAPUT V.

Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῶν προσελείψεων τῶν γινόμενων ἡμῖν αἰετὶ συχνότερον δὴ πάντων γυναικῶν ἀκούομεν ὀδυρομένων καὶ προσαγγελλουσῶν, ὡς τινες προσπαθεῖα κατ'ὀνομαζομένην πρὸς ἀντὶς εἶτα ταύτας ἀνάγουσιν οὐκ αἰσχροῦ καὶ τῶν θείων ἀπτόμενοι λογίων ἢ ἐν εὐκτεροῖς οἰκοῖς ὁμόσαστες, ἢ μὴν ἐξῆν ἀντὶς νομίμους γαμετάς, οὕτως αὐτὰς οἰκεῖνται χρόνον πολλὸν καὶ παιδοποιούσιν ἴσως, εἶτα ἐπειδὴν ἐμπλησθεῖεν τῆς αὐτῶν ἐπιθυμίας, ἢ τῶν παίδων χωρὶς ἢ μετὰ τῶν παίδων ἀπορρίπτουσι τῶν οἰκῶν, ἐκρίναντες καὶ τοῦτο χορῆα θεραπέδεια. καὶ εἶπερ ἢ γυνὴ δεῖξαι δυνήσκει τρόποσι νομίμοις, ὅτι κατὰ τοῦτο τὸ σχῆμα ὁ ἀνὴρ ταύτην ἔλαβεν οἶκον ἐπὶ τῷ γυναικῶν γησιῶν ἔχειν καὶ παίδων γησιῶν μητέρα, μηκέτι παντελῶς ἀδείαν αὐτῷ καθέσταναι ταύτην παρὰ τὴν τοῦ νόμου τάξιν ἐξωθεῖν τῆς οἰκίας, ἀλλ' ἔχειν γησιῶν καὶ τοὺς παῖδας γησιῶν αὐτῶν καθέσταναι. καὶ ἐκείνη μὲν, εἶπερ ἀπτοικός εἴη, τῶν ἐκ τῆς ἡμετέρας διατάξεως ἀπολαύειν ἀγαθῶν, τὸ τέταρτον τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρὸς λαμβάνουσα, εἴτε ἐξωθεῖται εἴτε καὶ προσπαθεῖα τὸν ἀνδρα· οὐ παρεργαζομένων ἡμῶν εἴτε διαίστω χρησάμενος ἀποπέμψει ταύτην εἴτε καὶ τοῦτο χωρὶς· οὐδὲ γὰρ εἰκὸς αὐτὸν πέμψαι ταύτην ὀρεπούδιον τὸν ἐαυτὸν τὸν γάμον ἐξαρονόμενον. ἀλλ' εἶπερ ταύτην ἀλόγως ἐκβάλοι τῆς οἰκίας, αὐτὸ τοῦτο ἔστω κατὰ τοῦ ἀνδρὸς αἰτία, καὶ ἢ γυνὴ τοῦτο γεγονότος δεπούδιον τε αὐτῷ στελλέτω καὶ ἀπαιτεῖται τὸ τέταρτον, εἰ δεχθεῖται γαμετὴ καθέστωσα, κἂν εἰ προικός χωρὶς συνήλθε τοῖς ὄρκοις πιστεύσασα, τί γὰρ ἂν πράξειεν ἄλλο ἢ προικός οὐκ εὐποροῦσα ἢ τὸ ἑαυτὴν ἀντὶ πάσης ἐπιδοῦναι προικός; ἔστω δὲ καὶ ἢ γονὴ γησιῶν καὶ ἀκοντος τοῦ πατρὸς. ὁ γὰρ ἐπὶ τούτῳ γήμας τε καὶ παιδοποιησάμενος, ἐφ' ᾧ γη-40

Quoniam autem interpellationibus quae nobis fiunt semper omnium assidue mulieres audimus ingemiscences et dicentes, quia quidam earum concupiscentia detenti ducant in domibus suis, sacra tangentes eloquia aut in orationis domibus iurantes habituros se eas legitimas uxores, taliter eas habentes tempore multo et forte suscipientes filios, deinde dum se satiaverint earum desiderio, aut extra filios aut cum filiis proicientes de suis domibus, iudicavimus etiam hoc oportere sanare: ut si mulier hanc figuram vir eam accepit domi ut uxorem legitimam haberet et filiorum legitimorum matrem, nequaquam penitus licentiam ei esse hanc de domo praeter ordinem legis expellere, sed habere eam legitimam et filios suos ei esse. Et illam quidem, siquidem indotata sit, nostrae constitutionis uti bonis, quartam substantiae viri percipiens, sive expellatur sive prius moriatur vir, non perscrutantibus nobis sive repudio utens dimittat eam sine etiam sine hoc: neque enim verisimile est eum mittere repudium qui et ipsas nuptias denegat. Sed si eam irrationabiliter expellat de domo, hoc ipsum sit adversus virum iusta causatio, et mulier hoc facto repudium ei mittat et exigat quartam, si uxor ostensa fuerit exitisse, licet extra dotem convenerit iuriurando credens: Quid enim agat aliud quae ad dotem non est idonea, quam ut semet ipsam sub omni dote contradat?

1 Sit autem et soboles legitima etiam invito patre. Qui enim ad hoc nuptias fecit et filios procreavit,

in bellis consumptae cupiditas res est magno studio digna et quae merito laudetur. Itaque quod attinet et ad viles personas et ad milites armatos obscuros et agricolae licentia sit iis etiam sine scriptura conveniendi et coniungendi sibi mulieres, atque liberi legitimi sint, qui parentum mediocritatem vel militaria aut rustica negotia et inscientiam adiuvant.

V. Quoniam autem ex additionibus quibus semper petimus omnium quidem frequentissime mulieres conqueri et nutiare audimus, esse qui affectione erga ipsas victi domum eas ducant et divinis scripturis tactis vel in oratoriis sacramento praestito se eas legitimas uxores esse habituros ita per longum tempus eis utantur et liberos fortasse procreent, deinde ubi cupiditate earum satiati sint vel sine liberis vel cum liberis eas domibus eiciant, etiam huic rei remedium adhibendum esse iudicavimus. Et siquidem mulier modis legitimis ostendere potuerit, virum ea se condicione in domum recepisse, ut legitimam uxorem et liberorum legitimorum matrem haberet, nullo iam modo illi licentia detur contra legis constitutionem eam domo expellendi, sed habeat eam legitimam sintque liberi ei legitimi. Atque illa siquidem indotata sit, beneficium ex constitutione nostra concessis fruatur, ut quartam partem substantiae viri accipiat, sive eiecta sit sive etiam antea virum amiserit. Qua in re non laboramus, utrum eam repudio usus an sine eo dimiserit: neque enim verisimile est eum repudium illi mittere qui ipsas nuptias infutiat. Verum si eam sine ratione domo eiecerit, hoc ipsum adversus virum causa sit, et mulier hoc facto et repudium ei mittat et quartam partem exigat, si uxor fuisse probetur, etiamsi sine dote ad eum venerit iuriurando confisa. Quid enim aliud egerit ea cui dotis copia non est nisi ut se ipsam loco omnis dotis tradat? Sit vero etiam suboles legitima vel invito patre. Nam qui propterea uxorem duxit et liberos procreavit, ut mulier

6 μετριότητι] aut mediocritatem (i. e. ἢ μετριότητι) § || 7 βοηθούμενοι M || 9 *δὴ] δὲ M om. § (cf. adnot.) || 11 sq. εἶτα ταύτας et καὶ om. § || 15 leg. παιδοποιούσιν-ται? || 18 καὶ εἶπερ] ut si § || 25 διατάξεως] Nov. LIII c. 6 || 29 *ἀποπέμψει M dimittit v. l. § || 30 ταύτη om. § || 33 αἰτία] iusta causatio §

1 *concupiscentiae libri || studiosae RVV¹ || 2 sicut RV || et add. vulg. || 3 et non scripto] ex non scripto R² et ex non scripto vulg. || 5 sinueque] sint R¹ T¹ || legitimi] matrimonii R¹ || quij] quia R¹ aut om. vulg. || medioerem R¹ || 6 vel] aut T¹ || operationes T¹ || 8 rubr. Qui sunt legitimi filii vel naturales vel neutrum eorum i. e. (i. e. om. R) ex dampnata copulatione RT in marg. (ex Iul.) ||

9 fuerint R || assidue VT al.] tamen assidue R vulg. || audimus T] audiimus RV vulg. || ingemiscences RT² || 10 corum V¹ || 11 ducant om. R¹; eas add. vulg. || 12 tenentes R¹ || 15 sacraurrit eorum R¹ || 17 *sancire libri] ut] leg. et? || 18 quia] quam R¹ || 19 vir] ū (i. e. ubi) V earum V¹ || acceptit V² T] accepit R, om. V¹ || ut] aut R¹ || 23 illam quidem siquidem T al.] illam quidem si R illa siquidem V || 25 substantiam V || percipientem vulg. || 26 vir] u (i. e. ubi) V¹ || 27 dimittat T² vulg.] dimittet RT¹ dimittens (del. V³) dimittatur V || 29 quij] quia V || 31 causatio] c=actio V¹ exactio V³ || 33 iuriurando R¹ iusiurandum T¹ || 35 ipsum R¹ || sub] pro vulg. || omni] di (i. e. dei) R || 36 contraxit V || 39 fecerit et filios procreaverit R² T

σίων αὐτῶ παιδῶν τὴν γυναῖκα γενέσθαι μητέρα, οὐκ ἂν γένοιτο δυνατὸς τοὺς ἐκ τῶν τοιούτων τεχθέντας γάμων αὐτῆς εἰς νοθεῖαν ἐκβαλεῖν, οὐδὲ τις αὐτὴν ἰσῶς γάμου μετὰ τὴν τελευταίαν τῆς γαμετῆς ἢ τὸ ρεπούδιον συναλλάττων τοὺς ἐξ ἐκείνων βούλευσθαι τῶν γάμων μόνους εἶναι γνησίους, ἀλλὰ μὴ καὶ τοὺς ἐμπροσθεν. συζευχθεῖσαν γὰρ ἂν καὶ οὗτοι τοὺς δευτέρους, καὶ ἔσται πάντων ὁμοίως πατὴρ, μάγιστρος ὄντος τῶν γάμων τοῖς μὲν προτέροις Θεοῦ τοῖς δὲ δευτέροις τοῦ νόμου. Οὗτος ἦν ὁ νόμος ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας κείσθαι τῶν γάμων συμβαλλόντων· καὶ οἱ παῖδες, εἰ μὲν ἐκ τοιούτων προέλθοιεν γονεῖαν, ἔσονται γνησίοι καὶ τῶν ἐπὶ τοῖς γησίοις κειμένων ἀπολαύσουσι νόμων·

ut mulier legitimorum ei filiorum fieret mater, non potest ex tali natos germinare rursus ut naturales abicere, neque quasdam postea forte nuptias post mortem uxoris aut repudium contrahens eos qui ex illis nascuntur nuptiis velle [habere] solos esse legitimos, nisi eis etiam illi priores fuerint copulati, quorum similiter pater est, teste existente nuptiarum priorum quidem deo, secundarum autem lege. Eadem nobis lex pro cautela sit nuptias contrahentium, et si filii quidem ex talibus processerint nuptiis, erunt sui et his legibus quae sunt de suis positae fruentur;

CAPUT VI.

εἰ δὲ παρὰ ταῦτα γένοιτο, μὴ μέντοι ἐκ καταδε-
καμένης προέλθοιεν συναφείας, ἔσονται νόθοι καὶ
τῶν παρ' ἡμῶν φιλοτιμηθέντων τοῖς νόθοις εἴτε ἐκ
διαθήκης εἴτε ἐξ ἀδιαθέτου τεύχονται. τοὺς γὰρ ἀπὸ
τῶν καθάπαξ παρ' ἡμῶν κειμένων τε καὶ διὰ
τοῦτο κεκωλυμένων γάμων προίοντες οὐδὲ νόθους
κλιπτόν οὐδὲ μεταδοτέον αὐτοῖς οὐδεμίαν φιλανθρω-
πίας, ἀλλ' ἔστω καὶ τοῦτο τιμωρία τῶν πατέρων τὸ
γινώσκειν ὡς οὐδ' ὅτι οὖν οἱ τῆς ἀμαρτανόσεως ἐπι-
θρμίας αὐτῶν ἔξουσι παῖδες.

Ἐπιλογος. Τα παραστάνα τοίνυν ἡμῖν καὶ εἰς
ἀνθρώπων θεραπείαν καὶ τῆς φύσεως ἀναπλήρωσιν
διὰ τοῦδε τοῦ νόμου διορισθέντα ἢ σὴ ὑπεροχὴ φα-
νερά πᾶσι ποιησάτω προγραμμάτων τιθεμένων, δι-
ὼν ἅπασιν ὁ νόμος ἔσται σαφῆς, γινώσκουσι καθ' ὃν
περὶ τῶν τοιούτων πολιτεύονται τρόπον, καὶ τὴν
ἡμετέραν ἐννοοῦσι πρόνοιαν ὅτι πάσης ἀσχολίας ἐτέ-
ρας τὴν αὐτῶν ἀφέλειαν προτίθεμεν.

Dat. (prid.) non. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
Aug. ann. XII. Iohanne v. c. cons. ind. I. τοῦ θ' μω
ἔτους. [a. 538]

si quid autem praeter haec fiat, non tamen ex conscripta procedant copulatione, erunt naturales et quae a nobis largita sunt naturalibus sive ex testamento sive ab intestato potentur. Eos enim qui semel ex odibilibus nobis et propterea prohibitis nuptiis procedunt, neque naturales vocandi neque participanda eis ulla clementia est, sed sit supplicium etiam hoc patrum ut agnoscant, quia neque quicquam peccatricis concupiscentiae eorum habebunt filii.

Ἐπιλογος. Quae igitur placuerunt nobis et ad hominum medelam et naturae plenitudinem per hanc legem statuta sunt, tua celsitudo manifesta faciat universis programmatibus positis, per quae omnibus lex erit aperta, cognoscentibus secundum quem circa talia conversentur modum, et nostram considerantibus providentiam, quia omni occupationi alteri eorum utilitatem praeponimus.

Dat. prid. non. (Iun.) Constantinopoli imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XII. Iohanne v. c. cons. [a. 538]

legitimorum sibi liberorum fiat mater, fieri non poterit ut eos qui ex eiusmodi nuptiis nati sunt, rursus in naturalium conditionem detradat, neque si quas forte postea nuptias post mortem uxoris aut repudium contrahat, eos solos qui ex illis nuptiis sint legitimos esse velit neque vero eos quoque qui antea nati sunt. Contingentur enim hi quoque cum secundis, eritque omnium similiter pater, cum prioribus quidem nuptiis testis sit deus, secundis autem lex. Haec nobis lex pro securitate eorum qui nuptias contrahunt posita sit: atque liberi, si quidem ex eiusmodi parentibus progeniti sint, erunt legitimi et fruentur legibus quae de legitimis latae sunt;

VI. sin contra ea factum sit, modo non ex damnata copulatione provenerint, erunt naturales atque iis quae a nobis naturalibus praebita sunt sive ex testamento sive ab intestato potentur. Nam qui e nuptiis nobis plane invisit et propterea prohibitis nascuntur, ne naturales quidem sunt vocandi neque ullius liberalitatis participes faciendi; verum sit hoc quoque supplicium parentum, ut sciant liberos ex improba ipsorum cupiditate natos nihil quicquam esse habituros.

Ἐπιλογος. Quae igitur nobis placuerunt et ad hominum salutem ac naturae supplementum per hanc legem definita sunt, tua sublimitas manifesta omnibus faciat edictis propositis, per quae lex omnibus erit dilucida, unde cognoscant quemadmodum sibi in eiusmodi rebus vivendum sit nostramque providentiam intellegant, quod omni alii negotio ipsorum utilitatem praeponimus.

6 ἀλλὰ μὴ — ὁ ὁμοίως πατὴρ] nisi eis etiam illi priores fuerint copulati, quorum similiter pater est § 10 ὄντος] Eadem § 12 γονεῖαν] nuptiis (i. e. γάμων) § 13 sq. τῶν — νόμους] his legibus § 15 εἰ δέ] si quid autem § 33 subscr. om. Iul.] prid. non. (Iun.) §, πρὸ α' nov. Ἰωνίων Ath.] non. Iun. M μνηί ἰοννία Theod.] CP. dn. imp. Iustiniani (corr. Iustiniano) pp. aug. ann. XII. M (cf. §), βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ ιβ' Ath. ἔτει ιβ' τῆς βασιλείας Theod.] § 34 Iohanno uc. cons. ind. α. τοῦ θ' μω ἔτους (i. e. anni 849 aerae Syriacae Seleucidarum, quae inc. ab a. 312/311 a. Chr. n.) M ὑπατείας Ἰωάννου ἰνδικτίωνος τετάρτης (errore ex nota δ' pro α' scripta) Ath. ὑπατείας Ἰωάννου Theod. Iohanne (Bilisario v. l.) uc. consule §

de eo V¹ || 9 lex] lege V¹ || 10 si] sci R || 11 legi*** V¹ fruebuntur RT || 15 aut R¹ || praeter vulg.] post libri 16 conscripta VT vulg.] scripta R proscripta Heraldus rer. quotid. I 3; leg. contempta? || procedant Heraldus] procedat libri || 17 naturalibus] de naturalibus V³ || 18 sive ab intestato om. R || 19 odilibus V¹ || 20 * nocari libri || 21 eus R¹ || est clementia R || 22 etiam] et R || 23 peccatrices R¹ T¹ || 25 placuerunt igitur R || 27 sunt om. V¹ || 28 programmaticis R || 30 couersentur V || morum R¹ nostra R || considerantibus vulg.] considerauimus VT consideramus R || 31 providentiam] per providentiam (providentia R²) R || 32 praeponimus V³ vulg.] proponimus RV¹ T || 33 subscr. praestant V Bamb. I Ambracensis || nonos VAmbr. || Iun. add. vulg. || Const. pol. V Constantinopolim Bamb. I Ambr. || dōn. V dominus Bamb. I Ambr. || 34 Iust. VAmbr. Iustinianus Bamb. I || XII Ambr. duodecimo Bamb. I || XIII V || Iohanne uc. (iuc. Bamb. I) cons. Bamb. I Anbr.] Bilisario uic. consil. V

1 ut] et R¹ V¹ || fient R || 3 postea uero forte R¹ || 5 illius V || habere V vulg., habebit RT, om. cod. Hamburgensis || 8 quidem priorum R² quidem om. V || deo]

LXXV.

Auth. LXIII.

<DE APPELLATIONIBUS SICILIAE.>

Idem Aug. Triboniano quaestori sacri palatii.

Tua cognoscit sublimitas utpote operi quaestorio praeposita et nostri consilii particeps constituta, quod Siciliae provinciae secundum instar antiquitatis praetorem praefecimus, eius ut gubernatione omnia privata peragantur et militares expensae procurantur. Nam publicas eiusdem insulae functiones sub iurisdictione viri excellentissimi comitis sacri patrimonii per Italiam esse antiqua consuetudo tradidit, cuius auctoritate tam exactio quam illatio earum procederet. Sed quia lites in tanta provincia moveri necesse est, volumus ut, si quando appellatum fuerit a praetore vel a duce vel ab aliquo iudice eiusdem insulae, appellationes omnes ad tuum fastigium tuamque sedem remittantur, et ipse merita earum more consultationis discutias et ad nostram referas scientiam, quatenus tua nobis cognita dispositione ex nostra auctoritate lis dirimatur, neque ad anteriorem Romam neque ad alium iudicem huius regiae civitatis eatur, sed ipse vice sacri cognitoris audias et litem dirimas. Et non solum haec tuam iurisdictionem respicere decernimus, sed etiam si quid aliud civile ordinatur quod confirmatione indigeat, id est pro defensoribus vel patribus civitatum decretum, [nam] id quoque ad tuam sedem remitti, ut per tuam sententiam nostramque auctoritatem roboretur: quia semper Sicilia quasi peculiare aliquid commodum imperatoribus accessit, et oportet res civiles, cum aliquam habuerint dubitationem, nostri quaestoris iudicio dirimi, quod accipere a tua sublimitate censemus, quam nos proveximus, quam legitimo operi praeposimus, cuius opere atque industria omnis legum ambiguitas, omnis latitudo in praesentem concordiam et pulchram breviter pervenit.

Quae igitur per hanc divinam legem nostra decrevit aeternitas, tua sublimitas sciens praceptionibus suis admoveat Sicilienses iudices, quatenus sciant, cui debeant causas appellatione suspensas referre, ut per tuas tuorumque successorum suggestiones omnia nobis manifestentur et videamur per semetipsos easdem causas peragere. Esse enim non indignum putavimus, <ut> Siciliam nostrum quodammodo peculium constitutum nostrorum particeps consiliorum quaestor sub iurisdictione sua suscipiat.

(Dat. *** Dec. CP. imp. du. Iustiniani pp. Aug. anno XI. p. c. Belisarii vc. anno II.)

[a. 537] 25

Nov. LXXV = Authent. LXIII Latine tantum scripta servatur in V. — In corpore novellarum bis posita fuit. n. LXXV De appellationibus Siciliae eademque n. CIV De praetore Siciliae. Ex utroque loco receperunt epitomatores: Theodorus n. 75 Περί (τῶν add. M) ἐκκλήτων Σικελίας (inde M νεαρά ος' et B 9, 2, 5) et n. 104 Περί τοῦ πρατόρος Σικελίας (inde L νεαρά ρδ'), Athanasius 7, 5 Περί τῶν ἐκκλήτων Σικελίας (secundum indicem, nam in codice Ath. haec summa omisa est) et 4, 21 Περί τοῦ πραιτόρος Σικελίας; Iulianus const. LXXVIII (De appellationibus in Sicilia porrectis) et const. XCVII (De officio quaestoris). Summam nov. CIV, Theodori opinor, extitisse B 6, 13 indicat B^s A 66, 50 p. 112 Zach. Περί τοῦ πραιτόρος Σικελίας ἀνάγν. βι. 5' τι. γγ': quo referendum videtur schol. M de nov. CIV: ρδ'. ζήτει ταύτην εἰς τὸ κατὰ στοιχείον.

2 De appellationibus Siciliae] rubr. om. V, De praetore Siciliae vulg. (vid. supra) || 3 Idem aug. tribuniano quaestori sacri palatii V] Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς τῶ αὐτῶ (i. e. secundum ea quae praecedunt Ἰωάννη ἐπάρχῳ πραιτωρίῳ) Ath. 4, 21 (= nov. CIV) errore non insolito (cf. inscr. nov. XLIII), idem verba initialia adscripsit ad Tribonianum referenda Tua cognoscit sublimitas. Neque enim probabiliter ex ista inscriptione Zachariae suspicatur eandem constitutionem et ad Tribonianum et verbis scilicet passim mutatis ad Iohannem datum esse indeque factum ut in collectione novellarum bis poneretur || 4 cognoscit V Ath.] γνώσει (i. e. cognoscet?) cit. Theod. 104 || 6 publicas Beck] publice V || 7 patronomii V || 8 quia lites Biener Gesch. d. Nov. p. 498] qualitates V || 10 earum Beck] eorum V || consultationis Biener] consultatione V || 11 referans V^a || quatinus V (id. 21) || 12 dri-

matur neque neque ad (sic) V || 13 audias Biener] audiat V || ed non V || 14 set etiam etsi V || aliud Beck] aliquid V || ordinatur Biener] ornatur V || 15 nam del. Biener || 16 scilia V^a || aliquid Beck || 17 quod Biener] quam V || 18 quam Biener] qua V || 19 latitudo Biener] altitudo V || 20 referre Biener] praeferre V proferre Beck perferre Zachariae || 22 videamur Biener] uideamus V || semetipsos V] nosmet ipsos Biener, vulg. || 23 ut suppl. Biener || scelliam V^a || 25 subscr. om. V, suppeditat Ath. ἐγράφη βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ ια' μ. Δεκεμβρίῳ μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισαρίου τὸ β'; Theod. n. 104 ἐξερωνήθη μηνὶ Δεκεμβρίῳ μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισαρίου, n. 75 idem ἐξερωνήθη μηνὶ ἰουνίῳ ἐπι β' τῆς βασιλείας ὑπατείας Ἰωάννου male repetita ex prioribus (Iul. om. subscr.)

05

Η ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΕΡΜΗΝΕΥΕΙ
ΤΗΝ ΠΡΟΤΕΡΑΝ ΔΙΑΤΑΞΙΝ
ΤΗΝ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΙΣΙΟΝΤΩΝ
ΕΙΣ ΤΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΤΑΣ
ΟΥΣΙΑΣ ΑΥΤΩΝ ΚΑΘΙΕΡΟΥΝ-
ΤΩΝ, ΕΚ ΠΟΙΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΔΕΙ
ΑΥΤΗΝ ΚΡΑΤΕΙΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν
ιερωῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων (ὑπάτω ὀρδι-
ναρίῳ) καὶ πατρικίῳ.

⟨Προοίμιον.⟩ Πρῶγα τοιοῦτον εἰς ἡμᾶς ἀφίκετο,
ὅπερ οἰόμεθα χρῆμα τῆς προσοκοῦσης ἀπολαύσαι παρ'
ἡμῶν ἐρμηνεύειας τε ἅμα καὶ βοηθείας. ἔγνωμεν γὰρ,
ὡς γυνὴ τις ἔχουσα παῖδα ἐκ γάμου αὐτῆ γενόμενον 15
νομίμων ἠβουλήθη χωρῖσαι μὲν αὐτὴν τῆς κοινῆς
ταύτης διαίτης, ἐν δὲ τινὶ γυναικῶν ἀσκητηρίῳ κατα-
μεῖναι, πολλὰ δὲ εἰς τὰς ἐκεῖ συνηγμένας εὐλαβεστά-
τας γυναικᾶς ἀγαθὰ ποιησαμένη. καὶ ἐπειδήπερ ὁ τῆς
ἡμετέρας εὐσεβείας βούλεται νόμος τοὺς εἰς ἀσκητι- 20
ριον ἑαυτοὺς καθιερῶντας ἢ ἀνδρας ἢ γυναῖκας πρὸ
τῆς εἰς μοναστήριον εἰσόδου διατιθέναι τὰ οἰκεία καθ'
ὃν βούλονται τρόπον, μὴ δύνασθαι δὲ μετὰ τὴν εἰς-
οδὸν τὴν εἰς τὸ ἀσκητήριον ἐπιπράττειν τι περὶ τῶν
οικειῶν ὅλα κυρίου οὐκ ἐπιτηγάνοντος τῶν πραγμά- 25
των, διὰ τὸ νομοθετήσαι ἡμᾶς, τοὺς τοιούτους ἀνδρας
τε καὶ γυναῖκας μετὰ τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς
αὐτῆ τῆ εἰσόδῳ τῆ κατὰ τὸ μοναστήριον καθιερῶν
ἑαυτοὺς καὶ τὰς ἑαυτῶν περιουσίας ***** ἐν τῷ μονα-
στηρίῳ, διότι κύριοι τούτων οὐκ ἐπιτηγάνουσι, καὶ 30
ἐντεῦθεν δεδιμένα μὴ ποτε, καιτοί τῆς ἡμετέρας δια-
τάξεως πολλὰ μεταγενεστέρως οὐσης τῆς εἰς τὸν εἰρη-
μὸν εὐαγγῆ οἶκον αὐτῆς εἰσόδου, τινὲς ἀποστερησάσιν
αὐτὴν τοῦ τοῦ οἰκείου προνοήσασθαι παιδός, χρῆμα

R HAEC CONSTITUTIO INTER-
PRETATUR PRIOREM CONSTI-
TUTIONEM DE HIS QUI INGRE-
DIUNTUR IN MONASTERIUM ET
DE SUBSTANTIIS EORUM, ET EX
QUO TEMPORE OPORTEAT
EAM VALERE R

Idem Aug. Iohanni pp. secundo.

⟨Praefatio.⟩ Causa talis ad nos pervenit, quam
aestimamus oportere competenti uti a nobis inter-
pretatione simul et adiutorio. Cognovimus etenim,
quia mulier quaedam habens filium sibi ex nuptiis
legitimis procreatum voluit quidem segregare se a
communi ista conversatione et in quodam mulierum
monasterio commanere, plurima bona faciens in mul-
ieribus reverentissimis ibidem congregatis; et quon-
iam nostrae pietatis lex vult eos qui se monasteriis
dedicant seu viros seu mulieres, antequam ingre-
diantur in monasterium, eo quo voluerint modo quae
sua sunt disponere, nec posse postquam ingrediantur
in monasterium ulterius agere quicquam de prop-
riis, utpote domini rerum non existentes ulterius
(eo quod sanciverimus nos huiusmodi viros et mul-
ieres cum corpore et anima ipso ingressu ad mona-
sterium dedicare se suasque substantias, et siquidem
discesserint, manere etiam sic eorum substantias in
monasterium, eo quod domini harum ulterius non
existunt), hinc autem metuere non forte, quamvis
nostra constitutio multo posterior sit quam quod in
praedictam venerabilem domum ingressa est, aliqui
prohibeant eam suo prospicere filio, et oportere

Nov. LXXVI (Authent. LXXVII = Coll. VI tit. 4: gloss.) Graece extat in M (om. L praeter rubr. et inscr.). —
Epit. Theod. 16, Athan. 1, 16 (inde Coll. const. eccl. III, 1, 16). Iulian. const. LXX.

LXXVI.

HAEC CONSTITUTIO INTERPRETATUR PRIOREM CONSTITUTIO-
NEM DE IIS QUI MONASTERIA INGREDIUNTUR ET BONA SUA
CONSECRANT, EX QUO TEMPORE EAM VALERE OPORTEAT.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro praetorio iterum, exconsuli (consuli ordinario)
et patricio.

Praefatio. Causa eiusmodi ad nos delata est, quam existimamus convenienti interpretatione
simul et adiumento a nobis impertendam esse. Cognovimus enim mulierem quandam, quae filium ex legi-
timis sibi nuptiis natum haberet, segregare sese a communi ista consuetudine hominum et in asceterio
quodam mulierum manere constituisse, multis in mulieres religiosissimas ibi congregatas beneficiis collatis.
Et cum lex pietatis nostrae velit eos qui asceterio se ipsos sacraturi sint sive viros sive mulieres ante
ingressum in monasterium de rebus suis eo quo velint modo disponere, nec vero post ingressum in asce-
terium iam quidquam posse de suis rebus statuere, quippe qui non amplius domini sint rerum, quoniam
nos lege sancimus eiusmodi viros et mulieres cum corpore et anima ipso in monasterium ingressu con-
secrare se ipsos et sua bona (, et siquidem discedant, utique manere eorum bona) in monasterio, cum do-
mini eorum non amplius sint, atque inde, licet constitutio nostra multo posterior sit mulieris illius ingressu
in sacram illam domum, tamen veremur ne qui forte eam potestate privent proprio filio prospiciendi:

2 rubr. Ἡ διάταξις — 5 τὰ μοναστήρια καὶ τὰ ἐξῆς
Ath. Περί μοναχῶν Theod.; De constitutione impera-
toris quae loquitur de substantiis monachorum vel asce-
tiarum Iul. (cf. 5) || 6 αὐτῶν vulg. || 9 ἐπάρχῳ Ath.]
ἐπάρχῳ ML || 10 ὑπάτω ὀρδιναρίῳ add. Zachariae ||
20 νόμος] nov. V c. 5 || εἰς ἀσκητήριον] monasteriis 5 ||
22 διατιθέναι] διατιθέναι καθιερῶντας ἢ ἀνδρας ἢ
γυναῖκας M^a || 29 hiatum significavi ex 5 supplendum:
propter homoeoteleuton post τὰς ἑαυτῶν περιουσίας
interciderunt verba καὶ εἰπερ ἀναχωρήσαιν, μένειν καὶ
οὕτως τὰς αὐτῶν περιουσίας (cf. nov. V c. 4) || 30 καὶ
ἐντεῦθεν] hinc autem 5. καὶ abundare censet Zachariae
non recte

1 Const. R: O^z (i. e. ORUM err. ex OZ) LXXVII V ||
3 constitutione V || 5 in om. T vulg. || 7 oportet R || S eam
om. V || 12 Causa] Nā V¹ || quam] tamquam V || 13 existi-
mauimus R existimauimus vulg. || 14 auditorio R || 16 se-
gregatum R^a || 20 monasteriis RVT² || in monasteriis T¹ ||
21 dedicant R² (om. R¹ in spat. vac.) T || dederunt V de-
derunt vulg. || ingrediatur R¹ ingrediuntur T¹ || 22 vo-
luerit R voluerunt T¹ || 23 sunt sua V || 24 in om. R
vulg. || 26 statuerimus T || nos om. R || 27 ipso om. R¹ ||
28 dicere VT¹ || 29 discesserint R || sic etiam V || in
monasterio Beck || 32 quod del. Beck || 34 *prohibent
libri, prohiberent vulg.

τε (διὰ) τὸ εἰρημένον θεὸς ταύτην ἐξημενυθῆναι καὶ νόμῳ ἡμετέρῳ γενέσθαι σαφές, ὡς οὐδὲν βλάπτεται ἢ αὐτῇ ἢ ὁ παῖς περὶ τὴν αὐτῆς διαδοχὴν ἐκ τῆς εἰρημένης διατάξεως.

propter praedictam metum hoc interpretari et lege nostra fieri manifesta, quia nihil laesa sit aut ipsa aut filius circa eius successionem ex memorata constitutione.

CAPUT I.

διὰ τοῦτο θεοπίζομεν, εἴ τις μοναστήριον ᾤκησεν ἀνὴρ ἢ γυνὴ πρὸ τῆς ἀρθροῦσιν ἡμῶν διατάξεως ἢ καὶ μέχρι νῦν οἰκεῖ, καὶ μάλιστα παιδῶν ὑπόντων, μηδεμίαν ἔχει ἀνάγκη νῦν τὴν αὐτῶν περιουσίαν εἰσαγεῖν εἰς τὸ μοναστήριον, ἀλλὰ τῷ παιδί ἢ τοῖς παισὶ παραπέμψειν εἴτε τὸ πᾶν εἴτε καὶ μέρος τῆς οἰκείας περιουσίας, ἢ καὶ ἂν βούλωνται τρόπον τὰ οἰκεία διατιθέναι πράγματα ὅλα τὸν πρότερον ἐκεῖνον νόμον ἕτερά ἡμῶν ταύτῃ διατάξει διεξημενυόντων. τοὺς γὰρ ἀπαξ πρὸ τοῦ εἰρημένου ἐμπροσθεν ἡμῶν νόμον μοναστήρια κατοικήσαντας οὐδὲν ἂν ὁ μετὰ ταῦτα 15 τεθεῖς νόμος λυπήσειεν ἢ ἀφελούτῳ τι τῶν ἐμπροσθεν αὐτοῖς εἰς ἀδειαν δεδομένων· οὐδὲ τὸ πρότερον ἡμετέρου νόμου παντελῶς ἐμποδῶν ἰσταμένου, διότι οὐδὲ τῶν ἐχωρούντων ἐστὶ τοῦτο γενέσθαι. ἐχρῆν γὰρ πρότερον διατάξασθαι, καὶ οὕτως εἰσελθεῖν εἰς τὸ μοναστήριον· εἰ δὲ οὐδενὸς τότε τοιοῦτον νόμον κειμένου, εἰς τὸ μοναστήριον εἰσῆλθε, πῶς ἂν γένοιτο δυνατόν ἀναστραφῆναι τὴν τάξιν τοῦ νόμου, καὶ ἀπαιτήσαι τοὺς πρότερον εἰσελθόντας ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἐκεῖνα ποιῆσαι, ὥστε πρότερον ἀγνωσμένα παρὰ τῆς 25 θείας ἡμῶν ὑστερον ἐκαινίσθη διατάξεως; ἀλλ' ἕκαστον προσήκει κατὰ τοὺς ἑαυτοῦ καιροὺς ἐκδέξασθαι, καὶ τὰ μὲν μετὰ τὸν νόμον οὕτω ζητεῖν γίνεσθαι ὡς ὁ νόμος βούλεται, εἰ δὲ τι πρὸ τοῦ νόμου παρεκλογίθησθε, τοῦτο μὴ ἀνακινεῖν μηδὲ ἀνερευνάειν, ἀλλ' ἐπὶ 30 τοῦ πρότερου καταλιμπανεῖν σχήματος. Ὅδε τοίνυν ὁ νόμος ἐπὶ ἐξημενυῶν χρηστῆ κείσθω τῆς προτέρας ἡμῶν ἐκείνης διατάξεως, ὥστε αὐτῇ ἐν τοῖς μετ' αὐτὴν χρόνοις ἀφ' οὗ γέγονεν ἥραρον ἔχειν καὶ τοῖς μετ' αὐτὴν ἀποκατομένοισι ἀνδράσιν ἢ γυναιξὶ κείσθαι· καὶ ἐαυτῇ τὴν ἐξουσίαν ἐπ' ἐκείνοις φυλαττέτω μηδὲν τῶν πρὸ αὐτῆς πόλυπραγμονούσα, ἀδειας οὐσῆς τοῖς ἐμπροσθεν ἀνδράσιν ἢ γυναιξὶ κατοικήσασιν ἢ

5 Propterea sancimus, si quis monasterium habitavit vir aut mulier ante praedictam nostram constitutionem aut hactenus habitat, et maxime filii existentibus, nullam habere necessitatem nunc eorum substantiam (introducere) in monasterium, sed filio aut filiae transmittere aut totam aut etiam partem suae substantiae aut etiam quod voluerit modo res suas disponere: utpote primam illam legem alia nostra hac constitutione interpretante. Eos enim qui semel ante memoratam dudum nostram legem monasteria inhabitaverunt in nullo postea posita lex contristatura est aut ablatura est eorum quid quae prius eis ut liceat data sunt; neque prius nostra lege impedimentum penitus faciente, eo quod neque possibile sit hoc fieri. Et oportuisset prius disponere et ita ingredi in monasterium; si vero nulla tunc tali lege posita in monasterium ingressa est, quomodo fieri poterit converti ordinem legis et exigere eos qui prius ingressi sunt in monasterium illa facere quae prius ignorata postea per sacram nostram constitutionem sunt innovata? Sed unumquemque competit secundum sua tempora expectare, et ea quidem quae post legem sunt ita quaerere fieri sicut lex vult, si quid autem ante legem subsecutum est, hoc non commovere neque perscrutari, sed in priori 30 figura relinquere.

1 Haec igitur lex pro interpretatione utili posita sit prioris nostrae illius constitutionis, ut illa in posterioribus temporibus ex quo facta est locum habeat et his qui postea convertentur viris ac mulieribus posita sit, sibi quae potestatem in illis custodiatur, nihil horum quae ante eam fuerunt perscrutando, cum licentia sit prioribus viris ac mulieribus

porro (propter) eum quem diximus metum constitutionem illam interpretatione instrui et lege nostra manifestum fieri oportet nullo aut mulierem ipsam aut filium circa successionem eius damno ex dicta constitutione affici:

I. propterea sancimus, si quis in monasterio habitaverit sive vir sive mulier ante dictam nostram constitutionem vel etiam usque adhuc habitet, praesertim si liberi superstites sint, ut nulla iis nunc necessitas sit bona sua in monasterium inferendi, sed ad filium filiosve vel omnia vel partem priorum bonorum transmittant, vel etiam quo velint modo de propriis rebus disponant: quandoquidem priorem illam legem ipsi hac altera constitutione interpretamur. Nam qui semel ante supra dictam legem nostram monasteria intraverunt, eos nulla molestia lex postea lata afficiet neque quidquam auferet eorum quorum iis antea copia erat facta: cum prior lex nostra nullo modo impedimento sit, quoniam id ut fiat ne admitti quidem potest. Oportuit enim prius disponere, et ita monasterium ingredi: quodsi nulladum eiusmodi lege lata monasterium ingressus est, qui fieri poterit ut ordo legis invertatur atque ab iis qui antea ingressi sunt exigatur, ut in monasterio illa faciant, quae prius ignorata per divinam nostram constitutionem postea innovata sunt? Verum secundum sua quodque tempora accipere decet, eaque quae post legem fiunt, iis faciendi curare ut lex vult, si quid vero ante legem contigit, id neque sollicitare neque perscrutari, sed 1 in priore statu relinquere. Haec igitur lex ad opportunam interpretationem prioris illius constitutionis nostrae lata sit, ut ea temporibus quae eam sequantur ex quo facta est locum habeat, usque qui post eam rebus humanis renuntiant viris mulieribusve lata sit; atque in illos sibi potestatem servet neve quaquam eorum quae ante eam fuerunt exagitet, ut liceat iis qui antea monasteria habitaverunt vel etiam

1 διὰ ex ε add. Osenbrüggen || *ταύτην (cf. rubr. et v. 12 sq.) ταύτη M hoc ε, τὰτα vel τοῦτο Osenbrüggen || 6 ἢ καὶ καὶ om. ε || 8 αὐτῶν vulg. || 9 ἢ τοῖς παισὶ aut filiae ε || 13 ἕτερας ἡμῶν ταύτης διατάξεως διεξημενυόσης Zachariae (ex ε), qua correctione non opus || 27 ἑαυτῶν M, corr. Scringger

1 haec vulg. || 2 aut ipsa aut ipse filius aut filius V¹ || 3 ex] et ex VT¹ || constitutione] eius constitutione R || 6 vir] ubi V¹ || constitutionem nostram T, nostram om. R || 8 necessitatem ect.] sitatem — 11 res suas scr. R² in ras. v. 2. || 9 introduceere addidi, cf. nov. V c. 5 (inducere add. Spangenberg) || 10 etiam om. R⁽²⁾ || sue partem R⁽²⁾ || 11 etiam om. T¹ || 13 hae] ** V¹ || enim om. R¹ || 14 memoratam] memoratam eonstitutionem R¹ ||

legem nostram T¹ || 15 postea] posita R¹ || posita lex ect.] ta lex — 17 nostrae legis suppl. V² in spat. vac. 1½ versus || 16 est aut om. V⁽²⁾ || ablata R¹ || est om. V⁽²⁾ vulg. || *quid quae] queque T¹ que vel quae R⁽²⁾ V⁽²⁾ T² vulg. || que prius — 19 prius scr. R² in ras. (vel spat.) 2 versuum || 17 nec V⁽²⁾ || neque priore Beck || nostra lege Beck] nostre legis V nostrae legi R⁽²⁾ vulg. legi nostrae T¹ || 19 sit possibile R⁽²⁾ || nec T, om. R⁽²⁾ || *Et] ut libri (utpote Beck) || potuisset R⁽²⁾ T¹ || 20 in om. T || Si vero — 23 ingressi sunt scr. V² in spat. 2½ versuum || nulla nuno T¹ tunc nulla V⁽²⁾ || 22 potuerit R vulg.] poterit V⁽²⁾ potuit T² oportuit T¹ || 25 sunt V² in ras. || 27 quae quidem T || 31 pro] per R¹ || 32 prioris] ** R¹ || illa] in illa R¹ || 34 his] is V || propterea R post eam T² || conuertuntur V || 35 sibi] sibi V || 36 horum om. V || ante eam V] antea RT vulg.

(καὶ) μέχρι τῶν οἰκοῦσι μοναστήρια, καὶ μάλιστα παιδων ὑπόντων, τὰ ἐαυτῶν πράγματα ὄν βούλονται διατιθέναι τρόπον.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεοῦ δηλούμενα νόμον κατὰ τὸ σὴνθεσ διὰ προγραμμάτων οἰκείων ἀπασὶ ποιῆσαι φανερὰ σπεινάτω. Dat. id. Oct. (CP.) imp. dn. Iustiniani pp. Aug. ann. XII. Iohanne v. c. cons. ind. II.

qui habitaverunt aut etiam hactenus habitant monasteria, et maxime filiis existentibus, suas res quo volunt disponere modo.

(Epilogus.) Tua igitur eminentia quae placuerunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem sollemniter per programmata sua omnibus facere manifesta festinet. Dat. v. idus Octobres CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XII. Iohanne viro claud. [a. 538] rissimo consule.

ΩΖ

10

LXXVII. Auth. LXXVIII. Coll. VI tit. 5

Η ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΟΜΝΥΟΝΤΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΤΙΜΩΡΕΙΣΘΑΙ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΒΛΑΣΦΗΜΟΥΝΤΑΣ.

UT NON LUXURIETUR CONTRA NATURAM NEQUE IURETUR PER CAPILLOS AUT ALIQUID HUIUSMODI NEQUE BLASPHEMETUR IN DEUM &

15

Idem Aug. Constantinopolitanis.

(Προοίμιον.) Πᾶσιν ἀνθρώποις τοῖς εὖ φρονούσι πρόδηλον εἶναι νομιζομεν, ὅτι πᾶσα ἡμῖν ἐστὶ σπουδὴ καὶ εὐχὴ τὸ τοὺς πιστευθέντας ἡμῖν παρὰ τοῦ δεσπότη θεοῦ καλῶς βιοῦν καὶ τὴν αὐτοῦ εὐερίην ἐμμένειν, ἐπειδὴ καὶ ἡ τοῦ θεοῦ φιλανθρωπία οὐ τὴν ἀπώλειαν ἀλλὰ τὴν ἐπιστροφὴν καὶ τὴν σωτηρίαν βούλεται, καὶ τοὺς πταίσαντας καὶ διορθουμένους δέχεται ὁ θεός. διὸ πάντας προτρέπομεν τὸν τοῦ θεοῦ φόβον κατὰ νόον λαμβάνειν καὶ τὴν αὐτοῦ εὐμένειαν ἐπικαλεῖσθαι, καὶ ἴσμεν ὅτι πάντες οἱ τὸν θεὸν ἀγαπῶντες καὶ τὸν αὐτοῦ ἔλεον περιμένοντες τοῦτο ποιούσιν.

(Praefatio.) Omnibus hominibus qui recte sapiunt manifestum esse putamus, quia omne nobis est studium et oratio, ut crediti nobis a domino deo bene vivant et eius inveniant placationem, quoniam et dei misericordia non perditionem sed conversionem et salutem vult, et delinquentes qui corriguntur suscipit deus. Propter quod omnes invitamus dei timorem in sensibus accipere et invocare eius placationem, et novimus quia omnes qui deum diligunt et eius misericordiam sustinent hoc faciunt.

Nov. LXXVII (Authent. LXXVIII = Coll. VI tit. 5: gloss.) Graece extat in ML, praeterea in cod. Monacensi gr. 350 saec. XIII—XIV f. 363 (C) corpori collectionum constitutionum ecclesiasticarum inserta. — Epit. Theod. 77, Athan. 12, 3. Iulian. const. LXXI.

usque adhuc habitant viris mulieribusve, praesertim si liberi supersint, de rebus suis eo quo velint modo disponere.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur more solito per edicta propria omnibus manifesta facere studeat.

LXXVII.

CONSTITUTIO DE AFFICIENDIS SUPPLICIO IIS QUI PER DEUM IURANT QUIQUE BLASPHEMANT.

Praefatio. Omnibus hominibus qui sapiunt manifestum esse arbitramur omnia nos et studia et vota in eo collocare ut ii qui nobis crediti sunt a domino deo recte vivant et eius clementiae participes fiant, quoniam dei quoque benignitas non interitum sed conversionem et salutem vult, eosque qui peccaverunt et in viam redeunt suscipit deus. Propterea omnes hortamur ut dei timorem in animo habeant et clementiam eius implorant, ac scimus omnes qui deum diligunt et misericordiam eius expectant id facere.

1 καὶ addidi ex 5 (cf. p. 380, 6) om. M || 7 subser. om. Iul. || id. Oct. M, id. ὄκτω. Ath. || v. id. Oct. 5 μηνὶ ἰουλίῳ (ex priorum novellarum subscriptionibus male repetitum) Theod. || CP. — anno XII 5] imp. dn. Iustiniano pp. aug. ann. XII M βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ ἐβ' Ath., om. Theod. || 8 Iohanno uc. cons. ind. β M, Iohanne uc. consule 5. ὑπατεία Ἰωάννου ἰνδ. α' Theod., ὑπατείας Ἀπίωνος (Ἰωάννου Fabrotus) Ath. || 11 rubr. Περὶ τῶν ἀσελγανόντων ἢ ὁμνόντων κατὰ θεοῦ κεφαλῆς ἢ τοῦτος ἢ τῶν τοιούτων Ath. (cf. 5); Διάταξις (Διάταξις περὶ index f. 3, Διὰ rubr.) τοῖς φέσιν ἀσελγανόντας καὶ τοὺς ὁμνόντας κατὰ τοῦτος τε καὶ κεφαλῆς καὶ τὸν τοιούτων κελείονσα (index, κελείει rubr.) ταῖς ἐσχάταις ὑποβάλλεσθαι τιμωρίας (in marg. Διάταξις ος') C; De his qui per capillum dei aut per caput iurant vel alio modo blasphemia contra deum immortalem ntantur Iul.; Περὶ ὁμνόντων Theod. || 13 τιμωρεῖσθαι ante κατὰ τοῦ θεοῦ coll. L, post βλασ-

φημοῦντας cum Haloandro vulg. || 16 inscriptione carent MLC Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἐδίκτων Ath. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Κωνσταντινουπόλεως ex 5 ins. cum Haloandro vulg. || 18 πᾶσι ἐστιν ἡμῖν C || 21 sq. Cf. Ezechiel. 33, 11 || 25 λαβεῖν C || 26 οἱ τὸν θεὸν ἀγαπῶντες om. C || 27 ἐαυτοῦ M || τοῦτο περὶ τοῦτο L^s

3 voluerit R || 7 subscriptionem dedimus ex V et Bamb. I || v. id. octubr. V v. kal. (kal. del.) idus octubr. Bamb. I || Cap. impr. dno Iust. V Cp. imp. dno. Iustin. Bamb. I || 8 Iohanni viro claiso V || 10 R_v OH · LXXVIII V || 11 luxurientur T || 13 capillos (cf. p. 382, 16) dei add. vulg. || aliquid aliorum quidem T || 14 neque om. V || blasphemantur V || 16 constantinopolitanus V || 18 est om. V || 20 et eius inneniat (inueniant R³) add. R², om. R¹ || 21 et dei dei et dei V¹ || 22 qui corriguntur — 352, 1 comprehensi scr. R² in ras. 3 versuum || 23 suscepti libri, corr. vulg. || 25 diligunt om. V || 26 sustineant R

CAPUT I.

Ἐπειδὴ δὲ τινες ὑπὸ τῆς διαβολικῆς ἐνεργείας συν-
εχόμενοι καὶ ταῖς βαρύτεραις ἀσελγείαις ἐαυτοὺς ἐνέ-
βαλον καὶ αὐτῆς τῆς φύσεως τάναντία πράττουσι,
καὶ τοῦτοι παρεγγνώμην λαβεῖν κατὰ νοῦν τὸν τοῦ
θεοῦ φόβον καὶ τῆν μέλλουσαν κρίσιν καὶ ἀπέχεσθαι
τῶν τοιούτων διαβολικῶν καὶ ἀτόπων ἀσελγῶν, ἵνα
μὴ διὰ τῶν τοιούτων ἀσεβῶν πράξεων ὑπὸ τῆς τοῦ
θεοῦ δικαίας ὀργῆς εὐρεθῶσι καὶ αἱ πόλεις μετὰ τῶν
οικοῦντων ἐν αὐταῖς ἀπολλύμεναι, διδασκόμεθα γὰρ
διὰ τῶν ἁγίων γραφῶν, ὅτι ἐκ τῶν τοιούτων ἀσεβῶν

1 Ἐπειδὴ δὲ τινες πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ βλάσ-
φημα ὅρματα καὶ ὄρκους περὶ θεοῦ ὀρνύουσι τὸν
θεὸν παροργίζοντες, καὶ τοῦτοι ὁμοίως παρεγγνώμην
ἀποσχέσθαι τῶν τοιούτων βλασφημῶν ὀρημάτων καὶ
15 τοῦ ὀρνύειν κατὰ τριχὸς τε καὶ κεφαλῆς καὶ τῶν
τοῦτοι παραπλησίον ὀρημάτων, εἰ γὰρ αἱ κατ' ἄν-
θρώπων γινόμεναι βλασφημίαι ἀνεκδίκητοι οὐ κατα-
λιμπάνονται, πολλῷ μᾶλλον ὁ εἰς αὐτὸ τὸ θεῖον βλασ-
φημῶν ἄξιός ἐστι τιμωρίας ὑποστῆναι, διὰ τοῦτο οὖν
20 πάντας τοὺς τοιούτους προτρέπομεν ἐκ τῶν εἰρημέ-
νων πλημμελημάτων ἀποσχέσθαι καὶ τὸν τοῦ θεοῦ
φόβον κατὰ νοῦν λαμβάνειν καὶ ἀκολουθεῖν τοῖς κα-
λῶς βιοῦσιν. διὰ γὰρ τὰ τοιαῦτα πλημμελήματα καὶ
λοιμοὶ καὶ σεισμοὶ καὶ λοιμοὶ γίνονται, καὶ διὰ τοῦτο
25 παραινῶμεν τοῖς τοιούτοις ἀποσχέσθαι τῶν εἰρημέ-
νων ἀτοπημάτων, ὥστε μὴ τὰς αὐτῶν ἀπολέσαι ψυ-
χάς. εἰ γὰρ καὶ μετὰ τὴν τοιαύτην ἡμῶν νοθεσίαν
εὐρεθῶσιν τινες τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένοντες πλημμελήμασι,
πρότερον μὲν ἀναξίους ἐαυτοὺς ποιοῦσι τῆς τοῦ θεοῦ
30 φιλανθρωπίας, ἔπειτα δὲ καὶ τὰς ἐκ τῶν νόμων ὑπο-
2 στήσονται τιμωρίας. Ἐπετρέψαμεν γὰρ τῶ ἐν-
δοξοτάτῳ ἐπαρχῷ τῆς βασιλίδος πόλεως τοὺς ἐπιμέ-
νοντας ταῖς εἰρημέταις ἀτόποις καὶ ἀσεβείαις πράξεσι
καὶ μετὰ ταύτην ἡμῶν τὴν νοθεσίαν συνέχειν καὶ
35 ταῖς ἐσχάταις υποβάλλειν τιμωρίαις, ἵνα μὴ ἐκ τοῦ
παραβλέπειν τὰς τοιαύτας ἁμαρτίας εὐρεθῇ καὶ ἡ πό-
λις καὶ ἡ πολιτεία διὰ τῶν τοιούτων ἀσεβῶν πράξεων
ἀδικουμένη. εἰ γὰρ καὶ μετὰ ταύτην ἡμῶν τὴν παρ-
αινέσιν τινες τοὺς τοιούτους εὐρίσκοντες συγκρίνου-

Igitur quoniam quidam diabolica instigatione com-
prehensi et gravissimis luxuriis semetipsos inseru-
erunt et ipsi naturae contraria agunt, et istis iniungimus
accipere in sensibus dei timorem et futurum
5 iudicium et abstinere ab huiusmodi diabolicis et
illicitis luxuriis, ut non per huiusmodi impios actus
ab ira dei iusta inveniantur et civitates cum habita-
toribus earum pereant. Docemur enim a divinis
scripturis, quia ex huiusmodi impiis actibus et civi-
tates cum hominibus pariter perierunt.

1 Et quoniam quidam ad haec quae diximus et
blasphema verba et sacramenta de deo iurant deum
ad iracundiam provocantes, et istis iniungimus ab-
stinere ab huiusmodi blasphemis verbis et iurare
per capillos et caput et his proxima verba. Si enim
contra homines factae blasphemiae impunitae non
relinquantur, multo magis qui ipsum deum blasphemat
dignus est supplicia sustinere. Propterea igitur
20 omnibus huiusmodi praecipimus a praedictis delictis
abstinere et dei timorem in corde percipere et se-
qui eos qui bene vivunt. Propter talia enim deli-
cta et fames et terrae motus et pestilentiae fiunt,
et propterea admonemus abstinere ab huiusmodi
praedictis illicitis, ut non suas perdant animas. Sin
autem et post huiusmodi nostram admonitionem in-
veniantur aliqui in talibus permanentes delictis, pri-
mum quidem indignos semetipsos faciunt dei mi-
sericordia, post haec autem et legibus constitutus
30 subiciuntur tormentis.

2 Praecipimus enim gloriosissimo praefecto regiae
civitatis permanentes praedictis illicitis et impiis
actibus et post hanc nostram admonitionem et com-
prehendere et ultimis subdere suppliciis, ut non ex
contemptu talium inveniantur et civitas et respublica
per hos impios actus laedi. Si enim et post hanc
nostram suasionem quidam tales invenientes hos

I. Quoniam autem nonnulli his diabolica constricti et gravissimae luxuriae se dederunt et ea agunt
quae ipsi naturae contraria sint, his quoque denuntiamus, ut dei timorem et iudicium futurum animo com-
prehendant et abstineant a diabolica illa atque illicita luxuria, ne propter eiusmodi impias actiones per
iustam dei iram veniant ut ipsae civitates cum habitatoribus suis pereant. Edocemur enim per sacram
1 scripturam propter eiusmodi impias actiones vel urbes simul cum hominibus periisse. Quoniam
vero nonnulli praeter ea quae diximus etiam blasphema verba et sacramenta per deum iurant dei iram
concitantes, his quoque similiter denuntiamus, ut abstineant ab eiusmodi blasphemis verbis et a iurando
per capillos et caput atque similibus horum verbis. Nam si maledicta in homines collata non inulta re-
linquuntur, multo magis is qui ipsum deum blasphemat dignus est qui supplicio subiciatur. Propterea
igitur omnes eiusmodi homines hortamur ut a peccatis quae diximus abstineant et dei timorem animo
comprehendant et sequantur eos qui recte vivunt. Propter eiusmodi enim peccata et fumes et terrae
motus et pestes oriuntur, ideoque monemus illos ut abstineant a sceleribus quae diximus, ne suas perdant
animas. Nam si qui etiam post istam admonitionem nostram reperiantur in iisdem peccatis perseverantes,
ii primum quidem dei clementia se ipsos indignos reddunt, deinde autem supplicii quoque lege constitutus
2 subiciuntur. Praecipimus enim gloriosissimo praefecto regiae urbis, ut eos qui in illicitis illis et
impiis actionibus etiam post hanc admonitionem nostram perseveraturi sint, comprehendant et ultimis
suppliciis subiciant, ne ex contemptione talium peccatorum veniant ut et urbs et respublica per impias
eiusmodi actiones iniuria afficiatur. Si qui enim etiam post hanc adhortationem nostram eiusmodi ho-

1 ὑπὸ ἀπό C || 3 αὐτῆς τῆς φύσεως] τῆς τούτου
φύσεως L || 4 τοῦτοις L] τοῦτοις MC (cf. v. 14) || κατὰ
νοῦν om. C || 9 οἰκοῦντων ἐν αὐταῖς] ἐνοικοῦντων C ||
11 πόλεις M] τοῖς ἀνθρώποις συναπώλοντο (συναπώ-
λοντο M) ML] σὺν ἀνθρώπων (sic) ἀπώλοντο C ||
14 τοῦτοις C] ὁμοίως om. ε || παρεγγνώμηδα L ||
15 ἀπέχεσθαι C] 16 ὀρνύουσι L] τριχὸς τε] τρυχόστε
(σεν corr.) τέ L || 21 ἐκ delendum videtur || 22 ἀπέχε-
σθαι LC || 25 λοιμοὶ] οἱ λοιμοὶ C] λοιμοὶ] λοιμοὶ C ||
26 τοῖς τοιούτοις C] 27 αὐτῶν (ε)] αὐτῶν MLC ||
ἀπολέσαι LC] ἀπολέσθαι M || 28 νοθεσίαν LC] νο-
μοθεσίαν M || 29 τοῖς αὐτοῖς] talibus (i. e. τοιούτοις) ε ||
ἐπιμένοντες C] 33 ἐπιμένοντας C] 35 ἡμῶν L] νοθεσίαν
LC] νομοθεσίαν M || συνέχειν] ἐπέχειν C et comprehen-

dere ε || 37 ἁμαρτίας om. ε || 38 διὰ τῶν τοιούτων] per
hos ε || 39 καὶ et 40 τοῖς om. C || 40 συγκρίνουσιν αὐτοὺς
M] τοῦτοις συγκρίνουσι L τοῦτοις συγκρίψωσι C ε

3 ista R¹ || 5 ab om. R¹ || 6 ut] aut V¹ ut si R¹ ||
per] propter RT² || 7 iusta om. V¹ || inveniuntur RVT¹ ||
8 eorum RVT¹ || docemur R¹ V² || 9 scripturi R¹ ||
10 omnibus RT¹ || 12 hoc R || 13 blasphemia RVT² ||
sacramento V || 17 facta V¹ || blasphemiae R || 20 omnibus] ||
omnibus hominibus T vulg. || praecipimus VT || 21 timore
R || 23 et pestilentiae] et om. V² || 30 subiciuntur Beck ||
32 praecipimus V] praecipimus RT vulg. || enim] enim
et RT² et T¹ || 33 illicitis et illicitis R¹ || 34 et post] ||
et del. T² || 38 talem V

σιν αὐτοῖς, ὁμοίως παρὰ τοῦ δεσπότην Θεοῦ κατα-
κριθῆσονται. καὶ αὐτοὶ γὰρ ὁ ἐνδοξότατος ἑπαρχος,
ἐὰν εὐρη τινὰς τοιοῦτῶ τι πλημμελοῦντας καὶ τῶν
ἐκδίκων εἰς αὐτοὺς μὴ ἐπαγαγῆ κατά τοὺς ἡμετέ-
ρους νόμους, πρότερον μὲν ἑνοχος ἔσται τῇ τοῦ Θεοῦ
κρίσει, ἔπειτα δὲ καὶ τὴν ἐξ ἡμῶν ἀνάγκησιν ὑπο-
στήσεται.

subterclaverint, similiter a domino deo condemna-
buntur. Et ipse enim gloriosissimus praefectus si
invenit quosdam tale aliquid delinquentes et vin-
dictam in eos non intulerit secundum nostras leges,
primum quidem obligatus erit dei iudicio, post haec
autem et nostram indignationem sustinere.

ΘΠ

LXXVIII. Auth. LXXIX. Coll. VI tit. 6

ΩΣΤΕ ΤΟΥΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΟΥΣ ΤΟΥ ΛΟΠΟΥ
ΜΗ ΔΕΙΣΘΑΙ ΔΙΚΑΙΟΥ ΧΡΥΣΩΝ ΔΑΚΤΥΛΙΩΝ 10
ΚΑΙ ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑΣ. ΚΑΙ ΩΣΤΕ ΤΗΝ ΠΟΙΗ-
ΣΙΝ ΤΩΝ ΠΡΟΙΚΩΩΝ ΣΥΜΒΟΛΑΙΩΝ ΕΠΙ
ΤΩΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΑΥΤΟΘΕΝ
ΗΛΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΓΑΜΟΝ ΝΟΜΙΜΟΝ ΠΟΙΕΙΝ
ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΠΑΙΔΑΣ ΓΗΗΣΙΟΥΣ. ΕΙ ΔΕ ΚΑΙ 15
ΔΟΥΛΗ ΕΤΥΓΧΑΝΕ, ΚΑΙ ΑΥΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕ-
ΡΑΝ ΕΙΝΑΙ ΤΗ ΠΟΙΗΣΕΙ ΤΗΣ ΠΡΟΙΚΟΣ
ΚΑΙ ΤΟΝ ΓΑΜΟΝ ΝΟΜΙΜΟΝ ΚΑΙ
ΤΟΥΣ ΕΞ ΑΥΤΗΣ ΓΗΗΣΙΟΥΣ.

R: UT LIBERTI DE CETERO NON EGEANT
AUREO ANULO ET UT PRISTINIS RESTITUAN-
TUR NATALIBUS. ET CELEBRATIONE DOTA-
LIUM INSTRUMENTORUM IN LIBERTIS MU-
LIERIBUS FACTA EX HOC IPSO IAM ETIAM
NUPTIAS LEGITIMAS FIERI ET FILIOS SUOS.
SI NUPER ETIAM ANCILLA FUIT ET IPSAM
LIBERAM ESSE CELEBRATIONE DOTIS ET
NUPTIAS LEGITIMAS ET QUI EX EA PRO-
CESSERINT SUOS R;

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπίσῳχῳ τῶν 20
ἀνατολικῶν πραιτωρίων τῷ β', ἀπὸ ὑπάτων ὀρδινα-
ρίων καὶ πατριῳ.

Idem Ang. Iohanni pp. Orientis secundo ex consule
ordinario et patricio.

(Προοίμιον.) Τελείων ἡμῶν πάντων τῶν ἀγα-
θῶν παρὰ τοῦ μεγάλου Θεοῦ δεδομένων, ᾗθ' ἤμεν
χρῆσαι καὶ αὐτοὶ τὰς τῶν οἰκετῶν ἐλευθερίας, ἐπειδὴ 25
παρὰ τῶν δεσποτῶν τῆς προτέρας ἀπαλλάττοιο τύ-
χης, παντοίως αὐτοῖς καθαρὰς τε καὶ ἀνοθεύτους καὶ
τελείας ἀποτελέσαι. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῆς τῶν δε-
δωτικῶν ὑβρεως τὰς ἐλευθερίας ἀπηλλάξαμεν, καὶ τὰς
λατινότητας ὡς ἀτελείς ἐξεβάλομεν καὶ τὰς iterationes 30
περιττὰς ἀπεφράμαεν καὶ τὸν Iunio νόμον καὶ τὸν
Largianon ἐμισήσαμεν δόγμα ὡς μάτην καὶ τὴν ἀρ-
χὴν εἰσαχθῆν καὶ ὀρθῶς ὑστερον ἐξεβλημένον, καὶ

(Praefatio.) Perfectis (nobis) bonis omnibus a
magno deo datis, aestimavimus oportere et ipsi ser-
vorum libertates, cum a priori condicione a dominis
liberantur, omnino eas puras eis et infucatas et
perfectas efficere. Et propterea etiam dediticiorum
iniuria liberavimus libertates et latinitates velut im-
perfectas exclusimus et iterationes superfluas demon-
stravimus et Iuniam legem et Largianum odivimus
senatusconsultum utpote initio inaniter introductum
et recte postmodum reprobatum, solamque valere

Nov. LXXVIII (Authent. LXXIX = Coll. VI tit. 6: gloss.) Graece extat in ML, cap. 1 (Θεσπίζομεν, εἴ τις...)
et 2 in B 48, 26, 1. — Epit. Theod. 78 (inde 1 et 2 B²), Athan. 18, 2. Iulian. const. LXXII.

mines deprehendant esoque tegant celando, similiter a domino deo condemnabuntur. Atque ipse quoque
gloriosissimus praefectus si quos repperit tale quid peccantes neque poena eos secundum leges nostras
affecerit, primum quidem dei iudicio obnoxius erit, deinde autem nostram quoque indignationem subibit.

LXXVIII.

NE LIBERTI IN POSTERUM INDIGEANT IURE AUREORUM ANULORUM ET RESTITUTIONIS
NATALIUM. ET UT CONFECTIO DOTALIUM INSTRUMENTORUM CUM LIBERTABUS ILICO
IAM ET NUPTIAS LEGITIMAS REDDAT ET LIBEROS LEGITIMOS. QUODSI ETIAM SERVA
FUERIT, UT ET IPSA PER CONFECTIIONEM DOTIS LIBERA SIT ET NUPTIAE LEGITIMAE
SINT ET NATI EX EA LEGITIMI.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio Orientis iterum, ex consule ordinario
et patricio.

Praefatio. Cum perfecta nobis omnia bona a magno deo data sint, ipsi quoque existimavimus
servorum libertates, quando a dominis priore condicione liberentur, omnibus modis puras et incorruptas
et perfectas esse efficiendas. Ac propterea et a contumelia dediticiorum solvimus libertates, et latinitates
ut imperfectas explosimus, et iterationes superfluas declaravimus, et legem Iuniam atque Largianum
senatusconsultum respimus tamquam et ab initio temere introductum et postea recte explosum, et solam

2 ἑπαρχος C || 3 εἴροι L || 1 subscriptione carent libri.
Ath., Iul. Ἐξεγνωθῆθ' ἡμῖν ἰονίων ὑπατεία Βελε-
σαρίων (i. e. a. 535) Theod., quod probat Zachariae; de
annis 538/539 cogitabat Biener || 9 rubr. Ὡστε — πα-
λιγγενεσίας B. Ὡστε τοὺς ἀπελευθερούς τοῦ λοιποῦ χρό-
νου δακτυλίων καὶ παλιγγενεσίας μὴ δεῖσθαι καὶ τὰ
ἐξῆς Ath. Περί προικῶων καὶ περί ἀπελευθερίας Theod. ||
11 παλιγγενεσίας L (et sic infra) || 20 *ὑπάρχω ML ||
21 *ὀρδιναρίω ML vulg. (et sic semper) || 23 Τέλειον cit.
Ath. cod. || 27 αὐτοῖς καθαρὰς τε L] αὐτοῖς καθαρὰς τε M
eas puras eis s || 28 sq. Cf. Cod. 7, s. 6 || δειτικίων M
δευτικίων L' δευτικίων L² || 30 latinotatus M latiná-
tika (latinatixas L²) καὶ L || ἐξεβάλλομεν ML || iteratio-
nas M iteratíonas L² iteratíonas L¹ || 31 ἰώνιον L ἰού-
λιον M || 32 largianion L largitianion M || καὶ om. s

1 subterclaverint V vulg.] subterclaverant RT || 2 et
enim ipse R || 6 sustinebit vulg.] S sq. Ro. LXX-VIII. V ||
9 non egeant aureo annulo V] aureo non egeant annulo
R aureo anulo non egeant T || 15 nuper] s. v. uel in-
super T || fuerit T² vulg.] 16 celebratiorem R || 17 qui]
quae V || 20 orienti T] [ex consule] et consule V exc. RT
exconsuli vulg.] 23 nobis add. vulg.] bonis omnibus VT]
omnibus bonis R vulg.] 24 existimavimus R existimavi-
mus vulg.] [ipsi V¹] ipsas RV³T vulg.] 26 omnino eas
puras eis] eis omnino puras vulg.] [infucatas vulg.] in-
fucatas (infiscatas V¹) libri] 27 efficere] accipere R] Et
om. V || dediticiorum RVT¹ || 28 latinitatis R¹V¹T ||
29 interationes superfluas V¹ iter actiones superflua T¹
superfluas iterationes R || 31 initio] inuito R¹ in initio
R²V³T² || 32 inprobatum R

μόνην κρατεῖν τὴν ῥωμαϊκὴν πολιτείαν ἐπὶ τῶν ἐλευθεριῶν ἠβουλήθημεν, οὐ τόποις οὐκ ἡλικίαις οὐκ ἑτέρῳ τινὶ τὸ πρᾶγμα διακρίνοιντες. Ἐπειδὴ δὲ αἱ τὴν κρείττον περι τῶν ἡμετέρων ὑπηκόων βουλευόμενοι καὶ αὐτὸ τὸ τελειότερον δεδομένον μείζουσι φήθημεν δεῖν ταῖς προσθήκαις αὐξήσει.

romanam civitatem in libertatibus volumus, non locis non aetatibus non alio quodam causam discernentes. Quoniam autem semper aliquid melius de nostris subiectis tractamus, et ipsum quod perfectius datum est [a] maioribus aestimavimus oportere adiectionibus ampliari:

CAPUT I.

διὰ τοῦτο θεσιζομεν, εἰ τις ἐλευθερώσας οἰκέτην ἢ θεράπειαν αὐτοῦ πολίτας αὐτοὺς ἀποφῆναι ῥωμαίους (οὐδὲ γὰρ ἄλλως ἔξεστιν), ἴστω παρὰ τοῦδε τὸν νόμον, ὡς ὁ τὴν ἐλευθερίαν λαβὼν ἔξει παρεπόμενον εὐθὺς καὶ τὸ τῶν χρυσῶν δακτυλίων καὶ τὸ τῆς παλινγενεῖας δίκαιον, καὶ οὐκ ἐξ ἀνάγκης αἰτήσει τοῦτο παρὰ τῆς βασιλείας ἐτι οὐδὲ δεήσειται παντελῶς οὐδεμίαις πολιπραγμοσίην, ἀλλὰ τῆ τῆς ἐλευθερίας ἰσχύι πάντα ταῦτα συνεισελεύσεται. τῆδε ἡμῶν 15 τῆς νομοθεσίας ἐκ τῆς παρουσίας ἡμέρας ἀρχομένης· οὐ γὰρ τι τῶν ἐμπροσθεν γενομένων περιεργαζόμεθα, βεβαιούμεν δὲ μᾶλλον ἅπαντα τὰ προειληθότα, ὥστε κρατεῖν αὐτὰ καθ' οὐδ' ἐγένοντο τρόπους. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὕτως ἔχειν θεσιζομεν. 20

propterea sancimus, si quis manumittens servum aut ancillam suam cives denuntiaverit romanos (neque enim aliter licet), sciat ex hac lege, quia qui libertatem accepit habeat subsequens mox et aureorum anulorum et regenerationis ius, et non iam ex necessitate hoc a principibus postulatib neque indigebit omnino ulla scrupulositate, sed libertatis virtute haec omnia subsequenter. Hac nostra legē ex praesenti die incobante: non enim aliquid horum quae prius facta sunt perscrutamur, firmamus ergo omnia praecedentia, ut valeant secundum eos quos facta sunt modos. Sed haec quidem sic habere sancimus.

CAPUT II.

Ἐκεῖνο δὲ προσεπισκήρτομεν, ὥστε μηδὲν μηδὲ μετὰ τὸνδε ἡμῶν τὸν νόμον βλάπτεσθαι τὰ πατρωνικά δίκαια ταῦτα, ἀπερ ἡμεῖς ἐνομοθετήσαμεν, ἐφ' ὧνπερ ὅλος αὐτὰ προσώπων ἐφυλάξαμεν, πλὴν εἰ μὴ καὶ τοῦτων τὸν ἀπελεύθερον ἀπαλλάξῃεν ὁ τὴν ἐλευθε- 25 ρίαν δωρησάμενος, ἢ κατὰ φιδεικόμισσον τοῦτο καταλιπὼν ἢ καὶ κατ' αὐτήν τὴν ἐλευθερίαν τοῦτο προσθεῖς. εἰ γὰρ καὶ τοῦτο δοίη, παντελῶς ὁ ἡλευθερωμένος ἀφείσθω καὶ τοῦ πατρωνικοῦ δικαίου, διότι τοῦτο ἐκεῖνος ἐπέσηκην. ἐχέτωσαν μὲν οὖν ἅπαντα 30 ταῦτα οἱ τῆς ἐλευθερίας ἡξιαζόμενοι, φυλαττέτωσάν γε μὴν καὶ μετὰ ταύτην ἡμῶν τὴν θεῖαν διάταξιν τοῖς εἰς τοιαύτην αὐτοὺς ἄγουσι τιμῆν πᾶσαν αἰδῶ καὶ τὸ γε καλούμενον obsequion καὶ τὴν ἐκ τῶν νόμων ὀρθῶς εἰσηνεργεμένην reverentiam. καὶ μὴν καὶ ἀπ- 35

Illud vero adicimus, ut nihil neque post hanc legem nostram laedantur patronatus iura illa quae nos sanximus, in quibuscumque omnino haec personis servavimus, nisi tamen etiam ab his libertum qui libertatem donavit absolverit, aut per fideicommissum hoc relinquens aut in ipsa libertate hoc adiciens. Nam si hoc dederit, omnino qui manumittitur absolvetur etiam a patronatus iure, eo quod hoc ille expressit. Habeant itaque haec omnia qui libertatem meruerunt, verumtamen servent etiam post hanc nostram constitutionem eis qui ad talem eos perduxerunt honorem omnem reverentiam, et hoc quod vocatur obsequium et reverentiam recte legibus introductam; quin etiam abstineant aut mani-

cap. II summam habet Anonymus Bodleianus (ἐκ τῆς νεαρῆς νομοθεσίας κερ. γ') ap. Zachariae *Avékd.* p. 213 (cf. idem *Ius Graeco-Rom.* IV p. 4)

valere romanam civitatem in libertatibus volumus, ita ut neque locis neque aetatibus neque alia re ulla causam discerneremus. Quoniam vero semper aliquid melius erga subiectos nostros meditates etiam ipsum quod perfectius est datum maioribus incrementis augendum ducimus:

I. propterea sancimus, si quis manumisso servo vel ancilla sua eos cives romanos declaraverit (neque enim aliter licet), ut is sciat ex hac lege eum qui libertatem accepit tamquam consecratum et aureorum anulorum et restitutionis natalium ius statim habiturum esse, neque id necessario ab imperatore amplius petiturum neque omnino ulla sollicitudine opus habiturum, sed vi libertatis haec omnia simul accessura esse. Atque haec nostra lex ex praesenti die initium capiet: neque enim quicquam eorum quae prius facta sunt sollicitamus, immo confirmamus praeterita omnia, ut valeant secundum eos quibus facta sunt modos. Sed hoc quidem ita se habere sancimus.

II. Illud vero praeterea praecipimus, ne ulla in re, ne post hanc quidem legem nostram, iura patronatus violentur ea quae nos sanximus, quibus quidem in personis omnino ea servavimus, nisi si ab iis libertum solverit is qui libertatem donavit, sive per fideicommissum hoc reliquit sive etiam in ipsa manumissione hoc adiecit. Nam si hoc quoque dederit, omnino is qui manumissus est etiam a iure patronatus liberetur, quoniam hoc ille praecipit. Habeant igitur haec omnia qui libertatem meruerunt, verum tamen servent etiam post hanc nostram divinam constitutionem iis qui ad eiusmodi honorem eos adducunt omnem verecundiam et obsequium quod vocatur et reverentiam per leges recte introductam; iam vero

3 διακρίναντες vulg. || 4 *τι κρείττον dedi ex s] τὸ κρείττον ML || βουλευόμενοι M] βουλόμεθα L tractatus s; βουλευόμεθα Zachariae || 5 τὸ om. M || 8 αὐτοῦ] αὐτοῦ vulg., τὴν αὐτοῦ Bp | αὐτοῖς om. s || 18 δὲ μᾶλλον M] οὖν LBs || 19 τόποις L^a || 21 μηδὲ om. L || 23 ἐνομοθετήσαμεν] Cod. 6, 4, 4 (cf. ib. 3) || 25 τοῦτον M^a Bp || 26 φιδεικόμισσον Bp φιδεικόμισσον M φειδεικόμισσον L || 27 καὶ om. LBp^s || 28 καὶ ἄν. s || 32 θεῖαν om. s || 33 ἀγαγοῖσι Bp || τιμῆς L^a || 34 ὀβsequion M ὀψικιον LB || 35 ὀρθῶς om. L || ῥεβherentiam M τιμῆν LB || ἀπερησθω L

mus V] estimamus R existimavimus T vulg. || adiectionibus] *poit* (positis V²) adiectionibus add. V, del. V³ || 11 generationis R¹ || ex om. R¹ || 12 principibus V¹ || 16 perscrutamur VT¹ || ergo omnia praecedentia ut V² || omnia ergo praecedentia ut R ergo praecedentia omnia. ut T ergo praecedenti aut V¹ || 17 eos quos] eos per quos V³ T²; eos deleri malim || 21 rubr. De reverentia et obsequio patronis a libertis (a libertis patrono R) praestanda et de ingratis libertis RT in marg. (ex Iul.) || 22 illa] illa vero V³ || 23 sanximus T] sancimus R sanctimus V || 24 servavimus libri, corr. Beck || 26 hoc adiciens R] hec adiens VT || 27 hoc RV²] hec T om. V¹ || qui] quia R¹ || 28 absoluebitur V¹ || a om. R || 29 hoc] hec T om. R || habeat V || 31 ei RVT || 33 quod] quodquod T¹ || reuerentia R¹ || 34 introductum R¹

1 volumus V¹ vulg.] uolumus RV² T || 2 etatis R¹ T² etates V¹ || causa V¹ || 3 aliquid R || 4 et V] etiam RT vulg. || quod] qui R || 5 a del. Osenbrüggen || estimavi-

εχέσθωσαν ἢ χειροῶν ἢ ἐπιβολῆς ἢ τῶν ἄλλων, ἐξ ἧν ἀπελεύθεροι τοιούτου ἢ πράττοντες ἀναδοῦλωσιν κατὰ τοὺς περὶ τούτων γεγραμμένους ὑφίστανται νόμους καὶ ἀποκαθίστανται τῇ προτέρᾳ τύχῃ. εἰ γὰρ οὐδένα παντελῶς ἀχάριστον εἶναι περὶ τὸν δωροδότημον συνεωρήσαμεν, κἂν εἰ τῶν εὐγενεστάτων εἴη, ἀλλὰ τὰς δωρεὰς ἀκύρους ἀπεφῆγαμεν ἐν τοῖς παρ' ἡμῶν ἤδη γραφεῖσι νόμοις καὶ ἐν τοῖς καθ' ἑκάστην παρ' ἡμῶν κελυθίοις, πῶς ἂν ἀνασχοίμεθα τὸν ἐλευθερωτὴν τὸν ἐν ἴσῳ πατρὸς περὶ τὸν ἀπελεύθερον διγαγεμένον παρ' αὐτοῦ τὴν παθεῖν ποιηρὸν ἢ ὕβρεις τυχόν τραχείας καὶ ἀπερεῖς ἢ πληγὰς ἢ μεγάλην καὶ ἀφόρητον ὑποστῆναι ζημίαν; ἀλλ' εἰ τι τούτων νομίμοις ἀποδείξουσιν ἐλέγξει παθῶν ὃ τῆν ἐλευθερίαν δοῖς ἢ καὶ οἱ τούτων παῖδες, μετὰ τοῖς εἰρημόνοισι ἐλέγχουσιν τὸν ἀπελεύθερον τῷ προτέρῳ δώσωμεν σχήματι, τῆς μὲν τῶν ὀνομάτων περιεργασίας καὶ τῆς δια ταῦτα ζημίας ἄπαντας ἀπαλλάττοντες, τὸ δίκαιον δὲ πανταχοῦ καὶ ἴσον καὶ νομοθέτῃ προέπον καὶ ἀρέσκον θεῷ τῷ τε ἀπελευθερῶν τῷ τε πάλα δεσπότη γυναικὶ λάζαντες. Ὡστε ἔστωσαν μὲν καὶ ἀπελευθεροὶ καὶ εὐγενεῖς, εἴτε οἱ πρόην ἐλευθερωθέντες, εἴπερ ὅπως αὐτοῖς τοῦτο περιουσιμῆται, εἴτε οἱ μετὰ τὸνδε ἡμῶν τὸν νόμον εἰς ἐλευθεροὺς ἀρικνούμενοι, ὡς εὐγενεῖς δὲ ἤδη γενόμενοι βιωτάωσαν, καὶ τῆν ὀφειλομένην τιμὴν τοῖς ἐλευθερωταῖς ἀποδιδότωσαν, ὥστε μὴ πάλιν αὐτοὺς καὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς εὐγενείας ἐκπεσεῖν ὡς ἀγνώμονας καὶ ἀχάριστους ἐληλεγεμένους καὶ ὑπὸ τοῦ νόμου καταδικασμένους. ἔσονται γὰρ οὕτω διγενεῶς ἐλευθεροὶ τε καὶ εὐγενεῖς, εἰ τοῖς ἐλευθερωταῖς καὶ τοῖς τούτων παισὶν ἀδελωτόν τε καὶ ἐλευθερὸν τῆν ἑαυτῶν αἰδῶ τε καὶ reverentiam καὶ εὐγνωμοσύνην φυλάξαιεν· ὧν δὲ τηρουμένων οὐ μή ποτε εἰς τῆν ἐμπροσθεν κατολισθήσουσι τύχην.

CAPUT III.

Εἰ δὲ τις ἀπελευθερὸν ἀγαγεῖναι βουληθεῖν καὶ 35 γνησίαν ποιήσασθαι γαμετὴν ὅποιασὺν ἀξίας ὧν,

capitulum III et IV maior pars fuit in B 32, 1, 3, unde c. III *Εἰ τις ἀπελευθερὸν* — 386, 5 *διάδοχοι* et IV *Καὶ οὕτω* — 386, 23 *χαρίζεσθαι* habet Πείρα 49, 25 p. 231 Zach. (= P), 386, 26—29 *Εἰ στρατιώτης καταλίπη προσβίων τῶν οἰκείων* — δοκεῖ Tipucitus. (Eiusdem loci 386, 26 sq. summam ex Ath. habet lib. περὶ διαφορῶν ἀναγνωσμάτων § 18 p. 197 Heimb.)

abstineant vel a vi vel ab insidiis vel a reliquis propter quae liberti qui tale quid committunt secundum leges de his scriptas in servitutem revocantur et priori conditioni restituntur. Etenim si neminem omnino ingratum esse adversum donatorem passi sumus, etiamsi ex nobilissimis sit, sed donationes irritas declaravimus in legibus iam a nobis scriptis in iisque quae cotidie a nobis praecipuntur, quomodo sinamus manumissorem, qui patris instar erga libertum se praestitit, ab eo quicumque mali pati, vel contumelias forte atroces et indignas vel plagas vel magnum et intolerabile damnum subire? Verum si quid horum se perpessum esse legitimis probationibus evicerit is qui libertatem dedit vel etiam filii eius, post dictas probationes libertum priori statui restituemus, quippe qui nomen quidem ambagibus atque damno inde oriundo omnes liberemus, usquequaque autem quod iustum et aequum est et legislatorem decet et deo placet tam liberto quam veteri domino servaverimus. Itaque sint quidem et liberti et ingenui sive qui antea manumissi sunt, si quidem deserite hoc iis praebitum est, sive qui post hanc nostram legem ad libertatem pervenerint, vivant autem tamquam ingenui iam facti, et debitum honorem manumissoribus praestent, ne rursus libertate et ingenuitate priventur ut inverecundi et ingrati convicti et a lege condemnati. Sic enim erunt perpetuo liberi et ingenui, si manumissoribus eorumque liberis sinceram et liberam suam verecundiam et reverentiam et pietatem custodierint, quibus servatis certe numquam in priorem conditionem relabentur.

III. Si quis autem libertam ducere voluerit et legitimam uxorem facere, cuiuscumque dignitatis

3 τούτου L || νόμοις] Cod. 6, 7, 2, 3 (cf. 3, 12) || 8 ἤδη — παρ' ἡμῶν om. L || νόμοις] Cod. S, 55 (56), 10 || 9 ἂν om. L || ἀνασχοίμεθα B^p ἀνασχοίμεθα MLB^v || 12 μεγάλην καὶ ἀφόρητον] maxime intolerabilia § || 13 ἐποστῆναι (sic) L¹ ἐπιστῆναι L² || 14 *ἐλέγξει B^p (cf. 5) ἐλέγξει ML vulg. || 15 καὶ om. § || οἱ ἢ B^p, om. B^v || 16 post ἀπελευθερὸν verba διαγαγεμένον — ποιηρὸν ex v. 11 err. repetit L¹ || δώσωμεν M δώσωμεν L || 17 περιεργίας B^p || διὰ ταύτης B^p || 22 εἴπερ] et § || 28 ἀγνώμονας τε καὶ ἀχάριστους ἐλελεγεμένους B^p || 32 reverentiam L reverentiam M τιμὴν L s. v., B || 35 καὶ] aut §

bus aut insidiis aut aliis ex quibus liberti tale aliquid agentes rursus servitutem sustinent secundum de his scriptas leges et restituntur priori conditioni. Nam si nullum penitus ingratum esse circa 5 donatorem permisimus, licet fuerit bene natus, sed donationes infirmas pronuntiavimus in his quae dudum a nobis scriptae sunt legibus et in his quae a nobis cotidie praecipuntur, quomodo patiemur manumissorem, qui aequalis patri circa libertum factus 10 est, ab eo aliquid pati malignum aut iniurias forsitan asperas et indecentes seu plagas aut maxime intolerabilia sustinere dispensia? Sed si quid horum legitimis probationibus convicerit passum se qui libertatem dedit vel eius filios, post praedictas 15 probationes libertum in priori restitimus habitu, nomen quidem perscrutatione et propter haec dispensia omnes eripientes, iustitiam autem ubique et aequitatem et quod legislatorem decet et quod placet deo et liberto et dudum domino conservantes.

1 Quapropter sint quidem et liberti et ingenui, sive hi qui dudum manumissi sunt et evidenter eis hoc largitum est, sive illi qui post hanc nostram legem ad ingenuitatem venient, et tamquam bene nati iam facti vivant et debitum honorem manumissoribus reddant, ut non denuo et libertate (et) benenatione cadant tamquam indevoti ingraticque convicti et a lege damnati. Erunt namque ita perpetue liberi et ingenui, si manumissoribus eorumque filiis incon- 20 fusum et liberam suam venerationem et reverentiam devotionemque servaverint, quibus videlicet conservatis numquam ad priorem relabentur fortunam.

Si quis autem libertam ducere voluerit aut legitimam facere coniugem cuiuslibet dignitatis existens,

4 nullus V^a || circa om. R || 7 scripta RVT || 8 patiemus V¹ || 9 qui] quia V^a || factus est om. R¹ || 11 plaga R¹ || 12 intolerabilia RVT¹ || 13 propriationibus V || se — 14 filios V² in ros. || 15 constituimus R restitutus Beck || 16 perscrutationem VT || haec VT] hoc R vulg. || 17 eripientes V¹ || 18 legislationem R || 19 libero V¹ || 21 quidem om. R || 22 hii RVT || et] si Beck || evidentes V¹ || eius R¹ || 23 nostram legem VT] legem nostram R vulg. || 24 venient, et Beck] venientes libri || 26 denuo] de uno V^a || et add. vulg. || 29 filius R¹ || 31 conservans R || 32 ad om. V¹ || 35 rubr. Si libertinam suam patronus uxorem (uxorem om. T) habere (duxerit vel habere R) maluerit RT in marg. (ex Iul.) || ducere RT²] deducere VT¹ || aut] et Beck

γαμικὰ συνταττέτω συμβόλαια· τάντην γὰρ μόνην ἀπαιτοῦμεν μετὰ τὴν ἐλευθερίαν τὴν παρατήρησιν. καὶ ἔστωσαν καὶ οἱ προλαβόντες παῖδες καὶ οἱ μετὰ τὰ προικῶα τεχθέντες ἐλευθεροὶ τε καὶ εὐγενεῖς, καὶ γνήσιοι γέ μὴν τῷ πατρὶ διάδοχοι, τῆς αἰτήσεως τῶν χροσῶν δακτυλίων καὶ τοῦ δικαίου τῆς παλιγγενεσίας ἀπηλλαγμένοι, καὶ οὐδεμίαν παντελῶς ἔχοντες διαφορῶν πρὸς τὰ λοιπὰ τῶν εὐγεγονότων συνοικέσια. ἐλευθερία γὰρ τῶν μητρὸς καὶ πρὸς γέ συμβόλαιον γαμικῶν τὴν γονὴν ἐλευθέραν τε καὶ εὐγενῆ καὶ τῷ 10 πατρὶ διάδοχον ἀποδείξουσιν.

CAPUT IV.

Καὶ οὕτω τῶν πραγμάτων καὶ τῆς ἀληθείας ὅλοι γινόμεθα, ὥστε εἴ τι καὶ δουλευούσης τῆς γυναικὸς ἐξ αὐτῆς γένοιτο παῖδες, βουληθεῖη δὲ ἐκείνος ὕστερον τὴν γαμετὴν ἐλευθερώσει καὶ προικῶα συντάξαι 15 συμβόλαια, ἅμα τῇ τῶν προικῶων γραφῇ καὶ τοῖς παισὶν ἀρμόσει τὸ τε τῆς ἐλευθερίας ὁμοῦ καὶ τὸ τῆς γνησιότητος δίκαιον· οὐκ ἐπιζητούντων ἡμῶν ἰδιάζουσιν ἐλευθερίαν ἐπὶ τοῖς πασὶ γενέσθαι, ὥστε ἢ συνελυθερωθῆναι τῇ μητρὶ ἢ καὶ μετ' αὐτὴν ἢ καὶ 20 πρὸ αὐτῆς ἴσως τὴν ἐλευθερίαν λαβεῖν, ἀλλ' ἅμα τῇ γραφῇ τῶν γαμικῶν συμβολαίων εὐθὺς αὐτοῖς καὶ τὴν ἐλευθερίαν χαρίζομεθα. τί γὰρ ἂν μείζον δεῖξεν ὁ πατὴρ ἐλευθερίας τῶν παίδων σημεῖον ἢ τὸ τὴν γαμετὴν ἀποφῆναι καὶ ἐλευθέραν ὁμοῦ καὶ γνησίαν 25 τῇ τῶν γαμικῶν συμβολαίων γραφῇ; εἰ γὰρ στρατιωτικῶς καταλιπὼν προσβείων τῶν οἰκείων τινὶ θεραπόντων αὐτῇ τῇ δόσει τὸν προσβείων καὶ τὴν ἐλευθερίαν δίδοναι δοκεῖ, πῶς οὐκ ἂν πολλῶ μᾶλλον ὁ πατὴρ, εἰ γράψει συμβόλαιον γαμικόν, ἔξει τοὺς ἑαυτοῦ 30 παῖδας ἐξ αὐτοῦ δὴ τούτου καὶ μόνου καὶ ἐλευθέρους καὶ γνησίους διαδόχους; οὐ γὰρ ἂν τις αὐτὸν οἰηθεῖ βουληθεῖν τὴν μὲν τῶν παίδων μητέρα γνησίαν εἶναι καὶ τηλικούτου αὐτῇ χαρίσασθαι πάροργον ἴδουης, τοὺς ἑαυτοῦ δὲ παῖδας τοὺς ἐκ τῶν αὐτοῦ 35 φόντας σπερμάτων ἐκ καταλιμπάνειν δουλεύοντας. 1 Ταῦτα ὁμοίως μὲν ὑπὲρ τῶν ἐλευθερωτῶν ὁμοίως δὲ ὑπὲρ τῶν ἀτελευθέρων ἐνομοθετήσαμεν. εἰ γὰρ μὴ τὰ ἔμπροσθεν εἰρημένα τοῖς ἐλευθερωταῖς φηλάζομεν, ὀκνηροτέρους ἴσως τοὺς ἀνθρώπους περὶ τὴν 40

nuptialia conficiat documenta; hanc enim solam post manumissionem observationem adicimus. Et sint etiam praecedentes filii et qui post dotalia nati sunt liberi et ingenui et sui et patri successores, a postulatione aureorum anulorum et pristinorum natalium liberati nullamque penitus habentes differentiam ad cetera ingenuorum matrimonia. Libertas enim matris et insuper documentum nuptiale sobolem liberam et ingenuam et patri succedentem demonstrabunt.

Et ita rebus et veritate toti effimur, ut si cui etiam ex serviente muliere procreentur filii et voluerit ille postea mulierem manumittere et dotalia conficere documenta, mox cum ipsa dotis inscriptione et filiis competet libertatis simul et suorum ius, non requirentibus nobis specialem libertatem in filiis fieri et simul manumitti cum matre aut post eam vel ante eam forte libertatem accipere, sed scriptione nuptialium documentorum mox eis etiam libertatem donamus. Quod enim maius utique ostensurus est pater libertatis filiorum indicium quam [quod] uxorem ostendere liberamque simul et legitimam nuptialium documentorum conscriptione? Si enim miles relinquens legatum alicui suarum ancillarum ipsa donatione legati et libertatem dare videatur, quomodo non multo magis pater, si documentum nuptiale conscriperit, habebit proprios filios ex hoc solo et liberos et legitimos successores? Neque enim qui libet eum putaturus erit voluisse filiorum quidem matrem legitimam esse et hoc tam magnum ei donasse opus libidinis, proprios autem filios ex suo natos semine adhuc relinquere servituros.

1 Haec similiter quidem pro manumissoribus similiter autem pro manumissis sanximus. Nam si ea quae in praecedentibus dicta sunt manumissoribus non servamus, segniores forsitan homines circa liber-

sit, nuptialia componat instrumenta: hanc enim solam observationem post libertatem requirimus. Atque filii tam ante quam post dotalia instrumenta nati liberi et ingenui sint, et legitimi utique heredes patri suo, petitione aureorum anulorum et iuris restitutionis natalium liberati, nulla omnino a reliquis ingenuorum coniugis differentia admissa. Libertas enim matris et insuper nuptiale instrumentum subolem et liberam et ingenuam et successorum patri demonstrabunt.

IV. Atque ita tota mente versamur in rebus et veritate, ut si cui etiam dum mulier in servitute est, ex ea liberi nati sint, isque postea uxorem manumittere et dotalia instrumenta componere velit, simul cum dotalium instrumentorum scriptione etiam liberis tam libertatis quam legitimorum ius competat; neque requirimus specialem in liberis libertatem, ita ut vel una cum matre manumittantur vel etiam post eam vel etiam ante eam forte libertatem accipiant, sed simul cum scriptione instrumentorum nuptialium statim iis etiam libertatem largimur. Quod enim maius libertatis filiorum indicium pater daturus est quam quod uxorem liberam simul et legitimam ostendat per scriptionem dotalium instrumentorum? Nam si miles qui legatum suorum servorum alicui reliquit ipsa datione legati etiam libertatem dare videtur, quidni multo magis pater, si instrumentum nuptiale scriperit, suos filios ex hac quidem sola re et liberos et suos heredes habiturus sit? Neque enim putaverit quisquam eum voluisse matrem quidem liberorum legitimam esse ac tantum ei voluptatis incrementum esse gratificatum, liberos autem suos ex ipsius semine natos 1 relinquere servituros. Haec pariter tam pro manumissoribus quam pro libertis sanximus. Nam nisi ea quae prius dicta sunt manumissoribus servemus, segniores fortasse homines ad libertatem largiendam

1 συνταττέτω P || 2 ἀπαιτοῦμεν] adicimus ε || 5 γέ μὴν om. P et ε || 8 συνοικεσίαν L || 11 ἀποδείξουσι M^b L || 12 καὶ τῆς ἀληθείας om. P || 13 δουλευούσης P || 14 ἐξ αὐτοῦ ML¹ || 16 καὶ om. P || 19 ὥστε ἢ ὥστε ἢ καὶ P, et ε || 21 ἀλλ' ἅμα M] ἀλλὰ LPε || 25 καὶ ἐλευθέραν (ἐλευθέρως L^a) Lε] ἐλευθέραν M || 26sq. Cf. Cod. 6, 21, 7. Dig. 29, 1, 40 § 2 || 27 προσβείων] ληγάτων s. v. L || θεραπόντων] ancillarum (i. e. θεραπωνῶν) ε || 31 ἐξ αὐτοῦ δὴ τούτου καὶ μόνου] ex hoc solo ε || 33 μητέραν L

3 et qui] et om. R¹ VT || 4 sui et R¹ T vulg.] s cum spatia vac. 12 fere litt. V¹ sui V² sint R³ || successio-

nes R || 5 pristinum RVT¹ || 6 nullamque] nullam (scr. m. 2 in spat. vac.) V || 7 ingenuarum R^a || 12 veritate V vulg.] veritati RT || tuti (tuti tati R^a) RT || effimur R effituntur T; leg. affimur? || si cui] sicut V || 13 praecedentur R || 14 mulierem postea R || 15 dotis inscriptione (cf. p. 383, 16)] dotalium scriptione Beck || 16 competit R competit V¹ || 18 et simul] et om. R¹ || post eam VT²] postea RT¹ vulg. || vel ante V² in ras. || 19 scriptionem VR² conscriptione vulg. || 20 libertatem T^a libertati R² T^b || 22 libertates R¹ || inditium R² T] inditium R¹ V || quod om. vulg. || 27 nuptiali R^a || 28 proprios filios V² in ras. || et liberos] et om. R || 33 natus V¹ || 38 autem om. R || sanccimus RT || 40 fortasse R

τῆς ἐλευθερίας φιλοτιμίαν ἀποτελέσομεν· ἡμῖν δὲ πᾶσα καθέστηκε σπουδὴ τὰς ἐλευθερίας κρατεῖν τε καὶ ἰσχυρίναι ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἀνθρῶν τε καὶ αἰξάνεσθαι πολιτείᾳ· καὶ γὰρ δι' ταύτης ἕνεκα τῆς ἐπιθυμίας καὶ ἐπὶ Λιβύης καὶ ἐπὶ τῆς Ἑσπερίας τῆλικούτους ἡράμεθα πολέμους ὑπὲρ τε τῆς ὀρθῆς πρὸς θεὸν δόξης ὑπὲρ τε τῆς τῶν ὑπῆκόων ἐλευθερίας.

tatis largitatem efficitur. Nobis autem omne extat studium subsistere libertates atque valere et in nostra florere et augeri republica. Etenim huius causa desiderii et in Libya et in Hesperia tanta suscepimus 5 bella et pro recta ad deum religione et pro subiectorum pariter libertate.

CAPUT V.

Ποιοῦμεθα δὲ ξένον οὐδέν, ἀλλὰ τοῖς ἀρίστοις τῶν πρὸ ἡμῶν αὐτοκρατόρων ἀκολουθοῦντες. ὡς περ γὰρ Ἀντωνίνος ὁ τῆς εὐσεβείας ἐπώνυμος, ἐξ οὐπὲρ καὶ 10 εἰς ἡἄετα τὰ τῆς προσηγορίας ταύτης καθήκει, τὸ τῆς ῥωμαϊκῆς πολιτείας πρότερον παρ' ἐκάστου τῶν ὑπῆκόων αἰτούμενον καὶ οὕτως ἐκ τῶν καλουμένων peregrinon εἰς ῥωμαϊκὴν εὐγένειαν ἄγον ἐκείνους ἅπανιν ἐν κοινῷ τοῖς ὑπῆκόοις δεδώρηται, καὶ ὁ γε Θεοδό- 15 σιος ὁ νέος μετὰ Κωνσταντίνου τὸν μέγαν, τὸν τῆς ἱερᾶς ταύτης πόλεως οἰκιστὴν, τὸν τῶν παιδῶν δικαίον πρότερον αἰτούμενον ἐν κοινῷ δέδωκε τοῖς ὑπῆκόοις, οὕτω καὶ ἡμεῖς τούτο δι' τῆς παλιγγενεσίας τε καὶ τὸν χρῶσθαι δακτυλίῳν ἐκάστῳ τῶν αἰ- 20 τούτων διδόμενον καὶ ζημίαι παρεχόμενον ἀφορμὴν καὶ πολυπραγμοσύνης καὶ τῆς παρὰ τῶν ἐλευθερωτῶν δόμενον ἀνθεντίας ἅπανιν ὁμοίως τοῖς ὑπῆκόοις αὐτόθεν διδομεν. ἀποκαθίσταμε γὰρ τῇ φύσει τοὺς τῆς εὐγενείας ἀξίους οὐ καθ' ἓνα τὸ λοιπόν, ἀλλὰ 25 πάντας ἐφεξῆς τοὺς ἐλευθερίας παρὰ τῶν κεκτημένων ἀξιουμένους, ἵνα καὶ ταύτην μεγάλην τινὰ καὶ γενικὴν φιλοτιμίαν τοῖς ἡμετέροις ὑπῆκόοις προσθῆιμεν.

(Ἐπίλογος.) Ὅσα τοῖνυν ὑπὲρ τῆς τῶν ὑπῆκόων φιλανθρωπίας παρίσταν τῷ ἡμετέρῳ κράτει κἄν τῷδε 30 τῷ νόμῳ, ταῦτα ἢ σὴ ὑπεροχὴ μανθάνουσα τοῖς ἡμετέροις ὑπῆκόοις [κατὰ ταύτην τὴν εἰδικαίμονα πόλιν] δι' ἡλα ποιησάτω διὰ προγραμμάτων οἰκείων ἐνταῦθα τε καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ὥστε μαθεῖν ὅτι τῶν ἡμετέρων ὑπῆκόων ἐφ' ἐκάστης κηδόμεθα τὰ πρὸς λυ- 35 σιτέλειαν αὐτῶν νομοθετοῦντες. κρατήσῃ δὲ ὁ νόμος ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἅπασιν καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν ἀποβαίνουσιν θεμασί· τὸ γὰρ φθάσῃ οὐ περιεργαζόμεθα.

Dat. xv. k. Febr. CP. imp. dn. Iustiniani pp. A. ann. XII. Apione v. c. cons.

Facimus autem novum nihil, sed egregios ante nos imperatores sequimur. Sicut enim Antoninus Pius cognominatus, ex quo etiam ad nos appellatio 10 Pius pervenit, ius Romanae civitatis prius ab unoquoque subiectorum petitus et taliter ex eis qui vocantur peregrini ad Romanam ingenuitatem deducens ille hoc omnibus in commune subiectis donavit, et 15 Theodosius iunior post Constantinum maximum sacratissimae huius civitatis conditorem filiorum prius ius petitum in commune dedit subiectis, sic etiam nos hoc videlicet regenerationis et aureorum anulorum ius unicuique petentium datum et damni et scrupulositatis praebens occasionem et manumissorum indigens auctoritate omnibus similiter subiectis ex hac lege damus. Restituimus enim naturae ingenuitate dignos non per singulos de cetero, sed omnes deinceps qui libertatem a dominis meruerunt, ut et hanc magnam quandam et generalem largitatem nostris 20 subiectis adiciamus.

(Ἐπίλογος.) Quae igitur pro subiectorum indulgentia placuerunt nostrae clementiae per hanc legem, haec tua celsitudo cognoscens nostris subiectis faciat manifesta per programmata propria et hic et in provinciis, ut discant quia nostrorum subiectorum per omnia curam habemus ea quae pro utilitate eorum sunt sancientes. Valebit autem lex haec in subsequentiis omnibus et eis qui post eam emer- 25 serint casibus; quod enim recessit non perscrutamur.

Dat. kal. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. [a. 539] anno XII. Apione viro clarissimo consule.

efficiemus: verum omne nobis studium id agit, ut libertates et valeant et vim habeant utque in nostra republica et floreat et augeantur. Etenim huius desiderii gratia et in Libya et in Occidente tanta bella suscepimus cum pro recta de deo opinione tum pro subiectorum libertate.

V. Neque vero novi quicquam facimus, sed optimos eorum qui ante nos fuerunt imperatores sequimur. Sicut enim Antoninus qui ex pietate cognomen habuit, a quo quidem ad nos quoque ista appellatio delata est, Romanae civitatis ius, quod antea unicuique subiectorum petendum erat atque ita demum ex peregrinorum qui vocantur status ad Romanam ingenuitatem ducebat, omnibus in commune subiectis donavit, et Theodosius iunior post Constantinum magnum, sanctae huius civitatis conditorem, ius liberum quod antea impetrandum erat in commune subiectis dedit, ita nos quoque illud quidem ius restitutionis natalium et aureorum anulorum, quod unicuique petenti dabatur et damnum atque ambagum copiam praebat et manumissorum auctoritate indigebat, omnibus pariter subditis ilico damus. Restituimus enim naturae eos qui ingenuitate digni sunt non singulos in posterum, sed omnes deinceps qui libertate a dominis dignantur, ut et hanc magnam et generalem liberalitatem subiectis nostris impertiamus.

Ἐπίλογος. Quaecumque igitur pro subiectorum commodis hac quoque in lege potentiae nostrae placuerunt, ea tua sublimitas cognoscens subiectis nostris [in hac felici civitate] per edicta propria et hic et in provinciis manifesta faciat, ut intellegant nos subiectis nostris omni tempore prospicere, quae ad utilitatem eorum pertinent sancientes. Valebit autem lex in omnibus qui futuri sunt casibus quique post eam emeruerint; neque enim id quod praeterit sollicitamus.

7 ὑπῆκόων] subiectorum pariter § 10 Ἀντωνίνος ὁ τῆς εὐσεβείας ἐπώνυμος] immo M. Antoninus Caracalla (cf. Dig. 1, 5, 17) || 11 καθήκει L || 13 αἰτούμενον] petitus § || peregrinon ML || 14 ἄγον Haloander] ἄγον libri || ἐκεί- 15 νος] ille hoc § || 15 Θεοδοσίος] Cod. S, 58 (59), 1 || 21 ἀφορμῆν] ἀφορμὴν καὶ παρεχόμενον (παρεχόμενον del. L¹) L || 23 ἀνθεν- 24 τείας L || αὐτόθεν] ex hac lege § || 24 ἀποκαθίσταμεν L || 30 κἄν τῷδε τῷ νόμῳ ML] per hanc legem § || 31 ταῦτα] δηλοῦται malit Zachariae sine causa || 32 post ὑπῆκόοις verba προσθῆιμεν· ὅσα τοῖνυν — τῷ ἡμετέρῳ κράτει (v. 28—30) err. rep. M¹] κατὰ — πόλιν omnia in § seclusi || 39 subscr. om. Iul. || xv. k. Febr. M¹] καλῶν Φεβρουα- 40 ρίαν Ath. μηνί φεβρουαρίῳ Theod. kal. Sept. § || CP §] CR· CP M¹] imp. dn. Iustiniani pp. a. ann. XII. M⁵] βασι- 41 λείας Ιουστινιανού τὸ ἴβ' Ath. βασιλείας ἔτει ἴβ' Theod. || 40 Apione (sic) ne. cons. M(5), ὑπατείας τοῦ 42 ἐπερφεστάτου Ἀπίωνος Theod. ὑπατείας Ἀπίωνος Ath.

1 efficiemus R² vulg. || omnem V commone R¹ || existat R || 3 et huius enim V¹ || * causa desiderii] causae (om. V) desiderio libri || 4 libia RVT || esperia — 9 sequimur scr. R² in ras. 2 versum || 5 ad] a R(2), corr. R³ || pro] de T¹, om. R(2) || 12 petitus] petium vulg. || 13 peregrini V¹ || 16 prius ius petitum] post inspectum R¹ || 19 unicus R || 20 praebens T² vulg. || praebentem R¹ T¹ V praebentes R² || indigens T² vulg. || indigentem RVT¹ || 21 ex] et RT¹ del. T² || 22 ingenuitatem V || 24 et hanc] et hanc nostram V, et om. RT || 32 per programmata] propter gramata R || 34 pro om. V¹ || 35 sunt om. V || lex haec VT] haec lex R vulg. || 36 qui] quae R¹ || post eam] postea V² T || 39 subscriptionem praestant VBamb. I Ambra- 40 censius || sep. Bamb. I Ambr. septemb. V || cap. V || impr. 41 dōn. Iust. V imp. dnn. Iustin. Bamb. I imp. dōnus Iust. Ambr. || 40 consule ante Apione coll. Bamb. I || viro cla- 42 rissimo V ue. i. clarissimo Ambr.

06

ΠΑΡΑ ΤΙΣΙ ΧΡΗ ΔΙΚΑΖΕΣΘΑΙ
ΜΟΝΑΧΟΥΣ ΚΑΙ ΑΣΚΗΤΡΙΑΣ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Μηνᾶ τῷ ἁγιοτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ 5
καὶ οἰκουμενικῇ πατριάρχει.

(Προοίμιον.) Πρᾶγμα μαθόντες ἐπὶ ταύτης τῆς
βασιλίδος πόλεως οὐκ ὀρθὸν γίνεσθαι ἀήθην κοινῶ
νόμῳ τοῦτο θεραπεύσαι, ἀρχόμενοι μὲν ἀπὸ ταύτης
τῆς εὐδαίμονος πόλεως, εἰς ἅπασαν δὲ αὐτὸν τὴν 10
ὑπῆκουσιν ἐκτεινόντες. τινὲς γὰρ τὴν τῆς ὀρθοδόξου
πίστεως σεμνότητα βουλόμενοι διαφθεῖραι, εἴ τινα
δικὴν ἔχουσιν δῆθεν ἢ πρὸς μοναχοὺς ἢ πρὸς ἀσκη-
τριάς, προσίαισι τοῖς πολιτικοῖς ἀρχουσιν, οἱ δὲ ἐκπέμ-
πουσι πράκτορας ἀξιούντας ἔνδον τε γενέσθαι τῶν 15
ιερῶν τόπων καὶ μοναχοὺς ἐξέλκειν καὶ μοναστριάς
ἤτοι κητριάς ἐνοχλεῖν ἴσως καὶ ἀθεάτους οὐσίας·
κάντευσεν ὕβριν τε καὶ σύγκρυσιν οὐ μικρὰν τοῖς
προσκυνητοῖς γίνεσθαι τόποις.

R APUD QUOS OPORTEAT
CAUSAM DICERE MONACHOS ET
ASCETRIAS R

Idem Aug. Menae beatissimo archiepiscopo et
generali patriarchae.

(Praefatio.) Rem cognoscentes non rectam fieri
in hac regia civitate communi lege aestimavimus hoc
mederi, incobantes quidem ab hac felicissima civi-
tate, in omnia vero eam quae subiecta sunt disten-
dentes. Quidam enim volentes corrumpere ortho-
doxae fidei honestatem, si quidam litem habuerint
quasi cum monachis aut ascetriis, civiles iudices
interpellant, at illi mittunt executores praesentes
accedere intra loca sancta et monachos trahere at-
que monastrias vel ascetrias inquietare, forsitan eas
quae non videntur: et hinc iniuriam et confusionem
non parvam adorabilibus fieri locis.

CAPUT I.

Διὰ τοῦτο τοῖνυν θεσπίζομεν, εἴ τις οἰανῶν ἔχοι 20
δικὴν πρὸς τινὰ τῶν εὐλαβεστάτων ἀσκητῶν ἢ τῶν
ιερωμένων παρθένων ἢ γυναικῶν ἐν μοναστηρίοις
ὄλας οὐσῶν, τῷ θεοφιλεστάτῳ πόλεως ἐκάστης ἐπι-
σκόπῳ προσίαι, τὸν δὲ πέμπειν καὶ μετὰ πάσης
σεμνότητος τε καὶ εὐσχημοσύνης τὰ περὶ τῆς τῶν 25
προσώπων παρουσίας διατάττειν, εἴτε δέοι διὰ τῶν
ἡγουμένων εἴτε διὰ τῶν ἀποκρισίων εἴτε δι' ἐτέ-
ρων τιῶν παραγίνεσθαι· αὐτὸν δὲ μετὰ τῆς ἱερα-
τικῆς σεμνότητος τὸ πρᾶγμα ἐξετάζειν καὶ κρίνειν,
καὶ πολιτικῶς μὴ εἶναι παντελῶς αὐτοῖς δικαστὰς 30
μηδὲ κατασχέειν τὴν αὐτῶν σεμνότητα, ἱκανῶν
ὄντων τῶν θεοφιλεστάτων ἐκάστης πόλεως ἐπισκόπων

Propterea igitur sancimus, si quis quamcumque
habuerit causam cum aliquibus venerabilibus sancti-
monialibus aut sacratis virginibus aut mulieribus
omnino in monasteriis consistentibus, deo amabilem
civitatis illius episcopum interpellat, ille vero mittat et
cum omni honestate quae sunt de personarum praesentia
disponat, sive oportet per abbates sive per
responsales sive per alios quoslibet hoc fieri; ipse
vero cum omni veneratione sacerdotali causam exami-
net et iudicet, et civiles non sint penitus eis iudi-
ces neque confundant eorum honestatem, cum idonei
sint deo amabiles singularum civitatum episcopi et

Nov. LXXIX (Authent. LXXX = Coll. VI tit. 7: gloss.) Graece extat in M (om. L praeter rubricam cf. ad 390, 16). —
Epit. Theod. 79, Athan. 1, 15 (inde Coll. const. eccl. III 1, 15), Nomoc. XIV tit. 9, 1 p. 536 Pitra. Iulian.
const. LXXXIII.

LXXIX.

APUD QUOS CAUSAM DICERE OPORTEAT MONACHOS
ET SANCTIMONIALES.

Idem Augustus Menae sanctissimo archiepiscopo et patriarchae universali.

Praefatio. Rem non iustam comperti in hac regia urbe committi existimavimus communi lege
eam sanandam esse, ut initium quidem caperemus ab hac felici urbe, ad omne autem imperium nostrum
eam extenderemus. Nonnulli enim orthodoxae fidei gravitatem minuere volentes, si quam forte litem sive
cum monachis sive cum sanctimonialibus habent, civiles iudices adveniunt, hi autem executores mittunt, qui
sacra loca intrare et monachos extrahere et sanctimonialibus sive ascetriis molestiam exhiberi audent,
quas forte ne videre quidem liceat: atque inde non exigua iniuria et perturbatio adorandis locis infertur.

I. Propterea igitur sancimus, si quis qualemcumque litem habeat cum quibusdam ex religiosissimis
monachis vel ex consecratis virginibus mulieribusve quae omnino in monasteriis sunt, ut deo carissimum
civitatis cuius est episcopum adeat, is autem mittat et cum omni gravitate atque honestate quae ad per-
sonarum praesentiam pertinent statuat, sive praesules sive apocriarios sive quos alios illorum nomine
comparare oportet; ipse vero cum sacerdotali gravitate causam examinet et diiudicet, neve sint omnino
civiles iis iudices neu gravitatem eorum ignominia afficiant, cum deo carissimam cuiusque civitatis episcopi

1 rubr. Περὶ μοναχῶν δικαζομένων Theod. || 2 χοῦ
ML] δεῖ Ath. || 3 καὶ ML] ἢ Ath. || 10 αὐτὸν M¹] αὐτὸ
M² (cf. 389, 24) || 12 τινα] quidam (i. e. τινες) ε || 17 καὶ
om. ε || 18 κἀντευσεν] ὥστε ἐντευσεν malit Zachariae ||
21 ἀσκητῶν MNomoc. XIV tit.] ἀσκητριῶν ex ε Zachariae
non recte (cf. 390, 2) || 23 ἐκάστης] illius ε || 25 τε καὶ
— 29 σεμνότητος bis scr. M || τε καὶ εὐσχημοσύνης
om. ε || 28 παραγίνεσθαι] hoc fieri ε || μετὰ τῆς] cum
omni (i. e. μετὰ πάσης) ε

1 R LXXI (sic) V || 2 oportet VT || 4 assistrias R
assistrias T¹ asisterias T² ascitriarios V || 5 menne V

meme T || 6 generali om. R || 9 ab hac T² vulg.] a RV
hac T¹ || felicissima hac civitate R² felicissima civitate
hac V || 10 omnia vero R²] omni vero R¹ V¹ T¹] omni
vero loco V³ omnia vero loca T³ vulg. || eam RT¹] ea
VT² || 11 corrumpere] eorum rumpere. RT¹ || hortodoxe
V || 12 si quidem V³ vulg. (si quandam Becke) || 13 asi-
sterias RVT² assistis T¹ || 16 monastrias T²] monastias
V¹ monasteria RV² T¹] ascisterias V assistrias RT || in-
quietare V¹ inquietare R inquietat ē T¹ || 17 iubentur
RV¹ || 18 locis fieri R || 24 illius VT² vulg.] om. RT¹ ||
interpellat] terpellet in rus. V || 25 cum] cum V^a || 27 re-
...ales R¹ || 29 eis penitus R || 31 sunt V

καὶ τὰ περὶ τῆς δικῆς καὶ τὰ περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν δικῶν διατυποῦν καὶ κρίνουν αὐτὰς σεμνῶς τε καὶ ἱερατικῶς κατὰ τοὺς νόμους τοὺς ἡμετέρους καὶ τοὺς Θεοῦ κανόνας. οὕτω γὰρ καὶ οἱ τινα λόγον ἔχον οἰόμενοι τεύξονται τῶν δικαίων, καὶ ἡ σεμνότης τῶν ἱερῶν ἀδικησὶς τε καὶ ἀκέραιος φυλαχθήσεται.

quae de lite sunt et de cautela iudiciorum disponere et iudicare honeste atque sacerdotaliter et secundum leges nostras et sacratissimas regulas. Sic enim et qui aliquam rationem habere putant merebuntur iniustitiam, et honestas sacrorum inviolata integraque servabitur.

CAPUT II.

Κοινὸς τοίνυν ὁ νόμος ἔστω, καὶ ἐκέτω τὴν φυλακὴν παρὰ τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπαρχῶν τῶν ἐν ἀπασίαις ὄντων ταῖς διοικήσεσι (τῆς τοῦ Ἰλλυροῦδος φραμῆς καὶ Λιβύης Ἰταλίας τε καὶ τῆς δύσεως ὅλης) τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπαρχῶν τῆς ἐκατέρας Ρώμης τοῦ τε μεγαλοπρεπεστάτου προαίτωρος τῶν δήμων καὶ τῶν ἀρχόντων τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν αὐτῶν τάξεων, ὥστε μηδεμίαν αὐτοῦ γενέσθαι παντελῶς παραφθοράν, ἀλλὰ ἀκέραιον αὐτὸν πρὸς τιμὴν τῶν εὐλαβεστάτων μοναχῶν φυλάττεσθαι. ταῦτα δὲ καὶ ἡ σὴ μακαριότης μανθάνουσα αὐτὴ τε παραφυλαξάτω ἐπὶ ταύτης τῆς εὐδαίμονος πόλεως καὶ τῶν αὐτῆς περιουσιῶν γραμμασί τε χρησάσθω πρὸς τοὺς θεοφιλεῖς τῶν πόλεων μητροπόλεις ὧν αὐτὸς ἀναδέδεξαι τὴν χειροτονίαν, προτάττουσα τῶν οἰκείων γραμμάτων τὸνδε ἡμῶν τὸν θεῖον νόμον· οἱ δὲ τοῖς ὑπ' αὐτοῖς ἐπισκόποις ταῦτα μηνύσουσι, ὥστε ἐξ ὀλίγου τοῦτου τοῦ γραμματος μίαν συνέχειαν τοῦ νόμου ἐφ' ἀπασαν προσελθεῖν τὴν ὑπὲρ. Ἀλλὰ καὶ ἐπιταχυνέσθαι τὰς δίκας θεσπιζόμεναι τὰς μοναχοῖς ἐπαγομέναις, ὥστε μὴ τὴν διάνοιαν αὐτῶν ἀπασχολεῖσθαι περὶ τὰς τῆς δικῆς φροντίδας, ἀλλὰ θύττον ἀπαλλαγέντας τῶν θειοτέρων ἔργων ἀντέχεσθαι.

Communis igitur sit lex habeatque custodiam et a gloriosissimis praefectis qui per cunctas existent dioecesis (et Illyrici dicimus et Libyae Italiaeque et Occidentis totius) et a gloriosissimis praefectis utriusque Romae et magnificentissimo praetore populorum et iudicibus gentium eorumque officis, et nulla eius fiat omnino corruptio, sed integra ad honorem reverentissimorum monachorum custodiatur. Haec autem etiam tua beatitudo cognoscens et ipsa custodiat in hac felicissima civitate et eius confinibus (et litteris) utatur ad deo amabiles civitatum metropolitas, quorum ipse suscepisti ordinationem, praepone propriis litteris hanc nostram sacram legem; verum illi sub se constitutis episcopis haec nuntient, ut ex paucis litteris una continuatio legis ad omnem perveniat dicionem. Sed etiam accelerari lites sancimus monachis illatas, ut non mens eorum occupetur circa litis sollicitudinem, sed velociter liberati sacris operibus obsecudent.

CAPUT III.

Ἴστω τοίνυν ὁ παρὰ ταῦτα τι πράττων, εἰ μὲν ἄρχων εἴη ὁ τοιαύτην ἐνεγκεῖν ψῆφον θαραρήσας, ὡς τῆς τε ἀρχῆς ἀπελαθῆσεται οἷα εἰς τὸ θεῖον ἐξυβρίσας, ποιῆη τε decem librarum auri ἅμα τῇ αὐτοῦ τάξει ζημιωθήσεται τῷ ἱεροτάτῳ ἡμῶν δοθησομένῃ ταμιεῖω. οἱ δὲ γε πράκτορες οἱ τομησαντες προσ- ἀγαγεῖν ὅλως ὑπόμνησιν ὑπ' αὐτῶν τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων καλεῖσθωσαν καὶ καθεργεσθωσαν ἐν τοῖς καλουμένοις δεκανοῖς, ποιῶναι τὰς προσ- τηκούσας ὑπέξοντες καὶ ἐκβεβασμὸν οὐδενὶ τὸ λοιπὸν παραγαγεῖν συγχωρούμενοι.

Sciat igitur qui praeter haec aliquid egerit, si quidem iudex sit qui talem proferre sententiam praesumpserit, quia ab administratione repellitur tamquam divinitati contumeliam faciens et poena decem librarum auri una cum officio suo multabitur sacratissimo nostro danda aerario; executores autem praesumentes offerre omnino admonitionem ab ipsis deo amabilibus episcopis prohibeantur et retrudantur in locis quae decanica nuncupantur, poenas competentes passuri, exactionem nullam de cetero agere permittendi.

sufficient ad ea quae lites litiumque cautionem spectant definienda easdemque graviter et sacerdotaliter secundum leges nostras et divinos canones diiudicandas. Ita enim et qui iusta ratione sese uti existimant ius suum consequuntur, et sacrorum gravitas integra atque incolumis servabitur.

II. Communis igitur lex sit, atque custodiatur et a gloriosissimis praefectis qui in omnibus sunt dioecesis (Illyrici dicimus et Libyae et Italiae et totius Occidentis) et a gloriosissimis praefectis utriusque Romae et a magnificentissimo praetore plebis et praesidibus provinciarum eorumque officis: ne ullam omnino corruptionem patiat, sed ut integra ad dignitatem religiosissimorum monachorum servetur. Haec autem tua quoque beatitudo cognoscens et ipsa in hac felici urbe eiusque confinibus custodiat et litteris utatur ad deo caros civitatum metropolitas, quorum ordinationem ipse suscepisti, praemissa litteris propriis hac sacra lege nostra: illi autem haec episcopis sub se constitutis nuntiabunt, ut ex brevi hac scriptione unus legis tenor per omnes propagetur regiones nostrae dicioni subiectas. Quin etiam accelerari sancimus lites quae monachis intenduntur, ne animus eorum lites curis occupetur, sed ut iis quantumcunque liberati operibus divinis vacent.

III. Sciat igitur qui quid adversus haec egerit, si quidem magistratus sit qui eiusmodi sententiam ferre ausus sit, fore ut et magistratu exuatur, quippe qui deum iniuria affecerit, et poena decem librarum auri una cum officio suo mulletur sacro nostro aerario praestanda. Executores vero qui omnino commotionem afferre ausi sint, ab ipsis deo carissimis episcopis prohibeantur et recludantur in decanicis quae vocantur poenas dignas subitari, neve iis executionem cuiquam inferre in posterum concedatur.

2 αὐτὰς om. § 10 sq. τοῦ τε ἐνδοξοτάτου ὑπάρχου τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης M^a 11 *ὑπάρχου cum M^o vulg. 18 αὐτῆς Scrimger] αὐτῆ M^a 23 τούτου om. § 33 ποιῆη M^a 34 δοθησομένη Scrimger ex § 31 δοθησομένη M^a 35 οἱ δὲ Zachariae (cf. §) εἰ δὲ M^a 39 καὶ om. § οὐδενὶ M^a (cf. Theod.) nullam (i. e. οὐδένα) §

illiriaci V illiriaci R || libie RVT || 12 et nulla] ut nulla Osenbruggen] eis VT || 15 tua etiam R || beatitudine V¹ || 16 confinibus vulg.] confinia libri] et litteris addidi (sim. Beck) || 17 ad] a T, om. R¹ || 18 suscepisti (suscepistis V²) ipse V || praepone V || proponens R vulg. || 19 hanc] ac V¹ || 22 etiam] etiam V^a || 23 illabatas V illibatas R illibatas T¹ || 30 Sciant V vulg. || egerint V¹ vulg. || 32 quamministrazione R¹ quia a ministratione R² || repelletur vulg. || 35 dando V^a damus T¹ || errario RT² || 38 quae om. V¹ || decanea R¹ decaneca R² T² decanica V¹ caneca (canica pr.) T¹

2 honestate R || sacerdotiliter R¹ || 4 rationem V vulg. ratiocinationem RT || putant T¹ putantur RVT² vulg. || 5 integrataque R² integra R¹ || S a om. R || 9 illiriaci T

(Ἐπίλογος.) Τούτων κρατούντος τοῦ νόμου, εἴ τις πρὸς τινὰ τῶν εὐλαβεστάτων μοναχῶν ἢ παρθένων ἢ γυναικῶν ὄλος ἱερομένων καὶ ἐν εὐαγείᾳ μοναστηρίοις οἰκούντων ἔχοι. περὶ γὰρ δὴ κληρικῶν καὶ τῆς τάξεως τῆς ἐναγωγῆς τῆς αὐτῶν ἤδη νόμους ἐγράψαμεν, οὓς κρατεῖν καὶ κυρίους εἶναι κατὰ πάντα βουλόμεθα τρόπον.

Dat. vi. id. Mart. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. ann. XII. Apione v. c. cons.

(Epilogus.) Hac valente lege, si quis cum aliquo reverentissimorum monachorum aut virginum aut mulierum omnino sacratarum et in venerabilibus monasteriis habitantium habuerit causam. De clericis etenim et ordine conventionis eorum iam leges conscripsimus, quas valere et firmas esse omnium volumus modo.

Scripta exemplaria Iohanni viro gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio secundo, ex consule ordinario et patricio. Scripta exemplaria Basilidi gloriosissimo magistro sacrorum officiorum. Scripta exemplaria Longino gloriosissimo praefecto urbis.

Dat. v. id. Mart. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. [a. 539] anno XII. Apione v. c. consule.

Π

ΠΕΡΙ ΤΟΥ QUAESITORΟΣ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων (ὀρδιναρίων) καὶ πατρικίων.

(Προοίμιον.) Ἄει μετὰ τῆς ἐκ Θεοῦ βοήθειας πᾶσαν ποιούμεθα πρόνοιαν τοῦ τοῦ ὑπάρχοντος τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας παραδοθέν ἡμῖν ἀβλαβῆς φυλάττεσθαι. τοιγαροῦν καὶ νόμους τίθεμεν πάσης ἐν αὐτοῖς ἐπιμελούμενοι δικαιοσύνης, καὶ τὸ κατὰ μικρὸν ὀλισθαίνον ἀναγκάσθαι σπεύδομεν, καὶ πρὸς γε καὶ ἀρχὰς ἐκινουοῦμεν, αἵπτερ σωφρονίζουσαι τὸ ἀκοσμοῦν μετριώτερα ποιοῦσι τὰ πλημμελήματα, ὅποιον δὲ τι τὸ τοῦ πραιτωρός τοῦ δήμου κατὰ ταύτην πεποιθήκαμεν τὴν μεγάλην πόλιν, ἡσυχαστάτων ἐξ αὐτῆς τῆς τῶν πραγμάτων πείρας ἅπασι τοῖς τὴν βασιλίδα ταύτην ἡμῶν πόλιν οἰκοῦσιν ἀποδειχθέν.

Nov. LXXX (Authent. LXXXI = Coll. VI tit. 8: gloss.) Graece extat in ML, cap. 1 § 1—10 in B 6, 6, 5—14 (B² p. 108 Zach.), eadem passim immutata et decurtata habet Epan. 5, 1—10. — Epit. Theod. 80, Athan. 4, 14. Iulian. const. LXXXIV.

Epilogus. Ceterum haec lex valeat, si quis cum aliquo religiosissimorum monachorum sive virginum vel omnino mulierum consecratarum et in venerabilibus monasteriis habitantium litem habeat. De clericis enim deque eo quo conveniendi sint ordine iam leges conscripsimus, quas valere atque ratas esse omnibus modis volumus.

LXXX.

DE QUAESTITORE.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro praetorio iterum, ex consule (ordinario) et patricio.

Praefatio. Semper cum dei auxilio omnem curam adhibemus, ut subiecti ab eius benignitate nobis traditi illaesi conserventur. Itaque et leges ponimus in quibus iustitiae omnibus modis prospicimus, et id quod paulatim labitur ut instauremus operam damus, et praeterea magistratus quoque excogitamus qui quae importune fiant castigando delicta pauciora reddant. Cuius generis praetorem plebis in hac magna urbe institutum, rem utilissimam ex ipsa rerum experientia omnibus qui hanc regiam urbem

5 νόμους] Cod. 1, 4, 29 (cf. Nov. LXXXIII pr.) || 13 subscr. om. Iul. || dat. vi. id. mart. M] dat. v. id. mart. ε ἐγράφη μαρτ. (v. l. εἰδοῖς ματαῖς) Ath. ἐξεφωνήθη μνημ. μαρτίῳ Theod. || CP. — cons. M(ε) βασιλείας Ἰουστινιανῶ τοῦ β' ὑπάτ. Ἀπριονος Ath. ὑπατεία Ἀπριονος Theod. || 16 rubr. Περὶ τοῦ quaesitoros Theod. || Περὶ τοῦ κοιαιστωρος (κοιαιστωρος v. l. Ath.), index L, Ath. Epan. (Περὶ κνέστωρος L²; vid. ad v. 19), De quaestore ε De officio quaesitoris Iul.; Περὶ τάξεως (τάξεως om. index M) κοιαιστωρος καὶ τῶν βοηθῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ἀντιγραφῶν M perperam substituta rubrica tituli B 6, 6. Om. rubr. L¹ ubi inscriptio (17—19) iungitur rubricae praecedentis novellae numero οθ' eraso et π adscripto (vid. infra ad v. 19) || 17 inscr. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Κωνσταντινουπόλεως Ath. || βασιλεὺς αὐτοκρατορῶν Ἰουστινιανός: — add. L || ὑπάρχῳ L || 18 ὀρδιναρίων addidi, ὀρδιναρῶν Zachariae || 19 post inscr. L² inserit Περὶ κνέστωρος. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη pp. ἀπὸ ὑπάτων || 20 ἐκ Θεοῦ L Ath. || ἐκ τοῦ Θεοῦ Theod. τοῦ Θεοῦ M(ε?) || 21 τοῦ τὸ τοῦτο M || 24 ἐπιμελούμε-

νοι M] ἐπιμελούμενοι L || 28 δὲ τι M ε] δὲ L || πραιτωρός M πραιτωρός L || πεποιθήκαμεν] Nov. XIII

1 Hoc RT || lege om. RT || 3 sacrarum R || venerabilium RV¹T || 5 et om. R || iam om. V || 6 et firmas] confirmas V¹ firmas V² || omni volumus modo] omnino volumus R || 8 gloriosissimo V] clarissimo RT vulg. || 9 *sacrorum libri || exconsule VT¹] exconsuli RT² || 10 Scripta — 11 officiorum om. R || 12 praefecto urbis post officiorum (v. 11) coll. VT, om. R || 13 subscr. praestant Bamb. I et Ambracensis || v. kal. id. Bamb. I pr. || CP. om. Ambr. || dnn. Bamb. I dōpnus Ambr. || Iust. Bamb. I Ambr. || 14 apinione Ambr. appinione Bamb. I || 16 De quaestore rubrica V³, om. V¹ || 20 omne R || 22 ponimus] facimus R || 23 omni in] omnino T² omnem vulg. || eius RV || iustitiam vulg. || 25 inornatum Osenbrüggen] inonoratum (inhoratatum V¹ honoratum R¹) libri || 26 mediocriora VT¹] mediocriora RT² vulg. || 27 aliquid om. R¹ || in hanc fecimus magnam urbem VT² in hao (ac R¹) felicissima ciuitate R || 28 *utilissimo libri

ἐκ τούτων ταύτης τῆς πείρας καὶ ἑτερόν τι θεραπείας
δεόμενον προσμηχανήσασθαι τε καὶ ἐξερεῖν νόμῳ τε
καὶ ἀρχῇ δίκαιον ἡγησάμεθα. εὐροίμεν γὰρ ὅτι κατὰ
μικρὸν αἱ μὲν ἐπαρχίαι τῶν ἐπιτῶν οἰκητῶρων γυ-
μνούνται, ἡ μεγάλη δὲ αὐτῆ πόλις ἡμῶν διανοχλεῖται
πλήθονσα διαφόρων ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα γεωρ-
γῶν, τὰς τε οἰκείας πόλεις καὶ τὴν γεωργίαν ἀπολιμ-
πανόντων.

CAPUT I.

Ταῦτα ἡμᾶς εἰς τὸν παρόντα νόμον ἰδεῖν παρ-
εσκεύασε καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τὴν νῦν παρ' ἡμῶν σχε-
δόν τι καινονογημένην, ἥπερ οὐκ ὀκνοῦμεν ἐκ τοῦ
δημοσίου καὶ σίτησιν ἐπιδοῦναι καὶ ταύτην ἀτάραχην,
καὶ τάξιν προσκαταστήσαι, καὶ τὸν ἐκ ἡαθμύνας αὐτῆ
κίνδυνον ἐπιστήσαι. τῇ μὲν οὖν ἀρχῇ καὶ τῷ ταύ-
την παραλαμβανόντι τὸ τοῦ quaestitoris ἐπιτίθεμεν
ὄνομα οὕτως γὰρ δὴ καὶ οἱ τὴν ἀρχὴν αὐτῆν ἐξευρό-
ντες (φραμὲν δὲ καὶ ἐν τοῖς ἀνωτάτω χρόνοις) ἐρευνί-
δας ἐκάλον τούτους εἰς ταύτην ἀφικνουμένους τὴν τάξιν.
1 Βουλόμεθα δὲ τὸν τὴν ἀρχὴν ἔχοντα ταύτην ἀφ-
ορῶντα πρὸς θεὸν καὶ τὸ ἡμέτερον θεός καὶ τὸν νόμον
ἀναζητεῖν τοὺς ἐπὶ τῆς μεγάλης ταύτης ἐπιδημοῦντας
πόλεως, ἐξ οἰασθήποτε χώρας εἶεν, εἴτε ἀνδρας εἴτε
γυναῖκας, εἴτε κληρικούς εἴτε μοναχοὺς ἢ ἀσκητίας,
εἴτε τῶν ἔξω πόλεως συνηγόρους ἢ καὶ ἄλλης οἰασῶν
τύχης τε καὶ ἀξίας, καὶ περιεργάζεσθαι τίνες τε
καὶ πόθεν ἦκοιεν καὶ ἐπὶ ποῖα προσάσει. καὶ εἰ μὲν
γεωργοί, σκοπεῖν τοὺς οἷς τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων αἱ
κατ' αὐτοὺς προσήκουσιν ὑποθέσεις, καὶ τούτους ἐπι-
κεῖσθαι, συντόμως τε αὐτοὺς ἀπαλλάττειν τῶν δυσκό-
λων δι' ἅπερ (ἀν) ἐνταυτοῖς παρεγγόνασι, καὶ οὗτοι
τὰχιστα τούτους ὅθεν ἦκουσιν ἐκπέμπειν τῶν προσ-
ήκόντων ἀπολαύσαντας.

CAPUT II.

Εἰ δὲ τινες εἶεν γεωργοὶ τελούντες ὑπὸ δεσποτείας
καὶ δεόμενοι τούτων εἰς ταύτην παρεγγόνασι τὴν
βασίλειδα πόλιν, παρασκευάζειν τοὺς κεκτημένους πατ-
τον αὐτοῖς διακρίνειν τὰ ἐφ' οἷς ἀφίκοντο πράγματα,
καὶ ἐκπέμπειν αὐτίκα τυχόντας τῶν δικαίων. εἰ δὲ
ὡς εἰκὸς εἰς ἐναντίωσιν τῶν κεκτημένων παρεγγόνοντο

nostram incolunt probatam. Ex eadem igitur experientia etiam aliud quid quod medela egeat moliri et excogitare et lege et magistratu dignum placuit. Invenimus enim cum provincias fere habitatoribus suis denudari, tum magnam hanc urbem nostram molestia affici repletam diversis hominibus, et maxime colonis, qui proprias civiles et agriculturalum derelinquant.

I. Haec nos commoverunt ut ad praesentem legem spectaremus atque ad magistratum nunc a nobis fere novandum; cui quidem non piget ex publico et annonam dare eamque sufficientem et officium insuper instituire et periculum quod ex negligentia redundet ei intentare. Ipsi igitur magistratu eique qui eum suscipit quaestitoris nomen imponimus: ita enim etiam qui ab initio eundem excogitaverunt (priscis dicimus temporibus) quaestitores vocabant eos qui ad hoc officium pervenerint. Volumus autem ut qui hunc magistratum gerit ad deum et timorem nostrum et legem respiciens in eos inquirat qui in hac magna civitate versantur, ex quacumque sint provincia, sive viros sive mulieres, sive clericos sive monachos vel sanctimoniales, sive exterarum civitatum advocatos sive etiam alius cuiuslibet conditionis aut dignitatis homines, et sollicitae scrutetur, qui sint et unde venerint et quali de causa. Et si quidem coloni sint, consideret ad quosnam ex iudicibus nostris lites eorum pertineant iisque immineat, et cito illos difficultatibus propter quas huc venerunt liberet, et quam celerrime eos unde venerunt remittat ea quae par est adeptos.

II. Quodsi qui coloni ad dominos pertineant atque iis supplicaturi ad hanc regiam urbem advenerint, efficiat ut domini citius negotia propter quae advenerunt dirimant, eosque ubi ius suum obtinuerint statim dimittat. Sin vero advenerint forte litigaturi cum dominis et adversus eos causas agant, si qui-

Ex hoc igitur experimento et aliud quiddam medela egens moliri et adinvenire legi et cingulo iustum aestimavimus. Invenimus enim, quia paulatim provinciae quidem suis habitatoribus spoliatur, magna vero haec civitas nostra populosa est turbis diversorum hominum, et maxime agriculturalum, suas civitates et culturam relinquentium.

Haec ad praesentem legem nos respicere procuraverunt et ad cingulum quod nunc a nobis paene novatum est, cui non piget nos de publico et annonas dare et has sufficientis et officium constituere et ex negligentia eius periculum relevare. Cingulo etenim et hoc accipienti quaestoris imponimus nomen: sic enim et initium eum invenientes (dicimus autem priscis temporibus) inquisitores vocabant ad hoc venientes officium.

1 Volumus autem cingulum habentem hoc respicientem ad deum nostrumque timorem et legem requirere (advenientes) ad magnam hanc civitatem, ex quacumque provincia sint, viros sive mulieres aut clericos seu monachos vel monachas sive externarum civitatum advocatos aut alterius cuiuscumque fortunae vel dignitatis existant, et perscrutari qui sint aut unde venerint et in qua occasione. Et si quidem agricolae sunt, intendere quibus nostrorum iudicum horum competunt lites, et his imminere, velociterque eos eripere difficultatibus propter quas hic venerunt, et festinanter unde venerunt eos remittere competentia fruentes.

Si vero aliqui sint agricolae constituti sub dominis et egentes eis ad hanc venerunt regiam civitatem, praeparare possessores citius eas discernere pro quibus venerunt causas, et remittere merentes mox quae insta sunt. Si vero fors ad resolutionem possessorum venerunt et adversus eos dicant causas,

5 *διανοχλεῖται πλήθονσα ML populosa est turbis 5; διανοχλεῖται πλήθει Zachariae 15 *quaestoros M κοῖστορος L 17 καὶ om. 5 ἠνωτάτους L 19 Βουλόμεθα — ταύτην Θεοπίστομεν τὸν τὴν ἀρχὴν τοῦ κοιμιστορος (c. l. κοιμιστορος) ἦτοι ἐρευνητοῦ ἔχοντα ταύτην inc. B 1 τὸν τὸ L 22 εἶεν εἴτε om. 5 23 εἴτε μοναχοὺς M 1 ἢ μοναχοὺς LB Eran. 24 ἢ καὶ εἴτε καὶ B², καὶ om. 5 26 καὶ πόθεν) aut unde 5 31 οἱ M 30 ἂν MLB, om. Eran. 5 γέγονασι B² 33 δεσποτείας MB² δεσποτεῖαν LB² δεσποτίας Eran. (5) quod probat Zachariae 36 αὐτοὺς L^a eas (i. e. αὐτὰ) 5 ἀφίκοντο M Eran. 5 ἀφίκοντο LB 37 αὐτίκα — δικαίων in litura L 2 δικαιοματων L² 38 παρεγγόνοντο Eran.

1 quidam R¹ medella V¹ 2 egenus R¹ T¹ 7 culturas R 9 hoc R¹ curauerunt R¹ 11 cui om. V¹ 12 *has sufficientis) adsufficientis (adsufficienti T¹) RVT 1 et officium] et del. T² 13 ex T vulg.] om. RV [Cingulo RV³ T¹] Singulo V¹ cingulum V² T² 14 etenim et] enim et T¹ etenim T² 15 initio (vel in initio) vulg. 16 uocabat V 19 habentem VT¹) habentes RT² vulg. *resipientes libri 21 advenientes addidi (venientes post civitatem add. vulg.) 22 viros] sive viros Beck 24 cuiusque V 25 existimant T¹ 26 venerit R 27 sunt VT] sint R vulg. 29 uelociter quae VT¹ 31 frugentes R¹ 35 discernere V^a 36 inherentes T¹ 37 iuxta R 38 possessionem V] eo R¹

καὶ πρὸς αὐτοὺς λέγοιεν δίκας, εἰ μὲν πλῆθος εἴη, τοὺς μὲν πολλοὺς ἀποπέμπειν παραχώρημα πρὸς τὴν χώραν δύο ἢ τριῶν καταλιμπανομένων, οἷον κατὰ τὸ τοῦ συνδικου σχῆμα τὴν δίκην ἀγωνιῶνται. καὶ οὕτω δὲ αὐτὸν ἐπιπέσει τῶ τῆς δίκης ἀροατῆ καὶ παρασκευάζειν οὗ τὰ μάλιστα τέμνειν τὰς ὑποθέσεις, ἵνα μὴ μῆκος αὐτοῖς ἐγγίνοιτο χρόνον, καὶ μάλιστα γεωργοῖς, ὧν ἡ τε ἐνταῦθα παρουσία περιττὴ ἢ τε ἐκ τῆς γεωργίας σχολὴ βλάβος αὐτοῖς τε καὶ τοῖς κεκτημένοις ποιεῖ.

10

CAPUT III.

Εἰ δὲ οὐδὲ γεωργικὸν εἴη τὸ ἐπιδημοῦν πλῆθος, ἀλλὰ τινες τυχόν ἕτεροι ἢ καὶ δικασόμενοι πρὸς ἑτέροισ, καὶ ἐνταῦθα χρονοῖσι, μὴ ἐνδιδόναι, ἀλλὰ σὺν πάσῃ συντομίᾳ τοὺς δικαστὰς ἐπέγειν μετὰ σπουδῆς αὐτοῦσ τῶν ἀμφοβητομένων ἀπαλλάττειν τε καὶ τῶν δικῶν ἐλευθερομένους ἐκπέμπειν, ὥστε αὐτοῖς τὰς οἰκείας χώρας τε καὶ πόλεις οἰκεῖν. Εἰ δὲ πολλοὺς ἐνοχλήσαντος τῶ ἀροαμένῳ τῆς δίκης ἢ τοῖς τῶν γεωργῶν κυρίοις τοῦ παρ' ἡμῶν καταστάτος ἀρχοντος, ἐφ' ᾧ τοὺς δικαζομένους ἢ προσεδρεύοντας ἐλευθερώσαι, αὐτοὶ πρὸς τοῦτο ἀναβάλλουσι καὶ μὴ φάττον αὐτοῖς ἢ τῆς δίκης ἢ τοῦ προσεδρεύειν αὐτοῖς ἀπαλλάξουσι, τριμῆκατα αὐτὸν τὸν παρ' ἡμῶν ἐπὶ ταύτης τῆς ἀρχῆς προβληθέντα ἀγειν εἰς ἐαυτὸν τοὺς δικαζομένους ἢ δεομένους τινὸς τῶν δικαίων παρὰ τῶν κεκτημένων εἶτα μὴ ταχέαντας, καὶ ἐξετάζειν, καὶ ἐν τάχει διατιθέντα ἐφ' οἷς ἐκείνοι ταύτη τῇ μεγάλῃ προσεδρεύουσι πόλει πρὸς τὰς οἰκείας ἐκπέμπειν πατρίδας ἢ ἄλλοσ ἐξ ὧν ἴκοντι τόπων, πάσης ἀνηρημένης πρὸς τοῦτο προνομίας τε καὶ φόρου παραγραφῆς.

CAPUT IV.

Εἰ δὲ βίου πρόφασιν τινες ἢ δίκης αἰτίαν οὐκ ἔχοντες ἐπὶ ταύτης εἰσὶ τῆς ἡμετέρας πόλεως, ὥστε διαζῆν ἢ ἐκ τοῦ μεταίτειν ἢ τούτου πρὸς τὰς αὐτῶν ἐπιθυμίας οὐκ ἀρκούντος ἤδη καὶ πλημμελεῖν, τὴν τῶν σομάτων αὐτῶν κατάστασιν ὅποια τίς ἐστὶν ἐποπτεύειν, καὶ εἰ μὲν ἔρρωται αὐτοῖς τὰ σώματα,

si quidem multitudo sit, plures quidem remittere continuo ad provinciam duobus aut tribus relictis, qui secundum colligantur schema litem exercent, et ita eum imminere litis auditori et procurare citius incidi negotia, ut non longitudo eis fiat temporis, et maxime agricolis, quorum et hic praesentia superflua et agriculturae vacatio damnus et ipsis et possessoribus facit.

Si vero neque agriculturalum sit adveniens multitudo, sed quidam forsitan alii aut etiam litigaturi adversus alios, et hic tardent, non quiescere, sed cum omni instantia iudices urgere cum festinatione eos contentionibus absolvere et litibus liberatos remittere suas civitates et provincias habitare. Si vero forsitan cum institerint auditori litis aut agricolarum dominis qui a nobis statuti sunt iudices, ut litigantes aut observantes liberent, ipsi ad hoc differant et non citius eos aut lite aut observatione liberaverint, tunc ipsum qui a nobis in hoc cingulo constitutus est deducere ad se litigantes aut egentes aliquo iure a possessoribus proinde non merentes, (et) examinare, et citius disponentem pro quibus illi huic magnae observant civitati ad suas remittere patrias aut omnino ex quibus venerunt locis, omnibus perempto ad hoc privilegio et fori praescriptione.

Si vero vitae occasionem aliqui aut litis non habentes in hac sunt nostra civitate, ut propter victum aut eo quod hic ad eorum desideria non sufficiat iam etiam peccent, corporum eorum statum qualis quis est inspicere, et si quidem valent eis corpora potentes autem sufficere ad laborem sunt, si qui-

dem multi sint, plerosque eorum confestim in provinciam dimittat duobus aut tribus relictis, qui ad syndicorum modum litem exercent. Pariterque ipse immineat ei qui litem examinat atque efficiat ut quam celerrime causas decidat, ne per longius temporis spatium detineantur, praesertim coloni, quorum et in hac urbe praesentia superflua sit et otium ab agricultura damnus tam ipsis quam dominis asserat.

III. Quodsi non rusticorum sit multitudo quae advenit, sed forte alii aliqui vel etiam cum aliis litigaturi, ique hic morantur, id ne indulgeat, sed cum omni contentione iudices urgeat ut de industria eos controversiis solvant et litibus liberatos dimittant, ut in propriis provinciis et civitatibus habitent. Si vero forte, cum ei qui causam cognoscit vel rusticorum dominis institerit is qui a nobis constitutus est magistratus, ut litigantes vel praestolantes liberent, illi rem differant ac non cito eos vel lite vel praestolando sibi solvant, tum ipse qui a nobis hoc magistratu praediis est ad se ducat litigantes vel qui ius aliquod a dominis expetierunt neque impetraverunt, eosque examinet atque rebus propter quas illi in hac magna urbe morantur celeriter dispositis in suas patrias vel omnino in loca unde venerunt, remittat, omni in his et privilegio et fori praescriptione sublata.

IV. Quodsi qui occasione victus vel litis causa destituti in hac nostra sint civitate, ita ut vel mendicando victum quaerant vel, si hoc ipsorum cupiditatibus non sufficiat, iam etiam delicta committant, corporum eorum statum qualis sit inspicat, et si robusta iis corpora sint possintque ad laborem sufficere,

2 πρὸς] εἰς B^o Eran. || 5 αὐτοῖς B || 7 γεωργοῖς] γεωργοῖς οὖσαν B^o Eran. || 8 ἢ τε ἐκ] εἴτε ἐκ M || 11 οὐτε M, B (μὴ Eran.) || 12 ἀλλ' οὐτίνες B^o || ἢ MB Eran. ε] εἰ L || καὶ om. Eran. || δικασόμενοι L^o || 13 ἐκιδόναι B^o εἰν B^o v. l. || 14 ἐπάγειν B^o || 16 ἡλευθερωμένους Heimbach temere || 17 χώρας τε καὶ πόλεις] civitates et provincias ε (cf. p. 393, 4) || 18 ἐνοχλήσαντος — 20 ἀρχοντος] cum institerint — qui a nobis statuti sunt iudices ε || τῶ ἀροαμένῳ M] τὸν ἀροαμένον LB^o τῶν ἀροαμένων B^o || τοῖς — 19 κυρίοις M] τοῖς — κυρίους LB Eran. || 22 αὐτοῖς L, om. B^o v. l. (ε) || 27 τάξει B^o || διατιθέντα B^o] διατιθέντας MLB^o || 28 ἀποπέμπειν B^o || 29 πάσης LB, Eran. v. l.] πᾶσιν M ε, B^o et Eran. v. l. || 32 αἰτίαν om. ε || 33 ὥστε] ὡς Eran. || 34 διαζῆν] propter victum (i. e. διὰ ζῆν?) ε || ἢ ἐκ τοῦ μεταίτειν om. ε || 36 αὐτῶ M || 37 αὐτοῖς] αὐτοῖς L

4 curare V¹ || 5 iudici T¹ decidi Beck || temporis] ipsi R¹ || 6 hic] in hic V¹ in hac civitate V³ || 7 agri et culture R¹ || uocatio T¹ euocatio T² || 11 adinueniens R¹ || 12 autem V || litigantium R || 13 omnia (in omnia R^o) R || 14 urguere T arguere R || 16 forsitan cum institerint V¹ vulg.] constituerit (cum instituerit R²) forsitan R || 17 *auditores libri auditoribus Beck || dominis Beck] domini libri || 20 *aut litis aut V litis aut R aut litis T¹ a litis T² vulg. || 21 ipse V² || qui a] quia V¹ || 22 agentes R || 23 et add. Beck || 24 *disponente V disponentes T disponente R vulg. || 26 exempto R || 32 occasionem V^o vulg.] occasione R V^o T || litis Beck] lites libri || 35 expectent R || 37 potentes autem] ponentes aut T¹ potentes V¹ uel potentes V³

δυνατοὶ δὲ ἀρκεῖν πρὸς πόρον εἰσὶν, εἰ μὲν οἰκείται
τινῶν εἶεν, μανθάνειν τίνων εἰσὶ καὶ τοῖτους καὶ
ἀκόντας τοῖς κεκτημένοις ἐκπέμπειν, εἰ δὲ ἐλεύθεροι
τῶν τύχην καὶ ἐκ τίνων ἐπαρχιῶν ἢ πόλεων ὁμοί-
μοι, τοῖτους ἐκπέμπειν εἰς τὰς ἐξ ὧν εἰσὶν ἐπαρχίας.

dem servi aliquorum fuerint, cognoscere quorum
sunt et hos etiam invitos possessoribus transmit-
tere, si vero liberi fortuna et ex aliquibus civitati-
bus aut provincijs orti, hos transmittere ad provin-
cias ex quibus sint.

CAPUT V.

Εἰ δὲ αὐτόχθονες εἶεν καὶ σώμασι μὲν ἔρρωμένοι
χρῶνται, βίον δὲ αὐτοῖς εὐπροεπὴς οὐκ ἔστι πρόφρασις,
τοῖτους μὴ μάταιον εἶναι τῆς γῆς ἄγθος συγχορεῖν,
ἀλλὰ παραδίδόναι θάπτον αὐτοὺς τοῖς τε τῶν ἔργων
τῶν δημοσίων τεχνίταις εἰς ἵπουργίαν τοῖς τε προ-
εσιῶσιν ἀγοποικητικῶν ἐργαστηρίων καὶ τοῖς τοῖς κή-
ποις ἐργαζομένοις καὶ ἄλλαις διαφόροις τέχναις ἢ καὶ
ἐργασίαις, ἐν αἷς ἰσχύουσιν ἔμα μὲν κίμνειν ἄμα δὲ
ἀποτρέφεσθαι καὶ τὸν ἀργὸν οὕτως ἐπὶ τὰ κρεῖττω
1 μεταβάλλειν βίον. εἰ δὲ τινες μὴ βουληθῶσι
προσεδρεῖν ταῖς ἐργασίαις αἰς παρεδόθησαν, τοῖτους
ἀπελαύνειν ταύτης τῆς βασιλίδος πόλεως. φειδόμενοι
γὰρ αὐτῶν ταῦτα νομοθετοῦμεν, ὅπως ἂν μὴ τῆς
ἀργίας αὐτοῖς εἰς ἀτόπους πράξεις συνωθώσῃς οἱ νό-
μοι τοῖτους ἀρπάζοιεν πρὸς ποινάς, τοῖς ἡμετέροις
20 παραδιδόντες ἀρχοῦσι. τοῖς δὲ γε βεβλαμμένους ἢ βε-
βλαμμένους τὸ σῶμα ἢ τῇ πολιᾷ βαρεῖς τοῖτους ἀνε-
οχλήτους εἶναι κελύμενοι ἐπὶ ταύτης τῆς ἀγαθῆς πό-
λεως παρὰ τῶν εἰσεβῆναι βουλομένων ἀποτρεφόμενους,
καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ἀνερωτῶν τίνας παρεγόντο
25 χάριν, καὶ πυνθανόμενον τὰ εἰκότα ἐπ' αὐτοῖς πράτ-
τειν, ὥστε μὴ ἀργούς ἐνταῦθα καθῆσθαι, ἀλλὰ τὰ
προσήκοντα πράξαντας εἰς τὰς οἰκείας ἐπανελθεῖν
χώρας.

Si vero huius terrae fuerint et corporibus quidem
validis utantur, vitae autem eis decens non est oc-
casio, hos non frustra esse terrae onus permittere,
sed tradere citius eos et operum publicorum artibus
aut ministerium et praepositis panicantium statio-
num et hortos operantibus aliisque diversis artibus
aut operibus, in quibus valent simul quidem labo-
rare simul autem ali et segnem ita ad meliorem
mutare vitam.

11 Si vero aliqui noluerint observare operibus qui-
bus traditi sunt, hos sectari hac regia civitate.
Parcentes enim eis haec sancimus, ut non segnitie
eos ad illicitos actus impellente leges eos arripiant
ad poenas nostris tradentes iudicibus. Laesos autem
aut laesos corpore aut canitie graves hos sine mo-
lestia esse iubemus in hac bona civitate, a pie agere
volentibus adscribendos. Et aliorum singulos inter-
rogare, qua venerunt gratia, et inquisitis quae digna
sunt super eis agere, ut non pigri hic sedeant, sed
25 competentia agentes ad proprias revertantur pro-
vincias.

CAPUT VI.

Εἰ δὲ τινες ἢ τῶν ἐπὶ ταύτης οἰκούντων τῆς πό-
λεως ἢ καὶ τῶν ἐξώθεν παραγνομένων μέμφοιτό-
τιων ὡς παρ' αὐτῶν ζημιώδυντες κατὰ πρόφρασιν
τυχῶν τῶν λεγομένων σποροτοῦλων ἢ καὶ τῶν ἐντε-
θεν ἀδικιῶν, καὶ φάσκοντες αὐτοῖς ἢ παραβῆναι τοῖς
ὑπὲρ τούτων ἱμῶν νόμοις, ἢ καὶ χωρὶς ἀρχικῆς προ-

30 Si vero aliqui aut in hac habitantium civitate
aut etiam deforis venientium culpent aliquos tam-
quam ab eis damnificati per occasionem forte eorum
quae dicuntur sportulae aut etiam ex hoc laesio-
num, et dicant eos aut praevaricari pro his nostras
leges aut etiam sine iudiciali praecepto admonitio-

siquidem servi sint aliquorum, comperiat quorum sint, eosque etiam invitos dominis remittat, sin liberi
condicione sint et ex quibusdam provinciis urbibusve profecti, eos ad provincias ex quibus sunt remittat.

V. Quodsi indigenae sint et corporibus quidem robustis utantur nec vero victus quaerendi honestam
causam habeant, ne patiatur eos otiosum esse terrae onus, sed celeriter operum publicorum artificibus in
ministerium eos tradat, et qui pistrinis praesunt et qui hortos colunt aliisque diversis artificijs vel operis,
1 in quibus simul et laborare et ali itaque vitam inertem in melius mutare possint. Quodsi qui noluerint
permanere in operis quibus traditi sunt, hos ex hac regia urbe expellat. Parcentes enim iis haec sancim-
us, ne eos cum inertia ad illicitas actiones impellat, leges ad poenas rapiant nostrisque magistratibus
tradant. Verum corpore debilitatos debilitatasve vel canitie graves sine molestia esse iubemus in hac bona
civitate ab iis qui pie agere volunt alendos. Nam ceterorum unumquemque interroget cuius rei gratia
advenerit, eoque comperto quae iusta sunt de iis agat, ne inertes hic sedeant, sed iis quibus opus est per-
actis in suas provincias revertantur.

VI. Quodsi qui vel eorum qui in hac urbe habitant vel qui peregre adveniunt quibusdam ex-
probrent se damno ab iis affectos esse forte nomine sportularum quae dicuntur vel etiam iniuriarum inde
illatarum, eosque dicant leges nostras de his latas violasse, vel etiam sine iudiciali iussione admonitionem

1 δυνατοὶ δὲ ἀρκεῖν // 2 εἰσὶ // 3 εἰσὶν L // 4 ἐπαρχιῶν
τῶν πόλεων] civitatibus aut provinciis s (cf. p. 392, 17) //
5 τοῖτους B^c // 6 τεχνίταις] artibus (i. e. τέχναις) s //
7 ἀγοποικητικῶν MB^c] ἀγοποικητικῶν LB^c Eran.] καὶ
Eran. // 8 καὶ ἢ καὶ Eran. // 9 ἄλλαις LB^c Eran. (s) //
10 ἄλλοις MB^c // 11 τέχναις MB Eran. s] τεχνίταις L(?), vulg. //
12 καὶ ἢ om. B^c Eran., καὶ om. s // 13 ἐν αἷς — 16 ἐργα-
σίαις bis scr. M // 14 τῶν τῶν Eran. s // 15 μὴ τινες
Eran. // 16 ἐργασίας L // 17 sq. αὐτοῖς μὴ τῆς ἀργίας
B^c v. l. // 18 ὁδοῦσῃς B^c // 19 ἀρπάζοιεν Eran. // 20 πολιᾷ
βαρεῖς] πόλει ἄβαρεῖς M // 21 ἀγαθῆς M] ἀγαθῆς καὶ
βασιλίδος LB φιλανθρωπῶπον Eran. // 22 ἀποτρεφόμενους]
adscribendos (i. e. ἀπογαρμονένους) s // 23 καὶ ἰμῶν ἔπει
(vel καὶ γὰρ) // 24 ἀνερωτῶντα L ἐρωτῶν (v. l. ὁρῶν) B^c //
25 ἐπ' αὐτῆς Eran. // 31 καὶ om. B^c // 32 παραγνομένων
Eran. // 33 σποροτοῦλων M (schol. B^c) s] σπυρθεῖων LB
(Eran.) // ἢ καὶ καὶ om. L // νόμοις] Cod. 3, 2, 4sq.

1 servi aliquorum Heimbach] servilia quorum libri
fuerit R fuerunt T // 2 horti V // 3 sunt vulg. // 4 fuerit R
7 uite in ras. R² uia V¹ // 8 onus vulg.] opus libri // 9 et
Osenbrüggen] ut libri, om. vulg. // artibus — 17 parcentes
enim scr. R² in ras. 4 versusum // artificibus vulg. // 10 et
om. T // stationum om. R // 11 ortos T otos R // 12 aut
ut R // 13 alii V // et segnem T² in ras. et se gerere R //
15 observari R // operibus quidem quibus RT¹ // 16 hos
hoc RT // sectari corruptum; leg. segregare? cf. p. 37, 6 //
17 *haec] hanc libri hoc vulg. // 18 actos V // impellente
vulg.] impellentes T implentes RV // erripiant V¹ abri-
piant T vulg. // 19 penes V¹ // 20 aut laesas] aut om. R //
hoc RT² // 21 esse om. V // *a] aut libri // 22 ascri-
bendos T¹ // 23 qua] quae V¹ quia T¹ // uenerint T¹
vulg. // 24 hinc V // 25 agentes] ad gentes V¹ // proprias
provincias R¹ // 30 aliqua V¹ // aut in] aut om. V //
31 aliqui R¹ V¹ // 32 leg. earum // // 33 qui V¹ // sportulae
V³ vulg.] sportula RV¹ T // ex hoc vulg.] et hoc (del. R²,
hoc del. V²) RVT // 34 eos — 394, 10 de eis refer] scr.
R² in ras. 8 versusum // praeuari V¹

τάξως ὑπόμνησιν αὐτοῖς προσαγαγεῖν, ζητεῖν ἀκριβῶς τοὺς ταῦτα πλημμελήσαντας, ὁποῖός ἂν εἴεν ἀξίας τε καὶ στρατείας καὶ ὑπ' οἰανόν τελοῖεν ἀρχὴν, καὶ τούτους ἅμα μὲν συλλαμβάνοντες ἅμα δὲ μετ' ἐλέγχους τὰς ἠπειλημένας κατὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους εἰσπράττειν ποινάς, οὐδενὸς τῶν προσφόρων αὐτοῖς ἀρχόντων ἀντιποιεῖσθαι τούτων δυναμένον. καὶ τοῦτο μὲν ἀξιωμαῖος φυλάττειν τοὺς ἡδικημένους, ἀπολαμβάνοντας ἅπερ παρὰ τὸν νόμον ἀπῆτηται, τοῦτο δὲ τὰς ποινὰς τὰς παρὰ τῶν ἡμετέρων ὠρισμένας διατάξαι, προσπατεῖν καὶ εἰς ἡμᾶς τὰ περὶ αὐτῶν ἀναφέρειν, ἐνθα ἂν καὶ συνίδοιμεν δοθησομένας.

nem eis offerre, quaerere subtiliter haec delinquentes, cuiuscumque fuerint dignitatis et militiae et sub quo constituti sint cingulo, eosque simul quidem comprehendere simul autem post probationes interminatas secundum nostras leges exigere poenas, nullo competentium eis iudicium defendere eos valente, et tam illaesos servare eos qui iniustitiam passi sunt, recipientes quae contra legem exacti sunt, quam poenas nostris definitis constitutionibus superexigere ac de eis referre, ubi perspexerimus dandas.

CAPUT VII.

Πρὸς τούτοις δὲ καὶ ὅσα μὲν μὲν λαμβάνει παραποιήσεως ἢ τοῦ τῆς καλουμένης πλαστογραφίας ἐν οἰοδύποτε πράγματι, ταῦτα ἀναζητεῖν, καὶ τοὺς ἐπὶ τούτοις 15 προσαγγελλομένους ἀναγείναι, καὶ μετὰ γραφῆν καὶ ἐλέγχους τιμωρεῖσθαι τούτους· καὶ γὰρ τῆς τοιαύτης ἀκοσίας δίδομεν ἐξουσίαν αὐτῷ. εἰ δὲ τις τῶν ταῦτα ἡδικημένων προσαγγέλλει ταῦτα τῷ παρ' ἡμῶν προβληθέντι κατὰ τὸν παρόντα νόμον ἀρχοντι 20 καὶ μὴ δικαίας τύχῃ προνοίας, ὡς ἀναγκασθῆναι καὶ εἰς ἡμᾶς ἴποι τὴν αἰ βασιλείαν ταῦτα προσαγγέλλειν, ἴστω σαφῶς ὁ τὴν ἀρχὴν ταύτην παραλαβὼν, ὡς αὐτὸς οἰκοθεν ἀποδώσει ταῦτα τῷ παρ' αὐτοῦ ῥαθυμῆθῃ καὶ ἅπερ ἐλάττωσιν αὐτὸν παρὰ τοῦ πλημμελήσαντος λαβεῖν, πρὸς τῷ καὶ μεῖζονος ἀγανακτήσεως ἡμετέρας πειράσθαι δικαίως οἷα τὰς ἡμετέρας κελύσεις ὑπερβῆναι θαροῦσαντα.

Super haec autem quaecumque querelam suscipiunt falsitatis seu quod vocatur falsa scriptura in quocumque collegio, haec requirere et qui super his denuntiantur comprehendere et post inscriptiones et probationes punire; sic enim huiusmodi audientiae damus potestatem ei. Si vero aliquis taliter laesorum adierit ordinatum secundum praesentem legem iudicem et non iustam impetraverit providentiam, ut cogatur ad nos et ad semper imperium haec denuntiare, sciat aperte qui cingulum hoc adsumit, quia ipse de suo reddet ea ei qui ab eo neglectus est male, quae decuratur eum a delinquente percipere, insuper et maiori indignatione nostra expetietur iuste, utpote nostras iussiones transcendere praesumens.

CAPUT VIII.

Μέγιστον δὲ πάντων ὁ τῆδε τὴν ἀρχὴν ἔχων καὶ διηρηκὲς τοῦτο θῆσεται σπουδασμα τὸ καθαρὰς ταῖς 30 χερσὶν ἅπαντα πράττειν καὶ τοὺς ὑπονοοῦντας ἔχειν μὴ ὀπταίνοντας μηδὲν μηδὲ αἰσχροῦ λήμματος ἐλάττους, ἀλλ' αὐτὸν τε καθαρῶς καὶ ἐλευθέρως ἀρχεῖν, καὶ εἰ τὸ τοιοῦτο παρὰ τῶν ὑπερητομένων πλημμελοῦμενον

Maxime autem omnium qui hanc administrationem habet et perpetue hoc ponet studium, puris manibus omnia agere et ministratores habere non sordidos neque turpi acceptioni paratos, sed pure et libere administrare, et si tale aliquid super ministris pec-

cap. 7 in. (—18 ἐξουσίαν αὐτῷ) ex B habet Ecloga libr. I—X Bas. (cf. Heimback)

sibi obtulisse, quaerat diligenter eos qui ea commiserunt, cuiuscumque sint dignitatis aut militiae et sub quo magistratu constituti, atque eos simul et comprehendat et re comprobata poenis secundum leges nostras denunciatis afficiat, neve ullus ex competentibus magistratibus eos vindicandi potestatem habeat. Atque cum indemnes servet eos qui quid damnum passi sunt, recepturos quae praeter legem ab iis exacta sunt, tum vero poenas per nostras constitutiones definitas insuper exigat, et ad nos de iis referat, ut ubi placuerit nobis consumantur.

VII. Praeterea autem quaecumque falsitatis vel plastographiae quae vocatur crimen in qualicumque causa suscipiunt, in ea quoque inquirat et eos qui hoc nomine deferuntur comprehendat, atque post inscriptionem ac probationes poena eos afficiat: nam eiusmodi quoque cognitionis potestatem ei damus. Si quis vero eorum qui eiusmodi iniuria affecti sunt magistratu a nobis per praesentem legem instituto ea denuntiaverit nec tamen iustam curam impetraverit, ut ad nos vel qui quoque tempore est imperatore ea deferre cogatur, certo sciat is qui hunc magistratum susceperit, se ipsum de suo ei qui male ab ipso neglectus sit ea esse redditurum quae eum a reo accipere oportebat, atque insuper maiorem indignationem nostram merito esse experturum, quippe qui iussiones nostras violare ausus sit.

VIII. Maximum vero omnium qui hunc magistratum gerit et perpetuum in eo ponet studium, ut puris manibus omnia agat neve ministros habeat sordidos neve ad turpe lucrum proclives, sed ut et ipse sancte et libere administratione fungatur et si quid eiusmodi a ministris peccari invenerit, et hoc coerceat

2 ἂν εἴεν B^v v. l., Epan. (ς) ἂν om. MLB^c, B^v v. l. εἴεν ἂν Haloander, vulg. (B^f) || 6 αὐτοῖς MEpan. ς] om. LB || 7 τοῦτων om. B^v || δυναμένον L || 11 εἰς ἡμᾶς om. ς || 12 καὶ M] om. LB Epan. ς] || συνίδοιμεν B] συνίδοιμεν ML συνίδοι Epan. quod probat Zachariae; sed cf. Iul. ut ubi aestimaverimus consumatur || 15 πράγματι MLB] τάγματι Epan. ς] || 16 προσαγγελλομένους ML || 17 τοῦτους· καὶ γὰρ] sic enim ς καὶ γὰρ καὶ Epan. || καὶ γὰρ κτλ.] inde ab his v. reliquam partem capitis 7 et caput 8 om. B^f; 18 εἰ δὲ τις — 28 θαροῦσαντα om. Epan. || 18 τὰ om. L || 19 προσαγγέλλει ταῦτα M] προσαγγέλλοιεν ταῦτα L προσαγγέλλοι ταῦτα B^c adierit ς || παρ' ἡμῶν om. ς || 21 τύχοι B^c || καὶ om. ς || 22 ἴποι M] ἴποι καὶ LB^c et ς || 24 παρ' αὐτοῦ M ς] παρ' αὐτῷ LB^c || 26 πρὸς τῷ LB^g] πρὸς τὸ M || 27 οἷα τὰ τῆς ἡμετέρας κελύσεις B^c || 28 θαροῦσαντας L^a || 30 διηρηκὲς B^c || 32 μηδὲν om. Epan. ς || ἐλάττους om. B^c || 33 αὐτὸν τε om. ς

1 quaerere] al. que recte R² in marg. || subtiliter] su·liciter R pr. || 2 et militiae] aut militiae R || 3 sint Beck] sunt libri || cosque] eos quae V eos qui T¹ || 5 leges om. VT || 10 his V || perspeximus (prospesimus R²) R vulg. || 13 quicumque TV² || 14 quod] quae vulg. || 15 quid R² || 16 denuntiatu libri, corr. vulg. || 17 et probationes om. V¹ || 19 lesurum R¹ || audierit V¹ || 20 imperaverit R¹ T² imperavit T¹ V¹ impetrauit V³ || 22 haec om. V || sciant VT³ || 23 reddat R || 24 malo V² || docuerat R¹ deeerat V¹ decernat V³ || delinquente R² vulg.] delinquentis R¹ delinquentes V² delinquentibus V¹ T || 25 percipere VT] accipere R vulg. || maiorem indignationem nostram vulg. || indignationem V² || experientur VT¹ || 26 utpote nostras in ras. V² || 27 praesumens vulg.] praesumentes libri || 29 hanc] per hanc R || 30 ponet vulg.] ponit (punit V¹) RV T || 32 turpis (turpius R¹) acceptionis paratos libri, corr. vulg.; an leg. turpi acceptione superatos? || 33 peccatum R² ***atum R¹

ἔροιο, τοῦτο καὶ κολάζειν καὶ ἐξ αὐτῶν πρώτων δεικνύειν τὴν ἐάντου στερορότητα τε ὁμοῦ καὶ σωφροσύνην. Διὰ τοῦτο γὰρ δὴ καὶ decem libras auri προσφάσει δαπάνης ὀρίζομεν αὐτῷ, καὶ τῷ αὐτοῦ παρέδωκεν solidos centum, καὶ τοῖς γε ὑπηρετουμένοις αὐτῷ κατὰ τὴν τῆς δαπάνης αἰτίας solidorum trecentorum triginta δίδομεν σίτησιν (ὃν καὶ ἀπογραφὴν ὑποτεθῆναι τῷδε τῷ νόμῳ προσετάξιμεν), ἵνα ταῖς ἐκ τοῦ δημοσίου φιλοτιμίαις ἀρχοῦμενοι τῶν ἄλλοτριῶν ἀποσχοῦντο. οὕτως ἔσονται θεοῦ τε καὶ ἡμῶν ἀκριβεῖς θεραπεύται, καὶ τῆς ἐξ οὐρανοῦ τε καὶ ἡμῶν ἀπολαύοντες προνοίας καὶ τοῖς τῆς ἀρχῆς πράγμασιν ἐκολώτερόν τε καὶ νομιμώτερον χρωμένοι.

CAPUT IX.

Δίδομεν δὲ τῷ τὴν ἀρχὴν ἔχοντι παρορησίαν καὶ ἀνοχσίαν ἐνοχλεῖν καὶ εἰς ἡμᾶς ἀναφέρειν καὶ οἰκοῦν πρᾶτειν τὰ προσκροῖντα, ἵνα μήτε ἀσθένειαν μήτε ἄλλο τι παντελῶς αἰτιώμενος τῆς ἡμετέρας ἐπ' αὐτῷ κρίσεως ἐλάττω φανεῖ. ἄδειαν δὲ ὁμοίως αὐτῷ δίδομεν δημοσίαις ἐπιστολαῖς χρῆσθαι πρὸς τοὺς ἐπαρχῶν ἡγουμένους, ὥστε τοῖς ἐκπεμπομένοις παρ' αὐτοῦ παραπέμπειν εἰς τὰς αὐτῶν χώρας ἀπραγμῶνας ἐκείως διαζῶντας, καὶ εἰ τινος δέονται βοηθείας νομίμων, ταύτην ληφόμενος. κἀκείνους μάλιστα προνοεῖν, ὥστε μὴ περὶ τῶν αὐτῶν δις ἐνοχλεῖσθαι, τῷ πολλῶς τοὺς ἐνταῦθα μάτην ἐμφωλεῖοντας εἰτα ἀποπεμφθέντας παρ' αὐτοῦ πάλιν ἐπανέειναι καὶ εὐθὺς ὑποσφραγίσαντας δευτέρως αὐτῷ πραγματῶν παρεῖναι ἀφορμὰς. εἰ γὰρ πάλιν ἐπὶ τῆς εὐδαίμονος ταύτης λάβοι πόλεως ἐμφωλεῖοντας μάτην τοὺς ἀπαλλαγέντας καὶ ἐπὶ τὴν οἰκίαν χόραν ἀποπεμφθέντας, τοῖς καὶ σωφρονοῦσιν ἐπιθήσει πρῆποντα καὶ σφοδρότερον αὐθὺς ἐκπέμψει. οὕτως ἡμῶν καὶ τὰ τῶν ἔξω πόλεων οἰκισθήσεται καὶ ἡ μεγάλη πόλις αὕτη

catum invenerit, hoc etiam punire et ex ipsis prius ostendere suam firmitatem simul et castitatem. Propterea enim et decem libras auri occasione expensarum decrevimus ei, et eius consiliario solidos centum, et ministrantibus ad expensarum causam solidos trecentos triginta damus annonam (quorum etiam descriptionem huic legi adponi praecepimus), ut de fisco largitate contenti alienis abstineant. Eruntque dei et nostri subiles cultores, et e caelo ac nostram fruentes providentiam et administrationis causis facilius et legalius utentes.

Damus autem administrationem habenti fiduciam et iudicibus insistere et ad nos referre et ex se agere competentia, ut neque infirmitate neque alio omnino culpatus nostro super eo iudicio minor appareat. Licentiam vero similiter ei damus publicis epistolis uti ad provinciarum praesides, ut qui remittuntur ab eo mittant ad suas provincias sine lite ibi ducturos, et si quo egent auxilio legitimo hoc percepturos. Illud maxime providere, non de iisdem secundo molestari, quod saepe eos qui hic vaue commemorantur, deinde retranmissos ab eo rursus remeare et mox reversos secundarum ei causarum praebere occasiones. Si enim denuo in hac felicissima civitate inveniat quosdam nidificantes frusta, qui liberati et ad propriam provinciam transmissi sunt, his et castigationem imponat decentem et vehementius iterum transmittat. Sic nobis etiam foris civitates habitabuntur et magna civitas haec

cap. 8 p. 395, 3—5 summarium habet B² p. 111 Zach.

cap. 9 in. (—15 φανεῖν) ex B habet Ecloga libr. I—X Bas. (cf. Heimbach)

et in ipsis potissimum suam et constantiam simul et moderationem exhibeat. Propterea enim etiam decem libras auri nomine impensarum ei statuimus, et assessori eius solidos centum, et ministris eius expensarum causa solidorum trecentorum et triginta annonam damus (quorum etiam notitiam huic legi subici iussimus), ut largitionibus quae ex fisco praestantur contenti alienis abstineant. Ita dei et nostri diligentes erunt cultores, cum tam caelesti quam nostra providentia fruuntur et administrationis rebus facilius atque magis legitime utantur.

IX. Damus autem ei qui magistratum gerit facultatem et iudicibus instandi et ad nos referendi et ultro quae decet agendi, ne aut tenuitatem aut aliud quicquam omnino causatus nostro de se iudicio deterior appareat. Pariter autem licentiam ei damus publicis epistulis utendi ad provinciarum praesides, ut eos qui ab eo dimittuntur in suas provincias transmittant, qui cum bona pace ibi degant et si quo indigeant auxilio legitimo id accipiant. Id quoque maxime cavere ne de iisdem bis molestia afficiatur, eo quod forte qui sine causa hic latitant, dimissi ab eo rursus revertantur et statim reversi novorum negotiorum ei copiam praebent. Nam si iterum in hac felici urbe sine causa latitantes deprehendat eos qui erepti et in suam provinciam dimissi sunt, illos et castigatione afficiat convenienti et maiore cum severitate rursus dimittat. Ita nobis et quae foris sunt civitates incolentur et haec magna urbs perturbatione libera-

1 τοῦτο MEpan. 5] τοῦτον L τούτους B || καὶ κολάζειν] καὶ om. L Epan. || αὐτῶν MB Epan. 5] αὐτοῦ L || 2 στερορότητα τε LB Epan.] στερορότητα M (s) || καὶ σωφροσύνην ὁμοῦ B || 3 Διὰ τοῦτο — 13 χρωμένοι om. Epan. || decem libras auri M] δέκα λίτρας χρυσίου LB || 5 solidos centum M] νομίματα ὁ LB || ὑπηρετουμένων L || αὐτῷ om. 5 || 6 solidorum trecentorum triginta M] νομισμάτων τριακοντῶν τριάκοντα L νομισματα τριακῶσια τριάκοντα B || 7 ἀπογραφὴν] non servatur || 9 ἀρχόμενοι L¹ || 10 οὕτως ἔσονται] eruntque 5 || θεοῦ M] τοῦ θεοῦ LB || ἡμῶν L || 14 τὴν] τοιαύτην Ecl. || ἀρχοντι Ecl. || καὶ τοῖς ἀρχοῦσιν Ecl. καὶ ἀρχοντας Epan. || 17 ἄλλο τι om. L || 18 κρίσεως — αὐτῷ om. B^c φανεῖν.] reliquam partem novellae om. B^c || 22 διαζῶντας M5 (διάζων Epan.)] διαζῶντας LB || 23 νομικῆς Epan. || κἀκείνους] illud 5 || 24 μηδὲ Epan. || περὶ (de eadem causa Iul. c. 276)] παρὰ cum Haloandro vulg. || 28 ἀφορμὰς MEpan. 5] ἀφορμῶν LB || 30 οἰκίαν Epan.] οἰκίαν M ἰδιαν L ἰδικίαν B || 32 ἐκπέμψει.] reliquam novellae partem om. Epan. || *καὶ τὰ scripsi ex 5] καὶ om. libri || 33 καὶ — 396,1 ἐλευθέρωθήσεται om. B^c

1 ex et prius om. V || 2 firmitem V || 3 libras vulg.] librarum libri || occasione vulg.] occasionem libri || 4 discernimus vulg. || solidis T¹ || 5 causa R || 6 solido V || annonam] anno RV²T || 7 descriptione R¹ || praecipimus libri, corr. vulg. || 8 *de fisco] de fisci libri, fisci Beck || 9 e] de R²V³ a T || 10 *ac] hanc libri || seruente V || administrationis ex Hamburgensi Osenbrüggen] administrationem R²VT¹ administratione T² amministrazione R¹ || 14 Dicimus R || 15 ex] a R¹ || 17 nostros V || 18 ei om. V || 19 episcopos R || qui] eos qui edd. aliquot || 20 mittat R¹ || 21 ductores R²T¹ dicturos V; an leg. victuros? || 22 hic R² || percepturus VT² praecipituros R¹ praecipituros R²T¹ || non] ne T² || de hisdem VT² deis de R || 24 retranmisso R²T² reue***** R¹ || 25 remeare] remanere RT vulg. || reversos vulg.] reuersos RVT || 26 praebere vulg.] praebent libri || denuo om. V || hac om. V || hanc felicissimam civitatem R || 27 nificantes R dampnificantes V³ || 28 libertati R || propriam om. V¹ || transmissi R || 29 et] et ad R¹V¹ ad T¹ || dicentem R¹ || 30 nobis etiam VT²] etiam nobis R, etiam om. T¹ || 31 habitabunt V

συγχίσεως ἐλευθερωθήσεται. Εἰ δὲ καὶ τινες συν-
 ἰδοὶ τῆς αὐτοῦ τάξεως ἐν τοῖς πέραν ὀρηκτηρίοις
 ἰδούσαι, ὅτι καὶ τοῖς ἔξωθεν ἀφικνουμένοις ἐντεύ-
 ξονται καὶ τοῖς ἐντεῦθεν πεμπομένοις δεχόμενοι εἰς
 τὰς ἐπαρχίας ἐπέμψοναι, καὶ τοῦτο πράξει τὸ συμ-
 φέρον τῷ πολιτευματι διὰ πάντων θηρείων.

confusione liberabitur. Si vero aliquos perspexerit
 sui officii in transmarinis portibus collocare, qui
 etiam deforis venientes inquirant et hinc destinatos
 suscipientes ad provincias dirigant, et hoc agat,
 5 quod utile est reipublicae per omnia venatus.

CAPUT X.

Τὰτα ἅπαντα νομοθετοῦμεν τῶν ἡμετέρων ἐπι-
 κίων κηδόμενοι. καὶ ὥστε μὴ τὰς οἰκείας ἀπολιμ-
 πάνοντας πατρίδας ἐνταῦθα ταλαιπωρεῖσθαι καὶ τε-
 λευτῶν ἴσως τῶν οἰκείων ἐστερημένους καὶ μηδὲ 10
 πατρίων ἀπολαύοντας τάφων· διότι καὶ τοῖς πρὸ
 ἡμῶν τεθεικόσι τοῖς νόμοις καὶ πολιτείας συστη-
 σαμένοις ταῦτα οὐ παρέργως ἐσπουδάζθη, ἀλλὰ καὶ
 ἀρχίας ἦν τις γραφὴ καὶ τὸ ξενικὸν ἅπαν περιεργά-
 ζοντο. καὶ οὐ καινὸν οὐδὲ ἄηθες τοῦτο τοῖς πράγ- 15
 μασιν ἔστι τὸ σπούδασμα, ἀλλὰ καλὸν μὲν καὶ ἀρ-
 χαίων, ἀμεληθὲν δὲ ἐν μέσῳ παρὰ τῆς ἅπαντα
 καταβλαφάσης ῥαθυμίας κατὰ μικρὸν ἐκινδύνευε δια-
 φθαρεῖν τε καὶ ἀνηρῆσθαι, ἕως ἡμεῖς χρήσιμον
 αὐτὸ καὶ λωσιτελέστατον ὄν εὐρόντες πάλιν εἰς τὴν 20
 1 πολιτείαν εἰσηγάγομεν. Ὡσπερ δὲ αὐτὸν ἀδωρότα-
 τον καὶ τὴν αὐτὴν τάξιν εἶναι βουλόμεθα καὶ μηδ'
 ὅτι οὐκ ἔξω τῶν παρ' ἡμῶν ὄρισμένων λαμβάνειν,
 οὐτῶ καὶ ἀξίμους αὐτοῖς φυλάττεσθαι κελεύομεν,
 καὶ μήτε προφάσει τῶν συμβόλων μήτε κατὰ τὴν 25
 τῶν σιτήσεων πρόσφασιν μήτε κατ' ἄλλην οἰανὸν
 αἰτίαν ἢ ἐν τῷ θεῷ ἡμῶν παλατίῳ ἢ ἐν τῷ δικα-
 στηρίῳ τῆς σῆς ὑπεροχῆς πρόσφασιν συμβόλων ἢ προσ-
 τάξεων τι δίδοναι νῦν ἢ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον, ἢ
 τοῖς προεστώσι τῆς τραπέζης τῆς σῆς ὑπεροχῆς προ- 30
 φάσει σιτήσεων τῶν δι' αὐτῶν χρησιμοποιούμενων αὐτῶ
 [τε] ἢ παρόδῳ ἢ τῇ αὐτοῦ τάξει, ἀλλὰ πανταχόθεν
 αὐτοῖς καθαρὰ φυλάττεσθαι τὰ παρὰ τῆς ἡμῶν φι-
 λωτίας δίδόμενα. ἀρκέσει γὰρ ἅπασιν ἀντὶ θερα-
 πείας προεπούσης τὸ γνησίως αὐτὸν κυβερνῶντα τὴν 35
 ἀρχὴν ἅπασιν ὠφελιμώτατον εἶναι.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν τῷ ἡμετέρῳ παραστάτῃ
 κρατεὶ γινώσκουσα ἢ σὴ ὑπεροχῇ ἅπαντα εἰς ἔργον

Haec omnia sancimus nostrorum subiectorum cum-
 ram habentes, ut non suas provincias deserentes hic
 adterantur et moriantur forsans propriis privati et
 neque paternis fruents sepulturis, eo quod et ante
 nos ponentibus leges et rempublicam constituentibus
 haec non transitorio studio fuerunt, sed et pigritiae
 fuit quaedam scriptura et peregrinos omnes perscrutabantur.
 Et neque novum neque leve hoc
 causis studium, bonum quidem et antiquum, neglectum
 vero in medio ab universa laedente negligentia paulatim
 periclitatum est corrumpi et perimi, donec nos prodesse
 hoc et utililimum invenientes rursus in rempublicam
 introducimus. Sicut enim praemiis incorruptum eum et
 eius officium esse volumus et nihil extra quae a nobis
 dicta sunt accipere, ita indemnes eos servari iubemus,
 et neque occasione codicillorum neque per occasionem
 annonarum neque per aliam quamlibet causam aut in
 sacrum nostrum palatium aut in foro tuae celsitudinis
 occasione codicillorum aut praeceptorum aliquid dare
 nunc aut in futuro tempore, (aut praepositis) mensae
 tuae celsitudinis occasione emolumentorum quae per
 eos expendantur ei aut consiliorum aut eius officio,
 sed undique eis pura servari quae nostra largitate
 dantur. Sufficiet enim omnibus pro medela decenti
 germane eum gubernantem cingulum universis utililimum
 esse.

(Epilogus.) Quae igitur nostrae placuerunt potestati,
 cognoscens tua celsitudo omnia ad effectum

bitur. Si quos vero de officio suo placuerit ei in stationibus quae trans mare sunt collocare, qui et eos
 qui extrinsecus adveniunt perscrutantur et eos qui hinc dimittuntur suscipientes in provincias transmittant,
 hoc quoque agat reipublicae utilitatem per omnia sectans.

X. Haec omnia sancimus subiectis nostris prospicientes, ne patriis suis civitatibus relictis hic in
 miseria versentur, quin forte moriantur rebus suis privati ac ne sepulcris quidem paternis potitur:
 quoniam etiam qui ante nos leges tulerunt et res publicas constituerunt his non obiter operam dederunt,
 verum et cessationis quaedam actio erat et peregrinorum res omnes sollicitate perscrutabantur. Neque
 novum istud est aut insolitum ex rerum usu studium, sed bonum et antiquum, quod tamen neglectum interim
 per eam quae omnia detrimentum afficit socordiam paulatim periclitabatur corrumpi et perimi, donec nos
 1 opportunum et utilissimum id esse experti in rempublicam denuo introduximus. Quemadmodum vero
 integerrimum adversus dona ipsum eiusque officium esse volumus, neque quicquam omnino praeter ea
 quae a nobis definita sunt accipere, ita etiam indemnes ipsos servari iubemus, neque aut codicillorum nomine
 aut per annonarum occasionem aut alia quacumque de causa sive in sacro nostro palatio sive in iu-
 dicio tuae sublimitatis nomine codicillorum aut iussionum quicquam dare aut nunc aut sequenti tempore,
 sive praepositis mensae tuae sublimitatis annonarum nomine quae per eos ipsi vel assessori vel officio
 eius praestantur, sed undique tuis pura servari quae a liberalitate nostra dantur. Sufficiet enim pro re-
 medio idoneo omnibus, quod ille administrationem legitime gubernans omnibus utilissimus futurus est.

Epilogus. Quae igitur nostrae potestati placuerunt cognoscens tua sublimitas omnia ad effectum

1 καὶ om. 5 || συνεῖδοι M || 3 ταῖς L¹ || 6 Θηρεύσαι
 B^c unde Θηρεύσας Heimbach || 12 συστησαμένης B^c ||
 14 ἦν unde MB || τίς ἦν L || 15 πράγμασιν || παρῶσιν
 Haloander (cf. Cod. 11, 26 (25)) || 16 ἔστι et ἀλλὰ om. 5 ||
 καὶ om. L^a || 18 ἐκινδύνευε M || ἐκινδύνευσε L || 20 ὄν
 M || 21 εἰσηγάγομεν || introducimus 5 || δέ || enim 5 ||
 23 ὄρισμένων M || διωρισμένων L || 24 οὕτω καὶ || καὶ
 om. 5 || 27 αἰτίας L^a || 28 συμβόλων — 30 πρόσφασιν
 om. B^c || 31 χρησιμοποιούμενων ML || 32 τε seclusi || ἢ παρ-
 ἔδῳ || ἢ τῷ αὐτοῦ παρόδῳ malit Zachariae

1 prospexerit R || 2 portibus Osenbrüggen (id. Iul.
 c. 277) || partibus libri || 3 venientes VT² || conuenientes

RT¹ vulg., ciuitates s. v. T² || 5 per omnia om. V¹ ||
 9 aterantur R || 10 fruantur V || sepulturis V¹ || et ante] et
 om. V || 11 nos] annos T¹ || 12 non vulg.] nos RVT, del.
 V³ || 13 quaedam vulg.] quidam V, quidam RT || 14 per-
 scrutabantur libri, corr. vulg. || nou R¹ || 15 bonum] sed
 bonum Beck || 16 medium R || uniuersale dente V¹ || 17 est
 om. V || 18 utililimum T¹ || ultimum R || 19 praemiis Osen-
 brüggen] praebemus libri || 20 et nihil vulg.] ut nihil
 libri || 21 extra quae] ex utraque R¹ || 22 et neque] ut
 neque RT || 23 per occasione RV || 25 in forum vulg. ||
 27 aut praepositis addidi || 28 qua V || 29 extenduntur
 V || consiliorum RT || 32 uniuersus R¹ || uniuersus V¹ ||
 utililimum RT¹ || 38 cognoscens om. RT

ἀγαγεῖν σπουδασάτω, ἀποδεχέσθω τε τὴν ἡμῶν πρό-
 ροιαν, ὅτι καὶ νῦν ἀρχὴν προσεθήκαμεν καὶ τῶν
 ἡμετέρων ὑπερκόων διὰ πάντων κηδόμεθα. Dat. vi. id.
 Mart. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XII.
 Apione v. c. cons.

perducere festinet approbetque nostram providentiam,
 quia et novum cingulum adiecimus et nostrorum sub-
 iectorum per omnia curam habemus. Dat. vi. id.
 Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XII.
 [a. 539] Appione viro clarissimo consule.

ΠΑ

6

LXXXI. Auth. LXXXII. Coll. VI tit. 9

Η ΔΙΑΤΑΞΙΣ Η ΔΙΑ ΤΩΝ ΑΞΙΩ-
 ΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ
 ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΣΑ ΤΟΥΣ ΠΑΙΔΑΣ
 ΤΗΣ ΥΠΕΞΟΥΣΙΟΤΗΤΟΣ.

¶ CONSTITUTIO QUAE
 DIGNITATIBUS ET EPISCOPATU
 LIBERAT FILIUM PATRIA
 POTESTATE ¶

Ἀντοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγούστος τῇ ἱερᾷ συ-
 κλήτῳ τῆς βασιλίδος πόλεως.

Idem Aug. sacro senatui huius regiae civitatis.

(Προοίμιον.) Εἴ τι πρὸς ὠφέλειαν καὶ κόσμον
 ὁρᾷ τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ παραδοθείσης ἡμῖν πολιτείας,
 τοῦτο αἰεὶ βουλευόμενοι πρὸς ἔργον ἀγεῖν σπουδάζο-
 μεν. τοιγαροῦν καὶ ἡδὴ νόμον ἐγράψαμεν ἐπὶ τῶν
 ἐνδοξοτάτων ἡμῶν πατρικίων τὸν ἐλευθέρους αὐτοὺς
 τῇ τῆς ἀξίας ὁσοῦ τῆς ὑπεξουσιότητος τῶν πατέ-
 ρων ἀποφαίνοντα. οὐ γὰρ πρέπειον ἐνομιζόμεν εἶναι,
 τοῦτους οὐδὲ ἡμεῖς ἐν τάξει πατέρων ἀγομεν ἡμετέ-
 ρων, [τοῦτους] ὑφ' ἑτέρου τελεῖν ἐξουσίαν. εἰ γὰρ ἡ
 τῆς emancipationis πράξις πάσαι μὲν ὑπὸ τὰς κα-
 λουμένας legis actionas γινομένη μεθ' ὕβρεων καὶ
 ἄπιστιαν ἀπὴλαττεν αὐτοῖς τῶν τοιοῦτων δεσ-
 μῶν, πῶς οὐκ ἐπιβόλα τὰ πάντων ἀνθρώ-
 πων σεμνότητά διδόμενα παρὰ τῆς ἐφεστῶσης τοῖς
 ὅλοις βασιλείας μὴ τῆς ὑπεξουσιότητος αὐτοῦς ἐλευ-
 θεοῖν; νῦν δὲ φιλανθρωπότερον τι καὶ σεμνότερον
 τῇ πολιτεῖα διανοούμενοι καὶ ἐπὶ τῶν ἐνδοξοτάτων
 ὑπᾶτων, οἵπερ τὸ οἰκεῖον ὄνομα τῷ χρόνῳ μετὰ τὴν 30

(Praefatio.) Quicquid ad utilitatem et ornatum
 respicit a deo traditae nobis reipublicae, hoc sem-
 per cogitantes ad effectum deducere festinamus. Igitur
 etiam dudum legem scripsimus super gloriosissimis
 nostris patriciis, quae liberos eos dignitatis
 collatione paterna potestate demonstrat. Non enim
 decens putavimus, ut hos quos nos in officio patrum
 provehimus nostrorum, hi sub aliena sint potestate.
 Nam si emancipationis actio dudum quidem et per
 eas quae nuncupantur legis actiones facta cum iniuriis
 et alapis liberabat eos huiusmodi vinculis,
 quomodo futuri essent codicilli omnium honestissimi
 dati a praesidente universis imperio non eos paterna
 potestate liberare? Nunc autem clementius aut etiam
 honestius in republica cogitantes et super gloriosis-
 simis consilibus, qui proprium nomen temporis post

Nov. LXXXI (Authent. LXXXII = Coll. VI tit. 9: gloss.) Graece extat in ML (c. 1 et 3 fuit B 31, 5, 1). —
 Epit. Theod. 81 (inde nonnulla excerpta in Prochiro 34, 15 = Epanagoge 37, 10 et Proch. 26, 8 = Epan. 31, 8),
 Athan. 18, 3. Iulian. const. LXXXV.

adducere studeat, nostramque providentiam approbet, quoniam et novum magistratum adiecimus et sub-
 iectis nostris per omnia prospicimus.

LXXXI.

CONSTITUTIO QUAE PER DIGNITATES ET EPISCOPATUM FILIOS
 A PATRIA POTESTATE LIBERAT.

Imp. Iustinianus Augustus sacro senatui regiae civitatis.

Praefatio. Quicquid ad utilitatem et ornatum reipublicae a deo nobis traditae spectat, id semper
 considerantes ad effectum adducere studemus. Ideo etiam legem iam pridem de gloriosissimis patriciis
 nostris scripsimus, quae eos per dignitatem collatam a patria potestate liberos reddit. Neque enim decere
 existimavimus, ut quos nos in ordinem patrum nostrorum provehimus ii sub alterius sint potestate. Nam
 si actus emancipationis, qui olim tempore legis actionum quae vocantur cum iniuriis et alapis fiebat, ab
 eiusmodi vinculis eos liberabat, qui non codicilli inter omnes homines honestissimi ab imperio quod universis
 praestitit dedit eos a patria potestate liberaturi essent? Nunc vero humanius aliquid reique publicae honesti-
 tudine datantes etiam de gloriosissimis consilibus, qui suum nomen temporis post imperatorem praebent,

3 subscr. om. Iul. || vi. id. Mart. (cf. Biener p. 519 et Zachariae) || vi. id. Mai. 5 vii. id. mai. M μὲν Μαγ-
 τῶ Ath. Theod. || 4 CP. imp. dn. Iustiniano pp. aug.
 ann. XII Apione uc. cons. M(ς), βασιλείας Ἰουστινια-
 νου τὸ ἰβ' — ὑπατείας Ἀστίωνος Ath. ὑπατεία Ἀπιο-
 νος καὶ βασιλείας ἰβ' ἔπει Theod. || 5 post subscr. deest
 notitia de qua agit 395, 7 || 7 rubr. Περί λύσεως ὑπε-
 ξουσιότητος Theod. (ἡ κα' νεαρά ἡ διαλαβάνουσα
 διὰ ποίων ἀξιομάτων βουλευτηρίου τις ἐλευθεροῦται
 καὶ ὑπεξουσιότητος cil. Nomoc. XIV tit. 1, 36) || διὰ
 om. M (et L in indice) || 8 τῆς et 9 τοὺς παῖδας om. Ath. ||
 11 inscr. om. Ath. || post inscriptionem περι ἀντέξουσιό-
 τητος initio novae paginae add. M || 15 βουλόμενοι L ||
 ἀγαγεῖν L || 16 νόμον Cod. 12, 3, 5 || 19 ἀποφαίνοντι
 L¹ || 20 πατέρων] πατέρων ἀποφαίνοντα M || 21 τοῦ-
 τούς L5 (unde v. 20 τοῦτους del. Haloander), τούτους
 τῆς M quae apparet pertinere ad glossam in archetypo
 voc. τῆς emancipationis v. 22 superscriptum τούτους τῆς

ἀντέξουσιότητος || ἡ om. M || 22 emancipationis M] ἀν-
 τέξουσιότητος L || πράξεις L || μὲν] quidem et 5 || 23 legi
 sactionas M lege ἀστίωνος (ἀστίωνος L¹), L || μεθ'] καὶ
 μεθ' L || 25 ἀνθρώπων om 5 || 27 αὐτὸν M || 28 τι
 καὶ] τε καὶ M^a aut etiam 5

2 et nostrorum] et om. R || 3 subscriptionem praestant
 Bamb. I et Ambracensis || 4 dnn. Iust. Bamb. dñnus Inst.
 Ambr. || anno XI Bamb. || 5 ūc. clarissimo Ambr. ||
 consule] s3 Bamb. || 7 quae de dignitatibus R || 9 filium
 om. R || patria RT] a patria V vulg. || 11 senatu VT ||
 13 ad om. R¹ || et ad ornatum R² || 14 nobis traditae T ||
 19 putabimus R || hos del. V² T² || 20 hii RT || 22 nuncupantur V¹ nuncupatur T || actionis R¹ actio T¹ ||
 23 lapis T¹ || 24 esse R¹ || 25 praesidenti T¹ || non eos] non eos posse T non posse eos V³ || 26 etiam om. V ||
 27 cogitantem R¹ V¹ || et] sed R V¹ T¹ || 28 temporis] ipsi V¹

βασιλείαν διδάσαι, καὶ τῶν γε μόνοις τοῖς ὑπατικοῖς συμβόλοις τετιμημένων, καὶ ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῶν ἐλευθεροῦν βουλῆς δυναμένων, τουτέστιν ἐπαρχότητός τε καὶ στρατηγίας (φαιμέν δὲ τῆς ἐν αὐτοῖς τοῖς θρόνοις καὶ τοῖς ἔργοις γνωριζομένης) αὐτὸ τοῦτο νομοθετοῦμεν, ἵνα πᾶν τοιοῦτον ἀξίωμα καὶ ἀρχὴ τοιαύτη προσγινομένη τισὶν οἷς ἂν ἡμεῖς δοκιμασάμεν, ὅπερ αὐτοὺς ἀπαλλάττει καὶ βουλῆς, τοῦτο ἰσχύσει καὶ τῆς ὑπεξουσιότητος αὐτοῦς ἐλευθεροῦν τῶν πατέρων ἢ πάππων. εἰ γὰρ ἐνομοθετήσαμεν, ὡς εἴ τις οἰκίτης εἰδότης τοῦ κεκτημένου ἀξιώσῃ στρατείας ἢ τινος ἀξίας τάχῃ παρὰ τῆς βασιλείας, εὐθὺς ἐλευθεροῦται καὶ εἰς αὐτὴν ἀναπαύζεται τὴν εὐγένειαν, πῶς οὐκ δίκαιον τὸν τληκόντων ἡξιωμένων συμβόλων μὴ καὶ τῆς ὑπεξουσιότητος ἐλευθεροῦν γίνεσθαι; 15

imperium praebent, et solis consularibus codicillis honorantur, et super cingulis quae liberare a curia possunt, hoc est praefecturae et magistratus (dicimus autem in ipsis sedibus et operibus agnitis) hoc ipsum sancimus esse, ut omnis talis dignitas etiam cingulum huiusmodi adquisitum aliquibus, quoscumque nos probaverimus, quod eos liberat a curia, hoc valeat et ut potestate eos liberet patrum aut avorum. Nam si sancimus, ut si quis servus sciente domino meretur militiam aut quamlibet dignitatem adipiscatur ab imperio, repente liberatur et in ipsam rapitur ingenuitatem, quomodo non est iustum tantos promerentem codicillos non etiam potestate paterna liberum fieri?

CAPUT I.

Διὰ τοῦτο τοῖνυν τῶδε τῷ σεμνοτάτῳ χρώμενοι νόμῳ θεσπιζόμεν, τοὺς τε ὀρδιναρίους ὑπάτους, εἴπερ ἐν ὑπεξουσιότητι τελοῖεν, ἅμα τῷ ῥήματι τῷ ταύτην αὐτοῖς χαριζομένῳ τὴν τάξιν εἰς αὐτεξουσιότητα φέρεσθαι, καὶ πρὸς γε τοῖς τιμημένοις παρὰ τῆς βασιλείας ὑπατικοῖς συμβόλοις, εἴπερ ὑπὸ τὴν τῶν πατέρων τελοῖεν χεῖρα, γίνεσθαι τὸ συμβόλον αὐτεξουσιότητος πρόφασιν· καὶ εἰ γέ τις ἡμεῖς ἐπὶ πασῶν τῶν διοικήσεων τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων τῶν ἱερῶν ἡμῶν πραιτωρίων ἐπιστήσομεν ἢ ἐπὶ τὴν πολιαρχίαν ἐκατέρας Ῥώμης ἀγοίμεν ἢ ἐπὶ τινὰ στρατηγίαν, τοῦτους εὐθὺς καὶ αὐτεξουσιότητος γίνεσθαι. τὸν γὰρ τοσοῦτων ἀρχόντα καὶ τοσοῦτους ἐπιτάττονα μένειν ἐπὶ τῆς ὑπεξουσιότητος ἐτι καὶ μὴ τοῖς αὐτεξουσιότητος ἐγγράφεσθαι τῶν ἡμετέρων ἀνάξιον ἡγήσασθαι 1 μετὰ νόμον τε ἅμα καὶ χρόνων. ἐν γένει δὲ, καθάπερ εἰρήται, νομοθετοῦμεν, ὥστε πᾶν ἀξίωμα καὶ ἀρχὴν πᾶσαν βουλῆς ἐλευθεροῦν δυναμένην ταύτην καὶ αὐτεξουσιότητος γέρας τοῖς τετιμημένοις παραίμεν. τοῦτο γὰρ καὶ σεμνοτέρους ἐτι τοὺς πατέρας ἀποφαίνει, εἰ γε τῶν οὕτω παρὰ τῆς βασιλείας τετι-

Propterea igitur hac honestissima utentes lege sancimus, et ordinarios consules, si sub potestate constant, una cum ipso verbo quo hoc his donatur officium suae potestatis fieri, nec non et his qui honorantur ab imperio per consulares codicillos, si sub patris sunt manu, fieri codicillos eorum suae potestatis occasionem. Et si quos nos per universas dioecesis gloriosissimos praefectos sacrorum nostrorum praetorium instituamus aut in praefectura civitatis utriusque Romae provexerimus aut in quolibet magistratu, hos repente etiam suae potestatis fieri. Eum namque, qui tantorum iudex est et tantis iubet, manere sub potestate alterius non inter eos qui suae potestatis sunt scribi nostrarum indignum iudicavimus legum simul et temporum.

1 Generaliter autem, sicut dictum est, sancimus, ut omnis dignitas et omne cingulum a curia liberare valens hoc etiam suae potestatis praemium honoratis praestet, et nobiliores adhuc patres ostendat, si ergo ab imperio sic honoratorum sint patres; qui

c. I pr. Θεσπιζόμεν — πρόφασιν habet B² P 5, 7 p. 649 Zach. Argumentum c. I et III notatur ibid. 6 § 2 p. 648 Zach. (ex B 31, 4, 3)

iusque qui solis consularibus codicillis honorantur, et de magistratibus qui a curia liberare possunt, hoc est et praefectura et magisterio militum (nimirum eam dicimus dignitatem quae ipsis sedibus et operibus agnoscitur) id ipsum sancimus, ut omnis eiusmodi dignitas et magistratus in eos quoscumque nos probaverimus collatus, qui quidem eos a curia liberat, idem etiam potestate patrum vel avorum eos liberare valeat. Etenim si sancimus, ut si quis servus sciente domino militia dignus habitus sive quam dignitatem ab imperatore nactus sit, is statim liberetur et ad ipsam ingenuitatem eripiat, qui non par sit, qui talibus codicillis dignatus est, omni etiam a patria potestate liberum fieri?

I. Propterea igitur hac lege honestissima utentes sancimus, ut et ordinarii consules, si quidem in potestate sint, una cum ipso nomine quod hunc ius ordinem largitur suae potestatis efficiantur, et praeterea ius qui consularibus codicillis ab imperio honorantur, si quidem sub manu patrum sint, codicilli existant emancipationis causa; et si quos nos in omnibus dioecibus gloriosissimorum praefectorum sacro nostro praetorio constituerimus sive ad praefecturam urbis utriusque Romae sive ad magisterium militum aliquod provexerimus, si statim etiam suae potestatis fiant. Nam qui tot hominibus praestet, tot hominibus imperat, eum sub patria potestate manere ac non iis qui suae potestatis sunt adscribi nostris indignum legibus simul et temporibus iudicavimus. In universum autem, sicut dictum est, sancimus, ut omnis dignitas et magistratus omnis, qui a curia liberare potest, idem etiam suae potestatis praemium praestet iis qui honore affecti sint. Hoc enim vel honoratior reddat patres, siquidem eorum sunt patres qui ita ab imperatore

1 τῷ γε L || 2 τετιμημένων om. L || ἀρχῶν τῶν Haloander ex § || ἀρχόντων ML || 5 ἔργω L¹ || νομοθετοῦμεν] sancimus esse § || 6 καὶ] aut etiam § || 8 καὶ βουλῆς] καὶ om. § || 10 ἐνομοθετήσαμεν] Cod. 6, 4, 4, 1 || 17 δεδυναρίους] ἐμβάθρους B² et s. v. L || 19 ἀπεξουσιότητα L || 20 παρὰ] πᾶσι L || 22 χεῖρα τελοῖεν L || γίνεσθαι om. L¹ || συμβόλῃ (i. e. συμβόλοιον) L || 23 ἡμεῖς ἐπὶ πασῶν M] ἢ μὲν πασῶν L || 24 *ἐπάρχων (cf. v. 3; Theod. Ath. B² p. 648)] ὑπάρχων ML || 25 *ἐπιστήσομεν ML || 26 πολιαρχίαν M² || ἀγαγοίμεν L || 30 ἐγγεγράφαι L || 31 θρόνων Haloander male || 34 γέρας L²] γέρα ML¹ || 35 τοῦτο γὰρ om. §

tissimum s. v. add. T² || 6 etiam] et V || aliquibus] ab aliquibus R || 7 nos om. T¹ || qui RV² || 8 et om. R || eos] uel eos R || 9 sancimus R¹ sancimus V || 10 meretur RT] increatur V vulg. || 11 liberetur et 12 rapiatur vulg. || 13 etiam] ** V¹ || 14 libertum V¹ liberatum V³ || 16 ac R¹ || 18 hoc om. T¹ || 19 suae] sive R¹ || hos T² || 20 codicillis V¹ || 21 pat² s V¹ || manu om. R¹ || suae] seu R || 22 occasione R² V² || quis V¹ || 23 dioecesis V¹ dioecesis V³ || 24 in om. V¹ || 26 magistro militatu T¹ magistro militatu R magistro militatu V magistro militatu T² etiam] et V || potestates V² || 27 est om. V || 29 intra V || 30 temporum] ipsorum R¹ T¹ || 31 autem] om. R¹ igitur R² || 32 a curia et 33 hoc om. V || 34 praestet] iubet praestet R² || ostendat — 35 patres om. R || 35 sic] quidem sic T || oratorum V¹ || sint] ipsi sint T (cf. ad 399, 1) || qui] quid R¹

1 praebent T || et qui solis Beck || 2 singulis V || qui R || 3 *magistri militatu libri || 4 istis T || leg. agniti? || agnitis — 5 sancimus in ras. V || 5 ipsum] sacra-

μημένων καθεστῶσι πατέρες· οὐ γὰρ ἂν, εἰ μὴ τοῦτο
καὶ αὐτοὶ συνέσπενδον, τὴν βασιλείαν ὑπὲρ τούτων
ἔχοντες. ὥστε εἴτε ἐστὶ τις νῦν ἐν ὑπεξουσίῳ τού-
των ἀπολαύων τῶν τιμῶν ἢ ἀρχῶν, ἃς ἐμπροσθεν
ἠρτίθυσαμεν, εἴτε ὕστερον ἔσται, καὶ τοῖτο ἀτεξ-
ουσιότης ἀκολοθεῖτω, τὸ τε peculium αὐτοῖς χαρίζο-
μένη καὶ τὸ ἀντόγνωμον δίδουσα καὶ ἀξία πράττειν
τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἐκ τῆς βασιλείας γινω-
μένης κρίσεως. οὗτος γὰρ πολλῶ μείζων τοῖς πατρά-
σιν ἔπαινος ἔσται καὶ εὐφροσύνης ἀφορμὴν παρέξει 10
μεγάλῃς.

CAPUT II.

Ἐκεῖνο δὲ τῷ νόμῳ προεπισκήπτομεν, ὥστε μὴ
τὰς τοιαύτας ἀτεξουσιότητας ὁμοία χαρίζεσθαι ταῖς
ἄλλαις, αἱ δὲ διὰ τῶν emancipationῶν γίνονται, ἀλλ'
ἐξαιρέτῳ τι τὴν βασιλείαν δῶρον ταῖς τοιαύταις ἀτε-
ξουσιότησι παρέχειν. οἷδὲ γὰρ βουλευόμεθα τὸν οὐ-
τως ἀτεξουσιῶν γενόμενον ἢ γινόμενον ἀπολλύναι τι
τῶν legitimῶν δικαίων, ἀλλ' ἔστω καὶ τῷ γένει πρὸς
αὐτοῖς καὶ αὐτοῖς πρὸς τὸ γένος ἀδικητὰ τὰ legitima
καὶ ἐκ τῆς κρίσεως φυλαττόμενα δίκαια. καὶ οἱ γὰρ 20
παῖδες αὐτῶν μετὰ τελευτῆν τῶν πατέρων εἰς τὴν αὐ-
τῶν μεταπιπέττωσαν ὑπεξουσιότητα, ὥσπερ ἂν εἰ ἐν-
χον οἱ τούτων γονεῖς τελευτῆν τῶν οἰκειῶν πατέρων
ἀλλ' οὐκ ἐκ τοῦ παρόντος νόμον ἀτεξουσιῶν γενό-
μενοι καὶ εἰκότως τοὺς παῖδας τοὺς αὐτῶν μετὰ τε-
λευτῆν τῶν οἰκειῶν πατέρων ὑπεξουσιῶν ἔχοντες· ἵνα
μηδὲν τῶν ἐκ τῆς βασιλείας προσγινόμενον παραι-
οῦσθαι τι δόξουν αὐτῶν, διότι πᾶν, ὅπερ εἴτε ἐκ
θεοῦ πρόσειν ἀνθρώποις· εἴτε ἐκ βασιλείας τῆς τῷ
θεῷ κατακολουθούσης, ἀγαθὸν εἶναι προσήκει μόνως 30
καὶ πάσης κακίας τε καὶ ἐλαττώσεως ἀμυγῆς καθ-
εστάναι.

CAPUT III.

Πρόδηλον δὲ, ὡς οὐκ ἔστιν ὁς ἀγροῖ πρό γε ἀπάν-
των τοῖς ὁσιατάτοις ἐπισκόποις ἅμα τῇ χειροτονίᾳ
καὶ τὴν ἀτεξουσιότητα προσγίνεσθαι. οἱ γὰρ πάν- 35
των ὄντες πνευματικοὶ πατέρες πῶς ἂν ὑπὸ τὴν ἐτέ-
ρον ἔξουσιαν τελοῦεν; ἀλλὰ προσήκει καὶ αὐτοῖς
τοιαύτης ἀπολαύειν τιμῆς καὶ ταύτην ἐκ τῆςδε ἡμῶν
τῆς νομοθεσίας καρποῦσθαι.

c. III argumentum citant paratitula ad Coll. const. eccl. I 3 p. 1273 et Nomoc. XIV tit. 1, 36; exscripsit Nomoc.^{dsm}
ib. ex B

honorati sunt: neque enim nisi hoc et ipsi pariter sectarentur, imperatorem pro illis orarent. Quare
sive quis nunc in potestate aliena est qui his honoribus aut magistratibus fruitur quos antea enumeravimus
sive postea erit, hos quoque ius suae potestatis sequatur, quod et peculium iis largiatur et ut libera volun-
tate utantur praestet utque agant quae digna sint honore et iudicio ab imperatore de iis habito. Haec
enim multo maior parentibus laus erit atque magnae laetitiae copiam praebebit.

II. Illud quoque lege insuper cavemus, ne eiusmodi ius suae potestatis similia impertiat ceteris quae
per emancipationes contingunt, sed ut praecipuum quoddam donum imperator eiusmodi iuri suae potestatis
praestet. Neque enim volumus eum, qui ita suae potestatis factus est vel fit, perdere ullum ex legitimis
iuribus, sed sint et familiae adversus ipsos et ipsius adversus familiam intacta iura legitima et ex natura
servata. Atque liberi eorum post mortem avorum in potestatem illorum transeant, tamquam si contigisset
horum parentibus morte suorum patrum ac non ex praesenti lege suae potestatis fieri et iure liberos suos
post mortem suorum parentum in potestate habere: ne quicquam eorum quae ab imperatore conferuntur
iis aliquid adimere videatur, quoniam omne quod sive a deo sive ab imperatore qui deum sequitur homini-
bus adfertur bonum esse dumtaxat nec quicquam malitiae et detrimenti admittunt habere decet.

III. Manifestum autem est neminem esse qui nesciat ante omnia sanctissimis episcopis una cum
ipsa ordinatione etiam suae potestatis ius adquiri. Nam qui omnium spiritualis pater sunt, quomodo in
aliena potestate habeantur? sed ipsos quoque tali honore frui decet eumque ex hac lege nostra lucrari.

1 οὐ γὰρ ἂν εἰ μὴ τοῦτο] qui si non hoc essent §
4 ἀπολάβων M || 6 peculium M πεκοῖλιον L || 9 οὗτος
Ls] οὗτος M || 13 τοῖς ἄλλοις L^a || 14 ἐμαγκηπιτιό-
νων M] ἀτεξουσιότητων L || 17 γενόμενον ἢ om. § ||
18 λεγιτιμῶν M] νομιμῶν L || 19 legitima L λεγιτιμα
M || 22 ἀτεξουσιότητα L¹ || 25 τοὺς αὐτῶν om. § || 26 ἵνα
ἵνα δὲ M || 29 πρόσειν L || τῆς om. L || 30 μόνως
μόνος ὡς M νόμους L¹ νόμιμον ut vid. L² mansurum
(i. e. μόνιμον vel μένον) § || 35 πάντες L¹, πάντων om.
Nomoc.^d || 36 πνευματικῶν Nomoc.^m || 39 καρποῦμενος
Nomoc.^κ

si non hoc essent, etiam ipsi pariter student imperium pro istis petentes. Quapropter sive est aliquis nunc quidem sub potestate his fruens honoribus aut cingulis, quos in primis enumeravimus, sive postea erit, etiam hos ius suae potestatis sequatur et peculium eis donans et arbitrii liberi esse praebens ac digne agere honore et iudicio super eis ab imperio habito; haec enim multo maior patribus laus erit et laetitiae occasionem praebebit magnae.

Illud quoque lege cavemus, ut non has tales suas potestates similia praebere qualia aliae, quae per emancipationes fiunt, sed praecipuum quoddam praemium imperium conferre talium suis potestatis. Non enim volumus eum, qui ita suae potestatis fit, perdere aliquod legitimum ius, sed sint et generi ad eos et ipsis ad genus intacta legitima et ex natura servata iura, et filii eorum post mortem avorum sub eorum recidunt potestatem, ac si contigisset horum parentes morte suorum patrum et non ex praesenti lege suae potestatis fieri et merito filios post mortem suorum patrum sub potestate habere: ut nihil horum quae ab imperio conferuntur eis deesse videatur, quoniam omne bonum, quod sive a deo adquiritur hominibus sive ab imperio sequente deum, decet esse mansurum et omnis malitiae ac diminutionis extraneum.

Palam vero est nullum esse qui nesciat prae omnibus sanctissimis episcopis ipsa ordinatione etiam suam potestatem adquiri. Qui enim omnium sunt spirituales patres, quomodo sunt aliorum potestate consistant? Sed convenit etiam eos huiusmodi potiri honore et hoc ex hac nostra legislatione frui.

1 esset vulg. || etiam] non Beck || ipsi om. T || 5 ius hos R¹, ius del. R² || potestatis suae V vulg. || 6 ei RT || arbitrii cet.] bitrii — 9 praebebit scr. R² in ras. 2 v. || 7 eis RV] his T vulg. || 8 hoc T vulg. || magis R || 12 tales] oporteat s. v. add. V³ || 13 quae om. R || 14 fuit] fuerit V sunt R || 15 conferre V || talium RV T¹] talibus T² vulg. || 16 fit V vulg.] sit RT || 17 aliquid R || 18 ipsi R || 20 recidunt T¹ || 21 et non — 23 patrum bis scr. R || 22 filii R¹ || 24 orum V horum om. R¹, || eis] de eis T¹ || 25 videantur T || 27 militiae V¹ || 28 deminutionis T deminutionis vulg. || 33 est om. V¹ || qui nesciat om. R¹ || 36 spirituales RV] fratres V¹ || potestate aliorum T || 37 hos R || 38 nostra hac V || frui] fieri V¹

⟨Ἐπίλογος.⟩ Τὰ τοίνυν παραστάτα ἡμῖν εἰς ἡμέτερον αἰδῶ τε καὶ τιμῆν, ὡς σεβασμιώτατοι πατέρες, βουλόμεθα εἰς τὸ διηκεῖς ἐμπρόπειν τῇ ἡμετέρῃ πολιτείᾳ, ἅμα μὲν εἰς κόσμον ἡμέτερον ἅμα δὲ εἰς τὴν τῆς ἡμετέρας φιλοτιμίας ἀποδείξεν, ἣν τοῖς ἡμετέροις πατράσι καὶ ὑπάτοις καὶ ἱερέσι δεδώκαμεν.

Dat. xv. k. Apr. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XII. Apione v. c. cous.

⟨Epilogus.⟩ Quae igitur nobis visa sunt ad vestram reverentiam et honorem, o colendissimi patres, volumus in perpetuum splendere nostrae reipublicae tam ad vestrum ornatum quam ad nostrae largitatis probationem, quam nostris patribus et consulis sacerdotibusque contulimus.

Dat. x. kal. April. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. [a. 539] anno XII. Apione viro clarissimo consule.

ΠΒ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΩΝ
ΚΑΙ ΩΣΤΕ ΜΕΘ' ΟΡΚΟΥ ΜΗ ΑΙΡΕΙΣΘΑΙ

Imp. Iustinianus Aug. Ioanni pp. per Orientem
(iterum), ex consule (ordinario) ac patricio.

⟨Προοίμιον.⟩ Ζήνωνι τῷ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως γεγραπταί διάταξις περὶ τῆς τῶν δικῶν τάξεως, πολ- 20
λὰς μὲν παραλλαγὰς ἐκ τῶν ἐφεξῆς δεξαμένη χρόνον, εἰς τοῦτο δὲ ἀφικομένη ὥστε κατὰ μικρὸν σχεδὸν καὶ παντάπασιν ἐκλιπεῖν. οὗ τε γὰρ ἐν αὐτῇ γεγραμμένοι διατηρηταὶ τὸν μετ' ἀνθρώπων ἅπαντες ἀπέλιπον βίον, πολλὰ τε τῶν ὁρισθέντων δικαίων σεσίγηται 25
ῥητῆς τε οὐκ ἔνυχε μνήμης, ἀλλ' ἢ γε χοῦσις ταῦτα παραλαβοῦσα εἰς ἄλλοιον μετέστησε σχῆμα. ἡμεῖς τοίνυν ὁρῶντες συγκεκμημένον καθάπαξ τὸ τῶν δικαστῶν σχῆμα ῥηθῆμεν χοῦσις νόμῳ ταῦτα διορίσασθαι, ὅς τὴν πρέπουσαν τάξιν ἐπιθῆσει τῷ πράγματι. 30
οὐδὲ γὰρ ῥηθῆμεν χοῦσις ἔχειν δικαστῶν τινὰς ὀνόματα, μάλιστα μὲν νόμον ἀνεπιστήμονας, ἔπειτα δὲ οὐδὲ πρακτῶν ἐντυχόντας πείραν. τοῖς μὲν γὰρ ἡμετέροις ἀρχουσι πάρεσι πάντως καὶ πάρεδροι τὰ

Nov. LXXXII (Authent. LXXXIII = Coll. VI tit. 10: gloss.) Graece extat in ML, cap. 2—13 in B 7, 1, 4—16. — Epit. Theod. 82, Athan. 4, 15. Iulian. const. LXXVI.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt ad vestram reverentiam honoremque, patres summe venerandi, ea in nostra republica in perpetuum splendere volumus tam ad decus vestrum quam ad nostrae liberalitatis documentum quod nostris patribus et consulibus et sacerdotibus dedimus.

LXXXII.

DE IUDICIBUS, ET NE CUM IUREIURANDO ELIGANTUR.

Imp. Iustinianus Augustus Ioanni pp. per Orientem (iterum), ex consule (ordinario) ac patricio.

Praefatio. A Zenone piae memoriae scripta est constitutio de ordine litium, quae multas mutationes sequentibus temporibus passa est atque eo pervenit, ut paulatim fere omnino deficeret. Nam et qui in ea scripti sunt iudices pedanei omnes vita excesserunt et multa ex definitis iuribus silentio tradita sunt nec certam memoriam consecuta, sed usus quidem ea recepta in aliam formam convertit. Nos igitur cum iudicum statum omnino confusum videamus, haec lege definienda esse existimavimus, quae idoneum ordinem rei imponat. Neque enim existimavimus decere quosdam iudicum nomen habere cum legum utique imperitos tum ne rerum quidem experientia adiuutos. Nostris enim iudicibus omnino etiam assessores ad-

1 ἡμετέροιαν L¹ || 7 subscr. ἐξερωνήθη ἐν τοῖς χρόνοις τῆς ὑπάτους Ἀπιοῦ Theod. om. Iul. || xv. k. apr. M πρό ε' καλανθῶν Ἀπριλίω Ath. x. kal. april. (v. l. kal. madii) ε || CP. — cona. M (om. anno XII) et ε] βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ εβ' ὑπάτους Ἀπιοῦ Ath. (bilisario viro clarissimo v. l. ε) || 10 rubr. Περὶ τῶν δικαστῶν Ath. Περὶ θεῶν δικαστῶν Theod. || 17 sq. Imp. — patricio M (qui orietem) Ἀποκατάτω Ἰουστινιανὸς αὐγουστος ἰωάννη πάρχω πραιτωρίων τῆς ἀνατολῆς, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατριῶν L Ὁ αὐτοῦ βασιλεὺς ἰωάννη ἐπάρχω πραιτωρίων Ath. || 18 iterum et ordinario add. Zachariae || 19 τὸ L¹ || εὐσεβοῦς ML Theod.] θεῶν Ath. || 20 διάταξις νόμου (i. e. νόμος?) cū Theodori codex. Fuit Cod. 3, 3, 6 (βι. γ' τοῦ κώδικος τι. γ' διάταξις τελευταία adscr. schol. M); cf. Kruegeri adnot. et initium scholii Thalelaei ad B 8, 2, 100 p. 418 Heimb. || 22 ἀφικόμενα L¹ || 24 τῶν L¹ || 27 εἰς L] πρὸς M || 30 τοῖς πράγμασι L || 32 sq. ἀνεπιστήμονας — ἐντυχόντας πείραν] ineruditorum — habentium experimentum ε || δέ om. L || 33 ἐν-

τυχόντας (voluit ἐντυχόντας) πείρα Haloander sine causa || μὲν om. L || 34 πάντες L^a

1 iussa V || 2 nostram RT || o del. V² || 3 spendere R || 4 ordinatum V || ad nostrae om. V || 5 probationem] ***** R¹ || 7 subscriptionem dedimus ex Bamb. I et Ambracensi; dat. kal. madii bilisario viro clarissimo V || CP. Bamb.] emp. Ambr. || dñn. iust. Bamb. dñnus ius. Ambr. || 8 anno duodecimo aptone Bamb. || viro] vic. Ambr. || 9 R] III-LXXXIII. V || 12 permaneat vulg. || 13 iudicis V || 16 non] et non T nos V || 18 ac V] a T et R vulg. || 19 memoriae om. V¹ || 21 subsequentibus suscipiens in ras. V² || haec R || 22 eadent T¹ || 23 conscripta V¹ || 24 relinquunt V || definita T¹ || 25 et om. R¹ || 27 omnino videntes T || 28 haec] hac V³ T² ac V¹ habere R^a || 30 existimavimus R || 31 quaedam V² || eruditorum R¹ inheritorum V¹; ineruditos et 32 habentes Beck || 32 exper**** V¹

ἐκ τῶν νόμων ἐψηγοῦμενοι καὶ τὰς ἀσχολίας ἀναπληροῦντες τὰς αὐτῶν, ἐπειδὴ περὶ πολλαῖς περιεχόμενοι φροντισίαι ἄς ὑπ' ἡμῶν ἔχουσιν εἰκότως ἰὸ δικαστικὸν ἀναπληροῦσι μέρος τῆ τῶν οἰκίαν παρουσίᾳ παρεδῶν· οἱ δὲ οὔτε ἀρχὴν ἔχοντες οὔτε ἡμῖν ὑψηροῦμενοι εἰ μὴ μέλλουσιν οἰκοῦντες γούνη ἐπιτασθαι τὸ δικαίον, ἀλλ' ἐτέρωθεν ἐρανίζεσθαι τὴν τοῦ δικάζειν εὐσχημοσύνην, πῶς οὐ μέγιστον τοῦτο ἐλάττωμα πολιτείας ἀν εἴη τὸ μὴ τοῖς αὐτοῦν τὸ πρακτέον ἐπισταμένους παραδόναι τὰς δίκας, ἀλλ' ἐάν αὐτοὺς ζητῆν ἐτέρους, παρ' ὧν ἔξῃσι μανθάνειν ἄπερ αὐτοὺς ἐν τῇ κρίσειν φθέρησθαι δεῖ; ταῦτα ἡμᾶς εἰκότως εἰς τὸν παρόντα νόμον ἀνέστησε τῶν ἡμετέρων ὑπάρχοντων κηδομένων καὶ βουλομένων αὐτοῖς καὶ τὰ ἐπι ταῖς δίκαις εὐκολὰ τε εἶναι καὶ ῥάδια καὶ χωρὶς ἀπάσης ἀναβολῆς διαλύεσθαι.

CAPUT I.

Τὸ μὲν οὖν πάλαι σχῆμα τῆς διατάξεως Ζήνωνος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως, ἥπερ ἐκάστῳ δικαστηρίῳ ἡτοιμάσθη ἀφώρισε δικαστὰς, παντελῶς ἀναίρουσιν, ἐπιλεγῆναι δὲ συνείδομεν δικαστὰς τοὺς τὴν πανταχόθεν ἐπιχορηγοῦσιν ἔχοντας μαρτυρίαν, οἷον περὶ κοινῶν πάντων εἶναι δικασταί, οἳ πανταχόθεν ἐπιλεγόμενοι καὶ δὴ τοῦτο πέπρακται, καὶ ἤσθηται γὰρ παρ' ἡμῶν δικασταὶ Ἀνατολίως τε ὁ περιβλεπτός, ἦδη τὸ συνηγορεῖν πρώτῃν πεπαισμένους καὶ ἐν τοῖς περιβλεπτοῖς τοῦ δημοσίου συνηγοροῦ ταχθεῖς, Φλαβιανὸς τε ὁ λαμπρότατος, δὲ συνηγοροῦ τοῦ δημοσίου καθέστηκεν νῦν, καὶ πρὸς γὰρ Ἀλέξανδρος καὶ Στέφανος καὶ Μηνᾶς, οἱ λογιώτατοι συνηγοροὶ καὶ διαίτηται τῆς σῆς ἀγορᾶς, Ἀλέξανδρος τε ἕτερος (καὶ διαίτητῆρ δὲ εἶναι κακείνον τοῦ δικαστηρίου τοῦ ἐνδοξοτάτου μαγίστου τῶν θεῶν ὀφθαλμῶν μεμαθήκαμεν), καὶ δύο ἐφεξῆς ἄλλοι συνηγοροὶ τῆς σῆς ἀγορᾶς, Βίκτωρ καὶ ὁ ἐκ Κυζίκου Θεόδωρος. ἐκ μὲν οὖν συνηγορῶν οὗτοι δικασταὶ 1 προκεκρίσθησαν. Ἐπειδὴ δὲ προσήκον ἐστὶν εἶναι καὶ μείζους δικαστὰς τοὺς μὲν ἀξιωμασὶ προ-

etiam assessores, et ea quae legum sunt explicantes et occupationes adimplentes eorum, quoniam multis detenti curis quas apud nos habent merito iudiciorum complementem partem per suorum praesentiam assessorum. Illi autem neque singulum habentes neque nobis ministrantes nisi potuerint per se nosse quod iustum est, sed aliunde emendicare iudicandi honestatem, quomodo non maximum vitium erit reipublicae non eis qui ex se quod agendum sit sciunt lites tradere, sed sinere eos quaerere alios, a quibus liceat discere quae ipsos in iudicando eloqui decet? Haec nos merito ad praesentem legem exererunt, nostrorum subiectorum curam agentes et volentes eis etiam quae de iudiciis sunt in promptu esse atque facilia et absque omni dilatione transigenda.

Vetus igitur schema Zenonis constitutionis pie memoriae, quae unicuique praetorio certos definit iudices, omnino perimimus, eligere vero perspeximus in rebus utilibus habentes adestationem, qui communes omnium erunt iudices tamquam undique electi. Et hoc quidem gestum est, et electi sunt a nobis iudices Anatolius vir spectabilis, iam advocacione dudum completa et inter spectabiles fisci advocatos deputatus, ac Flavianus, qui nunc advocatus fisci constituit, et Alexander et Stephanus et Menas, eloquentissimi advocati et pedanei iudices tui fori, et Alexander alter, quem pedaneum iudicem esse praetorii gloriosissimi magistri sacrorum officiorum cognovimus, et duo subsequentes alii advocati tui fori, Victor et qui ex Quizico Theodorus. Ex advocatis itaque isti iudices praepaerantur.

1 Quia vero competens est esse etiam maiores iudices aliquos dignitate profectos (et) experimento

c. I—III summarium habet Ecloga lib. I—X Basilicorum (ap. Zachariae Gesch. des griech. röm. Rechts 335 n. 1238).

sunt, qui quae ad leges pertinent interpretentur et eorum occupationes suppleant, quandoquidem multis curis quas apud nos habent distenti merito iudiciale munus assessorum suorum praesentia supplent. Illi vero, qui neque magistratum gerunt neque nobis inserviunt, si non ultro quidem quid iuris sit compertum habituri sint, sed aliunde iudicandi honestatem emendicaturi, qui non maximo hoc detrimento reipublicae erit, quod non iis qui ultro quid faciendum sit sciunt lites traduntur, sed iis permittitur ut alios quaerant, a quibus discere liceat quae in iudicando loqui oporteat. Haec nos merito ad praesentem legem excitaverunt, quippe qui subiectis nostris prospiciamus eisque ea quoque quae ad lites pertinent prompta et facilia esse et sine ulla dilatione decidi velimus.

I. Antiquam igitur constitutionis Zenonis pie memoriae formam, quae unicuique iudicio certos iudices definit, plane tollimus. Eligi autem placuit nobis iudices ab omni parte bonum testimonium habentes, qui communes omnium erunt iudices utpote undique electi. Atque hoc quidem factum est, et electi sunt a nobis iudices Anatolius vir spectabilis qui iam advocati munere nuper omisso inter spectabiles fisci patronos relatus est, et Flavianus vir clarissimus qui advocatus fisci nunc constitutus est, ac praeterea Alexander et Stephanus et Menas, facundissimi advocati iudicesque pedanei fori tui, et alter Alexander (quem ipsum quoque iudicem esse iudicium gloriosissimi magistri sacrorum officiorum comperimus), atque duo alii deinceps advocati fori tui, Victor et Theodorus Cyzicenus. Ex advocatis igitur hi iudices electi sint. 1 Quoniam autem maiores etiam iudices esse par est, qui dignitatibus praecellant et praeterea sive rerum

1 sq. καὶ τὰς — αὐτῶν M5] καὶ τὰς αὐτῶν ἀναπληροῦντες ἀσχολίας L || 4 ἀναπληροῦσιν L || 6 ἐπιστήσασθαι L || 8 τοῦτο om. 5 || 19 ἀφώρισε] ἀφορῶ L^o || 20 δικαστὰς τοὺς τὴν πανταχόθεν om. 5 || 21 ἐπι χορηστοῖς — 22 πανταχόθεν om. M || 23 εἰρηνηταὶ L || * γε] τε M, om. L || 26 ταχθεῖς συνηγοροῖς L || ὁ λαμπρότατος om. 5 || 29 συνηγοροῖ M] συνηγοροῖ τε cum Halandro edd. || 30 καὶ διαίτητῆρ δὲ εἶναι κακείνον M] διαίτητῆρ τε εἶναι κακείνον καὶ L quem pedaneum iudicem esse 5 || 32 δύο M5] τοῖς L || 33 Βίκτωρ M5] Δανιήλ τε καὶ Βίκτωρ L et Danielelem et Victorem Iul. c. 253 (sed idem c. 291 octo iudices constitutos esse confirmat; etiam secundum Eclogam Bas. novellae caput I ἐκ τῶν συνηγορῶν ὄκτω ἀνδρας ἐκλεξάμενον δικαστὰς αὐτοῖς προεχειρίζετο ἀκριβῆ τῶν νόμων εἰδησιν ἔχοντας, καὶ τέσσαρας ἐκ τῶν ἐνδοξοτέρων καὶ ἀρξάντων); Δανιήλ ὁ καὶ Βίκτωρ con. Zachariae || 36 ἀξιωμασὶ M] ἀξιωμασὶ τε L

1 etiam] et V || assensiones T¹ || 2 multi decenti T¹ || 3 curis V¹ || habeant R || 5 ***gulum V¹ || 6 nisi] non V³ || per] prae R || 7 iudicandi V¹ || 9 sit] est T || 10 a om. V¹ || 12 Haec] Nec V¹ || legem V³] om. RV¹ T vulg. || 14 eius T¹ || qui T¹ || de iudiciis] iudicii R || atque] aut R || 17 constitutionis Zenonis ed. pr. || 18 certo V¹ || 19 eligere] e***** T¹ || 20 utibus V¹ || atestationem V || 22 quidem] al. quod R² in marg. || 23 anatolius R || aduocationem V¹ || 25 deputatos R¹ || 26 constituit R] constitutus V consistit T vulg. || meas V¹ mennas V³ || eloquentissimi V¹ || 27 for* T¹ || 28 quae V¹ || 31 quizico RT] quiraco V Cyzico Beck (quizicenum, quizucenum, quozicenum, kyziacium codd. Iul.) || 35 est om. R || etiam maiores etiam iudices V¹ || 36 aliquos] alios R aliquos iudices T || *et inserui

ἐρχοτας καὶ πρὸς γε ἡ πείρα πραγμάτων πολλῶν ἢ πολυχρονίῳ τριβῇ μεγίστων ἀρχῶν ἢ πλήθει τούτων ἐγγεγραμμένους καὶ τῆ γε ἡμέτερα προσκαρτερώντας εὐσεβείᾳ, διὰ τοῦτο συνειδόμεν ἐκ μὲν τῶν ἐνδοξοτάτων πατριῶν Πλάτωνα τὸν ἐνδοξοτάτον, μακρὸν ἐπὶ τῆς πολιαρχίας διανύσαντα χρόνον καὶ δις ἐπὶ τῶν θρόνων ἐκείνων γενόμενον, Βίκτωρά τε τὸν ἐνδοξοτάτον, καὶ αὐτὸν ἐπὶ τε τῆς μεγάλης Ἑλλάδος ἐπὶ τε τῆς σεμνῆς τῶν Ἀλεξανδρείων ἀρχαίτων πόλεως καὶ πρὸς γε τῆς πολιαρχίας ἡγήσάμενον καὶ οὐδὲ νόμον ἀνῆκον, καὶ Φωκῶν τὸν ἐνδοξοτάτον ἐν τοῖς ἡμετέροις καταλέξει δικασταῖς, ἀνδρα ὃν ὁ τε σὸς ἐπίσταται θρόνος ἐπαινουμένως αὐτοῦ προστάτα καὶ πρὸς γε τὰ ἐκ νόμων εἰδῶτα, καὶ ἐπὶ τούτοις Μάροκλον τὸν μεγαλοπρεπέστατον, αἶ μὲν ἡμῖν παρόντα καὶ περὶ τὴν τοῦ δικαίου θαυμαζόμενον τῆρσιν καὶ παρὰ πάντων σχεδὸν τῶν ἡμῖν προσιόντων διὰ τοῦτο αἰτούμενον παρεδόν τε χρώμενον ἐπαινουμένως διατιθέναι τὰ ἐκ τῶν νόμων δυνάμενον, φαμέν δὲ Ἀππίωνα τὸν περιβλεπτον, τῷ δημοσίῳ τε συνειπόντα καὶ τῆλλα μαρτυροῖς ἀγαθῆς παρὰ τε τῶν ἄλλων παρὰ τε ἡμῶν αὐτῶν ἡξιώσων.

causarum multarum aut plurimi temporis exercitio magnis cingulis aut multitudine horum exercitatos, qui etiam nostrae observant pietati: ideoque per speximus ex gloriosissimis quidem patriciis Platonem gloriosissimum patricium, qui in urbana praefectura obtinuit tempus et secundo in illis sedibus constitutus est, et Victorem gloriosissimum et ipsum, qui tam in magna Hellade quam in nobili Alexandrinorum civitate administravit et praefecturae urbanae tenuit praesulatum, et neque legum inexpertum, et Focam gloriosissimum inter nostros adnumerandos iudices, virum quem quaecumque sedes noverit laudatum quam sibi praestantem, insuper et quae legum sunt scientem; inter hos Marcellum quoque magnificentissimum, semper quidem eum praesentem et circa iustitiae miramur observationem et ab omnibus paene nos aduentibus propter hoc petium scimus, et consiliario utentem laudabili, quatenus disponere quae ex legibus sunt possit, id est Appionem viro spectabili et fisci advocato et in aliis habente testimonium optimum tam apud alios quam a nobis ipsis.

CAPUT II.

Τοὺς μὲν οὖν δικαστὰς μετὰ τοὺς ἡμετέρους ἀρχοντας τούτους εἶναι βουλόμεθα, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ τούτοις ἅπασι τὰς ὑποθέσεις κατὰ τὸ δοκοῦν ἡμῖν παραδώσομεν. εἰ δὲ τίς τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων παραπέμπειν βούλοιο δικας, τούτους δὴ τοῖς εἰρημένους καὶ ὠρισμένους παρ' ἡμῶν διαιτηταῖς ταύτας παραδώσει καὶ ἑτέρω παντελῶς οὐδενί, πληρὴ εἰ μὴ τοῖς παρεδούτοις ἑαυτοῦ παραδοῖη τὰς κατὰ μέρος ἐξετάσεις αὐτὸς τὴν ὑπὲρ τοῦ παντὸς κρίσιν ἐξοίσων.

Indices itaque post nostros administratores hos esse volumus, et nos his omnibus negotia secundum quod nobis visum fuerit delegamus. Si quis autem nostrorum iudicum deputare voluerit causas, his qui definiti sunt a nobis pedaneis iudicibus tradat et alteri omnino nulli, nisi consiliariis suis commiserit particulares examinationes ipse pro omni negotio iudicium portaturus.

CAPUT III.

Καθεδούνται δὲ οἱ διαιτητὰ διηνεκῶς ἐπὶ τῆς βασιλικῆς στοᾶς ἐν οἷς καὶ νῦν οἰκίσουν δικάζουσι, multarum experientia sive longo summorum magistratum usu sive eorundem multitudine exercitati sint et nostrae praesto sint pietati, propterea placuit nobis inter iudices nostros referre ex gloriosissimis quidem patriciis Platonem virum gloriosissimum, qui longum tempus in praefectura urbis consumpsit et bis in illis sedibus constitutus est, et Victorem virum gloriosissimum, qui ipse quoque et in magna Graecia et in nobili Alexandrinorum civitate magistratu functus est atque insuper praefecturam urbis gessit neque legum ignarus est, et Phocam virum gloriosissimum, quem tua sedes novit cum laude ei praepositum et legum quoque peritum, et praeter hos Marcellum virum magnificentissimum, qui semper nobis adest et propter iustitiae observationem admiratione dignus est atque ab omnibus fere qui nos adierunt ea de causa petitur et assessore utitur qui cum laude quae ad leges spectant disponere possit, Appionem dicimus virum spectabilem, qui et fisci patronus fuit et ceteroqui bono testimonio cum ab aliis tum a nobis ipsis dignus est habitus.

Sedebunt autem hi pedanei continue in regia basilica in quibus et nunc domunculis iudicant, ma-

II. Atque iudices quidem hos post magistratus nostros esse volumus, nosque ipsi iis omnibus causas, prout nobis videbitur, trademus. Si quis autem ex magistratibus nostris delegare causas voluerit, his quos nos diximus ac definitivos iudicibus pedaneis tradat neve alii omnino ulli, nisi forte consiliariis suis examinationes pro parte deleget ipse de tota re sententiam laturus.

III. Sedebunt autem pedanei iudices perpetuo in regia porticu, in quibus nunc quoque iudicant

1 ἡ πείρα] ἡ om. Lε || 2 πολυχρονία L || τριβῇ M || 3 ἐγγεγραμμένους L || * γε] τε libri || 6 μακρὸν] patricium (i. e. πατριῶν) ε || 7 ἐπὶ τὸν θρόνον ἐκείνον L || 12 ὃν ὁ τε σὸς ἐπίσταται θρόνος] quem quaecumque sedes noverit ε || 13 ἐπαινουμένους] laudatum quam (i. e. ἐπαινούμενον ὡς? cf. ad 19) ε || 15 ἡμῖν] cum ε || 16 θαυμαζόμενον] miramur (i. e. θαυμάζομεν) ε || 17 πάντα L^a || 18 αἰτούμενον] petitum scimus ε ex interpolatione || 19 ἐπαινουμένους ML¹] ἐπαινουμένο ὡς L²ε || διατεθῆναι L || δυνάμενα L || 21 τὰ ἄλλα L || 23 sq. Τοὺς μὲν — βουλόμεθα] Τοὺς ἄλλους δικαστὰς τοὺς μετὰ τοὺς ἡμετέρους ἀρχοντας τούτους καὶ οὗτος εἶναι βουλόμεθα B^c || 24 καὶ] οἷς καὶ B || αὐτοὶ om. ε || 25 ἅπασι Mε] ἅπαντας L, om. B; ἅπασας con. Zachariae || 26 εἰ δὲ τις] καὶ εἰ τις B || 27 τούτοις δη om. L || εἰρημένους καὶ om. Lε || 28 δικασταῖς B || ταύτας] τούτοις L, om. ε || 32 οἱ δικασταὶ B | pedanei ε || βασιλικῆς B | Ecl. βασιλέως B (cf. Iohannes Lydus de magistr. 3, 65 qui de Iohanne pr. praet. narrans huius novellae argumentum tangit δικαστὰς δὲ προβάλλεται ἐπὶ τῆς βασιλέως στοᾶς, ὡς τε ἐκείνων τῶν ἐπὶ χρήμασι δικῶν ἀρχωμένων αὐτῶν ... ἀρρυνεῖν)

1 multarum causarum V || plurimis V¹ || exercitio T² in marg.] exercitios R¹ exercitium T¹R² exercit*** V¹ exercitatos T² exercitatos V³ vulg.; leg. exercitio in? || 2 multitudinem T¹V³ || exercitatos V¹R²T² || 3 qui etiam om. T¹ || nostra V || observanti T¹ observantie T² (in quo eadem manus litteras ie punctis delevit) R¹ observant V³ || pietati] pie V¹, om. R¹ || ideo vulg. || 4 ex] et ex T² || 6 obtinuit V¹ || 7 uectorem V¹ uictorem et T¹ || 8 magna] magna ciuitate T¹ || Hellade vulg.] hellada R² al. hellanda R¹ ellada T¹ elanda T² mellada in ras. V³ || 9 ciuitate om. T¹ || 10 inexpertum R^a || 12 uirum quem (quam R¹) quaecumque R] uirumque quaecumque T¹ uirum quemque (quicumque corr. T²) VT²: uirum quemque tua Contius (praestaret uirum quem tua quoque) || sedis R¹V¹T¹ || novit Contius || 13 laudandum quam V; absque textu Graeco esset, legerim laudat umquam || 14 quicumque V¹ || 15 eum] cum V¹; eum malim abesse || 16 mirantur? T¹ || 18 confiscalirio R || utente R V¹T¹ || 19 appione V] apione RT || 20 et ex fisci V¹ || 24 *nos his] nobis V¹ uobis RT illis V³ his vulg. || 25 fuit T || 26 causas uoluerit R || 25 miserit R¹ || 32 rubr. De prouocationibus et reparationibus T in marg. (ex Iul.) || Sedebant R Set debebunt T¹ || hii RV || pedanei] iudices add. R vulg. || *in] et nuno in libri || 33 et nunc om. R

ὄρθριοι τε εὐθὺς καὶ εἰς δειλὴν ὄψιαν. καὶ ἀκροά-
σονται τῶν δικῶν οὐ μόνον τῶν μετὰ τὸν νόμον τοῦ-
τον κινήθησόντων παρ' αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλ-
λων, ὅσαι παρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις οὐ κατὰ τὸ ἀρχαῖον
ἐκινήθησαν σχῆμα, γινὼν δὲ παρ' ἡμῶν εἰς αὐτοὺς
μετενεχθῆναι προσητάθησαν.

tutino mox et meridie et vespere audientes causas,
non solum quae post legem movendae sunt apud
eos, sed etiam alias quaecumque apud alios quidem
non secundum antiquum motae schema, nunc autem
5 a nobis ad eos mutari praeceptae sunt.

CAPUT IV.

Ἐκείνους φυλακτομένους, οἷς εἴπερ ἐφέσιμοι παρὰ
τῶν διαιετητῶν ἢ τῶν ἐνδοξοτάτων ἀνδρῶν γίνονται
δικαί, αὐταί εἰ μὲν ἐξ ἡμῶν αὐτῶν παραπεμφθεῖεν,
κατὰ τὸ ποσὸν ἢ εἰς τὸ κοινὸν τῶν ἐνδοξοτάτων
ἡμῶν ἀρχόντων ἐξετασθήσονται ἢ ἑτέροις κατὰ τὸ
ἔθος τῶν θείων consultationum παραπεμφθήσονται.
εἰ μέντοι τινὲς τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ἀρχόντων
δικὰς αὐτοῖς παραπέμψαιεν, ἐπ' αὐτοῖς τοῖς παρι-
δόντας αὐτοῖς τὰς ἀκροάσεις ἢ ἐφέσεις ἤξει, ἐξ ἐκεί-
νων δὲ αὐτὸς κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον τὰ τοιαῦτα
κρινθήσονται.

Illo custodiendo, ut si sub appellatione a pedaneis
iudicibus aut gloriosissimis viris fiant causae, et ipsae
si quidem a nobis ipsis delegatae sint, secundum
quantitatem aut in commune apud gloriosissimos
nostros iudices examinabuntur aut aliis secundum
consuetudinem sacrarum consultationum delegabuntur.
Si qui tamen gloriosissimorum nostrorum iudi-
cum causas eis delegaverint, ad eos qui transmiserunt
eis audientias appellatio remeabit, ab illis autem
15 rursus secundum praedictum modum talia iudica-
buntur.

CAPUT V.

Ἀκροάσονται δὲ πάντες τῆς μὲν δικῆς ἄγχι τρια-
κοσίων οὐσῶν νομισμάτων ἐν σχήματι παρασημειώ-
σεως. οὕτω γὰρ θάττον αἱ δικαί κρινθήσονται, καὶ
τῶν ἐπὶ ταῖς διαγνώσεσι κύκλων καὶ τῆς τοῦ χρόνου
τριβῆς τὸ δικαζόμενον ἅπαν ἀπαλλαγῆσεται. προ-
δῆλον δὲ, ὡς εἰ καὶ κατὰ παρασημείωσιν ἀκροάσονται
τῶν δικῶν, ἀλλὰ δώσωσιν ὄρον ἐν γραμμασί-
των τῶν αὐτῶν δηλοῦντα γνώμην. τῶν ἐπὶ τούτοις
25 ἐφέσεων οὐδεὶς παντελῶς ἀνηρημένον, πλην εἰ μὴ
τρισοκάκις ἐκκαλέσασθαι τις βουληθεῖ ἢ κατὰ προ-
πέτειαν ἀπολειφθεῖν· τοῖς γὰρ τοιοῦτοις καὶ ὁ τῶν
ἐφέσεων ἀνηρηται λόγος.

Audient igitur omnes litem quidem usque ad tres-
centos solidos existentem sub schemate adnotationis.
Sic enim velocius lites iudicabuntur, et circulis cog-
nitionalibus ac temporis contritione omnes litigantes
liberabuntur. Palam vero est, quia etsi per adno-
tationem audiant causas, verumtamen dabunt termi-
num per scripturam, qui eorum manifestet sententiam.
Appellationibus in his nulli penitus perimendis,
nisi forte tertio appellare voluerit aut per contumaciam
defuerit: talibus enim etiam appellationum
perimatur ratio.

CAPUT VI.

Τὰς δὲ ἐκ τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως ἀπὸ τῶν
30 διαιετητῶν ἐφέσεις εἰς τοὺς δικαστὰς οὐ περαιτέρω δίο

Appellationes autem ex hac magna civitate a pe-
daneis iudicibus non ultra duos menses habere in-

c. V ex B habet Ecloga Bas. lib. I—X ap. Heimbach. Summam v. 25—29 ex Theod. habet B².
c. VI summarium extat Ρορ. 14, 19 (ubi notatur nov. πα').

aediculis, a mane statim usque ad vesperam; atque lites audient non solum quae post hanc legem apud
eos movebuntur, sed etiam reliquas, quaecumque apud ceteros non secundum modum magistratus motae
nunc a nobis ad illos transferri iussae sunt.

IV. Illud autem custodiatur, ut si appellatio fiat a pedaneis iudicibus vel gloriosissimis viris, causae
siquidem a nobis ipsis delegatae sint, secundum quantitatem vel in commune a gloriosissimis magistrati-
bus nostris examinatur vel aliis secundum consuetudinem sacrarum consultationum delegentur. Quodsi
qui ex gloriosissimis magistratibus nostris causas illis delegaverint, ad ipsos qui causas audiendas iis
tradiderunt appellatio pervenit, ab illis autem denuo secundum praedictum modum talia diiudicabuntur.

V. Audient autem omnes litem usque ad trecentos solidos per modum adnotationis. Sic enim celerius
lites diiudicabuntur, ambagibusque cognitionum et temporis mora litigantes omnes liberabuntur. Consen-
taneum vero est, etiamsi per adnotationem causas audiri sint, at sententiam eos in scriptis daturus esse
quae ipsorum mentem declarat. Neve appellationes ea in re cuiquam omnino auferantur, nisi forte quis
tertio appellare voluerit vel per contumaciam afuerit; talibus enim reis etiam appellationis condicio
sublata est.

VI. Appellationes autem in hac magna civitate a pedaneis iudicibus ad iudices porrectae non ultra

1 καὶ εἰς δειλὴν ὄψιαν· καὶ ἀκροάσονται] et meridie et
vespere audientes ε || καὶ ἀκροάσονται τε τῶν B^c || 2 τοῦ-
τον om. ε || 4 παρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις οὐ om. L, οὐ om. B
vulg. (cf. ε v. l.) || ἀρχαῖον] antiquum (i. e. ἀρχαῖον) ε ||
quae apud diaetetas inchoatae sunt Iul., qui nescio an
legerit ὅσαι παρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις κατὰ τὸ ἀρχαῖον
ἐκινήθησαν σχῆμα (ὅσαι παρὰ μὲν ἄλλοις οὐ κατὰ τὸ
ἀρχαῖον ἐκινήθησαν σχῆμα coni. Zachariae) || 8 δικα-
στῶν B || 9 αὐταί M et ipsae (i. e. αὐταί) ε || εἰ
ἢ B^c || 10 τὸ ποσόν] τόπον L || τῶν ἐνδοξοτάτων —
13 τινὲς om. L ἢ εἰ τινες τῶς s. v. adscr. L² || 12 кон-
sultationων M συνελύσεων B || 18 ἄρχι M] μέχρι LB ||
19 οὐσῶν νομισμάτων MEcl.] νομισμάτων οὐσῶν B^c,
οὐσῶν ante μέχρι coll. B^f || 23 καὶ om. Ecl.] σημείωσιν
L^a || ἀκροάσων L¹ || 25 αὐτῶν libri] ἐπὶ τούτοις MB⁵ ||
ἐπὶ τούτους L vulg. || 29 ἀπειρήται Ecl.] 30 ἀπὸ]

ἐκ B || 31 εἰς τοὺς δικαστὰς om. ε || δύο μηνῶν] μη-
νῶν δύο B^f

2 mouenda V¹ || 3 alias] alia R || 4 non T¹] sunt (in
Verasum) RVT² vulg. || antiqua V¹ antiquam V³ || 5 a
et ad eos om. R || sint T || 9 delegande V³ || 12 sacrorum
RV || 13 quis T^a || nostrorum gloriosissimorum T glorio-
sissimorum delegabuntur nostrorum R^a || 14 *transmise-
runt] hos (os R) miserunt RT vulg. miserunt hos V ||
15 eis] eos R¹ || *audientias] audientes R¹ audient** V¹
audientibus R² V² T vulg. || remeant V || 16 renerus T¹ ||
18 li** T¹ || 20 uel otius RT || 21 tempor. V¹ tempora
V³ || 22 litigabuntur R¹ || admonitionem R¹ T¹ || 24 scrip-
turas T^a || 27 etiam om. T¹ || 28 perimatur RT] permatur
V¹ perimitur V³ vulg.

μηρῶν ἔχειν προθεσίμην ἐν τῷ δρόμῳ τῶν κυρίων βουλόμεθα, μεθ' οὗς ἀνάγκη τὰς κυρίας τοῦ ἑαντῶν ἀρξασθαι δρόμου, τῆς καλομένης παρά τῶν νόμων reparationis χώραν ἐπὶ τούτων οὐδεμίαν ἐχοῦσης.

CAPUT VII.

Οὐδενὸς θαρροῦντος ἐκβαίνειν τὰ ἐπὶ τοῖς sportulis ἢ ταῖς δικαστικαῖς ἀπάναις παρ' ἡμῶν διαταγμένα, ἀλλὰ πάντων αὐτοῖς ἐμμενόντων καὶ εὐλαβομένων τὴν ποινὴν ἢ ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἢ **ἑλα** 1 ἡμῶν διάταξις ὤρσεν. Τῶν τὰς δίκας παρασκευάζοντων οὕτως ὄντων ὅσον κατὰ τὸ τῆς στρατείας σχῆμα [ὡς] μέχρι νῦν ὠρίσθησαν. ἑκάστον μὲν τοῖς δικαστοῦ δύο μὲν τοῖς ὑπογράφουσι χωρῶν, δύο δὲ τοῖς τὰς δίκας παρασκευάζουσι τε καὶ ἐπέλγουσιν, οὐ δύναμει τῶν αὐτῶν πολλοῖς ἢ δύο γούν ὅλως ὑπηρετεῖσθαι δικασταῖς. τοῦτους δὲ παντοῖως 15 πιστοῦς τε καὶ δεδοκιμασμένους εἶναι, ὥστε μηδὲν παρ' αὐτῶν ἀμαρτάνεσθαι μηδὲ προδίδασθαι μηδὲ κακογοεῖσθαι, ἀλλὰ κινδύνῳ τῶν τάξεων ἢ σχολῶν ἢ σκρινίων τῶν παρεχόντων αὐτοῖς τὴν ἐπ' αὐτοῖς ἐπιλογὴν τε ἅμα καὶ ὑποουρίαν εἶναι, καὶ κἂν εἴ τι 20 παρ' αὐτῶν πταισθῆι, πρὸς τοὺς ἀφορίσαντας αὐτοὺς γέρεσθαι τὸν ἐκείθεν κινδύνον, οἷπερ πᾶσαν ζημίαν παρὰ τὴν αὐτῶν αἰτίαν γενομένην τοῖς παρ' ἐκείνων βλαβεῖσι θεραπεύσαιεν· ἀνάγκην ἐχόντων καὶ τῶν προσφῶρων ἀρχόντων, εἰ προσελευσθῆεν, παρασκευάζειν πάντως τοὺς ἐκ τῶν οἰκείων τάξεων ἢ 25 σχολῶν ἢ σκρινίων προβαλλομένους τοὺς ὑπογοῦντας τὴν ἐντεῦθεν τῷ βλαβέντι θεραπεύειν ζημίαν. εἰ δὲ ὁ δικαστὴς αἰσθῆται τι πονήρημα παρὰ τινος τῶν ὑπογοῦντων γινόμενον, ἀπελάσει μὲν τῆς ἀκροάσεως τῆς ἑαυτοῦ τοῖς οὐ μετὰ χρηστῆς δόξης τῷ πράγματι χωρῶν, ἑτέρους δὲ ἐγκαταστήσει γνώμη καὶ προβολῇ τῶν οἷς ταῦτα, καθ' ἕνα ἐπιόντες ἐφθίμην, κενιδύνονται.

CAPUT VIII.

Εἰ δὲ τις ἢ τῶν ἐνδοξοτάτων ἢ τῶν ἑλλογιματᾶ 35 τῶν ἡμῶν δικαστῶν παύσαιτο τοῦ δικάζειν καθ'

dutias in cursu fatalium volumus, post quos necesse est fatales suum incohare cursum, ea quae vocatur a legibus reparatione locum in his nullum habente.

5 Nulloque praesumente transcendere quae in sportulis aut in litis expensis a nobis disposita sunt, sed omnibus in his contentis et formidantibus poenam quam in talibus sacra nostra constitutio terminavit. 1 His qui causas praeparant sic existentibus, sicut 10 et militiae figura hactenus definitiv. Unoquoque tamen iudice duobus quidem exceptoribus utente et duobus causas praeparantibus et compellentibus, non valentibus eis pluribus quam duobus omnino ministrare iudicibus. Hos autem omnino locupletes et 15 probatos esse, ut neque ab eis aliquid peccetur neque prodatur neque maligne agatur, sed periculo officiorum aut scholarum aut scriniorum praebentium eis super eos electionem simul et ministerium (esse), et vel si quid ab eis peccatur, ad illos qui 20 deputant eos referri exinde periculum, qui omne damnum eorum causa factum his qui ab eis laesi sunt curabunt. Necessitatem habentibus etiam competentibus iudicibus, si eis interpellatio fiat, praeparare modis omnibus eos qui ex suis officiis aut 25 scholis aut scriniis eligunt ministrantes hinc laesis damnum curare. Si vero iudex senserit aliquam malignitatem ab aliquo ministrantium fieri, expellat quidem auditorio suo eos qui non cum utili opinione causis utuntur, alios autem instituat sententia et 30 electione eorum quibus hoc, sicuti praediximus, periculi est.

c. VII v. 29—34 ex B habet Ecl. Bas. l. I—X ap. Heimbach.

duorum mensium dilationem in cursu fatalium habere volumus, post quos necesse est dies fatales suum cursum peragere incipiant, neu reparatio quae a legibus vocatur ullum in his locum habeat.

VII. Neve quisquam ea quae de sportulis aut litis expensis a nobis constituta sunt, excedere audeat, sed omnes in ea se contineant atque poenam vereantur quam in eiusmodi rebus sacra nostra constitutio 1 definitiv. Qui autem praeparant causas ita sint comparati, quemadmodum secundum formam militiae usque adhuc constituti sunt. Unusquisque vero iudex duobus exceptoribus utatur et duobus qui lites praeparant et accelerant; neve iisdem liceat pluribus quam duobus quidem omnino iudicibus apparere. Atqui 5 hi omnibus modis fideles et probati sint, ne quocquam ab iis delinquatur neve prodatur neve dolo fiat; verum periculo officiorum aut scholarum aut scriniorum quae eos exhibent pariter eorum et electio et ministerium sit, et vel si quid ab iis peccatum sit, ad eos qui illos designarunt periculum inde orandum redeat, qui omne damnum ipsorum culpa factum iis qui ab illis laesi sunt resarciant: atque magistratus quoque competentes necesse habeant, si audeantur, quovis modo curare, ut qui ex ipsorum officiis vel 10 scholis vel scriniis elegerint ministraturos damnum inde ortum ei qui laesus sit resarciant. Si quod vero flagitium iudex ab aliquo ministrantium commissum esse compererit, auditorio suo expellet eos qui non cum bona existimatione in ea re versantur, atque alios in locum eorum constituet ex voluntate et electione eorum ad quorum periculum, sicuti ante diximus, haec continentur.

VIII. Si quis autem vel gloriosissimorum vel eloquentissimorum iudicum nostrorum ex qualibet

1 τῶν om. B || 2 ἑαυτοῦ B^c || 4 reparationis (cf. Theod. B² § Iul.), separationis M ἀνακαίνσεως B, s. v. M ἀνακαίνσεως L || 5 τοῖς portulis M τῆς σνηθείας LB^c ταῖς σνηθείας B^f || 6 διαταγμένα Cod. 3, 2, 5 || 7 αὐτοῖς (αὐταῖς B^f) LB^ε τοῖς αὐτοῖς M || 9—11 τῶν — ὠρίσθησαν et μέντοι om. B^f || 10 ὅσον κατὰ τὸ MB^ε ὅσον τὸ κατὰ L sicut et ε || 11 ὡς MLB, om. ε || ὠρίσθησαν] definitiv ε || 12 δύο MB] δυοι L || ὑπογράφουσι: L || 13 δύο MB] δυοι L || ἐπάγουσιν cum Haloandro vulg. || 14 τῶν om. ε || 15 τούτω L¹ || 16 τε om. L || 17 *μηδὲ — μηδὲ] μήτε — μήτε libri || 19 αὐτοῖς Zachariae] αὐτοῖς libri || 20 καὶ κἂν] καὶ om. B^c || 23 αὐτῶν libri || γινόμενῳ LB || 24 θεραπεύσαιεν] συνενέγκαιεν B^c || 28 τῷ βλαβέντι] laesis ε || 30 ἀπελάσειεν L || 31 ἑαυτοῦ LB] αὐτοῦ M || τῷ πράγματι] causis ε || 33 ἐπιόντες om. Ecl. || 34 κινδυνεύεται B^f || 35 ἐνδοξοτάτων MB^ε] ἐνδοξοτάτων ἀρχόντων L (B^f) || 36 ἡμῶν

om. ε || *παύσαιτο libri

2 ea quae] eaque R || 3 reparatione Beck] reparationis R¹V reparatio R²T || habentem R¹V || 5 rubr. De sportulis et officio iudicum RT in marg. (ex Iul.) || quae eius in V || 6 sed in omnibus R¹ || 7 contentis T¹ vulg.] certis RVT² || 8 firmavit V || 9 hii T¹ || 10 defuit V¹ || tantum T¹ || 11 utentem R^a || 12 causam R || compellentibus ed. pr.] compellentibus libri, vulg. || 14 hii] V¹ || 18 eos] omnes R¹ || 19 esse add. Beck || illos] alios T¹ al. eos T² s. v. || qui deputant] quidem putant V¹ || 20 omnem T¹ || 21 is V || 23 praeparate V¹ || 24 omnibus modis T || eas R² || 25 serineis T sriniis V || hic V || 28 quidam V || eos om. R¹T¹, post quidem inserit T² || cum] eum T¹ || 30 periculo T¹ || 35 rubr. De iudicibus remotis qualibet de causa RT in marg. || autem om. T¹

οίανον αίτιαν, ούκ άλλως έτερος αυτού διαδέξεται την άκρόασιν, πλην ει μη τουτο ημεις εγκοινοντες ετέρω παραδοίμεν την άντ' αυτού των δικών έξέτασιν.

libet causa, non aliter alter in eius succedat auditorio, nisi hoc nos decernentes alii tradiderimus pro eo causarum examinationem.

CAPUT IX.

“Οπως δ' αν μη ο περι ταυτα πόνος άμισθος τοις ημετέροις γένηται διατηταις, θεσπιζομεν αυτους έν εκάστη παρ' αυτοις λεγομένη δικη, καν ει θειόθεν παραπεμφθειή, ανά δύο μөн χρυσούς παρ' εκάτερον μέρος έν τη προκατάξει λαμβάνειν, ανά δύο δε έν τω πέρατι της υποθέσεως, και περαιτέρω τούτων μη-δέν (τουτο οπερ και οι προ ημών διορίσαντο), αλλά τούτους άρκείσθαι και μόνοις: δηλαδή των προνομίων των επ' ελαττώσει των δαπανημάτων τισιν ύπαρχόντων άπασιν άκροάων κατά την εαντων τάξιν φυλαττομένον. ταυτα δε φαμεν επί των δικών των ύπερβαίνουσών ποσότητα χρυσών εκατόν. ει γάρ μέχρι τούτων το μέτρον ειη των δικών, οιδέν αυτους δικαστικών ένεκεν άπαιτείσθαι βολόμεθα. εκ γάρ ουτως ελαχίστης ποσότητος ο την οίανον έξαιρεσιν ποιούμενος μεγίστω μέρος της νίκης τόν ουτω πεποιημένον ελάττωι. και ου μέχρι τούτων ιστάμεθα μόνον, αλλά και ούκοθεν αυτους φιλοτιμούμεθα. βολόμεθα γάρ έκαστον των τούτων δικητών έτους εκάστον παρ' της τραπέζης της σης ύπεροχής κομίζεσθαι duas libras auri, και ταύταις άρκείσθαι και 25 μόναις, άδωροτάτους τε είναι και χρυσίον παντός ύπερφορείν. διά τουτο γάρ ειλόμεθα το δημόσιον ελαττώσαι, ίνα και αυτών έκαστος άκούμενος τη τε παρ' ημών δόσει τοις τε ανά τέτρασι χρυσοίς καθάρας τω θεώ τε και ημίν και τω νέμω φυλάξη τας 30 χείρας, ένδυνμούμενος οια περι τούτων τοις έμπροσθεν νομοθέταις διηγόρηται.

5 Ne autem circa haec labor sine mercede nostris fiat pedaneis, sancimus eos in unaquaque dicta apud eos causa, vel si divinitus fuerit deputata, duos quidem aureos ab utraque parte in contestatione litis accipere et duos in fine negotii, et ultra hoc nihil (quod etiam praecessores nostri definiverunt), sed his contentos esse solis; privilegiis quippe quae in deminutione sumptum quibusdam concessa sunt omnibus integris secundum suum ordinem conservandis. Haec autem dicimus in litibus transcendentibus quantitate auroreum centum. Si enim usque ad hoc mensura fuerit litium, nihil eos audientiae causa volumus exigi: qui enim ita parvae quantitatis exactionem facit, pro maxima parte victoria sic pauperem fraudat. Et neque in hoc solummodo stamus, sed etiam de proprio ipsi largimur. Volumus enim unumquemque eorum qui sub istis sunt pedaneorum annis singulis a mensa tuae celsitudinis percipere duas libras auri, et his esse contentum solis, et neque redimi et aurum omnino despiciere. Propterea enim elegimus fiscum minuere, quatenus horum unusquisque contentus nostra largitate et quaternis aureis puras deo et nobis et legi custodiat manus, cogitans quae a prioribus legislatoribus de his definita sunt.

CAPUT X.

Το δε χορηγαι και τον των δαπανημάτων λόγον τοις δικασταις πάντως κατεξετάζειν (επειδη τουτο καλώς και η Ζήνωνος του της ευσεβους λήξεως επέταξε 35 ψήφος, ημεις τε ουκ άπηξιώσαμεν μέρος και αυτο

Oportet autem et expensarum rationem iudices omnino examinare, et quia hoc bene Zenonis pia memoriae decrevit sententia et nos non indignati sumus partem etiam hoc nostrarum facere disposi-

causa iudicare desiderit, non aliter eius cognitionem alius suscipiet nisi nos hoc decernentes alii loco illius causarum examinationem tradiderimus.

IX. Verum ne opera his rebus data absque mercede sit pedaneis nostris iudicibus, sancimus eos in unaquaque causa quae apud eos agitur, etiamsi divinitus delegata sit, ab utraque parte et binos aureos in litis constestatione accipere et binos in fine negotii, nec ultra haec quicquam (id quod etiam qui praecesserunt nos definirunt), sed his quidem solis contentos esse: ut scilicet privilegia ad sumptum deminutionem nonnullis praestita omnibus integra secundum ordinem suum serventur. Haec autem dicimus de litibus quae centum auroreum quantitate excedunt. Nam si intra hanc summam modus sit litium, nihil eos iudicialium impensarum nomine exigere volumus; qui enim ex tam exigua quantitate quamcumque deductionem facit, maxima parte victoriae privat eum qui tanto labore contendit. Neque intra haec consistimus sola, sed etiam de nostro iis largimur. Volumus enim unumquemque eiusmodi pedaneorum iudicum singulis annis a mensa tuae sublimitatis binas libras auri accipere, iisque acquiescere solis, et plane incorruptum esse atque aurum omne despiciere. Propterea enim fiscum deminuere maluimus, ut ipsorum quoque unusquisque et nostra donatione et quaternis aureis contentus puras et deo et nobis et legi manus custodiat, animo reputans quae a prioribus legislatoribus de his praeepta sunt.

X. Quod autem etiam expensarum ratio iudicibus omnino examinanda est (quoniam hoc et Zenonis pia memoriae sententia recte constituit neque nos indignati sumus et ipsum particulam consti-

1 διαδέξεται M || 3 παραδοίμεν] θειόθεν add. B^c || 8 παραπεμφθειή M || 9 λαμβάνειν] ανάλαβάνειν ανά M^a || 12 μόνους B^c || 13 ελαττώσει L¹ επ' ελάττωσι B^c || 14 κατά — τάξιν om. B¹ || 15 δε] μөн B¹ || 16 χρυσών] των χρυσών B¹ || 17 το μέτρον om. B^c || δικαστικών] audientiae ε || 19 την οίανον om. ε || 20 νίκης Haloander ex ε || δίκασι MLB || 21 μέχρι τούτων] in hoc ε || 22 μόνων M(B¹) || μόνον LB^c(ε) || αυτοίς] αυτους B^c ipsi (i. e. αυτοί) ε || φιλοτιμούμενοι L || 23 των τούτων] eorum qui sub istis sunt ε || έτους — 24 ύπεροχης om. B¹ || 24 προκομίζεσθαι B¹ || 25 duas libras auri ε, vulg.] δύο librarum auri M δύο λίτρας χρυσίου M. s. v., LB || 26 χρυσίον παντός MB] παντός χρυσίου L aurum omnino (i. e. πάντως) ε || 30 φυλάξει L || 34 εξέταζειν B¹ || έπειδη] et quia (om. 35 και) ε || 36 sq. Cod. 7, 51, 5 || τε] δε L

1 adiutorio R || 2 nos om. V || alio RT¹ || pro] in R¹ || 5 rubr. De solatiis (salaris R) iudicum RT in mg. (ex Iul.) || 6 sanctimus sancimus V¹ || 7 causas V¹ || diuinitas R || 9 haec R || 10 praedecessores V³T² || 11 contemptos R || 12 diminutione RT || sumptum V¹ || 14 in litibus] militibus R¹ || 16 huc V¹ || audienti T¹ || 15 exactione V¹T¹ || pro maxima V vulg.] proxima RT || victoriam V¹ || 19 sic] sicut V || pauperiem RT¹ || 20 ipsis V³ vulg. || 21 horum V || istos R¹ isto V¹ (ordine post sunt add. V²) || 23 his] is R¹ || contemptum TR² .c. (i. e. centum) R¹ || 26 unusquis T || 27 quaternis] quatenus V || custodiat vulg.] custodiant libri || 33 rubr. De sententiis diffinitis Rmg., De diffinituis sententiis T mg. (ex Iul.) || et V] om. RT vulg. || 36 dispositionem V

τῶν ἡμετέρων ποιῆσαι διατυπώσεις) μενέτω καὶ νῦν ἐπὶ ταύτῳ σχήματος φυλαττόμενον ἐκείνου μόνου προσεπιτιθεμένου τοῦ, ἔπειθ' ὄρκον ἐπαγάγοι περὶ τῶν δαπανημάτων ὁ δικαστὴς τῷ νενικηκότῳ, δηλαδὴ μετὰ τῆς φαινομένης αὐτῷ ὁρθῶς ἔχειν ποσότητος, ἣν δὴ ταξάτινα καλοῦσιν οἱ νόμοι, εἴτα ἐκείνος ἐπομόσαιο, μὴ ἔχειν ἄδειαν τὸν δικαστὴν ἐλάττονα τῶν ὁμοιωμένων καταδικάζειν, μηδὲ φάινεσθαι φιλανδροπότερον τοῦ νόμου τούτου διατάκτοντος. εἰ μὲντοι συνίδοι μὴ δεῖν μηδέτερον τῶν μερῶν τῷ τῶν δαπανημάτων ὑποθεῖναι λόγῳ διὰ τὸ τῆς ὑποθέσεως ἴσως ποικίλον, αὐτὸ τοῦτο διορίζεσθαι ψήφῳ. πάντων τῶν ἄλλων τῶν ἐπὶ ταῖς ἐρέσει, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, καὶ τῶν ἐπὶ ταῖς παρατήρησι, καὶ τῶν περὶ τοῦ μὴ προγεύσεως καὶ σὺν ἀνάγκῃ γίνεσθαι τὰς προκατάρξεις, ἢ ἄλλ' ἔχειν τὴν τῶν εἰκοσιν ἡμερῶν προθεσίαν, καὶ εἴ τι ἄλλο δικαστικὸν ἀόρισμεν, πάντως ἐπὶ τῆς οἰκείας μενόντων ἰσχύος.

CAPUT XI.

Ἐπειδὴ δὲ πολλὰι τιναὶ ἤμῃν γίνονται προσελύσεις αἰρουμένων τινῶν δικαστὰς παντοίας ἀνεπιστήμονας καὶ νόμων καὶ πείρας, καὶ ὑπὸ προθυμίας ὁμνούντων ἐμμένειν τοῖς δικασταῖς οἷς οὐκ ἂν τις οὐδ' ὅτιον πιστεύσειεν, εἴτα ἀναλείθουσιν ἴσως καὶ τοὺς δικαστὰς τὸν τριούτον δῆθεν αὐτοῖς ὄρκον παρέχειν, ἀνδρας οὔτε ὁ τί ποτὲ ἐστὶ τὸ δίκαιον οὔτε τὴν αὐτοῦ παρατήρησιν ἐπισταμένους, καὶ εἰκότως βλαβέντες αἰτούντες ἐξετασθῆναι τὴν ὑπόθεσιν ἐπιλαθόμενοι τῶν ὄρκων ὧν ὤμοσαν, τὸ πρᾶγμα ἡμῖν ἐπιστροφῆς ἀξίον ἔνομισθη. καὶ ἐπειδήπερ ἐγγυόμεν ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων πείρας σφαλερόν ἐναὶ τὸ τοιοῦτο, θεσπίζομεν τοῦ λοιποῦ μηδένα γίνεσθαι παντελῶς δικαστὴν αἰρετὸν καὶ μετὰ τῆς ἐξ ὄρκων ἀσφαλείας δικάζεσθαι, ἵνα μὴ ἐντεῦθεν εἰς ἐπιπορκίαν ἀνοήσιον ἐπιπτώσιν ἄνθρωποι διὰ τὴν τῶν δικαστῶν ἀμαθίαν ἐπιπορκεῖν ἀνάγκαστοί, ἀλλὰ πάντως οἱ τὸν δικαστὴν ἢ τοὺς δικαστὰς αἰρούμενοι μετὰ πονηρῆς ἐπιλεγέσθωσαν ὁπόσῃς ἂν τὰ μέρη πρὸς ἄλληλα συμβαίεν, καὶ ἀνάγκην ἐχέτωσαν ἢ ἐμμένειν τῇ κρίσει

tionum, maneat ergo etiam nunc in eodem schemate custoditum, illo solo adiecto, si iusiurandum intulerit de expensis iudex victori, scilicet cum quantitate quae visa ei fuerit recte se habere, quam taxationem vocant leges, deinde ille iuraverit, non habere licentiam iudicem minus quam iuratum est condemnare, neque videri clementiorem [a] lege quae haec disponet. Si tamen perspexerit neutrum sumptuum subdere rationi et propter negotii forte varietatem, hoc ipsum decernat sua sententia. Omnibus aliis super appellationibus, sicuti praediximus, et excusationibus, et ut non prompte et cum necessitate fiant litis contestationes, sed habeant viginti dierum indutias, et quicquid aliud iudiciale decrevimus, in propria virtute manentibus.

tutionum nostrarum facere), maneat id nunc quoque in eadem forma custodiendum; atque illud solum addatur, ut si iusiurandum de expensis iudex victori deferat, scilicet definita simul quantitate quae ipsi recte habere videatur, quam quidem taxationem leges vocant, ille vero iuraverit, ne liceat iudici in minoribus expensas quam iuratum est condemnare, neve videatur humanior esse lege quae haec statuit. Si vero neutram partem expensarum rationi subiciendam esse duxerit forte propter rei varietatem, id ipsum sententia decernat. Cetera autem omnia quae sunt de appellationibus, uti supra diximus, et de recusationibus, et ne praeproperè et per vim litis contestationes fiant, sed terminum viginti dierum habeant, et si quid aliud iudiciale constituimus, in sua firmitate permaneat.

XI. Quoniam vero multis petimus supplicationibus, cum nonnulli iudices eligant et legum et usus forensis omnino ignaros, ac prompte iurent se iudicibus acquiescere quibus haud facile quisquam quicquam commiserit, deinde forte etiam iudicibus persuadeant ut eiusmodi quidem iusiurandum sibi praestent, scilicet viris qui neque quid sit iustum neque quomodo observandum sit cognitum habeant, atque non sine causa damno affecti iam ut res denuo examinetur petant iurisurandi quod iurarunt obliti, ea res nobis animadversione digna visa est. Et quia ex rerum experientia periculosum id esse cognovimus, sancimus ne quis omnino in posterum fiat arbiter neve quis cum cautione iureiurando praestita litiget, ne inde invitum in perjurium incident homines propter iudicum ignorantiam peierare coacti; sed omnino qui iudicem vel iudices eligunt, cum poenae stipulatione eos eligant quantumcumque inter partes convenerit, et necesse

1 ποιήσασθαι B || μενέτω] maneat ergo ε || 2 ταυτοῦ ex corr. (ταυτοῦ M^a) M] τοῦ αὐτοῦ LB || 3 προσεπιτιθεμένου (προστιθεμένου B) τοῦ φυλαττόμενου τοῦ B || 5 ἀποῖσι L || 6 ταξάτινα B^c vulg. || ἐκείνο M || ἐπομόσαιο (ἐπωμόσαιο B^c) libri, corr. Peimbach || 7 ἐλάττονα MB^c ἔλαττον B^c (minus ε) εἰς ἐλάττονα L || 9 τοῦ νόμου τοῦ ταῦτα MB^c τοῦ νόμου ταῦτα L του ταῦτα νόμου B^c || διατάσσοντος L || 10 συνίδοι LB^c συνείδοι MB^c || τῶν μερῶν om. ε || τῷ MB^c || τὸν LB^c || 11 ὑποθεῖναι λόγῳ M] ὑποθεῖναι λόγον L λόγον (λόγῳ B^c) ὑποθεῖναι B || διὰ] et propter ε || 12 ἴσως om. B^c || ψήφῳ] sua sententia ε || 16 cf. nov. LIII c. 3 || 18 πάντως] πάντων L, om. ε || μένοντος B^c || 19 δὲ om. B^c || πολλὰι ἤμῃν τινὰ L^a || 21 καὶ νόμων καὶ πείρας] καὶ ἀπειροῦς νόμων B^c, prius καὶ om. ε || προθεσίαν B^c || 24 τὸν τοιοῦτον om. ε || 25 *οὔτε] οὔδὲ MB οὔδὲν L || οὔτε LB] οὔδὲ M || 26 παρατήρησιν M] τήρησιν LB || αἰτούσιν MB^c αἰτοῦσιν LB^c ipsi rursus volunt (i. e. αὐτοὶ αὔθις αἰτούσιν?) ε || 30 τὸ τοιοῦτο]

hoc ε || 31 sq. αἰρετὸν δικαστὴν B^c || 32 καὶ] malim μηδὲ || 34 ἀνθρώποι] οἱ ἀνθρώποι B || 35 οἱ om. B^c || 37 ὁπόσῃς ἂν] quatenus ε

4 ei uisa R iussa ei V¹ || 7 a om. vulg. || disponit vulg. || 8 tantum T¹ || 9 varietatem forte negotii R || 10 decernebat T¹ || 11 sicut V¹ || et ut T¹ vulg. || et om. RV || 12 pronte T¹ || contestationes R¹ contestationem T^a || 13 incedutias T^a || 19 rubr. Ut arbitri per compromissum non per sacramentum assumantur RTmg. (ex Iul.) || appellationes R¹ || 20 clementibus R¹ V¹ T¹ || 21 pronte T¹ || contemptos RT et tentos V¹ || 22 se om. R¹ || quilibet V¹ quilibet V³ || 24 uiris R² VT² iuris T¹ vulg. *** R² || quod R || 25 observationes R¹ || ipsi lesi V || 26 examinare R² || 27 causatio T¹ || 28 iussa V || 29 ex] et V || incantum T¹ || 30 hec V || 31 arbitrare T¹ || iurisurandi] quod iurauerunt add. R^a || 32 invitum om. T || 34 compelli R || 36 coheant RT || contempte RT

ἢ, εἴπερ ἀναηλαφῆσαι βουληθεῖεν, πρότερον δοῦναι τὸ πρόδιμον οὕτω τε ἄδειαν ἔχειν ἀναχωρεῖν τῶν κεραιμένων καὶ ἐφ' ἑτερον χωρεῖν δικαστῆν τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων, εἴ γε προσελευσθεῖεν, ἐκβιβαζόντων τὰ πρόστιμα καὶ τοῖς ταῦτα προσταθῆσι λαβεῖν ἀποκαταστῆναι παρασκευαζόντων. εἰδόντων τὸν τοῦ δικαστῆς αἰρουμένων, ὡς εἰ μὴ τοῦτο πράξαιεν μηδὲ ἐπερωτήσουσι ποιῆν, ἀλλ' οἰηθῶσιν ἀρκεῖν αὐτοῖς τὴν ἐκ τῶν ὅρκων ἀσφάλειαν, εἴτα οἱ δικασταὶ οἱ οὕτως αἰροθέντες βλάψουσιν αὐτοῖς, εἰ μὲν ἐξεπίτηδες, τῷ δεσπότη θεῷ τὴν ποιῆν τῆς ἐπιτορίας ὑφ' ἑξουσίαν, εἰ δὲ ἐξ ἁμαθίας τοῦτο ὑποσταίεν, οὐδὲν παρὰ τοὺς ὅρκους αὐτοῖς ἔσται πλέον. οὔτε γὰρ ἐπιτορίαν παρὰ τινος γίνεσθαι βουλόμεθα, οὔτε αὐθις τοὺς δικαζόμενους ζημίαν ὑφίστασθαι μεγάλην διὰ τῶν δικαστῶν ἁμαθίαν παρὰ τὴν τῶν ὅρκων εὐλάβειαν συγχωροῦμεν. πάντων τῶν ἐμπροσθεν νομοθετημένων εἴτε ἐκ τῆς ἀρχαίας νομοθεσίας εἴτε καὶ παρ' ἡμῶν περὶ τῶν compromissariarum δικαστῶν ἢ ἐπὶ τοῖς αἰρετοῖς, χωρὶς μὲντοι τῆς περὶ τῶν ὅρκων ἀνάγκης, μερόντων ἐπὶ τῆς ἰδίας ἰσχύος καὶ οὐδὲν ἐκ τοῦδε ἡμῶν τοῦ νόμου καινιζόμενων.

CAPUT XII.

Τοὺς μὲντοιγε ἡμετέρους ἀρχοντας πᾶσι τρόποις δέχεσθαι τὰς ἐκκλητῶς θεσιζόμεναι, καὶ μηδενὶ παραρησίαν εἶναι παντελῶς τοῦτο διαθεῖσθαι, πλήρῳ μόνον τοῦ θρόνου τῆς σῆς ὑπεροχῆς, ὧτινι τοῦτο ἄνωθεν ἢ βασιλεία περιλοτιμῆται τὴν τῆς ἀναηλαφῆσεως ἀντεισάγουσα βοήθειαν.

CAPUT XIII.

Πᾶς δὲ δικαστῆς εἴτε ἀρχὴν ἔχων εἴτε ἄλλως δικάζων τηρεῖται τοὺς νόμους καὶ κατὰ τούτους φερέτω τὰς ψήφους, καὶ κἂν εἰ συμβαίῃ κέλευσιν ἡμετέραν ἐν μέσῳ κἂν εἰ θεῖον τύπον, κἂν εἰ πραγματικὸς εἴη, φοιτῆσαι λέγοντα τοιῶσδε χοῖρῃα τὴν δίκην τεμεῖν, ἀκολουθεῖται τῷ νόμῳ. ἡμεῖς γὰρ ἐκεῖνο βουλόμεθα

iudicio, aut si retractare voluerit alter, det multam, et sic licentiam habeat discedere ab his quae iudicata sunt et ad aliud venire auditorium; nostris iudicibus, si aditi fuerint, exigentibus multam et his qui eam iussi sunt accipere restituti praeprantibus. Scientibus his qui iudices eligunt, quia si non hoc egerint neque stipulati fuerint poenam, sed aestimaverint sufficere sibi ex iureiurando cautionem, deinde iudices sibi electi noceant eis, si quidem ex studio, a domino deo poenas periurii sustinebunt, si autem ex ignorantia hoc passi fuerint, nihil praeter iusiurandum erit eis amplius: quia neque periurium volumus ab aliquo fieri, neque rursus litigantes damnum sustinere magnum propter iudicantium ignorantiam citra iurisurandi reverentiam permittimus. Omnibus ante sancitis sive ex antiqua legislatione sive a nobis de compromissariis iudicibus aut in arbitris, extra necessitatem tamen iurisurandi, in propria virtute manentibus et nequaquam ex hac nostra lege novandis.

Nostros tamen iudices omnibus modis suscipere appellationes sancimus, et nulli licentiam esse penitus hoc repellere, praeter solam tuam eminentiam, cui hoc ab initio largitur imperium retractationis introducens auxilium.

Omnis autem iudex sive cingulum habens sive aliter iudicans custodiat leges et secundum eas proferat sententias, et vel si contingat iussionem nostram in medium vel si sacram formam vel si pragmaticam procedere sanctionem dicentem aliter agi, sequatur legem. Nos enim volumus obtinere quod nostrae

habeant aut sententia stare aut, si retractare velint, prius multam praestare atque ita veniam habere a iudicando discedendi et ad alium iudicem accedendi; cum magistratus nostri, si quidem interpellati sint, multas exigant efficiantque ut iis qui eas accipere iussi sint restituantur. Ac sciant qui iudices eligunt, si hoc non egerint nec poenam stipulati sint, sed sufficere sibi iurisurandi cautionem putaverint, ac deinde iudices ita electi damno eos afficiant, si quidem de industria, domino deo eos periurii poenam daturus esse, sin autem per imperitiam id passi sint, nihil eos praeter iusiurandum esse profecturos. Nam neque periurium a quoquam committi volumus, neque rursus litigantes detrimentum magnum propter imperitiam iudicium praeter iurisurandi religionem subire patimur. Ceterum omnia quae prius sive ex antiqua legislatione sive a nobis de compromissariis iudicibus vel de arbitris sancita sunt (excepta tamen necessitate iurisurandi) in propria firmitate permaneant neve ex hac lege ullo modo innoventur.

XII. Magistratus vero nostros omnibus modis appellationes suscipere sancimus, neque ulli omnino licere id recedere praeter solam sedem tuae sublimitatis, cui id iam pridem imperatores largiti sunt retractationis auxilio invicem introducto.

XIII. Unusquisque autem iudex, sive magistratum gerat sive aliter iudicet, leges servet et secundum eas sententiam ferat, ac vel si contigerit in media lite iussionem nostram vel sacram formam, quamvis pragmatica sit, edi quae dicat hoc vel illo modo litem decidendam esse, legem sequatur. Nos enim illud valere

1 εἴπερ MB[ε] εἴπερ ταύτην LB^c || βουληθεῖεν, πρότερον] voluerit alter § 2 κεραιμένων L^d || 3 ἐφ' ἑτέρῳ L || δικαστῆν M] δικαστήριον B⁵ δικαστηρίῳ L || 6 εἰδόντων τοὺς αἰρουμένων δικαστῆς B^f || 8 αὐτοῖς libri || 9 οἱ οὕτως L¹ || 10 ἐπίτηδες B^c || 12 οὐδὲ L || 13 οὔτε γὰρ] quia neque § 14 γίνεσθαι παρὰ τινος L || 16 δικαστῶν] iudicantium § 19 compromissariarum (cf. § B² Iul. c. 294.) commissariarum M διαγνωμόνων B διατάξεων μόνων L || 20 τῆς περὶ τῶν περὶ τῆς Zachariae § 25 πληρ. — 26 ὑπεροχῆς] praeter solam tuam eminentiam § 26 ὧτινι, ὃ B^f || 28 ἀντεισάγουσα L || 29 περὶ τοῦ χοῖρῃα τοὺς δικαστῆς κατὰ τοὺς ἐγγράφους νόμους ἐκφαίνεν (ἐκφενεν cod.) τὰς δίκας adnot. m. rec. in marg. M] ἀρχὴν ἔχων MB^c § ἀρχὴν ἀρχων L ἀρχων B^f || 32 ἐν μέσῳ — 33 λέγων omissa add. in margine B^c || θεῖος τύπος B || 33 φοιτῆσαι λέγοντα Zachariae ex §] φοιτήσας (τύπος add. B^f) λέγων libri || τοιῶσδε χοῖρῃα τὴν δίκην τεμεῖν] aliter agi § 34 ἐκεῖνο om. §

3 adiutorium V || 4 additi R¹T¹ || his] sic licentiam his R^a || 5 usi T¹ || properantibus R²T² || 6 eligunt om. R¹ eliguntur R² || quia si] qu... (quasi?) T¹ || 7 sed] si R || estimauerunt V examinauerunt R estimati fuerint T¹ || 8 ex] haec V || 11 ei T¹ || 12 fieri] hinc fieri T¹ ius? fieri R¹ inferi R² || 14 iudicium R || insiurandi T¹ || 15 ante] autem RV || sanctiuium V || 17 in del. R² || arbitrius V¹ arbitriis V² || 18 tantum T¹ || remanentibus R || 19 ex hoc V || 23 rubr. De appellationibus et retractationibus R mg. De prouocationibus et retractationibus T mg. (ex Iul.) || 25 solam tuam] tuam (etiam R²) solam R || 26 inducens V || 29 rubr. De diuersis rescriptis et prouocationibus R mg. (ex Iul.) || 31 et si vel V, et del. R² || 32 si saeram] in saeram T¹ || pragmaticam] saeram pragmaticam R || 34 lege V || nostrum V¹

κρατεῖν, ὅπερ οἱ ἡμέτεροι βούλονται νόμοι. εἰ γὰρ ἐκκλητος ἢ δίκη γένηται, ὁ μὲν δικαστῆς δεχέσθω πάντως τὴν ἐπιδοδομένην ἔφρην οὐδ' ὅτι οὖν παντελῶς προσαιζόμενος, ἐφ' ὧν ὁλως ἔξεστιν ἐκκαλεῖσθαι, ἢ δὲ ἐκ τῶν ἐκκλητῶν βοήθεια πᾶσι προκείσθω, δι' ἧς ἔξεστι τῷ βλαβέντι καὶ μέμψασθαι καὶ τυχὲν ἐπαορθώσεως ἢ παρὰ τῶν ἐφετῶν ἢ παρ' ἡμῶν αὐτῶν, εἴπερ εἰς ἡμᾶς ἢ ψήφος ἐνεχθεῖη.

volunt leges. Si enim sub appellatione lis fiat, iudex quidem suscipiat modis omnibus oblatam appellationem nihil penitus excusans, in quibus omnino licet appellare, auxilium vero circa appellationes omnibus adiacet, per quod licet laeso et queri et mereri correctionem aut ab his qui de appellatione iudicant aut a nobis ipsis, si ad nos sententia referatur.

CAPUT XIV.

Εἰ δέ τι κρίνοντες οἱ δικασταὶ νομίσειεν ἀμφισβητήσιμον εἶναι, δίδομεν αὐτοῖς ἄδειαν τὰ περὶ τοῦτου μηνύειν εἰς ἡμᾶς, καὶ πυνθάνεσθαι τε ἡμῶν καὶ μαθάνειν τὰ δέοντα, καὶ οὕτω τὸ πρακτέον ὑψηγεῖσθαι καὶ ποιεῖν δικαίας τε ἅμα καὶ εὐλόγους τὰς κρίσεις.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραπάντα ἡμῖν καὶ διὰ τὴν τῶν ἡμετέρων ὑπηρεσιῶν ὠφελείαν πεπραγμένα ταῦτα ἐπὶ τε τῆς βασιλείου προδήσει στοᾶς ἐπὶ τε τῶν ἄλλων μερῶν τῆς μεγάλης ταύτης ἡμῶν πόλεως, ὥστε ἅπασι ταῦτα γενέσθαι φανερά, καὶ μαθεῖν ὅτι διὰ πάντων ἡμῖν μέλει τῆς αὐτῶν ἀσφαλείας τε καὶ ἀποραγμοσύνης.

Dat. vi. id. April. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. Apione v. c. cons.

Si quid autem audientes iudices putaverint esse dubium, damus eis licentiam de his nuntiare nobis et consulere nos, ut discant quae necessaria sunt, et ita quod agendum est explicent et faciant iusta simul rationabiliaque iudicia.

(Epilogus.) Tua igitur eminentia quae placuerunt nobis et propter nostrorum subiectorum utilitatem gesta sunt, haec et in imperiali proponat basilica et in aliis partibus nostrae regiae civitatis, ut universis haec fiant manifesta, et discant quia per omnia nobis cura est eorum utilitatis pariter et aequitatis.

Dat. vi. id. April. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. Appione v. c. cons.

volunt, quod leges nostrae volunt. Nam si in lite appellatio interponatur, iudex quidem appellationem interpositam omnibus modis suscipiat, nihil plane praelendens, quibus quidem in causis omnino licet appellare, auxilium autem ex appellationibus omnibus praesto sit, per quod ei qui laesus est et conqueri licet et correctionem impetrare vel ab iis qui de appellatione iudicant vel a nobis ipsis, si quidem ad nos sententia referatur.

XIV. Quodsi quid iudices diiudicaturi dubium esse existiment, damus eis veniam de ea re ad nos referendi, ut et nos consulant et cognoscant quibus opus est, atque ita quod agendum est expediant et iustas simul ac rationi convenientes sententias efficiant.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt et propter subiectorum nostrorum utilitatem acta sunt, haec et in regia porticu et in ceteris partibus huius magnae civitatis nostrae proponet, ut omnibus ea manifesta fiant, atque intellegant perpetuo nobis curae esse ipsorum et securitatem et tranquillitatem.

3 τὴν om. L || ἐπιδοδομένην B || ἔφρην] ἔφρην εἰσιν ἢ ἐκ δικαστηρίου εἰς ἕτερον δικαστήριον μεταγωγή ad-
noi. man. rec. in margine M || 4 ἐκκαλεῖσθαι B] ἐκκαλεῖ-
σθαι M, ἐκκαλεῖσθαι — 6 ἔξεστι om. L || 5 ἐκ om. B^c ||
προκείσθω] adiacet (i. e. προσκείσθω?) ε || 8 ἐπενεχθεῖη
B^f || 9 sq. cap. 14 om. LB || 10 τὰ περὶ τοῦτου M] de his ε ||
16 ἡμετέρων om. L || 18 τῆς μεγάλης ταύτης] regiae (i. e.
τῆς βασιλίδος) ε || 22 subscr. om. Iul.; dat. XV: — reliquis
omissis M (unde dat. xv. k. Apr. dedit Zachariae); se-
quimur ε et Ath., qui habet ἐγράφη εἰδ. (εἰ διάτ. cod.)
Ἀπριλ. βασιλείας Ἰουστινιανου τὸ γ' ὑπατείας Ἀπιο-
νος. Theod.: ἐξεφωνήθη μηνὶ ἀπριλίῳ τῆς ὑπατείας
Ἀπιοнос ἔτει ιβ' τῆς βασιλείας Ἰουστινιανου

4 circa vulg.] contra libri || appellationem R || 5 ad-
uocet V^a; leg. adiacet? || leso licet V || et queri] quasi V ||
6 qui de] quidem V || 7 sententia vulg.] scientia libri ||
11 nos] nobis R¹ || 12 sq. simul iusta T || 13 iudicia] tua
add. T || 17 in R³ vulg.] om. R¹ VT || 22 subscriptionem
dedimus ex codd. V et Bamb. I et Ambracensi || cap.
impr. V || dōn. V domn. Bamb. I dōnus Ambr. || iustiniano
Bamb. I iust. V Ambr. || Aug. om. Ambr. || 23 Appione]
app. libri || v. c. om. Bamb. I || coss. Ambr. co. ss. Bamb.,
om. V

ΠΓ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΚΛΗΡΙΚΟΥΣ
ΤΟΙΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΙΣ ΑΠΟ-
ΚΡΙΝΕΣΘΑΙ.

Αυτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγούστος Ἰωάννη τῷ ἐν-
δοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν πραιτωρίων τῷ
δεύτερον, ἀπὸ ὑπάτων ὀρδιναρίων καὶ πατρικίῳ.

⟨Προσίμιον.⟩ Πολλοὺς ἱερούς γεγραφότες νόμους
περὶ τε τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων τῆς τε ἐφ-
εξῆς ἱερατείας ἀπάσης, καὶ μὴν καὶ περὶ τῶν εὐλαβε-
στάτων μοναχῶν καὶ ἐναγχοῦ τούτου πεπραγότες ἐν
οἷς ἠβουλήθημεν τοὺς εὐλαβεστάτους μοναχοὺς παρὰ
μόνοις τοῖς τῶν πόλεων ἐπισκόποις ὧν οὐδ' ἐστὶ
τὰ μοναστήρια τὰς ἐναγωγὰς ὑπομένειν, ἤτηθήμεν
παρὰ Μητῆ τοῦ θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς εὐ-
δαιμόνου ταύτης πόλεως καὶ οἰκουμένου πατριαρχου,
καὶ τοῖς εὐλαβεστάτοις κληρικοῖς ταύτην δούναί τὴν
προνομίαν ὥστε εἰ τις ἔχει τινα πρὸς αὐτοὺς χρη-
ματικὴν δίκην, πρότερον παρὰ τὸν θεοφιλεστάτον
ἐπίσκοπον ἵεναι τὸν ὄν' ἂν τελεί, καὶ ἐντυγχάνειν
αὐτῷ καὶ ἀγράφου κρίσεως ἀπολαύειν. καὶ εἴπερ
τοῦτο γένοιτο, μήτε ἐνοχλείν αὐτῷ μήτε ἔλκειν εἰς
δικαστήρια πολιτικά μήτε τῆς ἱεράς αὐτῶν ἀπαρχο-
λεῖν λειτουργίας ἄλλ' ἀγράφως κατεξετάζεσθαι τὴν
ὑπόθεσιν ζημίας χωρὶς, καὶ λαμβάνειν τύπον ἴσως
ἢ ἔγγραφον, εἰ τοῦτο τὰ μέση βουλήθει τε καὶ αἰ-
τήσῃ, καὶ ἀπηλλάχθαι τῆς πρὸς ἀλλήλους ἔριδος.

1 Εἰ δέ γε διὰ τὴν τοῦ πράγματός φύσιν ἢ διὰ
τινα ἴσως δυσκολίαν οὐ γένοιτο δυνατόν τῷ θεοφιλε-

LXXXIII. Auth. LXXXIV. Coll. VI tit. 11
R UT CLERICI APUD
PROPRIOS EPISCOPOS PRIMUM
CONVENIANTUR ET POST HAEC
5 APUD CIVILES IUDICES R

Idem Aug. Iohanni gloriosissimo pp. secundo
ex consule ordinario et patricio.

⟨Praefatio.⟩ Plurimas sacras scribentes leges
10 et de deo amabilibus episcopis et reliquo omni sa-
cerdotio, nec non de reverentissimis monachis et nu-
per hoc agentes in quibus volumus reverentissimos
monachos apud solos civitatis episcopos sub quibus
sunt monasteria conventiones suscipere, petiti sumus
15 a Mena deo amabili archiepiscopo huius felicissimae
civitatis et universali patriarcha, reverentissimis cler-
icis hoc dare privilegium, ut si quis habet adversus
eos quamlibet pecuniariam causam, prius ad deo ama-
bilem episcopum pergat sub quo constitutus est, et
interpellet eum et ex non scripto iudicium mereatur.
20 Et si hoc fiat, nec inquietet eum nec trahat ad audi-
toria civilia neque a sacro eum vacare faciat mini-
sterio, sed ex non scripto et examinetur negotium
sine damnis et accipiat formam forsam etiam scrip-
tam, si hoc quoque partes voluerint et poposcerint,
et liberentur alterutro certamine.

1 Si vero aut propter causae naturam aut propter
quandam forte difficultatem non fuerit possibile deo

Nov. LXXXIII (Authent. LXXXIV = Coll. VI tit. 11: gloss.) Graece extat in M, passim deurtata in Col-
lectione LXXXVII capitulorum 12 (indec in appendice Nomocanonis L titulorum cap. eocl. 10 p. 663 Voell.). Deest
in B, L non habet nisi rubr. et inscr. — Epit. Theod. 83, Athan. 1, 4 (inde Coll. const. eocl. III 1, 4 et A
titl. 18° f. 224^r), Nomocan. XIV tit. 9, 1 p. 535 Pitra. Iulian. const. LXXXVII.

LXXXIII.

UT CLERICI APUD EPISCOPOS RESPONDEANT.

Imp. Iustinianus Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio per Orientem iterum, ex consule
ordinario et patricio.

Praefatio. Cum multas sacras leges et de deo carissimis episcopis et de omni deinceps sacer-
dotio conscripserimus, atque etiam de religiosissimis monachis nuper demum hoc egerimus in quibus
religiosissimos monachos apud solos civitatum episcopos sub quibus monasteria sunt actiones subire vo-
luimus, rogati sumus a Mena deo carissimo archiepiscopo huius felicis civitatis et patriarcha universali,
ut clericis quoque religiosissimis hoc privilegium daremus: ut si quis cum iis litem habeat pecuniariam,
prius deo carissimum episcopum cui suppositus est clericus adeat eumque interpellet ac sententiam
sine scriptis impetret. Et si quidem hoc factum sit, neve negotia illi facessat neve ad iudicia civilia tra-
hat eum neve a sacro ministerio detineat: verum sine scriptis causa examinetur absque damno, ac forte
etiam scriptam formam accipiat, si hoc partes voluerint et petierint, itaque a mutua contentione liberentur.
1 Si vero propter causae naturam sive forte propter difficultatem fieri non possit ut deo caris-

2 rubr. Περὶ — ἀποκρίνεσθαι ML Ath. Περὶ κληρι-
κῶν ἐχόντων τι πρὸς ἀλλήλους ἢ καὶ ἐναγομένων
ὑπὸ τινος, καὶ τοῦ μὴ πλέον διμήνον ὑπερβαίνειν τὴν
δίκην, καὶ εἰ φραδαίη ποιητῆς ἀξίως κληρικός, τί δεοί
γενέσθαι Coll. 87 cap. Περὶ κληρικῶν δικαζομένων
Theod. ¶ 6 inscr. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ
πραιτωρίων τῷ δευτέρῳ, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ
Coll. 87 cap. ¶ 7 ἐπάρχῳ Coll. 87 cap. Ath. ἐπάρχῳ ML,
Coll. 87 cap. v. 1. ¶ 8 ὀρδιναρίῳ καὶ πατρικίῳ (καὶ πατρι-
κίῳ ὀρδιναρίῳ L^o) ML, ὀρδιναρίῳ corr. Halandus ¶
9 in. Πολλοὺς ἱερούς ἐγράψαμεν νόμους cit. Ath. (Γε-
γραφήκαμεν νόμους A Γέγραφε νόμους Coll. const. eocl.)
¶ νόμους περὶ τῆς κθ' διατ. τοῦ τεταρτον τί. τοῦ α βι.
τοῦ κώδικος, καὶ περὶ τῆς οθ' νεοῦσ φρηίν schol. M
¶ 10 περὶ τε] τοῖς τε περὶ Coll. 87 cap. ¶ τῆς τε Coll. 87
cap. s] τε om. M ¶ 11 πάσης Coll. 87 cap. ¶ 12 ἐναγχοῦ] nor.
LXXIX ¶ 14 τῶν πόλεων] civitatibus s ¶ 18 καὶ τοῖς] καὶ
om. s ¶ 19 Θεοφιλοῦς s. i. g. excidisse post ὡς τε putat
Zachariae sine causa ¶ ἔχει Coll. 87 cap. v. 1, s (v. 1.) ¶ αὐ-
τὸν Coll. 87 cap. ¶ 20 δίκην om. Coll. 87 cap. codd. pleriq-
ue, ἀγωγὴν cod. Vat. et app. Nomoc. ¶ παρὰ τῷ Θεοφι-

λεστάτῳ ἐπισκόπῳ (παρὰ τὸν θεοφιλεστάτον ἐπίσκο-
πον app. Nomoc.) ὧν' ἂν τελεί Coll. 87 cap. ¶ 22 αὐτῷ
om. Coll. 87 cap. ¶ διακρίσεως Coll. 87 cap. ¶ ἀπολάβειν
M ¶ 23 γένοιτο τούτου Coll. 87 cap. ¶ αὐτὸν Coll. 87 cap.
24 *μὲν δὲ τῆς M; μίτε τῆς — 25 λειτουργίας om. Coll. 87
cap. ¶ 25 κατεξετάζεσθαι τὴν ὑπόθεσιν M] et examinetur
(i. e. καὶ ἐξετάζεσθαι) negotium s, καὶ reliquis omissis
Coll. 87 cap. ¶ 26 ζημίας χωρὶς] sine damnis s ¶ καὶ om.
Coll. 87 cap. ¶ 27 τούτου] hoc quoque s ¶ τε καὶ αἰτή-
σεις om. Coll. 87 cap. ¶ 29 εἰ δὲ διὰ τινα δυσκολίαν reli-
quias omissis Coll. 87 cap. ¶ γε] aut (i. e. ἦ) s ¶ 30 γέ-
νηται Coll. 87 cap. codd. plerique ¶ Θεοφιλεστάτῳ om.
Coll. 87 cap.

2 Ut] Ut non T^a ¶ 4 haec] hoc vulg. ¶ 5 iudices] ci-
viles R ¶ 6 exconsulis RV exc. T ¶ 12 agentibus T¹ ¶
leg. voluimus? ¶ 15 a mena T² vulg., amen a V¹ ¶ 16 patri-
arche V¹ ¶ 17 ut] Et V¹ ¶ habet T ¶ adversus R¹ ¶ 18 ad]
a R¹ V¹ ¶ 21 Et] ut V ¶ fiat nec] fiat non T¹ ¶ 22 uacari
V ¶ 24 scriptura T ¶ 29 naturam] ***** V¹ ¶ 30 diffi-
cultatem] necessitatem RT¹

στάτω ἐπισκόπῳ τεμῆν τὴν ὑπόθεσιν, τότε ἄδειαν εἶναι καὶ παρὰ τοὺς πολιτικοὺς ἀρχοντας εἶναι, καὶ τῶν προνομίων ἀπάντων φυλαττομένων, ὅποσα τοῖς εὐλαβεστάτοις κληρικοῖς αἱ θεῖαι διατάξεις διδάσκει, καὶ ἀγωνίζεσθαι καὶ πέρας ἐπιτεθεῖσθαι τῇ δίκῃ, καὶ οὕτως ἐλευθέρων γίνεσθαι πραγμάτων τῶν λαμπροτάτων ἀρχόντων κατὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους σπενδόντων σὺν πάσῃ προθυμίᾳ καὶ τάχει τὰς δικὰς τεμῆν, ὥστε μὴ διὰ τὰς τοιαύτας αἰτίας τῶν ἱερῶν αὐτοῦ ἀπασχολεῖσθαι πράξεις, καὶ δέον τὸν θεόν ἰκετεῦν καὶ τὰ ἱερεῖα προέποντα πράττειν, δικαστηρίων ἀνέχεσθαι καὶ τῶν ἐκείσε θορυβῶν καὶ τῆς ἐγγυομένης ταραχῆς ταῖς τῶν δικαζομένων ψυχαῖς. 2 Εἰ μὲντοι περὶ ἐκκλημάτων ἐνάγοιτο, εἰ μὲν πολιτικῶν, ἐνταῦθα μὲν οἱ πρόσφοροι ἀρχοντες, ἐπὶ δὲ τῶν ἐπαρχιῶν οἱ τούτων ἡγούμενοι ἔστωσαν δικασταί, μὴ ὑπερβαίνουσιν τῆς δίκης μηνῶν δύο προδεσμίαν, ἀφ' οὗ προκαταρξίς γένηται, ὥστε σύντομον ἐπιτεθεῖσθαι τῷ πράγματι πέρας. ἐκείνου δὲ ἴλου ὄντος, ὡς εἰ γε ὑπεύθυνον εἶναι τὸν ἐναγόμενον νομίσειεν ὁ τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενος καὶ ποιῆς ἄξιον κρίνειε, πρότερον γυμνοῦσθαι τούτον παρὰ τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου τῆς ἱερατικῆς ἀξίας, οὕτω τε ὑπὸ τὰς τῶν νόμων γίνεσθαι χεῖρας.

CAPUT I.

Εἰ μὲντοι ἐκκλησιαστικὸν εἴη τὸ ἀμάρτημα δεόμενος σωφρονισμοῦ καὶ ἐπιτιμίων ἐκκλησιαστικῶν, ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος τοῦτο κρίνεται, μηδὲν ἐπικοινωνούντων τῶν λαμπροτάτων ἀρχόντων τῶν ἐπαρχιῶν. οὐδὲ γὰρ βουλόμεθα τοιαύτας ὑποθέσεις ὅλως οὐδὲ γινώσκεισθαι τοῖς πολιτικοῖς ἀρχουσι, δέον τὰ τοιαῦτα καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἐξετάζεσθαι, καὶ ἐπανορθοῦσθαι τὰς ψυχὰς τῶν ἀμαρτανόντων διὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτιμίων κατὰ τοὺς ἱεροὺς καὶ θελοὺς κανόνας, οἷς καὶ οἱ ἡμετέροι κατακολουθεῖν οὐκ ἀπαξιόσιν νόμοι. Εἰ δὲ τις ἤδη προκατήρθησαν δικαί, αὐταὶ μενέτωσαν ἐπὶ ταύτῳ σχήματος σύντομον λαμβάνουσαι πέρας. πάντων τῶν ἤδη παρ' ἡμῶν νενομοθε-

pr. § 2 summarium extat 'Ροτ. 14, 20, ubi citatur νεαρά πβ'.
c. I summarium habet Nomoc. L tit. 20 ex Athan.

simus episcopus causam deciderit, tunc liceat etiam civiles magistratus adire, privilegiisque omnibus servatis, quaecumque religiosissimis clericis sacrae constitutiones praebent, et litigare et finem imponere liti atque ita a negotiis liberari. Clarissimi autem magistratus secundum leges nostras cum omni studio et celeritate lites decidere festinent, ne illi propter eiusmodi causas a sacris operibus avocentur, neve cum deo supplicare quaeque decet sacerdotes agere oporteat, iudicii et turbis quae ibi sunt eaque qua litantium 2 animi imbuti solent perturbatione detineantur. Si vero de criminibus conveniantur, si quidem civilia sunt, in hac quidem civitate competentes magistratus, in provinciis autem praesides earum sint iudices, ita tamen ut lis non excedat duorum mensium spatium ex quo liti contestatio facta sit, ut cito finis negotio imponatur. Qua in re illud consentaneum est, si eum qui convenitur reum esse praeses provinciae putaverit poenaeque dignum iudicaverit, eum prius a deo carissimo episcopo dignitate sacerdotali privari atque ita legum potestati subici.

I. Sin autem ecclesiasticum sit delictum quod castigatione et poenis egeat ecclesiasticis, deo carissimus episcopus de eo iudicet, neve ullo modo clarissimi provinciarum praesides in partem vocentur. Et enim eiusmodi causas ne innotescere quidem civilibus magistratibus volumus, cum oporteat haec talia ecclesiastice examinari et peccatorum animas per poenas ecclesiasticas emendari secundum sacros divinosque canones, quos etiam nostrae leges sequi non dedignantur. Quodsi quae lites iam antea contestatae sunt, haec in eadem forma maneant cito finem accepturae. Omnia autem quae iam a nobis sancita sunt sive

1 τέμνειν v. l. Coll. 87 cap. || 2 καὶ τῶν] καὶ om. Coll. 87 cap. || 5 καὶ ἀγωνίζεσθαι] et litigare et examinationem fieri (i. e. ἀγωνίζεσθαι καὶ ἐξετάσειν γίνεσθαι) ε || καὶ οὕτως — 13 ψυχῆς om. Coll. 87 cap. || 6 ἐλευθέρων γίνεσθαι πραγμάτων] liberam fieri causam (i. e. πρᾶγμα) ε || 8 σὺν πάσῃ προθυμίᾳ] cum magnanimitate ε || 14 ἐνάγοιτο Coll. 87 cap. || 18 γίνηται Coll. 87 cap. v. l. || ἐπιτεθῆναι vel ἐπιτεθεῖσθαι codd. Coll. 87 cap. || 20 νομίσει Coll. 87 cap. codd. plerique || 24 χεῖρας γίνεσθαι Coll. 87 cap. || 25 εἴη] ἢ Coll. 87 cap. v. l. || 26 castigatione ecclesiastica et multa ε || 28 θεοφιλέστατος et μηδὲν — 28 ἐπαρχιῶν om. Coll. 87 cap. || 28 τῶν ἐπαρχιῶν M] provinciae ε || 29 οὐδὲ] οὐ Coll. 87 cap. || οὐδὲ om. Coll. 87 cap. || 30 Post ἀρχοντων quae sequuntur om. Coll. 87 cap. || 31 ἐκκλησιαστικῶς Zachariae

amabili episcopo decidere negotium, tunc licentiam esse et ad civiles iudices pergere, et privilegiis omnibus custoditis, quae reverentissimis clericis sacrae praestant constitutiones, et litigare et examinationem fieri et terminum imponi liti et ita liberam fieri causam. Clarissimis iudicibus secundum nostras leges studentibus cum magnanimitate et velociter lites decidere, ut non propter huiusmodi causas sacris amoveantur obsequiis, et cum oporteat deum placari et decencia sacerdotibus agi, auditoriis delinquantur et illic turbis atque inhaerente tumultu litigantium animabus.

2 Si tamen de criminibus conveniantur, si quidem civilibus, hic quidem competentes iudices, in provinciis autem harum praesides sint iudices, non transcendente lite mensium duorum spatium ex quo liti contestatio fit, quatenus brevis imponatur causae terminus. Illud palam est, si reum esse putaverit eum qui convenitur provinciae praes et poena iudicaverit dignum, prius hunc spoliari a deo amabili episcopo sacerdotali dignitate, et ita sub legum fieri manu.

Si vero ecclesiasticum sit delictum egens castigatione ecclesiastica et multa, deo amabilis episcopus hoc discernat, nihil communicantibus clarissimis provinciae iudicibus. Neque enim volumus talia negotia omnino scire civiles iudices, cum oporteat talia ecclesiastice examinari et emendari animas delinquentium per ecclesiasticam multam secundum sacras et divinas regulas, quas etiam nostrae sequi non dedignantur leges. Si vero quaedam praecontestatae sunt lites, haec maneant in ipso schemate velocem accipientes finem; omnibus quae iam a nobis sancita sunt sive

ex ε] ἐκκλησιαστικῶς M || ἐπανορθοῦσθαι τὰς dedi ex ε (ἐπικατορθοῦσθαι τὰς Zachariae) || ἐπικατορθοῦσθαι M || 35 ἤδη om. ε

2 et ad] et om. R || 3 praestantur? V^a || 4 litigia V || fieri] facere V || 5 liberi V¹ || 8 huiusmodi] huius V¹ || admoveantur T || 9 decenti a VT¹ decentia a T² || 10 illio Beck] illis libri || 11 inherentes RT¹ inherentes V¹ || 15 competens V¹ || 16 autem om. T¹ || praesides sint] praesideant T¹ praesid. R¹ || 17 spatium (spatio T¹) duorum T || 18 sit V || componatur R || 29 enim om. V || 29 talia ecclesiastica V talia et aeclesiasticae R || 30 ecclesiasticas V^a || 32 dedignantur V¹ || 33 Sin R || 34 heo RT || 35 quae iam] quaeclam V¹ || sancta V

τημένων είτε ἐπὶ ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις είτε ἐπὶ τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις είτε ἐπὶ κληρικοῖς είτε ἐπὶ μοναχοῖς τὴν ἰδίαν ἰσχὺν ἔχοντων.

Ἐπίλογος. Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραστάτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου δηλούμενα νόμου διὰ προγραμμάτων οἰκείων φανερὰ πᾶσι κατασφραγίσαντα καὶ εἰς τὸ διηνεκέως παρασφραγίσαντα σφραγίσαντα.

Dat. xv. k. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. Apione v. c. cons.

(a. 539]

super sanctissimis ecclesiis sive super deo amabilibus episcopis sive super clericis sive super monachis propriam virtutem habentibus.

Epilogus. Tua igitur eminentia quae placuerunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem per programmata propria manifesta faciat universis et in perpetuum studeat custodiri.

Dat. xv. kal. Iun. Constantinopoli imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. Appione v. c. cons.

ΠΔ

10

LXXXIV. Auth. LXXXV. Coll. VI tit. 12

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΜΟΠΑΤΡΙΩΝ ΚΑΙ ΟΜΟΜΗΤΡΙΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ.

R DE CONSANGUINEIS ET UTERINIS FRATRIBUS R

Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων ὀρδιναρίων καὶ πατρικίῳ.

Idem Aug. Iohanni pp. bis, ex consule ordinario et patricio.

15

Προοίμιον. Πολλοὶ πανταχόθεν ἢ φύσει καινοουρηγῆσαν ἐν τοῖς πράγμασι χωρὴν (εἰρημένον ἤδη τοῦτο πολλάκις ἐν τοῖς νόμοις τὸ προοίμιον, εἰρήσεται δὲ καὶ αὐθις ἕως ἢν ἐκείνη τὰ ἐαυτῆς πράττει) πολλῶν ἡμᾶς εἰς χρεῖαν καθίστησι νόμων. τὰς γὰρ λεγί- τίμας καὶ τὰς κοινὰς διαδοχὰς λέγουσι μὲν ἡμῖν καὶ οἱ πάλαι, καὶ οἱ ἐκ τῆς τῶν νόμων ἀρχαιότητος ταῦτα λαβόντες κατὰ μὲν καὶ εἰς ἡμᾶς, οἱ πολλοὶ καὶ τούτων ἐπηρεάζονται. ἤλθε δὲ εἰς ἡμᾶς τι 1 τοιοῦτο. Ἠγάγετό τις γαμετήν, καὶ παῖδες αὐτῷ γεγόνασιν ἐξ αὐτῆς· εἴτα ἀπελευθέρωσεν ἐκείνην ἄγεται πάλιν ἑτέραν, ἐξ ἧς τίκτονται παῖδες αὐτῷ, τοῖς προ- 20 τέροις ὀμοπατρίοι μόνον, οὐ μὴν ὀμομητρίοι· εἴτα καὶ τρίτον ἐπεισάγειται γάμον καὶ ποιεῖται παῖδας κάρτεῦ- 30 θεν. μετὰ δὲ τὴν αὐτοῦ τελευτήν ἐπὶ δεύτερον ἢ γυνὴ χωρεῖ συνοικέσιον, ἐξ οὗ ἑτέρους ἐποιήσατο παῖδας, τοῖς ἐκ τοῦ προτέρου ἀνδρὸς ὀμομητρίοι μόνον, οὐ μὴν καὶ ὀμοπατρίους. τελευτήσασθαι τοίνυν τῆς μη- τρός συνέβη ἐπιτελεῖσθαι καὶ τὸν ἕνα τῶν ἀδελφῶν

Praefatio. Multis undique natura novitatibus utens (dictum est iam in legibus hoc saepe prooemium, dicitur autem et iterum, donec illa quae sua sunt operatur) ad opus multarum nos pertrahit legum. Legitimas enim et cognativas successiones dicunt quidem nobis et veteres et qui ex antiquissimo iure haec sumentes descenderunt usque ad nos, qui plurima horum correximus; pervenit autem ad nos aliquid tale.

Duxit quidam uxorem, et filii ex eadem sunt nati; deinde moriente illa duxit rursus aliam, ex qua nati sunt filii ei, prioribus consanguinei solum, non tamen uterini; deinde etiam tertium introduxit matrimonium fecitque filios et ex ea. Post mortem vero eius ad secundum mulier descendit virum, ex quo alios fecit filios, his qui ex priori viro fuerant uterinos solum, non tamen consanguineos. Moriente igitur matre postea mori unum fratrum contigit sine filiis et sine

Nov. LXXXIV (Authent. LXXXV = Coll. VI tit. 12: gloss.) Graece extat in M (om. B; L non habet nisi rubr. et inscr.). — Epit. Theod. 84, Athan. 9, 6. Iulian. const. LXXVIII.

de sanctissimis ecclesiis sive de deo carissimis episcopis sive de clericis sive de monachis suam firmitatem habeant.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur per propria edicta manifesta omnibus faciat et in perpetuum custodire studeat.

LXXXIV.

DE CONSANGUINEIS ET UTERINIS FRATRIBUS.

Imp. Iustinianus Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio per Orientem iterum, ex consule ordinario et patricio.

Praefatio. Quae multa undique in rebus nova profert natura (quod quidem iam saepe dictum est in legibus prooemium, sed idem denuo dicitur quamdiu illa agit quae eius propria sunt) multarum legum nobis necessitatem attulit. Atque legitimas et ex cognatione successiones iam veteres quidem nobis tradunt, et qui ex legum antiquitate haec petierunt usque ad nos procedunt, qui multa in his quol quae correximus. Sed pervenit ad nos aliquid huiuscemodi. Duxit quidam uxorem ex eaque liberi ei nati sunt; deinde illa defuncta aliam rursus ducit, ex qua ei nascuntur liberi, prioribus consanguinei tantum neque vero uterini; deinde etiam tertias contrahit nuptias atque inde quoque liberos procreat. Post mortem autem eius ad secundum mulier venit matrimonium, ex quo alios peperit liberos, liberi ex priore marito uterinos solum neque vero etiam consanguineos. Iam vero matre defuncta accidit ut etiam

S subscr. om. Iul. | xv. k. Iun. s Ath. (μηὶ ἰοννίῳ Theod.) | xv. k. apr. M | CP. — cons. s | op. imp. dn. iust. pp. ang. apione uc. cons. M, βασιλείας Ἰουστινιανῶν τὸ ἰϛ' ὑπατ. Ἀπίωνος Ath. τῆς βασιλείας ἔτει ἰϛ' ὑπατεία Ἀπίωνος Theod. | 11 rubr. Περὶ ἀδελφο- παιδῶν Theod. | τῶν om. Ath. | 14 ὑπάρχω ML | 15 * ὀρδιναρίῳ M, om. L | 17 ἐν τοῖς πράγμασι om. s | 22 καὶ οἱ et qui (i. e. καὶ οἱ?) s | 25 αὐτῷ om. s | 34 καὶ om. s

dimus ex VBamb. I Ambrac. | constantinopolim libri | impr. dōn. iust. V imp. dn̄. iustin. Bamb. I imp. dn̄nus iust. Ambr. | 9 anno tertio decimo Bamb. I | apione uc. csa. Bamb. I app. uc. coss. Ambr. apione vice consule V | 13 *bis et cons. VI bilisario exconsuli R | 17 iam om. V | praemium V¹ | 18 dicitur Beck | ille T^a ea R | 19 protrahit RT | 20 cognativas] uel cogitativas s. v. T² | 21 quidem] quid a T¹ | 27 ei filii V | 28 introduxit in matrimonium T¹ | 29 et ex ea V | ex ea RT ex eo vulg. | 31 ex om. T¹ | uterinis et 32 consanguineis V | 32 tantum T | 33 mori] morientem R¹ | fratrem RV

παίδων τε καὶ διαθηκῶν χωρὶς, πολλοὺς ἀδελφοὺς καταλειπόμενα, τοὺς μὲν ὁμομητρούς, τοὺς δὲ ὁμοπατέριους, τοὺς δὲ ὁμομητρούς τε ἅμα καὶ ὁμοπατέριους. καὶ ὁ μὲν ἐξεύρηται τῇ φύσει κληρονομήσει, τοιοῦτόν ποτε ἦν· ἔξεστι δὲ τοιαύτης ἀρχῆς δεδομένης ἡμῖν παρ' αὐτῆς καὶ ἕτερα προσεπινοήσῃ θέματα τοιοῦτόν τι φέρειν δυνάμενα, εἴτε τελευτῇ τοῦ ἀνδρὸς εἴτε τελευτῇ τῆς γυναίκος, εἴτε ἄλλων νομίμων γάμων διαφόρων τοῦτο ποιησάντων. τὸ ζητούμενον τοίνυν ἐκείνο ἦν, εἴπερ εἰς τὸν τοῦ τετελευτηκότος ἀδελφοῦ κληρὸν δεῖ πᾶντας, καλεῖν, τοὺς τε ὁμομητρούς τοὺς τε ὁμοπατέριους τοὺς τε ἅμα μὲν ὁμομητρούς ἅμα δὲ ὁμοπατέριους.

CAPUT I.

Ἐπειδὴ τοίνυν περισκοπήσαντες τοὺς νόμους ἅπαντας οὓς ἠδουρίσαμεν τοὺς τε παλαιούς τοὺς τε ἡμετέρους τοιαύτην οὐκ εὐρομεν ἀναφείσαν ζήτησιν, προσῆκόν ἐστιν αὐτὴν ὄψε ποτε χαλινῶσαι νόμῳ καὶ σκοπήσαι, ὅτι τῶν ἀδελφῶν ἔστι παρὸς τὸν τελευτήσαντα τοῖς μὲν τὰ κοινὰ δίκαια, ἅπερ ἡμεῖς τοῖς λεγιτέμοις συνήγαμεν, τοὺς δὲ αὐτόθεν τὰ λεγιτέμα (ἐκωνόντων γὰρ αὐτῶν πρὸς τὴν πατρίαν γονίην, ὡςπερ ἐκείνοι παρὶ τὴν μητρίαν)· οἱ δὲ αὐτόθεν καθαρῶς εἶχον καὶ τὸν νόμον καὶ τὴν φύσιν βοηθοῦσαν αὐτοῖς, διότι καὶ τῶν αὐτῶν ἦσαν προσελθόντες μητροῦν κόλπον καὶ ἦν αὐτοῖς ἢ ἐκ τοῦ πατρὸς σπορὰ μία καὶ τὸ πανταχόθεν γνήσιον ὡςπερ τι σύμβολον αὐτοῖς ἐνέπρεπεν. εἰ μὲν οὖν ὁ τοιοῦτος ἀδελφὸς πραγμάτων ἀπαλλάξει καὶ τὸν νόμον καὶ τοὺς ἀμφισβητούντας ἡβουλήθη, πρὸς διαθήκην ἤλθεν ἂν καὶ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἐποίησε φανερά, καὶ οἱ τῆ γραφῇ τετιμῆμένοι πρὸς τὸν κληρὸν ἐκαλονότο. ἐπειδὴ δὲ τοῦτο πράξει οὐκ ἡβουλήθη ἢ οὐκ ἠδυνήθη (πολλὰ δὲ τὰ ἀνθρώπων καὶ περιστάσεις μυρία καὶ αἰφνίδιοι θάνατοι), ὅδε ἡμῶν ὁ νόμος τῷ πράγματι δια- 1 τῆσι. Βούληται δὲ οὗτος ὁ νόμος, ὡςτε τοὺς ἐκείνοθεν κεκοσμημένους καὶ ἅμα μὲν ὁμοπατέριους ἅμα δὲ ὁμομητρούς ἀδελφοὺς εἰς τὴν διαδοχὴν τοῦ τελευτήσαντος καλλίους εἶναι τῶν ἢ μόνον ὁμοπατέρων ἢ μόνον ὁμομητροῦν. καὶ οὐ καταπλήξει γε ἡμῶς τῆ φύσις ποικίλλουσα, ἀλλ' ἡμεῖς αὐτῆς τὰς τοιαύτας ἐφ- 40

testamentum, multos fratres relinquenter, alios quidem consanguineos, alios autem uterinos, alios vero simul et consanguineos et uterinos. Et quae quidem adinventum est naturae novitas, talis quodammodo fuit. Licebit autem tali principio dato nobis ab ea et alios quosdam opinari casus tale aliquid proferre valentes, sive morte viri sive morte mulieris sive alia legitima separatione, nuptiis diversis hoc facientibus. Quaestio igitur illa erat, si ad mortui fratris hereditatem oporteret omnes vocari, et consanguineos et uterinos et simul quidem consanguineos simul autem uterinos fratres.

Quia igitur considerantes leges omnes quas con- 15 gregavimus et veteres et nostras huiusmodi non invenimus emeruisse quaestionem, congruum est eam sero tandem refrenare lege et considerare, quia fratribus sunt ad defunctum aliis quidem cognationis iura quae nos legitimis copulavimus, aliis autem hoc ipso legitima (communicabant enim aliqui ei circa paternam prolem, sicut alii circa maternam), alii autem illud pure habebant, et lege et natura iuvante se, eo quod ex eisdem erant procedentes matrum sinibus eratque eis patris semen unum et undique 25 veluti quoddam signum eis germanitatis resplendebat. Si igitur huiusmodi frater litibus liberare et legem et dubitantes voluisset, ad testamentum venerat et suam sententiam fecerat manifestam, et per scripturam honorati ad hereditatem vocarentur. Quia vero hoc agere noluit aut non potuit (multa namque sunt hominum et anxietates innumeratae et repentinae mor- 30 tes), haec nostra lex causam determinet.

Vult autem haec lex ex utroque decoratos et simul quidem consanguineos simul autem uterinos fratres ad successionem morientis meliores esse quam illi qui solummodo consanguinei aut solummodo uterini sunt. Et non nos faciet haesitare naturae varietas, sed nos huiusmodi adinventos

unus ex fratribus decederet sine liberis et sine testamento, relictis multis fratribus, aliis uterinis aliis consanguineis aliis simul et uterinis et consanguineis. Atque quod quidem novum natura invenit, eiusmodi fere erat: licet autem tali principio nobis ab ea dato alios quoque casus insuper excogitare qui quid eiusmodi afferre possint, sive per mortem viri sive per mortem mulieris, sive aliae legitimae nuptiae diversae id effecerint. Itaque quod quaerebatur illud erat, num ad defuncti fratris hereditatem omnes oporteret vocare, et uterinos et consanguineos et eos qui simul et uterini et consanguinei essent.

I. Quoniam igitur circumspiculis legibus omnibus quas collegimus tam veteribus quam nostris eiusmodi quaestionem non reperimus ortam esse, decet eam sero tandem lege coercere, cum consideremus fratribus cum defuncto aliis esse cognationis iura, quae nos legitimis coniunximus, aliis ipsa legitima (communem enim cum eo paternam originem habebant, sicuti illo maternam), alii vero pure et legis et naturae auxilium habebant, quoniam et ex eodem matris gremio prodierant et ex patre iis procreatio una eademque erat atque germana undique origo veluti signum aliquod eos decorabat. Iam si talis frater et ius et ambigentes liberare negotiis voluisset, ad testamentum venisset suamque voluntatem manifestam reddidisset, atque qui per scripturam honorati essent ad hereditatem vocarentur. Quoniam vero id facere noluit vel non potuit (variae enim sunt res hominum et sescenti casus et mortes repentinae), 1 haec nostra lex rem dirimet. Vult autem haec lex ab utraque parte distinctos et consanguineos simul atque uterinos fratres in successione defuncti praestare iis qui aut consanguinei solum aut solum uterini sunt. Neque perturbabit nos naturae ista varietas, sed nos tales eius inventiones legitimis red-

5 ἔξεστι) licebit § 8 ἄλλων νομίμων] alia legitima separatione (i. e. ἄλλω νομίμῳ χωρισμῷ?) § 12 sq. τοὺς τε ἅμα — ὁμοπατέριους) et simul quidem consanguineos simul autem uterinos fratres § 21 αὐτῶ] aliqui ei §; αὐτοὶ mali Zachariae non recte § 22 αὐτόθεν] illud § * καθαρῶς scripsi ex § καθαρῶν M || 24 διότι καὶ] καὶ om. § || προσελθόντες M || 33 τὰ ἀνθρώπινα mali Zachariae sine causa || 40 αὐτῆς om. §

1 testamento R vulg. || fratrem V¹ || relinquentes V^a || 3 hunc V¹ || 4 quodam modo V¹ || 7 mulieris morte R || 8 hoc] • R¹ || 9 illa erat igitur V¹ || 10 hereditatem] ad

hereditatem V¹ || oporteret RT vulg.] oportet V || 15 nostras] nouas V³ || 17 legem V^a || 20 aliquid R² vulg. || 21 materna V maternam prolem T || 22 leg. ilico pure habebant et legem et naturam iuvantem se? || iuvantes V³ || 23 se] set T¹ || eisdem T] hisdem R V || 24 finibus (finibus R^a) R V || eius R || patribus V^a || 25 germanitatis eis R || resplendat V respendebat R || 26 frater] * T¹ || 27 veniant T¹ uenisset T² || 28 fecisset T² || prae scriptura V || 29 uocantur T¹ uocaretur V² || 30 multe R (multae vulg.) || 31 homini RT || 32 determinat R || 36 consanguineos] fratres add. T || 38 illos vulg. || aut solummodo om. V || 39 sint T || nos] eos T¹ || faciet V] faciat RT vulg. || 40 sed] si V || eiusmodi V¹

ευρέσεις ἀποδείξομεν νομίμους καὶ κρινοῦμεν, τοῖς τε-
 λεωτέροις ἀποδιδόντες τὰ καλλίω καὶ τοῖς ἐλάτιους
 2 ἔξιςσὺν αὐτοῖς οὐκ ἀνεχόμενοι. καὶ πολλὰ γε ἡμῶν
 εἰς τοῦτο προέτρεψε. πρότερον μὲν γὰρ ἕτερος ἡμῶν
 νόμος, εἰ παῖς τελευτήσῃ παῖδας οὐκ ἔχων, [ἦ] εἰς
 τὰ ὄντα αὐτῷ μητρῶα τυχόν ἢ καὶ ἀπὸ γαμικῆς ἢ
 καὶ ἐξ ἄλλης αἰτίας ἀπροσπόριστα πράγματα πρότε-
 ρον τοῖς ἐκ τῶν αὐτῶν γάμων ἀδελφοῖς εἰς τὸν κλη-
 ρον καλεῖ, εἴτα τοῖς ἐξ ἑτέρου, καὶ μετ' ἐκείνους τὸν
 10 πατέρα· ὅπερ ἀπόδειξις τὴν τοῦ πάλα ταῦτα τὴν ἡμε-
 τέραν νομοθεσίαν ὀδίνειν. εἰ γὰρ καὶ πατρὸς ὑπόν-
 τος αὐτοῦ τε τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἐξ ἑτέρου γάμου
 προτιμᾶσθαι τοὺς ὁμομητρίους καὶ ὁμοπατρίους ἀδελ-
 φοῖς συμβαίνει, ἀκόλουθόν ἐστι, κἂν εἰ μὴ πατὴρ ὑπ-
 ἔσθιν ἀλλ' ἀδελφοὶ μόνον, προτιμᾶσθαι τῶν ἐξ ἑνὸς
 15 τῶν γονεῶν μόνον συναπτομένων τῶ τελευτήσαντι
 τοῖς ὁμοίως μὲν ὁμομητρίους ὁμοίως δὲ ὁμοπατρίους
 ὄντας. καὶ τοῦτοις συμβαίνει ἂν εἴη τὸ πρῶτον ἐπὶ
 τοῖς μητρῶοις καὶ τοῖς ἀπὸ γαμικῆς αἰτίας ἢ καὶ
 20 ἄλλοις ἀπροσπορίστοις νενομοθετημένον τοῦτο καὶ ἐπὶ
 τοῖς λοιποῖς τοῦ τελευτήσαντος πράγμασι κρατεῖν τε
 καὶ πολιτεύεσθαι. Οὗτος τοίνυν ὁ νόμος ἐπὶ τούτων
 τοῦ δόντος αὐτῷ τὴν πρόφασιν, ὡς εἴρηται, κείσθω
 θέματος. καὶ ἐπιείκερ εἰ τριῶν συνοικιστῶν αὕτη
 25 προλήθην ἢ καινοτομία τῆς φύσεως, οὐδὲν κωλύει, κἂν
 εἰ τις ὑπόδοιτο καὶ ἐκ δύο μόνων γάμων τοῖς μὲν
 εἶναι μόνον ὁμοπατρίους ἢ ὁμομητρίους, τοῖς δὲ ὁμο-
 πατρίους τε ἅμα καὶ ὁμομητρίους, κἂν εἰ τις ἐκτα-
 θῆναι δοίη τὰ συνοικία καὶ εἰ μᾶλλον τοιοῦτό τι
 γενέσθαι· καὶ οὕτως εἰς τὰ τοιαῦτα τῶν θεμάτων,
 30 ἔνθα τοιαῦτα τινες εἰσάγονται τάξεις ἀδελφῶν, ὁ
 νόμος ἐχέτω τὴν οἰκίαν ἰσχύειν, καὶ ἀποκλειέτωσαν οἱ
 διπλοῖς χρώμενοι δικαίους τοῖς ἐνὶ μόνῳ χρῆσθαι
 δυναμένους.

CAPUT II.

Εἰ δὲ οὐ τοιοῦτόν ἐστι τὸ θέμα, ἀλλ' ἢ μόνον
 35 καθεστῶσιν ὁμοπατρίοι ἢ ὁμομητρίοι, καὶ τελευτήσῃ
 τις τῶν ἀδελφῶν, ταῦτα τοῖς προτέροις ἀνακείσθω
 νόμοις, ὅπερ αὐτῶν ἦδη τὰς διαδοχὰς διετύπωσαν.
 Χώραν μὲντοι οὗτος ὁ νόμος ἐχέτω μὴ μόνον ἐπὶ
 τοῦ τὴν ζήτησιν κινήσαντος θέματος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ
 40 τοῖς μετὰ ταῦτα ἐοσμένοις ἢ εἰτι καὶ νῦν ἡρτημένοις·

demus et discernemus ita, ut perfectioribus meliora tribuamus nec inferiores illis exaequari patiamur.
 2 Ac multa quidem nos ad hoc impulerunt. Primum enim alia lex nostra, si filius moriatur liberos
 non habens, in bona quae ei sunt materna forte vel ex nuptiali vel ex alia causa adventicia prius
 fratres ex eodem matrimonio natos ad hereditatem vocat, deinde ex alio natos, ac post eos patrem;
 quod argumentum est iam olim legislationem nostram haec parthurire. Si enim etiam patre superstite
 et ipsi patri et iis qui ex alio matrimonio sunt praeponi uterinos et consanguineos fratres contin-
 git, consequens est ut, etsi pater non superest sed soli fratres, iis qui ex uno parente solo fratri de-
 functo coniuncti sunt, praeponantur ii qui simul et uterini et consanguinei sunt. Atque his conveniunt, ut
 quod antea et de maternis et de iis quae ex nuptiali causa acquisita sunt vel etiam alius adventiciis san-
 ctum est, idem etiam de reliquis defuncti rebus valeat et in usu maneat. Haec igitur lex de hoc casu
 posita sit, qui ei occasionem, sicut dictum est, dedit. Et quia ex tribus matrimonii ista naturae novitas
 profecta est, nihil prohibet, si quis supponat etiam ex duabus solum nuptiis alios esse consanguineos sive
 uterinos, alios simul et consanguineos et uterinos, vel si quis concedat extendi matrimonia et eo magis
 eius generis aliquid fieri: atque ita in huiusmodi casibus, ubi tales ordines fratrum introducuntur, lex
 suam vim habeat, et qui duplici iure utuntur excludant eos qui uno solo uti possunt.

II. Si vero non eiusmodi casus est, sed vel consanguinei solum adsunt vel uterini, et quis ex fra-
 tribus moriatur, haec prioribus legibus obnoxia sint, quae successiones eorum iam constituerunt. Ceterum
 locum haec lex habeat non solum in eo casu qui quaestionem movit, sed etiam in iis qui postea futuri

ostendimus legitimas atque discernimus, perfectiori-
 bus distribuentes quae meliora sunt et minores nos
 2 aequare eis non patientes. Plurima namque nos
 ad hoc invitaverunt. Primum quidem altera nostra
 lex, si filius moriatur filios non habens, deinde
 5 existentibus ita forte maternis rebus aut ex nuptiali
 aut etiam ex alia causa, quae non adquiruntur, prius
 ex eisdem nuptiis fratres ad hereditatem vocari, de-
 inde ex aliis, et post hos patrem: quod probatio
 erat eo quod dudum talia nostra legislatio conce-
 pisset. Nam si et patre existente suo patri et his
 qui sunt ex aliis nuptiis praeponi consanguineos et
 uterinos fratres contingit, consequens est, licet pater
 non existat sed fratres solummodo, praeponi his
 qui ex uno parentum solummodo copulantur mori-
 entium eos qui similiter quidem consanguinei similiter
 autem uterini sunt. Et his conveniens erit illud,
 quod dudum et in maternis et in his quae ex nuptiali
 causa aut aliter non adquirantur sanctum est, hoc
 etiam in reliquis morientis rebus valere atque tractari.
 Haec igitur lex in isto casu data sibi occa-
 sione, sicuti dictum est, posita sit. Et quia ex tri-
 bus matrimoniis haec processit novitas naturae, nihil
 prohibet, vel si quis ponat et in duobus solum
 matrimoniis alios quidem esse solum uterinos (aut
 consanguineos), alios autem consanguineos simul et
 uterinos, vel si quis extendi dicat matrimonia et
 adhuc amplius tale aliquid fieri: et sic in huius-
 modi casibus ubi tales quidam introducuntur ordines
 fratrum, lex habeat suam virtutem, et excludant
 duplici utentes iure eos qui uno solo uti possunt.

4 πρότερον M] leg. πρώτον (s)? cf. tamen nov.
 LXXXIX c. 15 pr. || 5 νόμος] Cod. 6, 59, 11 || ἢ εἰς τὰ M
 deinde (i. e. εἴτα) s. Seclusi ἢ || 6 αὐτῷ] ita (i. e. οὕτω) s ||
 9 καλεῖ] vocari s || 10 ταῦτα] corr. τοιαῦτα ex s? ||
 11 εἰπόντος M, corr. Scrimger || 14 συμβαίνειν M, corr.
 Scrimger || 19 ἢ καὶ ἄλλοις M (cf. Jul.) aut aliter (i. e.
 ἄλλως) s || 35 ἀλλ' ἢ] ἢ om. s (ei malit Zachariae) ||
 41 ἢ — ἡρτημένοις om. s

4 hoc] haec R² || mutauerant R¹T¹ || p. s. mum V ||
 lex nostra R || 8 isdem R hisdem (his V²) VT || vocat
 Beck || 9 aliis] fratres ad hereditatem add. T¹ || hos] hos
 ad T² || 10 eo quod] eodem V¹ || 11 si et V] et si T
 etsi et R¹ et R² || 13 contigit RV || 14 sed] s. V¹ ||
 15 parentum T² || solummodo] latere add. V¹ || 20 in] ut
 in R¹T¹ || morientis om. R || 21 casu] s. V¹ caū V³ ||
 22 sicut V || 24 solum] non solum V || 25 *aut con-
 sanguineos addidi || 27 extendi T || 23 aliquid tale T ||
 eiusmodi T || 29 quidam om. R qui T¹ || 39 iam om. RT ||
 39 tū T autem R

ὥστε τὰ πρότερα, εἴπερ ἡ δικαστοῦ ψήφῳ ἢ συμβατηροῖς ἀπὸλλανται τύποις, ἐχέτω τὴν οἰκείαν τομὴν τῆς ἐκ τοῦδε τοῦ νόμου μὴ δεύμενα κρίσεως.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου δηλούμενα νόμου διὰ προγραμμάτων οἰκείων φανερά πᾶσι καταστάτω καὶ εἰς τὸ διεγνεῖς παραφυλάττειν σπενσάτω.

Dat. xv. k. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. Apione v. c. cons.

turi sunt. Quocirca priora, si aut iudicis sententia aut pactionum expedita sunt formis, habeant propriam decisionem huius legis iudicio non egentia.

(Epilogus.) Tua igitur eminentia quae placuerunt nobis et per hanc sacram manifestata sunt legem per litteras proprias declarare cunctis et in perpetuum observare festinet.

Dat. xv. kal. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. [a. 539] anno XIII. Appione v. c. cons.

ΠΕ

10

LXXXV. Auth. LXXXVI. Coll. VI tit. 13

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΠΛΩΝ.

R DE ARMIS R

Ἀντοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Βασιλεὶδῃ τῷ ἐνδοξοτάτῳ μαγίστῳ τῶν θεῶν ὄφφικίων.

Idem Aug. Basilidi magistro sacrorum officiorum.

(Προοίμιον.) Τὸν μέγαν θεὸν καὶ σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τὴν αὐτοῦ βοήθειαν διὰ παντὸς ἐυκαλοῦμενοι σπένδομεν πάντας τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους, ὧν τὴν διοίκησιν ὁ θεὸς ἡμῖν ἐπίστευεν, ἀβλαβεῖς καὶ ἀνεπηρεάστους φυλάττειν, καὶ κολύειν τοὺς πολέμους, οὓς ἐκ τῆς ἐαυτῶν ἀβουλίας αἰρούμενοι τοὺς κατ' ἀλλήλων ἐργάζονται φόνους, διπλῆν ἔκ τούτου καθ' ἐαυτῶν τὴν τιμωρίαν ἐπάγοντες, τοῦτο μὲν ἦν ἐαυτοῖς ἐπιφέρουσι τοῦτο δὲ ἦν ἐκ τῶν νόμων τῶν τὴν μαρίαν αὐτῶν κολαζόντων ὑφίστανται.

(Praefatio.) Magnum deum et salvatorem nostrum Iesum Christum et eius auxilium semper invocantes studemus omnes nostros subiectos, quorum regimen credidit nobis deus, inlaesos et sine calumnia custodire, et inhibere bella quae per suam inconsiderantiam susipientes adversus alterutros operantur dolores, duplex ex hoc contra se supplicium inferentes, tam quod sibimet inferunt quam quod ex legibus vesaniam eorum punientibus patiuntur.

CAPUT I.

Βουλόμενοι τοίνυν τῶν τοιούτων θανάτων τοὺς ἀνθρώπους ἐλευθερῶσαι συνειδόμεν τὸ τῆς ὀπλοποιίας ἐργον μηδένα μὲν ἰδιώτην ἐργάζεσθαι, μόνους δὲ ἐκείνους τὰ ὅπλα κατασκευάζειν τοὺς ἐν ταῖς δημοσίοις καταλεγόμενους ὀπλοποιίας ἦτοι ταῖς λεγομένας

Volentes igitur huiusmodi mortibus homines libere perspeximus armifactorum opus nullum privatum operari, solos autem illos arma facere, qui in publicis deputati sunt armifactoriis aut qui dicuntur

Nov. LXXXV (Authent. LXXXVI = Coll. VI tit. 13: gloss.) Graece extat in ML (fuit B 57, 9). — Epit. Theod. 85, Athan. 20, 4. Iulian. const. LXXIX.

c. I Κελεύομεν τὸ τῆς ὀπλοποιίας — 415, 7 στρατεύονται ex B habet B² O 7 p. 532 Zach.

sunt vel etiam nunc pendent. Nam priora, sive iudicis sententia sive pactis composita sunt, suam decisionem habeant neve iudicio ex hac lege egeant.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur per edicta sua manifesta omnibus faciat et in perpetuum observare studeat.

LXXXV.

DE ARMIS.

Imp. Iustinianus Augustus Basilidae gloriosissimo magistro sacrorum officiorum.

Praefatio. Magnum deum et servatorem nostrum Iesum Christum eiusque auxilium semper invocantes operam damus, ut omnes subiectos nostros, quorum nobis gubernationem deus credidit, a damno atque iniuria immunes servemus, atque bella prohibeamus, quibus per imprudentiam suam susceptis mutuas caedes edunt, duplicem inde sibi poenam illaturi, cum eam quam sibi ipsi irrogant tum quam ex legibus furorem eorum punientibus subeunt.

I. Cum igitur eiusmodi caedibus homines liberare velimus, placuit ne quis privatus armorum fabricandorum opus exerceat, sed ut illi soli arma conficiant, qui in publicis armorum officinis vel fabricis

6 φανερά πᾶσι καταστάτω] declarare cunctis § || 8 dat. — cons. §] dat. xv. iun. ep. imp. dn. M, ἐγράφῃ βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ ιβ' (corr. ιγ') πρὸ τοῦ καλάνδαν Ἰουνίου ὑπατείας Ἀπίωνος Ath. ἐξερωνήθη μηνὶ ἰουλίῳ (corr. ἰοννίῳ) βασιλείας ἔτει ιγ' ὑπατεία Ἀπίωνος Theod. dat. kal. iun. imp. iustiniani anno decimo tertio Iul.^o, om. Iul. codd. cett. || 10 rubr. Περὶ ὀπλων Theod. || 21 ἐκ τούτων καθ' ἐαυτῶν L || 22 ἐαυτοῖς M] ἐν ἐαυτοῖς L || 28 ὀπλοποιίας — 415, 2 συγκαταλεγόμενους om. M] ἦτοι ταῖς λεγομένας φάβοιξι (φαβοιξι? L¹) L(ε) om. B²

aug. V Bamb.] a. Ambr. Mon. || 9 an. XIII Ambr., om. cett. || app. V Mon. a. pp. Bamb. pp. Ambr. || u. c. cons. V uc. constan. Bamb. vicel. Mon. con. Ambr. || 10 Nov. LXXXV = Authent. LXXXVI infra inter extravagantes Authentici post nov. LXIII repetunt R f. 74^r (= 2) et V f. 184^v (= v) || 11 rubr. Titulo de armis V, om. v || 12 bassilidi v || magistri V || sacrorum om. RT || 14 deum] dig deum (sic) v¹, dignum deum v³, sed eadem m. del. dignum || et om. v || 15 auxilium om. v || 17 regimen] regi^o T¹ || credit RT¹ || illesos deus T || 18 et inhibere VR¹ etiam ibere z || 19 inconsiderantiam Heimbach] considerantiam vz considerationem R VT || altutros T alteros alterutros v || 20 operantur om. RT || ex om. z || hoc om. v || 21 tam quod] tam qui V tamquam v || 22 uesanique v || penitentibus V || 24 uolentibus vz || 26 solas V¹ solum T¹ || qui in] di z || 27 punicis v || deputati om. vz || armifactoriis vz (cf. 415, 3) || aut] i. (i. e. id est) s. v. V || qui dicentur v quidam T¹ quicquid dicuntur z

1 si om. R¹T¹ || 5 manifestata Tvulg.] manifesta RV || 6 per om. V || 8 subscriptionem praestant V Bamb. I Ambrac., item cum rubrica novellae seq. confusam cod. Monacensis lat. 6359 (olim Frisingensis 159) saec. XIV || xv.] v. V || CP.] ep. V || dn.] V dōnus Ambr. dnū. Bamb. dnī Mon. || iust. libri || pp. V] om. Bamb. Ambr. Mon. ||

φάβριξι, τοὺς δὲ ἐξαγοζομένους τὰ ὄπλα μηδενὶ πιπράσκειν ἰδιώτῃ, ἀλλ' οὐδὲ τοὺς ἐν τοῖς ἀριθμοῖς συγκαταλεγόμενους ὀπλοποιούς, οὓς καὶ δεποντάτους καλοῦσι, τοὺς παρὰ τοῦ δημοσίου κομιζομένους σιτήρεις συγκυρωούμεν ἐργάζεσθαι ἢ τινι πιπράσκειν ὄπλα, ἀλλὰ μόνον ἐπιμέλεισθαι τῶν ὄπλων τῶν στρατιωτῶν τῶν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς καταλεγόμενων ἐν οἷς στρατεύονται· εἰ δὲ τι νέον κατασκευάσονται, τοῦτο ἀφαιρεῖσθαι παρ' αὐτῶν καὶ ἐν τῷ θείῳ ἡμῶν εἰσφέρεσθαι ἀρμαμέντῳ προστετησόμενον τοῖς ἐκείσε ἀποκειμένοις 10 δημοσίοις ὄπλοις.

CAPUT II.

Αὐτὸ δὲ τοῦτο φυλάττειν βουλόμεθα καὶ τοὺς ἐν τοῖς τάγμασι τῶν βαλλιστραρίων, οὓς κατὰ διαφορῶν συνειρησάμεθα πόλεις, τάξαντες ἐν αὐτοῖς καὶ τοὺς ὄπλα κατασκευάζειν εἰδότας· ὥστε καὶ αὐτοὺς 15 μόνα τὰ δημοσία ὄπλα τὰ ἐν ταῖς δημοσίαις ὀπλοθήκαις ἐκάστης πόλεως ἀποκειμένα ἐπανορθῶν τε καὶ ἀνανεῶν. εἰ δὲ καὶ τι νέον ὄπλον κατασκευάσονται, τοῦτο ὁμοίως καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν τῶν δημοσίων ὄπλων παρεχέμεσαν φυλακὴν, καὶ μηδενὶ ἐτέρῳ παν- 20 τελῶς πιπρασκέτωσαν.

CAPUT III.

Τοῦτο δὲ παραφυλάξουσιν οἱ ἐν τοῖς βαλλιστραρίοις καταλεγόμενοι κινδύνῳ τῶν πατέρων τῶν πόλεων, ὅψ' οὓς αὐτοὺς τε τοὺς βαλλιστραρίους ἐτάξασιν καὶ τὴν τῶν δημοσίων ὀπλοθηκῶν ἐπιμέλειαν τε καὶ 25 παραφυλακὴν κατεστήσαμεν. ὥστε εἰ τινες φανείν ἢ δεποντάτοι ἢ φαβρικήσιοι διαπιπράσκοντες ὄπλα, προνοήσουσιν οἱ κατὰ τόπον ἀρχοντες τιμωρίας τοῖς τοιούτοις ὑποβάλλειν, πρὸς τῷ καὶ τὰ ὄπλα παρὰ τῶν ταῦτα ὄνόντων τιμημάτων χωρὶς ἀφαιρεῖσθαι 30 καὶ ἐδικεῖσθαι τῷ δημοσίῳ. ταύτην τοίνυν παρὰ τοῦ διακυβερνήτου ἡμᾶς θεοῦ λαβόντες τὴν ἔννοιαν

tur fabricensii; eos autem qui operantur arma nulli vendere privato. Sed neque qui in numeris statuti sunt armificatores, quos etiam deputatos appellant, qui de fisco annonas accipiunt, permittimus operari aut alicui vendere arma, sed solum diligentiam habere armorum milites in numeris constitutos in quibus militant; si vero novum aliquid faciunt, hoc auferri ab eis et in sacro nostro inferri armamento adiciendum ibi repositis publicis armis.

Hoc autem observare volumus et eos qui in ordinibus balistariorum sunt, quos per diversas statui-mus civitates, ordinantes eos et arma facere scientes, ut et ipsi sola publica arma in armamentis publicis uniuscuiusque civitatis recondita corrigant atque renovent. Si qui vero novum aliquid armorum instruxerint, hoc similiter et ipsi inter publica arma praesentent et nulli alteri penitus vendant.

Hoc quoque custodiant qui in balistariis deputati sunt periculo patrum civitatum, sub quibus et ipsos balistarios statui-mus et publicorum armamentorum diligentiam atque custodiam constituimus: quatenus si qui visi fuerint aut deputati aut fabricensii vendentes arma, provideant per loca iudices eos supplicis subdere, insuper et arma ab his qui ea comparant sine pretio auferre et publico vindicare. Hanc igitur gubernante nos deo cogitationem per

v. 24 argumentum ex Ath. repetit lib. deperit ἀναγνοσμάτων § 21 p. 198 Heimbach.

quae dicuntur referuntur, qui vero arma fabricantur, ne ea ulli privato vendant. Sed ne eos quidem qui in numeris una recensentur armorum artifices, quos etiam deputatos vocant, qui a fisco annonas accipiunt, permittimus arma fabricari vel cuiquam vendere, sed tantummodo curare arma militum qui in numeris recensentur in quibus ipsi militant; si quid vero novi confecerint, hoc ab iis auferatur et in sacrum nostrum armamentarium inferatur armis publicis ibi repositis adiciendum.

II. Hoc ipsum autem eos quoque qui in ordinibus balistariorum sunt observare volumus, quos in diversis urbibus constituimus, quod in ordine etiam armorum fabricantorum peritos disposuimus: ut ipsi quoque sola publica arma in publicis cuiusque urbis armamentariis reposita reparent et renovent. Quodsi quod novum armorum genus confecerint, id similiter ipsi quoque in publicorum armorum custodiam tradant, neve ulli omnino alii vendant.

III. Hoc autem observabunt ii qui inter balistrarios recensentur periculo patrum civitatum, sub quibus et ipsos balistrarios ordinavimus et publicorum armamentarium curam et custodiam constituimus. Itaque si qui sint vel deputati vel fabricenses qui vendant arma, magistratus qui ibi sunt operam dabunt, ut huiusmodi homines poenis subiciant, praeterquam quod arma ab iis qui ea emerunt, sine pretio auferentur et fisco vindicabuntur. Hoc igitur consilio a deo qui nos gubernat accepto per praesentem

2 τοὺς Haloander] τοῖς LB^s || συγκαταλεγόμενους L^a || συγκαταλεγόμενοι L^b, καταλεγόμενοι B^s || 3 ὀπλοποιούς οὓς M^s οὓς ὀπλοποιούς LB^s || διποντάτους MB^s διποντάτους L || 6 μόνων L, v. l. B^s || milites in numeris constitutos ε || στρατιωτικῶν L || τῶν om. L, v. l. B^s || 13 πρόγμασι L || βαλλιστραρίων L βαλλιστραρίων vulg. || 14 ἐν αὐτοῖς M || ἐν αὐτοῖς L eos ε || 17 ὑποκειμενα L || 18 εἰδὲ καὶ| si qui vero ε || 19 εἰς — 20 φυλακῆν| inter publica arma praesent ε || 22 βαλλιστραρίοις, 24 βαλλιστραρίοις vulg. (βαλλιστραρίοι etiam Ath., βαλλιστάριοι Theod., Iul.) || 26 παραφυλακῆν M| φυλακῆν L || εἰ τινες| οἱ τινες L¹ || 27 διποντάτοι M διποντάτοι L || φαβρικήσιοι Haloander] φαβρικήσιοι M φαβρικήσιοι, s. v. ὀπλοποιοὶ L (φαβρικήσιοι Ath., φαβρικήσιοι Theod.) || 28 τοῖς τοιούτοις| eos ε || 31 ταῦτα L^a || παρὰ τοῦ et 32 λαβόντες om. ε || 32 κυβερνήτου L

armorum habere vz || 6 numeris V³ || numero RT vz nu^a V¹ || 7 militatur R¹ || haec v || S inferre vz auferri T^a || armanto (in ras.) V armatorio R || 9 addicendum R¹ addicendum R² || ubi RT || 12 Hoc vulg. || hic RVTz Sic v || ant z || observare] hoc servare V || 13 balistariorum RT balistratorium V¹ balistratorum V³ balistorum vz balistratorum vulg. || quos om. V || diversas per z || 14 eos| inter eos Beck || 15 ut et] et om. Rv || ipsa v || publici arma v cap. arma z arma publica T || armentis V || 16 publicos z || uniuscuiusque R¹ || recondant R¹ || corrigat v || 17 remouet R¹ vz || novum Beck] unum VT vz nuⁱ (= numeri) R || 18 instruxerit libri, corr. vulg. || hoc] hos R¹ et haec T || et ipsi Beck] et ipsis RT vz, om. V || 19 uendent V || 22 quisque z || qui] quod v || balistrariis V balistariis vulg. || 23 sunt deputati vz || super R || quibus] ciuitatum quibus R^a || 24 balistarios V balistarios vulg. || publicorum] post paucorum z || armorum T || 25 custodiam om. v || 26 iussi Rz usi v || deputati sunt aut T || aut om. z || fabricentii libri, corr. vulg.; fabricenses Beck (cf. ad v. 1) || 27 arma om. V || provideat z || 28 et insuper z et insuper et v || eis T || comparatur z || 29 auferit et a publico z || 30 gubernantes RT V³ gubernantem v || cognitionem v

1 fabricensii vulg.] fabricentii RTz fabriennii V fabriennii v, fabricenses Beck, quae forma in seqq. respondet graeco φάβρικες (416, 4. 10. 15. 37. 41. 17, 24. 418, 2. 12. 17); sed cf. v. 26 || autem om. v || arma nulli] armant li R¹ arnulli v || 2 in om. T || muneris R *** V¹ || 3 armificatores z || quos] set z || 5 aut om. v || alieni v || diligentia T¹ v ||

διὰ τοῦ παρόντος θεοπίζομεν νόμον, κατὰ μηδεμίαν πόλιν ἢ χώραν τῆς ἡμετέρας πολιτείας ἔχειν ἄδειαν τοὺς ἰδιώτας ἢ ἕτερόν τινα ὄπλα ποιεῖν ἢ πιπράσκειν ἢ καθ' οἰονοῦν ἐμπροσθεῖσθαι τρόπον, ἀλλὰ μόνους τοὺς ἐν ταῖς φάβριξιν ἀναφερομένους ταῦτα κατασκευάζειν καὶ εἰσκομίζειν εἰς τὸ θεῖον ἡμῶν ἀρμαμέντον. καὶ τοῦτο παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς καὶ τὸν μετὰ σε παραληφόμενων τὴν ἀρχὴν φιλάττεσθαι θεοπίζομεν, ἀφορίζονταν τινὰς τὸν ὑπὸ τὴν σὴν ὑπεροχὴν χαρτουλασίῳ ἐν τῷ σκρινίῳ τεταγμένους τὸν φαβρίκων κινδύνῳ τῶν πέντε τῶν ἐν αὐτοῖς πρωτεύοντων, ἐν ὑπολήθειεν, ἐχόντας καὶ ἐπιτηδείους, οἱ τοὺς τε κατὰ τὴν εὐδαίμονα ταύτην πόλιν τοὺς τε ἐν ἄλλαις πόλεσι τῆς ἡμετέρας πολιτείας ὀπλοποιοὺς ἀνερυνόμενοι διακλιθῶσιν ἰδιώτας καὶ ἑτέρους τινας πλὴν τῶν καταλεγόμενων ἐν ταῖς ἱεραῖς φάβριξιν τὸ τῆς ὀπλοποιίας μεταχειρίζεσθαι πρᾶγμα, καὶ ἐν οἷς ἂν ἐνῶσι τόποις τινὰς ἰδιώτας τοῦτο τολμώντας, ταῦτα ἀφαιρεῖσθαι καὶ τῷ δημοσίῳ προσκυροῦν ἀρμαμέντω. εἰ δὲ ἐν τοῖς ἐργαζομένοις ἰδιώταις τεχνίτας ἐπιτηδείους εὐρεῖν δινηθῆεν, τοῦτους εἴτερο βουληθῆεν στρατείαις ἐγκαταλεγεῖν, ἐν ἀπογραφῇ τὰς ὀνομασίας αὐτῶν ποιεῖν καὶ ἐκπέμπειν ἡμῖν τὴν ἀπογραφὴν τῶν τεχνιτῶν, ὅστε διὰ θείας ἡμῶν ἀντιγραφῆς ἐν ἐκείνοις αὐτοῖς κατατάττεσθαι τοῖς τόποις ἐν οἷς εἰσι δημοσίαι φάβριξες, ἐφ' ἧ δημοσία αὐτοὺς ἐργαζομένους ὄπλα καὶ τὰς ἐν τοῦ δημοσίου σιτήσεις κομίζεσθαι. τοῦτον γὰρ γινόμενον καὶ ἀκριβῶς φυλαττομένου παρὰ τῶν ἐμπροσθεν εἰρημένων προσώπων ἄδεια παντελῶς οὐδενὶ δοθῆσεται, ὅντε τοῖς τὰς πόλεις οἰκοῦν ἰδιώταις οὐτε τοῖς τὰ χωρία γεωργοῦσιν ἀγροταῖς, ὀπλοῖς μεχοῦσθαι κατ' ἀλλήλων καὶ φόρους τολμᾶν, καὶ ἐντεῦθεν πολλοὺς ἀνθρώπους φονεῦσθαι τοὺς τε δημοσίους ὑστερεῖσθαι φόρους, τῶν τὴν γῆν γεωροῦντων τὸ ζῆν ἀπολιμπανόντων ἢ δρασμῶν διὰ 35 1 τὸν φόβον ἰερομένων. Δεῖ δὲ τοὺς πεμπομένους παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς ἐκ τοῦ εἰρημένου τῶν φαβρίκων σκρινίου μετὰ τὸ κωλύσαι τοὺς ἰδιώτας τῆς ὀπλο-

praesentem sancimus legem, in nulla civitate aut provincia nostrae reipublicae habere licentiam privatos aut alium quempiam arma facere aut vendere aut quolibet mercari modo, sed solos qui inter fabricenses referuntur haec instruere et deferre ad sacrum nostrum armamentum. Et hoc a tua celsitudine et qui post te susceperint cingulum custodiri sancimus, deputantibus vobis aliquos cartulariorum, qui sub tua celsitudine in scrinio constituti sunt fabricensium, periculo quinque inter eos priorum, bonam opinionem habentes et oportunos, qui et eos qui in hac felicissima civitate et in aliis civitatibus nostrae reipublicae arma faciunt requirentes prohibeant privatos aut etiam alios quosdam, citra eos 15 qui deputati sunt inter fabricenses, armifacurae agere causam, et in quibuscumque repererint locis aliquos privatos hoc audentes, haec auferri et fisci applicari armamento. Si autem inter operarios privatos artifices oportunos invenire potuerint his, si 20 volunt, in militiis statuere et in descriptione nomina eorum facere et destinare nobis descriptionem artificum, ut per sacrum nostrum rescriptum in illis statuatur locis in quibus sunt publicae fabricae, quatenus ipsi operantes arma et de fisco annonas 25 accipiant. Hoc enim factum et subtiliter observatum praedictis personis licentia penitus nulli dabitur, neque civitates inhabitantibus privatis neque villas incolentibus rusticis, armis uti adversus alterutros necesseque praesumere, et ex hoc plurimos homines occidi, publicas vero perire functiones, dum terrae cultores vitam amittere metuentes fuga propter timorem utuntur.

1 Oportet ergo eos qui diriguntur a tua celsitudine ex memorato fabricensium scrinio ad prohibendos privatos armorum factione confessionem accipere,

legem sancimus, ne in ulla civitate vel provincia reipublicae nostrae privatis vel alii ulli liceat arma conficere vel vendere vel ullo modo commercium eorum facere, sed soli qui in fabricis referuntur, ea conficiant et sacro armamentario nostro inferant. Atque hoc ut a tua sublimitate usque qui post te magistratum suscepturi sunt observetur sancimus, ut chartularii qui sub tua sublimitate sunt aliquos designent in scrinio fabricensium constitutos periculo quinque primorum qui inter eos sunt, viros bonam existimationem habentes et idoneos, qui et eos, qui in hac felici civitate et qui in ceteris civitatibus nostrae reipublicae arma conficiunt, perquirentes prohibeant privatos aliosque praeter eos qui in sacris fabricis recensentur armorum fabricationem exercere, et quibuscumque locis privatos aliquos id audere reppererint, illa adimant et publico armamentario addicant. Quodsi inter privatos operarios possint artifices idoneos reperire, hos si quidem in militiis inscribi velint, in matriculam nomina eorum redigant nobisque matriculam artificum mittant, ut per sacrum nostrum rescriptum in illis locis statuatur ubi publicae sunt fabricae: ita ut publica arma fabricantes illi ex publico etiam annonas accipiant. Hoc enim si fiat et diligenter ab iis quas supra diximus personis custodiatur, nulli omnino licentia dabitur, neque privatis qui in urbibus habitant neque agricolis qui praedia colunt, armis adversus se invicem utendi et caedes committendi, unde multi homines occidantur atque publica tributa deficiant, cum qui agrum colunt 1 vel vita priventur vel fugam propter metum petant. Oportet autem eos qui a tua sublimitate ex praedicto fabricarum scrinio mittuntur, ubi privatos arma facere prohibuerunt, professionem accipere

2 ἡμετέροις L || 4 μόνον L || 7 καὶ τῶν αὐτῶ M || 9 ἀφορίζοντων M (deputantibus vobis ε) || ἀφορίζειν L || 11 φαβρίκων L || 15 καὶ aut etiam ε || 16 ἱεραῖς om. ε || 21 τοῦτους] his (i. e. τοῦτοις) ε || 22 στρατίας L || ἐν M] καὶ ἐν L ε || 26 δημόσια om. ε || 32 ἀγροτάσις M] ἀγροκόσις L || 34 τοὺς τε M] τοὺς δὲ L ε || 35 ἀπολιμπανόντων ἢ δρασμῶ] amittere metuentes fuga ε || 37 φαβρίκων L

1 in] etiam z || aut in prouintie R || 2 licentiam habere v licentiam habet z || 3 aliam z || quaequam v || 4 quodlibet T¹ || modo om. v || fabricetes V¹ || 5 ferantur V || hoc z || instituere et defendere T || 6 armamentarium V armentum R || haec R² || 7 et — 9 celsitudine om. z || susceperunt V || custodiri] custo v || 8 deputatibus v || vobis RVT] nobis v vulg. || 9 scrinio (serineo T¹) sunt constituti T vulg. || 10 fabricensium V || periculo om. z || quinque] quique T¹V^bR² quoque z || eos qui priorum (priorum del. T²) T || primorum Contius || 11 qui et eos] quietos V qui eos v || 12 qui in] in v et z || 14 aut] autem R || etiam] et vz || 15 qui om. z || fabricensens V¹

fabrices T¹ || armifacite v arma fatiunt z || 16 quibuscumque] quibus R || repererint RT] compererint V comperierint v comperint z || 17 aliquos] alio quoque z || priuatos — 18 Si in ras. 1 versus scr. R² || hoc] haec R⁽²⁾T || audientes libri, corr. vulg. || afferri V^b auferre vulg. || 18 aplicari R⁽²⁾T ampliacari z applicare vulg. || sin T² || priuatos (et ins. T²) operarios T || priuatos et artifices R¹ et priuatos artifices R² || 19 inueniri V || hos vulg. || 20 nolunt z uoluerint R vulg. || militiam vz || 21 nobis descriptionem] et nobis destinare v || artificium R¹ || 22 in om. V || 23 fabricae vulg.] fabricenses RVz statuentes T¹ fabricantes T² || 24 arma et] armas v || 25 accipiunt T || a] quod a T¹ || 26 licentiam R] 27 ullas incolentibus R¹ uillas incolentibus v uillis incolentibus V incolentibus (colentibus T¹) uillas T || 28 armis] animis z || 29 necesse] necesse v neces T nec cum spatio vacuo 4 litterarum z || homines om. T || 30 publicam vz || reperire V || 31 uita v || fugam R^aV^a || 37 ad] et ad T || 38 priuatos] arcensium scrinio ad prohibendos priuatos add. z || armorum] armatum V¹, om. in lac. 7 fere litt. v || *factiones RTvz factores V vulg. || confessiones vz

ποιίας κατάθεσιν λαβεῖν τῶν τε κατὰ τόπον ἀρχόντων καὶ τῶν πειθόμενων αὐτοῖς τάξεων καὶ τῶν τὰς πόλεις ἐκδικούντων καὶ πατέρων, ὡς οὐδενὶ συγχωρήσουσι τοῦ λοιποῦ τῶν παρ' ἡμῶν τε κεκοιλημένων πράξαι, ἀλλὰ τὰ διὰ τοῦ παρόντος θεσπισθέντα νόμου φιλάξουσι, ποιήν τήν τε ἐν χρήμασι τήν τε εἰς αὐτὴν ὑφορούμενοι τὴν κεφαλὴν. θεσπίζουεν γὰρ τὸν μὲν τῆς μεγάλης τῶν Ἀλεξανδρείων πόλεως ἀρχонта παρορῶντα τὰ παρ' ἡμῶν νενομοθετημένα εἰκοσι χρυσίου λιτρῶν κατατιθέναι ποιήν καὶ τῆς ἀρχῆς ἐκπίπτειν, καὶ τὴν τοῦτον τῆσιν ὁμοίως εἰκοσι χρυσίου λιτρῶν διδόναι ποιήν καὶ κεφαλὴν ὑπέχειν τιμωρίαν, τοὺς δὲ τῶν ἄλλων ἐπαρχῶν ἀρχοντας ζημίαν μὲν δέκα λιτροῦν χρυσίου ἐπίστασθαι, ὁμοίως δὲ καὶ αὐτοὺς ἐκπίπτει τῆς ἀρχῆς ὑποκείσθαι καὶ τὰς τοῦτον τάξεις, τοὺς δὲ ἐκδικῶν καὶ πατέρων τῶν πόλεων τριῶν τε χρυσίου λιτρῶν ζημιουῶσθαι πρόστιμον καὶ τὸν εἰς κεφαλὴν ὑπομένειν κίνδυνον. εἰ τι τοιοῦτο γινόμενον εὐρόντες μὴ τιμωρήσονται ἢ τοῖς τοῦτο πράξαι δυναμένοις μὴ μνηύουσιν, ἀλλὰ λαθεῖν συγχωρήσουσιν.

etiam per loca iudices et subiecta eis officia et civitatum defensores et patres, quia nihil valebunt de cetero horum quae a nobis prohibita sunt aliquid agere, sed quae per praesentem sancita sunt legem 5 custodient, poenam et in pecuniis et in ipsum formidantes caput. Sancimus enim magnae quidem Alexandriae iudicem neglegentem quae a nobis sancita sunt XX auri libras exsolvere poenam et cingulo cadere, et huius officium similiter XX auri libras dare 10 poenam et capitale sustinere supplicium, aliarum vero provinciarum iudices damnum quidem X librarum auri sustinere, similiter autem et ipsos casui cinguli subiacere et horum officia, defensores autem et patres civitatum trium auri librarum multari 15 poena et in capite sustinere periculum, si quid tale factum comperientes non punierint aut hoc agere valentibus non nuntient, sed latere permiserint.

CAPUT IV.

Ὅπως δὲ δῆλα κατασταῖεν τὰ παρ' ἡμῶν κεκοιλημένα παρὰ ἰδιωτῶν ἢ καὶ ἑτέρων τιῶν, πλὴν τῶν ἐν ταῖς ἱεραῖς ἡμῶν φαρίσιν ἀναφερομένων, γίνεσθαι ἢ ἰδιώταις πωροῦσθαι ὄπλα. καὶ τοῦτο 25 διὰ τοῦ παρόντος νόμου σημεῖναι συνειδόμεν. κολίωμεν γὰρ τοὺς ἰδιώτας ἐργάζεσθαι καὶ ἀνεῖσθαι τόξα καὶ βέλη σπάθας τε καὶ ξίφη (ἀπὸ καλῶν εἰδώσιν παραμήρια), καὶ τὰς λεγόμενας ζάβας ἴτοι λωρίκια, καὶ κοντοὺς καὶ τὰς καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἢ σχῆμα 30 γινόμενας λόγχας, καὶ τὰ παρὰ Ἰσαύροις ὀνομαζόμενα μονοκόντια, καὶ τοὺς τε καλουμένους ζιβύννοους ἴτοι μισαβίλια, πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ ἀσπίδας ἴτοι σκοντάρια καὶ περικεφαλαίας ἴτοι κασσίδας· οὐδὲ

Ut autem palam fiant quae a nobis prohibita sunt a privatis et aliis quibusdam, citra eos qui in sacris nostris fabricensibus referuntur, fieri aut in sacris nostris fabricensibus referuntur, fieri aut 25 privatis vendi arma, et hoc per praesentem legem significare curavimus. Prohibemus enim privatos operari et emere arcus et sagittas et spathas et enses (quae vocare consueverunt semispadha) et quae vocantur zavae sive loricae, et contos et quolibet modo vel figura factas lanceas, et quae apud 30 Isauros nominantur monocopia, et appellatos signinos seu missibilia, insuper et aspides sive scuta et galeas seu cassides: nec enim ista alio cuidam

et a magistratibus qui ibi sunt et ab officiis illis subiectis et a defensoribus civitatum et patribus, nulli se in posterum concessuros esse quicquam eorum quae a nobis prohibita sunt agere, sed ea quae per praesentem legem sancita sunt servaturos, poenam veritos et quae pecuniis et quae ipsi capiti immineat. Sancimus enim, ut magnae Alexandrinorum urbis praefectus, si ea quae a nobis constituta sunt neglegat, viginti librarum auri poenam solvat et magistratu exualur, eiusque officium similiter viginti librarum auri poenam det et capitale supplicium subeat, ceterarum autem provinciarum praesides multae decem librarum auri subiciantur similiterque et ipsi eorumque officia in periculum magistratus amittendi incurrant, defensores autem et patres civitatum trium librarum auri multa puniantur et periculum capitis subeant, si quid eiusmodi fieri edocti non punierint sive non indicaverint iis qui hoc agere possunt, sed latere passi sint.

IV. Ut autem manifesta fiant quae a nobis vetita sunt ne a privatis aut aliis quibusvis, praeter eos qui in sacris nostris fabricis referuntur, faciantur vel privatis vendantur, id quoque per praesentem legem significare placuit. Prohibemus enim privatos fabricari et vendere arcus et sagittas et spathas et gladios (quae parameria vocare solent), et zavas quae appellantur seu loricas, et contos atque lanceas quocumque modo aut forma fiant, et quae apud Isauros nominantur monocontia, et zibynnos qui vocantur seu missibilia, praeterea clipeos sive scutaria et galeas seu cassides: nam ne haec quidem alii

1 κατάθεσιν] καὶ κατάθεσιν L || 3 οὐδενὶ συγχωρήσουσι M] οὐ συγχωρήσουσι (συγχωροῦσι L²) L nihil valebunt ε || 5 ἄλλια om. L¹ || 10 ἐκπίπτειν M || 14 καὶ om. L || 16 τοὺς δὲ] τοὺς τε. commate post ὑποκείσθαι posito, Zochariae || 23 ἢ καὶ] et ε || 26 σημεῖναι L || 29 παραμήρια (id. lul.) semispadha ε || 31 γενομένης L || ἰσαύροις M (cf. ε) || 32 μονοκόντια M] νομοκόντια L monocopia ε et lul. || ζιβύννοους M signinos (vel signinos) lul. (cf. ε) || 33 μισαβίλια ML (cf. ε)

1 etiam] et v || eis] eius (eoius pr.) v || 2 defensiones Tz || partes T || qui nichil valebit de ceterorum qui (quae R²) R || 3 a R² vulg. om. R¹ VT vz || 4 agitur z || sed quae om. vz || 5 pecuniis T || 6 Alexandriae] auxiliante v || 8 exsolvere] dare Tz || pena V || cingulus z || 9 huius] in huiusmodi R || XX libras auri T auri (et auri V^a) libras XX V || 10 capitali V^a || 11 vero om. z || quidem dampnum T || 12 aut z || et om. v || casu v || 13 cingulis R¹ || 14 civitatum patres vz || auri trium R ||

liberorum z || militari R¹ || 15 quidem tale T qui tale z tale quod v || 16 punierint vz punierint R puniuntur T¹ puniunt T² || 17 volentibus T || nuntientur T¹ || permiserit Tv || 22 aut z || fient z || 23 eas R¹ T || 24 nostris om. z || aut] autem v aut a R || 26 privatos] praesentes T || 27 spatia RVtz (sic et lul.) asparas v || 28 ensens T^a || vocare om. z || consuerunt Tv || semispadha R semispadium T || 29 zavae VR² (sic et lul. codd. optimi) zanie T zavi R¹ zane vz zabae vulg. || contes v || 30 vel] ut V || figura factas] factas figuras z || et om. z || 31 isauros z] hisauros T his auros V his aureos R is auros v || nominatur Rz, om. v || monocopia T Bamb. I. II (sic etiam lul. v. l.) monacopia R *signinos (ita vel signinos Iulianus)] sitinnos Bamb. I sitinnos R sitinnos in ras. V² sitinos T sitinos v fitinos z sitinnuos Bamb. II, sibinnos Beck || 32 seu missibilia V] seu missabilia Rv seu misabilia T² seu nusabilia T¹ se universabilia z || insuper et] et insuper et v insuper z || aspidas vz vulg. || 33 galleas V || casides v || nec om. RT¹ || enim ista alio] ista enim nulli alii R²

ταῦτα γὰρ ἑτέρω τινὶ κατασκευάζειν ἐφίμεν πλὴν τῶν καταλεγόμενων ἐν ταῖς ἱεραῖς ἡμῶν φάβριξι. μόνος δὲ γίνεσθαι παρὰ ἰδιωτῶν καὶ ἰδιώταις πιπράσσεσθαι συγχωροῦμεν μαχαίρας μικράς, αἷς οὐκ ἂν τις εἰς πολέμου χρήσασαιτο χρεῖαν. Τὸν παρόντα τοῖνν γενικὸν ἡμῶν νόμον ἢ σὴ ὑπεροχὴ κατὰ ταύτην προθήσει τὴν βασιλίδι πόλιν καὶ μὴν καὶ κατὰ τὰς ἄλλας πόλεις τῆς ἡμετέρας πολιτείας, ὥστε πάντας γινώσκοντας τὰ παραστάνα ἡμῶν ταῦτα φυλάττειν.

10

CAPUT V.

Παραγγήσεις δὲ τοῖς μέλλουσιν ἐφεστάναι τῇ ταύτῃ παραφυλακῇ χαρτουλαοῖς ἐκ τοῦ εἰρημένου τῶν φαβρίων σκρινίου, ὡς ἐξ ἀμελείας οὐ μόνον χρηματικῆς ὑποστήσονται ποινάς, ἀλλὰ καὶ τὰς εἰς σῶμα τιμωρίας ὑφέξουσιν καὶ τῆς στρατείας ἐκπεσοῦνται, 15 πρὸς τῷ μηδὲ αὐτὸ τὸ σκρινίον ἐπι συγχωρεῖσθαι παρ' ἡμῶν πρὸς τὸ τοιοῦτο παρῆναι φρόντισμα, ἀλλ' ἑτέροις ἐπιτραπῆναι τὴν τῶν φαβρίων ἐπιμέλειαν.

{Επίλογος.} Τὰ τοῖνν παραστάνα ἡμῶν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ νόμου δηλούμενα ἢ σὴ ὑπεροχὴ καὶ οἱ 20 μετὰ σε τὴν ἀρχὴν ἔχοντες ἔργω καὶ πείρῃ παραδούνα σπενδάτωσαν, ἀγανάκτησιν ἡμετέρων καὶ αὐτοῖ δεδιότες, εἰ μὴ πρᾶγμα οὕτω λωσιτελὲς τῇ πολιτεία φυλάξαιεν. Dat. vii. k. Iul. Chalcedone imp. dn. Justiniani pp. A. anno XIII. Apione v. c. cons.

instruere sinimus praeter eos qui deputati sunt in sacris nostris fabricensibus. Solos autem fieri a privatis et privatis vendi permittimus cultellos minores, quibus nullus in proeliis utitur. Praesentem igitur generalem legem tua celsitudo in hac proponat regia civitate nec non et per alias civitates nostrae reipublicae, ut omnes agnoscentes quae placuerunt nobis haec observent.

Denuntiamus autem futuris praeesse huiusmodi custodiae cartulariis ex memorato fabricensium scrinio, quia ex negligentia non solum pecuniarias sustinebunt poenas, sed etiam in corpore supplicia 15 patientur et militia cadunt, insuper nec ipsum scriinium ulterius permitti a nobis in huiusmodi adesse sollicitudine, sed aliis committi fabricensium curam.

{Epilogus.} Quae igitur placuerunt nobis et per hanc legem declarata sunt tua celsitudo et qui post te in cingulum fuerint operi terminoque contrudere festinent, indignationem nostram et ipsi mententes, nisi rem sic utilem reipublicae custodierint. Dat. vii. kal. Iul. Chalcedone imp. dn. Iustiniani pp. A. anno XIII. Apione v. c. cons. [a. 539]

ulli conficere permittimus praeter eos qui in sacris nostris fabricis recensentur. Solos autem a privatis confici et privatis vendi patimur cultellos, quibus nemo facile ad belli opera utatur. Praesentem igitur generalem legem nostram tua sublimitas in hac regia urbe nec non in ceteris reipublicae nostrae uribus proponet, ut omnes cognoscant quae nobis placuerunt eaque custodiant.

V. Denuntiabis vero iis qui eiusmodi custodiae praecerunt chartulariis ex fabricarum scrinio, de quo diximus, eos ex negligentia non solum pecuniarias poenas subituros, sed etiam corporalia supplicia passuros esse et militia privatum iri, praeterquam quod ne ipsi quidem scrinio amplius permittetur a nobis ad eiusmodi curam accedere, sed aliis committetur fabricarum curatio.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc legem declarantur tua sublimitas et qui post te magistratum gesturi sunt, ad opus et effectum adducere studeant, indignationem nostram et ipsi veriti, nisi rem adeo utilem reipublicae custodierint.

5 εἰς πολέμου χρήσασαιτο χρεῖαν] in proeliis utitur ε || 6 ἡμῶν om. ε || ἢ σὴ ὑπεροχὴ om. L || 7 προσθήσεις L || 11 παραγγήσεις] denuntiamus ε || 13 φαβρίων L || 21 παραδίδουσι L || 24 subscr. om. M et Iul., recepī ex ε; ἐγράφη πρὸ ε' καλῶνδων Ἰου. βασιλείας Ἰουστινιανου τὸ ἰγ' ὑπατείας Ἀπίωνος ἰνδ. δ' (corr. β') Ath. ἐξεφωνήθη μὴν ἰουνίῳ τῆς βασιλείας ἔτει ἰγ' ὑπατεία Ἀπίωνος Theod.

1 instuere R¹ instituere T || sinimus T¹ sininus R || qui deputati] quidem p̄tati v || sunt om. Tvz || 2 aut z || fieri] fieri et uendi libri || 3 et privatis om. Rv, uendi del. R³ || 4 quibus] quos T quas z quo v || 5 legem generalem vz || hoc vz || praeponat V || 6 et om. R¹z || 7 co-

gnoscentes R; |scentes — 8 obseruent in ras. scr. V || 8 hoc z || 11 denunciauimus z; leg. Denuntiabis? || futuris] futuri sumus v || 12 custodiant R || merato v || fabricentium T (id. 17) || 13 non solum] nec non vz || 14 etiam om. R || 15 milia v || cadunt Vz] cadant TR cadent vulg. || 16 ulterius] utentes ulterius vz || praeesse sollicitudinem T || 17 alias R || committenti z^a || cura Tz, om. v || 20 legem om. v || declarata sunt] declaratas V || et om. v || 21 post te] postea T || in om. R¹ T || cingulum T cingulo vulg. || fuerit T || operi] tempore R¹ || tradere V || 22 festinetur T^a festinet T^b vz || 23 sic] sicut V¹ || utile V, om. R¹ || 24 subscr. dat. vii. kal. iulii calcedone impr. donno iustiniano pp. a. anno XIII apione vice consule V, om. rell.

Π̄ς

LXXXVI. Auth. CXXVIII. Coll. IX tit. 10

ΩΣΤΕ ΥΠΕΡΤΙΘΕΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥΣ
ΑΡΧΟΝΤΑΣ ΑΚΟΥΕΙΝ ΤΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΣΙΟΝ-
ΤΟΣ ΔΙΚΑΙΩΝ ΣΥΝΕΛΛΑΥΝΕΣΘΑΙ ΠΑΡΑ ΤΩΝ
ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΤΟΥΤΟ ΠΡΑΤΤΕΙΝ· ΚΑΙ ΩΣΤΕ
ΗΝΙΚΑ ΤΙΣ ΕΝ ΥΠΟΝΟΙΑΙ ΕΧΕΙ ΤΟΝ ΑΡ-
ΧΟΝΤΑ ΣΥΝΑΚΡΟΑΤΗΝ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ ΛΑ-
ΒΕΙΝ ΤΟΝ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ· ΚΑΙ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΕΠΗΡΕΑΖΟΜΕΝΟΥΣ ΥΠΟ
ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΤΩΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩΙ ΠΡΟΣΙΕΝΑΙ 10
ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΕΤΕΡΑΣ ΠΑΡΑΦΥΛΑΚΗΣ ΥΠΟ
ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΟΦΕΙΛΟΥΣΗΣ ΠΑΝΤΩΣ ΚΡΑ-
ΤΥΝΕΣΘΑΙ [ΠΑΡΑ ΑΡΧΟΝΤΩΝ ΓΕΝΕΣΘΑΙ].

R; UT DIFFERENTES IUDICES AUDIRE
INTERPELLANTIUM ALLEGATIONES COGAN-
TUR AB EPISCOPIS HOC AGERE; ET UT
5 QUANDO IN SUSPICIONEM HABUERINT IUDI-
CEM, PARITER AUDIAT CAUSAM ET CIVI-
TATIS EPISCOPUS; ET DE CAUTELA QUAM
OPORTET OMNINO EPISCOPUM AGERE R;

Ἐν ὀνόματι τοῦ δεσποτῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀντοκράτωρ Καῖσαρ Φλάβιος Ἰουστινιανὸς Ἀλαμανικὸς Γοτθικὸς Φραγγικὸς Γερμανικὸς Ἀντικὸς (Ἀλανικὸς Οὐανδαλικὸς) Ἀφρικὸς εἰσεβῆς εὐτυχῆς ἐνδοξὸς νικητῆς τροπαιούχου ἀεισεβαστοῦ Ἀύγουστος.

Imp. Iustinianus Aug.

(Προσίμιον.) Ἐξ ὅπερ ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῆ Ῥωμαίων ἐπέστρεψε βασιλείᾳ, πᾶσαν τιθέμεθα σπουδῆν πάντα πράττειν αἰετὰ πρὸς ἀφέλειαν τῶν ἐπὶ τῶν τῆς ἐμπιστευθείσης ἡμῖν παρὰ τοῦ Θεοῦ πολιτείας, κἀκεῖνη πράττειν ἅπερ ἐκείνοι αὐτοὺς δυσχερεῖας καὶ βλάβης καὶ συντριβῆς ἀπαλλάσσει, ἵνα μὴ προσφάσει δικῶν καὶ ἑτέρων τινῶν ἀποδρῶν ἀναγκάζονται τῆς ἰδίας πατρίδος καὶ ἐπὶ ξένης ταλαιπωρεῖσθαι.

(Praefatio.) Ex quo nos deus Romanorum praeposuit imperio, omne habemus studium universa agere ad utilitatem subiectorum commissae nobis a deo reipublicae, et illa facere quae omni difficultate et laesione atque contritione privent, ne occasione litium et aliorum quorundam discedere cogantur a propria patria et in peregrinis affigi.

CAPUT I.

Διὰ τοῦτο τοῖνυν καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος συνειδόμεν τὸ παρὸν ἔδικτον εἰς ἅπαν καταπέμψαι τὸ ὑπὸ ἡμῶν, καὶ ὄχιον ποιῆσαι τοῖς πᾶσιν τῶν πόλεων καὶ τῶν κωμῶν οἰκίτοισιν, ἐφ' ὧν, εἴπερ ἔχοι τις ἀμύνην πρὸς ἕτερον, εἴτε περὶ χρηματικῆς αἰτίας εἴτε περὶ ἀφαιρέσεως πραγμάτων κινητῶν ἢ ἀκινήτων ἢ αὐτοκινήτων εἴτε περὶ ἐγκλημάτων, πρότερον

Propterea igitur et in praesenti perspeximus praesens edictum ad omnes dirigere subiectos et palam facere omnium civitatum et vicorum habitatoribus, quatenus si quis habuerit contentionem adversus alium sive de pecuniaria causa sive de sublatione rerum mobilium et immobilium seseque moventium sive de criminalibus, prius interpellet clarissimum

Nov. LXXXVI (Authent. CXXVIII = Coll. IX tit. 10: gloss.) Graece extat in ML, A f. 197^v (τίτλος γ'), c. 1—9 B 6, 22. — Epit. Theod. 86, Athan. 1, 3 (inde Coll. const. eccl. 3, 1, 3), paratitula ad Coll. const. eccl. 1, 4 p. 1283 Voell., ubi citatur nov. ραδ'. Julian. const. LXIX.

LXXXVI.

UT PRAESIDES SI SUPERSEDEANT AUDIRE IURA EIUS QUI IPSOS ADIERIT AB EPISCOPIS ID AGERE COMPELLANTUR; UTOUE SI QUIS PRAESIDEM SUSPECTUM HABET, EPISCOPUM CIVITATIS PETAT LITEM SIMUL AUDITURUM; ET UT II QUI A PRAESIDE INIURIA AFFECTI SUNT EPISCOPUM ADEANT; ET DE ALIA CUSTODIA QUAM EPISCOPI OMNINO FIRMARE DEBEANT [A PRAESIDIBUS PRAESTARI].

UT PRAESIDES SI SUPERSEDEANT AUDIRE IURA EIUS QUI IPSOS ADIERIT AB EPISCOPIS ID AGERE COMPELLANTUR; UTOUE SI QUIS PRAESIDEM SUSPECTUM HABET, EPISCOPUM CIVITATIS PETAT LITEM SIMUL AUDITURUM; ET UT II QUI A PRAESIDE INIURIA AFFECTI SUNT EPISCOPUM ADEANT; ET DE ALIA CUSTODIA QUAM EPISCOPI OMNINO FIRMARE DEBEANT [A PRAESIDIBUS PRAESTARI].

In nomine domini Iesu Christi dei nostri Imperator Caesar Flavius Iustinianus Alamannicus Gothicus Francicus Germanicus Anticus (Alanicus Vandalicus) Africus pius felix inclutus victor ac triumphator semper Augustus.

In nomine domini Iesu Christi dei nostri Imperator Caesar Flavius Iustinianus Alamannicus Gothicus Francicus Germanicus Anticus (Alanicus Vandalicus) Africus pius felix inclutus victor ac triumphator semper Augustus.

Praefatio. Ex quo deus nos Romanorum imperio praeposuit, omne studium adhibemus ut omnia semper ad utilitatem subiectorum reipublicae a deo nobis creditae agamus, eaque faciamus quae omni molestia et damno et vexatione eos liberent, ne propter lites et alia quaedam discedere ex patria sua et peregre aerumnas perferre cogantur.

Praefatio. Ex quo deus nos Romanorum imperio praeposuit, omne studium adhibemus ut omnia semper ad utilitatem subiectorum reipublicae a deo nobis creditae agamus, eaque faciamus quae omni molestia et damno et vexatione eos liberent, ne propter lites et alia quaedam discedere ex patria sua et peregre aerumnas perferre cogantur.

I. Propterea igitur etiam in praesentia placuit praesens edictum ad omnes subiectos mittere, et palam facere omnium urbium et vicorum incolis, ut, si quis litem cum aliquo habeat, sive de pecuniaria causa vel de rebus mobilibus aut immobilibus aut se moventibus sibi ablati sive de criminibus, prius clarissimum

I. Propterea igitur etiam in praesentia placuit praesens edictum ad omnes subiectos mittere, et palam facere omnium urbium et vicorum incolis, ut, si quis litem cum aliquo habeat, sive de pecuniaria causa vel de rebus mobilibus aut immobilibus aut se moventibus sibi ablati sive de criminibus, prius clarissimum

2 rubr. Ὅστε τὸν ἐπίσκοπον συνακοῦσθαι τῷ ἀρχόντῳ, ἐὰν λέγῃ τις ἀδικεῖσθαι ἐπ' αὐτοῦ Ἄ Περὶ τοῦ συνακοῦσθαι ὑπόπτῳ ὄντι ἀρχόντι τὸν ἐπίσκοπον Theod. || 3 τοῦ προσιόντος || interpellantium ε || 4 παρὰ ML¹B || ὑπὸ Ath. καὶ παρὰ L² || 5 τὰντα B || καὶ ὥστε — 13 γενέσθαι MLB^c || καὶ τὰ ἐξῆς Ath., om. B^f || 7 συνακοῦσθην || ἀκοσα om. in lac. B^c || συνακοῦσθην τῆς δίξης λαβεῖν || pariter audiat causam ε || 11 ἑτέρας om. ε || φυλακῆς L || 12 κρατύνεσθαι παρὰ (παρὰ τὸν M in indice) ἀρχόντων || om. ε; ultima verba recte in suspicionem vocavit Zachariae || 14 inscr. integriorem servavit A; αὐτοκράτωρ καῖσαρ φλά. (καῖσαρ φλά. om. L⁵) Ἰουστινιανὸς αὐγουστος ML⁵ (Ἀντοκράτορος Ἰουστινιανοῦ Ἀύγουστον ἔδικτον Haloander) Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ath. || 15 φλάβιος A || 16 Ἀντικὸς ἄντικος A || 17 *Ἀλανικὸς Οὐανδαλικὸς supplevi (cf. inscr. nov. XVII. XLIII; edict. VII. Corp. inscr. Graec. 8636) || 19 ῥωμένων L¹ || 21 αἰετὰ om. ε || 23 δυσχερεῖας πάσης αὐτοῖς A, αὐτοῖς om. ε ||

24 ἀπαλλάττει A ἀπαλλάσει L || 25 τινῶν αἰτιῶν A || ἀναγκάζονται L || 26 ἰδίας οἰκείας A || 27 Συνειδόμεν τὸ παρὸν inc. B || 28 ἰδίων εἰς πᾶν τὸ ὑπὸ ἡμῶν καταπέμψαι A || 30 τῶν om. B^c || 31 αἰτίας εἴτε αἰτίας ἢ B || 33 ἐγκλημάτων MAB || ἐγκληματικῶν L⁵, quod probat Zachariae || πρότερον προσιέναι MB^f || ὥστε πρότερον προσιέναι (προσιέναι πρότερον A) LAB^c

2 adire R¹ || 4 ut om. T || 5 suspicione vulg. || habuerit V || iudices T || 6 audiant VT || causam eam V || 7 cautela alia add. R² vulg. || 8 episcopus T || 14 inscr. om. T || 21 commissa a nobis R^a commissis se nobis T || 22 omnem (omne V) difficultatem et lesionem atque contritionem VT || 23 privent || peruenit T || 24 licitum V || a] in a T^a || 27 et in — 28 edictum ad et 28 et palam — 32 immobilium rerum et add. R² in ras. 2 versusum || 29 habitantibus T || 30 contemptationem T || 32 immobilium] mobilium (cf. ad 27) R

προσιέναι τῷ λαμπροτάτῳ τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντι, ἐφ' ὅτι αὐτὸν κατὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους ἐξετάσαι τὰ προσαγγελλόμενα καὶ ἐκάστου τὸ δίκαιον φυλάττειν. εἰ δὲ προσιών τις τῷ ἄρχοντι τῆς χώρας μὴ τύχη τῶν δικαίων, τότε κελούμεν αὐτὸν προσελθεῖν τῷ κατὰ τὸν τόπον ὁσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ, καὶ αὐτὸν πέμψαι πρὸς τὸν λαμπροτάτον τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντα, ἢ καὶ δι' αὐτοῦ παραγενέσθαι πρὸς αὐτόν, καὶ παρασκευάσαι αὐτὸν ἵνα πᾶσι τρόποις ἀκοῆσθαι τοῦ προσιόντος καὶ ἀπαλλάξῃ αὐτὸν μετὰ τοῦ δικαίου κατὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους, ὥστε μὴ ἀναγκασθῆναι αὐτὸν ἀποδημεῖν τῆς ἰδίας πατρίδος. εἰ δὲ καὶ τοῦ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου ἐπιεικότερος τὸν ἄρχοντα μετὰ τοῦ δικαίου διαλύσαι τὰ τῶν προσιόντων πράγματα ὁ ἄρχων διαβαλλέται, ἢ κρίνει μὲν τὴν ὑπόθεσιν, μὴ φυλάξει δὲ τοῖς κρινόμενοις τὸ δίκαιον, ἐπιτρέπομεν τῷ ὁσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ ἐκείνης τῆς πόλεως δοῦναι πρὸς ἡμᾶς γράμματα τῷ μὴ τυχόντι τὸν δικαίον δηλοῦντα ὅτι ἐπιχειρεῖ παρ' αὐτοῦ ὁ ἄρχων ἀνεβάλετο ἀκοῦσαι τοῦ προσιόντος, καὶ διακοῖναι τὰ μεταξὺ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ παρ' αὐτοῦ ἐν αἰτιάσει γενομένου ἵνα ταῦτα γινόντες ἡμεῖς τιμωρίας ἐπάξωμεν τῷ τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντι, ἐφ' οἷς καὶ προσελυσθεῖς παρὰ τοῦ ἀδικουμένου καὶ ἐπιχειρεῖς παρὰ τοῦ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου οὐ δέχομεν τὰ ἀμφισβητούμενα

provinciae iudicem, ut et ipse secundum nostras leges examinet ea quae proponuntur et unicuique iustitiam servet. Si vero dum aliquis adierit iudicem provinciae non meruerit iustitiam, tunc iubemus eum adire suum sanctissimum episcopum, et ipsum mittere ad clarissimum provinciae iudicem aut per se venire ad eum, et praeparare eum ut omnibus modis audiat interpellantem et liberet eum cum iustitia secundum nostras leges, ut non cogatur peregre de sua patria proficisci. Si vero etiam sanctissimo archiepiscopo compellente iudicem cum iustitia determinare interpellantium causas index differt discernere negotium et non servet litigantibus iustitiam, iubemus sanctissimum civitatis illius episcopum dare ad nos litteras ei qui non meruit quod iustum est insinuantes, quia coactus ab eo iudex distulit audire interpellantem et iudicare inter eum et qui ab eo conventus est; ut haec cognoscentes nos supplicia inferamus iudici provinciae, quod interpellatus ab eo qui iniustitiam passus est et coactus a sanctissimo archiepiscopo non iudicaverit quae in dubitationem venerunt.

CAPUT II.

Εἰ δὲ συμβῇ τινα τῶν ἡμετέρων ὑπάρχον ἐν ὑποψίᾳ ἔχειν τὸν ἄρχοντα, κελούμεν τῷ ὁσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ συνακοῦσθαι τῷ λαμπροτάτῳ ἄρχοντι, ὥστε ἀμφοτέρους ἢ κατὰ φιλικὴν συμβίβασιν διαλύσαι τὰ ἀμφισβητούμενα ἢ κατὰ παρασημείωσιν ἔγγραφον ἢ διαγνωστικῶς διακοῖναι τὰ μεταξὺ τῶν δικαζομένων, καὶ τύπον δοῦναι τὸν τῷ δικαίῳ καὶ τοῖς νόμοις συμβαίοντα, ὥστε μὴ καταναγκάζεσθαι τοὺς ἡμετέρους ὑπάρχοντες διὰ τὰς τοιαύτας αἰτίας ἀποστῆναι τῆς ἰδίας πατρίδος.

Si vero contigerit quendam nostrorum subiectorum in dubitatione habere iudicem, iubemus sanctissimum archiepiscopum audire cum clarissimo iudice, ut ambo aut per amicabilem conventum dissolvant quae dubia sunt, aut per adnotationem scriptis factam aut cognitionaliter iudicetur inter litigantes et forma detur iustitiae legibusque conveniens, ut non cogatur nostri subiecti propter huiusmodi causas recedere a propria patria.

CAPUT III.

Εἰ δὲ τις οἰόμενος ἔχειν κατὰ τινος ἀγωγὴν οἰανδήποτε μῆτε τῷ λαμπροτάτῳ τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντι

Si quis vero aestimans habere se adversus aliquem quamlibet actionem neque clarissimum pro-

vinciae praesidem adeat, ut ille secundum leges nostras quae denuntiantur examinet, et suum cuique ius servet. Si quis vero cum praesidem provinciae adierit, ius non consecutus sit, tunc praecipimus ut ad sanctissimum illius loci episcopum accedat, atque is ad clarissimum provinciae praesidem mittat, vel etiam ipse eum conveniat, atque efficiat ut omnibus modis actorem audiat eumque cum iure secundum leges nostras dimittat, ne ille ex patria sua peregre abire cogatur. Si vero etiam sanctissimo episcopo praesidem compellente, ut iuste negotia interpellantium dirimat, praeses differat, vel causam quidem diiudicet, litigantibus vero ius non servet, permittimus sanctissimo illius civitatis episcopo litteras ad nos dare ei qui ius suum non consecutus est, quae declarent compulsum a se praesidem supersedisisse actorem audire atque litem inter eum et qui ab eo postulatus sit dirimere; ut his cognitulis nos poenas inferamus provinciae praesidi, quod et interpellatus ab eo qui iniuria affectus est et compulsus a sanctissimo episcopo litem non diremerit.

II. Si quis vero ex nostris subiectis forte praesidem suspectum habeat, iubemus sanctissimum episcopum una cum clarissimo praeside causam audire, ut ambo vel amicabile compositione litem componant vel per adnotationem in scriptis factam aut cognitionaliter inter litigantes diiudicent, et sententiam dent iuri legibusque consentaneam, ne nostri subiecti propter eiusmodi causas ex patria sua discedere cogantur.

III. Quodsi quis quamcumque actionem sese adversus aliquem habere ratus neque clarissimum pro-

1 ἄρχοντι τῆς ἐπαρχίας B¹ || 2 αὐτόν] et ipse ε || ἐξετάσειν A || 3 ἐκάστου A || 6 πέμψαι] ἢ πέμψαι A || 8 δι' αὐτοῦ B^c || 9 αὐτόν om. A || 13 μετὰ τοῦ δικαίου διαλύσαι] δικάσαι μετὰ τοῦ δικαίου A || 15 διαβαλλέται A || διαβαλλέται, ἢ κρίνει] differat discernere ε || κρίνει] κρίνειν L¹ κρίνη B^c, κρίνει Scringier || φυλάξει B || 17 ἐπισκόπῳ ἐκείνης τῆς πόλεως M] ἐπισκόπῳ τῆς πόλεως ἐκείνης A τῆς πόλεως ἐκείνης (ἐκείνης om. B^c) ἐπισκόπῳ LB^c || 19 ἀνεβάλετο MA] ἀνεβάλετο LB || 21 γινόμενου B^c || 22 τιμωρίαν AB¹ || 23 ἐφ' οἷς κτλ. Reliquam partem cap. 1, item cap. 2—5 om. B¹ || καὶ προσελυσθεῖς LAB] καὶ om. M^c || 24 ἐπισκόπου] archiepiscopo ε || 25 ἀμφισβητούμενα A || 27 τὸν ὁσιωτάτον ἐπισκόπον A sanctissimum archiepiscopum ε || 29 ἀμφοτέρων A || συμβίβασιν ML] σύμβασιν AB || 31 τὰ om. A || 32 δοῦναι om. L || τὸν om. A || 33 καταδικάζεσθαι L ἀναγκάζεσθαι A || 34 ἀποδημεῖν A ||

35 ἰδίας om. A || 36 οἰανδήποτε ἀγωγὴν A || 37 μῆτε A] μηδὲ LB μὴ M

1 et ut RT || 2 praeponuntur T || 3 adierit T¹ || 4 meruit V || eum om. R¹ || 5 suum om. V || 7 cum] cum V || 9 de sua propria fisci R || 10 sanctus archiepiscopus compellentem (compellet V³) V || 12 differt om. T¹, defert R¹ differat vulg. || 14 sanctissimum civitatis illius V vulg.] civitatis illius sanctissimum T sanctissimum illius civitatis R || 16 insinuantem T² || 13 haec] nichil V¹, del. V³ || 21 archiepiscopo V || iudicavit T || dubitatione V || 26 quaedam T¹ || 27 dubitationem RT || iubemus] habemus T¹ || 28 episcopum R vulg. || audire] causam s. v. add. T² || 29 aut om. V || amicabile V || 30 annotatione R || 32 legibus quae R || 33 cogatur R || nostris R¹ || 36 existimans R vulg.

προσέλθοι μήτε τῶ ὀσιωτάτῳ τῆς πόλεως ἐπισκόπῳ ἐντύχη, καὶ οὕτως ἔλθῃ ἐνταῦθα χωρὶς γραμμάτων τοῦ ὀσιωτάτου ἐπισκόπου, ἵστω ὅτι τοιαύτας καὶ αὐτοῦ ὑποστήσεται τιμωρίας οἷας ἐμελλεν ὑπομένειν ὁ ἄρχων, εἴ γε προσελευσθεῖς παρ' αὐτοῦ οὐκ ἐποίησεν αὐτῷ φυλάξαι τὸ δίκαιον. Ταῦτα δὲ πάντα θεσπίσαι συνειδόμεν δι' ὠφέλειαν τῶν οἰκοντῶν τὰς πόλεις καὶ τὰς κώμας, ἵνα μὴ ἀπολιμπανόμενοι τῶν ἰδίων πατριῶν καὶ αὐτοὶ ἐπὶ ξένης κατοπαθῶσι καὶ τὰ πράγματα αὐτῶν βλάπτηται. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τοὺς ἄρχοντας προῖκα ποιούμεν καὶ ὄρκον αὐτοῦς ὑποσχεῖν παρακελευόμεθα, ἵνα ἐκάστῳ προσδόντι αὐτοῖς τὰ δίκαια φυλάξωσι κατὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους.

CAPUT IV.

Εἰ μέντοι συμβῇ τινα τῶν ἡμετέρων ὑπὸ τῶν παρ' αὐτοῦ τοῦ λαμπροτάτου τῆς χώρας ἀρχόντος ἀδικηθῆναι, κελούμεν αὐτὸν προσελθεῖν τῷ ὀσιωτάτῳ τῆς πόλεως ἐκείνης ἐπισκόπῳ, καὶ αὐτὸν διακρίναι τὰ μεταξὺ τοῦ λαμπροτάτου ἀρχόντος καὶ τοῦ οἰομένου ἀδικῆσθαι παρ' αὐτοῦ. καὶ εἰ μὲν συμβῇ τὸν ἀρχοντα νομίμως καὶ δικαίως κατακρίθῆναι παρὰ τοῦ ὀσιωτάτου ἐπισκόπου, τὸ ἴκανόν αὐτὸν ποιεῖν παντὶ τρόπῳ τῷ ἐντυχόντι κατ' αὐτοῦ. εἰ δὲ παραιτήσεται ὁ ἄρχων τοῦτο ποιῆσαι, καὶ ἔλθῃ εἰς ἡμᾶς ἢ αὐτὴ δίκη, εἰ μὲν εἴροισιν ὅτι δικαίως καὶ κατὰ τοὺς νόμους κατακρίθῃ παρὰ τοῦ ὀσιωτάτου ἐπισκόπου τὰ κριθέντα οὐκ ἐποίησε, ταῖς ἐσχάταις ὑποβληθῆναι τιμωρίας τοῦτον κελούμεν, ἐφ' οἷς ἐφέλιων ἐκδικεῖν τοὺς ἀδικουμένους αὐτὸς ἀδικῶν εἰρίζεται.

CAPUT V.

Καὶ τὴν πειθομένην δὲ αὐτῷ τάξιν κελούμεν μετὰ πάσης σπουδῆς καὶ τοῦς ὑπερευθύντας τοῖς λαμπροτάτοις ἄρχουσιν τοὺς προσιόντας ἀπαλλάττειν, μηδὲν κομιζομένους ἔξω τῶν ἐγκειμένων ταῖς ἡμετέραις δια-

vinciae iudicem interpellat neque sanctissimum civitatis episcopum adeat, et ita veniat hic absque litteris deo amabilis episcopi civitatis, sciat quoniam et ipse tales sustinebit poenas quales futurus esset sustinere iudex, si interpellatus ab eo non studisset ei servare iustitiam. Haec autem omnia sancire perspeximus propter utilitatem eorum qui inhabitant per civitates et vicos, ne privati propriis provinciis et ipsi in peregrinis affligantur et res eorum laedantur. Propterea enim et iudices gratis facimus et iusiurandum eos subire iubemus, ut unicuique interpellanti iustitiam servent secundum nostras leges.

Si tamen contigerit quandam nostrorum subiectorum ab ipso clarissimo provinciae iudice laedi, iubemus eum adire sanctissimum illius civitatis episcopum, et ipsum iudicare inter clarissimum provinciae iudicem et eum qui putatur laedi ab eo. Et si quidem contigerit iudicem legitime aut iuste adiudicari a sanctissimo episcopo, satisfacere eum omnibus modis ei qui interpellavit adversus eum. Si vero refutaverit iudex hoc agere, et pervenerit ad nos ipsa, si quidem invenerimus quia iuste et secundum leges addictus a sanctissimo episcopo ea quae condemnatus est non fecit, novissimis suppliciis subdi praecipimus, quoniam qui debet vindicare oppressum ipse opprimere reperitur.

Sed etiam subiectum ei officium iubemus cum omni studio et ministrantes clarissimis iudicibus interpellantes absolvere, nihil accipientes praeter illa quae

vinciae praesidem adeat neque sanctissimum civitatis episcopum conveniat, itaque sine litteris sanctissimi episcopi huc veniat, is sciat tales se et ipsum poenas subiturum, quales praeses passurus esset, siquidem ab eo conventus non studisset ius ei servare. Haec autem omnia propter utilitatem eorum qui iustas et vicos incolunt sancire nobis placuit, ne patria sua relicta et ipsi peregre affligantur et res eorum damno afficiantur. Propterea enim praesides et gratis constituimus et iusiurandum praestare iubemus, ut suum cuique ipsos aderunt ius secundum leges nostras servent.

IV. Si quis vero ex subiectis nostris forte ab ipso clarissimo provinciae praeside iniuria affectus sit, praecipimus ut adeat sanctissimum illius civitatis episcopum, isque inter clarissimum praesidem et eum qui se ab illo iniuria affectum putat diiudicet. Et si contingat ut praeses legitime et iuste a sanctissimo episcopo condemnatur, ille omnibus modis satisfaciat ei qui litem adversus eum egit. Si vero praeses id facere recusaverit atque eadem lis ad nos deferatur, si quidem reperimus eum iuste et secundum leges a sanctissimo episcopo condemnatum iudicata non fecisse, ultimis suppliciis eum subici iubebimus, quod qui vindicare iniuriam passos debeat ipse iniuriam facere convincatur.

V. Officium quoque quod illi obsequitur et qui ministrant clarissimis praesidibus iubemus cum omni studio eos qui adierint absolvere, nihil accepturos praeter ea quae constitutionibus nostris con-

1 μήτε A | μηδὲ MLB || 2 ἐντύχοι A | οὕτος A ||
 ἔλθῃ MB | ἔλθοι A | παρελθοῖ L || 3 ἐπισκόπου] episcopi civitatis ε || ὑποστήσεται τιμωρίας καὶ αὐτὸς A ||
 4 ἡμελλεν A || 6 φυλάξει B^c || 7 δι' ὠφέλειαν] πρὸς ὠφέλειαν A || 8 ἀπολιμπανόμενον αὐτῶν τῆς οἰκείας πατριδος A || 10 βλάπτονται A | βλάπτονται L || 11 προῖκα τοὺς ἀρχοντας A || 12 ἵνα] ὅπως A || αὐτοῖς om. A^s || 13 φυλάξωσι L | φυλάττωσι A || 14 συμβαίη A || 15 παρ' αὐτοῦ τοῦ] παρὰ τοῦ A || τῆς χώρας om. A || 16 τῷ τῆς πόλεως ἐκείνης ὀσιωτάτῳ A || 18 τὰ μεταξὺ A | μεταξὺ MLB || ἀρχόντος MLB || τῆς χώρας ἀρχόντος A^s || 20 καὶ A (cf. 24) | ἢ MLB^s || 22 κατ'] παρ' L^a || παραιτήσεται Theod. || 23 τοῦτο πράξῃ καὶ πρὸς ἡμᾶς ἢ αὐτῇ δίκῃ ἔλθῃ A || 24 εἴροι A || 25 ἀγνοῦντος A || 27 ὑποβληθῆναι τιμωρίας τοῦτον] αὐτὸν τιμωρίας ὑποβληθῆναι A; | τοῦτον om. ε || κελειόμενον B || 28 τοὺς ἀδικουμένους] oppressum ε || αὐτοῖς L^a || 29 addit Iulian. (c. 250) sin autem innocentem eum invenimus, necesse est ut nullum responsum a nostra clementia calumnio-

sus actor accipiat || 30 αὐτῷ om. A || 33 ἔξωθεν A || διατάξεσιν] Cod. 3, 2, 5

1 interpellat] neque sanctissimum provincie iudicem interpellat add. R¹ || 2 huc R²T² vulg. || absque] et absque T¹ || 3 civitatis episcopi T¹, civitatis deleri malit Heimbach || quoniam] epm V¹, del. et quod ante tales add. V³ || 4 tales om. T¹ || sustinebis T¹ || poenas om. R¹ || 5 si om. R¹, post eo coll. V || 6 eis V || omnia sancire omnia T¹; omnia om. R || 7 inhabitant T¹ habitant vulg. || 8 per om. T¹ || propriis om. R¹ || 10 gratis iudices R || 11 iubemus om. R¹ || 14 tm R || 19 iudicem] iudicare (are eras.) T¹ || adiudicari a] adiudicans V¹ iudicari vulg. || 22 haec T¹ et om. V || ipsa om. R || 23 secundum lege secundum leges V || 24 addictus V] aditus (aditum T¹) RT vulg. || ea om. V || 25 est om. T¹ || fecisset V || 26 debet T vulg. || debebat V | debeat R || 27 ipsum R¹ || 31 et ministrantes] ei ministrantes R² eministrantes T¹ administrantes T² ministrantes V

τάξουν. εἰ δὲ μὴ τοῦτο φυλάξουσιν, ταῖς ἐσχάταις αὐτοῖς ἐποβληθῆναι τιμωρίας κειλούμεν [ἦτοι τῆ τοῦ τετραπλασίονος ἀποτίσει καὶ ποινῆ].

nostris constituta sunt legibus. Si vero hoc non custodiant, iubemus subdi supplicii.

CAPUT VI.

Εἰ μέντοι εὐρομέν τινὰ τῶν ὁσιωτάτων ἐπίσκοπων πρὸς χάριν τινὸς παριδόντα τὸ δίκαιον, κανονικὸν αὐτῷ σωφρονισμὸν ἐπαχθῆναι κειλούμεν, ἵνα σπουδάσωσι μετὰ τοῦ φόβου τὸν θεοῦ τὰ δίκαια κρῖναι· ἵνα μὴ διὰ τὸ μὴ τυγχάνειν τῶν δικαίων ἀναγκάζονται ἄνθρωποι καταλιμπάνειν τὰς ἰδίας πόλεις καὶ χώρας καὶ τόπους καὶ προστρέχειν ἐνταῦθα.

Si tamen invenerimus quendam sanctissimorum episcoporum pro gratia cuiuspiam prodere iustitiam, regularem ei castigationem inferri iubemus, ut student cum timore dei iuste iudicare: ne non impetrantes iustitiam cogantur homines relinquere proprias civitates atque provincias et loca hincque concurrere.

10

CAPUT VII.

Ἐν δὲ ταῖς πόλεσιν, ἐν αἷς οὐκ ἐνδημοῦσιν ἄρχοντες, κειλούμεν τοὺς ἔχοντας πράγματα προσιέναι τῷ ἐκδικῶν, καὶ αὐτὸν διακρίνειν τὰ μεταξὺ αὐτῶν. εἰ δὲ οἱ τῆρ δίκην ἔχοντες μὴ βουληθῶσιν τὸν ἐκδικῶν, ἀλλὰ τὸν ὁσιωτάτων ἐπίσκοπον δικάσαι, καὶ τοῦτο κειλούμεν γίνεσθαι.

In civitatibus autem, in quibus non sunt iudices, iubemus eos qui habent causas adire defensorem, et ipsum discernere inter eos. Si vero litem habentes voluerint defensorem una cum sanctissimo episcopo

15 iudicare, et hoc agi praecipimus.

CAPUT VIII.

Ὅτε δὲ μοναχὸν οὔτε κληρικὸν οὔτε ἐπίσκοπον κειλούμεν ἐροεσθαι ἐνταῦθα ἄνευ γραμμάτων τοῦ ὁσιωτάτου αὐτῶν πατριάρχου, ἢ εἰδένωσαν ὡς ἀναξίους ἑαυτοῦς τοῦ σχήματος ποιήσουσιν.

Neque autem monachum neque clericum neque episcopum iubemus venire hic absque litteris sanctissimi sui patriarchae. Si vero hoc fecerint, sciant quia

20 semet ipsos schemate faciunt indignos.

CAPUT IX.

Εἰ δὲ τις μαγιστριανὸς ἢ ἐπαρχικὸς ἢ οἰασδήποτε τύχης ὧν λάβῃ πλείονα σπόρτοια τῶν ὠρισμένων ταῖς θείαις ἡμῶν διατάξεσι, κειλούμεν πᾶσι τρόποις τῷ ἄρχοντι τῆς ἐπαρχίας κινδύνῳ ἰδίῳ κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον τοῦτο ἐκδικεῖν καὶ σωφρονισμὸν ἐπάγειν τοῖς τὰ τοιαῦτα τοιμῶσιν. εἰ δὲ μὴ ἐκδικῆσει τὰτα ὁ ἄρχων, ἀδειαν δίδομεν τῷ ὁσιωτάτῳ τῆς πόλεως

Si quis autem magistrianus aut praefectianus aut cuiuscumque fortunae existens acceperit amplius sportula quam definitum est sacris nostris constitutionibus, iubemus omnibus modis iudicem provinciae periculo proprio secundum nostram legem hoc vindicare et vindictam inferre haec praesumentibus. Si vero non vindicaverit ipse iudex, licentiam damus sanctis-

c. VIII summarium habet Nomoc. XIV tit. 8, 2; exscripsit Nomoc.^{am} ib. ex B.

tinentur. Quodsi hoc non observent, ultimis suppliciiis eos subici iubemus [quadrupli scilicet solutioni et poenae].

VI. Si quem vero ex sanctissimis episcopis invenerimus in gratiam alicuius ius contemnere, canonicam ei castigationem inferri iubemus, ut studeant cum timore dei iuste iudicare: ne homines propterea quod ius suum non consequantur urbes et provincias et loca sua relinquere atque huc accurrere cogantur.

VII. In civitatibus vero, ubi praesides praesto non sunt, praecipimus ut ii qui lites habent defensorem adeant, et ille inter eos diiudicet. Quodsi litigantes non defensorem, sed sanctissimum episcopum iudicare velint, hoc quoque fieri iubemus.

VIII. Ceterum neque monachum neque clericum neque episcopum huc venire iubemus sine litteris sanctissimi patriarchae eorum; aut sciant suo se statu indignos sese reddituros esse.

IX. Si quis vero magistrianus (in rebus agens) vel praefectianus vel cuiuscumque conditionis alius maiores sportulas acceperit quam quae sacris nostris constitutionibus definita sunt, iubemus omnibus modis praesidem provinciae suo periculo secundum legem nostram id vindicare usque qui talia audeant castigationem inferre. Si vero praeses haec non vindicaverit, licentiam damus sanctissimo illius civitatis epi-

1 εἰ δὲ — 3 ποινῆ om. L || τοῦτο μὴ παραφυλάξωσι B || ταῖς ἐσχάταις αὐτοῖς om. ε, αὐτοῖς om. A || 2 ἦτοι — 3 ποινῆ M, om. AB^s (Iul.). Glossema petitum aut ex Cod. 3, 2, 5 (ubi tale quid perscriptum fuisse testantur Inst. 4, 6, 25; cf. Cod. 3, 2, 2pr.) aut ex nov. CXXIV c. 3 || 4 καὶ εἰ μὲν A || εὐρωμεν AB^s || 5 τινὰ A || 6 σωφρονισμὸν] ἐπιτίμιον πρὸς σωφρονισμὸν A || σπουδάξωσι A || 7 τοῦ φόβου MAB^s] φόβου LB^s || τοῦ θεοῦ MB^s] θεοῦ LAB^s || τὸ δίκαιον B^s iuste ε || 8 ἵνα] ὅπως A || μὴ τυγχάνειν] ἀποτυγχάνειν A || 9 ἄνθρωποι] οἱ ἄνθρωποι A || 11 ἄρχοντες] οἱ ἄρχοντες LB || 14 μὴ (οὐ B^s) βουληθῶσι τὸν ἐκδικῶν, ἀλλὰ τὸν ὁσιωτάτων ἐπίσκοπον (sin autem episcopum iudicare sibi maluerint Iul.) voluerint defensorem una cum sanctissimo episcopo (i. e. βουληθῶσι τὸν ἐκδικῶν ἅμα τῷ ὁσιωτάτῳ ἐπίσκοπῳ) ε; sim. Theod. κρινεῖτω ὁ ἐκδικῶν ἅμα τῷ ἐπίσκοπῳ, Athan. εἰ δὲ υποπτοὶ εἰσιν, συνδικαζέτωσαν αὐτοῖς οἱ ἐπίσκοποι || 15 δικάσαι] τὰ κατ' αὐτοῖς δικάσαι A || κειλούμεν γενεσθαι LB γενεσθαι κειλούμεν A || 17 δὲ om. Nomoc.^{am} || κειλούμεν — 20 ποιήσουσιν] ἢ μητροπολίτην θεσπίζομεν παραγίνεσθαι ὅπως ἐνταῦθα γραμμάτων χωρὶς κανονικῶν τῶν αὐτοῖς κατ-

ἐχόντων. ἐπεὶ γνωσκέτωσαν παρὰ ταῦτα ποιούντες ἀναξίους ἑαυτοῖς οὐ περιέκναιτα σχήματος A || 19 ἦ] si vero hoc fecerint ε || ἰδένωσαν LB^c || 21 c. IX om. B^s || μαγιστριανός M || ἢ οἰασδήποτε A ε (cf. Iul.) || ἦ om. MLB || 22 ὧν L^s || πλείονα συνηθείας L πλείονας συνηθείας B amplius (i. e. πλείον) sportula ε || 23 διατάξεσι] Cod. 3, 2, 5 (et 6r) || 24 τὸν ἄρχοντα A || 25 ταῦτα διεκδικεῖν A || 26 τὰ τοιαῦτα] ταῦτα A ε || τοιμήσασιν A || δὲ] γὰρ A || ταῦτα ὁ M] ὁ L αὐτὰ ὁ B ὁ αὐτοῖς A ipse ε || 27 τῆς πόλεως ἐκείνης] ἐκείνης πόλεως A ε

1 constitu V¹ || haec T || custodiatur R (novissimis eos add. Beck) || 4 tm R || quedam T¹ || 5 gratiam V³ || regulare T¹ || 6 ei om. V || inferre T || 7 iudicare iuste V || non vulg.] nos libri || impetrantes V vulg.] imperantes RT || 9 atque provincias om. V || *hicque] in que R¹ inique R² iniqua T, in quolibet alia V³ in spat. vac. versus dimidi || concurre V¹ || 12 habet R || 13 discernere T¹ || 15 iudicari R¹ || 18 huc vulg.] sui sanctissimis T || 19 haec T || 20 chemate V || 22 forme R¹ || acciperit V¹ || sportularum vulg.] 25 iudicare R vulg.] iudicare VT || 27 vindicaverit vulg.] iudicaverit RVT

ἐκείνης ἐπισκόπῳ μὲνῆσαι ἡμῖν τὰ περὶ τούτων καὶ οἷαν ἔχει στρατείαν ἢ ἀξίαν ὁ ταῦτα τομῆσας, ἵνα καὶ τῷ ἀρχοντι τὸν κίνδυνον ἐπάξωμεν τῶ συγχωρησάντι καὶ παριδόντι τὴν ἡμετέραν κέλευσιν, καὶ αὐτὸν δὲ κελύσσομεν τιμωρηθῆναι τὸν τὰ τοιαῦτα τομῆσαντα. (Dat. xv. k. Mai. imp. dn. Iustiniani anno XIII. Apione v. c. cons.)

simo uniuscuiusque civitatis episcopo nuntiare nobis quae de his aguntur, et qualem habeat militiam aut dignitatem qui haec praesumpserit, ut et iudici periculum inferamus permittenti et despicienti nostram iussionem; et ipsum quoque iubemus puniri talia praesumentem.

[A. 539] Dat. Appione v. c. cons.

ΠΖ

LXXXVII.

ΠΕΡΙ ΜΟΡΤΙΣ ΚΑΥΣΑ ΔΩΡΕΑΣ ΕΚ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ ΓΙΝΟΜΕΝΗΣ. 10

〈DE MORTIS CAUSA DONATIONE A CURIALIBUS FACTA.〉

Ἀυτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων ὀρδιναρῶν καὶ πατρικίῳ.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. secundo.

〈Προοίμιον.〉 Τὰς τῶν βουλευτῶν κακογορίας μὴ δὲν δύνασθαι φερεῖν βλάβος τῷ δημοσίῳ, ἀλλ' ἀντιπράττειν τὸν νόμον ταῖς τοιαύταις βουλαῖς κατὰ πάντα βουλόμεθα τρόπον. ἔργωμεν γὰρ, ὡς ἐπειδίπερ ἀπέπομεν τοῖς βουλευταῖς τὸν τῶν δωρεῶν τρόπον οὐ συγχωροῦντες αὐτοῖς κτήσιν ἀκίνητων δωρεῶσθαι οὐδὲ ἐν διαθήκῃ καταλιμπάνειν περαιτέρω τῶν τριῶν οἰγκῶν, ἀλλὰ τὸ ἐνασούγκιον πάντως τῇ βουλῇ φιλάττειν, ἐκείνοι σοφίζόμενοι τὸν νόμον ἐξεύρου ταύτας τινὰς κακογορίας κατὰ τοῦ νόμου. εἰδότες γάρ, ὡς ἡμεῖς εὐρόντες τοὺς παλαιοὺς νομοθέτας ἀμφισβητοῦντας περὶ τῆς μόρτις καύσα δωρεῆς, πότερον δωρεὰ ἢ πῶν ἀρίστων νομοθετῶν ἐκλέξαντες ληγάτων αὐτῆν εἶναι παντελῶς ἀπερηνήμεθα, καὶ μὴ πράξεως ὑπομημάτων δεῖσθαι, ἀλλ' ἀδείων εἶναι ποιεῖσθαι αὐτῆν 30 καὶ ἐπιθέσθαι αὐτῇ καὶ τινὰς ὅρους οὓς ἂν ὁ δωρη-

〈Praefatio.〉 Curialium malignitates nullam valere adferre laesionem fisco, sed resistere legem talibus voluntatibus omni volumus modum. 〈Cognovimus enim quia, quoniam interdiximus curialibus donationum modum〉 non concedentes eis rem immobilem donare neque in testamento derelinquere plus quam trium unciarum, sed novem uncias omnino curiae servare, illi circumvenientes legem adinvenerunt huiusmodi aliquas malignitates contra legem. Scientes autem, quod nos invenientes veteres legislatores dubitantes de mortis causa donatione, quando donatio aut legatum est, et alios quidem adnumerantes eam donationi alios vero legato, a pluribus et bonis legislatoribus elegentes legatum eam esse pure definivimus et neque gestis monumentorum indigere, sed licentiam habere fieri eam et inseri ei et aliquas condiciones quas

Nov. LXXXVII Graece extat in *ML*, proemii maior pars (v. 24 Ἡμεῖς εὐρόντες — 424, 13 ἀνακαλεῖσθαι) in *B* 41, 3, 49. Latine legitur in uno Authentici codice *V*: quem textum primus edidit *A. Kriegel Symbolae crit. ad novellas Iustiniani* (*Lips.* 1832) p. 13 sq. — *Epit. Theod.* 87 (inde *B*²), *Athan.* 8, 4. *Iulian. const.* LXXX.

scopo indicandi nobis de his et qualem militiam vel dignitatem habeat qui talia ausus est, ut et praesidi periculum inferamus qui haec permisit ac nostram iussionem contempsit, et ipsum qui talia ausus est supplicio affici iubeamus.

LXXXVII.

DE MORTIS CAUSA DONATIONE A CURIALIBUS FACTA.

Imp. Iustinianus Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio per Orientem iterum, ex consule ordinario et patricio.

Praefatio. Curialium fraudes ne quid damni publico afferre possint, sed ut lex eiusmodi consiliis resistat, omnibus modis volumus. Cognovimus enim, quoniam curialibus donationum rationem interdiximus, cum iis non permitteremus possessionem immobilem donare neque testamento ultra tres uncias relinquare, sed novem uncias omnino curiae servare praecipere, illos legem eludentes huiusmodi fraudes aliquas adversus legem excogitasse. Nam cum scirent nos cognita veterum legislatorum dubitatione de mortis causa donatione, utrum donatio an legatum esset, aliis eam in donationis aliis in legati loco numerantibus, et plurimum et optimorum legislatorum sententiis selectis declarasse eam omnino legatum esse neque actorum confectione indigere, sed licere eam facere et condiciones quoque aliquas inserere quascum-

1 τὰ om. *A* || 2 ποῖαν *A* || 3 τὸν om. *A* || ἐπαγάγωμεν ὡς συγχωρησάντι *A* || 4 τὴν ἡμετέραν κέλευσιν κέλευσιν ἡμετέραν *A* || 5 κελύσσομεν *L* κελύσομεν *B* || τιμωρηθῆναι κελύσσομεν τὸν ταῦτα ἐπιχειροῦσαντα *A* || 6 subscr. om. *M Iul*; quam supra exhibuimus, primus *F. Pithoeus* in ed. *Iuliani* suppeditavit nescio unde de promptam; confirmat *Athanasius*: ἐγράφη πρὸς ἐ' καλάνδ. Ματῶν βασιλείας Ἰουστινιανῶν ἔτους ιγ' ὑπατείας Ἀπίωνος (ἐξερωνήθη ἔτι ιγ' τῆς βασιλείας ὑπατεία Ἀπίωνος *Theod.* dat. Appione v. cons. s.) || 9 rubr. Περὶ δωρεῶν εἰς βουλευτὰς γινόμενων *Theod.* De diversis donationibus a curialibus faciendis *Iul.* || μόρτις καύσα *M Ath.*] θανάτων αἰτία (sic) *L* || 10 ἐκ βουλευτῶν *ML*] εἰς βουλευτὰς *Ath.* (cf. *Theod.*) || 12 ἐπάρχῳ *Scrimger*] ἐπάρχῳ *ML* || 13 *ὀρδιναρῶν *ML* || πατρικίων *L* || 14 βουλευτῶν *L* [cit. *Ath. Theod.*] τελευτῶν *M* (τελευτῶντων βουλευτῶν coni. *Zachariae* non recte) || 18 sq.

Cod. 10, 34, 4. 5. 35, 3. 4; cf. nov. XXXVIII pr. || 20 καταλιμπάνων *L* || οἰγκῶν *L* || 21 ἐνασούγκιον *L* || 23 κατὰ *M*] περὶ *L* || γὰρ] autem *s* || 25 μόρτις καύσα *M*, θανάτων αἰτία (et sic constanter in seqq.) *LB* || πότερον] quando (i. e. πότε) *s* || πότερον — 26 δωρεῶν om. *M* || 26 ληγάτων *B*] ληγάτων *L* || 27 τὰς *B* || 28 ληγάτων *B*] ληγάτων *ML* || 29 παντελῶς *M (B')*] πάντων *LB* || ἀπερηνήμεθα] *Cod.* 8, 56, 4 || μὴ] neque (i. e. μὴδὲ) *s* || 31 ἐπιθέσθαι *LB*] ἐντεθῆναι *M (s)*

2 et] Si *V*] habet *RT*] habet *V vulg.* || 3 praesumpsit *V* || 4 dispitenti *VT* || 5 et om. *V* || iubeamus *vulg.* || 7 subscr. dat. consul. appii vic consul. *Neoburgensis*; om. *rell.* || 9 rubr. om. *V* || 11 impr. iust. *V* || 16 Cognovimus — 18 modum in *V* omisa addidit *Beck* || 20 curte *V* || 21 huiusmodi *Kriegel*] huius *V* || 23 veteris *V* || 25 quidam *V* || donationem *V*

σάμενος βουληθῆ, καὶ εἰ τοῦτο πράξαιεν, ἄδειαν ἔχειν ἀποτιτίσθαι καὶ αὐτῷ τῷ δύνασθαι τὸν μετέμελον τὸν ἐπὶ ταῖς τοιαύταις δωρεαῖς ἀνακληθεῖσθαι καὶ οὐδ' ἂν βουληθεῖεν ὄρους ἐντάττειν ταῖς μὲν καὶ αὐτὰς δωρεαῖς, καθάπερ Ἰουλιανὸς ὁ σοφιστὸς ἐνομοθέτησε, τοῦτο ὅπερ ἡμεῖς ἐν τῷ 19^ο βιβλίῳ τῶν ἡμετέρων διγέστον ἐγράψαμεν (ἀπαντα γὰρ συναλλάβομεν ἐν βραχεῖ τὰ τε τοῖς παλαιοῖς τὰ τε ἡμῖν διηγορευμένα)· τοῦτο τοῖνυν εἰδοῖς ὡθήθησαν χεῖρα κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ποιεῖσθαι ἵνας μὲν καὶ αὐτὰς δωρεαῖς καὶ ἐντιθέναί τε αὐταῖς τὸν νόμον τοῦ ἀναίρειν ἑαυτοῖς τὸ δύνασθαι τὸν ἐπὶ τῇ δωρεᾷ μετέμελον ἀνακληθεῖσθαι, ἄλλον δὲ ὄρον αὐτοῖς δοκοῦντα προστιθέναί τε αὐταῖς ταῖς δωρεαῖς, ἵνα αὐτόθεν αὐτοῖς δῆθεν ἐξῆ ποιεῖσθαι δωρεαῖς τῆς ἀνακλησίως ἐλευθέ- 15 ρας καὶ οὕτω τὰς ἐαυτῶν ἐλαττοῦν περιουσίας.

CAPUT I.

Καίτοιγε ἐξ ὧν ἤδη ἐνομοθετήσαμεν πάσης αἰτίας ἀνηρημένους αὐτοῖς τοῦ πλέον τι δύνασθαι τοῦ τριουγκίου ἢ ἐν διαθήκῃ καταλιμπάνειν ἢ κατὰ δωρεαῖς τρόπον ἐκποιήσαι, ὅμως ἵνα ἐτι καὶ μᾶλλον αὐτῶν τὴν 20 κακοουρίαν παύσωμεν, διὰ τοῦτο καὶ νῦν θεσπίζομεν, μηδενὶ βουλευτῇ μηδὲ κατὰ μὲν καὶ αὐτὰς δωρεαῖς ἐξείναι δωρεῖσθαι τε, πλην ἢ μόνον κατὰ πραγματίας δωρεαῖς τρόπον ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν ἢ τῶν οἰκείων παιδῶν γνωμένης, ἢ κατὰ προικὸς πρόφασιν καθ' ὅσον 25 ἢ ἡμετέρα λέγει διάταξις καὶ θυγατρῶν ἐπιδιδόναι γαμομέναις. ἐπειτογε ἄλλως αὐτοῖς μὴ δύνασθαι δωρεῖσθαι πράγματα ἀκίνητα, ἀλλὰ ταῦτα μένειν αἰεὶ παρ' αὐτοῖς ταῖς βουλευτικαῖς ὑποκειμένα λειτουργίας, μόνης αὐτοῖς τῆς πράξεως συγκεχωρημένης, καὶ 30 ταύτης κατὰ τὴν τῆς νεαρῆς ἡμῶν διατάξεως παρατήρησιν. τὸν μὲν καὶ αὐτὰς δωρεῶν ἐχουσῶν τὴν ἰδίαν ἰσχύν, καὶ δυναμένους τῶν ἄλλων τῶν παρὰ τοῖς βουλευτῶν ποιεῖσθαι τὰς εἰρημένας μὲν καὶ αὐτὰς δωρεαῖς εἰς ἅπερ ἂν βουληθεῖεν πρόσποτα καὶ ὄρους αὐ- 35 ταῖς ἐντιθέναί καὶ ἀποτιτίσθαι, εἴ γε τοῦτο βουληθεῖεν, τῷ μετὰ τῷ περὶ τοῦ συμφώνου τῆς ἀνακλήσεως· μένειν μέντοι τὸ πρᾶγμα καὶ οὕτως ἐν τοῖς

v. 1 sq. argumentum notatur B² 47, 3, 48.

que donator voluerit, atque si qui hoc fecerint licere etiam renuntiare ipsi facultati ex paenitentia eiusmodi donationes revocandi et quascumque voluerint condiciones donationibus mortis causa inserendi, quemadmodum Iulianus vir sapientissimus statuit, id quod nos in trigesimo nono libro digestorum nostrorum perscripsimus (omnia enim brevier complexi sumus, cum quae a veteribus tum quae a nobis cauta sunt): hoc igitur cum scirent, existimaverunt ad eum modum quasdam mortis causa donationes sibi esse faciendas et inserendum secundum legem placitum, quo sibi ipsis potestatem auferrent donationem ex paenitentia revocandi aliamque conditionem si quae ipsis placeret his donationibus addendi, ut scilicet ultro liceret iis donationes a revocatione liberas facere itaque substantias suas imminuere.

I. Quamquam autem per ea quae iam sanximus omnia causa iis sublata est ultra tres uncias quicquam vel in testamento relinquendi vel per donationem alienandi, tamen ut etiam magis eorum fraudes perimamus, propterea nunc quoque sancimus, nulli curiali ne per ipsam quidem mortis causa donationem donare quicquam licere nisi per modum unius ante nuptias donationis pro se ipsis aut liberis suis faciendae, vel dotis causa in quantum nostra constitutio etiam filiabus nubentibus eam dare permittit. Neque enim aliter eos donare res immobiles posse, verum has semper apud eos manere curialibus muneribus obnoxias: ita ut sola venditio iis concessa sit, eaque secundum novellae nostrae constitutionis observationem. Ceterum mortis causa donationes vim suam habeant, liceatque ceteris praeter curiales mortis causa donationes quas diximus in quascumque voluerint personas facere et condiciones iisdem inserere et, si hoc voluerint, paenitentiae de revocando placito renuntiare. Res autem sic quoque in condicionibus

1 εἰ] eis L || leg. πράξαιεν? || 2 αὐτῷ τῷ L (B¹, hoc ipsum s) αὐτῷ τῷ M αὐτῷ B² || 3 ἐπὶ ταῖς τοιαύταις δωρεαῖς] huiusmodi donationem s || ἀνακληθεῖσθαι — 4 δωρεαῖς om. L || οὐδ' ἄλλως οὐδ' B² || 4 βουληθεῖεν] voluerit s βουληθεῖεν Heimbach (cf. ad v. 1) || ἐντάττεισθαι B || 5 ἐνομοθετῆ? L^a || 6 19^ο] tricesimo octavo s. Dig. 39, 6, 13 || 7 sq. ἐν βραχεῖ — διηγορευμένα om. s || 9 ταῦτα L || ὡθήθησαν M || ὡθήθημεν LB² || κατὰ] et secundum s || 11 ἐντιθέναί] inseri s || *τοῦ ἀναίρειν scripsi ex s || τὸ ἀναίρειν MLB, τὸ ἀναίρειν Haloander || 12 αὐτοῖς L || 13 προστιθέναί] addi s || 15 δῆθεν om. s || 19 καταλιμπάνειν M καταλιπτέιν L || 20 ἐτι καὶ Ms] καὶ om. L || 21 παύσωμεν L || διὰ τοῦτο καὶ νῦν om. s || 25 γνωμέναις M || καθ' ὅσον] secundum quantitatem ut s || 26 διάταξις]

donator voluerit, et si hoc actum fuerit, licentiam habere renuntiare et hoc ipsum posse per paenitentiam huiusmodi donationem revocare et quas voluerit condiciones inserere mortis causa donationibus, secundum quod Iulianus sapientissimus sancivit, hoc quod nos in tricesimo octavo libro nostrorum digestorum scripsimus (omnia enim comprehendimus): hoc igitur scientes aestimavimus oportere et secundum hunc modum fieri aliquas mortis causa donationes et inseri placitum secundum legem tollendi eis facultatem super donationem paenitentiam revocandi, aliam autem conditionem quae eis placet addi istis donationibus, ut exinde his liceat facere donationes revocatione liberas et ita suas imminuere facultates.

Etenim ex his quae dudum sancivimus omni causa sublata eis plus aliquid posse tribus uncias aut in testamento relinquere aut per donationis modum alienare, tamen ut adhuc et magis eorum malignitatem compescamus, sancimus nulli curiali neque per mortis causa donationem licere donare aliquid, nisi solum per ante nuptias donationis modum pro semet ipsis aut propriis filiis factae, aut per dotis occasionem secundum quantitatem ut nostra dicit constitutio et filiabus conferre nubentibus; namque aliter eos non posse donare res immobiles, sed has manere semper apud eos curiae subiectas administrationibus, sola eis venditione indulta, et ipsa secundum novellae nostrae constitutionis observationem. Mortis causa donationibus habentibus propriam fortitudinem, et valentibus aliis quam curialibus facere praedictas mortis causa donationes in quas voluerint personas et condiciones eis inserere et recusare, si hoc voluerint, paenitentiam de placito revocando; manere quidem causam et ita in mortis causa do-

fuit Cod. 10, 34, 4; cf. Kruegeri adnot. || 30 μόνους αὐτῆς L || 31 νεαρῆς ἡμῶν διατάξεως] fuit Cod. 10, 34, 5; cf. nov. XXXVIII pr. § 2 || 35 αὐτοῦς L

1 donatos V || 3 et Kriegel] set V || conditione V || 7 omni V || comprehendimus] in brevi et a veteribus et a nobis definita add. Beck || 9 donationis V || 12 addidi V, corr. Kriegel || 13 reuocare V, a revocatione Kriegel || 17 enim V^a || 18 tribus] a tribus V, autem in V || 20 malignitate compescamus V || 21 (idcirco et nunc) sancimus Kriegel || nulli] in illa V || 24 factae Kriegel] factas V || 25 quantitatem ut] quantum Beck || 26 alter V || 32 quam curialibus facere praedictas Kriegel] quae a curialibus fieri praedictis V || 35 *revocandi V

μόρτις καὶσα δωρεᾶς ὄροις (τοῦτο γὰρ προσρομοθετοῦμαι), καὶ τὰς τοιαύτας δωρεὰς ἰσχυρὰς τε εἶναι καὶ βεβαίαις. ὅπερ οὐ νῦν πρῶτον νομοθετοῦμαι, ἀλλὰ τὸ νομοθετηθὲν ἤδη καὶ νῦν δι' ἡμετέρας ἐρμηνεύομεν τε καὶ βεβαιούμεν φωνῆς ἐπὶ πάντων τῶν ἄλλων προσώπων, δῖχα μόνον ὡς εἴηται βουλευτῶν, καὶ τοῦτο διὰ τὴν περὶ τῶν δημοσίων σποιδίην.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάτα ἡμῖν καὶ τῷδε τῷ νόμῳ δηλούμενα ἢ σὴ ἐνδοξότης φυλάξαι σπενσάτω, μάλιστα πάντων τῆς ὠφελείας τοῦ δημοσίου πᾶσαν πρόνοιαν τιθεμένη. Dat. xv. k. Iun. Septimo imp. dn. Iustiniani Aug. anno XIII. Apione v. c. cons.

nationis condicionibus (hoc enim adicientes sancimus), (et) huiusmodi donationes validas esse et firmas. Et non modo prius sancimus, sed quod sanctum erat dudum, et nunc per nostram interpretamur et confirmamus vocem super aliis omnibus personis, exceptis dumtaxat solis sicut dictum est curialibus, et haec propter publicam industriam.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et hac lege manifesta sunt, tua gloria observare festinet, praecipue omnibus qui pro iuvamine publico omnem providentiam ponant. Dat. xv. kal. Iun. Septimo imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. [a. 539] Apione viro clarissimo consule.

ΠΠ

LXXXVIII.

Coll. VI tit. 14

ΠΕΡΙ ΠΑΡΑΚΑΤΑ-ΘΗΚΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑΣ ΕΝΟΙΚΩΝ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΑΝΑΡΤΗΣΕΩΣ ΧΟΡΗΓΙΑΣ ΑΡΤΩΝ.

Ἀυτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Ἀύγουστος Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν πραιτωρίων τὸ β', 20 ἀπὸ ὑπάτων ὀρδιναρίων καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Δίκης ἐναγχος ἀκρωμένων ἡμῶν (τοῦτο ὅπερ ἐπὶ τῶν βασιλείων δημοσίᾳ καθήμενοι πολλάκις πράττομεν) ἀνεφύη τις ζήτησις, ἣν διελύσαμεν αὐτίκα· τοιαῦτα δὲ μαθόντες ἐπισυμβαίνειν πολλὰ κοινῶ καὶ γενικῶ νόμῳ διορίσαι ταῦτα δίκαιον ὑπέλαβόμεν.

15 R DE DEPOSITO ET DENUNTIATIONIBUS INQUILINORUM, ET DE SUSPENDENDA ADMINISTRATIONE PANUM R

Idem Aug. Iohanni pp.

(Praefatio.) Litem nuper audientibus nobis (hoc quod in imperio publice sedentes multotiens agimus) orta est aliqua quaestio, quam resolvimus statim: huiusmodi vero discentes contingere multa communi et generali lege definire haec iustum arbitrati sumus.

CAPUT I.

Εἰ γὰρ τις παρὰ τινος λάβοι χρυσίον ἢ πράγματά τινα ἕτερα παρακαταθήκης λόγῳ ἐπὶ τισιν ὄροις, εἶτα

Nov. LXXXVIII (Authent. LXXXVIII = Coll. VI tit. 14: gloss.) Graece extat in *ML*, cap. 1.2 *B* 13, 2, 46. — *Epit. Theod.* 88 (inde *B*²), *Athan.* 6, 3. *Iulian. const.* LXXXI. c. *I summam habet Epitome* 18, 14 (*Zachariae Ius Gr. Rom. II* 406).

mortis causa donationis maneat (hoc enim insuper sancimus), et eiusmodi donationes validae sint atque firmas. Quod non nunc primum sancimus, sed iam dudum sancitum nunc quoque per nostram vocem interpretamur et confirmamus in omnibus reliquis personis, exceptis tamen solis, uti dictum est, curialibus, idque propter nostrum in fiscum studium.

Epilogus. Quae igitur placuerunt nobis et hac lege declarantur tua gloria servare studeat, ut maxime omnium utilitati fisci omnem curam praestet.

LXXXVIII.

DE DEPOSITO ET DENUNTIATIONE INQUILINORUM DEQUE SUSPENDENDA EROGATIONE PANUM.

Imp. Iustinianus Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio per Orientem iterum, ex consule ordinario et patricio.

Praefatio. Cum nuper litem audiremus (id quod in regia publice sedentes saepe facimus), quaestio quaedam exorta est, quam statim decidimus: sed eius generis cum multa contingere comperiamus, communi et generali lege haec definire par esse duximus.

I. Si quis enim ab aliquo aurum vel alias quasdam res depositi nomine sub condicionibus

1 τοῦτο γὰρ] τοῦτο γὰρ ἐστὶ (del. ἐστὶ) *M*^b, om. *M*^a || 3 ὅπερ οὐ νῦν πρῶτον] et non modo prius ε || 6 μόνον *L* || 7 καὶ τοῦτο] et haec ε || περὶ τοῦ δημοσίου *L* || 10 sq. πάντων — τιθεμένη] omnibus qui — ponant ε || τῆς ὠφελείας bis scr. *M* || 11 πᾶσαν *L*^s] om. *M* || subscr. praestat ε; dat. reliquis omissis *M*; ἐγράφη πρὸ ἰβ' καλανδῶν (add. Ἰοννίων) βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ ἰγ' ὑπατείας Ἀπώνος *Ath.* ἔξεφανήθη μὲν ἰοννίῳ ἔπειτα ἰγ' βασιλείας ὑπατείας Ἀπώνος (v. l. Ἀπώνος) *Theod.* dat. k. Iun. imp. Iustiniani *Iul.*^{uv} (om. *Iul. codd. cett.*) || 15 παραθήκης *Ath. Theod.* *B*² καταθήκης *index L* || 17 περὶ om. *Ath.* || 18 χορηγίας] πολιτικῶν *Ath.* || 20 ἐπάρχῳ *Scrimger* (ἐπάρχων τῶν πραιτωρίων dicit *B*²) || ὑπάρχῳ *ML* || πραιτωρίων om. *L* || 21 ὀρδιναρίων *Halander*] ὀρδιναρίῳ *ML* || πατρικίων *L* || 27 ὑπέλαβόμεν *L* || 28 Εἰ τις inc. *B* || λάβη *B* || 29 ἕτερα *M*] om. *LB*⁵

2 et add. *Kriegel* || 3 Et — prius] Quod non nunc primum *Kriegel* || 7 hoc *Kriegel* || publicam (cf. v. 10)] p. *V* publici *Beck* || 9 legem *V* || manifestata *Kriegel* || 10 omnibus qui] omnium *Kriegel* || iubamine *V* || 11 ponens *Kriegel* || 12 Septimo (i. e. Septimo Miliario urbis Constantinopolitanae in novo consistorio palatii Iustiniani, quae est constitutionis d. III. k. Nov. Decio cos. a. 529 in Codice subscriptio, vid. *Kruegeri* append. p. *46; cf. subscr. nov. *CXVIII*)] septimo *V* (*CP. vulg.*) || impr. *don.* iust. *V* || 13 clarissimo *V* || 15 De om. *V* || et de denuntiationibus inquilinorum *TV*³, om. *V*¹ || 13 panium *RT*^a || 23 in om. *RT* || 24 porta *V* || 25 discendentes *R*^a discerentes *V*³ || counting** (contingere corr. *V*³) suppl. *V*² in spat. vac. || 26 haec iustum] hoc iustum esse. *T*² vulg. || arbitrum *R*^a || 28 aliqua *R*¹ || 29 in] sub *T*

οὔτοι πραχθεῖεν, ἀνάγκην ἔχεται ἀποκαταστή-
σαι τοῦ χρυσίου ἢ τὰ πράγματα, τῶν ὄρων ἀπ᾽ ἐξω-
θεν οὐδενίαν οὐδενίαν παντελῶς ἀδείας οὐσης τισιν ἐξω-
θεν παραγγελίας χρῆσθαι καὶ ἐπέχει τὴν τῆς πα-
ρακαταθήκης ἀποκατάστασιν, ἥπερ καὶ ἄλλα πολλὰ
προνομία παρὰ τε τῶν πρὸ ἡμῶν νομοθετῶν παρὰ
τε ἡμῶν αὐτῶν δεδοται, ἀδεία γάρ ἐστι τῷ κω-
λύοντι τὴν ἀπόδοσιν τῷ μὴ πιστευθέντι τὴν παρα-
καταθήκην μὴ διανοχθεῖν, αὐτῷ δὲ περὶ τῶν πρὸς
αὐτὸν ἀμφιβολῶν τῷ τοῦ χρυσίου ἢ τὰ πράγματα λαμ-
βάνει μέλλοντι τὴν δίκην λαχθῆναι καὶ τοῦ δικαίου
καὶ τοῦ νόμου τυγχάνειν, ἄλλα μὴ διὰ ταύτην τὴν
αἰτίαν ζημίαις μεγάλας ὑπάγει τὸν τὴν διαμαρτυ-
ρίαν δεξάμενον, καὶ ἀναγκάζεσθαι ἢ defensionas ἀπαι-
τεῖν ἢ πράγματα ἔχειν καὶ μηδὲ ἐκόντα δύνασθαι
πρὸς τὸν παρακαταθέντα εὐγνωμονεῖν, εἰ δὲ τι
τοιοῦτο πράξειεν ὅπως (δεῖ γὰρ μὴ μόνῃ τῇ τῶν
ἀμαρτημάτων ἀρκουθῆναι κωλύσει, ἀλλὰ καὶ θεός
ἐπισείσει δίκαιον τοῖς παραβαίνουσιν), εἴτα ἀπώλειαν
συμβαλῆ τῶν πραγμάτων ἢ τῶν χρημάτων γενέσθαι
καὶ τοῦτο δεχθεῖν εἴτε ἄλλῃ οἰανόν τιμῆσαν περὶ-
στασιν, αὐτὸν ὄραν τὸν τὴν διαμαρτυρίαν στείλαντα
καὶ πρὸς γε καὶ ἀφ' οὗ γέγονεν ἡ τοιαύτη διαμαρτυ-
ρία τόκον τῶν χρημάτων τὸν ἀπὸ τρίτης ἑκατοστῆς
ἐπιγινώσκων τῷ λαβεῖν τὰ οἰκεία κωλυθέντι, οὐ μόνον
εἰ χρυσίον εἴη τὸ παρατεθειμένον μὲν ἀποδοθῆ-
ναι δὲ κεκαλυμένον, ἀλλὰ καὶ εἴτερα πράγματα
ἵνα τούτῳ τῷ δέει τῶν μεταίων τε ἅμα καὶ βασιλέων
τῆς εὐγνωμοσύνης ἐποχῶν ἀνθρώποι παύσωνται.

CAPUT II.

Ἀλλὰ καὶ ὅλον δὴ τοῦτο τοῦ περὶ τῶν παραγγελίων
καὶ θεωρησάσαι καὶ τάσαι κατὰ νόμον συνειδόμεν. ὁρῶ-
μεν γὰρ σφόδρα συνάξον τοῦτο ἐπὶ τῆς βασιλείδος
ταύτης μάλιστα πόλεως, καὶ τινες παραγγέλλοντας
τοῖς χορηγοῦσι τὸ δημόσιον σιτηρεῖον ἢ καὶ ψήφους
ποριζομένους παρὰ τοῦ τῶν ἀνόνων ὑπάρχον, βου-

deinde illi agant, necessitatem habeat omnem resti-
tuere aurum aut res, (et) condicionibus semel im-
pletis nulla omnino licentia sit aliquibus extrinsecus
interdictionibus uti et retinere depositi restitutionem,
cui et alia multa privilegia tam a praecedentibus
legislatoribus quam a nobis ipsis data sunt. Licentia
enim est prohibenti redditionem eum quidem cui
credutum est depositum non molestare, eum vero
de rebus quae in quaestione sunt qui aurum aut
res accepturus est litem sortiri et iustitiam et legem
promereri, sed ne per hanc causam damnis magnis
subiciat eum qui interdictionem suscepit, et compellatur
aut defensionibus expetere aut res habere et
non possit voluntarie cum deponente benigne agere.
Quodsi tale aliquid egerit (omnino enim oportet non
sola delictorum nos contentos esse prohibitione, sed
etiam timorem inferre iustum transgressoribus), sive
perditionem contigerit rerum aut pecuniarum fieri
et hoc probetur sive alium quemcumque fortuitum
casum, ipsum respicere qui contestationem direxerit;
insuper etiam ex quo facta est huiusmodi conte-
statio, usuras pecuniarum tertiam centesimae agno-
scere prohibentem accipere propria, non solum si
aurum fuerit quod depositum est restitui vero prohi-
bitum, sed et si aliae sint res: ut hoc timore
stultorum simul et perversorum maligne versandi iu
depositionibus homines cessent.

quibusdam acceperit, eae si impletae sint, ille utique necesse habeat aurum resve restituere, neve condi-
tionibus semel impletis ulla omnino licentia sit quibusdam extrinsecus denuntiationibus utendi et inhibendi
depositi restitutionem, cui quidem alia quoque privilegia multa cum a legislatoribus ante nos tum a nobis
ipsis data sunt. Licet enim ei qui restitutionem prohibet, nulla molestia exhibita ei cui depositum cre-
ditum est ipsi illi qui aurum vel res recepturus est, de quibus inter eos controversia est, litem movere
et quod iustum et legitimum est impetrare, neque vero propter hanc causam damnis magnis afficere eum
cui denuntiatum est, ut cogatur vel defensionibus petere vel negotia habere ac ne si velit quidem depositori
fidem praestare possit. Quodsi quid eiusmodi utique fecerit (neque enim delictorum prohibitione sola
acquiescere par est, sed etiam iustum timorem delinquentibus incutere), inde si forte res pecuniaeve
interierint idque probetur sive alius qualiscumque casus fortuitus ius acciderit, hoc ad ipsum qui denun-
tiationem misit pertineat; atque insuper etiam ex quo eiusmodi denuntiatio facta est, usuram pecuniae
tertiam centesimae praestet ei qui sua recipere prohibitus est, non solum si aurum sit depositum idemque
reddi prohibitum, sed etiam aliae res: ut hoc metu homines a vanis simul et invidiosis fidei praestandae
impedimentis absteineant.

II. Iam vero totum hunc locum qui est de denuntiationibus et perpendere et secundum legem con-
stituere placuit. Videmus enim hoc admodum frequentari maxime in hac regia urbe, ut quidam denun-
tiant iis qui publicas annonas ministrant vel etiam tesseras a praefecto annorum accipiunt, cum suspensi

1 πραχθεῖεν] agant ε || ἐχεται πᾶσαν M(ε) || ἐχέτω-
σαν L ἐχέτω B || 3 ἐξωθεν] τῶν ἐξωθεν Zachariae ||
4 χρῆσασθαι B || παραθήκης B || 5 ἐπειδήπερ Bf
πολλὰ om. Bf || 6 ἡμῶν] ἡμῶν αὐτῶν Bc || 8 ἀπόδο-
σαν M || τὸν μὲν πιστευθέντα LB || 9 μηδὲ ἐνοχλεῖν
Bc || 10 λαβεῖν Bf || 11 τὴν om. LB || 12 νομίμου B ||
14 defensionas M, defensionas L, διεκδικήσεις B || 15 δύ-
νασθαι] γενέσθαι L || 16 εὐγνωμονα L2 || 17 πράξειεν
B || 19 εἴτα ML] εἴτε L2B5 || 20 συμβαίνει B || 7] εἴτε
Bf || τῶν om. B || 24 τὸν] τῶν L1 || τρίτου Bc Theod. Ath.
(tertiam centesimae Iul.) || 26 παρατεθειμένον B || 27 εἰ
ML] ἢ B (εἴη cum Haloandro vulg.) || 28 εἴτερα τὰ πράγματα
Bc || 29 τῆς εὐγνωμοσύνης (ἀγνωμοσύνης L) ἐποχῶν
MLB] maligne versandi in depositionibus ε || 31 κατὰ
τὸν νόμον Bf || 34 ἢ om. Bc5 || 35 ποριζομένους L25
ποριζομένους ML1B || ἐπάρχον Bc || βουλομένης M

brüggen] eum libri || 6 licentiam V1 || 7 enim del. V2 ||
reditionem V || 8 depositum] depositum est R2 || mole-
stari R1 || 10 res] res aliquas R2T2 vulg. || 11 magis R1 ||
13 defensores R1T || 15 Quodsi] uel si V3 || egerit om. R1 ||
oportet et non T1 || 16 solum V || contemptos RT2 con-
temptibiles T1 || 17 timore R1 || transgressionibus T2 ||
sive] sui V1 || 18 perditionem R1 per conditionem T2, sed
littera eō erasae sunt || contigit R1 continget T2 || pec-
uliarum V1 peculiarium V3 || 19 quaecumque VT1 ||
20 *direxerit] dixerit libri || 21 etiam om. V || 22 ter-
tiam RT] usque ad tertiam V vulg. (usque ad s. v. ad-
scr. schol. T) || 23 prohibente T1 || accipere propriam —
30 et totum scr. R2 in ras. 2½ versuum || 24 aurum
T2 || quod] quidem T2 || 25 et om. R(2) || sunt V2
T2 || 27 cesset T1 || 30 rubr. De his qui denuntiant (de-
nuntiauerunt R) ut ciuiles annonae vel pensiones non
soluantur RT in marg. (ex Iul.) || Sed om. T || hoc —
31 et consti] in ras. R || 31 praeuidemus V2 || 32 frequen-
tibus hoc V hoc frequentari T || in om. R1 || praecipua
V2T || 34 anonas V || tesseras T || accipiunt V1 || 35 ano-
norum R || perfectio V1

1 deinde] qui deposuerunt add. T1 glossa, quae etiam
in R s. v. adscribitur, in textum intrusa || habeant T ||
*omne VT vulg., om. R || 2 aut] ut R1 || et hic inserui
(ante nulla add. vulg.) || 4 indictionibus T1 || 5 cui Osen-

λομένους ἀναρτηθῆναι τὴν χορηγίαν καὶ τὸν ἐντεῦθεν μόνον ὡς εἰκὸς τρεφόμενον ἀποστερηθῆσαι τῆς χορηγίας, δι' ἧς αὐτῷ πᾶσα πορίζεται τοῦ βίου πρόφασις. τὸ δὲ ἐν τούτου χαλεπώτερον καὶ δυσκολώτερον ἐκείνῳ ἐστὶ. πολλοὶ γὰρ τοῖς οἰκίας κεκτρημένοι κατὰ ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν βασκανιοῦντες, ἥνικα μέλλοιεν τὰ στεγνοῦμα παρὰ τῶν οἰκούντων λαμβάνειν, ἐπηρεάζουσιν ἐκαρτηρίας τοῖς ἐνοικοῦσι στέλλοντας, ὥστε μὴ καταβαλεῖν ἐπ' αὐτοῖς· οἱ δὲ ἄσμενοι ταύτας δεξάμενοι οἱ μὲν δι' ἀπορᾶν ἰσως κατασθίουσιν αὐτὰ, οἱ δὲ καὶ ἐκδημοὶ τῆς μεγάλης ταύτης γίνονται πόλεως, καὶ διαπίπτει παντελῶς ἡ τῶν στεγνοῦμα χορηγία τοῖς ἐντεῦθεν ὡς εἰκὸς καὶ μόνον ἀποτρεφόμενοις, καθάπερ φθάσαντες ἐπὶ τῶν πολιτικῶν σι- 1
1 τρεσιῶν εἰρήκαμεν. Οὐδενὶ τοῖνυν τούτου δίδο- 1
1 μιν ἀδειαν, ἀλλ' ἕκαστος εἴ τινα ἔχοι λόγον πρὸς τὸν ἰεῦθύονον τὸν αὐτοῦ, μὴ τούτω μὲν ἐπικαθευδέτω, τὰς δὲ ἀνελευθέρους καὶ βασκανίας ἀπάσης μετὰς ἐπινοεῖτω διαμαρτηρίας, ἢ γινωσκέτω ὡς εἴ τι τοιοῦτο πράξει καὶ παρὰ τὴν αἰτίαν τὴν αὐτοῦ δια- 2
2 πόσει ἢ τὰ τῆς χορηγίας τῶν ἄρτων ἢ τὰ τῆς τῶν ἐνοικίων δόσεως, τὸν ἐντεῦθεν αὐτὸς ὑποστήσεται κίνδυνον, ἥνικα διαμαρτηρίαν τοῖς ἐνοικοῦσιν ἢ τοῖς χορηγοῦσι τὸν ἄρτον στείλειεν ἢ ἀναστήσει τὸ σιτη- 2
2 ρέσιον. οὐδὲν γὰρ τούτων πράττεσθαι παντελῶς βου- 2
2 λόμεθα, ἀλλ' ἐξ οὗ τὰ τῆς διαμαρτηρίας πράξεις, θεσπιζόμεν αὐτὸν πᾶσαν ζημίαν θεραπεύειν τῷ κρι- 2
2 τῶν πραγμάτων, καὶ πρὸς γε καὶ τόκον τὸν ἀπὸ τρίτης ἑκατοστῆς ἐπιμυροῦσκειν τῶν χρημάτων ἢ πραγ- 2
2 μάτων, ἄπερ ἂν μὴ λαβεῖν δι' αὐτὸν ὁ κατὰ τούτον 3
3 τὸν τρόπον ἰδικημένος ἰσχύσει. καὶ μὴ τις ἀντιτι- 3
3 θῆτω τὰς defensiones, ὅτι παρέστιν αὐτῷ τῷ τῆς ἀπαιτήσεως κριτῶν δόντι defensio ἢ ἐπὶ τῆς παρα- 3
3 καταδήκῃς ἢ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀναλαβεῖν τὰ οἰκεία. οὐ γὰρ ἀπασιν ἐστὶ ῥάδιον ἐγγρητῆν ἐπὶ τῆ 3
3 σιῶνι παρέχειν, τῶν ἡμετέρων νόμων μηδεμίαν defen- 3
3 sionα παντελῶς ἀξιόλογον εἶναι τιθέντων εἰ μὴ μετ' ἐγγρητοῦ γένοιτο, ἐγγρητοῦ δὲ πάντως εὐπορεῖν οὐ 3
3 τῶν ῥαδίων οὐδὲ τῶν δυνατῶν εὐκόλως ἐστί. Διὰ

tionem (et) eos qui ex hoc solummodo forsā nutriuntur defraudari administratione, per quam ei omnis tribuitur vitae occasio. Huic autem rei severius et difficilius illud est. Multi enim domos possidentibus in hac felicissima civitate [inabitū] invidentes mox futuris pensiones ab inquilinis accipere calumniantur per interdictiones inquilinis dirigentes, ut non inferant eis; illi vero ultra eas suscipientes quidam propter inopiam forsā comedunt eas, quidam vero etiam exules a magna hac fiunt civitate, et decedit omnino pensionum ministratio his qui ex hoc forsā solo nutriuntur, secundum quod occurrentes in civilibus annis diximus.

1 Nemini igitur huiusmodi damus licentiam, sed unusquisque si aliquam habeat causam ad obnoxium sibi, non obdormiat, inliberalibus autem et perversitate omni plenis adspiret interdictionibus: cognoscat enim, quia si tale aliquid egerit et per occasionem eius ceciderit aut ministratio panum aut pensionum datio, ex hoc accidens ipse sustinebit periculum, mox quod interdictionem inquilinis et ministrantibus panem miserit aut suspenderit annam. Nihil enim horum agi omnino volumus, sed ex quo interdictiones egerit, sancimus eum omne damnum sarcire domino rerum, super hoc et usuram tertiam centesimae agnoscere pecuniarum aut rerum, quas non accipere per eum is qui secundum hunc modum laesus est valuit. Et neque aliquis opponat defensiones, quia praesens est ei exactio nisi domino danti defensionem aut in depositum aut in alius recipere propria. Non enim omnibus est facile fideiussorem praebere, nostris legibus nullam defensionem omnino ratam esse ponentibus nisi cum fideiussore fiat, fideiussorem vero omnino dandum idoneum non facile neque possibile passim est. Pro-

erogationem velint atque eum qui inde solum, ut ferme fit, aliter erogatione privare, ex qua ei omnis victus ratio suppeditat. Sed hoc etiam gravius atque difficilius illud est. Multi enim invidentes iis qui domos in hac felici urbe possident, cum pensiones ab inquilinis accepturi sunt, eos vexant denuntiationes inquilinis mittentes, ne illis solvant; at hi denuntiationibus libenter acceptis partim propter inopiam forte pensiones consumunt partim peregre ex hac magna urbe discedunt, itaque plane intercidit pensionum datio iis qui inde ut fit solum aluntur, sicuti modo de civilibus annis diximus. Nemini igitur huius rei licentiam damus, sed si quam habeat causam adversus eum qui sibi obnoxius est, ne ei causae indormiat atque iliberales potius et omnis invidiae plenas denuntiationes excoigit: aut sciat, si quid eiusmodi egerit atque sua culpa vel panum erogatio vel pensionum datio interierit, periculum eius rei se ipsum subiturum esse, cum denuntiationem inquilinis illisve qui panes ministrant miserit vel annonam suspenderit. Neque enim horum quicquam omnino fieri volumus; sed ex quo tempore denuntiationem fecerit sancimus eum omne damnum rerum domino resarcire, atque insuper etiam usuram praestare tertiam centesimae pecuniarum rerumve, quascumque propter inopiam accipere non potuerit qui hoc modo damno affectus est. Neve quisquam defensiones opponat, quippe ei ipsi, qui ius exigendi habeat, data defensionis cautione vel in deposito vel in reliquis sua recipere licere. Neque enim omnibus facile est fideiussorem ob defensionem praestare, siquidem leges nostrae nullam plane defensionem idoneam esse stant nisi quae per fideiussorem fiat, neque vero fideiussore semper frui facile est et sine negotio contingit.

1 sq. τὸν — τρεφόμενον] eos qui — nutriuntur § 5 τῆς M || κεκτρημένοι οἰκίας Bf || 9 καταβάλλειν cum Scrimgero vulg. || 10 οἱ μὲν om. Bf in lac. || 11 αὐτὸν? L¹ || καὶ M² om. LB || 13 ἀποτρεφόμενοις L² || 15 τούτου] huiusmodi § 17 αὐτοῦ libri] τούτω μὲν om. § 19 ἐπινοεῖτω B || 20 πράξαιεν B || 21 τὰ τῆς τῶν] τὰ om. B^c || 23 τοῖς] ἐν τοῖς L || ἦ] et § || τοῖς χορηγοῦσι M, τοῖς om. L || 24 ἀναρτησεί L ἐναρτησεί B || 25 παντελῶς LB⁵] om. M || 26 πράξαιεν Bf || 29 ἢ πραγμάτων om. L || 32 defensiones M, defensionias L διεδικήσεις B || 33 defensio M, defensionia L διεδικήσιν B || 35 ἐπὶ τῆ defensionium L ἐπὶ τῆ διεδικήσει B, om. § 36 τῶν om. B || defensio M, defensionia L ἐκδίκησιν B || 37 τεθέντων B

in bacis Bamb. II in actu R² al. in hac uti s. v. T² uti Bamb. I corr. (imbanchiti vulg. βασκανιοῦντες Cuiacius). Seclusi] invidentes Contius] non videntur (videtur R¹) libri || 6 futuris V¹ T¹] futuri sunt RT² futuri V³ || possessiones T¹ || calumpniatur R¹ || 7 interdictiones R || 8 ultra eos T¹ || 9 comedunt RV T || 10 etiam V] et RT vulg. || hac post civitate coll. T || fiunt vulg.] fuerit R¹ V fuerit RT² || 11 omnium T² || pensionum] possessio T¹ || hoc om. R¹ T¹ || 12 adcurrentes V¹ || 16 habeat R vulg.] habet VT || ad] aut T || 17 autem] aut R¹ a V || peruersitatem V⁴ T⁴ || 18 plenius R¹ || 19 quia sij] quasi T¹ || 20 aut (eius R¹) administratio R || panium T¹ pannum V⁴ || 22 quod] quidem R¹ qui R²] et] aut Beck || 27 pecuniarum] .p. V || 28 quas vulg.] quae RV T || non om. R¹ || per eum accipere T || his RV || 30 opponatur R¹ || quia] quia quae (quod V³) V || 32 propriam RV T || est om. T || 33 fideiussorem] vero omnino dandum idoneum add. T⁴ || omnino defensionem R || 34 fideiussione V fideiussione ex fideiussione corr. T || 35 vero] enim V || dare Beck || 36 passum V¹ || est] et R, om. T

1 et add. vulg. || ex om. RT || nitantur defraudari V || 2 ministrationem R¹ aministrationem R² || omnes R¹ || 3 seius R² **** R¹ || 4 multi Beck] multis libri || 5 inabitati R¹ Bamb. Ipr. inbaciti T¹ imbat.*** V¹ imbacati V³

τοῦτο τοίνυν ἐπ' ἀσφαλείᾳ τῶν ἡμετέρων ὑπερκόων βουλόμεθα ταῦτα παραφυλάττεσθαι ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον, ὥστε ἀθάνατον εἶναι ταύτης ἡμῶν τῆς νομοθεσίας τὴν ἀφέλειαν τῷ πολιτεύματι, διακρίνουσι μὲν ἡμῖν ἐν νῷ γενομένης, τὸν δὲ παρόντα νόμον κοινῇ ἀφέλειαν τῷ ἡμετέρῳ τεκούσης ὑπερκόω.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ Θεοῦ δηλούμενα νόμον ἔργῳ καὶ πέρασι παραδούνα καὶ εἰς τὸ διηνεκές 10 παραφυλάττειν σπευσάτω. Dat. k. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. Apione v. c. cons.

pterea igitur in observantiam nostrorum subiectorum volumus haec custodiri amodo et de cetero omni tempore, ut immortale sit huius nostrae sanctionis iuvamen reipublicae, iudicantibus quidem nobis in 5 mentem venientis, praesentem vero legem commune iuvamen nostris parientis subiectis.

(Epilogus.) Tua igitur eminentia quae placuerunt nobis et per hanc divinam manifestata sunt legem operi effectuique tradere et in perpetuum observare festinet. Dat. kal. Dec. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. Apione viro clarissimo [a. 539] consule.

ΠΘ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΝΟΘΩΝ.

LXXXIX.

Coll. VII tit. 1

15 R QUIBUS MODIS NATURALES EFFICIUNTUR SUI, ET DE EORUM EX TESTAMENTO SEU AB INTESTATO SUCCESSIONE R

Idem Aug. Iohanni pp. secundo.

Ἀποκράτωρ Ἰουστινιανὸς Ἀύγουστος Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν πραιτωρίων τὸ β', 20 ἀπὸ πάντων ὀρδινარიῶν καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Τὸ τῶν νόθων ὄνομα τῇ Ῥωμαίων νομοθεσίᾳ πρώην οὐ διεσπούδαστο οὐδέ τις ἦν περὶ αὐτὸ φιλανθρωπία, ἀλλ' ὡς ἐκφυλὸν τι καὶ παντελῶς ἀλλότριον τοῦ πολιτευμάτου ἐνομιζέτο· ἐκ δὲ τῶν 25 Κωνσταντίνου τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως χρόνων ἐν τοῖς τῶν διατάξεων ἐνεγραφε βιβλίῳ, εἶτα κατὰ μικρὸν εἰς μετριότητα καὶ φιλανθρωπον γνώμην οἱ ἀποκατόρθωτες μετελθόντες νόμους ἔθεντο, οἱ μὲν καὶ δίδασθαι καὶ καταλιμπάνεσθαι τι τούτοις παρὰ τῶν 30 πατέρων ἀξιοῦντες, οἱ δὲ καὶ ἐπινοοῦντες τρόπον δι' οὗ τῆς νοθείας ἀπαλλαγέντες τῆς ἐμπροσθεν γένοιτο γήσῳ καὶ τῆς πατρῴας περιουσίας διάδοχοι· καὶ

(Praefatio.) Naturalium nomen Romanae legislationi dudum non erat in studium, nec quaelibet circa hoc fuerat humanitas, sed tamquam alienigenum aliquid et omnino alienum a republica putabatur; a Constantini vero piae memoriae temporibus in constitutionum scriptum est libris, deinde paulatim in mediocritatem clementemque sententiam imperatores transeuntes leges posuerunt, alii quidem et dari et relinqui aliquid eis a patribus concedentes, alii quae autem etiam adinvenientes modum per quem naturali iure priori liberati legitimi fierent et paternae substantiae successores; paulatimque etiam ad nepo-

Nov. LXXXIX (= Coll. VII tit. 1: gloss.) Graece extat in ML, cap. 8 in B 28, 4, 48; cap. 12 § 2-6. 13. 15 fuisse in B 32, 2, 4 testantur B^s et Tipucitus). — Epit. Theod. 89 (inde B² 28, 4, 48; Epitome legum 24, 34. 37. 38. 41-43), Athan. 11, 4 (et inde in paratitlis § 5 et 10. 9 § 17. 13 § 13). Iulian. const. LXXXI.

Propterea igitur ad securitatem subiectorum nostrorum haec custodiri volumus inde ab hoc tempore in omne futurum aevum, ut immortalis sit rei publicae utilitas huius nostrae legislationis, quae ut iudicanti-bus nobis in mentem venit ita praesentem legem ad communem utilitatem subiectis nostris peperit. Epilogus. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur ad opus et effectum adducere et in perpetuum observare studeat.

LXXXIX.

DE NATURALIBUS LIBERIS.

Imp. Iustinianus Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio per Orientem iterum, ex consule ordinario et patricio.

Praefatio. Naturalium liberorum nomini in legislatione Romana olim opera data non erat neque ulla ei humanitas favebat, sed tanquam peregrinum et plane alienum a republica existimabatur: a Constantini vero piae memoriae temporibus in libris constitutionum scriptum est, deinde paulatim imperatores ad moderationem et humaniorem sententiam progressi leges tulerunt, quibus alii ut illis a patribus ali-quid daretur et relinquatur permiserunt, alii etiam modum invenerunt quo priore naturalium condicione liberati et legitimi et paternae substantiae heredes fierent; ac sensim etiam ad nepotes legislatio processit,

2 περιφυλάττεσθαι B^c || 4 τὴν om. B^c || 5 ἡμῖν (ὑμῖν B^c) καὶ ἐν B || γενομένης M(ς) γενομένην (γενο-μενον L^a) LB || 6 τεκούσης M] τεκούσαν B, om. L || 11 subscr. om. M, praestant s, Iul.^{so} et Iul. Haenelianus, Ath., Theod. || k. Sept. Iul. Ath. (μηρι σεπτεμβριῳ Theod.) || k. Dec. s || CP. imp. — cons. s) imp. dn. Iustiniani pp. augus. anno XIII (XIII Haenelianus) Iul. βασιλείας Ἰουστινιανῶ τὸ γ' ὑπατείας Ἀπίωνος Ath. ἔπει τῆς βασιλείας γ' ὑπατεία Ἀπίωνος Theod. || 15 rubr. Περὶ νόθων Theod. || 20 ἐπάρχῳ ML, corr. Scrimger || 21 ὀρδι-ναρίῳ ML, corr. Habander || πατρικίων L || 22 Τὸ τῶν νόθων ὄνομα M Ath. Theod. (ς) Τὸ τῶν νόθων ὄνο-ματι L || ἡ ὀρμαίων νομοθεσία L || 26 Κωνσταντίνου] Cod. 5, 27, 1 || 32 νομοθεσίας L

1 obseruantia R || 2 amodo R || 3 ut] et R¹ || 4 iuuamur V¹ T¹ in nostram R¹ || iudicant (indicant V) libri, corr. Contius || quidam V || 5 mente V² || *uenientes libri || praesentem] et praesentem V || communem V¹ T¹ || 6 iuuamur T¹ || *parientem libri || 9 nobis om. V || manifiesta RT || 11 subscr. unus praestat Bamb. I || dnn. iustinianus Bamb. || 12 XIII] XII Bamb. || 15 naturas R || 22 nomen] nomen secunde legis V¹ || legislationis R² || 23 in studio Beck || 24 haec T || fuerat RT vulg.] fuit V || alienigerum R || 25 et om. R¹ || omni modo R || 26 vero om. T || 28 in vulg.] om. RVT || imperatoris V¹ || 29 clari T¹ || 30 a om. R || 31 mo-um R¹ || 33 successores om. R¹

κατὰ μικρὸν καὶ εἰς ἐκρότους προῆλθον αἱ νομοθεσίαι, καὶ ἐπειδὴ καὶ εἰς τοὺς ἡμετέρους τε καὶ εἰς τοὺς μικρῶ πρό ἡμῶν ἀφικόντο χρόνους, πολλὴν τὸ πρῶγμα τὴν ποικίλιαν ἐδέξατο. καὶ ἡμεῖς γὰρ διπλοῦν ἔσχομεν σπουδασμα, πολλοὺς τε εἰς ἑλευθερίαν ἀγαγεῖν ἀνθρώπους ἐκ τῆς ἐμπροσθεν δουλείας καὶ τε νόθων εἰς γνησίους ἀναφέρων· οὐ γὰρ τῷ τιμωροῦσθαι τε καὶ ἀπαγορεύειν προσεχτέον, ἀλλὰ (τῶ) τὸ κάμνον ἰασθαι καὶ φεγγειν μὲν τὸ κακὸν εἰσίσκειν δὲ πανταγόθεν τὸ ἀμεινον. ἐπειδὴ τοίνυν τινὰ μὲν ἐν τῷ τῶν διατάξεων βιβλίῳ, ὅπερ ἐξ ἀπάσης τῆς ἐμπροσθεν τῶν βασιλευόντων νομοθεσίας ἠθροίσαμεν, περὶ τῶν νόθων γέγραπται παίδων, τινὰ δὲ καὶ ἐν τῷ τῶν ἐπιτρόπων γενόμενοι λόγῳ περὶ τούτων τὰ μὲν ἐνομοθετήσαμεν τὰ δὲ εὐρομεν ἤδη καταγεγραμμένα, καὶ ἡμεῖς δὲ αὐτοὶ πολλὰς ἐποιήσαμεθα περὶ τούτων διατάξεις, τὰς μὲν ἐν τῷ τῶν εἰρημένων ἀθροίσματι διατάξασθαι τὰς δὲ καὶ μετ' αὐτῶ, ἵνα μὴ τὸ πρῶγμα διεσπαρμένον ἦ, καλῶς ἔχειν ὡρίθημεν ἐν μιᾷ διατάξει τὸ πᾶν συναγαγεῖν, ἥτις ἀντὶ πάντων ἀρκέσει τὰ περὶ τῶν νόθων διορθῶσαι τε καὶ νομοθετῆσαι.

CAPUT I.

Πρόδηλον γὰρ ἔστιν, ὡς τῶν ἀνθρώπων οἱ μὲν ἑλευθεροὶ τε ἅμα καθεστῶσι καὶ ἐν γνησίοις εἰσίν, οἱ δὲ τοῦτο πρότερον οὐκ ἔχοντες ὕστερον γίνονται ἐκ τε δουλευόντων εἰς ἑλευθέρους ἀνιόντες καὶ ἐκ νόθων εἰς γνησίους, οἱ δὲ νόθοι τε εἰσίν αὐτόθεν καὶ τινὲς εἰσιν αὐτοῖς διαδοχαί, τοῖς δὲ οὐδὲ τὸ γοῦν νόθον ἐμπορέει, ἀλλὰ καὶ τούτων περήρασην ἀνάξιοι. δεῖ τοίνυν ἡμᾶς οὕτω ποιήσασθαι τὴν διάταξιν, ὥστε μηδὲν ἀγνοῆσαι τῶν προσηκόντων ἐπὶ τῶν νόθων κρατεῖν. ἐροῦμεν δὲ ἀρχόμενοι τοῦ νόμου, τίνες μὲν καθεστῶσι νόθοι, τίσι δὲ τρόποις προῖασιν εἰς γνησιότητα (ὧν τοὺς πολλοὺς ἐξέυρομεν ἡμεῖς), τίνες τε εἰσίν αἱ τούτων διαδοχαί, καὶ ὅπως μὲν ἡ παλαιότερῃ ἤρῃσαστο τούτους μικρῶς, ὅπως δὲ ἡμεῖς τινα ἀνθρώπων παραλειφθήσεται δὲ οὐδὲ ἐκείνο τὸ εἶδος οὐδὲ τῆς τῶν νόθων ἀξιοῦσθαι παρὰ τῶν νόμων καθάπερ εἴρηται προσηγορίας. Ἡ μὲν οὖν φύσις ἐξ ἀρχῆς,

et quoniam ad nostra quoque et quae non multum ante nos fuerunt tempora pervenerunt, magnam varietatem res accepit. Etenim nos duplex studium adhibuimus, ut multos homines et ex pristina servitute in libertatem perduceremus et ex naturalibus inter legitimos referremus: neque enim ut vindicemus et vetemus agendum potius quam ut medeamur ei quod laborat et malum fugiamus, inveniamus undique quod melius sit. Quoniam igitur nonnulla in libro constitutionum, quem ex omni priorum imperatorum legislatione collegimus, de naturalibus liberis scripta sunt, nonnulla etiam cum de tutoribus ageremus de his partim sanximus partim iam repperimus absoluta, atque ipsi quoque multas de his constitutiones fecimus, alias in dictarum constitutionum collectione alias etiam post eam: ne res dispersa maneat, par esse duximus in unam constitutionem totum argumentum congerere, quae instar omnium sufficiat ad ea quae naturales spectant et emendanda et constituenda.

I. Manifestum enim est hominum alios simul et liberos et legitimos esse, alios eo prius carere postea potiri, cum et a servis ad liberos et a naturalibus ad legitimos ascendant, alios ilico et naturales esse et nonnullas successiones habere, alios denique ne naturalium quidem conditione frui, sed ea quoque indignos videri. Itaque constitutionem nos ita facere oportet, ut nihil eorum quae de naturalibus valere debeant ignoretur. Iniunctum igitur legis ita faciemus ut dicamus, quinam sint naturales, et quibus modis ad legitimorum ius procedant (quorum nos maximam partem excogitavimus), quaeque sint eorum successiones, et quomodo antiquitas eos acerbè tractaverit nos autem humaniter agamus; ac ne illud quidem praetermittetur, quosdam ne naturalium quidem appellatione, uti dictum est, a legibus dignos haberi. Atque

1 αἱ νομοθεσίαι] huiusmodi legislationes § 2 ἐπειδὴ καὶ] καὶ om. § 3 πολλῶν] καὶ πολλῶν L § 5 τε εἰς] τε καὶ εἰς L § 7 ἐλευθερίας L^a § 7 τῶ] τοῦ L § 7 τε om. L § 8 τῶ add. Zachariae § 10 καμνίσασθαι L^a § 9 utitur proverbio ἔφηνον κακὸν εὐρον ἀμεινον § 10 διατάξασθαι βιβλίῳ Cod. 5, 27 § 13 ἐγγράφεται L § ἐν τῷ τῶν ἐπιτρόπων γενόμενοι λόγῳ (i. e. Cod. 5, 28 sqq.) ML (utriusque libri lectio cetera) in libro institutorum § 15 καταγεγραμμένα L § 18 μετ' αὐτῶ] nov. XVIII c. 5. XIX. LXXIV § 19 ἦ L^a § 21 διορθῶσαι M § 22 ἔστιν om. L § 29 οὕτω M § διὰ τοῦτο L § 30 μηδὲν] nullus (i. e. μηδένα) §; leg. μηδένα μηδέν? § ἀγνοῦσθαι coni. Zachariae § 32 δὲ] τὲ L § 33 τὲ M(ς) δὲ L vulg. § 36 παραληφθήσεται L § τίνες L (cf. ad §) § 37 παρὰ τῶν νόμων om. §

1 proferunt R¹ transierunt V || ad huiusmodi R^a || legis nes (sic) V¹ || quoniam] ἰ qui s. v. T² || 3 causas R¹ || 5 ex priore] et ex priore RT || 7 interdicto R¹ ||

tes processerunt huiusmodi legislationes, et quoniam in nostra tempora venerunt et eorum qui paulo ante nos fuerunt, multam varietatem causa suscepit. Nos enim duplex habuimus studium, plurimos in libertatem perducere homines ex priore servitute et ex naturalibus ad legitimos elevare: nos enim ultio et interdictio respicienda est, sed quod est in necessitate curandum est, et fugiendum quidem quod malum est, inveniendum vero undique quod melius est. Quia igitur aliqua quidem in constitutionum codice, quem ex omni priorum imperatorum legislatione collegimus, de naturalibus scripta sunt filii, quaedam vero in libro institutorum de his aut nos constitui-mus aut iam perfecta comperimus, et nos ipsi plurimas fecimus de his constitutiones, alias quidem in praedictarum collectione constitutionum alias autem etiam postea: ne causa dispersa sit, bene se habere credidimus in una constitutione totum colligere, quae pro omnibus sufficiat ea quae de naturalibus sunt corrigere atque sancire.

Palam namque est, quia hominum alii quidem liberi simul consistunt et inter legitimos sunt, alii vero hoc prius non habentes postea fiunt et ex servis ad liberos ascendunt et ex naturalibus ad legitimos, alii vero ex hoc ipso naturales sunt et quaedam eis successiones existunt, alios autem neque naturales esse decet, sed etiam hoc monstrantur indigni. Oportet igitur nos ita facere constitutionem, ut nullus ignoret quae possunt in naturalibus valere. Dicimus autem incohantes legem, qui consistunt naturales, quibusque modis procedunt ad legitimos (quorum plurimos invenimus nos), et quae sunt horum successiones, et quomodo quidem vetustas usa est his amare, quomodo (vero) nos humane. Nec illud quoque relinquatur, quod quidam nec naturalium digni fiunt, sicuti diximus, appellatione. Natura si-

respienda Beck] despicienda (despitiendum T) libri || 9 vero] est vero R || est om. R¹ || 10 alia R² || codicem R^a || 11 imperatorum om. R¹ || 12 quaedam om. V¹ || 13 uero in libris V³ in libris (libros V^a) uero V¹, uero om. R || institutorum] instituto*** V¹ institutionum V³ vulg.; leg. constituti tutum? || autem nos RV³ || 15 fecimus om. R || constitui**** V¹ constitutionibus R¹ T¹ V³ || 16 constitutionum] totum colligere add. R^a || 17 ne] et ne V || 18 credimus RT || constitutionum R || quae pro] in T¹ || 19 sufficient RT¹ || 20 colligere R² || 22 namque est T vulg.] est namque RV || omnium R¹ || quidem alii T^a || 23 liberi] liberi quidem R^a || 24 fuerit R¹ || 25 attendunt R¹ || 26 hoc om. R¹ || ipsi T || 27 ei T || 28 hoc] in hoc V || 32 quibuscumque T || 33 et quae vulg.] atque RVT || 35 uero addidi (autem add. Beck) || hos T^a || 36 *quod quidam] qm̄ i. e. quoniam RVT qn quidem (i. e. quando quidem?) s. v. V, qui vulg. (cf. ad §) || 37 fuerit RV

ήνικα τὰ περι τῆς τεκνογονίας ἐνομοθέτει τῶν γραπτῶν οὕτω κεμένων νόμων, ἀπαντας ὁμοίως μὲν ἐλευθέρους ὁμοίως δὲ εὐγενεῖς προήγαγε. τοῖς γὰρ δὴ πρῶτοις γονεῦσιν οἱ πρῶτοι παῖδες ὁμοίως μὲν ἐλευθέροι ὁμοίως δὲ γήσιοι παρὰ τῆς δημιουργίας ἐγένοντο. πόλεμοι δὲ καὶ μάχαι καὶ ἡδοναὶ καὶ ἐπιθυμίαι τὸ πρᾶγμα κατήγαγον εἰς ἀλλοιότερον σχῆμα. δουλείαν μὲν γὰρ ἐξέειρε πόλεμος, νοθείαν δὲ ἀφροσύνη ἐκπίπτωσι, ὁ νόμος τὸ αὐθις τὰ τοιαῦτα τῶν ἀμαρτημάτων ἰωμένους ἐλευθερίαν τὴν τοῖς δουλεύουσιν ἐμηγαθήσατο καὶ πολλὰ γε περι τούτων ἐπραγματεύσατο τρόπους εἰσηγημένους μοῖοις· αἱ δὲ βασιλικαὶ διατάξεις ἀνέψαξαν τοῖς οὖν ὀρθῶς γινόμενοις τὰς ἐπὶ τὸ γήσιον ὁδοὺς. ὅπερ οὐ παρέργως οὐδὲ ἡμεῖς νομοθετοῦμεν, οὐδὲ τοὺς ὑπηκόους τοῦδε τοῦ νόμου παρημελημένως κατακοῦειν βουλόμεθα.

1 Γνήσιοι μὲν οὖν προῖσαι διάδοχοι ἀνθρώποις ἐξ ὧν συνάλλαττοναι γάμων ἢ μετα προικῶν συμβολαίων ἢ καὶ τούτων χωρὶς, οὕτω πρὸς τὰς θηλείας τῶν ἀρρένων συνιόντων, ὥστε ἐξ ἀρχῆς ἔχειν πρὸς αὐτὰς γάμων γησίον διάθεσιν. καὶ γούτο γὰρ σκορανοῦμενον ἡμεῖς ὀρώμεντες νόμῳ διεκρίναμεν, τί μὲν ἐπὶ τῶν ὑπὸ τῆς τύχης εἰς ἀξίας ἡμενῶν, τί δὲ ἐπὶ τῆς μέσης δὲ ταύτης τῶν ἀνθρώπων καταστάσεως πρᾶττεσθαι δεῖ πρὸς ἀπόδειξιν γάμων γησίων, τί δὲ τῷ λοιπῷ συγκριθεῖσθαι πλήθει. ὥστε τῶν (ἐκ τῶν) γάμων τούτων προιόντων αὐτόθεν εἰσὶν αἱ διαδοχαὶ προόδηλοι, καὶ εἴ γε ἐν τοῖς γησίοις ἀριθμηθεῖεν, εὐδὴς ὁ νόμος ὑψηλείται τοὺς τῶν διαδοχῶν τρόπους πολλὰ περὶ τούτων πραγματευσάμενος. τὸ μὲν οὖν γησίον οὕτω πως ἔχει, τὸ δὲ μὴ τοιοῦτον, ἀλλ' ἐλευθέρων μὲν οὐκ ἐκ νομίμων δὲ προελθὼν γάμων, ἢ καὶ ἐν δουλείᾳ τεχθῆν, εἰ ἐλευθερίας μὲν ἀξιοθεῖη μείνει δὲ νόθον, τούτο τρόποι ποιμίλοι πρὸς γησιότητα φέρονται, οὓς διαιριθμησάμενοι οὕτω καὶ τὰ λοιπὰ νομοθετήσομεν.

quidem ab initio, dum de filiorum procreatione sanciret scriptis nondum positus legibus, omnes similiter quidem liberos similiter autem produxit ingenuos. Primis namque parentibus primi filii similiter quidem liberi similiter autem legitimi a creatura fiebant. 5 Bella vero et lites atque libidines et concupiscentiae causam deposuerunt ad aliud schema. Servitutem namque invenit bellum, naturales autem castitatis casus; lex autem rursus huiusmodi delicta curans libertatem servis molita est et multum de his tractavit modos introducens dena milia; imperatoriae vero constitutiones aperuerunt his quae non recte facta sunt ad ius legitimum vias. Quod non transitorie neque nos sancimus, neque subiectos hanc legem neglegenter audire praecipimus.

1 Legitimi siquidem successores procedunt hominibus ex nuptiis quas contrahunt aut cum dotalibus instrumentis aut etiam absque his, sic ad feminas masculis convenientibus, ut ab initio habeant ad eas nuptiarum legitimarum affectum. Et hoc enim in calumnia positum nos respicientes lege discrevimus, quid in his quidem qui fortunae dignitate proveci sunt, quid autem in mediocri hoc hominum statu agendum sit ad demonstrationem legitimarum nuptiarum, quid vero deinceps permittum est plebi. Quapropter nuptiis procedentibus ex hoc ipso sunt successiones certae, et si inter legitimos connumerentur, mox lex introducitur successionum modos, plurimum quo de his tractans. Legitimum siquidem ius sic se habet; quod vero non est huiusmodi, sed liberum quidem non tamen ex nuptiis procedens legitimis, aut etiam in servitute natum, si libertatem quidem meruerit, manserit autem naturale, hoc modi varii ad ius legitimum ferunt, quos enumerantes sic etiam reliqua sancimus.

CAPUT II.

Πρῶτος μὲν οὖν τρόπος αὐτοῖς γησιότητος ὑπῆρχεν ὁ καὶ τὰς πόλεις εὐθις ἀπέλαθ, ὃν Θεοδοσίος ὁ τῆς εἰσεβούς τε καὶ νέας εἰσηγήσατο μνήμης. νενομοθετῆται γὰρ ὑπ' αὐτοῦ τὸ δύνασθαι τοὺς νόθους παῖ-

Primus itaque modus eis legitimis iuris existens civitatibus mox utilis, quem Theodosius piaie et novae introduxit memoriae. Sancitum namque est ab eo, ut possit naturales filios aut omnes aut aliquos

natura quidem ab initio, cum quae ad procreationem liberorum spectant sanciret, scriptis legibus nondum latis, omnes aequae et liberos et ingenuos produxit. Primis enim parentibus primi filii pariter et liberi et legitimi a rerum creatore obtigerunt. Bella vero et pugnae et libidines et cupiditates in statum longe alium rem deduxerunt. Servitutem enim bellum, naturalium condicionem castitas amissa protulit; ac rursus lex eiusmodi peccatis medelam afferens libertatem servis molita est, multumque in his laboravit sescentis modis introducendis; imperatoriae vero constitutiones iis qui non iuste nati sunt vias ad ius legitimorum aperuerunt. Quod neque nos obiter sancimus, neque subiectos nostros huic legi neglegenter obtemperare volumus. Atque legitimi quidem successores hominibus ex nuptiis procreantur quas contrahunt vel cum instrumentis dotalibus vel etiam sine iis, siquidem masculi feminis ita iunguntur, ut ab initio animum legitimas nuptias cum iis contrahendi habeant. Nam hoc quoque cum calumniis expositum videremus lege distinximus, quid in iis quidem qui fortuna ad dignitates evecti sunt, quid autem in medio hoc hominum statu ad legitimas nuptias probandas agendum sit, quid denique reliquae multitudinis concessum sit. Itaque qui ex his nuptiis procreantur eorum ilico successiones manifestae sunt, ac siquidem inter legitimos numerentur, statim lex successionum modos ostendit, quae multum in his laboravit. Legitimi igitur ita fere se habent, qui vero tales non sunt, sed liberi quidem nec tamen ex legitimis nuptiis procreati, vel etiam in servitute nati, si libertate dignati naturales maneant, hos varii modi ad ius legitimorum adducunt, quibus enumeratis etiam reliqua sanciemus.

II. Atque primus modus illis legitimorum iuris praesto erat qui idem civitatibus statim utilis extitit, quem Theodosius piaie recentiorisque memoriae introduxit. Sancitum enim est ab eo, ut filii naturales

1 ἐνομοθέτει τῶν Mε] ἐνομοθετήτο L || 3 δὲ om. L || 9 τε] autem ε || 10 οἰόμενος L¹ || 13 ἡρώξαν L || γενομένοις cum Scrimgero vulg. || 17 οὖν om. L || 19 οὕτω ταῖς ἀληθείαις πρὸς τὰς θηλείας L || 21 γὰρ om. L || 22 νόμῳ] nov. LXXIV c. 4 || 23 ἐπι ML || ὑπὸ L || ὑπὸ τῆς (τῆς om. L) τύχης εἰς ἀξίας ML] fortunae dignitate ε || 24 ἐπὶ Hombergk ex ε || ὑπὸ ML || 25 δεῖ om. L || 26 τῶν ἐκ τῶν γάμων τούτων (vel ἐκ γάμων τοιούτων) Zachariae] τῶν γάμων τούτων ML, τούτων om. ε || 29 τῶν om. L || διαδοχῶν ML, corr. Haloander ex ε || 32 προελθῶν L^a || 33 εἰ Lε] om. M || 34 *μελοῖν ML || 37 γησιότητος L²ε (cf. 432, 26) | γησίους M γησίους L¹ || ὑπῆρχεν ὁ καὶ Zachariae] ὑπῆρχε καὶ L ὑπῆρχθη καὶ M exists ε || 38 Θεοδοσίος] Cod. 5, 27, 3 || 39 νέας] λίξέως add. L^a

1 de om. V¹ || sancire R¹ || 2 scriptum T¹ || 3 produxerit R || 4 filiis V^a || 8 naturalis VT¹ || 11 modus V¹ || imperatorie R¹ || 12 apperuerunt RT¹ || facte V || 14 legem] legenter T¹ || 19 aut] at T¹ || his om. T² || 20 ut] aut T^a || 21 effectum R¹ T^a || in om. R¹ || 22 legem R¹ || *decrevimus libri || 23 quid] qui V¹ || eis T || 24 mediocri T || hoc om. V || hominis statui agendum fit T || 26 quod T || plebi] geri V || 27 nuptiis] nuptias V¹; leg. nuptiis his? || 30 contractans R || 31 est] est ius T^a || 32 tantum RVT^a || legitimis R¹ T^a || 34 hoc om. R¹ || modo uariari R² T || 36 sancimus vulg. || 37 eius R est vulg. || 39 sanctum V¹ || 40 alios V

δὲς ἢ πάντας ἢ τινὰς ἐπιδίδουσι τοῖς βουλευτηρίοις ἢ τὰς θυγατέρας ἀρμόζειν βουλευταῖς. καὶ ἐπειπερὸ ὁ τρόπος οὗτος οὐχ ἀπλήρην εἶχε τὴν νομοθεσίαν, ἀλλὰ ποικίλως τὰ τε περὶ τῶν ἐπιδόσεων εἰρητὰ τὰ τε περὶ τῶν διαδοχῶν, πῶς τε αὐτοὶ καὶ τίνων κληρονομῶσι καὶ παρὰ τίνων αὐθις κληρονομοῦνται, δίκαιον ᾤθημεν τοῦτο δὴ πρῶτον τὸ τῆς νομοθεσίας διαθέντες κεφάλαιον οὗτος ἐπὶ τοὺς λοιποὺς τρόπους τοῦ ἐἶς γνησιότητα φέρουτας ἐλθεῖν· τὰ γὰρ ἐκίθδεν εὐ- 1
1 κολα παντοίως ἐστίν. Εἴ τις τοίνυν εἴη νόθων 10
παιδῶν πατὴρ, εἴτε βουλευτὴς ὢν εἴτε ἐλεύθερος βου-
λῆς, ἀδελφὸν ἔξει τοῦτους ἢ τινὰς ἐξ αὐτῶν (εἴτε γνη-
σίαν παιδῶν εἴη πατὴρ εἴτε καὶ μὴ μόνον δὲ νόθων) ἐπιδίδουσι τῷ βουλευτηρίῳ, κἂν εἰ τυχὸν illustri- 15
ἀξίας εἴεν οἱ παῖδες ἐπικλημμένοι, πλὴν εἰ μὴ τηλι-
καυτὴς ἦκερ ἀνθρώπου, κἂν εἰ βουλευτὰ καθει-
στήκεσαν, ταύτης ἐλευθέρους ἐποίησε τῆς τύχης. ὁ δὲ
τῆς ἐπιδόσεως τρόπος εἴτε γένοιτο παρὰ τοῦ πατρὸς 20
ἔτι περιούτος, ἤνικα τις ἐν κοινῷ τὸν νόθον ἐπιδόει
(τοῦτο γὰρ ἐπὶ Φιλοκάλῳ πέπρακται νόθῳ παιδί, 20
βουλευτῇ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐν τῇ Βοστρονῶν γενο-
μένῳ καὶ τοῦτο αὐτὸ ἀνεπίουτος κατὰ τὴν ἐκείσε
θεῖαν καὶ οὕτως αὐτὸν ἐπιδεδωκότος, καθάπερ ἡ
Λέοντος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως γεγραμμένη φησι 25
διάταξις), εἴτε οὐν κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον γένοιτό
τις ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀμνηστῆς βουλευτῆς, εἴτε αὐ-
τὸν ὁ πατὴρ ἐπὶ πράξεως νουμημάτων ἐπιδόει, εἴτε
τελευτῶν ἐν διαθήκῃ γράμειν δέιν γίνεσθαι βουλευ- 30
τὴν, εἴτα ἐκεῖνος ἔλθῃ τὴν γραφὴν, γνήσιος εἰδὸς
γίνεται τῆς νοθείας καθάπερ ἀπληλαγμένους. εἰ δὲ 30
καὶ τελευτήσαντος τοῦ πατρὸς αὐτῶν ὁ παῖς ἢ οἱ
παῖδες ἐπιδόειν, οὐκ οὔσης μέντοι γνησίας γονθῆς, καὶ
οὕτως ἔσονται γνήσιοι τε καὶ βουλευταί. ὥστε πατὴρ
μὲν καὶ ὑπόντων γνησίαν ἐπιδόσει τῇ βουλή τὸς
οὐχ ἡ γνησίους παῖδας, ὁ δὲ αὐτομάτως εἰς τοῦτο ἰὼν 35
τριπλαῖα μόνον ἀκουσθήσεται, ἤνικα ἂν οὐδεὶς τῶν
γνησίων παιδῶν ὑπέη. οὕτω μὲν οὐν τὰ τῶν ἐπι-
δόσεων ἔστω, τὸ διαφόρως νομοθετηθῆν ἡμῶν εἰς
τὸν παρόντα νόμον ἀποθεμένων. οὐχ ἀπλῶς δὲ οὐδὲ

offerre curiis aut filias curialibus copulare. Et quoniam iste non simpliciter habuit legislationem, sed varie et de oblationibus dictum est et de successione, quomodo ipsi et quorum heredes existant et qui rursus ad eorum hereditatem accedant, iustum credidimus hoc primum legislationis disponentes capitulum ita ad reliquos modos qui ad legitimum ius ferunt accedere; quae enim inde sunt facile omnino esse dicere.

1 Si quis igitur fuerit naturalium filiorum pater, sive curialis existens seu liber a curia, licentiam habebit hos aut quosdam ex eis, sive legitimorum sit filiorum pater sive etiam non sed solummodo naturalium, offerre curiae, licet forte illustris dignitatis sint filii suscepti, nisi tamen talis quae homines, licet curiales sint, ab hac fortuna liberos facit. Oblationis autem modus, sive fiat a patre adhuc superstitite, cum quispiam in commune filium offert (hoc namque gestum est in Philocalo naturali filio curiali a patre in Bostrena civitate) et hoc ipsum dicit secundum inspectionem ibi factam et ita eum offert, sicut a Leone pia memoriae scripta dicit constitutio, sive ergo secundum hunc modum fiat aliquis a patre pronuntiatum curialis, sive eum pater sub gestis monumentorum offerat, sive moriens in testamento conscribat oportere fieri curialem, deinde ille amplectatur scripturam, legitimus mox fiet naturalium iure omnino liberatus. Sive etiam [a] mortuo patre semet ipsum filius aut filii offerant, non existente quidem legitima sobole, etiam sic erunt legitimi et curiales. Proinde pater quidem etiam existentibus legitimis offeret curiae non legitimos filios; qui vero per semet ipsum ad hoc procedit, tunc solummodo audietur, cum nullus legitimorum filiorum existit. Hoc itaque de oblationibus sit, quod indifferenter sancitum est a nobis in hac praesenti lege reconditum. Non autem simpliciter neque for-

vel omnes vel aliqui curiis offerri aut filiae curialibus coniungi possint. Et quoniam hic modus non simpliciter lege constitutus, sed varie tam quae ad oblationes quam quae ad successiones pertinent dicta sunt, et quomodo illi et quorum heredes existant, et qui rursus ipsorum heredes sint, par esse existimavimus hoc quidem legislationis capite primum disposito ad reliquos modos qui ad ius legitimorum ducunt 1 venire: quae enim inde sequuntur prorsus expedita sunt. Si quis igitur naturalium liberorum pater sit, sive curialis sit sive liber a curia, licentiam habebit eos vel aliquos eorum (sive legitimorum liberorum pater sit sive non sit sed naturalium solum) curiae offerendi, etiamsi forte liberi illustrem dignitatem adepti sint, dum ne talem quae homines, quamvis curiales essent, ea conditione liberos esset factura. Oblationis autem modus sive a patre adhuc superstitite fiat, cum quis in publico filium offert (id enim in Philocalo filio naturali actum est curiali a patre in Bostrena civitate reddito, qui quidem et hoc ipsum in theatro eius loci pronuntiaverit et ita eum obtulerit, quemadmodum Leonis pia memoriae scripta constitutio dicit), sive quis igitur hunc in modum fiat a patre pronuntiatum curialis, sive eum pater actis interpositis offerat, sive moriturus in testamento scripserit oportere eum curialem fieri ac deinde ille scripturam amplectatur, statim legitimus fit conditione naturalium plane liberatus. Quodsi etiam defuncto patre filius vel filii se ipsi offerant, legitima tamen prole non relicta, sic quoque et legitimi et curiales erunt: ut pater quidem vel si praesto sint legitimi curiae oblaturus sit liberos non legitimos, qui vero sua sponte ad hoc fertur, tum tantum audientur sit, quando nullus ex legitimis liberis praesto sit. Atque ita oblationes se habeant, cum quod dispersim sancitum erat, nos in praesenti lege reposuerimus. Nec

9 εύκολα παντοίως ἐστίν] facile omnino est dicere s || 13 εἴη παιδῶν L || 14 illustrias L ἰλλουστρίας M || 16 καθ' ἑστέαν L || 17 ἐποίησι] facit s; malim ἐποίησι ἂν (cf. Iul. c. 309 per quas — a conditione relaxati fuis- sent) || 21 Βοστρονῶν (cf. s)] βοστρονῶν M βοστρινῶν (sic) L | γενομένη om. s || 22 ἀνεπίουτος et 23 ἐπι- δεδωκότος Hombergk] ἀνεπίοντι (ἂν εἰπόντι L) et ἐπι- δεδωκότι ML dicit et offert s || 25 διάταξις] Cod. s, 27, 4 || 26 sq. εἴτε — ἐπιδόει om. L || 30 εἰ δὲ] sive (i. e. εἴτε?) s || 31 οἱ om. L || 34 καὶ M] om. L || 37 οὕτω] hoc s || 38 διαφόρως] indifferenter s || εἰς] ὡς M

1 offerre R || 2 habuerit V || 3 obligationibus R¹ est om. R¹ || et de successione om. V¹ || 4 ipsi R¹ V¹ et ipsi V¹ T¹ || et quorum (heredes in spat. vac. add. V²) et quorum heredes V¹, corr. V³ || 5 et om. R¹ || *ad eorum hereditatem] ad ius eorum hereditatum RV ad ius

eorum hereditarium T vulg. || accedunt RT || 6 instam V¹ || credimus R || legislationibus V || 8 fuerant V¹ || quem R || inde] postea s. v. V³ || 10 rubr. Si quis filios naturales curie dederit (dedit T²) RT² in marg. || naturalium fuerit T¹ || 12 sive om. R¹ || 14 dignitas R¹ || 15 tantum R¹ || talis] dignitas add. T, sit dignitas add. R² || 18 im commune V || *offerret libri offerat Beck (cf. ad 22) || 19 haec T || filocalo V philocalo R || 20 bustrena RVT || 21 factam ibi T || 22 offerret R¹ T¹ a] et a T¹ scriptura R¹ || 23 sive] si vero T¹ || 24 enm] cum R¹ V¹ || 25 iestis V || offerret R || 27 fiat R² faciat R¹ || 28 liberatur R¹ || Sive] leg. Si vero? || a om. vulg. || 29 aut] a... V¹ offeratur R¹ || 30 quidam V || etiam] et R², om. V || 32 offerret R² offerret R¹ offerat V offerre T offert vulg. || non om. T¹ || 33 per] se per R² || 34 auditur V || 35 obligationibus R¹ legationibus T¹ || 37 fortuite V] fortune RT

ὡς ἔτυχε τὸ τῆς ἐπιδόσεως ἔσται· δεῖ γὰρ καὶ τοὺς τρόπους ποιῆσαι φανεροὺς καθ' οὓς ἐπιδοθήσονται. 2 Ἐὶ μὲν οὖν τις ἐκ τινοσ ὁμοῦτο πόλεως, εἴτε βουλευτῆς εἴτε ἑλευθερος τῆς τοιαύτης εἴη τύχης, ἔξεστι τὸν ἑαυτοῦ νόθον ἐπιδοῦναι τῷ βουλευτηρίῳ τῆς πόλεως ἐκείνης ὄθεν ὄρητο. εἰ δὲ οὐ πολίτης οὐδὲ αὐτὸς καθεστικός, ἐκ χωρίου δὲ τινοσ ἢ κόμης ὀμομηται, ἐκείνη παρὰ τοῦ πατρὸς ἐπιδοῦσθω τῇ πόλει ἢ ἑαυτὸν ἐπιδοῦσθω, ὅφ' ἦν τὸ χωρίον ἢ τὰ τῆς κόμης τελοίη. προῦθλον δὲ, ὡς εἰ μὲν ὁ πατὴρ αὐτὸν ἢ πάππος ἐπιδοίη ἢ καὶ τις τῶν ἀνωτέρω προγόνων, καὶ γνησίους ἔχων παῖδας τοῦτο πράττειν ἰσχύει· εἰ δὲ αὐτὸς τις ἑαυτὸν ἐπιδοίη, τοῦτο ἐπιμεν, ἥνικα μὴ ἕτεροι γνήσιοι καθεστῶσιν ἀδελφοί. 3 Ἐὶ μὲντοι τις τῶν ἐπιδοῦναι δυναμένων τοὺς ἑαυτοῦ νόθους τοῖς βουλευτηρίοις ἢ ἐκ τῆσδε τῆς μεγάλης ὄρητο πόλεως ἢ ἐκ τῆς ἑτι προεσβυτέρας Ῥώμης, τοῦτω δίδοιμν ἀδειαν εἰς ἦν ἂν βούληται μηρόπολιν τὴν ἐπιδοῦναι ποιήσασθαι. καὶ τοῦτον εἶναι τὸν κανὼνα καὶ ἐπὶ θυγατέρων, ὥστε ἀροῦσιν αὐτὰς βουλευταῖς ἢ ἐκ τῆς πόλεως αὐτῆς, ἔξ τῆς ὄρηται ἢ ὅφ' ἦν τὸ χωρίον ἢ ἡ κόμη τελοίη, ἢ εἰ τις ἑλευθερος ἄμα καὶ Ῥωμαῖος ἢ Βυζάντιος εἴη, τινὶ τῶν βουλευτηρίων ἑτέρος οἰασθήποτε, μητροπόλεως μόντοι. Καὶ οὕτως ἡμῖν τῶν βουλευτηρίων μέλει καὶ οὗτος ὁ τρόπος ἀρῆσκει τῆς γνησιότητος, ὅτι δίδοιμν τῷ βουλευτῇ νόθων ὄντι μόνων παῖδων πατρί, κἄν ἐκ δοίλης αὐτοῦσ σχολῆ, καὶ ἑλευθεροῦν καὶ ἐπιδοῦναι τῇ βουλῇ κατὰ τὸ ἐμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένον· καὶ ἔτι μειζόνος τὸ πρᾶγμα νομοθετοῦμεν, ὥστε κἄν εἰ μὴ ὁ πατὴρ ἐπιδοίη, ἑλευθερος δὲ ἄπαξ ὁ παῖσ βούληται, δύνασθαι καὶ ἑαυτὸν ἐπιδοῦναι τῷ βουλευτηρίῳ, δηλαδὴ κανὼνα γνησίας οὐχ ὑπόσεσ γονῆσ.

tuite oblatio est; oportet enim et modos facere manifestos secundum quos offerantur. 2 Si quis igitur ex qualibet oriatur civitate, sive curialis sive etiam liber huiusmodi sit fortuna, licebit ei suum naturalem offerre curiae illius unde oritur civitatis. Si vero non civis nec ipse consistat, sed ex villa quadam aut vico sit oriundus, illi a patre offeratur civitati aut semet ipsum offerat, sub qua civitate villa aut vicus tributa persolvat. Palam vero est quia, si quidem pater eum aut avus offerat aut aliquis ascenduntium parentum, et liberos habens filios hoc agere poterit; si vero ipse quispian semet ipsum offerat, hoc permittimus, cum non alii legitimi sunt fratres. 3 Si tamen aliquis offerre volentium suos naturales curiis aut ex maxima oriatur civitate aut ex seniore Roma, huic damus licentiam in quam voluerit metropolim oblationem celebrare. Et hanc esse regulam etiam in filiabus, ut iungat eas curialibus aut ex civitate ipsa, ex qua orti sunt aut sub qua villa aut vicus tributa persolvat, aut si quis liber simul et Romanus aut Byzantius fuerit, cuicumque curialium alterius cuiuspiam, metropolis tamen. Sic itaque nobis curialium diligentia est et iste modus placet iuris legitimi, quia damus curiali naturalium existentium solummodo filiorum patri, licet ex ancilla eos habeat, et liberos facere et offerre curiae secundum quod praedictum est. Et adhuc amplius de causa sancimus, ut vel si non pater offerat, liber autem semel filius fiat, possit et semet ipsum offerre curiae, etiam hic legitima non existente prole.

CAPUT III.

Καὶ ἐπειδήπερ ποικίλως καὶ τὰ ἐπὶ τῆς τῶν τοιούτων προσώπων διαδοχῆς νομοθετήται, οὐκ ἀποτρόπον δοκῶν ἐστὶν ἡμῖν καὶ τὰ περὶ τῆς διαδοχῆς, καθὰ προεπιπόντες ἐφθάρμεν, διορίσασθαι. Ἐὶ τοῖνυν τις νόθος κατὰ τοῦτο τὸ σχῆμα (τὸ ἐκ τῆς ἐπιδόσεως φαιμέν) γένοτο βουλευτῆς, ἔσται τῷ πατρί καὶ

Et quoniam varie etiam de huiusmodi personarum successione sancitum est, non videtur absurdum nobis et de successione, sicut praediximus, terminare. Si quis igitur naturalis secundum hoc schema (id est oblationis) fiat curialis, erit patri et ab intestato

vero simpliciter neque fortuito oblatio fiet: nam et modos quibus offerendi sint manifestos facere oportet. 2 Si quis igitur ex civitate aliqua oriundus sit, sive curialis sive liber sit ab eiusmodi condicione, licet ei filium suum naturalem curiae urbis illius unde ortus erat offerre. Si vero ne ipse quidem civis sit, sed ex agro aliquo vel vico oriundus, illi civitati a patre offeratur vel se ipse offerat, sub qua ager vel vicus censetur. Manifestum autem est, si eum pater vel avus vel quis etiam ex ulterioribus proavis offerat, etiamsi legitimus liberos habeat eum hoc facere posse; si quis vero se ipse offerat, id permittimus, nisi alii legitimi fratres adsunt. Si quis tamen eorum qui filios suos naturales curiis offerre possunt vel ex hac magna civitate vel ex veteri Roma oriundus sit, huic licentiam damus cuicumque velit metropolim oblationem praestandi. Atque haec regula valeat etiam de filiabus, ut eas iungat curialibus vel ipsius civitatis ex qua ortus est vel sub qua ager aut vicus censetur, aut si quis liber simul et Romanus vel Byzantius sit, curialibus ex curia aliqua alterius cuiuscumque civitatis, metropoleos tamen. Atque adeo nobis curiae cordi sunt et hic modus iuris legitimorum placet, ut concedamus curiali, qui naturalium solum liberorum pater sit, etsi eos ex serva susceperit, et liberos eos facere et curiae offerre secundum ea quae antea a nobis dicta sunt; atque etiam amplius ea de re sancimus, ut etsi pater non offerat, filius vero semel liber sit factus, is se ipse curiae offerre possit, nimirum in hoc quoque casu dum ne legitima proles praesto sit.

III: Et quoniam varie etiam de huiusmodi personarum successione sancitum est, non alienum visum est nobis etiam quae ad successionem pertinent, sicuti prius diximus, definire. Si quis igitur filius naturalis secundum hanc formam (dicimus per oblationem) curialis fiat, is patri et ab intestato et ex testa-

4 εἴτε ἑλευθερος] sive etiam liber ε || ἔξεστι] licebit ei ε; τῷ πατρί et ante ἐπιδοῦναι vv. ἢ τῷ νόθῳ ἑαυτὸν desiderat Zachariae || 6 ὄρητο — 7 ἡ κόμη] L^s || om. M || οὐδὲ ὁ πατὴρ ante οὐδὲ αὐτὸς inseri malit Zachariae || 7 δὲ τινοσ L^s || δὲ τινοσ ἑλευθερος L^a vulg. || 9 ἐπιδοῦσθω M || 10 ὡσ εἰ M^s || ἐπει L || 11 καὶ om. ε || 12 γνησίους] liberos ε || 13 ἰσχύει] poterit ε || εἰ δὲ M^s || εἰ δὲ καὶ L || 16 τοῦ βουλευτηρίου L^a || τῆσδε (et 17 ἐτι) om. ε || 21 ὄρηται] orti sunt ε || ἢ om. L¹ || 22 ἢ om. L || 23 et 25 βουλευτηρίων] curialium (i. e. βουλευτῶν) ε || 25 ἡμῖν τῶν] ἡμῖν καὶ οὕτως μόντοι L || οὗτος L^s || οὗτος M || 26 νόθω L¹

quod offeruntur V || 3 qualibus T¹ || oriatur om. V || 4 fortuna sit R || 5 eis T || 6 non] nec V vulg. || cuius curiis R¹ || nec om. V vulg. || 7 sed] si V¹ || villa] nulla V¹ || ille V || 8 auferatur T¹ || 9 persolvat al., persolvit vulg. || 10 quia si] quasi V || 11 habens filios scr. V² in ras., habens om. T || 12 si vero] sive R¹ || ipse] filius s. v. add. V³ || 13 hec T || 15 tantum R¹ || 19 ut] aut R^a || eos V¹ || 20 ortae Beck perperam || 21 persolvat V || persolvat RT || 22 bizantius R² T¹ bisantius R¹ V || cuique V¹ cuiuscumque R² || curialium om. V || 23 tantum R || 24 diligentia est — 28 de causa san] scr. R² in ras. 4 vv. || placeat V || 25 quia] quod R⁽²⁾ T² || curiali Beck] curialium libri || 27 libera R⁽²⁾ || 29 ut om. R || si non] sine R¹ || 34 etiam om. R || de] in R, om. V¹ || 35 sancitum] concessum V || 36 determinare R || 38 testato R¹

1 oblatio est Heimbach] oblatione libri || 2 secundum

ἐξ ἀδιαθέτου διάδοχος καὶ ἐκ βουλήσεως, οὐδὲν ἀποικῶς τῶν γνησίων, καὶ ἐκ δωρεᾶς λαμβάνειν δυνάσθω τοῦ πατρὸς, οὕτω μόντοι ὥστε μὴ πλεῖον ἔχειν τῶν ἐξ ἀρχῆς γνησίων ἐνὸς τοῦ τὸ πάντων ἐλάχιστον ἔχοντος. ἀπαξ δὲ καταδεξαμένους ἐκείνους τὴν ἐπίδοσιν καὶ διὰ τοῦτο εἰς γνησίων ἀναβαίνειν οὐκ ἐπίμεν abstinatēv ἐναντοῖς τῆς τῶν πατέρων κληρονομίας, ἣ δοκεῖν δῆθεν τὴν δωρεάν τῆν εἰς αὐτοὺς γενομένην καὶ στερεῖδειαν ἢ αὐτῶν ἀγίαναι καὶ τῆς τύχης ἀναχωρεῖν μόνοντες μὲν γὰρ βουλεῖται τὸ καταλειμμένον ἢ δωρημένον κατὰ τὸ ἐμπροσθεν ἡμῶν εἰρημένον ἔξουσι μέτρον. εἰ μόντοι γε ἐξ ἀρχῆς παραιτοῦντο τὴν ἐπίδοσιν τὸ μόνον ἐλείθεροι κἂν ἐν νοθείᾳ τοῦ γενέσθαι πλουσιώτεροι καὶ βουλεῖται προκρίνοντες, εἴτα φανεῖν ὅστρον ἢ εἰς ὀλόκληρον ἢ ἐκ ἀέρου νεμόμενοι τὰ δωρηθέντα ἢ καταλειφθέντα αὐτοῖς πράγματα ἢ καὶ ἐκποιήσαντες, ἐπέξονται πάντως τῆ βουλευτικῆς τύχης καὶ ἀκοντες, ἵνα μὴ νοθεύοντες ἡμῶν φανεῖν τὴν νομοθεσίαν, καὶ τὰ μὲν κέρδη θηροῦμενοι τὰ προσάσει τῆς ἐπιδοσσεως, ἀποσειόμενοι δὲ τὴν τύχην δι' ἣν τῶν κερδῶν ἠξιώθησαν. καὶ ταῦτα ὁμοίως νομοθετοῦμεν ἐπὶ τε ἀρρένων ἐπιδομένων τῆ βουλή ἐπὶ τε τῶν γαμουμένων βουλευτικῆς θυγατρῶν. οὐδεμίαν οὕτως διαφορᾶς, εἴτε δι' ἀρρένων τῆς βουλείας παίδων εἴτε διὰ τῶν ἐπὶ ταῖς θυγατρᾶσι γαμβρῶν τὸ βουλευτήριον αἴξιν βούλοιο καὶ τὸ γε ἐπ' αὐτῶν διὰ τῶν ἐκείνων παίδων καινὸς προσιθῆναι τοῖς προτέροις βουλευτᾶς τοὺς ἐκείνων υἱοῦς.

CAPUT IV.

Τὸν δὲ κατὰ ταιαύτην αἰτίαν εἰσποιούμενον τῆ γνησιότητι παῖδα αὐτῶ μόνον τῶ φύσαντι νόμιμον ἀποτελοῦμεν, οὐ μὲν καὶ τῆ τρίτῃ αἰτίᾳ συγγενείᾳ τοῦ πατρὸς (φαμέν δὲ τῶν τε ἐξ ὧν ἐκείνος γέγονε τῶν τε ἐκατέρωθεν τῶν τε ἐξ αὐτοῦ προελθόντων) ποιούμεν αὐτὸν ὡς εἰς τινας μηχανήματος συγγενῆ. θεοπίστομεν γὰρ ὥστε τὸν ἐπιδομένον τῶ βουλευτήριῳ φρεσικὸν υἱὸν μόνον τῶ πατρὶ γνήσιον γίνεσθαι διάδοχον, μηδεμίαν μόντοι μετουσίαν ἔχειν εἰς τοὺς ἀνιόντας ἢ κατιόντας ἢ ἐκ πλαγίου συγγενεῖς adgnatos ἢ cognatos τοῦ πατρὸς, ἢ τινα ἔχειν μετουσίαν

successor et ex voluntate, nihil dissimilis legitimis, et ex donatione percipere poterit patris, ita tamen non amplius habeat uno horum qui ab initio legitimi sunt et inter omnes minus habente. Cum semel autem illi susceperint oblationem et propterea ad ius legitimorum ascenderint, non sinimus eos abstinere se patrum hereditate aut videri quasi donationem in se factam et ratam habitam ab eis relinquere et fortuna recedere: manentes itaque curiales relictam aut donatam, sicuti dudum a nobis dictum est, habebunt mensuram.

1 Si vero ab initio refutaverint oblationem, manere liberos praeponentes licet naturales quam fieri ditiores et curiales, deinde videantur postea aut in totum aut ex parte possidere res donatas vel relictas sibi aut etiam alienare, tenebuntur omnino curiali fortuna etiam invitati, ut non adulterari nobis videantur legislationem et lucra quidem venientur quae occasione oblationis sunt, repellant autem fortunam propter quam lucra promeruerunt. Et haec similiter sancimus et in masculis oblati curiae et in filiabus nubentibus curialibus: nulla existente differentia, sive per masculos quispiam curiae munia agat sive per generos curiam in filiabus augere voluerit et per illorum filios novos adicere prioribus curialibus filios eorum.

mento heres sit, nullo pacto dissimilis legitimis, atque ex donatione patris capere possit, ita tamen ut non plus habeat quam eorum qui ab initio legitimi fuerunt unus qui omnium minimam partem habeat. Ubi autem illi semel oblationem acceperunt et propterea inter legitimos relati sunt, non permittimus iis ut abstineant se ab hereditate parentum aut videantur scilicet donationem in ipsos collatam et ab ipsis agnitam relinquere et a conditione illa recedere: manentes enim curiales quod relictum vel donatum est secundum eum quem prius diximus modum habebunt. Si vero ab initio oblationem recusent, malintque liberi manere quamvis naturales quam ditiores esse, postea autem appareat eos vel in totum vel pro parte possidere res ipsis donatas vel relictas vel etiam alienasse, omnino curiali fortunae quamvis invitati erunt, ne videantur legem nobis adulterare et lucra quidem oblationis causa proposita captare, fortunam autem propter quam lucris digni habiti sunt aspernari. Et haec similiter sancimus tam in masculis curiae oblati quam in filiabus quae curialibus nubunt: ut nulla sit differentia, sive quis per masculos curiae munera subeat sive per generos filiabus coniunctos curiam augere et quantum in ipso est per filios illarum novos curiales prioribus illorum filios addere velit.

IV. Filium autem ex tali causa ad ius legitimorum adductum ipsi genitori soli legitimum reddimus, neque vero etiam triplici illi cognationi patris (dicimus et eorum ex quibus ille natus est et qui ex lateribus sunt et qui ex ipso sunt prognati) eum tamquam ex machinatione quadam cognatum facimus. Sancimus enim, ut naturalis filius curiae datus soli patri legitimus sit successor, neve vero quicquam commune habeat cum ascendentibus vel descendantibus vel a latere iunctis adgnatis vel cognatis

2 δυνάσθω M (poterit s) δυνάμενος L || 4 ἐνός ἐν οὐ? L¹ || 7 abstinatēv M] ἀναχωρεῖν L || αὐτοῖς L || 13 ἐπίδοσιν Ls Ath.] δόσιν M || τὸ] τοῦ L¹ καὶ L² || 14 κἂν M] καὶ L || πλουσιώτεροι] καὶ πλουσιώτεροι L || 15 προκρίνονται εἴτα φανεῖναι L || 24 εἴτε οὕτε L^a || 25 βουλεῖται L^b || 26 τῶ βουλευτήριῳ L¹ || 27 τὸ γε ἐπ' αὐτῶ om. s || ἐκείνων L || 28 βουλευτᾶς] curialibus (i. e. βουλευταῖς) s || 32 τρίτῃ αἰτίᾳ] extraneae s triplῆ αἰτίᾳ con. Zachariae || 39 adgnatus M adgnatus L || 40 cognatus L κογνάτους M || τινα] ἐκείνους τινὰ L² s

10 relictam T || 12 refutaverit R¹ || ablationem R || 13 liberi vulg. || ditiones T¹ ditiores R¹ donationes V || 14 ***antur R¹ || in om. T¹ || 15 possideres V^a || relictam R¹ V || sibi om. R¹ || 16 omnino] aut omnino R¹ || fortune V || 18 venantur T¹ ueneretur R¹ uenerentur R² || 19 sunt] fuerit V || 20 lucram V^a || meruerunt V^a promerentur T || Et] Set V || 21 et in masculis] et om. RT || 23 masculus V^a || munie V¹ munera V³ T³ || 24 agit R || agere R¹ || uolunt T || 30 sq. per — etiam extra] scr. R¹ in ras. unius versus || 32 cognatione R || et ex] et om. R¹ || 33 extroque T || sunt V vulg. || sint RT || 35 enim om. V || 37 tantum R || partium V || 38 ex om. V || latere V² in ras. || 39 illos] alios T || aliquid RV] aliquos T aliquid vulg.

1 legitimis dissimilis R || 2 ita] *a V¹ || tantum R || 3 eorum R² || 4 habenti RT || 6 eas V¹ || 7 se om. V

εις την εκείνων διαδοχήν, τὴν ἴσην καὶ αὐτῶ διδόν-
 τες προνομίαν, ὥστε καθάπερ αὐτὸς ἐκείνοις οὐ γίνε-
 ται διάδοχος, οὕτω μηδὲ ἐκείνους εἰς τὴν αὐτοῦ καλεῖ-
 σθαι διαδοχήν, πλὴν εἰ μὴ γράψωεν ἡ αὐτὸς ἐκείνους
 ἢ παρ' ἐκείνων γραφεῖν. μόνω γὰρ τῶ πατρὶ γίνον-
 ται γνήσιοι καὶ συγγενεῖς εἶναι πιστεύονται.

pium ad illorum successionem, aequum etiam ei dan-
 tes privilegium, ut sicut nec illis sit iste successor,
 nec illi ad eius vocentur successionem, nisi forte
 scripserit aut ipse illos aut ab illis scribatur. Soli
 5 enim patri fiunt legitimi et cognati esse creduntur.

CAPUT V.

Νομοθετητέον δὲ τίνες τοῖς οὕτω γενομένοις γνη-
 σίοις ἀποτελοῦνται διάδοχοι. εἰ μὲν γὰρ σχοίη παῖδας
 ὁ τοιοῦτος ἢ ἐγγόνους ἀπὸ γνησίων αὐτῶ γενομένους
 γαμετῶν, καὶ εἰκότως καὶ βουλευτὰς καθεστῶτας, πάν-
 10 τως αὐτὸν διαδεχέσθωσαν· τί γὰρ νομιμώτερον γνη-
 σίσιον παῖδος πρὸς πατρίαν διαδοχήν; εἰ δὲ γε παῖ-
 δας ἔχοι μὴ βουλευτὰς ὀτεδήποτε γενομένους αὐτῶ,
 τρικανὰ τὸ νόμιμον μέτρον εἰς τὴν βουλήν τε καὶ
 τὸ δημόσιον ἀφικνεῖσθω, τὸ λοιπὸν δὲ ὅσον ἂν εἴη
 15 εἰς ἐκείνους τοὺς παῖδας τοὺς ἢ βουλευόντας ἤκτω.
 εἰ δὲ καθόλου μηδεμίαν τῶν αὐτῶ καθεστήκοι γοῆν,
 τελευτήσῃ δὲ ἀδιάθετος, τὸ μὲν ἐνναούγκιον ἢ βουλή
 καὶ τὸ δημόσιον ἐχέτωσαν κατὰ τὸ πρόηρ δὴ τοῦτο
 παρ' ἡμῶν νενομοθετημένον, εἰς δὲ τὸ λειπόμενον
 20 τριούγκιον οἱ ἐκ τοῦ νόμου καλούμενοι πάντες ἤξου-
 σιν, ἢ εἴπερ διάδοχο ἐπὶ τοὺς γραπτοὺς ἐλεύσεται
 κληρονόμος. ἅπαξ γὰρ αὐτὸν γενομένον βουλευτήν
 ὁ νόμος λαβὼν καὶ ἐγγράφως τῶ βουλευτηρίῳ καὶ
 τὰς διαδοχὰς αὐτοῦ καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν τεταγμέ-
 25 νην ἐδώκε τοῦ βίου διαδοχήν τε καὶ πορείαν. εἰ δὲ
 τις ἢ τῶν ἐκ τοῦ γένους ἢ καὶ ἔξωθεν, ἢ καὶ γε-
 γραμμένος τυχὸν ἢ καὶ μὴ γεγραμμένος βουλευθεῖν
 προσελθεῖν τῇ βασιλείᾳ καὶ ἑαυτὸν ἐπιδοῦναι τῇ βουλῇ,
 30 ἄδειαν ἐχέτω τοῦτο πράττειν, καὶ τὸ ἀφωρισμένον
 τῶ βουλευτηρίῳ μέρος λαμβάναν γενέσθαι βουλευτῆς
 καὶ τῆς τε τύχης τῶν τε λειτουργημάτων διάδοχος,
 εἰ τοῦτο ἢ βασιλείᾳ ἐπινεύσῃεν.

Ergo sancendum est, qui factis ita legitimis effi-
 ciantur successores. Si quidem habuerit filios qui
 talis est aut nepotes de legitimis sibi procreatos
 10 uxoribus, et merito etiam curiales constitutos, modis
 omnibus ei succedant: quid enim legalius est
 proprio filio ad paternam successionem? Si vero
 filios habuerit non curiales quandoque sibi progeni-
 tos, tunc legitima mensura veniat ad fiscum et cu-
 15 riam, reliqua vero, quantumcumque fuerit, ad illos
 filios qui curiales non sunt accedat. Si vero etiam
 generaliter nulla ei sit proles, et moriatur intestatus,
 novem quidem uncias curia et fiscus habeat secun-
 dum quod dudum sancitum a nobis est, in reli-
 20 quis autem tribus uncias qui ex lege vocantur omni-
 bus modis venient, aut si testatus fuerit ad scriptos
 descendunt heredes. Semel autem factum curialem
 lex suscipiens et inscribens curiae et successiones
 et aliam omnem ordinatam dedit vitae successionem
 et quaestum. Si quis autem vel ex genere vel ex-
 25 traneus, scriptus forsan aut etiam non scriptus, vo-
 luerit adire imperium et semet ipsum offerre curiae,
 licentiam habeat hoc agendi, et distributam curiae
 partem accipiens fieri curialis et tam fortunae quam
 30 functionum successor, si hoc imperium annuerit.

CAPUT VI.

Εἰ δὲ τις γνησίους μὲν παῖδας οὐκ ἔχοι, νόθοι δὲ
 αὐτῶ καὶ μόνω καθεστῶται, ἐξέστω μετὰ τῶν 35
 βουλῆς ἄχθους αὐτῶ γράφειν τοὺτους κληρονόμους·
 καὶ ἡ γραφή γε ἀντὶ πάσης ἐπιδύσεως ἔστω, καὶ μὴ

Si quis autem legitimos quidem filios non habeat,
 35 naturales autem ei solummodo sint, liceat ei (cum)
 curiae onere scribere eos heredes; et scriptura pro
 omni oblatione consistat et non egeat hoc antiqua-

c. VI (— 435, 38) fere repetitum est ex nov. XXXVIII c. 1. 2 (249, s — 250, 10)

patris, neve in illorum successione ullam partem habeat, aequale privilegium et ipsi dantes, ut quemad-
 modum ipse illis non fit successor, ita ne illi quidem ad eius successionem vocentur, nisi aut ipse illos
 heredes scribat aut ab illis scribatur. Soli enim patri fiunt legitimi atque cognati esse creduntur.

V. Sancendum autem est, quinam iis qui hoc modo legitimi facti sunt successores efficiantur.
 Atque si quis eorum liberos vel nepotes habeat ex legitimis coniugibus ei natos, quique merito etiam
 curiales sint, omnino ipsi succedant: quis enim rectius ex lege ad paternam successionem vocatur filio
 legitimo? Sin autem filios habeat qui curiales non sint utcumque ei natos, tunc legitima portio ad cu-
 riam et fiscum perveniat, reliquum vero quantumcumque est ad liberos illos qui curiales non sunt veniat.
 Quodsi prorsus nulla ei proles sit, et intestatus decesserit, novem quidem uncias curia et fiscus habeant
 secundum id quod nuper a nobis sancitum est, ad reliquas vero tres uncias omnes venient qui a lege vo-
 cantur, vel siquidem testamentum fecerit, illae ad scriptos heredes transibunt. Lex enim cum eum semel
 curialem factum susceperit et curiae adscripserit, et successiones eius et reliquum omnem vitae ordinem
 atque cursum dedit constitutum. Si quis vero aut ex iis qui ex familia aut qui extranei sunt, sive
 scriptus forte sive non scriptus heres imperatorem adire seque ipse curiae offerre voluerit, liceat ei hoc
 facere, et accepta parte curiae destinata fieri curialis et fortunae atque munerum successor, si id
 imperator adnuerit.

VI. Si quis autem legitimos liberos non habeat, sed naturales ei sint soli, liceat ei cum onere
 curiae hos heredes scribere, et scriptura quidem pro omni oblatione sit, neve ulla (id quod ex veteribus

3 οὕτω μηδὲ M] οὕτω καὶ? L¹ οὕτως L² nec ε ||
 5 γραφῆ L || 8 γὰρ om. ε || 9 αὐτῶν L¹ || 11 αὐτῶν
 L || 14 sq. εἰς — δημόσιον] ad fiscum et curiam ε || 17 εἰ
 δὲ] si vero etiam ε || 18 ἐναούγκιον L (et sic infra) ||
 20 νενομοθετημένον] nov. XXXVIII c. 1 || 21 πάντες] om-
 nibus modis (i. e. πάντως) ε || 23 αὐτὸν om. ε || 26 δια-
 δοχήν] leg. διαγωγήν? || 27 ἢ καὶ γεγραμμένος] ἢ καὶ
 om. ε || 31 γίνεσθαι βουλευτήν L || 33 ἢ] εἰ M || 34 οὐκ
 ἔχοι παῖδας L || 35 καθεστῶται 249, 9 || 36 τοὺτους M]
 αὐτῶν L || 37 γε M] δὲ L

alios VT³ || scribantur V || 5 fuerit R¹ || 7 post legitimis
 spatium vac. 10—12 lit. R || efficiuntur R || 11 ei vulg.]
 eis RVT || subcedant T || quod VT¹ || proprio filio est
 T || 12 ad] habere V || 13 quandoque del. R² || 14 et
 om. R¹ || curiam T¹ || 15 reliqua VT] reliquam R¹ reli-
 quum R² vulg. || quantumcumque T || 16 filios om. V || acce-
 dant V^a || 17 ei om. V || 18 quidem om. V || habeant al. ||
 19 a nobis sancitum T vulg. || est om. R || in] ut V ||
 22 descendit V descendit R descendat T || simul V¹ ||
 25 vel ex] vel om. R¹ || 26 autem R¹ || noluerit R² nolunt
 R¹ || 28 curiae] in curiae V¹ || 29 fortu T¹ || 30 function-
 nis V || 35 autem om. R || cum add. Beck || 36 onere Beck]
 honore libri

1 etiam om. T || 4 scripserint R² || ipse om. R¹ || illos]

δεῖσθω (τοῦτο τὸ τῶν παλαιῶν νόμων) ἑτέρας προσ-
 θήκης μηδὲ τῆς ἐν ᾗ περιῖσαν ἐπιδόσεως, ἀλλ' αὐ-
 τόθεν γραφέντες, εἴ γε ἐλευθεροὶ καθεστῶσι, βουλευ-
 ταὶ ἅμα καὶ κληρονόμοι δεῖσθωσαν, καὶ ἐχέτωσαν
 καὶ αὐτοὶ τὸ τῆς περιουσίας ἐναούγκιον, καθάπερ
 ἂν ὁ πατὴρ αὐτοῖς διανεύει. εἰ δὲ καὶ τὸ πῦν αὐτοῖς
 βουληθεῖ καταλείπει, εἴ πράξει κάλλιον· πλὴν ἀλλὰ
 μέχρι τοῦ ἐναούγκιον πάντως αὐτοῖς καταλιμπανέτω,
 γινώσκων ὡς, κἂν αὐτοῖς καταλίποι ἕλλατον, ἀλλ' ἐκ
 τοῦ νόμον πάντως ἡ ἀναπλήρωσις τῆς οὐσίας ἔσται.
 10 οἱ δὲ εἴπερ ἔλοιτο, βουλευταὶ γινέσθωσαν· εἰ δὲ τι-
 νες μὲν ἔλοιτο τινὲς δὲ παραιτήσαντο, ἐπὶ τοὺς αἰ-
 ρομένους τὰ τῶν παραιτούμενων ἀγκίσθω μέρη.
 εἰ δὲ ἅπαντες ἀπέποιον, τρικαῦτα ὡς ἀπαιδίας οὐ-
 σης οὕτως ἐπὶ τὴν βουλήν ἐρχέσθω τὸ ἐναούγκιον
 15 ἅπαν. εἰ δὲ ὁ μὲν αἰγῆσει, παῖδων δὲ αὐτῷ γνη-
 σίων οὐκ εἴη σπορά, τρικαῦτα τὸ μὲν νόμιμον μέρος
 ἐπὶ τοὺς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμους ἐρχέσθω, οἱ παῖ-
 δες δὲ οἱ νόθοι, εἰ βούλονται ἑαυτοῖς ἐπιδοῦναι τῷ
 βουλευτηρίῳ, τοῦτο ποιεῖτωσαν καθάπερ ἂν ἐθελή-
 20 σαιαν, εἴτε πάντες εἴτε τινὲς ἐξ αὐτῶν, καὶ πάντως
 τὸ ἐναούγκιον τῆς περιουσίας εἰς τοὺς βουλεύοντας
 ἢ τὸν βουλεύοντα περιστήσεται. εἰ δὲ καὶ ἐκ δούλης
 αὐτῷ τεχθέντες εἴεν, εἴ γε αὐτοῖς ἐλευθερώσειεν ἢ
 25 περιοῦν ἢ ἐν τῇ διαθήκῃ καὶ ἐπιδοῖν τούτους, καὶ οὕτω
 προσδεχέσθωσαν καὶ ἕστωσαν βουλευταὶ, καθάπερ ὁ
 διαθέμενος ἢ βουλήθη ἢ καθάπερ ἢ αὐτῶν ἐπιθυμία
 πεποιήκεν· ἐπιδοῦντες γὰρ ἑαυτοῦς τῇ βουλῇ λήρονται
 καθάπερ εἴρηται τὸ ἐναούγκιον. πανταχοῦ γὰρ βου-
 30 λόμηθα, κἂν εἰ διάθωτο κἂν εἰ μὴ βουλευσάμενος
 ἀπέλθοι, τοὺς εἰς τὴν βουλήν ἐρχομένους τὸ ἐναούγ-
 κιον λαμβάνειν. εἰ δὲ ἐλευθερώσει μὲν μόνον οὐ
 μὴν ἐπιδοῖν, οἱ δὲ καὶ οὕτω βούλοιντο ἢ τις ἢ τινες
 35 ἐξ αὐτῶν πρὸς τὸ βουλευτήριον ἰδεῖν, κακέϊσε τὸ ἐν-
 ναούγκιον τῷ βουλεύοντι ἢ τοῖς βουλεύουσι κατὰ τὴν
 ἀναλογίαν διδοσθῶ. εἰ δὲ μηδεὶς τῶν νόθων ἢ βου-
 ληθεῖ ἢ ἐπιδοθεῖ, τρικαῦτα τὸ ἐναούγκιον ἢ βουλή
 λαμβανέτω· δῆλον δὲ ὅτι συμπαρακολουθήσει παντα-
 40 χοῦ τὸ δημόσιον κατὰ τὴν περὶ τούτου τεθειμένην
 παρ' ἡμῶν διάταξιν. τὸ μὲν οὖν περὶ νόθων τῶν
 δια τῆς εἰς τὴν βουλήν παρόδου γινομένων γνησίων
 καὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐπιδοῦνται καὶ τῶν διαδο-
 χῶν ταύτη καθαρῶς ἡμῖν νενομοθετήσθω.

rum legum alia adiectione, neque oblatione dum
 superstites essent, sed ex hoc ipso scripti, si liberi
 sunt, curiales simul et heredes fiant et habeant et
 ipsi substantiae novem uncias, sicut pater eis distri-
 5 buerit. Sin autem etiam totum eis relinquere vo-
 luerit, adhuc faciet melius: verumtamen usque ad
 novem uncias omnino eis relinquat, sciens quia si
 reliquerit minus, a lege modis omnibus supplementum
 substantiae fiet. Illi vero si voluerint, curiales
 10 fiant; si vero aliqui quidem eligant aliqui vero re-
 futent, ad eos qui eligunt refutantium veniant por-
 tionēs. Si vero omnes renuerint, tunc tamquam filiis
 non existentibus ita ad curiam veniant novem unciae
 omnes. Si vero ille quidem tacuerit, filiorum vero
 legitimorum ei non sit proles, tunc legitima quidem
 15 pars ad heredes ab intestato veniat, filii vero natu-
 rales, si voluerint semet ipsos offerre curiae, hoc
 faciant sicuti voluerint, sive omnes seu quidam ex
 eis, et modis omnibus novem unciae substantiae ad
 20 curiales aut curialem perveniant. Si vero etiam ex
 ancilla ei nati sunt, si eos manumiserit aut vivens
 aut in testamento (et) obtulerit eos, etiam sic susci-
 piantur et sint curiales, sicut testator voluit aut
 sicut eorum desiderium fecit: offerentes enim semet
 25 ipsos curiae percipient, sicuti dictum est, novem
 uncias. Undique enim volumus, vel si testetur vel
 si non facta voluntate decesserit, eos qui ad curiam
 veniunt novem uncias accipere. Si vero manumiserit
 quidem solummodo non tamen obtulerit, at illi etiam
 sic volunt aut quidam ex eis ad curiam respicere,
 30 etiam tunc novem unciae curiam agenti aut agenti-
 bus secundum quantitatem dentur. Si vero nullus
 naturalium aut velit aut offeratur, tunc novem uncias
 curia percipiat: palam quippe est, quia simul se-
 quitur ubique fisci secundum constitutionem de hoc
 a nobis positam. De naturalibus itaque qui per
 transitum ad curiam fiunt legitimi et de modo se-
 cundum quem offeruntur et successionebus haec a
 nobis pure sancita sint.

legibus erat) adiectione altera neve oblatione dum superstites erant facienda indigeat, sed protinus scripti, si modo liberi sunt, curiales simul et heredes fiant, habeantque ipsi quoque novem uncias substantiae, quemadmodum pater illis distribuerit. Quodsi vel totum assem iis relinquere voluerit, etiam melius faciet: certe usque ad novem uncias omnino iis relinquat sciatque, etiamsi iis minus reliquerit, at ex lege omnino substantiae iis supplementum fore. Illi vero siquidem acceperint, curiales fiant; sin eorum alii acceperint alii recusaverint, ad eos qui acceperint recusantium partes veniant. Si vero omnes repudierint, tunc proinde quasi liberi nulli adessent ad curiam omnes novem unciae pertineant. Quodsi ille quidem tacuerit, nec vero liberorum legitimorum ei proles sit, tunc pars legitima ad heredes ab intestato veniat, liberi vero naturales, si curiae se ipsi offerre velint, hoc faciant quemadmodum voluerint, sive omnes sive quidam eorum, atque omnino novem unciae substantiae ad curiales vel curialem revolventur. Quodsi etiam ex ancilla ei nati sint liberi, si quidem eos vel dum superstes erat vel in testamento manumiserit atque eosdem obtulerit, sic quoque recipiantur et sint curiales, quemadmodum testator voluit, vel quemadmodum ipsorum desiderium effectit: nam ubi se ipsi curiae obtulerunt, novem uncias, sicuti dictum est, accipient. Utique enim volumus, sive testatus sit sive voluntatem suam non professus decesserit, eos qui ad curiam veniant novem uncias accipere. Si vero eos manumiserit tantum nec vero obtulerit, atque illi vel unus vel nonnulli eorum ad curiam respicere velint, tum quoque novem uncias curiali vel curialibus pro portione virili dentur. Quodsi nemo ex naturalibus aut voluerit aut oblatum sit, tunc novem uncias curia accipiat; manifestum autem est fisci utique simul esse successurum secundum constitutionem a nobis latam. De naturalibus igitur iis qui per transitum ad curiam legitimi fiant, et de modo quo offerantur deque successionebus ita a nobis dilucide sancitum esto.

1 * τὸ τῶν (idem corr. 249, 12) τῶν M ἐκ τῶν L || 4 ἅμα M || τὸ ἅμα L || 6 διαμεῖν L^a || αὐτοῖς L^s (cf. 249, 17) om. M || 7 * πράξει (cf. s et adn. ad 249, 15) πράξει ML || 9 αὐτοῖς om. s || ἐγκαταλίποι L || 12 * παραιτήσαντο ML || 18 κληρονόμοις L || 19 ἐκδοῦναι vulg. male || 22 τοῖς βουλευτάς L || 24 αὐτῶν αὐτοῖς L || 28 λήρονται L¹ || 30 βουλευσάμενος L² || 31 ἐρχομένους λαμβάνειν ἐναούγκιον L || 32 * ἐλευθερώσειε (cf. s) ἐλευθερώσει ML (cf. 250, 4) || 33 βουλήν αὐτοῖς L^s || ἢ τις ἢ τινες] aut quidam s || 36 Eic || L¹ || ἢ βουληθεῖ Halotaander ex s (cf. 250, 5) || βουληθεῖ ML || 37 ἐπιδοῖν L || 38 δῆλον δὲ] δῆ] M¹ in fine versus, δῆλον M² || συμπαρακολουθήσει L || 40 διάταξιν] videtur fuisse Cod. 10, 35, 4 (cf. 1, 3, 52 § 1)

41 τὴν om. L || 42 τοῦ om. L || διαδόχων L¹ || 43 ταῦτα L² s

2 scripto V || 4 ei T || 5 si etiam aut V || voluerint V || 7 relinquantur T || 8 relinquerit RV || 9 si voluerint post curiales add. V³, om. V¹ || voluerit R || 10 aliquid V^a R¹ || aliquid V^a || 12 renuntat R || tunc om. T || 15 sint V || 18 voluerit R || 19 substantiae om. T || 21 sunt] sint R || 22 et add. Beck || 23 et sint] et si V¹ sint V² || voluerit T || 25 percipient sicut R || 27 fac. V¹ || 25 ac. c. per. V¹ || 29 quidem] eos quidem T² || tantum RV || at] * t T¹ aut vulg. || 30 sic] si R² sicut V || quidem V || 31 curam V¹ || argenti R¹ || 39 pure om. R || sunt RT^a

CAPUT VII.

Τριῶν δὲ ἐτέρων διατάξεων γραφειῶν Ζήρων μὲν ὁ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως οὐ περὶ τῶν μελλόντων τινος σχεδὸν νομοθετεῖ, ἀλλὰ περὶ τῶν ἤδη παρωχηκότων ἢ γεγραφῆναι διὰ τοῦτο μόνον συνεχωρήσαμεν, ἵνα τοὺς ἐξ ἐκείνης ἰσῶς ἀφελονμένους τῆς διατάξεως διὰ τὸ κατεῖναι αὐτοῖς ἐκείθεν τὰς γονὰς μὴ τῆς ἐντεῦθεν ἀφελείας ἀποστερήσωμεν. ὡσερ καὶ τὴν Ἀναστασίου τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως τὴν τοὺς νόθους νόμοποιεῖσθαι διδούσαν οὐκ ἐνοχλεῖν τοῦ λοιποῦ τοῖς ἡμετέροις ὑπηκόοις συγχαροῦμεν, πλὴν ἐπὶ τούτῳ κείνῳ καὶ μόνον ἀρίμεν, ὥστε εἰ τις ὠφέλειά τισιν ἐκείθεν ἀπόκειται, ταύτην μὴ δόξαι διὰ τῶν ἡμετέρων ἀναρῆναι νόμων· δεῖ γὰρ αἰετὸς ἐξάρχειν ἀγαθοῦ, οὐ μὴν τὰ τισὶ προὔτηγμένα διαλύειν. τὴν γὰρ τοῦ ἡμετέρου πατρὸς ἀποδεχόμενα διατάξιν σωφρονος μὲν εἰσγηθεῖσαν κοσμίως δὲ τεθειμένην, ἣτις τὰς νόθοις τὰς τῶν νόθων ἐκώλυσε πολλὸ τὸ ἀτοπον ἐχρούσας καὶ ἀδικαρίτως ὡσερ ἐπὶ ἡλυδᾶς τινὰς τῆ γησιότητι τοὺς νόθους ὑπαγοῦσας.

Tribus autem aliis constitutionibus scriptis Zeno quidem piaae memoriae non de futuris aliquid paene sancivit, sed de iam praeteritis: quam scribi ideo solummodo permisimus, ut eos quibus illa forte constitutio prodest, quod descendat eorum exinde proles, non hac utilitate privaremus. Sicut etiam Anastasii piaae memoriae, quae naturales adoptare contribuit, non esse inportunam de cetero nostris subiectis permittimus, nisi ad hoc positam solummodo simimus, ut si qua utilitas aliquibus inde reposita est, hanc non videamur per nostras amputare leges: oportet enim semper aliquid incohare bonum, non ea quae a quibusdam praeebant destruere. Nostri enim patris approbamus constitutionem temperate quidem introductam et ornate positam, quae adoptiones naturalium prohibuit multam absurditatem habentes et indiscrete velut advenas quosdam legitimis naturales superintroducentes.

CAPUT VIII.

Ἐπιόλογοι τοίνυν εἰσὶν οἱ παρ' ἡμῶν ἐξενοθεθέντες τρόποι, οὓς διελευσόμεθα, τὸ γνήσιον παρέχοντες τοῖς ἔμπροσθεν νόθοις. οὐδὲ περὶ τὴν διαδοχὴν ποιήσωμεν· ἀπαξ γὰρ αὐτοὺς ἀποτελέσαντες γνήσιους δίδομεν ἔχειν καὶ τὰς διαδοχὰς ἐκεῖνας, ἃς οἱ ἐξ ἀρχῆς ἐν γνήσιοις τελέσαντες ἔχουσι. Εἴ τις τοίνυν προικῶνα γράψει πρὸς ἐλευθέραν τὴν ἀρχὴν ἢ καὶ ἀπελευθέραν γυναῖκα, ἥπερ ὅλους ἔξεσι συνοικεῖν, ἐν παλλακῆς σχήματι συνοῦσαν αὐτῷ, ἢ νομίμων παίδων ἤδη πατὴρ καθέστω ἢ καὶ παῖδαν οὐ γενομένης τοιούτων πατῆρ, γνήσιον εἶναι τὸν γάμον καὶ τοὺς παῖδας τοὺς τε προειληφῶτας τοὺς τε κνοφορομένους γνήσιους αὐτῷ καθέστω ἀθεσιζόμεν. καὶ κἂν εἰ μὴ γένοιτο μετὰ ταῦτα παῖδες αὐτῷ, ἢ καὶ γενομένοι τελευτήσασιν, οὐδὲν ἦττον ἢ προτέρα γονὴ γνήσια καθέστηκεν. ἢ γὰρ περὶ τοὺς οὕτω γενομένους παῖδας αὐτῷ διάθεσις, ἣτις αὐτὸν καὶ πρὸς τὸ προικῶνον συμβόλιον ἀνηρέθισεν, αὐτῆ δέδωκε καὶ

Reliqui igitur sunt modi qui a nobis inventi sunt, quos percurremus, legitimum ius praebentes eis qui erant primitus naturales. Circa quorum successione non laborabimus: semel enim eos efficientes legitimos damus habere etiam successiones illas, quas habent hi qui ab initio legitimi sunt. Si quis igitur dotalia scripserit ad liberam in principio sive libertam mulierem, cui omnino licet copulari in concubinae schemate sibi, aut legitimorum filiorum iam pater existens aut etiam filiorum non talium pater, legitimas esse nuptias et filios vel praecedentes vel conceptos legitimos ei esse sancimus. Et licet non nascantur postea filii ei, aut etiam nati moriantur, nihilominus prior soboles legitima consistit. Affectus enim circa filios ita ei procedentes, qui eum etiam ad dotale provocat instrumentum, ipse dedit se-

c. VIII (25 Εἴ τις δὲ προικῶνα) legitur in B 28, 4, 48 (— 32 θεσιζόμεν in B³ Γ 1, 10 p. 145 Zach.)

VII. Tribus autem aliis constitutionibus scriptis Zeno quidem piaae memoriae nihil fere de rebus futuris, sed de iam praeteritis sancit: quam propterea tantum inscribi passi sumus, ne eos qui fortasse ex illa constitutione utilitatem percepturi essent, quia inde iis proles descenderent, hac utilitate privaremus. Quemadmodum Anastasii piaae memoriae constitutionem, quae naturales adoptare permittit, non magis patitur in posterum subiectos nostros molestia afficere, verum ideo tantum eam positam esse sinimus, ne si quae inde utilitas aliquibus suppeditat, eam per leges nostras auferre videamur: decet enim semper boni alicuius auctorem esse, neque vero quae in aliquos antea collata erant perimere. Nam patris nostri constitutionem amplectimur et sapienter introductam et opportune positam, quae adoptiones naturalium prohibuit plurimum absurditatis habentes atque sine discrimine naturales tamquam advenas quosdam iuri legitimorum subiectentes.

VIII. Restant igitur modi a nobis excogitati, quos iam persequemur, qui ius legitimorum iis qui prius naturales erant praebent. Quorum ne de successione quidem laborabimus: semel enim legitimis factis concedimus etiam ut successiones illas habeant, quas habent qui ab initio in legitimorum numero sunt. Si quis igitur cum muliere ab initio libera vel etiam libertina, cui quidem omnino matrimonio iungi licet, quam concubinae loco coniunctam sibi habebat, dotalia instrumenta conscripserit, sive legitimorum liberorum iam pater extiterit sive eiusmodi liberorum non sit pater, legitimum esse matrimonium atque liberos et quos ante suscepit et qui in utero sunt legitimos ei esse sancimus. Et licet postea liberi ei non nascantur, vel etiam nati moriantur, nihilominus prior proles legitima extitit. Affectus enim eius erga liberos ita ei natos, qui ipsum ad dotale instrumentum conficiendum excitavit, idem etiam secundis liberis

1 Τριῶν — διατάξεων] Cod. 5, 27, 5. 6. 7 || 4 ὃν γεγραφῆναι M ἢν γεγραφῆναι L¹ ἢν ἀναγεγραφῆναι L² || 5 ἐκείνων L¹ || 7 ἀποστερήσωμεν L¹ || 9 τοὺς ἡμετέροισ ὑπηκόοις L¹ || 11 ἐπιήλυδᾶς || 18 ἐπιήλυδᾶς] προσελύτους s. v. L² || 23 ποιήσωμεν L || τελέσαντες L || 27 ἔξεστιν ὅλους B³ || 28 παλλακῆς σχήματι L || συνούσαν om. 5 || αὐτῷ L² || 29 καθέστωις] γεγονός B² v. l. || 37 αὐτῆ] ipse (i. e. αὐτῆ) 5 || καὶ om. 5

aliquibus inde posita V³ || 11 videantur V¹ || 12 aliquod V vulg.] aliquid RT || non] et non T || 13 ea quae] enim semper (semper del. R³) ea R¹ || praecexistunt vulg. || destituerit R || 14 appropriamus T¹ || temperare T¹ temptate R¹ || 15 quae] quem R¹ || 16 multatam V || 20 igitur] uero V^o T uero igitur R || 22 successione V || 23 nos V³ || laborauimus libri, corr. vulg. || 24 legitimus om. R¹ || 25 hi] hii R filii T || 26 princio R || libertam R V] ad libertam T vulg. || 27 omni V¹ || 28 leg. schemata (sociata) sibi? (cf. 442, 17) || 29 * filiorum non talium pater] filiorum naturalium pater RT vulg. pater filiorum naturalium V || 30 vel praecedentes vel om. V || 32 ei aut etiam] ei aut (autem R¹) etiam ei RT etiam aut ei V || 33 consistens T || 34 procedens libri, corr. Beck || 35 secundis om. T¹

2 de futuris] defunetis V¹ || *paene] plene libri || 3 iam de V || praeteritis] p̄tis T || 5 quod] eo quod T² || 6 priuaremur T¹ || 7 piaae] proprie V¹ || adop*** R¹ || 8 oportunam V³ || 9 positam om. R || soinimus R sinuimus V¹ sinuimus T¹ siuimus T² || 10 a quibus in re posita V¹

τοῖς δευτέροις παισὶν ἀφορμὴν τῆς ὑστερον γνησιότητος· ὥστε ἄπορον ἦν τὴν ἀγαθὴν πρόφασιν, ἣν οἱ μετὰ ταῦτα παῖδες ἐξέθεν ἐκ τῶν προτέρων λαβόντες, ταύτην μὴ καὶ τοῖς ἐμπροσθεν τῶν γνησίων τε ἅμα καὶ ἀνοκφάντητον περὶ τὰς τῶν πατέρων δοῦναι διαδοχῆς· πρόδηλον ὂν, ὡς οἱ μὲν νεώτεροι παῖδες ἐκ τοῦ νόμου γέρονται γνήσιοι τοῦ τὸ προικῶν αἰσχυρομένου, τὸ δὲ δὴ προικῶν αὐτὸ τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν πρόφασιν ἐκ τῆς ἐμπροσθεν ἔσθεν οικειότητος. ὥστε μίαν ἀμφοτέρων ἐποησάμεθα τάξιν, καὶ τὰς ἐφεξῆς ἀνοκφάντίας διὰ πλείονων ἀνείλωμεν διατάξεων, ἐκείνω φήσαντες, ὡς κὰν εἰ μὴ παιδοποιήσεν ὑστερον ὁ πατήρ, προικῶν δὲ ὅμως θύτο συμβόλαια, καὶ οὕτως οὐδὲν ἦν ττον γνησίους ἔξει τοὺς παῖδας. τοῦ γενέσθαι μὲν γὰρ αὐτῶν παῖδας ἑτέρους τύχη τις ἴσως τὴν ἐξουσίαν τε καὶ τὴν ἀδειαν εἶχεν, ὥσπερ καὶ γενομένους ἀφελῆσθαι, τὴν δὲ τῆς διαθήσεως ἀποδείξιν τὴν τοῖς ἐμπροσθεν γενομένους (φαμέν δὲ πρὸ τῶν προικῶν συμβολαίων) παρασχούσαν τὴν εὐγενεῖαν οὐδὲν ἦν τοιοῦτον ὅπερ ἂν ἀφελῆσθαι παντελῶς 20
1 ἡδύνατο. καὶ ἐτι μᾶλλον ἐξ εὐλόγων τούτου προσδίδεται λογισμῶν, ὡς εἰ πρὸ τῶν προικῶν ἐκνοφορεῖτο μὲν ὁ παῖς, ἐτέχθη δὲ μετὰ τὸ προικῶν, βοηθὸς ἐαυτῶ γίνεται ὁ γὰρ καὶ τοῖς πρὸ αὐτοῦ τοῦτο ποιεῖν δυνάμενος. καὶ τις ἡμῖν καὶ κανονικὸς ἐξέσηται 25 λόγος ἀριστα ὑψηλοῦμενος τὰ περὶ τῆς τῶν τικτομένων καταστάσεως. στασιαζόμενον γὰρ, πότερον δεῖ τῶ τῆς συλλήψεως ἢ τῶ τῆς γενήσεως προσέχειν καιρῶ, διανομοθετήσαμεν, ὥστε μὴ τὸν καιρὸν τῆς συλλήψεως, ἀλλὰ τὸν τὸν τοκετῶ σκοπεῖσθαι διὰ τὸ τῶν 30 παίδων συμφέρον· ὡς εἰ γε συμβαίη τοιαύτας τιμὰς ἐπινοηθῆναι περιπετείας θεμάτων, ἐν οἷς λυσιτελέστερός ἐστὶν ὁ τῆς συλλήψεως καιρὸς παρὰ τὸν τοῦ τοκετῶ χρόνον, ἐκείνω κρατεῖν μᾶλλον παρεκλευσάμεθα ὅς συμφερότερος τῶ τεχνῶντι γενήσεται. 35

CAPUT IX.

Καὶ ἐκείνω μέντοι παρ' ἡμῶν νενομοθέτῃται, ἵνα εἰ τις βούλοιο γνησίαν τὴν ἐαυτοῦ καταστῆσαι γοῆν, οὐκ ἐνποροῖη δὲ γαμετῆς τῆς τῶν τοιούτων παίδων μητρός, ἢ τοὺς μὲν παῖδας ὑπεραγαπῶν, τὰ δὲ τῆς

cundis filiis occasionem, qui postea nati sunt, legitimi iuris. Quapropter absurdum erat benignam occasionem, quam posteri filii invenerunt ex prioribus sumentes, eam non etiam prioribus legitimam ius simul et sine calumnia circa patrum dare successiones: palam enim est quia iuniores filii ex lege facti sunt sui, hoc initium dotalibus praebentibus. Quapropter unum amborum fecimus ordinem et de cetero calumnias plurimis abstulimus constitutionibus, illud dicentes, ut vel si non habuerit filios postea pater, dotalia tamen exposuerit instrumenta, etiam sic nihilominus suos habeat filios. Ut enim nascerentur ei filii alii, casus quidam forte potestatem et licentiam habuit, sicut etiam natos auferre, affectionis vero probationem quae in prioribus fuit natis (hoc est ante dotalia instrumenta) praebentem legitimam ius nihil tale fuit quod auferre omnino poterit.

1 Insuper etiam ex rationabilibus hoc adiectum est causis, quia si ante dotalia conceptus quidem est filius, natus autem post dotalia, auxiliator sui fit, qui etiam prioribus hoc facere potuit. Et quaedam a nobis adinventae est ratio regularis optime narrans de ordine nascentium. Cum enim dubitetur, utrum oporteat conceptus an partus respici tempus, sancimus ut non tempus conceptus, sed partus inspiciatur propter filiorum utilitatem: si vero contingerit tales aliquas excogitare circumstantias casuum, in quibus utilis est conceptionis tempus quam partus tempus, illud valere magis praecipimus quod utilis sit nascenti.

Illud tamen a nobis sancitum est, ut si quis voluerit legitimam suam facere sobolem et non habuerit uxorem talium filiorum matrem, aut filios quidem valde diligat, mulier autem non sine peccato sit

copiam dedit legitimorum iuris postea acquirendi: unde absurdum esset bonam occasionem, quam liberi postea nati invenerunt a prioribus acceptam, eandem non prioribus quoque legitimorum ius simul praestare omnique eos calumnia in patrum successione liberare; cum manifestum sit posteriores liberos ex lege legitimos esse factos, quae dotalia instrumentum vereatur, ipsum vero dotalia instrumentum initium et causam ex priore consuetudine habuisse. Quapropter unum utrorumque effecimus ordinem, et calumnias deinceps ortas per plures constitutiones sustulimus, qui illud diximus patrem etiamsi postea liberos non susceperit, at si dotalia instrumenta fecerit, nihilominus sic quoque legitimis filios habiturum esse. Nam ut alii ei nascerentur filii, ad fortunae fere potestatem et arbitrium pertinebat, quemadmodum etiam ut nati eriperentur, affectus vero probationem, quae antea natis (dicimus ante dotalia 1 instrumenta) ingenuitatem praebuit, nihil erat quod eripere omnino posset. Ac magis etiam iustus ex causis illud adiectum est, filium si ante dotalia instrumenta quidem conceptus, post dotalia vero natus sit, sibi ipsum auxilio esse, quippe qui iis quoque qui ante eum nati sint hoc praestare possit. Atque est nobis etiam ratio quaedam instar regulae inventa, quae ea quae ad statum nascentium pertinent optime explicat. Cum enim dubitaretur, utrum conceptionis an partus tempus respiciendum esset, sancimus non tempus conceptionis, sed partus esse spectandum propter utilitatem liberorum: quemadmodum si qui forte eiusmodi rerum casus excogitentur, in quibus tempus conceptionis utilis sit quam partus tempus, illud potius valere praecipimus quod nato opportunius futurum sit.

IX. Verum illud quoque a nobis sancitum est, ut si quis legitimam reddere velit subolem suam, neque vero uxorem habeat eiusmodi filiorum matrem, sive liberos quidem valde diligat, mulieris autem res

1 τῆς ὑστερον] qui postea nati sunt (i. e. τοῖς ὑστερον) § 5 τε ἅμα] τε ἅμα τε B¹ | ἀνοκφάντητον L¹ | 7 τοῦ τῶ προικῶν — 9 οικειότητος] hoc initium dotalibus praebentibus § 8 αὐτὸ M¹ αὐτὸς L¹ αὐτῶ B¹ | 9 ἔσθεν ἐκ τῆς ἐμπροσθεν L¹ | 11 διατάξεων] nov. XII c. 4. XIX. LXXIV c. 1. 2 | 12 φήσαντος L^a | κὰν LB⁵ | οὐκ ἂν M¹ | 13 θείτω cum Scrimgero vulg. (B¹) | 16 τε om. B¹ | 18 γενομένην L¹ | δὲ δὴ B¹ δὲ τὴν L² | 21 προστίθεται B¹ | 23 ἐτέχθη L^a | 27 στασιαζόμενον M⁵ | στασιαζόμενον LB⁵ | στασιαζόμενον (ultimum o in ras.) B¹ | 28 γενέσεως L¹ | 29 διανομοθετήσαμεν] δεῖν ἐνομοθετήσαμεν B¹ (διεθενοθετήσαμεν Zachariae). Constitutio non extat | 30 τὸν om. L¹ | 31 ὡς εἰ γε] si vero § 33 τῆς] τῆ L¹ | 34 ἐκείνων B¹ | 35 συμφερότερος libri, corr. Scrimger | 37 καταστήσει L¹ καταστήσειν L²

1 legitimis V¹ | 2 erat] est T¹ | 4 etiam del. R² | 5 dare om. T¹ | 7 praesentibus R¹ | 10 illud] ut illud T¹ | 11 tantum RV¹ | 12 sic] si T³ | 13 quidam T^{vulg.}] quidem RV¹ | 14 auferre VT¹ | actionis V¹ | 15 probatione V³ | 16 hec V¹ | praebente T¹ | 17 fuerit R² | offerre [auferre V³] omnino V¹ omnino offerre T¹ | 21 super RT¹ | rationalibus VT¹ | rationalibus R^{vulg.} | 22 quia si] quasi RVT¹ | 23 dotalia auxilia auxiliator V¹ | fit] sit T² fuit? T¹ | 24 prioribus] constitutionibus add. T² | 25 inuenta V¹ | 26 dubitatur T^a | 27 conceptus V¹ | concepti V³ T¹ | an om. V¹ RT¹ | partum V^a | 28 leg. sancimus? | ut itaque ut V¹ | 29 contingerit R¹ | 30 excogitari vulg. | 31 conceptionis R¹ | tempus] est tempus R¹ | 32 tempus del. R³ | 33 nascent... V¹ | 36 tantum RV¹ | ut (a corr. V³) nobis sancitum est scr. V² in ras. | 37 legitimas suas facere soboles V¹ | 39 diligit V¹

γυναϊκὸς οὐκ ἀναμάρτητα πρὸς αὐτὸν εἴη οὐδὲ ἀξίαν
 αὐτὴν ἠγοῖτο νομῖμου τινὸς ὀνόματος, καὶ διὰ τοῦτο
 τελευτήσασθαι τῆς γυναϊκὸς [ἦγουν τῆς γαμετῆς] ἢ γνη-
 σιότητος οὐκ ἀξίας περὶ τὸ συνοικεῖν νομιζομένης, ἢ
 καὶ τοῦ προγίγματος ὑπὸ τῶν παίδων κακοσυνομιεῖν
 καὶ ἐξεπίτηδες τῆς γυναϊκὸς ἀποκρηπτομένης ἢ παρὰ
 τῶν παίδων ἢ ἄλλως ἴσως εὐπορίας αὐτῆ συμβάσεως
 τινὸς, ἵνα μὴ τῆ γνησιότητι τὴν χορίαν κακοσυνομιεῖν
 καὶ ἐπιμαρσίαν προτελευτήσασθαι τῆς μητρὸς ὡς παρὰ
 ὑπεξουσίαν τῶν παίδων ἔχοι· εἰ τις οὖν παῖδας γνη-
 σιους οὐκ ἔχων νόθους δέ μόνους, αὐτοὺς μὲν γνησίους
 ποιήσασθαι βουληθείη, τὴν γυναῖκα δὲ οὐκ ἔχοι παν-
 τελῶς, ἢ ἔχοι μὲν οὐ μὴν ἀναμάρτητον ἢ οὐ φανο-
 μένην, ἢ ἄλλως προγίγματος συμβολαίων ποιήσεως εὐ-
 πορίαν οὐκ ἔχοι (τί γὰρ ὅτι πρὸς ἱεροσυνῆν ἄτερος
 αὐτῶν ἀνήλθε;), διδομέν αὐτῷ παρεσίαν (τοῦτο ὅπερ
 καὶ ἔμπροσθεν ἐπαράξαιμεν) πρὸς γνησιότητα τοὺς παῖ-
 δας ἀγαγεῖν τοὺς νόθους, γνησίον καθάπερ ἐφθη-
 μεν εἰπόντες οὐκ ὄντων, διὰ τινος τοιαύτης ὁδοῦ.
 ὥσπερ γὰρ εἰσι τρόποι τοὺς οἰκέτας εἰς ἐλευθερίαν τε
 ἅμα καὶ εὐγένειαν ἄγοντες καὶ ἀποδιδόντες τῇ φύ-
 σει, οὕτως εἴπερ ὁ πατήρ οὐκ εὐποροῖ γνησίας γο-
 νῆς, βούλοιο δὲ αὐτοὺς ἀποκαταστήσαι τῇ φύσει καὶ
 τῇ ἀνοθεν εὐγενείᾳ, εἰ γε ἐξ ἑλυνθέρας αὐτῷ γε-
 νοῖντο, καὶ γνησίους τὸ λοιπὸν καὶ ὑπεξουσίους ἔχειν,
 τοῦτο πραττέτω δι' ἡμετέρας ἀντιγραφῆς. οὐδὲ γὰρ
 δὴ τὴν ἀρχὴν, ὅτε ἡ φύσις τοῖς ἀνθρώποις διεθεσμο-
 φέτεται μόνῃ, ποῖν τοὺς γραπτῶς εἰσφοιτῶσαι νόμους,
 ἣν τις διαφορὰ νόθον τε καὶ γνησίον, ἀλλὰ τοῖς πρώ-
 τοις γονεῦσιν οἱ πρώτοι παῖδες, καθάπερ ἀρχόμενοι
 τοῦ παρόντος ἔφαμεν νόμου, ἅμα τῇ προσόδῳ γεγό-
 νασι γνησίοι· καὶ ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἐλευθέρων ἡ μὲν
 φύσις πειοίχεν ἐλευθέρους ἅπαντας, οἱ πόλεμοι δὲ
 τὴν δουλείαν ἐξεῦρον, οὕτω κἀνταῦθα ἡ μὲν φύσις
 γνησίας προηγὰγε τὰς γονάς, ἡ δὲ εἰς ἐπιθυμίαν ἐκ-
 τροπή τὸ νόθον αὐτὰς πρὸς ἀναμάρτητα. ὥστε ὁμοίαν
 τῶν παίδων γενομένων δεῖ καὶ τὴν θεραπείαν ἐκ τῶν
 ἴσων ἐξερεθῆναι, τὴν μὲν παρὰ τῶν προῦ ἡμῶν τὴν
 1 δὲ ὑφ' ἡμῶν. Ἔστω τοίνυν ἀδεια τῷ πατρὶ ἐπὶ
 τῶν εἰρημῶν θεμάτων τὴν μητέρα ἐπὶ τοῦ προτέ-
 ρου σχήματος καταλιμπάνοντι δέξασθαι ἐπιδοῦναι τῇ

apud eum neque digna sit quolibet legitimo nomine,
 et propterea aut moriente muliere aut legitimo iure
 non digna in matrimonio putanda, aut causa a filiis
 maligne tractata aut ex studio muliere celata aut a
 5 filiis aut aliter forte ei divitiis accedentibus, ne iure
 legitimorum usum pater et fructum defuncta matre
 tamquam sub potestate filii constitutus habeat: si
 quis ergo filios legitimos non habens, sed tantum-
 modo naturales, ipsos quidem legitimos facere vo-
 10 luerit, mulierem vero in promptu non habeat omnino,
 aut habeat quidem non tamen sine peccato, vel si
 non appareat, aut aliter dotalium instrumentorum
 non habeat facultatem (quid enim si ad sacerdotium
 alter eorum ascendit?), damus ei fiduciam (hoc
 15 quod dudum gessimus) ad legitimum ius filios edu-
 cere naturales, legitimis sicuti praediximus non existi-
 tentibus, per quamdam huiusmodi viam. Sicut enim
 sunt modi qui servos ad libertatem simul et ad ingenuitatem
 deducunt et naturae restitunt, ita si
 20 pater non habuerit legitimam prolem et voluerit eos
 restituere naturae et antiquae ingenuitati, sive ex
 ingenua ei nascantur, et legitimos de cetero et sub
 potestate habere, hoc agat per nostrum rescriptum.
 Non enim fuit principio, quando natura hominibus
 sanciebatur sola, antequam scriptae procederent leges,
 quaedam differentia naturalis atque legitimi, sed primis
 parentibus primi filii, sicut incohantes praesen-
 tem diximus legem, ipso processu nati legitimi sunt.
 Et sicut in liberis natura quidem fecit liberos omnes,
 bella vero servitutum adinvenierunt, sic etiam
 hic nobis natura legitimas protulit soboles, ad concupiscentiam
 vero facta conversio naturale ius eis inseruit.
 Quapropter similibus passionibus exortis
 25 convenit curam ex aequalibus inveniri, aliam quidem
 a prioribus nostris aliam vero a nobis.

1 Sit igitur licentia patri in praedictis casibus matrem in priori schemate relinquenti imperio preces

c. IX (438, 10 εἰ τις οὖν) X. XI § 1. 2 (439, 35 — 440, 11) magna ex parte repetita sunt ex nov. LXXIV c. 1—3

adversus eum probro non omnino careant, neque eam legitimo nomine ullo dignam existimet, ideoque
 mortua muliere [uxore nimirum] vel legitimo iure per conubium digna non habita, vel etiam re a liberis
 improbe tractata et muliere de industria occultata, cum aut per filios aut aliunde fortasse opes quaedam
 ei obvenerint, ne iure legitimorum pater usufructum praemortua matre tamquam a liberis in potestate
 constitutus habeat: si quis igitur legitimos liberos non habens, sed naturales tantum, eos quidem legitimos
 facere velit, mulierem autem omnino non habeat, vel habeat quidem sed quae probro non careat vel quae
 non appareat, vel alio modo dotalium instrumentorum faciendorum copiam non habeat (quid enim si alter-
 5 uter eorum ad sacerdotium pervenit?), licentiam ei damus (id quod prius quoque egimus) ad ius legitimorum
 naturales filios, legitimis uti supra diximus non extantibus, per huiusmodi viam ducendi. Sicuti enim
 modi sunt quibus servi ad libertatem simul et ingenuitatem ducantur atque naturae reddantur, ita pater
 si quidem legitimae subolis copiam non habeat, illos autem natalibus et antiquae ingenuitati restituere
 velit, si modo ex libera ei nati sint, et legitimos in posterum et sub potestate habere, hoc per rescriptum
 nostrum agat. Neque enim in principio, cum natura hominibus sola leges daret, antequam scriptae leges
 inducerentur, differentia erat ulla inter naturalem et legitimum, sed primis parentibus primi liberi (quem-
 10 admodym initio praesentis legis diximus) simulac progeniti sunt, legitimi extiterunt; et quomodo in liberis
 hominibus natura quidem omnes fecit liberos, bella autem servitutum protulerunt, ita hic quoque natura
 quidem legitimam produxit sobolem, conversio autem ad libidinem naturalium notam eis impressit. Ita-
 que cum similes affectus facti sint, remedium quoque ex similibus excogitari par erat, alterum a decesso-
 1 ribus nostris alterum a nobis. Licet igitur patri in supra dictis casibus matre in priori statu re-

1 ἀξίαν αὐτὴν ἠγοῖτο] digna sit ε || 2 νομῖμου om. L^a || 3 *τῆς γυναϊκὸς ἦγουν τῆς γαμετῆς M, τῆς γαμετῆς L muliere ε || 5 καὶ om. ε || 6 καὶ] aut ε || 7 ἴσης L || 9 παρὰ om. ε || 10 εἰ τις οὖν Mε] θεσπίζομεν εἰ τις L || 11 μὴν L || 12 οὐκ ἔχοι] in promptu non habeat ε || 15 ἱεροσυνῆς L || ἄτερος ML¹ || ὁ ἕτερος L² || 16 ὅπερ καὶ om. M in lac. 5 lit. || 17 ἔμπροσθεν] nov. LXXIV || 23 ἀποκαταστήσαι Mε] ἀποκαταστήσαι M in marg., L || 24 εἰ γε] sive (i. e. εἴτε) ε || 30 καθάπερ om. M || 34 ἡ μὲν] nobis (i. e. ἡμῶν) ε || 37 καὶ om. ε

9 legitimos non habens facere R^a || nolunt T || 10 in promptu VT || habet V || 11 tantum RV || peccato cel. cato — 14 hoc quod du] scr. R³ in ras. 2 versuum || si om. V || 12 non habeat appareat T^a || 14 *ascendet R ascenderet V ascendat T vulg. || fiduciam] fiduciam fiduciam T^a || 15 adj et V || legitimum T¹ || ducere R || 16 naturas, corr. natura V || sicut RT || 18 modi sunt V || 19 restituere V || rescisunt R¹ || 20 eos om. V || 21 nature restitunt V || 24 omnibus RV || 26 natalis V || 28 nati om. V || 30 adinuerunt V¹ || 31 protulit om. R¹ || 32 factam R¹ || conuersatio T¹ || naturales R¹ || ei V || 34 ex qualibus inuenti T ex equalibet conueniri V || alia R¹ || 35 alia R¹

3 causa] eam V¹ || a om. RT || 4 retractata R || aut ex] et ex Beck || 5 alteri V || ei] ex V || 8 legitimos filios V ||

βασιλεία τούτο λέγουσαν, ὡς βούλεται τοὺς νόθους αὐτοῦ παῖδας ἀποκαταστήναι τῇ φύσει καὶ τῇ ἀνωθεν εὐγενείᾳ τε καὶ γνησιότητι, ὥστε ὑπεξουσίους αὐτῷ καθεστάναι μηδὲν τῶν νομίμων παιδῶν διαλλάττοντας· καὶ τοῦτον γινόμενον τὸ ἐντεθῆναι τοῖς παῖδας ἀπολαύειν τῆς τοιαύτης βοηθείας. ἐνὶ γὰρ δὴ τούτῳ τῷ τρόπῳ πάσας τὰς τοιαύτας τῆς φύσεως ἐκβάσεις τε καὶ ἐπινοίας ἐπὶ τῶν νομίμων οὐκ ἔχοντων παῖδας θεραπεύσομεν, οὕτω συντόμῳ συμμαχία τοσαύτην ὁρμῆν ἐπανορθοῦμενοι φύσεως.

10

CAPUT X.

Εἰ μέντοιγε ὁ μόνων φυσικῶν παιδῶν πατὴρ διὰ τινας τυχεράς περιστάσεις οὐκ ἰσχύσειε τούτο πράξει, τελευτῶν δὲ ἐπὶ τινος τῶν ἐμπροσθεν εἰρημένων θεμάτων γράψει διαθήκην, βουλόμενος αὐτῷ γνησίους εἶναι τοὺς παῖδας διαδόχους, καὶ τοῦτον διδομεν αὐτῷ 15 παρησίαν· δεόμενων μὲντοι καὶ οὕτω τῶν παιδῶν μετὰ τελευτῆν τοῦ πατρὸς, καὶ τούτου διδασκόντων καὶ δεικνύοντων τὰς τοῦ πατρὸς διαθήκας, καὶ κληρονομοῦντων κατὰ τὸν νόμον· καὶ τούτο δῶρον ἔχουσιν πατρός τε καὶ βασιλείας, ταυτὸν δὲ ἐστὶν εἰ- 20 πτεῖν φύσεώς τε καὶ νόμου.

CAPUT XI.

Καθόλου δὲ ἐφ' ἀπάντων τῶν διὰ τῶν ἐμπροσθεν εἰρημένων τρόπων ἀγομένων εἰς γνησιότητα τότε ταῦτα κρατεῖν βουλόμεθα, ἤνικα καὶ οἱ παῖδες 25 τοῖσδε στέργουεν. εἰ γὰρ κτείν τὰς ὑπεξουσιότητας ἀκόνητων τῶν παιδῶν οὐκ ἐφειμένον ἐστὶ τοῖς πατράσι, πολλῶν μᾶλλον τὸ εἰς ὑπεξουσιότητα φέρειν ἀκόνητα τὸν παῖδα καὶ μὴ βουλόμενον, εἴτε διὰ τῆς εἰς βουλὴν ἐπιδόσεως εἴτε διὰ τῆς τῶν προικῶν συμβολαίων ποιήσεως εἴτε δι' ἑτέρας οἰασθήποτε μη- 30 χαντῆς, ἴσως καὶ τύχην δεδιότα πατρώαν, οὐ δίκαιον οὐδὲ βασιλείας τε καὶ νομοθεσίας τίθειμεν ἴδιον.

1 Εἰ δὲ πλείονον ὄντων τῶν παιδῶν οἱ μὲν εἰσὶν οἱ δὲ παραίτησαντο, τοὺς ἐλομένους γίνεσθαι γνησίους, τῶν ἄλλων ἐν τῇ ποικίλει μενόντων. καὶ ταῦτα 35 φαιμεν οὐδένα τῶν ἐμπροσθεν νομίμων ἀναιροῦντες τρόπων, ἀλλὰ καὶ τοῦτον προστιθέντες τοῖς ἄλλοις ἐφ' ὧν ἐκεῖνος λαβεῖν οὐκ ἐστίν. ὁλοῦ γὰρ γνησίον

licta imperatori preces offerre, quae hoc dicant velle se naturales suos liberos natalibus et pristinae ingenuitati et legitimum iuri restituere, ut sub potestate sua sint neve quicquam a legitimis liberis differant: et hoc facto liberi dehinc tali auxilio fruuntur. Uno enim hoc modo omnes eiusmodi naturae lapsus et inventiones in iis qui legitimos liberos non habent sanabimus, cum tam exiguo subsidio tantum impetum naturae corrigamus.

X. Si vero pater naturalium tantum liberorum propter fortuitas quasdam necessitates hoc facere non valeat, moriens autem de uno ex casibus supra dictis testamentum fecerit, volens liberos sibi legitimos esse successores, huius quoque rei licentiam ei damus: ut tamen sic quoque liberi post mortem patris supplicent et hoc doceant et patris testamentum ostendant, et heredes existant secundum legem, atque hoc donum habeant et patris et imperatoris, vel quod idem est et naturae et legis.

XI. Omnino autem in omnibus qui per supra dictos modos ad ius legitimum adducuntur tum demum haec valere volumus, ubi liberi quoque ea rata habeant. Nam si potestatem solvere invititis liberis non est permissum patribus, multo magis filium invitum et nolentem sub potestatem redigere, sive per oblationem in curiam sive per confectionem dotialium instrumentorum sive per alium quemcumque modum, cum forte etiam paternam conditionem metuat, neque iustum neque imperatoris aut legislationis proprium 1 ducimus. Si vero plures sint liberi et eorum alii voluerint alii recusaverint, ii qui voluerint legitimi fiant, cum ceteri in naturalium conditione maneat. Atque haec dicimus nullum ex prioribus legitimis modis tollentes, immo hunc addentes reliquis, ubi illos adhibere non licet. Utique enim si legitimi

2 αὐτοῦ ML || leg. ἀποκαταστήσῃ (cf. 5 et 373, 10) ? || 9 θεραπεύομεν 373, 19 || 14 αὐτῷ (αὐτῷ L) Ls || οὕτως M (cf. 373, 25) || 15 τούτου L^a || 17 μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτῆν L || 19 κατὰ τὸν νόμον om. L || 20 δέ γάρ L || 25 στέργουεν L || 29 ποικίλων om. 5 || 34 * παραίτησιντο (παραίτησιν τὸ L) ML || γενέσθαι L || 36 νομίμων om. L || ἀναιροῦντες) φαιμεν ἀναιροῦμεν L¹

1 hoc] haec R, om. T¹ || filios suos T || 3 iure V iure T^a || 4 ex] et ex R || 5 uno R³ || una R¹ V vulg. unam R² T || 7 habeat R || 8 impecum V^a || 11 his VR¹ T¹ || naturalium solummodo T || 12 haec R || 13 moriens is autem V^a || 15 in om. T¹ || * fiduciam] licentiam

offerre hoc declarantes, quia vult naturales suos filios restituere naturae et antiquae ingenuitati et iuri legitimo, ut sub potestate eius consistant nihil a legitimis filiis differentes; quo facto ex hoc filios 5 frui huiusmodi adiutorio. Uno namque hoc modo omnes huiusmodi naturae digressiones et opinionones in his qui legitimos non habent filios curamus, sic brevi solacio tantum impetum naturae corrigentes.

Si vero is qui solummodo naturalium filiorum est pater per quosdam fortuitos casus non valuerit hoc agere, moriens autem sub quodam praedictorum casuum scripserit testamentum, volens sibi legitimos 15 esse filios successores, et in hoc damus ei fiduciam: supplicantibus tamen etiam sic filiis post mortem patris, et hoc docentibus et ostendentibus patris testamenta, et heredibus existentibus secundum legem, hocque donum habeant patris et principis, idem est 20 dicere naturae simul et legis.

Generaliter autem in omnibus qui per praedictos modos deducuntur ad legitimum ius tunc haec volumus obtinere, dum et filii hoc ratum habuerint. 25 Nam si solvere ius potestatis invititis filiis non permissum est patribus, multo magis sub potestate redigere invitum filium et nolentem, sive per oblationem ad curiam sive per instrumentorum celebrationem sive per aliam quamlibet machinationem, tamquam sortem metuentem paternam, iustum non est neque imperii et legislationis proprium.

1 Si vero plurimis existentibus filiis alii quidem eligant alii respuant, hi qui volunt legitimi fieri, 35 aliis in iure naturali manentibus. Et haec dicimus nullum priorum legitimum perimentes modum, sed hunc addentes aliis in quibus illos accipere non licet. Omnino enim legitimis existentibus, deinde

fiduciam (fiduciam del. T²) RVT licentiam et fiduciam R³ vulg. || 16 supplicationibus T¹ || tantum R || etiam sic — 19 principis id ser. R² in ras. 2 versusum || sic om. V || 17 haec R³ || * dicentibus libri || patrem V¹ || testamentum vulg. || 19 hocque] hoc VT¹ || habent V || idem est dicere] idem dicere est V¹ id est dicere RT || 22 qui] quibus VT¹ R², om. R¹ || per om. R || 23 haec V || 25 si om. T¹ || 26 sub potestate RV² || potestate sub (sub del. V^o) V¹ sub potestatem T vulg. || 29 sive per aliam quamlibet machinationem om. V || 30 fortem R || 31 legislatoris V || 34 eligunt om. V || respiciant T¹ || hii RVT] fieri (filii R¹) RT] fiant gloss. s. v. T³, fieri, fiant V vulg. || 35 haec RT] hoc V vulg. || 36 proprium R² || sed RT] et V || 38 enim] cum R¹, om. T^a

ὑπόντων, εἴτα νόθων ἐπιγενομένων ἢ προγενομένων οὐκ ἂν ἢ γνησιότης αὐτοῖς προστεθεῖη, εἰ μὴ πάντως ἢ διὰ τῆς βουλῆς ἢ διὰ τῶν ἡμετέρων διατάξεων, αἵτερον τῶν τῶν προκείμενῶν συμβολαίων εἰσηγήσαντο 2 τὸν τρόπον. Τὸν δὲ τῆς υἱοθεσίας τρόπον, ὅς ἦν πάλαι τισὶ τῶν πρὸ ἡμῶν αυτοκρατόρων ἐπὶ τῶν νόθων νομισθεῖς οὐκ ἀδόκιμος, ἄτοπον εὐρόντες κατὰ τὴν τῆς πατρῴας διατάξεως δύνανμι καὶ ἡμεῖς, καθὰ εἴρηται, ἐκβάλλομεν, ἐπειδὴ σωφροσύνης ἀκριβῶς ἐστόχασται καὶ οὐκ ἂν εἰρηπρόπον τὰ καλοῦς ἐκβεβημένα 10 πάλιν εἰς πολιτείαν καταγείν. ὥστε τοῦτων ἡμῶν νομοθετηθέντων καὶ φανερῶν γενομένων ὄν προσήκει τὸν τρόπον εἰς πολιτείαν τε καὶ γνησιότητα μεταχωρεῖν, οὐδὲν εὐρόμεν περὶ τῆς διαδοχῆς τῆς ἐπὶ τῶν τοιούτων λεκτέον· ὥς γὰρ ἐπὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἄνωθεν 15 γνησίων δεῖ καὶ τὰς ἐπ' αὐτοῖς γίνεσθαι διαδοχάς.

naturalibus provenientibus nequaquam ius legitimum eis adicitur, nisi omnino aut per curiam aut per nostras constitutiones, quae dotalium instrumentorum introduxerunt modum. 52 Adoptionis autem modum, qui fuit olim quibusdam ante nos imperatoribus super naturalibus putatus non improbus, inventientes secundum paterna constitutionis virtutem et nos, sicuti dictum est, excludimus, quoniam castitatem non perfecte consideravit, et non erit decens ut quae bene exclusae sunt in rempublicam rursus introducantur. Quapropter his a nobis sancitis atque manifestatis, quo conveniat modo ad civitatem romanam legitimumque ius transire, nihil de successione super talibus est dicendum: nam sicut in ceteris ab initio legitimis oportet et in eis fieri successiones.

CAPUT XII.

Διακεκριμένων τοίνυν τῶν τε γενομένων γνησίων τῶν τε μεινάντων νόθων τακτέον ἤδη καὶ τὰ περὶ τῶν κατ' αὐτοὺς διαδοχῶν. Βάλλεντι μὲν οὖν καὶ Βαλεντιανῶ καὶ Γρατιανῶ τοῖς τῆς θείας λήξεως 20 πρότοις ἐπιήλθε φιλανθρωπέυσσασθαι τὰ πρὸς τοὺς νόθους· καὶ εἰ μὲν εἴη τῶν νόθων πατρὶ γησιὰ γονή, μόνης οὐγκίας αὐτοῖς ἤξιωσαν, καὶ ταύτης μετὰ τῆς αὐτῶν μητρὸς, οὐτε δωρεῖσθαι οὐτε ἐκ τελειότητας δίδοναι βουλήσεως περαιτέρω τι συγχωροῦντες· 25 εἰ μὲντοι παῖδες μὲν οὐκ εἴεν νόθοι, παλλακῆ δὲ καὶ μόνη (δηλαδὴ τοῖς οὐκ ἔχουσι γνησίαν γαμετήν· τοῦτοις γὰρ δὴ καὶ μόνοις παλλακῆν ἔχειν ἐπιτέτραπται), τὸ ἡμιούγκιον μόνοις χαρίζομενοι. εἰ μὲντοι παίδων γνησίαν οὐκ εἴεν γονεῖς, ἀλλ' οὐδὲ πατέρα ἢ μητέρα 30 ἔχοιεν, μέχρι τοιούγκιον καταλιμπάνειν αὐτοῖς ἢ δωρεῖσθαι συνεχωρήθη, καὶ τοῦτου μετὰ τῆς μητρὸς, καὶ εἰ καθ' οἰονδήποτε τρόπον λάβοιεν τι, εἰς τοῦτο συναρεῖσθαι καὶ μόνον, τοῦ πλείονος ἐπὶ τοὺς ἐκ τοῦ νόμον καλουμένους ἰόντος, τοῦτο ὅπερ καὶ οἱ Θεο- 35 δοσίον τοῦ πρεσβυτέρου παῖδες εἰ καὶ οὐ τελείως ἐνο- 1 μοιήθησαν. ἡμεῖς τοίνυν, εἰ καὶ οὐ πρῶτην φιλαν-

Discretis igitur et his qui facti sunt legitimi et his qui manserunt naturales ordinandum est iam etiam de successione eorum. Valenti siquidem et Valentiniano et Gratiano divae memoriae primis placuit humanum aliquid agere circa naturales: et si quidem sit naturalium patri legitima soboles, una uncia eos dignos esse fecerunt, et hac cum sua matre, non donari neque ex ultima dari voluntate ulterius aliquid permittentes, si vero filii quidem non sint naturales, concubina vero solummodo his qui non habent utique coniugem (hoc etenim tantum concubinam habentibus est conscriptum) mediam unciam solam donantes. Si vero filiorum legitimum non sint parentes et neque patrem et matrem habeant, usque ad tres uncias relinquere eis aut donare permisi sunt, et haec cum matre, et si quolibet modo acceperint aliquid, in hoc reputari solummodo, quod autem plus est ad eos qui vocantur ex lege venire, hoc quod Theodosii senioris filii licet non perfecte sanciverunt. 1 Nos igitur etsi prius humana usi lege pro tribus

praesto sint et naturales postea sive antea nati sint, ius legitimum iis non impertietur, nisi omnino aut per curiam aut per constitutiones nostras, quae modum dotalium instrumentorum introduxerunt. 2 Adoptionis vero modum, qui olim nonnullis eorum qui ante nos fuerunt imperatorum in naturalibus filiis non indignus iudicatus est, cum absurdum esse intellexerimus, secundum paterna constitutionis vim nos quoque, sicuti dictum est, explodimus, quoniam castitatem accurate sectata est neque decet ea quae recte explosa sunt rursus in rempublicam revocare. Itaque his a nobis sancitis ac declaratis, quo modo deceat ad civitatem et ius legitimum transire, nihil invenimus quod de successione in his talibus dicendum sit; nam sicut in reliquis qui primitus legitimi sunt, ita in illis quoque successiones fieri oportet. XII. Discretis igitur iis qui facti sunt legitimi et qui manserunt naturales, iam etiam quae ad successiones eorum pertinent ordinanda sunt. Atque Valenti et Valentiniano et Gratiano divae memoriae primis placuit humanis consulere in naturales: qui si naturalium patri legitima soboles sit, eos sola uncia dignos habuerunt eaque una cum matre ipsorum, neque donare neque ex ultima voluntate dare iis ultra quicquam permittentes; si vero naturales liberi non adsint sed sola concubina (iis scilicet qui legitimam uxorem non habent: nam his quidem solis concubinam habere concessum est), dimidiam tantum unciam largiti. Quodsi liberorum legitimum parentes non sint, ac ne patrem quidem aut matrem habeant, ad tres usque uncias relinquere vel donare iis idque una cum matre permissum est, et si quid quocumque modo acceperint, ad hunc modum religere solim: ut quod excedit ad eos qui ex lege vocantur 1 perveniat, id quod etiam Theodosii prioris filii quamvis non perfecte sanciverunt. Nos igitur, etsi

1 ἐπιγενομένων 373, 36, ἐπιγενομένων ἢ om. s || 2 εἰ ex s add. Haloander (cf. p. 373, 38), om. ML || 7 ἄτοπον om. s || 8 τῆς πατρῴας διατάξεως] Cod. 5, 27, 7 || 9 ἀκριβῶς (cf. 374, 7) οὐκ ἀκριβῶς L² s || 10 τὰ] ἴνα τὰ L² || 11 κατὰγοι L¹ κατὰγοινο L² || 13 πολιτείαν] civitatem romanam s || 14 οὐδὲν εὐρόμεν del. L², εὐρόμεν om. s || 16 γενέσθαι L² || 17 γνησίον γενομένων L || 19 διαδοχῶν L || βάλλεντι et 20 βαλλεντιανῶ L || 20 Γρατιανῶ L² τραϊανῶ M. Cod. Theod. 4, 6, 4 || 21 φιλανθρωπέυσσασθαι τι (τε pr.) L || 23 ἤξιωσε L || 24 αὐτῶν Haloander] εἰνῶν ML || *οὐδὲ — οὐδὲ ML || 26 εἰ] οἱ L² || παλλακῆ L, et ita fere constanter || 27 τούτους] hoc s || 28 ἔχειν] habentibus s || ἐπιτέτραπται] est conscriptum (i. e. ἐπιγράφεται) s || 30 ἦ] et s || 32 συνεχωρήθησαν L² s || τούτου Zachariae] τούτοις ML (haec s) τοῦτο cum Haloandro vulg. || 35 καὶ om. s || Θεοδοσίον τοῦ πρεσβυτέρου παῖδες] Cod. 5, 27, 2 || 36 εἰ] ἢ L¹ || 37 εἰ] ἢ L¹

1 pervenientibus RV^a || eius R¹ || 2 aditatur V || 3 instrumentorum om. R¹ || 5 quae R¹ || 7 inprobe V inprobat T¹ || inventientes] absurdum inventientes Beck || 8 seruitutum R¹ || 9 castitetem T¹ || 10 erat R || 11 quapropter R¹ || 12 sancitis] sancita sunt R¹ || manifestis VR¹ || quod V¹ || 13 legitimumquae R¹ legitimum quoniam V¹ || 16 et RV] etiam T vulg. || 17 Discretis cet.] iscretis — 19 successioni] scr. V² in ras. 2 versuum || facti] sanciti T¹ || legitimi qui manserint natales V² || 19 uolenti V || 26 sunt V || concubinae libri, corr. Beck || 27 coniungere R¹ || hoc etenim RV] hoc (del. T²) et hoc enim T || 29 legitimum filiorum RT || 30 sint R vulg.] sunt VT || et neque] et om. V || habent V || 32 et si R¹, et hoc (del. hoc) si R² || quaelibet R¹ || 33 acceperit V] reputati V || 35 filiis R || 37 etsi] et V || usi] nisi V^a, del. V^b, om. R¹

θρόνον χρησάμενοι νόμῳ ἀντὶ τοῦ τριονγκίου τὸ ἐξα-
 ονγκιον αὐτοῖς, παιδῶν γησιῶν οἳ ὑπότων, κατὰ
 τὴν τῶν πατέρων φιλοτιμίαν δεδάκαμεν, ἀλλὰ νῦν
 ἐκ τῶν ἐφεξῆς συμβεβηκότων τὰ πράγματα τελειότε-
 ρόν τε ἅμα καὶ φιλανθρωπότερον σκεπτόμενοι τὸν
 παρόντα τίθεμεν νόμον. πολλὰ γοῦν τοιαῦτα καὶ
 πρότερον ἀμαρτηθέντα καὶ ἐπὶ τῶν ἡμετέρων καιρῶν
 πλημμελούμενα διορθώσεως ἀξιοῦμεν, καὶ ἀσεβείας ἀν-
 θρώπων ἀπαλλάττομεν. τινὲς γὰρ οὐκ ἔχοντες ἀδειαν
 ὅσον βούλονται τοῖς ἐαυτῶν φρσικῶς καταλιμπάνειν
 παῖσιν ἐπιλέγονται δῆθεν ἄνδρας καὶ γράφουσι κλη-
 ρονόμους, ἐφ' ὧτα ἀποκατεστησάτωις παισίν, οἱ δὲ ἢ
 αὐτόθεν ἀσεβοῦσι καὶ παραβαίνουσι τὰ βεβουλευμένα
 τοῖς γράρασιν, ἢ τὸ γοῦν πάντων ἐλαφροτάτων ἐπιση-
 κοῦσι· καὶ σιγόμεν τὰ παραδεδομένα παρὰ τῆς μη-
 μης ἡμῶν ἐπὶ προσώπων ἐνδόξων ἀμαρτῶντων ἐν τοῖς
 2 ἔμπροσθεν χρόνοις τοιαῦτα. ἵνα μὴ τοῖνυν μέγχι
 παντός τοιοῦτο γενέσθαι πλημμέλημα συγχωρῶμεν,
 μηδὲ ὁ πράττειν ἐξέστιν ἐπὶ ξένοις καὶ μηδαμῶν
 γνωρίμοις τοῦτο ἐπὶ τῶν ἐαυτῶν φρσικῶν παιδῶν
 τοῖς ἀνθρώποις πράττειν κωλύμεν, διὰ τοῦτο θεσπι-
 ζομεν τῶ παρόντι νόμῳ, ὥστε εἰ μὲν τις ἐχοῖ παῖδας
 νομίμους, μὴ δύνασθαι [τοῖς παισὶ καὶ τῆ τούτων
 μητρὶ] περαιτέρω μιᾶς καταλιμπάνειν οὐγκίας ἢ δω-
 ρεῖσθαι τοῖς φρσικῶς παισὶν ἢ τῆ παλλακῆ (τοῦτο
 γὰρ κύριον τῆς ἐμπροσθεν ἡγουμένης διατάξεως), ἀλλὰ
 καὶ εἰ τι πλέον ἐπιχειρήσειε δοῦναι καθ' οἰονδήποτε
 τρόπον, τοῦτο τῶν παιδῶν γίνεσθαι τῶν γησιῶν.
 κἂν εἰ παῖδες δὲ οὐκ εἴεν, παλλακῆ δὲ μόνῃ, ταύτῃ τὸ
 ἡμιονγκιον καταλιμπάνεσθαι ἢ δωρεῖσθαι συγχωροῦ-
 30 3 μὲν. Εἰ μὲνοι παῖδας οὐκ ἐχοῖ γησιῶν ἢ τινα
 τῶν ἀνιόντων, οἷς ἀνάγκη νόμον καταλιμπάνειν μέ-
 ρος τῆς οἰκείας περιουσίας προσήκει τοῖς διατιθεμέ-
 νους, ἀδεῖα ἔστω καὶ εἰς τὰς δώδεκα οὐγκίας γράφειν
 τοῖς φρσικῶς παῖδας κληρονόμοις, καὶ διαιεῖν εἰς
 35 αὐτοὺς καθ' ὃν ἂν βούλονται τρόπον τὰ πράγματα,
 καὶ ἢ κατὰ δωρεᾶς ἀπλᾶς ἢ προγαμίας ἢ κατὰ προί-
 κας ἢ καὶ καθ' ἕτερον οἰονδήποτε τρόπον νόμιμον
 τὰς ἐαυτῶν εἰς ἐκείνους μεταγίνοι οὐσίας. οὗτω γὰρ

uncius sex uncias eis, filii legitimis non extantibus,
 per patrum munificentiam dedimus, sed tamen ex
 his quae subinde proveniunt causas perfectius simul
 clementiusque considerantes praesentem ponimus legem:
 plurima utique sunt et prius commissa et in
 nostris temporibus delinquantur, quae correctione
 dignamur et ideo ab impietate homines liberamus.
 Quidam enim non habentes licentiam quantum volunt
 suis naturalibus filiis relinquendi, eligunt quasi
 viros et scribunt heredes, quatenus restituant filiis;
 at illi aut ex hoc impie agunt et praevicantur volun-
 tatem scribentium, aut quod omnium levissimum
 putant peierant: et tacemus ea quae tradita sunt ex
 memoria nobis in personis gloriosis talia delinquentibus
 priscis temporibus.

2 Ne igitur semper tale fieri delictum sinamus, nec
 quod agere licet in extraneis et ignotis hic in propriis
 naturalibus filiis homines agere prohibeamus,
 propterea praesenti lege sancimus, ut siquidem quispiam
 habuerit filios legitimis, non possit filiis eorumque
 matri ultra unam relinquere unciam aut donare naturalibus
 aut concubinae (hoc enim proprium prioris iudicamus
 esse constitutionis), sed etiam si quid amplius dare temptaverit
 quolibet modo, hoc filiorum fieri legitimorum; et vel si filii non sint,
 concubina vero solummodo, huic mediam unciam relinqui
 aut donari concedimus.

3 Si vero filios non habuerit quispiam legitimis
 aut quemquam ascendentium, quibus necessitas est
 legis relinquere partem propriae substantiae competentem,
 testatori licentia sit etiam in duodecim uncias scribere
 filios naturales heredes, et dividere inter eos quocumque
 voluerint modo res, et per donationes aut simplices aut
 antenuptiales aut per dotes aut per alium quemlibet
 modum legitimum suas in illos substantias transponere.
 Sic enim nequa-

c. XII § 2 — c. XIII excerpta et decurtata habet B^s K 15, 2 p. 419 Zach. ex B 32, 2, 4.

c. XII § 2—6 summa extat in Appendice Eclogae 4 p. 186 Zach. = Anon. Bodleian. 12 p. 214 Zach. (inde in Ecloga ad Frochiron mutata 28, 11. 12).

nuper humana lege usi pro tribus uncias sex uncias iis, si filii legitimi non extant, secundum patrum liberalitatem dedimus, at nunc ex iis quae deinceps acciderunt rebus perfectius simul et humanius consideratis praesentem legem ferimus. Certe multa eiusmodi quae et prius sunt commissa et nostris temporibus delinquantur correctione dignamur et ab impietate homines liberamus. Nonnulli enim cum licentiam non habeant liberis suis naturalibus quantum velint relinquendi, eligunt scilicet viros eosque heredes ea conditione scribunt, ut liberis restituant; illi vero aut protinus impie agunt et voluntatem eorum qui scripserunt transgrediuntur, aut quod quidem omnium levissimum est peierant: ac tacemus ea quae memoria nobis prodita sunt de personis illustribus quae talia temporibus praecedentibus commiserunt. Ne igitur per omne tempus eiusmodi delictum committi patiamur, neve quod in extraneis et neutiquam notis agere licet, id in propriis liberis naturalibus homines agere prohibeamus, propterea praesenti lege sancimus, ut siquidem quis legitimis liberos habeat, [liberis eorumque matri] ultra unam unciam relinquere vel donare naturalibus liberis vel concubinae non possit (hoc enim ex priori constitutione ratum habemus), sed etiam si quid amplius dare quocumque modo temptaverit, hoc liberorum fiat legitimorum. Quodsi liberi non ad-
 3 sint, sed concubina sola, huic dimidiam unciam relinqui vel donari permittimus. Si vero non habeat filios legitimis aut aliquem ascendentium, quibus ex legis necessitate partem bonorum suorum relinquere testatores oportet, liceat etiam in duodecim uncias naturales liberos heredes scribere, resque inter eos quocumque modo volunt dividere, et vel per donationes simplices vel antenuptiales vel per dotes vel etiam alio quocumque modo legitimo substantias suas ad eos transferre. Ita enim non amplius

1 νόμῳ Cod. 5, 27, 8 || 2 οὐκ L || 3 ἀλλ' οὖν νῦν L sed tamen s || 5 φιλανθρωπότεροι L¹ || 6 τοιαῦτα om. s || 8 πλημμελούμενα διορθώσεως ἀξιοῦμεν καὶ delinquantur, et ideo s || 12 οἱ δὲ ἢ (cf. s) || οἱ δὲ οἱ M || οἱ δὲ L || 13 ἀσεβοῦσι — 14 ἐπισηκοῦσι om. L¹ || 18 συγχωρῶμεν ML, corr. Scriverger || 19 μηδὲ om. L¹, καὶ L² || 21 κωλύομεν ML¹ || 23 τοῖς παισὶ καὶ τῆ τούτων μητρὶ a Zachariaeo in suspitionem recte vocata seclusi || 29 εἰ || οἱ M || 30 δωροῦ... L¹ || 31 ἐχοῖ LB^s habuerit quispiam (i. e. ἐχοῖ τις?) s || 32 ἀνάγκη] necessitas est (i. e. ἀνάγκη) s || μόνον L¹ || 33 προσήκει] competentem (i. e. προσήκον) s || τοῖς διατιθεμένοις L testatori (i. e. τῶ διατιθεμένῳ?) s || 37 καὶ ἢ] ἢ om. s || ἀπλᾶς] ἢ ἀπλᾶς Ls || 38 καὶ M] om. L || 39 ἐαυτῶν L

2 tantum VR¹ || 4 clementius R¹ et clementius R² || 5 plurime R¹T || commissas R¹ commisse T || 7 liberavimus R² || 10 heredes] quasi heredes RT || filios T¹ || 11 at om. R || aut] autem aut R², om. V || 13 peierant T¹V³ praerant R¹ || 17 nec VT || nequod R (neque vulg.) || 20 ut om. R || 24 iudicavimus VT || constitutiones T^a || 26 fieri T] om. RV || uel R vulg.] et uel VT || sunt T || concubinas T^a || 27 vero om. T¹ || 32 quempiam V quequam T¹ || 33 patrem T¹ || 34 testatoris R¹ || in duodecim] undecim T¹ || 36 voluerit R vulg. || 37 aut per simplices V || 38 per quamlibet alium V suos in illo T

οὐκέτι δεήσονται τιῶν πρὸς ἀσέβειαν ἢ πρὸς ἐπιτοκίαν ἐτοίμων, ἀλλ' αὐτόθεν τὴν ἐαυτῶν καθαρῶς διαθήσουσι γνώμην. εἰ δὲ ἔχουσιν τινας τῶν ἀνιόντων, τὴν νόμιμον καταλιμπανέτωσαν αὐτοῖς μοῖραν, ἣν ὁ νόμος καὶ ἡμεῖς ἐτάξαμεν, τὸ δὲ λοιπὸν ἅπαν εἰς τοὺς φυσικοὺς παῖδας ἀδειαν ἐχέτωσαν παροσπέμειν. καὶ ταῦτά φαμεν ἐπὶ τῶν ἐγγράφοις ἢ νομίμοις βουλήσεων ἀποτιθεμένων τὴν ἐαυτῶν γνώμην. Εἰ μὲν τὸ τελευτήσῃ τῶν γνησίων ἀπὸ παντελῶς γονῆς οὐχ ὑποῦσης, παίδων φαμὲν ἢ ἐγγόνων ἢ τῆς ἐφεξῆς διαδοχῆς, οὐδὲ νόμιμον γαμετῆς, εἴτα τελευτήσῃ μη διαθεμένος τὴν οὐσίαν, καὶ ἀφῆκοιτο συγγένεια τυχόν ἢ καὶ ἐλευθερωτῆς ἴσως τὴν διακατοχὴν κατασιῶν τε καὶ ἐπανομιζόμενος, ἢ καὶ τὸ ἡμέτερον ταμιῶν (οὐδὲ γὰρ ἐκείνου τό γῆ ἐπὶ τούτῳ φειδόμεθα), εἴη δὲ αὐτῷ κατὰ τὸν οἶκον ἕως περιῆν ἐλευθέρῃ τε γυνῇ ἐν παλλακῆς σχήματι συνοῦσα, καὶ παῖδες ἐξ αὐτῆς (τοῖς γὰρ τοιοῦτοῖς μόνους ταῦτα νομοθετοῦμεν, ἐνθα παντελῶς ἀναμφισβήτητός ἐστιν ἢ τε τῆς παλλακῆς κατὰ τὸν οἶκον στέγῃς ἢ τε τῶν παίδων ἐκείσε γονῆ καὶ τροφῇ) διδομεν αὐτοῖς καὶ ἀδιαθέτων τῶν γονέων τελευτώντων δύο τῆς πατρῴας οὐσίας ἔχειν οὐγκίας, ἅμα τῇ μητρὶ μεριζόμενας, ὅσοιπερ ἂν ἕεν οἱ παῖδες, ὥστε ἐνὸς παιδὸς (πρὸς) ἀναλογία καὶ τὴν μῆτέρα λαμβάνειν. καὶ ταῦτά φαμεν, εἰ μιᾶ παλλακῇ συνοικήσῃ καὶ παῖδας ἐξ ἐκείνης ἔχοι, ἢ καὶ προαιτιθούσης τῆς παλλακῆς θανάτῳ τυχόν ἢ χωρισμῷ οἱ παῖδες αὐτῶ κατὰ τὴν οἰκίαν ἕεν. τότε γὰρ διδομεν αὐτοῖς τὴν ἐξ ἀδιαθέτου πρὸς τὸ διούγκιον κληῖον. Εἰ δὲ ἐκκεχυμένα τῆς ἐπιθυμίας αὐτῶ γένοιτο καὶ ἄλλας ἐπ' ἄλλας ἐπεισαγάγοι τῇ προτέρᾳ παλλακᾷ, καὶ πλήθος ἔχοι γυναικῶν πορευομένων (οὐτῶ γὰρ εἰπεῖν κάλλιον), καὶ ἐξ αὐτῶν παιδοποιούνους τελευτήσῃ πολλὰς ὁμοῦ καταλιπὼν παλλακᾷ, μιστὸς μὲν ὁ τοιοῦτος, πόρῳ δὲ τὸν νόμον καθάπαξ μετὰ τῶν τοιοῦτων παίδων καὶ παλλακῶν ἀπελευθεσθῆναι. ὅσπερ γὰρ εἰ τις νομίμῳ συνοικήσῃ γυναικί, ἄλλας ἐπεισαγεῖν οὐκ ἂν δύναται τοῦ συνοικεσίου συνεστῶτος καὶ ἐξ αὐτῶν νομίμῳ παιδοποιεῖσθαι, οὕτως οὐδὲ μετὰ τὴν γνω-

§ 4. 5 paucis mutatis repetitae sunt ex nov. XVIII c. 5 (131, 14—132, 16).

egebunt quibusdam ad impietatem vel ad periurium paratis, sed protinus suam ipsi voluntatem pure praecipiant. Si quos autem ascendentium habeant, legitimam eis partem relinquunt, quam lex et nos constituimus; reliquum vero omne ad liberos naturales transmittendi licentiam habeant. Atque haec de iis dicimus, qui scriptis et legitimis testamentis voluntatem suam mandant. Si quis vero defunctus sit legitima subole omnino nulla relicta, liberis dicimus aut nepotibus aut reliqua deinceps successione, neque legitima coniuge, isque non testatus de substantia sua decesserit, ac veniant cognati fortasse vel forte etiam manumissor qui bonorum possessionem agitet atque intendat, vel etiam nostrum aerarium (nam ne illi quidem quantum ad hanc rem parcimus), ille vero domi dum vivebat et liberam mulierem concubinae habitu sibi iunctam et liberos ex ea habuerit (talibus enim solis haec sancimus, ubi nulla omnino dubitatio est neque de concubina in domo habita neque de liberis ibidem et procreatis et educatis): concedimus eis, ut etiam intestatis parentibus defunctis duas uncias paternae substantiae cum matre dividendas habeant, quotcumque fuerint liberi, ita ut pro rata unius filii mater quoque accipiat. Atque haec dicimus, si una concubina usus sit et ex ea liberos susceperit, vel etiam si cum prius discesserit concubina morte puta aut separatione, liberi eius domi sint. Tunc enim concedimus illis, ut ab intestato in duas uncias vocentur. Quodsi effusa libido eius fuerit et alias super alias post primam concubinas adsciverit, et multitudinem habeat mulierum scortantium (ita enim dicere praestat), liberisque ex illis procreatis decesserit multis simul concubinis relictis, et odio dignus est talis homo et procul a lege protinus una cum eiusmodi liberis et concubinis depellendus. Quemadmodum enim si quis legitima utitur uxore, alias insuper adsciscere dum constat matrimonium et ex iis legitime liberos procreare nequit, ita ne post concubinam quidem quem-

3 εἰ δὲ ἔχοιεν] si vero habuerint hi quos praediximus ε || 4 αὐτοῖς καταλιμπανέτωσαν B² (ε) || μοῖραν ἣν in litura L || 6 παραπέμειν ἀδειαν ἐχέτωσαν B² || 7 ταῦτα] hoc ε || 10 ἐγγόνων L || 11 *τελευτήσοι ML || 15 τούτου L (cf. ad 131, 20) || φειδόμενοι L¹ || 16 κατὰ τὸν οἶκον om. ε || 19 ἀναμφίτητος L || 21 παίδων] νόθων 131, 25 || 24 ὁπόσοιπερ 131, 28 || 25 ἀναλογίαν] μερίδα B²; πρὸς supplevit Hombergk ex 131, 29 || 26 φαμεν] μὲν L || 27 σχοίη 131, 31 || 31 γίνονται 131, 35 || 35 καταλιπείν? L¹ || μὲν] μὲν ἥμιν 131, 39 || 36 τὸν νόμον] τοῦδε τοῦ νόμου 131, 40 hac lege ε || μετὰ — 37 παλλακῶν om. 131, 40 || 38 νομίμῳ 132, 1 || ἐπεισαγαγεῖν 132, 2 || 40 γνωριζομένην] τῷ νόμῳ add. 132, 4

quam egebunt quibusdam ad impietatem aut perjurium praeparatis, sed ex ipso suam disponent pure sententiam. Si vero habuerint hi quos praediximus aliquos ascendentium, legitimam eis relinquunt partem, quam lex et nos constituimus, reliquum vero totam in naturales filios habeant relinquendi licentiam. Et hoc dicimus super his qui in scriptis et legitimis voluntatibus disponent suam sententiam. Si quis autem defunctus fuerit legitima ei omnino sobole non extante, filiorum dicimus aut nepotum vel deinceps successione, neque legitima coniuge, deinde moriatur non disponens de substantia, et veniat cognatio forsitan aut etiam manumissor utpote bonorum possessionem movens et insurgens, aut etiam nostrum aerarium (nam nec illi quantum ad hoc parcimus), sit autem ei donec vixerit libera mulier in schemate concubinae sociata, et filii ex ea (talibus enim solummodo haec sancimus, ubi omnino indubitatus est et concubinae in domo affectus et filiorum ibidem proles et alimentum): damus eis et intestatis parentibus defunctis duas paternae substantiae uncias habere cum matre partidans, quantumque fuerint filii, ut unius filii portionem et mater accipiat. Et haec dicimus, si uni concubinae societate et filios ex illa habeat, aut etiam praecedente concubina, morte forsitan aut separatione, filii ei domi sint. Tunc enim damus eis ab intestato ad duarum unciarum vocationem.

Si vero effusa concupiscentia ei fuerit et alias super alias introduxerit priori concubinas, et multitudinem habuerit mulierum fornicantium (sic enim dicere melius est), et ex eis filios habens moriatur multas simul deserens concubinas, odibilis quidem est iste talis, procul autem hac lege modis omnibus cum talibus filiis et concubinis excludatur. Sicut enim si quis legitime copulatur uxori, alias superinducere non poterit matrimonio consistente et ex his legitimos procreare, ita neque post agnitam quo-

1 quibus V (i. aliquibus s. v. V³) || per uirum R || 2 sed om. R¹, sed et V^a || disponent V || purem T^a puram R || 3 vero] uero non R¹ || hii R² in VT¹, om. R¹ || 4 relinquatur R¹ || 5 totum V || 6 habent V || 7 haec vulg. || uoluptatibus V¹ || 8 leg. depouunt? || 9 sobole omnino T || 10 exstante R¹ existente R² || 12 de sua substantia T de substantia sua vulg. || 14 possessionum T¹ || 15 nec om. R¹ || 16 sit] si V || donec] donec ipse T^a || uixerit V^a || 17 concubinae cet.] cubinae — 24 dicimus si scr. R² in ras. 5 uersuum || 18 haec om. T¹ || 23 filii fuerint R⁽²⁾ || ut] aut T¹ || 25 *et] aut libri, ac Beck || etiam om. R || praecedente R¹ T¹ praecedente V || 26 forte R || aut] aut etiam T || 28 duas uncias vulg. || 32 habuit R || 35 procul autem] procu*ut R¹ || hac] ac V || 36 Si quis enim sicut T || 37 computatur V^a || 38 potuit R¹ potuerit R² || consistere T¹ || 39 quo T/vulg.] quod RV

ρίζομένην καθ' ὃν εἰρήκαμεν τρόπον παλλακὴν καὶ τοὺς ἐξ ἐκείνης παῖδας δώσομεν, εἰ καὶ τι πάροργον ἰδούης ἄλλο ποιήσαιο, καὶ τοῦτο εἰς τὴν διαδοχὴν εἰσαγεσθαι τὴν αὐτοῦ, εἴ γε τελευτήσῃεν ἀδιάθετος. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο νομοθετήσῃαμεν, ἀδιάκριτα μὲν ἔσται τὰ τῶν γυναικῶν, τίνος μᾶλλον ἢ τίνος ἔλαττον ἐρᾷ, ἀδιάκριτα δὲ τὰ τῶν παίδων· καὶ ἡμεῖς οὐ δίδομεν τοῖς ἀσελγαίνουσιν, ἀλλὰ τοῖς σωφρονοῦσι τὸν νόμον. Οὐ διαφερόμεθα δὲ περὶ τῶν παίδων, εἴτε ἄρρενες εἴτε θήλειαι καθεστήκοιεν. ὥσπερ γὰρ ἡ φύσις οὐδὲν περὶ τὰ τοιαῦτα τεχνολογεῖ, οὕτως οὐδὲ ἡμεῖς ἄλλον ἐπ' ἄρρένων καὶ ἄλλον ἐπὶ θηλειῶν κατὰ τοῦτο τίβ-
6 θεμεν νόμον. Εἰ μέντοι (δεῖ γὰρ διὰ πάσης ὁδοῦ ἀκριβείας τε ὁμοῦ καὶ εὐσεβείας ἐλθεῖν) ἔχων τις παῖδας γνησίους καταλίποι καὶ νόθους, ἐξ ἀδιαθέτου μὲν 15 οὐδὲν αὐτοῖς ὑπάρχειν παντελῶς βουλόμεθα, ἀποτρέφασθαι δὲ τοὺς νόθους παρὰ τῶν γνησίων θεσπίζομεν κατὰ τὸ πρόπτον τε καὶ πρὸς τὸ τῆς οὐσίας μέτρον παρὰ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ δοκιμαζόμενον, τοῦτο δὲ τὸ παρὰ τοῖς ἡμετέροις νόμοις boni viri arbitratu 20 λεγόμενον. ταῦτο τοῦτον φυλαττομένον, κὰν εἰ γαμετήν μὲν ἔχοι, παῖδας δὲ νόθους ἐκ τῆς προτελευτησάσης παλλακῆς αὐτῷ γενομένους, ὥστε κακείνους ἀποτρέφασθαι παρὰ τῶν αὐτοῦ διαδοχῶν. περὶ γὰρ ἐκγόνων νόθων τὰ ἕτη παρ' ἡμῶν ἕρηως περὶ αὐ-
25 τῶν διατεταγμένα κρατεῖται.

CAPUT XIII.

Ἐφ' ὧν δὲ θεμάτων τοὺς νόθους παῖδας ἐκαλέσαμεν εἰς τὴν διαδοχὴν, ἐπὶ τούτων καὶ αὐτοὶ τὴν προέπουσαν τοῖς φυσικοῖς πατρᾷσι ἐγγνωμοσύνην τηρεῖ-
30 ποῦσαν. καὶ αὐτῷ τῷ μέτρῳ ὅπερ οἱ γονεῖς προνοοῦσι τῶν φυσικῶν παίδων κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον, καὶ αὐτοὶ τοὺς γονεῖς ἀμειβέσθωσαν εἴτε εἰς τὰς διαδοχὰς εἴτε εἰς τὰς ἀποτροφὰς, καθ' ἕνα ἐπ' αὐτῶν γενομοθετήκαμεν.

CAPUT XIV.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐμπροσθεν ἐν τισὶ τῶν διατάξεων 35 εἴρηται δεῖν εἰς ἅπερ οἱ πατέρες δωροῦνται τοῖς

diximus modo concubinam et ex illa filios dabimus, si etiam aliquid opus libidinis aliud fecerit, etiam hoc ad successionem eius introduci, si mortuus fuerit intestatus. Nam si non hoc sanciverimus, indiscreta 5 quidem erunt quae mulierum sunt, quam potius aut quam minus amaverit, indiscreta quidem quae filiorum: et nos non damus luxuriantibus, sed pudicis legem. Non autem differentiam facimus de filiis, sive masculi sive sint feminae. Sicut enim natura nihil 10 circa talia tractat, sic neque nos aliam in masculis et aliam in feminis secundum hoc ponimus legem.

6 Oportet enim per omnem viam subtilitatem simulque pietatem transire. Si quis igitur habens filios legitimos relinquat et naturales, ab intestato quidem nihil eis existere omnino volumus, pasci vero naturales a legitimis sancimus, ut decet eos secundum substantiae mensuram a bono viro arbitratam, quod videlicet apud nostras leges viri boni arbitratu di- 20 citur. Hoc ipso custodiendo, vel si coniugem quidem habet, filios autem naturales et ex defuncta concubina sibi natos, (ut) et illi alantur ab eius successoribus. De nepotibus enim naturalibus quae iam a nobis specialiter etiam de ipsis disposita sunt 25 obtineant.

In quibus enim casibus naturales filios vocavimus ad successionem, in his quoque et ipsi decentem naturalibus patribus devotionem servent, eademque mensura sicut parentes prospiciunt naturalibus filiis secundum nostram legem, et ipsi parentibus compensent sive in successione sive in alimentis, sicut super eis sancimus.

Quoniam vero et dudum in quibusdam constitutionibus dictum est oportere in quibus patres donant

admodum diximus agnitam et liberos ex ea susceptos concedemus, si quod aliud praeterea libidinis opus protulerit, ut id quoque ad successionem eius admittatur, si intestatus decesserit. Nisi enim hoc sanciamus, nullum erit discrimen in mulieribus, quam magis quamve minus amaverit, nullum discrimen in liberis: neque nos iis qui luxuriose, sed qui caste vivunt legem damus. Nec vero distinguimus in liberis, sive masculi sive feminae sint. Quemadmodum enim natura nihil circa haec talia arguitur, ita ne nos 6 quidem aliam de masculis aliam de feminis hac in re legem ferimus. Si quis vero (oportet enim omnem diligentiae simul et pietatis viam inire) legitimis liberos habens etiam naturales reliquerit, ab intestato iis nihil omnino acquiri volumus, tamen alii naturales a legitimis sancimus uti decet atque pro modo facultatum a viro bono aestimando, id quod in nostris legibus boni viri arbitratu dicitur. Atque hoc idem custodiatur, licet quis et coniugem habeat et naturales liberos ex concubina ante mortua ei natos, ut illi quoque a successoribus eius alantur. Nam de nepotibus naturalibus valeant quae iam a nobis diserte de iis constituta sunt.

XIII. In quibus autem casibus naturales liberos ad successionem vocavimus, in iis et ipsi patribus naturalibus eam quam decet fidem servent. Atque eadem mensura qua parentes liberis naturalibus secundum legem nostram prospiciunt, ipsi quoque parentes suos remunerentur sive in successione sive in alimonis, sicuti de iis sancimus.

XIV. Quoniam autem iam antea in quibusdam constitutionibus dictum est oportere patres in iis

4 εἰ γε] εἰ 132, 8 || 6 τίνος μᾶλλον ἢ τίνος L^s (cf. 132, 10) || μᾶλλον ἢ τίνος M || 8 τὸν νόμον || τὸ νόμιμον 132, 12 || 10 οὐδὲν om. M initio paginae || 13 Ἐκ μέντοι h. l. om. 5 || 14 ἔχων τις] Si quis igitur habens 5 || 18 τε καὶ om. 5 || 20 οὐκ ἐν τῷ ἀρbitratῶν M, viri boni arbitratu 5 ἀνδρὸς ἀγαθοῦ δοκιμασῖν (δοκιμασῖν L^s) L ἀνδρὸς ἀγαθοῦ δοκιμασίᾳ Ath. || 22 ἐκ τῆς προτελευτησάσης] et ex defuncta 5 || 25 ἐγγόνων Theod. Ath. || περὶ αὐτῶν] etiam de ipsis 5 || 26 διατεταγμένα] Cod. 5, 27, 12 || 35 ἐν τισὶ τῶν διατάξεων] Cod. 5, 29, 4. 35, 3

3 fuerit om. R || 4 hoc non V || 5 sunt del. R³ || 6 minus] minus aut quam T^a || amauerint V || indiscreti qui-

dem filii corr. R³ || quidem] autem Beck || 7 nos om. RT¹ || 8 facimus] sanctimus V || 9 masculis V || sive sint V] seu sint R¹ T || sint seu R² || 10 aliam in masculis om. V || 13 subtilitatis simulque pietatis Contius || 15 quidem om. V || 21 autem] aut VT², om. T¹ || et ex] et om. al. || concubina defuncta T || 22 ut ad. Beck || alantur V] aluntur RT || eis T || successioneibus. Deponentibus T¹ || 23 enim] autem enim R¹ || 24 disposita vulg.] posita RVT || 25 oportet] V || 27 enim] autem vulg. || uocauerimus V uocamus T || 28 ipsis T || decedentem R¹ || 29 naturalibus om. R¹ || 31 compenset V¹ || 33 super eis V] superius RT vulg. || sanctimus V || 36 donavit R¹ donant. T

παισίν ἢ καταλιμπάνουσιν εἰς ταῦτα καὶ κηδεμόνας αὐτοῖς παρέχειν, confirmateυόμενους μέντοι, τοῦτο κύριον εἶναι καὶ νῦν τίθεμεν, διδόντες καὶ τῇ μητρὶ κατὰ τὸ ἤδη περὶ τούτων διατεταγμένον καὶ τῶν φυσικῶν ἐπιτροπέων παιδῶν, πάντα πραττούσῃ ὅσα ἐπὶ γνησίῳ ὄρισται παίδων.

filiis aut relinquunt, in his etiam curatores eis praebere, confirmandos tamen, hoc ratum esse etiam nunc ponimus, dantes et matri secundum quod iam de his dispositum est et naturalium tutelam agere filiorum, omnia agenti quaecumque in legitimis definita sunt filii.

CAPUT XV.

Τελευταῖον δὲ ἡμᾶς τοῦ νόμου μέρος ἐκδέχεται ὥστε καὶ αὐτὸ τὴν προσηκουσαν τάξιν λαβεῖν, καὶ ἐξαριθμησάσθαι τίνες οὐδὲ αὐτοῦ τοῦ τῶν νόθων ἀξιοὶ καθεστᾶσιν ὀνόματος. πρότερον μὲν γὰρ πᾶς ὁ ἐκ συνλελεύσεως (ὃν γὰρ καλέσομεν γάμων) ἢ nefariorum ἢ incestorum ἢ damnatorum προελθὼν οὗτος οὐδὲ φυσικὸς ὀνομασθήσεται, οὐδὲ ἀποτραφήσεται παρὰ τῶν γονέων, οὐδὲ εἴς τινα πρὸς τὸν παρὸντα νόμον μεταοισίαν. ὥστε εἰ καὶ Κωνσταντίνῳ τῷ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως ἐν τῇ πρὸς Γρηγόριον γραφεῖσθι διατάξει τινὰ περὶ τοιούτων εἴρηται παίδων, ταῦτα οὐ προσιέμεθα, ἐπειδὴ καὶ διὰ τῆς ἀχρηστίας ἀνήρηται φοινικαρχῶν γὰρ καὶ σιριαρχῶν καὶ στρατηγῶν καὶ διασημοτάτων μέμνηται καὶ λαμπροτάτων, καὶ οὐδὲ φυσικοὺς εἶναι βούλεται τοὺς ἐξ αὐτῶν προελθόντας, καλῶν αὐτοῖς καὶ τὴν ἐκ βασιλικῆς φιλοτιμίας εὐμερίαν. ἦν δὲ 1 διατάξιν καὶ παντελῶς ἀναίρηται. Ταῦτα ἡμῖν νενομοθετήσθω, καὶ οὐδενὶ παντελῶς ἄγνοια τῶν ἡμετέρων ἔσται νόμος, οὐδὲ τίνες μὲν εὐνεεῖς τίνες δὲ νόθοι, οὐδὲ ὅπως αὐτοῖς τὰ περὶ τῆς γνησιότητος δίδονται, ἢ ὅπως καὶ νόθοι μένοντες ἀξιούνται φιλανθρωπίας, καὶ ὅπως καὶ αὐτοὶ προσηκόντως τετίμηται τῆς πρὸς τοὺς οὐδὲ νόθους ἡξιωμένους εἶναι κοινωνίας ἀποχορισθέντες.

Ἐπίλογος. Ταῖς παραστάταις τοῖνν ἡμῖν καὶ εἰς ἀνθρώπων θεραπείαν καὶ τῆς φύσεως ἀναπλήρωσιν διὰ τοῦδε τοῦ νόμου διορισθέντα ἢ σὴ ὑπεροχῇ γανερὰ πάσι ποιησάτω προγραμμάτων τιθεμένων, δι

Ultima siquidem nos pars legis expectat, ut ipsa competentem suscipiat ordinem et enumeremus, qui neque ipso naturalium nomine digni sunt. Primum quidem omnis qui ex complexibus (non enim vocabimus nuptias) aut nefariis aut incestis aut damnatis processerit, iste neque naturalis nominatur neque alendus est a parentibus neque habebit quoddam ad praesentem legem participium. Unde licet a Constantino pie memoriae in constitutione ad Gregorium scripta quaedam de talibus dicta sint filiis, haec non respicimus, quoniam et non utendo perempta est: phoenicarchorum enim et syriarchorum et magistratum et insignium meminit et clarissimum, et neque naturales esse vult ex his procedentes, amovens eis etiam imperialis munificentiae mansuetudinem. Quam videlicet constitutionem etiam omnino perimus. Haec a nobis sancita sint, et nulli penitus ignorantia nostrarum erit legum, nec qui sunt legitimi qui vero naturales, nec quomodo eis legitima iura dantur, aut quomodo etiam naturales permanentes promerentur humanitatem, et quomodo etiam ipsi competenter honorati sunt ab eorum qui neque naturales digni sunt communione segregati.

Ἐπίλογος. Quae igitur placuerunt nobis et ad hominum medelam atque naturae supplementum per hanc legem decreta sunt, tua sublimitas faciat omnibus manifesta programmatibus propositis, per quae

quae liberis donant vel relinquunt etiam tutores iis praebere, confirmandos utique: hoc ut ratum sit etiam nunc statuimus, ac matri quoque secundum id quod iam de his constitutum est concedimus, ut etiam naturalium liberorum tutelam suscipiat omniaque faciat quaecumque in legitimis liberis definita sunt.

XV. Denique ultima legis pars nos exspectat, ut et ipsa convenientem ordinem consequatur, atque ut enumeremus, qui ne ipso quidem nomine naturalium digni sint. Ac primum quidem quisquis ex complexibus (neque enim nuptias vocabimus) nefarius vel incestus vel damnatis procreatus est, is neque naturalis vocabitur neque a patribus aletur neque cum praesenti lege quicquam commune habebit. Itaque licet a Constantino pie memoriae in constitutione ad Gregorium scripta quaedam de eiusmodi liberis dicta sint, ea non admittimus, quoniam ipsa desuetudine sublata sunt: phoenicarchorum enim et syriarchorum et duumvirum et perfectissimorum et clarissimorum meminit, ac ne naturales quidem esse vult eos qui ex illis nati sint, ipsa imperialis munificentiae opportunitate eos privaturo. Quam quidem constitutionem omnino tollimus. Haec a nobis sancita sint, nec quisquam omnino ignorabit leges nostras, neque qui sint legitimi qui naturales, neque quomodo iis iura legitimorum dentur, aut quomodo etiam naturales manentes humanitatem mereantur, et quomodo ipsis quoque idoneus honor datus sit ab eorum communione separatis, qui ne naturales quidem esse digni existimati sunt.

Ἐπίλογος. Quae igitur nobis placuerunt et ad hominum curationem atque naturae supplementum per hanc legem definita sunt, tua sublimitas omnibus manifesta faciat edictis propositis, per quae lex

2 confirmatenomenus M (κονφιρματευόμενον Ath., κομφιρματευόμενον Theod.), βεβαιουμένους L || τούτοις L || 4 διατεταγμένον Cod. 5, 35, 3 || 5 πάντα — 6 παίδων om. L || 7 δὲ] siquidem s; leg. δὴ? || 8 καὶ αὐτῶ] καὶ om. s || λαβεῖν] suscipiat (i. e. λαβεῖν) s || 10 πρότερον] leg. πρώτον (s)? cf. tamen A13, 4 || 11 συνλελεύσεως M^a || γάμων L || nefariorum ἢ incestorum ἢ damnatorum M (cf. s), nefariorum ἢ incestorum ἢ διὰ τῶν κεκαλυμμένων L || 12 οὐτ^a L¹ || 12 sq. leg. οὔτε — οὔτε — οὔτε? || φυσικ^a L¹ || 13 οὐδὲ ἀποτραφήσεται παρὰ τῶν γονέων] nec alimonia eis parentes vel fratres debent Iul. οὐ κληρονομοῦσιν τὸν πατέρα οὐδὲ τρίφονται παρ' αὐτοῦ Ath. (cf. Heimbach p. XCIV); ut nec alantur a patre Authent. Cod. 5, 5, 6 || 16 γρηγόριον L || διατάξει Cod. 5, 27, 1 || 18 ἀχρηστίας M χρονίας L¹ || 25 ἡμετέρω L¹ || ἔστω L^a || 26 τῆς] τοῖς M^a || 27 δύνανται L^a || 28 προσηκόντως τετίμηται ML² || προσηκόντως θένει μένοντες ἀξιούσθαι φιλανθρωπίας τετίμηται L¹ || 31 τὰ τοῖνν παραστάται L

1 filii om. V || relinquunt vulg. || eius V || 2 tantum RT^a || hoc] et hoc V || et nunc ponimus T et in componimus R¹ || 4 his R vulg.] hisdem VT || depositum R¹ || 8 competem R¹ || qui neque] quicunque V || 10 omnes R² || enim] enim hoc R² T || uocabimus] uocauimus R¹ VT uocamus R² vulg. || 11 aut in dampnatis R || 12 processerint RT^a || nominatur RT] nominetur V || 13 est om. R || a parentibus] apparentibus V || 14 legem om. R¹ || * licet a] certa RT certa a V vulg. || 16 de talibus] datalibus T¹ || sint RT] sunt V vulg. || 17 recipimus vulg. || 18 phenicarchorum V phenicarchorum R phenicarchorum T || enim om. R || siriarchorum RT siriathorum V || 20 et neque] et om. V || 21 munificentia V¹ || 22 etiam V] et T, om. R vulg. || 23 sint vulg.] sunt RVT || 24 nulli Beck] nulla libri || 25 sunt V vulg.] sint RT || 26 legitima iura eis T || 27 permanentes — 29 naturales om. R || humanitatem] et quomodo ipsi competenter humanitatem add. V¹ || 28 etiam om. V || competentur V¹ || 29 leg. naturales (esse) digni sunt? || communione] quae commune V¹ || 31 et om. R V || 32 omnium R || medelam T² || 33 declarata V || 34 programmatibus libri || positus V

ὧν ἅπασιν ὁ νόμος ἐστὶ σαφής, γινώσκουσι καθ' ὃν περὶ τῶν τοιοῦτων πολιτεύονται τρόπον, καὶ τὴν ἡμετέραν ἐγνωσὶ πρόνοιαν, ὅτι πάσης ἀσχολίας ἐτέρας τὴν αὐτῶν ἀφέλειαν προτίθεμεν.

Dat. k. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. 5 anno XIII. Apione v. c. cons. [a. 539] Dat. kal. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. Apione v. c. consule.

§

ΠΕΡΙ ΜΑΡΤΥΡΩΝ.

Imp. Iustinianus A. Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων ὀρδίων καὶ πατρικίῳ.

⟨Προοίμιον.⟩ Ἡ τῶν μαρτύρων πρὸς τὰς ἀποδείξεις χρεία ἐξευρηται μὲν πάλοι διὰ τὸ μὴ λαυθάνειν τι βραδίως τῶν πρακτομένων, ποιηθείς δὲ πολλῆς ταῖς ἀνθρωπίναις ἐπιγενομένης ψυχαῖς κινδυνεύει μετελθεῖν εἰς τὸνναντίον ἢ τοῦ πράγματος τάξιν. οὐ γὰρ ὅπως ἂν φανεῖται τὰ πεπραγμένα μαρτυροῦσιν οἱ πολλοί, ἀλλ' ὅπως ἂν ἐτι μᾶλλον κατακρυβείη. οἱ γὰρ ἕτερα μὲν εἰδότες ἕτερα δὲ ἀπαγγέλλοντες ἢ ἅπερ οὐκ ἴσασι λέγοντες αὐτῶθεν ὁμολογοῦσιν, ὡς τὰ ταῖς ἀληθίων γενόμενα οὐδὲ βούλονται γίνεσθαι φανερά οὐδὲ κατ' αὐτὰ προΐεναι τὰς κρίσεις, ἀλλὰ τὰ μηδαμῶν γενόμενα ταῦτα καὶ ἀπαγγέλλουσι καὶ εἰς κρίσιν ἀχθῆναι ζητοῦσι. Τὸ μὲν οὖν καθάπαξ ἀνελεῖν τὰς μαρτυρίας τῆ τῶν πραγμάτων χρήσει σφαλερόν, πολλῶν ὄντων ἅπερ οὐκ ἂν ἄλλως καταφανῆ γένοιτο μὴ μαρτύρων ταῦτα διαγγελλόντων, τὸ δὲ ἐφεῖναι πάσι καὶ τοῖς σφόδρα εὐτελεστάτοις μαρτυρεῖν καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν ἐκώλυσαν νομοθῆται· τοιγαροῦν καὶ πολλὰς ἐξαιρέσεις ποιοῦνται, πολλοὺς ἀπελαινόντες καὶ αὐτοῦ τοῦ τῶν μαρτύρων ὀνόματος τε καὶ σχήματος. ἐπειδὴ δὲ οὐδὲ μετὰ ταῦτα τὰς κωλύσεις ἐτι καθαρὸν τὸ τῶν μαρτύρων ἐστίν, φήθημεν χρῆναι καὶ ἡμεῖς

Nov. XC (= Coll. VII tit. 2: gloss.) Graece extat in *ML*, cap. 1—9 in *B* 21, 1, 46 c. schol. — *Epit. Theod.* 90 (inde *B*²; *Prochiron* 27, 2—6. 16. 19—21. 23, *Épanagoge* 12, 13. 14. 21. 25. 26. 30. 35), *Athan.* 5, 5; *excerpta praestata* Anon. Bodleianus p. 214 sq. *Zach. Julian. const.* LXXXIII.

omnibus patefiat, ut cognoscant quem ad modum in eiusmodi casibus versaturi sint, ac nostram providentiam intellegant, qui omni alii occupationi utilitatem eorum praeponamus.

XC.

DE TESTIBUS.

Imp. Iustinianus Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio per Orientem iterum, ex consule ordinario et patricio.

Praefatio. Testium ad probationes usus olim quidem inventus est, ne quid facile lateret eorum quae acta sunt; cum autem magna improbitas hominum animos occupaverit, periculum est ne in contrarium vertat rei condicio. Neque enim ut patefiant ea quae acta sunt plerique testimonium perhibent, sed ut etiam magis occultentur. Nam qui alia sciunt alia pronuntiant vel quae nesciunt dicunt hoc ipso confitentur ne velle quidem se ea quae revera facta sunt manifesta fieri aut secundum ea iudicia procedere, sed quae nunquam facta sunt haec et pronuntiant et in iudicium deduci volunt. Iam vero testimonia plane tollere rerum usui periculosum est, cum multa sint quae non aliter manifesta fiant nisi testibus ea enuntiantibus; atqui ne omnibus etiam viliissimis dicere testimonium permetteretur anteriores quoque leges prohibuerunt: itaque multas exceptiones faciunt multosque ipso testimonio nomine et statu privant. Quoniam vero ne post has quidem prohibiciones integra est testium ratio, existimavimus nobis quoque ad

4 ἐαντῶν *M* || 5 *subscr. om. MIul.* || dat. — cons. (cf. 5) || ἐγράφη καλάνδρων Σεπτεμβρίων βασιλείας Ἰουστινιανου τὸ γ' Ἀθ. ἐξερανήθη μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ἔτι τῆς βασιλείας γ' ὑπατείας Ἀπλίου Theod. || 9 imp. iustinianus A αὐτοκράτορο ἰουστινιανὸς αὐγονοτος *L* || * ὑπάρχῳ *ML* || 10 ὀρδίων *ML*, corr. *Holoander* || 11 πατρικίων *L* || 13 λαυθάνειν *M* || 15 κινδυνεύειν *ML*¹ || 20 ἴσασι *M* || ἴσασι *L* sunt 5 || 21 γινόμενα *L*^a || 23 γινόμενα *L* || 24 ζητοῦσιν *L* || 26 γένοται *L*^a || 28 εὐτελεστάτοις (in *litura*) *L* || 30 ἐξευρήσεις *L* || ποιούνται] facientes 5 || 31 τε καὶ] vel 5 || 32 οὐδὲ *M*5] οὐ *L*

lex aperta erit omnibus *T* || 2 consideravimus *R* consideranti* *V*¹ || 3 proponimus *R* || 5 *subscr.* Data kl. Sept. constantipolis imperante donno iustiniano pp. aug. anno XII apicem consule *V*, dat. kl. sept. constantinopolin *Bamb. II*, *om. rell.* || 14 et] at *vulg.* || caliditate *T*¹ || omnium *R*² || adinueniente (adinuenientes *T*^o) *RVT*, corr. *vulg.* || 15 periclitatur *vulg.* || 16 ut patefiant *T*¹ utpote faciant *R*¹ ut patefaciant *R*² || 18 aliam vero *R* || 19 ipsum *V* || confitentes *R*^o || 20 fiunt] sunt *R* || 21 praeferri *V* proferri *R* || iuditia sed quae *R*² in *ras.* || 22 haec et] et *om. R* || 24 usui *Contius*] ubi (*om. V*¹) *RVT* || 25 patefuerit *R*¹ || 26 hominibus *V*³ || etiam *vulg.*] et tam *RVT* || utilissimis *R*¹ *T*¹ || 31 adhuc] et adhuc *V* || parum *R*¹ || est *om. V*¹

1 omnibus lex erit aperte *V* lex erit aperta omnibus *R*

προσδεῖναι τι τῆ τοῦ πράγματος ἀκριβεία, καὶ τὰς
 ψευδομαρτυρίας καθ' ὅσον ὁλόν τε ἐστὶν ἐλαττώσαι.
 τοιοῦτο γὰρ τι καὶ νῦν ὑπὸ τῶ λαμπροτάτου τῆς
 Βιθυνῶν ἐπαρχίας ἀρχόντι προχθὲν εὑρομεν ἐπὶ δια-
 δήκῃ δευκτηρίως μαρτύρων παραποινῆς δεινῆς, σα-
 φῶς διελεγχθέντων τε καὶ τὰ τελευταῖα συνομολογή-
 σαντων, ὅτι τῆς διαθήκης ἐπι γινουμένης ἐτελεύτησεν
 ἢ διατιθεμένη, τῶν δὲ μαρτύρων τινὲς ἐπιλαβόμενοι
 νεκρῶς ἤδη τῆς χειρὸς οὗτω κατὰ τοῦ χάρτου τὴν τε
 εὐθείαν τὴν τε πλαγίαν εἰκλυσαν καὶ τὸ σύμβολον
 τοῦ τιμίου σταυροῦ δοκεῖν γεγραφεῖναι τὴν τελευτήσα-
 σαν παρεσκεύασαν. Ἡμεῖς τοίνυν εἰς ταῦτα ὁρῶντες
 τὰ μὲν περὶ τοῦ τρόπου τῶν μαρτύρων τὰ δὲ περὶ
 τῆς αὐτῶν καταστάσεως ἀγήμεν χεῖναι διορίσα-
 σθαι. τὰ μὲν οὖν εἰρημένα τοῖς παλαί νομοθέταις ἐπὶ
 15 καλῶσει τούτων οὐδ' ἐξελεγοῦσι μαρτυρίας πάντα κύ-
 ρια τίθεμεν.

tere et nos adicere aliquid causae subtilitati et falsa
 testimonia quantum est possibile minorare. Tale
 enim quiddam etiam nunc apud clarissimum Bithy-
 niae provinciae iudicem gessum invenimus in testa-
 5 mento ostensa testium falsitate pessima aperte con-
 victorum et novissime confessorum, quia cum testa-
 mentum fieret et fuisset defuncta testatrix, testium
 vero quidam tenentes iam mortuae manum ita per
 cartam virgam rectam et ex latere ductam traxerunt
 et signum venerabilis crucis videri scripsisse defunc-
 10 tum praeparaverunt. Nos igitur ad haec respicientes
 alia quidem de modo testium alia vero de eorum
 statu aestimavimus oportere definire. Quae itaque
 dicta sunt ab antiquis legislatoribus in prohibitione
 15 horum quos suspenderunt testimonium perhibere rata
 omnia ponimus:

CAPUT I.

θεσπίζομεν δέ, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς μεγάλης ταύ-
 τῃς καὶ εὐδαίμονος πόλεως, ἐνθα πλείστη καθέστηκε
 (θεὸς δὲ ἡγεῖσθω τοῦ λόγου) πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀν-
 20 δρῶν εὐπορία, εὐπολήπτους δεῖν εἶναι τοὺς μαρτυ-
 ρας, καὶ ἢ κρείττους τῆς τοιαύτης διαβολῆς διὰ τὸ τῆς
 ἀξίας ἢ στρατείας ἢ εὐπορίας ἢ ἐπιτηδεύσεως ἀναμ-
 φισβήτητον, ἢ εἴπερ οὐ τοιοῦτοι καθεστᾶσιν, ἢ ἑτέ-
 ρων γούν ὅτι καθεστᾶσιν ἀξιόπιστοι μαρτυροῦμενοι.
 25 καὶ μὴ τινὰς ἐπιδηφίους μηδὲ χαμερπεῖς μηδὲ παν-
 τοίως ἀσήμους ἐπὶ μαρτυρίαν ἰέναι, ἀλλ' ὥστε εἴπερ
 ἀμφισβήτηθῆι τὰ κατ' αὐτοὺς, δύνασθαι ῥαδίως ἀπο-
 δεικνύναι τὸν τῶν μαρτυροσάντων βίον ὡς ἀμεμπτός
 1 τε καὶ ἐπιεικὴς εἶη. Εἰ δὲ ἀγνωστοὶ τινες εἴεν καὶ 30
 πανταχόθεν ἀφανεῖς καὶ τι φανεῖν ὅλως περὶ τὴν
 μαρτυρίαν τὸν ἀληθῶν διαφθεῖραι σπένδοντες, δύ-
 νασθαι καὶ βασάνους αὐτοὺς ὑποκείσθαι, καὶ τοὺς
 δικαστὰς, εἰ μὲν ἀρχόντες εἴεν, αὐτοὺς τούτο πράττειν,
 εἰ δὲ ἑτεροὶ παρά τοὺς τὰς ἀρχὰς ἔχοντας, ἐνταῦθα 35
 μὲν παραλαμβάνειν τὸν ὑπονογούντα τῶ μεγαλοπρε-
 πεστάτῳ πράττωρι τῶν δήμων, κατὰ χώραν δὲ τὸν
 τῶν τόπων ἔκδικον, καὶ δι' αὐτῶν προσάγειν αὐτοὺς

sancimus autem, et praecipue in hac maxima et
 felicissima civitate, ubi plurima consistit (deo favente
 sermoni) multorum bonorum copia virorum, bonae
 opinionis esse oportere testes et aut carentes huius-
 modi derogatione per dignitatis aut militiae aut di-
 vitiarum aut officii causam, aut si non tales consi-
 stunt, ex utroque tamen quia sunt fide digni testi-
 monium perhibere, et non quosdam artifices ignobiles
 neque vilissimos nec nimis obscuros ad testimonium
 procedere, sed ut si qua de his dubitatio fuerit,
 possit facile demonstrari testium vita, quia incul-
 10 pabilis atque moderata est.

c. I habet Nomoc.^{am} XIV tit. 9, 2 ex B. Summarium est in Prochiri cod. Bodleiano 264 p. 176 n. 7 Zach.; v. 24—26
 notat Prochiron 27, 1. — § 1 in. argumentum repetunt paratitla Athanasii 4 § 10 in.

rei subtilitatem aliquid addendum atque falsa testimonia quantum fieri possit imminuenda esse. Nam eius-
 modi quid nunc quoque sub clarissimo Bithyniae provinciae praeside factum invenimus in testamento
 gravi testium falsitate probata aperte convictorum ac postremo confessorum, testatricem, cum testamento
 adhuc conficeretur, mortuam esse, nonnullos autem testium iam mortuae manu prehensa inde in charta
 rectam et transversam lineam duxisse atque effecisse, ut defuncta signum venerabilis crucis scripsisse vi-
 deretur. Nos igitur haec spectantes alia de modo testium alia de eorum statu definienda putavimus.
 Atque quae a veteribus legislatoribus de prohibitione eorum quos a testimonio remonent dicta sunt, omnia
 rata reddimus:

I. sancimus autem, praecipue in hac magna et felici urbe, ubi maxima exstat (deus sit auspex
 sermonis) multorum virorum bonorum copia, ut testes sint bonae existimationis, et vel propter dignitatem
 vel militiam vel divitias vel indubitam officii rationem eiusmodi calumniis superiores, vel si tales non
 sint, certe aliorum testimonio in fide digni probati, neve qui sellularii neu humi repentes neu plane obscuri
 ad testimonium veniant, sed ut, siquidem de iis dubitetur, facile demonstrari possit vitam testium inte-
 1 gram et moderatam esse. Quodsi qui ignoti et plane obscuri sint, atque omnino quid videantur de
 testimonii veritate corrumpere velle, liceat etiam tormentis eos subici; et iudices, siquidem magistratus
 sint, ipsi hoc agant, sin autem alii praeter eos qui magistratus habent, hic quidem apparitorem magni-
 10 ficentissimi praetoris plebis, in provincia autem locorum defensorem adhibeant et per eos tormentorum

6 ἐλεγχθέντων L || 7 ἐτι om. ε || 10 εἰκλυσαν ex
 corr. L || 11 ἐγγεγραφεῖναι L || 15 παλαιούς L || 16 ἐξελε-
 γουσι L¹ || 18 δὲ om. B || 20 πολλῶν) καλῶν Halander
 male || 21 εὐπολήπτους M, Nomoc.^m pr. || δὲ Nomoc.^{am} ||
 22 τῆς om. L Nomoc.^{am} || διὰ τὸ — ἀναμφισβήτητον ||
 per — causam ε || 23 στρατείας ἢ ἀξίας B || 24 sq. ἢ ἑ-
 τέρον — μαρτυροῦμενοι ex utroque — testimonium
 perhibere ε || 25 malim μαρτυροῦμεν || 28 δύνασθαι
 δύνασθαι ἀδειαν ἔχειν B || 29 τὸν om. M || 30 τε om. B ||
 30 καὶ πανταχόθεν ἀφανεῖς) undique ε || 31 καὶ τῆ
 καὶ τοι Nomoc.^m || ὅλως om. ε || 31 sq. τὴν (om. L^a) τῶν
 ἀληθῶν μαρτυρίαν L || 34 ἀρχοντας L^a || 36 μὲν) μὴ M ||
 38 τῶν om. Nomoc.^m pr. || αὐτοῖς) αὐτοὺς L^a

3 tunc RV¹ T || bithyniae libri || 5 pessimum R¹ || 6 no-
 uissima R || 9 rectam Beck] factam libri || ductum R ||
 10 venerabilis — 14 prohibitione scr. R² in ras. 4 vv. ||
 uide**** V¹ || 12 de modo] de domo V² in ras., R² demo
 T¹ || 13 existimavimus R² || * definire] detinere libri ||
 ita V || 15 eorum V || suspenderit RV³] suspensunt V¹
 susceperunt T || 16 omnibus V || 18 et] etiam T || maxima
 et om. R || 19 ubi] ut V || 20 sermone R^a || multorum
 bonorumque copia virorum vulg.] bonorum multorumque
 copia virorum (uirorumque R^a) RT multorum uirorum
 quae (quae del. V²) copia bonorum V || 21 carentes] ea*tes
 V¹ || huiusmodo T¹ || 23 non] nunc T || 24 tamen]
 tū T ** V¹ || 25 non om. V || 27 eis V || 28 vita] iura T¹ ||
 30 aliqui. T¹ || 31 apparuerit RV T, corr. vulg. || 32 eum
 V || et om. R¹ || 34 alii] aliter R || 35 *ibi] ipsi libri ||
 asumant RV¹ || 37 defensorum RV T¹

1 subtilitatis V³ || 2 possibile est T², est om. T¹ ||

τὴν ἐκ τῶν βασάνων πείραν, ὅπως ἂν ταύτη γοῖν μηδὲν κατακρύπτειν τῶν ἀληθῶν, ἣ καὶ ἀλοίεν διὰ ταύτης τῆς ὁδοῦ χρημάτων τὴν μαρτυρίαν ποιούμενοι ἢ καὶ ἄλλως περὶ αὐτὴν κακοῦργοῦντες.

mentum, quatenus propter hoc nihil celent veritatis, aut etiam capiantur per hanc viam pecunias testimonium perhibere aut etiam aliter circa hoc malignantes.

CAPUT II.

Εἰ δὲ καὶ ἦδη μηδεμίαν ἐπὶ χρεῶσιν ἐγγράφοις ἀγράφων καταβολῶν ἀπόδειξιν διὰ μαρτύρων δέχεσθαι νενομοθετήκαμεν πλὴν εἰ μὴ κατὰ τὴν ἐκείσε ὀηθείσαν παρατήρησιν, ἣν δὴ καὶ κρατεῖν βουλόμεθα, ἀλλ' οὖν καὶ νῦν τοῦτο ἀνανεούμεθα. εἰ γὰρ ἐγγράφων εἴη τὸ χρέος, καὶ ἀγράφων καταβολῆς προτείνονται τὰ τῶν δικαζομένων ἢ διὰ τῶν μαρτύρων ἀπόδειξεις, τότε δεκτὴν αὐτὴν παρὰ δικασταῖς εἶναι, ἥνικα ἐπ' αὐτῷ τούτῳ παραλαμβάνονται μάρτυρες, ἐφ' ᾧ τῇ γενησομένῃ καταβολῇ ἢ τῇ μὴτῇ τῷ γενησῆσθαι τινα καταβολὴν ἦδη καὶ τοῦτο ὁμολογεῖσθαι παρὰ τοῦ τὰ χρηματὰ λαβόντος μαρτυροῦσιν ἄνδρες ἀξιόπιστοι καθεστῶτες, ἣ καὶ ἐν ἐκμαρτυροῖσι ἴσως ποιήσαιν φανερόν. τὰς δὲ ματαίας ταύτας καὶ ἐκ τοῦ παρήκοιτος γενομένης μαρτυρίας μηδὲν παντάπασιν λόγῳ κρατεῖν, καὶ τοιαύτας τινὰς ἀναπλάττειν μαρτυρίας, ὡς δι' ἄλλην τινὰ χρεῖαν παρατηρῶν ἀκούσει τοὺς λέγοντος εἰληφέναι παρὰ τοῦδε χρεῖσιν ἢ ὀφείλειν τῷδε· αὐταὶ γὰρ σαφῶς ἡμῖν ὑποπτοὶ καθεστῶσι καὶ οὐδενὸς ἀξίαι λόγου. ὅποτε καὶ τι τοιοῦτον ἐν τῷ δικάζειν εὐρομεν, ὡς καιτοὶ πολλῶν χρημάτων λεγόμενων καταβεβλήσθαι ταβουλάριοι δύο μόνου τοῦτο ἔρασαν ἀκηκοῖναι, μάρτυρος παρόντος οὐδένου, καιτοὶ τοῦ χρέους ἐγγράφον τυγχάνοντος καὶ τοῦ κατατιθεμένου δῆθεν γράφειν ἐπισταμένου καὶ δυναμένου δι' οἰκείων γραμμάτων ταῦτα φανερὰ καταστήσαι. ὅπερ ἐξ ἐκείνου μισήσαντες ἀφορμὴν τοῦ παρόντος εἰληφάμεν νόμον. καὶ αὖθις παρήχθη τις ἕτερος τὸ εἶδος ἑοικὸς τῷ συγκοιραντομένῳ, καὶ ἐπὶ μαρτύρων δῆθεν καὶ ἐπὶ ταβουλαρίων κατετίθετο καθ' ἑαυτοῦ

5 Et licet dudum nullam in debitis ex scripto factis non scriptarum solutionum probationem per testes noscisci sanciverimus nisi secundum observationem ibi dictam, quam scilicet valere praecipimus, attamen etiam nunc hoc renovamus. Si enim scriptum sit 10 debitum et non scripta proferatur solutionis a litigantibus per testes probatio, tunc susceptibilem eam apud iudices esse, dum ad hoc ipsum assumantur testes, ut pro facienda solutione aut memoria factae alicuius iam solutionis et confessione eius qui pecunias accepit testimonium perhibeant viri fide digni 15 constituti, aut etiam causam testimonii forte faciant manifestam. Haec autem inania et ex transitu perhibita testimonia nulla modis omnibus valere ratione, et huiusmodi quaedam fingere testimonia, ut propter aliud quoddam opus adveniens audiat aliquos dicentes accepisse ab aliquo aurum aut debere alicui: haec namque aperte nobis suspecta sunt et nullius digna ratione. Quando et tale aliquid in iudicando invenimus, dum eo quod multae pecuniae dicantur 20 solutae, tabularii duo tantummodo hoc dixerunt audisse se, teste praesente nullo et debito in scriptis constituto et fatente scribere ex hoc sciente et valente per proprias litteras haec manifesta facere. Quod ex illo odio habentes occasionem praesentis accepimus legis. Et iterum adductus est aliquis alius similis calumnianti, et praesentibus testibus ad hoc et coram tabulario depositus apud semetipsam debita

c. II—IV ex B habet B^s M 6, 30. 31 p. 484 Zach.

c. II in. (— 18) summam Athanasii repetunt paratilla Athan. 14 § 3.

v. 18—24 Τὰς ματαίους καὶ ἐκ τοῦ ἀξίαι λόγου habent Prochiron 27, 18; Epanagoge 12, 22.

periculum illis admoveant, ut hoc quidem modo nihil de veritate occultent, vel etiam per hanc viam coarquantur pecunia accepta testimonium dixisse vel aliter in eo mala fide versati esse.

II. Quamquam autem iam dudum in debitis quae in scriptis relata sunt solutionum non scriptarum probationem per testes nullam admittendam esse sancimus nisi secundum observationem ibi dictam, quam quidem etiam valere volumus, attamen nunc quoque hoc renovamus. Si enim in scriptis relatum sit debitum, et solutionis sine scriptis factae probatio a litigantibus per testes proferatur, tunc eam admittendam esse a iudicibus, cum ad hoc ipsum testes adhibeantur, ut de facienda solutione vel memoria iam factae solutionis et confessionis de ea re ab eo qui pecuniam accepit praestitae testimonium dicant viri digni, vel etiam attestationibus forte id manifestum faciant. Vana autem illa et in transitu facta testimonia nulla omnino ratione valere, ubi vel eiusmodi quae fingat quis testimonia, se cum propter aliud aliquod negotium intervenerit, hunc dicentem audisse se pecuniam ab illo accepisse vel illi debere: haec enim plane nobis suspecta sunt nec digna quorum ulla ratio habeatur. Quandoquidem etiam tale quid in iudicando deprehendimus, cum tametsi magna pecuniae summa soluta esse diceretur, duo tabularii soli se id audisse dicerent, teste praesente nullo, quamquam debitum in scriptis relatum esset et is qui deponebat utique scribendi esset gnarus possetque per suas litteras haec manifesta facere. Quod cum ab illo tempore in odio nobis esset, occasionem huius legis ferendae arripimus. Kursus alius quidam productus est vultu similis ei qui insidias petebatur, et coram testibus scilicet atque tabulariis contra se

1 τῶν om. Nomoc.^{am} || 2 μηδὲ Nomoc.^a || 7] εἰ Nomoc.^m || ἀλοίεν L || 4 καὶ om. L Nomoc.^m || 7 νενομοθετήκαμεν Cod. 4, 20, 18 || 9 τοῦτο καὶ νῦν L || γὰρ γὰρ καὶ B^s v. l. || 11 ἢ om. B^s v. l. || 14 γενησομένη M || γενέσθαι B^s v. l. || 16 μαρτυροῦσαιν] μαρτυρεῖν, καὶ μαρτυροῦσαιν coni. Zachariae || 17 ἐκμαρτυρίας L¹ ἐκμαρτυρίας L² || 15 ματαίους Proch. Epan. || 19 παρείοντος ML || 20 κρατεῖν] βουλόμεθα add. Proch. || καὶ] leg. τὸ καὶ? || πλάττειν Proch. || 21 *ἀκούσει libri || 22 τοῦδε λέγοντος] aliquos dicentes s || χρεῖσιν παρὰ τοῦδε B^s || 23 τῷδε Proch. || ἡμῖν om. Proch. || 24 λόγῳ ἀξίαι B^s || 26 ταβουλαρίοι MLB^s || 27 καιτοῖ] et s || 31 ἐξ om. L^a || 32 τὸ εἶδος ἑοικὸς] similis s || 34 ἐπὶ ταβουλαρίων MB^s coram tabulario s

2 hac T¹ || 3 etiam om. RT, aliter om. V || haec R || malignitates RT¹ || 6 scripturarum T¹ || 7 suscipi R ||

8 praecepimus Contius || attamen vulg.] et tamen (et tñ V^a, om. R¹) libri || 10 scriptura R; leg. scriptae? || 12 esse] volumus add. R³ in marg. || ipsum om. R¹ || assumantur R || 13 memorie R¹ V¹ T^a || 14 alicuius Osenbrüggen] alicui libri || confessionem V¹ || 15 perhibeatur T || 16 causa V¹ || testimoniis Osenbrüggen non recte || 17 prohibita VR¹ || 19 fing. ē T || ut] aut T || 20 adueni. R¹ || dicentes V² in ras. 5 litt. || 21 ab] a V¹ || 22 nobis aperte V || sus**** V¹ || nulla RV³] nullius V¹ T || 23 indigna R¹ || *quando] dum (** R¹) quando libri; dum transposui (cf. v. 24) || et om. R || 24 *dum eo quod] eo quod libri || 25 tabularii R¹ || duxerunt V || 26 debito Beck] debitum (debitis T¹) libri || 27 constituto V¹? Beck] constitutum RV³ T || fatente V] faciente RT || ex hoc T vulg.] et (om. R^a) hoc R¹ et ex hoc R², om. V || 28 per om. V || 29 hodie RV¹ || 30 accipimus VT || aductus R ductus V || alius aliquis V² in ras. || 32 et coram] et om. V || debitam T¹

χρέα· και ὁ μὲν μισθοῦ τοῦτο πράξας ἀπῆλθεν, ἔτερος δὲ εἰσεπρόσθη τὸ χρέος τὸ παρ' ἑτέρου τινὸς ὡς παρ' αὐτοῦ δῆθεν ὁμολογηθέν· και τοῦτο ὕστερον αὐ διέλαθε, τοῦ θεοῦ τὰ τοιαῦτα μέχρι παντός οὐ συγχωροῦντος κατακρύπτεσθαι.

esse; et is quidem qui mercede hoc egit decessit, alius autem exactus est debitum quod ab alio quodam tamquam ab eo scilicet confessum **** deo huiusmodi omnino non indulgente occultari.

5

CAPUT III.

Οὔτε οὖν ταῖς τοιαύταις πιστεύομεν μαρτυρίας ἢ ταῖς τῶν ταβουλαρίων (καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν) καταθέσειν, ἤναι γραμμῶν ἐπιστήμονες ἕθεν αἱ καταθέσθαι λεγόμενοι, παρὸν και γράψαι ἢ ἐν δικαστηρίῳ καταθέσθαι και δῶναι τῷ πράγματι πίστιν ἀναμφισβήτητον, οὔτε μένειν αὐτὰς τοῖς ἀληθεῖσι λυμαινόμενας συγχωροῦμεν, οὔτε εἴ τι τοιοῦτο γέγονε προσιέμεθα· ἀλλ' ἀπαιτοῦμεν τὸ παρακλήσθαι παρὰ τοῦ παράγοντος τοὺς μάρτυρας ἐπ' αὐτῷ τούτῳ, και τοῦτο διὰ μαρτυρίας ἀποδεικνύσθαι, και εἶναι και αὐτοὺς (τοῦτο δῆ τὸ τῶν διαθηκῶν) rogatos, και εὐνοήτους καθεστάναι, και οὕτω τὸ πρᾶγμα δέχεσθαι τὴν ἐξ αὐτῶν ἀπόδειξιν, και μηδὲ ἐκμαρτυρίαν ταῦ λοιπῶν μὴ και μαρτύρων ἔχουσαν και παρουσίαν και κατάθεσιν και ὑπογραφήν κρατεῖν. εἰ δὲ μὴ τοιούτοι καθεστᾶσιν αἱ μάρτυρες ὁποῖους ἐμπροσθεν εἰρήκαμεν, και βλασάνους αὐτοὺς ὑποκείσθαι κελεύομεν. εἰ δὲ τινες καθαρῶς ἐναντία σφίσιν αὐτοῖς ἢ και ἀλλήλους φθέγγονται, τοὺς δικαστὰς μάλιστα τούτῳ προσέχου ἐν τῷ νοῦν, και εἰ περὶ τὰ καιριώτερα τῶν μαρτυρουμένων τὰς ἐναντιότητας εὐροῖεν, ἐκβάλλειν τὰς τοιαύτας μαρτυρίας τοῖς παρὰ τῶν ἀξιοπιστοτέρων και πλείωνων προσέχοντας· εἰ δὲ ἐξελίγηδες φανεῖν κακορροῦντες και ἐντεῦθεν ἐκπίπτοντες εἰς ἐναντίωσιν, μηδὲ ἀθώους αὐτοὺς καταλιμπάνειν, εἴπερ μὴ κατά τινα πλάνην ὡς εἰκὸς ἀλλ' ἐξελίγηδες τὰ ἐναντία δειχθεῖεν λέγοντες.

CAPUT IV.

Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ πολλὰς μάρτυρας παραστήσανοι και τρισάκκις τοῦτο πράξαντες εἶτα, ἐπειδὴ hoc agentes postea, mox ut concluderunt et excepta c. III 6—20 summat ex Ath. repetit liber peri διαφόρων ἀναγνώσμάτων § 7 p. 194 Heimb. c. III 23 Ἐάν τινες καθαρῶς . . . — 32 habet Epanagoge 12, 33. c. IV pr. (Ἐπειδὴ πολλάκις πολλοὶ . . . — 449, 1) habet Epan. 12, 31; 449, 20—28 fere citat schol. Epan. ib. — Summas praestant B² i k p. 422 Heimb. ex Athanasio (transponenda enim sunt lemmata Θεοδώρου et Ἀθανασίου) et Philoxeno.

ipse debitum confessus est; atque is quidem qui mercede conductus id fecerat discessit, alter vero exactus est debitum ab altero tamquam ab ipso scilicet confessum: neque hoc postea latuit, cum deus eiusmodi res in perpetuum occultari non patiarer.

III. Neque igitur eiusmodi testimoniis tabulariorum sicuti modo diximus depositionibus fidem habemus, ubi litterarum periti sunt qui deposuisse dicuntur, cum in promptu fuerit etiam scribere vel in iudicio deponere atque rei fidem indubitatae addere, neque manere eas veritati nocituras patitur, neque si quid eiusmodi factum sit admittimus: sed flagitamus, ut ab eo qui producit testes ad hoc ipsum rogati sint, idque per testimonium probetur, sintque ipsi quoque, id quod in testamentis fit, rogati et bona existimatione utantur, atque ita negotium per ipsos probationem accipiat, neve attestatio in posterum valeat nisi quae testium et praesentia et depositione et subscriptione instruat. Quodsi tales non sunt testes quales supra diximus, etiam tormentis eos subici iubemus. Si qui vero aperte contraria sibi vel ipsis vel etiam inter se locuti sint, iudices huic potissimum rei operam dent, et si in ipsis quae tamde causam continent contraria testimonia deprehenderit, eiusmodi testimonia reiciant ea secuti quae a fide dignioribus et pluribus dicuntur; sin vero de industria videantur dolo agere et inde in contraria prolabi, ne impunitos eos relinquunt, si non per errorem ut fit, sed de industria contraria dicere probati sint.

IV. Quoniam autem multi saepe testibus productis atque ter hoc facto deinde, ubi renuntiaverunt

1 μισθῶ L || 2 τὸ παρ' τὸ om. B^s || 7 ταβουλαρίων LB || ἐφθήμεν εἰπόντες B^s || 9 λεγόμενοι qui — volunt ε || παρὸν] apud quem (i. e. παρ' ὄν) ε || 13 τὸ τὸ και B^s v. l. || παρακλήσθαι L || 14 ἐνάγοντος B^s || ἐπ' αὐτὸ τοῦτο B^s || 15 τοῦτο om. B^s || 16 δῆ] δὲ B^s || rogatus M, παρακληθένους LB προσκεκλημένους M s. v. || ἀνοηήτους B^s || 18 ἐκμαρτυρίας B^s v. l., B^s || 19 μὴ και MB] μηδὲ L ε || παρουσίαν] μαρτυρίαν B^s v. l., L || 23 σφίσι ἐναντίως ἐναντία B^s contraria dicant sibi (i. e. ἐναντία σφίσι αὐτοῖς?) ε || 24 *φθέγγονται libri || τούτῳ L² B^s ε || τούτων B^s τοῦτο L² τότε M δεῖ τούτους Epan. || 25 εἰ και B^s || περὶ om. ε || καιριώτερα (καιριώτατα B^s) LB Epan.] καιριώτερα Mvulg. veraciora ε (cf. nov. XXII pr. CXLVI c. 3) || 26 ἐκβάλλειν MB] ἐκβάλλειν L ἐκβάλλειν μὲν Epan. ε || 27 ταῖς B^s || 31 τινα om. B^s || 33 δὲ om. B^s || 34 τρισάκκις B Epan. (idem 449, 5) || ἐπειδὴ — 449, 1 μαρτυρίας] μετὰ τὴν τρίτην τῶν μαρτύρων παραγωγήν Epan.

1 his R¹ VT^a || qui] qui ante nos T^a || hoc] ab eo hoc T¹ || 2 quod] que V || 3 hiatum notavi || deo] de V¹ || 4 omnino non] omnium T¹ || omnino occultari non indulgente V || indulgente] al. indigente R² in marg. || 6 testimonium T^a || 8 sunt T¹ || 9 et om. R¹ V¹ uel V³ || conscribere V || aut] et T¹ || 10 ueratibus T¹ uacibus V¹ || 12 depraecautum V¹ depraecautum V² || est del. V² || 14 demonstrare R || et esse et eos Beck] necesse est (est om. V) eos libri || hoc] ex hoc V¹ || 16 causam V¹ cautam RT¹ causae V² || atestationem T¹ || 17 habere R || 19 sint testes T^b testes sint R || 20 eduximus T¹ || 22 alterutrie V alteris R || hoc enim aduertere T¹ hoc *** aduertere R¹ || 23 aduersitate T¹ aduersitatem T² || inuenerint etiam T¹ inueniant eiciant R¹ inuenerint***** V¹ || 29 contraria V^a || 34 cluserint V¹

ἀποτάξαιτο καὶ ἐκλάβοιεν τὰς μαρτυρίας, πειρῶν-
ται προσελεύσεσιν ἡμᾶς ἐνοχλεῖν καὶ βούλεσθαι καὶ
τετρακίς παραγαγεῖν μάρτυρας, θεσιζόμεν τοὺς ἡμε-
τέρους δικαστὰς τοῖσι μάλιστα προσεχέει, καὶ εἰ
τρισακίς ἤδη παρήλθον οἱ μάρτυρες καὶ παρὰ τοῦ
5 τῶν μάρτυρας παραγαγόντος καὶ ἀποταξαμένου καὶ
ἐκλαβόντος πάλιν αἰτοῦνται μάρτυρες, τοὺς πάν-
τελῶς μὴ προσέσθαι, ὡς ὑποψίας οὐσῆς, μήποτε
παραλιπόντων τῶν προτέρων καὶ ἤδη φανερῶν
τούτων διὰ τῆς μαρτυρίας γενομένων ἐκείνοις οὐ παρ-
10 αγωγῆς μαρτύρων, ἀλλὰ τῆς τῶν ἐμπροσθεν ἢ οὐ μαρ-
τυρηθέντων προσθήκης ἢ μαρτυρηθέντων ἐπανορθώ-
σεως ἐπιθυμεῖ. εἰ δὲ ὁ παραγαγὼν μὲν οὐκ ἐκλάβοι
οὐδὲ ἐντίχοι ταῖς μαρτυρίας οὔτε αὐτὸς οὔτε τις τῶν
συνήγορον αὐτοῦ, ὁ δὲ ἀντιτεταγμένος ἐκλάβοι μό-
15 νος καὶ ποιήσαιο παραγραφὰς, οὐ μὴν ταύτας ἐκδοίη
τῷ πρώτῳ ἤδη ποιησαμένῳ τῆν τῶν μαρτύρων πά-
ρδον, ὥστε μὴ διὰ τῶν παραγραφῶν μαθόντα τῶν
τούτους παραγαγόντα τὰ ἐλλείποντα ταῖς μαρτυρίας
ταῦτα προσθῆναι τρικατὰ δοτόν καὶ τετάρτην 20
παραγωγῆν μαρτύρων τῷ ταύτην αἰτοῦντι, πρότερον
ὄρον δεδομένον παρ' αὐτοῦ, ὡς οὔτε ἐξέλιψεν οὔτε
ἐνέτυχεν ταῖς μαρτυρίας οὔτε αὐτὸς οὔτε τις ἢ συ-
νήγορος ἢ ὄλιως ὑπὲρ αὐτοῦ πράττων, οὔτε κατὰ τινα
25 ὄρον οὔτε μηχανῆν οὔτε τέχνην τῆν τετάρτην παρ-
αγωγῆν αἰτεῖ ποιήσασθαι τῶν μαρτύρων, ἀλλὰ διὰ
τὸ μὴ δυναθῆναι πρότερον ταῖς ἐπαγγελιομέναις χορή-
σασθαι μαρτυρίας. καὶ εἰ τοῦτο γένοιτο, μηδὲ κελύ-
σεως ὑπὲρ τούτων δεῖσθαι βασιλικῆς, καθάπερ ἐμ-
προσθεν ἦν, ἀλλ' αὐτόθεν τὸν νόμον ἴσχειν αὐτοῖς 30
τὸν τὰ τοιαῦτα ἐφεύγεται· καὶ ἀρχὴ μὲν τεταρτῆς μαρ-
τύρων παραγωγῆς ἀδειαν εἶναι ταῖς μαρτυρίας χορή-
σθαι, μὴ μέντοι διὰ χρόνον, ὥστε μηδὲ ἐντέθεν
μηκύνεσθαι τὰς δίνας, ἀλλὰ δεῖν πάντως τάχως αὐταῖς
ἐπιτίθεσθαι, καθάπερ ἂν ὁ δικάζων οἰσθῆι τοῦτο 35
1 πράττειν. Ἐκείνο μέντοι τῶν ἀνωμολογημένων

fuerint testimonia, temptantes interpellationibus nobis
importuni esse et velle et quater deducere testes,
sancimus nostros iudices haec maxime considerare,
et si tertio iam producti sunt testes, et ab eo qui
5 testes deduxit concludente et editum accipiente ite-
rum petantur testes, hos omnino non adesse, utpote
suspicione habita, ne forte relictis quidem prioribus
et dudum manifestis propter horum testimonia factis
ille non productionem testium, sed de praecedenti-
bus aut non testificatis additamentum aut eorum
10 depositionibus emendationem desideret. Si vero de-
ducens quidem testes editionem nondum acceperit
neque perlegerit testationes neque ipse neque aliquis
advocatorum eius, adversarius autem eius acceperit
solus et fecerit disputationem, non tamen eam de-
15 derit ei qui tertio dudum fecit testium productionem,
neque per disputationem edoctus sit is qui eos pro-
duserat, quae testimoniis desunt haec adici, tunc
dandum est et quartam productionem testium ei qui
hoc petierit, primitus sacramento dando ab eo, quod
neque subtraxit neque percunctatus est testationes
neque ipse neque aliquis advocatorum eius aut om-
nino pro eo agens, neque per aliquem dolum aut
20 machinationem vel artem quartam productionem petit
fieri testium, sed propter hoc quod non valuit pri-
mitus uti denuntiatis testimoniis. Et si hoc factum
fuerit, neque iussione pro talibus imperiali egere,
sicut pridem erat, sed ex hac lege sufficienti eis haec
quae permissa sunt; et usque ad quartam testium
productionem licentiam esse testimoniis uti, non tam-
25 en per longum intervallum, ut non ex hoc protra-
hantur lites, sed oportere omnino velocitatem eis
imponere, secundum quod iudex aestimaverit hoc
fieri.

1 Illud tamen indubium est, quia etsi semel pro-

c. IV § 1 (Ἐὰν ἄπαξ τις . . .) habet Prochiron auctum 27, 165 ex B.

productioni et testimonia exceperunt, interpellationibus conantur nobis importuni esse ac velle testes etiam
quarto producere, sancimus iudices nostros his maxime operam dare, et si iam ter prodierunt testes atque
ab eo qui testes produxit et renuntiavit productioni et testimonia exceperit, denuo petuntur testes, eos nullo
modo admittere, siquidem suspicio est, ne forte cum quid priores omiserint idque per testimonium iam
manifestum factum sit, ille non productionem testium, sed aut eorum de quibus antea testimonium datum
non erat additamentum aut eorum de quibus datum erat testimonium emendationem desideret. Si vero is
qui testes produxit testimonia non exceperit neque cognita habeat neque ipse neque ullus ex procuratoribus
eius, adversarius autem solus exceperit et exceptiones opposuerit, neque tamen eas ediderit ei qui iam ter
testes produxit, ne is qui hos produxit per exceptiones edoctus de iis quae testimoniis desint haec adiciat:
tum etiam quartam productionem testium concedendam esse ei qui eam petat, iureiurando prius ab eo praes-
tando quo declarei se neque exceperisse neque cognovisse testimonia neque ipsum neque advocatum ullum
aut omnino pro se negotia gerentem, neque dolo ullo aut machinatione aut arte quartam se petere testium
productionem facere, sed quia testimoniis nuntiatis prius uti non poterit. Atque hoc si factum sit ne
iussione quidem imperiali de his indigeat, quemadmodum antea erat, sed ultro lex iis sufficiat quae
ista permittit; et usque ad quartam testium productionem testimoniis uti liceat, neque tamen per longum
tempus, ut ne inde quidem lites protrahantur, sed utique iis festinatio adhibenda est, prout iudex id facien-
1 dum existimaverit. Illud tamen in confesso est, si quis semel vel bis productis testibus renuntiaverit

1 *ἀποτάξαιτο MLB || διαμαρτυρίας B¹ || πειρῶ-
μενοι B¹ || περιώπτες M^o || 2 προσελεύσει Epan. || βού-
λεσθαι τετρακίς παραγαγεῖν Epan. || 5 παρ' αὐτοῦ τοῦ
Epan. || 6 παραγαγόντος Epan. || καὶ om. s, καὶ — ἰ ἐκ-
λαβόντος om. Epan. || 7 ἐκβάλλοντος B² v. l. || τούτοις
Epan. || 8 προσέσθαι || adesse s || 9 τῶν προτέρων || τῶν
μαρτύρων τῶν προτέρων B¹ || καὶ ἤδη 13 ἐπιθυ-
μει || ὁ συμφείρει ἐνόμιζεν αὐτῷ, ἢ καὶ προσθέντων τὸ
ἀσίσμορον, ἐκείνος τῆς τῶν μαρτυρηθέντων ἐμπρο-
σθεν ἐπανορθώσεως, ἀλλ' οὐ χρεΐας ἄλλης ἐνεκα προσ-
εξενόμοιεν μάρτυρας ἐμελείτσειν Epan. || φανερῶς L ||
10 γινουμένων B² || παραγωγῆν B¹ || 11 ἢ οὐ || ἢ om. B² ||
13 ἐπιθυμῆ cum Scrimgero vulg. || ὁ παραγαγὼν μὲν ||
deducens quidem testes s || ἐκβάλλοι L¹ || 14 *οὐδὲ αὐ-
τὸς οὐδέ τις libri || 16 *ποιήσαιο libri || 18 τὸν om. L¹ ||
19 παραγόντα B² v. l. || 20 ταῦτα LB² s ταῦτας MB¹ ||
21 ταύτην || hoc s || 22 ἐξέλιψεν B² || οὔτε B¹, schol.
Epan. || οὐδὲ MLB² || 23 οὔτε αὐτὸς οὔτε schol. Epan. ||
οὐδὲ αὐτὸς οὐδὲ MLB² || τις ἢ συνήγορος || aliquis advoca-
torum eius s || 25 τέχνη L || 27 ἐπαγγελομέναις (ex corr.)

L || 29 τούτων L || 30 ἀλλ' αὐτόθεν — 36 πράττειν om.
B² || αὐτόθεν — 31 ἐφεύγεται ex hac lege sufficienti eis
haec quae permissa sunt s || 31 τὸν om. L (s) || 32 ταῖς om.
LB || 33 διὰ χρόνον M] διὰ μακροῦ L διὰ μακροῦ χρό-
νου B || 34 αὐτοῖς L, om. B || 36 ἀνωμολογημένων B¹

1 interappellationibus R¹ || nonis RVT || 2 inportun-
ium R¹ || ducere R || 3 hoc R || 5 aditum R || 6 **tan-
tur T¹ || hos vulg. || hoc R haec VT || 7 suspicione V ||
relictis om. R || 8 eorum T vulg. || 10 non de testificatis
(testificatis V¹) V || additamento T aditamento V¹ addi-
mento T¹ additamenta V² T², corr. vulg. || horum R ||
11 emendationes R || 15 tm RV¹ || 16 dudum tercio R ||
17 per om. R¹ || *disputationem || dispositionem libri || pro-
duserit V || 18 desint V || 21 perc. et us V¹ || 23 donum
T^a || 24 fecit V || 25 hoc V || om. RT || non om. T¹ || voluit
T¹ || 27 imperiali T^a || agere V¹ || 30 esse etiam V ||
31 ut] aut T^a || hac R || protrahatur V¹ || 32 velociter V ||
33 estimavit V || 36 tm R || est om. R¹ || etsi] si R¹
si et R²

ἐστίν, ὡς εἰ καὶ ἀπαξ τις παραγωγὸν μάρτυρας ἢ δισ ἐῖτα ἀποτάξεται, καὶ ἡ ἐκλάβοι τὰς μαρτυρίας καὶ κατασκέρεται ἢ τοῦ ἀντιτεταγμένου τοῦτο ποιήσαντος αὐτὸς τὰς παραγραφὰς ἐκλάβοι κἀκεῖθεν μάθου τὰ μεμαρτυρημένα, οὐχ ἕξει παντελῶς ἀδειαν οὐδεμίᾳ περαιτέρω χρῆσθαι μαρτύρων παραγωγῇ, οὐδ' ἂν εἰ θεῖα τοῦτο κέλευσις πορισθῆι.

ducens testes aut bis aut testificationes tractaverit, aut adversario hoc faciente ipse disputationem acceperit et ex hoc didicerit testificata, non habebit omnino licentiam ulla ulterius uti testium productione, neque si divina hoc iussio praeceperit.

CAPUT V.

Ἐπειδὴ δὲ ἴσμεν ἤδη γενόμενον νόμον, ὥστε εἰ τις ἐνταῦθα λέγοι δίκην, δεῖται δὲ ἐπὶ τῆς χώρας μέρει τινὶ συστήναι τῆς δίκης, ἕξειναι τοῦ δικαστοῦ 10 τοῦτο κρίνοντος καὶ τὴν ἀκούσαν προθεσμίαν ὀρίζοντος παράγειν ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας τοὺς μάρτυρας ἐνταῦθα τε ἀναπέμψασθαι τὴν δίκην τῶν πεπραγμένων φερομένων καὶ ὑπὸ ταύτῳ κρίνεσθαι δικαστῇ, 15 πολλοὶ δὲ τοιαῦτα προσελεύσεις ἡμῖν γίνονται βουλομένων τινῶν, οἵτεο ἐν ἐπαρχίᾳ μὲν δικάζονται ἐνταῦθα δὲ τοὺς μάρτυρας ἔχουσι, ὥστε κρατεῖν καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων τὸν νόμον καὶ ἀδειαν εἶναι τῶ ἐν ἐπαρχίᾳ δικάζοντι στέλλειν ἐνταῦθα, ὥστε παριέναι τοὺς μάρτυρας ἢ τὰς ἀποδείξεις ὄλως δίδοσθαι καὶ 20 πάλιν εἰς αὐτὸν φέρεσθαι τὰς δίκας, ἢ καὶ ἀπὸ ἐπαρχίας εἰς ἐπαρχίαν ταῦτα αἰτεῖν γίνεσθαι. Θεσπίζομεν διὰ τὴν τῶν ἀποδείξεων εὐπρόσιν καὶ τοῦτο κρατεῖν, καὶ δύνασθαι καὶ ἀπὸ ἐπαρχίας ἐνταῦθοι παρὰ τοῦ δικάζοντος ἐν τῇ χώρᾳ στέλλεσθαι καὶ 25 δικᾶ ἐνὶ τῶν ἐξ ἡμῶν ὠρισμένων ἐλλογομιωτάτων δικαστῶν, ψήφου περὶ τούτων παρὰ τοῦ δικάζοντος γινομένης, τὰς μαρτυρίας δίδοσθαι, καὶ ἀπὸ ἐπαρχίας ἑτέρας εἰς ἑτέραν παρὰ τῷ ἐκδίκῳ ἢ παρὰ τῷ ἄρχοντι τῶν μαρτυρίων ἐν ψήφου τοῦ δικάζοντος διδομένων. 30 ἕκεισε δηλαδὴ τῆς αὐτοτελοῦς ψήφου διδομένης ἐνθα καὶ προκατήρχθη· ἵνα ὡσπερ ἐντεῦθεν ἐν τῇ χώρᾳ παρὰ τοῖς ἄρχουσιν ἢ τοῖς ἐκδίκοις τὰ περὶ τῆς παραγωγῆς τῶν μαρτύρων πράττεσθαι νομοθετήται, οἷτω καὶ ἀπὸ χώρας εἰς χώραν καὶ ἀπὸ ἐπαρχίας ἐν- 35 ταυθοῖ κρατοῖ, καὶ τελεία διὰ πάντων εἴη ἢ τῶν ἀποδείξεων ἅπασιν εὐκόλια. τῶν μέντοι μαρτυρίων

Et quoniam scimus dudum factam legem, ut si quis hic litem exercet, oportet autem in provinciae parte aliqua adprobari, licentiam habere iudice hoc decernente et sufficientis temporis spatium definitum deducere intra provinciam testes et huc transmittere litem gestis perlatis et ab eodem iudicari iudice, multae autem huiusmodi interpellationes nobis fiunt, 15 volentibus aliquibus, qui in provinciis quidem litigant hic vero testes habent, ut teneantur et in huiusmodi lege, et licentiam esse in provincia iudicanti dirigere huc, ut praesententur testes aut testationes omnino dentur, et iterum ad eum referri lites, et si 20 a provincia in provinciam haec petantur fieri: sancimus propter probationum abundantiam et hoc valere, et posse etiam a provincia huc ab eo qui iudex est in provincia destinari et ab uno qui a nobis definitus fuerit eloquentissimorum iudicum, interlocutione de eo a iudice facta, testationes dari, et a provincia alia in aliam provinciam aut apud defensorem aut apud praesidem testificationibus ex interlocutione iudicantis datis; illic videlicet definitiva sententia danda ubi et lis contestata est: ut quem- 30 admodum hinc in provincia apud iudices aut defensores de productione testium agi sancita sunt, ita et a provincia in provinciam et a provincia huc teneat, et perfecta per omnia sit probationum omnibus facultas; testimoniis quidem non editis neque

c. V Ἐπειδὴ ἴσμεν — 36 κρατοῖη habet Epanagoge 12, 29.

productionibus, et aut testimonia exceperit atque inspexerit, aut ubi adversarius hoc fecit, ipse exceptiones acceperit et inde testimonia cognoverit, eum nullam omnino licentiam habiturum ulla testium productione amplius utendi, ne si divina quidem iussio id praestiterit.

V. Quoniam autem legem iam latam esse scimus quae constituat, ut si quis hic litem exercet, necesse autem habeat partem quandam litis in provincia confirmari, liceat iudice hoc decernente et diem sufficientem definitum in provincia testes producere et huc remittere litem actis perlatis atque per eundem iudicem decidi, multis vero eiusmodi interpellationibus petimur, cum nonnulli, qui in provincia quidem litigant hic autem testes habent, legem velint etiam de eiusmodi rebus valere ac licere ei qui in provincia iudicet hic mittere, ut testes adveniant vel probationes omnino dentur et rursus ad ipsum lites ferantur, vel etiam ut de provincia in provinciam id fiat petant: sancimus, ut propter probationum copiam hoc quoque valeat, liceatque et de provincia huc miti ab eo qui in provincia iudicet atque apud unum ex spectatissimis iudicibus a nobis designatis, decreto de ea re a iudice faciendo, testimonia dari, et de alia provincia in aliam apud defensorem vel magistratum testimoniis ex decreto iudicis datis; utique tamen sententia definitiva ibi feratur ubi lis contestata est: ut sicut hinc in provincia apud magistratus vel defensores productionem testium fieri sancimus, ita etiam de provincia in provinciam et de provincia in hanc urbem constet, et per omnia perfecta sit omnibus probationum facilitas. Verumtamen ne in provin-

τοῦ om. B || 35 ἐνταῦθα B Epan.

1 τις om. ε || ἢ καὶ δῖς B³ v. l. || 2 εἶτα LB¹ εἰ M, om. B³ v. l. || εἶτα ἀποτάξεται καὶ om. ε || ἀποτάξεται B¹ καὶ om. L^a || ἐκλάβοι B³ v. l. || καὶ κατασκέρεται B¹, om. ε || 4 ἐκλάβοι] ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου add. Proch. auct. || μάθη B³ v. l. || 5 πάντως Proch. auct. || οὐδεμίαν L² || 6 χορηγασθαι LB Proch. auct. || εἰ] ἢ Proch. auct., om. M || 7 τοῦτο ML²B¹ε] τοῦτο L¹B³ Proch. auct. || προσφεῖη L || 8 Ἐπει B || νόμον] Cod. 4, 20, 16 || 9 λέγοι M Epan.] λέγει B(ε) λέγειν L || τῆς] τινός Epan. || 10 μέρει τινὶ (τινὰ L^a et iterum L²) συστήναι MLε] μέρη τινὰ συστήναι B³, cum Haloandros vulg., ἐν μέρει τὴν σύστασιν ἔχειν Epan. || τῆς δίκης om. ε || 12 παραγαγεῖν Epan. || 16 τινῶν ex corr. L || 18 καὶ ἀδειαν] καὶ om. L || 21 ἢ καὶ] etsi (i. e. εἰ καὶ) ε || 23 ἀπορίαν Epan. || 26 ab uno qui a nobis definitus fuerit (i. e. τῷ ἐξ ἡμῶν ὠρισμένῳ) ε || 28 γενομένης, τοὺς μάρτυρας B || 29 ἑτέρας om. L || ἑτέραν ἢ παρὰ Epan. ε || ἢ παρὰ] παρὰ om. B || 30 τῶν μαρτύρων L Epan. ||

1 bis aut] bis et RT || tractavit V || 3 didieit V || iustificata T¹ || 4 ulla T || 8 simus T¹ || 9 oporteat V¹ || 10 partem R || exprobari V || habere iudice] iudicem habere V || 11 dicernente R¹ dicernente (al. decernente in marg.) R² || temporis spatium RT] spatium temporis V vulg. || deficiente T¹ || 12 retransmittere T || 13 iudicare V || 14 nobis fuerint V¹ fiunt nobis T || 15 litigator R¹ || 17 provinciam libri] iudicari V¹ || 18 ut praesententur huc T¹ || praesententur V || 19 et si] *i. si T¹ || 20 in provinciam om. R || 22 ad provinciam V || 23 destinari ante huc (22) coll. R || 26 alia] illa R || 27 interlocutionem T¹ || 30 hinc vulg.] hic R huc V, om. T || iudices cet.] ces — 33 teneat scr. V² in ras. 2¹ v. || 31 productione V² || 32 ita et a] a om. T^a || 33 teneat] redcat teneat (sic) V² || 34 testimonio V¹ testimoniis is R

οὐκ ἐκδιδομένων οὐδὲ ἐν ταῖς χώραις, ἀλλὰ τῶν πε-
πραγμένων διδομένων αὐτοῖς τοῖς παραγοῦσιν ἢ
καὶ τοῖς αὐτῶν ἀντιδίκους ἐπὶ πράξεως ὑπονημάτων
σημεῖα δεχομένων, καὶ οὕτως ἐνταῦθα ἢ ἐν επαρχίαις
πεμπομένων παρὰ τῶν δικαστῶν, μὴ ποτε ὡς εἰκὸς
δειχθεῖν καὶ ἐτέρων μαρτύρων ἢ τοῦ πράγματος φύ-
σις καὶ ἀποκλεισθεῖν διὰ τὴν ἐκδοσὴν ἢ τῶν μαρτύ-
1 ρων προσθήκη. τούτων ἀπάντων ἐπὶ τῶν χρη-
ματικῶν ζητήσεων νοουμένων· ἐπὶ γὰρ ἐγκλημάτων,
ἐνθα περὶ μεγίστων ἐστὶν ὁ κίνδυνος, ἀνάγκη πᾶσι 10
τρόποις ὑπὸ τοῖς δικασταῖς παρίεναι τοὺς μάρτυρας
καὶ τὰ αὐτοῖς ἐγνωσμένα διδάσκειν· ἐνθα καὶ βασά-
νων ἴσως ἐσται καιρὸς καὶ τῆς ἄλλης ἀπάσης παρα-
τηρήσεως.

CAPUT VI.

Εἰ δὲ λέγοιτο δουλικῆς εἶναι τύχης ὁ βουλόμενος 15
μαρτυρεῖν, ὁ δὲ ἐλευθερὸς ἰσχυρίζεται καθεστάναι,
εἰ μὲν ἐκ γενετῆς [τυχὸν ἐλευθερὸς], πληρούσθω μὲν
ἢ μαρτυρία, ταῖς δὲ παραγοραῖς ὁ περὶ τῆς τύχης
φυλαττέσθω λόγος, ὥστε εἰ φανείη τύχης οἰκετικῆς
οὐκ, τὴν αὐτοῦ μαρτυρίαν ἀντί μηδὲ γενομένης εἶναι· 20
εἰ δὲ ἐλευθερωθῆναι φήσει, ἀναγκάζεσθαι δεκνύναι
πρότερον αὐτὸν τὸ συμβόλαιον ἐν ᾧ τῆς ἐλευθερίας
τετύχηκεν, οὕτως τε μαρτυρεῖν. εἰ μὲντοιγε ἐν ἐτέρα
χώρῃ τῆς ἐλευθερίας φήσει τυχεῖν, ἢ οὐκ εἶναι προ-
χειροῦς αὐτῷ τὰς ἀποδείξεις, καὶ τοῦτο ὁρῶς ἐπ- 25
οῦσεται, ἢ μὲν μαρτυρία γραφείσθω, μὴ δευθέντος
δὲ τοῦ τῆς ἐλευθερίας συμβολαίου ὁ παραγορῶν οὐ
χρήσεται τῇ ἐκείνου μαρτυρίᾳ.

CAPUT VII.

Εἰ μὲντοι τις φήσειεν ἀπεχθῆ τὸν παρόντα πρὸς
μαρτυρίαν αὐτῷ καθεστάναι καὶ τυχὸν καὶ ὑπὸ αἰ- 30
τίσιν παρ' αὐτοῦ γενέσθαι, εἰ μὲν δεῖξεν ἐυθὺς ὡς
ἐγκληματικῆ μεταξὺ αὐτῶν κινεῖται δίκη, μὴ παρὶτα
πρὸς μαρτυρίαν ὁ μὲρὶ τοσούτου δυσημῆς ὡς καὶ
περὶ ἐγκλημάτων δικάζεσθαι. εἰ δὲ ἄλλως ἀπεχθῆς
εἶναι λέγοιτο ἢ καὶ αἰτιάσασθαι χρηματικῶς, πρῶτω 35
μὲν τὰ τῆς μαρτυρίας, τῷ δὲ καιρῷ τῶν παραγο-
ρῶν φυλαττέσθω τὰ τῶν τοιούτων ζητήσεων.

Summan Athanasii c. V § 1 repetunt paratilla Athan. 4 § 10, c. VI B² n p. 424 Heimb.
c. VI—VIII habet Nomoc.^{dm} XIV tit. 9, 2 ex B. — c. VI respicit Leonis novella XLIX.
c. VII—IX (... ἀντιτίθεσθαι μὴ δυναμένον 453, 10) habet B² M 6, 31 p. 487 Zach.

cuius quidem testimonia edantur, sed acta ipsis qui testes produxerunt vel etiam adversariis eorum danda
sub gestorum confectioe signis instruantur atque ita huc vel in provincias militantur a iudicibus, ne forte
1 ut fit aliis quoque testibus causae natura egeat et propter editionem excludatur testium adiectio. Atque
haec omnia de quaestionibus pecuniariis intellegantur: in criminibus enim, ubi de maximis rebus est pericul-
ulum, necesse est omnibus modis testes prodire ad iudices quaeque comperta habent edocere; ubi et
tormentis forte locus erit et omni reliquae observationi.

VI. Si vero servilis conditionis esse dicatur qui testimonium perhibere voluerit, ipse autem se libe-
rum esse affirmet, siquidem natum ingenuum, conficiatur quidem testimonium, exceptionibus autem de
statu quaestio servetur, ut si servilis conditionis esse probetur, testimonium eius pro nullo habeatur; si
autem manumissum se dicat esse, prius ostendere cogatur instrumentum in quo libertatem consecutus est,
atque ita testimonium dicat. Si vero in alia provincia se libertatem consecutum esse dicat, vel in promptu
sibi non esse probationes, idque diserte iuraverit, testimonium quidem perscribatur, non monstrato autem
manumissionis instrumento is qui eum produxit testimonio eius non utetur.

VII. Si quis vero inimicum sibi esse dicat eum qui ad testimonium dicendum prodit, ac forte etiam
se ab eo accusatum esse, siquidem statim probaverit causam criminalem inter ipsos agitari, non prodeat
ad testimonium qui tantopere illi inimicus est ut eum etiam criminis reum agat. Si vero alio modo inimi-
cus esse dicatur vel etiam pecuniaria actione eum petiisse, procedat quidem testimonium, in tempus autem
exceptionum eiusmodi quaestiones reserventur.

1 οὐδὲ] ἴδη B || 2 παραγοῦσιν B || 9 ἐνοουμένων
B || ἐγκλημάτων M Ath., Theod. ap. B²] ἐγκληματικῶν
LB Theod. § || 10 ἀνάγκη om. § || 11 ὑπὸ τοῦς δικαστάς
L || 15 δὲ om. Nomoc.^{dm} || 17 τυχὸν (τυχὸν B) ἐλευθε-
ρος MB, om. L Nomoc.^{dm} § || 21 *φῆσοι libri || ἀναγκα-
ζέσθω Nomoc.^{dm} || 22 αὐτῷ Nomoc.^m || 23 τετύχηκεν]
ἐτύχηεν Nomoc.^m τε τυχεῖν omissis verbis οὕτω τε —
24 τυχεῖν Nomoc.^d || 24 *φῆσοι libri || 25 αὐτοῖς L ||
26 μὲν om. Nomoc.^m || 29 μὲν τε τις Nomoc.^m || 30 καὶ
om. B² || τυχὸν — 31 εἰ μὲν om. § || καὶ om. Nomoc.^m ||
32 μεταξὺ καὶ αὐτῶν Nomoc.^m || 33 καὶ om. Nomoc.^{dm} ||
34 περὶ ἐγκλημάτων] de crimine § || 35 πρῶτω μὲν] οὐ
κωλύομεν L

in provinciis, sed gestis datis eis a quibus produ-
cuntur aut eorum adversariis sub gestis monumen-
torum signa percipientibus, et ita huc aut in provin-
ciis destinandis a iudicibus, ne quando forsan
5 et aliis egeat testibus causae natura et excludatur
propter editionem testium adiectio.

1 Haec omnia in pecuniariis quaestionibus intelle-
gentes; in criminalibus enim, in quibus de magnis
est periculum, omnibus modis apud iudices praesen-
tari testes et quae sunt eis cognita edocere, ubi et
tormentorum forsan erit tempus et alius omnis ob-
servationis.

Si vero dicatur servilis esse fortunae qui testari
voluerit, is vero liber affirmetur constitutus, si quidem
ex nativitate, impleatur quidem testimonium,
disputationum vero de statu servata ratione, ut si
apparuerit fortunae servilis esse, eius testimonium
ac si neque datum fuerit ita sit. Si vero libertum
se dicat, compellatur demonstrare primum instru-
mentum in quo libertatem percepit, et sic testetur.
Sin vero in alia provincia libertatem dicat perceptam
aut non esse in promptu sibi probationes, et hoc
evidenter iuraverit, testatio quidem scribatur, non
monstrato vero manumissionis instrumento is qui de-
duxit eum non utetur eius testimonio.

Si vero quis dicat odiosum praesentem ad testi-
monium sibi constitutum, et adprobaverit statim quod
criminalis inter eos lis movetur, non adsit ad testi-
monium qui usque adeo infestus est, donec de crimi-
ne iudicetur. Si vero aliter odiosus esse dicitur
aut conventus pecuniarie, procedat quidem testatio,
tempori vero disputationum serventur huiusmodi
quaestiones.

3 aut om. V || 4 destinatis V || 5 nature R¹ V¹ || ex-
cludantur V¹ || 6 electionem R¹ || 12 *aliis omnibus ob-
servationibus libri || 15 fortunae R¹ || 18 dispositionum
V || 20 si vero] si vero si R¹ || 21 compellant demonstra-
rem V¹ || 22 percepit V vulg.] perceperit T acceperit R ||
23 sin R V] si T vulg. || aliam prouintiam R || 24 in om.
R || promptu] prouintias T¹ || 25 eidentur V¹ || 26 mo...
strato T¹ || vero om. T (set super non adscr. T³) || is om.
V || 30 probauerit T || 31 ad om. R¹ || 32 infectus RV ||
33 dicatur vulg. || 34 ut R || pecuniare V¹ || procedet T² ||
35 tempori Spangenberg] tempore libri

CAPUT VIII.

Ἐπειδὴ δὲ ἐθήκαμεν νόμον, ὥστε καὶ ἐπὶ χρηματικῶν δικῶν ἀκούτας μαρτυρεῖν, ἐκείνων οὐκ ἀναγκαζομένων τὴν μαρτυρίαν νέμειν ὅσοι μεστῖται γεγόνασιν αὐτοῖς, καὶ τινες ἀποχωρῶνται τούτω καὶ μαρτυρίαν οὐ βούλονται νέμειν, θεσπιζόμενοι, εἴπερ ἑκάτερον μέρος συναίνοι τῷ μεστῖτῃ αὐτῶν γενομένῳ μαρτυροῦσαι τοῖς παρ' αὐτῶν λεγομένοις, ἀναγκάζεσθαι αὐτὸν καὶ ἀκούτα τὴν μαρτυρίαν νέμειν· τοῦ κολήματος, διόπερ αὐτὸν ἀκούτα μαρτυρεῖν ὁ πρότερος ἡμῶν οὐκ ἠβούλετο νόμος, διὰ τῆς συναίνεσεως ἑκατέρων τῶν μερῶν ἀνηρημένων.

Quoniam vero posuimus legem, ut in pecuniariis causis nolentes testificari illos non compellendos testimonium dare qui ante mediatores facti sunt ipsis, et quidam abutuntur hoc et testimonio nolunt uti, 5 sancimus, si utraque pars consentiat, quod mediator eorum fiat testificator, componantur enim ea quae ab eo dicuntur, compellere eum et nolentem testimonio perhibere, prohibitione propter quam eum nolentem testificari primitus nostra noluit lex propter 10 consensum utriusque partis sublata.

CAPUT IX.

Καὶ τοῦτο δὲ πολλάκις πραττόμενον ἴμεν, ὡς τινες ἢ παρὰ τοῖς τῶν τόπων ἐκδίκους ἢ παρὰ τοῖς λαμπροτάτοις τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχουσιν ἢ καὶ ὡς εἰκὸς ἐν ταῦθα παρὰ τῷ λαμπροτάτῳ μαγίστρῳ τῶν κήρων εἰσιόντες καὶ μεμφομένοι, ὡς παρὰ τοῦδε πεπονηδότες τι παρανόμον ἢ ἄλλως ἡδικημένοι ἢ ἐξημιωμένοι μάρτυρας βούλονται παραστήσασθαι· καὶ ἵνα μὴ ὕστερον ἀντιτεθείη αὐτοῖς, ὡς κατὰ μίαν μοῖραν τὰ πεπραγμένα συνέστη, δεῖ κάκεινον ἐν αὐτῇ 20 τῇ πόλει καθεστῶτα ἐνθα αἱ μαρτυρίαι δίδονται, ὑπομνησθέντα παρὰ τοῦ ἀρχοντος ἢ τοῦ ἐκδίκου παραγενέσθαι καὶ ἀκοῦσαι τῶν μαρτυριῶν. εἰ δὲ μὴ βουληθεῖ παραγενέσθαι, ἀλλὰ διαπτύσειεν, ὥστε ἐκ τούτῳ κατὰ μίαν μοῖραν δίδοσθαι τὰς μαρτυρίας κατ' αὐτὸ τοῦτο ἀρχήστους εἶναι, θεσπιζόμεν τὰς τοιαύτας μαρτυρίας οὕτω κρατεῖν, ὡς ἂν εἰ μὴ μονομερεῖς ἐτύχων οὐσαι, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ παρόντος ἐγεγόνεισαν. εἰ γὰρ παραιτήσαντο καὶ ἐλθεῖν μὴ βουληθεῖν

Et hoc vero multotiens actum scimus, quod quidam aut apud locorum defensores aut apud clarissimos provinciarum iudices aut forte (ut adsolet) hic 15 apud virum clarissimum magistrum census ingrediuntur et queruntur, tamquam ab aliquo sustententes aliquid contra leges aut aliter laesi aut damnificati testes volentes producere: (et) ut non in posterum opponatur eis, quod ab una parte gesta sunt, oportet 20 et illum in ea civitate constitutum in qua testationes dantur, admonitum a iudice sive defensore praesentem esse et audire adtestationes. Si vero noluerit advenire, sed respuerit, ut ex hoc ab una parte testimonia dentur, ut secundum hoc ipsum inutilia 25 esse, sancimus huiusmodi testationes ita tenere ac si non ex una parte constitutae sint, sed tamquam eo praesente factae sint. Si enim recusaverit et ad-

c. IX in. (... 453, 5 videbuntur quidem ex utriusque praesentia facta) versionem latinam aliquanto emendatiorem ea quae in Authentico est exhibet Gregorius Magnus in epistula a. 603 scripta Epist. 13, 45, ubi citatur constitutio novella quae de testibus loquitur c. 16¹ (Gregor. Opp. II 1255 ed. Benedictinorum; accuratius epistolam ex codicum fide editid Baudi di Vesme Atti della R. Accademia delle Scienze di Torino V (1869—70) 250 sqq., unde lectionis discrepantiam notavi).

VIII. Quoniam autem legem tulimus, ut etiam in pecuniariis causis inviti testimonium dicant, ne tamen illi testimonium perhibere cogantur, qui mediatores partibus fuerunt, et nonnulli hoc abutuntur neque testimonium perhibere volunt, sancimus, ut siquidem utraque pars consentiat eum qui mediator ipsi fuerit testimonium reddere eorum quae ab ipso dicta sint, ille etiam invitus testimonium perhibere cogatur: cum impedimentum propter quod invitum eum testimonium dicere prior lex nostra noluit per consensum utriusque partis sublatum sit.

IX. Ceterum hoc quoque saepe fieri scimus, ut quidam vel ad locorum defensores vel ad clarissimos provinciarum praesides vel etiam hic ut par est ad clarissimum magistrum census adeuntes seque ab aliquo iniqui aliquid perpressos vel aliter iniuria vel damno affectos esse querentes testes velint producere: atque ne postea us obiciatur una solum parte praesente quae acta sunt probata esse, oportet illum quoque in ipsa civitate degentem ubi testimonia dantur, admonitum a praeside vel defensore adesse et testimonia audire. Si vero noluerit adesse, sed respuerit, ita ut ex eo ipso quod una tantum parte praesente dentur testimonia inutilia sint, sancimus, ut eiusmodi testimonia ita valeant atque si non ab una parte essent dicta, sed ipso quoque praesente data fuissent. Nam si recusaverit et venire atque audire

1 νόμον] Cod. 4, 20, 16 (cf. 19) || καὶ om. ε || 2 δικάων om. Nomoc.^a || 3 ὅσοι] qui ante ε || 4 τούτῳ] καὶ τούτῳ L^a || 6 τῷ μεστῖτῃ αὐτῶν γενομένῳ μαρτυροῦσαι M] τῷ μεστῖτῃ αὐτῶν γενομένῳ πευθήσεσθαι Nomoc.^{am} τὸν μεστῖτῃ αὐτῶν γινόμενον μαρτυροῦσαι· ἀσεσθήσεται γὰρ L τὸν μεστῖτῃ αὐτῶν γενομένον μαρτυροῦσαι (μαρτυρεῖν B¹), καὶ ἀρκεσθήσεσθαι (θῆσεσθαι omisso καὶ B² v. l.) B², cum Holando vulg. quod mediator eorum fiat testificator: componantur enim (i. e. συνθήσεσθαι γὰρ?) ε (καὶ σῆ συντίθεσθαι ex Epitome ad Frochiron mutata 27, 56 citat Zachariae) || 7 γενομένων L || 8 τὴν om. B¹ || 10 ἐβούλετο B² || 13 τῶν om. L || 14 ἢ καὶ] καὶ om. B² v. l. || 18 βούλονται μάρτυρας B² testes volentes ε || παριστάσθαι B² v. l. || 20 δεῖν L, B² v. l. || 28 ἐτύχων οὐσαι] τυγχάνουσαι B² v. l. || ἀλλὰ καὶ] ἀλλ' ὡς καὶ L² sed tamquam ε || 29 *παραιτήσοτο libri

luit T || 10 patris V¹ || 12 At V¹ || Hoc quoque saepius agnovimus (leg. agi novimus), quoniam quidam Gregor. || simus T^a sancimus V¹ || quod quidam vulg.] quidem quidam T quidam (idem s. v. V²) quidam V¹ quidam RV³ || 14 forte] etiam Gregor. || 15 ingredients et querentes Gregor. || 16 quaerunt RVT || ab alio passi aliquid Gregor. || 17 laesi iniustitiam sustententes Gregor. || 18 volunt Gregor. || et add. Beck || et ut non — 19 gesta sunt] et ne postea obiciatur eis quia per unam partem gesta confecta sunt Gregor. || 19 qui R¹ || gesta sint R¹T gestum sit R² || 20 et om. T || illum illo RV¹ || ea] ipsa Gregor. || constituto RVT¹ || ubi testimonia dantur, admonitum iudicem aut defensorem Gregor. || 21 a] ad V¹ || defensorem R¹T^a a defensorem V vulg. || praesentem esse] advenire Gregor. || 22 atestationes VT¹ testes Gregor. || noluit V || 23 respuit T¹ respuit V contempserit Gregor. || ut] u* V¹ || ut ex una parte testimonia adversus eum inutilia sint Gregor. || 24 utilia R¹ || 25 esse R¹V¹ essent R²V³T vulg. || testatione R¹ testimonia Gregor. || tenere] valere Gregor. || ac] hac V¹ tamquam Gregor. || 26 constitutae — 27 factae sint] consistentem, sed etiam ipso praesente fuissent facta Gregor. || sunt R¹ || 27 repudiaverit et venire Gregor.

1 proposuimus T vulg. || ut om. vulg. || 2 illis non compellendis Beck || 3 ipsi V³ || 4 haec V || 5 quod V] quod et RT vulg. || 6 ea V || 7 ducuntur V¹ || et RV¹T] etiam V² vulg. || nolentem V || 8 prohibitionem V || 9 *primitus] penitus libri || voluit R¹, T³ in marg., vulg. || lex no-

καὶ ἀκοῦσαι τῶν κατατιθεμένων, καίτοι δημοσιεύων
 τε καὶ οὐκ ἐξ ἀπαραίτητον τινὸς ἀνάγκης ἀρκεῖσθαι
 μὴ δυνάμενος, ἐν ἴσῳ τοῖς παραγενομένοις ἔσται, καὶ
 οὐδὲν ὄφελος ἐκ τῆς αὐτοῦ προπετείας αὐτῷ γενίσε-
 ται, ἀλλὰ δοκεῖτωσαν μὲν συστάδην γεγονῆναι, ὅσα
 5 δὲ ἂν ἀρμόσειεν αὐτῷ παραγράφεσθαι περὶ αὐτῶν,
 ἐξείναι τούτοις χρῆσθαι, μόνου τοῦ δοκεῖν ἐξᾶς εἶ-
 ναι μογομερεῖς διὰ τὴν αὐτοῦ προπέτειαν, ὅσα δὲ
 κατ' αὐθάρδειαν μὴ παραγενομένη, αἷμα μαρτυρίας
 ἀντιτίθεσθαι μὴ δυναμένον. Τῶν ἄλλων ἀπάντων
 10 ὅποσα περὶ μαρτύρων παρὰ τῶν πρὸ ἡμῶν ἢ καὶ
 παρ' ἡμῶν αὐτῶν εἰρηται εἰ καὶ νενομοθέτηται κυ-
 ρίων μενόντων καὶ παρὰ τῶν ἡμετέρων δικαστῶν
 φυλαττομένων, εἴτε μείζους εἴτε ἐλάττους εἴεν, εἴτε
 ἐπὶ ταῖς τῆς μεγάλης πόλεως εἴτε ἐν ταῖς ἐξω χω-
 15 ραῖς, ἵνα καὶ τὰ τῶν μαρτύρων ὅποσον δυνατοὶ καθ-
 εστήκαμεν ἐπανορθώσαντες ἐτι καθαρώτερόν τε καὶ
 ὁσιώτερον τὰς δικὰς πράττεσθαι παρασκευάσαμεν·
 διὰ ἃς καὶ τὰς ἀκροάσεις γίνεσθαι παρὰ τοῖς δικα-
 σταῖς ἅπασιν τῶν θεῶν προκειμένων λογίων ἐνομο-
 θετήσαμεν, καὶ ἄρκον ὑπέμεν καὶ τοῖς ἐνάγοντας καὶ
 20 τοῖς ἐναγομένους καὶ τοῖς συνηγόρους παρεκελευσά-
 μεθα, πανταχοῦ τὸν θεὸν ἐπιστάντας ταῖς τῶν δικα-
 ζομένων τε καὶ δικαζόντων καὶ τῶν μαρτυρούντων
 ψυχαῖς, ἵνα διὰ πάντων τῆ τοῦ θεοῦ μνήμῃ τε καὶ
 25 παρουσίᾳ καθαρὰ τὰ τῶν δικῶν καὶ ἀνιποπτα τοῖς
 δικαζομένοις γίνωτο. ὃν δὲ νόμον κρατεῖν βουλόμεθα
 εἰς τὸν ἐφεξῆς ἅπαντα χρόνον.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ
 διὰ τοῦδε τοῦ θεοῦ δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ὑπεροχῇ
 30 ἔοργ καὶ πέρατι παραδοῖναι σπενάτα. Dat. k.
 Octob. CP. imp. dn. Iustiniani pp. A. anno XIII.
 Apione v. c. cons.

venire noluerit et audire depositiones (etenim publi-
 cabuntur) et non per inexcusabilem aliquam neces-
 sitatem deduci non possit, similis advenienti erit, et
 nullum invamen ex sua protervitate ei efficietur, sed
 5 videantur quidem probationes factae, quaecumque
 vero competierint ei ad disputandum de his, licebit
 his uti, solummodo quod videntur esse ex una parte
 propter eius proterviam, quasi propter audaciam
 minime advenientis, testationibus opponere non va-
 10 lent. Omnibus aliis quae de testibus et ab his qui
 ante nos et a nobis ipsis dicta sunt et sancita fixis
 manentibus et a nostris iudicibus observandis, sive
 maiores sive minores sint et sive in hac magna ci-
 vitate sive foris in provinciis, ut et ea quae de testi-
 bus sunt quantum possibile nobis est corrigentes
 15 adhuc purius et sanctius lites agi praeparemus; per
 quas et cognitiones fieri a iudicibus omnibus divinis
 propositis evangelis sancimus et iusiurandum subire
 et pulsantes et pulsatos et advocatos praecipimus,
 20 ubique deo inspectore et eorum qui iudicant et qui-
 bus indicatur et qui testimonium praebent anima-
 bus, ut perennis dei commemoratio et praesentia
 munda litium et citra suspensionem litigantibus fiat.
 Quam vero legem tenere volumus de cetero omni
 25 tempore.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et
 30 per hanc divinam manifestata sunt legem tua emal-
 notatio operi effectueque tradere festinet. Dat. kal.
 Octob. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. Apione
 [a. 539] viro clarissimo consule.

testes deponentes noluerit, cum utique in publico versetur ac non ex inevitabili quadam necessitate ad-
 venire nequeat, pari loco cum praesentibus erit, neque ullum commodum ex contumacia ei obtinget; sed
 videantur quidem testimonia utraque parte praesente facta, quaecumque vero ei exceptiones de iis com-
 petenti, his uti liceat, nisi quod hoc unum, ab una tantum parte ea facta videri, propter contumaciam
 eius, quippe qui per fastidium non adfuerit, testimoniis opponi non possit. Reliqua autem omnia, quae-
 cumque de testibus a decessoribus nostris vel a nobis ipsis dicta et sancita sunt, rata manent atque a
 iudicibus nostris, sive maiores sive minores sint, sive in magna hac urbe sive in provinciis, custodiantur,
 ut iis quoque quae ad testes pertinent a nobis quantum fieri potest emendatis efficiamus, ut etiam purius
 et sanctius lites agantur; propter quas etiam cognitiones apud iudices omnes fieri divinis litteris propo-
 sitis sancimus, atque iusiurandum subire et actores et reos et advocatos iussimus, deum ubique et liti-
 gatorum et iudicum et testium animis praesentem proponentes, ut dei memoria ac praesentia per omnia
 lites integrae et suspitione vacuae litigantibus fiant. Quam quidem legem in omne tempus deinceps fu-
 turum valere volumus.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur tua sublimitas
 ad opus et effectum adducere studeat.

1 καίτοι δημοσιεύων τε (ἀντι τοῦ ἐνδημῶν M s. v.)
 MB² καὶ ὅτι δημοσιεύων τε L¹ καὶ ὅτι δημοσιευο-
 μένων(?) L², om. Bf, etenim publicabuntur s || 2 καὶ
 om. B² v. L || 3 τοῖς παραγενομένοις B² v. l. adve-
 nienti s || 5 συστάδην] probationes s || γεγονέναι Ha-
 loander γεγονῆναι Bf || 7 εἶναι αὐτάς L || 8 δὴ om. LB²
 11 παρὰ] et ab s || ἢ om. s || 14 εἴτε ἐπὶ] et sive in s ||
 19 γενέσθαι L || 20 ἐνομοθετήσαμεν] sancimus s. Cod. 3,
 1, 14 || 22 παρεκελευσάμεν L praecipimus || 23 τῶν δικα-
 ζομένων τε καὶ δικαζόντων] et eorum qui iudicant et
 quibus indicatur s || 25 sq. ἵνα — δικῶν] ut perennis dei
 commemoratio et praesentia munda litium s || διὰ] τῶν
 διὰ Bf || 26 τῶν om. Bf || 27 δὴ] vero (i. e. δὲ) s ||
 31 dat. — cons. s, ἐργάση καλάνδων Ὀκτωβρίων βα-
 σιλείας Ἰουστινιανῶν τὸ β' ἡπατείας (sic) Ath. ἐξερω-
 νήθη μνηὶ ὀκτωβρίῳ τῆς βασιλείας ἐτεῖ ἡ' ἡπατεία
 Ἀπίωνος Theod., dat. xv. k. sept. CP. post css utilisario
 us. anno II M

1 dispositiones R¹T quae deponuntur Gregor. || et-
 enim — 5 factae] cum utique in publico sit et non ex
 inevitabili quadam necessitate venire non possit, aequa-

litter eis erunt (leg. erit) tamquam si advenissent, et nulla
 utilitas ex contemptu suo ei adhiberint (adhibebitur
 vulg.), sed videbuntur quidem ex utriusque praesentia
 facta Gregor. || publicantur V || 2 non V¹? RT] nisi V²
 vulg. || aliquam inexcusabilem T || 3 possint V¹T || adin-
 venienti R¹ || 4 propteruitate V || 6 petierint V] his] eis V ||
 7 is V || 8 propteruiam (propter niam V¹) RV proter-
 vritatem T² || *quasi] quae libri || 9 testationibus] al.
 adtestationem T³ in marg. || 10 et] ad i et T^a, et om. V¹ ||
 11 ipsis om. R || 13 minores siue maiores sint in ras. V² ||
 et sive om. V || 14 foras V || ut] aut T^a || et om. VT ||
 15 est nobis corrigentes T || 16 adhuc] et adhuc R² || purus
 R¹ prius T¹ || sanctius — 22 et prae] scr. R² in ras. 4 vv. ||
 per] et V¹ || 17 et om. V, vel ins. V³ || 18 praepositis
 VT || 19 et pulsantes om. T¹ || 20 deo inspectore T³ in
 marg.] deum inspectorem RVT; dantes vel imponentes
 addendum censet Osenbrüggen || 21 et qui] al. eorum adscr.
 T³ in marg. || 22 perennis] *** V¹ per V² || commemoratio-
 nem V³ || 23 munda om. T¹ || litigantibus V¹ litigantium
 RV² || 24 quam uero in ras. V² || certo R || 30 mani-
 festa RV || 31 subscr. data kl. octub. impr. dōn. iust. pp.
 aug. anno XII. apione uiro clarissimo consule V, dat.
 kal. oct. omissis reliquis Bamb. II

GA

XCI. Auth. XCIII. Coll. VII tit. 5

ΩΣΤΕ ΑΠΑΙΤΗΣΩΣ ΟΥΣΗΣ ΠΡΟΙΚΟΣ ΠΡΩΤΗΣ ΤΕ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΑΣ, ΩΣ ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΓΑΜΗΣΑΝΤΟΣ, ΠΡΟΤΙΜΑΣΘΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΤΕΡΑΝ ΓΥΝΑΙΚΑ Η ΤΟΥΣ ΕΚ ΤΟΥ ΠΡΟΤΕΡΟΥ ΓΑΜΟΥ ΠΑΙΔΑΣ. ΚΑΙ ΩΣΤΕ ΕΙ ΒΟΥΛΗΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΗΤΟΙ ΤΟΥ ΚΑΤΑΓΡΑΦΑΝΤΟΣ ΥΠΕΡ ΑΥΤΗΣ ΤΗΝ ΠΡΟΙΚΑ ΔΟΥΝΑΙ ΤΩΙ ΑΝΑΡΙ ΤΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΝΤΑ ΑΝΑΒΑΛΛΕΤΑΙ Ο ΑΝΗΡ ΥΠΟΔΕΞΑΣΘΑΙ, ΑΥΘΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ ΑΠΑΙΤΗΣΘΑΙ ΑΥΤΟΝ ΤΗΝ ΥΠ' ΑΥΤΟΥ ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΙΣΑΝ ΠΡΟΓΑΜΙΑΙΑΝ ΔΩΡΕΑΝ.

Αυτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν πραιτωρίων τὸ β', 15 ἀπὸ ὑπάτων ὀρδιναρίων καὶ πατρικῶν.

(Προοίμιον.) Πρώτην δικαζόντων ἡμῶν ἡμφισβητήθη πρᾶγμα πολλῆς ἄξιον ἐπιστροφῆς καὶ σαφεστεράς νομοθεσίας οὐκ ἀνάξιον. καὶ γὰρ τις προτέρας γενόμενος γαμετῆς ἀνῆρ καὶ ταύτην ἀποβαλὼν, εἴτα δευτέρας, προικὰ τε ὑποδεξάμενος παρ' ἐκατέρας καὶ παῖδας ἐκ τῆς πρώτης καταλιπὼν ἀπῆλθε τῆς δευτέρας εἰ περιούσης. ἡβούλετο τοίνυν ἡ δευτέρα γαμετὴ τὴν προικὰ τὴν παρ' αὐτῆς δεδομένην ἀπαιτεῖν τῷ προνομίῳ χρωμένη τῷ παρ' ἡμῶν δεδομένῳ, ἀπέλεγον δὲ οἱ ἐκ τῶν πρώτων γάμων παῖδες καὶ αὐτοὶ μητροῖαν προτεινόμενοι προικὰ, καὶ ἀμφισβητήσιμον ἦν, εἰ καὶ μὴ περιούσης τῆς προτέρας γαμετῆς δεῖ δεξασθαι τοὺς ἐκείνης παῖδας κατὰ τῆς δευτέρας προικὸς ἀγωνιζομένους. οὐ γὰρ ἑτέροις δεδωκαμέν τε ἤδη καὶ δίδομεν τοῦτο τὸ προνόμιον ἢ κληρονόμοις ἢ δανεισταῖς, ἀλλὰ μόνοις πασι. πολλὰ μὲν οὖν ἀμφισβητήσεις γεγόνασιν ἐν τῷ πράγματι, λεγούσης τῆς δευτέρας γαμετῆς, ὡς ἐξαλωσας ἐφθῆ καὶ πρὶν ἐπὶ τὸν πρὸς αὐτὴν ἐλθῆ γάμον ὁ ἀνῆρ τὴν τῆς προτέρας γαμετῆς 35

Nov. XCI (Authent. XCIII — Coll. VII tit. 5: gloss.) Graece extat in ML, epilogo excepto in B 28, 13 (inde B² II 29, 56 p. 569 Zach.). — Epit. Theod. 91 (inde B²), Athan. 10, 5. Iulian. const. LXXXIV.

XCI.

UT CUM DOTIS PRIORIS ET SECUNDAE EXACTIO FIT, SECUNDIS NUPTIIS A VIRO CONTRACTIS, PRAEFERATUR PRIOR UXOR VEL LIBERI EX PRIORIBUS NUPTIIS PROCREATI. UTQUE CUM UXOR SIVE IS QUI PRO EA CONSCRIPSIT DOTEM DARE EAM MARITO VELIT, SI MARITUS QUAE CONSCRIPTA SUNT ACCIPERE DISTULERIT, SOLUTO MATRIMONIO DONATIO ANTE NUPTIAS AB IPSO CONSCRIPTA AB EO EXIGATUR.

Imp. Iustinianus Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio per Orientem iterum, ex consule ordinario et patricio.

Praefatio. Nuper iudicantibus nobis in controversiam vocata est res multiplici animadversione digna neque indigna luculentiore legislatione. Quidam enim cum prioris uxoris eaque amissa secundae maritus factus esset, dote ab utraque accepta et liberis ex prioris relicta decesserat secunda adhuc superstite. Volebat igitur secunda uxorem dotem a se datam exigere privilegio usa a nobis concesso, contradicebant autem liberi ex prioris matrimonio nati ipsi quoque maternam dotem praetendentes, atque dubium erat, num etiam prioris coniuge non superstite liberi illius recipere eam deberent contra secundam dotem contententes. Neque enim aliis hoc privilegium et dedimus iam et damus sive heredibus sive creditoribus, sed solis liberis. Multae igitur controversiae in ea causa extiterunt, cum secunda uxorem diceret maritum iam ante quam ad nuptias ipsius venisset, prioris uxoris dotem consumpsisse, neque par esse se quidem,

1 rubr. Περί δύο προικῶν χρεωστονυμένων, καὶ περὶ τοῦ μὴ βουλομένου τὴν προικὰ δεξασθαι Theod. || 2 ἀπαιτήσαι L¹ || προικὸς] τῆς προικὸς B¹ || 3 τε om. Ath. || οἷς — 13 δωρεάν] δευτερογαμούντος (δευτερογαμύσαντος index) τῷ ἀνδρὸς καὶ τὰ ἐξῆς Ath. || 10 ἀναβάλλεται] δὲ s. v. add. L² || 12 ὑπ' αὐτοῦ] ab ea s. || γραφεῖσαν L || 13 δωρεάν] μὴ ὑποδεξάμενον δὲ προικὰ μὴδὲ προγαμιαίαν δίδόναι δωρεάν add. Haloander (B¹) || 14 τῷ ἐνδοξοτάτῳ om. L || 15 ὑπάρχῳ M || 16 ὀρδιναρῖο ML, corr. Haloander || πατρικῶν L || 17 Πρώτην — 20 ἀνῆρ] Γενόμενός τις προτέρας γαμετῆς (γυναικὸς B² v. l.) ἀνῆρ inc. B || 21 δευτέρας M] δευτέρα συνοικήσας LB || τε et παρ' ἐκατέρας om. s || ἐκατέρων B¹ || 22 τῆς προτέρας ἀποτεκνῶν ἀπῆλθεν L || 23 περιούσιος L¹ (id. 28) || ἐβούλετο B¹ || γυνῆ B || 24 τὴν δεδομένην παρ' αὐτῆς B² || αὐτῆς CGEHeimbach ex s || 25 παρ' ἡμῶν B². Cf. Cod. 8, 17, 12 || ἀπέλεγον L¹ || 26 αὐτῆν L¹

(αὐτοὶ τὴν mali CGEHeimbach) || 29 ἐκείνης om. s || κατὰ τῆς τῆς δευτέρας L² || 30 cf. Cod. 8, 17, 12 § 1 || 31 προοίμιον L¹ || 32 παισὶ] τοῖς παισὶ CGEHeimbach male || 34 γαμετῆς om. s || 35 αὐτῆς L² || ἔλθοι B² || ὁ ἀνῆρ om. s

2 extante dotis V dotis intante R || 4 migranti RV T vulg. || prime T || 5 et ut] ut et RT et V vulg. || 6 uoluerint V^a || his V || dote R¹ || 8 distulit V || aut T¹ || 9 ea] leg. eo? || 10 conscriptam] cum scriptura V etiam conscriptam RT vulg. || antenuptiarum V || 14 excons. RV exconsul T || 17 dubitatione R || 18 causam R¹ || correct* V¹ || 19 legis V || 20 factis T¹ || vir] uero R¹ || ea R¹ || deinde] et deinde T || 22 adhuc secunda] ad secunda R¹ secunda adhuc T || 26 et dubium] et om. R¹ T || atrum V¹ || 27 oportere V¹ oportet V³ || leg. filios (illius)?

προϊκα, καὶ οὐ δικαίον ἐστὶ, τὴν μὲν αὐτῆς προϊκα, διότι τοσοῦτον εἰρέθη καταλιπὼν ὁ ἀνὴρ ὅσον ἀρκεῖ μόνη τῇ δευτέρῃ προικί, αὐτὴν ἀπολέσαι, τοὺς δὲ τὴν ἐξαγαλῶθεισαν ἤδη προϊκα λαβεῖν· ἀλλ' οἱ παῖδες τὰς ὑποθήκας προϊσχοῦντο, ὅτι περὶ ὅλων πραγμάτων ὄντων τῷ τελευτήσαντι αἱ τῆς τελευτήσεως ὑποθήκαι προεσβύτεραι τῆς δευτέρας εἰσὶ.

suam quidem dotem, quod tantum inventus est reliquisse vir quantum sufficeret soli secundae doti, eam perdere, illos autem expensam iam dotem percipere; sed filii hypothecas proponebant, quoniam omnino rebus existentibus morienti hypothecae seniores potiores quam secundae essent.

CAPUT I.

Τούτων τοίνυν ἀμφισβητούμενον ἐκείνου τῶν ἀνωμολογημένων τε ἤδη καὶ νενομοθετημένων παρ' ἡμῶν ἐστίν, ὡς εἰ μὲν τι φαίνοιτο ἐκ τῶν πραγμάτων τῆς 10 προτέρας ἢ τῆς δευτέρας προικός, τοῦτο ἀνάγκη ἢ τοὺς παῖδας τῆς προτέρας ἢ τὴν δευτέραν εἶναι, ἢ εἰ τελευτήσειε κακείνη, τοὺς παῖδας αὐτῆς, ἕκαστον πρὸς ὅπερ ἂν οἰκίους ἔχεν ἐνταῦθα ἀποδείξειεν· ἐνταῦθα γὰρ καὶ ἡ in rem ἢ περὶ δεσποτείας ἀρμόζει καθαρῶς, 15 καὶ ἕκαστον δεῖ τὸ οἰκίον εἶναι μὴδὲν προνομίαν δεόμενον. εἰ δὲ οὐ φαίνοιτο τῶν ἐκατέρας πραγμάτων οὐδὲν, ἢ τινὰ μὲν φαίνοιτο τινὰ δὲ ἕλλειποι, εἴτε περιείσιν αἱ γυναῖκες (ἑπονιδίῳ τυχόν τοῦ προτέρου γάμου διαλυθέντος καὶ ἀρμολογίας τῇ γυναικὶ τῆς προ- 20 κός) εἴτε τετελευτήκασιν [ἢ] ἐπὶ παῖσιν ἄμφω ἢ καὶ μία τούτων, ἐπὶ τοῖς ἕλλειποῦσι κριωτέρων εἶναι τὴν προτέραν καὶ τοὺς ἐξ αὐτῆς παῖδας προεσβύτεραν προϊκα προτεινομένους· ταῦτον δὲ ἐστὶν εἰπεῖν καὶ ἐγγόνους καὶ ἀπεργόνους καὶ τὴν ἐφεξῆς διαδοχὴν, ὅπως οὐ- 25 ποτε φύσεως εἴεν. ὡς περὶ γὰρ εἰ δύο δημόσια ὀφλήματα ἦν, ἀνάγκη τὸ προεσβύτερον κριωτέρον τοῦ μεταγενεστέρου καθιστάται, οὕτω κἀνταῦθα τὰ προνόμια ἀνάγκη τῇ πρώτῃ προικὶ δοθῆναι προτέρα, οὕτω τε τῇ δευτέρῃ, καὶ προϊκα μὴ προκρίνειν προικὶ 30 μὴδὲ ὑποθήκην ὑποθήκῃ, ἀλλὰ τὸ προεσβύτερον καὶ χρόνῳ πολίον μόνον τὴν οἰκίαν ἔχον ἰσχύει τε καὶ προνομίαν· τοὺς γὰρ χρόνους τῶν ὑποθηκῶν ἀμείψαι ἢ ἀνελεῖν κατ' οὐδένᾳ τρόπῳ αἰρούμεθα. καὶ ταῦτα

His igitur in dubitationem venientibus illud certum et iam a nobis sancitum est, quia si aliquid apparet rerum prioris aut secundae dotis, hoc necessarium filios prioris aut secundae habere, aut si moriatur et illa, filios eius, singulos quod proprie habendum suum ostenderit: hic enim et in rem quae de proprietate est competet pure, et unumquemque quod suum est habere nullo privilegio indigens. Si vero nihil apparet utriusque rerum, aut aliqua quidem appareant aliqua vero desint, sive superstites sint mulieres, repudio forsitan priore matrimonio dissoluto et competenti mulieri dote, sive defunctae sunt filiae existentibus ambae aut etiam una harum, in his quae desunt superiorem esse priorem et filios ex ea antiquiorem dotem proponentes, idem est dicere nepotes et pronepotes et deinceps successione, cuiuscumque naturae fuerint. Sicut enim si duo debita publica fuissent, necessario antiquum posteriori praeponeretur, ita et hic privilegia necessarium est priori doti dare priora, et ita secundae, et dotem non praeponere doti neque hypothecam hypothecis, sed quod antiquius est et tempore amplius manere proprium robur habens et privilegium: tempora namque hypothecarum permutare aut interimere nullo modo patimur. Et haec dicimus non

c. I summaria ex Theod. habent Prochiron 9, 14; Epanagoge 18, 30; ex Ath. paratitla Ath. 15 § 15; v. 26—28 argumentum ex Ath. repetit liber περὶ διαφόρων ἀναγνώσμάτων § 14 p. 195 Heimb.

quoniam vir tantum reliquisse inveniatur quantum soli secundae doti sufficiat, suam dotem amittere, illos autem dotem iam consumptam accipere: ad liberi hypothecas praetendebant, quod cum omnino bona haberet defunctus, defunctae coniugis hypothecae antiquiores essent quam secundae.

I. Cum haec igitur in controversiam vocata sint, illud et exploratum iam et a nobis sancitum est, si quid ex rebus prioris vel secundae dotis appareat, id necesse esse aut liberis uxoris prioris aut secundam habere, aut si illa quoque defuncta sit, liberos eius, quantumcumque ad se quisque pertinere probaverit: hic enim et actio in rem quae est de dominio pure competit, et suum quisque habere debet privilegio minime indigens. Si vero nihil ex rebus utriusque appareat, vel quaedam appareant quaedam deficiant, sive supersint mulieres (repudio forte prioribus nuptiis solutis et dote mulieri competente) sive defunctae sint relicti liberi utraque vel etiam altera earum, in iis quae deficiunt potiore esse priorem liberorum ex ea natos antiquiorem dotem praetendentes: idem autem dicendum est etiam de nepotibus et pronepotibus et reliqua deinceps successione, cuiuscumque sexus sint. Quemadmodum enim si duo publica debita essent, necesse esset antiquius posteriore potius haberi, ita hic quoque necesse est privilegia priori doti prius dari, atque ita demum secundae, neque dotem doti praeferi neque hypothecam hypothecae, sed quod antiquius est et tempore consensit suam et robur et privilegium retinere: neque enim tempora hypothecarum mutare aut tollere ullo modo volumus. Atque haec dicimus non ignorantes

1 καὶ οὐ — προϊκα om. L καὶ οὐκ εἶναι δικαίον τὴν οἰκίαν μὲν L² in marg. (ex §) 3 μόνη M² μόνον LB 5 προίοντο L¹ προϊσχοῦντο L² 6 τῆς τελευτήσεως om. § 7 προεσβύτεραι] seniores potiores § 8 εἰσίνων L² 9 ἐστὶ παρ' ἡμῶν B² 10 μὲν τι] μὲν τοι L¹ 11 προικός om. LB² ἢ om. B² v. l., s. 12 τοὺς τῆς προτέρας παῖδας L 13 τὴν δευτέραν] secundam (i. e. τῆς δευτέρας) § 13 *τελευτήσοι ML τελευτήσει B 14 ἀποδείξειεν MB² ἐπιδείξειεν LB² 15 ἢ in rem M² ἀγωγῇ in rem L ἐπὶ ἢ ἐπὶ B² ed. Leunclavii] τῷ πράγματι ἀγωγῇ B 16 ἢ cum Haloandro vulg. (B²) 17 δεῖ om. § 17 μηδενός B² 18 ἐκατέρων B² 19 ἑπονιδίῳ M² διαζυγίῳ LB 20 πρώτον B² 20 λυθέντος B² 21 εἴτε] ἢ B² ἢ om. §, ante ἄμφω collocandum censet CGEHeimbach 22 ἐπὶ τοῖς ἕλλειποῖσι om. B² 24 δὲ om. L¹ καὶ om. § 25 ἐγγόνους καὶ ἀπεργόνους LB² 28 τὸ προνόμιον L² 29 προτέρα MB² πρότερα LB² πρότερον B² 31 ὑποθήκῃ] hypothecis § 32 πολίον MB² πλέον LB² μόνει L 33 ἀμείψασθαι B² 34 καὶ ταῦτα — 456, 7 καταστήσωμεν om. B²

1 dotem om. vulg. 2 tamen R¹ 2 vir] ubi R¹ *doti] dotem libri 3 iam om. R¹ 4 ypothecas (et sic constanter) libri 9 et iam] etiam libri, vulg. 11 filius R¹ priores V² secundam Beck 12 moriantur V² 13 sum] siue T¹ huic V³ in rem quae] in re V¹ 14 est del. R² putare R¹ 16 apparet (et add. V²) RV 17 appareant quidem aliqua V² in marg., om. V¹ 18 mulie*s V¹ 19 competente V³ (competere vulg.) 20 dote T²] dotem RV¹ vulg. 21 suum R¹ 20 sint T¹ 21 ambae om. R¹ 22 earum RT 21 desunt] sunt V¹ 22 est om. RT¹ 23 et pronepotes om. R¹, et om. T 24 fuerit R 25 si om. V 26 posteriori praeponeretur (praeponetur R¹) RV] praeponeretur (praeponetur T¹) posteriori T vulg. 27 priora] prior* V¹ et ita] et om. R¹ 28 proponere T² ponere R¹ hypothecam] ypotheca V 29 antiquus R¹ et om. R¹ 30 proprium] priorum manere V¹, del. V³ 31 tempore V¹ namque] neque R¹ 32 nullo] nulla V¹ nullum R¹ nullu (sic) R² Et om. R

φαιμεν οὐκ ἀγνοῦντες ὡς δὴπου καὶ ἑτέροισι τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας ταῦτα διώρισται, ἀλλ' ἐπειδήπερ ὁλως κενήνεται παρ' ἡμῶν καὶ τινὰς ἔσχεν ἀλλοιοτέρας τὸ πᾶγμα ζητήσεις, διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὴν τοῦ παρόντος νόμου χρῆσιν ἀρμόμεθα, οὐχ ἵνα νῦν τι πρῶτον νομοθετήσῃμεν, ἀλλ' ἵνα σαφέστερον αὐτὸ πᾶσι καταστήσωμεν.

CAPUT II.

Κακεῖνό γε μὴν προσδεῖναι τῶ νόμῳ καλόν, ὅπερ κινήσεια ζητήσις ὁμοίως ἀναγκαῖον ἡμῶν εἰς νομοθεσίαν ἐποίησεν. εἰ γὰρ ἐποφείλει προῖκα γυνή, καὶ ἡ μὲν δοῦναι βουληθεῖ, αὐτὴ τυχόν ἢ ὁ ὑπὲρ αὐτῆς παρεχόμενος αὐτῇ, ὅστις ποτὲ ἂν εἴῃ ἢ τῶν ἐγγύθεν ἢ τῶν ἔξωθεν, ὥστε ἢ profecticia ἢ aduenticia εἶναι τὴν προῖκα (ταῦτα δὲ τὰ τοῦ νόμου ὅματα), ὁ δὲ ἀνὴρ ἢ ὁ τούτου πατὴρ τυχόν ἢ ὁ πάππος ὑποδέξα- 15 σθαι ταύτην μὴ βουληθεῖν, τὸ δὲ τῆς γυναικὸς ἐμαρτύρεται μέρος, καὶ ἐτοιμῶς ἔχει ταύτην καταβαλεῖν, ἢ καὶ τι μείζον προᾶξει καὶ προσαγάγοι τυχόν καὶ, εἴ γε κινήτῃ καθεστῆται, καὶ σφραγίδας ἐπιθεῖται καὶ κατὰ τὸν νόμον ἀπόθουτο, ἢ καὶ κατὰ μίαν μοῖραν 20 εἰσβάλλον εἰς δικαστήριον ἀξιοῦ ταῦτα γενέσθαι καὶ διαβάλλοντες ἐκ τοῦ δικαστοῦ τινες ἀπαγγελλίαν ταῦτα πρὸς τὸ τοῦ ἀνδρὸς μέρος, ἐπιμείνῃ δὲ καὶ οὕτως ἀναβαλλόμενον μὴ δύνασθαι διαλυθέντος τοῦ γάμου τὴν τῆς προγαμίας δωρεᾶς ἔκτισιν ἔκκληιν ὡς δὴ 25 προκίος οὐκ ἐπίδοθεῖς. ὁ γὰρ δοῦναι βουληθεῖς, ἐν ᾧ τὴν λήψιν ὁ λαμβάνων ἡξιομένους παρατεῖται, παραπλήσιός ἐστι τῶ δεδοκότι. καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων ἐπὶ τῆς προκίος κρατεῖται. ὥσπερ γὰρ εἰ μὴ δοῖται κατ' ὑπέροθεν τὴν προῖκα, ἀρῶσιν αὐτῇ τῆς 30 προγαμίας δωρεᾶς ἐπηγάγομεν, οὕτω κἂν εἰ βουλη-

Ante c. II in L et B insertum est novellae II cap. 5 (p. 17, 6—30); pariter illi loco (p. 17, 10—25) adiungitur cap. II (v. 10) εἰ δὲ ἢ μὲν δοῦναι βουληθεῖ τὴν προῖκα — 28 τῶ δεδοκότι in Prochiro 9, 12; Epanagoge 19, 2. — v. 26—28 ex Athanasio citat ib. περί διαφορῶν ἀναγνωμάτων § 14 p. 195 Heimb.

etiam in alia parte nostrae legislationis ea definita esse; sed quoniam omnino apud nos res agitata est et varias quasdam quaestiones est complexa, propterea etiam ad praesentis legis necessitatem pervenimus, non ut nunc primum aliquid sanciremus, sed ut manifestius id omnibus redderemus.

II. Verum illud quoque legi adicere par est, quod ut lege constitutum, quaestio mota pariter nobis necessarium reddidit. Si enim dotem mulier debet, si illa quidem dare eam voluerit ipsa forte vel qui eam pro ipsa praestat, quicumque sit sive propinquorum sive extraneorum, ita ut aut profecticia aut aduenticia sit dos (quae quidem verba sunt legis), vir autem vel forte pater eius vel avus eam accipere voluerint, mulieris vero pars testationem faciat et parata sit eam solvere, vel si etiam maius aliquid fecerit atque obtulerit forte et, si quidem mobilis sit, sigillis quoque impositis secundum legem deposuerit, vel ex una parte iudicium ingressa haec ut fiant petat atque a iudice missi quidam denuntient haec parti mariti, eaque sic quoque perseveret accipere differens: ne possit solum matrimonium donationis ante nuptias solutionem declinare tamquam dote non data. Qui enim dare voluit, cum qui accipere iubetur accipere recusat, similis est ei qui dedit. Et hoc cum reliquis in dote valeat. Quemadmodum enim ei si per dilationem dotem non dederit, ut denegetur donatio ante nuptias statumus, ita etiam si dare voluerit et is

2 αὐτὰ B¹ || διώρισται] Cod. 8, 17, 12 || 3 ἀλλοιοτέρας] aliquo modo (i. e. ἀλλοιοτέρας?) § || 6 αὐτὸ B] αὐτὸν ML § || 7 καταστήσῃμεν B || 8 Κακεῖνό γε — 10 ἐποίησεν om. LB || 10 γὰρ] μέντοι LB || ἐποφείλοι L § || 11 ἢ αὐτῇ τυχόν B¹, om. B³ Proch. Epan. || ταύτης Proch. Epan. || 12 αὐτῇ] illud § || ὅστις] ἢ ὅστις Proch. Epan. || ἂν ποτε B¹ || ἢ τῶν ἐγγύθεν — 14 ὅματα om. B³ Proch., ὥστε ἢ — ὅματα om. Epan. || 13 ἢ praefectician ἢ aduentician M (cf. §), ἢ παρὰ πατρός διδομένη ἢ παρὰ ἐξωτικῶν διδομένη L ἢ παρὰ τοῦ ἔχοντος τὴν κόσιν ὑπεξουσίαν ἢ παρὰ ἐξωτικῶν δεδομένη B || 15 ἢ] καὶ B¹ || πατὴρ ἢ ὁ πάππος τυχόν B² || 16 ταύτην] αὐτῇ Epan., om. Proch. || βουληθεῖ B¹ Proch. Epan. § || ἐμαρτύρεται] Epan. (ε) || 17 μέρος om. B¹ || ἔχει MB¹ Proch. Epan.] ἔχει LB¹ § || αὐτῇ Epan. hoc § || καταβάλλον Proch. v. l. || 18 προᾶξει] peragere (i. e. προᾶζειν?) § || προσαγοί Proch. v. l., B¹ || 19 κινήτων B¹ || καὶ σφραγίδας LB Proch. Epan. § || καὶ om. M || 20 ἢ καὶ LB Proch. Epan.] ἢ M § || 21 εἰσβάλλον M] εἰσβάλλον Proch. εἰσβαλὸν B³ L^a εἰσβαλὸν L^b B² Epan. || 22 δικαστοῦ ML^b B¹, Proch. v. l.] δικαστηρίον L^a B² Epan., Proch. v. l. || ἀπαγγελλίαν Scrimger (cf. §) ἀπαγγεῖλει M ἀπάγγελλαν (παρήγγελλαν Proch. v. l.) LB Proch. Epan. || 23 ἐπιμείνῃ B¹] ἐπιμεῖνοι ML B² Proch. Epan. ἐπιμεῖνει B¹ ἐπιμεῖνοι cum Scrimgero vulg. || 24 ἀναβαλλόμενον M Proch.] ἀνα-

ignorantes, quoniam iam et in alia quadam nostra legislatione haec decrevimus, sed quoniam omnino motum est apud nos et quasdam habuit aliquo modo causa quaestiones, propterea et ad praesentis 5 legis opus accessimus, non ut nunc aliquid prius sanciverimus, sed ut clariorem eam omnibus constitueremus.

Illud quoque adicere legi bonum est, quod mota quaestio similiter necessarium nobis ad legislationem fecit. Si enim debeat dotem mulier, et illa quidem dare voluerit, ipsa forsitan aut qui pro ea promisit illud, quicumque fuerit aut proximorum aut extraneorum, (ut) aut profecticia aut aduenticia sit dos (haec enim legis verba sunt); vir autem, aut eius pater forsitan aut avus suscipere eam nollet, pars autem mulieris contestetur et parata sit hoc solvere aut etiam aliquid maius peragere, et offerat forsitan, et si mobilis sit, signacula etiam imponat et secundum legem recondat, aut secundum unam partem ingrediens in iudicium petat haec fieri et pergentes ex iudicio quidam denuntient haec ad partem viri, at ille permanet etiam ita differens, non poterit soluto matrimonio antenuptialis donationis exactionem declinare tamquam dote non data. Qui enim dare voluit, dum perceptionem recusat is qui suscipere postulat, proximus est danti. Et hoc cum aliis in dote valeat. Sicut enim nisi dederit per dilationem dotem, negationem ei antenuptialis donationis inferimus, ita vel si voluerit dare et per-

βαλλόμενος B² Epan. (ε) ἀναβαλλόμενος L ἀμφιβαλλόμενος B¹ || οὐ δύναται Epan. || 25 τῆς προγαμίας δωρεᾶς τὴν ἔκτισιν Epan. || δῆθεν B² v. l. || 27 ἐν ᾧ — ἡξιομένους] κἂν ὁ λαβεῖν ἡξιομένους Epan. || 28 ἐστὶ] μετὰ ἐστὶ L^a ἐστὶαι et ἐστὶω Proch. v. l. || 31 δωρεᾶς om. B² || ἐπηγάγομεν (ἡγάγομεν B²) nov. II c. 5 || εἰ om. B¹

2 sed quoniam] quoniam set V || 3 leg. alio modo? || 4 causa] quae causa T^a || et om. V || ad] a V¹ || 5 non ut V] ut non R² vulg. || 6 sanciremus vulg. || 8 rubr. Si per maritum sit vel erit (corr. steterit) quominus ei dos promissa praestetur T in marg. (ex Jul.) || 10 fecerit R || illam V² || 11 ipsam R¹ ipso T¹ || forsam R², om. R¹ || 12 illud] illam vulg. || 13 ut add. Beck || aduentici R aduenticia T¹ || 14 vir] ubi V¹ * R¹ || aut eius] autem eius (aut add. V³ V, aut om. R¹) || 15 nolet R nolit vulg. || 16 hoc] et hoc V || 17 peragat Beck || 19 secundam R || 20 petet V³ p*stet V¹ || haec om. T¹ || 21 patrem V || 22 at] ita at T¹ || non poterit om. T¹ || 25 recuset V¹ || his R¹ || 26 et cum hoc T hoc et cum R² || 27 nisi] non R¹ si non R² || 28 dotem — 457, 7 tradere festi] scr. R² in ras. 4½ vv. || negationem] dilationem V || antenuptialis vulg. || et nuptialis RV¹ || 29 donationis] et donationis T¹ || vel] et R⁽²⁾ || percepturum V¹

Φείη δοῦναι καὶ ὁ λαμβάνων ἐξέπιτηδες παραιτεῖται τὴν λήψιν, δίδομεν αὐτῇ τὴν τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς τοῦ συνοικεσίου λυθέντος ἀπαίτησιν, καίτοι τὴν προῖκα διὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς αἰτίαν οὐκ εἰσενεγκούσῃ.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραπάντα ἡμεῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ὑπεροχῇ ἔργῳ καὶ πρᾶσι παραδόναι σπευσάτω. (Dat. k. Oct. CP. imp. dn. Iustiniani pp. A. anno XIII. Apione v. c. cons.) [a. 539]

capturus ex studio recusaverit perceptionem, damus ei antenuptialis donationis matrimonio soluto petitionem, licet dotem propter viri causam non intulerit.

5 (Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem eminentia tua operi effectuique tradere festinet. Dat. kal. Oct. CP. (imp. Iustiniani anno XIII. Apione v. c. cons.)

ϚΒ

10

XCII. Auth. XCI. Coll. VII tit. 3

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΙΣ ΠΑΙΔΑΣ ΑΜΕΤΡΩΝ ΔΩΡΕΩΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάργῳ τῶν ἱερῶν τῆς ἑω προαιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων ὀρδιναρῶν καὶ πατρικῶν.

(Προοίμιον.) Ἦδη τὰ περὶ τοῦ Φαλκιδίου καὶ τῆς ἐκείνου μοίρας διωρίσαμεν, ἀνέχσαντες αὐτὸν οὐκ ἀγεννεῖ προσθήκη· τὸ γὰρ λιαν ἄνισον οὐ σφόδρα ἡμᾶς ἤρεσεν, ἀλλὰ δεῖν μὲν προκρίνεσθαι τῶν παιδῶν οἷς ἂν ὁ πατὴρ βουληθῆι, οὐ τοσοῦτον δὲ ἔλατ- 20 τὸν τοῖς ἄλλοις, ὥστε αὐτοῖς ἀφόρητον εἶναι τὴν ἐλάττωσιν.

CAPUT I.

Τοῖ τοίνυν παρ' ἡμῶν τεθέντος νόμου μένοντος ἐπὶ τῆς ἰδίας ἰσχύος ἐκεῖνο βουλόμεθα, ὥστε εἴ τις 25 δωρεᾶν ἀμετρον εἰς τινα ἢ τινας τῶν παιδῶν ποιήσαιο, ἀνάγκην ἔχειν ἐν τῇ διανομῇ τοῦ κλήρου τοσοῦτον ἐκάστῳ τῶν παιδῶν φυλάττειν τὸ ἐκ τοῦ νόμου μέρος, ὅσον ἦν πρὶν τὴν δωρεάν ὁ πατὴρ εἰς τὸν παῖδα ἢ τοὺς παῖδας τοὺς ταύτῃ τετιμημένους

R DE INMENSIS DONATIONIBUS IN FILIOS R

Idem Aug. Iohanni viro clarissimo praefecto sacrorum per Orientem praetorium secundo, ex consule ordinario et patricio.

(Praefatio.) Dudum de Falcidia et illius parte decrevimus, augentes eam non ignobili incremento. Quod enim nimis inaequale est, non valde placet nobis, sed oportere quidem praeponi filios quos pater voluerit, non tamen in tantum imminuere alios, ut inportabilis eis sit diminutio.

Posita igitur a nobis lege in sua virtute manente illud volumus, ut si quis donationem inmensam in aliquem aut aliquos filiorum fecerit, necessarium habeat in distributione hereditatis tantam unicuique filiorum servare ex lege partem, quanta fuit priusquam donationem pater in filium aut filios, quos ea

Nov. XCII (Authent. XCI = Coll. VII tit. 3: gloss.) Graece extat in *ML*, c. I in *B* 41, 5, 1 (inde *B*² Φ 1, 22 p. 663 *Zach.*), *Prochiro* 32, 4 (inde in *Proch. aucto* 32, 21, *Epitome legum* 32, 25. 26), *Epanagoge* 34, 3 (*Epan. aucta* 33, 6). — *Epit. Theod.* 92 (inde *B*²), *Athan.* 9, 7. *Iulian. const.* LXXXV.

qui accepturus sit de industria accipere recuset, damus ei matrimonio soluto donationis ante nuptias executionem, licet dotem propter viri culpam non intulerit.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur tua sublimitas ad opus et effectum adducere studeat.

XCII.

DE IMMODICIS DONATIONIBUS IN LIBEROS COLLATIS.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro per Orientem praetorio iterum, ex consule ordinario et patricio.

Praefatio. Iam quae ad Falcidiam eiusque portionem pertinent definivimus eamque non ignobili incremento auximus: neque enim quod nimis inaequale est valde nobis placet, sed ut praeferantur quidem liberorum ii quoscumque pater voluerit, neve tamen reliquorum condicio adeo imminuatur, ut non ferenda sit iis imminutio.

I. Lege igitur a nobis posita in suo robore manente illud volumus, ut si quis donationem immodicam in aliquem vel aliquos ex liberis contulerit, necesse habeat in distributione hereditatis tantam unicuique ex liberis servare partem legitimam, quanta erat antequam pater donationem in filium vel filios per

1 λαμβάνων] καταλιμπάνων *L*^a || 3 καίτοι] καὶ *B*² || 7 subscr. restituit *Contius* (cf. 5), om. *M* *Iul.*; ἐγράφη καλάνδων Ὀκτωβρίων βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ γ' ὑπατείας Ἀπίωνος *Ath.* ἐν ἔτει τῆς βασιλείας ὑπατεία Ἀπίωνος *Theod. cod.* || 11 rubr. Περί ἀμέτρων δωρεῶν εἰς παῖδας γενομένων *Ath.* Περί ἀμέτρων δωρεῶν γινόμενων εἰς παῖδας *Theod.* || εἰς παῖδας *LB*] εἰς τοὺς παῖδας *M* || 13 ὑπάρχω *ML*, corr. *Scrimger* || 14 ἑώας *L* || τὸ β' ἀπὸ ὑπάτων om. *ML*, add. *Haloander* || 15 ὀρδιναρῶν *ML*, corr. *Haloander* || 17 διωρίσαμεν] nov. *XVIII* || 19 δεῖ *L* || παιδῶν] * * * δαν *L*¹ || 20 ἐλαττῶν τοῖς] ἐλαττοῦνται *L*^a || 21 αὐτοῖς *L*^a || 23 sq. Θεσπίζομεν ὥστε εἴ τις δωρεᾶν inc. *B*, εἴ τις δωρεᾶν inc. *Proch. Epan.* || 25 ποιήσαιο *Epit.* || 26 ἔχει *Proch. Epan.* || 27 τὸ ἐκ τοῦ νόμου μέρος ὅσον ἦν] ὅσον τὸ ἐκ τοῦ νόμου μέρος ἦν *L* || 28 πρὶν] πρὶν ἂν *Proch. auct.* || 29 τὸν παῖδα ἢ om. *Proch. Epan.* || τοῖς] εἰς τοὺς *B*²

2 antenuptialis] in nuptialis *V* nuptialis *T* || petitione *V*¹ || 3 non tulerit *T*¹ || 7 subscr. dat. kal. ob⁵ *Bamb. II*, datum kl. octobris Constantinopolis ed. princ., om. *cet.* *Reliqua suppl. Contius* || 11 rubr. De — in filios *RT*] De inmensis donationibus Item aug. viro gloriosissimo praefecto (sic) *V* || 12 in filios factis *vulg.* || 13 praefecto] pp. *V* || sacrorum om. *R* || 14 praetorium *T* || exconsuli ordinario *T* excons. ord. *R* excons. ordo *V* || 15 et om. *V* || patri *T* || 16 Dudum de] * * * dude *V*¹ Dude *V*³ || faltidiam et illius partem *V*³ || 17 non om. *R* || nobili *RT*¹ || incremento] elementia *V* || 18 nimis om. *R*¹ || 19 oportet *T*² || 20 tantum *R*¹ *V* || alios *Beck*] aliis *libri* || 21 eius sit *R* ei sit *V* sit eis *T* *vulg.* || deminutio *R* || 25 habet *R* || 27 quantam *R*¹ || 28 quo* *V*¹ || ea] ex *V*

ποιήσατο. οὕτω γὰρ οὐδὲν ἔτι ταῖς δωρεαῖς ἐγκα-
λέσουσιν, ἔχοντες μὲν ἐπὶ πάσῃ τῇ οὐσίᾳ τοῦ πατρὸς
τὸ ἀπὸ τῶν νόμων, κατὰ τοσοῦτον δὲ ἀυξομένου
τοῦτον τοῦ μέτρον, καθ' ὅσον καὶ τὰ πράγματα εἶχε
τοῦ πατρὸς πρὶν ταῖς δωρεαῖς ἐξαντληθεῖν. οὐ δυνα-
μένον τῶν ταῖς δωρεαῖς τετιμημένων παίδων φάσκειν
ἀρκεῖσθαι μὲν ταῖς ἀμέτροις ταύταις δωρεαῖς, δοκεῖν
δὲ ἀρίστασθαι τοῦ πατρῶος κλήρου, ἀλλ' οὐκ ἀναγκα-
ζομένον μὲν, εἰ ἀρκούνται ταῖς δωρεαῖς, καταδέχεσθαι
τὸν κλήρον, ἀνάγκη δὲ ἐρόντων πᾶσι τρόποις ἐπα-
νισσοῦν τοῖς ἀδελφοῖς τὸ ἐντεῦθεν διαφερόν καθ'
ὅσον εἰρήκαμεν μέτρον, ὥστε μὴ ἔλαττον αὐτοῖς ἔχειν
τὸ ἐκ τῶν νόμων αὐτοῖς ὀφειλόμενον διὰ τὴν γενο-
μένην ἐπὶ ταῖς δωρεαῖς ἀμετρίαν· ὅπου γε ἔξεστι τῇ
πατρὶ μέτρια φρονήσαντι περὶ τὴν πᾶσαν γοῆν καὶ
τοῖς παρ' αὐτοῦ μᾶλλον ἀγαπωμένοις χαρίσασθαι τι
πλέον καὶ μὴ τοὺς λοιποὺς παῖδας διὰ τῆς εἰς ἐκεί-
νων γενομένης ἀμετρίας βλάβης καὶ τὸν ἡμέτερον
παραβῆναι σκοπόν. καὶ τοῦτο ἐγένετο μὲν ἡμῶν ἐξ
ἀρχῆς ἐνθύμιον, ἀναβαλλόμενοι δὲ αὐτὸ πρῶτην καὶ
ἀνθρώπινον περιστάσει ψυχῶν, ἐπειδήπερ ἑω-
ρῶμεν αὐτοὺς εἰς τὰς τοιαύτας προσπάθειας ἐξολι-
σθάνοντάς τε καὶ καταφερομένους, διὰ τοῦτο νῦν
προσθήκην ἐκείνῳ τῷ νόμῳ ταύτην ποιούμεθα.

1 Ταῦτα μὲντοι φαρμὲν περὶ παίδων κεχαρισμένων
ὄντων αὐτοῖς, οὐ μὴν περὶ τῶν ἀγγνωσῶν καὶ οἷς
ὁ πατὴρ δικαίαι τε καὶ νόμιμον ἀχαριστίαν ἐπάγει.
εἰ γὰρ τοῦτο οὕτως ἔχον φανεῖ καὶ ἀποδειχθεῖσθαι
αἰ τῆς ἀχαριστίας αἰτία, ἔστω τὰ τῶν νόμων τῶν
ἐπὶ τοῖς ἀχαριστοῖς κειμένων κύρια, οὐδὲν ἐκ τῆςδε
ἡμῶν τῆς νομοθεσίας ἔλαττοῦμενα.

⟨Ἐπίλογος.⟩ Ταῦτα τοίνυν παραστάνα ἡμῶν καὶ
διὰ τοῦδε δηλούμενα τοῦ θείου ἡμῶν νόμου ἢ σὴ
ὑπεροχῆ ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι σπενδάτω.

Dat. vi. id. Oct. (CP. imp. dn. Iustiniani pp. A. 35
anno XIII. Apione v. c. cons.)

honoravit, faceret. Sic enim nihil ulterius in dona-
tionibus querebuntur, habentes quidem in omni sub-
stantia patris quod legitimum est, in tantum autem
aucta quantitate, quantum habuit substantia patris
5 antequam donationibus exhauriretur; non valenti-
bus filiis qui donationibus honorati sunt dicere con-
tentos quidem esse immensis his donationibus, videri
autem abstinere paterna hereditate, sed neque co-
gendis quidem, si contenti sunt donationibus, susci-
10 pere hereditatem, necessitatem autem habentibus
omnibus modis complere fratribus quod hinc differt
secundum quam scripturam mensuram, ut non minus
illi habeant quod ex legibus eis debetur propter
factam in donationibus immensitatem: dum liceat
15 patri mediocriter sapienti circa omnem prolem etiam
his qui ab eo potius diliguntur donare aliquid ampli-
us, et non ceteros filios per immensitatem in illos
factum laedere et nostram transcendere intentionem.
Et hoc quidem nostra ab initio cogitatio est, differ-
entes autem illud dudum et humanorum experti
animarum, quoniam videbamus eos in huiusmodi pas-
sionibus labefactari atque descendere, propterea nunc
augmentum illi legi hoc facimus.

1 Haec itaque dicimus de filiis gratis existentibus
eis, non de ingratiss et quibus pater iustam et legiti-
mam ingratitudinem infert. Nam si hoc ita se ha-
bere apparuerit et approbentur ingratitudinis cau-
sae, sint ea quae lege de ingratiss posita sunt rata,
nihil hac nostra legislatione minuenda.

⟨Epilogus.⟩ Quae igitur placuerunt nobis et per
hanc sacram nostram declarata sunt legem, tua cel-
situdi operi effectuique tradere festinet.

Dat. vi. idus Octob. ****
[a. 539]

eam honoratos conferret. Ita enim non amplius donationes incusabunt, cum et ex omni substantia patris habeant quod legitimum est et is modus in tantum auctus sit, quantum substantia patris habuit antequam donationibus exhauriretur. Neve liceat liberis donationibus honoratis dicere se contentos esse immodicis illis donationibus, videri autem a paterna hereditate abstinere, sed ne cogantur illi quidem, si donationibus contenti sint, hereditatem adire, omnibus vero modis necesse habeant fratribus id quod inde differt ad eam quam diximus mensuram exaequare, ne iis quod ex legibus debetur imminuat propter donationes ultra modum factas: cum liceat patri animo moderato erga universam prolem affecto et iis qui magis ab ipso diliguntur amplius aliquid largiri neque reliquos liberos per donationem in illos immodice factam laedere nostrumque circumvenire propositum. Et hoc quidem nobis ab initio in animo fuit, cum autem id prius differremus et hominum animos temptarem, quoniam eos ad eiusmodi affectus delabi
1 atque deferri videbamus, propterea nunc hanc illi legi adiectionem facimus. Haec tamen de liberis dicimus qui grati sunt erga ipsos, neque vero de ingratiss et quibus pater iustam et legitimam ingratitudinem attribuit. Nam si hoc ita se habere apparuerit et causae ingratitudinis probatae sint, legum de ingratiss latarum praecepta rata sint neve ex hac lege nostra ullo modo imminuantur.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem nostram declarantur tua subtilitas ad opus effectumque adducere studeat.

1 γὰρ] γὰρ ἂν Proch. auct., γὰρ γεγονὸς Epan. aucta ||
οὐδὲ B² v. l. || ἔτι] ἐπὶ B ulterius in ε || ταῖς δωρεαῖς om.
Proch. v. l. || ἐγκαλοῦσιν Proch. v. l. || 3 ἀυξομένου B²
Proch. v. l. Epit. (ἀντεξομένου Epan.) || 4 τοῦτον τοῦ
τοῦ τοιοῦτου Epan., τούτου om. B² v. l., Proch. auct., ε ||
μέτρον] μέτρον M. s. v. || καὶ om. ε || εἶχον Proch., Epan.
aucta || 5 ἐξαντληθεῖν B² Epit. || 6 ταῖς] ἐπὶ ταῖς Proch.,
Epan. aucta || 7 ἀμέτροις L^o || 8 ἀρκεῖσθαι L^o || οὐκ
neque ε || 9 μὲν] μόνων? L^o || 12 εἰρήκαμεν] scripsimus
ε || αὐτοῖς (om. 13 αὐτοῖς) Epit. || 13 τῶν om. Proch.
Epan. || 14 ὅπου γε — 24 ποιούμεθα om. B², 19 καὶ
τοῦτο — 24 ποιούμεθα om. Proch. Epan. || 21 ἐωρῶμεν
L || 26 ὄντων αὐτοῖς MLB Proch., Epan. aucta] τοῖς γε-
νεῦσιν Epan., om. Epit. || 28 ἔχον φανεῖ] φανῆ Epan.
aucta || 29 τὰ τῶν νόμων — 30 κειμένων (κειμένα Proch.
v. l.) ea quae lege — posita sunt ε || τῶν ἐπὶ] τῶν om.
L || 30 οὐδὲν] μηδὲν B² (om. B² v. l.) || ἐκ τῆς ἡμῶν νο-
μοθεσίας B¹ || 33 διὰ τοῦδε δηλούμενα θεῖον ἡμῶν νό-
μον M διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα νόμον L ||
35 subscr. om. M; dat. vi. idus Octob. ε; d. vi. id. oct.
ind. v. (inmo III) imp. Iul. cod. Coloniensis dat. id. octob.
indict. VII. mens. Mart. Iul.^{mo} (om. Iul. codd. cett.) ἐγράφη

εἰ ἰδῶν Ὀκτωβρίων βασιλείας Ἰουστινιανῶ τοῦ ἐπὶ ὑπα-
τείας Ἀπῖωνος Ath. ἐξεφωνήθη μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ὑπα-
τεία Ἀπῖωνος Theod.

1 honoraverit R² || faciens T¹ || nihil) ἢ V¹ non V³ ||
2 querebuntur RVV || *habentes) habeant R habent T¹
cum habent V qui habent T² vulg. || quidem del. T² ||
omnia V¹ || 3 quidem R¹ || 5 exhauriretur (exarieretur V¹)
RVV || 6 contemptos RVV || 7 quidem] se quidem vulg. ||
esse in immensis T || 9 contempti RV || 11 quod] quidem
R¹ T¹ quod est V¹ || huic RV, uel hic R² s. v. || al. quod his
deest gloss. T. s. v. || 13 habent V¹ || quod] quam V³ (quam
quod vulg.) || 14 licet R¹ || 15 sapiente R¹ || 16 aliquod
R || 17 certos T || in om. R¹ || illo V¹ || 19 hoc VT] haec
R vulg. || nostras V¹ T¹ || intio T¹ || cogitatio est] cogita-
tione V¹ cogitationem R¹ cogitationes T¹ || 21 eas V ||
in huiusmodi Vulg.] huiusmodi in RT || 23 augmentum
V || lege RV¹ T¹ || hac R¹ T¹ || 26 de] de et V, om. R ||
27 fert T¹ || 29 lege RT] in lege V vulg. || 30 hac nichil
T || 32 igitur] ita T¹ || 33 nostram om. R || 35 subscr. dat. vi.
idus octub. V, om. cett.

ΓΓ

XCIII. Auth. C. Coll. VIII tit. 2

R; DE APPELLATIONIBUS R;

ΠΕΡΙ ΕΦΕΣΕΩΝ.

ΩΣΤΕ ΒΙ ΚΙΝΟΥΜΕΝΗΣ ΔΙΚΗΣ ΠΑΡΑ ΕΦΕ-
ΤΗ ΕΠΙ ΑΙΡΕΤΟΥΣ ΕΛΘΩΣΙΝ ΟΙ ΔΙΤΙΓΑ-
ΤΟΡΕΣ ΚΑΙ ΕΝ ΤΟΣΟΥΤΩΙ ΔΙΑΔΡΑΜΟΙ Η
ΔΙΕΤΙΑ ΚΑΙ ΣΥΜΒΗ ΕΠΙ ΤΟΝ ΕΦΕΤΗΝ
ΑΥΘΙΣ ΤΗΝ ΔΙΚΗΝ ΕΠΑΝΕΛΘΕΙΝ, ΜΗ ΑΝ-
ΤΙΤΙΘΕΣΘΑΙ ΤΗΝ ΤΗΣ ΔΙΕΤΙΑΣ ΠΑΡΑΔΡΟ-
ΜΗΝ [ΑΠΟ ΤΟΥ ΝΙΚΗΣΑΝΤΟΣ].

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ
τῶν τῆς ἑω πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων ὀρδι-
ναρίων καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Αἱ τῶν ὑπάρχον τῶν ἡμετέρων
προσαγγελίᾳ νόμων ἡμῖν παρέχουσι ἀφορμὰς ἐπὶ
σωτηρίᾳ τῶν ὑποτελῶν συγγραφομένων. προσέλευ-
ν γὰρ ἡμῖν τινες ἐποιήσαντο, ὡς τοῦ νόμου βουλομέ-
νον τὸν ἐφέτην καὶ ἐπὶ διετία σιγήσαντα, ἣ καὶ
ἀγωνισάμενον μὲν οὐκ ἐπέξεληθόντα δὲ τῶν ἐφετι-
κῶν ἐκπίπτειν ἀγῶνων καὶ βεβαιωθείστος τῆς νῆσον
μηκέτι δύνασθαι περαιτέρω προΐεσαι, ἀλλὰ κωλύειν
γίνεσθαι πατέρω τὴν κρίσειν, [αὐτὸν δὲ καὶ τὸν ἀν-
τιδικὸν τὸν αὐτοῦ] τῆς δίκης ἐν τῷ δικαστη-
ρίῳ τῆς σῆς ὑπεροχῆς ἀγωνίζομένης ἀποστῆναι μὲν
τῶν ἀγῶνων τῶν παρὰ σοί, διαγνώμονας δὲ ἐλέσθαι
κοινούς ἐγγράφως, καὶ παρ' ἐκείνους συνελθεῖν καὶ
τινα καὶ ἀγωνισάσθαι, ὕστερον δὲ περιφρονῆσαι μὲν
τὸν αἰρετῶν δικαστῶν, οὐκ ἐπέξεληθῆναι δὲ τῆ παρ'
αὐτοῖς κινουμένη δίκη, ἀλλὰ διαδραμοῖστος τῆς διετίας
ἀπορησάσθαι τοὺς ἀντιδικούς τοὺς αὐτοῦ τῷ μηκέτι
δύνασθαι χρῆσθαι κατὰ τὸν δὲ δικαστήριον τῆ τοι-
αύτῃ δίκῃ, ἀλλὰ δεῖν αὐτὴν βεβαιωθῆναι ἀπᾶς τῆς

10 Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp. secundo ex con-
sule ordinario atque patricio.

(Praefatio.) Subiectionum nostrorum interpellationes legum nobis praebent occasiones pro salute
subditorum conscribendarum. Additionem namque nobis
quidam patronus fecit, quia lege volente appella-
ntem et per biennium tacentem, aut certe exercentem
quidem non tamen perexercentem appellatum
cadere certaminibus et confirmata sententia
non posse ulterius procedere, sed ratam fieri utrique
sententiam, Hisyichium autem et adversarius eius
exercuisse quidem litem apud pedaneum iudicem,
addictum autem eundem Hisyichium appellasse; et
causam contigit recurrere ad tuam cognitionem, et
dum lis in iudicio tuae celsitudinis exercetur, recessisse
quidem a certaminibus apud te gestis, arbitros
autem elegisse communes ex scripto et apud illos
concurrisset et quaedam exercuisse; postea vero neglexisse
quidem electos arbitros, non autem persecutos
apud eos motam litem, sed transacto biennio
uti adversarios eius, quia non possit a condemnato
exerceri in tuo iudicio talis lis, sed oporteret eam

Nov. XCIII (Authent. C = Coll. VIII tit. 2: gloss.) Graece extat in ML, excepto prooemio in B 9, 2, 6 (inde B^e E 9, 25 p. 295 Zach.). — Epit. Theod. 93, Athan. 7, 5. Iulian. const. LXXXVI.

XCIII.

DE APPELLATIONIBUS.

NE SI LITE APUD APPELLATIONIS IUDICEM MOTA LITIGANTES AD ARBITROS VENERINT ET INTEREA BIENNIUM TRANSIERIT ATQUE LITEM ITERUM AD APPELLATIONIS IUDICEM REDIRE CONTINGAT, DECURSUS BIENNII OPPONATUR [A VICTORE].

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio per Orientem iterum, ex consule ordinario et patricio.

Praefatio. Subiectionum nostrorum interpellationes nobis legum occasiones praestant ad salutem subiectionum conscribendarum. Adierunt enim nos quidam dicentes, cum lex iubeat eum qui appellavit et per biennium tacuerit, vel litem egerit quidem neque vero persecutus sit, appellacionis certaminibus privari atque sententia confirmata iam ulterius procedere nequire, sed ratam fieri utrique sententiam, [ipsum et adversarium eius] lite in iudicio tuae sublimitatis agitata desituisse ab actione apud te mota, arbitros autem communes ex scripto elegisse, atque apud illos convenisse et quaedam etiam disceptasse, postea vero neglexisse electos iudices neque litem apud eos motam esse persecutos, sed biennio exacto adversarios eius abusus esse eo, quod in tuo iudicio eiusmodi lis exerceri non iam posset, sed confirmari

2 rubr. Περὶ ἐφέσεων Theod. Ath. 5 Περὶ ἐκλήτων index L in mg. | ἐφέσεων M | ἐφέσεως L vulg. | 4 οἱ λιγύτορες | οἱ κινούμενοι index L in marg. | 9 ἀπὸ τοῦ νικῆσαντος M, om. L | 10 ἐπάρχῳ Ath. | ὑπάρχῳ ML | 11 τῆς om. L | ὀρδιναρίῳ ML, corr. Haloander | 13 τῶν τῆν? L | 16 τινες ἐποιήσαντο | quidam patronus fecit 5 | βουλομένῳ L^o | 17 ἐφέτην καὶ L⁵ (cf. ad 460, 4) | ἐφέτην M | 18 ἀγωνισάμενοι L¹ | 20 δύνασθαι om. L | 21 αὐτὸν δὲ καὶ τὸν ἀντιδικὸν τὸν αὐτοῦ (in marg. lacunae notam habet L) ML | haec postmodum interpolata sunt, cum novellarum collectio institueretur, resectis eis quae ad certam litem nominatim respiciunt (cf. ad v. 16. 460, 4): verba genuina servavit vetus interpret Hisyichium autem et adversarios eius exercuisse quidem litem apud pedaneum iudicem, addictum autem eundem Hisyichium appellasse, et causam contigit recurrere ad tuam cognitionem 5 | 23 ἀγωνίζομένους L | 25 ἐγγράφως M⁵ | καὶ ἐγγράφως L (ἀγγράφως non recte com. Zachariae) | 26 καὶ om. 5 | δὲ περιφρονῆσαι L⁵ | ἀθυμῆσαι M, quod videtur corruptum ex ῥαθυμῆσαι vel ἀποραθυμῆσαι (ἀθετῆσαι Hombergk, ἀμελῆσαι Osenbrüggen) | 27 τῶν παρ' αὐτοῖς κινουμένων L^o | 29 τοὺς

ἀντιδικούς τοὺς αὐτοῦ L⁵) om. M | τῷ (τὸ L) μηκέτι — 31 δίκῃ] quia non possit a condemnato exerceri in tuo iudicio talis lis 5

10 Imp. om. T | Aug. om. R | pp.] p̄porum V praepositorum T | excons. RV exc. T | 11 ordinarios R or. T | atque RV | om. T et vulg. | patricios R patri T | 13 interpellationes cet.] ones — 18 appellacionum scr. R² in ras. 3 v. | 14 occasionem T | 16 volentem V^o | appellacionem T appellacione V¹ | 19 cadre] eadem V¹ | et om. R¹ | 20 utrumque R² | 21 sententia V¹ fieri sententiam R^o | Hisyichium autem] histicium autem ehium eius R^o | sychium autem thium eis V insithium autem eius T Hesyichium autem vulg. Hesyichium autem thium (i. e. θεῖον, cf. nov. CXVIII c. 3) eius ex Osenbrüggen opinione Heimback | 23 dictum Osenbrüggen deleto voc. eundem | ysichium RV insithium T Hesyichium vulg. | 24 contigisse Beck | recurrere T | 25 exeretor RV] exeretetur T vulg. | 27 commune V¹ | 28 neglegisse V | 29 electos in ras. R² | persecutus R² | 31 quia] quam T¹ | a om. R¹ V¹ | 32 lis om. T¹ | sed] et R¹ | oporteret V] oportet R oportere al.

διετίας παραγωγίας, ἐκείνον δὲ διὰ τοῦτο οὐκ ἐπεξελεῖν παρὰ τῆ σῆ ἐνδοξότητι διὰ τὴν δίκην παρὰ τοῖς αἰρεθείαι λέγεσθαι δικασταῖς.

confirmari semel biennio transacto; illum vero propterea non perexecutum apud tuam gloriam, eo quod litem apud electos diceret arbitros.

CAPUT I.

Θεσπίζομεν τοίνυν τὴν μὲν εἰρημένην ὑπόθεσιν, ἐξ ἧς ταῦτα ἡμῖν προσήγγελοι, μηδὲν βλαβῆναι τῆ τοῦ χρόνου παραδρομῆ, μηδὲ κυρίαν εἶναι τὴν τοῦ δικαστοῦ ψῆφον ἀπᾶς ἐκκληθεῖσαν. ἀλλὰ καὶ προσεξετασθῆναι παρὰ τῆ σῆ ἐνδοξότητι καὶ πέρασ νόμιμον δεξασθαι, κὰν εἰ μωρίας πλείων τῆς διετίας χρόνος παρέδραμεν ἢ καὶ παραδράμοι. τοῦ λοιποῦ δὲ ἐπὶ 10 πάσης ὑποθέσεως, ἐφ' ἧς τοιοῦτό τι γένηται καὶ ἐν μέσῳ κινουμένης τῆς δίκης παρὰ τῷ ἐφέτῃ δικαστῇ ἢ καὶ μὴ κινουμένης τινὲς αἰρεθῶσιν ἕτεροι, καὶ διὰ τοῦτο ἢ διετία παρέλθοι, ἧς ἐντὸς ἐχορῆν τοῖς ἐφέτας τὴν δίκην τεμῆν, καὶ καδ' οἰανδήποτε περιστάσιν 15 ἐπανελθοῖ πάλιν ἐπὶ τοῖς ἐφέτας ἢ δίκῃ, τοῖς μὲν ἄλλοις πᾶσιν ἐξέστω χρῆσθαι τοῖς μέρεσιν, ὡς ἂν εἰ μὴ ἔτυχον ἀπολιπόντες μὲν τὸ ἐφετικὸν δικαστήριον ἐπὶ δὲ τοῖς αἰρετοῖς ἐλθόντες, μὴ μέντοι δύνασθαι χρῆσθαι τῷ τὴν διετίαν παραδραμῆν. ὁ γὰρ ἀπᾶς 20 δικαστὰς ἄλλοις ἐλόμενος οὐκ ἂν εἴη δίκαιος σιωπῆν ἐγκάλειν τῷ διὰ τοῦτο ἀδικηθέντι, δίδωμι τοῖς περὶ τῆς αἰρέσεως τῶν δικαστῶν γενομένοις ἐπίστευσαι καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐπεξήλθεν οὐδὲ ἐπλήρωσε τὴν δίκην ἐκείσε διὰ τὸ παρὰ τοῖς δικασταῖς ἐκείνοις ἀγωνι- 25 σθῆναι τὴν ὑπόθεσιν.

(Ἐπίλογος.) Ταῦτα τοίνυν ἐπὶ πάσης ὑποθέσεως φυλάττεσθαι παρὰ τοῦ σοῦ δικαστηρίου βουλόμεθα καὶ παρὰ παντὸς ἑτέρου κατὰ τὸ ἐφετικὸν δικάζοντος σχῆμα, ὥστε μηδὲν ἄραρι περὶ τοῖς ὑπηρετοῖς 30 τοῖς ἡμετέροις πράττεσθαι. εἰ μέντοι καὶ μετὰ τὸ ἀπολειφθῆναι τῶν αἰρετῶν δικαστῶν διετίας παρέλθοι χρόνος, τηλικαῖτα ἐξοῦσθαι τὴν ψῆφον κατὰ τὰς περὶ τούτου γενομένας παρ' ἡμῶν διατάξεις. ὅπερ ἐπὶ τῶν ἐφεξῆς συμβαινουσῶν τοιοντοτρόπων ὑπο- 35 θέσεων κρατεῖν βουλόμεθα, τῶν ἄλλων ἀπάντων ὅσα

Sancimus igitur memoratum quidem negotium, ex quo haec nobis nuntiata sunt, nihil laedi ex cursu temporis, neque ratam esse iudicis sententiam semel appellatione data, sed perexerceri apud tuam gloriam et terminum legitimum suscipere, etiamsi decies milies plus quam biennii tempus excessit aut excedat. Deinceps autem in omni negotio, in quo tale aliquid agitur et in medio motae causae apud appellationis iudicem aut non motae aliqui eligantur alii, et propterea biennium transeat, intra quod oportet appellationis indices litem decidere, et per quamlibet circumstantiam rursus revertatur iterum ad indices appellationis causa, aliis quidem omnibus liceat uti partibus, tamquam si eos non contigisset deserere quidem appellationis iudicium, ad electos autem venisse, non tamen posse uti quod biennium praeteriit. Nam qui semel iudices alios elegit, non est iustum ut taciturnitatem culpet eius qui propterea laesus est, quia his quae gesta sunt de electione iudicum credit et ideo non est executum neque complevit litem illic, eo quod apud iudices illos sit exercitatum negotium.

(Epilogus.) Haec igitur in omni negotio servari apud tuum forum volumus et (ab) omni alio, ubi secundum appellationis iudicatur schema, quatenus nihil iniuste circa nostros subiectos agatur. Si vero etiam postquam deseruerint electos iudices biennii transeat tempus, tunc confirmari sententiam secundum constitutiones de hoc factas a nobis. Quod etiam deinceps in omnibus futuris secundum hos modos negotiis valere volumus, aliis omnibus,

eam oporteret biennio semel exacto, illum autem propterea litem persecutum non esse apud gloriam tuam, quod causa apud electos arbitros diceretur.

I. Sancimus igitur praedictam causam ex qua nobis haec nuntiata sunt nullo detrimento affici per decursum temporis, neque ratam esse sententiam iudicis a qua semel appellatum sit, sed praeterea apud tuam quoque gloriam examinari et legitimum finem accipere, licet sescentis longius biennio tempus excesserit excedatve. In posterum vero in omni causa, in qua eiusmodi aliquid contigerit et in media lite apud iudicem appellationis mota vel etiam non mota alii quidam electi sint, et propterea biennium transierit, intra quod appellationis indices litem decidere oportebat, ac quocumque casu ad indices appellationis lis denuo redeat, reliquis quidem omnibus uti liceat partibus, tamquam si iudicium appellationis non deseruissent neque ad arbitros venissent, eo tamen quod biennium praeterierit uti nequeant. Nam qui semel iudices alios elegit, nullo iure silentium obiciet ei qui propterea damno affectus est, quod iis fidem habuit quae de iudicium electione facta sunt et propterea litem hic non persecutus est neque complevit, quod apud iudices illos causa ageretur.

Epilogus. Haec igitur in omni causa custodiri a tuo iudicio volumus et ab omni alio, quod secundum formam appellationis iudicatur, ne quid iniqui adversus nostros agatur. Si tamen etiam postquam ab electis arbitris recesserit biennii tempus transierit, tunc sententia firma sit secundum constitutiones de hac re a nobis factas. Quod quidem in eius generis causis deinceps futuris valere volumus:

4 Θεσπίζομεν μηδὲν βλαβῆναι τὸν ἐφέντα τῆ τοῦ χρόνου παραδρομῆ inc. B || τὴν μὲν εἰρημένην ὑπόθεσιν — 10 τοῦ λοιποῦ δὲ om. M || 6 παραδρομῆ L παραγοραφῆ B^c || μὴ B^c μῆδεια B^{v. l.} || τὴν om. B^c || 7 ἐκκληθεῖσαν B] ἐγκληθεῖσαν L || καὶ om. ε || 8 καὶ πέρασ δὲ νόμιμον ἐπιδέξασθαι B^c || 9 πλείων B^c πλείων B^f πλήρ B^c, om. L vulg. || 11 γέγοιτε B^f || 12 κινουμένης om. B^c || 13 ἐυρεθῶσιν B^c || ἕτεροι B^{v. l.} || 14 παρέλθοι B^c || 22 διὰ τούτων L || 23 γενομένοις MB^{ca}] γενομένοις LB^f || ἐπίστευσαι om. B^c || 27 Ταῦτα — 31 πράττεσθαι om. B^c || ὑπερθέσεως B^c || 30 ἄραρι (sic) περὶ τοῖς ἡμετέροις ὑπηρετοῖς B^c || 32 αἰρετικῶν B^c || 34 γενομένας B^f || ὅπερ — 461, 3 ἰσχύος om. B^c || 35 ἐπὶ τῶν ἐφεξῆς συμβαινουσῶν B etiam deinceps in omnibus futuris ε || 36 πάντων LB^c

2 persecutum V^s vulg. per exercitium T² (s. v. ire litis gloss. T m. rec.) || 3 quidem R¹ || arbitris T¹ habitus V¹ || 4 igitur] autem V || 5 curso V¹ || 6 seme R¹ || 7 sed perexerceri] semper exerceri T¹ sed exerceri R³ sed et exerceri vulg. || 8 deciens V || 9 biennium R² || 12 appellationes T¹ || aliquid T^a || 13 oportebat Beck || 14 iudicem T || qualibet V¹ || 19 tū posse T¹ posse tamen (tū R¹) R || uti om. V¹ || quia V³ || 20 praeterit R praetiit V || nam] namque T¹ || 22 quia] qui ab V || qui VT¹ || 23 consecutus T¹ || 27 Hoc T¹ iudicio V || 28 *ab] om. libri, in vulg. || 29 scema iudicatur R || 31 deseruerit T²

περὶ τῶν ἐφετικῶν ἀγόνων τοῖς ἐμπροσθεν εἰρηται νόμοις καὶ παρ' ἡμῶν ἐν τοῖς τῶν νόμων ἀναγεγραπταὶ βιβλίους ἐπὶ τῆς οἰκειᾶς μενόντων ἰσχύος.

Dat. v. id. Oct. <CP. imp. dn. Iustiniani pp. A. anno XIII. Apione v. c. cons.> [a. 539]

quae de appellationis certaminibus priscis dicta sunt legibus et a nobis in legum conscripta codicibus, in propria virtute manentibus.

Dat. viii. kal. Iunii CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. 5 anno XIII. Iustino viro clarissimo consule. [a. 540]

ᾠΔ

ὍΣΤΕ ΑΚΩΛΥΤΩΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΥΕΙΝ ΤΑΣ ΜΗΤΕΡΑΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ, ΕΙ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ ΕΧΟΙΕΝ Η ΚΑΙ ΕΙΕΝ ΑΥΤΟΙΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ, ΚΑΙ ΜΗΔΕ ΟΡΚΟΝ ΥΠΕΧΟΥΣΑΣ ὩΣ ΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΓΑΜΟΥΣΙΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων 15 ὀρδιναρίων καὶ πατρικίῳ.

<Προοίμιον.> Ἐναγχος ἐγράψαμεν νόμον ἐπὶ τῇ τῶν νέων κηδεμονία, τὰ περὶ αὐτοὺς γινόμενα κακοεργήματα ἐκ τοῦ συκοφῶν τῶν δικῶν τῶν παρ' ἡμῶν κινουμένων εὐρίσκουρες, ὅπως ἂν μηδεὶς τῶν ὑπειθύνων ὄντων τοῖς νέοις ἢ ἔχειν αὐτοῖς ὑπειθύνους λεγόντων κηδεμονεῖν, μὴ ποτε ἐπὶ τῆς ἐξουσίας τῶν πραγμάτων γινόμενος πράξειέ τι περὶ τῶν νέων κακοεργήματα. καὶ ὅ γε νόμος αὐτὸς κύριος ἡμῶν ἔστω καὶ ἐκ τοῦ παρόντος βεβαιούμενος. 25

¶ UT SINE PROHIBITIONE MATRES DEBITRICES ET CREDITRICES TUTELAM GERANT MINORUM, NEQUE IUSIURANDUM PRAEBEANT QUIA NON VENIUNT AD SECUNDA VOTA &

Idem Aug. Iohanni pp. secundo.

<Praefatio.> Nuper scripsimus legem super cura minorum, malignitates quae circa eos fiunt ex frequentibus litibus quae apud nos agitantur inveniunt, quatenus nullus obligatus existens minoribus aut obligatos eos habere se dicens curam exerceat, ne forsitan in potestate rerum factus agat aliquid circa minorem malignitatis. Et lex ipsa rata nobis sit et ex praesenti firmata:

CAPUT I.

ἐπειδὴ δὲ μητρῶσι βουλομέναις κήδεσθαι τῶν νέων καὶ αἰτούσαις κατὰ τοὺς παλαιούς τε καὶ ἡμετέρους

quia vero matribus volentibus curam habere minorum et petentibus secundum veteres et nostras

Nov. XCIV (Authent. XCII = Coll. VII tit. 4: gloss.) Graece extat in ML (fuit in B 37, 12, 1, cf. B^e E 39, 3. A 54, 3 p. 348. 87 Zach.). — Epit. Theod. 94, Athan. 13, 2. Iulian. const. LXXXVII.

ut tamen cetera omnia quae de appellationum certaminibus prioribus legibus statuta et a nobis in legum libris perscripta sunt in suo robore maneant.

XCIV.

UT MATRES SINE IMPEDIMENTO TUTELAM GERANT LIBERORUM, ETIAMSI EOS SIBI OBLIGATOS HABEANT VEL IPSAE IIS OBLIGATAE SINT, NE IUSIURANDUM QUIDEM PRAESTITURAE DE SECUNDIS NUPTIIS NON INEUNDIS.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio per Orientem iterum, ex consule ordinario et patricio.

Praefatio. Nuper legem de cura minorum scripsimus, cum quae in eos committerentur fraudes ex frequentia causarum apud nos disceptatarum cognosceremus: ne quis eorum qui minoribus obligatus est vel se eos obligatos habere dicit curam eorum gerat, ne quam forte cum res in sua potestate habeat fraudem adversus minorem committat. Atque ea lex ipsa rata nobis esto et ex praesenti confirmata:

I. quoniam autem matribus quae minorum curam habere volunt ac secundum leges tam veteres

3 ἰσχύος] ἀξίας B^c || 4 subscr. om. M; dat. v. id. octubr. indictione v imp. dn. Iustinianus aposs. (i. e. ap. cons.) Iul.^o dat. xii. id. octubres ind. v imp. Iul. cod. Coloniensis (om. Iul. codd. cett.) ἐγράφη πρὸ ε' ἰδών (add. Ὀκτωβρίων) βασιλείας Ἰουστινιανῶ τῷ ὑπάτειας Ἀπίωνος Ath. ἐξέφρανήθη μὲν ὀκτωβρίῳ ὑπατείας Ἀπίωνος Theod. Plane diversa est subscr. 5, ubi vid. || 7 rubr. Περί τοῦ ἀκαλήτως τὰς μητέρας ἐπιτροπεύειν τῶν παίδων καὶ μηδὲ ὄρκον παρέχειν Ath. Περί ἐπιτροπέων (add. μητέρας cum ind. Reginae) Theod. || 10 ἢ εἰ καὶ L || 11 μηδὲ] μὴ index B || 13 δευτερογαμοῦσιν] καὶ περὶ τοῦ ὑποκείσθαι αὐτὰς τοῖς ἐπιτροπικοῖς λογισμοῖς add. index B (cf. B^e p. 348) || 14 ὑπάρχῳ ML, corr. Scrimger || 16 ὀρδιναρίῳ ML, corr. Haloander || 17 νόμον] nov. LXXII (περὶ τῆς οὐβ' νεοῦσας φρσι: με-

μησο καὶ τοῦ λγ' κερ. τῆς κβ' νεοῦσας schol. M) || 21 ἢ ἔχειν] ὑπέχειν L^a || 22 κηδεμονεῖε L || 26 τῶν om. L || νέων M₅] παίδων L vulg.

1 de om. V || appellationis R²V³T] appellatinus R¹ appellatinus V¹ vulg. || 2 conscripta R¹V] sunt add. R²T vulg. || 4 subscriptionem unus praestitit Escorialensis, ubi praescribitur constitutioni CI inter extravagantes positae || cap. imp. dni. ἡ. iust. pp. cog. an. XIII Escorial. || 8 debitrices V et debitrices T || 11 quia RT] que V quod vulg. || veniant R² venient vulg. || 17 Nuper] Super R rubr. || curam RV || 18 fuerit R¹ || 19 nos] eos R || 20 obligatus nullus V || 22 circa malignitatis minorem T || 27 potentibus V¹

νόμου τῆς κηδεμονίας ὑπελθεῖν ἀντετίθη παρὰ τὸν ἡμέτερον σκοπὸν ὑπὸ τινῶν οὐκ ὀρθῶς ἢ τοιαύτη διατάξις, βουλόμεθα τοῦ νόμου τοῦ ταῦτα λέγοντος τῶν μητέρων ἐξαίρεσθαι τὰ πρόσωπα. πρῶτον μὲν γὰρ πράγμα εἰσηγημένον ὑπὲρ τῶν νέων αἰεὶ κωλύσαι νῦν τῶν ἀποτατάτων ἡγουμένα, ἔπειτα οὐκ ἂν τις τὴν αὐτὴν θύοιο τάξιν τῆ τε μητρὶ τοῖς τε ἄλλοις. τὴν μὲν γὰρ φύσας ἔως εὐσεβῆς περὶ τοὺς παῖδας ἀνυπόκοτον ἀποτελεῖ τὰ πολλά, τοῖς δὲ οὐδενίαν ἔχουσι πρὸς τοὺς παῖδας ἀνάγκην εὐνοίας εἰκότως οὐ παραβίηται τὰ τῶν μητέρων ἑστίν. ὥστε ἄδεια ἔστω ταῖς μητράσι κατὰ τὴν ἀρχαίαν παρατήρησιν ἀποταττομέναις καὶ ὑποτιθεμέναις τὰ ἑαυτῶν πράγματα, καθάπερ πρότερον σχήματος ἦν, καὶ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν παίδων καὶ τὴν τοιαύτην παραγραφὴν μὴ δεδιέναι, ἀλλ' οὕτω τὰ ἐπ' αὐταῖς εἶναι, ὡς ἂν εἰ μὴδὲ τὴν ἀρχὴν ἐτύχασεν ὁ νόμος ἐπὶ τούτῳ γεγραμμένος. ὥστε εἴτε πρόδικας εἴτε προγαμίας ἀπαίτουσι δωρεάς εἴτε ἕτερα ὀφλήματα ἔχουσι εἴτε αἱ μητέρες πρὸς τοὺς νέους εἴτε οἱ νέοι πρὸς τὰς μητέρας, ἐκ πατρῶν ἴσως προσφάσεων ἢ καὶ ἐξ οἰκείων (πολλά δὲ ἂν τις μεριμνῶν καὶ περιουσιῶν εὐρήσειεν), ἔστω ταῦτα ἑκατέρωθεν ἀκέραια, κατὰ τὰς ἔμπροσθεν διατάξεις κρινόμενά τε καὶ πολυτενόμενα, εἴτε γνησίων εἴτε φυσικῶν ἢ μητρῶν παίδων ἐπιτροπεύει. 25

CAPUT II.

Ἐπειδὴ δὲ πολλὴν ἔχον ἐμβάθειαν τοῦ μὴ προχειρῶς ὄρκους κατὰ τὸν μεγάλου θεοῦ δίδεσθαι καὶ τοὺτους παραβαίνεσθαι, διὰ τοῦτο ἀφίδημεν κοῖνην καὶ τοῦτον ἐπανορθῶσαι τὸν νόμον, ὃς βούλεται τὰς μητέρας, ἐπειδὴ τῶν οἰκείων παίδων κηδεμονεῖν μέλλοιεν, ὄρκον ὀμνύναι ὡς ἐπὶ δευτέρου οὐκ ἀφίξονται γάμοις· καὶ τσατανάκις ἴσμεν παραβάντα τὸν νόμον καὶ ὄρκον ἐπίορκον δεδομένον ὁσάντις σχεδὸν καὶ δέδοται, ὥστε ἀμάρτημα σαφέστατον εἶναι ὅτι τοῦτον ἐπάγομεν τὸν ὄρκον, ὃς ἐπειδὴν δοθῆ παραβαθήσεται. οὐ γὰρ ἐπειδὴ τινες ἐμβάθειαν τὸν ὄρκον, διὰ τοῦτο δεῖ καὶ τὰς ἀτιμαζούσας αὐτὸν ἔχειν πρόσφασιν τῆς εἰς θεὸν ἀσεβείας· τὸ γὰρ σπανίως γινόμενον, καθὰ καὶ ἡ παλαιὰ λέγει σοφία, οὐ τη-

leges curam subire obiecta est contra nostram intentionem ab aliquibus non recte huiusmodi constitutio, volumus in lege haec dicente matrum excipi personas. Primum quidem causam introductam pro minoribus semper prohibere modo ineptissimum aestimamus, deinde nullus eandem (ponet) constitutionem et matri et aliis: cum illam namque naturae amor pius circa filios sine suspitione faciat quam plurimum, illis nullam habentibus ad filios favoris necessitatem, recte non est matribus derogandum. Ideoque licentia sit matribus secundum antiquam observationem abrenuntiantibus et obligantibus suas res, sicuti prius schema fuit, et tueri filios et talem praescriptionem non formidare, sed ita super his esse ac si nec ab initio contigisset legem in hoc scribi. Quapropter sive dotes sive sponsalicias exigunt largitates sive alia debita habent sive matres ad minores sive minores ad matres, ex paternis forsitan occasionibus aut etiam ex propriis (multa namque quilibet cogitans et considerans adinveniet), sint haec integra utrimque secundum priores constitutiones iudicanda et tractanda, sive legitimorum sive naturalium mater filiorum tutelam gerat.

Quia vero multam habemus formidinem, ne facile iusiurandum per magnum deum detur et hoc praevicetur, propterea credidimus oportere et hanc emendare legem, quae vult matres, dum suorum filiorum curam gesturae sint, iusiurandum iurare quia ad secundas nuptias non venient: et totiens scimus praevicatum legem et iusiurandum peiurum datum quotiens paene datum est, ut peccatum apertissimum esset quia hoc intulimus iusiurandum ad praevicandum. Non enim eo quod aliqua servaverunt iusiurandum, propterea oportet et eas quae exhonorent eum habere occasionem impietatis in deum. Nam quod raro fit, sicut et vetus sapientia docet,

quam nostras curam subire desiderant, praeter consilium nostrum a quibusdam non recte illa constitutio opposita est, a lege quae haec dicit matrum personas excipi volumus. Primum enim rem pro minoribus semper introductam nunc prohibere absurdissimum existimamus, deinde haud facile quisquam eundem locum et matri et ceteris tribuat. Illam enim naturalis amor pius erga liberos a suspitione liberam plerumque reddit, iis autem quibus nulla cum liberis necessitas benevolentiae intercedit merito matres comparandae non sunt. Itaque liceat matribus secundum veterem observationem renuntiantibus et suas res obligantibus, sicuti prius in usu erat, et liberorum tutelam suscipere neque eiusmodi exceptionem metuere, sed quantum ad illas ita res sit, tamquam si nulla utique lex ea de re scripta fuisset. Quapropter sive dotes sive donationes ante nuptias exigunt, sive quae alia debent sive matres minoribus sive minores matribus, ex paternis forte vel etiam ex propriis causis (multa autem inveniat si quis rem consideret et circumspicial), haec utrimque integra sint et secundum priores constitutiones iudicentur atque tractentur, sive legitimorum sive naturalium liberorum mater tutelam gerit.

II. Quoniam autem admodum veremur, ne temere iuranda per magnum deum praestentur eaque violentur, propterea etiam hanc legem corrigendam putavimus, quae matres, cum liberorum suorum curam susceperunt, iusiurandum praestare vult ad secundas se nuptias non esse transituras: ac scimus toties legem violatam esse et iusiurandum falsum datum, quoties fere datum est; ut manifestissimum esset peccatum, quod hoc iusiurandum exigimus, quod simul atque praestitum est violetur. Neque enim quia nonnullae iusiurandum servarunt, propterea etiam eas quae id contemunt occasionem impietatis erga deum habere oportet; nam quod raro contingit, sicut etiam antiqua dicit sapientia, non observant legis-

1 ἐπελθεῖν L || 3 τοῦ ταῦτα] τοῦ om. L || 7 θεῖο Scrimger, vulg. || τάξιν] constitutionem § || 11 οὐ παραβλήτεια τὰ τῶν μητέρων ἑστίν] non est matribus derogandum § || 16 αὐτοῖς M || 19 ἀποτοῦσι L¹ || 26 τοῦ τοῦδ' L¹ || προχειρῶς L || 29 νόμου] Cod. 5, 35, 2 (cf. 6, 56, 6; nov. XXII c. 40) || 33 ἐπίορκον Haloander ex §] ἐπὶ ὄρκου L ἐπὶ ὄρκου M || διδομένον cum Haloandro vulg. || 34 σαφέστερον L || 35 ὃς ἐπειδὴν δοθῆ παραβαθήσεται] ad praevicandum § || 37 δεῖ om. L || 39 ἡ παλαιὰ λέγει σοφία] Theophrastus cit. a Paulo Dig. 1, 3, 6 (cf. ib. 3)

turam R || 3 legem RT || dicentem RVT || 6 estimamus T || *ponet inserui, obiectat post constitutionem add. vulg. || 7 cum] eum? T¹ || illa RV¹ || 8 prius V || 16 sive scribi dotes T² || exigunt vulg.] exiguntur libri || 17 sive enim alia R² || habeant R vulg. || 18 minores ad] ad maiores ad V¹ || 20 adinueniat R¹T¹ || haec integra sint R || 21 *utrique libri || 28 credimus R || 29 matres om. R¹ || 30 sint V¹ || sunt RT vulg. || quia RT² qui T¹ quod V vulg. || 31 non om. T¹ || veniunt T || 32 et iusiurandum — 35 servauerunt ser. V² in ras. 3 vv. || peiurum] peiurum (al. peieratum in marg.) R peiurum V (al. periuirio V³ s.v.) periurum T vulg. || dandum T¹ || 35 eo quod aliqua] aliquod eo quod T || 36 exhonorent R² || 37 occasiones R

ροῦσιν οἱ νομοθεταί, ἀλλὰ τὸ γινόμενον ὡς ἐπίπαν καὶ ὀφθαί καὶ θεραπειούσι. Διὰ τοῦτο τοῖνυν θεσπιζομεν τὴν μὲν ἄλλην ἅπασαν παρατήρησιν ἣν ἐπὶ τῶν μητέρων φυλάττειν κρατεῖν κατὰ τὸ πρότερον σχῆμα, καὶ ἀποτάττεσθαι αὐτάς καὶ τῷ Βελλιανῶν δόγματι καὶ ἀπάσῃ βοηθείᾳ καὶ ἅπαντα πράττειν ὅποσα ἐμπροσθεν διώρισται, τὸν δὲ ὄρκον μὴ παρέχσθαι, ἀλλ' ἀρκεῖσθαι τῇ ἀποτάξει μόνῃ τῶν τε ἄλλων ἀπάντων καὶ τῇ περὶ τῶν δευτέρων γάμων, οὐδενὸς ὄρκου περὶ τούτου διδομένου· ἅμα μόντοι τῷ δευτέρῳ αὐτὴν ὁμιλεῖν γάμοις εὐθὺς ἐξωθεῖσθαι τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ταῦτα πράττεσθαι ἄπερ, εἰ καὶ ἐντυχεν ὁωμοκνία, ὑπέμενεν (ἀν) ἀπάξ ἐν δικαστηρίῳ ψευσαμένη καὶ προτιμήσασα τῆς οἰκείας ὁμολογίας τε καὶ καταθέσεως τῆς δευτέρας ἐπιθυμίας.

15
(Ἐπίλογος.) Οὗτος τοῖνυν ὁ νόμος ἐπ' εὐσεβείᾳ κείσθω (διὰ γὰρ τὸ μὴ ὑβρίζεσθαι κατὰ τι τὴν εἰς θεὸν τιμὴν ταῦτα ἡμῖν νενομοθέτηται) καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν κρατεῖται, τῆς σῆς ὑπεροχῆς φανερῶν ποιούσης τοῦτον τὸν νόμον ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀπάσαις. ἐνταῦθα γὰρ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπαρχῶ τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως, ᾧ τὰ τοιαῦτα μέλει, τὸν περὶ τούτων καταπέμψομεν νόμον, ὥστε προνοία αὐτοῦ τε καὶ τοῦ λαμπροτάτου πραιτωρός, ᾧ τούτου μέλει τοῦ μέρους, εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον φυλάττεσθαι.

25
— καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν κρατεῖται· ὥστε ἐπὶ πάσης ὀφθαί καὶ οὐσίας πᾶσαν ἀσφάλειαν γίνεσθαι περὶ τὰ πράγματα τῆς τῶν νέων φυλακῆς, καὶ μάλιστα τοῦ σὺν ἀκριβείᾳ τὰς ἀπογραφὰς γίνεσθαι, παρόντος καὶ τοῦ λαμπροτάτου σχολῆβα, ᾧ περὶ τῶν τοιούτων φροντίς ἐπιτέτραπται, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐξ ἔθους τοῖσι τοιοῦτοις παραγινόμενων, ἀκριβῶς τῶν τε ἐγγυῶν διδομένων καὶ πάντων πραττομένων, κατὰ τοῖς ἡμετέροις δηγόρευται νόμοις, προνοία τοῦ λαμπροτάτου πραιτωρός, ᾧ τούτου μέλει τοῦ μέρους. προθήσεις τε αὐτὸν αὐτὸς ἐπὶ ταύτης τῆς βασιλίδος πόλεως, ὥστε ἅπασιν αὐτὸν εἶναι φανερόν καὶ μηδένα διαλαθεῖν τὰ παρ' ἡμῶν νομοθετηθέντα. τὸν γὰρ περὶ τούτου νόμον, καθάπερ δεῖ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις φυλάττεσθαι, 40

non observant leges, sed quod fit plerumque et respiciunt et medentur. Propterea igitur sancimus aliam quidem observationem quam in matribus observamus valere secundum schema, et abrenuntiare eas et Velleiano senatusconsulto et omni auxilio, et omnia agere quae prius decreta sunt, iusiurandum vero non praebere, sed sufficere abrenuntiationem solam et aliorum omnium et de secundis nuptiis, nullo iureiurando de hoc dando; mox tamen ut secundas contraxerit nuptias, repente expelli tutela et ea agi quae, si eam contigisset et iurare, perferret semel in iudicium mentita et praeponens propriae confessioni et depositioni secundas concupiscentias.

(Epilogus.) Haec igitur lex super pietate sit posita: ut enim non iniurietur in aliquo honor in deum, haec a nobis sancita sunt, ut ex nunc valeant, tua celsitudine manifesta faciente haec legem in provinciis omnibus. Hinc enim gloriosissimo praefecto huius felicissimae civitatis, cui haec curae sunt, de his transmissum legem, ut providentia eius et clarissimi praetoris, cui huius partis cura est, in omni tempore servari.

Et ex nunc teneat, quatenus in omni pupillari substantia omnis cautela fiat circa res minorum custodiae, et praecipue ut cum subtilitate descriptiones fiant, praesente quoque clarissimo scriba, cui de talibus cura commissa est, et aliis qui consueo talibus interveniunt, subtiliter et fideiussionibus dandis et omnibus agendis, sicut nostris decernitur legibus, providentia clarissimi praetoris, cui huius partis cura est. Proponaturque eam ipse in hac regia civitate, ut omnibus sit manifesta et nullum lateant quae a nobis sancita sunt. De hoc enim legem, sicut oportet

latores, sed quod plerumque fit et respiciunt et curant. Propterea igitur sancimus, ut reliqua quidem observatio quam in matribus custodimus, secundum priorem formam valeat, utque eae et Velleiano SCto et omni auxilio renuntiant omniaque faciant quaecumque prius definita sunt, neve tamen iusiurandum praesentent, verum satis habeant solam renuntiationem facere cum de ceteris omnibus tum de secundis nuptiis, nullo iureiurando ea de re dato: simulatque vero mater secundas nuptias contraxerit, statim a tutela expellatur atque ea agantur quae etiam si iurasset subitura esset, quae quidem semel in iudicio mentita sit et suae promissioni et depositioni secundas cupiditates praetulerit.

Epilogus. Haec igitur lex pietatis causa lata sit (etenim ne ullo modo honor dei iniuria afficiatur, haec a nobis sancita sunt) et ex hoc tempore valeat, cum tua sublimitas hanc legem in omnibus provinciis manifestam faciat. Hic enim gloriosissimo praefecto felicis huius urbis, cui haec talia curae sunt, legem de his latam transmittemus, ut providentia et ipsius et clarissimi praetoris, cui huius partis cura est, in omne tempus custodiatur.

— et ex hoc tempore valeat: ut in omni pupillari substantia omnis cautio adhibeatur de rebus quae ad minorum custodiam pertinent et maxime ut inventaria cum diligentia conficiantur, praesente et clarissimo scriba cui eiusmodi rerum cura commissa est et ceteris, qui ex more eiusmodi rebus intersunt, atque diligenter et satisfactiones fiant et omnia agantur sicuti legibus nostris praecipuum est, providentia clarissimi praetoris, cui huius partis cura est. Ac propones eam ipse in hac regia urbe, ut omnibus manifesta sit neu quemquam fugiant quae a nobis sancita sunt. Nam legem de

1 ἐπέπιαν M || 2 θεσπιζομεν μὲν L^a || 3 πᾶσαν L, om. s || 4 ἡμετέρων L || κατὰ om. L^a || πρότερον om. s || 5 βελιανῶ L Theod. || 13 * ἀν addidi || 18 ἡμῖν L s || om. M || καὶ ut s || 19 φανεροποιούσης L || 20 τοῦτον om. L || 22 μέλλει L || καταπέμψομεν] transmisimus (i. e. κατεπέμψαμεν cf. 464, 2) s || 24 μέλλει M^a L || 26 καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν κρατεῖται repetita ex initio epilogi (v. 18); sequitur enim epilogus exemplaris ad praefectum urbi transmissi (cf. v. 20 sq.) || 27 γενέσθαι L || 28 τῆς ante περὶ (27) coll. Zachariae || 29 ἀποστροφὰς L^a || 36 μέλλει L || προθήσεις Haloander ex s || αὐτὸν αὐτὸν L¹ αὐτὸς αὐτὸν L² || 40 καθάπερ M || δὴ ML^a

1 observatur R¹ || quod fit V² in ras. || 2 et respiciunt] et om. R || 3 quam] quia T || 4 secundum prius schema Beck || 5 uelle iam non R¹ || 7 vero om. V || abrenuntiatione (abrenuntiatio T) sola libri, corr. vulg. || 8 de secundis] desiderii V¹ || 9 tm R || 11 agi quasi eam mori contigisset V || et VT] om. R vulg. || iurare vulg.] iure RVT || perferret vulg.] perferre T perfert V profert R || 13 depositionis V¹ || 17 iurietur T¹ || honore R¹ || 18 sancta V¹ || 19 manifestam V³ || fatientem T^a || 20 Hinc] leg. Hic? || enim om. V || gloriosissimos praefectos R¹ || 22 transimus R || providentiae RVT || 23 clarissimis R¹ || partes V || cura vulg.] curae libri || 26 teneant R¹ || quamvis V || populari T || 28 discriptiones R¹ T || 29 fiant] fuerit R¹ V || 34 cura vulg.] curae RVT || 35 ha V || 36 et] ut T || 37 lege RT¹

τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἐπάρχοις τῶν ἱερῶν ἡμῶν πραιτωρίων κατεπέμψαμεν.

Dat. v. id. Oct. (CP. imp. dn. Iustiniani pp. A. anno XIII. Apione v. c. cons.)

[a. 539]

in provinciis servari, gloriosissimis praefectis sacrorum nostrorum praetiorum destinavimus.

Dat. v. id. (Octob.)***

ϚΕ

5

XCIV. Auth. XCIV. Coll. VII tit. 6

ΩΣΤΕ ΤΟΥΣ ΑΡΧΟΝΤΑΣ
ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑ ΗΜΕΡΑΣ ΜΕΤΑ
ΤΗΝ ΑΡΧΗΝ ΕΝ ΤΑΙΣ ΕΠΑΡΧΙΑΙΣ ΔΙΑΤΡΙΒΕΙΝ, ΕΙΤΕ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΝ ΕΙΤΕ ΠΟΛΙΤΙΚΗΝ
ΕΧΟΙΕΝ ΑΡΧΗΝ.

R DE ADMINISTRATORIBUS R

Ἀυτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Ἀύγουστος Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων ὀρδιναρίων καὶ πατρικίῳ.

Idem Aug. Iohanui gloriosissimo praefecto sacrorum praetiorum per Orientem secundo, ex consule et patricio.

(Προοίμιον.) Ἦδη μὲν ἴσμεν κείμενον νόμον 15 τὸν βουλόμενον τοὺς ἐν ἀρχαῖς γενομένους εἴτε πολιτικαῖς εἴτε στρατιωτικαῖς μηδὲ εἰ παῖσαινο τῆς ἀρχῆς ἀναχωρεῖν ἐκεῖθεν δύνασθαι, πρὶν ἂν ἡμέρας πενήτηκοντα ἐπὶ τῶν μητροπόλεων διατρίψαιεν δημοσία φαινόμενοι καὶ τοῖς ἐνάγειν βουλομένοις ἀπολο- 20 γόμενοι, καὶ ὥστε μηδὲ κατὰ πρόφασιν τῆς ἐνταῦθα κλήσεως δύνασθαι τῆς ἐπαρχίας ἀναχωρεῖν, ἀλλὰ κἂν εἴ τι πράξειαν τοιοῦτον, αὐθις αὐτοὺς ἐπὶ τὴν χώραν ἐκπέμπεσθαι. εὐρομεν δὲ τινας οὕτως ὄντας φρασεῖς, ὥστε καὶ τούτου κείμενον τοῦ νόμου, πρὶν παῖσαινο, 25 τολμᾶν ἀπολιμπάνειν τὰς χώρας καὶ εἰς ταύτην ἀφικνεῖσθαι τὴν εὐδαίμονα πόλιν, δεῖε τῶν παρ' αὐτῶν πεπραγμένων καὶ ἵνα μὴ δίκας ὑπόσχοιεν ὧν ἐπλημέλησαν.

(Praefatio.) Iam quidem novimus positam legem volentem eos qui in cingulis fiunt sive civilibus sive militaribus neque si removeantur administratione discedere inde posse, antequam dies quinquaginta in metropolibus commorentur, publice apparentes et convenire volentibus satisfaciennes, et ut nec per occasionem hic evocationis possint a provincia discedere, et vel si quid egerint tale, rursus eos ad provinciam destinari. Invenimus autem aliquos sic existentes audaces, ut etiam hac posita lege, antequam discingerentur, praesumerent derelinquere provincias et ad hanc venire felicissimam civitatem, timore a se gestorum et ne iusta perferrent horum quae deliquerunt.

Nov. XCV (Authent. XCIV = Coll. VII tit. 6: gloss.) Graece extat in ML, c. I maior pars et epilogus in B 6, 3, 8. 15. 40. — Epit. Theod. 95, Athan. 4, 18. Iulian. const. LXXXVIII.

Prooemii initium respicitur Ρουτ. 13, 1, ubi citatur νεαρά ἐνενηχοστή τρίτη (v. l. πρώτη).

his, quemadmodum in provinciis custodiri oporteat, gloriosissimis praefectis sacro nostro praetorio transmisimus.

XCIV.

UT PRAESIDES QUINQUAGINTA DIES POST MAGISTRATUM DEPOSITUM IN PROVINCIIS COMMORENTUR, SIVE MILITAREM SIVE CIVILEM MAGISTRATUM GERANT.

Imp. Iustinianus Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio per Orientem iterum, ex consule ordinario et patricio.

Praefatio. Iam quidem latam esse novimus legem, quae iubet eos qui in magistratibus sive civilibus sive militaribus constituti sunt ne deposito quidem magistratu inde discedere posse, antequam dies quinquaginta in metropolibus commorati sint in publico versati usque qui eos convenire velint satisfacturi, ac ne ea quidem causa interposita, se huc vocatos esse, licere iis de provincia recedere, verum etiam si quid eiusmodi fecerint, rursus eos in provinciam remitti. Repperimus vero quosdam adeo audaces esse, ut etiam hac lege lata, antequam magistratum deponant, provincias derelinquere audeant et ad hanc felicem venire urbem, metu eorum quae ab ipsis commissa sunt neve poenas delictorum suorum subeant.

1 *ὑπόρχοις ML || 3 subscr. om. M; dat. v. idus ε, dat. vii. octubr. anno XIII imp. dn. iustiniano pissi Iul.^o (om. Iul. codd. cett.) ἐγράφη ἰδ. Ὀκτωβρίων βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ γ' ὑπατείας Ἀπίωνος Ath. ἐξεφωνήθη μὲν ὀκτωβρίῳ ἔτει τῆς βασιλείας ἰδ' (corr. γ') ὑπατείας Ἀπίωνος Theod. || 6 rubr. Περί ἀρχόντων Theod. ε Νόμος περὶ τῶν ἀρχόντων Ath. || 9 εἴτε στρατιωτικὴν ἔχοιεν εἴτε πολιτικὴν (om. ἀρχὴν, in indice om. vv. εἴτε πολιτικὴν ἀρχὴν) L || 13 ἐπάρχῳ Ath.] ὑπάρχῳ ML || 14 ὀρδιναρίῳ ML, corr. Haloander || 15 νόμον] Cod. 1, 49 (β. α' τοῦ κώδικος τί. μθ' διτάξις α' schol. M); cf. nov. VIII c. 9 || 17 *παῖσαινο ML || 19 διατρίβει ἐν M || 20 φερόμενοι L || ἀπολογούμενοι] ἐπαγόμενοι L^a || 23 πράξειεν L^a || 24 τοσοῦτον L || 25 παῖσαινο ML, corr. Scrimger

2 praetorium V || 3 subscr. dat. v. id. Bamb. II, datum v. idus octobris ed. princ., om. cett. || 6 De amministrazionebus V De amministrazionebus R || 12 gloriosissimo om. V || ppo sacrorum praefectorum horum V || 13 ex cons. RV exconsuli T || 14 patri R || 15 quidam V || novissimus V^a || 16 volentem T vulg.] volentes RV || qui om. V¹ || fiunt VT] fuerit R fuerint vulg. || ciuibus T¹ in ciuilibus R || 17 administrationem V¹ ab administratione vulg. || 19 metropolis T || commemorentur V¹ || 20 et ut] et del. T² || 22 egerit V || 23 destinari vulg.] destinare RVT || 24 existentes sio T^a || 25 distinguercntur V || relinquere T || 26 aduenire T || 27 a om. V¹ || se gestorum] segetorum R¹ || perferent V || 28 dereliquerunt RV¹

CAPUT I.

Θεσπίζομεν τοίνυν μηδενὶ παντελῶς ἄδειαν εἶναι τῆς οἰασόντων ἐπαρχίας ἀρχόντων τῶν ἐξῶν τῶν τε ἐπιπέδων τῶν τε ἐκατέρωθεν ταύτην ἀπολιμπάνειν, πρὶν ἂν κατάδοιτο τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταύτην (ἀνανοούμεθα γὰρ τὸ παλαιόν) τὰς πεντήκοντα διατριβῶν ἡμέρας δημοσίᾳ φαινόμενον κατὰ τὴν χώραν ἢ ἤρξε, προῖξιν τε ὑποθημάτων συνιστάνα καθ' ἣν ἀποφοῖτα τῆς χώρας ἡμέραν, ἵνα καθεστῆκοι δηλός εἶτε θαρροὶ τοῖς ἐαυτῶ πεπραγμένοις εἶτε καὶ μή. 1 Εἰ δέ τις ἢ ἀρχὴν ἀρχῶν τινὰ στρατιωτικὴν ἢ πολιτικὴν ἢ καὶ πανσάμενος ταύτης ἀπολίποι τὴν χώραν, ὁ μὲν ἀρχῶν ὁ ταύτην ἀπολείπων χωρὶς ἡμετέρας κεινέσεως αὐτὸς μὲν καθουσίσεως ἔνοχος ἔστω, εἰς δὲ τὴν ἐπαρχίαν αὐθις ἐκπεμφθεὶς μετὰ τὸ τοῖς ἐγκαλοῦσιν ἀπολογήσασθαι τριηκάντα τῆς καθουσίσεως τὰς εἰς ἔσχατον ὑπερέτω ποινάς. εἰ δὲ καταθέμενος τὴν ἀρχὴν εἶτα μὴ διατριβῆς τὰς νεννομημένας ἡμέρας δημοσίᾳ πᾶσιν ἐαυτὸν ἐπιδεικνύς, ἀλλὰ δραπέτειεσι τῆς χώρας, τὰ ἥδη παρ' ἡμῶν περὶ τούτου 2 νεννομηθέντα κρατεῖν. Ἐκείνο δὲ ἅπασιν προ- 20 ἀγορεύομεν, ὥστε ἐπειδὴν τινα παραλάβοιεν ἀρχὴν, ἀντέχεσθαι ταύτης τοῖς δὲ διαδόχοις αὐτοῖς τῆς ἀρχῆς γινόμενος μὴ ὑπεροχίως πέμπειν τὰ καλοῦμενα διατάγματα, μηδὲ παύειν μὲν τοὺς ἡγούμενους, αὐτοὺς δὲ κατὰ σχολὴν ἢ τὰς ὀδοποιίας ποιέσθαι ἢ ἐνταυ- 25 θοῖς διατρίβειν ἢ ἐπὶ τινος ἑτέρας πρότερον ἵέναι χώρας, πατρίδας τε ὀφειμένους καὶ ὅσα τοῖς εἰνυχοῦσι τε καὶ καταβλακευμένοις ἀνθρώποις συνήθη καθέστηκεν, ἀλλὰ θάττον ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἵέναι ἢ τὰς ἡμέρας παρέλαβον, ὥστε μὴ τοὺς μὲν παύσασθαι τοὺς 30 δὲ οὐκ εἶναι καὶ τὴν χώραν ἀναρχῶν μένειν. ἀλλὰ πρό δύο μόνων ἡμερῶν τοῦ τῆς ἐπαρχίας ἐπιβῆναι, καθ' ἣν ὁ τὴν ἀρχὴν ἔχων ἐστί, στέλλειν πρὸς αὐτὸν φιλίαν ἐπιστολὴν βουλομένην τὴν τάξιν ἐκπεμφθῆναι

c. Ipr. 6 δημοσίᾳ φαινόμενον — 9 εἶτε καὶ μή habet B 6, 3, 8 adiuncta locis ex nov. VIII, 9 et CXXVIII, 23 petitus (cf. p. 72 ad v. 26).

§ 1 Ἐάν δέ τις — 16 ποινάς habet B 6, 3, 15 (inde Ecloga B). — Summarium habet Bf 6, 1, 49.

§ 2 et epil. Θεσπίζομεν ἐκείνο ἅπασιν προαγορεύοντες, ὥστε — 466, 26 ἐπιδείξει habet B 6, 3, 40. — Summarium § 2 etiat Pp. 4, 1 (cf. p. 31 Zach.), ubi cūtur νεαρὰ ἐνενηκοστῇ τρίτῃ.

I. Sancimus igitur, ne ulli omnino magistratui cuiuscumque provinciae, et quae Orientis et quae Occidentis et quae utriusque sunt, eam relinquere liceat, antequam magistratum deposuerit, sed ut etiam post eum depositum (renovamus enim quod antiquitus fuit) quinquaginta dies commoretur et in publico versetur in provincia quam rexit, atque acta publica conficiat qua die de provincia decedat, ut manifestum fiat, utrum rebus a se gestis confidat an non. Quodsi quis aut magistratum gerens militarem vel civilem aut etiam eo deposito provinciam derelinquat, ipse magistratus qui eam sine iussione nostra dereliquit, maiestatis reus sit et in provinciam denuo remissus, ubi accusantibus satisfecit, tum maiestatis ultimum supplicium subeat. Si vero deposito magistratu non commoretur per legitimos dies in publico omnibus sese ostendens, sed e provincia aufugiat, ea quae iam a nobis hac de re sancita sunt valeant. 2 Illud vero omnibus praecipimus, ut cum quem magistratum susceperint, eum tueantur; qui autem successores illis in magistratu fiant, ne peregre militant diatagma quae vocantur, neve praesides quidem removeant, ipsi autem per otium aut iter faciant aut hic commorentur aut ad alias aliquas prius provincias proficiscantur, patriam visuri et quaecumque facere solent fortunati et molles homines, sed celeriter magistratum obeant cuius frenos susceperunt: ne cum alteri removeantur, alteri non adsint atque provincia sine magistratu maneat. Sed ante duos dies solos quam provinciam ingrediantur, in qua qui magistratum gerit versatur, amicabilem epistolam ad eum mittant, quae officium destinari iubeat ipsi obviam iturum.

2 εἰὼν L || 5 γὰρ om. L || 7 συνιστάνα L || καθ' ἣν ἀποφοῖτα τῆς χώρας ἡμέραν] secundum quae advenit provinciae s || 8 ἵνα καθεστῆκοιεν δηλοὶ εἶτε θαρροῦσιν τοῖς ἐαυτῶν B || 10 Εἰ δέ τις ἢ ἀρχῶν — 16 ποινάς post vv. 16 εἰ δέ τις καταθέμενος — 20 κρατεῖν coll. L || ἢ om. B^s || τινὰ om. B || 11 ἢ καὶ πανσάμενος ταύτης et 12 ὁ μὲν — ἀπολείπων om. B || 12 ὁ μὲν ἀρχῶν ὁ ταύτην] administrans quidem adhuc eam s || ἀπολείπων M(s) || ἀπολιπὼν Lvulg. || 13 καθουσίσεως L^a || ἔστω om. B^c || 15 τῆς MB] αὐτὸν τῆς L || 16 ὑποδέχτω L || εἰ δέ] εἰ δέ τις L || 18 δημοσίῳν L || ὑποδεικνύς L || δραπέτειεσι ML, corr. Zachariae (δραπέτειση Scrimger) || 20 προαγορεύομεν L || 22 ταύτης] αὐτῆς? L^a || αὐτοῖς L_s] αὐτοῦ MB (αὐτῆς Haloander) || 23 γινόμενος] factos solos (i. e. γινόμενος μόνους) s || μὴ] μηδὲ L || ὑπεροχίως L^a || 24 παύειν] πέμπειν L || 28 κατακελευμένοις L^a || 30 μὴ om. M || 31 πρὸς L¹ || 33 ἐστί] ἐτι δὲ L¹

Sancimus igitur nulli penitus licentiam esse cuiuscumque provinciae iudici, et orientalem et occidentalem et ex utroque, eam relinquere antequam deponat cingulum, sed etiam postea (renovamus enim 5 vetustatem) quinquaginta commorari dies publice apparentem in provincia in qua administravit, gesta quoque monumentorum conficere, secundum quae advenit provinciae, ut sit palam sive fiduciam habet in suis actibus sive etiam non.

10 Si quis autem administrationem administrans aliquam militarem vel civilem aut etiam remotus ab ea relinquit provinciam, administrans quidem adhuc eam dum relinquit citra nostram iussionem, ipse quidem maiestatis reus sit, in provincia vero denuo 15 destinatus postquam accusantibus satisfecerit, tunc maiestatis novissimas sustineat poenas. Si vero deponens cingulum deinde non moretur legitimos dies publice cunctis semet ipsum ostendens et fugiat de provincia, quae dudum a nobis de hoc sancita sunt 20 2 valere. Illud autem omnibus praedicimus, ut dum aliquid acceperit cingulum, tueantur illud, successores autem eis cinguli factos solos non ultra terminos mittere quae vocantur interdicta, neque removeere quidem praesides, ipsos autem aut morose 25 iter agere aut hic degere aut ad aliquas alias prius ire provincias, patriam visuros et quaecumque fortuitis et blandientibus hominibus consueta sunt, sed velociter ad administrationem ire cuius regimina susceperunt, ut non alii quidem removeantur alii vero non sint et provincia sine iudice maneat; sed ante duos solum dies quam ad provinciam accedat, in qua qui cingulum habet est, mittere ad eum amicabilem epistolam volentem officium destinari ad oc-

1 penitus nulli V || 2 iudicem V¹ || occidentium R || 3 utro RT¹ || 4 postea om. V || 5 commemorari R || 6 administraverit R || 8 habeat R vulg. || 10 qui V¹ || aliquam om. V || 13 dum] dudum R¹ || relinquatur V || relinquatur T¹ || reliquerit T² || dereliquit (add. dum reliquerit R¹) R || [citra] utram V¹ || 14 provinciam vulg. || 15 satisfecerit — 18 ostendens scr. R² in ras. 2 vv. || 16 novissimus V¹ || 17 morietur T¹ || legitimos dies V¹ T² (al. legitimos diebus s. v. T²) tunc (per add. V²) legitimos diebus V² R² vulg. || 18 s. non super ostendens adscr. T² || et] sed Beck || 19 hac R || 20 praediximus V || 22 eis] eius R² V² T² || solos VT²] solis RT¹ solere s. v. V³ vulg., del. Beck || 23 terminos] nos R¹ || 24 praesidis R¹ || autem aut] aut V¹ || autem V³ || morese R¹ V¹ T² || 25 inter R || degerere T¹ || ad T³ vulg.] om. RVT¹ || 27 consecuta RVT, corr. vulg. || sed] sit RT² s. v. V¹ || 28 ad om. T¹ || 30 sint om. RT || maneat? V¹ || 31 accedat VT⁴] accedat RT^a vulg. || 32 quis V³ || est mittere] emittere V || 33 desti... V¹ destinari ex destinare V²

πρὸς ὑπάντησιν αὐτοῦ. καὶ μέχρι τότε τὰς σιτήσεις κομίζεσθαι τὸν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ὄντα καὶ διοικούντα ταύτην· καὶ μὴ τοῖς συμβόλοις τῆς ἀρχῆς κρίνεσθαι τὸν χρόνον μηδὲ ταῖς προσταξέσι τοῦ θρόνου τοῦ σου, ἀλλ' ἄφ' οὐπερ ἂν ὡς εἴρηται τῆς χώρας αὐτὸς ἐπιβαίη, ἐξ ἐκείνου λαμβάνειν τὰς δημοσίας σιτήσεις, μέχρι δὲ τότε τὸν ἐπὶ τῶν πραγμάτων ὄντα ταύτας κομίζεσθαι καὶ ἕτερον μηδένα τῶν πάντων. οὐ γὰρ ἀνεκτὸν οὐδὲ φορητὸν, ὅπως ἀναρχὸν καταλιμπάνεσθαι τὴν χώραν, προβαλλομένον μὲν τινος δῆθεν ὑπὸ τοῦ παρ' ἡμῶν χριστοτομηθέντος, ὃς αὐτοῦ πληρώσει τὸν τόπον, ἀνδρὸς ἴσως πραγμάτων ἀνεπιστήμονος, τοῦ δὲ ἐν αὐτοῖς ὄντος τοῖς ἔργοις καὶ ἀποχωροῦντος τῆς χώρας, πρὶν ἐπιστήναι τὸν χρόνον, καὶ ἀποστερουμένου τῶν σιτήσεων, ἅς αὐτὸν κομίζεσθαι χῆρ ἕως ἂν κατάσθῃται τὴν ἀρχήν. καταθήσεται δὲ αὐτῇ, ἥνικα ὁ διάδοχος ἐπισταίῃ τῇ χώρᾳ, διὸ μόνον ἡμέρας ἐμπροσθεν τοῦ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνου ἐπιβῆναι.

(Ἐπίλογος.) Ἄπειρ ἅπαντα παραφυλάττεσθαι 20 παρὰ τοῦ θρόνου τῆς σῆς ὑπεροχῆς εἰς τὸ διηρκές βουλομένα, καὶ ἥνικα ἂν μάθῃς ἐπιστάντα αὐτὸν τῇ χώρᾳ, ἐξ ἐκείνου μετατιθέναι τὰς σιτήσεις εἰς τὸν διάδοχον, ἐπειτοὶν χρῶσθαι αὐτὰς τῷ προτέρῳ κατὰ τὸ παρ' ἡμῶν διατεταγμένον, ἕως ἂν ἐπὶ τῆς χώρας 25 ὁ διάδοχος ἔλθῃ ἐάντων τοῖς ὑπῆρκόις ἐπιδείξῃ.

Τὰ τοῖνυν παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεοῦ δηλοῦμενα νόμου ἢ σῆ ὑπεροχῆ ἕγω καὶ πέρατι παραδόναι σπενσάτω. Dat. kal. Nov. CP. imp. (dn.) Iustiniani pp. (Aug.) anno XIII. Apione 30 v. c. cons. [a. 539] cons.

cursionem eius. Et usque tunc annonas accipere in cingulo existentem et gubernantem eum; et non ex codicillis cinguli iudicare tempus neque praeceptis tuae sedis, sed ex quo, sicuti dictum est, in provincia ipse accesserit, illius accipere rei publicae emolumenta, usque tunc (vero) eum qui in rebus extitit ea percipere et alium nullum omnium. Non enim possibile neque portabile est omnino sine iudice relinqui provinciam, statuto quidem quasi aliquo ab eo qui a nobis ordinatus est, ut eius impleat locum, homine forsitan rerum non habente experimentum, illo vero qui in ipsis est operibus et discedente de provincia, antequam adveniat tempus, et fraudando emolumentis quae eum accipere oportet 15 donec deponat cingulum. Deponet autem eum, dum successor accesserit in provinciam, ante duos solum dies quam provinciam ille ingrediatur.

(Epilogus.) Quae omnia custodiri a sede tuae celsitudinis in perpetuum volumus, et mox ut cognoveris adstitisse eum provinciae, ex illo transponere emolumenta in successorem, alioquin ministrare ea priori secundum quod a nobis depositum est, donec in provinciam successor veniens semet ipsum subiectis ostendat.

Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram insinuata sunt legem, tua celsitudo operi effectuique contradere festinet. Dat. kal. Nov. CP. imp. Iustiniani pp. anno XIII. Apione viro clarissimo [a. 539] cons.

Et usque eo annonas accipiat qui magistratum gerit eumque administrat; neve tempus ex codicillis magistratus neve ex praeceptis tuae sedis iudicetur, sed ex quo tempore, sicuti dictum est, provinciam ipse ingreditur, ex eo publicas annonas accipiat, usque eo autem is qui rem administrat eas auferat neve alius omnino ullus. Neque enim tolerandum est aut ferendum prorsus sine magistratu provinciam relinquit, cum quis forte delegetur ab eo qui a nobis creatus est, qui ipsius locum impleat, homo fortasse rerum imperitus, is vero qui rem ipsam administrat et de provincia decedat, priusquam tempus adveniat, et annonis privetur; quas eum accipere oportet donec magistratum deponat. Deponet autem eum, cum successor ad provinciam accedat, duobus solum diebus ante quam ille provinciam ingrediatur.

Epilogus. Quae omnia a sede tuae sublimitatis in perpetuum custodiri volumus, atque ubi eum ad provinciam accessisse cognoveris, annonas a decessore in successorem transferri, alioquin eas priori secundum id quod a nobis constitutum est praebere iubemus, donec in provinciam successor venerit seque subiectis ostenderit.

Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur tua sublimitas ad opus effectumque adducere studeat.

1 μέχρι τότε MBs] μέχρι τούτου L (ἕως τότε Ροπ.) || 4 προάξει L || 6 ἐξ ἐκείνου] illius s || 7 τὸν] τῶν M || τὰντα νομίζεσθαι M || 8 οὐ] οὐδὲ L || 11 sq. τὸν τόπον πληρώσει L || 17 ἐπισταίῃ Zachariae] ἐπιβαίῃ libri || 29 subscr. om. M. Iul. || dat. kal. Nov. — cons. s, ἐγράφη πρὸ ε' κλανδῶν Νοεμβρίων βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ γ' ὑπατείας Ἀπίωνος Ath. ἐξεφωνήθη μὲν Νοεμβρίῳ βασιλείας ἔτει γ' ὑπατείας Ἀπίωνος Theod. Praestare notam diei in s quam apud Ath. traditam ex subscriptione nov. seq. efficit Zachariae

1 Et om. V¹ || 2 cingulum R || et gubernantem] et om. V¹ || 3 iudicare Beck || 4 sicuti] om. V¹ ut V³ || in provinciam vulg. || 5 ipse Beck] ipsa libri ipsam vulg. ||

accesserit Val.] accesserint RT vulg. || illinc accipere publica emolumenta Beck || 6 vero addidi (autem add. Beck) || qui in rebus] qui omnium in rebus V² in ras. || 7 existit Beck || accipere T [omnium] uirum R^a || 8 portabilē T^a || 9 statu*o V^a || aliqui V¹ || 10 ordinandus T¹ || 11 hominem — habentem libri, corr. vulg. || 12 illi V¹ || discedente R descendente V¹ || 14 emolumentum R¹ || eum] cuius? R¹ || 15 ponat R¹ || deponet] deponat VT² || dum om. V || 16 solum duos V || 21 celsitudinis V || 22 adstetisse V || ***ponere V¹ || 23 ca vulg.] eas libri || 24 depositum R || 27 nobis om. T || 29 subscr. dat. kal. nō Bamb. II datum kls. nouembris ep. Imperatoris Iustini. prepo. anno XIII. apione uiro clarissimo ed. princ., om. rel.

95

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΚΒΙΒΑΣΤΩΝ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΙΤΙΩΜΕΝΩΝ ΚΑΙ
ΑΝΤΑΙΤΙΑΘΕΝΤΩΝ [ΚΑΙ ΔΙΚΑ-
ΖΟΜΕΝΩΝ].

Ἀυτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Ἰωάννη τῷ ἐν-
δοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν πραιτωρίων τὸ β',
ἀπὸ ὑπάτων ὀρδινάριων καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Ἐπειδὴ τὰς συκοφαντίας μισοῦμεν
καὶ πᾶσαν πολυπραγμοσύνην ἀποστρεφόμεθα, διὰ
τοῦτο τὰς τοιαύτας πράξεις τῆς ἐκ νόμον δεῖσθαι
θεραπείας ᾤθημεν. ἐδιδάχθημεν γάρ, ὡς τινες οὐκ
ἔχοντες παντελῶς οὐδεμίαν ἐναγωγήν, ἀλλὰ μίαν ἐλό-
μενοι γνώμην μετὰ τῶν τὰς ὑποθέσεις πληροῦντων
αἰτιῶνται τινάς, εἴτα καὶ βιβλία στέλλουσι, καὶ ἐπι-
εῖδαν ζημίαν ὑποσταῖεν οἱ φεύγοντες, καταλιμπάνου-
σιν αὐτοὺς καὶ ἐκδημοῦσιν ἀθεράπευτον αὐτοῖς δόντες
τὴν βλάβην. καὶ τοῦτο εἰσέτι μᾶλλον ἐπὶ τῶν ἐπ-
αρχίων ἀμαρτάνεται, κοινωρίας τῶν κερδῶν αὐτοῖς τε
τοῖς αἰτιωμένοις καὶ τοῖς τῶν ὑποθέσεων πληρωταῖς 20
γινόμενης.

5

Idem Aug. Iohanni pp. per Orientem secundo,
ex consule ordinario et patricio.

(Praefatio.) Quoniam calumnias odimus et om-
nem tergiversationem aversamur, propterea huius-
modi actus egere legitimis medelis aestimavimus.
Didicimus enim, quia quidam non habentes ullam
obligationem, sed unam statuentes voluntatem cum
his qui causas execuntur conveniunt quosdam, de-
inde libellos dirigunt, et dum damnum pertulerint
fugientes, deserunt eos et proficiscuntur incurabile
eis dantes dispendium. Et hoc adhuc amplius in
provinciis committitur, communiione lucrorum ipsis
convenientibus et causarum executoribus proficiente.

CAPUT I.

Ἴνα μὴ τοίνυν ταῦτα μέχρι παντός πλημελῆται,
θεσπίζομεν μὴ ἄλλως τοὺς ἐνάγοντας πέμπειν βιβλίον
καὶ ζημίαν ἀφοροῦν παρέχειν τοῖς ἐναγομένοις, πρὶν
ἂν ἀσφάλειαν ἐκδόντο εἰς τε τὸν φεύγοντα καὶ τὸν
τῆς ὑποθέσεως πληρωτῆν, ὡς μνηρῶν εἰσὼ δύο πᾶσι
τρόποις προκατάχονται παρὰ τῷ δικαστῇ, ἢ εἰ μὴ
τοῦτο πράξαιεν, πᾶσαν ζημίαν προσγενομένην τῷ αἰ-
τιαθέντι ἀποδιδόσκει διπλασίονα· οὐχ ὑπερβαίνουσης
τῆς ἀσφαλείας εἰς καὶ τριάκοντα χρυσῶς. 30

30

CAPUT II.

Κἀκεῖνο μέντοι τῆς προσηκούσης τυχεῖν ἐπανορθώ-
σεως δεῖ. προσήλθε γάρ τις διδάσκων, ὡς ἐν αἰτίαις

Illud quoque promereri competentem correctionem
debet. Adit enim quidam docens, quia in conven-

Nov. XCVI (Authent. XCV = Coll. VII tit. 7: gloss.) Graece extat in M et decurtata in L, c. II § 2 in B 7, 4, 1
(inde B^o Δ 26, 5 p. 227 Zach.). — Epit. Theod. 96, Athan. 5, 1. Iulian. const. LXXXIX.
c. I summarium extat Ροπ. 14, 21 (ubi corr. νεαρά 9δ' pro χδ').

XCVI.

DE EXECUTORIBUS IISQUE QUI CONVENIUNT ET RECON-
VENIUNTUR [ET LITIGANT].

Imp. Iustinianus Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio per Orientem iterum, ex consule
ordinario et patricio.

Praefatio. Quoniam calumnias odio habemus omnesque molestias aversamur, propterea huius-
modi facta remedio ex legibus egeri putavimus. Edocti enim sumus nonnullos nullam plane habentes
actionem, sed uno consilio cum iis qui causas exequentur inito convenire quosdam atque etiam libellos
mittere, et ubi rei detrimentum subierunt, relinquere eos et peregre abire, insanabili damno illis illato.
Atque hoc magis adeo in provinciis committitur, communicato lucro inter ipsos actores et causarum
executores.

I. Ne igitur haec per omne tempus committantur, sancimus, ut non aliter actores libellum mittant
et damni causam reis afferant, nisi prius cautionem praestiterint et reo et causae executori, se intra duos
menses omnibus modis apud iudicem litem esse contestaturos, aut nisi hoc fecerint, omne damnum quod
inde venerit in duplum reo restitutos; ne tamen cautio sex et triginta aureos excedat.

II. Verum illud quoque idonea correctione impertiri oportet. Adit enim nos quidam docens

2 rubr. Περὶ ἐκβιβαστῶν καὶ περὶ αἰτιαθέντων
Theod. || Περὶ Νόμος περὶ Ath. || 3 καὶ αἰτιαθέντων
index B^c τε καὶ ἀνταγιαθέντων Ath. (in indice Ath.
te om.) || 4 καὶ (τῶν add. B') δικαζομένων MB δικαζο-
μένων (om. kai) index M, om. L Ath. s || 7 ἐπάρχῳ Ath.]
ἐπάρχῳ ML || 8 *ὀρδινάριῳ ML || 10 καὶ κατὰ πᾶσαν
L || 12 post ᾤθημεν reliquam partem proemii et cap. I
om. L, lacunae nota in marg. adscripta (cf. ad 31, 32) ||
13 παντελῶς om. s || 15 καὶ om. s || 18 εἰσέτι Scrimger
ex s] εἰ ἐτι M || 23 βιβλίον] libellos s || 31 Κἀκεῖνο
μέντοι] καὶ L || 32 δεῖ om. L || τι L¹

cundo om. R || 7 exconsuli ordinario T excons. ord. R
cons. ordinar. V || 10 tergiversationem V¹ || aduersamur
RT || 11 agere V¹R¹ || legitimus V || medelus V¹ || aesti-
mauimus] oportere add. R¹ || 12 quia] q* V¹ qua R¹ ||
quidem]am (sic) V || 13 una T¹ || uolun] T¹ || 14 qui
cum causas exeuntur R¹ || 15 pertulerit RT¹ || 18 com-
mittatur R¹T¹ committantur R² || comunione V¹ || 19 pro-
ficiscente T (corr. in marg. T³) || 23 dirigere V¹ || 24 praer-
bere conuento — 25 execu] scr. R² in ras. 1 vs. || 26 dnos]
os V¹ || 27 egerit V || 28 adnienis R² || restituant R² ||
duplum] in duplum V || 29 sex et XXX aureos R] XXX
et sex aureos T vulg. scil. aureos triginta et sex V ||
32 decet om. R¹ || docens] eos add. T^a || quia] qui T¹ ||
in conuentione T

3 reconueniunt RV] reconueniuntur T vulg. || 6 se-

ἐποιήσατο τὸν ὑπεύθυνον τὸν αὐτοῦ παρὰ τινι τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ἀρχόντων, εἴτα ὁ γενόμενος ἐν εὐδυνίαις ὡς δὴ καὶ αὐτὸς τὸν ἐνάγοντα ὑπεύθυνον ἔχων παρ' ἑτέρω τούτων εἴλκεσε δικαστῆν. καὶ τι παράδοξον ἐγένετο· ἐπειδὴ γὰρ ἐκότερος ἰδίᾳ τὴν τοῦ ἐνάγοντος ἐπέχεε τάξην, ἔλειπον τὶ καὶ γελίοιοι κατὰ ταυτὸν συνέβαινον. ἅμα γὰρ εἰ βουληθεῖη τις τὴν οἰκίαν κινήσαι δίκην, εὐδύς ὁ ἀνταγισσάμενος παρὰ θάτερον τῶν δικαστῶν εἴλκεν αὐτὸν παρ' ὃν αὐτὸς ἐκλήρωσατο δικαστῆν, ἀλλήλους τε περιέλιοντες ἀθά-
1 νατα διέμενον δικαζόμενοι. Θεσπιζόμεν τοίνυν, εἰ τις ὑπεύθυνον οἶται ἔχειν τὸν κατ' αὐτοῦ τὴν αἰτίαςιν ἀποθήμενον, μὴ παρ' ἑτέρω δικαστῆν, ἀλλὰ παρὰ ταυτῷ εὐδύς ἐξ ἀρχῆς αἰτιάσθαι, καὶ τὸν αὐτὸν εἶναι δικαστῆν ἐπ' ἐκότερας ὑποθέσεως. εἰ δέ γε τυχὸν ἀπαρέσειεν αὐτῷ ὁ παρ' ὃ τὴν δίκην ἀπεκλήρωσατο δικαστῆς, ἔξῃσιν αὐτῷ καὶ τοῦτο ἐπανορθοῦσθαι. εἰσὶν γὰρ ἡμερῶν προθεσμίας ἐνδόντων ἡμῶν μετὰ τὴν τοῦ βιβλίου ποιήσιν, μεθ' ἣν δεῖ προκατα-
2 ἀρχεσθαι, ἔξῃσιν εἰσὼ τῆς εἰρημένης ἀνακωχῆς παρατηρήσθαι μὲν ἐκείνον, ἑτέρου δὲ τυχεῖν, παρ' ὃ πάλεν ὁμοίως ἐκότεραν ἀγωνίζεσθαι προσήκει δίκην, καὶ τὰς τοιαύτας τέχνας κατὰ μηδὲν γίνεσθαι, ἀλλ' ἕκαστον τοῖς οἰκείοις χορήγησαι δικαίους. εἰ μέντοι σιγήσειεν, εἴτα ὕστερον βουληθεῖη τὴν δίκην παρ' ἑτέρω δικαστῆν κινήειν, ἀνάγκη ἔχειν αὐτὸν ἀναμένειν τὸ πέρασ τῆς δίκης τῆς ἐπαγομένης αὐτῷ παρὰ τοῦ εἰς δικαστήριον αὐτὸν ἐκλύσαντος, καὶ ἐπειδὴν πέρασ ἡ δίκη λάβοι, τῆρικαυτὰ αὐτὸν τὴν οἰκίαν δίκην παρ' ἑτέρω δικαστῆν προτιθέναι, ἵνα οὕτω τὰς τοιαύτας αὐτῶν ἀνέλω-
30 μὲν τέχνας τε καὶ κατ' ἀλλήλων ἐπιτηρίας.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου δηλούμενα νόμου ἡ σὴ ὑπεροχῆ ἔργου καὶ πέρατι παραδόναι σευσάτω. Dat. k. Nov. CP. imp. dn. Iustiniani anno XIII. Apione
35 (v. c.) cons.

tionem fecit obligatum sibi apud quendam gloriosissimorum nostrorum iudicum, deinde qui factus est in conventionem tamquam et ipse actorem obligatum habens apud alium eum traxit iudicem. Et aliquid
5 inopinabile fiebat: quia enim uterque seorsum actoris obtinet officium, miserandum quiddam et risibile in idem veniebat: mox enim cum voluisset aliquis propriam movere litem, repente is qui e diverso convenerat apud alium iudicum, trahebat eum apud
10 quem ipse sortitus fuerat iudicem, et alterutros protrahentes immortally permanserunt litigantes. Sancimus igitur, si quis obnoxium arbitrator habere eum qui contra se conventionem exposuit, non apud alium iudicem, sed apud eum mox a principio convenire,
15 et eundem esse iudicem in utroque negotio. Si vero forsitan displicuerit ei apud quem litem sortitus est iudex, licet ei etiam hoc emendare. Viginti enim dierum indutias tantibus nobis post libelli transmissionem, post quam oportet litem contestari, licet intra praedictam suspensionem refutare quidem illum, alium vero mereri quod quem iterum similiter utramque
20 exerceri competet litem, et eiusmodi artes in nullo fieri, sed unumquemque proprio iure uti. Si itaque tacuerit, deinde postea voluerit causam apud alterum iudicem movere, necessitatem habere eum sustinere terminum eius litis illatae sibi ab eo qui eum in iudicium traxit, et dum finem lis acceperit, tunc eum suam causam apud alium iudicem proponere, ut ita tales eorum auferamus artes et in
30 alterutros calumnias.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem tua celsitudo operi effectuique tradere festinet. Dat. kal. Novembris CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII.
[a. 539] Apione consule.

18—21 argumentum notatur Ῥοπ. 10, 2, ubi citatur νεαρά ἐνενημοστή τετάρτη.

se aliquem sibi obligatum convenisse apud unum ex gloriosissimis nostris magistratibus, deinde eum qui reus factus esset, quippe qui et ipse actorem sibi obligatum haberet, ipsum ad alium iudicem traxisse. Atque praeter opinionem aliquid factum est: quoniam enim pro se uterque actoris locum obtinebat, res misera ei ridicula simul eveniebat. Nam simul ut suam quisque causam movere vellet, statim qui eum apud alterum iudicem reconvenerat trahebat eum ad iudicem quem ipse sortitus erat, atque ita se invicem huc illuc trahentes immortalem litem exercebant. Sancimus igitur, si quis obnoxium sibi habere putat eum qui contra ipsum causam detulit, ne eum apud alium iudicem, sed apud eundem statim ab initio conveniat, atque idem in utraque causa iudex sit. Quodsi forte displicuerit ei iudex apud quem litem sortitus est, hoc quoque ei emendare licet. Nam cum nos viginti dierum spatium post libellum missum dederimus, post quod litem contestari oporteat, licet intra dictas indutias illum quidem recusare alium vero accipere, apud quem rursus utramque litem similiter disceptare oporteat, neve eiusmodi artes ullo pacto fiant, sed suo quisque iure utatur. Si vero tacuerit ac postea demum litem apud alium iudicem movere voluerit, necesse habeat finem expectare litis sibi motae ab eo qui eum in iudicium traxit, et ubi lis finem acceperit, tum causam suam apud alium iudicem proponat, ut hoc modo eiusmodi artes eorum et insidias invicem paratas auferamus.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur tua sublimitas ad opus effectuique adducere studeat.

1 αὐτοῦ ML, corr. Scrimger || 2 ἐν] καὶ ἐν L^a || 5 ἰδίᾳ L^s] ἰδίαν M || 7 εἰ βουληθεῖη L^s] ἡβουληθήθῃ M || 11 Θεσπιζόμεν, εἰ τις inc. B || 12 αἰτίαν B² v. l. || 14 παρὰ τῷ αὐτῷ Theod. Ath. (Iul.) || παρ' αὐτῷ M LB^s || ἐξ ἀρχῆς om. B² || αἰτιάσθαι M] αἰτιάσασθαι LB || 15 δέ γε] δέ τε B² || 18 ἐνδόντων ἡμῶν] nov. LIII c. 3 § 1 || 19 προκαταρξασθαι B² v. l. || 20 ἀνακωχῆς L || 22 ὁμοίως] ὡς B¹ || 24 οἰκείοις] ἰδίους B || 25 παρ' ἑτέρω δικαστῆ τὴν δίκην B¹ || 26 αὐτὸν om. B² || τῆς δίκης] eius litis ε || 27 αὐτῷ] κατ' αὐτοῦ L || 28 λάβῃ B¹ || 31 ἐπινοίας B¹ || 33 θεῖου M^s] θεῖου ἡμῶν L || 34 subscr. om. M || dat. — cons. ε] dat. k. nuem. imp. dn. iustiniano pp. anno XIII Iul.^w (om. Iul. cett.) ἐργ. καλαρδῶν Νοεμβρίου βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ γ' ὑπάτειας Ἀπῖωνος Ath. ἐξῆσιν ἡμῶν μηνὶ νοεμβρίῳ ὑπατεία Ἀπῖωνος Theod.

1 fecit] actorem fecit T || 3 et ipse tamquam R || auctorem V || 4 apud alium eum T] apud eum alium V eum apud eum (eum del. R²) alium R eum apud alium vulg. || 5 auctoris V || 6 obtinet T¹ || 7 eum voluisset T² vulg. || conuoluisse V voluisset R¹ || 9 iudicum] iuditium R^v iudicem T vulg. || 10 quem V || alterutros R^a || 11 manserunt corr. V^b || 15 si vero] sūo V¹ || 16 displicuit V¹ || ei R² et R¹ VT || 18 indutia R¹ || 19 quas Beck || 20 inter R¹ T || praedictam suspensionem] contestationem R² || illum] alium R¹ T¹ || 21 utrumque V || 22 huiusmodi V || arcs R¹ || in illo T¹ || 23 proprio] priori T¹ || 24 deinde inde V || 25 alterum] alium T || eum — 28 proponere ser. R² in ras. 2 vv. || 26 sibi illate R² || 27 eum om. R² || 28 apud alium iudicem suam causam R² || praepone R² || 29 ut om. V || ita tales] itales R¹ || arcs R¹ || 34 subscr. dedimus ex V et Bamb. II || nou. Bamb. II || 35 CP.] con. Bamb. II, om. V || impr. dōn. libri] iusti. pp. aug. — apione consule V iua. reliquis omissis Bamb. II

GZ

ΠΕΡΙ ΙΣΟΤΗΤΟΣ ΠΡΟΙΚΟΣ ΤΕ ΚΑΙ
ΠΡΟ ΓΑΜΟΥ ΔΩΡΕΑΣ. ΕΧΕΙ ΔΕ ΚΑΙ ΑΛΛΑ
ΚΕΦΑΛΑΙΑ.

Ἐγράφη Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν
πρωτωρῶν τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων (ὀρδιναρῶν) καὶ
πατριάρχῳ.

(Προοίμιον.) Ἐπειδὴ τὰ πολλὰ τῶν ἐν τοῖς νό- 15
μοις ζητήσεων ὁρῶμεν περὶ τε τὰς πρώτας ἡμῶν
γενέσεις, τοιούτοι γάμους τε καὶ παιδοποιίας, κινου-
μενα περὶ τε τὰ τελευταῖα, ὅποιον δὴ τι τὸ τῶν βου-
λήσων τε καὶ διαθηκῶν ἔστιν, ἐννοία γέγονεν ἡμῖν
ἐναγχος πολυπραγομηῆσαι καὶ μαθεῖν, τί δὴποτε βου- 20
λόσμενος ἡμῖν ὁ παλαιὸς νόμος ἐπὶ τῶν τῆς προικὸς
συμβολαίων τὸ μὲν μέτρον τῶν πρὸς ἀλλήλους ἐν τοῖς
γάμοις συμφωνῶν ἴσον εἶναι τοῖς τε ἄρρεσι ταῖς τε
θηλείαις βούλεται καὶ τὴν ἰσότητα ταλαντεύει τῶν
ἀλλήλοις συμβαλλόντων, καὶ οὐχὶ τῷ μὲν τυχὸν τῆν 25
ἡμίσειαν δίδωσιν ἐπερωτῶν μοῖραν θάτερον δὲ τρίτην
ἢ τετάρτην, ἀλλ' ἐκ μέσης ἐκίσσας ἰσόρροπον ἑκα-
τέρωθεν ἀπατεῖ γενέσθαι τὸ συμφωνῶν, ἢ τὴν ἡμί-
σειάν φαμεν ἐφ' ἑκατέρω τῶν τῶν ἢ τὴν τρίτην ἢ τὴν
τετάρτην, ὅλοσον ἂν οἱ συμβαλλόντες βουληθεῖεν, 30
τοῦτο δὲ οὐ πολλῶ πρότερον ἐπεξήγησε τὸ καὶ αὐτῶν
τῶν διδομένων ἴσον εἶναι τὸ μέτρον, ἀλλὰ τοῖς μὲν
ἐγγύσιον ἐν χιλίοις τυχὸν ἢ διςχιλίοις χρυσοῖς ποιῆσα-
σθαι τὴν ἐπίδοσιν ἢ ἐφ' ὅποσους ἂν βουληθεῖεν, τοῖς
δὲ οὐ τοσούτων, ἀλλ' ἐπ' ἑλαττον, ὡςπερ τῆς ἰσότητος 35
ἐν ῥηματίοις μόνοις καὶ γράμμασι ψιλοῖς ἀλλ' οὐκ ἐν
τοῖς πράγμασι αὐτοῖς ἐπιζητουμένης.

Nov. XCVII (Authent. XCVI = Coll. VII tit. 8: gloss.) Graece extat in *ML*, cap. 2—5 B 29, 2, cap. 6 B 41, 7, 38. —
Epit. Theod. 97 (inde B²), Athan. 10, 6. *Julian. const.* XC.

XCVII.

DE AEQUALITATE DOTIS ET ANTE NUPTIAS DONATIONIS. HABET AUTEM ALIA
QUOQUE CAPITA.

Scripta est Iohanni gloriosissimo praefecto sacro praetorio iterum, ex consule (ordinario) et patricio.

Praefatio. Quoniam plurimas in legibus quaestiones tam de primis ortus nostri causis, hoc est nuptiis et liberorum procreatione, quam de rebus extremis, quales sunt ultimae voluntates et testamenta, motas videmus, in mentem nobis venit nuper perscrutari et cognoscere, quo tandem consilio antiqua lex in dotalibus instrumentis modum quidem mutuoꝝ pactoꝝ in matrimonio aequalem esse velit et masculis et feminis atque aequalitatem inter se contrahentium ponderet neque alteri fortasse dimidiam alteri tertiam vel quartam partem stipulari concedat, sed ex medio librans pactum utrumque aequalibꝛ exigat, id est aut dimidiam in utroque constituens aut tertiam vel quartam, quantumcumque contrahentes voluerint: neque vero illud multo prius quaesiverit, ut eorum quae dantur aequalis sit mensura, verum aliis quidem permittat in mille forte vel duo milia aureoꝝ vel quotoꝝcumque voluerint facere donationem, aliis autem non in tantum, sed in minus, tamquam si aequalitas in verbis solis et nudis litteris ac non in rebus esset quaerenda.

2 rubr. Περὶ ἰσότητος προικὸς καὶ τῆς διὰ τὸν γά-
μον δωρεᾶς, καὶ ἐτέρον κεφαλαίων Ath. Περὶ ἐπανξή-
σεως προικὸς καὶ πρὸ γάμου δωρεᾶς καὶ προνομίων
αὐτῶν B 29, 2 (cf. 5) Περὶ δικαίων προικὸς Theod. ||
4 κεφάλαια *ML* κεφάλαια: ἴτοι περὶ προνομίων τῆς
γυναικὸς καὶ τῶν ἄλλων δανεῖστων ὧν χρήμασι κτήμα
ἢ στρατεία ἐξωνθηῆναι καὶ (del. καὶ) λέγεται: καὶ τοῦ
δίδωσθαι τὴν αὐτὴν προίκα παρὰ τοῦ πατρός εἰς τὸν
δεύτερον τῆς θνητατὸς γάμου *index L* || 12 *inscr.* Ὁ ἀν-
τὸς βασιλεὺς τῷ αὐτῷ Ath. || ὑπάρχῳ *L* || 13 ὀρδινα-
ρίων *addidi cum Zachariaeo (qui ὀρδιναρῶν)* || 15 τὰ
πολλὰ *M Ath. Theod.* πολλά *L* || 17 τε *om. L* || 22 τῶν ||
τὸ *L* || 26 τρίτην || τὴν τρίτην *cum Scringero vulg.* ||
29 ἢ τὴν τετάρτην *L5* || *om. M* || 30 ὅλοσον ἂν ||
aut quantumcumque s ὅποσιν ἂν *malit Zachariae* || συμ-
βάλλοντες *M* || 31 τοῦτι *L* || καὶ *om. 5* || αὐτὸν *L1* ||
35 sq. ὡςπερ — ἐπιζητουμένης || ut — quaeretur s ||
36 ῥηματίοις *M* || ῥήματι οἷς *L1* ῥήμασι *L2*

R. DE AEQUALITATE DOTIS ET PROPTER
NUPTIAS DONATIONIS ET AUGMENTO DOTIS
ET PROPTER NUPTIAS DONATIONIS. DE PRI-
5 VILEGIO DOTIS QUOD ALIIS PRAEPONITUR
PRIVILEGIIS. UT EXCIPIANTUR HOC PRIVI-
LEGIO CREDITORES IN EMPTIONE MILITIAE.
DE DOTE REMEANTE AD PATREM ET RUR-
SUS DATA PRO EADEM FILIA SECUNDO
10 VIRO, ET DE DOTIS COLLATIONE INOPE
MARITO MORIENTE R;

Idem Aug. Iohanni pp. per Orientem secundo.

(*Praefatio.*) Quoniam plurimas in legibus quaestiones videmus et circa primas nostras natiuitates, id est nuptias et filiorum procreationes, motas et circa novissima, quale est aliquid voluntatum et testamentorum, cogitatio facta est nobis nuper perscrutari et agnoscere, quid volens nobis antiqua lex super dotis instrumentis mensuram quidem pactionum nuptialium inter alterutros aequam esse et masculos et feminas vult et aequalitatem pensat eorum qui adinvicem copulantur, non alio quidem mediam forte dat stipulari partem alteri vero tertiam aut quartam, sed ex medio trahens aequale utrumque exigat fieri pactum, aut mediam dicimus in utroque constituens aut tertiam aut quartam aut quantumcumque contrahentes voluerint, hoc autem non multum prius quaesiverit, ut ipsorum quae dantur aequae sint mensurae, sed aliis quidem permittit in mille forsitan aut in duobus milibus aureis facere dationem aut in quantumcumque voluerint, aliis autem non tantum sed et minus, ut aequalitas in verbis solis et litteris puris, sed non in rebus ipsis quaeretur.

2 qualitate *R1V* || 3 donationis] De privilegio dotis
add. T^a || et] et de *vulg.* || 4 propter *RV*] ante *T vulg.* ||
5 quod *R V*] quia *T vulg.* || praepoñitur *V*] praepoñetur *T*
praepoñetur *R²* praepoñetur *R1* || 8 de] et de *R² vulg.* ||
10 de *om. R1* || 11 moriente *Ry LXX. V* || 12 secundo
per orientem *R*, per *om. V* || 15 questionibus *T1* || 18 no-
uissimas *R1* || 19 nobis facta est *R* nobis facta est nobis
T || 20 quidem *T* || nobis] nobis *nut V* || 22 et masculis
et feminis *Beck* || 23 vult et] et *om. RT* || 24 non] et non
Beck || alio *R1T1*] alii *R2T2V* || 25 forte *T^a* || 26 quar-
tam] quartam aut quantumcumque *T^a* || aequale] equalem
VT, om. R1 || utrumque *T^a* || 27 medium *V* || 29 non] cum
R1 || 30 ut *RT2*] et *T^a om. V*, ut et *vulg.* || 31 sunt *V* ||
32 au-reis *V1* || rationem libri, corr. *Homborgk* || 33 quan-
tumcumque *R* || voluerit *R* noluerit *V* || 34 tamen *R* ||
et minus *RT*] minus *V* in minus *vulg.* || ut aequalitas]
inequalitas *R*

CAPUT I.

Τοῦτο τοίνυν πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐπαγο-
 ροῦμεν, ὥστε ἴσα τὰ ἐν ταῖς προξίν ἐναί καὶ ταῖς
 περὶ τὸν γάμον δωρεὰς τὰ τε τῶν ἐπιδοδομένων τὰ
 τε τῶν ἐπερωτήσεων σύμφωνα, καὶ τοσοῦτον μὲν πο-
 σὸν καταγράφει τὸν ἄνδρα ὅπόσον καὶ τὴν γυναῖκα,
 τοσοῦτον δὲ καὶ τὸ κέρδος ἐπερωτᾶν καὶ ἐκ τοσοῦτον
 μέρους ἐξ ὅπόσον βουλήσθαι, ἰσομεροῦς μέντοι. οὐ
 γὰρ ἂν ἄλλως ὁ τῆς δικαιοσύνης τε καὶ ἰσότητος φυ-
 λαχθεῖν λόγος, εἴπερ ἐμπορικῶς ἀλλήλους περιγράφειν
 καὶ δοκοῖεν μὲν ἴσα ποιῆσθαι τὰ ἐπερωτήματα, ταῖς
 δὲ ἀληθείαις ἄνισα μένοι τὰ ἀποτελέσματα μὴ πρό-
 τερον τῆς ποσότητος τῶν ἐπιδοδομένων τῆς αὐτῆς
 καθεστῶσης ἢ καταγέλαστος ἂν εἴη πανταχόθεν ὁ
 νόμος, εἰ ὁ μὲν γράψει διεχιλίους χρυσοῦς, ἡ δὲ γυνή
 τυχὸν ἐξακισχιλίους εἰς προῖκα ἐπιδοίη, καὶ ἐπερωτή-
 σαιεν ἀλλήλους τὸ τέταρτον τοῦ γραφέντος εἰς κέρδος
 λαβεῖν, εἶτα ἀποβάτος τοῦ κέρδους ἡ μὲν οὐδὲν ἔτε-
 ρον κερδαίνει πλὴν ἢ πεντάκοιους χρυσοῦς ἐκ τοῦ τε-
 τάρτου, ὁ δὲ χίλιους πεντακοσίους ἐκ τοῦ αὐτοῦ τετάρ-
 του, καὶ ὡς ἐν ἀνίγαμτι πολλοὶ φραίνονται τὸ τέταρτον
 θάτερον μείζον· ἐκ γὰρ ὑπόουλον δῆθεν ἰσότητος ἀπο-
 σὸς ἀνίστησι αὐτόθεν ἀποτελεσθήσεται. Τὰ μὲν οὖν
 ἐμπεροσθεν τεθειμένα προικῶν καθ' ὃν συμπεράνη-
 ται τρόπον ἐκέτω (καὶ γὰρ τὸ γενόμενον ἀγνήτων
 μένει τῶν οὐκ ἐγγυροῦντων ἐστὶ) τοῦ δὲ λοιποῦ ἐν
 πάσῃ τῇ ὑπῆκοῦ θεοπλήροισι ἴσας μὲν εἶναι τὰς ἐπι-
 δόσεις, ἴσα δὲ τὰ μέτρα τῶν κερδῶν συμφωνεῖσθαι,
 ἵνα διὰ πάντων δικαιοσύνη τε καὶ ἰσότητα τιμησώ-
 μεν. εἰ γὰρ τις μᾶλλον θάτερον πλουτοίη, ἔξεστι
 αὐτῷ δι' ἑτέρου τρόπον νομίμον καὶ ἐγνωσμένον τοῖς
 ἡμετέροις νόμοις φιλανθρωπεύεσθαι περὶ τὸν ἕτερον,
 ἀλλ' οὐ διὰ τῆς ἀνισότητος ὑποδυομένης ἰσότητα τὸ
 κέρδος μείζον θάτερον περιποιεῖν. καὶ ὁ μὲν περὶ
 τούτου νόμος οὕτω πως ἐκέτω τὴν ἑαυτοῦ δικαιοσύ-
 νην ἅπασιν ἐνδεικνύμενος.

Hoc igitur ante alia universa corrigimus, aequalia
 in dotibus esse et propter nuptias donationibus et
 ea quae offeruntur et ea quae in stipulatione dedu-
 cuntur pacta, et tantam quidem quantitatem con-
 scribere virum quantam et mulierem, tantum quo-
 que lucrum stipulari et ex tanta parte ex quanta
 voluerit, aequalis tamen mensurae. Non enim aliter
 iustitiae et aequitatis servabitur ratio, si negotiati-
 alterutros circumveniant et videantur quidem aequas
 10 facere stipulationes, pro vero autem inaequales man-
 eant effectus, non prius quantitate datorum eadem
 consistente; et irrideri videatur undique lex, si ille
 quidem conscribat duo milia aureos, mulier autem
 forte sex milia in dotem offerat, et stipulentur alter-
 15 utros quartam conscriptae in lucro percipere, pro-
 inde eveniente lucro illa quidem nihil aliud lucrabitur
 nisi quingentos aureos ex quarta, ille autem
 quingentos et mille ex eadem quarta, et tamquam in
 aenigmate multo videbitur quarta alterius quartae
 minor: ex suspecta namque velut aequalitate quanta
 inaequalitas ex hoc ipso procedit. Quae igitur prius
 exposita sunt dotalia secundum quem constituta sunt
 modum habeantur (quod enim factum est infectum
 manere impossibile est), de cetero autem in omni
 ditione sancimus aequas quidem esse oblationes,
 ipsos autem medicoria lucra pacisci, ut per omnia
 iustitiam aequitatemque honoremus. Si enim aliquis
 amplius alio dives est, licet ei per alium modum
 legitimam tamen et agnitionem nostris legibus clemen-
 20 tiam praebere alio, et non per inaequalitatem rediens
 ad aequalitatem lucrum maius alteri acquirere. Et
 haec quidem de hoc lex ita quodammodo habeat
 suam iustitiam universis ostendens.

CAPUT II.

Καὶ ἕτερον δὲ τι τῶν περὶ τὰς γαμικὰς ἐπιδόσεις
 γινομένων ἐξεωρήσαμεν τε καὶ κατεσκευάσαμεν, φρα-

Aliud quoque quod circa nuptiales oblationes fit
 inspeximus atque consideravimus, dicimus autem de

I. Hoc igitur ante cetera omnia corrigimus, ut paria sint in dotibus et donationibus propter nuptias
 pacta tam in iis quae dantur quam in stipulationibus, et tantam quantitatem vir conscribat quantam
 mulier, pariterque tantum lucrum stipuletur atque pro tanta parte pro quanta voluerint, modo aequales
 sint partes. Neque enim aliter iustitiae et aequalitatis ratio servabitur, siquidem negotiatorum modo se
 invicem circumscribant et aequales quidem stipulationes facere videantur, revera tamen inaequalis effectus
 maneat, non prius quantitate eorum quae dantur eadem constituta. Alioquin deridenda utique lex sit, si
 vir duo milia aureorum scripserit, mulier autem forte sex milia in dotem dederit, et stipulati sint invicem
 quartam partem eius quod scriptum est in lucrum accipere, deinde eveniente lucro altera altera nihil aliud
 quam quingentos aureos ex quarta parte lucretur, alter autem mille quingentos ex eadem quarta, ac velut
 in aenigmate altera quarta multo maior altera appareat: ex ficticia enim aequalitate absurda inaequali-
 tas ultro efficitur. Atque dotalia quidem instrumenta antea facta secundum quem composita sunt
 modum se habeant (neque enim fieri potest, ut quod factum est infectum maneat); in posterum autem per
 universam ditionem nostram sancimus pares et dationes esse et lucrorum mensuras componi, ut per
 omnia iustitiam et aequitatem colamus. Si quis enim altero ditior est, licet ei per alium modum legitimum
 nostrisque legibus probatum liberalitatem erga alterum exhibere, neque vero per inaequalitatem quae
 aequalitatem simulat maius lucrum alteri impertire. Atque lex ea de re ita se habeat, quae iustitiam suam
 omnibus demonstrat.

II. Sed aliud quoque quid eorum quae de nuptialibus donationibus fiunt spectavimus et considera-

3 περὶ τῶν γάμων L || 7 ἰσομέτρους L || 9 εἴπερ Mε] εἴπερ μὴ L || 11 μένοι Haloander ex ε] μένει ML || 12 ἐπιδοδομένων Haloander || 13 ἦ] et ε || 18 τοιακο-
 σίους L || 21 ἀποσπας] quanta (i. e. ὁπόση?) ε || 24 ἀγνή-
 των ML || 27 ἴσα δὲ τὰ μέτρα τῶν κερδῶν συμ-
 φωνεῖσθαι] ipsos autem medicoria (i. e. τὰ μέτρια)
 lucra pacisci ε || 30 νομίμον καὶ ἐγνωσμένον] legitimum
 tamen et agnitionem ε || 31 περὶ om. L || 32 ὑποδυομένης]
 rediens (i. e. ὑποδυόμενον?) ε || 36 Ἀλλὰ καὶ ἕτερον τι
 τῶν inc. Bf, Ἐτερόν τι τῶν inc. Bf

1 rubr. De exaequatione dotis et propter nuptias don-
 ationis RT mg. (ex Iul.) || Hoc V || corrigemus T¹ || 3 in
 stipulationem vulg. || 4 et tantam] et om. V || 7 tm RT^a ||
 8 negotiave R¹ negotia V || 9 aequales T² || 11 quan-

titatem R^a quantite V¹ || 12 et R] om. VT vulg. aut
 Beck || si] ut si V || 14 stipulantur T¹ || 15 conscripti
 Contius || lucro] libro T¹ || 16 veniente V || lucretur
 T¹ || 18 et tamquam — 20 aequalitate scr. R² in ras. 1 vs. ||
 19 enigmatic R² || quanta V^a || quartae iniuria delendum
 censet Osenbruggen || 20 ex] et ex R² || suscepta RT ||
 *uel aequalitate V vulg., inaequalitate T¹ aequalitate R²
 T² || quanta] inepta Contius || 21 inaequalitas V¹ || 22 quem]
 quae V || 23 faciuntum R^a || infectum manere infectum
 R¹ || 24 autem om. V || 25 ditione R || 27 aliquis] ali-
 quis alius T^a || 28 diuis R¹ || 29 tm RT || 30 alio R²
 V¹ T¹ || alii R² V² T² vulg. || non om. V || rediens ad aequa-
 litatem om. V || 32 haec] hoc V || 36 quoque circa nuptia-
 les quod V¹ quod circa nuptiales quoque V³ || quod]
 qui T¹ || alii R² oblationes] donationes T², om. T¹

μὲν δὲ τὸ περὶ τῆς ἐπανξήσεως. ἐπειδὴ γὰρ καὶ τοῖς
 πρὸ ἡμῶν νομοθέταις καὶ ἡμῖν αὐτοῖς τὰ περὶ τῶν
 ἐπανξήσεων εἰρηται, πολλὰ δὲ παρ' ἡμῶν περὶ τῶν
 τοιούτων καὶ οὐδὲ ἀριθμηθῆναι ὄραδια κὰν τούτοις
 πρὸς τὸ παλαιὸν περιφουρήται, τὰς ἐπινοούμενας
 παρὰ τινων περιγραφὰς ἀναγοῦντες καὶ καθαρὰν τὴν
 δικαιοσύνην φυλάττεσθαι βουλόμενοι κἀκεῖνο ἐπανορ-
 θοῦμεν. προνόμιον γὰρ δεδώκαμεν ταῖς προίξιν, ὥστε
 κατὰ τῶν πρεσβυτέρων ὑποθηκῶν ἔχειν τιμωτέρα
 δίκαια, ὅσα τῶν συμβαλλόντων τοῖς ἀνδράσι ταῖς αὐ-
 τῶν πιστευσάντων περιουσιαῖς, ἀλλ' οὐ ταῖς τῶν γυ-
 ναικῶν τῶν ἐ ἰσως τότε μὴδὲ ἡροσμεμένων τοῖς ἐν-
 προσθεν συμβάλλουσιν. δεδώκαμεν δὲ ἀδειαν (τοῦτο
 δὴ τὸ παλαιόν) καὶ ἐπανξήσεις ποιεῖν ἐφέντες καὶ τῶν
 ἀνδρῶν καὶ τῆς γυναίκαι, εἴτε ἀμφοτέρω βουληθεῖεν εἴτε
 καὶ τούτων θάτερος ποιεῖσθαι τὴν ἐπανξήσιν. Πρῶ-
 των μὲν οὖν ἐκεῖνο θεασίζομεν διὰ τὸ μὴ τινα γίνε-
 σθαι περιγραφὴν, εἴπερ ἐπανξήσεις βουληθεῖεν τὴν
 προίκα ἢ τὴν διὰ τὸν γάμον δωρεάν, μὴ ἐξείναι τῶ
 μὲν τοῦτο ποιεῖν τῶ δὲ ἐπὶ τῶν προτέρων μένειν, 20
 ἀλλ' ἐκάτερον ποιεῖσθαι πάντως τὴν ἐπαύξῃσιν, καὶ
 μὴ ἐν αἰρέσει καθὰ πρότερον ἀλλ' ἐν ἀνάγκῃ τὸ
 πρᾶγμα καθεστάναι, πάντως μὲντοι ποσότητος ἴσης,
 τοῦτο ὅπερ καὶ ἡ τοῦ ἡμετέρου λέγει πατρός διὰτάξις.
 καὶ ἵνα μὴ συμβαίη τὴν ἐπανξήσιν οἴκ αὐταῖς γίνε-
 σθαι ταῖς ἀληθείαις ἀλλ' ἐσχηματισμένην, καὶ μάλιστα
 ἐπὶ τοῦ μέρους τῆς γυναίκας, ἵνα τοῖς τοῦ ἀνδρός
 δανεισῶς περιγραφῆται τὸ προνομίον χρωμένη, εἰ μὲν
 ἔμοιρον ἐκατέρωθεν ἀκίνητα πράγματα, κάλλιον ἐν τοῖς
 ἀκινήτοις γίνεσθαι τὴν ἐπίδοσιν, ὅπως ἂν εἴη δὴλόν 30
 καὶ ἀναμφισβήτητον, τί μὲν τὸ ἐξ ἀρχῆς ἦν, τί δὲ
 ὕστερον προσγένονεν. εἰ δὲ οὐχ ἐκατέρωθεν ἀκίνητα
 πράγματα εἴη, τὴν μὲν γυναῖκα πάντως διὰ ἀκινήτων
 πραγμάτων ποιεῖσθαι τὴν ἐπανξήσιν, ἵνα καὶ ἡ προίξ
 καὶ ἡ ἐπαύξῃσις ὁμοίως ἔχοι κατὰ τῶν πρεσβυτέρων 35
 δανεισῶν τὸ προνόμιον πανταχοῦθεν ἀναμφισβήτητον
 τῆς προσθήκης οὐσίας, ὁ δὲ ἀνήρ καὶ ἐν κινήτοις ποι-

augmento. Quia enim et (ab) ante nos legislatoribus et a nobis ipsis de augmentis dictum est, plurima autem a nobis et non facile numeranda etiam in his super antiquitatem philosophata sunt, adinventas
 5 ab aliquibus circumscriptiones perimentes et puram iustitiam servari volentes et illud corrigimus. Privilegium enim dedimus dotibus, ut contra antiquiores hypothecas habeant honorabiliora iura, utpote dum contrahentes cum viris eorum credant substantiis et non mulierum et quae forte tunc neque compete-
 10 bant his qui prius contraxerunt. Dedimus autem licentiam (hoc videlicet quod antiquitus) et augmenta facere permittentes et viro et mulieri, sive ambo voluerint sive etiam horum alter celebrare augmen-
 15 tum. Primum quidem illud sancimus, ne aliqua fiat circumscriptio, sive augere voluerit dotem aut propter nuptias donationem, non licere alio quidem facere alio autem in prioribus manere, sed utrumque celebrare omnino augmentum, et non in electione sicuti prius sed in necessitate causam consistere, omnino tamen quantitate aequali, hoc quod etiam nostri patris dicit constitutio. Et ne contingat augmentum non ipsa fieri veritate sed schematicum, et maxime in parte mulieris, et viri creditores circumscribat privilegio utens, si quidem habuerint utrimque im-
 20 mobiles res, melius est in immobilibus fieri oblationem, quatenus sit palam et indubitatum, quid quidem ab initio fuit, quid autem postea additum est. Si autem non utrimque immobiles res fuerint, mulierem omnino per immobiles res celebrare augmentum, ut et dos et augmentum similiter habeat adversus antiquiores creditores privilegium undique indubitato augmento existente, vir autem etiam in rebus mo-

16 Πρῶτον μὲν οὖν ... 472, 18 γινόμενων ex B habet B² II 30, 2 p. 574 Zach.

vimus: de augmento dicimus. Quoniam enim et ab iis qui ante nos fuerunt legislatoribus et a nobis ipsis de augmentis dictum est, multa vero a nobis in eo genere quaeque numerari haud facile possunt in his quoque praeter antiqua illa investigata sunt, fraudes a quibusdam excogitatas sublaturi et puram iustitiam custodiri volentes illud quoque emendamus. Privilegium enim dotibus dedimus, ut adversus antiquiores hypothecas potiora iura habeant, quippe cum ii qui cum viris contrahunt substantiis ipsorum fidem habeant nec vero substantiis mulierum, quae forte tum ne coniunctae quidem fuerint iis qui antea contraxerunt. Dedimus autem licentiam (id quod antiquitus valuit) etiam augmenta facere et viro et mulieri permittentes, sive uterque sive alteruter horum augmentum facere velit. Primum igitur, ne quae fiat circumscriptio, illud sancimus, si quis augere voluerit dotem vel donationem propter nuptias, non licere alteri id facere alteri in prioribus manere, sed utrumque omnino augmentum facere, neque in arbitrio quemadmodum prius, sed in necessitate rem versari: ut lumen utique quantitas aequalis sit, id quod etiam patris nostri constitutio dicit. Ac ne augmentum contingat non re vera fieri sed simulatum, et maxime ex parte mulieris, ut creditores viri circumscribat privilegio utens, siquidem ab utraque parte res immobiles habeant, praestat in immobilibus fieri donationem, quo manifestum et indubitatum sit, quid ab initio fuerit, quid postea accesserit. Sin autem non ab utraque parte res immobiles sint, mulier quidem omnino per res immobiles augmentum faciat, ut et dos et augmentum similiter contra antiquiores creditores privilegium habeat, cum adiectio ab omni parte indubitata sit; maritus vero etiam in mobilibus augmentum faciat:

1 αὐξήσεως LB¹ || 2 νομοθέταις om. L || 3 περὶ τῶν τοιούτων om. ε || 6 παρὰ τινος L || 8 δὲδωκεν L. Cf. Cod. S, 17, 12 || 9 κατὰ ML⁵ || καὶ B¹ καὶ κατὰ B¹ || 10 συμβαλλόντων L || 12 τῶν γε — μὴδὲ ἡροσμεμένων] et quae — neque competeabant ε || 13 συμβαλλουσιν M || 14 καὶ ἐπανξήσεις] Quae sequuntur (471, 14 — 475, 22) in M foliis archetypi turbatis hoc ordine sese excipiunt: γίνεσθαι παρ' αὐτῶν — οὐ μόνον 472, 13 — 473, 15 (2) ποιεῖν ἐφέντες — τὰ τῶν ἐπανξήσεων 471, 14 — 472, 13 (1) τῆς παύδος — μὴ πλείον 474, 21 — 475, 22 (4) οὐδὲ εἰς γίνεται — ἀφικνουμένης γάμου 473, 16 — 474, 21 (3). Nimirum in exemplari ex quo M descriptus est binionis foliorum paria interius et exterius locum mutaverant, ut folia complicata 123A ita ligarentur 2143 (aliter rem nec vero recte explicat Zachariae) || ἐφέντες ML] ἐφέντες B¹ (ἐφέντες Scrimgero, B¹) || 16 καὶ LB⁵ || M || θάτερος LB] ἕτερος M || 18 εἴπερ] sive (i. e. εἴτε?) ε (εἴτε coni. Heimbarh) || βουληθεῖεν Zachariae] βουληθείη libri || 23 ποσοῦτ' (ποσότῃ L²) ἴσως L || 24 διὰτάξις] Cod. 5, 3, 19 || 29 πράγματα ἀκίνητα B¹ v. L || 34 ἵνα

om. M^a || 35 ἔχη B¹] ἔχει MLB¹ || πρεσβυτέρων MLB⁵] προτέρων cum Scrimgero vulg. || 37 ποιεῖτο B² v. l.

1 ab ante nos vulg.] ante nos R¹ VT¹ ante nos a R² T² || 3 numeranda T^a etiam] et V || 4 his quae super T² filosofata V filosofata T phylosophata R || 5 ab om. R || circumspectiones V || 7 ut] et R¹ T, om. V¹ || 8 habebant honorabilia T¹ || iura om. R¹ || 10 et quae] et del. Beck || 11 autem] autem hoc R¹ || 13 permittente R¹ || 14 eorum T || 15 aliqua] alia V¹ || fiat] sit T || 16 sive] s. Beck || augeri V agere R¹ || 17 et 18 alii R² V² T² vulg. || 19 non intellectione R || 20 sed] et R || necessitatem V || 21 tm R¹ || etiam om. V || nostris RT^a || 24 et viri] leg. ut viri? || 25 utrimque V vulg.] utrique RT, s. v. V³ || 26 melius est in om. R¹, est in om. V, in om. T¹ || 27 quid quidem T¹] quod quidem V vulg. quidem quod RT² || 28 quid VT¹] quod RT² vulg. || aditum R || 29 autem non (non erasum) s. v. R², om. R¹ || utrique V³ || res non fuerint R || 31 ut et dos et augmentum om. T¹ || habeant V autem habeat T¹ || 33 vir] ἄ (i. e. ubi) RV¹ || etiam] etiamsi V³

είσω τὴν ἐπαύξειαν· οὐδὲν γὰρ ἐντεῦθεν ἀναφέρεται βλάβος. εἰ δὲ ἡ γυνὴ ἀκίνητον οὐκ ἔχουσα περιουσίαν ἐν κινήτοις γράψει τὴν ἐπαύξειαν, ἴσω τὸ προνομίον οὐκ ἔχουσα εἰ μὴ ἐπὶ τῆς ἀρχαίας μόνῃ προικὸς, οὐ μὴν ἐπὶ τῆς ἐσχηματισμένης ἴσως ἐπαύξεως. τὸ μὲν γὰρ ἐξ ἀρχῆς γενόμενον ὡς ἐπίπαν ἀνυποπίπτον ἐστὶ, τὸ δὲ ὕστερον προσηυτεχνούμενον τὴν κατὰ τῶν δανειστῶν αὐτόθεν εἰσαγεῖ μελέτην, καὶ βλάπτεσθαι τοὺς ἀνθρώπους ἐκ τοῦ παρ' ἡμῶν ταῖς προικεῖ δεδομένου προνομίου κατ' οὐδένα τρόπον βουλούμεθα. εἰ 10 δὲ οὐκ εἴη κατὰ τὸ ἀνδρὸς χρέος οὐδὲν οὐδὲ ὑποῖα τῆς κατὰ τῶν δανειστῶν περιγραφῆς, τότε καὶ ἐν χρήμασι καὶ ὡς βούλονται τὰ τῶν ἐπαυξήσεων γίνεσθαι παρ' αὐτῶν, ἐκατέρωθεν μέντοι τῆς ἐπαυξήσεως καὶ οὕτω γινόμενης καὶ τὸ ἴσον ἐχοῦσης, ἵνα τὴν ἰσό- 15 τητα φυλάξωμεν. ποία γὰρ ἂν εἴη περιγραφῆς ὑποῖα, τοῦ ἀνδρὸς ἵπενδύονου μηδενὶ καθεστῶτος καὶ διὰ τοῦτο τῶν ἐπαυξήσεων ἀπραγμόνως γινόμενης;

CAPUT III.

Τούτοις ἀκόλουθόν ἐστι κἀκείνο διορισθῆναι ἐπὶ θέμασι τοιούτοις ἀμφισβητηθέν. ἴσμεν καὶ τῶν προ- 20 σβυτέρων δανειστῶν τινὰς ὑποθήκας περιγίνεσθαι νεωτέρας οὐσας ἐκ προνομίου ὑπὸ τῶν νόμων αὐταῖς δεδομένων, ὅον ὅποτε τις οἰκίους χρήμασι παρασκευάσει ναὺν ἢ ὤνηθῆναι ἢ κατασκευασθῆναι ἢ ἐπιμεληθῆναι, ἢ οἰκίαν τυχόν οἰκοδομηθῆναι, ἢ ἀγρὸν ἢ τι 25 τῶν ἄλλων· ἐπὶ γὰρ τούτων ἀπάντων κυριώτεροι καθεστῆσαν οἱ μεταγενέστεροι δανεισταί, ὧν τοῖς χρήμασιν ἐκτίθη ἢ ἀνευῶθη τὰ πράγματα, τῶν πολλῶν προσβυτέρων. ἐξητήθη τοίνυν, εἰ γυνὴ προτεινομένη τὸ προνομίον τὸ ἐπὶ τῆς ἀρχαίας προικὸς ἢ τῆς προ- 30 αυξήσεως (ἐν ᾧ καὶ αὐτῇ φυλάττεται τὸ προνομίον κατὰπερ ἔμπροσθεν εἰρηται) εἴτα τῶν προτέρων βούλοιο κρατεῖν δανειστῶν, ἔλθαι δὲ καὶ ἕτερος δανειστής, μεταγενέστερος μὲν προτεινόμενος δὲ τὸ τοῖς

libibus faciat augmentum; nulla enim hinc oritur laesio. Si autem mulier immobilium habens rerum substantiam in rebus mobilibus scribat augmentum, sciat privilegium non habituram nisi in antiqua sola 5 dote, non in figurato existente augmento. Quod enim ab initio factum est, in toto sine suspicione est; quod autem postea machinationem est, contra creditores hoc ipso introducitur meditationem, et laedi homines ex dato a nobis dotibus privilegio nullo volumus modo. Si vero non fuerit debitum contra virum ullum neque suspicio contra creditores circumventionis, tunc et in pecuniis et ut volunt augmentum fiat ab eis, utrimque tamen augmento etiam sic faciemus. Quae enim erit circumventionis suspicio, viro obligato nulli existente et propterea augmentis sine tergiversatione factis?

His consequens est et illud decernere in casibus huiusmodi dubitatum. Novimus et antiquioribus creditoribus aliquas hypothecas praepioni iuniores existentes ex privilegiis a legibus datis, quale est quando aliquis propriis pecuniis procuraverit navem comparare aut fabricare aut reparare aut domum forsan aedificare aut etiam emi agrum aut aliquid horum: in his enim omnibus priores existunt posteriores creditores, quorum pecuniis empta aut renovata res est, his qui etiam multum antiquiores sunt. Quaesitum est igitur, mulier praetendens privilegium super antiquam dotem et augmentum, in quo et huic servatur privilegium, sicuti praedictum est, si prioribus voluerit praeponi creditoribus, veniat autem et alter creditor, posterior quidem praetendens autem pe-

c. III 26—28 ἐπὶ γὰρ τῶν τοιούτων ἀπάντων — τῶν πολλῶν προσβυτέρων et 473, 9—11 πολλὰ γὰρ βουλευόμενοι — προνομίῳ ex B citat Tractatus de creditis § 3 (Heidelb. Jahrbücher 1841, 2 p. 545) = Prochiron auctum paratitl. 24 p. 423 Zach. — Summam Ath. repetunt paratitla ad Ath. 15 § 16.

neque enim ullum inde damnum oritur. Quodsi mulier bona immobilia non habens in mobilibus augmentum scripserit, sciat se privilegium non esse habituram nisi in sola pristina dote, nec vero in augmento forte simulato. Quod enim ab initio factum est plerumque suspicione caret, quod vero postea per machinationem adicitur, insidias creditoribus factas ultro adducit, neque ullo pacto homines iniuria affici ex privilegio dotibus a nobis dato volumus. Si vero nullum sit debitum viri neque suspicio fraudis creditoribus factae, tum et in pecunia et prout velint augmenta ab iis fiant; ab utraque tamen parte augmentum sic quoque fiat et parem quantitatem habeat, ut aequalitatem servemus. Quae enim fuerit fraudis suspicio, cum maritus nemini obligatus sit et propterea augmenta sine negotiis fiant?

III. His consequens est illud quoque definire de quo in huiusmodi casibus dubitatum est. Scimus etiam antiquioribus creditoribus quasdam hypothecas licet posteriores ex privilegiis a legibus illis concessis praeferri, veluti cum quis sua pecunia navem curaverit vel emendum vel extruendum vel rescindendam, vel domum forte aedificandam, vel agrum (comparandum) vel quid aliud: in his enim omnibus posteriores creditores, quorum pecuniis res comparatae vel renovatae sunt, potiores sunt iis qui multo sunt antiquiores. Quaesitum igitur est, si mulier praetendat privilegium antiquae dotis vel augmenti (quatenus huic quoque servatur privilegium, sicut modo dictum est) itaque prioribus creditoribus praestare velit, veniat autem alius quoque creditor, qui etsi posterior sit, praetendat pecunia sua emptam vel paratam

1 οὐδὲ B^s v. l. || 2 βλάβη (v. l. βλάβης) B^s || εἰ] ἢ B¹ || ἢ om. B^s || οὐκ om. ε || 4 ἐπὶ τῆς ἐπ' ἀρχαίας M || 5 ἐπὶ τοῖς ἐσχηματισμένοις L¹ || ἴσως] existente (i. e. οὐσης?) ε || 6 γὰρ om. B¹ || γινόμενον B¹ || 7 προσηυτεχνούμενον LB] ἐπιτεχνούμενον M machinationem ε || 9 ἐκ om. B^s v. l. || διδομένον L, v. l. B^s δεδωρημένον B¹ || 12 τῆς BL(ε) τίς M (τινὸς coni. Zachariae) || 13 ὡς] οὐς B^s || τὰ τῶν ἐπαυξήσεων] augmentum ε || γινέσθαι (γενέσθαι L¹ B¹) LB || 14 γινόμενης τῆς ἐπαυξήσεως καὶ οὕτως B¹ || 15 καὶ LBε] om. M || γενομένης B^s v. l. || 16 ποία — 17 ἀνδρὸς om. L || εἴη τῆς περιγραφῆς cum Scrimgero vulg. (B¹) || 21 παραγίνεσθαι L^s || 22 αὐταῖς om. ε || 23 διδομένον B¹ || τίς] τοῖς L || χρήμασι] χρήμασι τίς L || παρασκευάσει LBε] κατασκευάσει M || 24 ἢ ὤνηθῆναι] ἢ om. ε || 25 ἢ ἀγρὸν MLB] aut etiam emi agrum ε, unde κτηθῆναι add. Haloander, B¹ (cf. 473, 20) || 26 τῶν ἄλλων] horum ε || 28 ἐκτέθη M || 29 εἰ] ἢ L¹, ε (cf. ad 32) || 30 τὸ ἐπὶ — 31 προνομίον om. L || 32 εἰρηται ἔμπροσθεν B¹ || εἴτα] si ε

1 nullam R nulli V || hic T¹ || oritur Val.] orietur RT vulg. || 2 sin R || rerum habens T, leg. (non) habens rerum? || 4 sole T¹ || 5 in RT² vulg.] om. VT¹ || 7 contra om. R¹ || 8 introducit T¹ || 9 dotibus] in dotibus T || 11 illum R || 12 voluerit T¹ || augmentum cet.] mentum — 16 nulli exi] scr. R² in ras. 2 vv. || 13 utriusque T¹ utroque R(2) || aumento R || etiam R V] om. T vulg. || 15 circumventioni V¹ || 16 nullo V¹ T¹ || existenti libri || et om. R || 17 tergiversatione T¹ || facta V¹ || 19 rubr. De privilegio dotis RT in marg. (ex Jul.) || is V¹ || in] quod in R² T || 21 aliquas om. V et aliquas T¹ || praeponi V³ vulg.] praepone RV⁴ T || minores R¹ || 22 quando aliquis quale est V¹ || 23 procuraverit R || 24 donum R || 25 etiam] et R¹ || 27 aut] autem V^s || 28 multum om. V || 29 super antiquam (superatiquam V¹) dotem Val.] super antiqua dote RT vulg. || 30 et om. R¹ T¹ || augmento vulg. || *hic libri, hoc vulg. || 32 voluerit RV || 33 creditoribus R¹ || posterior] et posterior V

χορήμασι τοῖς αὐτοῦ ἐωνήσθαι ἢ περιποιῆσθαι ἢ ναῖν ἢ οἰκίαν ἢ ἄγρον καὶ προσήκειν αὐτὸν ἐπὶ τοῖς τοῖς πράγμασι τοῖς διὰ τῶν αὐτοῦ χρημάτων κηθεῖσιν ἢ περιποιηθεῖσιν ἔχειν τὸ εἰρημένον προνομίον, πότερον δὲ τὴν προῖκα καὶ τῶν τοιούτων προτιμῶσθαι ἢ τῶν μὲν ἄλλων χρηστέιν δανεϊστῶν, ὅσοι μὴ τοιαῦτα προτείνονται, τοῖς δὲ παραχωρεῖν, ἐπειδήπερ ἐκ τῆς αὐτῶν περιουσίας τὸ πᾶγμα περιεργόμε. πολλὰ τοίνυν ἐπὶ τοῖς βουλευσάμενοι οὐκ εὐρομεν τὴν γυναῖκα δικαίαν οὖσαν παραχωρήσαι ἡμῶν τοιούτων προνομίον. ἐρωτῶμεν γὰρ τὸ ἐκ τοῦ πράγματος ἄποτον, ὅτι ταῖς μὲν οὐκ ἐν γενομέναις γυναῖξιν ἐκ τοῦ οἰκείου σώματος προσέρχεται πόρος καὶ ἀπόρσιον ἐντεῦθεν, ταῖς δὲ εὐ τετραμμέναις καὶ ἐντάς τε καὶ τὴν οὐσίαν εἰς ἀνδρὸς ἀγαγοῦσαι οὐ μόνον οἰδὲ εἰς γίνεται πόρος παρὰ τῶν κακῶς διαγινόμενων ἀνδρῶν, ἀλλ' ἡδὴ καὶ ἐλαττοῦσθαι* καὶ ἔστιν αὐταῖς ἐπιτι οὐδεμία, ὥστε κατὰ ταῦτα βουλόμεθα, κἂν εἴ τις ἄγρον δόξειε δῆθεν ἄλλον χορήμασι ἀνήσασθαι κἂν εἰ τις οἰκίαν ἀναγεῶσαι ἢ καὶ χωρίον, μὴ δύνασθαι τὰ τοιαῦτα προνομία ταῖς γυναῖξιν ἀντιτίθεσθαι. τὸ μὲν γὰρ ἀσθενὲς τῆς γυναικείας φύσεως καὶ σφόδρα ἐπιστάμεθα καὶ ὡς εὐκόλως περιγραφῆαι γίνονται κατ' αὐτῶν, ἐλαττοῦσθαι δὲ αὐταῖς τὴν προῖκα κατ' οὐδὲνα συγχωροῦμεν τρόπον, ἱκανὸν ὄν ὅτι τῶν κερδῶν ἐκπίπτουσαι, εἶγε προγενέστερα τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς εὐρεθεῖν, καὶ ἱκανόν τε καθέστηκεν αὐταῖς ἢ ἐντεῦθεν ζημία, οὐ μὴν αὐτὰς βουλόμεθα καὶ περὶ αὐτὴν τὴν προῖκα κινδυνεύειν.

cunius suis emptam aut reparatam navem aut domum aut agrum, et competere eum in his rebus quae eius pecuniis emptae aut reparatae sunt habere praedictum privilegium, utrum oportet dotem etiam talibus praeponi an aliis quidem praevalere creditoribus, quicumque non talia praetendunt, his autem cedere, quoniam ex eorum substantia res adquisita est. Plurimum igitur super his cogitantes non invenimus mulierem iuste existentem cedere alicui tali privilegio. Videbamus enim quae causae absurditas est, quia aliquis quidem fornicantibus mulieribus ex proprio corpore advenit quaestus et vivunt ex hoc, adversantibus autem et semet ipsas atque substantiam ad virum introductibus non solum nullus fit quaestus a viris male degentibus, sed etiam minuuntur et spes eis nulla sit. Unde secundum haec volumus, ut etsi quis domum renovasse aut etiam agrum, non possit talia privilegia mulieribus opponere. Infirmiorem namque muliebris naturae et satis novimus et quia facile circumventiones fiunt adversus eas, minui autem eis dotem nullo sinimus modo: sufficit quia lucris cadunt, etsi prior antenuptialis donatio inveniat, et sufficiens quoddam extet eis ex hoc damnum, non etiam eas volumus et circa ipsam dotem periculum sustinere.

CAPUT IV.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ τοιαῦτα τινες προσελεύσεις ἡμῶν γέγονασιν, ὡς τινες τοῖς ἑτέρον στρατεύοντα χορήμασι καὶ δεῖ τοὺς εἰς ταῦτα δανεϊστας τὰς αἰτίας προτιμῶσθαι, θεοπίζουμεν, εἰ τις ταῖς ἀληθείαις δοίη χρυσίον προσάσει στρατείας ἢ τοῦ στατοῦτον γενέσθαι τὸν παῖδα ἢ κατ' ἄλλας τινας τοιαύτας αἰτίας,

Quia vero et huiusmodi quaedam aditiones nobis factae sunt, eo quod quidam aliorum militant pecuniis et oportet eos qui in has crediderunt causas praeponi, sancimus, si quis vere dederit aurum occasione militiae sive statutum fieri vel pro aliis quibusdam talibus causis, et expressim hoc ipsum inscri-

c. IV Ἐπειδὴ τοιαῦτα προσελεύσεις γέγονασιν ἡμῶν — 474, 4 παραχωρεῖν τὴν γυναῖκα ex B citat Tract. de creditis l. l. = Prochiron auctum l. l. — Summam Ath. repetunt paratilla Ath. 14 § 8, 15 § 16.

esse navem vel domum vel agrum, atque par esse ipsum in illis rebus pecunia sua emptis vel refectis praedictum privilegium habere, utrum dotem etiam his praeponi oporteat an reliquis quidem creditoribus, quicumque haec talia non praetendunt, potiore esse, his vero cedere, quoniam ex ipsorum substantia res parata est? Multum igitur de his meditati intelleximus non par esse mulierem eiusmodi privilegio cedere. Videbamus enim rem esse satis absurdam, quod inhonestis mulieribus ex corpore suo quaestus paratur caeque inde vitam sustentant, bene educatis autem quaeque se ipsae et substantiam suam ad virum conferunt, non solum nullus a viris male se gerentibus quaestus fit, sed etiam damno afficiuntur neque ulla iis spes relinquunt. Itaque secundum haec volumus, vel si quis alterius pecunia agrum forte emisse vel si domum vel etiam praedium renovasse videatur, ne liceat eiusmodi privilegia mulieribus opponi. Nam infirmitatem muliebris naturae probe novimus, et quam facile circumventiones fiant contra eas; imminui autem dotem iis nullo modo patimur, cum sufficiat eas lucris exui, si modo illa privilegia priora donatione propter nuptias inveniantur, sique iis sufficiens damnum quod inde oritur, neque vero eas volumus etiam de ipsa dote periclitari.

IV. Quoniam autem etiam huiusmodi quaedam interpellationes nobis factae sunt, quosdam aliorum pecunia militare eosque qui in has causas crediderunt praeponendos esse, sancimus, si quis revera militiae causa vel ut filius fiat statutus vel ob alias eiusmodi causas mutuum pecuniam dederit, atque diserte

1 περιποιεῖσθαι B¹ || ἢ ναῖν || ἢ om. ε || 5 δεῖ post τοιούτων coll. B¹ || τῶν τὴν L || 10 δικαίαν οὖσαν om. Tract. de creditis || 11 τοιούτων προνομίῳ M⁵, Tract. de creditis || τοιούτων προνομίον L τοιούτων προνομίον B¹ τοιούτων προνομίον B¹ || ὁρῶμεν L² * ῥῶμεν L¹ || 12 ταῖς μὲν] aliquis quidem ε || 13 προσέρχεται M⁵ || προέρχεται LB || 14 ταῖς δὲ εὐ τετραμμέναις] adversantibus autem (i. e. τετραμμέναις?) ε || αὐτὰς τὲ L || 15 ἀνδρας B¹ || 17 ἡδὴ om. ε || 19 ἄλλου] τοῖς αὐτοῦ Osenbruggen male || 20 χορίον] κτήσασθαι supplendum censet Zachariae (cf. ad 472, 25) || 23 περιγραφῆαι εὐκόλως B¹ || 25 ὄν B¹ || 26 εἶγε LB] εἶτε M etsi ε, unde εἰ καὶ GEHeimbach prolegg. ad Athan. p. XCI (κἂν προτερεῖται κατὰ τοὺς χρόνους ἢ αὐτῆ δωρεᾶ Ath.); cf. Cod. S. 17, 12 § 8 || προγενέστερα MB] προγενέστερόν τι L || προγενέστερα τὰ Heimbach (cf. 5) || 27 ἱκανῆ τίς L || 30 Ἐπειδὴ — 475, 24 ζευγνύτα om. B¹ duobus foliis excisis || καὶ om. L^a || 33 εἰ τι L || 35 τὸν παῖδα M, Tract. de creditis] om. LB⁵ (ἐάν τις δανεῖται ἐπὶ τῷ τὸν ἄνδρα ἢ τοὺς παῖδας αὐτῆς στρατευθῆναι Theod.) || αἰτίας

τοιαύτας Tract. de creditis
2 et Beck] aut libri || 3 aut] et V || 7 adquisitum R¹ || 9 iustam Contius || 11 aliquis] leg. aliis? || 13 adversantibus] bene versantibus Beck || substantias RT || 14 introductibus V² vulg.] introductet. V¹ introduct RT² introductet T¹ || sit RT] sit V vulg. || 15 agentibus V || 16 eius R¹ T || sit] leg. est? || *secundum haec unde volumus R² VT secundum hoc volumus, om. unde R¹ || 17 ut V] om. RT || hiatum notari; supplendum fere ut etsi quis (agrum videatur forsitan alterius pecuniis emisse et si quies) domum renovasse || renovasset V² vulg. || 19 naturae muliebris T || 21 eas om. R¹ || 22 sufficit] enim add. T² vulg. || 23 quodam V qui-dam T¹ || leg. extat vel existit? || 30 rubr. De privilegiis creditoris (dotis creditoris T^o datis creditoris R) qui militiae causa marito mutuanit RT in marg. (ex Iul.) || 32 et om. R¹ || 33 sancimus] sancimus quidem R || vero dederit V vere dedit T uendiderit R¹ || 34 sive om. R || 35 *scribatur RVT¹ scribatur in T² vulg.

καὶ ὁρίτῳσ ἀπὸ τοῦτο ἐγγραφεῖ τῷ συμβολαίῳ καὶ ἐπὶ τούτῳ γένηται σύμφωνον, ὥστε τοῦ κάσσου γινόμενον κυριώτερον εἶναι μόνον τὸν ἐπὶ τούτῳ δανείσαντα, τούτῳ μόνῳ τῷ θέματι παραχωρεῖν τὴν γυναῖκα, μηδὲ αὐτῷ προγεῖρας πιστευομένη μηδὲ διὰ μαρτυρῶν, ἀλλὰ τοῦ πράγματος καὶ ἐγγράφως πραγματοποιέον καὶ μαρτύρων ἔχοντος ὑπογραφῆσ καὶ αὐτῷ τῷ ἔργῳ προβαίνοντος. τότε γὰρ εἰ διὰ πάσης τῆς τοιαύτης ὁδοῦ τὸ πρᾶγμα προελθεῖ, τὸ ἀνύποπτον ἔχει, καὶ προσήκει καὶ τοῖς συμβάλλοντας μὴ τῶν οἰκείων ἀποστερεῖσθαι τὸν δὲ ἄλλων ἀπάντων κρατεῖν τὴν γυναῖκα κατὰ τὸ ἤδη παρ' ἡμῶν αὐταῖς δεδομένον προνόμιον.

CAPUT V.

Ἐπειδὴ δὲ ἡδη νόμον ἐγράψαμεν, ὥστε τὸν πατέρα ἅπαξ ἐπιδόντα προῖκα ὑπὲρ θυγατρὸς ὑπέξουσας, ἢ ἀντέξουσας μὲν, τὴν δὲ ἐπανάδοσιν εἰς ἐαυτὸν πεποιηκότα ***, ἐξητήθη παρὰ τινῶν, εἰ προσήκον ἐστὶ τελευτήσαντος τοῦ γαμβροῦ καὶ ἐπανεληθούσης εἰς τὸν πατέρα τῆς παρ' αὐτοῦ δεδομένης προῖκός ταύτην τὸν πατέρα τὸν ἅπαξ ἐπιδεδωκότα δύνασθαι εἰς δευτέρους ἀφικνουμένης τῆς παιδὸς γάμου ἐλαττοῦν, ἢ τοῦτο μὴ ποιεῖν, ἐνθυμούμενον ὡς ἅπαξ ἐκπεποιηται τῆς αὐτοῦ περιουσίας, ἀλλὰ τῷ αὐτῷ μέτρῳ αὐτῇ γαμουμένη πάλιν δίδουαι, ὥσπερ ἂν εἰ μηδὲ ἔτυχε χηρεῖσασα. τοῦτο γὰρ νῦν ἡμῖν προσηγγέλθη, ὅτι τριάκοντα χρυσίου λίτρῶν πατὴρ τις ἐπέδωκε προῖκα, εἴτα τῆς θυγατρὸς χηρευθείσης καὶ δευτέρους ὁμηκασῆσ γάμοις οὐκ εἶτα τὰς τριάκοντα ταύτας ἐπέδωκεν, ἀλλὰ πεντεκαίδεκα μόνον, ἐπειδὴ περ ἔτυχεν ἡ γυνὴ κερδάνασα τὸ ἡμῶν τῆς προγαμιαίας δωρεῆς μέρος ἐν πεντεκαίδεκα χρυσίου λίτραις ὄν, καὶ ὁ πατὴρ οὐκ εἶτα ἐκ τῶν ἐαυτοῦ τὰς τριάκοντα ἐπιδέδωκε λίτρας, ἀλλὰ πεντεκαίδεκα μὲν αὐτός, πεντεκαίδεκα δὲ ἐκ τοῦ κέρδους τῆς γυναικός. οὐ δίκαιον τοίνυν ἡγησάμεθα τοῦτο καθεστάναι, ἀλλ' ὁμοίως ἐν τῇ διαφορῇ ἔχειν μὲν αὐτῇ ἐξαιρετον τὸ τῆς προγαμιαίας δωρεῆς κέρδος, ἐκ δὲ τῶν πατρῶων τὰς πεντεκαί-

batur instrumento et in hoc fiat pactum, ut casu proveniente prior sit solus qui ad hoc credidit, huic solo casui cedere mulierem, neque facile credendo neque per testes, sed negotio et scripto gesto et testium habente subscriptiones et ipso opere procedente. Tunc enim si per omnem huiusmodi viam causa procedat, suspicionem non habeat, et competit contrahentes propriis non privari: aliis omnibus praevalere mulierem secundum quod iam a nobis eis datum est privilegium.

c. V summam habet Epitome ad Proch. mutata 8, 63 (Zachariae in ed. Novell. II p. 118).

hoc ipsum in instrumento conscriptum et pactum ea de re compositum sit, ut casu existente potior sit solus qui in eam rem credidit: ut huic causae soli mulier cedat, ac ne ipsi quidem temere neve per testes fides habeatur, sed res et in scriptis agatur et testium habeat subscriptiones et ipso opere procedat. Tunc enim si per omnem eiusmodi viam res processerit, suspicione caret, atque convenit ut qui contraxerint rebus suis non priventur: ceteris autem omnibus mulier praeferatur secundum privilegium iam a nobis mulieribus datum.

V. Quoniam autem iam legem conscripsimus, ut pater qui semel dotem dedit pro filia sub eius potestate constituta, vel sui quidem iuris facta, sed ut restitutio sibi fiat pactus est ***, quaesitum est apud nonnullos, utrum conveniens sit ut defuncto genero et reversa ad patrem dote quam dedit, eam pater, qui semel eam dedit, filia ad secundas nuptias veniente minuere possit, an id facere nequeat reputans eam semel a substantia sua esse alienatam, sed eadem mensura illi nubenti iterum dare debeat, tanquam si vidua facta non esset. Hoc enim nunc nobis nuntiatur est, patrem quandam triginta librarum auri dotem dedisse, deinde filia vidua facta et secundas nuptias contrahente non amplius triginta illas, sed quindecim tantum dedisse, quoniam mulier forte dimidiam partem donationis ante nuptias in quindecim libris auri constantem lucrata erat atque pater non iam de suis rebus triginta illas libras dederat, sed quindecim quidem ipse, quindecim autem ex lucro mulieris. Non iustum igitur hoc esse existimavimus, verum pariter in divisione eam lucrum donationis ante nuptias praecipuum habere, ex paternis autem bonis

2 συμφωνία Tract. de creditis || κάσσου ML] κάσσω cum Scrimgero vulg., ἔργον B (casum tuum συμβαίνοντος Theod. in casu militiae Iul.) || γενομένον Tract. de creditis || 4 μόνον LB || θεματι L || 10 ἔχει] habeat ε || καὶ τοῖς] καὶ om. Lε || συμβάλλοντας Mε] οὕτω συμβάλλοντας (in litura ex ἐπιτυγχάνοντας) L αὐτῷ συμβάλλοντας B || 12 κατὰ] τὰ L¹ || 14 νόμον] Cod. 5, 13, 1 § 13. 14 || τὸν πατέρα ἅπαξ ἐπιδόντα] patres semel offerentes ε || 16 εἰς ἐαυτὸν πεποιηκότα ἐξητήθη παρὰ τινῶν MBε, om. L¹, εἰς αὐτὸν ποιουμένην ζητεῖται παρὰ τινῶν (ex ε) L² Haloander, qui lacunam notavit: quae videtur in hanc fere sententiam supplenda διαλυθέντος τοῦ γάμου τὴν προῖκα ἐπαναλαβεῖν || 21 δεύτερον L || ἀφικνουμένης] γάμου add. M (cf. ad 471, 14) || γάμον L² || 23 τῷ αὐτῷ μέτρῳ CGEHeimbach] αὐτῷ τῷ μέτρῳ MBε αὐτὸ τὸ μέτρον L || 25 νῦν om. ε || 26 πατὴρ τις] quidam pater existens ε || 28 ταύτας] ipse (i. e. αὐτός) ε || 31 χρυσίου λίτραις] χρυσίου L^a || 34 κέρδους] μέρους B || 35 καθεστάναι τοῦτο L

1 factum RT || ut Vulg.] et RT¹ et ut T² || 2 qui] quia V || huic Beck] et huic libri || 3 credendum libri, corr. Beck || 4 et scripto RV] ex scripto T vulg. || gesto om. R¹ || et om. R || 5 habentem T¹ || 6 si per omnem] super omnem T super**em R¹ || 7 causam V^a || su*****tionem T¹ || habet Beck || 8 aliis] vero add. Beck || 10 ei datum T cas datum V¹ datum eis R² datum R¹ || 14 rubr. Ut eadem quantitas dotis in secundis nuptiis filiae a patre consequetur T in marg. (ex Iul.) || 15 suae quidem] sine quidam R¹ || 17 facientem] facientes T³ vulg. || alios R || sic R¹ || 18 dotem R || 19 semel om. V || 20 filia om. R¹ || 21 cogitante R || 22 eis V¹ || 26 ad nuptias secundas veniente R || 27 non iam] n̄ T¹ || quinque et decem] quindecim T² XV V³ || 28 sola T² || quoniam] haec quoniam T¹ || contingat T || 30 libris R] libras VT vulg. || 31 triginta auri libras T vulg. || 34 cum R¹ V¹

δεκα λαβεῖν τὰς λοιπομένας, ὡς σπέυσαντος τοῦ πατρὸς ἀδικῆσαι τὴν θυγατέρα. τί γὰρ ἂν ἐπραξεν, εἰ μὴ συνέβη δευτέρως αὐτὴν ὀμῆσαι γάμοις, ἀλλὰ μέναι τὸν αὐτοῦ γαμβρὸν περιόντα; ἢ πὼς ἤμελλεν ἐλαττοῦν τὴν προικὰ τὴν ἡδὴ παρ' αὐτοῦ δεδομένην, ἢ τὸ ἴδιον αὐτῆς κέρδος οἰκειούσθαι καὶ εἰς προικὰ τοῦ δευτέρου ἀνδρὸς ἄγειν; καίτοι δέον αὐτὴν ἐν παραφέρῳ ταῦτα ἔχειν, καὶ ἴσως διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν εἰπορωτέρῳ συνοικεῖν ἀνδρὶ, οὐ μόνον τριάκοντα λιτρῶν κυρίαν γενομένην, τῶν τε πεντεκαίδεκα τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς καὶ τῶν πεντεκαίδεκα τῶν παρὰ τοῦ πατρὸς ἐπιυδαμένων, ἀλλὰ πέντε καὶ τεσσαράκοντα, τοῦ μὲν ἐν παραφέρῳ αὐτῆ καθεστῶτος τοῦ παρὰ τῆς τύχης αὐτῆ δεδομένου κέρδους, τοῦ δὲ ἐκ φιλοτιμίας πατρῶς ἐπιυδαμένου καὶ μένοντος ἀκεραίου. ταῦτα δὲ νομοθετοῦμεν, εἴπερ καὶ ἡ τοῦ πατρὸς περιουσία μένει ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σχήματος ἐφ' οὗπερ πρότερον ἦν. εἰ γὰρ τυγχῶν τις περιστάσις ἐλαττώσειεν αὐτῷ τὴν οὐσίαν, ὥστε μηδὲ βουλομένου γενέσθαι δυνατὸν ἰσόμετρον τῇ προτέρᾳ δοῦναι πάλιν προικὰ, καὶ ἀποδεικνύοντο σαφῶς τὰ τῆς τυχεῖας ἐλαττώσεως τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, τῆν καὶ μὴ πλείον ἀναγκάζεσθαι τὸν πατέρα διδόναι δις τὴν θυγατέρα ξενγνῖντα, εἰ μὴ καθ' ὅσον ἡ τῆς περιουσίας αὐτοῦ δύναται δύναμις· ἀλλὰ τὸ μὲν κέρδος τῆς προτέρως προγαμιαίας δωρεᾶς ἔχειν ἀνεκέρως, τοσαύτην δὲ λαμβάνειν παρὰ τοῦ πατρὸς κατὰ δευτέραν τάξιν προικὰ ὅποσον ἂν τὸ τῆς οὐσίας αὐτοῦ μέτρον ὑπογράψει. προσόηλον γὰρ ὡς τοῦτο τὸ κέρδος (τὸ ἐκ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς φαιμεν, οὗπερ μόνον αὐτῷ τὴν χρῆσιν δίδομεν) ἐκ πάσης ἀνάγκης τελευτῶν ἀποκαταστήσει τῇ παιδί τῇ καὶ τῆς δεσποτείας τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς κυρία πᾶσι τρόποις γενομένη.

CAPUT VI.

Κἀκεῖνο δὲ νομοθετῆσαι τῶν ἀναγκαιοτάτων ἡγοῦ-
μεθα ἐν πολλοῖς καὶ ἀμυθῆτοις πράγμασι ζητούμενον.

Illud quoque sancire necessarium aestimavimus in
35 plurimis videlicet et innumeris rebus quaesitum. Ob-

v. 31 sq. argumentum ex Ath. repetit libellus περὶ διαφόρων ἀναγνώσμων § 15 p. 196 Heimb.

c. VI (... 477, 7 καὶ τὴν ἐπιβύλλουσαν αὐτῇ μοῖραν ἐκ τῶν πατρῶν λαμβάνειν) ex B habet B^k K 14, 69 p. 414 Zach. — Ath. summam citant paratitla Ath. 9, 16.

reliquas quindecim accipere, tamquam pater filiam damno afficere studuerit. Quid enim egisset, si non contigisset eam ad secundas nuptias venire, sed generum eius superstitem manere? vel quomodo diminuturus erat dotem a se iam datam, vel proprium illius lucrum sibi vindicaturus et in dotem secundi mariti daturus? cum utique illam in paraphernis haec habere oporteat, ac fortasse ob hanc causam ditiori viro nubere, quae non solum triginta librarum domina facta sit, tam quindecim donationis ante nuptias quam quindecim a patre datarum, sed quadraginta quinque, cum pars in paraphernis ei constet lucrum a fortuna ipsi datum, pars ex liberalitate paterna donata sit et integra maneat. Haec autem sancimus, siquidem etiam patris substantia in eodem statu manserit in quo antea erat. Nam si qui casus fortuitus bona ei diminuerit, ut ne si velit quidem dotem priori aequalem iterum dare possit, ac manifesto probetur fortuita diminutio bonorum patris facta, tum plus dare ne cogatur pater filiam secunda vice copulaturus, nisi in quantum substantiae eius vires valent; sed lucrum illa quidem prioris donationis ante nuptias integrum habeat, tantam autem a patre dotem secunda vice accipiat quantum substantiae illius modus designaverit. Manifestum enim est hoc lucrum (scilicet ex donatione ante nuptias, cuius solum usum fructum patri damus) morientem eum ex omni necessitate filiae restitutum, quae etiam proprietatis donationis ante nuptias domina omnibus modis facta est.

VI. Illud quoque sancire maxime necessarium existimamus, quod in multis atque infinitis rebus quae-

1 ὡς πεύσαντος M || 4 τὸν αὐτοῦ] eundem (i. e. τὸν αὐτόν) s || 7 δέον] δὲ L³ || 8 παραφέρῳ] ἐξωπλοῖσθαι B (idem L³) || 10 γενομένην B || τε LBs] om. M || 12 ἀλλὰ πέντε καὶ τεσσαράκοντα vulg.] ἀλλὰ ML¹B ἀλλὰ μὲ τοῦ κέρδους (s) L²s. v. (sim. Haloander omissio v. κέρδους 14) et non quadraginta et quinque (i. e. ἀλλὰ μὴ μὲ?) s || 13 post παραφέρῳ v. ταῦτα ἔχειν — αἰτίαν (S sq.) errore repetit L² || 15 καὶ μένοντος MLB] καὶ om. s, καταμένοντος Haloander || 17 * μένοι libri || 18 εἰ γὰρ] sin autem s || 19 αὐτοῦ B || 20 τῆς προτέρως πάλιν δοῦναι B || 23 τὸν πατέρα LBs] om. M || 24 αὐτοῦ om. s || 28 ὑπογράψει] suscepit s; ἐπιγράψει coni. CGEHeimbach et Zachariae sine causa || 29 τὸ ἐκ] τὸ om. B¹ || 30 μόνον B¹ || 32 παιδί] θυγατρί B¹ || δεσποτίας M || τῆς om. B

1 reliquas] et reliquas R² * (et?) reliquam V¹ reliqua V² || 2 egerat] leg. ageret? || 6 et om. V || secundis R¹ || 7 in paraphernis R imparefernis V || hoc R¹ || S ditioem T¹ || 9 domina facta libri, corr. vulg. || * et] est (om. R¹) libri || 11 et non] sed vulg. || 11 sq. lucrum — constitutum — datum libri, corr. Beck || quidem] quidem lucrum V¹ || 12 paraphernis V || a R²V] om. R¹T vulg. || 15 substantiam V¹ || 16 inminuerit T vulg. || eius V vulg. || 18 quam ed. pr.] qua libri, vulg. || daret RVT, corr. vulg. || probentur R¹ || 19 aperte Beck] a parte T¹ a patre RVT² vulg. || deminuit V¹T || 22 antenuptialis donationis habere prioris T¹ || 23 tantum] tamen R¹ tantam vulg. || 25 est enim T || 26 dicimus donationem V donatione dicimus T || 27 usum ei V || 28 restituetis R¹ || donationis et 29 modis om. R¹ || 29 domina — facta libri, corr. vulg. || 34 rubr. De collatione dotis R, De dotis collatione T in marg. (ex Iul.) || 35 pluribus T || et om. T

ἐπιδέδωκε γὰρ πατὴρ προίκα ἢ μήτηρ τυχὸν ὑπὲρ
 παίδος οἰκίας, ἢ δὲ ταύτην ἐπιδέδωκε τῷ ἀνδρὶ, καὶ
 ἐτελεύτησεν ὁ ἀνὴρ ἀπορός· εἴτα τὸ πατρός ἢ τῆς
 μητρός τελευτησάντων ἀπαιτεῖται καὶ ἡ γήμισσα συν-
 ενεργεῖν τὴν ἐαυτῆς προίκα ἢ παρὰ τοσοῦτον λα-
 βεῖν. εἰ μὲν οὖν ὁ ἀνὴρ εὐπόρος ἔσται, τὸ πρᾶγμα
 πανταχόθεν εὐλόγον ἔστιν· εἰ δὲ οὐδενὸς ἑτέρου κωρία
 καθέστηκεν ἐκείνῃ πλήν ἢ τῶν ἀγωγῶν τῶν κατὰ
 τοῦ ἀνδρός, αἱ δὲ ἀποροὶ καθεστήκασιν, καὶ ἀντιτί-
 θηται τῇ γυναικὶ ὡς ἦδη ἐπιδέδοται προῖξ ὑπὲρ αὐ-
 τῆς, ἢ δὲ τὴν ἀγωγὴν συνεισφέρει μηδὲν ἔχουσαν παν-
 τελῶς ἀποτελέσσεια, νόμον τὸ πρᾶγμα ἡμῖν ἀξιον
 ἐνομοίσθη, καὶ ἴσμεν ἦδη ἐν πολλαῖς κρίσεσιν ἀπρη-
 στερον αὐτὸ κρίθην, καὶ τὴν γυναικᾶ ἀναγκασθεῖσαν
 συνεινεργεῖν τὴν προίκα ἧτοι λογισασθαι τὴν ὑπὲρ
 αὐτῆς δεδομένην, ἐξ ἧς οὐδὲν αὐτῇ γένοιτο παντε-
 λῶς ἀποτελέσσεια ἐν αὐτοῖς τοῖς πράγμασιν ἀπολαβεῖν·
 ἡμεῖς δὲ ἐξ ἑτέρων νόμων βοηθοῦμεν τῷ πράγματι.
 Ἐπειδὴ γὰρ δαδωκαμεν ταῖς γυναιξίν αἰρεσιν καὶ συν-
 εστῶτος τοῦ γάμου, εἰ κακῶς τὰ πράγματα ὁ ἀνὴρ
 διοικήσῃ, καὶ λαμβάνει αὐτὰ καὶ διοικεῖν κατὰ τὸν
 πρόποντα τρόπον καὶ καθάπερ ἢ ἡμετέρα λέγει διά-
 ταξις· εἰ μὲν αὐτεξουσία καὶ τελεία τὴν ἡλικίαν ἢ
 γυνὴ καθεστήκη, ἐαυτῇ μέμψιν ἐπάγειτο, τί δῆποτε
 ἄρτι τοῦ ἀνδρός ἀσφαμένον κακῶς τῇ περιουσίᾳ χορή-
 σθαι μὴ καὶ ἀντελάβετο καὶ ἐβοήθησεν ἐαυτῇ· οὕτω
 γὰρ ἂν ἐμελλεν ἔχειν ἐν τῷ τῆς συνεισφοράς λόγῳ τὰ
 οἰκία πράγματα πανταχόθεν ἀμείωτα, καὶ ἐν τῷ
 1 παρὰ τοσοῦτον τὴν συνεισφορὰν ποιῆσθαι. εἰ δὲ
 ὑπεξουσία καθεστήκη καὶ γνώμη τοῦ πατρὸς χωρὶς
 τοῦτο πρότερον οὐ δίδαιτο, εἰ μὲν προσελθούσα τῷ
 πατρὶ ταῦτα εἰπέ τε καὶ ἐξεμαρτύρατο, ὥστε συνα-
 νέσαι αὐτῇ καὶ τὰ πράγματα λαβεῖν καὶ συνεστῶτος
 εἶ τοῦ γάμου καὶ τοῖς δευτέρως αὐτὰ καιροῖς φυ-
 λάξαι, καὶ τοῦτο ἔπραξεν ὁ πατὴρ, πάλιν κἀντένθην
 35 ἀέροια τὰ οἰκία ἐξεῖ δικαία τῶν πραγμάτων αὐτῇ
 πεφυλαγμένων· ὅπου γε καὶ τὰ τῆς προγαμίας δω-
 ρεῖα πράγματα ἐδικεῖν καὶ ἐν συνεστῶτι τῷ γάμῳ
 δαδῶκαμεν αὐτῇ καὶ τοῦ μετὰ ταῦτα κινδύνου παντὸς
 ἀπὸ ἀλλοτρίων. εἰ δὲ ἢ μὲν ταῦτα ἐξεμαρτύρατο τὸν
 40

tulit enim pater dotem aut mater forte pro filia
 sua, hanc autem illa obtulit marito, et defunctus
 est vir inops; deinde patre aut matre mortuis ex-
 igitur et quae nupsit conferre suam dotem aut mi-
 nus tantum accipere. Si quidem vir idoneus est,
 causa undique absoluta est; si vero nullius alterius
 domina consistit illa nisi actionum quae contra mari-
 tum sunt, at ille minus idoneus est, et obicitur
 mulieri quod iam data sit dos pro ea, illa vero
 actionem conferat nullum habentem penitus effectum,
 legis causa nobis digna putata est. Et novimus qui-
 dem iam in plurimis iudiciis duritiam postea sic
 iudicatam, et mulierem coactam conferre dotem aut
 certe reputare pro se datam, ex qua nullum ei om-
 nino contigit effectum in ipsis rebus recipere: nos
 autem ex aliis nostris legibus iuvamus causam. Quia
 enim dedimus mulieribus electionem et constante
 matrimonio, si male res maritus gubernet, et acci-
 pere eas et gubernare et secundum decentem mo-
 dum et sicuti nostra constitutio dicit, si quidem suae
 potestatis et perfectae aetatis mulier est, sibi-
 culpam inferat, cur mox viro incohante male sub-
 stantia uti non percepit et auxiliata est sibi: sic
 enim habitura erat in collationis ratione proprias
 res undique sine diminutione, et in ea minus tantum
 collationem facere.

1 Sin autem sub potestate est et sine patris volun-
 tate hoc agere non poterat, si quidem adiens patrem
 haec dixit et contestata est, ut consentiret ei et
 res percipere etiam constante adhuc matrimonio et
 secundis temporibus eas servare, et hoc egit pater,
 etiam rursus hinc integra sua habebit iura rebus ei
 servatis, cum etiam antenuptialis donationis res vind-
 dicare etiam constante matrimonio dederimus ei et
 posteriori periculo omni liberari. Sin autem illa
 quidem haec contestata est patrem, ille autem

situm est. Dederat enim pater vel mater forte pro filia sua dotem, haec autem eam marito dederat, ac
 maritus inops mortuus est; deinde patre vel matre defunctis exigitur etiam a filia quae nupsit, ut
 dotem suam conferat aut tanto minus accipiat. Atque si maritus locuples sit, res ab omni parte facile
 solvi potest; sin illa nullius alterius rei nisi actionum contra maritum compos est, at eae inanes sunt,
 quippe si mulieri opponatur iam datam esse pro ea dotem, haec autem actionem conferat quae nullum
 plane effectum habeat: res nobis lege digna visa est. Ac scimus iam in multis iudiciis durius id esse iudi-
 catum, mulieremque coactam dotem conferre vel pro ipsa datam computare, ex qua nullum plane fructum
 ei contigerit in ipsis rebus auferre: nos vero ex aliis legibus causae subvenimus. Quoniam enim mulieri-
 bus etiam constante matrimonio electionem dedimus, si maritus res male administraret, et accipiendi eas et
 administrandi idoneo modo et quemadmodum nostra constitutio dicit: si quidem mulier suae potestatis
 et adultae aetatis sit, sibi ipsa culpam attribuat, cur tandem, ubi vir bonis male uti coepit, non receperit sibi-
 que ipsa auxiliata sit; ita enim in collationis ratione res suas undique illibatas habitura erat atque
 1 collationem tanto minore in summa factura. Si vero sub potestate sit et sine voluntate patris hoc
 agere nequeat, si quidem patrem adiit atque illa dixit et contestata est, ut consentiret ei et res etiam
 constante adhuc matrimonio reciperet easque secundis temporibus servaret, atque pater id egit, rursus inde
 quoque integra iura sua habebit rebus ipsi servatis: cum etiam res donationis ante nuptias vindicare vel
 constante matrimonio ei concesserimus, ut omni deinceps periculo liberetur. Quodsi illa quidem patrem

1 προίκα πατὴρ L || 2 οἰκίας] ιδίας B^s || 4 συν-
 ενεργεῖν L || 5 ἐαντοῖς L || 6 ἔξει B^s || 8 καθίσταται
 B^s || 9 αἱ δὲ ἀποροὶ καθεστήκασιν] at ille minus idoneus
 est || 10 ἀντιτίθηται MB¹] ἀντιτίθηται B^s ἀντιθί-
 νηται L || 11 συνεισφέρει LB¹] ἔχουσα LB || 13 ἴσμεν] novimus
 quidem || 14 ἀπρηστέρον τοῦτο (v. l. αὐτῷ) B^s duritiam
 postea sic (i. e. ἀπρηστέρον οὕτω?) || 21 διοική-
 σει B^s || καὶ λαμβάνει LB^s] καὶ om. M || κατὰ et sec-
 undum (i. e. καὶ κατὰ) || 22 τρόπον] λόγον B^s || διά-
 ταξις] Cod. 5, 12, 29 || 23 ἡλικίαν] οἰκίαν? L^a || 24 ἐαυ-
 τῆς B^s v. l. || 25 χορήσασθαι B¹] || 26 αὐτῇ B^s αὐτῇ L ||
 28 ἐν τῷ] in (i. e. ἐν αὐτῷ?) || 32 ἐξεμαρτύρατο
 L^a || 33 τὰ πράγματα ex corr. L || λαβεῖν om. M || 35 καὶ
 ταῦτα L; καὶ τοῦτο — 471, 1 συνήγερον om. B^s || 36 τὰ
 οἰκία ἀέροια B || 39 παντελῶς L

2 illa autem V || 3 vir] ἡ (i. e. ubi) RV¹ (idem v. 5) ||
 inops V || mortuus V^a T¹ || 4 et om. R || conferre] et ferre

V¹ || 7 ulla T¹ || 8 at illae minus idoneae sunt vulg. ||
 11 digna nobis R || 12 iam om. V || duritiam] duritie T¹
 durius. V¹ durius Beck durius eam Osenbrüggen || sic] id
 Beck || 13 iudicatam R² VT² vulg.] iudicata T¹ iudi-
 cari R, id. T² in marg., iudicatum Beck || 20 dicit] siqui-
 dem nostra constitutio dicit add. T¹ || 22 substancie V¹ ||
 23 praecepit R receperit ex praecepit T || est om.
 VT¹ || 24 abitura T habitare R¹ || collationibus R¹ ||
 25 et] nec R¹ T² || tamen R¹ || 26 collatione R V || 29 hoc
 uoluntate R || 30 potest V || 32 percipere vulg.] perci-
 peret RV¹ || matrimonio adhuc R || 33 agit V || 34 etiam
 ante egit (33) coll. RT || hic V || ei RV] suis ei T ei
 suis vulg. || 35 donationis om. R¹ || vindicare] uendicare
 RT² uendicare quia mulier etiam constante matrimonio
 propter nuptias donationem sibi poterit uendicare V¹,
 uendicaret quia mulieri T¹ || 36 etiam] et VT² || dederi-
 mus V vulg.] dedimus RT || et om. VT¹ || 37 Sin T² vulg. ||
 38 haec quidem T

πατέρα, ὁ δὲ οὔτε ἐκίνησεν οὔτε συνήνεσεν καὶ οὐδὲ δέδωκεν ἄδειαν τῇ θυγατρὶ προῦσαι τοῦτο, μὴ κινδυνεύειν αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ συνεισφέρουσα γυνήν τὴν ἀγωγὴν τὴν κατὰ τῶν τοῦ ἀπόρου ἀνδρῶς πραγμάτων, καὶ τὴν τύχην εἶναι κοινήν αὐτῇ τε καὶ τοῖς αὐτῆς ἀδελφοῖς, μὴ μέντοι καὶ τῆς συνεισφορᾶς ζημιωθῆσαι, ἀλλὰ τὴν ἐπιβάλλουσαν αὐτῇ μοῖραν διδοῦσθαι ἐκ τῶν πατρῶων πραγμάτων, τῆς ἀγωγῆς ἐκείνης συνεισφερομένης μὲν, παρὰ πάντων δὲ κινουμένης τῶν ἀδελφῶν, καὶ τούτου περιγινόμενον ἄσπιον αὐτοῖς ὅπερ ἂν ἢ τῆς τύχης ἐκβάσει δοῖν. ἀλλ' εἰ μὲν ὁ πατὴρ ἐπὶ τῶν τοιούτων θεμάτων ἐπιδοίη τὴν προῖκα, καὶ περὶ τῆς αὐτοῦ περιουσίας ἐπιτρέσθαι τὰ τῆς συνεισφορᾶς μέλλοι, τοῦτο κρατεῖν. εἰ δὲ μείζων τυχὼν ἢ ἐπίδοσις εἴη, καὶ ἡ συνεισφορά περὶ ἐκείνην στρέφεται τὴν ἐλπίδα, ἐκ δὲ τῆς τοῦ πατρὸς ἀπειθείας τοῦ μήτε κινῆσαι βουληθέντος μήτε ἐπιτρέψαι αὐτῇ κινήσασθαι (κινδυνεύει τὰ τῆς προῖκῆς), τῆνικαὶ αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν τὴν θυγατέρα κινεῖν καὶ μὴ ἔχειν πρόφασιν τοῦ μὴ δυναθῆναι κινήσασθαι, ἀλλ' ἑαυτῇ τε βοηθῆσαι καὶ τὸ ἐσόμενον ἐπὶ τῇ ἀπορίᾳ τοῦ ἀνδρὸς ἀποπέμψασθαι δέος. καὶ ἴσμεν καὶ Οὐλιπιανὸν τὸν σοφώτατον τὰ τοιαῦτα ζητήσαντα καὶ ἀπόρον τοῦ ἀνδρὸς εὐρεθέντος βοηθῆσαντα τῇ γυναικί, καὶ εἰς ὅσον ὁ ἀνὴρ εὐπορεῖ τὴν συνεισφορὰν αὐτῇ γενέσθαι βουλό25 2 μων. ἀλλ' ἐπειδὴ περ ἐν πληθείᾳ τῶν νόμων ὄντων, ποῖν αὐτοῖς καταστήσασμεν καὶ εἰς εὐσύνοπτον ἀγάγοιμεν τάξιν, πολλὰ καὶ τῶν ἀναγκαίων ἡγροῦντο καὶ ψήφου τάναντία βουλόμενοι παρὰ τῶν δικαστῶν ἐτέθησαν, ἵνα μὴ τις ἐξῆπατήη περὶ ταῦτα γένοιτο, 30 διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον ἐνομοίσαμεν, ἄλλως τε καὶ ἐν μέσῳ τῆς ἡμετέρας τεθείσης διατάξεως τῆς καὶ συνεστῶτων τῶν γάμων τῇ γυναικί βοηθοῦσης, ἐπὶ καλλίονα καὶ μάλλον ἀκόλουθον ὁδὸν ἐλθόντες τὸν παρόντα θέσθαι νόμον. ἵνα δὲ μὴ κατὰ μέρος ἐξαριθμώμεθα τὰ πρόσωπα ἐφ' ὧν κρατεῖν αὐτὸν δεῖ, γενικῶ

neque movit neque consensit et neque dedit licentiam filiae hoc agere, non eam periculum pati, sed et conferri eadem actionem contra inopis mariti res, et fortunam esse communem et ipsi et eius fratribus, non tamen ex collatione damnificari, sed competentem ei partem dari ex paternis rebus, actionem illa quidem conferente, ab omnibus autem movendam fratribus, et hoc proficiendo universis ipsis quod fortunae eventus dederit. Sed si quidem pater in talibus casibus obtulerit dotem et de eius substantia sperari futura est collatio, hoc valere. Si vero maior forte oblatio fuerit, et collatio circa illam vertitur spem ex patris inobedientia neque movere volentis neque permittentis ei movere, tunc eam per semet ipsam fillam movere, et non habere occasionem eo quod non potuerit movere, sed sibimet auxiliari et futurae laesionis ex inopia viri amittere metum. Et novimus Ulpianum sapientissimum talia quaesisse et inopi viro comperto iuvisse mulierem et in quantum vir idoneus est collationem ei fieri voluisse.

2 Sed quoniam in multitudine legum existentium, antequam eas constitueremus et ad conspicuum perduceremus ordinem, plurima et necessariorum ignorabantur, et decreta quae contraria vellent a iudicibus posita sunt, ne ulla seductio circa haec fiat, propterea necessarium putavimus proinde etiam in media nostrae positae constitutionis, quae et constantibus matrimoniis mulieri auxiliatur, ad meliorem et magis consequentem viam venientes praesentem ponere legem. Ut autem non per partes enumeremus personas in quibus valere eam oportet, gene-

ita obtestata est, is autem neque actionem movit neque consensit atque ne filiae quidem licentiam dedit hoc agendi, nihil ipsa periclitetur, sed etiam conferatur nuda actio contra inopis mariti bona, atque conditionem ipsa cum fratribus communem habeat, neve iamen ex collatione damno afficiatur, sed competens ei portio ex paternis rebus detur, atque actio quidem illa conferatur, ab omnibus autem fratribus moveatur et ad omnes eos id redundet quod fortunae eventus dederit. Ac si quidem pater in eiusmodi casibus dotem dederit, et de substantia eius collatio speranda sit, hoc valeat. Quodsi forte amplior dos fuerit, et collatio circa illam spem vertitur, ex patris autem contumacia, qui neque ipse actionem movere neque illi ut moveret permittere voluerit, (dos in periculo sit), tum ipsa per se filia agat, neve praetextu utatur se agere non potuisse, sed sibi ipsa opem ferat ac metum de inopia mariti futurum auferat. Atque scimus Ulpianum quoque virum sapientissimum haec talia quaesivisse, et viro inope comperto mulierem 2 iuvisse et in quantum vir opibus valeret collationem ab ea fieri voluisse. Sed quoniam in tanta legum multitudine, priusquam eas constitueremus et in perspicuum ordinem redigeremus, multa etiam necessaria ignorabantur et sententiae quae contrarium vellent a iudicibus ferebantur, ne quae fraus de his fiat, propterea necessarium putavimus, praesertim cum in medio posita sit constitutio nostra quae etiam constante matrimonio mulieri opem fert, meliorem et magis continuam viam ingressi praesentem legem ferre. Ne autem singillatim personas de quibus eam valere oporteat enumeremus, generali lege definimus, ut

1 καὶ τοῦτο προῦσαι τῇ θυγατρὶ οὐκ ἔδωκεν ἄδειαν B¹ | οὐκ ἔδωκεν B | 3 καὶ om. B¹ | 5 τὴν τύχην — 7 ἀλλὰ om. B² | τοῖς τῆς M² | 6 μέντοι MB | μέντοιγε L | 8 ἐκείνης παρ' ἐκείνης Haloander quod recepit Zachariae (cf. s) | συνεισφέρουμεν L² | 10 περιγινόμενον L παραγινόμενον vulg. (B) | 14 εἰ δὲ μείζων τυχὼν ἢ ἐπίδοσις εἴη MLB^s (cf. Julian. si enim ampla fuerit); εἰ δὲ ἕτερος τις καὶ οὐχ ὁ πατὴρ, ἀλλὰ τυχὼν ἢ μήτηρ ἐπέδωκεν τὴν προῖκα Ath. εἰ γὰρ ἄλλος ἐπέδωκεν Theod.: unde GEHeimbach prolegg. ad Ath. XCII et Zachariae μητρὸς pro μείζων reponendum censent (cf. 476, 1. 4). De modo maximae dotis cf. nov. CXXII c. 18 et Cuiacius in Expos. ad h. l. (Op. II 477) | 15 ἢ om. B | ἐκείνης coni. Zachariae | 16 δὲ MLB Ath. | om. cum s Haloander et Zachariae | 17 μήτε ἐπιτρέψαι neque permittentis s | 18 κινδυνεύει τὰ τῆς προῖκῆς iaque Osenbrüggen suspicatus est ex Athanasio inserenda esse, qui priora quoque καὶ ἡ συνεισφορά — κινήσασθαι ad verbum exscripsit (nam solo librarii errore proclivi post μήτε κινήσασθαι interciderunt vv. βουληθέντος μήτε ἐπιτρέψαι αὐτῇ κινήσασθαι); om. MLB^s hiatus non notato | αὐτῇ L | καθ' ἑαυτὴν (αὐτὴν B) LB^s | om. M | 20 τὸ om. B | αὐτῇ L¹ αὐτῇ L² | 21 sq. τὸ ἐσόμενον — δέος] futurae laesionis — metum s | 22 καὶ Οὐλιπιανὸν] καὶ om. s. Ulpian. Dig.

24, 3, 24 | 24 καὶ εἰς ὅσον] καθ' ὅσον L² ...σον L¹ | 25 βουλόμεθα legendum verbis καὶ ἴσμεν — τῇ γυναικί (22—24) in parenthesi collocatis suspicatur Zachariae (cf. Theod. Ath.) | 26 πληθῆ M | 29 leg. βουλόμεναι? | 31 ἄλλως τε καὶ] proinde etiam s | 34 ἐλθόντας malit Zachariae | 35 νόμων L² | ἐξαριθμώμεθα B | ἐξαριθμώμεθα ML

1 nec movit R², om. R¹ | et neque] neque om. R¹ V¹ | 3 conferre V² confiteri R¹ | exactionem contra V³ ..tionem .. V¹ | martires V¹ | 5 tñ R | 6 actione V¹ | 6 sq. leg. actione illa quidem conferenda, ab omnibus autem movenda? | 7 conferentem R¹ | movenda T | 8 illis V | 11 sperari] spectari V, om. T | vero om. R | 12 fuerit oblatio T | illa V¹ | 13 spem] spē i. e. specie V¹ T¹ | neque moveri VT¹ | 16 non om. VT¹ | set RV¹ T² | et V² vulg. etiam T² | 17 ex inopia] et inopia V | admittere T | 18 sq. quiesce talia V | 19 inope R² vulg. | iuvasse T¹ inisse R¹ | muliere V¹ | 20 vir] ū (= ubi) R | 27 eas, om. VT¹ | 28 et om. R¹ | necessariorum] necessaria eorum T¹ | necessaria R² T² | ignorabantur V | 29 valent T² | a om. V | 31 etiam om. V | 33 post matrimoniiis verba 31 sq. proinde in — matrimonii errore repetit V¹ | ad] et ad R² | mediocrem R¹ | 35 non per om. T¹ per om. V¹ | 36 oportere libri, corr. vulg.

λόγῳ διορίζομεν, ὥστε ἐφ' ὧν ἐστὶν ὁ τῆς συνεισφορᾶς λόγος, ἐπὶ τούτων καὶ τὴν διάταξιν κρατεῖν, εἴτε πατὴρ εἴτε πάππος εἴτε μήτηρ εἴτε μάμμη εἴτε τῶν ἀνωτέρω τι καθεστήκοι προσώπων.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ Θεοῦ δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ὑπεροχῇ διὰ προσταγμάτων οἰκείων φανερὰ πᾶσι γενέσθαι κατὰ τὸ σὴνθηθὲς παρασκευασάτω καὶ εἰς τὸ διηκεῖς παραφλάττειν σπευσάτω. Dat. xv. k. Dec. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. Apione v. c. cons. [a. 539] pp. Aug. anno XIII.

rali sermone decernimus, quapropter in quibus est collationis ratio, in his et constitutionem valere, sive pater sive avus sive mater sive avia aut ascendentium aliqua sit persona.

5 (Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram insinuata sunt legem, tua celsitudo per programmata propria manifesta facere universis sollempniter procuret et in perpetuum servare 9 festinet. Dat. kal. Decemb. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII.

GH

XCVIII. Auth. XCIX. Coll. VIII tit. 1

Η ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΩΣΤΕ ΜΗΤΕ ΤΟΝ ΑΝΔΡΑ ΤΟ ΕΚ ΤΗΣ ΠΡΟΙΚΟΣ ΜΗΤΕ ΤΗΝ ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟ ΕΚ ΤΗΣ ΠΡΟ ΓΑΜΟΥ ΔΩΡΕΑΣ ΚΕΡΔΟΣ ΟΙΚΕΙΟΥΣΘΑΙ, ΑΛΛΑ ΦΥΛΑΤΤΕΙΝ ΤΗΝ ΔΕ- 15 ΣΠΟΤΕΙΑΝ ΤΟΙΣ ΕΑΥΤΩΝ ΠΑΙΣΙ, ΚΑΝ ΕΙΣ ΔΕΥΤΕΡΟΥΣ ΜΗ ΑΦΙΚΟΙΝΤΟ ΓΑΜΟΥΣ.

R; NEQUE VIRUM QUOD EX DOTE EST NEQUE MULIEREM EX SPONSALICIA LARGITATE LUCRUM PROPRIUM HABERE, SED SERVARE DOMINIUM SUIS FILIIS, VEL SI AD SECUNDAS NON VENIANT NUPTIAS, USU SOLO IN LUCRO CONSISTENTE. ET UT EX REPUDIO TRANSIGENTES NUPTIAS, LUCRANTES AUTEM AUT DOTE M AUT ANTE NUPTIAS 20 NATIONEM ET IPSI SIMILITER DOMINIUM SERVARE FILIOS, USUM HABENTE PERSONA COGENDA FILIOS ALERE. SI VERO BONA GRATIA SOLVANTUR NUPTIAE ET VIDEANTUR OCCASIONE DAMNI DETINERI QUAE- 25 DAM, ET HAC ARTE PERIMENDA QUAE DETINENTUR ET EA FILIIS SERVANTUR R;

Ἐγράφη Ἰωάννῃ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τὸ δεύτερον, ἀπὸ ὑπάτων (ὀρδιναρίων) καὶ πατρικίῳ.

Idem Aug. Iohanni pp. per Orientem.

(Προοίμιον.) Τὰ μὲν αἰ καὶ ὡσαύτως ἔχοντα νόμων οὐ δέεται ποικίλον, τὸ ἀπλοῦν τε καὶ πάσης 30 ποικιλίας ἀμιγρῆς διηκεῖς κεκτημένα καὶ χρώμενα νόμοις αἰωνίοις τε καὶ Θεοῖς καὶ οὐδεμιᾶς ἐπανορθώσεως δεομένοις· τὸ δὲ καθ' ἡμᾶς ἐν τῇ τῆς παλιροῦς ἀπειλημένον ταραχῇ κυβερνητικῆς δέεται σοφίας ἐκ τῶν νόμων ἐπιγνωμένῃς τοῖς πράγμασιν. ὥστε ἐπι- 35 δῆπερ οὐδὲ δικάζειν ὀκνοῦσι πολλὰι προσίασι δίκαι,

(Praefatio.) Ea quidem quae semper item se habent legibus non egent variis, simplicitatem et quod sine ullius diversitatis mixtura est continue possidentia et utentia legibus sempiternis ac sacris, nulla correctione egentibus; quod autem secundum nos est in redundationis comprehensum tumultum, gubernativa indiget sapientia ex legibus superveniente negotiis. Unde quoniam nos neque (in) iudicia seg-

Nov. XCVIII (Authent. XCIX = Coll. VIII tit. 1: gloss.) Graece extat in M (om. LB). — Epit. Theod. 98, Athan. 10, 7. Julian. const. XCI.

inter quos collationis ratio est, de iis etiam constitutio valeat, sive pater sive avus sive mater sive avia sive quae ex superioribus sit personis.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur tua sublimitas per propria praecepta omnibus manifesta facienda more solito curet et in perpetuum custodire studeat.

XCVIII.

CONSTITUTIO UT NEQUE VIR EX DOTE NEQUE MULIER EX DONATIONE ANTE NUPTIAS LUCRUM SIBI VINDICET, SED UT LIBERIS SUIS PROPRIETATEM SERVENT, LICET AD SECUNDAS NUPTIAS NON VENIANT.

Scripta est Iohanni gloriosissimo praefecto iterum, ex consule (ordinario) et patricio.

Praefatio. Quae eodem semper modo se habent, legibus non indigent variis, cum simplicitatem et integritatem omnis varietatis expertem perpetuo servant et legibus utantur aeternis ac divinis neque ulla correctione egentibus: quod vero apud nos in aestum turbis agitatum est, gubernatrice indiget sapientia quae causis ex legibus adhibeatur. Itaque quoniam ad nos quos ne iudicare quidem pigeat nullae lites

1 διορίζομαι L¹ || 2 καὶ om. L || 4 τι M(ς) τις LB || 7 προσταγμάτων M] πραγμάτων L προγραμμάτων ex 5 Haloander || 9 σπευσάτω om. L || xv. k. dec. M] kal. decemb. 5 Iul.^w Ath. μηνὶ δεκεμβρίῳ Theod. || ep. dn. iustiniano pp. aug. annu XIII. apione v. c. cons. M, dn. iust. pp. aug. anno XIII. 5, imp. dn. iustiniani anno XIII. ap. iss. Iul.^w, βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ ὑ' ὑπατείας Ἀπίωνος Ath., ὑπατεία Ἀπίωνος Theod. || 12 rubr. Περί γαμικῶν κερδῶν Theod. || Ἡ διάταξις om. Ath. || μήτε Ath.] μηδὲ M || τὸ Ath. 5] τὰ M || 13 μήτε Ath.] μηδὲ M || 15 οἰκειούσθαι — 17 γάμων M] οἰκειούσθαι, καὶ τὰ ἐξῆς Ath. || 28 ὀρδιναρίων addidi cum Zachariaeo (qui ὀρδιναρῖοι) || 29 αἰ καὶ ὡσαύτως M Theod. Ath.] semper item 5 || 32 καὶ οὐδεμιᾶς] καὶ om. 5

2 et om. R || 7 programata RV || 8 imperpetuum V || 9 subscr. dat. kl. decemb. dōn. iust. pp. aug. anno XIII. V, om. cett. || 12 Neque] Quod R¹ || 16 non veniant (ueniunt V) nuptias VT, nuptias non veniant R vulg. || 17 ut ex om. V || 18 transientes T || autem om. vulg. || 20 ipsis R vulg. || 21 habente V³ vulg.] habenti V¹ habentem RT || persona T vulg.] personam RV || 22 cogenda V³ T] cogendam R cogenti V¹ || 25 parte T || quae om. V || detinerentur T || 26 et ea V] et a RT, om. vulg. || 29 *item] idem libri || 30 habeant RT¹ || simplicitatem] propter simplicitatem V || 31 ulli ius R || diuersitates V^o || 32 ac R² vulg.] ** R¹ haec T hec V¹ et V³ || 33 nulla] n̄ ulla T^o || agentibus V¹ || 34 tumultari R¹, tumultu Beck || 35 indiget et sapientia V^o || ex] et V¹ || superuenientes T¹ || 36 *in inserui] circa s. v. V³ ad add. vulg. || iudicio R¹

τὸ μὲν καθ' ἕκαστον ἰώμεθα, ἀπολαμβάνοντες δὲ ἕκαστην ζήτησιν ἀμφιβητομένην ἑαυτοῖς τε καὶ τοῖς δικασταῖς τοῖς ἡμετέροις διὰ νομοθετικῆς ἢ χρη' πράττειν γενικῶς ἐφ' ἕκαστη τῶν ζητήσεων ἀποτιθέμεθα. τοιγαροῦν ἕκαστον πρὸ τῶν ἄλλων ἔδοξε μὲν ἴσως εἶναι τοῖς πάλαι νενομοθετημένοις οὐκ ἄνευ τινὸς διαφύσεως, ἡμῖν δὲ ἐνομήθη καλῶς ἔχειν σὺφροσιν νόμων πρὸς ἀπλότητα τὸ πρῶμα μεταγαγῆναι ἐκ τοῦ νῦν ἀρχομένου καὶ οὐδὲν περιεργαζομένου τῶν ἐμπροσθεν πεπραγμένων, διότι καὶ ἡμῖν αὐτοῖς πρῶτην οὐκ ἀπαροσκομένους τοῖς περὶ τούτου νόμοις ἔδοξε τὰ δεύτερα καλλίω. τῶν γὰρ γαμικῶν κερδῶν, εἰ μὲν τις τῶν συνοικούντων φυλάξει τὴν νύμφην, μενόντων παρ' αὐτοῖς ἰσχυρῶς καὶ ταῖς ἐκείνων περιστάσεως ἐμπηγνυμένων, εἰ δὲ ἔλθοιεν εἰς ἕτερον προσώπου συναγειαν, 15 τοῖς ἐκ τοῦ προτέρου γάμου παισὶ φυλαττομένοις, ἀπλῶς τινι καὶ καλλίω νόμῳ τὴν διπλὴν ταύτην ἔδοξεν ἀνελεῖν. εἰ γὰρ δευτέρως ὀμιλήσασα γάμου γυνή ἢ καὶ ἀνὴρ τυχὼν εἰς δεύτερον ἰδίων συνοικέσιον τὰ ἐκ τελευτῆς κερδανθέντα καὶ τὰ ἐκ ῥεπουδίου φυλάττει τοῖς παισὶ, καὶ ἑτέρων ἴσως ἐσομένων αὐτοῖς 20 παίδων ἐκ τῶν ἑπειτα γάμων, πού δικαίον ἔστι τοῖς ἐπὶ μόνοις τοῖς παισὶ τοῖς ἐκ τοῦ νόμου σαλεύοντάς μὴ φυλάττειν αὐτοὺς τὰ κερδῶν τὰ ἐκ τῶν τετελετημένων αὐτῶν γονεῶν, ἀλλ' ἑτέροις αὐτὰ παραπέμπειν; καίτοι τί ἂν γένοιτο τιμιώτερον παίδων παρὰ γονεῶν οὐκ ἀχαριστομένων;

CAPUT I.

Διὰ τοῦτο τοίνυν θεασάμενοι, εἰ γυνὴ τελευτήσῃ καὶ συμβαίῃ κέρδος γενέσθαι τῷ ἀνδρὶ τὴν προίκα, ταύτην πάντως φυλάττειν τοῖς παισὶν, εἴτε δευτέρως ὀμιλήσῃ γάμῳ εἴτε καὶ μί, καὶ τὸναντίον εἰ τελευτήσῃ ὁ ἀνὴρ, ἢ γυνὴ δὲ τῆς προγαμίας δωρεῆς ἀπολαύσῃ, καὶ αὐτὴν πᾶσι τρόποις φυλάττειν τὰ ἐκ τῆς προγαμίας δωρεῆς κέρδη τοῖς οἰκείοις παισὶ [πᾶσι], τῆς μὲν χρήσεως τῶν ἐκ τοῦ γάμου κερδῶν παρ' αὐτοῖς καθεστῶσης, τῆς δὲ δεσποτίας τοῖς αὐτῶν πασίν ἐκ τρόπου παντὸς φυλαττομένης· τῶν ἐπὶ τοῖς γονεῦσι τοῖς εἰς δευτέρως ἰοῦσι γάμους νενο-

c. I summarium ex Theod. habet Prochiron 6, 1 (inde Epanagoge 19, 12).

deferuntur, singulis quidem medemur, promentes autem singulas quaestiones a nobis et iudicibus nostris in dubium vocatas per legislatoris artem generaliter quae faciendae sunt in unaquaque quaestione condimus. Illud igitur prae ceteris in iis quae antiquitus sancita sunt fortasse visum est non sine quadam distinctione esse, nos autem par esse existimavimus sana lege ad simplicitatem rem redigere, quae ex hoc tempore initium capiat nec quicquam eorum quae antea acta sunt curiose scrutetur: quoniam nobis ipsis quoque, quibus leges ea de re latae aliquando non displicerint, secunda consilia meliora visa sunt. Nam cum lucra nuptialia, si qui coniuges torum integrum servent, apud eos firmiter maneant atque ipsorum bonis inhaereant, sin ad alterius personae coniugium veniant, liberis ex priore matrimonio susceptis servanda sint, simplici quadam et meliore lege istam dupliciter tollere visum est. Si enim mulier ad secundas nuptias veniens, vel etiam vir forte secundum coniugium spectans lucra ex morte et repudio profecta liberis servat, etsi alii fortasse liberi iis ex secundis nuptiis futuri sint, quomodo ius est eos, qui de solis liberis legitimis solliciti sunt, non servare iis lucra quae ex parentibus ipsorum defunctis adquirentur, sed ad alios transmittere? Atqui quid pretiosius est liberis quibus non ingratos se parentes praebent?

I. Propterea igitur sancimus, si mulier defuncta sit et lucro cedat marito dos, hanc omnino liberis servari, sive secundas nuptias contraxerit sive etiam non; item ex contrario si vir defunctus sit ac mulier donatione ante nuptias fruatur, ipsam quoque omnibus modis lucra ex donatione ante nuptias liberis suis servare: ut ususfructus quidem lucrorum nuptialium penes ipsos sit, proprietatem autem liberis eorum ex omnibus modis servetur, atque ea quae de parentibus ad secundas nuptias transeuntibus

10 πεπραγμένων] terminata sunt (i. e. πεπερασμένων) § || 14 leg. αὐτῶν? || 15 εἰ δὲ ἔλθοιεν κτλ.] ση. περὶ δευτερογαμίας M in marg. || ἔλθοιεν] venit § || 22 sq. τοῖς — σαλεύοντάς] qui — moriuntur § || 23 νόμου] μόνου (sc. συνοικεσίου) coni. Zachariae non recte || 26 καίτοι] καὶ M || 27 οὐκ ἀχαριστομένων] non ingratis § || 35 πᾶσι M, del. Zachariae ex §

nes multis interpellamur causis, singulis quidem medemur, comprehendentes autem unamquamque quaestionem dubitatem et nobis et iudicibus nostris per legislationem quae oporteat agi generaliter in unaquaque quaestione exponimus. Itaque illud ante omnia visum quidem est forsitan esse prae scis legislationibus non sine quadam divisione, nobis autem putatum est bene se habere temperata lege ad simplicitatem causam transponere ex nunc incohante et nihil perscrutante horum quae prius terminata sunt, quoniam et nobis ipsis pridem non displicentibus de hoc ipso legis visa sunt meliora secunda. Nuptialibus namque lucris, si quidem aliquis coniunctorum servaverit pudicitiam, manentibus apud ipsos valide et eorum substantiis infixis, si vero veniat ad alterius personae coniunctionem, ex prioribus nuptiis filiis servandis, simplici quadam et meliori lege duplicem hanc placuit interimere. Si enim secundis mixta nuptiis mulier aut etiam vir forte ad secundam respiciens coniugem quae ex morte lucrata sunt aut etiam ex repudio forte servat filiis, cum utique et alii forsitan erunt eis filii ex nuptiis sequentibus: quomodo iustum est eos, qui in solis filiis legitimis moriuntur, non servare eis lucra ex mortuis eorum parentibus, sed aliis ea transmittere? Scilicet quid erit pretiosius filiis a parentibus non ingratis?

Propterea igitur sancimus, si mulier moriatur et veniat lucrum fieri viro dotem, hanc omnino servare filiis, sive ad secundas veniat nuptias sive etiam non, et e diverso si mortuus fuerit vir, mulier autem **** antenuptiali donatione lucra propriis filiis: usu quidem lucrorum ex nuptiis apud eos constituto, proprietate vero eorum filiis omnino servanda; his quae super parentibus ad secundas veni-

16 ulterius T¹ || coniunctione V || 17 quodam R¹ || 18 duplici R || 19 secunda V¹ || autem V || 21 servet R² || 22 aliis — filii V^a || 23 est om. T⁴ || 26 quod R || a RT || om. V vulg. || 28 Propter R¹ || 29 uero R¹ || servari Beck || 30 veniat om. R || 31 e] ex T² vulg., om. R || si mortuus om. R¹ || vir] ὁ R, et sic saepius || 32 hiatum notavit Osenbrüggen ita fere supplendum mulier autem (antenuptiali donatione fruatur, et ipsam omnibus modis servare ex) antenuptiali donatione lucra || antenuptiali R¹ al.] antenuptialis R² T² vulg. antenuptiarum V || donatione R¹ T¹ || donationem V donationis R² T² vulg. || lucra propriis filiis] lucra propriis filiis suis T¹ ***** filii set V¹ lucratur is set V², is set del. V³ || 33 sq. usum — constitutum (constitutum T⁴) libri, corr. Beck || 34 proprietate V¹ proprietatem RV³ T || servanda V] servandam RT || 35 quae] qui V

1 multus T¹ multum V¹ || interpellamur Beck] interpellantium libri || 4 per] et per T || quae om. T¹ || 6 iussum V¹ || forsans est T || esse in ras. V², om. T || legibus latoribus V¹ || 8 putatum vulg.] putata RV putandum T || 9 ex Beck] om. R¹ et R² VT¹, del. T³ || 10 eorum R || 11 displicentibus R || 12 legibus vulg.] quae legibus RV T || iussa V || 13 namque] quidem R || 15 illos R ||

μοδετημένων ἐπὶ τῆς ἐαυτῶν τάξεως φυλαττομένων. καὶ τοῦτο κρατεῖν ἐπὶ τῶν συνοικεσίων τῶν καθ' οἰονδήποτε τρόπον διαλυομένων ἐκ τῆς σήμερον ἡμέρας καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἄπαν, καὶ τῶν ἤδη διαλελυμένων μὲν συνοικεσίων εἴτε τελευτῇ εἴτε καθ' ἕτερον οἰονδήποτε τρόπον, ἐπὶ δὲ ἡσημέριον τῶ ἑνα γόνιν περιεῖναι. εἰ γὰρ ἐρῆσαν ἄμφω τετελευτηκότες, τοῦτο κληρονομοῖς οὐ διδομεν, ἀλλ' ὡς ἀπαξ πεπερασμένον τοῖς παλαιῶς καταληλυπτομένον νόμοις. ἐκείνον δὲ ἄλλο ὄντος, ὡς ἐπειδὴν ἀπαξ γέγοντο τῶν παιδῶν καὶ τῆν δεσποτεῖαν ὁ νόμος ἄγων αὐτοῖς δοῖν, τριηκῆτα τὰ ἐπὶ τῶν διαδοχῶν καὶ τῶν ἄλλων προχωρήσαν οὕτω καὶ ἐπ' αὐτοῖς ἔσται ὡς ἐπὶ τῶν προτέρων νενομοθέτηται παιδῶν τῶν διὰ τοὺς δευτέρους γέγονος τῶν γονέων κέρδους τινός παρὰ τῶν νόμων ἴξιωμένων.

CAPUT II.

Κακέينو μέντοι ἐκ τινος δίκης προσαγγελθείσης ἡμῖν εἰς νομοθεσίαν ἀγαγείν ᾧ ἤδη μὲν χρήναι. ἐπειδὴ γὰρ διελέληντο μὲν πρὸς ἀλλήλους ὁ τε ἀνὴρ ἢ τε συνοικοῦσα, παῖδες δὲ αὐτοῖς ἦσαν ἐκ τοῦ γάμου, 20 περιεῖδον αὐτοῖς οἱ γονεῖς ἄμφω, καὶ περιήρισαν ἐρανεῖζόμενοι. διὰ τοῦτο ᾧ ἤδη μὲν σφοδρότερον μὲν ὡς ἐπιστρέφοντι δὲ πρὸς τὸ καλῶς ἔχον χρῆσασθαι νόμῳ, ἵνα δεῖ γόνιν τῶν ποιῶν παίσονται ἢ κερδῶν ἕνεκεν ἀδικῶν τὰ συνοικεσία διασπῶντες ἢ καὶ 25 1 τῶν ἰδίων ἀμελοῦντες παῖδων. εἰ γὰρ ὅλος ἢ κατὰ διάλυσιν ἢ κατὰ τρόπον ἄλλον διασπασθεῖν συνοικεσίον, εἰ μὲν μηδένας ὡς παῖδες, μενέτω τὰ ἐμπροσθεν ἐπὶ τῆς ἐαυτῶν τάξεως· εἰ δὲ παιδῶν ὑπῴντων γέγοντο τοῦτο, καὶ μηδὲ τοὺς παῖδας ἐρ- 30 θρωπῶντες δοῖεν ὅμως ἀφορμὴν ἐκουσίας διαλύσεως καὶ κατὰ συνανθεῖν γινόμενης, καὶ καὶ ἀκουσίον τυχόν ἢ τοῦ ἀνδρὸς πταίσαντος ἀξία τῆς ἀπωλείας τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς ἢ τῆς γυναικὸς ἀξία τῆς ἐκπτώσεως τῆς προικῆς, μήτε ὁ ἀνὴρ τὴν προῖκα κερδανέτω 35 μήτε ἡ γυνὴ τὴν προγαμαίαν δωρεάν, ἀλλ' ἀντίκα τῆς ἐκπτώσεως γινόμενης ἢ τῆς προικῆς ἢ τῆς προγαμαίας δωρεᾶς τὸ ἐπὶ τῆ δεσποτεῖας κέρδους εὐθὺς εἰς τοὺς κοινούς ἐρχέσθω παῖδας καὶ αὐτῶν γινέσθω, τῆς χρήσεως μόνης παρὰ τοῖς διαλελυμένοις μενοῖσης· 40)

sancita sunt in suo ordine custodiantur. Atque hoc valet in coniugiis quae qualicumque modo solvantur ex hodierna die et in omne futurum tempus, praeterea in coniugiis quae iam soluta quidem sunt sive morte sive alio qualicumque modo, adhuc autem in suspensio sunt eo quod unus quidem superstes est. Si enim ambo iam defuncti sunt, id heredibus non damus, sed utpote semel determinatum veteribus legibus relinquimus. Illud tamen certum est, cum illa semel liberorum facta sint et lex dominium iis detulerit, tunc quae ad successiones ceterasque accessiones pertinent ita de iis futuras esse, quemadmodum de prioribus liberis sancitum est, qui propter secundas nuptias parentum lucrum aliquod a legibus consecuti sunt.

II. Verum illud quoque quod ex lite quadam ad nos delatum est, ad legislationem adducendum esse existimavimus. Quoniam enim divortium fecerunt inter se vir et uxor, liberi autem erant iis ex matrimonio, neglexerunt eos ambo parentes, atque illi mendicantes circumibant. Propterea lege severiore quidem fortasse, sed quae spectat ad id quod honestum est, utendum esse existimavimus, ut certe metu poenarum desinant vel iniustorum lucrorum causa matrimonium distrahere vel etiam proprios liberos neg- 1 legere. Si enim omnino vel divortio vel alio modo coniugium distrahatur, si quidem nulli praesto sint liberi, priora in suo ordine maneat; sin autem id liberis extantibus fiat, ac ne liberorum quidem pudore habito tamen occasionem praestent dissolutionis voluntate et consensu factae, vel etiam non voluntariae forte, sive vir quae digna sunt amissione donationis ante nuptias sive mulier quae amissione dotis digna sunt commiserit, neve vir dotem neve mulier donationem ante nuptias lucretur, sed statim amissa sive dote sive donatione ante nuptias lucrum proprietatis protinus ad communes liberos veniat et eorum fiat, solus

4 καὶ ἐπὶ τῶν malū Zachariae (cf. ε) || 5 συνοικεσίων om. ε || 6 ἔτι Scringger ex ε || εἴτε M || ἡσημέριον || pendente (i. e. ἡσημέριον) ε || 8 πεπερασμένην M || 10 ὡς ἐπειδὴν κτλ.] Cum autem dominium rerum liberorum esse coeperit, sive ad secundas migraverit nuptias sive non, ea iura locum habere Iul. || 13 ὡς ἐπὶ M] sicut et in (i. e. ὡς καὶ ἐπὶ) ε || 21 περιεῖδον] leg. (καὶ) vel (εἴτα) περιεῖδον? (cf. ad ε) || οἱ γονεῖς om. ε || 31 ὁμῶν coni. Zachariae sine causa

1 sancta V || ser[dis V || 2 in V³] om. R V¹ T vulg. || 3 et in his T¹] om. R V² T || 4 quidem] solute sunt add. R^a || 5 alio quolibet T¹] autem om. V T¹ || pendentibus Beck || 6 super testibus R || 7 hereditibus hoc R || 8 certum est] cūtu mē R || 9 fuerit V || et om. R¹ || 10 eius T¹ || 11 et

entibus nuptias sancita sunt in suo ordine servandis. Et hoc valere in matrimoniis quocumque modo solutis ab hodierna die et in omne quod sequitur, et in his matrimoniis quae iam soluta sunt quidem sive morte sive quolibet alio modo, adhuc autem pendente eo quod unus superstes sit. Nam si ambo defuncti sunt, hoc heredibus non damus, sed tamquam semel terminatum veteribus relinquimus legibus. Illud certum est, quia dum semel fuerint filiorum et proprietatem lex deferens eis praestiterit, tunc in successio- nibus et aliis accessionibus ita et in his erit, sicut et in prioribus sancitum est filiis, qui propter secundas nuptias parentum lucrum aliquod ex legibus sunt potiti.

Illud quoque ex quadam causa denunciata nobis ad legislationem deducere aestimavimus oportere. Quia enim transegerunt quidem inter alterutros et vir et uxor, filii autem eis erant ex matrimonio, despexerunt eos ambo, et circumibant mendicantes. Propterea iudicivimus vehementiori quidem forte, convertenti (autem) ad melius se habens uti lege, ut timore scilicet poenarum quiescant aut lucrorum causa iniustorum matrimonia dilacerare aut etiam 1 proprios neglegere filios. Si enim omnino non per transactionem aut per modum alium separaretur matrimonium, si quidem non sint filii, maneat priora in suo ordine; si vero filii existentibus fiat hoc, et neque filios erubescerent dent tamen occasionem spontaneae transactionis et per consensu factae, aut etiam invitae forsan [peccante] aut viro committente digna amissione antenuptialis donationis aut muliere digna casu dotis, neque vir dotem lucretur neque mulier antenuptialem donationem, sed repente casu procedente aut dotis aut antenuptialis donationis proprietatis lucrum mox ad communes veniat filios et eorum fiat, usu solo apud transigen-

in aliis T || sicuti T || 13 parentium RT¹ || lucrum aliquod T || lucro aliquo V || 17 rubr. De alendis liberis (filiis R) a parentibus RT in marg. (ex Iul.) || denunciata Hamburgensis] denuntiationum libri, vulg. || nobis] bis V^a T. om. R¹ || 19 transeierunt V transigerunt T² transierunt R V² T¹ || 20 filii V^a || dispexerunt R et despexerunt (disp. V¹) V || 21 emendicantes T || 22 conuertendi R¹ V. sed convertente vulg.; autem addidi || 23 ad om. V^a || 25 delacerare R¹, dilacerare V² in ras. || 27 medium V^a || aliud R¹ V || reparatur T¹ V || repararetur R¹ V || 30 tū RT¹ || occasiones T¹ || 31 spontaneae Beck] spontaneam (spontaneas T²) et libri || sensum R^a || 32 autem T¹ || uitae V^a || peccante V (gloss. T in mg.) vulg. petente RT; glossama seclusi] autem R² V || 33 digni T³ || occasione T¹ || donationis] proprietatis lucrum add. R^a || 34 vir] u R V || lucretur T || 38 veniant T || transegerunt V

ἀναγκαζομένων μόντοι τοῦ τὴν χρῆσιν κερδαίνοντος τοὺς παῖδας τοὺς ἐκ τοῦ γάμου καὶ ἀποτρέφειν καὶ τὰ ἄλλα πάντα χορηγεῖν αὐτοῖς κατὰ τὸ τῆς κερδανθεί- 2
2 σης περιουσίας μέτρον. Ἰσμεν δὲ τι καὶ τοιούτων γενομένων, ὅτι bona gratia δόξαντος διαληλύσθαι τοῦ γάμου καὶ ἀναχωρήσαι τὴν μὴ πρὸ γάμου δωρεάν 5
εἶς τὸν γράσαντα τὴν δὲ προίκα εἰς τὴν ἐκιδούσαν, ὁμοῦς προσάσει δῆθεν ζημίαις καὶ ἄλλων αἰτιῶν χρυ- 10
σίου ποσοτῆς οὐ μετρία πατέρω δέδοται μέρει, ὥστε μὴ δοκεῖν εἶναι τοῦτο γαμικὸν κέρδος μηδὲ φυλάττε- 10
σθαι τοῖς παισὶ κατὰ τοὺς περὶ τοῦτον νόμους, ἀλλ' ἐξῶθεν προσγενομένων ὡς ἐξ ἐτέρας αἰτίας κέρδος γίνε- 15
σθαι τοῦ λαβεῖν αὐτὸ καταπραξαμένου, ὥστε καὶ τὴν ἐκ τῆς τοιαύτης τέχνης γινομένην θεραπεύοντες βλά- 15
βην θεσπίζομεν, κἂν εἴ τι τοιούτων γένοιτο καὶ προ- 15
έλθοι τι πατέρω κέρδος, καὶ τοῦτο ὁμοίως φυλάττεσθαι τοῖς παισὶ, τῆς μὲν δεσποτείας εὐθὺς ἀφικνουμένης εἰς 20
αὐτούς, τῆς χρήσεως δὲ μόνῃ παρὰ τῷ κερδαναντι καθεστῶσης. οὗτος ἀρέθεται παντὸς ἐλαττώματος, οὕτω πάσης ἐπιθυμίας ἀλόγου, οὕτως οὔτε ἄκοιτες οὔτε 20
ἐκόντες τοῖς ἐαυτῶν βλάνουσι παῖδας, ἀλλ' ἔσονται μετριώτεροι μάλιστα μὲν περὶ τὴν αὐτῶν σωφροσύνην, 25
ἔπειτα καὶ περὶ τὴν γαμικὴν διάθεσιν, ἣν προσήκον μὲν εἶναι ἔχειν τοὺς ἀπαξ συναρθύντας πρὸς ἀλλή- 25
λους ***** πρᾶγμα καὶ σωφροσύνης μεστόν καὶ τοῖς 25
ἀγαθοῖς ἦθει συμβαῖνον καὶ πατρικῆς τε καὶ μητροῦς διαθέσεως πλήρες, ἵνα ὅπερ αὐτοῖς οἱ γονεῖς ἐκόντες οὐ φυλάττουσι, τοῦτο ὁ μετὰ θεῶν κοινὸς ἅπασι πα- 30
τήρ (φαμὲν δὲ ὅ τιν βασιλείαν ἔχων) διὰ τοῦ νόμου τοῖς παρὰ τῶν γονεῶν ἠδικημένοις τηρήσῃ. κἀναυθὰ 30
δὲ τὰ περὶ τῶν κερδῶν καὶ τῶν διαδοχῶν ἐμπροσθεν διατεταγμένα κρατεῖται· οὐδὲν γὰρ αὐτῶν καινίζομεν, 30
πλὴν ἢ ἐκείνο μόνον ὅπερ ἑρῶς ἐν τούτῳ τῷ νόμῳ γεγράφαμεν.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ 35
διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ὑπεροχῆ 35
ἔργῳ καὶ πέρατι παραδόξως σπενσάτα. Dat. xvii.
k. Ian. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII.
Apione v. c. cons. [a. 539]

autem ususfructus apud coniuges divortio separatos maneat: ita tamen, ut is qui usumfructum lucretur, 1
liberos ex matrimonio natos et alere et reliqua omnia secundum modum substantiae quam lucratus sit iis 2
2 praeberere cogatur. Scimus vero etiam eiusmodi aliquid accidisse, ut cum matrimonium videretur bona 3
gratia solutum et donatio ante nuptias ad eum qui scripsit, dos autem ad eam quae dedit revertisse, tamen 4
quasi damni nomine aliarumque causarum non exigua pecuniae quantitas alterutri parti daretur, ita ut 5
id non lucrum nuptiale esse videretur neque liberis secundum leges de ea re latus servaretur, sed extrin- 6
secus adquisitum quasi ex alia causa lucrum fieret eius qui id ut acciperet molitus erat. Itaque etiam 7
damno ex eiusmodi fraude orituro medentes sancimus, ut etiam si quid eiusmodi fiat et alterutri lucrum 8
aliquod accedat, hoc quoque similiter liberis servetur, atque dominium statim ad eos transeat, ususfructus 9
autem solus apud eum qui lucratus sit maneat. Ita omni iniuria, ita omni insana cupiditate abstine- 10
bunt, ita neque invitati neque volentes liberos suos damno afficient, verum moderatiores erunt inprimis qui- 11
dem quod attinet ad castitatem suam, deinde etiam quod ad coniugalem affectionem, quam decet habere 12
eos qui semel inter se iuncti sunt, ***** rem et castitate plenam et bonis moribus convenientem et paterna 13
atque materna affectione refertam, ut quod iis parentes sua sponte non custodiunt, id communis post deum 14
omnium pater, eum dicimus qui imperium tenet, per legem iis qui a parentibus iniuria affecti sunt servet. 15
Atque hic quoque quae de lucris et successione prius constituta sunt valeant: nihil enim eorum innovamus 16
praeter illud solum quod diserte in hac lege scripsimus.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur tua sublimitas ad 17
opus effectumque adducere studeat.

1 ἀναγκαζομένων M || 5 βόνα γράτια M Βοναγρατία
Theod. βόνα γραζία Ath. || 9 πατέρω] utrique s || 10 *μήτε
M || 20 *οὐδέ — οὐδέ M || 22 αὐτῶν M || 24 particula μὲν
delenda est nisi altius corruptela luteat' Zachariae (cf. s) ||
25 πρᾶγμα] res est s. Hiatum notavi || 31 ἐμπροσθεν δια-
τεταγμένα Zachariae ex s] τῶν ἐμπροσθεν διατεταγμέ-
νων M || 33 ἐκείνο μόνον ὅπερ M] illa sola quae s || 37 sub-
scr. om. Theod. || xvii. (praestat xviii., cf. subscr. nov. seq.)
k. Ian. dedi ex Ath. (s) xv. k. ian. M, quod probat Zacha-
riae; k. iul. (iulius Iul.) Iuliani schedae Sangallenses et
Iul.^b || 38 ep. dn. iustin. pp. aug. ann. XII. M, const. (consp.
Sang.) imp. domn. (ons Sang.) iustiniani ag. (agusti
Sang.) anno quarto decimo Iul.^b et Sang. imp. dn. iust. pp.
aug. s βασιλείας Ἰουστινιανοῦ Ath. || 39 Apione ve. cons.
Biener p. 520 (ἡπατείας Ἀπώνου Ath.) iust. uc. consns. M
Iustino uc. consule Iul. Sang. iustiniani viri cla. consule
Iul.^b, om. s || antiquam in fontibus discrepantiam fuisse tes-
tantur Ath. et Iul., contaminatam ex duobus diversis nota-
tionibus subscriptionem exhibet M: malui igitur Bieneri ra-

tes manente, cogendo tamen eo qui usum lucretur 1
filios ex matrimonio et alere et alia omnia mini- 2
strare eis secundum lucretae substantiae mensuram. 2
2 Novimus autem aliquid etiam tale factum, [et] 3
quia bona gratia viso solvi matrimonio et recedere 4
antenuptialem quidem donationem ad eum qui con- 5
scripsit, dotem vero ad eam quae obtulit, tamen oc- 6
casionem quasi damni et aliarum causarum auri quan- 7
titas non mediocri utriusque data est parti, ut non 8
videretur hoc nuptiale lucrum neque servaretur filiis 9
secundum de hoc leges, sed extrinsecus accidens 10
quasi ex alia causa lucrum fieret eius qui accipere 11
hoc egit. Ideoque ex hac arte factam curantes lae- 12
sionem sancimus, ut vel si quid tale fiat et adveniat 13
aliquod alteri lucrum, et hoc similiter servari filiis, 14
proprietate quidem mox veniente ad eos, usu vero 15
solo apud lucrantem constituto. Sic abstinebunt omni 16
vicio, sic omni desiderio irrationabili, sic nec inviti 17
nec sponte suis nocebunt filiis, sed erunt temperati, 18
maxime quidem circa suam castitatem, deinde etiam 19
circa matrimonii affectum, quem competens est habere 20
eos qui semel coniuncti sunt alterutris: res est et 21
castitate plena et bonis moribus congrua et paterno 22
maternoque affectu plena, ut quod eis parentes sponte 23
non servant, hoc post deum communis omnibus pater 24
(dicimus autem qui imperium habet) per legem his 25
qui a parentibus laesi sunt servet. Et hic quoque ea 26
quae de lucris et successione prius disposita 27
sunt teneant: nihil enim eorum innovamus praeter 28
illa sola quae expressim in hac lege conscripsimus.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et 35
per hanc sacram declarata sunt legem tua celsitudo 35
operi effectuique contraderae festinet. Dat. xvii.
kal. Ian. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. ****

tionem et ordine novellarum et sequentium constitutionum 1
subscriptionibus commendatam sequi quam ex M facili cor- 2
rectione efficere dat. k. Ian. — anno XIII. Iustino ve. cons.

1 tm R || lucratur T || 2 omnia alia R || 3 eos R^a, eis om.
V || 4 et om. vulg. || 5 quia] quia et T¹ || viso solvi] dissolui R
disolui T || matrimonia RT || redire R³ || 6 antenuptialem
qui antenuptialem R¹ || quide V || 7 eam] eum RV ||
qui V || tm RT] occasionem RV || 9 non] nec T || utre-
que RT || ut] aut T¹ || 10 videntur R³ || 11 de om. T¹ || ac-
cedens V³ || 12 eis V || 13 actam V³ || 14 ut om. T¹ || 15 et] 16
ut R¹ ut et T || servare VT² || filii R¹ || 16 proprietatem V ||
17 solum V || 20 quidam V || etiam om. R || 21 effectum
V || quem] quae T¹ || est et habere T || 22 alterutris T¹ ||
24 quid eius T¹ || 25 servantur V^a || communem omnibus
patrem R || 27 a parentibus] apparentibus V || servent
RT^a || ea om. T || 28 successione V¹ || 29 horum R ||
37 operi et effectuique V || subscr. dat. vii. kal. ian. imp.
donno iust. pp. aug. V, om. celt. xvii pro vii corzei ex Ath.

Ϟθ

XCIX. Auth. XCVII. Coll. VII tit. 9

ΠΕΡΙ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΩΝ.

R DE REIS PROMITTENDI R

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πραιτωρίῳ τὸ β,
ἀπὸ ὑπάτων (ῥοδιναρίων) καὶ πατρικίῳ.

Idem Aug. Iohanni pp. per Orientem.

(Προσίμιον.) Ἰσμεν πρώην τεδεικότες νόμον 5
περὶ ἐπιλογῆς μανδατορῶν τε καὶ ἐγγηπτῶν καὶ ἀντι-
φωνητῶν πολλὰς ἔχοντα καὶ κοινωφελεῖς τοῖς ἡμετέ-
ροις ὑποτέλεισι νομοθεσίας· ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος καὶ
ἐτέρας ἡμῖν ἐδοξε δεῖσθαι τινας ἐπεξεργασίας τε καὶ
προσθήκης οὐκ ἀγεννοῦς οὐδὲ τῷ κοινῷ τοῦ πολιτεῦ- 10
ματος ἀλυσιτελοῦς καθεστῶσης.

(Praefatio.) Novimus pridem ponentes legem 5
de electione mandatorum et fideiussorum et spon-
sorum multas habentem et in commune utiles nostris
subiectis leges. In praesenti vero et aliud
nobis visum est egere quadam explanatione et incre-
mento non ex genere neque usui imperfecto et inutili
consistente.

CAPUT I.

Εἰ γάρ τις ἀλληλεγγύως ὑπευθύνους λάβοι τινάς,
εἰ μὲν μὴ προστεθείη τὸ δεῖν καὶ ἕνα τούτων εἰς
ὀλόκληρον ἐνέχεσθαι, πάντας ἐξ ἴσου τὴν ἀγωγὴν
ὑφίστασθαι. εἰ δὲ καὶ τι τοιοῦτο προστεθείη, γν- 15
λάττεσθαι μὲν τὸ σύμφωνον, οὐκ εὐθὺς μὲντοι τὴν
ἀρχὴν ἕκαστον ὀλόκληρον ἀπατεῖσθαι, ἀλλὰ τίως
μὲν κατὰ τὴν μοῖραν καθ' ἣν ἕκαστος ἐνέχεται, χω-
ρεῖν δὲ αὐτὸν καὶ κατὰ τῶν ὑπολοίπων, εἴ γε καὶ
εὐποροὶ καθεστῶσι καὶ ἐνδημοῦσι. καὶ εἰ τοῦτο οὐ- 20
τως ἔχον φανεῖη, εἰ μὲν εὐπόρους ἔχουσι καὶ παρόν-
τες τυχούειν, ἐκείνους κινδυνεύειν ἐκπληρῶσαι ἕκαστον
εἰς τὸ οἰκείον μέρος τὸ ἀλληλεγγύως δανεισθέν, ἐξ
ὅσπερ ὅλως ἐνοχοὶ γεγόνασι, καὶ μὴ τὸ κοινὸν χρέος
ἰδιῶν τινος γινέσθω βάρος. εἰ δὲ ἀπόρους ἔχοντες οἱ 25
λοιποὶ φανεῖεν, εἴτε πάντες εἴτε τινές, εἴτε εἰς μέρος
εἴτε εἰς ὀλόκληρον, ἢ καὶ ἀπόντες τυχόν, καὶ εἰς
ἐκεῖνο ἐνέχεσθαι ὅπερ λαβεῖν παρὰ τῶν ἄλλων οὐκ
ἠδυνήθη· οὕτω γὰρ κἀκεῖνω φυλαχθήσεται ὁ τοῦ
συμφωνίου τρόπος, καὶ οὐδεμίαν ὑποστήσεται ζημίαν 30

Si quis enim alterna fideiussione obligatos sumat
aliquos, si quidem non adiecerit oportere et unum
horum in solidum teneri, omnes ex aequo con-
ventionem sustinere. Si vero aliquid etiam tale
adiciatur, servari quidem pactum, non tamen mox
ab initio unumquemque in solidum exigi, sed interim
secundum partem qua unusquisque obligatus est,
cedere autem eum et contra reliquos, sive et idonei
sunt et in eo loco. Et si hoc ita se habere videat-
ur, si quidem idonei sunt et praesentes inveniantur,
illos periclitari complere [in] singulos in propria
parte quod sub alterna promissione creditum est,
aut ex quo omnino obligati sunt, et non commune
debitum proprium cuiuspiam fieri onus. Si vero
minus idonee se habere reliqui videantur, sive omnes
seu quidam, sive in partem seu in solidum, sive ab-
sentes forte, in illud teneri quod accipere ab aliis
non potuit. Sic enim et illis servabitur pactionis
modus, et nullum sustinebit damnum actor, licet ali-

Nov. XCIX (Authent. XCVII = Coll. VII tit. 9: gloss.) Graece extat in ML, c. I (Eἰ τις — νόμῳ γινέσθω
483, 20) in B 26, 2, 2 (inde — 28 οὐκ ἠδυνήθη in B* E 1, 24 p. 281 Zach.). — Epit. Theod. 99, Athan. 15, 2
Julian. const. XCII.

XCIX.

DE REIS PROMITTENDI.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio iterum, ex consule (ordinario) et patricio.

Praefatio. Scimus nos olim legem tulisse de electione mandatorum et fideiussorum et constitutae pecuniae reorum, quae multas et in commune utiles subiectis nostris sanctiones complectitur: in praesentia autem alia quoque aliqua nobis indigere visa est expolitione et adiectione non ignobili neque communi reipublicae inutili constituta.

1. Si quis enim mutua fideiussione obligatos acceperit aliquos, siquidem non additum sit debere etiam singulos in solidum teneri, omnes ex aequo actionem sustineant. Sin etiam quid eiusmodi additum sit, pactum quidem servetur, neve tamen statim ab initio ab unoquoque solidum exigatur, sed interim pro qua quisque parte tenetur; procedat autem etiam contra ceteros, siquidem et locupletes et praesentes sint. Et si hoc ita se habere apparuerit, si quidem solvendo sunt et praesto fuerint, illi periclitentur explere pro sua quisque parte quod sub mutua fideiussione creditum est, ex quo omnino obligati sunt, neve commune debitum proprium cuiusquam onus fiat. Sin autem ceteri inopes appareant sive omnes sive aliqui, sive pro parte sive in solidum, vel etiam forte absentes sint, in illud quoque teneatur quod a ceteris accipere non potuit: ita enim et illi pacti modus servabitur, neque ullum actor damnum subibit, etiamsi quid illi

3 ἐπάρχῳ M] τῷ ἐνδοξοτάτῳ ὑπάρχῳ L || 4 ῥο-
διναρίων addidi cum Zachariaeo (qui ῥοδιναρίῳ) || 5 νό-
μον] nov. IV || 7 ἔχοντας? L^a || 8 sq. καὶ ἐτέρας ἡμῖν
ἐδοξε δεῖσθαι] et aliud nobis visum est egere ε || 10 ἀγε-
νοῦς L || τῷ κοινῷ] usui ε || 12 λάβῃ B^a || 13 μὴ om.
M, B^a v. l. || προστεθείη Zachariaei] προσθεῖη libri ||
17 ὀλόκληρον ἕκαστον B^a v. l. || 19 αὐτῶν L^a || καὶ
om. L || λοιπῶν B^a || εἴ γε] sive (i. e. εἴτε) ε || 20 καθ-
εστῶσι B^a || 23 ἐξ οὐτέρας] aut ex quo ε || 25 γινέσθω]
γενέσθω L^a, B^a v. l. γινέσθαι B^a v. l., γίνεσθαι Za-
chariae ex ε || 26 εἴτε πάντες om. L || 27 τυχούειν B^a ||
καὶ om. ε || 28 ἐκείνους B^a (ἐκεῖνο ἐκείνους Leunclavius) ||
29 κἀκεῖνω ML] κἀκεῖνους B^a

T || fideiussorum T (et sic saepius) || 7 habentes R²T ||
9 quaedam T¹ || 10 ex genere] ex**** T¹ exdegenere T ||
usu VT¹ || imperfecto et] leg. imperi? || 13 adierit
R¹ || et unum horum] unum et horum V et ***** T¹ ||
14 sollicitum T¹ || tenere V || omnes T³ vulg.] omnem RV
omne T¹ || 15 etiam aliquid R || tale om. R || 16 tm R¹ ||
17 sed] secundum set R^a [interim] intm (i. e. intantum)
T¹ || 19 et eum contra R eum contra et contra V^a || sive
et T¹] sive (si* V¹) RVT² si et vulg. || 20 et in eo —
21 inueniantur scr. R² in ras. ½ vs. || Et si] u**** V¹ ut
si V³ || ita hoc T || 22 compelleret T² || in om. vulg. ||
24 omni V¹ || 25 proprium debitum T || bonus RVT ||
26 minus idonei (ydonei R) RV vulg. idonee minus T ||
se] sunt V¹ sese V³ || sive] si uero T¹ || 27 seu in RV
sive in T vulg. || absentes VT || 28 teneri] tenere libri
tenere — 30 modus scr. R² in ras. 1 vs. || 29 patiens
T¹ || 30 actor] *** ictor T¹

2 De reis promittendis RT De duobus rei promit-
tendi V || 5 quidem T || ponente R¹ || 6 electionibus

ὁ ἐνάγων, κἀν εἴ τι πρὸς ἀλλήλους ἐκείνοι συμφωνή-
σαιεν ἀγνοῦντος τοῦ τούτους ἐχόντος ὑπερθέτους, καὶ
ἐκαστὸς ἐνέξεται ὡςπερ ἐξ ἀρχῆς συνεγράφατο, τέ-
χνης ἢ δόλοιο ἢ διαλίψεσιν ὑπερβαίνειν τὰ συγχεόμενα
1 μὴ συγχωροῦμενος. Εἰ μὲντοι τοῖς αὐτοῖς ἐνδη-
μοῖεν ἑκάτεροι ἢ καὶ ἅπαντες τόποιοι, θεσπίζομεν
τὸν τῆς ὑποθέσεως ἀκροῦμενον ἄγειν κἀκείνους εὐ-
θῆς, καὶ κοινῇ μὲν ἐξετάζειν τὴν ὑπόθεσιν, κοινῇ δὲ
ἐπάγειν τὴν ψήφον. οὕτω γὰρ καὶ οἱ ἐνοχοὶ πάντες
εἰθνηθήσονται, καὶ ἡ τῆς περιουσίας αὐτῶν ποιότης
ἐξεασθήσεται, καὶ τὸ χρέος ὁμοίως μὲν κατὰ τὴν τοῦ
δικαίου ὁμοίως δὲ κατὰ τὴν τοῦ νόμου τάξιν προβή-
2 σεται. Εἰ δὲ οὐκ ἄσγων εἴη ὁ τῆς δίκης ἀκροῦ-
μενος ἀλλ' ἑτεροῦ τις, δίδομεν ἀδειαν ἢ ἐνταῦθα τῷ
προσφῶν δικαστῇ προσέλενον δεχομένῳ, ἢ ἐν ἐπαρ-
χίαις τούτων προσαγγελλομένων τῷ λαμπροτάτῳ ἄρ-
χοντι ἢ καὶ τῷ ἀρμοδίῳ δικαστῇ ἀναγκάζειν διὰ
τῆς αὐτοῦ τάξεως κἀκείνους παραγίνασθαι τῇ δίκῃ
καὶ μέρος αὐτῆς γίνεσθαι, ὥστε μηδὲν ἐμποδίσμα
τῷδε ἡμῶν τῷ θείῳ νόμῳ γενέσθαι. Τούτων ἀπάν-
3 τῶν κρατούντων ἐπὶ τῶν συναλλαγμάτων τοῦ μετα-
ταῦτα χρόνου καὶ ἀπὸ τῆς τοῦδε τοῦ νόμου θέσεως
τὸ γὰρ παροχρῶς τοῖς πρὸ αὐτοῦ τεθειμένοις ἐπὲρ
τούτου καταλιμπάνομεν νόμοις.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖν παραστάτα ἡμῖν καὶ 25
διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ὑπεροχῇ
ἔργῳ καὶ πέρατι παραδόντα σπεινάτω.

Dat. xviii. k. Ian. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
anno XIII. Apione v. c. cons.

[a. 539] anno XIII. Apione v. c. consule.

quid inter se illi pepigerint ignorante isto qui habet
eos obligatos, et unusquisque tenebitur quod ab
initio scripsit, artibus aut dolis aut transactionibus
praevaricari quae constituta sunt non sinendus.

5 1 Si autem eisdem commorentur utrique aut omnes
locis, sancimus negotii iudicem deducere illos mox,
et communiter examinare negotium, communiter
autem inferre sententiam. Sic etenim et rei omnes
obligabuntur, et substantiae eorum qualitas examina-
10 bitur, et debitum similiter quidem secundum iustitiae
similiter autem secundum legis ordinem pro-
cedet.

2 Si autem non administrator sit causae iudex sed
alter aliquis, damus licentiam aut hic competenti
15 iudici interpellationem suscipienti, aut in provinciis
his denunciatis clarissimo praesidi aut competenti
iudici cogere per suum officium et illos interesse
liti et partem eius fieri, ut nullum impedimentum
huic nostrae legi fiat. His omnibus incipientibus in
contractibus sequentis temporis et ab huius legis
20 positione; quod autem praeterit [et] ante eam po-
sitis pro his relinquimus legibus.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et
per hanc sacram declarata sunt legem, tua quoque
celsitudo operi effectuique contraderae festinet.

Dat. xiii. kal. Ian. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug.
anno XIII. Apione v. c. consule.

inter se pacti sint ignorante eo qui obligatos eos habet, et unusquisque tenebitur sicut ab initio con-
1 scripsit, nec licebit ei artibus vel dolis vel transactionibus pacta circumvenire. Si vero iisdem locis
uterque vel omnes degant, sancimus ut qui causam cognoscit illos quoque statim arcessat, et communiter
causam examinet communemque sententiam ferat. Ila enim et rei omnes condemnabuntur, et qualitas
substantiae eorum examinabitur, et debitum pariter et secundum iustitiae et secundum legis ordinem
2 procedet. Quodsi qui causam cognoscit non sit magistratus sed alius quis, licentiam damus vel hic
competenti iudici interpellationem accipienti, vel in provinciis his denuntiatis clarissimo praesidi aut
etiam competenti iudici, ut per officium suum illos quoque cogant causae interesse et partem eius fieri, ne
quod impedimentum huic nostrae sacrae legi fiat. Haec autem omnia in contractibus valeant futuri tem-
poris atque inde ab hac lege lata: nam quod praeterit, legibus ante eam hac de re latis relinquimus.

Epilogus. Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram legem declarantur tua sublimitas
ad opus effectumque adducere studeat.

1 τι om. B || 2 τοῦ τούτους M5] τούτου τοῦ B,
τοῦ om. L || 3 ὡςπερ] quod (i. e. ὅπερ?) ε || 4 δόλοιο
M || 7 κἀκείνους] illos ε || 8 κοινῇ] communiter (i. e.
κοινῇ) ε || 9 τὴν ψήφον LB] τὴν om. M, vulg. || καὶ
om. L || 10 καὶ ἡ τῆς — 11 ἐξετάσθησεται om. L ||
12 ὁμοίως δὲ — νόμον om. M || 19 γενέσθαι L ||
20 θείῳ om. ε || 21 κρατούντων] incipientibus ε || 23 γὰρ
autem ε || ὑπὲρ τούτου] de his ε || 26 ἢ σὴ] tua quo-
que ε || 28 XVIII. k. Ian. Iul.^m (om. subscr. Iul. cett.) πρὸ
ἐπ' ἀλλήλων Ἰανουαρίῳ Ath.] xv. k. ian. M quod
probat Zachariae, XIII. kal. Ian. ε, μὲν ἰανουαρίῳ
Theod. || CP. — cons. (cf. ε) cp. dn. iusti. pp. aug. apion.
uc. cons. M, imp. dn. iustiniani aug. Iul.^m βασιλείας
Ἰουστινιανοῦ τὸ ἐπ' ἀπατείας Ἀπίωνος Ath. ἐπι ἐπ'
βασιλείας ἀπατεία Ἀπίωνος (ἀππίωνος cod. Bodleianus
op. Heimbach Anecd. I 262) Theod.

1 habeat R || 2 tenebitur] tenebitur in id R²T²vulg.
in id tenebitur V² in ras. || quod] qui T¹ || 3 scripserit
T vulg. || artibus] et artibus RT || 4 praenari R || quae
om. R¹ quo V¹ || sinendus vulg. (gloss. T)] sinendos RVT ||
5 Si autem] Sin R¹ Sin autem T²vulg. || hisdem R²VT
isdem R¹ comonentur V¹ || 6 loci R¹ || 7 et om. T¹ ||
examinari libri, corr. vulg. || 8 etenim] enim V vulg. ||
9 oblegabuntur V¹ || qualitatis R¹ || 10 sq. quidem — sim-
iliter om. V || iustitiae om. R¹ || 11 procedit libri, corr.
vulg. || 13 administrator non sit T || 14 aliter R¹ || hic
competenti vulg.] incompetenti RV¹T¹ competenti V³T² ||
15 iudicem V¹? R¹ iudice R² || interpellatione T || aut in]
autem in T¹ || 16 his om. V || 20 sequentibus V² || 21 po-
sitione T¹] dispositione (scr. V² in ras.) RVT²vulg. ||
praeterit R || et om. vulg. || 25 igitur] autem V || 27 con-
trahere V¹ || 28 subscr. dat. XIII. kal. Ian. dō. iusti. pp.
aug. anno XIII. apicē uc. consule V, om. cett.

P

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙ
ΤΗ ΠΡΟΙΚΙ ΑΝΑΡΓΥΡΙΑΣ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πραιτωρίων τὸ β',
ἀπὸ ὑπάτων ὀρδιναρίων καὶ πατρικίῳ.

⟨Προοίμιον.⟩ Καὶ τὰς ἀναργυρίας τὰς ἀντι-
θεμένας ἐπὶ τινῶν θεμάτων οὐκ ἀνεξετάστους οἱ
ἡμετέροι καταλειοῦνται νόμοι, ἀλλὰ τὸ μακρὸν αὐτῶν
καὶ ἐκκεχυμένον συνεπέλαμεν, ἵνα μὴ τῆς ἐαυτῶν
βραδύμιας ἢ κακοργίας ἴσως ἐμπορικώτερον ἀπολαίσιεν
ἀνδρῶποι καὶ πράγματα παρέργιον ἑτέροις. οὐ γὰρ
ἐν ἴσῳ διὰ παντὸς τὰ τῶν ἀποδείξεων ἔστι τοῖς δοῦ-
ναι τὰντας βουλομένοις, πολλὰς δὲ ὁ χρόνος παραι-
τεῖται. δι' ἅπερ εὐ ποιούντες συνεπέλαμεν ἐπὶ τῶν
θεμάτων τὰς ὑπὲρ τῶν ἀναργυρίων μέμψεις, ἅπερ
ἔξεστιν ἐκ τῶν ἡδὴ παρ' ἡμῶν νενομοθετημένων
λαβεῖν. ὅποιον δὴ τι κατὰ τὸ παρὸν καὶ ἐπὶ τῆς
προϊκὸς πράττομεν. ἐπειδὴ γὰρ ἅπας ὁ χρόνος τοῦ
συνοικισίον ἐδέδοτο τοῖς ἀνδράσιν ἕως ὁ γάμος συν-
ίστατο μέμφεσθαι τῷ μὴ δεδωκέναι τὴν προίκαν, 20
παρενθήκη δὲ μείζων ἐγένετο τὸ καὶ μετὰ τὴν τε-
λετην τῶν ἀνδρῶν, ὥσπερ καὶ μετὰ ῥεπούδιον, εἰσω
ἐνιαυτοῦ δοῦναι τὴν μέμψιν, διὰ τοῦτο φήθημεν
βραχεῖ καὶ συντόμῳ νόμῳ ταρύτεραν ποιήσασθαι καὶ
τὴν ἐπὶ τῇ τῆς προϊκὸς ἀναργυρία μέμψιν καὶ ἀπαλ- 25
λάξαι τὰς γυναῖκας τῆς ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις μετὰ μα-
κροῦς χρόνους ἀποδείξεως.

CAPUT I.

Εἰ μὲν οὖν ἐνιαυτοὺς δύο μόνους συνοικήσειέ τις
τῇ γαμετῇ, ἢ καὶ τούτων τῶν χρόνων ἐλάττω, καὶ

Si ergo annis duobus solummodo habeat aliquis
uxorem aut etiam his temporibus minus, et non ac-

Nov. C (Authent. XCVIII = Coll. VII tit. 10; gloss.) Graece extat in ML, c. 1. 2 in B 29, 3, 1, ubi proemium
add. B². — Epit. Theod. 100 (inde B²), Athan. 10, 8, B² 23, 1, 76 (II p. 665 Heim.), Epanagoge 18, 26 schol. i.
Iulian. const. XCIII.

C.

DE TEMPORE NON NUMERATAE PECUNIAE DOTIS.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio iterum, ex consule ordinario et patricio.

Praefatio. Non numeratae pecuniae exceptiones quae in nonnullis casibus opponuntur leges
nostrae non inexploratas reliquerunt, verum longinquitatem earum effusam contraximus, ne homines
neglegentia sua vel fraude forte negotiatorum modo fruuntur aliisque negotia facessant. Neque enim
pariter per omnia probationes praesto sunt iis qui eas praestare voluit, multas autem tempus quoque res-
puit. Quapropter merito in quibusdam casibus querelas non numeratae pecuniae contraximus, sicut
ex iis quae iam a nobis sancita sunt colligere licet. Cuiusmodi aliquid in praesentia etiam in dote
facimus. Quoniam enim totum coniugii tempus datum erat viris quamdiu matrimonium constaret, ut de
non data dote querentem, atque additamentum maius erat factum, ut etiam post mortem virorum, quem-
admodum etiam post repudium, intra annum querela concederetur, propterea visum est brevi et succincta
lege querelam non numeratae pecuniae dotis celeriorefficeret et mulieres a probationibus eiusmodi
rerum post longum tempus praestandis liberare.

I. Atque siquidem quis per duos annos solos vel etiam per brevius his tempus uxore usus sit, nec

2 rubr. Περὶ ἀναργυρίας προϊκὸς Theod. || 4 ἐπάρχῳ M] τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ (sic) L || 5 ὀρδιναρίων addidi ex s (ὀρδιναρίῳ Zachariae) || 6 Καὶ τὰς] Καὶ τῆς B² || Omnes (i. e. Πάντας) || 8 μόνου B² || 9 μὴ τῆς] μῆ-
τις B² || 10 ἴσως om. B² || ἀπολαίσιεν B² || 12 ἔστι] ἐπὶ B² || erunt (i. e. ἔσται) s || 13 παραιτῆται M || 16 ἅσπερ B² s || ἡδὴ ἐκ τῶν L || νενομοθετημένων] Cod. 4, 30, 14. 15. 5, 15, 3 (βι. κδ' τί. γ' διγ. νβ' καὶ βι. δ' τοῦ κωδίκου τί. λ' διατάξις λδ' (corr. id') schol. M) || 19 συνίσταται L || 20 τὸ L (quod recepit Zachariae) || 21 ἐγένετο B² || τὸ om. L || τὴν om. B² || 22 ῥεπού-
διον] διαζύγιον LB² || 24 παρύτεραν L^o || 25 τῇ om. M^o L || 26 τὰς] τὰ ζητήματα L^o || τῆς] τοῖς B² || 28 Θεσπίζομεν εἰ μὲν ἐνιαυτοὺς δύο μόνον inc. B || 29 τούτων χρόνον ἐλάττω malit Zachariae || χρόνων om. B'

(exc. T) ord. RT exconsuli ordinar. V || pat T || 7 non ex-
aminatas (examinas R¹) libri, corr. Contius || 8 prolixitate
meorum V¹ prolixitate eorum R¹ || 9 adbreuiabimus V
abreuiabimus R abreuiamus T || 10 caliditate T¹ || * nego-
tiose (vel negotiative, cf. XCVII 1) negotiis libri || 12 scri-
bere T¹ || 14 benefacient*** V¹ || adbreuiabimus V ad-
breuiamus T abreuiamus R || 16 hiatus non notant libri;
colligere post licet inserit T³, post sancita sunt V³ vulg.
Supplendum fere sancita sunt (percipere. Quale quid in
praesenti etiam in dote agimus.) || Quia enim — 18 const-
staret ver. V² in ras. 1 $\frac{1}{2}$ vs. || 17 matrimonium T¹ ||
18 matrimonium constaret in ras. T² || quae RT (ita
infra fere constanter scribitur in R et V) quae V || 19 inter-
posito V interposita R¹ || ut etiam V] et R¹ T¹ etiam
R² T² vulg. || 20 ut om. V || inter T¹ || 21 ideo vulg. ||
breuem T¹ R² || compendiosam legem RT¹ || 22 pecunie
innumerate **uper T¹ || 23 dotem V T¹ dote RT² vulg. ||
et om. R¹ || probatorem R¹ || 28 ergo] igitur R || heret
V || 29 uxori V || his om. R

2 solutae] consulte V¹ || 3 super dotem om. T¹ || 5 excs.

μη λάβῃ τὴν προίκα, μηδὲν ἐκ τῆς συγῆς ὁ ἀνὴρ ἀδικείσθω, μηδὲ οἱ κληρονόμοι τοῦ ἀνδρὸς κἂν ἐι συγῆσειεν ἐκείνος, ἀλλ' εἰσὼ ἐτέρον ἐνιαυτὸν τὰ τῆς μέψεως κινείσθω· τὸ γὰρ βραχὺ τοῦ συνοικεσίου πρὸς ταύτην ἡμᾶς τὴν νομοθεσίαν καλεῖ. εἰ δὲ εἰς πλείονα 5 τῆς διετίας χρόνου, ἐλάττω δὲ δεκαετίας τὸ συνοικεσίον ἐκταθείη, δίδομεν τῷ ἀνδρὶ μέμψασθαι, καὶ λέγειν οὐκ εἰςκεκομισθῆαι αὐτῷ τὴν προίκα εἰς μέρος ἢ εἰς ὁλόκληρον, καὶ εἰ τοῦτο ποιήσει, παραπέμπασθαι τὴν μέμψιν, ἀπαξ τοῦ ἀνδρὸς μεμψαμένου καὶ 10 τῆς γυναικὸς ὅτι δέδωκεν οὐκ ἀποδειξάσης.

1 Εἰ δὲ μὴ τῶν δέκα ἐνιαυτῶν εἰσὼ μέμψεται, τῆ σιωπῇ τοῦ ἀνδρὸς ἀναρῶμεν τὴν μέμψιν, οὔτε αὐτῷ μετὰ τὴν δεκαετίαν τοῦτο πράττειν συγχωροῦντες οὔτε τὸν ἐνιαυτὸν δίδόντες ἐπὶ τοῖς αὐτοῦ κληρονομίοις. καὶ ἔστω καὶ τοῦτο οὐχ ἡμετέρα κατὰ τῶν 15 ποιῆ, ἀλλὰ ἀπραγμοσύνης τῶν ὑπάρχον ἐπιμέλειαν ἢ γὰρ ἔξεστιν ἐπὶ μακρὸν οὕτω χρόνον (τὸν τῆς δεκαετίας φαιέν) προθεῖναι τὴν μέμψιν, εἰ τὸ σιγᾶν ἔλοιτο, πρόδηλός ἐστι βουλόμενος, κἂν εἰ μὴ λάβοι 20 τὴν προίκα, ταύτην πάντως τοὺς αὐτοῦ κληρονόμους δίδοναι. τῶν αὐτῶν κρατούντων καὶ εἰ ἕρπονδιῷ διαλυθῆναι συμβαίη τὸν γάμον· μηδὲν διαφορομένων ἡμῶν, εἴτε ἡ γυνὴ ὡς τὴν προίκα ἐπενεγκαμένη καταγράφειεν εἴτε πατὴρ εἴτε ἐτέρος τις ὑπὲρ αὐτῆς, τοῦ 25 χρόνου ἐπὶ παντὸς θέματος τοιοῦτου, καθάπερ εἰπόντες ἔφθμεν, τὰ οἰκία δεικνύοντα ἀποτελέσματα καὶ ἡ δίδόντος ἢ ἀναρῶντος τὴν μέμψιν. διαμαρτυρίαν δὲ φαμεν οὐ τὴν ἐν ἑτήμασι μόνην (πολλάκις γὰρ ἡ τὴν ὄργη ἢ ἄλλη παρεμπροσθὰ πρόφασιν τοιαυτὰ τινα 30 τῶν ἀνδρῶν παρασκευάζει λέγειν, ἢ καὶ ὁ μὲν ἔπειν οὐδὲν μίστρον δὲ ἐωνημένοι ταῦτα καταπειθόνται), ἀλλὰ δεῖ τὴν ἐμαρτυρίαν ἐν γράμματι εἶναι. εἰ δὲ καὶ ἐν δικαστηρίῳ τυχόν ποιήσασθαι τις αὐτὴν βουλήσει, δεῖ πάντως γνωσθῆναι τῇ γυναικὶ ἢ τῷ τῆν 35 προίκα ὅπως ἐπιδόναι καταγραφῆναι· ἐπειταγε οὐδὲν ἐστὶ τὸ κολῶν τὸν ἀνδρα αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοῦ καὶ τοῦτο πράξαι καὶ μέμψασθαι δῆθεν, καὶ τὸ μὲν μέρος τῆς γυναικὸς τὸ πραττόμενον ἀγνοεῖν, πρόνοιαν δὲ ἑαυτοῦ θεῖσθαι κατὰ μηδὲνα δύνασθαι τρόπον, τό 40 γε καὶ ὅτι μέμψις αὐτῷ γέγονεν ἀγνοεῖν.

c. I § 1 argumentum breviter indicatur (Pb. 31, 7.

dotem acceperit, nullum ex silentio damnium vir patiatur, neve magis heredes viri licet ille tacerit, sed intra alterum annum querela moveatur: brevis enim coniugii ad hanc nos legem ferendam vocat. Si autem in longius biennio tempus minus vero decennio coniugium extendatur, viro concedimus ut queratur dicatque dotem sibi pro parte vel in solidum illatam non esse, et si hoc fecerit, querela transmittatur, 1 cum maritus semel questus sit et uxor se dedisse non probaverit. Si vero intra decem annos questus non sit, ob silentium mariti querelam tollimus, neque ipsi post decennium hoc agere permittentes neque hereditus eius amplius annum dantes. Ac sit etiam hoc non nostra in quosdam poena, sed tranquillitatis subiectorum cura. Cui enim licet per tam longum tempus, decennium dicimus, querelam proponere, si silentium praetulerit, manifestum est eum, etiamsi dotem non acceperit, velle eam utique heredes suos dare. Atque eadem valeant etiamsi repudio dissolvi contigerit matrimonium: neque ullo modo distinguimus, utrum mulier tanquam illatura dotem conscripserit an pater an alius ullus pro ea, cum tempus in omni eiusmodi casu, sicut modo diximus, suos effectus ostendat atque querelam aut det aut tollat. Denuntiationem autem dicimus non solum quae verbis fit (saepe enim vel ira nescio quae vel alia causa incidens efficit ut vir haec talia loquatur, vel etiam cum ille nihil dixerit, testes empti ea mentiuntur), sed denuntiationem in scriptis fieri oportet. Quodsi quis etiam in iudicio forte facere eam voluerit, id omnino mulieri vel ei qui utique dotem se dare scripsit, notum fieri oportet: ceteroqui nihil est quod prohibeat, quominus maritus ipse per se et hoc agat et queratur scilicet, atque mulieris pars quid agatur ignoret, sibi que prospicere nullo modo possit, quippe quae id ipsum ignoret querelam sibi motam esse.

7 ἐνταθείη B || 8 αὐτῷ ML¹B || εἰς μέρος] aut in partem ε || 12 μὴ] neque (i. e. μηδὲ) ε || μέμψεται LB¹ || 13. 15 *οὐδὲ — οὐδὲ libri || 18 ᾧ] ὡς B¹ ubi ε || μακρῷ L^a || 19 προσθῆναι L || εἰ] εἰς ML || 22 τῶν αὐτῶν] his ε || κἂν εἰ B || ἕρπονδιῷ] διαζυγίῳ LB et sic infra constanter || 24 ἢ om. M^a || 25 αὐτοῦ L || 27 ἢ δίδόντος] ἢ om. ε || 29 ἢ τις om. ε, ἢ om. B¹ || 37 ἄνδραν J.¹ || 38 καὶ om. ε || πράξειν L || 40 αὐτοῦ L || τῶν ὀν δύνασθαι L || τό γε — ἀγνοεῖν Zachariae] τῷ γε — ἀγνοεῖν libri, et — nescire ε, unde τῷ γε — ἀγνοεῖν Osenbrüggen (τοῦ γε — ἀγνοεῖντος Hombergk)

cipiat dotem, nihil ex taciturnitate vir laedatur, neque heredes viri licet tacerit ille, sed intra annum alium querela moveatur: brevis enim matrimonii ad hanc nos legislationem vocat. Si vero in maius biennio tempus minus autem decennio matrimonium protendatur, damus marito queri et dicere non illatam sibi dotem aut in partem aut in solidum, et si hoc fecerit, transmittere querelam, semel marito querente et muliere quia dedit non probante.

1 Si autem neque intra decennium queratur, taciturnitate mariti auferimus querelam, neque ei post decennium hoc agere sinentes nec annum dantes ulterius eius heredibus. Sitque etiam hoc non nostra adversus aliquos poena, sed libertatis subiectorum diligentia. Ubi enim licet in prolixo sic tempore (decennii dicimus) proponere querelam, si tacere elegerit, palam est voluisse, vel si non accepit dotem, omnino eam suos reddere heredes. His valentibus etsi repudio solvi contingat matrimonium; in nullo discernentibus nobis, sive mulier tanquam dotem offerens conscribat sive pater sive alter quispiam pro ea, tempore in omni casu tali, sicuti praediximus, ostendente suos effectus et dante vel perimente querelam. Contestationem vero dicimus non in sermonibus solum (saepe enim indignationis aut alterius incidens occasio talia quaedam virum praeparat dicere, aut etiam ille quidem dixit nihil, testes autem redempti haec mentiuntur), sed oportet contestationem in litteris esse. Si autem etiam in iudicio eam forte facere aliquis voluerit, oportet omnino innotescere mulieri aut ei qui dotem omnino offerre conscripsit. Nam nihil est quod prohibeat maritum in semet ipsum hoc agere et queri quasi, et partem quidem mulieris quod agitur ignorare, providentiam vero sui ponere nullo valere modo et quia vel querela ab eo facta est nescire.

maius RT maius et V maius vulg. || 5 matrimonii V || 8 haec RT || 9 quia] quam V¹T¹ || 12 intra annum decennium R^a || 14 sinentes Beck] sinemus (sinamus V) libri || annum dantes] nudantes R¹ || 15 etiam haec R¹ et haec T || 17 diximus V¹ || 18 eligerit R || 19 acceperit R || eam Beck] eum libri || 20 etsi] si T¹ || 23 tempore] ipse V¹ || 24 *ostendente] extendente (extendentes V¹) libri || 26 vero om. T || dicimus] dñs (i. e. dominus) V¹ || solum T] solum RV vulg. || 25 praeparat quidem dicere T || 29 diximus T¹ || haec R¹ || haec R vulg. || 30 mentientur V || oporteret R || 31, in iudicio] in om. R || 33 omnino dotem offerre V² in ras. ½ vs. || conscripserit R contemsi V || 34 quod] qui T¹ || 35 parte T¹ || 36 ignorante T¹

2 licet] liceat et T¹ || inter T¹ || 4 *in maius] et

CAPUT II.

Συνελόντα τοίνυν εἶπειν εἰσω μὲν διετίας τοῦ γάμου διαλυθέντος εἴτε θανάτῳ εἴτε ῥεπονδίῳ καὶ αὐτῶ τῇ ἀνδρὶ τὰ περὶ τῆς ἀναργυρίας ἔξεσσι μέρησθαι καὶ τῇ γε αὐτοῦ κληρονόμῳ εἰσω ἐτέρου ἐνιαυτοῦ. εἰ δὲ ὑπὲρ διετίας ἄχρι δέκα ἐνιαυτῶν ὁ γάμος ἐκταθείη, τῷ ἀνδρὶ δίδωται τὴν μέρημι καὶ τῷ γε αὐτοῦ κληρονόμῳ μῆρῶν εἰσω τριῶν. εἰ δὲ παραδράμοι ἢ δεκαετία, τότε οὔτε τῷ ἀνδρὶ οὔτε κληρονόμῳ αὐτοῦ τὰ τῆς μέρημεως ἔσται, τοῦ χρόνου προσάπαξ ἔξαρκούντος τῇ γυναικί. εἰ μὲν οὖν ἀφῆλιξ ἢ ὁ ἀνὴρ καὶ μὴ μέρηται, τοσοῦτον εἰς ἀποκατάστασιν αὐτῷ δίδωμεν χρόνον, ὥστε μὴ ὑπερβῆναι δωδεκαετιαν ἐκ τοῦ καιροῦ τῶν γάμων. ἴσμεν γὰρ τοὺς σφόδρα τάχιστα συναλλάττοντας γάμον οὐκ ἐλάττους τῶν πεντεκαίδεκα ἐνιαυτῶν πρὸς τοῦτο ἰόντας, ὥστε καὶ ὑπερβῆσεται τὸν πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ἐνιαυτὸν καὶ ἔσται δυνατὸς εἰσω τοῦ εἰκοστοῦ ἐβδόμου μέρησθαι τῇ τῆς προικὸς ἀναργυρία. τελετήσαντος δὲ αὐτοῦ εἰσω τοῦ ῥηθέντος χρόνου τοὺς κληρονόμους ἔχειν τὸν ἐνιαυτὸν εἰς τὴν 1 μέρημι. εἰ δὲ ἀφῆλικος ἔεν οἱ τοῦ μὴ μέρη- μένου κληρονόμοι εἴτε τελείου εἴτε ἀτελοῦς, πενταετιαν ἔχέτωσαν μόνην εἰς τὸ κηῆσαι τὴν μέρημι ἐπὶ τῇ ἀναργυρία, ἀρκούντος τοῦ χρόνου καὶ μὴ ἀναμένοιο τὴν διεξόδον ἀπάντων τῶν ἐλαττόνων χρόνων. ὅπερ ἡμᾶς πρὸς τὸν παρόντα νόμον ἐκίνησεν τῆς γὰρ 25 γυναικὸς συνοικησάσης τεσσαρεσκαίδεκατον ἐνιαυτὸν μετὰ εἰκοστὸν ἔτος τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς ἀπο- χρώμενος τῇ ἀφῆλικότητι ἐκίνει τις κατὰ τῆς μη- τρὸς τὸν τῆς ἀναργυρίας ἀντιτιθεῖς λόγον μετὰ τέ- 30 τάρτων καὶ τριακοστὸν τὸν συνοικεῖον χρόνον. ὅπερ ἡμεῖς δικάζοντες ἐθεραπεύσαμεν, καὶ διὰ ταύτας τὰς περιστάσεις καὶ τὸν τῶν ἀφῆλικῶν χρόνον εἰς τὴν πενταετιαν ἐπὶ τοῦ παρόντος ὠρίσαμεν νόμον. ἐκείνου δηλαδὴ τὴν ἀναργυρίαν ἀντιτιθέντος ὅς ἂν γεγραμμέ- 35 νος εἴη τῇ πρόκι ὑποδέχεσθαι, καὶ κατὰ τοὺς οἰκείους 35 χρόνους, εἴτε τελείος εἴη εἴτε ἀτελής, τοῦ πράγματος

c. II Ὅτι εἰσω μὲν διετίας — 487,1 χρονόμενον ex B habet B⁸ A 39, 11 p. 68 Zach. — Summarium extat P¹ 25, 11, argumentum 486, 4-7 id. 15, 6 (ubi corr. ἢ ρ' νεαρά pro ἢ ῥ' νεαρά).

II. Ut igitur paucis comprehendamus, matrimonio intra biennium soluto sive morte sive repudio et ipsi marito de non numerata pecunia queri licet et heredi eius intra alterum annum. Quodsi ultra biennium usque ad decem annos matrimonium extendatur, marito querelam damus eiusque heredi intra tres menses. Sin autem praeterierit decennium, tum neque vir neque heredes eius querela utentur, cum tempus omnino mulieri sufficiat. Atque si maritus minor sit et non questus sit, tantum ad restitutionem ei tempus damus, ut non excedat duodecim annos a tempore nuptiarum. Scimus enim eos qui mature admodum matrimonium contrahunt, non minores quindecim annis ad hoc venire: itaque et annum vicesimum quintum superabit et intra vicesimum septimum de dote non numerata queri poterit. Defuncto autem eo intra prae- 1 dictum tempus heredes annum ad querelam habeant. Si autem minores sint heredes eius qui questus non est, sive is maior sive minor fuerit, quinquennium habeant solum ad movendam querelam non numeratae pecuniae, atque id tempus sufficiat neve decursum omnium temporum minorum expectet. Quod nos ad praesentem legem movit: muliere enim quattuordecim annos nupta post vicesimum annum a morte patris abusus aetate minori agebat aliquis contra matrem, non numeratae pecuniae rationem opponens post quartum et tricesimum annum matrimonii. Quod nos iudicantes sanavimus, atque ob eiusmodi casus etiam tempus minorum ad quinquennium in praesenti lege definitivimus: ut is scilicet non numeratae pecuniae exceptionem opponat qui dotem accepisse scriptus sit, et secundum ipsius tempora, sive maior aetate sit sive

1 Συνελόντι Haloander sine causa || 3 τὰ om. L || περὶ om. B⁸ || 6 μῆρῶν εἰσω] εἰσω μῆρῶν (εἰσω ἐτέρου ἐνιαυτοῦ L⁸) L || 7 παραδράμῃ B⁸ v. l. περιδράμῃ B¹ || * οὐδὲ — οὐδὲ libri || 8 κληρονόμοις] τοῖς κληρονόμοις CGEHeimbach, sed cf. Ath. in. || 9 πρὸς ἀπαξ MLB¹ ad omnia s || 10 οὖν om. B¹ || ῥ] ML] εἴη B || μέρημεται LB¹⁸ || 12 ὑπερβῆναι B⁸ || 13 συναλλάττοντας B⁸ || γάμων L γάμου B⁸ || 14 πεντεκαίδεκα] β' L⁸ || 15 τοῦ- τον B⁸ || ὥστε καὶ] καὶ om. B¹ s || 16 δυνατὸς L¹ (δυνα- τὸν Haloander) || 19 τῇ om. B⁸ v. l. || 22 τῇ om. L || 24 τῶν] τῷ B¹ || ὅπερ — 33 νόμον om. B⁸ || 26 τέταρτον καὶ δέκατον ἐνιαυτῶν B¹, τεσσαρεσκαίδεκάτῳ ἐνιαυτῷ (cf. s) malit Zachariae || 27 verbis μετὰ εἰκοστὸν ἔτος et 28 κατὰ τῆς μητρὸς puncta subiecta esse in M testatur Zachariae (ipse nihil notavit) || 28 ἀφῆλικότητι Haloander, B¹ || 29 ἀντιτιθεῖς B¹ || 31 δικάζοντες L⁸ || 33 νόμον L || ἐκείνου in litura L || 35 ὑποδέχεσθαι malit CGEHeim- bach (cf. s)

Generaliter igitur dicendum intra biennium quidem matrimonio soluto sive morte sive repudio et ipso marito de non numerata pecunia licet queri et eius heredi intra alium annum. Si vero ultra biennium usque ad decem annos matrimonium extendatur, marito damus querelam et heredi eius intra menses tres. Si vero transcurrerit decennium, tunc neque marito neque heredibus eius querela erit, tempore ad omnia sufficiente mulieri. Et si quidem 10 intra aetatem maritus sit et non queratur, tantum ad in integrum restitutionem ei damus tempus, ut (non) transcendant XII annos a tempore nuptiarum. Novimus enim eos qui vehementer citius contrahunt nuptias non minus XV annorum ad hoc procedentes: qua de re transit quintum et vicesimum annum et erit possibilis intra vicesimum septimum queri de non numerata pecunia dotis. Moriente quoque eo intra praedictum tempus heredes habere annum ad querelam.

I Si autem minores sint non querentis heredes, sive maioris sive minoris, quinque habeant solum ad movendam querelam non numeratae pecuniae, suffi- ciente tempore et non expectante exitum omnium minorum temporum. Quod nos ad praesentem legem movit: muliere namque conjuncta quarto et decimo anno post vicesimum annum mortis patris, abutens minori aetate movebat quidam contra matrem non numeratae pecuniae obiciens rationem post quartum et tricesimum nuptiarum annum. Quod nos iudi- cantes curavimus, et propter has circumstantias et tempus aetate minorum in quinquennium in praesenti decrevimus lege, illo videlicet non numeratam pecuniam obiciente qui scriptus fuerit dotem suscepisse, et secundum sua tempora, sive perfectae actatis sit sive minoris, causa iudicanda. Valente hac

1 dicendum R¹] dicendum est R² VT vulg. (unde 3 licere vulg.) || inter T (idem v. 4. 10. 16) || 2 ** soluto T¹ || 3 ipso RV T¹] ipsi V³ T² vulg. || [marito] repudio marito R² || non om. V¹ || 5 decem annos] decennium T || extenderentur T¹ || 6 et om. R¹ || eius heredi T || 8 neque eius ab (ab del. T²) heredibus T || 9 s s f **** V¹ || 10 tamen R || 11 in om. T || 12 non add. vulg. || 13 eos enim V || titius V || 14 minores vulg. || 16 possibilis V] possibile RT vulg. || septimum R V] septimum annum T vulg. || de non] deinde T² || 18 int² T¹ || 20 sin V || 21 quinque RV] om. T¹ quinquennium T² vulg. || habeat T¹ || 23 non om. T¹ || 24 temporum] ipsorum VT¹ || ad praesentem] absentem R¹ || 25 muliere] al. mulier gloss. T || quarta R¹ || decimo] xx^{mo} T¹ || 26 morte T¹ || 27 quidem R² T || 28 post om. V || quantum V || 29 annum nuptiarum T || nos om. V || 33 suscepisse V² || 34 tempora om. V || 35 minori R¹ || causa] sit causa R² V

κρωομένον. κρατούντος δὲ τοῦ νόμου ἐπὶ τῶν ὕστερον ἐσομένων γάμων· ἐπὶ γὰρ τῶν συνεστώτων, εἰ μὲν ὑπολοιπὸς ἐστὶν ἡ δεκαετία ἢ οὐκ ἐλάττων διαιτίας, τοῦτον ἔχεται τὸν χρόνον ἐπὶ τῇ ἀναγνῶσι, ἥτις αὐτῶν καὶ τὴν παραπομπὴν δίδωσιν· εἰ δὲ ἡ ἐλάττω ἀὐτῶν τῆς διαιτίας ὑπολείπεται χρόνος ἢ καὶ ἐξῆκεν ὁ σύμπας τῆς δεκαετίας καιρὸς, τῆνικαῦτα αὐτοῖς μὲν διαιτῶν δίδομεν εἰς τὸ μέρησθαι τῇ ἀναγνῶσι, τοῖς δὲ αὐτῶν κληρονόμοις μετὰ διάλυσιν τοῦ γάμου εἰσω τῆς τριμηνίου, ἵνα διὰ πάντων αὐτοῖς τὸ δίκαιον φυλάξωμεν.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου δηλούμενα νόμου ἢ σὴ ὑπεροχῇ ἔργω καὶ πέρατι παραδοῦναι σπενσάτω. Dat. xiii. k. ian. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. Apione v. c. cons.

lege super his quae postea futurae sunt nuptiis; super his enim quae constant, siquidem residuum est decennium aut non minus biennium, hoc habeat tempus in non numerata pecunia, quod ei etiam transmissionem dabit. Si vero aut minus ei biennio reliquum est tempus aut etiam excessit totum decenniū tempus, tunc ipsis quidem biennium damus ad querelam non numeratae pecuniae, eorum autem heredibus et post solutionem matrimonii intra tres menses, ut per omnia eis iustitiam servemus.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem. tua celsitudo manifesta omnibus facere festinet. Dat. xvi. kal. 15 Ian. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. Apione v. c. consule.

ΠΑ

ΠΕΡΙ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ.

Ἐγράφη Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ πραιτωρίῳ τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων (ὀρδιναρίων) καὶ πατριῶν.

(Προοίμιον.) Καλῆς ἡμῖν νομοθεσίας ἀφορμὴν προσέλευσιν τιναν δέδωκε βουλευτῶν, καὶ τόνδε ποιού- 25 μεθα τὸν νόμον οὐκ ἐπὶ τῶν βουλευτῶν, ἀλλ' ἐπὶ τῇ ὑπεροχῇ πάσῃ, λέγομεν δὲ ὅσον τε πρὸς ἑῶν ἐστὶν καὶ ὅσον δυνόμενος ἡλιος ἑσποῶ καὶ ὅσον ἐκ τῶν πλαγιῶν ἑκατέρωθεν ἐστίν. ἐπειδὴ γὰρ ἐσπούδασαι τοῖς πρὸ ἡμῶν τὰ περὶ τῶν βουλευτῶν καὶ τῶν ἐπιδόσεων 30 τῶν εἰς τὰς βουλὰς, καὶ τίνες μὲν ἔλκονται πρὸς τὴν βουλευτικὴν τίνες δὲ ἔλενθεροῦνται, ἐκείνο θεσπιζόμεν τὸ ἀδειαν εἶναι τοῖς βουλευταῖς οὐ μόνον τῆς αὐτῆς

CI.

R DE DONATIONIBUS A CURIALIBUS FACTIS SUIS AB INTESTATO VEL TESTAMENTO EORUM SUCCESSORIBUS R

Idem Aug. Iohanni pp. per Orientem.

(Praefatio.) Bonae nobis sanctionis occasionem quorundam curialium interpellatio dedit, et hanc legem facimus non ad quosdam curiales, sed ad omnes qui nobis oboediunt, dicimus autem quantum quidem ad orientem est et quantum sol occidens respicit et quantum ex utriusque lateribus est. Quoniam enim sollicitudo fuit eis qui ante nos fuerunt de curialibus et de collationibus in curiam, (et) qui sunt qui trahuntur ad curiam, qui autem sunt qui exuuntur, illud sancimus, licentiam esse cu-

Nov. CI (Authent. CI) Graece extat in ML. — Epit. Theod. 101, Athan. 8, 5. Iulian. const. XCIV.

minor, causa dirimatur. Atque lex in matrimoniis postea futuris valeat: in iis enim quae iam constant, si quidem decennium reliquum est aut non minus biennio, hoc tempus habeat ad querelam non numeratae pecuniae, quae ei etiam transmissionem praestat; si vero aut minus biennio tempus relinquuntur aut etiam totum decenniū tempus exiit, tum ipsis quidem biennium damus ad querendum de non numerata pecunia, heredibus autem eorum post solutionem matrimonii trium mensium spatium, ut per omnia iis servemus quod iustum est.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur tua sublimitas ad opus effectumque adducere studeat.

CI.

DE CURIALIBUS.

Scripta est Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio iterum, ex consule (ordinario) et patricio.

Praefatio. Bonae nobis legis ferendae copiam dedit interpellatio nonnullorum curialium, itaque hanc legem facimus non de nonnullis curialibus, sed de universa ditione nostra, scilicet et quae orientem versus est et quam occidens sol lustrat et quae ab utroque latere est. Quoniam enim a decessoribus nostris opera data est iis quae pertinent ad curiales et oblationes curiis factas et quinam ad fortunam curialem trahantur quinam liberentur, illud sancimus, ut curialibus liceat non solum eiusdem civitatis curiales

1 δὲ MB¹ τοῦδε LB¹ § 2 γάμων om. B¹ § 3 οὐκ ἐλάττω M § 5 ἐλάττω L § 10 τὸ δίκαιον αὐτοῖς L § 13 ἔργω καὶ πέρατι παραδοῦναι M] φανερὰ πᾶσι καταστήσῃ L § 14 subscr. om. Iul. § XIII. k. iann. M πρὸ γ' καλανθ. Ἰανουαριῶν Ath.] XVI. kal. ian. 5 μηνι ἰανουαριῶ Theod. (eadem die datam esse novellam putat Zachariae qua XCVIII. XCIX) § 15 ep. (om. 5) dn. iust. pp. aug. M5, βασιλείας Ἰουστινιανοῦ Ath., om. Theod. § anno XIII Apione vc. consule (5), τὸ γ' ὑπατείας Ἀπλωνος Ath.] ὑπατεία Ἀπλωνος Theod., om. M § 22 inscr. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς τῶν αὐτῶ Ath. (cf. 5) § 23 ὀρδιναρίων addidi (ὀρδιναρῶν add. Zachariae) § 28 καὶ ὅσον δυνόμενος — 29 ἐστὶν L5] om. M § 31 τὰς βουλὰς] curiam 5 (cf. 488, 13. 27. 491, 30) § τινὲς — τίνες L τινὲς — τινὲς M § πρὸς τὴν βουλευτικὴν] ad curiam 5

2 enim om. V § constant scr. V² in ras. 12 litt. § 3 non om. T¹ § biennio T² § 4 non om. V § etiam ei T ei om. V § 5 minus aut T¹ § biennium V § 6 aut om. V § 6 sq. tempus totum decenniū R § 7 damus biennium T § 8 non] in (i. e. inde) T¹ § 9 inter T¹ § 10 ei RT § 14 subscr. dedimus ex V § 15 dōno iust. V § XIII V § 17 const. CI omittitur in R, inter extravagantes Authentici habetur in T f. 178 ab altera manu scripta § 18 rubr. om. V § 24 Mone V § nobis om. T § occasione T § 25 hac lege sancimus T § 26 quoniam T § ad omnes om. V § 27 quantum quidem vulg.] quantum quod VT quantumque Heimbach § 29 utrisque vulg. § 32 et addidi § 33 *erunentur V exiguuntur T

πόλεως βουλευτὰς ἐνίστασθαι κληρονόμους (τοῦτο δὲ τὸ καὶ μεχρὶ νῦν ἐπιμένον), ἀλλὰ καὶ εἰ τινὰς βουλῆς ἐλευθέρους ἐνστήσασθαι βούλονται κληρονόμους, τοῦτο πράττειν, ἐπὶ τούτῳ μὲντοι τῷ ὄρω ἐφ' ὅτε προσ-
 5 ἀγαγεῖν πάντας ἑαυτὸν τὸν κληρονόμον ἢ τοὺς κληρο-
 10 νόμους τῇ βουλευτικῇ τύχῃ τοῦ διατιθεμένου, τοῦ-
 15 ἐστιν ἐξ ἧς ἐκείνος ὠρμηται, καὶ τὰ βουλευτικὰ μετείναι
 λειτουργήματα, ἢ τὸν κλῆρον λαμβάνειν ἐμποδίζοντος
 οὐθενός. ἐπιστάμενοι γὰρ οἱ τὸν πράγματος ἔσται τοῦ
 παρόντος ἐπαρόρθωσις, ὅτι νῦν μὲν προστίθεται τῇ
 βουλῇ ἐκ τῶν τοιούτων τρόπων ἢ ἐν χρήμασιν ὠφέ-
 λεια, ἐκ δὲ τῆς ἐσομένης νομοθεσίας καὶ ὁ βουλευτῆς
 καὶ ἡ οὐσία περιγενήσεται, καὶ ἀνδρήσει τὰ βουλευτήρια
 σώμασί τε πλείοσι καὶ τὰς περιουσίας ἔχοντα τὰς
 αὐτῶν,

CAPUT I.

διὰ τοῦτο θεοσπίζομεν ἀδεῖαν εἶναι τοῖς ἐκ τῶν
 βουλευτηρίων διατιθεμένοις χρῆσθαι κληρονόμοις εἴτε
 βουλευταῖς τῆς αὐτῆς πόλεως βούλονται (τοῦτο δὲ τὸ
 τοῦ νόμου) εἴτε ὑπὸ τῶν ἐκ γένους εἴτε τῶν ἔξωθεν,
 20 εἴτε βουλευταὶ εἴεν εἴτε καὶ μή, εἴτε εἰς μέρος οὐκ
 25 ἔλαττον τῶν ἐννέα οὐγκίων εἴτε εἰς ὀλόκληρον, ἐπι-
 δοθεμένοις μὲντοι τῇ βουλῇ καὶ ἐνομμένοις τῷ ταύτης
 σῶματι καὶ κληρῶσιν ἀμέμπτως τὰ λειτουργήματα.
 τοῦτον κρατούντος ἐπ' αὐτὸν τε καὶ παίδων καὶ ἐγ-
 γόνων καὶ εἰς τοὺς ἐφεξῆς διαδόχους, οὐ μὴν κατὰ τὸ
 30 σχῆμα καθ' ὅπερ ἡ μικρῶ πρόσθεν τεθεῖσα διάταξις
 ἐπὶ τῶν ἐαντοῦς ἐπιδιδόντων τοῖς βουλευτηρίοις παρα-
 κεύεται τὴν γοιῆν τῶν ἐπιδιδόμενων οὐκ ὑπάγουσα
 τύχῃ, ἀλλ' ὡσπερ εἰ τὴν ἀρχὴν ἐτύγχανον ὄντες βου-
 35 λευταὶ, οὕτω καὶ αὐτῶν σὺν τῇ οἰκειᾷ γοιῇ τῷ τῆς
 βουλῆς ἐνομμένων λευκώματι τε καὶ σώματι· οὐ γὰρ
 ἂν τι διαφέρει ἢ τὸν ὄντα βουλευτὴν τῆς αὐτῆς πό-
 λεως γράφαι κληρονόμον ἢ τὸν αὐτίκα ἐσόμενον.

CAPUT II.

Et δὲ καὶ τις συγγενῆς βουλευτῆς ὧν ἢ καὶ ἄλλως
 35 τῆς τοιαύτης τύχης ἐλευθέρους ἐπὶ τὸν κλῆρον καλοῦτο
 alter ab eadem condicione liber ad successionem cu-
 c. II summarium extat Ροπ. 19 n. 31 (ex Cuiacii editione).

heredes instituire (id quod etiam usque adhuc concessum erat), sed etiam si quos a curia liberos instituire heredes velint, id facere, hoc tamen condicione, ut heres vel heredes sese omnino offerant curiali fortunae testatoris, id est ex qua ille prodit, et curialia munera exequantur, itaque hereditatem nullo impediēte capiant. Cum enim intellegamus hanc rei qualis in praesentia est emendationem fore, quia nunc quidem curiae ex eiusmodi rationibus pecuniaria utilitas accedit, ex futura autem legislatione iam curialis quam substantia praesto erit, et florebit curiae et corporibus pluribus et cum eorum substantias habeant:

I. propterea sancimus, ut iis qui ex curiis sint testamenta facientibus liceat heredibus uti sive curialibus eiusdem civitatis velint (id quod praecceptum legis est) sive quibusdam ex cognatis sive ex extraneis, sive curiales sint sive non sint, sive in partem novem uncis non minorem sive in solidum, ut tamen ii curiae offerantur eiusque corpori uniantur et integre munera impleant. Atque hoc et de ipsis et de liberis et nepotibus et qui deinceps erunt successoribus valeat, neque vero secundum eam formam quam constitutio paulo ante lata de iis qui se curiae offerant praecipit, quippe quae prolem eorum qui sese offerant non subiciat eidem condicione, sed tamquam si ab initio curiales fuissent, ita et ipsi cum prole sua curiae et albo et corpori uniantur. Neque enim quicquam differt aut eum qui est curialis eiusdem civitatis heredem scribere aut eum qui statim futurus est.

II. Sed etiam si quis cognatus qui curialis sit vel adeo omnino liber ab eiusmodi condicione,

2 τὸ καὶ] τὸ om. L, καὶ om. ε || 3 ἐνίστασθαι L || 7 ὠρ-
 μηται M] ὠρμητο L. τῆς πόλεως deesse ante ἐξ ἧς su-
 spicatur Zachariae || τὰ βουλευτικὰ μετείναι λειτουργή-
 ματ] curialis sit particeps functionis (i. e. τοῦ βουλευ-
 τικοῦ μετείναι λειτουργήματος) ε || 8 λαμβάνει L ||
 9 ἐπιστάμενος L, ἐπιστάμεθα Zachariae sine causa ||
 τὸ πρόγμα ex s non male efficitur putat Zachariae || 12 ἐπο-
 μένης Scringier, vulg. || ὁ et 13 ἡ om. M^a L || 17 βουλευ-
 τηρίων L || 18 αὐτῆς] ἄλλης M || τοῦτο δὲ τὸ τοῦ νόμου ||
 hoc lege permittente ε || 20 εἴτε εἰς] εἴτε om. ε || 21 εἴτε
 εἰς ὀλόκληρον] vel certe (i. e. ἡ γε?) in integrum ε ||
 ἐπιδεδόμενης et 22 ἐνομμένης L || 24 τούτου] οὕτω I^a
 ἐκόντων L || 26 μικρὸν L || διάταξις] nov. XXXVIII
 27 παραδιδόντων L || 29 τύχῃ om. L || εἰ] εἰς? I^a ||
 30 *αὐτῶν (cf. s)] αὐτοῖ M αὐτὰ L αὐτοῖς (sic) L^b ||
 31 *ἐνομμένοι ML (cf. ad ε) || τε καὶ] τοὺς L || 32 πό-
 λεως ὡς γράφαι L || 34 ἄλλως M] ἄλλος L^c, idem pro-
 ponit Zachariae in Addendis non recte || ἐλευθέρους τῆς
 τοιαύτης τύχης L || 35 τῆς τοιαύτης] eadem ε

rialibus non solum eiusdem heredes instituire civi-
 tates (curiales) (hoc quod hactenus licitum fuit), sed
 etiam quosdam liberos a curia si voluerint instituire
 heredes, hoc agere, sub hac videlicet definitione, ut
 5 offerat modis omnibus se heres vel heredes condi-
 tionis curiae defuncti, id est ex qua ille progressus
 est, et curialis sit particeps functionis, et heredi-
 tatem nullo impediēte percipiat. Scientes enim
 quia haec res erit in praesentia correctio, quoniam
 nunc quidem adicitur curiae ex istis modis in
 10 pecunia utilitas, ex futura vero legislatione et curi-
 alibus et substantia proficiet, et florebit curia corpori-
 bus pluribus et substantias habebit eorum:

15

propterea sancimus licentiam esse eis qui curi-
 ales sunt, dum testamenta condent, uti heredi-
 bus sive curialibus eiusdem civitatis voluerint (hoc
 lege permittente) sive quibusdam ex suo genere sive
 20 extraneis, seu curiales fuerint seu non, in portionem
 non minus novem unciarum vel certe in integrum,
 dantibus se tamen curiae et unitis eius corpori et
 expletibus inculpabiliter functiones. Hoc valente
 circa eos et circa filios et nepotes et residuos suc-
 cessores, non tamen secundum modum quem ante
 paululum constitutio promulgata circa eos qui se
 curiae offerunt praeeperat prolem eorum qui se
 obtulerunt ad condicionem non trahens, sed tam-
 quam si a principio fuissent constituti curiales, ita
 30 et ipsis cum propria prole curiae uniendis et albo
 et corpori; neque enim quicquam differt, aut eum
 qui fuerit curialis eiusdem civitatis scribere heredem
 aut eum qui mox erit.

Sed et si quis consanguineus curialis existens vel
 35 alter ab eadem condicione liber ad successionem cu-

2 curiales hoc loco inserui, civitatis curiales ante here-
 des (1) coll. vulg. || illicitum fuerit V^a || 3 quodam T ||
 a curia om. V || voluerit T || 5 se] set V || condicione
 VT || 6 idem est T || 9 hoc res V; leg. hoc rei (sim. Osen-
 brüggen)? || 10 ex] et V || 11 curiales VT, corr. vulg. ||
 17 credent T || uti] in V || 18 hoc] hanc V || 19 qui-
 busdam Heimback] quibus suam VT quibusvis vulg. ||
 20 seu V] siue T vulg. || curiles V || seu non] seuñ T ||
 in portionem] sive in portionem vulg. || 21 vel certe VT ||
 sive vulg. || in integrum] integrum V, in in T || 22 dantes
 V || et unitis om. in 'spatio vacuo V || 26 paulum V || con-
 stituo T || 27 praeeperat prole meorum V || 28 obtulerunt] obtulerunt curie T^a || 30 ipsis libri] ipsi vulg. || curiente
 V || *uniendis] veniente libri, uniti vulg. || et albo vulg. ||
 ex alio V ex alio T || 31 corpori vulg. || corpore VT ||
 aut eum — heredem om. T || 32 fuerit V] est vulg. ||
 eiusdem] eius de V || 35 alter VT] aliter vulg.

τοῦ τελευτήσαντος βουλευτοῦ οἷα διαθήκας οὐ γράφοντας, βούλοιο δὲ κακείνος ἐάντων ἐπιδοῦναι τῇ βουλῇ, ἐξείναι αὐτῷ τοῦτο πράττειν καὶ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἐν ὑπομνήμασι δηλοῦν εἰσω μνηῶν ἑξ, καὶ ἅμα μὲν βουλευέντων ἐν τῇ οἰκείᾳ διαδοχῇ καὶ περιουσία, ἅμα δὲ γενέσθαι κληρονόμον· οὐδὲν παντελῶς τῆς περιουσίας ἀπαιτουμένης προσάσει τεταρτημορίου ἢ ἑναυαγίου, ἅπαξ τοῦ διαδεξαμένου τὸν κληρὸν ἢ βουλευτοῦ καθεστῶτος ἢ ἢ αὐτῆς γενησομένου καὶ τοῦ πράγματος αἰθῆς εἰς τὴν βουλὴν ἀρικουμένου. 10 Εἰ δὲ καὶ τις δωρήσεται πράγματα τῆς αὐτοῦ περιουσίας, ἢ τὰ πλείστα ἢ πάντως οὐκ ἐλάττωτα τῶν ἐννέα οἰκωῶν, ἢ τῶν τῶν πολιτευομένων τῆς αὐτῆς πόλεως ὄντι ἢ καὶ ἐτέρω τινί, προσάγειν μόντοι ἑαυτὸν τε καὶ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν γοῆν τὴν εἴτε οὐσαν εἴτε ἐσομένην καὶ τὴν ἐφεξῆς διαδοχὴν τῇ βουλῇ ἢς ἔστιν ὁ τὴν δωρεάν ποιούμενος, θεσπίζομεν τὴν ἐπὶ ταύτῃ τῇ αἰρέσει γινομένην ἐρῶσθαι δωρεάν. 15 παντὸς γὰρ ἡμῖν σπουδάσματος ἄξιον εἶναι δοκεῖ τὸ τὰς οὐσίας τῶν βουλευτῶν κατ' οὐδένα τρόπον ἀλλοτριουῖσθαι τῆς βουλῆς τῆς πόλεως ἐκείνης ἢς εἰσι βουλευταί.

rialis defuncti fuerit evocatus, tamquam eius qui non scripserit testamentum, voluerit autem ille dare se curiae, licere ei hoc agere et in actis voluntatem propriam declarare intra sex menses, et pariter curialem cum suis successoribus atque substantia, pariter etiam fieri et heredem, nihil omnino ex eadem substantia expetendo occasione quartae portionis seu novem unciarum, semel eo qui successerit in hereditatem aut curiale existente aut mox facto et causa 15 rursus ad curiam veniente. Sed et si quis donaverit res propriae facultatis, aut multas aut omnino non minus novem unciarum, vel curiali eiusdem civitatis existenti vel alio cuidam, offerenti tamen et se et propriam substantiam atque prolem, sive quae est sive quae erit, et residuum successionem curiae, cuius est qui donationem fecit, sancimus valere factam sub hac conditione largitatem. Omni modo enim nobis studii dignum esse videtur, ut nullo modo substantiae curialium alienentur a curia illius civitatis 20 cuius sunt curiales.

CAPUT III.

Ὅπως δὲ ἂν μὴ ἐπ' ἐξαπάτῃ ταῦτα δόξειε γίνεσθαι, καὶ τινας κίριος γενόμενος τῶν βουλευτικῶν κληρῶν ἢ κατὰ δωρεᾶς τρόπον ἢ κατὰ διαθήκας 25 (καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν) ἢ καὶ ἐξ ἀδιαθέτου διαναβάλλοιτο καὶ παρελκίον τὴν ἐπίδοσιν, καὶ τῶν μὲν πραγμάτων ἐθέλοιεν ἀπολαύειν τὴν δὲ ἐπίδοσιν ἑαυτῶν μὴ ποιοῦντο, θεσπίζομεν, εἰ μὲν κατὰ δωρεάν (τοῦτο δὲ τὸ πρόσθεν εἰρημένον) ἐπιδίδοιτο, μὴ 30 πρότερον τὴν παράδοσιν γίνεσθαι τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἔτι μένειν παρὰ τῷ δωρησαμένῳ, ἕως ἂν ὁ τὴν δωρεάν λαμβάνων ἐπὶ πράξεως ὑπομνημάτων, πρακτομένης παρὰ τῷ τῆς ἐπαρχίας ἡγουμένῳ πρόδικα καὶ χωρὶς πάσης δόσεως, κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον ἐπιδόθῃ τῇ βουλῇ καὶ ἐγγραφεῖ τῷ λευκώματι· τῆρκαῦτα γὰρ αὐτῷ καὶ τὰ πράγματα δίδουσθαι βουλόμ 35 μεθα. Εἰ δὲ ὁ δωρησαμένος παραδοίῃ τὰ πράγματα

Ut autem non ad collusionem haec fieri videantur, et quidam domini effecti hereditatum curialium aut per donationis modum aut per testamentum (secundum quod praediximus) aut ab intestato differant et protrahant oblationem, et rebus quidem frui velint oblationem autem suam non faciant, sancimus, si quidem per donationem (hoc quod praedictum est) dederit, non prius traditionem fieri rerum, sed hoc manere apud donatorem, donec is qui donationem accepit inter gesta confecta apud iudicem provinciae gratis et citra omnem donationem secundum praedictum modum datus fuerit curiae et mox conscriptus albo; tunc enim ei etiam res dari volumus. Quodsi donator tradiderit res et necdum confessione

ad hereditatem vocetur defuncti curialis, quippe qui testamentum non scripserit, atque is quoque se ipse curiae offerre velit, liceat ei hoc facere et suam voluntatem intra sex menses in actis declarare, atque simul et curialem esse cum sua successione ac substantia et fieri heredem: neu quicquam omnino ex substantia exigatur quartae portionis vel novem unciarum causa, cum semel is qui hereditatem suscepit aut iam sit curialis aut statim futurus sit ac res rursus ad curiam redeat. Sed etiam si quis donaverit res ex substantia sua, aut plerasque aut utique non minus novem unciis, vel uni ei eiusdem civitatis civibus vel etiam alii alicui, qui tamen et se ipsum et substantiam suam et prolem, quam vel habeat vel habiturus sit, et reliquam deinceps successionem offerat curiae cuius est qui donationem fecit: sancimus donationem sub hac conditione factam valere. Summo enim studio dignum esse videtur, ne curialium substantiae ullo modo alienentur a curia illius civitatis cuius sunt curiales.

III. Ne autem per fraudem haec fieri videantur, neu qui curialium hereditatum domini facti vel per donationis modum vel per testamenti (sicut modo diximus) vel etiam ab intestato differant atque protrahant oblationem, et rebus quidem frui velint, oblationem vero suam non faciant, sancimus, si quidem per donationem (id quod ante dictum est) res conferantur, non prius traditionem fieri rerum, sed adhuc manere eas apud donatorem, donec is qui donationem accipit, in gestorum confectioe apud praesidem provinciae gratis et sine ulla largitione celebranda secundum modum praedictum curiae oblatus sit et in albo inscriptus; tunc enim ei etiam res dari volumus. Quodsi donator res tradiderit necdum facta pro-

2 κακείνος] ille § 6 κληρονόμον] et heredem § 7 τῆς περιουσίας] ex eadem substantia § 7 ἀπαιτουμένου Haloander § 8 ἑναυαγίου L (et sic saepius) § 9 ἢ δη om. § 10 γενησομένου] facto § 13 sq. τῶν πολιτευομένων — ὄντι] curiali — existenti § 15 τὴν οὐσίαν] propriam substantiam § 16 γινομένην L § 19 παντὸς] omni modo (i. e. πάντως) § 23 ἐπ' om. ML, add. Haloander ex § (cf. 490, 24) § 25 κατὰ διαθήκας] per testamentum § 26 διαναβάλλοιτο M § 32 ἔτι μένειν] hoc manere § 33 ὁ om. L § 35 κατὰ τὰ L* § 36 καὶ] et mox § 38 Εἰ δὲ — 490, 4 βουλόμεθα om. L

7 substantia om. V § 6 etiam T] et vulg. § 7 expetendo] expeti cum spatio vacuo 6 fere lit. V § 8 nomen unciarum V novem unciarum vel curiali T (errore ex v. 12 orto) § 9 curiali vulg. § 10 *facte libri (exituro vulg.) § 10 et om. T § 11 facultates V [non minus] nichilominus V § 13 existenti om. V § alio V] alii T vulg. § offenti V et se] si et se T si adesse V § 15 residue V] cuius est qui] quae est ille qui T § 16 donatione V] factum V § 18 substantia curialium alienetur T § 23 illusionem Osenbrüggen ex 490, 19 § 25 per donationis modum] p[er] (sic) T § 26 quod supra diximus T § 27 protrahent V] oblationes T] rebus T vulg.] rerum V] frui] uti frui T § 30 hoc] adhuc Beck § 31 is] his V] qui] quod T* § 33 grans V] donationem V] dationem vulg.] praedictum om. V § 34 et om. V* § inscriptus Beck § 35 alio VT § 36 res om. T

1 vocatus vulg. § 2 ille] et ille vulg. § dare se T] set a se V, se dare Heimbach § 3 hoc ei T § 4 intra om. V § curialem] esse add. Beck § 5 pariter etiam —

καὶ μήπω τῆς καταθέσεως γενομένης τῆς τὸν λαβόντα ὑπαγούσης τῆ βουλῆ, καὶ οὕτως ἐκδικεῖσθαι τὰ δωρηθέντα ὑπὸ τοῦ βουλευτηρίου μέχρι τῶν θ' οὐγκίων, ἐπ' αὐτὸ πάντως τὸ βουλευτήριον καλεῖσθαι βουλομένα. 1
 1 Εἰ δὲ ἐκ διαθήκης ἢ κλησεως νόμον ἐπὶ τὸν κληρονόμον ἀφίκοιτο τοῦ βουλευτοῦ ὁ μὴ βουλευτὴς ὢν, τῆνικαῦτα εὐθὺς ἅμα τῇ τελευτῇ τοῦ βουλευτοῦ συνιέναι τὸ βουλευτήριον, καὶ ἅμα τῷ τῆς πόλεως ἐκδικῶ πάσης χωρὶς ἐπιβουλῆς κατὰ τὸν τοῦ τελευτήσαντος πραγμάτων ἐσομένης καὶ ἀπογραφῆν ποιεῖσθαι τῶν 10 πραγμάτων, παρόντων καὶ αὐτῶν τοῦ πρόσ καλούμενον, καὶ τὰ πράγματα παραδίδοσθαι τῇ βουλῇ ὑπὸ σήματτα γινόμενα τοῦ τε ἐκδίκου τοῦ τε θεοφιλεστάτου τῶν τόπων ἐπισκόπου. καὶ ἐπειδὴν ἢ πρόσθεν εἰρημένη πρόξις τῶν ὀνομαζομένων γένοιτο 15 παρὰ τῷ τῆς ἐπαρχίας ἡγουμένῳ, καὶ ἐπιδοθεῖν τῷ βουλευτηρίῳ (τοῦτο δὴ τὸ πλάκκις ὀρθῶν) σὺν περιουσία καὶ γονῇ οὕτῃ τε καὶ ἐσομένη, τῆνικαῦτα αὐτὸν καὶ τὰ πράγματα παραλαμβάνειν καὶ εἶναι αὐτῶν κύριον, καθάπερ ὁ πρότερος βουλευτὴς ἦν, οὐδὲν ἐκείνου διαλλάττειν δοκοῦντα· τῆς τοιαύτης πρόξεως δηλαδὴ παρὰ τῷ τῆς ἐπαρχίας ἡγουμένῳ κέρδους παντῶς καὶ ζημίας ἀπάσης χωρὶς γινόμενης. οὐδὲ γὰρ ἐπ' ἐξαπάτῃ οὐδὲ ἐπὶ ζημιά τῆς βουλῆς, ἀλλ' ἐπ' ὠφελείᾳ τούτου τίθεμεν τὸν νόμον, ὥστε διηλεκῶς 25 αὐτὸν κρατεῖν αἰξόντα καὶ χρήμασι καὶ σώμασι τὰς τῶν βουλευτῶν περιουσίας τε καὶ συστάσεις. Εἰ μὲντοιγε ὁ ἐξ ἀδιαθέτου καλούμενος τοῦ βουλευτοῦ κληρονόμος, οὐκ ὢν μέντοι καὶ αὐτὸς βουλευτὴς, μὴ βουλευτὴν προσελθεῖν καὶ ἑαυτὸν ἐπιδοῦναι τῇ βουλῇ, 30 ἢ μὲν βουλή κατεχέτω τὸ ἐνναούγκιον, μόνου δὲ αὐτοῦ κύριος γενήσεται τοῦ τριουγκίου· ὅπερ αὐτῷ δίδωσι καὶ (ὁ) πρότερος νόμος, εἰ καὶ μὴ τίχοι βουλευτῶν. Εἰ μὲντοι πλείονες εἴεν τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ καλούμενοι πρὸς τὸν τοῦ βουλευτοῦ κληρονόμον, καὶ οἱ μὲν ἐπιδιδόειν 35 ἑαυτοὺς οἱ δὲ παρατίοντο, τὸ μὲν ἐνναούγκιον λαμβάνειν τὸν ἐπιδιδόντα ἢ τοὺς ἐπιδιδόντας ἑαυτοὺς τῇ βουλῇ, τὸ δὲ τριουγκιον τοὺς λοιποὺς τοὺς ἐκ τοῦ νόμου καλουμένους κληρονόμους. σπουδῇ γὰρ καθέστηκεν ἡμῖν πάντως τὸ ἐνναούγκιον εἰς βουλευτὴν τῆς αὐτῆς 40 περιεῖναι πόλεως.

facta quae accipientem societ curiae, etiam sic defendi quae donata sunt curiae usque ad novem uncias, in quibus omnino curiam vocari censemus.

51 Quodsi ex testamento aut per vocationem legis qui non est curialis ***** concurrere curiam et una cum defensore civitatis praeter omnem laesionem futuram rerum defuncti et descriptionem fieri rerum, praesente etiam eo qui ad hoc vocatur, et res traditur curiae sub facto signaculo tam defensoris quam de amatoris episcopi. Et dum praedicta actio gestorum facta fuerit apud iudicem provinciae, et datus fuerit curiae (secundum quod frequenter dictum est) cum substantia et prole, quae est et quae erit, tunc eum et res percipere, et esse eum dominum, secundum quod et prior ille curialis fuit, nihil ab illo differre visum: huiusmodi gestis sine dubio apud iudicem provinciae habitis praeter omne lucrum atque dispendium curiae, sed ad utilitatem hanc preferimus sanctionem, ut in perpetuum valeat augens et corporibus et pecuniis curialium facultates atque substantias. Si vero is qui ab intestato vocatur curialis heres, non tamen existens et ipse curialis, noluerit adire et se dare curiae, curia quidem teneat novem uncias (et) tantummodo ipse dominus efficietur trium unciarum, quas ei dat et anterior lex vel si non fuerit curialis. Quodsi plures fuerint eiusdem gradus qui vocantur ad curialis hereditatem, et quidam dederint se quidam recusaverint, novem quidem uncias accipere eum vel eos qui se dederint curiae, tres autem uncias residuos qui ex lege vocantur accipere heredes. Studii enim nobis est, omni modo novem uncias ad curialem eiusdem civitatis pervenire,

fessione quae eum qui accepit curiae subiciat, sic quoque res donatae a curia vindicentur usque ad novem uncias, ad quas omnino curiam vocari volumus. Si vero ex testamento vel lege vocatus is qui non est curialis ad hereditatem curialis veniat, tum statim simulac mortuus est curialis curia conveniat, et una cum defensore civitatis sine ulla fraude adversus res defuncti admittenda inventarium faciat rerum, praesente etiam ipso qui ad hoc vocatur, atque res curiae tradantur sub signaculis posita et defensoris et deo carissimi locorum episcopi. Et cum supra dicta gestorum confectio apud praesidem provinciae peracta sit, et ille curiae (id quod saepe dictum est) cum substantia et prole quae et sit et futura sit se obtulerit, tunc et res accipiat et dominus sit earum, quemadmodum prior curialis fuit, neve quicquam ab illo differre videatur; eiusmodi autem confectio nimirum apud praesidem provinciae sine ullo lucro et ullo damno peragatur. Neque enim in fraudem neque ad detrimentum curiae, sed ad utilitatem hanc legem ferimus, ut perpetuo valeat et pecuniis et corporibus substantias et condiciones curialium augens. Si vero qui ab intestato vocatur curialis heres, qui tamen ipse non sit curialis, noluerit adire et sese offerre curiae, curia quidem novem uncias retineat, ipse autem tantummodo trium unciarum dominus erit: quod ei prior quoque lex tribuit, licet forte curialis non sit. Quodsi plures sint eiusdem gradus qui ad hereditatem curialis vocentur, et alii se offerant alii recusent, novem quidem uncias is vel ii qui se curiae obtulerint accipiant, tres autem uncias reliqui qui a lege vocantur heredes. Curiae enim nobis est, ut utique novem unciae ad curialem eiusdem civitatis perveniant.

6 ὢν om. L || 7 συν*** L^a || 9 τῶν L || 11 τοῦτο τοῦτον vel ταῦτα cum Hombergkio malit Zachariae (cf. ad 5) || 13 γινόμενα L || 14 τῶν τόπων om. ε || 15 πρόσθεν] πρόσθεν L || πρόσταξις L || 19 ἀπὸ τῶν Zachariae] αὐτὸν libri || 20 καθάπερ ὁ πρότερος] secundum quod et prior ille ε || 21 διαλλάττειν L || 25 ἀφελεία L^a || 26 αὐτόντα M || 31 sq. ἐναούγκιον et τριουγκιον L (et sic v. 36. 38. 40) || 33 ὁ add. Zachariae || 35 ἐπιδόειν L || 37 ἑαυτοῖς] ***τοῖς L^a || 38 τοῖς] τὰς? λοιποῖς L^a || 39 κληρονόμους] accipere heredes ε || 41 περιεῖναι ML] σημαίει Zachariae non recte

8 rerum om. T || fieret T || 9 praesente T] et praesente V || qui] quod T || hoc T] haec V vulg. || 10 dei T] de V || 12 iudicem provinciae] praeter omne lucrum atque dispendium. Neque enim ad illusionem vel ad dispendium add. T (errore ex v. 18 sq. repetita) || 13 fuerit om. T || 14 *erit] fuerit libri || 15 esse cum] esse cum V || 17 illo V] eo T vulg. || *visum] iussus T in suis V, visus vulg. || 18 praeter] petet V || 19 enim et ad (post uel) om. T (non om. priore loco; cf. ad v. 12) || 22 facultatum T || 23 his V || 24 heres — curialis om. V || 25 noluerit V || dari V || 26 et addidi; autem ante ipse add. vulg. || 29 uocatur T || curialis] curia l (i. e. curiam uel) T || 30 quadam V || se quidam] siquidem V || 31 quidam V || 32 residuas V || 33 est om. V || 34 curialem T] curialis V curiales vulg.

5 evocationem T || 6 hiatus non notant libri; supplendum fere ad successionem venerit curialis, tunc mox simul cum morte curialis (sim. vulg.) || 7 propter V ||

CAPUT IV.

Εἰ μὲντοι τελεντήσῃε τις ἐπὶ θυγατρὶ, εἰ μὲν γαμηθεὶς βουλευτῆ τῆς αὐτῆς πόλεως, προδόντων ὡς ἀσκοφαντήτως ἔξει τὰ πατρῶα πράγματα ἢ εἰς ὀλοκληρον ἢ πάντως τὰ τοῦ ἐνναοῦγκιον, εἰ γε τυχὸν τὸ τριούγκιον εἰς ἕτερον ὁ πατὴρ ἐλθεῖν βουληθεῖ. εἰ δὲ καὶ μὴ βουλευτῆ μὲν ἔξ ἀρχῆς καθεστῶτι γαμηθεῖ, προσελθὼν δὲ τις τὸν γάμον αὐτῆς βουλομένος ἐπὶ τούτω λαβεῖν ἐφ' ᾧ βουλεύειν καὶ ἑαυτὸν ἐπιδοῦναι τῇ βουλῇ, καὶ αἰρετὸς αὐτῇ ὁ γάμος φανεῖ, καὶ οὕτως ἔχει αὐτὴν καὶ τὸ ἐνναοῦγκιον ἀσκοφανῆτιον προσάσει τῆς περὶ τὴν βουλὴν εὐνοίας καὶ ὅτι βουλευτῆς ἐπιδοδοῦναι τοῖς πράγμασι καὶ διοικήσει ταῦτα, διόπερ καὶ πάντως τῇ γυναικὶ ταῦτα δίδασθαι βουλομεθα. Εἰ δὲ πλείονες εἴεν θυγατέρας καὶ τινες αὐτῶν γαμηθεῖν βουλευταῖς ἢ οὖσιν ἢ διὰ τῆς ἐπιδοσεως γινομένοις, τὸ μὲν ἐνναοῦγκιον εἰς αὐτὰς διαρεθῆσεται, εἰς δὲ τὰς λειπομένας τὸ τριούγκιον ἤξει· οἱ δὲ γήμαντες χρήσονται τοῖς πράγμασιν εἰς τὰς βουλευτικὰς αἰτίας, εἰ καὶ τῆς δεσποτείας ὡς τῶν γυναικῶν. διὰ τοῦτο γὰρ αὐταῖς δεδώκαμεν τὰ πράγματα τὸν πατρός, ἵνα ἐντεῖθεν οἱ συνοικοῦντες αὐταῖς τὰ βουλευτικὰ πληροῖεν λειτουργήματα. Εἰ δὲ συμβαίη τελεντήσαι τὴν γεγαμημένην τῷ ἑαυτὸν ἐπιδεδωκότι βουλευτῇ, εἰ μὲν παῖδας ἀρρενας ἔξ αὐτοῦ σχοίη, παρὰ τοῖς παῖσιν ἔσται τὰ πράγματα, καὶ βουλεύσουσιν 25 ἐκεῖνοι, καὶ οὐδεμίαν προληπραμοσύνης τῷ πρώτῳ γματι δεῖσαι. εἰ δὲ θῆλειαι καθεστῶσιν αἱ τεχθεῖσαι, εἰ μὲν καὶ αὐταὶ τισι γαμηθεῖεν ἢ βουλευταῖς τῆς αὐτῆς πόλεως ἢ οἵπερ σφᾶς αὐτοῖς ἐπιδιδόσασιν ταῖς βουλαῖς τῆς αὐτῆς πόλεως, ὁμοίως καὶ αὐταὶ 30 ταῦτα ἔξουσιν ἀπραγμόνας, ὑποκείμενα ταῖς βουλευτικαῖς λειτουργίαις διὰ τῶν οικείων ἀνδρῶν. Εἰ δὲ ἢ μὴ γαμηθεῖεν βουλευταῖς τῆς αὐτῆς πόλεως ἢ τινὲς γαμηθεῖεν βουλευταῖς ἢ οὖσιν ἢ γινομένοις, τριπλαῖα κατὰ τὴν ἡθδεῖσαν ἤδη διαίρουσι αἱ μὲν γαμηθεῖσαι 35 βουλευταῖς τὸ ἐνναοῦγκιον ἔξουσι διὰ τὰς βουλευτικὰς λειτουργίας, αἱ λοιπαὶ δὲ ἀρκεσθήσονται τῷ τριουγκίῳ. Εἰ δὲ μήτε ἀρρενας μήτε θῆλειαι αὐταῖς γένοιντο, ἕως μὲν ὁ ἀνὴρ περιέσται, ἐρέτω τούτων τὴν χοῆσιν τὰ βουλευτικὰ ἐν αὐτοῖς πληρῶν λειτουργήματα. καὶ 40 εἰ μὲν εἰς δευτέρους ἀφίκοιτο γάμος καὶ παίδων

IV. Si quis autem defunctus sit filia relicta, si quidem ea curiali eiusdem civitatis nupserit, manifestum est sine calumniae periculo eam res paternas habituram esse vel in solidum vel utique novem uncias, siquidem forte tres uncias pater ad alium pervenire voluerit. Sed etiamsi non nupserit curiali ab initio constituto, accedat autem aliquis qui eam velit ea condicione in matrimonium ducere, ut curialis sit et curiae se offerat, atque illi matrimonium acceptum sit, sic quoque novem uncias sine calumniae periculo habeat bonae erga curiam voluntatis causa et quia curialis rebus datur easque administraturus est, quamobrem omnino mulieri eas dari volumus. Si vero plures sint filiae et quaedam ex iis nupserint curialibus vel qui sint vel qui per oblationem fiant, novem unciae inter eas dividuntur, ad reliquas autem tres unciae venient; mariti vero utentur bonis ad curiales causas, etsi in dominio uxorum sint. Propterea enim iis bona patris dedimus, ut inde coniuges earum curialia munera impleant. Si vero decedere contigerit mulierem nuptam ei qui curiae se obtulit, si quidem liberos masculos ex eo habuerit, 1 res penes liberos erunt atque illi erunt curiales, neque res ulla perscrutatione indigebit. Sin feminae sint natae, si quidem et ipsae nupserint quibusdam qui vel curiales eiusdem civitatis sint vel qui se ipsi curiis eiusdem civitatis offerant, similiter et ipsae res eas sine molestia habebunt, curialibus muneribus subiectas per viros suos. Quodsi aut non nupserint curialibus eiusdem civitatis aut quaedam ex iis nupserint curialibus vel qui sint vel qui fiant, tunc secundum modo dictam distinctionem eae quae curialibus nupserunt novem uncias habebunt propter curialia munera, ceterae vero tribus uncias contentae erunt. Quodsi neque filii neque filiae iis natae sint, quamdiu maritus superstes est, rerum earum usumfructum habeat curialia munera ex iis impleturus. Et si quidem ad secundas nuptias venerit ac liberorum pater

2 γαμηθῆ L || 9 αἰρετὸς αὐτῇ ὁ γάμος φανεῖ] stables ei nuptiae fuerint s || 14 δέ] καὶ L || 18 τοῖς πράγμασιν] rebus ipsis s || 24 ἔξ αὐτῶν M || 25 ἔστω L || 26 ἐκείνοι] ipsi s || τὸ πρᾶγμα μάλι Zachariae sine causa || 27 *δεῖσαι ex s] δεῖσαι ML || 28 αὐταὶ L || 29 οἵπερ Haloander ex s] ὡπερ M εἰ ὅπερ L || 30 ταῖς βουλαῖς] τῇ βουλῇ Zachariae (cf. s) || τῆς om. L || αὐταὶ L || 31 ὑποκείμενα] subiectae (i. e. ὑποκείμεναι?) s || 33 ἢ μὴ M non s om. L, τινὲς cum Haloandro vulg. || ἢ τινὲς ML (cf. v. 14) || τινὲς δὲ μὴ cum Haloandro vulg. || 39 τῇ χοῆσει L^a

2 nupta VT] nupta quidem vulg. || 5 quendam V || 6 et om. V || 7 autem] tamen T || 9 stables] leg. optabiles? || 11 curiae V || quia] qui T || 12 gubernavit libri] et om. T || 14 filie — fuerint in ras. V || 15 aut per] aut om. T^a || obligationem V || sunt T] fuerit V || 16 quidam V || 18 acceperunt V || sint T || curiale V || 20 dedimus V || res patris om. V || 22 eam q nuptas (sic) V || illi vulg.] ille libri || 23 de ea T || 24 nulli tergiversationes V || 25 res om. V || 28 nuptie V] aut curialibus eiusdem civitatis om. V || 31 modestia V] subiectas vulg. || functiones V || 33 supplevi verba propter homocoteleuton omisa || 34 qui sunt vulg.] qui erunt T querint V || 35 nuptie T¹ || 37 suffiunt V || 39 expleres T explet V || in eis] eius T

γένετο πατὴρ ἀρρέων ἢ θηλειῶν καὶ ταύτας ἀρμό-
σει βουλευταῖς, πάλιν ὁμοίως τῷ βουλευτικῷ σώματι
φυλαχθήσονται τὰ πράγματα. εἰ δὲ τελευτήσῃεν ἢ
ἐπὶ δευτέρους οὐκ ἐλθῶν γάμων ἢ παιδοποιησάμενος
θνηγατέρας, καὶ ταύτας οὐκ ἀρμόσει βουλευταῖς ἢ οὐ-
σιν ἢ γενησομένων, τρικανὰ ἐξ ὁδοῦ ἢ βουλή
ταῦτα τὰ πράγματα λήφεται. οὐδὲ γὰρ ξενωθῆναι
ποτε τοῦτο τὸ μέρος τῶν βουλευτικῶν εὐποριῶν τε
καὶ λειτουργημάτων συγχωροῦμεν, κἂν εἰς πολλὰς περι-
σταίῃ τὸ γένος διαδοχᾶς: ὥστε διὰ πάντων τῆς τοι-
αύτης σειράς κατοῦσης αἰετὶ τῆ βουλή εἴτε δι' ἀρρέων
παιδῶν βουλευτῶν εἴτε διὰ γαμβρῶν ἐπιδιδόντων
ἑαυτοὺς ταῖς βουλαῖς τὸ ἐνναούγιον σοῦζεσθαι. Ὅν
δὴ νόμον κρατεῖν βουλόμεθα εἰς τε τὸν ἐφεξῆς ἅπαντα
χρόνον καὶ ἐπὶ τῶν ἔτι καὶ νῦν ἡρτημένων καὶ μὴ
τυχόντων δικαστικῆς κρίσεως ἢ φιλίας τινὸς ἀπα-
λλαγῆς.

Ἐπίλογος. Τὰ τοῖνυν παραστάτα ἡμῖν καὶ
διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου δηλούμενα νόμου ἢ σὴ ὑπεροχὴ
φυλάξαι σπευσάτω, μάλιστα πάντων τῆς ἀφελείας
τοῦ δημοσίου πᾶσαν πρόνοιαν τιθεμένη. Dat. k.
Aug. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII.
Ariane v. c. cons.

nuptias et filiorum effectus fuerit pater masculorum
seu feminarum et has coniunxerit curialibus, rursus
similiter curiae corpori servabuntur (res). Quodsi
mortuus fuerit (et) aut ad secundas nuptias non
venerit aut filias procreans eas non sociaverit cur-
ialibus vel qui sunt vel qui fiunt, tunc recto ordine
curia has res accipiet. Neque enim umquam hanc
partem curialium copiarum et functionum alienari
concedimus, vel si ad plurimas redactum fuerit
genus successiones, quatenus per omnes hac linea
descendente semper curiae sive per masculos filios
curialium sive per generos dantes se curiis novem
unciae salvae sint. Quam legem valere volumus in
omni deinceps tempore et in causis adhuc etiam
nunc pendentibus et quae potitae non sunt iudiciali
sententia aut amicali interventu [absolutionem].

(Epilogus.) Quae igitur visa nobis sunt et
hac sacra lege declarata, tua excellentia custodire
festinet, maxime omnium utilitatis publicae providen-
tiam omnem faciens. Dat. kal. Aug. (imp.) dn.
Iustiniani pp. Aug. (anno) XII. [Belisario v. c.]
[a. 539]

PB

CII.

Auth. XXXII.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΟΔΕΡΑΤΩΡΟΣ ΑΡΑΒΙΑΣ.

25 R DE MODERATORE ARABIAE R

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννην ἐπάρχω προαιτωρίων τὸ β,
ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

Imp. Iustinianus Aug. Iohanni pp.

Ἐπιροίμιον. Πολλὰς μὲν καὶ ἑτέρας ἀρχὰς ἐπ-
αρχῶν ἤδη πρὸς τὸ κρεῖττον μετεστήσαμεν χθιμαλάς
τε καὶ εὐτελεῖς ἐμπροσθεν οὐσας καὶ πρὸς οὐδὲν ἀρ-
κούσας τῶν δεόντων, ἐπειδὴ δὲ ἡμεῖς αὐτὰς εἰς μείζω

(Praefatio.) Multas quidem et alias admini-
strationes provinciarum iam ad melius transposuimus
humiles atque viles primitus existentes et ad nullam
sufficientes utilitatem, quia vero nos eas ad maio-

Nov. CII (= Authent. XXXII) Graece extat in ML, c. 1 (Τῷ παρόντι νόμῳ χρώμενοι)—3 in B 6, 15. —
Epit. Theod. 102, Athan. 4, 19. Julian. consti. XCV.

sit factus masculorum vel feminarum hasque curialibus iunxerit, rursus similiter curiali corpori res custo-
dientur. Sin autem defunctus sit aut secundis nuptiis non contractis aut procreatis filiabus quas non
iunxerit curialibus qui vel sint vel futuri sint, tunc curia proinus eas res accipiet. Neque enim unquam
alienari hanc partem curialium copiarum et munerum patimur, quamvis ad multas successiones genus
redigatur: ut per omnes ista linea descendente semper curiae sive per liberos masculos curiales sive per
generos qui se offerant novem unciae serventur. Quam quidem legem et in omne deinceps tempus valere
volumus et in iis quae etiamnum pendunt nequedum iudiciale sententiam vel amicalem transactionem
impetrarunt.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur tua sublimitas
custodire studeat, omnium maxime utilitati publicae omnem curam adhibens.

CII.

DE MODERATORE ARABIAE.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio iterum, ex consule et patricio.

Praefatio. Multos quidem alios magistratus provinciarum iam in melius mutavimus, qui prius
humiles atque viles erant neque ad ullam rem necessariam sufficiebant, sed postquam nos eos ad maiorem

1 ταῦτα L || 13 ἑαυτὸν L || 14 κρατεῖν καὶ ἐπὶ τε
τὸν ἐφεξῆς ἅπαντα χρόνον βουλόμεθα κρατεῖν (sic) L ||
16 φιλίας L || τινὸς om. ε || 21 subscr. om. Iul. || k. Aug.
(a. M) M ε Ath., μηνὶ αὐγούστῳ Theod. || 22 CP. —
anno XIII.] cp. dn. iust. pp. aug. M βασιλείας Ἰου-
στινιανῶ τὸ γ' Ath. ἔπει β' βασιλείας Theod. (cf. ε) ||
23 ariane. uc. cons. M, ὑπατείας Ἀπίωνος Ath. ὑπατεία
Ἀπίωνος Theod. Belisario ve. cons. ε || 25 μοδεράτορος
(idem infra constanter) M, Theod. Ath. || 26 ἀραβίας M ||
28 πατρικίων L || 29 sq. verbis Πολλὰς — δεόντων omissis
initium Ἐπειδὴ δὲ ἡμᾶς (l. ἡμεῖς) citat Theod.

10 quaternos V || 11 descendente T] descendentes V
vulg. || per masculos] per om. T^a || 12 generos] grās (i. e.
gratias?) V || curie T || 15 pedentibus V || positae T ||
16 amicali V] amicabile T vulg. || absolutionem V obso-
lutionem T. Seclusi || 18 iussa T || nobis vulg.] a nobis
libri || 19 hanc V || 20 prouintiam VT || 21 subscr. prae-
stat unus V: dat. kl. aug. doño iusti. pp. aug. XII bi-
lisiario uc. Belisariū consulatus videri potest irrepsisse ex
subscriptione novellae CII, quamquam in Authentico ea
novella alio loco extat (n. XXXII) et plerumque inter
extravagantes legitur || 24 novellas CII CIII, quae in
Authentico sunt n. XXXII XXXIII, suo loco habet V
f. 98^v, inter extravagantes T f. 195^v sq. ab altera manu
scriptas, om. R || 24 sq. R; III. II. (sic) De moderatore
arabie V

1 affectus T || 3 res add. Beck || 4 et addidi || 5 pro-
creas V || 6 qui — qui vulg.] quae — quae VT || 7 accipiat
V || 8 et om. V || 9 sq. *plurimis — successiones libri ||

κατεστησάμεθα τάξιν, ἐρομενεστέρας τῷ παντὶ γενο-
 μένας καὶ οὕτως ἀντιλαβομένας τῶν πραγμάτων ὡς
 πάντα ἐπὶ τὸ κρείττον μεταβηλίσθαι. ἀνδύπαιτοι
 γοῦν ἡμῖν καὶ πραιτωρες καὶ μοδεράτωρες καὶ ἡ τῶν
 πάλαιων τούτων ὀνομάτων ἐξουσίης ἐξήρηται, καὶ
 ἡξήρηται καὶ τὰ τῶν σιτήσεων αὐτοῖς καὶ ἐξουσία
 δέδοται πᾶσα, καὶ πρὸ πάντων ἀπηγόρευται τὸ τοῖς
 ἑπικροῖς λυμαίνεσθαι καὶ χειρὶ πολλαῖς κατ' αὐτῶν
 χρῆσθαι· ὅμοιος τε τὸ πᾶγμα κατησθαλίσεσθαι τοῖς
 πάντων φοβερωτάτοις, καὶ οὐκ ἄλλως αὐτοῖς παραδί-
 10 δομεν τὰς ἀρχάς, εἰ μὴ τοὺς ὅρκους ὑποστάντες οὕτω
 τῶν συμβόλων ἀξιώσθαι τῆς ἀρχῆς. Εἶδομεν οὖν
 καὶ ἐπὶ τῇ Ἀραβίᾳ χώραν, καὶ τὴν αἰτίαν ἀνα-
 ζητοῦντες δι' ἣν καὶ τὸ δημόσιον ἀπορεῖ, καίτοις
 τῆς χώρας εὐθαλεστάτης οὐσης, καὶ πλῆθος ἡμᾶς τῶν
 15 προσιόντων περιούσιαται καὶ ὀδύρουται πάντες οἱ μὲν
 κλοπᾶς οἱ δὲ ἀδικίας οἱ δὲ ἄλλας προσαγγέλλοντες ζη-
 μίας, τὴν πρόφασιν καὶ τὴν αἰτίαν τῆς κακίας εὐρο-
 μεν ἐκ τῆς περὶ τὴν ἀρχὴν ἀσθενείας γινομένην· ἦν
 γὰρ οὕτως εὐτελής ὁ τῆν πολιτικῆν ἔχων ἀρχὴν,
 20 ὥστε καταδεδουλώσθαι τῷ τῶν ὄπλων ἡγουμένῳ, καὶ
 ἐπὶ ταῖς ἐκείνου βουλαῖς κείσθαι τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ
 ἢ μὴδ' ὅλως εἶναι τὴν ἀρχὴν ταύτην, τοιγαροῦν καὶ
 ὁ χρόνος ἤδη σπυρόν ἐξ οὗ καὶ ἐκλέλοιπε, καὶ τὰ
 τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς ἢ στρατιωτικῆς πράττει μῆτε
 25 ἐάντι μῆτε ἐκείνη παντελῶς ἀκούσα· ἡσχόληται γὰρ
 οὐκ ὅπως ἂν τι τοὺς ἑπικροῦς ἀφελήσῃεν, ἀλλ'
 ὅπως ἂν ἐκαιερώσθην ἐκπερόναι.

rem constituimus ordinem, validiores omnibus factas
 et quae sic tueantur causas, ut omnia in melius
 sint mutata. Proconsules ergo nobis et praetores et
 moderators et veterum horum nominum honestas
 5 iudicata est, et auctae etiam annonae eorum et po-
 testas omnis data, et ante omnia interdictum ut
 subiectos depoulerent et manibus plurimis adversus
 eos utantur. Iureiurando quoque causam munivimus
 omnibus formidando, et non aliter eis tradimus cin-
 gula, nisi iurandum subeant ita codicillos promeren-
 tes administrationis. Respicimus itaque et Arabo-
 rum provinciam, causam requirentes propter quam
 et fiscalia minus idonea sunt, cum utique provincia
 sit uberrima, et turba nos aduentum circumstat et
 ingemiscunt omnes, alii quidem furta alii vero iniqui-
 tates alii aliorum denuntiantes damnum occasione-
 nem, et causam malignitatis invenimus ex infirmitate
 facta circa administrationem. Erat enim sic vilis
 qui civilem habebat administrationem, ut deserviret
 armorum duci et in illius iaceret voluntatibus salus
 eius, nisi famularetur administratio. Itaque et tem-
 pus iam continuum est ex quo etiam defecit, et ea
 quae civilis sunt cinguli et militaris agit, neque sibi
 neque illi omnino sufficiens; occupatus namque est
 non ut aliquid subiectis prosit, sed ut ex utraque
 lucratur.

CAPUT I.

Ταῦτα ἡμᾶς πρὸς τὴν παροῦσαν ἀνέστησε βουλήν,
 καὶ τῷ παρόντι νόμῳ χωρήμενοι μετατίθεμεν τὴν ἀρ-
 30 χὴν ἐπὶ κάλλιον σχῆμα· καὶ φιλοτιμούμεθα καὶ αὐτῇ
 τὴν τοῦ μοδεράτωρος [ἴτοι ἀριστοῦ] προσηγορίαν
 (τούτου ὅπερ καὶ ἐν Πόντῳ πεποιθήκαμεν), καὶ τὸ τῶν
 spectabiliorum αὐτῇ δικαίον δίδομεν ἀρχῶν, ὥστε κατὰ
 35 μὴδὲν ἐλάττωνα τῆς δοτικῆς καθεστάναι, ἀλλ' ἀν-
 τέρχεσθαι μὲν καὶ τῶν δημοσίων εἰσπράξεις οὖν σοφ-
 ρόδοιτι πάσῃ, ἀντέχεσθαι δὲ καὶ τῆς τῶν ιδιωτῶν
 ἀφελείας, καὶ μὴ συγκαρτεῖν μῆτε τῷ περιβλέπτῳ δοκί
 μῆτε τῷ φιλάρχῳ μῆτε τῶν δυνατῶν οἴκων,

Haec nos ad praesentem erexerunt voluntatem,
 et praesenti lege utentes transponimus administra-
 tionem ad meliorem figuram: et largimur etiam ei
 moderatoris appellationem (hoc quod etiam in Ponto
 fecimus), et quod spectabilem est ei damus (ius)
 administrationum, ut in nullo minor ducatu con-
 sistat, sed teneatur quidem et publicas exactiones
 cum omni vehementia, defendat autem et privatorum
 utilitates, et non cedat neque spectabili duci neque
 gentis iudici neque cuidam potentium domum, sed

ordinem proximam, valentiores undique facti sunt et ita res tractantur, ut omnia in meliorem statum
 converterentur. Siquidem proconsules nobis et praetores et moderators atque antiquorum istorum nominum
 gravitas excogitata est, et annonae quoque iis auctae sunt omnisque potestas est data, et ante omnia
 interdictum ne subiectos despiciant multisque manibus adversus eos utantur; iureiurando quoque rem muni-
 vimus omnium maxime perterritando, neque aliter iis magistratus tradimus, nisi iureiurando praestito
 codicillos magistratus meriti sint. Atque respeximus etiam ad Arabum regionem, et cum causam inqui-
 reremus ex qua et fiscus inopia laboret, quamvis feracissima sit regio, et interpellantium multitudo nos
 circumdet omnesque lamententur alii furta alii iniurias alii alia ad nos damna deferentes, occasionem
 causamque huius mali ex infirmitate magistratus oriri intelleximus. Erat enim adeo abiectus qui civilem
 magistratum habebat, ut inserviret ei qui armis praeerat, et in eius arbitrio posita esset ipsius salus vel
 ut omnino ne esset quidem hic magistratus. Itaque iam longum tempus est ex quo vel defecit, et quae
 civilis magistratus sunt militaris agit, qui tamen neque sibi neque illi plane sufficiat: in eo enim occu-
 patus est, non ut subiectis commodi aliquid afferat, sed ut utrinque lucrum faciat.

I. Haec nos ad praesens consilium excitarunt, ac praesenti lege utentes magistratum in pul-
 criorem formam traducimus: atque ipsi quoque moderatoris [sive harmoniae] appellationem largimur (id
 quod etiam in Ponto fecimus), et spectabilem magistratum ei ius damus, ut in nulla re duciano in-
 feriat sit, sed curet publicas exactiones cum omni severitate, curet privatorum commoda, neve per-
 mittat aut spectabili duci aut phylarcho aut ulli ex domibus potentium, sed ne sacro quidem patrimonio

4 γοῦν ἡμῖν] ἡμῖν οὖν L || 5 ἐξήρηται L || 7 τοῖς] τῆς L || 8 πολλοῖς L || 9 τοῖς πάντων φοβερωτάτοις] omnibus (i. e. πᾶσιν?) formidando || 12 εἶδομεν M] ἴδομεν Ls || 13 ἀράβων ML (id. infra 495, 20) || καὶ τὴν] καὶ om. s || 15 τῆς] καὶ τῆς L || 16 ἀνίσταται L || 17 ἄλλας προσαγγέλλοντες ζημίας, τὴν πρόφασιν] aliorum (i. e. ἄλλης) denuntiantes damnum occasione s || 19 γενομένην L^a facta (i. e. γινομένης) s || 20 πολιτικῆν ἔχων (σχῶν?) L^a Ls] πολιτικῆν κεντημένους M || 22 αὐτοῦ] τὴν αὐτοῦ L || 23 ἢ μὴδ' ὅλως εἶναι τὴν ἀρχὴν ταύτην] nisi famularetur (i. e. εἰ μὴ δουλωθῆρνα?) administratio s || 25 ἢ στρατιωτικῆ] et militaris s || *μῆτε] μὴδὲ M μὴδὲν L || 26 *μῆτε] μὴδὲ ML || 31 αὐτῇ] αὐτῇ M^a B^c || 32 ἴτοι ἀριστοῦ MB, om. Ls || 33 τούτῳ B^c || ἐν Πόντῳ πεποιθήκαμεν] nov. XXVIII || 34 spectabiliorum M, περιβλέπτων Ms. v., LB || 36 εἰσπράξεις

L^a || 39 φιλάρχῳ L (phylarchum id est Saracenorum ducem Iul.)

1 *factas] sunt factae libri || 3 ergo om. T || 4 horum Osenbrüggen] honorum Vvulg. bonorum T || 6 danta T¹ || 8 utatur V] quoque V] neque T || 9 formidandos VT || ei T || 11 itaque] ita T || *arabiorum T arabicorum V (cf. 495, 20) || 14 circumstet libri, corr. Osenbrüggen || 15 erat — 19 administrationem om. T || 19 sq. deseruire et iacere libri, corr. Beck || 21 famuletur T || 23 et militaris et del. Beck || 24 *occupata libri || namque est V] sit namque T || 25 ut non T || 26 lucretur V || 33 quod] quae Beck || *ius administrationum] administrationem libri || 34 in om. V || ducato V || 35 exactiones] actiones ex V^a || 36 autem et V] et om. T || 37 neque gentis] ne gentis T^a || 38 domum V

ἀλλὰ μὴδὲ τῷ θεῷ πατομονίῳ ἢ τοῖς θεοῖς ἡμῶν
 περιβάτοις ἢ αὐτῷ τῷ θεῷ ἡμῶν οἴκῳ τὴν οἰανοῦν
 ἐπαγαγεῖν τοῖς ἡμετέροις ὑποτελέσει ζήμιαν, μὴδὲ κατα-
 κλίνεσθαι ὀρώδιω μὴδὲ τρέμειν, ἀλλ' ἀνδρείως τῶν
 ὑπάρχον ἐξηγησάσθαι, καὶ πρὸ πάντων μὲν καθαρὰς
 φυλάττειν θεῶν τε καὶ ἡμῶν καὶ τῷ νόμῳ τὰς χεῖρας
 (ὑπὸ γὰρ τοῖς αὐτοῖς ὅροις ὑφ' οὓς τὰς ἄλλας ἀρχὰς
 καὶ ταύτην εἶναι βουλόμεθα)· ἔπειτα κομίζεσθαι μετὰ
 τῶν συμβόλων καὶ τὰ βασιλικά παραγέματα, ἅπερ
 οἱ μὲν πρὸ ἡμῶν νομοῦνται καὶ τὸ παλαιὸν τῆς πο-
 λιτείας ἥπιστάτο σχῆμα, ἡμεῖς δὲ καὶ ἐκλειοπτότα
 πάλιν ἀνεκτιράμεθα καὶ εἰς πολιτείαν κατηγάγομεν,
 ὥστε καὶ τοῦτοις ἐντυγχάνειν αἰεὶ καὶ τὰς ἡμετέρας
 φυλάττειν κελύσεις. εἰ γὰρ δὴ τοῦτοις κατακολοθη-
 σεῖεν, οὐκ ἔστιν ὅπως μὴ πάντα καλῶς ἀπαντήσῃεν
 αὐτῇ καὶ μετὰ τῶν νόμων πρὸς ἐνοκλίαν καὶ δικαίαν
 ῥαστώνην ἀφίκοιντο.

CAPUT II.

Πρῶτον μὲν οὖν αὐτῇ σπουδάσμα γένηται, καθά-
 περ εἰπόντες ἐφθήμεν, ἢ τῶν δημοσίων εἰσπραξίς,
 τοῖς μὲν εὐγνωμοῖσι φιλανθρώπων αἰεὶ καὶ πατριῶν γινο-
 μένη, τοῖς δὲ ἀγνωμονεστέροις σφοδρὰ τε καὶ ἀνένδο-
 τος. ἔπειτα ἐπιμελήσεται καὶ τοῦ δημοτικοῦ καὶ τῆς
 εὐταξίας τῆς αὐτοῦ, καὶ τοῦ μὴ θορόβου καὶ σιάσε-
 σιν ἐκδεδοσθαι μήτε βοστρονῶν μήτε τοῖς ἄλλοις,
 μὴδὲ τὰ πρὸς τέρψιν ἀνεμμένα τῇ παλαιότητι ταῦτα
 εἰς μαρίαν τε καὶ φόνους τρέπειν. Ἔξει δὲ ὑπακονόν-
 τας αὐτῇ καὶ τοῖς στρατιώταις κατὰ τὰ θεῖα ἡμῶν
 παραγέματα (καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτο ἐκεῖθεν ἔστι λα-
 βεῖν), οὐδενὸς τε ἀμελήσει παντελῶς τῶν δεόντων.
 καθάπερ γὰρ τὸν ἐν Πόντῳ πεποιήμεθα μοδεράτωρα,
 οὕτω καὶ αὐτὸν τοῖς αὐτοῖς τῆς ἀρχῆς ταύτης πάντως
 ἐμβιβάζομεν ἕρσει, καὶ ἔσται καὶ αὐτὸς spectabilis,
 ὁμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τῶν ἐκκλητῶν καὶ τὰ περὶ τῶν
 ἄλλων αὐτῷ διοικηθήσεται, καὶ οὐδὲ μέχρι τῆς παρα-
 μνθίας τῆς ἐμπροσθεν στησόμεθα μόνης· βουλόμεθα
 γὰρ αὐτὸν προφάσει σιτίσεων καὶ τῆς ἄλλης παραμ-
 νθίας κομίζεσθαι quindecim χρυσίων λίτρας, τὸν δὲ γε
 πάροδρον αὐτῷ τῆς ἀρχῆς duas λίτρας, καὶ τὴν γε
 αὐτοῦ τάξιν duas χρυσίων λίτρας. Εἰ δὲ καὶ ἐκ τῶν

neque divino patrimonio aut sacris nostris privatis
 aut ipsi sacrae domui nostrae quodlibet inferre
 nostris collatoribus damnum, neque flectatur facile
 neque timeat, sed viriliter collatoribus praesideat,
 et prae omnibus quidem puras servet deo et nobis
 et legi manus: sub eodem (enim) iureiurando sub
 quo alias administrationes et hanc esse volumus,
 deinde accipere cum codicillis et imperialia man-
 data, quae ante nos quidem legislatores et antiqua
 reipublicae sciebat figura, nos autem deficientia
 denuo renovavimus et ad rempublicam deduximus,
 ut et haec relegant semper et nostras custodiant
 iussiones. Si enim haec sequantur, non possunt nisi
 bene omnia circumcircum et post legum facilitatem at-
 que iustitiam circumscribere negligentiam.

aut sacris nostris privatis aut ipsi sacrae nostrae domui, ut quicquam damni subiectis nostris inferant,
 neve facile flectatur neu trepidet, sed fortiter subiectis praesit, et ante omnia puras manus et deo et
 nobis et legi servet (iisdem enim sacramentis quibus ceteros magistratus hunc quoque obstrictum esse vo-
 lumus); deinde cum codicillis etiam mandata imperialia accipiat, quae quidem qui ante nos fuerunt legis-
 latores et antiqua reipublicae forma non ignorabat, nos autem cum defecissent iterum recuperavimus et
 in rempublicam reduximus, ut et haec semper adhaereat et iussiones nostras observet. Si enim haec se-
 quatur, fieri non potest quin omnia ei bene cedant et cum legibus ad commoditatem iustamque facilitatem
 perveniant.

II. Atque primum quidem ei studium sit, sicuti supra diximus, publicorum tributorum exactio, quae
 devotis quidem humana et paterna sit, contumacioribus autem severa et indulgentiae expers. Deinde po-
 pulo quoque prospiciet et disciplinae eius, ac ne tumultibus et seditionibus se dedant aut Bostreni aut
 ceteri, neve quae ad delectationem a vetustate permessa sunt ea in furorē et caedes vertant. Habebit
 autem milites quoque sibi oboedientes secundum sacra mandata nostra (etenim hoc quoque inde petere licet),
 nec quicquam omnino eorum quae necessaria sunt negleget. Quemadmodum enim in Ponto moderatorem
 fecimus, ita ipsum quoque utique iisdem huius magistratus vestigiis ingredi iubemus, eritque et ipse specta-
 bilis, atque similiter et appellationes et cetera ab eo administrabuntur. Ac ne in solacio quidem priore
 subsistemus: volumus enim ipsum nomine ammonarum et reliqui solacii quindecim auri libras accipere, consi-
 larium autem magistratus eius duas libras atque officium eius duas auri libras. Quamquam autem ex

1 *μηδὲ μήτε M^LB || πατομονίῳ (πατομονίῳ Halo-
 under) τῷ ἐστὶ τῶν θρασυῶν B || ταῖς θεαῖς ἡμῶν
 περιουσίαις B || 3 ἐπάγειν L || 5 ἡγεῖσθαι Halo-
 under (cf. Edict. IV 2) || 6 ἡμῶν B^c || 7 ὑπὸ γὰρ — ἀρχὰς om. B^c ||
 10 μὲν om. B || 11 ἥπιστάτο M^s || ἥπιστάντο LB || καὶ
 om. ε || 14 κατακολοθησεῖεν sequantur ε || 16 αὐτῇ om. ε ||
 16 sq. καὶ μετὰ — ἀφίκοιντο) et post legum facilitatem
 atque iustitiam circumscribere negligentiam ε || τὸν νόμον
 B^c || 22 δημοσίων L^a || 23 μηδὲ M^s || B || 24 ἐκδίδοσθαι
 B || βοστρονῶν (cf. ε) || βοστρονῶν M βοστρονῶν L βο-
 στρονῶν B vulg. || 25 *μηδὲ μήτε M^LB || 26 μαρίαν
 fuores ε || 27 τοῖς στρατιώταις LB (cf. 495, 2; Edict.
 IV, 1 extr.; milites omnes Iul.) || στρατιώταις M || 30 τὸν
 τῶν L || 31 πάντως om. B^c || 32 ἐμβιβάζομεν Hombergk
 ἐκβιβάζομεν MB ἐκβιάζομεν L elevamus ε || ἔσται) est ε ||
 spectauilios M περιβλεπτος LB || 33 ὁμοίως δὲ
 καὶ ὁμοίως δὲ L || 37 quindecim, s. v. πέντε καὶ δέκα M
 πεντεκαίδεκα B δεκαπέντε L || 38 duas, s. v. β' M δύο

ἔχειν LB^c || καὶ om. B || *γε) τε libri || 39 duas M^s ||
 δύο LB || λίτρας om. L

5 quidem om. V vulg. || 6 enim add. Beck || 8 accipiat
 Beck || 10 scribat T || 11 renouabimus libri || 12 ut et] ut
 ad V et ut T || hoc T || relegut V, relegat Beck || custo-
 dian T] custodia sit V, custodiat Beck || 13 haec om. T ||
 sequantur V] sequentur T, sequatur Beck || 14 bene omnia
 V] bene omnia bene T || facilitate V || 18 ei Beck] eis libri ||
 fiet secuti V || 19 fiscalia V || 20 uehementius T || 22 disci-
 plinam V¹ disciplina V² || et seditionibus V] ac seditioni-
 bus T || 23 bostreni V bostre T] ea] alia T || uoluntati-
 bus T || 24 dicabat V || 25 et del. Beck || 26 diuina ma (sic
 pro nra) T nostra diuina V || 27 et add. Osenbruggen ||
 nullis T] penitus om. T || 29 cum] enim V] hisdem T ||
 inguli huius om. T || 30 est] erit Osenbruggen || et simi-
 liter] et om. T || 31 gubernauit VT || 33 consultationis T ||
 34 auri] autem libri || accipere — 36 auri libras om. T

βασιλικῶν παραγγεμάτων, καθάπερ εἰπόντες ἐφθμεν, ἤδη τοῖς στρατιώταις ἐφέστηκεν, ἀλλ' οὐν ἔσται φροντὶς ἡμῖν τῶν καταλόγων τῶν ἰδρυμένων ἐκείσε τινα τῶ ταύτην ἔχοντι τὴν ἀρχὴν ὑποκλίνα, ἐφ' ὅτε αὐτοῦ ὑπακούειν μόνον καὶ ταῖς αὐτοῦ διαταγὰς εἰκεν εἶναι τε καὶ πείθεσθαι. οὐκ ἐπικοινωνήσε δὲ παντελῶς ὁ περιβλεπτοῦ δούξ οὔτε οἷς ἂν ἠρτώσ αὐτῷ δοῖμεν στρατιώταις οὔτε ἰδιωτῶν οὔδενι, οὔτε ταῖς ἐκείνων δίκαις ὅταν ἔρχοντο πρὸς ἀλλήλους, οὔτε εἰ τῶν ἰδιωτῶν τις ὁ ἐναγόμενος εἴη, οὐδὲ τὴν οἰανοῦν ἔξει μετουσίαν πρὸς ἰδιωτικὰς αἰτίας: ἐπει πολὺ τὸ μέσον ἐστὶ στρατιωτικῆς τε φροντίδος καὶ πολιτικῆς διοικήσεως, καὶ δεῖ διακεκρίσθαι ταῦτα, καθάπερ οἱ πατέρες ἡμῖν τῆς πολιτείας ἐταξάν τε καὶ κατεστήσαντο. εἰδότες τοῦ περιβλεπτοῦ δουκός, ὡς εἰ ἐμβαλεῖν ἐάντων 15 θαρρήσει πρᾶγμασι πολιτικοῖς, οὐδὲ τῶν στρατιωτικῶν ἀντιλήφεται, ἀλλὰ κάκεινον ἀφαιρεθεὶς ἰδιωτικῆς ἔσται καὶ ὑπὸ τὴν ἀρχὴν ταύτην γενήσεται.

CAPUT III.

Ταῦτα ἡμῖν νενομοθετήσθω καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ τὴν Ἀράβων χώρων ἀρχῆς: πεπεσμέθα γὰρ καὶ βουλήσε 20 θεοῦ, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἐπιδοῦσε πρὸς τὸ κάλλιον. εἰ γὰρ καὶ οὐκ ἐρείσαμεθα χρημάτων, ἀλλ' ἠξήσαμεν αὐτῶ τὰς σιτήσεις, ἀλλ' οὐν ἴσμεν ὡς καὶ οὕτως ἔχον τὴν ἀρχὴν σπένσει τοιοῦτος φατήναι περὶ τὰς ἀλλήθεις τῶν δημοσίων φόρων εἰσπράξεις, ὡς μὴ ζημιαν 25 ἐντεῦθεν ἀλλὰ δίκαιον κέρδος τῷ δημοσίῳ προσαγαγεῖν. Ἐκείνο μόντοι γινεσθαι τε καὶ κρατεῖν βουλομέθα τὸ τὰς σιτήσεις τοῦ περιβλεπτοῦ δουκός ἐκείθεν αὐτὸν κομῆσθαι, ὅπόθεν ἂν ὁ τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενος ἐκτάξει: πρόδηλον ὅν ὡς οὐ μετὰ τὸσαύτης 30 ἀδρανεῖας προέξει τοῖς πράγμασιν ὡς μηδὲ τὰς οἰκειὰς σιτήσεις ἀπαιτεῖν ἰσχύσας, εἰδὼς ὡς εἰ παρὰ ταῦτά τι πράξει, ποιήν quinque χρυσίων λίτρας ζημιωθήσεται. Dat. vi. k. Iun. CP. post cons. Belisarii v. c.

mandatis, sicuti praediximus, dudum militibus praesit, verumtamen erit sollicitudo nobis numerorum constitutorum illic aliquos subdere ei qui in cingulo est, quatenus oboediendi legi et eius dispositiones sequantur et pareant. Non autem communicabit omnino spectabilis dux nec illis militibus quos ei specialiter dederimus neque aliquibus privatis, nec illorum litibus, quando habuerint ad invicem, nec si quis privatorum sit qui convenitur, nec quodlibet 10 habebit participium ad privatas causas: quoniam multum distat inter militarem curam et civilem gubernationem, et discreta sunt haec, sicut et patres nobis reipublicae ordinarerunt et statuerunt; sciente spectabili duce, quia si miscere se praesumpserit 15 causis civilibus, neque militaria vindicabit, sed etiam ab illis ablati privatus erit et sub hac fiet administratione.

Haec a nobis sancita sint et in administratione Araborum provinciae: confidimus enim voluntate dei, quia (res) crescit in melius. Nam etsi non peperimus pecuniis, sed auximus ei annonas, tamen scimus, quod et qui hanc habet administrationem studebit talis videri circa veras publicarum functionum exactiones, ut non damnum ex hoc, sed iustum lucrum offerat publico. Illud tamen et fieri et valere volumus, ut annonas spectabilis dux inde percipiat undecumque provinciae iudex delegaverit; palam etenim est quia non cum sua efficacia respiciet 30 causas, si nec suas annonas exigere valuerit: sciens quia, si praeter haec aliquid egerit, quinque libras auri multabitur.

Dat. III. idus Iun. CP. imperante domino nostro 35 Iustiniano pp. Aug. post consulatum Belisarii viri clarissimi.

imperialibus mandatis sicuti supra diximus iam praest militibus, at curae nobis erit, ut unum ex militibus numeris qui ibi collocati sunt subiciamus ei qui hunc magistratum habet, quo ipsi soli oboediant eiusque praecceptis obtemperent et pareant. Nullam vero omnino communionem spectabilis dux habebit aut cum militibus quoscumque illi nominatim dederimus aut cum privatorum ullo, neque in litibus illorum si quas inter se habeant, neque si quis ex privatis reus sit, neque ullam habebit partem in privatis causis: quoniam multum interest inter militarem curam et civilem administrationem atque haec esse disiuncta oportet, quemadmodum patres reipublicae nobis ordinarunt et constituerunt. Sciatque spectabilis dux, si civilibus rebus se immiscere ausus sit, ne militares quidem se exerciturum, sed illis quoque exitum privatum se esse futurum et huic magistratui subiectum iri.

III. Haec nobis de Arabum quoque regionis magistratu sancita sint: confidimus enim dei voluntate rem ad melius esse profecturam. Nam etsi pecuniis non peperimus, sed auximus ei annonas, at scimus eum qui hunc habet magistratum operam daturum esse, ut talis in veris publicorum tributorum exactionibus appareat, qui non damnum inde sed iustum lucrum fisco afferat. Illud tamen fieri et valere volumus, ut spectabilis ducis annonas is inde auferat undecumque praeses provinciae ei delegaverit; cum manifestum sit eum non cum tanta ignavia res curaturum esse, ut ne proprias quidem annonas exigere possit: qui si quid adversus haec fecerit, sciat se poena quinque libris auri multatum iri.

1 ἐφθμεν in ἐφθμεν corr. L || 2 ἔσται om. B || 4 τινα] aliquos (i. e. τινάς) ε || 5 αὐτὸν om. ε || μόνων ML] μόνων vulg. (B?) legi (i. e. νόμου) ε || εἰ αὐτοῦ B? || 6 πείθεσθαι L || 7 ὅ] οὔτε ὁ L || 8 *ἰδιωτῶν (cf. ε; Edict. IV, 2)] ἰδιωτῶν M ἰδιωτικῶν B εἰδικῶν (ex L?) Haloander, ἰδιώτη cum Scrimgero vulg. || οὔτε ταῖς B] οὐδὲ ταῖς ML || 9 ἐκείθεν B || 13 δεῖ B (cf. Edict. IV, 2)] om. MLs || διακεκρίσθω M διακρίνεσθαι B discreta sunt ε || 14 τὰς πολιτείας malit Zachariae (sed cf. Edict. IV, 2) || 19 ἡμῖν B] καὶ ἡμῖν ML || νενομοθετήσθω M || τῆς] τὴν B? || τὴν M] τὴν τῶν L, om. B || 20 καὶ om. ε || 22 καὶ om. L || 27 μέντοι MB] μέντοιγε L || 29 ὅπόθεν Ls (cf. Theod. Ath. Iul.; Ed. IV, 3)] ὅπόσων M ὀπόσων B || 30 μετὰ τὸσαύτης] cum sua (i. e. τῆς αὐτοῦ?) ε || 31 ἀδρανεῖας] ἀδρανεῖας B? efficacia ε || 31 sq. ὡς — ἰσχύσας] si — valuerit ε || 32 εἰ παρὰ ταῦτά τι πράξει] si autem moderator adversus ea quidpiam fecerit Iul. male; duces intellegi docet Ed. IV, 3 || 33 ποιήν om. ε || quinque Ms (cf. Iul.) || 18 M s. v., L πεντακαίδεκα B (cf. Ed. IV, 3 ποιήν viginti librarum auri) || 34 subscr. om. Iul. || vi. k.

Iun. M] III. id. Iun. ε μηρῖ Ἰουνίου Ath. Theod. (forte xv. k. Iun. Zachariae] CP.) ep. dn. M CP. imperante domino nostro Iustiniano pp. Aug. ε, om. Ath. Theod. || post cons. Belisarii v. c. ε] μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισαρίου Ath. bilisario ue. cons. M μετὰ τὴν ἐπατείαν Ἀπίονος Theod.

2 sq. constitutorum numerorum T^a || 3 ei] et VT || 5 communicavit libri || 6 dux] sit iudex T || illis Osenbrüggen] in aliis libri || 7 pribatis V (et sic infra) || 8 addeinucem V^a || ne si V || 9 quilibet T || 12 discreta sint Osenbrüggen || 15 vindicabit Osenbrüggen] iudicabit libri || 16 haec V || amministrationem V^a || 19 sint V^a] sunt V^a T vulg. || 21 res add. Beck || crescet Beck || perpeimus V || 23 et si hanc habet T || 24 tales libri || 25 iustum sed V || 26 afferat Beck || et fieri Beck] id fieri libri || 29 etenim V] enim T || 30 sic T || uoluerit libri, corr. Beck || 32 multabitur] multa bñ (i. e. bene) T || 34 subscriptionem praestant VT || iunii V || cap. VT || 35 post consulatum om. V || bisilarii viri clarissimi T bilisario vice cons. V

ΠΤ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ
ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗΣ.

Ἐγράφη Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν
πρατωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατριῶν.

(Προοίμιον.) Ἦδη μὲν καὶ ἄλλας ἐθνῶν ἡγεμονίας μείζους κατεστήσαμεν χθραμαλάς τε πρότερον οὐσας καὶ πράττειν οὐδ' ὅτιον τῶν ἐρωμενεστέρων δυναμένων, καὶ τοῦτο μὲν spectabiles κατεστήσαμεν, τοῦτο δὲ αὐταῖς ἠύξῃσαμεν τὰς σιτήσεις παρέδουσι τε καὶ τάξει, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐφιλοτιμησάμεθα ἐφέσειόν τε ἀκούειν δεδοκάμεν· καὶ τὰς μὲν ταῖς τῶν ἀνθυπάτων ἐπεκομήσαμεν τιμαῖς τὰς δὲ τῶν καλομένων κομητῶν καὶ ἐτέρας πρατωρίων καὶ μονερατῶρων ἄλλας, καὶ αἰεὶ τι προεξευρισκοντες λαμπρὸν τῇ καθ' ἡμᾶς πολιτείᾳ νέον δεδοκάμεν ἄνθος. εἰς τοῦν δὲ ἡμῖν ἦλθε καὶ ἡ Καισαρέων μητρόπολις ἡ Παλαιστίνης ἡγουμένη τῆς πρώτης, ἣν ἐχοῖν καὶ πρὸ τῶν ἄλλων μείζονος ἀπολαῦσαι τιμῆς, διότι καὶ πρώην ἀνθυπάτος αὐτὴν εἶχε, καὶ ἐφιστήκει αὐτῇ τοιαύτη τις ἀρχή, καὶ ἐκ σεμνοτέρας εἰς ἐλάττω μετέβαλε, μᾶς μὲν ἐμπροσθεν τῆς ὅλης οὐσίας Παλαιστίνης, εἰς τρεῖς δὲ διακριθείσης μοίρας, καὶ οὐδὲ τῆς ἀνθυπατείας αὐτῆς μειώσης, ἀλλ' εἰς ἀρχὴν ταύτην δὴ τὴν ὀρθιναριαν καλομένην κατενευθείσης· καίτοιγε ἀρχαία τε ἐστὶ καὶ αἰεὶ σεμνή, ἥνικα τε αὐτὴν Στρατῶν ἰδρύσατο πρῶτος, δεῖ ἐξ Ἑλλάδος ἀναστὰς γέγονεν αὐτῆς οἰκιστῆς, ἥνικα τε Οὐεσπασιανὸς ὁ τῆς θείας μνήμης, ὁ τῶν αυτοκρατόρων εὐδοκιμώτατος, ὁ Τίτου πατρὸς τοῦ τῆς εὐσεβοῦς μνήμης (ὅπερ αὐτῷ καὶ μόνον ἦρκε πρὸς ἄπασαν εὐδοξίαν) εἰς τὴν τῶν Καισάρων αὐτὴν ἀνόμασε προσηγορίαν πρότερον Στρατῶ-

5

R DE PROCONSULE PALAESTINAE R

Idem Aug. Iohanni pp.

(Praefatio.) Iam quidem et alios gentium praesidatus maiores constituimus humiles primitus existentes et agere nihil validissimum potentes, et tam spectabiles statuimus quam etiam eis annonas adiecimus consiliariisque et officio, et alia omnia largiti sumus, et appellationes audire dedimus, et proconsulum quidem adornavimus honore, eorum autem qui comites vocantur, et alias praetorum et moderatorum administrationes, et semper aliquid inventientes clarum nostrae reipublicae novum dedimus florem. In animum quoque nostrum venit et Caesariensium metropolis Palaestinae praesidens primae, quam oportebat et ante alias maiore honore frui, eo quod et pridem proconsul eam habuit, et praerat ei quaedam talis administratio, et cum esset nobilior, in minore ratione mutata est, cum una prius quidem tota fuisset Palaestina, in tres vero divisa partes, et neque proconsularitas ei mansisset, sed in hac administratione quae ordinaria nuncupatur deposita est; cum utique sit antiqua et semper nobilis, secundum se quam Strato collocavit primus, qui ex Hellade surgens factus est eius aedificator, et dum Vespasianus divae memoriae imperatorum probatissimus, Titi pater divae memoriae (quod ei etiam solum sufficebat ad gloriam universam) ad Caesariensium eam vocabulum nominasset, cum prius Stra-

Nov. CIII (= Authent. XXXIII) extat in *ML*, c. 1—3 in *B* 6, 17. — *Epit. Theod.* 103, *Athan.* 4, 20. *Iulian.* const. *XCVI*.

CIII.

DE PROCONSULE PALAESTINAE.

Scripta est Iohanni gloriosissimo praefecto sacro praetorio iterum, ex consule et patricio.

Praefatio. Iam quidem alios quoque provinciarum praesides maiores reddidimus, qui antea humiles essent nec quicquam firmitus agere possent, et modo spectabiles effecimus, modo annonas auximus ipsis consiliarisque et officio, ac reliqua omnia largiti sumus, et ut de appellationibus cognoscerent concessimus: atque alios proconsulum alios comitum qui vocantur alios praetorum alios moderatorum honoribus ornavimus, semperque splendidi aliquid excoGITantes reipublicae nostrae novum florem addidimus. In mentem autem nobis venit etiam Caesariensium metropolis, quae Palaestinae primae principatum tenet, quam etiam prae ceteris maiore frui honore oportebat, quoniam prius quoque proconsul eam habuit, atque praefuerat ei talis magistratus, et ex nobiliore in inferiorem statum translata est, cum antea quidem una fuisset Palaestina universa, deinde autem in tres partes divisa esset, ac ne ipse quidem proconsulatus mansisset, sed in magistratum istum qui vocatur ordinarius esset translatus: quamvis antiqua sit et utique honorata, et tum quando eam Strato primus constituit, qui e Graecia profectus conditor eius exiit, et quando Vespasianus divae memoriae imperatorum gloriosissimus, pater Titi divae memoriae (quod illi vel solum sufficebat ad omnem gloriam), secundum Caesarum nomen ipsam appellavit, cum antea

4 inscr. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς τῷ αὐτῷ *Ath.* (cf. 5) || 6 Ἐδη rubr. *M* || ἐθνῶν] γενῶν *cit. Ath.* || 9 spectauilias *M* περιβλέπτους *L* || 12 sq. τὰς μὲν ταῖς (ταῖς om. *L*) — τὰς δὲ *ML* || ταῖς μὲν — ταῖς δὲ habuisse videtur 5 || 14 πρατωρίων] τῶν πρατωρίων *L* || μονερατῶρων *M* || 15 ἄλλας] administrationes (i. e. ἀρχάς) 5 || 17 καισάρεια *L* (Καισάρεια *Halobander*) || 20 ἐφιστήκει *L* || αὐτῇ *Zachariae* ex 5 || τῇ αὐτῇ *ML* || 21 εἰς ἐλάττων μετέβαλλε *L* || 22 * μὲν ἐμπροσθεν (cf. 5) μὲνοι ἐμπροσθεν *ML*, μὲν τὸ ἐμπροσθεν *Zachariae* || 23 * οὕτε libri] ἀνθυπατίας (id. infra) *M* || 24 αὐτῆς *ML* || αὐτῇ ex 5 *Halobander* et *Zachariae*, qua correctione non opus est || 26 ἥνικα τε αὐτὴν *M* || ἥνικα δὲ αὐτὴν *L* secundum se quam (i. e. ἣν καθ' ἑαυτὴν?) 5 || 27 ὅς] ὁ *M* || 28 post ἥνικα τε verba 26 sq. αὐτὴν στρατῶν — ἀναστὰς ἥνικα τε (sic) repetit *M* || οὐεῖπσειανὸς *L*¹ οὐεσπείανὸς *L*² || 31 τῶν Καισάρων] αὐτῶν (αὐτὴν *L*²) καισαύρων *L* Caesariensium (i. e. Καισαρέων) 5

1 cf. quae diximus ad nov. *CII* || *Ry* XXX. III. *V* || 6 Nam *T* || praesidatus *V* || 7 primitus *V*] prius *T* || 8 ualedissimum *V* || 9 adiecimus] adicientibus uel adiecimus *T* || 11 et proconsulum] et om. *V* || 13 praetorum *Beck*] priores libri || 14 seper *V* || 17 praesidem *VT* || prime *V*] provincie *T* || 19 pride *V* || proconsul eam *Osenbrüggen*] proconsulem libri || 21 minorem rationem *Beck* || prius om. *T* || 23 proconsularia libri, corr. *Beck* || ei *V*] et *T* || sed *Beck*] et libri || in hanc administrationem *Beck* || 25 nobilis semper *V* || 26 se quam strato *V*] sequestrato *T* || 27 ellada *V* allat *T* || 27 sq. hedicatorem, vv. et dum — imperatorum omisiss *T*, imperatorum — divae memoriae om. *V* || 29 ei etiam *V*] etiam ei *T* || 30 cesariensium *V*, Caesarum *Beck*

νος πύργον καλουμένην, ταύτην αὐτῇ χαρισάμενος τὴν τιμὴν διότι κατ' αὐτὴν ἐπὶ ταῖς Ἰουδαϊκαῖς νίκαις εἰς 1 αὐτοκρατορας ἀνεγράφη. ὁσόμεν δὲ αὐτὴν χάριος ἀρχουσαν μεγάλης τε καὶ θαυμαστῆς, καὶ αἰσθησὶν ὅτι μάλιστα πλείστην τῆ καθ' ἡμᾶς παρεχομένην πολιτεία φέρων τε μεγέθει καὶ εὐγνωμοσύνην ὑπερβολῆ, καὶ παρεχομένην πόλεις σεμνάς καὶ πολίτας ἐκτρέφουσαν ἀγαθοῖς καὶ λόγων μετοῖς καὶ ἐν ἰερείῳν εἰδοκιμούντας, καὶ τὸ δὴ πάντων μέγιστον, ὅτι δὴ κατ' αὐτὴν ὁ τοῦ παντός δημοιογος ὁ δεσπότης 10 ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος καὶ τοῦ παντός ἀνθρώπων σωτήρια γένους ἐπὶ γῆς ὤφθη καὶ ἤξιασεν οὐκ ἐκείσασθαι τὰ ἡμέτερα.

tonis turris appellaretur, hunc ei donavit honorem, eo quod in ea sub Iudaicis victoriis inter imperato- 1 res adscriptus est. Videmus autem eam provinciae praesidere maiori atque mirabili, compendium 5 maxime plurimum nostrae praebentem reipublicae tributorum magnitudine et devotionis excellentia, et praestantem civitates nobiles et cives alentem bonos et doctrinis plenos et inter sacerdotes probatissimos, et quod omnium praecipuum est, quia in ea univ- versorum creator dominus noster Iesus Christus, dei verbum et totius hominum generis salus, in terra apparuit et dignatus est facere sua quae nostra sunt.

CAPUT I.

Ταύτην τοίνυν πῶς οὐκ ἂν τιμήσασμεν, καὶ ἐπα- 1 νάξομεν αὐτὴν πρὸς τὸ τῆς ἀνθυπατείας αὐτῆς σχῆμα, καὶ δώσομεν τῷ τῆν ἀρχῆν ἔχοντι ταύτην ἀνθυπατῶν τε εἶναι καὶ καλεῖσθαι; ὅπερ πρῶτονον διὰ τοῦδε τοῦ Θείου πραγματικῶν τύπων, καλεῖσθαι δὲ αὐτὸν καὶ ἰδικὸν βουλομένην Καίσαρεσι νόμον ἀνθυπατόν τε ἀποτελοῦμεν τὸν τῆν ἀρχῆν ἔχοντα, καὶ δίδομεν 20 αὐτῷ τὸ τοῖς περιβλέπτου ἐγγράφεσθαι καὶ ἔχειν ἅπαντα ὅσα ἴδια τῆς ἰουδαίας ἐστὶν ἀρχῆς, ἀκούειν τε τῶν ἐφεσίμων δικῶν ἀρχῆς decem librarum auri ἐξ ἑκατέρας Παλαιστίνης εἰς αὐτὸν φερομένων, ἰσχυ- 25 ρὸν τε τῷ παντὶ καθεστάναι, ὥστε καὶ τὰς ἡμετέρας προστάξεις δύνασθαι κἀλλιον καὶ ἐροωμενέστερον ἐκτελεῖν. χρήσεται δὲ καὶ τῇ σεμνῇ καὶ ἀρχαίᾳ τῆβένῳ (φραμὲν δὲ τῇ περιποσφῶν στολῇ) ἐν ταῖς ἱεροσηναῖς αὐτὴν περιτιθέμενος, καὶ ἐγκαλιωνιζέσθω τὸσαντῆ 30 [περιτιθεῖς] τιμῇ καὶ πόλεων ἐξαρχέτω στρατιωτῶν τε τοσούτων, καὶ πᾶν εἴ τι συμφέρον ἐστί καὶ τῷ δημοσίῳ καὶ τοῖς ἡμετέροις ὑποτελεῖ πραττέτω. Κατὰ σιγήσεων δὲ πρόσφασιν viginti duas libras auri αὐτῷ δίδομεν, ὥστε εἰς ἑαυτὸν τε καὶ τὸν αὐτοῦ πάρεδρον καὶ τὴν περὶδομένην αὐτῷ τάξιν ταῦτα διελκῖν καθ' 35 ὃν ἂν αὐτὸς βουλευθῆι τῶν τρόπων, καὶ ταῦτα εἰς ἡμᾶς κηρῆσαι, ὥστε ἐκ Θείου πραγματικῶν τύπων καὶ τῆν

Hanc igitur quomodo non honorabimus, et vehe- 1 mus eam ad proconsularitatis eius figuram, et da- bimus ei qui hanc administrationem habet procon- sulari esse et vocari? quod agimus per hanc sacram pragmaticam formam, vocari autem eam specialem volumus Caesariensium legem: proconsulem vero effi- 5 cimus eum qui cingulum habet, et damus ei ut inter spectabiles adscribatur et habeat ea quaecumque prop- ria eiusmodi sunt administrationis, et audiat appella- tionum causas usque ad X libras auri ex utraque Palaestina in eum deferendas, validamque semper 20 existere, quo et nostras praeceptiones possit melius et validius adimplere. Utatur autem nobili et anti- qua toga (dicimus autem purpurea stola) sacris men- sibus eam circumamictus, fulgeatque tanto honore et civitatibus praesit tantisque militibus, et quicquid utile est fisco et nostris collatoribus agat. Pro anno- 25 narum vero occasione XX duas libras auri damus ei, ut sibi et suo consiliario et oboedienti sibi officio haec dividat secundum quem ipse voluerit modum, et haec ad nos annuntiet, ut ex sacra pragmatica

Stratonis turris vocaretur, honorem hunc ei largitus quia in ea post Iudaicas victorias in imperatorum 1 numerum adscriptus est. Videmus autem eam regioni praeesse magnae et admirabili et existimatione- num quam maximam reipublicae nostrae praebere et tributorum magnitudine et devotionis praestantia, et civitates praestare honestas et cives alere bonos et praeceptis sapientiae refertos quique inter sacerdotes auctoritate florent, et quod quidem omnium maximum est, in ea creatorem universi dominum nostrum Iesum Christum dei verbum et totius humani generis salutem in terris visum ac sibi vindicare quae nostra sunt dignatum esse.

I. Hanc igitur quidni honore afficiamus et reducamus eam ad ipsius proconsulatus formam, demus- 1 que ei qui magistratum hunc habeat, ut proconsul et sit et vocetur? Id quod agimus per hanc sacram pragmaticam sanctionem, vocari autem eandem specialem Caesariensium legem volumus; atque procon- sulem efficimus eum qui magistratum habet, eique concedimus ut spectabilium numero adscribatur habeat- que omnia quaecumque eiusmodi magistratus propria sunt, et de causis appellationum usque ad decem 5 libras auri cognoscat ex utraque Palaestina ad eum deferendis, et in omni genere potens sit, quo etiam mandata nostra melius et fortius exequi possit. Utetur autem etiam nobili illa atque antiqua toga (vestem dicimus praetextam purpura) festis diebus induens eam, atque tanto gloriatur honore et tot civi- tatibus et militibus praesit, et omne quicquid et fisco et subiectis nostris utile est agat. Annonarum vero nomine viginti duas libras auri ei damus, ut inter se et consiliarium suum et officium sibi oboediens ea quemadmodum ipse voluerit distribuat, et haec nobis indicet, ut per sacram pragmaticam sanctionem distri-

1 χορισάμενος L | 2 νίκαις] νήσας? L^a | 4 ἀρχού- 1 σας L^a | αἰσθησῶν] compendium s; an leg. αἰσθησῶν? | 5 παρεχομένη L^a | 6 τε] τε καὶ L | 8 λόγους L^a | 11 ἰησοῦς ὁ χριστὸς L | 14—17 Ταύτην — καλεῖσθαι] Θεσιζόμεν τὸν τῆς Παλαιστίνης ἀρχοντα ἀνθυπατόν καλεῖσθαι inc. B | 15 αὐτῆς M^s] om. L (αὐτὸς cooperat L^a), αὐτῆς Zachariae | 16 τῷ om. L^a | 17 τοῦδε M(ς)] τοῦ- 1 του δὴ L τοῦτο δὲ B^c (cf. ad 499, 26) | 19 καὶ om. L^s | 20 τε] vero (i. e. δὲ) s | ἀποτελοῦμεν L^s] ἀποστελοῦ- 1 μεν B ἀποκαλοῦμεν M | 21 τὸ om. L | 22 ἅπαντα] ea s | 23 decem librarum auri M] δέκα λίτρας χρυσίου (χρυσῶν L) LB | 24 αὐτῶν L^a | ἰσχυρὸν τε B] ἰσχυρὰν 1 τε ML^s | 27 τῆβένῳ M τῆ βένβῳ B^c τῆ βενέτω L (τῆν βένετον Theod.) | 28 δὲ M^s] δὴ LB | 29 ἐγκαλιωνιζέσθω 1 ML | 30 περιτιθεῖς om. s, seclusi glossa ad περιτιθέ- 1 μενος (29) adscriptum (περιτιθεῖς male CGEHeimbach) | 31 πῶλεων Osenbruggen ex s] πόλεμων MB πολλῶν L | 31 τε] τε καὶ L | post τοσούτων desesse aliquid, v. c. 1 ὁσους αὐτῷ ἀφορῶμεν s. παρεξόμεν (cf. a. 3) non recte

statuit Zachariae | καὶ τῷ] καὶ om. s | 33 εἰκοσι δὶο 1 λίτρας χρυσίου B εἰκοσι λίτρας χρυσῶν L | 34 αὐτοῦ 1 cum Scrimgero vulg.

1 appellaret (compendium in ras.) T | 2 iudicis T | 3 provinciae Beck] prouintiam V^aT prouintia V^b | 4 praesideri V praesidem T | compendium] et compendium Beck | 5 praebentes VT | 7 ciuitatis T | ciuiles alentes T | 8 bonis V | 8 doctrinis plenos et om. T, et om. V | 9 et quod] et om. T | est] et V | quia] qui T | 11 totium V | salus] aliis T | 14 uehimus libri, corr. Beck | 16 pro- 1 consulem Beck | 15 specialem eam T | 19 cesariensim V | 22 sunt om. V | audiant libri, corr. Beck | 23 ex] et ex VT | utroque V | 24 defendas valida quem V | 26 in verbis et antiqua desinit T f. 196^v, reliqua con- 1 tinuat t f. 83 | 28 circumamictus t | 29 prosit t | 32 et suo — sibi om. V | 34 ad om. t | annuntiet t] numtiet V^a 1 enuntiet V^b (denuntiet Beck)

ἐπὶ τούτοις διαίρειν ἡμᾶς ἐπικυρωῶσαι. οὐδὲ γὰρ ὑπο-
 μένομεν αὐτὸν τε καὶ τὸν παρέδρον ἐπὶ τὴν παλαιὰν
 εὐτέλειαν τῶν σιτισέων ὀρώντες κομιζομένους, οὐδὲ
 τὴν αὐτοῦ τάξιν παντελῶς ἀβόηθητον οὖσαν, καίτοι-
 γε ἐπὶ τοσαύταις εἰσφοραῖς κάμνονσάν τε καὶ κινδύ-
 νεύουσάν· ὥστε αὐτὴν ἐννοϊκῶς τε ὑπουργεῖν αὐτῶ
 καὶ τοὺς δημοσίους εἰσπράττειν φόρους καὶ ἀπέχεσθαι
 ἡγμάτων ἀδίκων.

CAPUT II.

Ἐπικοινωνήσει δὲ οὐδ' ὅτιοῦν ταῖς πολιτικαῖς αἰ-
 τίας καὶ ταῖς τῶν δημοσίων φόρων εἰσπράξεσιν ὁ 10
 κατὰ καιρὸν περιβλεπτος τῶν τόπων δούξ, ἀλλ' αὐ-
 τὸν πᾶσαν ἰδιωτικὴν τε καὶ δημοσίαν κατὰ τὸ ὄρηθὲν
 αἰτίαν διακρινεῖ, καὶ μάλιστα πάντων προνοήσει τῆς
 τε ἀνελλιπούς τῶν δημοσίων εἰσκομιδῆς, καὶ τοῦ καθαρᾶ 15
 οὐδὲ χροσθαι ταῖς χερσίν· τοῦτο ὅπερ καὶ Στέφανος
 ὁ περιβλεπτος ὁ νῦν πρῶτος ἐπ' αὐτῆς γενόμενος ἦδη
 τε φυλάξας πρὸδικήσεν καὶ αὐτὸς ὅτι τοῦτο πράξει
 διὰ τῶν ἦδη φθασάντων πεπελισμένα· μάλιστα δὲ
 πάντων φρονεῖ τῆς τῶν πόλεων εὐταξίας, καὶ τοῦ
 μηδένα εἶναι ταῖς πόλεσι δημοτικῶν θόρον. καὶ 20
 γὰρ δὴ καὶ τοῦτο αὐτοῦ τῆς ἀρχῆς ἴδιον, ὃς δὴ παρα-
 λαβὼν στασιάζουσαν τὴν χώραν ἐκ τε προσφάσεων
 ἑτέρων καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ διαφόρου τῶν θρησκευ-
 μῶντων εἰρηγνῆν τε ἀπέδειξε καὶ πάσης ἀπῆλλαξε
 ταραχῆς. ὃ δὴ καὶ αὐτὸς αὐτῶ ποιεῖν ἐπιτρέπομεν, 25
 καὶ εἰ ποτε τοιοῦτό τι γένοιτο, καὶ κατὰ τὴν δευτέ-
 ραν ἐπιφοιτῶν Παλαιστίνην καὶ καθιστᾶν τὸ ταράτ-
 τον, καὶ μὴ συγχωρεῖν μηδ' ὅτιοῦν προσέτεσθαι κατ'
 ἐκείνην δύσκολον, καὶ μάλιστα δὴ κατ' ἐκείνην, ἐπειδή-
 περ ὀρώμεν πολλοὺς ἐκείσε φρομένους θορύβους καὶ 30
 οὐ μικρὰ τούτων ἀποτελέσματα καθεστῶτα.

CAPUT III.

Εἰ δὲ δεηθεῖ καὶ στρατιωτῶν τῶν ἐγκαθημένων
 τῇ χώρᾳ, καὶ τούτους αὐτῶ παρεῖχον ἐξ οὐπερ ἂν
 ἡμεῖς συνιδόμεν γεννασιώτατον στρατιωτικῶν καταλό-
 γων, πρὸς τε τὴν τῶν πόλεων ἐνδομίαν καὶ εὐταξίαν 35
 τῶν τοὺς ἄγροὺς οἰκοῦντων, πρὸς τε τὴν τῶν δημο-
 σίων εἰσπραξίν. τοῦ θελοῦν πραγματικῶν τύπου τοῦ
 ἐπὶ τούτοις αὐτῶ δεδομένου πρῶτην κρίσιν καὶ νῦν μέ-
 νοτος, ὃς οὐ βούλεται οὐτε τὸν περιβλεπτον δοῦκα
 οὔτε τὸν ἐνδοξότατον στρατηγὸν ἀδειαν ἔχειν ἀφελ- 40
 κειν τοὺς προσεδρεύοντας αὐτῶ στρατιώτας, ἵνα μὴ

butionem in his factam confirmemus. Neque enim sustinemus videre et ipsum et consiliarium eius pristinam adhuc tenuitatem annonarum ferre, neque officium eius penitus auxilio destitui, etsi in tot tributorum exactionibus laboret et perichitetur: itaque officium prompte ei ministret et publica tributa exigat et iniustis lucris absteineat.

II. Nec vero ullam omnino in civilibus causis et tributorum publicorum exactionibus communionem habeat qui pro tempore est spectabilis locorum dux, sed ille ipse unamquamque et privatam et publicam, uti dictum est, causam diiudicabit, et maxime omnium providebit ut tributa sine intermissione inferantur, et ut ipse puris utatur manibus — qua quidem re observata Stephanus quoque vir spectabilis, qui nunc primus ibi est, et iam probatus est et denuo eum id acturum esse ex rebus iam prius gestis persuasum habemus —; omnium vero maxime prospiciet disciplinae civitatum, neve ullus in civitatibus popularis tumultus fiat. Etenim id quoque illius viri administrationis proprium est: qui cum provinciam cum ob alius causas tum inprimis ob diversitatem religionum seditio-nibus laborantem suscepisset, eam pacatam reddidit omnique turba liberavit. Quod quidem ut denuo faciat ei praecipimus, et si quando quid eiusmodi fiat, etiam secundam Palaestinam obeat et turbas componat neu quicquam in illa incommodi agi patiatur, ac praecipue in illa, quoniam multos illic tumultus exoriri videmus neque leves eorum esse effectus.

III. Si vero etiam militibus indigeat in provincia collocatis, hos quoque ei praebebimus ex quocumque nobis placuerit fortissimorum militum numero, cum ad ornatum civitatum eorumque qui agros incolunt disciplinam, tum ad tributorum exactionem. Atque sacra pragmatica sanctio quae de his ei nuper data est etiam nunc rata maneat, quae non vult aut spectabilem ducem aut illustrem magistrum militum licentiam habere milites qui ei ministrant abstrahendi, ne qui inde tumultus civitatibus oriatur:

4 παντελῶς om. ε || 13 διακρίνη L || 15 καὶ et 16 ἐπ' om. ε || 24 ἀπῆλλαξε] liberatam (i. e. ἀπῆλλαγμένην?) ε || 25 αὐτῶ αὐτὸς L || 26 τι γένηται B γένοντό τι L || καὶ κατὰ τὴν δευτέραν LBε] κατὰ τὴν δευτέραν τε M vulg. || 28 μηδ' ὅτιοῦν LBε] καὶ μηδ' ὅτιοῦν M || 31 καθεστῶτα] consistunt ε || 34 συνιδόμεν. B] συνελδομεν ML || 38 δεδομένω Lα || 39 sq. *οὐδὲ — οὐδὲ libri

forma etiam in his divisionem nos confirmemus. Non enim patimur et ipsum et assessorem adhuc antiquam vilitatem annonarum respicientes accipere, et eius officium sine solacio existere, cum in tantis illationibus laborem periculumque sustineat: quatenus et devote ministret ei et publicas exigat functiones et absteineat acceptionibus iniustis.

Communicabit autem in nullo civilibus causis et fiscalium tributorum exactionibus per tempora spectabilis locorum dux, sed ipse omnem privatam et publicam, sicuti dictum est, causam discernet, et praecipue omnium providebit, ne desit fiscalium illatio et ut puris utatur manibus — quod Stephanus spectabilis, qui nunc primus eius factus est, et dudum servans approbatus est et rursus hoc agere eum per ea quae praecesserunt confidimus —; maxime vero omnium cogitabit pro civitatum disciplina, (et) ut nulla sit civitatibus publica turba. Nam et hoc eius administrationis proprium est, qui dum suscepisset tumultuantem provinciam ex occasionibus aliis et maxime ex diversitate religionum, pacificam demonstravit et omni tumultu liberatam. Quod etiam rursus eum facere praecipimus, et si quando tale aliquid fiat, et ad secundam venire Palaestinam et sedare quod turbatur, et nihil permittere in ea agi difficile, et maxime in illa, quoniam videmus plurimos ibi emergere tumultus et non parvi horum consistunt effectus.

Si autem opus fuerit et militibus residentibus in provincia, etiam hos ei praebebimus ex numero quem nos statuimus fortissimo militari, et ad civitatum ornatum et disciplinam in agris habitantium et ad fiscalium exactionem: divina pragmatica forma, quae super his ei data est dudum, rata et nunc manente, quae non vult neque spectabilem ducem neque gloriosissimum magistrum militum licentiam habere trahere observantes ei milites, ne ulla ex hoc fiat civi-

1 diuisione V diuisionem est t || 2 et assessorem] et om. V || *adhuc] ad hanc libri || 3 hutilitatem t || et eius t]

et om. V || 5 *quatenus et] et quatinus VT, et del. Beck || 9 comunicauit V || autem] enim t || 10 fisalium t || 11 pri-batam V || 12 sicuti t] sicut V || 13 ne] nec t || 14 utan-tur t || tefanus V || 16 seruatis t || 18 cogitauit V || et addidi || 19 publica turba. Nam] publicat urbanum V publicata urbanum (urbanorum pr.) t || eius] eius et t || 22 demonstrauerit t || 24 praecipimus Beck || tale om. V || 26 quod] qui t || agi t] om. V || 28 emergere Beck] m-ergere V emere t || 33 quem] quae V || 34 ciuitatem t || 35 ornatum Vα || 36 pragmatica Vα || 37 ei data est] damus ei t

τις ἐντεῦθεν γένηται ταῖς πόλεσι ταραχῇ τοῦτο ὅπερ οὐκ ἂν ποτεπραχθῆσεται δικαιοῦντος μὲν αὐτοῦ τὴν πολιτικὴν ἀρχήν, προνοούντος δὲ καὶ τῆς τῶν [δημοσίων] ὑποτελων ἐπιτάξιας, τὴν τε ἐκ τῶν στρατιωτικῶν ἐχόντος συμμαχίαν, καὶ τὸ ἀκοσμοῦν ἐν τε αὐτοῖς τοῖς στρατιωταῖς ἐν τε τοῖς ἄλλοις δι' ἐκείνων παιδεύοντος.

1 ἔσονται δὲ διακεκριμένοι τοῖς ὅλοις ὁ τε περιβλεπτός τῶν τόπων δοῦξ καὶ ὁ τὴν ἀνθύπατον ἔχων ἀρχήν. καὶ ὁ μὲν ἡγήσεται στρατιωτικῶν τε καὶ λιμνηταίων καὶ φοιδερῶν καὶ εἰ τι κατὰ τὴν χώραν 10 ὀπλιτικὸν ὅλος ἐστί, πλὴν τῶν ἀφαιρησμένων τῶ ἀνθυπάτῳ στρατιωτικῶν, ὁ δὲ τὴν ὑπὲρ τῶν πολιτικῶν προσώπων τε καὶ πραγμάτων καὶ προσεδρονοντων αὐτῶν στρατιωτικῶν ἔξει πρόνοιαν τε καὶ φυλάξην. Δημοσίων μὲντοι φόρων ἕνεκεν ἢ στάσεως δημοτικῆς 15 οὐδεὶς ἐξαρεθῆσεται παντελῶς τῆς τοῦ περιβλεπτοῦ ἀνθυπάτου δικαιοδοσίας, ἀλλὰ πάντων ἄρξει, πᾶσιν ἐπιτάξει, καὶ οὐδεὶς ἀντιστήσεται ταῖς διατυπώσεσιν ταῖς αὐτοῦ οὐδὲ ἔξει πρόφρασιν οὐδεμίαν ἢ τὸ δημοσίον ἀποστρεφῆν ἢ τοὺς πολίτας ἀδικεῖν δημοσίας 20 στάσεως ἐξάρχων, οὐδὲ χόρησεται οὔτε ζώνης οὔτε ἀξίας οὔτε ἱερωσίνης οὔτε ἑτέρας τινὸς αἰτίας προνομίῳ, ἀλλ' ἐαυτὸν ἐξαρεπάσει μόνον τῶν ἐνθύνων τῶ ἀνέθνυ- 2 νος εἶναι. Ταῦτα τοίνυν δίδουεν καὶ ταῦτη καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν τῆ ἀρχῇ, καὶ φυλάττειν διπρε- 25 κῶς διὰ τοῦδε τοῦ θεοῦ πραγματικῶν βουλευμέδων νόμον. καὶ τὴν σὴν δὲ ὑπεροχὴν φυλάττειν αὐτὰ διπρεκῶς θεσπιζόμεν, καὶ κατὰ τοῦτον ἐγγράφασθαι τὸν τρόπον ταῖς μερικαῖς διατυπώσεσιν τῶν θρόνων τῶν σὸν, καὶ γινώσκειν ἅπαντας εἰς τὸν ἐφεξῆς χρό- 30 νον Παλαιστίνους, οὗ πάλιν αὐτοῖς τὸ τῆς ἀνθυπατείας ἀποδέδοται δίκαιον, καὶ ὁ τῆς πρώτης Παλαιστίνης ἐξάρχων ἀνθύπατος ἐστίν αὐτοῖς ὡς πρότερον καὶ τῆς ἐμπροσθεν ἀπηλλαγμένους ὄφροτος νῦν ἐπὶ μεζονος ἐσται τιμῆς ὀφειλομένης τῆ πόλει.

35 (Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παρασάδντα ἡῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεοῦ πραγματικῶ καὶ ἰδικῶ δηλούμενα νόμου ἢ σὴ ὑπεροχῇ ἔργῳ [καὶ λόγῳ] καὶ πέρατι παραδόναι σπενσάτω. Dat. k. Iul. CP. [dn. Iustinianus pp. Aug.] post cons. Belisarii v. c.

tatibus turba: quod numquam agitur gubernante quidem eo civilem administrationem, providente vero etiam collatorum disciplinae, et a militibus habente solacium, et quod sine ornamento est tam inter ipsos 5 milites quam inter alios per illos corripiente.

1 Erunt autem discreti omnibus spectabilis locorum dux et proconsulis habens cingulum. Et ille quidem praerit militibus et limitaneis et foederatis et quicquid in provincia armatum omnino est, exceptis qui deputati sunt proconsuli militibus, ille vero pro civilibus personis atque negotiis et observantibus sibi militibus habebit providentiam et cautelam. Publicorum tamen tributorum causa vel seditionis publicae nullus excipietur omnino spectabilis proconsulis iurisdictione, sed omnium praesidebit, omnibus iubebit, et nullus resultabit dispositionibus eius nec habebit occasionem ullam aut publicum fraudare aut populos laedere publicae seditionis auctor, neque utetur nec cingulo nec dignitate nec sacerdotio nec alio quolibet dignitatis privilegio, sed semet ipsum abripiet solummodo noxiis si innoxius sit.

2 Haec igitur damus, sicuti praediximus, administrationi, et custodire perpetue per hanc sacram pragmaticam volumus legem. Sed et tuam celsitudinem custodire eam perpetue sancimus et secundum scriptum modum particularibus dispositionibus tribunalium tuorum, et agnoscere omnes in reliquum tempus Palaestinos, quia rursus eis proconsularitatis redditum est ius, et qui primae Palaestinae praesidet proconsul est eis sicut (prius, et) priori liberatus supercilio nunc in maiori erit honore debito civitati.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram pragmaticam et propriam declarata sunt legem, tua celsitudo operi effectuique tradere festinet. Dat. kal. Iul. Constantinopoli pc. Belisarii v. c.

[a. 536]

id quod numquam agetur, si ille magistratum civilem administret et disciplinae subiectorum prospiciat atque auxilium a militibus habeat et si quid importune fit tam inter ipsos milites quam inter ceteros illorum opera castiget. Erunt vero prorsus inter se discreti spectabilis dux locorum et is qui proconsularem magistratum habet. Atque alter militibus praerit et limitaneis et foederatis et si quid omnino in provincia in armis est, exceptis militibus proconsuli deputatis; alter civilium personarum et rerum militumque qui ipsi ministrant curam et custodiam habebit. Neque tamen publicorum tributorum nomine vel seditionis popularis quisquam omnino excimetur a spectabilis proconsulis iurisdictione, sed omnibus praerit, omnibus imperabit, nec quisquam praeceptis eius resistet neque occasionem ullam habebit aut fiscum fraudandi aut cives iniuria afficiendi publicae seditionis auctor factus, neque aut cinguli aut dignitatis aut sacerdotii aut alius ulius causae privilegio utetur, sed eo solo se ipse a noxa eripiet 2 quod innocens sit. Haec igitur huic quoque, ut supra diximus, magistratui concedimus, eumque perpetuo custodire per hanc sacram pragmaticam legem volumus. Eaque ut tua quoque sublimitas perpetuo custodiat sancimus, et ut secundum hunc modum particularibus sedis tuae praeceptis adscribantur, atque omnes Palaestini in tempus futurum cognoscant ius proconsulatus ipsis rursus redditum et primae Palaestinae praesidem proconsulem iis esse ut antea, eumque a priore supercilio solutum nunc in maiore honore civitati debito futurum.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram pragmaticam et specialem legem declarantur tua sublimitas ad opus [et rationem] et effectum adducere studeat.

3 δημοσίων om. ε, aut abesse aut in δημοτικῶν mutari malit Zachariae || 8 ἀνθύπατ' (i. e. ἀνθυπάτου) L || 9 στρατιωτικῶν B || 13 καὶ (om. L^a) προσεδρονοντων (sic) L || 17 πᾶσιν ἐπιτάξει om. B || 19 οὐδὲ ἔξει] οὐχ ἔξει δὲ B || 20 πολίτας L²] παῖδας MB π...ας L¹] populos ε || 22 προνόμια L || 23 νόμον M || τῶ ἀνέθνυος εἶναι M || τὸ ἀνέθνυον εἶναι LB (quod videtur agnoscere, vocabulo ἐαυτὸν in αὐτὸν mutato, Iulianus sed unum solum eximat eum de manibus proconsulis si appareat innocens) || 24 καὶ ταῦτη LB] καὶ ταῦτην M, om. ε || 25 φυλάττειν] φυλάττειν αὐτὰ B || 26 τοῦδε MB] τοῦτον δὴ L || 27 αὐτὰ B] αὐτὴν MLε || 28 κατὰ τοῦτον ἐγγράφασθαι τὸν τρόπον] secundum scriptum modum ε || 29 τὸν θρόνον τὸν σὸν B^c || 31 παλαιστίνης L^a || 32 *ἀποδέδοται (redditum est σ)] ἀποδίδοται MLB || 33 ἐστὶν αὐτοῖς Mε] αὐτοῖς ἐστὶν B αὐτοῖς δὲ L || 34 ἀπηλλαγμένους L || 37 καὶ ἰδικῶ Mε] om. L || 38 καὶ λόγῳ M, om. Lε || 39 subscr. om. Iul. || k. Iul. ε μηνί

Ἰουλίῳ Ath. Theod.] k. iun. M ('forte xv. k. Iun.' Zachariae) || ep. dn. iustian. pp. aug. M, om. ε Ath. Theod. || 40 post cons. Belisarii v. c. μετὰ τὴν (τὴν om. Theod.) ὑπατελειαν Βελισαρίου Ath. Theod.] bilisarii. uc. cons. M

1 quod] quam V || agetur Beck || 4 tamen V || 5 illos V] ipsos t || *corripientes Vt || 7 autem om. t || 8 ille V] ipse t || 9 foederatis V || 11 depotati V] deportati t || 12 pro civilibus] provincialibus t || 13 et cautela V, et om. t || 14 tamen t] non V (vero Beck) || tributorum om. t || vel om. Vt || 15 nullis V || 16 omnium] omnibus Beck || praesedebit V || 17 resultavit V || 21 sed om. t || 22 arripit VT (eripiet Beck) || 26 set et t] et om. V || 27 secundum hunc inscribi modum Beck || 29 tatorum V^a || 31 qui] quod t || praesedet V || 32 prius et add. Beck || priora V || 33 super concilio (s corr. ex est) V || maior] mauri V || 39 subscriptionem praestat V || bilisario uic consul V

(DE PRAETORE SICILIAE.)

Idem Aug. Triboniano quaestori sacri palatii.

Tua cognoscit sublimitas utpote operi quaestorio praeposita et nostri consilii particeps constituta, quod Siciliae provinciae secundum instar antiquitatis praetorem praefecimus, eius ut gubernatione omnia privata peragantur et militares expensae procurantur. Nam publicas eiusdem insulae functiones sub iurisdictione viri excellentissimi comitis sacri patrimonii per Italiam esse antiqua consuetudo tradidit, cuius auctoritate tam exactio quam illatio earum procederet. Sed quia lites in tanta provincia moveri necesse est, volumus ut, si quando appellatum fuerit a praetore vel a duce vel ab aliquo iudice eiusdem insulae, appellationes omnes ad tuum fastigium tuamque sedem remittantur, et ipse merita earum more consultationis discutias et ad nostram referas scientiam, quatenus tua nobis cognita dispositione ex nostra auctoritate lis dirimatur, neque ad anteriorem Romam neque ad alium iudicem huius regiae civitatis eatur, sed ipse vice sacri cognitoris audias et litem dirimas. Et non solum haec tuam iurisdictionem respicere decernimus, sed etiam si quid aliud civile ordinatur quod confirmatione indigeat, id est pro defensoribus vel patribus civitatum decretum, [nam] id quoque ad tuam sedem remitti, ut per tuam sententiam nostramque auctoritatem roboretur: quia semper Sicilia quasi peculiare aliquid commodum imperatoribus accessit, et oportet res civiles, cum aliquam habuerint dubitationem, nostri quaestoris iudicio dirimi, quod accipere a tua sublimitate censemus, quam nos proveximus, quam legitimo operi praeposimus, cuius opere atque industria omnis legum ambiguitas, omnis latitudo in praesentem concordiam et pulchram brevitate pervenit.

Quae igitur per hanc divinam legem nostra decrevit aeternitas, tua sublimitas sciens praeeptionibus suis admonet Siciilienses iudices, quatenus sciant, cui debeant causas appellatione suspensas referre, ut per tuas tuorumque successorum suggestiones omnia nobis manifestentur et videamur per semetipsos easdem causas peragere. Esse enim non indignum putavimus, (ut) Siciliam nostrum quodammodo peculium constitutum nostrorum particeps consiliorum quaestor sub iurisdictione sua suscipiat.

(Dat. *** Dec. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XI. p. c. Belisarii v. c. anno II.)

[a. 537] 25

PE

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΥΠΑΤΩΝ.

Ἐργασία Στρατηγίῳ τῷ ἐνδοξοτάτῳ κόμητι τῶν θείων largitionῶν ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατριῶν.

(Προοίμιον.) Τὸ τῆς ὑπατείας ὄνομά τε καὶ 30 πρᾶγμα τοῖς μὲν πάλοι Ρωμαῖοις πρὸς τὴν τῶν πολέμων ἐπεροσθήθη χρεῖαν, κὰν ταῖς ψήφοις, ἅς αὐτοῖς ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ τὸ κοινὸν ἐδίδον τῆς πολιτείας σχῆμα, διελάγγανον [γὰρ] εὐθὺς τὰς ἐπαρχίας ἐν αἷς Ρωμαίοις πόλεμος ἦν, καὶ κατ' αὐτὰς ἐκληροῦντο τὰς 35 ῥάβδους· ὕστερον δὲ ὁ χρόνος εἰς τὴν τῶν εὐσεβεστάτων αυτοκρατόρων μεταστίσας τὸ πολεμεῖν τε καὶ εἰσῆλθῆναι ἄγειν ἐξουσίαν εἰς φιλοτιμίαν μόνην τὸ πρᾶγμα τοῖς ὑπάτοις μετέστρεψε καὶ ταύτην σώφρονα καὶ τεταγμένην καὶ τὸ μέτρον οὐκ ἐμβαίνουσαν. κατὰ μικρὸν 40 δὲ τινας οὕτω δαφυλιῶς τῷ πράγματι προσηρέχθησαν, ὥστε τὴν ἐκτῶν μὲν ἐνδείξασθαι μεγαλοφροσύνην,

Nov. CIV De praetore Siciliae eadem est atque nov. LXXV (= Authent. LXIII) De appellationibus Siciliae, bis posita in corpore novellarum indeque in epitomis Iuliani Athanasii Theodori. Cf. quae illo loco exposuimus p. 378, ubi ex cod. V qui solus hanc constitutionem servavit discrepantia scripturae adnotata est.

Nov. CV (Authent. XXXIV = Coll. IV tit. 3: gloss.) Graece extat in ML. — Epit. Theod. 105, Athan. 22, 1. Iulian. const. XCVIII.

CV. Auth. XXXIV. Coll. IV tit. 3

R DE CONSULIBUS R

Idem Aug. Strategio comiti sacrarum largitionum.

(Praefatio.) Consulatus nomen et causa priscis quidem Romanis adversus hostium adinventum esse utilitatem, et in decretis, quae eis in ordinatione communis dabat reipublicae figura, sortiebantur repente provincias in quibus Romani bellum habebant, et secundum has sortiebantur fasces; sequens vero tempus in imperatorum piissimorum transponens bellandi et pacificandi potestatem ad largitatem solam causam consulibus mutavit et hanc temperatam et ordinatam mensuramque non excedentem. Paulatinim vero quidam ita sumptuose causam aggressi sunt, ut suam quidem ederent magnanimitatem, non tamen

CV.

DE CONSULIBUS.

Scripta est Strategio gloriosissimo comiti sacrarum largitionum ex consule et patricio.

Praefatio. Consulatus et nomen et res a veteribus Romanis ad bellorum usum excogitata est, et per decreta quae iis post creationem communis reipublicae forma dabat statim provincias partiebantur in quibus Romani bellum habebant, et secundum ea sortiebantur fasces; postea vero tempus, cum in piissimorum imperatorum potestatem et bellum gerendum et pacem agendam transferret, ad solam munificentiam consulibus rem redegit camque moderatam ordinationemque nec modum excedentem. Verum paulatinim nonnulli adeo profusis sumptibus eam rem aggressi sunt, ut suam quidem magnificentiam ostentarent nec

21 rubr. Περὶ τῶν ὑπάτων M] Περὶ ὑπάτων L Ath. Theod. || 28 inser. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Στρατηγίῳ κόμητι λαογιτιῶν Ath. (ς) || 29 largitionῶν M lartitionῶν L || 31 πολέμων M] πόλεων L hostium (i. e. πολεμίῶν) ε || 34 * γὰρ ML, om. ε || 36 τῶν — 37 μεταστίσας om. L || 37 * τὸ πολεμεῖν] τοῦ πολεμεῖν ML ε || 38 λέγειν L^a || 39 σώφρονα καὶ] καὶ om. L

28 stratilio T, Strategio vulg. || comite R || 32 eius R²T¹ || *in ordinatione] ordinatio libri || 33 reis p. R¹ || sortiebantur V || repetente T¹ || 35 et om. R¹ || has] hanc T¹ hoc T² || 36 in] ut in R¹ del. R², om. T¹ || bellandi et bellandi T bellandum R¹ || 37 solam largitatem R || 38 mutuavit libri || temperantiam T¹ || 39 et ordinatam mensuramq. V¹ mensuram et ordinatam quae (quae del. R²) R || 40 aggressi RT || 41 quidem] quod R¹ || tū T

οὐ μὴν ἐνοεῖν, ὅτι παράδειγμα ἕτερον οὐχ ἔξουσιν. οὐ γὰρ εἰς πολλοὺς συνέχεται περιουσίας τε μέγεθος ὑπερβάλλον καὶ φιλοτιμία ψυχῆς οὐ τῷ μέτρῳ τοῦ πράγματος, τῷ δὲ οἰκίῳ συμπαραγινωμένη μεγέθει. ἐπειδὴ τοῖνυν ὄραμον κινδυνεῖον διαπέσειν τῶν ὑπᾶτων ὄνομα, ὅπερ ἐκ χρόνον οὕτω μακρὸν καὶ εἰς χιλοστὸν συνέγγυς ἔτος ἔλθῃν τῇ τῶν Ῥωμαίων συνήμασε πολιτείᾳ, διὰ τοῦτο ᾤθημεν χρῆσαι τὸ πρᾶγμα περιστεῖλαι, καὶ τὴν ἀμετροῖαν τοῦτον περικόψαντες εἰς εἰσίνωπον (μέτρον) τὴν ὑπατικὴν συνστεῖλαι δαπάνην, ὅπως ἂν διηρηκῆς μείνη Ῥωμαίοις, ἅπασαι δὲ τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσιν ὑπάρχῃ βαθὴ οὐδὲ τῆς τοιαύτης ἡμεῖς ἀξίους εἶναι τιμῆς ἐγγράζομεν. καὶ δὴ πάντα ἀνερευνησάμενοι συνειδομέν, ὁπόσον εἶναι προσήκει τὸ δίδόμενον. Μαρκανῶ μὲν οὖν τῶν ὑπᾶτων αὐτοκρατόρων ἀρίστον γέγραπται νόμος, ὃς ἡβούλετο μὴ διαροῖσθαι χρῆματι τοὺς ὑπατεῖοντας, καὶ αὐτὴ γὰρ αὐτῶ τῶν διατάξεων πρώτη καθέστηκε. ταυγαροῦν καὶ μετὰ τὴν εἰρημὴν διατάξιν εὐρομεν, ὡς τινες μὲν ταύτῃ κατακολουθήσαντες οὐδ' ὅτιον διῆραι τῷ δήμῳ προείλοντο, οἱ δὲ καὶ ὑπὲρ τὸν νόμον πρᾶξαι τοῦτο αἰτήσαντές τε καὶ τυχόντες ὄν ἤτησαν εἶτα πρὸς τὸ τῆς ἐαυτῶν μέτρον ἀπιδόντες ψυχῆς τὴν περὶ τὸ ἔλαττον φιλοτιμίαν ὑπερόριον ἐποίησαντο, ἔνοι δὲ τὴν μεσότηα καλῶς ἐλόμενοι μετροῖας ἀντὶ πολλῶν ἠκέσθησαν. καὶ ἐπειδὴ καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν ἐν μεσότητι τὸ βέλτιστον ἔδοξεν εἶναι, ὡς τῶν ἐφ' ἑκάτερον ἄκρον κινδυνεῖοντων εἰδὴς εἰς ἀμετροῖαν ἐβῆναι, ᾤθημεν καὶ ἡμεῖς περὶ τούτου διορίσασθαι τὸ πρέπον, ὥστε μήτε ἀμετρον μήτε ἀτακτον εἶναι μήτε τῶν ἡμετέρων νόμων ἀνάξιον.

CAPUT I.

Ἔσα μὲν οὖν προσήκον ἐστὶ δίδοσθαι παρὰ τῷ παρ' ἡμῶν προβαλλομένοι κατ' ἔτος ὑπᾶτων προφάσει σπορτοῦλων τε καὶ τῶν ἄλλων ἀπασῶν διανομῶν καὶ δαπανημάτων, ταῦτα πάντα συνθέντες ἀπογραφῇ τῶν ἡμῶν ὑποτεθῆναι τῷ θεῷ νόμῳ παρεκελευσάμεθα ἐν νόμον γὰρ αὐτὸ τίθεμεν σχήματι, ἵνα τῷ

cogitent quia exemplum aliud non haberent. Non enim ad plurimos venit substantiae magnitudo transcendens etiam magnificentiam animae, non mensura rei sed propria magnitudine proveniens. Quia igitur videmus periclitari consulum nomen, quod ex temporibus ita proluxit et ad millesimum prope annum veniens cum Romanorum republica pullulavit, propterea credidimus oportere causam comprehendere, et immensitatem eius recedentes ad beneplacitas consulares statuere expensas, quatenus continua sit Romanis, omnibus autem bonis viris existat accessibilis quoscumque huiusmodi nos dignos esse honore decreverimus. Cuncta siquidem perscrutantes perspeximus, quantum esse conveniat quod datur. A Marciano itaque imperatorum eximio scripta lex est, quae volebat non spargere pecunias consules, et ipsa ei constitutionum prima fuit. Igitur et post praedictam constitutionem invenimus, quoniam quidam hanc sequentes nihil spargere populo passi sunt, alii autem et ultra legem agere hoc petentes et promerentes quae petiverunt deinde ad sui animi respicientes mensuram circa aspersionem largitatem ultra terminum celebrarunt, uni quidam vero medium bene eligentes mediocribus pro plurimis contenti fuerunt. (Et) quoniam etiam nos praecedentibus quod medium est optimum visum est esse tamquam ex utroque summis periclitantibus mox ad immensitatem procedere, propterea aestimavimus et nos de hoc definire quod decet, ut nihil nec inmensum nec inordinatum sit neque nostrorum temporum indignum.

tamen reputant se aliud exemplum habituros non esse. Neque enim in multis simul conveniunt et ingens rei familiaris copia et liberalitas animi quae non modum rei, sed propriam magnitudinem sequatur. Quoniam igitur periculum esse videmus ne consulum nomen interciderit, quod ex iam longis temporibus et usque ad millesimum fere annum propagatum una cum Romanorum republica floruit, propterea rem continendam et immodica eius largitione recisa ad opportunum modum consularem sumptum redigendum esse existimavimus, ut perpetuum Romanis maneat atque omnibus bonis viris in promptu sit quos tali honore nos dignos esse iudicaverimus. Itaque omnibus exploratis intelleximus, quantum conveniat esse quod dandum sit. Atque a Marciano imperatorum optimo scripta est lex, quae noluit consules spargere pecunias; et haec quidem ei constitutionum prima fuit. Iam vero etiam post illam constitutionem comperimus alios eam secutos nihil plane spargere in vulgus insituisse, alios cum petissent ut etiam praeter legem id facerent et impetrassent quae petissent, inde ad animi sui modum respicientes immodica in spargendo liberalitate usos esse, nonnullos denique mediocritate recte probata modicis pro nimis contentos fuisse. Et quoniam etiam maioribus nostris in mediocritate optimum quodque positum esse visum est, cum quae utrimque extrema sunt periculum sit ne protinus ad nimium prolabantur, nos quoque quod decet de hoc definiendum esse existimavimus, ut neque immoderatum neque incompositum sit neque legibus nostris indignum.

1. Atque quantum quidem ab eo qui quoque anno a nobis proponetur consule dari oporteat spertularum ceterarumque omnium distributionum et expensarum nomine, haec omnia descriptione complexi huic nostrae sacrae legi subici iussimus: in legis enim formam id redigimus, ut qui eam transcendat ei

1 ἐνοεῖν Zachariae ex 5] ἀνοεῖν ML || 3 φιλοτιμία magnificentiam (i. e. φιλοτιμίαν) 5 || 5 διαπέσειν om. 5 || 10 μέτρον ex 504, 32 addendum fait || συντεῖλαι L (cf. 504, 30. 507, 6) || περιστεῖλαι M statuere 5 || 11 *μείνοι ML || 12 οὐδ' quoscumque 5; leg. οὐδ' ἂν? || 14 ἐρευνησάμενοι L || εἶναι ἂν L^a || 15 τὸ om. pr. in marg. add. L || 16 ἀρίστον M || νόμος Cod. 12, 3, 2 || 17 διαροῖσθαι M (et sic infra) || αὐτὴ γὰρ M || 20 ταῦτα M || 22 ᾤθησα... L¹ ἤτησαντο L² || 24 ἐποιήσατο L || 25 μετροῖας L || πολλῶν L || 26 καὶ ἐπειδὴ] καὶ om. 5 || 29 ᾤθημεν] propterea (i. e. διὰ τούτου) existimavimus 5 || 30 ὥστε μήτε] ut nihil neque (i. e. ὥστε μηδὲν μήτε) 5 || *μήτε — μήτε — μήτε] μηδὲ — μηδὲ — μηδὲ ML || 31 νόμον] χρόνον ex 5 probat Zachariae || 34 τε καὶ τῶν ἄλλων om. 5 || διανομῶν] et distributionum 5 || 35 συντεθέντες L || 36 ὑποτεθῆναι Haloander] ἀποτεθῆναι ML interponi 5

5 periclitari R¹ || 6 millesimum R || 7 cum] eum R¹ || puppullavit R¹ || pululant R² T || 8 credimus V vulg. || 9 ad om. V || 11 aut V || 12 decrevimus VR² || 13 concta R² contracta R¹ || si quid R¹ || perscrutantes T¹ persecurantes R || 14 quod] quae R¹ || datum R¹ V¹ T¹ datum est V³ || 15 eximo T¹ || est lex T¹ || 16 consulis R¹ T¹ V || 17 eius RV³ || fuerit R¹ || igitur om. R¹ || praedictam RT vulg.] dictam V || 18 inueniens R¹ || quidam] quod RV¹ T quidem V || 19 quidam quidem Osenbrüggen || 19 sequentis R¹ V¹ || sint T || 20 potentes R¹ V¹ T² || 21 petuerunt R¹ || adj. a R¹ || 22 mensura R¹ || 23 celebrarent uni V uni elabrauerunt R, uni del. vulg. || 24 bene eligentes V¹ eligentes bene T² || contempti T || 25 Et add. Osenbrüggen || etiam et nos R || 32 quantumcumque R² || dari] d... T¹ || qui] quia ab eo R^a || 33 eligerit T¹ || consule R] consulem VT consul vulg. || occasione R¹ || 34 omnium om. V || et distributionum] et om. R¹ || 35 competente R¹ T¹ || scriptioem R² V³ || 36 sacrae om. R || iusum T¹ || legis] legi V¹

2 magnitudo substantiae T || 3 anima R^a || non] in V ||

παραβαίνοντι καὶ ποιῆ τίς εἴη προσήκουσα. τὰς δὲ
 προόδους αὐτῶν ἐπὶ τὰς πάσας εἶναι βουλόμεθα. εἰ γὰρ
 τοῦτο ἐπινοεῖται διὰ τὸ τὰς θεάς πρὸς ψυχ-
 αγωγίαν ἀγειν τοῦ δήμου, αὐταὶ δὲ ἡμῖν οὐρίζονται εἰς
 5 ἵπποδρομίαν εἰς τε τὰς τῶν θηρίων θεάς τε καὶ
 ἀναιρέσεις καὶ τὰς ἐπὶ τῆς σκητῆς τε καὶ θυμέλης
 ἡδυπαθείας, οὐδενὸς τούτων ὁ ἡμέτερος ἀποστερη-
 θήσεται δήμος. ἀλλ' ἔσται μὲν αὐτῶν πρόοδος ἡ πρω-
 τίστη καθ' ἣν παραλήφεται τὴν ὑπατείαν καὶ ταύτης
 κτήσεται τὰ σύμβολα, καλάνδαις Ἰανουαρίαις. μετ'
 10 ἐκείνην δὲ δευτέραν ἀξεί θεῶν τὴν τῶν ἀμιλλητηρίων
 ἵππων, ἣν δὴ μάμπαν προσαγορεύουσι, καὶ τρίτην
 τὴν τοῦ καλουμένου θεατροκοννηγίου, οὐδὲ ἀλλὰ
 προσάταξ τελευτήσομένην καὶ μετ' ἐκείνην τὴν τοῦ
 λεγομένου μομημερίου, ἐνθα πολλῆς ἡδυπαθείας ἐμ-
 15 πλῆσει τὸν δῆμον τὸ τε καλούμενον πᾶνκαρπον θεώ-
 μενον καὶ θηρίους προσαγομένους ἀνθρώπων καὶ
 εὐδοκιμοῦντας τῇ τόλμῃ καὶ πρὸς γε ἀναιρούμενα τὰ
 θεῖα. καὶ πέμπτην γε ποιήσει πρόοδος τὴν ἐπὶ τῷ
 20 θεάτρῳ ἀγούσαν, ἣν δὴ πόρνας καλοῦσιν, ἐνθα τοῖς
 ἐπὶ σκητῆς γελωτοποιοῖς ἔσται χώρα τραγωδοῖς τε
 καὶ τοῖς ἐπὶ τῆς θυμέλης χοροῖς, θεάμασι τε παντο-
 δαποῖς καὶ ἀνούμασιν ἀνεωχημένοι, ἐστὶ τὸ θεάτρον.
 πάλιν δὲ θεῶν ἵππων ἀμιλλητηρίων ἐπιτελεῖται ἥτοι τὴν
 καλουμένην μάμπαν, ἔκταν ἄγον ταύτην πανήγυριν. 25
 εἶτα ἐντεῦθεν καταθίγεται τὴν ἐνιαυσίαν ταύτην
 τιμὴν τὴν ἐπὶ τῆς καλουμένης ἀποθέσεως κατὰ τὸ
 συνειδημένον ἄγον πανήγυριν. καὶ οὕτως ὁ τῶν
 ἐπὶ τῶν κτῶν τε καὶ προόδων ἐπιτελεσθήσεται δρόμος
 οὐδὲ ἐν εἰδος, τῶν ἐξ ἀρχῆς νομισθέντων παραλιμ- 30
 πάνων. τὸ γὰρ μίαν μὲν ἄλλην προσεφευεύσκων (μάμπαν),
 δύο δὲ συνάπτειν τὰ καλούμενα θεατροκοννηγεί-
 α, ἀλλὰ μὴ τῷ προτέρῳ τούτων ἀρκεῖσθαι, πρόδηλον
 ὡς οὐδὲν καινοπραπέτι πρὸς τὸ πρότερον ἔχει. προσ-
 κορῆς μὲν οὖν εἰκότως ἂν τὸ πρῶγμα νομισθεῖν, ἀλλ' 35
 ἕκαστον μὲν ἐπιδειχθήσεται λαμπρῶς, οὐ μὴν εἰς

etiam poena aliqua conveniens irrogetur. Processiones autem eorum septem esse omnes volumus. Nam si hoc idcirco excogitatum est, ut spectacula ad populi voluptatem edat, ea autem a nobis ad circensia et ad bestiarum spectacula caedesque et scaenicas atque thymelicis oblectationes rediguntur, nullo horum populus noster privabitur. Sed erit illi prima processio, quo die consulatum suscipiet et codicillis eius potetur, kalendis Ianuariis. Post illam autem secundum edet spectaculum eorum certantium, quam quidem mappam appellant, et tertium quod vocatur theatrokynegium, non bis sed semel peragendum; atque post illud nonhemerium quod dicitur, ubi populum multa voluptate implebit pancarpum quod vocatur spectantem et cum bestiis pugnantem homines et audacia insignes ac denique bestias interfectas. Quintam quoque faciet processionem quae ad theatrum ducat, quas pornas vocant, ubi in scaena scurris locus erit et tragoedis et thymelicis choris atque oculorum spectaculis variis auriumque oblectamentis apertum est theatrum. Iam rursus spectaculum eorum certantium exhibebit quae mappa vocatur, sextum celebraturus diem sollemnem. Deinde annum istum honorem deponet festum diem pro depositione quae vocatur more solito acturus. Atque ita septem noctium et processionum cursus peraget nulla specie earum quae ab initio receptae sunt praetermissa. Nam aliam praeterea mappam instituit et duo continuare theatrokynegia quae vocantur ac non priori eorum contentum esse, id quidem apparet nihil novi praeter ea quae prius acta sunt habere. Atque abunde sufficere res merito putabitur, singula vero

2 προόδους] reditus (i. e. προσόδους) ε || ἐπὶ τὰς πάσας] imminutos omnes ε || 4 τοῦ δήμου] τὸν δῆμον Haloander, quod probat Zachariae, populo ε || 6 ἀναιρέσεις — τε καὶ om. ε || 10 Ἰανουαρίαις M || 13 θεατροκοννηγίου Zachariae (cf. 32; Iul.)] θεάτρον κωνηγίον M θεάτρον (in hiatus) κωνηγίαν L || 14 καὶ Lε] om. M || 15 ἐνθα] ubi et ε || 18 τόλμῃ L || 19 *γε] τε libri || 21 γελωτοποιοῖς L, γελωτοποιεῖν M ridiculorum (i. e. γελωτοποιῶν?) ε || 22 τε Zachariae ex ε] γε ML || 24 δὲ] quidem (i. e. γε) ε || 25 ἐπιτελεῖται L || 25 ἔκταν ἄγον ταύτην πανήγυριν Lε] om. in hiatus 8 fere lit. M || 26 εἶτα om. ε || τῆν] τῆς L || 27 τῆς καλουμένης om. ε || 27 sq. κατὰ τὸ — πανήγυριν] agens sollemnem editionem ε || 31 μάμπαν ex ε post ἄλλην addidit Scrivering || 32 θεατροκοννηγεία M] θεατροκοννηγία L || 34 τι M] τὸ L || ἔχοι προσκορῆς] ἔχοι προσ ε γνεσθαι corr. L || 35 νομισθεῖν L || ἀλλ' ἕκαστον μὲν ἐπιδειχθήσεται] et singulae dantur ε

1 redditus libri || aut V] eorum om. V || 2 omnes esse T vulg.] esse omnes V, omnes om. R || haec R || 3 voluptatem R vulg.] voluntatem VT || aguntur T¹ || 5 spectacula libri, corr. vulg.] themale (al. theatri s. v. V³) libri, thymeleis vulg. || 7 erit quod R¹ quidem erit T || quo] quod T || *suscepit libri || 8 kalendas R¹ || 9 agi-

quaedam inferatur competens. Reditus autem eorum imminutos omnes esse volumus. Si enim hoc adinventum est ut spectacula ad animi voluptatem agantur populo, haec autem a nobis determinantur in circensibus et bestiarum spectaculis et thymelae delectatione, nullo horum noster privabitur populus. Sed erit quidem ei processus primus quo suscipit consulatum et huius possidet codicillos, kalendis Ianuariis. Post illum vero secundum agit spectaculum certantium eorum, quam mappam ***** semel exhibendum; et post illud quod dicitur totius diei, ubi et multa delectatione complebit populum hoc quod vocatur pancarpum [Latine silva] conspectum, et cum bestiis pugnantem homines et vincentes audacia, insuper et interemptae bestiae. Quintum quoque faciet processum qui ad theatrum ducit, quem pornas vocant, ubi in scena ridiculorum est locus tragoedis et thymelicis choris, et spectaculis universis atque auditibus apertum est theatrum. Rursus quidem spectaculum eorum certantium edit se quae vocatur mappa, sextum agens hunc conventum. Ex hoc deponit annalem hunc honorem, in depositione agens sollemnem editionem. Et ita septem noctium et processum complebitur cursus nullam specierum antiquitas statutarum derelinquens. Unam siquidem aliam adinvenerit mappam duoque continuare quae vocantur theatrum amphitheatrum, et non priori horum contentos esse, palam est quia nihil novi ultra id quod prius agitur habet. Sufficere itaque rite causa putabitur, et singulae dantur clare et non in

tur T^a agunt R || 10 quam om. R || mappa T mappam VR² || hiatus non indicant libri, suppl. fere quam mappam (appellant, et tertium quod vocatur theatrokynegium, non bis sed) semel exhibendum || 12 ubi Osenbrüggen] ut libri || et RV] om. T || delectationem R¹ || complebit V¹ complebi complebit T¹ || 13 pancarpum R] pancarpo T || lantine T¹; uncis inclusa del. vulg. || *conspicua libri, del. vulg. || 14 et] V || 16 qui] quod RVT || pornas] aborna R¹ abōa V (apornas, apornas, apronas sim. Iuliani codd.) || 17 in om. V || scena vulg.] scena (i. e. schema) libri || tragidis V traiedis T || 18 themelicis RV themedicis T || thoris T || atque] atque VT^a aut quae RT^o || 19 auditibus V] a iudicibus RT² iudicibus T¹ || quidem] quod R² || 20 eorum certantium V¹ eorum certantium R² certantium eorum R¹ || edit vulg.] editi RV editis T || uocantur T || 21 mampa V || hunc] hē (i. e. habet) V || 22 hunc] hinc T hē V || dispositione RT || 23 septenocium T² || 24 sperem R¹ || 25 statutarum R] derelinquens vulg.] delinquens RVT || 26 mappam V mappam R² || 27 theatrum amphitheatrum V theatrum antitheatrum T² theatrum RT², theatroquinegia vulg. || priori horum R²T¹] priorum RT² || 28 contemptos T] est] et V¹, om. R || nihil quia V¹ || 29 sufficit V^a || 30 et] sed Osenbrüggen || clare R¹ || et] etiam V³

τοσούτων ὥστε ἦδη τῷ πλήθει καὶ μισηθῆναι· ἐν γὰρ τοῖς σπανίως γινόμενοις τὸ θαυμαζόμενον ἐστίν. ταῦτα μὲν οὖν προσάσει τῆς ὑπατικῆς ἡμῖν γέγραπται καὶ περιστάται δαπάνης.

tantum, ut iam populo etiam odibile sit: in his enim quae raro fiunt miraculum est. Haec itaque de consularibus a nobis scripta et determinata sunt expensis.

CAPUT II.

Εἰ δὲ καὶ γαμετὴν ὁ ὑπατεύων ἔχοι, διώρισται παρ' ἡμῶν καὶ τὸ τῆς περὶ αὐτὴν μέτρον δαπάνης· δεῖ γὰρ συναπολαύειν καὶ ταύτας τῆς τοῦ συνοικούντος λαμπρότητος. εἰ δὲ καὶ οὐ συνοικῶν γυναικί, περιττὰ τὰ ἐντεῦθεν, πλὴν εἰ μήτηρ αὐτῷ καθεστήκοι ἦδη τῇ τῆς ὑπατείας ἀξία καὶ πρόσθεν τετιμημένη, καὶ βουλοῦτο γε αὐτὴν συναπολαύσαι αὐτῷ τοῦ σχήματος. καὶ τοῦτο γὰρ ἐπὶ μόνῃ μητρὶ δίδεται, ἑτέρα δὲ οὐ καθεδεῖται γυνή παντελῶς πλὴν τῆς συνοικοῦσας ἢ τῆς μητρὸς, τῆς μὲν πάντως — ἐπειδὴ γὰρ αἱ γαμεταὶ συνεκλάμπουσι ταῖς τῶν συνοικούντων ἀκτίσι, τοῦτο αὐταῖς τοῦ νόμου δωδωκόσιν —, τῆς μητρὸς δέ, εἴπερ ὁ ὑπατεύων τοῦτο βουληθεῖν· οὐ θυγατὴρ δέ, οὐκ ἀδελφὴ τυχόν, οὐ γαμετὴ παιδὸς, καὶ πολλῷ μᾶλλον εἰ μὴδὲ προσήκουσα κατὰ γένος εἴη· τοῦτο γὰρ δὴ καὶ καθαρῶς ἀποπον ἐτύγχανεν. 20

1 Τὸ δὲ διαορίσκειν ἐν ταῖς ἐπτά ταύτας προόδους τῷ δήμῳ τὸν ὑπατεύοντα κάλλιον ἡμεῖς διορίζομεν ἢ καθάπερ ἡ Μαρμαρινοῦ τοῦ τῆς θείας λήξεως διάταξις λέγει. ἡ μὲν γὰρ ἀπέπειτε παντοίως φιλοτιμηθεῖσαι, ἡμεῖς δὲ αὐτὴν ἐπαρορθόμεν τὸ πᾶγμα τῇ γνώμῃ τοῦ τῆν ὑπάτον ἐργαστος ἀνατιθέμεντες τιμῆν· εἴτε γὰρ μὴδ' ὅτιον βουληθεῖν ἴπτεν, οὐκ ἀναγκάζομεν, εἴτε αὐθις ἐλθεῖν εἰς τοῦτο βουληθεῖν καὶ τοῖς ἐξ ἀργύρου δώροις τιμῆσαι τὸν δήμον, οὐδὲ τοῦτο ἀπαγορεύομεν. οὐ μὴν χρυσίον ἴπτεν ἐφίμεν, οὐ 30 μικροτέρου τιῶς οὐδὲ μειζόνος ὅλων ἢ μέσου χαράματος ἢ σταθμοῦ, ἀλλὰ ἀργυρον, καθάπερ εἰπόντες ἐφῆρτημεν, μόνον. τὸ μὲν γὰρ καὶ χρυσίον διαορίσκειν ἀνεῖσθαι τῇ βασιλείᾳ, ἥπερ μόνῃ καὶ χρυσίον περιφρονεῖν ὁ τῆς τύχης δίδωσιν ὄγκος· ἀργυρος δὲ ὁ μετὰ 35 χρυσὸν εὐθις τιμιώτατος γένοιτο ἂν καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπάτοις φιλοτιμία πρέπουσα. τοῦτον ἐφίμεν αὐτοὺς ἴπτεν ἐν τε τοῖς καλουμένοις μιλιαρσίοις καὶ μίλιος

5 Si autem etiam uxorem consul habeat, definita est a nobis et circa illam expensarum mensura: decet enim frui eas et coniugis claritate. Si vero non copulatus (sit) uxori, his sat est, nisi mater eius consistat iam consulatus digna et prius honorata, et velit eam una frui secum schemate. Et hoc in sola matre praebemus, alia vero non decorabitur mulier penitus praeter coniugem et matrem, illae quidem omnibus modis, quoniam uxores concoruscant radiis maritorum hoc lege dante, matres vero, si consul hoc voluerit; nam neque filia neque soror forte, non uxor filii, et multo magis si nec pertinens ad genus sit: hoc enim et pure illicitum existebat.

1 Spargere autem in septem his processionibus populo consulem melius nos designavimus, sicut Marciani divae memoriae constitutio dicit. Illa quidem abnegavit omnino munificentiam, nos autem corrigimus eam, causam voluntate eius qui consulatus habet honorem disponentes. Sive enim nihil voluerit spargere, non cogimus, sive rursus venire (ad) hoc voluerit et ex argento muneribus honorare populum, nec hoc interdiximus. Non tamen aurum spargere sinimus, non minoris alicuius, non maioris omnino, non mediū characteris aut ponderis, sed argentum, sicuti praediximus, solum. Aurum enim spargere revolvatur imperio, cui soli etiam aurum contemnere praestat fortunae fastigium; argentum vero, quod mox post aurum pretiosissimum fiet et aliis consulibus largitas decens. Hoc sinimus eos spargere (in his) quae vocantur miliarisia et in melis et in caucis

splendide exhibebuntur, neque tamen in tantum ut ipsa multitudine invisa fiant: nam quae raro eveniunt, admirationem habere solent. Haec igitur consularium expensarum nomine a nobis scripta sunt et determinata.

II. Si autem uxorem consul habeat, etiam in ea expensarum modus a nobis definitus est: nam illas quoque splendore coniugis una frui oportet. Sin uxori iunctus non sit, supervacanea sunt quae inde petuntur: praeterquam si ei mater sit quae consulatus dignitate iam prius honorata fuerit, eamque velit eadem conditione secum frui. Nam hoc quoque in sola matre ei conceditur; alia vero mulier omnino non assidebit excepta coniuge aut matre, illa quidem omnibus modis (quippe cum uxores una collustrentur radiis maritorum, lege hoc iis concedente), matre autem, si consul hoc voluerit: nec vero filia nec soror neque uxor filii, vel adeo si quae eum ne attingat quidem genere: id enim manifesto absurdum foret.

1 Ut autem spargat populo consul in septem illis processionibus, id melius nos definimus quam quemadmodum Marciani divae memoriae constitutio dicit. Illa enim largiri omnino vetuit, nos autem eam emendamus rem voluntati eius qui consulatus honorem habet committentes. Sive enim noluerit quicquam spargere, non cogimus eum, sive rursus voluerit ad hoc accedere atque donis argenteis populum honorare, ne hoc quidem prohibemus. Nec vero aurum spargere permitimus, neque minoris ullius neque utique maioris aut mediū signi aut ponderis, sed argentum, uti modo diximus, solum. Nam aurum quoque spargere imperatori reservetur, cui vel soli aurum contemnere fortunae fastigium concedit; argentum vero, quod modo post aurum pretiosissimum est, etiam ceteris consulibus idoneum evadet ad munificentiam praestandam. Hoc iis spargere concedimus et in miliarensibus quae vocantur et melis et caucis et

2 σπανίως γινόμενοις L 5 διώρισται κτλ. [et de expensis eius competens descriptio facta est Iul. (cf. ad 507, 26)] 9 περιττὰ τὰ ἐντεῦθεν] his sat est s 11 αὐτῷ] eius s 10 τῇ] τῆν (erasum) L 11 ὑπατίας M 12 ἀξία L 13 τετιμημένη] τὰ τιμήματα L 14 ἀπὸ ML 15 τῆς γὰρ om. s 16 δίδονται] praebemus s (i. e. δίδομεν) s 17 τῆς μὲν M 18 τῆς μὲν L vulg. 19 γὰρ om. s 20 αὐτοῖς M 21 τῆς μητρὸς] τῇ μητρὶ libri 22 καθαρῶς om. L 23 τὸ δὲ Zachariae ex s 24 τὸ δὲ M 25 τὸ δὲ δεῖ L 26 ἄνατιθέμενες] disponentes s 27 γὰρ om. s 28 ἀνατιθέμενες] disponentes s 29 καὶ om. s 30 μιλιαρσίοις L μιλιαρσίοις Ms (cf. s 505, 23)

9 consistat ed. pr.] constat libri, vulg.] consulatu V vulg.] prius] propriis VT²] 10 cam] ea V, om. T] uni V] 12 coniugem T¹] 13 uxoris R¹V¹] concoruscant R corruscant VT²] 14 sicuti V¹] 17 ad gens R¹] 18 haec R] 21 aut V] 22 non T¹] sicuti] quam sicut vulg.] martiane V] 24 omnino abnegavit R] magnificantiam V munificentia T] corrigamus RT] 25 consulatus V¹] 26 habet] est habet R^a] 27 cogitur V¹] cogitur V²] ad add. vulg.] 28 munibus V¹] 29 interdiximus hoc V] tantum V^a] 30 omnino T¹] 31 characteris R] 32 sicut T] Aurum enim] enim aurum VT²] aurum T] *revolvatur (sim. Osenbrüggen)] noluebatur RT¹] volebatur V volebant T²] 33 imperio] in periculo RT¹] soli cui T] 34 praestat vulg.] praestat RVT] 36 *largitus libri] in his add. vulg.] 37 in miliarisia R¹] melius T semelis V^a] et incautus T

2 fuerit RT¹] fuerint T²] inniculum R¹] 5 Sin T] consul habeat] consulabat R¹] 6 illa R¹V¹] 8 non om. R] *sit addidi (est add. vulg.)] satis V² vulg.]

καὶ κανκίους καὶ τετραγωνίους καὶ τοῖς τοιοῦτοις. ὅσα γὰρ ἂν μικρότερον εἴη τὸ ἑπιτάμενον, τοσούτω πλείους οἱ λαμβάνοντες. τῇ δὲ πρᾶγματι μέτρον ἢ τοῦ διδόντος δύναμις τε καὶ προαίρεσις, ὥστε ἢ μηδ' ὅτιον ἢ μέτρον ἢ υπερβαῖνον διδοῦναι τῷ δήμῳ· τούτο γὰρ εἴς τὰς ὑπαταεῖας οὐξομεν οὔτε ἀκοντας ῥίπτει ἀναγκάζοντες οὔτε βουλομένους τε καὶ φιλοτιμουμένους κωλύοντες. ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τοῦ τὸν ἀργυρον ῥίπτειν οὕτως ἡμῖν νενομοθετήσθαι, καὶ εἴπερ ὅλος ἐπὶ τούτῳ ὀρημέτης, παρρησίαν ἔχεται τοῦ διανείμαι τὴν τοῦ ἀργύρου φιλοτιμίαν ἐν ταῖς αὐτοῦ προόδοις, καθάπερ αὐτὸς ὀρθῶς ἐνόμισεν ἔχειν, μόνου κεκωλυμένου τοῦ χρυσίου ὑπερβαίνειν, τὸ τῇ βασιλείᾳ μόνῃ παρ' ἡμῶν ἀφωρισμένον προσάψασθαι.

2 Τῶν μέντοι γε ἄλλων τῶν παρ' ἡμῶν διωρισμέ-
νων καὶ ἐγγεγραμμένων τῇ ἀπογραφῇ τῇ τῷδε περι-
εχομένη τῷ νόμῳ παραβῆναι τι παντελῶς ἢ αὔξειν
ἢ μειοῦν οὐδένα συγχροῦμεν τρόπον. τὸ μὲν γὰρ
ἀόριστον (φριμένα δὲ τὸ ῥίπτειν) ἐπὶ τῇ τοῦ διδόντος
τίθεμεν γνώμη παντοίως, ὡς αὐτεξούσιον αὐτὸ τῷ
δόντι ποιούντες, τὸ δὲ παρ' ἡμῶν ὀρισμένον τε ἀπάξ
καὶ διατεταγμένον ὑπερβαίνειν ὅδε ἡμῶν ὁ νόμος κω-
λύει. ἀλλ' εἴ τις τοληήσει τὸ διωρισμένον ἐκβῆναι,
centum librarum auri καταθήσει ποιητῆ, ὡς τὰς ἡμε-
τέρας παραβάς προστάξεις καὶ τὸν ἅπαντα τοῦδε τοῦ
νόμου διαφθεῖραν τὸ γε ἐφ' ἑαυτῷ σκοπόν. εἰ γὰρ
κατὰ ταύτην δὴ μόνην τέθειται τὴν πρόφασιν, ἵνα
μη τῇ τῶν διδομένων ἀμετρία τὸ τῶν ὑπάτων ἐκ-
λείπει, καὶ διὰ τούτου ἡμεῖς τὰς περιττὰς ἐκείνας δό-
σεις τε καὶ διατάνας συνστήλαμεν καὶ τὰς εἰς πλῆ-
θος ἐκκεχυμένας προόδους τε καὶ θέας εἰς εὐσύνοπτον
ῥάγομεν μέτρον, καὶ ἴσως τε καὶ τῶν γλαφυρωτέρων
περὶ τοὺς αἰθιμοὺς προσενοήσαμεν τὸ ῥίπτειν ἀργυ-
ρον ἢ μηδ' ὅτιον διδοῦναι ταῖς αὐτῶν τῶν ὑπάτων
ἀνατεθεικότες γνώμας, ὅπως ἡμῖν ἔσονται πλείους
καὶ τῇ παρ' ἑαυτῶν προσηγορία τὸν χρόνον κοσμοῖεν,
ὁ δὲ διατεταγμένον ἐκβαίνων εἰκότως ἂν ὡς τὸν ἡμέ-

et quadriangulis et talibus. Quanto enim minora sunt quae sparguntur, tanto plures suscipientes erunt. Sitque rei mensura dantis virtus et voluntas sive nihil aut mediocre aut transcendens populo erogandi. Hoc enim in consulatu definimus, neque invitos spargere cogentes neque volentes prohibentes. Sed de argento quidem spargendo ita a nobis sancitum sit; et si omnino ad hoc accesserit, licentiam habeat distribuendi argenti munificentiam in suis processionibus, sicut ipse recte se habere putaverit, solo prohibito aurum omnino iaculari, quod imperatori tantum tributum est contingere.

2 Aliorum autem quae a nobis decreta sunt et conscripta in descriptione quae hac continetur lege transcendendi aliquid omnino aut addi nos nullo permittimus modo. Quod itaque infinitum est (dicimus autem spargere), in dantis ponimus voluntate, omnino propriae potestatis hoc eius qui dat facientes, quod vero a nobis definitum est semel et ordinatum, transcendendi haec nostra lex prohibet. Sed si quis praesumpserit quod definitum est egredi, centum librarum auri persolvat poenam, utpote nostra praevaricatus praeccepta et omnem huius legis corrumptens quantum in se intentionem. Si enim pro hac tantummodo posita est occasione, ne dandorum inmensitate consulatus desint, et propterea nos superfluas illas dationes et expensas abbreviavimus et in populum effusas processionis et spectacula ad bene se habentem deduximus mensuram, rite aliquid decentius de numeris considerantes, id est spargere argentum aut neque quicquam dare eorumdem consulum dimittentes voluntatibus, ut nobis sint amplius et semper ex suo vocabulo tempus adornent: qui quod dispositum est transcendit, rite utpote nostram

quadrangulis et id genus aliis. Quanto enim minora sunt quae sparguntur, tanto plures erunt qui accipient. Modus vero rei sit dantis et facultas et voluntas, ut vel nihil vel modica vel effusa populo distribuatur; hoc enim de consulatibus definimus, qui neque invitos spargere cogamus neque volentes et munifice largientes prohibeamus. Sed quae ad argentum spargendum spectant ita nobis sancita sint: et si quidem omnino ad hoc accesserit, licentiam habeat argentea munera in processionibus suis distribuendi, quemadmodum ipse id recte se habere putaverit, cum solum utique vetitum sit aurum iaculari, id quod 2 imperatori soli a nobis destinatum est attingere. Ex reliquis vero quae a nobis definita sunt et descriptioni quae hac lege continetur inserta omnino quicquam excedere vel augere vel minuire nullo modo permittimus. Nam quod non est definitum (de spargendo loquimur), in voluntate dantis omnino ponimus, cum id ad arbitrium eius qui dederit referamus, quod vero semel a nobis definitum et constitutum est violari haec lex nostra vetat. Sed si quis id quod definitum est excedere ausus sit, centum librarum auri poenam solvet, utpote qui praeccepta nostra violarit et totum huius legis consilium quantum in ipso est corruptat. Etenim si ea ob hanc solum causam lata est, ne ex immodica munerum largitione consules deficiant, nosque ideo supervacaneas illas dationes et sumptus contraximus et in nimium effusas processionis et spectacula ad opportunum modum redegimus, et fortasse etiam expolitiis aliquid in numeris insuper rimati sumus de spargendo argentum aut nihil dando ipsis consulibus arbitrio permisso, quo plures sint nobis atque ex suo nomine tempus exornent: qui id quod constitutum est excedit merito ut legis

2 τοσούτω M || 4 ὅστε om. ε || 5 διαδοῦναι M(ε) || διδοῦναι L || 7 τε καὶ φιλοτιμουμένοις om. ε || 11 αὐτοῦ Scrijng || 12 ἐνόμισεν] putaverit ε; leg. ἂν νομίση? || 13 ὅλος ἀκον ἐξ ἔχειν corr. L || 13 sq. τοῦ τῇ — ἀφωρισμένον L || 14 παρ' ἡμῶν om. ε || προσάψασθαι Spangenberg ex ε] ἢ προσάψασθαι ML || 16 τῇ in ras. L || τῇ τῷδε περιεχομένη M ε] καὶ τῷδε περιεχομένων L || 18 ἢ μειοῦν om. ε || οὐδένα] κατ' οὐδένα malit Zachariae || 20 αὐτῷ τῷ δόντι ποιοῦντι L || 24 ἑκατόν λιτρῶν χρυσίου L || 26 ἑαυτοῦ L^a || 28 ὑπόντων L || 32 καὶ ἴσως] rite (i. e. εἰκότως?) ε || καὶ om. ε || 33 *προσενοήσαμεν] ἐννοήσαντες πρὸς ML considerantes id est ε (πρὸς del. Hombergk; possis etiam scribere ἐννοήσαντες ὡς deleta eorumque καὶ ante ἴσως cf. ad v. 32) || 34 αὐτῶν τῶν] eorumdem (i. e. τῶν αὐτῶν) ε || 35 πλείους καὶ] amplius et semper ε

1 et in quadriangulis R || 4 medioeri R¹ || 5 invitos] inuitus R² inuitus si hos T¹ || 7 despargendo R¹ ||

sit] est T || 8 licent (sic) T¹ || habet VT || 9 munificentia RV T || 10 se V vulg.] om. RT || putaverit habere R || 11 tamen T¹ || 12 contingere T¹ contingere V || 16 in] et in RT² || continentur R¹ V¹ T || 17 transcend. R¹ transcendendi T¹ || aut om. R¹ || 19 spargentem T¹ || ponamus esse voluntatem T¹ || 20 hoc om. T || qui] cui T¹ qui cui R¹ || 21 definitum cet.] [nitum est — 27 tantum] ser. R² in ras. 3 vv. || ordinatum R pr. || 22 transcendendi RT¹ || 24 auri om. V || utpote T utputa R || 25 omne V¹ || 26 quater T¹ || sic enim tantum pro hac modo V || 27 tñ modo T || est] est lex T vulg. || occasionem R¹ || ne] nec V³ s. v. || immensitatem VT || 28 deserit V definit T^a || superfluous R || 29 adbreuiabimus V adbreuiamus T adbreuiamus R || 30 expectacula RV T || bene] hñ (sic pro bñ) R || 31 habentes T || rite] forte Beck || 32 considerant. V¹ || 33 argentum] aurum T² || aut Osenbrüggen] ut RT vulg., om. V || eorum RT² || 34 demittentes T¹ || uoluptatibus R || sit VT¹ || 35 ador[n]ornent V || qui quod] quid quidem T¹ || 36 recte T² || utputa (utpute V pr.) V¹ T¹ || nostra R¹

τερον παραβαίνων νόμον ἄξιος εἶη ποινῆς. οὕτω γὰρ ἡμῖν ἔσονται διηρεκῶς ἵππatoi, τὴν τοῦ πράγματος ἀμετρίαν οὐ φοβήσονται οὐδὲ ὡς τινα φανερωτάτων κινδύνων τὴν ἵππateian ἀποφεύγοντες καὶ ἐκτρέφουσιν. καὶ διὰ τοῦτο θεσπίζομεν τὸν νόμον ἐν βεβαίῳ 5
 3 φυλάττεσθαι τοῦτον. μηδεὶς τοῖνυν αὐτὸν παρεξιέναι θαρρήσει, μηδὲ εἰ σφόδρα πλουσιότη μὴδὲ εἰ τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων εἴη μηδὲ εἰ τῆς μεγάλης βουλῆς ἢ μηδεμίαν ἀρχὴν ἄρχει. ταῦτα γὰρ πάντα 10
 ἡμεῖς συνιδόντες πᾶσιν ἐπετίξαμεν ἐπὶ ταῖς δόσεσι τὴν ἰσότηρα, οὐδενὶ παντελῶς ἀδειαν δίδόντες παρεξίηαι τὸ μέτρον τὸ τῷδε περιεχόμενον τῷ νόμῳ, πληρὴν ἐπὶ μόνῳ τῷ τὸν ἀρχόντων ἐν ταῖς προδόσις 15
 ὅπτεται ἢ μηδὲ τοῦτο ποιεῖν, ὃ ταῖς αὐτῶν τῶν ἵππaton ἀνετίξαμεν (καθὰ πολλὰς εἰρήται) γνώμασι. 15
 Καὶ αὐτοῖς δὲ τοῖς ταῦτα λαμβάνειν ἐπιθόσι μεγίστη χάρις ἐν τῷδε ἡμῶν ἀποκείσθω τῷ νόμῳ. εἰ γὰρ ὁ κίνδυνος ἦν ἐπιλειπτόντων ἵππateιώντων μὴδ' ὅτιον λαμβάνειν, νῦν δὲ λήγονται μέτρον, πολλὴν ἂν εἰδέναι εἰκότως τῷδε τῷ νόμῳ χάρις τὸ αἰτίας ἀντι 20
 τοῦ μηδενοῦ κομιζόμενοι. καὶ αὐτὸ γὰρ δὴ τὸ μὴ συγχωρεῖν ἡμᾶς τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἵππatoi χροσίον ὅπτεται ἢ καὶ (σκενός) μείζον, ἀλλ' ἐν μιλιαρσίσις τε καὶ μήλοισι καὶ κανικίσι καὶ τετραγωνίσις συμμέτροισι καὶ τοῖς τοιοῦτοις ποιεῖσθαι τὴν δόσιν νομοθετήσαι, 25
 πρὸς φιλανθρωπίαν ἡμῖν ἐξήρηται καὶ θεορατεῖαν τοῦ δήμου. εἰ γὰρ τοῦτο πράττειν οἱ τὴν ἵππaton δόσιν φιλοτιμούμενοι καὶ τοῦτοις δὴ μόνοις καταπάττειν τοὺς δημότας, οὐκέτι ὡς γε ὑπὲρ μεγάλων κερδῶν ἀγωνιῶντες στασιάσουσι πρὸς ἀλλήλους καὶ ἔλευ- 30
 σονται μέχρι τῶν κατ' ἀλλήλων πληγῶν, ἀς δὴ καὶ διὰ ῥοπάλων καὶ ξίλων καὶ λίθων ἐποιήσαντο πολ- λάκις, πρᾶγμα ἡμῖν παντελῶς ἀποθνήμιον. ἐωρῶμεν γὰρ αὐτοὺς στασιάζοντας μὲν καὶ κακῶν ἀμυνθῆτων ἐπιπλάττας ἀλλήλους προσφίει τῶν ὀπιτομένων τε 35
 καὶ ὑπ' αὐτῶν διαρπυζομένων, οἴκοι δὲ εἰσάγοντας

praevaricatus legem dignus est poena. Sic enim nobis erunt iugiter consules, causae immensitatem non formidantes nec tamquam certissimum periculum consulatum refugientes et aversantes. Et propterea sancimus legem sub firmitate servari hanc.

Nullus igitur eam egredi praesumat, nec si vehementer idoneus sit, nec si nostrorum sit iudicum, nec si maximae curiae aut nullae administrationi praesit. Haec enim omnia nos considerantes omnibus propositimus super dationibus aequalitatem, nulli penitus licentiam dantes exire mensuram quae hac continetur lege, nisi in solo argento in processionebus spargendo aut neque hoc faciendo, quod in eorundem consulum posuimus, sicut saepe diximus, voluntatibus. Ipsis quoque qui haec accipere consueverunt maximae curiae in hac nostra repositae sint lege. Si enim periculum erat deficientibus consulibus neque quicquam accipere, nunc autem accipit mediocriter, multam habebunt rite huic legi gratiam, quod sufficiat pro nihilo auferentes. Et hoc enim ipsum non permittere nos gloriosissimis consulibus aut aurum spargere aut vasa maiora, sed in miliariensis et melis et caucis et quadriangulis medicribus et huiusmodi facere dationem, sanctio ad humanitatem a nobis adinventae est et populo medelam praebens. Si enim hoc egerint qui consularem edent munificentiam et [in] his solis concilient populares, nequaquam de maximis lucris decertantes seditiones exercent ad invicem et venient usque ad alternas plagas, quas per fustes et gladios et lapides egerunt frequenter, rem omnino nobis odibilem. Videbamus enim eos contententes quidem et malis innumeris implentes alterutros occasione sparsorum et ab eis abreptorum, domi vero deferentes omnino nihil, sed

nostrae violator poena dignus sit. Ita enim nobis perpetuo consules erunt, qui non formident immodicam rei magnificentiā nec tamquam apertissimum periculum consulatum fugiant et aversentur. Ideoque sancimus, ut haec lege firmiter custodiantur. Nemo igitur eam circumvenire audeat, ne si divitiis quidem abundet aut si ex magistratibus nostris aut si ex magna curia sit aut nullum magistratum gerat. His enim omnibus consideratis nos aequalitatem in largiendo omnibus imposuimus, nulli omnino veniam dantes modum hac lege comprehensum excedendi, excepta sola licentia argentum in processionebus spargendi aut ne hoc quidem faciendi, id quod voluntati consulum, ut saepius dictum est, commisimus. Atque ipsis quoque qui ea accipere solent, maxima gratia in hac nostra lege reposita sit. Nam si periculum erat ne deficientibus consulibus nihil acciperent, nunc vero mediocriter accipient, merito magnam gratiam huic legi habebunt, qui pro nihilo quantum satis est auferant. Etenim illud ipsum, quod non permittimus gloriosissimis consulibus aurum vel etiam vasa maiora spargere, sed in miliariensibus et melis et caucis et quadriangulis medicribus et id genus aliis largitionem facere eos sancimus, ad humanitatem et salutem populi a nobis excogitatum est. Si enim hoc faciant qui consularia munera spargunt et his quidem solis cives cooperiant, non amplius tamquam de magnis lucris certantes seditiones inter se agitantur etque ad mutua verbera venient, quae quidem adeo per fustes et ligna et lapides saepius intulerunt, rem nobis prorsus invisam. Videbamus enim eos seditiose quidem agere et inauditis malis se invicem afficere eorum causa quae sparguntur et ab ipsis rapiuntur, domum vero nihil omnino reportare, sed eodem die in

7 εἰ τῶν] οἱ τῶν L^a || 8 εἰ τῆς] εἰς M^a || 9 ἢ M₂ ἢ εἰ L || 10 συνιδόντες M (συνειδόντες Scriver) συνειδόμενοι L || 13 τῶ om. L^a || τὸν] τὸν L || 14 ὁ ex s Halolander] & ML || 16 εἰσθῶσαν L¹ εἰσθῶσαν (sic) L² || 17 ἐποκείσθαι L^a || 18 μὴδ' ὅτιον M] μὴδαμδ' ὅτιον L¹ μὴδὲν μὴδ' ὅν L² || 22 ὑπάρτοις L²] ὑπάρχοις ML¹ || χροσίον] aut aurum (i. e. ἡ χρυσίον) s || 23 μείζον ML, vasa maiora s Iul., unde excidisse vocabulum vidit Hombergk; repositi skeuos de quo etiam Zachariae cogitavit (ἀρχιόωμα proposuit Osenbrüggen); cf. Theod. ἀρχιόντων ὅπτεται ἐν σκενέσι τῶν.] μιλιαρσίσις L¹ μιλιαρσίσις M || 25 ποιεῖσθαι M₂] ἴσθαι ποιεῖσθαι L || 26 ἐξείρηται L || θεορατεῖαν τοῦ δήμου] populo medelam praebens s || 27 ἵππaton male Scriver, vulg. || 28 καταπάττειν τοὺς (τοῖς corr. ex ἀπὸ L) ML; ἀπο τοῦ πάσσω πάττω adn. schol. M in marg. || 29 ὡς γε] ὡς γὰρ L γὰρ M, om. s || 30 ἀγωνιῶντες L || 32 ξίλων] gladios s || 35 ἐπιπλότων L || ὀπιτομένων L

1 praevaricatus est legem T || 2 iugiter del. T² || 3 certissime V || consulatu R¹ || 4 refugentes T¹ || aduer-

santes RVT || 5 legem hanc sub firmitate servari T² vulg. || firmitatem V^a || 6 agitur T^a || 7 sq. idoneus — aut null] scr. R² in ras. 1 vs. || 8 nulli T² vulg. || 9 enim omnia] omnia enim V, enim om. T¹ || 10 donationibus T¹ vulg. || aequalitate V¹ || 11 exigere R¹ || 13 spargendum R¹ || autem R¹ || faciendo vulg.] faciendum libri || quod ex corr. R² quia T² || 15 voluptatibus T¹ voluptatibus V || 16 in hanc nostram V || 17 aut R vulg. || legem RVT¹ || 18 accipient] accipiet R¹ accipere V || 19 multa R¹ V || habebunt rite] habebat multa rite R¹ habebiturite V^a || 20 gratia R¹ || nichil V¹ vulg. || auferentes Osenbrüggen] offerentes T¹ offerente RVT² vulg. || 22 aut aurum] aut aut V¹, del. V³ || 23 miliariensis R² VT² miliariensis T¹ miliariensis R¹ miliariensis vel miliaris vulg. || melius T¹ mellis T² || caucis VT²] caueis R vulg. caueius T¹ || 24 huiusmodi R¹ || donationem T vulg. || 25 adinventam] et inuenta T || et del. T² || 26 consulare R¹ || edent munificentiam V² in spat. vac. || 27 in om. vulg. || 28 seditionis T¹ || 29 veniant T || ad ternas R || 30 egerint T || 32 et malis om. T¹ || 33 occasionem RV^a || sparcorum V^a || 34 creptorum T || domum vulg.

παντελῶς οὐδέν, ἀλλ' αὐθημερόν ἐν μέθαις καὶ το-
 τοῖς ἅπαντα δαπανῶντας· εἰ δέ τι πολλάκις ἐλπιδί
 κέρδους μείζονος καὶ προδαπανήσαντες ἔντρονον, ὅστε-
 ρον δὲ ἢ οὐδέν ἢ ἕλαττον λάβοιεν, καὶ ζημίαν προσ-
 οφλοσκάνειν καὶ πληγὰς τε καὶ τραύμασι καὶ τοῖς
 ἐντείνειν περιπλήττειν κακοῖς ἀναγκάζεσθαι. εἰ δὲ
 μέτρον ἢ τὸ ῥιπτόμενον, οὐ σφόδρα φιλονεικῆσουσιν
 οὐδὲ τὸ τοῦ πόρου προσδοκῶντες ἀφθονον τραύματα
 καὶ πληγὰς ἀλλήλοισ ὑπὲρ μέτρον παραέσουσιν. Ὡστε
 κοινὴν πρόνοιαν ἰστώμεν ἐκ τούτου τοῦ νόμου καὶ
 τῆ κοινῆ τῆς πολιτείας σχήματι, ὅπως ἂν ὁ χρόνος
 ἔχοι μετὰ τὴν βυσυλειαν καὶ τὴν τοῦ ὑπάτου διηρη-
 κῶς μνήμην τε καὶ προσηγορίαν ἐν τοῖς ἐνδόξοις ἡμῶν
 ἀρχουσι καὶ τοῖς ἐπὶ τῆς μεγάλης βουλῆς, διότι τιμῶν
 ἐξ αὐτῶν πάρεστι τοὺς ἀξίους, μὴ δαπανῶντας ἀμετρα
 πρόπουσάν τε δίδομεν παραμυθίαν τῷ ἡμετέρῳ δήμῳ
 καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι καὶ τοῖς ἀπεργνωκῶσιν ἤδη τὸ
 πράγμα, διὰ τούτου τὸ περιτόνον ἀφελόντες, ἵνα τὴν
 ὑπάτειαν ἀθάνατον τῷ πολιτεύματι καταστήσωμεν.
 4 Τροκεισθῶ τῶν, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, ἢ
 ἡμέτερα διατλήσωσι τῶδε ἡμῶν τὸ νόμῳ, ἢς τὸ ἰσό-
 τυπον ἀποκείσεται ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῆς σῆς ὑπερο-
 χῆς ἅμα τῶδε τὸ νόμῳ πρὸς αὐτὴν κατατεμπόμενον.
 Τοὺς μὲντοι κατὰ καιρὸν ἐνδοξοτάτους ὑπάτους θε-
 σπίζομεν ἐκ μόνου τοῦ σοῦ δικαστηρίου τὸ ἰσόντυπον
 τῆς ἀπογραφῆς λαμβάνειν τῆς τῶδε ὑποτεταγμένης τῷ
 νόμῳ, ὥστε κατ' αὐτὴν ἅπαντα δίδοναι. τὴν γὰρ
 ἀπογραφὴν διὰ τούτου ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ σοῦ δίδο-
 σθαι βουλόμεθα, ἵνα μήτε αὐτοῖς ἐξῆ παραβαίνειν
 μήτε τοῖς καλονέμοις βρεβιάτοροι νοθεύειν τι τῶν
 παρ' ἡμῶν διατεταγμένων, ἀλλὰ κινδύνῳ τῶν φυ-
 λατότων ταύτην τὴν ἀπογραφὴν ἐν τῷ δικαστηρίῳ
 τῆς σῆς ἐνδοξότητος δίδουσαι τὸ ἰσόντυπον αὐτῆς
 μεθ' ὑποσημειώσεως τοῦ τὴν ἀρχὴν ἔχοντος ταύτην,
 ἥπερ νῦν αὐτὸς ἐφέστηκας, ἵνα διὰ πάντων ἀνό-
 θεντα ἡμῖν ἢ τὰ παρ' ἡμῶν διατεταγμένα. Δυσχε-
 ραινέτω δὲ μηδεὶς τῶν εἰς τὴν ὑπάτον παριόντων
 τιμῆν, εἰ μεμετοημένην οὕτως ποιησάμενος δαπάνην
 ὄνομα τῷ χρόνῳ γενήσεται. καὶ γὰρ δὴ πᾶν ὅσον

ca die in ebrietatibus et potationibus omnia expen-
 dendis; si vero forsam spe lucri maioris etiam praec-
 expendisse contigit, postea vero aut nihil aut minus
 excipiat, etiam damnum et debitum habebit, et plagis
 5 et vulneribus et ex hoc malis incurere cogitur. Si
 autem mediocre sit quod spargitur, nec vehementer
 contendent nec quaestus expectantes abundantiam
 vulnera et plagas alterutris ultra mensuram dabunt.
 Ideoque communem providentiam introducimus ex hac
 10 lege et communi reipublicae figurae, quatenus tem-
 pus habeat post imperium et consulis iugem memo-
 riam atque vocabulum in gloriosissimis nostris iudi-
 cibus et qui ex maxima curia sunt, eo quod honorare
 nobis placet dignos non expendentes immense; (et)
 15 decentem damus consolationem et nostro populo et
 aliis omnibus licet desperantibus iam causam, pro-
 pterea quod superfluum est auferentes, ut consulatum
 immortalae reipublicae statuamus.

2 4 Subiaceat igitur, sicuti praediximus, nostra dis-
 positio huic legi, cuius exemplaria reconderunt in
 foro tuae celsitudinis cum hac lege, quam apud eam
 direximus. Per tempora tamen gloriosissimos con-
 sules sancimus ex solo tuo foro exemplar descriptionis
 25 accipere huic subditae legi, ut secundum eam omnia
 dentur. Descriptionem namque ideo a sede tua dari
 volumus, ut nec ipsis liceat praerivarari nec his qui
 vocantur breviores adulterari aliquid horum quae
 a nobis disposita sunt, sed periculo custodientium
 30 hanc descriptionem in foro tuae gloriae dari exem-
 plar eius cum subscriptione cingulum habentis hoc
 cui nunc ipse praesides, ut per omnia inadulterata
 maneat quae a nobis disposita sunt. Difficultatem
 vero nullus habebit horum qui ad consulatum veniunt
 35 honorem, si mediocre nomen quicquid expensam nomen
 tempori fiet. Etenim omne quicquid bacteris con-

ebrietatibus et potationibus omnia consumere; quodsi quid forte spe maioris lucri etiam antea expend-
 runt, deinde vero aut nihil aut parum accipiant, vel damnum insuper pati et cogi in verbera et vulnera
 et quae inde oriuntur mala incidere. Si vero modicum sit quod spargitur, non vehementer contendunt
 neque quaestus copiam expectantes vulnera et verbera sibi invicem praeter modum inferent. Quare com-
 munem providentiam ex hac lege etiam communi reipublicae formae statuimus, ut temporis designatio
 post imperatorem etiam consulis perpetuo habeat memoriam et appellationem inter gloriosos nostros
 magistratus quique ex magno senatu sunt, quoniam ex eo numero licet dignos honore afficere nec praeter
 modum expensas facturos; et idoneum solacium damus populo nostro et ceteris omnibus atque ipsis, qui
 iam rem desperarunt, cum propterea supervacanea sustulerimus, ut consulatum reipublicae immortalae
 4 efficiamus. Subiaceat igitur, sicut antea diximus, huic nostrae legi dispositio nostra, cuius exemplar
 in iudicio tuae sublimitatis reconderit una cum hac lege ad eam transmittendum. Gloriosissimos autem
 pro tempore consules sancimus ex solo iudicio tuo exemplar descriptionis huic legi subiectae accipere,
 ut secundum eam omnia dent. Descriptionem enim propterea a sede tua dari volumus, ut neque illis
 violare neque brevioribus qui vocantur adulterari liceat quicquam eorum quae a nobis constituta sunt,
 sed periculo eorum qui hanc descriptionem in iudicio tuae gloriae custodiunt, exemplar eius detur cum
 subscriptione eius qui magistratum hunc cui tu nunc praees habiturus est, ut per omnia incorrupta
 maneat quae a nobis constituta sunt. Nemo autem eorum qui ad consulatum dignitatem perveniunt aegre
 ferat, si ita moderato sumptu facto nomen tempori dabitur. Etenim omne quicquid usque adhuc qui

2 τι M] times L, om. ε || 4 ἢ οὐδέν] ἢ om. L || λά-
 βοιεν καὶ ζημίαν προσοφλοσκάνειν] excipiat etiam dam-
 num et debitum habebit ε || 7 ἢ] ἢ L || φιλονεικῆσουσιν M ||
 8 τὸ om. L || τραύματα Zachariae ex ε || πᾶγμα ML ||
 9 καὶ Lε] om. M || 13 ἐνδόξοις ML] ἐνδοξοτάτοις ex ε Hal-
 loander, vulg. || 14 τῆς μεγάλης] τῆς με ex τούτων corr.
 L || 15 ἐξ αὐτῶν πάρεστι] nobis placet ε || 16 τῷ ἡμέ-
 τέρω δήμῳ] et nostro populo ε || 19 καταστήσωμεν M ||
 23 ἅμα τῶδε ex ε Zachariae] ἅμα δὲ ML || κατατεμ-
 πόμενον] quam — direximus (i. e. καταπεμπόμενον) ε ||
 25 σοῦ om. L || τὸ] τοῦ L^a || 29 σg. * μηδὲ — μηδὲ
 ML || αὐταῖς ἐξεί L || 34 ὑποσημειώσασθαι L^a ὑπο-
 σημειώ] (sic) M || 35 ἐφέστηκεν L || 36 ἡμῖν ἢ M] ἡμῖν
 εἴ] L maneat (i. e. μεῖνῃ) ε || 37 μηδ' εἰς M, οὐδὲ εἰς
 L || περιόντων (περιόντων L¹) ML, corr. Halloander

1 ebrietatibus R¹ || 2 si vero] siue T || etiam om. T¹ ||
 4 excipiat VT] accipiat R vulg. || etiam] et R¹ || et debi-
 tum] aut debitum T || 5 et vulneribus] et om. R¹ || in-
 curre T¹ || 6 fit T¹ || quod] quidem T¹ || 7 nec] ne T¹ ||
 abundantiam] abundantia RVT || 8 uuluerum R¹ || men-
 sura R¹ || 9 introducimus V] introduximus RT vulg. ||
 10 comunis T || tempus habeat vulg.] tempus habeat
 RV habent tempus T || 11 iugem (iugere V) V vulg.]
 om. RT || 12 in] et RT || 13 qui om. R¹ || 14 non] ne R¹ ||
 immense VT] mense R; immensa mali Osenbrüggen
 * et addidi || 15 decente R om. T¹ || 16 dispe-
 rantibus R¹T || causa R¹ || propterea] propter T¹ propter-
 eaque V³ || 17 auferentem V || 18 inmortalae T || 20 Sub-
 iacebat V || 23 direximus] nostra dispositio add. R¹ ||
 tui R || 24 sanctissimus R || suo T¹ || discretionis T¹ ||
 25 leg* V¹ || 26 discriptionem T (id. 30) || 27 prae-
 uaricare VT || qui] quia R¹V || 34 habebit] ab R¹ ||
 que R¹

μέχρι τοῦ νῦν οἱ τὴν ὑπατον ἔχοντες τιμὴν ἐκ τε τοῦ δικαστηρίου τῆς σῆς ἐπεροχῆς ἐκ τε τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ἐπάρχων καὶ ἀλλοθόθεν ποθὲν κατὰ φιλοτιμίαν ἡμετέραν ἐκομίζοντο, τοῦτο καὶ νῦν αὐτοῖς ἐπιδώσομεν, τὴν μὲν παρ' αὐτῶν γινομένην δαπάνην οὐκ ἐλαττώσαντες. Πάντων δὲ δὴ τῶν ἐπισημῶν ἡμῶν ἢ βασιλέως ἐξηγήσθω τὴν, ἢ γε καὶ αὐτοῖς οὐ θεοῦ τοῦ νόμου ὑπέθηκε νόμον αὐτῆν ἐμνηχον καταπέμψας ἀνδροπόποις· διότι τῶ μὲν βασιλεὶ διηρηκῆς ὑπῆστιν ὑπατεία πᾶσι πόλεσι τε καὶ δήμοις καὶ ἔθνεσι καὶ ἐφ' ἑκάστης τὰ δοκούντα διανεμόντι, προσέρχεται δὲ ἡνίκα αὐτὸς νεύσειεν ἢ στολή, ὥς καὶ ἡ τῆς βασιλείας ὑπατεία διὰ πάντων ἐστὶ ἀκολουθοῦσα τοῖς σκηπτροῖς.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ ἐπεροχὴ τόνδε ἡμῶν παραλαβοῦσα τὸν νόμον διηρηκῆς αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἐαυτοῦ μένειν ἰσχύος παρασκευάζτω κατὰ πᾶσαν τὴν αὐτῶν περιεχομένην δύναμιν. Legatur.

Ἐγράφη τὸ ἰσότυπον Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπὶ ἀρχῇ τῶν ἱερῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίων.

Ἐγράφη τὸ ἰσότυπον Λογγίνῳ τῷ λογιωτάτῳ καὶ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως.

Dat. v. k. Ian. CP. (imp. dn. Iustiniani Aug. anno XI.) 25
pc. Belisarii vc. (anno II.) [a. 537]

P5

ΠΕΡΙ ΝΑΥΤΙΚΩΝ ΤΟΚΩΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πραιτωρίων τὸ β',
(ἀπὸ ὑπάτων ὀρδιναρίων καὶ πατρικίων.) 30

(Προοίμιον.) Μηνύσεως ἠκούσαμεν τῆς σῆς ἐπεροχῆς, ἧς τὴν πρόφασιν ἡμεῖς αὐτοὶ παρεσχόμεθα. ἐδί-

Nov. CVI (Authent. CXXIX = Coll. IX tit. 11: gloss.)
Iulian. const. XCIX.

consulis honorem habent et a iudicio tuae sublimitatis et a gloriosissimis nostris praefectis et aliunde per munificentiam nostram percipiebant, id etiam nunc tuis dabimus, qui expensas quidem ab illis faciendas contraxerimus, munificentiam autem a nobis praestandam non minuerimus. Ceterum ab omnibus quae a nobis dicta sunt imperatoris fortuna exempta esto, cui etiam ipsas leges deus subiecit, cum vivam legem ipsum ad homines mitteret: quandoquidem imperatori perpetuus consulatus praesto est omnibus et civitatibus et populis et gentibus vel quotidie quae ipsi videntur distribuenti, toga autem accedit quando ipse adnuerit: unde etiam imperatoris consulatus per omnia manebit sceptrum secuturus.

Epilogus. Tua igitur sublimitas hac lege nostra suscepta efficiat ut ea perpetuo in suo robore maneat secundum omnem quam collecturum vim. Legatur.

Scriptum est exemplar Iohanni gloriosissimo praefecto sacro praetorio iterum, ex consule et patricio.
Scriptum est exemplar Longino prudentissimo et gloriosissimo praefecto huius felicitis urbis.

CVI.

DE NAUTICO FENORE.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio iterum (ex consule ordinario et patricio).

Praefatio. Nuntium accepimus a tua sublimitate, cuius occasionem nos ipsi praebuimus. Rettulisti

3 *ἐπάρχων ML || καὶ| aut etiam (i. e. ἢ καὶ) ε || 4 τοῦτο om. ε || 7 δὲ δὴ| enim ε || 9 ὑπέθηκε ex ε corr. Zachariae praeunte Haloandro (qui ὑποτέθεικε)| ἐπέθηκε M ἐπέθεικε L^b ἐπέτυχεν L^a || αὐτῆ? L^a || 10 διηρηκῆς ὑπῆστιν L iugis indesinens ε || 12 ἔθνεσι om. L || καὶ om. ε || τὰ om. L^a || διανεμόντι L || προσέρχεται malit Zachariae non recte || 13 αὐτὸς ex ε Haloander (idem non recte proponit τῇ στολή|) αὐτοῖς ML || 14 ἐστὶ| sit ε || 17 παραλαβοῦσα L || 19 περιεχομένην L || legatur Scrimger| legatu. M legάτου L legi ε quod praefert Cuiacius in expos. (cf. Biener Gesch. d. Nov. 23) || 20 *ἐπάρχῳ ML || 22 καὶ πατρικίων L, om. M || 23 Λογγίνῳ om. ML, ex ε add. Haloander || 24 ἐπάρχῳ L || 25 subscr. om. Iul., dat. om. rell. M || v. k. Ian. CP. ε] καλινδῶν Ἰουστινιανῶν Ath. μὲν . . . καὶ (sic) Theod. || imp. — XI.] βασιλείας Ἰουστινιανῶ τοῦ ἰα' Ath., ἔπει ἰα' βασιλείας Ἰουστινιανῶ Theod., om. ε (cf. 506. 12 unde sequitur constitutionem post nov. XLVII datam esse) || 26 pc. — anno II.; μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισαρίων τὸ β' Ath.] pc. Belisarii vc. ε, μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισαρίων Theod. ||

salatus habentes honorem et ex foro tuae celsitudinis et ex gloriosissimis nostris praefectis aut etiam aliunde per munificentiam nostram percipiebant, et nunc eis dabimus, ab eis quidem faciendas expensas adbre-
viantes, a nobis autem largitatem non minorantes. Omnibus enim a nobis dictis imperatoris excipiatur fortuna, cui et ipsas deus leges subiecit, legem animatam eum mittens hominibus: eo quod imperatori quidem iugis indesinens (est) consulatus omnibus civitatibus et populis gentibusque in singulis quae placent distribuenti, advenit autem cum ipse annuerit trabea, ideoque et imperii consulatus per omnia sit sequens scepra.

(Epilogus.) Tua igitur celsitudo hanc nostram suscipiens legem perpetue eam in sua manere fortitudine procuret secundum omnem quae in ea continetur virtutem. Legi.

Scripta a pari Iohanni pp. Orientis.

Scripta a pari Longino praefecto felicissimae urbis.

Dat. v. kal. Ian. CP. pc. Belisarii vc. [a. 536]

CVI. Auth. CXXIX. Coll. IX tit. 11

R DE USURIS NAUTICIS R

Idem Aug. Iohanni pp. Orientis.

(Praefatio.) Nuntium audivimus a tua celsitudine, cui occasionem nos ipsi praebuimus. Docuisti

Graece extat in M. — Epit. Theod. 106, Athan. 17, 1.

post subscr. non servatur notitia de qua agitur 500, 35. 503, s. 506, 20 || 28 rubr. Περὶ ναυτικῶν τόκων Theod. Περὶ τόκων ναυτικῶν Ath. (De nautico fenore Iul.) Περὶ τῶν ναυτικῶν (sic) δανείων M (ταύτην ἀναφέρει ἡ ῥι schol. M) || 30 ἀπὸ ὑπάτων — πατρικίων om. M

1 et ex] uel ex T, et om. R¹ || 2 ex om. T || 4 fitiendas T¹ || abreuiantes R || 6 enim RVT] autem vulg. || imperatoribus R¹ || 7 et om. V || 8 eum mittens] committens T² al. || imperatoribus T || 9 iugis om. Neoburg. m. 1 || *est addidi || 10 quae om. R¹ || 11 aut R¹ || aduenerit V || 12 ideoque] que del. T² || fit T || 16 hanc — 20 Iohanni scr. R² in ras. 2 vv. || 17 perpetua V || ea VT || manere in sua V || 19 legi] legis VT || 20 aperi T¹ aperi V appari RT²; exemplaria Contius || 23 aperi T¹ appari RVT²; exemplaria Contius || Longino T || felicissimo T^a || 25 subscriptionem dedi ex VT CP.] const. T, om. V || pc. consulis V consulis T || bilasarii T biliario V || vc.] vir. clari. T vi. V || 28 rubr. om. V¹, adscr. V³ || 31 celsitudinis V¹ || 32 docuisti Cuiacius Obs. 27, 37] duo isti RT¹ duos istos VT²

δαξας γάρ, Πέτρον και Εὐλόγητον ἰκετεύσαι τὸ θεῖον ἡμῶν κράτος και τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἀφηγομένους εἰπεῖν, ὡς εἰώθασι ναυκλήριος ἦτοι ἐμποροῖς δανειζέμεν χρυσίον, και μάλιστα τοῖς ἐν θαλάττῃ τὰς πραγματείας ποιουμένοις, και ταύτην ἔχειν τοῦ βίου τὴν πρόβασιν τὰ τοῖς θαλαττίοις ταῦτα δανείσματα, ἃ καλεῖν ὁ καθ' ἡμᾶς εἰώθε νόμος traiecticia, δεδοικέναι δὲ αὐτοὺς ὡς ἀμφισβητήσεων ἐντεῦθεν αὐτοῖς ἀνισταμένων, και δεῖσθαι διὰ τοῦτο γενέσθαι φερῶν τὸ κρατοῦν και ἐπὶ τοῦτοις ἔθος, ὥστε και θεῖαν ἡμῶν ἐπὶ τούτῳ προελθεῖν κελουσιν τὴν τὸ ἔθος εἰς σαφέστατον ἄγουσαν τύπον. τοιγαροῦν ἡμᾶς ἐγκυλευσθαι σοι τὴν τῆς ἀμφισβητήσεως φύσιν μαθεῖν και ταύτην εἰς ἡμᾶς ἀγαγεῖν, ὥστε φανεράς ἡμῖν γενομένης τὸ δοκοῦν νόμον περιλαβεῖν διηρηκεῖ· και τὴν σὴν ἐνδοξότητα ταῦτα πράξει παρ' ἡμῶν κελουσθεῖσαν συναγαγεῖν τοὺς ναυκλήριους, οἷς δὴ τὰ τοιαῦτα τῶν δανεισμάτων μέλει, και πυνθέσθαι ποῖον ποτε τὸ ἀρχαῖον ἔθος ἦν· τοὺς δὲ και ὄρκον προσεπιτιθέντας μαρτυρεῖν τρόπους εἶναι ποικίλους τῶν τοιούτων δανεισμάτων, και εἰ μὲν δόξειε τοῖς δανεισταῖς, ἐφ' ἑκάστῳ νομίσματι τῶν χρημάτων ἄπερ ἂν δοῖεν ἕνα σίτον μόδιον ἢ κοιθῆς ἐμβαλεῖν τῇ νηϊ, και μηδὲ μίσθωμα τοῖς δημοσίοις παρέχειν ὑπὲρ αὐτοῦ τελώνας, ἀλλὰ τὸ γε ἐπ' αὐτοῖς ἀτελέωγητα πλέειν τὰ σκῆπη, και τοῦτον ἔχειν καρπὸν ὧν ἐδάνεισαν χρημάτων, και πρὸς γε και κατὰ δέκα χρυσοῦς ἕνα κομίζεσθαι μόνον ὑπὲρ τόκων [καθ' ἑκάστην δεκάδα χρυσίου], αὐτοὺς δὲ τοῖς δανεισταῖς ὅραν τὸν ἐκ τῶν ἀποβρομένων κίνδυνον· εἰ δὲ οὐκ ἔλοιτο τὴν ὁδὸν ταύτην οἱ δανειζόντες, τὴν ὁδοῦν μοῖραν λαμβάνειν ὑπὲρ ἑκάστου νομίσματος ὀνόματι τόκων οὐκ εἰς χρόνον τινὰ ἡτόν ἀριθμουμένων, ἀλλ' ἕως ἂν ἡ ναὺς ἐπανέλθοι σεσωσμένη· κατὰ τοῦτο δὲ τὸ σῆμα συμβαίνειν ἴσως και εἰς ἐνιαυτὸν ἐκταθῆναι τὸν χρόνον, εἴπερ τοσοῦτον ἔξω διατρέψειν ἡ ναὺς ὡς και τὸν ἐνιαυτὸν ἢ πέρας λαβεῖν ἢ και ὑπερβῆναι, φῆττόν γε

enim Petrum et Eulogium supplicasse sacrae nostrae potestati et per se explanasse dicentes, quia consueverunt naucleris seu negotiatoribus mutuae aurum et maxime in mari negotia facientibus, et hanc habere vitae occasione (ipsa vero marina credita vocatur nostra consuevit lex traiecticia), et meture eos utpote dubitationibus hinc eis exortis; oportere propterea fieri manifestum, quae valeat super his consuetudo, ut et sacra nostra in hoc procederet iussio quae consuetudinem ad certissimam duceret formam. Itaque nos delegasse tibi dubitationis naturam cognoscere et hanc ad nos deducere, quatenus manifesta nobis facta quod videretur lege comprehenderetur perpetua; tuamque gloriam haec a nobis agere iussam convocasse naucleros quibus haec mutua curae sunt, et interrogasse, quae aliquando antiqua consuetudo fuit; illos autem et insiurandum adicientes testimonium perhibuisse, modos esse varios talium mutuum, et si quidem placuerit creditoribus, in singulis solidis pecuniarum quas dederint unum tritici modium aut hordei imponere, neque mercedem publicis praebere pro eo telonariis, sed quantum ad ipsos sine teloneo navigare naves, et hunc habere fructum earum quas crediderunt pecuniarum, et insuper etiam per decem aureos unum percipere solum pro usuris, in ipsos autem creditores respicere ex eventibus periculum. Si vero non sumant hanc viam creditores, octavam partem percipere pro singulis solidis nomine usurarum non in tempus aliquod certum numerandam, sed donec naves revertantur salvae. Secundum hoc autem schema contingit forsitan et in annum extendi tempus, si tantum foris moretur navis ut et annum aut terminos sumat aut etiam transcendat, citius autem ea

enim Petrum et Eulogium sacrae potestati nostrae supplicasse rebusque suis expositis dixisse se navicularis sive negotiatoribus aurum credere solere, inprimis iis qui maritimas negotiationes exerceant, atque hanc habere victus facultatem ipsa illa maritima credita, quae nostra lex traiecticia vocare solet, in metu autem versari, cum controversiae ipsis inde exortae essent, et propterea rogare ut consuetudo quae in his obtineat manifesta fiat, ita ut etiam sacra nostra iussio de ea re edatur, quae consuetudinem illam in certissimam formam redigat; itaque nos tibi imperasse ut controversiae naturam cognosceres deque ea ad nos referres, ut ea nobis manifesta facta quod videretur lege perpetua complecteremur; tuamque gloriam haec agere a nobis iussam congregasse navicularios, quibus quidem eiusmodi credita curae sunt, et quaesivisse, qualis tandem antiqua consuetudo fuerit; illos autem iureiurando insuper addito testatos esse varios esse eius generis creditorum modos, et si quidem creditoribus placuerit, in singulos solidos pecuniarum quas dederint singulos modios tritici vel hordei eos navi imponere, ac ne vectigal quidem pro eo publicis portitoribus solvere, sed quantum ad ipsos navigia sine portitoribus navigare, et hunc eos percipere fructum ex pecuniis quas crediderint, et praeterea etiam pro denis aureis singulos tantum usurarum nomine accipere [pro unaquaque auri decade], ad ipsos autem creditores spectare periculum ex iis quae eventura sint; si autem hanc viam creditores non delegerint, octavam partem pro singulis solidis percipere usurarum nomine non ad certum quoddam tempus numerandarum, sed donec navis salva redierit; secundum hunc vero modum contingere forte ut etiam in annum tempus extendatur, siquidem navis tam diu foris moretur ut adeo annum aut finem navigandi habeat aut etiam excedat, citius autem eadem redeunte tempus ad

1 εὐλόγητον M] Eulogium § 6 τὰ τοῖς θαλαττίοις ταῦτα δανείσματα, ἃ καλεῖν ipsa vero marina credita vocare §; ἐπὶ ante τοῖς θαλαττίοις inseri mali Zachariae § 8 post ἀνισταμένων verba quaedam deesse putat Hombergk sine causa § 9 και δεῖσθαι oportere § 10 και ἐπὶ και om. § 23 τῇ νηϊ om. § * μῆτε M § 24 παρέχειν quae — praebent § 27 χρυσοῦς M § 28 καθ' ἑκάστην δεκάδα χρυσίου M, om. § 29 τὸν τῶν M § 33 ἀριθμουμένων numerandam (f. e. ἀριθμουμένην?) § 34 ἐπανέλθοι σεσωσμένη] naves revertantur salvae § 34 συμβαίνειν Hombergk] συμβαίνειν M § 37 πέρας] terminos §

tere Beck § 8 fieri] uel fieri V § manifestari R¹ § 9 et om. R¹ T § in hoc om. R § praecederet T § 11 delegantes T² al. declarantes R² in marg. § cognoscat V § 13 quo T § 14 tuaque gloria T § iussam vulg.] iussa libri § 15 naucleris RV § mutue V² § 16 interrogasses R¹ § consuetudo antiqua T § 17 * testimonio libri § 18 uanos T¹ § mutuarum T¹ § 19 pecuniarum solidis T § 21 neque Beck] quae libri § praebere Beck] praebent T¹ praebent RV T² § 22 eo om. T § telonariis V telonariis RT telonariis vulg. § telonio vulg. § 23 earum Osenbrüggen] et aurum RV T (cf. ad v. 3) et harum vulg. § 25 aureos] auris V¹ § percipere] quippe T § solum] solidum libri (cf. ad 509, 1. 11) § 26 exuentibus RT¹ ex uentibus T² § 27 non om. T § * sumant (cf. 509, 5) § rumpant (rumpantur R¹) RT erumpant V vulg., ratam habeant R³ s. v. § hac R¹ § 28 per singulos solidos T § 29 tempore libri, corr. vulg. § numerandam R² T] numerandum R¹ V vulg. § 30 saluas V¹ § 31 contingit R vulg.] contigit VT § in annum] manum R¹ § 32 tantam (in marg. tantum) R² tantan R¹ T § et om. R § 33 titius V § cam R¹ V

1 nostre potestati sacre R § 2 et] etiam R § explanantes T § quia V] qui R quod T vulg. § consueverunt] consueverunt T¹, om. V¹ in spat. 3 lit. § 3 naucleriosis R naucleris T § aurum T²] aut eorum (eorum om. in spat. vac. V¹) RV aut eorum T¹ § 6 lex om. V¹ in sp. vac. § trahilaectutia T¹ § 7 eis] ex eis V § oportere] et oportere

ἢ ἐπιανούσης αὐτῆς τὸν χρόνον εἰς ἓνα μῆνον ἢ
 δύο παρελκυσθῆναι μῆνας, καὶ ἐκ τῶν τριῶν κρατίων
 ἀφέλειαν ἔχειν, κἂν οὕτως βραχὺς διαγένηται χρόνος
 κἂν εἰ περαιτέρω παρὰ τῷ δανεισαμένῳ μένοι τὸ
 χρόνος ταῦτο δὲ τοῦτο κρατεῖν ἑτέραν πάλιν τῶν ἐμ-
 πορευομένων ἀποθνήσκον αἰρουμένων, ὥστε καθ' ἑκά-
 στον φόρον οὐξέσθαι τὸ σῆμα καθ' ὃ προσήκει
 τὸ δάνειμα ἢ μένειν ἢ ἐναλλάττεσθαι κατὰ τὸ περὶ
 τούτου συνδοκῶν τοῖς μέρεσι σύμφωνον· εἰ μένοι
 μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῆς νηὸς σωθείσης καὶ μηκέτι
 πλεῖν διὰ τὸν καιρὸν δυναμένης ἐπανελθεῖν, εἴκοσι
 καὶ μόνων ἡμερῶν προθεσμίαν δίδωσθαι παρὰ τῶν
 δανεισάντων τοῖς δανεισαμένοις, καὶ μηδὲν ὑπὲρ τῶν
 ἀφληγμάτων τόκον ἐνεκεν ἀπαιτεῖν, ἕως προἄθῃται
 συμβαίῃ τὸν φόρον· εἰ δὲ μένοι περαιτέρω τὸ χρόνος
 οὐκ ἀποδιδόμενον, τὸν ἐκ διμοίρου τῆς ἐκαστοῦτῆς
 τοῖς κηρύσι τῶν χρημάτων δίδουσι τόκον, καὶ μετα-
 βάλλειν εὐθὺς τὸ δάνειμα καὶ εἰς τὸν τῶν ἐγγείων
 μεταχωρεῖν τρόπον, οὐκέτι τῶν θαλαττίων κινδύνων
 τὸν δανειστὴν ἐνοχλοῦντων, καὶ ταῦτα ἀπαρτὸς εἶ-
 πειν ἐνοχον ποιησάμενος τὴν μαρτυρίαν. Ἄπειρ εἰς
 ἡμᾶς ἐμνήσας, ὥστε ἡμᾶς νομοθετῆσαι τὸ ἡμῖν δο-
 κούν, καὶ ἐπὶ τούτοις ἐφασκες ταῦτα τῷ ἡμετέρῳ
 προσαγγέλλαι κράτει.

CAPUT I.

Ἡμεῖς τούτων καὶ αὐτοῖς ἐντυχόντες τοῖς πεπραγμέ-
 νοις καὶ τὸ πρᾶγμα διδαχθέντες θεοπίθουμεν κατὰ τὸ
 μεμαρτυρημένον ἐπὶ τῆς σῆς ὑπεροχῆς οὕτω νῦν τε
 καὶ εἰς τὸν ἕξῃς ἅπαντα χρόνον τὰ τοιαῦτα κρατεῖν,
 διότι μηδὲ τοῖς ἤδη τεθεμελίως μάχεται νόμοις· ὥστε
 δεῖν ἐκ τοῦ λοιποῦ κατὰ τινα ἰδικὸν νόμον ἐν ταῖς
 ναυκληρικαῖς ἢ τοῖς ἐμπορικαῖς δίκαις ἐπὶ τῶν τοιούτων
 αἰτιῶν ταῦτα φυλάττεσθαι, καὶ κατὰ τὸν τρόπον τῶν
 εἰρημένων συμφῶνων οὕτως γίνεσθαι τὰς ἀποβάσεις
 καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἕξῃς ὅποσα ἐν τοῖς ἐμπροσθεν με-
 μαρτυροῦνται παρὰ τῷ φόρῳ τῷ σῷ, ὥστε κατὰ ἰδικὸν
 νόμον ταῦτα κρατεῖν ἐπὶ τῶν ναυκληρικῶν ἢ τοῖς ἐμ-
 πορικῶν (τὸ γὰρ ἐν μακροῖς οὕτω πολιτευόμενον χρό-
 νοῖς καὶ κρατῆσαν ἀπαρῶν, καθάπερ αἱ μαρ-
 τυρίαι παρὰ τῆς σῆς ἐνδοξότητι διώρισαν, πῶς οὐκ ἐστὶ

remeante tempus in unum solum aut duos trahi
 menses, et ex tribus siliquis utilitatem habere, vel
 si ita breve sit tempus vel si apud alterum extra
 debitorem maneat debitum. Hoc idem valere aliam
 rursus negotiatoribus profectorem assumptibus, et
 per unumquodque onus definiri schema secundum
 quod competat mutuum aut manere aut permutari
 secundum pactum quod ob hoc convenerit partibus.
 Si tamen post reversionem navis salvae et nequaquam
 navigare propter tempus valentis revertantur, viginti
 et solum dierum indutias dari a creditoribus debito-
 ribus, et nihil pro debitis usurarum causa exigere,
 donec vendi contingat onus; parcentes apud alium
 esse debitum non reddendum, duas partes centesimae
 dominis pecuniarum dare usuras, et mutare mox
 mutuum et in terrenum transponere modum. nequa-
 quam maritimis periculis creditorem molestantibus.
 Et haec omnes dixisse cum iureiurando perhibentes
 testimonium. Quae ad nos nuntiasti, ut nos sanc-
 iremus quod nobis videretur, et super his dicebas
 haec nostrae nuntiatae potestati.

unum solum vel duos menses trahi, atque e tribus siliquis utilitatem eos habere, etiamsi tam breve tempus
 transierit vel etiamsi ulterius apud debitorem debitum maneat; hoc idem autem valere, si negotiantes aliam
 rursus profectorem suscipiant, ita ut secundum unumquodque onus definiatur modus quo debitum vel
 manere vel mutari oporteat secundum pactum quod inter partes hac de re convenerit; quodsi post reditum
 navis quae salva sit et propter tempus non iam navigare possit, reverterint, viginti tantum dierum termi-
 num a creditoribus dari debitoribus, nec quicquam usurae causa pro debitis exigi, donec onus vendi con-
 tingerit; si vero debitum ulterius maneat nec reddatur, tum usuram ex besse centesimae dominis pecuniae
 dari, ac statim mutari mutuum et in terrestrium usurarum speciem transire, maritimis periculis creditori
 non amplius instantibus. Atque haec omnes dixisse iureiurando testimonium firmantes. Quae nobis indi-
 casti, ut quod nobis videretur sanciremus, et propterea dicebas te id potestati nostrae nuntiaste.

I. Nos igitur et ipsi actis inspectis et re comperta sancimus, ut secundum testimonia apud tuam
 sublimitatem edita ita et nunc et in omne deinceps tempus illa valeant, quoniam haudquaquam pugnant cum
 legibus iam latis: ut in posterum secundum specialem quandam legem in naviculariorum seu negotiatorum
 litibus de eiusmodi causis haec observari oporteat et secundum modum praedictorum pactorum ita fieri
 escensiones ceterasque omnes consuetudines quaecumque prius apud sedem tuam testimonio firmatae sunt,
 ut per specialem legem haec in naviculariorum sive negotiatorum rebus valeant (quod enim per tam longum
 tempus usu venit et immutatum obtinuit, quemadmodum testimonia apud gloriam tuam definiaverunt, quidni

4 περαιτέρω] apud alterum i. e. παρ' ἑτέρῳ § 6 ὥστε]
 et § 15 εἰ δὲ μένοι περαιτέρω M, parcentes apud aliam
 esse i. e. φειδόμενοι παρ' ἑτέρῳ §; μένοι scripsi § 28 τὰ
 τοιαῦτα om. § 30 ἐκ τοῦ λοιποῦ] nunc et (i. e. νῦν τε
 καὶ) de cetero § 32 κατὰ τὸν τρόπον] secundum dictum
 modum § 33 τὰς ἀποβάσεις M] etiam eventus § 34
 ἕξῃς om. § 36 ταῦτα om. § 37 ἐμπορικῶν Zachariae
 ex §] ἐμπόρων M

1 remeantem R¹ V^a || solidum V^a || menses trahi T ||
 2 siliquis V¹ || 3 tempus sit V || 5 negociatoribus V || pro-
 fectorem R¹ || 6 secundum om. R¹ || 7 permutari Beck]
 permutare RT permutare V || 8 pactum om. R¹ || ob eo
 hoc V¹ || euenerit R¹ || partibus (sic) V || 9 tim R¹ || reuer-
 sione T || navis salvae om. T¹ || 10 valentis Osenbrüggen]
 valentes RV vulg. volentes eas (eas del. T³) T || rener-

tentes V^a || ینگinti V || 11 solidum dierum R¹ dierum
 solum (solidum T¹) T || dari vulg.] dare RVT || debitori-
 bus et] et debitoribus T, debitoribus lineola subducta del.
 R² || 12 causas V || 13 parcentes T² || 14 centisium T ||
 15 mutare T || 17 *molestandis libri || 18 et omnes dixisse
 haec T || omnis R¹ || 19 Quae — ut suppl. V^b in spatio va-
 cuo ½ vs. || nuntiastis libri, corr. vulg. || 20 quod] quae V ||
 nobis] a nobis T || videntur R¹ || 21 nostra V¹ || nuntiat-
 tam V^a nuntiatata T^a, nuntiare vulg. || 25 legentes]
 lege T¹ || causas T || 26 coram] quorum T || tuam (m
 eras. V) celsitudinem VT || 27 deinceps] deceteroinceps
 R^a || 28 repugnant RV] repugnat T || 30 in om. VT ||
 nauclericis R¹] nauclerici R² VT || negotiatoris V] nego-
 tiatoribus (sic) R¹ negotiatoribus R² T || 32 etiam om. R ||
 33 euenturum V¹ || 34 legem propriam T || 35 naucleris
 T || negotiatoris RV] negotiatoribus T || 36 ita longius
 T || leg. observatum? || 37 sicut tua testimonia T

δικαίον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων κρατεῖν τῶν μετὰ ταῦτα ἐσομένων, καὶ εἶναι ταύτην αὐτοῖς τῶν πραγμάτων τὴν διάλυσιν ἐξ ἰδιοῦ νόμου κρατοῦσαν καὶ ἐτέρας τινὸς διατυπώσεως μὴ δεομένην, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ναυκληρικῶν ἢ τοῦ ἐμπορικῶν ἀφορμῶν εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον κρατοῦσαν, ὡς γενικῶν οὖσαν νομοθεσίαν καὶ ἐπὶ τῶν ναυκληρικῶν ἢ τοῦ ἐμπορικῶν συναλλαγμάτων κρατοῦσαν ὀφείλουσαν τε καὶ μέρος γενέσθαι τῶν ἡδὴ παρ' ἡμῶν τεθειμένων νόμων, ὥστε καὶ τοὺς δικάζοντας πρὸς ταύτην ἀποβλέποντας ποιεῖσθαι τὰς κρίσεις.

⟨Ἐπίλογος.⟩ Τὰ τοῖνυν παραστάνα ἡμῶν ἢ σὴ ὑπεροχῇ εἰς τὸ διηρηκὲς παραφυλάττεσθαι σπενδαία.

Dat. vii. id. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. 14 (ann. XIV. Iustino) vc. cons.

nierunt, quomodo non est iustum et in aliis omnibus valere quae postea erunt, et esse hanc eis rerum transactionem ex propria lege valentem et altera quadam dispositione non egentem, sed in nauclericis seu negotiatoriis occasionibus in omne tempus valentem, utpote generalem existentem legislationem et in nauclericis seu negotiatoriis contractibus expositam, et quae debet etiam pars fieri iam a nobis positaram legum, et indicantes ad hanc respicientes proferre sententias.

⟨Epilogus.⟩ Quae igitur placuerunt nobis tua celsitudo iugiter servare festinet.

Dat. v. id. Sept. CP. imp. (du. Iustiniani Aug.) anno [a. 540] (XIV.) Iustino (vc.) cons.

PZ

ΠΕΡΙ ΒΟΥΛΗΣΕΩΝ ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΠΑΙΔΑΣ ΓΕΝΟ- ΜΕΝΩΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Βάσω τῶ μεγαλοπρεπεστάτῳ κί-
μητι τῶν καθωσιωμένων δομειστικῶν ἐπέχοντι τὸν
τόπον Ἰωάννον τοῦ ἐνδοξοτάτου ἐπάρχου πραιτωρίων 25
τὸ β, ἀπὸ ὑπάτων (ὀρδινωρίων) καὶ πατρικίων.

⟨Προοίμιον.⟩ Κωνσταντίνῳ τῷ τῆς θείας λήξεως
νόμος γέγραπται τῆς παλαιᾶς ἐστοχασμένους ἀπλότη-

Nov. CVII (Authent. CII = Coll. VIII tit. 3: gloss.) Graece extat in ML (fuit in B 35, 20, 2 cf. index Reginae p. 242 Heimbach), cap. I. II (511, 24 Eī tis γράμματα ἐπιστάμενος . . .) in Prochiro 21, 12, Epanagoge 29, 18 (ex Prochiro habet Harmenopolus 5, 1, 25, 26, cuius textum in Bas. l. l. recepit Heimbach). — Epit. Theod. 107, Athan. 9, 8. Iulian. const. C.

par sit in reliquis quoque omnibus quae posthac futura sunt valere?), sitque haec iis rerum decisio, quae ex speciali lege valeat neque alia ulla dispositione indigeat, verum in naviculariorum sive negotiatorum causis per omne tempus obtineat, quippe quae generalis sit constitutio et in naviculariorum seu negotiatorum contractibus valeat, atque etiam pars fieri debeat legum iam a nobis latarum, ut iudices quoque ad eam respicientes sententias ferant.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt tua sublimitas perpetuo servare studeat.

CVII.

DE ULTIMIS VOLUNTATIBUS IN LIBEROS FACTIS.

Idem Augustus Basso magnificentissimo comiti devotissimorum domesticorum locum obtinenti Iohannis gloriosissimi praefecti praetorio iterum, ex consule (ordinario) et patricii.

Praefatio. A Constantino divinae memoriae lex scripta est antiquam sectata simplicitatem, at

4 τινὰς M^a || 8 κρατοῦσαν] expositam ε || 10 ὥστε om. ε || 14 subscr. om. Iul. || d. vii. id. sept. M; dat. v. id. Sept. ε ἐξερωνήθη μηνὶ σεπτεμβρίῳ Theod., ἐγράφη πρὸς καλάνδ. (sic) Ath. || CP. — cons.] ep. dn. iust. pp. aug. v. c. cons. M CP. imp. anno iustiniano cons. cod. ε εἶτε ἰδ' βασιλείας Ἰουστινιανοῦ Theod. κω. omisiss reliquis Ath. || 17 rubr. om. L in textu, Περί τῶν βουλήσεων τῶν εἰς παῖδας γενομένων index L, Περί βουλήσεων Theod. Περί βουλήσεως index Ath. (Περί τῶν βουλεύτων in textu Ath. cod.); εἰκότως ἐπιγράφεται περὶ βουλήσεως ὡς διαθήκη γὰρ οὐ κρατεῖ τὰ μὴ ἔχοντα διαθηκῶν παρατήρησιν, ὡς φησι βι. ε' (a' cod., corr. Zachariae) τοῦ κώδικος τί. κγ' διὰ κγ' (scr. κα) ἐν τέλει schol. M in marg. || 18 γενομένων M, index L] γινόμενων index M, index Reginae || 23 inser. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Βάσω τοποτηρητῆ τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων Ath. || 24 καθωσιωμένων δομειστικῶν M || 25 * ἐπάρχου (cf. Ath.)] ὑπάρχου ML || 26 ὀρδινωρίων addidi (ὀρδινωρίων add. Zachariae) || πατρικίῳ ML, corr. Hombergk || 28 νόμος] Cod. 3, 36, 26 (βι. γ' τοῦ κώδικος τί. λε' διὰ κα' καὶ κς' schol. M) || 29 τῆς παλαιᾶς ἐστοχασ-

μένους ἀπλότητος] per antiquae coniecturae (i. e. στοχασμοῦ?) simplicitatem ε

2 eius T || 3 secundum propriam legem valere V || 4 quedam T || egente R²T || nauclericiis T || 5 negotiatoriis R²V] negociatoribus (sic) R¹ in negotiatoribus T || in omni tempore R || valentem R] valente VT || 6 utputa R || generale existente legislatione T || exigentem V || et om. R || 7 nauclericis R || negotiatoriis R²V³T] negotiatoribus (sic) R¹ negotiatoribus V¹ || expositam vulg.] exposita (ex suppl. V^b in spat. vac. 5 litt.) R¹V et posita R²T || 10 sententiam V^aT^avulg. || 14 subscriptionem unus praestat Neoburgensis: dat. v. id. sept. cap. imp. anno iustiniano consule || 17 De] De in R¹ || 18 a parentibus] apparetibus V || 20 parente] parente factis RV || 21 de] et de R²vulg. || 23 magni centesimo comite V || domesticorum] dōm in V dnīm m. R dnō n tū (i. e. domino non tantum) T || 24 iohanni R || gloriosissimo VR || 25 praetorium orientem V praefectorum orientis T || 27 A om. V || 28 antiquem R¹ coniunctura V¹

τοῦ, ἡ δὲ τῶν πραγμάτων ποιικιλία καὶ ἡ φύσις ταῦτα συχνῶς μεταβάλλουσα δεῖσθαι τὸν νόμον ἐκείνον ἐπανορθώσεως ἡμετέρας παρεσκεύασε. λέγει γοῦν ὁ νόμος δεῖν τὰς τῶν τελευταίωντων βουλήσεις, ὅταν ὡς γονεῖς, πᾶσι τρόποις μεταξὺ παιδῶν κρατεῖν, καὶ τοσοῦτον αὐτοῖς ἀισχύνηται γονεῖς ὄντας, ὅτιπερ αὐτοῖς καὶ τὴν ἀσαφή τῶν πραγμάτων συγχωρεῖ διήλωσιν, λέγων, εἰ καὶ μὴ ἐναργεῖς εἰσὶν αἱ αὐτῶν διατυπώσεις, εἰσίγονται δὲ ἐκ τινῶν ἀνορθῶν καὶ ἐναντιστάσεων καὶ τῆς οἰασθῆναι γραφῆς, καὶ οὕτω ταῦτα κρατεῖν καὶ τοῦτο ἐπὶ τε σοῦν καὶ ἐμαγκιπᾶτων παιδῶν φρεσίν, καὶ πρὸς γὰρ ἡ Θεοδοσίον προσδιορίζεται, οὐκ ἐπὶ πατέρων μόνων ταῦτα διατυπώσα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μητέρων καὶ ἐπὶ ἀνιόντων ἐκατέρως φύσεως. ταῦτη ἐπιλαβόμενοι τῆς ἀδείας ἀνθρώποι εἰς τοσαύτην ἀσάφειαν ἐξῆλθον, ὥστε μάντεων μᾶλλον ἢ ἐρημνέων ταῦτα προσδεῖσθαι. τοιγαροῦν οὐτε πρόσωπα γράφοντες οὐτε πραγμάτων λέγοντες γνωρίσματα καὶ ἴσως οὐδὲ ποσὸν ὅμως ἀξιοῦσι στοχασμοῖς καὶ τῶ τῶν εἰκότων λόγῳ τὰ τοιαῦτα ἐπιτρέπουν.

20

CAPUT I.

Ἡμεῖς τοίνυν πάντα σαφῆ τε καὶ ἀναπεπταμένα καθεστᾶναι βουλόμενοι (τί γὰρ οὕτως ἴδιον νόμον ὡς σαφῆναι, μάλιστα ἐπὶ ταῖς τῶν τελευταίωντων διατυπώσεσι;) βουλόμεθα, εἰ τις γράμματα ἐπιστάμενος μεταξὺ τῶν αὐτῶν παιδῶν βούλοιο ποιῆσθαι διατύπωσιν, πρῶτον μὲν αὐτῆς προγράψεν τὸν χρόνον, εἴτα καὶ τὰ τῶν παιδῶν ὀνόματα οἰκίῃ χειρὶ, καὶ πρὸς γὰρ τοὺς οὐγκιασμοὺς εἰς οὓς γράφει κληρονόμους αὐτοῦ, μὴ τοῖς συμβόλοις τῶν ἀριθμῶν σημανομένων, ἀλλὰ δι' ὅλων γραμμάτων δηλωμένους, ὥστε παταχόθεν σαφεῖς τε καὶ ἀναμφισβητήτους καθεστᾶναι. εἰ δὲ καὶ πραγμάτων βούλοιο ποιῆσθαι διαφύσιν ἢ τισὶ πράγμασι ἠρητοῖς πάσας ἢ τινὰ τῶν ἐνστάσεων περιστήσαι, καὶ τὰ τούτων ἐγγράφει γνωρίσματα, ὥστε τοῖς αὐτοῦ γράμμασιν πάντα δηλούμενα μηδεμίαν ἐπι φιλονεικίαν τοῖς παισὶ καταλιπέων. εἰ μὲντοιγε ἢ γαμετῆ ἢ ἐξωτικοῖς τισὶ προσώποις βούλεται καταλιπεῖν legata ἢ fideicommissa

rerum varietas et natura quae eas saepe mutat effecit ut lex illa correctione nostra indigeret. Dicit igitur lex defunctorum voluntates, quando parentes sunt, omnibus modis inter liberos valere oportere, et in tantum eos reveretur qui parentes sint, ut iis etiam obscuram rerum declarationem permittat, cum dicit, etsi non manifestae sint eorum dispositiones, atqui ex iudiciis quibusdam et elementis et qualicumque scriptura petantur, etiam sic haec valere; idque iam de suis quam de emancipatis liberis dicit, et insuper Theodosii quoque constitutio rem definit, quae non in solis patribus id praecipit, sed etiam in matribus et in ascendentibus utriusque sexus. Hanc licentiam amplexi homines in tantam obscuritatem egressi sunt, ut res vatis potius quam interpretibus indigeat: siquidem neque personas scribentes neque rerum notas indicantes ac fortasse ne quantitatem quidem tamen coniecturis et probabilitatis rationi haec talia committere quaerunt.

I. Nos igitur cum omnia clara et aperta esse velimus (quid enim adeo proprium est legum quam claritas, maxime in defunctorum dispositionibus?) volumus, ut si quis litterarum peritus inter liberos suos dispositionem facere velit, primum quidem ei inscribat tempus, deinde etiam nomina liberorum sua manu, et praeterea unciarum quantitates, in quas heredes eos scribit, non notis numerorum indicandas, sed per integras litteras declarandas, ut undique manifestae et dubitationis expertes sint. Quodsi etiam rerum distributionem facere vel certis quibusdam rebus omnes sive aliquas institutiones destinare velit, harum quoque notas inscribat, ut ipsius litteris omnia declarata nullam amplius contentionem liberis relinquant. Si vero vel uxori vel extraneis quibusdam personis legata vel fideicommissa vel etiam libertates relinquare

2 τὸν νόμον ἐκείνον] leges illas s || 4 τελευταίων L¹ || ὡς M] εἰς L || 7 ἀσαφῆ] claram i. e. σαφῆ s || 9 εἰσ-ἀγόντας] aperiuntur s || 9 ἐναντιστάσεων ML] coniecturis s || 11 σοῦν καὶ ἐμαγκιπᾶτων (ὑπεξορισίως ἐ ἀντεξορισίως L² s. v.) L || 12 ἡ Θεοδοσίον Cod. 6, 23, 21 § 3 (cf. B^s A 13 p. 207 Zach.) || 19 ὅμως ex corr. L || 22 *τί (quid s) || οὐ ML, οὐδὲν cum Haloandro vulg. || 23 ταῖς om. L || 25 αὐτοῦ] αὐτοῦ ML ἐκείνου Proch. Epan. || 26 αὐτῆς M Proch. Epan. s] αὐτοῖς L (Proch. v. l.) || γράφειν L || 28 οἰκισμοῖς L¹ || 29 τὸν ἀριθμῶν σημανομένων Proch. codd. plerique || 31 τε om. L || ἀναμφισβητοῖς L || 32 καὶ om. L || 33 πάσας ἢ τινὰ Proch. s || 35 αὐτοῖς Proch. v. l. || 37 ἢ τῆ γαμετῆ Proch. || 38 λεγάτα L Proch. Epan. || fideicommissa M φιδεικόμισα L φιδικόμισσα Proch. φειδικόμισσα Epan.

porro causarum varietas et natura eas frequenter mutans egere leges illas emendatione nostra praeparavit. Dicit itaque lex oportere morientium voluntates, quando sunt parentes, omnibus modis inter filios tenere, et tantum eos erubescit parentes existentes, quia eis et clarum rerum concedit significationem, dicens et si non manifestae sunt eorum dispositiones, aperiuntur autem ex quibusdam iudiciis et coniecturis et qualibet scriptura, et sic eas valere: et hoc in suis et emancipatis filiis ait; insuper et Theodosii decernit, non in patribus solum haec disponens, sed etiam in matribus et ascendentibus utriusque naturae. Hanc adprehendentes licentiam homines in tantam egressi sunt obscuritatem, ut divinantibus magis quam interpretantibus haec egerent: itaque neque personas scribentes neque rerum dicentes notitias et forte nec quantitatem tamen dignantur coniecturis et verisimilium rationi talia permittere.

Nos igitur omnia clara et aperta consistere volentes (quid enim sic proprium est legum sicut claritas, maxime super defunctorum dispositionibus?) volumus: si quis litteras sciens inter filios suos voluerit facere dispositionem, primum quidem eius praescribere tempus, deinde quoque filiorum nomina propria manu, ad haec uncias in quibus scripsit eos heredes, non signis numerorum significandas, sed per totas litteras declarandas, ut undique clarae et indubitatae consistant. Si vero etiam rerum voluerit facere divisionem aut quibusdam rebus certis aut omnes aut quasdam institutionum statuere, et harum inscribat [et] significationes, ut eius litteris omnia declarata nullam ulterius contentionem filiis derelinquant. Si tamen aut uxori aut extraneis aliquibus personis voluerit relinquere legata aut fideicommissa aut libertates, et

2 praeuauit T¹ || 4 quando] quae non T¹ || 5 tamen R || 6 quia] quam R¹ || rerum] earum T¹ earum rerum T² || concedat R || 9 qualibus T¹ || 10 haec V || et in emancipatis T || ait] At T¹ ut R¹ || et om. T¹ || 11 theodosii R¹ theodosius R² VT vulg. || hoc T || 12 etiam om. R || 14 securitatem T || 15 hoc R¹ egerunt V agerunt RT || 16 notitiam R vulg. || 17 tm RT || dignatur RV || coniectura V || 18 rationi Osenbrüggen] ratione libri || 24 suos filios T vulg. || voluerit om. T¹ || 25 *praescribere] praescriptione (positionem T¹) libri || 26 quoque filiorum T vulg.] filiorum quoque R nero filiorum V || 27 eos om. V¹ || 28 sed] et T¹ sed et T² || 29 ut] et V || consistat T || 30 etiam] et V || 31 aut ex quibusdam T³ || quosdam (o T² in ras.) T || 32 institutiones R² T || et (etiam R²) libri, om. vulg. || significationes T vulg.] signationes RV || 33 at et eius R || 34 contemptionem R] derelinquat VT || tm R || 35 uxori aut] *****ut R¹

ἢ καὶ ἑλευθερίας, καὶ ταῦτα οἰκεία χειρὶ γραφόμενα λεγόμενά τε παρὰ τῶν διατιθεμένων ἐπὶ τῶν μαρτύρων, ὡς ἅπαντα ἐφεξῆς τὰ ἐν τῇ διατυπώσει κείμενα αὐτοὶ καὶ ἔγραψαν καὶ βούλονται κρατεῖν, ἔστιν ἰσχυρὰ, μηδὲν ἐλαττοῦμένα ἐκ τοῦ δοκεῖν ἐν χάριταις γεγράφθαι τὴν λοιπὴν παρατήρησιν τῶν διαθηκῶν μὴ δεξάμενα, ἀλλὰ τούτω μόνον διαλλαττέτω τῷ τῆν αὐτοῦ δεξιάν τε καὶ γλώτταν ἔχειν τὴν πᾶσαν ἰσχύν τῷ χάριτι παρεχομένην.

CAPUT II.

Καὶ εἴπερ μέχρι τελευτῆς μένειε τοῦτο τὸ σχῆμα, 10 οὐδεὶς ὕστερον παρεῖξαι μαρτυρίας, ὡς ἡβουλήθη τυχόν τὴν τοιαύτην γνώμην ἀμείψαι ἢ ἐναλλάξαι ἢ τι τοιοῦτο ποιῆσαι, ὃ γε ἐξῆν διαροῆσαι τὸ γενόμενον καὶ ἐτέραν ποιῆσασθαι βούλησιν δηλοῦσαν τὴν τελευταίαν αὐτοῦ γνώμην, ἣν προ-ἔκει κρατεῖν. τοῦτο γὰρ ἐφίε- 15 σεν αὐτῷ πράττειν αὐτὸ τοῦτο ὁρῶντος ἐπισημασμένον ἐπὶ παρουσίᾳ μαρτύρων ἐπιτά, ὡς καὶ πεποιήται τινα τοιαύτην βούλησιν, οὐ μὴν κρατεῖν αὐτὴν ἐπι βούλει, ἀλλ' ἐτέραν ποιῆσασθαι. καὶ ταῦτα ἢ ἐν τελείᾳ διαθήκῃ ποιεῖται ταῦτα τῶν διαθηκῶν ἐχούσῃ 20 σύμβολα, ἢ ἐν ἀγράφῳ τελείᾳ βουλήσει, ὡς τε ἐπ' ἐγράφῳ ἢ ἀγράφῳ βουλήσει δοκεῖν αὐτὸν τελευτῆσαι, τῶν προτέρων ἀκίρων ἐκ τῆς δευτέρας αὐτοῦ κατὰ τὴν τελείαν διαθήκην ἢ βούλησιν διατυπώσεως γινόμενων.

25

CAPUT III.

Ἐπειδὴ δὲ ἴσμεν τινὰς νεμήσεις ποιουμένων μεταξὺ τῶν οἰκείων παίδων καὶ παρασκευάζοντα αὐτοὺς ταύταις ὑπογράφειν, καὶ τὸ τοιοῦτο σχῆμα προσέμεθαι. εἰ γὰρ διανεμοί τις τὰ οἰκεία πράγματα καὶ αὐτοὺς τοῖς παῖδας προσκαλεσάμενος ποιήσειεν ὑπογράψαι 30 ταῖς νεμήσεσιν αὐταῖς, καὶ κυρίας ταύτας ἡγήσασθαι, καὶ ὁμολογῆσαι ταῦτα κατὰ τοῦτον ἔχειν τὸν τρόπον,

cap. II in. summarium habet B^o A 13, 37 p. 210 Zach.

vult, haec quoque si propria manu scribantur atque coram testibus a testatoribus affirmetur se omnia deinceps quae in dispositione extant et scripsisse et valere velle, valida sint, neve ullo modo infirmetur propterea quod in chartis scripta esse videantur nec reliqua testamentorum sollemnitate praedita sint, sed eo tantummodo differant, quod dextra et lingua eius utantur quae omnem vim chartae praestet.

II. Et si quidem usque ad mortem haec forma permanserit, nemo postea testimonia exhibebit, voluisse forte illum eiusmodi voluntatem commutare aut convertere aut eiusmodi aliquid facere, quippe cui licuerit id quod factum erat rumpere et aliam voluntatem facere declarantem ultimam eius sententiam quae valere debeat. Hoc enim ei agere permittimus, si id ipsum discrete praesentibus septem testibus designet, se eiusmodi voluntatem iam quidem fecisse nec tamen amplius valere velle, sed aliam facere. Atque haec aut in perfecto testamento faciat quod omnes testamentorum notas habeat, aut in non scripta perfecta voluntate, ut scripta aut non scripta voluntate relicta defunctus esse videatur, prioribus ex secunda eius dispositione per testamentum vel voluntatem perfectam irritis factis.

III. Quoniam autem scimus nonnullos divisiones facere inter liberos suos et curare ut illi his subscribant, eiusmodi quoque formam admittimus. Nam si quis res suas dividat ipsisque liberis accitis efficiat ut divisionibus ipsis subscribant easque ratas habeant atque haec secundum hunc modum se habere confitean-

haec propria scripta manu dictaque a testatoribus coram testibus, quoniam omnia consequenter in dispositione posita ipsi et scripserunt et volunt valere, sint firma, nihil minuenda eo quod videantur in carta scripta reliquam observationem testamentorum non suscipientia, sed hoc solum inmutetur, quod eius manus et lingua habet omnem virtutem cartae praebitam.

1 ἢ καὶ] καὶ om. Proch. v. l., Eran. § || γραφόμενα χειρὶ L Proch. § || 5 χάριταις ML Eran.] χάριτι Proch. § || 6 γεγράφαι L || 7 δεξαμένοις Eran. || τούτω L Eran.] τοῦτο M Proch. § || μόνον] μὲν L || διαλλαττέτω ML immutetur § | διαταττέτω Proch. Eran. quod non recte probat Zachariae || τῷ L Eran.] τὸ M Proch. § || 8 γλώσσαν Proch. || ἔχειν om. L || 10 *μεινοί ML Proch. Eran. || τούτω τῷ σχήματι Proch. plerique || 11 παρόξει Proch. plerique, Eran. § || μαρτυρίαν Proch. v. l. || βουλήθῆντι (v. l. βουλήθῆντος) Proch. || 13 γινόμενον L || 14 τελευταίαν] perfectam i. e. τελείαν § || 16 ἐπισημασμένον L^o || 17 ἐπιτά M^s (Iul. Ath. Theod.)] ἐπιτά ἢ καὶ πέντε L Proch. Eran.; glossema in Prochiro Basilii additum ex eiusdem imperatoris constitutione in Leonis novella 41 citata repeti potest (ipsam Leonis novellam fontem esse statuerat Cuiacius ad Dig. 28, 1, 21), rectius interpretamentum ad Cod. 6, 23, 31 referas || καὶ om. Proch.; leg. sicut ex §? || τινὰ] τῶν Proch. Eran. || 19 ἀλλ' ἐτέραν] κἄν rursus vult aliam § || ταῦτα ἢ] ταῦτα μὲν ἢ Proch. hanc (i. e. ταύτην) aut § || 20 ἐχούσης L || 21 sq. ὡστε — bov-

λήσει om. L § || 22 ἢ ἀγράφῳ βουλήσει M Eran.] βουλήσει ἢ ἀγράφῳ Proch. || 24 διατυπώσεως Proch. Eran. § | διατυπώσεων ML || 26 ποιουμένων L¹ || 28 τὸ τοιοῦτο] hoc § || προσέμεθαι] suscipimus § || 29 διανεμοί] dividit § || 31 sq. ὁμολογῆσαι καὶ ἡγήσασθαι L

1 dicta quae T¹ || a testationibus T || 2 testibus] coram omnia testibus add. R^a || consequenter R¹ V¹ || dispositionem V^a || 3 volunt] voluerunt T voluerit R¹ || manere V || 4 sin R¹ || nichilo R nichilominus V || ea R¹ || 6 inimitur T^b || 7 habet R || omni uirtute T² || praebita T¹ || 11 sq. voluntatem talem T || 12 aut aliquid] ut aliquid R¹ || 13 rupere T¹ || alia T¹ || 14 eius perfectam V || 18 tamen] tñ V, om. R¹ || eam valere T vulg. || ulterius vult] vult om. V || 19 haec Beck || 20 profecto R || 21 in non] immo V || voluntate] ut scripta vel non scripta voluntate addi vult Beck (sed cf. ad Gr. 21 sq.) || 24 dispositionem V || 26 aliquas T || 27 hic T || 28 enim om. V || dividat vulg. || 29 conuocans T || 30 ipsis om. T || eius T¹ || indicare V || 31 haec] hoc T

ἔστω καὶ τοῦτο κύριον ἐπὶ τοιαύτης πραγμάτων δια-
 ρέσεως κατὰ τὴν ἡμετέραν διάταξιν ἢν περὶ τούτου
 τεθείκαμεν ἢν ἐπὶ πᾶσι τοῖς αὐτῇ περιεχομένοις κυ-
 ρίαν εἶναι καὶ διὰ τοῦδε τοῦ νόμου θεσπιζόμεν. εἰ
 μέντοιγε καὶ ἐπὶ διαμερίσεως αὐτὸς ὑπογράψει καὶ
 σαφῆ πάντα διὰ τῆς ὑπογραφῆς τῆς αὐτοῦ ποιήσεται,
 ἔστω καὶ τοῦτο κύριον, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο ἤδη τῇ ἡμέ-
 τερῃ νομοθεσίᾳ περιέχεται. πρόδηλον δὲ ὡς ἐπὶ τῶν
 τοιοῦτων θεμάτων ὁδὸς ὁ νόμος κρατήσει ὅποσα μετ'
 αὐτὸν κινήθῃναι συμβαίη.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάτα ἡμῖν καὶ
 διὰ τοῦδε τοῦ θεοῦ δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ἔνδοξόν
 τι γνώσκοντα ἅπασα ποιησάτω φανερά, ὥστε μηδὲν
 διαλαθεῖν τῶν ὀρθῶς καὶ προνοητικῶς ὑπὲρ τῶν
 ἡμετέρων ἐπικύων νενομοθετημένων.

Dat. k. Febr. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug.
 anno XIV. Basilio vc. cons. (ind. IV.)

mum in huiusmodi rerum divisione secundum nostram
 constitutionem quam ob hoc posuimus: quam in
 omnibus quae in ea continentur firmam esse et per
 hanc legem sancimus. Si autem et in divisione ipse
 5 subscriperit et clara omnia per subscriptionem suam
 fecerit, sit et hoc ratum, quoniam et hoc iam nostra
 legislatione continetur. Palam vero est quia in tali-
 bus casibus haec lex valebit, quoscumque postea
 moveri contigerit.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per
 hanc sacram declarata sunt legem, tua gloria cogno-
 scens omnibus faciat manifesta, ut nullum lateat quae
 recte et providenter pro nostris subiectis sancita sunt.

Dat. kal. Febr. (CP. imp.) dn. Iustiniani pp. Aug.
 [a. 541] anno XIII. Basilio vc. cons.

PH

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Βάσση τῷ μεγαλοπρεπεστάτῳ κό-
 μητι τῶν καθωσιωμένων δομestikῶν ἐπέροντι τὸν
 τόπον Ἰωάννου τοῦ ἔνδοξοτάτου ἐπάρχου τῶν ἱερῶν
 πραιτωρίων.

(Προοίμιον.) Ἐποθέσεως ἠκούσαμεν περὶ δια-
 θήκης ἀμφισβητουμένης, ἢν καὶ ἐρημνεῖσαι δίκαιον
 ἡγήσασμεθα καὶ νόμῳ περιλαβεῖν ἀκριβεῖ, τοῦτο δὲ
 τὸ ἦν ἐν εἰσθὸς ἐκ τῶν ἐν ταῖς ὑποθέσεσι κινουμέ-
 νων ζητήσεων νόμον χρηστὸν λαμβάνειν ἀφορμᾶς.

1 Πυῖδας γὰρ τὸς οἰκείους ἐνστησάμενος κληρονόμος,
 εἶτα καὶ ἀλλήλους αὐτοὺς ἐξ ἀπαυδίας ὑποκαταστήσαι
 30 βουλόμενος ἐκέλευσεν, εἰ συμβῇ τινα τῶν αὐτοῦ παύ-
 δων καὶ κληρονόμον μέλλειν ἀπαιδα τὸν ἀνθρώπι-
 νον καταλείβειν βίον, μετὰ τὴν ἐξαιρέσει τῶν ἐκ τοῦ

Nov. CVIII (Authent. CIII = Coll. VIII tit. 4: gloss. Graece extat in ML (fuit in B 35, 11, 81). — Epit.
 Theod. 105 (inde Tipucitus B l. c.), Athan. 9, 9. Iulian. const. CI.

tur, hoc quoque validum sit in eiusmodi bonorum distributione secundum constitutionem nostram quam ea
 de re fecimus, quam quidem de omnibus quae ea continentur ratam esse etiam per hanc legem sancimus.
 Si vero etiam in divisionibus ipse solus subscribet atque omnia per subscriptionem suam manifesta faciet,
 etiam hoc ratum sit, quoniam id quoque lege nostra continetur. Manifestum autem est in eiusmodi casu-
 bus hanc legem esse validam quoscumque post eam moveri contigerit.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur tua gloria cogno-
 scens omnibus manifesta faciat, ut nihil lateat eorum quae recte et providenter pro subiectis nostris
 sancita sunt.

CVIII.

DE RESTITUTIONIBUS.

Idem Augustus Basso magnificentissimo comiti devotissimorum domesticorum obtinenti locum
 Iohannis gloriosissimi praefecti sacro praelorio.

Praefatio. Causam audivimus de testamento in controversiam vocatam, quam et interpretari et
 accurata complecti lege par esse existimavimus: quae quidem nobis consuetudo est, ut ex questionibus
 1 quae in causis moventur bonarum legum occasiones petamus. Quidam enim liberis suis hereditibus in-
 stitutis cum deinde eos in casu non existentium liberorum sibi invicem substituere vellet, iussit, si quem ex
 liberis et hereditibus suis sine liberis de vita humana decessurum esse contingat, sublatis iis quae secundum

2 διάταξιν nov. XVIII c. 7 || 4 νόμου θεοῦ L^a ||
 5 ἐπὶ διανεμίσεων in divisione 5, ἐπὶ τῶν διανεμή-
 σεων malit Zachariae || ὑπογράψου M || 6 αὐτοῦ ML,
 corr. Scrimger || 13 μηδὲν nullum i. e. μηδένα 5 (cf.
 347, 2. 363, 3) || 16 subscr. om. Iul. || k. febr. cp. M || k.
 Feb. 5 καλάνδιον Φεβρουαρίων Ath. μηνί φεβρουαρίῳ
 Theod. || imp. — anno XIV (cf. 5) βασιλείας Ἰουστινι-
 ανοῦ τὸ ἰδ' Ath. || dn. iust. pp. aug. M ἔτει ἰβ' βασι-
 λείας Theod. || 17 Basilio ve. cons. 5, ὑπατείας Βασιλείου
 ἰνδ. δ' Ath. || bilisar. uc. cons. M ὑπατεία Βελισαρίου
 Theod. || 19 τῶν om. Theod. || 21 καθωσιωμένων
 δομestikῶν M || τὸν om. L || 22 *ἐπάρχου ML || 23 post
 inscr. M adnotat βι. ε. τί. γ. διγέστον κέ. βι. κή. τί. ἡ.
 διγ. 5 βι. λβ' διγ. λδ' καὶ π' (corr. πγ') || 25 ἀμφισβη-
 τουμένους L^a || 27 ἐκ τῶν ἐν ταῖς ὑποθέσεσι κινουμέ-

III.

ων ζητήσεων νόμων] in negotiis motis ex legibus 5 ||
 33 μετὰ καὶ μετὰ M

1 huiusmodi R || diuisionem T^a || 2 quam] quia T ||
 8 causis V || 9 moueri V^a vulg. (Iul.) mouere RV^b T ||
 12 sacram hanc V || gloria om. V || 13 fatiant V fiant
 T¹ || lateant vulg. || 14 et om. R || prouidentes RT || pro
 om. T || subiectis V || 16 subscriptionem unus praestat V ||
 CP. imp. om. V || dono iust. V || 17 XIII. V || vc. cons. ||
 vie. con. V || 20 v. m. (i. e. viro magnifico) ἡν VT vñ R ||
 domest. V domē T dom. R || 21 iohanni T || 25 estima-
 uimus V || 29 suos quidam T || 30 etiam T || om. RV vulg. ||
 non om. R¹ || extantibus VT] existentibus RVulg. || 32 here-
 dem Vvulg. || 33 post] praeter T || quae] quae exceptione
 horum quae V¹

νόμου ὀφειλομένων αὐτῷ ἐκ τῶν παρ' αὐτοῦ κατα-
 ληπτανόμενων αὐτῷ πραγμάτων τὰ λοιπὰ πάντα
 πρῶματα καὶ δίκαια, ὅσα παρ' αὐτῷ ἐν καιρῷ τελευ-
 τῆς εὐρεθείη, ἐρχομένη καὶ ἀποκαθίστασθαι τῷ ἐξ
 αὐτῶν περιόντι ἢ τοῖς αὐτοῦ παισίν, εἴ γε αὐτὸς τε-
 λευτήσῃε, πάσης ἀγορᾶς μεταξὺ αὐτῶν διὰ τὴν εἰρη-
 μένην ἀποκατάστασιν ἀσφαλείας τε καὶ ἐγγύης. ἐπὶ
 τούτοις αὐτοῦ τελευτήσαντος, καὶ τοῦ μὲν ἐνός τῶν
 αὐτοῦ παιδῶν καὶ κληρονομῶν παῖδας ἔχοντος, τοῦ δὲ
 μείναντος ἀπαίδος, κολύει τὸν ἀπίδα ὁ τοῦ παῖδος
 ἔχων κεχρῆσθαι τοῖς πράγμασιν ὡς ταῦτα ἐλαττοῦντα·
 ὁ δὲ ἀποκεχωρημένος τοῖς ὀφίστοις τῆς διαθήκης, καὶ
 ὅτι εἴ τι εὐρεθείη ἐν καιρῷ τελευτῆς παρ' αὐτῷ, τοῦτο
 αὐτὸν ἀποκαθίσταν ἐκέλευσε, κατὰ τούτο βούλεται τὸ
 σῆμα παρησιάν ἔχειν χρῆσθαι τοῖς πράγμασιν ὡς
 ἂν βουληθείη, μηδεμίαν κωλύσεως περὶ τῆς αὐτῶν
 2 διοικήσεως ἐπαγομένης αὐτῷ. Ἡμεῖς τοίνυν λα-
 βόντες ἐκ τούτου πρόφασιν ᾗδημεν χρῆσαι καὶ τὴν
 παλαιὰν ἀοσιστίαν καὶ τὴν ἐφεξῆς διάκρισιν τὴν μὲν
 ὀρίσαι τὴν δὲ καθαρὰν ἐν ἀνθρώποις ἀποθέσθαι, καὶ
 20 διὰ τούτο νόμου τὸ πρῶμα περιλαβεῖν, ὅπως ἂν μὴ
 ὄντων ἀνθρώπων τὴν πᾶσαν τοῦ νόμου τάξιν, μεθ'
 ἧς προσήκει τὰ τοιαῦτα καὶ μανθάνειν καὶ κρίνειν.
 ἴσμεν τοίνυν Παπινιανῶ τῷ σοφωτάτῳ ἡθέν τι ἐν
 τῷ 19' τῶν αὐτοῦ quaestionum, ἐνθα ἐπιτρέπει τὰς
 25 ἐκποιήσεις ἐπὶ τοιούτου θέματος, ἐκεῖνο μόνον ὡσπερ
 ἐξεπίτηδες ἐν αἰνίγματι προσθεῖς τὸ τρικαῦτα δεῖν
 κεκαλοῦσθαι τὰς ἐκποιήσεις, ἥντα ἐπὶ τῷ καταλῦσαι
 τὸ φιδεῖκόμισσον ἐξεπίτηδες ὁ τούτω βεβαρημένος
 ἐπὶ τὴν ἐκποίησιν ἦλθε. καὶ ὁ φιλόσοφος ἐν βασι-
 30 λεύει Μᾶρκος, τοιούτου τιδὸς ὑποτεθέντος θέματος,
 ἀνδρὸς ἀγαθοῦ μεσιτείαν δοκεῖν ἐνεῖναι τοῖς τοιούτοις
 ὀφίστοις διετύπασεν.

CAPUT I.

Ἡμῖν οὖν ὁρθῶς ἔδοξεν ἔχειν οὕτω τυπῶσαι τὴν
 νομοθεσίαν, ὥστε εἰ μὲν καθόλου τις εἴποι ἀποκατά-
 35 στασιν τοῦ φιδεῖκόμισσου, ταῦτα κρατεῖν ἄπερ ἐπὶ
 τῶν τοιούτων διώρισται καὶ παρ' ἡμῶν ἡδη νενομί-

ex eis quae ab eo relinquebantur ei rebus reliquis
 omnes res et iura, quaecumque apud eum in tem-
 pore mortis inveniretur, venire et restitui ex his
 superstiti, aut eius filii si ipse moreretur, omni ces-
 sante inter eos propter memoratam substitutionem
 5 cautione et fideiussione. In his eo moriente et uno
 quidem eius filiorum et heredum filios habente, alio
 vero manente sine filiis, prohibet eum qui sine filiis
 est is qui filios habet uti rebus utpote eas deteren-
 tem, at ille utens verbis testamenti, quia quicquid
 inveniretur in tempore mortis apud eum, hoc eum
 restituere iussit, secundum hoc vult schema licen-
 tiam habere uti rebus sicut voluerit, nulla prohibi-
 tione de earum gubernatione illata ei.

2 Nos igitur sumentes ex hoc occasionem aestima-
 vimus oportere et antiquam indefinicionem et deinceps
 discretionem hanc quidem definire hanc autem
 puram hominibus reponere, et propterea lege causam
 comprehendere, ut discant homines omnem legis ordi-
 nem, cum quo competit talia et discere et iudicare.
 Novimus igitur apud Papinianum sapientissimum
 dictum in nono decimo eius Quaestionum, ubi per-
 mittit alienationes in tali causa, illud solum velut ex
 studio in aenigmate proponens, ut tunc oporteret
 prohiberi alienationes, cum ad solvendum fideicom-
 missum ex studio qui hoc oneratus est ad alienationem
 venit. Et tamquam philosophatus inter impe-
 ratores Marcus tali quodam proposito casu viri boni
 arbitratum videri inesse talibus verbis disposuit.

Nobis ergo recte visum est habere ita disponere
 35 legislationem, ut si quidem universaliter aliquis dicat
 restitutionem fideicommissi, haec tenere quae in tali-
 bus decreta sunt et a nobis iam sancita; sin vero

legem ei debentur ex rebus ab ipso ei relictiis reliquis omnes res et iura, quaecumque apud eum tempore
 mortis reperta sint, transire et restitui ei qui ex illis superstes futurus sit vel liberis eius, siquidem ipse
 defunctus sit, omni cautione et fideiussione propter restitutionem modo dictam inter eos cessante. His ita
 gestis cum mortuus sit et unus quidem ex liberis et heredibus eius liberos habeat, alter vero sine liberis
 manserit, prohibet is qui liberos habet eum qui liberos caret rebus uti, quippe qui eas deminuat; at ille
 abusus verbis testamenti et quod, si quid tempore mortis apud ipsum repertum sit, hoc tantum ipsum re-
 stituere pater iusserit, secundum istam rationem licentiam se habere arbitratum quo modo velit rebus utendi,
 2 cum nullum impedimentum de administratione earum sibi inferatur. Nos igitur hinc occasione petita
 existimavimus et veterem ambiguitatem et distinctionem deinceps secutam alteram definiendam alteram
 integram hominibus reponendam esse, et propterea lege rem comprehendendam, ut homines omnem legis
 ordinem intellegant, secundum quem haec talia et discere et iudicare deceat. Atque novimus a Papiniano
 viro prudentissimo dictum esse aliquid in libro decimo nono quaestionum, ubi alienationes in eiusmodi
 casu permittit, hoc solum tamquam de industria in aenigmate adiciens, tum demum debere alienationes
 prohibitas esse, ubi intervirendi fideicommissi gratia de industria is qui eo oneratus est ad alienationem
 venit. Et philosophus inter imperatores Marcus eiusmodi quodam casu proposito viri boni arbitrium
 inesse videri in talibus verbis praecepit.

1. Nobis igitur recte se habere visum est ita legem instituire ferendam, ut si quis in universum
 dicat fideicommissi restitutionem, ea valeant quae in eiusmodi casibus definita et a nobis iam sancita

5 * τελευτήσοι ML || 7 ἀποκατάστασιν substitutionem i. e. ὑποκατάστασιν ε || 12 καὶ om. ε || 13 παρ' om. L^a || 15 ἔχεις L || 19 ἀοσιστίαν ἰσοστρίαν L^a || 24 ἴσμεν τοίνυν om. M || παπινιανῶ L παπινανῶ M. Dig. 36, 1, 56 (34) || ἡθέν τι Haloander (dictum s) || ἡθέντα ML || 25 ἐνακαδεκατῶ L^a || αὐτοῦ Haloander (s) || ἐαντοῦ ML || quaestionων M κοιαιστίωνων L^a κοιαιστίωνων L¹ || 26 ἐπὶ τοῖς τοιούτοις θέμασιν L || μόνον || μὲν L || 27 προσθεῖς proponens i. e. προσθεῖς s || 29 φιδεῖκόμισσον M (idem infra saepius) φειδικόμισσον L || τούτου L || 31 Μᾶρκος (cf. Dig. l. c. cf. 5, 3, 25 § 16 (vid. ad 513, 23) || 32 ἐνεῖναι L^a (cf. Dig. l. c.) || ἐναί M || 36 φιδεῖκόμισσον L (et sic infra) || 37 νενομίθηται Cod. 6, 49, 7. 8

1 reliquias rebus R¹ || 3 eis T¹ || 4 ante aut spat. vac. 3 litt. in V || censante T || 6 cautionem V^a, om. R¹ || fideiussione T fideiussionem V || in his] et in his RT || 7 alia T¹ || 8 manento R || 9 is] *is R¹ et V^a || habeat

R || ut pute T¹ ut post R¹ || eos RT || deterente R deterente VT || 10 at] ut R¹ V¹, del. V³ || uerbi V¹ || quia] quem V¹ || 11 hoc cum om. V, eum om. R || 12 instituere V¹ || 14 eorum RV || inlata V¹ || 17 occasione R¹ || 18 indefinitionem R¹ indiffinitionem T diffinitionem V diffinitionem R² || 19 discreptionem T (in libro .α. descriptionem schol. T) || quidam V || 20 puram] uram om. in spat. vac. 4 litt. V¹ || 22 cum] eum V² || quo] ordine s. v. adscr. V³ || 23 panianum R² || sapientissimum] sapientissimum uirum V uirum sapientissimum T² || 24 ubi permittat R¹ supermittit T¹ || 25 illud om. R¹ || 26 eugmate R¹ || 28 hoc om. T || honoratus T honoratus RV || 30 proposito R || 31 arbitratum] in arbitratu R arbitrium T² || 34 (N)obis — 515, 3 fideicommissum scr. V² in spat. vac. || usum est habere recte R || 35 uniuersale R¹ || 36 restitutionem] faciendam statim s. v. adscr. T² || fideicommissi V fideicommissum R^a || haec — 515, 3 sola fidei scr. R² in rus. 2 $\frac{1}{2}$ vs. || 37 sunt decreta R² || si R²)

ἴσθηται· εἰ δὲ τοιοῦτον ἢ τὸ φιδεικόμισσον ὅποιον ἰπόκειται, καὶ τὰ εὐρισκόμενα ἤτοι περιλαμβανόμενα ἐν καρῷ τελευτῆς ὁ διαθέμενος ὑπάγει μόνα τῷ φιδεικόμισσῳ, τηρικαῦτα τὸ ἀορίστως εἰρημένον τοῖς ἔμπροσθεν ὑπὸ τινά νενομισμένην ἀγαγῆν διαίρεσιν τε καὶ ταξίν. εἰ γὰρ τὴν ταῦτα ἢ καὶ τι τοιοῦτον ἕτερον φήσῃ, θεσπιζόμεν, ὥστε μέχρι τοῦ γαλκιδίου μόνον τῆς οἰκείας ἐνοστάσεως ἀνάγκη ἔχειν φυλάττειν τὸν βεβαρημένον τοῦ φιδεικόμισσου τῆ ἀποκαταστάσει, καὶ μὴ δύνασθαι τι παντελῶς ἐξ ἐκείνου ἐλατῶν. ἰκανὸν γάρ, εἰ τῷ μὲν κληρονόμῳ περισσόνται τὰ τρία μέρη, τῷ δὲ ὁ τὸν τέταρτον μόνον περιλειφθήσεται λόγος. οὐδὲ γὰρ ἐφήσομεν τῷ βεβαρημένῳ καὶ δωρεαῖς χρῆσθαι τι, καὶ ἰσὺς ἐξέπιτήδης (ὅπερ ὁ Παπινιανὸς ἔλεγεν intervertendi fideicommissi causa), ὥστε καὶ τὸ τέταρτον ἀπομειῶν τῆς ἐνοστάσεως τῆς αὐτοῦ, ἀλλὰ τοῦτο πάντως καταλιμπάνειν τὸ φιδεικόμισσον. τὸν ἄλλον ἀπάντων ἐπὶ τῆ αὐτοῦ κειμένων ἐξουσία, ὥστε ἄδειαν ἔχειν αὐτὸν τούτοις ὡς βούλεται χρῆσασθαι, καθὰ τελείως δεσπόται προσήκει. 20 εἰ μόνου καὶ αὐτοῦ τοῦ τέταρτου ὁ βεβαρημένος προσάφεται, ἀναγκαῖον ἐστὶ πολυπραγμανοῦσθαι τὴν αἰτίαν καθ' ἣν τοῦτο πέπραξε. καὶ εἴπερ ἡ προῖκα βούλοιο δοῦναι ἢ προγαμιαίαν δωρεάν, ἕτερον οἶκ ἔχων οὐσίαν, δεῖν αὐτῷ τοῦτο συγχωρεῖσθαι πράττειν 25 κατὰ τοῦτο δὴ τῷ ἡμετέρῳ παρεχόμενον τῆ νόμῳ, εἰς ὅπερ αὐτῷ παντελῶς οἶκ ἠρησάμεθα τὴν τοιαύτην ἀπομειῶσιν. εἰ δὲ καὶ εἰς αἰχμαλωτῶν λύσιν (ταύτην γὰρ ἐξαρομένην τε καὶ ἀνατίθεμεν τῷ θεῷ τὴν αἰτίαν), καὶ τοῦτο ἄδειαν αὐτὸν ἔχειν ποιεῖν, καὶ ἐλατῶν 30 τὸν καὶ τὸ τέταρτον, τοῦ τῆς εὐσεβείας λόγῳ πάντων ἡμῖν τιμιωτέρου φαινομένου.

CAPUT II.

Εἰ δὲ συμβαίῃ μηδὲ αὐτὸν ἐκ τινῶν αἰτιῶν ἔχειν ὄφεν ποιοῦτο δαπάνας, ἐκ τῆς τοιαύτης ἀποκαταστάσεως καὶ ταύτας ποιῆσθαι δίδουεν αὐτῷ παραρσίαν· 35 τοῦτο ὅπερ καὶ ὁ διαθέμενος ἐπέτρεψε, τὸ περιλαμβανόμενον ὡς τὸ τοῦτο βουλόμενος εἰς τὴν ἀποκατάστασιν ἔλκεσθαι, καὶ ὡς ἂν τίς εἴποι ἐκ τοῦ περιτῆσιοντος αὐτῷ τὴν ἀποκατάστασιν γίνεσθαι. εἰ δὲ

tale sit fideicommissum quale subiacet, et ea quae inveniantur seu remanent in tempore mortis testator submittet sola fideicommisso, tunc indefinite dictum prioribus sub quadam legitima deducere divisione et 5 ordine. Si quis enim haec aut etiam aliquid tale aliquid dixerit, sancimus usque ad Falcidiam solum suae institutionis necessitatem habere servare eum qui oneratus est fideicommissi restitutione, et non posse aliquid penitus ex illa minuere, sufficientes existens, si heredi quidem supersint tres partes, illi autem quartae solius relinquatur ratio. Non enim concedimus ei qui gravatus est etiam donationibus uti aliquibus, et forsitan ex studio (quod Papinianus dicebat 'intervertendi fideicommissi causa'), ut etiam 15 quarta minuatur institutionis eius, sed hoc omnino relinquere fideicommissum, aliis omnibus in eius positus potestate, et licentiam habere eum his sicut voluerit uti, quemadmodum perfectis dominis competit. Si vero et ipsam quartam is qui gravatus est contingat, necessarium est perscrutari causam secundum quam hoc egit. Et si quidem aut dotem voluerit dare aut sponsaliciam largitatem, aliam non habens substantiam, oportet ei hoc permitti agere, secundum hoc videlicet quod nostra continetur iam lege, in quo ei omnino non negavimus talem diminutionem. Si vero et in captivorum redemptionem (hanc enim excipimus et dicamus deo causam), et hoc licentiam eum habere facere, et minuere etiam quartam pietatis ratione, quod omnium nobis pretiosius videtur.

Si vero contigerit neque ipsum habere ex aliquibus causis unde faciat expensas, ex tali restitutione 35 etiam has facere damus ei licentiam: hoc quod et testator permisit, quod relinqueretur omnino hoc volens ad restitutionem trahi, et quasi aliquis dicat ex hoc quod remaneret ei restitutionem fieri. Si

sunt; sin autem tale sit fideicommissum quale propositum est, et ea quae tempore mortis reperta vel relicta sint, sola testator fideicommisso subiecerit, tum quod parum definite a prioribus dictum est sub legitimam quandam divisionem et ordinem deducamus. Nam si quis haec vel etiam eiusmodi aliud quid dixerit, sancimus ut qui oneratus est fideicommissi restitutione usque ad solam Falcidiam institutionis suae servare necesse habeat, neve quicquam omnino inde deminuere possit. Sufficit enim, si heredi quidem tres partes supererunt, illi autem quartae dumtaxat ratio relinquatur. Neque enim permittimus ei qui oneratus est, ut etiam donationibus quibusdam utatur, idque fortasse de industria (quod Papinianus dicebat intervertendi fideicommissi causa), ita ut etiam quartam institutionis suae deminuat, verum hoc omnino relinquit fideicommissum, reliquis omnibus in potestate eius positus, ut liceat ei his quomodo velit uti, quemadmodum perfectis dominis convenit. Quodsi etiam quartam attinget qui oneratus est, necessarium est perscrutari causam ob quam hoc fecerit. Et si quidem vel dotem dare velit vel donationem ante nuptias, cum aliam substantiam non habeat, hoc ei permittendum sit agere secundum id quod lege nostra iam continetur, quo nomine ei omnino non denegavimus eiusmodi deminutionem. Sin etiam captivorum redemptionis causa (hanc enim causam excipimus et deo dicamus), hoc quoque liceat ei facere, atque etiam quartam minuere, cum pietatis ratio omnibus rebus pretiosior nobis videatur.

II. Si autem contingat ut ne ipse quidem ex causa aliqua habeat unde expensas faciat, has quoque ex eiusmodi restitutione faciendi veniam ei damus: id quod etiam testator permisit, cum quod relinquatur utique hoc ad restitutionem trahi vellet et (sicuti quis dixerit) ex eo quod supersit ei restitutionem

2 ἴσθηται ἢ τὰ L || 3 μόνω L¹ || 9 βεβαρημένον M || τὸν φιδεικόμισσῳ M || τὸ φιδεικόμισσῳ L || 10 ἐλατῶν] παντελῶς L² || 11 ἰκανὸν γὰρ] sufficientes existens (i. e. ἰκανὸν ὄν?) ε || 14 ἴσον L¹ || 15 παπινιανὸς L παπινανὸς M || intervertendi (idem restituendum in Dig. pro intervertendi) fideicommissi ε] interuertendi fideico missi M interuertendicommissi L || causa] gratia. Dig. || 17 τῷ φιδεικόμισσαρῶ malit Zachariae || 19 ὥστε] et ε || 21 προσάφεται L² || 24 ἕτερον] ἰστέρον M || 25 εἰς Ha-l-lander ex ε || συγχωρεῖν L² || 26 νόμῳ] no. XXXIX c. 1 || 33 μηδὲν L || 35 ταῦτα L || 37 τοῦτω malit Zachariae

1 fideicommissum (id. 3) V || 2 veniuntur V², corr. V³ || remaneant T || 3 submittat vulg. || *fideicommissum libri, in fideicommissum vulg. || diffinitive R¹ indefinitive R² ||

4 sub quandam legitimam deducere divisionem et ordinem Osenbrüggen || legitima deducere V² in ras. || 5 enim om. T¹ || 6 aliud] aliquid R || 7 suae] siue R¹ || 8 honoratus T honoratus RV || restitutionem R¹ V² T² || 10 si heredi] set heredis R¹ || quidam V || 11 solus T¹ || 13 et om. R¹ || papianus T || 14 dicebat] et dicebat R¹ || fideicommissi — 18 uti quem] scr. R² in ras. 2 v. || 15 institutoris R² || 16 relinqueretur T || 17 eum] cum T¹ || 19 ipsa T¹ || 22 sponsaliciam V² in ras. || 23 oportet ei hoc permitti] hoc permitti oportet V || 24 secundum Beck] et libri || 25 in] n V || qua T² vulg. || eij enim R¹ || 26 capitorum R¹ || 27 excipimus VT || dicavimus V¹ dedicavimus V³ || 25 haec R || etiam R vulg.] et V, om. T || 29 omnibus V || 33 contingit T || 34 fatiens T || 35 et om. T¹ || 36 testatorum V¹ || praemissi V || qui T¹ || relinqueretur T] relinqueretur V vulg. relinquitur R || haec T || 38 remanet T || sin T²

μηδεμία τοιαύτη τις υπόκειται πρόφασιν, ἀνάγκην ἔχειν πάντως τὸ τέταρτον μέρος τῆς οἰκείας ἐνοτάσεως φυλάττειν καὶ τῇ τοιαύτῃ ἀποκαταστάσει χαρίζεσθαι. εἰ μὲντοι τις διαπαντὴ ἔχον ὅθεν τὴν ἀποπλήρωσιν ποιήσεται, ἐξ ἐκείνου καὶ ἀναπληρῶσθαι τὸ τέταρτον, καὶ κατὰ μηδεμίαν αἰτίαν αὐτὸ μειοῦσθαι. εἰ δὲ προσάρηται τοῦ τετάρτου καὶ οὐκ ἔχει πρὸς ἀναπλήρωσιν ἑτέραν οὐσίαν, τρικιανὰ δίδομεν καὶ κατὰ τῶν ἡγορακότων ἢ ἄλλως λαβόντων πράγματα in rem καὶ ὑποθήκας ἐκ τῆς αὐθεντίας τοῦδε τοῦ νόμου, 10 ὥστε ἐξείναι ἀναπληρῶσιν τὸν fideicommissarium ἐαυτῶν ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων ἐκδικήσεως, τοῦτο ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν λεγόντων ἡδὴ δεδώκαμεν καὶ τὴν ἐκ τῆς διατάξεως in rem αὐτοῖς χαρισάμενοι καὶ τὴν τοῦ fideicommissorum persecutionem. ὥστε καὶ ἀσφάλειαν [ὁ fidei- 15 commissarius] ὄψει τοῦ μὴ ἔλαττον τοῦ τετάρτου φυλάττειν, εἰ μὴ καὶ αὐτὴν ὁ διατιθέμενος συγχωρήσειεν, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ προσηγγεμένου ἡμῖν πεποίηκε φάντον. αὐτοῦ γὰρ τοῦ διατιθέμενου πᾶσαν οὐκ ἐγγὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀσφάλειαν συγχωρήσαντος, ἡμᾶς 20 ἀλλοιότερον αὐτὸ διαθεῖναι οὐκ ἂν εἴη τῆς τοῦ τελευτήσαντος ἐστοχασμένου γνώμης.

(Ἐπιλόγος.) Κατὰ ταῦτα τοίνυν ἔστω τοῖς πράγμασι τομῆ, αὐτῷ τε τοῦτω τῷ παρασημένῳ τὴν ζήτησιν καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐφ' οἷς ἠρτῆσθαι συμβαίνει καὶ θέματα, τῶν μὲν διαθηκῶν οὕτω γενομένων καὶ τῶν διαθεμένων ἴσως τελευτησάντων, οὕτω δὲ τοῦ τοιοῦτου χώρον λαβόντος φιδεικομμίσσου, ἀλλ' 25 ἐτι τοῦ βεβαρημένου περιόντος. καὶ ταῦτα φαμεν οὐκ ἐπὶ παιδῶν μόνων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν καὶ τῶν ἔξω τοῦ γένους, ἐφ' ὧν ὅλως τοιοῦτο φιδεικομμίσσον καταλείψεται συμβαίνει. Ἡ τοίνυν σὴ ἐνδοξότης ἅπασι ταῦτα φανερὰ ποιήσει τοῖς ἡμετέροις ὑπηκόοις, ὥστε εἰδέναι, κατὰ τίνα τρόπον προσήκει καὶ ζῆν αὐτοῖς καὶ τελευτᾶν καὶ διαθεῖσθαι φιδεικομμισσὰ τε καταλιμπάνειν καὶ τὰ ἄλλα πράττειν ἅπερ 35 ἐπὶ τῶν τοιοῦτων νερόμισια.

Dat. k. Febr. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIV. Basilio vc. cons. [a. 541]

feri. Si vero nulla eiusmodi causa subsit, omnino necesse habeat quartam partem institutionis suae servare et tali restitutioni praestare. Si quid tamen expendat, cum habeat unde supplementum faciat, ex eo quarta quoque suppleatur, neve ulla de causa ea minuatur. Si vero quartam attigerit neque aliam in supplementum substantiam habeat, tum etiam adversus eos qui emerunt vel aliter res acceperunt actionem in rem et hypothecas damus ex auctoritate huius legis, ut liceat fideicommissario sibi ipsi satisfacere per rerum vindicationem, id quod etiam in legatis iam concessimus, tum in rem actionem ex constitutione quam fideicommissi persecutionem ius largiti. Itaque etiam cautionem [fideicommissarius] praestabit se non minus quarta servaturum, nisi ipsam quoque testator remisit, quemadmodum in facto ad nos relato fecit. Nam ubi ipse testator omnem non fideiussionem solum, sed etiam cautionem remisit, si nos diverso modo de ea re statueremus, id non esset ad defuncti voluntatem accommodatum.

Epilogus. Secundum haec igitur causis decisio fiat, tam ipsi illi quae quaestionem praebuit quam ceteris omnibus in quibus res pendere adhuc contingat, testamentis ita confectis et testatoribus forte defunctis, necdum vero loco dato eiusmodi fideicommissio, sed eo qui oneratus est adhuc superstiti. Atque haec dicimus non de liberis solis, sed etiam de reliquis cognatis et extraneis, inter quos omnino eiusmodi fideicommissum relinqui contingat. Tua igitur gloria omnibus subiectis nostris haec manifesta faciet, ut sciant, quemadmodum eos deceat et vivere et mori et testari atque fideicommissa relinquere et reliqua agere quae in eiusmodi rebus usum recepta sunt.

4 διαπαντὴ ML, corr. Zachariae || 5 καὶ om. s || 7 προσάφεται L || 9 in rem L ἰνὸν M || 10 αὐθεντίας L || 11 φιδεικομμίσσιον M φιδεικομμισσίων L || *ἐαυτῶν scripsit ex s || ἐαυτὸν M αὐτὸν L || 12 καὶ om. s || 13 δεδώκαμεν] Cod. 6, 43, 1. 3 § 2. 3 || 14 in rem M ἀγωγὴν L || fidikommissorum persecutionem M φιδεικομμίσσον περσεκουτήσων L || 15 ὁ fidicommissarius M ὁ φιδεικομμισσάριος L fideicommissarii s; ὁ κληρονόμος τῶν fideicommissariῶν con. Zachariae (cf. Iul. scriptus heres generali fideicommissario cautionem praestet Theod. ὁ ἀξιωματικὸς ἀποκαταστήσῃ τινι κληρονομίαν). Seclusi ut glossa || 17 συγχωρήσειεν] prohibuit s (specialiter concesserit Iul.) || 18 πεποίηκε om. s || 21 αὐτὸ om. s || 22 ἐστοχασμένου L] ἐστοχασμένου M ἐστοχασμένων Hombergk ἐστοχασμένου Zachariae || 23 Κατὰ ταῦτα] Haec s || 24 τομῆ] τὸ μὴ M τῷ μὴ L τῷ om. L || 26 οὕτω om. s || 27 ἴσως] quippe s || 28 φιδεικομμίσσον L || 31 ἔξω] ἐξ αὐτοῦ L || φιδεικομμίσσον L || 32 σὴ] σοὶ L || 35 φιδεικομμισσὰ τε M φιδεικομμισσὰ τε L || 36 τὰλλα L || 38 d. k. febra. cp. dn. iust. pp. aug. basilio uc. cons. M dat. k. feb. dn. iustiniano anno XIII. pc. basil. cons. Iul.^m (om. Iul. codd.

autem nulla talis subiacet occasio, necessitatem habere omnino quartam partem propriae institutionis servare et tali restitutioni donare. Si tamen aliquid expenderit habens unde supplementum faciat, ex illo suppleri quartam, et per nullam causam hanc minui. Si vero contigerit quartam et non habet ad supplementum aliam substantiam, tunc damus et contra emptores aut aliter accipientes res in rem et hypothecas ex auctoritate huius legis, ut liceat complere sibi fideicommissarium ex rerum vindicatione: hoc quod in legatis iam dedimus et ex constitutione in rem eis donantes et fideicommissi persecutionem. Unde et cautionem fideicommissarii dabit non minus quartam servare, nisi et ipsam testator, sicut in pronuntiatio nobis facto, prohibuit. Cum enim ipse testator omnem non fideiussionem solum, sed etiam cautionem relaxaverit, nos aliter disponere non est morientis concicere voluntatem.

(Epilogus.) Haec igitur sit causis decisio, ipsi quae praebuit quaestionem et aliis omnibus in quibus pendere contigerit casus, testamentorum quidem factorum et testatorum quippe defunctorum, nondum autem tali locum accipiente fideicommissio, sed adhuc eo qui gravatus est superstite. Et haec dicimus non in filiis solum, sed etiam aliis cognatis et extraneis a genere, in quibus omnino tale fideicommissum relinqui contingit. Tua igitur gloria omnibus haec manifesta faciat nostris subiectis, ut sciant, quemadmodum competat et vivere eos et mori et testari et fideicommissa relinquere et alia agere quae in talibus sunt sancita.

ett.) ἐξεφανήθη μηνὶ φεβρουαρίῳ ὑπατεία Βελισσαρίου ἔτει ἰδ' τῆς βασιλείας Theod. ἐργαφρῆ ἡμέρα τῇ αὐτῇ (i. e. eodem die quo nov. CVII = Ath. 9, 8: cf. ad. 513, 16) Ath.; om. s

1 subiacet R || 3 et tali] et tali et aliis libri || restitutioni Beck] restitutionem RV restitutiones T || τῶν RT³ || 6 habeat R vulg. || 8 et del. R³ || ipothecas V ypothecarias T || 9 compleri R || 10 fieri commissarium V fideicommissum R² vulg. || uendicatione RVT || 12 donates et fideicommissis V¹ || 13 fideicommissarius T² vulg. || 14 quartam] quarta ex Hamburgensi Osenbrüggen || ipsam] cautionem s. v. adscr. T³ || 15 enim om. R || 16 fidei iussionem T fideiussionem R¹ || solum] non solum V || 17 non est om. R¹ || 23 ipse T¹ || 24 qui RT || 25 leg. contingit? || causas R¹ (in libro .σ. causas schol. T) || 28 eo om. T || Et] At V^a Ad V^b || 29 et om. R¹ || 30 a genere Beck] genere V¹ agere RV³ T vulg. || 31 contigerit R vulg. || 33 competant V^a || vivere] iure R¹ || et testari V^b vulg. || ut et testari R || testari et ut et testatori V^a || 38 subscriptione carent libri

ΠΘ

ΠΕΡΙ ΑΙΡΕΤΙΚΩΝ ΤΗΙ ΠΙΣΤΕΙ
ΓΥΝΑΙΚΩΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ
τῶν ἱερῶν πραιτωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων (ὀρδι-
ναρίων) καὶ πατρικίῳ.

⟨Προοίμιον.⟩ Μίαν ἡμῖν εἶναι βοήθειαν ἐπὶ
πινυτὶ τῷ τῆς ἡμετέρας πολιτείας τε καὶ βασιλείας
βίῳ τὴν εἰς θεὸν ἐλπίδα πιστεύομεν, εἰδότες ὅτι 10
τοῦτο ἡμῖν καὶ τὴν τῆς ψυχῆς καὶ τὴν τῆς βασιλείας
δίδωσι σωτηρίαν ὥστε καὶ τὰς νομοθεσίας τὰς ἡμε-
τέρας ἐκείθεν ἠρτῆσθαι προσήκει καὶ εἰς αὐτὴν ἀφ-
ορᾶν καὶ ταύτην αὐτῶν ἀρχὴν τε εἶναι καὶ μέσα καὶ 15
πέρας. Ἰσασί τοίνυν ἅπαντες, ὡς οἱ πρὸ ἡμῶν βε-
βασιλευκότες καὶ μάλιστα Λέων ὁ τῆς εὐσεβοῦς μνή-
μης καὶ Ἰουστίνος ὁ τῆς θείας λήξεως ἡμῶν πατῆρ
ἐν ταῖς ἐπιτάξεσι τοῖς αἰρετικοῖς ἅσασιν ἀπ-
ηγόρευσαν, ὥστε μηδεμίαν αὐτοῖς μετιέναι στρατείαν
μηδὲ τὴν ἰανουῖν ἐπὶ δημοσίαις φροντίαι μετουσίαν 20
ἔχειν, ὅπως ἂν μὴ προσφάσει τῶν τε στρατείων τῶν
θεμοσίων ἐπιταγμάτων τῷ τῆς ἀγίας τοῦ θεοῦ
καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας μέρει φανεῖν
λυμαινόμενοι καὶ ἡμεῖς δὲ αὐτὸ τοῦτο πεποράχαμεν
ἡμετέρας διατάξεις ταῦτα κηρώσαντες. αἰρετικοῖς δὲ 25
καὶ ἐκεῖνοι εἰρήκασι καὶ ἡμεῖς λέγομεν τοὺς διαφόρον
ὄντας αἰρέσεων, οἷς συνάπτομέν τε καὶ συναριθμοῦ-
μεν καὶ τοὺς τῆ Νεστορίου Ἰουδαϊκῆ ἀκολουθούντας
μανίας καὶ Εὐτυχιανιστὰς καὶ Ἀκεφάλους, οἵτινες τὴν
Διοσκόρου καὶ Σεβήρου κακοδοξίαν νοσοῦσι τῶν τῆν 30

Nov. CIX (Authent. CIV = Coll. VIII tit. 5: gloss.) Graece extat in ML, proemium (15 Ἰσμεν τοίνυν ἅπαν-
τες ...) et cap. 1.2 in B 1, 1, 55 (51; cf. Zachariae Beitr. z. Krit. und Restitution der Basiliiken, St. Petersburg. 1877, p. 4. 14).
— Epit. Theod. 109, Athan. 3, 1 (inde Coll. const. eccl. III 3, 1). Julian. const. CII.

25 Αἰρετικοῖς καὶ ἐκεῖνοι — 518, 3 ἐκκλησίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ex B habet Nomoc. ^{am} XIV tit. 12, 2.

CIX.

DE MULIERIBUS FIDE HAERETICIS.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro praetorio iterum, ex consule (ordinario)
et patricio.

Praefatio. Unum nobis auxilium per omnem et reipublicae et imperii nostri vitam esse spem in
deum confidimus, idque scimus et animae et imperii salutem nobis praebere: itaque etiam leges nostras
inde pendere et ad eam respicere ipsamque earum et principium et medium et finem esse decet.
Atque omnes quidem sciunt, eos qui ante nos imperaverunt et maxime Leonem pia memoriae et Iustinum
divae memoriae patrem nostrum in constitutionibus suis haereticos omnes vetuisse ad ullam militiam ac-
cedere aut in ullam publicarum curarum partem vocari, ne aut militiarum aut publicorum munerum nomine
id quod sanctae dei catholicae et apostolicae ecclesiae proprium est damno afficerentur; ac nos
quoque hoc item egimus cum constitutionibus nostris illa confirmarem. Haereticos autem et illi dixerunt
et nos dicimus qui diversarum haeresium sunt, quibus coniungimus et connumeramus etiam eos qui Nes-
torii Iudaicam sequuntur insaniam et Eutychnianistas et Acephalos, qui Dioscori et Severi prava opinione

2 rubr. Περὶ αἰρετικῶν καὶ γαμετῶν αὐτῶν Ath.
Περὶ αἰρετικῶν Theod. (Jul.) || 5 inscr. Ὁ αὐτὸς βασι-
λεὺς Βάσσω τοποτηρητῆ τῶν ἐπαρχῶν Ath., quod im-
merito praefert Zachariae: nam Iohanni pp. inscriptam
esse novellam comprobatur epilogo (cf. 519, 25); Ath. in-
scriptionem novellae praecedentis per errorem repetiit (cf.
ad inscr. nov. XII. XLII) || τῷ ἐνδοξοτάτῳ L, om. M ||
6 ὀρδιναρίων addidi (ὀρδιναρίῳ Zachariae) || 7 πατρι-
κίῳ L || 8 in. Ἰσμεν ἐξ μνήσεως cit. Theod. verbis
initialibus novellae insequentis perperam huc relatis ||
εἶναι Ls Ath.] ἐστὶν εἶναι M || βοήθειαν ML] om. s
Ath. || 9 τῷ τὸ M || 10 βίῳ] τόπω Ath. || 11 καὶ τὴν
τῆς βασιλείας om. L || 12 δίδωσαν βασιλεῶν σωτηρίαν
L^a || 14 αὐτῶν ἀρχὴν τε εἶναι M] ἀρχὴν αὐτῶν εἶναι
τε (τὲ om. L^a) L || μέσον Haloander, Zachariae (cf. s) ||
15 ὡς om. L (cf. ad 18) || 16 Λέων] non servatur consti-
tutio: nisi forte ad Leonem referri dicas const. (Valentiniani
et Marciani) Cod. 1, 5, 8 (cf. s) 6 errore ex inscriptione
proximae constitutionis 9 orto || μνήμης] λήξεως μνήμης
L^a || 17 Ἰουστίνος] Cod. 1, 5, 12 § 6sq. || 18 ἐν ταῖς
καὶ ὅτι ἐν ταῖς L || 19 μηδεμίαν LB (neque ullam s)]

μίαν τε M || 20 *μηδὲ] μήτε δὲ ML] μήτε B || 21 προ-
φάσει] τῆ προφάσει L || στρατιωτῶν L || 22sq. τῷ —
μέρει] τὰ — μέρη Haloander ex s || 24 βαλλόμενοι L^a ||
αὐτὸ] ipsi i. e. αὐτοὶ s || 25 ἡμετέροις L, ἡμετέροις —
κηρώσαντες bis scr. L¹ || διατάξεσι] Cod. 1, 5, 18, § 4sq.;
nov. XXXVII, 6 sq. || δὲ καὶ] καὶ om. L || 28 τῆ] τῆν
M || 29 οἵτινες] καὶ οἵτινες ex prava Haloanderi con-
iectura vulg. || 30 σενήρου L Nomoc.^d

4 praestandis RV vulg.] permittendis T || 8sq. reipublicae
nostrae R || 10 haec T vulg. || 11 inde pendere] inpen-
dere R || 12 eam] ea V || eius T || 13 Sciant V Sicut R ||
14 quia] qui T^b || 17 *in addidi] ipsi om. V || partici-
parent T || nec T || ne RV || 18 quolibet T¹ || curis R² V ||
ne] neque V || 19 *collationum] collegiorum libri || 21 ui-
dentur RT¹ || autem R] om. VT || egimus hoc V || 22 hoc
T vulg. || 24 heresum R² VT² || 25 illos ante qui s. v. ad-
scr. V³ || 26 eutychnianistas RV eutychnianista T || acephalos
V acephalos R || 27 Severi] seui T || mala secta secta
(sectantes R³) R malefacta T¹ || manachai T || apolinaris R] apolenaris T^a apolenarius T^b appollenaris V

Μανιχαίων καὶ Ἀπολιναρίου ἀνανεωσαμένων δυσέ-
βειαν, καὶ πρὸς γε πάντας τοὺς μὴ ὄντας μέλος τῆς
ἀγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας,
ἐν ἣ πάντες ὁμοφώνως οἱ ἀγιώτατοι πάσης τῆς οἰ-
κουμένης πατριάρχαι, ὁ τε τῆς ἐσπερίας Ῥώμης καὶ
ταύτης τῆς βασιλίδος πόλεως καὶ Ἀλεξανδρείας καὶ
Θεουπόλεως καὶ Ἱεροσολύμων, καὶ πάντες οἱ ὑπ' αὐ-
τοῦς τεταγμένοι ὀσιώτατοι ἐπίσκοποι τὴν ἀποστολικὴν
κηρῦττονσι πίστιν τε καὶ παράδοσιν. τοὺς τοίνυν τῆς
ἐχράττου κοινοῦνίας κατὰ τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν οὐ
μεταλαμβάνοντας παρὰ τῶν ταύτης Θεοφιλεστάτων
ἱερέων αἰρετικῶς δικαίως καλοῦμεν· κἄν γὰρ ὄνομα
Χριστιανῶν ἑαυτοῖς περιιθῆσιν, τῆς ἀληθινῆς ἑαυτοῦς
τῶν Χριστιανῶν πίστεως τε καὶ κοινοῦνίας χωρίζοντες
τῷ τοῦ Θεοῦ κρίματι ἑαυτοῦς ὑπάγειν γινώσκονται. 15

CAPUT I.

Οἱ μὲν οὖν περὶ τῶν αἰρετικῶν φοιτήσαντες νόμοι
πᾶσιν εἰσι φανεροί· ἡμεῖς δὲ βουλόμενοι τοὺς τὴν
ὀρθόδοξον ἀπαζωμένους πίστιν καὶ ταύτης ἀντεχο-
μένουσ ἐξεν τι πλεόν προνόμιον τῶν ἀλλοτριούντων
ἑαυτοῦς τῆς τοῦ Θεοῦ ποιμνῆς (ἐπειδὴ μὴδὲ δικαίως 20
ἔστιν ἴσων τοῖς ὀρθοδόξοις τοὺς αἰρετικοὺς ἀξιοῦσθαι
προνομίον) διὰ τοῦτο καὶ νῦν ἐπὶ τὸν παρόντα εἴ-
δομεν νόμον. ἐπειδὴ γὰρ δεδώκαμεν προνόμια ταῖς
γυναῖξιν τῶν προικῶν, ὥστε καὶ προγενεστέρων δαιρει-
στῶν προκρίνεσθαι καὶ βελτίω τάξιν ἔχειν αὐτάς 25
καὶ ταῦτα ὑπὸ τοῦ χρόνου νικωμένας, ἐπὶ δὲ τῶν
διὰ τοὺς γάμους δωρεῶν κατὰ τοὺς χρόνους καθ' οὓς
ἂν γένοιτο τὰς ὑποθήκας ἔχειν, πᾶσιν ἐπὶ τοῦ παρ-
όντος ποιούμεθα φανερόν διὰ τοῦδε τοῦ Θείου ἡμῶν
νόμου, ὅτι καὶ ταύτην τὴν προνομίαν καὶ τὰς σιω- 30
πηρᾶς ὑποθήκας καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ὅποσα ταῖς γυ-
ναῖξιν ἐν διαφόροις προνομίοις παρὰ τῶν ἡμετέρων
δέδοται νόμων, ἐκείναις δίδομεν μόναις ἐφ' ᾧ τοῦ-
των ἀπολαύειν τε καὶ κεχρησθῆναι ταῖς ἐξ αὐτῶν εὐεργε-
σίας, αἷς ἐπιμελῆς ἐστὶ τὴν ὀρθὴν καὶ προσκυνουμέ- 35

9 sq. argumentum notat Nomoc. XIV tit. 12, 2.

laborant qua Manichaeorum et Apollinaris impietas renovata est, ac praeterea omnes qui non sunt membrum sanctae dei catholicae et apostolicae ecclesiae, in qua uno ore omnes sanctissimi totius orbis terrarum patriarchae, et Romae occidentalis et huius regiae urbis et Alexandriae et Theopolis et Hierosolymorum, omnesque qui iis subiecti sunt sanctissimi episcopi apostolicam fidem et traditionem praedicant. Eos igitur qui immaculatam communionem in catholica ecclesia a deo carissimis eius sacerdotibus non accipiunt haereticos iure vocamus: nam licet christianorum nomen sibi imponant, tamen cum se ipsi a vera christianorum fide et communione separent, dei iudicio sese subicere intelleguntur.

1. Atque leges quidem de haereticis prolatae omnibus manifestae sunt: nos autem cum eos qui orthodoxam fidem amplectuntur in eaque perseverant maius quoddam privilegium habere velimus iis qui se a grege dei separant (quoniam ne par quidem est aequalibus quibus orthodoxos privilegium haereticos dignos haberi), propterea nunc quocumque ad praesentem legem animum attendimus. Quoniam enim mulieribus privilegia dotium dedimus, ut etiam antiquioribus creditoribus praeferantur et meliorem locum habeant quamvis tempore victae, in donationibus autem propter nuptias ut secundum tempora quibus fiant hypothecas habeant: omnibus in praesentia per hanc divinam nostram legem manifestum facimus, nos et hoc privilegium et tacitas hypothecas et cetera omnia, quaecumque mulieribus in diversis privilegiis a legibus nostris data sunt, illis concedere solis quo et fruuntur iis et beneficiis inde paratis utantur, quae id agunt

1 μανιχαίων LB Nomoc.^{dm} μανιχαίων M5 Iul. || Ἀπολιναρίου B || 2 πρὸς γε πάντας LB Nomoc.^{dm} ε || πρὸς γε πάντων M (omnino eos Iul.) || 3 καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας MB5 || ἐκκλησίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Nomoc.^d καὶ μεγάλης ἐκκλησίας τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Nomoc.^m, καθολικῆς ἐκκλησίας L || 5 ἐσπερίας ML || καὶ M || καὶ ὁ LB || 6 καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας B || 8 ἐπίσκοποι om. L || 12 κἄν M5 || καὶ LB || 13 τῆς ἀληθινῆς || καὶ τῆς ἀληθινῆς B vera tamen ε || αὐτοῖς L^a || 14 sq. χωρίζοντες — γινώσκονται || separant — cognoscentes ε || 20 *μῆτε MLB || 21 τοὺς ὀρθοδόξους τοῖς αἰρετικοῖς B || τοῖς αἰρετικοῖς || et haereticos ε || 22 ἐπὶ om. B || 23 προνόμια M || προνόμια B προνομίαν L vulg. Cf. Cod. 8, 11, 12 || 26 καὶ ταῦτα || et nec ε, unde οὔτε (sic pro μὴδὲ) inseri temere voluit I. B. Koehler Interpr. et Emend. I. R. 2 I 126 (a. 1792) || 28 γένοιτο M^a || 34 ἀπολαβεῖν B || τε

naris renovantium impietatem, et ad haec omnes qui non sunt membrum sanctae dei catholicae et apostolicae ecclesiae, in qua omnes concorditer sanctissimi [episcopi et] totius orbis terrarum patriarchae, et Hesperiae Romae et huius regiae civitatis et Alexandriae et Theopoleos et Hierosolymorum, et omnes qui sub eis constituti sunt sanctissimi episcopi apostolicam praedicant fidem atque traditionem. Igitur sacram communionem in catholica ecclesia non percipientes ab eius deo amabilibus sacerdotibus haereticos iuste vocamus: nam licet nomen Christianorum sibi imponerent, vera tamen Christianorum se et fide et communione separent dei iudicio semet ipsos subdi cognoscentes.

Quae igitur de haereticis prolatae sunt leges omnibus sunt manifesta. Nos autem volentes orthodoxam amplectentes fidem et eam defendentes habere aliquod amplius privilegium his qui alienant semet ipsos dei ovili (quoniam neque iustum est aequalibus cum orthodoxis et haereticis dignos fieri privilegiis), propterea et nunc ad praesentem respeximus legem. Quia enim dedimus privilegium mulieribus dotium, ut etiam prioribus creditoribus praepollantur, et meliorem ordinem eas habere et nec a tempore superatas, in donationibus autem propter nuptias secundum tempora per quae fiunt hypothecas habere, omnibus in praesenti facimus manifestum per hanc sacram nostram legem, quia et hoc privilegium et tacitas hypothecas et alia omnia, quae mulieribus in diversis privilegiis a nostris legibus data sunt, illis damus solis quatenus his fruuntur et utantur, quae diligentiam habent rectam et adoran-

om. L || καὶ χρησθῆναι cum Scringero vulg. || ταῖς — εὐεργεσίας om. ε || ἐξ αὐτῶν LB || ἑαυτῶν M

4 episcopi om. R¹, episcopi et del. Beck || 5 hesperiae] hespe R || 6 alexandrinae T² || theopoleos V || hierosolymorum V hierosolimorum RT || 7 eius R¹T^a || 9 sacrum V¹ || 10 eius R² || 11 nam licet — 13 et fide scr. V² in ras. 1 versus, licet — 13 dei iudicio scr. R² in ras. 1¹ vs. || 12 inposuerit T¹ || 13 et fide V¹ fide R⁽²⁾ T^{vulg.} || 16 prolata RV¹T^{vulg.} || lege RT^o vulg. || 17 manifesta sunt R || 18 eandem V || descendentes T¹ || 19 aliquid RT || 20 ouile RV || 22 propter R¹ propter hoc R³ || 24 dote V || creditorum R¹ || 25 et nec — 31 a nostris legibus suppl. T² in spat. vac. 6¹ vs. || nec] nunc V; leg. haec? || 27 hypothecas R¹ V et ypothecas T⁽²⁾ || 28 omnibus || et omnibus R || in praesentem V || 29 nostram sacram VTI⁽²⁾ || 31 privilegiis] capitulis R || 33 quae vulg.] qui libri || habet R¹

την ἡμῶν πίστιν κρατεῖν (τὴν τῆς καθολικῆς ἡμεῶν καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας) καὶ μετέχειν τῆς ἐν αὐτῇ σωτηριώδους κοινωνίας. τὰς γὰρ χωρίζουσας ἐναντὶς τῆς ἁγίας τοῦ θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς ἀγράφτου κατ' αὐτὴν κοινωνίας μεταλαμβάνειν οὐκ ἀνεχομένας παρὰ τῶν ταύτης θεοφιλεστάτων ἱερέων οὐ βουλόμεθα παντελῶς τῶν τοιοῦτων ἀπολαβεῖν προνομίων. εἰ γὰρ ἐναντὶς χωρίζονσι τῶν τοῦ θεοῦ δωρεῶν καὶ τῆς ἁγίας καὶ ἀγράφτου κοινωνίας ἀλλοτριᾶσαι ποιοῦσι, πολλῶ μᾶλλον καὶ ἡμεῖς 10 οὐκ ἂν αὐτὰς ἀξιώσαιμεν προνομίων καὶ τῆς ἐκ τῶν ἡμετέρων νόμων ἀπολαύσαι συγχωροῦσθαιμεν συγχωρήσεως, ἀλλ' ἕστωσαν αὐταῖς ἀβατοὶ παντοῖως αἰ παρὰ τῶν νόμων εὐεργεταί, καὶ παντὸς προνομίου ἐκ τῶν ἡμετέρων διατάξεων αὐταῖς δεδομένου στερηθήσονται.

CAPUT II.

Ἐξεστι δὲ αὐταῖς τῆς βελτίους γινομένης γνώμης καὶ τὴν ὀρθὴν καὶ ἀληθινὴν ἀσπαζομένης πίστιν καὶ ταύτης μέχρι παντὸς ἀντεχομένης τῶν τοιοῦτων ἀπολαβεῖν δωρεῶν τε καὶ προνομίων. Τοῦτων ἐν 20 ἡλικίᾳ τῆς ἡλικίᾳ κρατοῦντων καὶ παραφυλακτομένων, πρωτοτύπως μὲν παρὰ τῶν θεοφιλεστάτων ἱερέων, ἔπειτα δὲ καὶ παρὰ τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων καὶ δικαστῶν, εἰτε μείζους εἰτε ἐλάττους καθεστᾶσαι, καὶ πρὸς γε παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς, πρὸς ἣν καὶ τὸν 25 πρῶτα ποιούμεθα νόμον. ὥστε προσήκον ἐστὶ τοῖς δικασταῖς, παρ' οἷς τινες κινεῖνται κατὰ γυναικῶν δίκαι ἢ παρὰ γυναικῶν τινα προνόμια ἐκδικεῖν ἐναντὶς βουλομένων, ἀποβλέπειν εἰς τὴν τοῦ παρόντος ἡμῶν νόμον δύναμιν, καὶ εἰ μὴ ἔροον αὐτὰς τῆς 30 οὐδοδόξου πίστεως οὕσας καὶ μεταλαμβάνουσας τῆς ἀγράφτου καὶ προσκνητῆς κοινωνίας ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ παρὰ τῶν σεβασμιωτάτων ταύτης ἱερέων, ταῖσιν μὴ συγχωρεῖν ἀπολαβεῖν τῶν ἐκ τῶν ἡμετέρων διατάξεων προνομίων. 35

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεοῦ δηλοῦμενα νόμον ἢ σὴ ὑπεροχῆ γνώσκουσα ἐν ταῖς παρ' αὐτῇ κινουμέναις δίκαις παραφυλάττειν καὶ ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι φρον-

dam nostram fidem tenere (catholicae dicimus et apostolicae ecclesiae) et participari in eius salutari communione. Quae enim separant se sancta dei catholica et apostolica ecclesia et sacrosanctam in ea 5 communionem percipere non patiuntur ab eius deo amabilibus sacerdotibus, nolumus omnino talibus frui privilegiis. Si enim se separant dei muneribus et a sancta ac sacra communione alienas faciunt, multo potius et nos non eas dignas fieri privilegiis neque ex nostris legibus frui permittimus continentia, sed sint eis inaccessibilia omnino ex legibus beneficia, et omni privilegio ex nostris constitutionibus eis dato privabuntur.

Licebit autem eis melioris factis sententiae et rectam veramque amplectentibus fidem et hac semper contentas talibus frui muneribus et privilegiis. His in omni ditione valentibus atque servandis, principaliter quidem a deo amabilibus sacerdotibus, deinde et a nostris administratoribus et iudicibus, sive sint maiores seu minores, et insuper a tua celsitudine, apud quam et praesentem facimus legem. Unde 25 competens est iudices, apud quos aliquae moventur contra mulieres causae aut a mulieribus quaedam privilegia sibi vindicare volentibus, respicere ad praesentis nostrae legis subtilitatem, et si non invenerint eas orthodoxae fidei existentes et percipientes sacrosanctam et adorabilem communionem in sanctissima catholica et apostolica ecclesia a venerandissimis eius sacerdotibus, non permittere frui ex nostris constitutionibus privilegiis.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem, tua celsitudo cognoscens (in) causis apud eam motis servare et operi effectuique contradere curet, et per sollemnia

ut rectam et adorandam nostram fidem (catholicae dicimus et apostolicae ecclesiae) teneant et salutaris in ea communionis sint participes. Quae enim a sancta dei catholica et apostolica ecclesia se ipsae separant neque immaculatam in ea communionem a deo carissimis eius sacerdotibus accipere sustinent, eas omnino eiusmodi privilegiis frui nolumus. Nam si se ipsae a donis dei separant et a sancta et immaculata communione alienas reddunt, multo magis ne nos quidem eas privilegiis dignas habebimus nec permittimus ut favore ex legibus nostris parato fruuntur: sed ad beneficia legum iis nullo modo aditus pateat, omnique privilegio ex constitutionibus nostris ipsis dato privabuntur.

II. Licet autem iis, si ad meliorem sententiam revertantur et rectam atque veram fidem amplectantur et in ea utique perseverent, eiusmodi donis et privilegiis frui. Atque haec in omni ditione nostra valeant et observentur, inprimis quidem a deo carissimis sacerdotibus, deinde autem a nostris quoque magistratibus et iudicibus, sive maiores sive minores sunt, et praeterea a tua subtilitate, ad quam etiam praesentem legem damus. Itaque iudices, apud quos quaedam lites moventur adversus mulieres aut a mulieribus privilegia quaedam sibi vindicare volentibus, ad praesentis legis nostrae vim respicere per est, et nisi compererint eas orthodoxae fidei esse et immaculatam et adorandam communionem in sanctissima catholica et apostolica ecclesia percipere a venerabilissimis eius sacerdotibus, non concedere iis ut privilegiis ex nostris constitutionibus fruuntur.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur tua sublimitas cognoscens in litibus apud ipsam motis observanda et ad opus effectumque adducenda curet, atque per

1 κρατεῖν om. B^c || 2 καὶ μετέχειν — 4 ἐκκλησίας om. L^a, add. L^b in marg. vv. ἐκ τοῦ κειμένου inscriptis || 8 ἀπολαβεῖν B || 11 ἀξιῶσαι L dignas fieri (i. e. ἀξιῶσθαι) s || καὶ neque s || 13 αὐτοῖς L || παντελῶς Halolander || 17 Ἐξεστι] Licebit s || γινομένης LB || 18 ἀληθινῆ] τὴν ἀληθινῆν L || ἀσπαζομένης L || 19 ἀντεχομένης] contentas s || 20 τε om. B || 23 καὶ om. B || 27 κατὰ γυναικῶν om. B^c || 30 ἡμῖν L || δύναμιν] subtilitatem s || 32 ἁγία L || 34 ταύτας B, om. s || 38 παρ' αὐτῶν M

1 nostra V || catholicae] autem add. T² || 2 ecclesiae om. R¹ || participare R²T || eius R²T] eis R¹V || salutaris communionem R¹ || 3 separat T¹ || sancta] a sancta

R² vulg. || 4 eam T || 5 ab eius T¹] ab eiusdem R, om. V, a T² vulg. || 6 nolumus autem omnino T¹ || 7 se separant] separatur R¹ || a sancta ac sacra V^a] a sancta et a sacra T^a a sacra R vulg. || 9 nos om. V || neque] et neque T || 11 sint eius et magis sibi T¹ || 12 privilegia V^a || 17 eis] eius T¹ eis dato privabuntur eis R^a || factis om. R¹ || 18 hanc R || 19 contemptas V, contentis ed. pr. || talibus vulg.] stabilibus libri || 21 quidam V || 22 et a iudicibus R² et a om. R¹ || 23 sint om. V || seu VT] sive R vulg. || 26 aut a vulg.] et aut libri || 27 sibi privilegia R, sibi om. T¹ || vendicare RVT || 28 inuenerit T || 30 in om. R || 31 ecclesia om. R¹ || a] ac R²T || 32 ex] et ex V || 38 in add. Beck || 39 sollemnia dicta V sollemnia dicta T

τιώσω, διά τε τῶν εἰσθότων ἰδικίων καὶ προσταγμάτων οἰκείων πᾶσι ποιησάσθω φανερὰ ἐν τε τῇ εὐδαίμονι ταύτῃ πόλει καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις πάσαις, ὥστε γινώσκων πάντας, ὁπόση τις ἡμῖν ἔστι φροντίς καὶ τῆς ἀληθοῦς περὶ τὸν δεσπότην Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν θεὸν πίστει καὶ τῆς τῶν ἡμετέρων ὑπηρετικῶν καιτηρίας.

Dat. non. Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. Basilio vc. cons.

edicta et praecepta propria omnibus faciat manifesta et in hac felicissima civitate et in provinciis, ut cognoscant omnes, quanta et quae nobis cura est et verae circa dominum Christum verum deum fidei 5 et nostrorum subiectorum salutis.

Dat. non. Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. [a. 541] anno XV. Basilio vc. cons.

Π

10

CX. Auth. CV. Coll. VIII tit. 6

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΟΚΩΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπάρχῳ πρατωρίων τὸ β', ἀπὸ ὑπάτων (ὀρδιναρίων) καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Ἰσμεν ἐκ μηνύσεως τῆς σῆς ὑπεροχῆς νόμον ἡδὴ πεποιηκότες περὶ τῶν τραικετικῶν χρημάτων, ὃς ἐφανῆς γέγονε τῷ δικαστηρίῳ τῷ σῷ.

Ἄλλ' ἐπειδήπερ ὕστερον προσελεύσεον ἡμῖν γενομένην προσετάξαμεν τὸν νόμον ἐκείνον μὴ κρατεῖν ἀναληφθῆναι αὐτὸν προστάξαντες ἐκ τοῦ δικαστηρίου τοῦ σοῦ, ἐγγνωμεν δὲ αὐτὸν καὶ ἐν τισὶ τῶν ἐπαρχῶν ἡδὴ καταφανῆ γενέσθαι, διὰ τοῦτο θεοπίζομεν τὸν τοιοῦτον νόμον παντοίως ἀργεῖν, καὶ εἰ συνβῆ κατὰ χώραν αὐτὸν πεμφθῆναι, μηδὲ ἐκείσε κρατεῖν, ἀλλ' ἀνίσχυρον εἶναι. καὶ οὕτω βουλόμεθα τὸ πρᾶγμα προίεσαι, ὥς εἰ μηδὲ γραφεῖς ἐτύγχανεν ὁ εἰρημένος νόμος, ἀλλὰ κατὰ τοὺς ἡδὴ περὶ τῶν τοιοῦτων τεθέντας νόμους παρ' ἡμῶν τὰς νποθέσεις ἐξετάζεσθαι καὶ κρίσεως ἀξιούσθαι.

Nov. CX (Authent. CV = Coll. VIII tit. 6) Graece extat in ML. — Epit. Theod. 110, Athan. 17, 2. Iulian. const. CIII.

solita edicta et praecepta sua omnibus manifesta faciat et in hac felici urbe et in provinciis omnibus, ut omnes intellegant, quanta nobis cura sit et verae in dominum Christum verum deum fidei et subiectorum nostrorum salutis.

CX.

DE USURIS.

Idem Augustus Iohanni praefecto praetorio iterum, ex consule (ordinario) et patricio.

Praefatio. Scimus nos ex relatione tuae sublimitatis legem iam fecisse de traiecticiis pecuniis, quae iudicio tuo insinuata est.

I. Verum quoniam postea interpellationibus petiti praecepimus ne illa lex valeret tolli eam e iudicio tuo iubentes, cognovimus autem eam etiam in provinciis quibusdam iam insinuatam esse, propterea sancimus, ut illa lex plane cesset, ac si eam contigit in provinciis esse missam, ne illic quidem valeat, sed invalida sit. Atque ita rem procedere volumus, tamquam dicta lex ne scripta quidem umquam esset, sed secundum leges de his talibus a nobis iam latas causae examinarentur et sententia impertiantur.

3 ἐπαρχίας L^a || πάσαις M] om. L^s || 4 πάσας L^a || ὁπόση τις] quanta et quae ε || 8 subscr. om. Iul. codd. praeter Iul.^w || dat. non. Mai. (mag. Iul.^w) ε Iul.^w, ἐγράφη non. Μαίτων Ath.) d. II. k. mai. M Ἐξεφανήθη μὴ μαιῖ Theod. (dat. v. non. Maias Iul. Pithoei, id. in Coll. const. eccl. Fabrotus; dat. VI. k. Mai. coll. nov. CX Zachariae) || CP. — anno XV. (cf. ε) imp. dn. iustiniani pp. anno XV. Iul.^w ep. ep. (sic) iust. pp. aug. M βασιλείας Ἰουστινιανού τὸ ιε Ath. ἔτει ιε τῆς βασιλείας Theod. || 9 basil. ue. cons. M (cf. ε) basil. Iul.^w, ὑπατείας (ὑπατεία Theod.) Βελισσίου Ath. Theod. || 11 rubr. Περὶ τῶν τόκων M, index L (om. L in textu) Περὶ τόκων Ath. Περὶ ναυτικῶν τόκων Theod. De nautico fenore Iul. || 12 Ἰωάννη] Basso Iohannis vicario inscribendum esse novellam iniuria opinatur Zachariae; cf. ad nov. CIX inscr. || 13 ἀπὸ — πατρικίῳ om. L || ὀρδιναρίων addidi (ὀρδιναρῖο Zachariae) || 15 νόμον] nov. CVI || τῶν om. L || τραικετικῶν M, τραεκετισίων L¹ ναυτροσίων L² || 20 ἐγγνωμεν τοῦ σοῦ L^a || 21 διὰ τοῦ M || 22 κατὰ χώραν] etiam per provincias ε || 24 καὶ οὕτω] sic enim ε || 25 προίεσαι L || 27 νόμους] Cod. 4, 32, 26 sq. || ἐξετάζε-

σθα] examinatione (i. e. ἐξετάσεως) ε

1 et per praecepta R || 3 ut] omnes ut R¹ || 4 dominum] dñm i. e. deum R || 5 nostrorum subiectarum T || 8 subscr. unus praestat Escorialensis, in quo praescribitur novellae CX = Auth. CV: dat. non. mai. cap. imp. dni. n. iustin. pp. cog. an. XV. bas. vc. cons. || 10 nov. CX = Auth. CV om. R, in margine adscriptam manu saeculi XIV habet T, in eodem codice repetitur inter extravagantes in appendice ab alio librario scripta f. 179 (= D) || 11 rubr. om. D || 14 denuntione D dēciatione V || 15 iam fecisse VD] fecisse iam T vulg. (nos add. vulg.) || 17 admonitionibus T || praecipimus VDT || 18 tenere T] eam T] eum VD || *imperantes] proparantes T praeparantes VD || 19 cognovimus T vulg. || et in om. D, et in quibusdam provinciis om. T || 21 uocare V^a || contigit V] contigit D contigerit T vulg. || 22 *eam T] 23 sic enim VD] sicque enim T sicque vulg. || 24 si] sic D^a || 25 sed om. V || secundum om. T || 26 examinationem VD] aestimatione T vulg. || sententiam VD] sententia T vulg.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παρατάγτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ Θείου δηλοῦμενα νόμου ἢ σὴ ἐπεροχὴ ἔργω καὶ πέσει παραδοῦναι σπενδάτω.

Dat. vi. k. Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. Basilio vc. cons.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem, tua celsitudo operi effectuique contradere festinet.

Dat. vii. kal. Mai. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. [a. 541] anno XV. Basilio vc. cons.

ΠΙΑ

6

CXI. Auth. CVI. Coll. VIII tit 7

Η ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΑΝΑΙΡΟΥΣΑ ΤΗΝ ΤΩΝ ΕΚΑΤΟΝ ΕΝΙΑΥΤΩΝ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΥΚΤΗΡΙΩΝ ΟΙΚΩΝ.

R HAEC CONSTITUTIO INNOVAT CONSTITUTIONEM QUAE PRAESCRIPTIONEM CENTUM ANNO- RUM LOCIS VENERABILIBUS DEDERAT R

(Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Θεοδῶτῳ ἐπάρχῳ πραιτωρίων.)

(Προοίμιον.) Ὅπερ τὰ φάρμακα ταῖς νόσοις, τοῦτο παρέχουσι τὰ νόμιμα τοῖς πράγμασιν. ὅθεν ἀκόλουθόν ἐστι γινώσκειν, ὅτι πολλάκις τὰ δοκιμασθέντα παρὰ τινος ἐναντίον ἔσχε τὸ ἀποτελεσμα, καὶ ὅπερ ἐκάστου στοχασμὸς ἐνόμισεν ἐπιωφελὲς εἶναι, ἐξ αὐτῆς τῆς πείρας εὐρέθη ἀχρηστον. δεικνύει τοῦτο καὶ ἡ τῆς προοίσιος νομοθεσίας ἀνάγκη, ἐφ' οἷς τὸ [πρὸ βραχείου χρόνου] προνόμιον τὸ παρασχεθὲν ἐν- 20 ἀρχος ἐξ εἰσεβόου σκοποῦ ταῖς ἀγιοτάταις ἐκκλησίαις καὶ τοῖς μοναστηρίοις καὶ τοῖς ἄλλοις σεβασμίοις τόποις ἐκ τῆς ἡμετέρας διατάξεως ἀναγκαίᾳ τινὶ διορθώσει διασφαλιζόμεθα. καὶ γὰρ ἤδη πάσαι ἐκεκελεύκειμεν ἐπὶ ἑκατὸν ἐνιαυτοῦς τοῖς σεβασμίοις τόποις 25

Idem Aug. Theodoto pp.

(Praefatio.) Quod medicamenta morbis, hoc exhibent iura negotiis. Unde consequitur ut nonnumquam a iudicio discordest effectus, et quod credebatur coniectura prodese, experimento inveniatur inutile. Probat hoc praesentis etiam necessitas sanctionis, in qua privilegium ex religioso proposito sanctis ecclesiis et monasteriis aliisque religiosis locis constitutione nostra nuper indultum necessaria correctione distinguimus. Dudum siquidem iusseramus ad centum illis annos exceptionis propagari

Nov. CXI (Authentic. CVI = Coll. VIII tit. 7: gloss.) et Graece et Latine scripta est, sed Latina sola et in Coll. 168 novellarum recepta est et epitomatoribus innouit. Servatur in Authentico, summas habent Iulian. const. CIV, Theod. 111 (cuius summam repetit L, priorem partem Prochiron 38, 60, Epanagoge 39, 59, B 5, 2, 16 et M), Athan. 2, 5 (inde Coll. const. eocl. III 2, 5; liber περὶ διαφόρων ἀνάγνωσμάτων § 3), Ροπαὶ 42, 7. — Graecum exemplar servavit M in appendice Edictorum Iustiniani f. 393^v Ed. V, cui inepte inscribitur Περὶ λιγιόσιων καὶ περὶ ἀσφαλείας ἣν δεῖ ποιεῖν τοῖς ἐνάγοντας πρὸ τῆς τῶν ἐναγομένων ὑπομνήσεως, quae est rubrica novellae CXII. Nimirum compiler appendicis illius ex corpore 168 novellarum rubricam nov. CXI petiturus (quae in M omittitur) proclivi errore rubricam novellae sequentis adscivit (ita Biener Gesch. der Nov. 115. 116 rem explicat rectius quam Zachariae, cui nov. CXII et ipsa 'inter Edicta Iustiniani olim collocata fuisse, in Veneto autem una cum rubrica et inscriptione nostrae constitutionis excidisse videtur'). Textum Graecum licet a corpore 168 novellarum alienum h. l. emittere nolui.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur tua sublimitas ad opus effectumque adducere studeat.

CXI.

CONSTITUTIO QUAE CENTUM ANNORUM PRAESCRIPTIONEM IN AEDIBUS SACRIS ABROGAT.

Praefatio. Quod medicamenta morbis, id leges praestant causis. Unde consequens est intelligere, saepe ea quae ab aliquo probata sint contrarium habuisse effectum, et quod cuiusque coniectura utile esse crederit, ex ipsa experientia inutile repertum esse. Ostendit hoc etiam praesentis legis necessitas, quibus de rebus privilegium quod [breve abhinc tempus] ex pia intentione sanctissimis ecclesiis et monasteriis ceterisque venerabilibus locis ex constitutione nostra nuper datum est, necessaria quadam emendatione munimus. Etenim iam dudum iusseramus ad centum usque annos venerabilibus locis curri-

4 subscr. om. Iul. Ath. || d. vi. k. mai. M || dat. vii. k. Mai. 5 ἐπερωνήθη μηνὶ μαΐῳ Theod. || CP. — anno XV. (cf. 5) ep. dn. iust. pp. aug. M ἔπει εἰ βασιλείας Theod. || 5 Basilio vc. cons. 5] bilisar. uc. cons. M (in Theodori cod. nomen consulis excidit) || 7 rubr. dedi ex Athanasio (cf. 5) Περὶ τοῦ χρόνου τῶν ἀποζωσῶν ἀγωγῶν τοῖς εὐαγέσι τόποις Theod. (L, om. M) De praescriptione centum annorum sublata quae sanctis ecclesiis et aliis locis venerabilibus competeat Iul. || 12 inscr. Ὁ αὐτὸς — πραιτωρίων add. vulg. ex 5] Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἠλία ἐπάρχῳ Ἰλλυρικῶν (Ἰλλυρικῆς cod.) Ath., quod praestare in Latina novella censet Osenbruggen (om. M) || 13 in. Quod medicamenta morbis cit. Ath. Ἄνω δόγματα cit. Theod. inepte translata ex Latinis || 17 στόματος ἐνόμισεν ἐπιωφελῆς M, corr. Agylaeus et Hombergk || 18 ἐπερωτή M || ἀχρηστος M, corr. Agylaeus et Hombergk || δεικνύειν M,

corr. Scringger || 19 ἐφ' οἷς M] ἐφ' ἧς Scringger, vulg. ex 5 || 20 πρὸ βραχείου χρόνου seclusi (om. 5) || 23 διατάξεως Cod. 1, 2, 23; cf. nov. IX || 24 *διασφαλιζόμενον M, διασφαλιζόμενον Hombergk || *καὶ γὰρ εἰ γὰρ καὶ M

3 contradere V] tradere DT vulg. || 4 subscr. praestat V || impr. doño iust. V || 5 basiliū V || 7 Constitutio (Constitutionibus V*) haec V || 12 theodoro (om. pp.) T; Eliae pp. per Illyricum malit Osenbruggen ex Ath. || 13 Quid T¹ || hec T || 14 iura] nia V || sequitur R || numquam T¹ || 16 coniecturam R || 17 probat] et probat igitur T, probat igitur vulg. || haec praesentis T praesentis hoc V || etiam om. T || 18 praeposito T || 19 et monasteriisque V || 22 illius T || exceptionis om. V || propagari] s. v. extendi adscr. V³

τοὺς τῆς παραγραφῆς δρόμους ἐπεκτείνεσθαι· καθ' ἣν ἀδειαν τῆς τοιαύτης νομοθεσίας πολλὰ μὲν ἤδη κελήνγηται ὑποθέσεις, καὶ ὡς περ ἀρχαίων τραυμάτων ἡ ἐπικαλυφθεῖσαι ὑπελείπει πάλιν ἠπλώθησαν, καὶ ἡ τοῦτον θεραπεῖα ἀπολείπει οὐκ ἠδυνήθη δηλαδὴ ταῖς δυσκολίαις τῶν ἀποδείξεων ἐμποδισθεῖσα, ἐπειδὴ διὰ τοσοῦτου διαστήματος τοῦ αἰῶνος μᾶλλον ἢ περ τοῦ χρόνου οὔτε ἡ ἀκεραιότης τῶν ἀποδείξεων οὔτε ἡ πίστις τῶν πεπραγμένων οὔτε ἡ ἡλικία ἰσχύει βοηθῆσαι τοῖς μάρτυρι.

10

CAPUT I.

Ὅθεν ἐπειδὴ τῇ ἡμετέρᾳ φιλοτιμίᾳ οὐ συνέδοραμεν ἡ τῶν ὑποθέσεων στερότης, μετὰ λογισμοῦ ἅμα τε καὶ οὐσιότητος τρακαλιζόντες τὸ εἰρημένον προνόμιον μέχρι τοῦ δυνατοῦ μέτρον ἀγαγεῖν ἐκ τῆς πείρας αὐτῆς εἰλικύσαμεν, καὶ κελύομεν, ὥστε ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων ἄς πρὸ τούτου ἡ τῶν τριάκοντα ἐνιαυτῶν ἀπικνεῖ παραγραφῇ, νῦν ταῖς σεπταῖς ἐκκλησίαις καὶ μοναστηρίοις καὶ ξενώσιον, ἔτι γε μὴν καὶ ὄργανοτροφείοις καὶ βρεφοτροφείοις καὶ πτωχείοις ἡ τῶν τεσσαράκοντα ἐνιαυτῶν ἐπέκτασις ἐπαγέσθω, ὑγιῶς δηλαδὴ περὶ τὰ ἄλλα πρόσωπα, καὶ πράγματα τῆς ἰσχύος μενοσιῆς ἦντινα δὴ ἡ τῶν τριάκοντα ἐνιαυτῶν ἐξεδίχθη παραγραφῇ, ἐπειδὴ ταύτην τὴν τῶν δέκα ἐνιαυτῶν προσθήκην μόνος ὡς εἴρηται τοῖς σεβασμίσις τόποις καὶ τῷ δικαίῳ αὐτῶν καὶ τοῖς συναλλάγμασι χαρίζομεθα, ἵνα σχολάσασθαι τοῦ χρονικοῦ τούτου διαστήματος τοῦτο μὲν αἰ περσονάλια τοῦτο δὲ καὶ αἰ ὑποθηκάριαι ἀγωγαὶ εἰς τὸ διηρηκὲς ἐρησυχάσωσιν· οὐδὲν παντελῶς τῶν ἄλλων παραγραφῶν ἀπομεινόντες, ἀλλὰ τοῦτο μὲν τῇ ἐνιαυσίᾳ καὶ τῇ τῆς τριετίας παραγραφῇ καὶ ταῖς ἄλλαις, αὐτῶν εἰς μείζονας ἡ ἐλάττονας ἔλκονται χρόνους, τὴν ἴδιαν δύναμιν καὶ τὸ κράτος ἔχοντων. καὶ γὰρ ὡς εἴρηται ἐν μόναις ταῖς ὑποθέσεσιν τῶν σεπτῶν τόπων τὰ θεῖα συναλλάγματα τῷ μημημένονθέντι προνομίῳ τῶν μ' ἐνιαυτῶν βουλόμεθα ἐναπολαύειν, ἐφ' ὧν αὐτοῖς τὸ τῶν ὁ' ἐνιαυτῶν προνόμιον ἡ διατάξις ἡμῶν ἐδίδου. ὁμολογηθέντος ὡς εἴ τις ὑποθέσεις πρὸ ταύτης ἡμῶν τῆς διατάξεως ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἱερῶν τόπων ὅπουδήποτε κινήσεως δικαστικῆ

40

cula exceptionis extendi: ex qua licentia eiusmodi lege data multae iam causae motae sunt, et veluti antiquorum vulnerum obductae cicatrices rursus patuerunt, neque eorum sanatio succedere potuit probationum scilicet difficultatibus impedita, quoniam per tantum spatium saeculi magis quam temporis neque integritas probationum neque fides actorum neque aetas testibus subvenire potest.

1. Unde quia liberalitati nostrae non occurrit causarum angustia, cum ratione simul et religione praedictum privilegium ad idoneum modum redigendum curantes ex ipsa experientia retraximus, atque praecipimus, ut in causis, quas antea triginta annorum exceptio removebat, nunc venerabilibus ecclesiis et monasteriis et xenonibus ac praeterea orphanotrophiis et brephotrophiis et ptochiis quadraginta annorum porrectio conferatur, salva scilicet circa reliquas et personas et res vi manente quam quidem triginta annorum praescriptio sibi vindicavit, quoniam hanc decem annorum adiectionem solis, ut dictum est, venerabilibus locis eorumque iuri et contractibus largimur, ut cessante hoc temporis spatium tam personales quam hypothecariae actiones in perpetuum quiescant: cum reliquis exceptionibus nihil omnino derogemus, sed tam annali quam trienni praescriptio ceterisque quae ad maiora vel minima tempora extenduntur propria vis ac robor servetur. Etenim, sicuti dictum est, in solis causis venerabilium locorum sacros contractus privilegio supra memorato quadraginta annorum perfrui volumus, in quibus ipsis centum annorum privilegium constitutum nostra dederat. Ceterum in confesso est, si quas causas ante hanc constitutionem nostram ab ecclesiis ceterisque sacris locis ubicumque motas iudicialis sententia vel trans-

2 ἀδειαν Zachariae] ἀδεια M, ἀδεία cum Scringero vulg. || 4 πάλαι M^a || 5 *προελθῆιν scripti ex s] προσελθῆιν M || 6 ἐπειδὴ Hombergk ex s] ἐπειδὴ δὲ M || 9 *οὐδὲ M || 12 *ἅμα τε] ἅμα δὲ M || 17 σεπταῖς Zachariae ex s] ἐπὶ ταῖς M || 25 ἐπὶ ἡσυχάσωσιν M || 33 ἔχοντων] expectas τηρούντες vel διδόντες (νέμοντες prop. Zachariae), sed in prioribus potius vitium latere textus latinus innuit || 37 *ἡμῶν M || 38 *ὁμολογηθέντος οὐν εἰ τις M Si quas plane (i. e. Ὅλος οὐν εἰ τις;) s; desiderari ὡς iam Zachariae monuit

1 curricula T || huius R || 3 putruerunt intus cicatrices T || sed] et vulg. || 4 provere T¹ || 5 inpediti T¹ || tantum saeculi] tamen scilicet R¹ || 6 temporis V³ in ras., saeculi + bus? V¹ || 7 nec om. R¹ || 11 quia] quam T || largi-

curricula, per cuius licentiam sanctionis negotia quidem multa commota sunt et velut antiquorum vulnerum obductae patuerunt iterum cicatrices, sed eorum sanitas provenire non potuit probationum scilicet difficultatibus impedita, quoniam per tantum saeculi magis quam temporis spatium nec documentis integritas nec actis fides nec aetas valet testibus suffragari.

Unde quia largitati nostrae causarum non occurrit angustia, cum ratione simul ac religione tractantes praedictum privilegium usque ad possibilem modum ducere experimento retraximus, et iubemus, in negotiis, quae antehac triginta annorum removebat exceptio, nunc venerabilibus ecclesiis (et) monasteriis et xenonibus nec non orphanotrophiis ac brephotrophiis et ptochiis quadraginta annorum protelatio conferatur, salva scilicet circa alias personas et causas virtute quam semper tricennalis sibi praescriptio vindicabat, quoniam hanc X annorum adiectionem solis ut dictum est religiosis locis eorumque iuri vel contractibus indulgemus, ut sopitae hoc temporis spatium tam personales quam hypothecariae actiones in perpetuum conquiescant: nihil penitus aliis exceptionibus derogantes, sed tam annali quam trienni **** vim roburque tenentibus. In illis namque, ut dictum est, tantum negotiis religiosos contractus memorato quadraginta annorum privilegio volumus perfrui, in quibus eis centum annorum praerogativam constitutio nostra contulerat. Si quas plane causas ante hanc nostram constitutionem ab ecclesiis ceterisque sacris locis ubicumque commotas

tatis libri, corr. vulg. || 12 ac] hac V || 14 in] ut in Beck || 16 et add. Beck || 17 et xenonibus] et xenobus R¹ exenonibus T xenonibus (erasum) V || bephotrophiis R rethotrophiis V brest'phiis T || 18 et om. T' || prochiis T' || protelatio conferatur salva] conferatur salva probatio (protelatio T², salva s. v. repetit T³) T' || 19 scilicet circa] circa et scilicet V || 20 quam] quem V qua R¹ quia T' || tricennalis RVT || 21 uendicabat (uendicabit R¹) RVT || 22 eorum V || 23 iuris R¹ indulgens T¹ || 24 ypothecacē T¹ || 25 imperpetuum RV || 26 annali Fabrotus] in aliis libri (exceptionibus derogantes add. R¹) || 27 trienni Beck] triennio (tricennio R) libri || lacunam non notant libri, quam trienni] (exceptione et aliis quae in maiora vel minima traununt tempora, suam) vim Beck || 28 tamen R || contractus] contractus est R¹ || 29 quadriginta T || 30 in his quibus T^a || eius T¹ || 31 praerogativam T

ψῆφος ἢ σύμφωνον διαλίσεως ἐπεραιώσεν, οὐ βουλό-
μεθα ἀνακαινίζεσθαι, ἀλλ' εἰς τὸν ὑπόλοιπον χρόνον
αἰταῖς ταύτην ἐπιτίθεσθαι τὴν νομοθεσίαν, ἄστυας
πρὸ τούτου πανθείσας τῆ σιωπῇ τῶν ὀκτώ πενταετη-
ρίδων κινήθῃναι μέχρι τοῦ νῦν ἢ κινήθεισας περαιω-
θῆναι οὐ συνέβη.

(Ἐπίλογος.) Ἡ ἐνδοξος τοίνυν καὶ μεγαλοπρε-
πῆς σου ἀφεντία ἄστυα διὰ τούτου τοῦ γενικοῦ νόμου
ᾧρισεν ἢ ἡμετέρα γαληρότης ἰδικίων προτεθέντων
εἰς τὴν πάντων γνώσιν ἐλθεῖν ποιησάτω.

Dat. k. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
anno XV. Basilio vc. cons.

iudicialis sententia aut transactionum conventio ter-
minavit, nolimus refricari, sed in reliquum illis
hanc obici sanctionem, quas antehac sopitas octo
lustrorum silentio moveri hactenus aut motas ter-
minari non contigit.

(Epilogus.) Illustris igitur et magna aucto-
ritas tua, quae per hanc generalem legem nostra
statuit aeternitas, edictis propositis ad omnium no-
titiam faciat pervenire.

Dat. kal. Iun. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV.
[a. 541] Basilio vc. cons.

ΠΒ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΛΙΤΙΓΙΟΣΩΝ

ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΦΕΙΛΟΥΣΗΣ ΓΕΝΕΣΘΑΙ 15
ΠΑΡΑ ΤΩΝ ΕΝΑΓΟΝΤΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΠΡΟ
ΤΗΣ ΤΩΝ ΕΝΑΓΟΜΕΝΩΝ ΥΠΟΜΝΗΣΕΩΣ.
ΚΑΙ ΠΗΝΙΚΑ ΟΥ ΔΥΝΑΤΑΙ Ο ΑCΤΟΡ ΑΠΟ-
ΧΡΗΣΑΣΘΑΙ ΤΩΙ ΠΡΟΝΟΜΙΩΙ ΤΟΥ ΜΗ ΕΝ-
ΑΓΕΙΝ ΑΥΤΟΝ ΜΗ ΒΟΥΛΟΜΕΝΟΝ. 20

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Θεοδότῳ ἐπάρχῳ πραιτωρίων.

(Προοίμιον.) Πολλὰ μὲν περὶ τῶν litigiosων
τοῖς τε σοφοῖς τῶν παλαιῶν νομοθέταις ταῖς τε βα-
σιλικαῖς εἰρηταῖς διατάξεσιν, ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος τι-
νὲς τῶν δικαστῶν τὴν ἡμετέραν ἤτησαν γαληρότητα, 25
ὥστε τὴν ἀμφισβήτησιν διακῶναι τὴν ἔτι καὶ νῦν
ὑπὲρ τῶν τοιούτων αἰτιῶν ἐν τοῖς δικαστηρίοις κι-
νουμένην, καὶ τοῖς τε νόμοις τὰς τε διατάξεις τὰς
περὶ τούτων κειμένας φανερώτερον σαφηνίσαι, ὥστε
λοιπὸν ἀναμφίβολον εἶναι, ὅσα προσήκει πράγματα 30
litigiosa καλεῖσθαι.

Nov. CXII (Authentic. CVII = Coll. VIII tit. 8: gloss.) Graece extat in *ML*, cap. 1 in *B* 27, 1, 5, cap. 2. 3 in *B* 7, 4, 2. — *Epit. Theod.* 112, *Athan.* 5, 2 (paratitla 9 § 6. 15 § 4). *Iulian. const.* CV. — In *Iul.^o adscripta est glossa Latina est cons. tota* (sim. in aliis *Iuliani codd.*): atque ipsa comparatione *Iuliani confirmari videtur sententia Bieneri Gesch.* d. Nov. 19 n. 44, in *Authentico servari exemplar Latinum novellae utraque lingua editae* (cf. *Zachariae edit.* II 161).

actionis pactum terminavit, eas nos renovari non velle, sed in reliquum tempus hanc iis legem imponi, quas antea silentio octo lustrorum sopitas moveri usque adeo aut motas terminari non contigit.

Epilogus. Illustris igitur et magna auctoritas tua quae per hanc generalem legem serenitas nostra definivit edictis propositis ut ad omnium notitiam perveniant efficiat.

CXII.

DE LITIGIOSIS, ET DE CAUTIONE AB ACTORIBUS ANTE REORUM ADMONITIONEM
PRAESTANDA. ET QUANDO ACTORI NON LICEAT PRIVILEGIO UTI QUO AGERE NON
COGATUR INVITUS.

Idem Augustus Theodoto praefecto praetorio.

Praefatio. Multa quidem de litigiosis tam ab antiquorum legislatorum sapientia quam in imperia-
libus constitutionibus dicta sunt, in praesentia autem iudices nonnulli a serenitate nostra petierunt,
ut controversiam quae etiam nunc de eiusmodi causis in iudiciis movetur decideremus et leges atque
constitutiones de his latas clarius explicarem, ut in posterum nulli dubitationi obnoxium sit, quales res
litigiosas vocari oporteat.

3 αὐταῖς *Scrimger* ex 5] αὐτὸς *M* || ἀντιτίθεσθαι
ex 5 malit *Zachariae* || 4 ὀκτώ *M* || 11 *subscr. om. M* ||
dat. kal. iun. constantinopoli imp. dn. iustiniani XV.
basilio uc. cons. *Iul.^o (om. Iul. codd. cett.)*, cf. 5; ἐγράφη
καλάνδων Ἰουνίων βασιλείας Ἰουστινιανου τοῦ ἐν μετὰ
τὴν ὑπατείαν Βασιλείου (ὑπατεία Βασιλείου *Fabrotus*)
Ath. ἐξεφωνήθη μὲν ἰουνίῳ ἔκει ἐν τῆς βασιλείας
ὑπατεία (ἔκει ἐν τῆς βασιλείας ἰ. e. ὑπατεία Βασι-
λείου *L*) *Theod. (L)* || 14 *rubr.* Περὶ litigiosων καὶ περὶ
actoros καὶ reor *Theod.* Περὶ litigiosων *Ath. (L)* ||
litigiosων *index M* litigiosων *index L* litigiosων *M*
in *textu επιδικίων L* in *textu, index L s. v.* (περὶ liti-
giosων βι. ν' τί. α' διγ. α', βι. δ' τί. ζ' διγ. δ' καὶ η'
add. *schol. M post inser.*) || 18 ἀκτωρ *M* ἐνάγων *L* ||
20 μὴ βουλόμενον *M*, *index L* || μὴ (om. *L*) βουλόμενον

διαλίσεσιν *L* in *textu* || 21. *inscr.* Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς τῷ
αὐτῷ (i. e. secundum priora Ἰωάννη ἐπάρχῳ πραιτω-
ρίων) *Ath.* || 22 τῶν om. *Theod.* || litigiosων *M επιδικίων*
L || 29 ὥστε] καὶ ὥστε *L* || 31 litigiosa *L* et sic saepius

1 sententiam *V*^a || 2 reliquum] tempus *add. Beck* ||
3 antehanc *V*^a || sopitis *R* || 5 contingit *R* contingat *V*
7 et om. *T* || 9 eternitatis *R*¹ || praepositis *T* || 10 per-
venire faciat *T* || 11 *subscr. praestat V* || doño iust. *V* ||
12 Basilio vc. cons.] bi. *reliquis omissis V* || 15 auctore
V || 16 tutela *R*^o || 21 theodoro *T* || 22 de litigiosis in
*ras. V*² || tan *R*^a tamquam *V*^a || 23 legislatione *T* || 24 qui-
dam *vulg.*] quidem *RVT* || 26 adhuc *T*^a || 28 his] hu-
*T*¹ || declarem *R* || 29 litigiosas (et sic saepius) *R*

CAPUT I.

Διά τοι τούτο θεσπιζομεν, litigioson λέγεσθαι τε καὶ ποιεῖσθαι πράγμα κινήτων ἢ ἀκίνητων ἢ αὐτοκινήτων, οὐτινος περὶ τῆς δεσποτείας ζήτησις μεταξὺ τῶν ἐναγόντων καὶ νεμομένων κινεῖται ἢ διὰ ἀρχικῆς ὑπομνήσεως ἢ διὰ δεήσεων βασιλεὶ προσερχθεισῶν καὶ τῶ δικαστῇ εμφανισθεισῶν καὶ δι' αὐτοῦ τῶ ἀντιδικῶ τῶν προσελθόντων γνωσθεισῶν. ἐπὶ τούτων γὰρ τῶν θεμάτων καὶ τῆν προτέραν τῆς ἡμετέρας ἡμερότητος διάταξιν μετὰ ταῦτα κρατεῖν βουλόμεθα, ἐν ἧ τοὺς εἰδότας καὶ ἀγνωστοὺς ἀγοραστὰς διεκρίναμεν, ἵνα ἄλλα καὶ τούτο προσθῆναι συνείδομεν, ὥστε εἴπερ δίκης περὶ litigioson ζητημένης συμβῆ τὸν ἐναγόμενον τελευτήσαι, τοὺς δὲ αὐτοῦ κληρονόμους βούλεσθαι διελεῖν τὰ πράγματα, ἀνεμποδίστως ἐξείναι αὐτοῖς τούτο διαπραττέσθαι. ἵναι γὰρ litigiosa πράγματα κατὰ διαδοχὴν εἰς κληρονόμους περιέρχεται, οὐκ ὀφείλει ἐκποῖσις νοεῖσθαι ἢ τούτων μεταξὺ τῶν συγκληρονόμων διαίρεσις. Καὶ τούτο δὲ διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν νόμου θεσπιζομεν, ὥστε εἰ συμβαίη ἕνα τῶν περὶ τούτων πραγμάτων διαζωμένων τῶν ἀνθρώπων πίνων ἀπίοντα πραγμάτων διὰ τελευταίας βουλήσεως πράγματά τινα, περὶ ἃν δεσποτείας ἀμφισβήτησις κινεῖται, ὀνόματι λεγάτων τινὶ καταλείπειν, εἰ μὲν ὁ κληρονόμος κατὰ δικαστικὴν ψῆφον δεσπότης αὐτῶν ἀποδειχθῆ, τῆρικαντα τὸν λεγατάριον ὅπερ αὐτῷ καταλείπειται πᾶσι τρόποις κομίζεσθαι· εἰ δὲ ὁ κληρονόμος ἐν δικαστηρίῳ τῆν ἤττονα ψῆφον ἀπενέγκω, μὴ ἔχειν χώρον τὸν λεγατάριον ἕτερον πράγμα ὑπὲρ τῶν αὐτοῦ λεγάτων τῶν κληρονόμων εἰσπράττειν, ἐπειδὴ περ εἰδὸς ὁ διαζόμενος τὸ πρᾶγμα litigioson εἶναι τῆν τῆς δίκης ἔκβασιν τῶ λεγαταρίῳ κατέλιπεν. ὅθεν δίδομεν ἄδειαν τῶ λεγαταρίῳ, εἰ τούτο συμφέρον ἐαυτῷ ἡγήσαστο, μέτοχον γίνεσθαι τῆς δίκης, ὥστε μὴ τινα τυχὸν ἀμέλειαν ἢ προδοσίαν αὐτὸν δύνασθαι τῶ κληρονόμῳ ἀντιτιθέναι. Ἐκ ταύτης δὲ τῆς τοῦ litigioson προσηγορίας τὰς ὑποθήκας κερχωρίσθαι θεσπιζομεν, καὶ ἐν ταύταις ταύτην κρατεῖν τῆν διάστιξιν, ὥστε εἰ μὲν ἰδικὰ πράγματα κινήτὰ ἢ ἀκίνητα ἢ αὐτοκίνητα ὀνομασθὶ ταῖς ὑποθήκαις ἐμφερόντο, ἐξείναι μὲν τῶ χρεώστῃ ταῦτα ὡς τ' ἂν καὶ ὅτε ἄρα βουλη- 40

Ideoque sancimus litigiosam dici et intellegi rem mobilem vel immobilem seseque moventem, de cuius dominio causa inter petitorem et possidentem movetur aut per iudiciariam conventionem aut per preces principi oblatas et insinuatias iudici ac per eum adversario interpellatoris cognitatas. In his enim casibus etiam praeteritam constitutionem mansuetudinibus nostrae posthac volumus obtinere, in qua scientes et ignorantes emptores discrevimus. Et hoc adiciendum esse perspeximus, ut si lite de re litigiosa pendente pulsatum contigerit ab hac luce recedere, heredes autem eius velle divisionem rerum facere, sine aliquo obstaculo liceat eis hoc agere. Quando enim res litigiosae per successionem ad heredes perveniunt, non debet alienatio intellegi earum inter coheredes divisio. Et hoc autem praesenti nostra lege decernimus, ut si contigerit unum pro tali causa litigantem ab humano consortio recedentem per ultimam voluntatem res aliquas, de quibus domini dubitatio vertitur, legati nomine cuiusque relinquere, siquidem heres iudiciali sententia dominus earum fuerit demonstratus, tunc legatarius quod ei relictum est modis omnibus consequatur. Si vero heres in iudicio victus extiterit, non habeat legatarius locum aliam rem pro eodem legato heredem exigere, quoniam sciens testator rem litigiosam esse litis eventum legatario dereliquit. Unde damus licentiam legatario, si hoc prodesse sibi putaverit, litis participem fieri, ne aliquam forte negligentiam seu prodicionem heredi possit obicere. Ab hoc autem litigiosi vocabulo hypothecas separari decernimus et in his hanc distinctionem tenere, ut si quidem speciales res mobiles vel immobiles aut se moventes nominatim fuerint hypothecae suppositae, liceat quidem debitori eas cui et quando voluerit vendere, sic ta-

I. Propterea iam sancimus litigiosam dici et intellegi rem mobilem vel immobilem vel se moventem, cuius de dominio inter actorem et possessorem quaestio movetur vel per iudicalem admonitionem vel per preces imperatori oblatas et iudici insinuatias et per eum adversario actoris notas factas. In his enim casibus etiam priorem mansuetudinibus nostrae constitutionem posthac valere volumus, in qua scientes et ignorantes emptores discrevimus. Sed hoc quoque adiciendum esse perspeximus, si forte lite de re litigiosa pendente reus decesserit et heredes eius res dividere velint, ut sine impedimento hoc iis peragere liceat. Cum enim res litigiosae per successionem ad heredes perveniant, non debet pro alienatione haberi harum rerum inter coheredes divisio. Illud quoque hac nostra lege sancimus, si forte unus ex iis qui de eiusmodi rebus litigant ex humanis rebus discessurus per ultimam voluntatem quasdam res, de quarum dominio controversia movetur, legati nomine alicui reliquerit, si quidem heres per sententiam iudicalem dominus earum probatus sit, ut tum legatarius quod ei relictum est omnibus modis auferat; sin autem heres iudicis sententia inferior discesserit, copium non habeat legatarius aliam rem pro eodem legato ab herede exigendi, quoniam testator sciens rem litigiosam esse litis eventum legatario reliquit. Unde legatario licentiam damus, si hoc prodesse sibi existimet, ut particeps fiat litis, ne quam forte negligentiam vel perfidiam heredi possit opponere. Ab hac vero litigiosi appellatione hypothecas separari sancimus, atque in iis hanc distinctionem valere, ut si speciales res mobiles vel immobiles vel se moventes nominatim hypothecis supponantur, debitori eas cuiusque et quando velit vendere liceat, ita tamen ut

1 Ἐπιδίκων λέγεται τε καὶ νοεῖται πρᾶγμα inc. B || 4 νεμομένων MBs Jul. || ἐναγόμενον L || 6 δι' αὐτοῦ διὰ τούτων B || 9 διάταξιν Cod. 8, 36. 5 (4) || 11 προσθῆναι L || 12 litigioson M λιγυόσσον L et ita saepius, ἐπιδίκων et ita constanter B || 15 ἐπιδικα LB || 17 κληρονόμων L || 20 περὶ τῶν τοιούτων B || 21 ἀπίοντων B || πραγμάτων consortio ε, unde ταγμάτων Zachariae || 23 λεγάτων et sic constanter B || 29 λεγάτων τῶν κληρονόμων L^a || 31 κατέλειπεν B || 32 legatario M || 33 ἡγήσεται L^a || 34 δύνασθαι αὐτὸν L || 35 τῆς om. L, τοῦ om. B || 36 λιγυόσσον M λιγυόσσον L || 40 τῆντα om. L || * τ' ἂν || δ' ἂν ML

2 vel immobilem om. V || 3 domino T¹ || 4 praeceps R¹ || 5 oblatas V^a || aduersario T || 6 interpellationis T¹ interappellatoris R¹ || 7 etiam et R, om. T || 8 posthac per haec R¹ per hanc R² || 9 decrevimus V || 12 autem eius] eius autem V eius om. R || velle] in illis uelle T² || divisione V || 13 aliquo] ullo R || et hoc T¹ hoc eis V || facere R || 16 Et om. V || lege nostra T || 18 huano V uno R || recedere R³ || 19 domini V¹ || 20 cuique T¹, uertitur add. T^a || reliquerit V || 21 siquidem] et siquidem R set siquidem T¹ || iudiciali] iudicio vel T || 23 consequetur T || 24 in om. T || exterit V || 26 quoniam] quia s. v. V³ || 27 legario R || 29 ne] ne ut R¹ ut T, s. v. V || 31 in] + T¹ || 32 ut vulg.] et RVT || 33 aut om. R¹ || sese T || nominati V || 34 fuerit R¹ || quidem bis ser. V¹ || 35 tñ R

θεῖν πιπράσκειν, οὕτω μέντοι ὥστε ἐκ τοῦ τιμηματος τούτων μέχρι τῆς τοῦ χρέους ποσότητος τὸ ἱκανὸν αὐτὸν ποιῆσαι τῷ δανειστῇ. εἰ δὲ τοῦτο μὴ πράξειεν ὁ χρεώστης, δίδομεν ἀδειαν τῷ δανειστῇ τῷ ἔχοντι ἢ υποθήκην τοῦ διαπεπραγμένου πράγματος τοῦτο διεκδικεῖν, μέχρις ὅτου τὸ ἱκανὸν αὐτῷ ὑπὲρ τοῦ χρέους γένηται. ταῦτα δὲ προστάτουμεν παραφυλάττεσθαι, εἰ μὴ τυχὸν πρότερον ἢ διὰ ἰδικῆς ὀνομαστῆς ἢ διὰ γενικῆς ὑποθήκης τὸ αὐτὸ πρᾶγμα ἔνθεν ἄλλοις δανεισταῖς ὑποθεθεῖν· τότε γὰρ κατὰ τὴν 10 τῶν ἡμετέρων νόμον δύναμιν τὰ προνόμια τῶν χρόνων ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν δανειστῶν φυλαχθῆναι θεσπίζομεν. ὅθεν σαφὲς καθέστηκεν, ὅτι τὰς γενικὰς ὑποθήκας πολλῶν ἄλλων τῆ τοῦ litigiosou προσηγορίᾳ οὐ βουλίμεθα περιέχεσθαι, ἀλλὰ τὰς τούτων ἐναγωγὰς 15 κατὰ τοὺς τῶν παλαιῶν νόμων ὅρους ἐξετάζεσθαι καὶ τὴν ἰδιαν δύναμιν ἔχειν παρακελευόμεθα. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν litigiosou καὶ τῆς ἰδικῆς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ γενικῆς ὑποθήκης διετυπώσαμεν, ὥστε λοιπὸν μηδεμίαν περὶ τούτων ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἀφαισ- 20 βήτησιν τίκεσθαι, ἀλλὰ κατὰ τὴν εἰρημνὴν διαίρεσιν τοῖς τοιοῦτους ἀγῶνας πέρατι παραδίδοσθαι.

CAPUT II.

Β Πρὸς δὲ τὸ ἀποκλεῖσαι τὰς τῶν κατὰ συγκοινωνίαν κινούντων ἐναγωγὰς καὶ τοὺς τῶν ἐκβιβασιῶν δόλων καὶ ἄλλην ἐφέρεον τῆς ἡμετέρας πρόνοια θερα- 25 εἶ πείαν. θεσπίζομεν γὰρ πάντα τοὺς διαστάς, εἰ ποτέ τις ἀσχεθῆναι ἤγον ὑπομνησθῆναι βουλήθειεν, ταύτην τὴν αἴρεσιν ταῖς ἐναντίω διαλογαῖς προστιθέναι, ὥστε μὴ ἄλλως τὰ τῶν αἰτιάσεων βιβλία τοῖς ἐναγομένοις ἐπιδιδόσθαι ἢ σφόδρον τοῖς ἐκβι- 30 βασταῖς παρέχεσθαι, εἰ μὴ πρότερον καὶ ἐν τῷ βιβλίῳ ὁ ἐνάγων ἢ δι' ἐναντοῦ ἢ διὰ ταβουλαρίου ὑπογράψει καὶ πράξῃως ὑπομνημάτων συνισταμένους ἐγγητῆρ ἄξιόπιστον παρᾶσχοι κινδύνῳ τῆς ἀρμόδιας τάξεως, ὁμολογούντα ὅτιπερ καὶ μέχρι πέρατος τῆς δίκης προσ- 35 εδρεῖν καὶ τὰς ἰδίας ἐναγωγὰς ἢ δι' ἐναντοῦ ἢ διὰ νομίμου ἐντολέως ἐγγυμνάξει, καὶ εἰ μετὰ ταῦτα δευχθεῖ ἀδίκως τὴν δίκην κινήσας, ὀνόματι ἀναλωμά-

men ut ex pretio earum usque ad debiti quantitatem satisfaceret creditori. Si autem hoc debitor non fecerit, damus creditori licentiam, qui rem venditam suppositam habet, eandem rem vindicare, donec ei 5 satis pro debito fiat. Haec autem praecipimus observari, si non forte ante aut per generalem aut per speciale nominatim hypothecam eadem res aliis fuerit creditoribus obligata; tunc enim secundum nostrarum legum tenorem temporum privilegia unicuique creditorum servari decernimus. Ex quo iam claret, quod generales hypothecas multo magis litigiosi vocabulo nolumus contineri, sed earum actiones secundum veterum legum constituta examinari et vim praecipimus obtinere. Et haec quidem de 10 litigiosis et speciali nec non generali hypotheca disposuimus, ut iam nulla de his in iudiciis dubitatio generetur, sed secundum (dictam) distinctionem huiusmodi certamina terminentur.

Ad excludendas autem calumniose moventium intentiones et executorum fraudes et aliud invenit providentia nostra remedium. Sancimus enim omnes iudices, si quando aliquos teneri vel admoneri voluerint, hanc condicionem in suis interlocutionibus adicere, ut non aliter conventionales libelli pulsati porrigantur aut sportulae executoribus dentur, nisi prius et in libello actor per se aut per tabularios subscripserit et actis intervenientibus fideiussorem idoneum periculo competentis officii praestiterit, confitentem quod et usque ad finem litis permanet et suas intentiones aut per se aut per legitimum procuratorem exercet, et si postea fuerit adprobatus iniuste litem movisse, sumptuum et expensarum no-

26 Θεσπίζομεν — 526, 10 συγχοροῦμεν ex B habet B^s A 26, 6 p. 227 Zach.

ex earum pretio usque ad debiti quantitatem creditori satisfiat. Si vero debitor hoc non fecerit, creditori qui hypothecam in re vendita habet licentiam damus eam vindicandi, donec de debito ipsi satisfiat. Haec autem observari volumus, nisi forte eadem res antea vel speciali nominatim vel generali hypotheca aliis creditoribus obligata fuerit: tunc enim secundum legum nostrarum vim temporum privilegia unicuique creditori servari sancimus. Unde manifestum est generales hypothecas multo minus nos litigiosi appellatione contineri velle, sed earum actiones ut secundum veterum legum definitiones examinentur et vim suam habeant praecipere. Atque haec quidem de litigiosis et speciali nec non generali hypotheca constituimus, ut in posterum de his nulla dubitatio in iudiciis oriatur, sed secundum praedictam distinctionem eiusmodi certamina ad finem perducantur.

II. Ad excludendas autem actiones eorum qui per calumniam eas movent et executorum fraudes etiam aliud remedium providentia nostra invenit. Sancimus enim, ut omnes iudices, si quando quos teneri sive adnoneri voluerint, hanc condicionem interlocutionibus suis adiciant, ne aliter libelli accusationis reis dentur aut sportulae executoribus praebentur, nisi prius actor et in libello vel sua manu vel per tabularium subscripserit et actis intervenientibus idoneum fideiussorem praestiterit periculo competentis officii, qui promittat eum usque ad finem litis permansurum et actiones suas vel per se vel per legitimum procuratorem exerciturum esse, et si postea iniuste litem movisse probetur, sumptuum et expen-

2 τούτων — ποσότητος om. L || 3 μὴ || μὲν B || 5 διαπεπραγμένου B || διαπεπραγμένου ML || 6 αὐτοῦ L || 7 χρέους] χρόνου L^a || 8 ἰδικῆς L || 10 ὑποθεθεῖν M || 12 θεσπίζομεν] νομίζομεν B || 14 litigiosou προσηγορία M || οὐ om. B || 17 καὶ ταῦτα — 22 παραδίδοσθαι om. B || 23 B in mg. add. L || 25 πρόνοια L^a || 26 Θεσπίζομεν πάντα τοὺς δικαστάς inc. B || 27 τινα B^s || 28 αὐτῶν B^s || 30 σφόδρον L B σφηνθείας B || 31 καὶ om. L^a || 32 ἢ δι' ἐναντοῦ] per se s || διὰ ταβουλαρίου B^s per tabularios s || *υπογράφοι ML B || 34 ἀρμόδιου B^s || 37 ἐγγυμνάξει LB^c || δευχθεῖ B^c

rum R vulg. || 10 decrevimus V || 11 caret R¹ || 12 nolumus (uolumus R¹) uocabulo R || 13 veterum] uentum T¹ || 14 hoc T || 15 litigiosis V || nec non] non V¹ nec non et V³ || generalis T¹ || 16 iudicio R || dubitatio] dubitatio ē R¹ || 17 dictam add. Beck || huiusmodi] huius uero R || 18 terminantur T || 23 rubr. De interlocutionibus iudicum per quas accusati rei conueniri iubentur (iubent R) et de satisfactione eorum et de decima parte litis RT in marg. (ex Iul.) || cludendas T¹ || 24 fraudem R || 25 enim] autem V || iudices omnes R || 26 amoueri uoluerit R || 27 hanc] hanc suam V || in om. V¹ || interlocutionibus RT^a || 29 executionibus V || 30 et om. V || per se] persone V^a, leg. aut per se (cf. Iul.)? || leg. tabularium (cf. Iul.)? || 32 periculum R¹ || praestiterit T^a || 33 permanet R] permanebit V permaneat T vulg. || 35 exercet R] exercebit V exerceat T vulg.

1 debitum R¹T¹ || 3 creditori om. R¹ || 4 uendicare (uenditare V^a) RVT || eis R || 5 fatiat R || 7 ypotheas eandem R¹ || S fuerat R || 9 nostrarum] sacrarum nostra-

των και διαπανημάτων δέκατον μέρος τῆς περιεχομένης τῷ βιβλίῳ ποσότητος ἀποκαταστήσει τῷ αἰτιαθέντι. εἰ δὲ εἴποι μὴ εὐπορεῖν ἐγγυητὴν δοῦναι, τῆνικαῦτα παρὰ τῷ δικαστῇ, παρ' ᾧπερ ἢ ὑπόθεσις μέλλει ἐξετάζεσθαι, τῶν ἀγίων εὐαγγελίων προκειμένων δι' ὄρκου τοῦτο αὐτὸ διαβεβαιώσασθαι, καὶ οὕτως ἐνώμοτον αὐτὸν ἐκτίθεσθαι ὁμολογίαν καὶ δι' αὐτῆς ἄπερ ἀνω- 1 τέρω εἶρηται ὁμολογήσαι. εἰ δὲ μὴ ταῦτα ἀπαντα κατὰ τὸν εἰρημένον πραχθεῖν τρόπον, οὐδεμίαν τὸν ἐναγόμενον ἀπόκρισιν τῷ ἐκβιβασθῆ ποιήσασθαι συγχωροῦμεν. εἰ δὲ παρὰ τὴν μνημονευθεῖσαν διατύπω- 10 σιν ἢ τῶν δικαστῶν τις ἢ ἡ τάξις αὐτοῦ ἢ ὁστιδή- ποτε τῶν ἐκβιβαστῶν ὑπομνήσαι τινα τολμήσει, ὁ μὲν δικαστὴς καὶ ἡ τάξις αὐτοῦ ἀνὰ δέκα χροσού λίτρας ποινῆν εἰπραχθήσονται, αὐτὸς δὲ ὁ ἐκβιβαστὴς τῆς 15 ὑποθέσεως καὶ δημῖοις ὑποβληθήσεται καὶ ἐξορία πενταετίας κατακριθήσεται, τῆς ποινῆς δηλονότι τῆς ἐκ τοῦ νόμου ἀρμοζούσης κινδύνου τοῦ κατὰ καιρὸν ἐνδοξοτάτου κόμητος τῶν θείων ἡμῶν πριβάτων εἰ- 20 πραττομένης καὶ τῷ ἡμετέρῳ φίσκῳ εἰσκομιζομένης. πᾶσα δὲ ζημία ἢ ὁ αἰτιαθεὶς ἐκ ταύτης τῆς παρὰ τὴν δύναμιν τοῦ παρόντος νόμου μεθοδείας ὑπομεινῆ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ ἐναγόντος τῷ ἐραχθέντι θεραπευ- 25 θήσεται κινδύνου τοῦ δικαστοῦ οὐτινος ὑπὸ τοῦ ἐκβιβαστοῦ συνεσχέθη, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς τάξεως τῆς αὐτῷ πευθόμενης, ὅσπερ πανταχόθεν τοὺς τῷ ἡμετέρῳ κῶτιε παρὰ τῆς ἀνωθεν ῥοπῆς καταπιστευθέντας ἀβλαβεῖς φυλαχθήσονται. Τὰς δὲ δίκας τὰς κατὰ συναινε- 30 σιν ἐκατέρω μέρος ἐν δικαστηρίῳ κινουμένας τῆς ποι- νῆς τῆς τῇ παρουσίᾳ διατάξει ἐγκειμένης ἐλευθέρως εἶναι θεσπίζομεν καὶ καθὰ τὰς ἄλλαις ἡμῶν δια- τάξεσι περιέχεται διατυποῦσθαι.

mine decimam partem eius quantitatis quae libello continetur pulsato restituet. Si autem dixerit non valere fideiussorem dare, tunc apud iudicem a quo causa examinanda est sanctis propositis evangelis 5 per sacramentum hoc ipsum adfirmet, et sic iuratori- am cautionem exponat et per eam haec quae super- ius dicta sunt profiteatur.

1 Si vero non haec omnia quae praediximus sec- undum antelatum modum processerint, nullatenus pulsatum responsum facere executori concedimus. Nam si citra memoratam dispositionem aut aliquis iudicum aut officium eius vel quilibet executor ali- quem convenire praesumpserit, iudex quidem et offi- cium eius denarum librarum auri poenam sustinebit, ipse autem executor negotii et confiscationem suae substantiae patietur et exilio quinquennali damnabitur, poena videlicet ex hac lege competente periculo viri magnifici pro tempore comitis rerum privatarum exigenda et nostri fisci viribus inferenda. Omne autem dispendium quod pulsatus ex hac conventione praeter tenorem nostrae legis facta perpessus fuerit ex petitoris substantia pulsato resarcietur periculo iudicis, cuius ab executore detentus est, nec non et officii quod eius iussionibus obsecundat, ut undique nostro imperio superna maiestate [divinitate] crediti pro sua indemnitate laetentur. Causas vero quae ex consensu utriusque partis in iudicio moventur a poena huius constitutionis liberas esse decernimus et sicut aliis nostris continetur constitutionibus terminari.

CAPUT III.

Πασῶν δὲ τῶν ὑποθέσεων τὸ πέρας βουλόμενοι συντόμως προεῖναι καὶ ταῖς ἐκείνων πανουργίας ἐναντιώμεθα, ὅσπερ ἐναγωγὰς μόνον προτιθέσιν, οὐ 35 βούλονται δὲ μέχρι πέρατος τῆς δίκης ταύταις ἐπέξ- εῖναι, λέγοντες νόμον εἶναι τὸν διαγορεύοντα μηδένα τὰς οικείας ἐναγωγὰς ἀναγκάζεσθαι ἄνοκτα ἐγγυμνά- ζειν. καὶ ταύτην τοίνυν τὴν πανουργίαν ἀποσβεῖαι

Omni vero causarum finem volentes celeriter provenire et illorum malignitatibus obviamus, qui tantummodo proponunt actiones, nolunt autem usque ad finem exercere iudicium, dicentes legem esse quae decernit neminem compelli actiones suas exercere nolentem. Et hanc igitur pravitatem extinguere

15 sq. argumentum notatur Ροτ. 28, 15.

sarum nomine decimam partem quantitatis quae libello continetur accusato esse restitutum. Quodsi dicat se copiam non habere fideiussorem dandi, tum apud iudicem apud quem causa examinanda est sanctis evangelis propositis iureiurando id ipsum confirmet, atque ita iuratorium cautionem exhibeat et per eam quae 1 supra dicta sunt promittat. Si vero haec omnia secundum praedictum modum acta non sint, permittimus ut nullum reus executori responsum det. Quodsi contra dispositionem modo memoratam vel aliquis ex iudicibus vel officium eius vel quisvis executor admonere aliquem ausus sit, a iudice eiusque officio dena- rum librarum auri poena exigetur, ipse autem executor litis adeo publicationi bonorum subicietur et quin- quennali exilio damnabitur, ut poena videlicet ex lege irrogata periculo gloriosissimi pro tempore comitis sacrarum nostrarum rerum privatarum exigatur et fisco nostro inferatur. Omne autem damnium, quod accusatus ex hac conventionem contra praesentis legis tenorem facta passus sit, ex substantia actoris reo sarcietur periculo iudicis cuius ab executore detentus est, nec non officii quod ei obsequitur, ut qui po- tentiae nostrae a summo numine crediti sunt undique indemnes serventur. Lites vero quae ex consensu utriusque partis in iudicio moventur a poena in praesenti constitutione proposita liberas esse et quemad- modum ceteris constitutionibus nostris continetur dispen- tius sancimus.

III. Cum autem omnium causarum finem celeriter procedere velimus, illorum quoque fraudibus ad- versamur, qui tantummodo actiones proponunt nec tamen eas usque ad finem litis persequi volunt, dicentes legem esse quae caveat ne quis actiones suas exercere invitus cogatur. Hanc igitur fraudem cum ex-

4 παρ' ᾧπερ om. M^a || μέλλει ἐξετάζεσθαι ἢ ὑπό- θεσις B³ v. l. || ἐγγυμνάζεσθαι L || 6 αὐτὸν B^c, om. B^f || βεβαιώσασθαι LB^c || 9 οὐδεμίαν τὸν L || 10 ποιεῖσθαι L || 13 τολμήσοι M || 14 λίτρας χρυσοῦ L || 19 ἐνδοξοτάτου] magnifici ε || κόμητος τῆς θείας ἡμῶν περιουσίας B comitis rerum privatarum ε Iul. || 20 τῷ ἡμετέρῳ δημοσίῳ L εἰς τὸ ἡμέτερον δημοσίον B || 21 ὁ ἐκ ταύτης αἰτιαθεὶς L || 22 *ὑπομεινοί MLB^c ὑπέμεινεν B^f, ὑπομείνοι Scrimger || 28 σύνειδεν L^a || 31 καθὰ MLB^c] καθὸ B^f || 37 νόμον] Cod. 3, 7

latum V¹ || processerit T¹ || 10 responsum om. V¹ || exe- cutori] ***** V¹, om. R¹ || 11 si citra] ** citur R¹ || ut aliquis R¹ || 12 quilibet] quibus T¹ | quibus T² || executor T¹ || 14 denarium V || 17 poena] *** R¹ || ex hac] et ex hac V || 21 praeter V² in ras. || facta Zachariae] factum (factus R²) libri || 22 petitori V¹ || res (?) sartieter T¹ || 24 iussibus V || obsecundant T¹ || 25 superna cet.] [na — causas scr. R² in ras. 1 versus || maiestate] tua maiestate V || divinitate glossema esse vidit Zachariae || conditi T¹ || 28 libertas R¹ liberatas V || 33 rubr. Si amonito reo actor iudicium deseruerit (dederit R) R¹ in marg. (ex Iul.) || Omnium Beck] Onnem Becki || 34 provenire Becki] per- venire libri || 36 iudicium vulg.] iuditii RV¹ || 37 mem- inem R¹ apneminem T^a || exercere suas T¹ || 38 igitur] ergo R¹

2 pulsato V || restituet R²] restituit R¹ V restituerit T¹ restituit T² vulg. || 5 affirmat T¹ || 7 profiteatur T¹ || 8 praediximus] ***** R² || 9 antelatum] *****

σπονδάζοντες κελεύομεν, τῇ τοῦ μνημονευθέντος νόμου βοήθεια μὴ κεχρῆσθαι τοὺς κατὰ τινας τὰς οἰκείας ἐναγωγὰς προτιθέοντας, εἴτε διὰ ἀρχικῆς μεθοδείας εἴτε διὰ δεξέσεων βασιλεῖ προσφερομένων καὶ τῶ δικαστῆ ἐμφανιζομένων καὶ δι' αὐτοῦ εἰς γυνῶνιν τοῦ ἀντιδικῶν φερομένων καὶ πρὸ νομίμου τοῦ δικαστοῦ ἐξετάσει ἀρχομένων. οὐ δικαίως γὰρ ἐνάγειν παραιτεῖται ὅστις ὡς ἔτομος τὸν αὐτοῦ ἀντιδικὸν εἰς δίκην ἐκάλεσεν, ὅποτε ἡ τοιαύτη παραιτεῖται τῶ ἐναγωγῶ μᾶλλον ἢ περὶ τῶ ἐνάγοντι ἀσμός. διὸ θεσπίζομεν τὸν ἐνάγοντα τὸ ἀρχὴν πρᾶγμα μέχρι πέρατος τῆς δίκης ἐγγυμνάζειν· εἰ δὲ ἐπέελθειν τῶ πράγματι ἐπέσθῃται, δίδομεν ἀδειαν τῶ ἐναχθέντι τὸν δικαστὴν αἰτεῖν παρ' ᾧ ἡ δίκη προκατήχθη, ὥστε δι' αὐτοῦ τὸν ἐνάγοντα ὑπομιμνήσκειν εἰς τὸ δικαστήριον ἢ δι' ἑαυτοῦ ἢ διὰ νομίμου ἐντολέως παραγίνεσθαι· καὶ εἰ τοῦτο μηδαμῶς ποιήσει, προτιθεμένων τριῶν ἰδίκτων αὐτὸν καλεῖσθαι, μίας ἐκδοτῆς κλήσεως οὐκ ἕλαττον ἢ τριάκοντα ἡμέρων διαστήματι περικλειομένης. κελεύομεν γὰρ τοὺς ὀδιναρῶν δικαστὰς μὴ μόνον ταῖς τῶν κηρῶν φωναῖς, ἀλλ' ἔτι μὴ καὶ ἰδίκτων προτιθεμένων οἰονδήποτε τῶν δικαζομένων μέρος ἀπολυμπανόμενον καλεῖν εἰς τὸ δικαστήριον· τῆς γὰρ τῶν κηρῶν φωνῆς ὄλιγοι παρόντες εἰσοσκόμοιο ἀκούσαι δύνανται, τὰ μέντοιγε ἰδίκτα ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας προτιθέμενα πάντες σχεδὸν γινώσκουσιν δύνανται, πᾶσι δὲ τοῖς ἄλλοις δικασταῖς τοῖς κατὰ βασιλικὴν κέλευσιν τὰς ὑποθέσεις ἐξετάζουσιν ἐκ τοῦ παρόντος νόμου ἐπιτρέπομεν τὰ μέρη τὰ μὴ τῶ δικαστηρίῳ προσδεδεόμενα προτιθεμένους ἰδίκτους καλεῖν, ἵνα μὴ 30

1 ἄπεραντα διαμείνῃ τὰ πράγματα. εἰ δὲ παρὰ δικαστῆ προσιμῶν ἡ δίκη οὐκ ἐδέξατο, ἀλλὰ μόνον διὰ βιβλίον ὑπομνήσεως ἐνήχθη τις, ἢ δεξέσεων τῇ ἡμετέρᾳ γαληνότητι προσενεχθεισῶν κέλευσιν ἡμῶν περὶ τούτου προελθῆν εἴτε ἐγγράφως εἴτε διὰ μανδάτων καὶ τῶ δικαστῆ γέροντος ἐμφανῆς καὶ τῶ ἀντιδικῶ ἐγγνώσθη, καὶ οὕτως ἐξεστὶ τῶ ἐναχθέντι πρὸς τὸν ἀσμόδιον ἵνα δικαστὴν, καὶ δι' αὐτοῦ τὸν ἴδιον ἀντιδικὸν κατὰ τὸν ὅμοιον καλεῖν τρόπον, ὥστε εἰ μὴ τὴν ἑαυτοῦ παρουσίαν ὁ ἐνάγων ποιήσῃτο, τὸ 40 πρᾶγμα κατὰ τὴν τῶν νόμων τάξιν ἐξεταζόμενον πέρασ

10 Θεσπίζομεν τὸν ἐνάγοντα — 23 δικαστήριον B² l. c. 7 p. 228 Zach.
18 sq. argumentum notatur Ροπ. 8, 1.

stingere studeamus iubemus memoratae legis auxilio non uti eos qui actiones suas contra aliquem proponunt sive per conventionem iudicalem sive per preces imperatori oblatas et iudici insinuatatas atque per eum in notitiam adversarii perlatas et a iudice legitime examinari coeptas. Neque enim iuste recusat agere qui promptus adversarium suum in ius vocavit, cum eiusmodi recusatio reo magis quam actori conveniat. Propterea sancimus, ut actor coeptam causam usque ad finem persequatur; si autem causam persequi distulerit, reo licentiam damus postulandi a iudice apud quem lis contestata est, ut per eum actor admonetur in iudicium venire vel per se vel per legitimum procuratorem. Et si id nequaquam fecerit, tribus edictis propositis vocetur, ita ut unaquaeque vocatio non minore quam triginta dierum intervallo concludatur. Iubemus enim ordinarios iudices non solum praecorum vocibus, sed praeterea etiam edictis propositis quamcumque litigantium partem absentem in iudicium vocare: nam praecorum vocem pauci qui praesentes reperiuntur audire possunt, edicta vero per multos dies proposita omnes fere cognoscere possunt. Ceteris autem omnibus iudicibus, qui ex imperali iussione causas examinant, per praesentem legem concedimus 1 partes quae in iudicio praesto non sunt propositis edictis vocare, ne causae infinitae maneant. Quodsi apud iudicem lis initium non cepit, sed tantummodo libello conventionis quis petitus est, vel precibus nostrae serenitatis oblatas iussio nostra de hoc processit sive in scriptis sive per mandata et iudici insinuata est atque adversario nota reddita, sic quoque reo licet competentem iudicem adire et per eum adversarium suum simili modo vocare, ut siquidem praesentiam sui fecerit actor, res secundum ordinem legum exami-

festinantes iubemus memoratae legis auxilio non eos uti, qui contra aliquem suas proposerunt actiones sive per iudicariam conventionem sive per preces principi oblatas et iudici insinuatatas et per eum ad scientiam adversarii deductas, vel sub legitimo iudicis coeptas examine. Iniuste enim agere recusat, qui paratus adversarium suum ad iudicium vocavit, cum haec excusatio pulsato magis quam actori conveniat. Quamobrem sancimus actorem coeptum negotium usque ad finem litis exercere. Si vero causam persequi distulerit, damus pulsato licentiam iudicem apud quem lis coepa est postulandi, ut ab eodem actor ad iudicium aut per se aut per legitimum procuratorem venire moneatur, et si hoc minime fecerit, propositis tribus vocetur edictis, unaquaque vocatione non minus quam triginta dierum spatio concludenda. Iubemus enim ordinarios iudices non solum praecorum vocibus, sed etiam edictis propositis quamcumque litigantium partem absentem in iudicium vocare: vocem enim praecorum pauci possunt qui praesentes inveniuntur audire, edicta vero per multos dies sic proposita possunt paene omnes agnoscere. Aliis autem omnibus iudicibus, qui per imperialem iussione causas examinant, ex praesenti lege permittimus partes quae in iudicio non permanent propositis edictis vocare, ne causae infinitae permanent.

1 Si vero apud iudicem initium lis non accepit, sed tantum conventionali libello quicumque pulsatus est, aut precibus nostrae oblatas clementiae iussio nostra super hoc prolata sive scriptis sive per mandata iudici fuit intimata, et ea adversario per eum cognita, etiam sic licebit pulsato ire ad competentem iudicem et per eum suum adversarium simili modo vocare, ut si quidem sui praesentiam actor fecerit, causa secundum legum ordinem examinata finem legi-

2 κατὰ τινων L || 6 καὶ (et Iul.) vel i. e. ἦ ε, ἦ καὶ Zachariae || 8 τῶν L || αὐτοῦ cum Scringero vulg. || 10 ἢ περὶ M ἢ B¹ || 12 ἐγγυμνάζειν L || ἐπέλθειν L ὑπέελθειν B² || 13 ἀπειρεσίαι B² || 14 προκατήχθη LB² || 17 ποιήσει B¹ || ποιήσει MLB^c || 18 ἰδίκτων (ἴτοι προγραμμάτων s. v. M) ML || προγραμμάτων (et sic constant) B || 20 ὀδιναρῶν ἐμβάθμους B || δικαστὰς δικαστῆς ἴγουν τοὺς ἐμβάθμους M || 22 ἐδίξαν L || 23 ἀπολυμπανόμενον μέρος B¹ μέρος ἀπολυμπανόμενον εἴη L || 26 προτιθέμενα L || 27 ταῖς κατὰ L^a || 30 προτιθεμένους L || προτιθεμένων προγραμμάτων καλεῖσθαι B¹ || 31 διαμείνῃ L || 33 ἐνήχθη L⁵ ἐνήχθη M ἐναχθῆ B || 35 μανδάτων LB⁵ μανδάτων M || 37 ἐγγνώσθη] per eum cognita ε || 38 δι' αὐτοῦ LB⁵ || δι' ἑαυτοῦ MB^c || 40 παρησίαν L^a * ποιήσῃτο MLB

1 memorato R || legis] litis T¹ || 2 uti] ut R¹ || suas om. R || proposerunt V || 3 iudicariam R iuridariam V || 4 sinuatas R^a || 5 legitimi T vulg. || 7 qui] quia R || paratum T¹ || uocabit V || 8 auctori R || 9 auctorem V || 13 iudicium] iudicium iudice T || legitimum inperator procuratorem T^a || 16 vocatione Contius] cautione libri || 17 concludendi T¹ conducenda R || 18 dictis T¹ || praepositis V || 19 ligatorum T || 21 inveniuntur R¹ non inveniuntur R² VT || 22 sic] si* T¹; delendum videtur posita libri, corr. Osenbrüggen || 23 iudicibus om. R || 24 iuscensionem R^a || 25 permaneant R || 32 tamen R || quacumque T¹ || 33 iussione T || 35 fuit T] fuerit RV vulg. || intima T¹ || 38 ut] et T || actor om. V || fecit T

2 νόμιμον δέχσθαι. εἰ δὲ προτιθεμένον τῶν ἰδι-
κτων κληθεῖς εἰς τὸ δικαστήριον ἐλθεῖν καὶ τὰς ἰδίας
ἐναγωγὰς ἢ δι' ἐαυτοῦ ἢ διὰ νομίμον (καθ' ἅπερ εἴρηται)
ἐντολὰς προθῆναι καὶ βουληθεῖν, τηριῶντα ἑτέρον
ἐνὸς ἐνιαυτοῦ προθεσμίαν αὐτῷ συγχωροῦμεν, ἥς ἐν-
τὸς εἰ μὴ τῇ ἰδίᾳ ἐπεξέλθοι ἐναγωγῇ, δίδομεν ἀδειαν
τῷ δικαστῇ καὶ ἀπόντος τοῦ ἀντιδίκου τὰς τοῦ προσ-
εδρευσαντος μέρους δικαιολογίας κατὰ τὸς ἡμετέρο-
υ νόμους ἐξετάζειν καὶ τῆς ἀληθείας ἀκριβῶς ζητουμένης
νόμιμον προσφέρειν ψήφον. εἰ δὲ ἐντὸς τῆς εἰρημένης
10 τῶν ἐνὸς ἐνιαυτοῦ προθεσμίας παραγένηται καὶ τὰς
ἰδίας ἐναγωγὰς ἐγγυμνάσαι βουληθεῖν, κελεύομεν τὴν
δικαστῆν πᾶσι τρόποις τὰ ἀναλώματα ἧγονν δαπανή-
ματα, ἅπερ διὰ τὴν δίκην ὁ ἐναχθεὶς προσεδρεύων
τῷ δικαστηρίῳ ὑπέμεινε, πρὸ πάντων εἰσπράξει τὸν
ἐνάγοντα καὶ τῷ αἰτιαθέντι παρασχεῖν, καὶ οὕτω τὸν
ἐνάγοντα προσεδρεύσαι μέχρις ὅτου τὸ πρᾶγμα πέρας
δέξῃται κατὰ τοὺς νόμους. εἰ γὰρ μόνον παραγένηται
καὶ τῶν δαπανημάτων εἴτε ζημιωμάτων διδομένων
μόνον τὸν ἐνιαυσιαῖον χρόνον διακόψαι βουληθεῖν, καὶ
20 τῶν ἀναχωρῶν τοῦ δικαστηρίου μὴ χειρὶ πέρματος τῆς
ὑποθέσεως μὴ παραμείνῃ, κελεύομεν αὐτὸν μετὰ τὰς
εἰρημένας τῶν ἰδίων καὶ τῶν ἐνιαυσιαίων διαστή-
ματος παρατηρήσει πείσῃ ἀγωγῆς ἐκπίπτειν ἢ ἀνο-
ξεῖν αὐτῷ κατὰ τοῦ ἐναχθέντος ὑπελάμβανε. χείρων
25 γὰρ ὁ ἐκείνου δόλος γινώσκειται ὅστις ἐγκοπέισαν αὐτῆς
τὴν δίκην καταλείουπεν, ἤπειρ ἐκείνου ὅστις ἅπαξ τῆς
προκαταρχθείσης δίκης ἀπέστη. τῷ δὲ τοῦ νόμου προ-
νομίῳ τοῦ μὴ ἐπιτιθέντος ἀνάγκην τοῖς μὴ βουλο-
μένοις τὰς ἰδίας ἐναγωγὰς κινεῖν ἐκείνοις καὶ μόνοις
30 συγχωροῦμεν κεκοῦσθαι τοῖς οὐδεμίαν ζήτησιν κατὰ
τῶν εἰρημένων τρόποις κατὰ τῶν ἀντιδίκων κινουσί.
(Ἐπίλογος.) Ταῦτα δὲ πάντα κρατεῖν δεσπύ-
ζομεν ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων τῶν μίπω ἢ κατὰ δικα-
στικῆν ψήφον ἢ κατὰ φιλικὴν σύμβασιν ἢ καὶ καθ' 35
ἑτέραν τῶν νόμῳ ἐγνωσμένην τοιμὴν πέρας δεξαμένων.

2 tum sortiat. Si vero propositis edictis vocatus
ad iudicium venire et suas intentiones aut per se aut
per legitimum (sicut dictum est) procuratorem propo-
nere noluerit, tunc aliud unius anni spatium ei con-
5 cedimus, intra quod nisi suam intentionem fuerit per-
secutus, damus licentiam iudici et absente adversario
partis permanentis allegationes secundum nostras
leges examinare et veritate subtilius requisita legit-
timam proferre sententiam. Si vero intra praedictum
anni spatium venerit et suas intentiones exercere
voluerit, iubemus iudicem modis omnibus expensas
vel sumptus, quos propter litem pulsatus permanens
in iudicio sustinuit, ante omnia exigere actorem et
pulsato dare, et sic actorem permanere donec causa
finem secundum leges accipiat. Nam si tantummodo
venerit et expensis sive sumptibus datis solum annale
tempus interrompere voluerit, et iterum ab iudicio
recedens usque ad exitum causae non permanserit,
iubemus eum post praedictas edictorum et annalis
20 spatii observationes ab omni cadere actione, quam
sibi competere contra pulsatum existimabat. Deter-
ior namque dolus eius agnoscitur qui interruptam
iterum litem deseruit, quam qui semel coeptam dere-
liquit. Legis autem privilegium, quae nolentibus non
imponit necessitatem proprias actiones movere, illis
tantummodo uti concedimus, qui nullam secundum
praedictos modos adversario moverint quaestionem.

(Epilogus.) Haec autem omnia obtinere de-
cernimus in causis, quae necdum vel iudiciali sen-
tentia vel amicali conventionione aut alia iuri cognita
decisione finitae sunt, Theodote parens karissime
atque amantissime. Illustris itaque et magna aucto-
ritas tua praesentem nostri numinis legem in per-
petuum valituram edictis in hac regia urbe proposi-
40 tis et praeceptionibus in universas provincias sub
tua constitutas iurisdictione directis faciat mani-

§ 2 habet B² l. c. 8 p. 228 Zach.

2 nata finem legitimum accipiat. Sin autem propositis edictis vocatus in iudicium venire et actiones suas
vel per se vel per legitimum (uti dictum est) procuratorem proponere noluerit, tunc alterum unius anni
spatium ei concedimus, intra quod si actionem suam non persequatur, licentiam iudici damus etiam absente
adversario allegationes partis quae praesto fuit secundum leges nostras examinandi et veritate accurate
quaesita legitimum calculum proferendi. Quodsi intra praedictum unius anni spatium venerit et actiones
suas exercere voluerit, iubemus iudicem omnino sumptus sive expensas, quas reus in iudicio permanens
propter litem sustinuit, ante omnia ab actore exigere et reo praestare, atque ita actorem praesto esse, donec
causa secundum leges finem accipiat. Nam si venerit solum et expensis sive dispendiis praestitis annale
dumtaxat tempus interrompere voluerit, ac rursus a iudicio recedens usque ad finem causae non per-
manserit, iubemus eum post praedictas edictorum et annalis spatii observationes omni actione excidere quam
sibi contra reum competere existimabat. Deterior enim fraus illius esse intellegitur qui interruptam litem
iterum deseruit, quam eius qui semel a contestata lite destitit. Legis autem privilegio quae necessitatem
non imponit invidis actiones suas movendi, illis solis uti permittimus qui nullam quaestionem secundum
praedictos modos adversus adversarios movent.

Epilogus. Haec autem omnia valere sancimus in causis quae nondum vel per iudicalem sen-
tentiam vel per amicabilem conventionem vel per aliam decisionem lege agnitam finitae sunt.

4 προσθῆναι L || μὴ] καὶ L^a || ἐνὸς ἐνιαυτοῦ ἐτέ-
ρον προθεσμίαν αὐτῷ L ἑτέρον αὐτῷ προθεσμίαν
ἐνὸς ἐνιαυτοῦ B² v. l. || 6 ἐπεξέλθοι ἐναγωγῇ] ἐπεξ-
έλθοιεν ἀγωγῇ (ἀγωγῆν) L⁹ ML ὑπεξέλθοι ἐναγωγῇ
(v. l. ἐπεξέλθοι διαγωγῇ) B² || 7 προσεδρεύοντος L ||
10 προσφέρει M || ψήφον in litura L || 12 ἐγγυμνάσαι
B² || 16 οὕτω L^a || 18 δέξεται B² || 19 εἴτε] ἢ B² ||
22 * παραμείνοι MLB || 23 διαστήματος χρόνον δικα-
στήματος B² || 25 ὑπελάμβανε (sic) L² || χείρων —
28 ἀπέστη om. B² || 26 ὅστις ex corr. L || ἐκοπέισαν
LB² || 27 ἤπειρ M || ἐκείνους L² || 30 τὰς ἰδίας M τὰς
ἰκίας B, om. L || 35 συμβίβασιν L || 37 in textu graeco
nimitur clausula una cum subscriptione, quae servatur in 5

1 uocatur R¹ || 4 aliud] ad aliud V || anni spatium
unius T || annis R¹ || 7 partis] per partis R² || 9 praedictam R¹ || 11 noluerit R² V^a || 12 praeter V || 13 sus-
tinuerit T || 14 causa] ** R¹ || 15 accipiat secundum
leges R || legem V || 16 expensibus T¹ || solummodo V ||
17 ab] a R² T || 18 recedes R¹ || permanserint V¹ || 19
cum] enim T || post om. V¹ || praedictam T || annales
V¹ || 21 existimat T || 22 eius] eius est T^a || 24 privile-
gio vulg.] privilegia libri || 25 inponi T¹ || illis] in
his T || 27 quaestiones R || 33 omnia] ola omnia R² ||
34 vel om. T || 36 finitae vulg.] finita RV definita T ||
38 nominis V || perpetuo RV^b || 40 et per praecipioni-
bus R¹ || in universas provincias RV] universis provin-
ciis T || 41 tuas V^a || constituta T || manifestis R¹
manifesta R²

(dat. iv. id. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. Basilio vc. cons.)

festam, ut omnes ea quae pro eorum utilitate sanximus a se custodienda cognoscant.

(a. 541] Dat. iii. id. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. Basilio v. c. cons.)

ΠΠ

5

CXIII. Auth. CX. Coll. VIII tit. 11

Η ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΩΣΤΕ ΕΝ ΜΕΣΩΙ ΔΙΚΗΣ ΜΗ ΓΙΝΕΣΘΑΙ ΘΕΙΟΥΣ ΤΥΠΟΥΣ Η ΘΕΙΑΣ ΚΕΛΕΥΣΕΙΣ, ΑΛΛΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΓΕΝΙΚΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ ΤΕΜΝΕΣΘΑΙ ΤΑΣ ΥΠΟΘΕΣΙΣ. ΚΑΙ ΩΣΤΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑΝ ΔΙΑΤΑΞΙΝ ΠΡΟ ΤΗΣ 10 ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΒΕΒΑΙΩΣΕΩΣ ΕΝΤΑΤΤΕΣΘΑΙ ΤΟΙΣ ΠΡΑΤΤΟΜΕΝΟΙΣ.

R; IN MEDIO LITIS
NON FIERI SACRAS FORMAS AUT SACRAS
IUSSIONES, SED SECUNDUM GENERALES
LEGES DIRIMI NEGOTIA R;

(‘Ο αὐτὸς βασιλεὺς Θεοδοτῶν ἐπάρχῳ πρατωριῶν.)

Idem Aug. Theodoto pp.

(Προοίμιον.) Πάντα κατὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους πρᾶττεσθαι βουλόμενοι καὶ τὴν τούτων δύναμιν φυλάττεσθαι σπουδάζοντες συνειδόμεν τὸν παρόντα γράψαι νόμον εἰς τὴν αὐτῶν τῶν νόμων τήρησιν. ἔγνωμεν γὰρ ὡς τινες τῶν δικαστῶν βουλόμενοι τοὺς τὰς δικὰς λέγοντας διαστρέφειν καὶ ἐπικυρῶνται τὰς ἐαυτῶν σπουδάζοντες ἀναβολὰς προφασίζονται πολλὰς λέγοντες, 20 ὅτι θεῖοι τύποι ἢ θεῖαι κελεύσεις ἢ καταθέσεις τῶν περιβλέπτων ἡμῶν ἑφερενδარიῶν ἐμφανῆς αὐτοῖς γίνονται. ὡς δὴ διατυπῶσαι ὅπως δεῖοι τὰς ὑποθέσεις αὐτοὺς ἐξετάξωιν ἢ κρίνωιν.

(Praefatio.) Omnia secundum nostras leges 15 agi volentes et harum virtutem servari studentes perspicimus praesentem scribere legem ad ipsarum legum observationem. Agnovimus enim, quoniam quidam iudicum volentes eis qui causas dicunt tergiversari et celare suas festinantes dilationes excusant se frequenter dicentes, quia sacrae formae aut sacrae iussiones aut depositiones spectabilium nostrorum referendariorum insinuatæ eis sunt, tamquam disponentes quemadmodum oporteat negotia examinari aut iudicari.

CAPUT I.

Καὶ διὰ τοῦτο θεσπίζομεν, ὥστε δικὴς ἐξεταζομένης 25 εἶτε ἐπὶ χρηματικαῖς ἢ ἐκκλησιαστικαῖς ἢ ἐτέρας οἰαισὺν ἀφαννομέναις αἰτίαις παρὰ δικαστῶν εἶτε ἐνταῦθα εἶτε ἐν ἐπαρχίαις, μίτε πραγματικὸν τύπον μίτε ἐτέραν ἀντιγραφὴν μίτε θεῖαν ἡμῶν τινα ἔγγραφον ἢ ἀγραφον κέλευσιν ἢ κατάθεσιν ἐν ταύτῃ τῇ βασιλίδι. 30 πόλει παρὰ τῶν περιβλέπτων ἡμῶν ἑφερενδარიῶν ἢ ἐτέρου τινός, διατυπῶσαν αὐτοῖς ὅπως δεῖοι τὴν

Et propterea sancimus, ut dum lis examinatur sive in pecuniariis vel criminalibus aut aliis quibuslibet emergentibus causis apud iudices sive hic sive in provinciis, neque pragmaticum typum neque aliam rescriptionem neque sacram nostram quomlibet ex scripto aut non scripto iussionem aut depositionem in hac regia civitate spectabilium nostrorum referendariorum aut alterius alicuius disponentem eos, quo-

Nov. CXIII (Authent. CX = Coll. VIII tit. 11: gloss.) Graece extat in ML, c. 1 (Θεσπίζομεν ὥστε δικὴς ...) — 3 in B 2, 6, 23—26. — Erit. Theod. 113, Athan. 4, 16. Iulian. const. CVI.

c. I Θεσπίζομεν ὥστε δικὴς — 530, 5 διατυπῶσεως repetitur in B 7, 1, 17; eadem ex B 2, 6, 23 in B² B 4 p. 131 Zach. (cf. A 33, 5 p. 251 Zach.)

c. I pr. summarium ex Ath. repetitur in paratitlis Ath. 5 § 5.

CXIII.

CONSTITUTIO NE IN MEDIA LITE SACRAE SANCTIONES VEL SACRAE IUSSIONES FIANT, SED SECUNDUM GENERALES CAUSAE DECIDANTUR. ET UT PRAESENS CONSTITUTIO ANTE PERSONARUM CONFIRMATIONEM ACTIS INSERATUR.

(Idem Augustus Theodoto praefecto praetorio.)

(Praefatio.) Cum omnia secundum leges nostras agi velimus earumque vis ut custodiatur studeamus, placuit nobis praesentem legem scribere ad ipsarum legum observationem. Comperimus enim iudicum nonnullos, qui eos qui causas dicunt extrahere velint atque dilationes suas occultare studeant, saepe praetextu uti quod dicant sacras sanctiones vel sacras iussiones vel depositiones spectabilium nostrorum referendariorum sibi insinuatæ esse, tamquam quae praecipiant quomodo causas examinare vel iudicare ipsos oporteat.

Ac propterea sancimus, ut dum lis examinatur sive in pecuniariis sive criminalibus sive aliis quibuslibet causis emergentibus apud iudices sive hic sive in provinciis, neque pragmatica sanctio neque aliud rescriptum neque divina nostra iussio ulla scripta aut non scripta vel depositio in hac regia urbe a spectabilibus referendaris nostris vel alio ullo, quae praecipiat us quomodo coepta causa examinanda vel

3 iv. id. Sept. (δ' εἰδῶν Σεπτεμβρίῳν Ath.) iii. id. Sept. 5 v. id. sept. Iul.^w (om. Iul. codd. tell.) μὴ σπυριμῶν Theod. || CP. — vc. cons. §] ep. imp. dn. iustiniano LV uc isi (sic) Iul.^w βασιλείας Ἰουστινιανῶν τὸ εἶ ὑπατείας Βασιλείου Ath. εἶ ἔπει τῆς βασιλείας ὑπατείας Βασιλείου Theod. || 6 rubr. Περὶ τοῦ μὴ γίνεσθαι θεῖου τύπου ἐν μέσῳ δικῆς Theod. || Ἡ διατάξις ML) om. Ath., vulg. || 7 θεῖους om. Ath. || κελύσεις — 12 πραττομένοισι κελύσεις καὶ τὰ ἐξῆς Ath. || 8 κατὰ om. L¹ || 9 καὶ om. index L || 13 inscr. ex 5 suppl. Haloander) om. ML, 'Ο αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννην ἐπάρχῳ πρατωριῶν Ath. || 19 σπουδάζοντασ (sic) M^b σπουδάζοντασ M^c L || 22 ἑφερενδარიῶν (et sic constanter) M ἑφερενδარიῶν (id. 31, celeris locis ἑφερενδარიῶν) L || 23 ὡς δὴ om. L || 29 τινὰ ἡμῶν B² || ἔγγραφον κέλευσιν ἢ ἀγραφον B² v. l. || 32 αὐτοῖσ] αὐτῶν (αὐτῶν? B^c pr.) L B^c 7, 1, 17, 5

1 eam R^a || 2 custodiendo R¹ || cognoscat T || 3 subscr. praestat V || impr. don. iust. V || 4 viro clarissimo consulem V || 7 autem R^a || 8 sed om. R || secundum quod generales leges T de secunda generali lege V || 9 dirimi negotia V] dederint in (dederit R) negotiis RT, decidi negotium R² in marg. || 13 theodote T || 16 scribere] suscipere T¹ || ad] et ad T || 18 eis V² in ras. || tergiversari] uersari R¹ || 19 celeri V^a celerare R || 20 quia RV] quod T vulg. || 21 dispositiones VT¹ || 25 examinadatur R^a || 26 in om. R¹ || quibuslibet aliis R || 27 sive in] sive om. V || 28 pragmaticam R¹ || 29 rescriptionem R¹ praescriptionem vulg. || nostram T vulg. || 31 expectabilium V || 32 alicuius RV] cuiuslibet T vulg.

ἀρχαίως ἐξετάζειν ἢ κρίνειν ὑπόθεσιν, καταφανῆ γίνεσθαι τοῖς δικάζουσιν ἢ καταφανῆ γινομένην κρατεῖν, ἀλλὰ κατὰ τοὺς γενικοὺς ἡμῶν νόμους τὰς δίκας ἐξετάζεσθαι τε καὶ τέμνεσθαι· τὸ γὰρ ἐπὶ τῆ τῶν νόμων κρινόμενον ἐξουσία οὐκ ἂν δεηθῆι τινὸς ἐξωθεν διατυπώσεως. εἴ γάρ τις εἰς ἡμῖς ὑπόθεσις ἔλθοι ἢ παρὰ δικαστῆ ἢ διὰ λεγομένην ἢ πρὸ τοῦ ταύτην προσέμιον λαβεῖν, καὶ συνιδῶμεν ταύτην ἡμεῖς δι' οἰκείας ἡμῶν κρίσεως διατυπώσας καὶ τεμεῖν, τοῦτο οὐκ εἴ τις ἐτέρου δικαστοῦ δέεται κρίσεως· τὰ γὰρ παρ' ἡμῶν διὰ θείας (ὡς εἰρηται) κρίσεως διατυπώμενα ἢ τεμνόμενα οὐ προσδέεται τῆς ἐτέρου ἐξετάσεως ἢ κρίσεως ἢ ἀναψηλαφάσεως τινος. ἡμεῖς γὰρ, ὅς οὐ θεός καὶ τῆν τοῦ νομοθετεῖν ἐξουσίαν ἐδώρησάτο, εἴ τινα κρίσιν ἐπὶ τινι ὑποθέσει προσεγγυκαμεν, οὐχ ἐτέρω δικαστῆ ταύτην ἐπιτροπέομεν εἴτε διὰ τύπων εἴτε διὰ καταθέσεων τῶν περιβλεπτῶν ἡμῶν ἡρεφενδαρίων ἢ ἐτέρου τινός, ὅπως δέοι τῆν τοιαύτην ὑπόθεσιν ἐξετάζεσθαι ἢ κρίνεσθαι, ὅλα παρ' ἡμῶν ἀπαξ κεκοιμένην καὶ ἀναψηλαφάσθαι παρ' οὐδενὸς δυναμένην. τοῦτῶν δηλονότι κρατούντων ὅταν ἐγγράφως τοιαύτη τις ἡμῶν προέλθῃ κρίσις. εἰ μὲντοιγε τις ἀμφισβήτησις τῷ δικαστῆ περὶ τινος γένηται νόμου, μὴνύεται πρὸς τὸ ἡμέτερον κράτος καὶ τῆν ἐξ ἡμῶν ἐκδεχέσθω τοῦ πράγματος ἐγγράφον σαφήριαν ἢ ἐρημίαν καὶ 1 κατ' αὐτὴν τεμνέτω τῆν δίκην. Εἰ δὲ δίκης λεγομένης ἢ πραγματικῆς ἡμῶν τύπος ἢ κατάθεσις τῶν περιβλεπτῶν ἡμῶν ἡρεφενδαρίων ἢ ἐτέρου τινός ἢ ἄλλο τι τῶν εἰρηζόμενων πάντων τῷ δικάζοντι ἐμφανισθεῖ διατάττω τῆν αὐτοῦ ἐξετάσιν ἢ κρίσιν, κεκλιόμεν τὸν δικαστῆν τοῦτοισι παντελῶς μὴ προσέχειν, ἀλλὰ τοῦτῶν ἀργούντων καὶ μηδεμίαν παντελῶς ἐχόντων ἰσχὺν κατὰ τοὺς γενικοὺς ἡμῶν νόμους τὸ πρῶτον ἐξετάζειν τε καὶ νομίμω πέρας παραδιδόναι. εἰ δὲ ταῦτα μὴ παρασπλάξει ὁ δικαστῆς, decem librarum auri αὐτὸν ὑποκείσθαι ποινῇ μετὰ τοῦ καὶ ἐτέρας ἡμῶν μέζοντος ἀναγκαστικῆς πειρασθαι· τῆ αὐτῆ ποινῇ ὑποκειμένου καὶ τοῦ τομωδύτως τοιοῦτον τινα ἵπαγορεῦσαι τύπον καὶ τῶν ὑπουργούντων αὐτῷ καὶ τῶν τοιαύτην τινὰ κατάθεσιν ποιουμένων περιβλε-

modo decet incohatum examinare aut iudicare negotium, insinuari iudicantibus aut insinuatam valere, sed secundum generales nostras leges causas examinari et decidi: quod enim in legum positum est potestate, non egebit aliqua extrinsecus dispositione. Si quod enim ad nos negotium (venerit aut) apud iudicem iam dictum aut antequam hoc principium sumat, et perspexerimus hoc nos per proprium nostrum iudicium disponere et decidere, hoc nequam alterius iudicis egebit iudicio: siquidem a nobis per sacrum (sicut dictum est) iudicium disposita aut decisa non egebunt aliorum examinatione aut iudicio aut retractatione aliqua. Nos enim, quibus deus et sancendi potestatem donavit, si aliquid iudicium in quolibet negotio protulerimus, non alio iudici hoc committimus sive per formas sive per depositiones spectabilium nostrorum referendariorum aut alterius cuiuslibet, quomodo convenit hoc negotium examinari aut iudicari, utpote a nobis semel iudicatum et quod retractari a nullo valeat. His videlicet tenentibus quando scripta talis aliqua nostra procedit sententia. Si vero aliqua dubitatio iudici de aliqua fiat lege, nuntiat ad nostram potestatem, et a nobis expectet causae scriptam declarationem aut interpretationem, et secundum eam decidat litem.

1 Si vero dum causa dicitur pragmatica nostra forma aut depositio spectabilium nostrorum referendariorum aut alterius cuiuslibet aut aliud aliud horum quae dicta sunt omnium iudicanti insinuetur ordinans eius examinationem aut sententiam, iubemus iudicem quidem haec omnino non respicere, sed his vacantibus et nullam penitus habentibus virtutem secundum generales nostras leges causam examinare et legitimo fini contradere: si autem haec non custodierit iudex, decem librarum auri eum subiacere poenae, ut etiam aliam nostram maiorem indignationem experiat; eidem poenae subiecto et eo qui praesumet talem aliquam dictare formam et ministrantibus ei et talem aliquam depositionem fa-

iudicanda sit, iudicantibus insinuetur aut insinuata valeat, sed secundum generales leges nostras lites et examinantur et decidentur: quod enim ex legum auctoritate iudicatur non indiget illa dispositione extrinsecus petenda. Etenim si qua causa ad nos pervenerit sive quae apud iudicem iam dicta est sive antequam ibi exordium caperet, eamque nobis placuerit proprio nostro iudicio disponere et decidere, hoc non amplius alterius iudicis eget sententia: quae enim a nobis divina (ut dictum est) sententia disponuntur et decidentur non indigent aliorum examinatione vel sententia vel retractatione ulla. Nos enim, quibus deus etiam legum ferendarum potestatem donavit, si quam sententiam de causa aliqua tulerimus, non alteri iudici eam sive per sanctiones sive per spectabilium referendariorum nostrorum vel alterius ullius depositiones committimus, quemadmodum eiusmodi lites examinanda vel decidenda sit, quippe quae semel a nobis iudicata sit neque a quocumque retractari possit. Atque haec nimirum valeant cum quae in scriptis eiusmodi sententia nostra proderit. Si qua vero iudici dubitatio de lege aliqua orta sit, ad potentiam nostram referat et 1 a nobis scriptam rei explanationem vel interpretationem accipiat et secundum eam litem dirimat. Quodsi dum causa agitur pragmatica sanctio nostra vel depositio spectabilium referendariorum nostrorum vel alterius alicuius vel quid aliud eorum quae dicta sunt omnium iudici insinuatam sit quod examinationem eius vel sententiam praecipiat, iubemus iudicem horum omnino non habere rationem, sed his cessantibus neque ullam omnino vim habentibus secundum generales nostras leges rem et examinare et ad legitimum finem adducere. Si vero iudex haec non observabit, decem librarum auri poenae subiciatur, praeterea aliam quoque gravioorem indignationem nostram experturus; atque eidem poenae etiam is qui eiusmodi aliquam sanctionem dictare audeat subiciatur et qui ministerium ei praestet et qui eiusmodi aliquam de-

1 ἀρχαίως] ἀρχαίως αὐτοῖς B^s || γενέσθαι B^c 7, 1, 17 || 2 γενομένην B^s, vulg. || 3 τῆν δίκην B^s || 4 τὸ] τὸν L² || 6 ὅμας B^c || 7 ταύτην] ταύτην τῆν δίκην L; abesse malim ταύτην || 8 συνιδῶμεν LB^c συνιδόμεν M συνιδόμεν Scrimger (B¹) || 15 ἐγγυκαμεν L || 18 *τῆν ταύτην MB τῆν ταύτης L, ταύτην τῆν cum Scrimgero vulg. || 19 ἢ κρίνεσθαι — κεκοιμένην om. L || 21 ἐγγράφως L || 22 προέλθῃ M] προέλθοι LB || 23 γίνεται L || 27 ἢ om. s || τύπος ἡμῶν L || 30 αὐτοῦ] αὐτῆν B^c || 35 δέκα λίτρας (λιτρῶν B^c) χρυσῶν LB || 36 ποινῆ M || 36 sq. μετὰ τοῦ — ποινῆ om. B^c || τοῦ om. B¹

7 dictum] dictum est T || 8 et del. T² || perspexerimus VT² perspeximus RT¹ || nos hoc T¹ vulg. || nostrum iudicium V iudicium nostrum R || 9 decidere T³ in marg.] dicere RVT vulg. || 10 indiget T¹ || *siquidem] sicut enim libri || 12 egebit T¹ || 13 nos enim V¹ set nos et (et del. T²) T, om. R || 14 et om. T || 15 alio] alii R¹ T² *o, erasum in V || 17 dispositiones RT || 19 utpote T¹ || 20 *et] est libri || 21 scriptura R² || 22 processerit T quod recepit Heimbach || 23 fiet T¹ nuntiet] nuntie* V¹ nuntietur V² nuntientur T² || 24 expectent RT || 25 ea R¹ T¹ || decident T² || 27 nostrorum] aut nostrorum R¹ T || 28 aliquid aliud R || 29 iudicanti V² in ras., R¹ iudicantibus R² T vulg. || 30 examinatione aut sententia R || 31 quidem om. V || *haec omnino non] omnino non (non eras. V) RV omnino haec T || 34 fini] fui R¹ || 36 ut] aut T¹ || maiorem om. T || 38 dictare] dicta ē T¹; dictare — 39 aliquam om. R || 39 et om. T¹

* insinuare libri || insinuata libri, corr. vulg. || 3 nostra V¹ || 4 decidi vulg.] incidi libri || quod] qm̄ i. e. quoniam T || 6 quod] que T¹ || venerit aut inserui (veniat add. Beck) ||

πτων ἡμῶν ἡφεροενδαρίων. καὶ ταῦτα φαιεν, εἴτε ἐκ θεῖον ἡμῶν θεοπίσματος δικάζειν τις ἐτάχθη εἴτε ἐκ προσταξείως ἀρχικῆς εἴτε κατὰ τὸ τῶν αἰρετῶν ἢ κομπρομισαρίων διαγνωμῶν σχῆμα τῆς ζητήσεως ἀκροῦται, εἴτε ἐγγράφος εἴτε γραμμάτων χωρὶς. ἀλλὰ κἄν εἴ τις τῶν δικαστῶν τῆς ἰδίας περιφροσῶν σωτηρίας ἐκ τινος τοιούτου τολημίσει ψῆφον ἐνεγκέιν, ταύτην οὕτως ἀκρον εἶναι βουλόμεθα, ὡς μηδὲ ἐκκλητίου προσδεῖσθαι μηδὲ τῆν ἐκ τῶν κομπρομισῶν ἐπάγειν ποιήν. ἡμεῖς γὰρ ἅπαντας τοὺς δικαστὰς κατὰ τοὺς γενικοὺς ἡμῶν νόμους τὰς τε ἐξετάσεις τὰς τε κρίσεις ποιεῖσθαι βουλόμεθα. Ἐκεῖνο δὲ τῶν ἀνωμολογημένων ἐστίν, ὡς οὐδὲ ἀρχικῆς τις κρατήσῃ κέλευσις παρὰ τὸ διατεταγμένον τῷδε ἡμῶν τῷ νόμῳ.

cientibus spectabilibus nostris referendariis. Et haec dicimus, sive ex sacra nostra sanctione iudicare quispiam deputatus est sive ex praecepto iudiciali sive secundum arbitratorum aut compromissariorum schema quaestionem audit, sive scripto sive sine litteris. Sed vel si quis iudicum propriam despiciens salutem ex aliquo tali praesumpserit sententiam proferre, hanc ita infirmam esse volumus, ut neque appellatione indigeat neque ex compromissis inferatur poena: nos enim omnes iudices secundum generales nostras leges et examinationes et sententias facere volumus. Illud quoque indubitatum est, quia neque iudicialis quaelibet valebit iussio extra quod ordinatum est hac nostra lege.

CAPUT II.

Πρὸς τοῦτοις δὲ κάκεινο τοὺς δικάζοντας εἰδέναι 15
 χροῶν, ὡς προσῆκόν ἐστιν αὐτοὺς καὶ τὰς ἐπι καὶ νῦν
 κινουμένας ζητήσεις κατὰ τοὺς γενικοὺς ἡμῶν τέμνειν
 νόμους, κἄν εἴ τις ἴδῃ θεῖον ἐφῆσεν πορισάμενος
 θέσισμα διατάττον τὴν τοῦ δικαστοῦ ἐξέτασιν ἢ
 κρίσιν. τὸν γὰρ τοιοῦτό τι πορισάμενον ἴδῃ ψῆφον 20
 τε αὐτοτελοῦς οὕτω τετυχηκότα οὐδὲν ἐκ τῶν αὐτῶ
 πεπορισμένων ὠφελεῖσθαι βουλόμεθα. εἰ γὰρ ἅπαξ
 ἐφῆσεν ψῆφος αὐποτελεῖς δοθεῖσα, οὐδαμῶς ταύτην
 ἐκ τοῦδε ἡμῶν λοιποπραμοεῖσθαι τοῦ νόμου κελείο- 25
 μεν, κἄν εἴ ἐκκλητὸς ἐπικολούθησεν ἢ καὶ ἀναγλα-
 φήσεως ἐστὶ τις ἐλπὶς κατὰ τῆς ψήφου. τὴν δὲ μὴ
 τινποῦσαν μὲν τὸν δικάζοντα ἢ δικάζειν μελλόντα κέ-
 λευσιν, ὅπως δέοι τὴν ζήτησιν ποιεῖσθαι ἢ κρίσιν
 ἐπάγειν, τὴν δὲ δικὴν σπουδῇ παραδοθῆναι νομίμῳ
 βουλομένην ἢ τὴν τῶν πεπραγμένων ἐπέιγουσαν ἐκ- 30
 δουσιν ἢ τὸν δικαστὴν ἀναγκάζουσαν νόμον ἐνεγκέιν
 ψῆφον ἢ συνδικαστὴν κατὰ τοὺς ἡμετέρους παρεχο-
 μένην νόμους γίνεσθαι τε καὶ κρατεῖν ἐγγράφως τε
 καὶ ἀγράφως οὐ κώλομεν.

Super haec autem et illud iudices nosse opus est, quia competens est eos et quae adhuc et nunc moventur quaestiones secundum generales determinare leges, vel si quis iam praecessit impetrans sanctionem disponentem iudicantis examinationem aut sententiam. Ei enim, qui tale aliquid impetravit iam sententiamque definitivam nondum promeruit, nihil ex his quae impetravit prodesse volumus. Si enim semel praeventit sententia definitiva data, nequaquam hanc ex hac nostra perscrutari lege iubemus, licet appellatio subsequuta sit aut retractationis est aliqua spes contra sententiam. Eam autem quae non disponet quidem iudicantem aut iudicare futurum iussionem, quomodo oporteat quaestionem fieri aut iudicium inferri, causam vero studio tradi legitimo vult aut actorum imponit editionem aut iudicem coget legitimam proferre sententiam aut simul alium iudicem secundum nostras praestat leges, et fieri et valere et scripto et sine scriptura non prohibemus.

CAPUT III.

Ὡστε δὲ πάντας τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους καὶ μάλι- 35
 στα τοὺς δίκαις ἐπιτροβούμενους τὴν ἡμετέραν ὑπερ-
 5 sq. summarium ex Ath. repetitur in paratitulis Ath. 7 § 4.

Ut autem omnes nostri subiecti et maxime qui litibus atteruntur nostram pro se noverint providen-

positionem faciant spectabiles referendarii nostri. Atque haec dicimus, sive quis ex divina sanctione nostra iudicare iussus est sive ex praecepto magistratum, sive secundum formam electorum vel compromissariorum arbitratorum quaestionem examinat, sive in scriptis sive sine scriptis. Sed etsi quis iudicum sua salute contempta ex eiusmodi aliquo praecepto sententiam ferre ausus sit, eam ita irritam esse volumus, ut ne appellatione quidem indigeat neque poenam ex compromisso inducat: nos enim omnes iudices secundum generales leges nostras et examinationes et iudicia facere volumus. Illud autem in confesso est ne magistratum quidem iussionem ullam adversus id quod hac lege nostra constitutum est vulturam esse.

II. Praeterea etiam illud iudices scire opus est, debere se lites quoque quae etiamnunc agitantur secundum generales leges nostras decidere, licet quis iam antea sacram sanctionem impetraverit, quae iudicis examinationem vel sententiam praecipiat. Neque enim eum, qui eiusmodi quid iam impetraverit necdum sententiam definitivam obtinuerit, quicquam ex his quae impetravit adjuvari volumus. Nam si definitiva sententia semel lata est, nullo modo eam ex hac lege nostra vexari iubemus, etiamsi appellatio subsequuta sit vel etiam retractationis spes aliqua sit contra sententiam. Ea vero iussio quae non praecipit iudicanti vel iudicatori quomodo quaestionem instituire vel sententiam ferre debeat, sed legitimum studium litii impertiri vult vel actorum editionem urget vel iudicem legitimam sententiam ferre compellit vel alterum simul iudicem secundum leges nostras praebet, quominus et fiat et valeat sive in scriptis sive sine scriptis non prohibemus.

III. Ut autem omnes subiecti nostri et maxime ii qui litibus atteruntur nostram pro ipsis provi-

3 τὸ om. B^c? τὴν B^f αἰρετικῶν B^c? 4 κομπρομισα-
 ρίων (κομισσαρίων M^o) ML τῶν δικαστῶν τάξιν ἀνα-
 δεξαμένους B 5 χωρὶς? χωρὶς ἐτάχθη δικάζειν L 7 τού-
 του L τοιούτου τολημίσεως B^f 8 ἐξενεγκέιν B^c 8 sq.
 μηδὲ — μηδὲ MLB Ath. leg. μήτε — μήτε? 9 ἐκκλητίου M 9
 κομπρομισῶν L^b 12 ὁμολογουμένων B^f 14 παρὰ
 τὰ διατεταγμένα L 15 τοῦ δικάζοντος L^a 16 ἐστὶν
 om. L^a 17 καὶ νῦν? καὶ om. L^a 17 ἡμῶν om. s. 18 θεῖον
 om. s. 21 τε om. B^f, δὲ Zachariae 22 πεπορισμένων
 M 25 εἰ Zachariae] ἢ MB^f ἢ L vulg., om. B^c 26 ἐγκλητος
 M 26 παρβολούθησεν L 30 ἐπέιγουσαν MB (cf. Theod.
 κέλευσις κατεπέιγουσα τὸν δικαστῆν, Ath. ἐπέιξεως τῶν
 πεπραγμένων) ἐπάγουσαν L s. 35 δὲ] δεῖ M

sumpsit T 11 et examinationes V] et om. RT vulg. 12
 *facere] fieri libri, ferre vulg. 12 indubitatum] fieri volu-
 mus] add. T^o est RV] erit T vulg. 13 quaelibet valebit
 V² in ras. quae valebit R¹ 15 iudici V] nosce T 16 eas
 V³ 17 mo. ununtur T¹ 18 si quis] al. si quispiam R² in
 marg. praecesserit V 20 aliquid et.] [quid — 25 licet
 scr. R² in ras. 3 vv. impetrabit V inpetrauerit T 21 sen-
 tentia que definitivam T¹ sententiam definitivam quae V
 nundum R^o 22 inpetrauerit T prodesse V² in ras. 23
 peruenit V 24 hac om. T lege perscrutari T 25 fit T
 26 spes VT] species R vulg. Eam] Est R¹ 27 iudici-
 antem T¹ futuram R¹ T futura R² 29 *studio tradi] stu-
 diose tradi RV studiose tradi fini T, fini ante studiose add.
 V³, post vult add. R² 30 auctorum T^o imponet vulg. 31
 additionem T¹ edictionem V 31 coget om. V 32 prae-
 stat] posita T 33 et scripto] et om. T¹ sine] non T
 35 U] aut V¹ 36 atteruntur T] nostra pro se noverit
 R prudentiam V¹

1 expectabilibus V] nostris om. R¹ 2 nostra sacra V
 sanctione vulg.] functione V¹? RT iussione V² in ras.
 4 arbitratorum [Osenbrüggen] arbitrium RVT² arbitrium T¹
 5 quaestiones T¹ litteris] uel scriptis T² s. v. 7 prae-

αὐτῶν εἰδέναι πρόνοιαν, καὶ μηδένα τόνδε ἡμῶν τὸν θεῖον παραπροποιήσασθαι νόμον μηδὲ ἄνοιαν ἐπ' αὐτῷ προτείνεσθαι, θεσπιζόμεν ἐφ' ἐκάστης ὑποθέσεως ἀρχὴν παρὰ δικαστῆν λαμβανούσης ἐκ προομιῶν εὐθύς καὶ πρὸ αὐτῆς τῆς τῶν προσώπων βεβαιώσεως ἐγγράφεσθαι τε αὐτὸν καὶ τὸν ὑπομνημάτων γίνεσθαι μέρος. οὕτω γὰρ ἂν τῶν προαπομένων προλήμπων κωλύσειε τὰ παρὰ τὴν αὐτοῦ δύναμιν ἐγγειροῦμενα περὶ τε τὰ ἄλλα περὶ τε αὐτῆν ὡς εἰκὸς τῆν τῶν προσώπων βεβαιώσιν, καὶ τοῖς παραβαίνειν αὐτὸν ἐπιχειροῦσιν διὰ τὸν ἐπιτιμῶν ἀπειλῶν ἀναχατισεῖ τε τὸν τοιοῦτων αὐτοὺς τολμημάτων καὶ ταῖς οἰκείαις καιρὸν οὐκ ἔασει γίνεσθαι ποιναῖς. ἵνα γὰρ παρανομίαν ὁμοῦ καὶ ἀδικίαν διὰ πάντων ἐκβάλομεν, διὰ τοῦτο τὸν παρόντα τεθείκαμεν νόμον, πανταχόθεν αὐτὸν τε καὶ δι' αὐτοῦ τοὺς ἄλλους ἀσφαλεῖς τε καὶ ἀνεπιβουλεύτους φυλάττοντες τῇ πολιτείᾳ νόμου, καθ' οὓς ἡμεῖς τε αὐτοὶ τὴν βασιλείαν θεοῦ δόντος παραλαμβάνομεν φυλάττεσθαι τε τὴν ἡμετέραν πολιτείαν καὶ ὑπ' αὐτῶν φρονεῖσθαι διὰ παντὸς εὐχόμεθα.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνον παραστάτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου δηλούμενα νόμου ἢ σὴ ὑπεροχῇ παραφυλάξει μὲν σπενσάτω, πᾶσι δὲ δῆλα καταστησάτω, προτιθεῖσα μὲν αὐτὸν κατὰ ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν, προσταγμασί δὲ τοῖς ἐξ ἔθους χωρῆμένη πρὸς τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἡγουμένους, ὥστε πάντας ἀνθρώπους γνῶναι καὶ δι' αὐτοῦ, ἦν ἐπ' αὐτοῖς ἔχομεν πρόνοιαν.

Dat. x. k. Dec. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. Basilio vc. cons. [a. 541]

tiam, et nullus hanc sacram nostram circumveniat legem neque ignorantiam in ea proponat, sancimus in unoquoque negotio initium apud iudicem accipiente ex proemiis mox et ante ipsam personarum firmationem inscribi eam et monumentorum fieri partem. Sic enim gestis praefulgens prohibebit ea quae praeter eius virtutem temptantur circa alia et circa ipsam forsan personarum firmationem, et praevericari eam nitentibus per multam interminata refrenabit a talibus eos praesumptionibus et propriis tempus non sinit fieri poenis. Ut enim iniquitatem simul et iniustitiam per omnia expellamus, propterea praesentem posuimus legem, undique eam et per eam alias cautas et incircumvenientes custodientes reipublicae leges, secundum quas et nos ipsi imperium deo dante suscepimus custodire, nostramque rempublicam ab his muniri semper optamus.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem, tua celsitudo servare quidem studeat, omnibus autem palam faciat, proponens quidem eam in hac felicissima civitate, praeceptis autem sollempnibus utens ad provinciarum praesides, ut omnes homines sciant et per eam, quam super eis habemus providentiam.

dentiam cognoscant neve ullus hanc sacram legem nostram dissimulet aut ignorantiam eius praetendat, sancimus, ut ea in unaquaque causa quae initium apud iudicem capiat statim a principio et ante ipsam personarum confirmationem perscribatur et pars actorum fiat. Ita enim actis praefulgens prohibebit ea si quae contra vim eius temptantur tam in aliis quam in ipsa forte personarum confirmatione, usque qui violare eam conentur, poenas minutata et ab eiusmodi conatibus eos refrenabit neque locum fieri suis poenis patietur. Nam ut iniquitatem simul et iniustitiam per omnia expelleremus, propterea praesentem legem tulimus, undique eam et per eam ceteras leges securas et insidiarum expertes reipublicae custodientes, secundum quas nos ipsi imperium deo dante suscepimus atque ut respublica nostra servetur et per eas munitur semper optamus.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur tua sublimitas et observare studeat et omnibus manifesta faciat, tam in hac felici civitate eam proponens quam solitis praeceptis ad praesides provinciarum utens, ut omnes homines ex ea quoque cognoscant, quam ipsis curam adhibeamus.

2 ἀποπροποιεῖσθαι L || 7 μέρος] quae sequuntur om. Bf || ἂν τῶν] αὐτῶν B^c || 8 *κωλύσει L κολύση MB^c || 13 γενέσθαι B^c || 17 φυλάσσοντες B^c || 18 sq. παραλαμβάνομεν — φρονεῖσθαι] suscepimus custodire nostramque rempublicam ab his muniri ε || 24 *κατὰ ταύτην scripsi ex ε] κατὰ (κατ' M) αὐτῆν ML || 28 subscr. om. ε || dat. x. k. dec. ep. imp. dn. iust. pp. aug. anno XV. basilio uc. cons. M, dat. x. k. dec. imp. dn. iustiniani pp. anno XV. basil. cons. Iul.^o (om. Iul. eodd. cett.) ἐγράφη πρὸς ἰ' καλάνδρον Δεκεμβριῶν βασιλείας Ἰουστινιανῶν τὸ ἰε' ὑπατείας Ἀπλῶνος Ath. ἐξεφωνήθη μηνὶ δεκεμβριῶ. ἔτει ἰε' βασιλείας ὑπατεία Βασιλείου Θεοδ.

1 sacram nostram (nostra T¹) VT] nostram sacram R vulg. || 3 accipiente Beck] accipiē* V¹ accipere RV²T vulg. || 4 ex proemiis V² in ras. || 6 prohibet V || 7 *aliam libri || 8 firmationem] prae firmationem R^o || 9 per multam R¹] per multa R²VT vulg. || interminatam Beck || refrenavit RVT, corr. vulg. || 10 et propriis] propriis R et prioribus T¹, s. v. R² || 11 sinit RV] sinat T sinet vulg. || et iustitiam V et in iniustitiam T || 12 propterea — 21 placuerunt scr. R² in ras. 3 vv. || 13 ponimus T || undique — alias causas scr. V² in ras. ½ vs. || 14 cautas R⁽²⁾ vulg.] causas VT || custodiendas T¹ || 15 imperio T¹ et imperium R || 16 custodie* T^o custodiri vulg. || nostramque RT² vulg.] nostram VT¹ || leg. (et) custodiri nostram rempublicam (et) ab his? || 17 munire R || 24 propones quidam V || 25 utens om. R¹ || 26 ut] autem ad T || homines om. R || 27 his R || subscriptione carent libri

CXIV.

Auth. CIX. Coll. VIII tit. 10

& UT DIVINAE IUSSIONES SUBSCRIPTIONEM HABEANT GLORIOSI QUAESTORIS &

Idem Aug. Theodoto pp.

(Praefatio.) Nostrae serenitatis sollicitudo remediis invigilat subiectorum, nec cessamus inquirere, ⁵ si quid sit in nostra republica corrigendum: ideo namque voluntarios labores adpetimus, ut quietem aliis praeparemus. Unde ad universorum utilitatem pertinere perspeximus, si sacras etiam iussiones cum competenti iubeamus cautela procedere, ne aliquibus liceat eas pro sua voluntate conficere.

CAPUT I.

Nam praesenti lege decernimus nullam divinam iussionem neque per viri magnifici quaestoris adiutores neque per aliam cuiuslibet militiae aut dignitatis aut officii personam cuicumque iudici confectam ¹⁰ a quolibet suscipi cognitore, cui magnifici viri quaestoris adnotatio subiecta non fuerit, qua contineatur et inter quos et ad quem iudicem vel per quam fuerit directa personam, quatenus omni posthac ambiguitate submota nulla cuilibet excusationis relinquatur occasio; scientibus iudicibus vel administratoribus universis, quod si in quolibet negotio sacram susceperint iussionem, nisi cui viri magnifici quaestoris fuerit subiecta ¹⁵ notatio, multa viginti librarum auri ****, et officium eorum simili poena plectetur. Quibus iubemus, si qua ad eos iussio talis advenerit, mox ad praedictum virum magnificum quaestorem referre, aut cum illo qui haec ingerit destinare, ut in eum vindicta procedat quam in falsarios iura nostra constituunt, Theodote parens karissime atque amantissime. Quam legem perpetuo valituram celsitudo tua ad universorum faciat pervenire notitiam. Dat. kal. Nov. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. Basilio vc. cons. [a. 541]

Nov. CXIV (Authent. CIX = Coll. VIII tit. 10: gloss.) Latine tantum extat. Habetur etiam in appendice Iuliani (Iul.^b cons. CXXXI kp. DLXXXVI, Iul.^w cons. CXXXI kp. DLXXVII, in Iul.^v folio exciso non extat nisi particula extrema si qua ad eos iussio (15) — notitiam). — Epit. Theod. 114 (inde ML, B 2, 6, 27 c. schol.), Athan. 22, 6.

2 rubr. De sacris diuinis (sic) subscriptionem habere gloriosi questoris Iul.^{bw} Περὶ τοῦ τὰς θείας κελεύσεις ἔχειν ὑπογραφήν τοῦ κοιναέστορος Ath. Περὶ θείων κελεύσεων Theod. || Ut om. RT¹ || 3 gloriosissimi quaestoris T^b quaestoris gloriosissimi T^a || 4 inscr. om. Iul.^{bw} || 5 in. Nostra serenitas sollicitudo cod. Ath. Ἡ ἡμετέρα μεριμνήτης Theod. || serenitatis V¹ || remedii Iul.^{bw} || subditorum Iul.^{bw} || necessamus R¹ necesse Iul.^b necessat Iul.^w || inquirere om. R¹ || 6 si quid] in quid R¹ quid si Iul.^w quid Iul.^b || reipublica V^a || corrigendum est ideo R¹ || voluntarius Iul.^{bw} || 7 diuersorum V || perspeximus Iul.^{bw} respeximus RVT² || sacra Iul.^w || etiam] et R¹ || cum om. T¹ || 8 producere Iul.^w || voluntatem Iul.^w || conficere Iul.^b] confitere Iul.^w confiteri RVT || 9 decer**** V¹ || adiutores cet.] iutores — 13 cuilibet execu] scr. R² in ras. 4 vv. || 10 alium T¹ || aut officii] aut om. Iul.^w || persona Iul.^w || cuicumque] quocumque R Iul.^{bw} quae cuicumque V² in ras. 7 litt., quoque cuicumque (quaecumque T²) T || iudici RT Iul.^b] iudicii V iudicio Iul.^w || confectam VT²] confessam RT¹ confixa ut Iul.^b || 11 a om. V || suscepit Iul.^b || qua V² in ras., que Iul.^{bw} || contineatur T¹ vulg.] conteneatur Iul.^w continuatur Iul.^b con-

tinetur RVT² || 12 quam] qua Iul.^w || directam R || persona Iul.^{bw} || posthaec T || 13 cuilibet] cuilibus et Iul.^w || reliquat Iul.^b reliqua Iul.^w || 14 negotia R¹ || sacra Iul.^{bw} || susceperint Iul.^b || uiri magnifici questoris Iul.^b] uiris magnificis questores Iul.^w quaestoris uiri magnifici R VT || 15 annotatio T² vulg. || hiatum non notant libri, suppl. fere ipsis imminet (sim. Zachariae) || officio Iul.^w || similis V || 16 nisi T¹ || refer** V¹ referre V² || 17 haec Iul.^{bw}] hoc RVT || destinari Iul.^w || ut in eum] aut in eum V³ in ras. 4 litt. || vindictam Iul.^v] quam] et T¹ || in om. Iul.^{bw} || falsarios] falsarii hos Iul.^b falsari his Iul.^v falsariam aliam R¹ || constituit Iul.^v consistant T¹ || 18 paren knie Iul.^v knie parens R || lege Iul.^w || ualitura Iul.^{bw} || 19 subscr. praestant V Iul.^{bw} || kal. nou. Iul.^{bw}, kal. nobis. V καλάνδων Νοεμβριῶν Ath. μηνὶ σεπτεμβριῶ Theod. || CP. — anno XV.] ep. dn. iust. pp. a. (a. om. Iul.^w) ann. XVI. Iul.^{bw} doño iust. pp. aug. anno XV. V βασιλείας Ἰουστινιανῶ τοῦ ἐ' Ath. ἔτει ἐ' βασιλείας Theod. || basilio uc (aug. Iul.^w) cons. Iul.^{bw}] om. V; ὑπατείας (ὑπατεία Theod.) Βασιλείου Ath. Theod.

ΠΙΕ

Η ΔΙΑΤΑΞΙΣ ἘΧΕΙ ΚΕΦΑΛΑΙΑ. ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ· ΕΝ ΤΗ ΕΞΕΤΑΣΕΙ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΑΨΙΛΑΦΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΚ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΩΝ ΑΝΑΦΩΡΩΝ ΚΑΤ' ΕΚΕΙΝΟΥΣ ΤΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ ΤΕΜΝΕΣΘΑΙ ΤΑΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥΣ ΚΡΑΤΟΥΝΤΑΣ ΕΝ ΤΩΙ ΚΑΙΡΩΙ ΤΗΣ ΨΗΦΟΥ Η ΤΗΣ ΜΗΝΥΣΕΩΣ, ΟΥ ΜΗΝ ΤΟΥΣ ΥΣΤΕΡΟΝ ΤΕΘΕΝΤΑΣ.

Β. ΕΙ ΤΩΝ ΔΙΚΑΖΟΜΕΝΩΝ ΤΟ ΕΝ ΜΕΡΟΣ ΑΠΟΤΑΞΗΤΑΙ ΤΑΙΣ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΙΑΙΣ ΑΡΚΟΥΜΕΝΟΝ, ΤΟ ΔΕ ΕΤΕΡΟΝ ΥΠΕΡΤΙΘΕΤΑΙ ΩΣ ΟΥΚ ΑΡΚΟΥΜΕΝΟΝ, Ο ΔΙΚΑΣΤΗΣ ΔΙΔΟΤΩ ΕΝΑ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΚΑΙ ΤΡΙΤΟΝ ΜΗΝΑ ΠΡΟΘΕΣΜΙΑΝ, ΤΟΥΤΩΝ ΔΕ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΩΝ ΜΗΚΕΤΙ ΑΝΑΜΕΝΕΤΩ, ΑΛΛΑ ΨΗΦΟΝ ΔΙΔΟΤΩ.

Γ. ΑΙΤΙΑΙ ΤΟΙΣ ΓΟΝΕΥΣΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ ΕΥΛΟΓΟΥ ΑΧΑΡΙΣΤΙΑΣ.

Δ. ΑΙΤΙΑΙ ΤΟΙΣ ΠΑΙΣΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΕΥΛΟΓΟΥ ΑΧΑΡΙΣΤΙΑΣ.

Ε. ΩΣΤΕ ΤΟΥΣ ΠΕΝΘΟΥΝΤΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΗΚΟΝΤΑΣ ΑΥΤΟΙΣ ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΕΝΑΤΩΝ ΕΚ ΜΗΔΕΜΙΑΣ ΑΙΤΙΑΣ ΣΥΝΕΧΕΣΘΑΙ Η ΥΠΟΜΙΜΝΗΣΚΕΣΘΑΙ.

Ζ. ΠΕΡΙ ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΜΟΛΟΓΙΩΝ, ΕΙ ΤΙΣ ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΕΙ Η ΟΜΟΛΟΓΗΣΕΙ· ΤΟ ΙΚΑΝΟΝ ΣΟΙ ΠΟΙΩ, Η ΤΟ ΙΚΑΝΟΝ ΣΟΙ ΓΕΝΗΣΕΤΑΙ ΠΑΡ ΕΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΔΕ ΚΑΙ ΤΟΥΔΕ, Η ΚΑΙ ΤΟ ΙΚΑΝΟΝ ΣΟΙ ΓΕΝΗΣΕΤΑΙ ΠΑΡ ΕΜΟΥ Η ΤΟΥΔΕ Η ΤΟΥΔΕ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Θεοδότῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν ἱερῶν πραιτωρίων.

(Προοίμιον.) Ἦλθεν εἰς γῶσιν τῆς ἡμετέρας γαληρότητος, ὡς δίκης κινήσεως μεταξύ Εὐσταθίου τοῦ Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου τῆς Τλῶ πόλεως καὶ Πίστου διακόνου τῆς Τελμησσέων ἐκκλησίας ψῆφος αὐτοτελῆς προήλθε παρὰ τοῦ τῆς ἐπαρχίας ἡγουμένου, καὶ ἦς ἐκκλητος ἐπεδόθη. οἱ δὲ δικασταὶ τοίνυν, παρ'

Nov. CXV (Authent. CXI = Coll. VIII tit. 12: gloss.) Graece extat in ML, A f. 216^v (τίτλος ἑνάτος), pleraque in B variis locis, magna pars in Prochiro et Eranagoge (v. infra). — Epit. Theod. 115. Athan. 7. 7(9). Julian. const. CVII.

CXV.

HAEC CONSTITUTIO SEX HABET CAPITA: PRIMUM, UT IN EXAMINANDIS APPELLATIONIBUS ET RETRACTATIONIBUS ET RELATIONIBUS IUDICUM SECUNDUM ILLAS LEGES CAUSAE DECIDANTUR QUAE TEMPORE SENTENTIAE VEL RELATIONIS VALEBANT, NEQUE VERO QUAE POSTEA LATAE SUNT.

2. SI ALTERA PARS LITIGANTUM CONTENTA ALLEGATIONIBUS RENUNTIET, ALTERA DIFFERAT UTPOTE NON CONTENTA, IUDEX UNIUS ET ALTERIUS ET TERTII MENSIS DILATIONEM DET, HIS AUTEM PRAETERLAPSIS NON AMPLIUS OPPERIATUR, SED SENTENTIAM FERAT.

3. CAUSAE INGRATITUDINIS IUSTAE QUAE PARENTIBUS SINT ADVERSUS LIBEROS.

4. CAUSAE INGRATITUDINIS IUSTAE QUAE LIBERIS SINT ADVERSUS PARENTES.

5. UT LUGENTES ET PROPINQUI EORUM INTRA NONUM DIEM NULLA DE CAUSA PETANTUR VEL IN IUS VOCENTUR.

6. DE CONSTITUTAE PECUNIAE OBLIGATIONIBUS ET SPONSIONIBUS, SI QUIS ITA CONSTITUAT VEL SPONDEAT SATIS TIBI FACIO, VEL SATIS TIBI FIET A ME ET AB HOC ET ILLO, VEL ETIAM SATIS TIBI FIET A ME VEL AB HOC VEL ILLO.

Idem Augustus Theodoto praefecto sacro praetorio per Orientem.

Praefatio. Pervenit ad notitiam serenitatis nostrae, lite mota inter Eustathium deo carissimum episcopum urbis Tlo et Pistum diaconum ecclesiae Telmessensis sententiam definitivam a praeside provinciae produisse, contra quam appellatio porrecta esset. Proinde iudicis, apud quos appellatio examina-

2 rubr. Περί ἐγκλήτων, καὶ περί δικαζομένων, καὶ περί exheredationos, καὶ περί πενθούτων, καὶ περί ἀντιφωνήσεως Theod. Περί τῶν ἀπὸ νόμου καλουμένων κληρονομῶν A || Ἡ διάταξις εἴ om. L in textu || εἴ (εἴξ L) ἔχει κεφάλαια index ML] εἴ κεφάλαια ἔχει M in textu ἔχει κεφάλαια εἴ Ath. (index) || 3 ἐγκλήτων (ei ita saepius) M || τῶν ἀναψηλαφήσεων ML, Ath. index] ἀναψηλαφήσει Ath. cod. in textu || 4 δικαστηρίων index Ath. || 5 κατ' ὥστε κατ' Ath. || 6 τοὺς κρατοῦντας Haloander] κατὰ (καὶ Ath. in textu) τοὺς κρατοῦντας ML Ath. || 7 ἦ] καὶ Ath. in textu, om. index Ath. || 8 τεθέντας, καὶ τὰ ἐξῆς reliquis omissis Ath. || 9 β'.] τὸ δεύτερον (sim. in seqq.) index L || ἀποτάξεται L || 10 τὸ δὲ ἕτερον — 11 ἀρκοῦμενον L, index M] om. M, index L || 16 τῆς] τοῖς M in textu, τῆς et τῶν om. L in textu || 18 δ'. Αἰτίαι — 19 ἀχαριστίας om. index L || κατὰ om. L^a || 20 ὥστε τὸ τοῦς L in textu || 22 σῦρροσθαι L in textu || 23 εἴ] ἔκτον index L || ἀντιφωνήσεως L in textu (Theod.) || 25 παρ' ἐμοῦ — 27 γενή-

σεται om. index M || 26 ἦ καὶ ἦ L in textu || 28 inser. Ἀυτοκράτωρ ἰουστινιανὸς αἰγούστος ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν πραιτωρίων τὸ τέταρτον ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίων A || 30 ᾱ A marg. || 32 τῆς ληοπόλεως A || 33 ποιοῦν MA || τελμησσέων M] τελμυσέων LA

2 Ut T vulg.] om. RV || 3 debeant T || 4 data R¹ || obtineant R || 5 sunt promulgata T || 30 serenitatis nostrae R || 31 cum add. vulg. || eustachium RVT, corr. vulg. || 32 Tloae Heimbach] thole T thone R telene V² in ras. || 33 diaconem V || Telmissenae] celmiscene T celmisene R cel***** V¹ celsece V² || fuisse commota causa V² ***** mota V¹ || 35 appellatio est] appellatione R¹ appellationem T¹ appellationem est V¹ || Iudices] rubr. Si noua lex post porrectam prouocationem promulgetur T marg. (ex Iul.)

Idem Aug. Theodoto pp.

(Praefatio.) Pervenit ad scientiam nostrae serenitatis, quod (cum) inter Eustathium virum reverentissimum Tloae civitatis episcopum et Pistum diaconum ecclesiae Telmissenae fuisset causa commota, processit a rectore provinciae definitiva sententia, contra quam appellatio est porrecta. Iudices

οὓς ἡ ἐκκλητος ἐξητάζετο, ἀμφιβάλλοντες πρὸς τὴν ἡμετέραν ἀνήγαγον ἡμερότητα, πότερον ἄρα κατὰ τοὺς κρατοῦντας νόμους, ἢ νῦν προήλθεν ἡ αὐτοτελὴς ψήφος, ἢ κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ νόμου τοῦ μετὰ τὴν αὐτοτελή ψήφον παρ' ἡμῶν φοιτήσαντος τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν ὠφελον ἐξετάσαι. ἡμεῖς τοίνυν δίκαιον εἶναι συνείδομεν κατὰ τοὺς νόμους τοὺς ἐν τῷ καιρῷ τῆς δεδομένης ψήφου κρατοῦντας τὴν προλεχθεῖσαν τῆς ἐκκλητοῦ αἰτίαν ἐξετασθῆναι καὶ κατ' αὐτοὺς πέρασ λαβεῖν· συνείδομεν δὲ καὶ εἰς τὰ μετὰ ταῦτα, ἢ νῦναι τοιαύτη τις ἀμφισβήτησις ἀναφυῆ, κατὰ τὴν ὁμοίαν τάξιν ταύτην περιουῖσθαι.

CAPUT I.

Καὶ διὰ τοῦτο θεοπίζομεν, εἴ ποτε περὶ τινος ὑποθέσεως προέλθοι ψήφος αὐτοτελὴς καὶ ἐκκλητος ἐπακολουθήσει, τοὺς τὴν ἐκκλητον ἐξετάζοντας κατὰ τοὺς νόμους, ὅτινες κατὰ τὸν καιρὸν τῆς αὐτοτελοῦς ψήφου ἐκράτουν, πέρασ δίδοναι τῷ πράγματι. τοῦτον αὐτοῦ δηλονότι παραφυλαττομένου καὶ ἐν τῷ ἀναψηλαφᾶσθαι τὰς τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάροχων ψήφους, καὶ ἐπὶ ταῖς ἀναφοραῖς τῶν δικαστῶν, ὅτε ἀμφοτέρω 20 τὰ μέρη πάσαις ταῖς ἰδίαις ἀποτάζονται δικαιολογίαις καὶ οἱ δικασταὶ δι' οἰκείων ἀναφορῶν ἐρωτήσουσι, τί ἄρα ὠφέλιε διατυπωθῆναι. ἐν πάσι γὰρ τοῖς εἰρημένους θέμασιν ἐκείνους τοὺς νόμους πρὸ τῶν διαγνώμων φυλάττεσθαι θεοπίζομεν, οἵπερ κατὰ τὸν χρόνον τῆς ψήφου ἢ δηλαδὴ τῆς ἀναφορᾶς ἐκράτουν, κἂν εἰ συμβαίη μετὰ ταῦτα νόμον φοιτήσαι νέον τι διατυπῶντα καὶ τὴν ἐναντοῦ δύναμιν καὶ εἰς τὰ παρεληλυθότα πράγματα ἀναφέροντα.

CAPUT II.

Ἀλλὰ καὶ τοῦτο τῷ παρόντι προστίθεμεν νόμον. 30 ἐπειδὴ γὰρ μετὰ τῶν δικαζομένων ἐσθ' ὅτε συμβαίνει ἄτερον μὲν τῶν μερῶν ταῖς ἰδίαις ἀποτάζεσθαι δικαιολογίαις, τὸ δὲ ἄλλο γνωστικὸν ἐναντὶ κακῶν

c. I extat B 9, 2, 7.

c. II (Ἐπειδὴ δὲ μετὰ τῶν δικαζομένων ἐσθ' ὅτε συμβαίνει ἄτερον μὲν τῶν μερῶν ταῖς ἰδίαις ἀποτάζεσθαι δικαιολογίαις, τὸ δὲ ἄλλο γνωστικὸν ἐναντὶ κακῶν) extat B 7, 4, 4. — Summarium habetur Ποτ. 15, 7 (ubi citatur νεαρά ρί), summa Ath. repetitur in paratitulis Ath. 5 § 13.

batur, cum ambigerent ad clementiam nostram rettulerunt, utrum secundum leges quae valuissent quo tempore definitiva sententia processit, an secundum vim legis a nobis post definitivam sententiam promulgatae eandem causam examinare deberent? Nobis igitur par esse visum est secundum leges quae tempore latae sententiae valebant praedictam appellationis causam examinari atque secundum eas terminum accipere; placuit autem ut etiam in posterum, si quando eiusmodi dubitatio oriatur, ea similem in modum terminetur.

I. Ac propterea sancimus, si quando de causa aliqua definitiva sententia processerit et appellatio subsequuta sit, ut iudices appellationis secundum eas leges, quae tempore definitivae sententiae valebant, rei finem imponant. Idque ipsum videlicet observetur etiam in retractandis gloriosissimorum praefectorum sententiis et in relationibus iudicum, quando utraque pars omnibus allegationibus suis renuntiaverit iudicisque per relationes suas quid statui oporteat interrogent. In omnibus enim quos diximus casibus illas leges a cognitoribus custodiri sancimus, quae tempore sententiae aut certe relationis valebant, tametsi postea legem ferri contingat quae novi quid statuatur et vim suam ad praeteritas quoque causas referat.

II. Sed hoc quoque praesenti legi adicimus. Quoniam enim inter litigantes interdum contingit ut altera pars allegationibus suis renuntiet, altera autem cum intellegat se malam habere causam post cognitio-

igitur, apud quos appellatio ventilabatur, dubitantes ad nostram clementiam retulerunt, an secundum leges quae obtinebant, quando processit definitiva sententia, an secundum tenorem legis quae post definitivam sententiam a nobis promulgata esse eandem causam examinare deberent. Nos itaque iustum esse perspeximus secundum leges quae obtinebant tempore datae sententiae praedictam appellationis causam examinari et terminum secundum ipsas accipere; praevidimus autem et posthac, quandoque dubitatio talis emerserit, eam simili ordine terminari.

1 ἐξητάζοιτο M || πρὸς εἰς A || 2 ἤγαγον A || πρότερον A || 6 ὠφελον L || β' A marg. || εἶναι om. A || 7 κατὰ τοὺς τοὺς om. A || τῷ om. L^a || 8 δεδομένης MA || διδομένης L || 13 γ' A marg. || Καὶ — θεοπίζομεν, εἴ ποτε] θεοπίζομεν κατὰ τοὺς νόμους τοὺς ἐν τῷ καιρῷ τῆς δεδομένης ψήφου κρατοῦντας τὴν τῆς ἐκκλητοῦ αἰτίαν ἐξετασθῆναι καὶ κατ' αὐτοὺς πέρασ λαβεῖν (cf. 7—10), καὶ εἴποτε B^c θεοπίζομεν, εἴποτε B^f || 15 *ἐπακολουθήσει libri || 16 τοὺς om. A || 22 ἐρωτήσουσι AB^f || 23 διατυπῶσθαι L^a τυπωθῆναι A || ἐν ἅπασι (in pa. di.) A || γὰρ om. B^c || εἰρημένους] ἡμετέροις A || 26 ἦ om. A || 25 καὶ εἰς] καὶ om. A || 30 ε' A marg. || τοῦτο] haec s || 32 μὲν τῶν μερῶν LB^f τῶν μερῶν M μὲν μέρος B^f μὲν τῶν δικαζομένων A || 33 τὸν δὲ ἄλλον γνωστικὸν A || ἐναντὶ M] ἐναντῶ LB ἐναντὸν A || κακῶν — πράγμα] malas causas s

1 appellatio] causa T || 2 legem R || 3 optinebat R² || sententia diffinitiva R || 5 promulgato R¹ || 6 examinari R¹ || prospeximus V || 10 et] etsi R² || post hanc R¹ VT || quandoque RT] si quando V || talis dubitatio T || 11 ea V || terminare T || 13 de om. R¹, in R³ || 14 subsequuta fuerit R fuerit obseenta T¹ || 15 examinatore R¹ || 16 diffinitiva tempore T || 18 *praefecturae inserui (sedis ante sententiis suppl. Beck) || 19 sententiae T¹ || suggestionibus R¹ || 20 utraque V || 21 renuntiaverit R || quod R qui T¹ || 22 debeant VT || enim om. T || 24 relationes V¹ || 25 postea] post eam T¹ || 30 rubr. De his qui post renuntiationem adversariorum habere se dicunt allegationes (probationes) T RT in marg. (ex Iul.) || hoc vulg. || adimus V¹ addidimus T || ut quia] ut del. Contius, quia enim Beck || 31 contigit V || 33 malas] in alias RV || cognitionalias V^a

ἔχειν πρᾶγμα μετὰ τοὺς διαγνωστικοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς προδείξιμας, ἃς οἱ ῥομαὶ τὸν ἀποδείξωσαν ἐνεκεν συγχωροῦσι, μὴ βούλεσθαι ὁμολογεῖν ἀρκεῖν ἐαυτῶ τὰς δικαιολογίας πρὸς τὸ μὴ ταχέως τὴν τοῦ πράγματος γνωσθῆναι ποιότητα, κελούμενοι, ὥστε ἥνικα τὸ ἐν τῶν μερῶν τὰς ἰδίαις ἀποτάξεται δικαιολογίαις, τὸ δὲ ἄλλο μέρος εἶποι ἔχειν τι ὅπερ ὀφείλει προ- 5 φεῖναι, τὸν τοῦ πράγματος δικαστὴν πᾶσι τρόποις τὸ μέρος τὸ χροόμενον τῇ ὑπερθέσει καταναγκάζειν ἐντὸς τριάκοντα ἡμερῶν μετὰ τὸ ἀποτάξασθαι τὸ ἕτερον μέρος ὅπερ ἂν βούληται διχα τινὸς ὑπερθέσεως προτιθέναι. ὅπερ εἰ μὴ ποιήσῃ, τρικαῖα τὰ πρὸς τὸ νικῆσαι τὴν αὐτοῦ πονηρίαν ἄλλον ἕνα μῆνα παρὰ τὸν δικαστὴν φιλοτιμείσθαι. εἰ δὲ καὶ οὕτως ὑπέ- 10 ρηται, ἐνὸς ἕτερον μηνὸς προτιθεμίαν αὐτῶ παρέχε- σθαι· οὕτως μένοιγε ὥστε εἰ μέχρι τῶν εἰρημένων τριῶν μηνῶν οὐδὲ τοῖς ὑπερτιθεμένοις litigatorσι συν- ωρῆσασμεν τὰς ἰδίας δικαιολογίας μὴ προσήσει, τρικα- 15 αῖτα τὸν δικαστὴν μὴ πλέον ἀναμένοντα πᾶσι τρό- ποις ψήφον προσφέρειν τοῖς νόμοις συμβαίνουσαν, ἡ 20 εἴπερ βούλοιο ἀναφέρειν, πρὸς τὸ μὴ τοῖς δικαζομένοις κακῶς φιλονεικοῦσιν ἐξεῖναι τὰς τῶν δικῶν ἐκβάσεις περαιτέρω παρελκεῖν.

CAPUT III.

Ἄλλο πρὸς τοῦτοῖς κεφάλαιον τῷ παρόντι νόμῳ προσφείναι συνειδόμεν. Θεοπίστομεν τοῖνν μὴ ἐξεῖναι 25 παντελὸς πατρὶ ἢ μητρὶ, ἢ πάππῳ ἢ μᾶμμῳ, ἢ προ- πάππῳ ἢ προμᾶμμῳ τὸν ἰδίον νόον ἢ θυγατέρα ἢ τοὺς λοιποὺς παῖδας praeteritos καταλιμᾶναιεν ἢ ἀπὸ κληρονομῶν ἐν τῇ ἰδίᾳ ποιεῖν διαθήκη, κἂν εἰ δι' οἰασθήποτε δωρεᾶς ἢ ληγάτου ἢ φιδεικομίσσου ἢ ἄλ- 30 λου οἰουδῆποτε τρόπον τὴν ἐκ τῶν νόμων αὐταῖς ὀφειλομένην μοῖραν παράσχοιεν, εἰ μὴ τυχὸν ἀχάριστοι ἀποδειχθῆεν καὶ αὐτὰς ὀνομαστί τὰς τῆς ἀχαριστίας αἰτίας οἱ γονεῖς τῇ ἰδίᾳ ἐγγράψαιεν διαθήκη. Ἄλλ'

certamina et dilationes, quas probationum causa le- ges concedunt, nolle confiteri allegationes sibi suf- ficere, ne cito causae qualitas agnoscat, iubemus, ut quando una pars allegationibus renuntiaverit, alia 5 vero pars dixerit se habere aliquid quod proponat, iudex negotii modis omnibus eam partem quae utitur dilatione compellat intra triginta dies postquam altera pars renuntiaverit quicquid velit sine aliqua inter- missione proponere. Quod si non fecerit, tunc ad 10 eius malitiam superandam alius unus mensis indul- geatur ab iudice; si vero et sic distulerit, alterius unius ei dilatio praebetur: ita ut si usque ad praedictos tres menses quos litigatoribus protrahentibus concessimus suas non proposerit allegationes, tunc 15 cognitor non amplius expectans modis omnibus sententiam proferat legibus consonantem, vel si voluerit referat, ne litigatoribus male certantibus liceat causarum exitus ultra protrahere.

Aliud quoque capitulum praesenti legi addendum esse perspeximus. Sancimus igitur non licere peni- tus patri vel matri, avo vel aviae, proavo vel pro- aviae suum filium vel filiam vel ceteros liberos praer- terire aut exheredes in suo facere testamento, nec si per quamlibet donationem vel legatum vel fideicom- missum vel alium quemcumque modum eis dederint 30 legibus debitam portionem, nisi forsitan probabuntur ingrati et ipsas nominatim ingratitudinis causas pa- rentes suo inseruerint testamento. Sed quia causas,

c. III § 1 — c. V pr. habet Prochiron 33, 1—3. 5—29, eadem passim immutata Epanagoge 34, 4—7.
25 Θεοπίστομεν μὴ ἐξεῖναι — 29 ποιεῖν διαθήκη, εἰ μὴ ὀνομαστί τὰς τῆς ἀχαριστίας αἰτίας ἐγγράψαιεν: habet B^s K 14, 3 p. 401 Zach. (inde B 35, s, 36 Heimb.). — Summarium pr. ex Ath. habet libellus περὶ διαφορῶν ἀναγνωσμάτων § 10 in. p. 194 Heimb.

nalia certamina et dilationes, quas leges probationum causa concedunt, fateri nolit allegationes sibi suf- ficere, ne statim qualitas causae agnoscat, praecipimus, ut quando una pars allegationibus suis renun- tiaverit, altera vero dixerit habere se aliquid quod proferre debeat, iudex causae omnibus modis eam partem quae dilatione utatur intra triginta dies postquam altera pars renuntiaverit quicquid voluerit sine ulla dilacione proponere cogat. Quod nisi fecerit, tum ad vincendam malitiam eius alius mensis unus a iudice indulgeatur. Si vero sic quoque moram fecerit, alterius unius mensis dilatio ei praestetur, ita tamen, ut si intra praedictos tres menses quos litigatoribus moram facientibus concessimus allegationes suas non proponet, tum iudex non amplius cesset omnibus modis sententiam legibus consentaneam pro- ferre, vel si velit referre, ne litigatoribus male certantibus litium exitus ultra protrahere liceat.

III. Aliud praeterea caput praesenti legi adicere placuit. Sancimus igitur, ne liceat ullo modo patri vel matri, aut avo vel aviae, aut proavo vel proaviae filium suum vel filiam, vel reliquos liberos praeteritos vel exheredatos in suo testamento facere, etiamsi per quamlibet donationem vel legatum vel fideicommissum vel alium quemlibet modum portionem ex legibus iis debitam praebuerint, nisi forte ingrati probentur et ipsas ingratitudinis causas nominatim parentes in testamento suo scripserint. Sed quoniam

2 ἃς LB^s] ὡς M, om. A || 3 εἰντοῦ A || 5 κελού- μεν] ε' A marg. || ὀπρῆνικα B^f || τὸ om. A || 6 ταῖς ἰδίαις om. ε || ἀποτάξεται AB || 7 μέρος om. A || προφείναι MLB^s] προσφείναι A || 9 τὸ μέρος om. L, τὸ om. A || τὸ] τὸν L² || 11 ἕτερον] ἐν L || ὅπερ ἂν] καὶ ὅπερ L || βούλεται LA || 12 ὅπερ] ὅτε L || * ποιήσοι (ποιήσει B^f) libri] πρὸς] εἰς A || 13 νικῆσαι L^a μὴ νικῆσαι B || 15 μη- ρὸς om. ε || 17 τοὺς ὑπερτιθεμένους A || litigatorσι, s. v. ἡτοι διαδίκους M, λιγύατορσιν L διαδίκους B, om. A || 18 προσήσει L προσήσειαν A || 20 ἡ om. A || 24 ζ' A marg. || ἄλλων? L¹ ἐτι γε μὴν ἄλλο A || πρὸς om. A || 25 συνειδόμεν] καὶ συνειδόμεν M || 26 ἡ ante πάππῳ et προπάππῳ om. As || 28 praeteritus M, πραιτωριτοῦς A ἀμνημονεύτους Ms. v., LB^s || ἀποκληρονομῶν M ἀπο- κληρονομῶν L¹ ἀποκληρονομῶν L^aB^s || 29 ποιεῖν ἐν τῇ ἰδίᾳ L || εἰ om. L || 30 λεγάτου MLA || φιδεικομίσσου A φιδικομίσσου M φιδεικομίσσου L^a || 31 sq. ὀφειλομένην αὐτοῖς A (cf. ε) || 32 εἰ μὴ] καὶ εἰ μὴ A || 33 ἀποδειχθῆ- σονται L δευχθῆεν A || 34 γράψαιεν A || Ἄλλ' ἢ marg. A

3 qualitas cause T || 4 renuntiaverint T¹ || 5 se habere aliquod V aliquod se habere T || ponat T || 6 negotiis T^a || quae utitur partem T || 7 dilacionem V¹ dilacione allegatione R¹ dilacione a legato T^r || compellatur T¹ || intra] ne (ut T²) intra T || 9 fecit T || 11 distulit V^a || 12 unius] mensis add. vulg. || ut] et R || 13 ligatoribus T¹ || 14 posuerit T¹ || 15 cognitor] causae add. vulg. || proferat sententiam T vulg. || 16 noluerit RV || 17 referat] imperatori s. v. adscr. T² || 24 rubr. Que sunt iuste cause heredationis liberorum seu praeteritionis T marg. Que sint iuste liberorum cause exheredationis uel praeteritionis R marg. (ex Iul.) || lege V || 26 aviae] aue R¹ || pro- avo om. R || vel om. V || proave T¹ || 27 suum] siue T¹ || uel suam filiam V || liberous R || 28 ex herede R¹ || suos V¹ || 30 quemcumque — 537, 1 debeant scr. V² in ras. 4 vv. || 33 inseruerunt T

ἐπειδὴ τὰς αἰτίας, ἐξ ὧν οἱ παῖδες ἀχάριστοι ὤφειλον κρῖνεσθαι, ἐν διαφόροις νόμοις διεσπαρμένους καὶ οὐ γανερῶς εἰρημένους εἰρομεν, ὧν αἱ μὲν οὐδὲ ἀξίαι ἡμῖν πρὸς ἀχάριστον ἔδοξαν, ἄλλαι δὲ καίτοι ἀξίαι οὐσα παρελείφθησαν, διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον εἶναι συν- εἶδομεν ταύτας ὀνομαστὶ τῷ παρόντι νόμῳ περιλα- βεῖν, ὥστε παρὰ ταύτας μηδεὶ ἐξείναι ἐξ ἑτέρου νό- μου ἀχάριστίας αἰτίαν ἀντιτιθέναι, εἰ μὴ τὰς τῷ ὕφει τῆς παρούσης διατάξεως περιεχομένας.

Αἰτίαι δὲ δικαίας τῆς ἀχάριστίας ταύτας εἶναι 10 ψηφισόμεθα·

- 1 εἰ τις τοῖς ἰδίοις γονεῦσι χεῖρας ἐπιβάλοι.
- 2 εἰ βαρεῖαν καὶ ἀπειπὴν ὕβριν αὐτοῖς ἐπαγάγοι.
- 3 εἰ ἐπὶ ἐγκληματικαῖς αἰτίαις αὐτὸν κατηγορήσει ταῖς μὴ οὐσαὶ κατὰ βασιλείως ἢ πολιτείας.
- 4 εἰ μετὰ φαρμακῶν ὡς φαρμακὸς οὐναναστρέφῃται.
- 5 εἰ τῇ ζωῇ τῶν ἰδίων γονέων διὰ φαρμακείας ἢ ἄλλῳ τρόπῳ ἐπιβουλεύσαι πειραθεῖται.
- 6 εἰ τῇ ἰδίᾳ μητροῦ ἢ τῇ τοῦ πατρὸς παλλακίδι ὁ υἱὸς ἐαυτὸν συμμίξει.
- 7 εἰ συκοφάντης κατὰ τῶν γονέων ὁ υἱὸς γένηται, καὶ διὰ τῆς ἰδίας καταμαρτυρώσεως βαρεῖας αὐτοῦς ζη- μίας ὑπομείναι παρασκευάσει.
- 8 εἰ συμβῇ τινα τῶν εἰρημέων γονέων ἐγκεκλει- σθαι, οἱ δὲ παῖδες οἱ δυνάμενοι ἐξ ἀδιαθέτου ἐπὶ 25 τῆν τοῦτον διαδοχὴν ἐλθεῖν αἰτηθέντες παρ' αὐτῶν, ἢ γούν ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν, μὴ βουληθέντες εἰς τῶν ἐαυτῶν ἑγγῆν τοῦτον ἀναδέξασθαι ἢ νπὲρ προσώπου ἢ τοῦ χροῖου, εἰς ὅσον ἐπιτήδειος εἶναι ὁ αἰτούμενος ἀπο- δεικνύται. τοῦτο μέντοιγε ὅπερ περὶ τῆς ἑγγῆς ἐθε- 30 πείσαμεν εἰς τοὺς ἀρρενας καὶ μόνον ἀνήκειν παῖδας βολόμεθα.
- 9 εἰ ἐλεγχθεῖ τις τῶν παίδων, ὅτι ἐκόλυσε τοὺς ἰδίους γονεῖς ποιήσασθαι διαθήκην, ὥστε εἰ μὲν μετὰ

ex quibus ingrati liberi debeant iudicari, in diversis legibus dispersas et non aperte declaratas inveni- mus, quarum aliqua nec dignae nobis ad ingratitudinem visae sunt, aliquae vero cum essent dignae praetermissae sunt, ideo necessarium esse perspexi- mus eas nominatim praesenti lege comprehendere, ut praeter ipsas nulli liceat ex alia lege ingratitudinis causas opponere nisi quae huius constitutionis serie continentur.

Causas autem iustas ingratitudinis has esse decer- nimus:

- 1 Si quis parentibus suis manus intulerit.
- 2 Si gravem et inhonestam iniuriam eis ingesserit.
- 3 Si eos in criminalibus causis accusaverit, quae 15 non sunt adversus principem seu rempublicam.
- 4 Si cum maleficis ut maleficus versatur,
- 5 vel vitae parentum suorum per venenum aut alio modo insidiari temptaverit.
- 6 Si novercae suae aut concubinae patris filius sese 20 miscuerit.
- 7 Si delator contra parentes filius extiterit et per suam delationem gravia eos dispendia fecerit sustinere.
- 8 Si quemlibet de praedictis parentibus inclusum esse contigerit, et liberi qui possunt ab intestato ad eius successionem venire, petiti ab eo, vel unus ex his in sua eum noluerit fideiussione suscipere vel pro persona vel debito, in quantum esse qui petitur probatur idoneus. Hoc tamen quod de fideiussione censuimus ad masculos tantummodo liberos volumus pertinere.
- 9 Si convictus fuerit aliquis liberorum, quia prohibuit parentes suos condere testamentum, ut si qui-

10 Αἰτίαι δὲ — 541, 17 πίστιν κηρύσσουσι habet B^s A 71 p. 122 Zach. (inde B l. c. Heimb.). — Summa § 1—12 est in Ecloga 6, 13, § 1—14 in Ecloga privata aucta 7, 16—18. § 8 summam Ath. repetunt paratitla Ath. 15 § 8 et lib. περὶ διαφορῶν ἀναγνωσμάτων § 10 p. 194 Heimb.

causas, ex quibus liberi ingrati iudicari debeant, in diversis legibus dispersas neque clare prolatas invenimus, quarum aliae ne idoneae quidem ad ingratitudinem statuendam nobis visae aliae quamvis idoneae praetermissae sunt, propterea necessarium esse nobis visum est eas nominatim praesenti lege comprehendere, ita ut praeter eas nemini liceat ex alia lege ingratitudinis causam opponere nisi eas quae serie praesentis constitutionis continentur. Causas autem iustas ingratitudinis has esse decernimus:

- 1 Si quis parentibus suis manus intulerit.
- 2 Si gravi et inhonesta contumelia eos affecerit.
- 3 Si eos in criminalibus causis accusaverit nisi quae adversus principem aut rempublicam sunt.
- 4 Si cum veneficis ut veneficus conversetur.
- 5 Si vitae parentum per veneficium vel alio modo insidiari temptaverit.
- 6 Si cum noverca sua vel concubina patris filius corpus miscuerit.
- 7 Si calumniator adversus parentes filius extiterit et per delationem suam effecerit, ut gravia damna perpeterentur.
- 8 Si quem ex praedictis parentibus in carcere inclusum esse contigerit, et liberi qui ab intestato ad successionem eius venire possunt, ab eo rogati, vel unus ex iis, noluerint in fideiussionem suam eum recipere sive pro persona sive pro debito, in quantum idoneus esse is qui rogatus est probetur. Hoc tamen quod de fideiussione sancimus ad masculos dumtaxat liberos pertinere volumus.
- 9 Si quis ex liberis convictus sit prohibuisse suos parentes quominus testamentum facerent, ita ut si

1 ἐξ ὧν οἱ | οἱ ἐξ ὧν δὴ A || ὤφειλον A || 6 περι- λαβεῖν νόμῳ A || 8 αἰτίας L^α § 9 περιεχόμενα L^α || 10 Αἰτίαις] θ' marg. A || ταύτης L || 12 §§ 1—8 numeros ἀ— | ἢ apponit M., sim. A (cf. ad 538, 3. 13. 21) || χεῖρας Proch. || ἐπιβάλλου L ἐπιβάλλει B^s v. l. || 13 εἰ M^s || ἢ LAB^s Proch. Eran. || αὐτοῖς ὕβριν Pr. Ep. || 14 εἰ M^s || ἢ LAB^s Ep. ἢ καὶ Pr. || ἐπὶ ἐγκληματικῆς αἰτίας εἰ 15 τῆς μὴ οὐσης Pr. || αὐτῶν om. A || *κατηγορήσοι MLA Pr. κατηγορήσει B^s Ep. || 15 κατὰ ἢ κατὰ B^s || πολιτείας ἐπὶ τούτων γὰρ ἀποκηρύσσονται οἱ παῖδες add. B^s v. l. || 16 εἰ M^s || ἢ LA Pr. Ep. ἢ εἰ B^s || *συν- αναστρέφεται (ἀναστρέφεται B^s) libri || 17 εἰ MAB^s || ἢ L Pr. Ep. § || ἢ ἄλλῳ ἢ καὶ ἑτέρῳ A || 18 πειραθεῖται A, τὸν τοιοῦτον ἀπόκληρον εἶναι θεσπίζομεν add. Pr. || 19 εἰ ἢ Ep. || παλλακίδι MA] παλλακῇ (παλακῇ L) L B^s Pr. Ep. || ὁ υἱὸς om. AB^s, ὁ υἱὸς ἐαυτὸν om. Ep. || 20 *συμμίξει M καταμίξει A ἐμιμίξει L ἐμίξει, v. l. μιζει B^s μιζοι Pr. συμπλακῇ (leg. συμπλακῇ) Ep. || 21 εἰ ἢ M Ep. || ὁ υἱὸς] οὗτος Pr. αὐτοῦ A, ὁ υἱὸς ante κατὰ coll. B^s || 22 βαρεῖαν αὐτοῦς ζημίαν A || αἰ-

τοῖς Pr. plerique || 23 *παρασκευάσοι MLAPr. παρα- σκευάσει B^s Ep. || 24 εἰ ἢ εἰ Ep. (i A marg.) || συμβαίη A || εἰρημέων A § Pr. Ep.] ἰδίων MLB^s || 25 ἐπὶ ML] εἰς AB^s Pr. Ep. || 26 τοῦτον Pr. || διαδοχὴν ἐλθεῖν] ἐλ- θεῖν κληρονομίαν L || 27 ἢ γούν — αὐτῶν om. A || εἰς] ἐπὶ B^s || 28 ὑποδέξασθαι A Pr. || ἢ ὑπὲρ] ὑπὲρ τοῦ A || 30 μέντοιγε Ep. || περὶ om. L^α, ἐπὶ B^s Pr. Ep. || 33 εἰ A marg. || εἰ ἢ εἰ Ep. || 34 διαθήκην ποιήσασθαι Ep.

1 grati Vpr. || debebant Vpr. || in diversis in usu V¹ || 2 invenimus cet.] invenimus — 12 si quis scr. R² in ras. 5 vv. || 3 aliqua T¹ || 4 aliqua? V^a || 5 prospesimus R || 7 nullis R || 8 qua V¹ || eius T || 9 continentur V¹ || ingratitudinis iustas R^(?) || 12 singulis §§ numeros I—XIII apponit T², II—III R¹, V—XIII R² || intulerat R¹ || 15 seu] se V¹ || 16 Si] siue T || ut] aut T¹ || 17 vitae] ut e T || nefestum T || 18 temptauerat R || 19 sese] se V || 21 Si] Vel si T || existerit T || 22 eis T¹ || 27 eum om. R¹ T || 28 pro om. R¹ || 29 tm R || 33 coninetur R¹ || 34 concedere R¹ || ut — 538, 1 testamentum bis scr. R¹

ταῦτα διαθήκη ποιήσασθαι δυνήθειεν, ἄδειαν αὐτοῖς εἶναι ὑπὲρ τῆς τοιαύτης αἰτίας τὸν παῖδα ἀπὸ κληρονομίαν ποιῆν· εἰ δὲ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ κωλύσει διχα διαθήκης τῶν γονέων τις τελευτήσῃ, καὶ ἄλλοι εἰτε ἐξ ἀδιαθέτου εἰς τὴν τοῦ τελευτήσαντος κληρονομίαν ἢ μετ' αὐτοῦ τὸν παῖδος τοῦ τῆς διαθήκης γενέσθαι κωλύσαντος ἢ μετ' αὐτὸν καλούμενοι, εἴτε οὖς κληρονόμος ἢ ληγαταρίους ἔχεν ἠβούλετο, εἴτε οἱ βλάβην τινὰ ἐκ τῆς κωλύσεως τῆς διαθήκης ὑπομείναντες τοῦτο αὐτὸ ἀποδείξαιεν, κατὰ τοὺς ἄλλους νόμους τοὺς περὶ τούτου κειμένους τὰ τοιαῦτα πράγματα περαιούσθαι.

10 εἰ παρὰ γνώμην τῶν γονέων μεταξὺ κνηγῶν ἢ μίμων ἑαυτὸν ὁ υἱὸς ἐγκαταλέξει καὶ ἐν τούτῳ τῷ ἐπιτηδεύματι διαμείνει, εἰ μὴ τυχὸν καὶ οἱ γονεῖς τῆς τοιαύτης ἐπιτηδεύσεως γέγονασιν.

11 εἰ τινα ἐκ τῶν εἰρημένων γονέων βουλομένῳ τῇ ἰδίᾳ θυγατρὶ ἢ ἐγγόνῃ ἀνδρὰ δοῦναι καὶ προῖκα κατὰ τὴν δύνανμιν τῆς ἰδίας περιουσίας ὑπὲρ αὐτῆς παρασχῆν ἐκείνῃ μὴ συναίεση, ἀλλ' αἰσχροὺς βίον ἐπιλέξῃται. εἰ δὲ μέχρι εἰκοσίου πέντε ἐνιαυτῶν ἡλικίας ἢ θυγάτηρ γένηται καὶ οἱ γονεῖς ὑπέρθωνται ταύτην ἀνδρὶ συναγαί, καὶ ἴσως ἐκ τούτου συμβαίη εἰς τὸ ἑαυτῆς σῶμα ταύτην ἀμαρτῆσαι ἢ διχα συναίεσεως τῶν γονέων ἀνδρὶ ἑαυτῆρ, ἑλευθέρῳ μὲντοιγε, συζεύξαι, τοῦτο εἰς ἀχαριστίαν τῇ θυγατρὶ λογίζεσθαι οὐ βουλομένα, ἐπειδὴ οὐ τῇ ἑαυτῆς ἀλλὰ τῇ τῶν γονέων αἰτία τοῦτο γινώσκειται πλημμελήσασα.

12 εἰ τις ἐκ τῶν εἰρημένων γονέων μανῆ, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ ἢ τινες ἐξ αὐτῶν ἢ παῖδων ἀντῶ μὴ ὑπόπτων οἱ ἄλλοι αὐτοῦ συγγενεῖς οἱ ἐξ ἀδιαθέτου εἰς τὸν αὐτοῦ κληρὸν καλούμενοι ὑπερσίαν καὶ φροντίδα προσήκουσαν αὐτῷ παρασχέωεν, εἰ μὲν τῆς τοιαύτης ἀπαλλαγῆς νόσου, ἔσται αὐτῷ ἄδεια πότερον βούλεται τὸν παῖδα ἢ τοὺς παῖδας ἢ συγγενεῖς 35

dem postea facere poterint testamentum, sit eis pro tali causa filium exheredandi licentia; si autem in ipsa prohibitione sine testamento aliquis ex parentibus decesserit, et alii sive qui ab intestato ad hereditatem defuncti aut cum ipso filio qui testamentum fieri prohibuit aut post illum vocantur, sive illi quos heredes aut legatarios habere volebat, vel qui laesionem aliquam ex prohibitione testamenti sustinuerunt, hoc ipsum approbaverint, secundum alias leges super hoc positas talia negotia terminentur.

10 Si praeter voluntatem parentum inter arenarios aut mimos sese filius sociaverit et in hac professione permanserit, nisi forsitan etiam parentes eius professionis fuerunt.

11 Si alicui ex praedictis parentibus volenti filiae suae vel nepti maritum dare et dotem secundum vires substantiae suae pro ea praestare illa non consenserit, sed luxuriosam degere vitam elegerit. Si vero usque ad viginti quinque annorum aetatem pervenerit filia et parentes distulerint eam marito copulare, et forsitan ex hoc contigerit in suum corpus eam peccare aut sine consensu parentum marito se, libero tamen, coniungere, hoc ad ingratitudinem filiae nolumus imputari, quia non sua culpa sed parentum id commisisse cognoscitur.

12 Si quis de praedictis parentibus furiosus fuerit, et si eius liberi vel quidam ex his aut liberis ei non existentibus alii eius cognati qui ab intestato ad eius hereditatem vocantur obsequium ei et curam competentem non praebuerint, si quidem a tali sanus fuerit infirmitate, erit ei potestas utrum velit negle-

§ 11 citat Nomoc. XIV tit. 13, 9, exscripsit Nomoc.^m ib. (ubi citatur βι. λ' τῶν βασιλικῶν τί. ἡ κε. λ' θεμ. εβ').

quidem postea testamentum facere poterint, liceat iis propter talem causam filium exheredem facere; si autem quis ex parentibus in ipsa prohibitione sine testamento decesserit, et alii sive ab intestato ad hereditatem defuncti vel cum ipso filio qui testamentum fieri prohibuit vel post eum vocati, sive quos heredes vel legatarios habere voluit, sive qui damnum aliquod ex prohibitione testamenti passi sunt, id ipsum demonstraverint, secundum ceteras leges hac de re latas eiusmodi res decendantur.

10 Si filius praeter voluntatem parentum numero arenariorum vel mimorum sese adiunxerit et in hac professione permanserit, nisi forte etiam parentes eiusmodi professionis fuerint.

11 Si cui ex praedictis parentibus cum velit propriae filiae vel nepti maritum dare et dotem secundum vim substantiae suae pro ea praestare illa non consentiat, sed turpem vitam praeferat. Quodsi filia usque ad viginti quinque annorum aetatem pervenerit et parentes eam marito copulare distulerint, ac forte inde contigerit eam in corpus suum peccasse vel sine consensu parentum marito, libero tamen, se coniunxisset, hoc in ingratitudinem filiae imputari nolumus, quoniam non sua sed parentum culpa id commisisset intellegitur.

12 Si quis ex praedictis parentibus furiosus sit, et liberi eius vel nonnulli ex iis, vel si liberi ei non sint, ceteri eius cognati, qui ab intestato ad hereditatem eius vocantur, officium et curam debitam ei non adhibeant, si quidem ab eiusmodi morbo liberatus sit, licebit ipsi, si velit, filium vel filios vel cognatos qui

2 τοιαύτης] τοιαύτης καὶ μόνον A || ἀποκληρονόμου ποιεῖν B² v. l., A ἐξερεδάτου ποιεῖν ἦρον ἀπόκληρον ποιεῖν B² v. l., ἀκληρον (ἀπόκληρον Pr. unus) ποιεῖν Pr. Ep. || 3 εἰ] numerum 9° apponit A || καὶ MLB² om. A² Pr. Ep. || 4 *τελευτήσου ML Pr. τελευτήσει AB² || 5 εἴτε] οὔτε L || 6 μετ' αὐτοῦ τοῦ] μετὰ τοῦ A Pr., B² v. l. || 7 ἢ] ἢ οἱ A Pr. || 8 οὖς] ἐκείνοι οὖς A || ἢ ληγαταρίους B² Ep., ἢ ληγαταρίους post ἠβούλετο coll. A, om. Pr. || ἠβούλωντο Pr. || 10 κατὰ τοὺς — 12 περαιούσθω] καὶ οὕτως ἀπόκληρον γενέσθαι αὐτῶν A || καὶ οὕτως ἀπόκληρος ὁ παῖς ἔστω Ep. || κατὰ τοὺς νόμους τοὺς ἄλλους L || 12 περαιούσθαι L || 13 εἰ] ἢ A Oὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ εἰ Pr. Ep. (numerus l' apponit A, α' L) || μετὰξὺ — μίμων] μίμοις Pr. Ep. || 14 ὁ υἱὸς ἑαυτὸν L || *ἐγκαταλέξει] (ἐγκαταλέξει B²) libri || 15 *διαμείνει ML, B² v. l., Pr. unus, διαμείνει B² v. l., A Pr. Ep. || τῆς τοιαύτης L Pr. Ep.] τοιαύτης MB² τῆς αὐτῆς A eius ε || 17 ιβ' marg. AL || εἰ τινα] ἢ εἰ τινα A Ep. || εἰρημένων om. Nom.^m || 18 ἐγγόνῃ B² Nom.^m || καὶ προῖκα — 19 παρασχέω om. Nom.^m || 19 τὴν δύνανμιν] τὴν ἰδίαν δύνανμιν A || ὑπὲρ αὐτῆς] αὐτῆς Pr. v. l. || 20 ἐκείνη om. Pr. Ep. || συναίεση B² v. l., Ep.] συναίεση MLA, B² v. l., Nom.^m συναρέση Pr. || ἐπιλέξῃται MLB² Nom.^m] διάγειν ἐπι-

λέξῃται A² Pr. Ep. || 21 numerum ια' apponit A || εἰ δὲ — 28 πλημμελήσασα om. Pr. || δὲ] μέντοιγε Ep. || μέχρῃ Nom.^m || ἡλικία Nom.^m || ἢ θυγάτηρ γένηται] φθάσῃ ἢ θυγάτηρ Ep. || 23 συμβῆ] B², συμβαίη — 26 τοῦτο om. Nom.^m pr. || 24 ἢ διχα — 25 συζεύξαι om. LB² Nom.^m || 25 μέντοιγε] μέντοι Ep. μὲν A || 26 λογίζεσθαι τῇ θυγατρὶ A τῷ ἀνδρὶ λογίζεσθαι L^a || 28 τοῦτο om. A || 29 εἰ δὲ τις A (ιγ' marg. A) || μανίη Pr. v. l. || 30 ἢ καὶ τινες A || αὐτῶ] αὐτῶν L^a || 31 αὐτοῦ om. A² || 33 μὲν om. A || τῆς om. B² || 34 ἀπαλλαγῆ Pr. || ἔστω Pr. perique || 35 βουλομένω A

2 exheredem dandam licentiam (danda licentia R²) R || 3 aliquis — 9 hoc ipsum scr. T³ in ras. 6 vv. || 4 qui] quidam R || 6 prohibuit V vulg.] prohibuerit RT⁽³⁾ || 7 legatarios (fieri adde. T pr.) volebat habere B⁽²⁾ || 10 posita R¹ || 14 minus T¹ minimos R¹ || se T || filia V filios R¹ || ***tiauerit R¹ || 15 forsant T || 16 fuerint T || 18 sg. uel nepti — substantive sue om. R² || 19 concesserit RT || 21 annos R^a || 23 contigerit om. T || 25 tū RT^a || 27 commisisset R¹ || 30 ei] eis RT eius V || 31 aliis RV¹ || eis V¹ || 32 eius om. R || 33 prebuerit V || a talitanus R^a || 34 utrum] utrum ei R^a

τοὺς ἡμεληκότας ἀχαρίστον ἢ ἀχαρίστους ἐν τῇ ἰδίᾳ γράφαι διαθήκη. εἰ δὲ ἐν τῇ νόσῳ τῆς μανίας αὐτὸν κατεχόμενον ἐξωτικός τις ἴδωι ἀπὸ τῶν ἰδίων ἀμελούμενον παῖδων ἢ συγγενῶν ἢ ἄλλων ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένων κληρονόμου καὶ διὰ συμπάθειαν βουλήθει αὐτοῦ φροντίσαι, δίδομεν αὐτῷ ἄδειαν διαμαρτυρίας τοῖς ἐξ ἀδιαιθέτου ἢ ἀπὸ διαθήκης ἤδη γενομένης εἰς τὸν τοῦ μεμνηνὸς κληρὸν καλομένοιοις ἔγραφοι στέλλειν, ὥστε σπουδάζειν αὐτοὺς τοῦτο φροντίζειν. εἰ δὲ γε καὶ μετὰ τὴν τοιαύτην διαμαρτυρίαν ἀμελήσειαν, καὶ ὁ ἐξωτικός ἐν τῷ αὐτοῦ οἴκῳ τὸν μεμνηνὸτα ὑποδεξάμενος διαπανήμασι οἰκειοῖς ἀκριτῆς τελευτῆς αὐτοῦ φροντίαις δείξει, τὸν τὴν ὑπηρεσίαν καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν μεμνηνῶν παρασχόμενον, κἂν τὰ μάλιστα ἐξωτικός εἴη, εἰς τὴν τοῦτο διαδοχὴν ἐρχομένην θεσπιζομένην, ἀνατρεπομένης τῆς αὐτῶν ἐνστάσεως, ἅτε δὴ ἀναξίων ὄντων τῶν τῶν μεμνηνῶν, καθάπερ εἰρήκαμεν, φροντίδα παρασχέειν ἀμελησάντων, οὕτω μένοι ὥστε τὰ λοιπὰ τῆς διαθήκης κεφάλαια ἐν τῇ ἰδίᾳ μένειν ἰσχύι.

13 εἰ ἐνα τῶν προλεχθέντων γονέων ἐν αἰχμαλωσίᾳ κρατεῖσθαι συμβαίη, καὶ οἱ τοῦτον παῖδες εἴτε πάντες εἴτε εἰς μὴ σπουδάσαιεν τοῦτο ἀναρῶσασθαι ὥστε εἰ μὲν δυνήθει τὴν τῆς αἰχμαλωσίας συμφορὰν ἐκφυγεῖν, ἐν τῇ αὐτοῦ εἶναι ἐξουσία πότερον ταύτην ἀχαριστίας αἰτίαν τῇ ἰδίᾳ βούλοιο ἐγγράφαι διαθήκη· εἰ δὲ διὰ τῆς τῶν παίδων ἀμελείας ἢ καταφρονησεως μὴ ἐλευθερωθεῖ, ἀλλ' ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ τελευτήσαιεν, ἐκείνοις εἰς τὴν αὐτοῦ διαδοχὴν ἐλθεῖν οὐκ ἀνεχόμεθα, οἵτινες οὐκ ἐσπούδασαν τῆς ἀναρῶσεως αὐτοῦ φροντίσαι, ἀλλὰ πάντων τῶν παίδων ἐπὶ τούτῳ ἀμελησάντων πάντα τὰ πράγματα τὰ παρ' αὐτοῦ κατακλησανόμενα τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς πόλεως ἐξ ἧς ὄρηται προσηροῦσθαι, inventariou δηλαδὴ ἐπὶ δημοσίων ἐκμαρτυρίῳ γινόμενον, ὥστε μηδὲν ἐκ τῆς αὐτοῦ περιουσίας παραπολέσθαι, ἐφ' ᾧ πᾶν ὅπερ ἐν-

gentem filium vel filios aut cognatos ingratum vel ingratos in suo scribere testamento. Si autem in furoris morbo eum detentum extraneus aliquis viderit (a) suis neglectum liberis vel cognatis aut aliis ab eo scriptis heredibus et pro misericordia voluerit eum procurare, damus ei licentiam adtestationem eis qui ab intestato vel ex testamento iam facto ad furiosi hereditatem vocantur scriptis dirigere, ut eum procurare festinent. Si autem post huiusmodi adtestationem neglexerint, et extraneus in sua domo furiosum susceptum sumptibus propriis usque ad finem vitae ipsius procurasse monstratus fuerit, eum qui obsequium ac diligentiam furioso exhibuit, licet extraneus sit, ad eius successionem pervenire decernimus, evacuata institutione eorum utpote indignorum, qui furioso, sicut diximus, curam praebere neglexerunt, ita tamen ut cetera testamenti capitula in sua maneat firmitate.

13 Si unum de praedictis parentibus in captivitate detineri contigerit et eius liberi sive omnes sive unus non festinaverint eum redimere, si quidem valuerit calamitatem captivitatis evadere, in eius sit potestate, utrum hanc causam ingratitudinis testamento suo velit adscribere; si autem per liberorum neglegentiam vel contemptum non fuerit liberatus et in captivitate decesserit, illos ad successionem eius venire non patimur, qui non festinaverint eius redemptionem procurare, sed omnibus liberis in hoc neglectibus res universas ab eodem relictas ecclesiae civitatis ex qua oritur applicari, inventario scilicet sub publica adtestatione celebrando, ne quid ex eius facultatibus pereat, ita ut quicquid exinde

§ 13 summam habet Ecloga ad Prochiron mutata 32, 6 ex Proch. — v. 27—540, 2 summa Ath. repetitur in paratitulis Ath. 2 § 7.

eum neglexerint ingratum vel ingratos in suo scribere testamento. Si vero quis extraneus eum furoris morbo affectum a propriis liberis vel cognatis vel aliis ab eo scriptis heredibus negligi viderit et misericordia motus curare eum voluerit, damus ei facultatem iis qui ab intestato vel ex testamento iam facto ad hereditatem furiosi vocantur denuntiationem scriptam mittendi, ut eum curare studeant. Quodsi etiam post eiusmodi denuntiationem eum neglexerint, et extraneus furiosum in sua domo susceptum impensis propriis usque ad mortem eius curasse probatus sit, eum qui operam et curam furioso praestitit, quantumvis extraneus sit, ad eius hereditatem venire sancimus, eversa illorum institutione utpote indignorum, qui furioso sicuti diximus curam adhibere neglexerunt, ita tamen ut cetera testamenti capita in suo robore maneat.

13 Si unum ex praedictis parentibus in captivitate detineri contigerit et liberi eius sive omnes sive unus eum redimere non studuerint: ut si quidem calamitatem captivitatis effugere poterit, in ipsis potestate sit num hanc ingratitudinis causam in testamento suo scribere velit; sin autem per neglegentiam aut contemptum liberorum non liberatus sit, sed in captivitate decesserit, illos ad successionem eius venire non patimur qui redemptioni eius operam dare non studuerunt, verum si omnes liberi in hac re neglectes fuerint, omnes res ab eo relictas ecclesiae civitatis unde oriundus est addicantur, atque inventarium scilicet cum publica testatione fiat, ne quid de substantia eius pereat: quo omne quod inde ad ecclesiam

3 ἀπὸ] ὑπὸ A, Pr. perique, Ep. || ἰδίων] οἰκειῶν Pr. || 4 ἄλλων] ὑπὸ ἄλλων Ep. ἄλλων τῶν A || 7 γεγενημένης B^v v. l., Ep. || 8 ἐγγράφως B^v || 9 ἀποστέλλειν A || 10 καὶ om. Pr. ε || 11 ἀμελήσειεν L ἀμελήσειεν B^v v. l., ὁ ἐξωτικός Ep.] ἐξωτικός M L B^v Pr. ἐξωτικός τίς A [αὐτοῦ] αὐτοῦ M B^v Ep. ἐαντοῦ A Pr. αὐτῷ L || 13 τῆς ὑπηρεσίας L^a || 14 καὶ τῆν] τῆν om. A, Pr. unus || παρασχόντα A || 16 θεσπιζομένην κελουόμεν B^v || 17 ἀναστάσεως L^a || τῶν τῶ L^b (cf. s) || τῶ (καὶ τῶ B^v v. l.) M L^a A B^v Pr. || 18 μεμνηνῶτι Pr. perique || 19 τῶν διαθηκῶν L^a || 21 ἰδ' marg. A || εἰ] εἰς M καὶ ἐάν δέ Pr. Ep. || προσηροῦσθαι B^v v. l., Pr. unus || 23 εἴτε εἰς] εἴτε καὶ εἰς μάθωιν καὶ A || 24 ὥστε om. Pr. Ep. || δυνήθει Pr. perique || τῆν] οἷτος (αὐτὸς Pr. unus) τῆν Pr. Ep. || 25 sq. ἀχαριστίας ταύτην A || 26 αἰτίαν] τῆν αἰτίαν CGEHeimbach non recte || διαθήκη] ἢ καὶ (καὶ om. Ep.) μὴ add. Pr. Ep. || 27 ἦ] καὶ Ep. || 28 ἐλευθερωθῆ] B^v v. l. || τῆ om. Pr. Ep. || τελευτήσαιεν Pr. unus] τελευτήσαι (τελευτήση B^v v. l.) M L A B^v Pr. Ep. || 29 αὐτοῦ] ἰδίων A || 31 ἐπὶ] τῶν ἐπὶ A || τοῦτο Pr. pleri-

que || 34 ὁρᾶται A Pr. ὁρᾶτο (sic) Ep. || inventariū M, ἰνβενταρίου LA ἀπογραφῆς M s. v., B^v καταγραφῆς Pr. Ep. || ἐπὶ δημοσίων δηλαδὴ B^v || 35 γενομένης B^v Pr. Ep.

2 testamento scribere T || *si autem in] aliquem R¹ ***** V¹ si quem V² si autem contigerit aliquem T Si vero aliquem R² || 3 fororis T^a || detento R¹ || 4 a add. vulg. || suis V³ in ras. || ab eo] habeo V || 6 atestationem RV² (id. 9. 33 RT) || eius V^a || 7 ad om. R¹ || 8 ut] et R¹ et ut T¹ ut et T² || 9 festinet T || 10 neglexerunt V neglexerit T¹ || 11 propriis filiis add. R² || 13 obliquum T¹ || 15 utpote T¹ || 16 sicuti R || 17 neglexerint T || tm RT || testamenta V || 18 maneat T¹ || 22 contingerit V || 23 unius V || non] set non R¹ || si] ut si Beck || 24 captivitatibus calamitatem T || 25 potestatem T || 27 contentum V || 28 captivitatem V || decesserunt T¹ || 29 patitur V¹ || qui Hamburgensis] quia RT vulg. quia si V || 33 scilicet subj || * V¹ sub V³ || publicus V¹ || nec RV¹ || 34 paret T¹ per eum V¹ || ita om. R || exinde om. T

τεῦθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν περιέλθαι εἰς αἰχμαλώτων ἀναρρῶσιν προχωρεῖν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅσον ἐπὶ τοῖς προῖοις εἰρηται, ἄπερ ἀπὸ κληρονομίαν ποιῆν οὐκ ἔξεστιν, εἰ μὴ τὰς τῆς ἀγαρροσίας αἰτίας γραφῆναι καὶ ἀποδειχθῆναι συμβαίῃ· πρόφασιν δὲ ἦνιν πρὸς τὸ γενικὸν ποιήσασθαι νόμον ἡ παρούσα ὑπόθεσις δέδωκε. καὶ διὰ τοῦτο γενικῶς κελεύομεν, ὥστε εἴπερ ἐκεῖνος ὁ ἐν αἰχμαλωσίᾳ ληφθεὶς παῖδας μὴ ἔχοι, καὶ τῶν ἄλλων τῶν εἰς τὴν τοῦτον κληρονομίαν ἐξ ἀδιαθέτου καλουμένων ἀναρρῶσθαι αὐτὸν μὴ σπουδαζόντων ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ τελετήσῃ, μηδένα ἐκ τῶν ἀμελησάντων εἰς τὸν τοῦτον κληρονομίαν ἔρχεσθαι, εἰ καὶ πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας διαθήκη τυχὸν παρ' αὐτοῦ ἐγεγόνει, ἐν ἧ τὰ μνημονευθέντα πρόσωπα ἔγραψε κληρονόμους. ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα τῆς ἐνοστάσεως τῶν κληρονόμων ἀκρουομένων καὶ τῶν λοιπῶν τῆς διαθήκης κεφαλαίων ἐν τῇ ἰδίᾳ μενόντων ἰσχύι αἱ παρουσίαι τῶν τοιούτων προσώπων κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς τῶν πόλεων ἐξ ὧν ὠρηγνῆται προσκυροῦσθωσαν, καὶ μὴ ἐν ἄλλαις οἰαίσοιεν αἰτίας ἀλλ' ἐν ταῖς τῶν αἰχμαλώτων ἀναρρῶσει δαπανήσασθωσαν ὥστε ὄθεν ἐκεῖνοι ὑπὸ τῶν ἰδίων οὐκ ἀναρρῶσθησαν, τὰς ἄλλων ἀναρρῶσεις φροντίζεσθαι, καὶ τὰς ἐκείνων ὁμοίως νηχὰς ἐκ ταυτῆς τῆς εὐσεβοῦς πράξεως ἐπινοητέσθαι. αὐτοῦ τοῦτου παραφραστομένου κἂν εἰ ἄλλο ἐξωτικὸν πρόσωπον πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας γράψῃ κληρονόμον κακείνος εἰδῶς ἑαυτὸν ὑπ' ἐκεῖνου γεγραφθῆναι κληρονόμον ἀναρρῶσθαι τοῦτον ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἀμελήσαι. ταύτην δὲ τὴν ποιήν κατ' ἐκείνων κρατεῖν θεσπιζόμεν, οἵτινες τὸν ὀκτωκαίδεκατον τῆς ἐαυτῶν ἡλικίας ἐπλήρωσαν ἐνιαυτὸν. ἐν δὲ ταῖς τοιαύταις αἰτίαις, ἦνικα δὴ ὑπὲρ ἀναρρῶσεως αἰχμαλώτων ἀναγκαῖον εἴη χρήματα δοθῆναι, εἴ τις ἴδια μὴ ἔχοι χρήματα, ἀδειαν ἔχεται, εἴπερ τῆς εἰρημένης ὑπάρχει ἡλικίας, δανείζεσθαι χρήματα καὶ πράγματα κινητὰ ἢ ἀκίνητα ὑποτίθεσθαι,

v. 29 sq. argumentum notant libellus περὶ διαφορῶν ἀναγνωσμάτων § 10 p. 194 Heimb. (ex Ath.) et Ροπ. 36, 4. — 29—541, 11 summa Ath. repetitur in paratitulis Ath. 13 § 6.

pervenit ad captivorum redemptionem proficiat. Sed haec quidem de personis dumtaxat dicta sunt, quas exheredare non licet nisi ingratitude causas scribi et probari contigerit: occasione vero nobis ad generalem legem faciendam praesens causa dedit. Atque propterea generaliter praecipimus, ut si ille qui in captivitate detentus sit liberus non habeat et, cum ceteri qui ad hereditatem eius ab intestato vocantur redimere eum non studeant, in captivitate decesserit, nemo eorum qui eum neglexerunt ad hereditatem eius veniat, etiamsi ante captivitatem testamentum forte ab eo factum sit, in quo personas memoratas heredes scripserit. Sed hic quoque institutio heredum irrita facta et ceteris testamenti capitibus in suo robore mansuris substantiae eiusmodi personarum simili modo ecclesiis civitatum unde oriundi sunt addicantur, neve in alias causas ullas nisi in redemptiones captivorum expendantur: ut unde illi a suis redempti non sunt, inde aliorum redemptiones procurentur, pariterque illorum animae ex hac pia actione sublevantur. Atque id ipsum observetur etiamsi aliam extraneam personam ante captivitatem heredem scripserit isque sciens se ab illo heredem scriptum esse ex captivitate eum redimere neglexerit. Hanc autem poenam in illos valere sancimus, qui octavum decimum aetatis suae annum impleverint. In eiusmodi vero causis, quando pro redemptione captivorum necesse sit pecuniam dari, si quis propriam pecuniam non habeat, liceat ei, si praedictae aetatis sit, mutuum pecuniam sumere et res mobiles vel immobiles

1 προέλθοι B^s || αἰχμαλώτων om. Pr. || 2 προελθεῖν B^s || 3 ἀποκληρονόμων A, Pr. v. l., ἀποκληρονόμους Pr. unus || 4 τὰς || αἰτίας om. Pr. || 5 πρόφασιν δέ — 7 ὥστε εἴπερ] Εἰ δὲ Pr. || 6 ποιήσασθαι] θέσθαι Ep. || δέδωκε. καὶ διὰ τοῦτου] noseitur obtulisse; sed § 7 κελεύομεν] θεσπιζόμεν A || ὥστε εἴπερ] ὡς εἰ Ep. || 8 ὁ ἐν αἰχμαλωσίᾳ ληφθεὶς A § Pr. Ep.] ἐν αἰχμαλωσίᾳ ληφθεῖς (προσληφθεῖς B^s) καὶ M L B^s || μὴ] μὲν μὴ Ep. || ἔχη B^s v. l. || καὶ τῶν ἄλλων] τῶν ἄλλων δὲ Ep., τῶν ἄλλων om. A || 9 τοῦτου] ἐκείνου A || ἐξ ἀδιαθέτου post καλουμένων coll. Pr., om. § || 10 σπουδαζόντων L^s σπουδασάντων A || 11 ἐν] ἀλλ' ἐν Ep. || τελετήσῃ Pr. unus || τελετήσοι cett. || ἐκ om. Ep. || 12 ἔρχεσθαι εἰ καὶ] καλεῖσθαι κἂν Ep. || 16 κληρονομήων L, B^s v. l. || 20 μὴ] μήτε A || 21 δαπανᾶσθαι Pr. || 22 ὥστε om. A¹ || 24 ὁμοίως om. B^s Ep. || 25 τοῦτου αὐτοῦ Pr., αὐτοῦ om. A || 26 εἰ om. Ep. || 27 γράψῃ M L, B^s v. l.] γράφει A Pr. γράφοιεν (sic) Ep. γράφοι B^s v. l.] κακείνος — 28 κληρονόμον om. A || κακείνο Haloander ε § || ἐαυτῶν L^s, ἐαυτὸ Haloander || 28 τοῦτου L^s δὲ τοῦτου Pr. plerique || 29 ἀμελήσαι L ἀμελήσει MA Pr. ἀμελήσει B^s, ἀμελήσει Scringier || 30 θεσπιζόμεν] θεσπιζόμεν καὶ

ad ecclesiam pervenerit, captivorum redemptioni proficiat. Sed haec quidem quantum ad personas dicta sunt, quas exheredare non licet nisi ingratitude causas scribi et probari contigerit: occasione 5 autem [a] nobis ad generalem legem promulgandam praesens causa noscitur obtulisse. Sed universaliter iubemus, ut si ille qui in captivitate detentus fuerit liberus non habuerit, et aliis qui ad eius hereditatem vocati sunt eum redimere non festinantibus 10 captivitate defunctus fuerit, nullus ex his qui neglexerunt ad hereditatem eius perveniat, licet ante captivitatem testamentum forsitan ab eo fuisset conscriptum, in quo memoratas personas scripsit heredes. Sed hic quoque institutio heredum infirmata 15 et ceteris testamenti capitulis in suo robore permanentibus substantiae talium personarum simili modo ecclesiis civitatum ex quibus orti sunt applicentur, et nullis aliis causis quam in captivorum redemptionibus expendantur: ut unde illi a suis non sunt 20 redempti aliorum redemptio procuretur, et ipsorum quoque animae ex hac causa piissima sublevantur. Hoc eodem observando et si aliam extraneam personam ante captivitatem scripserit heredem et illa sciens se ab eo heredem scriptam eum redimere a 25 captivitate neglexerit. Hanc autem poenam contra illos valere iubemus qui octavum et decimum aetatis suae annum compleverint. In huiusmodi vero causis, quando pro captivorum redemptione necessarium fuerit dari pecunias, si quis proprias pecunias non habuerit, licentia erit ei, si memoratae sit aetatis, 30 mutuari pecunias et res mobiles vel immobiles sup-

μόνον A || 31 τῆς ἡλικίας τῆς ἐαυτῶν B^s v. l. || ἐαυτὸν M || ἐναυτὸν] χρόνον L || 32 δέ] μένοιτο Ep. || δὴ M || om. LAB^s Pr. Ep. || ὑπέρ] περὶ A || 33 εἴη] ἐστί Pr. Ep. || 34 χρήματα om. A || 35 ὑπάρχῃ Pr. ὑπάρχοι A sit § || 36 ἧ] καὶ A

1 redemptione R¹ || 2 dicta] data V¹ T¹ || 3 exheredare] hīdare V¹ || 4 causa T || scribi] ubi R¹ || approbare T¹ || contingerit T || 5 a om. vulg. || legem om. R || 7 civitate R¹ || detemptus V || 8 eius om. R || 9 redimere T (id. 24) || 10 neglexerit T || 14 hic R] hac VT vulg. || 17 ecclesie civitatis T || 18 et in nullis Beck || 19 ut om. R¹ || 21 ex causa hac T || subleuatur V¹ || 22 personam extraneam T || 23 scripserit] scripserit T scripsit RV vulg. || heredes T² || 25 neglexit? V¹ || 26 illos] illos quoque R² eos quoque T || aetatis suae annum (anum V) R V] annum suae etatis T || 27 compleverunt V || vero om. T || 28 redemptione captivorum T || 29 dare T || si] sine T¹ || 30 sit aetatis V vulg.] etatis sit RT² statis T¹ || 31 mutuari — mobile et immobiles scr. V² in ras. 1 vs

εἴτε ἴδια ἔχει εἴτε τὰ τοῦ ἐν αἰχμαλωσίᾳ κρατούμενου, ἐπειδὴ ἐν τοῖς εἰρημένοις ἅπασιν τοῖς ὑπὲρ ἀναρρύσεως αἰχμαλώτων διδοσθαι ἢ ἀναλίσκεσθαι δεικνυμένοις τὰ τοιαῦτα συναλλάγματα ὡς παρὰ προσώπου αὐτεξουσίον καὶ τελείας ἡλικίας ὄντος γινόμενα βέβαια εἶναι παρακελεύομεθα μηδενὸς τοῖς μετὰ τῶν τοιούτων προσαίτων ἐπὶ ταῖς μνημονευθείσαις αἰτίαις, καθάπερ εἶρηται, συναλλάττους προκρίματος γινόμενου, ἀνάγκη δηλαδὴ ἔχοντος τοῦ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἐπανερχομένου τὰ τοιαῦτα συναλλάγματα βέβαια ἡγεῖσθαι καὶ τοῦτο ὡς ἰδίου ὀφλήμασιν ἐνέχεσθαι.

14 εἴ τις ἐκ τῶν μνημονευθέντων γονέων ὁρθόδοξος ὑπάρχων αἰσθῆται τῶν ἰδίων παῖδα ἢ παῖδας μὴ εἶναι τῆς καθολικῆς πίστεως μηδὲ ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ κοινωνεῖν, ἐν ἣ πάντες οἱ μακαριώτατοι πατριάρχαι μὴ συμποία καὶ ὁμοιοία τὴν ὀρθοτάτην πίστιν κηρύσσουν καὶ τὰς ἀγίας τέσσαρας συνόδους, τὴν ἐν Νικαίᾳ καὶ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν τε ἐν Ἐφεσῷ πρώτην καὶ τὴν ἐν Χαλκηδόνι, περιπτύσσονται ἢ γονὸν ἀναφέρειν γινώσκονται, καὶ διαμείωσιν οὗ τοιούτου παῖδος ἐν τῇ αὐτῇ ἀπιστίᾳ, δίδωμεν τοῖς αὐτῶν γονεῖσιν ἀδειαν ὑπὲρ ταύτης μάλιστα τῆς αἰτίας ἀγαρίστους αὐτοὺς καὶ ἀπὸ κληρονομίαν ἐν τῇ ἰδίᾳ γράφειν διατήρη. καὶ τοῦτο μὲν ἐπὶ ἀγαρίστιας αἰτίας διετυπώσαμεν· γενικὴν δὲ πρόνοιαν τοῖς παισὶ τοῖς ὁρθόδοξοις παρέχοντες κελύομεν, σὺν φυλαττομένων τῶν νόμων τῶν ἡδὴ περὶ τῶν ἄλλων αἰρετικῶν προνεχθέντων καὶ περὶ τοῖς Νεστοριανοῦς καὶ τοῦς Ἀκεφάλους ταῦτα φυλάττεσθαι, ὥστε εἴ ποτε γονεῖς εὐρεθῆεν εἴτε τῇ Ἰουδαϊκῇ Νεστορίου μαρία 30 ἐκδεδομένοι εἴτε τὴν τῶν Ἀκεφάλων ἄνοιαν περιπτύσ-

§ 14 summam praestat Nomoc. XIV tit. 10, s, ipsa verba εἴ τις ἐκ τῶν — 543, 18 φυλαττομένων adscripta sunt in Nomoc.^{dm} l. c. (ubi citatur βι. λέ' τῶν βασιλικῶν τί. ἡ κε. λή', ἐνθα ἰσ' αἰτίαν ἐξηραδιώτος ἀποδίδου). — Summarium Ath. repetitur in paratitulis Ath. 3 § 7.

pignori obligare, sive proprias habet sive eius qui in captivitate detinetur, quoniam in iis quae dicta sunt omnibus, quae pro redemptione captivorum dari vel expendi probentur, eiusmodi contractus tamquam a persona sui iuris et perfectae aetatis factos firmos esse iubemus; ut nullum ius qui cum eiusmodi personis in memoratis causis, sicuti dictum est, contrahunt, praeiudicium fiat, cum scilicet eum qui ex captivitate redeat necesse sit eiusmodi contractus ratos habere usque tamquam propriis debitis obligari.

14 Si quis ex praedictis parentibus cum orthodoxus sit intellexerit filium suum vel filios catholicae fidei non esse neque sanctissimae ecclesiae communione uti, in qua omnes beatissimi patriarchae una conspiratione et concordia rectissimam fidem praedicant et quattuor sancta concilia, Nicaenum et Constantinopolitanum et Ephesinum primum et Chalcedonense amplecti sive efferre agnoscuntur, atque eiusmodi liberi in eadem infidelitate perseverent, parentibus eorum potestatem damus propter hanc potissimum causam ingratos eos et exheredes in testamento suo scribendi. Atque hoc quidem de ingratitude causa constitutum; generalem autem curam liberis orthodoxis adhibitori iubemus, salvis servatis legibus quae de ceteris haereticis iam prolatae sunt etiam de Nestorianis et Acephalis haec observari: ita ut, si forte parentesprehendantur sive Iudaico Nestorii furori dediti sive Acephalorum dementiae amplexi et propterea

1 ἔχοι B^v v. l., Pr. Ep. (ς) || 2 ἐν ἐπὶ A || 4 τὰ ἤτοι τὰ A || 5 ὄντως, v. l. οὕτω B^v || γονόμενα A Pr. || 6 κελύομεν A || τοῖς om. B^v v. l. Pr. v. l. || 8 συναλλάττους in post. προσώπων (7) coll. A || 9 ἀνάγκη L¹ || δηλονότι A || 12 ἰσ' marg. A || μνημονευθέντων] εἰρημένων B^v || 14 πίστεως] ἐκκλησίας πίστεως L^a ἐκκλησίας καὶ πίστεως A || ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ om. A, ἐν om. Nom.^{dm} || 16 ὁρθόδοξοτάτην Pr. Nom.^d || 17 κηρύττειν (κηρύσσειν Pr.) A Pr. Ep. 5 || τέσσαρας MA5] ἐπὶ τὰ L Pr. Ep. Nom.^{dm} || 18 καὶ] om. A5, πρώτην Pr. Ep. || Κωνσταντινουπόλει] πρώτην add. Pr. Ep. || τε om. A5 Pr. Ep. || 19 καὶ om. Pr. Ep. || Χαλκηδόνι] καληχδόνι Nom.^m, τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει δευτέρα, ὁσαύτως καὶ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει τρίτην (τὸ δεύτερον, τὴν κατ' αὐτὴν τὴν βασιλίδα πόλιν ἀρροισθεῖσαν τὸ τρίτον [τὸ τρίτον om. Nom.^d] Nom.^{dm}), καὶ τὴν ἐν Νικαίᾳ τὸ δεύτερον add. Pr. Ep. Nom.^{dm} || 20 διαμείωσιν Pr. διαμείωσιν A || 22 ἀδειαν om. A^o || 23 ἀπὸ κληρονομίαν MA] ἀποκληρονομώσιν L Pr. Nom.^{dm} ἀποκλήρους Ep. || ἐν om. L || 24 τοῦτο] ταῦτα A, Pr. plerique (cf. ad 5) || ἐπὶ] περὶ Pr. plerique || 25 αἰτίαις A τὰ αἰτία Pr. plerique || τοῖς ὁρθόδοξοις παῖσι A || 26 σὺν L || 27 τῶν νόμων τῶν ἡδὴ] τῶν ἡδὴ νόμων A || ἄλλων om. Pr. || αἰρετικῶν προνεχθέντων A προνεχθέντων αἰρετικῶν Nom.^{dm} || 28 καὶ τοῖς om. A || 29 ταῦτα — 31 περιπτύσσόμενοι] ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τοῖς ἰαχωβίταις καὶ μονοθελίταις καὶ εἰκονομάχοις καὶ ὅσαι ἄλλαι αἰρέσεις εἰσὶ παρὰ

ponendi, sive ipsius propriae sint sive illius qui in captivitate detinetur, quoniam in praedictis omnibus, quae pro captivorum redemptione data vel expensa probantur, contractus huiusmodi tamquam a persona suae potestatis et legitimae aetatis factos ita firmos esse decernimus, nullo eis qui cum huiusmodi personis in memoratis causis quo praedictum est modo contraxerunt praeiudicio generando: necessitatem scilicet habente eo qui ex captivitate redierit tales contractus ratos habere et eis tamquam suis debitis obligari.

14 Si quis de praedictis parentibus orthodoxus constitutus senserit suum filium vel liberos non esse catholicae fidei nec in sacrosancta ecclesia communicare, in qua omnes beatissimi patriarchae una conspiratione et concordia fidem rectissimam praedicare et sanctas quattuor synodos, Nicaenam Constantinopolitanam Ephesinam primam et Chalcedonensem, amplecti seu recitare noscuntur, ***** licentiam pro hac maxime causa ingratos eos et exheredes in suo scribere testamento. Et hoc quidem pro ingratitude causa decrevimus. Generalem autem providentiam liberis catholicis deferentes iubemus, salvis legibus quae iam de aliis haereticis sunt prolatae, et circa Nestorianos et Acephalos haec observari, ut si quando parentes inventi fuerint sive Iudaico Nestorii furori dediti sive Acephalorum amplectentes insaniam

14 Si quis de praedictis parentibus orthodoxus constitutus senserit suum filium vel liberos non esse catholicae fidei nec in sacrosancta ecclesia communicare, in qua omnes beatissimi patriarchae una conspiratione et concordia fidem rectissimam praedicare et sanctas quattuor synodos, Nicaenam Constantinopolitanam Ephesinam primam et Chalcedonensem, amplecti seu recitare noscuntur, ***** licentiam pro hac maxime causa ingratos eos et exheredes in suo scribere testamento. Et hoc quidem pro ingratitude causa decrevimus. Generalem autem providentiam liberis catholicis deferentes iubemus, salvis legibus quae iam de aliis haereticis sunt prolatae, et circa Nestorianos et Acephalos haec observari, ut si quando parentes inventi fuerint sive Iudaico Nestorii furori dediti sive Acephalorum amplectentes insaniam

§ 14 summam praestat Nomoc. XIV tit. 10, s, ipsa verba εἴ τις ἐκ τῶν — 543, 18 φυλαττομένων adscripta sunt in Nomoc.^{dm} l. c. (ubi citatur βι. λέ' τῶν βασιλικῶν τί. ἡ κε. λή', ἐνθα ἰσ' αἰτίαν ἐξηραδιώτος ἀποδίδου). — Summarium Ath. repetitur in paratitulis Ath. 3 § 7.

pignori obligare, sive proprias habet sive eius qui in captivitate detinetur, quoniam in iis quae dicta sunt omnibus, quae pro redemptione captivorum dari vel expendi probentur, eiusmodi contractus tamquam a persona sui iuris et perfectae aetatis factos firmos esse iubemus; ut nullum ius qui cum eiusmodi personis in memoratis causis, sicuti dictum est, contrahunt, praeiudicium fiat, cum scilicet eum qui ex captivitate redeat necesse sit eiusmodi contractus ratos habere usque tamquam propriis debitis obligari.

14 Si quis ex praedictis parentibus cum orthodoxus sit intellexerit filium suum vel filios catholicae fidei non esse neque sanctissimae ecclesiae communione uti, in qua omnes beatissimi patriarchae una conspiratione et concordia rectissimam fidem praedicant et quattuor sancta concilia, Nicaenum et Constantinopolitanum et Ephesinum primum et Chalcedonense amplecti sive efferre agnoscuntur, atque eiusmodi liberi in eadem infidelitate perseverent, parentibus eorum potestatem damus propter hanc potissimum causam ingratos eos et exheredes in testamento suo scribendi. Atque hoc quidem de ingratitude causa constitutum; generalem autem curam liberis orthodoxis adhibitori iubemus, salvis servatis legibus quae de ceteris haereticis iam prolatae sunt etiam de Nestorianis et Acephalis haec observari: ita ut, si forte parentesprehendantur sive Iudaico Nestorii furori dediti sive Acephalorum dementiae amplexi et propterea

τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἀποκηρυσσόμενοι, εἴ (εἰ om. v. l.) καὶ ταῖταις φωραθῆεν τινας ἐνερχόμενοι, τὰ ἀπὸ περὶ τοῦτους ἅπαντας ἀπαραβάτως φυλάττεσθαι· ὥστε εἴ ποτε γονεῖς εὐρεθῆεν μὴ τῶν ἀπρηθμυμένων αἰρέσεων ἢ καὶ ἕτερά τινι τούτων παραπλησίᾳ κατερόμενοι Pr. (sim. Ep.). Pro ταῦτα malim ταῦτα || 30 Νεστορίου] τοῦ νεστοριανοῦ L

1 siue ipsius propriae RT] ipsius siue proprie V siue propriae ipsius vulg. || 2 omnibus quae] omnib. R¹ || 3 pro om. V || dacta R¹ || pensa V || 4 probantur V || huiusmodi] personas add. R^a || 5 et legitimae aetatis om. V || 8 traxerunt T¹ contraxerunt vulg. || 9 qui ex] qui ex qui T^a || 10 ratos V¹ || his V || 12 orthodoxis R orthodoxiis V || 13 filium suum T || catholice non esse fidei T || 16 fide rectissima V¹ || praedicare RV] praedicant T vulg. || 17 nicaenam et constantinopolitanam T || 18 ephesinam R ephesinam T ephesianam V || calchidonensem V calcedonensem RT || 19 recitate V || hiatus non notant libri; supplendum (et permanserint eiusmodi liberi in eadem infidelitate, damus parentibus eorum) licentiam || licentiam] habeat add. V³T habcant add. vulg. || 20 causa maxime R || 21 hoc V || haec RT vulg. || 22 decernimus T || providentia R¹ || 23 salvis] uniuersalium T¹ || 24 et circa] et om. R || 25 acephalos R acefalos V || conseruare T || 26 iudaico V² in ras. || nestorio T || 27 acephalorum R *****um V¹

σόμενοι καὶ διὰ τοῦτο ἐκ τῆς κοινωνίας τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας κηρωρισμένοι, μὴ ἐξείναι αὐτοῖς ἄλλους κληρονόμους ἑαυτοῖς ἐνίσταν εἰ μὴ παῖδας ὀρθοδόξους καὶ τῆ καθολικῆς ἐκκλησίας κοινωνούντας, ἢ παιδῶν μὴ ὑπόντων τοῖς ἐξ ἁρρεγογονίας καὶ ἐκ θηλυγονίας συγγενεῖς, καθολικοὺς δηλαδὴ τυγχάνοντας. εἰ δὲ ὡς εἰκός ἐκ τῶν παιδῶν τινες μὲν εἰσὶν ὀρθόδοξοι καὶ τῆ καθολικῆς ἐκκλησίας κοινωνούντες, ἄλλοι δὲ ἐκ ταύτης κηρωρισμένοι, πᾶσαν τὴν τῶν γονέων περιουσίαν εἰς τοὺς παῖδας καὶ μόνον τοῖς καθολικοῖς περιόχουσαι 10 θεσπίζομεν, εἰ καὶ τελευτάς βουλήσεις τὰ τοιαῦτα πρόσωπα ποιήσαντο παρὰ τὴν δύναμιν ταύτης ἡμῶν τῆς διατάξεως διατυπούσας. εἰ δὲ μετὰ ταῦτα οἱ ἀδελφοὶ οἱ τῆς ἐκκλησίας κηρωρισμένοι ἐπὶ ταύτην ἀναστρέψουσι, τὸ ἁρμόζον αὐτοῖς μέρος ἐν τῷ σχήματι, 15 ἐν ᾧ εὐρεθῆι κατὰ τὸν χρόνον καθ' ὃν ἀποδίδουσι, τοῦτοις παρέχεσθαι, ὥστε μηδεμίαν περὶ τῶν καρπῶν ἢ τῆς διοικήσεως τοῦ κερποῦς ἢ τὴν διοίκησιν ἢ ἐπάχθειαν τοῖς καθολικοῖς ὑπομένειν τοὺς πρώην τὰ μνημονευθέντα πράγματα διακρατήσαντας, ἐπειδὴ 20 τῶν τοιούτων πραγμάτων, ἅτινα ἐκ τῆς μοίρας τῶν ἀδελφῶν τῶν μὴ κοινωνούντων οἱ ὀρθόδοξοι ἐκτήσαντο, ὡσπερ τὴν ἐκποίησιν κωλύομεν, οὕτω καὶ τῶν παρελθόντων χρόνων τοὺς καρποὺς ἢ τὴν διοίκησιν οὐδαμῶς παρὰ τούτων ὑφ' ὧν διεκρατήθη εἰσπράτ- 25 τήσαντα ἢ ἀναγυλαφᾶσθαι κελίνομεν. εἰ δὲ μέχρι τοῦ περάτους τῆς ἰδίας ζωῆς ἐν τῇ αὐτῇ πλήρῃ οἱ μὴ κοινωνούντες διαμείναιεν, τότε τοῖς ὀρθοδόξοις ἀδελφοῖς ἢ κληρονόμοις αὐτῶν πληροστώτῃ δεσποτείας δικαίω τὰ αὐτὰ πράγματα κειτῆσθαι θεσπίζομεν. 30 εἰ δὲ οἱ παῖδες μὲν πάντες διεστραμμένοι καὶ τῆς κοινωνίας τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀλλότριοι εὐρεθῆιεν, ἄλλοι δὲ ἐγγύτατοι συγγενεῖς ἐξ ἁρρεγογονίας ἢ ἐκ θηλυγονίας τὴν ὀρθόδοξον πίστιν τιμώντες καὶ κοινωνικοὶ εἶναι ἀποδειχθῆιεν, τοῦτους τῶν παιδῶν τῶν 35 αἰρετικῶν προτιμᾶσθαι καὶ τὴν αὐτῶν διαδέχεσθαι κληρονομίαν. εἰ δὲ καὶ οἱ παῖδες καὶ οἱ ἐγγύτατοι

et ideo ab ecclesiae catholicae communiōne separati, non liceat eis alios heredes sibi instituire nisi liberos orthodoxos et ecclesiae catholicae communicantes, vel liberis non existentibus agnatos vel cognatos 5 qui scilicet catholici sint. Quodsi forte ex filiis alii quidem sunt orthodoxi et ecclesiae catholicae communicantes alii vero ab ea separati, omnem parentum substantiam ad filios tantum catholicos pervenire sancimus, licet ultimas voluntates huiusmodi personae fecerint contra tenorem huius nostrae constitutionis aliquid disponentes. Si vero posthac fratres ab ecclesia separati ad eam conversi fuerint, pars eis competens in statu quo inventa fuerit tempore quo redditur eis praebetur, ut nullam de fructibus aut gubernatione medii temporis inquietudinem vel molestiam catholici patiantur qui ante praedictas res detinebant, quoniam huiusmodi rerum, quas ex fratrum parte non communicantium catholici possidebant, sicut alienationem vetamus ita praeteritorum temporum fructus aut gubernationem nullatenus ab his a quibus detentae sunt exigi vel retractari permitimus. Si autem usque ad finem vitae suae in eodem errore non communicantes permanserint, tunc catholicos fratres vel heredes ipsorum plenissimo iure domini easdem res possidere decernimus. Quodsi filii quidem omnes perversi et ab ecclesiae catholicae communiōne alieni inventi fuerint, alii autem propinqui agnati vel cognati religionem catholicam colentes et communicantes esse fuerint approbati, eos liberis haereticis anteponi et eorum hereditati succedere. Si vero liberi et pro-

37 — 543, 8 summarium Ath. repetitur in paratitulis Ath. 2 § 7.

a communiōne catholicae ecclesiae separati, non liceat iis alios sibi heredes instituire nisi liberos orthodoxos et catholicae ecclesiae communiōne utentes, aut liberis non extantibus ex adgnatione vel ex cognatione propinquos, qui scilicet catholici sint. Quodsi ut fit ex liberis alii orthodoxi sunt et catholicae ecclesiae communiōne utuntur, alii autem ab ea separati sunt, omnem parentum substantiam ad solos liberos catholicos pervenire sancimus, etiamsi eiusmodi personae ultimas voluntates fecerint quae contra vim huius constitutionis nostrae praecipiant. Si vero postea fratres ab ecclesia separati ad eam reverterint, portio iis debita in eo statu, in quo inventa fuerit quo tempore redditur, iis praebetur, ut tamen nullum de fructibus vel de administratione medii temporis incommodum molestiamve catholici patiantur qui praedictas res prius detinuerant, quoniam eiusmodi rerum, quas ex portione fratrum nulla ecclesiae communiōne utentium orthodoxi acquisiverunt, sicut alienationem prohibemus, ita ne praeritit quidem temporis fructus vel administrationem ullo modo ab iis qui eas detinuerunt, exigi vel retractari iubemus. Quodsi usque ad finem vitae suae in eodem errore ii qui ecclesiae communiōne non utuntur perseveraverint, tum orthodoxos fratres vel heredes eorum plenissimo domini iure easdem res possidere sancimus. Si vero liberi quidem omnes perversi atque a communiōne catholicae ecclesiae alieni reperti sint, alii autem proximi ex adgnatione aut ex cognatione orthodoxam fidem colere et in ecclesiae communiōne esse probati sint, hi liberis haereticis praepanantur et in eorum hereditatem succedant. Si vero et liberi et proximi adgnati

1 καθολικῆς ἁγίας A || 2 ἐξῆ Pr. plerique || αὐτοῖς A, Pr. plerique || ἄλλους om. Pr. v. l. || 3 ἑαυτοῖς ἐνίσταν L ἐνίσταν ἑαυτοῖς Nom.^a || 4 κοινωνούντας] συγγενεῖς Nom.^m || 5 καὶ] ἢ A || ἐκ om. A Pr. Ep. Nom.^{am} || 6 καθολικοῖς] ὀρθοδόξοι Pr. Ep. || 9 εἰς τοῖς] τοὺς om. A || 10 μόνους Pr. unus, Ep. || τοῖς ὀρθοδόξοις Pr. Ep. || ἐρχεσθαι Ep. || 11 κελίνομεν A || βουλῆς εἰς τὰ Nom.^m || 12 ποιήσαντο [ποιήσαντο v. l.] Pr.] ποιήσαντο ML Nom.^{am} ἐποίησαντο A || ταύτης ἡμῶν τῆς] τῆς τοιαύτης ἡμῶν A || 13 διατυπούσας L¹ || εἰ] οἱ L¹ || οἱ τῆς ἐκκλησίας κηρωρισμένοι ἀδελφοὶ A || 14 ἀναστρέψουσι Nom.^m Ep. ἐπιστρέψουσι Pr. v. l. || 15 ἁρμόζον Pr. Ep. || 16 κατὰ τὸν χρόνον ὃν Pr. plerique καθ' ὃν χρόνον A || 17 ὥστε] ὡς Pr. || 19 τοῖς ὀρθοδόξοις Pr. || τοὺς πρώην] ὡς πρώην A || 20 ἐπειδὴ] ἐπὶ δὲ A || 22 κοινωνούντων] τῆ ἐκκλησία add. A || ἐπεκρήσαντο L || 23 ἐκλύομεν Pr. unus || τῶν om. Nom.^m || 25 τούτων] τῶν A || διεκρατήθησαν A || 27 ἐν τῇ πλήρῃ τῇ αὐτῇ A || 28 *διαμείνοιεν [διαμένειεν Pr. v. l.] libri || 30 αὐτὰ]

τοιαῦτα A || 31 μὲν om. L || πάντες om. M || 32 ἐκκλησίας om. Ep. || 33 ἄλλοι δὲ — 35 ἀποδειχθῆιεν om. Nom.^m || ἐκ om. A Nom.^a || 34 ὀρθόδοξον] catholicam ε || καὶ om. A || 35 εἶναι] εἶεν καὶ Pr. Ep. || τῶν παιδῶν om. Pr. unus, τῶν om. A || 37 κληρονομίαν] κελίνομεν add. A || καὶ om. Pr. unus, ε || οἱ om. A || καὶ om. L^a

2 heredes alios T || 3 ecclesias V || 4 vel liberis] vel om. R¹ || 5 sint V vulg.] sunt RT || ali R¹ || 6 sint T || 7 eo R || separati omnem] separationem T^a separatione T^b || substantiam parentum T || 8 tamen catholicos R catholicos tantum (tamen T¹) T || 10 personae om. V || 12 eam om. T¹ || 13 fuerit] sunt T || 14 reditur R reditus T || ut] et T¹ || 17 res V] om. RT || huiusmodi] huiusmodi uero R VT¹ uero huiusmodi T² || 18 catholice V¹ || 19 praesidebant T¹ residebant V¹ || 21 detentae] detente RT detenta V || 23 non del. R³ || 24 eorum R || 25 domine? T¹ || 26 quidem om. T || 27 communiōni V^a || 29 communicatores RT¹ vulg. || esse] ecclesie R³

ἀδυνατοὶ ἢ κοινάτοι τῆς κοινωνίας τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ξένοι τυγχάνοιεν, κηνικαῦτα εἰ μὲν σχήμα κληρικῶν οἱ γονεῖς αὐτῶν ἔχουεν, τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς πόλεως ὅπου τὴν οἰκίαν ἔχον τὰ αὐτῶν πράγματα βουλομένα διαφέρειεν, οὕτω μέντοιγε ὥστε εἰ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἐνθένδε ἐναντιοῦ προθεσμίας τὰ τῶν τοιούτων προσώπων πράγματα διεκδικήσαι ἀμελήσειεν, τὴν αὐτῶν δεσποτείαν τῷ ἡμετέρῳ φίσκῳ ἐδικεισθῆναι· εἰ δὲ λαϊκοὶ ᾤων, διὰ τινὸς διακορίσεως τὰς αὐτῶν περιουσίας εἰς τὰ θεῖα ἡμῶν προιβάτα ὁμοίως περιέρχονται. ἅτινα κρατεῖν θεσιζόμεν κἂν εἰ χωρὶς διαθήκης τὰ τοιαῦτα πρόσωπα τελευτήσῃ. πάντων τῶν κατὰ τῶν λοιπῶν αἰρετικῶν ἐν ταῖς ἄλλαις διατάξεσι διατυπωθέντων καὶ κατὰ τῶν Νεστοριανῶν καὶ Ακεφαλῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων τῶν μὴ κοινονοῦντων τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἐν ἧ αἰ προλεχθεῖσαι ἄγναι τέσσαρες σύνοδοι καὶ πατριάρχαι ἀναφέρονται, καὶ κατὰ τῶν κληρονομῶν αὐτῶν ὁμοίως φιλοτιμώμενον. εἰ γὰρ ὑπὲρ κοσμικῶν αἰτιῶν μεριμνῶμεν, πόσῳ μᾶλλον ὑπὲρ τῆς τῶν ψυχῶν σωτηρίας προνοητικωτάτην 20 φροντίδα δεῖ συνεισφέρειν.

15 Ἐἴτε τοίνυν πάσας τὰς εἰρημένας τῆς ἀχαριστίας αἰτίας εἴτε φανεράς ἐξ αὐτῶν εἴτε μίαν οἰανδήποτε οἱ γονεῖς τῇ ἰδίᾳ ἐγγράφωεν διαθήκη, καὶ οἱ γονεῖς οἱ κληρονομοὶ τὴν ὀνομασθεῖσαν ἢ τὰς ὀνομασθεῖ- 25 σαις αἰτίας ἢ μίαν ἐξ αὐτῶν ἀληθῆ εἶναι δείξωσιν, τὴν διαθήκην τῆν ἰδίαν ἔχον ἰσχὴν παρακελεύομεθα. εἰ δὲ ταῦτα μὴ παραφραλαχθεῖν, μηδὲν γίνεσθαι πρό- κρισμα τοῖς ἀπὸ κληρονομῶν γραφεῖσι παισίν, ἀλλ' ὅσον εἰς τὴν ἐστῆσαν τῶν κληρονομῶν ἀνήκει τῆς 30 διαθήκης ἀκρουνόμενης εἰς τὴν τῶν γονέων κληρονομίαν τοῖς παιδάς ἐξ ἀδιαθέτου ἐξ ἰσῆς μοίρας ἐρχεσθαι, ὥστε μὴ τοὺς παιδάς πεπλημένους κατηγορίας κατακρίνεσθαι ἢ τινα περιγραφήν ἐν ταῖς τῶν γονέων περιουσίας ὑπομένειν. εἰ μέντοιγε συμβαίη ἐν τισὶ 35

22 Ἐἴτε τοίνυν — 35 ὑπομένειν et 544, 6 Καὶ ταῦτα — 10 διατυπῶσαι habet B² A 71 p. 126 Zach. (inde B 35, s. 36 Heimb.).

vel cognati a communione orthodoxae fidei alieni sint, tum si quidem habitum clericorum parentes eorum habeant, ad ecclesiam civitatis ubi domicilium habebant res eorum pertinere volumus, ita tamen ut si ecclesiastici intra anni spatium res eiusmodi personarum vindicare neglexerint, earum dominium fisco nostro vindicetur; sin laici sint, sine ulla distinctione substantiae eorum ad sacras res privatas nostras similiter perveniant. Quae valere volumus, etiam sine testamento tales personae decesserint. Omnia autem quae contra ceteros haereticos in reliquis constitutionibus praecepta sunt et contra Nestorianos et Acephalos et ceteros omnes qui catholicae ecclesiae communione non utuntur, in qua praedicta sancta quatuor concilia et patriarchae praedicantur, etiam contra heredes eorum similiter observentur. Nam si pro mundanis causis laboramus, quanto magis pro salute animarum providissimam curam adhibere oportet. 15 Sive igitur omnes praedictas ingratitudinis causas sive certas ex his sive unam quamlibet parentes in suo testamento scripserint, et scripti heredes memoratas memoratasve causas vel unam ex iis veram esse probaverint, testamentum suam vim habere iubemus. Si vero haec non observata sint, nullum praeiudicium fiat liberis exhereditatis, sed quantum ad institutionem heredum attinet testamento irrito facto ad hereditatem parentum liberi ab intestato ex aequa parte veniant: ne liberi fictis accusationibus condemnentur aut ullam circumscriptionem in bonis parentum patiantur. Si tamen contigerit in quibusdam eiusmodi testa-

1 ἀδυνατοὶ (ἀδνατοὶ A) ἢ κοινάτοι MLA] συγγενεῖς Pr. Ep. Nom.^{dm} || τῆς κοινωνίας] ἐκ τῆς κοινωνίας Pr. plerique, Ep., τῆς om. A || 2 τυγχάνειεν L || 3 κληρικῶν Pr. v. l. || 4 αὐτῶν LA S Nom.^{dm} αὐτὰ M Pr. Ep. || 5 μέντοι Pr. plerique, Ep. || εἰ om. MA Nom.^m (cf. ad 6) || 6 προθεσμίας ἐναντιοῦ Nom.^m || τὰ] το L² εἰς τὰ M (unde εἰ τὰ Beck omisso εἰ 5 non recte) || 7 πράγμα L || ἀμελήσειεν L¹ Nom.^m ἀμελήσειεν L² Nom.^d μελήσειεν A || 8 φίσκῳ MA (Ath., Theod., Notoc.) ἡμοσίῳ L ταμεῖσι Pr. ταμεῖσι Ep. Nom.^{dm} || 9 ὅσιν] εἰσι L Nom.^{dm} || 10 τὰ θεῖα ἡμῶν προιβάτα (ιδιόκτητα s. v. L) MLA τὰ θεῖα ἡμῶν ιδιόκτητα Nom.^{dm} το θεῖον ἡμῶν ἰδικῶν Pr. Ep. res privatas nostras ε || περιέρχονται] κελύομεν add. L² ex ε || 11 κἂν] καὶ Pr. || εἰ] εἰς Nom.^m || τὰ τοιαῦτα πρόσωπα χωρὶς διαθήκης Nom.^{dm} || 12 τελευτήσῃ Pr. unus] τελευτήσῃ ML Pr. v. l., Ep. Nom.^{dm} τελευτήσῃ A || πάντων — 21 συνεισφέρειν om. Ep. || 14 τῶν om. L || 15 τῶν ἄλλων ἀπάντων] ἄλλων A || τῶν om. L Nom.^d || 16 προλεχθεῖσαι] πραχθεῖσαι M || 17 τέσσαρες σύνοδοι] ἑπτὰ σύνοδοι Pr. Ep. Nom.^{dm} τέσσαρες σύνοδοι καὶ αἱ λοιπαὶ L || 18 αὐτῶν κληρονομῶν Pr. αὐτῶν κληρονομιῶν A || 20 τῶν αὐτῶν ψυχῶν A || 21 συνεισφέρειν δεῖ L ἡμᾶς δεῖ συνεισφέρειν A (cf. ε) || 22 Ἐἴτε] Εἰ Pr. || τοίνυν] δὲ Ep. || 23 φανεράς] τινὰς B² v. l., Ep. || ἐξ om. Ep. ||

pinqui agnati vel cognati ab orthodoxae religionis communione sint extranei, tunc si quidem schema clericorum parentes eorum habuerint, ad ecclesiam civitatis ubi domicilium habebant res eorum volumus pertinere, ita ut si ecclesiastici intra annale spatium huiusmodi personarum res vindicare neglexerint, earum dominium nostri fisci viribus vindicetur. Si autem laici sint, sine aliqua distinctione substantias eorum ad res privatas nostras similiter pervenire sancimus. Quae obtinere decernimus etiam si testamento non facta tales personae decesserint; omnibus quae contra ceteros haereticos in aliis constitutionibus disposita sunt et contra Nestorianos et Acephalos et alios omnes, qui catholicae ecclesiae, in qua praedictae quatuor synodi et patriarchae recitantur, non communicant, et successiones eorum similiter observandis. Si enim pro causis corporalibus cogitamus, quanto magis pro animarum salute providentia est nostrae sollicitudinis adhibenda.

15 Sive igitur omnes memoratas ingratitudinis causas sive certas ex his sive quamlibet unam parentes testamento suo inseruerint, et scripti heredes nominatam vel nominatas causas vel unam ex his veram esse monstraverint, testamentum suam firmitatem habere decernimus; si autem haec observata non fuerint, nullum exhereditatis liberis praeiudicium generari, sed quantum ad institutionem heredum pertinet testamento evacuato ad parentum hereditatem liberos tamquam ab intestato ex aequa parte pervenire, ne liberi falsis accusationibus condemnentur vel aliquam circumscriptionem in parentum substantiis patiantur. Si tamen contigerit in quibusdam

εἴτε καὶ μίαν A || 24 ἐγγράφωεν A, Pr. plerique, Ep. || οἱ καλούμενοι A || 25 τὴν ὀνομασθεῖσαν ἢ om. Pr. Ep. || τὰς L, B² v. l., Pr. Ep.] om. MA, B² v. l. || 26 εἶναι ἀληθῆ L ἀληθεῖς ἢ ἀληθῆ εἶναι B² v. l. || δείξωσιν M] δείξωσιν (δείξωσιν B² v. l.) LA B² Pr. Ep. || 27 ἰσχὴν ἔχον B² v. l. || 28 παραφραλαχθεῖν B² v. l. || μηδὲ ἐν A Pr. || 29 ἀποκληρονομοῖς Pr. unus μῆ (om. L²) κληρονομοῖς L || γραφομένοις A || παισίν om. Pr. plerique || 30 ἀνήκει] πάλιν ἔχειν Pr. || 32 ἐξ ἀδιαθέτου MLB² (Jul. ab intestato venientes) τοὺς ἐξ ἀδιαθέτου Pr. ὡς ἐξ ἀδιαθέτου A ε (cf. Ath. ἀδιαθέτως δοκεῖ τελευτῶν ὁ γονεῖς) || 34 κατακρίνεσθαι μίτη τινὰ Pr. Ep. καταχομένους τινὰ A

1 sq. religionis — habuerint ad suppl. R² in ras. 1 v. || 2 communicacione RV || sunt V vulg. || 4 res] et res R || 5 ita om. R¹ || 6 indicare T¹ || neglexerit R || eorum R² || 7 fisci nostri iuribus T || sin T || 8 sunt R vulg. || 9 sancimus pervenire T || 11 tales] de tales T² || omnibus om. V || 12 quae contra ceteros] qui contractos T¹ || 14 acephalos V acephalos R || 16 non] et non T¹ || communicantur RV communicatur T || 19 sollicitudini R || 25 vel nominatas] et nominatas T || 26 monstraverit R || 28 fuerit R || exhereditatis R¹ || 33 aliqua T aliam V || circumscriptione T || 34 tm R

τοιάνταις διαθήκαις ληγάτα τινὰ ἢ φιδεικόμισσα ἢ ἔλευθερίας ἢ ἐπιτροπῶν δόσεις καταλειφθῆναι ἢ ἄλλα οἰαδήποτε κεφάλαια τοῖς νόμοις ἐγγρωσμένα ὀνομασθῆναι, ταῦτα πάντα κελούμεν πληροῦσθαι καὶ δίδοσθαι ἐκείνοις οὗς κατελείφθη, ὡς εἰ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος μὴ ἀνατραπέωσα ἢ διαθήκη ἐκράτει. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν διαθηκῶν τῶν γονέων διευτῶσαμεν.

talibus testamentis quaedam legata vel fideicommissa aut libertates aut tutorum dationes relinquī vel quaelibet alia capita concessa legibus nominari, ea omnia iubemus adimpleri et dari illis quibus fuerunt derelicta, ut tamquam in hoc non rescissum obtineat testamentum. Et haec quidem de parentum ordinavimus testamentis.

CAPUT IV.

Δίκαιον δὲ εἶναι συνειδόμεν καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου περὶ τῶν διαθηκῶν τῶν παιδῶν τὰ αὐτὰ μετὰ τίνος διαστίζεωσ διευτῶσαι. Θεσπίζομεν τοίνυν μὴ ἐξείναι τοῖς πασι τοῖς ἰδίοις γονεῖς praeteritos καταλιπῆναι ἢ καθ' οἰονδήποτε τρόπον τῶν ἰδίων πραγμάτων ἐν οἷς ἐξουσίαν ἔχουσι διατίθεσθαι τούτους παντελῶς ἄλλοτρίους ποιῆσθαι, εἰ μὴ τὰς αἰτίας ἅς ἀριθμοῦμεν ἐν ταῖς ἰδικαῖς ἐγγράφωσεν διαθήκαις. ταῦτας δὲ εἶναι κελούμεν·

Iustum autem perspeximus et e contrario de liberorum testamentis haec eadem cum aliqua distinctione disponere. Sancimus itaque non licere liberis parentes suos praeterire aut quolibet modo rebus propriis, in quibus habent testandi licentiam, eos omnino alienare, nisi causas quas enumerabimus in suis testamentis specialiter nominaverint. Has autem esse decernimus:

- 1 εἰ οἱ γονεῖς εἰς ἀνάφωσιν ζωῆς τοὺς ἰδίους παῖδας παραδοῦσιν, δίχα μὲντοιγε αἰτίας εἰς καθοσίωσιν ἀναφερομένης.
- 2 εἰ φαρμακείαις ἢ γοητείαις ἢ ἄλλω τρόπῳ οἱ γονεῖς τῶν τῶν παιδῶν ζωῆ ἐπιβουλεύσαντες ἀποδειχθῆεν.
- 3 εἰ ὁ πατήρ τῆ ἰδία νύμφῃ ἢ τῆ παλλακίδι τοῦ οἴκειου παιδὸς συμμυγίη.
- 4 εἰ οἱ γονεῖς τοὺς ἰδίους παῖδας διαθήκας ποιῆσαι κωλύσειαν ἐν τοῖς πράγμασιν ἐν οἷς ἔχουσιν ἄδειαν τοῦ διατίθεσθαι· πάντων δηλαδὴ [τῶν] ἐπὶ τῇ κωλύσει τῶν τοιούτων διαθηκῶν φυλαττομένων, ἅπερ ἐπὶ τῶ τῶν γονέων προσώπῳ διεστίζαμεν.
- 5 εἰ συμβαίη τὸν ἄνδρα τῆ ἑαυτοῦ γαμετῆ εἰς ἀνάφωσιν ἢ ἔκστασιν τῆς διανοίας δοῦναι φάρμακον, ἢ τὴν γαμετῆν τῶ ἄνδρῳ, ἢ ἄλλω τρόπῳ τὸν ἕτερον τῆ τοῦ ἑτέρου ζωῆ ἐπιβουλεύσαι, τὸ μὲν τοιοῦτον ἕγκλημα οὐα publicῶν ὑπάρχον κατὰ τοὺς νόμους ἐξ-

- 1 Si parentes ad interitum vitae liberos suos tradiderint, citra causam tamen quae ad maiestatem pertinere cognoscitur.
- 2 Si venenis aut maleficiis aut alio modo parentes filiorum vitae insidiatī probabuntur.
- 3 Si pater nurui suae aut concubinae filii sui sese miscuerit.
- 4 Si parentes filios suos testamentum condere prohibuerint in rebus in quibus habent testandi licentiam; omnibus videlicet in huiusmodi testamentorum prohibitionē servandis quae in parentum persona distinximus.
- 5 Si contigerit aut virum uxori suae ad interitum aut alienationem mentis dare venenum aut uxorem marito, vel alio modo alterum vitae alterius insidiari, tale quidem utpote publicum crimen constitutum

c. IV 10 μὴ ἐξείναι μήτε τοῖς — 15 διαθήκαις habet B^s K 14, 4 p. 401 Zach. (inde B l. c. 37).
 16 τὰς δὲ αἰτίας τῆς ἀχαριστίας τῶν γονέων πρὸς τοὺς παῖδας ταῦτας εἶναι κελούμεν — 545, 24 περὶ τῶν γονέων διευτῶσαμεν B^s A 71 p. 126 Zach. (inde B l. c.). — Summarium c. IV extat in Ecloga privata aucta 7, 19. 20.

mentis legata quaedam vel fideicommissa vel libertates vel tutorum dationes relinquī vel alia qualiacumque capita legibus agnita nominari, haec omnia impleri iubemus atque illis dari quibus relicta sunt, tamquam in hac parte non eversum testamentum valeret. Atque haec quidem de testamentis parentum constitavimus.

IV. Aequum autem esse nobis visum est etiam e contrario de testamentis liberorum eadem cum quadam distinctione constituere. Sancimus igitur, ne liberis liceat parentes suos praeterire vel ullo modo a rebus suis, in quibus potestatem testandi habent, eos plane alienos reddere, nisi causas quas enumeraturi sumus in testamentis suis specialiter scripserint. Has autem esse iubemus:

- 1 Si parentes liberos suos ad interitum vitae dederint, excepta tamen causa ad crimen maiestatis referenda.
- 2 Si veneficis vel incantationibus vel alio modo parentes vitae liberorum insidiatos esse demonstratum sit.
- 3 Si pater cum nuru sua vel concubina proprii filii corpus miscuerit.
- 4 Si parentes liberos suos testamenta facere prohibuerint in rebus, in quibus testandi potestatem habent; ut videlicet omnia in prohibitione eiusmodi testamentorum observentur quae in parentum persona distinximus.
- 5 Si forte maritus uxori suae ad interitum vel mentis alienationem venenum dederit, vel uxor marito, vel alio modo alter alterius vitae insidiatus sit, eiusmodi quidem crimen utpote publicum secundum leges

1 ληγάτα (ληγάτα A) MLA[ς] ἢ ληγάτα (ληγάτα Ep.) Pr. Ep. ἢ ἢ φιδεικόμισσα L ἢ φιδεικόμισσα MA ἢ καὶ τὰ πιστεῖ τινὶ παρατεθέντα Pr. Ep. ἢ 2 ἔλευθερίας ἢ om. M ἢ ἐπιτροπῶν A ἢ δόσεις] τὰς (adscr. s. v. M^b) δόσεις M ἢ 5 ὡς εἰ M Pr.] ὡς ἂν εἰ L ὡς A (ὡς εἰ — ἐκράτει om. Ep.) τὸ μέρος om. ε 6 μὴ ἀνατραπέωσ τὴν διαθήκην κρατοῦσαν A ἢ 8 ε' marg. A ἢ καὶ om. Ep. ἢ 10 διαστολῆς Ep. ἢ 11 προαετιόστως M πραιτωριτοῦς A ἀμνημονεύτους L B^s ἀποκλήρους Pr. Ep. ἢ 13 διατίθεσθαι ἐξουσίαν ἔχουσι Pr. ἢ τούτους] αὐτοῦς A ἢ 14 ἅς ἀριθμοῦμεν] τῆς ἀχαριστίας B^s, ἅς om. L¹ ἢ 15 ἰδικαῖς ἐν ταῖς οἰκείαις A, ἐν εἰ ἰδικαῖς om. B^s ἢ ἐγγράφωσεν MLA, Pr. plerique, Ep., ἐγγράφωσεν καὶ αὐτοῖ B^s (nominaverint ε) ἢ 17 singulis §§ numeros arponunt a' — η' A, a' — ζ' L ἢ εἰς] πρὸς A ἢ 20 εἰ] ἢ A, B^s v. l., Ep. ἢ οἱ γονεῖς om. Ep. ἢ 21 ἐπιβουλεύοντες B^s ἢ 22 εἰ] ἢ A ἢ παλλακῆ B^s Pr. Ep. ἢ 23 οἰκείου M] ἰδίου LAB^s Pr. Ep. ἢ 24 εἰ] ἢ A ἢ διαθήκην A ἢ ποιήσασθαι A Pr. Ep. ἢ 25 κωλύσειαν A Pr.

Ep. κωλύσειαν L ἢ 26 τοῦ om. Ep. ἢ πάντων — 28 διεστίζαμεν om. Ep. ἢ τῶν om. A ε ἢ τῆ om. L ἢ 28 τῶ om. A¹ ἢ διεστίζαμεν προσώπῳ Pr. ἢ 29 συμβῆ] Pr. plerique ἢ τὸν ἄνδρα] aut virum ε ἢ τῆς αὐτοῦ γαμετῆς A¹ εἰς] πρὸς A Ep. ἢ εἰς Pr. ἢ 30 τῆς διανοίας om. A ἢ 31 τὸν] τὸ M ἢ 32 μὲν om. A, Pr. unus ἢ 33 οὐα om. Pr. v. l., Ep. ἢ publicῶν M, πούβλιων LA Pr. Ep. δημόσιον B^s

1 vel] et T ἢ 2 qualibet V ἢ 4 omnibus T ἢ fuerunt V] fuerint RT vulg. ἢ 5 ut V] et RT vulg. ἢ hoc] ea T ἢ 8 et e om. V ἢ 12 habet R¹ ἢ 13 quas ex corr. V² ἢ enumerabimus T] enumeravimus RV vulg. ἢ 14 nominavit T ἢ 15 esse om. R ἢ 17 numeros paragraphis adponunt R² T² ἢ 18 τῶ RT ἢ 20 maleficiis V ueneficis T¹ ἢ 21 insidia V¹ insidiari V³ ἢ probantur V ἢ 24 concedere R¹ V¹ ἢ proibirerit R¹ ἢ 25 habet R¹ ἢ 26 in om. V ἢ 27 parentis V^a pares** R¹ ἢ personis H², om. R¹ ἢ 29 autem V ἢ 31 merito T^a ἢ alteris T¹ ἢ 32 quid T¹ ἢ utpote VT¹

ετάζεσθαι καὶ νομίμως ἐδικήσεως ἀξιοῦσθαι θεοπίζομεν, τοῖς δὲ παισὶν ἀδειαν εἶναι ἐν ταῖς ἰδίαις διαθήκαις μηδὲν ἐκ τῶν ἰδίων περιουσιῶν ἐκείνῳ τῷ προσώπῳ καταλιμπάνειν τῷ τὸ τοιοῦτο μῦθος πεπραχέναι γνωσκομένῳ.

6 εἰ τῶν παίδων ἢ ἐνός ἐξ αὐτῶν ἐν μανίᾳ τυγχάνοντος οἱ γονεῖς φροντίσαι αὐτῶν ἀμελήσειαν, πάντα καὶ ἐναυτὰ παραφυλάττεσθαι προστάτουμεν, ἅπαντα περὶ τῶν μαινόμενων γονέων ἀνωτέρω ἐθεοπίσαμεν.

7 τούτοις τοῖς θέμασι καὶ τὴν τῆς αἰσχλωσίας συμφορὰν προστίθεμεν, ἐν ἣ ἑὶ τοὺς παῖδας κρατεῖσθαι καὶ διὰ τῆς τῶν γονέων καταφρονήσεως ἢ ἀμελείας μὴ ἀναρροσθέντας τελετῆσαι συμβαίη, μηδαμῶς τοὺς τούτων γονεῖς εἰς τὰς περιουσίας ἐρχομένους τῶν παίδων ἐφ' αἷς διατίθεσθαι οἱ παῖδες ἠδύνατο, ἀλλὰ πάντα καὶ ἐν τούτῳ τῷ κεφαλαίῳ φυλάττεσθαι ἄπειρα καὶ περὶ γονέων καὶ cognatis καὶ adgnatis τῶν ἐξ ἀδιαθέτου εἰς τὰ τούτων δίκαια καλουμένων ἢ περὶ τῶν ἐξωτικῶν γραφομένων κληρονόμων ἀνωτέρω διετυπώσαμεν.

8 εἰ τις ἐκ τῶν μηνημονευθέντων παίδων ὀρθόδοξος τυγχάνων αἰσθῆται τὸν ἴδιον γονεῖα ἢ γονεῖς ἂν εἶναι καθολικοῦς, ταῦτα καὶ ἐπὶ τῶν ἐκείνου προσώπων κρατεῖν ἄπειρα ἀνωτέρω περὶ τῶν γονέων διετυπώσαμεν.

9 εἰ τὰς τοιαύτας τοῖνυν αἰτίας ἢ φανεράς ἐξ αὐτῶν ἢ μίαν οἱ παῖδες ἐν ταῖς ἰδίαις γραφαῖν διαθήκαις, καὶ οἱ γραφομένοι παρ' αὐτῶν κληρονόμοι ἢ πάσας ἢ φανεράς ἢ μίαν ἐκ τούτων ἀποδείξουσιν, τὴν διαθήκην ἐν τῇ ἰδίᾳ ἰσχύι διαμένειν προστάτουμεν. εἰ δὲ ταῦτα μὴ παραφυλαχθεῖη, μηδεμίαν δύναμιν τὴν τοιαύτην διαθήκην τὸ γε εἰς τὴν ἕστασιν τῶν κληρονόμων ἔχειν θεοπίζομεν, ἀλλὰ ἀνατροπομένης τῆς διαθήκης τοῖς ἐξ ἀδιαθέτου εἰς τὴν τοῦ τελευτήσαντος κληρονομίαν καλουμένοις τὰ ἐκείνου πράγματα δίδοσθαι διατυπώμεν, τῶν ληγμάτων δηλονότι εἴτε φιδεῖκομίσεων καὶ ἔλευθεριῶν καὶ τῶν ὁσέων

secundum leges examinari et vindictam legitimam promereri decernimus, liberis autem esse licentiam nihil in suis testamentis de facultatibus suis illi personae relinquere quae tale scelus noscitur commississe.

6 Si liberis vel uno ex his in furore constituto parentes eos curare neglexerint, omnia et hic observari praecipimus quae de parentibus furiosis superius disposuimus.

7 His casibus etiam cladem captivitalis adiungimus, in qua si liberos detineri et per parentum contemptum vel negligentiam non redemptos ab hac luce transire contigerit, nullatenus eorum parentes ad facultates perveniant liberorum, de quibus filii testari poterant, sed omnia in hoc quoque capitulo serventur quae et de parentibus vel cognatis atque agnatis, qui ab intestato ad talium personarum iura vocantur, aut de extraneis scriptis heredibus supra censuimus.

8 Si quis de praedictis liberis orthodoxus constitutus senserit suum parentem vel parentes non esse catholicos fidei, haec et in eorum persona tenere quae supra de parentibus iussimus.

9 Si tales igitur causas vel certas aut unam ex his liberi suis testamentis inscripserint, et scripti ab eis heredes aut omnes aut certas aut unam ex his approbaverint, testamentum in sua firmitate manere praecipimus. Si autem haec non fuerint observata, nullam vim huiusmodi testamentum quantum ad institutionem heredum habere sancimus, sed rescisso testamento eis qui ab intestato ad hereditatem defuncti vocantur res eius dari disponimus, legatis videlicet sive fideicommissis et libertatibus et tuto-

§ 8 summarium extat Nomoc. XIV tit. 10, s; ex Ath. summa repetitur in paratitlis Ath. 3 § 7.

examinari et legitima vindicta impertiri sancimus, liberis autem licere in testamentis suis nihil ex substantia sua illi personae relinquere quae tale flagitium perpetrasse intellegatur.

6 Si liberis vel uno ex iis mente alienata parentes curare eos neglexerint, omnia ibi quoque observari iubemus, quae de furiosis parentibus supra sancimus.

7 His casibus etiam captivitalis calamitatem adicimus, in qua si liberos detineri et per parentum fastidium vel negligentiam non redemptos decedere contigerit, nullo modo eorum parentes ad substantias liberorum veniant de quibus liberi testari potuerunt, sed omnia etiam in hoc capite serventur quae de parentibus et cognatis et agnatis qui ab intestato ad illorum iura vocantur vel de extraneis scriptis heredibus supra constituimus.

8 Si quis ex praedictis liberis cum orthodoxus sit parentem suum parentesve non esse catholicos animadvertit, ea de illorum quoque personis valeant quae supra de parentibus constituimus.

9 Si igitur eiusmodi causas vel certas ex iis vel unam liberi in testamentis suis scripserint, et scripti ab iis heredes aut omnes aut certas aut unam ex iis probaverint, testamentum in suo robore permanere iubemus. Si vero haec non observata sint, nullam vim eiusmodi testamentum quantum ad institutionem heredum habere sancimus, sed rescisso testamento iis qui ab intestato ad defuncti hereditatem vocantur res illius dari iubemus; ut scilicet legata vel fideicommissa et libertates et tutorum dationes

1 νομίμως M νομικῆς Ep. || κελύομεν A || 2 δὲ μέντοι A || ἐν om. Pr. || 3 ἰδίων οἰκείων A || 4 τῷ τὸ M Pr. || τῷ LB² τὸ A || 6 τυχόν ὄντος A || 7 ἀμελήσειαν Pr. || 8 ἐντεῦθεν B² || ἄπειρα B² α̅ καὶ Ep. || 9 μαινομένων εἰρημόνων L || 11 ἐν τῷ om. A || εἰ εἰσι? L¹ || 13 τοῖς εἰς τοὺς A || 15 ἐφ' ἄς A || οἱ παῖδες om. A || 16 φυλάττεσθαι κελύομεν add. A || 17 καὶ κογνάτων καὶ adgnatῶν M καὶ περὶ κογνάτων καὶ ἀδγνάτων L ἀδγνάτων καὶ κογνάτων A vel cognatis atque agnatis ε̅ καὶ (περὶ add. Pr. plerique) συγγενῶν B² Pr. Ep. || τῶν om. A || 18 τὰς A || τούτων MLB² τῶν τοιούτων προσώπων Δ Pr. Ep. || δίκαια διαθήκας A || ἦ καὶ A || 19 τῶν om. A || γραφομένων om. A, καλουμένων B² v. l., Pr. unus || 21 ἐκ om. A || 22 τυγχάνων ὑπάρχων A || 23 ὀρθοδόξους Pr. Ep. || ταῦτα Ep. || ἐπὶ ἐκείνων τῶν προσώπων Pr. ἐπὶ τῶν τοιούτων προσώπων B² (in eorum persona ε̅) || 24 περὶ ἐπὶ Pr. unus || 25 εἰ τοῖνυν τὰς τοιαύτας Ep. || φανεράς ἐξ τινὰς Ep. || 26 γράφοιεν A Ep. ἔγγράφοιεν Pr. plerique (ε̅) || 27 κληρονόμων L² || 25 ἢ φανεράς L² A² φανεράς (deinde littera erasa in L) ML¹ φανερώς Pr., om. Ep. || ἐκ τούτων τούτων Ep. ἐξ αὐτῶν A || ἀποδείξαιεν Δ Pr. Ep., ἀληθῆ add. Pr. ||

31 εἰς] πρὸς A || 33sq. τοῖς — καλουμένοις Δ Pr., τοῖς — καλουμένων L τοῖς — καλοῦμεν, καὶ πρὸς αὐτοὺς M τοῖς — καλεῖσθαι, omissis verbis τὰ ἐκείνου πράγματα δίδοσθαι Ep. || 35 τυποῦμεν Pr. plerique, Ep. || λεγμάτων A Pr. Ep. || 36 εἴτε φιδεῖκομίσεων M εἴτε φιδεῖκομίσεων (corr. ex φιδεῖκομίσεων) L καὶ φιδεῖκομίσεων A καὶ τῶν πίστει παρ' αὐτοῦ τιμὴ (τιμὴ om. Pr.) δίδομένων Pr. Ep. || καὶ τῶν ἔλευθεριῶν Pr. plerique || τῶν om. A

4 relinquere] non relinquere R¹ || q̄a (sic) tale scelus noscitur in ras. V² || commississe T¹ commiscisse R³ commiscit (corr. commiscet) se R¹ || 6 uno ex his] uno T¹ ex his uno T² || constitutos T¹ || 7 observare T¹ || 8 de parenti] V² in ras., [tibus — 12 negligentiam scr. R² in ras. 2 vv. || 10 claudem V¹ || 11 si liberos] siberos R^(?) contentum T¹ || 12 vel] et R^(?) || 13 transire] migrasse T¹ || 15 potuerint T¹ || sed erasum in V || 17 r. a R¹ || 21 orthodoxis V || constitus T¹ || 24 partibus T¹ || 25 aut] vel R || 26 liberis V || 28 in in ras. T || 29 fuerit R || 31 sancimus habere T || 32 sq. vocantur defuncti T || 33 eis T || da. R¹

τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν ἄλλων κεφαλῶν, καθάπερ ἄνωτέρω εἴρηται, τὴν ἰδίαν ἐχόντων ἰσχύν. εἴ τι δὲ ἢ περὶ ληγάτου ἢ φιδεικομίσσου ἢ ἐλευθεριῶν ἢ ἄλλων οἰωνδῆποτε κεφαλῶν ἐν ἄλλοις νόμοις εὐρεθῆι ταύτη τῇ διατάξει ἐναντίον, τοῦτο κρατεῖται οὐδένα βουλόμεθα τρόπον. Καὶ αὐταὶ μὲν τῆς exheredationis ἢ praeteritionis αἱ ποιναὶ τὸ γε εἰς τὰς τῆς ἀχαριστίας αἰτίας κατὰ τῶν εἰρημένων προσώπων διεισπύθησαν· εἴ τινας δὲ ἐξ αὐτῶν εἰς ἐγκλήματα ἀναφέρονται, τοὺς τούτων πράκτορας καὶ τὰς ἄλλας ὑπομένειν ποινὰς τὰς τοῖς νόμοις διωρισμένας.

rum dationibus seu aliis capitalis, sicut superius dictum est, suam obtinentibus firmitatem. Si quid autem aut pro legatis sive fideicommissis aut liberatibus aut quibuslibet aliis capitalis in aliis legibus inventum fuerit huic constitutioni contrarium, hoc nullo modo volumus obtinere. Et hae quidem exheredationis aut praeteritionis poenae quantum ad ingratitudinis causas contra praedictas personas statuendae sunt; si quae autem ex his inter crimina reputantur, earum auctores etiam alias poenas sentiantur legibus definitas.

CAPUT V.

Ταῦτα δὲ διεισπύσαμεν, ἵνα καὶ τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς παῖδας ἀπὸ τῆς τῶν διαθηκῶν ὕβρεως ἐλευθερώσωμεν. εἰ δὲ τινες κληρονόμοι ὀνομασθεῖεν, κἄν εἰ ὅστις πράγμασιν ἀρεσθῆναι προσαρθεῖεν, ἐν τούτῳ ἢ τῆς μὲν διαθήκῃ μὴ ἀναρπείσθαι προσταττομεν, ὅπερ δ' ἂν υπέλαιτον αὐτοῖς τῆς ἐκ τῶν νόμων μόρας καταλειφθῆ, τοῦτο κατὰ τοὺς ἄλλους ἡμῶν νόμους κατὰ τῶν κληρονόμων ἀποπληροῦσθαι. μίαν γὰρ ἐστὶ τῆς ἡμετέρας γαληνότητος φροντίς τὸ τὴν ὕβριν τῆς praeteritionis καὶ exheredationis τῶν γονέων καὶ τῶν παίδων ἀνελεῖν. σκοπεῖν γὰρ ὀφείλουσιν οἱ γονεῖς, ὅτι καὶ αὐτοὶ παῖδες γεγόνασιν καὶ τὰ αὐτὰ παρὰ τῶν οἰκείων γονέων ἐσχῆκασιν, καὶ παραπλησίως οἱ νῦν ὄντες υἱοὶ σπουδάσειν τοὺς τῶν γονέων λογισμοῖς θεραπεύειν, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ γονεῖς ἐπιθυμοῦσι γενέσθαι καὶ ὑπὸ τῶν ἰδίων εὖχονται τιμηθῆναι παῖδων, ὅθεν ὄντων καθέστηκεν εἰς τὴν ἀφοστέρων ἀφέλειαν καὶ ἀσφάλειαν τὸν παρόντα ἀφορᾶν νόμον· ὃν οὐ χωρὶς αἰτίας, ἀλλὰ προφάσεως γενομένης συνείδομεν προσεργεῖν. εὖρομεν γὰρ Πουλχερίαν εὐχάριστον μὲν θυγατέρα παρὰ τῆς ἰδίας μητρὸς λεχθεῖσαν, ἀπὸ κληρονόμων δὲ κατὰ τὴν διαθήκην ὀνομασθεῖσαν, τοῦτο μὲν ἐπὶ τοῖς πατρώοις τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς

Haec autem disposuimus, ut et parentes et filios a testamentorum iniuria liberos reddamus. Ceterum si qui heredes fuerint nominati, etiamsi certis rebus iussi fuerint esse contenti, in hoc testamentum quidem nullatenus solvi praecipimus, quicquid autem minus eis legitima portione relictum est, hoc secundum alias nostras leges ab heredibus adimpleri. Sola enim est nostrae serenitatis intentio a parentibus et liberis iniuriam praeteritionis et exheredationis auferre. Considerare namque debent parentes, quia et ipsi filii fuerunt et eadem a suis parentibus speraverunt, et similiter qui nunc filii sunt debent studere parentum animos sanare, quia et ipsi parentes fieri desiderant et a suis optant filiis honorari. Unde et constat ad utriusque partis utilitatem atque cautelam praesentem legem fuisse prolatam. Quam ex hac occasione promulgandam esse perspeximus. In aliquo autem negotio disceptantes invenimus Pulcheriam gratam quidem filiam a sua genitrice fuisse dictam, exheredatam autem testamento nominatam tam in paternis quam in maternis facultatibus. Et

c. V 14 *Et* δὲ τινες — 23 ἀνελεῖν extat B 41, 5, 2 c. schol. — *Summa Ath. repetitur in paratillis Ath. 9 § 8, summa Theodori in B^s.*

et cetera capita, sicut supra dictum est, vim suam habeant. Si quid autem vel de legato vel fideicommissis vel libertatibus vel aliis ullis capitibus in aliis legibus reperitur huic constitutioni contrarium, hoc nullo modo valere volumus. Atque hae quidem exheredationis vel praeteritionis poenae quantum ad ingratitudinis causas adversus praedictas personas statutae sunt; si quae autem ex iis ad crimina referuntur, eorum auctores ceteras quoque poenas legibus definitas subeant.

V. Haec vero constituimus, ut et parentes et liberos a testamentorum iniuria liberarem. Si qui autem heredes nominati sint, etiamsi certis rebus contenti esse iubeantur, in hoc quidem casu testamentum non rescindi praecipimus, sed si quid iis minus legitima parte relictum sit, hoc secundum ceteras leges nostras ab heredibus suppleri. Una enim est serenitatis nostrae cura, ut iniuriam praeteritionis et exheredationis parentum et liberorum tollamus. Etenim considerare debent parentes se ipsos quoque liberos fuisse atque eadem a parentibus suis esse consecutos, et similiter liberi qui nunc sunt operam dare debent, ut parentum suorum animos foveant, quoniam et ipsi parentes fieri cupiunt atque a liberis suis honorari exoptant. Unde manifestum est ad utrumque utilitatem et securitatem spectare praesentem legem, quam non sine causa, sed data occasione proferre visum est. Comperimus enim Pulcheriam licet gratam filiam a matre sua dictam tamen exheredem in testamento nominatam esse tam paternorum quam maternorum

1 τῶν ἐπιτρόπων] καὶ τῶν ἐπιτρόπων L || καὶ] seu ε || 2 ἰσχύν ἐχόντων A || εἴ τι δὲ] εἴτε A || 3 ἢ] om. A Pr. Ep. || ληγάτου ἢ φιδεικομίσσου L λεγάτου ἢ φιδεικομίσσου M λεγάτου εἴτε περὶ φιδεικομίσσου A λεγάτου ἢ πίστει τινὶ παρ' αὐτοῦ δοθέντος Pr. Ep. legatis sive fideicommissis ε || 4 ἐν om. Pr. || 5 ἐναντίον τῇ διατάξει A || 6 τῆς ἐξheredationis (s. v. ἀποκληροσύνης) ἢ praeteritionis (s. v. ἀμνημοσύνης) M τῆς ἐξheredationis ἢ praeteritionis L ἀμνημοσύνης ἢ πραιτωριανῶς A τῶν ἀποκλήρων Pr. Ep. || 7 αἱ ποιναὶ] αἰτίαι καὶ ποιναὶ A || τὸ γε — 8 αἰτίας] τὸ γε ἦκον εἰς τὰς ἀχαριστίας κεφάλαια A || 10 τὰς om. A || 12 Ταῦτα δὲ] ταῦτα Ep. καὶ ταῦτα μὲν A || ἐνπύσαμεν L || τοὺς γονεῖς] τοὺς om. A || 15 ἐν om. B || 17 ἔλαττον A Pr. Ep. || τῶν νόμον M τῶν νόμων A || 18 καταλειφθεῖσα A Pr. Ep. || 19 ἀναπληροῦσθαι Ep. || 20 φροντίς] ἢ φροντίς B || τὸ] τοῦ LB || 21 praeteritionis καὶ ἐξheredationis L praeteritionis καὶ ἐξheredationis M πραιτωριανῶς καὶ ἐξheredationis A ἀμνημοσύνης καὶ τῆς ἀποκηρύξεως B ἀποκληροσύνης Pr. Ep. || καὶ παίδων A || 25 σπουδάσειν M (debent studere ε) | σπουδάσουσιν L Pr. (quod non recte probat Zachariae) σπουδάσουσιν A || 27 δοξασθῆναι A || παίδων] quae sequuntur om. Pr. || 28

ὄθεν] unde et ε || 29 ἀφορᾶν νόμον· ὃν] νόμον, ὅτι ἀφορῶντα A (legem fuisse prolatam: quam ε) || 30 οὐ χωρὶς — 31 εὖρομεν γὰρ] ex hac occasione promulgandam esse perspeximus. In aliquo autem negotio disceptantes invenimus ε || γονομένης M^a A || 31 ἰς marg. A || πολυσχερίαν L || 32 παρὰ] ὑπὸ A || ἀποκληροῦμαι (sic) A ἀποκληρον Ep. || 33 κατὰ] εἰς A

3 autem V² in ras. || 5 contra T¹ || 6 et om. T¹ || haec RVT² haec T¹ || exheredationis causa aut T || 8 ingratitudinis V^a || contra om. V || 9 ex om. T¹ || eis T || 10 eorum T^a || actores ex Hamburgensi Osenbruggensi || personas T¹ || 12 disponimus aut et T¹ || 13 a) et R || 14 nominati — 15 fuerint om. T¹, bis scr. R¹ || etsi V etiam sio R¹ || rebus om. T || 15 contempti RT || in hoc casu testamentum (testamento T¹) V² T¹ *****mentum V¹ || quidem om. V || 16 solum T¹ || 17 minus eis vulg. || minus ei VT et minus R || 22 eandem R || 23 studere debent R || 24 quia V vulg. || qui RT || 28 prospeximus V || 29 autem] enim Beck || negotio] casu RT¹ || invenimus om. R¹ || pulcheriam T pulcheriam RV, corr. vulg. || 30 quidem filiam] filiam quidam V || 31 dictum R¹ || autem testamento nominatam om. V || nominatam] n *** T¹

μητροῖς πράγμασιν. καὶ τὸν μὲν τοιοῦτον χάρτην, ἐπεὶπερ δόλω καὶ μηχανῇ συντεθέντα ἐγνώμεν, κατ' οὐδέναν τρόπον κρατῆρα συνεχωρήσαμεν, τὴν δὲ θρηνατέρα κληρονόμον τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς γενέσθαι παρεκλευσάμεθα, καθάπερ καὶ ἡ ἐγγράφος προσελθούσα περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματα ἡμετέρα κρίσις δηλοῖ.

1 Μεννήμεθα πρὸς τοῦτους νόμον παρ' ἡμῶν φοιτῆσαι, δι' οὗ παρεκλευσάμεθα μηδενὶ παντελῶς ἐξεῖναι τὰ τῶν τελευτώντων σώματα χροῖος ὀνόματι κρατῆρ ἢ ἐμπόδισμα τῇ τούτων ποιῆσθαι ταφῇ, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐγνομήν τινας τελευτήσαντος τινος τὸν πατέρα ἐκ τῆς ταφῆς τὸν οἰκίον παιδὸς ἀναλίοντα ὀνόματι χροῖος κρατῆσαι, καὶ διὰ τοῦτο εἰσεβῆς καὶ φιλάνθρωπον εἶναι συνειδόμεν τὴν τοιαύτην ἀμότητα τῷ παρόντι εἰσεβεστάτῳ νόμῳ κωλύσας. 15 Θεσιζόμεν τοίνυν μηδενὶ παντελῶς ἐξεῖναι τοὺς κληρονόμους τοῦ τελευτῶντος ἢ τοὺς γονεῖς ἢ τοὺς παῖδας ἢ γαμητὴν ἢ ἀδνατὸν ἢ cognatos ἢ ἄλλους αὐτοῦ προσγενεῖς ἢ ἐγγυητὰς πρὸ τῆς τῶν ἐννέα ἡμερῶν προθεσμίας, ἐν αἷς πενθῆν δοκοῦσιν, αἰτίαςθαι ἢ κατ' οἰονδήποτε τρόπον παρενοχλεῖν ἢ τινα ὑπόμνησιν αὐτοῖς ἐπιφέρειν, ἢ ἐν δικαστηρίῳ αὐτοὺς καλεῖν εἴτε ὀνόματι χροῖος παρὰ τοῦ τελευτήσαντος καταγομένου εἴτε ἄλλης οἰασθῆναι αἰτίας χάριν εἰς τὰ μνημονεθέντα ἰδικῶς ὁρώσης πρόσωπα. εἰ δὲ ἐντὸς 25 τῶν ἐννέα ἡμερῶν τολμήσει τις τινα τῶν εἰρημένων κρατῆσαι προσώπων ἢ μεθοδεύσαι ἢ τινα ὁμολογίαν ἢ ὑπόσχεσιν ἢ ἐγγυήν παρ' αὐτοῦ κομισσάσθαι, ταῦτα πάντα ἀνίσχυρα εἶναι θεσιζόμεν. μετὰ δὲ τῆν τῶν ἐννέα ἡμερῶν παραδρομὴν εἰ τις κατὰ τῶν τοιούτων 30 προσώπων τινὰς ἐχει νομίσειεν ἀγαγὰς, ταῦτας κατὰ τοῖς νόμοις ἐγγυμαζέτω, μηδενὸς δηλαδὴ τοῖς ἐν-

talem quidem scripturam, quia dolo eam et machinatione quorundam compositam fuisse comperimus, nullo modo permisimus obtinere, filiam autem heredem patris ac matris iussimus fieri, sicut et scriptis prolatum super hac causa nostrum manifestat arbitrium.

1 Meminimus insuper legem a nobis fuisse prolatam, per quam iussimus nulli penitus esse licentiam corpora defunctorum debiti gratia detinere aut impedimentum eorum facere sepulturae. Sed in praesentia quosdam cognovimus cuiusdam mortui genitorum a sepultura sui filii redeuntem nomine debiti tenuisse, ideoque pium et humanum esse perspeximus talem crudelitatem hac lege piissima coercere. Sancimus itaque nulli penitus esse licentiam aut heredes aut parentes aut liberos aut coniugem aut agnatos vel cognatos aut alios affines eius aut fideiussores ante novem dierum spatium, in quibus videntur lugere, conveniendi aut quocumque modo inquietandi aut aliquam admonitionem eis offerendi aut in iudicio eos vocandi sive debiti gratia quod a defuncto descendit sive alterius cuiuscumque causae nomine ad memoratas personas specialiter pertinentis. Si vero intra novem dierum spatium aliquis ausus fuerit quamlibet de praedictis personis aut convenire aut aliquam cautionem seu promissionem vel fideiussionem ab ea exigere, haec omnia invalida esse decernimus. Post novem autem dierum excursum si quis contra tales personas aliquas habere putaverit actiones, eas secundum leges exerceat, nullo

§ 1 (16 Θεσιζόμεν μηδενὶ παντελῶς ἐξεῖναι. . .) habent Prochiron 37, 1—3, Epanagoge 35, 2, B 23, 2, 2 (inde B² X 2, 28 p. 684 Zach.), priorem partem Μεννήμεθα — Θεσιζόμεν τοίνυν suppl. B², initium (v. 7—9 χροῖος ὀνόματι) habet Epanagoge 35, 1. — Summarium extat Pon. 7 (ubi citatur νεαρά ριθ'), summa Theod. in B² (ubi pro Θαλαλαίου scrib. Θεοδώρου), summa Ath. repetitur in paratitulis Ath. 6 § 3.

bonorum. Atque eiusmodi chartam quoniam dolo et machinatione compositam cognovimus, nullo modo valere passi sumus, sed filiam heredem patris et matris fieri iussimus, quemadmodum etiam iudicium nostrum de eadem re in scriptis prolatum declarat.

1 Meminimus praeterea legem a nobis profectam esse, per quam iussimus nemini omnino licere corpora defunctorum debiti nomine detinere vel eorum sepulturae impedimentum afferre. Sed in praesentia cognovimus nonnullos defuncti cuiusdam patrem a funere filii sui reverentem debiti nomine detinuisse; ac propterea pium et humanum esse nobis visum est eiusmodi crudelitatem hac piissima lege prohibere. Sancimus igitur, ne cui omnino liceat heredes defuncti vel parentes vel liberos vel uxorem vel adgnatos vel cognatos vel alios affines eius vel fideiussores ante novem dierum spatium, in quibus lugere videntur, convenire aut ullo modo molestare aut admonitionem ullam iis offerre aut in iudicium eos vocare sive debiti nomine quod a defuncto proficiscitur sive alterius ullius causae gratia quae ad memoratas specialiter personas spectet. Si quis autem intra novem dies aliquem ex praedictis personis detinere aut convenire aut stipulationem aliquam vel promissionem vel fideiussionem ab eo petere ausus sit, haec omnia irrita esse sancimus. Post novem vero dies exactos si quis contra eiusmodi personas actiones quasdam habere

1 τὸν τοῦτον Ep. || 2 μηχανῇ] machinatione quorundam ε || συντελεσθέντα Ep. || 3 κρατῆρ τὸν τρόπον L || 5 παρεκλευσάμεθα Ep. || ἐγγράφος Ep. || προσελθούσα περί πράγματα coll. A || 6 τοῦ αὐτοῦ] hac (i. e. τούτου τοῦ?) ε || ἐδήλον A || 7 Μεννήμεθα] ιη marg. A || πρὸς] δὲ πρὸς Ep. || νόμον] nov. LX || ἡμῖν Ep. || 8 παντελῶς om. Ep. || 10 ποιῆσθαι τῇ τούτων L || 11 τελευτήσαντι τινι τοῦ πατρὸς ἐκ τῆς ταφῆς ἀναλίοντος τὸν παῖδα κρατῆσαι ὀνόματι τοῦ χροῖος B² || 12 οἰκίον παιδὸς] ἰδίον νιόυ A || ἀναλίοντα] ἀνιόντα corrigere voluit L^b || 13 εἰσεβῆς L ἀσεβῆς B² || 14 φιλάνθρωποι L || 15 ὁμότητα A || 16 Θεσιζόμεν — ἐξεῖναι] Ἀλλὰ μηδὲ B, verbis μηδενὶ παντελῶς Θεσιζόμεν ἐξεῖναι (ἐξεῖναι Θεσιζόμεν B²) post ἐγγυητὰς (19) collocatis || παντελῶς om. A || τοῖς] ἢ τοῖς Pr. Ep. ε || 17 τοῦ τελευτῶντος M Ep., Pr. unus] τελευτήσαντος LAB, Pr. plerique; om. ε || τοῖς γονεῖς] τοῖς om. A || 18 ἢ ἀδνατὸν ἢ cognatus M ἢ ἀδνατὸν ἢ κογνάτους A ἢ ἀδγνάτους (πούγασθαι add. L^a) ἢ τοῖς ἄλλους συγγενεῖς L ἢ τοῖς ἄλλους συγγενεῖς B ἢ συγγενεῖς Pr. Ep. || ἢ ἄλλους αὐτοῦ] ἢ καὶ B² καὶ B¹ || 22 υποφέρειν Ep. ἐπαγαγεῖν A || 23 εἴτε om. A || 24 χάριν αἰτίας Ep. || 26 *τολμήσοι MLA Pr. τολμήσει B Ep. || τίς om. L, ante ἢ μεθ-

οδεύσας (27) coll. A || τινὰς L^a || 27 προσώπων κρατῆσαι A Pr., κρατῆσαι om. ε || ἢ τινα] ἢ om. Pr. Ep. || 28 ἐγγυητὴν A || παρ' αὐτῶν Pr. plerique, παρ' αὐτοῦ om. A, ante ἢ ἐγγυήν coll. B² v. l. || 29 τῶν om. Ep. || 30 ἐννέα] εἰς ἐννέα L || 31 νομίσειεν A || 32 τὸν νόμον AB²

1 scripturas R¹ || 3 aut R¹ || 7 rubr. Ut non liceat (licet T) creditor debitor (debitori creditor R) suo mortuo ante novem dies (dierum R^a, om. T) luctuosos (luctuos T) aliquem molestare propter quod (quae R) defunctus debeat (debut T) RT in marg. (ex Iul.) || meminim R¹ || super V || 8 quam om. R¹ || 9 debiti] nulli debiti T^a || impedimento R¹ || 10 praesentis R¹ || 11 quodam V quidam R¹ quamdā? T¹ quaedam T² || mortui genitorum V¹ genitorum mortui R¹ || 12 filii sui R¹ || 14 crudelitatem R¹ || 17 agnatos vel om. R || 21 in om. R^a || iudicium R¹ eius V¹ || 22 cuiusque T¹ nomine causae (causa R¹) R || 23 personas om. R || pertinentes libri, corr. vulg. || 25 personis] detinere add. Beck || 26 cautionem]tionem T¹ || fideiussione V || 27 exigere ab ea T^a || 29 aliquam V¹ || putaverit habere R || 30 legem V

ἀγοσι προκρίματος ἐκ ταύτης τῆς προθεσμίας περι
χρονίαν παραγραφὴν ἢ ἐν ἄλλῃ οἰαδήποτε νομίμῳ δι-
καιολογίᾳ παντελῶς γινομένου.

videlicet actoribus praeiudicio ex hoc intervallo circa
temporalem praescriptionem aut in alia quacumque
legitima allegatione penitus generando.

CAPUT VI.

Πρὸς τοῦτοις καὶ ἄλλο κεφάλαιον πρὸς τὰς ἀντι-
φωνήσεις ἤγουν ὑποσχέσεις ἀποβλέπον τῷ παρόντι
νόμῳ συνείδημεν διατυπώσαι. Θεσιζομεν τοίνυν, εἰ
ποτέ τις ἢ ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἢ ὑπὲρ ἄλλου προσώπου ἀντι-
φωνήσεις, λέγων τυχόν τι τὸ ἱκανὸν σοι ποιῶ,
τούτου ἐπὶ τῇ ποσότητι ἦν ἂν εἶποι τρόποις ἅπασιν
ὑποκείσθαι καὶ τὴν ἀντιφώνησιν τὴν ἰδίαν πληροῦν 10
καὶ τὸ χρέος ἀναγκάζεσθαι καταβάλλειν. εἰ τις δὲ
εἶποι τὸ ἱκανὸν σοι γενήσεται, τούτου ὅλα τοῦ
τοιούτου λόγου ἀπροσώπως εἰρημένου ὡσαυτε μὴδὲν
εἰπόντα οὕτως ἐκ πάσης εἰσπράξεως ἐλεύθερον φυλάτ-
τεσθαι. εἰ δὲ τις εἶποι γενήσεται σοι τὸ ἱκα- 15
νὸν παρ' ἐμοῦ καὶ παρὰ τοῦδε καὶ τοῦδε,
ἐκείνοις μὲν οὐς ἂν ὀνομάσειεν, εἰ μὴ συνανέσουσι,
μηδὲν ἐκ τῆς τοιαύτης φωνῆς γίνεσθαι πρόκριμα, ἀλλὰ
μηδὲ αὐτὸν τὸν τοῦτο εἰπόντα ὑπὲρ ἐκείνων τῶν
προσώπων ἅπερ ὀνομάσειεν ἀπαίτησιν τινα ὑπομένειν, 20
ὑπὲρ ἑαυτοῦ δὲ ὅπερ ἐκ τοῦ κατὰ τοὺς νόμους ἀπο-
δεικνυμένου χρέους ἐποφείλων φανεῖται κατὰ τὸ ἐπι-
βάλλον αὐτῷ μέρος μόνον καταβάλλειν. εἰ δὲ εἶποι
γενήσεται σοι τὸ ἱκανὸν παρ' ἐμοῦ ἢ παρὰ
τοῦδε ἢ τοῦδε, τρικραῦτα τοῖς μὲν ὀνομασθεῖσαι 25
προσώποις κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον μὴ συνανοῦσι
μηδὲ ἐν γίνεσθαι πρόκριμα, αὐτὸν δὲ τὸν τοῦτο ἀντι-
φωνήσαντα ἀκέραιον μὲν τὸ χρέος ἀναγκάζεσθαι κατα-
βάλλειν· εἰ τινα δὲ κατὰ τῶν ὀνομασθέντων προσ-
ώπων νομίσειεν ἑαυτῷ ἀρμόζειν ἀγωγὴν, ταύτην κατὰ 30
τοὺς νόμους κατ' αὐτῶν προτιθέναι καὶ τῆς τῶν νό-
μων βοήθειας ἀπολαβεῖν.

Ad haec aliud capitulum ad pecuniae constitutio-
nem seu promissionem respiciens hac lege praevidi-
mus definire. Sancimus igitur, si quando aliquis aut
pro se aut pro alia persona pecuniam constituerit
vel sponderit dicens forte cuicumque satis tibi
facio, eum in quantitate quam dixerit modis omni-
bus obligari et promissionem seu sponsonem suam
adimplere et debitum compelli persolvere. Si quis
autem dixerit satis tibi fiet, eum tali verbo ut
impersonaliter dicto tamquam si nihil promiserit ita
ab omni exactione liberum servari. Si quis autem
dixerit fiet tibi satis a me et ab illo et ab illo,
illis quidem quos nominaverit non consentientibus,
nullum ex tali voce fieri praeiudicium, sed nec ipsum
qui hoc dixerit pro illis personis quas nominaverit
aliquam exactionem sustinere, pro se autem quod
secundum leges debere monstratus fuerit pro rata
tantum portione persolvere. Si autem dixerit fiet
tibi satis aut a me aut ab illo et ab illo, tunc
nominatis quidem simili modo non consentientibus
nullum fieri praeiudicium, ipsum autem qui hoc prom-
iserit integrum quidem debitum cogi persolvere;
si quam autem contra nominatas personas putaverit
sibi actionem competere, eam secundum leges ad-
versus eos proponere et legum auxilio perpotiri.

(Ἐπίλογος.) Ἄπαντα δὲ ταῦτα κρατεῖν Θεσιζο-
μεν ἐπὶ ταῖς ὑποθέσεσιν ἀπάσαις, ὅσαι μῆτις δικαστικῇ

(Epilogus.) Haec autem obtinere sancimus in
causis omnibus, quae nondum iudiciali sententia vel

c. VI (Θεσιζομεν εἰ ποτέ τις) extat B 26, 2, 3 (inde B^o A 50, 1 p. 80 Zach.). Summam habet Appendix
Eclogae 29 (Zachariae Ἀνέκδοτα p. 190) et Anonymus Bodleianus ib. p. 215 (in utroque citatur νσαρά γγ'), Ath.
summa repetitur in paratitulis Ath. 15 § 8.

putaverit, eas secundum leges exerceat, ita scilicet ut nullum praeiudicium actoribus ex ista dilatione circa
temporalem praescriptionem aut in alia ulla legitima allegatione omnino oriatur.

VI. Praeterea aliud quoque caput quod ad constitutae pecuniae obligationes seu promissiones
spectat praesenti lege definire nobis visum est. Sancimus igitur, si quando quis aut pro se aut pro alia
persona pecuniam constituerit dicens forte alicui satis tibi facio, ut is in quantitate quamcumque dixerit
omnibus modis obligetur et constitutum a se impleat atque debitum solvere cogatur. Si quis autem
dixerit satis tibi fiet, is cum eiusmodi verba impersonaliter prolata sint, perinde ac si nihil dixerit, ab
omni exactione liber servetur. Quodsi quis dixerit fiet tibi satis a me et ab hoc et illo, illis quidem
quos nominaverit, nisi consentiant, nullum ex eiusmodi voce praeiudicium oriatur, sed ne ipse quidem qui
hoc dixit pro illis personis quas nominaverit exactionem ullam subeat, pro se vero id quod ex debito
secundum leges probato debere eum apparuerit pro rata dumtaxat parte solvat. Si vero dixerit fiet tibi
satis a me vel ab hoc vel illo, tunc personis quidem nominatis simili modo non consentientibus nullum
fiet praeiudicium, ipse vero qui hoc constituit integrum debitum solvere cogatur; si quam autem contra
personas nominatas putaverit sibi competere actionem, hanc secundum leges adversus eas instituat et
legum auxilio fruatur.

Epilogus. Haec autem omnia valere sancimus in causis omnibus quacumque nondum iudiciali

1 προκρίματος ante γινομένου (3) coll. A || 2 χρονίαις
παραγραφῆς A || νομίμῳ om. Pr. Ep. || 4 εἰ marg. A ||
7 τις ἢ] ἢ om. B^o * ἀντιφωνήσοι (ἀντιφωνήσει B^o) libri
8 τινὶ τυχόν A || 9 τούτο L || ἢ ἂν εἶπε A || 10 πλη-
ροῦν A || 12 εἴη A || ὅλα] διὰ A || 14 ἐκ πάσης] ἀπά-
σης con. Heimbach non recte || 16 καὶ παρὰ] παρὰ om.
A || καὶ τοῦδε om. B^o v. l. || 17 ἐκείνους L^a A || ἂν om. A
συνανοῦσιν A || 18 κριμα L || 19 τοῦτο] τοιούτου A
20 ἅπερ] ἅπερ ἂν A || * ὀνομάσοι (ὀνομάσει B^o) libri
ὑποστῆναι A || 21 sq. ὅπερ ἐκ τοῦ — ἐποφείλων φανεῖται
τὸ κατὰ τοῖς νόμοις ἀποδεικνυμένου χρέους ἐν ὅπερ
ὀφείλων φανῆ] A, ἐκ τοῦ et ἀποδεικνυμένου χρέους
om. ε || 23 μόνον μέρος καταβάλλειν A μέρος κατα-
βάλλειν (καταβαλεῖν L^a) μόνον L || 24 παρ' ἐμοῦ] aut
a me ε || παρὰ τοῦδε] παρὰ om. L, B^o || 25 ἢ τοῦδε]
καὶ τοῦδε A ε || 26 προσώποις om. ε || 27 αὐτὸν] τὸν
A || τὸν τοῦτο om. A, τὸν om. L¹ || 29 καταβαλεῖν L^a ||

30 νομίμοις ἑαυτῷ ἀρμόζειν MLB^o νομίσειεν αὐτῷ ἀρ-
μόζειν A ἑαυτῷ ἀρμόζειν νομίσει B^o; νομίσειεν scripsi ||
31 αὐτὸν L¹ || τῶν νόμων] legis ε || 32 ἀποβάλλειν
L^a || 33 Ἄπαντα δὲ ταῦτα] Haec autem ε || 34 ὑπο-
θέσεις πάσαις A

2 in aliquacumque V^a || 3 ignorando T¹ || 4 rubr. De
constituta pecunia RT in marg. (ex Iul.) || 5 promissione
T || 6 aut pro se] aut om. V || 7 pecunia V || 8 vel] aut T ||
quicumque V¹ cuique T || tibi satis fatio (factio T¹) T ||
9 eum] in eum R¹ || dixit T, dixerit om. R¹ || 10 suam
om. R¹ || 11 persolvere compelli T || 12 fiet tibi satis R ||
ut] et V || 13 dicto] prolato T || 14 conseruari T || 15 et
illo R² vulg.] et V, om. R¹ T || 16 illis] eis T², om. T¹ ||
18 haec T || illis] aliis T || 21 tñ R || si] sin T¹ si quis
T² || 24 aut V || 25 integrum] ipsum integrum T || 26 aut
R¹ || personas om. R || 27 eam] tam T || 28 praeporere T

ψήφῳ ἢ φιλικῇ συμβάσει πέρας ἔλαβον. ἢ τοίνυν σὴ ὑπεροχῇ τῆν παροῦσαν ἡμῶν γενικὴν νομοθεσίαν προγραμμάτων μὲν κατὰ ταύτην τὴν βασιλίδα πόλιν κατὰ τὸ σύνθητες προτιθεμένων, προσταξάων δὲ πρὸς τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχοντας σιλλομένων εἰς τὴν ἀπάντων γνώσιν ἐλθεῖν παρασκευασάτω.

Dat. k. Febr. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. post cons. Basilii v. c. ind. V. [a. 542]

amicali conventionē sopitae sunt, pater karissime atque amantissime. Celsitudo itaque tua praesentem nostri numinis generalem constitutionem edictis quidem in hac regia urbe more solito proponendis, praeeptionibus autem ad provinciarum rectores dirigendis ad omnium notitiam faciat pervenire.

ΠΓ

ΠΕΡΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ.

10

CXVI. Auth. CVIII. Coll. VIII tit. 9
 & UT NEQUE MILES
 NEQUE FOEDERATUS OBSERVET
 DOMUI PRIVATAE AUT
 POSSESSIONI ALICUIUS &

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Θεοδότῳ ἐπάρχῳ πραιτωρίων.

⟨Προοίμιον.⟩ Μετὰ τὴν τοῦ δεσπότου Θεοῦ ἐν- 15
 μένεια ἀσφάλεια τῶν ἡμετέρων ὑπήκόων ἢ τῶν στρατιωτικῶν πραγμάτων ἀρχὴ καὶ κατάστασις· τούτων γὰρ προνοία Θεοῦ συνισταμένων ἢ μὲν τῶν βαρβάρων προσπέτεια χαλροῦται, τὰ δὲ τῆς πολιτείας αὔξει πρᾶγματα. ἐπεὶ οὖν τινες τῆς ἐαυτῶν σωτηρίας οὐδ- 20
 ἓνα ποιούμενοι λόγον τοῦ στρατιώτου καὶ φοιδερᾶτους, οφείλοντας ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πολιτείας κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἀγωνίζεσθαι, τοιμῶσιν ὑποσύρειν καὶ εἰς ἰδιωτικὰς ἀπασχολεῖν χρείας, συνειδομεν διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν νόμον πάσι προαγορευῆσαι, ὥστε 25
 τοῦ λοιποῦ μηδένα τοιμῆσαι στρατιώτην ἐν οἰκῷ ποτε ἀναφερόμενον ἀριθμῷ ἢ φοιδερᾶτον ὑποσύρειν ἢ εἰς τὸν ἑαυτοῦ ἔχειν οἶκον ἢ εἰς τὰς ἰδίας ἔχειν κτήσεις· περὶ οὗς ἡμεῖς πολλοὺς ὑπιστάμεθα πόρους γυμνάζοντες καὶ στρατεῖοντες, ὥστε τοῖς κοινοῖς αὐτοῦς 30
 χρῆσιμεῖν πρᾶγμασιν.

Idem Aug. Theodoto pp.

⟨Praefatio.⟩ Cum domini dei benivolentia ad custodiam nostrorum subiectorum militarium rerum incipit ordinatio: his enim providentia dei dispositis barbarorum quidem incontinentia refrenatur, reipublicae vero res augentur. Et quoniam aliqui propriae salutis pro nihilo facientes rationem milites et foederatos, qui debent pro libertate reipublicae contra inimicos certare, praesument subtrahere et in privatas suas occupare utilitates, praevimus per praesentem nostram legem omnibus interdicerem, ut nullum de cetero praesument militem in quocumque reatum numero aut foederatum subtrahere in sua domo aut in proprias habere possessiones: pro quibus nos multos sustinemus labores; exercentur enim et militant, ut communibus utiles sint rebus.

CAPUT I.

Ἔστασαν τοίνυν πάντες εἰδότες ὅσοι στρατιώτας ἢ φοιδερᾶτους τινὰς ἐν τοῖς ἑαυτῶν ἔχειν ἐσπενσαν

Sint igitur omnes scientes qui milites aut foederatos aliquos in suis habent domibus aut possessionibus

Nov. CXVI (Authent. CVIII = Coll. VIII tit. 9: gloss.) Graece extat in ML (fuit B 57, 8 secundum indices et B² Σ 4, 22 p. 601 Zach.). — Epit. Theod. 116, Athan. 20, 3, Epitome 15, 23.

sententia vel amicali compositione finem consecutae sunt. Tua igitur sublimitas efficiat ut praesens generalis lex nostra cum edictis per hanc regiam civitatem more solito propositis tum praeeptis ad provinciarum praesides missis ad omnium notitiam perveniat.

CXVI.

DE MILITIBUS.

Praefatio. Post domini dei benivolentiam subiectorum nostrorum securitas in militarium rerum imperio et institutione posita est: his enim dei providentia constitutis et barbarorum petulantia refrenatur et rei publicae opes crescunt. Iam quoniam nonnulli salutis suae nulla ratione habita milites et foederatos, qui pro libertate reipublicae contra hostes pugnare debeant, subducere et in privatis negotiis occupatos delinere audent, placuit nobis per praesentem legem nostram omnibus interdicerem, ne quisquam in posterum militem in qualemcumque numerum relatum aut foederatum subducere vel in sua habere domo vel in propriis possessionibus habere audeat: de quibus nos multos sustinemus exercitiis et expeditionibus paratis, ut communibus rebus utiles se praesent.

I. Sciant igitur omnes quicumque milites vel foederatos aliquos in domibus suis vel possessionibus

1 συμβάσει L || πέρας ἔλαβον] pater karissime atque amantissime add. ε || 2 ἡμῶν] nostri numinis ε || 3 μὲν κατὰ ταύτην] κατ' αὐτὴν μὲν A || 4 κατὰ τὸ σύνθητες] συνήθως A || 6 ἐλθεῖν παρασκευασάτω] ὀξέως ἐλθεῖν παρασκευασάτω πάντως A || 7 subscr. om. ε, habent Iul.^{bu} (dat. procon. belisarii Iul.^p) || k. febr. MIul.^b (om. Iul.^u) Ath., μηνὶ φεβρουαρίῳ Theod. || constantinopoli imp. donn. iustiniano aug. XV. Iul.^b ep. dn. iustiniano po. n. XV. Iul.^u ep. dn. inst. pp. aug. M ἔπει ἰσ' τῆς βασιλείας Theod. βασιλείας Ἰουστινιανοῦ Ath. || 8 post cons. Basilii v. c. ind. v.] p. cl. barl. usisse indu Iul.^u post cons. consulat. uelissari uc. Iul.^b basil. uc. cons. M ὑπατειόντος Βασιλείου Theod. ἰνδικτιωνος ε' Ath. || 10 rubr. Περί στρατιωτῶν ML Theod.] Περί τοῦ μὴ παραμένειν τισὶν στρατιώτας ἢ φοιδερᾶτους Ath. (cf. ε) || 14 inscr. addidi ex Ath. ε; om. ML || Θεωδωσίῳ

Ath. cod. || 17 ἀρχῇ καὶ κατάστασις] incipit ordinatio ε || 18 μὲν Lε] om. M || 25 προαγορευῆσαι L || 28 ἢ om. ε || ἔχειν οἶκον M] ἔχει οἶκον L, ἔχειν om. ε recte opinor || 29 γυμνάζοντες καὶ στρατεῖοντες] exercentur enim et militant ε || 32 legendum videtur Ἰσῶσαν et delendum εἰδότες || 33 ἔχειν ἐσπενσαν M] ἔχειν L habent ε, unde ἔχοιεν Haloander

3 nominis RVT, corr. vulg. || 4 more] rome V || 5 rectorum T || 7 subscriptione carent libri || 11 observet ed. pr.] observetur RVT vulg. || 14 theodio T || 18 incontinentia cet.] tinentia — 25 praesument mi] scr. R² in ras. 4 vv. || 19 aliquid RT || 22 certari V¹ || 23 operare R² || providimus vulg. || 27 sq. multos nos R || 28 militantur R¹ V || 29 sint utiles T || 32 Scint V¹ || 33 in suis habet R¹ habent in suis T

οἴκοις ἢ κτήσεσιν ὁποσοῦν προσεδρεύοντας καὶ τινὰς αἰτίους ἰδιωτικὰς πληροῦσιν χρείας, ὥστε εἰ μὴ ἐντὸς τριγίντα dieum προθεσμίας ἀριθμωμένων ἀπὸ τῆς κατὰ τόπον ἐμφάνειας τῆς παροίσης ἡμῶν διατυπώσεως τοῦτους ἀποδιώξουσιν, αἱ μὲν αὐτῶν τῶν ἐχόντων αὐτοὺς ἢ κρατούντων οὐσίαι δημεύσει ὑποβληθεῖσαι τῷ δημοσίῳ προσκυρωθήσονται, αὐτοὶ δὲ καὶ τῶν ἀξιωμάτων καὶ τῶν στρατιῶν ὁποῖας ἔχουσιν ἐξωθήσονται, οἱ δὲ στρατιῶται καὶ φοιδεράτοι οἱ τοῦτοις μετὰ τὴν προθεσίαν παραμένοντες οὐ μόνον τῆς ζώνης ἀραιρεθήσονται, ἀλλὰ καὶ τὰς εἰς ἕσχατον ὑπομενοῦσι τιμωρίας· εἰδῶν καὶ τῶν ἐκάστης ἐπαρχίας ἀρχόντων, ὡς εἰ τινες εὐδεδίειν ἐν τοῖς τόποις τοῖς παρ' αὐτῶν ἰδννομένοις ἢ ἐπιτρόποις τισὶν ἢ προσώποις ἢ οἴκοις ἢ δεσπόταις ἢ κτήσεσιν ἢ ταῖς οἰαιούσιν ἰδιωτικαῖς χρείας προσεδρεύοντες, καὶ μὴ σπουδαίως τοῦτους συσχωσὶ τε καὶ τιμωρίας ὑποβάλλωσι, καὶ τὸν μὲν στρατιῶτας εἰς τοὺς ἀριθμοὺς ἐκπέμψωσιν ἐν οἷς στρατεύονται, τοὺς δὲ φοιδεράτους πρὸς τοὺς ἰδίους ὀπτίονας, καὶ αὐτοὶ ἀνά decem librarum auri ποιῶν εἰσπραθήσονται, καὶ πρὸς τοῦτοις ἔξρογα παραδοθήσονται ὡς τῶν ἡμετέρων κλειδέων τολμήσαντες ἀμελήσαι. μηδεὶς τοίνυν μήτε θείῳ τινὶ τύπῳ περὶ τοῦτου ὡς εἰκὸς γενομένου μήτε προστάξεσιν ἀρχόντων (χρησθῆται, μηδέ τις τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων) τοιούτους τινὰς τύπους ἢ προστάξεις ἀρχικὰς προσδέξεται, ἀλλὰ μετὰ πάσης ταχυτήτος οἱ μὲν στρατιῶται εἰς τοὺς ἰδίους ἀριθμοὺς οἱ δὲ φοιδεράτοι πρὸς τοὺς ἑαυτῶν ὀπτίονας ἐπανεέλθωσι καὶ ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἀγωνίσονται πραγμάτων. κατ' οὐδένα γὰρ τρόπον τοῦ λοιποῦ συγχωροῦμεν τοὺς ἡμετέρους στρατιῶτας ἢ φοιδεράτους ἐν τισὶ παντελῶς ἰδιωτικαῖς ἀπασχολεῖσθαι χρείας.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦ παρόντος δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ὑπεροχὴ γινώσκουσα κατὰ μὲν τὴν εὐδαίμονα ταύτην πόλιν

nibus aut qualitercumque observantes et quasdam eis proprias implentes utilitates, quod nisi intra triginta dierum dilationem computatorum ab insinuatione per loca praesentis nostrae dispositionis eos expulerint, substantiae quidem habentium eos aut retentionum publicationi subiectae fisco applicabuntur, ipsi vero et dignitatibus et militiis quas habent expellentur, milites vero et foederati qui eis post dilationem observaverint non solum militia spoliabuntur, sed etiam ultima sustinebunt supplicia. Scientibus et uniuscuiusque provinciae iudicibus, quia si aliqui inveniatur in locis quae ab his exactionibus aut convictoribus aut personis aliquibus aut dominiis aut possessionibus aut quibuslibet propriis utilitatibus permanentes, et non celeriter istos comprehenderint et suppliciis subdiderint, et milites quidem ad numeros suos transmittant in quibus militant, foederatos vero ad proprios optiones, et ipsi X librarum auri poenam exigentur, et insuper exilio tradentur utpote nostras iussiones praesumentes negligere. Nemo igitur neque divino quodam typo de hoc forsano facto neque praeceptis iudicum utatur, nec aliquis nostrorum iudicum huiusmodi aliquos typos aut praeceptiones iudicum suscipiat, sed cum omni celeritate milites quidem ad proprios numeros, foederati vero ad suos optiones revertantur et pro communibus certent rebus: nullo modo enim de cetero concedimus nostros milites aut foederatos in quibusdam omnino privatis utilitatibus occupari.

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per praesentem manifesta sunt legem, tua eminentia cognoscens in hac quidem felicissima civitate edictis

habere studuerunt qualicumque modo detentos et privatas quasdam operas ipsis praestantes, nisi intra triginta dierum spatium ab insinuatione praesentis constitutionis nostrae in eo loco facta numerandorum eos expulerint, bona eorum qui eos habent aut detinent publicationi subiecta fisco addictum iri, ipsos autem dignitatibus et militiis quas habent exutum iri, milites vero et foederatos qui post praefinitum temporis spatium apud illos permanent non solum cingulo privatum iri, sed etiam extrema subituros esse supplicia; ac sciant etiam provinciae cuiusque praesides, si qui in locis qui ab ipsis gubernantur inventi sint vel apud procuratores aliquos vel alias personas vel in domibus vel apud dominos earum vel in possessionibus vel in qualibuscumque privatis operis detenti, nisi eos acriter comprehenderit et suppliciis subiecerint, atque milites ad numeros in quibus militant, foederatos autem ad optiones suos transmiserint, ipsos quoque denarum librarum auri poenam persoluturos esse ac praeterea exilio traditum iri, quippe qui iussiones nostras negligere ausi sint. Nemo igitur aut sacra ulla sanctione de hoc forte lata aut praeceptis magistratum (utatur, neve ullus ex nostris magistratibus) eiusmodi sanctiones vel praecepta magistratum suscipiat, sed cum omni celeritate et milites ad suos numeros et foederati ad suos optiones revertantur et pro rebus publicis dicerent. Neque enim ullo modo in posterum permittimus ut milites vel foederati nostri in ullis omnino privatis operis occupentur.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per praesentem legem declarantur tua sublimitas

1 ὁποσοῦν] aut qualitercumque ε || 2 ὥστε] leg. ὡς? || 3 triginta dierum M] τριγίντα διεροῦμ, s. v. κ' ἡμερῶν L || 4 κατὰ τόπον M] κατὰ τὸν τόπον L || 6 οὐσίαν L || 8 στρατιῶν M || 12 ὑπομένοι L || 14 ἰδννομένης L exactionibus ε || ἐπιτρόποις L, cf. ε || ἐπὶ τόποις M || τισὶν ἢ προσώποις M] τισὶν ἢ ἑτέροις (ἐτέροις del. m. 1) ἢ προσώποις L aut personis aliquibus ε. In hac voce et deinceps enumeratis corruptela latet; utique malim ἢ προσώποις ἢ δεσπόταις ἐν οἴκοις ἢ κτήσεσι ταῖς οἰαιούσιν κτῆ. || 15 ἢ οἴκοις om. ε || δεσπόταις] dominiis ε || 17 ὑποβάλλωσι L || 18 εἰς] καὶ εἰς L || τοὺς ἀριθμοὺς] numeros suos ε (cf. 28) || ἐκπέμψωσιν M || 19 φοιδεράτορας L || 20 decem librarum auri Mε] ἰ' λιτρῶν L || 23 sg. *μηδὲ — μηδὲ ML || 25 *χρήσθῆται — ἀρχόντων propter homoeoteleton omissa in ML suppleni ex ε (χρῆται μηδὲ suppl. cum Haloandro vulg.) || 28 φοιδεράτοροι L || 29 ὀπτίονας L || 30 ἀγωνίσονται ML || 31 τοῦ λοιποῦ om. L

1 aut qualitercumque] aut del. Beck || 2 eius T¹ || quod nisi] nisi qui T¹ || dierum triginta T, dierum om. R¹ || 3 dilationem V dilaciones R¹ || *computatos V computatus R computatam T computandorum vulg. || 4 praesentis temporis nostrae R¹ || expulerit R || 6 publicationis V || 7 ipsi om. T¹ || 8 dictionem R¹ V¹ deiccionem T || 9 observauerunt T || 12 ab his] his om. T (sub his sunt vulg.); deest verbum || exactoribus vulg. || 13 convictoribus T¹ vulg.] conjuctoribus R VT²; leg. conductoribus (cf. Cod. 4, 65, 31. 35)? || aut domibus ante aut dominiis add. Beck || 14 utilitatibus R vulg.] facultatibus VT || 16 et suppliciis subdiderint om. R¹ || 17 transmittant vulg.] transmittunt RVT || 18 proprias R² T || opiniones T¹ || ipsi R¹ || 19 exigent V corr. || et om. R || 22 iudicum] iudicum suscipiant T^a || utatur R³ vulg.] utitur R¹ VT || 23 praeceptiones V¹ || 24 suscipiant T || 25 militantes RT¹ || federatos libri, corr. vulg. || 26 suas libri, corr. Heimbach || 27 certentur R¹ T¹ certetur V¹ || nullo enim modo T vulg. || 29 occupari utilitatibus R || 35 manifestata T vulg.

ιδίκτων κατά τὸ σύνθητες προσιθεμένων, ἐν δὲ τοῖς ἐπαρχίαις προστάξεων στελλομένων πᾶσι δῆλα καταστῆσαι σπεισάτω. Dat. v. id. Apr. CP. imp. dn. Iustiniiani pp. Aug. anno XVI. post cons. Basilii vc.

secundum morem propositis, in provinciis vero praeceptionibus destinatis omnibus manifesta constituere festinet. (Dat. id. Apr. CP. imp. dn. Iustiniiani pp. A. anno XVI. post cons. Basilii vc.)

ΠΙΖ

ΠΕΡΙ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΔΥΣΕΩΣ ΓΑΜΟΥ.

5 CXVII. Auth. CXII. Coll. VIII tit. 13

8 UT LICEAT MATRI ET AVIAE ET ALIIS PARENTIBUS POST LEGITIMAM PARTEM LIBERIS DERELICTAM QUO MODO VOLUERINT RESIDUAM FACULTATEM 10 DISPONERE, ET ALIA PLURA CAPITULA &

(Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Θεοδότῳ ἐπάρχῳ πραιτωρίων.)

(Προοίμιον.) Διαφόρων κεφαλαίων εἰς ἡμᾶς ἀνεχθέντων ἀναγκαῖον εἶναι συνειδόμεν γενικῶς ταῦτα διατυπῶσαι νόμῳ.

Idem Aug. Theodoto pp. (Praefatio.) Diversis capitulis ad nos relatis 15 necessarium esse perspeximus generali haec lege disponere.

CAPUT I.

Θεσπίζομεν τοίνυν ἄδειαν εἶναι καὶ μητρὶ καὶ μᾶμμη καὶ τοῖς ἄλλοις γονεῦσι μετὰ τὸ καταλιπεῖν τοῖς παισὶ τὸ ἐκ τῶν νόμων ὀφειλόμενον μέρος τὸ ἐπόλοιπον τῆς αὐτῶν περιουσίας, εἴτε εἰς ὀλόκληρον 20 βουληθεῖεν εἴτε ἐκ μέρους, τῷ νύῳ ἢ τῇ θυγατρὶ, ἢ ἐγγόνῳ ἢ ἐγγόνῃ, ἢ τοῖς ἐφεξῆς κατωῦσι δωρεῖσθαι ἢ καὶ διὰ τελευταίας βουλήσεως καταλιμπάνειν ἐπὶ τοῦτῳ ὅρῳ τε καὶ αἰρέσει, εἴ γε βουληθεῖεν, ὥστε τὸν πατέρα ἢ τὸν ὄλως ἔχοντα τοῦτους ὑπεξουσίους ἐν 25

Sancimus igitur licentiam esse et matri et aviae aliisque parentibus, postquam reliquerint filiis partem quae lege debetur, quod reliquum est suae substantiae, sive in solidum voluerint sive in partem, filio vel filiae, nepoti vel nepti et deinceps descendentibus donare aut etiam per ultimam relinquere voluntatem sub hac definitione atque condicione, si voluerint, ut pater aut qui omnino eos habet in po-

Nov. CXVII (Authent. CXII = Coll. VIII tit. 13: gloss.) Graece extat in ML, in B variis locis, magna pars in Prochiro et Eranagoge (vid. infra). — Epi. Theod. 117, Athan. 10, 9. Iulian. const. CVIII.

c. I Θεσπίζομεν ἄδειαν εἶναι . . . extat B 41, 5, 3. — Summas repetunt Theodori BΣ, Athanasii c. I pr. paratitla Ath. 9 § 15, lib. περὶ διαφορῶν ἀναγνωσμάτων § 16, c. I § 1 paratitla Ath. 13 § 12.

cognoscens in hac quidem felici civitate edictis more solito propositis, in provinciis autem praeceptis missis manifesta omnibus reddere studeat.

CXVII.

DE DIVERSIS CAPITIBUS ET SOLUTIONE MATRIMONII.

Praefatio. Diversis capitibus ad nos relatis necessarium nobis visum est generali lege ea constituere.

I. Sancimus igitur licere et matri et aviae et ceteris parentibus, postquam liberis portionem ex legibus debitam reliquerunt, reliquam ipsorum substantiam, sive in solidum sive ex parte voluerint, filio vel filiae, vel nepoti vel nepti, vel deinceps descendentibus donare vel etiam per ultimam voluntatem relinquere sub hac lege et condicione, si quidem voluerint, ut pater aut quicumque eos in po-

1 ιδίκτων L || 3 v. id. apr. M] id. Apr. § Ath. vulg. μηρὶ ἀπρίλλῳ Theod. || CP. — Basilii vc. (cf. §) βασιλείας Ἰουστινιανῶ τοῦ ἐμῆς μετὰ τὴν ὑπατείαν Βασιλείου Ath. ἔπει ἐμῆ βασιλείας μετὰ ὑπατείας Βασιλείου Theod. bilisar. uc. cons. M || 6 rubr. Περὶ ὁλίσεως γάμου (γάμων L) ML] Περὶ γάμων καὶ ἔρεσπιδίων καὶ γνησίων παιδῶν καὶ διαφορῶν κεφαλαίων Ath. Περὶ repudiū καὶ περὶ ἄλλων κεφαλαίων Theod. (cf. Nomoc. XIV tit. 11, 1 ἢ περὶ ἔρεσπιδίων διαλαμβάνουσα εἰς νεαρά, sim. 13, 3) De diversis capitulis app. Iul.^{bo} (al. s.) || 13 inscr. om. ML, supplevi ex Ath. §; Imperatori (sic) iustinianus aug. petro magistro officiorum et patricio Iul.^{bo}, in quo rubricae cap. 378 additur inscriptio et proemium ipsius novellae (cf. ad §), cui inscriptioni a Pithoeo in ed. Iuliani receptae non convenit epilogus; imp. iust. a. app. Iul.^{bo}, imperatoris iustiniani augusti app. Iul.^{bo} || 14 ἀνεχθέντων Ath. §] ἐνεχθέντων ML^{bo} ἀναχθέντων L^a || 20 αὐτῶν MB ἐαντῶν L || 21 τῷ om. B || ἢ ἐγγόνῳ] ἢ om. § || 22 ἢ τοῖς ἐφεξῆς] et (i. e. καὶ) deinceps § || 23 τελευτῶν L¹ || τοῦτῳ] τοῦτῳ B (s) || 24 ὥστε] εἴστε L¹

ed. Veneta 1491, vulg. || 4 an. XVI. pe. basi. vice con. ed. Ven., anno XV. Basilio vc. cons vulg. || 5 constitutionis CXVII (= Auth. CXII) cap. 1. 2 extant in appendice Iul.^{bo} (b kap. CXC, v const. CXXXIII kap. DXCIII, nobis = b et v) || 6 rubr. De diversis capitulis bo || 8 partem om. T || filii V || 9 voluerit V || 11 capitula plura vulg. capitula multa V || 13 inscr. imp. iust. a. b imperatoris iustiniani augusti v Imperatori (sic) iustinianus aug. petro magistro officiorum et patricio Iul.^{bo} c. 378 (ubi post rubricam Iuliani inscriptio et proemium novellae ipsius interpolantur) || 14 prolatis Iul.^{bo} c. 378 || 15 necessario b || prespeximus agneneral constitutione definire Iul.^{bo} c. 378 || haec] hac RV || 17 rubr. Si mater aut avia filiumfamilias heredem instituerit, ut pater ipsius fructum hereditatis non habeat. et de donationibus et de aliis liberalitatibus eodem modo in filiumfamilias factis. et de curatoribus siue administratoribus rerum R marg. (ex Iul.) || esse om. T¹ || et matri] matri R || 18 aliisque] et aliis R² T¹ aliis R¹ || relinquere VT bo reliquerit R || filii] omnibus bo || parentem V¹ || 19 quae] quam ex v || quo b || 20 voluerit v || 21 nepte v || et] uel T || descendentibus V || 23 definitionem b || conditionem v || 24 ut] ** R¹ || pater qui omnino aut V || qui om. v || habent VT vulg. || potestatem Vv

τούτοις τοῖς πράγμασι μήτε usumfructum μήτε τὴν οἰασὸν παντελῶς μετουσίαν ἔχειν. ταῦτα γὰρ δὴ καὶ ἔξωτικοὶ τῶν δόξαντο καταλιμπάνειν, ὅθεν οὐδεμία τοῖς γονεῦσιν ὠφέλεια προσεγγίνεται. τοῦτο δὲ οὐ μόνον τοῖς γονεῦσιν, ἀλλὰ καὶ παντὶ προσώπῳ ἔξείναι παρα- 5 κλυόμεθα. τὰ δὲ πράγματα τὰ οὕτω καταλιμπανόμενα ἢ δωροῦμενα τοῖς ὑπέξουσιοςi προσώποις, εἰ μὲν τελείας εἰσὶν ἡλικίας, κἂν ὑπέξουσιοςi ὦσιν, ἀδειαν ἔχέτωσαν καθ' ὃν βούλονται τρόπον διοικεῖν· εἰ δὲ τὴν ἡλικίαν ὦσιν ἀτελεῖς, δι' οὐτὸρ ἂν οὐνίδιοι 10 ο testator ἢ ὁ δωροῦμενος αὐτὰ διοικεῖσθαι, μέχρις ὅταν ἐκείνοι εἰς ἀδωρήθη ἢ κατελείρηθαι εἰς τελείαν ἔλθωσιν ἡλικίαν. ἀδειαν ἔχοντος τοῦ διατιθεμένου ἢ δωρομένου καὶ τῆ μητρὶ καὶ τῆ μάμμη τούτων οὐ τὰ πράγματα παρεσχέθη τὴν τῶν αὐτῶν πραγμάτων, 15 εἰ βούλοιο, διοίκησιν καταπιστεύσαι, κἂν οὐνοικῶσιν ἀνδρῶσιν αἱ εἰρημνὰ γυναικῶσ, οὕτω μέντοι εἴπερ καὶ αὐτὰ τὴν τοιαύτην διοίκησιν καταδέξασθαι βουληθῶσιν. εἰ δὲ ὡς εἰκόσ ὁ καταλιμπάνων ἢ δωροῦμενος μηδὲνα τούτοις διοικητῆν ὀρίσει, ἢ ὁ παρ' αὐ- 20 τοῦ δεδομένουσ τὴν τοιαύτην διοίκησιν ὑπελθεῖν ἢ μὴ βουληθεῖη ἢ μὴ δυναθεῖη, ἢ τελευτήσειε πρὶν ἐκείνοισ τελείασ ἡλικίας γενέσθαι, τριναῦτα κελούμεν τὸν ἀρομόδιον ἀρχοντα κοινάτωρα ἀξίωπιστον μετὰ νομῶν ἐγγύης τοῖσ τούτοισ πράγμασι προβάλλεσθαι, 25 ὀφείλοντα τὴν καταλειφθεῖσαν τοῖσ τοιοῦτοισ προσώποισ περιουσίαν διοικῆσαι τε καὶ φυλάξαι, μέχρις ὅταν ἐκείνοι, ὡσ εἴρηται, εἰς τελείαν ἡλικίαν ἔλθωσιν. ἐν ἐκείνοισ γὰρ τοῖσ θέμασι τὸν νόμον τὸν τὴν χρῆσιν τοῖσ γονεῦσι παρέχοντα βουλόμεθα παραφυλάττε- 30 σθαι, οὐκ οὐκ ἔγκειται ἰδικῶσ τοιαύτη ἀρεσίε.

testate in his rebus neque usumfructum nec quodlibet penitus habeant participium. Hoc enim et extraneis relinquere poterant, unde nulla parentibus utilitas nasceretur. Hoc itaque non solum parentibus, sed etiam omni personae licere praecipimus.

1 Res autem ita relictas sive donatas positus sub potestate personis, si quidem perfectae sunt aetatis, licet sub potestate sint, licentiam habeant quo volunt modo disponere. Si vero aetate minores sint, per quem perspexerit testator aut donator haec gubernentur, donec illi quibus donata sunt aut relicta ad perfectam aetatem perveniant; licentiam habente testatore vel donatore et matri et aviae horum quibus res collatae sunt ipsarum rerum si voluerit gubernationem committere, licet maritis iunctae sint memoratae mulieres, ita tamen si et ipsae huiusmodi gubernationem suscipere voluerint. Si vero forsitan is qui relinquit aut donat nullum his dispensatorem determinaverit, aut ab eo datus huiusmodi gubernationem subire noluerit, aut moriatur antequam illi perfectae fiant aetatis, iubemus iudicem competentem curatorem fide dignum cum legitima fideiussione rebus talibus ordinare, qui debeat relictam talibus personis substantiam gubernare atque custodire, donec illi ad perfectam, sicut dictum est, aetatem perveniant. In illis enim casibus legem quae usum parentibus praebet volumus custodiri, quibus non iust specialiter huiusmodi condicio.

CAPUT II.

Πρὸς τούτοις δὲ κἀκείνω νομοθετήσαι συνειδομεν, ὥστε εἰ τις υἱὸν ἢ θυγατέρα ἔχων ἐξ ἐλευθέρου γυ-

Ad haec autem et illud sancire perspeximus, ut si quis filium aut filiam habens de libera muliere,

c. II extat B 28, 4, 49 (B² Π 1, 1 p. 534 Zach.). — Summam habet Epitome 24, 42 (= Anon. Bodleianus apud Zachariae *Ἀνεκδ.* p. 215), summam repetunt Theodori B², Athanasii paratula Ath. 11 § 2.
c. II—VI pr. summaria habet Anon. Bodleianus ap. Zachariae *Ἀνεκδ.* p. 208.

testate habeat, in his rebus neque usumfructum neque ullam omnino communionem habeat. Haec enim etiam extraneis relinquere poterant, unde nullum ad parentes commodum perventurum erat. Hoc autem 1 non solum parentibus, sed etiam omnibus personis licere praecipimus. Res vero ita relictas vel donatas personis sub potestate constitutis, si quidem perfectae aetatis sint, quamvis sub potestate sint constituti facultatem quo velint modo administrandi habeant, sin aetate minores sint, per eum quemcumque statuerit testator vel donator administrantur, donec illi quibus donatae vel relictas sunt ad perfectam aetatem venerint. Habeat autem licentiam testator vel donator et matri et aviae eorum quibus res collatae sunt earundem rerum, si voluerit, administrationem credere, licet praedictae mulieres maritis coniunctae sint, ita tamen siquidem ipsae quoque talem administrationem recipere voluerint. Quodsi forte is qui res relinquit vel donat nullum iis administratorem constituerit, vel qui ab eo datus est talem administrationem suscipere aut noluerit aut non potuerit, vel mortuus sit antequam illi perfectae aetatis fiant, tunc competentem iudicem iubemus curatorem fide dignum cum legitima fideiussione eiusmodi rebus destinare, qui substantiam eiusmodi personis relictam et administrare et custodire debeat, donec illi, uti dictum est, ad perfectam aetatem venerint. In illis enim casibus legem quae usumfructum parentibus praestat observari volumus, quibus eiusmodi condicio specialiter non est imposita.

II. Praeterea autem illud quoque sancire decrevimus, ut si quis filium vel filiam habens ex libera

1 *μηδὲ MLB || οὐσfructum, s. v. ἴτοι χοῖσιν κλοπῶν (sic) M, χοῖσιν καρπῶν LB || *μηδὲ MLB || 4 προσεγγένητο B || 5 καὶ Mε] om. LB || 6 τὰ οὐτα] τὰ om. B || 10 ἂν om. B || συνεῖδοι B συηῖδοι B || 11 τειστήτωρ M διαθέμενος LB || 12 ὅτων B || 18 αἴται L || 20 *ὀρίσοι MLB || 21 ἐπελθεῖν L ὑπεσελθεῖν B || ἢ om. ε] || 22 ἢ μὴ δυναθεῖη om. ε, μὴ om. B || *τελευτήσει MB τελευτήσε L¹ τελευτήση L² vulg. || 23 τριναῦτα om. ε] || 25 τοῖς] τοῦ E² || 27 περιουσίας L^a || 28 ὅτων B || 33 ἐξ ἐλευθέρου ἔχων B^s

perspexerunt T¹ ***** R¹ || 11 relictam v donata relicta R¹ || adj aut V || 12 perfecta b || ueniant V || habentes testatore b habentem testatorem v || 13 horum] eorum b et horum T || 14 collecte V¹ || sint V || voluerunt V vulg. || 15 iniuncte Tbv || sunt T || 16 tñ R || si om. V¹ || ipsi T¹ || 17 subire noluerit R || forsitan b postquam v || 18 his Vbv || qui om. v || reliquit aut donet T || 19 determinauerint b determinati erit V uel determinauerit T ordinauerit R vulg. || aut] ut R¹ || datum v dictas b || 20 noluerint T¹ || 21 fiant perfecte T || copetente T¹ competentem b competere R¹ || 22 legitimam iussionem b || 23 talibus rebus R || ordinare v vulg. ordinari RVTb || relicta b || 24 substantia b || 25 sicut dictum est ad perfectam V || sicuti T || aetate b || 26 enim om. b || quae om. T || 27 partibus T¹ patribus T² || prebeat b praebent R² praebentem T² || custodiri vulg. custodire libri || 32 rubr. De eo qui filius ab aliquo in instrumento nominatus est filius R marg., De eo qui ab aliquo instrumento nominatus est filius R marg. (ex Iul.) || ut om. v || 33 de RVT] ex bv

1 usufructum b || quolibet Vb quislibet v || 2 habeat Rv habent T || haec Vbv || et om. R¹b || 3 poterant vulg. poterat libri || nulla a parentibus V || 5 etiam om. v || omni] omnino bv || 6 ita om. V || donatas cet.] tas — 8 licentiam ser. R² in ras. i vs. || 7 potestatem v || perferitis b || sunt — 8 potestate om. b || sunt Vv] sint R²] T vulg. || 8 habent T || quod Vbv || 9 modo om. T¹ || aetatem bv || minoris b || 10 quam V que b || perspexerunt bv

ναϊκός, μεθ' ἧς γάμος συνίστασθαι δύναται, εἶποι
 ἐν συμβολαίῳ εἴτε ἀγοραῖῳ εἴτε ἰδίᾳ χειρὶ συγγεγραμ-
 μένῳ καὶ ἔχοντι ὑπογραφὰς τριῶν μαρτύρων ἀξιοπί-
 στων εἴτε ἐν διαθήκῃ εἴτε ἐπὶ πράξεως ὑπονημάτων
 τούτων ἢ ταύτην ἰδὼν αὐτοῦ εἶναι ἢ θνηταῖα, καὶ μὴ
 προσθῆ καὶ φρικτὸν ἢ φρικτὴν, τοὺς τοιοῦτους παῖ-
 δας γνησίους εἶναι, καὶ μηδεμίαν ἑτέραν ἀπόδειξιν
 αὐτῶν ζητεῖσθαι, ἀλλὰ πάντων ἀπολαίειν αὐ-
 τοῖς τῶν δικαίων ὅσα τοῖς γνησίοις παισὶν οἱ ἡμέ-
 τεροὶ παρέχουσι νόμοι, ὅσα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὡς
 εἴρηται, παῖδας ἰδίους αὐτοῦ ἀποκαλείσαντος. ἐντεῦ-
 θεν γὰρ καὶ μετὰ τῆς αὐτῶν μητρὸς δέκνυνται νόμι-
 μον ἐρχόμενοι γάμον, ὥστε μὴδὲ παρ' αὐτῆς πρὸς
 τὴν τοῦ γάμου πίστιν ἑτέραν ἀπόδειξιν ἐπιζητεῖσθαι.
 εἰ δὲ ὁ πατὴρ ἐκ τῆς αὐτῆς γυναικὸς πολλοὺς παῖ-
 δας ἔχων ἐνὶ ἐξ' αὐτῶν μαρτυρίαν καθ' οἰονόησθε
 τῶν εἰρημένων παρασχοῖν τρόπον, ἀρκεῖν καὶ τοῖς ἄ-
 λοις τοῖς ἐκ τῆς αὐτῆς γυναικὸς τεχθεῖσι πρὸς τὰ τῶν
 νομίμων δίκαια τὴν τῷ ἐνὶ δεδομένην τοῦ πατρὸς
 μαρτυρίαν.

cum qua nuptiae consistere possunt, dicat in instru-
 mento sive publico sive propria manu conscripto et
 habenti subscriptionem trium testium fide dignorum,
 sive in testamento sive sub gestis monumentorum,
 hunc aut hanc filium suum esse aut filiam, et non
 adiecerit naturalem, huiusmodi filios legitimis esse
 et nullam aliam probationem ab eis quaeri, sed
 omni frui eos iure quod legitimis filiis nostrae con-
 ferunt leges, utpote ipso patre, sicuti dictum est,
 filios proprios eos vocante. Ex hoc enim et cum
 eorum matre monstratur legitimum habuisse matri-
 monium, ut neque ab ea pro nuptiarum fide alia
 probatio requiratur. Si autem pater ex ipsa muliere
 multos filios habens uni ex eis testimonium quolibet
 ex praedictis praebuerit modis, sufficere etiam aliis
 ex eadem muliere natis ad legitima iura patris testi-
 monium uni datum.

CAPUT III.

Καὶ τοῦτο δὲ τῇ παρούσῃ διατάξει συνειδόμεν
 προσθῆναι, ὥστε εἴ τις ἀγράφως κατὰ διάθεσιν γα-
 μικὴν γυναῖκα λάβοι καὶ παῖδας ἐξ αὐτῆς ποιήσαιο, ἡ-
 λυθέντος δὲ τοῦ πρὸς αὐτὴν γάμου συμβῆν αὐτὸν καὶ
 ἑτέραν ἀγαγεῖσθαι γυναῖκα μετὰ προικῶν συμβο-
 λαιῶν, καὶ ἐξ αὐτῆς ὁμοίως ποιήσασθαι παῖδας, μη-
 δὲν περὶ τὴν πατρόων κληρονομίαν τοῖς ἐκ τῆς ἀπρο-
 κού γαμετῆς τεχθεῖσι παισὶ πρόκομια γίνεσθαι, ἀλλὰ
 μετὰ τῶν ἄλλων παιδῶν τῶν ἐκ τῆς δευτέρας τεχθέν-
 των γαμετῆς τῆς μετὰ προικῶν συμβολαίων συνοικη-
 σάσης εἰς τὸν τοῦ πατρὸς κἀκείνους καλεῖσθαι κληρον,
 ὅσα καὶ ἐκ μόνης διαθήσεως δυναμένον τοῦ γάμου
 συνίστασθαι. Ὅπερ ὁμοίως κρατεῖν βουλόμεθα, εἰ καὶ
 πρῶτον μὲν μετὰ προικῶν συμβολαίων συναφθεῖη
 τις γαμετῆ, μετ' ἐκείνην δὲ ἑτέραν ἀγάγηται μόνῃ
 γαμικῇ διαθήσει.

Hoc quoque praesenti constitutioni perspeximus
 adiciendum, ut si quis ex non scripto per affectum
 nuptialem uxorem acceperit et ex ea filios procre-
 averit, soluto autem matrimonio contingat eum etiam
 aliam ducere coniugem cum dotalibus instrumentis
 et ex ea similiter filios procreare, nullum circa pa-
 ternam hereditatem aliis filiis ex indotata coniu-
 gata natis praedictis fieri, sed cum aliis filiis ex se-
 cunda natis uxore, quae cum dotalibus instrumentis
 copulata est, ad patris et illos hereditatem vocari,
 cum etiam ex solo affectu possit consistere matri-
 monium. Quod similiter valere volumus, etiamsi
 prius quidem cum dotalibus instrumentis iungatur
 aliquis uxori, post illam vero alteram ducat solo
 nuptiali affectu.

c. III Θεσιπίζομεν εἴ τις ἀγράφως extat B 45, 6, 3 (B² K 16, 52 p. 433 Zach.). — Summam habet Appendix
 Eclogae 2 (Zachariae 'Avέκδ. p. 186) ubi citatur novella 912; Theodori summam repetit B².

uxore, cum qua matrimonium consistere potest, in instrumento sive forensi sive sua ipsius manu con-
 scripto et subscriptiones trium testium fide dignorum habente sive in testamento sive sub gestis monumen-
 torum hunc vel hanc filium suum filiamve esse dixerit, neque addiderit naturalem, eiusmodi liberi legitimi
 sint, neque ulla alia probatio ab iis exigatur, sed omnibus iuribus fruuntur quaecumque legitimis liberis
 leges nostrae praebent, quippe cum ipse eos pater, sicuti dictum est, liberos suos nominaverit. Inde enim
 etiam cum matre eorum legitimum habuisse matrimonium probatur, ut ne ab illa quidem ad matrimonii
 fidem alia probatio exigatur. Quodsi pater ex eadem muliere multos habens liberos uni ex iis qualicumque
 ex modis praedictis testimonium praebuerit, ceteris quoque ex eadem muliere natis ad iura legitimumque
 sufficiat patris testimonium uni datum.

III. Verum hoc quoque praesenti constitutioni addere decrevimus, ut si quis sine scriptis ex mari-
 tali affectione uxorem duxerit ex eaque liberos susceperit, soluto autem cum ea matrimonio forte aliam
 uxorem cum dotalibus instrumentis duxerit pariterque ex ea liberos susceperit, nullum de paterna here-
 ditate praedictis liberis ex indotata uxore natis oriatur, sed cum ceteris liberis ex secunda uxore
 natis, quae cum dotalibus instrumentis ei nupsit, ad patris hereditatem illi quoque vocetur, quippe
 cum etiam ex sola affectione matrimonium consistere possit. Quod similiter valere volumus etiamsi quis
 prius cum dotalibus instrumentis uxori copulatus sit, post illam autem sola maritali affectione alteram
 duxerit.

2 ἡ ἀγοραῖο B¹ || 3 ὑπογραφῆν B¹ε || 5 αὐτοῦ MLB,
 corr. Scrimger || 6 καὶ φρικτὸν] καὶ om. Lε, B² v. l. ||
 8 αὐτοῦ B² || 10 αὐτοῦ τοῦ πατρὸς LB || 12 νόμιμον
 ἐρχόμενοι δέκνυνται B² v. l. || 13 μηδὲν L || αὐτοῖς Lᵒ
 14 ζητεῖσθαι B² || 15 ἐκ] μετὰ B || τῆς αὐτῆς] τῆς αὐ-
 τοῦ B¹ ipsa ε || 17 τὸν εἰρημένον L || τρόπον LB¹
 ἀρκεῖ B¹ || 18 αὐτῆς om. B¹ || 19 δεδομένην B² v. l. B¹
 23 λάβῃ B¹, B² v. l. || ποιήσαιο B¹] ποιήσοιτο MLB¹
 24 πρὸς αὐτὴν om. ε || 26 καὶ] καὶ ἑτέρον Lᵒ || 29 γαμε-
 τῆς τεχθέντων L || 32 καὶ om. B¹ || 34 συναφθῆ LB

frui b || 8 eos frui R || quod] et quaecumque bv || legitimus
 filii b || 9 utpote T¹ ut per b apud v || ipsum patrem v ||
 sicut bv || 10 eos uocantem bv esse uocante T uocante
 eos R || et cum] aequum bv || 11 matrem v || manifestatur
 R || 12 ab ea] habeat b || pro om. bv || nuntiarum R¹ || 13
 sequatur bv || 14 unum T¹ unus v uni om. R¹ || quod-
 libet ex praedictis praebuit modis T qualibet aut (autem b)
 memoratarum praebet (prebere hac b) causas bv || 15 suf-
 ficit bv || etiam aliis bv] om. RVT vulg. || 16 mulie-
 rem v || ad legitimum vulg., aut legitimam bv || 17 uni
 datum om. bv, in quibus reliqua pars novellae non habetur ||
 21 rubr. De muliere quae sine dotalibus instrumentis mari-
 tata est, et de filiis ex tali matrimonio natis (et de —
 natis om. T) RT marg. (ex Iul.) || constitutione V¹ T¹ || 22
 ex] et ex T || effectum T¹ || 24 autem] ante R¹ || etiam]
 et T¹ || 25 deducere R¹ || 26 procreare filios R¹ nullam
 R¹ || paternam — 30 copu] ser. R² in ras. 2 vv. || 27 aliis
 V³ vulg.] cum aliis RV¹ T¹ || 28 filiis om. R¹(?) || 31 cum]
 eum? R¹ || 32 quid R¹ || valere] en***** R¹

1 cum] ex v || qui V¹ || nuptia b || contrahi bv ||
 in T²] om. RVT¹ bv || 2 publicae Rb .p. T¹, publico
 corr. publice T² || 3 habentes v, habente vulg. || con-
 scriptione R¹ subscriptione R² || testium trium T || 4 sub
 gestis] subjectis R in gestis T indigestis b || 5 aut] et v
 aut uel V || hanc] hunc R || esse filium suum v || aut] uel
 T || et] aut b || 6 filius legitimus bv || 7 querere domni
 III.

CAPUT IV.

Ἐπειδὴ δὲ νόμον πρόωην ἐξεφώνησαμεν κελύοντα ἢ προικῶν γίνεσθαι συμβόλαια ἢ ἄλλας συστάσεις προίκα γινόμενας παρὰ τοῖς ἐκκλησιαστικῶσι, δι' ὧν τὸς γάμους προσήκει βεβαιῶσθαι, ἢ γούν ὄρκους παρέχεσθαι, ἐπὶ τοῦ παρόντος συνείδημεν κἀλλιον διατυπῶσαι τὰ περὶ τούτων πρόωην νομοθετήντα. καὶ διὰ τοῦτο κελύομεν τοὺς μεγάλους ἀξιώμασι κεκοσμημένους μέχρι ἰλλουστρίων ἢ ἄλλως γάμους προσομιλεῖν εἰ μὴ προικῶν συγγραφῶν συμβόλαια, πλὴν εἰ μὴ τις πρὸ τοῦ τυχεῖν τῶν τοιούτων ἀξιωματῶν ἐκ μόνης διαθέσεως ἡγάγετο γαμετήν. τοὺς γὰρ τοιούτους γάμους τοὺς πρὸ τῆς ἀξίας γενομένους καὶ μετὰ τὴν ἀξίαν νομίμους μένειν κελύομεν, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν τεχθέντας νομίμους εἶναι παῖδας· μετὰ μέντοι τὸ τιμηθῆναι τινὰς τοιαύτας ἀξίας μὴ ἄλλως γίνεσθαι γαμετὰς πλὴν εἰ μὴ μετὰ προικῶν συμβολαίων. ταύτην δὲ τὴν τοῦ νόμου ἀκριβεῖαν συγχοροῦμεν τοῖς ὑποτεταγμένοις τῇ ἡμετέρᾳ πολιτείᾳ βαρβάροις, κἀν ἀξιώμασι τοιούτοις ὑπάρχοντες κεκοσμημένοι, ὥστε καὶ διαθέσει πηλὴ δύνασθαι αὐτοὺς βουλομένους συναλλάσσειν γάμους. τοὺς δὲ λοιποὺς ἅπαντας παρὰ τοὺς ταῖς μεγάλας, ὡς εἴρηται, ἀξίας κεκοσμημένους, οἰαδὴποτε εἴεν ἀξίας ἢ στρατείας ἢ ἐπιτηδεύσεως, εἰ μὲν βουλήθῃεν ἢ δυνήθῃεν, οὐ κωλύομεν μετὰ προικῶν συμβολαίων ἄγεσθαι γαμετὰς· εἰ δὲ καὶ τοῦτο μὴ παραφυλάξουσιν, καὶ τοὺς ἐκ μόνης διαθέσεως ὑποδεικνυμένους γάμους βεβαίους εἶναι θεσπίζομεν, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν τικτομένους νομίμους εἶναι παῖδας κελύομεν.

CAPUT V.

Ἐπειδὴ δὲ νόμον ἤδη τεθείκαμεν προϊστάτορα, ὥστε εἰ ποτὲ τις γυνῆκα δίχα προικῶν λάβοι μετὰ διαθέσεως γαμικῆς καὶ ταύτην χωρὶς αἰτίας γνωρίζομένης τοῖς νόμοις ἐκβάλῃ, λαμβάνειν αὐτὴν τὸ τέ-

Quia vero legem dudum protulimus iubentem aut dotalia fieri documenta aut alias probationes procedere factas apud ecclesiae defensores, per quas nuptias competat confirmari, aut certe sacramenta praebere, in praesenti perspeximus melius disponere ea quae de his pridem sancita sunt. Et propterea iubemus eos qui maximis dignitatibus decorati sunt usque ad illustres non aliter nuptias celebrare nisi dotalia scribantur instrumenta, nisi tamen aliqui antequam mereretur huiusmodi dignitates ex affectu solo duxit uxorem. Tales enim nuptias ante dignitatem factas et post dignitatem legitimas manere praecipimus, et ex his natos legitimos esse filios; postquam vero honorati fuerint aliqui huiusmodi dignitatibus, non aliter ducere uxores nisi cum dotalibus instrumentis. Hanc autem legis subtilitatem concedimus subiectis nostrae reipublicae barbaris, licet dignitatibus huiusmodi decorati sint, ut etiam nudo affectu possint ipsi volentes contrahere nuptias. Reliquos autem omnes praeter eos qui maximis, sicut dictum est, dignitatibus decorati sunt, cuiuscumque sint dignitatis aut militiae aut studii, si quidem voluerint aut potuerint, non prohibemus cum dotalibus instrumentis ducere uxores; si autem etiam hoc non custodierint, et ex solo affectu celebratas nuptias firmas esse sancimus, et ex eis natos legitimos esse filios iubemus.

Quia vero legem dudum posuimus praecipientem, ut si quis uxorem aliquando sine dotalibus acceperit cum affectu nuptiali et hanc sine causa legibus agnita proiecerit, accipere eam quartam partem eius

c. IV Δεῖ οὖν (δὲ Β²) τοὺς μεγάλους μὲν ἀξιώμασι κεκοσμημένους μέχρι πρωτοσπαθαρίων μὴ ἄλλως γάμοις προσομιλεῖν extat B 28, 4, 47 (B² Γ 1, 9 p. 144 Zach.). — Summas habent Eranagoge 16, 27, Epitome 23, 10. Theodori summam repetit B², argumentum v. 7—9 ex Athanasio paratita Ath. 22 § 7.

c. V particulas (555, 6—7. 12—25) habet Prochiron 5, 6 (= Prochiron auctum 6, 5), easdem in compendium redactas et v. 27—30 Eranagoge 19, 9 (inde Prochiron auctum 6, 8). Eadem excerpta cum parte novellae LIII c. 6 contaminata extant B 28, 12 (decurtata in B² Γ 5, 2 p. 161 Zach.). unde ea reliqua parte huius capituli omnia restituit L. — Summam exhibet Nomoc. XIV tit. 13, 4 p. 615 Pitra.

IV. Quoniam autem legem nuper promulgavimus quae vel dotalia instrumenta confici vel alias probationes procedere apud defensores ecclesiae faciendas iubet, per quas nuptias confirmari conveniat, vel certe iuramenta praestari, in praesenti decrevimus melius constituere ea quae de his nuper sancita sunt. Atque propterea iubemus, qui magnis dignitatibus ornati sunt usque ad illustres, non aliter nisi dotalibus instrumentis conscriptis matrimonium contrahere, nisi si quis antequam eiusmodi dignitatibus potitus sit ex sola affectione uxorem duxerit. Eiusmodi enim matrimonia ante dignitatem facta etiam post dignitatem legitima manere ex iisque natos liberos legitimos esse iubemus: postea vero quam eiusmodi dignitatibus quidam honorati sunt, non abiter uxores ducant nisi cum dotalibus instrumentis. Hanc autem legis severitatem remittimus barbaris dicioni nostrae subiectis, quamvis sint eiusmodi dignitatibus decorati, ut etiam nuda affectione possint si velint nuptias contrahere. Ceteros vero omnes praeter eos qui magnis, uti dictum est, dignitatibus ornati sunt, cuiuscumque sint dignitatis aut militiae aut studii, si quidem voluerint vel potuerint, non prohibemus cum dotalibus instrumentis uxores ducere; sin hoc non observaverint, etiam ex sola affectione probatas nuptias firmas esse sancimus, et qui ex iis procreantur legitimos esse liberos iubemus.

V. Quoniam autem legem iam tulimus quae praecipit, ut si quando quis absque dotalibus instrumentis uxorem duxerit cum coniugali affectione eamque sine causa legibus agnita depulerit, ea quartam

1 νόμον] nov. LXXIV c. 4. 5 || 7 τοῖς L || 9 συγγραφῶν M] συγγράμειν B συγγράμειν L scribantur ε || 12 τοὺς πρὸ LB] πρὸ M || γινόμενους M || 13 νομίμους μένειν] νομίμους τοὺς (τοὺς add. L^b) γάμους μένειν L μένειν νομίμους B^l νομίμους εἶναι B² νομίμους B^l || 15 τιμηθῆναι] * * * τιθῆναι L^a || τοιαύτας τινὰς B² || 16 κατὰ προικῶν συμβολαίων L κατὰ προικῶν συμβόλαια B² || 19 κἀν] εἰ καὶ B² v. l. || ὑπάρχοντες L || κεκοσμημένους L^a || 21 γάμοις] τοὺς γάμους B^l || δὲ om. B^l || 22 περὶ τοῦ L^a || τοὺς παρὰ τοὺς B^l || ταῖς om. L || μεγάλας om. B^l || ἀξίας ὡς εἴρηται B || 26 δὲ καὶ] καὶ om. B^l || 27 ἀποδεικνυμένους om. L^a, γάμους — τικτομένους om. B^l || 30 Ἐπειδὴ — 555, 5 περιουσίας] pro his in L novellae LIII cap. 6 pr. (304, 21—36, ubi vide) insertum est ex B 28, 12 || νόμον] nov. XXII c. 18

1 dudum legem T || protulimus R || 2 probationes alias R || edere T¹ producere V || 4 competit R || certa V || 9 inseribantur T² inseribuntur T¹ || τῶν R || 10 affectus V || 11 solo — 14 uero scr. R² in ras. 2 v. || duxerit R⁽²⁾ T || 12 post dignitates R⁽²⁾ vulg. || 14 honora R¹ || 15 dignitates R^a || ducere vulg. || duceret T ducerent V dicent R¹ ducunt R² || 17 nostris T || 18 huiusmodi om. V || sint vulg. || sunt RVT || 19 *nudo] sub libri, solo Osenbrüggen || contrae R¹ || 20 sicuti T || 22 dignatis R || studium T¹ || 24 uxorem. sin T || etiam] et T || hoc] haec T, om. V || 25 et om. T¹ || 31 uxores R || 32 causa om. V¹

ταυτον μέρος της αυτού περιουσίας, και έτερον μετά ταυτα πεποιθκαμεν νόμον τον διορίζοντα, ει τις άπορον γυναικα κατά διάθεσιν μόνον λάβοι και μέχρι τελευτής σνν αυτή ζήσας προτελευτήσσει, λαμβάνει 5 όμοιός και αυτήν τώ τέταρτον μέρος της εκείνου περιουσίας (ούτω μέντοιγε ώστε μη περιβαίνειν αυτό την των εκατόν του χρυσού λιτρών ποσότητα), εν τῷ παρόντι κάλλιον έκατερον νόμον διατυπούντες θεσπίζομεν, έφ' εκάτερου θεμάτος τοὺς εκ των τοιούτων 10 συνοικισίον τεχθέντας παίδας νομίμως είναι και εις την πατρούαν καλείσθαι κληρονομίαν, την δε γυναικα έφ' εκάτερου τούτων των θεμάτων, ει μὲν άγοι τοιῶν έχοι παιδων ο αυτής άνήρ είτε εξ αυτής είτε και εξ έτερον συνοικισίον, τὸ τέταρτον μέρος της ούσίας του άνδρός λαμβάνειν· ει δε πλείονες εΐσαν οι παίδες, 15 τοσοῦτον έφ' εκάτερου όμοιός θεμάτος λαμβάνειν κελύομεν την γυναικα ὅσον ενι των παιδων άρμόζει. ούτω δηλαδή ώστε χοήσιν μόνην επί τοις τοιούτοις πράγμασι την γυναικα έχειν, την δεσποτείαν δε εκείνοις τοις παισι φυλάττεσθαι ὅς εξ αυτού του τῷ γάμου έσγεν. ει δε ή τοιαύτη γυνή παιδας 20 εξ αυτού μη έχοι, κελύομεν και δεσποτείας δικαίω έχειν αυτήν τα πράγματα, άπερ εκ της του άνδρός ούσίας εις αυτήν ελθειν δια του παρόντος έκελεύσκαμεν νόμον. την μέντοι άλόγως εκβλήθεισαν εν αὐτῷ 25 τῷ καιρῷ της εκβολής τὸ μέρος κελύομεν λαβεῖν τὸ περιεχόμενον τῷδε τῷ νόμῳ. τον άνδρα γάρ επί των τοιούτων θεμάτων τὸ τέταρτον μέρος κατά τον πρότερον ἡμῶν νόμον εκ της ούσίας λαμβάνειν της γυναικός πασι τρόποις κωλύομεν 30

substantiae, et aliam post haec fecimus legem decernentem, si quis indotatam uxorem per affectum solum acceperit et usque ad mortem cum ea vivens praemoriatur, accipere similiter et eam quartam illius substantiae portionem, ita tamen ut non transcendat haec centum auri librarum quantitatem, in praesenti melius utramque legem disponentes sancimus, in utroque casu ex talibus matrimoniiis natos filios legitimos esse et ad paternam vocari hereditatem, uxorem autem ex utroque horum casuum, si quidem usque tres habuerit filios eius vir sive ex ea sive ex alio matrimonio, quartam partem ex substantia viri accipere. Si autem amplius fuerint filii, tantum in utroque similiter casu accipere iubemus mulierem quantum uni competit filiorum: ita quippe ut usum solum in talibus rebus mulier habeat, dominium autem illis filiis servetur quos ex ipsis nuptiis habuit. Si vero talis mulier filios ex eo non habuerit, iubemus etiam domini iure habere eam res, quas ex viri facultate ad eam venire per praesentem iussimus legem. Quae tamen inrationabiliter exclusae est, in ipso tempore expulsionis partem iubemus accipere quae continetur hac lege. Virum enim in talibus casibus quartam secundum priorem nostram legem ex substantia mulieris accipere modis omnibus prohibemus.

CAPUT VI.

Έκεινου αναμφιβόλως παραφυλαττομένου, ὅστε την Αίοντος του της εἰσεβούς μηνης διάταξιν επί πάν-

Illo indubitanter observando, ut Leonis piaae memoriae constitutio in omnibus aliis casibus, qui non

c. VI Τὸν δε γε (Τὸν μὲν B¹) νόμον δι' οὗ αἱ τῶν γυναικῶν συζυγίαι ἄς αὐτὸς ὁ (ὁ αὐτὸς B⁴) νόμος εὐτελεῖς ἐκάλεσε. extat B 2S, 4, 47 (B² Γ 1, 10 p. 144 Zach.).

partem substantiae eius accipiat, atque aliam postea legem fecimus quae definit, ut si quis inopem mulierem ex sola affectione duxerit et usque ad finem vitae ea usus prior decesserit, similiter ipsa quoque quartam partem substantiae illius accipiat (ita tamen ut ea non excedat centum librarum auri quantitatem), in praesentia utramque legem melius disponentes in utroque casu sancimus, ut liberi ex eiusmodi coniugiis nati legitimi sint et ad paternam hereditatem vocentur, uxor autem in utroque ex his casibus, si quidem maritus eius usque ad tres liberos habeat sive ex ipsa sive ex alio coniugio, quartam partem substantiae mariti accipiat; sin autem plures sint liberi, in utroque similiter casu tantum mulierem accipere iubemus quantum uni ex liberis competit: ita scilicet ut usumfructum solum in eiusmodi rebus mulier habeat, dominium autem liberis illis servetur quos ex ipso matrimonio habuit. Quodsi eiusmodi mulier liberos ex eo non habeat, iubemus etiam domini iure habere eam res quas ex substantia viri ad eam venire per praesentem legem iussimus. Quae vero sine causa repudiata est, eam ipso repudii tempore partem accipere iubemus quae hac lege continetur. Nam maritum in eiusmodi casibus quartam partem secundum priorem legem nostram ex substantia uxoris accipere omnibus modis prohibemus.

VI. Illud autem sine dubitatione observetur, ut Leonis piaae memoriae constitutio in ceteris omnibus

2 νόμου] nov. LIII c. 6 | 2—5 ει τις — περιουσίας] Εἴ τις άπορον γυναικα κατά την του νόμου παρατήρησιν λάβοι και ταυτης προτελευτήσσει. Proch. | 4 *προτελευτήσσει M Proch. | 6 ούτω μέντοιγε — τ ποσότητα verbis nov. LIII c. 6 κομίζεσθαι την γυναικα (304, 36) continuant BL, post v. 15 του άνδρός λαμβάνει coll. Proch. | αυτό M | αυτήν B¹ L, om. B² Proch. | την ante ποσότητα (7) coll. B¹ | 7 χρυσού M | χρυσίον BL Proch. | εν τῷ παρόντι — 12 θεμάτων om. BL Proch. Epan. | 12 ει M Proch. Epan.] άλλ' ει BL | 13 έχει B¹ v. l. | ο αυτής M(B¹)S | ο αυτός B² L αυτός ο B¹ ο ταυτης Proch. Epan. | είτε και εξ αυτής B¹ L είτε εξ αυτού Epan. | και om. Proch. Epan. (S) | 15 του άνδρός om. B² | λαμβάνει Proch. (cf. ad 4) | ἦσαν B¹, Proch. unus | 16 sq. τοσοῦτον — γυναικα om. B² | έφ' εκάτερου όμοιός θεμάτος M S] επί του τοιούτου θεμάτος Proch., om. Epan. BL | 17 ὅσον L | 18 άρμόζεις L | ούτω δηλαδή om. B² | μόνον B¹ | 21 του γάμου om. B² | έσγεν] έχοι (v. l. έχει) B² | ή τοιαύτη γυνή om. B² | 22 έχοι — 25 νόμου] έσγεν, έχειν αυτήν τα πράγματα και δεσποτείας δικαίω ομίουν ceteris B¹ | δικαίαν M | 24 περιουσίας L | ελθειν — 25 νόμου] εληλύθασιν Proch. (περιήλθον Proch. actum), in quo seqq. omissa sunt |

25—27 την μέντοι — νόμῳ] pro his verba novellae LIII c. 6 ει μέντοι προσβείον τι — τα των νόμων τριούτο (304, 37 — 305, 32 ubi vide) decurtata inseruntur in B et L | 27 τον άνδρα γάρ] τον δε άπορον άνδρα Epan. τον δε άνδρα άπορον οντα BL | επί — 29 λαμβάνειν M Proch. S] και μη επιδόντα (επιιδόντα B) την δια γάμων (γάμον B¹ γάμου B²) δωρεάν λαμβάνειν τι εκ της ούσίας BL | 29 γυναικός] γυναικός εκ του ημετέρου νόμου L | 30 κωλύομεν] κωλύεσθαι L²; ει μη άρα και αὐτῷ η συνοικισια δωρηασθαι τι η καταλείψαι βουληθείη add. BL | 32 Αίοντος] Cod. 5, 14, 9

1 fatimus V | 5 portione V¹ | tm RV | 6 haec RT² hoc T¹ vulg., om. V | librarum auri T vulg. | 7 disponentem R¹ dispones V¹ | 9 esse om. R¹ | 11 usque ad tres R² V³ T vulg. | vir] ubi R² | 12 alieno T | 13 tm R | in om. T | 15 competit uni T | ita] itaque V | 16 solo R¹ | dominum T¹ | 17 quas T | 18 ex eo filios R | 19 etiam] eam T | eas V² | ex om. T¹ | 20 per] prae V² | 21 tm R | 22 exclusionis T | 24 casibus om. T | 31 rubr. De leoniana et constantiniana constitutione (et constantina constina T) RT marg. (ex Iul.) | indubitantur R¹ indubitando T¹

CAPUT VIII.

Ἐπειδὴ δὲ πολλὰς ἐν τοῖς παλαιοῖς καὶ ἡμετέροις εὔρομεν νόμοις αἰτίας ἐξ ὧν εὐχερῶς αἱ τῶν γάμων διαλύσεις γίνονται, τούτων ἕνεκα συνείδομεν ἐκ τούτων περιελθεῖν τινὰς, αἵπερ ἡμῖν ἀνάξια πρὸς τὸ διαλύειν γάμους ἐφάνησαν, καὶ ταύτας μόνον ὀνομαστικῶς τῷ παρόντι ἐντάξαι νόμον, ὡς ἂν ἐν ἐλλόγοις δύναιται εἶτε ἀνὴρ εἶτε γυνὴ ἑρπευδίου πέμψειν. τὰς τοῖνυν αἰτίας ἐξ ὧν ὁ ἀνὴρ ἑρπευδίου ἀκύνδυνος στέλλειν δύναιται καὶ τὴν προικὰ τῆς γυναικὸς ἀποκερδαίνειν, φυλαττομένης τῆς ἐπ' αὐτῆ δεσποτείας τοῖς ἐκ τοῦ αὐτοῦ γάμου παισίν, ἢ παιδῶν οὐκ ὄντων ἀπολαβεῖν [αὐτὸν] καὶ τῆς δεσποτείας, ταύτας εἶναι διατυπώμεν.

1 Εἰ κατὰ τῆς βασιλείας βουλευομένοις τισὶ συνοίδεν ἢ γυνὴ καὶ τῷ ἰδίῳ ἀνδρὶ μὴ φανερωθεῖ, εἰ δὲ ὁ ἀνὴρ τοῦτο παρὰ τῆς γυναικὸς ἀπαγγελεῖν οἰωπῆσει, ἐξέστω τῇ γυναικὶ δι' οἰοδῆποτε προσώπου τοῦτο προσάγγελλειν τῇ βασιλείᾳ, ὥστε τὸν ἀνδρὰ μηδεμίαν ἐκ ταύτης τῆς αἰτίας ἑρπευδίου εὐρεῖν πρόσφατον.

2 Εἰ περὶ μοιχείας ὁ ἀνὴρ νομίζει δύνασθαι τὴν ἑαυτοῦ γαμητὴν ἐλεγχθῆναι, προσήκει τὸν ἀνδρὰ πρότερον ἐγγράφεισθαι τὴν γυναικὰ ἢ καὶ τὸν μοιχόν, καὶ εἴτερ ἢ τοιαύτη κατηγορία ἀληθῆς ἀποδειχθῇ, τῆς κατὰ ἑρπευδίου πέμψομένου ἔχειν τὸν ἀνδρὰ πρὸς τῇ πρὸ γάμου δωρεᾶ καὶ τὴν προικὰ, καὶ πρὸς τοῦτοις, εἰ παῖδας μὴ ἔχοι, τοσοῦτον λαμβάνειν ἐκ τῆς ἄλλης τῆς γυναικὸς περιουσίας ὅσον τῆς προικὸς τὸ τρίτον μέρος εἶναι γινώσκεται, ὥστε τῇ αὐτοῦ δεσποτεία καὶ τὴν προικὰ καὶ τὴν παρ' ἡμῶν ὀρισθεῖσαν ποιῆν προσκερυσθῆναι. εἰ γὰρ παῖδας ἔχοι ἐκ τοῦ αὐτοῦ συνοικεσίου, κελύμεν καὶ τὴν προικὰ

c. VIII. IX exhibent Prochiron 11, 1. 5—18 et passim interpolata Epanagoge 21, 5. 6; B 28, 7, 1 (B¹ Γ 4, 1 p. 151 Zach.) ubi c. 8 § 2 v. 24 ἔχειν τὸν ἀνδρὰ — 558, 14 προσκερυσθῆναι νόμους omissa sunt eorumque loco insertum novellae CXXXIV c. 10 κελύμεν ἐκείνας τὰς ποινὰς — φυλάττεισθαι: unde eadem eodem modo contaminata habentur in L. — Summas praestant Nomoc. XIV tit. 13, 4 p. 613 Pitra, Ecloga privata aucta 2, 21. 22 in.

§ 1. 2 summarium ex Theod. repetit B².

§ 2 (— 558, 3 τιμωρεῖσθαι) extat in schol. B²; initium (— 22 μοιχόν) ex B habet Nomoc.^{4m} XIV tit. 1, 32 et 11, 1 coniunctum cum novellae CXXXIV c. 10, ubi vid. — Summam § 2 exhibet Epitome 49, 10, initium respicitur Popt. 14, 1.

VIII. Quoniam autem multas in antiquis et nostris legibus causas invenimus, ex quibus facile matrimoniorum dissolutiones fiunt, propterea placuit nobis ex earum numero quasdam auferre, quae nobis indignae visae sunt ad matrimonia solvenda, atque eas solas nominatim praesenti legi inserere, propter quas iure sive vir sive mulier repudium mittere possit. Causas igitur ex quibus maritus sine periculo repudium mittere potest et dotem mulieris lucrari, ita ut dominium eius liberis ex eodem matrimonio natis servetur, aut liberis non extantibus etiam dominio frui, hasce esse constituimus.

1 Si contra imperatorem molientibus aliquid quibusdam conscia fuerit mulier neque id marito suo indicaverit. Quodsi maritus hoc a muliere sibi nuntiatum retinuerit, liceat mulieri per qualemcumque personam hoc ad imperatorem referre, ut maritus nullum ex hac causa repudii praetextum inveniat.

2 Si adulterii maritus uxorem suam convinci posse existimaverit, convenit maritum prius libellum dare de muliere vel etiam de adultero, et siquidem eiusmodi accusatio vera esse probata sit, tum repudium misso maritus praeter donationem ante nuptias dotem quoque habeat, ac praeterea, si liberis non habeat, tantum ex reliquis bonis mulieris accipiat quantum dotis tertia pars esse intellegitur, ut dominio eius et dos et poena a nobis definita addicatur. Si enim liberos ex eodem coniugio habeat, iubemus et dotem secun-

1 Ἐπειδὴ — 7 πέμψειν om. B² || δὲ om. Pr. Ep. B || καὶ ἡμετέροις om. Pr. || 2 νόμοις εὔρομεν Pr. || 4 ἀνάξιοι Pr. Ep. B || 7 δύναιται — πέμψειν || τοὺς γάμους διχα ποιῆς ἐξέστω διαλύειν Pr. || ἑρπευδίου M || διαζύγιον LB (et sic infra constanter) διάλυσιν Ep. || πέμψειν — 8 ἑρπευδίου om. B¹ || 8 τοῖνυν om. Pr. || ἑρπευδίου — 9 καὶ ἀκύνδυνος χωρίζομενος Ep. χωρίζομενος Pr. || 9 δύναιται om. in spat. vac. 2 lit. B¹ || ἀποκερδαίνειν || δύναιται add. Pr. Ep., κατὰ χορηγὸν add. B² v. l. || 12 αὐτὸν αὐτοῖς Pr., om. s. Seclusti; cf. 559, 4 || 14 §§ 1—6 numeros a—s adponit B¹ in marg., πρῶτον — ἔκτων inserit Ep. (oddens septimam causam ex nov. XXII c. 15 § 2 petitam) || βουλομένης Ep. κελύμεν? L¹ || 15 καὶ || aut etiam (i. e. ἢ καὶ) s || φανερωσῆ Pr. Ep. || 16 παρὰ τῆς γυναικὸς τοῦτο B² || προσάγγελλῆν Pr. Ep. || οἰωπῆσθαι Pr. Ep. || 19 ἑρπευδίου λύσεως γάμου Pr. Ep. || 20 ὁ ἀνὴρ δινηθῆν ἐλέγξαι τὴν γυναικὰ reliqua parte § 2 omissa B² || νομίζει schol. B¹ νομίσαι libri || 21 αὐτοῦ Νομοc.^{4m} 1, 32 || 22 τὴν γυναικὰ — μοιχόν om. schol. B² || καὶ om. B¹ || 23 ἢ τοι-

Quia vero plurimas in veteribus et nostris invenimus legibus causas ex quibus facile nuptiarum solutiones fiunt, ea causa perspeximus ex his abscedere aliquas, quae nobis indignae ad solvendas nuptias visae sunt, et eas solum nominatim praesenti inserere legi, pro quibus rationabiliter potest sive vir sive mulier repudium mittere. Nunc autem causas ex quibus maritus repudium sine periculo mittere potest et dotem uxoris lucrari (servato in ea dominio ex eodem matrimonio filijs, aut filijs non extantibus frui etiam proprietate) has esse disponimus:

1 Si contra imperium cogitantibus aliquibus conscia est mulier aut etiam suo viro non indicet. Si autem vir hoc a muliere denuntiatum tacerit, liceat mulieri per quamcumque personam hoc declarare imperio, ut vir nullum ex hac causa repudii inveniat occasionem.

2 Si de adulterio maritus putaverit posse suam uxorem convinci, oportet virum prius inscribere mulierem aut etiam adulterum, et si huiusmodi accusatio verax ostenditur, tunc repudio misso habere virum super ante nuptias donationem etiam dotem, et ad haec, si filios non habet, tantum accipere ex alia uxoris substantia quantum dotis tertia pars esse cognoscitur, ut eius proprietati et dos et a nobis definita poena applicetur. Si enim filios habuerit ex eodem matrimonio, iubemus et dotem secundum

αὐτῆ — ἀποδειχθῆ (ostenditur s) M Pr. Ep. schol. B² s || τὸ τῆς μοιχείας ἔγκλημα φανερῶς ἀποδειχθεῖ LB || 24 χωρισμὸν γενομένου Pr. Ep. || 25 πρὸς om. M^a || προγαμιαία schol. B² || 26 ἔχοι habet s || 30 ποιῆν || λόγῳ ποιῆς τρίτην μοῖραν αὐτῷ Ep.

1 rubr. De repudiis a marito mittendis RT marg. (ex Iul.) || et in nostris T || legibus invenimus T vulg. || 2 causas V¹ || 3 fiunt] et (del. R²) fuerit R || ea causa in ras. V² || abscedere ed. pr.] abscedere RVT¹ abscedere T² vulg. || 4 quae a nobis digne T¹ || ad solvendas] absolventes VT¹ || 5 uise in ras. V² || solas R || 7 mulier** T || 9 lucrari V || 10 aut filijs R¹ || aut filibus R² VT vulg. || 11 proprietatem V^a || esse] esse alia R¹ || 14 §§ 1—6 numeros I—VI adponit R² T² in marg. || conscia est RT vulg. || consentiat V || 15 suo om. R || indidit V, s. v. nunciet V³ || sin T || 17 quacumque RV¹ || 18 nulla VT || 22 adulterium R¹ V¹ T¹ || accusati V¹ || 23 uera V² uerax esse T vulg. || 25 si om. R¹ || 26 quando T¹ || 27 et] et om. T¹ || 28 applicetur T || 29 iuberemus V || etiam T

κατὰ τοὺς περὶ τόντου νόμους καὶ τὴν ἄλλην τῆς γυναικὸς περιουσίαν τοῖς παισὶ φυλάττεσθαι, καὶ οὕτως τὸν μοιχὸν νομίμως ἐλεγχόμενον ἅμα τῇ γυναικὶ τιμωρεῖσθαι. καὶ εἰ μὲν ἔχοι ὁ μοιχὸς γυναῖκα, λαμβάνει αὐτὴν τὴν τε ἴδιαν προῖκα καὶ τὴν διὰ τοὺς γάμους δωρεάν, ὥστε εἰ παῖδας ἔχοιεν, μόνη τὴν γυναῖκα τῆς χρῆσεως ἀπολαμβάνει τῆς δωρεᾶς, τῆς δεσποτείας κατὰ τοὺς νόμους τοῖς παισὶ φυλαττομένης· τὴν δὲ ἄλλην τοῦ ἀνδρὸς περιουσίαν τοῖς αὐτοῦ παισὶν ἐξ ἡμετέρας φιλοτιμίας δωροῦμεθα. παῖδων δὲ μὴ ὑπόντων τῆς μὲν προγαμίας δωρεᾶς τὴν δεσποτείαν τῇ γυναικὶ διαφέρειν δεσπίζομεν, τὴν δὲ ἄλλην τοῦ ἀνδρὸς πᾶσαν περιουσίαν τῷ φύσῳ κατὰ τοὺς παλαιούς προσκυροῦσθαι νόμους.

3 Ἐὰν αἰσθῆποτε τρόπῳ ἢ γυνὴ τῇ ζῶῃ τοῦ ἀνδρὸς ἐπιβουλεύσῃ, ἢ ἄλλοις τοῦτο ποιούσι· συνειδυῖα τῷ ἀνδρὶ μὴ φανερώσῃ.

4 Ἐὰν ἀνδρὸς μὴ βουλομένου τοῦ ἀνδρὸς ἐξωτικῶς συμποσιάξῃ ἢ συλλούηται.

5 Ἐὰν μὴ βουλομένου τοῦ ἀνδρὸς ἐξω τοῦ οἴκου μείνῃ, εἰ μήτοιγε τυχὸν παρὰ τοῖς ἰδίοις γονεῦσιν.

6 Ἐὰν ἰππικῶς ἢ θεάτροις ἢ κυνηγίαις παραγίνηται ἐπὶ τῷ θεωρῆσαι ἀγροῦντος ἢ καὶ κωλύοντος τοῦ ἀνδρὸς.

7 Εἰ μένοιγε συμβῆ τινα δίχα μιᾶς τῶν προειρηθέντων αἰτίων τὴν ἑαυτοῦ γαμετὴν τοῦ ἴδιου οἴκου ἐξωθῆσθαι, ὥστε ἐκείνην μὴ ἔχουσαν γονεῖς πρὸς οὐς δύναται μείναι ἐξ ἀνάγκης ἐξω τὴν νύκτα διαίειν, κελύομεν μηδεμίαν εἶναι τῷ ἀνδρὶ ἀδειαν διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ῥεπούδιον πέμπειν τῇ γυναικὶ, διότιπερ αὐτὸς τούτου αἰτίας γίνεται.

de hoc leges aliamque mulieris substantiam filiis conservari, et ita adulterum legitime convictum una cum uxore puniri. Et si quidem habeat uxorem adulter, accipere eam et dotem propriam et propter nuptias donationem, ut si filios habent, solo usu mulier fruatur donationis proprietate secundum leges filiis servanda; aliam vero mariti substantiam eius filii ex nostra largitate donamus. Filiis autem non existentibus autenuptialis quidem donationis proprietatem mulieri competere sancimus, aliam vero mariti omnem substantiam fisco secundum antiquas applicamus leges.

3 Si quolibet modo mulier vitae viri fuerit insidiata, aut aliis hoc facientibus conscia viro non indicaverit.

4 Si cum viris nolente marito extraneis convivit aut cum eis lavatur.

5 Si nolente viro foris domum manserit, nisi forsan apud proprios parentes.

6 Si circensibus aut theatris aut amphitheatris interfuerit ad spectandum ignorante aut prohibente viro.

7 Si ergo contigerit aliquem citra unam praedictarum causarum suam uxorem domo propria expellere, ut illa non habens parentes apud quos possit manere ex necessitate foris habitet nocte, iubemus nullam esse marito licentiam propter hanc causam repudium mittere uxori, eo quod ipse huius rei auctor existit.

CAPUT IX.

Τὰς δὲ αἰτίας, ὑπὲρ ὧν εὐλόγως δύναται τῷ ἀνδρὶ παρὰ τῆς γυναικὸς πέμπεσθαι ῥεπούδιον καὶ ἐξ

Causas autem pro quibus rationabiliter potest viro a muliere mitti repudium (et) ex quibus potest

§ 4 argumentum notat Nomoc. XIV tit. 9, 31 p. 570 Pitra, exscripsit ex B Nomoc.^m ib.

dum leges hac de re latas et reliqua mulieris bona liberis conservari, atque ita adulterum legitime convictum una cum muliere puniri. Et si quidem adulter uxorem habeat, ea tam dotem suam quam donationem propter nuptias accipiat, ita ut si liberis habeant, solo mulier usufructu donationis fruatur, cum dominiū secundum leges liberis servetur; reliquam vero mariti substantiam liberis eius ex liberalitate nostra donamus. Sin autem liberi non praesto sint, sancimus ut autenuptialis quidem donationis dominium mulieri competat, reliqua vero mariti substantia omnis fisco secundum veteres leges addicatur.

3 Si quacūcumque modo mulier vitae mariti insidiata sit, vel aliis hoc facientibus conscia id marito non indicaverit.

4 Si cum extraneis viris nolente marito convivetur vel cum iis lavetur.

5 Si nolente marito extra domum manserit, nisi forte apud parentes suos.

6 Si in circensibus vel theatris vel in arena spectandi causa intersit ignorante vel prohibente marito.

7 Si quem vero contigerit praeter aliquam ex praedictis causis uxorem suam propria domo expellere, ut illa non habens parentes apud quos manere possit ex necessitate foris noctem transigat, iubemus nullam esse viro potestatem propter hanc causam repudium mittendi uxori, propterea quod ipse eius rei auctor existit.

IX. Causae vero, propter quas iure potest marito ab uxore mitti repudium et ex quibus ipsa et

1 sq. κατὰ — νόμους om., ante τοῖς παισὶ add. κατὰ τοὺς ἐμπροσθεν ὁρισμένους (ὁρισμένους om. Ep.) νόμους Pr. Ep. || 3 νομίμως] ὁμοίως Pr. v. l. || 4 ἔχει Ep. || 5 τε om. Pr. Ep. || καὶ τὴν πρὸ γάμου ἥτοι διὰ τοὺς γάμους Ep. || 9 ἐξ ἡμετέρας φιλοτιμίας om. Pr. || 11 τῆς μὲν] τὴν μὲν τῆς Pr. codd. plerique || τὴν om. Pr. || 13 περιουσίαν πᾶσαν Ep. || 15 Ἐὰν] ἐν L || τοῦ ἴδιου ἀνδρὸς Bf || 17 φανερώσει M^a, B^a v. l. || 18 ἀνδρός] ἀνδρῶσιν ἢ γυνῆ Nom.^m || 19 συμποσιάξῃ ἢ συλλούεται Bf Nom.^m convivit aut lavatur v. || 21 μείνῃ M^a || εἰ μή τι γε LB || τυχούσα Pr. codd. plerique || ἰδίοις om. Bf || 22 ἢ θεάτροις] ἢ om. Bf || παραγινήσεται Pr. παραβάλλῃ Ep. || 23 τῷ] τὸ Ep. || καὶ om. Pr. Ep. ε || 25 εἰ μένοιγε] ἐὰν δὲ Pr. Ep. || μιᾶς] τινὸς Ep. || 26 ἴδιον] οἰκέλον Bf || 27 ἐξωθῆσθαι L ἐξωθῆσαι Pr. v. l., Ep. || ἐκείνην L || ἐκείνη μὴ ἔχουσα Pr. plerique, Ep. || 28 μένειν Pr. Ep. || ἐξ ἀνάγκης om. Ep. || 30 ῥεπούδιον — γυναικὶ] χωρισθῆναι τῆς γυναικὸς Pr. Ep. || 31 γίνεται] κατέστη Ep. || 32 Τὰς δὲ αἰτίας — ῥεπούδιον] Τὰς αἰτίας δι' ὧν εὐλόγως δύναται ἢ γυνὴ τοῦ ἀνδρὸς χωρισθῆναι Pr. Ep. || 33 παρὰ] περὶ Bf

1 de ho V¹, de om. T || filiis] uiris filii T^a || conseruare T^a || 2 adulterium R¹ || coniunctum R¹ || 5 ut Beck] et libri || si om. R¹ || habuerit T habeant al. || 6 fruatur mulier R || 7 eis VT¹ || 8 ex] extra R¹ || 9 quidem donationes V^a donationis quidem R || 10 omnem mariti T || 11 antiquam adplicamus legem T || 15 uiro R¹ V¹ || 17 iudiciauerit R¹ || 18 marito et extraneis V || convivit] conuict iuncta T¹ || aut cum eis lauatur in ras. V² aut (ut T¹) cum eis lauatur T aut lauatur eum eis R || 21 apud] ad T || 22 aut amphitheatris T aut amphitheatris R, om. V || interfuit RV || 25 si ergo] signo V¹ || contigere T¹ || circa T¹ || 26 uxorem suam R || 27 aut R¹ et T || apud] ad R¹ V || posset T || 29 marito nullam esse T || 31 existit V] existat RT vulg. || 32 rubr. De repudiis ab uxore mittendis RT mg. (ex Int.) || pro om. R¹ || 33 repudium mitti T, mitti om. R || et add. Beck

ὄν δύναται τὴν τε προῖκα λαμβάνειν καὶ τὴν διὰ τοῦ γάμου ἀπαιτεῖν δωρεάν, ὁμοίως τοῖς πασι φηλαχθρομένης τῆς ἐπὶ τῇ δωρεᾷ δεσποτείας, ἢ παίδων μὴ ὑπόντων ἔχειν καὶ τὴν ταύτης δεσποτείαν, ταύτας εἶναι μόνas διατυπώμεν.

1 Ἐὰν κατὰ τῆς βασιλείας ἢ αὐτὸς βουλευσῆται τι ἢ τοῦτο τοῖσι βουλευομένοις συνειδώς μὴ φανερώσῃ τῇ βασιλείᾳ ἢ δι' ἑαυτοῦ ἢ δι' οἰουδήποτε προσώπου.

2 Ἡ ἐὰν οἰωδῆποτε τρόπον ὃ ἀντὶ ἐπιβουλεύσῃ τῇ ζωῇ τῆς γυναικὸς, ἢ ἄλλων τοῦτο βουλευομένων εἰδώς μὴ φανερώσῃ τῇ γυναικὶ καὶ σπουδᾷσῃ κατὰ τοὺς νόμους ἐκδικήσαι.

3 Ἐὰν ὁ ἀντὶ τῆς γυναικὸς σφροσύνης ἐπιβουλεύων ἄλλοις ταύτην εἰς τὸ μοιχευθῆναι ἐπιχειρήσῃ προδοῦναι.

4 Ἡ ἐὰν ὁ ἀντὶ περὶ μοιχείας ἐγγράφηται τὴν γυναῖκα καὶ τὴν μοιχείαν μὴ ἀποδείξῃ, ἐξείναι τῇ γυναικὶ βουλευμένη καὶ ὑπὲρ ταύτης τῆς αἰτίας βεποῦδιον πέμπειν τῷ ἀνδρὶ, ἢ ἀπολαμβάνειν μὲν τὴν ἰδίαν προῖκα, κομιζέσθαι δὲ καὶ τὴν προγαμιαίαν δωρεάν, καὶ ὑπὲρ τῆς τοιαύτης σκοφανδῶς, εἰ παῖδας μὴ ἔχοι ἐκ τοῦ αὐτοῦ συνοικισίου, τοσοῦτον κατὰ δεσποτείαν λαμβάνειν τὴν γυναῖκα ἐκ τῆς ἄλλης τοῦ ἀνδρὸς περιουσίας ὅσον τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς τὸ τρίτον μέρος εἶναι γινώσκειται. εἰ γὰρ παῖδας ἔχοι, κελύομεν πᾶσαν τὴν τοῦ ἀνδρὸς περιουσίαν τοῖς πασι φηλάττεσθαι, βεβαίων μενόντων τῶν περὶ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς τοῖς ἄλλοις περιεχομένοις νόμοις, οὕτως μὲντοιγε ὥστε καὶ διὰ τὴν ἐπιχειρήσαν τῆς μοιχείας κατηγορίαν καὶ μὴ ἀποδειχθεῖσαν κἀκεῖνας τὸν ἀνδρα τῶν τιμωρίας ὑποβληθῆναι, ἃς ἐμελλεν ὑπομένειν ἢ γυνῇ, εἴπερ [ἀν] ἢ τοιαύτη ἀπεδείχθη κατηγορία.

5 Ἐὰν ὁ ἀντὶ ἐν τῷ αὐτῷ οἴκῳ, καθ' ὃν μετὰ τῆς αὐτοῦ γυναικὸς συνοικεῖ, περιφρονῶν αὐτῆς μεθ' ἐτέρας εὐρίσκηται [ἐν τῷ αὐτῷ οἴκῳ] μένων, ἢ κατὰ τὴν αὐτὴν πόλιν διάγων ἐν ἐτέρῳ οἴκῳ μετὰ ἄλλης γυ-

et dotem accipere et propter nuptias donationem exigere (similiter filiis servanda donationis proprietate, aut filius non extantibus habere etiam huius dominium) has esse solas disponimus:

1 Si contra imperium aut ipse cogitaverit aliquid aut cogitantibus conscius non indicaverit imperio aut per se aut per quamcumque personam.

2 Si quolibet modo vir insidiatus fuerit vitae mulieris, aut aliis hoc volentibus sciens non manifestaverit uxori et studuerit secundum leges ulcisci.

3 Si maritus uxoris castitati insidiatus aliis eam adulterandam temptaverit tradere.

4 Si vir de adulterio inscripserit uxorem et adulterium non probaverit, licere mulieri volenti etiam pro hac causa repudium destinare viro, et recipere quidem propriam dotem, lucrari autem et antenuptialem donationem, et pro huiusmodi calumnia, si filios non habuerit ex eodem matrimonio, tantum secundum proprietatem accipere mulierem ex alia viri substantia quantum antenuptialis donationis tertia pars esse cognoscitur. Si autem filios habuerit, iubemus omnem viri substantiam filiis conservari, firmis manentibus quae de antenuptiali donatione aliis legibus continentur, ita tamen ut etiam propter illam adulterii accensationem et non probatam illis quoque maritus subdatur suppliciiis, quae esset passura mulier, si huiusmodi fuisset accusatio comprobata.

5 Si quis in sua domo, in qua cum sua coniuge commanet, contemnens eam cum aliis inveniat in ea domo manens, aut in eadem civitate degens in alia domo cum alia muliere frequenter manere con-

dotem capere et donationem propter nuptias exigere potest, ita ut pariter liberis dominium donationis servet, vel liberis non extantibus etiam dominium illius habere, haec esse solas constituimus.

1 Si quid contra imperatorem vel ipse molitus sit vel aliis id molientibus conscius non indicaverit imperatori aut per se aut per quemcumque personam.

2 Aut si quocumque modo maritus vitae uxoris insidiatus sit, aut aliis hoc volentibus conscius uxori non indicaverit nec secundum leges vindicare studuerit.

3 Si maritus castitati uxoris insidiatus aliis eam in adulterium prodere temptaverit.

4 Aut si maritus adulterii de uxore libellum dederit neque adulterium probaverit, liceat mulieri, si velit, propter hanc quoque causam repudium mittere marito, atque tam dotem suam recipere quam donationem ante nuptias auferre; et propter eiusmodi calumniam, si liberos non habeat ex eodem matrimonio, tantum iure domini mulier ex reliqua mariti substantia accipiat quantum donationis ante nuptias tertia pars esse intellegitur. Si enim liberos habeat, iubemus omnem mariti substantiam liberis conservari, atque firma maneant quae de donatione ante nuptias ceteris legibus continentur, ita tamen ut etiam propter delatam nec vero probatam adulterii accusationem illis quoque poenis maritus subiciatur, quas mulier passura erat, siquidem talis accusatio probata esset.

5 Si maritus in eadem domo, in qua cum uxore sua habitat, illa contempta cum alia [in eadem domo] inveniat manens, vel in eadem civitate degens in alia domo cum alia muliere assidue manere con-

1 τὴν τε] καὶ τὴν B¹ || 4 ὄντων Pr. Ep. || ἔχειν] ἔχειν αὐτὴν B || αὐτῆς Pr. v. l., Ep. || 5 μόνas om. Pr. Ep. || 6 §§ 1—5 numeros α'—ε' adponit L in marg., πρῶτον — πέμπτον inserit Ep. || ἢ αὐτῶς] ὁ ταύτης ἀντὶ Ep. || βούληται Pr. Ep. (βουλευτῆται malit Zachariae sine causa) || τι om. B || 7 τοῦτο τοῖσι om. s || βουλευομένοις L B¹ Pr. Ep. || 9 Ἡ om. B² v. l., Pr. Ep. s || ὁ ἀντὶ τρόπον B¹ || 10 βουλευομένων LB² (probat Zachariae) || 13 Ἐὰν] ἢ ἐὰν B¹ || τῇ om. LB², ante σφροσύνη add. B² v. l. || 14 αὐτῆν Pr. v. l., Ep. || ἐπιχειρήσει L || 16 Ἡ om. B² v. l., Pr. Ep. s || ἐγγράφηται τὴν γυναῖκα] τῆς ἐαυτοῦ (αὐτοῦ Pr. unus, Ep.) γυναικὸς ἐγγράφηται Pr. Ep. || 17 καὶ ἀπελέγξαι, καὶ B² || ἔξῆσει Ep. || 18 καὶ — αἰτίας om. Ep. || βεποῦδιον — 19 ἀνδρὶ] χωρίζεσθαι τοῦ ἀνδρὸς Pr. Ep. || 19 μὲν om. Ep. || 21 τῆς om. B² || 22 ἔχοιεν Pr. unus, ἔχει Ep. || κατὰ δεσποτείαν om. Pr. Ep. || 23 τὴν γυναῖκα] αὐτῆν Pr. Ep. || περιουσίας τοῦ ἀνδρὸς Ep. || 25 εἶναι γινώσκειται L^a ἐστὶν B² || ἔχει B¹ Ep. || 26 περιουσίας L || 27 τῶν] τὸν M, om. B¹ || 28 τοῖς Pr. v. l., B² s || τῶν τοῖς MLB¹, Pr. v. l. || 29 ὥστε om. Ep. || 30 κατηγορίας M^a || ἐπαχθεῖσαν L^a ||

32 ἀν seclusi || 33 Ἐὰν] καὶ ἐὰν B² || ὁ ἀντὶ] quis s || ἐν τῷ αὐτοῦ (αὐτοῦ om. v. l.) οἴκῳ B² in sua domo s || 34 αὐτοῦ libri, corr. Scrimger || συνοικεῖ Pr. plerique αὐτῇ Pr. || μεθ' ἐτέρας] cum aliis s || 35 εὐρίσκηται Ep. || ἐν τῷ αὐτῷ οἴκῳ om. Ep., delenda vidit C¹ EHeimbachius || μένων] μένειν M συνών Ep. || ἢ] ἢ καὶ Pr. Ep. || 36 διάγειν L || μετὰ τῆς ἄλλης L ||

2 filiis suis add. R² in mg. || servandam donationis proprietatem R || 3 existentibus R || huius] huiusmodi R || 4 solas esse T || 6 §§ 1—5 numeros I—V adscr. R² T² in mg. || 9 vir] ubi R¹ || 10 nolentibus R¹ || 13 uxores V^a || castitatem T^a constituti R¹ || 14 temptaverit adulterandam (esse add. T^a) T || 16 alterio R adul. V¹ || 17 lucrari R¹ || etiam] etiam eam T || 21 ex] et ex VT || tñ RT || 24 esse] est R || iubemus om. R¹ || 25 conservare RV, corr. vulg. || firmis om. R¹ || 26 de om. T || 27 continetur T || tñ R || 28 adulteri R || et non probatam om. R¹ || illius T¹ || 30 approbata R || 33 quam V^a || 34 manet V || aliis] alia vulg. || 35 ea] eo V ||

ναϊκὸς συνεχῶς μένων ἐλέγχεται, καὶ ἅπαξ καὶ δις ἐγκληθεὶς ἢ διὰ τῶν ἐαυτοῦ γονέων ἢ διὰ τῶν τῆς γυναικὸς ἢ δι' ἑτέρων τινῶν ἀξιολίστων προσώπων τῆς τοιαύτης ἀσελείας μὴ ἀπόσχηται, ἐξείναι τῇ γυναικὶ καὶ ὑπὲρ ταύτης τῆς αἰτίας διαλύει τὸν γάμον, καὶ ἀναλαμβάνει τὴν δεδομένην προίκα καὶ τὴν πραγματικὰν δωρεάν, καὶ ὑπὲρ τῆς τοιαύτης ὕβρεως τὸ τρίτον μέρος τῆς διατιμῆσεως, ἣν ἡ πραγματικὰ ποιεῖ δωρεά, ἐκ τῆς ἄλλης αὐτοῦ περιουσίας λαμβάνειν, οὕτω μέντοιγε ὥστε, εἰ παῖδας ἔχει, τῆς χρήσεως μόνως ἀπολαύει τὴν γυναικὰ τῶν πραγμάτων, ἅπερ ἐκ τῆς πραγματικῆς δωρεᾶς καὶ τῆς ποιῆς τοῦ τρίτου μέρους τῆς τοῦ ἀνδρὸς περιουσίας λάβοι, τῆς δεσποτείας τοῖς κοινοῖς παισὶ φυλαττομένη. εἰ γὰρ παῖδας μὴ ἔχει ἐκ τοῦ αὐτοῦ συνοικεσίου, ἔχει αὐτὴν τῶν τοιούτων πραγμάτων καὶ τὴν δεσποτείαν κελύομεν.

CAPUT X.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἀπὸ συναίνεσός τινες μέχρι τοῦ παρόντος τοὺς πρὸς ἀλλήλους διέλυον γάμους, τοῦτο τοῦ λοιποῦ γίνεσθαι οὐδεὶ συγχωροῦμεν τρόπον, εἰ 20 μὴ τυχὼν τινες σωφροσύνης ἐπιθυμῶσι τοῦτο ποιήσωσιν. εἰ δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα πρόσωπα παῖδας ἔχουσιν, τοῦτο μὲν τὴν προίκα τοῦτο δὲ τὴν πραγματικὰν δωρεάν τοῖς αὐτῶν φυλάττεσθαι παισὶ διατυπώμεν. εἰ δὲ τις τούτων, ἀνὴρ τυχὼν ἢ γυνή, μετὰ τὸ διὰ 25 σωφροσύνην ἐκ συναίνεσεως τὸν γάμον λύθῃναι εὐρεθείη ἄλλους συναλλάττων γάμους ἢ ἀσώτως ζῶν, κελύομεν, εἰ μὲν (ὡς εἴρηται) παῖδες ὄσιν ἐκ τοῦ ἐκείνου συνοικεσίου, πρὸς τῇ προίκα καὶ τῇ διὰ τοὺς γάμους δωρεᾷ αὐτοῖς παραδίδοσθαι καὶ τὴν δεσπο- 30 τείαν τῆς λοιπῆς περιουσίας τοῦ ταῦτα ἐλεγχομένου πλημμελῆσαι προσάποιν. εἰ δὲ οἱ παῖδες ἀτελοῦς ὄσιν ἡλικίας, διοικεῖσθαι τούτους καὶ ἀνατρέφεσθαι παρ' ἐκείνου προσταττομεν τοῦ γονέως, ὅς οὐδὲν τῷ παρόντι νόμῳ ἐναντίον ἐπράξεν. εἰ δὲ ἀμφότεροι οἱ 35 γονεῖς τῷ τοιούτῳ περιπέσωσι πταίσματι, τῆναια τὴν ἐκείνου τῶν γονέων περιουσίαν τοῖς παισὶ προσκρούσθαι, δικηκτῆν δὲ αὐτοῖς ἐπὶ τῆς ἀτελοῦς ὄσιν ἡλικίας προβληθῆναι προνοία τοῦ ἀρμοδίου ἀρ-

c. X exhibet Epanagoge 21 schol. 6; om. B et L, in quibus eius loco inseruntur Nov. XXII c. 15 § 3 et 16 pr. — Summam habet Anonymus Bodleianus ap. Zachariae *Avéxōd.* p. 215; initium respicit Nomoc. XIV tit. 13, 4 p. 615 Pitra.

catur, et semel atque iterum reprehensus vel per suos vel per uxoris parentes, vel per alias aliquas personas fide dignas eiusmodi luxuria non abstinuerit, liceat mulieri propter hanc quoque causam dissolvere matrimonium, et recipere dotem datam et donationem ante nuptias, et pro eiusmodi iniuria tertiam partem aestinationis, quam donatio ante nuptias efficit, ex reliqua illius substantia capere, ita tamen ut si liberos habeat, usufructu solo rerum quas ex donatione ante nuptias et poena tertiae partis substantiae mariti acceperit fruatur, cum dominium communibus liberis conservetur. Si enim liberos non habeat ex eodem matrimonio, eiusmodi rerum eam etiam dominium habere iubemus.

X. Quoniam autem etiam ex consensu nonnulli usque adhuc matrimonia inter se contracta solvebant, id in posterum fieri nullo modo patimur, nisi qui forte castitatis desiderio id fecerint. Quodsi eiusmodi personae etiam liberos habeant, tam dotem quam donationem ante nuptias liberis eorum custodiri statuimus. Si quis autem ex illis, maritus forte sive uxor, post matrimonium propter castitatem ex consensu solum contrahere nuptias compertus sit vel luxuriose vivere, iubemus, si quidem, uti dictum est, liberi extant ex praedicto coniugio, iis praeter dotem et donationem propter nuptias etiam dominium tradidit reliquae substantiae eius personae quae haec commisisse convicta sit. Quodsi liberi imperfectae aetatis sint, praecipimus ut gubernentur et alantur ab illo parente qui nihil huic legi contrarium fecit. Si vero ambo parentes in eiusmodi peccatum inciderint, tum utriusque parentis substantia liberis addicatur, administrator autem iis, dum imperfectae aetatis sunt, designetur cura competentis iudicis, vel etiam

1 ἐλέγχεται] convincitur ε || 2 τῶν τῆς] τῶν om. L || 3 προσώπων] μαρτύρων Pr. Ep. || 5 καὶ om. ε || 6 πραγματικῶν] πρὸ γάμου Pr. Ep. || 7 τὸ Pr. Ep.] om. M LB || 9 ἄλλης om. ε || 10 μόνως om. L || 16 καὶ om. Bf || 18 συνενέσεως M || 21 ποιήσωσιν schol. Ep. || 22 καὶ om. schol. Ep. ε || 25 ἀνὴρ] aut maritus (i. e. ἢ ἀνήρ) ε || τυχὼν M || 27 ἄλλως schol. Ep. || 29 τὴν διὰ τοὺς γάμους δωρεάν schol. Ep. || 31 τῆς λοιπῆς] poenae (i. e. τῆς ποιῆς) ε || ταῦτα om. ε || 38 τῆς] τοῖς M

1 culpatus] al. pulsatus R² in mg. || 2 aut per alias] aut per om. V, alias om. R || 4 per hanc causam T || 6 tertia parte T || 7 donatio facit R || 8 tm R || si

vincitur, et semel et secundo culpatus aut per suos parentes aut per mulieris aut per alias aliquas fide dignas personas huiusmodi luxuria non abstinuerit, licere mulieri pro hac causa solvere matrimonium, et recipere datam dotem et antenuptialem donationem, et pro tali iniuria tertiam partem aestinationis quam antenuptialis facit donatio ex eius substantia percipere, ita tamen ut, si filios habuerit, usu solo mulier potiarum rerum quas ex antenuptiali donatione 10 et poena tertiae portionis mariti substantiae acceperit, dominio communibus filiis conservando. Si autem filios non habuerit ex eodem matrimonio, habere eam talium rerum etiam proprietatem praecipimus.

Quia vero et ex consensu aliqui usque ad praesens alterna matrimonia solvebant, hoc de cetero fieri nullo sinimus modo, nisi forte quidam castitatis concupiscentia hoc fecerint. Si autem huiusmodi personae filios habuerint, tam dotem quam antenuptialem donationem eorum filiis conservari disponimus. Si quis autem horum, aut maritus forsitan 25 aut uxor, postquam propter castitatem ex consensu solvitur matrimonium, inveniatur alias contrahens nuptias aut luxuriose vivens, iubemus, si quidem, sicut dictum est, filii fuerint ex memorato coniugio, super dotem et propter nuptias donationem eis tradi et proprietatem poenae substantiae illius quae convincitur deliquisse personae. Si vero filii minoris sint aetatis, gubernari eos et pasci ab illo parente praecipimus, qui nihil praesenti legi contrarium egit. Si autem ambo parentes in huiusmodi vitio incidant, tunc utriusque parentis substantiam filiis applicari, dispensatorem autem his qui in minore aetate sunt ordinari providentia competentis iudicis et aliorum

filios ut V¹ ut filios T¹ || 9 antenuptialis T¹ || 10 tertia VT¹ || acceperit V || 11 domino R || filiis] liberis T || conservanda V || 13 rerum] filiorum R || praecipimus V || 18 rubr. Ne liceat (Non licet T¹) matrimonium solvere nisi ex causa probabili RT in mg. (ex Iul.) || et om. V¹ T || 20 fieri] hoo fieri T¹ || quidem RVT¹ || 21 fecerit. sin T || 22 habuerit V || 26 soluerit R² V² vulg. || contrahere T || 27 si quidem om. T¹ || 28 sicuti R vulg. || 29 et] etiam T² || 30 pene liberi, plenae Beck (cf. ad Graecum textum) || substantia] ex substantia V || 31 persona libri, corr. vulg. || 32 praecipimus parente R || 33 praesente lege V, legi om. R¹ || 34 vitium vulg. || 35 utriusque T¹ || substantiam (substantia T²) parentis T || 36 in om. R¹ || minori V || sunt] constituti add. R² || 37 ordinati prouintia T¹

χοτος, ἢ καὶ τῶν ἄλλων οὕς ταῦτα παρὰ τῶν ἡμετέρων ἐπιτέραςται νόμων. εἰ δὲ παῖδες μὴ ὡσι, τὴν τοῦ ἑκατέρου προσώπου περιουσίαν τοῖς δημοσίοις λογισμοῖς προσκοροῦσθαι, καὶ τοὺς ταῦτα πλημμελήσαντας νομίμοις ὑποβάλλεσθαι τιμωρίας. ἄλλως γὰρ διάξενξιν γάμων γίνεσθαι ἐκ συνανώσεως οὐδενὶ λόγῳ συγχωροῦμεν.

quibus haec ex nostris legibus sunt commissa. Si autem filii non sint, utriusque personae substantiam fisci rationibus applicari, et eos qui talia deliquerunt legitimis subdi suppliciiis. Aliter enim separationem matrimoniorum fieri ex consensu nulla ratione permittimus.

CAPUT XI.

Τὸ μέντοι παρ' ἡμῶν νομοθετηθὲν περὶ τῶν ἐν ἐξπιδίτῳ ὄντων καὶ ἐν στρατείαις καταλεγόμενων, εἴτε στρατιῶται εἴην εἴτε φοιδεράτοι εἴτε σχολάριοι 10 εἴτε ἄλλοι τινὲς ὑφ' ἑτέρον διανοῦν στρατείαν ἐνόπλιον καταλεγόμενοι, κάλλιον διανωπῶσι συνείδομεν. καὶ κελεύομεν ὅσουςδὴποτε ἐνιαυτοὺς ἐν ἐξπιδίτῳ μένωσι, περιμένειν τὰς τούτων γαμετάς, κἂν μὴ γράμματα ἢ ἀπόκρισιν τινα παρὰ τὸν ἰδίον ἀνδρῶν δέξονται. εἰ δὲ τις ἐκ τῶν τοιούτων γυναικῶν τὸν 15 ἰδίον ἀνδρᾶ ἀκούσει τετελετηκέναι, οὐδὲ τότε εἰς ἑτέρους αὐτὴν ἐλθεῖν γάμον ἐπιτρέπομεν, εἰ μὴ πρότερον παραγένηται ἢ γυνὴ δι' ἐαυτῆς ἢ διὰ τῶν ἰδίων γονέων ἢ δι' ἄλλον οἰουδὴποτε προσώπου πρὸς τοὺς 20 πρίορας τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοὺς cartularios, ἐν ᾧ ὁ ταύτης ἀνὴρ ἐστρατεύετο, καὶ τούτους ἦτοι τὸν τριβῦνον, εἰ γε πάρεστιν, ἐρωτήσῃ, εἰ ταῖς ἀληθείαις ἐτελετήσεν ὁ αὐτῆ συνοικήσας, ὥστε ἐκίνους τῶν ἀγῶν εὐαγγελίον προκειμένων ἐπὶ πράξεως ὑπομημάτων κατατίθεσθαι, εἰ ταῖς ἀληθείαις ὁ ἀνὴρ τετελετήκε' καὶ μὲθ' ὃ πάντα πράξει τὰ ἐπομημάτα ἀναληφθέντα ἢ γυνὴ ὑπὲρ τῆς ἰδίας μαστορίας ἐλάβη, καὶ μετὰ ταῦτα κελεύομεν μένειν αὐτὴν ἐνὸς 25 ἐνιαυτοῦ διάστημα, ὥστε μετὰ τὴν αὐτοῦ παραδρομὴν 30 ἐξεῖναι ταύτη νόμιμον συναλλάττειν γάμον. εἰ δὲ παρὰ ταύτην τὴν παρατήρησιν ἢ γυνὴ τολμήσει εἰς

Quod autem a nobis sancitum est de his qui in expeditionibus sunt et in militiis constituti, sive milites sint sive foederati sive scholares sive alii quidam sub alia quacumque militia armata constituti, melius ordinare perspeximus. Et iubemus quantoscumque annos in expedito manserint, sustinere horum uxores, licet nec litteras nec responsum aliquod a suis maritis susceperint. Si qua vero ex huiusmodi mulieribus suum maritum audierit mortuum, neque tunc ad alias eam venire nuptias sinimus, nisi prius accesserit mulier per se aut per suos parentes aut per aliam quamcumque personam ad priores numeri et cartularios, in quo huius maritus militabat, et eos sen tribunalum, si tamen adest, interrogaverit, si pro veritate mortuus est eius coniux, ut illi sanctis evangeliiis propositis sub gestis monumentorum deponant, si pro veritate vir mortuus est. Et postquam haec gesta monumentorum confecta mulier pro suo testimonio perceperit, etiam post haec iubemus manere eam unius anni spatium, ut etiam post hunc decursum liceat legitimis contrahere nuptias. Si autem praeter hanc observationem mulier prae-

c. XI extat B 28, 7, 3 (decurtatum B² Γ 4, 3 p. 154 Zach.) et inde Nomoc.^m XIV tit. 13, 3; maxima pars (10 Εἴτε στρατιῶται εἴην — 562, 8 ἀναλαμβάνειν) in Prochiro 11, 19—21, Epanagoge 21, 7. — Summa habetur Nomoc. XIV tit. 13, 3 p. 612 Pitra, v. 14—30 summarium Ροτ. 24, 39.

ceterorum quibus haec a legibus nostris commissa sunt. Sin liberi non extent, alterius personae substantia publicis rationibus addicatur, atque qui haec talia commiserunt legitimis suppliciiis subiciantur. Aliter enim solutionem matrimonii ex consensu fieri nullo modo patimur.

XI. Quod vero a nobis sancitum est de iis qui in expeditione sunt et in militiis referuntur, sive milites sint sive foederati sive scholares sive alii aliqui in aliam qualemcumque armatam militiam relati, melius constituere placuit. Atque iubemus, quoscumque annos in expeditione manserint, uxores eorum exspectare, etiamsi nullas litteras nec responsum a maritis suis acceperint. Si qua vero eiusmodi mulierum maritum suum defunctum esse audierit, ne tum quidem ei ut ad alias nuptias veniat concedimus, nisi prius mulier per se vel per parentes suos vel per aliam qualemcumque personam priores numeri et chartularios, in quo maritus eius militabat, adierit et eos vel tribunalum, si modo praesio est, interrogaverit, num re vera coniux ipsius defunctus sit, ut illi sanctis evangeliiis propositis sub gestis monumentorum deponant, num re vera maritus defunctus sit. Et ubi haec monumenta gestis excepta mulier pro testimonio suo accepit, etiam postea exspectare eam unius anni spatium iubemus, ut post eius decursum legitimum ei matrimonium contrahere liceat. Quodsi contra hanc observationem mulier ad aliud matri-

1 ἢ om. s || 3 ἑκατέρου (s) | ἑτέρου ἢ ἑκατέρου Ep. ἑτέρου M || 8 νομοθετηθὲν| nov. XXII c. 14 || ἐν om. L || 9 ἐξπιδίτῳ| ταξιατίων L s. v. ταξιατίων B¹ Nom.^m ταξιδίους B¹ ταξιδίους B² || καὶ ἐν| καὶ τῶν ἐν L || 10 εἴτε στρατιῶται — 13 καὶ om. Nom.^m || 12 sq. κάλλιον — καὶ om. Pr. Ep. || 13 ἐξπιδίτῳ| ταξιατίων B¹ Nom.^m ταξιδίω B¹ || μένωσι Pr. μένωσι B¹ Pr. unus || 14 μὴ γράμματα (γράμμα Nom.^m) ἢ ἀπόκρισιν| nec litteras nec responsum s || 17 ἀκούσει MB¹ ἀκούσῃ L Pr. Ep. || οὐδὲ τότε| οὐδέπω Nom.^m οὐδέποτε Pr. plerique, Ep. || 18 αὐτὸν Nom.^m || γάμον ἐλθεῖν Ep. || ἐπιτρέπομεν| αὐτὴν ἐπιτρέπομεν M || 19 παραγενήσεται Pr. plerique, Ep. || ἐαυτῆς M Pr. s] αὐτῆς LB Ep., Pr. unus || 20 δι' om. Nom.^m || πρὸς τοὺς χαρτουλαρίους καὶ ληγαταρίους (ληγαταρίους Ep.) καὶ τριβῦνον τοῦ ἀριθμοῦ ἐν ᾧ, om. 22 sq. τοῖσιν — πάρεστιν Pr. Ep. || 21 τοῦ ἀριθμοῦ om. B¹ || tus cartularius M τοὺς χαρτουλαρίους (χαρτουλαρίους (sic) Nom.^m) LB || ταύτης ὁ Pr. || 22 ἦτοι| εἰ γε Nom.^m || 23 εἰ γε om. Nom.^m || ἐρωτήσῃ Pr. | ἐρωτήσῃ MLB Ep. ἐρωτήσῃ Nom.^m || 24 αὐτῆς M || 26 καταθέσθαι Pr. Ep. B² || εἰ om. L¹ || ὁ ἀνὴρ| ὁ ἀνὴρ αὐτῆς B¹ || ὁ ταύτης ἀνὴρ B² || 27 sq. πράξει τὰ ἐπομημά-

ματα ἀναληφθέντα| πράξει ἐπὶ (ἐπὶ om. Ep.) ὑπομημάτων ἀναληφθέντα Pr. Ep. gesta monumentorum confecta s || 28 ἐλάβοι Pr. unus, Ep. || 30 διαστήματα L || ὥστε| ut etiam s || μετὰ τὴν τοῦ ἐνιαυτοῦ παραδρομὴν Ep. post hunc decursum s || 31 ταύτη MB¹ | ταύτην L Ep. B² Nom.^m τῇ αὐτῇ Pr., om. s || νομίμος Pr. Ep. || 32 τολμήσει LB Pr. Ep. | τολμήσοι M Nom.^m

3 delinquuntur R || 4 subdet T | separatione R¹ separaciones R² | S rubr. De uxoris militum RT in mg. (ex Iul.) || Quod — 10 scolares ser. V² in ras. 2 v. || de is R¹ | quae T¹ | in om. R¹ || 9 constitutus R¹ T¹ | milites sint sive om. V⁽²⁾, sint om. R || 10 scolares (et sic infra) RVT || 11 militi R¹ | armata] est add. T^a || 13 anno T¹ | expeditione V² || 16 sum] sive RT || 17 eam om. V || 18 per se RV] aut per se T vulg. || 19 quamlibet R || 20 et om. R¹ || 21 tm R¹ | adest] addere T¹ || 22 illis R¹ V^a || 23 gestis in ras. I² || 24 vir om. V || 25 confertur R¹ || 26 etiam] et R² || 27 eam manere V || etiam del. Beck || 28 discursum RVT, corr. vulg.

Ἐτερον ἐλθεῖν γάμον, καὶ αὐτῆ καὶ ὁ ἀγαθόμενος αὐτὴν πρὸς γάμον ὡς μοιχοὶ τιμωρεῖσθαι. εἰ δὲ οἱ ἐπὶ πράξεως ὑπομνημάτων μετ' ὅρκου καταθέμενοι ἐλεγχθῶσι μετὰ ταῦτα πλαστοῖς καταθέμενοι, αὐτοὶ μὲν τῆς στρατείας γυμνούμενοι δέκα χρυσίου λιτρῶν ποινήν συνελαθῆσονται καταβάλλειν ἐπ' ἐκείνον ὃν ἐνεύσαντο τετελευτημένοι, αὐτοὶ δὲ ἀδειαν ἔχεται, εἰ βουλῆσθαι, τὴν ἰδίαν γαμετὴν ἀναλαμβάνειν. εἰ δὲ σχολάριος εἴη ἐκεῖνος οὕτινος περὶ τῆς τελευταῖς ἢ ἀμφιβητήσις ἐστὶ, παρὰ τῶν πρώτων τῆς σχολῆς καὶ τοῦ ἀκτοαρίου, εἰ δὲ φοιδηράτος, παρὰ τοῦ ὀπτιωνοῦ αὐτοῦ τὴν εἰρημένην καθάψιν κομίζεσθαι τὴν ἐκείνου γαμετὴν· τούτων παραφλυατομένων καὶ περὶ τοὺς ἄλλους ἀπαντας τοὺς εἰς ἐνοπλον στρατείαν ἀναφερομένων.

sumpsit ad aliud venire matrimonium, et ipsa et qui ducit eam uxorem velut adulteri puniantur. Si autem qui sub gestis monumentorum cum iureiurando testati sunt convincantur etiam postea false deponisse testimonium, ipsi quidem militia nudati X auri librarum poenam compellentur exsolvere illi quem mentiti sunt mortuum esse, ipse vero licentiam habeat, si voluerit, suam uxorem recipere. Si vero scholaris fuerit ille de cuius morte dubitatio est, a primis scholae et actuario, si autem foederatus, ab optione eius memoratam depositionem accipere eius uxorem. His observandis et circa alios omnes qui in armata militia referuntur.

15

CAPUT XII.

Ταῖς δὲ εἰρημέναις αἰτίαις συνειδόμεν καὶ ταῦτας ὀνομασί προσθεῖναι, ἐξ ὧν τοὺς γάμους διχα ποιηῆς ἔξεσσι διαλύειν, τοῦτέστι τὴν τε περὶ τῶν μὴ δυναμένων ἐξ ἀρχῆς τοῦ γάμου μὴ γινώσθαι ταῖς ἐαυτῶν γαμεταῖς καὶ τὰ παρὰ τῆς φύσεως ἀνδράσι δεδομένα πράττειν, καὶ πρὸς γε τὴν περὶ τῶν ἐν συνουσίῳ τῶ γάμῳ εὐλαβῆ βίον καὶ τὴν ἐν μοναστηρίοις οἰκισίῳ ἐπιλεγόμενων ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν, καὶ τὴν περὶ τῶν ἐν ἀρχαιολογίᾳ ἐπὶ τινα χρόνον διακρατουμένων προσώπων. ἐπὶ τούτοις γὰρ τοῖς τρισὶ θέμασι τὰ περὶ αὐτῶν τοῖς προτέροις ἡμῶν νόμοις περιεχόμενα βεβαία εἶναι θεσπίζομεν. Τὰς εἰρημένας τοίνυν ἀπάσας αἰτίας τὰς τῶ παρόντι ἡμῶν νόμῳ περιεχομένας νόμας ἀρκεῖν κελούμεν πρὸς τὴν διάλυσιν τῶν νομίμων συνοικεσίων, τὰς δὲ λοιπὰς ἀπάσας ἀρκεῖν παρακελούμεθα, καὶ μηδεμίαν ἄλλην αἰτίαν πλην τῶν ὀνομαστὶ ἐγκριμένων τοῦτω τῶ νόμῳ δύνασθαι διαλύειν νόμιμον γάμον, εἴτε ἡμετέροις εἴτε παλαιότεροις περιέχεται νόμοις.

Praedictis itaque causis perspeximus etiam has nominatim adicere, ex quibus matrimonia sine poena licet transigere, hoc est de his qui non potuerint ab initio nuptiarum misceri suis uxoribus et quae per naturam viris concessa sunt agere, insuper de his viris ac feminis qui consistente matrimonio sanctionalem conversationem et monasterii habitationem elegerint, et de his personis quae in captivitate aliquanto tempore detinentur. In his enim tribus casibus quae de eis prioribus nostris legibus continentur firma esse sancimus. Memoratas igitur omnes causas, quae in praesenti nostra lege continentur, solas sufficere iubemus ad transactionem legitimum matrimoniorum, reliquas autem omnes vacare praecipimus, nullamque aliam causam citra eas quae nominatim insertae sunt huic legi posse solvere legitimum matrimonium, sive nostris sive veteribus legibus continetur.

CAPUT XIII.

Ἐπειδὴ δὲ τινες γυναῖκες ἢ ἄνδρες ἀσεμνῶς βουλόμεοι ζῆν σπουδάξουσι τοὺς ἰδίους διαλύειν γάμους,

Quia vero quaedam mulieres inhoneste volentes vivere festinant propria matrimonia solvere, sancimus.

monium venire ausa sit, et ipsa et qui eam duxit tamquam adulteri puniantur. Si vero ii qui sub gestis monumentorum cum iureiurando deposuerunt postea convicti sint falso deposuisse, ipsi quidem militia exuti decem librarum auri poenam solvere illi quem defunctum esse mentiti sunt compellentur, ille autem, si velit, potestatem habeat coniugem suam recipiendi. Quodsi scholaris sit ille de cuius morte dubitatio est, a primatibus scholae et actuario, sin foederatus, ab optione eius praedictam depositionem uxor illius accipiat; atque haec observentur etiam in ceteris omnibus qui ad armatas militia referuntur.

XII. Praedictis autem causis etiam has nominatim addere nobis placuit, ex quibus nuptias sine poena solvere licet, hoc est et quae ad eos pertinet qui ab initio matrimonii non possunt cum uxoribus suis se miscere neque ea quae a natura viris concessa sunt agere, et insuper quae spectat ad eos qui constante matrimonio vitam religiosam et habitationem in monasteriis elegerint viros vel mulieres, denique quae ad eas personas quae in captivitate ad tempus aliquod detinentur. In his enim tribus casibus ea quae de his prioribus nostris legibus continentur firma esse sancimus. Praedictas igitur omnes causas praesentem lege comprehensas solas sufficere iubemus ad solutionem legitimum matrimoniorum, reliquas autem omnes cessare praecipimus, neque ullam aliam praeter eas quae nominatim huic legi insertae sunt posse legitimum matrimonium solvere, sive nostris sive antiquioribus continetur legibus.

XIII. Quoniam autem mulieres quaedam vel viri inhoneste vivere volentes matrimonia sua solvere

1 ἀγόμενος B^s v. l., Pr. || 2 πρὸς] εἰς Pr. Ep. Nom.^m || εἰ] οἱ B^r || 3 ὅρκου B^s || 4 ἐλεγχθῶσι μετὰ ταῦτα] μετὰ ταῦτα εὐρεθεῖεν B convincantur etiam postea ε, ἐλεγχθῶσι — καταθέμενοι om. Nom.^m || 5 δέκα λίτρας χρυσίου Nom.^m || χρυσῶ || λιτρῶν post καταβαλεῖν coll. B^s || 6 συνελαθῆσονται Pr. v. l. || καταβάλλειν M] καταβαλεῖν LB Pr. Ep. || ἐπ' ἐκείνον B^s ἐκείνῳ Ep. || 8 ἀναλαμβάνειν Nom.^m || εἰ δὲ — 15 ἀναφερομένων om. B^s || 9 οὕτινος] οὗ L || 11 φοιδηράτος B^s || ὀπτιωνος Nom.^m || 16 ταῦτας L^s || 17 προστιθέμενοι L || 21 τὴν] τὸν M || 22 τῶ om. L^s || 23 ἦ] ac ε || τὴν om. ML, add. Haloander || 26 νόμοις] Cod. 1, 3, 52 § 15. 5, 17, 10. Nov. XXII c. 5—7 || 29 ἀρκεῖν M] ἀρκύζεις L || 32 δύνασθαι om. B^s || 35 ἢ ἄνδρες om. ε

1 alium V || ipse T || et del. T² || 2 qui ducit] *** V¹ || adulteri VT¹ adulter T² || puniatur V¹ T² || Sin T¹ || 3 sub gestis] subiectis R || 4 conuin]tur T¹ || etiam] et R¹ T, del. R² || disposuisse T¹ || 5 denudati vulg. || 6 librarum auri T || compellantur T¹ || illi] illi vere (uero T²) T || 7 qui V¹ T¹ || 8 uoluit T || uxorem suam R || 9 fuerit scolaris R || dubitatio est] dubitatione R¹ || 10 primi V¹ T primis a R¹ || autem] ergo T || ab] ad T¹ || 11 dispositionem RV T¹ || 12 His] et his T || 16 rubr. Ex quibus (quibus om. T) causis matrimonia soluantur (soluantur R) sine pena RT in mg. (ex Iul.) || 20 uiri VT || 21 quae T || 23 quae aliquanto tempore in captivitate T || 24 enim om. R || 25 his T || 26 causas omnes T || 29 uocare R¹ || 30 praecipimus V || 31 matrimonium legitimum T || 32 legibus om. R || 33 *continentur libri || 35 rubr. Si mulier sine causa marito suo repudium miserit T mg. (ex Iul.) || 36 persolvere T

θεσιζόμεν, εἰ ποτέ τις γυνὴ δίχα τινὸς τῶν προειρη-
 μένων ἢ τῶν αἰτιῶν βουλευθεὶ τὸν πρὸς τὸν συνοικούν-
 ταν διαλύσαι γάμον, ἀδειαν μὲν αὐτὴν μὴ ἔχειν
 τοῦτο πράττειν, εἰ δὲ ἐπιμείνῃ τῇ τοιαύτῃ ἀσεβεί-
 5 τῳ παροίσει καὶ ῥεπουδίον πέμψῃ τῷ ἀνδρὶ, κελύουεν
 τὴν μὲν προῖκα τῷ ἀνδρὶ δοθῆναι τοῖς κοινοῖς παισὶ
 κατὰ τοὺς νόμους φυλακισμένην, εἰ δὲ παῖδας μὴ
 ἔχοιεν, κέρδος γίνεσθαι τῷ ἀνδρὶ, τὴν δὲ γυναῖκα
 κινδύνῳ τὸ δικαστὸν τοῦ τῆς ὑποθέσεως ἀχροασα-
 μένου παραδίδοσθαι τῷ ἐπισκόπῳ τῆς πόλεως καθ' 10
 ἣν κοινοῦ τὴν οἰκίαν εἶχον, ὥστε τῇ ἐκείνου προ-
 νοίᾳ ἐν μοναστηρίῳ αὐτὴν ἐμβληθῆναι ὀφείλουσαν
 μέχρι τῆς ἰδίας ζωῆς ἐκεῖσε προσκατερεῖν. καὶ εἰ μὲν
 παῖδας ἔχοι ἢ τοιαύτῃ γυνῇ, τὸ διμοῖρον μέρος τῆς
 ἰδικῆς αὐτῆς περιουσίας δοθῆναι τοῖς παισὶ, τὸ δὲ 15
 τρίτον μέρος τῷ μοναστηρίῳ ἐν ᾧ ἐμβάλλεται προσ-
 κρωθῆναι δεσποτείας δικαίῳ· εἰ δὲ παῖδας μὴ ἔχοι,
 εἰσὶ δὲ αὐτῇ γονεῖς, τὸ μὲν διμοῖρον μέρος τῆς οὐσίας
 αὐτῆς περιουσίας τῇ μοναστηρίῳ παρέχεσθαι ἐνθα ἐμ-
 βάλλεται, τὸ δὲ τρίτον μέρος τοῖς ἐκείνης γονεῖσι 20
 δίδοσθαι, πλὴν εἰ μὴ ὑπεξουσίαν αὐτῆν ἔχοντες τῷ
 ἀλόγῳ συνήρσαν ῥεπουδίῳ· τούτῳ γὰρ συναίεσαν-
 τας οὐδὲν αὐτοῖς παντελῶς ἐκ τῆς οὐσίας τῆς θνη-
 τῆδος ἔχειν συγχωροῦμεν, ἀλλὰ πάντα τῷ εὐαγεῖ μονα-
 στηρίῳ προσκροῦσθαι βουλόμεθα· μήτε δὲ παιδῶν 25
 μήτε γονέων ὄντων αὐτῇ πᾶσαν ὁμοίως τὴν αὐτῆς
 περιουσίαν τῷ μοναστηρίῳ προσήκειν. εἰ δὲ ὁ δικα-
 στής ὁ τὴν ὑπόθεσιν ἐξετάσας τοῦτο μὴ ποιῆσει καὶ
 παραδώσει τὴν εἰς τοῦτο καταγνωσσομένην τῷ τῆς
 πόλεως ἐπισκόπῳ ὀφείλουσαν ἐμβληθῆναι ἐν μονα- 30
 στηρίῳ, εἰ μὲν κατὰ ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν εἴη
 ὁ ἄρχων, αὐτὸς μὲν εἰσοσι χρυσοῖν λιτρῶν ποιῆν
 ἀπαιτηθῆσεται, ἢ δὲ τὰξις αὐτοῦ ἐτέρας δέκα· εἰ δὲ
 κατὰ χώραν εἴη ὁ τοιοῦτος ἄρχων καὶ μὴ πράξει τὰ
 ἴδιον ἐπὶ τούτῳ παραστάντα, δέκα χρυσοῖν λιτρῶν 35
 καταθήσει ποιῆν, καὶ ἢ τὰξις αὐτοῦ ἐτέρον πέντε·
 εἰ δὲ δικαστής εἴη μὴ ἔχων ἀρχήν, αὐτὸς μὲν δέκα
 χρυσοῖν λιτρῶν ποιῆν ἀπαιτηθῆσεται, οἱ δὲ ὑπονο-
 γούντες αὐτῷ πέντε. ὥστε τὸ ἐντεῖθεν ἀρμόζον προ-
 στικμον κατὰ τῶν εἰρημένων προσώπων διὰ τοῦ κόμη- 40
 τοῦ τῶν πριβάτων καὶ τῆς τῶν παλατινῶν σχολῆς
 ἀπαιτεῖσθαι καὶ τῷ ἡμετέρῳ προσκροῦσθαι ταμείῳ.
 Εἰ δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τὸν πρὸς τὴν γυναῖκα διαλύσει γά-

mus, si quando mulier citra aliquam praedictarum a
 nobis causarum voluerit mariti solvere matrimonium,
 licentiam quidem eam non habere hoc agere, si vero
 permanserit in huiusmodi impia voluntate et repu-
 5 dium marito transmiserit, iubemus dotem quidem
 viro dari communibus filiis secundum legem servan-
 dam, si autem filios non habuerit, lucrum fieri
 marito, mulierem vero periculo iudicis negotium
 audientis tradi episcopo civitatis in qua communiter
 domicilium habuerunt, quatenus illius providentia in
 monasterium ipsa mittatur, ut debeat donec ad-
 vixerit ibi consistere. Et si quidem filios habuerit
 huiusmodi mulier, duas partes propriae eius subst-
 10 antiae dari filiis, tertiam vero monasterio in quo
 mittitur applicari iure proprietatis; si vero filios
 non habuerit, sunt autem ei parentes, duas quidem
 partes eius substantiae monasterio praebere ubi mit-
 titur, tertiam vero partem illius parentibus dari, nisi
 tamen sub potestate eam habentes irrationabili re-
 15 pudio consenserunt: in hoc enim consentientes nihil
 eos penitus ex substantia filiae habere permittimus,
 sed haec omnia venerabili monasterio volumus ap-
 plicari; porro neque filiis neque parentibus existentibus
 ei omnem similitur eius substantiam competere
 monasterio. Si vero iudex qui negotium examinat
 hoc non fecerit et tradiderit in hoc deprehensam
 civitatis episcopo, ut debeat in monasterium mitti,
 si quidem in hac felicissima civitate sit iudex, ipse
 quidem XXV librarum auri poenam exigitur, officium
 20 autem eius alias X; si vero in provincia sit huius-
 modi iudex et non egerit quae a nobis in hoc iussa
 sunt, X librarum auri persolvat poenam, et officium
 eius alias V; si vero iudex fuerit non habens cin-
 gulum, ipse quidem poenam X auri librarum ex-
 25 igitur, ministrantes autem ei quinque: quatenus multa
 quae hinc accedit a memoratis personis per comitem
 privatarum et palatinorum scholam exigatur et nostro
 assignetur aerario. Si autem et vir circa mulierem

student, sancimus, si quae forte mulier sine aliqua praedictarum a nobis causarum matrimonium cum con-
 iuge solvere voluerit, id quidem non licere ei facere; si vero in eiusmodi impia voluntate perseveraverit
 et repudium marito miserit, iubemus dotem quidem marito dari liberis communibus secundum leges ser-
 vandam, si autem liberos non habeant, lucrum fieri marito, mulierem vero periculo iudicis qui eam cau-
 sam cognoscat episcopo urbis, in qua communiter domicilium habebant, tradi, ut illius cura in monaste-
 rium immittatur usque ad finem vitae suae ibi permansura. Ac si quidem liberos habeat ea mulier, duae
 partes propriae eius substantiae liberis dentur, tertia autem pars monasterio in quod immittitur domini
 iure addicatur; sin liberos non habeat, parentes autem ei sint, duae quidem partes substantiae quam habeat
 monasterio in quod immittitur praebentur, tertia vero pars parentibus illius detur, nisi si in potestate
 eam habentes de iniusto repudio consenserint: nam qui in hoc consenserint, eos nihil omnino ex patri-
 monio filiae habere palium, sed omnia sacro monasterio addici volumus; si vero nec liberi nec parentes
 ei sint, pariter omnis eius substantia ad monasterium pertineat. Quodsi iudex qui causam examinavit
 id non fecerit nec tradiderit eam quae hoc nomine condemnata est episcopo urbis in monasterium immit-
 tendam, si quidem in hac felici urbe sit magistratus, et ab ipso viginti librarum auri poena exigetur et
 ab officio eius aliae decem; sin in provincia sit eiusmodi magistratus neque fecerit quae nobis hac in re
 placuerunt, decem librarum auri poenam praestabit, et officium eius aliarum quinque; sin vero iudex sit
 qui nullum magistratum gerat, ab ipso quidem decem librarum auri poena exigetur, a ministris autem
 eius quinque: ut quae inde competit multa a praedictis personis per comitem rerum privatarum et scholam
 palatinorum exigatur nostroque aerario addicatur. Sed etiam si maritus matrimonium cum uxore solvere

5 πέμψει M, corr. Scrimger || 8 ἔχοιεν habuerit ε ||
 28 ποιῆση καὶ παραδώσῃ cum Scrimgero vulg. || 32 εἰ-
 σοσι M] viginti quinque ε || 33 leg. ἐτέρων? || 34 πράξει
 cum Scrimgero vulg.

1 aliqua V || praedictarum causarum a nobis T a no-
 bis praedictarum causarum R || 2 matrimonium marito
 solvere R || mariti V || marito RT (om. vulg.) || 4 eiusmodi
 R || 6 viro] marito V || dati V^a datam T^a || communi-
 bus filiis secundum] ***** V^a || 7 leg. habuerint? ||
 8 muliere vero periculum V || 10 habuerit V || 11 mutatur
 V || 12 si quidem] quidem si R quidem V || 14 dare

libri, corr. vulg. || monasterio] in matrimonio T^a || in quod
 vulg. || 15 applicare libri, corr. Beck || 17 praebetur V ||
 18 illis T || 19 tm RVT^a || irrationabilem R^a || 20 consen-
 serint T^a || enim om. R || 12 substantie V eius substantia
 T || 22 haec] ea R || monasterio] domui monasterio R^a ||
 23 neque filii (filius T^a) potentibus T^a || 24 substantia T^a ||
 26 et Hamburgensis] id est R²T vulg., om. R¹V || 28 si
 qui R¹ || iudex sit R || ipsi T^a || 31 uisa R || 32 auri
 librarum penam persolvat R || 33 alias] alia si T^a ||
 34 librarum auri T vulg. || exigit T^a || 35 ei autem V ||
 36 huic V || committere V || 37 priuatorum R²T || et om.
 R¹ || scolam RVT

μον σπουδάσει καὶ ἀλόγως ἠεποῦδιον πέμψει, κελύομεν ἀποδοῦναι μὲν αὐτὸν ἦν ὑπέδεξάτο προῖκα ἅμα τῇ πρὸ γάμου δωρεᾷ, καὶ τοσοῦτον ἐκ τῆς ἄλλης αὐτοῦ περιουσίας παρέχεσθαι τῇ γυναικὶ ὅσον τὸ τρίτον μέρος τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς ποιεῖ. καὶ εἰ μὲν εἰσιν αὐτῇ παῖδες, μόνην τὴν χρῆσιν τῆς τε προγαμιαίας δωρεᾶς καὶ τοῦ παρ' ἡμῶν προτεθέντος τρίτου μέρους ἔχειν τὴν γυναικα, τὴν δὲ δεσποτεῖαν τοῖς παῖσι φυλάττειν, παῖδον δὲ μὴ ὑπόντων ἔχειν τὴν γυναικα πρὸς τῇ χρῆσει καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς πράγμασι δεσποτεῖαν. Καὶ τὰς εἰρημένους μὲν διατυπώσεις περὶ τῶν εὐλόγως ἢ ἀλόγως διαλομένων γάμων διετυπώσαμεν, καὶ πάντα τὰ περὶ τῶν εἰρημένων θεμάτων κατὰ ταύτην ἡμῶν τὴν διάταξιν κρίνεσθαι τε καὶ τέμνεσθαι διορίζομεν.

15

CAPUT XIV.

Εἰ δέ τις τὴν ἰδίαν γαμετήν μάλιστα ἢ ξύλοισ τυπῆσει χωρὶς τινος τῶν αἰτιῶν, ἃς κατὰ τῶν γυναικῶν πρὸς τὴν τοῦ γάμου διάλυσιν ἀρκεῖν παρεκλενασθήσθαι, γάμον μὲν διάλυσιν ἐκ τούτου γίνεσθαι οὐ βουλόμεθα, τὸν δὲ ἄνδρα τὸν δεκνόμενον χωρὶς τοιαύτης αἰτίας μάλιστα ἢ ξύλοισ τυπῆσαι τὴν ἑαυτοῦ γαμετήν τοσοῦτον ὑπὲρ τῆς τοιαύτης ὑβρεως ἐκ τῆς ἄλλης αὐτοῦ διδοῦναι περιουσίας τῇ γυναικὶ καὶ σπνεστοῦτος τοῦ γάμου, ὅσον τὸ τρίτον τῆς πρὸ γάμου ποιεῖ δωρεᾶς.

25

CAPUT XV.

Πρὸς τούτοις δὲ κἀκεῖνο προσθήμεν, ὥστε εἴτερος τις ὡς εἰκὸς ὑποπτεύσει τινα βουλέσθαι τῇ τῆς ἰδίας γαμετῆς συμπαῖξαι σωφροσύνην καὶ παραγγελίας αὐτῶν ἐγγράφους τρεῖς ἐκπέμψει ἐροῦσας μαρτυρίας ἀνδρῶν ἀξιοπιστῶν, καὶ μετὰ ταύτας τὰς τρεῖς ἐγγράφους διαμαρτυρίας εἰροῦ αὐτὸν συντηγάρωντα τῇ ἑαυτοῦ γαμετῇ, εἰ μὲν εἰς τὸν ἴδιον οἶκον ἢ τὸν αὐτῆς τῆς γυναικὸς ἢ τοῦ μοιχοῦ ἢ ἐν προσπίταις ἢ ἐν προσταίτοις, εἶναι ἄδειαν τῶ ἀνδρὶ ταῖς οἰκείαις χερσὶ

30

transigere studuerit matrimonium et irrationabiliter repudium destinare, iubemus reddere quidem eum quam suscepit dotem una cum sponsalicia largitate, et tantum ex alia eius substantia praebere mulieri quantum tertiam partem sponsaliciae faciet largitatis. Et si quidem sunt eius filii, solum usum et antenuptialis donationis et a nobis additae tertiae partis mulierem habere, proprietatem vero filiis conservari, filiis autem non existentibus habere mulierem super usum in ipsis rebus etiam proprietatem. Et praedictas quidem dispositiones de solutis rationabiliter aut irrationabiliter nuptiis ordinavimus, et omnia de memoratis casibus secundum hanc nostram constitutionem iudicari et decidi decernimus.

Si quis autem propriam uxorem flagellis aut fustibus ceciderit sine aliqua causarum, quas contra uxores ad matrimonii solutionem sufficere iussimus, matrimonii quidem solutionem ex hoc fieri nolumus, virum autem qui monstratur sine huiusmodi causa vel flagellis vel fustibus cecidisse suam uxorem tantum pro huiusmodi iniuria ex alia sua dare substantia uxori etiam constanter matrimonio, quantum tertia pars antenuptialis facit largitatis.

His quoque etiam illud adicimus, ut si quis forsan suspicatur aliquem velle suae uxoris illudere castitati et contestationes ei ex scripto tres destinaverit habentes testimonia virorum fide dignorum, et post has tres ex scripto contestationes invenerit eum convenientem suae uxori, si quidem in sua domo aut ipsius uxoris aut adulteri aut in popinis aut in suburbanis, esse licentiam marito propriis manibus ta-

c. XIII extr. (11 Καὶ τὰς εἰρημένους . . .) XIV. XV extant B 28, 7, 1 (inde c. XIV B^s Γ 4, 6 p. 157 Zach. et Nomoc.^m XIV tit. 13, 4).

c. XIV summarium exhibet Epitome 49, 8.

c. XV pr. habet Prochiron 39, 42, pr. et § 1 (— 566, 6 σωτηρίων αἰτήσεται) passim interpolata Epanagoge 40, 47, 48. Summam Theod. repetit B^s.

studeat et sine causa repudium mittat, iubemus reddere eum dotem quam accepit simul cum donatione ante nuptias, atque tantum ex reliqua eius substantia mulieri praestari quantum tertia pars donationis ante nuptias efficit. Et si quidem illa liberos habeat, solum usumfructum et donationis ante nuptias et tertiae partis a nobis additae habeat mulier, dominium vero liberis custodiatur; liberis autem non exstantibus mulier praeter usumfructum etiam dominium in iisdem rebus habeat. Atque praedicta quidem praecipua de nuptiis iuste vel iniuste solutis statuimus, et omnia quae ad casus modo dictos pertinent secundum hanc nostram constitutionem iudicari et decidi decernimus.

XIV. Si quis autem uxorem suam flagellis vel fustibus verberarit sine aliqua earum causarum, quas contra mulieres ad matrimonium solvendum sufficere iussimus, matrimonium quidem solvi eam ob causam nolumus, virum autem qui sine eiusmodi causa flagellis vel fustibus uxorem verberasse convincatur tantum pro eiusmodi contumelia ex reliqua sua substantia constante etiam matrimonio mulieri dare volumus quantum tertia pars donationis ante nuptias efficit.

XV. Praeterea autem illud quoque adicimus, ut si quis forte, ut fit, suspicetur aliquem uxoris suae castitati illudere velle, eique denuntiationes tres scriptas miserit testimoniis virorum fide dignorum munitas, atque post has tres testationes scriptas deprehenderit eum cum uxore sua convenientem, si quidem in propria domo vel in domo ipsius mulieris vel adulteri vel in popinis vel in suburbiis, liceat marito suis

1 πέμψει) destinare (i. e. πέμψαι) § 6 αὐτῆς M^s, corr. Scrimger || 16 δὲ om. Nom.^m || 19 σφ. γάμον — βουλόμεθα om. Nom.^m || 21 τοιαύτης] τῆς τοιαύτης B^s || μάλιστα] vel flagellis § 22 γαμετήν] γυναῖκα M^a || 23 αὐτῆς (sic) Nom.^m || περιουσίας διδοῦναι LB || 27 ὑποπτεύσει τινα ὡς εἰκὸς B || 28 ἐπαῖξαι Ep., quemadmodum coni. Reitzius (illudere § Iul.) || 29 ἐκπέμψει Ep. || ἀξιοπιστῶν ἀνδρῶν Pr. τριῶν ἀξιοπιστῶν ἀνδρῶν B^s || 31 μαρτυρίας Pr. plerique, Ep. || ἑαυτοῦ] αὐτοῦ Pr. Ep. || 32 ταύτης Pr., om. B^s, Pr. v. l. || 33 τοῦ] τὸν τοῦ Pr. plerique || προσπίταις] κατηλείους s. v. L; λοιπίνας Reitzius: sed cf. Isidor. Orig. 15, 2, 42 (popinis s. popina, v. l. propisa, propriam, prupina Iul.) || 31 ἰδίας B^s pr.

dita RT¹ || 8 conseruare libri, corr. Beck || 10 etiam] et V || 11 praedictam quidem dispositionem dissolutis (dissolutionis T^a) T || 13 de memoratis] demoratis R¹ demonstratis V || constitutionem nostram V || 14 dioidi T¹ || 16 rubr. Si quis uxorem suam flagellis castigaverit RT¹ mg. (ex Iul.) || 18 uxorem T || 21 excidisse T || tñ R¹ T¹ || 22 sua om. T || 24 largitatem T¹ || 26 rubr. Si quis suspicatus fuerit de aliquo uelle eum pudori uxoris sue deludere T mg. Si quis suspicatus fuerit ab aliquo illudi castitatem sue uxoris R mg. Si quis suspicatus fuerit aliquem sue uxoris castitatem illudere uelle V mg. (ex Iul.) etiam] et ad T¹ || addimus T || 27 suspiatit T¹ susciatit V¹ || velle suae] ***** R¹ || uxori T || 30 ex scripto vulg.] scripto R V scriptas T || contestationem V¹ || inuenerit T^a || 32 uxoris ipsius V || aut adulteri] adulteri aut V^a || 33 marito om. T

4 tñ R¹ T¹ || 6 ei vulg. || 7 donationem T¹ || ad-

τὸν τοιοῦτον ἀελεῖν οἰδένα κίνδυνον ἐντεῖθεν εὐλα-
 βουμένῳ. εἰ δὲ ἐν ἄλλῳ τόπῳ τὸν τοιοῦτον εὐροῖ
 μετὰ τῆς ἑαυτοῦ γαμετῆς διαλεγόμενον, οὐκ ἔλαττον
 τριῶν μαρτυρῶν ἀξιόπιστων συγκαλουμένον, δι' ἃν
 ἀποδείξει δύναται ὅτιπερ αὐτὸν μετὰ τῆς ἑαυτοῦ γα-
 μετῆς εὔρε, τῷ ἄρχοντι παραδιδόναι τῷ τὰ ἐγκλήματα
 ἐξετάζοντι, ἐκείνον δὲ ταῖς ἀληθείαις γνώσκοντα μετὰ
 τὰς τρεῖς ἐγγράφους διαμαρτυρίας τῇ τοιαύτῃ γυναικί
 τούτων συννευθέντα τὸν μὲν τοιοῦτον ὡς ἐκ μόνου
 τούτου τῷ τῆς μοιχείας ἐγκλήματι ἰποπεσόντα μηδε-
 μιᾶς ἄλλης ζητουμένης ἀποδείξεως τιμωρεῖσθαι, ἀδειαν
 δὲ εἶναι τῷ ἀνδρὶ ὡς ἂν βούληται τῆς ἰδίας γαμετῆς
 κατηγορεῖν καὶ κατὰ τοὺς νόμους τῷ ἐγκλήματι ἐπ-
 1 ἐξίεναι. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος εὐροσκοπεῖται τινεὶ ἀσε-
 βεῖς, ὥστε καὶ ἐν σεβασμίῳ οἴκῳ τολμᾷ εἰς τοιαῦτα
 ἑαυτοῦς ἐμμυγνύνει μίση κακῆ περὶ ἀμαρτημάτων
 βουλευσθαι ὅπου εἰσῆδασιν οἱ τὸν θεὸν φοβούμενοι
 τὴν τὸν ἀμαρτημάτων συγχώρησιν ἐξαυτεῖν, κελύο-
 μεν, ὥστε εἰ τις τοιοῦτος εὐρεθεῖ ἐν τόποις εὐαγέσιν
 ἀλλοτρίᾳ γαμετῇ, εἰς ἣν ὑπονοεῖται, μετὰ τρεῖς ὡς
 εἴρηται διαμαρτυρίας διαλεγόμενος, ἀδειαν εἶναι τῷ
 ταύτης ἀνδρὶ ἐκείνῳ πρόσωπον τῷ ἐκδίῳ τῆς ἐκ-
 κλησίας ἢ τοῖς ἄλλοις κληρικῶσι παραδιδόναι, ὥστε τῷ
 αὐτῶν κινδύνῳ κωχρισμένους τούτους φυλάττεσθαι,
 μέχρις ὅτου ὁ τοῦ τόπου ἄρχων τούτο γνώσκων
 πέμψῃ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τῆς πόλεως, ὥστε αὐτῷ
 τούτους παραδθῆναι τιμωρίας ὀφειλόντας ὑποστῆναι
 κατὰ τοὺς νόμους, οἱ ἀπαγορεύονται τοὺς μοιχοὺς ἐκ
 τῶν ἁγιοτάτων ἐκκλησιῶν ἐκδικεῖσθαι· μηδεμίαν μη-
 δὲ ἐπιτῆθα ἑτέραν τοῦ δικαστοῦ ζητοῦντος περὶ τῆς
 μοιχείας ἀποδείξειν, εἰ μὴ τὰς τρεῖς, ὡς ἀνωτέρω εἰ-
 ρηκαίμεν, διαμαρτυρίας. τούτων γὰρ τῶν τριῶν δια-
 μαρτυριῶν ἀποδεικνυμένων, πᾶσι τρόποις ἐκείνῳ ὡς
 μοιρὶ τιμωρεῖσθωσαν. οὐδὲ γὰρ ὀφείλει τὰ τοιαῦτα
 πρόσωπα σεβασμίῳ τόπῳ εἶναι ἀσφάλειαν, οὐτερ αὐ-
 35 τῶν διὰ τοῦ ἰδίου μίσους κατεφρόνησαν. εἰ γὰρ τοὺς
 ἀλλὰ ὅσοι ἀσφαγᾶς γυναικῶν καὶ μοιχείας πλημμελοῦν-
 τας εἰς ἐκτενήσιον οἴκους προσφεύγοντας ὑπ' αὐτῶν
 ἐκδικεῖσθαι οἱ ἡμέτεροι νόμοι οὐ συγχωροῦσι, πῶς
 ἐκείνοις τοῖς ἐν αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ τοιαῦτα μίση σπου- 40

lem perimere nullum periculum ex hoc formidanti.
 Si autem in alio loco talem invenerit cum sua uxore
 loquentem, non minus tribus testibus fide dignis
 convocatis, per quos probare possit quia eum cum
 5 sua coniuge comperit, iudici tradere crimina exami-
 nanti, illum vero pro veritate cognoscentem, post
 tres ex scripto contestationes cum tali muliere eum
 inventum, talem quidem tamquam ex hoc solo adu-
 lterii crimini subiacentem nulla alia ratione quae-
 10 sita punire, licentiam autem (esse viro quomodo
 voluerit suam uxorem accusare et secundum leges)
 exequi crimen.

1 Quia vero ita comperiuntur aliqui impii, ut etiam
 in venerandis domibus praesumant in talibus se mi-
 sceri sceleribus et ibi de peccatis tractare ubi con-
 sueverunt deum timentes peccatorum veniam postu-
 lare, iubemus, ut si quis talis inveniat in locis
 venerabilibus alienae uxori, de qua in suspicione est,
 20 post tres, sicut dictum est, contestationes loqui, li-
 centiam esse eius marito utrasque personas defensori
 ecclesiae aut aliis clericis tradere, (ut) ad eorum
 periculum divisi isti serventur, donec iudex hoc
 cognoscens mittat ad episcopum civitatis, quatenus
 25 ei isti tradantur, ut debeant sustinere tormentum se-
 cundum leges quae interdicunt adulteros a sanctis-
 simis ecclesiis vindicari, nullam neque in hoc aliam
 iudice quaerente de adulterio probationem nisi tres,
 sicut supra diximus, contestationes. His enim tribus
 30 contestationibus ostensis omnibus modis illi sicut
 adulteri punientur. Non enim debent huiusmodi per-
 sonae in venerabili loco habere munimen, quem ipsi
 per scelus proprium desperaverunt. Nam si eos qui
 alibi rapinas mulierum aut adulterium committunt
 35 ad orationum domos confugiunt ab eis vindicari
 nostrae leges non sinunt, quomodo illis qui in ipsa

manibus eiusmodi hominem occidere, neve ullum inde periculum metuat. Si vero alio loco illum depre-
 henderit cum uxore sua colloquentem, non minus tribus testibus fide dignis convocatis, per quos probare
 possit se eum cum sua uxore deprehendisse, iudici eum tradat crimina examinanti, is autem si revera
 comperiat eum post tres illas testationes scriptas una cum muliere illa esse deprehensum, illum quide-
 5 dem, utpote qui ex hoc solo in adulterii crimen incidit, nulla alia probatione requisita supplicio affi-
 ciat, marito autem liceat quod voluerit modo uxorem suam accusare et crimen secundum leges persequi.

1 Quoniam vero adeo impii nonnulli reperiuntur, ut etiam in venerabilibus domibus eiusmodi se flagitiis
 immiscere audeant atque ibi de peccatis consilia inire, ubi qui deum timent peccatorum veniam precari
 solent, iubemus, si quis eiusmodi in sanctis locis deprehensus sit cum aliena uxore, de qua in suspensionem
 venit, post tres (uti dictum est) contestationes colloquens, licere marito eius utramque personam defensori
 ecclesiae vel ceteris clericis tradere, ut ipsorum periculo separati custodiantur, donec loci magistratus hoc
 comperto ad episcopum urbis mittat, ut sibi illi tradantur poenas subituri secundum leges, quae adulteros
 a sanctissimis ecclesiis vindicari vetant: ac ne hic quidem ullam aliam adulterii probationem praeter tres
 illas, sicuti supra diximus, testationes iudex requirat. Nam his tribus testationibus probatis omnibus modis
 illi ut adulteri puniantur. Neque enim eiusmodi personae venerabilis loci securitate uti debent, quam ipsi
 per proprium flagitium contempserunt. Namque si eos qui alibi raptus mulierum et adulteria committunt
 ad aedes sacras confugiunt ab iis vindicari leges nostrae non patiuntur, quomodo illis qui in ipsa ec-

1 τὸν τοιοῦτον] τοῦτον L || εὐλαβούμενον L || 3 αὐ-
 τοῦ Pr. v. l., Ep. || διαλεγόμενον] ἢ ἐν ἐκκλησίᾳ add.
 Pr. || 4 τριῶν] τῶν τριῶν B Pr. Ep. || 5 αὐτοῦ Ep. ||
 9 τοῦτον] τὸν τοιοῦτον Pr. Ep. || 12 ὡς] ὡ B || 15 καὶ
 om. Ep. || ἐν σεβασμίῳ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς σεβασμίῳ
 οἴκοις B || εἰς τὰ τοιαῦτα Ep. || 16 ἐμμυγνύναι L
 ἐπιρροῖσθαι Ep. || 17 βούλεσθαι Ep. || 19 εἰσεθῆ L^a
 20 ὃν L || μετὰ τὰς τρεῖς Ep. || 23 τῷ αὐτῷ κινδύνῳ
 L τῷ κινδύνῳ αὐτῶν B || 25 μέχρι B || 26 πέμψῃ
 B Ep. || 27 τιμωρίας] tormentum s. || 28 τὸν νόμον L^a
 (cf. ad 39) || 29 μηδὲ om. B Ep. || 31 εἴρηται B || 32
 τῶν τριῶν διαμαρτυριῶν om. Ep. || 35 τόπου] οἴκου
 Ep. || ὄντερ — 36 κατεμύλλαν Ep. || 37 μοιχείας] ad-
 ulterium s || 38 ἐπ' αὐτῶν Ep. || 39 νόμοι] nov. XVII,
 7 pr. || 40 τοιαῦτα μίση] tale scelus s

T || comperit V, reperit Beck || criminant R^a || exami-
 nati V¹ || 6 veritatem V^a || 8 tamquam T vulg.] om. RV ||
 9 criminis V¹ T || ratione] probatione Beck || conquistata
 T || 10 aut T || hiatus non notant libri, esse — leges suppl.
 Beck || 14 rubr. Si post tres contestationes (testationes T)
 inuenerit maritus (maritus inuenerit T) uxorem suam
 in sancto loco cum suspecto homine (cum aliquo R) collo-
 quium habere (habere colloquentem T) RT mg. (ex Iul.) ||
 15 in domibus talibus T || commiseri V || 17 veniam pec-
 catorum RT² peccatorum om. T¹ || 18 tales V¹ || inueniat
 T || 19 in suspicione] suspitio V³ || est om. T¹ || 20 sicuti
 R || est om. T¹ || 21 eius om. R¹ || defensionis T¹ || 22 eccle-
 siae om. R¹ || ut add. vulg. || 23 diuisi ternandas R³ ||
 hoc om. V || 25 tormenta T || 27 iudicari V || nullam
 nullamque R¹ || 25 de] dum T¹ || 29 sicut supra diximus V
 sicuti praediximus RT || 30 modis omnibus T || 31 leg.
 puniantur? || 32 minime V^b || 33 proprii V¹ || dispexe-
 runt R¹ T¹ || 34 aut om. V || adulterio R¹ adulteria R³

δάξους διαπράττεσθαι συγχωρήσασθαι τινὰ βοήθειαν ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν εὐρίσκων ὄρων; ἀλλὰ πᾶσι τρόποις τοῦτους τοῖς ἀρχοῖσι παραδίδοσθαι, καὶ τιμωρίαν ὑπομένειν ἢς ἄξιοι καθεστᾶσιν οἱ τοὺς ἀγιωτάτους τόπους μολύνειν τολμώντες. ὁ γὰρ ἐκείσε ἀμαρτάνων πού σωτηρίαν αἰτήσει; καὶ γενικῶς δὲ διατυπώμεν, ἵνα ἐάν τις εὐροὶ τὴν ἰδίαν γαμετὴν ἢ θυγατέρα ἢ ἐγγόνην ἢ νύμφην ἐν εὐαγείᾳ τόποις μετὰ τινος διαλεγομένην καὶ ὑπονοήσῃ ἀσχαρῆς χάριν αἰτίας αὐτοῦς συνομιλεῖν, παραδίδοναι αὐτοὺς τῷ ἐκδίκῳ ἢ τοῖς ἄλλοις τῆς αὐτῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας κληρικοῖς, ὥστε τοῦτους τῷ ἰδίῳ κινδύνῳ ἐκάτερα πρόσωπα κερχοισμένους φυλάξαι, ἄχρῃς ἂν ὁ τοῦ τόπου ἀρχὼν τοῦτους παραλαβὼν κατὰ τοὺς νόμους τὸ πρᾶγμα σκοπήσει.

(Ἐπίλογος.) Ἄπερ τοῖνυν διὰ τοῦ παρόντος καὶ 15 εἰς τὸ διηρηκὲς ἰσχύοντος νόμου ἡ ἡμετέρα διετύπωσε βαληρότης, ἐν πᾶσι τοῖς προειρημένοις θέμασι κρατεῖν βολόμεθα, πληρὴν εἰ μήπω ἡ δικαστικὴ γῆγερ ἢ φιλικῆ συμβάσει διετέθησαν, ἄπερ καὶ τὴν ἰδίαν ἔχειν ἰσχὺν θεωροῦμεν. ἡ ἐνδοξος τοῖνυν καὶ μεγαλοφυῆς 20 σοφὴ ἀδελφεία ἐν ταύτῃ μὲν τῇ ἐνδοξῇ πόλει ἰδικίων προσιθεμένων πρὸς εἰδήσῃ πάντων ἀγάγοι, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις διὰ προσταγμάτων πρὸς τοὺς λαμπροτάτους τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχόντων πεμπομένων ταῦτα πᾶσι κατὰδῆλα γενέσθαι σπουδασάτω, ὥστε μηδένα 25 παντελῶς ἀγνοεῖν τὰ ὑπὲρ τῆς λυσιτελείας τῶν ἡμετέρων ὑποτελῶν παρ' ἡμῶν διατυπωθέντα, οὕτω μὲν τοῖς ὥστε πᾶσιν ἀπαγορευθεῖσαι δι' οἰκειῶν προσταξέων, ἐφ' ᾗ διχα τινὸς παρανόμον ζῆμίας τοῖς ἡμετέροις ὑποτελεῖσι τὴν ἐμφάνειαν τοῦ παρόντος νόμου γενέσθαι. 30

Dat. xv. k. Ianuar. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVI. post cons. Basilii vc. ind. 5'. [a. 542]

ecclesia tale scelus studuerunt perpetrare permittimus aliquid auxilium ex ecclesiasticis terminis invenire? Sed omnibus modis hos iudicibus tradi et poenam sustinere, qua digni sunt qui sanctissima 5 loca violare praesumunt. Qui enim ibi delinquit, ubi salutem petet? Et generaliter disponimus, ut si quis invenerit suam uxorem aut filiam aut neptem aut sponsam in venerandis locis cum aliquo loquentem et suspicatus fuerit turpis gratia causae eos colloqui, tradat eos defensori aut aliis eius sanctissimae 10 ecclesiae clericis, ut ipsi suo periculo utrasque personas divise custodiant, donec iudex eos accipiat et secundum leges causam discernat.

(Epilogus.) Quae igitur per praesentem et in perpetuum valituram legem nostra definiuit tranquillitas, in omnibus praedictis casibus valere volumus, nisi tamen nondum aut iudiciali decreto aut amicali conventionione decisa sunt, quae suum robur habere sancimus. Gloriosa igitur et eminentissima auctoritas tua in hac quidem inclita civitate edictis propositis ad notitiam perducatur universorum, in provinciis autem per praeccepta ad clarissimos provinciarum iudices destinata haec omnibus facere manifesta festinet, ut nullus penitus ignoret quae pro utilitate nostrorum collatorum a nobis disposita sunt, ita tamen ut omnibus per propria praeccepta pronuntiet, quatenus sine quolibet iniusto dispendio nostris collatoribus praesentis legis fiat insinuatio.

clesia eiusmodi flagitia perpetrare student concedemus, ut ullum auxilium ex ecclesiasticis saeptis reperiant? Verum omnibus modis isti iudicibus tradantur, atque supplicium subeant, quo digni sunt qui loca sancta polluere audent. Nam qui illic delinquit, ubi salutem petet? Atque in universum praecipimus, ut si quis uxorem suam: vel filiam vel neptem vel nurum in sanctis locis cum aliquo colloquentem deprehenderit et suspicatus sit eos turpis causae gratia convenisse, eos defensori vel ceteris eiusdem sanctissimae ecclesiae clericis tradat, ut hi suo periculo utramque personam separatim custodiant, donec loci magistratus iis acceptis secundum leges causam exquirat.

Epilogus. Quae igitur per praesentem et in perpetuum valituram legem serenitas nostra constituit, in omnibus praedictis casibus valere volumus, si quae nondum aut iudiciali calculo aut amicali compositione decisa sunt, quae quidem suum robur habere sancimus. Gloriosa igitur et sublimis auctoritas tua in hac quidem gloriosa urbe edictis propositis ad notitiam omnium haec perducatur, in provinciis autem per praeccepta ad clarissimos provinciarum praesides missa haec omnibus manifesta facere studeat, ut nemo omnino ignoret quae pro utilitate nostrorum subiectorum a nobis constituta sunt: ita tamen ut omnibus per praeccepta propria edicat, ut sine ullo iniusto damno praesens lex subiectis nostris insinuetur.

1 συγχωρήσασθαι τινὰ B¹ Ep. || 4 καθεστῆσασιν Ep. || ἀγίους Ep. || 6 αἰτήσεται Ep. || δὲ om. L || 7 εὐροὶ M || εὐρη LB || γαμετὴν γυναικα B¹ || 9 * ὑπονοήσοι libri, ὑπονοήση Heimbach || 11 ὥστε τοῦτους] ut ipsi 5 || 12 ἐκάτερα τὰ πρόσωπα B¹ || 14 παραλαμβάνων B¹ || * σκοπήσει MB σκοπήσει L, σκοπήση Scrimger || 21 ἐδικτων L² || 22 ἀγάγοι suspectat Zacharia || 31 subscr. habet Iul.^b, om. 5 || xv. k. ianuar. M πρὸ ιε' καλανδῶν Ἰανουαρίων Ath. (μηνὶ Ἰανουαρίῳ Theod.) || iii. idus (idem Iul.^b) decemb. Iul.^b, vulg. || CP. — ind. 5' || post dn. iust. aug. ann. XV. basilio uc. cons. ind. 5' M conpo. anno XCI (leg. XVI) imp. iustiniani ag. post consolatio ulisarii uir ec. Iul.^b βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ ιε' (ἔτει ιε' βασιλείας Theod.) μετὰ τὴν ὑπατείαν Βασίλειον ind. 5' Ath. Theod.

1 studuerint R vulg. || leg. permittemus? || 2 ex] ec V¹ ab T, om. R¹ || terminum R¹ || 3 hos iudicibus om. R¹ || 4 qua] quam V quia R¹ T¹ || qui VT] quis R² vulg., om. R¹ || 5 enim om. T¹ || ibi] ubi T sibi R² || deliquit salutem ibi T¹ delinquit ubi salutem T², postea ubi ratura del. || 6 petet V] petat RT vulg. || 7 nepotem T || 9 suspicatur V¹ || turpis temporis? R¹ || gratia causae vulg.] gratiae causa libri || 10 eos om. T¹ || eius om. T¹ || 13 causas R || decernat vulg. || 16 lege V || nostram R¹ || 18 tm RT || nondum om. T¹, del. R³ || amali R¹ amicabili R² || 21 praepositis VT || 22 prouintias T^a || 23 per praeccepta] percepta V || 24 manifesta facere R || 26 tm R || 27 propriam praeccepta R praeccepta propria T || 28 sine] sub T¹ || 29 insinuatio] in T nullo spatio interiecto adicitur particula nov. VIII c. 9. 10 prouintiales si serint (sic) ministratorum — a deo percipere (supra p. 72, 34 — 74, 28). Videtur in archetypo codicis h. l. folium alterius exempli intrusum fuisse || subscriptione carent libri

PIH

CXVIII. Auth. CXIII. Coll. IX tit. 1

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΑΝΑΙΡΟΥΣΑ
ΤΑ ΑΔΓΝΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΑ ΚΑΙ
ΤΥΠΟΥΣ ΤΑΣ ΕΞ ΑΔΙΑΘΕΤΟΥ
ΚΛΗΣΕΙΣ.

R DE HEREDIBUS
AB INTESTATO VENIENTIBUS
ET DE AGNATORUM IURE SUB-
LATO R

5

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Πέτρον τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ
τῶν ἱερῶν τῆς ἑω πραιτωρίων.

Idem Aug. Petro pp.

(Προοίμιον.) Πολλοὺς καὶ διαφόρους νόμους ἐν
τοῖς παλαιότεροις χρόνοις ἐκπερανημένους εὐρίσκοντες,
δι' ὧν οὐ δικαίως διαφορά τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδο-
χῆς μεταξὺ τῶν συγγενῶν ἐξ ἀφένων τε καὶ θηλειῶν
εἰσενήρκεται, ἀναγκαῖον εἶναι συνειδόμεν πάσας ὁμοῦ
τὰς ἐξ ἀδιαθέτου τῆς συγγενείας διαδοχὰς διὰ τοῦ
παρόντος νόμου σαφεῖ καὶ συντόμῳ διαρρίψει διατυ-
πῶσαι, ὥστε τῶν προτέρων νόμων τῶν ὑπὲρ ταύτης
τῆς αἰτίας τεθειμένων ἀργούντων τοῦ λοιποῦ ταῦτα
μόνα παραφυλάττεσθαι ἅπερ νῦν διατυπώμεν. Ἐπειδὴ
τοίνυν πάσα ἡ τοῦ γένους ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχὴ τρισὶ
γνωρίζεται τάξεσι, τοτέστι τῇ τε τῶν ἀνιόντων καὶ
τῇ τῶν κατιόντων καὶ τῇ τῶν ἐκ πλαγίου, ἧτις εἰς
ἀδγνατοὺς καὶ cognatos διαρρίθεται, πρώτην εἶναι δια-
τυπώμεν τὴν τῶν κατιόντων διαδοχὴν.

(Praefatio.) Plurimas et diversas leges veteri-
bus temporibus prolatas invententes, per quas non
institute differentia ab intestato successiones inter cognatos
ex masculis et feminis introducta est, necessarium
esse perspeximus omnes simul ab intestato
cognitionum successiones per praesentem legem clara
compendiosaque divisione disponere, itaque prioribus
legibus pro hac causa positis vacantibus de cetero
ea sola servari quae nunc constituitimus. Quia igitur
omnis generis ab intestato successio tribus cognoscitur
gradibus, hoc est ascendentium et descendentium
et ex latere, quae in agnatos cognatosque dividitur,
primam esse disponimus descendentium successione.

CAPUT I.

Εἴ τις τοίνυν τῶν κατιόντων ὑπέιχ τῷ ἀδιαθέτῳ
τελετήσαντι οἰασθήποτε φύσεως ἢ βαθμοῦ, εἴτε ἐξ
ἀφρονογονίας εἴτε ἐκ θηλυγονίας καταγόμενος, καὶ εἴτε
ἀτεξοσίος εἴτε ὑπεξοσίος εἴη, πάντων τῶν ἀνιόν-
των καὶ τῶν ἐκ πλαγίου συγγενῶν προτιμώσθω. κἄν
γὰρ ὁ τελετήσας ἐτέρου ὑπεξοσίος ᾖ, ὁμοῦ τοὺς
αὐτοῦ παῖδας, οἰασθήποτε ἂν ὡς φύσεως ἢ βαθμοῦ,
καὶ αὐτῶν τῶν γονέων προτιμώσθω κληρόμεν ὧν

Si quis igitur descendentium fuerit ei qui inte-
status moritur cuiuslibet naturae aut gradus, sive ex
masculorum genere sive ex feminarum descendens,
et sive suae potestatis sive sub potestate sit, omni-
bus ascendentibus et ex latere cognatis praeponatur.
Licet enim defunctus sub alterius potestate fuerit,
tamen eius filios, cuiuslibet sexus sint aut gradus,
etiam ipsi parentibus praeponi praecipimus, quorum

Nov. CXVIII (Authent. CXIII = Coll. IX tit. 1: gloss.) Graece extat in ML, pr. extr. (17 Ἐπειδὴ πᾶσα . . .)
et c. 1—4 in B 45, 3, 8 (B² K 16, 39 p. 426 Zach.); c. 5 fuit B 37, 4, 10. — Epit. Theod. 118 (inde B², Prochi-
ron 30, 2. 6. 8—10. 36, 8, Epanagoge 33, 14. 16. 19—21. 38, 11), Athan. 9, 10, Anonymus Bodleianus apud Zachariae
Anékdot. 208 sq. Iulian. const. CIX.

c. 1 Eī τις τῶν κατιόντων — 568, 6 φυλάττομεν ex B habet Tractatus de peculii 4 ap. Heimbach Ἀνέκδοτα
II 251; adduntur summae ex Symbatio et Theodoro excerptae. Anonymi Bodleiani summam praestat Zachariae
Anékdot. p. 217.

CXVIII.

CONSTITUTIO QUAE IURA ADGNATORUM TOLLIT ET SUCCESSIONES AB INTESTATO DEFINIT.

Idem Augustus Petro gloriosissimo praefecto sacro per Orientem praetorio.

Praefatio. Cum multas et diversas leges antiquioribus temporibus promulgatas inveniamus, per
quas non iuste discrepantia successiones ab intestato inter cognatos ex masculis et feminis descendentes
introducitur, necessarium esse intelleximus omnes simul cognationis ab intestato successiones per praesentem
legem clara et compendiarie distinctione definire, ut cessantibus prioribus legibus quae hac de causa
latae sunt in posterum ea sola observentur quae nunc definimus. Quoniam igitur omnis ab intestato
generis successio tribus ordinibus internoscitur, id est et ascendentium et descendentium et ex latere venientium,
qui in agnatos et cognatos dividitur, primam esse constituitimus descendentium successione.

I. Si quis igitur descendentium supersit ei qui intestatus decessit cuiuscumque sexus aut gradus,
sive ex masculina progenie sive ex femina profectus, et sive sui iuris sive in potestate sit, is omnibus
ascendentibus et ex latere cognatis praeponatur. Licet enim qui defunctus est in alterius potestate fuerit,
tamen eius liberos, cuiuscumque sint sexus aut gradus, etiam ipsi parentibus, quorum in potestate erat

2 rubr. Περὶ ἰσότητος ἀγνατικῶν καὶ cognaticῶν δε-
καίων Theod. | Διάταξις ML, index Ath. | Ἡ διάταξις
Ath. in textu | 3 τὰ om. index L | ἀδνατικά (ἀγνατικά ind.)
Ath. adgnatika (aonatika ind.) καὶ cognatika L |
δικαία om. Ath. in textu | 7 ἐώας L | 9 ἐκπερανημένους
L^a | 13 τῆς συγγενείας cognationum ε | 19 τε om. B² |
20 τῇ τῶν ἐκ πλαγίου B² | τῇ om. MLB² | ἧτις — 21 δια-
ρρίθεται om. B | 21 adgnatus καὶ cognatus M adgnatu καὶ
kai cognatu (sic) L | εἶναι τῶν κατιόντων τὴν διαδο-
χὴν τυπώμεν L | 23 ἀδιαθέτως LB | 25 ἀφρονογονίας
L | 26 εἴη εἴτε ὑπεξοσίος B² | 27 συγγενῶν om. Tract.
de pec. | 29 οἰουδήποτε ἂν ὡς βαθμοῦ Tract.

2 hereditatibus T | 4 sublato iure V | 6 Imp. a. T |
9 prolatas T vulg.] probatas RV | 10 differentie V^a | ad
R | successoris V successiones R¹ | 12 perspeximus] corri-
gere add. T Set feminarum add. R¹ | simil R¹ | 13 suc-
cessionem T¹ | prae V^a | 14 compendiosa RT | depo-
nere T¹ componere R | 15 uocantibus R¹ T¹ | 16 con-
stituitimus nunc R | 17 genus R¹ | 18 hoc est (ab inte-
stato hoc est pr.) ascendentium descendentium ex latere V²
in ras. 1 vs. | 19 inter T² | 20 prima V | 23 rubr. De
hereditatibus que ab intestato deferuntur R marg. (ex
Lul.) | 26 et del. T² | sint R¹ | 27 cognato R | 28 fuerit
T vulg.] fuit RV | 29 tm R | filios Beck] filii libri |
30 ipsi T

ὑπεξούσιος ἢ ὁ τελευτήσας, ἐπὶ ἐκείνοις δηλαδὴ τοῖς πράγμασιν αὐτὰ κατὰ τοὺς ἄλλους ἡμῶν νόμους τοῖς πατράσιν οὐ προσπορίζεται. ἐπὶ γὰρ τῇ χρήσει τῶν πραγμάτων τούτων ὀφειλοσὴ προσπορίζεται ἢ φυλάττεσθαι τοὺς περὶ τούτων ἡμῶν νόμους τοῖς γονεῦσι φυλάττομεν· οὕτω μέντοιγε, ὥστε εἴ τινα τούτων τῶν κατιόντων παῖδας καταλιπόντα τελευτήσας συμβαίη, τοὺς ἐκείνου νόιους ἢ θυγατέρας ἢ τοὺς ἄλλους κατιόντας εἰς τὸν τοῦ ἰδίου γονεῖος τόπον ὑπειμέναι, εἴτε ὑπεξούσιοι τῷ τελευτήσαντι εἴτε αὐτεξούσιοι εὐρεθῆεν, τοσοῦτον ἐκ τῆς κληρονομίας τοῦ τελευτήσαντος λαμβάνοντας μέρος, ὅσοιδήποτε ἂν ᾖσιν, ὅσον ὁ αὐτῶν γονεὺς εἰ περὶν ἐκομίζετο, ἤντινα διαδοχὴν in stirpes ἢ ἀρχαίους ἐκάλεσεν. ἐπὶ ταύτης γὰρ τῆς τάξεως τὸν βαθμὸν ζητεῖσθαι οὐ βουλόμεθα, ἀλλὰ μετὰ τῶν νόιων καὶ τῶν θυγατέρων τοὺς ἐκ (τοῦ) προτελευτήσαντος νόιου ἢ θυγατέρας ἐγγόνους καλεῖσθαι θεσπιζομεν, οὐδεμίᾳ εἰσαγομένης διαφοράς, εἴτε ἀρρενες εἴτε θήλειαι ᾖσι, καὶ εἴτε ἐξ ἀρρενογονίας εἴτε ἐκ θηλυγονίας κατάγονται, εἴτε ὑπεξούσιοι εἴτε καὶ αὐτεξούσιοι εἴσαν. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς τῶν κατιόντων διαδοχῆς ἐνπλώσαμεν· ἀκόλουθον δὲ εἶναι συνείδομεν καὶ περὶ τῶν ἀνιόντων διατάξασθαι, ὅπως ἂν εἰς τὴν τῶν κατιόντων κληθεῖεν διαδοχῇ.

CAPUT II.

Εἰ τοίνυν ὁ τελευτήσας κατιόντας μὲν μὴ καταλίποι κληρονόμους, πατὴρ δὲ ἢ μήτηρ ἢ ἄλλοι γονεῖς αὐτῶ ἐπίζησσοσι, πάντων τῶν ἐκ πλαγίου συγγενῶν τούτους προτιμάσθαι θεσπιζομεν, ἐξηρημένον μόνων ἀδελφῶν ἐξ ἑκατέρου γονεῖος συναπτομένων τῷ τελευτήσαντι, ὡς διὰ τῶν ἐξῆς δηλωθήσεται. εἰ δὲ πολλοὶ τῶν ἀνιόντων περιεῖσι, τοὺτους προτιμάσθαι κελεύομεν, οἵτινες ἐγγύτεροι τῷ βαθμῷ εὐρεθῆεν, ἀρρενας τε καὶ θηλείας, εἴτε πρὸς μητρός εἴτε πρὸς πατρός εἴεν. εἰ δὲ τὸν αὐτὸν ἔχουσι βαθμὸν, ἐξ ἴσης εἰς αὐτοὺς ἡ κληρονομία διαιρεθήσεται, ὥστε τὸ μὲν ἡμισυ λαμβάνειν πάντας τοὺς πρὸς πατρός ἀνιόντας, ὅσοιδήποτε ἂν ᾖσι, τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἡμισυ τοὺς πρὸς

sub potestate fuit qui defunctus est, in illis videlicet quae secundum alias nostras leges patribus non adquiruntur. Nam in usu earum rerum, qui debet adquiri aut servari, nostras de his leges parentibus custodimus, sic tamen ut si quem horum descendendum filios relinquentem mori contigerit, illius filios aut filias aut alios descendentes in proprii parentis loco succedere, sive sub potestate defuncti sive suae potestatis inveniantur, tantam de hereditate morientis accipientes partem, quantumque sint, quantam eorum parens si viveret habuisset: quam successionem in stirpes vocavit antiquitas. In hoc enim ordine gradum quaeri non volumus, sed cum filiis et filiabus ex praemortuo filio aut filia nepotes vocari sancimus, nulla introducenda differentia sive masculi seu feminae sint, et sive ex masculino seu feminarum prole descendant, sive suae potestatis seu sub potestate sint constituti. Et haec quidem de successione descendantium disposuimus: consequens autem esse perspeximus et de ascendentibus constituere, quomodo ad descendantium successionem vocantur.

c. II Εἰ τοίνυν — 29 συναπτομένων et 569, 2 εἰ δὲ μετὰ — 13 δεδώκαμεν νόμον ex B habet Tractatus de pcculis l. c.

is qui defunctus est, praeponi iubemus, in illis scilicet rebus quae secundum alias leges nostras patribus non adquiruntur. De usufructu enim harum rerum qui iis adquiri vel servari debet leges nostras de his latis parentibus servamus; ita tamen ut si quem horum descendantium liberis relictis decedere contigerit, illius filii aut filiae aut reliqui descendentes in parentis sui locum succedant, sive in potestate defuncti sive sui iuris inveniantur, tantam ex hereditate defuncti partem accepturi, quotquot sint, quantam parens ipsorum si superstes esset accepturus esset, quam successionem in stirpes antiquitas vocavit. In hoc enim ordine gradum requiri nolumus, sed cum filiis et filiabus nepotes ex praemortuo filio filiae vocari sancimus, neve ulla differentia inducatur utrum masculi an feminae sint, et utrum ex masculina an ex femina progenie descendant, utrum in potestate in etiam sui iuris sint. Et haec quidem de descendantium successione statuimus: consequens autem esse nobis visum est etiam de ascendentibus discernere, quomodo ad descendantium successionem veniuntur.

II. Si igitur defunctus descendentes quidem heredes non reliquerit, pater autem vel mater vel alii parentes ei superstites sint, omnibus ex latere cognatis eos praeponi sancimus, exceptis solis fratribus defuncto ex utroque parente coniunctis, sicut per ea quae sequuntur declarabitur. Quodsi multi ascendentium supersint, eos anteponi iubemus, qui gradu propiores inveniantur, tam masculos quam feminas, sive materni sive paterni sint. Si autem eundem gradum obtinent, ex aequo inter eos hereditas dividetur, ut dimidiam partem omnes paterni ascendentes accipiant, quotcumque sint, reliquam autem dimidiam ma-

2 νόμους] Cod. 6, 61, 6. 8 || 3 προσπορίζονται Tract. || τῇ χρήσει] ᾧ ἢ τῇ χρήσει L² || 4 ὀφειλοσὴ M] ὀφειλοσὴ L¹ ὀφείλει L² ᾧ (sic B² ἢ B¹, cf. Tract.) ὀφείλοισι B || 12 λαμβάνοντες B² || ὅσον ἐαυτῶν ὁ γονεὺς B² || 14 in stirpes ML² || κατὰ σειρὰν s. v. L κατὰ σειρὰν ἐξ ἴσης B, τοῦ γένους in marg. manus recentissima M || 16 τοῦ add. Habander || 17 ἐγγόνους B² || 19 εἰσι B || καὶ om. B² || 20 κατάγονται Scringier || καὶ om. B² || 22 διετυπώσαμεν L¹ || δὲ om. L || 25 καταλίπει Tract. || 26 αὐτῶν L αὐτοῦ B² || 28 μόνων om. Tract. || 29 ἀδελφῶν M² ἀδελφῶν καὶ ἀδελφοπαίδων LB (ex nov. CXXVII, 1 interpolata, cf. ad 569, 2. 8) || 32 εἴτινες M || 33 θήλειαι B² || εἴτε πρὸς πατρός εἴτε πρὸς μητρός L? B (cf. ad ε) || 35 εἰς αὐτοῖς] αὐτοῖς B²

1 in illis] illi T || 2 leges nostras alias T || parentibus V || 3 earum VT] harum R vulg. || quibus debet V quae debent T² || 5 tm RV] 6 relinquentes T || 7 illis T¹ || 8 loeum vulg. || 9 inveniunt RVT, corr. vulg. || de hereditate] *****c V¹ || 15 diffentie V || 16 seu femine V] sive feminae RT vulg. || et om. RT || 17 sive feminarum V || 18 sine sub T vulg. || 19 deposuimus R¹ || 21 quodammodo T¹ || 22 voeuntur vulg. || 26 autem om. T || aut alii] alii alii V^a || 27 eis V || 29 parentes R¹ || coniuictis V coniuncti coniunctis R¹ || defunctos V || 30 sin V || 31 uiuunt RV] iuuerit T || hos] hoc R^a ** V¹ || 32 sive materni seu paterni V] sive paterni sive materni RT vulg. || 33 habet R¹ || 34 hereditas om. V || diuidatur R vulg. || 35 descendentes V || 36 aliquam V || a matre om. R

μητρός ἀνιόντας, ὅσουςδὴποτε ἂν αὐτοὺς εὐρεθῆναι συμβυίῃ, εἰ δὲ μετὰ τῶν ἀνιόντων εὐρεθῶσιν ἀδελφοὶ ἢ ἀδελφαὶ ἐξ ἑκατέρων γονέων συναπτόμενοι τῷ τελευτήσαντι, μετὰ τὸν ἐγγυτέρον τῷ βαδμῷ ἀνιόντων κληθῆσονται, εἰ καὶ πατὴρ ἢ μήτηρ εἴησαν, διαρομένῃς εἰς αὐτοὺς δηλαδὴ τῆς κληρονομίας κατὰ τὸν τῶν προσώπων ἀριθμὸν, ἵνα καὶ τῶν ἀνιόντων καὶ τῶν ἀδελφῶν ἑκαστος ἴσῃν ἔχῃεν μοῖραν. οἰδεμίαν χοῖσιν ἐκ τῆς τῶν γῶν ἢ θυγατέραν μοῖρας ἐν τοῦτω τῷ θέματι ἐνναμένου τοῦ πατρὸς ἐναντῷ παντελῶς ἐκδικεῖν, ἐπειδὴ ἀντὶ ταύτης τῆς χρήσεως μέρος αὐτῷ τῆς κληρονομίας καὶ κατὰ δεσποτίας δίκαιον διὰ τοῦ παρόντος δεδώκαμεν νόμον. οὐδεμίαις φυλακτομένης διαφορᾶς μεταξὺ τῶν προσώπων τούτων, εἴτε θήλειαι εἴτε ἄρρενες εἴησαν οἱ πρὸς τὴν κληρονομίαν καλούμενοι, καὶ εἴτε δι' ἄρρενος ἢ θήλειος προσώπου συναπτόνται, καὶ εἴτε ἀντεξούσιος εἴτε ὑπεξούσιος ἦν ὃν διαδέχονται.

Τπόλοιπόν ἐστιν ἵνα καὶ τὴν τρίτην ὀρίσωμεν τάξιν, ἣτις ἐκ πλυγίων καλεῖται καὶ εἰς adgnatos καὶ cognatos διαίρεται, ἵνα καὶ τούτου τοῦ μέρους διατυπωθέντος πανταχόθεν ὁ νόμος τέλειος εἰρηθεῖ.

CAPUT III.

Εἰ τοίνυν ὁ τελευτήσας μήτε κατόντας μήτε ἀνιόντας καταλείπει, πρῶτους πρὸς τὴν κληρονομίαν καλοῖμεν τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφάς τοὺς ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς καὶ τῆς αὐτῆς μητρός τεχθέντας, οὐδὲ καὶ μετὰ τῶν πατέρων πρὸς τὴν κληρονομίαν ἐκάλισαμεν. τούτων δὲ μὴ ὑπόντων ἐν δευτέρᾳ τάξει ἐκείνων τοὺς ἀδελφοὺς πρὸς τὴν κληρονομίαν καλοῖμεν, οἵτινες ἐξ ἑνὸς γονέως συναπτόνται τῷ τελευτήσαντι, εἴτε διὰ τοῦ πατρὸς μόνου εἴτε διὰ τῆς μητρός. εἰ δὲ τῷ τελευτήσαντι ἀδελφοὶ ὑπέησαν καὶ ἕτερον ἀδελφοῦ ἢ ἀδελφῆς προτελευτηγάντων παῖδες, κληθῆσονται πρὸς τὴν κληρονομίαν οὗτοι μετὰ τῶν πρὸς πατρός καὶ πρὸς μητρός θεῖον, ἄρρενον τε καὶ θηλεῖον, καὶ ὅσοιδῆποτε ἂν ᾖσι, τοσούτων ἐκ τῆς κληρονομίας λήφονται μέρος ὅσον ὁ αὐτῶν γονεὺς ἡμελλε λαμβάνειν

ascendentes, quantoscumque eos inveniri contigerit. Si vero cum ascendentibus inveniantur fratres aut sorores ex utrisque parentibus coniuncti defuncto, cum proximis gradu ascendentibus vocabuntur, si et pater aut mater fuerint, dividenda inter eos quippe hereditate secundum personarum numerum, uti et ascendentium et fratrum singuli aequalem habeant portionem. Nullum usum ex filiorum aut filiarum portione in hoc casu valente patre sibi penitus vindicare, quoniam pro hac usus portione hereditatis ius et secundum proprietatem per praesentem dedimus legem. Differentia nulla servanda inter personas istas, sive feminae seu masculi fuerint qui ad hereditatem vocantur, et sive per masculi seu per feminae personam copulantur, et sive suae potestatis seu sub potestate fuerit cui succedunt.

Reliquum est ut tertium ordinem decernamus, qui vocatur ex latere et in agnatos cognatosque dividitur, ut et hac parte disposita undique perfecta lex inveniat.

terni ascendentes, quotcumque forte inventi sint. Si autem cum ascendentibus inveniantur fratres vel sorores defuncto per utrumque parentem coniuncti, cum propioribus gradu ascendentibus vocabuntur, etiamsi pater aut mater sint; hereditate scilicet inter eos pro numero personarum dividenda, ut tam ex ascendentibus quam ex fratribus aequalem quisque partem habeat. Neve ullum usum fructum ex filiorum aut filiarum portione in hoc casu sibi omnino vindicare patri liceat, quoniam pro hoc usufructu partem ei hereditatis ipso dominii iure per praesentem legem dedimus. Neve ulla differentia inter has personas observetur, utrum feminae aut masculi sint qui ad hereditatem vocantur, et utrum per masculum an per feminam coniungantur, et utrum sui iuris an in potestate fuerit is cui succedunt.

Reliquum est ut tertium quoque ordinem definiamus, qui ex latere appellatur et in agnatos et cognatos dividitur, ut hac quoque parte definita lex undique perfecta appareat.

III. Si igitur defunctus neque descendentes neque ascendentes reliquerit, primos ad hereditatem vocamus fratres et sorores ex eodem patre et eadem matre genitos, quos etiam cum parentibus ad hereditatem vocavimus. His autem non extantibus in secundo ordine illos fratres ad hereditatem vocamus, qui ex uno parente copulantur defuncto, sive per patrem solum sive per matrem. Quodsi defuncto fratres extent et alterius iam defuncti fratris sororisve filii, hi cum thiis paternis et maternis, tam masculis quam feminis, ad hereditatem vocabuntur, et quotcumque sint, tantam ex hereditate partem capient quantam

2 ἀδελφοὶ ἢ ἀδελφαὶ Mε] ἢ ἀδελφοὶ ἢ ἀδελφά-
 παιδες, s. v. ἢ ἀδελφαὶ L ἀδελφοὶ ἢ ἀδελφάπαιδες B^s
 r. l. ἀδελφοὶ ἢ ἀδελφαὶ ἢ (ἢ om. B^s) καὶ ἀδελφάπαιδες
 B^s v. l., B^f ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαὶ ἢ ἀδελφάπαιδες Tract.
 (cf. ad 56S, 29. 569, 8. 26. 570, 19) || 3 sq. ἐξ — τελευ-
 τήσαντι om. Tract. || 4 ἐγγυτέρω Tract. || 6 δηλαδὴ om.
 Tract. || 7 τῶν προσώπων] ἰν κάπιτα s. v. L || 8 ἔχουεν
 MB] ἔχει L^s ἔχη L^o, ἔχει cum Haloandro vulg. (B^f) ||
 μοῖραν] ἀλλὰ καὶ οἱ ἀδελφάπαιδες τὴν μοῖραν τοῦ ἰδίου
 γονέως λαμβάνουσιν (λαμβάνουσιν B) add. LB Tract.
 (cf. ad 56S, 29. 569, 2. 26. 570, 19) || 9 ἢ om. L^a || 10 ἐαν-
 τῶν L || 11 ἀντὶ ταύτης τῆς χρήσεως μέρος αὐτῷ] pro
 hac usus portione ε || 12 καὶ om. Tract. || 16 θήλειος MB^f ||
 20 καὶ εἰς — διαίρεται om. B || adgnatos καὶ κογνά-
 tous M ἄδγνάτους ἢ κογνάτους L || 22 εἰρηθῆ B^s || 23
 * μηδὲ — μηδὲ libri || 24 καταλείρη B^f vulg. || πρὸς εἰς
 (om. v. l.) B^s || 26 τεχθέντας] ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς ἀδελφά-
 παιδας add. LB (cf. ad 56S, 29. 569, 2. s) || 31 εἴτε διὰ
 τῆς] ἢ τῆς L || εἰ δὲ] καὶ εἴρη B^s || 36 ὅσοιδῆποτε] ὅσοι
 δῆποτε M || 37 ἡμελλε LB^s

3 utriusque V || defuncti V, cum multo magis ergo
 cum ulterioribus add. R¹ || 4 si] set R¹ || et] etsi R¹ ||
 5 aut] et V || fuerint vulg.] fuerint (fuere T) libri ||
 dividendam V || 7 habent T || 9 pater R¹ V || 11 secundum
 om. T || per om. T¹ || legem dedimus T || 13 sine masculi
 sive femine T || seu V] sive R vulg. || masculi] **** R¹ ||
 fuerit T || 14 et om. T || seu per] per om. T || 15 potestates
 V^a || 16 sine T vulg. || fuit R¹ || cui] qui R² || 19 ut] in
 R¹ || tertium] interium T¹ || 20 uocantur V || in] inter
 R² || 21 ac V¹ || 23 neque ascendentes neque descen-
 dentes V, ultimas litteras es et quae sequuntur usque ad 27
 his non existit] scriptis V² in ras. 3 versusum || 24 relin-
 querit R² relinquere R¹ || primos R vulg. || 25 ex eadem
 ex om. V² || 26 etiam om. V² || 27 uocamus (uocantur
 T¹) VT || autem om. V² || 30 partem R¹ || 31 fuerit R¹
 fuere T || et] * V¹ || 32 filii] et filii V¹ || 33 de om. V ||
 thiis T² in ras. || 34 tanta V || percipient portionem
 T vulg.

εἰ ἐπέζησεν. ὅθεν ἀκόλουθόν ἐστιν, ἵνα εἰ τυχὸν ὁ
 προτελευτήσας ἀδελφός, οὐ οἱ παῖδες περιείσι, δι'
 ἑκατέρου γονέως τῶ νῦν τελευτήσαντι προσιώπων συν-
 ἤπτετο, οἱ δὲ προῖοντες ἀδελφοὶ διὰ τοῦ πατρὸς
 μόνου τυχὸν ἢ τῆς μητρὸς αὐτῶ συνήπτετο, προτι-
 μηθῶσιν οἱ τούτου παῖδες τῶν ἰδίων θείων, εἰ καὶ
 τοῖτον εἰσὶ βαθμοῦ (εἴτε πρὸς πατρός εἴτε πρὸς μη-
 τρὸς εἴησαν οἱ θεῖοι, καὶ εἴτε ἄρρενες εἴτε θῆλειαι),
 ὡςπερ ὁ αὐτῶν γονεὺς προσιώματο εἰ περιῦν. καὶ ἐκ
 τῶν ἐναντιῶν, εἰ ὁ μὲν περιῶν ἀδελφός ἐξ ἑκατέρου
 γονέως συνάπτεται τῶ τελευτήσαντι, ὁ δὲ προτελευ-
 τήσας δι' ἐνὸς γονέως συνήπτετο, τοὺς τούτου παῖδας
 ἐκ τῆς κληρονομίας ἀποκλείομεν, ὡςπερ καὶ αὐτὸς εἰ
 περιῦν ἐξεκλείετο. τὸ δὲ τοιοῦτον προνόμιον ἐν ταύτῃ
 τῇ τάξει τῆς συγγενείας μόνος παρέχεται τοῖς τῶν
 ἀδελφῶν ἄρρέων ἢ θηλειῶν υἱοῖς ἢ θυγατράσιν,
 ἵνα εἰς τὰ τῶν ἰδίων γονέων δίκαια ὑπεισέλθωσιν,
 οὐδενὶ δὲ ἄλλω παντελῶς προσώπων ἐκ ταύτης τῆς
 τάξεως ἐρχομένῳ τούτο τὸ δίκαιον συγχωροῦμεν. ἀλλὰ
 καὶ αὐτοῖς τοῖς τῶν ἀδελφῶν παισὶ τότε ταύτην τὴν
 εὐεργεσίαν παρέχομεν, ὅτε μετὰ τῶν ἰδίων κρῖνονται
 θείων ἄρρέων τε καὶ θηλειῶν, εἴτε πρὸς πατρός
 εἴτε πρὸς μητρὸς εἴεν. εἰ δὲ μετὰ τῶν ἀδελφῶν τοῦ
 τελευτήσαντος καὶ ἀνιόντες, ὡς ἤδη προείπομεν, πρὸς
 τὴν κληρονομίαν καλοῦνται, οὐδενὶ τρόπον πρὸς τὴν
 ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχὴν τοῦ ἀδελφοῦ ἢ τῆς ἀδελ-
 φῆς παῖδας καλεῖσθαι συγχωροῦμεν, οὐδὲ εἰ ἐξ ἑκα-
 τέρου γονέως ὁ αὐτῶν πατὴρ ἢ μήτηρ συνήπτετο τῶ
 τελευτήσαντι. ὁπότε τοῖνυν τοῖς τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τῆς
 ἀδελφῆς παισὶ τοιοῦτο πρόνομιον δέδωκαμεν, ἵνα τὸν
 τῶν γονέων ὑπεσιόντες τόπον μόνου τρίτου ὄντος
 βαθμοῦ μετὰ τῶν ἐκ δευτέρου βαθμοῦ πρὸς τὴν κλη-
 ρονομίαν καλῶνται, ἐκεῖνο πρόδηλόν ἐστιν, ὅτι τῶν
 θείων τοῦ τελευτήσαντος ἄρρέων τε καὶ θηλειῶν,
 εἴτε πρὸς πατρός εἴτε πρὸς μητρὸς εἴησαν, προτιμῶν-
 35
 1 ἔχουεν. Εἰ δὲ μήτε ἀδελφὸς μήτε παῖδας ἀδελ-
 φῶν, ὡς εἰρήκαμεν, ὁ τελευτήσας καταλείρει, πάντας
 τοὺς ἐφεξῆς ἐκ πλαγίως συγγενεῖς πρὸς τὴν κληρονο-
 μίαν καλοῦμεν κατὰ τὴν ἐνὸς ἐκάστου βαθμοῦ προτι-
 40
 μῆσιν, ἵνα οἱ ἐγγύτεροι τῶ βαθμῶ αὐτοῦ τῶν λοι-

pere si superstes esset. Unde consequens est, ut
 si forte praemortuus frater, cuius filii vivunt, per
 utrumque parentem nunc defunctae personae iunge-
 batur, superstites autem fratres per patrem solum
 5 forsam aut matrem ei iungebantur, praeponantur
 istius filii propriis thiiis, licet tertio sint gradu (sive
 a patre sive a matre sint thii, et sive masculi sive
 feminae), sicut eorum parens praeponebatur, si vi-
 veret. Et e diverso, si quidem superstes frater ex
 utroque parente coniungitur defuncto, praemortuus
 autem per unum parentem iungebatur, huius filios
 ab hereditate excludimus, sicut ipse si viveret ex-
 cludebatur. Huiusmodi vero privilegium in hoc or-
 dine cognationis solis praebemus fratrum masculo-
 rum aut feminarum filiis aut filiabus, ut in suorum
 parentum iura succedant; nulli (autem) alii omnino
 personae ex hoc ordine venienti hoc ius largimur.
 Sed et ipsis fratrum filiis tunc hoc beneficium conferi-
 mus, quando cum propriis iudicantur thiiis masculis et
 feminis, sive paterni sive materni sint. Si autem
 cum fratribus defuncti etiam ascendentes, sicut iam
 diximus, ad hereditatem vocantur, nullo modo ad
 successionem ab intestato fratris aut sororis filios
 vocari permittimus, neque si ex utroque parente eo-
 rum pater aut mater defuncto iungebatur. Quando-
 quidem fratris et sororis filiis tale privilegium de-
 derimus, ut in propriorum parentum succedentes
 locum soli in tertio constituti gradu cum his qui in
 secundo gradu sunt ad hereditatem vocentur, illud
 palam est quia thiiis defuncti masculis et feminis
 sive a patre sive a matre praeponuntur, si etiam illi
 tertium similiter cognationis obtineant gradum.

1 Si vero neque fratres neque filios fratrum, sicuti
 diximus, defunctus reliquerit, omnes deinceps a la-
 tere cognatos ad hereditatem vocamus secundum
 uniuscuiusque gradus praerogativam, ut viciniore

parents eorum accepturus erat, si viveret. Unde consequens est, ut si forte frater iam defunctus, cuius
 filii supersunt, per utrumque parentem ei qui modo decessit copulabatur, superstites autem fratres per
 patrem solum forte vel matrem ei copulabantur, filii eius patris suis praeserantur, etiamsi tertio gradu
 sint, sive paterni sive materni sint thii, sive masculi sive feminae, sicut pater eorum praeretur, si
 superstes esset. Atque ex contrario si superstes frater per utrumque parentem coniungitur defuncto, is
 autem qui ante decessit per unum parentem coniungebatur, filios eius ab hereditate excludimus, quemad-
 modum ipse quoque si superstes esset excluderetur. Huiusmodi autem privilegium in hoc cognationis
 ordine solis praebemus fratrum vel sororum filiis filiabusve, ut in parentum suorum iura succedant, nulli
 vero omnino alii personae ex hoc ordine venienti hoc ius concedimus. Sed et ipsis fratrum filiis tum
 illud beneficium praebemus, ubi cum thiiis suis certant et masculis et feminis, sive paterni sive materni
 sint. Si vero cum fratribus defuncti etiam ascendentes, uti supra diximus, ad hereditatem vocantur, nullo
 modo ad successionem ab intestato fratris vel sororis filios vocari permittimus, ne tum quidem si ex
 utroque parente pater eorum vel mater defuncto coniunctus erat. Quoniam igitur fratris et sororis filiis
 eiusmodi privilegium dedimus, ut in locum parentum succedentes soli, cum tertio gradu sint, cum iis qui
 secundo gradu sunt ad hereditatem vocentur, illud manifestum est eos defuncti thiiis et masculis et feminis,
 sive paterni sive materni sint, praerferri, etiamsi illi quoque tertium pariter cognationis gradum obtineant.
 1 Si vero neque fratres neque fratrum filios, uti diximus, defunctus reliquerit, omnes deinceps ex latere
 cognatos ad hereditatem vocamus secundum uniuscuiusque gradus praerogativam, ut propinquiores gradu

1 ἔζησεν B² || 2 οἱ παῖδες] υἱοὶ B³ v. l. || 4 παρ[ιόν-
 τες (εἰ in ras.) M || διὰ] παρὰ B¹ || 6 τούτου] τοιοῦ-
 τος L || εἰ (om. M²) καὶ ML] κἂν B || 7 ὡσεὶ B || πατρός
 εἴησαν οἱ (οἱ om. B¹) θεῖοι εἴτε πρὸς μητρὸς LB ||
 10 τῶ ἐναντίον L || ὁ om. L^a || 12 τούτου] τοιοῦτος
 L || 13 ἐκ om. B² || 16 υἱοῖς] ἢ υἱοῖς B¹ || 19 ἀλλὰ καὶ —
 28 τῶ τελευτήσαντι om. LB (cf. ad 568, 29. 569, 2. s. 26) ||
 30 τὸν om. M τὸ L^a || 32 ἐκ δευτέρου M²] ἐκ πρώτου
 καὶ δευτέρου LB || 33 καλῶνται B] καλοῦνται ML ||
 34 θηλειῶν, εἴτε] θηλειῶν, καὶ εἴτε B¹ || 38 καταλείρει
 B¹ vulg.

3 utrumque parentem Spangenberg] utramque (utran-
 que R) partem libri] nunc] non R¹ del. R³ || iungeban-
 tur R² T¹ ei iungebantur V || 4 partem R¹ || 5 ei erasum
 in V || 6 istis T¹ isti T² || 7 sin thii R || et om. T || sive

masculi om. R¹ || 8 praeponeretur T vulg. || 9 et hic
 add., ante ex utroque del vulg. || superstes] est super-
 stes T || frater et ex (** ex R¹) libri || 10 parte R¹ ||
 coniungit T¹ || 16 iura vulg.] iure libri || nulli alie
 V¹ nulle alio T¹; autem addi] 18 et om. T || con-
 ferimus T^a, conferimus — iudicantur tribus scr. V²
 in ras. 1 vs. || 19 thii RV³ T] tribus V⁽²⁾ eis V¹ ||
 21 etiam] et T || 23 successiones T^a || aut] uel T || 25 iun-
 gebatur V² in ras. iungebatur (sic) R¹ iungebantur T ||
 26 patris V^a || dedimus vulg. || 27 priorum T || 28 locum
 soli RV³] solis locum T¹ soli locum T² || 30 quia] qui
 a T¹ || defunctis R defunctus V || 31 sive a matre
 sive a patre T || illi etiam V || 37 si vero] sive V^a ||
 fratrum V || sicut T vulg. || 38 defunctis V^b || 40 praer-
 ogativam (praerogativam sententiam altera vice R^a) —
 571, 2 eiusdem gradus bis scripsit R¹ || ut] aut R¹

πῶν προτιμῶνται. εἰ δὲ πολλοὶ τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ εὐρεθῶσι, κατὰ τὸν τῶν προσώπων ἰσότητος μεταξὺ αὐτῶν ἡ κληρονομία διαιρεθῆσεται, ὅπερ in capita οἱ ἡμέτεροι λέγουσι νόμοι.

gradu ipsi reliquis praeponantur. Si autem plurimi eiusdem gradus inveniuntur, secundum personarum numerum inter eos hereditas dividitur, quod in capita nostrae leges appellant.

CAPUT IV.

Οὐδεμίαν δὲ εἶναι βουλόμεθα διαφορὰν ἐν οἰαδί-
ποτε διαδοχῇ ἢ κληρονομίᾳ μεταξὺ τῶν πρὸς τὴν
κληρονομίαν καλουμένων ἀρρέων ἢ θήλειων, οὐς πρὸς
τὴν κληρονομίαν κοινῶς ὠρίσαμεν καλεῖσθαι, εἴτε δι'
ἀρρεως εἴτε διὰ θήλεος προσώπου συνηπτοῦτο τῷ
τελετήσαντι· ἀλλ' ἐπὶ πασῶν τῶν διαδοχῶν τὴν
τῶν adgnatorum τε καὶ cognatorum διαφορὰν ἀρρεῖν κε-
λεύομεν, εἴτε διὰ θήλου προσώπου εἴτε δι' ἐμαγκυπα-
τίονα ἢ ἕτερον οἰονδήποτε τρόπον τοῖς προτέρους
ἐτρακταῖζετο νόμοις, καὶ πάντας διχα τινὸς τοιαύτης
διαφορᾶς κατὰ τὸν τῆς ἰδίας συγγενείας βαθμὸν ἐκ-
τὴν εἰς ἀδιαθέτου τῶν συγγενῶν διαδοχῆν ἐλθεῖν κε-
λεύομεν.

5 Nullam vero esse volutionem differentiam in quacumque successione aut hereditate inter eos qui ad hereditatem vocantur masculos ac feminas, quos ad hereditatem communiter definitum vocari, sive per masculi seu per feminae personam defuncto iungebantur, sed in omnibus successioneibus agnatorum cognatorumque differentiam vacare praecipimus, sive per femineam personam sive per emancipationem vel per alium quemlibet modum prioribus legibus tractabatur, et omnes sine qualibet huiusmodi differentia secundum proprium cognationis gradum ad cognatorum successioneem ab intestato venire praecipimus.

CAPUT V.

Ἐξ ὧν δὲ περὶ τῆς κληρονομίας εἰρηκαμέν τε καὶ
διετυπώσαμεν, καὶ τὰ περὶ τῆς ἐπιτροπῆς δῆλα καθ-
έστηκε. θεασάμενοι γὰρ ἕκαστον κατὰ τὸν βαθμὸν
καὶ τὴν τάξιν, καθ' ἣν πρὸς τὴν κληρονομίαν καλεῖται
ἢ μόνος ἢ μετ' ἑτέρων, καὶ τὸ λειτουργήματα τῆς ἐπι-
τροπῆς ἐπελθεῖν, οὐδεμιᾶς οὐδὲ ἐν τούτῳ τῷ μέρει
διαφορᾶς εἰσαγομένης ἐκ τῶν adgnaticῶν ἢ cognati-
κῶν δικαίων, ἀλλὰ πάντων ὁμοίως εἰς τὴν ἐπιτροπὴν
καλουμένων τῶν τε δι' ἀρρεογονίας τῶν τε διὰ θη-
λυγονίας τῷ ἀνήθῳ συναπτομένων. ταῦτα δὲ λέγομεν,
εἰ ἀρρεως καὶ τέλειοι τὴν ἡλικίαν εἴσαν καὶ ὑπὸ
μηδενὸς νόμου κωλύονται τὴν ἐπιτροπὴν ἐπελθεῖν
μηδὲ ἐξουσιασίου ἀρμοζούση αὐτοῖς κέρρηται. ταῖς
γὰρ γυναῖξιν καὶ ἡμεῖς ἀπαγορεύομεν τὰ τῆς ἐπιτροπῆς
ἐπελθεῖν λειτουργήματα, εἰ μὴ μήτηρ ἢ μᾶμμη εἴη·
ταῦταις γὰρ μόναις κατὰ τὴν τῆς κληρονομίας τάξιν
καὶ τὴν ἐπιτροπὴν ἐπελθεῖν ἐφίεμεν, ἐὰν ἐν ὑπομή-
μασι καὶ γάμοις ἑτέροις καὶ τῇ βοήθειᾳ τοῦ Βελλεϊα-
νεῖου δόγματος ἀπαγορεύσωσι. ταῦτα γὰρ φυλάττου-
σαι πάντων τῶν ἐκ ἀλαθίον συγγενῶν εἰς τὴν ἐπι-
τροπὴν προτιμηθήσονται, τῶν testamentariarum μόνων
ἐπιτροπῶν προλαμβανόντων αὐτάς· τὴν γὰρ τοῦ τε-
λετήσαντος βούλησιν τε καὶ ἐπιλογὴν προτιμᾶσθαι

20 Sancimus enim unumquemque secundum gradum et ordinem, quo ad hereditatem vocatur aut solus aut cum aliis, et functionem tutelae suscipere, nulla neque in hac parte differentia introducenda de agnatorum seu cognatorum iure, sed omnibus similiter ad tutelam vocandis quique ex masculorum quique ex feminarum prole descendunt minori coniuncti. Haec autem dicimus, si masculi et perfectae aetatis sint et nulla lege prohibeantur tutelam suscipere neque excusatione competenti sibi met utantur. Mulieribus enim etiam nos interdiximus tutelae subire officium, nisi mater aut avia fuerit: his enim solis secundum hereditatis ordinem et tutelam subire permittimus, si inter gesta et nuptiis aliis et auxilio Velleiani senatusconsulti renuntiant. Haec enim servantes omnibus a latere cognatis ad tutelam praepo-
nuntur, testamentariis solis tutoribus praecedentibus eas: defuncti namque voluntatem et electionem prae-

v. 30—572, 10 summa Ath. repetitur in paratitulis Ath. 13 § 9.

ipsi ceteris praepoanantur. Quodsi multi eiusdem gradus inveniuntur, pro numero personarum inter eos hereditas dividetur, id quod in capita leges nostrae appellant.

IV. Nullam autem differentiam esse volumus in ulla successione aut hereditate inter eos qui ad hereditatem vocantur masculos et feminas, quos communiter ad hereditatem vocari constituimus, sive per masculum sive per feminam defuncto coniungebantur: sed in omnibus successioneibus agnatorum et cognatorum differentiam cessare iubemus, sive propter femininam personam sive propter emancipationem vel alium quemlibet modum prioribus legibus tractabatur, atque omnes sine ulla eiusmodi differentia secundum cognationis suae gradum ad cognatorum ab intestato successioneem venire iubemus.

V. Ex iis autem quae de hereditate diximus et constituimus etiam quae ad tutelam pertinent manifesta sunt. Sancimus enim, ut quo quisque gradu et ordine ad hereditatem vel solus vel cum aliis vocatur, etiam munus tutelae suscipiat, neque ulla differentia ne hac quidem in parte per agnationis aut cognationis iura introducatur, sed omnes similiter ad tutelam vocentur tam qui ex masculina progenie quam qui ex femina impuberi coniunguntur. Haec autem dicimus, si masculi et perfectae aetatis sint nec ulla lege tutelam suscipere prohibeantur neque excusatione sibi competente utantur. Mulieres enim nos quoque tutelae munera subire vetamus, nisi mater vel avia sit: his enim solis secundum ordinem hereditatis etiam tutelam suscipere permittimus, si actus intervenientibus et nuptiis aliis et beneficio Velleiani SCI renuntiant. Haec enim si observent, omnibus ex latere cognatis ad tutelam praepoanentur, ut soli testamentarii tutores eas praecedant: nam defuncti voluntatem et electionem praeferrere volumus. Si vero

3 in capita M] ἰσότητα L κατὰ κεφαλὴν ἦτοι προσ-
ωπικῶς (προσωπικῆν) L L s. v., B || 5 βουλόμεθα εἶ-
ναι L || 6 διαδοχῇ B' || 7 ἦ] ac s || 9 θήλειος LB' ||
11 τῶν adgnatorum τε καὶ cognatorum M τῶν ἀδνάτων τε
καὶ κοινῶν L εἰς (τῶν εἰς B') ἀρρεογονίας τε (τε
om. B') καὶ θηλυγονίας B || 12 διὰ μαγκυπατίονα L δι'
ἀντιξουσιότητα B || 13 ἢ ἕτερον] vel per alium s || 14
ἐτρακταῖζετο ML] διεσκοπεῖτο B || διαφορᾶς τοιαύ-
της L || 15 ἰδίας] οἰκείας B' || 24 adgnaticῶν M ἀδ-
γνατικῶν L | κοινῶν ML || 29 ἴσαν L || 32 λει-
τουργήματα] officium s || 35 βελλεϊανείου M βελανείου
L || 36 ἀπαγορεύουσι L renuntiant s || 38 testamentariarum M τε εἰ (i. e. τε καὶ) tam entiarum L

3 diuiditur VT] diuidatur R vulg. || in capitēnita (sic)
nostrae legis V' || 4 appellantur T' || 5 vero om. T' || esse
uolumus V] esse uolumus esse R uolumus esse T vulg. ||
6 hereditate inter cet.] te inter — 9 personam scr. R' ||
in ras. 2 versuum || 9 masculini RT || 12 femine T' ||
13 modum quemlibet T' || tractabat T' || 16 ab intesto
(sic) praecipimus venire T' || 15 rubr. De legitima tutela
et de matre et avia tutelam liberorum amministratorum
(aministratoribus liberorum T) RT in marg. (ex Iul.) ||
20 enim om. V' || 21 quo] quod V' uocantur RVT' || soli
T' || 27 et om. R' || 29 sibi metuntur T' || 30 etiam] et
T' || tutele subite T' subire tutele R' || 31 fuerit vulg.]
fuerit RVT' || 33 sibi ita si V' || 34 Velleiani om. T' || hoc
T' || 35 proponuntur V

βουλόμεθα. εἰ δὲ πολλοὶ τὸν αὐτὸν τῆς συγγενείας ἔχοντες βαθμὸν καλοῦνται πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν, κελύομεν αὐτοὺς κοινῇ συνελθόντας παρὰ τῷ ἀρχοντι, ᾧ τούτου μέλει τοῦ μέρους, ἕνα ἢ καὶ πλείονας, ὅσοι πρὸς τὴν διοίκησιν τῆς οὐσίας ἀρκοῦσιν, ἐξ αὐτῶν ἐπιλέξασθαι καὶ ὀνομάσαι, καὶ τούτων ἢ τούτους τὰ τοῦ ἀνήβου πράγματα διοικεῖν, τοῦ τῆς ἐπιτροπῆς κινδύνου πᾶσιν ἐπικειμένον τοῖς πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν καλουμένοις, καὶ τῶν οὐσιῶν αὐτῶν σιωπηρῶς ὑποκειμένων τῷ ἀνήβῳ ὑπὲρ ταύτης τῆς διοικήσεως. 10

CAPUT VI.

Ταῦτα δὲ πάντα ὅσα περὶ διαδοχῶν τοῦ γένους ἐθεσπίσαμεν ἐπ' ἐκείνοις βουλόμεθα κρατεῖν, ὅσοι τῆς καθολικῆς ὑπάρχουσι πίστεως. ἐπὶ γὰρ τοῖς αἰρετικαῖς τοῖς ἡδὴ παρ' ἡμῶν τεθέντας νόμους βεβαίους εἶναι κελύομεν μηδένα καινισμόν ἢ ἐλάττωσιν ἐκ τοῦ παρόντος ὑφιστάμενος νόμου. ἄπειρο τούτων διὰ ταύτης τῆς διατάξεως τῆς εἰς τὸ διεργεῖν φυλαχθῆσμενης ἢ ἡμετέρα ἐθέσπισε γαληνότης, ἐπ' ἐκείνοις βουλόμεθα κρατεῖν τοῖς θέμασιν, ἅτινα ἐκ προσομίμων τοῦ Ἰουλίου μνηρὸς τῆς παρούσης ἕκτης ἐπιμεμήσεως συνέβη ἢ καὶ μετὰ ταῦτα συμβήσεται. τὰ γὰρ προλαβόντα θέματα τὰ μέχρι τοῦ μνημονευθέντος χρόνου ἀποβάντα κατὰ τοὺς παλαιούς νόμους τέμνεσθαι παρακελεύομεθα.

Ἐπιλόγος. Ἡ ἐνδοξότης τούτων ἢ σὴ τὰ διὰ τοῦ παρόντος νόμου παρ' ἡμῶν διατυπωθέντα εἰς τὴν ἀπάντων γνώσιν ἐλθεῖν προνοησάτω, ἐπὶ ταύτης μὲν τῆς βασιλίδος πόλεως ἰδιότητα κατὰ τὸ σὺνηθες προτιθεμένων, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις προστάξεων πεμπομένων πρὸς τοὺς λαμπροτάτους τούτων ἡγουμένους, ὥστε μηδεὶ τῶν τῆς ἡμετέρας βασιλείας ὑποκειμένων ἀγροσίων γενέσθαι τὴν τῆς ἡμετέρας ἡμερότητος περὶ τούτους πρόνοιαν· οὗτω μὲντι ὥστε δίχα πάσης ζημίας τῶν πολιτῶν καὶ ἐπαρχιωτῶν ἐν παντὶ τόπῳ τὴν τοῦ παρόντος νόμου ἐμφανεῖαν γενέσθαι. 35

Dat. xvii. k. Aug. Septimo Miliario imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVII. post cons. Basilii vc. anno II. ind. VI. [a. 543]

13sq. summa Ath. repetitur in paratilis Ath. 3 § 9.

multi qui eundem cognationis gradum obtinent ad tutelam vocantur, iubemus eos communiter convenire apud magistratum, cui haec res curae est, et unum vel etiam plures, quotquot ad bonorum administrationem sufficient, ex ipsis eligere et nominare, atque illum vel illos res impuberis administrare: ut periculum tutelae omnibus imminet qui ad tutelam vocantur, eorumque bona tacitae hypothecae iure impuberi pro hac administratione obligentur.

VI. Haec autem omnia quaecumque de successione generis sancimus, de illis valere volumus, quicumque catholicae sunt fidei. De haereticis enim leges iam a nobis latae firmas esse iubemus nullam innovationem vel deminutionem ex praesenti lege subituras. Quae igitur per hanc constitutionem in perpetuum observandam serenitas nostra sancit, de illis casibus valere volumus qui ab initio mensis Iulii praesentis sextae indictionis contigerunt vel etiam postea contingent. Praeteriti enim casus qui usque ad tempus modo memoratum evenerunt ut secundum veteres leges deciderunt praecipimus.

Epilogus. Tua igitur gloria quae per praesentem legem a nobis constituta sunt ut ad omnium notitiam veniant prospiciat, in hac quidem regia civitate edictis more solito propositis, in provinciis vero mandatis ad clarissimos eorum praesides missis, ut nemini eorum qui imperio nostro subiecti sunt mansuetudinis nostrae circa eos providentia incomperta sit; ita tamen ut sine ullo civium et provincialium detrimento omnibus locis praesentis legis insinuatio fiat.

4 μέλλει ML || 10 ταύτης τῆς] huiusmodi ε || 11 διαδοχῆν M^a || 36 subscr. habet Iul.^{ppw}, item Iul. cod. Utin. || xvii. k. aug. Iul.^w (πρὸ εἰ' καλάνδιων Ἀγούστου Ath.) || sxxi kl. ags. Iul.^b xxiij κᾶ [κᾶ minus recte legit et k. dec. interpretatur Zachariae] M k. aug. Utin. μηνὶ ἀγούστῳ Theod., om. Iul.^p (III id. ε, ubi vid.) || septimo miliario (miliario Utin.) Iul.^b Utin.) cep. mic. M septimo Iul.^w, om. Iul.^p || impi. dnn. iustiniano anno XVII Utin. imp. donno iustiano anno XCII Iul.^b imp. iusti. anno VII deci. Iul.^w domno postr. iustiniano septimo decimo Iul.^p imp. dn. iust. pp. aug. M βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ εἰ' (leg. εἰ') Ath. εἴτε τῆς βασιλείας εἰ' Theod. || 37 pons. consl. fl.^s basilii uc. anno secundo Iul.^b μετὰ τὴν ὑπάτειαν Βασιλείου τὸ β' Ath. (cf. ε), pc. basilii anni Iul.^w post consl. bilisarii anno tertio Utin. post consl. anno tertio Iul.^p μετὰ τὴν ὑπάτειαν Βασιλείου Theod. basilii uc. consl. M || 38 ind. VI (cf. v. 20)] ind. ε' Theod., om. cett.

poni volumus. Si autem plurimi eundem cognationis habentes gradum ad tutelam vocantur, iubemus communiter convenientibus apud iudicem, cui huius partis sollicitudo est, unum aut plures, quanti ad gubernationem substantiae sufficient, ex ipsis eligi et denuntiari, et eum vel eos minoris res gubernare, tutelae periculo omnibus imminente qui ad tutelam vocantur, et substantiis eorum minori tacite subiacentibus pro huiusmodi gubernatione.

Haec autem omnia quae de successione generis sancimus, in illis volumus obtinere, qui catholicae fidei sunt. In haereticis autem iam a nobis positae leges firmas esse praecipimus, nullam novitatem aut imminutionem ex praesenti introducentes lege. Quae igitur per hanc constitutionem in perpetuum observandam sancivit nostra tranquillitas, in illis volumus obtinere casibus, qui a principiis Iulii mensis praesentis sextae indictionis evenerunt aut post haec emergunt. Praecedentes namque casus, qui usque ad memoratum tempus pertransierunt, secundum veteres leges incidi praecipimus.

Ἐπιλόγος. Tua igitur gloria per praesentem legem a nobis disposita ad omnium cognitionem venire procuret, in hac quidem regia civitate edictis consuetis propositis, in provinciis autem praecipitis dirigendis ad clarissimos praesides eorum, ut nulli nostri imperii subiectorum sit ignota nostrae circa eos mansuetudinis providentia, ita tamen ut sine omni dispendio civium aut provincialium in omni loco praesentis legis fiat insinuatio.

Dat. iii. id. ** CP. imp. Iustiniani anno XVI. pc. Basilii anno II.

6 minores V || gubernari R¹ || 7 ad tulum T¹ || 11 rubr. De ui et (ac R) potestate constitutionis in (constitutionibus et R) personis et temporibus RT in marg. (ex Iul.) || 12 sancimus libri, sancivimus vulg. || 16 hanc per T || 18 qui] quia V¹ T¹ || a principiis iulii men] scr. V² in ras. || 19 indictionis RVT || evenerunt] sue evenerunt R seu cucerunt VT vulg. || aut RVT] seu vulg. || haec om. V || 20 emergerint T¹ emerserint T³ vulg. || cedentes R¹ || 21 pertransierint T || 22 decidi vulg. || 26 dispositam T || omni T || 27 quidem Spangenberg] enim libri || civitate] urbe R || 28 praepositis VT || diligendis V || 30 nostra V || 31 providentia] providentia tua R¹ T || tm R || 36 subscriptionem unus habet Neoburgensis, quae tamen videtur ex Iuliani subscriptione praecedentis constitutionis perperam repetita esse et interpolata (cf. ad 566, 31) || iustinianus Neob. || 37 bili Neob.

ΠΘ

ΩΣΤΕ ΤΗΝ ΔΙΑ ΤΟΥΣ
ΓΑΜΟΥΣ ΔΩΡΕΑΝ ΙΔΙΚΟΝ ΣΥΝ-
ΑΛΛΑΓΜΑ ΕΙΝΑΙ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ
ΕΤΕΡΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Πέτρον τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ
πρατωρίων.

CXIX. Auth. CXIV. Coll. IX tit. 2

¶ UT SPONSALICIA
LARGITAS SPECIALIS SIT
CONTRACTUS, ET DE DIVERSIS
CAPITULIS ¶

Idem Aug. Petro gloriosissimo praefecto sacrorum
per Orientem praetiorum.

CAPUT I.

Τὴν διὰ τοῖς γάμοις δωρεὰν συνάλλαγμα ἰδικὸν εἶναι τε καὶ κρίνεσθαι καὶ μὴ τῶν ἄλλων δωρεῶν αὐτὴν συναριθμεῖσθαι διὰ τοῦ παρόντος νόμου Θεσπί- 10
ζομεν, ἐπειδὴ ἀντ' αὐτῆς ἰσότης προκίβδη ἐπιδίδεται. εἴτε τοῖνυν γένηται ἐπὶ πράξεως ὑπονημάτων ἐμφαν-
ῆς εἴτε καὶ μὴ, κελούμεν αὐτὴν διὰ πάντων τῶν ἰδιῶν ἔχειν ἰσχύιν, τοῦτο μὲν πρὸς τὴν γυναῖκα τοῦτο δὲ πρὸς τὸν ἄνδρα, εἴτε παρ' αὐτοῦ τοῦ ἀνδρὸς εἴτε 15
παρ' ἑτέρου τινὸς τῇ γυναίκῃ ἐπιδίδεται ἤτοι καταγράφεται, ἤγουν εἰς τὸ τοῦ ἀνδρὸς πρόσωπον ἢ δωρεὰ γίνεται, ἐφ' ᾧ τὰ αὐτὰ πράγματα εἰς γαμικὴν καταγράφῃ δωρεάν. καὶ ταῦτα κρατεῖν κελούμεν ὅσας ἂν εἴη ποσότητος ἢ δωρεὰ, κἂν μὴ γένηται, καθὼς 20
εἴρηται, ἐμφανῆς.

Sponsaliam largitatem contractum speciale esse et iudicari et non aliis donationibus eam connumerari per praesentem sancimus legem, quoniam pro ea aequalitas dotis offertur. Sive igitur fiat sub gestis monumentorum eius insinuatō sive etiam non, iubemus eam per omnia suum robur habere tam apud mulierem quam apud virum, sive ab ipso viro sive ab altero aliquo mulieri detur seu conscribatur, vel in viri personam donatio fiat, quatenus ipsas res in nuptialem conscribat donationem. Et haec valere praecipimus, cuiuscumque sit donatio quantitatis, vel si non, sicuti est dictum, insinuetur.

CAPUT II.

Καὶ τοῦτο δὲ διὰ τῆς παρούσης Θεσπίζομεν διατάξεως, ὥστε ἀδειαν εἶναι τοῖς νέοις ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ, ἐν ᾧπερ ἔξεσται αὐτοῖς διατίθεσθαι περὶ τῆς ἄλλης αὐτῶν περιουσίας, καὶ τοὺς ἰδίους οἰκέτας τε 25
λευταίαις βουλήσεσιν ἔλενθεοῦν, μηδένα τούτοις ἐμποδισμὸν τῆς ἡλικίας ποιήσης, ἀλλὰ σχολάζοντος τοῦ νόμου τοῦ πρώην κωλιόντος.

Et hoc quoque praesenti sancimus constitutione, ut licentia sit minoribus in ipso tempore, in quo licet eis testari de alia substantia, etiam suos seruos in ultimis voluntatibus manumittere, nullo eis impedimento aetatis faciendo, sed vacante lege quae hoc primito prohibebat.

Nov. CXIX (Authent. CXIV = Coll. IX tit. 2: gloss.) Graece extat in ML, in B variis locis. — Epit. Theod. 119, Athan. 10, 10. Julian. const. CX.

c. I extat B 29, 4, 1 coniunctum cum nov. CXXXVII capite 2, unde idem locus in L quoque capiti I additur (cf. ad v. 21); maior pars (—19 καταγράψαι δωρεάν) repetitur in B² Γ 5, 1 p. 160 Zach. — Summa Theodori est in B².

c. II Θεσπίζομεν (ὡς add. B¹) ἀδειαν εἶναι extat B 48, 26, 2 (B² E 15, 44 p. 309 Zach.). — Summaria habent Anonymus Bodleianus 16 (Zachariae Avēd. p. 218, ubi citatur νεαρά ρσ') et Porz. 33, 2; summa Theodori repetitur in B² et schol. L, Athanasii in paratitulis Ath. 9 § 16.

CXIX.

UT DONATIO PROPTER NUPTIAS SPECIALIS CONTRACTUS SIT,
ET DE ALIIS CAPITIBUS.

Idem Augustus Petro gloriosissimo praefecto praetorio.

I. Ut donatio propter nuptias specialis contractus sit et iudicetur neve reliquis donationibus adnumeretur, per praesentem legem sancimus, quoniam pro ea aequalis quantitas dotis confertur. Sive igitur actus monumentorum insinuata sit sive non sit, iubemus eam per omnia vim suam habere, tam quantum ad mulierem quam quantum ad virum, sive ab ipso marito sive ab alio ullo mulieri offertur vel conscribitur, vel etiam in persona mariti donatio fit ita, ut easdem res in nuptialem donationem conscribat. Atque haec valere iubemus, cuiuscumque quantitatis sit donatio, etiamsi, quemadmodum dictum est, non sit insinuata.

II. Hoc quoque per praesentem constitutionem sancimus, ut minoribus eo ipso tempore, quo licet iis de reliquis ipsorum bonis testamentum facere, etiam servos suos in ultimis voluntatibus manumittere liceat, neve ullum iis impedimentum aetas afferat, sed lex quae prius id prohibebat cesserit.

2 sq. Ὡστε — εἶναι ML⁵] Περὶ τοῦ τὰς διὰ τοῖς γάμοις δωρεῶν μὴ κρίνεσθαι ὑπονημάτων Ath. Περὶ προγαμίου δωρεῶν Theod. || 4 περὶ τῶν ἑτέρων L (in textu) περὶ ἄλλων Ath. Theod. de diversis ε || 13 εἴτε μὴ L || 14 ἰδιῶν] οἰκέων B¹ || τοῦτο μὲν M⁵] ὅσον LB || τοῦτο — 15 ἄνδρα om. LB || 16 δίδεται B¹ || ἤτοι] εἴτε B² || 21 ἐμφανῆς] ἐμφανῆς, ὅσον μέντοι πρὸς τὴν γυναῖκα. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐξ αὐτῆς τῆς τῶν πραγμάτων ἐκρίσθητος πειράς — ἀτοπον ἡμῖν εἶναι δοκεῖ add. BL ex nov. CXXXVII c. 2, ubi vid. || 22 in marg. β. τῶν βασιλικῶν μὴ τλ. κς' νεαρά ριθ' κε. γ' L || 25 αὐτῶν om. ε || 26 μηδένα] καὶ μηδένα B² || 28 νόμου] Inst. 1, 6 § 7 || κωλιόντος] μόνον ἐὰν ὡς ἰδ' ἐνιαυτῶν add. L (interpolata ex Theod., ubi citatur Cod. 6, 22, 4)

3 contractus sit R || 4 diversis] ceteris V || 6 praefecto] pp. T ppo. V || 7 praetorium R || 8 spiritualem T¹ || 10 legem sancimus T¹ || 11 aequalitas R vulg.] et equalitas VT || offeratur V || 13 sum] sive R¹ || 16 persona donatio — 19 sicuti scr. R² in ras. 2 vv. || 17 donationem conscribat R⁽²⁾ vulg. || hoc R⁽²⁾ vulg. || habere T || 22 rubr. Qui servos suos manumittere possunt nel non RT in marg. (ex Iul.) || constitutione sancimus V vulg. || 24 ei R¹ || servos suos T || 27 haec primitus V primitus hoc R || prohibeat R

CAPUT III.

Καὶ τοῦτο πρὸς ἐπὶ τούτοις παρακελευόμεθα, ὥστε εἴπερ τις ἐν τινι συμβολαίῳ ἕτερον ποιήσῃται μνήμην συμβολαίου, μηδεμίαν ἐκ ταύτης τῆς μνήμης ἀπαίτησιν γίνεσθαι, πληρὴ εἰ μὴ καὶ τὸ ἕτερον συμβολαίου, οὐτως μνήμη κατὰ τὸ δεύτερον γένηται, προκομισθεῖν, ἢ ἕτερα παρασχεθεῖν κατὰ τοὺς νόμους ἀπόδειξις, ὅτιπερ καὶ ἡ ποσότης τῆς μνήμης γέγονε ταῖς ἀληθείαις ὑποφείλεται. τοῦτο γὰρ καὶ ἐν τοῖς παλαιαῖς ἐνρίσκομεν νόμοις.

CAPUT IV.

Καὶ τοῦτο δὲ θεσιζόμεν, ὥστε εἴποτε ἐκκλήτου 10 παρακολουθήσας ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐμπροθέσῳ ἡμέρᾳ ἢ μέρος ἐκότερον ἢ μέρος τοῦ ἐκκλήτου ἡμετέρας φθάσει καὶ τὴν ἐαυτοῦ παρουσίαν φανερώσει τῷ ἄρχοντι τῷ μέλλοντι τὴν τῆς ἐκκλήτου ὑπόθεσιν ἐξετάζειν ἢ τοῖς αὐτοῦ συνέδροις ἢ τοῖς τὰς δίκας εἰσάγουσι, 15 καὶ ὁ δικαστὴς τούτων ἐν ταῖς ὁρισμέναις ἡμέραις δεξασθαι ἀναβάλλεται, μηδὲν πρόκριμα τοῖς μέρεσιν ἢ ἐνὶ τούτων ἐκ τούτων παντελῶς γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα ἐξετάζεσθαι τὰς τοιαύτας ἐκκλήτους καὶ ψήφῳ περιαιῶσθαι νομίμῳ. 20

CAPUT V.

Ἐτερον πρὸς τούτοις κεφάλαιον τῆς ἡμετέρας δέου- 25 von νομοθεσίας συνειδόμεν ἐπανορθώσασθαι. ἐπειδὴ γὰρ οἱ ἡμέτεροι νόμοι διορίζουσιν, εἴποτε οἱ ἐνδοξότατοι ἐπαρχοὶ τῶν ἐραῶν πρατοριῶν ψήφον προενέγκουεν, μηδεμίαν ἐκκλήτου κατ' αὐτῆς ἐπιδικασθαι, θεσιζόμεν, ὅσακις ψήφος τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπαρχῶν οἰουδήποτε κλιματος προενηχθεῖ, καὶ εἰς ὡς εἰκόσ τῶν δικαζομένων νομίσει ἐαυτὸν βεβαῶσθαι, ἔχειν τὸν τοιούτον ἀδειαν διδασκαλικὸν προσφέρειν τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἐπαρχοῖς τοῖς τὴν ψήφον προάγουσιν ἢ τοῖς 30 τούτων συμπόνοις ἢ τοῖς τὰς δίκας εἰσάγουσιν ἐντὸς δέκα ἡμερῶν προθεσμίας μετὰ τὸ προενηχθῆναι τὴν ψήφον, ὥστε τούτου παρακολουθούτος μὴ ἄλλως ἐκ-

c. III extat B 22, 4, 1 extr. (B² B 5, 2 p. 138 Zach.); 2 ἐάν τις ἐν τινι — 6 ἀπόδειξις paucis mutatis in Epitome 12, 34 p. 354 Zach. — Summa Theod. repetitur in B², Ath. in paratillis Ath. 14 § 9.

c. IV Θεσιζόμεν ὥστε et V extant B 9, 2, 8 (c. V Θεσιζόμεν ὁσάκις ψήφος in B² E 9, 23 p. 294 Zach.). — Summa Ath. repetitur in paratillis Ath. 7 § 9; c. V summarium habetur Post. 8, 8 (ubi citatur νεαρά ρε').

III. Hoc quoque praeterea praecipimus, ut si quis in instrumento aliquo alterius instrumenti mentionem fecerit, nulla ex hac mentione petitio nascatur, nisi alterum quoque instrumentum, cuius mentio in altero facta est, prolatum sit, vel alia secundum leges probatio adhibita quantitate, cuius mentio facta est, revera deberi. Hoc enim etiam in veteribus legibus invenimus.

IV. Hoc quoque sancimus, ut si quando appellatione secuta ultimo fatali die vel utraque pars vel solus is qui appellatione usus est venerit et praesentiam suam manifestaverit magistratu causam appellationis examinatore vel consiliariis eius vel iis qui lites introducunt, et iudex eum intra statutos dies admittere distulerit, nullum praeiudicium partibus vel uni ex iis inde omnino oriatur, sed et postea huiusmodi appellationes examinentur et legitima sententia terminentur.

V. Aliud praeterea caput quod legislatione nostra indiget emendare nobis placuit. Quoniam enim leges nostrae praecipunt, ut si quando gloriosissimi praefecti sacro praetorio sententiam protulerint, nulla adversus eam appellatio porrigatur, sancimus, ut quoties sententia gloriosissimorum praefectorum cuiuscumque regionis prolata sit et unus forte litigantium se gravatum esse putaverit, liceat ei libellum offerre gloriosissimis praefectis qui sententiam protulerunt vel eorum consiliariis vel iis qui lites introducunt intra decem dierum spatium post sententiam prolatam, ut hoc subsecuto non aliter executioni

1 in marg. βι. τῶν βασιλικῶν κβ' τι. δ' νεαρά ριθ' κε. δ' L || τούτου διὰ τῆς παρῴσης θεσιζόμεν add. L^a || πρὸς ἐπὶ ML || πρὸς B vulg. || 2 ποιήσεται B¹ || 8 ἐνρίσκομεν] invenitur § || 9 νόμοις] cf. additamentum Dig. 22, 3 in fine apparatus (I p. 649 n. 1 Momms.) || 10 ε' L marg. || δὲ om. L || εἴποτε om. B² || 11 παρακολουθούσας B² || 13 *φθάσει libri] αὐτοῦ B² || *φανερώσει (φανερώσει B²) libri] 16 καὶ ὁ δικαστὴς] et si iudex § || 17 ἀναβάλλεται MB²] ἀναβάλλεται LB¹ || 19 ταύτας (sic) L || 20 ψήφῳ τῇ ψήφῳ B || νομίμῳ] δικαίου B² || 21 ε' L marg. || 23 νόμοι] Nov. LXXXII c. 12 (cf. Cod. 7, 42, 1. 62, 19) || 25 ἐκκλήτου M^aB¹ || 26 ὑπάρχων L^a ἀρχόντων B² v. l. || 27 προενηχθεῖ M^a προενηχθῆ B² v. l. || 28 *νομίσει (νομίσει v. l. νομίση B²) libri] βαρεῖσθαι B² v. l. || 29 προσφέρειν MB¹] προσφέρειν LB² || 30 ὑπάρχους L^a, B² v. l. || ἢ τοῖς τούτων — 31 εἰσάγουσιν post 33 ψήφον coll. L, ἢ τοῖς τὰς δίκας εἰσάγουσιν om. B² ||

Et hoc insuper iubemus, ut si quis in aliquo documento alterius faciat mentionem documenti, nullam ex hac memoria fieri exactionem, nisi et aliud documentum, cuius memoria in secundo facta est, 5 proferatur, aut alia secundum leges probatio exhibeatur, quia et quantitas, cuius memoria facta est, pro veritate debetur. Hoc enim et in veteribus legibus invenitur.

Hoc quoque sancimus, ut si quando appellatione secuta iu novissimo indutiarum die aut pars utraque aut solus qui appellatione usus est occurrerit et suam praesentiam manifestaverit iudici futuro appellationis examinatore iudicium aut eius consiliariis aut qui lites intromittunt, et si iudex eum in definitis diebus suscipere differat, nullum praeiudicium partibus aut uni harum ex hoc penitus fieri, sed et post haec examinari appellationes huiusmodi et sententia legitima terminari.

Aliud ad haec capitulum nostra indigens providentia perspeximus emendare. Quia enim nostrae leges decernunt, si quando gloriosissimi praefecti sacrorum praetoriorum sententiam protulerint, nullam appellationem adversus eam offerri, sancimus, quotiens sententia gloriosissimorum praefectorum cuiuscumque regionis proferatur, et unus forsitan litigantium putaverit se gravari, habere eum licentiam petitionem offerre gloriosissimis praefectis qui sententiam protulerunt aut eorum consiliariis aut causas introducentibus intra decem dierum indutias post prolatam sententiam, ut hoc subsecuto non aliter execu-

32 προενηχθῆται B²

1 rubr. Si quis in aliquo instrumento alterius instrumenti mentionem fecerit (mentionem fecit alteri instrumenti T) RT in marg. (ex Iul.) || 2 nulla V || 3 exactione V || a-liud T || 5 aut] ut R¹ || alia om. T || probatione R¹ || 6 post facta est vv. proferatur — exhibeatur (v. 5) repetit R^a || 10 rubr. De appellationibus RT in marg. (ex Iul.) || 12 occurrit R¹ || 15 contromittunt R¹T¹ || ctsi iu] scr. V² in spatio vac. || diffinitis diebus suscipere bis scr. R¹ || 17 et om. RT || 21 rubr. De retractationibus sententiarum praefecti T in marg. (ex Iul.) || hoc T || 22 perspeximus R] prospeximus VT vulg. || 23 decenter T || gloriosissimi om. V || 24 protulerunt T || 25 offerre T || 26 praefectorum] pp. T || 30 obtulerunt R || consiliarios L^a || 31 probatam RT^a || 32 secuto V || excusatione R¹

βιβασμῷ παραδιδόσθαι τὴν ψῆσον, εἰ μὴ πρότερον ἔγγις ἀξιόπιστους παράσχοι τὸ νικῆσαν μέρος τούτων τῶν ποσότητος ὅσῃς ἂν εἴη ἡ καταδίκη, ὡς εἰ μετὰ ταῦτα ἀναψηλαφήσεως νομίμῳ τρόπῳ προῖουσῃς ἢ ψῆσος ἀνατραπείη, τὰ πράγματα αὐτῷ μετὰ τῶν νομίμων ἐπαυξήσεως ἀποκαθίστασθαι. εἰ δὲ ἐντὸς τῆς μηνυομενῆσεως τῶν δέκα ἡμερῶν προθεσμίας μετὰ τὸ τὴν ψῆσον προεχθῆναι μὴ ἐπιδοῖη τὸν λιβέλλον ὃ νομίμων βεβλάφθαι, κελύομεν τὸν τοῦ πράγματος ἐκβιβασμὸν δίχα ἔγγις προῖεναι, τοῦ τῆς 10 ἀναψηλαφήσεως δικαίου φυλαττομένου ἐκείνῳ ὅστις ἐαυτὸν βεβαρῆσθαι νομίσει.

tioni sententia contradatur, nisi prius fideiussiones dignas praebuerit victrix pars tantae quantitatis quantae fuerit condemnatio, ut si post haec retractatione modo legitimo procedente sententia resolvatur, 5 res ei cum augmentis legitimis restituantur. Si vero intra memoratas decem dierum indutias post prolata sententiam non obtulerit libellum is qui putat se laesum, iubemus causae executionem sine fideiussione procedere, retractationis iure servando illi qui se gravatum putaverit.

CAPUT VI.

Πρὸς τοῖτους θεσπίζομεν, ὥστε εἴτερο συμβαλῆι τοὺς νέους βούλεσθαι ἀποστῆναι τῆς εἰς αὐτοὺς περιελθούσης καὶ καταδειχθείσης παρ' αὐτῶν κληρονομίας, εἰ 15 μὲν πάντες οἱ δανεισταὶ παρόντες εὐρεθῆεν ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις ἐν οἷς ἢ εἰς ἀξέροιον ἀποκατάστασις αἰτεῖται, καλεῖσθαι παρὰ τοῦ ἀρχοντος τοὺς δανειστάς καὶ παρόντων πάντων ἀφίστασθαι τοὺς νέους τῆς τοιαύτης κληρονομίας. εἰ δὲ πάντες ἢ τινες τῶν 20 δανειστῶν ἀπόντες εἴεν, κελύομεν τοὺς νέους βουλομένους τοῦτο πράττειν τῶ τῶν τόπων ἀρχοντι ἐν οἷς αὐτοὶ διάγοντι προσῆναι, ἐκείνου δὲ διὰ τῶν σινειδισμένων κληρονομιάτων καλεῖν τοὺς δανειστάς· καὶ εἰ ἐντὸς τριῶν μηνῶν προθεσμίας μηδαμῶς παραγένων· 25 καὶ οἱ δανεισταὶ, ἐξείναι τοῖτους δίχα κινδύνου τῆς τοιαύτης ἀναχωρεῖν κληρονομίας, προνοοῦντος τοῦ ἀρχοντος παρ' ᾧ ἢ εἰς ἀξέροιον ἀποκατάστασις πράττεται, ποῦ ὀφείλει τὰ κληρονομιαῖα πράγματα κινητὰ τε καὶ ἀκίνητα φυλάττεσθαι, τῆς ποσότητος δηλαδὴ 30 τούτων διὰ δημοσίας ἀπογραφῆς κατὰ πρᾶξιν ὑπομημάτων φανερομένης.

CAPUT VII.

Ἐτι θεσπίζομεν, ὥστε εἰ τις κακῆ πίστει πράγματα νεμόμενος ἢ κατὰ πρᾶξιν ἢ κατὰ ὄρεσιν ἢ ἄλλως ταῦτα ἐμπούσει, ὃ δὲ νομίμων τὰ αὐτὰ πράγματα προσ- 35 ῖκειν ἐαυτῷ τοῦτο γινώσκον ἐντὸς δέκα ἐνιαυτῶν με-

Ad haec quoque sancimus, ut si contigerit minores velle se abstinere ab hereditate in se devoluta et a se suscepta, si quidem omnes creditores praesentes fuerint in illis locis in quibus in integrum restitutum postulat, vocentur a iudice creditores et praesentibus omnibus ab huiusmodi hereditate se minores abstineant. Si vero omnes aut aliqui creditorum absentes fuerint, iubemus minores volentes hoc agere locorum iudicem in quibus ipsi degunt adire, illum vero per consuetas citationes vocare creditores, et si intra trium mensium spatium nusquam appareant creditores, licere minoribus sine periculo huiusmodi hereditate abscedere, iudice providente apud quem agitur in integrum restitutum, ubi debeant hereditariae res mobiles et immobiles custodiri, quantitate quippe harum publica descriptione sub gestis monumentorum manifestanda.

Rursus sancimus, ut si quis mala fide rem possidens aut per venditionem aut per donationem aut aliter hanc alienet, qui vero putat easdem res competere sibi hoc agnoscens intra decem annos inter

c. VI extat B 10, 21, 3 (inde Ecloga Bas. libr. I—X). — Summarium habet Anonymus Bodleianus 16 (Zachariae Anecd. 218, ubi citatur νεαρά 95).

c. VII Εἰ τῆς (Θεσπίζομεν εἰ τις B) κακῆ πίστει et VIII (— 576, 21 ἀπὸν γέγονεν) habent Prochiron 38, 41, Epanagege 39, 41; B 50, 14, 11 (B² A 4, 69 p. 186 Zach.); App. Eclogae 24 cod. Paris. (Zach. Anecd. 190 n. 74). — Summa Ath. repetitur in libello περὶ διαφόρων ἀναγνωσμάτων § 17 p. 196 Heimb.

sententia tradatur nisi prius fideiussiones idoneas dederit victrix pars in tantam quantitatem in quantam condemnatio facta est, ut si postea retractatione legitimo modo procedente sententia rescissa sit, res illi cum legitimis augmentis restituantur. Quodsi intra memoratum decem dierum spatium post sententiam prolata in is qui se iniuria affectum putat libellum non obtulerit, iubemus executionem rei sine fideiussione procedere, ut retractationis ius custodiatur illi qui se gravatum putaverit.

VI. Praeterea sancimus, ut si forte minores hereditate ad ipsos delata et ab iis suscepta se abstinere velint, si quidem omnes creditores praesentes inveniantur illis locis ubi in integrum restitutum petitur, creditores a magistratu vocentur atque praesentibus omnibus minores eiusmodi hereditate se abstineant. Quodsi omnes vel nonnulli ex creditoribus absentes sint, iubemus minores qui id agere volunt magistratum locorum ubi ipsi degunt adire, illum autem per solita praeconia vocare creditores; atque si intra trium mensium spatium creditores non apparuerint, liceat illis sine periculo ab eiusmodi hereditate recedere, cum magistratus apud quem in integrum restitutum agitur prospiciat, ubi res hereditariae et mobiles et immobiles servari debeant: ut scilicet quantitas earum per publicam descriptionem actis intervenientibus manifestetur.

VII. Porro sancimus, ut si quis mala fide res possidens vel per venditionem vel per donationem vel alio modo eas alienaverit, is autem qui easdem res ad se pertinere putat hoc sciens intra decem annos

2 παράσχη B³ v. l. | τῷ νικῆσαντι μέρος B^c | 4 προβαυτοῦσῃ B^f | 6 ἀξέροσον L^a | 11 φυλαττομένου L | 12 *νομίσοι (νομίσοι L) libri | 13 ζ' marg. L | πρὸς τούτοις] ad haec quoque § εἴτερος] εἴτερος ἀρα Ecl. | 16 μὲν om. B^f | εὐρεθῆσιν L | 23 οἰτοῖ L | 26 τούτους L minoribus § 33 ἐτι] πάλιν s. v. adscr. L³ | πράγματα et 34 ταῦτα] rem et hanc § 35 ἐμπούσει B² Epan.] ἐμπούσει MLB² Proch. | 36 αὐτῷ Proch. Epan. | δέκα ἐνιαυτῶν] δὲ ἐνιαυτῶν L¹ ἐνιαυτῶν δέκα L³

retractationem R² vulg. | 5 restituatur R vulg. | 6 probatam R | 7 his T¹ | 8 laesum om. T¹ grauatum s. v. T³ | 13 rubr. Si minor XXV annis (aⁿ R, 5 aⁿ (sic) T) in integrum (in integrum om. T) restitui velit, ut ab hereditate abstineat RT in marg. (cf. Iul.) | si om. T¹ | 14 devolutata R | 16 sunt T | 21 indices T | degent T¹ | 22 suetas R¹ | ortationes V¹ hortationes V² | 23 trium terminum mensium T^a | 24 minoribus] in his minoribus T | 25 discedere R | 26 in integrum] m^u T¹ | 27 hereditari T¹ | 28 quippe] qui • R¹ | descriptione T | 29 subiectis R | 33 rubr. De male fidei possessoribus res alienas alienantibus (alienantibus alienas R) RT in marg. (ex Iul.)

1 fideiussores R¹ | 2 pars tantae] corruptae T¹ | equitatis V¹ | 3 quantae vulg.] quanta RVT | fuit T vulg. | post haec T¹ | post hac R¹ T² | post hanc R² V vulg. |

ταξὺ τῶν παρόντων κατὰ εἴκοσι μεταξὺ τῶν ἀπόντων μὴ διαμαρτύρηται κατὰ τοὺς νόμους τὸν ἀγοραστὴν ἢ τὸν τὴν δωρεὰν δεχόμενον ἢ ἐκείνον εἰς ὃν τὰ πράγματα ἄλλω οἰκίδησθε τρόπῳ μετενεχθῆναι, τὸν τὰ τοιαῦτα πράγματα κομιζόμενον βεβαίως ταῦτα ἔχειν, μετὰ τὴν τῆς δεκαετίας δηλονότι ἐπὶ τῶν παρόντων καὶ τῆς εἰκοσαστίας ἐπὶ τῶν ἀπόντων παραδρομῆν. εἰ δὲ ἀγνοεῖ ὁ ἀληθὴς τῶν ἐκποιηθέντων πραγμάτων δεσπότης καὶ ὅτι τὰ πράγματα αὐτῷ προσήκει καὶ ὅτι γέγονεν ἢ ἐκποιήσῃς, κελεύομεν μὴ ἄλλως τοῦτον ἀποκλείσθαι πλὴν εἰ μὴ διὰ τῆς παραγραφῆς τῆς τριακοσαστίας, μὴ δυναμένου λέγειν τοῦ τὰ πράγματα τούτω τῷ τρόπῳ νεμομένου, ὅτι αὐτὸς καλῆ πίστει νέμεται, ὁπότε παρὰ τοῦ κακῆ πίστει νεμηθέντος ταῦτα ἐκομίσατο.

15

CAPUT VIII.

Περὶ δὲ τῆς παραγραφῆς τῆς δεκαετίας ταῦτα διατυπώσαι συνειδομεν, ὥστε εἰποτέ τις ἐν τῇ εἰρημένῃ τῆς δεκαετίας χρονικῆ παραγραφῇ ἐπὶ τινος μὲν ἐναντοῖς παρῶν εἴη ἐπὶ τινος δὲ ἀπόντων, ἄλλους τοσούτους αὐτῷ ἐναντοῖς πρὸς τῇ δεκαετία προστεθῆναι, ὅσους ἐξ αὐτῆς τῆς δεκαετίας ἀπόντων γέγονε. ταῦτα δὲ πάντα, ἅτινα περὶ τῆς χρονικῆς ὥρισμένη παραγραφῆς, οὐκ ἐν ταῖς προλαβοῖσιν ἀλλ' ἐν ταῖς μελλούσαις καὶ μόνον μετὰ τὸν παρόντα νόμον ὑποθέσει τε καὶ πράγμασι κρατεῖν παρακελευόμεθα.

25

CAPUT IX.

Ἐπειδὴ δὲ πρὸ τούτου νόμον προηγούμεν, ὥστε τοῖς διατυπωμένοις ἢ χειρὶ ἰδίᾳ ἢ διὰ τῶν μαρτύρων τὰ ὀνόματα τῶν κληρονομῶν ἐγγράφειν ταῖς διαθήκας, ἔγνωνμεν δὲ ἐκ τῆς τοιαύτης ἀκριβείας πολλὰς διαθήκας ἀνατραπῆναι, οἷα τῶν διατυπωμένων μὴ δυναμένων τὴν τοιαύτην ἀκριβείαν παραφυλάξαι ἢ ὡς εἰδὸς μὴ βουλομένων γνῶναι τινος τὴν ἰδίαν αὐτῶν βουλήν, κελεύομεν ἄδειαν μὲν εἶναι τοῖς βουλομένοις ταῦτα φυλάττειν ἐν ταῖς αὐτῶν διαθήκαις· εἰ δὲ καὶ ταῦτα μὴ φυλάξουσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν παλαιὰν συνθήκην διάθωνται, καὶ οὕτω βεβαίαν εἶναι τὴν δια-

35

praesentes et viginti inter absentes non contestatus fuerit secundum leges emptorem aut donationem accipientem aut illum ad quem res alio quolibet modo translatae sunt, eum qui tales res habet firme eas habere, post decennii videlicet inter praesentes et vicennii inter absentes decursum. Si autem ignorat verus alienatarum rerum dominus, et quia res ei competunt et quia alienatio facta est, non aliter hunc excludi nisi per tricennale praescriptionem, non valente dicere eo qui res hoc modo possidet, quia ipse bona fide possidet, quando a mala fide possidente haec accepit.

De praescriptione vero decennii haec ordinare perspeximus, ut si quando quispiam in praedicta decennii temporali praescriptione in quibusdam quidem annis praesens sit in quibusdam vero absens, alios ei tantos annos super decennium adici quantos ex ipso decennio absens fuit. Haec autem omnia quae de temporali praescriptione decrevimus, non in praeteritis sed in futuris et tantum post praesentem legem negotiis atque causis valere praecipimus.

Quia vero ante hoc legem protulimus, ut testator aut manu propria aut per testes nomina heredum scribat in testamentis, agnovimus autem ex huiusmodi subtilitate plurima testamenta destructa, testatoribus non valentibus huiusmodi custodire subtilitatem aut forsitan nolentibus scire aliquos suam voluntatem, iubemus licentiam quidem esse volentibus haec servare in propriis testamentis; si autem et haec non observent, sed secundum priscam consuetudinem testentur, etiam sic firmum testamentum esse

v. 12 sq. summarium extat Pbr. 40, 10.
c. IX non extat in B. — Summarium habet Anonymus Bodleianus 16 (Zachariae Ἀνεκδ. 218, ubi citatur νεαρὰ ρζ' [immo ρς]); summa Ath. repetitur in paratitulis Ath. 9 § 16 et in libello περὶ διαφόρων ἀναγνωρισμάτων § 17 p. 196 Heimb.

inter praesentes et viginti inter absentes testatione non denuntiaverit secundum leges emptori aut ei qui donationem acceperit aut illi ad quem res alio quolibet modo delatae sint, is qui eiusmodi res accepit firmiter eas habeat, post decennii scilicet inter praesentes et vicennii inter absentes decursum. Quodsi verus rerum alienatarum dominus ignorat et res ad se pertinere et alienationem factam esse, iubemus hunc non aliter excludi nisi per triginta annorum praescriptionem, eum is qui res hoc modo possidet non possit dicere sese bona fide possidere, quandoquidem ab eo qui mala fide possidet eas accepit.

VIII. De praescriptione autem decennii haec statuere nobis placuit, ut si quando quis in dicta temporali decennii praescriptione aliquot annis praesens aliquot absens sit, tot alii anni ad decennium ei addantur quot ex ipso decennio absens fuit. Haec autem omnia, quae de temporali praescriptione constituimus, non de praeteritis sed de futuris et iis tantum quae post praesentem legem emergent causis ac rebus valere iubemus.

IX. Quoniam autem antehac legem protulimus, ut testatores vel sua manu vel per testes nomina heredum testamentis inscribant, cognovimus autem ex eiusmodi subtilitate multa testamenta subversa esse, cum testatores eiusmodi subtilitatem observare non possent vel forte quosdam voluntatem suam scire nolent, iubemus licere quidem iis qui volunt haec in testamentis suis observare; si autem haec non observaverint, sed secundum veterem consuetudinem testati sint, sic quoque testamentum firmum esse sancimus,

1 τῶν om. LB || καὶ ἢ Epan. || τῶν om. L || 2 τὸν νόμον B^s v. l. || 3 ἢτοι τὸν Epan. || 8 ἐκποιηθέντων om. L || 10 ἢ MLE || om. Proch. plerique, Epan., B^s v. l. ('non male' Zachariae) || κελεύομεν om. ε || μὴ ἄλλω τοῦτον E^p τοῦτον μὴ B^s || 12 τοῦ μὴ δυναμένου τοῦ L^s || 16 δὲ om. L || 17 εἰποτέ τις] εἰ τις B^s || 26 νόμον] Cod. 6, 23, 29; cf. nov. LXVI, 1 § 1 || ὥστε τοῖς διατυπωμένοις] ut testator ε

12 hoc T || accipere R¹ || 16 rubr. De praesentibus et absentibus intra decennii praescriptionem (praescriptionem decennii R) RT in marg. (ex Iul.) || 17 praedicta cet.] [dicta (dictam pr.) — 20 alios tantos scr. V² in ras. 2 vv. || 18 quidem om. V² || 19 sit in] in om. RV² || 20 ei tantos annos R] tantos annos ei T, tantos ei annos vulg., ei om. V || addici R || 21 decennio] X. T¹ || 23 tamen RT¹ || 26 rubr. De testatore non cogendo sua manu propria uel testium nomina heredum (propria testium uel heredum nomina R) scribere RT in marg. (ex Iul.) || hoc om. T¹ || testatur V^a || 29 testatoribus ut non valentibus R non valentibus testatoribus T || 32 quidem licentiam R² T, licentiam om. R¹ || 33 haec V] hoc RT vulg. || et] etiam R || 34 pristinam T || 35 etiam] et T || esse testamentum R

4 res habet T habet res (tres R¹) R || firmas T || firme eas cet.] [me cas — 6 si scr. V² in ras. 13 vs. || 5 post] per T || inter praesentes videlicet V² || 6 quicennii (sic) V² || decursum vulg.] discursum RVT || ignoret R || 7 dominus et] dominus ex R¹ || 10 discere V¹ || qui] quod T¹ || 11 quia] quam T¹ || quia — possidet om. R¹ ||

θήκην θεσπίζομεν, εἴτε δι' ἑαυτοῦ τις εἴτε δι' ἑτέρου προσώπου τὸ ὄνομα τοῦ κληρονόμου ἐγγράφει, εἴπερ ὄλως τὴν λοιπὴν νόμιμον παραφυλακὴν ἐν τῇ διαθήκῃ ὁ τεστάτωρ παραφυλάξει.

sancimus, sive per se aliquis sive per alterius personam nomen heredis inscripserit, si omnino legitimam observationem in testamento testator servaverit.

CAPUT X.

Τὸν δὲ νόμον, δι' οὗ ἐθεσπίσαμεν μὴ μεταφέρεσθαι εἰς ἑτέρους τὰ εἰς τὸν ἡμέτερον οἶκον ἀπὸ εἰαγούσης ἐκκλησίας περιεχόμενα πράγματα, σχολάζειν θεσπίζομεν, τοῦτο μὲν ἐπὶ τοῖς ἤδη εἰς τὸν ἡμέτερον οἶκον νομίμως περιελθούσι, τοῦτο δὲ καὶ τοῖς μετὰ ταῦτα μέλλουσι περιερχεσθαι.

5 Legem vero, per quam sancimus non transferri ad alios res quae ad nostram domum ex venerabili ecclesia pervenerunt, vacare sancimus tam in his quae iam ad nostram domum legitime pervenerunt quam quae postea pervenire futura sunt.

10

CAPUT XI.

Εἴποτε δὲ τις διάθηται καὶ τι πᾶγμα ἀκίνητον τῇ ἰδίᾳ φαιμίᾳ ἢ ἐτέρω τινὶ προσώπῳ ὀνόματι ληγάτου καταλείπει καὶ ἰδικῶς εἴπη μηδενὶ χρόνῳ τὸ αὐτὸ πᾶγμα ἐκποιεῖσθαι, ἀλλὰ παρὰ τοῖς κληρονόμοις ἢ διαδόχοις ἐκείνου ὅτινι καταλειφθῆ διαμένειν, ἐπὶ τούτου τοῦ ληγάτου κελεύομεν τὸν φιλκίδιον νόμον χρόραν παντελῶς μὴ ἔχειν, ἐπειδὴ τὴν ἐκποίησιν τούτου αὐτὸς ἐκόλλυσεν ὁ διαθέμενος. ταῦτα δὲ κρατεῖν κελεύομεν ἐπ' ἐκείνοις τοῖς θεμασι τοῖς μῆπω κατὰ δικαστικὴν ψῆφον ἢ κατὰ φιλικὴν σύμβασιν ἢ καθ' οἰονδήποτε νόμιμον τρόπον τηθεῖσιν.

Si quando autem aliquis testamentum faciat et aliquam rem immobilem suae familiae aut alteri cuiusque personae nomine legati reliquerit et specialiter dixerit nullo tempore hanc rem alienari, sed aut apud heredes aut apud successores illius cui relicta est permanere, in hoc legato iubemus Falcidiam legem locum penitus non habere, quoniam alienationem eius testator ipse prohibuit. Haec autem obtinere praecipimus in illis casibus qui nondum iudiciali decreto aut per amicabilem conventum aut quolibet legitimo modo decisi sunt.

(Ἐπίλογος.) Ἡ ἐπερογὴ τοίνυν ἢ σὴ ἃ διὰ τοῦ παρόντος νόμου εἰς τὸ διηνεκὲς κρατήσοντας ἢ ἡμέτερα ἐθέσπισε γαληνότης ἰδικῶν μὲν ἐν ταύτῃ τῇ βασιλίδι πόλει προτιθεμένων, προστάξων δὲ πρὸς τοὺς πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν ἡγουμένους καταπεμπομένων εἰς τὴν τῶν πάντων γνώσιν ἔλθειν παρασκευάσει.

(Epilogus.) Eminentia igitur tua quae per praesentem legem in perpetuum valituram nostra sanxit tranquillitas edictis quidem in hac regia civitate propositis, praecipis autem ad omnium provinciarum iudices destinatis ad omnium notitiam venire procurat.

Dat. xiii. k. Febr. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVII. post cons. Basilli vc. anno III. [a. 544]

c. X extat B 5, 2, 8.

c. XI (— v. 18 ὁ διαθέμενος) extat B 41, 5, 4 (B¹ Φ 1, 23 p. 664 Zach.). — Summarium habet Anonymus Bodleianus διάτ. τξς' ap. Zachariae Ἀνεκδ. p. 210; summa Ath. repetitur in paratillis Ath. 9 § 16 et in libello περὶ διαφορῶν ἀναγνωσμάτων § 17 p. 196 Heimh.

sive quis per se sive per aliam personam nomen heredis inscribat, dummodo testator omnino reliquam legitimam observationem in testamento custodiat.

X. Legem autem qua sancimus, ne ad alios transferantur res quae ad domum nostram a venerabili ecclesia pervenerint, cessare volumus tam in iis quae iam ad nostram domum legitime pervenerunt quam in iis quae postea perventurae sunt.

XI. Si quis autem forte testatus sit et rem aliquam immobilem familiae suae vel alii alicui personae legati nomine reliquerit atque specialiter iusserit nullo tempore eam rem alienari, sed apud heredes vel successores illius cui relicta est permanere, in hoc legato iubemus legem Falcidiam locum omnino non habere, quoniam alienationem eius ipse prohibuit qui testatus est. Haec autem de illis casibus valere iubemus qui nondum iudiciali sententia vel amicali conventionem vel ullo legitimo modo decisi sunt.

Epilogus. Sublimitas igitur tua quae per praesentem legem in perpetuum valituram nostra sanxit serenitas et edictis in hac regia civitate propositis et mandatis ad praesides omnium provinciarum missis ut ad omnium notitiam veniant efficiat.

1 δι' αὐτοῦ L || 4 τεστάτωρ M] διαθέμενος L || 5 9' marg. L || νόμον] nov. LV c. 1 || καταφέρεσθαι B || 7 ἐκκλησίας] οἶκον B¹ || θεσπίζομεν] διὸ καὶ ἀκωλύτως ἐκποιεῖσθαι κελεύομεν add. B || 9 περιελθούσι νομίμως B¹ || 11 εἴρηξτε L¹ || δὲ om. LB || 12 ληγάτου B² (id. 16) || 13 καταλείπει MLB, corr. Scrimger || χρόνον] τρόπον L^a || 14 ἀλλὰ] sed aut ε || ἢ διαδόχοις] aut apud successores ε || 15 καταλειφθῆ B² v. l., B¹ (ε) || 21 τρόπον νόμιμον L || 28 subscr. om. ε || xiii. k. febr. M] xiiii kal. febr. Iul.^{bw} πρὸ ἰς' καλάνδων Φεβρουαρίων Ath. μηνὶ φεβρουαρίῳ Theod. || CP. — anno III.] constp. imp. dona. iustian. aug. anno XCIII post balia. quarto Iul.^b constp. imp. dnn. iustiniano Iul.^w ep. dn. iust. pp. aug. basilio vc. cons. M βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ ἰς' μετὰ τὴν ὑπάτειαν Βασιλείου τὸ γ' Ath. ἔπει ἰς' μετὰ τὴν ὑπάτειαν Βασιλείου τὸ γ' Theod.

4 servauerint R¹ observaverit vulg. || 5 rubr. De rebus immobilibus quae ad loca venerabilia pertinent RT in marg. (ex Iul.) || sanximus T³ sancimus RT¹ sanxitimus V || 6 alias R || 7 in om. T || 8 conuenerunt T¹ || 9 quamque postea VT || 11 rubr. Si quis familie uel alie (alii R) persone legatum reliquerit et rei legate alienationem prohibuerit RT in marg. (ex Iul.) || et] atque T || 12 immobile R¹ || 13 reliquerat R¹ spiritualiter R¹T¹ || 14 nullo RT] in nullo V || 15 illis T¹ || 17 quoniam] quando (qñ) T¹ || 18 ipse om. T || hoc T || 19 nondum] modum T¹ uon R || 20 amicabilem R || 22 tua igitur quam per T || 23 ualitura VT || 25 omnia VT || 27 subscriptione carent libri

PK

ΠΕΡΙ ΕΚΠΟΙΗΣΕΩΣ
ΚΑΙ ΕΜΦΥΤΕΥΣΕΩΣ ΕΚΚΛΗ-
ΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Πέτρον ἐπάρχω πραιτωρίων.

⟨Προοίμιον.⟩ Πολλῶν καὶ διαφόρων νόμων ἐπὶ ταῖς ἐκποιήσεσι καὶ ἐμφυντεύσεσι καὶ μισθώσεσι καὶ τῇ λοιπῇ διοικήσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων 10 φοιτησάντων συνείδομεν πάντα τῷ παρόντι περιλαβεῖν νόμον.

Θεσπίζομεν τοίνυν, μηδεμίαν ἄδειαν ἔχειν τοὺς διοικούντας τὰ πράγματα τῆς κατὰ τὴν βασιλίδαν πόλιν ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας ἢ ὀρφανοτροφείου ἢ 15 ξηνοδοχείου ἢ πτωχοτροφείου ἢ νοσοκομείου ἢ ἄλλου εὐαγούς οἴκου ἐν τῇ βασιλίδι πόλει ἢτοι τῇ ταύτης ἐνορία τυγχάνοντος (ἐξηρημένων μόνων τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων) πιπράσκων ἢ δωρεῖσθαι ἢ ἀνταλλάττειν ἢ ἐπὶ ἀντιδώρῳ δίδουσι ἢ οἰωδῆποτε ἄλλω τρά- 20 πῳ ἐκποιεῖν πράγμα ἀκίνητον ἢ πολιτικὴν σίτησιν ἢ γεωργικὸν ἀνδράποδον, εἰ μὴ πρὸς βασιλικὸν οἶκον ἢ ἀνταλλαγῇ γένηται μόνη· ἀλλ' οὐδὲ παροικικῷ δικαίῳ δίδουσι τι συγχωροῦμεν. τὰς δὲ ἐμφυντεύσεις παρὰ 25 τῆς εἰρημένης ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας τῆς βασιλίδος πόλεως καὶ τῶν μητρονουθέντων εὐαγῶν οἴκων

Nov. CXX (Authent. CXV = Coll. IX tit. 3: gloss.) Graece extat in ML, Coll. XXV capitulorum 24 (= C), praeter proemium et epilogum in B 5, 2, 1-7. 9-13 (inde particulae in B^e E 11, 2-7 p. 298 Zach., summaria in Ecloa Bas. libr. I-X); particulae aliquot in Coll. LXXXVII capitulorum 14-17 (inde in appendice Nomocanonis L titulorum cap. eccl. 12-14 p. 665 Voell.); pauca habet Prochiron 15, plura Epanagoge 10 (vid. infra). — Epit. Theod. 120 (inde peragrae repetit Bⁱ, § 1-7 schol. L), Athan. 2, 2 (inde A f. 226 τίτλος γ', Coll. const. eccl. III 2, 2). Iulian. const. CXI (qui exemplum Graecum non tam in summam redegit quam ad verbum expressit). pr. habet Coll. LXXXVII cap. 14 (inde app. Nomocan. l. c. 12).

CXX.

DE ALIENATIONE ET EMPHYTEUSI RERUM
ECCLESIASTICARUM.

Idem Augustus Petro praefecto praetorio.

Praefatio. Cum multae et variae leges de alienationibus et emphyteusibus et locationibus et reliqua rerum ecclesiasticarum administratione promulgatae sint, visum est nobis omnia praesenti lege comprehendere.

1. Sancimus igitur iis qui administrant res sanctissimae maioris ecclesiae in regia civitate vel orphanotrophii vel xenodochii vel ptochotrophii vel nosocomii vel alius venerabilis domus in regia civitate vel intra fines eius sitae (exceptis solis venerabilibus monasteriis) non licere vendere vel donare vel permutare vel in remunerationem dare vel alio ullo modo alienare rem immobilem vel annonam civilem vel rusticum mancipium, nisi cum regia domo permutatio sola fiat; sed ne coloniaro quidem iure quidquam dari permittimus. Emphyteuses autem a praedicta sanctissima maiore ecclesia regiae civitatis

1 rubr. Περί — πραγμάτων MLB] Περί ἐκκλησιαστικῶν ἐμφυντεύσεων καὶ ἄλλων κεφαλαίων Coll. 87 cap. Περί διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν κεφαλαίων (ἐκκλ. διαφ. κεφ. A) Ath. Περί ἐκκλησιαστικῶν συναλλαγμάτων Theod. Ἄλλη διάταξις περὶ ἐκκλησιῶν C || 7 inser. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Πέτρον (Ἰωάννη A) ἐπάρχω πραιτωρίων Ath. (A), app. Nomoc., 5] om. MLC, Coll. 87 cap. || 11 φοιτησάντων] plantantibus (i. e. φυτευσάντων?) 5 || ἅπαν C ἅπαντα app. Nom., om. Coll. 87 cap., omnes (i. e. πάντας) 5 || 13 τοίνυν om. B || ἔχειν ἄδειαν C || 14 πόλιν om. C || 15 μεγάλης LBC5] om. M || 16 ἢ πτωχοτροφείου om. C || 18 τυγχάνοντος L || μόνων om. C5 || 19 ἐναλλάττειν C || 20 ἐπὶ ἀντιδώρῳ] ἐν παντὶ δώρῳ Cv. l. || 23 γένοιτο μόνη B μόνη γένηται C γένηται μόνον L? vulg. || οὐδὲ CB? οὐτε MLB? || προικικῷ δικαίῳ C de colonis iuste 5 (ταυτέστιν ἵνα παροικωκόσιον δίδουσι s. v. adscr. L) || 25 μεγάλης L^bC5] om. ML^aB || 26 εὐαγῶν οἴκων om. 5

2 et emphyteosi R] emphyteosis V emphyteosios T || 4 aliis om. V || 7 inser. om. T || 9 emphyteosibus RV (ita libri fere constanter) emphyteosibus T || 10 reliqua T] reliquae RV || *administrationis RVT || ecclesiarum RV || plantantibus T¹ vulg.] plantantibus V² in ras. plantibus R¹ de plantibus R² plantatis T² || 13 rubr. Nulli licere rem ecclesiasticam vendere T in marg. || igitur itaque T vulg. || 14 regiae] rei R¹ || 15 ecclesiae om. R¹ || orphanotrophii T orphanotrophii V || xenodochii V xenodochii T xenodochii R¹ || aut om. RV || 16 ptochotrophii V ptochochis R ptophii T || nosochonii R || aliis (pro alius?) adscr. V³ s. v. || venerabiles V¹ T || 17 domi R^a || 18 monasteriis] domibus monasteriis T || vendere] aut vendere T vulg. || 19 commutare V¹ || dono dari V dare dono R || 20 alio om. T || 22 ad om. T¹, in T² || solo V || 23 iusto V || quidem T || 25 regia V¹ || memoratorum] locorum add. vulg.

γίνεσθαι κειλούμεν ἐπὶ τε τῷ προσώπῳ αὐτοῦ τοῦ λαμβάνοντος καὶ ἄλλων δύο ἐφεξῆς κληρονομῶν, μὴ πλέον ἕκτῃ μορῆς τοῦ ὑπερστώτου κανόνος συγχωρομένου τῷ τῆν ἐμφύτεσιν κομιζομένῳ. Περὶ δὲ τῶν διαφερόντων προσοτίων τῇ αὐτῇ ἀγιοτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς εἰρημένοις εὐαγέσιν οἰκοῖς τοῖς ἐπὶ τῆς βασιλίδος πόλεως ἢ τῆς αὐτῆς περιουκίδος οἷσι κειλούμεν, εἰ μὲν τὰ τοιαῦτα πρόσσεται πρόσδοτον ἔχει, ἐπὶ ὁλοκλήρῳ τῷ κανόνι παρὰ τῶν διοικούντων τοῖς αὐτοῖς εὐαγέσι τόπουσιν εἰς ἐμφύτεσιν ταῦτα κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον τῷ λαμβάνοντι καὶ ἄλλοις δύο διαδοχαῖς διδοσθαι, καὶ μηδένα παντελῶς κομφισμὸν, ἀλλὰ καὶ προσθήκην γίνεσθαι. εἰ δὲ μὴ ἔχει τὰ αὐτὰ πρόσσεται ἡνα παντελῶς πρόσδοτον, ἀδειαν παρέχομεν τοῖς διοικηταῖς τῶν εὐαγῶν τόπων ἐπὶ τινι πο-

σότητι ταῦτα, ὡς προείρηται, εἰς ἐμφύτεσιν διδοῦναι. 1 Εἰ δὲ συμβαίῃ οἰονόησθε πράγμα ἐκ τινος τῶν εἰρημένων εὐαγῶν τόπων ἐμφυτευτικῶ δικαίῳ δίδομενον ἢ εἰς βασιλικὸν οἶκον ἢ εἰς τὸ θεῖον ἡμῶν ταμεῖον ἢ εἰς πόλιν τινὰ ἢ εἰς βουλευτήριον ἢ εἰς ἄλλον τινὰ εὐαγῆ οἶκον περιελθεῖν, ἀδειαν παρέχομεν τοῖς διοικηταῖς τῶν εὐαγῶν τόπων ἕν ὧν ἐξ ἀρχῆς ἢ ἐμφυτεύεις γέγονεν, ἥνικα περιέλθῃ εἰς ἐν τῶν εἰρημένων προσώπων ἢ τοιαύτῃ ἐμφύτεσιν, φανεροῦν τὴν ἐαυτῶν γνώμην εἰσὼς διετίας, καὶ ἢ παρ' ἐκείνοις καταλιμπάνειν τὸ αὐτὸ πράγμα εἰς οὗς περιήλθε καὶ τὴν ἑναυσίαν πρόσδοτον τὴν τῷ πάτῃ παρεχομένην κομιζέσθαι, ἢ τοῦτο ἀναλαμβάνειν τῆς ἐμφυτεύσεως λυομένης, εἴπερ τοῦτο λυσιτελὲς ἐαυτοῖς εἶναι νομίσαιεν. 2 Εἰ δὲ τινὲς εἰσι τόποι ἢ τῇ αὐτῇ ἀγιοτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἢ τινι τῶν εἰρημένων εὐαγῶν οἶκων προσήκοντες, ἐν οἷς παλαιαὶ οἰκήσεις τυγχάνουσαι κατηρέχθησαν καὶ ἐξ ὧν οὐδεμία παρέχεται

in persona eius qui accepit et aliis duobus deinceps heredibus, non amplius sexta parte instantis canonis dimittimus ei qui emphyteosis iure accepit. De competentibus vero proastiis ipsi sanctissimae maiori ecclesiae et nominatis venerabilibus domibus in regia civitate aut in eius regione [aut mansione] constitutis iubemus, si quidem haec reditus habent, (in) integro canone ab his [ordinatoribus] qui regunt ipsa venerabilia loca in emphyteosin haec secundum praedictum modum accipienti et aliis duabus successioneibus dari, et nullam omnino reuocationem, sed augmentum fieri. Si vero non habent ipsa proastia aliquos omnino reditus, licentiam praebemus ordinatoribus venerabilium locorum in aliqua quantitate haec, sicut praedictum est, in emphyteosin dare.

1 Si vero contigerit quamlibet rem ex aliquo praedictorum venerabilium locorum emphyteotico iure dato aut in imperialem domum aut in sacrum nostrum aerarium aut in civitatem aliquam aut in curiam aut in aliam aliquam venerabilem domum pervenire, licentiam praebemus ordinatoribus venerabilium locorum, a quibus a principio emphyteosis facta est, mox ut pervenerit in unam praedictarum personarum sive ipsa emphyteosis, manifestare suam voluntatem intra biennium, et aut his derelinqui eandem rem ad quos pervenit et annum pensionem quae pacto continetur inferri, aut hoc recipere emphyteosi soluta, eo quod hoc sibi prodesse aestimant.

2 Si vero quaedam sunt loca aut ipsi sanctissimae maiori ecclesiae aut alicui venerabilium domorum competantia, in quibus antiquae habitationes depositae sunt et ex quibus nullus praebetur reditus,

c. I § 1 (Ἐὰν συμβῆ) passim mutatam et auctam habet Epanagoge 10, 5.

§ 2 habet Epanagoge 10, 4; summam Theodori repetit Prochiron 15, 4.

et memoratis venerabilibus domibus fieri iubemus in persona et eius qui accepit et aliorum duorum deinceps heredum, ita ut non plus quam sexta pars canonis constituti ei qui emphyteusin accepit remittatur. De suburbanis vero quae ad eandem sanctissimam maiorem ecclesiam et praedictas venerabiles domos in regia civitate vel eius territorio sitas pertinent praecipimus, si quidem eiusmodi suburbana reditum habeant, ut sub integro canone ab administratoribus eorundem venerabilium locorum ea in emphyteusin secundum praedictum modum ei qui accepit aliusque duabus successioneibus dentur, neve ulla omnino relevatio, sed potius augmentum fiat. Sin autem eadem suburbana nullum omnino reditum habeant, potestatem damus administratoribus venerabilium locorum ea sub quadam quantitate, sicut supra dictum est, in emphyteusin 1 dandi. Quodsi quamlibet rem ab aliquo praedictorum venerabilium locorum emphyteotico iure datam vel ad regiam domum vel ad sacrum nostrum fiscum vel ad civitatem aliquam vel ad curiam vel ad aliam aliquam venerabilem domum pervenire contigerit, potestatem concedimus administratoribus venerabilium locorum a quibus ab initio emphyteusis constituta est, quando ad unam ex praedictis personis talis emphyteusis pervenit, voluntatem suam intra biennium declarandi, atque aut eandem rem apud eos ad quos pervenit relinquendi reditumque annum qui pacto continetur accipiendi, aut eam recipiendi emphyteusis soluta, siquidem hoc sibi utile esse putaverint.

2 Quodsi quae loca sunt quae vel ad eandem sanctissimam maiorem ecclesiam vel ad quandam ex praedictis venerabilibus domibus pertinent, in quibus antiqua aedificia diruta sunt et ex quibus nullus reditus

1 τοῦ προσώπου L || 2 λαβόντος L || μὴ om. L || 3 τῆς ἕκτῃ B¹ || ἐφεξῆς C v. l., B² v. l., instantis § || συγχωρομένου] dimittimus (i. e. συγχωροῦμεν?) § || 4 τῆν ἐμφύτεσιν] emphyteosis (v. l. emphyteosin) iure § || δὲ om. B || 5 τῶν om. M || αὐτῇ om. L || ἐκκλησία μεγάλη M, μεγάλη om. B || 6 τοῖς ἐπὶ] τοῖς om. L || 8 τὰ τοιαῦτα πρόσσεται] haec § || 10 εἰς om. B^c || 13 τὰ αὐτὰ C⁵ Iul. || ταῦτα τὰ ML τὰ — παντελῶς om. B || 15 τῶν τόπων τῶν εὐαγῶν L || 18 τρόπων B^c || διδομένου] dato (i. e. διδομένου?) § || 19 ταμεῖον LB Epan. || 20 ἢ εἰς βουλευτήριον C⁵ Iul. (cf. Ath., Theod. = B¹) || ἢ βουλευτήριον ML, om. B Epan. || 22 ἀφ' ὧν LBC Epan. || 23 περιήλθεν C || ἐν τι Epan. || 24 ἢ τοιαύτῃ] sive ipsa (i. e. ἤτοι αὐτῇ) § || 25 ἢ] εἰ C plerique || 26 παρῆλθε M || 27 ῥάστω (i. e. pacto) C || 29 εἴπερ] eo quod § || ἐαυτοῖς C Epan. § || αὐτοῖς MLB || 30 νομίσαιεν C plerique || δὲ om. Epan. || 31 μεγάλη om. B^c, C v. l. || 32 παλαιαὶ] παλαι αἰ C παλαι M || 33 παράγεται Epan.

1 persona R] personam VT vulg. || acceperit T || 2 non] et non vulg. || sexta] de RT¹ de sexta T || sexta parte instantis ca] V² in ras., d.***** V¹ || 3 emphyteosin R || 4 ipsis V || 5 in] in hac R || 6 aut mansione seclusit Beck || mansiones T¹ mansionis R || 7 redditus T || habent V] habet R habeat Tvulg. || 8 in add. Osenbrüggen || 9 in om. RT¹ || emphiteosi R || 11 reuelationem VT¹, *****tionem — 31 maiori ecclesie scr. R² in ras. 11 versusum || 12 sed] sed et Beck || argumentum R⁽²⁾ || habent T] habent R⁽²⁾ vulg. habeat V probastia scr. V² in spat. vac. || 13 redditus (et sic saepius) RT || 14 aliqua om. R⁽²⁾ || 15 in emphyteosin om. R⁽²⁾ || 17 contingerit T¹ || 19 datam vulg. || in imperiale] in om. RVT¹ || sacre nostrum V nostrum sacrum R⁽²⁾ || 20 errarium RVT¹ || aut in curiam] in curiam aut V^o || 23 a principio — est scr. V² in ras. 20 lit. || 25 sine del. V³ || sine in ipsa enfitiosi T || 26 his R V] ab his Tvulg. || res V^o || 27 ad] eis ad R⁽²⁾ || 28 inferri R⁽²⁾ || 29 estimare? V¹ existimant R⁽²⁾ vulg. || 30 rubr. Si quas ruinas habent me. (sic) T in marg. || quadam R⁽²⁾ quidam quaedam V¹ || sint R⁽²⁾ T || 31 maiore V¹ || 32 disposite T¹

πρόσδοος, οἱ δὲ μνημονευθέντες εὐαγεῖς οἴκοι οἷς δια-
φύρουσιν οἱ τοῦτοις ἀνοικοδομήσαι μὴ δύναν-
ται, ἀδειαν δίδομεν τοῖς τοῦτων διοικηταῖς τῷ τῆς
ἐμφυτεύσεως διηκεῖ δικαίῳ ἐκδιδόναι τοὺς αὐτοὺς
τόπους, οὕτω μέντοιγε ὥστε τὴν ἐμφυτεύσιν ἢ ἐπὶ
αὐτῇ μοίρᾳ τῶν στεγνομιῶν, ἅπαντα ἐκ τῶν οἰκημά-
των ἐπι ἐστώτων συνήγγοτο, ἐκ προουμιῶν τοῦ χρόνου
τοῦ ἐμφυτεύματος προδιέναι, ἢ εἴπερ ὁ ἐμφυτευτὴς
βουληθεὶς ἄλλον ἐπι τούτῳ τῷ ὄρῳ λαβεῖν τοὺς τό-
πους, ὥστε πρότερον οἰκοδομήσαι καὶ ἐκ τῶν προς-
γινόμενων ἐκείσε κατὰ διατίμησιν στεγνομιῶν τὸ
ἡμισυ μέρος δίδομαι τῷ εὐαγεῖ οἴκῳ ἐξ οὗ τοὺς αὐτοὺς
τόπους λαμβάνει, καὶ τοῦτο γενέσθαι συγχωροῦμεν,
κεχρησθῆναι δὲ τὸν τοιοῦτον ἐμφυτευτὴν καὶ ταῖς ἐκείσε
εὐρισκομέναις ἐκ τῶν κατενεχθέντων οἰκημάτων ὕλαις. 15

CAPUT II.

Εἰ δὲ τις βουληθεὶς οἰονδήποτε πρᾶγμα ἀκίνητον
ὀνόματι χρήσεως λαβεῖν παρὰ τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης
ἐκκλησίας τῆς βασιλίδος πόλεως ἢ ἐνὸς τῶν μνημο-
νευθέντων εὐαγῶν οἴκων, μὴ ἄλλως τοῦτο λαμβά-
νεται, εἰ μὴ ἕτερον ἐνθὺς πρᾶγμα δεσποτείας δικαίῳ
παράσχη τῷ εὐαγεῖ οἴκῳ ἐξ οὗ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα
λαμβάνει, τοσαύτην ἔχον πρόσδοον ὅποσον ἔχει τὸ
πρᾶγμα, ὅπερ αὐτῷ δίδοται, καὶ μὴ πλείοσι δημο-
σίοις τελέμασι βεβαρημένον, ὥστε μετὰ τὴν αὐτοῦ
τελευτήν, ἢ μετὰ τὸν χρόνον ἐφ' ὃν ἡ δόσις τῆς
τελευτήσως συνήρσε (μὴ ὑπερβαίνοντα δηλαδὴ τὴν
τοῦ λαμβάνοντος ζωὴν) ἐκάτερον πρᾶγμα ἐπ' ἀκεραίῳ
καὶ κατὰ δεσποτείαν καὶ κατὰ χρῆσιν εἰς τὸν αὐτὸν
εὐαγῆ οἴκον περιελθεῖν.

CAPUT III.

Τὰς μισθώσεις δὲ παρὰ τῶν αὐτῶν εὐαγῶν οἴκων
γίνεσθαι συγχωροῦμεν εἰς οὓς ἂν τοῖς συναλλάττου-
σιν ἐναντιῶν συναρέσῃ, μὴ ὑπερβαίνουσας δηλαδὴ
τὸν τριακονταετῆ χρόνον.

c. II Εἴ τις . . . habet Epanagoge 10, 9.

c. III interpolatum exhibent Prochiron 15, 5, Epanagoge 10, 2.

praebetur, memoratae autem venerabiles domus ad quas haec loca pertinent ea reficere non possunt, potestatem damus administratoribus earum perpetuo emphyteuseos iure illa loca locandi, ita tamen ut emphyteusis vel sub tertia parte pensionum, quae ex aedificiis adhuc stantibus colligebantur, ab initio temporis emphyteuseos procedat, vel si emphyteuta hac potius condicione ea loca accipere velit, ut prius aedificet et ex pensionibus illic secundum aestimationem redituris dimidiam partem venerabili domui praestet a qua illa loca accipit, etiam hoc fieri permittimus, uti autem emphyteutam talem etiam materia ibi ex dirutis aedificiis inventa.

II. Quodsi quis voluerit quamlibet rem immobilem ususfructus nomine a sanctissima maiore ecclesia regiae civitatis vel una ex memoratis venerabilibus domibus accipere, non aliter eam accipiat nisi statim aliam rem venerabili domui a qua eam rem accepit dominii iure praestiterit, quae tantum redditum habeat quantum habet res, quae ei datur, nec pluribus publicis tributis gravata sit, ut post mortem eius, vel post tempus in quod usum dari placuit (non excedens scilicet vitam eius qui accepit) utraque res in integrum et dominii et ususfructus iure ad eandem venerabilem domum perveniat.

III. Locationes autem ab iisdem venerabilibus locis fieri permittimus in tot annos quot contra- hentibus placuerit, ut nimirum non excedant tempus triginta annorum.

2 μὴ] οὐ L || 3 τοὺς τοῦτων διοικητὰς L ipsis ordi-
natoribus earum ε || 5 ἢ om. ε || 9 βουληθεὶς Epan. || τοὺς
τόπους, ὥστε] ut loca ε || 10 ἀνοικοδομήσαι B^c || καὶ]
ἢ B^c || 13 τόπους om. C || γίνεσθαι C Epan. || 14 δε]
δὲ καὶ L, B^v v. l. || τοιοῦτον] τοῦτων C || ἐκείθεν L,
B^v v. l. || 15 ἐκ om. B^v v. l. || 16 τις om. B^c || κινήτων
C || 17 λαμβάνειν B^c || 19 εὐαγῶν om. C Epan. || 21
παράσχοι C v. l., Epan. || τῷ εὐαγεῖ οἴκῳ om. ε || 22 ὁπό-
σον C || 25 ἢ] ἢ καὶ B || ὑφ' ὃν M || 27 ἀκεραίῳ καὶ]
καὶ om. C || 28 αὐτὸν om. C || 30 παρὰ τῶν αὐτῶν
L B C Iul. (παρὰ τῶν εἰρημένων Proch. Epan.) || παρ'
αὐτῶν τῶν M ε || 31 γίνεσθαι om. C || οὓς] ὅσους B^v
v. l., B^c ε Proch. Epan. (Iul.) || 32 ἐναντιοῖς M, om. Proch.
Epan. || συναρέσῃ Proch.] συναρέσοις M L B C Epan. ||
ὑπερβαίνοντας L B^c Epan. transcendentibus (i. e. ὑπερ-
βαίνουσιν) ε

praedictae vero venerabiles domus, quibus competunt loca, haec reaedificare non possunt, licentiam damus ipsis ordinatoribus earum emphyteuseos perpetuo iure tradere ipsa loca, ita tamen ut emphyteosis in tertia parte pensionum, quae ex habitationibus adhuc stantibus colligebantur, ex principis temporis emphyteuseos procedat, aut si emphyteota voluerit magis sub isto pacto accipi, ut loca primitus aedificet, et ex additis illic per aestimationem pensionibus medietatem partis dari venerabili domui a qua ipsa loca accipit, et hoc fieri concedimus, uti vero huiusmodi emphyteotam et illic inventa (de) depositis habitationibus materia.

Si vero aliquis voluerit quamlibet rem immobilem nomine usus accipere a sanctissima maiore ecclesia regiae civitatis aut unius memoratarum venerabilium domorum, non aliter hoc accipiat nisi aliam mox rem dominii iure praebuerit, ex quo eandem rem accepit, tantum habentem redditum quantum habet res, quae ei datur, et non maioribus fisci praestationibus praegravatam, ut post eius mortem, aut post tempus in quo datio usus convenit (non transcendens videlicet accipientis vitam) utraque res integra et in dominium et in usum in eandem venerabilem domum perveniat.

Locationes vero ab ipsis venerabilibus domibus fieri concedimus in quantoscumque contrahentibus annos placuerit, non transcendentibus videlicet triginta annorum tempus.

2 haec loca R vulg. || reaedificare VT || possint V ||
3 eorum R² T eorum in V || 4 tñ R || 6 principibus R ||
7 voluit V maluerit T || 8 *accipi ut loca] accipiat loca
RT accipiat ut loca V accipiat (accipere Beck) loca ut
vulg. || 9 aditis V || pensibus R¹ || 10 dare Beck || 11 hoc
T vulg.] haec RV || uti T || R¹ utatur V, R² in marg.,
vulg. || vero om. R¹ || 12 emphiteotam R¹] emphyteota
VTR² || inuentam T || de add. vulg. || 13 materiam T
|| 16 quamlibet] aliam quamlibet V || 18 regia V¹ || memo-
ratorum V || rem mox T || 20 ex qua R² (id. Beck) ||
21 tamen R¹ T¹ || 22 ea R¹ || 23 praegravatum scr. V² in
ras. 7 lit. || ut] et ut R || mortem eius T || 24 in quod
Beck || transcendentibus T¹] transcendent. T^a transcendentem
RT || 25 accipientes (del. V³) VT || uitam R] ita VT ||
26 in eadem R et in eadem T || 30 rubr. Venerabiles
domus (huius regie civitatis add. T²) ultra triginta annos
locare non posse T in marg. || 32 transcendentibus RV, trans-
cendentem Beck || 33 tempus Beck] temporibus libri

CAPUT IV.

Εἰ δὲ συμβαίη τινὰ τῶν εἰρημένων εὐαγῶν οἴκων ὀνόματι δημοσίων συντελειῶν ἢ ἄλλης οἰασούν συμβαινοῖσιν ἀνάγκης τῷ εὐαγεί οἴκῳ χρημάτων δεηθῆναι, βέβαιαι τοῖς τούτου διοικηταῖς ἀκίνητον πρᾶγμα ὑποτίθεσθαι καὶ δοῦναι εἰς ἰδικὸν ἐνέχυρον, ἵνα ὁ δανειστὴς γέμῃται τὸ αὐτὸ πρᾶγμα καὶ τοὺς τούτου καρποὺς ἀναλέγῃται καὶ λογίζεται ἐν αὐτῷ τὰ μὲν εἰς αὐτὰ τὰ δανεισθέντα χρήματα, τὰ δὲ εἰς τόκους μὴ πλείους τοῦ τετάρτου μέρους τῆς ἑκατοστῆς. εἰ δὲ καταβάλλωσι τὸ χρέος οἱ προεστῶτες τοῦ αὐτοῦ εὐαγούσ οἴκου ἢ ἐκ τῶν καρπῶν πληρωθῆ ὁ δανειστὴς, ἐπανελεῖν πάλιν τὸ πρᾶγμα ἐπὶ τὸν εὐαγῆ οἴκον οὐ καὶ δέδοται.

Si vero contigerit aliquam praedictarum venerabilium domorum nomine fiscalium tributorum aut alterius cuiuslibet supervenientis necessitatis venerabili domui pecuniis egere, liceat eius ordinatoribus immobilem rem [aut] supponere et dare in speciale pignus, ut creditor possideat eandem rem et eius fructus colligat et reputet sibi tam in his creditis pecuniis quam in usuris, non autem maioribus quam quarta parte centesimae. Si vero persolverint debitum praepositi eiusdem venerabilis domus aut ex fructibus adimpleatur creditum, redeat iterum res ad venerabilem domum ex qua data est.

CAPUT V.

Τὰς δὲ ἐμφυτεύσεις καὶ ὑποθήκας καὶ τὰς ἐπὶ πενταετίᾳ μισθώσεις βουλόμεθα γίνεσθαι παρὰ μὲν τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας τῆς βασιλίδος πόλεως γνάμῃ καὶ συναίνεσι τοῦ μακαριωτάτου ταύτης ἀρχιεπισκόπου καὶ πατριάρχου, ὁμνύντων παρόντος αὐτοῦ τῶν τε θεοφιλεστάτων οἰκονόμων καὶ τῶν χαρτουλαρίων τῆς αὐτῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας, ὡς οὐ πρὸς περιγραφήν τῶν ταύτης δικαίων τὸ συνάλλαγμα γίνεται ἐπὶ δὲ τοῖς ἄλλοις εὐαγέσι οἴκοις, εἰ μὲν εἰσι χαρτουλάριοι, αὐτοὺς τὸν ἴσον τρόπον ὁμνύναι παρόντος τοῦ προεστῶτος τοῦ εὐαγούσ οἴκου, εἰ δὲ μὴ εἰσι χαρτουλάριοι, αὐτοὺς τοὺς προεστῶτας τῶν εὐαγῶν οἴκων προκειμένων τῶν ἁγίων εὐαγγελίων τὸ συνάλλαγμα ποιεῖσθαι ἐγγραφομένους μετ' ὅρκου τοῖς τοιοῦτοις συμβολαίοις, ὡς οὐ πρὸς βλάβην ἢ περιγραφῆν τοῦ εὐαγούσ οἴκου γίνεται τὸ συνάλλαγμα.

Emphyteosis vero et hypothecas et ultra quinquennium volumus fieri a sanctissima maiore ecclesiae regiae civitatis conscientia et consensu beatissimi huius civitatis episcopi et patriarchae, iurantibus praesentibus deo amabilibus oeconomis et cartulariis eiusdem sanctissimae maioris ecclesiae, quia non ad praescriptionem iuris eius contractus efficitur; in aliis vero venerabilibus domibus, si quidem sunt cartularii, ipsos aequali modo iurare praesente eo qui praestet venerabili domui, si vero non sint cartularii, per eos qui praesunt venerabilibus domibus propositis sanctis evangelii contractum fieri in scriptis cum iureiurando huiusmodi instrumentis, quod non ad laesionem aut praescriptionem venerabilis domus contractus efficitur.

1 Τοῖς δὲ οἰκονόμοις καὶ ὀρφανοτρόφοις καὶ τοῖς τῶν λοιπῶν εὐαγῶν οἴκων διοικηταῖς, ἐπεὶ γὰρ μὴν καὶ τοῖς πάντων χαρτουλαρίοις, καὶ τοῖς τούτων γονεῦσι τε καὶ παισὶ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς κατὰ γένος αὐτοῖς ἢ ἐκ γαμικοῦ δικαίου συναππομένοις ἀπαγορευόμενις ἐμφυτεύσεις τε καὶ μισθώσεις ἦγον ὑποθήκας πρᾶγματων τοῖς αὐτοῖς εὐαγέσι οἴκοις προστικόντων ἢ δι' αὐτῶν ἢ διὰ παρενθέντων προσώπων λαμβάνειν, γνωσκόντων

1 Oeconomis vero et orphanotrophis et reliquis venerabilium domorum ordinatoribus, nec non et omnibus cartulariis et parentibus eorum et filiis et aliis, qui per genus eis vel nuptiarum iure coniuncti sunt, interdicimus emphyteosis et locationes sive hypothecas rerum ipsius venerabilibus domibus competentium aut per semet ipsos aut per interpositam personam accipere, scientibus eis, quod si tale ali-

c. IV v. 8 sq. summa ex Ath. repetitur in paratitlis Ath. 17 § 1.

c. V § 1 clausula immutata extat in Prochiro 15, 6 (inde excerpta in Epitome 7, 41 p. 329 Zach.), eadem ex B repetitur legitur in Nomoc.^{dm} XIV tit. 10, 1 et in Nomoc.^d 8, 13. — Summam habet Nomoc. XIV tit. 10, 1.

IV. Quodsi contigerit aliquam ex praedictis venerabilibus domibus nomine fiscalium tributorum vel alius cuiuslibet necessitatis venerabili domui supervenientis pecunia indigere, liceat administratoribus eius rem immobilem hypothecae obligare et in speciale pignus dare, ut creditor eandem rem possideat et fructus eius colligat sibi que imputet partim in ipsas pecunias creditas partim in usuras quarta parte centesimae non maiores. Quodsi debitum solverint qui eidem venerabili domui praesunt vel ex fructibus creditori satisfiat, res rursus ad venerabilem domum a qua data est redeat.

V. Emphyteuses autem et hypothecas et ultra quinquennium locationes volumus fieri a sanctissima quidem maiore ecclesia regiae civitatis voluntate et consensu beatissimi eius archiepiscopi et patriarchae, iurantibus eo praesente et deo carissimis oeconomis et chartulariis eiusdem sanctissimae maioris ecclesiae contractum non ad circumscriptionem iuris eius fieri; in reliquis vero venerabilibus domibus, si quidem chartularii sunt, eos simili modo iurare praesente eo qui venerabili domui praestet, sin nulli sunt chartularii, ipsos qui venerabilibus domibus praesunt propositis sacris evangelii contractus facere et iureiurando praestito in eiusmodi instrumentis scribere non in fraudem vel ad circumscriptionem venerabilis domus fieri contractum. Oeconomus autem et orphanotrophos et reliquarum venerabilium domuum administratores, ac praeterea omnium chartularios, eorumque et parentes et liberos et ceteros qui cognatione vel affinitatis iure illis coniuncti sunt, vetamus emphyteuses et locationes sive hypothecas rerum ad easdem venerabiles domos pertinentes sive per se sive per interpositam personam accipere, cum scienti, si quid

7 ἀναλέγεται C v. l. || λογίζεται C v. l., B^c || 10 αὐτοῦ om. C v. l. || 11 ὁ δανειστής] creditum ε || 12 ἐπ' ἀνέλθῃ B^c || 15 μισθώσεις om. ε || 18 ἀρχιεπισκόπου] episcopi ε || παρόντος αὐτοῦ] praesentibus ε || 19 verba καὶ τῶν χαρτουλαρίων post ὁμνύντων (18) coll. L || 20 χαρτουλαρίων M (et sic infra fere constanter) | αὐτῆς om. C || 21 αὐτῆς C || 22 γίνῃται B || εὐαγεστάτοις C || 27 ἐγγραφομένον C || 30 δὲ om. Proch. Nomoc.^{dm} || 36 ἢ δι' C Proch. ε Iul. | δι' MLB || 37 διὰ om. Nomoc.^d 8, 13 || παρενθέντων προσώπων Proch. v. l., Nomoc.^{dm} 10, 1 || λαβεῖν Nomoc.^m 10, 1

reputant T² || creditis vulg.] redditus (redditus V^a) libri || 9 quartam partem libri, corr. Beck (cf. Iul.) || persolverit R || 11 creditum redditum redeat T^a || 14 rubr. Insiurandum clericorum T in marg. || vero et] et om. V¹ || 15 volumus] locationes volumus T³, Beck || 16 regia V¹ || cum scientia T² || huius beatissimi T || 18 praesentibus] praesente eo Beck || 19 quia non] quae non R¹ quod non R² qui añ (i. e. ante) T¹ || 20 perscriptionem V || 21 sint R vulg. || 22 ipsi T || iurare R² vulg.] cura et R¹ T¹ iurare cura (cura del. V³) et V iurent T² || 23 quae R² || sunt T || 24 per eos qui T || eos qui R¹ ***** V¹ ab his qui R² V² vulg. || 25 praepositis R || 26 iureiurando] addito (adito R²) add. R² vulg., conscribendo in add. schol. T || 33 genus] ge. R¹ || eis V || om. RT || 34 enphiteos T¹ enphiteoseos T² || 35 competentibus R¹ T¹ || 37 eius T¹ || quod si] qui V¹ || aliquid tale R

3 necessitas R¹ n***** V¹ || 4 eius] *** V¹ || 5 aut del. Beck || et] aut vulg. || 6 ut T²] et RVT¹ || creditoribus T¹ creditores T² || possideant T || 7 colligant T ||

αὐτῶν, ὡς εἰ τοιοῦτό τι γένηται, καὶ τοῦτο ἀνίσχυρον ἔσται καὶ πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτῶν τε τῶν λαμβανόντων καὶ τῶν οἰκονόμων καὶ χαρτοουλαρίων καὶ διοικητῶν, οἷς κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον συνάπτεται, εἰς τὸν εὐαγγῆ οἶκον ἐξ οὗ τὸ πρᾶγμα λαμβάνουσι μετὰ τὴν αὐτῶν τελευταίην περιελθεῖν κελεύομεν.

quid fiat, et hoc invalidum erit et omnem substantiam tam eorum qui accipiunt quam oeconomorum et cartulariorum et ordinatorum, quibus secundum praedictum modum coniuncti sunt, in venerabilem domum, de qua rem accipiunt, post obitum eorum pervenire iubemus.

CAPUT VI.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας καὶ τῶν εἰρημένων εὐαγγῆ οἶκων τῶν ἐν τῇ βασιλίδι πόλει καὶ τῇ αὐτῆς περιουσίᾳ τυγχανόντων διευτυπώσαμεν. ἐπὶ δὲ ταῖς ἄλλαις ἀγιωταῖς ἐκκλησίαις καὶ μοναστηρίοις καὶ ξενώσι καὶ νοσοκομείοις καὶ λοιποῖς εὐαγγῆ οἰκοῖς τοῖς ἐν ἀπάσαις ταῖς ἐπαρχίαις τῆς ἡμετέρας πολιτείας κειμένοις, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μοναστηρίοις ἐν τῇ βασιλίδι πόλει καὶ τῇ αὐτῆς περιουσίᾳ τυγχάνουσιν ἀκολούθως διορίσαι συνείδομεν. 1 Ἄδειαν τοίνυν δίδομεν τοῖς εἰρημένοις εὐαγγῆ οἰκοῖς μὴ μόνον πρόσκαιρον ἐμφυτεύειν ποιῆσθαι τῶν ἀκινήτων πραγμάτων τῶν αὐτοῖς προσηκόντων, ἀλλὰ καὶ διηλεκτῶς ταῦτα ἐμφυτευτικῶς δικαίῳ τοῖς βουλομένοις δίδόναι. καὶ εἰ μὲν ἀγιάται ὡς ἐκκλησία ἢ ἕτεροι εὐαγγῆ οἶκοι, ὧν τὴν διοίκησιν ὁ κατὰ τόπον οὐνότατος ἐπίσκοπος ἢ δὲ ἑαυτοῦ ἢ διὰ τοῦ εὐαγγῆ αὐτοῦ κλήρον ποιῆται, κατὰ γνώμην αὐτοῦ καὶ συναρτήσεις γίνεσθαι τὸ τοιοῦτον συνάλλαγμα, ὁμνύοντων παρόντων αὐτοῦ τῶν οἰκονόμων καὶ διοικητῶν καὶ χαρτοουλαρίων τοῦ αὐτοῦ εὐαγγῆ οἴκου, ὡς ἐν ταύτῃ τῆς ἐμφυτεύσεως οὐδεμία ζημία τῷ αὐτῷ εὐαγγῆ οἴκῳ ἐπάγεται· εἰ δὲ πτωχεῖα ἢ ξενῶνες ἢ νοσοκομῆτα ἢ ἕτεροι εὐαγγῆ οἶκοι ὡς ἰδὼν διοίκησιν ἔχοντες, εἰ μὲν ἀγίους ἐκκλησίους οἴκου εἶναι συμβαίη, κατὰ γνώμην τοῦ πλείονος μέρους τῶν ἐκείσε λειτουργούντων κληρικῶν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦ οἰκονόμου, εἰ δὲ ξενῶν ἢ πτωχῶν ἢ νοσοκομῆτον ἢ ἕτερος

Et haec quidem super his quae sunt maioris ecclesiae et praedictarum venerabilium domorum in regia civitate et eius circuitu adhaerentium dispositissimas. In aliis vero sanctissimis ecclesiis et monasteriis et xenodochiis et nosocomiis seu reliquis venerabilibus domibus quae in omnibus provinciis nostrae reipublicae positae sunt, verum etiam monasteriorum in regia civitate et eius circuitu adhaerentium consequenter definire praevidimus.

1 Licentiam igitur damus praedictis venerabilibus domibus non solum ad tempus emphyteosiu facere immobilium rerum sibi competentium, sed perpetuae haec emphyteotico iure volentibus dari. Et si quidem sanctissimae sint ecclesiae vel aliae venerabiles domus, quarum gubernationem loci sanctissimus episcopus aut per se aut per venerabilem clerum facit, cum voluntate eorum et consensu fieri huiusmodi contractum, iurantibus praesente eo oeconomis et administratoribus et cartulariis ipsius venerabilis domus, quod ex hac emphyteosi nullum damnum eidem venerabili domui inferatur; si vero ptochia aut xenones aut nosocomia aut reliquae venerabiles domus sint propria administrationem habentes, si quidem venerabilia oratoria esse contigerit, cum voluntate maioris partis ibidem adorantium clericorum, nec non et oeconomi, si vero xenon aut ptochium aut nosocomium aut alia sit venerabilis domus, apud

c. VI pr. (10) Ἐπὶ ταῖς ἄλλαις . . .) et § 1 extant B^o E 11. 5, § 2 (— 583, 19 παρακελεύομεθα) iō. 6 extr., sequentium usque ad finem § 2 summa iō. 6 in. — § 1 et 2 in. (Ἄδειαν τοίνυν δίδομεν τοῖς εὐαγγῆ οἰκοῖς τοῖς ἐν ἀπάσαις ταῖς ἐπαρχίαις τῆς ἡμετέρας πολιτείας κειμένοις, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μοναστηρίοις ἐν τῇ βασιλίδι πόλει καὶ τῇ αὐτῆς περιουσίᾳ μὴ μόνον πρόσκαιρον ἐμφυτεύειν — 583, 15 δίδόμενον πρᾶγμα) passim mutatas et de curtatas habet Coll. 87 cap. 14 (inde app. Nomoc. 12), earundem summarium Epitome 7, 40 p. 328 Zach.).

eiusmodi factum sit, et hoc irritum fore et omnem substantiam cum eorum qui acceperint tum oeconomorum et chartulariorum et administratorum, quibus secundum praedictum modum coniunguntur, ad venerabilem domum ex qua rem acceperunt post mortem eorum pervenire nos iubere.

VI. Et haec quidem de sanctissima maiore ecclesia et praedictis venerabilibus domibus quae in regia civitate vel eius territorio sunt constitimus. In reliquis autem sanctissimis ecclesiis et monasteriis et xenonibus et nosocomiis et ceteris venerabilibus domibus quae in omnibus nostrae reipublicae provinciis sitae sunt, nec non monasteriis quae in regia civitate et territorio eius sunt, consequenter definire nobis placuit. Facultatem igitur praestamus praedictis venerabilibus domibus non solum temporariam emphyteosiu rerum immobilium quae ad eas pertinent faciendi, sed etiam perpetuo illas emphyteotico iure volentibus tradendi. Et si quidem sanctissimae ecclesiae sint vel aliae venerabiles domus, quarum administrationem sanctissimus eius loci episcopus vel per se vel per venerabilem eius clerum exercet, eius voluntate et consensu huiusmodi contractus fiat, iurantibus eo praesente oeconomis et administratoribus et cartulariis eiusdem venerabilis domus, nullum damnum ex hac emphyteosi eidem venerabili domui afferri. Quodsi ptochia vel xenones vel nosocomia vel aliae venerabiles domus sint propria administrationem habentes, si quidem forte sanctae domus oratoriae sint, voluntate maioris partis clericorum qui ibi ministeria obeunt, nec non oeconomi, sin xenon vel ptochium vel nosocomium vel alia sit venerabilis domus, is

1 αὐτῶν om. Proch. || εἰ τι τοιοῦτον C Nomoc.^m 10, 1 || γενήσεται B || 2 ἔστω Proch. plerique || αὐτῶν om. Nomoc.^d 8, 13 || τῶν τῶν τε B || 3 καὶ τῶν χαρτοουλαρίων C v. l. || 7 ἐπὶ τῆς] super his quae sunt (i. e. ἐπὶ τοῖς?) s || ἀγιωτάτης om. s, μεγάλης om. C v. l. || 10 ἀγιωτάταις ἀγιωτάταις μεγάλας C v. l. || 11 μοναστηρίων M^a || 12 καὶ] seu s || 16 εἰρημένοις om. C Coll. 87 cap. || 17 ποιῆσθαι] γενέσθαι M || 19 καὶ om. s || 21 ἕτεροι om. B^c || 22 ἀγιωτάτος Coll. 87 cap. || 23 αὐτοῦ om. B^c s || 24 ὁμνύοντων Coll. 87 cap. (id. 583, 2) || 25 καὶ τῶν διοικητῶν L || τοῦ εὐαγγῆ αὐτοῦ κλήρον L || 27 τῷ αὐτῷ om. Coll. 87 cap., αὐτῷ om. L || 29 οἶκοι εἰσὶν B ὡς οἶκοι C εἰσὶν οἶκοι app. Nom. || 30 εἶναι om. C v. l., Coll. 87 cap.

ad 8) || sunt V³ || om. R V¹ T || 8 *in] quae sunt in V³ T² vulg. quae eius sunt R¹ qui eius est V¹ T¹; verba interpolata ad priorem locum v. 7 pertinere videntur || 9 circuitum V¹ T¹ || 11 exonodochiis T¹ || et nosohomiis T¹, om. R || reliquis] aliis T || 12 provinciis T¹ || 13 posita sint V || etiam] etiam in RT || mosteriorum T¹, monasteriis vulg. || 14 in V] in hac RT vulg. || circuitum T || adherentem R, adhaerentibus vulg. || 18 sed] sed et R² T² vulg. || perpetuum V || 19 haec] ec V¹ e V² || 21 gubernationes V gubernatione R || 22 *clerum] chorum (om. R¹, corum T¹) clericorum R² VT vulg. || facit Beck] facere R¹ V¹ T¹ faceret T³ vulg. habet V³ facere videtur R² || 23 consensum V || 24 praesentibus T³ || eo] et RT epō (i. e. episcopo) et V eo et vulg. || 26 emphyteosi (sic) V || damnum om. R¹ || 27 tochia R ptochii VT || 28 xenones T¹ || 31 adornatum R¹ adordinantium V¹ R² || 32 non om. R || et] etiam T || et conomi T¹ || xenon Beck] xenones RV vulg. xenonis T || ptochium V^a || 33 nosochomium R

3 et ordinatorum] et om. V || 4 modum praedictum T || 5 re R¹ || 7 super his quae] secundum his qui R¹ V¹ cf.

εἴη εὐαγῆς οἶκος, τὸν προεστῶτα τοῦτον τὸ συνάλλαγμα ποιεῖσθαι, ὁμνύντων τῶν διοικητῶν τῶν αὐτῶν εὐαγῶν οἶκων παρουσίᾳ τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου παρ' οὗ προβάλλονται ἡ χειροτονοῦνται, ὡς οὐδὲν πρὸς βλάβην ἢ περιγραφήν τῶν αὐτῶν εὐαγῶν οἶκων ἐπὶ τῷ τοιούτῳ συναλλάγματι γίνεται.

2 ἐπὶ δὲ τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων τοὺς ἡγουμένους αὐτῶν μετὰ τοῦ πλείονος μέρους τῶν ἐκείσε λειτουργούντων μοναχῶν τὸ συνάλλαγμα ποιεῖσθαι. Καὶ ἐπὶ τῶν εἰρημένων δὲ πάντων κελούμεν ἐγγράφεσθαι τῷ συμβολαίῳ μετ' ὄρκου, ὡς οὐ πρὸς βλάβην ἢ περιγραφήν τῶν αὐτῶν εὐαγῶν οἶκων τὸ πρᾶγμα πράττεται. καὶ ταύτης δὲ τῆς παραφυλακῆς οὕτω προοίσιος κοιφισμὸν μὴ πλείονα γίνεσθαι τοῦ ἐκτου μέρους τῆς προσόδου ἣν ἔχει τὸ εἰς ἐμφύτευσιν διδόμενον πρᾶγμα. Ὅσα δὲ περὶ τῶν καταπεπωκότων οἰκῶν τῶν προσήκοντων τοῖς εὐαγῆσι οἰκοῖς τοῖς ἐν τῇ βασιλίδι πόλει κειμένοις ἀνοπέτω διευτώσαμεν, ταῦτα καὶ ἐπὶ τοῦτων τῶν εὐαγῶν οἰκῶν κρατῆν παρακλονόμεθα. καὶ τοῦτο δὲ ἐπὶ τῶν αὐτῶν εὐαγῶν οἰκῶν διευτώσας συνειδόμεν, ὥστε εἰ τις ἐξ αὐτῶν εἴτε ὑπὲρ δημοσίων συντελειῶν εἴτε ὑπὲρ ἄλλης ἀναγκαίας αἰτίας τοῦ αὐτοῦ οἴκου χρέεσιν ἔνοχοι γέγονται, καὶ οἱ ἐστὶ δυνατὸν ἐκ πραγμάτων κινήτων τὰ αὐτὰ διαλυθῆναι χρεῖα, κατὰ πρόωτην μὲν τάξιν εἰς ἰδικὸν ἐνέργου δίδοσθαι ἀκίνητον πρᾶγμα τῷ δανειστῇ, ἵνα τοὺς τούτου καρποὺς ἀναλεγομένους καταλογίζηται ἑαυτῷ τὰ μὲν εἰς αὐτὰ τὰ δανεισθέντα χρήματα, τὰ δὲ εἰς τόκους οὐ πλείονος τοῦ τετάρτου μέρους τῆς ἑκατοστῆς. εἰ δὲ μὴ δυναθῶσι τούτω τῷ τρόπῳ διαλυθῆναι τὰ χρεῖα, κελούμεν τοὺς μὲν ὑπὸ τῶν ἀμωτάτων πατριαρχῶν χειροτονουμένους, εἴτε μητροπολίταις εἴτε ἄλλοι ἐπίσκοποι ὧσιν εἴτε ἀρχιμανδριταῖς εἴτε ὄρφατροφοῖς ἢ παιχοτροφοῖς ἢ ξενοδοχοῖς ἢ νοσοκόμοις ἢ

praepositum ipsorum contractum fieri, iurantibus ordinatoribus earundem venerabilium domorum praesentia deo amabilis episcopi a quo praeponuntur aut ordinantur, quod nihil ad laesionem aut praescriptionem ipsarum venerabilium domorum de huiusmodi contractu efficitur.

2 In venerabilibus vero monasteriis primates eorum cum ampliore [et maiore] parte ibidem deservientium monachorum contractum efficiant. Praedictis vero omnibus iubemus inscribi instrumentum cum iureiurando, quod non ad laesionem aut praescriptionem earundem res agitur. Haec vero observatione huiusmodi procedente releuationem non amplius fieri sexta parte redivis, quem habet res quae in emphyteosin datur. Quaecumque vero de lapsis domibus competentibus venerabilibus domibus quae in regia sunt positae civitate superius disposuimus, haec in his venerabilibus domibus valere praecipimus. Haec etiam super ipsis venerabilibus domibus definire praevidimus, ut si quaedam ex eis sive pro publicis collationibus sive pro alia necessaria causa eiusdem domus debitis obnoxiae fiant, et non est possibile de rebus mobilibus eadem persolvi debita, primo quidem ordine in speciali pignore dari immobilem rem creditori, ut eius fructus colligens reputet sibi tam in ipsis debitis mutuis pecuniis quam in usuris non amplius quarta parte centesimae. Si vero noluerit isto modo transigere debitum, iubemus eos quidem qui a sanctissimo patriarcha ordinantur, sive metropolitae sive alii episcopi sint sive archimandritae sive orphanotrophi aut ptochotrophi aut xenodochi aut nosocomi aut aliarum venerabilium domo-

v. 22 εἰ δὲ καὶ ὑπὲρ δημοσίων συντελειῶν — 29 τῆς ἑκατοστῆς passim mutata extant in Coll. 87 cap. 15, sequentium summa (— 584, 33 προτιμηθῆ) ib. 14 (inde app. Nomoc. cap. eccl. 13 et 12).

qui iis praestitum contractum faciat, iurantibus earundem venerabilium domuum administratoribus praesente deo carissimo episcopo, a quo designantur vel creantur, nihil in fraudem vel ad circumscriptionem earundem 2 venerabilium domuum in tali contractu fieri. In venerabilibus autem monasteriis abbates eorum cum maiore parte monachorum qui ibi ministeria obeunt contractus faciant. Atque in supra dictis omnibus iubemus inscribi instrumento cum iureiurando, non in fraudem vel ad circumscriptionem earundem venerabilium domuum aqi negotium. Haec vero observatione ita procedente releatio non ultra sextam partem redivis quem habet res in emphyteusin data. Quae autem de aedificiis dirutis, quae ad venerabiles domos in regia civitate sitas pertinent, supra constituimus, ea in his quoque venerabilibus domibus valere praecipimus. Hoc quoque de iisdem venerabilibus domibus constituere nobis visum est, ut si quae ex iis vel propter publica tributa vel propter aliam necessariam causam eiusdem domus debitis obnoxiae fiant, nec possint eadem debita ex rebus mobilibus solvi, tum primo quidem ordine in speciale pignus res immobilis detur creditori, ut fructus eius colligens sibi imputet partim in ipsam pecuniam creditam partim in usuras quarta parte centesimae non maiores. Quodsi hoc modoolvere debitum nequeant, iubemus eos quidem qui a sanctissimis patriarchis creantur, sive metropolitani sive alii episcopi sint sive archimandritae sive orphanotrophi vel ptochotrophi vel xenodochi vel nosocomi vel aliarum venerabilium domuum

1 εἴη C5] om. MLB (post οἶκος add. cum Haloandro vulg.) || τῶν προεστῶτων mult. Zachariae non recte || 3 παρουσίᾳ] ἐπὶ παρουσίᾳ cum Haloandro vulg. (sub praesentia Iul.) || 4 οὐδὲ C plerique || 5 ἢ πρὸς περιγραφὴν L || 11 τῶν συμβολαίων C || ἢ] καὶ B² || 12 περιγραφὴν] πρὸς περιγραφὴν L || αὐτῶν om. L || εὐαγῶν om. C plerique, εὐαγῶν οἶκων om. ε || 13 οὐτω] huiusmodi ε || 14 μὴ] καὶ C v. l. || 15 ἦν] ἦς Coll. 87 cap. || 18 πόλει om. C || 19 καὶ om. ε || τοῦτων C ε Iul.] om. MLB || οἶκων om. B² || παρεκλεόμεθα B² || 20 τοῦτω] haec ε || αὐτῶν C ε (cf. Iul.) om. MLB || 22 τελειῶν B² || 24 καὶ om. L || τὰ αὐτὰ] ταῦτα C, om. B² || 25 χρεῖα] τὰ χρεῖα CB² || μὲν om. C || εἰς] ὡς L || 29 οὐ] μὴ Coll. 87 cap.; om. C v. l. || 30 μὴ δυναθῶσι] noluerit ε || 31 μὲν om. C || ὑπὸ τῶν ἀμωτάτων πατριαρχῶν] πατριαρχῶν om. L, a sanctissimo patriarcha ε || 33 ἄλλοι C ε Iul.] om. MLB

1 fieri contractum R || ordinatoribus] et ordinatoribus V || 2 praesentia] sub praesentia R² V² T² in praesentia vulg. || 3 amabili V || episcopo V¹ || 5 venerabilium

cet.] [lium — 7 monasteriis prima] scr. R² in ras. 1 vs. || de del. T² || 6 contractum T¹ contractus T² contra V¹ || afficitur T¹ || 7 vero monasteriis] domonasteriis T¹ || primarius RT¹ || 8 ampliori maiori T; et maiore seclusi || seruentium V || 9 effitiat RVT¹ || Praedictis] In praedictis vulg. || 10 instrumentum (id. Iul.)] instrumento Beck || 12 hanc T || obseruationem VT || 13 huiusmodi] leg. hoc modo? || *praecedente libri] reuelationem R releuatione V³ relatione V¹ T || 14 sexta Beck] a sexta libri (cf. ad 27) || quae] quem RT || in om. T¹ || 15 detur T || 17 posite sint civitate T sunt civitate posite R || in] et in Beck || 18 Hoc vulg. || 20 quaedam vulg.] quidam VT quidem R || 22 obnoxii VT || et om. R¹ || esse T || 23 eadem V || primo V] et primo RT || 26 quem R¹ || 27 amplius om. R¹ || quarta] quarta R¹ V¹ || noluerit] non valuerit T || 28 eos] per eos vulg.; sed. cf. Iul., ubi Haenel temere correxit per eos (vid. ad 584, 3) || 29 qui a] quia V¹ qui R¹ || 30 sint episcopi R || 31 orphanotrophi T || ptochotrophi V tochtotrophi R protrohi T || aut scenodochia V aut scenodochia R, om. T || 32 nosocomia R¹ nosocomii R² T¹ || aut om. V¹

ἄλλων εὐαγῶν οἰκῶν διοικηταί, παρ' αὐτοῖς τοῖς ἀγιο-
τάτοις πατριάρχασι ἢ ὧν χειροτονοῦνται ἢ προβάλλο-
νται ὑπομνήματα ποιῆσθαι, καὶ μετ' ὅρκου τῶν
διοικητῶν καὶ συναίνεσως τοῦ πλείονος μέρους τῶν
ἐν αὐτοῖς λειτουργούντων τὸ χρέος γίνεσθαι φανερόν
καὶ ὅτι οὐκ ἔστι δυνατόν ἐκ πράγματος κινήτῳ τούτῳ
διαλυθῆναι· τοὺς δὲ ὑπὸ μητροπολιτῶν ἐπισκόπων
χειροτονουμένους, εἴτε ἐπίσκοποι ὡσιν εἴτε ἀρχιμαν-
δοῖται εἴτε ὀφρανοτρόφοι εἴτε πτωχοτρόφοι ἢ ἄλλων
εὐαγῶν οἰκῶν διοικηταί, παρ' αὐτοῖς ὁμοίως τοῖς
μητροπολίταις ἐπισκόποις τὰ τοιαῦτα ὑπομνήματα
συγγράφειν· παρ' ἐκείνοις δὲ τοῖς ἐπίσκοποις, οἵτινες ἢ
παρὰ πατριαρχῶν ἢ παρὰ μητροπολιτῶν ἐπισκόπων
χειροτονοῦνται καὶ ἔχουσιν ὑπὸ τὴν ἰδίαν δικαιοδοσίαν
ἢ μοναστήρια ἢ πτωχεῖα ἢ ξενόνας ἢ νοσοκομεία ἢ
ἄλλους εὐαγῆς οἴκους, κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον τὰ
ὑπομνήματα γίνεσθαι· οὕτω μέντοιγε, ὥστε εἴτε παρὰ
πατριαρχῆσι εἴτε παρὰ μητροπολίταις εἴτε παρ' ἄλ-
λοις ἐπισκόποις τὰ τοιαῦτα ὑπομνήματα πράττεται,
μηδεμίαν ὑπὲρ αὐτῶν ζημίαν ἢ δαπάνην τοὺς εὐαγῆς
οἴκους ὑφίστασθαι. διὰ τοῦτο γὰρ οὐ βουλόμεθα τοῦ
λοιποῦ παρὰ τοῖς ἄρχουσιν τῶν ἐπαρχιῶν ἢ τοῖς ἐκδι-
κοῖς τῶν τόπων τὰ τοιαῦτα ὑπομνήματα παρὰ τῶν
μνημονευθέντων προσώπων ἤγουν οἴκων πράττεσθαι,
ἵνα μηδεμίαν ζημίαν ὑφίστανται. μετὰ δὲ τὸ οὕτως
ταῦτα παρακολούθησθαι παρὰ τοῖς μνημονευθεῖσιν
ἀγιοτάτοις πατριάρχασι ἢ μητροπολίταις ἢ ἄλλοις
ἐπίσκοποις τηρικαντά τοὺς εἰρημένους διοικητὰς τοῦ
ἐποφειλοντος εὐαγῆς οἴκου ἐγγράφως ἐν δημοσίῳ τῆς
πόλεως τόπῳ προτιθέναι ἐπὶ εἰκόσιν ἡμέρας, καὶ
τούτῳ τῷ τρόπῳ προτρέπει τοὺς ἀγοράσαι βουλο-
μένους τὸ ἀκίνητον πρᾶγμα, ἵνα ὁ πλείω παρέχων
τῶν ἄλλων προτιμηθῇ. τούτων δὲ πάντων προϊόν-
των τὴν πρᾶσιν γίνεσθαι τοῦ τιμήματος πᾶσι τρό-
ποις ὑπὲρ τοῦ ὀφλήματος δεδομένου, ἵνα μὴ ἄλλως
ἔχοι ὁ ἀγοραστὴς τὸ ἀσφαλές, εἰ μὴ τὸ τίμημα ὑπὲρ
αὐτοῦ τοῦ χρέους καταβάλλῃ, καὶ τούτο ὀρθῶς ἐγγραφῇ

v. 29—33 sententia adumbratur Γοπ. 10, 3, ubi citatur νεαρά ρεῖ'.

administratores, apud ipsos sanctissimos patriarchas a quibus creantur vel designantur monumenta facere, et cum iureiurando administratorum atque consensu maioris partis eorum qui ministeria in iis obeunt debitum manifestum fieri et quod ex rebus mobilibus id solvi nequeat; eos autem qui a metropolitanis episcopis creantur, sive episcopi sint sive archimandritae sive orphanotrophii sive ptochotrophii vel aliarum venerabilium domuum administratores, apud ipsos similiter metropolitanos episcopos eiusmodi monumenta conscribere; apud illos autem episcopos, qui vel a patriarchis vel a metropolitanis episcopis creantur et sub iurisdictione sua vel monasteria vel ptochia vel xenones vel nosocomia vel alias venerabiles domus habent, eodem modo monumenta fieri: ita tamen ut sive apud patriarchas sive apud metropolitanos sive apud alios episcopos eiusmodi monumenta fiant, nullum inde damnum vel sumptum venerabiles domus subeant. Propterea enim nolumus in posterum apud praesides provinciarum vel defensores locorum eiusmodi monumenta a memoratis personis vel domibus confici, ne ullum damnum subeant. Postquam autem haec ita consecuta sunt apud memoratos sanctissimos patriarchas vel metropolitanos vel alios episcopos, tum praedicti administratores debitoris venerabilis domus in scriptis in publico civitatis loco per viginti dies proponant, eoque modo adhortentur eos qui rem immobilem emere velint, ut qui plus offerat ceteris praeponatur. His autem omnibus procedentibus venditio fiat, et pretium omnibus modis pro debito detur, ut emptor non aliter securitatem habeat nisi pretium pro ipso debito solverit, idque nominatim cum iure-

1 ἄλλως C || παρ' αὐτοῖς τοῖς || παρὰ τοῖς C ε || 2 ἀφ' ὧν B, C v. l. || ἢ προβάλλονται om. C || 6 ἐκ πράγματος κινήτῳ om. C || 7 ἐπισκόπων Palaeander (a metropolitanis episcopis Iul.] || ἢ ἐπισκόπων MLB ἐπισκόπου C, om. ε || 8 εἰσὶν LB || 11 ἐπισκόποις C ε Iul.] || ἢ ἐπισκόποις MLB || 13 ἐπισκόπων ε Iul.] ἐπίσκοποι MLB ἢ ἐπισκόπων C || 19 τοιαῦτα αὐτὰ C || πράττεσθαι L || 25 μηδεμίαν ὑφίστασθαι βλάβην C || ὑφιστῶνται cum Scrimgero vulg. || 28 τοῦ ἐποφειλοντος C ε Iul. (cf. 585, 12) τοῦ ἐπ' ὀφελείᾳ ὄντος (όντας M) MLB || 29 εὐαγῆς] τοῦ εὐαγῆς L τοῦ (deinde spatium 3 fere lit. fortasse casu relicto) M || τόπω τῆς πόλεως L || 32 πλείων CLB || τὸ πλείον M πλείον Coll. 87 cap., Ath. || 34 γένεσθαι C || 37 καταβάλλῃ L, C v. l.

2 praeponantur T || 3 fieri] facere proposuit Haenel ad Iul. 410 not. dd (sed cf. 587, 25. 588, 1) || et] ut RV² || consensus V¹ || 4 partis om. R¹ || in eis deseruientibus RV¹ in eisderuientibus (seruientibus T²) T || debitum] in debitum R¹ id debitum R²V || 5 et om. T || possibles

rum ordinatores, apud sanctissimos patriarchas, a quibus ordinantur aut praeponantur, monumenta fieri, et cum iureiurando ordinatum et consensu amplioris partis in eis deseruientium debitum manifestari et quia non est possibile de rebus mobilibus istud persolvi; eos vero qui a metropolitibus ordinantur, sive episcopi sint sive archimandritae sive orphanotrophii sive ptochii aut aliarum venerabilium domorum ordinatores, apud eos similiter metropolitibus episcopos huiusmodi monumenta conscribi; ab illis vero episcopis, qui aut a patriarchis aut metropolitibus episcopis ordinantur et habent sub propria iurisdictione aut monasteria aut ptochia aut xenones aut nosocomia aut alias venerabiles domos, sub similibus modum gesta fieri, ita tamen ut, sive apud patriarchas sive apud metropolitibus sive apud alios episcopos huiusmodi gesta fiant, nullum pro his dispendium aut expensam venerabiles domos sustinere. Propterea enim nolumus de cetero apud iudices provinciarum aut defensores locorum huiusmodi monumenta a memoratis personis sive domibus agi, ut nullum dispendium sentiant. Postquam vero ista subsequuta fuerint apud memoratos sanctissimos patriarchas aut metropolitibus aut alios episcopos, tunc praedicti ordinatores debitoris domus venerabilis in scriptis in publico civitatis loco proponant per viginti dies, et isto modo hortentur eos qui emere volunt immobilem rem, ut qui plus praebet aliis praeponatur. His vero omnibus procedentibus venditionem fieri pretio modis omnibus pro debito dando, ut non aliter habeat emptor munitionem, nisi pretium pro ipso debito persolvatur, et hoc evidenter inscri-

R¹ || 6 persolui istud T || eos] per eos vulg. (cf. ad 10) || qui a] quia V¹ || 7 orphanotrophii T || 8 sive ptochii T] om. R V, sive ptochotrophii vulg. || 10 huiusmodi — 12 ordinatum scr. V² in ras. 2 vv. || leg. conscribere? (sed cf. ad 3) || 11 aut a vulg.] aut RV a T || 12 habeant T || propriam R¹ || 13 iurisdictionem V || aut monasteria om. V || xenonas R xenona T || 14 domus R¹ T || 15 modum] domodum T^a || fieri gesta R || tñ R || 17 fiant] sint V^a fiunt V^b || 18 domus R¹T || sustineant T² || 19 volumus RT¹ || 20 huiusmodi om. T || monumentorum T¹ || 23 fiunt T || sanctissimis V¹ || 24 aut metropolitibus] apud metropolitibus V || 25 praedicti T¹ praedictos R¹V¹ per praedictos R²vulg. || domos V¹ || 26 *praeponatur R¹ proponantur V vulg. praeponantur T res proponatur R² || 27 isto] de isto R¹ || ortent V¹ || 28 qui plus] quibus V¹ praebent R || 29 vero om. R || procedentibus T] praecedentibus RV vulg. || 30 pretium T || 31 habeat emptor munitionem vulg.] habeat emptor venditionem V habeat mentionem (emptionem R²) emptor R emptor habeat emtionem T || nisi] ut si R¹

μεθ' ὄρκου τῆ ὀνεακῆ συγγραφῆ, καὶ ὅτι οὐδὲν πρὸς βλάβην ἢ περιγραφῆν τοῦ αὐτοῦ εὐαγοῦς οἴκου γίνεται. εἰ δὲ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον ἀγοραστῆς τοῦ τοιοῦτου πράγματος μὴ εὐρεθῆ, κελεύομεν τὸν ἀφελόμενον ἐκ τινος τῶν εἰρημένων εὐαγῶν οἴκων τῶ δικαίῳ ὄπερ pro soluto λέγεται τὴν αὐτὴν λαμβάνειν κτήσιν, δικαίας καὶ ἀκριβοῦς διατιμῆσεως γενομένης, καὶ προστιθεμένης τῷ τιμήματι τῆς δεκάτης μοῖρας τοῦ παντὸς τιμήματος εἰς ταύτην τὴν ποσότητα λαμβάνειν τὸ πρᾶγμα τὸν δανειστὴν ἀντὶ καταβολῆς βεβαίᾳ δεσποτείας κτηθισόμενον· οὕτω μέντοιγε ὥστε τοὺς δικαιοκτῆρας τοῦ ἐποφειλοντος εὐαγοῦς οἴκου καὶ τὸ πλεον μέρος τῶν ἐν αὐτῷ λειτουργούντων ταῖς τοιαύταις πράξεσι συναίνειν. τὸ δὲ παρεχόμενον ἐπὶ τούτῳ ἀκίνητον πρᾶγμα μὴ κατ' ἐπιλογῆν τοῦ δανειστοῦ διδοῦσθαι, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἰσότητα τοῦτο μὲν τῶν ἐπόρων τοῦτο δὲ καὶ ἀπόρων κτήσεων τοῦ αὐτοῦ εὐαγοῦς οἴκου καὶ τῆς τούτων προσόδου καὶ δημοσίων 3 καὶ τῆς λοιπῆς κατατάσεως. Εἰ δὲ τις ἢ ἐπίσκοπος ἢ οἰκονόμος ἢ διοικητὴς αἰουδήποτε εὐαγοῦς οἴκου εἴτε ἐν τῇ βασιλίδι πόλει εἴτε ἐν ταῖς ἐπαρχαῖς κειμένον χρήματα ἔδανεισάτο ἢ μετὰ ταῦτα δανείσεται, κελεύομεν μίτη αὐτοῖς ταῦτα καταλογίζεσθαι ὑπὲρ τοῦ εὐαγοῦς οἴκου, εἰ μὴ πρότερον δεῖξουσιν ὅτι εἰς χρεῖας τοῦ εἰρημένου εὐαγοῦς οἴκου ταῦτα προεχώρησε, 25 μίτη αὐτὸν τὸν δανειστὴν ἢ τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ κατὰ τοῦ εὐαγοῦς οἴκου ἔχειν τινὰ ὑπὲρ αὐτῶν ἀγωγῆν, εἰ μὴ δεῖξουσιν ὡς εἰς αἰτίας τῶν εὐαγῶν οἴκων προσρηκόσας τὰ χρήματα προεχώρησεν, ἀλλὰ κατὰ τοῦ δανεισαμένου τὰ χρήματα ἢ τῶν αὐτοῦ κληρονόμων τὰς ἰδίας κινεῖν εὐαγωγὰς.

CAPUT VII.

Καὶ τοῦτο δὲ κελεύομεν, ὥστε ἐξηρημένης τῆς ἀγωγᾶτος μεγάλης ἐκκλησίας τῆς βασιλίδος πόλεως καὶ c. VII pr. (Κελεύομεν ὥστε — 585, 11) habet Epanagoge 10, 10, summam Coll. 87 cop. 15 (inde app. Nomoc. cap. eccl. 13).

irundo in instrumento emptionis inscriptum sit simulque hoc, nihil in fraudem vel ad circumscriptionem eiusdem venerabilis domus fieri. Quodsi praedicto modo emptor eiusmodi rei non inveniatur, iubemus creditorem alicuius ex praedictis venerabilibus domibus iure quod pro soluto dicitur eandem possessionem accipere, iusta et subtili aestimatione facta, atque addita pretio decima parte totius aestimationis in hanc quantitatem accipere creditorem rem pro solutione firmo dominio acquirendam: ita tamen ut administratores debitoris venerabilis domus et maior pars eorum qui in ea ministeria obeunt eiusmodi venditionibus consentiant. Quae autem ad hoc praestatur res immobilis non secundum electionem creditoris detur, sed pro aequabili portione tam fertilium quam sterilium possessionum eiusdem venerabilis domus et redditus 3 earum et publicorum tributorum et reliqui status. Si qui autem sive episcopus sive oeconomus sive administrator cuiuscumque venerabilis domus sive in regia civitate sive in provinciis sitae mutuum pecuniam acceperit vel postea accepturus sit, iubemus neque ipsis eam in rationes venerabilis domus imputari, nisi prius ostenderit eam in usum praedictae venerabilis domus profecisse, neque ipsum creditorem vel heredes eius contra venerabilem domum eo nomine ullam actionem habere, nisi ostenderit in causas ad venerabilem domum pertinentes eam pecuniam profecisse, sed contra eum qui mutuum pecuniam accepit vel heredes eius suas actiones movere.

VII. Hoc quoque iubemus, excepta sanctissima maiore ecclesia regiae civitatis et venerabili orphano-

1 μεθ' ὄρκου — συγγραφῆ καὶ om. s || ὀνεακῆ B Ath. νεανικῆ (corr. in marg. cod. Monacensis) C || 2 αὐτοῦ om. L || 3 τοῦ CL || om. M(B) || 6 ὄπερ — λέγεται || τῆς προτιμῆσεως B || pro soluto C s. Iul. προσολούτο M προσκόλοτο M πρὸς σολούτο Ath., τῆς (τῆς om. M) προτιμῆσεως ML s. v. || 7 γενομένης B || 9 ταύτην C Iul. αὐτὴν MLB s || λαμβάνειν C s. Iul. || καὶ λαμβάνειν MLB (rectius καὶ ante εἰς ταύτην leppis videtur Iul.) || 11 μέντοιγε C || 13 ἐν αὐτῷ ἐνιαυτῷ M || 17 καὶ καὶ τῶν B^c τῶν B^s αὐτοῦ om. LB^s || 18 τούτου B || 19 καὶ om. L || ἢ om. L || 22 δανείσεται CB || 23 *μηδὲ libri || leg. αὐτοῦς? || ὑπὲρ CB s. (cf. Iul. Theod.) || ὑπὸ ML (cf. Ath.) || 24 δεῖξουσιν C || 25 προεχωρήσαντος C || 28 δεῖξουσιν C || 30 ἢ C s. Iul. || καὶ MLB || κληρονόμους αὐτοῦ C || 31 ἀγωγὰς C unus, B || 33 μεγάλης om. B^s

1 perscriptionem V || 2 ante Si uero in R inseruntur haec: emptore non inuento res estimata districte creditori datur in solutum, addita in praecio decima parte uniuerso estimationis concessa ordinatoris et maioris partis ibi seruientium accedente, set ea res sit mediocris inter ceteras inspecta qualitate et honore; scholion, quod reperitur in margine, errore in contextum receptum delet R²

batur, quia nihil ad laesionem aut praescriptionem eiusdem venerabilis domus efficitur. Si vero secundum praedictum modum emptor huiusmodi rei non inuenitur, iubemus creditorem ex iure praedictorum venerabilium domorum, quod pro soluto dicitur, eandem accipere possessionem, iusta et districta aestimatione facta, et addita in pretio decima parte uniuersae aestimationis in ipsa quantitate accipere rem creditorem pro solutione certo dominio possessurum, ita tamen ut ordinatores debitoris venerabilis domus et amplior pars in eo deserventium huiusmodi venditionibus consentiat. Quae autem praebetur in hoc immobilis res non per electionem creditoris detur, sed secundum aequitatem aliud quidem fructiferarum aliud vero et sterilium possessionum eiusdem venerabilis domus et in redditu earum et in fiscali solutione et reliquae ordinationis.

3 Si vero quis aut episcopus aut oeconomus aut ordinator cuiuslibet venerabilis domus sive in regia civitate sive in provinciis constitutae pecunias creditur aut posthac crediderit, iubemus neque eis haec reputari pro venerabili domo, nisi primitus ostenderint quia in utilitates praedictae venerabilis domus ista profecerunt, neque ipsum creditorem aut heredes eius contra venerabilem domum habere aliquam pro ipsis actionem, nisi monstraverint quod in utilitatibus venerabili domi competentibus pecuniae profecerunt, sed contra mutuas accipientem pecunias aut heredes eius proprias moveant actiones.

Hoc vero iubemus, ut excepta sanctissima maiore ecclesia regiae civitatis et venerabilibus orphano-

nota vacat adscripta || 3 huiusmodi T vulg.] huius RV || 6 pensionem T¹ || iusta et iusta T || examinatione T¹ || 7 addito R¹ || printipio T¹ || 9 creditorem om. V || possessorum V¹ || 10 tū R || ordinator V ordinatorum T || 11 in eo V || om. RT vulg. || desertium V¹ || venditoribus libri, corr. vulg. || 12 consentiant T vulg. || Quae Beck] quod libri || probetur T || 13 immobiles R¹ VT || detur R vulg.] dentur VT || 14 iniquitatem T¹ aequalitatem T² || fructiferarium R || 15 et om. T vulg. || sterilium V || 16 fisci R || 17 reliqua ordinatione Beck || 19 rubr. Si episcopo aut yconomus uel ordinatori ecclesie pecuniam quis crediderit R in marg. || episcopo aut oeconomo aut ordinatori vulg. || 21 constitutae] ciuitate R^a || creditur aut posthac om. R || 22 posthac] post V || creditur V || iubemus om. V || hoc T || 23 prius T¹ || ostenderit R, V² in marg., om. V¹ || 24 domus uenerabilis T¹ || 25 ista om. R || profecerunt I^b vulg.] profecerunt RV^a T¹ || profuerunt T² || ante creditorem in R¹ inseritur large hic creditorem accipi (leg. accipe) alioquin fraudi locus erit; scholion in margine repetitum del. R² || 26 *uenerabilis domus (domus om. R¹) libri || 29 accipientem R vulg.] accipientes VT || pecunias] nuptias pecunias R^a || 30 propriatur R¹ || 32 haec RV || ut] ex ut T^a || 33 regia I¹ || orphanotrophis R

τοῦ εὐαγοῦς ὀρφανοτροφείου καὶ ξενῶνων καὶ πτω-
 χελῶν τῶν ἐν τῇ βασιλίδι πόλει καὶ ὑπὸ τὴν αὐτῆς
 ὄντων ἐνορίαν ἐξείσαι πάσαις ταῖς ἀγιοτάταις ἐκκλη-
 σιαῖς καὶ τοῖς εὐαγεῖν οἴκοις, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μονα-
 στηρίου ἐν τῇ βασιλίδι πόλει καὶ ἐν διαφόροις
 ἐπαρχίας κειμένοις ἀνταλλαγῶς πρὸς ἀλλήλους ποιεί-
 σθαι, ὅταν ἐκάτερά εὐαγεῖ οἴκῳ φυλάττηται τὸ ἀξί-
 μιον, συναίνωνται ἐγγράφως ἢ διὰ καταθέσεως τῶ
 τοιοῦτῳ συναλλάγματι οὐ μόνον τῶν δικηκτῶν ἐκα-
 τέρου εὐαγοῦς οἴκου, ἀλλὰ καὶ τῶ πλειονος μέρους
 τῶν ἐν αὐτοῖς λειτουργούντων. τὰ δὲ ἀπὸ βασιλικοῦ
 οἴκου εἰς οἰονδήποτε εὐαγῆ τόπον περιελθόντα ἢ μετὰ
 αὐτὰ περιελθόμενα κατ' οὐδένα τρόπον πιπρά-
 σκεσθαι ἢ ὑποτίθεσθαι ἢ ἀνταλλάττεσθαι ἢ ὅλων ἐκ-
 ποιῆσθαι συγχωροῦμεν, οὐδὲ εἰ πρὸς ἀλλήλους οἱ
 εὐαγεῖς οἴκοι τοιοῦτο τι πράξαιεν.

1 Ἐπειδὴ δὲ ἔγνωμεν παρά τινων γίνεσθαι καὶ ἐκ-
 ποιήσεις μοναστηρίων ἐπὶ τῶ ταῦτα ἀπὸ ἱερατικοῦ
 σχήματος εἰς ἰδιωτικὴν διαγωγὴν μετασχηματίζεσθαι,
 καὶ τοῦτο πᾶσι τρόποις κολώμεν. εἰ δὲ τὸ τοιοῦτο
 γενόμενον εἴρεσθαι, ἀδειαν παρέχομεν τῶ κατὰ τὸν
 τόπον ὁσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ τὸ τοιοῦτον μοναστήριον
 ἐκδικεῖν καὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον σχῆμα ἐπανάγειν. εἰ δὲ
 τις ἐκ τῶν εἰρημένων εὐαγῶν οἴκων τῶν τε ἐν τῇ βα-
 σιλίδι πόλει τῶν τε ἐν ταῖς ἐπαρχίας ὄντων (ἐξηρη-
 μένης τῆς ἀγιοτάτης μεγάλης ἐκκλησίας τῆς βασιλίδος
 πόλεως) κτήσιν ἔχοι πολλοὺς δημοσίους τελείμασι βε-
 βαρομένην, ἐξ ἧς οὐδέμια εἰσάγεται πρόσδος τῶ εὐαγεῖ
 οἴκῳ, ἀδειαν παρέχομεν τοῖς τοῦ αὐτοῦ εὐαγοῦς οἴκου
 δικηκταῖς τὴν τοιαύτην κτήσιν ἐκποιεῖν οἰκῶν
 τρόπῳ βουλευθεῖεν πρὸς τὸ λυσitelὲς τοῦ αὐτοῦ εὐαγοῦς
 οἴκου, ὑπομνημάτων δηλαδὴ καὶ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἐκ-
 ποιήσῃ πραττομένων παρ' ἐκείνοις, ἀφ' ὧν οἱ δικη-
 κταῖ τῶν τοιοῦτων τόπων προβάλλονται ἢ χειροτο-
 νοῦνται, καὶ ὁμνῶνται ἐπὶ τῶν ἁγίων γραφῶν τῶν

trophiiis, xenonibus et ptochiis, quae sunt in regia
 civitate, sub eius constitutiis ordinatione licentiam
 esse omnibus sanctissimis ecclesiis et venerabilibus
 domibus nec non et monasteriis tam in regia civitate
 quam in diversis provinciis constitutis permu-
 tationes ad invicem facere, quando utrique venera-
 bili domui servatur indemnitatis, consentientibus in
 scriptis aut per depositiones huiusmodi contractui
 non solum ordinatoribus utriusque venerabilis domus,
 sed et ampliore parte in eis deserventium. Ea vero,
 quae ab imperiali domo in quemlibet venerabilem
 locum pervenerunt aut postea pervenerint, nullo
 modo vendi aut supponi pignori aut permutari aut
 omnino alienari concedimus, neque si ad alteras
 venerabiles domos tale aliquid egerint.

1 Et quoniam cognovimus ab aliquibus fieri alie-
 nationes monasteriorum, ut haec a sacra figura in
 privatorum conversatione transferantur, et hoc omni-
 bus modis prohibemus. Si vero tale aliquid factum
 deprehendatur, licentiam praebemus sanctissimi loci
 episcopo hoc monasterium vindicare et in antiquam
 figuram reducere. Si vero quis de praedictis vena-
 rabilibus domibus quae in regia civitate sive in aliis
 provinciis sunt, excepta sanctissima maiore ecclesia
 regiae civitatis, praedium habeat plurimis fiscalibus
 tributis gravatum, ex quo nullus infertur redditus
 venerabili domui, licentiam praebemus eiusdem ve-
 nerabilis domus ordinatoribus tale praedium alienare
 quolibet modo voluerint ad perfectam securitatem
 eiusdem venerabilis domus, gestis monumentorum
 videlicet in huiusmodi alienatione conficiendis ab illis
 a quibus ordinatoribus talium locorum praepouuntur
 sive ordinantur, et iurantibus in sanctis scripturis

§1 v. 17—32 habet B^s E 11, 7. — v. 17—23 clausula immutata extant in Epanagoge 10, 11, eadem ex B
 exscripta in Nomoc.^{am} XIV tit. 11, 1; summaria habent Coll. 87 cap. 17, Nomoc. XIV tit. 11, 1, Ecloga ad Prochiron
 mutata 23, 2 p. 116 Zach.

trophio et xenonibus et ptochiis quae in regia civitate et intra eius fines sunt licere omnibus sanctissimis
 ecclesiis et venerabilibus domibus nec non monasteriis et in regia civitate et in diversis provinciis sitis
 permutationes inter se facere, dum utrique venerabili domui indemnitatis servetur, consentientibus in scriptis
 aut per depositionem eiusmodi contractui non solum administratoribus utriusque venerabilis domus, sed
 etiam maiore parte eorum qui in iis ministeria obeunt. Quae autem ab imperiali domo ad quemcumque
 venerabilem locum pervenerunt vel postea perventura sunt nullo modo vendi vel obligari vel permutari
 vel omnino alienari permittimus, ne tum quidem si inter se venerabiles domus eiusmodi quid egerint.

1 Quoniam autem cognovimus ab aliquibus etiam alienationes monasteriorum ita fieri ut ea ex sacro
 statu in privatam condicionem transferantur, hoc quoque omnibus modis prohibemus. Si quid vero eius-
 modi factum deprehendatur, facultatem concedimus sanctissimo loci illius episcopo tale monasterium vin-
 dicandi et in pristinum statum reducendi. Quodsi quae ex praedictis venerabilibus domibus tam quae in
 regia civitate quam quae in provinciis sunt (excepta sanctissima maiore ecclesia regiae civitatis) posses-
 sionem habeat multis publicis tributis praegravata, ex qua nullus redditus venerabili domui proveniat,
 facultatem concedimus eiusdem venerabilis domus administratoribus talem possessionem quocumque modo
 velint ad utilitatem eiusdem venerabilis domus alienandi, ut scilicet monumenta in tali quoque alienatione
 conficiantur apud illos, a quibus administratores eiusmodi locorum designantur aut creantur, iurentque per

1 τοῦ εὐαγοῦς ὀρφανοτροφείου] venerabilibus orphano-
 trophiis ε || 2 καὶ om. Epan. ε || 7 φυλάττεται Epan. ||
 9 μόνον CB^s || 11 ἐν αὐτοῖς] ἐν τοῖς C plerique || βα-
 σιλικῶν οἴκων] βασιλικῆς B^s || 12 τόπον MC ε Iul. Ath.
 (Theod.) οἴκων LB || περιελθόντα] ἢ περιελθόντα C
 plerique || 14 ἐναλλάττεσθαι B || ἄλλως Coll. 87 cap.
 Ath. || ἐκποιεῖσθαι Coll. 87 cap. ε Iul. Ath. (Theod.) ὑπο-
 κείσθαι MLBC || 15 εἰ] οἱ M || πρὸς ἀλλήλους] ad
 alteras ε || οἱ om. B || 16 πράξαιεν C || 17 ante § 1 in-
 seruitur in B novellae CXIX c. 10 || καὶ om. C ε Epan. ||
 18 τῶ] τὸ Epan. || 19 ἐναγωγὴν (ἀγωγὴν v. l.) C || 21
 γινόμενον CB^s || εἴρεσθαι C v. l. || τῶ] ὡς ὁ C || τὸν
 om. C v. l., LB^s || 22 ὁσιωτάτος ἐπίσκοπος C || 23 ἐπ-
 αναγαγεῖν LB^c || 24 τε ἐν τῇ] τε om. CL || 25 ἐν ταῖς
 ἐπαρχίαις] in aliis provinciis ε || 26 μεγάλης C ε Iul.]
 om. MLB || 30 ἐκποιεῖν τὴν τοιαύτην κτήσιν post βου-
 ληθεῖεν (31) coll. B^s || οἰκῶν C ε Iul.] ἐν οἰκῶν
 ποτε MLB || 31 πρὸς τὸ λυσitelὲς] ad perfectam se-

curitatem ε || 32 καὶ om. ε || 33 ὄφ' ὧν Zachariae (cf. ad
 579, 22. 584, 2) || 35 τῶν προεστώτων] praeside(?) ε

2 civitate] quam in diuersis prouintiis add. R^a || sub] et sub Beck || eis VT¹ || 4 nec] et nec R || 6 utreq[ue]
 V¹ || 8 contractum R¹ || 10 et] etiam T vulg. || 11 vena-
 rabilium R || 12 peruenierint aut postea peruenierint V ||
 13 pignori supponi R vulg. || 15 domus T] domos RV
 vulg. || quid T] egerunt V || 17 rubr. Alienationes mona-
 steriorum non fieri R in marg. || 18 a om. T || 19 con-
 uersationem vulg. || transferatur T || haec RT || 20 tale
 om. T || 21 depracenderetur R^a || sanctissimis T sanctis
 V || locis T || 22 episcopis VT || haec R || monasterium V]
 monasterio RT || 24 regia] hac regia R vulg. || siue V vulg.]
 uel RT || 25 maiore ecclesia sanctissima T || 26 regia V]
 habet pluribus T || 30 uoluerit T] securitatem om. V¹ ||
 32 in] et in Beck || huiusmodi om. R || 34 siue] si uero
 T¹ || sanctis om. R

προεστώτων τοῦ τοιοῦτου εὐαγοῦς οἴκου καὶ τοῦ
πλειόντος μέρους τῶν ἐν αὐτῷ λειτουργούντων, ὡς
οὔτε κατὰ προδοσίαν οὔτε πρὸς χάριν ἢ οἰανδήποτε
περιγραφῆν ἢ ἐκποίησης γίνεται, ἀλλὰ διὰ τὸ φυλαχθῆ-
ναι τοὺ ἀβλαβῆς τῷ αὐτῷ εὐαγεῖ οἴκῳ. τοῖς δὲ οἰκο-
νόμοις καὶ διοικηταῖς καὶ χαρτοφυλοῖοις τῶν ὀπουδή-
ποτε ὄντων εὐαγῶν οἴκων καὶ τοῖς αὐτῶν γονεῦσι τε
καὶ παισὶ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἢ κατὰ γένος ἢ κατὰ
γαμικὸν δίκαιον αὐτοῖς συναπτομένοις μισθώσεις ἢ
ἐμφυτεύσεις ἢ ἀγορασίας ἢ ὑποθήκας πραγμάτων ἀκι-
νήτων τοῖς αὐτοῖς εὐαγέειν οἴκοις προσήκοντων ὑπεξι-
μένα ἢ δι' ἑαυτῶν ἢ διὰ παρενθέντων προσώπων, καθὼ
καὶ τοῖς ἐν τῇ βασιλίᾳ πόλει οὖσιν, ἐπὶ ταῖς αὐταῖς
ποιναῖς ἀπαγορευόμεν.

CAPUT VIII.

Εἰ δέ τις ἢ μισθωτὴς ἢ ἐμφυτευτὴς πράγματος 15
διαφοροῦτος ἢ τῇ ἀγιαστάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἢ ἑτέρῳ
εὐαγεῖ οἴκῳ ἐν οἰωδῆποτε τόπῳ τῆς ἡμετέρας πολι-
τείας κειμένην ἢ χεῖρον ποιήσει τὸ πρᾶγμα, ὅπερ ἢ
ἔλαβεν ἢ μετὰ ταῦτα λάβῃ, ἢ ἐπὶ διετίαν μὴ κατα-
βάλλῃ τὸν παρ' αὐτοῦ ὁμολογηθέντα ἐμφυτευτικὸν ἢ 20
μισθωτικὸν κανόνα, δίδωμεν ἀδειαν τῷ εὐαγεῖ οἴκῳ,
ἐξ οὗ ἢ μισθωτοῖς ἢ ἢ ἐμφυτεύσεισι γέγονε, καὶ τὰ
ὀφειλόμενα τοῦτον ὑπὲρ τοῦ προλαβόντος χρόνου καὶ
την ἀρχαίαν κατάστασιν τοῦ μισθωθέντος ἤτοι ἐμ-
φυτευθέντος πράγματος ἀπαύειν καὶ ἐκβάλλειν τῆς 25
ἐμφυτεύσεως ἤτοι μισθώσεως, μὴ δυνάμενον περὶ ἐμ-
πονημάτων ἀγωγῆν τινα κατὰ τῶν εὐαγῶν οἴκων
κινεῖν. εἰ δὲ μὴ βούλωντο οἱ τοῦτον διοικητὰ ἐκ-
βάλλειν τοῦτον, ἀπαυεῖσθαι μὲν αὐτὸν παρακελευό-
μεθα ὅπερ ἐκ τῆς μισθώσεως ἤτοι ἐμφυτεύσεως ἐπ- 30
οφείλει γινώσκειται, μέχρι δὲ τὸν ὀρισθέντα χρόνον
πρωίωσει, τὸ δεδομένον αὐτῷ πρᾶγμα κρατεῖν αὐτὸν
καὶ τὰ συνδεδόξαντα δίδοναι. εἰ δὲ ἀποφύγοι, ἀδειαν
παρέχομεν τοῖς προεστώσι τῶν αὐτῶν εὐαγῶν τόπων

v. 5—14 extant B^o E 11, 7 et Nomoc.^a XIV tit. 8, 13.

c. VIII epitomen habet Anonymus Bodleianus 17 (Zachariae Ἀνέκδ. p. 21S), summam Ποτ. 25, 19.

sacras scripturas ū qui praesunt tali venerabili domui et maior pars eorum qui in ea ministeria obeunt, neque per proditionem neque ad gratiam aut ad ullam circumscriptionem fieri alienationem, sed ut venerabili domui indemnitas seruetur. Oeconomus autem et administratores et chartularios venerabilium quae ubique sunt domuum eorumque parentes et liberos et ceteros qui vel cognatione vel affinitate iis coniunguntur locationes vel emphyteuses vel emptiones vel hypothecas rerum immobilium ad easdem venerabiles domos pertinentium vel per se vel per interpositam personam subire, sicuti etiam eos qui in regia civitate sunt, sub iisdem poenis vetamus.

VIII. Si qui autem conductor vel emphyteuta rei quae pertinet vel ad sanctissimam maiorem ecclesiam vel ad aliam venerabilem domum quocumque loco rei publicae nostrae sitam aut deteriore reddiderit rem quam aut accepit aut postea accepturus est, aut per biennium emphyteuticum vel locationis canonem a se promissum non solverit, facultatem damus venerabili domui, a qua locatio vel emphyteusis facta est, et ea quae pro tempore praeterito debentur atque veterem statum rei locatae vel in emphyteusin datae ab illo exigendi et expellendi eum de emphyteusi vel locatione, ut de meliorationibus nequeat ullam actionem contra venerabiles domos movere. Quodsi administratores earum nolint eum expellere, praecipimus ut ab eo exigantur quae ex locatione vel emphyteusi debere intelligitur, donec autem tempus definitum praeterierit, rem ipsi datam retineat eaque de quibus convenerit praestet. Quodsi refugerit, facultatem praebemus praepositis eorundem venerabilium locorum, indemn-

2 αὐτοῖς L || 3 *οὐδὲ — οὐδὲ libri || ἢ om. C v. l.,
post οἰανδήποτε coll. C unus || 4 ἢ om. C v. l. || 5 αὐτῷ
om. C || 6 ὀπουδήποτε ὄντων] οἰανδήποτε L || 7 τε
om. L || 8 τοῖς ἢ] τοῖς om. Nomoc.^a, ἢ om. s || 12 ἐαν-
του C || 13 τοῖς om. C v. l. || 15 ἢ om. L || μισθωτὴς BC
Ath. Theod. (s Iul.) μισθωτὸς ML || πράγματος] alicuius
rei s || 18 ποιήσειθον. Bodl., cum Scrimgero vulg. ||
ὅπερ ἢ] ἢ om. C v. l., L || 20 αὐτῷ L || ἐμφυτευτικὸν]
ἢ ἐμφυτευτικὸν C v. l. || 22 ἢ ἢ] ἢ om. L || 23 τοῦτον L
(Iul.)] τοῦτον C τοῦτον MB sola s || 26 περὶ] μηδὲ περὶ
L (cf. ad 588, 2) || 25 εἰ] οἱ M || μῆ om. C || οἱ τοῦτων
διοικητῶν] praedicti ordinatores s || ἐκβάλλειν C v. l., LB ||
30 ἐκ MLB] ὑπέρο C s || 32 πρωίωσιν cum Scrimgero
vulg. || δίδόμενον L || 34 αὐτῶν om. C v. l., B || τόπων]
οἴκων τόπων (sic) L

praeside eiusdem venerabilis domus et ampliore parte in ea deserventium, quod neque per proditionem neque per gratiam aut quamlibet praescriptionem alienatio fiat, sed ut servetur immunitas eidem 5 venerabili domui. Oeconomis vero et ordinatoribus et cartulariis ubicumque venerabilium domorum constitutarum et parentibus eorum et filiis et aliis, qui secundum genus aut secundum matrimonii iura eis coniunguntur, locationes aut emphyteosis aut emptiones aut hypothecas rerum immobilium 10 ipsis venerabilibus domibus competentium subire aut per se aut per interpositam personam, secundum quod et his qui in regia civitate sunt, eisdem poenis prohibemus.

Si vero quis aut locator aut emphyteuta alicuius rei competentis aut sanctissimae maiori ecclesiae aut alteri venerabili domui in quolibet loco nostrae rei-publicae constitutae aut deteriore faciat rem, quam [quod] aut accepit aut post haec acceperit, aut per biennium non intulerit quod ab eo promissum est emphyteuticum aut locationis canonem, damus licentiam venerabili domui, ex qua locatio aut emphyteosis facta est, et quae debentur sola pro praecedenti tempore et antiquum statum locatae sive emphyteoticae rei exigi et eici de emphyteosi sive locatione, non valente de emponematis actionem aliquam contra venerabiles domos movere. Si vero noluerint praedicti ordinatores expellere eum, exigi quidem eum praecipimus quae pro locatione sive emphyteosi debere cognoscitur, usque ad definitum vero tempus completum datam sibi rem tenere eum et quae placita sunt dare. Si vero refugiat, licentiam praebemus praepositis eorundem venerabilium locorum indemni-

1 *praesente libri, praepositis Osenbrüggen || venerabilibus V^a || domus om. V¹ || 2 deseruitium V¹ || proditione R¹ perditionem T¹ || 3 aut] aut per R¹ || 4 immunitas

eidem venerabili VR¹ eidem venerabili immunitas T || 6 constitutorum V || 7 et Beck] ut RT aut Vulg. || et aliis om. R || 8 *qui] quibus (de quibus T^a) libri || 9 eius T¹ ei R || coniungitur VT || emphyteosis V] emphyteosin RT || 10 emptionem T || 11 competentibus libri, corr. vulg. || 13 his] ipsis R || qui vulg.] quae libri || eidem poenis V, om. RT vulg.; sub iisdem poenis Beck || 15 emphyteoti T¹ emphyteoticus R || alicuius vulg.] cuius (om. T¹) libri || 16 competentibus R¹ || 17 alteri R¹ || 19 quod] quidem vulg., del. Beck || 20 non] m i. e. mihi R || qui ab eo promissus est Beck: quod et est del. Heimbach || 21 emphyteoticis V³ T¹ emphyteoticus R || canonem VT² || canone R¹ T¹ canon R² || dabimus R¹ || 23 sola VT] solo R solum vulg. || pro praecedenti] procedenti R¹ || 24 locare V || 25 rei om. R¹ || egi R¹ || deici R² || sive] uel T², om. T¹ || 26 valentem vulg. || de emponematis V] de epōnematis R deponematis T¹ || venerabilem domum T || 28 quidem eum] eum om. R || 29 sive] sue R || 30 cognosceretur R^a || diffinitium T || 33 indemnitates T

τὸ ἀξίμιον τοῖς εὐαγέσι οἴκοι ἐκ τῶν ἐκείνου πραγμάτων περιποιεῖν, μὴ δυναμένον μηδὲ ἐνταῦθα περὶ ἐμπονημάτων τὴν προτιθέναι.

tatem venerabilibus domibus de eiusdem rebus fieri, non valente neque hic de emponematis aliquid praetendere.

CAPUT IX.

Ταῖς δὲ ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις Ὀδησσοῦ καὶ Τόμεως τῶν πόλεων ἐπιτροπέων ἐκποιεῖν πράγματα ἀκίνητα ὑπὲρ τῆς τῶν ἀρχαιολόγων ἀναροφείας, πλήν εἰ μὴ ἐπὶ ταύτῃ τῇ αἰρέσει κήσεις τινὲς αὐταῖς ἐδόθησαν, ἐφ' ἧ κατὰ μηδὲνα τρόπον ταύτας ἐκποιεῖσθαι. καὶ τοῦτο δὲ συγχωροῦμεν, ὥστε τὴν κατὰ τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἀγιωτάτην ἐκκλησίαν ἀδειαν ἔχειν τοὺς οἴκους τοὺς αὐτῇ προσήκοντας καὶ κειμένους ἐν τῇ αὐτῇ ἀγίᾳ πόλει πιπράσκων μὴ ἐπ' ἐλάττω τιμῆματι ἤπερ ἐκ τῶν ἐνοικίων αὐτῶν ἐπὶ πενήτηκοντα ἐνιαυτοὺς συνάγεται, ὥστε ἐκ τῆς τούτων τιμῆς ἄλλην πρόσδοον καλλίονα ἀνεῖσθαι. Εἰ δὲ τινες οἰωδῆσαι εὐαγεί οἶκω εἴτε ἐν τῇ βασιλίδι πόλει εἴτε ἐν ταῖς ἐπαρχίαις κειμένῳ ἀπόρους κήσεις δωρήσονται ἢ πωλήσασιν ἢ ἄλλω τρόπῳ παρασχῶσιν ἢ καταλείψωσι, κειμένου ὑπὲρ τῶν τοούτων πραγμάτων μηδεμίαν βλάβην ὑπομένειν τὸν εὐαγῆ οἶκον, εἰς δὲ ἢ τοιαύτη κήσεις περιήλθεν, ἢ δημοσίον ὄνοματι ἢ ἄλλης οἰαδῆποτε αἰτίας χάριν βαρύνεσθαι, ἀλλ' ἅπαν τὸ τοιοῦτο βάρος εἰς τοὺς δωδωκότας καὶ τοὺς αὐτῶν κληρονόμους ἐπανείναι, ἀναγκαζομένους ἀναλαβεῖν τὰς δωδωμένας τοιαύτας κήσεις καὶ ἀποκαθίσταν ἐν τῇ ἰδίᾳ περιουσίᾳ τῶν εὐαγῆ οἶκῳ πᾶσαν ζημίαν ἐκ τοιαύτης αἰτίας αὐτῶν συμβαίνουσαν. εἰ δὲ καὶ τοιοῦτος δόλος ἐν τῷ πράγματι παρακολουθήσῃ, ὥστε καὶ τινὰ χρήματα ὑπὲρ τούτου τῶν εὐαγῆ οἶκῳ δοθῆναι, καὶ ταῦτα κειμένου ἐν ἰδίῳ κέρδῳ αὐτῶν τὸν εὐαγῆ οἶκον ἔχειν, τὰ ἄπορα δὲ πράγματα τῶν δωδωκῶν καὶ τοῖς αὐτοῦ κληρονόμοις παντὶ τρόπῳ ἀποκαταστήναι. 1 Πρὸς τοῦτοις κειμένου, ὥστε μηδεμίαν ἀνάγκην ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις ἢ τοῖς ἄλλοις εὐαγέσι

Sanctissimas vero ecclesias Odessi et Tomeos civitatum praecipuum alienare res immobiles pro captivorum redemptione, nisi sub hac condicione possessiones aliqui eis dederunt, ut nullo modo has alienent. Et hoc autem concedimus, ut Hierosolymorum sanctissima ecclesia licentiam habeat domos competentes ei et positas in eadem sancta civitate vendere, non in minori pretio quam de pensionibus eis in quinquaginta annis colligitur, ut ex earum pretio alios redditus meliores emat. Si vero quidam cuilibet venerabili domui sive in hac regia civitate sive in provinciis positae steriles possessiones donaverint aut vendiderint aut alio modo concesserint aut dereliquerint, iubemus pro talibus rebus nullam laesionem sustinere venerabilem domum in quam huiusmodi possessiones pervenerunt, aut fiscalium nomine aut alterius cuiuslibet causae gratia praegravari, sed omne huiusmodi onus in dantes et eorum heredes recurrere, necessitatem habentibus recipere datas huiusmodi possessiones et restituere de propria facultate venerabili domui omne damnum quod ex huiusmodi occasione ei contigerit. Si vero et talis dolus in re subsecutus est, ut aliquae pecuniae pro hoc venerabili domui darentur, et eas iubemus in proprium lucrum venerabilem domum habere, steriles vero res ei qui dedit et heredibus eius omni modo restitui.

1 Ad haec iubemus, ut nulla necessitas sanctissimis ecclesiis vel aliis venerabilibus locis tam in regia

c. IX pr. v. 8—14 summam habet Coll. 87 cap. 16 (inde app. Nomoc. cap. 14). — v. 15—32 excitat Nomoc. XIV tit. 2, 1 p. 497 Pitra, exscripsit Nomoc. ib.; summarium extat in Epitome 8, 8 p. 330 Zach., Theodori summa repetitur B 5, 2, 15 (18 Fabr.).

tatem venerabilibus domibus ex illius rebus praestandi, ut ne tum quidem de meliorationibus quidquam proponere possit.

IX. Sanctissimis autem ecclesiis Odessi et Tomidis civitatum permittimus res immobiles alienare ad captivorum redemptionem, nisi quae forte possessiones ea condicione is datae sunt, ne ullo modo alienentur. Hoc quoque concedimus, ut sanctissima Hierosolymitana ecclesia facultatem habeat domos ad se pertinentes et in eadem sancta civitate sitas vendendi, non minore tamen pretio quam quantum ex earum pensionibus per quinquaginta annos colligitur, ut ex earum pretio alium redditum meliorem emat. Si qui autem cuiquam venerabili loco sive in regia civitate sive in provinciis sito steriles possessiones donaverint vel vendiderint vel alio modo praestiterint vel reliquerint, iubemus pro eiusmodi rebus nullum damnum subire venerabilem domum ad quam talis possessio pervenit, aut tributorum publicorum nomine vel ob aliam ullam causam gravari, sed eiusmodi onus omne ad eos qui dederunt eorumque heredes redire, qui cogantur recipere traditas eiusmodi possessiones et restituere ex sua substantia venerabili domui omne damnum, quod ex tali causa ei contigit. Quodsi etiam eiusmodi dolus ea in re intercesserit, ut pro eo pecuniae quaedam venerabili domui datae sint, iubemus has quoque in proprium lucrum ipsam venerabilem domum habere, res vero steriles ei qui dedit eiusque heredibus omnibus modis restitui.

1 Praeterea iubemus nullam necessitatem sanctissimis ecclesiis vel ceteris venerabilibus locis et in regia

2 περιποιεῖν] fieri § || περὶ] μηδὲ περὶ B || 3 προτιθέναι C v. l., B || 4 δὲ om. L || Ὀδησσοῦ (Iul. cf. §) ὀδύσσου (ὀδυσσοῦ B) MLBC Theod. (Μυσίας Ath.) || 7 προαίρεσει M || 9 τὴν κατὰ τὴν M || τὴν κατὰ L κατὰ τὴν B, τὴν C (ε) fortasse rectius || 13 ἐπέρο C ὅπερ L || 16 ἐν τῇ βασιλίδι in hac regia § || 17 δωρήσονται Haloander] δωρῶσονται MLBC || πωλήσασιν et 18 καταλείψωσι L, C v. l., Nomoc. m] πωλήσουσιν et καταλείψωσι MB, C v. l. || 20 ἢ τοιαύτη κήσεις περιήλθεν] huiusmodi possessiones pervenerunt § || 21 ἤδη δημοσίῳ B^c || 22 ἀλλὰ πᾶν LC Nomoc. m] 24 ἀναγκαζομένους — 25 κήσεις om. B || ἀπολαβεῖν C v. l. || 26 ἐκ τῆς τοιαύτης L Nomoc. m] 28 *παρακολουθήσοι libri] καὶ om. § || 29 τούτων Nomoc. m] 30 αὐτῶν om. C || 32 τοῖς κληρονόμοις αὐτοῦ C

1 eiusdem T || 4 Odessi et Tomeos] omnes seu (eius V¹) yemonos (economos T¹) VT vulg. seu yemonos R¹ seu et toneos R² || ciuitatum — 8 gerosolimarum ser. R² in

ras. 2 vv. || 5 pro redemptione captivorum R per captivorum redemptionem T pro captivorum ereptione (ereptione V² in ras.) V || 7 aliquis eis dedit T¹ || 8 At V || sanctissime ecclesie V¹ || 9 licentiam habeat om. RT¹ || domus RT || competens R || 10 eadem] eadem regione T^a || sanctissima RT || in om. R vulg. || 11 eis RV² eius T vulg. ** V¹ || 12 alios V] om. RT vulg. || meliores redditus T || 13 emat vulg.] emant libri] rubr. Si res sterilis aut possessio detur ecclesiis detur ecclesiis (sic) R in marg. || cuiuslibet T¹ ex cuiuslibet T² || 15 sq. donauit aut vendiderit et concesserit T || 16 dereliquerint R¹ VT¹ dereliquerit T² || 18 qua RT || 19 alterius om. R¹ || 20 causa V || 21 heorum RT || recurre R¹ || 24 quod om. VR¹ || 25 eil] quod ei V quae ei R¹ || continget. sin V || in re] in te T¹ iure V || 26 ut] aut T¹ || aliquem T¹ quaelibet T² darentur venerabili domui T || 27 eis T^a || 28 res om. T || 29 et in heredibus R¹ || omni modo V] omnino RT vulg. || 34 vel aliis om. V

τόποις ἐν τε τῇ βασιλίδι πόλει καὶ ἐν πάσαις ταῖς τῆς ἡμετέρας πολιτείας ἐπαρχίας κειμένους ἐπάγεσθαι κτήσεις ἀπόρους ἢ εὐπόρους ὁποῦδήποτε κειμένους ἀνεῖσθαι, ἵνα μὴ εὐρεθῶσι διὰ ταύτην τὴν πρόφασιν καὶ ἄς ἔχουσιν ἀπολλύντες ἢ χρεῖσιν ἐνεχόμενοι. εἰ δέ τις βουληθεὶ πρᾶγμα ἀκίνητον ὀνόματι χρήσεως λαβεῖν παρὰ τινος τῶν εἰρημένων εὐγῶν οἴκων (καθὰ καὶ ἀνωτέρω περὶ τῶν εὐγῶν οἴκων τῶν ἐν τῇ βασιλίδι πόλει κειμένων διευκρινῶμεν), μὴ ἄλλως τοῦτο λαμβανέτω, εἰ μὴ ἕτερον εὐθὺς πρᾶγμα δεσποτείας δικαίω παρᾶσχη τῷ εὐγαίῳ οἴκῳ, ἐξ οὗ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα λαμβάνει, τοσαύτην ἔχον πρόσδοτον, ὅποσον ἔχει τὸ πρᾶγμα ὅπερ αὐτῷ δίδοται, καὶ μὴ πλείους τελέσασσι βεβαρημένον, ὥστε μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτήν ἢ τὸν χρόνον ἐφ' ὃν ἡ δόσις τῆς χρήσεως συνήρесе (μὴ ὑπερβαίνοντα δηλαδὴ τὴν τοῦ λαμβάνοντος ὥρον) ἐκότερον πρᾶγμα ἐπ' ἀκραιῶν καὶ κατὰ δεσποτεῖαν καὶ κατὰ χρόνιον εἰς τὸν αὐτὸν εὐγαίῳ οἴκῳ περιελθεῖν. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἀκινήτων πραγμάτων ἐκελεύσαμεν.

20

CAPUT X.

Περὶ δὲ τῶν ἱερῶν σκευῶν τῶν διαφερόντων τῇ αὐτῇ ἀμωιάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῆς βασιλίδος πόλεως ἢ τοῖς ἄλλοις ἐκκλησιαστικοῖς οἴκοις ἐν οἰκωδίποτε τόπῳ τῆς ἡμετέρας πολιτείας κειμένοις γενικῶς διατυπώμεν, ὥστε μὴ ἄλλως ταῦτα πιπράσκεσθαι ἢ ὑποτίθεσθαι εἰ μὴ ὑπὲρ τῆς τῶν αἰχμαλώτων ἀναρούσεως. εἰ δὲ πλείονα σκεῖν ἐν τινι τῶν μνημονευθέντων εὐγῶν οἴκων εἴη εἰς μηδεμίαν ἀναγκαίαν χρῆσιν ποιοῦντα, καὶ συμβῆ τὸν τοιοῦτον εὐγαίῳ τόπον χρεῖσαι βαρύνεσθαι, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλα κινήτα πρᾶγματα ἐξ ὧν ὀφείλει τὰ χρεῖα ἀποδοθῆναι, ἀδῖαν αὐτοῖς δίδομεν πρᾶξως ὑπομνημάτων, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, συνιστάμενης τὰ εὐρισκόμενα περιττὰ σκεῖν ἢ ἄλλοις εὐγαίῳ τόποις χρεῖαν ἔχουσι πωλεῖν ἢ χανέειν καὶ ὁμοίως πιπράσκουσιν, καὶ τὴν αὐτῶν τιμὴν εἰς τὸ χρεὸς παρέχειν, ὥστε μὴ τὰ ἀκίνητα πρᾶγματα ἐκποιεῖσθαι.

25

30

35

civitate quam in omnibus nostrae reipublicae provinciiis positis inferatur possessiones steriles aut frugiferas ubilibet constitutas emere, ut non inventiantur per hanc occasionem et quas habent perdere aut debitis obnoxioiare. Si vero quis voluerit rem immobilem nomine usus accipere ab aliqua praedictarum venerabilium domorum (secundum quod superius de venerabilibus domibus quae in regia civitate sunt positae disposuimus), non aliter hoc accipiat, nisi aliam mox rem domini iure praestiterit venerabili domui, a qua eandem rem accepit, tantum habentem reditum quantum habet res quae ei datur, et non maioribus tributis gravatam, quatenus post eius transitum aut tempus, in quo datio usus est placita, non transcendens scilicet eius qui accepit vitae tempus, utramque rem integro iure et secundum dominum et secundum usum in ipsam venerabilem domum pervenire. Et haec quidem de immobilibus rebus iubemus.

De sacris autem vasis competentibus sanctissimae maiori ecclesiae regiae civitatis aut aliis venerabilibus oratorii domibus in qualicumque loco nostrae reipublicae positis generaliter constituimus, ut non aliter haec vendantur aut supponantur nisi pro captivorum redemptione. Si vero sunt plura vasa in aliqua memoratarum venerabilium domorum nullum necessarium usum facientia, et contigerit huiusmodi venerabilem locum debitis adgravari, et non sunt aliae manifestae res de quibus debeant debita reddi, licentiam eis damus gestis monumentorum, sicut superius dictum est, constitutis praedicta superflua vasa aut aliis venerabilibus locis necessaria habentibus vendere aut conflare et similiter vendere et eorum pretium in debitum praebere, ut non immobiles res alienentur.

c. IX § 1 (6 *Εἴ τις βουληθεὶ* . . .) et c. X. XI (— 590, 18) ex B *exscripta extant Nomoc. dm XIV tit. 10, 4.*
 c. X fere ad verbum citat *Nomoc. XIV tit. 2, 2, exscriptum ex B exhibet Nomoc. dm ib.*

civitate et in omnibus rei publicae nostrae provinciiis sitis imponi possessiones steriles vel fertiles ubicumque sitas emendi, ne propter hanc causam eveniat ut etiam eas quas habent amittant vel debitis obnoxioiantur. Si quis autem voluerit rem immobilem ususfructu nomine accipere ab aliqua praedictarum venerabilium domuum (quemadmodum supra quoque de venerabilibus domibus quae in regia civitate sitae sunt constituimus), non aliter eam accipiat nisi aliam statim rem domini iure venerabili domui, a qua illam rem accipit, praestiterit, quae tantum reditum habeat, quantum habet res quae ipsi datur, nec pluribus tributis gravata sit, ut post mortem illius vel tempus in quod usum dari placuit (non excedens scilicet vitam eius qui accepit), utraque res in integrum et domini et ususfructus iure ad eandem venerabilem domum perveniat. Atque haec quidem de rebus immobilibus praecipimus.

X. De sacris autem vasis quae ad eandem sanctissimam maiorem ecclesiam regiae civitatis vel ad alias domos oratorias quocumque rei publicae nostrae loco sitas pertinent generaliter constituimus, ne aliter illa vaneant vel oppignerentur nisi pro captivorum redemptione. Quodsi plura vasa in aliqua ex memoratis venerabilibus domibus sint quae nulli usui necessario inserviant, et contingat talem venerabilem locum debitis praegravari, neque aliae res mobiles ex quibus debita solvi debeant in promptu sint, facultatem iis concedimus, actis, sicuti supra dictum est, intervenientibus quae esse superflua reperiuntur vasa vel aliis venerabilibus locis quae iis indigent vendendi vel constandi et similiter vendendi, pretiumque eorum in debitum praestandi, ne res immobiles alienentur.

1 τόποις] γρ. καὶ οἴκοις C Monacensis in mg. || ταῖς ἡμετέρας πολιτείας καὶ ἐπαρχίας L || 3 ἢ] καὶ C || 4 μὴ om. C || 6 ὀνόματι χρήσεως πρᾶγμα ἀκίνητον Nomoc. dm χρέους L || 8 καθὰ — οἴκων om. C || οἴκων om. L^a || 9 διευκρινῶμεν] cap. 2 || 11 εὐγαίῳ M || 12 sq. λαμβάνει — πρᾶγμα om. B^c || 13 ὅσον Nomoc. dm || μὴ — 15 χρόνον om. Nomoc. || 15 ἐφ' οὗ C || τῆς om. Nomoc. || 17 ἐπ' ἀκραιῶν om. L || καὶ LC⁵ Nomoc. dm || om. M(B) || 19 ἐτελεθεῖν Nomoc. || 22 αὐτῇ om. S, Nomoc. dm 2, 2 || ἀμωιάτῃ om. C v. l. || 23 ἄλλοις om. Nomoc. || pr. 2, 2 || οἴκοις om. C plerique || τόπῳ om. L || 25 αὐτὰ πιπράσκουσιν Nomoc. || 2, 2 || ἢ ὑποτίθεσθαι om. C || 26 τῆς om. L^a || 28 εἰς om. C (certe abest a Monacensi) S Iul. || χρῆσιν ἀναγκαίαν Nomoc. || 10, 4 || 29 τόπον εὐγαίῳ Nomoc. || 2, 2 || 30 ἄλλα om. C v. l. || κινήτα] manifestae S || 31 ὀφείλει Nomoc. || 2, 2 || χρεῖα Nomoc. || 10, 4 || ἀδῖαν αὐτοῖς δίδομεν om. L || 33 τὰ εὐρισκόμενα] praedicta S memorata Iul. (i. e. τὰ εἰρημένα?) || περιττὰ] περὶ τὰ C unus, Nomoc. || 10, 4 || εὐγαί-

ων οἴκοις B^c || 34 καὶ] ἢ B^c, C v. l., ἢ καὶ C unus || 35 αὐτῇν Nomoc. || 2, 2

2 inferantur T¹ || frutifera V || 5 obnoxioiare V² in ras. || 6 aliquo R || praedictorum R¹ || 8 domibus om. R || posite sunt T || 9 accipiant libri, corr. vulg. || 10 mox om. R, rem om. T || praestitit T || 11 accepit R || tamen R¹ T¹ || habentes T || 13 grauatam T || 14 obitum T || in quo] a quo R, in quod Beck || 15 accepit R || 16 integram T || 17 domini V || 18 perueniret R¹ || hoc R || 21 rubr. De sacris vasis cuiusvis ecclesiae vel oratorii sub certa forma alienandis R in marg. (cf. Iul.) || sacrosanctis T || 23 oratorii domibus R vulg. domibus oratorii T || loco nostrae ** V¹ || 24 positus R³ vulg. || positus V¹ posite R¹ V² T || 25 aliter om. V || 26 ereptione RV || aliquem V aliquo R¹ || 27 memoratorum V || 29 domum T || debitis agruari R aggruari debitis T || 31 ei RT || 32 praedicta] supra dicta V || 35 non om. R¹, post res add. R³

CAPUT XI.

Εἰ δὲ παρὰ τὰ διηγορευμένα ἡμῖν τῷ παρόντι νόμῳ συνάλλαγμα τι γένηται ἐπὶ τοῖς διαφέρουσι πράγμασι κινητῶς τε καὶ ἀκινήτους ἐνὶ τῶν εἰρημέων εὐαγῶν οἶκον, ἀναδίδοσθαι μὲν τῇ αὐτῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ ἢ τοῖς εὐαγεῖ οἴκῳ τὸ πρᾶγμα ἐφ' ᾧ τοιοῦτὸν τι παρηκολούθησε μετὰ τὸν μέσον χρόνον καρπῶν, μενεῖα δὲ παρ' αὐτῆς καὶ τὸ τίμημα ἢ τὸ ἀντίδωρον ἢ τὸ ὑπὲρ ἀμείψεως ἢ ἄλλης οἰασοῦν αἰτίας αὐτῷ δεδομένον. εἰ δὲ ἐμφυτεύσεισιν πραχθεῖη παρὰ τὰ διηγορευμένα ἡμῖν, ἀναδίδοσθαι τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ ἢ τοῖς εὐαγεῖς τόποις τὸ αὐτὸ πρᾶγμα κελούμενον, καὶ τὸν ἐμφυτευτὴν τὸ πάκτον τελεῖν κατὰ τὴν δύναμιν τῶν ἐμφυτευτικῶν συμβολαίων. εἰ δὲ δωρηθεῖη πρᾶγμα ἐκκλησιαστικὸν ἢ ἑτέρον εὐαγοῦς οἶκον, καὶ αὐτὸ ἀναδίδοσθαι τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ ἢ τοῖς ἄλλοις εὐαγεῖς τόποις μετὰ τῶν τῷ μέσον χρόνον καρπῶν, καὶ τοσοῦτον ἕτερον ὅσον ἀξίον ἐστὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, εἰ δὲ ὑποθήκη παρὰ ταῦτα δοθεῖη, ὁ δανειστὴς τὸ ἐποφειδόμενον ἀπολλύτω καὶ τὸ αὐτὸ παρόντα τῷ εὐαγεῖ τόπῳ ἀποδιδότω. τῶν συμβολαιογράφων τῶν φαρούριων παρὰ τὸνδε ἡμῶν τὸν νόμον τοιοῦτος ἵπυργεῖν συμβολαίους διηρηκεῖ ἐξουρία καταδικαζομένων. Εἰ δὲ τι πρὸ τούτου τοῦ νόμου κατὰ τὰς παλαιὰς διατάξεις γέρονε, κελούμενον τοῦτο πᾶσι τρόποις τὴν ἰδίαν ἔχειν ἰσχύν. πάντα δὲ, ὅσα παρὰ τοὺς παλαιούς νόμους γέρονε, ἀνατραπῆναι θεσπιζομεν, καὶ τὰ πρᾶγματα τὰ παρὰ τὴν δύναμιν αὐτῶν δεδομένα τοῖς εὐαγεῖσιν οἴκοις ἀναδίδοσθαι. τοῦ δὲ λοιποῦ κατὰ τὸν παρόντα νόμον πάντα γίνεσθαι διατυπώμεν, σχολαζουσῶν μετὰ ταῦτα πασῶν τῶν ἄλλων διατάξεων τῶν ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις θέμασι προῶν φοιτησῶν.

(Ἐπιλογος.) Ἡ ὑπεροχὴ τοίνυν ἢ σὴ ἄπερ διὰ τὸν νόμον εἰς τὸ διηρηκεῖς ἰσχύοντος ἢ ἡμετέρα ἐθέσπισε γαληνότης ἀτρωτα παραφυλάξαι σπονδασάτω, ἰδίκτην ἐν τοῖς σπνήθεισι καὶ μόνον τοποῖς

Si vero praeter haec quae inserta sunt praesenti legi contractus fiat super competentibus rebus mobilibus et immobilibus unum memoratarum venerabilium domorum, reddi quidem eidem sanctissimae ecclesiae sive venerabili domui rem, super quam tale aliquid subsecutum est, cum medii temporis fructibus, maneat autem apud eam et pretium aut antidorum aut quod pro permutatione aut alia qualibet occasione ei datum est. Si vero emphyteosis agatur praeter haec quae disposita sunt a nobis, reddi sanctissimae ecclesiae sive venerabilibus locis eandem rem iubemus, et emphyteotam secundum quod placitum est dare et pactum finire secundum virtutem emphyteoticalium instrumentorum. Si vero donetur re ecclesiastica aut alterius venerabilis domus, et hanc reddi sanctissimae ecclesiae aut aliis venerabilibus locis cum medii temporis fructibus, et tantum aliud quantum valebat res ipsa. Si vero hypotheca contra haec detur, creditor quod debetur perdat, et res venerabili loco reddatur. Tabellionibus praesumentibus praeter hanc nostram legem talibus ministrare instrumentis perpetuo exilio condemnandis. Si vero aliquid ante hanc legem secundum antiquas constitutiones factum est, iubemus hoc modis omnibus propriam habere virtutem. Omnia vero quae contra antiquas leges facta sunt revocari sancimus, et res quae contra virtutem earum data est venerabilibus domibus reddatur, et de cetero secundum praesentem legem omnia fieri disponimus, vacantibus post haec omnibus aliis constitutionibus quae super talibus casibus dudum loquebantur.

(Ἐπιλογος.) Eminentia igitur tua quae per praesentem legem in perpetuum valituram nostra sanxit tranquillitas inconversa observare festinet, edicto in sollemnibus et legitimis locis per decem dies

XI. Quodsi adversus ea quae praesenti lege a nobis constituta sunt contractus aliquis fiat de rebus mobilibus et immobilibus ad unam praedictarum venerabilium domuum pertinentibus, reddatur quidem eidem sanctissimae ecclesiae seu venerabili domui res de qua tale quid contigit cum medii temporis fructibus, maneat autem apud eam etiam pretium vel remuneratio vel quod permutationis aut alterius cuiuscumque causae nomine ei datum est. Quodsi emphyteusis facta sit adversus ea quae a nobis constituta sunt, reddi sanctissimae ecclesiae vel venerabilibus locis eandem rem iubemus, emphyteutamque secundum tenorem emphyteoticorum instrumentorum pactum praestare. Quodsi donata sit res ecclesiastica vel alterius venerabilis domus, et ipsa reddatur sanctissimae ecclesiae vel ceteris venerabilibus domibus cum medii temporis fructibus et alterum tantum quanti eadem res aestimatur. Quodsi hypotheca adversus haec data sit, creditor debitum amittat atque eandem rem venerabili loco reddat. Tabelliones autem qui contra hanc legem nostram eiusmodi instrumentis ministrare ausi sint, perpetuo exilio condemnentur. Si quid vero ante hanc legem secundum veteres constitutiones factum est, id omnibus modis vim suam habere iubemus. Omnia autem quaecumque contra veteres leges facta sunt everti sancimus resque contra tenorem earum datas venerabilibus domibus reddi. In reliquum vero tempus ut secundum praesentem legem omnia fiant constitutum, cessantibus postea ceteris omnibus constitutionibus quae de eiusmodi casibus prius promulgatae sunt.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae per praesentem legem in perpetuum valituram serenitas nostra sanxit illaesa servare studeat, edictis locis sollemnibus dumtaxat per decem dies propositis, nec

1 παρὰ τὰ διηγορευμένα ἡμῖν] praeter haec quae inserta sunt ε (ἡμῖν om. M^a) || τῷ] ἐν τῷ Nomoc.^m || 2 γένηται τι C, τι om. ε || 4 ἀναδίδοσθαι MLB^s (iubemus reddi Iul.) || ἀναδίδοσθαι C Nomoc.^m || αὐτῇ om. L || 5 ἐφ' δ C v. l. || 6 τι τοιοῦτον Nomoc.^{am} || 8 ἢ post τίμημα om. B^c || 9 διδόμενον LB^c || 11 ἢ] ἢτοι C || τόποις] οἴκοις ἢ τόποις C Monac. (cf. ad ε) || 12 καὶ τὸν — 13 συμβολαίων om. L || τὸ πάκτον (ἄερον C, cf. ad 579, 27) τελεῖν] secundum quod placitum est dare et (i. e. καθάπερ συνήθεος διδόναι καὶ?) pactum finire ε || 15 αὐτῷ] τὸ αὐτὸ B^c || τῇ] τῇ αὐτῇ L || ἀγιωτάτῃ L^a BC Nomoc.^m ε || ἀγιωτάτῃ μεγάλῃ ML^b || 16 εὐαγεῖσιν οἴκοις L Nomoc.^{am} || 17 ὅσον (οσ* Nomoc.^a pr.) L Nomoc.^a, C v. l. || 20 αὐτὸ om. C ε || ἀναδιδότω C v. l. || 23 εἰ τι δὲ C || 24 διαστίζεις L || 27 τὰ πρᾶγματα τα — 28 δεδομένα — ἀναδιδόσθαι] res — data — reddatur || τὰ παρὰ] τὰ om. C || 29 νόμον om. B || 32 φοιτησάντων L^a || 34 ἰσχύσαντος C v. l. || 36 ἰδίκτην L edicto ε || μόνον MC] μόνων L legitimis (i. e. νομίμοις) ε

1 rubr. Quibus penis subitatur qui praesentem constitutionem violaverit R in marg. (ex Iul.) || 2 legi vulg.] lege RVT || rebus om. V || 5 qua T, Beck || tale — 7 apud scr. R² in ras. 1 vs. || 6 fructibus temporis T || 7 autem] aut V || cum R² T || antidorum T³ antidorum torum T¹ || 8 aut alia] aliqua (om. aut) VT || 9 ei om. T¹ || 11 locis T] domibus RV || 12 emphyteoticam R || 13 secundum virtute T¹ om V¹ || 16 sanctissima ecclesia V¹ || 18 res ipsa valebat T || *ypothecae RVT hypothecae vulg. || 19 detur RV] dentur T vulg. || quod ei debetur T vulg. || 20 reddatur T || 21 praesentibus V || 22 ministrare] ministratur re R¹ || 25 virtutem habere R vulg. || 25 rubr. De ui et potestate constitutionis inperatorum (sic, leg. in tempore) R in marg. (ex Iul.) || 26 antiquas leges antiquas R¹ || reuocare T || 27 contra] contra hec T¹ || uirtute (uirtutea pr.) T¹ || 28 uenialibus V¹ uenerabilibus V³ || 29 disponimus T || 30 uocantibus V¹ || post haec] praeter haec RV post hanc T¹ post hac T² vulg. || 31 casibus om. R || 34 legem om. R

ἐπὶ δέκα ἡμέρας προτιθεμένων, καὶ μηδενὸς ὑπὲρ ταύτης τῆς αἰτίας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις στελλομένων. ἡμεῖς γὰρ προνοοῦμεν, ποίῳ τρόπῳ δέκα τῆς τῶν συντελεστικῶν βλάβης πᾶσιν ἢ παρούσα ἡμῶν γενική διάταξις ἐμφανῆς κατασταίη.

Dat. vii. id. Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVIII. post cons. Basilii vc. anno III. [a. 544]

proposito et nullo pro tali occasione in provinciis destinando. Nos enim providimus, quali modo sine collatorum laesione omnibus praesens nostra generalis constitutio manifesta fiat.

5

Dat. vii. id. Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVIII. pc. Basilii vc. anno III.

PKA

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΑΣ ΜΕΡΙΚΑΣ ΚΑΤΑΒΟΛΑΣ ΤΩΝ ΤΟΚΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΔΙΠΛΑΣΙΟΝ ΛΟΓΙΖΕΣΘΑΙ.

10

Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Ἀρσιλίῳ ἄρχοντι Ταρσοῦ.

(Προοίμιον.) Βουλευτὰς δεομένους ὀρῶντες φειδόμενοι τε αὐτῶν εἰκότως τὰς κατὰ τῶν ἡμετέρων νόμων τέχνας καὶ σεσοφισμένας ὁμολογίας κρατεῖν οὐ συγχωροῦμεν.

CAPUT I.

Ἐδίδαξαν γὰρ Εὐσέβιος καὶ Ἀφθόνιος τὸ ἡμέτερον κράτος ἔγγοι Δημητρίον γενέσθαι τεχθέντες ὑπὸ Παλλάδιον τοῦ Δημητρίου παιδός, ἐποφλήσαι δὲ Δημητρίον Ἀρτεμίδωρῳ πεντακοσίους χρυσοῦς κατὰ δανεί- 15 σματος πρόφασιν καὶ ἐπερωτηθῆναι καὶ τόκον, καὶ ἐναγχος θεῖον πορίσασθαι τύπον τὸν βουλούμενον, εἰ διπλάσιον κατεβλήθη τὸ ὄφλημα, μηδεμίαν εἶναι κατ' αὐτῶν εἰσπραξίν κατὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους· τοὺς δὲ Ἀρτεμίδωρον τοῦ δανειστοῦ διαδόχου Ἐπιμαχόν τε καὶ Ἀρτέμωνα φῆσαι φείσασθαι αὐτοὺς ἐν τῇ δεήσει καὶ μὴ δεῖν τῆς ἡμετέρας τυχεῖν βοήθειας, οὐδὲ γὰρ πεπληρωῦσθαι τὸ ὄφλημα, ἀλλὰ μόνους ἑμῶν κατα- 20 βεβλήσθαι χρυσοῦς. Παλλάδιον γὰρ οἱ ἐκείτοι φασὶ τὸν αὐτῶν πατέρα ἅμα Παύλῳ καὶ Δημητρίῳ τῷ αὐτοῦ πατρὶ ὡς ἔξυ καταβαλεῖν χρυσοῦς, Ἀρτέμωνα δὲ καὶ Πορσκιανὴν τοὺς Ἀρτεμίδωρον παῖδας προγόνους τε Ἐπι- 25 μίχον καὶ Ἀρτέμωνα φῆσαι τὴν κατὰ μέρος καταβολὴν μὴ προσάφασθαι τοῦ κεφαλαίου, ἀλλὰ πάντα τῆς τόκον λογιζέσθαι βούλεσθαι (ταῦτα δὲ καὶ ψῆφον τοῦ τῆς ἐπαρχίας ἀρχοντος λέγειν), καὶ διὰ τοῦτο ἀπαιτή- σαι Παλλάδιον ἀπὸ τῆς προτέρας τῶν πεντακοσίων νομισμάτων δανειακῆς συγγραφῆς ἕτεραν χρυσοῦν ἑξακο- 25 σίων καταβαλεῖν δὲ καὶ αὐτοὶ φασὶ διαφόρους Παλλάδιον μὲν ὀβ' χρυσοῦς, Εὐσέβιον δὲ καὶ Ἀφθόνιον δέκα,

Nov. CXXI Graece tantum extat in ML. — Epit. Theod. 121 (inde B = B^Σ 23, 3, 78), Athan. 17, 3 (cf. etiam Ecloga privata aucta 11, 6 p. 32 Zach.). Appendix Iuliani p. 196 Haenel.

ullo propter hanc causam in provincias misso. Nos enim providemus, quomodo sine collatorum damno omnibus praesens nostra generalis constitutio manifesta fiat.

CXXI.

UT QUAE PER PARTES FIUNT USURARUM SOLUTIONES IN DUPLUM COMPUTENTUR.

Imperator Iustinianus Augustus Arsilio praesidi Tarsi.

Praefatio. Cum curiales nobis supplicare videamus iisque consulamus, merito artes legibus nostris contrarias et concessionem per fraudem excogitatas valere non patimur.

I. Docuerunt enim Eusebius et Aphthonius potentiam nostram, se nepotes Demetrii esse ex Palladio Demetrii filio natos, Demetrium autem ab Artemidoro debiti nomine quingentos aureos mutuatum esse et usuras quoque stipulatum, atque nuper se sacram sanctionem impetrasse, quae si duplum debiti solutum sit, nullam adversus eos exactionem esse secundum leges nostras iuberet; Artemidori autem creditoris successores Epimachum et Artemonem dixisse, mentitos se esse in precibus suis neque auxilium nostro potiri debere: neque enim debito satisfactum, sed solos nongentos quadraginta novem aureos solutos esse. Palladium enim supplices dicunt ipsorum patrem una cum Paulo et Demetrio patre eius octingentorum sexaginta septem aureos solvisse, Artemonem vero et Priscianam Artemidori liberos, Epimachi et Artemonis avos, dixisse solutionem per partes factam sortem non attigisse, sed omnia in usuras computari velle (idem autem sententiam quoque praesidis provinciae dicere), et propterea a Palladio pro priore quingentorum aureorum feneratoria cautione alteram sescentorum aureorum exegisse; iam se ipsos quoque dicunt diversis temporibus Palladium septuaginta duos, Eusebium et Aphthonium decem aureos solvisse, ut inde

1 δέκα — ἐπὲρ om. L || προστιθεμένων (προσκαθη-
μένων unus) C, proposito ε || 2 στελλομένων L συστελ-
λομένων Cv. l. || 4 συντελεστικῶν Cε] ὑπάρχον συστελ-
σθέντων ML ὑπάρχον συντελεστικῶν τε cum Haloandro
vulg. || 6 vii (cui Iul.^b iv C unus) id. mai. M Cε Iul.^b id.
Iun. Ath. μηνὶ ἰουλίῳ Theod. || CP. — XVIII.] conp.
imp. donn. iustiniano ag. ann. XCIII Iul.^b cp. imp. dn
iust. pp. cog. an. XIII ε cod. cp. imp. dn. anno XVIII
(XVII v. l.) C cp. dn. iust. pp. aug. M βασιλεὺς Ἰου-
στινιανοῦ (τὸ ἡ add. Fabrotus) Ath. ἰνδ. ζ Theod. ||
7 post consulat. (osulat. i. e. 9sulat. libri) basilio an.
III C pc. bas. vc. an. II ε cod. basilio uc. cons. M μετὰ
τὴν ὑπάτειαν Βασίλειον τὸ γ' Theod. τὸ γ' μετὰ τὴν
ὑπάτειαν Βασίλειον Ath. cons. XIII. (antea spatio vacuo
relicto) Iul.^b || 9 rubr. Περί — λογίζεσθαι (καταλογί-
ζεσθαι L) ML app. Iul.] Αντιγραφὴ ἐμνηνεύουσα τὴν

ἐρίην (i. ἐρίων?) τῶν τόκων Ath. Περί τόκων Theod. ||
11 ἀρσίλιῳ M app. Iul.] Ἀρσίλιῳ Ath. βασι^κ i. e. βασι-
λίῳ L || 15 παλαδίῳ L (et sic infra) || χρυσοῦς libri fere
constanter || 16 τῶνον] Nov. CXXXVIII (cf. Zachariae in
éditione Novell. I p. 5 not. 4) || 17 νόμους] Cod. 4, 32, 27.
8, 40, 29 || 18 ἀρτεμίδωρῳ L^a ἄρτεμωνα M (et sic sem-
per) || 19 μὴ δεῖν M] μηδὲν L || μόνους om. M || 20 γὰρ
ML^a μὲν γὰρ L^b || 25 * καὶ αὐτοὶ (nisi malis καὶ αὐτοῖς)
καὶ αὐτῶ ML (καὶ αὐτοῖς malit Zachariae)

1 praeposito R || 2 enim om. R || praecidimus R pro-
videmus vulg. || 3 nostra om. T || 6 subscriptionem unus
praestat cod. Escorialensis, ubi praescribitur constitutio
CXVI (= nov. CXXXV) inter extravagantes positae || iust.
pp. cog. an. XIII. pc. bas. vc. an. II. Escor.

ὡς ἐντεῦθεν συνάγεσθαι τὴν τῶν ἑμῶν νομισμάτων ποσότητα· τὸν δὲ τῆς ὑποθέσεως ἀκροασάμενον, οὐκ ἐντεθνημένον μίαν εἶναι τοῦ παντὸς ἐγκλήματος αἰτίαν, μὴ προσδέξασθαι αὐτοῦς, ἀλλὰ βουληθῆναι καταδικάσαι αὐτοὺς τοὺς ἐξακοσίους χρυσοὺς τοῦ κεφαλαίου. καὶ ἤτησαν ταύτης ἐκβληθῆναι τῆς ἀνάγκης, καὶ συλλογιζομένου τοῦ παντὸς ὄφληματος τῶν πεντακοσίων χρυσῶν, εἰ καταβάλοιεν τοὺς πενήτηντα καὶ ἑνα τοὺς λειπομένους εἰς τὴν τῶν χιλίων νομισμάτων ποσότητα, τοῦ τε παντὸς ὄφληματος ἀπληλλάχθαι ἀναλαβείν τε τὴν δανειακὴν συγγραφὴν τῶν ἄ' χρυσῶν.

CAPUT II.

Τῶν τοίνυν ἡμετέρων νόμων μηδὲν ὑπὲρ τὸ διπλάσιον καταβάλλεσθαι βουλομένων καὶ ταύτην ἐχόντων πρὸς τοὺς ἔμπροσθεν διαφορὰν, ὅτι οἱ μὲν ἴστων μέχρι τοῦ διπλασίου τὰ χρεῖα, εἰ μηδεμία γέγονε καταβολή, ἡμῶν δὲ καὶ τὰς μερικὰς καταβολὰς λύειν τὰ ὄφληματα δεξαμένων, εἴπερ ἄχρι τοῦ διπλασίου γένοιτο, θεοπίζομεν κατὰ τοῦτο γίνεσθαι τὸν συλλογισμόν, καὶ ὅσον ἂν εἰς τοὺς χιλίους ἕλλείποι χρυσοῦς, 10 τοῦτο αὐτοὺς καταβάλλοντας ἀναλαβεῖν καὶ τὴν τῶν ἄ' νομισμάτων δανειακὴν συγγραφὴν, ὥστε μὴ πολλαπλάσιον ἐκ ταύτης τῆς αἰτίας εὐρεθῆναι τὸ χρέος ἄπαιτούμενον.

Ἐπίλογος. Ἡ τοίνυν σὴ μεγαλοπρέπεια τὰ παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ Θείου πραγματικῶς δηλούμενα τύπον ἔγωγε καὶ πέρατι παραδοῦναι σπενδάτω, τῆς τε παρὰ ταῦτα γινομένης ἐμνηνείας ἐν ταῖς ψήφοις, ἧν οἱ ἱεῖται μνησθῆναι, σχολαστοῦσης, πάντων τε τῶν κατὰ συναρπαγὴν καὶ ἐν μίᾳ μοίρᾳ 15 παρὰ τὸν νόμον πεπραγμένων ἢ πραχθῆσομένων ἀγοούτων. Divinitas te servet per multos annos, frater iucundissime. Dat. xvii. k. Mai. CP. Belisario v. cons. [a. 535]

PKB

ΙΔΙΚΤΟΝ ΠΕΡΙ ΔΙΑΤΥΠΩΣΕΩΣ ΤΕΧΝΙΤΩΝ.

Ἐπιλογος. Ἐγνώμεν ὡς μετὰ τὴν παιδείαν τὴν κατὰ φιλανθρωπίαν τοῦ δεσπότητος Θεοῦ γενομένην οἱ τὰς πραγματείας καὶ τὰς μεθοδείας μετερχόμενοι καὶ οἱ διαφορῶν τεχνῶν καὶ οἱ περὶ τὴν γῆν ἐργάται, ἔτι γε μὴν καὶ οἱ ναῦται, ὀφειλοντες μᾶλλον καλλίονες γενέσθαι, εἰς πλεονεξίαν δεδωκάσι, καὶ διπλάσιον καὶ τριπλάσιον τιμὰς τε καὶ μισθούς παρὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν ἐπιζητοῦσι.

CAPUT I.

Συνειδομεν τοίνυν διὰ Θείου ἰδικτόν πᾶσιν ἀπαγορεύσαι τὴν τοιαύτην πλεονεξίαν, καὶ μηδένα τοῦ λοιποῦ τοιῶν πραγματευτῆν ἢ ἐργάτην ἢ τεχνίτην ἐξ οἰασδήποτε μεθόδου ἢ ἐμπορίας ἢ γεηπονίας πλείονα 25

Nov. CXXII Graece tantum extat in M f. 394^r in appendice Edictorum Iustiniani sexto loco posita, in serie novellarum omittitur (ἢ δὲ οὐκ ὄντως εὐρεθῆ σχολ. M in marg.). Fuisse eam in B 55, 14, 4 testantur Tipucitus, index Coislinianus, index Reginae (βί. τῶν βασιλικῶν νέ. τί. ιδ' ἢ ὅλη νεαρά adnot. in marg. L). — Epit. Theod. 122 (inde L, Athan. 21, 3.

nongentorum quadraginta novem aureorum summa conficiatur; eum vero, qui de eo negotio cognovisset, cum non considerasset unam esse totius accusationis causam, se non admisisset, sed in sortem sescentorum aureorum condemnare voluisset. Itaque petierunt ut hac necessitate exuerentur, et computato toto debito quingentorum aureorum, si unum et quingenta solverent qui reliqui essent ad mille solidorum quantitatem, et a toto debito liberarentur et feneratoriam cautionem sescentorum aureorum recipere.

II. Itaque quoniam leges nostrae nihil supra duplum solvi volunt, eamque a prioribus discrepantiam habent, quod illae quidem debita usque ad duplum sistebant, si nulla solutio facta esset, nos autem eas quoque solutiones quae per partes fiant debita solvere permisimus, siquidem usque ad duplum perveniant, sancimus ut secundum hoc fiat computatio, atque illi si quantum reliqui sit ad mille aureos solvant etiam feneratoriam sescentorum aureorum cautionem recipiant, ne ex hac causa eveniat ut multiplicatum debitum exigatur.

Epilogus. Magnificentia igitur tua quae nobis placuerunt et per hanc sacram pragmaticam sanctionem declarantur ad opus et effectum adducere studeat, ut et interpretatio contra haec prolata in sententiis, quarum supplices meminerunt, abiciatur, et omnia quae per obreptionem et ab una parte adversus legem acta sunt vel agentur cessent. Divinitas te servet per multos annos, frater iucundissime.

CXXII.

EDICTUM DE CONSTITUTIONE ARTIFICUM.

Praefatio. Cognovimus post castigationem quae secundum domini dei clementiam contigit eos qui negotiationes et artificia exercent et diversarum artium opifices et agricultores nec non nautas, cum potius meliores fieri deberent, avaritiae se dedisse, et duplicia atque triplicia pretia mercedesque contra veterem consuetudinem exigere.

I. Placuit igitur nobis per sacrum edictum omnibus eiusmodi avaritiam interdicere, neve ullus in posterum negotiator aut agricola aut artifex ex quacumque arte vel negotiatione vel agricultura

1 τῶν L] om. M || ἐνακοσίων τεσσαράκοντα ἐνέα L || 4 καταβάλοιεν Haloander] καταβάλοι ML, καταβάλλοιεν cum Scringero vulg. || ἑνα Scringere] ἐκ M ἐν L || 5 λιπομένους L || 7 νόμων] Cod. 4, 32, 27; nov. CXXXVIII || 8 οἱ μὲν] Cod. 4, 32, 10 || 9 εἴπερ L] ἄπερ M, αἴπερ Zachariae || 10 τούτων ML, corr. Haloander || 11 τοῦτο αὐτοῦς Zachariae] τοὺς αὐτοῦς ML || 14 τσ M] δὲ L || γενομένης Haloander || 16 clausulam latinam cum subscr. om. L || 17 xvii M Arh.] xviii app. Iul. || maias om. Iul.^o || bilisario uc. cons. (uc. om. Iul.^o, cons. om. Iul.^o) app. Iul. bilisar. uc. cons. M ἵπατείας Βελισαρίου Ath. ||

19 rubr. Ἰδικτόν (Ἐδικτόν L, om. B) περὶ διτυπώσεως τεχνιτῶν Theod. (L) B] Ἰδικτόν τοῦ εὐσεβεστάτου ἡμῶν δεσπότητος ἰουστινιανοῦ M Ὡστε τοὺς πραγματευτὰς καὶ τεχνίτας καὶ γεηπόνους καὶ ναύτας καὶ πάντα τὰ ἐπιτηδεύματα κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν λαμβάνειν καὶ δίδοναι, ὡς ἦν πρὸ τοῦ θανατικοῦ [i. e. ante pestem anni 541, cf. Theophanes chronogr. ad Iustiniani annum XV.], καὶ μηδὲν πλέον Ath. || 20 παιδεύουσι] i. e. τὸ θανατικόν, cf. Ath. || 25 οἰασδήπουτε M || μεθοδείας malit Zachariae sine causa

τῆς παλαιᾶς συνθηδείας ἐπιζητεῖν τιμήματα ἢ μισθοῦς. κελύομεν (δὲ) καὶ τοὺς τὰς μετρήσεις τῶν οἰκοδομικῶν καὶ γεγονικῶν καὶ τῶν ἄλλων ἔργων ποιούντας μὴδὲν πλέον λογιζεσθαι τοῖς ἐργαζομένοις, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τὴν ἀρχαίαν συνθηδεῖαν φυλάττειν. ταῦτα δὲ παραφυλάττειν κελύομεν καὶ τοὺς ἐπιτάττοντας διαδήποτε ἔργα ἢ καὶ τινα εἶδη ὠνομένων· οὐδὲ γὰρ αὐτοῖς ἐξείναι πλέον τοῦ ἐθους τοῦ διατεταγμένου παρέχειν συγχωροῦμεν. γινωσκόντων τῶν πλέον τῆς παλαιᾶς συνθηδείας ἐπιζητούντων, ὡς τριπλασίονα 5 ποσότητα εἰσκομῆσαι τῷ δημοσίῳ ἀναγκασθήσονται, εἰ παρὰ τὸ ἐξ ἀρχῆς διατεταγμένον λαβόντες ἢ δευκότες φανεήσαν.

(Ἐπίλογος.) Ταῦτα δὲ ζητεῖσθαι καὶ ἐκδικεῖσθαι κελύομεν παρὰ τε τῆς σῆς ὑπεροχῆς καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἐπάχου ταύτης τῆς εὐδαιμονος πόλεως. βουλόμεθα γὰρ δι' ἡμῶν τοὺς παραβαίνοντας ταύτην ἡμῶν τὴν διατυπωσιν ἀπαιτεῖσθαι τὴν ὁμοθεῖσαν ποιήν καὶ τιμωραῖς ὑποβάλλεσθαι· ποιητὴς ἐπιχειμένης 10 πέντε χροσίου λιτρῶν ταῖς πειθομένας ἡμῖν τάξεσιν, εἰ τι τῶν παρ' ἡμῶν διατεταγμένων ἀμεληθεῖ.

Dat. x. k. Apr. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVII. post cons. Basilii vc. anno III. [a. 544]

PKT

CXXIII. Anth. CXXXIV. Coll. IX tit. 15

ΠΕΡΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.

R DE SANCTISSIMIS ET DEO AMABILIBUS ET REVERENTISSIMIS EPISCOPIS ET CLERICIS ET MONACHIS R

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Πέτρος τῷ ἐνδοξοτάτῳ μαγίστρῳ τῶν θεῶν ὁρφυκίῳν.

Imp. Iustinianus Aug. Petro gloriosissimo pp.

(Προοίμιον.) Περὶ διοικήσεως καὶ προνομίῳν 20 καὶ ἄλλων διαφορῶν κεφαλαίων εἰς τὰς ἀγιωτάτας ἐκκλησίας καὶ τοὺς ἄλλους εὐαγεῖς οἴκους ἀνηκόντων ἤδη τινὰ διευπλώσαμεν, ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος τὰ περὶ τῶν δαιωτάτων ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν καὶ μοναχῶν πρῶτην ἐν διαφοροῖς διατάξεσι διατυπωθέντα μετὰ τῆς 25 προσηκούσης ἐπακορθώσεως τῶνδε περιλαβεῖν τῷ νόμῳ συνεῖδομεν.

(Praefatio.) De gubernatione et privilegiis aliisque diversis capitulis ad sanctissimas ecclesias et alias venerabiles domos pertinentibus iam quaedam disposuimus, super sanctissimis autem episcopis et clericis et monachis dudum in diversis constitutionibus disposita cum competenti correctione hac comprehendere lege perspeximus.

Nov. CXXIII (Authent. CXXXIV = Coll. IX tit. 15: gloss.) Graece extat in M et cum nov. CXXXVII continentata in L, cap. 2 § 1—32 in B 3, 1, 9—16. 20—33. 35—43, cap. 34—44 in B 4, 1, 2—16. Maxima pars novellae quamvis passim contracta et immutata habetur in Collectione LXXXVII capitulorum 28—87 (= S; inde pleraque repetuntur diverso ordine disposita in Nomocanone L titulorum eiusve appendice), particularis in Epanagoge 8—10 (vid. infra). — Epit. Theod. 123, Athan. 1, 2 (inde Coll. const. eocl. III 1, 2; A f. 18^v in parte tituli primi inter novellas CXXXI c. 4 et 5 inserta). Iulian. const. CXV (qui exemplum Graecum non tam excerptis quam expressit).

Proemii (novellae V praemissi) translationem latinam a vulgata diversam in appendice collectionis canonum Dionysio-Hadrianae exhibent codices aliquot saeculi IX. et X. (cf. Maassen Sitzungsberichte der k. Akad. der Wissensch. Wien 1860 p. 91 n. 4), primi ediderunt Pithoei fratres in Obs. ad Cod. et Nov. (Paris. 1689) p. 693.

maiora quam secundum veterem consuetudinem pretia mercedesve exigere. Iubemus autem eos quoque qui aedificiorum et agrorum colendorum aliorumque operum mensuras faciunt nihil amplius operariis imputare, sed ipsis quoque antiquam consuetudinem servare. Atque haec eos quoque observare iubemus, qui qualiacumque opera imperant vel etiam species quasdam redimunt: quibus ne ipsis quidem ut plus quam more constitutum est praestare liceat permitimus. Sciant autem qui quicquam amplius quam vetus consuetudo fert exigunt, se triplicem quantitalem fisco inferre coactum tri, si contra id quod ab initio constitutum erat eos accepisse vel dedisse appareat.

Epilogus. Haec autem examinari atque vindicari iubemus et a tua sublimitate et a gloriosissimo praefecto huius felicitis urbis. Per vos enim ab iis qui hanc nostram constitutionem violaturi sint multam definitam exigi eosque poenis subici volumus; cum officiis quae vobis apparent quinque librarum auri poena immineat, si quid eorum quae a nobis constituta sunt neglectum fuerit.

CXXIII.

DE DIVERSIS CAPITIBUS ECCLESIASTICIS.

Idem Augustus Petro gloriosissimo magistro sacrorum officiorum.

Praefatio. De administratione et privilegiis aliisque diversis capitibus quae ad sanctissimas ecclesias aliasque venerabiles domos pertinent iam quaedam constituimus, in praesentia autem ea quae de religiosissimis episcopis et clericis et monachis in diversis constitutionibus antea disposita sunt, cum idonea emendatione hac lege comprehendere placuit.

1 δὲ add. Scrimger || 4 εἶδη M (cf. nov. CXXVIII c. 1. 2. 3. 9. 15. CXXX c. 1. 2. 3) || ἤδη cum Scrimgero vulg. || 12 subscr. d. II. k. apr. ep. dn. iust. pp. aug. post bilisario uc. cons. M; ἐργάση πρὸ εἰ καλανδ. Ἀποιλ. βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ εἶς ὑπατείας Βασιλείου τὸ γ' Ath., unde subscriptionem restituit Zachariae || 14 rubr. Περὶ ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν Ath. Theod. (cf. s et infra v. 24) Περὶ τῶν τὰ ψηφίσματα τῶν ἐπισκόπων ἐπιδιδόντων ὅπως χοῦ γίνεσθαι S || 18 μαγίστρου τῶν θεῶν (ἡμῶν add. L) ὁρφυκίῳν ML] ἐπάχου πραιτωρίῳν Ath. S, Gregorius Magnus Epist. 13, 45 II p. 1252 ed. Benedict. Exemplar constitutionis ad Petrum praef. praet. missum fuisse M

confirmat in fine novellae || 21 ἄλλων διαφορῶν κεφαλαίων LS [Iul.] διαφορῶν κεφαλαίων ἄλλων M || 22 ἤδη μὲν τινα S || 23 διευπλώσαμεν] nov. CXXXI] ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος τὰ περὶ] τὰ δὲ περὶ sola legisse videtur s || 25 διατάξεσι] cf. nov. VI. Val.

14 sanctissimis cit. Gregor. ep. 13, 45] sanctissimis episcopis libri, vulg. || 15 et] ac Gregor. || 16 episcopis et clericis Gregor.] episcopis et de clericis V et clericis R clericis T vulg. || 17 R; L-XL-II. (sic) T || 18 pp.] praefecto VT p. R || 25 cum om. T || correptione R || hanc V

CAPUT I.

Θεσπίζομεν τοίνυν, ὁσάκις ἂν χρεία γένηται ἐπίσκοπον χειροτονηθῆναι, τοὺς κληρικούς καὶ τοὺς πρώτους τῆς πόλεως, ἧς μέλλει ὁ ἐπίσκοπος χειροτονεῖσθαι, ἐπὶ τρισὶ πρόσωποις ψηφίσματα ποιεῖν προκειμένων τῶν ἁγίων εὐαγγελίων κινδύνῳ τῶν ἰδίων ψυχῶν καὶ ἕκαστον αὐτῶν ὁμνῖναι κατὰ τῶν θεῶν λογίων, καὶ ἐγγράφειν ἐν αὐτοῖς λέγοντας ἐν αὐτοῖς τοῖς ψηφίσμασιν, ὅτι οὔτε διὰ τινὰ δόσιν οὔτε διὰ ὑπόσχεσιν ἢ φιλίαν ἢ δι' ἄλλην καινηθῆναι αἰτίαν, ἀλλ' εἰδότες αὐτοὺς τῆς ὁρθῆς καὶ καθολικῆς πίστεως καὶ σεμνοῦ εἶναι βίον [καὶ ὑπὲρ τὸ τριακοστὸν ἔτος] καὶ γράμματα εἰδέναι τοῦτους ἐπέλεξαντο, καὶ ὅτι οὔτε γαμετὴν οὔτε παῖδας τις ἐξ αὐτῶν ἔχει, οἷοδὲ παλλακὴν ἢ παῖδας φυσικούς γινώσκουσιν αὐτὸν ἐσχγκέναι ἢ ἔχειν, ἀλλ' εἰ καὶ πρότερον γαμετὴν τις ἐξ αὐτῶν ἔσχε, καὶ αὐτὴν μίαν καὶ πρώτην καὶ οὐδὲ χήραν οἷοδὲ ἀνδρὸς ἀποζευχθεῖσαν οἷοδὲ τοῖς νόμοις οἷοδὲ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν ἀπηγορευμένην· ἀλλ' οἷοδὲ βουλευτήν ἢ ταξεωτήν τοῦτον εἶναι γινώσκουσιν, ἢ εἰπερ βουλευτικὴ ἢ ταξεωτικὴ ὑπέκειτο τύχη, ἴσασιν αὐτὸν ἐν μοναστηρίῳ οὐχ ἦτον δεκαπέντε ἐνιαυτῶν 1 μοναχικὸν βίον ἐκτέλεσαντα. καὶ τοῦτο δὲ τοῖς ψηφίσμασι δεῖ ἐντίθεσθαι, ὅτιπερ οὐχ ἦτον ἢ τριάκοντα πέντε τῆς ἡλικίας ἐνιαυτοῦ ἔχειν τὸ ἐπιλεγέν παρ' αὐτῶν πρόσωπον γινώσκουσιν· ἵνα ἐκ τῶν τριῶν 25 προσώπων, ὑπὲρ ὧν τὰ τοιαῦτα ψηφίσματα γέγονεν, ὁ βελτίων χειροτονηθῆ τῇ ἐπιλογῇ καὶ τῷ κινδύνῳ τοῦ χειροτονοῦντος. τὸν δὲ βουλευτήν ἢ τὸν ταξεωτήν τὸν (ὡς εἴρηται) ἐπὶ δεκαπέντε ἐνιαυτοῦ ἐν μοναστηρίῳ διαγαγόντα καὶ εἰς ἐπισκοπὴν προαχθέντα 30 ἐλεύθερον εἶναι τῆς ἰδίας τύχης, οὐτὼ μόντοι ἵνα ἐλεύθερωθεῖς τῆς βουλῆς τὸ τέταρτον μέρος τῆς ἰδίας περιουσίας ἐάντῳ παρακατάσχη, τῶν ὑπολοίπων αὐτοῦ πραγμάτων κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον τῆ βουλῆ καὶ

cap. I et II pr. in L omittuntur, eorum loco inserta sunt nov. CXXXVII pr. et c. 1—3 (similiter in B c. II § 1 excipit novellae CXXXVII capita 2. 3).

3 sq. summarium Ath. repetunt paratitla Ath. 20 § 1. — Summarium v. 18—22 extat Ποτ. 34, 2, v. 23—25 Ποτ. 41, 1; Ath. summam v. 18—22. 28—595, 1. repetunt paratitla Ath. 8 § 2. 18 § 1.

I. Sancimus igitur, ut quoties episcopum creari opus sit, clerici et primores civitatis, cuius episcopus creandus est, de tribus personis decreta faciant propositis sanctis evangelii periculo animarum suarum [et unusquisque eorum per sancta evangelia iuret, atque in iis scribat], dicentes in ipsis decretis se neque propter largitionem ullam neque propter promissionem aut amicitiam aut aliam ullam causam eos elegerit, sed cum scient eos rectae et catholicae fidei atque honestae vitae esse [et triginta annis maiores] et litteras nosse, et neque uxorem neque liberos quemquam ex iis habere, neque concubinam aut liberos naturales se scire eos habuisse vel habere, sed et si quibus eorum prius uxorem habuerit, ipsam quoque unam et primam nec viduam neque a viro separatam nec legibus aut sacris canonibus prohibitam; nec magis curialem aut officialem esse eum se scire, aut siquidem curiali vel officiali conditioni obnoxius fuerit, scire se cum in monasterio non minus quindecim annis vitam monasticam peregerit.

1. Hoc quoque decretis inseri oportet, scire eos non minus quam triginta quinque aetatis annos habere personam a se electam: ut ex tribus personis, pro quibus eiusmodi decreta facta sunt, melior creetur electione et periculo creantis. Curialis vero vel officialis qui (sicut dictum est) per quindecim annos in monasterio degit et ad episcopatum proventus est, a conditione sua liber sit, ita tamen ut liberatus a curia quartam partem substantiae suae sibi retineat, cum reliquae eius res secundum legem nostram

4 ἐπὶ τρισὶ) mox in tribus § [προκειμένων τῶν ἁγίων εὐαγγελίων S § Iul. Ath.] om. M || 6 sq. καὶ ἕκαστον — αὐτοῖς in M interpolata ex nov. CXXXVII c. 2. om. S § Iul. || 7 sq. λέγοντας — ψηφίσμασιν om. S || 8 ὅτι οὔτε] ὡς οὐ S || οὔτε διὰ] ἢ S (cf. ad §) || 11 καὶ — ἔτος in M interpolata ex nov. CXXXVII c. 2. om. S § Iul. (cf. infra v. 23) || 13 *οὔτε — οὔτε] οἷοδὲ — οἷοδὲ MS || 15 πρότερον τις ἐξ αὐτῶν γαμετὴν ἔσχε S || 17 ἀνδρὸς ἀποζευχθεῖσαν] viro coniunctam § || 21 χειροτονηθεῖς S || κινδύνῳ MS § Iul.] κριματι Ms. v. (ex nov. CXXXVII c. 2), vulg. || 32 μέρος om. S || 34 νόμον] fuit Cod. 10, 35, 4; cf. Cod. 1, 3, 52 § 1, Nov. VI 1 § 1, XXXVIII pr. 2. Sed ea constitutio quartam substantiae curiae vel fisco offerri vult. Itaque pro τέταρτον v. 32 Zachariae ἡμῶν τέταρτον correxit: quo non dodrans (¾) significatur, sed tres partes et dimidia (3½); quamquam ἐνναοχγίων intellegi voluisse etiam Athanasium videtur τὸ ἡμισυτέταρτον μέρος τῆς ἰδίας ὑποστάσεως παρέχον τῇ βουλῇ. Quartam h. l. ipsi curiali vel officiali relinquit, novem uncias curiae vel fisco vindicari consentiunt cum MS § epitomatores Iul. Ath. Theod. Id ipsum in constitutione deperdit sancitum fuisse vix credam: videtur potius ipsius auctoris errore praecipuum illius constitutionis confundi cum iis quae de novem uncias uti-

Sancimus igitur, quotiens opus fuerit episcopum ordinare, clericos et primates civitatis, cuius futurus est episcopus ordinari, mox in tribus personis decreta facere propositis sacrosanctis evangelii periculo suarum animarum dicentes in ipsis decretis, quia neque propter aliquam donationem neque propter promissionem aut amicitiam aut propter aliam quamlibet causam, sed scientes eos rectae et catholicae fidei et honestae vitae esse (et) litteras nosse hos elegerunt, et quia neque uxorem neque filios aliquis eorum habet, neque concubinam aut filios naturales cognoscunt eum habuisse aut habere, sed et si prius uxorem aliquis ex eis habuit, et ipsam unam et primam et neque viduam neque viro coniunctam nec legibus aut sacris canonibus interdictam; sed neque curialem aut officialem hunc esse cognoscunt, aut si curiali vel officiali subiaceat fortunae, sciunt cum in monasterio non minus quindecim annis monachicam conversationem implese.

1 Hoc quoque decretis oportet inseri, quia non minus quam triginta quinque aetatis annos habere si qua eligitur ab eis cognoscunt personam: ut ex trium personarum pro quibus talia decreta facta sunt melior ordinetur electione et periculo ordnantis. Curialem vero vel officialem qui, sicut dictum est, quindecim annis in monasterio conversatus est et ad episcopatum provocatus, liberum esse propria fortuna, ita tamen ut liberatus a curia quartam partem suae substantiae sibi retineat, reliquis eius rebus secundum nostram legem curiae et fisco

cap. I et II pr. in L omittuntur, eorum loco inserta sunt nov. CXXXVII pr. et c. 1—3 (similiter in B c. II § 1 excipit novellae CXXXVII capita 2. 3).

3 sq. summarium Ath. repetunt paratitla Ath. 20 § 1. — Summarium v. 18—22 extat Ποτ. 34, 2, v. 23—25 Ποτ. 41, 1; Ath. summam v. 18—22. 28—595, 1. repetunt paratitla Ath. 8 § 2. 18 § 1.

que curiae servandis in donatione vel in successione curialis valent: cf. nov. LXXXVII pr. p. 423, 20; CI c. 3 p. 490, 2. 31; c. 4 p. 492, 13 al.

1 rubr. De episcoporum consecratione T in marg. (ex Iul.) || igitur] itaque T || 2 ordinari vulg. || primatos T¹ || cuius civitatis V || 4 praepositis T || 6 donationem neque V vulg.] donationem aut RT al. || propter (per R¹) aliquam promissionem R vulg. || 7 causam quamlibet V || 8 scientes T¹ || 9 honestate R¹ || esse vitae T vulg. || et add. vulg. || nosse V nosce T || 10 aliquis T² aliqui (alios R²) RV T¹ vulg. || 11 habet T¹ habent R V vulg. h² T¹ || concuninam V¹ || 12 habere R¹ || sed et si vulg.] set si VR² et si R¹ T || priuatus R¹ || 13 habuerit V || 14 viro] cum viro T¹ || 15 canonibus] canonibus vel constitutionibus VT² constitutionibus RT¹ vulg. || 16 carnalem R¹ || 17 curiali] fiscali R || eum] enim T¹ || 18 monachicam causam] conversationem T¹ || 22 detractis T¹ || inseri T vulg.] inferri RV || 23 annis V || habere Beck] habet libri || 24 eis RT al.] eis qui V vulg. || cognosce***** et R¹ || personam vulg.] personas libri || ut] aut T¹ || 25 sunt facta V || 27 vero om. T¹ || 29 provocatus T² || 30 ut] si R || partem quartam R || 31 rebus eius V

2 τῶ δημοσίῳ ἐκδικουμένῳ. Δίδομεν δὲ ἄδειαν τοῖς τὰ ψηφίσματα ποιουμένοις, εἴ τινα κοσμικὸν διχα βουλευτοῦ καὶ ταξείῳ τῆς προεπιρημένης ἐπιλογῆς εἶνα νομίσουσιν, τὸν τοιοῦτον ἅμα ἄλλοις δύο κληρικοῖς ἢ μοναχοῖς ἐπιλέξασθαι, οὕτω μέντοι ἵνα ὁ κοσμικὸς ὁ τούτω τῶ τρόπῳ εἰς ἐπισκοπὴν ἐπιλεγείσῃ μὴ εὐθέως ἐπίσκοπος χειροτονηθῇ, ἀλλὰ πρῶτον τοῖς κληρικοῖς οὐκ ἔλαττον τριῶν μηνῶν συναριθμηθῇ, καὶ οὕτω τοὺς ἁγίους κανόνας καὶ τὴν ἱεράν τῆς ἐκκλησίας λειτουργίαν διδάχθῃς ἐπίσκοπος χειροτονηθῇ. ὁ γὰρ ἄλλους ὀφείλων διδάσκειν παρ' ἑτέρων μετὰ τὴν χειροτονίαν διδάσκεισθαι οὐκ ὀφείλει. Εἰ δὲ ὡς εἰκὸς ἐν τισι τόποις μὴ εὐρεθῆεν τρία πρόσωπα πρὸς τὴν τοιαύτην ἐπιλογὴν ἐπιτήδεια, ἐξέστω τοῖς τὰ ψηφίσματα ποιουμένοις ἐπὶ δύο ἢ καὶ ἐπὶ προσώπων ψηφίσματα ποιῆσθαι, πάσας μέντοι τὰς εἰρημένας ἡμῖν ἔχοντι μαρτυρίας. Εἰ δὲ οἱ ὀφείλοντες τὸν ἐπίσκοπον ἐπιλέξασθαι τὰ τοιαῦτα ψηφίσματα ἐντός ἑξ μηνῶν μὴ ποιήσουσι, τριμῶντα τὸ κινδύνῳ τῆς ἰδίας ψυχῆς ἐκείνος ᾧ ἀρμόζει χειροτονησάμενος τὸν ἐπίσκοπον χειροτονεῖτω, πάντων τῶν ἄλλων ὧν εἰρήκαμεν παραφυλαττομένων. Εἰ δὲ τίς παρὰ τὴν μνημονευθεῖσαν παραφυλακὴν ἐπίσκοπος χειροτονηθῇ, κελούμεν τούτου πᾶσι τρόποις τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβάλλεσθαι, ἀλλὰ κἀκεῖνον ὅσους παρὰ ταῦτα ἐτόλμησε χειροτονησάμενος χαρίζεσθαι ἐπὶ ἑνῶν τῆς ἱερατικῆς λειτουργίας, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν περιουσίαν, ἥτις καθ' οἰονδήποτε χρόνον ἢ τρόπον εἰς τὴν αὐτοῦ δεσποτεῖαν περιῆλθε, διὰ τὸ πταίσμα ὃ ἐποίησε τῇ δεσποτεῖα τῆς ἐκκλησίας ἢς ἐπίσκοπος ἐστὶν ἐκδικεῖσθαι. 30

CAPUT II.

Εἰ δὲ τις τοῦ πρὸς τὴν χειροτονίαν ἐπιλεγέντος ἐπισκοπῆς κατηγορήσῃ ἐφ' οἰαδήποτε αἰτία δυναμένη κατὰ τοὺς νόμους ἢ τοὺς κανόνας τῆ αὐτοῦ ἐμποδίσαι χειροτονία, ὑπεριθέσθω ἢ τούτου χειροτονία, καὶ πρό-

§ 2 Κελούμεν τοὺς ψηφισομένους, εἴ τινα κοσμικὸν ἄξιον τῆς προεπιρημένης — 12 οὐκ ὀφείλει habet Eranagoge 8, 4. — § 2 ex S repetit Nomoc. L tit. 8 p. 612 Voell.).

Summaria v. 1 — 8 habent 'Poc. 15, 8 et 34, 2; Nomoc. XIV tit. 1, 11. — v. 17—26 summarium extat 'Poc. 34, 2; v. 17—21 summaria 'Poc. 19, 8 et Nomoc. XIV tit. 1, 9.

c. II. III ex S repetit Nomoc. L tit. 16 p. 623 Voell. — Summarium c. II pr. habet Nomoc. XIV tit. 1, 8.

2 curiae et fisco vindicentur. Damus autem facultatem iis qui decreta faciunt, si quem laicum, praeter curialem et officialem, praedicta electione dignum putaverint, talem hominem cum aliis duobus clericis aut monachis eligendi, ita tamen ut laicus qui hoc modo ad episcopatum electus est non statim episcopus creetur, sed prius clericis non minus tribus mensibus adnumeretur, atque ita sanctos canones et sacrum ecclesiae ministerium edoctus episcopus creetur: qui enim alios docere debet, ab aliis post creationem doceri non debet. Quodsi forte in quibusdam locis non inveniuntur tres personae ad eiusmodi electionem idoneae, liceat iis qui decreta faciunt de duabus vel etiam una persona decreta facere, quae tamen omnia a nobis modo dicta testimonia habeat. Si vero ii qui episcopum eligere debent eiusmodi decreta intra sex menses non fecerint, tunc periculo animae suae is cui competit creare episcopum creet, ut tamen reliqua omnia quae diximus observentur. Si quis vero contra observationem modo memoratam episcopus creatus sit, iubemus eum omnibus modis ab episcopatu repelli; verum etiam illum qui adversus haec creare eum ausus sit, per unum annum separari a sacro ministerio, atque omnem eius substantiam, quae qualicumque tempore aut modo in dominium eius pervenerit, propter delictum quod commiserit dominio ecclesiae cuius episcopus sit vindicari.

II. Si quis autem eum qui ad creationem episcopatus electus est accusaverit ex qualicumque causa quae secundum leges vel canones creationem eius impedire possit, differatur eius creatio, et prius causam

3 καὶ ἢ S || 4 νομίσουσιν M, Nomoc. L tit. 8] νομίσουσι S Eran. || δύο] τρισὶ Eran. || 5 οὕτω μέντοι om. § 6 ὁ om. Eran. || 7 εὐθέως om. Eran. || 9 ἱεράν] cotidiana[m] (i. e. καθ' ἡμέραν?) § || 13 εὐρεθῆει S || 15 ἢ M] om. S § Iul. || ψηφισματα] decretum § || 18 τὰ τοιαῦτα ψηφίσματα] citius ipsa decreta § || 19 ποιήσωσι S v. l. || 20 χειροτονεῖτω M, Nomoc. L tit.] χειροτονεῖσθω S || 32 *ἐπισκοπῆς dedi ex Iul., qui habet episcopatus] ἐπισκόπων M, om. S || κατηγορήσῃ S v. l.

1 uendicantibus R¹ || autem] autem ei R¹ || 2 quemquam Vvulg.] quemquam R¹ || carnalem? R¹ || 3 electionem R² || esse om. V || 4 cum] eum cum R¹ || 5 ut V¹] aut RT² (ut corr. T³) || si laicus] alicuius R¹ || huius modi

2 vindicandis. Damus autem licentiam decreta faciuntibus, si quempiam laicorum praeter curialem et officialem dignum memorata electione esse putaverint, hunc cum aliis duobus clericis aut monachis eligere, ut si laicus hoc modo ad episcopatum eligatur, non repente tribus mensibus ordinetur, sed primo clericis non minus tribus mensibus connumeretur, et ita sanctas regulas et cotidianum ecclesiae ministerium edoctus episcopus ordinetur; qui enim alios debet docere, ab aliis post ordinationem doceri non debet. Si vero, ut evenit, in quibusdam locis non inveniuntur tres personae ad talem electionem opportuna, liceat decreta faciuntibus in duabus et una persona decretum facere, omnes tamen dictas a nobis habente testationes. Si vero qui debent episcopum eligere, citius ipsa decreta intra sex menses non faciant, tunc periculo propriae animae ille quem competit ordinare episcopum ordinet, omnibus aliis quae praediximus observandis. Si quis autem citra memoratam observationem episcopus ordinetur, iubemus hunc omnibus modis episcopatu depelli; sed etiam illum, qui praeter haec praesumpsit ordinare, segregari uno anno sacro ministerio, et omnem eius substantiam quae quolibet tempore aut modo in eius dominium deducta esset propter culpam quam fecit dominio ecclesiae cuius episcopus est vindicari.

Si quis autem ad ordinationem electum episcopatus accusaverit in qualibet causa quae possit secundum leges aut canones eius impedire ordinationem, differatur huius ordinatio et prius contra eum

T² || 7 clericus R || 8 cotidianum usum ecclesiae uel ministerium V || 10 docere debet T || post] prae R¹ || 11 ut evenit in Vvulg.] ut conuenit in R¹ ut euenit R² || 12 oportuere V² || 14 omnes tamen T] eos tamen omnes (os R¹) R vulg. eos omnes V || dictas RT¹] iam dictas Vvulg. praedictas T || 15 *habentes libri || 16 cuius T¹ || inter R¹] sex] v T¹ || 17 non et periculo om. T¹ || 18 ordinari R¹ T¹ || 19 diximus T vulg. || 21 modis omnibus T || 22 hoc praesumpsit R vulg. || 25 culpam quam] quam culpam quam T¹ || 31 rubr. De accusationibus episcoporum VT in marg. (ex Iul.) || autem om. V || electus T¹ electum om. V¹ || episcopus T¹ episcopum T² || 32 causa] eam R || 33 canones T || impediti R¹ || ordinationi R¹ T¹ || 34 diffatur V¹ differebatur T¹

τερον τὴν κατ' αὐτοῦ προτεθείσαν αἰτίαν (εἴτε παρόντος τοῦ κατηγοροῦ καὶ τῆ παρ' αὐτοῦ προτεθείσα αἰτία ἐπεξιόντος, εἴτε καὶ ἀναβαλλομένου ἐπὶ τρεῖς μῆνας τὴν ἰδίαν κατηγορίαν πληρωῶσαι) ἐπιμελῶς ἐξεταζέτω ἐκείνος, ἢ οὐ ἤμελλεν ὁ ἐπίσκοπος χειροτονεῖσθαι. καὶ εἰ μὲν ἠπέθυνον αὐτὸν τῆ κατηγορίας εἴροι, καλῶσθαι ἢ χειροτονία, εἰ δὲ ὑπέθυνος μὴ φανεῖν, ἢ μὲν χειροτονία μὴ ἐμποδιζέσθαι, ὁ δὲ κατηγορος, εἴτε μὴ ἀπέδειξεν κείνη καὶ ἀπέφυγεν τὴν προτεθείσαν παρ' αὐτοῦ κατηγορίαν, ἐκ τῆς ἐπαρχίας ἐν τῇ οἰκῇ ἐκβαλλέσθαι. Εἰ δὲ τις πρὸ ἐξετάσεως τὸν κατηγορηθέντα χειροτονήσει, ὁ μὲν χειροτονηθεὶς τῆς ἱερωσύνης ἐξωθεῖσθαι, ὁ δὲ τὸν τοιοῦτον τομῆσας χειροτονήσας τῇ ἁνωτέρῳ εἰρημένῃ ὑποκείσθαι ποινῇ, τοῦτο μὲν ἐπὶ τῇ ἐνιαυσίᾳ κολῶσει τῆς θείας λειτουργίας τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῷ πάντα αὐτοῦ τὰ πράγματα τῇ ἐκκλησίᾳ ἐδικηθῆναι. Πρὸ δὲ πάντων ἐκείνου φυλαχθῆναι δεσπίζομεν, ἵνα μηδεὶς διὰ δόσεως χρυσίου ἢ ἄλλου πραγμάτων ἐπίσκοπος χειροτονῆται. εἰ δὲ τι τοιοῦτο ἀμαρτηθῆ, αὐτοῖς ἑαυτοῦς οἱ διδόντες καὶ οἱ λαμβάνοντες καὶ οἱ μέσοι αὐτῶν κατὰ τὰς θείας γραφὰς καὶ τοὺς ἱεροῦς κανόνας κατακοίσει ὑποβάλλουσι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὁ δίδων καὶ ὁ λαμβάνων καὶ ὁ μέσος γινόμενος τῆς ἱερωσύνης ἢ τῆς τοῦ κλήρου τιμῆς ἀποκινεῖσθαι τὸ δὲ ὑπὲρ ταύτης τῆς αἰτίας δοθέν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκείνη ἐδικεῖσθαι, ἢς ἠβουλήθη τὴν ἱερωσύνην ἀνήσασθαι. εἰ δὲ κοσμικὸς εἴη ὁ ὑπὲρ ταύτης τῆς αἰτίας τὸ λαμβάνων ἢ μέσος τῷ πράγματι γινόμενος, τὰ δοθέντα πράγματα ἐν διπλῷ αὐτὸν ἀπαιτεῖσθαι κελεύομεν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐδικηθῆσόμενα. 30 ὁ μόνον δὲ τὰ κατὰ τοῦτον δεδομένα τὸν τρόπον ἐδικεῖσθαι προστάττομεν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ἀσφάλειαν ὑπὲρ τούτου καθ' ὁιονδήποτε τρόπον ἐκτεθείσαν καὶ τὴν τῶν ἐνεχρόων ἢ τὴν τοῦ ἐγγρητοῦ ἐνοχῆν καὶ πᾶσαν ἄλλην ἰδιανήποτε ἀγωγὴν ἀργεῖν δεσπίζομεν. 35 καὶ πρὸς τοῦτοις ὁ τὴν ὑπόσχεσιν λαμβάνων μὴ μόνον τὴν ὁμολογίαν ἀποδίδωται, ἀλλὰ καὶ ἄλλο τοσοῦτον ὅσον ἡ ὁμολογία περιέχει ἀπαιτεῖσθαι ὀφείλον τῇ ἐκκλησίᾳ δοθῆναι.

c. II § 1 (— 30 ἀπαιτεῖσθαι αὐτὸν κελεύομεν) initio in brevius contracto habet Epanagoge 8, 15. — Summarium § 1 in. ex Ath. repetit Nomoc. L tit. 11 p. 615 Voell., v. 25—27 Ath. summa extat in paratitlis Ath. 2 § 2.

contra eum propositam (sive praesens sit accusator et causam a se propositam persequatur, sive per tres menses accusationem suam exequi differat) ille a quo episcopus creandus erat diligenter examinet. Et si quidem eum obnoxium accusationi invenerit, prohibeatur creatio; si non appareat obnoxius, creatio non impediatur, accusator vero, sive non probaverit sive etiam destituerit propositam a se accusationem, ex provincia in qua habitat expellatur. Si quis autem ante examinationem reum creaverit, qui creatus est a sacerdotio expellatur, qui autem talem hominem creare ausus est poenae supra dictae subiciatur, tam ut per unum annum a sacro ministerio prohibeatur quam ut omnes eius res ecclesiae vindicentur.

1 Ante omnia autem illud observari sancimus, ne quis per largitionem auri vel aliarum rerum episcopus creetur. Quodsi quid eiusmodi commissum sit, semel ipsi et qui dant et qui accipiunt et mediatores eorum secundum divinas scripturas et sacros canones condemnationi subiciunt, ac propterea et qui dat et qui accipit et qui mediator sit a sacerdotio vel cleri dignitate removeatur; quod autem ob eam causam datum est illi ecclesiae vindicetur cuius sacerdotium emere voluit. Quodsi laicus sit qui quid pro hac causa accipiat vel mediator rei fiat, res quae datae sunt in duplum ab eo exigi iubemus ecclesiae vindicandas. Non solum autem quae hoc modo data sunt vindicare praecipimus, sed etiam omnem cautionem pro his qualicumque modo expositam et pignorum aut fideiussoris obligationem et aliam omnem qualemcumque actionem cessare sancimus; ac praeterea is qui promissionem accipit, non solum cautionem reddat, sed etiam alterum tantum quantum cautio continet, ab eo exigatur ecclesiae dandum.

13 ὁ — τομῆσας] qui — festinaverit ε qui — praecipitatur est Iul. (i. e. ὁ — ὀρμῆσας?) || 19 χειροτονεῖται L || 20 ἀμαρτηθεῖς L B f || οἱ δίδοντες] et dantes ε || 28 τι om. L || λαβὼν et 29 γενόμενος Epan. (Iul.) || πράγματα et αὐτὸν om. B^c || 34 τοῦ ἐγγρητοῦ] fideiussorum ε || 35 ἄλλην] ἀπειλήν M || ἀγωγὴν] ἐνοχῆν B^c || 37 διδόντω L

1 sq. sive — causam om. T¹ || 5 eum] ** T¹ || accusationi Osenbrüggen] accusatio RVT¹ accusator T² vulg. || 6 non ostendatur — 7 impediatur (pediatur in ras.) add. T², om. T¹ || 8 probaverit V vulg. || 9 accusatione T¹ actus actionem R || in qua] quam T¹ || 10 habitatur T¹ ante] eam T^a || 12 festinaverit V vulg. || festinavit RT || 13 in R vulg.] om. VT || 14 misterii VT || res eius T || 15 iudicentur R || 17 rubr. Ut nulla pecunia data episcopus

propositam causam (sive praesente accusatore et ab eo propositam causam exequente, sive etiam differente per tres menses suam accusationem implere) diligenter examinari ab illo a quo futurus erat episcopus or-
5 dinari. Et si quidem obnoxium eum accusationi invenerit, prohibeatur ordinatio; si vero obnoxius non ostendatur, ordinatio quidem non impediatur, accusator autem, sive non probavit sive etiam fugit propositam a se accusationem, provincia in qua habitat
10 abiciatur. Si quis autem ante examinationem accusatum ordinaverit, ordinatus quidem sacerdotio repellatur, qui vero talem ordinare festinaverit, superior dictae subiaceat poenae tam in annuali prohibitione sacri ministerii quam etiam ut omnes eius res ec-
15 clesiae vindicentur.

1 Prae omnibus illud servari sancimus, ut nullus per suffragium auri aut aliarum rerum episcopus ordinetur. Si quidem autem tale committatur, ipsi semet ipsos et dantes et accipientes et mediatores eorum secundum sanctas scripturas et sacras regulas damnationi subiciunt, et propterea et qui dat et qui accipit et mediator eius factus sacerdotii aut cleri honore removeatur; quod autem pro hac causa datum est, ecclesiae illi vindicetur cuius voluit sacerdotium comparare. Si vero laicus forte pro hac causa aliquid accipiat aut mediator rerum factus, datas res in duplum eum exigi iubemus ecclesiae vindicandas. Non solum autem quae secundum hunc modum dantur vindicare praecipimus, sed etiam omnem cautionem pro hoc quolibet modo expositam et pignorum vel fideiussorum obligationem et omnem aliam quamlibet actionem vacare sancimus; et super hoc qui promissionem accipit non solum professionem reddat, sed etiam aliud tantum quantum professio continet exigatur, quod debet ecclesiae dari.

consecratur (sic) T in marg. (ex Iul.) || omnibus] autem add. Beck || observari T (Iul.) || 18 per om. V || 19 ordinetur R¹ || quod T¹ || aut R¹ ipse T¹ || 20 semet ipsos cet. || [tipos — 24 pro hac causa da] scr. T² in ras. 3 versuum || 21 sanctas RT] sacras V || 22 donationem subitunt V¹ (s. v. .s. subiciuntur V³) subiciunt damnationi T⁽²⁾ || 23 aut] et R || 24 cleri vulg.] clericum RV clericatu T⁽²⁾ || removeatur R removeatur T⁽²⁾ || 25 illius RV || 27 eorum del. T² || factus RVT²] factus est T¹ vulg. || 28 datum res R¹ datum rem R² T¹ || 29 vendicandam R^b T¹ vendicandus R^a || 30 sed] se V || omne R¹ || 32 fideiussionum T¹ || obligationem schol. R] dominationem T¹ donationem V donationem R¹ T¹ || 33 actionem Beck] cautionem libri || super hoc qui V] qui super hoc R vulg. || qui super haec qui (qui del. T²) T || 34 professione V || 35 alium R

CAPUT III.

Εἰ τις μέντοι ἐκ τῶν ἐπισκόπων εἴτε πρὸ τῆς ἰδίας χειροτονίας εἴτε μετὰ τὴν χειροτονίαν βουληθῆ ἢ τὰ ἴδια πράγματα ἢ μέρος ἐξ αὐτῶν προσαγαγεῖν τῇ ἐκκλησίᾳ ἢ τὴν ἱεροσύνην λαμβάνει, οὐ μόνον οὐ καλλίωμεν καὶ πάσης καταδίχης καὶ ποιητῆς τοῦ παρόντος νόμου ἐλεύθερον αὐτὸν εἶναι θεοσιζόμεν, ἀλλὰ καὶ παντὸς ἐπαίνου ἄξιον κρίνομεν, ἐπεὶ δὲ τοῦτο οὐκ ἐστὶν ἀγορασία, ἀλλὰ προσφορά. Ἐπεὶ σινηθείων δὲ ἐκεῖνα εἰ μὴ σινηροῦμεν παρέχεσθαι ἀπὸ τῶν χειροτονουμένων ἐπισκόπων, αἵτινα ἐφεξῆς τῷ παρόντι νόμῳ ἐγράφεται. κελούμενοι τὸν μὲν μακαριωτάτους ἀρχιεπισκόπους καὶ πατριάρχας, τουντέτοις τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης καὶ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀλεξανδρείας καὶ Θεουπόλεως καὶ Ἱεροσολύμων, εἰ μὲν ἡ σινηθεία ἔχει ἐπισκόποις ἢ κληρικοῖς ἐν τῇ αὐτῶν χειροτονίᾳ ἔλαττον ἢ περὶ χρυσίου λίτρας δίδουσαι, ταῦτα μόνον παρέχει ἄπερ ἡ σινηθεία γινώσκει· εἰ δὲ πλεον πρὸ τούτου τοῦ νόμου παρεῖται, μηδὲν ὑπὲρ τὰς χρυσίου λίτρας δίδουσαι. τοῖς δὲ μητροπολίταις τοῖς ὑπὸ τῆς ἰδίας συνόδου ἢ ὑπὸ τῶν μακαριωτάτων πατριαρχῶν χειροτονουμένους καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπαντας ἐπισκόποις τοῖς ἢ ὑπὸ πατριαρχῶν ἢ ὑπὸ μητροπολιτῶν χειροτονουμένους, εἰ μὲν μὴ ἔλαττονα ἢ χρυσίου λίτρας πρόσδοτον ἔχει ἢ ἐκκλησίᾳ τῶν χειροτονουμένων, δίδουσαι ὑπὲρ ἐνθρονιαστικῶν μὲν νομίματα ὄ, νοταριοῖς δὲ τοῦ χειροτονούντος καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἑαρετοῦσιν αὐτῶ καὶ ἐξ ἔθους λαμβάνουσι νομίματα τ. εἰ δὲ αἱ τῆς ἐκκλησίας πρόσδοτοι ἔλαττον μὲν ἢ περὶ χρυσίου λίτρας καὶ ἐναντὸν συντελοῦσιν οὐκ ἦσαν δὲ ἢ δέκα, ὑπὲρ μὲν ἐνθρονιαστικῶν δίδουσαι νομ. ὄ, τοῖς δὲ ἄλλοις ἀπασιν τοῖς ἐκ σινηθείας λαμβάνουσι νομ. σ. εἰ δὲ ἔλαττον μὲν ἢ περὶ δέκα οὐκ ἔλαττον δὲ τῶν πέντε χρυσίου λίτρῶν τὰς τῆς ἐκκλησίας εἶναι πρόσδοτον

Si quis autem episcoporum sive ante suam ordinationem sive post ordinationem voluerit proprias res aut partem earum ecclesiae offerre cuius sacerdotium accepit, non prohibemus et omni condemnatione et poena praesentis legis liberum eum sancimus, sed etiam omni laude dignum iudicamus, quoniam hoc non est emptio, sed oblatio. Pro consuetudinibus illa sola permittimus praebere ab ordinatis episcopis, quae subsequenter praesenti legi inserta sunt. Iubemus igitur beatissimos quidem archiepiscopos et patriarchas, hoc est senioris Romae et Constantinopoleos (et Alexandriae et Theopoleos) et Hierosolymorum, si quidem consuetudo habet episcopis aut clericis in eorum ordinatione minus quam XX libras auri dari, ipsa solummodo praebere quae consuetudo recognoscit, plus autem ab hac quantitate nihil supra XX auri libras praebere. Metropolitanis autem a propria synodo aut a beatissimis patriarchis ordinatos et alios omnes episcopos, qui aut a patriarchis aut metropolitibus ordinantur, (si quidem non minore XXX auri libris reditum habet ecclesiae ordinati,) dare pro intronisticis quidem solidos C, notariis autem ordinantis et aliis ministrantibus ei et sollempniter accipientibus solidos CCC. Si vero ecclesiae reditus minus quidem quam XXX auri libras per annum reddant non minus autem X, pro intronisticis (solidos C dari, aliis autem omnibus ex consuetudine percipientibus) solidos CC. Si vero minus quidem quam X non minus autem V auri libras ecclesiae reditus esse contigerit, pro intronisticis

c. III in. — 8 προσφορά) habet Epanagoge 8, 6; summarium ex Ath. repetit Nomoc. L tit. 46 p. 657 Voell.

III. Si quis vero episcopus sive ante creationem suam sive post creationem res suas vel partem earum ecclesiae cuius sacerdotium suscipiat offerre velit, non solum id non prohibemus eumque omni condemnatione et poena praesentis legis liberum esse sancimus, sed etiam omni laude dignum iudicamus, quoniam ea non emptio est, sed oblatio. Pro consuetudinibus autem illa sola ab iis qui episcopi creantur, praestari permittimus, quae deinceps praesenti lege inseruntur. Iubemus igitur beatissimos archiepiscopos et patriarchas, id est veteris Romae et Constantinopolis et Alexandriae et Theopolis et Hierosolymorum, si quidem consuetudo est ut episcopis aut clericis in eorum creatione minus quam viginti auri librae dentur, ea sola praebere quae consuetudo agnoscit; sin plus ante hanc legem praestabatur, nihil ultra viginti auri libras dari. Metropolitanos autem qui a concilio suo vel a beatissimis patriarchis creantur et ceteros omnes episcopos qui vel a patriarchis vel a metropolitanis creantur, si quidem non minorem triginta auri libris reditum habet ecclesia eius qui creatur, dare pro cathedratico solidos centum, notariis autem eius qui creat et ceteris qui ei ministrant et ex consuetudine accipiunt solidos trecentos. Sin ecclesiae reditus minus quidem quam triginta auri libras non minus autem quam decem per annum reddunt, pro cathedratico dare solidos centum, ceteris autem omnibus qui ex consuetudine accipiunt solidos ducentos. Sin forte minores quidem decem non minores autem quinque auri libris ecclesiae reditus sint,

1 μέντοι ἐκ om. Epan., ἐκ ἑρασὺν videtur in L | 2 κατὰ Bf | 4 οὐ μόνον om. S | 9 δὲ] τὲ L^a, om. S v. l., S | 10 ἐφεξῆς L | 11 μὲν om. S | 12 ἐπισκόπους B^c Nomoc. L tit. 16 | πατριάρχας] πόσοι εἰσι πατριάρχας adser. Ms. v. | τουντέτοι om. B^c | 13 πρεσβυτέρας in ras. M | 15 ἐπισκόπους ἢ κληρικοῖς M | 16 ἔλαττον (et sic semper) L | λίτρας MS S | λιτρῶν LB | 17 ἡ σινηθεία γινώσκει S Bf (Iul.) | τῇ σινηθείᾳ γίνεται ML | ἡ σινηθεία γίνεται B^c | 18 εἰ δὲ — παρέχει] plus autem ab hac quantitate S | πρὸ] μέρει Nomoc. L tit. 16, om. S | 19 παρέχεσθαι L | 20 ἀπὸ τῶν LB | 22 τοῖς om. L | ἀπὸ LBS | 23 ἀπὸ LB, om. S | 25 ἐνθρονιαστικῶν L | 29 ἢ περὶ] ὑπὲρ L | λίτρας S S | λιτρῶν MLB Nomoc. L tit. 16 | 33 μὲν om. S | ὑπὲρ L | τῶν S | ἢ τῶν MLB | 34 χρυσίου] τοῦ χρυσίου S plerique | τὰς om. B

V | 7 hoc non] non hoc non R^a | est om. V | Pro] et pro T² | 8 illam solam T¹ autem illa sola vulg. | praebere] pbrī (i. e. presbyteri) T¹ (id. 15. 17) | 9 subsequenter RV¹ | 10 igitur] ergo V igitur consuetudo R¹ | quidem om. V vulg. | 11 seniores V¹ | 12 et om. T¹ | et alexandrine add. T², et Alexandriae et Theopoleos add. vulg. | 14 in om. R¹ | ordinationem RV T, corr. vulg. | manus quam V^a nusquam R¹ | 15 ipsam R² ipsas T¹ | 16 recognoscat V | plus autem] p***** V¹ | quantitatem R^a | 17 supra] sunt R¹ | libras auri V | 18 proprio V | a om. RT | 19 ordinatis V^a | a] a V, om. RT | 20 patriarchas T¹ | ordinant** V¹ | ordinanter V² | si quidem — 28 ordinati supplevi cum Beckio | 23 ordinatis T¹ | alios R¹ | 25 redditus VR² redditos (reditos T^b) R¹ T¹ | 26 non minus] si minus V³, verbis autem X lineola subducta notatis | pro — 598, 4 reditus habeat om. R¹, add. et s. v. et in marg. schol. R | intronesticis V¹ intronesticis R (schol.) intronesticis R² | 27 dari add. T², solidos C dari — 28 percipientibus supplevi (sim. vulg.) | 29 quidem om. V | auri libris T² libras auri R (schol.) | 30 ecclesie — 598, 8 quidem solidos scr. T² in ras. 6 vv. redditus RV T (et sic infra) | pro — 598, 3 ecclesiae reditus esse contigerit lineola subducta notat V³ | intronesticis V intronesticis R (schol.) tronesticis T⁽²⁾

1 rubr. Si episcopus ante consecrationem suam uel postea res suas ecclesie obtulerit Vin marg. Si episcopus res suas ecclesie dederit ante consecrationem uel post T in marg. (ex Iul.) | 2 post suam ordinationem RT | 3 partes V^a | earum] earum (eorum R^a) dum partem earum R¹ | ecclesiae auferre V¹ | ecclesiae offerre ecclesie R¹ | 4 non] leg. (non modo) non? | omni] omnino R ** T¹ | condemnationem T¹ | 5 eum] esse V cum esse T² | 6 iudicauimus

συμβῆ, διδόναι ὑπὲρ ἐνθροναστικῶν μὲν νομ. α', πᾶσι δὲ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐξ ἔθους λαμβάνουσι νομ. ο'. εἰ δὲ ἔλλατον μὲν τῶν πέντε οὐκ ἔλλατον δὲ τῶν τριῶν τοῦ χρυσοῦ λιτρῶν πρόσδορον ἢ ἐκκλησία ἔχει, παρέχει ὑπὲρ μὲν ἐνθροναστικῶν νομ. ιη', πᾶσι δὲ τοῖς ἐξ ἔθους λαμβάνουσι νομ. κδ'. εἰ δὲ ἔλλατον μὲν τῶν τριῶν οὐκ ἔλλατον δὲ τῶν δύο τοῦ χρυσοῦ λιτρῶν ἢ ποσότης τῶν προσόδων τῆς ἐκκλησίας εὐρεθῆν, διδόναι ὑπὲρ ἐνθροναστικῶν μὲν νομ. ιβ', ὑπὲρ δὲ πάσης ἄλλης συνθηθείας νομ. ιε'. ἐπίσκοπον γὰρ ἐκκλησία ἔλλατον δύο χρυσοῦ λιτρῶν πρόσδορον ἔχουσα οὔτε ὑπὲρ ἐνθροναστικῶν οὔτε ὑπὲρ ἄλλης οἰασθῆναι οὐκ ἐπιτρέπεται, ἀλλὰ ἀποδοῦναι τὴν ποσότητα τῶν προσόδων ἡ συνθηθείων καθ' οἰονδήποτε τρόπον τολμήσει λαβεῖν, κελύμεν, εἴ τι πλεον λάβοι, τριπλάσιον ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτοῦ ἐκδικεῖσθαι τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δεδωκότος. Καὶ ταῦτα μὲν ὑπὲρ τῆς τῶν ἐπισκόπων χειροτονίας 25 εἴρηται.

CAPUT IV.

Μετὰ δὲ τὴν χειροτονίαν καὶ δουλικῆς καὶ ἐναπογράφου τύχης τοὺς ἐπισκόπους ἐλευθέρους εἶναι κελύμεν· εἰ μὴ βουλευτῆς ἢ ταξάρχης παρὰ τὴν προειρημένην παρατήρησιν χειροτονηθεῖν· τοὺς γὰρ 30 τοιοῦτους τῆς ἐπισκοπῆς ἀποκινουμένους τῇ βουλῇ ἢ τῇ ταξείᾳ ἀποκαθίστασθαι κελύμεν, ἵνα μὴ ἐκ τῆς τοιαύτης τύχης τῇ ἱεροσύνῃ ὕβρις γένηται. ἐκείνους δὲ, οἵτινες πρὸ τούτου ἡμῶν τοῦ νόμου ἀπὸ βουλευτι-

quidem dari solidos L, omnibus autem aliis ex consuetudine percipientibus solidos CC. Si autem minus quidem V non minus autem III auri libras ecclesia reditus habet, praebere pro intronisticis solidos X 5 et VIII, omnibus autem ex consuetudine percipientibus solidos XXIII. Si autem minus tres non autem minus duas auri libras quantitas redituum ecclesiae comperiat, dare pro intronisticis quidem solidos XII, pro omni vero alia consuetudine solidos VI. 10 Episcopum enim ecclesiae minus duas auri libras reditus habentem neque pro intronisticis neque pro alia qualibet consuetudine dare aliquid permittimus. Haec autem quae praebere disposuimus, primus presbyter ordinantis episcopi et archidiaconus suscipientes ex consuetudine percipientibus dividant. Haec igitur iubemus omnibus modis observari, ut non ex talibus occasionibus ecclesiae debitis praegraventur et sacerdotia venalia fiant. Si quis autem ultra quantitatem a nobis definitam pro intronisticis aut consuetudinibus quolibet modo praesumat accipere, iubemus, quicquid plus acceperit, triplum ex rebus eius vindicari ecclesiae dantis. Sed haec quidem pro episcoporum ordinatione dicta sunt.

c. III extr. (Ταῦτα μὲν ὑπὲρ ...) et IV ex B habet Nomoc. 4m XIV tit. 1, 36.
c. IV extr. (599, 7—10) habent Nomoc. L tit. 14 p. 619 Voell. ex S, B^s P 5, 1 p. 648 Zach. ex B. — Summam Ath. v. 27—30. 599, 7—10 repetunt paratilla Ath. 18 § 1 et Nomoc. XIV tit. 1, 36, v. 33—599, 7 paratilla Ath. 8 § 2 et Nomoc. L tit. 3 p. 607 Voell.

dare pro cathedratico solidos quinquaginta, ceteris autem omnibus qui ex more accipiunt solidos septuaginta. Sin minorem quidem quinque non minorem autem tribus auri libris reditum ecclesia habet, praestare pro cathedratico solidos octodecim, omnibus autem qui ex more accipiunt solidos viginti quatuor. Sin minor quidem tribus non minor autem duabus auri libris quantitas redituum ecclesiae reperiat, dare pro cathedratico solidos duodecim, pro omni autem reliqua consuetudine solidos sedecim. Episcopum enim ecclesiae quae minorem duabus libris auri reditum habeat nec pro cathedratico nec pro alia ulla consuetudine quicquam dare permittimus. Ea autem quae praestari constituimus, primus presbyter episcopi creatis et archidiaconus accepta iis qui ex consuetudine capiunt distribuunt. Haec igitur omnibus modis observari iubemus, ne ex eiusmodi causis et ecclesiae debitis praegraventur et sacerdotia venalia fiant. Si quis vero ultra definitam a nobis quantitatem pro cathedratico vel consuetudine ullo modo accipere quicquam ausus sit, iubemus, quicquid plus acceperit, triplum ex rebus ipsius ecclesiae eius qui dedit vindicari. Atque haec quidem de episcoporum creatione dicta sunt.

IV. Post creationem autem et servili et adscripticia conditione episcopos liberos esse iubemus; nisi curialis vel officialis contra praedictam observationem creatus sit: tales enim homines ab episcopatu remotos curiae vel officio restitui iubemus, ne ex tali conditione sacerdotio iniuria fiat. Illos autem, qui

1 μὲν om. S || νομ. ᾤ SB Ath.] ᾤ νομ. ML || 2 ἄλλοις τοῖς et λαμβάνουσι om. S || ο' οβ' L CG (i. e. α') ε || 3 μὲν om. S || 4 λιτρῶν τοῦ χρυσοῦ LB || ἢ ἐκκλησία om. L || 5 μὲν ὑπὲρ LB || ἐνθροναστικῶν L (id. 9) || πᾶσι δὲ τοῖς MB ε Iul.] καὶ τοῖς S πᾶσι δὲ τοῖς ἄλλοις τοῖς L vulg. || 9 ιβ' εἰς Ath. || 10 ιε' S Iul.] ε' vel εἰς MLB ε ιβ' Ath. || 11 χρυσοῦ om. LB || 12 οὐδὲ — οὐδὲ S || 19 καὶ om. L ε Iul. || βαρύνονται L || 22 *τολμήσει MLB (τολμήσει Scrimger) || 24 τοῦ αὐτοῦ L || 27 Μετὰ δὲ — 599, 7 διετυπώσαμεν om. S (cf. ad 33) || καὶ δουλικῆς καὶ om. ε || ἐναπογράφου] καὶ βουλευτικῆς addi malit Zachariae || 29 βουλευτῆς ἢ om. B || 31 τῇ βουλῇ ἢ L, om. B || 33 ἐκείνους — 599, 7 διετυπώσαμεν om. B || 34 πρὸς τόνδε ἡμῶν τὸν νόμον L

1 ex] pro T || 2 sin R || 3 quidem RT] quam vulg., quidem quam V, ubi [dem quam — 5 ex consuetudine scr. V² in ras. 3½ vv. || V] decem V²] autem III] .V. V²] ecclesia ed. Ven. a 1494] ecclesiae libri, vulg. || 4 habet T²] habet R(schol.), vulg. esse contigerit V²] praeberet T²]

om. RV vulg. || intronosticis T] solidos] quidem dari sol. V²] X et VIII] uel V²] XVIII V³] 5 autem] autem aliis V²] vulg. || ex] pro T] praecipitibus RV] 6 XXIII] XVIII T] non aut R¹] 7 redditurum V] ecclesiae om. T¹] 8 comperatur RT] intronosticis V(id. 11) || 10 ecclesiae] ecedere V¹] liberas V || 11 sq. habentem — dare in ras. V || 12 quamlibet V] dare] ea re? R¹] 13 praebere vulg. || primus om. V || 14 episcopis R¹ episcopum V¹ R²] archidiaconos T¹] 15 praecipitibus R¹] dividant. V¹ dividat T¹ dividatur R¹ T²] I] acc] om. V hacc. Hacc R²] 17 ecclesiae debetis V debetis ecclesiae T] 18 sacerdotalia R || 19 intronosticis T¹] aut] a T¹] 22 eius] suis T, om. V || uendicati ecclesiae dant] scr. V² in ras. || dantis] datis T², dantis esse praecipimus R¹] rubr. De seruis et ascriptitiis et taxotis et curialibus ad episcopatum peruenientibus T in marg. (ex Iul.) || Sed] Et Beck] hoc V || 23 ordinatione — 27 Post om. R¹] 27 ordinatione V || inscripti R¹] 29 citra] extra R¹] ordinationem T || 31 ut] aut T¹] ex tali] e*ali R¹ ex tali nec V¹] sacerdotia V² || 32 iniusta T¹

κῆς τύχης εὐρεθεῖεν ἐπίσκοποι χειροτονηθέντες, τῆς μὲν τοιαύτης τύχης ἐλευθέρους εἶναι, τὸ δὲ νόμιμον μέρος ἐκ τῶν αὐτῶν πραγμάτων τῇ βουλῇ καὶ τῷ δημοσίῳ δίδόναι; οὕτω μέντοιγε ὡς τε μηδὲν ἑλάττωσιν τὰ ἐκκλησιαστικά δίκαια ὑπομέναι ἐπὶ τοῖς πράγμασιν, ἅπερ μετὰ τὴν ἐπισκοπὴν ἐπικτηθέντα τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτῶν διαφέρειν διεντυπώσαμεν. Εἰ δὲ συμβῇ τὸν χειροτονούμενον ἐπίσκοπον ὑπὸ τῆν τοῦ ἰδίου γονεῶς ἐξουσίαν εἶναι, ἐξ αὐτῆς τῆς χειροτονίας ἀντεξούσιος ἔστω.

10

CAPUT V.

Τοὺς δὲ θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους καὶ μοναχοὺς ἐκ μηδενὸς νόμου ἐπιτρόπους ἢ κορατώρας οἰονδῆποτε προσώπου γίνεσθαι συγχωροῦμεν. τοὺς δὲ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους καὶ υποδιακόνους τῷ δικαίῳ καὶ μόνῳ τῆς συγγενείας εἰς ἐπιτροπὴν ἢ κορατωρείαν καλονόμενον τῆν τοιαύτην λειτουργίαν ὑποδέχασθαι συγχωροῦμεν, εἰ μέντοιγε εἰς αὐτοῦ τῶν μνησθέντων ἀριθμωμένων ἐξ οὗ ἐκλήθησαν παρὰ τῷ ἀρμοδίῳ δικαστῇ ἔγγράφως φανερώσουσι τὸ τοιοῦτον λειτουργήματα οἰκεία προαιρέσει καταδέξασθαι. καὶ εἴ τις ὡς 20 εἰκὸς αὐτῶν τοῦτο ποιήσει, μηδὲν ἐκ τούτου περὶ ἄλλην ἐπιτροπὴν ἢ κορατωρείαν πρόκριμα ὑπομενέτω.

CAPUT VI.

Ἄλλ' οὐδὲ ἐκλήπτορα ἢ ὑπειρητὴν δημοσίον συντελειῶν ἢ μισθῶν τῶν ἄλλοτρίων κτήσεων ἢ κορατώρα οἴκου ἢ ἐντολέα δίκης ἢ ἐγγρητὴν ὑπὲρ 25 τῶν τοιούτων αἰτίων ἐπίσκοπον ἢ οἰκονόμον ἢ ἄλλον κληρικὸν οἰονδῆποτε βραμῶν ἢ μοναχὸν ἰδίῳ ὀνόματι ἢ τῆς ἐκκλησίας ἢ τοῦ μοναστηρίου ὑπεκτείναι συγχωροῦμεν, ἵνα μὴ διὰ ταύτης τῆς προσφάσεως καὶ τοῖς ἀγίοις οἴκοις ζημία γένηται καὶ αἱ θεῖαι ὑπηρεσίαι ἐμ-

c. V (— 17 συγχωροῦμεν) habent Epanagora 9, 1, 2 et ex S Nomoc. L tit. 14 p. 619 Voell. Initium (— 13 συγχωροῦμεν) ex B repetit B² E 37, 2 p. 335 Zach. — Summaria extant Pot. 17, 4, Nomoc. XIV tit. 8, 13, ipsum caput ex B exscriptis Nomoc.^a ib. — Theodori summam repetit schol. L, Ath. summam paratitla Ath. 13 § 1.

c. VI (— 600, 15) ex S habet Nomoc. L tit. 14 p. 618 Voell., ex B² K 18, 1 + E 11, 1 (p. 434. 298 Zach.); eadem aliquantulum mutata Epanagora 9, 3 + 10, 3. Ex B initium (— 30 ἐμποδίζονται) repetit Nomoc.^{am} XIV tit. 8, 2, p. 600, 17—32 Nomoc.^m 8, 13, integrum caput Nomoc.^a ib. — Summarium extat in Nomoc. XIV tit. 8, 13; summam Ath. 600, 17—21 repetunt paratitla Ath. 2 § 2, v. 25—32 paratitla Ath. 15 § 1.

ante hanc legem nostram ex curiali condicione extiterint episcopi creati, tali quidem condicione liberos esse, legitimam autem partem ex rebus suis curiae et fisco dare, ita tamen ut nullam deminutionem iura ecclesiastica patiantur in rebus, quas post capessitum episcopatum adquisitas ad ecclesiam eorum pertinere constituimus. Quodsi forte episcopus creatus sub patris sui potestate sit, ex ipsa creatione sui iuris sit.

V. Deo carissimos autem episcopos et monachos ex nulla lege tutores vel curatores ullius personae fieri permittimus. Presbyteros vero et diaconos et subdiaconos iure solo cognationis ad tutelam vel curam vocatos huiusmodi munus suscipere permittimus, si tamen intra quattuor menses numerandos ab eo tempore quo vocati sunt apud competentem iudicem in scriptis declaraverint se huiusmodi munus sua sponte suscepisse. Et si quis eorum forte hoc fecerit, nullum inde praeiudicium de alia tutela vel cura patiatur.

VI. Sed ne exceptorum quidem aut exactorem fiscalium tributorum aut conductorem vectigalium vel alienarum possessionum aut curatorem domus aut fideiussorem pro talibus causis episcopum vel oeconomum vel alium cuiuscumque gradus clericum vel monachum proprio aut ecclesiae aut monasterii nomine existere permittimus, ne per hanc causam et sanctis domibus damnum inferatur et di-

2 τύχης om. L || εἶναι M § Iul. || εἶναι θεοπίζομεν L, vulg. || 3 μέρος L § Iul. Ath. || μέρος, τοῦτέστι τὸ ἐναυγίχιον M (cf. ad 594, 34) || αὐτῶν medi ex § Iul. (αὐτῶν Zachariae) || αὐτοῦ ML || 4 μέντοιγε M² || μέντοι L || 6 μετὰ τῆν ἐπισκοπὴν in (i. e. κατὰ) episcopatu s || 10 ἀντεξουσίον εἶναι B², ἔστω om. Nomoc.^a || 12 κορατώρας B Epan. (et sic infra) || 14 καὶ διακόνους || και om. Nomoc.^a || 15 καὶ om. M^o || νόμον Sv. l., Nomoc.^a, § 5 || ἢ || και Nomoc.^a || 16 τοιαύτην om. Epan. || ὑποδέχασθαι λειτουργίαν S || 17 μέντοι B² || 18 ἀρεθμονόμενον om. s || 21 ποιήσει B^c || 23 Ἄλλ' οὐδέ || Alium autem (i. e. ἄλλον δὲ) fieri s || 24 μισθῶν M || ἢ κορατώρα || κορατώρα και Epan. || 25 οἴκον οἴκον (om. L^a) ἢ διοικήτην L || 26 τῶν τοιούτων S § Iul. Ath. (cf. 600, 5) || τούτων τῶν MLB || 29 ἵνα — 30 ἐμποδίζονται om. S Epan. || 30 αἱ om. M || ἐμποδίζονται ML Nomoc.^m

1. ordinanti R || 2 quidem || qui de V¹ quidem de V² || esse legitimam || collegitiam T¹ || 5 suscipiant T¹ || quas quia T¹ || in episcopatum adquisitas V² adquisitas epi-

legem ex curiali fortuna inveniuntur episcopi ordinati, huiusmodi quidem fortuna liberos esse, legitimam vero partem ex propriis rebus curiae et fisco dare, sic tamen ut nullam imminutionem ecclesiastica iura sustineant in rebus, quas in episcopatu adquisitas ecclesiae eorum competere disposuimus. Si vero contigerit ordinatum episcopum sub proprii parentis potestate esse, ex ipsa ordinatione suaue potestatis sit.

Deo autem amabiles episcopos et monachos ex nulla lege tutores aut curatores cuiuscumque personae fieri permittimus. Presbyteris autem et diaconis et subdiaconis iure et lege cognationis [tutelam] aut curam suscipere hereditatis permittimus proprie et solo gradu cognationis] ad tutelam et curam vocatis huiusmodi suscipere administrationem permittimus, si tamen intra quattuor menses ex quo vocati sunt apud competentem iudicem scripto declarant talem administrationem propria voluntate suscepisse. Et si quis eorum forsitan hoc fecerit, nullum ex hoc in alia tutela aut cura praeiudicium patiatur.

Alium autem fieri susceptorem aut exactorem fiscalium functionum aut conductorem publicorum aut alienarum possessionum aut curatorem domus aut procuratorem litis aut fideiussorem pro talibus causis episcopum aut oeconomum aut alium clericum cuiuslibet gradus aut monachum proprio nomine aut ecclesiae aut monasterii subire non sinimus, ut non per hanc occasionem et sanctis domibus damnum fiat

scopatum (in episcopatu T²) T || 6 competere] competere eorum R¹ || 8 ex] et ex V || 11 rubr. De presbyteris diaconis et subdiaconis iure cognationis ad tutelam uocatis T in marg. (ex Iul.) || deos R¹ || amabiles autem V || 12 cuiusque R || 13 presbyteros T vulg. || diaconibus R^o diaconos (diacones T³) T vulg. || 14 subdiaconos T vulg. || iure cognationis et lege V, et lege om. R, et lege — 15 proprie et 16 gradu delet Osenbrüggen || tutelam — 16 cognationis del. Beck || 16 cognationis] et cognationis V || 17 huiusmodo administrationem suscipere R || 18 tm V || 19 scripto declarant R¹ scripto de**** T¹ decla*** V² declarat scripto V² || 20 propria] pro V || 23 rubr. De clericis ut exceptorum vel exactores publicarum tributonum aut conductores uectigalium aut aliarum (scr. alienarum possessionum) vel curatores litis vel fideiussores in talibus causis non fiant T in marg. (ex Iul.) || autem om. T¹ || exactorem T¹ || 24 publicarum libri, corr. Beck || aut alienarum] aut om. R^o || 25 possessionum aut scr. V² in ras. 6 lit. || 26 procuratores T¹ || 27 yconomus V yconium T⁴ || 28 nomine proprio V || 29 finimus R sinus V || ut] aut R¹ || 30 sanctis] in sanctis R¹

ποδίζονται. Εἰ μὲντοι ἐκκλησίαις ἢ μοναστηρίοις κτή-
σεις παρακείμεναι εὐρεθῆεν, καὶ βουληθῆεν οἱ
διοικηταὶ τῶν αὐτῶν εἰαγῶν οἰκῶν εἰς μίσθωσιν ἢ
ἐμφυτεύειν ταύτας λαβεῖν, τριηκᾶτα πάντων τῶν
κληρικῶν καὶ τῶν μοναχῶν ὑπὲρ τῶν τοιούτων αἰτιῶν
ἢ ἐν αὐτῷ τῷ συμβολαίῳ ἢ ἐπὶ πρόσθεος ὑπομνημά-
των καὶ συναίνωνται καὶ φανερόντων, ὑπὲρ τοῦ
συμφέροντος τοῖς ἐγαγένει οἰκοῖς τοῦτο γίνεσθαι, τὴν
τοιαύτην μίσθωσιν καὶ ἐμφυτεύειν προΐεναι συγχω-
ροῦμεν. Ἀλλὰ καὶ αὐταῖς ταῖς ἀγνωστάταις ἐκκλησίαις
καὶ τοῖς ἄλλοις σεπτοῖς οἰκοῖς διδομεν ἄδειαν μίσθω-
σεως καὶ ἐμφυτεύσεως πρὸς ἀλλήλους ποιεῖν, καὶ τοῖς
κληρικοῖς ὁμοίως τῶν οἰκῶν ἐκκλησιῶν τὰς κτήσεις
μισθούσθαι καὶ διοικεῖν (γνώμη μόνου τοῦ ἐπισκό-
που καὶ τοῦ οἰκονόμου) συγχωροῦμεν, ἐξηρημένων τῶν
προσώπων, ἅπαντα δὲ ἕτερον νόμον τοῦτο ποιεῖν ἐκωλύ-
σαμεν. Εἰ δέ τις παρὰ τὰ εἰρημνὰ τι ποιήσει, εἰ
μὲν ἐπίσκοπος εἴη, πάντα αὐτοῦ τὰ πράγματα τὰ
ἐξ οἰασθῆναι αἰτίας ἢ προσώπων εἴτε πρὸ τῆς ἐπι-
σκοπῆς εἴτε μετὰ ταῦτα εἰς αὐτὸν περιελθόντα τῇ
ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ ἐκδικεῖσθαι θεσπίζομεν· εἰ δὲ οἰκο-
νόμοι ἢ ἄλλοι κληρικοί εἴεν οἱ τοῦτο πλημμελήσαντες,
ποιήνη αὐτοῖς χρηματικὴν ἦν ἂν ὁ ἐπίσκοπος αὐτῶν
δοκιμάσει εἰσαρτεσθῆναι τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκδικηθῆσομέ-
νην· ὁπότε καὶ οἱ τὴν μίσθωσιν τῶν τελῶν ἢ οἰασ-
θῆναι κτήσεις ἢ δημοσίων γόρων ἔκληψιν ἢ ἀπαρ-
τησιν ἢ φροντίδα οἴκου αὐτοῖς πιστεύσαντες ἢ ἔγγυτὰς
αὐτοῖς ὑπὲρ τῶν μνημονευθεῶν αἰτιῶν δέξασθαι
μηδεμίαν κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἢ τοῦ μοναστηρίου ἢ
τῶν πραγμάτων αὐτοῦ τῆς διοικητῶν, ἢ κατ' ἐκείνων
τῶν προσώπων, οἷς πιστεύουσιν, ἢ κατὰ τῶν οὐ-
σιῶν ἢ ἔγγυθῶν αὐτῶν ἐχέτωσαν ἀγωγὴν. ἐκεῖνοι
δὲ οὔτεως δημοσίων συντελειῶν ἢ τελῶν ἐκλήψιν ἢ
μισθῶσιν ἢ ἀπαρτησιν τοῖς μνημονευθεῖσι προσώποις
πιστεύουσιν ἢ ἔγγυτὰς αὐτοῖς δέξαιτο, εἰ τις τῷ
δηροσίῳ ζημία συμβαῖη, ταύτην ἐκ τῆς οἰκείας ὑπο-
στάσεως ἀποκαταστήσαι ἀναγκασθήσονται.

vina ministeria impediuntur. Si quae vero ecclesiis vel monasteriis possessiones confines inveniantur, ac velint administratores earundem venerabilium domuum in conductionem vel emphyteusin eas accipere, tunc omnibus clericis et monachis pro talibus causis vel in ipso instrumento vel per actorum confectionem et consentientibus et pro utilitate venerabilium locorum hoc fieri declarantibus, eiusmodi conductionem et emphyteusin procedere permittimus. Sed et ipsis sanctissimis ecclesiis ceterisque venerabilibus domibus facultatem damus conductiones et emphyteusas inter se faciendi, et clericis similiter ut ecclesiarum suarum possessiones conducant et administrent (consensu tamen episcopi et oeconomi) permittimus, exceptis personis quas per aliam legem hoc facere prohibuimus. Si quis autem quid contra ea quae dicta sunt fecerit, si quidem episcopus sit, omnes eius res quae ex quacumque causa vel persona sive ante episcopatum sive postea ad eum pervenerint ecclesiae eius vindicari sancimus; sin autem oeconomi vel alii clerici sint qui id commiserint, pecuniariam ab eis poenam quam episcopus eorum aestimaverit exigi ecclesiae vindicandam: quandoquidem etiam qui locationem vectigalium vel cuiuscumque possessionis vel publicorum tributorum susceptionem vel exactionem vel curationem domus iis crediderint vel fideiussores eos pro memoratis causis acceperint, nullam contra ecclesiam vel monasterium vel res eius vel administratores, vel contra eas personas quibus crediderint vel contra substantias aut fideiussores eorum actionem habeant. Illi autem qui publicorum tributorum aut vectigalium susceptionem vel locationem vel exactionem memoratis personis crediderint vel fideiussores eos acceperint, si quod damnum publico contigerit, hoc ex propria substantia resarcire compellentur.

2 εὐρεθῶσιν S || 3 αὐτῶν om. L || 4 τῶν μοναχῶν καὶ τῶν κληρικῶν B^s || 5 τῶν μοναχῶν τῶν om. L^a || 6 ἢ om. ε || ἢ om. ε || 7 καὶ συναίνωντων κατατιθεμένων καὶ συναίνωντων B^s, καὶ om. S^s || 11 ἄλλοις λοιποῖς L || 12 ἀλλήλους Nomoc.^a || τοῖς κληρικοῖς Nomoc.^a || 14 τοῦ οἰκονόμου καὶ τοῦ ἐπισκόπου Nomoc.^a || 16 ἂν S || νόμου Cod. 1, 2, 24 § 1. 8 || ἐκωλύσαμεν reliquam partem capituli om. S || 17 τι ποιήσει LB^s Nomoc.^a || τι ποιήσει MB^c ποιήσει M Nomoc.^m || 18 αὐτοῦ τὰ τὰ αὐτοῦ Nomoc.^m || τὰ ἐξ MNomoc.^{dm} || τὰ om. LB || 19 σκοπῆς Nomoc.^m || 20 περιελθόντα εἴτε πρὸ τῆς ἐπισκοπῆς εἴτε μετὰ ταῦτα add. Nomoc.^a || 24 *δοκιμάσοι libri || 27 αὐτοῖς haec ε || 28 ὑπὲρ — αἰτιῶν om. Nomoc.^m || 31 πιστεύουσιν B^s Nomoc.^m || 32 αὐτῶν om. B^s || 35 πιστεύουσιν LB Nomoc.^a || δέξαιτο Nomoc.^a || δέξονται MLB^s δέξονται B^c

1 misteria libri, corr. vulg. || impediatur T¹ impediatur R || 3 voluerit T¹ || 4 conductione V || emphyteosin T¹ || 6 iestis

et sacra ministeria impediuntur. Si autem ecclesiis aut monasteriis possessiones quaedam adiacentes inveniantur, et voluerint dispensatores ipsarum venerabilium domuum in conductionem aut emphyteosim has accipere, tunc omnibus clericis et monachis pro his causis in ipso instrumento sub gestis monumentorum consentientibus et manifestantibus, pro utilitate venerabilium domuum hoc fieri, talem conductionem et emphyteosim procedere sinimus. Sed etiam 10 ipsis sanctissimis ecclesiis et aliis venerabilibus domibus damus licentiam conductiones et emphyteosin facere ad invicem, et clericis similiter propriarum ecclesiarum possessiones conducere et gubernare (cum voluntate tamen episcopi et oeconomi) permittimus, 15 exceptis personis quas per aliam legem hoc facere prohibuimus. Si quis autem contra ea quae dicta sunt aliquid fecerit, si quidem episcopus fuerit, omnes eius res ex qualibet causa vel persona sive ante episcopatum sive post haec ad eum venientes eius ecclesiae vindicari sancimus. Si autem oeconomi aut clerici alii fuerint hoc delinquentes, poenam eos pecuniariam qualem episcopus eorum probaverit exigi ecclesiae vindicandam: cum etiam qui conductionem teloneorum aut cuiuslibet possessionis aut publica- 20 rum collationum perceptionem aut exactionem aut sollicitudinem domus haec credentes aut fideiussores eos pro memoratis causis suscipientes nullam contra ecclesiam aut monasterium aut res eius aut gubernantium, aut contra illas personas quibus crediderint aut contra facultates aut fideiussores eorum habeant actionem. Illi vero qui publicarum collationum aut tributorum susceptionem aut conductionem aut exactionem memoratis personis crediderint aut fidei- 25 ussores eos acceperint, si quod publico damnum contingat, hoc ex propria facultate restituere compellentur.

V || 7 a consentientibus T¹ || 8 conductorem T¹ ***otio-
nem R¹ || 9 emphyteosin R || praecedere R || finimus R
siminus V¹ sinimus ecclesiis T¹ || 10 sanctis V || 11 con-
ductiones om. R¹ || emphyteosin RT¹ || 12 clerici RT¹ || 13
conduci R¹ T¹ || 14 tamen om. V || yoonii T¹ || 15 hoc
om. T¹ || 16 prohibemus tribuimus (tribuimus del. T²) T¹ ||
eon R¹ || 17 fuerit fecerit R || omnis T¹ || 18 ex qualibet
exalibus T¹ qual ex qualibet V^a || 19 post haec V || huius
V¹ || 20 yoonie T¹ || 23 eum V ut T¹ || et T¹ || qui del.
vulg. (sed cf. Iul.) || 24 teloneorum VT³ teloniorum R
teloniorum T¹ || possessiones V^a || aut om. R || 25 collatione
V³ || perceptionem aut exactionem libri, corr. vulg. || aut
om. V || 26 contradentes R || fideiussiones T¹ (id. 30) ||
28 ecclesia R || 30 habent T¹ || 31 actiones RVT, corr.
vulg. || publicorum R¹ || 32 susceptionem V¹ || conducere
R¹ || aut exactionem om. V || 33 crediderit R¹ || 34 eorum
T¹ || acceperint V acceperit RT¹ || quod quidem T¹ ||
publicum R¹ || dampnum R³ T¹ || damno R² V dum non
R¹ || 35 haec V

CAPUT VII.

Οὐδενί δὲ τῶν ἀρχόντων ἐξέσται τοὺς θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους ἀναγκάζειν εἰς δικαστήριον παραγενέσθαι ὑπὲρ τοῦ νεύματι μαρτυρίαν, ἀλλ' ὁ δικαστὴς πεμπέτω πρὸς αὐτοὺς τινὰς ἐκ τῶν προσώπων τῶν ὑπερεπισημομένων αὐτοῦ, ἵνα προκειμένων τῶν ἁγίων εὐαγγελίων κατὰ τὸ πρότερον ἱερεῖων εἴπωσιν ἅπερ γινώσκουσιν.

Nulli vero iudicium licebit deo amabiles episcopos cogere ad iudicium venire pro exhibendo testimonio, sed iudex mittat ad eum quosdam ex personis ministrantium sibi, ut propositis evangeliiis secundum 5 quod decet sacerdotes dicant quae noverunt.

CAPUT VIII.

Ἄλλ' οὐδὲ ὑπὲρ τινος χρηματικῆς ἢ ἐγκληματικῆς αἰτίας ἐπίσκοπον πρὸς ἀρχοντα πολιτικὸν ἢ στρατιωτικὸν ἀνοχτα ἢ διάγεσθαι ἢ παρίστασθαι δίχα βασιλικῆς κελύσεως συγχωροῦμεν, ἀλλὰ τὸν ἀρχοντα τὸν τοῦτο εἴτε ἐγγράφως εἴτε ἀγράφως προστάξει τομῆσαντα μετὰ τὴν τῆς ζωῆς ἀφαίρεσιν κ' χρυσοῦ λίθων ποινήν καταβαλεῖν κελούμεν τῇ ἐκκλησίᾳ ἢ ὁ ἐπίσκοπος διαχθῆναι ἢ παραστήναι προστάξει δοθησομένην καὶ τοῦ ἐκβαστοῦ ὁμοίως μετὰ τὴν τῆς ζωῆς ἀφαίρεσιν καὶ βασάνοις ὑποβαλλομένον καὶ ἐν ἐξορίᾳ πεμπομένον.

Sed neque pro qualibet pecuniaria vel criminali causa episcopum ad iudicem civilem aut militarem invitum producere vel exhibere citra imperialem iussionem permittimus, sed iudicem, qui tale aliquid sive ex scripto sive ex non scripto praesumpserit imperare, post cinguli privationem XX librarum auri poenam persolvere iubemus ecclesiae cuius episcopus produci aut exhiberi iussus est; executorem similiter post cinguli privationem et verberibus subdendum et in exilium deportandum.

CAPUT IX.

Ἀπαγορεύομεν δὲ τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις τὰς οἰκείας κατάλιμπάνειν ἐκκλησίας καὶ εἰς ἄλλας τῆς ἐπαρχίας παραγίνεσθαι. εἰ δὲ καὶ ἀνάγκη τις τοῦ ποιῆσαι τοῦτο συμβῆ, μὴ ἄλλως εἰ μὴ μετὰ γραμμάτων τοῦ μακαριωτάτου αὐτῶν πατριάρχου ἢ μητροπολίτου ἢ κατὰ βασιλικὴν δηλαδὴ κέλευσιν τοῦτο ποιήσουσιν, οὕτω μόντοι ἵνα μηδὲ ἐκείνοις τοῖς ἐπισκόποις, οἵτινες ὑπὸ τὸν μακαριωτάτον ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως καὶ πατριάρχην εἰσὶν, ἐξείη δίχα ἐπιτροπῆς αὐτοῦ ἢ ἡμετέρας κελύσεως εἰς τὴν βασιλίδά πόλιν ἐλθεῖν. εἰ δὲ καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἐπι-

Interdicimus autem deo amabilibus episcopis proprias relinquere ecclesias et ad alias regiones venire. Si vero necessitas faciendi hoc contigerit, non aliter nisi cum litteris beatissimi eorum patriarchae aut metropolitae aut per imperialem videlicet iussionem hoc faciant, ita tamen ut nec illis episcopis qui sub beatissimo archiepiscopo Constantinopoleos et patriarcha fuerint liceat citra permissionem eius aut nostrae iussionis ad regiam civitatem venire. Si vero etiam secundum hunc modum episcopus cuiuscum-

c. VII paucis mutatis habet Epanagoge 11, 12; ex S repetit Appendix Nomocanonis L tit. cap. eccl. 4 p. 662 Voell., ex B repetit B² E 37, 3 p. 335 Zach. — Ath. summam repetunt paratitla Ath. 5 § 1.
 c. VIII paucis mutatis habet Epanagoge 11, 13; ex S repetit Appendix Nomocanonis L tit. l. c., ex B B² l. c., Nomoc.^{am} XIV tit. 9, 1. — Summarium extat Nomoc. XIV tit. 9, 1 p. 541 Pitra, Ath. summam repetunt paratitla Ath. 5 § 2. — Versionem latinam cum Auth. prorsus congruentem exhibet Gregorius Magnus in epistula a. 603 scripta Epist. 13, 45 (Opp. II p. 1252 ed. Bened., accuratius edita a Baudi di Vesme Atti della R. Accademia delle Scienze di Torino V [1869—70] p. 250).
 c. IX om. S, paucis mutatis habet Epanagoge 9, 4; ex B repetit Nomoc.^d XIV tit. 8, 2, priorem partem (— 602, 2 ἐκκλησίαν) B² E 37, 4 p. 335 Zach. — Summarium extat Nomoc. XIV tit. 8, 2, v. 29—602, 2 argumentum Ποτ. 24, 42.

VII. Nulli vero magistratui licebit deo carissimos episcopos cogere in iudicium venire ad testimonium dicendum, sed iudex ad eos mittat aliquos ex personis ipsi ministrantibus, ut propositis sanctis evangeliiis, quemadmodum sacerdotes decet, dicant quae sciant.

VIII. At ne propter causam quidem pecuniariam vel criminalem ullam episcopum invitum ad civilem vel militare magistratum aut produci aut sisti sine imperiali iussione permittimus, sed magistratum qui hoc sive scripto sive sine scripto praecipere ausus sit, cingulo privatum viginti librarum auri poenam solvere iubemus ecclesiae praestandam cuius episcopus produci vel sisti iussus est: ut similiter litis executor cingulo privatus et tormentis subiciatur et in exilium mittatur.

IX. Vetamus autem deo carissimos episcopos proprias ecclesias relinquere et in alias provincias venire. Si quae vero necessitas id faciendi inciderit, non aliter nisi cum litteris beatissimi eorum patriarchae vel metropolitani aut per imperialem nimirum iussionem hoc faciant, ita tamen ut ne illis quidem episcopis qui sub beatissimo archiepiscopo Constantinopolis et patriarcha sunt sine permisso eius aut nostra iussione in regiam urbem venire liceat. Quodsi etiam hoc modo episcopus cuiuscumque loci pro-

1 ἐξέστω Nomoc. L tit. ἔξεσται B^c 2 παραγίνεσθαι SB 3 ὑπὲρ τοῦ ἐπὶ τῷ L εἶναι Sv. l. 4 αὐτοῦς eum s 5 ἐξεντιρονομένον S ἄγιον om. s 6 ἂ Epan. 10 ἢ διάγεσθαι ἢ om. s 12 τοῦτο) tale aliquid s, τοῦτο post ἀγράφως coll. Epan. 13 ἀφαίρεσιν] καὶ βασάνοις ὑποβαλλομένον add. L^a κ' λιθῶν χρυσοῦ Nomoc.^{am}, χρυσοῦ om. L 14 καταβαλεῖν L καταβάλλειν Epan. 15 κελούμεν] χρυσοῦ L 15 ἀχθῆναι Epan. 16 δοθησομένην καὶ om. s, δοθησομένην — 18 πεμπομένον om. Epan. 17 καὶ ἐξορία παρασημομένον B² 19 τοῖς τῷ L^a 20 ἀπολιμπάνειν B¹ 21 καὶ om. B Epan. s 22 τοῦ — συμβῆ] τοῦτο συμβῆ ποιῆσαι B¹ 22 εἰ μὴ] ἢ Epan. 24 δηλαδὴ om. B¹ ποιήσουσιν B¹ ποιείτωσαν B² Epan. 25 μόντοιγε Epan. 26 ἐπίσκοπον Epan. 27 ἐξείη L 28 εἰς] κατὰ Epan. 29 εἰσελθεῖν B² 28] γὰρ Epan. καὶ om. LB² Nomoc.^d τὸν τρόπον τοῦτον Epan.

catis T in marg. (ex Iul.) Nonnulli R¹ iudicium T¹ 2 aduenire V 3 eum] eos vulg. quosdam] quos dari R¹ T¹ ministrantibus al. 4 positus R¹ euangeliiis s** V¹ euangeliiis sanctis secundum V², sanctis euangeliiis secundum vulg. 5 quod] pro quod R 8 rubr. De episcopis in iudicium non uocandis T in marg. (ex Iul.) qualicumque Gregor. uel criminali causa V Greg.] causa uel criminali RT vulg. 9 episcopum] ipsum R; episcopum post inuitum (10) coll. Greg. aut] uel T 10 inuitum R¹ citra cet.] tra — 22 patriarche aut scr. R² in ras. 6 vr. 11 permisimus R(2) talem T¹ 13 imperare post cinguli T² in ras. auri librarum V 15 producti T¹ aut exhiberi om. V 17 exiliis T deputandum V 19 rubr. De episcoporum profectioe T in marg. (ex Iul.) autem om. V 21 hoc contigerit vulg.] contingerit hoc T contigerit R¹ V 22 beatissimis eorum Beck] beatissimorum libri 25 beatissimum archiepiscopum V¹ patriarchas RV¹ T 26 fuerit T promissionem T¹ 28 etiam R² V] haec (et R^a) et R¹ T

1 rubr. De episcopis in iudicium testimonii causa uo-

σκοπος οιοιδήποτε τόπου ἀποδημήσει, μὴ πλέον ἐνὸς ἐνιαυτοῦ τὴν ἴδιαν καταλιμπανέτω ἐκκλησίαν. τοὺς δὲ ἐπισκόπους τοὺς κατὰ τὴν βασιλίδα πόλιν, ὡς εἴρηται, παραγινομένους, οἰασδήποτε εἰεν διοικήσεως, πρὸ πάντων ἀπείναι πρὸς τὸν μακαριώτατον ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως καὶ πατριάρχην, καὶ οὕτως δι' αὐτοῦ πρὸς τὴν ἡμετέραν εἰσεύναι γαληρότητα. τοῖς δὲ παρὰ ταύτην ἡμίον τὴν διατύπωσιν ἢ ἀποδημοῦσιν ἢ ὑπὲρ τὸν ὁρισμένον τοῦ ἐνιαυτοῦ χρόνον ἔξω τῆς ἰδίας ἐκκλησίας ποιοῦσι πρῶτον μὲν μὴ χορηγεῖσθαι παρὰ τὸν οἰκονόμον τῆς ἰδίας ἐκκλησίας δαπάνας, ἔπειτα δὲ ὑπομνησθεσθαι αὐτοὺς διὰ γραμμάτων τῶν ἱερέων ὑφ' οὓς τελοῦσιν, ὥστε ἐπαρελθεῖν εἰς τὰς ἰδίας ἐκκλησίας, ὑπεριθεμένους δὲ ὑποστρέφειν κατὰ τοὺς ἱεροὺς καλεῖσθαι κανόνας. καὶ εἰ μὴ ἐντὸς τοῦ ὁρισμένου παρὰ τῶν ἱερέων χρόνον ὑποστρέφουσιν εἰς τὰς ἰδίας ἐκκλησίας, αὐτοὺς μὲν τῆς ἐπισκοπῆς ἔξωθεῖσθαι, ἑτέροισ δὲ ἀντ' αὐτῶν καλλίονας χειροτονεῖσθαι κατὰ τὴν τοῦ παρόντος νόμον δύναμιν. τούτου αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τοῖς κληρικῶσι κρατοῦντος, οἰου- δῆποτε βαθμοῦ εἰεν ἡ ὑπηρεσίας.

CAPUT X.

Ἴνα δὲ πᾶσα ἡ ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις καὶ οἱ θεοὶ κανόνας ἐπιμελῶς φυλάττωιτο, κελούμεν ἕνα ἕκαστον μακαριώτατον ἀρχιεπίσκοπον καὶ πατριάρχην καὶ μητροπολίτην τοῖς ὁσιωτάτοις ἐπισκόποις τοῖς ὑπ' αὐτοὺς τελοῦντας κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπαρχίαν ἅπαξ ἢ δις καθ' ἕκαστον ἔτος πρὸς ἑαυτὸν συγκαλεῖν, καὶ πάσας τὰς αἰτίας ἀκριβοῦς ἐξετάζειν ἅστας οἱ ἐπίσκοποι ἢ κληρικοὶ ἢ μοναχοὶ πρὸς ἀλλήλους ἔχουσιν, καὶ ταύτας διατιθέμεναι κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, καὶ πρὸς τούτοις εἴ τι παρὰ τοὺς κανόνας ἐξοιοιδήποτε προσώπων ἡμάρτηται διορθοῦσθαι.

1 Παρορευόμεν δὲ τοῖς ὁσιωτάτοις ἐπισκόποις καὶ πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις καὶ ὑποδιακόνοις καὶ ἀνα-

c. X pr. (— 32) om. B^e et L, in quibus pro hac particula inseruntur nov. CXXXVII c. 4—6. S quoque non habet nisi § 1 v. 33—603, 7 (inde Nomoc. L tit. 28 p. 635 Voell.) et § 2 (inde Appendix Nomoc. L tit. cap. eccl. 5 p. 662 Voell.). Ex B § 1 (v. 33—603, 4 παραγινοεσθαι) repetit B^s T 2 p. 611 Zach. — Summarium prioris partis extat Nomoc. XIV tit. 8, 8 coniunctum cum argumento nov. CXXXVII c. 4 sq., alterius partis ib. 9, 27 p. 559 Pitra; Ath. summam pr. repetit Nomoc. L tit. 49 p. 659 Voell.

fectus sit, non amplius uno anno ecclesiam suam relinquat. Episcopi autem qui in regiam urbem, uti dictum est, veniunt, cuiuscumque sint dioeceseos, ante omnia beatissimum archiepiscopum Constantinopolis et patriarcham adeant, atque ita per eum ad serenitatem nostram ingrediantur. Qui autem contra hanc constitutionem nostram vel proficiscuntur vel ultra definitum anni tempus extra ecclesiam suam degunt, eis primum quidem impensae ab oeconomis ecclesiae suae ne ministrentur, deinde ipsi per litteras sacerdotum quibus subiecti sunt admonentur, ut ad ecclesias suas redeant; quodsi reverti differant, secundum sacros canones vocentur. Et nisi intra tempus a sacerdotibus definitum ad ecclesias suas reverterint, ipsi quidem episcopatu repellantur, alii autem ipsorum loco meliores secundum vim praesentis legis creentur. Atque hoc idem etiam in clericis valet, cuiuscumque gradus sint vel ministerii.

X. Ut autem omnis ecclesiasticus status sacrique canones diligenter custodiantur, iubemus unumquemque beatissimum archiepiscopum et patriarcham et metropolitanum sanctissimos episcopos sibi subiectos in eadem provincia semel aut bis per singulos annos apud se convocare, et omnes causas quas episcopi vel clerici vel monachi inter se habent accurate examinare, easque componere secundum ecclesiasticos canones, ac praeterea si quid contra canones a quacumque persona commissum est emendare. 1 Interdicimus autem sanctissimis episcopis et presbyteris et diaconis et subdiaconis et lectoribus

1 οιοσδήποτε, om. τόπου Epan. || ἀποδημήσει B^f || 2 καταλιμπανέτω Nomoc.^d || 4 παραγινομένους Epan. || 8 τὴν om. L || ἢ om. Epan. Iul. || 10 ποιοῦσι i. e. degentibus (Iul., cf. exempla a C. de Boor collecta Theophanis p. 767) || διατριβὴν add. cum Haloandro vulg. (B^f) || μὴ κελούμεν μὴ B^f sancimus non Iul. || 13 ἐφ' οἷς B^c || 14 ὑπεριθεμένους B^c || 16 ὁρισμένον Nomoc.^d Ath. || παρὰ τῶν ἱερέων χρόνον ML Nomoc.^d Iul. || χρόνον παρὰ τῶν ἱερέων B a saeris canonibus (i. e. παρὰ τῶν ἱερέων κανόνων) tempus ε || 18 ἀντ' αὐτῶν om. B^f || καλλίονας ἀμείνους Epan. || 19 νόμον om. Nomoc.^d || 20 τοῦ αὐτοῦ B || τῶν κληρικῶν Epan. || 21 ἡ ὑπηρεσίας LB ε Iul. || ὑπηρεσίας M Nomoc.^d ἡ ἢ ὑπηρεσίαι Epan. || 30 κατὰ — κανόνας om. ε || 34 καὶ ὑποδιακόνοις καὶ διακόνοις L, καὶ ὑποδιακόνοις om. B^f

que loci profectus fuerit, non amplius uno anno suam relinquat ecclesiam. Episcopos autem in regiam civitatem (sicut dictum est) venientes, cuiuslibet fuerint dioecesis, prae omnibus ire ad beatissimum archiepiscopum Constantinopoleos et patriarcham, et ita per eum ad nostram introire tranquillitatem. Citra autem hanc nostram dispositionem aut proficiscuntibus aut ultra definitum unius anni tempus extra suam ecclesiam facientibus primum quidem non ministrari ab oeconomis propriae ecclesiae expensas, deinde admoneri eos per litteras sacerdotum sub quibus agunt, ut revertantur ad suas ecclesias, differentes autem reverti secundum sanctas evocari regulas. Et nisi intra definitum a sacris canonibus tempus revertantur ad suas ecclesias, ipsos quidem episcopatu expelli, alios autem per eis meliores ordinari secundum praesentis legis virtutem. Hoc ipsum et super clericis valiturum, cuiuscumque ordinis fuerint aut ministerii.

Ut autem omnis ecclesiasticus status et sacrae regulae diligenter custodiantur, iubemus unumquemque beatum archiepiscopum et patriarcham et metropolitanum sanctissimos episcopos sub se constitutos in eadem provincia semel aut secundo per singulos annos ad se convocare, et omnes causas subtiliter examinare, quas episcopi aut clerici aut monachi ad invicem habent, easque disponere, et super haec quicquid extra regulas a quacumque persona delinquitur emendari.

1 Interdicimus autem sanctissimis episcopis et presbyteris et diaconibus et subdiaconibus et lectoribus

1 loco R¹ || 2 relinqueret RT¹ || aut V¹ || 4 fuerint vulg.] fuerit libri || 5 et patriarcham] et om. T¹ || 7 autem T vulg.] om. RV || aut] et aut V || 10 yoonis T¹ || 11 admonere libri, corr. Beck || per] qui V^a || sub] pro T¹ || 12 agere R¹ || 13 secundum reuertit V^a || euocari V (Iul.) || reuocari RT vulg. || 14 inter T¹ || ad V || 16 episcopatum T¹ || depelli T || meliores pro eis T || 17 ipso vulg. || 18 valituro vulg. || cuiusque R || ordinis aut ministerii fuerint T || 22 rubr. De episcoporum conciliis per singulos annos faciendis T in marg. (ex Iul.) || autem] ** T¹ || sacro R || 23 eustodiaturo V³ || 24 metropolitani R¹ || 26 simul T¹ || 28 ad invicem om. T¹ || 29 eosque RT || et om. R¹ T¹ || super RT] insuper V || hoc V || 31 emendare vulg. || 33 rubr. De episcopis uel aliis religiosis uiris ad tabulam ludentibus T in marg. (ex Iul.) || sanctis R V || 34 ac subdiaconibus V

γνωσταις και παντι ἄλλω οἰουδηποτε εἰαγοῦς τάγμα-
 τος ἢ σχήματος καθεστῶτι ταβλίξιν ἢ τῶν τὰ τοι-
 αῦτα παιζόντων κοινωνοῦς ἢ θεωρητᾶς γίνεσθαι ἢ
 εἰς οἰανδήποτε θῆαν τοῦ θεωρητᾶς χάριν παραγίνε-
 σθαι. εἰ δέ τις ἐξ αὐτῶν τοῦτο ἀμάροσι, κελείομεν
 τοῦτον ἐπὶ τρεῖς ἔνιαυτοὺς ἀπὸ πάσης εἰαγοῦς ὑπερ-
 εσίας κωλύεσθαι και μοναστηριῶ ἐμβάλλεσθαι. εἰ δὲ
 ἐν τῷ μέσῳ χρόνῳ δεῖξει ἀξίαν τοῦ ἰδίου πταισμά-
 τος μετόνοιαν, ἀδειαν εἶναι τοῦ ἱερεῖ ὑφ' ὃν τέτακται
 και ἐλαττοῦν τῶν χρόνων και τοῦτον πάλιν τῇ ἰδίᾳ
 ἀποδιδῶναι ὑπερεσία· εἰδῶτων και τῶν ὁσιωτάτων
 ἐπισκόπων τῶν ἐφειλόντων ταῦτα διεκδικεῖν, ὡς εἰ
 τι τοιοῦτο μαθόντες μὴ ἐκδικήσουσιν, αὐτοὶ λόγον
 τῷ θεῷ ὑπερ ταῦτης τῆς αἰτίας ὑφέξουσιν
 2 Μηδένα δὲ ἐπίσκοπον ἄκοντα καταναγκάζεσθαι
 οἰουδηποτε κληρικὸν ὑπ' αὐτὸν ὄντα τοῦ ἰδίου κλη-
 ρου ἀπολύειν.

et omni alii cuiuslibet venerandi collegii aut sche-
 matis constitutus ad tabulam ludere aut talia ludenti-
 bus participes aut inspectores fieri aut ad quodlibet
 5 spectaculum spectandi gratia venire. Si quis autem
 ex eis hoc deliquerit, iubemus hunc in tribus annis
 venerabili ministerio prohiberi et monasterio redigi.
 Si autem in medio tempore ostenderit dignam sui
 vitii paenitentiam, liceat et sacerdoti sub quo con-
 stitutus est minuere tempus et hunc rursus pro-
 prio reddere ministerio, scientibus quoque sanctissimis
 10 episcopis debentibus haec vindicare, quia si tale
 aliquid agnoscentes non vindicaverint, ipsi rationem
 deo pro tali causa persolvent.

2 Nullum autem episcopum invitum cogi quemlibet
 clericum sub se constitutum de proprio clero di-
 mittere.

CAPUT XI.

Πᾶσι δὲ τοῖς ἐπισκόποις και πρεσβυτέροις ἀπαγο-
 ρεῖομεν ἀφορίζειν τινὰ τῆς ἁγίας κοινωνίας, πρὶν ἢ
 αἰτία δειχθῆ ἢ δὲ ἢν οἱ ἐκκλησιαστικοὶ κανόνες τοῦτο
 20 γενέσθαι κελείουσιν. εἰ δέ τις παρὰ ταῦτα τῆς ἁγίας
 κοινωνίας τινὰ χωρίσει, ἐκείνος μὲν δὲ ἀδίκως ἀπὸ
 τῆς κοινωνίας ἐχωρισθῆ κωμόμενον τοῦ χωρισμοῦ ὑπὸ
 τοῦ μείζονος ἱερέως τῆς ἁγίας ἀξιοῦσθαι κοινωνίας,
 ὁ δὲ ἀδίκως τινὰ τῆς ἁγίας κοινωνίας χωρίσει τολ-
 25 μίμας πᾶσι τρόποις ὑπὸ τοῦ ἱερέως ὑφ' ὃν τέτακται
 χωρισθῆσεται τῆς κοινωνίας ἐφ' ὅσον χρόνον ἐκείνος
 στυδίει, ἵνα ὅπερ ἀδίκως ἐποίησε δικαίως ὑπομείνῃ.
 1 Ἄλλ' οὐδὲ οἰκείαις χερσὶν ἐξέσται ἐπίσκοπῳ τινὰ
 πλήττειν· τοῦτο γὰρ ἀλλότριον ἐστὶν ἱερέων.

Omnibus autem episcopis et presbyteris interdici-
 mus segregare aliquem sancta communione, ante-
 quam causa monstretur propter quam sanctae regulae
 hoc fieri iubent. Si quis autem praeter haec sancta
 communione quemquam segregaverit, ille quidem qui
 iniuste a communione segregatus est soluta excom-
 municatione a maiore sacerdote sanctam mereatur
 25 communionem; qui vero aliquem sancta communione
 segregare praesumpserit, modis omnibus a sacerdote
 sub quo constitutus est separabitur communione
 quanto tempore ille perspexerit, ut quod iniuste fecit
 1 iuste sentiat. Sed neque propriis manibus licere
 30 episcopum aliquem percutere; hoc enim extraneum

c. XI ex S repetit Nomoc. L tit. 15 + 17 p. 619. 625 Voell. Pr. (— 28) habet Epanagoge 9, 5, ex B pr. repetitur
 Nomoc.^{dm} XIV tit. 9, 9, § 2 ib. 9, 10, § 1 Nomoc.^m ib. 9, 26 et B^r E 37, 5 p. 336 Zach. — Summaria extant in
 Nomoc. XIV tit. locis cit.

omnibus aliis in qualicumque religioso collegio vel habitu constitutis, ne tabula ludant vel eorum qui talia
 ludunt socii aut spectatores fiant, vel ad ullum spectaculum spectandi gratia veniant. Si quis vero ex
 iis hoc commiserit, iubemus eum per tres annos ab omni religioso ministerio prohiberi et in monaste-
 rium immitti. Quodsi medio tempore dignam peccato suo paenitentiam ostenderit, liceat sacerdoti sub quo
 constitutus est et minuere tempus et eum rursus ministerio suo restituere: cum sciant sanctissimi episcopi
 qui haec vindicare debent, si quid eiusmodi cognoverint neque vindicaverint, se rationem deo hac de causa
 2 reddiuros esse. Nullus autem episcopus invitus cogatur clericum ullum sibi subiectum de clero suo
 dimittere.

XI. Omnibus autem episcopis et presbyteris interdicimus, ne quemquam a sacra communione segre-
 gent, antequam causa probetur propter quam ecclesiastici canones hoc fieri iubent. Quodsi quis quem
 adversus ea a sacra communione separaverit, ille qui iniuste a communione separatus est, sublata separa-
 tione a maiore sacerdote ad sacram communionem admittatur, is vero qui iniuste a sacra communione
 aliquem separare ausus est, omnibus modis per sacerdotem sub quo constitutus est a communione separa-
 1 bitur, in quantum tempus illi placuerit, ut quod iniuste fecit iuste patiat. Sed ne manibus quidem
 suis pulsare quemquam episcopo licet; hoc enim alienum est a sacerdotibus.

1 οἰουδηποτε MB¹ Nomoc. § | οἰωδηποτε LB² ὁσι-
 δήποτε S | εὐλαβοῦς S | 2 ἢ σχήματος om. L | καθ-
 εστῶσι S v. l., B^c | τῶν τοιαῦτα (ταῦτα B^r v. l.) παι-
 ζόντων SLB | 3 γενέσθαι SB^c | 4 παραγενέσθαι
 SB^r | 6 ἀπὸ om. S | εὐλαβοῦς ὑπερηγίας S | ἢ ἐν μονα-
 στηριῶ Nomoc. | § δεῖξει L | δεῖξοι MB | 9 τῷ ἱερεῖ |
 et sacerdoti § | ὑφ' ὃν L | 10 και ante ἐλαττοῦν om. § |
 πάλαι B^r | 12 διεκδικῆσαι B^r | ὡς και B | εἰ τι
 — ἐκδικήσουσιν om. B^r | 15 ἄκοντα om. S | 18 Πᾶσι
 δὲ om. Epan., Nomoc. L tit. | και | ἢ και B | 19 ἀφορίζ-
 ζειν ML | μὴ ἀφορίζειν B | μὴ (μὴ om. S unus, Nomoc.
 L tit.) χωρίζειν S Epan. | τινὰς Epan. | ἢ M^o L^o B
 Epan., Nomoc. L tit. | ἢ M^o L^o S Nomoc.^m | 20 δειχθεῖη
 Epan. | 21 γινέσθαι Nomoc. L tit. | 22 τινὰ χωρίσει
 S unus, Nomoc.^o | τινὰ χωρίσει M L S B Epan. | χωρίσει
 τινὰ Nomoc. L tit., Nomoc.^m | ὅς | ὡς S Nomoc.^d | 23 χω-
 ρισθεῖς S | λῳόμενος Epan. | τοῦ δεσμοῦ Nomoc.^{dm} |
 24 τοῦ om. S | ἀξιοῦσθαι (sic) L | 25 ὁ δὲ ἀδίκως τινὰ
 τῆς ἁγίας χωρίσας κοινωνίας B^r | ὁ δὲ ἀδίκως τοῦτον
 τολμήσας χωρίσει B^c | ὁ δὲ χωρίσει τολμήσας Epan.,
 ἀδίκως om. § | 26 ὑφ' ὃ S v. l. | 28 ὑπομείνει B^c ὑπο-
 μείνει B^r sentiat § | 29 ἐξέσται S v. l., ἐξέστω Nomoc. L
 tit. licere § | ἐπίσκοπον S, §? | 30 ἱερέως S §

bus (ludentibus aliis V) libri, vulg. | 3 fieri aut inspectores
 T | ad | a V | 4 spectaculorum libri, corr. Beck | 5 reli-
 querit R | 6 venerandi R¹ T² | misterio R¹ VT² monaste-
 rio T¹ R² | 7 ostenderit V vulg. | ostendat T ostendatur R |
 sui | si R¹ | 8 paenitentiam | penitentia ā (sic) V¹ | et ante
 minuere 9 transponit Beck | sacerdotii T¹ | 9 reddere pro-
 prio T | 10 misterio RV | quoque quo* T¹ que V | 11 iu-
 dicare T | quia si | qu* R¹ | talem T^o | 12 iudicauerint
 RV T¹ | 13 persolverit R | 15 rubr. Ut nullus episcopus
 cogatur subiectum sibi clericum de suo clero dimittere T in
 marg. (ex Iul.) | nullus autem episcopus R | inuitum R¹ |
 quamlibet R | 16 constitutum T¹ | clero dimittere V¹ | clero
 dimittere et alii (aliis V³) dare R² V³ | clerico alii dare
 dimittere R¹ | dimittere clero alii (et alii T²) dare T |
 18 rubr. De his qui sine causa excommunicant T in marg.
 (ex Iul.) | 19 segregate R¹ | aliquam RT¹ | aliquem a
 vulg. | sanctam communionem RT¹ | 20 causa | causa
 aliqua T² | proprie R¹ | sacre R | 22 quamquam RV T¹ |
 qui V² T² | quod R quam T¹, om. V¹ | 23 a communione |
 actione R, a om. T¹ | est om. T¹ | soluto | solutus ab
 T² | 24 sancta V | 25 aliquam RV | sanctam communio-
 nem R | 26 omnibus modis T | 27 constitus R | 28 fecerit
 V | 29 iuste om. VT¹ | sustineat vulg. | rubr. De
 episcopis manu sua cedentibus T in marg. (ex Iul.) | liceat
 vulg.; leg. licet? | 30 aliquam V | extraneum contrarium
 V, est add. V² T

1 chematis RV | 2 talia ludentibus Beck | aliis ludenti-

2 *Εἴ τις δὲ ἐπίσκοπος κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας τῆς ἱερωσύνης ἐβληθεὶς πολήμῃσει ἐπιβῆται τῆς πόλεως ἐξ ἧς ἐξεβλήθη, ἢ καταλιπεῖν τὸν τόπον ἐν ᾧ ἐκελεύσθη διαγεῖν, κειλούμεν τοῦτον μοναστηρίῳ ἐν ἄλλῃ ἐπαρχίᾳ καθεστῶτι παραδίδοσθαι, ἢνα ἄπειρ ἐν τῇ ἱερωσύνῃ ἡμαρτε διάγων ἐν τῷ μοναστηρίῳ διορθώσῃται.*

CAPUT XII.

Κληρικούς δὲ οὐκ ἄλλως χειροτονεῖσθαι συγχωροῦμεν, εἰ μὴ γράμματα ἴσασι καὶ δοθῆν πίστιν καὶ βίον σεμνὸν ἔχουσι, καὶ οὕτε παλλακῆν οὐτε φρυνικούς ἔσχον ἢ ἔχουσι παῖδας, ἀλλ' ἢ σωφρόνως βιούντας ἢ γαμετῆρ νόμιμον καὶ αὐτῆν μίαν καὶ πρώτην ἔσχηκός τις ἔχοντας, καὶ μηδὲ χήραν μηδὲ διαεσχθεῖσαν ἀνδρὸς μηδὲ ἄλλως τοῖς νόμοις ἢ καὶ τοῖς θείοις κανόσις ἀπηγορευμένην.

15

CAPUT XIII.

Πρεσβύτερον δὲ ἐλάττωα τῶν τριάκοντα ἐνιαυτῶν γίνεσθαι οὐκ ἐπιτρέπομεν, ἀλλ' οὐδὲ διάκονον ἢ ὑποδιάκονον ἤττωα τῶν εἰκοσιπέντε, οὐδὲ ἀναγνώστην ἐλάττωα τῶν ὀκτωκαίδεκα ἐνιαυτῶν, διακόνισσαν δὲ ἐν ἀγία ἐκκλησίᾳ μὴ χειροτονεῖσθαι ἤτις ἐλάττωα ἐστὶν ἐνιαυτῶν τεσσαράκοντα ἢ εἰς δευτέρους ἢ λ' ἡμέρας.

20

CAPUT XIV.

Εἰ δὲ ἐν τῷ καιῷ τῆς χειροτονίας τοῦ κληρικοῦ οἰουδιόποιε τάγματός ἢ βαθμοῦ κατηγοροῦ τις ἀναφανῆ, λέγων αὐτὸν ἀνάξιον εἶναι τῆς χειροτονίας, 25 ὑπεριδέσθω ἡ χειροτονία, καὶ πάντα προβαίνετωσαν τοῦτο μὲν ὑπὲρ τῆς ἐξετάσεως τοῦτο δὲ ὑπὲρ τῶν ἐπιτιμίων, ἅτινα ἐν ταῖς τῶν ἐπισκόπων χειροτονίαις ἀνωτέρω ἐθεσπίσαμεν.

c. XII repetunt Nomoc. L tit. 25 p. 623 Voell. ex S, Nomoc.^m XIV tit. 9, 29 et B^e K 18, 3 p. 434 Zach. ex B. Argumentum notat Nomoc. XIV tit. 1, 23 (ubi ipsum caput exscriptis Balsamo p. 840 Voell.).

c. XIII ex S repetit Nomoc. L tit. 25 p. 623 Voell., ex B Nomoc.^{dm} XIV tit. 1, 28. — Summarium extant Nomoc. XIV tit. l. c., Ροτ. 40, 15, 38, 7, 30, 1, 42, 9.

c. XIV. pr. habet Appendix Nomoc. L tit. cap. eccl. 6 p. 662 Voell., § 1 (605, 2 μὴ ἄλλως δὲ χειροτονεῖσθαι — 9 ἐκβαλλέσθω) et § 2 Nomoc. L tit. 25 p. 632. 633 Voell. ex S. Ex B habent § 1. 2 Nomoc.^m XIV tit. 9, 29, § 1 Nomoc.^{dm} XIV tit. 9, 22. § 2 (— 17 προβαίνετω) extat in Epanagoge 8, 12. — Summarium § 1. 2 exhibet Nomoc. XIV tit. 9, 29; Ath. summam repetunt paratilla Ath. 10 § 1^b.

2 Si quis autem episcopus secundum ecclesiasticos canones sacerdotio deiectus ingredi civitatem, ex qua expulsus est, vel relinquere locum, in quo degere iussus est, ausus sit, iubemus eum monasterio in alia provincia sito tradi, ut quae in sacerdotio peccavit degens in monasterio emendet.

XII. Clericos autem non aliter creari permittimus, nisi literas sciant et rectam fidem et honestam vitam habeant, et neque concubinam neque naturales liberos habuerint habeantve, sed qui aut caste vivant aut uxorem legitimam eamque unam et primam habuerint habeantve, nec vero viduam neque a viro separatam neque aliter legibus vel etiam sacris canonibus reprobant.

XIII. Presbyterum autem minorem triginta annis fieri non permittimus, sed ne diaconum quidem vel subdiaconum minorem viginti quinque annis, nec lectorem octodecim annis minorem; neve diaconissa in sancta ecclesia creetur quae minor sit annis quadraginta vel ad secundas nuptias venerit.

XIV. Quodsi tempore creationis clerici cuiuscumque collegii aut gradus accusator extiterit qui eum indignum esse creatione dicat, differatur creatio omniaque procedant tam de examinatione quam de multis quae in episcoporum creationibus supra sancimus.

2 *τολήμῃσι (τολήμῃσι Sv. l. libri || 3 ἀρ' ἧς S ἐν ῥ' Nomoc.^a || ἢ καταλείπειν Sv. l., relinquens ε || 4 ἐκελεύσθη M || 6 τῷ om. S || 8 συγχωροῦμεν χειροτονεῖσθαι S || 10 σεμνὸν om. ε || ἔχουσι Sv. l. || *οὐδὲ — οὐδὲ δὲ libri || φῦσι B^l || 11 ἔχουσι (ἢ ἔχουσι v. l.) ἢ ἔσχον B^s || ἀλλ' ἢ om. ε || 12 πρώτην καὶ μίαν Nomoc.^m || ἐσχηκός τις ἔχοντας LB (habentem vel si iam habuerit Iul.) || ἐσχηκός M habentes ε || 14 καὶ om. B^s v. l., ε || 16 Πρεσβύτερον ἢ ἐνιαυτῶν ἐλάττω S || τριάκοντα (λ') MSB (Nomoc.^{dm}) Iul. Ath. Nomoc. XIV tit. Ροτ. 40, 15] λ' L S Theod. || 17 οὐ συγχωροῦμεν L || 18 οὐδὲ B Nomoc. L tit.] οὐτε δὲ ML Nomoc.^{dm} ἀλλ' οὐδὲ S || 19 ὀκτωκαίδεκα M δεκαοκτὼ B ἢ (ε' L^a) L S Nomoc.^{dm} Theod. Ath. (cf. Iul.) || ὀκτὼ S Ροτ. 30, 1 κ' Nomoc. XIV tit., ubi ἡ legit Balsamo in schol. p. 847 Voell. (inconsiderate numerum in ipso contextu novellae positum in Basilicis auctum esse dicitans) || 21 ἐνιαυτῶν τεσσαράκοντα B] ἐνιαυτοῖς μ' M ἐτῶν μ' S τεσσαράκοντα L^s τεσσαράκοντα L^s || 28 ἐν ταῖς χειροτονίαις τῶν ἐπισκόπων L || 29 ἀνωτέρω] c. 2

2 sacerdoti. Si quis autem episcopus secundum ecclesiasticas regulas sacerdotio pulsus preumpserit ingredi civitatem ex qua pulsus est, relinquens locum in quo iussus est degere, iubemus hunc monasterio in alia regione constituto tradi, ut quae in sacerdotio deliquit degens in monasterio corrigat.

Clericos autem non aliter ordinari permittimus, nisi litteras sciant et rectam fidem vitamque habeant, et neque concubinam aut naturales habuerunt aut habeant filios, sed caste viventes aut uxorem legitimam et ipsam unam et primam habentes neque viduam neque separatam a viro neque aliter legibus aut sacris canonibus interdictam.

Presbyterum autem minorem XXXV annorum fieri non permittimus, sed neque diaconum aut subdiaconum minorem XXV, neque lectorem minorem X et VIII annorum, diaconissam vero in sanctam ecclesiam non ordinari quae minor est annorum XL aut ad secundas venit nuptias.

Si autem tempore ordinationis clerici cuiuscumque collegii aut ordinis accusator aliquis apparuerit, dicens eum indignum esse ordinatione, differatur ordinatio, et universa procedant tam pro examinatione quam pro multis, quas in episcoporum ordinationibus superius sancimus.

1 rubr. Episcopus si deiciatur de episcopatu, in monasterio sit T in marg. || quis] is R¹ || 3 locus V¹ || 4 in om. T¹ || est iussus V¹ || monasterio in] in monasterio T monasterio RV || 5 aliqua religione T¹ || tradi] traditum R¹ V || 8 rubr. Quales clerici fieri debeant T in marg. (ex Iul.) || nos V^a || praecipimus V || 9 habent T || 10 et om. V || habuerint V² vulg., uitaque add. V¹ || aut habeant lineola subducta del. T² || 11 legitimam] le (sic) T || 12 neque viduam] viduam non T¹ || 13 neque om. R¹ || a om. V || 14 interdictum R¹ || 16 rubr. Cuius etatis presbiteri diaconi subdiaconi item diaconisse fieri debeant T in marg. (ex Iul.) || 17 diaconem T || aut] neque V || subdianum T || 18 XV T¹ || lectorem minus R minus lectorem T¹ minores lectores T² || XVIII T || 19 sancta ecclesia T || 20 non om. T || qua R¹ || XL annorum RT || 23 rubr. De accusationibus clericorum T in marg. (ex Iul.) || tempore om. V¹ || cuiusque RV || 24 aliquid T¹ || 26 uniuersas R¹ || 27 quas R¹ || mudis T¹ || quas] tam quas R^a; quae ed. Ven. 1494 al. || 28 sancimus R² T¹

1 Εἰ δὲ ὁ μέλλων χειροτονεῖσθαι διάκονος μὴ ἔχοι γυναῖκα καθὰ ἀνωτέρω εἴρηται ζευχθεῖσαν αὐτῷ, μὴ ἄλλως χειροτονεῖσθω, εἰ μὴ πρότερον ὑπὸ τοῦ χειροτονούντος αὐτὸν ἐρωτηθεῖς ἐπαγγέλῃται δύνασθαι μετὰ τὴν χειροτονίαν καὶ χωρὶς νομίμης γαμετῆς σπυρῶς βιοῦν, οὐ δυναμένου τοῦ χειροτονούντος ἐν τῷ καιρῷ τῆς χειροτονίας ἐπιτρέπειν τῷ διακόνῳ μετὰ τὴν χειροτονίαν γαμετῆν λαμβάνειν εἰ δὲ τοῦτο γένηται, ὁ ἐπιτρέψας ἐπίσκοπος τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβαλλέσθω τοῦ κλήρου καὶ τῇ βουλῇ τῆς πόλεως, ἐν ἣ κληρικὸς ἦν, μετὰ τῶν ἰδίων πραγμάτων παραδιδόσθω. 2 εἰ δὲ ἀναγνώστης δευτέραν γαμετῆν ἀγάγηται, ἢ πρώτην μὲν χήραν δὲ ἢ διαζευχθεῖσαν ἀνδρὸς ἢ τοῖς νόμοις ἢ τοῖς ἱεροῖς κανόσι ἀπηγορευμένην, μηκέτι εἰς ἄλλον ἐκκλησιαστικὸν βαθμὸν προβαίντω· εἰ δὲ οἰωδῆποτε τρόπῳ εἰς μέγιστα βαθμὸν προαχθεῖ, ἐκβαλλέσθω αὐτοῦ καὶ τῷ προτέρῳ ἀποκαθιστάσθω.

1 Si vero futurus ordinari diaconus non habuerit uxorem sicut superius dictum est iunctam sibi, non aliter ordinetur nisi prius ab ordinante eum interrogatus promiserit posse post ordinationem et sine legitima uxore honeste vivere, non valente eo qui ordinat in tempore ordinationis permittere diaconum aut subdiaconum post ordinationem uxorem accipere. Is autem qui permittit episcopus expellatur ab episcopatu. Si vero post ordinationem presbyter aut diaconus aut subdiaconus uxorem duxerit, expellatur a clero et curiae civitatis illius in qua clericus erat cum propriis rebus tradatur.

2 Si vero lector secundam ducat uxorem, aut primam quidem viduam (autem) aut separatam viro aut legibus aut sacris canonibus interdictam, nequaquam ad alium ecclesiasticum ordinem provehatur; sed si quolibet modo ad maiorem ordinem perducatur, expellatur eo et priori restituatur.

CAPUT XV.

Ἀλλὰ μὴδὲ βουλευτὰς ἢ ταξέωτας κληρικῶς γίνεσθαι, ἵνα μή τις ἐκ τούτων τῷ εὐαγεῖ κλήρῳ ὕβρις προσγένηται. εἰ δὲ τὰ τοιαῦτα πρόσωπα ἐν κλήρῳ καταταγῇ, ὡς μὴ γινώσκων τῆς χειροτονίας τῇ ἰδίᾳ τέχνῃ ἀποκαθιστάσθωσαν, πληρὴ εἰ μὴ οὐ εἰκὸς μοναχικὸν βίον τις ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔλαττον δεκαπέντε ἐνιαυτῶν διήρυσσε· τοῖς τοιούτοις γὰρ χειροτονεῖσθαι κελεύομεν, τῆς νομίμης δηλονότι μοῖρας ἀπὸ τοῦ βουλευτοῦ τῇ βουλῇ καὶ τῷ δημοσίῳ διδομένης. ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ κλήρῳ καταλεγόμενοι μοναχῶ πρόποντα βίον ἐκτελείωσαν. εἰ γὰρ μετὰ τὴν τοῦ κλήρου τιμὴν γυναικᾶ τις ἐξ αὐτῶν ἀγάγηται ἢ παλλακὴν σορῆν, τῇ βουλῇ ἢ τῇ τάξει ἢ τῇ τέχνῃ ἢ ὑπέκειτο αποδιδόσθω, εἰ καὶ ταίματα τοιούτῳ ἐκκλησιαστικῷ βαθμῷ

1 Sed neque curialem aut officialem clericum fieri, ut non ex hoc venerabili clero iniuria fiat. Si vero tales personae in clero constituentur, tamquam nec ad ordinationem perductae propriae fortunae restituantur, nisi forsitan monachicam vitam aliquis eorum non minus XV annos implevit: tales enim ordinari praecipimus, legitima videlicet parte (a) curialium curiae et fisco danda. Sed in clero constituti monacho concedentem vitam impleant. Si enim post clericatum honorem uxorem aliquis eorum duxerit aut concubinam habuerit, curiae et officio cuius subiacebat fortunae reddatur, si etiam maxime tali ec-

c. XV (— 23 διδομένης) ex S repetit Appendix Nomoc. L tit. cap. eocl. 3 p. 661 Voell. Ex B pr. habet Nomoc. XIV tit. 9, 29, § 1 (— 12 παραδοθήσονται) id. 9, 16 et B² K 18, 4 p. 434 Zach. — Summam pr. praestat Nomoc. XIV tit. 9, 29. v. 24 sq. argumentum notatur Ρορ. 34, 2.

Alteram cap. XV partem (inde a v. 28 ἀλλὰ καὶ ...) et c. XVI pr. om. S.

1 Si autem qui diaconus ordinandus est uxorem non habeat secundum ea quae supra dicta sunt sibi iunctam, non aliter creetur, nisi prius ab eo qui eum creaturus est interrogatus promiserit se post creationem etiam sine legitima uxore caste vivere posse, neve liceat ei qui creaturus est tempore creationis diacono permittere, ut post creationem uxorem ducat. Si vero hoc fiat, qui id permisit episcopus episcopatu repellatur. Quodsi post creationem presbyter aut diaconus aut subdiaconus uxorem duxerit, de clero repellatur et curiae civitatis in qua clericus erat cum rebus suis tradatur. Si vero lector secundam uxorem duxerit, vel primam quidem sed viduam vel separatam a viro vel legibus sacrive canonibus reprobata, nequaquam in alium ecclesiasticum gradum procedat; quodsi qualicumque modo in maiorem ordinem promotus sit, repellatur eo et priori restituatur.

XV. Sed ne curiales quidem aut officiales clerici fiant, ne qua inde venerabili clero iniuria fiat. Quodsi eiusmodi personae in clerum adlecti sint, tanquam non facta creatione conditioni suae restituantur, nisi forte quis ex iis vitam monachicam non minus quindecim annis transegerit: tales enim homines creari iubemus, ut scilicet legitima pars a curiali curiae et fisco detur. Sed etiam in clerum adlecti dignam monacho vitam peragant. Nam si quis ex iis post honorem clericatum uxorem duxerit vel concubinam habuerit, curiae vel officio vel fortunae cui subiectus erat reddatur, quantumvis in talem ecclesiasticum

fortunae s, unde Zachariae ἦς τῇ τέχνῃ ὑπέκειτο

2 ζευχθεῖσαν αὐτῷ καθὰ ἀνωτέρω εἴρηται Nomoc. ^{dm} 9, 22 || 3 ὑπὸ M] ἀπὸ LB || 4 ἐπαγγέλλεται L || 5 μετὰ] καὶ μετὰ Nomoc. ^{dm} || καὶ om. Nomoc. ^{dm} || νομίμον γαμετῆς L νομίμης γυναικὸς Nomoc. ^{dm}, νομίμης om. B || 6 χειροτονήσατος S || 7 τῷ διακόνῳ] ἢ ὑποδιακόνῳ add. S plerique, s || 8 λαβεῖν Nomoc. ^{dm} || εἰ — γένηται om. s || 11 ἢ ὑποδιακόνος om. Nomoc. ^{dm} 9, 29 || ἀγάγηται γαμετῆν L γαμετῆν ἀγάγοιτο S || 12 τῇ βουλῇ LS s Iul. Ath.] τῇ τάξει B, L s. v. τῇ βουλῇ καὶ τάξει M (cf. ad v. 20. 32. 606, 11; Peimbach Anecd. II p. LXII) || ἐν ἣ] ὑφ' ἣν S || ἐν ἣ — 13 πραγμάτων om. B || 13 ἰδίων] οἰκείων Nomoc. ^{dm} 9, 22 || 19 αὐτοῦ] ἀπ' αὐτοῦ L, om. S || 20 βουλευτὰς ἢ ταξέωτας κληρικῶς γίνεσθαι MS Nomoc. ^{dm} (Nomoc. ^a ἀ γίνεσθαι incipit) ταξέωτας (s. v. add. ἢ βουλευτὰς) κληρικῶς γίνεσθαι L, βουλευτὰς ἢ om. B; curialem aut officialem clericum fieri s (sim. Iul.) || 21 κλήρῳ S] οἴκῳ ἢ κλήρῳ M οἴκῳ LB || 22 γένηται Nomoc. ^{dm} || τὰ om. S. v. l., B Nomoc. ^{dm} || 23 καταγάγῃ B || 25 ἐλάττων B^c || 27 τῆς νομίμης — 28 διδομένης om. B^c Nomoc. ^{dm}, τῆς νομίμης — 606, 6 εἴσαν om. B || 29 καὶ ἐν LB] καὶ οἱ ἐν M (καὶ om. s) || 32 τῇ βουλῇ ἢ om. B || ἦ] et s || ἢ τῇ τέχνῃ ἢ ὑπέκειτο (ἐπέκειτο B^c) cuius subiacebat

1 rubr. De nuptiis clericorum T in marg. (ex Iul.) || fu* ordinarius R¹, ordinari del. T² || non om. R¹ T || 4 permiserit V || ordinationem] uxorem a add. T^a || et om. V || 5 eum R¹ || 6 in om. T || 7 ordinatione V || 12 propriis] proprius erat V¹ || 15 autem addidi] viro] ** V¹ a viro T² vulg. || 16 uel sacris V || 17 ecclesiasticum ordinem cet.] [cum ordinem — 20 fieri ut ser. R¹ in ras. 2 vv. || si RT] et si V vulg. || 20 rubr. De curialibus et taxeis ad clericatus honorem uenientibus T in marg. (ex Iul.) || 23 ordinatorem R¹] producte T perducti V² vulg. || 24 forte V¹] aliquis eorum non] non aliquis eorum non R¹ non eorum aliquis T¹ || 25 annis R² T² vulg. || enim om. R¹ V || ordinare R¹ || 26 legitima R¹] partem R¹ || a add. Beck] curiali curie R] curiale V¹ curiae V² T vulg. || 27 et] ei V, om. R¹ || rubr. Si monachus clericatus honorem meruerit T in marg. (ex Iul.) || Sed R¹ V] Si R¹ T et si vulg., Sed et Beck] constituto T || 28 concedentem R] concedentem T || impleant Beck] impleuerint V impleuerit RT || 29 duxerit aliquis eorum T || 30 habuerit] duxerit V || eius T¹ || 31 reddantur R¹ credatur T¹ || si] set R¹ T¹

ἐγκαταλεῖν, ἐν ᾧ τις τεταγμένος οὐ κωλύεται ἀπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν νόμων γαμετῆν λαμβάνειν. τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν μοναχοῖς κρατεῖν θεσπιζόμεν τοῖς ἀπὸ μοναστηρίων εἰς οἰουδιήποτε ἐκκλησιαστικὸν βαθμὸν μεταφερομένοις, εἰ καὶ μηδε- 1 μιᾷ τύχῃ ὑπέιθνηνοι εἴησαν. καὶ γενικῶς νομοθετοῦμεν, μηδενὶ ἐξείναι ἐν οἰωδιήποτε ἐκκλησιαστικῷ βαθμῷ καθεστῶτι ἀναχωρεῖν ἐξ αὐτοῦ καὶ κοσμικὸν γίνεσθαι, ἐπισταμένων τῶν οὕτω ποιοούντων, ὅτι καὶ τῆς ὡς εἰκὸς ἐπιεικέμενης ἀποτῆς ζώνης ἡ ἀξίας ἡ στρα- 10 τικῆς γυμνωθήσονται, καὶ τῆ βουλευτικῆς τύχῃ τῆς ἰδίας πόλεως παραδοθήσονται. τοὺς δὲ πρὸ τοῦ ἡμετέρου νόμου κληρικῶς χειροτονηθέντας ἀπὸ βουλευτικῆς τύχης διὰ ὑποκαταστάτων προσώπων τὰς κρη- 15 ματικὰς λειτουργίας πληροῦν, ἀπὸ δὲ τῶν σωματικῶν ἑλευθέρους φυλάττεσθαι.

CAPUT XVI.

Ἄλλ' οὐδὲ κληρικῶν οἰουδιήποτε βαθμοῦ δίδοναι τι ἐκείνω, ὅφ' οὐ χειροτονεῖται, ἢ ἄλλω οἰωδιήποτε προσώπῳ συγχωρούμεν, μόνως δὲ παρέχειν αὐτὸν τὰς 20 συνήθειας τοῖς τῷ χειροτονοῦντι ὑπερετιμώμενοις καὶ ἐξ ἔθους κομιζομένοις, ἐνὸς ἐναντιοῦ διάρα μὴ ὑπερβαίνουσας. ἐν δὲ τῇ ἀμωτάτῃ ἐκκλησίᾳ ἐν ἣ κατατάττεται τὴν θείαν πληροῦν λειτουργίαν, καὶ μηδὲν παντελὸς τοῖς ἰδίοις συγκληρικῶς δίδοναι ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἐμφανείας, μηδὲ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν τῶν ἰδίων 25 παραμυθίων ἢ τῶν ἄλλων μερικῶν αὐτὸν ἀποστελεῖσθαι. ἀλλὰ μηδὲ ξενοδοχὸν ἢ πτωχοτρόφον ἢ νοσοκόμον ἢ ἄλλον οἰουδιήποτε εἰσαγοῖς οἶκον διοικητῆ ἢ οἰουδιήποτε ἐκκλησιαστικὸν φροντισμα χειρίζοντα δίδοναι τι ἐκείνω, ὅφ' οὐ προβάλλεται, ἢ ἄλλω οἰω- 30 διήποτε προσώπῳ ὑπὲρ τῆς ἐμπιστευθείσης αὐτῷ διοικήσεως. ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ἄπερ διετυπώσαμεν ἢ διδοῖς τῆ λαβάναν ἢ μεσῆτες γινόμενος τῆς ἱερωσύνης

clesiastico gradu tenebatur, in quo quis constitutus non prohibetur sacris canonibus et legibus uxorem accipere. Haec autem et super aliis omnibus monachis tenere sancimus, qui de monasteriis ad quem- 5 libet ecclesiasticum gradum transferuntur, etsi nullae 1 fortunae subiecti fuerint. Et generaliter sancimus, nulli licere in quolibet ecclesiastico gradu constituto discedere ab eo et saeculare fieri, scientibus tale aliquid facientibus, quia et quasi apposito sibi cingulo aut dignitate aut militia nudabuntur et curiali fortunae propriae civitatis tradentur. Qui autem ante nostram legem clerici ordinati sunt ex curiali fortuna, per substitutas personas pecuniaria munia complere, a corporalibus autem liberis servari.

§ 1 v. 12—16 summam Ath. repetunt paratitla Ath. 8 § 2. c. XVI (— 607, 15 ἀλλὰ καὶ μάλλον ἐπιτερόμεν) initio in summam contracto paucisque mutatis habet Epanagoge 8, 13, 14; ex B integrum caput exscripsit Nomoc. XIV tit. 1, 24, pr. et § 1 B² K 18, s p. 434 Zach. — Summam habet Nomoc. XIV tit. l. c., Ath. summam 607, 2—4 repetunt paratitla Ath. 2 § 2.

gradum adsumptus sit, in quo quis constitutus non prohibetur a sacris canonibus et legibus uxorem ducere. Eadem autem in reliquis etiam omnibus monachis valere sancimus, qui a monasteriis ad quem- 1 cunq; ecclesiasticum gradum transferuntur, etiamsi nulli conditioni subiecti fuerint. Atque generaliter sancimus, nemini in ullo ecclesiastico gradu constituto licere ab eo recedere et laicum fieri, ut qui hoc faciunt sciant se et cingulo quo forte praediti sunt vel dignitate vel militia spoliatum et curiali conditioni civitatis suae traditum iri. Qui vero ante nostram legem clerici creati sunt ex curiali con- 1 ditione, per substitutas personas pecuniaria munera impleant, a corporalibus autem immunes custodiantur.

XVI. Sed ne clericum quidem ulius gradus ei a quo creatur vel alii ulli personae quicquam dare permittimus, sed solas praestare eum consuetudines tuis qui creati ministrant et ex more accipiunt, unius anni emolumenta non excedentes. In sanctissima autem ecclesia, in qua constituitur, sacro ministerio fungatur, neu quicquam omnino conclericis suis pro processu suo det, neve propter hanc 1 causam solaciis suis vel aliis portionibus privetur. Sed ne xenodochus quidem aut ptochotrophus aut nosocomum aut alius ulius religiosae domus administrator vel ullam ecclesiasticam curam gerens quicquam det ei a quo proponitur vel alii ulli personae pro commissa sibi administratione. Qui vero contra haec quae disposuimus aut dederit aliquid aut acceperit aut mediator factus sit, sacerdotio vel

1 ἐγκατελέγη L κατελέγηθ Nomoc. am || 2 λαβεῖν Nomoc. m || 3 τὰ αὐτὰ δὲ L ταῦτα δὲ B ε ταῦτα δὲ αὐτὰ M (idemque Iul.) || 6 ἦσαν Nomoc. m || καὶ om. Nomoc. m || 9 τῶν || καὶ τῶν Nomoc. m || ὅτι καὶ || καὶ ὅτι Bf, ὅτι om. L || 11 τῇ βουλευτικῇ τύχῃ ε (τῇ βουλῇ Ath. Theod. Iul.) || τῇ βουλευτικῇ τύχῃ καὶ τάξει M τῇ τάξει BL || 12 τοῖς — 16 φυλάττεσθαι om. B || 14 ὑποκαταστάτων M || 20 καὶ om. ε || 22 ἐκκλησίᾳ] ταύτῃ add. Nomoc. m || 23 καὶ om. ε (Iul.), non male || 26 μερίδων Nomoc. m μερικῶν B² v. l. (μερισμῶν Haloander) || ἀποστερεῖσθαι ante ἢ τῶν coll. Bf || 27 aut nosocomium aut ptochotrophum ε || 28 ἄλλον οἰουδιήποτε B² alium quemlibet ε || 32 ἢ om. Nomoc. m || 33 γινόμενος LB²

et tale R etiam tale T² || et quia T¹ || a posito RV a proposito T || 10 aut] a T¹ || dignitatem aut militiam R¹ || 11 rubr. De his qui ante tempora constitutionis clerici facti sunt T in marg. (ex Iul.) || Qui] quia R¹ || 13 per om. R¹ || pecunia R || munia (om. R¹) complere R¹ complere munia V munera complere Tvulg. || 17 rubr. Ut (neque add. T²) clerici sine pecunia fiant T in marg. (ex Iul.) || clericus RV² T || cuiusque RV || 18 ei om. RT || alii om. V || euilibet] euilibet T¹ || 19 committimus R¹ || 20 his om. R¹ || *ordinantium (ordinatum T¹) ministrantes libri (sunt add. vulg.) || 21 emolumento T¹ || 22 constituuntur V || 23 nulla et nulla vulg. || propriis om. V || 24 clericis V vulg. || 27 rubr. Ut locorum venerabilium amistratores sine pecunia fiant T in marg. (ex Iul.) || xenodochium aut nosocomium RT || ptochotrophum R ptochotrophum T² || 28 alium om. V || quamlibet V || 29 gubernationem T¹ || quicumque T¹ || ecclesiasticam om. R || 30 illi a] illa R¹ || 31 alieicumque R || commissa] compromissa R || 32 gubernationem V¹ || 33 fit R² vulg.] sit VT, om. R¹

1 tenebat R¹ T¹ || 2 probetur T || et om. T || 3 capere T || monachis] et monachis T¹ || 4 quamlibet R || 5 gradum ecclesiasticum T || transferatur V¹ transferantur V³ transferetur R¹ || etsi nulle V] etsi nulli (nuli R²) T R² et simile R¹ || 7 constitutos V¹ constitutus R¹ || 9 tale]

ἦτοι τοῦ κλήρου ἢ τῆς ἐμπιστευθείσης αὐτῷ οἰασθήποτε
 διοικήσεως γυμνωθήσεται, τῶν δεδομένων ἐδικουμέ-
 νων τῷ εὐαγεί τόπῳ, οὐκ ἔτινος τὸ τοιοῦτον πρόσωπον
 τῆς χειροτονίας ἢ φρονίσμα ἢ διοίκησιν ἔλαβεν. εἰ
 δὲ κοσμικὸς εἴη ὁ λαμβάνων ἢ μεστίτης γινόμενος, τὸ
 5 δὸθεν διπλοῦν ἀπαιτηθήσεται, καὶ τῷ εὐαγεί τόπῳ
 ἐν ᾧ τὸ τοιοῦτον πρόσωπον τῆν διοίκησιν ἢ τῆν
 χειροτονίαν ἢ τῆν φροντίδα ἔλαβε παρεγέσθω.

2. Εἰ δὲ τις κληρικὸς οἰοδῆποτε βαθμοῦ ἢ διοικητῆς
 οἰοδῆποτε εἰαγοῦς οἴκου ἢ πρὸ τῆς χειροτονίας ἢ τῆς
 10 ἐμπιστευθείσης αὐτῷ οἰασθήποτε διοικήσεως ἢ φρον-
 τίδος ἢ μετὰ ταῦτα βουλήθῃ τι τῶν ἰδίων πραγμά-
 των προσαγαγεῖν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐν ἣ χειροτονεῖται, ἢ
 τῷ τόπῳ, οὐκ ἔτινος τῆν διοίκησιν ἢ τῆν φροντίδα ἀναδέ-
 χεται, οὐ μόνον οὐ κωλύομεν τοῦτο γίνεσθαι, ἀλλὰ
 15 καὶ μᾶλλον προτρέπομεν αὐτοὺς τὰ τοιαῦτα ὑπὲρ τῆς
 σωτηρίας τῆς ἰδίας ψυχῆς ποιεῖν. ἵκεῖς γὰρ ἐκεῖνα
 νόον δίδοσθαι κωλύομεν, ἅπαντα ἰδιοῖς προσώποις
 τισι παρέχεται, οὐ μὴν τὰ ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις
 καὶ τοῖς ἄλλοις εὐαγέσιν οἴκοις προσφερόμενα. 20

aut huiusmodi clero commissae sibi cuiuscumque
 gubernationis nudabitur, his quae accipiuntur vindicandis venerabili loco cuius talis persona ordinatio-
 nem aut sollicitudinem aut gubernationem accepit.

5 Si autem saecularis sit qui accepit aut mediator factus est, quod datum est duplum repetitur et venerabili loco in quo talis persona gubernationem aut ordinacionem aut sollicitudinem suscepit praebeatur.

2 Si quis autem clericus cuiuslibet gradus sive gubernator cuiuslibet venerabilis domus aut ante ordinacionem commissam sibi cuiuscumque gubernationis aut sollicitudinis aut postea aliquid voluerit suarum rerum offerre ecclesiae, in qua ordinatur, aut loco, cuius gubernationem aut sollicitudinem suscepit, non solum non prohibemus hoc fieri, sed etiam magis invitamus eos talia pro salute animae suae facere. Nos enim illa solum dari prohibemus quae propriis personis quibusdam praebentur, non quae sanctis ecclesiis aut aliis venerabilibus locis offerentur.

CAPUT XVII.

Ἐὰν δοῦλος εἰδότης καὶ οὐκ ἀντιλέγοντος τοῦ δε-
 σπότη ἐν κλήρῳ καταλεγῆ, ἐξ αὐτοῦ τοῦ καταλεγῆ-
 να ἑλεύθερος καὶ ἐγγενής ἔστω. εἰ γὰρ ἀγνοῦντος
 τοῦ δεσπότη ἢ χειροτονία γένηται, ἐξέστω τῷ δε-
 σπότη εἰσω προθεσμίας ἐνιαυτοῦ καὶ μόνον τὴν τύχην
 25 ἀποδεικνύειν καὶ τὸν ἴδιον δοῦλον ἀναλαμβάνειν. εἰ
 δὲ δοῦλος εἴτε εἰδότης εἴτε ἀγνοῦντος τοῦ δεσπότη,
 καθάπερ εἰρήκαμεν, ἐκ τοῦ καταλεγῆναι τῷ κλήρῳ
 ἐλεύθερος γινόμενος τῆν ἐκκλησιαστικὴν ἵπηρεσίαν
 καταλίποι καὶ εἰς τὸν κοσμικὸν μετέλθοι βίον, τῷ ἰδίῳ
 30 δεσπότη εἰς δουλείαν παραδίδοσθω.

Si servus sciente et non contradicente domino in clero ordinatus fuerit, ex hoc ipso quod constitutus est liber et ingenuus erit. Si vero ignorante domino ordinatio fiat, licet domino intra spatium unius anni et servilem fortunam probare et suum servum accipere. Si vero servus sciente domino sive nesciente sicuti diximus eo, quod in clero constitutus est, liber factus ecclesiasticum ministerium reliquerit et ad saecularem transierit vitam, suo domino ad servitium contradatur.

c. XVII pr. ex S repetit Nomoc. L tit. 33 p. 640 Voell.; ex B pr. Nomoc.^{dm} XIV tit. 1, 36 et 9, 32, § 1 id. 1, 34. — Summas habet Nomoc. XIV tit. locis cit., pr. summam Ath. repetunt paratilla Ath. 18 § 1, Theodori c. 40 particulam schol. L et B². V. 23—26 summaria extant Pot. 24, 15. 43.

clero vel commissa sibi qualicumque administratione privabitur, et quae data sunt religioso loco vindicentur, cuius talis persona creationem vel curam vel administrationem accepit. Quodsi laicus sit qui accepit vel mediator factus est, duplum eius quod datum est ab eo exigetur, et religioso loco in quo
 2 talis persona administrationem vel creationem vel curam accepit praestetur. Si quis vero clericus cuiuscumque gradus vel administrator cuiuscumque religiosae domus aut ante creationem vel commissam sibi qualicumque administrationem vel curam aut postea ex propriis rebus ecclesiae, in qua creatur, vel loco, cuius administrationem aut curam recipit, aliquid offerre voluerit, non solum non prohibemus hoc fieri, sed potius exhortamur eos, ut pro salute animae suae haec talia faciant. Nos enim illa tantum dari prohibemus, quae privatis quibusdam personis praestantur, nec vero quae sanctis ecclesiis aliisque religiosis domibus offeruntur.

XVII. Si servus sciente nec contradicente domino in clerum adlectus sit, ex ipsa adlectione liber et ingenuus sit. Nam si ignorante domino creatio facta sit, liceat domino intra anni unius spatium conditionem eius probare et servum suum recipere. Si vero servus sive sciente sive ignorante domino ex adlectione in clerum, sicuti diximus, liber factus ecclesiasticum ministerium reliquerit et ad laicam vitam transierit, domino suo in servitium tradatur.

1 ἦτοι τοῦ] aut huiusmodi (i. e. ἢ τοιούτου) § ἢ τῆς] ἢ erasum in L, om. § 2 τῶν δὲ διδομένων Nomoc.^m his quae accipiuntur § 3 τῷ] αὐτῷ L^a || τόπῳ] οἴκῳ L || οἴτινος] ἐν ᾧ L^a || 4 φροντίδα Eran. || ἢ τῆν διοίκησιν ἔλαβον Nomoc.^m || 5 ἢ Eran. || λαβῶν Eran. (s) || γινόμενος L Eran., B² v. l. (s) || 6 δὸθεν om. L^a || 7 τῆν χειροτονίαν ἢ τῆν διοίκησιν ἢ τὸ φρονίσμα Nomoc.^m || 9 εἰ τις δὲ S εἰ δὲ ποτε τις B¹ || 10 εὐαγοῦς οἰοδῆποτε S, οἰοδῆποτε om. Eran. || οἴκου] τόπου S Eran. || ἢ τῆς] ἢ πρὸ τῆς S, ἢ om. § 11 πιστευθείσης Eran. || οἰασθήποτε om. S || 12 βουλήθει S || 14 τῆν διοίκησιν ἢ φροντίδα L τῆν φροντίδα ἢ τῆν διοίκησιν Nomoc.^m || 15 οὐ κωλύομεν] οὐ om. Nomoc.^m || 16 ἐπιτρέπομεν S Eran. || ὑπὲρ σωτηρίας Nomoc.^m || 18 μόνον MB¹ (Iul.) μόνα SLB² Nomoc.^m || ᾧ S || 19 sq. οὐ μὴν — προσφερόμενα om. B¹ || ἀγίας B^c ᾧ L || 20 οἴκοις] locis (i. e. τοπίοις) § Iul. || προσφερόμενα B^c || 21 εἰδότης τοῦ δεσπότητος καὶ μὴ ἀντιλέγοντος L || 22 καταλέγει Nomoc.^m 9, 32 || καταταγῆναι S plerique || 23 ἔστω] erit (i. e. ἔσται) § ἀγνοῦντος] οὐ νοῦντος S || 24 ἐξέστω] licet § 25 ἐνιαυτοῦ καὶ μόνον] ἐνὸς ἐνιαυτοῦ S || τῆν τύχην] τοῦτου τῆν τύχην S et servilem fortunam § 26 ἀποδεικνύειν

S || ἀναλαβεῖν Nomoc.^m || 27 εἴτε εἰδότης] εἴτε om. § 29 ἵπηρεσιαν] ἀκολουθίαν Nomoc.^m 1, 36 || 30 καταλείποι B¹ καταλείψει (v. l. καταλείψη) S || τὸν om. S || μετέλθῃ S unus || 31 παραδίδοσθαι Nomoc.^{dm} 1, 36

1 cuiusque RV || 2 gubernationibus R¹ || his quae] hisque V is qui R¹ || 4 accepit T vulg. || 5 aut] ut R || 6 repetit V repit R¹ || 8 suscepit Val.] suscepit RT vulg. || 9 rubr. De administratoribus venerabilium locorum suas res offerentibus T in marg. (ex Iul.) || 11 commissa R¹ || 12 aut postea T³ vulg.] postea RVT² post T¹ || 13 rerum om. V || ecclesie offerre T || ordinatus T¹ || 14 non] et non R¹ || 15 non om. R¹T¹ || 16 facere om. R¹ || 17 non V¹ || enim om. T¹ || solum illa V || qua V || 19 aut] aut in T¹ || aliis om. RV || venerabilioribus R || offeruntur R² vulg. || 21 rubr. Si servus clericus fiat T in marg. (ex Iul.) || condicente R || 22 fuit V¹ fiat R est T || hoc om. T^a || constitus T¹ (id. 27) || 23 ingenuerit V¹ ingenuus est V³ || ignorante domino] ***** R¹ || 24 inter V¹ intra in T¹ || 25 et servilem] et om. T¹ || seruo R¹ || 27 est om. R¹T || 28 misterium RVT || 29 secundarem V

1 Τοὺς δὲ ἐναπογράφους ἐν αὐταῖς μόναις ταῖς κτήσεσιν, ἐν αἷς εἶναι ἐναπόγραφοι, κληρικοὺς καὶ παρὰ γνώμην τῶν δεσποτῶν γίνεσθαι συγχωροῦμεν, οὕτω μέντοιγε ὥστε κληρικοὺς αὐτοὺς γινομένους τὴν ἐπιμεμένην αὐτοῖς γεωργίαν πληροῦν.

1 Adscripticios autem in ipsis possessionibus quarum sunt inscripticii clericos et praeter voluntatem dominorum fieri permitimus, ita tamen ut clerici facti impositam sibi agriculturam adimpleant.

CAPUT XVIII.

Εἴ τις εὐκτήριον οἶκον κατασκευάσει, καὶ βουληθεῖ ἐν αὐτῷ κληρικοὺς προβάλλεσθαι ἢ αὐτὸς ἢ οἱ τοῦτον κληρονόμοι, εἰ τὰς δαπάνας αὐτοὶ τοῖς κληρικοῖς χορηγοῦσι καὶ ἀξίους δνομάσουσι, τοὺς δνομασθέντας χειροτονείσθαι. εἰ δὲ τοὺς παρ' αὐτῶν ἐπιλεγέντας ὡς ἀναξίους κωλύσουσιν οἱ θεοὶ κανόνες χειροτονηθῆναι, τηλικαῦτα ὁ τῶν τόπων δσιώτατος ἐπίσκοπος οὐδ' ἀννομήσῃ καλλίλλοιαν προβάλλεσθαι φρονι- 10 τίζετω. Θεσπιζόμεν δὲ τοὺς εὐλαβεστάτους κληρικοὺς ταῖς ἰδίαις ἐκκλησίαις παραμένειν καὶ πᾶσαν 15 αὐτοῖς ἀρμόζουσαν ἐκκλησιαστικὴν πηρησίαν πληροῦν, τοῦτο καταζητούντος τοῦ ἐκάστης πόλεως δσιωτάτου ἐπισκόπου καὶ τῶν ἐν ἐκάστῳ βαθμῷ ἐκκλησιαστικῶν πρωτεῶντων, καὶ τοὺς ταῦτα μὴ παραφυλάττοντας κανονικῶ ἐπιτιμῶν ὑποβαλλόντων. 20

Si quis oratoriam domum fabricaverit et voluerit in ea clericos ordinare aut ipse aut eius heredes, si expensas ipsi clericis ministrant et dignos denominant, denominatos ordinari. Si vero qui ab eis eliguntur tamquam indignos prohibent sacrae regulae ordinari, tandem sanctissimus episcopus quoscumque putaverit meliores ordinari procurat.

1 Sancimus autem reverentissimos clericos suis ecclesiis observare et omne eis competens ecclesiasticum ministerium adimplere, hoc requirente uniuscuiusque civitatis sanctissimo episcopo, et uniuscuiusque ordinis ecclesiastici primatibus eos qui haec non custodierint regulari multae subdentibus.

CAPUT XIX.

Τοὺς δὲ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους καὶ ὑποδιακόνους καὶ ἀναγνώστας καὶ ψάλτας, οὓς πάντας κληρικοὺς καλοῦμεν, τὰ πράγματα τὰ ἀφ' οἰουδῆποτε τόπου εἰς τὴν αὐτὴν δεσποτεῖαν περιελθόντα ἔχειν 25 ὑπὸ τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν προστάττονεν κατ' ὁμοιότητα τῶν castrensiῶν peculiorum, καὶ δωρεῖσθαι κατὰ τοὺς νόμους καὶ ἐπ' αὐτοῖς διατίθεσθαι, εἰ καὶ ὑπὸ τὴν

Presbyteros autem et diaconos et subdiaconos et lectores et cantores, quos omnes clericos appellamus, res quolibet modo ad eorum dominium venientes habere sub sua potestate praecipimus ad similitudinem castrensiū peculiorum, et donare secundum leges et in his testari, licet sub parentum sint pote-

c. XVIII om. S. Post c. XVIII BL inserunt nov. VI c. 8 (ubi vid.).

c. XIX habet Epanagage 9, 8; ex S repetit Nomoc. L tit. 3 p. 607 Voell., ex B Nomoc.^{dm} XIV tit. 1, 31 et 10, 5. — Summam praestat Nomoc. XIV tit. 10, 5 (cf. 1, 31), Ath. summam repetit Nomoc. L tit. 10 p. 614 Voell. — Initium latine versum (Presbyteros — appellamus) ex LI capitulo constitutionis citat Gregorius Magnus in epistula de qua diximus ad c. VIII.

1 Adscripticios autem in ipsis solum possessionibus, in quibus sunt adscripticii, etiam contra voluntatem dominorum clericos fieri permitimus, ita tamen ut clerici facti impositam eis agriculturam exerceant.

XVIII. Si quis oratorium domum aedificaverit, in eoque clericos constituere voluerit vel ipse vel heredes eius, si sumptus ipsi clericis ministrant atque dignos nominaverint, qui nominati sunt creentur. Si vero qui ab eis electi sunt tamquam indignos sacri canones creati prohibuerint, tunc eius loci sanctissimi episcopus quos meliores putaverit constituendos curet. Sancimus autem, ut religiosissimi clerici in ecclesiis suis maneant et omne ecclesiasticum ministerium, quod sibi competat, impleant: ut in hoc sanctissimus cuiusque civitatis episcopus et qui in quoque ecclesiastico gradu primatus sunt inquirant, eosque qui haec non custodiant canonicae multae subdiant.

XIX. Presbyteros autem et diaconos et subdiaconos et lectores et cantores, quos omnes clericos vocamus, res quae quocumque modo in eorum dominium pervenerint in potestate sua habere tubemus ad similitudinem castrensiū peculiorum, et donare eas secundum leges deque eis testari, etiamsi in pote-

1 τοῦς] εἰ S || μόναις om. ε || κτήσεων Nomoc.^d || 2 ἐν αἷς] ὧν Sε || 3 γίνεσθαι S || συγχωροῦμεν] οὐ συγχωροῦμεν Nomoc.^m || οὕτω S (cf. ε Iul.) || ἐφ' ᾧ MLBS, quod si malis retinere, delendum ὥστε || 4 μέντοι B' || ὥστε] ὥστε καὶ Nomoc.^{dm} Iul. || γενομένους S unus, cum Haloandro vulg. || 5 ἱεροργίαν πληροῦν Nomoc.^m || clausulam nescio quam de capitatione in contextu novellae olim additam in Basilica non esse receptam Balsamo ad Nomoc. XIV tit. 1, 31 p. 856 Voell. ex ipsis Nomocanonis verbis male intellectis fingit || 6 βουληθεῖ B' || 7 αὐτοῖς M || προβαλέσθαι B' || 9 χορηγοῦσι MB' || χορηγῶσι B' || χορηγῶσουσι L vulg. || δνομάσωσι B' || 10 τοὺς om. L^a || 12 τῶν τόπων om. ε || δσιώτατος Zachariae (cf. ε) || θεϊοτάτους MLB || 13 νομήσῃ B' || νομήσει ML || 17 καταζητούντος LB ε Iul.] πάντως ζητούντος M || 18 sq. καὶ — πρωτεῶντων om. B' || 19 καὶ om. ε || 20 ὑποβάλλοντος B' || 21 καὶ ὑποδιακόνους om. Eran., Nomoc.^d 1, 31 || 22 οὓς] τοὺς S || 23 τὰ] καὶ τὰ S, om. Eran. || τὰ MS] om. LB Eran. || ἀφ' οἰουδῆποτε (οἰδῆποτε Nomoc.^m) τρόπον ML Nomoc.^d, Nomoc.^m 10, 5] ἀφ' οἰουδῆποτε τρόπον B' || ἀφ' (εφ' B') οἰουδῆποτε τρόπον B' Nomoc.^m 1, 31 οἰωδῆποτε τρόπον S Eran. || 26 castro-siopenlion S καστροενσιων πεκουλιων M ιδιοκτητων πεκουλιων L Eran. στρατιωτικῶν πεκουλιων B' || καὶ] ὥστε δδνασθαι αὐτοὺς καὶ B || τοὺς om. B' || 27 δια-

τίθεσθαι ἐπ' αὐτοῖς Nomoc.^{dm} 10, 5 || εἰ καὶ] καὶ S Eran., εἰ om. Nomoc.^d 1, 31

1 rubr. Si ascripticis clericis fiat T in marg. (ex Iul.) || Ascriptationes T¹ Inscriptiois V¹ Inscriptios R || illis T || 2 Inscripti RVT³ || et] etiam T² || 6 rubr. De clericis eligendis ab edificatorio venerabilium locorum vel herodibus eorum T in marg. (ex Iul.) || oratorium domum Beck] oratorium domum V oratorium RT (oratorii domum vulg.) || fabricauerit R || 7 eo T || ordinauerit T¹ || ipsi T¹ || eius heredes V² in ras., vulg.] heredes eius R² T¹, eius om. R¹ || 8 ipsi R¹ || ipsi R² VT vulg. || ministraverit RT || denominat RV || 11 tandem V || t² deest R¹ tunc R² vulg., om. T || 12 melioris ordinari R¹ ordinari meliores V || 14 rubr. De clericis ministerium dei non implentibus T in marg. (ex Iul.) || 15 omnem R¹ || eius R || competentes R¹ V¹ competenter V² || 16 misterium V || 17 sanctissimos T² || 18 ordinis ecclesiasticis V ecclesiasticis ordinis R ecclesiastici ordinis T || 19 custodierint] quos omnes clericos appellamus add. R^a (cf. ad 22) || gulari T¹ || 21 rubr. De peculio quasi castrensi clericorum et de significatione clericatus T in marg. (ex Iul.) || et subdiaconos om. T¹ || 22 et cantores om. R' || quos] quos qui haec non custodierint quos R¹ (cf. ad 19) || 24 similitudine V¹ || 25 peculiorum et] et peculiorum T¹ || 26 et om. T¹

τῶν γονέων εἰσὶν ἐξουσίαν, οὕτω μέντοιγε ὄστε τοὺς τούτων παῖδας ἢ τούτων μὴ ὑπόπτον τοὺς γονεῖς αὐτῶν τὸ νόμιμον μέρος κομίζεσθαι.

state, sic tamen ut horum filii aut his non extantibus parentes eorum legitimam partem ferant.

CAPUT XX.

Τοῖς δὲ εὐλαβεστάτοις πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις, εἰ εἰρεθεῖεν ὑπὲρ χρηματικῆς αἰτίας ψευδομαρτυρήσαντες, ἀρκέσει ἀντὶ βασάντων ἐπὶ τρεῖς ἐνιαυτοὺς χωρίζεσθαι τῆς θείας ὑπηρεσίας καὶ μοναστηρίους παραδίδοσθαι. ὑπὲρ δὲ ἐκκλησιαστικῶν αἰτιῶν εἰ ψευδομαρτυρίαν εἴποιεν, τῆς ἐν τῷ κλήρῳ ἀξίας γυμνομένου τοῖς νομίμοις ὑποβάλλεσθαι ποιναῖς προστάτομεν. τοῖς δὲ λοιποῖς τοῖς ἐν ταῖς ἄλλαις ἐκκλησιαστικαῖς τάξεσιν ἀναφερομένοις, εἰ πλαστὴν μαρτυρίαν ἐν οἰκδηρῶτε πρᾶγματι εἴτε χρηματικῶν εἴτε ἐκκλησιαστικῶν εἰρηκέναι διελεγχθεῖσαν, μὴ μόνον τοῦ κλήρου καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως ἐκβάλλεσθαι, ἀλλὰ καὶ 15 βασάνοις ὑποβάλλεσθαι.

Reverentissimis autem presbyteris et diaconibus 5 etiam si inventi fuerint pro pecuniaria causa falsum testimonium perhibuisse, sufficiat pro verberibus in tribus annis separari sacro ministerio et monasteriis tradi. Pro criminalibus autem causis si falsum testimonium dixerint, clero nudatos legitimis subdi poenis praecipimus. Reliquos autem omnes in aliis ecclesiasticis ordinibus constitutos, si falsum testimonium cuiuslibet causae sive pecuniariae sive criminalis dixisse convincantur, non solum ecclesiastico officio repelli, sed etiam verberibus subdi.

CAPUT XXI.

Εἴ τις κατὰ τινοσ κληρικῶν ἢ μοναχῶν ἢ διακονίας-σῆς ἢ μοναστηρίας ἢ ἀσκητηρίας ἔχοι τινα ἀγωγὴν, διδασκῆω πρότερον τὸν ὁσιώτατον ἐπίσκοπον ὄντι τούτων ἕκαστος ὑπόκειται, ὃ δὲ τὸ πρᾶγμα μεταξὺ 20 αὐτῶν διακρινέτω. καὶ εἰ μὲν ἑκάτερον μέρος τοῖς κρινομένοις ἐψηφάσει, κελεύομεν διὰ τοῦ κατὰ τὸν τόπον ἀρχοντος ταῦτα ἐκβιβασμῶν τελειῶ παραδίδοσθαι. εἰ δὲ τίς τῶν δικαζομένων ἐν τῷ δέκα ἡμερῶν ἀντείποι τοῖς κεκοιμένοις, τρικαῦτα ὃ τῶν τόπων 25 ἀρχον τὸ πρᾶγμα ἐξετάξεται, καὶ εἰ εἴροι τὴν κρίσιν ὁρθῶς γενομένην, καὶ εἰ ψήφου ἰδίας ταύτην βεβαιούτω καὶ ἐκβιβασμῶν παραδίδῶτω τὰ κρινέντα, καὶ μὴ ἐξέστω τῷ δευτέρῳ ἐν τῷ τοιοῦτῳ πρᾶγματι

Si quis contra aliquem clericum vel monachum aut diaconissam aut monasteriam aut ascetiam habet aliquam actionem, doceat prius sanctissimum episcopum cui horum unusquisque subiacet, ille vero causam inter eos iudicet. Et si quidem utraque pars his quae iudicata sunt adquieverit, iubemus per loci iudicem haec executioni perfectae contradi. Si quis autem litigantibus intra X dies contradicat his quae iudicata sunt, tunc locorum iudex causam examinet. Et si invenerit iudicium recte factum, etiam per sententiam propriam hoc confirmet et executioni propriae tradat quae iudicata sunt, et non liceat secundo in

c. XX ex S repetit Appendix Nomoc. L tit. cap. eccl. 4 p. 661 Voell., ex B Nomoc.^{dm} XIV tit. 9, 17. Priorem partem (— 10) additamentis auctam habet Eranagoge 9, 12. — Ath. summam repetunt paratilla Ath. 5 § 2. c. XXI ex B repetit Nomoc.^{dm} XIV tit. 8, 4 et Nomoc.^m 9, 17; ex S pr. (— 610, 5 γυμνάξουσθαι) et clausulam § 2 (611, 5—9) repetit Nomoc. L tit. 15 p. 620 Voell., § 1 et § 2 (— πρὸς ὄπλον 611, 5) Appendix Nomocanion L tit. cap. eccl. 18 p. 670 Voell. — Summae extant Nomoc. XIV tit. 9, 1 p. 538 Pitra, pr. ib. 9, 6, § 2 in. ib. 9, 34; Ath. summa pr. et § 2 repetitur in paratillis Ath. 4 § 2, 5 § 2, 15 § 1; v. 24—610, 5 summarium est Post. 8, 9. — Initium latine versum (Si quis — 23 perfectae contradi, cf. ad ε) ex kapitulo LVI constitutionis citat Gregorius Magnus in epistula de qua diximus ad c. VIII. XIX.

state parentum sint, ita tamen ut eorum liberi vel his non extantibus parentes eorum legitimam partem auferant.

XX. Religiosissimis autem presbyteris et diaconis, si de causa pecuniaria falsum testimonium dixisse deprehendantur, tormentorum loco sufficiet, ut per tres annos a sacro ministerio separentur et monasteriis tradantur. De criminalibus autem causis si falsum testimonium dixerint, dignitate cleri nudatos legitimis poenis subici iubemus. Ceteri autem in reliquis ecclesiasticis ordinibus relati, si falsum testimonium in quacumque causa sive pecuniaria sive criminali dixisse convicti sint, non solum ex clero et ecclesiastico ordine eiciantur, sed etiam tormentis subiciantur.

XXI. Si quis contra quem clericum vel monachum vel diaconissam vel monacham vel ascetiam actionem aliquam habeat, prius edoceat sanctissimum episcopum cui eorum unusquisque subiectus est, is autem causam inter illos diiudicet. Et si quidem utraque pars iudicatis adquiescat, iubemus ea per praesidem loci plenae executioni tradi. Si quis autem ex litigantibus intra decem dies contradixerit iudicatis, tunc locorum praeses causam cognoscat, et si sententiam recte latam reppererit, suo quoque calculo eam confirmet et executioni tradat iudicata, neve liceat ei qui iterum in tali causa victus est appellare.

1 μέντοι Eran. || 2 μὴ om. Nomoc.^d || 5 εἰ καὶ εἰ S || 6 sq. ἐνιαυτοὺς — μοναστηρίοις om. Nomoc.^m || 8 ἐπιδίδοσθαι S || εἰ om. L || ψευδῆ μαρτυρίαν SL Nomoc.^m || 9 τῆς ἐν τῷ κλήρῳ ἀξίας MLB Iul.] τοῦ κλήρου S Eran. || 12 εἰ] εἰς B^f Nomoc.^d || 13 εἴτε ἐκκλησιαστικῶν εἴτε χρηματικῶν L || 14 διελεγχθεῖσαν L διελέγχθησαν B^c || τοῦ κλήρου καὶ om. ε || 15 τῆς τάξεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς L || 17 κληρικῶν ἢ κληρικῶν L || 18 ἢ μοναστηρίοις om. S || ἔχοι MLB Iul. Nomoc. L tit.] ἔχει S Eran. Nomoc.^m 9, 17 || ἀγωγὴν MB^c, S v. l.] ἐναγωγὴν S v. l., L Nomoc.^{dm} ἀγῶνα B^f || 19 ὁσιώτατον om. B || 20 τούτων] τόπων Nomoc.^d || ὃ δὲ] ἐκείνος δὲ S || 21 διακρινέτω] In B^f reliqua pars pr. in epitomen redacta, § 1 omissa est || 22 κρινομένοις MLB Nomoc. L tit.] κεκοιμένοις || ἐψηφάσει Nomoc.^d || κατὰ τὸν (τὸν om. L^a) τόπον ML^s (Iul.) || κατὰ τὸν νόμον B^c, om. S || 23 τελειῶν om. S || 25 ὃ ἐπὶ τῶν τόπων S || 27 καὶ om. Nomoc.^d || 28 ἐκβιβασμῶν] executioni propriae ε || 29 τῷ LB] τὸ M, om. S || ἐν om. S

1 filium T¹ || 2 eorum om. T¹ || ferantur T^a || 4 rubr. De testimoniis clericorum T in marg. (ex Iul.) || et Tvulg.] aut RV || 5 et si T¹ fuerint om. T¹ || pro om. R || 6 prohibuisse T¹ || in del. T² vulg. || 7 misterio RVT || 9 dixerit R duxerint V¹ || nudatus RT || legitimis subdi V¹ subdi legitimis T || 10 in aliis om. R¹ || 12 cui libet R² T cui libet R¹ || criminali R || 13 communicantur R¹ || 14 expelli T || sed — subdi om. R¹ || etiam om. T¹ || 17 rubr. De clericis monachis diaconissis assistentibus conveniendis in ciuili uel criminali causa T in marg. (ex Iul.) || aliquam RV || 18 monasterium VT³ monasteria R¹ T¹ || aut om. R¹ || assistentiam R assistentiam VT || habet Tvulg. || 19 doceat] adeat V² in ras., R³ vulg. || 21 diiudicet Gregor., uidelicet T¹ || Et om. R¹ T || 22 is V || qui R¹ || dicta T¹ || adquieverint R, Gregor. v. l. || iudicem loci T || 23 executione R¹ || 24 X dies (dies — iudicata sunt t) scriptis R² in ras. 1 vs.) RT vulg.] dies X V || 26 etiam per sententiam et praesentiam T¹ || 27 et om. V || 28 secundo] s^oo R¹

ἤτηθέντι ἐκαλεῖσθαι. εἰ δὲ ἡ τοῦ ἄρχοντος ψῆφος ἐναντία εἴη τοῖς παρὰ τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου κερκίμενοι, τριηκάντα χρόαν ἔχεν τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τῆς ψήφου τοῦ ἄρχοντος, καὶ ταύτην κατὰ τὴν νόμον τὰς ἀναγέροσθαι τε καὶ γυμνάζεσθαι. εἰ μὲντοιγε ἐκ βασιλικῆς κελύσεως ἢ δικαστικῆς προτάξεως ἐπίσκοπος κρίνη μεταξὺ οἰωνδήποτε προσώπων, ἢ ἐκκλητος ἐπὶ τὴν βασιλείαν ἢ ἐπὶ τὸν παραπέμψαντα τὴν ὑπόθεσιν ἀναγέροσθαι.

1 Εἰ δὲ ἔγκλημα εἴη τὸ καθ' οἰωνδήποτε τῶν μνημονομένων εὐλαβεστάτων προσώπων ἐπιφερόμενον, εἰ μὲν παρὰ ἐπισκόπου τις κατηγορηθῆναι καὶ αὐτὸς τὴν ἀλήθειαν εἰρεῖν δυνήθῃ, ἀπὸ τῆς τιμῆς ἧτοι τοῦ βαθμοῦ τούτου κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικούς κανόνας ἐκβαλλέτω, καὶ τριηκάντα ὁ πρόσφορος δικαστὴς τούτου συνεχέτω καὶ κατὰ τοὺς νόμους τὴν δίκην ἐξετάστω πέρασ αὐτῆ ἐπιτύθεται. εἰ δὲ πρότερον τῷ πολιτικῷ ἀρχοντι προσέλθῃ ὁ κατηγορὸς καὶ τὸ ἔγκλημα διὰ νομίμου ἐξετάσεως δυνήθῃ ἀποδειχθῆναι, τότε τῷ ἐπισκόπῳ τῶν τόπων τὰ ὑποκείμενα φανερούσθαι, καὶ εἰ ἐξ αὐτῶν γνωσθῆναι τὰ προτεθέντα ἔγκλήματα πλημμελήσαι αὐτόν, τότε αὐτὸς ὁ ἐπίσκοπος τούτου κατὰ τοὺς κανόνας ἀπὸ τῆς τιμῆς ἧτοι τοῦ βαθμοῦ ὃν ἔχει χωρίζετω, ὁ δὲ δικαστὴς ἐκδικῶν αὐτῷ ἐπιφερόμενους νόμους ἀρμόδιον. εἰ δὲ νομίσει ὁ ἐπίσκοπος τὰ πεπραγμένα μὴ δικαίως συστῆναι, τότε ἐξετάσει αὐτῷ ὑπερθέσθαι τὸ γυμνάσαι τῆς τιμῆς ἧτον τοῦ βαθμοῦ τὸ κατηγορηθῆναι πρόσωπον, οὕτω μὲντοιγε ἵνα τὸ τοιοῦτον πρόσωπον ὑπὸ τὴν νομίμην ἀσφάλειαν γένηται, καὶ οὕτως πρὸς ἡμᾶς ἢ ὑπόθεσις τοῦτο μὲν ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τοῦτο δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ ἀνερχθῆναι, ἢ ἡμεῖς ταύτην γνωσκόντες τὰ φαινόμενα ἡμῖν κε- 2 λέσωμεν. Εἰ δὲ τις ὑπὲρ χρηματικῆς αἰτίας ἀνάγκης τῶν μνημονοουθέντων προσώπων ἐναγωγῆν ἔχοι τινά, καὶ ὁ ἐπίσκοπος ὑπέροσθαι μεταξὺ αὐτῶν δικασαί, ἀδειαν ὀνόμαζον ἔχεται τῷ πολιτικῷ ἀρχοντι προσίεναι, οὕτω μὲντοιγε ἵνα τὸ αἰτιαθῆν πρόσωπον μηδενὶ τρόπῳ ἀναγκάζηται ἐγγυτήν διδόναι, ἀλλὰ

tali causa victo appellare. Si vero iudicis sententia contraria fuerit his quae a deo amabili episcopo iudicata sunt, tunc locum habere appellationem contra sententiam iudicis, et hanc secundum legum ordinem referri et exerceri. Si tamen ex imperiali iussione aut iudiciali praecepto episcopus iudicat inter quascumque personas, appellatio ad imperium aut ad eum qui transmisit negotium referatur.

10 1 Si vero crimen fuerit quod adversus quamlibet memoratarum reverentissimarum personarum inferatur, si quidem apud episcopum aliquis accusatur et ipse veritatem invenire potuerit, ab honore aut gradu hunc secundum ecclesiasticas regulas eiciat, et tunc 15 competens iudex hunc comprehendat et secundum leges litem examinans finem imponat. Si vero prius civilem iudicem adeat accusator et crimen per legitimam examinationem potuerit approbari, tunc episcopo locorum gesta monumentorum palam faciat, et 20 si ex eis cognoscatur proposita crimina commisisse eum, tunc ipse episcopus hunc secundum regulas ab honore seu gradu quem habet separet, iudex autem ultionem ei inferat legibus congruentem. Si vero putaverit episcopus gesta non iuste confecta, tunc liceat ei differre nudare honore seu gradu accusatam personam, ita tamen ut huiusmodi persona sub legitima cautela fiat, et ita ad nos negotium tam ab episcopo quam a iudice referatur, ut nos 25 hoc cognoscentes quae videntur nobis iubeamus.

2 Si quis autem pro pecuniaria causa contra aliquam memoratarum omnium personarum actionem habuerit aliquam, et episcopus distulerit inter eos iudicare, licentiam habeat actor civilem iudicem adire, ita tamen ut accusata persona nullo modo cogatur fideiussorem dare, sed solam cautionem sine iure-

Si vero sententia praesidis contraria sit iis quae a deo carissimo episcopo iudicata sunt, tunc appellatio contra sententiam praesidis locum habeat, eaque secundum legum ordinem referatur et exercetur. Quodsi ex imperiali iussu vel iudiciali praecepto episcopus inter qualescumque personas iudicet, appellatio 1 ad imperatorem vel ad eum qui causam transmisit referatur. Si vero crimen sit quod adversus qualemcumque ex memoratis religiosissimis personis deferatur, si quidem apud episcopum quis accusetur et ipse veritatem invenire possit, de honore vel gradu eum secundum regulas ecclesiasticas deiciat, atque tunc iudex competens eum comprehendat et secundum leges causam examinans eidem finem imponat. Quodsi prius civilem praesidem accusator adeat et crimen per legitimam inquisitionem probari possit, tunc episcopo locorum acta manifesta fiant, et si ex iis compertum sit proposita illum crimina commisisse, tunc ipse episcopus eum secundum canones honore vel gradu quem habet privet, iudex autem vindictam ei legibus congruam inferat. Si vero episcopus acta non iuste confecta putaverit, tunc licebit ei moram facere quominus personam accusatam honore vel gradu privet, ita tamen ut talis persona legitimae cautelae subiciatur, itaque causa ad nos cum ab episcopo tum vero etiam a iudice referatur, ut nos ea cognita 2 quae nobis videantur iubeamus. Si quis autem de pecuniaria causa contra aliquam ex memoratis personis actionem aliquam habeat, et episcopus inter eos iudicare differat, liceat actori civilem praesidem adire, ita tamen ut persona accusata nullo modo cogatur fideiussorem dare, sed tantummodo promissionem

1 κινηθέντι S νικηθέντι Nomoc. L tit. καθέντι (sic) Nomoc.^m 8, 4 [τοῦ] παρὰ τοῦ S || 2 τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις Nomoc.^m 9, 17 || 5 τε MS Nomoc.^{dm}] om. LB^c. S unus || 6 μέντοιγε S δὲ L || ἢ ἀρχοντικῆς S || πράξεως B || 7 κρίνει MB (Iul.) κρίνει LS^c κρίνει Nomoc.^m, S unus || μεταξὺ τὰ μεταξὺ S || οἰωνδήποτε προσώπων S || 8 ἔγκλημα M || 9 τὴν om. S v.l. || 10 οἰωνδήποτε B Nomoc.^m S Iul.] οἰωνδήποτε MLS vulg. || 12 ἐπισκόπων S v.l. || τις LBS^c Iul.] τούτου M || κατηγορηθῆναι S || οὕτως S || 13 δυνήθῃ S || 14 τοῦτο M || 16 τοὺς νόμους νόμους (νόμον Nomoc.^m 8, 4) B || ἐξετάστω S Iul.] ἐξεταζέτω καὶ MLB || αὐτῆς B^c, om. S || 17 δὲ] enim Iul. || 18 προσέλθῃ MB, S plerique] προσέλθῃ L Nomoc.^{dm}, S v.l. || 19 δυνήθῃ B Nomoc.^{dm} || ἀποδειχθῆναι Nomoc.^{dm} || τότε] τριηκάντα S v.l. || 21 γνωσθῆναι S γνωρισθῆναι L προστεθέντα Nomoc.^m 9, 17 || 22 αὐτὸς ὁ αὐτοῦ L 23 ὃν] οὐ S || 24 χωρίζετω] τούτου χωρίζετω B^c || 25 ἀρμόδιον Nomoc. L tit. || νομίσει (νομίση unus) S] νομίσει MLB || 26 ἐξετάσει S Nomoc.^{dm} S Iul. || 27 τὸ] τοῦ S || ἧτον τοῦ βαθμοῦ] om. S || 29 νομίμην ML Nomoc.^m] νόμιμον SB^c || 31 καὶ om. B || ἀνερχθῆναι S || 32 ἡμεῖς Nomoc.^m 8, 4 || κελύσωμεν L Nomoc.^m || 34 προσώπων]

omnium personarum S || ἀγωγῆν S || ἔχει L Nomoc. L tit. || 36 πολιτικῶν S v.l. ποντικῶ Nomoc.^m || 37 οὕτω — 611, 5 πρόσωπον om. B^f

2 contrariam R^a || a om. V || 3 iudicata] tunc iudicata R¹ || habere appellationem V appellationem accipere (uel habere s. v. T²) T || 8 ad om. T || reformatur (transferatur V), et quando licet episcopali appellari sententiae RVT, adnotatione male in textum recepta || 10 Si vero] Si* R¹ || 11 memoratarum T¹ || reverentissimarum om. T¹ || 12 accusetur ed. pr. || 13 ab] id R¹ || honorem R^a || 15 comprecendatur R¹ || et om. T¹ || 16 legem V || 18 approbare R² approbare T || 20 ex his cognoscatur V² in ras. || agnoscatur R vulg. || 21 hunc secundum] per T¹ || 22 ab honore] ad honorem R¹ || quam V || separari T² semper T¹ || 23 ei om. T¹ || 24 disputationem RVT, corr. vulg. || 25 ei om. T¹ || diffoc* R¹ || honores R¹ || 29 hoc om. RT || quando R¹ || iubeant R¹ || 33 pecuniarum T pecunia R || contra om. R¹ || aliquem T || 34 omnium om. R, personarum om. R¹ || 35 intra R || eas vulg. || 36 auctor T || 37 accusata ut V^a || 38 sola cautione R

μόνον ὁμολογίαν ἀνευ ὄρκου μετὰ ὑποθήκης τῶν ἰδίων πραγμάτων ἐκτίθεσθαι. Εἰ δὲ ὑπὲρ ἐκκλησιαστικῆς αἰτίας κατηγορία κατὰ τοὺς τῶν μητροπολιτῶν προσώπων ἀποτεθεῖ, ὑπὸ τὴν νόμιμον ἀσφάλειαν τὸ κατηγοροῦμενον γίνεσθαι πρόσωπον. Εἰ δὲ ἐκκλησιαστικὸν εἴη τὸ πρᾶγμα, μηδεμίαν κοινωνίαν ἐγγεώσαν οἱ πολιτικοὶ ἄρχοντες πρὸς τὴν τοιαύτην ἐξέτασιν, ἀλλ' οἱ ὁσώτατοι ἐπίσκοποι κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας τῷ πράγματι πέρας ἐπιτιθέτωσαν.

inrando cum hypotheca suarum rerum exponere. Si vero pro criminali causa accusatus contra aliam memoratarum personarum proponatur, sub legitima cautela accusata fiat persona. Si autem ecclesiastica causa est, nullam communionem habeant iudices civiles circa talem examinationem, sed sanctus episcopus secundum sacras regulas causae finem imponat.

CAPUT XXII.

Εἰ τινες δὲ ὁσώτατοι ἐπίσκοποι τῆς αὐτῆς συνόδου ἀμφιβητήσιν τινα πρὸς ἀλλήλους ἔχουσιν εἴτε ὑπὲρ ἐκκλησιαστικῶν δικαίων εἴτε ὑπὲρ ἄλλων τινῶν πραγμάτων, πρότερον ὁ μητροπολίτης αὐτῶν μετ' ἑτέρων δύο ἐκ τῆς ἰδίας συνόδου ἐπισκόπων τὸ πρᾶγμα κρινέτω, καὶ εἰ μὴ ἔμμελλῃ ἐκότερον μέρος τοῖς κεραιμένοις, τριηκάντα ὁ μακαριώτατος πατριάρχης ἐκείνης τῆς διοικήσεως μεταξὺ αὐτῶν ἀκροάσθω, κακείνα δοξάζει ἅτινα τοῖς ἐκκλησιαστικῶν κανόνων καὶ τοῖς νόμοις συνάδει, οὐδενὸς μέρους κατὰ τῆς ψήφου αὐτοῦ ἀντιλέγειν δυναμένου. εἰ δὲ καὶ παρὰ κληρικῶν ἢ ἄλλου οἰοῦντι ποτε προσέλευσι κατὰ ἐπισκόπων γένηται διὰ οἰανδήποτε αἰτίαν, πρῶτον ὁ ὁσώτατος αὐτῶν μητροπολίτης κατὰ τοὺς ἁγίους κανόνων καὶ τοὺς ἡμετέρους νόμους τὸ πρᾶγμα διακρινέτω, καὶ εἰ τις τοῖς κεραιμένοις ἀντείοι, ἐπὶ τὸν μακαριώτατον πατριάρχην τῆς διοικήσεως ἐκείνης ἀναφερέσθω τὸ πρᾶγμα, κακείνους κατὰ τοὺς κανόνας καὶ τοὺς νόμους τούτους παρεξέτω πέρας. εἰ δὲ κατὰ μητροπολίτου τοιαύτη προσέλευσις γένηται εἴτε παρὰ ἐπισκόπων εἴτε παρὰ κληρικῶν ἢ ἄλλου οἰοῦντι ποτε προσώπων, ὁ τῆς διοικήσεως ἐκείνης μακαριώτατος πατριάρχης κατὰ τὸν ὁμοίον τρόπον τὸ πρᾶγμα κρινέτω. Ἐπεὶ δὲ πασῶν

Si qui vero sanctissimorum episcoporum eiusdem synodi dubitationem aliorum ad invicem habeant sive pro ecclesiastico iure sive pro aliis quibusdam rebus, prius metropolitae eorum cum aliis de sua synodo episcopis causam iudicet, et si non ratum habuerit utraque pars quae indicata sunt, tunc beatissimus patriarcha dioeceseos illius inter eos audiat, et illa determinet quae ecclesiasticis canonibus et legibus consonant, nulla parte sententiae eius contradicere valente. Si autem et a clerico aut alio quocumque aditio contra episcopum fiat propter quamlibet causam, apud sanctissimum eius metropolitam secundum sacras regulas et nostras leges causa iudicetur, et si quis indicatis contradixerit, ad beatissimum archiepiscopum et patriarcham dioeceseos illius referatur causa, et ille secundum canones et leges huic praebet finem. Si vero contra metropolitam talis aditio fiat ab episcopo aut clerico aut alia quacumque persona, dioeceseos illius beatissimus patriarcha simili modo causam iudicet. Pro omni-

c. XXII ex B repetit Nomoc.^{dm} XIV tit. 8, 4; ex S initium (— 20 δυναμένον) repetit Nomoc. L tit. 1 p. 607 Voell, a clausulam (v. 32—612, 6) Appendix Nomoc. L tit. cap. eccl. 19 p. 671 Voell. — Summa extat Nomoc. XIV tit. 9, 1 p. 539 Pitra, clausulae summarium ib. 9, 34. — Mediam sententiam (19—26 Si autem — praebet finem, cf. ad 5) latine versam citat Gregorius Magnus in epistula de qua diximus ad c. VIII. XIX. XXI.

sine iure inrando cum hypotheca suarum rerum edere. Sin de criminali causa accusatus contra aliquam ex memoratis personis deferatur, persona accusata legitime cautelae subiciatur. Quodsi ecclesiastica sit causa, magistratus civiles nullam communionem habeant in eiusmodi cognitione, sed sanctissimi episcopi secundum sacros canones negotio finem imponant.

XXII. Si qui vero sanctissimi episcopi eiusdem concilii controversiam aliquam inter se habeant sive de iure ecclesiastico sive de aliis quibusdam rebus, prius metropolitani eorum cum duobus aliis concilii sui episcopis causam iudicet; et nisi utraque pars indicatis adqueverit, tunc beatissimus patriarcha illius dioeceseos inter eos cognoscat, atque illa definiat quae cum ecclesiasticis canonibus et legibus concinant, ita quidem ut sententiae eius neutra pars contradicere possit. Si autem a clerico vel alio quocumque interpellatio contra episcopum propter qualemcumque causam facta sit, prius sanctissimus eorum metropolitani secundum sacros canones et leges nostras causam diiudicet, et si quis indicatis contradixerit, ad beatissimum patriarcham illius dioeceseos res deferatur, et ille secundum canones et leges ei finem praebet. Quodsi contra metropolitani eiusmodi interpellatio sive ab episcopo sive a clerico vel alia qualicumque persona facta sit, dioeceseos illius beatissimus patriarcha simili modo causam iudicet. In omnibus autem

1 μετὰ πάσης ὑποθήκης M [ιδίων] οἰκείων S v. l. || 5 γινέσθω πρόσωπον Nomoc.^m 9, 17 πρόσωπον γινέσθω Nomoc.^m 8, 4 || 7 πρὸς — ἐξέτασιν om. S || 8 sq. οἱ ὁσώτατοι ἐπίσκοποι — ἐπιτιθέτωσαν] sanctus (religiosus Iul.) episcopus — imponat S Iul. ὁ ἐπίσκοπος (οἱ ἐπίσκοποι Nomoc. L tit.) S, ubi om. v. τῷ πράγματι πέρας ἐπιτιθέτωσαν || 9 πέρας τῷ πράγματι Nomoc.^{dm} || 12 τινῶν om. Nomoc.^m || 14 δύο om. S S Iul., fortasse recte || 15 ἔμμελλῃ S || 17 κακείνα — 32 κρινέτω om. B^f || 18 ἅτινα] 2 Nomoc.^{dm} || 20 καὶ om. S || 21 κατὰ om. Nomoc.^d || ἐπισκόπων Nomoc.^m || 22 πρῶτον om. S || αὐτῶν om. L, eius S, unde αὐτὸν malit Zachariae || 23 ἁγίους] ἱεροὺς S || 24 τις om. S || 25 ἀντείοι L || πατριάρχην MB Iul.] ἀρχιεπίσκοπον καὶ (καὶ om. L) πατριάρχην LS || 26 ἀναφερέσθω τὸ πρᾶγμα Nomoc.^{dm} || τὸ πρᾶγμα ἀναφερέσθω S || 28 πέρας] τὸ πέρας Nomoc.^m || 29 γένηται εἴτε] εἴτε om. S || 31 ἐκείνης μακαριώτατος om. Nomoc.^m, ubi reliqua quoque pars capituli decurtata est || κατὰ] καὶ κατὰ B^e

1 rerum om. R¹ || 4 rubr. De hisdem personis procanonica (i. pro canonica) causa conveniendis T in marg. (ex Iul.) || 6 civiles iudices T || 7 sanctus om. V, sanctissimus vulg. || sanctum episcopum R¹ || causae] caue T¹ || 10 rubr. De rebus dubiis in episcoporum conciliis em(er)gentibus T in marg. (ex Iul.) || qui V] quis RT vulg. || 11 sino dubitatione R¹ || habeant V] habeat RT vulg. || 13 cum] una cum T² || cum — 14 iudicet scr. R² in ras. || 1/2 vs. || sua synodo] *** T¹ || 14 si om. R¹ || rata T vulg. || 16 illius dioeceseos (dioeceseos T¹) T || 17 determinet] inter eos determinet T || ecclesiasticis om. V || 18 sententia e. R¹ || 19 rubr. Si clericus vel quisvis alius contra episcopum adire potestatem maluerit T in marg. (ex Iul.) || clerico Gregor.] clero RVT || aut] et T¹ || alio] laico Gregor. || quoque R¹ || 20 quamlibet] aliquam T || 22 sanctas T² Gregor., om. T¹ || 23 contradixerit] cum dixerit T¹ || 26 huic Gregor., vulg.] hic (hoc R¹) RVT || rubr. Si quis contra metropolitam adire potestatem maluerit T in marg. (ex Iul.) || 27 clero libri, corr. Beek || 29 causam iudicet V causa iudet R¹ iudicet causam (causam om. T¹) T || rubr. De episcopis adendum conuocandis, et ut fideiussores vel cautiones non praestent T in marg.

τῶν αἰτιῶν, εἴτε παρὰ τῷ ἰδίῳ μητροπολίτῃ εἴτε παρὰ πατριάρχει εἴτε παρ' ἄλλοις οἰοισθῆναι δικασταῖς ἐπίσκοποι ἐνάγονται, μηδεμίαν ἐγγύην ἢ ὁμολογίαν ὑπὲρ τῆς δίκης ἀπαυτείσθωσαν, οὕτω μὲντοι ἵνα καὶ αὐτοὶ σποιδάσωσι τῶν ἐπαγομένων αὐτοῖς αἰτιῶν ἑαυτοὺς διευλτοῦν.

bus autem causis, pro quibus apud proprium metropolitanam sive apud patriarcham sive apud alios quoscumque iudices episcopi conveniant, nullam fideiussionem aut cautionem pro lite exigantur, sic tamen ut ipsi studeant illatis sibi causis semet ipsos absolvere.

CAPUT XXIII.

Τοὺς δὲ οἰκονόμους καὶ πτωχοτρόφους καὶ ξενοδόχους καὶ νοσοκόμους καὶ τοὺς τῶν ἄλλων ἐναγῶν οἴκων διοικητὰς καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας κληρικούς κελύομεν ὑπὲρ τῶν ἐμπιστευθειῶν αὐτοῖς διοικήσεων παρὰ τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ ᾧ ὑπόκεινται ἀποκρίνεσθαι καὶ τοὺς λογισμοὺς τῆς ἰδίας διοικήσεως ποιείσθαι, καὶ εἰσπράττεσθαι ὅπερ ἐξ αὐτῶν ὀφείλοντες ἀποδεχθῆισαν, ἐκείνῳ τῷ ἐναγῇ ἀποδοθῆσόμενον οἶκῳ οὕτως ἐκ τῆς διοικήσεως τὸ χρέος φανείη. εἰ δὲ νομισαίεν ἑαυτοὺς βεβαῶσθαι, μετὰ τὴν ἀπαίτησιν ὁ μητροπολίτης τὸ πρᾶγμα ἐξετάζειτω. εἰ δὲ μητροπολίτης εἴη ὁ κατὰ τινος τῶν εἰρημένων προσώπων τὰς τοιαύτας αἰτίας ἐξετάσας καὶ τὸ χρέος εἰσπράξας, καὶ ὁ εἰσπραχθεὶς νομισαί ἑαυτὸν βεβλάφθαι, ὁ τῆς διοικήσεως ἐκείνης μακαριώτατος πατριάρχης τὸ πρᾶγμα διακρινέτω. οὐδὲ γὰρ συγχωρούμεν τοῖς προειρημένοις προσώποις ἐπὶ τῶν μνημονευθειῶν αἰτιῶν πρὸ τῆς ἐξετάσεως καὶ τῆς ἀπαίτησεως τοῦ χρέους τοὺς ἰδίους ἐπισκόπους ἀποφεύγειν καὶ εἰς ἄλλα παραγίνεσθαι δικαστήρια. εἰ τις δὲ ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν τινα τοιαύτην διοίκησιν ἐμπιστευθεὶς πρὸ τῆς τῶν λογισμῶν παραδέσεως καὶ τῆς τῶν ἐποφειλουμένων καταβολῆς τελευτήσῃ, κελύομεν τοὺς αὐτοῦ κληρονομοὺς κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον καὶ τοῖς λογισμοῖς 30 καὶ ταῖς ἀπαίτησιν ὑποκείσθαι.

Oeconomos autem et xenodochos et nosocomos et ptochotrophos et aliorum venerabilium locorum gubernatores et alios omnes clericos iubemus pro creditis sibi gubernationibus apud proprium episcopum cui subiacent conveniri et rationem suae gubernationis facere, et exigi quod ex ipsis debentes ostendantur, illi venerabili reddendum domui, ex cuius ordinatione debitum apparuerit. Si vero putaverint se gravari, post repetitionem metropolita causam examinet. Si vero metropolita fuerit contra quamquam praedictarum personarum huiusmodi causas examinet et debitum exegerit, et exactus putaverit se gravatum, dioceseos illius beatus patriarcha causam determinet. Non enim concedimus praedictis personis pro memoratis causis ante examinationem et exactorem debiti proprios episcopos declinare et ad alia venire iudicia. Si quis autem ex ecclesiasticis, cui aliqua talis dispensatio credita est, ante rationum expositionem et debitorum solutionem moriatur, iubemus eius heredes simili modo et rationibus et exactionibus subiacere.

c. XXIII ex B repetit Nomoc.^{dm} XIV tit. 9, 1; ex S, ubi huius capituli excerpta tantum habentur, repetit Nomoc. I tit. 8 p. 613 Voell. Initium (— 13 καὶ εἰσπράττεσθαι) habet Epanagoge 9, 19. — Summam praestat Nomoc. XIV tit. 9, 1 p. 539 Pitra; Ath. summam repetunt paratita Ath. 2 § 2.

causis, sive apud metropolitanam sive apud patriarcham sive apud alios quoscumque iudices episcopi conveniuntur, nulla ab iis fideiussio aut promissio pro lite exigatur, ita tamen ut ipsi quoque studeant a causis sibi illatis sese expedire.

XXIII. Oeconomos autem et ptochotrophos et xenodochos et nosocomos et ceterarum venerabilium domium administratores atque ceteros clericos omnes iubemus de commissis ipsis administrationibus apud episcopum suum cui subiecti sunt respondere et rationes administrationis suae reddere, atque exigi ab iis si quid eos debere inde probatum sit, illi venerabili domui reddendum cuius ex administratione debitum apparuerit. Si autem se gravatos putent, post exactorem metropolitanus rem examinet. Quodsi metropolitani sit qui contra aliquam ex praedictis personis eiusmodi causas examinaverit et debitum exegerit, atque is a quo exactum est se detrimento affectum esse putet, diocesis illius beatissimus patriarcha rem diiudicet. Neque enim praedictis personis permittimus in memoratis causis ante examen et exactorem debiti episcopos suos fugere atque ad alia iudicia venire. Si quis autem ex ecclesiasticis cui talis administratio commissa est ante rationes redditas et debita soluta decesserit, iubemus heredes eius simili modo et rationibus et exactionibus subici.

1 αἰτιῶν, εἴτε] causis pro quibus ε || 2 παρὰ τῷ πατριάρχει B^c Nomoc. L tit. || 4 δίκης] διοικήσεως S plerique || 7 cop. XXIII praeter clausulam κελύομεν τοὺς κληρονομοὺς τῶν διοικητῶν — ὑποκείσθαι, item cap. XXIV—XXVII in. (614, 11) om. Bⁱ || ἢ πτωχοτρόφους L, καὶ πτωχοτρόφους post 8 καὶ νοσοκόμους coll. Epan. Iul. ε || 8 τοῖς om. Nomoc.^d || 10 ἐμπιστευθειῶν Nomoc.^m || 13 πληροῦσθαι Epan. || 16 νομισαίεν Nomoc.^{dm} νομισαίεν MLB || 20 εἰσπραχθεὶς Nomoc.^d || *νομισοῖ MLB || βεβαῶσθαι L ε || 22 οὐ γὰρ L || 23 εἰρημένους Nomoc.^{dm} || 25 καὶ om. S plerique || 26 εἰ δὲ τὸ L || ἐκ om. Nomoc. L tit. || 29 *τελευτήσοι (τελευτήσῃ S unus, τελευτήσῃ Nomoc. L tit.) MLBS || 31 Ath. in epitome inter capita XXIII et XXIV haec inserit (repetita in Nomoc. L tit. 20 p. 628 Voell.): ὁ κληρικὸς παρὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου μὴ ἀποδημείτω, τὰς προειρημένους ποιῶνς ἐδλαβούμενος, ἄς κατὰ τῶν ἐπισκόπων ἐπήγαγεν ἢ διδάξει. Quibus quae respondeant in contextu novellae non inveniuntur

1 pro quibus V vulg.] om. RT; leg. sive? || 3 fideiussione V fidem iussionem T || 5 tm V || isti T i* R¹ || 7 rubr. De administrationibus (i. administratoribus) venerabilium locorum propter administrationem suam ad iudicium vocatis T in marg. (ex Iul.). In seqq. rubricae non iam adnotantur || Iconos T¹ || xenodochos V || nosochomos T || 8 ptochotrophos V ptochotrochos R || 11 subiacet RT¹ subiaceret V || *ueniri T¹ || gubernationis sue rationem T¹ || 12 ex ipsis vulg.] et ipsi libri || ostendatur T¹ ostendatur R¹ ostenduntur VR² || 13 illi om. R || domui (et domui T¹) reddendum T || 14 apparuerit V || putauerit R² T¹ p**** R¹ || 15 metropolitam R^a || 18 examinatus libri, corr. vulg. || exigerit VT¹ || 19 beatissimus vulg. || 21 personis om. R¹ || moratis T¹ || 22 et exactorem om. V || deberi T¹ || episcopos] debitos R¹ || 23 ad] ab R¹ || ex om. R¹ T¹ || ecclesiasticus T || 24 condita V^a || ante rationum] a nostrorum R¹ ante horum? R³ || 25 expositionum R || debitarum R¹ T¹ || 26 eius heredes] heredes eius V³ eius V¹ eos R

CAPUT XXIV.

Εἴ τις δὲ ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς ἐξ οἰασδήποτε ἐπαρχίας ἐν Κωνσταντινουπόλει εὐρεθῆι, καὶ τις βουλῆθῃ ἐναγωγῆν κατ' αὐτοῦ προθεῖναι, εἰ μὲν προκατάρξις ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ὑπὲρ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως γέγονεν, ἐκεῖ τὴν δίκην πληροῦσθαι· εἰ δὲ μήπω ἤρχθῃ, παρὰ μόνους τοὺς ἐνδοξοτάτους ἐπάρχους τῶν τῆς ανατολῆς πραιτωρίων ἢ τοῖς παρ' ἡμῶν ἀφορισμένοις δικασταῖς τοῖς ἐνάγουσιν αὐτὸν ἀποκρίνεσθαι.

Si quis episcopus aut clericus ex quacumque provincia in Constantinopoli reperiat, et voluerit aliquis adversus eum actionem proponere, si quidem litis contestatio in provincia pro ipso negotio facta est, ibi litem compleri; si vero nondum incohabata est, apud gloriosissimum praefectum Orientis praetorium aut apud eos qui a nobis fuerint deputati iudices convenientibus eum respondere.

CAPUT XXV.

Οἱ δὲ εὐλαβεστάτοι ἀποκρισιάριοι οἰασδήποτε ἀγωγῆς ἐκκλησίας οἱ ἐν τῇ βασιλίδι πόλει διατριβόντες ἢ παρὰ τὸν μακαριωτάτους πατριάρχας ἢ μητροπολίτας παρὰ τῶν ἰδίων ἐπισκόπων στελλόμενοι μήτε ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἐπισκόπων μήτε ὑπὲρ πράγματος τῆς ἐκκλησίας ἢ χρέους δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ τινα ἐναγωγῆν ἢ ἀπαίτησιν ὑπομενέωσαν, εἰ μὴ ἐντολὰς ἔχοιεν παρὰ τῶν ἰδίων ἐπισκόπων ἢ οἰκονόμων, ὥστε τισὶν ἐνάγειν· τμητικὰ γὰρ μόνους τοῖς παρ' αὐτῶν ἐναγομένοις δίδομεν ἀδείαν, ἐάν τινα ἐναγωγῆν ἔχωσι κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἢ τοῦ ἐπισκόπου, κατ' αὐτῶν προτιθέμενοι. εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τισὶ πράγμασιν ἢ ἀγωγῇ ἐαντοῦς ἐνόχους ποιήσωσιν ἐν τῷ καιρῷ ἐν ᾧ τὰς ἀποκρίσεις ποιοῦνται, καὶ τὰς ὑπὲρ τούτων ἐναγωγὰς αὐτοῦς ὑποδέχεσθαι.

Reverentissimi vero apocrisarii cuiuscumque sanctissimae ecclesiae, qui in regia civitate degunt, aut ad beatissimos patriarchas aut metropolitans a suis episcopis destinati neque pro suis episcopis neque pro causa ecclesiae aut debito publico aut privato aliquam conventionem sustineant, nisi mandatum habuerint a suis episcopis aut oeconomis, ut aliquos conveniant: tunc enim solis illis qui ab eis conveniuntur damus licentiam, si quam obligationem habent contra ecclesiam aut contra episcopos eorum proponere. Si vero et in quibusdam causis vel actionibus semet ipsos obligatos fecerint in tempore in quo responsa faciunt, et pro his conventiones suscipient.

CAPUT XXVI.

Εἰ δὲ καὶ ἐπίσκοποι ἢ κληρικοὶ ὑπὲρ τῆς πόλεως ἢ τῆς ἰδίας ἐκκλησίας διὰ πρεσβείαν τινὰ ἢ χειροτονίαν ἐπισκόπου εἰς τὴν βασιλίδι πόλιν ἢ ἐν ἄλλῳ οἰωθῆναι τόπω ἐνδημήσουσι, κελούμενοι αὐτοὺς μηδεμίαν ἐπάχθειαν ἢ ὄχλησιν ἀπὸ οἰουδήποτε προσώπου ἰφίστασθαι, ἀδείας οὐσῆς τοῖς ὑπευθύνους αὐτοὺς ἔχειν νομίζουσι, μεθ' ἧς εἰς τὴν ἐπαρχίαν ὑποστρέψουσιν.

Si vero et episcopi vel clerici pro civitate aut pro suis ecclesiis propter legationem vel ordinationem episcopi ad regiam civitatem vel ad alium quemlibet locum proficiscantur, iubemus eos nullam molestiam aut importunitatem a qualibet persona sustinere, licentia existente his qui obligatos eos putant se habere, postquam ad provinciam revertuntur, convenire

c. XXIV—XXVIII ex B repetit Nomoc.^{dm} XIV tit. 9, 1, summam praestat Nomoc. ib. p. 540 Pitra.
c. XXVI summam Ath. repetit libellus περὶ διαφορῶν ἀναγνωσμάτων § 1 p. 191 Heimbach.

XXIV. Si qui autem ex quacumque provincia episcopus vel clericus Constantinopoli inveniatur, et quis actionem contra eum movere voluerit, si quidem litis contestatio in provincia de eadem causa facta est, ibi lis peragatur; sin nondum coepita est, apud solos gloriosissimos praefectos praetorio Orientis vel apud iudices a nobis destinatos iis qui eum conveniunt respondeat.

XXV. Religiosissimi autem apocrisarii cuiuscumque sanctissimae ecclesiae, qui in regia civitate degunt aut ad beatissimos patriarchas aut metropolitanos ab episcopis suis mittuntur, neque pro episcopis suis neque pro negotio ecclesiae suae vel debito publico aut privato actionem ullam vel exactionem subeant, nisi mandatum habeant ab episcopis suis aut oeconomis, ut aliquos conveniant: tunc enim solis iis qui ab ipsis conveniuntur facultatem damus, si quam actionem contra ecclesiam aut episcopum habeant, eam adversus illos instituendi. Quodsi etiam in quibusdam causis vel actione se obligaverint eo tempore quo responsa faciunt, de his quoque actiones suscipiant.

XXVI. Si autem episcopi vel clerici pro civitate vel ecclesia sua propter legationem aliquam aut episcopi creationem in regiam civitatem sive in alium quemcumque locum pervenerint, iubemus eos nullum onus aut molestiam ab ulla persona pati, cum liceat iis qui se illos obnoxios habere putant, postquam in

1 in m. q. l. d' capitis numerum notat M (μ' est in B) || εἴ τις δὲ S || εἰ δὲ τις L || εἴ τις MB || 2 εὐρεθῆι S || βουλῆθῆι SB (Nomoc.^{dm}) || 4 τῇ ἐπαρχίᾳ in litura ex τῇ ἰδία ἐπαρχίᾳ corr., τῇ ἰδία πόλει s. v. add. L || 6 παρὰ — ἐπαρχίῳ] s. p. gloriosissimum praefectum ε || ὑπάρχῳ Nomoc.^m || 8 δικασταῖς MBS s. [Lul.] τοῖς θεοῖς δικασταῖς L vulg. male interpretatum || αὐτῶν om. S || ἀποκρίνας S || 11 παρὰ πρὸς S παρὰ (τῶν μητροπολιτῶν) πρὸς et deinde ἢ (πρὸς τοῖς) μητροπολιτῶν coni. Zachariae; sed traditum lectionem firmat Lul. || 12 στελλόμενοι om. pr., post πατριάρχας v. 11 suppl. Nomoc.^m || * μὴ δὲ SL, μήτε — ἐπισκόπων om. MB Nomoc.^m || 13 * μὴ δὲ ML BS || 14 δημοσιακοῦ Nomoc.^{dm} || 15 ἢ ἀπαίτησιν om. S || 16 ἢ] ἢ καὶ S unus || 17 τοῖς] ἐκείνοις (om. unus) S || 18 ἐναγωγῆν SLB] ἀγωγῆν M obligationem (i. e. ἐνοχῆν?) ε || 19 ἢ] ἢ κατὰ S ε || τῶν (τοῦ om. L^q) ἐπισκόπων, κατ' αὐτῶν] episcopus eorum ε || 20 ἀγωγῇ MLB] ἀγωγῆς S ε || 21 ἐνόχους ποιήσωσιν S ποιήσωσιν ἐνόχους

B^c || κρίσεις L^a || 23 ὑποδέξασθαι S || 24 ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς Nomoc.^m || 25 ἢ — ἐκκλησίας om. L || τινὰ om S s. [Lul.] || 27 ἐκδημήσουσι S

2 in] et in V, om. T¹ || voluerint V noluerit R¹ || 3 quid R¹ || 4 prouintiam T || 6 praefectis V^a || 7 fuerit RT || 8 reddere R || 9 Reuerentissimis V¹ || apocrisarii RV² apocrisarii V¹ aposarii T¹ apofarii, deinde apocripharii T² || cuiusque T || 12 destinati episcopis V episcopis ordinati (ordinari R) RT || 13 ecclesiae causa T || aut privato] a priuato R || 14 habuerit V || 15 ycono- nomo RV² et conomio T¹ || ut] aut T¹ || aliquis conuenit R || 16 illi T¹ || conueniunt T¹ || 19 et om. V || quidam R¹ || 20 fecerit R || 21 suscipiant V] suscipiunt RT suscipiant vulg. || 24 et om. R vulg. || 25 propter] per R¹ || legationem] suam legationem V legacionem suam R² || vel] aut R || 29 his] is R¹ || eos om. R || 30 postquam — 614, 1 habere om. T¹

ἐνάγειν αὐτοῖς, οὐδενὸς τοῖς νομιζουσιν ἔχειν αὐτοὺς ὑπερθίνους γινόμενον προκομιᾶτος περὶ χρόνιον παραγραφὴν διὰ τὸν χρόνον, ὃν ἐν τῇ τοιαυτῇ ἀποδημίᾳ παρεῖλκυσαν.

eos; nullo [in] his qui se putant habere eos faciendo praedictio de temporalibus praescriptionibus propter tempus, quod in tali causa protraxerant.

CAPUT XXVII.

Εἴ ποτε δὲ αἰτία ἀναφῆναι τοῦ ὑπόμνησιν ἢ ἐκβιβασμὸν προσερχθῆναι ὑπὲρ οἰασθῆναι χρηματικῆς αἰτίας εἴτε δημοσίας εἴτε ἰδιωτικῆς κληρικῆς ἢ μοναχῆς ἢ μοναστηρίου ἢ ἀσκητικῆς οἰοῦνθῆναι μοναστηρίου, καὶ μάλιστα γυναικῶν, ἕβρωος χωρὶς καὶ μετὰ τῆς προσηκούσης τιμῆς κλειόμενον τὴν ὑπόμνησιν καὶ τὸν ἐκβιβασμὸν γίνεσθαι, μηδεμίαν δὲ μονάστιον ἢ ἀσκητικὴν τοῦ μοναστηρίου ἀφέλκεσθαι, ἀλλ' ἐντολέα ἐξ αὐτῶν προβάλλεσθαι τὸν ὑπὲρ τοῦ πράγματος ἀποκρινόμενον. τοῖς δὲ μοναχοῖς ἐξέστω εἴτε δι' ἐαυτῶν εἴτε δι' ἐντολέων τὰς ἰδίας ἢ τὰς τοῦ μοναστηρίου δίκας πράττειν· εἰδότες τοῦ ταῦτα παραβαίνοντος δικαστοῦ ἢ ἐκβιβαστοῦ, ὡς καὶ τῆς ζωῆς γυνωθῆσεται καὶ ποινὴν εἰ χρῆσιν λιτρῶν εἰσπραχθήσεται παρὰ τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου κόμητος τῶν πριβάτων· τοῦ ἐκβιβαστοῦ δὲ ἡλονότι πρὸς τοῦτοις καὶ βασιάνους ὑπομένουτος καὶ εἰς ἐξορίαν πεμπομένου. τῶν κατὰ τὸν ὅσιωτάτων ἐπισκοπῶν προνοούτων, ἵνα μηδὲν τούτων ἐναντιον γένηται, ἢ εἴπερ ἡ ἀμαρτηθῆ, ἵνα ἡ εἰρημὴ ἐκδικήσῃ προέλθοι. τοῦ δὲ ἀρχοντος τὴν ἐκδικήσιν ἀναβαλλομένου ἐπιθεῖναι εἰς ἡμετέραν εἰδήσιν ὁ ἐπίσκοπος ἀναφερέτω.

5 Si quando autem causa emerit, ut admonitio et executio inferatur pro qualibet pecuniaria causa sive publica sive privata clerico aut monacho aut monasterio aut cuicumque monasterio maxime feminarum, iubemus sine iniuria et cum competenti honore admonitionem fieri, non tamen monasterium ab aeternam monasterio abstrahi, sed procuratorem ab his ordinari qui pro causa respondeat. Monachis autem liceat sive per se sive per procuratorem monasterii causas agere; sciente qui haec praevaricatur iudice vel executore, quia et cingulo spoliabitur et poenam V librarum auri exigitur per magnificentissimum comitem privatarum rerum; executore videlicet super haec et verberando et in exilium dirigendo: locorum sanctissimis episcopis provisuris, ut nihil his contrarium fiat, aut si aliquid committatur, memorata ultio procedat. Iudice vero vindictam differente imponere ad nostram scientiam episcopus referat.

CAPUT XXVIII.

Σπορτούλων δὲ ὀνόματι πᾶν πρόσωπον ἐν οἰαθῆποτε ἐκκλησιαστικῇ τάξει καταλεγόμενον, καὶ πρὸς

Sportularum vero nomine omnem personam in quocumque ecclesiastico officio constitutam, et ad

c. XXVII in. (— 13 ἀποκρινόμενον) ex S repetit Nomoc. L tit. 33 p. 640 Voell. — Ath. summam prioris partis repetunt paratitla Ath. 5 § 2.
c. XXVIII summam Ath. repetunt paratitla Ath. 5 § 2.

provinciam reverterint eos convenire, neve ullum eis qui se illos obnoxios habere putant praedictum fiat in temporalis praescriptione propter tempus quod in tali professione traxerint.

XXVII. Quodsi quando causa emerit, ut admonitio vel executio de qualicumque pecuniaria causa sive publica sive privata offeratur clerico aut monacho aut monachae aut ascetriae cuicumque monasterii, et maxime mulierum, sine iniuria et cum convenienti honore admonitionem et executionem fieri iubemus, nullam vero monacham vel ascetriae a monasterio detrahi, sed procuratorem ab iis institui qui de causa respondeat. Monachis autem liceat sive per se sive per procuratores proprias vel monasterii lites agere; sciaturque qui haec transgressus sit iudex vel executor, fore ut et cingulo spoliatur et multa quinque librarum auri ab ipso exigatur per magnificentissimum comitem privatarum; atque executor quidem praeterea tormenta quoque subeat et in exilium mittatur. Sanctissimi autem locorum episcopi provideant, ne quid his contrarium fiat, aut si quid commissum sit, ut praedicta vindicta procedat. Quodsi praeses vindictam inferre differat, ad notitiam nostram id episcopus referat.

XXVIII. Sportularum autem nomine unamquamque personam in qualicumque ecclesiastico ordine

1 αὐτοῖς — ἔχειν om. B^c, v. μηδενὸς inserto ante γινόμενον ἢ μηδενὸς S ἢ αὐτοὺς ἔχειν Nomoc.^m 2 ὑπερθίνους om. ε § περὶ — 4 παρεῖλκυσαν om. S ἢ περὶ χρόνιον παραγραφὴν] de temporalibus praescriptionibus ε § 3 ἀποδημία] causa ε § 5 αἰτία LBS § Iul.] αἰτία τις M ἢ ἀναφῆναι S unus ἢ ἡ] et ε § 7 κληρικῶ] ἢ κληρικῶ Nomoc.^m 8 μοναστηρίου Nomoc.^m μοναστηρίου B^c Nomoc.^a μοναστ^η L ἢ ἄσκητικῆς om. S § Iul.] οἰοῦνθῆποτε μοναστηρίου] aut (vel Iul.) cuicumque monasterio ε Iul. 9 καὶ om. Nomoc.^{am} ε § 10 καὶ τὸν ἐκβιβασμὸν om. ε § 11 μηδεμίαν δὲ] μὴ μὲντοι S § (Iul.) ἢ μοναστηρίου L^a 12 ἐφέλκεσθαι Nomoc.^m 13 ἀποκρινόμενον MB] ἀποκρινόμενον SLB^f Nomoc.^{am} 15 δι' ἐντολέων] per procuratorem ε § τὰς ἰδίας ἢ om. ε § τὸν om. B^f 16 εἰσπραττειν Nomoc.^m 18 λιτρῶν χρυσοῖον Nomoc.^a 19 παρὰ — πριβάτων om. B^f ἢ τῶν πριβάτων] τῶν ἰδικῶν ML s.v., B^c Nomoc.^{am} 20 πρὸς τοῦτοις om. B^f 21 τῶν — 24 προέλθοι om. S 22 τόπον] τόπον MB^c (ε) τὸν τόπον B^f Nomoc.^m 23 ἐναντία B^f ἢ — 24 προσέλθοι om. B^f ἢ τε] τινι Nomoc.^a 24 προσελέθῃ B^c 25 ἀναβαλλόμενον τὴν ἐκδικήσιν S 26 ἀναφερέτω] ὁ ἀναφερέτω (sic) L 27 σπορτούλων M σπορτούλων S plerique (et sic infra), συνηθειῶν M s.v., B

1 nullo] nullo eos R^a ἢ in del. Beck ἢ qui V¹ que RT que V³ ἢ habere eos Beck (qui add. obligatos) habere eis (in ras. V²) libri ἢ praedictio fatiendo R², fatiendo om. R¹ ἢ 3 protraxerant V] protraxerint Tvulg. protraxerit R ἢ 5 ut vulg.] tunc RVT ἢ 6 exusat R ἢ 7 monache T² ἢ aut monasterie V¹ aut monasterio V³ T¹, del. T² ἢ 8 cuique R ἢ 10 amonitione T¹ adhomonitionem R^a ἢ monasteria RT¹ monasterio V ἢ aut assistiam (assisteria T¹) monasterio (monasteria R^a) RT, om. V ἢ 11 procuracione R¹ ἢ 12 qui] quod R ἢ pro om. V ἢ 13 sive per] sive om. R ἢ sive per] per om. R ἢ monasteris R¹ 14 scienti R¹ ἢ quam T¹ ἢ haec om. V ἢ praeteruaricatur R^a ἢ 15 iudicem R¹ a iudice T^a ἢ executorem R¹ executione T¹ ἢ et] in T¹ ἢ eingulos T^a ἢ expoliabitur V ἢ 16 V] X V ἢ 17 comitem T¹ ἢ rerum om. R¹ ἢ executorem VT¹ execut*** R¹ ἢ 18 et RT] etiam V ἢ verberando R² uerba*** R¹ uerberamenta T uerba sunt inepta V¹ uerba sumpta V³ ἢ dirigendum R¹ VT² degendum T¹ ἢ 19 sanctis T ἢ 20 fiat (contra fiat R^a) contrarium R ἢ aut] et R¹ T¹ ἢ aliqui R¹ ἢ 21 uitio R¹ T¹ ἢ iudicem RV^a T¹ ἢ 22 differentem imponere R² differente intempore V inferre differentem (differente T²), in marg. al. imponere T ἢ 23 referatur V ἢ 27 Sportularum] de sportularum R¹ ἢ personam om. V¹ ἢ 28 ecclesiastico om. T¹

τούτοις διακόνισσαν καὶ μοναχὸν καὶ ἀσκήτριαν καὶ μονάστριαν ὑπὲρ πάσης ἐκκλησιαστικῆς καὶ χορηματικῆς αἰτίας, ὅσας ἂν εἴη ποσότητος, εἴτε ἀπὸ κληρικοῦ εἴτε ἀπὸ τινος ἐν στρατείᾳ καταλεγόμενον ὑπόμνησιν δέξονται. ἢ ἐν τῇ βασιλίδι πόλει ἢ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐν αἷς διαγοσιν, οὐ πλέον τεσσάρων κερατίων διδόναι συγχωροῦμεν. εἰ δέ τις ἐξ ἡμετέρας κεινέσεως ἢ ἀρχοντος ἢ μακαριωτάτου πατριάρχου σταλῆς ἐκβαστῆς εἰς ἄλλας ἐπαρχίας ὑπόμνησιν προσεγάγοι τινὶ τῶν μνημονευθέντων προσώπων, μὴ περαιτέρω ἐνὸς νομίματου κομίζεσθω. εἰ δὲ καὶ ὑπὲρ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς αἰτίας πολλοὺς ἐκ τῶν μνημονευθέντων προσώπων ὑπομνησθῆναι συμβαίη, ἐνὸς καὶ μόνου προσώπου ὑπὲρ πάντων σπόροτολα κομίζεσθαι θεσπίζομεν. ἐπίσκοπος δὲ ὑπὲρ τῶν πραγμάτων τῆς ἰδίας ἐκκλησίας μηδεμίαν μεθοδεῖαν ἢ ὄχλησιν ὑφίστασθω· σπόροτολα δὲ εἰ ὑπὲρ τῶν ἰδικῶν πραγμάτων ὑπομνησθῆναι ἀπατεισθῶ· τὰς ἐναγωγὰς δηλαδὴ τὰς κατὰ τῆς ἐκκλησίας προτιθεμένας τῶν οἰκονόμων ὑποδεχομένην, ἢ ἐκείνων ὅτινες ἐπὶ ταύτῃ τῇ αἰτία προβληθεῖεν. ὁ δὲ παρὰ ταῦτα εἰσπράξαι σπόροτολα τολμῶν ἐν διπλῶ ὅσοι ἔλαβε τῷ ἀπατηθῆντι προσώπῳ ἀποδοῖναι συνωφείσθω, καὶ εἰ μὲν στρατεύεται, καὶ τὴν ζώνην ἀπολλύτω, εἰ δὲ κληρικὸς εἴη, τοῦ κλήρου ἐκβαλλέσθω.

25

CAPUT XXIX.

Τοῖς δὲ πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις καὶ ὑποδιακόνοις καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐν κλήρῳ τεταγμένοις μὴ ἔχουσι γαμετὰς κατὰ τοὺς θελοὺς κανόνας ἀπαγορευόμεν καὶ ἡμεῖς κατὰ τὴν τῶν ἁγίων κανόνων δύναμιν, γυναικὰ τινα ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ ἐπέσεικτον ἔχειν, διχα μέντοι μητρὸς καὶ θυγατρὸς καὶ ἀδελφῆς

c. XXIX ex B repetit Nomoc.^d XIV tit. 8, 14; in. — 616, 1 ἐκπέσει) et clausulam (616, 12 ἐπίσκοπον . . .) ex S repetit Nomoc. L tit. 28. 27 p. 635. 634 Voell., ex B habet B¹ K 18, 6 p. 435 Zach. — Summam praestat Nomoc. XIV tit. 8, 14.

constitutam, ac praeterea diaconissam et monachum et ascettriam et monacham pro omni criminali et pecuniaria causa, cuiuscumque sit quantitas, sive a clerico sive ab aliquo in militia constituto admonitione petiti sint, sive in regia civitate sive in provinciis in quibus degunt, non plus quam quattuor siliquas dare permittimus. Si quis autem ex iussione nostra sive praesidis sive beatissimi patriarchae executor missus in alias provincias alicui ex memoratis personis admonitionem obtulerit, ne ultra solidum unum accipiat. Sed etiam si forte de una eademque causa plures ex memoratis personis admoniti sint, ut unius solius personae pro omnibus sportulas accipiat sancimus. Episcopus autem pro rebus ecclesiae suae nullam executionem aut molestiam subeat; sportulae vero, si de propriis causis admonitus sit, ab eo exigantur: ut scilicet actiones quae contra ecclesias instituantur oeconomi suscipiant, vel illi qui ad eam causam constituti sunt. Qui vero adversus haec sportulas exigere ausus sit, in duplum quod accepit personae a qua exactae sunt reddere compellatur, et si quidem militat, etiam cingulum amittat, sin clericus sit, e clero expellatur.

XXIX. Presbyteris autem et diaconis et subdiaconis et ceteris omnibus in clero constitutis uxores non habentibus secundum sacros canones nos quoque interdicimus secundum sanctorum canonum vim, ne quam mulierem in domo sua extrinsecus introductam habeant, excepta tamen matre et filia et sorore et

1 καὶ ἀσκήτριαν καὶ μονάστριαν] aut ascettriam et monastriam ε || 2 καὶ ἢ B || 3 ὁσόςης S || 5 ἢ om. S || ἐν τῇ — ἐπαρχίαις om. B¹ || 6 sq. συγχωροῦμεν διδόναι B¹ || 7 τις MLB] om. S || Iul. || 8 ἢ ἀπὸ ἀρχοντος S aut ad iudicem ε || μακαριωτάτου πατριάρχου LB] τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου M ἐκ τού (τοῦ om. codd. duo) μακαριωτάτου πατριάρχου S ad beatissimam ascettriam ε || σταλῆ S || 9 εἰς] ἐπ' S || ἄλλας ἐπαρχίας] aliam provinciam ε || προσάγων S || 11 ἐνὸς om. ε Iul. || δὲ καὶ] καὶ om. L || 14 σπόροτολλα M, συνηθείας (et sic infra) B || κομίζεσθαι MLB] ἰδοσθαι S (Iul.) || 15 δὲ] enim ε || 16 ἐνόχλησιν S || 17 δὲ om. Nomoc.^{dm} || εἰ S (Ath. Theod. Nomoc. XIV tit.) || μηδὲ εἰ (δὲ εἰ add. s. v. in litura L, εἰ om. Nomoc.^{dm}), MLB (Iul.) tam antiqua quam manifesta interpolatione || ὑπὲρ τῶν ἰδικῶν] pro talibus ε || πραγμάτων om. B || 18 ἀγωγὰς S || 19 κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν S (Iul. v. l.) || 21 σπόροτολα s. v. συνηθείας L || 24 καὶ om. Nomoc.^d || τοῦ κλήρου om. B¹ || 25 ἐβαλέσθω M || 26 μδ' nota capituli in mg. M (me' est in B) || 27 πᾶσι om. Iul., τοῖς ἄλλοις om. S ε || ἐν τῷ κλήρῳ B^c || καταλεγόμενοι μὴ (καὶ μὴ v. l.) S || 28 γαμετᾶς] uxorem ε || 29 ὑμεῖς M || ἁγίων] θείων B¹ || 31 μέντοι MLBS] μὲν τῆς Nomoc.^d

haec diaconissam et monachum aut ascettriam aut monastriam pro omni criminali et pecuniaria (causa), cuiuscumque sit quantitas, sive a clerico sive a quolibet in militia constituto admonitionem suscipiant aut in regia civitate aut in provinciis quibus degunt, ne amplius quattuor siliquas dare permittimus. Si vero ex nostra iussione aut ad iudicem aut ad beatissimam ascettriam missus executor in aliam provinciam admonitionem offerat alicui memoratarum personarum, non ultra unum solidum accipiat. Si vero pro una eademque causa multas ex memoratis personis admoneri contingat, unam et solam personam pro omnibus sportulas dare sancimus. Episcopus enim pro rebus suae ecclesiae nullam exactiorem molestiamque sustineat, sportularum vero si pro talibus causis admoneatur, exigatur; actiones videlicet contra ecclesias propositas oeconomi suscipiantibus aut illis qui in ea causa ordinati sunt. Qui vero contra haec exigere sportulas praesumpserit, in duplum quod accepit exactae personae reddere compellatur, et si quidem militat, cingulum perdat, si vero clericus fuerit, a clero removeatur.

Presbyteris autem et diaconibus et subdiaconibus et omnibus in clero conscriptis non habentibus uxorem secundum sacros canones interdicimus etiam nos secundum sanctorum regularum virtutem mulierem aliquam in propria domo superinductam habere, tamen citra matrem aut sororem aut filiam et alias

1 aut sistriam RV et aut assisteria T¹ || aut monasteria T¹, om. RV || 2 pecunia V || causa add. vulg. || 3 si vero a clerico R¹ || 5 quibus] in quibus Beck || 6 deget T¹ || nō R¹ non R³ nec vulg. || siquis T¹ filii quas R¹ || 7 nostra ex V || 8 beatissima R¹ V¹ || asistriam (sistriam R²) missus R² V¹ || sistria rea missus R¹ V¹ || sistiare amissus T¹ || assistriam remissus T² || alias provincias T vulg. || 9 moratarum V || 10 solidum R¹ T¹ || unum solidum VT² vulg. sol. unum R schol. || 11 una pro R¹ || multis R¹ T || 12 personis] causis personis R¹ || ammoneri V amm*** R¹ ante mori T || contigerit T || 13 prae V || dari R || 14 enim] vero vulg. || suae ecclesiae] siue ex rebus R || 15 molestiam T¹ || sportulas R¹ || vero si] nomine si T² set V || 16 amoneatur T adoneatur V² || exigatur Beck] exactor libri || 17 ecclesias T || oeconomiis R¹ ycononiis R² || 18 illis vulg. || aliis (om. T¹) libri || 19 vero om. R¹ || hoc? T¹ || sportulas exigere T², exigere om. T¹ || praesumpserit V || 20 que T¹ || acceperit T || credere T¹ || 21 compellantur V || militant et perdat VT || 27 et om. T¹ || uxores T || 28 sacras V || 29 sacrarum T || mulierum VT¹ || 30 propriam domum T || superinductum R¹ || 31 tamen] tum R¹, del. R² || matrem] in matrem R¹

καὶ τῶν ἄλλων προσώπων, ἅτινα πᾶσαν ὑποψίαν ἐκ-
 γνεύει. εἴ τις δὲ παρὰ ταύτην τὴν παραφυλακὴν γυ-
 ναῖκα ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ σχῆ, ἥτις δύναται αὐτῷ ὑπο-
 ψίαν ἐπάγειν, καὶ ἀπαξ καὶ δις ἢ ὑπὸ τοῦ ἰδίου
 ἐπισκόπου ἢ ὑπὸ τῶν ἰδίων συγκληρικῶν ὑπομη-
 σθεῖς, ὥστε μετὰ τοιαύτης γυναικὸς μὴ οἰκεῖν, ἐκβα-
 λειν αὐτὴν ἐκ τοῦ ἰδίου οἴκου μὴ φελησῆ, ἢ κατηγόρου
 φαινομένου ἀποδειχθῆ ἀσέμνωσ μετὰ τοιαύτης γυναι-
 κὸς ἀναστρέφεται, τρικαῦτα ὁ ἐπίσκοπος αὐτοῦ
 κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας τοῦ κλήρου αὐτὸν
 ἐκβαλλέτω, τῆ βουλῆ τῆς πόλεως ἢς κληρικὸς ἦν παρα-
 δοθισόμενος. Ἐπίσκοπον δὲ μηδεμίαν παντελῶσ γυ-
 ναῖκα ἔχειν ἢ μετ' αὐτῆς οἰκεῖν συγχωροῦμεν. εἰ δὲ
 ἀποδειχθῆ τούτο μηδαμῶσ παραφυλάξας, τῆς ἐπισκο-
 πῆς ἐκβαλλέσθω· αὐτὸς γὰρ ἐαυτὸν ἀνάξιον δείκνυσι
 τῆς ἱερωσύνης.

CAPUT XXX.

Διακόνισσαν δὲ οὐδενὶ τρόπῳ μετὰ ἀνδρός, ἐξ οὗ
 δύναται ἀσέμνον βίον ἀναρῆσθαι ὑποψία, οἰκεῖν
 συγχωροῦμεν. εἰ δὲ ταῦτα μὴ παραφυλάξει, ὁ ἱερεὺς
 ὅν τέτακται ὑπομνησκέτω ταύτην, ἵνα πᾶσι
 τρόποισ τὸν τοιοῦτον ἀνδρα ἐκβάλλῃ τοῦ ἰδίου οἴκου.
 εἰ δὲ τοῦτο ὑπέροχηται πράξει, τῆς ἐκκλησιαστικῆς
 ὑπερησίας καὶ τῶν ἰδίων διαρῶν ἀλλοτριουμένη ἐν
 μοναστηρίῳ παραδίδόσθω, κακεὶ πάντα τὸν τῆς ἰδίας
 ζωῆς χρόνον διατελείτω· τῶν πραγμάτων αὐτῆς, εἰ
 μὲν παῖδας ἔχοι, μεταξὺ αὐτῆς κἀκεῖνον κατὰ τὸν
 ἀριθμὸν τῶν προσώπων διαιρουμένων, ἵνα τὸ ἀρμό-
 ζον τῆ αὐτῆ γυναικὶ μέρος τὸ μοναστηρίου λαμβάνον
 ταύτην ἀποτρέφῃ· εἰ δὲ μὴ ἔχοι παῖδας, πᾶσα ἢ αὐ-
 τῆς περιουσία μεταξὺ τοῦ μοναστηρίου ὅπου ἐμβάλ-
 λεται καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐν ἣ πρότερον ἐτέτακτο ἐξ
 ἴσης μοίρας διαριεῖσθω.

CAPUT XXXI.

Ἐἴ τις τῶν θείων μυστηρίων ἢ τῶν ἄλλων ἁγίων
 λειτουργιῶν ἐπιτελουμένων ἐν ἁγίᾳ εἰσελθὼν ἐκκλη-

personas, quae omnem suspicionem effugiunt. Si
 quis autem absque hac observatione mulierem in
 sua domo habet quae potest ei suspicionem inferre,
 et semel et secundo a suo episcopo aut a suis cleri-
 cis admonitus, ne cum tali muliere habitaret, eicere
 eam de sua domo noluerit, aut accusatore appa-
 rente probetur inhoneste cum muliere conversari,
 tunc episcopus eius secundum ecclesiasticos canones
 clero eum amoveat curiae civitatis cuius clericus
 erat tradendum. Episcopum vero nullam penitus mu-
 lierem habere aut cum ea habitare permittimus. Si
 autem probetur hoc nequaquam custodiens, episco-
 patu proiciatur: ipse enim se indignum ostendit
 sacerdotio.

Diaconissam vero nullo modo cum viro, ex quo
 potest inhonestae vitae emergere suspicio, habitare
 permittimus. Si vero haec non observet, sacerdos
 sub quo subiacet admonet eam, ut omnibus modis
 talem virum eiciat sua domo. Si vero hoc distulerit
 agere, ecclesiastico ministerio et propriis emolumentis
 alienata monasterio tradatur, et ibi omni suae
 vitae tempore degat: rebus eius, si quidem filios
 habeat, inter se et illos secundum numerum perso-
 narum dividendis, ut competentem ipsi mulieri par-
 tem monasterium accipiens eam alat; si autem non
 habuerit filios, omnis eius substantia inter monaste-
 rium, ubi immittitur, et ecclesiam, in qua prius erat
 constituta, ex aequa portione dividatur.

c. XXX ex B habent B^s K 18, 7 p. 435 Zach. et Nomoc.^d XIV tit. 8, 14. — Summa extat Nomoc. ib.; Ath.
 summam repetunt paratilla Ath. 9 § 1. 2 § 2.

c. XXXI (— 617, 10 ὑπομείνη) habet Epanagoge 9, 17; ex S repetit Nomoc. L tit. 20 p. 628 Voell.

ceteris personis, quae omnem suspicionem effugiunt. Si quis vero contra hanc observationem mulierem in
 domo sua habeat, quae ei suspicionem adferre possit, et semel atque iterum aut ab episcopo suo aut a
 conclericis suis admonitus, ne cum tali muliere habitet, expellere eam domo sua noluerit, aut cum accu-
 sator extiterit inhoneste cum tali muliere versari convictus sit, tunc episcopus eius secundum ecclesiasticos
 canones clero eum repellat, curiae civitatis in qua clericus erat tradendum. Episcopo autem nullam om-
 nino mulierem habere aut cum muliere habitare permittimus. Quodsi id nequaquam observasse probatus
 sit, episcopatu deiciatur: ipse enim sacerdotio sese indignum ostendit.

XXX. Diaconissam autem nullo modo cum viro, ex quo inhonestae vitae suspicio oriri possit,
 habitare permittimus. Si autem haec non observaverit, sacerdos cui subiecta est eam admoneat, ut omni-
 bus modis talem virum e domo sua eiciat. Quodsi id facere distulerit, ecclesiastico ministerio et emolu-
 mentis suis privata monasterio tradatur, ibique omne vitae suae tempus peragat; res autem eius, si quidem
 liberos habeat, inter ipsam et illos secundum numerum personarum dividantur, ut partem quae mulieri
 competit monasterium accipiat eamque alat; sin non habeat liberos, tota eius substantia inter monasterium,
 in quod immittitur, et ecclesiam, in qua prius constituta erat, aequa portione dividatur.

XXXI. Si quis, cum sacra mysteria vel alia sancta mysteria celebrantur, sanctam ecclesiam in-

1 ἐκγεύοι L || 2 εἰ δὲ τις S || φυλακὴν M^a || 3 εἴ
 τις M || 4 ἐπαγαγεῖν S || ἢ om. ε || ἀπὸ S || 5 ἀπὸ SL ||
 6 ὥστε μὴ μετὰ τῆς τοιαύτης γυναικὸς, om. vv. μὴ
 οἰκεῖν — 8 γυναικὸς Nomoc.^d || 7 ἐκ om. S || μὴ] οὐ
 B^s || φελησῆ L] φελίσση MBS || 8 τοιαύτης M] τῆς
 τοιαύτης SLB, om. ε || 11 τῆ βουλῆ — παραδοθισό-
 μενον om. B || 13 μετὰ ταύτης S plerique || 14 φυλάξας
 B^c || 15 sq. αὐτὸς — ἱερωσύνης om. S || δείκνυσι ἀν-
 άξιον B^s || 18 ἀναρῆσθαι LB^s Nomoc.^d || 19 παραφυ-
 λάξει S Nomoc.^d φυλάξει B^s φυλάξῃ B^s || 20 ὅφ' οὐ
 Nomoc.^d || αὐτὴν ἀπασι (om. ἴνα) S || 21 ἐκβάλλῃ (ante
 τὸν τοιοῦτον coll. B^s) MB^s ἐκβάλλοι L ἐκβάλλειν S ||
 τοῦ] ἐκ τοῦ B^s || 22 τούτο ἐκ πράξει om. S || 23 ἀλλο-
 τριουμένην τῷ μοναστηρίῳ παραδιδότα S || 28 μέρος
 om. B^s || 29 ἀποτρέφῃ SB^s, B^s v. l. || ἔχη B^s v. l. || αὐ-
 τῆς ἢ Nomoc.^d || 30 ὅπου] ἐν ᾧ B^s v. l. || 31 τέτακται
 S plerique

1 suspicionem — 7 cum mu] scr. R² in ras. 4 vv. ||
 si quis absque autem V², si quis ***** observatione
 es***** V² || 2 observatore R || 3 sua om. V ||
 5 nec V¹ || 6 cam de] eadem V¹ || suo VT¹ || accusatione V
 accusato T² || apparente] aut apparente T¹ || 9 clero] a
 clero R² || admoveat T admoneat R¹ || 10 * tradendo (tra-
 hendo T¹) libri] episcopus R¹ || 12 hoc probetur R || epi-
 scopatum V || 13 ipsi V¹ || ostendit] ostendit se V¹ || 17
 diaconissa R¹ || 18 honestate R¹ T¹ inhonestate R² hon-
 neste R³ T² || suspicio R¹ || 19 hoc VT || 21 haec V ||
 22 agere — 26 mulieri par] scr. R² in ras. 3 vv. || 23 mona-
 sterio RT¹ || uite sue V || 25 habet R || se et om. T¹ ||
 27 alat vulg.] agat RVT || 28 inter] in VT¹ || 29 ubi
 om. V || immittitur V] mittitur RT vulg. || ecclesia V ||
 30 statuta R || dividetur R || 33 aut alia sancta mysteria
 V¹ T, del. V³, om. R || 34 celebretur T || ingrediens ec-
 clesiam V] egrediens ecclesiam T ecclesiam ingrediens
 R vulg.

σία ἢ τῷ ἐπισκόπῳ ἢ τοῖς κληρικοῖς ἢ τοῖς ἄλλοις ὑπηρεταῖς τῆς ἐκκλησίας ἢ βραβείω τι ἐπαγάγοι, κελείομεν τοῦτον βασάνους ὑπομεῖναι καὶ εἰς ἐξορίαν πεμφθῆναι· εἰ δὲ καὶ ἀντὰ τὰ θεῖα μυστήρια καὶ τὰς θείας λειτουργίας ταράξει ἢ ἐπιτελεῖσθαι κολύσει, 5 κεφαλικῶς τιμωρεῖσθαι. τοῦτον αὐτοῦ καὶ ἐπὶ ταῖς λιταῖς ἐν αἷς ἢ ἐπίσκοποι ἢ κληρικοὶ εὐρίσκονται φυλαττομένου, ἵνα εἰ μὲν ἕβρον μόνον ποιῆσει, βασάνους καὶ ἐξορία παραδοθῆ, εἰ δὲ καὶ τὴν λιτὴν διασκεδάσει, κεφαλικὸν κίνδυνον ὑπομένοι. καὶ ταῦτα διεκδικεῖν 10 κελείομεν οὐ μόνον τοὺς πολιτικούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς στρατιωτικούς ἀρχοντας.

CAPUT XXXII.

Πᾶσι δὲ τοῖς λαϊκοῖς ἀπαγορεύομεν λιτὰς ποιεῖν δίχα τῶν ὁσιατάτων τῶν τόπων ἐπισκόπων καὶ τῶν 15 ὑπὸ αὐτοῖς ἐλλαβεστάτων κληρικῶν· ποία γὰρ ἐστὶ λιτή, ἐν ἧ ἱεροῖς οὐχ εὐρίσκονται καὶ τὰς συνήθειαι ποιοῦσιν ευχάς; ἀλλὰ καὶ τοὺς τιμίους σταυρούς, μεθ' ὧν ἐν ταῖς λιταῖς ἐξέρχονται, μὴ ἀλλαχόσε πλὴν εἰ μὴ ἐν εὐαγείᾳ τόποις ἀποτίθεσθαι· καὶ εἴ ποτε χρεια καλέσει τοῦ λιτὰς ἐπιτελεῖσθαι, τότε μόνον τοὺς αὐ- 20 τὸν ἀγίους σταυρούς λαμβάνειν τοὺς εἰωθότας αὐτοὺς βαστάζειν, καὶ μετὰ τοῦ ἐπισκόπου καὶ τῶν κληρικῶν τὰς λιτὰς ἐπιτελεῖσθαι. Ταῦτα παραφυλαττόντων τῶν ὁσιατάτων τῶν τόπων ἐπισκόπων καὶ τῶν αὐτῶν κληρικῶν καὶ τῶν κατὰ τόπον ἀρχόντων. εἰ 25 δὲ τις ἐν τούτῳ τῷ κεφαλαίῳ τὴν τοῦ παρόντος ἡμῶν νόμον δύναμιν ἢ παραβῆ ἢ μὴ ἐκδικήσῃ, τὰς εἰρημένας ποινὰς ὑποστήσεται.

CAPUT XXXIII.

Ἐπόλοιπον ἡμῖν ἐστὶ καὶ περὶ τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων καὶ τῶν ἐλλαβεστάτων μοναχῶν διατυπῶσαι. 30 chorum dispositione.]

c. XXXII (— 23 ἐπιτελεῖσθαι) habet Eranagoge 9, 18; initium tantum (— 16 εὐρίσκονται) exhibet S indeque Appendix Nomoc. L tit. cap. eccl. 9 p. 662 Voell.

c. XXXIII, XXXIV ex S repetit Appendix Nomoc. L tit. cap. eccl. 20 p. 671 Voell.; c. XXXIV ex B repetit Nomoc. XIV tit. 11, 3. — Summam habet Nomoc. XIV tit. 11, 3.

gressus aut episcopo aut clericis aut ceteris ecclesiae ministris iniuriam aliquam intulerit, iubemus eum tormentis subici et in exilium mitti; si autem etiam ipsa sacra mysteria et sacra ministeria conturbaverit vel quominus celebrentur prohibuerit, capitali supplicio afficiatur. Atque hoc ipsum etiam in litanis, in quibus vel episcopi vel clerici reperiuntur, observetur, ut si quidem iniuriam solum fecerit, tormentis et exilio tradatur, sin etiam litaniam concusserit, capitis periculum subeat. Et haec non solum civiles, sed etiam militares magistratus vindicare iubemus.

XXXII. Omnes autem laicos vetamus litanias facere sine sanctissimis locorum episcopis et religiosissimis qui sub iis sunt clericis: qualis enim litania est, in qua sacerdotes non reperiuntur nec solitas preces faciant? Sed etiam venerabiles cruces, cum quibus in litanis incedunt, non alibi nisi in religiosis locis reponantur; et si quando necessitas postulet ut litaniae celebrentur, tum demum easdem sanctas cruces it accipiant qui eas portare solent, et cum episcopo et clericis litaniae celebrentur. Atque haec sanctissimi locorum episcopi eorumque clerici et magistratus cuiusque loci observent. Si quis autem in hoc capite praesentis legis nostrae vim vel transgressus sit vel non vindicaverit, praedictis poenis subicietur.

XXXIII. Reliquum nobis est, ut etiam de venerabilibus monasteriis et religiosissimis monachis statuamus.

1 ἢ τῷ ἢ om. ε || 2 ἐπάγοι Eran. ἐπαγάγοι B || 3 ὑπομεῖναι SB Eran. ὑπομένειν ML || 4 ἀντὰ haec (i. e. ταῦτα) ε || 5 ταράξει S | ταράξει MLB Eran., S unus || ἐπιτελεῖσθαι L | κολύσει MLB^c, S v. l. κολύσει Sv. l., B^f Eran. || 6 τιμωρεῖσθαι B^c Eran. || τούτον — 10 ὑπομένοι om. S || τοῦ αὐτοῦ B^f || 7 ἢ ἐπίσκοποι MB || οἱ ἐπίσκοποι L vulg., ἢ om. Eran. ε Iul. || 8 ποιήσῃ B || 9 διασκεδάσει B^c διασκεδάσῃ B^f || 10 ὑπομείνῃ Eran. || ταῦτα om. ε || 11 μόνους S plerique || 13 δὲ om. B^f Eran. || 14 τῶν τόπων om. B Eran. ε, S unus || καὶ ἢ S unus || καὶ τῶν — 24 ἐπισκόπων om. L errore propter homoeoteleuton commisso || 16 οὐχ μὴ B^f || 17 ποιοῦσιν M || τελοῦσιν Eran. || 18 εἰ ἢ om. B^c || 20 *καλέσει libri || 21 αὐτοὺς βαστάζειν || φέρειν αὐτοὺς Eran. || 24 τῶν τόπων ὁσιατάτων (ὁσιατάτων om. B^f) ἐπισκόπων B || καὶ | aut etiam (i. e. ἢ καὶ) ε || 25 κατὰ τὸν τόπον LB^c per loca ε || 27 ἡμῶν om. B^f || ἐκδικήσῃ M διεκδικήσῃ B^c διεκδικήσῃ B^f || 28 ποινὰς om. M || 29 sq. c. XXXIII om. ε || 30 καὶ τῶν | καὶ περὶ τῶν L || μοναχῶν | κληρικῶν καὶ μοναχῶν Sv. l.

1 ministeriis aliis V aliis ministris (ministeriis T¹) T¹ iniuriam VT¹ vulg. || 2 aliquam V vulg. || ubera T¹ || 3 et in] aut in VT aut etiam in R || hic R || 4 et sacra

episcopo aut clericis aut ministris aliis ecclesiae iniuriae aliquid inferat, iubemus hunc verbera sustinere et in exilium mitti. Si vero et haec sacra mysteria (et sacra ministeria) conturbaverit aut celebrari prohibuerit, capitaliter puniatur. Hoc ipso et in litanis in quibus episcopi aut clerici reperiuntur custodiendo; et si quidem iniuriam solum fecerit, verberibus exilique tradatur, si vero etiam letaniam concusserit, capitale periculum sustinebit. Et vindicare iubemus non solum civiles, sed etiam militares iudices.

Omnibus autem laicis interdicitur letanias facere sine sanctissimis episcopis et qui sub eis sunt reverentissimis clericis: qualiter enim est letania, in qua sacerdotes non inveniuntur et sollemnes faciunt orationes? Sed etiam honorandas cruces, cum quibus in litanis ingrediuntur, non alibi nisi in venerabilibus locis reponi, et si quando opus vocaverit ad letanias celebrandas, tunc solum ipsas sanctas cruces accipere eos qui consuecte eas portare solent, et cum episcopo et clericis letanias celebrari. Haec custodientibus sanctissimis locorum episcopis aut etiam eorum clericis et per loca iudicibus. Si quis autem in hoc capitulo praesentis nostrae legis virtutem aut transcenderit aut non vindicaverit, praedictas poenas patietur.

[De monasteriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

steriorum et reverentissimorum mona-

CAPUT XXXIV.

Κελεύομεν τοίνυν τὸν ἀββᾶν ἢ τὸν ἀρχιμανδρίτην ἐν ἐκάστῳ μοναστηρίῳ προβάλλεσθαι μὴ πάντως κατὰ τοὺς βαθμοὺς τῶν μοναχῶν, ἀλλ' ὃν πάντες οἱ μοναχοὶ ἢ οἱ καλλίονος ὑπολήψεως ὄντες ἐπιλέξονται, προκειμένων τῶν ἁγίων εὐαγγελίων λέγοντες, ὡς οὐδὲ διὰ φίλων ἢ δι' ἄλλον ἰοιάνθησθε χάριν, ἀλλὰ γινώσκοντες αὐτὸν καὶ τῇ πίστει οὐθὸν καὶ τῷ βίῳ σώφρονα καὶ τῆς διοικήσεως ἄξιον καὶ δυνάμενον τὴν τῶν μοναχῶν ἐπιστήμην καὶ πᾶσαν τὴν τοῦ μοναστηρίου κατάστασιν χρησίμως φυλάξαι αὐτὸν ἐπελέξαντο τοῦ ὁσιατάτου ἐπισκόπου ἢ ὃν τὸ μοναστήριον τέτακται τὸν οὕτως ἐπιλεγόμενον πᾶσι τρόποις ἡγούμενον προβαλλομένου. ταῦτα δὲ πάντα τὰ παρ' ἡμῶν διατυπώθεντα διὰ τὴν προβολὴν τῶν ἡγουμένων κρατεῖν παρακελεύμεθα καὶ ἐπὶ τοῖς εὐαγείαις τῶν γυναικῶν μοναστηρίοις καὶ ἀσκητήριοις.

CAPUT XXXV.

Ἐἴ τις δὲ εἰς μοναχικὸν βίον ἐλθεῖν βουληθεῖ, κελεύομεν, ἵνα εἰ μὲν γνώριμὸς ἐστὶν ὅτι οὐδεμιὰ τύχη ἐπόκειται, ὃ ἡγούμενος τοῦ μοναστηρίου ὅτε συνίδοι τὸ σῆμα αὐτῷ παράσχῃ, εἰ δὲ μὴ γνωρίζεται εἰ οἰαδήποτε ἐπόκειται τύχη, ἐντὸς τριῶν ἐνιαυτῶν μὴ λαμβάνειν αὐτὸν τὸ σῆμα τὸ μοναχικόν, ἀλλ' ἐντὸς τοῦ εἰρημένου χρόνου ἀποπειράσθω τῆς τούτου ἀναστροφῆς ὃ τοῦ μοναστηρίου ἡγούμενος. καὶ εἰ ἐντὸς τριετίας ἀναφῆναι τις λέγων ἢ δοῦλον ἢ κολωνῶν ἢ ἐναπόγραφον ἴδιον τούτου εἶναι, ἢ καὶ ὡς φερόντα τὴν γεωργίαν ἢ ὡς τι κλέψαντα ἢ διὰ τι πταίσμα εἰς τὸ μοναστήριον αὐτὸν εἰσεληλυθέναι, καὶ ταῦτα ἀποδειχθεῖν, τῷ ἰδίῳ δεσπότη τούτου ἀποκαθίστασθαι μετὰ τῶν πραγμάτων ἄπερ δεχθεῖν εἰς τὸ 30

Ante c. XXXIV in L inseritur novellae V c. 1 (ubi vid.) ex B 4, 1, 1, ubi idem caput praecedit huius novellae c. 34—44.

Ex B c. XXXIV—XLIII paucis mutatis habet Ecloga Bas. lib. I—X, c. XXXV—XL Nomoc.^{am} XIV tit. 11, 1; argumta c. XXXIV—XLI refert B² M 17, 2 p. 507 Zach., c. XXXV—XL Nomoc. XIV tit. 11, 1.

c. XXXV ex B repetit Nomoc.^{am} XIV tit. 9, 32. Initium tantum integrum (— 22 τὸ μοναχικὸν σῆμα), reliquorum brevis epitome est in S indeque in Nomoc. L tit. 33 p. 639 Voell. — Summas praestant Nomoc. XIV tit. 11, 3, Ρορ. 26, 12; Ath. summam repetunt paratitla Ath. 18 § 1.

XXXIV. Iubemus igitur abbatem vel archimandritam in singulis monasteriis non omnino secundum gradus monachorum creati, sed quem cuncti monachi vel qui melioris existimationis sunt elegerint, propositis sanctis evangelis dicentes se non propter amicitiam vel aliam ullam gratiam, sed quod sciant esse eum et fidei rectae et vitae castae et administratione dignum et qui possit monachorum disciplinam omnemque monasterii statum utiliter custodire, eum elegerit; atque sanctissimus episcopus, sub quo monasterium constitutum est, eum qui ita electus est omnibus modis abbatem creet. Haec autem omnia quae a nobis statuta sunt de creatione abbatum, etiam in venerabilibus feminarum monasteriis et asceteriis valere iubemus.

XXXV. Si quis autem ad monachicam vitam se conferre voluerit, iubemus, si quidem cognitum sit eum nulli conditioni subiectum esse, praesulem monasterii, cum ei visum sit, habitum illi praestare. Sin autem cognitum non est, num ulli conditioni subiectus sit, per tres annos non accipere eum habitum monachicum, sed intra praedictum tempus praesulem monasterii vitam eius experiri. Et si quis intra triennium extiterit qui dicat eum vel servum vel colonum vel adscripticum suum esse, vel etiam cum agriculturam fugerit vel cum quid furatus sit vel propter delictum aliquod monasterium eum intrasse, eaque comprobata sint, domino suo ille restitatur una cum rebus quas in monasterium introduxisse probatus

1 τοίνυν] δὲ LB || ἀββᾶν M ἄββαν Bf ἄβαν L || 2 ἐν MS] τοῖς ἐν LB || 3 τοὺς βαθμοὺς] gradum ε || μοναχῶν] ἀλλὰ κατὰ τὰς πράξεις add. L (ex Theod., ut vid.) || ὃν om. ε || 4 ἢ] καὶ Ecl., om. ε || ἐπιλέξονται Ecl. || 5 λέγοντες ante προκειμένων coll. Nomoc.^{am}, om. Ecl. || οὐδὲ MB^cε] οὐ LBf Ecl. Nomoc.^{am} Iul. || 6 δι' om. LB^cε (Iul.) || χάριν] σχέσιν Bf || 7 τὸν βίον Nomoc.^{am} || 10 χρησίμως om. Bf || 15 τοῖς τῶν γυναικῶν εὐαγείαις S || 17 μοναστικὸν Bf || 18 εἰ om. Nomoc.^m 9, 32 || γνώριμος] δῆλος S κληρικὸς Nomoc.^d 9, 32 || μηδεμιᾶ Ecl. || 19 τύχη] τύχη δουλικῆ L || 20 συνίδοι S v. l. || παράσχῃ Ecl. Nomoc.^d 9, 32 || γνωρίζεται S plerique || 21 εἰ Bf Nomoc.^m 9, 32 || ἢ Ecl. ε ἐν Nomoc.^m 11, 1, om. MLS || ὅποκειμένος S unus || 22 λαβεῖν Nomoc.^m 9, 32 || τὸ μοναχικὸν σῆμα S Nomoc.^{am} 9, 32 || 23 ἐκτὸς Nomoc.^m 9, 32 || 24 αὐτοῦ Ecl. || 25 τις om. Bf || κολωνῶν] μισθωτὸν LB Nomoc.^{am} 11, 1; s. v. ἤτοι μισθωτὸν M || 26 τοῦτον ἴδιον Nomoc.^{am} 9, 32 || 27 γεωργικῆν Ecl. || 28 πταῖς (sic) L¹ || καὶ ταῦτα ἀποδειχθεῖν om. ε || 30 ἄπερ] τῶν ὠνπερ Bf

2 non omnino V² in ras. 4 litt., non ideo R¹ || 4 eligantur libri, corr. vulg. || praepositi V || 5 propter] per VT || amicitias R || 8 disciplina T¹ || 10 sanctissimum T] et sanctissimum V vulg., et sanctum R || 11 constitutum est V² in ras. || modis omnibus R vulg. || 13 propter] praet T¹ || ordinationum R || 14 abatum V || 15 architris R archiatris VT || 17 monasticam T || 18 quod T || nulli T³ vulg. || 19 subiacet R || 20 praebat vulg.] praebet libri || 21 civilibus R¹ || subiacet T || inter VT || 22 et] ut VT² vulg., sed Heimbach || 23 excipiat T¹ || huius VT²] hominis huius RT¹ huius hominis vulg. || conuersione T conuersionem RV || 24 emisit T¹ || 25 dicens] dicens se T || ascriptitium V³ T] inscriptitium V¹ hunc incriptitium R || 26 suum] siue T¹ || hunc om. R (cf. ad 25) || esse aut] aut esse T¹, aut om. V || etiam R² T vulg.] et R¹ V || fugientes R^a || 29 hunc] eum R

μοναστήριον εἰσαγάγων, λόγον πρότερον ὡς οὐδὲν ὑπο-
μενεῖ παρὰ τοῦ ἰδίου δεσπότην λαμβάνοντα. εἰ δὲ
ἐντὸς τριετίας μηδεὶς ἐναγάγῃ τινὶ τῶν εἰρημένων
προσώπων, ὁ γινόμενος τοῦ μοναστηρίου μετὰ τὴν
παράδρομην τοῦ τριετοῦ χρόνου, εἰ τὸν τοιοῦτον ἄνδρα
ἀξίον κρίνῃ, τότε διδόντω αὐτῷ τὸ σχῆμα, καὶ μηδεὶς
αὐτῷ μετὰ ταῦτα ὄχλησιν ἐπέε τυχῆς ἐπιφερέτω, ἐν
ὅσῳ μένοιτε ἐν τῷ μοναστηρίῳ διαγεῖν τὰ δὲ πράγ-
ματα, ἄπερ εἰς τὸ μοναστήριον εἰσαγάγων φανεῖται, τῷ
δεικνυμένῳ δεσπότη ἀποδιδόσθω. εἰ δὲ τις τῶν εἰρη-
μένων προσώπων καταλείπει τὸ μοναστήριον καὶ εἰς
κοσμητῶν ἔλθοι βίον, ἢ ἐν ταῖς πόλεσιν ἢ ἐν ἀγροῖς
περιέρχεται, τῇ ἰδίᾳ τυχῇ παραδιδόσθω.

CAPUT XXXVI.

Ἐν πᾶσι δὲ τοῖς μοναστηρίοις, ἄπερ κοινόβια κα-
λοῦνται, κελύομεν κατὰ τοὺς μοναχικοὺς κανόνας ἐν
ἐνὶ οἴκῳ πάντας οἰκῆν καὶ κοινῶς τρέφεσθαι, καὶ
κατὰ τὸν ὁμοῖον τρόπον ἐν ἐνὶ οἴκῳ πάντας κερω-
ρισμένους καθεῖδειν, ὥστε ἀμοιβαδὸν ἀλλήλοις μαρτυ-
ρίαν τῆς σώφρονος διαγωγῆς παρέχειν αὐτοῖς, πλὴν
εἰ μὴ τινας ἐξ αὐτῶν ἢ διὰ τὴν χροῖαν ἐν μοναστη-
ρίῳ ἄσκησιν ἡσύχως βουλόμενοι ἔξῃ ἢ γῆρας ἢ σω-
ματικῆς ἀσθενείας χάριν ἐν ἰδιόχρῳ κελύομεν ἐνδον
τοῦ μοναστηρίου τυγχάνουσι διακίτωνται. τοῦτο δὲ
μετὰ εἰδήσεως καὶ γνώμης τοῦ ἡγουμένου γίνεσθαι.
τούτων ἀπάντων καὶ περὶ τὸ μοναστήριον καὶ ἀσκη-
τήρια τῶν γυναικῶν παραφυλαττομένων. Κατ' οὐ-
δένα δὲ τόπον τῆς ἡμετέρας πολιτείας ἐν ἐνὶ μοναστη-
ρίῳ μοναχῶν καὶ μοναστρίας οἰκῆν ἢ τὰ λεγόμενα
διπλά εἶναι μοναστήρια συγχωροῦμεν. ὅπου δὲ τοιο-
ῦτο μοναστήριον εὐρεθῆι, πᾶσι τρόποις κελύομεν
τοὺς ἄνδρας ἀπὸ τῶν γυναικῶν χωρίζεσθαι, καὶ τὰς
μὲν γυναικὰς ἐν ὧπτε εἰς μοναστηρίῳ ἀπομένειν,
τοὺς δὲ ἄνδρας ἄλλο μοναστήριον ἐνωτοῖς ποιεῖν. εἰ
δὲ πλείονα εἴη τὰ τοιαῦτα μοναστήρια, ἵνα μὴδὲ
ἀνάγκη γένηται νέα μοναστήρια οἰκοδομεῖσθαι, ὁ τῶν 35

c. XXXVI om. S.

sit, fide prius a domino suo accepta nihil se passurum esse. Si vero intra triennium nemo aliquam ex praedictis personis convenerit, praesul monasterii post triennium praeterlapsum, si talem virum dignum iudicet, tunc ei habitum praebet, neu quisquam ei postea molestiam propter conditionem adferat, quamdiu scilicet in monasterio degit; res autem quas eum in monasterium introduxisse apparuerit, ei qui dominus probatus sit reddantur. Si quis autem ex praedictis personis monasterium reliquerit et ad saecularem vitam transierit, vel in civitatibus vel agris deambulet, suae conditioni tradatur.

XXXVI. In omnibus autem monasteriis, quae coenobia vocantur, iubemus secundum monachicos canones in una domo omnes habitare et communiter ali, atque simili modo in una domo omnes separatim dormire, ut mutuum sibi invicem testimonium castae vitae praebant, nisi qui ex eis aut propter diuturnam in monasterio exercitationem quiete vivere volentes aut senectutis vel imbecillitatis corporis gratia in separatis cellulis intra monasterium constituti degant: hoc vero sciente ac volente praesule fiat. Atque haec omnia etiam in monasteriis et asceteriis feminarum observentur. Nullo autem reipublicae nostrae loco in uno monasterio monachos et monachas habitare vel duplicia quae dicuntur monasteria esse permittimus. Ubi vero tale monasterium reperiat, omnibus modis iubemus viros a feminis separari, et mulieres in quo sunt monasterio manere, viros autem alii sibi monasterium condere. Quodsi plura sint eiusmodi monasteria, ut necessitas nulla sit nova monasteria aedificandi, sanctissimus locorum episcopus

1 οὐδὲν LBξ [Iul.] οὐδὲν δευτὸν M (ὡς οὐδὲν αὐτὸν δράσει κακὸν nov. V, 2 § 1 extr.) || 2 ἰδίον om. Ecl. || λαμβάνοντος L^a ἀπολαμβάνοντα Nomoc.^m 11, 1 || 3 ἐναγάγοι Nomoc.^{am} 11, 1 || 6 κρίνῃ MB^c Nomoc.^m 9, 32 || κρίνοι L Nomoc.^{am} 11, 1 vulg., κρίνει B^f Ecl. || 7 ὄχλησιν μετὰ ταῦτα B || τυχῆς] τῆς τυχῆς Nomoc.^m 9, 32 || ἐπιφερέτω Nomoc.^{am} 9, 32 || 9 τῷ δεικνυμένῳ] illaesae ε || 10 ἀποδιδότω Ecl. ἀποδιδόσαν B^f τι Nomoc.^{am} 11, 1 || 12 εἰς ἐπαρχίας add. B^f || 13 περιέρχεται] circumiens ε || ἀποδιδόσθω Ecl. || 14 ἀπασι B^c Ecl. Nomoc.^{am} || καλοῦνται κοινόβια B^f || 15 κανόνας] τύπους L || ἐν om. B^c || 17 κατὰ] μὴ κατὰ L || ἐν B] om. ML || 19 πλὴν εἰ μὴ — 24 γίνεσθαι om. LB || 21 ἢ σωματικῆς] atque corporis ε || 25 καὶ περὶ] καὶ om. ε || καὶ ἀσκητήρια om. B^c || 26 φυλαττομένων Nomoc.^{am} || 27 δὲ om. Lξ (Iul.) || τρόπον M || 29 ὅπου — 620, 5 διαίρεσθαι om. B^f Ecl. || 32 ἀπομένειν] ὡς ἀσθενεῖς ἀπομένειν L || 34 τοιαῦτα om. ε || ἵνα om. L

in monasterium introduxisse, iusiurandum primum quia nihil patietur a suo domino percipientem. Si autem intra triennium nullus quaesierit aliquam memoratarum personarum, abbas monasterii post transgressionem triennalis temporis, si talem virum dignum iudicaverit, tunc det ei schema, et nullus ei postea sit molestus pro fortuna, donec tamen in monasterio deget; res autem, quas in monasterium introduxisse videtur, illaesae domino reddantur. Si quis autem memoratarum personarum reliquerit monasterium et ad saecularem veniat vitam, aut in civitatibus aut in agris circumiens propriae fortunae tradatur.

In omnibus autem monasteriis, quae coenobia dicuntur, iubemus secundum monachicos canones in uno habitaculo omnes (habitare et communiter ali, et simili modo in uno habitaculo omnes) separatim dormire, ut mutuum alterutris testimonium castae conversationis praebant, nisi quidam tamen ex eis aut propter longaeam in monasterio conversationem quiete volentes vivere aut senectutis atque corporis infirmitatis causa in remotis cellulis intra monasterium constituti degant; hoc autem cum conscientia et voluntate abbatis fieri. Haec omnia in monasteriis et asceteriis feminarum servantibus. In nullo loco nostrae reipublicae (in uno monasterio monachos et monastrias habitare vel dicta duplicia) esse monasteria permittimus. Ubi autem tale monasterium invenitur, omnibus modis iubemus viros a feminis separari, et feminas quidem in quo sunt monasterio remanere, viros autem aliud monasterium sibimet facere. Si viro plura sunt monasteria, ut non necesse sit nova monasteria aedificare, locorum sanctissimus

om. T || percipiente R^b V² praecipiente T² praetineret T¹ || 3 intra triennium autem RV || quaesierit VT] convenerit R vulg. || aliquem V || 4 transgressionem R transitionem T¹ || 5 si talem] fatalem V¹ || 6 postea ei V || 7 propter T¹ || fortunam V² T¹ || tm T || deget in monasterio R || 8 quae T¹ || intra RT² || monasterio T¹ || 12 circumiens VT circumiens R || 16 habitare — 17 omnes omisa in libris cum Beckio supplevi || 18 alterius R || 19 praebatur RV || nisi] temporis nisi T¹ || tm T² || ex om. T || 20 per V || 21 quiete] et quiete R || volente R¹ || aut vulg.] et RV || senectutis T¹ || corporeae R || 22 infirmitas T¹ || causam R² || 23 degunt T || hoc autem V] et hoc autem R et hoc Tvulg. || 24 et] aut R || abbe T¹ || 25 ascithis V ascithis (sic) R¹ achitis R³ assisteriis T || servantur Beck; malim His omnibus — servandis || 26 nostrae om. V || in uno — 27 duplicia suppl. Beck || 28 ubi autem tale Beck] aliter ubi autem libri || 32 sint R || ut ubi non necesse sit nova monasteria add. V² in marg., om. V ***** (ut nona non R²) necesse sit monasteria R¹ aut non sint non necesse sit nova monasteria T¹ ut non sit necesse nova monasteria T²

1 primum] primum quidem V || 2 patietur R || domino

τόπων δσιώτατος ἐπίσκοπος τοὺς μοναχοὺς μετὰ τῶν μοναχῶν καὶ τὰς γυναῖκας μετὰ τῶν γυναικῶν κερχοριμένους ἐν ἄλλοις καὶ ἄλλοις μοναστηρίοις συναγαγεῖν φροντισάτω, τὰ δὲ πράγματα ὅσα ἐχρῶναι κοινὰ μεταδῶν αὐτῶν κατὰ τὸ ἀρμόζον αὐτοῖς δικαίον διατρεῖσθω. ταῖς δὲ γυναῖξιν ὃν ἂν αὐταὶ ἐπιλέξωνται εἴτε πρεσβύτερον εἴτε διάκονον εἰς τὸ ποιεῖν αὐταῖς τὰς ἀποκρίσεις ἢ τὴν ἄγλαν αὐταῖς κοινοῖαν φέρειν ὁ δσιώτατος ἐπίσκοπος ὅφ' ὃν εἰσιν ἀποκληροῦνται, εἰ ὁρθῆς πίστεως καὶ βίον καλοῦ τοῦτον εἶναι γνοίη. 10 εἰ δὲ ὁ παρ' αὐτῶν ἐπιλεγείη μὴ εἶη πρεσβύτερος ὁ διάκονος, ἄξιον δὲ αὐτὸν τῆς τοιαύτης ὑπερησίας ὁ ἐπίσκοπος κρίνη, χειροτονίαν αὐτῷ ἐπιτιθεῖς, ἧς ἄξιος εἶναι φανεῖη, ταῖς ἀποκρίσεσιν, ὡς εἰρηται, τοῦ μοναστηρίου ἀπονεμέτω, οὕτω μένοι ἵνα μηδὲ ὁ οὕτως 15 ἐπιλεγείη πρὸς τὰς ἀποκρίσεις τῶν γυναικῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ μείνη.

CAPUT XXXVII.

Εἴ τις ἐπὶ αἰρέσει γάμου ἢ παιδοποιίας, ἢ χάριν προικὸς ἢ γαμικῆς δωρεᾶς ἢ δωρησῆται τι ἢ καταλείνη τοῖς ἰδίοις πασίν ἢ ἄλλῳ οἰωδῆποτε προσώπῳ, 20 ἢ κληρονομίαν ἢ ληγάτον ἐξ ἀρχῆς καθαρῶς καταλιμπάνων αὐτοῖς βαρῆσαι αὐτοὺς ὑποκαταστάσει ἢ ἀποκαταστάσει ὑπὸ μίαν τῶν μνημονευθειῶν αἰρέσεων, κελεύομεν, εἴπερ οἱ ταῖς τοιαύτας αἰρέσεσιν ὑποκειμένοι ἄρρενες ἢ θῆλειαι εἰς μοναστήρια εἰσελθῶσιν, ἢ κληρικοὶ ἢ διακόνισσαι ἢ ἀσκήτρια γένωνται, τὰς τοιαύτας αἰρέσεις ἀνισχύρους καὶ ἀντι μηδὲ γεγραμμένων εἶναι. ταύτης δὲ τῆς βοηθείας καὶ κληρικοὶ καὶ διακόνισσαι τῶν ἐκκλησιῶν ἀπολαβέτωσαν, 30

c. XXXVII ex B repetit Nomoc.^{dm} XIV tit. 2, 1. — Theodori summarium partis prioris repetit schol. L.
c. XXXVII. XXXVIII et XL. XLI summas Ath. repetunt paratilla Ath. 9 § 1 (cf. 2 § 2).

prospiciat, ut monachi cum monachis et feminae cum feminis separatim in aliis atque aliis monasteriis congregent, res autem quascumque communes habent inter eos secundum ius iis competens distribuuntur. Feminis aulem quaecumque ipsae elegerint sive presbyterum sive diaconum ad responsa ipsa facienda aut sanctam communionem praebendam, religiosissimus episcopus cui subiectae sunt designet, si rectae fidei et vitae bonae eum esse cognoverit. Si vero qui ab illis electus est non sit presbyter vel diaconus, episcopus autem dignum eum tali ministerio iudicet, creatione ei impertita, qua dignus esse videatur, ad responsa, sicuti dictum est, monasterii eum destinet, ita tamen ut ne is quidem qui ita ad responsa feminarum electus est in monasterio maneat.

XXXVII. Si quis quid cum condicione nuptiarum vel procreationis liberorum, vel dotis vel ante nuptias donationis gratia aut donaverit aut reliquerit liberis suis vel alii cuicumque personae, sive hereditatem vel legatum ab initio pure relinquens iis substitutione vel restitutione cum una ex praedictis conditionibus eos oneraverit, iubemus, si ii qui eiusmodi conditionibus subiecti sunt masculi aut feminae monasteria intrent, aut clerici vel diaconissae vel ascetriae fiant, eiusmodi condiciones irritas et pro non scriptis esse. Hoc autem auxilio etiam clerici et diaconissae ecclesiarum fruuntur, si per vitam

3 καὶ ἄλλοις om. § 4 τὰ πράγματα om. § 6 αὐτα Nomoc.^m ἢ ἐπιλέξονται L^a Nomoc.^m ἐπιλέγωνται B^f ἢ 7 διάκονον] διάκονον ἀποκρισιάρμον B^f ποιήσαι B^f 9 ἀγιώτατος Nomoc.^{dm} 10 εἰ — τοῦτον] quem § 5 ἐπιγνοίη Nomoc.^m 11 εἰ δὲ — 15 ἀπονεμέτω om. B^f παρ' ὅν Nomoc.^{dm} 12 αὐτῶν om. L 13 κρῖνοι Nomoc.^{dm} 15 ὁ om. B ὄντος B^f 17 μένη B^f 18 ἕαν τις Nomoc.^{dm} 2, 1; Sed et haec praesenti addimus sanctioni, si forte quis § 19 ἢ δωρησῆται L, ἢ om. B^f § (Iul.) ἢ τι om. S § Iul. ἢ καταλείψει S v. l., B^f Nomoc.^m 11, 1 καταλήψει M 21 ἢ om. S § Iul. ἢ κληρονομία L^a ἢ ληγάτον MLB^f Nomoc.^m 11, 1 ληγάτον Nomoc.^a 2, 1 ἢ ἐξ MLB^f ἢ ἐξ S § Iul. ἢ καθαρῶς ἐξ ἀρχῆς Nomoc.^{dm} 11, 1, καθαρῶς om. B^f ἢ καταλιμπάνων] reliquerit vel donaverit Iul. (cf. ad §) 22 αὐτοῖς] αὐτοῖς Nomoc.^a 2, 1, om. Nomoc.^{dm} 11, 1 Nomoc.^m 2, 1 ἢ βαρῆση Nomoc.^{dm} 2, 1 23 μίαν τῶν om. Nomoc.^a 11, 1 ἢ μνημονευθέντων L 24 οἱ] εἰ Nomoc.^m 11, 1 αἰρέσιν L^a 25 μοναστήριον B^f Nomoc.^{dm} 11, 1 ἢ ἐλθῶσιν Ecl. 26 γένωνται ἢ ἀσκήτρια Nomoc.^{dm} 11, 1 ἢ γένωντο Nomoc.^{dm} 2, 1 27 τὰς] καὶ τὰς S ἢ μηδὲ] μὴ S 28 ταύτης — 621, 10 κελεύομεν om. B^f καὶ κληρικοὶ καὶ διακόνισσαι Ecl. οἱ κληρικοὶ καὶ αἱ διακόνισσαι S 29 ἀπολαβέτωσαν ML

episcopus monachos cum monachis et feminas cum feminis separare et in aliis monasteriis congregare procurat, quaecumque vero habent communia, inter eos secundum competens eis ius dividere. Feminis autem quaecumque ipsae elegerint sive presbyterum sive diaconum ad faciendum eis responsum aut sanctam eis communionem portandam sanctissimus episcopus sub quo sunt deputet, quem rectae fidei et vitae bonae esse cognoverit. Si vero qui ab eis electus est, non sit presbyter aut diaconus, dignum tamen eum huiusmodi ministerio episcopus iudicaverit, ordinationem ei imponat qua dignus esse videbitur, et responsis, sicuti dictum est, monasterii distribuatur, ita tamen ut neque sic electus ad responsa feminarum in monasterio maneat.

Sed et haec praesenti addimus sanctioni: si forte quis sub condicione nuptiarum sive liberorum, sive dotis causa sive ante nuptias donationis donaverit seu reliquerit suis liberis seu aliae cuicumque personae hereditatem sive legatum, aut ab initio pure relinquens eis oneret eos substitutione vel restitutione sub una praedictarum conditionum, iubemus, si talibus conditionibus subiecti masculi vel feminae [reliquerit vel donaverit, substitutiones vero vel restitutiones eis fecerit adiectis conditionibus quibuscumque ex his quae superius enumeratae sunt, sancimus, personae talibus conditionibus subiectae sive masculi sive feminae] monasteria ingrediantur aut clerici aut diaconissae aut ascetriae fiant, tales condiciones invalidas et pro neque scriptis esse. Hoc autem solacio et clerici et diaconissae ecclesiarum fruuntur,

εἰ μέρῳ τῆς ἰδίας ζωῆς τοῖς αὐτοῖς ἐπιμείναιεν, καὶ τὰ πράγματα τὰ ὑπὸ τῆν τοιαύτην αἴρεσιν δεδωρημένα ἢ καταλειμμένα εἰς εἰσεβείς χρεῖας δαπανήσουσιν ἢ καταλείψουσιν. ἐπὶ γὰρ τοῖς προσώποις, αὐτὰ εἰς μοναστήριον ἢ ἀσκητήριον εἰσέλθουσι καὶ καταλείψουσι τὴν τοιαύτην σώφρονα ἀναστροφὴν, τῷ μοναστηρίῳ ἢ τῷ ἀσκητηρίῳ, ὅπου τὴν ἀρχὴν εἰσλήθον, τὰ πράγματα τὰ ὑπὸ τῆν τοιαύτην αἴρεσιν δωρηθέντα ἢ καταλειφθέντα μετὰ τῆς ἄλλης αὐτῶν ὑποστάσεως διαφέρειν κελούμεν. εἰ μόντοι ἐπὶ ἀναρρῶσει αἰχμαλώτων ἢ πτωχῶν ἀποτροφῇ ὑπὸ τὰς εἰρημένας αἰρέσεις ὑποκατάστασις ἢ ἀποκατάστασις γένηται, ἐξ οὐδενὸς τῶν εἰρημένων τρόπων ταύτην ἀποκλείσθαι συγχοροῦμεν.

CAPUT XXXVIII.

Εἰ δὲ γυνὴ ἢ ἀνὴρ τὸν μοναχικὸν ἐπιλέξῃται βίον καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὸ μοναστήριον παῖδων οἷα ὑπόπτων, τῷ μοναστηρίῳ ἐν ᾧ εἰσῆλθε τὰ πράγματα αὐτοῦ διαφέρειν κελούμεν. εἰ δὲ τὸ τοιοῦτον πρόσωπον παῖδας ἔχει, καὶ μὴ πρὶν εἰσέλθῃ εἰς τὸ μοναστήριον περὶ τῶν οἰκείων πραγμάτων ποιήσει διατίπωσιν καὶ τὸ νόμιμον μέρος τοῖς παισὶν ἀφορίσει, καὶ οὕτως ἐξίστω αὐτῷ καὶ μετὰ τὸ εἰσελθεῖν εἰς τὸ μοναστήριον τὴν ἰδίαν οὐσίαν εἰς τοὺς ἰδίους διελκύν παῖδας, οὕτω μέντοιγε ὥστε μηδὲ ἐπὶ ἐνὶ τῶν ἑαυτοῦ παίδων ἐλαττώσαι τὸ νόμιμον μέρος· τὸ δὲ μὴ δεδομένον τοῖς παισὶ μέρος τῷ μοναστηρίῳ διαφερέτω. εἰ δὲ πᾶσαν τὴν ἰδίαν οὐσίαν μεταξὺ τῶν παίδων διελκύν βουληθεῖν, τοῦ οἰκείου αὐτοῦ προσώπου τοῖς παισὶ συναριθμοῦμενον, ἐν ἑαυτῷ μέρος πᾶσι τρόποις παρακατέτω ὀφείλου τῷ δικαίῳ τοῦ μοναστηρίου διαφέρειν. εἰ δὲ ἐν τῷ μοναστηρίῳ διάγων τελευτήσῃ, πρὶν μεταξὺ τῶν οἰκείων παίδων τὰ ἴδια διανεμῆν πράγματα, τὸ μὲν νόμιμον μέρος οἱ παῖδες λήψονται, τὸ δὲ λοιπὸν τῆς οὐσίας τῷ μοναστηρίῳ διαφερέτω.

Si qua mulier aut vir monachicam elegerit vitam et intraverit in monasterium filii non extantibus, monasterio in quo ingreditur et res eius competere iubemus. Si vero talis persona filios habeat, et non antequam intret in monasterium de suis rebus fecerit dispositionem et legitimam partem filii deputaverit, etiam sic liceat (ei) et postquam ingreditur monasterium suam facultatem in propriis dividere filios, ita tamen ut nulli filiorum suorum minuat legitimam partem; quam vero non dederit filii partem, monasterio competat. Si vero omnem substantiam inter filios dividere voluerit, propria sua persona filii connumerata, nec sibi partem modis omnibus retineat quae debeat iuri monasterii competere. Si vero in monasterium degens moriatur, antequam inter filios suos proprias distribuat res, legitimam partem filii percipient, reliqua vero substantiae pars monasterio competat.

35

c. XXXVIII—XL ex S repetit Nomoc. L tit. 34 p. 641 Voell.
c. XXXVIII summas exhibent Anonymus Bodeicianus 18 apud Zachariae *Avéud.* 219, *Harmoniopolus* 5, 4, 5. *Theodori summam* repetunt *Prochiron* 24, 3, *Epanagoge* 9, 10.

suam in iisdem permanserint, et res cum tali conditione donatas vel relictas ad pia opera impenderint vel reliquerint. In personis enim quae monasterium vel asceterium ingressae castam eiusmodi vitae rationem deseruerint, ad monasterium vel asceterium, quod ab initio intraverunt, res sub tali conditione donatas vel relictas cum reliqua earum substantia pertinere iubemus. Si tamen ad redemptionem captivorum vel pauperum alimoniam cum praedictis conditionibus substitutio vel restitutio facta sit, ex nullo praedictorum modorum eam excludi permittimus.

XXXVIII. Si autem mulier vel vir monachicam vitam elegerit et monasterium intraverit liberis non extantibus, ad monasterium quod intravit res eius pertinere iubemus. Sin talis persona liberos habeat, neque antequam monasterium intret de rebus suis fecerit dispositionem et partem legitimam liberis suis destinaverit, sic quoque liceat ei etiam postquam intravit monasterium substantiam suam inter liberos suos dividere, ita tamen ut nulli liberorum suorum legitimam portionem diminuat; pars autem liberis non data ad monasterium pertineat. Quodsi omnem substantiam suam inter liberos dividere voluerit, ipsius persona liberis connumerata, unam sibi partem omnibus modis retineat quae ad ius monasterii pertinere debeat. Si vero in monasterio degens decesserit, antequam inter liberos suos res suas dividat, legitimam quidem portionem liberi accipient, reliqua autem substantia ad monasterium pertineat.

1 ἰδίας] αὐτῶν S || *ἐπιμείναιεν MB ἐπιμείνοιεν S Nomoc.^m 2, 1 || 2 τῆν om. Ecl. || 3 καταλείψουσιν ἢ δαπανήσουσιν (ἢ δαπανήσουσιν) — 6 καταλείψουσι om. Nomoc.^m 11, 1) Nomoc.^{am}, ἢ δαπανήσουσιν ἢ καταλείψουσιν S₅ conspserint vel donaverint vel reliquerint Iul. || 4 ἐπὶ γὰρ — 6 καταλείψουσι propter homoeoteleuton om. M || 5 μοναστήριον S || ἢ εἰς S Nomoc.^m 2, 1 || ἀσκητήρια S || εἰσέλθουσι LB^c, S unus ἔλθουσι Ecl. || 6 καταλείψουσι LB, S unus || 7 εἰσλήθον B^c Nomoc.^{am} 5 || εἰσλήθον S Ecl. ἢν εἰσελθόντα ML ἦσαν εἰσελθόντα malit Zachariae || 11 ἀνατροφῇ B^c ἀνατροφῆς Ecl. || 13 τρώπων] προσώπων S || τοιαύτην Ecl. || 15 εἰ δὲ] Si qua s || ἀνὴρ ἢ γυνὴ S || ἐπιλέξεται B^c Ecl. Nomoc.^{am} || 16 εἰσελθοῦσι L ἀπέλθουσι Nomoc.^m || τὸ om. B^c, τι malit Zachariae || 17 τὰ πράγματα] et res s, || 19 ἔχει Ecl. || εἰσελθοῦσι LB^c || 20 διατιπώσῃ S || 21 ἀφορίσῃ L^b || 23 οἰκείαν S || οἰκείους S v. l. || 24 μέντοι B^c || μὴδὲ ἐπὶ δ' ἐνὶ M μὴδὲν ἐπὶ ἐνὶ Ecl. μὴδὲν S, quod praefert Zachariae || εἰσαυτῷ M Ecl.] αὐτοῦ SLB || 25 διδόμενον S plerique, B^c Nomoc.^m || 26 μέρος τοῖς παισὶ S v. l. || 27 ἰδίαν om. Ls || 30 παρακατέτω Nomoc.^{am} || 31 τελευτήσῃ L Ecl.] τελευτήσῃ MSB || 32 οἰκείων om. S || διανεῖμας S ||

33 μὲν M] om. SLB
1 si usque] **** T¹ || perseueraverit RV || 2 tali om. R¹ || 3 uel expendantur vel relinquuntur R || enim om. T¹ || 4 in] uel in R || monasterii T || asisterium R assisterium VT¹ assisteris T² || 5 conversationem castam R vulg., castam om. T¹ || 6 aut asisterio V aut asisterio RT², om. T¹ ubi om. R || 7 donatas] nominatas R || cum eorum substantia alia R || 8 redemptione libri, corr. vulg. || 10 condicionibus cet.] [onibus — 11 nullo mel] scr. V² in ras. 1 vs. || ex] in V² || 11 eam om. T || 15 monachicam elegerit T || 16 intravit V || existentibus T || 17 ingreditur V || 18 persona talis V, talis om. R¹ T¹ || 19 intret] intra et T¹ de suis (de su in ras. 3 litt.) — 22 suam add. T², om. T¹ || 20 legitima V || 21 *ei et] et V ei vulg., om. RT || monasterium ingreditur vulg., in monasterium ingreditur R || 23 suorum filiorum T || imminet R¹ imminuat R² || 24 legitima parte V || dederit non V¹ || 25 competat om. R¹ || omnem] et (etiam T²) omnem T || 27 connumeratam R¹ T¹ || omnibus modis R vulg. || 28 monasterium T¹ || 29 monasterio vulg. || 30 suas T || 31 partem fi] V² in ras. || praecipiant T¹ || pars substantiae V

CAPUT XXXIX.

Μνηστείας δὲ μεταξύ τινων κατὰ νόμον γινόμενης, εἴτε ὁ μνηστήρ εἰς μοναστήριον εἰσέλθῃ, ἀναλαμβάνεται τὰ ὑπὲρ τῆς μνηστείας ἀρραβῶνων ὀνόματι δεδομένα, εἴτε ἡ μνηστὴ τὸν μοναχικὸν βίον ἐπιλέξῃται, ἐκεῖνα μόνον ἀποδιδότω ἅτινα ὁμοίως ἀρραβῶνων ὀνόματι ἔλαβε, τῆς ποινῆς ἐκατέρω μέρει συγχωρούμενης.

CAPUT XL.

Εἰ δὲ συνεστάτος ἔτι τοῦ γάμου ὁ ἀνὴρ μόνος ἢ ἡ γυνὴ μόνη εἰσέλθῃ εἰς μοναστήριον, διαλυέσθω ὁ γάμος καὶ δίχα ῥεπουδίον, μεθ' ὃ μέντοι τὸ πρόσωπον τὸ εἰσερχόμενον εἰς μοναστήριον τὸ σχῆμα λάβῃ, καὶ εἰ μὲν ὁ ἀνὴρ τὸν μοναχικὸν ἐπιλέξῃται βίον, ἀποκαθιστάτω τῇ γυναικὶ καὶ τὴν προικὰ καὶ εἴ τι ἄλλο ἀπ' αὐτῆς ἔλαβε, καὶ πρὸς τούτοις εἰ τῆς γαμικῆς δωρεῆς τοσούτον μέρος, ὅσον ἐκ τῆς τελευταίας τοῦ ἀνδρός ἤρμοξε τῇ γυναικὶ κατὰ τὸ σύμφωνον τὸ τοῖς προικῶσι συμβολαίους ἐμπεφόμενον. εἰ δὲ γυνὴ εἴη ἢ εἰς τὸ μοναστήριον εἰσελθοῦσα, τὸν ὅμοιον τρόπον παρακαταείτω ὁ ἀνὴρ τὴν γαμικὴν δωρεάν καὶ τὸν κάσπον τῆς προικῶς τὸν ἀπὸ τῆς τελευταίας τῆς γυναικὸς συμφωνηθέντα, καὶ τὸ λοιπὸν τῆς προικῶς τῇ γυναικὶ ἀποκαθιστᾶν παρακελευσθήτω, καὶ εἴ τι ἄλλο ἐκ τῶν πραγμάτων τῆς γυναικὸς παρ' αὐτῶν εὐρεθῆι. ἀμφοτέρων δὲ τὸν μοναχικὸν βίον ἐπιλεγόμενον κελειόμενον, ἀρρογόντων τῶν προικιαίων συμφώνων τὸν ἀνδρὰ παρακαταεἶν τὴν γαμικὴν δωρεάν, καὶ τὴν γυναικὰ τὴν ἰδίαν λαμβάνειν προικὰ καὶ εἴ τι ἄλλο τῷ ἀνδρὶ δωδᾶναι δευθῆι, ἵνα εἰς ἕκαστος δίχα ζημίαι τῶν ἰδίων ἀπολαύση πραγμάτων· εἰ μὴ ὡς εἰκὸς ὁ μνηστήρ τῇ μνηστῇ ἢ ἡ μνηστὴ τῷ μνηστῆρι ἢ ὁ ἀνὴρ τῇ γυναικὶ ἢ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρὶ δωδῆσασθαι τι ἢ συγχωρῆσαι βουληθῆι.

CAPUT XLI.

Οὐδεμίαν δὲ ἄδειαν δίδομεν ἢ τοῖς γονεῦσι τοὺς παῖδας ἢ τοῖς παισὶ τοὺς γονεάς τὴν κοσμικὴν διαγωγ-

Sponsalibus quoque secundum leges factis inter aliquos, sive sponsus in monasterium ingrediatur, recipiat quae pro sponsalibus arrarum nomine data sunt, sive sponsa monachicam vitam elegerit, illa solummodo reddat quae similiter arrarum nomine accepit, poena utrique parti concedenda.

Si vero constante adhuc matrimonio aut vir solus aut uxor sola intraverit in monasterium, solvatur matrimonium et citra repudium, postquam tamen persona pergens ad monasterium schema perceperit. Et si quidem vir elegerit monachicam vitam, restituat mulieri post dotem etiam si quid aliud ab ea perceperit, et super haec ex nuptiali donatione tantam partem, quanta ex morte viri competeat mulieri secundum pactum dotalibus instrumentis insertum. Si vero mulier fuerit in monasterio ingressa, simili modo retineat vir nuptialem donationem et casum dotis ex morte mulieris placitum, reliquum vero dotis mulieri restitui praecipimus, et si quid aliud ex rebus mulieris apud eum inveniatur. Ambobus autem monachicam vitam eligentibus iubemus vacantibus dotalibus placitis virum retinere donationem nuptialem et mulierem propriam accipere dotem et quicquid aliud viro dedisse probetur, ut unusquisque citra damnum suis fruatur rebus; nisi forte sponsus sponsae aut sponsa sponso aut maritus uxori aut uxor marito donare aliquid aut cedere voluerit.

Nullam vero licentiam damus aut parentibus filios aut filiis parentes saecularem vitam [sectantes et]

c. XL—XLII sumptis exhibit Anon. Bodleianus c. 482—486 apud Zachariae *Avékd.* 210.

c. XLI ex S repetit Nomoc. L tit. 32 p. 638 Voell., ex B Nomoc.^{am} XIV tit. 9, 32.

XXXIX. Sponsalibus autem inter quosdam secundum legem contractis, sive sponsus monasterium intraverit, recipiat quae pro sponsalibus arrharum nomine data sunt, sive sponsa monachicam vitam elegerit, illa solum reddat quae similiter arrharum nomine accepit, poena utrique parti remissa.

XL. Si autem constante matrimonio vir solus vel mulier sola monasterium intraverit, solvatur etiam sine repudio matrimonium, postquam scilicet persona monasterium ingressa habitum acceperit. Et si quidem vir monachicam vitam elegerit, restituat mulieri et dotem et si quid aliud ab illa accepit, ac praeterea ex nuptiali donatione tantam partem, quanta ex morte mariti secundum pactum instrumentis dotalibus insertum mulieri competeat. Sin mulier sit quae monasterium intraverit, simili modo maritus retineat donationem nuptialem et ex dote quod in casum mortis mulieris pacto convenerat; atque reliquam partem dotis mulieri eum restituere iubemus, et si quid aliud ex rebus mulieris apud eum fuerit inventum. Quodsi uterque vitam monachicam eligat, iubemus cessantibus pactis dotalibus maritum donationem nuptialem retinere et mulierem dotem suam recipere et si quid aliud viro dedisse probetur, ut unusquisque sine detrimento rebus suis fruatur; nisi quid forte sponsus sponsae vel sponsa sponso vel vir mulieri vel mulier viro donare vel concedere voluerit.

XLI. Nullam autem potestatem damus vel parentibus liberos suos vel liberis parentes saecularem

1 νόμον MLB] τὸν νόμον S, cum Scrimgero vulg., leges ε || γενομένης SBF || 2 εἰσέλθοι Sv. l., LB^c ἀπέλθῃ Ecl. || 4 διδόμενα Sv. l., Ecl. || ἢ om. BF || 5 ἐπιλέξεται Ecl. ἐξελέξεται Nomoc.^a || μόνα BF || ἐπιδιδότω BF || ἃ Ecl. || ἅτινα ἀρραβῶνων ὀνόματι ὁμοίως B^c ἀρραβῶνων ὀνόματι ἅτινα ὁμοίως BF || 8 τοῦ γάμου ἔτι BF, ἔτι om. S || ὁ ἀνὴρ MLB (Nomoc. L tit.) Iul.] ἢ ὁ ἀνὴρ S || 9 μόνῃ om. BF || εἰσέλθῃ (εἰσέλθοι L, Nomoc. L tit.) εἰς τὸ (τὸ om. Sv. l.) μοναστήριον SL εἰς μοναστήριον εἰσέλθῃ (εἰσέλθοι BF) B Nomoc.^m || 10 δίχα διαζυγίον LB || 11 εἰς τὸ μοναστήριον BF Nomoc.^m ἐν τῷ μοναστηρίῳ S || τὸ om. S plerique || σχῆμα MBε] μοναχικὸν σχῆμα SL vulg. || λάβῃ MSB] λάβοι L, Nomoc. L tit. || 12 ἐπιλέξεται B, ἐκεῖνα μόνον ἀποδιδότω add. I^a (ex v. 5) || ἀποκαθιστάσθω L || 13 καὶ τὴν προικὰ τῇ γυναικὶ καὶ S mulieri post dotem etiam ε || 14 παρ' αὐτῆς S || τοῦτο BF || 16 κατὰ om. S plerique || 17 συμφερόμενον Sv. l. || ἢ om. Sv. l., L || 18 τὸ om. Nomoc.^m || ἐλθοῦσα Nomoc.^a || 20 κάσπον S Ecl. || τὸν] καὶ τὸν L || 21 καὶ τὸ λοιπὸν] reliquum vero ε || 22 κελειόμενον Ecl. || εἴ τι] εἴ τι ἄν L || 23 εὐρεθῇ S plerique || 27 τὴν] καὶ

τὴν BF || ἀναλαμβάνειν S || καὶ om. B^c || 28 ζημίαν M || 29 οἰκείον Nomoc.^{am} || ἀπολαύσει Ecl. ἀπολαύη L || ὁ] ἢ ὁ S || 30 τὴν μνηστῆρ M || 32 βουληθῇ Sv. l. || 33 δίδομεν om. B^c Nomoc.^{am}, post γονεάς 34 coll. BF

3 pro om. V || archarum T¹ arrharum (id. 5) vulg. || 4 sponsam monachiam T¹ || 5 quae — 6 concedenda V² in ras. || similiter om. V(?) || ararum T¹ || 6 receipt V(?) || 9 sola uxor V || 11 perciperit T¹ (id. 14) || 12 vir iure R || 13 post] ipsius T² || quid] quidem T¹ || 14 datione T || tanta V || 15 quantam RT || 17 monasterium T vulg. || 18 teneat T¹ || vir om. T¹ || 20 mulieris T¹ ex morte mulieri R || et om. T || 23 uocantibus T¹ || placitis om. T¹ || uerum T¹ || 28 marito om. V¹, uiro V³ || cedere] concedere R² T² (ex Iul.?) ||liiquid R¹ || 29 voluerit] quando (pro quandoquidem T schol. in marg.) neque ex pactis nuptialibus uiro aut mulieri lucrari aliquid conceditur add. libri, vulg.; glossama ortum ex rubrica capituli in margine adnotata || 34 saeculares T¹ || & (i. e. secundum) tantes R¹, sectantes et seclusi

γῆν καταλιμπάνοντας ὡς ἀχαρίστους ἀποκλείειν τῆς ἰδίας κληρονομίας ὑπὲρ αἰτίας πρὸ τοῦ μοναχικοῦ βίου παρακολουθησάσης. Ἀπαγορεύουσι δὲ τοῖς γονεῦσι τοὺς ἰδίους παῖδας μοναχικὸν βίον ἐπιλεγόμενους τῶν ἐγαγῶν μοναστηρίων ἀφέλκειν.

relinquentes vel ingratos a sua excludere hereditate ministerium ante monachicam vitam subsecutos. Interdicimus autem parentibus filios suos monachicam vitam eligentes ex venerabilibus monasteriis abstrahere.

CAPUT XLII.

Ἐὰν μοναχὸς καταλείψῃ τὸ ἴδιον μοναστήριον καὶ εἰς ἄλλο εἰσελθῇ, εἴ τινα πράγματα ἐν τῷ καιρῷ καθ' ὃν τὸ μοναστήριον καταλείπειν ἔχων φανεῖν, τῷ πρώτῳ μοναστηρίῳ, ἐν ᾧ ἐξ ἀρχῆς εἰσῆλθε, ταῦτα διαφέρειν κελύουεν. Προνοεῖν δὲ τοὺς ὁσιωτάτους τῶν τόπων ἐπισκόπους, ἵνα μήτε μοναχοὶ μήτε μοναστρίαι εἰς τὰς πόλεις περιερχονται, ἀλλ' εἴ τινα ἀναγκαίαν ἀπόκρισιν ἔχουσιν, διὰ τῶν ἰδίων ἀποκρισίων ταύτην πραττέωσαν ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτοῖ 10 1 μένοντες μοναστηρίοις. Ἐὰν μοναχὸς καταλείψῃ τὸ μοναστήριον καὶ εἰς κοσμικὸν βίον μετέλθῃ, τούτων τῆς στρατείας καὶ τῆς τιμῆς, εἴ τινα ἔχει, πρῶτον γυναιθέντα ἐκ τοῦ ἐπισκόπου τῶν τόπων καὶ τοῦ τῆς ἐπαρχίας ἀρχόντος εἰς μοναστήριον βάλλεσθαι, καὶ τὰ πράγματα, ὅσα μετὰ ταῦτα ἔχειν δευθεῖν, τῷ 20 μοναστηρίῳ ἐν ᾧ ἐμβάλλεται διαφέρειν. εἰ δὲ καὶ πάλιν καταλείψῃ τὸ μοναστήριον, τότε αὐτὸν ὁ ἀρχὸν τῆς ἐπαρχίας ἐν ᾧ ἂν εὐρεθῇ κρατεῖτω καὶ τῇ ὑποκειμένη αὐτῷ τάξει συναριθμεῖται.

Si monachus reliquerit suum monasterium et in aliud ingrediatur, quascumque res tempore quo monasterium dereliquit habere videbitur, priori monasterio in quo ab initio ingressus est eas competere iubemus. Providere autem sanctissimos locorum episcopos, ut neque monachi neque monachae circum-eant civitates, sed si quod necessarium responsum habuerint, per proprios responsarios hoc agant in suis manentes monasteriis.

CAPUT XLIII.

Εἴ τις ἀρπάσει ἢ ὑπονοθεύσει ἢ διαφθεῖρη ἀσκή- 25 τριαν ἢ διακόνισσαν ἢ μοναστρίαν ἢ ἄλλην οἰανοῦν γυναικα εὐλαβῆ βίον ἢ σχῆμα ἔχουσαν, τὰ τούτων πράγματα καὶ τῶν τοῦ τοιοῦτου μίσους αὐτῷ μετασχόντων κελύουεν τῷ ἐυαγεί τῷ τῶν, ἐν ᾧ ἡ τοιαύτη γυνή ᾔκει, διὰ τῶν κατὰ τόπον ὁσιωτάτων ἐπισκό- 30

Si quis rapuerit aut sollicitaverit aut corruperit ascetrias aut diaconissam aut monastriam aut aliam quamlibet feminam venerabilem habitum habentem, huius res et talis sceleris eius participum iubemus venerabili loco in quo talis femina habitabat per locorum sanctissimos episcopos et oeconomos eorum

c. XLII ex S repetit Nomoc. L tit. 34 p. 642 Voell, ex B repetunt B^s M 17, s. 4 p. 508 Zach., Nomoc.^{dm} XIV tit. 11, 4, § 1 Nomoc.^{dm} 9, 32. Initium (— 10 διαφέρειν κελύουεν) habet Epanagoge 9, 11. — Summam praestat Nomoc. XIV tit. 11, 4 + 9, 32; § 1 summam Ath. repetunt paratilla Ath. S § 2.
c. XLIII ex S repetit Nomoc. L tit. 24 p. 631 Voell, ex B Nomoc.^{dm} XIV tit. 9, 14. — Summam exhibet Nomoc. XIV tit. 9, 29 = 9, 30 p. 565. 569 Pitra; argumentum ex Ath. repetunt paratilla Ath. 4 § 2. 2 § 2.

vitam relinquentes tamquam ingratos ab hereditate sua excludendi propter causam quae ante monachicam vitam acciderit. Interdicimus autem, ne parentes liberos suos vitam monachicam eligentes de venerabilibus monasteriis abstrahant.

XLII. Si monachus monasterium suum reliquerit et ad aliud transierit, si quas res eo tempore quo monasterium reliquit eum habere apparuerit, eas ad prius monasterium, quod ab initio intraverat, pertinere iubemus. Provideant autem sanctissimos locorum episcopi, ut neque monachi neque monachae civitates pervagentur, sed si quod necessarium responsum habeant, per suos apocriarios id agant in suis 1 ipsi monasteriis manentes. Si monachus monasterium reliquerit et ad saecularem vitam transierit, is militia et honore, si quem habet, prius spoliatus ab episcopo locorum et provinciae praeside in monasterium coniciatur, et res quascumque postea habere probatus sit, ad monasterium in quod conicitur pertineant. Si vero etiam iterum monasterium reliquerit, tunc eum praeses provinciae, in qua inventus sit, comprehendat et officio sibi subiecto adnumeret.

XLIII. Si quis rapuerit aut sollicitaverit aut corruperit ascetrias vel diaconissam vel monacham vel aliam quamlibet mulierem quae religiosam vitam vel habitum habeat, iubemus bona illius et eorum, qui eiusmodi sceleris participes fuerint, venerabili loco, in quo talis mulier habitabat, per sanctissimos illius

1 καταλιμπάνοντας L^a || 2 ὑπὲρ αἰτίας] ministerium (i. e. ὑπαρξίας) ε || 3 δὲ LBS^s Iul] δὲ καὶ M || 7 εἰσελθεῖ L || εἰθρ B^s Ecl. Epan. || εἴ τινα MSB Epan. (s) || ἢ τινα L ἄτινα B^s (ἀπὸρ Nomoc., ἀ Theod.) || ἐν om. L || 8 κατέλιπεν Nomoc. L tit. || ἔχων M] ἔχειν SLB || 9 κελύουεν ταῦτα διαφέρειν Ecl. || 10 Προνοεῖν — 15 μοναστηρίοις om. SB^s || 11 ἐπισκόπους τῶν τόπων B^s || 12 περιερχονται L, Nomoc.^m 11, 4 pr. || 14 αὐτοῖ om. ε || 15 καταλείψει L || 16 μετέλθοι Sv. l., LB^s Nomoc.^{dm} εἰσελθεῖ Ecl. || 17 εἴ τινα LB^s Nomoc.^{dm}] ἦν τινα Ecl. ἢς B^s εἴτα ὅν M || ἔχοι B^s || πρώτα Ecl. || 18 τοῦ τόπου B^s τὸν τόπον Nomoc.^m 9, 32 || 19 ἐμβάλλεσθαι Ecl. || 20 ἔχειν μετὰ ταῦτα B^s || 21 ἐνὸν ἐμβάλλεται M quod ab eo relicto est Iul. (al. Theod. Nomoc. XIV tit. 9, 32) || καὶ om. S || 22 καταλείψῃ S plerique, B^s, B^v v. l., Nomoc.^m 11, 4 || 23 εὐρεθῆν Ecl. Nomoc.^{dm} 9, 32 || 25 ἀρπάσει Sv. l., B^s Nomoc.^{dm} pr. Ath. || ὑπονοθεύσει Sv. l., B^s Ath. || διαφθεῖρει Sv. l., M^a L Nomoc.^m, Nomoc.^d pr. || ἀσκήτρια M || 27 βίον ἢ om. ε || 28 τῶν τὸν Nomoc.^m || τοῦ MLS Nomoc.^m] om. Sv. l., B || μίσους L || αὐτῶν

S plerique || 29 τῷ ἐυαγεί] εὐλαβεῖ B^s || 30 γυνή om. B^s
1 hereditatem V¹ || 2 ante RT²] καὶ VT¹ vulg. || vitam monachicam V || subsecutos vulg.] subsecutus VT¹ subsecutus R subsequentium T² || 4 ex] et T¹ || 6 reliquerit T¹ || suum om. R || 7 alium R || 8 derelinquit R || uidetur R || *priori] proprio libri || 11 monachae] monasterium R || circueat T circueat R || 12 civitates om. R¹ || sij se V¹ || quid V¹ T || 13 habuerit RT || per om. T¹ || egeant T¹ || in suis manentes in ras. V² || 14 manēptes R¹ || 16 migraverit vitam R || militiam V¹ || 17 spoliatus T¹ || episcoporum T^a || 18 iudices R¹ || rem quam R¹ V || 19 fuit V || 20 competit R ** competere T || 22 sibi om. R || connumeret Beck] commoneare (scr. in spat. vac. V²) R¹ VT commoneat R² vulg. || 25 rapuerit et T¹, aut adscr. T² in marg. || soluerit citauerit T¹ || corripuerit T || 26 assistriam RVT || aut diaconissam aut monastriam om. V || monasterium T || 28 et Osenbruggen] ex libri || tali T² || participum T¹ || 28 et Osenbruggen] participio libri || 29 habitabat V] habitat RT vulg. || 30 et om. T¹

των καὶ τῶν οἰκονόμων αὐτῶν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν ἐκάστης ἐπαρχίας ἀρχόντων καὶ τῶν αὐτῶν τάξεων ἐκδικεῖσθαι, τοῖς δὲ τὰ τοιαῦτα πλημμελήσαντας καὶ τοὺς μετασχόντας αὐτῶν τὸν εἰς κεφαλὴν κίνδυνον ὑπομένειν, τὴν δὲ τοιαύτην γυναικα πανταχοῦ ἀναζητεῖσθαι καὶ μετὰ τῶν ἰδίων πραγμάτων ἐν μοναστηρίῳ ἐμβάλλεσθαι, ἐν ᾧ ἀσφαλέστερον φυλάττεσθαι δύναται, ἵνα μὴ καὶ πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ ἐγκλήματι εὐρεθῆι. εἰ μὲντοιγε διακόμισσα εἴη καὶ παῖδας ἔχοι νομίμους, τὸ νόμιμον μέρος διδόνθαι τοῖς 10 παισίν. εἰ δὲ εἶσω ἐνὸς ἐνιαυτοῦ μετὰ τὸ γνωσθῆναι τὸ τοιοῦτο μῦθος τὰ τοιαῦτα πράγματα παρὰ τῶν εὐαγῶν οἰκῶν μὴ ἐκδινηθῆι, κελύμενον πάσι τρόποις τὸν κόμητα τῶν πριβάτων τῷ ἡμετέρῳ φίσκῳ ταῦτα προσκυροῦν, τοῦ τῶν τόπων ἀρχοντος τοῦ ἀμελήσαντος τὰ αὐτὰ πράγματα ἐκδικηθῆναι τῆς ζώνης ἀφαιρουμένον καὶ προστιμον εἰ χρυσίου λιτρῶν ὑπὸ τοῦ 15 κόμητος τῶν πριβάτων εἰσπραττομένον.

CAPUT XLIV.

Πᾶσι δὲ καθάπαξ τοῖς ἐν κοσμικῷ ἀναστρεφόμενοις, καὶ μάλιστα τοῖς τὰ σκηνικὰ μετερχομένοις ἀνδράσι τε καὶ γυναιξί, καὶ μὴν καὶ ταῖς προϊσταμέναις ἀπαγορευόμεν κεροῖσθαι σχήματι μοναχοῦ ἢ μοναστρίας ἢ ἀσκητρίας ἢ οἰωδῆποτε τρόπον τοῦτο μιμῆσθαι, ἐπισταμένον πάντων τῶν τοιμῶντων ἢ χρῆσασθαι τῷ τοιούτῳ σχήματι ἢ μιμῆσθαι ἢ ἐμπαῖξαι 25 εἰς οἰωδῆποτε ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν, ὅτι καὶ σωματικὰς τιμωρίας ὑποστήσονται καὶ ἐξορία παραδοθήσονται. προσοῦντων τοῦ τοιούτου οὐ μόνον τῶν κατὰ τόπον ὁσιωτάτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ὑπ' αὐτοὺς κληρικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν 30 στρατιωτικῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ὑπ' αὐτοὺς τάξεων καὶ τῶν κατὰ τόπον ἐκδικῶν. Τὰς δὲ ποινὰς τὰς τῷ

c. XLIV et epil. in S de curata repetit Appendix Nomoc. L tit. cap. eccl. 21 p. 671 Voell., c. XLIV (— 27 παραδοθήσονται) ex B repetunt B^s M 17, 5 p. 508 Zach., Nomoc.^{dm} XIV tit. 11, 12. Summam eiusden partis habet Nomoc. XIV tit. 11, 12, Ath. summam repetunt paratilla Ath. 12 § 1.

loci episcopus eorumque oeconomos nec non provinciae cuiusque praesides eorumque officia vindicari, eos autem qui haec talia commiserint eorumque participes periculo capitis subici, talem vero mulierem ubivis investigari et cum rebus suis in monasterium conici, in quo securus custodiri possit, ne etiam iterum in eodem crimine deprehendatur. Quodsi diaconissa sit et legitimos liberos habeat, legitima pars liberis detur. Si vero intra annum post cognitum tale scelus eiusmodi res a venerabilibus domibus non vindicentur, iubemus omnibus modis comitem rerum privatarum eas fisco nostro addicere, atque praeses locorum qui easdem res vindicare neglexerit, cingulo privetur ab eoque multa quinque librarum auri per comitem rerum privatarum exigatur.

XLIV. Omnibus vero omnino qui in saeculari vita versantur, et maxime iis qui rem scaenicam exercent et viris et mulieribus nec non etiam prostitutis interdicimus, ne habitu monachi aut monachae aut ascetriae utantur, aut ullo modo eum imitentur, cum sciant omnes, qui aut tali habitu uti aut eum imitari aut ulli ecclesiastico statui illudere audeant, se et corporis poenas subituros esse et exilio traditum iri. Atque ei rei prospiciant non solum sanctissimi cuiusque loci episcopi et qui iis subiecti sunt clerici, sed etiam civiles et militares magistratus et officia iis subiecta et loci cuiusque defen-

3 ταξωτῶν Ecl. || διεκδικεῖσθαι S || τολμήσαντας S || 4 εἰς κεφαλὴν (ἐκ τοῦ νόμου LB κεφαλικῶς τιμωρεῖσθαι s. v. L κεφαλικῶς τιμωρεῖσθαι ἔχει ὁ Θεόδωρος Nomoc.^m in marg.) || 5 ὑποφέρειν Ecl. || 6 ἰδίων αὐτῆς S || 7 εἰς μοναστήριον Nomoc.^{dm} || 8 καὶ om. B^s || 9 μῦθος S || 10 ἔχει. S. v. l. M. Ecl. Nomoc.^{dm} || διδόνθαι S || 11 ἐνὸς om. B^c || 12 παρὰ ὑπὸ S iuri ε || 13 μὴ διεκδικηθῆι post πράγματα 12 coll. S || 14 τῶν πριβάτων s. v. τῶν ἰδικῶν L τῆς ἰδικῆς ἡμῶν περιουσίας B^f Ecl. || ἡμετέρῳ M || φίσκῳ οἴκῳ B || 16 τὰ αὐτὰ τὰ τοιαῦτα B^f Nomoc.^m, Nomoc. L tit. || πράγματα om. ε || ἐκδικῆσαι (post ἀμελήσαντος v. 15 coll.) S || ἀφαιρουμένης B^f || 17 λιτρῶν LBS (ε Iul.) λιτρας M || 18 εἰσπραχθῆσομενον S plerique, L B^c Nomoc.^m || 19 κοσμικῶν κοσμικῶν B^g Haloander ex ε || 20 τοῖς om. L || 22 ἢ μοναστρίας L S ε Iul. || om. MB || 23 οἰωδῆποτε τρόπον τοῦτο) cuiuscumque personae (i. e. προσώπου) huius ε || 25 ἐμπαῖξαι εἰς) ἐμπαῖξαι B^f || 28 τῶν τοιούτων) τοῦτον S ε || οὐ μόνον om. S plerique, ε || 29 ὁσιωτάτων om. S ε || καὶ — 30 κληρικῶν om. S || 30 ἀλλὰ) οὐ μὴν ἀλλὰ S plerique || τῶν στρατιωτικῶν) τῶν om. SL fortasse rectius? Zachariae

nec non etiam cuiuslibet provinciae iudices et eorum officia vindicari, eos autem qui talia deliquerunt et participes eorum sceleris capitale periculum sustinere, talem vero mulierem ubique (quaeri) et cum 5 propriis rebus (in) monasterio recondi, in quo cautius custodiri possit, ut non rursus in eodem crimine reperiat. Si vero diaconissa fuerit et filios habuerit legitimos, legitimam partem dare filiis. Si vero intra unum annum postquam cognoverit tale 10 facinus tales res iuri venerabilium domorum non vindicentur, iubemus omnibus modis comitem privatarum nostro fisco has assignare, locorum iudice qui neglexerit easdem vindicare cingulo privando et multam V librarum auri a comite privatarum 15 exigendo.

Omnibus itaque generaliter in saeculari vita conversantibus et maxime theatralia exercentibus viris ac mulieribus nec non et prostantibus interdicimus uti schemate monachi aut monastriae aut ascetriae aut cuiuscumque personae huius imitari, scientibus universis praesumentibus aut uti tali schemate aut 25 imitari eum aut illudere in quacumque ecclesiastica disciplina, quia et corporalia supplicia sustinebunt et exilio contradentur; providentibus huic rei locorum episcopis et qui sub eis sunt clericis, sed etiam civilibus militaribusque iudicibus et quae sub eis 30 sunt officiis et locorum defensoribus. Poenas autem

iudicem T || et] etiam V || 2 iudicari T¹ || autem om. T || 3 sustinebit R¹ T || 4 vero om. T¹ || ubique VT¹ ubiqueque RT² vulg. || *quaeri addidi || 5 in add. vulg. || recondi T¹ vulg. || reddi RVT² || cautus R¹ || 6 eadem R¹ || 8 legitimam R² T vulg. || et legitimam R¹ V || dari vulg. || 9 citra R¹ || annum unum T, annum post cognoverit coll. V || *cognoverit VT cognoscerit R vulg.; an leg. cognitum sit? || 10 facinus] commississet s. v. add. V³, commississe add. vulg. || iure R¹ T², om. T¹ || domum RT || non om. R² V || 11 commitem V comiti R committi T² committi T³ || 12 fisco nostro R vulg. || has] haec R || iudicem T², iudice restituit T¹ || 13 easdem] res add. vulg. || 14 auri om. R auri a om. T¹ || commite V || 15 exigendo vulg. || exigenda VT exigendam T || 19 itaque in T² || saeculari] saeculo in T¹ || 21 prostantibus RV prostratibus T² || 22 uti vulg. || ut RT *** V¹ nec non et V² et ut V³ || scemati RV¹ T || monasteric T || aut asistrio V aut sistrio T², om. RT¹ || 23 huius T¹ ius V his RT² huiusmodi vulg., hoc Heimbach || inimitari V immutari R || 24 aut] ut R¹ || uti tali] in tali R¹ T utilitati T¹ || 25 inimitari R || eum om. vulg. || illudere] illud est R || disciplina ecclesiastica R² || 26 quia et] et del. T² || 27 contradentur T || huic vulg. || huius libri || 28 etiam] et T² || 29 cuiuslibet R || quae vulg. || qui RVT || 30 sunt om. R¹ || Poenas] P**** V¹

παρόντι νόμῳ ἐγκειμένας, αἵτινες καὶ τοῖς προτέροις νόμοις εἰσὶν ἐγνωσμένας, οὐ μόνον ἐν τοῖς μέλλουσι, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς προλαβοῦσι θέμασιν ἤτοι ἀμαρτήμασι κρατεῖν καὶ πᾶσι τρόποις ἐκδικεῖσθαι θεοπίζομεν· τὰ δὲ διὰ τοῦ παρόντος νόμου νεωστὶ διατυπωθέντα ἐπὶ μόνου τοῖς μέλλουσι χρόνοις παραφυλάττεσθαι κελεύομεν.

(Ἐπίλογος.) Ἡ σὴ τοίνυν ἐνδοξότης αἵτινα διὰ τοῦ παρόντος νόμου τοῦ εἰς τὸ διηνεκὲς ἰσχύοντος ἢ ἡμετέρα ἐθέσπισε γαληνότης, κατὰ πάντα φυλαχθῆναι προνοησάτω, καὶ εἰς τὴν ἀπάντων γνώσιν κατὰ ταύτην τὴν βασιλίδα πόλιν προτιθεμένων ἰδίκτων ἀγάγοι. Dat. k. Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XX. post cons. Basillii ve. anno V. ind. IX. [a. 546]

Κατεπέμφθη Πέτρῳ ἐπάρχῳ πραιτωρίων. 15

praesenti legi insertas, quae et prioribus legibus sunt notae, non solum in futuris, sed etiam in praecedentibus casibus seu delictis valere et omnibus modis vindicari sancimus; per praesentem enim legem nuper dispositas in solis futuris temporibus servari iubemus.

(Epilogus.) Tua igitur gloria quae per praesentem legem in perpetuum valituram nostra sanxit tranquillitas per omnia custodiri provideat.

D. kal. Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. A. anno XVIII. post cons. Basillii ve. anno III.

PKA

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΙΚΑΖΟΜΕΝΩΝ.

CXXIV. Auth. CXVII. Coll. IX tit. 5

R; UT LITIGANTES

IURENT QUIA NEQUE PROMISERUNT DARE IUDICIBUS NEQUE DABUNT; ET DE SPOR-TULIS; ET UT QUAE IUBENTUR REFERENDARI COMPLEANT ET NON MISCEANT SEMET IPSOS CAUSAE ET PER SE EXE-QUANTUR R;

Idem Aug. Petro pp.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Πέτρῳ ἐπάρχῳ πραιτωρίων

(Προοίμιον.) Τὸν παρόντα νόμον προφερόμεν, 25 ἵνα καὶ ἡ τῶν δικαστῶν καθαρότης φανερωθῇ καὶ οἱ δικαζόμενοι μὴ ἰσχύωσι διὰ δόσεως τοῦς νόμους περιγρᾶσαι.

(Praefatio.) Praesentem legem proferimus, ut et iudicum puritas appareat et non valeat litigantium suffragium circumvenire leges.

CAPUT I.

Κελεύομεν τοίνυν, ὅσους παρ' οἰοισδήποτε δικασταῖς ἢ ἀρχονται δίκαι ἢ ἐκκλητοὶ ἐξετάζονται, πρὸ 30 cantes aut administratores lites aut appellationes

Epil. om. L, ubi eius loco adicitur novellae CXXXVII c. 6 extr. (Βεβαιούμεν δὲ καὶ . . .) et epil.

Nov. CXXIV (Authent. CXXVII = Coll. IX tit. 5: gloss.) Graece extat in ML, B 7, 4, 5. — Epit. Theod. 124, Athan. 5, 3. Iulian. const. CXXII.

c. I in. — 626, 11 διετύπωσαν) ex B habent B³ A 26, 9 p. 229 Zach., Nomoc.^m XIV tit. 13, 18; 626, 11—21 repetit Ecloga I—X Bas.

sores. Poenas autem praesenti legi insertas, quae quidem etiam prioribus legibus cognitae sunt, non solum in futuris, sed etiam in praeteritis casibus seu delictis valere et omnibus modis irrogari sancimus; quae vero per praesentem legem recens statutae sunt, eas solis futuris temporibus observari iubemus.

Epilogus. Tua igitur gloria quae per praesentem legem in perpetuum valituram serenitas nostra sanxit ut per omnia observentur prospiciat et ad omnium notitiam edictis in hac regia civitate propositis perducatur.

CXXIV.

DE LITIGANTIBUS.

Idem Augustus Petro praefecto praetorio.

Praefatio. Praesentem legem proferimus, ut et iudicum integritas appareat neve litigantes per largitionem leges circumscribere valeant.

I. Iubemus igitur, quotiescumque apud quoslibet iudices vel lites incohantur vel appellationes

1 ἐγκειμένας νόμῳ L || 2 οὐ μόνον] οὐ μὴν B¹ || 5 δὲ] enim ε || 11 sq. καὶ εἰς — ἀγάγοι om. ε || 12 προτιθεμένην S plerique || ἰδίκτων om. S || 13 subscr. habent Iul.^w, item Iul.^c (i. e. Coloniensis Wallraffianus) || k. mai. (mag. Iul.^w) MS Iul. ε] μὴν (μ. Ath.) μᾶλλον Ath. Theod. || ep. imp. dom. iustin. (v. l. iustian.) pp. aug. S (cf. ε) ep. iustin. pp. aug. M pc. (sic) dn. iustin. pp. Iul.^w constantinopoli dom. iust. pp. Iul.^c imp. iustinia. Iul.^w ind. 9 βασιλείας Ἰουστινιανῶν Ath., om. Theod. || 14 ann. XX (XX^{mi} S v. l.) S Iul.^w τὸ κ' Ath.] ann. XVIII ε ἔτει κ' Theod., om. M Iul.^w || post cons. (ε. s. pro 9s. libri) basilii ann. V S pc. basilio anno V Iul.^w μετὰ τὴν ὑπατείαν Βασιλείου τὸ ε' (τὸ ε' om. Ath. cod.) Ath. Theod.; basilio reliquis omissis M, pc. bilisarii ann. consol. Iul.^c post cons. bilisarii Iul.^w (post cons. Basillii ve. ann. III (v. l. II) ε) || 15 κατεπέμφθη — πραιτωρίων unus addit M (cf. ad 593, 18) || 17 rubr. Περί τῶν δικαζομένων ML (ἢ ὅλη νεαρά [i. e. in B recepta est] add. L in textu) Περί δικαζομένων Theod., index L Ὡστε τοὺς δικαζομένους ὁρνεῖν ὅτι οὐδὲν ἔξω τῶν ὀρισθέντων τῇ διατάξει

διδάσαι καθ' οἰοισδήποτε τρόπον· ἔχει δὲ καὶ ἄλλα δύο κεφάλαια Ath. (cf. ε Iul.), ἢ περὶ τῆς καθαρότητος τῶν ὄρκων τῶν δικῶν διαλαμβάνουσα καὶ νεαρά cit. Nomoc. XIV tit. 13, 18 || 24 πραιτωρίων M Ath. ε] τῶν ἱερῶν πραιτωρίων L || 26 καὶ οἱ — 27 διὰ δόσεως] et non valeat litigantium suffragium ε || 28 παραγράφῳ L || 30 ἢ om. B³ ἀρχουσι L ε || ἐξετάζονται ἐκκλητοὶ B³

1 legi T² vulg.] lege RVT¹ || et] et in V etiam vulg. || 3 relicti RVT, corr. vulg. || 4 iudicari R || 5 dispositam libri, corr. vulg. || 9 sq. tranquillitas sanxit nostra T || 13 subscr. dedimus ex Bamb. I et Pistoriensis || mad. Pist. || dono iust. Bamb., om. Pist. || an. XVIII Bamb.] ante Pist. || 14 post omis bils vn. Bamb. ps uic. Pist. || an. III Pist.] an. II Bamb. || 18 promiserint R || 20 ut et V, et om. R || iubentur om. R || referendarum T¹ || 21 et] et ut T || 22 se ipsos T || et se exsequantur T¹ || 24 pp. petro R || 25 legem proferimus] ponimus legem T || 26 et om. V || iudicium R || puritas] suffragium et puritas V || valeant R || 27 suffragium om. V¹ || 30 litis T¹

πάντων τὰ πρωτότυπα τῶν δικαζομένων πρόσωπα, ἢ ἐκείνους εἰς οὓς ὡς εἰκὸς ἐν μέσῳ ἢ ὑπόθεσις μετενεχθῆ, παρουσία τῶν δικαστῶν ἀπτομένους τῶν ἀγίων εὐαγγελίων ὁμνῶναι, ὅτι οὐδὲν παντελῶς τοῖς δικασταῖς προστασίας χάριν ἢ ἄλλω οἰωδῆποτε προσω- 5 ὦπα ὑπὲρ ταύτης τῆς αἰτίας καθ' οἰονδήποτε τρόπον δεδωκασιν ἢ ἐπέσχητο ἢ μετὰ ταῦτα δώσουσιν ἢ δι' ἐαυτῶν ἢ δι' ἄλλον οἰονδήποτε μέσον προσώπου, ἐξ- ηρημένων τούτων ἅπανα τοῖς ἰδίοις συνηγόροις ὑπὲρ τῆς συνηγορίας παρέχουσιν ἢ τοῖς ἄλλοις προσώποις, 10 ἄπερ οἱ ἡμέτεροι νόμοι διδούσιν διετίπασαν. τοῦτο δὲ παραφυλάττεσθαι προσάττομεν καὶ ἐν τῷ θεῖῳ ἡμῶν consistorio, ὅταν consultationes εἰσάγονται, ὥστε παρουσία τῆς ἱεράς συγκλήτου τοὺς μνημονευθέν- τας ὁρκους παρέχεσθαι. εἰ δὲ ὡς εἰκὸς τινες τῶν δι- 15 καζομένων μὴ δύναται πρὸς τοὺς δικαστὰς παρα- γίνεσθαι, τότε κειλεῖται τοὺς παρόντας μὲν ὁμνῶν τὸν προειρημένον ὅρκον, πέμπεσθαι δὲ πρὸς τοὺς ἀπόντας ἐκ τῶν ὑπηρετουμένων τάξεων τινὰς μετὰ τοῦ ἐξ ἐναντίας μέρους, ὥστε παρόντων αὐτῶν τοὺς 20 εἰρημένους ὁρκους ὁμοίως παρέχεσθαι. εἰ δὲ γυνὴ εἴη, ἥτις διὰ τὴν σεμνότητα τοῦ βίου ἐξωτικῶς ἀνδράσιν ἐαυτὴν δεῖκνῶναι οὐκ εἴωθεν, τηρικαῦτα καὶ ἀπόντος τοῦ ἀντιδικου τοὺς ἐκ τῆς τάξεως πεμπομένους τοὺς μνημονευθέντας δέχεσθαι ὁρκους. εἰ δὲ ἀπείναι τὰ 25 μέρη ἐν ἄλλοις τοίοις συμβαίη ἢ ἐν ἐξ αὐτῶν, κελεύο- μεν τὸν ἀπόντα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐν ἣ διαγιγνέται τοὺς ὁρκους κατὰ τὸν εἰρημένον παρ' ἡμῶν τρόπον ἐπὶ πρόξενος ὑπομημάτων παρὰ τῷ ἀρχοντι τῆς ἐπαρ- χίας ἢ παρὰ τῷ τῶν τόπων ἐκδικῶ παρέχειν. ἐκείνου 30 δηλονότι γενικῶς παραφυλάττομεν, ἵνα εἰ τις τῶν δικαζομένων ἀπὸν ἢ παρὸν τὸν τοιοῦτον ὅρκον παρα- σκεῖν μὴ θελήσει, καὶ τοῦτο φανερωθῆ τῷ δικαστῇ, κατὰ ψήφον αὐτοῦ ὁ μὲν ἐνάγων τὴν ἐκπτώσιν τῆς ἀγωγῆς, ὁ δὲ ἐναγόμενος καταδικῆν ὑπομείνη. 35

CAPUT II.

Εἰ δὲ τις ἐκ τῶν δικαζομένων εἴη δεδωκέναι τινὶ ἢ ὑποσχέσθαι, καὶ τὸ πρόσωπον ἐξείπη, καὶ τοῦτο

Si quis autem ex litigatoribus dixerit dedisse ali- cui aut promississe, et personam declaraverit et hoc

c. I extr. (v. 30—35) et II (— 627, 31) ex B habet *Nomoc.^m XIV tit. l. c.*; c. II in. (— 627, 22) exhibet *B^s l. c.*

examinantur, prae omnibus principales litigantium personas, vel illos ad quos, ut fit, interim causa trans- lata sit, in praesentia iudicum tactis sanctis evangelis iurare, se nihil penitus iudicibus patrocinii gratia, vel alii ulli personae ob hanc causam ullo modo dedisse vel promississe, vel postea daturus esse sive per se ipsos sive per aliam vel ullam interpositam personam, exceptis iis quae advocatis suis pro patrocinio praebent vel ceteris personis, quae quidem leges nostrae dari statuerunt. Hoc autem observari praecipimus etiam in sacro nostro consistorio, quando consultationes introducuntur, ut in praesentia sacri senatus memorata iuramenta praestentur. Quodsi qui ex litigantibus ad iudicem forte venire non possunt, tunc iubemus praesentes quidem praedictum iusiurandum iurare, ad absentes autem aliquos ex ministrantibus officii mitti una cum parte adversaria, ut ipsis praesentibus praedicta iuramenta similiter praestentur. Si vero mulier sit, quae propter vitae honestatem extraneis viris se ostendere non solet, tunc etiam ab- sente adversario officiales missi memorata sacramenta suscipiant. Quodsi abesse partes aliis in locis vel unam earum contigerit, iubemus eum qui absens est in provincia in qua degit sacramenta secundum praedictum a nobis modum actis intervenientibus apud praesidem provinciae vel apud defensorem locorum praestare. Atque illud nimirum in universum observetur, ut si quis litigantium absens vel praesens tale iusiurandum praestare noluerit, idque iudici manifestum factum sit, per sententiam eius si actor est actionis iacturam, si reus condemnationem subeat.

II. Si quis autem ex litigantibus dixerit se dedisse alicui vel promississe, et personam nominaverit

2 ὡς om. L || ἢ om. B^f || 3 παρουσία] ἐν παρουσίᾳ (id. 16) Haloander (B^f) || 5 χάριν] χάρις *Nomoc.^m* || ἢ ἄλλω] ipsis vel alii ε || 6 ὑπὲρ — τρόπον om. B^c || 8 δι' om. B^s v. l., *Nomoc.^m* || μέσον om. *Nomoc.^m pr.* || 11 ἄπερ] quibus *Iul.*, unde οἰσπερ Haloander (cf. *Theod. choris τῶν συνηγορικῶν καὶ τῶν ἐξ ἐθῶς διδομένων*) || 12 προσάττο- μεν om. B^c *Ecl.* || 13 constitutoriw M ἀρροατηρίω M s. v., B || κοσulationes M συνέλευσεις B συνέλευσις s. v. L || εἰσάγονται L || 16 δύναται B^c δύναται B^f δύνονται L || 18 δὲ om. L^a || 19 ταξωτῶν B^c || 26 συμβαίει B^f || 27 τοὺς ὁρκους] iusiurandum ε || 33 θελήσει M *Nomoc.^m* θελήση L B || 35 ὑπομείνει L ὑπομένει B^c || 36 ἐκ om. L || εἴποι B^s v. l. || δεδωκέναι B^c || τινὶ L² ε || τισὶν B^c τι M^l B^f, om. B^s v. l., *Iul.* (in *Nomoc.^m locus parte folii abscisa periit*) || 37 ἐξείποι B^s

2 quos] quosumque iudicantes R^s || medio T] me- dium RV *vulg.* || 3 evangelica T^a || 4 aut del. Beck || 5 alius R¹ V¹ || 7 vel per se] vel om. R || alium R¹ || me- diam quameumque VT || 8 prius R¹ || 10 haec R *vulg.* || 11 et om. T || 12 quando] qm̄ i. e. quoniam R¹ || ut] ut R¹ || 14 contigerit T non contigerit R¹ contigit R² || aliquid V¹ || 15 venire V^s *vulg.* || 16 ad om. V || 17 aliquis T¹ || 19 praebant T || 21 consueverit T || 24 absente T¹ || 25 in om. V || prouintiam RV] in om. T || degit *vulg.* || a nobis modo T || 27 locorum defensores T^a de- fensionem locorum R || 28 obseruando generaliter R || 29 huiusmodi iusiurandum om. V || iurandum T¹ || 30 et] ex V¹ || 36 dedisse om. R || 37 promississe R

ἀποδείξει, αὐτὸς μὲν ἐπὶ τῆς δίκης ἐκβάσει συγγνώμης ἀξιούσθω, ὁ δὲ ἢ δόσιν ἢ ὑπόσχεσιν καταδέξασθαι δεικνύμενος, εἰ μὲν χρηματικὴ εἴη ἢ ὑπόσχεσις, τὸ μὲν διδόμενος τριπλόν, τὸ δὲ ὑποσχεθέν διπλόν ὑπὸ τοῦ κόμματος τῶν πριβάτων εἰσπραττέσθω, καὶ τὴν ἀξίαν ἴτοι ἀρχὴν ἣν ἔχει ἐφ' ἑκατέρου θέματος ἀπολλύτω. εἰ δὲ ἐγκληματικὴ εἴη ἡ κατηγορία, δήμευσιν τῆς ἰδίας περιουσίας ὑπομένετω καὶ εἰς ἐξουρίαν πεμπέσθω, ὅστις διὰ λῆψιν ἀλλότριον ἐγκλημα εἰς ἑαυτὸν ἐσπούδασε μετενεγκεῖν. εἰ δὲ τὴν δόσιν ἢ τὴν ὑπόσχεσιν ὁ litigator μὴ δυνήσῃ δεῖξαι, ὀμνύτω τὸ πρόσωπον τὸ τὴν δόσιν ἢ τὴν ὑπόσχεσιν λεγόμενον καταδέξασθαι, ὅτι οὔτε δι' ἑαυτοῦ οὔτε δι' ἄλλον προσώπου ἢ ἐλάβε τι ἢ ὑπόσχεσιν ἔσχε, καὶ τοῦ τοιοῦτου ὄρκου παρεχομένου αὐτὸς μὲν ἐλεύθερος ἔστω, ὁ δὲ litigator ὁ μὴ δυνήσῃ δεῖξαι ἐπὶ μὲν ταῖς χρηματικαῖς αἰτίαις τὴν ἀποτίμησιν τῆς δίκης ὑπὸ τοῦ κόμματος τῶν πριβάτων εἰσπραττέσθω, τῆς δίκης δηλονότι τὴν ἰδίαν ἐκβάσειν ἀναμενούσης, ἐπὶ δὲ ταῖς ἐγκληματικαῖς δήμευσιν τῶν οἰκείων πραγμάτων ὑπομένετω, καὶ τὸ πρᾶγμα παρὰ τοῖς ἀρμοδίως δικασταῖς κατὰ τὴν τῶν νόμων τάξιν περαιούσθω. εἰ δὲ τὸ παρὰ τοῦ δικαζομένου φανερωθῆν πρόσωπον τὸν μνημονευθέντα παραιτήσεται ὄρκον, τοῦτο μὲν ἐπὶ ταῖς ἐγκληματικαῖς τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ ταῖς χρηματικαῖς αἰτίαις ταῖς μνημονευθείσας ὑποκείσθω ποιναῖς. εἰ δὲ τις τῶν δικαζομένων ὁμοίως μὴ δεικνύει ἢ ἐπαγγεῖλαισθαι, ἐντὸς δὲ τεσσάρων μηνῶν μετὰ τὸ προερχθῆναι τὴν ψῆφον ἀοιθιμομένουσιν δευτῆρῃ δοθέν τῇ ὑπόσχεθέν, αἰ εἰρημέναι ποινὰ κατὰ τε τῶν διδόντων κατὰ τε τῶν λαμβανόντων χώραν ἔξουσιν. Ἐν δὲ ταῖς δίκαις ταῖς δι' ἐπιτρόπων ἢ κοινωτάων πραττομέναις τοὺς μὲν ὄρκους οἱ ἐπιτρόποι ἢ τοὶ κοινωτάους παρεχέτωσαν· εἰ τις δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων ποινῶν χώραν λάβοι διὰ τῶν τοιούτων ὄρκων, ταύτην οἱ ἐπι- 35

probaverit, ipse quidem in eventu litis veniam mereatur, qui vero accipit aut promissionem suscipit aut ei probatur, si quidem pecuniaria sit causa, quod quidem datur triplum, quod vero promittitur 5 duplum a comite privatarum exigatur, et dignitatem sui cingulum quod habet in utroque casu amittat. Si autem criminalis sit accusatio, confiscationem propriae substantiae patiat et mittatur in exilium, qui propter acceptionem alienum crimen in se transponi festinavit. Si vero datum aut promissum litigator probare nequiverit, iuret persona quae datum aut promissum dicitur suscepisse, quia neque per se neque per aliam personam aut accipit aut promissionem habuit, et hoc praebito sacramento ipse quidem liber sit, litigator autem, qui non potuit ostendere, in pecuniariis quidem causis aestimationem litis a comite privatarum exigatur, lite quippe eventum proprium sustinente, in criminalibus autem confiscationem suarum rerum sustineat, et causa apud 20 competentes iudices secundum legum ordinem terminetur. Si autem a litigatore manifestata persona memoratum refutaverit iusiurandum, tam in criminalibus quam in pecuniariis causis memoratis subiaceat poenis. Si quis autem litigantium iuraverit non dedisse aut promississe, intra X vero menses post prolatam sententiam numerandos ostendatur dedisse, memoratae poenae et contra dantes et contra accipientes habeant locum. In causis autem, quae per tutores aut curatores aguntur, sacramenta quidem tutores aut curatores praestent, si qua vero memoratarum poenarum locum habuerit per talia sacra-

v. 26—31 summarium extat Ἰ. Ρορ. 17, 5, argumentum notat Nomoc. XIV tit. 13, 18.
v. 31—628, 3 summam Ath. repetunt paratitla Ath. 13 § 4.

et hoc probaverit, ipse quidem in exitu litis veniam mereatur, qui autem datum vel promissum accepisse convictus erit, si quidem pecuniaria sit causa, triplum eius quod datum est, duplum autem eius quod promissum est per comitem rerum privatarum ab eo exigatur, atque dignitate seu magistratu quem habet in utroque casu exiatur. Sin criminalis sit accusatio, publicationem substantiae suae patiat et in exilium mittatur, qui quidem largitione accepta crimen alienum in se transferre studuerit. Quodsi dationem vel promissionem litigator probare non potuerit, persona quae datum vel promissum dicitur accepisse iuret se neque per se neque per aliam personam vel accepisse quicquam vel promissum sibi habere, atque tali iureiurando praestito ipse quidem liber sit, a litigatore vero, qui probare rem non potuerit, in pecuniariis quidem causis aestimatio litis per comitem rerum privatarum exigatur, lite scilicet exitum suum expectante, in criminalibus autem publicationem rerum suarum patiat, atque res apud competentes iudices secundum legum ordinem terminetur. Quodsi persona a litigante nominata memoratum iusiurandum dare recusaverit, tam in criminalibus quam in pecuniariis causis memoratis poenis subiciatur. Si quis autem ex litigantibus iuraverit non dedisse sese neque promississe, et intra quattuor menses a prolatam sententiam numerandos probetur aliquid datum vel promissum esse, praedictae poenae tam contra dantes quam contra accipientes locum habebunt. In causis autem quae per tutores vel curatores aguntur sacramenta quidem tutores vel curatores praestent, si qua vero ex praedictis poenis propter eiusmodi sacramenta locum

1 ἀποδείξει B^v v. l., ἀποδείξει Haloander (ἀναδείξει B) || 2 ἢ δόσιν] accepit ε || καταδέξασθαι δεικνύμενος] δεξάμενος B^v suscepit aut ei probatur ε || 3 ἢ ὁμ. B^v || 4 δεδομένου B^v || 5 τῶν πριβάτων] τῆς ἰδικῆς (ἡμῶν) (ἡμῶν om. B^v) περιουσίας B^{ca} (Nomoc.^m) || εἰσπραττέσθαι L || 7 ἢ ὁμ. L || 8 οἰκείας B^v || οἰσίας Nomoc.^m || 11 olitigator M dlitigator L ὁ διάδικος (ὁ διάκονος Nomoc.^m) M s. v., B || 12 ἴτοι] ἢ τὴν B^v Nomoc.^m || 13 * οὐδὲ MLB || αὐτοῦ L || * οὐδὲ MLB || ἀλλοτρίου L || 14 ἢ ὁμ. B^v || τι om. ε || ἢ ὁμ. M || 15 ἔσται MB^v Nomoc.^m || 16 λιτιζατωρ L λιτιζατῶ (sic) M διάδικος (διάκονος Nomoc.^m) B || 18 τῶν πριβάτων] τῆς ἰδικῆς (ἡμῶν add. Nomoc.^m) περιουσίας B^{ca} Nomoc.^m || 19 δὲ ὁμ. Nomoc.^m || 20 ἐγκληματικαῖς om. Nomoc.^m pr. || 24 παραιτήσεται Nomoc.^m || 26 ταῖς — ποιναῖς] τὴν ἀποτίμησιν τῆς δίκης ὑπὸ τοῦ κόμματος τῶν πριβάτων (ex v. 17 sq. errore repetita) L^a || 27 ὁμοῦ B^v || 28 τεσσάρων] decem ε (err. ex δ nota orto) || 29 τι om. L, τι ἢ ὑπόσχεθέν om. ε || 30 ἰρημέναι M || διδόντων] δικαζομένων διδόντων B^v || 33 ἴτοι] ἢ L || 35 τὸν τοιούτων ὄρκον L

1 quide me inuentu R¹ quidem inuentu R² || 2 suscepit aut ei] suscepisse Beck; leg. suscepit et? || 3 si] et si R¹ || 5 privatarum] rerum add. T² (vulg.) || 8 mittant T¹ mutatur R¹ || auxilium T^o || 9 propter] per T¹ || 11 probauerit V¹ || iure V¹ || personam R¹ || 12 nec T, neque per se om. R || nec T || 15 quae V || 17 priuatorum R priuatorum rerum T (vulg.) || 19 causae T vulg. || apud competentem iudicem T || 20 terminetur R² terminentur VT vulg., om. R¹ || 21 * manifestatur libri || persona V¹ persone R¹ persona quae R² V³ T vulg. || 22 memoratum re] V² in ras. 10 litt. || 23 memoratis] memoratis causi V^o || 24 autem om. R¹ || 25 promississe R non promississe T vulg. || X vero] uero X V X decem uero R X et VIII uero T¹ || 26 propalatam T¹ || dedisse] dedisse aut promississe intra X R², dedisse aliquid aut promississe Beck || 27 meo rate V || 28 habent T || 29 agantur V || aguntur — 30 curatores om. R¹ || tutores quidem R⁽²⁾ T || 30 memoratum R

τρόποι ἦτοι κουράτωρες ὑπομενέωσαν, μηδενὸς ἐκ τούτου προκρίματος γινόμενον τοῖς ὑπὸ ἐπιτροπήν ἦτοι κουράτωρειαν εἶναι γνωσσομένοις.

CAPUT III.

Καὶ τοῦτο δὲ κελεύομεν παρὰ πάντων τῶν δικαστῶν τοῦτο μὲν στρατιωτικῶν τοῦτο δὲ πολιτικῶν ἐν παντὶ τόπῳ τῆς ἡμετέρας πολιτείας παραφυλάττεσθαι, ἵνα μήτε τοῖς μαγιστριανοῖς μήτε τοῖς ἐπαρχικοῖς μήτε ἄλλῳ οἰωδῆποτε ἐκβιβαστῆ συγχωρῶσι πλέον τὴν παρ' οἰουδῆποτε προσώπων σπορτούλων ὄνομαι λαμβάνειν τῶν τοῖς ἡμετέροις διηγορευμένων νόμοις, οὐδὲ εἰ 10 θείαν τοῦ ἡμετέρου κράτους προφέρουεν κέλευσιν. ἀλλ' εἴ τινα εὐροῖεν πλέον τὴν ἀπαυτοῦντα, ἀδειαν ἐχέτωσαν καὶ συνέχειν καὶ ἐγκλείειν τοῦτον, καὶ τετραπλάσιον ἀπαιτεῖν ὅπερ πλέον λάβωι, ἵνα τὸ μὲν ἀπλοῦν τῷ τῆν ἤμιαν ὑπομεναι ἀποδιδῶται, τὸ δὲ τριπλοῦν 15 τῷ φίσκῳ εἰσφέρεται. εἰ δὲ ὁ πολιτικὸς ἢ στρατιωτικὸς ἄρχων εἴτε προσελευσθεῖς εἴτε οἰωδῆποτε τρόπῳ γινώσκων τοῦτο ἀμελήσει παρὰ τὸν βλαπτόμενον καθ' ὅς ἐρηται ἐκδικῆσαι, ἐκ τῆς ἰδίας περιουσίας τὸ τετραπλάσιον κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον εἰσπραχθήσεται. τῆν δὲ 20 αὐτὴν ποιήν εἰσπράττεσθαι κελεύομεν διὰ τοῦ κόμητος τῶν ἡμετέρων πριβάτων καὶ τοὺς ἀρμοδίους ἄρχοντας, εἰ γνοῖεν τινὰς ἐκ τῶν ἰδίων ἀξέων ἐκβιβαστὰς σπορτούλων ὄνομαι παρὰ τῶν ἡμετέρων νόμοις εἰσπράξαι τι καὶ τοῦτο ἀμελήσουσιν ἐκδικῆσαι. διδομεν 25 δὲ ἀδειαν καὶ τοῖς μεθοδευομένοις μηδὲν πλέον τοῖς ἐκβιβασταῖς διδοῖναι τῶν διωρισμένων παρὰ τῆς ἡμετέρας διατάξεως, καὶ εἴ τι πλέον αὐτοὺς εἰσπράξαι βωληθῆειν, ἐχέτωσαν ἀδειαν αὐτοῖς ἀντιστῆναι.

CAPUT IV.

Ἐπειδὴ δὲ νόμος τοῦτο μὲν τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως 30 πατρὸς ἡμῶν τοῦτο δὲ καὶ τῆς ἡμετέρας γαληρότητας διετύπωσας, μηδενὸς τρόπῳ τοὺς δικαστὰς ταῖς ἰδίαις ψήφοις ἐγγράφειν, ὡς ἐκ βασιλικῆς δέματος ἀγράφως προερχθέντος κελουστῆναι τινὰς διαχθῆναι ἦτοι παραστῆναι, ἀλλὰ καὶ τοὺς περιβλέπτονας ἡερενδα- 35 ρίουσ τὰς ἡμετέρας κελύσεις κατὰ τὸ προδῆκον ποιεῖν

c. III in. — 16 εἰσφέρεται) ex B habent B^o E 7, 1 p. 287 Zach. Summam Ath. repetunt paratitla Ath. 4 § 8.

habeat, eam tutores vel curatores subeant, neve ullum inde praeiudicium fiat iis qui sub tutela vel cura esse intelleguntur.

III. Sed hoc quoque praecipimus ab omnibus iudicibus tam militaribus quam civilibus in omni loco reipublicae nostrae observari, ne aut magistrarianis aut praefectianis aut alii ulli executori permittant plus ab ulla persona sportularum nomine accipere quam legibus nostris statutum est, ne si sacram quidem maiestatis nostrae iussionem proferant. Sed si quem plus exigere compererint, potestatem habeant eum comprehendendi et includendi, et quadruplum exigendi eius quod plus acceperit, ut simplum quidem ei qui damno affectus est reddatur, triplum vero fisco inferatur. Quodsi civilis vel militaris magistratus sive interpellatus sive quolibet modo de ea re certior factus eum qui damnum passus est ut diximus vindicare neglexerit, ex substantia ipsius quadruplum praedicto modo exigetur. Eandem autem poenam exigi iubemus per comitem nostrarum rerum privatarum a iudicibus competentibus, si quos executores ex officii suis sportularum nomine quicumque adversus leges nostras exegisse cognoverint idque vindicare neglexerint. Damus autem potestatem iis quoque qui conventi sunt, ne plus dent executoribus quam ex constitutione nostra definitum est, et si plus ab iis exigere voluerint, potestatem habeant illis resistendi.

IV. Quoniam autem lex tam pie memoriae patris nostri quam etiam serenitatis nostrae statuit, ne iudices sententias suis ullo modo inscribant se ex imperiali voce sine scriptis prolata iussos esse aliquos exhibere aut sistere, sed etiam ut spectabiles referendarii iussiones nostras quemadmodum decet

3 κουράτωρειαν B || γνωσσομένοις (sic) L¹ || 5 τοῦτο μὲν — πολιτικῶν om. L || 7 *μηδὲ — μηδὲ — μηδὲ MLB || 8 συγχωρῶσι L, B^o v. l. συγχωρῶσασι B^c || 9 οἰωδῆποτε προσώπων L² || σπορτούλλων M σννηθειῶν B (id. 24) || 10 νόμοις Cod. 3, 2, 5 (et 6?) || 11 θεῖα L^o || κράτους] tranquillitatis (i. e. γαληρότητας) ε || προσφεροῖεν M || 14 λάβωι B^o v. l. || ἵνα om. L || 15 ἀποδιδῶται L || 16 τῷ φίσκῳ εἰσφέρεται M τῷ δημοσίῳ εἰσφέρεται (εἰσφ. τῷ δημ. B¹) B || 7] ἢ ὁ LB || 17 γινώσκων τοῦτο om. ε || 22 τῶν ἡμετέρων πριβάτων] ἰδικῶν s. v. L τῆς ἡμετέρας ἰδικῆς περιουσίας B^c || 23 τινα L¹ || 24 εἰσπράξαι] εἰσπράξαντας L || 26 δὲ et καὶ om. ε || 29 αὐτοῖς om. B¹ || 30 νόμου L (cf. ad 32); est Cod. 1, 15, 2 || 31 τῆν πατρὸς B^c || 32 διετυπώσαμεν L (cf. ad ε) || 33 ὡς ἐκ MB^c ε] ὥστε L ἐκ B¹ || ἐγγράφως B^c ἀγράφου B¹ || 34 προερχθέντων M || 35 ἡερενδαρίουσ (id. 629, 2) MLB^c

menta, hanc tutores aut curatores sustineant, nullo ex hoc praeiudicio generando his qui sub tutela aut cura esse noscuntur.

Et hoc quoque praecipimus ab omnibus iudicibus 5 tam militaribus quam civilibus in omni loco nostrae reipublicae custodiri, ut neque magistrarianis neque praefectianis neque alio cuicumque executori concedant aliquid amplius a quacumque persona sportularum nomine percipere quam nostris legibus declaratum est, nec si sacram nostrae tranquillitatis proferant iussionem. Sed si quem invenerint aliquid amplius exigentem, licentiam habeat et comprehendere hunc et includere et quadruplum exigere quod plus acceperit, ut simplum quidem damnum passo reddatur, triplum vero inferatur aerario. Si autem civilis aut militaris iudex sive interpellatus seu quolibet modo neglexerit laesum, sicut diximus, vindicare, ex sua substantia quadruplum secundum praedictum exigetur modum. Ipsam vero poenam exigi iubemus per comitem nostrarum privatarum et competentes iudices, si cognoverint aliquos ex suis officii executores sportularum nomine contra nostras leges aliquid exigere et hoc neglexerint vindicare. Damus licentiam exactis nihil amplius exigentibus quam ex nostra constitutione definitum est dare, et si quid amplius exigere eos voluerint, habeant licentiam eis resistendi.

Quia vero lex tam pie memoriae patris nostri quam etiam nostrae tranquillitatis disposuit nullo modo iudices suis sententiis inscribere, tamquam ex imperiali verbo ex non scripto procedente iussum sit aliquos exhiberi aut presentari, sed etiam spectabiles referendarios nostras iussiones secundum quod com-

1 hac V || aut] uel R || 4 rubr. De sportulis ab exactoribus exigendis R in marg. || 5 loco om. V || nostre rep. T nostra reipublica V³ || 6 ut om. R, ut neque om. V || magistrarianis R || 7 perfectianis T || alii V³ vulg. || quocumque V¹ quacumque V³ || concedā T¹ || 8 sportularum (sic) V || 9 quas V¹ || 10 proferat R proferā T¹ || 11 quem Beck] quidem libri] inuenerit T || 12 habent T¹ || 14 acceperit V || passio V¹ || 16 interpellatus] interpellatur VT interpellatur R vulg. || 17 neglexit R || sicuti V || sicut diximus Iesum R¹ || 19 modum exigetur R || 21 cognoverit T || 22 executiones T || sportulorum V || nomine] mīae (i. e. memoriae?) T¹ || nostram legem T || 23 neglexerit RVT, corr. vulg. || uindicari VT¹ || Damus] autem add. Beck || 24 exactis V || executoribus Beck || 25 constitutio V¹ || 26 uolunt T || eis om. T || 31 disposuimus T¹ || 32 sentiis R || 34 expectabiles RV¹ || 35 referentarios R || nostras vulg.] nostros RVT

φανερὰς, τὸν αὐτὸν νόμον βεβαιοῦντες κελεύομεν, τοὺς περιβλέπτοισι δεφερενδαρίους ἐπὶ ταῖς αἰτίας αἷς διδασκόνσιν ἢ τοὶ ἀναφέρουσι πρὸς τὴν ἡμετέραν γαληνότητα μηδεμίαν ἔχειν ἀδειαν ἢ αὐτοὺς τινὰ μετὰ τῶν βοηθῶν δι' ἑαυτῶν ἢ δι' ἄλλου οἰουδὴποτε προσώπου κρατεῖν τινα ἢ ὑπὸ ἐγγύην ποιεῖν ἢ τι εἰσπράττειν ἢ ἀναγκάζειν διαλίσεις ἢ σύμφωνά τινα μετὰ τῶν ἰδίων ἀντιδικῶν τιθεσθαι, ἢ οἰωδὴποτε τρόπῳ ἐν οἰωδὴποτε πράγματι ἑαυτοὺς ἐμμυγνῆσαι. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ποιεῖν αὐτοὺς συγχωροῦμεν, εἰ μὴ μόνον τὰς ἡμετέρας κελεύσεις ἐφ' οἷαδὴποτε ὑποθέσει ἐγγράφως ἢ ἀγράφως προσηρομένης τοῖς ἀρμοδίους ἢ τοῖς ἀφωρισμένοις δικασταῖς ἐμφανίσειν. εἰ δέ τι τῶ παρόντι νόμῳ ἐναντίον τις ἐξ αὐτῶν τολμήσει διαπράξασθαι, ὁ μὲν ζημίαν τινὰ ἢ περιγραφήν ἐπὶ τοῖς οἰκείοις πράγμασιν ὑπομενηνῶς οὐδὲν πρόβλημα πατελέως περὶ τὸ ἴδιον δίκαιον ὑποστήσεται, ὁ δέ τι τοιοῦτο πράξας ἐκ τῆς ἰδίας περιουσίας τὴν ζημίαν τὴν τῷ βλαβέντῳ προσώπῳ ἐπενεχθεῖσαν διὰ τὸ ἀρμοδίον ἀρχοντος ἀναγκασθήσεται ἀποκαταστήσαι, καὶ πρὸς τοῦτοις τὴν τῆς ζωνῆς καὶ ἀξίας ἀποβολὴν ὑποστήσεται. Ταῦτα δὲ πάντα κρατεῖν κελεύομεν μὴ μόνον ἐν τοῖς μέλλουσι πράγμασιν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἤδη ἀρχεῖσιν οὕτω δὲ περιωθεῖσιν.

(Ἐπίλογος.) Ἡ σὴ τοῖν ὑπεροχὴ τὸν παρόντα νόμον εἰς τὸ διηνεκὲς ἰσχύοντα ἰδικῶν κατὰ τὸ εἰωθὸς ἐν τῇ βασιλεῖδι πόλει προσηρομένων εἰς τὴν ἀπάντων γνώσιν ἔλθειν παρασκευαστάς, ὥστε πάντα γνώσιναι τὰ ὑπὲρ τῆς αὐτῶν κοινῆς ἐπιεργασίας παρ' ἡμῶν διατυπωθέντα.

Dat. xvii. k. Iul. (imp. dn.) Iustiniani (pp. Aug.) anno XVIII. pc. Basilij mc. anno III. ind. VII. [a. 544]

petit facere manifestas, easdem leges firmantes iubemus spectabiles referendarios in causis quas docent seu referunt ad nostram tranquillitatem nullam habere licentiam, eos aut adiutores eorum, vel per se vel per aliam quamcumque personam tenere aliquem aut sub fideiussores facere aut aliquid exigere, aut cogere transactiones aut pacta quaedam cum suis adversariis exponere, aut quolibet modo in quacumque causa se permiscere. Nihil enim aliud facere eos concedimus nisi solas nostras iussiones in quocumque negotio aut ex scripto aut ex non scripto prolatas competentibus aut deputatis insinuare iudicibus. Si quid autem praesenti legi contrarium aliquis eorum praesumpserit agere, is quidem qui damnum aliquod aut circumventionem in suis rebus pertulerit, nullum praedivium penitus circa ius proprium sustinebit, qui vero tale aliquid egit, ex sua substantia damnum laesae personae delatum per competentem iudicem restituere compellitur, et super haec cinguli et dignitatis sustinebit amissionem. Haec autem omnia iubemus non solum in futuris causis, sed etiam in his quae iam inchoatae nondum tamen sunt terminatae servari.

(Epilogus.) Tua igitur eminentia praesentem legem in perpetuum valituram edictis sollemnibus in regia civitate propositis ad omnium notitiam venire procuret, ut omnes agnoscant quae pro communi eorum beneficio a nobis disposita sunt.

Dat. xvi. kal. Ian. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIX. pc. Basiliij vc. (anno IV.) [a. 545]

manifestas faciant, eandem legem confirmanes praecipimus, ut spectabiles referendarii in causis quas docent vel referunt ad nostram serenitatem nullam habeant potestatem, sive ipsi sive eorum adiutores, per se vel per aliam ullam personam quemquam comprehendendi aut fideiussioni subicendi aut quicquam exigendi, aut cogendi transactiones aut pactiones ullas cum adversariis suis facere, aut ullo modo in ulla causa sese immiscendi. Neque enim quicquam aliud eos facere permittimus, nisi ut nostras tantum iussiones in quacumque causa in scriptis vel sine scriptis prolatas competentibus vel delegatis iudicibus insinuent. Quodsi quid quis ex iis huic legi contrarium peragere ausus sit, is quidem qui damnum aliquod vel circumscriptionem in rebus suis passus est nullum omnino praedivium circa ius suum sustinebit, qui autem eiusmodi quid fecit ex substantia sua damnum personae iniuria affectae illatum per competentem iudicem resarcire cogetur, et praeterea cinguli vel dignitatis amissionem subibit. Haec autem omnia non solum in causis futuris valere iubemus, sed etiam in iis quae iam inchoatae nondum vero terminatae sunt.

Epilogus. Tua igitur sublimitas ut praesens lex in perpetuum valitura ad omnium notitiam veniat edictis more solito in regia civitate propositis provideat, ut omnes agnoscant quae in commune eorum beneficium a nobis constituta sunt.

1 τὸν αὐτὸν τρόπον L^o easdem leges ε || κελεύομεν om. L || 4 ἢ αὐτοῖς] ἢ om. ε || ἐαυτῶν M || 5 δι' ἑαυτῶν] ἢ δι' ἑαυτῶν Bf || 6 ἐγγύην] fideiussores ε || τι] τινὰ L || 8 *ἐν scripsi ex ε (Iul.)] ἢ MLB, delendum censet Zachariae (cf. Theod. μήτε μὴν ἐμμυγνέτωσαν ἑαυτοὺς ὄλους τοιοῦτοις πράγμασι) || 9 οὐδὲ Bf || 10 αὐτοῖς Bf || μόνον] solas ε || 11 ἐγγράφως] aut ex scripto ε vel scriptis Iul.; unde leg. ἢ ἐγγράφως? || 14 *τολμήσοι MLB || 26 ἐδικῶν L || 28 παρακελευσάτω M || 31 subscr. dat. basilio uc. cons. reliquis omissis M || dat. xvii (xci b, xii Utin.) kal. inlias anno XVIII (Utin., anno XVIII om. bo) post cons. basilio (u, uelisarii b, bilisari Utin.) anno III (anno III om. b) ind. VIII (indictione boctana b, debebat esse ind. VII) Iul.^{bo} Utin., ἐξεφωνήθη ἐν ἔτει ἢ τῆς βασιλείας ὑπατείας Βασιλείου τὸ γ' Theod., ex quorum consensu subscriptionem constitui; diversam exhibent ε (ubi vid.) et (praeter diei notam cum ε consentiens) Ath.: ἐγράφη τὸ ἢ καλ. Ἰανουαρίων Βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ ιθ' μετὰ τὴν ὑπατείαν Βασι-

λείου τὸ δ' (a' cod.), qui est a. 545, quem si sequeris cum Zachariaeo, ind. VIII servari poterit

1 manifestissimas V || leges easdem R || 2 expectabiles RVT || 4 iutores RT¹ || 5 quamcumque aliam R || 6 sub lineola subducta del. T² || fideiussores R¹V (cf. Iul.)] fideiussore R² fideiussiones Tvulg. || 9 semper miscere T per se permiscere R¹ || 10 quocumque negotio V² in ras. 7—9 lit. || 11 ex scripto] ex om. T^a || 12 deportatis V || iudicibus insinuare T^a || 14 his VT || 15 aliquid R || 17 agit T egerit vulg. || 18 delatam V¹ || 19 restituere V¹ restitutum est T¹ || 20 hoc Tvulg. || sustinebis T¹ || 22 inchoare T¹ || 23 tm T, om. R || terminante T¹ || 28 eorum communi R || 29 disposita] sancita disposita T^a || 31 subscriptionem unius praestit cod. Escorialensis, ubi praescribitur constitutioni CXVIII (= nov. CXXX) inter extraragantes positae || dni. h. iust. pp. cog. an. XIX pc. bas. vc. es. Escor.

PKĒ

ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΣΤΩΝ.

CXXV. Auth. CXVI. Coll. IX tit. 4

R UT IUDICES NON EXPECTENT
IUSSIONEM, SED QUAE VIDEN-
TUR EIS DECERNANT R

{Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Πέτρον ἐπάροχον πραιτωρίων.} 5

Idem Aug. Gabrieli p. u.

{Προοίμιον.} Ἐπειδὴ τινες τῶν δικαστῶν μετὰ πολλοὺς τῆς δίκης ἀγῶνας καὶ πλείστας ζήτησις τοῖς δικαζομένοις γινομένης ἐπὶ ταῖς παρ' αὐτοῖς κινουμέναις υποθέσει μνηύσει κέρογνται πρὸς τὴν ἡμετέραν γαληνότητα, καὶ τοῦτο τῷ παρόντι γενικῷ νόμῳ 10 συνειδομεν διορθώσασθαι, ὥστε μὴ ὑπέροθεν ταῖς υποθέσειν ἐκ τούτων γίνεσθαι καὶ ἄλλο πάλιν προοίμιον τὰς ἐξετάσεις λαμβάνειν.

{Praefatio.} Quoniam quidam iudicantium post multa litis certamina et plurima litigantibus facta dispendia in negotiis apud eos motis suggestionibus utuntur ad nostram tranquillitatem, praesenti generali lege haec perspeximus emendare, ne dilationes negotiis ex hoc fiant et aliud rursus principium examinationes accipiant.

CAPUT I.

Κελεύομεν τοίνυν μηδένα τῶν δικαστῶν καθ' οἷον δῆποτε τρόπον ἢ χρόνον ἐπὶ ταῖς παρ' αὐτοῖς προτιθεμέναις δίκαις μνηύειν πρὸς τὴν ἡμετέραν γαληνότητα, ἀλλ' ἐξετάζειν τελεῖως τὸ πρᾶγμα καὶ ὅπερ 20 αὐτοῖς δίκαιον καὶ νόμιμον φανεῖν κρίνειν. καὶ εἰ μὲν τὰ μέρη ἐφρησυχάσει τοῖς κεκοιμένοις, τὴν ψῆφον καὶ ἐπιβασμῷ παραδίδουσαι κατὰ τὴν τῶν νόμων δύναμιν. εἰ δὲ τις νομίσαι ἐκ τῆς αὐτοτελοῦς ψήφου ἑαυτὸν βεβλάφθαι, ἐκκλήτω κεχοῖσθαι νομίμω, καὶ αὐτὴν κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν νόμων διορισμένην ἐγγυμνάξουσαι τάξιν καὶ τέλειον πέρας δέχεσθαι. εἰ δὲ 25 δύο καὶ πλείους εἴεν τῆς δίκης διαγνώμονες, καὶ μετὰ τῶν ἀναφανῆ διαφωνία, καὶ οὕτω κελεύομεν ἕνα ἑκαστον τούτων κατὰ τὰ φαινόμενα αὐτῶ τὴν ἴδιαν δίδουσαι ψῆφον.

Iubemus igitur nullum iudicantium quolibet modo vel tempore pro causis apud se propositis nuntiare ad nostram tranquillitatem, sed examinare perfecte causam et quod eis iustum legitimumque videtur decernere; et si quidem partes cessaverint in his quae decreta sunt, executioni contradi sententiam secundum legum virtutem. Si autem aliquis putaverit ex prolata novissima sententia se laesum, appellatione utatur legitima, et haec secundum ordinem legibus definitum examinatur et perfectum suscipiat terminum. Si autem duo vel amplius fuerint cognitores litis, et aliqua inter eos emergat dissonantia, etiam sic iubemus unumquemque horum secundum quod videtur ei suam dare sententiam.

{Ἐπίλογος.} Τὰ τοίνυν διὰ τοῦ παρόντος νόμου τοῦ εἰς τὸ διηνεκὲς ισχύοντος παρὰ τῆς ἡμετέρας 30

{Epilogus.} Quae igitur per praesentem legem in perpetuum valituram nostra tranquillitas definit,

Nov. CXXV (Authent. CXVI = Coll. IX tit. 4: gloss.) Graece extat in ML, cap. 1 in B 7, 1, 18 cum schol. — Epit. Theod. 125, Athan. 4, 17 (inde paratitula Ath. 5 § 9. 8 § 5). Julian. const. CXII.

CXXV.

DE IUDICIBUS.

Idem Augustus Petro praefecto praetorio.

{Praefatio.} Quoniam nonnulli ex iudicibus post multa litis certamina et plurima damna litigantibus in causis apud ipsos motis illata relationibus usi sunt ad nostram serenitatem, hoc quoque praesenti generali lege emendare nobis visum est, ne inde in causis dilationes fiant et aliud rursus principium cognitiones capiant.

1. Iubemus igitur nullum iudicum ullo modo aut tempore in causis apud eos propositis ad nostram serenitatem rem deferre, sed perfecte examinare causam et quod sibi iustum atque legitimum visum sit iudicare. Et si quidem partes iudicatis acieverint, sententia etiam executioni tradatur secundum legum tenorem. Si quis autem ex definitiva sententia se damno affectum esse putaverit, legitima appellatione utatur, eaque secundum ordinem a legibus definitum exerceatur et perfectum finem accipiat. Quodsi duo pluresve sint litis cognitores, et inter eos dissensus oriatur, sic quoque iubemus unumquemque eorum quemadmodum ipsi videatur sententiam suam ferre.

Epilogus. Quae igitur per praesentem legem in perpetuum valituram a nostra serenitate statuta

2 rubr. Περὶ δικαστῶν ML Theod.] Ὅστε τοὺς δικαστὰς μὴ ἀναμένειν θείας κελεύσεις, ἀλλὰ τὰ δοκοῦντα αὐτοῖς ψηφίεσθαι Ath. 5 || 5 inser. om. ML, supplēvi ex Ath. (cf. subscr. Theod. infra ad 631, 10). Gabrieli praef. urbi inscriptum exemplar sequitur 5, ubi vid. || 6 Ἐπειδὴ τινες L 5 Ath. Theod.] Πολλοὶ τινὲς M || 10 καὶ τοῦτο] haec 5 || 12 ὑπόθεσιν L¹ || τούτων L || 19 ἐφρησυχάσῃ B^f || 20 καὶ om. 5 || 21 *νομίσου MLB || ἐκ τῆς αὐτοτελοῦς ψήφου] ex prolata novissima sententia 5 || 23 διορισμένην ἐγγυμνάξουσαι L ἐγγυμνάξουσαι διορισμένην B^f || 25 τῆς] οἱ τῆς B^c || καὶ] et aliqua (i. e. καὶ τις) 5 || 26 ἀναφανῆ B^c || 27 αὐτῶν B^c

extat extremo loco scripta post nov. CXXXIII = Auth. CXXXIV f. 76 (= F) || 2 rubr. om. DF || 5 inser. om. F, Id. A. reliquis omissis D || ἄπρῳ T ἄπρῳ V ppō al. (i. e. praetorium vel praetorio); p. u. i. e. praefecto urbi restituit Zachariae (cf. Io. Lydus de mag. 3, 38) || 6 quidem F || iudicanti V iudicantibus T¹ D || 7 litigantibus] a litigantibus F vulg. || 9 tranquillitatem] legem vel ad tranquillitatem D || lege generali V || 10 hoc F vulg. || 11 ex hoc negotiis F || 17 legitimum V¹ || desinere F || 18 et om. F || cetauerint F non cessauerint T² || in] et F || quod T¹ || 19 decerta V¹ ereata T¹ detracta T² F || contradi] mandarent F || sententia T || 20 ex] esse F || 21 laesus T¹ || 22 legitima utatur F || hoc F vulg. || 23 suscipiatur T¹ || 24 autem] enim T || duo] nel duo F || cognicione F || 25 aliquam — dissonantiam F || 26 sic om. D || unumquem T¹ || eorum F vulg. || 27 sua dare sententia V¹ || 29 igitur] autem T

1 Nov. CXXV = Auth. CXVI om. R, in T repetitur inter extravagantes in appendice ab alio librario scripta f. 179 (= D). In cod. Monacensi (olim Frisingensi) 6359

γαλνήνότητος ὁρισθέντα τοῦτο μὲν ἢ σὴ ὑπεροχὴ τοῦτο δὲ καὶ πάντες οἱ ἄλλοι δικασταὶ μείζονες τε καὶ ἐλάττονας παραφυλάξαι σπενσάτωσαν, ἰδίτων μὲν ἐν ταύτῃ τῇ βασιλίδι πόλει κατὰ τὸ σύνθητες παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς προτιθεμένων, προϊστάξων δὲ πρὸς τοῦτων ἑπαρχῶν λαμπροτάτους ἀρχοντας καταπεμπομένων, ὥστε πάντας γινώαι τὰ ὑπὲρ τῆς τῶν δικαζομένων ὠφελείας παρ' ἡμῶν νομοθετηθέντα.

Dat. id. Oct. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVII. post cons. Basillii vc. anno II.

tam tua celsitudo quam omnes alii iudices maiores et minores custodire festinent, ut nullus penitus ignoret quae pro utilitate nostrorum collatorum a nobis disposita sunt, ita tamen ut universis interdicatis per propria praecepta, quatenus sine ullo iniusto dispendio nostris collatoribus insinuatio legis praesentis fiat.

Dat. xv. kal. Ian. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. [a. 543] anno XVII. post cons. Basili vc. anno II.

PK5

ΙΣΟΝ ΘΕΙΟΥ ΝΟΜΟΥ ΠΕΡΙ ΕΚΚΛΗΤΩΝ.

(Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Θεοδότῳ ἐπάρχῳ πραιτωρίων.)

⟨Προσίμιον.⟩ Θεοδόσιος καὶ Οὐαλεντινιανὸς οἱ τῆς Θείας λήξεως νόμῳ διετίπωσαν, φανερὰς ἐκλήτων ὑποθέσεις τὸν κοιαιστώρα τοῦ Θείου παλατίου ἅμα τῷ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν ἱερῶν πραιτωρίων τῷ 15 κατὰ καιρὸν τὸν θρόνον τῆς σῆς ὑπεροχῆς διέποντι κατὰ τὸ σχῆμα τῶν σάκρων ἐξετάξουν. εὐρομεν δὲ ἐν ταῖς τοιαύταις ἐξετάξεσι πρᾶγμα γίνεσθαι καὶ τῆς πολιτείας καὶ αὐτῆς τῆς βασιλείας ἀνάξιον. οἱ γὰρ δικαζόμενοι καὶ οἱ ἐντολεῖς καὶ οἱ τούτων συνήγοροι καὶ πάντες οἱ ἐν ταῖς τοιαύταις ὑποθέσεσιν ὑπηρετοῦντες ὡς ἡμῶν αὐτῶν καθημένων καὶ ἀκρωμένων τοῦτο μὲν ἐσθῆτι τοῦτο δὲ ὑποδήμασι καὶ ὄχημασι παρὰ τοῖς 20 ἡμετέροις ἀρχοῦν ἐκέχηοντο, οἷς μόνους κεχρησθαι προσήκει τοὺς πρὸς τὴν βασιλείαν εἰσιόντας· ἀλλὰ καὶ 20 αὐτοὶ οἱ δικασταὶ οἱκ ἐξ ἰδίου προσώπου, ἀλλ' ὡς ἡμῶν αὐτῶν παρόντων καὶ διαλαλοῦντων τὰς οἰκίας προσέφερον ψήφους.

CAPUT I.

Ὅπερ τοῦ λοιποῦ ἐν οἰσδήποτε δικαστηρίῳ γίνεσθαι καλῶμεν, θεσπίζοντες τὸν μὲν κατὰ καιρὸν κοιαιστώρα τοῦ Θείου ἡμῶν παλατίου ἅμα τῇ σαντοῦ ὑπεροχῇ ἦτοι τῷ κατὰ καιρὸν ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν πραιτωρίων τὰς τοιαύτας ὑποθέσεις ἐξετάξουν, μὴ ἐξ ἡμετέρου δὲ ἄλλ' ἐξ ἰδίου προσώπων τὰς διαλαλίαις προσφῆρῃν καὶ νόμοις ἐγνωσμένην διδόναι ψήφον· τῶν εἰωθότων δηλαδὴ σκηνίων ἐν ταῖς τοιαύταις διαταῖς τῆν ἰδίαν παρεχόντων ὑπηρεσιῶν, καὶ εἰδῶν τῶν ἀρχόντων τῶν τὰς τοιαύτας δίκας κρινόντων, ὡς εἴ τι παρὰ 25 ταῦτα τοῦ λοιποῦ καθ' οἰσδήποτε τρόπον πληρμεληθῆι, τῷ τῆς καθουσιώσεως ἐγκλήματι ὑποκείμενται.

Nov. CXXVI Graece tantum extat in ML, c. 1 (Θεσπίζομεν τὸν μὲν κατὰ καιρὸν ...) — 3 B 9, 2, 9. — Epit. Theod. 126, Athan. 7, 6. Iulian. const. CXIII.

sunt, tam tua sublimitas quam ceteri omnes iudices et maiores et minores observare studeant, edictis quidem in hac regia civitate more solito a tua sublimitate propositis, praeceptis autem ad clarissimos provinciarum praesides missis, ut omnes cognoscant quae ad utilitatem litigantium a nobis sancita sunt.

CXXVI.

EXEMPLUM SACRAE LEGIS DE APPELLATIONIBUS.

Idem Augustus Theodoto praefecto praetorio.

Praefatio. Theodosius et Valentinianus divinae memoriae lege constituerunt, ut manifestas causas appellationum quaestor sacri palatii una cum praefecto sacro per Orientem praetorio qui quoque tempore sedem tuae sublimitatis obtinet secundum formam sacrorum iudiciorum examinet. Comperimus autem in eiusmodi examinationibus rem fieri et re publica et ipso imperio indignam. Litigantes enim et procuratores et eorum advocati et omnes in eiusmodi causis ministrantes tamquam nobis ipsis sedentibus et audientibus tam vestitu quam calceis et verbis apud magistratus nostros utuntur, quibus eos solos uti decet qui ad imperatorem ingrediuntur; quin etiam ipsi iudices non ex sua persona, sed tamquam nobis ipsis praesentibus et interlocutentibus suas sententias proferebant.

I. Quod in posterum in ullo iudicio fieri prohibemus, sancientes ut sacri nostri palatii qui quoque tempore quaestor est una cum tua sublimitate sive qui quoque tempore praefectus sacro praetorio est huiusmodi causas examinet, neu vero ex nostra sed ex suis personis interlocutiones profertant atque sententiam legibus agnitam ferant; ut scilicet solita scrinia in eiusmodi cognitionibus ministerium suum praestent, sciantque magistratus qui de talibus causis iudicant si quid adversus ea in posterum ullo modo commissum sit, se maiestatis crimini obnoxios fore.

3 ἰδίτων L || ἰδίτων — 6 καταπεμπομένων om. s, ubi seqq. quoque diversam formam exempli ad praef. urbi dati produnt || 6 λαμπροτάτους om. L || 9 subscr. om. Iul. || id. oct. M || καλαῖδ. Ὀκτωβρίων Ath. xv. kal. Ian. s μνηϊ λανοναρίῳ Theod. || imp. dn. Iustiniani pp. aug. anno XVIII (leg. XVII) s || cp. dn. iust. pp. aug. M βασιλείας Ἰουστινιανῶς τὸ 15 (leg. 15) Ath., om. Theod. || 10 post cons. Basillii vc. anno II s || ὑπάτειά Βασιλείου τὸ β ἐπὶ Πέτρου ἐπάρχου Theod. μετὰ τὴν ὑπάτειαν Βασιλείου Ath. basil. vc. cons. M || 12 rubr. Ἰσων — ἐκλήτων ML Theod.] Περὶ ἐκλήτων Ath.; ἢ ὄλη νεαρά (sc. in B recepta est) s. v. L || 13 inscr. om. ML, addidi ex Ath. || 14 Βαλεντινιανὸς cit. Theod. || Θείας] εἰσεβοῦς cit. Ath. || νόμῳ] Cod. 7, 62, 32 (cf. nov. XXIII c. 4) || 15 ἐπάρχῳ (Ath.) ἐπάρχῳ ML (Theod.) || 20 *μόνοις ML || 24 sav-

τοῦ CGEHeimbach] αὐτοῦ MLB || ἐπάρχῳ B] ἐπάρχῳ ML || ἱερῶν] ἱερῶν ἡμῶν B⁶ || 26 cf. nov. XX

1 tamen D tunc V || 4 sunt om. D || tñ F || ut] et F || interdicit VF || 5 per om. F || propria] pria T¹ pro ea (sic) T² || ullo iniusto] iusto ullo F, iniusto om. D || 6 nostris] nisi T || collaborationibus F || 9 subscr. praestat cod. Paris., item Berolinensis a. 1344 scriptus, ex quo eam protulit Bienerus Gesch. d. Nov. p. 524 || constantinopoli imperante domino iustiniano perpetuo augusto Paris. ep. imp. iust. Berol. || 10 ann. XVIII Berol., vulg., annos XXIII Paris. || basil. Berol. || uō clarissimo Paris., om. Berol. || anno III vulg., rectius imperii annum XVII restituit Heimbach

CAPUT II.

Ἐν πάσαις δὲ ταῖς ἐκκλησίαις τοῦτο κρατεῖν κελεύομεν, ἵνα ὁσάκις ἐκκλητίον γινομένης ἐντὸς τοῦ ὁρισμένου χρόνου ἑκάτερον μέρος τὴν κνρίαν ἡμέραν παραφυλάττει, ἀντιπροθέτος οἱ δικασταὶ τούτο μὲν τὰ πεπραγμένα τούτου δὲ τὰ κεκοιμένα ἐξετάξωσι σπουδασοσι καὶ μετὰ τοῦ νόμου καὶ τοῦ δικαίου ψῆφον δίδωσι. εἰ δὲ μόνος ὁ ἐκκαλεσάμενος εἰσέλθῃ, κελεύομεν τοὺς δικαστὰς ἀναμένειν μέχρι τῆς τελευταίας κνρίας, καὶ εἰ ἀναζητηθεὶς ὁ νικησὶς μὴ εὐρεθῆι, ἐξεταζόμενον τῶν πεπραγμένων νόμιμον δύναι πέραι. εἰ δὲ μόνος ὁ τὴν νικητικὴν ψῆφον λαβὼν εἰσέλθῃ, καὶ ἐπιζητηθεὶς ὁ ἐκκαλούμενος μὴ εὐρεθῆι, ἀναμένειν τοὺς δικαστὰς μὴ μόνον τὴν τελευταίαν κνρίαν, ἀλλὰ καὶ τὸν τῆς reparationis χρόνον, τουτέστι τοὺς τρεῖς μῆνας. καὶ εἰ μὴδὲ τῆνικαῦτα ὁ ἐκκαλούμενος εὐρεθῆι, μηκέτι τῆ τῶν χρόνον παραδρομῆ κροῦσθαι τὴν ψῆφον, ἀλλὰ καὶ ἐκ μίας μοίρας τοὺς δικαστὰς ἐξετάξωσι τούτο μὲν τὰ πεπραγμένα τούτου δὲ τὰ κεκοιμένα· καὶ εἰ μὲν ὁρθῶς τὴν ψῆφον ἰδοῦμεν εὐροειε, ταύτην βεβαιούη, εἰ δὲ τι παρῶπται, τούτο διορθοῦσθαι, καὶ νόμιμον δίδωσι ψῆφον. ἵνα εἰ μὴδὲ τῆς ἐφεσίμου δίρας ἐν ταῖς ἐμπροθέμοις ἡμέραις εἴτε παρῶ ἑκατέρου μέρους εἴτε παρῶ τοῦ ἐνὸς εἰσαχθεῖσης μηκέτι τῆ τοῦ διειτοῦς χρόνου παραδρομῆ τοῦ λοιποῦ βεβαιοῦσθαι τὴν ψῆφον, ἀλλὰ τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ δικαίου σκοποῦμένου πέραι ταῖς τοιαύταις ὑποθέσεσι δίδωσι νόμιμον, εἴτε τοῦ ἐνὸς εἴτε ἑκατέρου μέρους παρόντος. καὶ διὰ τούτου κελεύομεν ἐν ταῖς τοιαύταις ὑποθέσεσι μηκέτι (καθὰ μέρος τοῦ παρόντος ἐκράτει) εἰς τὴν πρώτῃν ἐκκλητίον πάσαις τὰς διαγνώσεις ἀναφέρεσθαι, ἀλλὰ μίαν ἐκάστην τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἔχειν προγεγραμμένην.

CAPUT III.

Πρὸς τούτοις θεσπίζομεν, ὥστε πάντα τοὺς δικαστὰς τὴν μὲν ἐκκλητίον ταῖς διωρισμέναις ἡμέραις προσαγομένην καὶ τοῖς νόμοις οὐκ ἀπηγορευμένην παντὶ τρόπῳ δέχεσθαι, ἐντὸς δὲ ἡμερῶν μετὰ τὸ ἐπιδοθῆναι τὴν ἐκκλητίον τὰ πεπραγμένα μετὰ τῆς ἰδίας ὑπογραφῆς παρέχειν τοῖς δικαζόμενοις, ἵνα ἐκεῖνοι ὑπὲρ τῆς ἰδίας βοηθείας τῷ ἀρομδίῳ ἀρχοντὶ ταῦτα δυνήσονται ἐμφανίζωσι. εἰ δὲ τις τῶν δικαστῶν τούτου ποιῆσαι ὑπέροπτο, ἢ μὲν ψῆφος τῆ τοῦ χρόνου παραδρομῆ βεβαιωθῆσεται, αὐτὸς δὲ ὁ δικαστὴς ὁ ταῦτα μὴ παραφυλάξας καὶ οἱ τούτω ὑπηρετοῦντες πᾶσαν ζημίαν, ἢν (ἀν) ὑπομείνη ὁ δικαζόμενος διὰ τὸ μὴ δοθῆναι αὐτῷ τὰ πεπραγμένα, ἐκ τῶν ἰδίων οὐσιῶν ἀποδοῦναι αὐτῷ ἀνάγκασθῆσονται, καὶ ἀνὰ δέκα χρυσίον λιτρῶν ποινήν καταβαλοῦσι τοῖς ἡμετέροις εἰσκομισθῶσιν πριβάτοις.

(Ἐπίλογος.) Ἡ ἐνδοξος τοίνυν καὶ μεγαλοφῆς ἀθθεντία σου τὸν παρόντα νόμον καὶ ἐν ταύτῃ τῇ βασιλιδί πόλει προθεῖναι σπενσάτω, ἵνα πάντες γνωσκούσι, τί ὀφείλουσι παραφυλάττειν. Dat. (<.... imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XX. pc. Basilii vc. anno V.) [a. 546]

c. II Ἐν πάσαις — 10 ψῆφον ex B habet B^s E 9, 24 p. 295 Zach., 11 Ἄπαξ — 16 προγεγραμμένην B^s ib. 26 p. 296 Zach. et Ecloga I—X Bas.

c. III summarium extat Ροπ. 11, 6 (ubi citatur νεαρά ὀλγ’).

II. In omnibus autem appellationibus hoc valere iubemus, ut quotiescūque appellatione interposita intra statutum tempus utraque pars fatalem diem observat, sine dilatione iudices tam acta quam iudicata examinare studeant atque legi et iuri congruam sententiam ferant. Quodsi solus qui appellavit intraverit, iubemus iudices usque ad ultimum fatalem diem expectare, et si is qui vicit requisitus non inventiatur, examinatis actis causae legitimam finem impertire. Sin autem solus qui victricem sententiam accepit intraverit, et is qui appellavit requisitus non inventiatur, iudices non solum ultimum fatalem diem expectare, sed etiam tempus reparationis, id est tres menses. Et si ne tum quidem is qui appellavit inventiatur, non amplius temporis decursu sententiam confirmari, sed etiam una parte praesente iudices tam acta quam iudicata perscrutari; ac si quidem sententiam recte latam compererint, eam confirmare, sin vero quid neglectum sit, id corrigere et legitimam sententiam ferre. Semel autem causa appellationis intra fatales dies sive ab utraque parte sive ab alterutra introducta non amplius biennii temporis decursu in posteriorum sententia confirmetur, sed veritate et iustitia considerata finis eiusmodi causis legitimus imponatur, sive una sive utraque parte praesente. Et propterea iubemus in eiusmodi causis non amplius (quemadmodum usque ad praesens tempus valebat) in primam appellationem omnes cognitiones referri, sed singulas propriam diem praescriptam habere.

III. Praeterea sancimus, ut omnes iudices appellationem intra statutos dies interpositam neque legibus prohibitam omnibus modis recipiant, atque intra triginta dies post oblatam appellationem acta cum subscriptione sua litigantibus praebent, ut illi ad auxilium suum competenti magistratui haec insinuare possint. Quodsi quis ex iudicibus id facere distulerit, sententia quidem decursu temporis confirmabitur, ipse vero iudex qui haec non observaverit et qui ei ministerium exhibent omne damnum quod litigans propter acta ei non edita subierit ex propriis substantiis reddere ei compellentur, et poenam denarum auri librarum solvent nostris privatis rebus inferendam.

Epilogus. Gloriosa igitur et magnifica auctoritas tua praesentem legem in hac quoque regia civitate proponere studeat, ut omnes intellegant, quid observare debeant.

1 ἐκκλητίαις (et sic infra constanter) M || γινομένης L || 2 παραφυλάττει Scrimger (B^s Leuclavil) παραφυλάττειν M παραφυλάττει LB παραφυλάττει B^s (observaverit Iul.) || 3 σπουδάζουσι B^c || 4 εἰσέλθῃ B^s || 6 ὁ om. M || ἐκκαλεσάμενος (id. 8) B^f || 7 τῆς reparationis M τῆς reparationis L τοῦ προεντορεπισμοῦ L s. v., B^f τοῦ εὐτορεπισμοῦ M s. v., B^s || μὴδὲ μὴ B^s v. l. || 8 μηκέτι κτέ.] cf. nov. XLIX c. 1 || τῆ om. L^a || 11 ἐνπροθέμοις L || 12 τῆ om. M || τοῦ διειτοῦς χρόνου] τῆς διειτίας Ecl. || 14 καθάπερ Ecl. || 15 εἰς τὴν πρώτῃν ἐκκλητίον] in primo introitu Iul. ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ Ath. (ceterum

cf. Cuiacius Obs. 18, 36) || 16 προγεγραμμένην Theod. || 19 ὑπὲρ τῆς ἰδίας βοηθείας ἐκεῖνοι L || 20 ταῦτα LB Iul.] ταύτην M || δυνήσονται cum Scrimgero vulg. || 21 ὑπέροπτοι L || βεβαιωθῆσεται] non confirmabitur Iul. || 22 πᾶσαν] καὶ πᾶσαν B^c || *υπομείνη M ὑπομείνη B^c ὑπομείνη LB || 23 χρυσοῦ L || λιτρῶν MB^c λίτρας LB || 24 καταβαλοῦσι L || πριβάτοις] ιδίοις B || 25 ἐνδοξοτάτῃ L || 26 γνωσκούσι L || dat. M, ἐγράφη Ath. ipsa subscriptione omitta, deest etiam apud Iul. ἐξεργασθῆναι τῷ κ' ἔπει τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ μετὰ ὑπατεύου Βασίλειον Theod., unde subscriptionem refinxit Zachariae

PKZ

CXXVII. Auth. CXX. Coll. IX tit. 7

ΠΕΡΙ ΑΔΕΛΦΟΠΑΙΩΝ ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΥΝΤΩΝ
ΑΜΑ ΤΟΙΣ ΑΝΙΩΣΙ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΕΤΕΡΩΝ
ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.

UT FRATRIS FILII SUCCEDANT AD IMI-
TATIONEM FRATRUM ET ASCENDENTIBUS
EXTANTIBUS; ET UT MULIERES NON IN-
SINUATA ANTENUPTIALI DONATIONE NON
LAEDANTUR, NON INSINUANS AUTEM VIR,
VEL SI COMPETAT NUPTIALE LUCRUM, EO
NON FRUATUR; ET RURSUS UT MULIERES
NON SECUNDO NUBENTES DOMINAE SINT
10 PARTIS SPONSALICIAE LARGITATIS, QUAN-
TUM PARS FACIT UNIUS FILII; ET UT SIMI-
LES SINT POENAE UTRISQUE SEXUS, DUM
SINE CAUSA RATIONABILI REPUDIUM
MITTITUR.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Βάσσω τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ 15
πραιτωρίων.

Idem Aug. Basso pp.

(Προοίμιον.) Τοὺς ἡμετέροισ νόμοις ἐπανορθοῦν
ἡμεῖς οὐκ ἔκνομεν, πανταχοῦ τὸ συμφέρον τοῖς ὑπη-
κόοις εὐρίσκειν βουλόμενοι. μεμνήμεθα τοῖνυν γρά-
φαντες νόμον, δι' οὗ παρεκλευσάμεθα, ἵνα εἴ τις τε 20
λενηθῆσει καταλιπὼν ἀδελφοῦς καὶ παῖδας ἑτέρου προ-
τετελευτήσαντος ἀδελφοῦ, (καθ' ὁμοιότητα τῶν ἀδελφῶν
καὶ οἱ τοῦ προτετελευτήσαντος ἀδελφοῦ) παῖδες πρὸς
τὴν κληρονομίαν καλοῦνται τὴν πατρῴαν ὑπεισιόντες
τάξιν καὶ τὴν ἐκείνου κομιζόμενοι μοῖραν· εἰ δὲ ὁ 25
τετελευτήσας καταλίπει τῶν ἀνιόντων τινὰ καὶ ἀδελ-
φοὺς ἐξ ἑκατέρων γονέων συναπτομένους αὐτῷ καὶ
παῖδας ἐκ προτετελευτήσαντος ἀδελφοῦ, τοῖς μὲν ἀδελ-
φοῦς ἐκλείσθαι διὰ τοῦ αὐτοῦ νόμου μετὰ τῶν γο-
νέων καλεῖσθαι, τοὺς δὲ ἀδελφοπαῖδας ἀπεκλείσθαι. 30

(Praefatio.) Nostras leges emendare nos non
piget ubique utilitatem subiectis invenire volentes.
Meminimus igitur scripsisse legem, per quam iussi-
mus, ut si quis moriatur relinquens fratres et filios
alterius praemortui fratris, ad similitudinem fratrum
et praemortui fratris filii ad hereditatem vocentur
paternum adingredientes gradum et illius ferentes
portionem. Si vero moriens relinquat ascendentium
aliquos et fratres ex utrisque parentibus coniunctos
sibi et filios ex praemortuo fratre, fratres quidem
iussimus per ipsam legem cum parentibus vocari,
fratris vero filios exclusimus.

CAPUT I.

Τὰντα τοῖνυν δικαίως ἐπανορθοῦντες θεοσιζόμεν,
ἵνα εἴ τις τετελευτήσας καταλείπει τῶν ἀνιόντων τινὰ
καὶ ἀδελφοὺς δυναμένους μετὰ τῶν γονέων καλεῖσθαι
καὶ ἑτέρου ἀδελφοῦ προτετελευτήσαντος παῖδας, μετὰ
τῶν ἀνιόντων καὶ τῶν ἀδελφῶν καλῶνται καὶ οἱ 35
τοῦ προτετελευτήσαντος ἀδελφοῦ παῖδες, καὶ τοσαύτην
λαμβάνωσι μοῖραν, ὅσην ἡμελλεν ὁ αὐτῶν πατὴρ κο-

Hoc itaque iuste corrigentes sancimus, ut si quis
moriens relinquat ascendentium aliquem et fratres
qui possunt cum parentibus vocari et alterius fratris
praemortui filios, cum ascendentibus et fratribus
vocentur et praemortui fratris filii, et tantam acci-
pian portionem, quantam futurus erat eorum pater

Nov. CXXVII (Authent. CXX = Coll. IX tit. 7: gloss.) Graece extat in *M* (de *BL* vid. ad cap. II. III). —
Epit. Theod. 127, *Athan.* 9, 12. *Julian. const.* CXIV.

c. I summam habent *Ecloga privata aucta* 7, 3 p. 23 *Zach.*, *Anonymus Bodleianus ap. Zachariae 'Aveκδ.* p. 219.
Theodori summam in fine auctam exhibet Prochiron 30, 7, *schol. Epanagoges* 33, 16.

CXXVII.

DE FRATRIS FILIIS SUCCEDENTIBUS UNA CUM ASCENDENTIBUS, ET DE ALIIS
CAPITULUM.

Idem Augustus Basso gloriosissimo praefecto praetorio.

Praefatio. Leges nostras emendare non piget nos, qui usquequaque id quod subiectis nostris
prodest reperire velimus. Meminimus igitur nos legem scripsisse, qua praecepimus, ut si quis decesserit
relictis fratribus et liberis alterius fratris antea defuncti, (ad similitudinem fratrum etiam fratris antea
defuncti) liberi ad hereditatem vocentur in paternum successuri locum atque illius portionem accepturi;
sive quem ascendentium defunctus reliquerit et fratres ex utroque parente sibi coniunctos et liberos ex
fratre antea defuncto, fratres quidem cum parentibus vocari eadem lege iussimus, liberos autem fratris
exclusimus.

1. Haec igitur iure emendantur sancimus, ut si quis quem defunctus reliquerit ex ascendentibus et
fratribus qui cum parentibus vocari possint et alterius fratris antea defuncti liberos, cum ascendentibus et
fratribus etiam fratris antea defuncti liberi vocentur, et tantam partem accipiant, quantam pater eorum

2 rubr. Περὶ διαδόχων (leg. διαδοχῶν) ἀδελφοπαίδων
καὶ περὶ ἐμφανείας ἔδνων *Theod.* Ὅστε τοὺς παῖδας
τοῦ προτετελευτήσαντος ἀδελφοῦ κληρονομεῖν μετὰ τῶν
ἀδελφῶν καὶ ἀνιόντων ὑπόντων, καὶ περὶ ἔδνων *Ath.*
(cf. 5) || 15 Βάσσω — πραιτωρίων *M* (5) || Θεοδότῳ ἐπ-
άρχῳ πραιτωρίων *Ath.* || 18 ἡμεῖς ἐπανορθοῦν *cit. Ath.* ||
20 νόμον] *nov. CXVIII c. 3* || *τελευτήσοι *M* || 22 καθ'
ὁμοιότητα — 23 ἀδελφοῦ propter *homoeoteleuton* *omissa*
in M ex 5 add. Zachariae || 24 καλῶνται *Scrimger* (cf.
35) || 26 τινὰ (cf. 32) *M* || aliquos (i. e. τινὰς) 5 || 31 Ταῦτα
Scrimger] τα *M* initio versus, Hoc 5

Hamburgensis || inimitationem *R* || 3 et *RV*] etiam *T*
vulg. || 4 estantibus *RT* || 6 autem *om. R* || 7 vel] et *T* ||
9 domine sunt *T* desint *R* || 10 partis] patris partis *R* ||
11 partis *V* || 12 pene sint *R* || 14 mittatur *RT* || 15
inscr. om. T || 17 emendare leges *RT* || nos *om. T* || 15 pi-
guet *V* || 21 alterius — 22 hereditatem *scr. R* in *ras.* 1 vs. ||
postmortui *R* (2) || 22 et praemortui fratris filii ad here-
suppl. V in *spat. vac.* ¼ vs. || 23 paternam *V* || et *om. R* ||
25 utriusque *V* || sibi coniunctos *T* || 31 rubr. De succes-
sionibus quae ab intestato deferuntur et parentibus et
filiis fratrum *T* in *marg. (ex Iul.)* || iuste *om. T* || 33 praesunt
T || 34 praemortui] •• *R* || et *om. T* || fratres *T* || 35 vocentur] succedunt *T* || et] etiam *T* || fratres *T*
V || et *om. RT* || tantum *V* || 36 pater eorum *T*

2 succedant] succedant paterno *R* (succedant patruo
III.

μῆξεσθαι εἰ περιῆν. ταῦτα δὲ θεσιζόμεν περὶ ἐκείνων τῶν ἀδελφοπαίδων ὧν ὁ πατὴρ ἐξ ἐκατέρου γονέως συνήπτετο τῶ τελευτήσαντι, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν οἷαν αὐτοῖς δεδωκεν τὰς μετὰ μόνον καλοῦνται τῶν ἀδελφῶν, ταύτην αὐτοῖς ἔχειν κελύομεν καὶ ὅτε μετὰ τῶν ἀδελφῶν καλοῦνται τῶν ἀνόντων τινὲς πρὸς τὸν κληρον.

accipere si vixisset. Haec vero sancimus de illis fratris filii quorum pater ex utroque parente iungebatur defuncto, et absolute dicendum quem eis dedimus ordinem quando cum solis vocantur fratribus, eundem eos habere iubemus et quando cum fratribus vocantur ascendentium aliqui ad hereditatem: hoc inbentes ex kalendis Ianuarii praesentis undecimae indictionis.

CAPUT II.

Κακῆινό γε μὴν ἄξιον ἐπανορθώσεώς τινος εἶναι νομίζοντες, μέρος αὐτὸ τοῦ παρόντος ποιούμεθα νόμου. ἐξ αὐτῆς γὰρ εἴς τῶν πραγμάτων εὐρόσκοιτες πείρας ἀναγκαῖον εἶναι ταῖς γυναῖξιν πραττομένων ὑπομημάτων τὰς πρὸ τῶν γάμων δωρεὰς ἐμφανίζεσθαι, ἵνα κἄν εἰ τῶν πρωτοτύπων συμβολαίων ἐκπέσειεν, πρόχειροι διὰ τῶν ὑπομημάτων αὐταῖς αἰ 15 περὶ τοῦ γάμου συστάσεις ὑπάρχοιεν, θεσιζόμεν ἀνάγκην ἔχειν τοὺς ἄνδρας αὐτοὺς ἢ καὶ τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν πρὸ γάμου ἦτοι διὰ γάμον δωρεὰς καταγράφοντας, ἐὰν φησὼν ὑπερβαίῃ ποσότητα, ἐμφανίζειν ταύτην πραττομένων ὑπομημάτων ἐπὶ μὲν 20 τῆς βασιλίδος πόλεως παρὰ τῶ μαγίστρῳ τῶν κήρων, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις παρὰ τῶ τῆς πόλεως ἐκείνης ἐκδίῳ ἢ παρ' οἷς ὅλως τὰ τοιαῦτα ὑπομήματα συνίστασθαι δύνανται. εἰ δὲ μὴ ἐμφανίσουσι ταύτας, ὅσον μὲν πρὸς τὸ μέρος τῆς γυναῖκος καὶ οὕτως αὐτὰς ἐροῶσθαι κελύομεν, καὶ εἰ καιρὸς γένηται τῆς ἀπαίτησεως τῆς δωρεὰς ἢ καὶ μέρος αὐτῆς, μὴ ἀντικείσθαι τῇ γυναῖκι τὸ μὴ ἐμφανίσθῃ τὴν δωρεάν. εἰ δὲ τὰ τῶν προκίφων σύμφωνα καὶ αἰ τούτων ἀποβάσει τῶ μέρει τοῦ ἀνδρὸς δῶ τὴν ἀπαίτησιν 30 τῆς προκίφου ἢ καὶ μέρος αὐτῆς, οὐδεμίαν αὐτὸν ἔχειν κελύομεν ἀγωγήν, ἐὰν μὴ τὴν δωρεάν ἐνεφάνισ

c. II (Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐξ αὐτῆς τῆς τῶν πραγμάτων) post nov. CXIX c. 1 insertum extat in B 29, 4 indeque eodem loco in L f. 149.

c. II. III summaria praestat Anonymus Bodleianus c. 445—447 apud Zachariae 'Ανέκδ. p. 210, Athanasii summam repetunt paratilla Ath. 10 § 9.

accepturus erat si viveret. Haec autem de illis fratris liberis sancimus quorum pater ex utroque parente coniunctus erat defuncto; et ut simpliciter dicamus, quem iis dedimus ordinem quando cum solis fratribus vocantur, hunc eos habere volumus etiam quando cum fratribus aliqui ex ascendentibus ad hereditatem vocantur.

II. Verum illud quoque cum correctione aliqua dignum iudicemus, partem praesentis legis facimus. Ex ipsa enim rerum experientia edocui necesse esse mulieribus donationes ante nuptias actis intervenientibus insinuari, ut etiam si instrumenta principalia amittant, per acta probationes matrimonii iis in promptu sint, sancimus ut ipsi viri vel qui pro iis ante nuptias sive propter nuptias donationes scribunt, si donatio quingentorum solidorum quantitatem excedat, necesse habeant eam actis insinuare conficiendis in regia quidem civitate apud magistrum census, in provinciis autem apud civitatis cuiusque defensorem vel apud quos omnino talia monumenta confici possunt. Quodsi eas non insinuaverint, quantum ad partem mulieris sic quoque eas validas esse iubemus, et si occasio sit exigendae donationis vel etiam partis eius, non opponi mulieri insinuatam non esse donationem. Si vero pacta dotalia eorumque eventus marito concedant exactionem dotis vel etiam partis eius, iubemus nullam eum actionem habere, nisi donationem

5 ταύτην] eundem (i. e. τὴν αὐτὴν?) § Iul. || 7 τὸν κληρον] hoc iubentes ex kalendis Ianuarii praesentis undecimae indictionis add. ε; τούτου κρατοῦντος ἀπὸ καλανδῶν Ἰανουαρίων τῆς αἰ ἐπιμελήσεως Ath. (carent additamento Iul. Theod.) || 11 γὰρ om. L || εὐρόσκοιται B' || 13 τὰς τῶν πρὸ τῶν (πρώτων B') B || 15 πρόχειροι BL || πρόχειρον M quod facile est ε || ὑπομημάτων] quae sequuntur desunt in B' pluribus foliis excisis || αἰ περὶ τοῦ γάμου συστάσεις ὑπάρχοιεν BL matrimonii probatio maneat ε || 17 καὶ om. L^a || 18 διὰ γάμων B' || 19 χρ^v (sic) M || 24 ἐμφανίσουσι B' || 26 καὶ εἰ καιρὸς κτέ.] disertius epitomatores ἐὰν ταῖς γυναῖξιν ἀρμόσῃ ὁ casus Theod. καὶ ἀπαίτησιν ταύτην κατὰ τοὺς κἀσους Ath. et ideo matrimonio soluto mulieri quidem ante nuptias donatio sive ex toto sive ex parte secundum quod casus tulerit . . . competat Iul. || 27 τῆς δωρεᾶς] ἡμῖν δωρεᾶς M || καὶ om. L (ε) || μέρος L || 31 μέρους] ἐκ μέρους BL

2 ex utroque pater R || 3 *dicendum quem eis dedimus (sim. Beck)] dicimus libri (in V post dicimus rasura est) || 6 ascendentium aliqui V] aliqui ascendentium RT vulg. || 7 ieiunariis V || 8 indictionis RVT || 9 rubr. Si propter nuptias donatio gestis intimata fuerit T in marg. (ex Iul.) || 10 sanctimus V || 11 experimento inuenientes T || 12 hactis V¹ || 13 ut om. R¹ || 14 quod] quodsi R¹ || eius R || 16 uisus V¹ || autem T¹ || qui etiam T || antenuptiales seu propter nuptias V] ante nuptias T antenuptiales vulg. ante R || 20 ciuitatem V || 21 defensores RT || 22 sin R || 24 eam T || 25 aut Beck] et libri; aut etiam Osenbrüggen] parti R¹ || 26 mulieribus T || fuisse] fuisse se V¹ || 28 concedunt T concederet R¹ concederent R² || exactionem Osenbrüggen] actionem libri || 29 si non] sine R¹ T¹ || donatione T

πραττομένων ὑπομημάτων ὡς εἶρηται. τὸ γὰρ τῶν ἀνδρῶν ἐχόντων ἐξουσίαν τοῦ ἐμφανίζειν τὰς δωρεὰς τὸν ὑπὲρ τοῦ μὴ ἐμφανισθῆναι κίνδυνον ταῖς γυναῖξιν ἐπικεῖσθαι ἀποπον ἡμῖν εἶναι δοκεῖ.

tionem insinuavit actis monumentorum, sicuti dictum est. Viris enim habentibus potestatem insinuare donationes pro non insinuatibus periculum mulieribus imminere ineptum nobis esse videtur.

CAPUT III.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὰς γυναῖκας τὰς εἰς δευτέρον γάμον οὐκ ἐρχομένας προτιμήσεως τινας ἀξίας παρὰ τὰς δευτερογαμοῦσας εἶναι νομίζομεν, θεσιζόμεν, εἴ τις ἀποβαλλομένη τὸν ἄνδρα ἐτέρον ἀπόστογοτο γάμον, ἔχει μὲν αὐτῆν τὴν χορὴν τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς, καθὰ καὶ πρότερον ἐθεσπίσαμεν, ἔχει δὲ αὐτῆν καὶ δεσποτείας τοσοῦτον ὅσον ἢ πρὸς τοὺς παῖδας ἀναλογία ποιεῖ, ἵνα κατὰ τὸν τῆς δεσποτείας λόγον ἐνός καὶ αὐτῆ παιδὸς πρόσωπον ἔχειν δοκῇ. ταῦτα δὲ κρατεῖν οὐκ ἐπὶ μητέρον μόνον κελεύομεν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πατέρων καὶ τῶν ἄλλων ἀνιόντων βουλόμεθα τῶν εἰς δευτέρους γάμους οὐκ ἐρχομένων.

5 Quia vero et mulieres ad secundas nuptias non venientes praepositione aliqua dignas ultra eas quae secundo nubunt esse putamus, (sancimus,) si qua amisso viro alteris abstineat nuptiis, habere quidem eam [ad] usum antenuptialis donationis, sicut prius sancivimus, habere vero eam et proprietatis tantum quantum filiorum quantitas facit, ut secundum proprietatis rationem unius et ipsa filii personam obtinerent videatur. Haec vero valere non in matribus solis iubemus, sed etiam in patribus et aliis ascendentibus volumus ad secundas nuptias non venientibus.

CAPUT IV.

Ἐπειδὴ δὲ ἀπηγορεύσαμεν πρώην δι' ἡμετέρου νόμου τοῖς τε ἀνδράσι καὶ ταῖς γυναῖξιν ἡπειδὴ ἀπέπειναι καὶ διαλέγειν τοὺς γάμους, πλὴν εἰ μὴ τίς ἐστιν αἰτία τῆς ἡμετέρου νόμου γνωρίζομένη, καὶ ποινὰς τοῖς τούτο τολμῶσι ποιεῖν ἀνδράσι τε καὶ γυναῖξιν ἐπεθήκαμεν παραλλαγὴν τινὰ περὶ τὰς ποινὰς τοῦ τε ἀνδρός καὶ τῆς γυναῖκος ποιησάμενοι, πρὸς τὸ κάλλιον τούτο μεταποιούντες θεσιζόμεν, μηδεμίαν εἶναι διαφορὰν τὸ γε ἐπὶ ταῖς ποιναῖς μεταξὺ ἀνδρός τε καὶ γυναῖκος τούτο τολμῶντων, ἀλλὰ ταῖς αὐταῖς ποιναῖς ταῖς κατὰ τῶν γυναῖκων παρ' ἡμῶν ὀρισθείσας, ἔπειδὴν χωρὶς αἰτίας τῆς ἡμετέρου νόμου γνωρίζομένης τὰ συνοικέσια λύσσει, τοὺς ἀνδρας ὑπάγεσθαι τοὺς τούτο τολμῶντας, καὶ ὁμοίως εἶναι τὰς ποινὰς ἐπὶ τε ἀνδρός καὶ γυναῖκος. ἐπὶ γὰρ ἀμαρτήματος ἴσον παραπλησίας αὐτοῖς ἐπικεῖσθαι καὶ τὰς ποινὰς δίκαιον ἐνομήσαμεν εἶναι.

20 Quia vero interdiximus dudum per nostram legem et viris et mulieribus repudia mittere et transigere matrimonia, nisi tamen quaedam sit causa nostrae legi cognita, et poenas hoc facientibus et viris et mulieribus imposuimus, mutationem quandam circa poenas viri et mulieris facientes et ad melius hoc transformantes sancimus, nullam esse differentiam quantum ad poenas inter virum et mulierem hoc praesumentes, sed iisdem poenis quae contra mulieres a nobis definitae sunt, si sine causa nostrae legi cognita matrimonia distrahunt, etiam viros subdi hoc praesumentes, et similes esse poenas in viro et muliere. In delicto enim aequali proximis eis imminere poenas iustum putavimus esse.

c. III in nov. XXII c. 20 § 1 insertum extat in B 28, 12, 1 (B² A 6, 1 p. 191 Zach.) indeque eodem loco in L f. 40 (cf. p. 160 ad v. 33). — Theod. summam repetit B², eiusdem summae initium Prochiron 6, 1 in. (inde Epanagoge 19, 12 in.). c. IV argumentum notat Nomoc. XIV tit. 13, 4 p. 614 Pitra, ubi legendum ἐκ τῆς ἐκ' (pro ἐκ') νεαράς.

actis confectis, sicuti dictum est, insinuaverit. Nam cum viri potestatem habeant insinuandi donationes, periculum ex non insinuatibus donationibus mulieribus imminere ineptum nobis esse videtur.

III. Quoniam autem etiam mulieres ad secundas nuptias non venientes praerogativa aliqua dignas prae iis quae secundo nubunt esse existimamus, sancimus, ut si quae viro amisso secundis nuptiis abstineat, habeat illa quidem usumfructum donationis ante nuptias, quemadmodum etiam antea sancivimus, habeat autem etiam proprietatis iure tantum quantum proportio cum liberis efficit, ut secundum proprietatis rationem unius et ipsa filii personam sustinere videatur. Haec autem non solum in matribus valere iubemus, sed etiam in patribus ceterisque ascendentes volumus qui ad secundas nuptias non veniant.

IV. Quoniam autem nuper lege nostra et viris et mulieribus interdiximus repudium mittere et matrimonia solvere, nisi quae causa sit legi nostrae cognita, et poenas iis qui id facere audeant et viris et mulieribus imposuimus discrimine quodam inter poenas viri et mulieris facto, in melius id mutantis sancimus, ut nulla sit differentia quantum ad poenas inter virum et mulierem qui hoc audeant, sed iisdem poenis quae in mulieres a nobis statutae sunt, ubi sine causa legi nostrae cognita matrimonia solverint, viri subiciantur qui hoc audeant, similesque sint poenae tam in viro quam in muliere. In pari enim delicto aequales etiam poenas iis imminere iustum putavimus esse.

2 τοῦ om. L || 3 τὸν μὲν ὑπὲρ B || 5 καὶ om. (vel infra vs. additum rasura del.) L (cf. ad ε) || 8 ἀποβαλλομένη cum Scringero vulg. || ἐτέρον] δευτέρον L¹ δευτέρον L² || γάμον L || 10 ἐθεσπίσαμεν] cf. nov. XCVIII || 11 τοσοῦτον — 12 δεσποτείας om. M || 13 αὐτῆ Haloander (s) αὐτῆ MLB¹ || δοκεῖ ML² || 14 μόνων ex s Scringero, vulg. || 17 νόμου] nov. CXVII c. 12. 13 || 21 τολμῶσι] facientibus s || 23 πρὸς τὸ κάλλιον] et ad melius s || 29 τοὺς ἀνδρας] etiam viros s || 32 καὶ om. s

7 *sancimus addidi || 8 alteris VT^a] alterius RT^b vulg. || 9 ad — donationis et 10 sq. tantum — quanti] V² in ras. || ad del. vulg.; leg. et? || usum T¹ vulg.] summam RV usum summam T² || 10 sancimus R || tamen R¹ T¹ || 11 quantitatis R || fecit R¹ || 12 ratione V || unius ipsa et personam filii T || 13 uideantur R¹ || valere post solis coll. R || 14 iubemus in ras. V || aliis] in aliis V || 17 rubr. Ut eadem pena uir et mulier diuertens teneatur T in marg. || nostras leges RT || 18 et viris] et om. V || 19 tm RT¹ || nostrae om. R || 20 cognitas V^a || et in uiris R, et om. V || 21 mulieribus] repudia mittere add. T^a || 22 pena R¹ || uiris R || mulieri V || 24 ad] esse ad V || poenas V] penam RT vulg. || haec R || 25 hisdem R² VT ibidem R¹ || 26 a nobis definitae] disposite a nobis T || si om. R¹ T¹, si sine in spat. vac. scr. V² || 27 distrahant vulg. || 28 hoc om. R || praesumentis V || 29 mulierem R¹ in muliere T || delicto V² in spat. vac. || ei R || 30 putamus T vulg.

1 actis] hoc est actis RT || sicut T || 4 ineptum V^a || esse nobis RT || 5 rubr. De his qui secundas nuptias non contrahunt sine causa T in marg. (ex Iul.) || Qui R¹ T¹ || et T vulg.] om. RV || mulieres] ultra eas add. T^a || 6 praepositione Heimbach] propositione RVT portione R³ T³ s. v., vulg. || digna R¹ || eas quae] esse ad secundas nuptias — digna ultra eas quae ex 5 sq. errore repetita add. V² ||

(Ἐπίλογος.) Τὸν παρόντα τοῖνυν γενικὸν ἡμῶν νόμον δῆλον ἢ σὴ ἐνδοξότης ποιήσει διὰ τῶν συνειδησμένων ἰδικτῶν τοῖς τε τῆν μεγάλην ταύτην οἰκοῦσι πόλιν τοῖς τε τὰς ἐπαρχίας οἰκοῦσιν, ὥστε μηδένα τῶν πάντων τὰ ἐπὶ σωτηρίᾳ κοινῇ νενομοθετημένα παρ' ἡμῶν ἀγνοῆσαι. Dat. k. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXII. post cons. Basilii vc. anno VII. ind. XI. [a. 548]

(Epilogus.) Praesentem igitur generalem nostram legem manifestam tua gloria faciat per edicta sollemnia et his qui hanc maximam civitatem et qui provincias habitant, ut nullus omnium quae ad salutem communem sancita sunt a nobis ignoret.

P̄KH

CXXVIII. Auth. CXXXIII. Coll. IX tit. 14

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ
ΑΝΥΣΕΩΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΒΟΛΗΣ
ΚΑΙ ἑΤΕΡΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.

10 R DE COLLATORIBUS ET ALIIS
CAPITULIS R

Ἵ οὐ αὐτὸς βασιλεὺς Πέτρῳ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ
πρατωρίῳν.

Idem Aug. Petro pp.

CAPUT I.

Ἵ Ὅσα πρὸς ἀφέλειαν τῶν ἡμετέρων ὑποτελῶν ὁρᾷ 15
σπουδάζοντες διαπράττεσθαι καὶ τὸν παρόντα τιθε-
μεν νόμον, δι' οὗ θεοσιζόμεν, κατὰ τὸν Ἰούλιον ἦτοι
Αὐγουστον μῆνα μᾶς ἐκάστης ἐπινεμήσεως τὰς μερι-
κὰς διατυπώσεις τῶν συντελειῶν τῆς μελλούσης ἐπι-
νεμήσεως ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῶν ἐκάστης διοικήσεως 20
ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ἐπαρχῶν πραττομένων ὑπομνημά-
των φανεροῦσθαι, σημαίνουσας τὸ ὅποσον ἐν ἐκάστῃ
ἐπαρχίᾳ ἦτοι πόλει ὑπὲρ ἐκάστου ἰούγου ἢ ἰουλιῶν
ἢ κεντουρίων ἢ ἄλλων οἰωνδήποτε ὀνομάτων τοῦτο
μὲν ἐν εἰδεί τοῦτο δὲ ἐν χρυσίῳ δημοσίων ἐνεκεν 25
ἐπίκειται, φανερούσας δὲ καὶ τῶν εἰδῶν τῆν ἀποτί-
μην κατὰ τὴν τράπεζαν καὶ τῆν ἐν ἐκάστῳ τόπῳ

Quaecumque ad utilitatem nostrorum collatorum respiciunt (studentes perficere et praesentem ponimus legem, per quam sancimus) per Iulium vel Augustum mensem uniuscuiusque indictionis particulares dispositiones collationum futurae indictionis in foro uniuscuiusque diocesis gloriosissimum nostrorum praefectorum sub confectioe monumentorum manifestari, declarantes quantum unicuique provinciae sive civitati pro unoquoque iugo aut iuliiis aut centuriis aut alio quolibet tam in specie quam in auro fiscalium causa imminet, indicantes quoque specierum aestimationem secundum mensam et in unoquoque

Nov. CXXVIII (Authenti. CXXXIII = Coll. IX tit. 14: gloss.) Graece extat in ML, c. 22—24 in B 6, 3, 41. 11. 14; prior pars fuit in B 56, 18 (βι. τῶν βασιλικῶν κς' νεαρά κη' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἢ νεαρά μέχρι διαίρεσεως κβ' schol. L), unde particulas servavit B^s (vid. infra). — Epit. Theod. 128, Athan. 20, 1 (inde partem repetunt paratitla Ath. 4 § 21, lib. περὶ διαφορῶν ἀναγνωσμάτων § 20 p. 197 Heimbach). Iulian. const. CXXIV.

Epilogus. Praesentem igitur generalem legem nostram tua gloria manifestam per consueta edicta faciet et iis qui in hac magna civitate habitant et qui provincias incolunt, ut nemo omnium ea quae pro communi salute a nobis sancita sunt ignoret.

XXVIII.

DE PUBLICORUM TRIBUTORUM EXACTIONE
ET ALIIS CAPITIBUS.

Idem Augustus Petro gloriosissimo praefecto praetorio.

I. Cum quaecumque ad utilitatem subiectorum nostrorum spectant perficere studeamus, etiam praesentem legem ferimus, qua sancimus, ut mense Julio vel Augusto uniuscuiusque indictionis particulares delegationes tributorum futurae indictionis in iudicio gloriosissimorum cuiusque dioceseos praefectorum nostrorum actis confectis manifestae fiant, quae significant quantum in unaquaque provincia vel civitate pro singulis iugis vel iuliiis vel centuriis vel quibuscumque aliis nominibus tam in specie quam in auro tributorum nomine impositum sit, ac specierum quoque aestimationem indicent secundum mensam et secun-

6 subscr. om. 5, habent Iul.^{pp} || k. sert. M kal. seth. Iul.^b; καλανδῶν Ἰουλιῶν Ath., μηνὶ ἰανουαρίῳ (cf. ad 634, 7) Theod. || conp. inp. donn. iustian. aug. ann. XXII Iul.^b βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ κβ' Ath. ἔτει κβ' τῆς βασιλείας Theod. ep. dn. iust. pp. aug. M || 7 post cons. — ind. XI (cf. ad 634, 7) ὑπατεία Βασιλείου τὸ ζ' ind. α' (corr. ια') Theod. μετὰ τὴν ὑπατείαν Βασιλείου τὸ ζ' Ath. post cons. basilii (ua)[L Iul.^b] ann. sexto (vel VI) Iul. cons. M || 10 rubr. Περὶ — κεφαλαίων ML, B 56, 18] Περὶ συντελεστών καὶ ἄλλων κεφαλαίων Ath. 5 Περὶ τῶν delegatorum καὶ περὶ ἀρμόντων Theod. || 13 ἐπάρχῳ πρατωρίῳν M Ath.] ἐπάρχῳ L || 15 τῶν] ἐπὶ τῶν cit. Ath. || ὑποτελῶν ML Ath.] συντελεστών cit. Theod. || 17 ἰουλιῶν L || ἦτοι] ἢ L || 21 * ἐπάρχῳ ML || 22 ἐν om. L^a || 23 ἰούγου ἢ ἰουλιῶν M 5] ἰούγγι ἰουλιῶν L (ἰούγου ἢ οὐλιῶν Haloander; ἰουγαλιῶν pro οὐλιῶν conciebat

Cuiacius ad Cod. 10, 27, 2); cf. 637, 35; nov. XVII, 8 p. 122, 13 || 24 * ἄλλων οἰωνδήποτε (οἰωνδήποτε M) ὀνόματι ML alio quolibet 5, unde ὀνόματι glossema esse arbitratur Zachariae; correxi ὀνομάτων, cf. nov. XVII, 8 ἢ ὀπωσδήποτε ἂν αὐτὰ κατὰ χώραν καλοῖεν

1 generalem nostram V² in spat. vac. || 4 inhabitant T || 5 subscriptione carent libri || 9 nov. CXXVIII (= Auth. CXXXIII) om. R, in particula ab altera manu perscripta exhibet T f. 174 || 10 rubr. om. T (add. schol. in marg.) || collationibus V || 13 Idem a. Val.] Imperator iustinianus T || 16 respiciunt V vulg.] pertinent T || studentes — sancimus om. libri, similiter suppl. Contius, vulg. || 17 vel] ucl per T || 18 inditionis (et sic infra saepius) V || particularis V || 25 causarum T || 26 mensam Beck] mensuram libri || et T] om. V vulg.

κρατούσαν συνήθειαν, καὶ τί ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν ἀρχαν εἰσφέρουσαι ἢ ἐν ἐκάστῃ ἐπαρχίᾳ δίδουσαι ἢ δαπανᾶσαι προσήκει· οὗτω δὲ συντιθεμένας τὰς τοιαύτας διατυπώσεις τοῖς τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχουσιν εὐθέως πέμψουσαι ἐν προομίῳ ἐκάστης ἐπιμερήσεως, καὶ δι' αὐτῶν προτιθεῖσθαι ἐν ταῖς ὑπ' αὐτοὺς καθεστῶσιν πόλεσιν ἐντὸς τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς ἢ Ὀκτωβρίου· ἀλλὰ καὶ τοῖς βουλομένοις τὰ ἴσα τούτων ἐκ τοῦ δικαστηρίου τῶν ἰδοξοτάτων ἐπάρχων ἀνπεροδέτως δίδουσαι, ὥστε τοῖς συντελεστὰς γινώσκουσιν, καθ' ὃν τρόπον ὀφείλουσιν τὰς συντελέσεις εἰσφέρειν. εἰ δὲ πρότῃς ἐμφανείας εἰς ἑτέροισιν τίτλοις παρὰ τοὺς περιεχομένους τῇ μερικῇ διατυπώσει τοῦ αὐτοῦ ἐνιαυτοῦ οἱ συντελεσταὶ τὰ δημόσια καταβάλλουσιν ἢ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν δαπανήσουσι, κελύουεν αὐτοὺς εἰς τὰς τῆς αὐτῆς ἰνδικτίωνος συντελέσεις ταῦτα λογίζουσαι, ὥστε μηδεμίαν αὐτοῖς ὑπομένειν ζημίαν. εἰ δὲ κατὰ τὸν παρ' ἡμῶν ὀρισθέντα καιρὸν μὴ ἐκπεμφθῶσιν αἱ τοιαῦται μερικαὶ διατυπώσεις, οἱ μὲν κατὰ καιρὸν διοικούντες τὰ ἡμέτερα προαύτρια ἢ χρυσίου λιτρῶν ποινήν καταθήσουσιν, οἱ δὲ ἐκάστης ἐπαρχίας τρακτενταὶ ἢ χρυσίου λιτρῶν ποινήν εἰσπραχθήσουται. εἰ δὲ ὁ ἀρχὸν στελλομένης τὰς αὐτὰς μερικὰς διατυπώσεις ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ μὴ προθήσει, ἢ χρυσίου λιτρῶν ποινήν ζημιωθήσεται καὶ ἔκτασιν τῆς ζωῆς ὑπομενεῖ, τῆς αὐτοῦ τάξεως ἢ χρυσίου λιτρῶν ποινήν εἰσπραττομένης.

CAPUT II.

Κελεύουεν δὲ τὴν μὲν τῶν εἰδῶν εἰσκομιδὴν εὐθέως ἐκ προομιῶν ἐκάστης ἐπιμερήσεως ἀρχεσθαι, τοῖς δὲ ἀργυνοῖς τίτλοις κατὰ τοὺς καιροὺς τοῖς ὀρισμένους.

loco tenentem (consuetudinem), et quid ex his in arcam inferri aut in unaquaque (provincia) dari aut expendi oportet; sic igitur compositas tales dispositiones provinciarum iudicibus mox destinari in pro-oemii uniuscuiusque indictionis et per eos proponi in civitatibus sub eis constitutis intra Septembrem aut Octobrem mensem; sed etiam volentibus exemplaria horum ex foro gloriosissimorum praefectorum sine dilatione dari, ut collatores agnoscant quemadmodum debent collationes inferre. Si vero ante insinuationem in alios titulos praeter eos qui continentur particulari dispositione anni collatores fiscalia exsolvant aut in provincia expendant, iubemus eis in eiusdem indictionis collationes haec reputari, ut nullum ipsi patiantur damnum. Si vero secundum a nobis definitum tempus non dirigantur huiusmodi particulares dispositiones, qui quidem per tempus gubernant nostrum praetorium XXX librarum auri poenam persolvant, uniuscuiusque vero provinciae tractentae viginti librarum auri poenam exigentur. Si autem iudex missus easdem particulares dispositiones in provincia non proposuerit, decem librarum auri poena damnabitur et spoliationem cinguli sustinebit; eius quoque officium quinque auri libras exigetur.

Iubemus vero specierum quidem illationem mox ex principiis uniuscuiusque indictionis incipere, argenti vero illationis titulos secundum tempora de-30 finita.

CAPUT III.

Ἐπεὶ δὲ τῶν δημοσίων συντελειῶν τὰς ἀποχὰς ἤτοι ἀμεομιῆς μερικὰς τε καὶ πληναρίας πᾶσι τράποισι παρὰ τῶν τὰ δημόσια ὑποδεχομένων γίνεσθαι διορίζουεν, σημαίνουσας τὴν τῶν χρημάτων ποσότητα καὶ τῶν εἰδῶν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν ἰούγων ἤτοι τῶν ἰουλιῶν ἤγον κεντοριῶν, καὶ τὰ ὄνόματα τῶν κτήσεων, ὑπερ ὧν τὰς συντελέσεις ὑποδέχονται. εἰ δὲ

Pro fiscalibus autem collationibus desumpta sive securitates particulares aut plenarias omnibus (modis) ab his qui fiscalia suscipiunt fieri definimus, manifestantes et solidorum quantitatem et specierum nec non et iugorum sive iuliorum sive centuriarum, et nomina possessionum pro quibus functiones susci-

c. III ex B 56, 18, 2 servat B² T 7, 21 p. 617 Zach.

dum consuetudinem singulis locis receptam, et quid ex iis in arcam inferri vel in singulis provinciis dari aut expendi oporteat; atque ita compositae eiusmodi delegationes ad provinciarum praesides statim initio cuiusque indictionis mittantur, et per eos in civitatibus sub ipsis constitutis intra mensem Septembrem vel Octobrem proponantur; sed etiam exempla earum volentibus ex iudicio gloriosissimorum praefectorum sine mora edantur, ut subiecti intellegant quemadmodum tributa inferre debeant. Quodsi ante insinuationem in alios titulos praeter eos qui particulari delegatione eiusdem anni continentur subiecti tributa solverint vel in provincia expenderint, iubemus eos in eiusdem indictionis tributa haec reputare, ut nullum damnum patiantur. Si vero tempore a nobis definito eiusmodi particulares delegationes non sint missae, qui quoque tempore praetoria nostra moderantur triginta librarum auri poenam persolvent, a tractatoribus autem cuiusque provinciae viginti librarum auri poena exigetur. Quodsi magistratus missas easdem particulares delegationes in provincia non proposuerit, decem librarum auri poena multabitur et amissionem cinguli patietur, atque ab officio eius quinque librarum auri poena exigetur.

II. Iubemus autem specierum quidem illationem statim ab initio cuiusque indictionis, argentarios vero titulos secundum constituta tempora incipere.

III. Pro publicis autem tributis ut apochae sive securitates et particulares et plenariae omnibus modis fiant ab iis qui tributa suscipiunt constituimus, quae significant quantitatem pecuniarum et specierum nec non iugorum vel iuliarum vel centuriarum, et nomina possessionum pro quibus tributa suscipiunt.

1 ἀρχαν L || 2 δίδουσαι — 3 προσήκει om. M in hiatu 12 lit. || 7 ὀκτωμβρίου L || 9 *ἐπάρχων ML || 13 αὐτοῦ om. ε || 14 καταβάλλουσιν L || 15 δαπανήσωσι Scriver || 16 ἰνδικτίωνος M || 18 μὴ om. L^a || 19 πεμφθῶσιν L || 22 * ἐπιμερήσει om. M || 23 ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ διατυπώσεις L, ἐν om. in lacuna 5 lit. M || 24 προσθήσει L || 26 εἰσπραττομένης L εἰσπραχθήσεται M, cf. ε || 29 κατὰ τοῖς ὀρισμένοις καιροῖς L || 32 τε καὶ aut ε || 34 χρημάτων MLB² Jul.] νομισμάτων Ath. ε || 35 ἰούγων L ξενῶν B² (cf. ad p. 122, 13) || 36 τῶν om. B² || ἤγον M] εἶτε οὖν LB^a

1 consuetudinem add. Beck || quidem V || 2 provincia add. Beck || aut] et V || 4 provinciarum om. T || prooemiis

vulg.] praemiis V primis T || 7 aut] et T || octubrem VT || mensem V] menses T vulg. || 10 sin T || 14 haec V] hoc T vulg. || 16 huiusmodi — 21 dispositiones suppl. V² in spat. vac. 5 vs. || 17 qui quidem] quod quidem V quicunque (sic, que in ras.) T || 18 auri om. T || 19 unius vero cuiusque provincie T uniuscuiusque provinciae vero V || 20 tractentae Beck] tracte ut et V tractantes T || exigantur T vulg. || 21 eas T || 22 prouintia V] prouincias T provincis vulg. || proposuerunt V || quindecim T || 23 ciguli expoliationem T || 24 librarum auri T || 25 exigentur V¹ T¹ || 27 vero om. T || quidem specierum T || 29 illationem T || titulos Osenbrüggen] titulis VT, titulum vulg. || 32 securitate particulare V² || planarias T || *modis addidi || 34 et specierum om. T || 36 functiones] et functiones T

κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον τὰς ἀποχὰς ἤγουν ἀμεριμνίας μὴ ποιήσουσι, κελούμενοι αὐτοὺς καὶ ποιῆν δέκα χρυσίον λιτρῶν ἀπαιτῆσθαι καὶ βασάρων ὑπομένειν. τοῦ ἀρχοντος ὁμοίως τῆς ἐπαρχίας ἑ χρυσίον λιτρῶν ποιῆν εἰσπραττομένου, εἰ περὶ τοῦτον προσελευσθεῖς μὴ ἐκδικήσει καὶ συνελάσει τὰς ἀποχὰς ἴτοι ἀμεριμνίας καθ' ἣν διωρίσαμεν τὰξιν συγγραφῆναι.

CAPUT IV.

Καὶ τοῦτο δὲ κελούμεν παραφυλαχθῆναι, ὥστε εἴ τις ὡς εἰκὸς τῶν συντελεστῶν ἀμφιβάλοι περὶ κτήσεως, ὑπὲρ τῆς δημοσίας εἰσπράττεται, ἢ ὑπὲρ τῆς τῶν δημοσίων ποσότητος, πᾶσι τρόποις τῶν δημοσίων ἀπογραφῶν φύλακας ἀναγκάζεσθαι ὑπὸ τοῦ τῆς ἐπαρχίας ἀρχοντος, ἢ ἐκείνου ἀμελοῦντος παρὰ τοῦ τῶν τόπων ὀσιωτάτου ἐπισκόπου, ταύτας προφέρειν καὶ τὴν τῶν δημοσίων ἀποδεικνύειν ποσότητα κατὰ τὴν δύναμιν τῆς δημοσίας ἀπογραφῆς, καὶ οὕτως εἰσπράττεσθαι τὸν κερτημένον.

CAPUT V.

Καὶ ἐν τούτῳ δὲ τοῖς ἡμετέροις συντελεσταῖς βοηθῆσαι συνειδόμεν, ὥστε μὴ ἀνάγκην ἐπάγεσθαι τοῖς κτήτορσιν ὑποδέκτας ὀνομάζειν τῆς ἐν χρυσίῳ συντελείας πρὸς τὸ μὴ τινα ἐκ τούτου ὑπομένειν αὐτοὺς βλάβην, ἀλλὰ τούτους ὅς ἐν ἐκίστῃ ἐπαρχίᾳ ἢ πόλει ὁ κίνδυνος τῆς τῶν δημοσίων ἀπαιτήσεως ἐπίκειται, εἴτε ἀρχοντες εἴτε πολυτενομένοι εἴτε ἐξάκτωρες εἴτε βίνδικες εἴτε κανονικάριοι ἢ ἄλλοι τινές, τῷ ἰδίῳ κινδύνῳ ὑποδέχεσθαι τὰ χρήματα καὶ ἐκπέμπειν, ἢ καὶ ἀναλίσκεν εἰς ἅς ἀφωρίσθησαν χρείας.

CAPUT VI.

Καὶ τοῦτο δὲ παραφυλαχθῆναι κελούμεν, ὥστε κανονικάριον τοιούτον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ στέλλεσθαι, ὥστε δύναται τῷ κινδύνῳ τῶν προβαλλομένων αὐτὸν εἰσπράττειν τὰ δημοσία τέλη, ὥστε κατὰ μηδεμίαν πρόσφασιν ἐξπελλετῆν μετ' αὐτὸν ἐκπέμπεσθαι καὶ ζημίαν τοῖς ὑποτελεσίῳ ἐπάγειν· τοῦ γὰρ ἐξπελλετῆτος καὶ αὐτὴν τὴν προσηγορίαν τοῦ λοιποῦ ἀναίρουμέν.

Quodsi secundum praedictum modum apochas sui securitates non fecerint, iubemus eos decem librarum auri poena peti et tormenta subire. Pariterque a praeside provinciae decem librarum auri poena exigatur, si ea de causa conventus id non vindicaverit neque effecerit ut apochae seu securitates eo quo statutum modo conscribantur.

IV. Sed hoc quoque observari iubemus, ut si quis forte subiectorum de possessione, cuius nomine tributa exiguntur, vel de tributorum quantitate dubitet, omnibus modis publicarum descriptionum custodes cogantur a provinciae praeside, aut illo negligente a sanctissimo locorum episcopo, illas proferre et tributorum quantitatem secundum tenorem publicae descriptionis demonstrare, atque ita a possessore exigantur.

V. Sed in hoc quoque subiectos nostros adiuvare placuit, ne possessoribus necessitas afferatur susceptores nominandi tributorum quae in auro conferuntur, ne quid ipsi damni inde subeant, sed ut ii quibus in quaque provincia vel civitate periculum exactiois tributorum impositum est, sive iudices sint sive curiales sive exactores sive iudices sive canonicarii sive alii ulli, suo periculo pecunias suscipiant et transmittant, vel etiam in eos usus ad quos destinatae sunt erogent.

VI. Sed hoc quoque observari iubemus, ut canonicarius talis in provinciam mittatur, qui possit periculo eorum qui eum instituerint tributa publica exigere, neve ulla de causa compulsor (expelleuta) post eum mittatur et damnum subiectis inferat: compulsoris enim ipsum nomen in posterum tollimus.

1 ἴτοι (εἴτε ὄν v. l.) B³ || 6 ἐκδικήση L || 7 διωρίσαμεν] δὲ ὀρίσαμεν M || συγγραφῆναι L || 8 τοῦτο] haec ε || δὲ L] om. M || 15 κατὰ] et secundum ε || 16 καὶ οὕτως om. ε || 20 ὑποδέκτας] sub hypothecas decimationes ε (lectio nī fallor orta ex duplici scriptura ὑποθήκας et δεκάτας) || τῆς ἐν χρυσίῳ (χρυσῷ Ath.) συντελείας Ath. ε (ὑποδέκτας τοῦ χρυσίου Theod. susceptores eorum quae in aere — pensantur Iul.) || τοῖς ἐν χρυσίῳ συντελεστάς ML || 24 ἐξάκτωρες M ἐξάκωθ (sic), s. v. ἀπαιτητῆς L (cf. ad 639, 33) || 25 βίνδικες] s. v. ἐκδικιοί L || 26 ὑποδέχεσθαι] et suscipere ε || ἦ M] om. L ε || 32 ἐξπιλετῆν (et ita constanter) L (ἐξπιλετῆς etiam Ath. cod., ἐξσηλετῆς cod. Theod., ἐξπελεντῆς Cod. 10, 19, 9) || μετ' αὐτῶν] cum eis (sc. canonicariis, i. e. μετ' αὐτοῦ?) Iul. || ἐκπέμπεσθαι L ε (πεμπέσθω Ath., transmittimus Iul.) διέπεσθαι M. An leg. μετ' αὐτοῦ διέπεσθαι (i. e. eum sequi) ? || 33 ὑπάγειν L^a

punt. Si vero secundum praedictum modum desumpta sive securitates non fecerint, iubemus eos et poenam decem auri librarum exigi et tormenta subdi; similiter iudicem provinciae decem auri librarum poenam exigi, si de hoc interpellatus non vindicaverit et compulerit desumpta sive securitates secundum quem definitivum ordinem conscribi.

Haec autem iubemus observari, ut si quis forsan collatorum dubitat de possessione, pro qua fiscalia exigitur, aut pro fiscalium quantitate, omnibus modis fiscalium descriptionum custodes cogi a provinciae iudice, aut illo negligente a locorum sanctissimum episcopo, eas proferre et fiscalium ostendere quantitatem et secundum virtutem publicae descriptionis 15 exigi possorem.

Et in hoc quoque nostros collatores adiuvare persequimur, ut non necessitas inferatur possessoribus sub hypothecas decimationes nominare in auro collationis, ut non aliquam ex hoc patiantur ipsi laesionem, sed eos quibus in unaquaque provincia aut civitate periculum fiscalium exactiois imminet, sive iudices sint sive curiales sive exactores sive vindices aut canonicarii aut alii quidam, proprio periculo et suscipere pecunias et transmittere et expendere in quibus deputatae sunt utilitatibus.

Et hoc custodiri iubemus canonicarium talem in provinciam destinari, qui possit periculo ordinarum eum exigere fiscalia tributa, ut per nullam occasionem impulsorem post eum mitti et damnum subiectis inferri: impulsoris (enim) et ipsum vocabulum de ce-

2 non] et non V || fecerit T || 3 librarum auri T vulg. || exigi V¹ || 4 iudice V || auri librarum poenam exigi V] librarum auri exigi poenam T vulg. || 5 vindicaverit Leunclavius Notat. 2, 244] iudicaverit libri || 6 compelli- tur T] securitate V securites T || 7 diffinimus T] conscribi T] scribi V vulg. || 10 exiguntur T || 11 a] et a T || 14 secundum — descriptionis in ras. T || 18 adiu- uare nostros collatores T vulg. || prospeximus T || 19 possessoribus] collatoribus T || 20 *ominare T¹ nomina V || 21 patiantur ipsi V] ipsi patiantur T vulg. || 22 in om. T¹ || 23 exactiois V] exactio *m T¹ exactio- num T² vulg. || 24 sive exactores sive vindices om. T || 25 ca- nonicarii T || quidem T || 28 talem in provinciam ca- nonicarium T || 30 ut Hamburgensis] aut VT et vulg. || 31 et] ad T] subiectis om. T || 32 inferri V vulg.] fieri T, inferre al. || impulsoris V] impulsiois T vulg. || enim add. Beck

εἰ δὲ ἀνεπιτίθειος εὐρεθῆ ὁ κανονικάριος, μὴ ἐξπλη-
 λεντὸς πεμπέσθω, ἀλλ' ἐκείνου ἀποκινουμένου ἄλλος
 στελλέσθω κανονικάριος. καὶ αὐτὸν δὲ τὸν κανονικά-
 ριον ἀρκεῖσθαι κελούμεν ταῖς ὁριζομέναις σινηθείαις
 καὶ μηδεμίαν τοῖς ὑποτελέειν ἐπάγειν βλάβην.

tero perimimus. Si vero non opportunus inveniatur
 canonicarius, non impulsor mittatur, sed illo remoto
 alter dirigatur canonicarius. Ipsnm quoque canoni-
 carium contentum esse iubemus deputatis consuetu-
 dinibus et nullam subiectis inferre laesionem.

CAPUT VII.

Εἴ ποτε δὲ συμβαίῃ ἐπιβολὴν οἰασθῆποτε κήσεως
 ὁμοδούλων ἢ ὁμοκλήσεων γενέσθαι, ἐξ ἐκείνου τοῦ
 χρόνου κελούμεν τὸν τὴν ἐπιβολὴν δεχόμενον ἀπα-
 τεῖσθαι ὑπὲρ αὐτῆς τὰ δημοσία, ἐξ οὗ παρεδόθη αὐτῷ
 ἢ ἐπιβαλλομένη κήσις. μὴ ἄλλως δὲ τὴν ἐπιβολὴν
 γίνεσθαι, εἰ μὴ ἐγγράφως περὶ τούτου ἐξέτασις γένη-
 ται παρὰ τῷ τῆς ἐπαρχίας ἀρχοντι, καὶ νῆσθαι αὐτοῦ
 προέδῃ διορίζοντα τὸν ὀφειλόντα δεξασθαι τὴν ἐπι-
 βολήν. εἰ δὲ τις νομίσειε βεβλάσθαι, ἐξέστω αὐτῷ
 ἐκκαλεῖσθαι, ἵνα ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῶν ἐνδοξοτά-
 των ἐπάρχων ἢ ἐκκλητῶν ἐγγυμνάξῃται καὶ κατὰ τοὺς
 νόμους πέρας δέχηται.

Si autem aliquando contigerit superindictionem
 cuiuslibet possessionis conservae aut contributariae
 fieri, ex illo tempore iubemus superindictum susci-
 pi, item exigi pro eo fiscalia, ex quo tradita est ei
 superindicta possessio; non aliter autem superindictum
 fieri, nisi ex scripto de hoc examinatio fiat
 apud provinciae iudicem et sententia eius procedat
 definiens eum qui debet suscipere superindictum. Si
 quis autem putaverit se laedi, liceat ei provocare, ut
 in foro gloriosissimorum praefectorum appellatio
 examinetur et secundum leges terminum suscipiat.

CAPUT VIII.

Εἴ ποτε δὲ συμβαίῃ δεσπότην οἰασθῆποτε κήσεως
 ἢ μὴ φαίνεσθαι ἢ πρὸς τὴν τῶν δημοσίων καταβολὴν
 μὴ ἀρκεῖν, ὥστε διὰ τοῦτο τὴν ἐπιβολὴν ἀνάγκην
 γενέσθαι, κελούμεν παραχρήμα ταύτην παραδίδο-
 σθαι τοῖς ὁμόδουλοις ἢ ὁμοκλήσας χωρὶς κεκτημένοις
 μετὰ πάντων τῶν ἐν αὐτῇ εὐρισκομένων γεωργῶν
 καὶ πεκουλίων αὐτῶν καὶ ἐνθηκῶν καὶ καρπῶν καὶ
 ζῶων καὶ παντὸς ἄλλου instructo et instrumento
 τοῦ ἐκείσε εὐρισκομένου. εἰ δὲ ἢ τὸ πρόσωπον τὸ
 ὀφειλόν αὐτὴν κατὰ τοὺς νόμους ὑποδέξασθαι μὴ
 εὐρεθῆ ἢ ἄλλω οἰωθῆτε τὸ τῷ ὑπερεθῆναι τὴν
 ἐπιβολὴν συμβαίῃ, κελούμεν ὑπομνήματα γενέσθαι
 παρὰ τῷ τῆς ἐπαρχίας ἀρχοντι δηλοῦντα τὴν ποιότητα
 καὶ κατάστασιν τῆς αὐτῆς κήσεως καὶ πάντα τὰ ἐν
 αὐτῇ εὐρισκόμενα, ἵνα οὕτως αὐτὴν οἱ πολιτευόμενοι
 ἦγον ἐξάκτωρες ἢ βίνδικες ἢ ταξεῶται παραλαμβά-
 νουσιν, ὥστε εἰ μετὰ ταῦτα εὐρεθῆεν οἱ ὀφειλόντες
 αὐτὴν κατὰ τοὺς νόμους δεξασθαι, μὴ ἄλλως τοῦτο

Si vero aliquando contigerit dominum cuiuscum-
 que possessionis aut non apparere aut ad fiscalium
 solutionem non sufficere, ut ex hoc superindictionis
 necessitas suscipiatur, iubemus repente hanc tradi
 his qui conserva aut contributaria praedia possident
 cum omnibus qui in ea inveniuntur agricolis et pecu-
 lliis eorum et enthecis et fructibus et animalibus
 et omni alio instructo instrumentoque ibi invento.
 Si vero aut persona quae debeat eam secundum
 leges suscipere non inveniatur, aut alio quocumque
 modo differri superindictum contigerit, iubemus gesta
 confici apud provinciae iudicem significantia quali-
 tatem et statum eius possessionis et omnia in ea in-
 venta, ut sic eam curiales seu exactores aut iudices
 aut officiales suscipiant, et si postea inveniatur qui
 debeat eam secundum leges suscipere, non aliter

c. VII (— 13 ἐπιβολὴν) et VIII ex B 56, 18, 6 [56, 20, 8 cit. B^s in ed. Zachariae] servat B^s E 34, 1 p. 333 Zach.

Si vero canonicarius parum idoneus inveniatur, ne compulsor mittatur, sed illo remoto alter delegetur
 canonicarius. Sed ipsum quoque canonicarium contentum esse iubemus consuetudinibus constitutis neque
 ullum subiectis damnium inferre.

VII. Sed si quando contigerit adiectionem cuiuscumque possessionis conservorum vel contributio-
 rium praediorum fieri, ex illo tempore iubemus ab eo qui adiectionem recipit pro ea publica tributa exigi,
 ex quo tradita ei est adiecta possessio. Neve tamen aliter adiectio fiat, nisi in scriptis de ea re exami-
 natio apud praesidem provinciae instituta et sententia eius prolata sit quae designet eum qui adiectionem
 recipere debeat. Si quis vero se damno affectum putet, liceat ei appellare, ut in iudicio gloriosissimorum
 praefectorum appellatio exerceatur et secundum leges terminum accipiat.

VIII. Verum si quando dominum cuiuscumque possessionis aut non apparere aut ad tributa sol-
 venda non sufficere contigerit, ut idcirco adiectionis fiat necessitas, iubemus eam confestim iis qui con-
 serva aut contributaria praedia possident cum omnibus colonis qui in ea reperiuntur eorumque peculiiis
 et dotibus (enthecis) et fructibus et animalibus et omni alio instructo instrumentoque ibi reperto tradi.
 Quodsi aut persona quae eam secundum leges suscipere debeat non inveniatur, aut alio quolibet modo ad-
 iectionem differri contingat, iubemus acta apud praesidem provinciae confici, quae significant qualitatem
 et statum eiusdem possessionis omniaque quae in ea reperiuntur, ut ita eam curiales vel exactores vel vin-
 dices vel officiales suscipiant: ut si postea reperiantur qui debeant eam secundum leges recipere, non aliter

6 ἐπιβολὴν, s. v. ἐπιβολὴν M || 11 γενέσθαι B^s ||
 ἐγγράφως M § (Iul.) ἐγγράφως LB^s || 13 προέδῃ L ||
 ὀφειλόμενον M || 14 ἐξέστω L § ἐξέστιν (sic) M, ἐξέστιν
 vulg. || 15 ἐκκαλεῖσθαι et 16 ἐκκλητῶν M || 16 ἐπάρχων
 L^a || ἐγγυμνάξεται ML, corr. Haloander || 22 ὁμόκισσα
 L || 25 παντὸς ἄλλου ἰνστρουκτον καὶ instrumento τοῦ
 M παντὸς ἄλλου instruc (s. v. ἄλλης ἐξοπλισεως) καὶ
 instrumento τοῦ (s. v. ἀμφιάσεως) L πάσης ἄλλης ἐξ-
 οπλισεως καὶ ἀμφιάσεως B^s || 26 εὐρισκομένους B^s || 27
 αὐτὸν L || 28 εὐρεθῆ M || εὐρεθῆ L B^s || 29 γίνεσθαι
 B^s, quod recepit Zachariae || 30 τὴν τιμὰν? L^a || ποι-
 οτητα LB^s § Ath. Iul. || ποσότητα M (Theod.) || 31 τῆς αὐ-
 τῆς eius § || 32 *ἵνα (ut s. Iul.) καὶ MLB^s || 33 ἦγον
 εἴτε οὖν B^s || ἐξάκτωρες B^s ἐξάκτωρ (sic), s. v. ἀπαυκτηται
 L || βίνδικες, s. v. ἐκδικου L || παραλαμβάνουσιν cum
 Scrimgero vulg. || 34 εὐρεθῆεν οἱ ὀφειλόντες] inveniatur
 qui debeat § || 35 τοῦτο om. §

3 quoque canonicarius V² || 4 contemptum VT || esse
 om. T || deputatis] de priuatis T || 5 et om. T¹ || infert T¹
 inferat T² || 6 superdictiones T¹ superindictiones T² ||
 7 conservare aut contributaria V || 9 pro eo fiscalia] pro
 fiscalibus T || 10 possessio superindicta T || 11 nisi om.
 V || ex rescripto T vulg. || 12 scientia T¹ || procedens T ||
 15 gloriosissimorum T || 16 terminos V || 18 contingat T ||
 cuiusque V || 20 ut] ant T || ex] per T || superindictio V
 indictionis T || 23 cum — ea scr. V² in spat. vac. || 24
 enthecis V] emphiteoticis T, enthecis vulg. || et fructibus] V
 et om. T || 25 instrumento quae V] inuncto T || 27 leges
 V] legem T vulg. || quocum T || 28 contingit V || 29 quali-
 tatem V] et qualitatem T vulg. || 30 et omnia in ea in-
 venta scr. V² in spat. vac. || 31 seu V] sine T || indices
 T || 32 et] leg. ut? || inuerit T || 33 legem accipere T

γενέσθαι, εἰ μὴ τὸ διὰ τῆς προφάσεως τῶν ἐξακτόρων ἢ βουλευτῶν ἢ βινδίκων ἢ ταξιωτῶν χείρον ἢ ἥττον γινόμενον τῷ παραλαμβάνοντι ἀποκατασταθεῖη.

fieri, nisi quod pro occasione exactorum aut curialium aut vindicum aut officialium eius peius aut minus factum est ei qui suscepit restituatur.

CAPUT IX.

Καὶ τοῦτο δὲ κελεύομεν, ὥστε ὑπὲρ τῶν χρημάτων ἢ εἰδῶν τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δαπανωμένων μὴ εἰσπραττεσθαι τοὺς συντελεστάς τὰ λεγόμενα παραπομπικά, καὶ ὑπὲρ τῶν ἐκπεμπομένων δὲ μὴ πλείον παρέχειν τῶν ἐξ ἀρχῆς ἐν ἐκάστη ἐπαρχίᾳ διατυπωθέντων.

Hoc quoque iubemus, ut pro pecuniis et speciebus in provinciis expensis non exigantur collatores ea quae dicuntur transmissoria, et pro his autem quae transmittuntur non amplius praebere horum quae ex initio in unaquaque provincia deputata sunt.

CAPUT X.

Τοὺς δὲ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὑπὲρ οἰασῶν δημοσίων εἰσπράξεως στελλομένους μὴ ἄλλως ἀρχεσθαι τῆς ἀπαιτήσεως, εἰ μὴ πρότερον ἐν τῷ κατὰ χώραν δικαστηρίῳ ἐμφανίσουσιν τὰς ἐπιτεθείσας αὐτοῖς περὶ τούτου κελεύσεις, ὥστε τοὺς καταβάλλοντας τὰ δημοσία τέλη μηδενὶ ὑπὲρ τούτων κινδύνῳ ἢ ζημίᾳ υποκείσθαι· τούτου αὐτοῦ καὶ ἐπὶ ταῖς ἰδιωτικαῖς ὑποθέσεσι φυλαττομένων.

Eos autem qui in provinciis pro quibuscumque publicis exactionibus diriguntur, non aliter incohare exactionem, nisi prius in provinciali iudicio insinuerint impositas sibi de hoc iussiones, ut exsolventes fiscalia tributa nulli pro his periculo aut damno subiaceant; hoc ipso et super privatis negotiis observando.

CAPUT XI.

Καὶ τοῦτο δὲ κελεύομεν, ὥστε τοῖς δημοσίων ἀπαίτησιν ἐγκειρισμένοις μηδὲν ἰδιωτικῶν πραγμάτων ἐκβιβαστὸν καταπίστευσθαι, ἀλλὰ καὶ εἰ τι αὐτοῖς τοιοῦτον ἐγκειρισταί, μηδενὶ τρόπῳ τολμᾶν αὐτοὺς τοῦτο πράττειν, ὥστε μὴ τῇ προφάσει τῶν δημοσίων συντελειῶν τοὺς ἡμετέρους ὑποτελεῖς καταβάλλεσθαι.

Hoc quoque iubemus eis quibus fiscalium exactio iniungitur nullam privatarum causarum executionem committi, sed et si quid eis tale iniungatur, nullo modo eos praesumere hoc agere, nec occasione publicarum functionum nostri subiecti laedantur.

CAPUT XII.

Εἰ δὲ καὶ τις ταῖς ἀληθείαις δημοσίας ἐποσειλῶν συντελείας εἴποι τῷ ἐκβιβαστῇ εἶναι αὐτῷ ἕτερον χρεώστην, μὴ ἐξεῖναι τῷ ἐκβιβαστῇ ὄχλησιν τινα τῷ ὀνομασθέντι ἐπάγειν, εἰ μὴ ὁ πρῶτος χρεώστης ἀποδεδῆ κατὰ μηδὲνα τρόπον παντελῶς δυνάμενος τὰς δημοσίας συντελείας καταβάλλειν· καὶ τοῦτο γε μὲν τοῖς πρότερον ζητεισθῶ παρὰ τῷ ἀρχοντι τῆς ἐπαρχίας, εἰ ταῖς ἀληθείαις χρεώστης ἐστίν ὁ ὀνομασθείς, καὶ οὕτω νομίμως γινέσθω ἢ εἰσπραξίς ἐν ἐκατέρῳ θέματι. εἰ δὲ τις ἐκβιβάσαι ἢ ἀπαίτησαι παρὰ τὰ

Si autem et aliquis pro veritate publica debens tributa dicat executori esse sibi alium debitorem, non licere executori molestiam aliquam denominatis inferre, nisi primus debitor probetur nullo modo omnino posse publica tributa persolvere. Hoc tamen prius requiri apud iudicem provinciae, si pro veritate debitor est is qui denominatus est, et ita fiet exactio. In utroque vero casu si quis exequi aut

c. XII summarium habet B^s T 7, 22 p. 617 Zach. (ex B 56, 18, 9).

hoc fiat nisi id quod nomine exactorum vel curialium vel vindicum vel officialium peius factum aut diminutum sit ei qui susceptus est restituatur.

IX. Sed hoc quoque iubemus pro pecuniis vel speciebus quae in provinciis erogantur, non exigi a subiectis parapompica quae dicuntur, neque pro iis qui emittuntur plus praestare eos quam quod ab initio in singulis provinciis constitutum est.

X. Si autem qui in provincias propter quamvis publicorum exactionem mittuntur ne aliter exactionis initium faciant nisi prius in provinciali iudicio datas ipsis de ea re iussiones insinuerint, ut qui publica tributa solvunt nulli periculo aut damno ea de causa subiciantur; atque hoc ipsum etiam in privatis causis observetur.

XI. Sed hoc quoque iubemus iis quibus tributorum exactio iniuncta est nullam privatarum rerum exactionem committi, verum etiam si quid iis eiusmodi iniunctum sit, nullo modo id eos agere audere, ne nomine publicorum tributorum subiecti nostri damno afficiantur.

XII. Sed etiam si quis qui revera publica tributa debeat executori dicat alium sibi debitorem esse, ne liceat executori molestiam ullam ei qui nominatus est asferre, nisi primus debitor nullo omnino modo publicis tributis solvendis par esse probatus sit; hoc tamen prius apud praesidem provinciae quaeratur, num revera debitor sit is qui nominatus est, atque ita legitime exactio fiat in utroque casu. Si vero quis adversus

1 γενέσθαι B^s || ἐξακτόρων B^s || 2 ἢ βουλευτῶν om. B^s || ταξιωτῶν] officialium eius § || 10 ὑπὲρ οἰασῶν δημοσίων εἰσπράξεως] pro quibuscumque publicis exactionibus §, ὑπὲρ — στελλομένους om. L || 18 δὲ om. L || τοὺς — 19 ἐγκειρισμένους L || 26 αὐτῷ Haloander] αὐτῷ ML || 27 τῷ ὀνομασθέντι] denominatis § || 30 καταβαλεῖν M || γε μέντοι M] μέντοιγε L (s) fort. rectius || 33 νομίμως om. § || ἐν ἐκατέρῳ θέματι. εἰ δὲ τις ML (cf. Ath. ἐκάτερον τοῦ ἀρχοντος δοκιμάζοντος. ὁ δὲ κτῆ.) in utroque vero casu si quis §, quod praefert Zachariae, ἐκάτερον θέμα ad cap. 11 et 12 referens (cf. Theod. § 13. 14)

1 quod om. T || per occasionem vulg. || 2 iudicum T vulg. || 3 suscipit vulg. || 4 quoque] etiam T || speciebus in T² in ras. || 8 unaque V || 10 autem om. T || 12 auditio V^a || insinuerit T || 13 imposita V¹ || exsolventes] hec soluentes V || 15 subiaceant V] subiciant T subiciantur vulg. || 18 Hoc T || 19 iniungitur T || ***executionem T^a || 21 eos praesumere T] praesumere eos vulg., eos om. V || 25 sin V² || et om. T vulg. || publica cet.] blica — 30 prius requi] scr. V² in spat. vac. 4½ vs. || 27 molestia aliquam V aliquam molestiam T || nominatis T || 28 primus Beck] prius libri || debitorum T || 29 tm V || 31 debitor est] debitorem T¹ || quidem nominatus V qui nominatus T || fiat vulg. || 32 casus V¹

παρ' ἡμῶν διατηρωθέντα τομήσει, καὶ τῆς ζώνης γυμνωθήσεται καὶ θυμειθεὶς ἐξορία παραδοθήσεται· ὁ δὲ ἐγχειρήσας ἢ ἐπιτρέψας ἀρχὸν δέκα χρυσίου λιτρῶν εἰσπρατέσθω ποιῆν, καὶ ἡ τάξις αὐτοῦ πέντε χρυσίου λιτρῶν ὑποκείσθω ποιῆν.

exigere citra ea quae a nobis disposita sunt praesumpserit, et cingulo nudabitur et confiscabitur et exilio tradetur; qui autem iniunxit aut praecipit index decem librarum auri exigatur poenam, et officium eius quinque auri librarum subiaceat poenae.

CAPUT XIII.

Μηδενὶ δὲ παντελῶς ἐξέστω τῶν δημοσίων τέλη εἰσπραττόντων μηδὲ κηρσοναλίοις ἢ λογογράφοις ἢ ἄλλοις τισὶ τῶν δημοσίων ὑπηρετομένοις λόγῳ ἀσυντίας κεκοῖσθαι πρὸς τοὺς λέγοντας βεβλάσθαι παρ' αὐτῶν ἐπὶ τῆ τῶν δημοσίων εἰσπράξεϊ.

Nulli vero penitus liceat publica tributa exigentium neque censualibus aut rationum scriptoribus aut aliis quibusdam publico ministrantibus excusatione quod in loco sacro resideant uti contra eos qui 10 dicunt se laesos ab eis in fiscalium exactione.

CAPUT XIV.

Μηδεὶς δὲ τὸ σύνολον ἐνοχλείσθω ὑπὲρ συντελείας γηδίων ἄπερ οὐ κέκμηται, ἀλλὰ καὶ εἰ συμβαίη γεωργούσι τινι προσήκοντα ἢ ἐναπογράφουσι ἰδίαν ἔχειν κτήσιν, ἐκείνου ὑπὲρ αὐτῆς τὰς δημοσίων εἰσπρατέσθαι συντελείας, τοῦ δεσπότου αὐτῶν μηδεμίαν ὄχλησιν ὑπὲρ αὐτῶν ὑπομένοντος, εἰ μὴ ὡς εἰκόδι αὐτὸς ἰδίᾳ προαιρέσει τῆ τοιαύτη συντελείᾳ ἐάντων ἐποίησεν ἔνοχον.

Nullus autem penitus molestetur pro tributis terrarum quas non possidet, sed etiam si contingat agricultores alicui competentes aut inscriptos propriam habere possessionem, illos (pro ea publica 15 exigunt tributa, domino eorum nullam pro eis) molestiam sustinente, nisi forte propria voluntate tali functioni se fecit obnoxium.

CAPUT XV.

Τοὺς δὲ τὰ δημοσίων τέλη εἰσπραττόντας δικαίους σταθμοῖς τε καὶ μέτροις κεκοῖσθαι κελεύομεν, ἵνα 20 μηδὲ ἐν τούτῳ τοῖς ἡμετέροις ὑποτελείῃ ἀδικώσιν. εἰ δὲ οἱ συντελεσταὶ νομισσοῖσι βαρεῖσθαι εἴτε ἐν σταθμοῖς εἴτε ἐν μέτροις, ἐγέτωσαν ἄδειαν τὰ μὲν τῶν εἰδῶν μέτρα τε καὶ σταθμὰ παρὰ τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων, τὰ δὲ τοῦ χρυσίου καὶ τοῦ ἀργύρου 25 καὶ τῶν λοιπῶν μετάλλων σταθμὰ παρὰ τοῦ κατὰ καιρὸν ἐνδοξοτάτου κόμητος τῶν θείων λαογιτιῶνων λαμβάνειν. καὶ τὰ αὐτὰ μέτρα καὶ σταθμὰ ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκάστης πόλεως ἐκκλησίᾳ φυλάττεσθαι, ἵνα κατὰ ταῦτα δίχα βάρους τῶν συντελεστῶν καὶ ἡ τῶν 30 δημοσίων εἰσκομιδῇ καὶ αἱ στρατιωτικαὶ καὶ αἱ ἄλλαι δαπάναι γίνωνται.

Eos autem qui publica tributa exigunt iustis ponderibus et mensuris uti praecipimus, ut neque in hoc nostris tributariis laedant. Si autem collatores putent gravari se sive in ponderibus sive in mensuris, habeant licentiam specierum quidem mensuras et pondera (a) gloriosissimis praefectis, auri vero et argenti et reliquorum metallorum pondera (a) gloriosissimo pro tempore comite sacrarum largitionum accipere; et has mensuras et pondera in sanctissima uniuscuiusque civitatis ecclesia servari, ut secundum ea extra gravamen collatorum et fiscalium illatio et 15 militares et aliae expensae fiant.

CAPUT XVI.

Τῶν δὲ πόλεων τῆς ἡμετέρας πολιτείας καὶ τῶν οἰκούντων αὐτὰς τελείως προνοοῦντες κελεύομεν μηδε-
c. XIV. XV ex B 56, 18, 12. 13 servat B¹ T 7, 23. 24 p. 618 Zach.

Civitatum vero nostrae reipublicae et habitantium eas perfecte prospicientes iubemus nullam omnino

ea quae a nobis constituta sunt exequi vel exigere ausus sit, et cingulo exuetur et bonis publicatis exilio tradetur; a magistratu autem qui id iniunxerit vel commiserit decem librarum auri poena exigatur, eiusque officium quinque librarum auri poenae subiciatur.

XIII. Nulli autem omnino eorum qui publica tributa exigunt neque censualibus aut logographis aut aliis ullis qui rei publicae ministeria praestant liceat asyli iure uti adversus eos qui se ab iis in tributorum exactione damno affectos esse dicant.

XIV. Nemo autem omnino propter tributa praediorum quae non possidet molestia afficiatur, sed etiam si contigerit colonos ad aliquem pertinentes vel adscripticios propriam possessionem habere, ab illis pro ea publica tributa exigantur, neve dominus eorum ullam molestiam eorum nomine patiatur, nisi forte ipse sua sponte eiusmodi tributis se obligavit.

XV. Eos autem qui publica tributa exigunt iustis ponderibus et mensuris uti iubemus, ut ne in eo quidem subiectos nostros iniuria afficiant. Quodsi subiecti vel in ponderibus vel in mensuris se putaverint damno affici, liceat iis specierum quidem mensuras et pondera a gloriosissimis praefectis, auri autem et argenti et reliquorum metallorum pondera a gloriosissimo qui quoque tempore est comite sacrarum largitionum accipere. Aique eadem mensurae et pondera in sanctissima cuiusque civitatis ecclesia custodiantur, ut secundum haec sine molestia subiectorum et tributorum illatio et militares et reliquae expensae fiant.

XVI. Ut autem civitatibus rei publicae nostrae earumque incolis perfecte prospiciamus, iubemus

1 *τομήσει ML || 4sq. εἰσπρατέσθω — λιτρῶν om. M || 6 δὲ Ls || om. M || δημοσίων ML || τὰ δημοσίων Halloander || 7 *μηδὲ μῆτε δὲ ML || 8 ὑπηρετομένοις L^b || 11 τὸ σύνολον om. L || 12 καὶ om. B¹ || 15 αὐτοῦ M || 16 ἐάντων M || 17 αὐτὸς om. s || 20 κεκοῖσθαι B¹ v. l. || 21 μηδὲν B¹ v. l. || 22 οἱ δὲ εἰ M || 24 σταθμὰ ML (id. 26. 28) || 25 ἐπάρχων B¹ || ἐπάρχων ML (B¹ v. l.) || χρυσίου B¹ (Ath.) || ἀργύρου LB¹ || 27 λαογιτιῶνων] Φρασεων B¹, παρόξους δαριφειῶνων s. v. L || 28 τὰ αὐτὰ] has (i. e. ταῦτα τὰ?) s || 29 ἐκκλησίᾳ ἐκάστης πόλεως L || 30 κατὰ B¹ s Iul.] καὶ ML

4 exigitur V || pena T || 5 auri libris V librarum auri T vulg. || pene subiaceat T || 7 scriptorum VT¹ || 8 ministrantibus publico T¹ || excusationem T || 9 resedeant T || utij ut in V¹ || 10 ab eis om. T || in] in se V || exactionem V² || 12 possident T || contingant T¹ || 13 inscriptis VT¹ || inscripticios ed. princ. || 14sq. pro ea — pro eis supplivi (sim. Beck et Osenbrüggen) || 15 molestia V || 16 sustinentem V sustinentes T, corr. Osenbrüggen || propria forte T || tali] et tali T || 17 functione V vulg. successione T || sese T || 20 in] ex T || 22 se om. V || sine in mensuris sive in ponderibus T vulg. || 23 habeat T || 24 et 25 a add. vulg. || 26 pro tempore T] per tempora V vulg. || 27 in om. T || 29 *extra] ex V et vulg., om. T || illatio] in laico V

1 exigere] agere T || 2 priuabitur T || 3 tradatur VT¹ T || III.

μῖαν παντελῶς εἶναι ἄδειαν τοῖς τῶν δημοσίων ἀπαι-
τηταῖς ἐπικοινωνεῖν τοῖς χρήμασι, ἅτινα τοῖς ἐργοῖς
καὶ σιτωνικοῖς τῶν πόλεων ἦτοι ἀγωγοῖς ἢ ἄλλοις
οἰοδῆποτε σολεμνίως ἢ σαλαρίως ἀφωρισθῆσαν, ἢ
παρακρατεῖν τι ἐξ αὐτῶν ἢ εἰς ἴδιον κέδος ἀποφρέσ-
σθαι, ἀλλὰ διχα τινὸς ἀναβολῆς ἢ μειώσεως τὰντα
παρέχειν, ὥστε προχωρεῖν εἰς ἅς ἐξ ἀρχῆς ἀφωρισθῆ-
σαν χρεῖαι. ἀλλὰ μηδὲ τοὺς κητόρας τῶν πόλεων ἢ
οἰκήτορας τολμᾶν οἰφθηποτοῦν τρόπῳ ἀφαιρεῖσθαι τι
ἐξ αὐτῶν τῶν χρημάτων ἢ ὀνόματι διαγραφῶν ἢ
ὑπὲρ σποροτόλων δίδοναι τι ἐκ τούτων ἢ ἀναλλοκεῖν.
εἰ δὲ τις ἢ δοῦναι ἢ λαβεῖν ἐξ αὐτῶν τολμήσει, κε-
λεύομεν αὐτὸν οἰκοῦν ἐν διπλῇ ποσότητι τοῦτο τῆ
πόλει ἀποδιδόναι. ἀλλὰ μηδὲ τοὺς ἐν ἐπαρχίῳν ἀρ-
χοντας ἢ τὰς τούτων τάξεις ἢ ἄλλον οἰοδῆποτε παν-
τελῶς μετουσίαν ἔχειν τινὰ πρὸς τὰ εἰρημένα χρή-
ματα ἢ τῆ τούτων δικιῆσει ἐναντὶν παρεμβάλλειν·
ἀλλὰ τὴν ἐκάστης πόλεως ὀσιώτατον ἐπίσκοπον καὶ
τοὺς πρωτεύοντας τῆς πόλεως, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοὺς
αὐτῆς κητόρας προβάλλεσθαι μὲν τὸν πατέρα τὸν
τῆς πόλεως καὶ τὸν σιτώνην καὶ ἄλλους τοιοῦτους
διοικητάς, ἐκάστου δὲ ἐνιαυτοῦ πληρομένου τὸν ὀσιώ-
τατον ἐπίσκοπον μετὰ πέντε πρωτεύοντων τῆς πό-
λεως τοὺς λογιμοὺς ἀπαιτεῖν τοὺς παρ' αὐτῶν προ-
βληθέντας· καὶ εἴ τι ἐκ τῶν τοιούτων λογισμῶν
φανεῖ ἐποφειλούμενον ἢ ἀπομεινῶν, εἰσπράττεσθαι
τοὺς τοιοῦτους διοικητάς τῶ κινδύνῳ τῶν αὐτοῦ προ-
βαλλομένων, καὶ ταῖς χρεῖαις αἰς ἀφώρισται φυλάτ-
τεσθαι. εἰ τις δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων διοικητῶν ἀν-
επιγῆδειος εἰρεθῆναι, παραχρήμα τούτον ἀποκινεῖσθαι
κελεύομεν καὶ ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ ὑπὸ τε τοῦ ὀσιώτατου
τῆς πόλεως ἐπισκόπου ὑπὸ τε τῶν λοιπῶν κητόρων,
καθῶς εἴρηται, προβάλλεσθαι· εἰδόντων τῶν ὀνομα-
ζόντων αὐτούς, ὡς εἴ τις ζημία τῆ πόλει συμβαῖη, ἐκ
τῶν ἰδίων οὐσιῶν ταύτην θεραπεύουσιν.

35

CAPUT XVII.

Μηδενὶ δὲ ἐξέστω (τῶν) ἢ ἐν τῇ τάξει τῶν ἐνδοξο-
τάτων ἐπάρχων ἢ ἐν ἄλλῃ τάξει ἢ ἐν σχολῇ ἀνα-
φερομένων τὰ τοιαῦτα λογοθέσια ἐπιτρέπεσθαι, μήτε
ἐκ προστάξεως τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ἢ ἄλλου ἀρχοντος,

Nulli vero liceat eorum qui in officio sunt glorio-
sissimorum praefectorum, aut in alio officio aut schola
constitutorum talia ratiocinia committi, neque ex
praecepto eiusdem administrationis aut alterius iudicis

nullam omnino potestatem esse tributorum exactoribus attingendi pecunias, quae operibus et frumentis civitatum vel aquaeductibus vel aliis ullis sollemnibus aut salariis destinatae sunt, aut quicquam ex iis retinendi aut ad proprium lucrum auferendi, sed sine ulla dilatione aut deminutione eas praebeant, ut ad quos ab initio destinatae sunt usus erogentur. Verum ne possessores quidem aut habitatores civitatum ullo modo auferre quicquam ex ipsis pecuniis vel descriptionum nomine vel pro sportulis quicquam de iis dare vel expendere audeant. Quodsi quis quid aut dare aut accipere ex iis ausus sit, iubemus eum id de suo duplicata quantitate civitati reddere. Sed ne praesides quidem provinciarum vel eorum officia vel ullus omnino alius communionem ullam habeant in praedictis pecuniis vel earum administrationi se immisceant: verum civitatis cuiusque sanctissimus episcopus et primates civitatis nec non possessores eius patrem civitatis et frumentarium et ceteros eiusmodi administratores instituant, singulis autem annis impletis sanctissimus episcopus cum quinque primatibus civitatis rationes exigant ab iis qui ab ipsis instituti sunt; et si quid ex eiusmodi rationibus debitum aut reliquum esse appareat, id ab eiusmodi administratoribus exigatur periculo eorum qui eos instituerunt, atque quibus destinatum est usibus servetur. Si quis vero ex praedictis administratoribus parum idoneus inveniatur, statim eum removeri iubemus et alterum in eius locum et a sanctissimo civitatis episcopo et a reliquis possessoribus, uti dictum est, institui: scientique qui eos nominant, si quid inde detrimenti civitati allatum sit, ex suis sese facultatibus id resarturos esse.

XVII. Nulli autem eorum qui in officium gloriosissimorum praefectorum vel in aliud officium aut in scholam relati sunt talia ratiocinia committi liceat, neque ex praecepto eiusdem magistratus vel alterius

2 χορηματικοῖς L || 3 ἦτοι| et ε || 5 τι ἐξ αὐτῶν ἢ L ε (iul.) ἢ τι ἐξ αὐτῶν M || 10 διαγραφῶν M || 11 σποροτόλων M || 12 *τολμήσει ML || 17 αὐτὸν παρεμβάλεως L || 19 τῆς πόλεως om. ε || 20 τὸν τῆς M | τὸν om. L || 21 τοιοῦτους| τοὺς τοιοῦτους L || 23 πρωτεύοντων M || 32 ἐπισκόπου τῆς πόλεως L || 36 τῶν add. Zachariae || 37 om. ε || 38 *μηδὲ ML

2 pecunias T || et aqueductis et aliis scr. V² in spat. vac. || 3 aquaeductibus vulg. || 4 deputata VT, corr. vulg. || his T || aut ad vulg. || aut T adut (sic) V || 5 ante lucrum spat. vac. 1—2 lit. est in V || exigere T || 6 imminutio*** praebere T¹ || has vulg. || haec libri || in om. T¹ || 7 de-

pute V || neque] ne T || 8 praesumpmere T || 11 ex his autem T, om. V || aut dare V] dare T vulg. || 12 cum om. T || 13 in om. V || 14 aut eorum] aut om. V¹ || 15 quaelibet V || aliquid V || 16 disceptationi T || 17 civitatis] cuiusque addit Beck || 19 patres T || frumentarios T vulg. || alie V¹ || 20 dispensatores singulis] res singulis T² in ras. || 22 civitatum T civitat cum spat. vac. 4 lit. V¹ || ab] cum T¹ || 24 remansisset VT, corr. vulg. || 25 periculo] suo periculo T || 26 deputati T || servari T || 27 inefficax T || repente] repente igitur T || hanc V¹ || 28 a] ad V || 29 sicuti V² || 30 dictum V || est om. V || quis V¹ || 31 eos quia om. T || 32 medebunt V habebunt T || 36 horum V¹ || officio so sunt V¹ || 37 aut in — 643, 3 huiusmodi fiat scr. V² in spat. vac. 5½ vs. || 38 mitti T || 39 aut om. V

μήτε εἰ πραγματικὸν ἢ ἄλλον τύπον ἢ θεῖον κομμοιτοῖον λαβοῖ ἐπιτρέπον αὐτῷ τι τοιοῦτον. ἀλλ' εἰ τι τοιοῦτο γένηται, ἄδειαν ἔχειν τὸν ἐκείνης πόλεως δαΐωτατον ἐπίσκοπον καὶ τοὺς ταύτης πρωτεύον- 5 τας μὴ ἀποκρίνεσθαι ὑπὲρ τῶν εἰρημένων κεφαλαίων τοῖς τοιοῦτοῖς προσώποις, ἀναφῆρῃν δὲ εἰς ἡμῖς, ἵνα τοῦτο γνώσκοντες καὶ τὴν ἐπαχθεῖσαν ταῖς πόλεσι ζημίαν ἐκ τῆς αὐτῶν οὐσίας ἀποκαταστήται κελεύσαν- 10 μεν καὶ τὴν προσήκουσαν ἐκδίωξιν τοῖς τοιοῦτοῖς ἐπαγάγωμεν.

10

[scripti], nec si pragmaticam aut aliam sanctionem aut sacrum commonitorium accipiat praecipiens ei aliquid tale. Sed si quid huiusmodi fiat, licentiam habere uniuscuiusque civitatis sanctissimum episcopum et eius primates non respondere pro memoratis capitulis talibus personis, referre autem ad nos, ut hoc agnoscentes et illatum civitatibus damnum ex eorum substantia restitui iubeamus et competentem vindictam talibus inferamus.

CAPUT XVIII.

Πρὸς τοῦτοις κελεύομεν τοὺς σκρινιαρίους τῶν ἐργων τοὺς ἐπὶ τοὺς ἐπάρχους τῶν ἱερῶν πραιτωρίων τελοῦντας μηδεμίαν μετουσίαν πρὸς τὰ τοιαῦτα λογοθέσια παντελῶς ἔχειν, ἀργουντας ἀπάνταν δι' ὧν αὐτοὺς εἴτε γενικῶς εἴτε ἰδικῶς τι τοιοῦτο πρῶτῃν ἐπι- 15 τραπταῖ ἢ μετὰ ταῦτα πορισθεῖη. τοὺς γὰρ ὑπὲρ τῶν εἰρημένων αἰτίων λογισμοὺς οὐδένα ἐπιτρέπεσθαι βυλλόμεθα, εἰ μὴ ἡμεῖς συμφέρειν ταῖς πόλεσιν ἡγήσαμενοι ἄνδρα ἐνπτόληπτον καὶ ἀξία κεκοσμημένον ἐπιλεξόμεθα τὸν ὀφείλοντα παρ' ἡμῶν ἐγγραφοῦν θεΐαν 20 κέλυσιν λαβεῖν περιέχουσαν διὰ ἡμετέρας εὐσεβοῦς ὑποσημείωσης καὶ τὸ ἐκείνου ὄνομα τε καὶ ἀξίαν καὶ τὰς αἰτίας καὶ τοὺς χρόνους ὧν αὐτῷ τοὺς λογισμοὺς ἐπιτρέπομεν. τοὺς δὲ ἐπὶ τῶν τοιοῦτων προσώπων λογοθετουμένους πᾶσαν ἔχειν ἀσφάλειαν παρα- 25 κελυόμεθα, ἐτέραν ζητήσιν μηδαμῶς ὑπομένοντας.

CAPUT XIX.

Πρὸς τοῦτοις θεσπιζομεν μηδενὶ τῆς ἡμετέρας πολιτείας τόπω τῶν αὐτῶν καὶ ἀργοντα εἶναι καὶ τοποτηρητῆν τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπαρχῶν ἢ στρατηγίδος ἀρχῆς, ἀλλὰ μηδὲ τινα εἰσπραξῖν δημοσίων συντε- 30 λειῶν χειρίζοντα τοποτηρητῆν εἶναι τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπαρχῶν καὶ στρατηγίδος, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν μηδένα ἐν ταῖς ἐπαρχίαις γίνεσθαι τοποτηρητῆν ἐπάρχου, εἰ μὴ εἴῃ ἡμετέρας ἐγγράφου κελεύσεως ἐν τοῖς ἔξπιδίτοις, ὅπου χρειαία ἐστὶ καὶ τοποτηρητῆν ἐπαρχῶν πέμπεσθαι 35 τῆς αὐτῆς ἐπαρχότητος τὸν ὀφείλοντα προνοεῖν τῶν

Super hoc iubemus scriniarios operum sub praefectis sacrorum praetoriorum constitutos nullum participium ad talia ratiocinia omnino habere, vacantibus omnibus pro quae eis sive generaliter sive specialiter aliquid tale pridem concessum est aut postea impetretur. Pro praedictis enim causis rationes nulli committi volumus nisi nos prodesse civitatibus aestimantes virum bonae opinionis et dignitate ornatum elegerimus, qui debeat a nobis in scriptura divinam iussionem percipere continentem per nostram piam subscriptionem et illius nomen et dignitatem et causas et tempora quorum ei ratiocinia committimus. Eos autem qui a talibus personis rationes exiguntur omnem habere cautelam iubemus, aliam quaestionem nullatenus sustinentes.

Ad haec sancimus nullo reipublicae nostrae loco eundem ipsum et iudicem esse et loci servatorem gloriosissimorum praefectorum aut magistrorum militum; et simpliciter dicendum, nullum in provinciis fieri loci servatorem praefectorum, nisi per nostram scriptam iussionem in expeditis, ubi utilitas exigit et loci servatorem mitti eiusdem praefecturae, qui debeat

c. XVIII argumentum ex Ath. notant paratitla Ath. 22 § 9.

c. XIX. XX om. L.

iudicis neque si pragmaticam vel aliam sanctionem vel sacrum commonitorium accipiat quod ei tale aliquid committat. Sed si quid eiusmodi fiat, liceat sanctissimo cuiusque civitatis episcopo et primatibus eius de praedictis capitulis eiusmodi personis non respondere, sed ad nos referre, ut his cognitum et illatum civitatibus damnum ex ipsorum substantia restitui iubeamus et convenientem vindictam talibus personis infligamus.

XVIII. Praeterea iubemus scriniarios operum qui sub praefectis sacro praetorio constituti sunt nullam omnino communionem in eiusmodi ratiociniis habere: ut omnia cessent per quae iis sive generaliter sive specialiter tale quid olim commissum fuit vel post haec concedatur. Rationes enim de praedictis causis nemini committi volumus, nisi nos civitatibus id conducere arbitrati virum bonae existimationis et dignitate ornatum elegerimus, qui a nobis sacram iussionem litteris perscriptam accipere debeat, quae per piam subscriptionem nostram contineat et nomen et dignitatem illius et causas et tempora quorum ei ratiocinia committimus. Eos autem a quibus rationes per eiusmodi personas repetuntur omnem securitatem habere praecipimus neque aliam unquam quaestionem subire.

XIX. Praeterea sancimus, nullo rei publicae nostrae loco eundem et magistratum esse et vicarium gloriosissimorum praefectorum aut magistrorum militum, nec magis quemquam cui exactio publicorum tributorum iniuncta est vicarium esse gloriosissimorum praefectorum aut magistrorum militum; atque ut simpliciter dicamus, nullum in provinciis fieri vicarium praefectorum nisi ex nostra iussione litteris perscripta in expeditibus, ubi opus est vicarium praefectorum eiusdem praefecturae mitti, qui militaribus

1 *μηδὲ ML || κομμοιτοῖον, s. v. συμβόλαιον L || 8 κελεύσαντες L || 11 Πρὸς τοῦτοις] Super hoc § || 12 ἐπάρχου Scrimer] (Theod. ἐπάρχων) ὑπάρχου ML || 22 παρασημειώσεως L || 25 λογοθετουμένους om. L

1 scripti V^b T scriptis V^a vulg., del. Beck || 2 commonitorium V commentarium T || accipiā V || 4 sanctum T || 7 agnoscentes] hac noscentes V || 8 iubemus T || et] ut T || 9 sq. inferamus. super hoc scr. V² in spat. vac. 1 vs. || 11 Insuper T || hoc] leg. haec (cf. c. 23 in.)? || praefectis T || 13 habere om. V || 15 pridem tale V || 16 Pro om. T || 17 casis T || 17 existimantes T vulg., || 19 qui om. V¹ || divina iussione T || 20 percipere om. T || contemptem

T || 21 et illius] ut illius T || dignitates T || 22 et tempora] ipsas T || ratiocini T¹ || 23 qui a] quia V || 24 aliquam T vulg. || 25 sustinemus T || 27 sancii*** T^a || nullo] in illo V in nullo T² vulg., om. T¹ || nostre in ras. T nostro V || 28 ipsum delendum videtur || 29 magistrorum militatus V¹ magistrorum militatus (limitatus T) V² T vulg. || 30 set nec aliquem in ras. V || aliquem V || aliquam T vulg. || exactione* V¹ || 32 magistrorum militum cel.] rum militum — 35 et loci servato] in ras. 4½ vs. om. V¹, 34 nisi — 35 loci servato] suppl. V² || 34 praefectorum] praefectorum gloriosissimorum T || per uestram V(?) pro nostra T || scriptam V(?) om. T vulg. || 35 iussione T || exigitur V

στρατιωτικῶν δαπανημάτων. εἰ δέ τι παρὰ ταῦτα πλημμελήσῃ, ὁ μὲν τοποτηρητὴν ἑαυτοῦ ποιήσας ἢ λιτρῶν χρυσίου ποινὴν εἰσπραχθήσεται, ἀποκαθιστῶν καὶ πᾶσαν δαπάνην ἢ ζημίαν ἣν ἂν διὰ τοῦ παρ' αὐτοῦ σταλέντος τινὲς υπομείναιεν, ὁ δὲ γενέσθαι 5 θαρρήσας καὶ τῆς ἰδίας ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ στρατείας ἐξαιρεθήσεται καὶ δέκα χρυσίου λιτρῶν ποινὴν ζημιωθήσεται.

providere militaribus expensis. Si quid autem extra haec delinquatur, qui quidem loci servatorem suum fecit, XXX auri librarum poenam exigitur, restituens et omne damnum quod per eum qui ab eo directus 5 est aliqui pertulerint, qui vero fieri praesumpsit et proprio cingulo et dignitate et militia privabitur et decem auri librarum poena multabitur.

CAPUT XX.

Καλούμεν δὲ πρὸς τοῦτους καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὄντας ἄρχοντας πολιτικούς τε καὶ στρατιωτικούς ἐν ταῖς πόλεσιν ἧτοι κάστροις τοποτηρητὰς ἐν ταῖς καταπιστευθείσαις αὐτοῖς ἐπαρχίαις ποιεῖν, ἐξ οὗ δηλαδὴ εἰς τὴν ἐπαρχίαν παραγέγονται καὶ ἐν ὅσῳ ἐν αὐτῇ ἄρχοντι πέντε χρυσίου λιτρῶν ποινῆς ἐπιχειμένης τοῦτο μὲν τῷ ποιούντι τοποτηρητὴν ἄρ- 10 χοντι τοῦτο δὲ τῷ γενέσθαι τολμήσαντι. πρῶν δὲ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις παραγέγονται οἱ ἄρχοντες, διδομεν αὐτοῖς ἀδειαν τοποτηρητὰς ἑαυτῶν προβάλλεσθαι πάντα ὀφειλοντας μέχρι τῆς αὐτῶν παρουσίας διαπραττέσθαι, ἅτινα δύνανται οἱ αὐτοὶ ἄρχοντες ποιεῖν, διχα μὲν 20 τοιγε ἐσχάτης τιμωρίας ἢ μέλους ἀποκοπῆς. ἀλλ' εἰ καὶ τίς ἐκ τῶν ἀρχόντων κατὰ κέλευσιν ἡμετέραν εἰς ἄλλην ἐπαρχίαν ἐκπεμφθῆ, ἐξέστω αὐτῷ κατὰ τὸν ὁμοῖον τρόπον τοποτηρητὴν ἑαυτοῦ ποιεῖν.

Prohibemus ad haec et in provinciis existentes 10 iudices civiles et militares in civitatibus aut castris loci servatores in commissis sibi provinciis facere, ex quo videlicet in provinciam accesserint et in quantum in ea administrant; quinque auri librarum poena imminente tam facienti loci servatorem iudici 15 quam fieri praesument. Antequam vero in provinciis veniant iudices, damus licentiam eis vices agentes suos instituere, qui omnia debeant usque ad sui praesentiam agere quae possint ipsi iudices facere, citra tamen novissimum supplicium aut membri incisionem. Sed et si quis ex iudicibus secundum iusionem nostram in aliam regionem mittatur, liceat ei per similem modum loci servatorem suum facere.

CAPUT XXI.

Κελεύομεν δὲ πάντας τοὺς ἄρχοντας τοῦτο μὲν 25 στρατιωτικούς τοῦτο δὲ καὶ πολιτικούς δι' ἑαυτῶν ἀναζητεῖν τοὺς ἡστέρας ἢ βίας ἢ ἀρπαγὰς πραγμάτων ἢ γυναικῶν ἢ ἄλλα οἰαδήποτε ἀποπήματα ἐν ταῖς ἐπαρχίαις πλημμελοῦντας καὶ τιμωρίας αὐτοῖς νομίμως ἐπάγειν, καὶ μηδὲ ὑπὲρ τούτων τῶν αἰτιῶν 30 νομίζεσθαι τι συνηθεῖων ὀνόματι, ὥστε πανταχόθεν τοὺς ἡμετέρους ὑποτελεῖς ἀβλαβεῖς φυλαχθῆναι. οὐδὲ γὰρ συγχωροῦμεν οἰοδήποτε μείζονι ἢ ἐλάττωι στρατιωτικῷ ἢ πολιτικῷ ἀρχοντι ἢ ληστοδιώκταις ἢ βιοκαλύταις ἢ τριβούνους ὑπὲρ τῶν τοιοῦτων αἰτιῶν ἐν 35 ταῖς ἐπαρχίαις προβάλλεσθαι, ἢ τοὺς ὀφειλοντάς τινας

Iubemus autem omnes iudices tam militares quam 25 civiles per se requirere eos qui latrocinia aut violentias aut rapinas rerum aut feminarum aut alia quaelibet illicita in provinciis committunt et supplicia eis legitima inferre, neque pro his causis accipere aliquod consuetudinum nomine, ut omnes undique nostri collatores inlaesi serventur. Non enim permittimus cuilibet maiori aut minori militari iudici aut latronum insectatores aut violentiarum inhibitores aut tribunos pro talibus causis in 35 provinciis ordinare, aut qui debeant aliquos exar-

c. XXI partem (Κελεύομεν πάντας — 32 ἀβλαβεῖς φυλάττεσθαι et 645, 2 εἰ δὲ τις — 5 ποινὴν καταβαλεῖν) habet Eranagoge 7, 7.

expensis prospicere debeat. Si quid vero adversus haec commissum sit, qui quidem vicarium sibi fecerit triginta librarum auri poena multabitur, restitutorus etiam omne dispendium vel damnum quodcumque per eum qui ab ipso missus est aliqui passi sint, qui autem vicarius fieri ausus sit et magistratu suo et potestate et militia privabitur et decem librarum auri poena multabitur.

XX. Praeterea autem prohibemus etiam magistratus qui in provinciis sunt et civiles et militares, ne in civitatibus vel castris vicarios in commissis sibi provinciis faciant, ex quo scilicet in provinciam venerint et quamdiu in ea magistratum gerant; cum quinque librarum auri poena immineat tam qui faciat vicarium magistratui quam ei qui fieri ausus sit. Antequam vero magistratus in provincias veniant, potestatem iis damus vicarios sibi constituendi, qui usque ad eorum adventum omnia quae ipsi magistratus facere possunt peragere debeant, excepto tamen ultimo supplicio aut membri abscisione. Sed etiam si quis ex magistratibus iussu nostro in aliam provinciam mittatur, liceat ei simili modo vicarium sibi constituere.

XXI. Iubemus autem omnes magistratus tam militares quam etiam civiles ipsos inquirere in eos qui latrocinia aut violentias aut rapinas rerum vel mulierum aut alia ulla facinora in provinciis committunt et supplicia iis legitima inferre, ac ne his quidem de causis quocumque accipere consuetudinum nomine, ut subiecti nostri undique illaesi serventur. Neque enim ulli maiori vel minori militari vel civili magistratui permittimus aut latronum persecutores aut biocolytas (violentiarum prohibitores) aut tribunos propter eiusmodi causas in provinciis constituere, aut eos qui exarmare aliquos debeant,

4 δαπάνην ἢ om. ε || 5 *ὑπομείνοιεν M || 20 οἱ αὐτοὶ ipsi ε || 25 τοὺς ἄρχοντας L ε Eran. Iul. (Theod.) || τοπάρχας M || 27 τοὺς L Eran. || τὰς M || ἀρπαγῆς M || 30 νομίμως L^b || 32 διαφυλαχθῆναι L || 34 ἡ πολιτικῷ om. ε

1 militaribus] militibus in V² || quis V¹ || 2 delinquatur committant quidam servatorem loci suum fecit XXX (committant — XXX scr. V² in ras. 1½ vs.) V delinquatur. loci quidem servatorem siue qui hoc fecit XXX T delinquatur et committatur, qui quidem loci servatorem suum fecit XXX vulg. || 3 auri librarum V] librarum auri T vulg. || pena V^t || exigitur V² vulg. || 5 aliqui T] ali-

quid V || protulerint T || praesumpserit T vulg. || 7 librarum auri T vulg. || 9 ad om. T || etiam T || 10 castris V || 11 locis V² || commissis V¹ || provinciis om. T || 13 admiserint T || librarum auri T || 14 faciente V¹ || iudicis V¹ T || 15 fieri om. T || praesument V¹ || prouintias V || 16 iudices] ad iudices V || eis om. T || 17 quo T¹ || 19 cura V || tamen om. T || 20 et si] et om. T || 21 regionem] regionem nostram T || ei om. T || 22 locis V || 29 causis om. T || 30 consuetudinum Heimbach] consuetudinum V consuetudinum T vulg. || nomenclum V || 31 nostri om. T || illes**** uentur T¹ || 32 militari om. V || 33 insectatores latronum T || uiolentiaru****tores T¹ || 34 casibus T || 35 exarmare V² in. ras.] exarmare T vulg.

ἀποφύξειν, ὥστε μὴ διὰ τῶν τοιούτων προφάσεων πλείονας βίας ἐπάγειν τοῖς ἐπαρχεύουσιν. εἰ δέ τις τῶν ἀρχόντων ταῦτα μὴ παραφυλάξει, γνωσκέτω μὴ μόνον τῆς καταπιστευθείσης αὐτῷ ἀρχῆς ἀφαιρεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ δέκα χροσίου λίτρων ποτὴν καταβάλλειν· τὸ δὲ τομῶντος τοιοῦτο πρᾶγμα παραλαβεῖν μετὰ βασιάνους καὶ τὴν τῆς οὐσίας δήμευσιν εἰς ἐξορίαν πεμπομένον.

mare, ut non per tales occasiones ampliores violentiae inferantur provincialibus. Si quis autem iudicium haec non custodierit, cognoscat non solum commissio sibi cingulo spoliandum, sed decem librarum auri poenam exsolvere; eo qui praesumpserit talem causam adsumere post tormenta et substantiae confiscationem in exilium dirigendo.

CAPUT XXII.

Πρὸς τοῦτους κελεύομεν τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχοντας καὶ τὰς αὐτῶν τάξεις, εἴ ποτε ἐκ πόλεως εἰς πόλιν παραγίνονται, μήτε ἀγγαρείασι μήτε διαγραφαῖς ἢ ἄλλοις δαπανήμασι τοὺς ὑποτελεῖς βαρύνειν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀφωρισμένων αὐτοῖς ἐκ τοῦ δημοσίου ἀνόνων τὰς δαπάνας ποιεῖν.

Ad haec iubemus provinciarum iudices et officia, si quando de civitate aut ad civitatem veniunt, neque angariis neque descriptionibus aut aliis expensis colatores gravare, sed ex deputatis sibi de fisco annonis expensas facere.

CAPUT XXIII.

Πρὸς τοῦτοις θεσπίζομεν τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχοντας πᾶσι τρόποις μετὰ τὸ ἀποθῆσθαι τὴν ἀρχὴν 15 πεντήκοντα ἡμέρας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις διατρίβειν καὶ τοῖς ἐναγωγῶσι τινὰς κατ' αὐτῶν κινῶσιν ἀποκρίνεσθαι. εἰ δὲ συμβαίη τινὰς ἐξ αὐτῶν πρὸ τοῦ πληρῶσαι τὰς ἡμέρας καταλιπεῖν τὴν χώραν, κελεύομεν πάντας τοὺς παρ' αὐτῶν ζημίαν τινὰ ἡμομεύαντας 20 συνιέναι παρὰ τῷ ὄσιωτάτῳ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπῳ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, καὶ ἐπὶ πράξεος ὑπομημάτων ἕνα ἕκαστον ἀπτόμενον τῶν ἀγίων ἐναγγελίων φανεροῦν τὰς ἐπαχθείσας αὐτῷ ζημίας, καὶ ἐκ τῆς ἐπιόνου περιουσίας καθ' οὗ τὰ τοιαῦτα γέγονεν ἕπο- 25 μνήματα πᾶσαν ζημίαν τοῖς βλαβεῖσιν ἀποκαθίστασθαι, προνοία καὶ κινδύνῳ τῶν κατὰ καιρὸν ἐπάρχων καὶ τραχευτῶν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, εἰδόντων ὡς εἰ τοῦτο πληρῶσαι ἀμελήσουσιν, αὐτοὶ ἐκ τῶν ἰδίων περιουσιῶν πάσας τὰς ζημίας τοῖς βλαβεῖσιν ἀποκαταστή- 30σαι ἀναγκασθήσονται.

Super haec sancimus provinciarum indices omnibus modis post depositionem cinguli quinquaginta dies in provinciis commorari et conventiones aliquas contra se moventibus respondere. Si vero contigerit aliquid ex eis ante completos quinquaginta dies deserere provinciam, iubemus omnes ab eo damnnum aliquid passos simul ingredi apud sanctissimum metropoleos episcopum eiusdem provinciae, et sub gestis monumentorum unumquemque tangentem sancta evangelia palam facere illata sibi dispendia, et ex illius substantia contra quem talia facta sunt monumenta omne damnnum laesis restitui, providentia et periculo per tempus praefectorum et tractearum eiusdem provinciae; scientibus quia, si hoc complere neglexerint, ipsi ex propriis facultatibus omnia damna laesis restituere compelluntur.

CAPUT XXIV.

Εἰ δέ τις τῶν ἀρχόντων τῶν ἐπαρχιῶν ἢ μετακληθείη εἰς ἄλλην ἀρχὴν ἢ χρεῖαν εἰς ἄλλην ἐπαρχίαν

Si quis autem ex iudicibus provinciarum aut evocetur ad aliam administrationem aut opus ad aliam

c. XXII extat B 6, 3, 41. Post hoc caput in L inseritur particula nov. CLXI c. 1 μὴ περατωθείσης δὲ τῆς δίκης — κατὰ τὰ προειρημένα προϊούσης (= B 6, 3, 9).
c. XXIII (Κελεύομεν τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν — 26 ἀποκαθίστασθαι) et XXIV clausula immutata habet Epanagoge 1, 6; c. XXIII (18 Εἰ δὲ συμβαίη...). XXIV. XXV extant B 6, 3, 11, 14.

ne per eiusmodi occasiones plures violentiae provincialibus inferantur. Si quis autem ex magistratibus haec non observaverit, intellegat se non solum commissio sibi magistratu privatum iri, sed etiam decem librarum auri poenam soluturum esse; is autem qui eiusmodi rem suscipere audeat post tormenta et substantiae publicationem in exilium mittatur.

XXII. Praeterea iubemus praesides provinciarum eorumque officia, si quando de civitate in civitatem aliam transeant, neque angariis neque descriptionibus aut aliis expensis subiectos onerare, sed ex annonis quae ex fisco publico iis designatae sunt sumptus facere.

XXIII. Praeterea sancimus, ut praesides provinciarum omnibus modis post depositum magistratum quinquaginta dies in provinciis commorentur iisque qui actiones aliquas contra ipsos moturi sint respondeant. Si quos vero eorum ante completos quinquaginta dies provinciam deserere contigerit, iubemus omnes qui damnnum aliquid ab iis perpassi sunt convenire apud sanctissimum metropoleos episcopum eiusdem provinciae, et actis confectis unumquemque tactis sanctis evangeliiis damna sibi illata manifestata facere, atque ex substantia eius contra quem eiusmodi acta confecta sunt omne damnnum laesis resarciri, providentia et periculo eorum qui quoque tempore sunt praefectorum et tractorum eiusdem provinciae: qui sciunt, si hoc implere neglexerint, se ipsos ex propriis facultatibus omnia damna iis qui laesi sunt resarcire coactum iri.

XXIV. Si quis autem ex praesidibus provinciarum vel evocetur ad alium magistratum vel negotium

2 ἐπαρχιούταις cum Haloandro vulg. || 3 παραφυλάξει L] παραφυλάξοι M παραφυλάξη Epan. || 4 ἀφαιρεῖσθαι] γυμνοῦσθαι Epan. || 5 καὶ om. s || 9 καὶ] οὐ M || αὐτῶν om. s || εἴ ποτε] εἴτε L || εἰς] aut ad s || 10 *μῆδὲ MLB || 17 ἐναγωγῶς — κινῶσιν] ἐνάγειν αὐτοῖς βουλομένοις Epan. || 18 τινὰ B s Epan. || ἐξ αὐτῶν om. B || 19 καταλιπεῖν] λαθεῖν καὶ καταλιπεῖν B || 20 αὐτῶν ML] αὐτοῦ B s Epan. Iul. || ζημίαις τινὰς Epan. || 21 ἀγνώστῳ B || τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπῳ L B s Epan.] ἐπισκόπῳ τῆς μητροπόλεως M || 23 ἕκαστον] ἕκαστον αὐτῶν B Epan. || 25 γέγονεν] συνέστη Epan. || 26 ἀποκαθίστασθαι — 30 βλαβεῖσιν om. L || 29 πληρῶσαι B] om. M in lac. circ. 10 lit. || 32 ἡ om. Epan. || μετακληθῆ L || 33 εἰς s Epan. Iul.] ἢ MLB || εἰς MB s] ἢ L, εἰς — 646, 1 καταπιστευθείη om. Epan.

1 ut non] ne T || 2 provincialibus inferantur T || 3 agnoscat V || 5 qui V] quod T vulg. || praesumpsit T || 6 assumere T || tormenta] tormentorum V tormenta uero T vulg. || 7 dirigendo] dirigendum et in (in om. V) exilium relegando (religando V) VT || 8 et om. T || officia] eorum add. vulg. || 9 aut om. vulg. || nenerit T || 10 neque descriptionibus] aut descriptionibus T || 11 fisco (sic) V || 14 Nuper V || 15 depositione V || 18 completos V² in spat. vac. || 20 aliquos V || 21 sub gestis] subiectis T || 23 sibi V] om. T vulg. || 24 talia] a talia V^o || facta om. T || 25 restitui lesis T || 26 et tracte ut horum eius T et contrate ut horum eiusdem V² in ras., corr. Osenbrüggen || 27 hec T || 28 neglexerit T || ex V] de T vulg. || 29 compelletur T || 33 opus ad] ad om. V

καταπιστευθείη, κελίωμεν αὐτὸν νομίμον ἐντολέως προβαλλόμενον τοῖς τὰς ἐναγωγὰς ὑπὲρ ζημιῶν προτιθεῖσιν ἀποκορίνεσθαι. ὅπερ εἰ μὴ πράξειε, θεσπίζομεν καὶ ὑπομνήματα παρὰ τῷ ὁσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ, καθὼς ἀνωτέρω εἴρηται, πράττεσθαι, καὶ τοῖς ὑπὲρ τῶν ζημιῶν τῶν ἐπαχθεῖσιν αὐτοῖς ὁμοίως κατὰ τὴν τῶν πεπραγμένων δύναμιν πᾶσαν ζημίαν ἀποδίδοσθαι, προνοία ὁμοίως καὶ κινδύνῳ τῶν κατὰ καιρὸν ἐπάρχων καὶ τῶν ἐκάστης ἐπαρχίας τρακεντῶν.

CAPUT XXV.

Πᾶσας δὲ τὰς χρηματικὰς ποινὰς τὰς τῷ παρόντι νόμῳ περιεχομένας ὑπὸ τοῦ κατὰ καιρὸν κήρυκτος τῶν πριβάτων εἰσπράττεσθαι τοὺς τὸν παρόντα νόμον μὴ φυλάττοντας καὶ τῷ ἡμετέρῳ φίσκῳ ἐκδικεῖσθαι θεσπίζομεν, ὅστις εἰ μὴ ταῦτα ἐκδικήσει, αὐτὸς μετὰ τῆς ὑπηρετοῦσης αὐτῷ σχολῆς ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ περιουσίας τὴν τούτων ποσότητα καταβαλεῖν ἀναγκασθήσεται.

(Ἐπίλογος.) Ἄνω τούτων διὰ τοῦ παρόντος σωτηριώδους νόμου τοῦ εἰς τὸ διηκενὲς ἰσχύοντος ὑπὲρ τῆς ὠφελείας καὶ καταστάσεως τῶν ἡμετέρων ὑποτελῶν διετυπώσαμεν, ἣ σὴ ἐνδοξότης ἄρωτα καὶ ἀσάλευτα διὰ πάντων παραφυλαχθῆναι σπεισάτω, καὶ εἰς τὴν ἀπάντων γνώσιν ἐλθεῖν ποιησάτω ἰδικτῶν κατὰ τὴν βασιλίδι πόλιν προτιθεμένων, ἵνα δι' αὐτῶν πᾶσι δῆλα γένηται.

D. VIII. id. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIX. post cons. Basilii vc. anno IV. ind. VIII. [a. 545]

provinciam ei credatur, iubemus eum legitimo procuratore constituto conventiones pro damnis proponentibus respondere. Quod nisi fecerit, sancimus monumenta apud sanctissimum episcopum, sicut superius dictum est, agi, et pro damnis illatis eis iurantibus secundum gestorum virtutem omne damnum reddi, providentia similiter et periculo per tempus praefectorum et uniuscuiusque provinciae tracteturam.

Omnes autem pecuniarias poenas quae praesenti lege continentur a comite per tempus privatarum rerum exigi eos qui praesentem legem non servant et nostro fisco vindicari sancimus, qui nisi eas vindicaverit, ipse cum ministrante sibi schola ex propria facultate huius quantitatem solvere cogitur.

(Epilogus.) Quae igitur per praesentem salutarem legem in perpetuum valituram pro utilitate et statu nostrorum collatorum disposuimus, tua gloria inviolata et immota per omnia servare festinet (et) in omnium notitiam venire faciat, edictis quidem in hac regia civitate sollemniter propositis, praecipis autem apud clarissimos provinciarum iudices directis, ut per eos omnibus collatoribus manifesta fiant.

in alia provincia ei credatur, iubemus eum legitimo procuratore constituto iis qui actiones propter damna illata proposituri sint respondere. Quod nisi fecerit, sancimus ut et acta apud sanctissimum episcopum, sicut supra dictum est, conficiantur, et iis qui de damnis sibi illatis iuraverint secundum actorum tenorem omne damnum restituantur, providentia similiter et periculo praefectorum qui quoque tempore sunt et provinciae cuiusque tractatorum.

XXV. Omnes autem pecuniarias poenas quae praesenti lege continentur per comitem rerum privatarum qui quoque tempore est exigi ab iis qui praesentem legem non servaturi sint et fisco nostro vindicari sancimus: qui nisi eas vindicaverit, ipse cum schola quae ei ministrat ex sua substantia earum quantitatem solvere cogetur.

Epilogus. Quae igitur per praesentem salutarem legem in perpetuum valituram pro utilitate et tranquillitate subiectorum nostrorum constituimus, tua gloria illibata et immota per omnia custodire studeat, atque in omnium notitiam perferenda curet, edictis in regia civitate propositis, ut per ea omnibus manifesta fiant.

1 νόμιμον ἐντολέα προβαλλόμενον Eran. || 3 *πράξει MLB Eran. || θεσπίζομεν om. B || 4 καὶ om. ε Eran. || παρὰ] γένονται παρὰ, om. v. 5 πράττεσθαι B || 5 τοῖς om. B || 10 ποινὰς τὰς om. M, τὰς om. B || 11 τῶν πριβάτων] τῆς ἰδικῆς περιουσίας B || 12 μὴ om. L || 13 φίσκῳ] δημοσίῳ B || 14 ταῦτα] eas ε || 15 αὐτῷ om. L || αὐτοῦ cum Haloandro vulg. || 16 τούτων] huius ε || 18 sq. ἀνω — ἰσχύοντος bis scripsit L || 19 σωτηριώδους νόμου τοῦτο εἰς M, νόμου τοῦ σωτηριώδους τοῦ εἰς L priore loco || 20 εὐσεβείας M^a || 23 ἐδικτῶν L edictis quidem ε, unde μὲν add. cum Haloandro vulg. || 24 τὴν M] ταύτην τὴν L ε || sollemniter propositis, praecipis autem ad clarissimos provinciarum iudices directis ε, unde συνήθως προτιθεμένων, προστάξεων δὲ πρὸς τοὺς λαμπροτάτους τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχοντας στελλομένων cum Haloandro vulg. || 25 πᾶσι] omnibus collatoribus (i. e. πᾶσι τοῖς ὑποτελέσει) ε || 26 subscriptionem om. ε, habent Iul.^bpp, item codd. Iul. Mediolanensis et Utinensis || VIII. id. Iun.] ἡ ἰδ. ἰουνι. Ath. id. iun. M VIII (CII b VII w) kal. iun. (iul. b) Iul., μὲν ἰουνίῳ Theod. || CP. — anno XIX.] βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ εἴθ' Ath. ἔτει ἡ' τῆς βασι-

leas Theod. dn. iust. pp. aug. M || 27 post cons. Basilii anno IV.] μετὰ τὴν ὑπατείαν Βασιλείου τὸ δ' Ath. Theod. post cons. bilisarii (uelisaria b) anno IV. Iul. (om. Iul.^o), basilio uc. eos. M || ind. VIII. Iul., om. cett.

1 credatur vulg.] cedatur V² in ras. concedatur T || 5 agere T || 7 similite T || 8 prouintia V² in ras. || tractaturam V tracturam T || 10 poenas om. T || 11 [arum rerum V² in spat. vac., rerum om. vulg. || 14 administraute T || 15 coegetur vulg. || 18 per om. T] salutarem legem V] legem salutarem nostram T legem nostram salutarem vulg. || 21 et immota] non mota T || festinet — veniro om. T || et add. vulg. || 22 pervenire vulg. || faciat — 25 fiant om. V¹, suppl. V³ || 24 apud VT] ad vulg. || clarissimos V⁽³⁾ vulg.] gloriosissimos T || iudices provinciarum V⁽³⁾ || 25 manifeste T || fiant] latinarum add. V³ latine add. T || 26 subscriptione carent libri; nam quae in T extat at. kal. septembris constan. a iust. imperatore pp. an. XII. pc. coniuncta cum rubrica constitutionis insequentis Auth. LII = nov. XLV pertinet ad const. Auth. LI = nov. LII

PKΘ

CXXIX.

Auth. CXXII

ΠΕΡΙ ΣΑΜΑΡΕΙΤΩΝ.

DE SAMARITIS.

(Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἀδδαῶ ἐπάρχω πραιτωρίων.)

Idem Aug. Addaeo pp.

(Προοίμιον.) Οὐδὲν οὐτὰ μέγα τῶν ὑπάρχοντων τῶν ἡμετέρων ἐστὶν ἀμάχημα, ὡς μὴ τῆς ἐξ ἡμῶν ἀξιώθηται φιλανθρωπίας. κἄν γὰρ εἰ τὰ παρ' αὐτῶν γεγονότα μισήσαντες πρὸς τὴν ὑπὲρ αὐτῶν διαναστώμεν ἐκδίχησιν, ἀλλὰ τὸν καιρὸν θεραπεύοντες καὶ τοῖς προσήκουσι τοῖς ἀμαρτάνοντας νοθεύσαντες τρόποις πάλιν πρὸς τὴν ἡμῶν αὐτῶν φιλανθρωπίας ἐπάνειμεν, τὸ δίκαιον τῆς ὀργῆς ἀγαθότητος καταλαβάνοντες λογισμοῖς. ὁποῖον δὲ τι καὶ ὁ παρῶν ἡμῶν πραγματεύεται νόμος. Σαμαρείτας γὰρ πρῶτην θεραπευόμενος καὶ κατεπαυρομένους Χριστιανῶν καὶ πρὸς τὴν ἀπάντων ὥσπερ ἐσχάτην ἀπόνοιαν ἐξοκέ-
 λαντας πολλοῖς μὲν ἐπιτιμίοις ἐσωφρονισαμεν, ἐνὶ δὲ μάλιστα τῷ μῆτι διαθήκας αὐτοῖς δύνασθαι γράφειν μῆτε τοῖτων τελευτώντας [διαθήκης] χωρὶς τοῖς ἐξ ἀδιαθέτου καλουμένοις συγγενεῖς παραπέμπει τὸν κληρὸν, πλην εἰ μὴ τοὺς πρὸς τοὺς κληρὸς ἐφ' ἐκ-
 τέρω θέματι καλουμένους τῆς ὀρθῆς τῶν Χριστιανῶν εἶναι πίστεως συμβῆ. ἀπηγορεύσαμεν δὲ αὐτοῖς καὶ λεγὰτα δίδόναι καὶ δωρεὰς γράφειν, ἢ τινος ὄλως ἐπιποιήσεις ἐπὶ τοῖς οἰκείοις τίθεσθαι πράγμασιν, ἐπειδὴ μὴ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως τὸ λαμβάνον πρὸς-
 ὠπον εἴη. ταῦτα μὲν οὖν νόμῳ γενικῶς διαλαβόντες τηρεῖν μεμνήμεθα, πλην ἀλλ' οὐ τὴν αὐτὴν ἐν τοῖς ἐργοῖς ἦν ἐν τοῖς γράμμασιν ἀκριβεῖαν ἐφύλαξαμεν· οὔτε γὰρ τὸν ἡμέτερον φύσκον οὔτε τινὰ τοῦ δημοσίου μοῖραν ἑτέραν τῶν ἐκεῖθεν ἢ λαβεῖν ἡνεσθ-
 μεθα, κἄν εἰ τοῦτο ὁρῆτως ὁ νόμος εἰδίδου.

(Praefatio.) Nullum ita magnum subiectorum nostrorum delictum est, quod non nostra clementia medeatur. Licet enim eorum facta odio habentes ad vindictam pro eis insurgamus, tamen tempus medentes et componentes modis competentibus delinquentes rursus ad nostram clementiam remeamus, iustitiam iracundiae benignitatis reconcilians rationibus. Quale quiddam et praesens nostra celebrat lex. Samaritas enim pridem atroces et elatos contra Christianos et in omnium velut novissimam superbiam excedentes plurimis quidem poenis affliximus, una vero maxime, quod neque testamenta ipsi possint conscribere neque horum defuncti absque cognatis qui ab intestato vocantur hereditatem transmittere, nisi ad hereditatem ex utroque casu vocatos rectae Christianorum fidei esse contingeret. Interdiximus autem eis et legata dare et donationes scribere, aut aliquas omnino alienationes in suis ponere, nisi forte orthodoxa fide haecipiens persona esset. Licet enim lege generali haec comprehenderent tunc meminimus, tamen non eandem in operibus quam litteris subtilitatem reservavimus: nam neque nostrum fiscum nec aliquam publici partem ex his quicquam accipere passi sumus, licet hoc expressim lex daret.

CAPUT I.

Νῦν δὲ δὴ πρὸς τὸ μέτριον ἐπαναχθέντας αὐτοὺς ἰδόντες, ἡμῶν τε αὐτῶν ἀνάξιον εἶναι νομίσαντες

Nunc itaque ad moderationem reductos videntes eos, et nostrorum ipsorum indignum esse putantes

Nov. CXXIX (Authent. CXXII) Graece extat in M. — Epit. Theod. 129, Athan. 3, 2 (inde Coll. constitutionum eccl. III 3, 2), Anonymus Boddleianus 20 apud Zachariae Ἀνέκδ. p. 219. Julian. const. CXVI. Argumentum notat Nomoc. XIV tit. 10, 8 p. 586 Pitra.

CXXIX.

DE SAMARITIS.

Praefatio. Nullum adeo magnum est ullius ex subiectis nostris delictum, ut non humanitate nostra dignum aestimetur. Licet enim quae ab iis facta sunt exosi ad vindictam de iis statuendam insurgamus, tamen tempus curantes ubi delinquentes convenientibus modis in aliam mentem adduximus, rursus ad humanitatem nostram redimus iustam iram benignitatis rationibus lenientes. Quale quid etiam praesens lex nostra agit. Samaritas enim prius atroces et adversus Christianos elatos atque ad extremam omnium quasi dementiam delapsos cum multis poenis castigavimus tum una potissimum, ut neque testamenta scribere neque sine testamentis decedentes ad cognatos qui ab intestato vocantur hereditatem transmittere possent, nisi forte qui ad hereditates in utroque casu vocantur rectae Christianorum fidei essent. Vetuimus autem eos et legata dare et donationes scribere, vel ullas omnino in rebus propriis alienationes facere, ubi persona quae acceptura sit orthodoxae fidei non sit. Atque haec quidem nos generali lege complexos esse meminimus, nisi quod non eandem in factis quam in litteris diligentiam servavimus: neque enim fiscum nostrum neque aliam ullam rei publicae partem quicquam inde accipere passi sumus, licet hoc discrete lex concederet.

I. Verum nunc quidem cum eos ad moderationem reductos videamus, nobisque ipsis indignum esse

2 rubr. Περὶ Σαμαρειτῶν index M, Ath. Theod. Nomoc.] Περὶ τῶν σαμαρειτῶν M in textu; Περὶ τοῦ τοῖς Σαμαρείταις κληρονομεῖν καὶ κληρονομεῖσθαι καὶ τὰ ἄλλα ποιεῖν συναλλάγματα καθὼς τὸ πρότερον Anon. Boddleianus || 3 inser. om. M, praestant Ath. et 5 (Apo- βίνδω pro Ἀδδαῶ cum Leuclavio vulg.) || 5 τινὸς om. 5 || * ἐξ ἡμῶν (nostra 5) || ἐξ ἧς M, ἐξῆς cum Scringero vulg.; ἐμῆς con. Zachariae || 15 ἐξοκέιλαντας M || 18 * τελευ- τῶντων M; τελευτώντας correxi et διαθήκης seclusi (cf. 5) coll. 648, 11. 24 || 19 καλουμένους M || 23 * τινας (aliquos 5) || τὰς M || 24 πρῶτασιν om. 5 || ἐπειδὴν μὴ || nisi forte 5 || 26 νόμῳ Cod. 1, 5, 17 || 28 ἧν vulg. ex 5 || τὴν M || 29 * οὐδὲ — οὐδὲ M || 30 ἑτέραν om. 5

1 nov. CXXIX = Auth. CXXII om. R, inter extra- vagantes in appendice ab alio librario scriptam exhibet T f. 180 || 2 rubr. De Samaritis vulg.] De Samaritanis T, om. V || 3 addeo ῥῥorum VT || 4 Nullum] Set illum T || 5 nostrorum om. T || 6 odio vulg.] deo VT || 8 compo- nentes V || 11 nostras V || 14 affligimus V affiximus T || 15 testamentis T || 17 uocatur V || 18 casu T] om. V uocatos vulg.] uocatur V, om. T || 19 interdiximus T || 21 ponere] rebus add. vulg. || forsan vulg. || 23 tunc memi- neribus V || 24 eadem V || 25 reservabimus T || 26 nec] neque nostram (nostram del. m. rec.) nec T || 27 expres- sum T

ἐπὶ τῆς αὐτῆς μένειν ὀργῆς κατὰ τῶν οὐ νοσοῦντων τὰ παραπλήσια, ἐνδόντες τε μάλιστα πάντων ταῖς Σεργίου τοῦ ὀσιωτάτου τῆς Καισαρείου μητροπόλεως ἐπισκόπου δικαίας αἰτήσεσιν ἅς ὑπὲρ αὐτῶν ἐποιήσατο, μαρτυρῶν μὲν τοὶ καλλίους αὐτοὺς γεγονέναι, τὴν ἰσχυρίαν δὲ τὴν πρὸς τὸν ἔπειτα χρόνον αὐτῶν ἐγγνώμενος, ἐπὶ τὸν παρόντα θεῖον ἤμην ἐληλύθαμεν νόμον, δι' οὗ θεοπίζομεν ἀδείαν εἶναι Σαμαρείτας λοιπὸν γράφειν διαθήκας καὶ τὰς σφῶν αὐτῶν δικαίαις οὐσίαις, ὡς οἱ τε ἄλλοι παρέχοντι νόμοι διὰ τὸν παρόντος διορίζομεν, (καὶ) διαθηκῶν τελετώντας χωρὶς ἐκ τῶν ἐξ ἀδιαθέτου καλουμένων κατὰ μίμησιν κληρονομεῖσθαι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων αὐτοῦς, πλὴν ὅσα διὰ τοῦ παρόντος ἡμεῖς μεθαρμοσόμεν νόμον. καὶ δωρεὰς δὲ αὐτοῖς ἐπιτρέπομεν γράφειν καὶ ληγὰτα δίδοναι τε καὶ λαμβάνειν καὶ τὰ τοιαῦτα συναλλάττειν ἐπ' ἀδείας ἀπάσης. οἱ γὰρ δὴ διατίθεσθαι δεδωκότες καὶ πᾶσαν διοικεῖσθαι τὴν οὐσίαν αὐτοῦς πῶς ἂν περὶ μερικῆς διοικήσεως δυσχεράναμεν;

20

CAPUT II.

Πλὴν ἄλλ' οὐ τὴν αὐτὴν ἀποδίδομεν τάξιν Χριστιανούς τε διαδόχους καὶ Σαμαρείτας, πολλὴν δὲ εἰκότως τοῖς τὰ καλλίω θρησκείουσι τὴν προνομίαν παρέχομεν. ὅθεν εἰ τις αὐτῶν διαθηκῶν τελετώντων χωρὶς [ἢ καὶ] παῖδας τὰ πρὸς θεὸν διηρημένους καταμίλοι, μόνοι κληθήσονται πρὸς τὴν τοῦτου κληρονομίαν οἱ τὴν ὁρθὴν τῶν Χριστιανῶν πρεσβεύοντες πίστιν, τῶν ἄλλων ἐκκληρομένων ὅσοι τῆς αὐτῆς ἔχονται τῷ τελετησάντι πλάτης. ταῦτα δὲ φαιμεν οὐκ ἐπὶ παιδῶν νόμον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν, ἐξ ὧσιν ἂν εἴεν σειρᾶς, ὥστε τοὺς ὁρθὰ θρησκείουτας τῶν οὐ παραπλήσια τιμώντων προτίμησιν ἔχειν. πλὴν εἰ τὸν αὐτὸν πάντες οἱ καλοῦμενοι βαθμὸν ἐπιγράφουτο ἤ μὴν πρὸς τὸν κληρὸν ἔχουεν τάξιν. οὐδὲ γὰρ δὴ τοῖς ἐκ μακροτέρου βαθμοῦ καὶ ὑπὸ τῶν ἐγγυτέρων ἐκκληρομένοις, κἂν εἰ τὰ καλλίω θρησκείουεν, τὴν κατὰ τῶν ἐγγυτέρων προτίμησιν δίδομεν καὶ προνομίαν.

CAPUT III.

Πλὴν ἄλλ' οὐχ ὥστε καὶ ἀμεταμέλητον εἶναι τὸ πρᾶγμα τοῖς ἀποκληρομένοις ἐκ τούτου. εἰ γὰρ δὴ

in ipsis permanere contra eos qui non in propioribus languent, praestantes maxime omnium Sergii sanctissimi Caesariensium episcopi iustis petitionibus quas pro eis facit, testimonium quidem perhibentis meliores eos factos, quietem vero eorum in futuro tempore promittentis, ad praesentem sacram nostram venimus legem, per quam sancimus licentiam esse Samaritis iam scribere testamenta et suas proprias dispensare substantias, sicut et aliae praebent leges et per praesentem nos decernimus, et sine testamentis morientes ab intestato vocatos secundum imitationem aliorum hominum heredes habere eos, praeter ea quae (per) praesentem nostram transponimus legem. Sed et donationes eis permittimus scribere et legata dare et accipere et huiusmodi contractus facere cum omni licentia. Qui enim testari dedimus eis et omnem dispensare substantiam, quomodo de particulari dispensatione negabimus?

20

Sed tamen non eundem reddimus ordinem Christianis et Samaritis, multum vero et merito meliora sectantibus privilegium praestamus. Unde si quis eorum sine testamentis moriatur filios ad deum discretos relinquens, soli vocabuntur ad huius hereditatem qui rectam Christianorum allegant fidem, aliis exclusis quicumque ipso defuncto quo defunctus errore. Haec autem dicimus non super filiis solis, sed etiam aliis cognatis, ex quacumque sint linea, ut recta sectantes illis qui non proxima colunt praepoantur; tamen si eundem qui vocantur omnes gradum adscribant aut unam ad hereditatem habeant vocationem. Non enim his qui ex longiore gradu sunt et a vicinioribus [et] exclusi licet meliora sectantes, damus privilegium.

35

putemus in eadem irā perseverare adversus eos qui pari morbo non iam affecti sunt, atque maxime omnium indulgeamus Sergii sanctissimi Caesariensium metropolis episcopi iustis precibus, quibus pro iis usus est, quippe qui et testetur meliores eos factos esse et quietem eorum in futurum tempus promittat, ad praesentem divinam legem nostram venimus, qua sancimus, ut Samaritis iam liceat testamenta scribere et de bonis suis disponere, quemadmodum et ceterae leges permittunt et per praesentem statuimus, et sine testamento defunctis ut ex iis qui ab intestato vocantur ad imitationem ceterorum hominum heredes succedant, exceptis iis quacumque nos per praesentem legem mutabimus. Ac donationes quoque iis scribere permittimus legalaque et dare et accipere et eiusmodi contractus cum omni licentia facere. Qui enim concesserimus iis testari et de omni substantia disponere, quomodo in particulari dispositione gravemur?

II. Quamquam non eundem locum reddimus Christianis successoribus et Samaritis, sed magnum merito privilegium iis qui meliora sectantur concedimus. Unde si quis eorum sine testamento decedens liberos quod attinet ad dei cultum discrepantes relinquat, soli ad hereditatem eius vocabuntur qui rectam Christianorum fidem praefertunt, exclusis ceteris quicumque eodem cum defuncto errore tenentur. Haec autem non de liberis solum, sed reliquis quoque cognatis dicimus, ex quacumque sint linea, ut qui recta sectantur prae iis qui non similia colunt praerogativam habeant: ita tamen si eundem omnes qui vocantur gradum sibi vindicent vel unum ad hereditatem ordinem habeant. Neque enim iis qui remotiore gradu sunt et a propinquioribus excluduntur, etiamsi meliora sectentur, contra propinquiores praerogativam et privilegium damus.

III. Quamquam res non eo valet, ut ne paenitentiae quidem locus relinquatur iis qui hinc exclu-

1 ἐπὶ τῆς αὐτῆς μένειν ὀργῆς (cf. 647, 11) Zachariae] ἐπὶ τῆς αὐτῆς μένειν ὀργῆς M in ipsis permanere ε, ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς μένειν ὀργῆς cum Scrimgero vulg. || 3 τῆς Καισαρείου μητροπόλεως] Caesariensium ε || 4 ἐποιήσατο] facit ε || 5 τοι del. ? || 10 διὰ τε Zachariae ex ε] διὰ δὲ M || 11 καὶ ex ε add. Zachariae || 16 ληγὰτα M || 19 αὐτοῖς ex ε malit Zachariae sine causa || 22 διαδόχους om. ε || 23 εἰκότως] et merito ε || 24 *διαθηκῶν τελετώντων χωρὶς ἢ καὶ παῖδας — 25 καταλίτοι M, sine testamentis moriatur filios — relinquens ε (τελευτήσῃ et εἰ καὶ corr. Zachariae); ἢ καὶ delevi || 30 μόνον] solis (i. e. μόνων) ε || 34 τάξιν] vocationem ε || 37 τὴν — προτίμησιν et 38 καὶ om. ε

1 *prioribus libri (cf. 30) || 2 leg. (et) praestantes? || 4 quas] quas sibi T || fecit Beck || 5 qui edem T || 7 sciimus T || 8 samaritanis T || 9 alii V || 11 uocatus VT, corr. vulg. || 13 eaque T || per add. vulg. || transponemus Beck || 14 legem om. V || 16 contractos V || 17 omne V || dispensare — particulari om. V || 18 dispensationem V dispositione T || negauimus V || 22 sq. sectantibus meliora T || 24 ad deum vulg.] ad eum T ad eum V || 27 exclusus V || quacumque VT || 30 recta vulg.] recte libri || proxima vulg.] proxime T proximum V^a proximi i. e. proximum V^b || 31 eundem vulg.] eadem libri || 33 is T || longiore gradus sunt aduicinioribus V || 34 et om. vulg. || 35 sectantibus vulg. || 40 ex hoc Beck] et hoc V et ex hoc T vulg.

βουληθεῖεν καὶ μετὰ ταῦτα πρὸς τὴν ὁδοὴν τῶν Χριστιανῶν πιστῶν ἐπανελθεῖν οἱ παρὰ τοῦτο τῶν κληρῶν ἀποκλεισθέντες, τὰς οἰκίας ἀποληγονται μόρας, οὗτω καλούμενοι πρὸς τὸν κληρὸν ὡς ἂν εἰ καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ὁδοῦ ταύτης θρησκείας ὄντες ἐτύγχανον, μόνον στερούμενοι τῶν τοῦ μέσου χρόνου καρπῶν. εἰ δὲ καὶ διαθήκας γράψαι τις αὐτῶν, ἐροῦσθαι μὲν ταύτας τὸ γε ὅσον ἐπὶ τῇ θρησκείᾳ κελούμενοι εἰ δὲ γε πατὴρ ἢ καὶ τις τῶν ἀνιόντων ἕτερος ἢ καὶ τῶν κατιόντων ὁ τὰς διαθήκας γράφων ὑπάρχοι, εἰ μὲν πάντες ἐφεξῆς οἱ πρὸς τὸν κληρὸν καλούμενοι τῆς αὐτῆς αὐτῷ πλάνης ὑπάρχοιεν, διοικήσει τὰ περὶ τῆς οὐσίας ὡς ἂν ἐθέλησει· εἰ δὲ γε τῶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ καλονόμενον τινὲς τῆς αὐτῆς τῷ πατρὶ πλάνης ἐπάρχοιεν, τούτοις οὐ περαιτέρω καταλείπει 15 τὸν δῦο τῆς περιουσίας οὐγκιῶν, τὸ λεπτομένον πρὸς τοὺς τὰ ὁρθὰ θρησκείαντας ἀγομένον, πληρὴ εἰ μὴ τις τυχὸν Χριστιανὸς ἐξ αὐτῶν καταλείπει προσβεία. φιλιτομένον κἀνατῆθα τοῖς μεταμειλιῶσθαι βουλομένους τοῦ δύνασθαι τῆς ἰσότητος ἀπολαβεῖν πρὸς τοὺς 20 ἐξ ἀρχῆς Χριστιανούς, ὡςπερ ἐπὶ τῶν ἐξ ἀδιαθέτου φθάσαντες διαρίσαμεν. πρὸς ταύτην δὲ τὴν τάξιν τε καὶ τὴν μοῖραν καὶ de inofficio δίδομεν ἀνιούσι τε καὶ κατιούσι τοῖς τὰ ὁρθὰ θρησκείαντας δόγματα καὶ ἴσως ἀδικηθεῖσι κατὰ τὰς γενομένας ἐπὶ ταῖς διαθή- 25 καις τῶν πραγμάτων διανομάς.

CAPUT IV.

Δίδομεν δὲ αὐτοῖς καὶ δωρεὰς διδόμαί τε καὶ προσβεία καταλαμβάνειν ἐλευθερίας τε οἰκίας τιμῶν συναλλάττειν τε καὶ πρὸς ἀλλήλους, οὐδὲν τοῦ πρῶην 30 ἡμῶν τεθειμένου κωλύοντος νόμον. τὸν γὰρ ἡμέτερον φίσκον καὶ πᾶσαν ἀλλήν τοῦ δημοσίου μοῖραν ἀποκλείομεν παντελῶς, οὐδεμίαν ἐξ ἐκείνων τοῦ νόμου πρὸς τοὺς αὐτῶν κληρῶν ἢ τὰς αὐτῶν οὐσίας ἢ τὰ συμβόλαια μετουσίαν ἔχειν δυνάμενον. ταῦτα 35 δὲ φαμεν οὐκ ἐπὶ τοῖς μέλλουσι μόνον, ἀλλὰ γὰρ δὴ καὶ ἐπὶ τῷ φθάσαντι, ὥστε μὴδὲ ἑπὲρ τῶν τηρικαῦτα γεγονότων ἢ τὸν ἡμέτερον φίσκον ἢ ἕτερον τῶν πάντων τινὰ τὰς οὐσίας πολυπραγομεῖν τὰς αὐτῶν. οἱ γὰρ τὰ μέλλοντα φιλιανθρωπευόμενοι πᾶς ἂν περὶ τῶν παρελθόντων ἀκροβολογησάμεθα; ὥστε αὐτοὺς 40 τῆς παρούσης ἡμῶν ἡξιωμένους φιλιανθρωπίας χάρι-

ad rectam Christianorum fidem reverti, qui pro hoc hereditate exclusi sunt suas recipient portiones, ita vocandi ad hereditatem tamquam si rectae huius religionis extitissent, solis fraudati medii temporis 5 fructibus. Si vero et testamenta scripserit aliquis eorum, valere quidem ea quantum ad religionem iubemus. Si autem pater aut etiam aliquis ascendentium alter aut aliquis descendantium est qui testamenta conscribit, si quidem omnes ex ordine qui ad hereditatem vocantur eiusdem cum eo erroris sint, disponat de substantia sicut voluerit; si vero horum qui ex gradu hoc vocantur aliqui eiusdem quo pater erroris sint, his non relinquat ultra (duas) substantiae uncias, reliquis ad eos qui recta colunt deferendis, tamen nisi aliqui forte Christianis ex eis relinquat legata: servando etiam hic paenitentium locum 10 volentibus, ut possint aequalitate frui cum eis qui ab initio Christiani fuerunt, sicut ab intestato dudum decrevimus. Ad hunc itaque ordinem et partem deinofficiosi damus ascendentibus et descendantibus recta sectantibus dogmata et forte laesis per celebratas in testamentis rerum divisiones.

Concedimus autem eis et donationes dare et accipere et legata relinquere, libertatibus servos honorare, contrahere quoque ad invicem, nihil ea quae a nobis pridem posita est prohibente lege. Nostrium enim fiscum et aliam omnem publici partem excludimus omnino, nullum ex illa lege ad eorum hereditates eorumque substantias aut documenta participium habere valentibus. Haec autem dicimus non in futuris solum, sed etiam in praeteritum, ut nec pro his quae tunc facta sunt aut noster fiscus aut alter omnium substantias perscrutetur eorum (qui enim in futuris clementiam dedimus, quomodo de praeteritis subtilem tractatum habemus?): ut omni modo praesentem nostram promerentes clementiam

duntur. Etenim si postea ad rectam Christianorum fidem redire velint qui hac de causa ab hereditatibus exclusi sunt, portiones suas accipient, ita ad hereditatem vocandi tamquam si ab initio rectae huius religionis fuissent, solis medii temporis fructibus privati. Quodsi quis eorum etiam testamentum scripserit, valere quidem hoc quantum ad religionem iubemus. Si vero pater vel etiam quis alius ascendentium vel etiam descendantium sit qui testamenta scribat, si quidem omnes deinceps qui ad hereditatem vocantur in eodem cum ipso versentur errore, de substantia quomodo voluerit disponet; sin autem ex iis qui ex eodem gradu vocantur aliqui in eodem cum patre errore versentur, his non ultra duas uncias substantiae relinquet, reliquum autem ad eos qui recta sectantur, deferetur, nisi quis forte ex iis legata Christianis reliquerit. Atque hic quoque iis qui paenitentiam agere voluerint facultas servetur aequalitate cum iis qui ab initio Christiani fuerunt fruenti, quemadmodum de iis qui ab intestato vocantur supra constituimus. Praeter hunc vero ordinem et partem etiam de inofficioso querelam ascendentibus et descendantibus concedimus, qui recta dogmata sectantur et forsitan per distributiones rerum in testamentis factas iniuria affecti sunt.

IV. Concedimus autem iis etiam ut et donationes faciant et legata relinquunt et servos libertate honorent et inter se quoque contrahant, neve ullo modo lex prius a nobis lata his obstat. Fiscum enim nostrum et omnem aliam rei publicae partem omnino excludimus, ne quicquam ex illa lege cum eorum hereditatibus vel substantiis eorum vel contractibus commune habeant. Haec autem non de futuris solum, sed etiam de tempore praeterito dicimus, ut ne propter ea quidem quae iam facta sunt aut fiscus noster aut alius omnium ullus substantias eorum perscrutetur. Qui enim de futuris humanitate usi simus, quomodo de praeteritis subtilem rationem ineamus? Itaque praesenti humanitati nostra digni habiti gratias pro-

4 καὶ τὴν ἀρχὴν M (Iul.) om. § 9 ἢ καὶ τῶν κατιόντων] aut aliquis descendantium § 13 *ἐθέλησοι M || ἐκ τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ] ex gradu hoc § 23 μοῖραν καὶ] καὶ om. § 23 δεινοφροσῖνος M || 30 νόμου] cf. ad 647, 26 || 34 δυνάμενον] valentibus (i. e. δυναμένον?) § 39 τὰ. Scringier (cf. §) τὸν M || 40 ὥστε] ut omni modo (i. e. ὥστε παντὶ τρόπῳ) § 41 ἡξιωμένους M

5 aliquid T || 6 valere in ras. T || 9 conscribat T || 11 disponant et voluerit libri || 12 quo] qui T || 13 relinquat T || duas add. vulg. || 14 *recte libri || uolunt V || 15 aliquis vulg. || relinquat V] relinquatur T || 16 loco vulg. || 18 sunt T || dudum V] om. T vulg. || 19 decernimus T || adhuc utraque ordinem V || partem vulg.] pater VT || 20 deinofficiosi] et de inofficioso vulg. || descendantibus VT || 21 delebratas V || 25 <et> libertatibus vulg. || 29 contradere V || ei T || 32 hereditatem T || 33 substantias] substantias rerum V || 35 in futuris] in om. V || neque T || 37 alter om. T || eorum qui] eorumque T

1 ad om. V || fidem Christianorum vulg., fidem om. T || reuertit T || 2 hereditatem T || 3 si] ab initio add. Beck || III.

τας ὁμολογεῖν θεῶν τε καὶ ἡμῶν, καὶ Σεργίῳ γε μὴν τῶν ὁσιωτάτων τῶν πρὸς ταύτην ἡμᾶς ὡς μάλιστα τὴν περὶ αὐτοὺς ἐκκαλεσαμένῳ φιλανθρωπίαν.

{*Epilogus.*} Ἡ τοίνυν σὴ ἐνδοξότης τὴν παρ' ἡμῶν εἰς αὐτοὺς ἐπιδειγμένην φιλανθρωπίαν διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν νόμου γινώσκουσα δὴ καὶ ταῖς ἐπαρχίαις διὰ τῶν συνειδησμένων ἰδικτῶν τὰ νῦν ἡμῖν παραστάνα ποιήσει, ὥστε διηγεοὺς ταύτης αὐτοῖς ἀπολαῦσαι τῆς βοηθείας

D. XVII. k. Iul. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. 10 Dat. XVII. kal. Iul. CP. imp. dn. Iustiniani anno anno XXV. pc. Basillii vc. anno X. [a. 551] XXV. pc. Basillii anno X.

gratias profiteantur deo et nobis et Sergio sanctissimo ad hanc nos quam maxime circa eos provocanti clementiam.

{*Epilogus.*} Tua igitur gloria nostram in eis declaratam humanitatem {per} praesentem nostram legem cognoscens manifesta per provincias sollemnibus edictis quae nunc nobis placuerunt faciat, ut perpetuo hoc ipsi fruantur auxilio.

ΠΛ

CXXX.

Auth. CXVIII

ΠΕΡΙ ΠΑΡΟΔΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ.

QUOMODO OPORTEAT MILITES TRANSITUM IN CIVITATIBUS FACERE, ET DE INTROITU.

15

Idem Aug. Petro pp.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Πέτρον τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν πραιτωρίων.

{*Praefatio.*} Πρώτην καὶ μεγίστην ἡγοῦμεθα σύστασιν εἶναι τῆς ἡμετέρας πολιτείας τὸ καὶ ἀμέμπτως τὸ ἡμέτερον στρατεύμα ἐν ταῖς παρόδοις ἀποτρέφεσθαι καὶ τὸ ἀβλαβὲς καὶ ἀζήμιον τοῖς ἡμετέροις ὑποτελέσει φυλάττεσθαι.

{*Praefatio.*} Primum et maximum arbitramur statum esse nostrae reipublicae, ut et inculpabiliter noster exercitus in itineribus converteretur et innoxietas atque indemnitas nostris collatoribus custodiatur.

CAPUT I.

Κελεύομεν τοίνυν, ὁσάκις πάροδος γένηται τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων τε καὶ στρατευμάτων, delegatoras συνίεναι αὐτοῖς τοὺς τὴν φροντίδα ποιουμένους τῆς αὐτῶν ἀποτροφῆς, τοὺς δὲ ἐκάστη ἐπαρχίᾳ ἀρχοντας δι' ὧν πάροδος γίνεται ἐτοιμασίαν ποιέσθαι τῶν ὀφειλόντων γίνεσθαι δαπανημάτων, ὥστε τοὺς τοῦ ἡμετέρου στρατεύματος ἐν ἐκάστῃ ἐπαρχίᾳ παριόντας ἀμέμπτως ἀποτρέφεσθαι. καὶ τοὺς μὲν ἐκάστου τάγ-

Iubemus igitur, quotiens transitus fit nostrorum iudicum et exercituum, delegatores simul esse cum eis, qui curam habeant eorum alimentis, et singularem provinciarum iudices per quas transitus fit praeparationem facere expensarum, ut nostri exercitus in unamquamque provinciam ascendentes inculpabiliter converterentur; et uiuscuusque numeri optiones

Nov. CXXX (= *Authent. CXVIII*) Graece extat in *ML*. — *Epit. Theod.* 130, *Athan.* 20, 2. *Iulian. const.* CXXXIII.

fitentur et deo et nobis et vero Sergio viro sanctissimo, qui potissimum ad hanc nos erga eos humanitatem excitavit.

Epilogus. Tua igitur gloria humanitatem erga illos a nobis per praesentem legem nostram demonstratam intellegens quae nobis nunc placuerunt provinciis per consueta edicta manifesta faciet, ut illi perpetuo hoc auxilio fruantur.

CXXX.

DE TRANSITU MILITUM.

Idem Augustus Petro gloriosissimo praefecto sacro praetorio.

Praefatio. Primam et maximam reipublicae nostrae condicionem esse arbitramur, ut et exercitus noster in transitibus sine reprehensione alatur et subiecti nostri ab omni damno iniuriaque vacui seruentur.

I. Iubemus igitur, quotiens transitus fiat nostrorum ducum et exercituum, delegatores eos comitari qui alimentis eorum curam adhibeant, praesides autem cuiusque provinciae per quam transitus fit efficere ut expensae quae fieri debeant in promptu sint, quo qui ex exercitu nostro per quamque provinciam transitum facturi sint sine reprehensione alantur; atque cuiusque numeri optiones species suscipere sine

10 subscr. om. Iul. || XVII. k. iul. M s Ath.] μηνί ἰουλίῳ *Theod.* || CP. imp. — XXV. (ς) cp. dn. iust. pp. aug. ann. XXV. M βασιλείας Ἰουστινιανῶν τὸ κ' Ath. ἔτει κβ' τῆς βασιλείας *Theod.* || 11 pc. Basillii vc. anno X. ε μετὰ τὴν ὑπατελίαν Βασιλείων τὸ ι' Ath. *Theod.*] basilio uc. cons. M || 13 rubr. Περὶ παρόδων στρατιωτῶν *ML Theod.* (Iul.) Περὶ τοῦ (Περὶ τοῦ om. index Ath.) πῶς δεῖ τοὺς στρατιώτας τὴν πάροδον ποιέσθαι ἐν ταῖς πόλεσιν καὶ περὶ introitus Ath. ε || 16 ὑπάρχῳ L || 19 ταῖς ἡμετέρας L^a || καὶ om. L || ἀμέμπτων L^a || 20 ἀποτρέφεσθαι] converteretur (i. e. ἀποστρέφεσθαι?) ε (id. 30) || 24 διλιγάτορας M diligitoras (i. e. καί), s. v. εὐτρεπιστας L || 25 συνίεναι αυτοῖς] simul esse (i. e. συνίεναι?) cum eis ε || 28 ὀφειλόντων γίνεσθαι L] ὀφειλομένων γίνεσθαι M (cf. ad 639, 13. *Edict. VII* c. 7), om. ε ||

τοὺς om. L || 29 παριόντος L

1 deo (vulg.) hoc libri || 2 nobis V || prouocati VT || 4 nostra V || 5 per add. vulg. || 7 ut] in T || 8 ipso T^a || 10 subscr. praestat unus Escorialensis, ubi praescribitur constitutioni CXXXIII (= nov. CXLV) inter extravagantes positae || d. ntri iusti. an. XXI (sic) pc. bas. vc. an. X Escor. || 12 nov. CXXX = Auth. CXVIII om. R, inter extravagantes in appendice ab alio librario scripta habet T f. 179 || 13 rubr. om. V || 14 transitum in civitatibus] in ciuitatibus transitum T || 18 arbitramus V || 19 et V] om. T vulg. || 20 nostra V || exercitus vulg.] expeditus T al. expeditis V (cf. 652, 36) || in itineribus] ut inoribus V || 21 cultoribus libri, corr. vulg. || 25 alimentis vulg.] alimentis libri || 26 quas vulg.] quos libri

ματος ὀπίσθιας ἰποδέχεται τὰ εἶδη διχα τινὸς δια-
στροφῆς καὶ ὀρεγείν τοις ἐξάρχουσιν καὶ τοῖς στρατιώ-
ταις τὰς ἐν εἰδῇ χορηγομένης ἀννόνας, ἔχειν δὲ τοῖς
αὐτοῖς ὀπίσθιας καὶ τὴν ἀφαρισμένην αὐτοῖς προ-
φάσει παραμυθίας πεντεκαιδέκῃ μοίρῃ. τὰ δὲ ἐξ
ἔθους recauta γίνεσθαι παρὰ τῶν ὀπίσθιων τοῖς ἰπο-
τελέσιον ὑπὲρ τῶν παρ' αὐτῶν δαπαναμένων, κινδύνῃ
τῶν σὺν αὐτοῖς ὄντων ἐξάρχων καὶ τριβούνων καὶ
κομητῶν καὶ διασωστῶν καὶ delegatorum καὶ τῶν
ἐκάστου τάγματος πρωτευνόντων· καὶ κατὰ μὲθῆνα 10
τρόπον δωρεὰν ἀναλίσκειν τοὺς στρατιώτας παρὰ τῶν
συντελεστῶν, εἴτε προσάσει τοῦ μὴ γίνεσθαι ὡς εἰ-
κὸς ἑτοιμασίαν εἴτε introitum ὀνόματι, ὃν καὶ αὐτὴν
τὴν προσεγορίαν παντελῶς ἀναγόμεν, ἐφ' ᾧ παντα-
χόθεν ἀβλαβεῖς καὶ ἀζημίους φυλάττεσθαι τοὺς ἡμε- 15
τέρους ἰποτελείς.

CAPUT II.

Τὰ δὲ εἶδη τὰ εὐρισκόμενα ἐν ἐκάστῳ τόπῳ αὐτὰ
λαμβάνειν τοὺς στρατιώτας, καὶ μὴ ἕτερα ἐπιζητεῖν
ἄπειρ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ οὐχ εὐρίσκονται, καὶ ἐκ
τοῦτου διαστροφὴν ἢ ζημίαν ἐπαγαγεῖν τοῖς ἡμετέροις 20
ἰποτελέσι.

CAPUT III.

Τὴν δὲ γινομένην παρὰ τῶν κητόρων δαπάνην
καὶ δηλούμενην διὰ τῶν recautum κελύμενη λογίζε-
σθαι αὐτοῖς παρὰ τοῦ θρόνου τῆς σῆς ὑπεροχῆς χωρὶς
τῆς οἰασῶν διαστροφῆς ἢ ζημίας ἢ ἐπινοίας εἰς τὴν 25
συντέλειαν τὴν παρ' αὐτῶν τῷ δημοσίῳ διδομένην
ὑπὲρ τῆς ἐπινεμήσεως ἐκείνης, καθ' ἣν ἡ δαπάνη γί-
νεται. εἰ δὲ πλείονα τῶν συντελουμένων παρὰ τῶν
δεδωκότων τὰ εἶδη εὐρεθῆ τὰ ἀναλίσκόμενα, κελύο-
μεν ἐκ τοῦ παντὸς σώματος τῶν δημοσίων τῆς αὐτῆς 30
ἐπαρχίας πληροῦσθαι τοὺς ὑπὲρ τὴν ἰδίαν συντέλειαν
δαπανήσαντας. εἰ δὲ μὴ ἔχει ἡ αὐτὴ ἐπαρχία δημοσία
ἀρκούντα εἰς τὴν γινομένην δαπάνην, πληροῦσθαι
τοὺς τὴν αὐτὴν δαπάνην ποιησαμένους ἐκ τῆς γενι-
κῆς τραπέζης τῆς διοικουμένης παρὰ τῆς σῆς ἐνδοξό- 35
τητος, ἵγουν παρακατεῖν αὐτοῖς ταῦτα ἐκ τῶν παρ'
αὐτῶν συντελουμένων κατὰ τὴν ἐφεξῆς ἐπινεμίαν,
καὶ ταῦτα λογίζεσθαι αὐτοῖς ἐκ τρόπου παντὸς διὰ

suscipere species sine qualibet tergiversatione et ero-
gare magistris militum et militibus in specie mini-
stratas annonas, habere autem eosdem optiones de-
putatam eis occasione emolumentum quintam decimam
5 portionem. Ex consuetudine autem et recauta fieri
ab optionibus collatoribus pro his quae ab his ex-
penduntur, periculo eorum qui cum eis sunt iudicum
et tribunorum et comitum et diasostarum et delega-
torum et uniuscuiusque numeri primatum; et nullo
modo gratis expendere milites a collatoribus aut
occasione non factae forsans praeparationis aut in-
troitorum nomine, quorum etiam ipsum vocabulum
omnino perimimus, ut undique illaesi et indemnes
custodiantur nostri subiecti.

Species autem quae inueniuntur in unoquoque loco
ipsas accipere milites, et non alias quaerere quae in
ipsa regione non inueniuntur, et propter hoc tergi-
versationem aut damnum inferre nostris collatoribus.

Eam vero quae fit a nostris possessoribus ex-
pensa et declaratur per recauta iubemus reputari
eis a sede tuae celsitudinis sine qualibet tergiversa-
tione aut damno aut inuentione in collatione quam
ab eis fisco capit pro indictione illa, in qua ex-
pensa fit. Si vero amplius quam professionis sunt
ab his qui dant species inueniantur expensae, iube-
mus ex omni corpore fiscalium eiusdem provinciae
compleri eos qui ultra suas funciones exhibuerunt.
Si vero non habeat ipsa provincia fiscalia sufficien-
tia ad expensam quae fit, compleri eos qui hanc ex-
pensam faciunt ex generali mensa quae regitur (a)
tua gloria, aut retinere haec eos ex his quae ab
eis inferenda sunt secundum sequentem indictionem,
et haec reputari eis ex omni modo ab eis qui

ullis ambagibus et ducibus ac militibus annonas in specie subministratas erogare, habere autem eosdem
optiones etiam destinatas ipsis emolumentum nomine quintam decimam partem. Solita vero recauta ab
optionibus fieri collatoribus pro impensis ab iis factis, periculo ducum qui cum iis sunt et tribunorum et
comitum et diasostarum et delegatorum et uniuscuiusque numeri praepositorum; neque ullo modo gratis
milites a collatoribus sumptus accipere, sine ex causa apparatus forte non facti sive introitum nomine,
quorum ipsam appellationem prorsus tollimus, ut undique illaesi et indemnes subiecti nostri seruentur.

II. Species autem quae quoque loco reperiuntur ipsas milites accipiant, neve alias requirant quae
in eadem provincia non reperiuntur, indeque vexationem vel damnum subiectis nostris inferant.

III. Sumptus autem a possessoribus factos et per recauta demonstratos iubemus imputari iis a
sede tuae sublimitatis sine ulla vexatione aut damno aut fraude in tributa ab iis fisco praestanda per
illam indictionem, in qua sumptus fiunt. Quodsi plura quam ab iis conferenda erant ab iis qui species
dederunt erogata expenderit, iubemus ex toto corpore fiscalium eiusdem provinciae iis satisfieri qui ultra
propria tributa expenderit. Si vero eadem provincia non habeat fiscalia quae sufficientia ad expensam
factam, iis qui illam expensam fecerunt ex generali mensa satisfiat quae a tua gloria administratur, vel
retineant haec ex iis quae ab ipsis insequenti indictione conferenda sunt, eaque omnibus modis imputentur

1 ὀπίσθιας (et sic infra constanter) M || 4 καὶ om. ε ||
6 recauta] s. v. εὐτρεπίσματα L (id. 652, 15) || 7 δια-
παναμένων L || 9 κομητῶν L || diligatorum, s. v. εὐτρο-
πιστῶν L διλιγῶρων M || 13 introitum, s. v. εισόδων
L introitum M || αὐτῶν L^s || 17 εἶδη τὰ] τὰ om. L ||
20 ἢ M ε] καὶ L || ἐπάγειν L || 22 παρὰ τῶν κητό-
ρων] a nostris possessoribus ε || 23 recautum M recau-
tum, s. v. εὐτρεπίσματα L || 25 πλείονα τῶν συντε-
λουμένων] amplius quam professionis sunt ε || 29 εὐρε-
θείη L || 32 ἔχει] habet ε || ἢ αὐτῇ M (Int.) || αὐτῇ ἢ
L ε || 34 τὴν αὐτῇ] hanc (i. e. ταύτην τὴν?) ε || 36 αὐ-
τοῖς L || 37 αὐτῶν L ε] αὐτοῦ M

in (et in V) emolumentis libri || quintam] qui nostram
T || 5 partem T || 6 ab optionibus] adoptionibus V || ex-
pediuntur T || 8 diasostarum T || 11 factae vulg.] facta
libri || introitorum] anthidorum T || 12 etiam] contra T ||
13 perimimus (sic) V || indemnis V || 17 qui V || in om.
V || 18 ipsas Beck] ipsos V ipsos quoque T || milites acci-
pere T, milites om. in spat. vac. 10 lit. V || in om. V || 19 in-
uenitur V || 20 inferre Beck] inferri libri || 22 Eam vulg.]
ea libri || a nostris] nostris a T || expensam vulg. || 23 pro
T || 24 tergiversatio V || 25 quam] que T neque V || 26
inditione V (et sic infra) || ex qua impensa V || 27 fit] sit
VT || professionis sunt T] professiones sunt vulg. profes-
sionis V; leg. pro functionibus? || 28 inueniuntur T || 30
eo V || qui ultra — 32 eos om. V || 31 fiscalia T || om.
vulg. || 32 quae fit T] factam vulg. || 33 a add. vulg. ||
35 eis] his T ea V || 36 reputari vulg.] reputare libri

1 facies T || sine] nisi V || 2 magistri V magistrorum
T || speciem T spem V || ministratus T ministratur V ||
3 eadem T || 4 occasione emolumentum vulg.] occasionem

τῶν τὰ δημόσια ἀνόντων. τούτων ἀπάντων προΐόντων τε καὶ παραφυλαττομένων κινδύνῳ τῆς τε σῆς ἐνδοξότητος καὶ τῶν ἐκάστης ἐπαρχίας τρακτευτῶν καὶ ἀρχόντων καὶ τῶν πευθόμενων αὐτοῖς τάξεων καὶ ἐλληπτέρων καὶ πολυτευομένων καὶ πάντων τῶν τὰ δημόσια χειριζόντων.

fiscalia exigunt. His omnibus admittendis et observandis periculo et tuae gloriae et singularum provinciarum tractatorum et iudicum et obsequentium eis officiorum et susceptorum et curialium et omnium 5 fiscalia tractantur.

CAPUT IV.

Καὶ τούτο δὲ κελεύομεν παραφυλάττεσθαι, ὥστε μηδένα τῶν ἐξάρχων ἢ τῶν στρατιωτῶν προφάσει παρόδου ἢ ἀπὸ τῶν πόλεων ἢ τῶν χωρίων ἐν ἀπαργουσιμῶν λαμβάνειν. εἰ δὲ εὐρεθῆι τις ὑπὲρ 10 παρόδου ἐν ἀπαργουσιμῶν λαμβάνων, κελεύομεν τὸν τοιοῦτό τι πράττοντα ἀπαιτῆσθαι διπλάσιον πᾶν ὅπερ λαβεῖν ὑπὲρ τούτου τολμήσει.

Hoc quoque iubemus servari, nullum iudicum aut militum occasione transitus aut a civitatibus aut praediis in nummo aliquid accipere. Si autem inventus fuerit aliquis pro transitu in nummo annonam accipere, iubemus tale aliquid agentem exigi duplum totum quod accipere pro hoc praesumpserit.

CAPUT V.

Εἰ δὲ τινες τῶν ἡμετέρων ἐξάρχων ἢ τῶν στρατιωτῶν ἢ τῶν ὀπιόντων αὐτῶν μὴ recauta ποιήσουσι 15 τῆς γενομένης παρ' αὐτῶν δαπάνης, κελεύομεν τοὺς τὴν δαπάνην χρηρήσαντας συντελεστὰς πράξιν ὑπομημάτων συνίσταν, εἰ μὲν εὐρεθῆι ὁ ἀρχὼν ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις, παρ' αὐτῶν καὶ τῶν ὀσιωπάτων τῆς πόλεως ἐπισκόπων, εἰ δὲ μὴ εὐρεθῆι ὁ ἀρχὼν ἐν τοῖς 20 αὐτοῖς τόποις, παρὰ τῶν ὀσιωπάτων τῆς πόλεως ἐπισκόπων ἢ τῶν ἐκδικῶν τῶν τόπων, ὑπ' οὗς ἡ κτῆσις διάκειται ἐξ ἧς γέγονεν ἡ δαπάνη, καὶ διὰ τῆς τοιαύτης πράξεως δὴλα ποιείν, τίνες τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων ἢ μετὰ πολὺν στρατεύματος τὴν παρόδου 25 ποιοῦμενοι οὐκ ἐποίησαν recauta καὶ πόσῃν ποσότητῃ ἐδαπάνησαν, καὶ τὴν τοιαύτην πράξιν πέμπεσθαι πρὸς τὴν σὴν ἐνδοξότητα, τὴν δὲ σὴν ὑπεροχὴν ὡσαυτεὶ recautant γενομένων τοῖς μὲν ὑποτελεῖσι παρέχον ἢ καὶ λογιζέσθαι τὴν παρ' αὐτῶν γενομένην δαπάνην, 30 καθάπερ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, παρακρατεῖν δὲ αὐτὴν τὴν ποσότητα τὴν διὰ τῆς πράξεως δηλουμένην ἐκ τῶν δηληγατευομένων ἀπὸ τοῦ δημοσίου τοῖς ἐξάρχουσιν καὶ τοῖς στρατιώταις τοῖς τὴν δαπάνην ποιησαμένοις.

Si quis vero nostrorum iudicum aut militum aut optionum ipsorum non recauta fecerit factae ab eis expensae, iubemus expensas facientes collatores gesta monumentorum conficere, si quidem inveniatur iudex in locis illis, apud eum et sanctissimum civitatis episcopum, si vero non inveniatur iudex in locis illis, apud sanctissimum civitatis episcopum aut defensores locorum sub quibus possessio iacet ex qua facta est expensa, et per talia gesta palam facere, qui nostrorum iudicum et cum quali exercitu transitum facientes non fecerunt recauta et quantam quantitatem expenderunt, et talia gesta mitti ad tuam gloriam, tuam vero celsitudinem utpote recautis factis collatoribus quidem praebere aut etiam reputare quae ab eis facta est expensa, sicuti superius diximus, retinere autem hanc quantitatem quae ex gestis declaratur ex his quae delegata sunt de fisco principibus militiae et militibus qui expensas fecerunt.

CAPUT VI.

Πρὸς τούτοις κελεύομεν τοὺς ἡμετέρους ἐξάρχους 35 εἴτε καὶ τοὺς διασάζοντας τὸ στρατεύμα καὶ delegatoras ἐν ταῖς παρόδοις προπέμπειν εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον ἐν ᾧ μέλλει τὸ ἡμέτερον στρατεύμα καταῆναι,

Ad haec iubemus principes militiae nostros sive eos qui deducunt exercitum et delegatores in transitu praemittere ad illum locum, in quo futurus est noster exercitus applicare, et praeparationem facere

uis per eos qui fiscalia exigunt. Atque haec omnia procedant atque observentur periculo et tuae gloriae et cuiusque provinciae tractatorum et praesidium et officiorum uis obsequentium et susceptorum et curialium et omnium qui fiscalia tractant.

IV. Sed hoc quoque observari iubemus, ne quisquam ducum aut militum nomine transitus vel a civitatibus vel praediis in pecunia numerata quicquam auferat. Si quis vero inveniatur qui pro transitu in pecunia numerata quicquam auferat, iubemus ab eo qui quid eiusmodi fecit duplum eius, quod eo nomine auferre ausus sit, exigi.

V. Si qui vero ex nostris ducibus aut militibus aut optionibus eorum non fecerint recauta factarum ab ipsis expensarum, iubemus collatores qui expensas subministrarunt, acta conficienda curare, si quidem praeses in illis locis inveniatur, apud eum et sanctissimum civitatis episcopum, sin praeses in illis locis non inveniatur, apud sanctissimum civitatis episcopum vel defensorem locorum, quibus possessio subiecta est ex qua expensae factae sunt, et per eiusmodi acta palam facere, quinam ex ducibus nostris quali cum exercitu transitum facientes recauta non fecerint, et quantam summam expenderint; atque eiusmodi acta ad tuam gloriam mittantur, tua vero sublimitas tamquam recautis factis subiectis quidem praebeat vel etiam impulet expensam ab iis factam, quemadmodum supra diximus, ipsam autem quantitatem actis demonstratam retineat ex iis quae a fisco delegata sunt ducibus et militibus qui expensas fecerunt.

VI. Praeterea iubemus duces nostros vel etiam eos qui exercitum deducunt et delegatores in transitu faciendo ante mittere ad illum locum in quem exercitus noster perventurus est, et expensas apparandas

8 ἐξάρχοντων L || 9 τῶν add. Zachariae || 10 sq. τι λαμβάνειν — ἀπαργουσιμῶν om. M || 11 λαμβάνων] annonam accipere ε || 14 sq. τινες — ποιήσουσι] quis — fecerit ε || στρατιωτῶν dedimus ex ε Iul.] στρατευμάτων ML || 20 εὐρεθῆι L || 22 τῶν ἐκδικῶν] defensores ε || 25 ἢ] et ε || 28 ὑπεροχὴν] ἐδαπάνησαν καὶ τὴν add. L^a || 31 αὐτῆν M || ταύτην L^a || 33 διλυῖ ατενομένων ML, δελεγατευομένων em Haloandro vulg. || τῶν δημοσίων L || 36 delegatoras (s. v. μηνυτὰς L) ML || 37 τοῖς M

7 nulli V || 8 a om. V || aut V vulg.] aut a T || 9 praecediis V || 10 annonam delet Beck || 12 praesumpserit] acceperit praesumpserit T^a || 15 facta ab eis expensa V || 16 iubent T || faciendas T^a || 17 confitere VT || quidem] quis T || 18 sanctissimo civitatis episcopo libri, corr. vulg. || 19 inveniatur V || illis in locis T || 20 defensorem mali Osenbrüggen || 21 pensio V || 23 et cum quali ex eum quali exercitu V || 24 quantam quantitatem vulg.] quantitatem quam T quantitatem V || 29 ex] etiam ex V || 30 delegata sunt] declarata sunt sive delegata T || 31 militiae om. T || 36 exercitum vulg.] expeditum libri || *transitos libri, transitibus vulg. || 38 nostro V || applicare] ibi applicare T

1 fiscali V || His om. T || 3 et iudicum] et om. T || 4 eis vulg.] eos libri || et curialium] et om. T || omnia T ||

καὶ ἐτοιμασίαν ποιεῖν τῶν δαπανημάτων, καὶ μὴ πέμπειν εἰς ἑτέρας πόλεις ἢ κτήσεις ἢ χωρία, ὡς δὴ ὀφείλονται τῶν τοῦ στρατεύματος ἐκεῖσε μείναι, καὶ ἐκ τούτου ἀγρολογεῖν τὰς κτήσεις καὶ τὰ χωρία. εἰ δὲ λαβεῖν τι ὑπὲρ τούτου τολμήσουσι, κελεύμεν καὶ οὕτω μὲν τὴν εἰρημένην πράξιν γίνεσθαι δηλοῦσαν τό τε δοθῆναι καὶ τίνι δεδοταί, λογίζεσθαι δὲ τοὺς ζημιωθείσι παρὰ τῆς σῆς ἐνδοξότητος ἢ παρέχεσθαι κατὰ τὸν ἀνωτέρω ἡμῖν εἰρημένον τρόπον πάντα ὅσα διὰ τῆς τοιαύτης πράξεως δηλωθεῖη, τοὺς δὲ ἐξάσους καὶ τοὺς ὁπωσούν διασώζοντας τὸ ἡμέτερον στρατεύμα καὶ τοὺς delegatores ἐν διπλασίονι ποσότητι δοῦναι ἅπερ λαβεῖν τολμήσουσιν ὑπὲρ τούτου, τοὺς δὲ προμητάτορας καὶ τιμωρίας καὶ ἐξορίαν ὑπομένειν.

CAPUT VII.

Εἰ δὲ τινες τῶν ἀρχόντων τῶν ἐπαρχιῶν συνδοιζόμενοι πολλάκις τοῖς διασώζουσι τὸ ἡμέτερον στρατεύμα μὴ ἐτοιμάσουσι τὰς δαπάνας, καὶ ἐκ τούτου εἰς διαφόρους πόλεις τε καὶ χωρία τούτους παραγάγουσι, κελεύμεν τοὺς τοιούτους τῆς ἀρχῆς παρομένους δημεύσει καὶ ἐξορία μετὰ τῶν πειθομένων αὐτοῖς τάξων ὑποβάλλεσθαι, τοὺς δὲ ἡμετέρους ὑποτελεῖς καὶ οὕτως ἀζημίως φυλάττεσθαι ἢ ἐκ τῆς τῶν recautum δόσεως ἢ ἐκ τῆς κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον ὀφειλούσης γίνεσθαι πράξεως.

CAPUT VIII.

Ταῦτα δὲ φυλάττεσθαι παρακελεύομεθα οὐ μόνον ἐν ταῖς παρόδοις τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων καὶ στρατιωτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐξ οἰουδήποτε ἔθνους εἰς συμμαχίαν τῆς ἡμετέρας πολιτείας παρ' ἡμῶν πεμπόμενων.

CAPUT IX.

Ὅστε μὴ δὲ προγάσει τῆς τῶν μητῶν δόσεως ἐνυβορίζεσθαι τὴν τῶν ἡμετέρων ὑπὸ κῶν ἐλευθερίαν, θεσπιζόμεν μηδεὶν ἐξείναι παντελῶς τῶν ἡμετέρων στρατιωτῶν εἰς τὰς ἀθηναικὰς οἰκίσεις, ἐν αἷς οἱ δεσπότες τῶν οἰκημάτων εὐρεθεῖεν μένοντες, λαμβάνειν ἐαυτοῖς μητῶν, ἀλλ' ἐκείνας μὲν ἀνενοχλήτους φυλάττεσθαι τοῖς ἰδίοις δεσπότηται, λαμβάνειν δὲ τοὺς στρατιώτας ἐν ἑτέροις διαίταις μητῶν.

expensarum, et non mittere ad alias civitates aut possessiones aut praedia, quasi debeat exercitus ibi manere, et ex hoc pecunias accipere de possessionibus et villis. Si autem accipere aliquid pro hoc praesumpserit, iubemus etiam sic quidem memorata gesta fieri significantia et unde et cui datum est, et reputari damnificatis a tua gloria aut praebere secundum praedictum modum omnia quae ex talibus gestis significantur, principes autem militiae et quocumque modo diasostas nostri exercitus et delegatores in duplici quantitate dare quae accipere praesumpserint, pro hoc autem metatores etiam supplicium et exilium sustinere.

Si qui vero iudicum provinciarum colludentes forte diasostis nostri exercitus non praeparaverint expensas, et ex hoc per diversas civitates et villas eos perducant, iubemus eos singulo remotos confiscationi et exilio cum oboedientibus eis officiis subdi, nostros autem collatores et ita indemnes servari ex recautum donatione aut ex gestis quae secundum praedictum modum debent fieri.

Hoc autem ipsum servari praecipimus non solum in transitu nostrorum iudicum et militum, sed etiam aliorum qui ex qualibet gente in auxilium nostrae rei publicae a nobis mittuntur.

Ut non autem occasione metatorum dationis iniurietur nostrorum collatorum libertas, iubemus nulli penitus licere nostrorum militum in authenticis habitationibus, in quibus domini domuum inveniuntur manentes, accipere sibi metata, sed illas quidem sine molestia reservare propriis dominis, accipere autem milites in aliis diactis metata.

curare nec vero ad alias civitates vel possessiones vel praedia mittere, quasi exercitus ibi manere debeat, atque inde pecunias exigere a possessionibus et praediis. Si quid autem eo nomine accipere ausi sint, iubemus sic quoque praedicta acta confici quae declarent et quid datum et cui datum sit, iis autem qui damno affecti sunt a tua gloria impulari vel praestari secundum supra dictum a nobis modum omnia quaecumque per eiusmodi acta declarata sint, duces vero et eos qui utrumque exercitum nostrum deducunt et delegatores duplum eius dare quod eo nomine accipere ausi sint, prometatores vero et supplicium et exilium subire.

VII. Si qui autem ex praesidiis provinciarum colludentes fortasse cum iis qui exercitum nostrum deducunt non apparaverint expensas, atque inde per diversas civitates et praedia eos perducant, iubemus illos magistratu motos publicationi bonorum et exilio cum officiis quae iis parent subici, subiectos autem nostros sic quoque indemnes servari aut ex recautis datis aut ex actis quae secundum praedictum modum fieri debent.

VIII. Haec autem servari iubemus non solum in transitu nostrorum ducum et militum, sed etiam ceterorum qui ex qualibet gente auxilio rei publicae nostrae a nobis mittuntur.

IX. Ne vero metatorum dationis nomine libertati subiectorum nostrorum iniuria fiat, sancimus nulli omnino ex militibus nostris licere in principalibus habitationibus, in quibus domini domuum versari inveniuntur, metata sibi sumere, sed illas quidem sine molestia propriis dominis servari, milites vero in aliis cenaculis metata accipere.

5 τολμήσουσι ML] τολμήσει L^b § 7 δοθῆναι unde (i. e. ὀφείν) § 12 λογίζεσθαι δὲ M] καὶ λογίζεσθαι L^c § 9 τὸν] τῶν M § 12 delegatoras (s. v. μηνυτάς) L δελεγάτορας M § 13 ὑπὲρ τούτου sequentibus iungit § 1 προμητάτορας (Theod.) προμητάτορας ML (προμητάτορας Haloander) § 18 χωρίας L § 19 τοῖς τοιούτοις] eos § 25 Ταῦτα δὲ] Hoc autem ipsum (i. e. ταῦτο δὲ) § 5 παρακελεύομεν L^a § 30 ὥστε μὴ δὲ L (ubi v. ὥστε — ἐλευθερίαν prioribus continuantur) § 1 ὥστε μὴ M] μητῶν (cf. Theod.) μητῶν ML § 32 ἐξείναι παντελῶς M] παντελῶς ἐξείναι L § 35. 37 μητῶν ML

4 Si vulg.] om. libri || aliquis T || 5 sic] si V || 6 et cui] et om. V || 7 dampnificantis VT^a || a tua — 9 significantur om. V || praebere T || 9 quocumque V || 10 diasostas T || 11 praesumpserunt libri, corr. vulg. || 16 diasostas V diasostas T, cum diasostis vulg. || praeparaverunt V || 18 producant V || 21 donatione V || 22 modum om. T || 26 *transitos libri transitibus vulg. (cf. ad 652, 36) || 27 qui om. V || 28 a VT] om. vulg. || 30 ut non autem V] ut autem non T vulg. || mercatorum V || 33 domuum] dominium V || 34 sibi metata vulg.] si inmetata VT || 35 leg. reservari? || 36 dictis T deceptis V

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάνα ἡμῶν καὶ διὰ τοῦ παρόντος δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ἐνδοξότης ἐν τε τῇ βασιλίδι πόλει ****, καὶ τοῖς κατὰ τὸν τόπον ὀσιωτάτοις ἐπισκόποις τοῖς τε λαμπροτάτοις τῶν ἐπαρχιῶν ἄρχουσιν καὶ πᾶσι τοῖς ἡμετέροις ὑποτελέσιν ἐν ἐκάστῃ ἐπαρχίᾳ καὶ πόλει δῆλα καταστήσάτω, ὥστε εἰδέναι τοὺς ἡμετέρους ὑποτελεῖς τὰ παρ' ἡμῶν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν ἀβλαβείας διατηρωθέντα καὶ γινώσκων, ὡς εἶπερ παρὰ ταῦτά τι προαχθεῖη καὶ οἱ ἀδικούμενοι σωπῆ τὸ πρᾶγμα παραδώσουσιν, αὐτοὶ τῆς 10 τοιαύτης βλάβης ἐάντοῖς αἰτίω γενήσονται.

Dat. k. Mart. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVIII. post cons. Basilli vc. anno IV. ind. VIII. [a. 545]

PAL

15

ΠΕΡΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΜΙΩΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Πέτρῳ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ πραιτωρίων.

(Προοίμιον.) Περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων 20 καὶ προνομίων καὶ ἄλλων κεφαλαίων εἰς τὰς ἀγιωτάτας ἐκκλησίας καὶ τοὺς λοιποὺς σεβασμίους οἴκους ὁρώντων τὸν παρόντα νόμον προφερόμεν.

CAPUT I.

Θεσιζομεν τοίνυν, τάξιν νόμων ἐπέχειν τοὺς ἀγίους ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας τοὺς ὑπὸ τῶν ἀγίων τεσσά-

(Epilogus.) Quae igitur placuerunt nobis et per praesentem declarata sunt legem, tua gloria in regia civitate et per loca sanctissimis episcopis clarissimisque provinciarum iudicibus et omnibus nostris 5 subiectis in unaquaque provincia et civitate palam faciat, ut sciant nostri subiecti quae a nobis pro eorum indemnitate disposita sunt et agnoscant, quia si contra haec aliquid agatur et qui laeduntur taciturnitati causam tradiderint, ipsi huiusmodi laesonis sibi auctores fient.

CXXXI. Auth. CXIX. Coll. IX tit. 6

R DE ECCLESIASTICIS TITULIS R

Idem Aug. Petro pp.

(Praefatio.) De regulis ecclesiasticis et privilegiis aliisque capitulis ad sacrosanctas ecclesias et reliquas venerabiles domos pertinentibus praesentem proferimus legem.

Sancimus igitur vicem legum obtinere sanctas ecclesiasticas regulas, quae a sanctis quattuor conciliis

Nov. CXXXI (Authent. CXIX = Coll. IX tit. 6: gloss.) Graece extat in ML, in A f. 184. 188^v—190 (ubi tituli primi partem efficit), praeter epilogum in B 5, 3, 1—17; c. 1—3 in., c. 5. 6. 10. 11. 12 partim decurtata in Collectione LXXXVII capitulorum 22—26 (= S; inde Nomoc. L tit. 1 et appendix cap. eccl. 15. 16 p. 604 sq. 667 sq. Voell.); c. 13. 14 in Collectione XXV capitulorum 25 (= C) — Epit. Theod. 131, Athan. 2, 3 (inde Coll. const. eccl. III 2, 3; particulae repetuntur in paratitulis Ath. 1 § 1, 3 § 3, 9 § 3). Iulian. const. CXIX. c. I ex B habent Ecl. Bas. I—X, Nomoc.^m XIV tit. 1, 2; argumentum notat Nomoc. XIV tit. ib.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per praesentem legem declarantur, tua gloria et in regia civitate ****, et sanctissimis qui ubique sunt episcopis et clarissimis provinciarum praesidibus et omnibus subiectis nostris in unaquaque provincia et civitate manifesta faciat, ut subiecti nostri sciant quae a nobis pro ipsorum incommutata constituta sunt et intellegant, si quid adversus haec agatur et qui damno affecti sunt silentio rem transierint, ipsos sibi eiusmodi damni auctores exituros.

CXXXI.

DE ECCLESIASTICIS CANONIBUS ET PRIVILEGIIS.

Idem Augustus Petro gloriosissimo praefecto praetorio.

Praefatio. De ecclesiasticis canonibus et privilegiis et aliis capitibus quae ad sanctissimas ecclesias ceterasque venerabiles domos pertinent praesentem legem ferimus.

I. Sancimus igitur, ut legum vicem obtineant sancti ecclesiastici canones qui a sanctis quattuor

2 δηλουμένον L^a ἔνδοξότης M^ε ὑπεροχῇ L || 3 lacunam statuit Zachariae; supplendum fere (καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις εἰς τὴν πάντων γνώσιν εἰσεῖν παρασκευασάτω) || 12 subscr. om. ε, habent Iul.^{bw}, item Iul. Utinensis || k. Mart. M Iul. Ath.] μὴ μισθίῳ Theod. || CP. — XVIII.] cp. dn. iust. pp. aug. M βασιλεὺς Ἰουστινιανοῦ τὸ ἡ' Ath., om. Iul. Theod. || 13 post cons. Basili (uasili Utin. bilisarii w) anno IV. (anno IV. om. b) indic. VIII. (indic. VIII. om. w, Consp. add. Utin.) Iul. μετὰ τὴν ὑπατείαν Βασιλείου τὸ δ' Theod. μετὰ τὴν ὑπατείαν Βασιλείου τὸ γ' Ath. basili uc. cons. M || 16 rubr. Περὶ ἐκκλησιαστικῶν κανόνων καὶ προνομίων (αὐτῶν add. B^c) SB] Περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων καὶ προνομίων τῶν (τῶν om. L) εἰς τὰς ἀγιωτάτας ἐκκλησίας (ὁρώντων add. Haloander ex v. 23) ML vulg. Περὶ τῶν (τῶν om. index Ath.) ἐκκλησιαστικῶν τίτλων Ath. ε — Περὶ ἐκκλησιαστικῶν κανόνων καὶ πραγμάτων ἀποκαταστάσεως καὶ ὀφρανοτρόφων. Ἰσον θεῖον τύπον

Theod.; om. A || 18 Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς αὐτοκράτωρ ἰουστινιανὸς A || 19 πραιτωρίων MA] τῶν πραιτωρίων L || 20 τῶν ML Ath.] om. AB Theod. || 22 ἐκκλησίας] τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας A || καὶ τοὺς — οἴκους om. B^c || οἴκους LAB^ε] τόπους καὶ οἴκους M || 23 ὁρῶντα A || προσφερόμεν B^c || 24 νόμον S v. l. || 25 τεσσάρων LAS^ε Ath., Iul., Nomoc. XIV tit.] ἐπτά MB

2 declarata sunt] declaratas V || 3 et per] et om. T || 5 in om. V || 8 contra vulg.] citra VT || taciturnitati vulg.] taciturnitatis T taciturnitate V || 9 causa T || traderint V || huiusmodi om. V || 10 fiant T || subscriptione carent libri (nam quae in T adicitur cum rubrica const. insequentis Auth. CXXXII (= Nov. CXXXIX) coniuncta dat. xvii. kal. oct. cap. (sic) imp. domini nostri iustiniani pp. cog. (sic) ad const. Auth. CXXXI (= Edict. S) pertinet) || 17 titulis] constitutio noua add. V || 22 pertinentibus R¹ || 24 sacras V

ρων συνόδων ἐκεθέντας ἢ βεβαιωθέντας, τοιέσι τῶν ἐν Νικαίᾳ τῶν τιῆ' καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει τῶν ἁγίων ἐν' πατέραν καὶ τῆς ἐν Ἐφέσω πρώτης, ἐν ἣ Νεστόριος κατεκρίθη, καὶ τῆς ἐν Καλκηδόνι, καθ' ἣν Ἐὐτυχῆς μετὰ Νεστορίου ἀνεθεματίσθη. τῶν γὰρ προειρημένων ἁγίων δ' συνόδων καὶ τὰ δόγματα καθάπερ τὰς θείας γραφὰς δεχόμεθα καὶ τοὺς κανόνας ὡς νόμους φυλάττομεν.

expositae sunt aut firmatae, hoc est in Nicaena trecentorum decem et octo et in Constantinopolitana sanctorum centum quinquaginta patrum et in Epheso Prima, in quo Nestorius est damnatus, et in Calcedone, in quo Eutycheis cum Nestorio anathematizatus est. Praedictarum enim quattuor synodorum dogmata sicut sanctas scripturas accipimus et regulas sicut leges servamus.

CAPUT II.

Καὶ διὰ τοῦτο θεοσιζομεν, κατὰ τοὺς αὐτῶν ὅρους τὸν ἀγιώτατον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης πάπαν πρῶτον εἶναι πάντων τῶν ἱερῶν, τὸν δὲ μακαριώτατον ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως τῆς νέας Ῥώμης δευτέραν τάξιν ἐπέχειν μετὰ τὸν ἀγιώτατον ἀποστολικὸν θρόνον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, τῶν δὲ ἄλλων πάντων προτιμᾶσθαι.

15

CAPUT III.

Τὸν δὲ κατὰ κριρὸν μακαριώτατον ἀρχιεπίσκοπον τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς τῆς ἡμετέρας πατριδος ἔχειν αἰεὶ ὑπὸ τῆν οἰκίαν δικαιοδοσίαν τοὺς ἐπισκόπους τῶν ἐπαρχιῶν Daciae mediterraneae καὶ Daciae ripensias, Praevalaeos καὶ Dardanias καὶ Μυσίας τῆς ἀνωτέρας καὶ Παννονίας, καὶ παρ' αὐτοῦ τόντους χειροτονεῖσθαι, αὐτὸν δὲ ὑπὸ τῆς οἰκίας συνόδου

Ideoque sancimus secundum earum definitiones sanctissimum senioris Romae papam primum esse omnium sacerdotum, beatissimum autem archiepiscopum Constantinopoleos Novae Romae secundum habere locum post sanctam apostolicam sedem senioris Romae, aliis autem omnibus sedibus praeponorur.

Per tempus autem beatissimum archiepiscopum Primae Iustinianae nostrae patriae habere semper sub sua iurisdictione episcopus provinciarum Daciae mediterraneae et Daciae ripensis, Privalis et Dardaniae et Mysiae superioris atque Pannoniae, et ab eo hos ordinari, ipsum vero a proprio ordinari con-

c. II ex B habet Ecl. Bas. I—X.

c. II (θεοσιζομεν κατὰ τοὺς τῶν ἁγίων συνόδων ὅρους . . .) — IV ex B bis exhibet Nomoc.^m XIV tit. 1, 5 (f. S3^r et f. S5); argumentum notat Nomoc. XIV tit. ib.

conciliis expositi vel confirmati sunt, hoc est Nicaeno trecentorum decem et octo et Constantinopolitano centum quinquaginta sanctorum patrum et Ephesino primo, in quo Nestorius condemnatus est, et Calcedonensi, in quo Eutycheis cum Nestorio anathematizatus est. Praedictorum enim sanctorum quattuor conciliorum et dogmata tamquam divinas scripturas accipimus et canones tamquam leges servamus.

II. Ac propterea sancimus ut secundum eorum regulas sanctissimus veteris Romae papa primus omnium sacerdotum sit, beatissimus autem archiepiscopus Constantinopolis Novae Romae secundum locum obtineat post sanctissimam apostolicam sedem veteris Romae, ceteris vero omnibus anteponatur.

III. Beatissimus autem qui quoque tempore est archiepiscopus Primae Iustinianae patriae nostrae semper habeat sub propria iurisdictione episcopus provinciarum Daciae mediterraneae et Daciae ripensis, Praevalitanae et Dardaniae et Moesiae superioris et Pannoniae, iique ab ipso creentur, ipse vero a pro-

2 τῆς τῶν LS || τῶν τιῆ' ἁγίων πατέρων καὶ μακαριῶν add. A, καθ' ἣν ὁ ἄριστος ἀνεθεματίσθη s. v. add. L, καθ' ἣν (πατέρων καθ' ἣν B) ἄριστος ὁ τῆς μανίας ἐπίωννος ἀνεθεματίσθη add. B || τῆς τῶν S || κωνσταντινούλει L || 3 τῶν ἁγίων om. S, ἁγίων et πατέρων om. A || πατέρων] ὑφ' ἣν ὁ μακεδόνιος ὁ πνευματομάχος ἐστηλιτεύθη s. v. add. L, ὑφ' ὧν ὁ πνευματομάχος Μακεδόνιος ἐστηλιτεύθη add. B || πρώτης] = (i. e. α?) τῶν ὁ A || 4 καλκηδόνη ML S Nomoc.^m (5) Χαλκηδόνη B Ath. vulg. χαλκηδόνη τῶν ἐξακοσίων A || καθ' ἣν — 5 ἀνεθεματίσθη] ὁμοίως S || 5 ἀνεθεματίσθη] πρὸς ταῦταις τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ δευτέρου, δι' ἧς Ῥοιγῆς μετὰ τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων καὶ ἑτεροὶ τινες διανοεῖσθαι παρεδευματίσθησαν καὶ ἐπι τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ τρίτου, ἧς διαφόρους αἰρέσεις θριαμβεύσασα τὰ τῶν προγενεστέρων ἐπέχειν ἁγίων συνόδων θεία δόγματα ἐπεκράσων καὶ ἐπι πάσαις τῆς ἐν Νικαίᾳ τῷ δευτέρου, ἐξ ἧς οἱ κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων λυτήσαντες ἐξ ἴσου τοῖς προλαβόντων αἰρετικοῖς τῆς καθολικῆς ἁγίας τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας ἀπεκρύνθησαν add. B; ὁ (pro ὅτι) μὲν γοῦν δεχόμενα (pro δεχόμεθα) τοὺς κανόνας ὡς νόμους add. A || 6 δ' AS] ἐπὶ M, om. LB || καὶ τὰ MA Nomoc.^m τὰ SLB5 || 7 δεχόμεθα — νόμους om. S || 9 Καὶ διὰ τοῦτο θεοσιζομεν om. A || 10 πάπαν L, om. S || πρότερον S || 11 τῶν ἱερῶν πάντων A || μακρίων B' || 12 κωνσταντινουπόλεως L, om. Ecl. || τῆς om. A Nomoc.^m || 13 ἔχειν τάξιν S || ἀγιώτατον MS] ἁγιον ALB || 16 τὸν δὲ μακαριώτατον κατὰ κριρὸν L, δὲ om. A, δὲ κατὰ κριρὸν om. et τὸν μακαριώτατον cum προτιμᾶσθαι (15) iungit S (cf. ad 17) || ἐπίσκοπον SA || 17 ἔχειν] καὶ ἔχειν S ἔχειν τας (sic) A || 18 ἰδιαν L Nomoc. L tit. 1 || 19 ἐπαρ-

χιῶν καὶ τὰ ἐξῆς reliqua parte capituli omissa S || daζias L¹ datias L² daκίας MB Theod. Ath. daκείας A || mediterraneas L mediterraneas Theod. mediterraneas B mediterraneas Nomoc.^m mediterraneas M mediterraneas Ath. mediterraneas A || daζias L¹ datias L² daκίας MB Ath. daκείας A || ripensias Theod.] rirensias L ripensias B Ath. ripensias A ripensias M || 20 Praevalaeos] zoraeanaeas L¹ zoraeanaeas L² praevalaeos Ath. cod. prebaeos Theod. praevalaeos A Προβαλαεὺς B προβαλαεὺς M προβαλαεὺς (altero loco προβαλαεὺς) Nomoc.^m προβαλαεὺς Coll. const. eccl. Privalis s (Iul. c. 508 corr. Praevalaeos ex codd. meliorum scriptura praevalenens); cf. nov. XI pr. || καὶ ALB] om. M || dardanias L dardanias MAB Theod. Ath. || 21 ἀνωτέρας Nomoc.^m || παννονίας Theod. ραννονίας L¹ πανονίας Nomoc.^m || 22 ἐπὶ M Nomoc.^m ἀπὸ ALB || οἰκίας] ἰδίας αὐτοῦ A

1 nicea R || 2 et in] in om. R || 3 effeso V Ephesina vulg. || 4 primi VT] prima R vulg. || qua vulg. || in om. R || calcedone T] calcedonia RV Chalcedonia vulg. || 5 in quo] in quo et V in qua vulg. || entichis R entichii (al. entiches schol. s. v.) sunt T' || anathematizatus est] anathematizati T || 7 sacras R || accipimus RV || 5 observamus T vulg. || 9 rubr. De ordine patriarcharum RT in marg. (ex Iul.) || eorum R¹ || 13 locum om. V¹ || 14 autem om. T || praeponorur R (praeponi Beck) || 16 rubr. De archiepiscopo prime iustiniane RT in marg. (ex Iul.) || archiepiscopus om. RT || 17 nostrae iustiniane T || 18 episcopus T¹ || untiarum R¹ || 19 mediterraneae T mediterraneae R || dati responsis T || Privalis et om. in lac. 3 litt. T; Praevalis Beck || 20 et misaeae T et miset V missie R || atque] et T || panonie R pantioniae T || 21 ordinari om. R

χειροτονεῖσθαι, καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ὑποκειμέναις αὐτῶ ἐπαρχίαις τὸν τόπον ἐπέχειν αὐτὸν τοῦ ἀποστολικοῦ Ἱωάννη Θρόνον κατὰ τὸ ὁρισθέντα ἀπὸ τοῦ ἁγίου πάπα Βιγίλιου.

cilio, et in subiectis sibi provinciis locum obtinere eum sedis apostolicae Romae secundum ea quae definita sunt a sanctissimo papa Vigilio.

CAPUT IV.

Καὶ τὸν ὁμοίον τρόπον τὸ δίκαιον τῆς ἀρχιερωσύνης, ὅπερ τῶ ἐπισκόπῳ Ἰουστινιανῆς Καρχηδόνης τῆς Ἀφρικῆς διοικήσεως δεδόκαμεν ἐξ οὗπερ ὁ θεὸς ταύτην ἡμῖν ἀποκατέστησε, φυλάττεσθαι κελεύομεν. καὶ αἱ ἄλλα δὲ πόλεις καὶ οἱ τούτων ἐπίσκοποι, οἳ ἐν διαφόροις τόποις μητροπολιτικὸν δίκαιον παρεσχέθη, τοῦ τοιοῦτου προνομίου εἰς τὸ διηκεῖς ἀπολαύεσθαι. πάντα δὲ τὰ προνόμια καὶ τὰς παραμυθίας, ἅπερ ἐκ βασιλικῆς φιλοτιμίας ἢ καὶ καθ' ἕτερον οἰοῦνθίποτε τρόπον ταῖς ἁγίαις ἐκκλησίαις ἢ ἑτέροις σεβασμίαις τόποις παρεσχέθη, βεβαίως αὐτοῖς διὰ πάντων φυλάττεσθαι.

5 Simili quoque modo ius pontificis, quod episcopo Iustinianae Carthagini Africanae civitatis dedimus ex quo deus hanc nobis restituit, servari iubemus. Sed et aliae civitates et harum episcopi, quibus in diversis locis metropolitico ius praestitum est, huiusmodi privilegio in perpetuum potiantur. Omnia (autem) privilegia vel solacia, quae ex imperiali munificentia aut etiam alio quolibet modo sanctis ecclesiis aut aliis venerabilibus locis collata sunt, firme eis per omnia conserventur.

CAPUT V.

Πρὸς τοῦτοις Θεσπίζομεν, καὶ πασῶν τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἄλλων σεβασμίων οἰκῶν τὰς κτήσεις μῆτε ὄνταρὰς λειτουργίας μῆτε extraordinary διαγραφὰς ὑπομένειν. εἰ μὲντοι ὁδοστρωσίας ἢ γεφυρῶν οἰκοδομῆς ἢ ἀνανεώσεις χρεῖα γένηται, κατὰ μίμησιν τῶν ἄλλων κητόρων τὸ τοιοῦτον ἔργον καὶ τὰς ἁγίας ἐκκλησίας καὶ τοὺς ἄλλους σεβασμίους οἴκους πληροῦν, ἡνῖκα ὑπ' ἐκείνην κέρηται τὴν πόλιν ὑφ' ἣν τὸ τοιοῦτον γίνεται ἔργον. εἴ τινα δὲ πράγματα ἀπὸ βουλευτικῶν ὑποστάσεων εἰς οἰανθίποτε ἀγνωτάτας ἐκκλησίαις ἢ ἄλλοις σεβάσιμον οἶκον κατὰ τοὺς νόμους ἐληλυθῶσιν ἢ μετὰ ταῦτα περιέλθωσιν, ἐλεύθερα εἶναι ταῦτα Θεσπίζομεν τῆς τῶν lucratiῶν διαγραφῆς.

Ad haec sancimus omnium sanctarum ecclesiarum et omnium venerabilium domuum possessiones neque sordidas functiones neque extraordinarias descriptiones sustinere. Si tamen itineris sternendi aut pontium aedificii vel reparationis opus fuerit, ad instar aliorum possessorum huiusmodi opus et sanctas ecclesias et venerabiles domos complere, dum sub illa possident civitate sub qua tale fit opus. Si quae vero res ex curialium substantiis ad quamlibet sacrosanctam ecclesiam aut aliam venerabilem domum secundum leges venerunt aut postea perventurae venerint, liberas eas esse sancimus descriptione lucratiῶν.

30

pria synodo creetur, et in ipsis provinciis ei subiectis locum obtineat sedis apostolicae Romanae secundum ea quae a sancto papa Vigilio constituta sunt.

IV. Atque pari modo ius pontificatus, quod episcopo Iustinianae Carthagini Africanae dioeceseos dedimus ex quo deus hanc nobis restituit, servari iubemus. Sed etiam ceterae civitates earumque episcopi, quibus in diversis locis ius metropolitico praestitum est, eiusmodi privilegio in perpetuum fruuntur; omnia autem privilegia et solacia, quae ex imperiali liberalitate vel etiam alio quocumque modo sanctis ecclesiis vel aliis venerabilibus locis praestita sunt, firmiter iis per omnia serventur.

V. Praeterea sancimus et omnium sanctissimarum ecclesiarum et reliquarum venerabilium domuum possessiones neque sordida munera neque extraordinarias descriptiones subire. Si tamen viarum sternendarum vel pontium struendorum aut reficiendorum necessitas incidit, ad instar ceterorum possessorum eiusmodi opus etiam sanctae ecclesiae ceteraque venerabiles domus exequantur, ubi quid in ea civitate possident in qua eiusmodi opus fit. Quodsi quae res ex curialium substantiis ad qualemcumque sanctissimam ecclesiam vel aliam venerabilem domum secundum leges venerunt vel postea perventurae sunt, liberas eas esse sancimus a descriptione lucratiῶν.

1 αὐταῖς om. A⁵ || 3 Θρόνον Ἱωάννη A || τὰ τὸν B^c τὰ ἡδὴ Nomoc.^m || ἀπὸ M L B || ὑπὸ A Nomoc.^m || ἁγιωτάτων A || 4 πάππα M L || βασιλείου A || 5 Καὶ Κατὰ κατὰ Zachariae || 6 τῆς ἰουστινιανῆς Nomoc.^m || χαλκηδόνης L Nomoc.^m || 7 Ἀφρικῆς ἐν ἀφρικῇ Nomoc.^m || διοικήσεως civitatis ε || 8 ἡμῖν ταύτην Nomoc.^m || ἀποκατέστησε L B^c || 9 αἱ om. A L || 10 μητροπολιτικὸν M ε *μητροπολιτ** A² || 11 ἀπολαύεσθαι Nomoc.^m || 12 πάντα — 16 φυλάττεσθαι om. A, ubi (f. 184^v med. — f. 188^r) ante c. 5 inseruntur novellae CXXXIII excerpta Athanasiana (cf. Witte in Krit. Jahrbücher f. deutsche Rechtswiss. 1847, p. 187) || καὶ vel ε || αἱ παραμυθία Haloandrum secutus Scrimger, vulg. (cf. ad 16) || 13 ἅπερ Haloander ἅπερ M L B || καὶ om. B^c Nomoc.^m || 14 ἁγιωτάταις B^f || 16 φυλάττεσθαι Zachariae φυλατισθῶ M L B || 17 Πρὸς τοῦτοις Θεσπίζομεν Θεσπίζομεν φυλάττεσθαι πρὸς τοῦτοις S || καὶ om. ε || πάσις τὰς ἀγνωτάτας ἐκκλησίας καὶ τοὺς ἄλλους σεβασμίους οἴκους, om. τὰς κτήσεις A || ἁγιωτάτων om. S, sanctarum ε || 18 τῶν ἄλλων omnium ε || 19 *μὴδὲ ὄνταρὰς M L B μὴ ὄνταρὰς SA || μῆτε M L B μὴδὲ A ἢ S v. l., ἢ προσκαίρους ἐξορίας ἢ S perique || extraordinary L ἐξtraordinarietas M ἐστραορόδινα vel ἐξτραορόδινα S ἔξω τῶν τεταγμένων (διατεταγμένων) L M L S v. v. B || 20 διαγραφῆς οἰανθίποτε διαγραφὰς A οἰανθίποτε S ||

ὁδοστρωσία et 21 οἰκοδομῇ S || 21 γένηται χρεῖα A^b, χρεῖα om. A^a || 22 κατὰ μίμησιν om. A || ἄλλων om. S || οἰκητόρων B^f || 23 καὶ τὰς || καὶ om. L || ἄλλους om. ε || 24 πληροῦν M || ἡνῖκα — 30 διαγραφῆς om. S || κέρηται τὴν πόλιν || τὴν πόλιν καθίσταται τελούσαι A || 25 ὑφ' ἣν om. B || ἔργον γίνεται B, ubi reliqua pars capitis omittitur || 28 τοὺς om. A || 29 περιέλθωσιν L || ταῦτα εἶναι B, ταῦτα om. A || 30 lucratiῶν L lucratiῶν A

5 rubr. De archiepiscopo cartagini R in marg. (cf. Iul.) || modo quoque R || pontifici T || 6 cartagini RT chartagini V || affricane R VT || civitatis diocesis Beck || dedi** R¹ || 7 hunc R || 8 episcopis V¹ || 9 metropolitico vulg. || praestitutum V² || 10 patiantur T¹ || 11 autem add. vulg. || vel et Beck || solatio T¹ || 12 alios V¹ || 14 firma V¹ || confirmetur V¹ confirmetur V³ || 17 rubr. De priuilegiis possessionum ad venerabiles locos pertinentium (pertinentibus T) RT in marg. (ex Iul.) || sanctissimarum ecclesiarum T ecclesiarum sanctarum R || 18 domorum R vulg. || 19 extraordinarios V¹ || 20 si om. RT || tū R || 21 opus si opus RT || 22 posserorum V || 23 et V² vulg. || om. R V¹ T, et alias Beck || complerēdum V^a || 24 possidet R VT, corr. vulg. || sit VT || 27 venerint] ueniunt T || 28 descriptione T || lucratiῶν T¹

CAPUT VI.

Ἀντί δὲ τῶν χρονίων παραγραφῶν τῶν δέκα καὶ εἴκοσι καὶ τριάκοντα ἐναντιῶν ταῖς ἀγίας ἐκκλησίαις καὶ τοῖς ἄλλοις ἅσαι σεβασμίους τόποις μόνην τὴν τῶν τεσσαράκοντα ἐναντιῶν παραγραφὴν ἀντιτίθεσθαι προστάττομεν· τούτου αὐτοῦ φυλαττομένου καὶ ἐν τῇ ἀπαιτῆσει τῶν ληγάτων καὶ τῶν κληρονομιῶν τῶν εἰς εὐσεβεῖς αἰτίας καταλειμμένων.

Pro temporalibus autem praescriptionibus X et XX et XXX annorum sacrosanctis ecclesiis et aliis univrsis venerabilibus locis solam quadraginta annorum praescriptionem opponi praecipimus; hoc ipsum servando et in exactione legatorum et hereditatum quae ad pias causas relictae sunt.

CAPUT VII.

Ἐῖ τις δὲ βουληθεῖται οἰκοδομῆσαι σεβασμίον ἐκτίριον ἢ μοναστήριον, μὴ ἄλλως ἀρχέσθω τοῦ οἰκοδομήματος, εἰ μὴ ὁ τῶν τόπων ὀσιώτατος ἐπίσκοπος ἐνῆχεν ἐκεῖσε ποιήσει καὶ τὸν τίμιον πῆξει σταυρόν. 1 Ὁ δὲ ἅπαξ ἀρχόμενος ἢ νέον κτίξεν ἐκτίριον ἢ παλαιὸν ἀνανεῶν, τόποις ἅσαι ἀναγκαζέσθω παρὰ τοῦ μακαριωτάτου τῶν τόπων ἐπισκόπου καὶ τῶν οἰκονόμων αὐτοῦ καὶ τοῦ πολιτικοῦ ἀρχόντος ἢ αὐτοῦ, εἰ περιεῖη, ἢ τούτου τελευταῖος οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ τὸ ἀρχθὲν ἔργον πληροῦν.

Si quis autem voluerit fabricare venerabile oratorium aut monasterium, non aliter incobandam fabricam, nisi locorum sanctissimus episcopus orationem ibi fecerit et venerabilem fixerit crucem.

1 Si vero semel coeperit aut novam edificare basilicam aut veterem renovare, modis omnibus compellatur a beatissimo locorum episcopo et oeconomis eius et civili iudice eam explere, et si is distulerit, hoc moriente heredes eius opus inchoatum adimpleant.

CAPUT VIII.

Ἐῖ τις ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ ἢ προαστείῳ ἢ χωρίῳ ἐκκλησιαστικὴν λειτουργίαν τολμήσει ἐπιτελέσαι ἢ ἄλλοις ἐπιτελέσαι συγχωρήσει διχα κληρικῶν τῷ ὀσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ τῶν τόπων ὑποκειμένων, κελύομεν τὸν οἶκον τούτου ἢ προάστειον ἢ χωρίον ὅπου τοιοῦτό τι ἀμαρτηθεῖται τῇ κατὰ τὸν τόπον ἀγιοτάτῃ ἐκκλησίᾳ ἐκδικεῖσθαι διὰ τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου καὶ τοῦ οἰκονόμου αὐτοῦ καὶ τοῦ πολιτικοῦ τῶν τόπων ἀρχόντος. εἰ δὲ ἀγνοῦντος τοῦ τῶν τόπων δεσπότου οἱ αὐτοῦ φρονισταὶ ἢ μισθῶται ἢ ἐμφυτευταὶ ἐναντίον τι ποιήσουσιν ἢ γενέσθαι συγχωρήσους,

Si quis in sua domo aut suburbano (aut) praedio ecclesiasticum ministerium ministrare praesumpserit aut aliis celebrare concesserit sine clericis sanctissimo locorum episcopo subiectibus, iubemus hanc domum aut suburbanum aut praedium, ubi tale aliquod delinquitur, loci illius sanctissimae ecclesiae vindicari per deo amabilem episcopum et oeconomum eius et civilem iudicem locorum.

1 Si vero nesciente locorum domino eius curatores aut conductores aut emphyteotae contrarium aliquid exerceri permiserint, dominum quidem loci nullum

c. VI ex B habet Ecl. Bas. I—X; summarium extat 'Por. 42, 8. c. VII ex B habent Nomoc.^{dm} XIV tit. 3, 14, pr. (— 11) Ecl. Bas. I—X. — Summaria exhibent Nomoc. XIV tit. 3, 14, 11; summam § 1 Ecloga ad Prochiron mutata 23, 12 p. 117 Zach. c. VIII ex B habent Nomoc.^{dm} XIV tit. 3, 14, idem passim interpolatum cod. Vat. id. apud Pitra p. 506; pr. (— 26) Ecl. Bas. I—X. Summam praestat Nomoc. XIV tit. 3, 14.

VI. Pro temporalibus autem praescriptionibus decem aut viginti aut triginta annorum ut sanctissimis ecclesiis ceterisque omnibus venerabilibus locis sola quadraginta annorum praescriptio opponatur, praecipimus, idque ipsum observetur etiam in exactione legatorum et hereditatum ad pias causas relictarum.

VII. Si quis autem venerabile oratorium vel monasterium aedificare voluerit, ne aliter initium faciat aedificandi, nisi sanctissimus locorum episcopus precationem ibi fecerit et venerabilem crucem fixerit. 1 Qui autem semel coepit sine novum oratorium condere sive vetus renovare, modis omnibus a beatissimo locorum episcopo eiusque oeconomis et civili magistratu cogatur vel ipse, si superstes sit, vel eo defuncto heredes eius coeptum opus perficere.

VIII. Si quis in domo sua vel suburbano vel praedio ecclesiasticum ministerium exercere ausus sit vel aliis exercere permiserit sine clericis sanctissimo locorum episcopo subiectis, iubemus domum eius vel suburbanum vel praedium, ubi tale quid commissum sit, sanctissimae loci ecclesiae per deo carissimum 1 episcopum eiusque oeconomum et civilem locorum magistratum vindicari. Quodsi ignorante locorum domino procuratores eius vel conductores vel emphyteutae contrarii quid fecerint aut fieri permiserint,

2 καὶ ἡ L || ταῖς καὶ ταῖς S || 3 τόποις M B Γ ε' Ροκ. οἴκοις S L A B C || 5 τούτου αὐτοῦ M L B Γ ε' || τοῦ αὐτοῦ B C Ecl., τοῦ τοιοῦτου S A || καὶ om. S v. l. || 6 ἐν] ἐπί Ecl. || τῶν λεγάτων L A τοῦ ληγάτου Ecl. || 7 καταλιμπανομένων S A B || 9 ἢ μοναστήριον om. A || ἀρχέσθαι A || 10 τῶν τόπων] κατὰ τὸν τόπον A || ἀγιοτάτου Ecl. || 11 ποιήσῃ B Γ Nomoc.^m (Nomoc. 11, 1) πῆξῃ σταυρόν B Γ (Nomoc. 11, 1) σταυρόν πῆξει L || 12 ἅπαξ ἀρχόμενος L B ε' Iul. ἀπαρχόμενος M ἀπαρχόμενος A (ἀρχόμενος Nomoc. 3, 14, 11, 1) || 14 τὸν οἰκονόμον A || 15 τῶν πολιτικῶν A⁴ || ἢ αὐτὸς εἰ περιεῖη ζ'] ἢ αὐτὸς εἰ περιεῖη ἢ A eam explere, et si is distulerit (i. e. ὑπερθεῖν?) ε' || 16 τούτου τελευταῖος om. A || αὐτοῦ] αὐτοῦ τελευταῖαντος A || 18 τῷ ἰδίῳ (cf. Nov. LVII) ἰδιωτικῷ Ecl. (Ath. Theod. Nomoc.) || προστασίῳ Nomoc.^d || 19 τολμήσει ἐπιτελέσει Ecl. Nomoc.^d τολμήσει ἐπιτελέσει M L B Nomoc.^m ποιήσει τολμήσει A || ἢ ἄλλοις ἐπιτελέσει om. B Γ Nomoc.^d || 20 συγχωρήσει L B C Ecl. συγχωρήσει M A B Γ Nomoc.^d || 22 τούτου M B] τούτου L ε' s, om. A || ἢ τὸ προάστειον ἢ τὸ χωρίον A ἢ προαστεῖον ἢ χωρίον Nomoc.^m || 23 κατὰ τῶν τόπων Nomoc.^m κατὰ τόπον Nomoc.^d || 25 τοῦ

om. Nomoc.^m || αὐτῶν Ecl. || τῶν] τὸν M || 26 τοῦ δεσπότου τῶν τόπων L || 27 μισθῶτοι L Nomoc.^{dm} || 28 τῶν om. B Γ || ποιήσουσιν ἢ om. ε

1 rubr. De praescriptione XL annorum contra venerabiles domos competente R V in marg. (ex Iul.) || talibus autem descriptionibus R¹ || 3 univrsis om. R || 4 ipsum R V] ipso T vulg. || 5 servando T¹ || 8 rubr. De edificatione (edificatione R) venerabilium locorum R T in marg. (ex Iul.) || fabricare V || venerabilem R || 9 inchoandum R || fabricam] praecipimus s. v. add. schol. T || 10 oratio R¹ || 11 ibi om. T || 14 beatissimorum R^a || et yconomis eius V² in spat. vac. || 15 eam] eum T || exp... V¹ || 16 adimpleatur T¹ || 18 rubr. Si quis in domo sua (in suo loco R) ecclesiastica ministeria fecerit R T in marg. (cf. Iul.) || aut add. Beck || praedio V] om. R T vulg. || 19 misterium T || 22 aut praesidium T¹, aut om. V || aliquid tale V || 24 deum R || yconomum T¹ || 25 civile V || civili T || iudice T || 27 aut emphyteote — 28 loci null] scr. V² in ras. 1 1/2 vs. || 28 exerceri] fecerint aut exerceri Beck || permiserit R T¹ || domino V³

τὸν μὲν δεσπότην τοῦ τόπου μηδὲν πρόκοιμα ἢ ζήμιαν ὑπομένειν, τοὺς δὲ τοῦτο ποιήσαντας ἢ γενέσθαι συγχωρήσαντας ἐκ τῆς ἐπαρχίας ὅπου τοῦτο ἀμαρτηθεῖν ἐβάλλεσθαι, τῶν πραγμάτων αὐτῶν τῇ κατὰ τὸν τόπον ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ ἐκδικουμένων.

praeiudicium aut dispendium sustinere, eos autem qui hoc fecerunt aut fieri permiserunt ex provincia ubi hoc commissum est expelli, rebus eorum loci illius sanctissimae ecclesiae vindicandis.

5

CAPUT IX.

Ἐῖ τις εἰς ὄνομα τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κληρονομίαν ἢ ληγάτον καταλείπει, κελείομεν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ τόπου ἐν ᾧ ὁ διαθέμενος τὴν οἰκίαν εἶχε λαβεῖν τὸ καταλειμμένον. εἰ δὲ τις ἐνα τῶν ἁγίων κληρονομίαν γράφει ἢ ληγάτον αὐτῷ καταλείπει, καὶ μὴ ἰδικῶς ὀνομάσει τὸν τόπον ἐν ᾧ περὶ ἐστὶν ὁ σεβάσιμος οἶκος, εὐρεθῆναι δὲ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἢ τῇ πόλει πλείονα εὐκτήρια τοῦ αὐτοῦ ἁγίου, ἐκείνῳ μᾶλλον τῷ οἴκῳ τῷ πενιχρότερω τὸ καταλειφθὲν παρεχέσθω. εἰ δὲ μὴ ἐστὶν ἐν τῇ πόλει οἶκος τοῦ ὀνομασθέντος ἁγίου, εὐρίσκειται δὲ ἐν τῇ ἐνορίᾳ αὐτῆς, ἐκείνῳ διδόνθω. εἰ δὲ μηδὲ ἐν τῇ ἐνορίᾳ εὐρίσκειται καὶ αὐτός οἶκος, τότε τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς πόλεως ἐν ἣ ὁ διαθέμενος τὴν οἰκίαν εἶχε τὸ καταλειφθὲν παρεχέσθω.

10 Si quis autem unum sanctorum heredem scripserit aut legatum ei reliquerit, et non specialiter nominaverit locum in quo est venerabilis domus, inveniantur autem in eodem loco aut civitate plura oratoria eiusdem sancti, illi magis domui quae pauperior est 15 quod relictum est praebeatur. Si autem non est in civitate basilica nominati sancti, invenitur autem in territorio eius, illi detur. Si autem neque in territorio reperitur huiusmodi domus, tunc ecclesiae civitatis, in qua testator domicilium habuit, quod demissum est praebeatur.

CAPUT X.

Ἐῖ τις κατασκευῆν σεβασμίον εὐκτήριον ἢ ξενῶνος ἢ πτωχείον ἢ ὀρφανοτροφείον ἢ νοσοκομείον ἢ ἄλλου σεβασμίον οἶκον ἐν τελευταία βουλήσει γενέσθαι διατυπώσει, τὸ εὐκτήριον μὲν εἰς αὐτὸν ἐνιαυτῶν πληροῦσθαι κελείομεν προνοία τοῦ τῶν τόπων ἐπισκόπου καὶ τοῦ πολιτικοῦ ἀρχοντος, τὸν δὲ ξενῶνα καὶ τὸ πτωχείον ἢ ἄλλου σεβασμίον οἶκον εἰς αὐτὸν ἐνιαυτῷ τὸ γίνεσθαι. εἰ δὲ ἐν τῷ ἐνιαυτῷ μὴ ποιήσωσιν οἱ κληρονόμοι τὸν ξενῶνα ἢ οἰονδήποτε σε-

Si quis aedificationem venerabilis oratorii aut xenodochii aut ptochii aut orphanotrophii aut nosocomii aut alterius reverendae domus in novissima voluntate fieri disposuerit, oratorium quidem intra 25 quinque annos compleri iubemus providentia locorum episcopi et civilis iudicis, xenodochium autem et ptochium aut aliam venerabilem domum intra unum 1 fieri annum. Si autem intra annum non fecerint heredes xenodochium aut quamlibet venerabilem do-

c. IX—XII ex B habet Nomoc.^{dm} XIV tit. 2, 2 extr.

c. IX § 1 summam Theodori repetit Bf.

c. X pr. § 1 ex B habent Nomoc.^{dm} XIV tit. 2, 1, B^s A 21, 1 p. 218 Zach. — Summas praestant Nomoc. XIV tit. 2, 1 p. 484 Pitra, Epitome 8, 13 p. 331 Zach.; Theodori summam repetit Bf; pr. argumentum notatur Πορ. 28, 16 et 24, 41.

dominus quidem loci nullum praeiudicium aut damnum patiat, qui autem id fecerunt vel fieri permiserunt ex provincia ubi hoc commissum fuerit expellantur, atque eorum res sanctissimae loci ecclesiae vindicentur.

IX. Si quis nomini magni dei et servatoris nostri Iesu Christi hereditatem vel legatum reliquerit, 1 iubemus ecclesiam loci ubi testator domicilium habuit accipere quod relictum est. Si quis autem unum ex sanctis heredem scripserit vel legatum ei reliquerit, nec proprie locum ubi sit venerabilis domus nominaverit, atque in eodem loco vel civitate plura oratoria eiusdem sancti inveniantur, pauperiori potius domui quod relictum est praebeatur. Quodsi in civitate non sit domus eius qui nominatus est sancti, inveniantur autem in territorio eius, illi detur. Si vero ne in territorio quidem eiusmodi domus inveniantur, tunc ecclesiae civitatis in qua testator domicilium habuit quod relictum est praebeatur.

X. Si quis aedificationem venerabilis oratorii vel xenodochii vel ptochii vel orphanotrophii vel nosocomii vel alius venerabilis domus in ultima voluntate fieri statuerit, iubemus oratorium quidem intra quinque annos cura episcopi locorum et magistratus civilis perfici, xenodochium autem et ptochium vel aliam 1 venerabilem domum intra unum annum fieri. Quodsi intra annum heredes xenodochium vel quale-

1 τὸν δεσπότην μὲν A || 6 εἰς τὸ ὄνομα L ὀνόματι Bf || 7 ληγάτον AL Nomoc.^m || 8 ᾧ ἢ A || 9 ἔσχε B Nomoc.^m || 10 δέ om. L || κληρονομίαν A || γράφει M || γράφοι ALB || 11 ληγάτον ANomoc.^m || καταλείπει M || ὀνομάσει ANomoc.^d corr. || ὀνομάσοι ML ὀνομάσῃ B^c Nomoc.^d pr. Nomoc.^m || 12 εὐρεθῆσιν A || 13 ἢ om. M || 14 sq. ἐκείνῳ — πενιχρότερω] τῷ πενιχρότερω μᾶλλον οἴκῳ A || 15 τὸ καταλειφθὲν παραληφθὲν M || παρεσχέθητω A || 16 οἶκος ὁ οἶκος B^c || 17 sq. αὐτῆς — οἶκος om. A || 18 μηδὲ Nomoc.^{dm} || μήτε ML μὴ B^c || 20 ἔσχε B || 21 παρσκευῆν Nomoc.^m 2, 2 || σεβασμίον om. in lacuna M || εὐκτήριον] οἶκον εὐκτήριον S οἶκον Nomoc.^{dm} || 22 νοσοκόμου Nomoc.^m 2, 2 || 23 ἐν] ἐν τῇ B^c app. Nomoc. L tit. 15 || γίνεσθαι S plerique || διατυπώσει S v. l. || 24 τὸν A || μὲν om. L || κληροῦσθαι M γενέσθαι Nomoc.^{dm} || 25 κελείομεν om. M || τῶν τόπων] θεωρηλεσάτων S || 26 πολιτικῶν om. S || τὸν δὲ — 659, 4 πληρωθείη om. S || καὶ MABε] ἢ L || 27 ἐνιαυτοῦ ἐνός A || 28 γενέσθαι B^s v. l., Nomoc.^{dm} || τοῦ om. B^s Nomoc.^{dm} || ποιήσωσιν Nomoc.^d 2, 2

1 aut sustinere dispendium RVT, corr. vulg. || 3 permissum T || 6 rubr. Si quis in nomine domini nostri (nostri om. T) Iesu Christi hereditatem uel legatum reliquerit (reliquerit hereditatem uel legatum T) RT in marg. (ex Iul.) || dei magni R || 8 testor V || 9 demissum V¹ dimissum RV³ T vulg. || 10 rubr. Si quis in nomine sancti martiris (sancte marie R) hereditatem uel legatum reliquerit RV in marg. (ex Iul.) || unum sanctorum R] uniuersorum T¹ || 11 ei om. V || relinquere RT¹ || 14 est om. R || 16 nominatum R¹ || in territorio] interitorio RT (id. infra) || 17 detur om. R¹ || Si] neque si V¹ || 18 repperitur V || 19 habuerit T vulg. || demissum R¹ V] dimissum R² T vulg. || 20 est om. T¹ || 21 rubr. Si quis in ultima voluntate domum religiosam (venerabilem domum R) fieri disposuerit (disposuit T) RT in marg. (ex Iul.) || 22 xenochii R || ptochii aut orphatrophii T || nosochomii V noxochomii T nosocomia R^s || 26 autem et VT] aut R autem aut vulg. || 27 ptochium T || domum] a testatore add. T^a || inter T¹ || 28 Sin T || fecerit R¹ || 29 quamlibet] ptochium aut aliam T

βάσμιοι οἶκον ὑπὸ τοῦ διαθεμένου διατυπώθῃτα γενέσθαι, κελύομεν τούτους οἶκον ἢ ἀγοράζειν ἢ μισθοῦσθαι, ὅπου δύνανται τὰ κελυθθέντα πληρῶσαι ἕως ἂν ὁ τοιοῦτος σεβασμιατάτος οἶκος πληρωθῆι. 2 καὶ εἰ μὲν αὐτὸς ὁ διαθέμενος ὀρίσει τοὺς ἀρεῖ- λοντας ξενοδόχους γενέσθαι ἢ πτωχοτρόφους ἢ ἄλλους τούτους διοικητάς εἴτε τοῖς ἰδίοις κληρονόμοις τὴν τοιαύτην ἐπιλογὴν παράσχοι, κελύομεν τῶν τοῦτοις ἐπίσκοπων αὐτὸν κατὰ τὸν τόπον μακαριωτάτων ἐπισκόπων ἐποπτεύοντων, εἰ καλῶς ἢ διοικήσῃ προβαίνει, καὶ εἰ εὐρῶς μὴ χρησίμως ὄντας τοὺς διοικητάς, ἀδειαν ἐχόντων ἀνευ ζημίας ἄλλους ἀντὶ τούτων ἐπιτηδείους ποιεῖν.

mum a testatore dispositam fieri, iubemus eos domum aut comparare aut locare, ubi possunt quae iussa sunt adimplere, donec huiusmodi domus venerabilis expleatur.

5 2 Et si quidem ipse testator decreverit, qui debeant xenodochi fieri aut ptochotrophi aut alteri tales gubernatores, sive suis heredibus huiusmodi electionem commiserit, iubemus modis omnibus heredes eius quae ab eo definita sunt adimplere, locorum beatissimis episcopis inspicientibus, si gubernatio recte procedit, et si invenerint non utiles existentes rectores, licentiam habentibus sine damno alios pro eis opportunos efficere.

CAPUT XI.

Εἰ δὲ καὶ τις ὑπὲρ ἀναρρώσεως αἰχμαλώτων ἢ ἀπο- τροφῆς πενήτων κληρονομίαν ἢ ληγάτον καταλίπει ἐν πράγμασι κηνητοῖς ἢ ἀκινήτοις, εἴτε ἅπαξ εἴτε ἐτήσιον, καὶ τοῦτο τῶν τοῦτοις ἀπασί κατὰ τὴν τοῦ διαθεμένου γνώμην ἀπὸ τῶν κελυθθέντων τούτου ποιήσαι πλη- 1 ρούσθω. εἰ δὲ μὴ ἰδικῶς εἴποι τοῖον τόπον πέντησι 20 ταῦτα κατέλιπε, κελύομεν τὸν οὐσιωτάτον ἐπίσκοπον τῆς πόλεως ἐν ἣ τὴν οἰκίαν ὁ διαθέμενος εἶχε παραλαμβάνειν τὰ ἀπὸ τὰ πράγματα καὶ τοῖς τῆς αὐτῆς 2 πόλεως πέντησι διανεμεῖν. εἰ δὲ καὶ ὑπὲρ ἀναρρώσεως αἰχμαλώτων τι καταλείπεται καὶ μὴ ὄνομαστί 25 ὁ διαθέμενος εἴποι, διὰ τίνος χρῆ γενέσθαι τὴν ἀνάρρωσιν, καὶ οὕτως κελύομεν τὰ πράγματα τὰ ἐπὶ τούτῳ καταλειφθέντα τὸν τῶν τόπων ἐπίσκοπον καὶ τὸν τοῦτον οἰκονόμον λαβεῖν καὶ τὸ τοιοῦτον εὐσεβῆς ἔργον πληροῦν. ἐν πάσῃσι γὰρ ταῖς τοιαύταις εἰσε- 30 βέσι βουλήσῃσι τοὺς οὐσιωτάτους τῶν τόπων ἐπισκό-

Si quis autem etiam pro redemptione captivorum aut alimentis pauperum hereditatem aut legatum reliquerit in rebus mobilibus aut immobilibus, sive semel seu annale, et hoc modis omnibus secundum testatoris voluntatem ab his quibus iussum est hoc facere compleri. Si autem non specialiter dixerit, quomodo pauperibus haec reliquit, praecipimus sanctissimum episcopum civitatis in qua testator habuit domicilium percipere easdem res et eius civitatis pauperibus erogare. Si autem pro redemptione captivorum aliquid reliquerit, et non nominatim testator dixerit, per quem oporteat fieri redemptionem, etiam sic iubemus res ad hoc relictas locorum episcopum et eius oeconomum accipere et huiusmodi pium opus implere. In omnibus enim talibus piis voluntatibus sanctissimos locorum episcopos volumus providere,

c. XI pr. § 1. 2 ex B habet Nomoc.^d XIV tit. 2, 1, eadem bis exscripta Nomoc.^m ib. f. 184^v et f. 189^r; § 3 — XII § 1 Nomoc.^{dm} XIV tit. 2, 1. — Maior pars (— 660, 10 ἀπολλύνας) in epitomen redacta exhibetur B^s A 21, 2 p. 218 Zaeh., eiusdem partis summa, § 4 integra extat in Ecl. Bas. I—X. — Summaria § 1 sunt in Nomoc. XIV tit. 2, 1 p. 491. 493 Pitra, summa § 3 — XII § 1 ib. p. 484 Pitra. Argumentum § 3. 4 notat B^s 41, 4, 1 (IV p. 149 n. 5 Heimbach).

cumque venerabilem domum a testatore fieri iussam non perfecerint, iubemus eos domum vel emere vel 2 conducere, ubi iussa expleri possint, donec eiusmodi venerabilis domus perficiatur. Ac sive ipse testator definiverit, qui xenodochi vel ptochotrophi vel alii eiusmodi administratores fieri debeant, sive hereditibus suis eiusmodi electionem concesserit, iubemus modis omnibus heredes eius quae ab ipso statuta sunt exequi: atque beatissimis locorum episcopi inspiciant, num administratio recte procedat, et si administratores parum utiles esse invenerint, liceat ipsis sine damno alios in eorum locum idoneos constituere.

XI. Quodsi quis etiam pro redemptione captivorum vel alimonis pauperum hereditatem vel legatum in rebus mobilibus vel immobilibus sive semel sive quotannis reliquerit, hoc quoque modis omnibus secun- 1 dum testatoris voluntatem ab iis qui hoc facere iussi sunt impleatur. Si vero non proprie dixerit, cuius loci pauperibus ea reliquerit, iubemus sanctissimum episcopum civitatis in qua testator domicilium 2 habuit easdem res accipere et pauperibus eiusdem civitatis distribuere. Quodsi quid etiam pro captivorum redemptione relictum est, neque nominatim testator dixerit, per quem redemptionem fieri oporteat, sic quoque iubemus res ad hoc relictas locorum episcopum eiusque oeconomum accipere, et pium eiusmodi opus perficere. In omnibus enim eiusmodi piis voluntatibus sanctissimos locorum episcopos providere

1 διατυπώθῃτα B^s || τυπώθῃτα B^s διατυπώθῃτα Nomoc.^m 2, 1 || 2 ἢ ἀγοράζειν || ἢ om. A || 3 πληροῦσθαι AL (Nomoc. XIV tit. 2, 1) || 4 σεβασμιατάτος LB^s (ε) || πληρωθῆι M || πληρωθῆι LB τελειωθῆι A || 5 ὀρίσει (ὀρίσει unus) S || 6 γενέσθαι om. S || 7 εἴτε || ἢ καὶ A || 9 τοῖς κληρονόμοις S || αὐτοῦ om. SA || παρ' αὐτοῦ om. S || 10 πληρῶσαι Nomoc.^d || κατὰ τῶν τόπων M κατὰ τῶν (τόπων Nomoc.^m) SLB || μακαριωτάτων om. S || 12 ὄντας εἶναι SA || 13 ἔχων SA || ἀντ' αὐτῶν S || 15 Εἰ — 30 πληροῦν om. S || δὲ καὶ om. Nomoc.^{dm} 2, 1, καὶ om. A || ἢ καὶ ἀποτροφῆς Nomoc.^d 2, 2 || 16 ληγάτον AL (Nomoc.^m et sic infra) || καταλείπει B^s Nomoc.^m 2, 2 || 17 εἴτε ἐτήσιον || ἢ καὶ ἐτήσιον A || 18 τὴν γνώμην τοῦ διαθεμένου B^s || 19 ποιέσθαι LB^s, om. B^s || πληροῦσθαι Nomoc.^m 2, 2 || πληροῦσθαι κελύομεν Nomoc.^m 2, 1 || πληρῶσαι B^s || 20 μὴ om. L¹, οὐκ post ἰδικῶς add. L² || εἶπῃ B^s Nomoc.^{dm} 2, 2 || ποῖον τόπον quomodo (i. e. ποῖον τῶν τοῦτοις?) || εἰ ταῦτα πέντησι Nomoc.^m 2, 1 altero loco || 21 καταλείπει AB^s Nomoc.^{dm} || κατέλιπε L^a || τῆς πόλεως ἐπίσκοπον A || 22 παραλαβεῖν Nomoc.^m 2, 1 || 23 τοῖς om. M || 24 καὶ om. B^s || ἀναρρώσεως τῶν αἰχμαλώτων M αἰχμαλώτων ἀναρρώσεως B^s || 25 καταλείπει AB^s || καὶ μὴ ὄνομαστί || μὴ ὄνομαστί δὲ Nomoc.^{dm} 2, 2 || 26 εἶπῃ

Nomoc.^d 2, 2 || τῶν A || γίνεσθαι L vulg. || 27 τὰ πράγματα om., πράγματα post καταλειφθέντα add. A || 28 ἐπίσκοπον τῶν τόπων A || τόπον Nomoc.^m 2, 2 || 29 τὸν τοῦτον οἰκονόμον] eius oconomus || λαβεῖν] λαμβάνειν Nomoc.^{dm} 2, 1 || 30 πᾶσι A || ταῖς om. S || 31 τοῖς καὶ τοῖς L || τῶν τόπων ἐπισκόπος SALB^s || ἐπισκόπος τῶν τόπων M

1 disposita R¹ || 2 uisa R¹ || 6 xenodochii T scenodochi V || optocotrophi V ptochii T || aliter V¹ || 7 gubernationes T¹ || electionem huiusmodi R || 8 comiserint V || 9 eius] eis T || 11 inuenerit VT || 12 aliis R || 15 rubr. De redemptione captivorum et de alimoniis (alimentis T) pauperum RT in marg. (ex Iul.) || 16 aut om. R¹ || aut legum (legatum V³) — aut immobil] scr. V² in spat. vac. || 17 aut immobilibus om. R¹ || 18 seu V] aut RT sive vulg. || testationis T¹ || testationem R¹ || 19 uisum R¹ || 20 autem non om. V || 21 reliquerit praecimus T || 22 civitatis episcopum R || 23 et om. R¹ || 24 erogare T || rubr. De his per quos fiat redemptio R in marg. || 25 aliquid] et aliquid V || relinquatur RT || 26 dixit T || oportet V || 28 eiusdem R || conomos R yconomus T¹ yconomum T² || 29 impleri libri, corr. vulg.

ποινὴ βουλόμεθα προνοῖν, ὥστε πάντα κατὰ τὴν τοῦ τελευτήσαντος βούλην προβαίνειν, εἰ καὶ τὰ μάλιστα παρὰ τῶν διαθεμένων ἢ τῶν δωρησαμένων ἀνηγορεύθη αὐτοῖς ἔχειν πρὸς ταῦτα τινα μετουσίαν.

3 εἰ δὲ οἱ ταῦτα ποιῆσαι κληροθῆντες ἅπαξ καὶ δις παρὰ τοῦ μακαριωτάτου τῶν τόπων ἐπισκόπου καὶ τῶν τούτου οἰκονόμων διὰ δημοσίων προσώπων ὑπομησθέντες ὑπέδωξαν τὰ διατυπωθέντα πληρώσαι, κελούμεν τοῖτους ἅπαν κέρδος καταλειφθῆν αὐτοῖς παρὰ τοῦ ταῦτα κελύσαντος ἀπολλύναι, τοῖς δὲ ὁσιω- 10 τάτους τῶν τόπων ἐπισκόπους πάντα τὰ πράγματα τὰ πάσαις, ὡς εἴρηται, ταῖς εὐσεβείαις αἰτίαις ἀφορισθέντα μετὰ καρπῶν καὶ ἐπιμησίσεων τοῦ μέσου χρόνου καὶ τοῦ μνημονευθέντος κέρδους ἐκδικεῖν καὶ ἄπερ ὁ διαθεμένος διετύπων πληροῦν, εἰδόμενος ὡς 15 εἰ ῥαθυμῆσαιεν ὑπὲρ τούτων πάντων λόγον τῷ Θεῷ 4 παρέξουσιν. εἰ μέντοι ὁ ὁσιώτατος τῶν τόπων ἐπίσκοπος παραλλοι τι τῶν ἡμῖν εἰρημένων, ἐξέστω καὶ τῷ ὁσιωτάτῳ αὐτοῦ μητροπολίτῃ ταῦτα ἀπαιτεῖν καὶ πληροῦν. καὶ παντὶ δὲ ἐτέρῳ ἀδεία ἔστω τὴν 20 τοιαύτην ζήτησιν κινεῖν καὶ προσιδᾶσθαι, ἢνα τρόποις ἅπανσι αἰ τοιαῦτα εὐσεβεῖς αἰτίαι πληρωθῶσιν.

ut secundum defuncti voluntatem universa procedant, licet praecepit a testatoribus aut donatoribus interdictum sit eis habere ad haec aliquod participium.

53 Si autem qui haec facere iussi sunt semel et secundo a beatissimo locorum episcopo aut huius oeconomis per publicas personas admoniti distulerint quae disposita sunt adimplere, iubemus eos omne lucrum relictum eis ab eo qui haec praecepit amittere, et locorum episcopos omnes res cunctis, sicuti dictum est, piis causis distributas cum fructibus et augmentis medii temporis et memorato lucro vindicare et quae testator disposuit adimplere, scientes quia, si neglexerint, pro his omnibus rationem deo persolvent.

4 Si autem sanctissimus locorum episcopus reliquerit aliquid horum quae a nobis dicta sunt, liceat et sanctissimo eius metropolitae haec omnia exigere et complere, et omni alio licentia sit huiusmodi movere quaestionem et studere, ut modis omnibus causae piae compleantur.

CAPUT XII.

Εἰ δὲ ὁ κληρονόμος τὰ εἰς εὐσεβεῖς αἰτίαι καταλειμμένα μὴ πληρώσει, λέγων τὴν καταλειφθεῖσαν αὐτῷ περιουσίαν μὴ ἀρκεῖν εἰς ταύτας, κελούμεν 25 παντὸς τοῦ ἐκ τοῦ φαλκιδίου κέρδους σχολάζοντος ὁσονδήποτε εὐρεθῆ ἢ ἐν τῇ τοιαύτῃ οὐσίᾳ προχωρεῖν προνοῖα τοῦ ἀγιωτάτου τῶν τόπων ἐπισκόπου εἰς τὰς αἰτίας εἰς ἃς καταλείπεται.

Si autem heres quae ad pias causas relictae sunt non impleverit, dicens relictam sibi substantiam non sufficere ad ista, praecipimus omni Falcidia vacante quicquid invenitur in tali substantia proficere provisione sanctissimi locorum episcopi ad causas quibus relictum est.

Ex B repetunt c. XII § 1 Nomoc.^m XIV tit. 9, 27, § 2 Nomoc.^{dm} XIV tit. 2, 1 et 10, 4; pr. § 1 saepius decurtata B^s A 21, 2 p. 218 Zach., pr. — § 2 in. (— 661, 12 ἐκποιεῖσθαι) Ecl. Bas. I—X. — Summaria § 1 exhibent Nomoc. XIV tit. 9, 27 p. 560 Pitra, Ροπ. 19, 7 (ubi citatur νεαρά qη), Ath. summam repetunt paratitla Ath. 17 § 2. Summam § 2 habet Nomoc. XIV tit. 2, 1 p. 493 Pitra; Theodori summam Bf.

volumus, ut omnia secundum voluntatem defuncti procedant, etsi vel maxime a testatoribus vel donatoribus vetiti fuerint quicquam cum iis commune habere. Si vero qui haec facere iussi sunt semel aut bis a beatissimo locorum episcopo eiusque oeconomis per publicas personas admoniti distulerint exequi quae statuta sunt, iubemus eos omne lucrum ab eo qui haec iussit ipsis relictum amittere, sanctissimos autem locorum episcopos omnes res omnibus piis causis, sicuti dictum est, destinatas cum fructibus et incrementis medii temporis et lucro modo memorato vindicare et quae testator statuit implere, cum sciant 4 se, si id neglexerint, de his omnibus deo rationem reddituros esse. Si quid tamen eorum quae a nobis dicta sunt sanctissimus locorum episcopus praetermiserit, liceat etiam sanctissimo eius metropolitano ea exigere et exequi. Atque cuivis alii liceat eiusmodi quaestionem movere et operam dare, ut modis omnibus eiusmodi piae causae expleantur.

XII. Si vero heres quae ad pias causas relictae sunt non executus sit, dicens relictam sibi substantiam ad illas non sufficere, iubemus omni lucro ex Falcidia cessante quantumcumque in tali substantia inventum sit cura sanctissimi locorum episcopi proficere ad causas ad quas relictum est.

3 παρὰ τῷ διαθεμένῳ ἢ τῷ δωρησαμένῳ Bf || ἢ τῶν || ἢ καὶ Nomoc.^{dm} 2, 1, ἢ A || 4 αὐτῷ Bf || ἔχειν om. B^c || τινα om. Bf || 5 τοιαῦτα S || κληροθῆντες ποιῆσαι Bf Nomoc.^a 2, 2 || 6 τῶν μακαριωτάτου A, μακαριωτάτου om. S || ἐπισκόπου τῶν τόπων S || 7 τούτων A || ὑπομησθέντες om. A || 8 ὑπερέδωξαν A || ποιῆσαι A || 9 τοῖτους Nomoc.^m 2, 1 || ἅπαν τὸ κέρδος τὸ καταλειφθῆν S || 10 παρὰ τῶν ταῦτα διαθεμένων A || τοῖς — 17 παρέξουσιν om. Bf || 11 ἐπισκόπους τῶν τόπων S τῶν ἐπισκόπων, om. τόπων L^c || τὰ πράγματα πάντα A || 12 τὰ om. S || εὐσεβεῖαις Nomoc.^a 2, 1 || 13 μετὰ καρπῶν ἐπιμησίσεων Nomoc.^a 2, 2 || 15 εἰδόμενος — 20 πληροῦν om. S, εἰδόμενος ὡς εἰ ῥαθυμῆσαιεν om. A^c || 16 τῷ Θεῷ om. B^c || 17 εἰ μέντοι ὁ || εἰ μέντοι Nomoc.^a 2, 1 ὁ μέντοι Nomoc.^a 2, 1 εἰ μὲν ὁ Nomoc.^m 2, 2 || 18 παραλλοι (sic) Nomoc.^a 2, 2 ἡμῖν νῦν Nomoc.^m 2, 1 || 19 καὶ om. L || ταῦτα πάντα A haec omnia ε || 20 ἔστω L || 21 ἢνα τρόποις ἅπανσι || τρόποις ἅπανσι om. A || 22 τοιαῦται om. ε || αἰτίαι — 23 εὐσεβεῖς om. M || 23 τὰς Nomoc.^{dm} 2, 2 || 24 πληρώσει S plerique, Bf ἐκπληρώσει Nomoc.^{dm} 25 οὐσίαν B^s v. l. || ἐπαρκεῖν A Nomoc.^{dm} || εἰς || πρὸς B^s, om. S, Nomoc.^m pr. 2, 2 || ταύτας || αὐτὰς B ταῦτα S^c || 26 παντὸς τοῦ ἐκ τοῦ φαλκιδίου κέρδους || παντὸς

τοῦ φαλκιδίου μέρους S omni Falcidia ε || 27 εὐρεθῆ SALB] εὐρεθῆ M (app. Nomoc. L tit. 15) || τοιαύτη SALBε] αὐτῇ M || 28 ὁσιωτάτου τῶν τόπων S τῶν τόπων ὁσιωτάτου A, om. B^s || τῶν ἐπισκόπων Nomoc.^m 2, 2 || ἐπισκόπων Nomoc.^a pr. 2, 2 || εἰς — 29 ἃς] εἰς ἃς αἰτίας A

2 praecepit post donatoribus coll. T || a om. V^a || 3 eius T¹ || hoc R || 5 rubr. Si heredes (heres R) piam dispositionem implere noluerint (noluerit R) R T in marg. (ex Iul.) || secundum T¹ || 6 episcopo (episcoporum R^a) locorum RV || 7 ammoniti T amoniti R || 8 implere V || omne om. R || 9 relictum lucrum T || quod T¹ || 10 cuncti (defuncti R^s s. v.) sicuti R sicuti cuncti V || 14 singlexerint T¹ || 15 prosolvent R persoluerint T¹ || 17 sanctissimorum R^a || 20 alii V³ T² vulg. || licentiam T¹ || 22 piae om. R || *compleantur T¹ || 23 rubr. Si heres testatoris substantiam ad pias causas non sufficere dixerit R in marg. (ex Iul.) Si testatoris substantia dicatur non sufficere ad ista T in marg. || Si] Si quis V || 24 relicta R¹ || 26 quicquid] qui quid R || provisione V] pro iussione RT vulg.

1 εἰ δὲ ληγάτον παρά τινος εἰς εἰσβεβίς αἰτίας κατα-
 λειφθεῖ, κελούμεν εἶσω μηνῶν ἐξ ἀπὸ τῆς ἐμφανί-
 σεως τῆς διαθήκης ἀριθμουμένων τοῦτο πᾶσι τρόποις
 παρέχεται οἷς καταλείπεται. εἰ δὲ ὑπέροικται οἱ
 τοῦτο βεβαρημένοι τὸ τοιοῦτο ληγάτον παρασχεῖν, καὶ
 καρποὺς καὶ τόκους καὶ πᾶσαν νόμιμον ἐπαύξῃσιν
 ἀπαιτῆσονται ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς τελευτῆς τοῦ
 2 τοῦτο καταλιπόντος. εἰ δὲ ληγάτον ἐπίσειον οἰώ-
 ῃποτε σεβασμίῳ οἴκῳ καταλειφθῆ, εἰ μὲν οἱ ταῦτα
 δοῦναι κελυσθέντες, ἢ ὁ τόπος ἐξ οὗ ἐκλεῦσθη τοῦ
 10 παρέχεσθαι, ἐν τῇ αὐτῇ ἢ τῇ γείτονι ἐπαρχίᾳ εἶναι,
 κελούμεν μηδενὶ τρόπῳ τὸ τοιοῦτον ληγάτον ἐκποιεῖ-
 σθαι. εἰ δὲ οἱ τόποι ἢ τὰ πρόσωπα ἐξ ὧν τοῦτο
 δοθῆναι προσετάχθη πορρωτέρω εἴσιν, τριμιάκτα
 ἐξέστω ἐκείνοις οἷς τοῦτο καταλείπεται, εἰ καὶ τὸ
 15 ἐνεργόμενον μέρος συνανεῖ, ἀμείβειν τὸ ληγάτον καὶ
 πλεῖστον λαμβάνειν ὑπὲρ τοῦτον πρόσδοτον εὔπορον
 καὶ μετὰ προσθήκης οὐκ ἐλάττονος τοῦ τετάρτου με-
 ροῦς τῆς καταλειφθείσης ποσότητος καὶ μηδὲ πολλοῖς
 δημοσίοις τελεσμάσι βεβαρημένῳ. εἰ δὲ καὶ πωλήσῃ
 20 βούλονται τὸ τοιοῦτο ληγάτον, μὴ ἐλάττον εἰς τὸ τί-
 μημα λαμβάνειν τοῦ ὅσον ὑπὲρ τοῦ τοιοῦτου ληγάτου
 ἐπὶ λέ' ἐνιαυτοῖς συνάγεται, οὕτω μέντοι ὥστε τὸ
 τοιοῦτο τίμημα εἰς τὸ συμφέρον τοῦ προειρημένου σε-
 βασμίου οἴκου ὅπου κατελείφθη προχωρεῖ. 25

CAPUT XIII.

Ἀπαγορεύομεν δὲ τοῖς δισυτάτοις ἐπισκόποις πρά-
 γματα κινητὰ ἢ ἀκίνητα ἢ αὐτοκίνητα, ὅσα μετὰ τὴν
 ἐπισκοπὴν εἰς αὐτοὺς οἰωθήσονται τρόπον περιέλθοι, εἰς
 ἰδίους συγγενεῖς ἢ ἄλλα οἰαδήποτε πρόσωπα οἰωδή-

c. XIII. XIV exhibet Coll. XXV cap. 25 (= C), inscr. Ἴσον θελον νόμου (cf. ad 654, 16).

c. XIII ex B habent Ecl. Bas. I—X, pr. § 1. 2 Nomoc.^{am} XIV tit. 10, 2, § 3 Nomoc.^{am} XIV tit. 10, 5. —
 Summam praestat Nomoc. XIV tit. 10, 5; Theodori summam § 1. 2 repetit Bf.

1 Quodsi legatum ab aliquo ad pias causas relictum sit, iubemus intra menses sex ab insinuatione testa-
 menti computandos ad omnibus modis iis quibus relictum est praestari. Si vero qui eo onerati sunt eius-
 modi legatum praestare distulerint, et fructus et usurae et omne legitimum incrementum a tempore mortis
 2 eius qui id reliquit ab iis exigetur. Quodsi annale legatum cuiuscumque venerabili domui relictum sit,
 si quidem ii qui id dare iussi sunt, vel locus ex quo id praestari iussum est, in eadem vel vicina provincia
 sint, iubemus nullo modo eiusmodi legatum alienari; sin autem loca vel personae unde id dari prae-
 ceptum est longius absint, tunc liceat illis quibus id relictum est, si etiam pars obligata consentiat, lega-
 tum permutare, et pro eo propinquum redditum accipere fertilem et cum accessione non minore quarta
 parte relictiae quantitatis nec multis publicis tributis praegravatum. Quodsi etiam vendere velint eiusmodi
 legatum, non minus in pretium accipiant quam quantum ex tali legato in triginta quinque annos colligi-
 tur, ita tamen ut tale pretium ad commodum praedictae venerabilis domus ubi relictum est proficiat.

XIII. Interdicimus autem sanctissimis episcopis, ne res mobiles vel immobiles vel se moventes,
 quaecumque post episcopatum susceptum ad eos ullo modo pervenerint, ad cognatos suos vel alias ullas

1 δὲ om. Ecl. || λεγάτον LB⁹ Nomoc.^{am} ληγάτα Bf⁹ ||
 παρά τινος — 2 κελούμεν] εἴη S || παρά τινος post
 καταλειφθῆ coll. B⁹ || καταλειφθῆ LB⁹ Ecl. καταλει-
 φθέν A || 3 τῆς διαθήκης] ἢ τῆς ἀσφαλείας κωτέστι
 τοῦ ἰδιοκέρου ἐκείνου ὅστις ἡσφαλίσατο δοῦναι τι εἰς
 εἰσβεβίς αἰτίας add. P⁹ || 4 παρέχεται Nomoc.^m 9, 27 ||
 5 τούτω] τούτων M τούτω Sv. l., A B C⁹ Nomoc.^m 2, 2,
 in hoc ε || βαρημένοι M || τὸ] καὶ τὸ Nomoc.⁴ || λεγά-
 τον A LB⁹ C⁹ Nomoc.^{am} || παρέχων S Nomoc.^m 9, 27 || καὶ
 om. A || 6 καρποῖς] fructus ε || νόμιμον] ὁμοῦ Bf⁹ ||
 7 τοῦ τοῦτο] τοῦ om. S Nomoc.^m 2, 1, 9, 27, τούτω om.
 B⁹ || 8 δὲ om. Ecl. Nomoc.^{am} 2, 1, 10, 4 || λεγάτον ML
 Nomoc.^m (et sim. infra) || ἐτήσιον οἰωθήσονται om. S οἰώ-
 ῃσονται om. Nomoc.^{am} 10, 4 || 9 οἴκῳ] τινὶ οἴκῳ S || κατα-
 λειφθεῖ S Nomoc.^{am} || εἰ μὲν — 12 κελούμεν om. S ||
 τοῦτο A || 10 δοῦναι om. B⁹ || 11 ἐν τῇ — εἴη post ἐκ-
 ποιεῖσθαι (12) coll. M^a || 13 εἰ] οἱ Nomoc.^{am} 10, 4 || 14
 πορρωτάτω Nomoc.^{am} 2, 2 || εἰσὶ A || 15 ἐκείνους Nomoc.^m
 2, 1, 2, 2 || 16 συμβαίνει (συμβαίνειν v. l.) S || ὑπερ-
 μείζον S plerique || 17 ὑπὲρ τοῦτον λαμβάνειν A λα-
 βεῖν ὑπὲρ τούτου Nomoc.^m || 18 καὶ om. A || τοῦ τετάρ-
 του om. B⁹ || 20 εἰ δὲ καὶ πωλήσῃ βούλονται] aut vende-
 re si voluerint ε || καὶ om. S Nomoc.^m 2, 2 || 21 βούλοιο
 ML Nomoc.^{am} βουλήσῃ SAL || τὸ τοιοῦτο ληγάτον om.
 S || μὴ] et non ε || εἰς τὸ SALB ε] om. M || 22 λαβεῖν S
 Nomoc.^m 10, 4 αὐτοῦ λαμβάνειν A || ὅσον ὑπὲρ] ὅσον
 ἤπερ (εἴπερ v. l.) S ὅσονπερ ἢ ἐκ A || τοιοῦτο Nomoc.^m
 10, 4 || 23 λ' καὶ ε' Nomoc.^{am} || ἐνιαυτοῖς B⁹? χρόνους A ||

ἐπισυνάγεται A in litura, ἐνάγεται B⁹ || 25 κατελείφθη
 SLB] καταλειφθῆ A? M || προχειρεῖν Nomoc.^m 2, 2 ||
 27 ἢ αὐτοκίνητα] seseque moventes ε, ἢ αὐτοκίνητα —
 28 αὐτοῦ om. C || 28 τρόπον om. Ecl. || περιέλθη B, om.
 L^a || 29 ἄλλο οἰονδήποτε πρόσωπον Ecl. || ἄλλα] in
 alios ε || οἰωθήσονται τρόπον om. ε, κατὰ οἰονδήποτε τρό-
 πον A

1 rubr. Si intra VI menses pia voluntas inpleta non
 fuerit (non adimpleatur T) RT in marg. (ex Iul.) || ab
 aliquo legatum V || pias relinquunt causas T vulg. -
 causas pias relinquunt R² pias relinquunt RV || 2 sex] tres
 V || 3 numerandas V || 4 relictum] relinquunt R^a || distu-
 lerit T¹ || 5 honorati RVT || 6 usura R¹ || omnem R ||
 augmentum exigatur T || 7 reliquerit T || 8 rubr. De lega-
 tis annalibus (analibus R) ad religiosa loca pertinentibus
 RT in marg. (ex Iul.) || cuiilibet V^a || 9 relinquatur T ||
 qui om. R¹ || iussi sunt] iussi R¹ || 10 hoc] et hoc V ||
 13 dare R || 14 et] aut libri etiam vulg. || obligati R ||
 15 consensus V || 16 redditus R² V³ T reditus V^b redditus
 V^a, om. R¹ || non om. T¹ || 20 accipere T || 21 annis
 RT || colligitur T vulg. || tm R || ut om. V¹ || 23 est om.
 V¹ || 26 rubr. De testamento episcopi uel alterius admini-
 stratoris (amministratoris R) uenerabilis loci RT in marg.
 (ex Iul.) || sanctis T || 27 aut immobiles om. V || 25 quo-
 quo] quocumque R || peruenere V pereunt T¹ || 29 prop-
 priis V || in alias] in om. T

ποτε τρόπον μεταφέρειν. εἰς αἰχμαλώτων δὲ ἀνάρου-
 σιν καὶ πτωχῶν ἀποτροφὰς καὶ εἰς ἄλλας εἰσεβείς
 αἰτίας, ἣ ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος τῆς ἰδίας ἐκκλησίας
 1 ἐκ τούτων δαπανᾶν ἄδειαν ἔχτωσαν. καὶ εἴ τι
 ἐκ τῶν τοιούτων πραγμάτων μετὰ τελευτῆν αὐτῶν
 εἰς τὴν αὐτῶν περιουσίαν μείνῃ, κελούμεν τούτο τῆ
 δεσποτεῖα τῶν ἀγιωτάτων ἐκκλησιῶν ὧν τὴν ἱερο-
 σύνην εἶχον διαφέρειν. ἐπ' ἐκείνοις γὰρ μόνον τοῖς
 πράγμασιν ἄδειαν αὐτοῖς τοῦ ἐκποιεῖν ἢ καταλιμπά-
 νειν οἷς ἂν βουληθῆσαν συγχωροῦμεν, ἄπερ πρὸ
 10 τῆς ἐπισκοπῆς ἀποδειχθῶσιν ἐσχηκότες, ἢ μετὰ τὴν
 ἐπισκοπὴν ἀπὸ τῶν κατὰ γένος αὐτοῖς συνημμένων
 εἰς αὐτοὺς περιέλθοι, οὓς ἐξ ἀδιαθέτου δύνανται μέχρι
 2 τετάρτου βαθμοῦ διαδέχασθαι. ταῦτα δὲ ἅπαντα,
 ἄπερ εἰρήκαμεν περὶ τῶν πραγμάτων τῶν μετὰ τὴν
 15 ἐπισκοπὴν περιεχομένων εἰς τοὺς οὐσιωτάτους ἐπισκό-
 πους, καὶ ἐπὶ τῶν εὐλαβεστάτων ὄρφανοτρόφων καὶ
 πτωχοτρόφων καὶ νοσοκόμων καὶ γεροντοκόμων καὶ
 ξενοδόχων καὶ πάντων τῶν ἄλλων διοικητῶν τῶν
 σεβασμίων οἰκῶν κρατεῖν θεσπιζόμεν ἐπὶ τοῖς πράγ-
 20 μασι τοῖς ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἰδίας διοικήσεως κατὰ
 τὸν εἰρημένον τρόπον εἰς αὐτοὺς περιεχομένους.
 3 Εἰ δὲ τις ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς ἢ οἰουδῆποτε ἐκ-
 κλησιαστικῶν βαθμῶν ὑπερῆτης ἢ ἐκκλησίας διακόνισσα
 τελευτήσῃ ἄνευ διαθηκῶν καὶ νομίμων διαδόχων, ἢ
 25 τούτων διαδοχῇ τῆ ἐκκλησίας διαφερέτω ἐν ἣ ἔτυχον
 κειροτονημένοι.

CAPUT XIV.

Κελούμεν δὲ μηδένα αἰρετικὸν μήτε κατὰ μίσθω-
 σιν μήτε κατ' ἐμφύτευσιν μήτε κατὰ ἀγορασίαν ἢ
 ἄλλω οἰωδῆποτε τρόπῳ πράγματα ἀκίνητα λαμβάνειν
 30 ἀφ' οἰαδῆποτε ἀγιωτάτης ἐκκλησίας ἢ ἄλλου σεβασ-

c. XIV om. B^f; extat etiam in B^c 1, 1, 53 (B^f 1, 1, 49, ubi initio Κελεύομεν — 31 ἐκκλησίας praemisso adduntur epitomae Theodori § 21. 25, cf. Index reginae ad nov. CXXXI, Zachariae Beitr. z. Kritik u. Restitution der Basilliken p. 14). Ex B exhibet pr. Nomoc.^{4m} XIV tit. 10, 8, § 2. 3 (ex B 1, 51 [≡ 53]) Nomoc.^{4m} XIV tit. 10, 6. — Summas praestat Nomoc. XIV tit. 10, 8 p. 586. 584 Pitra.

personas ullo modo transmittant. Ad captivorum autem redemptionem et pauperum alimenta et ad alias
 1 pias causas, vel ad commodum ecclesiae suae ex his impensas faciendi facultatem habeant. Et si
 quid ex eiusmodi rebus post eorum mortem in bonis eorum manserit, iubemus hoc ad dominium sanctis-
 2 simarum ecclesiarum quarum sacerdotium habuerunt pertinere. In illis enim tantummodo rebus facul-
 tatem alienandi vel relinquendi cuiuscumque voluerint eis concedimus, quas ante episcopatum eos habuisse
 probatum sit, quaeve post episcopatum susceptum ab iis qui genere illis iuncti sunt ad eos pervenerint,
 2 quibus ab intestato usque ad quartum gradum succedere possunt. Haec vero omnia, quae diximus
 de rebus post episcopatum susceptum ad sanctissimos episcopos pervenientibus, etiam de religiosissimis
 orphanotrophis et ptochotrophis et nosocomis et gerontocomis et xenodochis et ceteris omnibus admini-
 3 stratoribus venerabilium domuum valere sancimus in rebus quae tempore administrationis eorum praedicto
 modo ad eos perveniant. Quodsi qui episcopus vel clericus vel qualiscumque ecclesiastici gradus
 minister vel ecclesiae diaconissa defuncta sit sine testamento et legitimis successoribus, eorum successio
 ad ecclesiam in qua constituti erant pertineat.

XIV. Iubemus autem nullum haereticum neque per conductionem neque per emphyteusin neque per
 emptionem aut alio ullo modo res immobiles ab ulla sanctissima ecclesia vel alio venerabili loco accipere.

1 μεταφέρειν ante 661, 28 εἰς ἰδίους coll. L || 2 εἰς
 om. ε || 3 ἢ om. C || 6 μείνοι L ἀπομείνη (ἀπομείνει
 C v. l.) AC || τοῦτο om. C || 7 ἄγιων Ecl., om. ε || 8 μό-
 10 νο- AC || 9 αὐτοῖς om. Ecl. || ἢ καὶ C || 10 βουλη-
 θεῖαν A || 11 sq. ἢ μετὰ — συνημμένων || post episco-
 12 patum autem quae ex genere sibi coniuncto ε || 12 συνη-
 13 μμένων || εἰρημένων B^c || 13 περιέλθῃ A Ecl. || 14 πάντα
 AC || 15 κατὰ Ecl. || 16 ἀγιωτάτους Ecl. || 17 ἐπὶ πά-
 18 ντων τῶν, om. ὄρφανοτρόφων — 19 τῶν ἄλλων C ||
 20 21 οἰκίας A || 22 περιεχομένου L^a περιεχομένων,
 v. l. περιεχομένου C || 23 δὲ om. Ecl. || οἰοσῆποτε AB^f ||
 24 ἐκκλησιαστικῶν om. Nomoc.^{4m} || 25 τελευτήσῃ L Nomoc.⁴
 26 τελευτήσῃ B τελευτήσῃ A CM Nomoc.^{3m} || διαθήκης Ecl. ||
 27 τούτων B^f || ἐν om. L || 28 sq. μήτε — μήτε —
 29 μήτε A || μηδὲ — μηδὲ — μηδὲ MCLB || 29 μήτε κατ'
 30 ἐμφύτευσιν om. B^c 5, 3, 16 || 30 ἄλλον οἰουδῆποτε τρό-
 31 πον Nomoc.^{4m} || ἀκίνητα om. B^c || λαβεῖν Nomoc.^{3m} ||
 31 ἀγιωτάτης αἰτίας C (pro quo corrigendum ἀγίας),
 sancta ε, om. AL

ferre personas. In captivorum vero redemptionem
 et egentium tabula et alias pias causas aut pro
 utilitate propriae ecclesiae ex his expendere licen-
 1 tiam habeant. Et quicquid ex huiusmodi rebus
 5 post obitum eorum in ipsorum facultate remanserit,
 iubemus hoc ad proprietatem ecclesiarum quarum
 sacerdotium habuerunt competere. In illis enim so-
 lummodo rebus licentiam eis alienandi aut relin-
 quendi quibus voluerint damus, quas ante episcopa-
 tum probantur habuisse, post episcopatum vero quae
 ex genere sibi coniuncto ad eos devolutae sunt,
 quibus ab intestato usque ad quartum gradum suc-
 10 cedere potuerunt.

2 Haec autem omnia, quae diximus de rebus quae
 post episcopatum devolutae sunt ad sanctissimos
 episcopos, et in reverentissimis orphanotrophis et
 ptochotrophis et nosocomis et gerontocomis et xeno-
 dochis et omnibus aliis rectoribus venerabilium do-
 15 mium valere sancimus in rebus quae in tempore
 propriae administrationis secundum praedictum mo-
 dum ad eos pervenerunt.

3 Si quis autem episcopus aut clericus aut cuiuslibet
 ecclesiastici gradus minister aut ecclesiae dia-
 conissa moriatur sine testamentis et legitimis suc-
 20 cessoribus, horum successio ecclesiae competat in
 qua constituti fuerunt.

Iubemus autem nullum haereticum neque per con-
 1 ductionem neque per emphyteosin neque per emptio-
 nem aut alio quolibet modo res immobiles accipere
 a qualibet sancta ecclesia aut alio venerabili loco.

1 captivorum] caput eorum R¹ || 4 rebus om. R || 5 fa-
 6 cultatem T || 6 ad utilitatem R¹ || 7 habuerint T || 9 quae
 10 vulg.] quae RVT || 10 qui T¹ || 13 potuerunt RV] po-
 14 tuerint T poterunt vulg. || 16 et] at V || reuerentissimos
 V || et totochochis R, om. VT || 17 nosocomis R noxo-
 18 chomiis T || et gerontocomis et xenodochis V et geronto-
 19 chomiis et xetiodochis T et xenodochis (xenodotis R)
 20 et gerontocomis R vulg. || 20 estimationis R || 23 rubr. De
 24 successione ab intestato ueniente episcopi uel clerici uel
 25 cuiuslibet religiose persono (cuiuscumque persone religio-
 26 se T) RT in marg. (ex Iul.) || 24 ecclesiasti V || gra-
 27 dus] ordigradus T^a || diaconisse RT diaconissae vulg. ||
 28 moriantur R vulg. || successioneibus T¹ || 26 in om.
 27 RT || 27 fuerint RT vulg. || 28 rubr. De contractibus eo-
 29 rum qui non rectam fidem recipiunt T in marg. (ex
 30 Iul.) || haereticum V] haereticorum RT vulg. || 29 enfito-
 30 sion T || 30 accipere — 663, 6 comunione scr. V² in
 spat. vac. 6½ vv. || 31 loco] loco a quo etiam R^a

μῖον τόπον. εἰ δέ τι τοιοῦτον ἀμαρτηθεῖτῃ, ὁ μὲν αἰρε-
 τικὸς εἶ τι ἔπερ ταύτης τῆς αἰτίας παράσχοι τοῦτο
 ἀπολέσει, τὰ δὲ τοιαῦτα πράγματα τῷ σεβασμῷ τόπῳ
 ἀφ' οὗ καὶ ἐδόθησαν ἐκδικεῖσθαι, ὁ δὲ διοικητὴς
 τοῦ οἴκου ὁ τὰ αὐτὰ πράγματα τῷ αἰρετικῷ δεδωκό-
 5 πάσης ἀποκινεῖσθαι διοικήσεως καὶ εἰς μοναστήριον
 ἐμβάλλεσθαι, καὶ ἐπὶ ἑνῷ ἐνιαυτῷ τῆς ἁγίας κοινω-
 νίας χωρῖζεσθαι, ὅστις αἰρετικὸς Χριστιανὸς προδέ-
 10 ῖ δωκεν. Εἰ δὲ ὁρθόδοξος κτήσιν ἔλων, ἐν ᾗ ἔστιν
 ἁγία ἐκκλησία, ἐκποιήσει ἢ καταλείψει ἢ κατ' ἐμφύτευ-
 σιν ἢ μίσθωσιν ἢ κατὰ οἰανδήποτε διοίκησιν ταύτην
 δέδωκεν Ἰουδαῖῳ ἢ Σαμαρείτῃ ἢ Ἑλλήνι ἢ Μονταν-
 15 στήν ἢ Ἀρειανῶν ἢ ἄλλῳ αἰρετικῷ, ἢ ἀγνοιάτῃ ἐκκλη-
 σία τῆς αὐτῆς κώμης τὴν τοῦτων δεσποτείαν ἐκδι-
 2 κείτω. Εἰ δὲ τις τῶν αἰρετικῶν, οἷς συναριθροῦ-
 μεν καὶ τοὺς Νεστοριανοὺς καὶ τοὺς Ἀκεφαλῶν καὶ
 τοὺς Εὐτυχιανιστάς, τολήσει σπῆλαιον τῆς ἰδίας
 ἀπιστίας οἰκοδομήσαι ἢ Ἰουδαίῳ νέαν συναγωγὴν
 κατασκευάσαι, ἢ τῶν τόπων ἁγία ἐκκλησία τὰς οἰ-
 20 κδομάς τῇ ἰδίᾳ δεσποτείᾳ ἐκδικείτω. εἰ δέ τις κατ'
 ἐμφύτευσιν ἢ μίσθωσιν ἢ ἑτέραν οἰανδήποτε διοί-
 κησιν τὴν ἰδίαν δέδωκε κτήσιν τῷ τοιοῦτῳ προσώπῳ,
 εἰ μὲν ἐγνώσκεν ὁ δεσπότης τῆς κτήσεως, ὅτι αἰρετικῷ
 ταύτην κατεπίστευεν, πάσας τὰς προσόδους ἐκείνου
 τοῦ χρόνου τοῦ περιεχομένου τῷ συναλλάγματι τὴν ἐκ-
 25 κλησίαν τῆς πόλεως ὑφ' ἧν ἡ κτήσις δικαίαια ἐκδικεῖν
 εἰ δὲ ἄγνοιος ὁ δεσπότης τῆς κτήσεως, ὅτι αἰρετικὸς
 ἦν ὁ ταύτην ἐμπιστευθεὶς, αὐτὸν μὲν τὸν δεσπότην
 διὰ τὴν ἀγνοίαν ἀζήμιον φυλαχθῆναι, τὸν δὲ αἰρετι-
 30 κὸν ἐν ἐκατόνῳ θέματι καὶ ἐκβληθῆναι τὸν κτήσεων
 καὶ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ τῷ δημοσίῳ προσκυρωθῆναι.

Sin quid tale committitur, haereticus quidem quicquid
 pro tali causa praebuerit amittat, huiusmodi vero
 res venerabili loco a quo etiam datae sunt vindicentur
 5 haereticus, recto autem domus, qui ipsas res dedit haere-
 tico, omni gubernatione removeatur et in monasterium
 sequegetur, cum haereticis prodidit Christianos.

1 Si autem orthodoxus possessionem habens, in qua
 est sancta ecclesia, alienaverit aut reliquerit aut per
 emphyteosin aut per conductionem aut per quamlibet
 gubernationem hanc dedit Iudaeo aut Samaritano
 aut pagano aut Montano aut Ariano aut alio
 haereticis, sancta ecclesia eiusdem vici huius vindicet
 2 proprietatem [alienationis]. Si quis autem haereticorum,
 quibus etiam connumeramus Nestorianos et
 Acephalos et Eutychnianistas, praesumpserit speluncam
 suae incredulitatis aedificare, aut Iudaei novam
 synagogam constituere, locorum sancta ecclesia aedi-
 3 ficia suae proprietati defendat. Si vero quis per
 emphyteosin aut conductionem aut etiam aliam quam-
 cumque gubernationem dedit possessionem huiusmodi
 personae, si quidem sciebat dominus possessionis
 quia haereticus hanc commisit, omnes redditus illius
 temporis quod in contractu transit ecclesiam civi-
 tatis sub qua possessio constituta est vindicare. Si
 vero ignorabat dominus possessionis, quia haereticus
 erat cui haec commissa est, ipsum quidem dominum
 propter ignorantiam indemnem servari, haereticum
 vero in utroque casu expelli de possessionibus et
 substantiam eius applicari fisco.

Quodsi quid eiusmodi commissum sit, haereticus quidem si quid pro ea causa praestitit id amittet, res autem
 eiusmodi venerabili illi loco a quo etiam datae sunt vindicentur, administrator vero domus qui easdem res
 haereticis dedit ab omni administratione removeatur et in monasterium concietur, ac per unum annum a
 1 sacra communione separetur, quippe qui haereticis Christianos prodiderit. Si autem orthodoxus pos-
 sessionem habens, in qua est sancta ecclesia, eam alienaverit vel reliquerit vel in emphyteusin vel con-
 ductionem vel in qualemcumque administrationem Iudaeo vel Samaritano vel pagano vel Montanistae vel
 2 Ariano vel alii haereticis dederit, sanctissima eiusdem vici ecclesia horum dominium vindicet. Si quis
 vero haereticorum, quibus etiam Nestorianos et Acephalos et Eutychnianistas adnumeramus, speluncam im-
 pietatis suae aedificare, sive Iudaei novam synagogam extruere ausi sint, sancta locorum ecclesia aedificia
 3 dominio suo vindicet. Si quis autem in emphyteusin vel conductionem vel aliam qualemcumque admini-
 strationem possessionem suam eiusmodi personae dederit, si quidem dominus possessionis noscebat se eam
 haereticis commisisse, omnes redditus illius temporis quod contractu continetur ecclesiae civitatis cui possessio
 subiecta est vindicet; sin ignorabat dominus possessionis haereticum esse cui ea commissa sit, ipse quidem
 dominus ob ignorantiam indemnem servetur, haereticus autem in utroque casu et possessionibus ecutatur
 et eius substantia fisco adiacatur.

1 τοιοῦτω C || 2 ταύτης τῆς || τῆς τοιαύτης A || παρά-
 σχοι τοῦτο M || παράσχοιτο LB, παρόσχοι AC s || 3 ἀπο-
 λέσει CB || ἀπολέσει MAL || τὰ δὲ || καὶ τὰ A || τόπῳ
 οἴκῳ L || 4 καὶ om. A || ἐκδικηθήσονται C || 5 αὐτὰ
 τοιαῦτα AL || 6 εἰς || εἰς τὸ C v. l. || 7 βαλλέσθω C || ἑνα
 om. A || 8 ὅστις — προδέδωκεν om. A || προσδέδωκεν C
 plerique, παρέδωκεν LB || 10 ἢ κατ' ἢ om. A? M || 11 ἢ
 κατὰ μίσθωσιν C s, B^c 1, 1, 53 || ἢ οἰανδήποτε διοικήσει
 A || 12 δέδωκός τῃ? vulg. || Ἰουδαίῳ ἰουδαίῳ ἢ αἰρε-
 τικῷ L (cf. ad 13) οἰωδήποτε αἰρετικῷ C || ἢ Σαμαρείτῃ
 — 22 προσώπῳ om. C. Sane § 2 inserta (quam Iulianus
 quoque praetermisit) sententiarum et continuatio turbatur et
 ratio obscuratur: ut v. 13 ἢ ἀγνοιάτῃ — 22 προσώπῳ
 postmodo interpolata esse suspicio sit || 13 ἢ ἄλλῳ αἰρε-
 τικῷ om. L || ἁγία A s || 14 τοῦτων A s || διεκδικείτω B^c 5,
 3, 16 || 16 καὶ τοὺς Εὐτυχιανιστάς καὶ τοὺς om. A, τοὺς
 om. Nomoc.^m || 17 τολήσει MLB || 18 ἀπιστίας] πίστεως
 LB (Θρησκείας Nomoc. XIV tit.) || 19 ἢ ἢ L^a || ἀγνο-
 ιάτῃ B Nomoc.^m || 20 τίς om. A || 21 ἢ ἑτέραν] ἑτέραν
 om. A aut etiam aliam s || 22 τὴν ἰδίαν] τίς A, om. s ||
 23 ὅτι — 31 προσκυρωθῆναι] ὅτι αἰρετικὸς ἦν ὁ ταύτην
 ἐμπιστευθεὶς τὴν κτήσιν ἀπολέτω (sic A^b, ἀπωλέτω A^c,
 corr. ἀπολέτω καὶ) μοναστηρίῳ κατακλιεῖσθαι ἐνιαυ-
 τὸν ὅλον τῆς ἁγίας χωρῖζεσθαι κοινωνίας· εἰ δὲ ἄγνοιος,
 αὐτὸν μὲν ἀζήμιον φυλαχθῆναι διὰ τὴν ἀγνοίαν, τὸν
 δὲ αἰρετικὸν ἐν ἑτέρῳ θέματι ἐκβληθῆναι τῶν κτή-
 σεων ἐξορισθῆναι τὸν δημοσίῳ τῆς οὐσίας αὐτοῦ προσ-
 κυρωθῆναι A || 24 ἐπίστευσε Nomoc.^m || τοῦ χρόνου
 ἐκείνου C v. l., Nomoc.^{am} || 25 περιεχομένου C plerique,
 L^a s || 28 πιστευθεὶς C || τὸν δεσπότην om. L ||

29 δι' ἄγνοιαν ἀζήμιον B^c 5, 3, 16 ἀζήμιον διὰ τὴν
 ἄγνοιαν B^c 1, 1, 53 || 30 καὶ om. s || 31 αὐτῷ om. C plerique

1 Sin quid (Si quid autem vulg.) — 2 causa scripsi
 cum vulg.] Si quid (quidem R²) tale (pro tali R) com-
 mittitur, haereticus si quidem quicquid (qui quid R) pro
 (vero R non T¹) tali causa RT (reliqua praeter vv. pro
 tali haereticus causa lineola subducta del. R²) si quid pro
 tali causa V⁽²⁾ || 2 amittat T || vero om. T || 3 uendicet
 R¹ uendicemus C || 4 dederit R || 5 remoueat V⁽²⁾
 remouentur T¹ remouetur T³ || 6 recludant V⁽²⁾ recludat
 datur T || 7 segregatur VT segregatur R^a || haereticis
 V || prodiderit R vulg. || 9 autem] ante V¹ || 10 est] et
 (om. V^a) libri, est et vulg. || ecclesia] est add. V, T schol.
 s. v. || 11 emphyteusin V || per om. R || per om. R vulg. ||
 12 samarito R || 13 ariano RVT || alii R²T² vulg. ||
 15 alienationes R¹, deleuit Beck || rubr. Si indeus aut
 hereticus speluncam aut sinagogam edificauerit R
 in marg. || 16 etiam] et R || Nestorianos om. R || 17 ace-
 falos V acephalos R || eutychnianistas T² entichianistas
 T¹ euthichianistas V euticanistas R || 18 incredulitatis
 T || edicare V || 19 construere Beck non recte || 20 proprietatis
 T || vero quis vulg.] vero RT quis enim V² *** V¹ ||
 21 emphyteosin RVT || aut per conductionem T || etiam
 aliam R] aliam etiam V, aliam om. T || 22 dederit T
 vulg. || 23 dominus] dms i. e. dicimus T¹ || possessio-
 nis V] possessionis eius RT vulg. || 24 redditus T re-
 ditus V || 25 qui T || transit V vulg.] transit RT || ec-
 clesiae vulg. || 26 *uindicari (uendicari RV) libri, vulg. ||
 27 quia] qui T¹ || 30 de om. R

CAPUT XV.

Οἱ δὲ ὄρφανοτρόφοι ἐπιτρόπων καὶ κορατώρων τάξιν ἐχέωσαν, οὕτω μὲντοι ἵνα καὶ χωρὶς ἰκανοδοσίας καὶ ἐνάγωσι καὶ ἐνάγονται περὶ τῶν πραγμάτων τῶν τοῖς ὄρφανοῖς κυρίως καὶ αὐτοῖς τοῖς ὄρφανοτρόφοις ἀνηκόντων. τὰ δὲ πράγματα, ἅπερ ἔτυχόν τινι τῶν ὄρφανῶν διαφέρειν, δημοσίων ταβουλαρίων παρόντων καὶ ἐπονημάτων πραττομένων ἐν μὲν τῇ βασιλίδι πόλει παρὰ τῷ μεγίστῳ τῶν κήρῶν, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις παρὰ τοῖς ἀρχουσὶν αὐτῶν ἢ τοῖς ἐκδικίοις τῶν τόπων λαμβάνειν τοῖς ὄρφανοτρόφοις καὶ φυλάττειν, καὶ εἰ ἀναγκαῖον νομίσουσι, καὶ ἐκποιεῖν καὶ τὸ τοῦτον τιμήματα τοῖς ὄρφανοῖς φυλάττειν, ἢ ἕτερα πράγματα αὐτῷ ἐκείνων ἀγοράζειν· μὴ ὑποκεισθαι δὲ ἐπι-
1 τροπικοῖς ἢ κορατώροις λογισμοῖς. Φυλάττεσθαι δὲ κελεύομεν τῷ εὐαγεῖ ὄρφανοτρόφῳ ταύτης τῆς βασιλίδος πόλεως καὶ τῷ ξενῶνι τῷ καλουμένῳ τῶν τῆς ὁσίας μνήμης Σαμῶν καὶ τοῖς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ δικαιοδοσίαν καθεστῶσιν ἐκκλησίαις ἢ ξενοδοχείαις ἢ ἄλλοις σεβασμίους οἰκίαις πάντα τὰ προνόμια, ἅπερ ἔχει ἢ ἀγιοτάτη μεγάλη ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως. 20

(Ἐπιλόγος.) Ἐπιτοὺν διὰ τοῦ παρόντος νόμου εἰς τὸ διηγεῖσθαι ἰσχύοντος ἢ ἡμετέρα ἐθέσεισε γαληρότης, ἢ σὴ ὑπεροχῇ ἰδίκτων κατὰ τὸ σύνθημα κατὰ τὴν βασιλίδι ταύτην πόλιν προτιθεμένων εἰς τὴν ἀπάντων γνάσιν ἐλθεῖν σπενσάτω. ἡμεῖς γὰρ 25
προνοήσομεν, ὅπως ἀνε πάσης τῆς τῶν ὑποτελῶν ζημίας καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις φανερωθῆι.

Dat. xv. kal. April. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVIII. post cons. Basilii v. anno IV. ind. VIII.

[a. 545] 30

c. XV pr. ex B habet B^o O 9 p. 533 Zach., pr. in. (— 5 ἀνηκόντων) et § 1 Ecl. Bas. I—X. — Summam Theod. repetit Bⁱ, Ath. summam pr. repetunt paratitla Ath. 13 § 2. (Apud Iul. huius cap. summa non extat.)

XV. Orphanotrophī autem tutorum et curatorum locum obtineant, ita tamen ut etiam sine satisfactione et convenient et convenientur de rebus quae ad orphanos proprie et ad ipsa orphanotrophia pertinent. Res autem quae forte ad aliquem ex orphanis pertinent praesentibus publicis tabulariis actisque confectis, in regia quidem civitate apud magistrum censum, in provinciis autem apud praesides earum vel defensores locorum, orphanotrophī accipiant et custodiant, et si necessarium putaverint, etiam alienent earumque pretium orphanis custodiant, vel alias res pro illis emant; neve subiaceant tutelaribus vel 1 curatoris rationibus. Servari autem iubemus venerabili orphanotrophio huius regiae civitatis et xenoni qui Sampsonis pia memoriae nomen habet et oratoriis quae sub eius gubernatione sunt vel xenodochiis vel aliis venerabilibus domibus omnia privilegia, quae habet sanctissima magna ecclesia Constantinopolitana.

Epilogus. Quae igitur per praesentem legem in perpetuum valituram serenitas nostra sanxit, tua sublimitas edictis more solito in hac regia civitate propositis ut ad omnium notitiam perveniant operam det. Nos enim providebimus, ut sine ullo subiectorum detrimento etiam in provinciis manifesta fiant.

1 δὲ] τοῖνν A, om. Ecl. || ἐπιτρόπων] καὶ ἐπιτρόπων B^c ἐπιτρόπων τε A || κορατώρων B^o || 3 καὶ ἐνάγωσι] καὶ om. A || ἐνάγονται L || 4 τοῖς ὄρφανοῖς κυρίως καὶ αὐτοῖς τοῖς ὄρφανοτρόφοις L || τοῖς ὄρφανοτρόφοις καὶ αὐτοῖς τοῖς ὄρφανοῖς κυρίως (κυρίως ὄρφανοῖς A^o) A orphanotrophis et ipsis propriis orphanis ε || 6 ταβουλαρίων LB^o || 8 μαγίστῳ τῶν κήρῶν L || 9 τῷ ἐκδικίῳ A || 11 καὶ εἰ — 12 φυλάττειν om. A || καὶ ἐκποιεῖν] καὶ om. L, B^o v. l. || 12 ἢ] ἢ M καὶ B^c || 15 ταύτης om. L || 16 τῷ om. A || τῷ καλουμένῳ τῶν om. L, τοῦ om. AB || 17 αὐτοῦ] αὐτὴν B^c ἰδίαν A || δικαιοδοσίαν MA(ε)] διοίκησιν LB || 19 ἔχει κτλ.] hinc in L margine inferiore absciso reliqua pars novellae deest praeter initium epilogi discrepans a MAs: (Κωνσταντινουπόλεως) (T)ὰ τοί(ων) διὰ τοῦ παρόντος νόμου θεσπισθέντα. Epilogus in MAs traditus num ad exemplar praefecto praetorio inscriptum pertineat, Zachariae dubitat || 24 πόλιν om. A || 26 προνοήσομεν M προνοήσομεν θεοῦ συνεργία A || πάσης om. ε || 28 subscr. om. A ε, habet Iul.^o || xv. kal. april. Iul.^o xv. cal. app. M || πρὸς ἰδ (v. l. β^o) καλανδ. Ἀπριλίῳν Ath. μὴν Ἀπριλίῳν Theod. || ep. imp. dn. iustiniano p. anno XVIII. Iul.^o ep. dn. iust. pp. aug. M βασιλείας

Ἰουστινιανοῦ τὸ ἠ' (ἠ' vel β' traditur, corr. Fabrotus) Ath. εἶτε ἠ' Theod. || 29 basilio uc. ann. u. ind. VII. (corr. ann. IV. ind. VIII.) Iul.^o basil. uc. cons. M ἵπατείας Βασιλείου δ' Ath. μετὰ τὴν ὑπάτειαν Βελισαρίου (leg. Βασιλείου τὸ δ') ἰνδ. ἢ Theod.

1 rubr. Vt orphanotrophī tutorum fungantur officio R in marg. || 2 ita] ut R¹ || tñ R || ut et R] et ut V, et om. T, ut etiam vulg. || satisfactionem R¹ || et convenient add. vulg. || 3 conueniatur T || et — 4 orphanis om. R¹ || 5 competentes] competentibus R^o || 6 et Beck] aut libri || 7 regia] in hac regia V || 9 orphanotrophis T orphanotrophis V¹ vulg. || 10 putauerit T || etiam om. R || praecium Ral.] pretia VT vulg. || 11 corum RVT || 12 autem] aut T¹ || curatoris R curationis T || 14 orphanotropho RVT, corr. vulg. || 15 urbis] ciuitatis R || xenodochio V || 16 memoriae] mariae RT vulg. || sanso R vulg. || gubernationem T^o || 17 orationis V^o || aliis om. RT vulg. || 18 quaecumque V² in ras. 4 litt., quoque T¹ quae T³ habet AT || 22 sancit RVT || 25 prouidimus V || 26 disp**** V¹ || etiam] et T || subscriptione carent libri

PAB

ΙΔΙΚΤΟΝ ΠΕΡΙ ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΩΝ-
ΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΤΑΙΣ.

R DE INTERDICTIS COLLECTIS
HAERETICORUM R

Imperator Caesar Flavius Iustinianus felix inclitus
5 victor ac triumphator semper Augustus edictum Con-
stantinopolitanis.

Πρῶτον εἶναι καὶ μέγιστον ἀγαθὸν πᾶσιν ἀνθρώ-
ποις πιστεύομεν τὴν τῆς ἀληθοῦς καὶ ἀμώμητου τῶν
Χριστιανῶν πίστεως ὀρθὴν ὁμολογίαν, εἰς τὸ διὰ
πάντων αὐτὴν κρατύνεσθαι, καὶ πάντας τοὺς τῆς
οἰκουμένης ὁσιωτάτους ἱερέας εἰς ὁμόνοιαν συναρ-
θῆναι καὶ ὁμοφώνως τὴν ὀρθὴν τῶν Χριστιανῶν πί-
στιν ὁμολογεῖν τε καὶ κηρύττειν, καὶ πᾶσαν πρόσφα-
10 σιν παρὰ τῶν αἰρετικῶν ἐφευρισκομένην ἀφαιρέθῃναι
ὅπερ δέκνεται ἐκ τῶν παρ' ἡμῶν διαφόρων γραφέν-
των λόγων τε καὶ ἰδικτῶν. ἀλλ' ἐπειπερ οἱ αἰρετικοὶ
μῆτε τὸν τοῦ Θεοῦ ἐννοοῦντες φόβον μῆτε τὰς ἡπει-
λημένας τοῖς τοιοῦτοις ποινὰς ἐκ τῆς τῶν νόμων
αὐστηρίας ἐνθουσιάζονται τοῦ διαβόλου ἔργον πληροῦσι,
καὶ τινες τῶν ἀπλοτέρων ἀπατώντες τῆς ἀγίας
20 τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας παρα-
συνάξεις καὶ παραβλαστίσματα λαθραίως ποιοῦσιν,
εἰς ἐβέδης ἠγασμένοι διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν ἰδικτον
παρανέσαι τοῖς τοιοῦτοις, ἐφ' ᾧ καὶ αὐτοὺς ἀπο-
στῆναι τῆς αἰρετικῆς μαρίας καὶ μὴδὲ τὰς ἑτέρας
25 ψυχὰς δι' ἀπάτης ἀπολλύειν, ἀλλὰ μᾶλλον προσδο-
μεῖν τῇ ἀγίᾳ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ, ἐν ᾗ τὰ ὀρθὰ
προσβύεται δόγματα καὶ πᾶσαι αἱ αἰρέσεις μετὰ
τῶν ἀοργῶν αὐτῶν ἀναθεματίζονται. γινώσκειν γὰρ
ἀπαντας βουλόμεθα, ὡς εἰ τοῦ λοιποῦ τινες εἰρεθί-
30 σιν ἢ παρασυνάγοντες ἢ πρὸς αὐτοὺς συναγόμενοι,
οὐκέτι παντελῶς τούτων ἀνεξόμεθα, ἀλλὰ τοὺς μὲν
οἴκους, ἐνθα τι τοιοῦτον ἀμαρτάνεται, τῇ ἀγίᾳ προσ-

Primum esse et maximum bonum omnibus homi-
nibus credimus verae et immaculae Christianorum
fidei rectam confessionem, ut per omnia haec robo-
retur et omnes orbis terrarum sanctissimi sacerdotes
ad concordiam copulentur et consone immaculatam
Christianorum confessionem praedicent et omnem
occasionem quae ab haereticis invenitur auferant:
quod ostenditur et ex diversis conscriptis a nobis
libris et edictis. Sed quoniam haeretici neque dei
cogitantes timorem neque interminatas talibus poenas
ex legum severitate considerantes diaboli opus im-
plent et quosdam simplicium seducentes sanctae dei
catholicae et apostolicae ecclesiae adulteras collectas
et adultera baptismata latenter faciunt, pietatis aesti-
mavimus per praesens nostrum edictum monere eos
qui tales sunt, quatenus et ipsi recedant ab haere-
tica vesania et nec aliorum animas per simplicitatem
perdant, sed magis concurrant ad sanctam dei ec-
clesiam, in qua recta praedicantur dogmata et om-
nes haereses cum principibus suis anathematizantur.
Nosse enim volumus omnes, quia si de cetero aliqui
inveniantur aut contrarias collectas facientes aut
apud semet ipsos collecti, nequaquam omnino eos
ferimus, sed domus quidem ubi aliquid delinquitur

Nov. CXXXII (Authent. CXXX = Coll. IX tit. 12: gloss.) Graece extat in ML, B 1, 1, 58 [54; cf. Zachariae Beitr. z. Krit. u. Restitution der Basiliken, St. Petersb. 1877, p. 4. 15] (inde Nomoc.^{dm} XIV tit. 3, 15). — Epit. Theod. 132, Athan. 3, 4 (inde Coll. const. eccl. III 3, 4, paratitla Ath. 2 § 5), Nomoc. XIV tit. 3, 15.

CXXXII.

EDICTUM DE FIDE CONSTANTINOPOLITANIS.

Primum et summum bonum omnibus hominibus esse credimus verae et integrae Christianorum fidei rectam confessionem, ut ea per omnia corroboretur, et omnes orbis terrarum sanctissimi sacerdotes concordia coniungantur et uno ore rectam Christianorum fidem profiteantur et praedicent, et omnis prae-
textus ab haereticis inventus tollatur, id quod ex libellis et edictis diverso modo a nobis conscriptis demonstratur. Sed quoniam haeretici neque dei timorem mente concipiunt neque poenas ex legum severitate huiusmodi hominibus denuntiatas reputantes diaboli opus perficiunt, et nonnullos ex simplicioribus decipientes a sancta dei catholica et apostolica ecclesia aliena conventicula et baptismata clam celebrant, pium esse existimavimus per praesens edictum nostrum tales homines hortari, ut et ipsi ab haeretica insania abstineant neve aliorum animas per fraudem perdant, sed ut potius ad sanctam dei ecclesiam accurrant, in qua recta dogmata coluntur omnesque haereses cum ipsarum auctoribus anathemate petuntur. Scire enim omnes volumus, si qui in posterum reperiantur aut qui conventicula illicita habeant aut qui apud eos convenient, nullo omnino pacto nos haec fieri passuros esse, sed domos ubi tale quid committatur,

2 Ἰδικτον MB Theod., index L] Ἐδικτον L in textu, Ath. (cf. s) || κωνσταντίνου πολιτάς (κωνσταντινουπόλεως cod.) Ath. (cf. s) || 7 καὶ om. Nomoc.^m || 11 ὁσίους B^f || 12 ὁμοφώνως Nomoc.^{dm} || ὀρθὴν immaculatam s || 13 ὁμολογεῖν τε καὶ om. s || 14 παρὰ περι L, om. B^f || εὐρισκομένην Nomoc.^{dm} || 15 ἐκ] et ex s || γραφέντων διαφόρος (διαφερόντως B^g) B^{cl} diversis (i. e. διαφόρων?) conscriptis s || 16 ἰδικτων L (et sic infra). Cf. nov. XXXVII § 5—8 et quae Bienerus affert Gesch. d. Nov. p. 481 sq. || ἀλλ' ἐπειπερ — 666, 1 ἐκκλησία om. B^f || 17 *μὴδὲ — μὴδὲ MLB || 19 ἐκκληροῦσι Nomoc.^m || 20 ἀπαντῶντες Nomoc.^{dm} || 22 τοιοῦντι. M || 23 εὐσεβῆς] pietatis s || παρόντος ἡμῶν Nomoc.^{dm} s] παρ' ἡμῶν MLB || 26 δι' ἀπάτης] per simplicitatem (i. e. δι' ἀλόγητος?) s || 27 ἐκκλησίᾳ] καθολικῇ ἐκκλησίᾳ Nomoc.^{dm} || 28 πιστεύεται Nomoc.^{dm} || αἱ om. Nomoc.^{dm} || 29 γὰρ] δὲ L || 33 τοιοῦτον LB] om. M s || ἀμαρτηθεῖν L

2 collectis R Tal.] collegiis Val. || 4 flavius R] fl. V sal. T || iust. V iusti. R pius inst. Pistoriensis || inclitor victor atriumphator: V || 5 edictum RV] edicto Tal. || constantinopolitanis R] constantinopolitano pp. T constantinopoli V || 7 Plurimum (Summum corr. T²) Tal. || et om. T¹ || donum T² || 9 hec omnia V || 10 *omnis libri || 11 copulantur T || 12 confessione V || 13 auferatur V auferatur T || 14 ostendunt T || et R Val.] om. T vulg. || 15 dei] de dei T || 16 cogitantes Beck] cogitant libri || timore T || 17 implere T || 18 quosdam] quosdam animos T || supplitium R¹ || dei Beck] fidei libri (cf. ad 24) || 19 collectas] ectas om. V^a in spat. vac. || 20 lateretur V¹ latent V² || 24 currant T || ad om. R || dei] fidei V || 25 recta om. R¹ || 26 anathematizentur T anathematizemus V || 27 nosse] nos R¹ || si om. V^a || aliquid VT || 29 collecti nequaquam R¹ al.] collectionem nequaquam V vulg. collectionem quamquam R² T || 30 ferens T

κνρόσομεν ἐκκλησίᾳ, τοῖς δὲ παρασυνάγουσιν ἢ πρὸς αὐτοὺς συναγομένοις τὰς ἐκ τῶν διατάξεων ποινὰς ἐπαχθῆναι πᾶσι τρόποις κελεύομεν.

Dat. prid. non. April. CP. (imp.) du. Iustiniani pp. Aug. anno XVIII. post cons. Basilii vc. anno III. 5 [a. 544]

sanctae assignamus ecclesiae, his autem qui colligunt aut qui apud se colliguntur ex constitutionibus poenas inferri omnibus modis iubemus.

ΠΑΤ

ΠΕΡΙ ΜΟΝΑΧΩΝ ΚΑΙ ΑΣΚΗΤΡΙΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΓΩΓΗΣ ΑΥΤΩΝ.

Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Ἀύγουστος Ἰωάννη τῷ ἐν-10
δοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐσχᾶς πραιτωρίων
το δεύτερον, ἀπὸ ὑπάτων (ὀρδιναρίων) καὶ πατριῶν.

(Προοίμιον.) Ὁ μονήρης βλος καὶ ἡ κατ' αὐτὸν
θεωρία πράγμα ἐστὶν ἱερὸν καὶ ἀνάγον ἀπόθεν τὰς
ψυχὰς εἰς θεόν, καὶ οὐ μόνον ὠφελοῦν αὐτοὺς τοὺς 15
εἰς τοῦτο παριόντας, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι διὰ
τῆς αὐτοῦ καθαρότητος καὶ τῆς πρὸς θεὸν ἰκετείας
παρεχόμενον τὴν πρόεπουσαν ὠφέλειαν. ὅθεν τοῖς τε
πρώτῳ αὐτοκράτορι τοῦτο διεσπούδασται καὶ ἡμῶν 20
οὐ μέτρα γενομοθέτηται περὶ τῆς αὐτῶν σεμνότητος
τε καὶ κοσμιότητος. ἀκολουθοῦμεν γὰρ τοῖς θεοῖς κα-
νόσι καὶ τοῖς ἀγιατάτοις πατράσιν, οἵπερ ταῦτα ἐνο-
μοθέτησαν, ἐπειδὴ μηδὲν ἄβατόν ἐστιν εἰς ζήτησιν
τῆ βασιλείᾳ κοινῇ πάντων ἀνθρώπων ἐπιστάσιαν
ἐκ θεοῦ παραλαβούσῃ. ἤδη μὲν οὖν ἐγράψαμεν διὰ 25
ταξῶν βουλομένην τοὺς εἰς πλῆθος ὄντας μοναχοὺς ἐν

CXXXIII.

QUOMODO OPORTET MONACHOS VIVERE

Idem Aug. Menae beatissimo episcopo.

(Praefatio.) Singularis vita eiusque contem-
platio res est sacra et ex hoc evehens animas ad
deum, et non solum iuvans eos qui ad hoc acce-
dunt, sed etiam aliis omnibus per eius puritatem et
supplicationem ad deum praebens inspectam utilita-
tem. Unde et priscis imperatoribus studii fuit et a
nobis non pauca sancita sunt de eorum honestate
et ornatu. Sequimur enim sacras regulas et anti-
quos patres, qui haec sanxerunt, quia nihil segne
fit ad quaestionem imperio communem omnium homi-
num sollicitudinem ex deo suscipienti. Dudum
quidem scripsimus constitutionem volentem in multi-
tudine existentes monachos in commune degere se-

Nov. CXXXIII (== Authent. CXXXI) Graece extat in *ML*, *A* tit. 4 f. 201, in *Collectione XXV capitulorum* 23 (= *C*), c. 1 (667, 15 Θεσπιζόμεν μηδὲνα . . .) — 6 in *B*° 4, 1, 17-2A. — *Epit. Theod.* 133 (inde pleraque in *Bf* 4, 1, 17-23), *Athan.* 1, 14 (inde *Coll. const. eccl. III* 1, 14). *Duo servantur exemplaria constitutionis in lectionibus haud raro inter se discrepantia, alterum inscriptum Iohanni praef. praet. in MLAB, alterum Menae archiepiscopo in C et 5 (idemque secuti sunt Ath. et Theod.).*

sanctae ecclesiae esse addicturos, iis autem, qui conventicula illicita habeant aut qui apud eos convenient, poenas ex legibus constitutas infligi nos omnibus modis iubere.

CXXXIII.

DE MONACHIS ET SANCTIMONIALIBUS ET VITA EORUM.

Imperator Iustinianus Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio iterum, ex consule (ordinario) et patricio.

Praefatio. Vita monachica et quae in ea peragitur contemplatio res est sacra quaeque suapte natura animas ad deum adducit neque ipsis solum utilis sit qui se ad eam conferunt, sed etiam ceteris omnibus per puritatem suam deique precationem idoneam utilitatem praestet. Unde et ab anterioribus imperatoribus in ea re studium collocatum est et a nobis non pauca de eorum honestate atque dignitate sancita sunt. Sequimur enim divinos canones et sanctissimos patres, qui haec sanxerunt, quandoquidem nihil non pervium ad inquisitionem existit imperatoriae maiestati quae communem omnium hominum curam a deo percepit. Atque iam scripsimus quidem constitutionem, quae vult monachos, qui magnam multitu-

4 subser. om. ε || d. pri. ἡ apr. ep. *M* dat. nov. Ἀπριλλ. *Ath.* ἐξεφωνήθη μηνὶ μαΐου *Theod.* || βασιλείας Ἰουστινιανῶν τὸ ἡ *Ath.* dn. iust. pp. aug. *M*, om. *Theod.* || 5 μετὰ τὴν ὑπατείαν βασιλείου τὸ τέταρτον (δ' *Theod.*) *Ath. Theod.* basilii ne. cons. *M*; anno III. restituit *Biener* || 8 rubr. Περὶ — αὐτῶν *ML* (cf. rubr. *B* 4, 1) || Περὶ τοῦ (om. ε, Ἐτέρα διάταξις τοῦ αὐτοῦ *C*) πῶς δεῖ βιοῦν τοὺς (τοὺς om. *Ath.*) μοναχοὺς *C* ε *Ath. Theod.* || 10 inscr. Αὐτοκράτωρ — πατριῶν *A* (ubi pro ἐπάρχῳ correxi ἐπάρχῳ et inserui ὀρδιναρίων) || Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Μηνᾶ τῷ μακαριωτάτῳ ἐπισκόπῳ *C* ε Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Μηνᾶ ἐπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως *Ath.*, Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ *ML* duorum exemplarium inscriptionibus perperam contaminatis || 13 αὐτῶν *M* || 14 ἐνάγον *Cv. l.* || αὐτόθεν ἐν-τεῦθεν *A* || 15 εἰς πρὸς *A* || αὐτοὺς om. *A* || 16 τοῦτο αὐτό *A* || παρόντας *AL* || 17 πρὸς εἰς *A* || ἰκετείας *Cv. l.* || 18 πρόεπουσαν] inspectam? ε || ὠφέλειαν] ὄνησιν *A* || 19 τοῦτο om. ε || 20 διεσπουδάσθη *A* ἐσπούδασται *L* || 20 μειρίως *C* || 21 τε καὶ κοσμιότητος om. *M* || 22 ἀγνωτάτοις *MA*] ἀγίοις *L* ἀνωτέροις *C* ε || οἵπερ ταῦτα

γενομοθέτηται *A* || 23 ἄβατον] ἀργὸν *C* (ε) || εἰς ζήτησιν ἐστὶν *C* || 25 ἐκ τοῦ θεοῦ *AC* || παραλαβούσῳ *L* || οὖν om. *A* || διάταξιν] ὄρχῳ add. *Cv. l.* Est nov. *V*

1 assignamus *R vulg.*] cas signamus *V* cas assignamus *T* || collegunt *V* || 2 colleguntur *T* || 4 subscriptionem om. libri, nam quae ex *Neoburgensi* prolata est ab *Heimbachio*, ad *Ath. CXXXI* = nov. *CXXXIII* pertinet || 7 nov. *CXXXIII* = *Auth. CXXXI* omittitur in *RV*, in *T* bis legitur f. 163^v et a diversa manu scripta in appendice *extravagantium* f. 182 (= t) || 8 oportet *T al.*] oporteat *t vulg.* || 10 menne *T* || beatissimo pp. *T* episcopo beatissimo *t* (archiepiscopo *corr. vulg.*) || 13 Singulis *T*¹ || vita eiusque (huiusque *vulg.*) uite ius atque *t* uitae utriusque *T* || 14 res est *vulg.*] rei est *t al.* est rei *T* || 17 insptam (*sic*) *t*; leg. iustam? || 18 fuit studii *t* || 19 non om. *T*¹ || sancta *T*¹ *t* || 20 ornato *T*^a || 21 *segne fit ad quaestionem imperio] significat (sigc *t*) quaestionem et tñ perit (perit *T*¹ parit *T*²) *T t al.* sine via ad quaestionem est imperio *vulg.*] 22 omnium *vulg.*] omnibus *t* omnibusque *T* || 23 quidem dudum *T* || 25 degerere *t*

κοινῶ διατᾶσθαι κατὰ τὸ τῶν καλουμένων κοινοβίων σχῆμα, καὶ μίτε ἰδίως ἔχειν οἰκίσεις μίτε περιουσίαν ἀφροῦζειν μίτε βίον ἔχειν ἀμόρτυρον, ἀλλὰ κοινῇ μὲν αὐτοῖς στείσθαι, καθεύδειν δὲ ἅπαντας ἐν κοινῷ, καὶ τὸν εὐσχημονα μεταδίδωμεν βίον καὶ μάρτυρας εἶναι τῆς ἀλλήλων κοσμιότητος, καὶ τοὺς νεωτέρους αἰδεῖσθαι τὴν πολιάν τῶν ταῦτα ἐποπτευόντων καὶ ἐξεπίτηδες καὶ ἀνομιαν προσλαμβάνειν, ἵνα μή τι πάρεργον μηδὲ ἐξ ἕννον γένηται μηδὲ ἀσχημῶν θεᾶ τοῖς ἄλλοις, ἀλλ' ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ κοσμιότητα κἀν τῷ καθεύδειν φυλάττοι.

cundum quod appellatur coenobiorum schema, et neque propria habere habitacula neque substantias congregare neque vitam sine testimonio, sed communiter quidem eos comedere, dormire vero omnes in commune, et honestam sectari vitam et testes esse ornatus alterutris, et iuvenes quidem vereri canitium haec respicientium et ex studio etiam vigiliis assumere, ut ne quid facinoris veluti per somnum fiat neque turpis videatur aliis, sed unusquisque suam honestatem etiam dormiendo custodiat.

CAPUT I.

Τινῶν δὲ ἡμῖν προσαγγελθέντων, ἄπερ καὶ μείζονος καὶ ἀσφαλεστέρου νόμου προσεδείτο, εἰκότως ἐπὶ τὴν παρούσαν ἀγκιρόμεθα νομοθεσίαν εἰς ἐκείνης τελειώσιν τε καὶ ἀναπήλωσιν, δι' ἧς θεοπιζόμεν, μηδὲνα παντελῶς ἰδίαν ἔχειν οἰκίσιν μηδὲ τὸ καλούμενον κελλίον, εἰ μὴ μόνος εἴη κατὰ τὸ μοναστήριον ἐνὶ τυχόν ἢ διὸ χρώμενος ὑποουχοῖς καὶ τὸν ἐν θεωρίᾳ τε καὶ ἡσυχίᾳ διαζῆ βίον, ἀλλ' ὅλος ὄντων πλείονων ἀνδρῶν μίαν εἶναι τὴν αὐτῶν συνέλευσιν καὶ εὐχόμενον καὶ τὰ τῆς φύσεως ἔργα πραττόντων, ὅποσα ἀμεμπτά τε καὶ ἀδιάβλητα καθίστηκε, καὶ κοινῇ μὲν ὄσι γίγται στείσθαι, κοινῇ δὲ καθεύδειν. καὶ εἰ μὲν τοσοῦτον εἴη τὸ πληθὺν ὄσον εἰς ἓνα οἶκον χωρεῖσθαι — ἐπέτιοιγε τυχόν διὸ ἢ τρεῖς οἴκους εἶναι τοὺς δεχομένους αὐτοὺς. μηδὲνα μέντοι παντελῶς ἴδιον ἔχειν μηδὲν, ἀλλ' ἐν κοινῷ ζῆν νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν, ἵνα αἱ νύκτες αὐτοῖς τὴν αὐτὴν ταῖς ἡμέρας ἔχοιεν παρατήρησιν. οὐ γὰρ καθεύδουσιν ἅπαντες αἰεὶ, ἀλλὰ πρόδηλον ὡς οἱ μὲν ἐν τῷ καθεύδειν εἰσίν, οἱ δὲ ἐργηγρόσσι, καὶ πάντως ἔσονται τινες οἱ τοὺς καθεύδοντας ἐποπτεύοντες. εἰ δὲ τίνα οἰκῆματὰ ἔστιν ἐν

Quibusdam vero nobis nuntiatis, quae digna et maiori cautela legis egebant, recte ad praesentem venimus sanctionem ad illius perfectionem et supplementum, per quam sancimus, nullum penitus licentiam habere habitandi appellatam cellulam, nisi solus fuerit et monasterium duobus utens ministris et continentem et quietam degat vitam, sed omnino cum sint plurimi viri, una sit eorum conversatio et orantium et quae naturae sunt opera facientium, quatenus inculpabiles et inaccusabiles constant; et communiter quidem, sicut dictum est, comedere, communiter quoque dormire. Et si quidem tanta sit multitudo quanta in uno habitaculo capiatur — alioquin duo forsitan aut tria habitacula esse quae capiant eos. Nullum tamen omnino proprium habere, sed in commune vivere noctibus et diebus, ut noctes eis eandem habeant quam dies observationem. Non enim dormiunt omnes semper, sed palam est quia alii quidem in somno sunt, alii vero vigilant, et omnino sunt quidam dormientes inspicientes. Si autem

v. 15 Θεοπιζόμεν — 29 παρατήρησιν extant B^f 4, 1, 17, v. 15 Θεοπιζόμεν — 32 ἐποπτεύοντες B^s M 17, 6 p. 50S Zuch.

dinem efficiunt in communi vivere secundum formam coenobiorum quae vocantur, ac neque propria habere habitacula neque opes cumulare neque vitam absque testibus agere, sed communiter eos cenare et in communi omnes cubare, et honestam vitam sectari, et testes esse invicem honestatis, ac iuniores canitium eorum qui haec curant revereri et data opera etiam vigiliis agere, ne quid intempestivum ne per somnum quidem fiat neve inhonestum ceteris spectaculum, sed suam quisque honestatem etiam inter dormiendum custodiat.

1. Sed cum nuntiata nobis sint quaedam, quae et maiore et firmiore lege indigerent, merito ad hanc legem illius perspicuae et supplendae causa ferendam pervenimus, per quam sancimus, neminem omnino propriam habere habitationem neque cellulam quae vocatur, nisi solus in monasterio sit uno forte duobusve ministris utens et vitam in contemplatione et solitudine peragat, sed utique cum plures sint viri, unum esse eorum conventum et dum orant et dum naturae opera peragunt quaecumque reprehensione et suspitione carent; et communiter, uti dictum est, cenare communiterque cubare. Ac si quidem tantus sit numerus, quantum una domus capiat (ita res habeat): alioqui duae fortasse tresve sint domus quae eos recipiant. Nemo vero omnino quidquam proprii habeat, sed noctu dieque in communi vivat, ut noctes iis eandem cum diebus observationem habeant. Neque enim omnes semper dormiunt, sed manifestum est alios dormire alios vigilare, et utique fore aliquos qui dormientes inspiciant. Quodsi quae sunt habitacula in

1 τὸ τῶν καλουμένων | τὸ καλούμενον τῶν A 5 || 2 οἰκίσεις C 5 (cf. nov. Vc. 3 p. 31, 25) | κτήσεις MLA || 3 ἔχειν om. C 5 || 4 δὲ | τ. A || ἅπαντας A (cf. p. 31, 30) | πάντας C 5 | αὐτοῖς ML || 5 μεταδιωκοντας | βίον μάρτυρας A || 6 τοῖς νεωτέροις | iuvenes quidem s || 7 πολιτείαν C v. l. || 8 καὶ om. A || 9 μηδὲ | veluti s, om. A || μηδὲ ἀσχημῶν θεᾶ τοῖς ἄλλοις | καὶ τοῖς λοιποῖς ἀσχημῶς θεᾶ A | neque turpis videatur aliis s (θεᾶ τοῖς ἄλλοις om. C v. l.) || 10 ἕκαστον A || 11 φυλάττειν MA || 12 ἄπερ M | ἀξίαν (pro ἀξίω?) A | ἄπερ ἀξία LC 5 || 13 καὶ ἀσφαλεστέρου | cantela s || προσεδείτο om. A || ἐπὶ | καὶ ἐπὶ C || 15 δι' ἧν A | μηδὲνα | τῶν μοναχῶν μηδὲνα A || 16 ἰδίαν ἔχειν οἰκίσιν | licentiam habere habitandi (i. e. ἀδειαν ἔχειν οἰκίσαι?) s || μηδὲ | ἦ C, om. s || 17 εἰ (πλὴν κατὰ) | μὴ μόνος AC 5 (cf. nov. Vc. 3 p. 31, 35) | om. MLB || κατὰ | (i. e. καὶ?) s || ἐνὶ τυχόν ἢ om. s || 18 δυοῖ C v. l. | χρώμενος AC (s) | χρώμενον B | χρωμένους ML || καὶ A C 5 | κατὰ MLB || τὸν | τὸν τὸν (v. l. τοῦ) B^s || 19 διαζῆ AC 5 | διαζῆν MLB || ὅπως C v. l. | ὄντων | ὁ τῶν B^c | τῶν A || 20 αὐτῶν om. A || συνάλισιν C || καὶ εὐχομένων | εὐχομένων τε A || 21 ποιούντων A | ὅποσα MLB | ὅπως AC 5 || 22 τε om. B^c | καθίστηκε MLB | καθίστη- | κοι C 5 | διαμένονι A || 23 ὡς εἰργται om. A || στείσθωσαν | et καθενδέτωσαν A || καὶ (om. B^s v. l.) εἰ μὲν | εἰ μὲν-

τοι cum Haloandro vulg. (B^f male; omittitur ex usu pervulgato prioris enuntiationis apodosis facile supplenda || 24 εἶεν A || ὄσον | ὡς A || 25 διὸ τυχόν ἢ τρεῖς C 5 | τρεῖς ἢ δύο, om. τυχόν A || 26 μηδὲν LB^s | μέντοι | δὲ cum Haloandro vulg. (B^f) || 27 μηδὲν om. C 5 || 28 ἵνα a | ὅτι καὶ A || 29 οὐ γὰρ | οὐχ αἰεὶ (sic) A | αἰεὶ om. A || 31 ἐργηγρόσσι LB^s | ἐργηγρόσσαν (ἐργηγρόσσι B^c cod. Lips.) MB || πάντες C v. l., L πάντα B^c || οἱ om. A || 32 τινῶν A^s

1 cenobium (scenobium t^a) libri, corr. vulg. || sceme et t semet T || 2 neque — habitacula om. T || substantiam t || 4 eos quidem comedere T || 6 ornatos libri, corr. vulg. || alterutri libri, corr. vulg. || inueniens T || verere (vere t) canitium T¹ t venerandae canitiei T² || 7 hoc T || 8 sompnium t || 12 quaedam libri, corr. vulg. || 13 maiori] que digna maiori T¹ || leges T t || praesentes t || 15 per quam] quamquam T || nullam t, om. T || 17 et monasterium] leg. in monasterio? || 18 *degunt T t | degant al., vulg. || 19 cum] cum tunc t || 20 orantium vulg.] operantium T t || 21 inculpabilem t^a || inaccusabilem t^a inaccusabiles T || et om. T¹ || 22 sic t || comedere T || communiterque dormire T || 27 ut et noctem t || 29 quia] quoniam t || 30 vero] non T¹ || 31 quidem t || si om. T¹ || autem] ante T

οἰφθῆποτε μοναστηρίω τῶν ὑπὸ τὸν οἰκουμένικόν πατριάρχην (εἶτε ἐπὶ ταύτης τῆς μεγάλης πόλεως [ἢ τῶν ὑπὸ τὴν σὴν ὄντων ἀγιοσύνην] εἶτε ἐπὶ τῆς αὐτῆς περιουκίδος, εἶτε παρ' ἡμῶν αὐτῶν ὀικοδομημένα εἶτε παρ' ἐτέρων, ἰδιάζουσαν οἰκίαν ἔχοντα τινων μοναχῶν, ταῦτα πάντα καθαιρήσεις τρόπους ἅπαναι, ἀνοίξεις τε αὐτοῖς τὴν ἀλλήλων θῆαν, καὶ ὄρονται πάντες τὰ παρ' ἀλλήλων πραττόμενα. τί γὰρ δὴ καὶ εἰλαβηθήσονται τοῦτο πράττοντες, ἀπαξ ἑαυτοὺς ἀναφέντες θεῷ καὶ ἀπειποῦντες πρὸς πᾶσαν δημόδιον διαταν; καὶ τοῦτο μὲν ταύτῃ κρατεῖν νῦν τε καὶ εἰς τὸν ἔξης ἅπαντα βουλόμεθα χρόνον, οὐδενὸς ὡς εἴρηται ἔχοντος οἰκίαν ἰδιαν, ἀλλὰ συναθροισζόμενον ἅπάντων καὶ θεωμένων τὰ παρ' ἀλλήλων πραττόμενα πρόδηλον γὰρ ὅτι τοιαῦτα σπεύσουσι αὐτὰ καθεστάναι 15 οἷα παντελῶς ἀνεπιληπτα μένει. εἰ δέ τις ὀρθοθεῖ τοσοῦτον ἀναδῆς, ὥστε τοῖσιν ἐπιχειροῖν παραβαίνειν τὴν νῦν νενομοθετημένην, ὁ τῆς μονῆς ἡγούμενος ταῦτα ἐξεταζέτω. βουλόμεθα γὰρ τῆς νῦν σφοδρῶτερον γενέσθαι τὴν παρατήρησιν, καὶ πρῶτον μὲν μὴ 20 πολλὰς εἶναι τὰς εἰς τὸ μοναστήριον εἰσόδους, ἀλλὰ μίαν ἢ δύο τυχόν, ἐφεστάναι τε τῇ πυλίδι ἀνδρας γεγραφοκῶτας καὶ σώφρονας καὶ μεμαστουμένους ἐξ ἁπάντων, οἵπερ οὔτε τοῖς εἰλαβεστάτοις μοναχοῖς συχωρήσουσι χωρὶς τῆς τοῦ ἡγούμενου γνώμης ἐκφοιτᾶν 25 ἐκ τοῦ μοναστηρίου, ἀλλ' εἰς τούτους καθέξουσι τὰ πρὸς θεὸν ἐπιπύοντα καὶ μὴ διασπῶντα ἑαυτοὺς, μήτε τὰς πράξεις μήτε τὰς ἐπιτηδεύσεις, οὔτε ἐτέρους τινὰς γενέσθαι κατὰ τὸ μοναστήριον νῆκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν ἑάσουσιν, οἵπερ οὐκ ὀρθῶν μένουν τῆν 30 τῶν εἰλαβεστάτων μοναχῶν παρασκευάσουσι δόξαν. ἔστω δὲ ἀκριβεῖ θρηγκίω περιπεραγμένον τὸ μοναστήριον, ὥστε μηδεμίαν ἔξοδον ἀλλαχόθεν πλὴν ἢ διὰ τῶν πυλίδων εἶναι.

v. 20 μὴ πολλὰς δὲ ἔχειν τὰς — 30 ἑάσουσιν extant B^s l. c.

ullo ex monasteriis sub oecumenico patriarcha sive in hac magna civitate [sive quae sub sanctitate tua sunt] sive in eius territorio constitutis, sive a nobis ipsis aedificata sive ab aliis, quae separatam habitationem nullumlorum monachorum habeant, haec omnia omnibus modis tolles, aperiesque eis mutuum inter se adspectum, ut quae invicem inter eos aguntur omnes conspiciant. Cur enim tandem hoc agere vereantur, qui semel deo sese consecrarunt omnique saeculari vitae renuntiarint? Et hoc quidem ita valere et nunc et per omne deinceps tempus volumus, neu quisquam, uti dictum est, propriam habitationem habeat, sed omnes congregentur et quae inter eos invicem aguntur conspiciant; manifestum enim est operam eos duros ut ea talia existant qualia omni reprehensione careant. Si quis autem adeo impudens appareat, ut aliquid ex iis quae sancita sunt violare audeat, praesul monasterii haec examinet. Volumus enim severiorem quam nunc est fieri observationem, ac primum quidem non multos esse ad monasterium aditus, sed unum vel forte duos, portaeque adstare viros senes et castos et omnium testimonio probatos, qui neque religiosissimis monachis permittant sine praesulis voluntate monasterio egredi, sed eos intus detineant quae dei sunt sectantes, ne se ipsos, sive actiones suas sive studia, distrahant, neque alios ullos noctu dieque versari in monasterio patiantur, qui quidem effecturi sint ne bona maneant existimatio religiosissimis monachis. Sit autem monasterium firma maceria circumsaepum, ne exitus ullus aliunde nisi per portas pateat.

1 τῶν ὑπὸ — 2 πόλεως om. C^s, i. e. exemplar Menae archiepiscopo missum; ibidem quae eorum loco substituta sunt verba ἢ (ἢ om. ε) τῶν ὑπὸ τὴν σὴν ὄντων ἀγιοσύνην, eadem in altero quovis exemplari (MLAB) temere interpolata leguntur || 2 εἶτε ἐπὶ add. Zachariae ex ε || 3 ἐπὶ τῆς] περὶ τῆς B περὶ τὴν A || αὐτῆς om. M || 4 περιουκίδα A (per circuitum habitaculis ε) || εἶτε om. A || αὐτῶν om. C || οἰκοδομημένα M aedificatis, i. e. ὀκοδομημένοις? ε || 5 ἰδιάζουσαν οἰκίαν (ἰδιάζουσας οἰκήσεις A) ἔχοντα τινῶν μοναχῶν AC^s] om. MLB || 6 πάντα — ἅπαναι MLAB] πᾶσι τρόποις καθαιρήσεις C^s || 7 τὴν ἀλλήλων θῆαν — 8 πραττόμενα] τὴν ἀλλήλων πάροδον C alterutra ubi celebrantur ε || 9 πράττοντες AC^s] πράττοντες MLB || 10 θεῷ] τῷ θεῷ L || πᾶσαν om. ε || αὐτίαν C v. l. || 11 ταυτὶ C || 12 ἐφεξῆς C || 14 εἰσομένον C || 15 τοιαῦτα ABC] τὰ τοιαῦτα ML || αὐτὰ ABC^s] αὐτοὶ ML || 16 ἀνεπιληπτα A] μενεῖ C v. l., L μένειν A || εἰ δέ] καὶ εἰ C || 17 ἐπιχειροῖν τε καὶ παραβαίνειν A || 18 τὴν νῦν νενομοθετημένην MB] τὰ νενομοθετημένα LA quod sancitum est ε, τι om. C plerique, ante παραβαίνειν coll. C unus || 19 γὰρ om. C v. l. || τῆς νῦν σφοδρῶτερον A^s] τὴν νῦν σφοδρῶτερον MLB σφοδρῶτερον νῦν C || 20 τὴν AC(ε)] om. MLB || 21 εἶναι C(ε)] ἔχειν MLAB || τὰς om. A || 22 δύο] δευτέραι C^s Theod. || ἐφεστάναι τε] ἐφεστάναι δὲ B^c καὶ ἐφεστάναι C || πύλην AB^c C || 24 τοὺς εἰλαβεστάτους μοναχοῖς LA || 25 ἐκφυ-

aliqua habitacula sunt in quolibet monasterio sub tua constitutorum sanctitate, sive in hac magna civitate sive in eius per circuitum habitaculis sive a nobis ipsis aedificatis sive ab aliis, seorsum habitata 5 tionem habentia aliquorum monachorum, haec omnibus modis depones aperiesque eis alterutra, ubi celebrantur. Quid enim formidabant hoc agentes, semel ipsos dicentes deo et abrenuntiantes publicae comensationi? Et hoc quidem ita valere nunc et in futurum omne volumus tempus, nullo (sicut dictum est) habente habitaculum seorsum, sed congregandis omnibus et insipientibus quae (ab) alterutris aguntur. Certum enim est quia talia studebant ea constituere qualia omnino inculpabilia manent. (Et) si quis apparuerit tantum impudens, ut audeat temptare praevericari quod sancitum est, monasterii praesul haec examinet. Volumus enim vehementiorem quam nunc est fieri observationem, et primum quidem non plurimos esse in monasterium ingressus, sed unum aut secundum forte, et adstare ianuam viros senes et castos et testimonii boni ex omnibus, qui neque reverentissimis monachis concedant sine abbatis voluntate deserere monasterium, sed intus eos detineant quae dei sunt zelantes nec semet ipsos lacerantes, nec actus nec studia, nec alios quosdam introire in monasterium noctibus et diebus sinant, quod non recte manere procreet venerabilium voluntatem. Sitque cautissima maceria munitum monasterium, ut nullus exitus aliunde nisi per ianuam sit.

γῆν C || 26 ἐκ om. C || ἔσω C || 27 θεὸν] τὸν θεὸν L || ζητοῦντας cum Haloandro vulg. (de A non constat) || καὶ om. B^c || διαγοντας ἑαυτοῖς A, διασπῶντας om. B^c || 28 μήτε τὰς πράξεις μήτε τὰς ἐπιτηδεύσεις om. B^s || τινὰς ἐτέρους A || 29 γίνεσθαι C introire ε || τε om. C v. l. || 30 καθ' ἡμέραν B^s || ἑάσουσιν C || ὅπερ οὐκ C^s οὔτως καὶ A || μένειν om. M(B?) || 31 μοναχῶν om. C^s || παρασκευάσεις C^s || 32 θρηγκίω M] θρηγκίω L τρηγκίω AC θρηγκῶ B || 33 ἢ om. C

1 aliquam T¹ || quolibet] testimoniorum add. t^a || monasteriorum t vulg. || 4 aedificata Beck || *habitationem habentia] habitantia T t (habitata vulg.) || 6 deponens t || 7 qui enim t qui hoc T¹ || *semel] semet libri || 8 conversationis vulg. || 9 et in] et om. t^a || 10 omne] esse T || 11 habitaculo T¹ t || 12 ab add. vulg. || 13 enim est] est hoc T, est enim vulg. || studebant t || constitutum est T¹ || 14 maneat t || *Et addidi (autem post quis add. vulg.) || 16 praevericari T¹ || 17 enim] hoc T¹ || 18 quidem primum T t || non] in T || 19 esse vulg. || fuisse libri || ingressus vulg. || ingressus libri || 20 et castos om. t || 21 testimonii, om. boni t || *qui neque] quinque libri || 22 concedat T || 23 *deserere] segerere (seregere T) libri || 25 studia] custodia t || 26 noctis T¹ || sinant] sin autem T || 27 rectam vulg. || voluntate T || 28 materia t || 29 alii t || ianuam T¹ ianuam T²

CAPUT II.

Ἐπειτα κἄν εἰ μὴ τις ἐκκλησία κατὰ τὸ μοναστήριον εἶη, μὴδὲ οὕτως προφίσει τὸν ἐκκλησιῶν ἐκφοιτῶν ἀδελῶς, ἢ καὶ περιπάτους ἐκείσε ποιῆσθαι καὶ ἐντυγχάνειν τοῖσιν οἷς οὐ προσήκον, ἀλλὰ παραγίνεσθαι μὲν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἱερᾶς λειτουργίας ἅμα τῷ ἡγουμένῳ ἢ τοῖς αὐτῶν πρωτεύουσιν τε καὶ γεγρακόσι, τῆς δὲ λειτουργίας πληρωθεῖσης τὸ μὲν μοναχῶν ἅπαν αὐθις ἐπὶ τὸ κοινόβιον χοροῖν κάκεισε καθῆσθαι, καὶ τὸν τε μέγαν ἱκετεύειν θεὸν ταῖς τε θείαις ἐντυγχάνειν γραφαῖς. πολλὸς γὰρ ὁ ἱερός τῶν τοιοῦτων βιβλίων χορός, καὶ δυνατός ἐστιν ἐκάστου τὴν ψυχὴν ἐπανορθοῦν καὶ ἐπάρδειν τοῖς ἱεροῖς λογίοις, ἅπερ εἰ συνεχῶς ἀναγινώσκουεν, οὐκ ἂν ποτε σφαλεῖεν οὐδὲ εἰς ἀνθρωπίνως κατενεχθεῖεν μερίμνας. τέσσαρας δὲ ἢ πέντε πρεσβύτας ἐκ τῆς αὐτῆς μονῆς εἶναι κατὰ τὴν ἐν τῷ μοναστηρίῳ καθεστῶσαν ἀγιωτάτην ἐκκλησίαν, οἷς ἤδη πᾶς ἀγὼν διγύσσεται κατὰ τὴν ἀσκήσιν καὶ οἵπερ χειροτονίας ἤξωνται τῆς ἐν τῷ κλήρῳ, πρεσβυτέρων τυχόν ἢ διακόνων ἢ τῶν ἐφεξῆς ἔχοντες σχῆμα. οὗτοι γὰρ καὶ τοῖς ἀφικνουμένοις ἐν-
τεύχονται καὶ τὰ ἐκ τῶν θείων διαλέξονται γραφῶν καὶ ρομιέσθαι πάντας εἶναι τοιοῦτους παρασκευάσους καὶ φυλάξουσι τὸν ἱερόν οἶκον, τὴν νεότητα θρασυημένην καὶ τῶν οἰκείων ὄρων ἐξίεναι βουλομένην ὑπὸ τῆς καρτερίας ἐπέχοντες.

25

CAPUT III.

Οὐκ εἰσελεύσεται δὲ οὔτε γυνὴ παντελῶς εἰς ἀνδρῶν μοναστήριον οὔτε ἀνήρ εἰς γυναικῶν ἢ προφάσει τελευτήσαντος κάκεισε κειμένου μήμηρς ἢ κατὰ ἄλλην αἰτίαν, καὶ μάλιστα εἴ τις ἀδελφὸν τυχόν ἢ ἀδελφὴν ἢ τινα τῶν ἐκ τοῦ γένους ἔχειν ἐν τῷ μοναστηρίῳ φῆσει. συγγένεια γὰρ μοναχοῖς ἐπὶ γῆς οὐκ

Deinde vel si nulla ecclesia in monasterio sit, neque sic occasione ecclesiarum egredi (et) deambulationes illicite illic facere et confabulari cum quibus non convenit, sed venire quidem tempore sacri ministerii cum abbate suisque prioribus et senibus, sacrificioque completo omnes monachi rursus ad coenobium revertantur ibique sedeant magnumque deum honorent et sacris scripturis incumbant. Plurimus itaque est talium librorum chorus, et possibile est unicuique animam corrigere atque rigare sacris, quae si frequenter legerit, nunquam decipitur nec ad humanas descendet sollicitudines. Quattuor autem vel quinque seniores ex ipso monasterio esse in monasterii constituta ecclesia, quibus iam omnis exercitatio est expleta in continentia et qui ordinationem habere meruerunt in clero presbyterorum forsam aut diaconorum aut deinceps habentium schema. Dicti namque et supervenientibus loquentur et de divinis eloquiis disputant, et putari omnes esse tales procurabunt, et custodient iuventutem exardescerent et suos terminos exire volentem continentia detinebunt.

Non ingredientur autem neque mulier penitus in virile monasterium neque vir in femineum occasione mortui et ibi sepulti memoriae vel per aliam causam, et maxime si qui fratrem forte vel sororem aut aliquem ex genere habere in monasterio dicat. Cognatio namque monachis in terra non est cae-

c. III particulae (v. 26—670, 1. 16—18. 22—24. 671, 1—18) extant in B^o l. c., v. 31 sq. συγγένεια — βίον cūta B^o 4, 1, 18. — pr. summarium habet Ecloga ad Prochiron mutata 23, 9 p. 116 Zach.

II. Deinde etiam si nulla ecclesia in monasterio sit, ne tum quidem per causam ecclesiarum licentur exeat, vel ibi ambulationes faciant et quibuscum non decet congregiantur, sed tempore quidem sacri ministerii una cum praesule vel primoribus eorum et senioribus eo accedant, ministerio autem peracto omnes monachi ad coenobium revertantur ibique consideant, et tam magno deo supplicent quam sacras scripturas lectitent. Magnus enim est sacer eisumodi librorum chorus et qui possit uniuscuiusque animam emendare sacrisque eloquiis irrigare, quae si continuo legant, nunquam decipiantur nec ad humanas sollicitudines delabantur. In sanctissima autem quae in monasterio est ecclesia quattuor vel quinque senes ex eodem monasterio sint, quibus iam omne certamen in exercitacione peractum est quique digni habitū sunt clericali ordinatione, presbyterorum forte vel diaconorum vel eorum qui deinceps sequuntur habitū praediti. Hi enim et cum audentibus colloquantur et quae ex sacris scripturis sunt disserent et efficiunt, ut omnes esse tales viri perhibeantur, et sacram domum custodient, cum iuventutem audacem et terminos suos egredi volentem continentia coerceant.

III. Neque vero omnino ingreditur aut mulier in virile monasterium aut vir in muliebre vel nomine memoriae defuncti ibique sepulti vel ob aliam causam, et maxime si quis fratrem forte vel sororem vel aliquem ex cognatis se in monasterio habere dicat. Cognatio enim monachis in terra non est, quippe

1 ἔπειτα] ἔπειτα δὲ A || εἰ μὴ τις C5] εἴ τις μὴ L μὴ τις B ἢ τις M (de A non liquet) || κατὰ] ἔξω κατὰ A || 2 εἴη om. M || 3 ἀδελῶς ante ἐκείσε coll. C5 || ἢ om. AC5 || 4 οὐ AC5] οὐδὲ MLB || 5 μὲν om. MB, ἐν om. AC || 6 ἢ τοῖς αὐτῶν C (suisque s) || ἢ τοῖς αὐτοῦ ML AB || 7 λειτουργίας] θείας λειτουργίας A || 8 ἐπὶ AC(s)] εἰς MLB || 9 καθίσαι C || τε] γε M || ἱκετεύειν θεῶν] θεὸν τιμᾶν C5 || 10 γὰρ] δὲ C itaque s || ὁ om. A, ἱερός om. s || 11 δυνατός Haloander] δυνατός libri || ἐκάστου MLAB] ἐκάστῳ C5 || 12 ἐπάρδειν C v. l. || λογίους om. C5 || 13 συνεχῶς] ἡσυχῶς A || ἀναγινώσκουεν — σφαλεῖεν — κατενεχθεῖεν] legerit — decipietur — descendet s || 14 σφάλουσι A || 15 ἢ om. L^o || πρεσβυτέρους C5 || 16 ἀγιωτάτην om. s || 17 διγύσσεται AC] ἦρυσται MLB || 18 οἵπερ] οἵπερ πρόωρ C || τῆς om. C v. l. || 20 ἔχοντες] habentium s || οὗτοι] dicti s || 21 τὰ om. C5, quod probat Zachariae || 22 τοιοῦτος εἶναι A || παρασκευάσους (παρασκευάζουσι C v. l.) AC5] παρασκευάσασιν MLB || 23 φυλάξουσι AC5] φυλάξουσιν MLB || τὸν ἱερόν οἶκον ante φυλάξουσι coll. A, om. C5 || τὴν

νεότητα AC5] τὴν νεότητα δὲ MLB || 24 καὶ] τε καὶ C || 27 οὐδὲ ML || εἰς om. M || ἢ om. AC5 || 28 κειμένου] γινόμενης C || μήμηρς] μήμηρς χάου A || 29 ἄλλην] ἄλλην τινα B^o || 30 τῶν om. B^o || 31 μοναχοῖς AC] τοῖς μοναχοῖς MLB || ἐπὶ τῆς γῆς B^o

2 et add. vulg. || deambulatione si licite illi cfacere T¹ deambulatione illicite facere T² || 4 misterii T || 5 cum abba T cum ab abbate t || 7 ubique T¹ || 8 plurimus vulg.] pluribus (pluribusque t) libri || 9 liberorum T || chorus vulg.] quorum libri || 11 quae om. t || legitur T || decipitur] dicetur decipitur T¹ || 12 descendant T¹ descendit T² || 14 in om. T || 16 in clero] uinculo t || 18 *alloquantur T alocuntur t (cf. 672, 33. 673, 6) || 19 putari vulg.] portuarii T portuarii t portavit al. || omnes esse tales] esse tales communes t || 21 volentes T || 26 aut T || ne T^o || 28 et] ei T || memoriae Beck] memoriam T t || per om. t || 29 sorem T¹ || 30 aliquam T || 31 congregatio T¹

ἐστὶ τοῖς γε τὸν ἐν οὐρανῷ ζηλώσασιν βίον. τί γὰρ δὴ
 κἂν βουλόμενοι τὰς τοιαύτας εἰσόδους ποιήσαντο,
 εἰ μὴ βούλονται τὸ πρῶτον τῶν ἀπηγορευμένων;
 ἐξὸν ὄν καὶ τὰ ἀνδράσι πρέποντα ἐν τοῖς ἀνδρ-
 κίοις μοναστηρίοις ἀνδρας ποιεῖν, καὶ τὰ γυναικῶν
 ὁμοίως ἀπονευρημένα ἐν τοῖς γυναικείοις μοναστη-
 ρίοις πράττειν γυναικας, οὐδενὸς ἐπιμυγνυμένου θα-
 τέρω, οὐδὲ εἴ τις τυχὸν ἀδελφὸς εἶναι λέγοιτο ἢ ἀδελφῇ
 ἢ συγγενῆς ἄλλος; οὐδὲ γὰρ κατὰ ταύτην τὴν πρό-
 φρασιν εἰσιτητὸν εἶναι τισὶ συγχωροῦμεν. εἰ γὰρ αὐτὰς
 τὰς ἀρχὰς ἐκκόψαιμεν καὶ τὴν δι' αὐτῆς τῆς ὁράσεως
 εὐκρινεμένην ταῖς ψυχαῖς ἀπάτην καὶ τὸν ἐντεῦθεν
 ὄλιθον κωλύσαιμεν, ἔσται πολλῶ ῥάων τε καὶ ἐκκο-
 λωτέρα τοῖς ἱεροῖς ἀγωνισταῖς ἢ τοῦ κρείττονος βίου
 κατὰστασις. πάντες τοίνυν τῷδε τῷ νόμῳ πειθέ-
 σθωσαν, καὶ μῆτε ἄνδρες ἀποτιθέσθωσαν ἐν γυναι-
 κείοις μοναστηρίοις τάφοις μῆτε γυναικες ἐν ἀνδρικόις
 ἀσκητήροις κατορθεύσθωσαν. οὐτὲ γὰρ ἀνδράσι γυ-
 ναικονίτιδες πρέπονσιν οὔτε αἰθεῖ ἀνδρόνες τοῖς τῶν
 γυναικῶν καταλόγοις; οὐδὲ ἐντεῦθεν διὰ τοὺς τελευ-
 τήσαντας τοῖς περιοῖσι τὰς ἀσχημονας ταύτας καὶ ἀρχε-
 κίους ἐπιμίξιας γίνεσθαι βουλόμεθα, ἢ μὴ πάροδος
 ἐντεῦθεν γένοιτο τῇ φύσει πρὸς ἐαυτὴν ἢ μὴ θέμις
 τρυφᾶν τε καὶ παλῆναι καὶ τὰ θεῖα κατασχέειν πράγ-
 ματα, καὶ εὐσεβείας δῆθεν προκλήματα καὶ τῷ τῆς
 ὁσίας σχήματι ταῦτα πράττειν, ἅπερ οὔτε λέγειν οὔτε
 ἔννοεῖν τοῖς μονήρη βίον ἀσχοῦσίν ἐστι καλόν. Ἐκεί-
 νου δὲ ὄντος φανεροῦ, ὡς ἀνάγκη καδέστηκε τοὺς
 ταῖς ταραῖς ὑψηροῦμένους καὶ μάλιστα τοὺς τε τὴν
 κλῆνην φέροντας τοὺς τε ὀρύντοντας εἰσφοιτᾶν εἰς τὰ
 μοναστήρια, ἐν μὲν τοῖς ἀνδρικόις μοναστηρίοις τὸ
 πρᾶγμα εὐκόλον ἐστίν, ἐν δὲ τοῖς γυναικείοις οὐχ οὐ-
 τως, διὰ τὴν εἰρημένην ἀπαγόρευσιν.

lestem zelantibus vitam. Quid enim volentes tales
 ingressus faciant, nisi volunt agere aliquid inter-
 dictorum? cum liceat et viris competentia in virili-
 bus monasteriis (viros facere et mulieribus similiter
 deputata in muliebribus monasteriis) celebrare, nullo
 permixto alteri nec si quis forte frater dicatur
 esse aut soror aut cognatus alter: non enim per
 hanc occasionem ingredi sinemus alicui. Si enim
 ipsa principia abscidamus et per ipsum aspectum
 insertam animabus dilectionem et ex hoc lapsum
 prohibeamus, erit multo possibilis ac facilius sacris
 decertatoribus melioris vitae status. Omnes igitur
 huic legi oboediant, et neque viri recondant in mu-
 liebri monasterio sepulcra neque mulieres in virilibus
 asceteriis fodiant. Nec viros enim mulierum studia
 decent nec rursus virorum in muliebribus collegiis;
 nec ex hoc propter defunctos viventibus turpes et
 mali principii tales permixtiones agi, ut non iter ex
 hoc fiat naturae apud se inhoneste grassari et lude-
 re et suas confundere causas et pietatis quasi ve-
 lamine cognationis schemate haec agere, quae neque
 dicere neque cogitare singularem vitam eligentibus
 est bonum. Illo existente manifesto, quia necessa-
 rium est sepulcratae ministrantes et maxime lectis
 [non] ingredi monasteria. Sed in virilibus quidem
 monasteriis causa facilis est, in muliebribus non ita,
 propter memoratam interdictionem.

qui caelestem vitam sectentur. Nam quid tandem spectantes eiusmodi ingressus faciant, nisi quid eorum
 quae prohibita sunt agere velint? cum et viris quae viros decent in virilibus monasteriis et similiter
 quae mulieribus destinata sunt in muliebribus monasteriis mulieribus agere liceat, nullo alteri admixto, ne
 tum quidem si quis forte frater esse dicatur aut soror aut cognatus alius: nam ne per hanc quidem cau-
 sam aditum patere cuiquam permittimus. Nam si ipsa principia praecidamus et illecebras quae per ipsum
 aspectum animis se insinuant et lapsum inde imminentes prohibeamus, multo facilius et expeditior existet
 sanctis luctatoribus melioris vitae institutio. Omnes igitur huic legi obtemperent, ac neve viri recondantur
 in muliebrium monasteriorum sepulcris neve mulieres in virilibus asceteriis sepeliantur. Neque enim viros
 mulierum sedes neque rursus virorum habitacula mulierum collegia decent; neque inde propter defunctos
 iis qui superstites sunt inhonestas illas et perniciosas commixtiones fieri volumus, ne via inde naturae
 aperiatur adversus se quod fas non est luxuriandi et ludendi et divinas res dedecorandi, atque pietatis
 nimirum velamento et specie caequiarum ea agendi quae neque dicere neque cogitare iis qui monachicam
 vitam exercere bonum est. Cum autem illud appareat, necesse esse eos qui sepulcratae inserviunt et praeser-
 titim qui feretrum portant quique fodiunt monasteria ingredi: in virilibus monasteriis res facilis est, in
 muliebribus non ita, propter prohibitionem modo dictam.

1 τὸν ἐν οὐρανῷ τὸν οὐράνιον A || 2 * κἂν καὶ libri ||
 βουλόμενοι μὴ βουλόμενοι C, om. A || * ποιήσαντο
 MLAB ἐποιήσαντο C || 3 βούλωτό τι B || πρῶττειν
 τι C || 4 ἐξὸν ὄν LBC || ἐξὸν (corr. ἐξ ὄν) ὄν M
 ἐξὸν γὰρ A || τὰ τοῖς C v. l., om. B || 5 ἀνδράσι C ||
 τὰ om. A || 6 ἀπονευρημένοις A || 7 γυναικας MLAB ||
 om. C || 8 οὐδὲ εἴ τις] εἰ καὶ A || ἀδελφὸν A || εἶναι λέ-
 γοιτο MB] εἶναι λέγεται L εἶναι λέγοι A λέγοι εἶναι C
 licatur esse ε || ἀδελφῇ A || 9 ἢ συγγενῆς C plerique,
 ἢ κἂν συγγενῆς A || ἄλλος ἢ ἄλλος C || 10 εἰσιτητὸν
 εἶναι τισὶ (τισὶ om. L) συγχωροῦμεν MLB] εἰς μονα-
 στήριον γυναικῶν εἰσητητὸν εἶναι συγχωροῦμεν τινὶ A
 εἰσιτᾶν συγχωροῦμεν τινὶ C || αὐτὰς om. B || 11 ἐκ-
 κόψαιμεν C || ἐκκόψομεν MLAB || δι' αὐτῆς διὰ B ||
 12 εὐκρινεμένην μὴ κρινόμεν (κρίνομεν unus) C || τῆς
 πυχῆς C v. l. || ἀπάτην MLAB] ἀγάτην C || 13 κωλύ-
 σομεν C κωλύσομεν cum Haloandro vulg. (B) || ἔστω L
 ῥάων τε A] ῥάος τε C πρῶτος δὲ MLB possibilis ε ||
 14 τοῖς ἱεροῖς ἀγωνισταῖς] ταύταις A, om. C || 15 κατὰ-
 στασις C || κατορθεύσας MLAB || 16 ἄνδρα L || ἀπο-
 τιθέσθωσαν post τάφοις (17) coll. B² || ἐν γυναικείον
 μοναστηρίον τάφοις MLB] ἐν γυναικείοις μοναστηρίῳ
 τάφοις (ταφῆς γάρον A) AC || 18 ἀσκητήροις] μονα-
 στηρίοις ἢ ἀσκητήροις L μοναστηρίοις C unus || * οὐδὲ
 MLAC οὐ B || 19 οὐδὲ Cr. l. || ἀνδρόνες A] ἀνδρῶν
 ἐν LBC || 21 ταύτας καὶ ἀρχεκίους A] καὶ ἀρχεκί-

ους ταύτας (tales ε) C ε, καὶ ἀρχεκίους om. MLB ||
 22 βουλόμεθα om. C ε || 23 ἐντεῦθεν MLB ε] ἐντεῦθεν
 διὰ τοὺς τελευτήσαντας (ex 20) C, om. A || γίνουτο τῇ
 φύσει C τῇ φύσει γένοιτο A || 24 θεῖα MLAB] οἰκεῖα
 C ε || 25 καὶ τῷ καὶ om. C ε || 26 ὁσίας] ὁσίας ζωῆς A
 ἀσχεγίας C cognationis (i. e. συγγενείας?) ε || * οὐδὲ —
 οὐδὲ libri || 27 νοεῖν B || μονήρη] τὸν μονήρη M || ἔχου-
 σιν A || ἐστὶ AC ε] om. MLB || 28 δε] om. C ε, δὴ cum
 Scrimgero vulg. || ὄντος φανεροῦ] οὐτως φανεροῦ ὄντος
 LB || ὡς AC ε] om. MLB (ὄτι Haloander) || 29 ταῖς om.
 C v. l. || τε A] om. MLBC || τὴν κλῆνην — ὀρύντοντας
 MLAB] τὴν κλῆνην βαστάζοντας C lectis ε || 30 τὸ
 μοναστήριον A, τὰ om. C || 31 ἐν ALB] καὶ ἐν M
 ἄλλ' ἐν C ε || 32 τοῖς om. C

1 qui T quod t || 2 voluerit T || 3 uiris (uir T¹ t) ex
 competentia T t || 4 * viros — monasteriis in libris ommissa
 supplevi || 6 nec t] ne T || frater] super t || 7 cognatus
 T¹ al. || 8 alicui T al.] alicquem t vulg. || 9 aspectum
 spaciium t || 10 animalibus T || 12 detractoribus T] vitae
 status] intestatus T || 14 mulieris in uiribus T¹ || 15 asi-
 steriis T t || 16 decet T || muliebribus T] mulieribus t al.,
 mulierum vulg. || 17 turpes vulg.] turpis libris || 20 ueloc-
 mine T^a || 21 cognationis t || hoc t || 22 condicere, corr.
 codicere t || 25 non del. Beck || monasterio libri, corr.
 vulg. || 26 muliebribus vulg.] mulieribus T al. meliori-
 bus t || non] autem non vulg. || 27 inditionem T

1 Θεσπίζομεν τοίνυν, εἴ ποτε μέλλοι τοιοῦτό τι γίνεσθαι καὶ θάπτεσθαι τῆς γυνῆ ἐν γυναικίῳ μοναστηρίῳ (ἄνδρα γὰρ οὐκ ἐφίεμεν), τὰς μὲν εὐλαβεστάτας γυναῖκας ἐν τῷ οἴκειν μῆνεν καταγωγῆ, μόνην δὲ τὴν θυρωρὸν ἢ τὰς θυρωροῦς καὶ τὴν ἡγουμένην ἴσως αὐτὴν εἰ βουληθεὶ παρῆναι τοῖς γυνομένοις, καὶ θάπτον ἐκείνους πράξαντας τὰ περὶ τὴν ὄσιαν νενομισμένα καὶ τὸν τάφον ὀρίξαντας καὶ τὸ σῶμα καλύφοντας εὐθὺς ἀποχωρεῖν, μήτε θεασαμένους τινὰς τῶν εὐλαβεστάτων γυναικῶν μήτε παρὰ τινος αὐτῶν θεαθέντας. 10 Ἀλλὰ μηδὲ ἄλλην ἐπινοείτωσαν πρόφασιν ἢ ἄνδρος τῶν εἰς γυναικίῳ μοναστήρια παρόδων ἢ γυναικῶν τῶν ἀνδράσιν ἀφωρισμένων, προφάσει τῶν περὶ τὴν ὄσιαν πραττομένων, ἃς δὴ μνήμας καλοῦσιν, εἰς τρίτην καὶ ἐνάτην συνιόντες ἡμέραν, ἢ ἡνῖκα τεσσαράκοντα ἐξήκοιεν ἢ καὶ ἐνιαυτός· ἐξόν, εἰ μὲν γυναικίῳ εἴη τὸ μοναστήριον, γυναῖκας ἅπαντα πράττειν, εἰ δὲ ἀνδρείῳ ἀνδρας, καὶ μὴ προφάσει τῶν τοιούτων παρατηρήσεων ἀδοξίαν τινὰ τοῖς εὐαγέσι μοναστηρίοις προστιβέσθαι. 20

CAPUT IV.

Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν τῶν νομοθετουμένων εἰ μὴ φυλακὴν ἔχει τὴν προσήκουσαν δύναται τηρεῖσθαι προσήκοντως, Θεσπίζομεν τὸν κατὰ καιρὸν ἐκάστου μοναστηρίου προσετώπα συνεχῶς ἐποπτεύειν καὶ περιοραζεσθαι τὴν ἐκάστου πολιτείαν τε καὶ κατάστασιν, καὶ εἴ ποῦ τι βραχὺ γένηται παρὰ τὸ μέτρον, τοῦτο εὐθὺς ἐπανορθῶν, καὶ μὴ συνηορῶν μείζω γίνεσθαι τὸν ὄλισθον μηδὲ ἀπολέσθαι ψυχὴν πρὸς τὴν ἐκ τῆς ἀσκήσεως σωτηρίαν καταφεύγουσαν. ὁ δὲ τῶν μοναστηρίων ἑξάρχος (εἴγε τις εἴη κατὰ τὸν τόπον, ὡςπερ 30 ἐπὶ ταύτης ἐστὶ τῆς εὐδαίμονος πόλεως) ταῦτα περιεργαζέσθω καὶ στελλέτω τοῖς καλομένοις ἀποκρια-

1 Sancimus igitur, si quando aliquid futurum sit tale fieri, et sepeliri mulier in muliebri monasterio (virum namque non sinimus), reverentissimas quidem feminas in suo manere habitaculo, solam vero ostiariam aut ostiarias et abbatissam, in quo forte ipsa voluerit, interesse his quae aguntur, et ipsos illos agentes quae circa funus sollempnia sunt et sepulchrum fodientes et corpus obvelantes repente discedere, neque videntes aliquas reverentissimarum neque ab aliqua earum visos. Sed neque aliam excogitent occasionem aut viri ad muliebria monasteria ingrediendi aut mulieres viris deputata, occasione horum quae circa funus aguntur, quas utique memorias vocant, in tertiam et nonam convenientes diem, aut dum 15 quadraginta complentur aut etiam annus: cum liceat, si quidem muliebri sit monasterium, mulieres omnia agere, si vero virorum, ipsos similiter, et non occasione talium observationum inhonestatem venerabilibus monasteriis imponere. 20

Quia vero nihil quod sancitur nisi custodiam habeat competentem poterit servari decenter, sancimus per tempus uniuscuiusque monasterii praesulem frequenter inspicere et perscrutari uniuscuiusque conversationem et disciplinam, et sicubi aliquid parvum fiat contra quam decet, hoc repente corrigere, et non sinere maius fieri lapsum et perire animam ad salutem conversationis confugientem. Monasteriorum autem exarchus, si quis fuerit per loca, sicut in hac felicissima civitate, (haec perscrutetur et mittat)

1 Sancimus igitur, si quando eiusmodi quid faciendum sit et sepelienda mulier aliqua in muliebri monasterio (virum enim non permittimus), ut religiosissimae mulieres in habitaculo suo maneant, sola autem ostiaria vel ostiariae et ipsa forte abbatissa si velit intersint iis quae fiunt, atque illi simulac peregerint quae in exequiis fieri solent et sepulchrum effoderint atque corpus texerint, statim discedant, neque videntes ullas ex religiosissimis mulieribus neque ab ulla earum visi. Verum ne alium quidem praetextum excogitent aut viri in muliebria monasteria ingrediendi aut mulieres in ea quae viris destinata sunt, ut eorum nomine quae in exequiis peraguntur, quas quidem memorias vocant, in tertium et nonum diem convenient, vel ubi quadraginta dies praeterierint vel etiam annus: cum liceat, si quidem muliebri sit monasterium, mulieres omnia agere, sin virile, viros, nec vero nomine eiusmodi observationum malam famam aliquam venerabilibus monasteriis adspergi.

IV. Quoniam autem nihil eorum quae sancuntur iuste servari potest, nisi iusta custodia utatur, sancimus ut qui cuique monasterio pro tempore praeest assidue observet et perscrutetur uniuscuiusque vitam et statum, ac sicubi quid leve contra decorum committatur, hoc statim corrigat neve patiatur maiorem fieri lapsum nec perire animam quae ad salutem per exercitationem obtinendam confugerit. Monasteriorum autem exarchus (si qui eo loco sit, sicut est in hac felici civitate) haec perscrutetur suosque

1 Θεσπίζομεν τοίνυν] Θεσπίζομεν δὲ L διὰ καὶ Θεσπίζομεν A || τι μέλλοι τοιοῦτό C5 || 2 θάπτεται L || 4 τις γυνῆ om. C, τις om. s || 3 ἀνδρὶ C || ἀρίεμεν A || 4 μόνας A || 5 τὴν θυρωρὸν ἢ om. A, ἢ τὰς θυρωροῦς om. B^a || τὰς] τοῖς L || ἴσως αὐτὴν εἰ] ἐν οἷς ἴσως αὐτὴ C (s) εἴ γε B^a || 6 γενομένοις C || θάπτον ἐκείνους] ipsos illos s || 7 ὄσιαν] ὄσιαν ταρῆν A || 8 καὶ τὸν] καὶ om. A || 9 εὐθέως B^c || ἀναχωρεῖν M || μήτε θεασαμένους AB^a C s || μὴ τεθεασμένους MLB^c || 10 γυναικῶν om. s || τινος ABC s] τινων ML || 11 μήτε AC || ἄλλην — 13 ἀφωρισμένων om. B^a (cf. ad 16) || 13 τῶν εἰς ἀνδράσιν ἀφωρισμένα malit Zachariae (cf. s) || προφάσει (s) || καὶ προφάσει MLB^c || προφάσει τῶν — 16 ἐνιαυτός] τῆ περὶ τὴν ὄσιαν πραττομένη ταφῇ ἢν δὴ καὶ μνήμην καλοῦσι τρίτην ἐνάτην καὶ τεσσαράκωστην ἐξήκοστην καὶ ἐνιαυσίον ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνιόντες A || 15 ἐνάτην MLB, C v. l. || ἢ BC s] om. ML (καὶ cum Haloandro vulg.) || 16 ἐξήκοιεν C || ἐνιαυτός] τὴν εἰς τὰ γυναικία πάροδον ἀνδρὸς ἐπινοείτωσαν μοναστήρια add. B^a || ἐξόν MLB] ἐξόν ὄν C, om. A || μὲν] μὲν οὖν A || γυναικῶν C || 17 εἰεν A || 18 ἀνδρείῳ ἀνδρας] ἀνδρῶν, αὐτοῖς ὁμοίως C s || μὴ προφάσει] μηδὲ A || παρατηρήσεων] υποθέσεων A || 19 τινὰ om. C s || 20 προστίθεσθαι C s || 21 οὐδὲν (οὐδὲ v. l.) νομοθετούμενον C || 22 ἔχει ἐτ' ἐχῆ C v. l. ||

πρεπόντως A || 24 ἐποπτεύειν C s] ἐποπτεύειν αὐτοῖς MLAB (αὐτὸν con. Zachariae) || 25 τε om. C v. l. || 26 γένοιτο βραχὺ A || παρὰ] πρὸς B || πρέπον, τοῦτο] προσήκον A || 27 μείζωνα LC || γενέσθαι AC || 28 μήτε C et s || τὴν ψυχὴν C || 29 καταργουῦσαν AC || δέ] δέ γε AC || 30 εἴγε τις A || εἴ τις C s εἴ γε M εἴ τε L εἴ B || τὸν om. C || 31 ἐστὶ MLAB] om. C s || εὐδαίμονος om. L || περιοραζέτω MLB

2 mulier] mulierem T² || 4 hostiariam aut hostiarias i monhostiarias T^a hostiarias T^b || 5 abbatissas t || *in quo] quos T¹ al. quas T² t || 6 *ille libri (illa vulg.) || 8 repetentes T¹ || 10 visos vulg.] uisi libri || 11 ad] aut T t || 12 uiri T || deputata vulg.] deputate t al. deputati T || 13 memoriam t || 14 connentes T¹ || 15 quadraginta] luna t || complentur T] completur t al. || annus] minus T || 16 sit] sit in t | siti ñ T¹ sine uiris in T² || mulieres omnia vulg.] mulieres omnes t omnes T || 17 occasionem T || 18 inhonestatum t^a || 21 habeat t] hanc T || 22 servari vulg.] servare libri || 23 monasterii — 24 uniuscuiusque om. t || 25 parum T t || 26 quae t || repetente T¹ t repetere T² || 27 sine T¹ || lapso T¹ t al. || 28 fugientem T || 29 exartuschus T¹ t exartus T² || 30 *haec — mittat in libris omissa suppleri

ρλους τοὺς αὐτοῦ κατὰ τὰ μοναστήρια, καὶ πνυθανέσθω καὶ παρὰ τῶν μετόνων, μὴ πού τι ποιηθῆν ἐπὶ τινος τῶν μοναστηρίων τῶν ἐγγύθεν γίνεται, καὶ ταῦτα ἅπαντα σωφρονίζετω καὶ τῆς προσηκούσης ἀξιοῦντα πρὸναι. ἄλλα καὶ ὁ πόλεως ἐκείτης ἐπίσκοπος τοῦτο πρὸνοιαν ἔχετω, ἐντὶ πατριάρχης εἴτε μητροπολίτης εἴτε καὶ τῶν καθ' ἑκάστον εἶη, καὶ τοὺς εὐλαβεστάτους ἐκδικίους τῆς ἐκκλησίας τῆς αὐτοῦ στελλέτω ταῦτα ἀναζητοῦντας καὶ παρασφάλλοντας καὶ μὴ συγχωροῦντας μηδ' ὅτιον γίνεσθαι ἕξω τοῦ προσήκουτος, ἀλλὰ καὶ εἴ τι γένοιτο, θάπτον τοῦτο ἐπανορθῶντας. ὁ δὲ ἀγιώτατος πατριάρχης ταύτης τῆς ἐνδαίμονος πόλεως τὰ περὶ τῶν ἐνταῦθα μοναστηρίων ὁμοίως ἐξετάζετω, καὶ φύλακας τοῦ πράγματος τοὺς θεοφιλεστάτους ἐκκλησιαστικούς τῆς ἀγιατάτης μεγάλης ἐκκλησίας καὶ οὓς ἂν νομίσειεν ἀριβεῖαι καὶ σεμνοτάτους ἐνῶν καταστήσασθαι, ἵνα διὰ πλειόνων τῆς φύλακῆς γινομένης ἔτι μελῶν ἢ τήροσις καὶ ἢ ἐπὶ τοῖς ἀμαρτήμασι ἐκδικήσιν γένηται.

eos qui appellantur responsarii eius per monasteria, et requirat etiam vicinos, ne forte aliquid nequam in aliquo monasteriorum proximo fit, et haec universa castiget et competenti digna faciat providentia. Sed etiam uniuscuiusque civitatis episcopus huius providentiam habeat, sive patriarcha sive metropolitana sive singuli sint episcoporum, et reverentissimos defensores ecclesiae mittat haec requirentes et servantes et non sinentes quicumque fieri extra quam decet, sed et si quid fiat, velociter hoc emendare. Sanctissimus autem patriarcha felicissimae huius urbis de monasteriis hic positus similiter examinet, (et) custodes rei deo amabiles ecclesiae defensores sanctissimae maioris ecclesiae et quos putaverit perfectos et honestissimos esse constituat, ut per plures custodia facta adhuc amplius observatio et super peccatis vindicta fiat.

CAPUT V.

Δεῖ δὲ ἑκάστον μοναστήριον ὑπὸ ἡγούμενον τελῶν ἔχειν, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, τοὺς λεγομένους ἀποκριταίους, ἀνδρὸς γενηράκτους καὶ ἡδὴ τὸν μοναχικὸν ἄθλον ἀγωνισαμένους καὶ οὐ ῥαδίως τὰς σωματικὰς ἐπιρροὰς ὑφισταμένους, οἱ τοὺς πράγμασι καὶ ταῖς αὐτῶν ἀπεσχόληται χρεῖαι. καὶ οὐ μόνον εἰπερ ἀνδρῶν εἴη τὸ μοναστήριον, ἀλλ' εἰ καὶ γυναικῶν τυχόν, εἶναι δύο τινὰς ἢ τρεῖς ἀνδρῶν ἢ εὐνούχους, εἰ δυνατὸν, ἢ τῶν γενηράκτων τε καὶ ἐπὶ σωφροσύνη μεμαρτυρημένων, οἵπερ τὰ πράγματα αὐταῖς πράξουσι καὶ τὴν ἀσχητὸν αὐταῖς διαδώσουσι κοινωνίαν, ἥνικα τοῦτου καιροῦ. εἰ δὲ περὶ τινος τοῦ μοναστηρίου χρεῖαι ἢ εἰς μίαν τῶν εὐλαβεστάτων ἀσκητιῶν ἀναγερομένης εἰπεῖν τι τῶν ἀναγκαίων βούλουτο, ἐντεύζονται τῇ ἡγούμενῃ μόνη καὶ ἑτέρα παντελῶς οὐδεμιᾷ

Oportet autem unumquodque monasterium sub abbate constitutum, sicut praediximus, habere eos qui vocantur responsarii, viros senes et iam monachicum certamen superantes et non facile corporales violentias passuros, qui corum rebus et eorum occupentur utilitatibus. Et non solum si virorum monasterium, sed si etiam mulierum contingat, esse duos aliquos aut tres viros aut eunuchos, si possibile est, aut senes et castitatis testimonium habentes, qui causas agant et ineffabilem eis praebent communionem, cum huius tempus fuerit. Si vero de aliqua monasterii utilitate aut ad unam reverentissimarum ascetiarum pertinentie dicere aliquid necessarium voluerint, loquentur abbatissae et alteri penitus

apocrisiarios qui vocantur in monasteria mittat, et ex vicinis quoque quaerat, num quid forte mali in aliquo ex monasteriis vicinis fiat, atque haec omnia castiget et ea qua decet providentia digna habeat. Sed etiam cuiusque civitatis episcopus curam ei rei adhibeat, sive patriarcha sive metropolitana sive unus ex singulorum locorum episcopus sit, et religiosissimos defensores ecclesiae suae mittat, qui haec exquirant et custodiant nec quidquam praeter id quod decet fieri patiantur, sed etiam si quid factum sit, id protinus emendent. Sanctissimus autem patriarcha huius felicitis civitatis quae ad monasteria hic sita pertinent similiter examinet, et custodes rei deo carissimos defensores sanctissimae maioris ecclesiae et quoscumque diligentes viros honestissimosque esse putaverit constituat, ut custodia per plures praestita etiam maiori observatio et pro delictis vindicta existat.

V. Oportet autem unumquodque monasterium sub praesule constitutum, sicut antea diximus, habere apocrisiarios qui vocantur, viros aetate provecetos et monachico certamine iam perfunctos nec facile corporis impetus passuros, qui rebus atque utilitatibus eorum occupati teneantur. Nec tantum si virorum sit monasterium, sed etiam si forte mulierum, duos vel tres esse viros aut eunuchos, si fieri potest, aut ex senibus et propter castitatem probatis, qui negotia earum peragant et arcanam communionem, ubi eius rei tempus est, iis distribuant. Quodsi de negotio aliquo monasterii vel quod ad unam ex religiosissimis sanctimonialibus pertineat, verba necessaria facere velint, cum sola abbatissa neque alia omnino ulla ex

1 τοὺς αὐτοῦ MLBC5, τοὺς om. A || κατὰ καὶ B° || τὰ om. Cv. l. || 2 καὶ παρὰ τῶν C(s) || καὶ τῶν ἐκ (ἐν M) MLB ἐκ τῶν A καὶ ἐκ τῶν cum Haloandro vulg. || μὴ πού CLB || μήπω M μήπως A || 3 τῶν ἐγγύθεν τῶν ἐγγύθεν αὐτῶν C, om. A || ταῦτα om. A || 4 πάντα C, πάντας A || 5 πόλεως A — πόλεως A || τοῦτων A || 6 τι δέντα C || 7 εἴτε καὶ — εἴη || sive singuli sint episcoporum s || καὶ om. C5 || 8 τῆς ἐκκλησίας τῆς αὐτοῦ (αὐτῆς ML) στελλέτω BML τῆς ἐαυτοῦ στελλέτω ἐκκλησίας A τῆς ἐκκλησίας καὶ οὗτω στελλέτω C ecclesiae mittat s || 10 ἕξω γίνεσθαι C ἕξω γενέσθαι A || 11 καὶ εἴ τι κίν τι A || γένοιτο C γένηται B συμβαίη A, om. ML || τοῦτο om. A || *επανορθῶν libri || 12 τῆς ἐνδαίμονος ταύτης C5 || 13 ἐντεύθεν B || 14 ὁμοίως om. C || 15 ἐκκλησιαστικούς MB5 || ἐκδικίους LAC || 16 νομίσειεν M || 17 καταστήσασθαι C || διὰ πλειόνων πλειόνους L || 18 γινομένης προβαίνουσης A || μελῶν L^a || 19 γίνεται C || 20 μοναστήριον ἑκάστον A || 21 ἔχειν om. C5 || τοὺς λεγομένους στελλῆν τοὺς λεγομένους C habere (i. e. ἔχειν) eos qui vocantur s || 22 τὸν μοναχικὸν ἄθλον AC5 || τὸ μοναχικὸν MLB || 23 ἀγωνισαμένους MLAB || διανυσαμένους C5 || 24 οὐ καὶ B || τοῖς τοῖς αὐτῶν C5 || 25

ἀπεσχόληται MLB] ἀπασχολοῦντο C5 ἐναπασχολήσονται A || 27 τύχουσι C(s) || ἢ τρεῖς om. L || ἢ om. A || εἰ LAC5 || ἢ εἰ MB || 28 sq. ἢ τῶν — μεμαρτυρημένων AC5] μαρτυρομένους MLB || 29 αὐταῖς om. A5 || πρίξισι A || 31 τοῦτου τοῦ τοῦτων L, om. A || καιροῦ MLB] καιροῦ εἴη C5 δεήσει καιρὰς A || 32 ἢ om. A || 34 μόνη τῇ ἡγούμενῃ A, μόνη om. C5 || παντελῶς οὐδεμιᾷ ἑτέρα τῶν εἰς τὸ μοναστήριον γυναικῶν A

2 etiam] et T || nequamquam T¹ || 3 monasterio T || sit] sit Tt || 6 providentia T || 7 singulis t || et om. T || 8 ecclesiae mittat Beck] et committat Tt || 10 et om. t || 11 urbis huius t || 12 hic vulg.] his Tt || 13 et add. vulg. || 14 quos] tres t || 16 amplior vulg. || 21 contentum sicut supra diximus T || 22 et iam] etiam T² t et T¹ vulg. || monachicum t || 25 utilitatibus] hereditatibus utilitatibus t^a || virorum Tt] sit add. vulg. || 26 etiam si T vulg. || congat t^a || 27 viros aut] viros aut uel T¹ t || enuchos T || 28 senex T || 29 eis vulg.] ei Tt || 30 aliqua Beck] alia Tt || 31 ad unam aut T¹ || reuerentissimam libri, corr. vulg. || 32 aulstriarum T assistriam t || pertinent t] pertinet T || 33 uoluerit T || loquebantur t

των γυναϊκῶν τῶν εἰς τὸ μοναστήριον, τοῦτο ἅμα διὰ τῶν ἐλλαβεσάτων θρωγῶν πρᾶττοντες· δεῖ γὰρ τοιαύτας τινὰς ἐπὶ ταῖς θύραις τετάχθαι, αἵπερ ὁμοίως τὰς εἰσόδους καὶ ἐξόδους τὰς εἰς τὸ μοναστήριον ἐποπτεύουσαι καὶ τὰς ἐξόδους καλιῦσαι καὶ ἀβάτους ἀνδράσι τὰς εἰσόδους πλὴν τῶν ἀποκρισθίων καταστήσουσιν. οἱ δὲ ταῖς θρωγῶσι ἐντεύξονται καὶ ἐρούσι τὴν ἐαυτῶν ἀφίξιν, ἣ δὲ ἡγουμένη μανθάνουσα τε καὶ κατιούσα τοῖτους ἐντεύξεται, αὐτοὶ δὲ ἀνοίσουσιν ἐπ' ἐκείνην τὰ περὶ τῆς αὐτῶν διοικήσεως ἢ τῆς 10 χρείας ἐφ' ἣ παραγένοισι· καὶ οὕτως καὶ τὰ ἀνθρώπινα προηγήσεται καλῶς καὶ ἡ σωφροσύνη διαμενεῖ πανταχόθεν ἐπ' οἰδενὸς πειραζομένη κακοῦ.

1 Ἐὶ δὲ τις ἀμάροτι καὶ γὰρ πολλὰ τὰ ἀνθρώπινα, καὶ οὐκ ἂν τις δύναιτο τὴν φύσιν οὕτως ἐπισχεῖν ὡς 15 ἀμαρτάνει μὴδὲν· τοῦτο γὰρ ἐστὶ μόνον θεοῦ, τοῦτον μετρίον μὲν ὄντος τοῦ πταισματος καὶ νουθετεῖν καὶ μαθίνοι καὶ μετανοίας αὐτῷ διδόναι καιρὸν, ἵνα καλλίω τάξιν λαβῶν αὐτῆς ἐπανέλθοι πρὸς ἐαυτὸν καὶ μὴ τοὺς ἡδὴ καταβεβλημένους ἀπολέσειε πό- 20 νους· εἰ δὲ μείζων ὁ τοῦ πταισματος εἷς τρόπος, πρὸς τὴν ἀμαρτίαν καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἐπανορθώσεως εἶναι καὶ αὐτῆς νουθεσίαν σφοδροτέραν καὶ μετανοίαν ἰσχυρὰν ἀπαιτεῖν. καὶ εἰ μὲν ἰσχύσει τοῖτους τοῖς τρόποις σώσαι τὸν ὀλισθαίνειν ἀρχόμενον (τὸ αὐτὸ 25 δὲ καὶ ἐπὶ γυναϊκῶν ἀσκουσῶν καὶ ἀνδρῶν φασιν), χάριν εἰδέναι τῷ μεγάλῳ θεῷ τῷ καὶ ἐν οὐρανῷ γλυπεσθαι χάριν ταῖς ἀγγελικαῖς εἰπόντι δυνάμεσιν, ἥνικα τις σωθεῖη τῶν ἀμαρτανόντων· εἰ δὲ κρείττων ἢ κατὰ θεράπειαν τὸ πρᾶγμα γένηται, τηρικαῖτα καὶ 30 ἐξωθεῖν αὐτὸν τοῦ μοναστηρίου, ὅπως ἂν ἐκδοῦς ἐαυτὸν ἐκ τῶν καλλίωνων τοῖς χειροσιν αὐτὸς τῆς ἐαυτοῦ κακίας ἀπολαίσειε μόνος καὶ μὴ τι τῶν ἐαυτοῦ κακῶν

nulli feminarum quae in monasterio sunt, haec per reverentissimas ostiarias agentes. Oportet enim tales aliquas ad ianuam ordinari, quae similiter ingressus et egressus in monasterium inspiciant et egressus prohibeant et inaccessibiles viris ingressus praeter apocrisarios constituent. Illi vero ad ostiarias loquentur et dicent suum adventum, abbatissae vero per eas agnoscentes et descendentes his loquentur, et illi referent ad illas de earum gubernatione aut utilitate pro qua venerunt; et ita et quae humana sunt aguntur bene et castitas permanet undique a nullo temptata malo.

1 Si quis autem deliquerit (nam multa sunt humana, et nullus poterit naturam sic retinere ut non peccet nihil: hoc enim proprium est solum dei), hunc si quidem mediocre peccatum est, et monere et suspendere et paenitentiae ei dare tempus, ut meliorem ordinem sumens mox revertatur ad semet ipsum et non quos iam posuit amittat labores; si vero maioris culpa sit modus, secundum commissum et medelam correctionis esse et rursus admonitionem vehementiorem et paenitentiam fortem exigere. Et si quidem valuerit istis modis amovere lapsum suscipiendum (hoc autem et in mulieribus conversis et in viris dicimus), grates agere magno deo, cum et in caelo fiat gaudium angelicis virtutibus, quando aliquis salvus fit peccatorum; si vero potiores ultra medicinam causae fiant, tunc etiam expelli eum monasterio, quatenus dans semet ipsum ex melioribus ad peiora ipse suis malis potiat solus et non

mulieribus quae in monasterio sunt colloquantur, id simul per religiosissimas ostiarias acturi. Tales enim aliquas oportet ad fores constitui, quae similiter ingressus et egressus in monasterio observent, et egressus prohibeant et invios viris ingressus exceptis apocrisariis reddant. Atque hi cum ostiariis loquentur suumque adventum nuntiabunt, abbatissa autem certior facta et descendens cum illis loquetur, ipsi vero ad eam referent quae ad administrationem suam vel negotium propter quod advenerunt pertinent: itaque et humanae res bene peragentur et castitas undique servabitur nullo malo temptata.

1 Si quis vero deliquerit (multa enim sunt humana, nec quisquam naturam ita continere possit, ut nihil delinquat; id enim solum dei est), eum si quidem mediocre sit delictum, et admoneat et coerceat et paenitentiae ei tempus concedat, ut in meliorem ordinem redactus ad se redeat neve quos iam impendit labores perdat. Sin gravior sit delicti genus, pro ratione peccati etiam cura emendationis adhibeatur itemque admonitio severior atque fortis paenitentia exigatur. Et si quidem his modis servare eum qui labi coepit valuerit (idem autem et de mulieribus sanctimonialibus et de viris dicimus), gratiam habeat magno deo, qui in caelo quoque gaudium parari angelicis potestatibus dicit, si quis peccantium seruetur; si vero maior res sit quam cui medela adhiberi possit, tum etiam expellat eum monasterio, ut cum se ipse a melioribus ad peiora contulerit, suae ipse malitiae solus fructum capiat neve quid vitiorum suorum etiam alius

1 * τοῦτο ἅμα] τοῦτο ἀλλὰ MLB ὅλα A καὶ τοῦτο C haec ε (τοῦτο αὐτὸ conl. Zachariae) || 2 πρᾶττοντες ante διὰ τῶν coll. A || 3 τοιαύτας] τοιαύτας εἶναι B || τινὰς post θύραις coll. A || ἐπὶ] καὶ ἐπὶ MLB || τῆς θύρας C || 4 τὰς om. A || καὶ] τε καὶ C || τὰς εἰς — ἐξόδους om. A || ἐποπτεύουσαι C || 5 ἀβάτους ἀνδρῶν εἰσόδους C || 7 οἱ δὲ] οὐδὲ M || ἐντεύξονται (τείνονται L) MLB] τε ἐντεύξονται AC || τὴν ἐαυτῶν ἐρούσιν A || 8 ἣ δὲ ἡγουμένη μανθάνουσα μὲν καὶ κατιούσα MLB ἣ δὲ ἡγουμένη μανθάνουσα τε καὶ δι' αὐτῶν κατιούσα A αἱ δὲ ἡγούμεναι δι' αὐτῶν μανθάνουσαι τε καὶ κατιούσαι C || 9 ἐντεύξονται C || αὐτοὶ δὲ] καὶ αὐτὰ δὲ C || ἀνοίσουσιν C plerique || 10 ἐπ' ἐκείνην B ἐπικυρίωςαι (leg. ἐπ' ἐκείνας) C ad illas ε || ἐαυτῶν MB vulg. || 11 ἦν C || καὶ τὰ] καὶ om. B || 12 διαμενεῖ B || 13 ἐπηρεασζομένη (pro ἐπηρεασζομένη) A || 16 ἐστὶ ἰδίων ἐστι C. Respicitur versus (Simonidis) proverbii loco celebratus μὴδὲν ἀμαρτεῖν ἐστὶ θεοῦ καὶ πάντα κατορθοῦν (cf. Cod. 1, 17, 2 § 13) || μόνου] solum (i. e. μόνου) ε || τοῦτον C τοῦτω A || 17 μέτρον A || πταισματος ex ε Zachariae (cf. 21) || πρᾶγματος MLABC || 18 αὐτῆς L || 19 καλλίω A || ἀναλαβῶν A || 20 μῆ] μὴδὲ C v. l. ἀπολέσει A || 21 μείζων ὁ] maioris (i. e. μείζονος) ε || πρᾶγματος B || 22 ἀνορθώσεως L || 25 ὀλισθον C || ἐρχόμενον A || τὸ αὐτὸ (ταὐτὸ A) δὲ] τοῦτο C || 26 καὶ

ἀνδρῶν] et in viris ε || 27 τῷ καὶ] τῷ om. C || 28 εἰπόντι om. ε; cf. Evang. Lucae 15, 10 || 29 ἀμαρτανόντων (sic) et ἀμαρτωλῶν C v. l. || κρείττων M κρείττονα C v. l., ε || 30 τὰ πρᾶγματα C || τηρικαῖτα γένηται C || 16 ἐξωθεῖν AC ε] δεῖ καὶ ἐξωθεῖν M δεῖ ἐξωθεῖν B διεξωθεῖν L^b ἐξωθεῖν L^a || 33 καὶ μὴ τις τῶν αὐτοῦ κακῶν A καὶ μὴ ἡ αἰτία τῶν αὐτοῦ (ἐαυτοῦ unus) κακῶν C et non per eius malum ε

2 reverentissimam t || hostiarias T hostiarum t || oporteat T¹ || 3 ingressus vulg.] ingressus libri || 4 et egressus vulg.] et egressus t, om. T || egressum t || 5 viros ingressibus libri, corr. vulg. || 6 apocrisarios T t || constituent vulg.] constituent T constituerit t || vero] non T¹ || hostiarias T t || 8 descendentes vulg.] discedentes T t || loquentes t^a loquetur T² || 9 illas] eas T || 15 poterit] poterit dampnare t^a || natura T t || peccet vulg.] peccetur T t || 16 enim hoc t || 17 est om. T || 20 amittat T¹ maiores t; maior vulg. || 21 medela T || 24 amovere T admonere t || *suscipiendum libri || 25 in mulieribus] in om. T¹ || 26 viris t || deo magno T || 28 peccetur T¹ || potiores vulg.] potiosa T¹ praetiosa T² t potiora al. || 29 medicine causam T¹ || tunc] ut T¹ || 30 dari t

καὶ ἑτέροις προσαπομάξεται, ὡςπερ τι τῶν λοιμω-
 τῶντων καὶ ἀδερῶντα πονούντων βοσκημάτων. οὐδὲ
 γὰρ ἡ βασιλεία περιόρεται τούτων ἀμελουμένων οὐδὲ
 ἀγέζεται τῆς ἀναγκῆς κατὰ τὸ ἡγούμενου οὐδὲ
 κατὰ τοῦ τῶν τόπων ἐπισκόπου καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν
 ἐκκλησιαστικῶν, εἰ μὴ ταῦτα τηροῦεν, ὡς ἀναγκαίαι
 οἴσῃς καὶ τῇ βασιλείᾳ τῆς τοῦ πραγμάτων ἐπιμελείας.
 εἰ γὰρ ἐκείνοι καθαρὰς ταῖς ψυχαῖς καὶ γυναικῶν
 ψυχαῖς τὰς ὑπὲρ τοῦ πολιτεύματος εὐχὰς προσάγειεν
 τῷ θεῷ, πρόδηλον ὡς καὶ τὰ στρατεύματα ἔξει καλῶς
 καὶ αἱ πόλεις εὐσταθῶσιν. (θεοῦ δὲ ἰλεῶ τε καὶ εὐ-
 μενοῦς καθεστῶτος πῶς οὐκ ἔσται πάντα μεστὰ πάσης
 εἰρήνης τε καὶ εὐνομίας;) καὶ ἡ γῆ τε ἡμῖν οἴσει καρ-
 πούς καὶ ἡ θάλαττα τὰ οἰκεία δώσει, τῆς ἐκείνων εὐχῆς
 τὴν εὐμένειαν τοῦ θεοῦ πρὸς ἅπασαν τὴν πολιτείαν
 συναγοῖσης. ἀλλὰ καὶ αὐτὸ γὰρ τὸ κοινὸν σχῆμα τῶν
 ἀνθρώπων αἰδευώτερον ἔσται καὶ ζήσει καλλίων τὴν
 ἐκείνων αἰσχρῶν καθερότητα, ὥστε μία σύμ-
 πνοια γενήσεται, πάντων ὁμοῦ πρὸς τοῦτο συντε-
 χόντων καὶ ἐξοριζομένης καθ' ὅσον οἶόν τε ἔστι κακίας
 πάσης, τῶν καλλίωνων τε καὶ ὀσιωτέρων ἐπιτηδεύ-
 ματων ἀντεισαγομένων τε καὶ ἐμπροσπόντων τοῖς πρά-
 γμασιν ὅπερ ἡμεῖς ἐπιζητούντες πρᾶγμα πράττομεν,
 ὡς γὰρ πεπιστευμένοι, χρηστόν.

per eius malum etiam alii violentur, sicuti morbosorum
 et incurabiliter languentium iumentorum. Non enim
 imperium despiciet hos negligi neque retinebit in-
 dignationem adversus abbatem neque contra locorum
 5 episcopum et sub eo positos defensores ecclesiae, si
 non haec observaverint, tamquam necessaria sit etiam
 imperio rei diligentia. Si enim illi puris manibus et
 nudis animabus pro re publica supplicent (deo, mani-
 festum quia et exercitus) habebit bene et civitates
 bene disponentur (deo quoque beneplacito et propitio
 existente quomodo non universa plena totius pacis
 et devotionis?) terraque nobis offeret fructus et mare
 quae sua sunt dabit, illorum oratione propitiationem
 dei ad omnem rempublicam deducente. Sed et ipsum
 commune schema hominum reverentius erit et vivet
 melius illorum erubescens perduratiorem. Ideoque
 pariter conspiratio erit omnium simul pro malitia
 omni, melioribus et sanctioribus studiis introductis
 et decentibus rerum. Quod nos requirentes causam
 agimus ut putamus utilem.

CAPUT VI.

Κακῆνὸ γὰρ μὴν πᾶσι φυλάττεσθαι βουλόμεθα τρό- 25
 πος, ὥστε εἰ φανεῖη τις τῶν εὐλαβεστάτων μοναχῶν
 εἰς τι τῶν καπηλείων ἀναστρεφόμενος, τοῦτον εὐθὺς
 παραδίδοσθαι τοῖς τῶν πόλεων ἐκδικίοις ἢ ἐνταῦθα
 τῷ δικαστηρίῳ τῆς σῆς ὑπεροχῆς, σφραγισθῆναι τε
 διελεγχόμενον καὶ μνησθῆναι τοῦτο τῷ ἡγούμενῳ, ὥστε 30
 αὐτὸν ἐξελαύνειν τοῦ μοναστηρίου τὸν ταῦτα πλημ-
 μελήσαντα, οἷα τὸν ἐν αἰσχρῇ βίῳ τῆς ἀγγελικῆς

Illud quoque omnibus servari volumus modis, si
 visus fuerit aliquis reverentissimorum monachorum
 in aliquam tabernarum conversari, hunc repente dari
 locorum defensoribus aut hic gloriosissimis praefectis
 sacrorum praetorium, et castigari convictum et nuntiari
 hoc abbae, quatenus eum expellat monasterio
 qui talia deliquit, utpote in confusionem vitae ange-

c. VI pr. Κακῆνὸ μὲν γὰρ πᾶσι — 675, 6 ἀποτέκει extat B³ l. c. p. 509, — 675, 1 ἀλλάξμενον Nomoc.^{dm} XIV
 tit. 9, 11, 675, 1 δεῖ — 6 ἀποτέκει citat schol. B³ 4, 1. Summarium habet Nomoc. XIV tit. 9, 35.

adlinat, tamquam unum ex inimicis pestilentia laborantibus et insanabiliter aegrotantibus. Neque enim
 imperium fieri patietur ut haec neglegantur neque indignatione contra abbatem aut contra locorum
 imperium et defensores ecclesiae sub eo constitutos abstinebit, si haec non observent, utpote cum imperio
 quoque eius rei cura necessaria sit. Etenim si illi puris manibus nudisque animabus preces pro re
 publica deo offerant, manifestum est fore ut et exercitus bene se habeant et civitates floreat (deus enim
 cum propitius et benevolus sit, quomodo non omnia plena erunt summa pace bonaque legum disciplina?)
 et terra nobis ferat fructus et mare bona sua praestet, illorum precibus dei benevolentiam universae rei
 publicae conciliantibus. Atque etiam ipsa communis hominum condicio religiosior existet et melius se ha-
 bebunt, cum illorum puritatem revereatur. Itaque una omnium conspiratio fiet, omnibus simul ad hoc
 concurrentibus et exterminata quoad fieri potest omni malitia, cum pro ea meliora atque sanctora studia
 introducantur et rebus convenient: id quod nos quaerentes rem agimus, sicut persuasum habemus, utpote

VI. Verum illud quoque omnibus modis servari volumus, ut si quem ex religiosissimis monachis
 apparuerit in caupona aliqua versari, is statim defensoribus civitatum vel hic iudicio sublimitatis tuae tra-
 datur, et convictus castigetur idque abbati indicetur, ut monasterio eum expellat qui haec commisit, utpote

1 ἑτέρῳ C ἕτερος A || προσαπομάξεται L || τε] τὰ
 C5 || λιμωτῶντων M λιμωτῶντων B || 2 βοσκήματα C
 οὐδὲ M] οὐδὲ] δὲ A οὐ LBC5 || 3 ἡ om. B || 4 οὐδὲ τὸ
 κατὰ τὸν τόπον A, C unus || 5 αὐτῶν M^o αὐτοῦς L || 7 τῶν
 πραγμάτων A || 8 ἐκείνοι] καὶ ἐκείνοι C || ταῖς ψυχαῖς
 AC5] om. MLB || 9 τὰς MLB] om. AC || προσάγειεν
 C || 11 δῆ] om. C; malim γὰρ || τσ AC] om. MLB || 12
 ἔσται om. 5 || μετὰ BC || 13 τε om. BC || εὐθηνίας C
 devotionis 5 || καὶ ἡ γῆ τε] ἡ γῆ τε γὰρ A || καρπὸν L ||
 14 τὰ οἰκεία ἢ θάλαττα A] ἡ om. MLB || 15 τῶν (om. A)
 εὐμένειαν τοῦ θεοῦ AC5] εὐμενεῖα θεοῦ MLB || πρὸς
 om. L || πᾶσαν πολιτείαν A^o C || 16 συναγοῖσης LB]
 συνοῖσης M ἀναγοῖσης C5 ἀγοῖσης A] γσ AC] om.
 MLB || 18 καθαρότητα] perduratiorem 5 || μία] pariter
 (i. e. ὁμοίως) 5 || 19 πρὸς τοῦτο — 20 κακίας] ἀντὶ τῆς
 κακίας C5 || 21 πάσης C || τῶν καλλίωνων AC5] καὶ καλ-
 λίωνων M καλλίωνων LB || τε om. A || 22 ἀντεισαγομ-
 νον AC] εἰσαγομένον MLB || 23 ζητούντες B || 24 ὡς
 γὰρ AC] ὡςπερ ML ὅπερ B || νενομικαμεν C5 || 27 τε
 τῶν καπηλείων AC5] τι καπηλείων MLB || 28 πόλεων
 MLAB] τόπων C5 || 29 τῷ δικαστηρίῳ τῆς σῆς ὑπεροχῆς
 MLAB] τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἐπάροχοις τῶν ἱερῶν πραι-
 τορίων C5 (cf. ad 675, 20) || τε om. A || 30 τοῦτο] τούτῳ
 C v. l., om. A || ὥστε αὐτὸν] τοῦ A || 31 ἐξελαυνεσθαι

C || ταῦτα] talia 5 || 32 οἷα (in litura A) AC5] καὶ MLB ||
 ἀγγελικῆς ταύτης] πνευματικῆς A

1 morbosorum vulg.] morbos horum libri || 2 incurabiliter T²] inexcurabiliter T¹ t vulg. || 3 negnigi T¹ ||
 retinebis t || 4 abbatem t al.] abbat T vulg. || contra vulg.]
 citra T¹ t al. circa T² || 7 imperio om. T || 8 sup-
 plement t] deo — exercitus in libris omissa suppl. vulg.
 (hiatum notat T³, habebit bene lineola subducta del. t²) ||
 9 et om. T || 10 disponent libri, corr. vulg. || beneplacito T]
 placita t placito al. || 11 quomodo T] quando t al. || non
 non erunt Beck || 12 offerret T auferet t || 13 orationem
 T] propriatione t || 14 deducentes t || 15 reuerentis T¹ ||
 16 perpurgationem Contius || 17 pariter] una pariter vulg. ||
 conspurationem T¹ || *simul pro] simulque libri (simul-
 que malitia del. T² lineola subducta) || 18 omni vulg.]
 omnium libri] sanctionibus t sacratoribus T || 19 de-
 centibus vulg.] de contractibus libri] uos t || 25 illum t ||
 26 usus t || 27 in Tal.] et in t vulg. || aliquam T] ali-
 qua vulg. || tabernaoularum T¹ || 28 defensoribus loco-
 rum t] aut vulg.] ut T¹ t uel T² || 30 abbatissae t] expellat
 a monasterio t || 31 in confusione t] leg. in confu-
 sione vitam angelica hac conversatione mutantem?

ταύτης καταστάσεως ἀλλαζόμενον. δεῖ γὰρ διπλοῦν τοῦτο ἔργον τοῖς μοναχοῖς καθεστάναι, ἢ ταῖς θείαις ἐνασχολεῖσθαι γραφαῖς ἢ τὰ μοναχοῖς πρόποντα ἄπερ καλεῖν εἰώθασιν ἐργόγεια μελετᾶν τε καὶ ἐργάζεσθαι· διάνοια γὰρ μᾶτῃν σχολάζουσα οὐδὲν ἂν τῶν αγαθῶν ἀποτέκοι.

Ἐπεὶ τοῦτων οὖν τόνδε τίθεμεν τὸν νόμον ἐπὶ τῆς ταύτης τῆς βασιλίδος πόλεως κρατούντα ἐπὶ τῶν ἐδνῶν ἀπάντων. καὶ γὰρ δὴ πρός ἕκαστον τῶν ὁσιωτάτων πατριαρχῶν καταπέμψομεν αὐτὸν ἐπ' ἄσφαλείᾳ τε καὶ φραγῆς προσήκουσῃ, οἱ δὲ πρὸς τοὺς ἑαυτοὺς τεταγμένους μητροπολίτας ἐκπέμπουσιν, ἐκείνοι δὲ τοῖς ἄλλοις ἅπασι διαδώσουσιν ἐπισκόποις, καὶ διὰ τῶν ἐπισκόπων ἅπαντα ταῦτα τοῖς εἰλαβεστάτοις μοναχοῖς καὶ τοῖς ἡγουμένοις αὐτῶν γενήσεται φανερά. δίδομεν δὲ τὴν τοῦ πράγματος παρατήρησιν οὐ μόνον τῷ ἡγουμένῳ μονῆς ἐκίστης οὐδὲ μόνον τῷ θεοφιλεστάτῳ τῶν τόπων ἐπισκόπῳ οὐδὲ τοῖς ὁσιωτάτοις μητροπολίταις οὐδὲ τοῖς ἀνωτάτοις πατριάρχαις, ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν καὶ τῇ σὴ ἕπεροχῇ, ἵνα εἴ τινος τὸ πρᾶγμα δεηθῆῃ σφοδρώτερας ἐπαυροφάσεως, μανθάνων παρὰ τῶν θεοφιλεστάτων ἀνδρῶν ἐπεξίοις, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις τοῖς ἐκείνων ἀρχοῖσι πρότερον παρὰ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων τὸ πρακτικὸν μανθάνων. καὶ εἴη διὰ πάντων καὶ τοῖς προσώποις τοῖς ἱερωμένοις καὶ ταῖς ἀρχαῖς ἀνεῖθνα τὰ πρὸς θεὸν καὶ πρὸ γε πάντων τῇ βασιλείᾳ, ὡς οὐδενὸς τῶν θειοτέρων καὶ τῶν φυλάττεσθαι δικαίων ἀμελουμένων παρ' ἡμῶν, ἀλλὰ διὰ πάντων σπευσάντων τὴν κοινῇ πολιτείᾳ τῆς τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ

licam hanc conversationem mutantem. Oportet enim duplex hoc opus monachis esse, aut divinis vacare scripturis aut quae monachos decent quae vocant manuum opera meditari et operari: mens enim frustra vacans nihil bonorum parit.

Pro his namque hanc ponimus legem et in hac regia civitate valentem et in gentibus omnibus. Utique ad singulos patriarcharum dirigimus eam ad cautelam observationemque competentem, illi vero sub se constitutis eam metropolitans mittent, illi quoque omnibus aliis innotescens episcopis, et per episcopos omnia haec reverentissimis monachis et abbatibus eorum fiet manifesta. Damus autem causae observationem non solum abbatibus monasteriorum singulorum nec solum deo amabilibus episcopis neque sanctissimis patriarchis, sed hic quidem gloriosissimis praefectis sacrorum praetoriorum, ut si causa egerit aliqua correctione, cognoscentes a sanctissimis viris exequantur, in provinciis autem illarum iudicibus prinitus a deo amabilibus episcopis quod agitur agoscentibus. Et administrationibus innocia [custodire] quae ad deum sunt, et prae cunctis imperio, tamquam nihil sit sanctis custodiri rem publicam magni dei et salvatoris nostri Iesu

qui inhonestam vitam cum angelico hoc statu commutaverit. Namque duplex hoc opus monachis propositum esse oportet, ut aut sacris scripturis vacent aut quae monachos decent manuum operas quas vocare solent meditentur et exercent; mens enim temere otiosa nihil boni pariet.

De his igitur hanc legem ferimus tam in hac regia civitate quam inter omnes gentes valitaram. Etenim ad unumquemque sanctissimorum patriarcharum eam transmittemus propter idoneam securitatem atque custodiam, hi autem ad metropolitanos sub ipsis constitutos eam emittent, illi vero ceteris omnibus episcopis tradent, atque per episcopos haec omnia religiosissimis monachis et abbatibus eorum fiet manifesta. Nec vero soli abbati cuiusque monasterii rei observationem committimus neque soli deo carissimo locorum episcopo neque venerabilissimis metropolitanis neque sanctissimis patriarchis, sed hic quidem etiam sublimitati tuae, ut si qua severiore emendatione res indigeat, a deo carissimis viris eductus eam persequaris, in provinciis autem illarum praesidibus qui prius a deo carissimis episcopis quid facto opus sit doceantur. Sintque per omnia et sacerdotum personis et magistratibus incorrupta quae ad deum spectant et ante omnia imperatori: cum nulla ex divinis rebus et quas custodiri par est a nobis neglegatur, sed per omnia operam demus ut communis res publica magni dei et servatoris nostri Iesu Christi

1 διπλοῦν τοῦτο τὸ ἔργον C τοῦτο διπλοῦν ἔργον A || 2 καθίσταται schol. Bf || inter v. καθεστάναι et ἢ ταῖς θείαις κτλ. in L praepostere interposita est particula nov. CXLV pr. ἐπιπέλαινα, ταύταις τε καὶ πρὸς γε Ἀνασκονία — nov. CLIX pr. μηδεμιᾶς διδομένῃς ἀδείας τῷ αὐτῷ εὐγενεστάτῳ μου ἐγγῶν in decem fere foliis 174—183 perscripta (ὄ[σ]α μὴ λει[π]ῃ) τετρα[θ]ιον] adnotat m. 1 in marg. f. 174); errorem ex ordine duorum archetypī quaternionum turbato repetendum numeris novellarum in margine notatis corr. manus recentissima || ἢ ταῖς — 3 πρόποντα om. C || 3 μοναχοῖς — 4 εἰώθασιν om. schol. Bf, ἄπερ καλεῖν εἰώθασιν om. B^a, εἰώθασιν om. C || 4 τε om. C, schol. Bf || 5 ἂν om. C || 7 οὖν A || δὲ C namque s, om. MLB || τόνδε] τόνδε ἡμῶν A || 9 τῶν ὁσιωτάτων πατριαρχῶν A || τῶν πατριαρχῶν C || ὁσιωτάτων πατριαρχῶν MLB || 11 προσήκουσῃ τῇ προσήκουσῃ C || πρὸς] ἐπὶ A ἐπὶ C || 12 ἑαυτῶν M^a || ἐκπέμπουσιν μητροπολίτας B eam metropolitans mittent s || 13 κατένοι τε πρὸς τοῖς ἄλλοις A || διαδώσουσιν] innotescens s || 14 ἅπαντα ταῦτα C || ἅπαντα A ταῦτα MLB || 15 καὶ τοῖς] τοῖς om. A || 17 μόνῳ C unus || τῷ ἡγουμένῳ] abbatibus s || 18 ὁσίων A || μόνῳ MLB, om. C || deo amabilibus episcopis s || τῶν τόπων om. C || οὐδὲ — 19 μητροπολίταις om. s || 20 καὶ (om. L) τῇ σὴ ἕπεροχῇ MLAb || τοῖς ἐνδοξωτάτοις ἐπαρχοῖσι τῶν ἱερῶν πραιτορίων C || (cf. ad 674, 29) || 21 σφοδρώτερας om. s || διορθώσεως L || 22 μανθάνων A || μανθάνοντες (ταῦτα add. B) MLBC || θεοφιλεστάτων] ὁσιωτάτων (ὁσίων Cv. l.) C || 23 ἐπεξίοις A || ἐπεξίσειον MLBC || 25 πρακ-

ταῖον M, C unus || εἴη] ἢ (pro ῥ?) C, om. Cv. l. || διὰ πάντων τοῖς τε ἱερωμένοις προσώποις A || 26 τοῖς προσώποις (προσεσῶτι L^a) — ἀρχαῖς] τοῖς ἱεροῖς κανόσι καὶ τοῖς ἡμετέροις νόμοις καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις C (cf. ad 5) || 27 θεὸν] τὸν θεὸν C plerique || γε om. C || ἀπάντων AC || 29 δικαίως C || ἀμελουμένων MB] ἀμελουμένων LAC || παρ' ἡμῶν, ἀλλὰ διὰ MLB] ἀλλ' ἡμῶν διὰ AC || 31 Ἰησοῦ Χριστοῦ om. A

1 imitantem t || 2 duple T¹ || 3 monachicos t || decent vulg. || 4 enim] hoc T¹ || 5 naccans t || 7 namque T] om. t vulg. || 8 Utique] Utique enim Beck || 9 dirigemus Beck || eum T¹ t || cautele obseruatione (obseruationemque T²) competentemque T || 11 eam] eum t omnibus eam (eum T¹) T || quoque] uero uel quoque t || 13 haec om. T || fiet eorum (corr. ex earum) T || 14 obseruationes T || 15 abbatibus in monasteriorum t || 16 episcopis] nec sanctissimis metropolitanis add. vulg. || 17 hic vulg.] si libri || 18 *causa egerit] causae habuerit (habuerint t) T t || 19 correctione (sim. vulg.)] confectione libri || a sanctissimis] altissimis T¹ || 21 agitur] agi et T¹ agitur et? T² || 22 hiatus significari; Et (sint per omnia et personis sacratis et) suppl. vulg. || 23 custodire om. vulg. || quam T¹ t || 24 sanctius vulg.; verba corrupta et hiantia restituere non ausim propter graeci textus memoriam discrepantem; corr. fere tamquam nihil ex sanctis et custodiri (iustus negligentibus, sed nobis per omnia studentibus communem) rem publicam (sim. Beck) || custodire t

φιλανθρωπίας ἀπολαύειν διὰ τῆς τῶν εὐλαβεστάτων ἀνδρῶν καθαρότητος, ἣν φυλάξουσι καὶ κληρικοὶ καὶ μοναχοὶ καὶ ἐπίσκοποι μείζους τε καὶ ἐλάττους, τῶν τε ἱερῶν μνημείων κανόνων τῶν τε ἡμετέρων νόμων καὶ διατάξεων τῶν περὶ τούτου γεγραμμένων, οὓς καὶ κρατεῖν καὶ κυρίους εἶναι καὶ διὰ τοῦ παρόντος θεσπιζόμεν νόμον.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοῦτων σὴ ἐνδοξότης τὰ παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ Θείου δηλούμενα νόμον γινώσκουσα ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι σπενάτα.

Dat. xvii. k. Apr. CP. (imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XII.) Apione vc. cons.

Christi clementia frui per reverentissimorum virorum puritatem, (quam) custodient quoque monachi et clerici et episcopi maiores et minores, sacrorum memores canonum sacramurque legum et constitutionum de hoc scriptarum, quas et valere et ratas esse et per praesentem sancimus legem.

(Ἐπίλογος.) Tua igitur beatitudo quae placuerunt nobis et per hanc sacram declarata sunt legem 10 cognoscens operi effectuique tradere festinet.

Dat. iv. non. Mart. (imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XII.) Apione vc. cons.

PLA

ΠΕΡΙ ΤΟΠΟΤΗΡΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΙΧΕΥΟΜΕΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ἑΤΕΡΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.

Ἐν ὀνόματι τοῦ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀυτοκράτορω Καίσαρι Φλάβιῳ Ἰουστινιανῷ Ἀλαμανικὸς Γοτθικὸς Φραγγικὸς Γερμανικὸς Ἀντικὸς Ἀλανικὸς Βανδαλικὸς Ἀφρικανὸς εὐσεβῆς εὐτυχῆς ἐνδοξος νικητῆς τροπαιουχος ἀεισεβαστος Αὐγουστος Μουσωνίῳ ἐπάρχῳ πόλεως.

(Προοίμιον.) Τὰ πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἡμετέρων ὑπηκόων περισκοποῦντες αἰε εὖρομεν διαφόρους βλά-

Nov. CXXXIV (Authenti. CXXVII = Coll. IX tit. 9: gloss.) Graece extat in ML, in B variis locis (vid. infra). — Epit. Theod. 134, Athan. 4, 22. Appendix Iuliani p. 192 Haenel.

clementia per religiosissimorum virorum puritatem fruatur, quam servabunt et clerici et monachi et episcopi cum maiores tum minores, et sacrorum canonum memores et nostrarum legum atque constitutionum de his scriptarum; quae ut valeant et ratae sint per praesentem quoque legem sancimus.

Epilogus. Tua igitur gloria quae nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur cognoscens ad opus effectumque adducere studeat.

CXXXIV.

DE VICARIIS ET MULIERIBUS ADULTERIS ALIISQUE CAPITIBUS.

In nomine domini Iesu Christi dei nostri Imperator Caesar Flavius Iustinianus Alamannicus Gothicus Francicus Germanicus Anticus Alanicus Vandalicus Africus pius felix inclutus victor ac triumphator semper Augustus Musonio praefecto urbi.

Praefatio. Cum semper circumspiciamus quae ad utilitatem subiectorum nostrorum faciant,

1 εὐλαβῶν C || 2 καὶ μοναχοὶ καὶ κληρικοὶ C5 κληρικοὶ τε καὶ μοναχοὶ A || 3 μείζοι (sic) τε καὶ ἐλάττους A || 4 τε om. C || μνημείων C plerique || τῶν τε ἡμετέρων] sacramurque ε || 5 τῶν] τῆν L || τούτων A || 6 καὶ κρατεῖν] καὶ om. AC || καὶ διὰ] καὶ om. BC || 8 ἐνδοξότης M LAB] μακαριότης C5 (ὑπεροχὴ Zachariae, v. i.) || 9 καὶ om. C v. l. || 10 γινώσκουσα] γινώσκουσα ἢ σὴ ὑπεροχὴ M (quod ad exemplar praefecto praetorio misum refert Zachariae, allocutione ἢ σὴ ἐνδοξότης praefectum urbi significari ratus) || ἔργῳ καὶ πέρατι] ἔργῳ τάχος καὶ πέρατι πάντως A || 11 subscr. d. xvii. (xv. corr. Zachariae) k. apr. cp. apione no. cons. M ἐγὼσφ δ' (πρὸ δ' v. l.) νόμων μαρτ. (μαῖον Leunclavius) βασιλείας Ἰουστινιανὸν τὸ γ' (v. l. η', corr. ιβ') ὑπάτειά Ἀπλωνος Ath. ἐξερωνήθη μηνί μαρτῆς ὑπάτειά Ἀπλωνος Theod. dat. iii. id. Mart. Apione vo. ε dat. vii. reliquis omissis C || 14 rubr. Περί — κεφαλαίων ML B] Περί ἀρχόντων καὶ τοποτηρητῶν καὶ διαλύσεων (διαλύσεων index) γάμων καὶ τιμωριῶν καὶ ἐτέρων κεφαλαίων Ath. Περί ἀρχόντων καὶ περὶ μοιχείας καὶ περὶ τιμωριῶν καὶ περὶ δανεισῶν Theod. De vicariis app. Iul. (cf. ε) || 19 Ἰουστινιανὸς] αὐγουστος add. ML || 20 ἀλαμανικὸς γοτθικὸς M || Ἀντικὸς — 21 Ἀφρικανὸς om. L || 21 Ἀφρικανὸς M] rectius Ἀφρικὸς, cf. ad inser.

nov. XVII p. 117, 42 || * εὐτυχῆς εὐσεβῆς ML || 23 Μουσωνίῳ ἐπάρχῳ πόλεως ML Ath. (de Musonio cf. Theophanes ad a. 556 p. 230, 21 ed. de Boor, Malalas p. 488 Dind.)] Petro praefecto praetorio ε (rescripta lex ad Monachium (sic) p. u. subscriptioni constitutionis add. App. Iul. b; cf. quae ad epilogum adnotavimus) || 25 περισκοποῦντες] intentionem habere (leg. habent) i. e. περισκοποῦντα ?

1 frui praecrentissimorum T¹ || 2 quam add. vulg. || quoque] namque T || 5 scriptorum libri, corr. vulg. || ratas Beck] gratas t vulg. sacras T || 9 et om. t, per om. T || 11 subscr. dat. iii. id. marc. apionie uice consul. servat unus Neoburgensis, ubi additur praecedenti nov. CXXXII = Auth. CXXX; restitui ex Ath. subscriptionem exemplaris add Menam archiepiscopum dati || 13 nov. CXXXIV = Auth. CXXXVII extat etiam in Appendicis Iuliani cod. Berolinensi f. 194 (= b) et Vindobonensi const. CXXXII (= v) || 15 locum b || 16 certus b || 17 concessit R || 18 Id. a. RV T] Imp. iustinianus aug. b Impr. aug. iustinianus v || 24 subiectorum] pertinent s. v. adscr. V³ || 25 intentionem b || * habent] habere libri habentes vulg. || semper] cupientes s. v. adscr. V³ || diuersos b diuerso R¹ T

bas τοῖς ἡμετέροις ὑποτελεῖσιν ἐπάγεσθαι ἐκ τῶν προβαλλομένων τοποτηριῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις παρὰ τε τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν στρατιωτικῶν ἀρχόντων, καὶ περὶ τοῦτου ἤδη νόμον ἐγράψαμεν μερικὴν τινα ποιούμενοι τοῦ πράγματος ἐπανόρθωσιν.

versas laesiones nostris subiectis inferre ab emissis vicariis in provincias ab aliquibus civilibus et militaribus iudicibus, et de hoc dudum legem scripsimus particularem aliquam facientes rei emendationem.

5

CAPUT I.

Νῦν δὲ τελειότερον βοηθῆσαι τοῖς ἡμετέροις ὑποτελεῖσιν σπουδάζοντες θεσπίζομεν, μηδεμίαν ἀδειαν ἔχειν τοὺς κατὰ καιρὸν ἐπάρχους τῶν τε ἀνατολικῶν τῶν τε παρὰ Ἰλλυριοῖς πραιτωρίων ἢ κόμητα largitionem ἢ κόμητα ποιιβάνων τοποτηρητῶν ἐκπέμπειν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἢ αὐτοὺς τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχοντας ποιεῖν καὶ τῆς ἰδίας ἀρχῆς τοποτηρητῶν ἀλλὰ μὴδὲ τοὺς ἐπιχωρίους ἀρχοντας ἐν ταῖς ἐμπιστευθείσαις αὐτοῖς ἐπαρχίαις τοποτηρητῶν προβάλλεσθαι ἐν οἰαδίῳ πολεῖ. μόνον δὲ κελύμενον εἶναι τοποτηρητὴν τῆς ἐπαρχοῦτος τὸν ἐν Ὀσροηνῇ καὶ Μεσοποταμίᾳ, καὶ εἰ χρεῖα κελύσει, εἰς ἑτέρους τόπους καιρῶ ἐκστρατεύματος ὑπὲρ ἀποτροφῆς αὐτοῦ σταλῆναι τινα, καὶ τοῦτο μέντοι κατὰ κέλευσιν ἡμετέραν. Πρὸς τοῦτους κελύμενον, ὥστε μήτε στρατηλάτας μήτε δούκας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἐν αἷς ἀρχεῖν ἐκελεύσθησαν, ἔχειν τοποτηρητῶν ἢ βιοκωλύτας ἢ ληστοδιώκτας, εἰ δὲ συμβῆ χρεῖας κελύσῃς εἴτε στρατηλάτας εἴτε δούκας πεμφθῆναι κατ' ἡμετέραν κέλευσιν ἐν ἑτέροις τόποις, τότε γίνεσθαι τοποτηρητὴν τοῦ ἀπόντος, καὶ τοῦτο κατ' ἐπιτροπὴν ἡμετέραν. Μηδενὶ δὲ ἐξέστω πολιτικῶ ἢ στρατιωτικῶ ἀρχοντι περιμένα τὴν ἐπαρχίαν αἰτίας ἀναγκαίας χωρὶς. εἰ δὲ τις ἀνάγκη κελύσει τοιοῦτό τι γίνεσθαι, δαπάναις οἰκείαις τοῦτο ποιεῖν

Nunc vero perfecte iuvare nostros subiectos studentes sancimus nullam licentiam habere pro tempore praefectos tam Orientis quam Illyrici praetoriorum aut comitem largitionum aut comitem privatarum loci servatores destinare in provinciis, aut ipsos provinciarum iudices facere et proprii cinguli loci servatores, sed neque vicaneos iudices in creditis eis provinciis loci servatores emittere in qualibet civitate. Solum vero iubemus esse loci servatorem praefecturae in Osroena et in Mesopotamia, et si necessitas vocaverit, in aliis locis tempore expeditionis pro nutrimentis eius destinatos, et hoc quidem per nostram iussionem. His insuper iubemus, ut neque magistri militum neque duces in provinciis, in quibus administrare iussi sunt, (habere) loci servatores aut biocolytas aut latronum expulsos. Si vero contigerit necessitate faciente sive magistris militum sive duces destinari per nostram iussionem in aliis locis, tunc fieri loci servatorem absentis, et hoc secundum nostram praecceptionem. Nulli vero liceat civili aut militari iudici circuire provinciam sine causa necessaria. Si vero aliqua necessitas vocaverit tale aliquid fieri, expensis propriis hoc facere

10

15

20

25

c. I (Θεσπίζομεν μηδεμίαν . . .) — VI extat B^c 6, 19, 1—6.

c. I in. (Θεσπίζομεν — 12 τοποτηρητῶν) habet B^f 6, 19, 1.

v. 28—678, 8 βουλόμεθα paucis mutatis habet Epanagoge 7, 8. — Summam 678, 2—8 ex Ath. repetunt paratitula Ath. 20 § 4.

comperimus subiectis nostris varia inferri damna a vicariis qui in provinciis tam a civilibus quam militaribus magistratibus instituntur, atque ea de re legem iam scripsimus particularem quandam emendationem rei adhibentes.

I. Nunc vero perfectius subiectos nostros iuvare studentes sancimus, nullam facultatem habere qui pro tempore sunt praefectos praetorio et Orientis et Illyrici aut comitem largitionum aut comitem rerum privatarum vicarios in provincias emittendi, aut ipsos provinciarum praesides sui magistratus vicarios faciendi; sed ne provinciales quidem magistratus in commissis sibi provinciis vicarios in ulla civitate instituant. Solum vero iubemus esse vicarium praefecturae in Osroena et Mesopotamia, atque si necessitas postulaverit, in alia loca tempore expeditionis pro alimentis eius mitti aliquem, et hoc quidem secundum iussum nostrum. Praeterea iubemus neque magistris militum neque duces in provinciis, in quibus cum imperio esse iussi sunt, vicarios aut biocolytas aut latrunculos habere. Quodsi contingat ut necessitate exigente sive magistri militum sive duces ex iussu nostro in alia loca mittantur, tunc vicarius fiat in locum absentis, idque ex nostro mandato. Nulli autem civili aut militari magistratui sine necessaria causa circumire provinciam liceat. Si quae vero necessitas ut eiusmodi aliquid fiat exegerit, sumptibus propriis id facere

1 προβαλλομένων L || 2 παρὰ τε τῶν] ab aliquibus (i. e. τινῶν) ε || 3 τῶν om. M || 4 νόμον] nov. CXXVIII c. 19. 20 (cf. nov. VIII c. 4) || 6 ὑποτελεῖσιν ἐπάγεσθαι ἐκ τῶν προβαλλομένων add. L^a (ex v. 1) || 9 largitionῶν L λαργιτιῶνων, s. v. ἦτοι τῶν θησαυρῶν M τῶν θησαυρῶν B || 10 ποιιβάνων L] om. M, τῆς ἰδικῆς περιουσίας M s. v., B || 12 καὶ om. B^f || 14 προβάλλεσθαι L || 16 ἐπαρ (sic) L || 18 δούκων libri B^c || 17 *καλέσοι libri || 18 σταλῆναι τινα] destinatos ε || 20 *μηδὲ — μηδὲ libri || 24 ἡμεραν L || κελύσῃν? L^a || 25 τοῦτο LB] τοῦτον M (cf. ad 5) || 26 μηδὲ ἐν L || 27 παριέναι L || 28 κελύσει Epan. κελύσει L || 29 γενέσθαι, δαπανήμασιν οἰκείαις Epan.

RV vulg. || locorum (altera vice locum) servatores — 11 cinguli bis scr. R || in om. T || 11 ipsas b || iudices] principes v || facere om. T¹ || singuli b || 12 loci servatores emittere (sic). Sed neque — 14 civitate R² || in ras. || locum VT b || servationes T¹ observatores v || sed neque — 15 hos (druma) add. T² in marg., om. T¹ || 13 eas b || locum b v || servatoris b || emitteret V mittere b, om. v || 14 loci servatores R¹ locum servature b servatorem loci T⁽²⁾ || 15 hos-d-ruena b hosdruma R² V hosdruma T² v druma T¹ hos cum spatio vacuo 8 litt. R¹ || mesopotamiam v || 16 necessitas b || locis om. T¹ || expositionis R¹ || 17 pro nutrimentis b, pro nutri suppl. V³ in spat. vac. || eis T² || destinatos R¹ destinato R² VT b distingunt v; leg. destinatum? || quod b || 19 magistro b magistrum v || iudices R || 20 *habere addidi || locus b || observatores T servature b || 21 byocolitas v bioculitas b biocolitarum R iocalitas T || 22 contingerit b || necessitates facientes v || magistro militum b v || 23 iudices T || distinguari b destinare R² VT, om. R¹ || 24 in aliis onalibus b || loci] locum RV T¹ b locorum T² || servatores R || absentis b] absentes RV T absentem v || 25 hunc V b || nostra praecceptione b || 26 iudices b v || circuire v || prouintia b || 28 proprii b || facere vulg.] fieri libri

1 nostri T || inferri vulg. || ab emissis] habere misi b || 2 alicibus b || et militaribus iudicibus om. R¹ || 3 et om. T || lege b || 4 particulare b || 6 inbare b v || 7 nulla b || 8 perfectos R¹ perfectus b v || praetoriorum] praepositorum T praefectorum praetoriorum (pporum V) V v hii praefectorum praetoriorum || 9 aut comitem largitionum om. R¹ || commitem T^b commitem T^a || largitionum b || commitem V || priuatorum R² T v || 10 locum b locorum

κελεύομεν τοὺς τε ἄρχοντας καὶ τοὺς προσήκοντας αὐτοῖς καὶ τὴν περὶ αὐτοὺς τάξιν, μήτε δὲ ἀγαρεῖαι ἢ τοῖς καλομένοις ἐπιδημητικοῖς ἢ ἑτέροις οἰαδήποτε ζῆμια βαρύνειν τοὺς ἡμετέρους ὑποτελεῖς, μήτε δὲ συνθηλαῖς ὀνομάζειν ἢ ζητεῖν, ἄσπερ τυχόντες τῶν προηγουμένων εἰς οἰκίον κέρδος ἀδικῶς ἐπερόησαν· τὰ γὰρ κακῶς ἐπινοούμενα οὐδὲ μακροῦ συνθηλαῖ βαβαιούσθαι βουλόμεθα. εἰδοῦσαν ἀπάντων τῶν προηγουμένων ἀρχόντων τῶν πολιτικῶν τε καὶ στρατιωτικῶν, ὡς εἴ τι παρὰ ταῦτα γένηται, καὶ ὁ ποῶν τοποτηρητὴν ἢ χρυσίου λιτρῶν καταθήσει ποιῆν καὶ τῆς ζώνης ἕξω γενήσεται, καὶ ὁ γενέσθαι καταδεξιμένοι ἐκπίπτων τῆς οἰκίας περιουσίας ἐξορία ὑποβληθήσεται.

iubemus tam iudices quam competentes eis et obediens eis officium, neque vero angariis aut his quae vocantur epidemeticis aut alio quolibet dispendio gravare nostros subiectos, neque vero consuetudines nominare aut quaerere, quas forsitan aliqui praedecessorum in proprium lucrum iniuste adinvennerunt: male enim adinventata nec ex longa consuetudine confirmantur. Scientibus omnibus praedictis iudicibus civilibus et militaribus, quod si aliquis praeter haec fiat, et qui facit loci servatorem XX auri libras inferet poenam et cingulo spoliabitur, et qui fieri se adquevit, cadens propria substantia exilio subicietur.

CAPUT II.

Πρὸς πλείονα δὲ τῆς ἡμετέρας διατυπώσεως ἀσφάλειαν κελεύομεν, τοὺς κατὰ τόπον ἐπισκόπους καὶ τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἄρχοντας καὶ αὐτοῖς τοὺς τὰς πόλεις οἰκοῦντας μηδένα παρὰ τὴν παρούσαν ἡμῶν διατύπωσιν δεχεσθαι ἢ βιοκολίτην ἢ ληστοδιώκτην· καθόλου γὰρ οὐδένα τῶν ἀρχόντων πολιτικῶν τε καὶ στρατιωτικῶν ἐνδημοῦντα κατὰ τὴν χώραν ἔχειν τοποτηρητὴν συγκροτοῦμεν. καὶ μάλιστα μὲν κελεύομεν τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἄρχοντας οὕτως ὁρθῶς διαγίνεσθαι καὶ τὰ πράγματα καλῶς διοικεῖν, ὡς μὴ χρεῖαν γίνεσθαι περὶ οἰουδήποτε πράγματος ὀφειλοῦτος ζητηθῆναι ἢ γονν διοικηθῆναι εἰς τὰς ἐπαρχίας τινὰ πεμφθῆναι. εἰ δὲ καὶ χρεῖα καλέσει πεμφθῆναι τινας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις προφάσει δημοσίων εἰσπραξέων ἢ ἑτέρων οἰωνδήποτε ἀναφρομένων ζητήσεων [τοποτηρητάς], μήτε πρόσταξιν μήτε ὄνομα ἐχέτω τοποτηρητοῦ· γινόμενος δὲ ὁ πεμπόμενος κατὰ τὴν ἐπαρχίαν μηδεμίαν μὲν τοῖς ὑποτελεῖσιν ἐπαγέτω ζῆμια, τὴν δὲ καταπιστευθεῖσαν αὐτῷ χρεῖαν πληροῦτω, τοῦ ἀρχόν-

Ad maiorem autem nostrae dispositionis cautelam iubemus, per loca episcopos et provinciarum rectores et eos qui civitates habitant nullum contra praesentem nostram dispositionem suscipere biocolytam aut latronum persecutorem; omnino enim nullum iudicum civilium et militarium constitutum in provincia habere loci servatorem concedimus. Praecipue quidem iubemus provinciarum rectores sic recte conversari et res gubernare, ut non necessitas fiat de qualibet re debente quaeri aut gubernari ad provincias aliquem destinari. Si vero opus fuerit transmitti aliquos in provinciis occasione publicarum exactionum aut quarumlibet emergentium querellarum, neque ordinem neque nomen habere loci servatoris; destinatus vero in provinciam nullum quidem subiectis inferat dispendium, creditum vero sibi opus

c. II in. summam Ath. repetunt paratilla Ath. 1 § 4.

iubemus et magistratus et qui ad eos pertinent et officium quod iis obtemperat, neque vero angariis aut epidemeticis quae vocantur aut alio ullo incommodo subiectos nostros onerare, neque consuetudines vocare aut quaerere, quas forsitan aliqui praedecessorum ad proprium lucrum iniuste excogitarunt: quae enim male excogitata sunt, ne longa quidem consuetudine confirmari volumus. Ac sciant omnes praedicti magistratus tam civiles quam militares, si quid adversus haec fiat, et eum qui vicarium instituerit viginti librarum auri poenam soluturam atque cingulo spoliatum iri, et eum qui id in se receperit, privatum substantia sua exilium subiturum esse.

II. Ad maiorem autem constitutionis nostrae cautionem iubemus episcopos locorum et praesides provinciarum et ipsos qui civitates habitant nullum adversus praesentem constitutionem nostram aut biocolytam aut latrunculatorem suscipere; neque enim omnino ullum ex magistratibus et civilibus et militaribus, qui in provincia versetur, vicarium habere concedimus. Atque maxime quidem iubemus provinciarum praesides ita recte se gerere et res bene administrare, ut necessitas non fiat ob ullam rem quae inquiri vel administrari debeat in provinciis quemquam mittendi. Verum etiam si necessitas exegerit ut aliqui in provincias publicarum exactionum vel aliarum quarumvis questionum emergentium causa mittantur [vicarii], neve mandatum neve nomen vicarii habeat qui mittitur; missus autem dum in provincia versatur, neve ullum subiectis detrimentum inferat et negotium sibi commissum exequatur, praeside

2 αὐτῷ διάταξιν (διάταξιν del. L^b) τάξιν L || 3 δημη-
τικούς L^a || 5 ἄσπερ MB Epan. ε] ἄσπερ L vulg. || 6 τῶν
om. B || 7 οὐδὲ ἐκ μακρῶς συνθηλαῖς βοηθεῖσθαι Epan. ||
8 βαβαιούσθαι βουλόμεθα] confirmantur ε || 9 τῶν πο-
λιτικῶν] τῶν om. L || 10 γένοιτο L^a || 11 λιτρῶν M
λίτρας LB ε || καθίστησι L || 17 αὐτοῖς om. ε || 19 ἢ
βιοκολίτην] ἢ om. ε || 22 καὶ om. ε || 24 καλῶς om. ε ||
26 τινὰ om. L || 27 καὶ om. L ε || *χρεῖα καλέσει MLB
opus fuerit ε || 28 ἑτέρως om. ε || 29 *τοποτηρητάς de-
levi cum ε (cf. app. Iul. c. 3 p. 193 Haenel.) || 30 *μηδὲ
— μηδὲ libri || πρόσταξιν] ordinem ε || ὀνόματα L^a

1 oboedientes b v || 2 neque] cum neque b v || aut
his] audis b || 3 quae] qui RV || epidemeticis b hepy-
medicis v epidimeticis RV epidimaticis T^b epidima-
tatis T^a || alio] a R¹ || 4 gravare vulg.] grauari (**ari
R¹) libri || vero om. T vulg. || consuetudinis T¹ || 5 ali-
quid b v || 6 praedecessorum Beck] praedictorum libri ||
7 adinventa v] adinventas b adinventa malaeque (quod

male R¹ V¹ quidem male V²) consuetudines nec ex
longo tempore (affirmatur add. V) RVT vulg. || nec]
haec b || longa] longo tempore R^a || consuetudinem b ||
8 iudicibus praedictis T || 9 civilibus] et civilibus T ||
aliquod R || 10 fiant T fatiant V || facis locum b || 11
liberas b || inferet V vulg.] inferret b inferat RT v ||
cingulo b || exspoliabitur v et populi habetur b || 15 ma-
rem V¹ || nostro v || 16 episcopi b v || lectores v praef-
ectores b || 17 et eos — contra om. b v || civitatem VT ||
18 dispositione b || biocolitum T biocolitas b biocoly-
tas v || 19 aut] an b v || persecutores RVT¹ b || nulli v ||
20 iudicium R || prouintiam b || 21 locum b || seruato-
res T b || 22 quidam b autem quedam v || uersari b v || 23
et V b v] aut RT vulg. || 24 qualibus T || debentem RVT
dibentem b dicente v || quaerere b v || aut (et v) gubernare
b v, om. T, gubernari om. R¹ || prouintiam v prouintia-
rum b || 25 destinari b || 26 aliquas b || occasionem v ||
exactio R¹ || 27 emengentium b || 28 locum b || serua-
tori v || 29 prouintias b v || nullus b v || inferat subiectis
R², subiectis om. R¹

τος τῆς ἐπαρχίας καὶ τῆς αὐτοῦ τάξεως βοηθοῦντων αὐτῶ. εἰ δὲ καὶ κατὰ τὸν ἄρχοντος τυχὸν κατηγορηθέντος πεμφθῆ, τῆραιαῖτα κελύουεν καὶ τῆν ἐπιχώριον τάξιν ἵποδρογεῖν αὐτῶ. ὡσπερ δὲ κωλύουεν τοποτηρητὰς γενέσθαι, οὕτω τὸν πάντα κινδύνον κελύουεν ἔχειν τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἄρχοντας καὶ τῆν αὐτῶν τάξιν, ὡστε φροντίδα ποιείσθαι τῆς τε τῶν δημοσίων ἀνύσεως τῆς τε τῶν τόπων καταστάσεως καὶ τοῦ πάσαν ἀδικίαν καὶ βλάβην ἀναστῆλλειν. Εἰ δὲ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἢ βίνδικες ἢ ἐκλήπτορες εἰσι τῶν δημοσίων, καὶ δευτῶσί τινοσ βοηθείας, κελύουεν τοὺς ἄρχοντας τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τὰς τάξεις αὐτῶν πᾶσαν συναρσιν καὶ σπουδῆν αὐτοῖς συνεισάγειν, ὡστε ἀνεμποδίστως τῆν τῶν δημοσίων εἰσπραξιν προΐεραν. Καὶ πάσας δὲ τὰς κινουμένας εἴτε χρηματικὰς εἴτε ἐκκληματικὰς ὑποθέσεις καὶ ἀρμοζούσας τοῖς τῶν ἐπαρχιῶν ἄρχουσιν αὐτοῖς ἐπιτρέπουεν ζητεῖν, ὡστε αὐτοῖς οἰκίω κινδύνω ταῦτας ἐξετάζειν καὶ νόμιμον πέρασ αὐταῖς ἐπιθεῖναι. Πρὸς τοῖτοις κελύουεν τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἄρχοντας, ἦνκα μέλλουεν τὰς ἀρχὰς παραλαμβάνειν, εἴτε παρόντες ὡαν εἴτε ἀπόντες, ἀσφάλειαν προσκαθιστᾶν τῆ τε ἐπαρχότητι καὶ ταῖς ἡμετέροις λαγυτίοσιν καὶ τῶ κόμητι τῶν πριβάτων ὑπὲρ τῶν εἰσαγομένων χρημάτων ἐκάστη τῶν εἰρημένων ἀρχῶν, ὁπότε κᾶν μὴ ἀσφαλίσωνται, ὡς ποιήσαντας ἀσφάλειαν οὕτω κελύουεν αὐτοῖς καὶ τὰς αὐτῶν τάξεις ὑποκεισθαι ταῖς εἰρημέναις ἀρχαῖς. Ἐν ἐκείναισ δὲ ταῖς ἐπαρχίαις καὶ πόλεισ βουλιόμεθα τοῖς ἄρχοντας ἐγκινδυνεύειν ὑπὲρ τῆς τῶν δημοσίων εἰσπράξεωσ, ἐν αἷσ μήτε σφρινάριοι μήτε βίνδικες μήτε ἕτεροί τινεσ εἶεν ἰδίω κινδύνω τῆν ὑπείτησιν ποιούμενοι.

impleat, iudice provinciae eum et eius officio adiuvante. Si vero et contra ipsum iudicem forte accusatum transmittatur, tunc iubemus et provinciale officium oboedire ei. Quemadmodum enim prohibemus loci servatores fieri, ita omne periculum iubemus habere iudices provinciarum et eorum officium, ut sollicitudinem faciant tam publicarum exactioem quam locorum quietis, et ut omnis iniustitia et laesio suspendatur. In quibus vero provinciis aut vindices aut eclectores sunt fiscalium, et opus habuerint aliquod adiutorium, iubemus iudices provinciarum et officia eorum omne solacium et studium eis conferre, et sine impedimento fiscalium exactio procedat. Et omnes quae motae fuerint sive civiles sive criminales causas et competentes provinciarum iudicibus ipsos iubemus inquirere, ut illi proprio periculo has discutant et legitimum finem eis imponant. Super haec iubemus provinciarum iudices mox quod futuri sunt cingula suscipere, sive praesentes sive absentes sint, cautelam impendere tam praefecturae quam nostris largitionibus et comiti privatarum pro inferendis pecuniis unicuique praedictarum dignitatum, cum etsi non caveant, tamquam facientes cautelam ita iubemus eos et eorum officia subiacere praedictis dignitatibus. In illis vero provinciis et civitatibus volumus iudices periclitari pro fiscalibus et exigi, in quibus neque scriniarii neque vindices neque alii quidam proprio periculo exactioem faciunt.

CAPUT III.

Καὶ τοῦτο δὲ ἦλθεν εἰς ἡμᾶσ, ὡσ τινεσ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαισ ἀρχόντων οὕτωσ ἀσβεῶσ φέρονται προ-

Et hoc pervenit ad nos, quod quidam provinciarum iudices ita inique agunt occasione lucrorum,

v. 19—27 summam Ath. repetunt paratitla Ath. 15 § 2. c. III in. summam Ath. repetunt paratitla Ath. 1 § 4, respiciunt paratitla 6 § 1. 20 § 4.

provinciae et officio eius ipsum adiuvantibus. Quodsi etiam contra praesidem forte accusatum missus sit, tum iubemus provinciale quoque officium illi apparere. Quemadmodum autem prohibemus quominus vicarii fiant, ita omne periculum praesides provinciarum eorumque officium sustinere iubemus, ut et exactioem tributorum et locorum securitati et omni iniuriae damnoque reprimendo curam adhibeant. Si vero in provinciis vel vindices vel exceptores tributorum sunt, ique aliquo auxilio indigeant, iubemus praesides provinciarum eorumque officia omnem operam studiumque iis conferre, ut sine impedimento tributorum exactio procedat. Atque omnes quae moventur sive pecuniarias sive criminales causas provinciarum praesidibus competentes eos inquirere praecipimus, ut ipsi suo periculo eas examinent et legitimum finem iis imponant. Praeterea iubemus praesides provinciarum, ubi magistratus suscepturi sint, sive praesentes sint sive absentes, et praefecturae et largitionibus nostris et comiti rerum privatarum cautionem praestare pro pecuniis unicuique praedictorum magistratum inferendis, cum etiamsi non caverint, tamen tamquam cautione praestita pariter ipsos eorumque officia praedictis magistratibus obnoxios esse iubeamus. In illis autem provinciis et civitatibus praesides periclitari de exactioe tributorum volumus, in quibus neque scriniarii neque vindices neque alii sint qui proprio periculo exactioem faciunt.

provinciae et officio eius ipsum adiuvantibus. Quodsi etiam contra praesidem forte accusatum missus sit, tum iubemus provinciale quoque officium illi apparere. Quemadmodum autem prohibemus quominus vicarii fiant, ita omne periculum praesides provinciarum eorumque officium sustinere iubemus, ut et exactioem tributorum et locorum securitati et omni iniuriae damnoque reprimendo curam adhibeant. Si vero in provinciis vel vindices vel exceptores tributorum sunt, ique aliquo auxilio indigeant, iubemus praesides provinciarum eorumque officia omnem operam studiumque iis conferre, ut sine impedimento tributorum exactio procedat. Atque omnes quae moventur sive pecuniarias sive criminales causas provinciarum praesidibus competentes eos inquirere praecipimus, ut ipsi suo periculo eas examinent et legitimum finem iis imponant. Praeterea iubemus praesides provinciarum, ubi magistratus suscepturi sint, sive praesentes sint sive absentes, et praefecturae et largitionibus nostris et comiti rerum privatarum cautionem praestare pro pecuniis unicuique praedictorum magistratum inferendis, cum etiamsi non caverint, tamen tamquam cautione praestita pariter ipsos eorumque officia praedictis magistratibus obnoxios esse iubeamus. In illis autem provinciis et civitatibus praesides periclitari de exactioe tributorum volumus, in quibus neque scriniarii neque vindices neque alii sint qui proprio periculo exactioem faciunt.

III. Sed hoc quoque ad nos pervenit, nonnullos eorum qui in provinciis magistratum gerunt adeo

2 καὶ om. L || κατὰ τοῦ] contra ipsum (i. e. κατ' αὐτοῦ τοῦ?) ε || 4 ὡσπερ] β' L in marg. || τοποτηρητὰς κωλύουεν L || 7 τε om. L || 9 καταστέλλειν L || Εἰ δὲ ἐν ταῖς ἐπαρχίαισ] In quibus vero provinciis ε || 10 βίνδικες ML] ἐκδοκοί Ms. v., B || 11 καὶ κᾶν L || 13 συναρσιν LB] συνάρρουσιν M] συνεισάγειν M] συναγαγεῖν L εἰσάγειν B || 15 εἴτε χρηματικὰς om. B' || 16 καὶ om. L || 18 νομίμως L || 19 αὐτοῖσ ML || 21 εἰσιν B || 22 προσκαθιστᾶν MB] προσκαθιστᾶν L vulg. || 23 λαγυτίοσιν L] λαγυτίοσιν ἦγον ὑπεροχαῖσ M παροχαῖσ B || τῶν πριβάτων] τῆς ἰδεῆσ περιουσίας B || 24 συναγομένων L || 25 ποιήσαντας Zachariae] ποιήσαντες libri || 27 ἀρχαῖσ] ἐπαρχίαισ ἀρχαῖσ L^a || 29 ὑπὲρ τῆς τῶν δημοσίων εἰσπράξεωσ] pro fiscalibus et exigī ε || 30 οἷσ L || *μηδὲ — μηδὲ — μηδὲ libri || βίνδικες] ἐκδοκοί B || 31 τῆν] τῶν L^a || 33 εἰσ MB] ὡσ L || 34 ταῖσ LB] om. M || φέρονται M || προφάσεις M

cialem v || 4 ei] et v || 5 locum b || servatoris b servatori v || omnes b omnem v || habere iubemus V || 6 iudicem b || 7 ut om. b || faciat b || 8 locarum b v || quietis Beck] quietem RVT quiete b quietum v || ut et v || omnes b T¹ || iniustitiae b || lesos v || 9 iudices R || 10 haeclectores b hecliptores V ecliptores R exdiptores T hoc lectores v, exactores s. v. adscr. V³ || sint V || habuerit b v || 11 habemus b v || iudicem V || 12 omnes b v || et om. b v || 13 impedimentum b || 14 qui V quos v || mota b morte R¹ || 15 causas b v] cause RVT vulg. || et om. b || 16 iudices R¹ || 17 haec v || discutat b v] finem eis imponat v eis imponat finem V || 18 haec] autem add. T vulg. || 19 mox quod R¹ b] mox quidem v mox qui R² VT || cingulos b || 21 praefectorum v perfectum est T¹ || quam] quam in v || lesionibus v || comitis b comiti VT || 22 priuatorum T || unici T¹ || practorum v || 23 dignitatem b || 24 ita om. T¹ || 25 offitias b || praedictis dictis dignitatibus b || 26 prouinciis — 29 exactioem scr. R³ in ras. 2 vv. || dignitatibus b v || 27 per T¹ || fiscalibus T || neque] si neque T¹ || 28 iudices R || 29 exactioem b || faciant v || 33 haec v || quod] quidem R¹ || 34 agant v

1 adimpleat T vulg. || iudicem b index v || eum] eius b || eis T¹ || offitium R || 2 *et] haec (hic R) libri || 3 transmittitur R transmittantur b v || prouintialem b in prouin-

γράφει αίσχροκερδείας, ὡς μηδὲ διαθήκας συγχωρεῖν γίνεσθαι μηδὲ γινόμενας ἐμφανίζεσθαι, μηδὲ γάμοις τινὰς προσομιλεῖν, μηδὲ τὰ ἐπὶ ταῖς γαμικαῖς δωρεαῖς ὑπομνήματα συντάττεσθαι, μηδὲ τὰ τῶν τελευτώντων σώματα ταφαῖς παραδίδοσθαι, μηδὲ πραγμάτων ἀναγραφὴν συγχωρεῖν γίνεσθαι ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων πράττεσθαι ἢ ἐν ὑπομνήμασιν ἢ ἐν ἐκμαρτυρίαῖς. διὰ τοῦτο ἀπαγορεύομεν πᾶσι τοῖς ἀρχοῖσι πολιτικοῖς τε καὶ στρατιωτικοῖς καὶ ταῖς αὐτῶν τάξεσιν ἢ καὶ ἑτέρω οἰωδῆποτε τοιοῦτό τι τολμᾶν. εἰ δέ τις τοιοῦτο μῦθος ἐν οἰωδῆποτε τόπω τῆς ἡμετέρας πολιτείας ἐπιχειρήσει διαπράξασθαι ἢ ὑπογράψῃσι τὰ αὐτὰ τολμᾶν, κελύομεν τοὺς τοιοῦτους ἔξω τῆς ζώνης γινόμενους ἐν ἐξορίᾳ πέμπεσθαι, καὶ ἐκ τῆς οὐσίας αὐτῶν τὴν συμβαίονσαν ζῆμιαν τοῖς ἡδικημένοις κατὰ τὸ διπλάσιον ἀποδίδοσθαι, οὐκ ἀνηρημένης αὐτοῖς οὐδὲ τῆς ἄλλης τῆς ἀπὸ τῶν νόμων βοήθειας. πᾶσαν δὲ δίδομεν ἀδειαν τοῖς κατὰ τὸν τόπον ὁσιωτάτοις ἐπισκόποις καὶ τοῖς πρωτεύουσι τῶν πόλεων τὰ τοιαῦτα ἐπιχειρήματα καλύειν, καὶ φροντίζειν τοῦ ταῦτα πάντα ἀνεμποδίστως καὶ ἀζῆμιως κατὰ τὴν τῶν νόμων δύναμιν προΐεναι, καὶ τὰ περὶ τούτων μνηνεῖν ἡμῖν.

1. Τὰς μέντοι κατὰ νόμους ἐπιδεδομένας ἐκκλήτους καὶ δέχεσθαι βουλόμεθα πάντας τοὺς ἀρχοντας καὶ τοὺς καθ' ἡμετέραν κελύομεν ἀκροαμένους, εἴτε μείζονες εἴτε ἑλαττορες εἴεν, καὶ ἐκδιδόναι τὰ πεπραγμένα δίχα τινὸς ὑπερθέσεως τοῖς διαζομένοις, ὥστε ἐξέτασιν νόμιμον περὶ τούτων προΐεναι. πρὸς τοῦτοις κελύομεν, ἐκκλήτων ἐπιδεδομένης κατὰ τὸν νόμον μήτε ἐκβιβασμοῦς γίνεσθαι μήτε νομᾶς πραγμάτων μετατίθεσθαι μέχρι τελείας ἐπ' αὐτῇ κρίσεως.

CAPUT IV.

Ἐπειδὴ δὲ συμβαίνει μοιχείας ἢ ἀσπαγὰς γυναικῶν ἢ φόνοις ἢ ἕτερα οἰαδῆποτε ἐγκλήματα ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀμαρτάνεσθαι, κελύομεν τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἡγούμενους πάντα κατὰ νόμους διεδικεῖν, καὶ τοὺς

c. III, § 1 om. B^c 6, 19, extat B 9, 2, 10.

c. IV—VI summa Ath. in codice omisa extat in libello

c. IV in summa in paratillis Ath. 6 § 2.

impie turpis lucri studio agi, ut ne testamenta quidem patiantur fieri nec facta insinuari, neque matrimonii aliquos inter se iungi neque instrumenta donationum nuptialium confici, neque corpora defunctorum sepulturis tradi, nec permittant rerum inventaria fieri aut aliud quidquam eius generis vel per acta vel per testationes celebrari. Propterea interdicitur omnibus magistratibus tam civilibus quam militaribus eorumque officii vel cuiuslibet alii, ne quid eiusmodi audeant. Si quis vero tale scelus in quocumque rei publicae nostrae loco perpetrare vel ei qui haec audeat praesto esse temptaverit, iubemus eos cingulo privatos in exilium mitti, et ex eorum substantia damnum iis qui iniuria affecti sunt illatum in duplum restitui, ne reliquo quidem ex legibus auxilio iis adempto. Omnem autem facultatem damus sanctissimis locorum episcopis et primatibus civitatum eiusmodi conatus cohibendi et providendi ut haec omnia sine impedimento et detrimento secundum legum tenorem procedant, atque de his ad nos referendi.

1. Appellationes vero quae secundum leges offeruntur omnes magistratus eosque qui iussu nostro causas cognoscunt, sive maiores sive minores sint, et suscipere volumus et acta litigantibus sine ulla dilatione edere, ut legitima examinatio de his procedat. Praeterea iubemus appellatione secundum legem oblata neque executiones fieri neque possessiones rerum transferri usque ad definitivam sententiam de ea latam.

IV. Quoniam autem contingit adulteria vel raptus mulierum vel homicidia vel qualicumque alia crimina in provinciis committi, iubemus provinciarum praesides omnia secundum leges vindicare, et delin-

2 μήτε B || γενομένης cum Haloandro vulg. || 3 τὰ ἐπὶ om. L || 4 μήτε B || 12 διαπράξασθαι M] διαπράξαι LB || 14 γενομένους L || 16 ἀναδίδοσθαι L || ἀνηρημένοις M || 18 τὸν M] om. LB || 21 ἀζῆμιος om. L || 23 μνηνεῖν ἡμῖν ML] μνηνεῖν B || 24 ἐπιδεδομένης MB] ἐπιδιδόμενης LB || 25 πάντας] omnino (i. e. πάντως) ε || 30 ἐπιδιδόμενης B] τὸν νόμον] leges ε || *μηδὲ libri || 31 ἐκβιβασμοῦς] exactionem ε || *μηδὲ libri || 32 κρατῆσεως L || 36 ἡγούμενους LB] ἀρχοντας καὶ ἡγούμενους M

2 insinuari b v || aliquas T vulg. || 4 defunctos R² || corpora om. R || 5 descriptionem b v conscriptionem R² || concedant Beck] concedunt libri || aliud quid V vulg.] aliud qui b aliquid id v aliquid quidam R aliud aliquid T || 6 agit b || gentis V¹ || 8 quam militaribus om. v || alii R² vulg. ali v aliud b || 9 cuiuslibet T || tali v || quidam]

ut neque testamenta concedant facere neque facta insinuare, neque nuptias aliquos facere aut super nuptialibus donationibus monumenta componere, neque defunctorum corpora sepulturae tradi neque rerum descriptionem concedant fieri aut aliud quid huiusmodi agi aut ex gestis aut ex testimoniis. Propterea interdicitur omnibus iudicibus tam civilibus quam militaribus et eorum officiiis aut alio cuiuslibet tale aliquid praesumere. Si vero quidam huiusmodi odibilem rem in quolibet loco nostrae rei publicae praesumpserit agere aut ministrare ei qui haec praesumpserit facere, iubemus huiusmodi extra cingulum factos in exilium destinari, et de substantia eorum eveniens dispendium laesis in duplum restitui, non sublato eis neque alio quod est ex legibus adiutorio. Omnem vero damus licentiam locorum sanctissimis episcopis et primatibus civitatum huiusmodi praesumptiones prohibere, et studere ut haec omnia sine impedimento et sine dispendio secundum legum virtutem procedant, et de his nobis nuntiare.

1. Illas vero quae secundum leges offeruntur appellationes et suscipere volumus omnino iudices et eos qui secundum nostram iussionem audiunt, sive maiores sive minores sint, et edere gesta sine aliqua dilatione litigantibus, ut quaestio legitima de his procedat. Super haec iubemus appellatione porrecta secundum leges neque exactionem fieri neque possessiones rerum transferri usque ad finitivum super ea iudicium.

Quoniam vero contingit adulteria aut raptus mulierum aut homicidia aut alia quaelibet crimina in provinciis committi, iubemus provinciarum iudices omnia secundum leges vindicare, et peccantes tenere,

quia b qui et v || 10 odiuilem b || nostrae — 12 haec om. v || re publica b || 12 hoc R vulg. || sumpserit T || extra] et ex R¹ et extra R² || 13 cingulo b v || factus v || distitari b || de om. v || 14 eueniet b v || dispendiis v || 15 subla V¹ || alio (aliud v) quod (quodam V³) est ex legibus V v] ali-quod est et legibus b alio quidem ex legibus RT vulg. || adiutorium v] et adiutorium b || 18 praesumptionis v] prohibere et] prohiberet b || 19 impedimentum b || et om. b || 20 nirtutum procedat v || 24 qui R¹ || offerentur v || 26 nostras iussiones R || audiunt b v] specialiter quia (et quia R¹) et (et a T² vulg.) diuinis licet appellare iudicibus audiunt RVT vulg. || 27 sint] int b, om. V || et om. b || dere R¹ V ea darc v || gestas b || 28 legitimam b || 29 appellationem porrectam v || 30 exactione R¹ || possessionis b || 31 finitivum V b v] finitum R diffinitivum T¹ diffinitum T² definitum vulg. || 33 uerti b || contingit V v || 34 homicidia b || aut alia] capitalia v ab italia b || 35 committit b comiti V || iudices] principes v

ἀμαρτάνοντας κρατεῖν, καὶ μὴ ἐτέρους ἀνδ' ἐτέρων, ἢ ἐξ ἧν ἀρμηται χωρίων οἱ τὰ ἐγκλήματα τομῆ-σαντες ἄλλον ἀντ' ἄλλον συνέχειν, ἢ ζῆμίαν τοῖς αὐ-τῶν ἐπάγειν χωρίους, ἀλλὰ μὴδὲ ἐνεχρῶσμοὺς ποιεῖν διὰ τὸν ἡμαρτήκοτα, ἢ τὴν τοῦ ἐγκλήματος ἐκδίκσιν ἰδίου κέρδους ἕνεκα καταλείνῃ ἢ τὰ τῶν πλημμελη-σάντων πράγματα οἰκίους κέρδους ποιεῖσθαι. ἡμεῖς γὰρ τοῖς μὲν αἰτίους τὰς ἐκ τῶν νόμων ποινὰς ὑπο-μένειν βουλομεθα, ζῆμίαν δὲ τοῖς ὑποτελέσειν ἡμῶν ἢ κέρδος ἐκ τούτου τοῖς ἀρχόνσιν ἢ τοῖς αὐτῶν ἀν-δράποισι ἤγουν τάξσει γίνεσθαι οἰδαμῶς συγχωροῦμεν, ἵνα μὴ διὰ τὴν τῶν πραγμάτων ἐπιθυμίαν εἰρεθῶ-σιν ἀδίκως τινας τιμωροῦμενοι καὶ τοὺς ἀμαρτίσαν-τας πειράσομεν. εἰ γὰρ δὴ τι παρὰ τὰτα γένηται, αὐτὸς μὲν ὁ τῆς ἐπαρχίας ἀρχων πάσαν τὴν ἐντεῖθεν προσγιομένην τοῖς ἰδικοιμένοις θεραπεύσει ζῆμίαν καὶ τιμωρίας ὑποβληθεὶς ἔξορία παραδοθήσεται, καὶ ὁ τούτου δὲ πάρεδρος τὴν ὁμοίαν ὑποστήσεται τιμωρίαν, ἐὰν τοῖς γινομένοις παρὰ τοῦ ἀρχοντος ἵπεναντίον τῶν νόμων ἐγγράφως σφαινεῖσθαι, καὶ ἡ τάξις δὲ αὐ-τοῦ καὶ οἱ ἄλλοι οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα διὰ κέρδους ἴδιον αὐτῶ ὑπονοοῦντες οὐ μόνον τὰς ζῆμίας τοῖς ἰδικη-μένοις ἀναγκασθήσονται ἀποκαταστήσασθαι, ἀλλὰ καὶ οἱ αἰτιώτεροι αὐτῶν ταῖς ἐκ τῶν νόμων τιμωρίας ὑπο-βληθέντες ἔξορία παραδοθήσονται.

et non alios pro aliis, aut ex quibus nati sunt vicis qui crimina praesumpserunt alium pro alio comprehendere, aut damnum eorum inferre vicis, sed neque pignerationes facere propter peccantem, aut criminis vindictam proprii lucri causa inferre aut delinquentium res proprium lucrum facere. Nos enim reos quidem ex legibus poenas sustinere volumus, damna vero subiectis nostris aut lucrum ex hoc iudicibus aut eorum hominibus sive officialibus fieri nullatenus concedimus, ut (non) propter rerum desiderium inveniuntur iniuste aliquos castigantes aut peccantes vendere. Si enim praeter haec fiat, ipse provinciae iudex omne ex hoc accidens laesis damnum medebitur et supplicis subiectus exilio tradetur, et consiliarius eius simile sustinebit supplicium, si factis a iudice contraria legibus in scriptis consentiat, officium vero eius et alii, qui circa haec propter lucrum proprium ei obsecundant, non solum damna laesis compellentur restituere, sed culpabiliores eorum legalibus supplicis subiecti exilio tradentur.

CAPUT V.

Εἰ δὲ τις τῶν ἐνεχομένων ἐγκλήμασι διαλάθοι ἢ καταλίποι τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην ἐν ἣ τὰ ἐγκλήματα ἐπλημμήσας, κελειόμεν νομίμοις κρηγύμασι παρὰ τοῦ ἀρχοντος καλεῖσθαι αὐτόν. καὶ εἰ μὴ ὑπακούσει, ἐκεῖνα ἐπ' αὐτῶ προίεινα τὰ τοῖς ἡμετέροις νόμοις διωρισμένα· εἰ δὲ γνωσθῇ ὡς καθ' ἑτέραν ἐπαρχίαν διάγει, κελειόμεν τὸν τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενον, καθ' ἣν ἀμαρτηθῆναι τὸ τοιοῦτο συμβαίη, ἐπιστολῇ δημο-σῆα κρηγῆσθαι πρὸς τὸν τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης ἀρχοντα, ἐν ἣ τὸ πλημμελήσαν πρόσωπον διάγει, ἐκείνον δὲ τὸν τὰ δημοσῆα δεχόμενον γράμματα κινδύνῳ αὐ-τοῦ καὶ τῆς τάξεως αὐτοῦ συνέχειν τὸν τοιοῦτον καὶ

Si vero quis comprehensorum criminum latuerit aut reliquerit provinciam illam in qua crimina deliquit, iubemus legitimis edictis a iudice evocari eum, et si non obaudiat, illa in eo procedere quae nostris legibus definita sunt. Si vero cognoscatur quod in aliam provinciam degit, iubemus provinciae illius iudicem, in qua peccari quid huiusmodi contigit, epistola publica uti ad provinciae illius iudicem, in qua delinquentis persona degit, illum vero qui publicas susceperit litteras periculo suo et officii sui

quentesprehendere, neque alios pro aliis, aut quibus ex regionibus ei qui crimina commiserunt profecti sunt alium pro alio delinere, aut regionibus eorum damnum inferre, sed ne pignerationes quidem facere propter eum qui deliquit, aut criminis vindictam proprii lucri gratia tollere aut delinquentium res suum lucrum facere. Nos enim reos poenas legitimas subire volumus, damnum vero subiectis nostris aut lucrum inde magistratibus vel eorum hominibus sive officiis fieri nullo pacto permittimus, ne propter cupiditatem bonorum iniuste aliquos poena afficere et delinquentes vendere deprehendantur. Eteum si quid adversus haec fiat, et ipse praeses provinciae omne damnum inde obtinens iis qui iniuria affecti sunt resarciet supplicisque subiectus in exilium mittetur, et assessor eius simile supplicium subibit, si iis quae a praeside agantur contra leges in scriptis consentiat, et officium eius atque ceteri qui in eiusmodi rebus proprii lucri gratia ei operam praestituri sunt non solum damna iis qui iniuria affecti sunt restituere cogentur, sed etiam qui maxime fontes sunt eorum supplicis legitimis subiecti in exilium mittentur.

V. Si quis autem eorum qui criminibus obnoxii sunt latuerit vel reliquerit provinciam illam in qua crimina commisit, iubemus eum legitimis edictis a magistratu citari. Ac si non obaedierit, ea adversus illum procedant quae legibus nostris definita sunt; si autem compertum sit eum in alia provincia degere, iubemus praesidem provinciae, in qua eiusmodi delictum committi contigerit, publica epistola uti ad provinciae illius praesidem, in qua persona quae deliquit degit, illum vero qui litteras quae accipit peri-

2 ἢ LBζ] om. M | 4 ἐνεχρῶσμοὺς LB | 6 κρα-
νείων Hombergk male | 9 ζῆμίαν] damna ζ | 11 τάξσει]
officialibus ζ | συγχωροῦμεν] κελειόμεν L | 13 καὶ]
aut ζ | 14 δὴ τι] μὴ L, om. ζ | 15 αὐτῶς] ὁ αὐτὸς L |
19 ἵπεναντίον] ἀπ' ἐναντίας B | 20 σφαινεῖται L |
21 τὰ τοιαῦτα] haec ζ | 22 αὐτῶ Mζ] αὐτῶν LB | 26
ἐνεχομένων LB] ἀνεχομένων M comprehensorum (i. e.
συνεχομένων?) ζ | διαλάθῃ B | 27 καταλίπη M | 32
διάγοι B | τῆς ἐπαρχίας] provinciae illius ζ | 33 τοι-
οῦτό τι L | 36 αὐτοῦ MLLB, corr. Haloander | 31 αὐ-
τοῦ Haloander

ut ne vulg. | 11 iuste b v | aliquae b aliquae causae v |
ant] et Beck | 12 uindicare b | ipse] et ipse v | 13 om-
nem b | accedens b | dampnum lesis R (vulg.) | 14 sub-
iectis V^a T^a b v | tradatur libri, corr. vulg. | 15 et om. v |
similem b v | si] textum si V¹ | 16 ad iudicem b | con-
traria legis v, contra leges vulg. | consentiant v | 17 alii
qui] aliquid b, qui om. R¹ | citra R¹ | 19 inculpabiliores
R¹ | 20 subiectis b v | tradebantur b v | 26 quid] dum
b v | criminibus Beck | 27 relinquerit R¹ | 28 a] ad b |
nocari b v | 29 et om. b | obaudiet v obaudit V¹ obedit
V³ | illam b | 30 in alia provincia b vulg. | 31 legit b
deget v | iubemus — 6S2, 2 legitimis scr. R² in ras. 3 vv. |
prointiam ipsius v | 32 indice b | in qua — 33 iudicem
om. T¹, add. T² in marg. | peccare v | quid] aliquid R(2),
om. T(2) | contingit T(2) contigit id v constitit b | 33 epis-
tola V³ | publica uti ad] publicitiam b v publica (publi-
cam V³, om. V¹ in spat. vac.) ad RVT | illius om. T(2) |
34 degit R] deget VT v egit b | illum T³ vulg.] ille
RV b v illis T¹ | 35 receperit et litteras v | suo periculo
R | officiis b | sui om. RV

1 alios] alii b v | uices b nocibus v iudices R¹ |
2 praesumpserit R | alium] alio V¹ b v | 3 uices R^a uic-
cissitudo b | 4 pignerationes b pignerantes v pignora-
tiones T vulg. | i reus quidem b v quidem reos T | poe-
nam b v pena V | S dampnum T dampno V | nostris
subiectis T | ex] et b aut v | 9 iudicium b v | eorum om.
T¹ | omnibus v | 10 *ut non] ut libri, al. ne V³ s. v.,
III.

πρὸς τὸν ἄρχοντα τῆς ἐπαρχίας αὐτὸν παραπέμπειν ἐν ἣ ἡμαρτε, τὰς ἀπὸ τῶν νόμων τιμωρίας ὑποστησόμενον. εἰ δὲ ὁ τὴν δημοσίαν ἐπιστολὴν δεχόμενος ῥαθυμῆσει τοῦτο ποιῆσαι, ἢ οἱ τῆς τάξεως αὐτοῦ προδούσουσι ἢ ἐπιτραπένητες ἀμελήσουσι, τηλικαῦτα καὶ αὐτὸν τὸν ἄρχοντα τρεῖς χρυσίου λίτρας καὶ τὴν τάξιν αὐτοῦ ἑτέρας τρεῖς ὑπὲρ ποινῆς καταβάλλειν κειλοίμεν. εἰ δὲ ὁ ἄρχων ἢ τις τῶν τῆς τάξεως αὐτοῦ διὰ κέρδος τὸ τοιοῦτο πρόσωπον μὴ συγχῆ ἢ συγχῶν μὴ παραπέμψει, καὶ τοῦτο πράξας ἐλεγκτῆρ, 10 γυμνωθεὶς τῆς ζωῆς ἐξορία παραδιδόσθω.

CAPUT VI.

Καὶ τοῦτο δὲ κειλοίμεν παραφυλάττεσθαι παρὰ πάσης ἀρχῆς, ἵνα ἐὰν συμβῆ ἔγγραφον ἡμετέραν κειλοῦσι γενέσθαι πρὸς τινα τῶν ἀρχόντων, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ οὗτος πανθῆ τῆς ἀρχῆς, τὸν μετ' ἐκείνον παραλαμβάνοντα τὴν ἀρχὴν δέχεσθαι ταύτην καὶ ἐμφανίζειν· καὶ εἰ μὲν ἰδιωτικὸν εἴη τὸ πρᾶγμα, καὶ πληροῦν αὐτὸ καὶ ἐπεξεῖναι, ὡς ἂν εἰ πρὸς αὐτὸν ἔτυχε γεγραμμένη· εἰ δὲ ἡ τοιαύτη ἔγγραφος κειλοῦσι εἰς τὸ δημόσιον ὁρᾷ, ἐξετάξειν ταύτην, καὶ εἰ μὲν μὴ βλάβη 20 πτεται τὸ δημόσιον, τὰ ἐν αὐτῇ περιεχόμενα πληροῦν, εἰ δὲ πρὸς βλάβην ἐστὶ τὸ δημόσιον, μηδὲν ἐπ' αὐτῇ παντελῶς πράττεσθαι, μηγνίειν δὲ εἰς ἡμᾶς πρώτων, ὥστε δευτέραν ἡμῶν γίνεσθαι περὶ τοῦτου κειλοῦσι. εἰ δὲ καὶ προστάξεις οἰουδὴποτε ἀρχοντος εἴησαν, καὶ 25 πρὶν ἐμφανισθῆναι ταύτας ἢ τὸν προστάξαντα ἢ πρὸς ὃν αἱ προστάξεις γεγόνασι συμβῆ ἀποκηνηθῆναι τῆς ἀρχῆς, καὶ οὕτως ὁ γινόμενος ἀρχὸν ταύτας δεχέσθω καὶ ἐκβιβαζέτω, εἰ νομίμως γεγόνασιν· εἰ δὲ παρὰ τὸν νόμον ἢ κατὰ τοῦ δημοσίου ἐγένοντο, ταύτας 30 ἀντι μὴδὲ γεγραμμένων εἶναι κειλοίμεν.

CAPUT VII.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ τοιαύτην ἀσέβειαν ἐν διαφόροις τόποις τῆς ἡμετέρας πολιτείας ἐγνομεν ἀμαρτάνεσθαι,

c. VII. VIII extat B 23, 2, 3. 4 = B^s X 2, 29. 30 p. 685 Zach. — Summam ex Ath. habet libellus περὶ διαφορών ἀναγνωσμάτων § 6 p. 193 Heimb., Theodori summaria repetit B^s.

c. VII exhibet Anonymus Bodeleanus tit. 16 (cf. Heimbach *Ἀνεκδ.* I p. LXXV). Summam Ath. repetunt paratitla Ath. 15 § 2, B^f 52, 1, 60.

culo suo et officii sui comprehendere talem hominem eumque ad praesidem provinciae in qua delictum commisit transmittere supplicia legitima subiturum. Quodsi qui publicam epistolam accipit hoc facere neglexerit, aut officiales eius prodiderint vel imperata omiserint, tunc et ipsum praesidem tres auri libras et eius officium alias tres poenae nomine solvere iubemus. Si vero praeses provinciae sive quis ex officio eius lucri causa eiusmodi personam non comprehenderit vel comprehensam non transmiserit, idque fecisse convictus sit, cingulo exutus in exilium mittatur.

VI. Sed hoc quoque ab omnibus magistratibus observari iubemus, ut si forte scripta iussio nostra ad aliquem ex magistratibus destinata sit, atque is interim magistratum deponat, qui post eum magistratum suscipit illam accipiat et insinuet: ac si quidem privata causa sit, eam et peragat et exequatur, tanquam si ad ipsum scripta fuisset; sin eiusmodi scripta iussio ad fiscum spectat, eam examinet, et si quidem fiscus damno non afficitur, quae in ea continentur exequatur, si autem ad damnum fisci pertinet, nihil omnino de ea agatur, sed ad nos primum referat, ut secunda nostra ea de re iussio fiat. Quodsi etiam mandata cuiuscumque magistratus sint, et ante quam ea insinuentur vel qui mandavit vel ad quem mandata edita sunt magistratu moveri contigerit, sic quoque is qui magistratu potitur ea suscipiat et exequatur, si legitime facta sunt; si vero praeter legem vel contra fiscum facta sunt, ea pro non scriptis esse iubemus.

VII. Quoniam autem eiusmodi quoque impicitatem in diversis rei publicae nostrae locis committi com-

1 αὐτὸν om. ε § 3 ὁ] καὶ L || 4 ῥαθυμῆσαι L || ἢ οἱ — 5 ἀμελήσουσι] aut officii eius tradere, aut imperata neglexerint ε || 6 αὐτοῖς τοῖς ἀρχουσι L^a || 8 εἰ δὲ M ε] εἴτε δὲ LB || ἢ] εἴτε B || τῆς om. B || 10 παραπέμψει ML] παραπέμψη B vulg. || 16 ταύτην] τε L || 18 καὶ om. B^c || 19 γεγραμμένον B] ἡ om. M || 20 μὴ om. L^c || 24 γίνεσθαι (γενέσθαι B) περὶ τούτου LB ε] γίνεσθαι περὶ τούτου γίνεσθαι (sic) M || 28 οὗτος L || γενόμενος L^b || 31 γεγονότων L || 33 ἀμαρτάνοντας L^b

1 et om. V || 3 subiciendos b subiciendo v || publicam] per publicam R¹ || suscipierit b, suscepit Beck || 4 neglexit R neglexerit b si neglexerit v || officii R¹ officium vulg. || 5 imperata T || neglexerit b || 6 tres auri] tres in ras. V³ || poenam inferre b penam ferre V || 7 aliqui R || officii] ex officium v || 8 persona b || non om. b v || 9 aut comprehendentem b || non om. V || et] ex v || 10 conuocatur v || spoliatur b exspoliatus v || 12 ob R¹ || administra-

comprehendere huiusmodi et ad iudicem provinciae transmittere, in qua peccavit, supplicii legitimis subiciendum. Si vero qui publicam epistolam susceperit neglexerit hoc facere, aut officii eius tradere, aut imperata neglexerint, tunc et ipsum iudicem tres auri libras et officium eius alias tres pro poena inferre iubemus. Si vero iudex aut aliquis officii eius propter lucrum huiusmodi personam non comprehendat aut comprehendens non transmittat, et hoc 10 agens convincatur, spoliatus cingulo exilio tradatur.

Et hoc vero iubemus observari ab omni administratione, ut si contigerit in scriptis nostram iussionem fieri ad aliquem iudicem, et interea iste quiescat 15 ab administratione, is qui post illum susceperit dignitatem accipiat eam et insinuet. Et si quidem privata est causa, et implere eam et exequi, quemadmodum ad eum promeruit rescriptum; si vero huiusmodi in scriptis iussio publicum respicit, inquirat eam, et si quidem non laeditur fiscus, quae in ea comprehensa sunt adimpleat, si vero ad laesionem est fisci, nihil super ea omnino agi, nuntiare vero nobis primum, ut secunda nostra fiat de hoc iussio. Si vero et praecepta cuiuslibet iudicis sint, et prius quam insinuentur haec, aut praecipientem aut ad quem praecipita facta sunt contingerit removeri de cingulo, et sic qui factus fuerit iudex haec suscipiat et exigat, si legitime facta sint; si vero contra legem aut contra publicam facta sint, haec pro non scriptis esse iubemus.

Quia vero et huiusmodi iniquitatem in diversis locis nostrae reipublicae cognovimus admitti, quia

tionis b administrationis traditionis v || 13 contingerit b || 14 et] haec v, om. b || interea iste] inter cas b || 15 ab om. RT¹ || administrationem T¹ b v || his V b v || post] pus v || illam T || trinitatem b v || 16 accipi R¹ et accipiat T insinuo b || Et om. R¹, Et — 19 inquirat cam om. b || 17 *exequi] assequi libri || 18 promeruerit T || rescripto v || 19 publica v || respicit R¹ || 20 ledatur R vulg. ledabitur T¹ || fiseum v || qui T¹ || cam b v || comprehensi v comprehensus b || 21 ad] et v || leccionem b lesio T¹ || est om. T b v || sysci b || 22 ea R V vulg.] eam T b v || agi nuntiare] hanc nuntiare b, adnuntiare v || primo b || 24 sunt v || insinuantur v || 25 haec] ** T¹ || aut] et v || aut ad] ad om. R¹ || quam b pr. || 26 facta sint v sunt facta T, facta om. R¹ || contingerit T¹ || remouere b v || de] a T || 27 fuit R est fuerit T^a || 28 legitimae b || facte R² T b v || sint R² V b v || sunt T vulg. fuit R¹ || sin b || lege b || 29 publico v || sunt T vulg. || 32 qui v || vero] autem T v om. R¹ || et om. R || 33 qui b

ὅτι οἱ δανεισταὶ τὰ τέκνα τῶν χρεωστούντων τολμῶσι κατέχειν ἢ εἰς ἐνέχυρον ἢ εἰς δουλικὴν ὑπηρεσίαν ἢ μισθοῦν, τοῦτο πᾶσι τρόποις κωλύομεν, καὶ κελύομεν, εἴ τις τοιοῦτό τι πλημελήσει, μὴ μόνον ἐκπίπτειν αὐτὸν τοῦ χρέους, ἀλλὰ καὶ τσαυτὴν ἄλλην ποσότητα καταδικάζεσθαι δοθισομένην τῷ κρατῆρῆτι παρ' αὐτοῦ ἢ τοῖς γονεῦσιν αὐτοῦ, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ σωματικαῖς ποιναῖς αὐτὸν καθυποβάλλεσθαι παρὰ τῶν κατὰ τόπον ἀρχόντων, ἐπειδὴ πρόσωπον ἐλεύθερον ὑπὲρ χρέους ἐτόλμησε κατασχεῖν ἢ μισθῶ- 10σαι ἢ ἐνεχυριάσαι.

creditores filios debitorum praesumunt retinere aut in pignus aut in servile ministerium aut conductionem, hoc modis omnibus prohibemus, et iubemus, ut si quis huiusmodi aliquid deliquerit, non solum debito cadat, sed tantam aliam quantitatem adiciat dandam ei, qui retentus est ab eo aut parentibus eius; et post hoc etiam corporalibus poenis ipsum subdi a loci iudice, quia personam liberam pro debito praesumpserit retinere aut locare aut pignorare.

CAPUT VIII.

Κάκεινο δὲ συνειδομεν ὑπὲρ τῆς τῶν ἰσοτελῶν ἀφελείας ἐπανορθῶσαι, ἵνα εἰ τις γυνὴ ἐν δανειακῇ γραμματείᾳ συναινέσει τῷ οἰκίῳ ἀνδρὶ ἢ ὑπογράψει καὶ τὴν οἰκίαν περιουσίαν ἢ καὶ ἐάντην ἔσογον ποι- 15ῆσει, κελύομεν μηδὲν τοιοῦτον ἰσχύειν ἢ κρατεῖν, εἴτε ἀπαξ εἴτε πολλάκις τοιοῦτό τι ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ πράγματος γένηται, εἴτε ἰδιωτικὸν εἴτε δημοσίον εἴη τὸ ὄφλημα, ἀλλ' οὕτως εἶναι ὡς ἂν εἰ μὴδὲ γεγραμμένον ἦν, εἰ μὴ φανερῶς ἀποδειχθῆι, ὅτι τὰ χρήματα εἰς 20ἰδίας αὐτῆς τῆς γυναικὸς χρείας ἐδαπανήθη.

Et illud vero praevidimus pro subiectorum utilitate corrigere, ut si qua mulier crediti instrumento consentiat proprio viro aut scribat et propriam substantiam aut se ipsam obligatam faciat, iubemus nullatenus huiusmodi valere aut tenere, sive semel sive multotiens huiusmodi aliquid pro eadem re fiat, sive privatum sive publicum sit debitum, sed ita esse ac si neque scriptum esset: nisi manifeste probetur quia pecuniae in propria ipsius mulieris utilitate expensae sunt.

CAPUT IX.

Ἀναγκαῖον δὲ νομίζομεν κάκεινο προσηκούση βο- 25θῆαι ἐπανορθῶσαι, ἵνα μηδεμίαν γυνὴν περὶ οἰοῦνθῆ- ποτε πράγματος χρηματικῆς ἐξ οἰοῦνθῆ ποτε ἀρχοντος ἐγκλείηται ἢ φυλάττηται. ἀλλ' εἰ μὲν ὑπὲρ δημοσίων χρεῶν ἢ ἰδιωτικῶν ἐναγθῆι κατὰ τὸν νόμον ἢ γυνή, ἢ διὰ τοῦ ἀνδρός ἢ δι' ἐαντῆς ἢ δι' οἴου δᾶν βού- 30λοιοτο προσώπου νομίμως ἀποκρινέσθαι καὶ διοικεῖται τὸ πρᾶγμα. εἰ δὲ καὶ χῆρα εἴη ἢ μηδὲ τὴν ἀρχὴν

Necessarium vero credimus et illud competenti adiutorio emendare, ut nulla mulier de qualibet re includatur aut custodiatur. Sed si quidem pro fiscalibus debitis aut privatis pulsetur secundum legem mulier, aut per virum suum aut per se aut per quam voluerit personam legitime respondeat et transigat rem. Si vero vidua sit aut non a principio viro

c. VIII habent Prochiron 9, 20, Epanagoge 18, 29.
c. IX extat B 6, 19, 7. — Sunnam Ath. repetunt paratitla Ath. 5 § 10.

perimus, ut creditores debitorum liberos vel pignoris loco vel ad servile ministerium detinere vel locare audeant, hoc omnibus modis prohibemus, et iubemus, si quis tale quid commiserit, eum non solum debito privari, sed etiam in alteram tantam quantitatem condemnari dandam ei qui ab eo detinetur vel parentibus eius, et insuper etiam corporalibus poenis eum a magistratibus locorum subici, quoniam liberam personam pro debito detinere vel locare vel pignerare ausus sit.

VIII. Verum illud quoque pro subiectorum utilitate emendare nobis visum est, ut si qua mulier in instrumento crediti consenserit viro suo aut subscripserit et propriam substantiam vel etiam se ipsam obligaverit, iubeamus nihil eiusmodi valere aut obtinere, sive semel sive saepius tale quid pro eadem re fiat, sive privatum sive publicum sit debitum, sed perinde haberi ac si scriptum non esset, nisi manifeste probetur pecuniam in propriis ipsius mulieris usus consumptam esse.

IX. Necessarium autem ducimus illud quoque idoneo auxiliio emendare, ut nulla mulier de ulla causa pecuniaria ab ullo magistratu includatur vel custodiatur. Verum si quidem pro publicis privatisve debitis secundum legem mulier conveniatur, vel per virum vel per se vel per qualemcumque personam voluerit legitime respondeat et causam peragat. Quodsi etiam vidua sit vel ne ab initio quidem viro nupsisset,

1 τὰ τέκνα οἱ δανεισταὶ B¹ | κατέχειν τολμῶσιν L || 2 ὑπηρεσίαν ἢ) ἢ om. B¹ | 3 μισθοῦντες B² v. l., conductionem (i. e. μισθῶσιν) s || λίσου M || 5 καὶ καὶ εἰς B¹, om. s || 6 καταδικάζεσθαι δοθισομένην LB s || καταδικάζομένην δοθισομένη M || 7 μετὰ τοῦτο καὶ om. L || 8 καθυποβάλλουσι L^a καθυποβάλλεσθαι L^b || 9 τῶν — ἀρχόντων) iudice s || τόπον om. M || 11 ἐνεχυριάσαι B² || 12 sq. Κάκεινο — ἵνα om. B³ Proch. Epan. || δὲ om. LB || συνιδόμεν B¹ || 14 συναίνεση Epan. || ἰδίω Proch. Epan. || ὑπογράφη Epan. scribat s || 15 καὶ om. L || οἰκίαν) αὐτῆς L ἰδίαν Proch. unus || ἔσογον ποιήση L^b ἐνοχοποιήση Proch. Epan. || 16 sq. κελύομεν — κρατεῖν) οἰδὲν τοιοῦτον ἰσχύει ἢ κρατεῖ Proch. || 17 τοιοῦτό τε) τοιοῦτον Proch. Epan. (τὸ τοιοῦτον Proch. unus) || 18 ἰδικὸν Proch. Epan. || 19 ὄφλημα) χρέος Proch. Epan. || ἐγγεγραμμένον B¹ || 20 ἀποδειχθῆι M) ἀποδειχθῆ LB Proch. Epan. || 21 ἐδαπανήθησαν B² v. l. ἐδανείσθη Proch. Epan. (ἐδανείσθησαν Proch. unus) || 24 χρηματικῶν — ἀρχοντος om. s || 26 τὸν om. LB¹ ἢ om. L || 27 διὰ τοῦ ἀνδρός) per virum suum s || ἢ δι' οἴου — 654, 1 δι' ἐαντῆς om. B^c || 28 νομίμως om. B¹

1 filias b || 2 in pignus] in om. R¹T¹ | servilem b || miste- rium T¹ | aut] aut in Vulg. | condicionem b || 3 hec v || 4 reliquerit b || 5 tantam R²T² | tantum V b v tamen T¹ t* R¹ | alia b || adiciat T¹vulg. | adiciat R² | addicior R¹V | abdicatur b || 6 danda R¹b || retemptus b | sententus v | aut] aut a T¹ | 7 hec VT || poenas v || ipsi b v || 8 subsidi v || iudicem b | iudicet v || pro om. T¹ | 9 praesumpsit b v || pignerare b || 12 Et om. b v || vero om. R || utilitatem b | humilitate V || 13 credidit b || instrumenti v || 14 proprium b || vero b v || leg. subscribat? || 15 ipsa V¹ || 17 huius R || aliqua v || rem b v | aliquid re T^a || 18 sic b || debitum) debitum sit T¹ | 19 ac] hac b hec v || esse b v | nisi] si non v || probatur T¹ | probatur v || 20 pecunia v p. (i. e. publica?) V¹ || in om. v || ipsius in propria T || propriam vulg. || utilitatem b vulg. || expensa v || 21 sint b v || 22 credidimus v | crededit b || illum v | adiutorium b || 23 emendari v || ut om. b || nullam b || de om. v || rem b || 26 per om. R¹ | suum om. V || 27 personae v || legitim V | legitimum hec b || transgre- diat v || 28 rem] nam v || uiduum b pr. uiduat V^a | a] ad b || coniuncta viro T

ἄνδρι γαμηθεῖσα, ἕξιστο ὁμοίως τῇ γυναικί ἢ δι' ἑαυτῆς ἢ δι' ἄν ἂν βουληθεῖ τὰ οἰκία προτιθέναι δίκαια κατὰ τὸν νόμον. τὸν δὲ παρὰ ταῦτα τολμῶντα προᾶξαι τῶν προειρημένων κλεῖον, εἰ μὲν μείζων ἄρχων εἴη, ἢ χρυσίου λιτρῶν, εἰ δὲ ἦσαν, 5 εἰ χρυσίου λιτρῶν ποιῆ ὑποκείσθαι, τοὺς δὲ ὑπογοῦντας αὐτοῖς ἐπὶ τοῖς προειρημένοις γυμνομένους τῆς ζωῆς βασάνους ὑποβάλλεσθαι καὶ εἰς ἕξοριαν πέμπεσθαι. εἰ δὲ ἡ γυνὴ μετὰ νόμον ὑπόμνησιν μὴ βουληθεῖ προβάλλεσθαι τινα τὸν ὑπὲρ αὐτῆς 10 ἀποκοινομένην, ἢ καὶ δικασμένη κατακριθῆ, μηδὲ οὕτως ἐγκλείεσθαι ἢ φυλάττεσθαι αὐτήν, ἀλλὰ τὰ νόμιμα ἐπὶ τοῖς προειρημένοις αὐτῇ πράγμασι προΐεναι. 1] Εἰ δὲ ἐγκλημα εἴη τὸ ἐπαγόμενον τῇ γυναικί, ἐφ' ᾧ ἀνάγκη ἐστὶν αὐτὴν φυλαχθῆναι, εἰ μὲν ἐγγυητῆρ 15 πρῶτον δυνήθει παρασχεῖν, αὐτῷ πιστευθῆ, εἰ δὲ ὁμοίως μὴ δύνασθαι δοῦναι ἐγγυητῆρ, ἕξωμοσίαν ποιῆσει περὶ τῆς εἰς τὸ δικαστήριον προσεδείας. εἰ δὲ βαρύτερον εὐρεθῆτὶ τὸ ἐγκλημα ἐφ' ᾧ κατηγορεῖται, εἰς μοναστήριον ἢ εἰς ἀσκητήριον ἐμβάλλεσθαι, ἢ γυν- 20 ναίξιν παραδίδουσαι αὐτὴν δι' ἂν δυνατόν σωφρόνως καὶ ἐλευθερίας αὐτὴν φυλαχθῆναι, ἕως οὗ τὸ πρᾶγμα αὐτῆς φανερωθῆ. τότε δὲ ἐκεῖνα προσβάνειν ἐπ' αὐτῇ τὰ τοῖς νόμοις διαρισμένα. οὐδεμίαν γὰρ γυναῖκα 25 ὑπὲρ χρηματικῆς αἰτίας δημοσίας ἢ ιδιωτικῆς ἢ ὑπὲρ ἐγκλήματος οἰουδῆποτε ἢ εἰς φρουρὰν βάλλεσθαι συγχωρομένην ἢ δι' ἀνδρῶν φυλάττεσθαι, ἵνα μὴ διὰ τὸν τοιοῦτον ἀφορμῶν εὐρεθῶσι περὶ τὴν σωφροσύνην 2 ὑβριζόμενα. Μοναστήριον μέντοι ἢ ἀσκητήριον δι' οὐδεμίαν ἐναγωγὴν ἀφέλλεσθαι συγχωροῦμεν ἐκ τῶν 30 οἰκείων μοναστηρίων ἢ ἀσκητηρίων.

§ 1 clausula (24—31) extat *Nomoc.*^{am} XIV tit. 9, 1. — *Summa Ath.* § 1 repetitur in *paratilis Ath.* 15 § 2, § 2 *summa ib.* 1 § 4; *summarium* § 2 habet *Nomoc. XIV tit. 9, 1* p. 541 *Pitra.*

similiter mulieri vel per se vel per quoscumque voluerit iura sua secundum legem proponere liceat. Qui vero contra haec quicquam ex praedictis rebus facere audeat, iubemus cum, si maior sit magistratus, viginti librarum auri, si minor, decem librarum auri poenae subiaccere; qui vero operam praestant iis in praedictis rebus, eos cingulo exutos tormentis subici atque in exilium mitti. Quodsi mulier post legitimam citationem noluerit instituire aliquem qui pro ipsa respondeat, vel etiam litem persecuta condemnata sit, ne sic quidem includatur aut custodiatur, sed quae legitima sunt in rebus ad eam pertinentibus procedant. 1 Si vero crimen sit quod in mulierem conferatur, propter quod eam custodiri necesse sit, si quidem fideiussorem pro persona sua dare possit, ei fides habeatur, si autem iuraverit se fideiussorem dare non posse, iuratoriam cautionem praestet se in iudicio praesto fore. Quodsi gravissimum esse inveniatur crimen propter quod accusetur, in monasterium vel in asceterium coniciatur, aut mulieribus tradatur per quas caste et liberaliter custodiri possit, donec causa eius probetur; tunc vero illa contra eam procedant quae legibus definita sunt. Neque enim ullam mulierem propter causam pecuniariam publicam vel privatam aut propter crimen ullum aut in carcerem mitti aut per viros custodiri permittimus, ne per huiusmodi occasiones custi- 2 tati earum iniuriarum inferri comperiat. Monacham vero vel sanctimonialiam per nullam actionem e monasteriis suis vel asceteriis abstrahi concedimus.

1 γαμηθεῖσα ἄνδρι B¹ || 2 αὐτῆς L || 3 τὸν om. L || 4 εἰρηθῆσα LB || 5 μείζων ἄρχων εἴη] maiores iudices sint ε || λιτρῶν L || ἦτων] minores sunt ε || 6 ποιῆν B^c || 7 ἐπὶ τοῖς προειρημένοις (cf. 4) *Hombergk*] ἐπὶ ταῖς προειρημέναις ἀρχαῖς MLB, ex ε αἰτίας pro ἀρχαῖς corr. *Leunclavius Notatt. II* 272, verba tamquam glossema v. αὐτοῖς delenda iudicat *Zachariae* || 8 βασάνους] poenis ε || 9 εἴ] ἢ M || 10 υποβάλλεσθαι LB^c || 11 ἄγωνιζόμενον B^c || 13 ἐπὶ τὸ προσχρονὸν αὐτῇ πράγμα-τος B¹ || αὐτοῖς L || 15 φυλαχθῆναι αὐτήν L, αὐτὴν om. B¹ || 16 πιστευθῆ B^c; leg. πιστευθῆναι? || 20 ἢ ἀσκητήριον L (cf. ad ε), om. B || 23 αὐτῆς om. LB || δὴ L^a || αὐτῆς B¹ || 25 ὑπὲρ ἐγκλήματος οἰουδῆποτε] pro criminali quolibet modo ε || 31 ἰδίον *Nomoc.*^{am} || ἀσκητηρίων L^a.

1 aut per se] agere v || 2 quod v || secundum] set R¹ || 3 eumque T¹ || vero om. V || preces b || 4 aliquid] aliquid aliqui T^a || maioris b || 5 librarum vulg.] libras libri || si vero] siue R || 6 sint vulg. || X] decennarum R || librarum auri R vulg., auri om. T || pene R] pena V || penam T v poenas b || 7 spoliatus T¹ vulg.] spoliato R

coniuncta, liceat similiter mulieri aut per se aut per quos voluerit propria iura proponere secundum legem. Eum vero qui praeter haec praesumpserit agere aliquid praedictorum iubemus, si quidem maiores iudices sint, XX auri librarum, si vero minores sunt, X auri librarum poenae subiaccere, oboedientes autem eis in praedictis causis spoliatis cingulo poenis subici et in exilium destinari. Si vero mulier post legitimam admonitionem noluerit instituire aliquem, qui pro ea respondeat, aut litigans addicta sit, nec sic includi aut custodiri eam, sed legitima in competentibus ei rebus procedere.

1 Si vero crimen sit quod infertur mulieri, in quo necessarium est ipsam custodiri, si quidem fideiussorem personae potest praestare, ipsi credatur, si vero iuraverit non posse se dare fideiussorem, iuratoriam cautionem faciat de observatione iudicii. Si vero gravissimum inveniatur crimen in quo accusatur, in monasterium aut in asceterium mittatur, aut mulieribus tradatur, per quas potest pudice et libere custodiri donec causa eius manifestetur, tunc autem illa procedant in ea quae legibus definita sunt. Nullam enim mulierem pro pecuniaria fiscali sive privata causa aut pro criminali quolibet modo aut in carcerem mitti concedimus aut a viris custodiri, ut non per huiusmodi occasiones inveniatur circa castitatem iniuriatae.

2 Monasteriam quidem aut ascetariam per nullam actionem trahi concedimus de propriis monasteriis aut asceteriis.

spoliati V spoliante T² b v || cingulis v || 8 subici et] subituri] instituerit R¹ non instituerit R² || alique R¹ aliquid v || 10 eam b || addicta] aut dicta v uicta R || 11 sit] siue b || includit b || custodire T b || legitimam b legitima iura R vulg. || 12 eis v || 14 mulieris v || quod b || 15 necessario est ipsam b v ipsam necessarium est T || ipsa V || si] quode fideiussoris personam v || 16 praestare potest R vulg. || ipsa V || dedatur R¹ || 17 se non posse T, se om. R || iuratoria cautione v || 19 in quo] hii quod b || 20 monasterio b v || in om. RT || asceterium b asterium V assistentium R sisterium T ascytherio v || mitatur T || 21 *pudice] publice libri || 22 autem] ** R¹ || 23 procedant illa b || procedat illa v || eam RVT || nulla b v || 24 muliere v || pecuniariam b v pecunia RV || fiscalis V fiscalium T¹ || priuatam causam v || 25 pro om. b v || criminalia v || 26 carcere VT b || credimus b v || aut] aut si b || a om. R || iuris R¹ || custodit b || ut] aut R¹, om. b || 27 per non R¹ || occasionem v || inueniatur b || 28 iniuriarum b v || 29 monasteriam V^a b monasteria R¹ V^b v monasterias R¹ asceteriam b ascytherio v || mitatur T || assistentia R¹ assistentias R³ asceteriam V^a asceteria V^b || 31 asceteris b ascyteriis v asisteriis T assistentis R ascisceteris V

CAPUT X.

Εἴ ποτε δὲ μοιχείας ἐγκλημα φανερώς ἀποδειχθῆι, κελύομεν ἐκείνας τὰς ποινὰς τοῖς ἀμαρτάνουσιν ἐπάγειν, ἃς Κωνσταντῖνος ὁ τῆς εἰσεβοῦς λήξεως διέτύπωσε· κἀκείνων τὰς ὁμοίας ὑπομενόντων ποινάς, οἵτινες μέσοι ἢ ὑπογοιοὶ τῷ τοιοῦτῳ ἀσεβεῖ ἐγκλήματι γεγόνασιν. ἐκ τῆς οὐσίας δὲ τοῦ μοιχοῦ, εἰ ἔχοι γαμετήν, τὴν προικὰ καὶ τὴν προὶ γάμου δωρεάν αὐτῇ περισώζεσθαι, ἢ τὴν ἀπὸ τοῦ ἡμετέρου νόμου μοῖραν εἰ προικῆα συμβόλαια μὴ παρηκολούθησαν, τὴν δὲ λοιπὴν αὐτοῦ περιουσίαν, εἰ μὲν εἰσι κατιόντες ἢ ἀνιόντες ἕως τρίτου βαθμοῦ, λαμβάνειν αὐτοὺς κατὰ τὰς τάξεις καὶ τοὺς βαθμοῦς, εἰ δὲ μὴ εἰσι τοιοῦτοί τινες, τῷ φίσῳ προσκρούσθαι ταύτην κελύομεν.

1 τὴν δὲ μοιγενθεῖσαν γυναῖκα ταῖς προσκρούσασ ποιναῖς ὑποβάλλομεν ἐν μοναστηρίῳ ἐμβάλλεσθαι. 15 καὶ εἰ μὲν εἰσω διετίας ἀναλαβεῖν αὐτὴν ὁ ἀνὴρ πληθεῖ, ἐξουσίαν αὐτῷ ἰδίῳ τοῦτο ποιεῖν καὶ συνοικεῖν αὐτῇ, μηδὲνα κίνδυνον ἐντεῦθεν εἰλαβουμένη μὴδὲ διὰ τῶν ἐν μέσῳ γινομένων καταβλαπτομένων τοῦ γάμου. εἰ δὲ ὁ προειρημένος χρόνος παρέλθῃ, ἢ 20 ὁ ἀνὴρ πρὶν ἀναλαβεῖν τὴν γυναῖκα τελευτήσῃ, κελύομεν κοινεῖσθαι αὐτὴν καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα λαμβάνειν, καὶ οἰκεῖν ἐν τῷ αὐτῷ μοναστηρίῳ ἐπὶ 2 ὅλον τὸν χρόνον τῆς οἰκίας ζωῆς. καὶ εἰ μὲν ἔχοι κατιόντας, τὰ δύο μέρη λαμβάνειν αὐτοὺς τῆς περιουσίας αὐτῆς κατὰ τὴν τῶν νόμων διαιροῦμενα τάξιν, τὸ δὲ λοιπὸν τρίτον μέρος τῷ μοναστηρίῳ ἐν ᾧ ἐβάλλεται δίδοσθαι· εἰ δὲ κατιόντες μὴ εἴησιν, ἀλλὰ ἀνιόντες εἰρεθῶσι μὴ συμπράξαντες τῷ τοιοῦτῷ ἀσεβίῳ, τετραούγκιον αὐτοὺς κατὰ τὴν τοῦ νόμου 30

Si quando vero adulterii crimen probetur, iubemus illas poenas peccantibus inferri, quas Constantinus divinae memoriae disposuit; et illis similibus subiciendis poenis, qui medii (aut) ministri huiusmodi 5 impio crimini facti sunt. De substantia vero adulteri, si habeat uxorem, dotem et propter nuptias donationem ei salvari, aut partem a nostra lege datam si dotalia instrumenta non subsecuta sunt; residuum vero eius substantiam, si quidem sint ascendentes aut descendentes usque ad tertium gradum, accipiant hi secundum ordines et gradus, si vero non sint huiusmodi aliqui, fisco applicari haec iubemus.

1 Adulteram vero mulierem competentibus vulneribus subactam in monasterio mitti. Et si quidem intra biennium recipere eam vir suus voluerit, potestatem ei damus hoc facere et copulari ei, nullum periculum ex hoc metuens, nullatenus propter ea quae in medio tempore facta sunt nuptias laedi. Si vero praedictum tempus transierit, aut vir prius quam recipiat mulierem moriatur, tondi eam et monachicum habitum accipere, et habitare in ipso monasterio in omni propriae vitae tempore.

2 Et si quidem habeat descendentes, duas partes accipere eos substantiae secundum legum divisis ordinem, reliquam vero tertiam partem monasterio in quo mittitur dari. Si vero descendentes non fuerint, sed ascendentes inveniuntur non consentientes huiusmodi iniquitati, quattuor uncias eos secun-

c. X. XI in textu huius novellae om. L.

c. X (καὶ εἴπερ τὸ τῆς μοιχείας ἐγκλημα φανερώς ἀποδειχθῆι, τῆρκατὰ διαζύγιον πεμπτομένον κελύομεν ἐκείνας τὰς ποινὰς) extat B 28, 7, 1 adnexum novellae CXVII c. 8 § 2 in. (557, 23, ubi vid.), unde idem eodem loco pariter contaminatum legitur in L f. 143. Ex B habent B^s M 16, 21 p. 506 Zach., Nomoc.^{am} XIV tit. 11, 1; pr. et § 1 Nomoc.^{am} XIV tit. 1, 32 (pr. et § 1 in. Balsamo ad Nomoc. XIV tit. 13, 5 p. 1103 Voell.). — Summas praestant Anonymus Bodleianus 21 A apud Zachariae *Avéxé* p. 220, B^s 60, 37, 4 § 7 p. 717 Heimb. (ubi falso citatur Cod. 9, 9, 29), § 1. 2 Nomoc. XIV tit. 11, 1 p. 592 Pitra, summaria § 1 *Por.* 25, 12, Nomoc. XIV tit. 1, 32; § 1. 2 argumentum ex Ath. repetunt paratitla Ath. 1 § 4, 2 § 6.

X. Si quando autem adulterii crimen manifeste probatum sit, iubemus illas poenas delinquentibus infligi, quas Constantinus pie memoriae constituit; ut illi quoque similes poenas subeant, qui mediatores aut ministri eiusmodi impii criminis extiterunt. Ex substantia autem adulteri, si uxorem habeat, dos et donatio ante nuptias ei servetur, vel portio lege nostra statuta si dotalia instrumenta subsecuta non sint; reliquam vero eius substantiam, si quidem sint descendentes vel ascendentes usque ad tertium gradum, hi secundum ordines et gradus capiant, sin autem nulli eiusmodi sint, fisco eam adici iubemus.

1 Mulier autem adultera competentibus poenis subiecta in monasterium conicitur. Et si quidem intra biennium recipere eam vir voluerit, potestatem ei damus id faciendi et cum ea habitandi, ita ut nullum periculum inde metuat nec matrimonium per ea quae medio tempore facta sunt detrimentum capiat. Si vero praedictum tempus transierit, vel maritus ante quam mulierem reciperet mortuus sit, iubemus eam tonderi 2 et habitum monachicum assumere et in eodem monasterio per omne vitae suae tempus habitare. Et si quidem descendentes habeat, duas partes substantiae eius ipsi accipiant secundum ordinem legum dividendas, reliqua autem pars tertia monasterio detur in quod conicitur; sin descendentes non adsint, sed ascendentes praesto sint, qui tamen non adiuerint eiusmodi scelus, quattuor uncias ii secundum legum

1 φανερώς om. ε || 3 ἄς — 4 διέτύπωσε] ἄς οἱ νόμοι διατηροῦσι BL || εἰσεβοῦς] divinae (i. e. θείας?) ε || 4 διέτύπωσε] Cod. 9, 9, 29 § 4 || ὁμοίας M, ε, B^s v. l.] νομίμως LB || 6 ἔχει Nomoc.^d 11, 1 || 8 ἡμετέρου] εἰρημένου L || νόμου] Nov. XXII c. 18 (cf. CXVII c. 5) || 9 εἰ] εἰς L || προικῶσα Nomoc.^d || μὴ om. M || 10 εἰσὶ ἀνιόντες ἢ κατιόντες Bf ε || 11 τρίτου] τοῦ τρίτου CGEHeimbach male || λαβεῖν Nomoc.^m || 13 φίσῳ] δημοσίῳ (δῆμω Nomoc.^d 1, 32) B || ταύτην M] ταύτας (ταῦτα Bf) LB, haec ε || 15 ποιναῖς] πληγαῖς Nomoc. XIV tit. 11, 1 v. l., Anon. Bodl., ε || ὑποβάλλομεν ποινὰς B || ἐν om. Nomoc.^{am} 11, 1 || 16 ὁ ἀνὴρ αὐτῆν Bf || 19 *μήτε libri, nullatenus (i. e. μηδὲν?) ε || γενομένων Bf Nomoc.^d 1, 32 || 20 παρέλθῃ M] παρέλθῃ LB || 21 πρὶν] πλὴν Nomoc.^m 1, 32 || τελευτήσῃ LB] τελευτήσῃ M Nomoc.^{am} κελύομεν om. ε || 23 ἐν τῷ αὐτῷ] ἐν ἴψῳ ε, αὐτῷ om. B^s || μοναστήριον LB^s || 24 τῆς ἰδίᾳς ζωῆς Nomoc.^{am} 11, 1 τῆς ζωῆς αὐτοῦ Bf || ἔχει B^s v. l., Nomoc.^d || 26 αὐτῆς om. ε || διαιροῦμένων Bf || 25 εἰ δὲ μὴ κατιόντες εἰσὶν Bf || 29 εἰρεθῶσι] καὶ εἰρεθῶσιν Bf || 30 τέσσαρας οὐγκίας LB || τὴν τοῦ νόμου διάταξιν B^s Nomoc.^d leges ε

1 adulteria R^a || probatur v || 3 exposuit v || illi b R¹ || 4 subitientibus T¹ || medio V media b mediis v || aut addidi || ministris huiusmodi b v huiusmodi ministri T || 5 crimine b || substantiam v || adulteri R¹ V¹ || 6 abeat b habet T || uxorem om. V¹ || et om. V¹ || 7 eius b v || patrem b || nostram b v || legem R^a b v || 8 subsecutae b v || 9 substantia b || 10 et descendentes V, om. v || 11 accipiat hii b accipient hi v accipiatur ab his T¹ || 12 sunt R vulg. || aliquis v aliquid b || haec] et v || 14 adultera b v || mulier v mulieres? R¹ || 15 subacta v || monasterium T² vulg. || quid b || 16 vir] ubi R¹ || 17 et om. V¹ || copulare T || 18 leg. metuenti? || et nullatenus R² vulg. || 20 aut prius quam vir (ubi R¹) accipiat R || 21 moritur R || tandi b v || monachitum T¹ monachum R¹ || 22 abitum accipere T v accipere habitum R || ipsum b v || monasterium v || 24 descendentes b || 25 accipere eas V¹ eos accipere T || substantiae] et substantiam v || diuisa b v diuersas T¹ || 26 monasterium b || 27 dari] ei dari R^a || descendentes b || 28 conuenientes v || 29 quattuor om. v, quattuor — 686, 9 legem scr. R² in ras. 3 vv. || eos om. b

τάξιν διαιρούμενον λαμβάνειν, τὰς δὲ ὀκτὼ οὐγκίας δίδοσθαι τῷ μοναστηρίῳ ἐν ᾧ ἐγκλιεῖται ἢ τοιαύτη γυνή· εἰ δὲ μῆτε κατιόντας μῆτε ἀνιόντας ἔχει, ἢ καὶ ἀνιόντες συνέπραξαν τῇ τοιαύτῃ ἀσεβείᾳ, πᾶσαν αὐτῆς τὴν οὐσίαν λαμβάνει τὸ μοναστήριον. ἐκείνου παραφυλαττομένου ὥστε δι' ὅλων τῶν θεμάτων τῶ ἀνδρὶ τὰ συμφωνὰ τὰ τοῖς προικητοῖς ἐμφερόμενα συμβολαίῳ φυλάττεσθαι.

CAPUT XI.

Ἐπειδὴ δὲ τινες τὸν ἡμέτερον νόμον παραβαίνειν σπουδάξουσιν, ἐν ᾧ ἰδικῶς τὰς αἰτίας ἀπρηθμισά-
10 μεθα ἐξ ὧν μόναν ἡεπούδια δύνανται πέμπεσθαι ἢ ἐκ τοῦ ἀνδρὸς ἢ ἐκ τῆς γυναῖκος, κελούμεν παρ' ἐκεί-
νας τὰς αἰτίας μηδενὶ τῶσπῃ ἡεπούδια γίνεσθαι ἢ ἐροῶσθαι γινόμενα, ἢ κατὰ συναρῆσιν τοὺς γάμους
15 διαλύειν καὶ συγχερῆσαι ἀλλήλοις τὰ ἁμαρτήματα. 15
1 εἰ δὲ παρὰ τὰς ἀφ' ἧμῶν διωρισμένας αἰτίας τολ-
μήσουσι τινες διαλύειν τὸν γάμον, κελούμεν, εἰ μὲν
κατιόντας ἔχουσιν εἴτε ἐξ αὐτοῦ εἴτε ἐξ ἄλλου γάμου,
τὰς οὐσίας αὐτῶν ἐκείνοις δίδοσθαι κατὰ τὴν τῶν
νόμων τάξιν, καὶ τὸν τε ἀνδρα τὴν τε γυναῖκα εἰς 20
μοναστήριον ἐμβάλλεσθαι ἐπὶ πάντα τὸν τῆς ζωῆς
αὐτῶν χρόνον, καὶ ἐκ τῆς ἐκάστου περιουσίας ἀνά
τέσσαρας οὐγκίας τοῖς μοναστηρίοις ἐν οἷς ἐμβάλλον-
ται ἀφορίζεσθαι· τοῦ ἀνδρὸς δηλονότι μηδὲ χρῆσιν
25 ἔχαντος τοῦ διδομένου τοῖς παισὶ μέρους. εἰ δὲ κατιόν-
τας μὴ ἔχουσιν, ἀλλὰ ἀνιόντες εὐοίκαται, τὸ τρίτον
μέρος τῆς οὐσίας λαμβάνειν αὐτούς, εἰ μὴ τῇ ἀσεβείᾳ
τῆς λύσεως τοῦ γάμου συνέπρασαν, τὰ δὲ δύο μέρη τοῖς
μοναστηρίοις ἐν οἷς ἐκαστος ἐμβάλλεται ἀφορίζεσθαι.
εἰ δὲ μῆτε κατιόντες μῆτε ἀνιόντες εἶεν, ἢ καὶ ἀνιόν- 30
τες συνέπρασαν τῷ γεγονότι, κελούμεν πᾶσαν τὴν οὐ-

c. XI extat B 28, 7, 6 post nov. CXVII c. 12 et inde eodem loco in L f. 145 (cf. p. 562 ad c. 13). § 1—3 ex B habet Nomoc.^m XIV tit. 13, 4; pr.—§ 3 in epitomen redacta B² Γ 4, 5 p. 156 Zach. — Summam pr.—§ 3 praestat Anonymus Bodleianus 21 B apud Zachariae Ἀνεκδ. p. 220. Theodori summam capituli repeti B², Athanasii summarium § 1 (— v. 25) libellus περὶ διαφόρων ἀγνωσμάτων § 6 p. 193 Heimbach, Anon. Bodleianus 21 C apud Zachariae l. c., summarium § 2 repetunt paratitla Ath. 14 § 2. Argumentum notant paratitla Ath. 2 § 6, 10 § 3.

ordinem dividendas accipiant, octo autem unciae monasterio dentur in quo eiusmodi mulier includitur; si vero neque descendentes neque ascendentes habeat, vel etiam ascendentes eiusmodi impietatem adiuerint, omnem eius substantiam monasterium accipiat. Atque illud simul observetur, ut in omnibus casibus pacta dotalibus instrumentis inserta marito serventur.

XI. Quoniam autem nonnulli legem nostram violare student, in qua specialiter causas enumeravimus ex quibus solis repudia aut a viro aut a muliere mitti possunt, iubemus praeter illas causas nullo modo repudia fieri vel facta valere, aut coniuges consensu matrimonii solvere atque delicta sibi invicem 1 condonare. Quodsi qui praeter causas a nobis definitas matrimonium solvere ausi sint, iubemus, si quidem descendentes habeant sive ex ipso sive ex alio matrimonio, illis bona eorum dari secundum ordinem legum, et tam virum quam mulierem in monasterium conici per omne vitae eorum tempus, ac de utriusque substantia quaternas uncias monasteriis in quae coniciuntur destinari: ut scilicet vir ne usufructum quidem partis quae liberis datur habeat. Si autem descendentes non habeant, sed ascendentes praesto sint, tertiam partem substantiae ii accipiant, nisi impietati matrimonii solvendi consenserint, duae vero partes monasteriis in quae quisque conicitur destinentur. Si vero neque descendentes neque ascen-

1 διαιρούμενας LB || λαβεῖν Nomoc.^m || οὐγκίας M
Nomoc.^m || 2 ἐγκλιεῖται Nomoc.^m || 3 ἢ om. Nomoc.^d ||
καὶ οἱ ἀνιόντες L Nomoc.^{am} || 4 ἐπράξαν B² v. l. || τοι-
αύτῃ αὐτῇ B² || αὐτοῖς B¹ || 5 ἐκείνου παραφυλαττο-
μένου] illi conservandam (i. e. ἐκείνῳ παραφυλαττομέ-
νην) § || 7 τὰ τοῖς) τὰ om. B¹ || προικητοῖς M] γαμι-
κοῖς M s. v., LB || 8 συμβολαίῳ ἐμφερόμενα LB || 9
παραβαίνειν σπουδάξουσι νόμον B || νόμον] nov. CXVII
c. 8. 9 || 10 ἀπρηθμισάμεν M^a || 11 μόναν] solum (i. e. ἴ-
μόνον) || 12 ἡεπούδια] διαζύγια LB (id. 13) || δύνανται
πέμπεσθαι B πέμπεσθαι δύνανται L || 12 παρ'] περὶ
B¹ || ἐκείνας] ταύτας B² || 13 τὰς εἰρημένας αἰτίας B² ||
ἡεπούδια] διαλύειν γάμους καὶ διαζύγια B¹ (cf. ad 14)
|| ἢ—14 γινόμενα om. B³ § || 14 γινόμενα M] τὰ γινόμενα
LB || ἢ κατὰ — 15 διαλύειν om. B¹ || συναρῆσιν L ||
ταῖς om. B¹ || 16 εἰ] OI Nomoc.^m || 17 ἧμῶν L || 18 ἐκ
τοῦ αὐτοῦ malit CGEHeimbach || 19 τὰς οὐσίας] sub-
stantiam § || τοῦ νόμον Nomoc.^m || 22 αὐτῶν om. M^a ||
23 οὐγκίας ML Nomoc.^m || 28 τοῦ om. B¹ || 29 ἐμβάλ-
λεσθαι M || 30 μῆτε ἀνιόντες μῆτε κατιόντες B² || μὴ
ἀνιόντες M^a || εἶεν] inveniuntur § || καὶ καὶ εἰ B¹ ||
ἀνιόντες] οἱ ἀνιόντες LB (cf. ad 3)

dum leges diviso accipere, octo vero uncias dari monasterio in quo includitur huiusmodi mulier. Si vero neque descendentes neque ascendentes habeat, aut ascendentes consenserint huiusmodi iniquitati, omnem eius substantiam accipere monasterium illi conservandam, ut per omnes casus viro pacta dotalibus illata instrumentis serventur.

Quia vero aliqui nostram legem transcendere student, in qua evidenter causas enumeravimus ex quibus solum repudia possunt transmitti aut a viro aut a muliere, iubemus praeter illas causas nullo modo repudia fieri, aut per consensum nuptias solvi et concedere invicem delictis.

1 Si vero praeter a nobis definitas causas prae-
sumpserint aliqui solvere matrimonium, iubemus, si
quidem descendentes habuerint sive ex ipso sive ex
alio matrimonio, substantiam eorum illis dari secun-
dum legum ordinem, et tam virum quam mulierem
in monasterium mitti in omnibus vitae suae tempo-
ribus, et de singulorum facultatibus quaternas uncias
monasteriis in quibus mittuntur separari; viro nihilo
minus neque usum habente datae partis filiis. Si
vero descendentes non habeant, sed ascendentes in-
veniuntur, tertiam partem substantiae accipere eos,
si non iniquitati solutionis matrimonii consenserint,
duas vero partes monasteriis in quibus unusquisque
mittitur separari. Si vero neque descendentes neque
ascendentes inveniuntur, vel ascendentes consen-
serunt facto, iubemus omnem substantiam monaste-

1 legem R⁽²⁾ v || diuisa b diuersas T¹ || accipere b ||
2 concluditur T || 3 vero neque] neque om. b || habet v ||
4 consertur b || 5 accipiat v || monasterio b || illi uero
conservandam (conservanda v) b v; leg. illo uero obser-
uando? || 6 viro] uel v uae b || pacto V¹ facta v || 7 illate
V¹ || 9 aliquid b alii qui v || student om. R² || 10 quo T¹ ||
uidentur R¹ b uidentur V¹ || causas] causas quae V || 11
repudiatas b || 12 mulier b || propter b || 13 fuerit b || 14
delicti b v delicti R || 16 praeter] praedictas b || praes-
umpserit R¹ || 17 aliquis V¹ v aliquid R¹ b || 18 habuerit
V || ex alio] ad alio b || 19 substantia v || 20 ordinem legum
T || 21 monasterio V² || 22 quaternis untiis T || 23 mit-
tur T || reparari R² || uero T¹ v uae b v V¹ || 24 usque
V¹ || usu habere R¹ || filii b v] filii. quando pater rerum
filii in potestate positi non habet (habet T) usumfructum
RVT vulg. || Si om. b || 26 tertiam] tertiam uero v || acci-
pere eos substantiae T || 27 iniquitatis v (R², sed restituit
iniquitati) || matrimonium b, om. v || 28 monasterii v mo-
nasterii his V¹ || unusquisque del. V³ || 29 separari T¹ ||
neque ascendentes om. R, ascendentes ante descendentes
add. R² || 30 uel R²) et R¹ VT b aut al. || ascendens V ||
consenscrunt V b] consenserint RT vulg. conuenerunt v ||
31 factum b || monasterii b maioris monasteriis R^a

σιαν τοῖς μοναστηρίοις ἐν οἷς ἐνεβλήθησαν διδοσθαι, ἵνα μὴ διὰ ταύτης τῆς περιουσίας καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ κρῖμα καταφρονηθῆι καὶ ὁ ἡμέτερος νόμος παραβῆ. 2 Ἀλλὰ καὶ τοὺς ἵποπογοῦντας ταῖς τοιαύταις λύσεσι τῶν γάμων ἢ τὰ τοιαῦτα ἀθέμιτα συμβόλαια συντιθέντας ταῖς εἰς σῶμα ποιναῖς υποβάλλεσθαι κελύομεν καὶ εἰς ἑξορίαν πέμπεσθαι. Εἰ δὲ οἱ τὸν γάμον λείην ἐπιχειροῦντες βουληθῶσι πάλιν ἑαυτοῖς συζευχθῆναι πρὶν ἐμβληθῶσι μοναστηρίοις, ἀδειαν αὐτοῖς δίδομεν τοῦτο ποιεῖν, καὶ τὰς προειρημένας ποινὰς συγχωροῦμεν αὐτοῖς καὶ τὰς ἰδίαις περιουσίας ἔχειν καὶ οὕτως πρὸς ἀλλήλους ζῆν, ὡς ἂν εἰ μηδὲν τοιοῦτο ἡμαρτημένον ἐτύγχανεν. τοῦ ἐνὸς δὲ βουλομένου τὸν γάμον ἀνακαλέεσθαι, εἰ μὴ συναινέσει τὸ ἕτερον πρόσωπον, κατὰ τοῦ μὴ βουλομένου κρατεῖν 15 4 τὰς ποινὰς. Ταῦτα δὲ πάντα φυλάττεσθαι κελύομεν ἐν τε τῇ βασιλίδι ταύτῃ πόλει καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, διὰ τε τοῦ κόμητος τῶν πριβάτων καὶ τῆς τῶν παλατινῶν σχολῆς καὶ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀρχόντων καὶ τῶν τάξεων αὐτῶν, εἰδότων αὐτῶν, ὡς 20 εἰ ὁραθῶντες τοιοῦτον τινὸς ἡμαρτανόμενον καὶ μὴ ταῦτα πάντα παραφυλάξουσι, καὶ ἑξορίαν καὶ δήμευσιν ἵποστησονται. ταῦτα δὲ ἀπὸ παραφυλάττειν κελύομεν καὶ τοὺς κατὰ τόπον ὁσιωτάτους ἐπισκόπους, ὥστε προνοία αὐτῶν τὰ παραδιδόμενα πρόσωπα ἐν 25 μοναστηρίοις ἐμβάλλεσθαι καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν τὰ παρ' ἡμῶν διορισθέντα τοῖς μοναστηρίοις παρέχεσθαι.

CAPUT XII.

Εἴ τις δὲ κατηγορηθεὶς ἐπὶ μοιχείᾳ προδοσίας τῶν δικαστῶν ἢ ἄλλω οἰωθήσεται τρόπον τὰς ἀπὸ τοῦ νόμου ποινὰς ἀποφυγεῖ, καὶ μετὰ ταῦτα ἐνφροσίνῃ τῇ γυναικὶ περὶ ἧς κατηγορήθη αἰσχρῶς συναναστρέφόμενος ἢ εἰς γάμον λαμβάνων αὐτήν, καὶ τοῦτο γένηται ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς ἢ καὶ μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτήν, οὐδὲ τὸν γάμον ἐρροῶσθαι κελύομεν, ἀλλὰ καὶ 35

c. XII. XIII extant B 6, 19, s. 9.

c. XII ex B habet Nomoc.^{dm} XIV tit. 11, 1; summam praestat Nomoc. XIV tit. ib., Ath. summam repetit Nomoc. L tit. 41 p. 652 Voell.

steriis in quae coniecti sunt dari, ne per hanc astutiam et dei iudicium contemnatur et lex nostra viole- 2 Sed eos quoque qui eiusmodi matrimoniorum solutionibus operam praestant vel eiusmodi illicita in- 3 strumenta componunt, corporalibus poenis subici et in exilium mitti iubemus. Si vero qui matrimo- nium solvere conati sunt, prius quam in monasteria coniciantur, rursus inter se coniungi velint, facultatem iis damus hoc faciendi, et praedictas poenas iis remittimus, utque bona sua habeant ac perinde inter se vivant tamquam si nullum eius generis peccatum commissum esset concedimus. Quodsi alter nuptias re- 4 vocare velit, si non consenserit altera persona, contra eum qui noluerit poenae valeant. Haec autem omnia custodiri iubemus tam in hac regia civitate quam in provinciis per comitem rerum privatarum et scholam palatinorum et praesides provinciarum eorumque officia: qui sciant, si quid eiusmodi commissum neglexerint neque haec omnia observaverint, se et exilium et publicationem bonorum subituros esse. Haec ipsa vero etiam sanctissimos locorum episcopos observare iubemus, ut cura eorum personae traditae in monasteria coniciantur atque ex bonis eorum ea quae a nobis statuta sunt monasteriis praestentur.

XII. Si quis autem adulterii accusatus prodicione iudicum vel alio ullo modo legitimas poenas effugerit, atque postea deprehensus sit cum muliere, propter quam accusatus est, turpiter conversari vel eam in matrimonium accipere, idque vivo marito vel etiam post mortem eius factum sit, ne valere

1 ἐβλήθησαν B^f || 2 ταύτης] τὸ Nomoc.^m || τοῦ om. B^f || 3 καταφρονηθῆ cum Scrimgero vulg. || καὶ — παραβῆθῆ om. Nomoc.^m || 5 τοῦ γάμου B^s || συντιθέντες L || 8 ἐπιχειροῦντες L || ἑαυτοῦς συζευγνύειν B || 9 μοναστηρίοις Nomoc.^m ἐν μοναστηρίοις L || 10 αὐτοῦς Nomoc.^m || 13 τοιοῦτον BL, om. s || ἡμαρτημένον L || 17 ταύτη om. B^f || 18 τῶν πριβάτων] τῶν βασιλικῶν πριβάτων, s. v. τῶν βασιλικῶν περιουσιῶν L, καὶ τῆς περιουσίας add. B^f || 21 εἰ] ἐάν B^f || 22 πάντα om. B || 23 αὐτὰ om. B^f s || κελύομεν παραφυλάττειν LB || 25 αὐτοῦ M^a || παραδιδόμενα B || 30 τρόπον] προσώπων B^c || τὰ M || ἀπὸ τοῦ νόμου] a legibus s || 34 ἢ καὶ] εἴτε Nomoc.^d, ἢ B^c || αὐτοῦ] ἀ-ὄν L^a || 35 καὶ om. L

1 missi] si b || 2 contemptum] con um V¹ cum spat. vac. 6—7 lit. || de iudicio R¹ in de iudicio b || 4 tali V¹, om. b v || *incerta VT b certa R v || instrumentum V¹ || composuerunt b || 7 uero hii RT uobi V, hi om. b v || praesumpserint v || S noluerit R || contingi b || 9 mitta-

riis in quibus missi sunt dari, ut non propter hunc contemptum et dei iudicium contemnatur et nostra lex transgrediatur.

2 Sed et ministros talis solutionis nuptiarum aut 5 qui huiusmodi incesta instrumenta composuerint corporalibus poenis subici iubemus et in exilium desti- 3 nari. Si vero hi qui matrimonium solvere praesumpserunt voluerint iterum sibi coniungi prius quam mittantur in monasterio, licentiam eis damus hoc 10 facere et praedictas poenas concedimus eis et proprias habere substantias et ita ad invicem vivere, tamquam si nihil delictum fuisset. Uno vero volente matrimonium revocare, si non consentiat alia persona, contra eum qui noluerit teneant poenae.

4 Haec vero omnia servari iubemus tam in regia hac civitate quam in provinciis, tam a comite privatarum quam a palatinorum schola et provinciarum iudicibus et officii eorum, scientibus quod si neglexerint huiusmodi alicuius delicti et non omnia haec custodierint, et exilium et proscriptionem sustinebunt. Haec vero iubemus servare et locorum sanctissimos episcopos, ut providentia eorum traditae personae in monasteriis mittantur, et de rebus earum quod a nobis definitum est monasteriis vindicent.

Si quis vero accusatus in adulterio per prodicionem iudicum aut alio quolibet modo a legibus poenas effugerit, et post haec inveniat mulieri de qua accusatus est turpiter conversatus aut in matrimonio accipere eam, et hoc fiat vivente marito aut post eius mortem, neque matrimonium valere iube-

tur v || monasterium RT vulg. || eis licentiam v || 10 facere et] et om. b || 11 et om. T || vivere] uere T¹, om. R¹ || 12 si om. v || nih b || fuisse b || unq] non b v || noliente T^a || 13 reuocari V || alia] et alia b altera T || 14 noluerit R¹ noluerit T¹ || teneat b sentiat v || poenae b || 16 vero om. V || regiam hac civitatem v || 17 comitem b || 18 a palatinorum] ***** R || et om. v || 19 et officii] — neglexerint scr. V³ in spat. vac. 14 vs. || si om. b || neglexerit R || 20 alicuius del. V³, alterius v || 21 custodient R¹ || praescriptionem T b v proscriptionem R¹ || 22 servari VT || ante et in b litura est 2—3 lit. || 23 providentiam eos v || 24 sq. et — quod scr. V³ in spat. vac. 1/2 vs., et — vindicent om. v || eorum V³ || 25 uendicetur T², vindicetur vulg. || 29 accusator v || in altero R¹ ad alterarium v, in om. b || prodicionem b || 30 alium b v || quodlibet b || 31 efigerit b || haec om. V^a || 32 accusatum est b accusatur v || matrimonio V v || 33 acceperit v || uiuentem v || 34 post eius] postenus b || neque] et neque? b pr. || matrimonio b

τὸν τοῦτο πλημμελῆσαι τομήσαντα, εἰ καὶ τὸ πρό-
 τερον διέφυγεν, ὅμως ἀδειαν δίδομεν παντὶ δικαστῇ
 καὶ συνέχειν αὐτὸν καὶ μετὰ βιάσανους τὰς ἐσχάταις
 τιμωρίας ὑποτιθέναι, μηδεμιᾶς ἄλλης κατηγορίας ἢ
 ἀποδείξεως δεομένην καὶ τὴν γυναικα σωφρονισθεῖσαν
 καὶ καρεῖσαν μοναστηρίῳ ἐμβληθῆναι κελύομεν καὶ
 μένευ ἐπὶ ὅλον τὸν χρόνον τῆς οἰκείας ζωῆς· τὴν
 ἑκατέρου δὲ περιουσίαν κατὰ τὴν προειρημένην τάξιν
 διαιρεῖσθαι, κινδύνα (καθὼς προείπομεν) τοῦ τε κό-
 μητος τῶν περιβάτων καὶ τῶν κατὰ τὸν τόπον ἀρ-
 χόντων.

mus, sed et eum qui hoc delinquere praesumpsit,
 etsi prius perfugit, attamen licentiam damus omni
 iudici et comprehendere eum et post tormenta ulti-
 mis suppliciis subicere, nulla alia excusatione aut
 probatione faciente; et mulierem castigatam et de-
 tonsam monasterio immitti iubemus et ibi manere in
 omne tempus propriae vitae; utriusque vero sub-
 stantiam secundum praedictum ordinem dividi, peri-
 culo (sicut diximus) tam comitis privatarum quam
 iudicis loci.

CAPUT XIII.

Ἐπειδὴ δὲ δεῖ ἡμᾶς τὴν τοῦ ἀνθρώπινου γένους
 ἀσθένειαν σκοπεῖν, τὰς εἰς σῶμα ποινὰς κατὰ τι μέ-
 ρος ἐλαττοῦντες ἀπαγορεύομεν ἑκατέρας τὰς χεῖρας ἢ
 καὶ πόδας τέμνεσθαι, ἢ τοιαύτας τισὶν ἐπάγεσθαι
 τιμωρίας δι' ὧν τὰ ἄρθρα διαλύονται, ἐπειδὴ ἡ τῶν
 ἀσθρῶν διάλυσις βαρυτέρα ἐστὶ τῆς ἑκατέρων τῶν χει-
 ϶ῶν ἐκτομῆς, διὸ κελύομεν, εἰ μὲν τοιοῦτό τι ἀμαρ-
 τηθεὶ ἐξ ὧν οἱ νόμοι θάνατον τοῖς ἀμαρτάνουσι
 ἐπάγουσιν, κατὰ τὴν τῶν νόμων δύναμιν ὑπέχειν
 αὐτὸν τὰς ποινὰς, εἰ δὲ τοιοῦτο εἴη τὸ ἐγκλημα ὥστε
 θανάτου ἀξίον μὴ εἶναι, ἀλλὼς αὐτὸν σωφρονισθεῖσθαι
 ἢ εἰς ἐξορίαν πέμπεσθαι, εἰ δὲ ἡ τοῦ ἐγκλήματος ποί-
 οῦ-
 τος μέλους ἀποτομὴν ἀπαιτῆσει γειέσθαι, μίαν μόνην
 1 χεῖρα τέμνεσθαι. Ὑπὲρ κλοπῆς δὲ οὐ βουλόμεθα
 25 παντελῶς οἰοδηῖσθαι μέλος τέμνεσθαι ἢ ἀποθνήσκου-
 σθαι, ἀλλ' ἐτέρας αὐτὸν σωφρονισθεῖσθαι. κλέπτας δὲ κα-
 λοῦμεν τοὺς λάθρα καὶ ἀνευ ὀπλων τὰ τοιαῦτα πλημ-
 μελοῦντας· τοὺς γὰρ βιαίως ἐπερχομένους ἢ μετὰ ὀπλων
 ἢ χεῖρας ὀπλων, ἐν οἴκῳ ἢ ἐν ὁδῷ ἢ ἐν θαλάσῃ,
 30 τὰς ἀπὸ τῶν νόμων κελύομεν ὑπομένειν ποινὰς.

Quia vero nos oportet humani generis infirmita-
 tem protegere, corporales poenas secundum aliquam
 partem imminuentes interdiciamus alterutras manus
 aut pedes abscidi, aut huiusmodi quaedam inferri
 supplicia per quae articuli dissolvuntur, quia mem-
 brorum dissolutio gravior est utriusque manus ab-
 scissione. Propter quod iubemus, si quidem tale ali-
 quid delinquatur unde leges mortem delinquentibus
 inferunt, secundum legum virtutem sustinere eum
 poenas; si vero tale fuerit crimen quod morte dignum
 non sit, sed ut ipse castigetur aut in exilium trans-
 mittatur; si vero criminis qualitas membri abscisio-
 nem exigat fieri, unam solam manum abscidi.
 1 Pro furto vero nolumus omnino quodlibet mem-
 brum abscidi aut mori, sed aliter eum castigari.
 Fures autem vocamus qui occulte et sine armis hu-
 iusmodi delinquant; eos vero qui violenter adgre-
 diuntur aut cum armis aut sine armis, in domo aut
 in itineribus aut in mari, poenis eos legalibus subdi
 iubemus.

c. XIII in. et § 2 summam ex Ath. repetit libellus περὶ διαφορῶν ἀναγροσμάτων § 6 p. 193 Heimbach, v. 14 sq. summarium exhibent Prochiron 39, 23, Epanagoge 40, 26, Ecloga ad Prochiron mutata 37, 75 p. 152 Zach.

quidem matrimonium iubemus, sed etiam eum qui hoc committere ausus sit, etiamsi antea effugerit, tamen
 omni iudici facultatem damus comprehendendi et post tormenta ultimis suppliciis afficiendi, ita ut nulla
 alia excusatione vel probatione indigeat; et mulierem castigatam et tonsam in monasterium conici iube-
 mus ibique manere per omne vitae suae tempus; utriusque vero substantiam secundum praedictum ordinem
 dividi, periculo (quemadmodum diximus) et comitis rerum privatarum et praesidium locorum.

XIII. Quoniam autem humani generis infirmitatem considerare nos oportet, poenas corporales ali-
 qua ex parte minuentes vetamus utramque manum vel etiam pedem abscidi, aut eiusmodi poenas aliquibus
 infligi per quas articuli solvuntur, quandoquidem articulorum dissolutio gravior est utriusque manus
 abscisione. Propterea iubemus, si quidem quid eiusmodi commissum sit de quo leges mortem delinquentibus
 inferunt, secundum tenorem legum eum poenas subire; sin tale sit crimen ut morte dignum non sit,
 alio modo castigari vel in exilium mitti; si vero criminis qualitas membri abscisionem exigat, unam solum
 1 manum abscidi. Propter furtum autem omnino nolumus membrum ullum abscidi, aut occidi eum, sed
 alio modo castigari. Fures vero vocamus eos qui clam et sine armis eiusmodi delicta committunt; nam qui
 violenter grassantur sive cum armis sive sine armis, in domo sive in via sive in mari, eos poenas legibus
 statutas subire iubemus.

1 τοῦτο M] τοιοῦτο (om. Nomoc.^m) LB || τὸ om. No-
 moc.^d || 3 ἐσχάταις M] νομίμοις LB || 4 ἐπιτιθέναι M,
 ὑποτιθέναι — κατηγορίας om. L || μηδεμιᾶς] καὶ μη-
 δεμιᾶς Bf || 5 δεομένην L faciente ε || 7 τῆς οἰκείας
 ζωῆς (ζωὴν L^a) LB ε (cf. 685, 24) || τῆς ζωῆς αὐτῆς M ||
 10 τῶν περιβάτων L τῆς ἰδικῆς περιουσίας (τῶν ἰδι-
 κῶν Nomoc.^d) B || τῶν — ἀρχόντων] iudicis ε, unde
 τῶν — ἀρχόντων Haloander || τὸν om. LBf || τῶν om. No-
 moc.^m || 12 ἀνθρώπιον L ἀνθρώπου B^c || 13 σκοπεῖν]
 protegere ε, unde σκέπειν corr. Haloander || 14 τὰς om.
 L^a || 15 ἢ καὶ τοιαύτας M] 17 τῆς] τῶν Bf || ἑκατέρας
 B^c || 21 τοιοῦτον LB || 22 ἀλλῶς] sed ut i. e. ἀλλ'
 ὡς ε || 23 πέμπεσθαι] αὐτὸν πέμπεσθαι B || εἰ δὲ ἢ]
 ἢ δὲ L || 24 ἀπαιτῆσει M] ἀπαιτήσοι LB || μία μόνην
 χειρὶ ἢ εἰς ποῦς τοῦ πλημμελῆσαντος ἀποτεμείσθαι
 Theod. || 25 βολόμεθα M || 26 οἰοδηῖσθαι Bf || 29 ἐπ-
 ερχομένους ἢ μετὰ ὀπλων om. Bf

tionem b v || facientem b v, facienda vulg. || et] in b v ||
 muliere castigata RVT || detonsam Cramer in Zeitschr.
 f. gesch. Rechtswiss. 1, 309] detrusa RVT^b detur ad v ||
 7 omni b omnem v || utriusque T¹ || substantia b sub-
 stantiae v || 8 praedictum ordinem om. b v, ubi in proximi-
 sius quoque versibus verba aliquot omituntur propter
 labem archetypo adpersam || periculo om. v || 9 comiti
 b v || quam — 12 nos om. b v || 12 infirmitates b || 13 cor-
 porales poenas om. b v || aliquas partes R || 14 interdici-
 mus imminuenti v || alterutrasque manus T utrasque man-
 us R¹, om. b v || 16 per quae articuli dis] om. b v || sol-
 vantur b || 17 dissolutio b solutio v || manuum abscisione
 V, om. b v || 18 talem b v || 19 delinquantur R¹ || delin-
 quentium v || 20 inferant b || virtutes v || eos v || 21
 talis v || mortem b || 22 set uti R¹ aut R² || ipse] et ipse
 V || in om. b || transmititur T transmitteret b, hoc proce-
 dere add. V || 23 abscisione R¹ || 24 sola b solum V v ||
 25 furtum b || quolibet V b v || 26 mori^a T¹ || castigare
 V || 27 vocamus vulg.] uolumus libri, uocari s. v. add.
 V³ || carnis b || 28 relinquī v || uiolenter scr. V³ in ras. ||
 agrediuntur RT egrediuntur b || 29 arma b v || arma
 b v || domo Osenbrüggen] domos libri || aut in] aut om. V,
 in om. R vulg. || mare RV b

1 et om. b vulg. || derelinquere V¹ b || praesumpsit R
 T vulg. || 2 profugit R² vulg. || attinē RT² alterum T¹ ||
 omnem b || 3 et om. v || eum om. T || tormentum b || 4 ex-
 cusationem b, accusatione malit Osenbrüggen || 5 proba-

2 Ὡστε δὲ μὴ μόνον τὰς εἰς σῶμα ποινάς, ἀλλὰ καὶ τὰς εἰς χορηγία μεταρριωτέρας γίνεσθαι, θεσπιζόμεν τοῖς ἐπὶ ἐγκλήμασι κατηγορουμένους, ἐφ' ὧν οἱ νόμοι δήμευσιν ἢ θάνατον ὀρίζουσιν, ἐὰν ἐλεγχθῶσιν ἢ κατακριθῶσι, τὰς αὐτῶν περιουσίας μὴ γίνεσθαι κέρδος τοῖς ἀρχοῦσιν ἢ ταῖς αὐτῶν τάξεσιν, ἀλλὰ μὴδὲ κατὰ τοὺς παλαιούς νόμους τῷ δημοσίῳ αὐτὰς προσκροῦσθαι. ἀλλ' εἰ μὲν ἔχουσιν κατιόντας, αὐτοὺς ἔχειν τὴν οὐσίαν, χωρὶς τῶν διὰ τοῦ τοιοῦτου ἀμαρτήματος αὐτοῖς προσγενομένων, εἰ δὲ μὴ ὑπεῖσι κατιόντες, ἀλλ' ἀνιόντες ἀχοῖ τρίτου βαθμοῦ, αὐτοὺς ἔχειν. 3 εἰ δὲ γαμετάς ἔχουσιν οἱ οὕτως κατακριθέντες, πᾶσι τρόποις κελούμεν ταύτας καὶ τὴν προῖκα καὶ τὴν γαμικὴν δωρεάν λαβεῖν. εἰ δὲ καὶ δίχα προικὸς τοῖς τοιοῦτοις προσώποις συναφίσαν, τὴν ἀπὸ τῶν ἡμετέρων νόμων ὀρισθῆσαν μοῖραν ἐκ τῆς ὅλης οὐσίας τοῦ κατακριθέντος ταύτας λαμβάνειν, εἴτε τέκνα ἔχουσιν εἴτε καὶ μὴ. εἰ δὲ μηδένα τῶν προειρημένων ἔχοι ὁ πλημμελής, τότε τῷ φίσκῳ προσκροῦσθαι τὴν ἐκείνου περιουσίαν βουλόμεθα. Ἐπὶ μὲντοι τοῖς ἐπὶ καθοσιώσει κατακρινόμενοις τοῖς παλαιούς νόμους φυλάττεσθαι κελούμεν.

(Ἐπίλογος.) Προνοιάτω τοῖνυν ἡ σὴ ἐνδοξότης τὸν παρόντα θεῖον ἡμῶν νόμον κατὰ ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν προθεῖναι, καὶ στείλει κατὰ τὰς 25 ἐπαρχίας καὶ καταφανῆ ποιήσει τοῖς τούτων ἡγουμένοις, ἐφ' ᾧ πάντας τοὺς ὑπάρχουσιν μαθεῖν ὅσων αὐτῶν ποιούμεθα πρόνοιαν. D. k. Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXX. pc. Basillii vc. anno XV. 29 XXX, p. c. Basillii vc. anno XV.

Dat. kal. Mai. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno 29 XXX, p. c. Basillii vc. anno XV.
[a. 556.] Rescripta lex ad Monachium pu.

§ 2. 3 summarium (ex Theod.) habet B^Σ 60, 52, 16 p. 884 Heimb.

§ 3 — v. 17) summam Ath. repetunt paratilla Ath. 10 § 3.

2 Ut autem non solum corporales poenae, sed etiam pecuniariae moderatiores fiant, sancimus, qui propter crimina accusantur, de quibus leges publicationem vel mortem statuunt, si convicti vel condemnati sint, ne eorum substantiae magistratibus vel officiis eorum lucro cedant, sed ne fisco quidem secundum veteres leges addicantur; verum si descendentes habeant, ut hi bona accipiant, exceptis iis quae per tale delictum ipsis accesserint, sin descendentes non supersint, sed ascendentes usque ad tertium gradum, hi ea habeant.

3 Si autem uxores habent qui ita condemnati sunt, omnibus modis iubemus has et dotem et donationem nuptialem accipere. Quodsi etiam sine dote cum eiusmodi personis copulati fuerunt, portionem legibus nostris statutam ex tota condemnati substantia accipere eas, sive liberos habeant sive non habeant. Si vero is qui deliquit nullum ex praedictis habeat, tunc fisco substantiam illius addici volumus. In iis tamen qui maiestatis crimine condemnantur veteres leges servari iubemus.

Epilogus. Provideat igitur tua gloria, ut praesentem sacram legem nostram in hac felici civitate proponat et in provinciis militat earumque praesidibus manifestam reddat, ut omnes subiecti intellegant, quantam iis curam adhibeamus.

1 μόνας L || 3 τοὺς — κατηγορουμένους (cf. 688, 1) τῶν — κατηγορουμένων coni. Zachariae, cui correctioni adversatur αὐτῶν v. 5 || 4 δήμευσιν ἢ θάνατον] mortem aut proscriptionem § 5 μὴ om. M || 6 ἀρχοῦσιν] ἐπὶ μὲντοι τῆς καθοσιώσεως οἱ παλαιοὶ νόμοι κρατοῦσι καὶ δημεύεται ἡ οὐσία τοῦ ἡγουμηκότος add. L^a, scholion ad v. 20 sq. ex margine huc intrusum (cf. Theod. § 36) expunxit L^b || 9 χωρὶς — προσγενομένων om. § 10 αὐτῶ LB^c || 11 τρίτον] τοῦ τοιοῦτου L || 12 οὕτως om. § 13 ταῦτα L^a || καὶ om. B^f || 15 συναφίσαν L || 16 ἡμετέρων om. § 17 νόμων] cf. ad 685, § 17 ταῦτα L || εἰ τέκνα L || 18 καὶ om. B^f || προειρημένων] πρὸ ἡμῶν L¹ || 19 ἔχει L || φίσκῳ] δημοσίῳ LB || 20 βουλόμεθα om. § 21 εἴτε om. B || κατακριθέντες L || 23 epilogo] in ML additi pars prior (—προθεῖναι 25) ad Musonium praef. urbi, altera ad Petrum praef. praetorio spectat (cf. ad 676, 23); om. epilogum B^Σ || 23 subscr. om. Ath., habent Iul.^{bw}, item Utinensis in appendice Iul. p. 196 Haenel; ἐξεφωνήθη μετὰ τὴν ἐπατείαν Βασιλείου ἰς' εἴτε τῆς βασιλείας Theod. || dat. k. mag. Iul.^w || cp. M) constanpt.

Utin., pc. Iul.^w, om. Iul.^b § || imp. dn. (dn. om. Iul.^{bw}) iust. pp. a. ann. XXX. (XV. Iul.^w) Iul. § dn. iustiniani pp. aug. M ceteris omissis || pc. uasilii uc. an. XV § uc. basillii an. XV Iul.^b p. cons. bilisari anno XV Utin. (om. Iul.^w) basilio uc. cons. M

1 U] aut v || poenas V¹T^bv || sed etiam om. V || 2 pecuniarias T^bv pecuniarias V || mediocres V vulg. || 3 legem v || morte b || 4 proscriptione R¹V pro inscriptione b || finiunt b || communicantur R¹ || 6 sed om. V || 7 eis R || habeant] heres aut R¹ || 8 descendentes b || ipsos — descendentes (descendentes b) b^v] om. RVT vulg. || haberi v || 9 sunt v || sed b^r] et RVT vulg. || descendentes v || 10 eos] csse v || 12 et dotem] ei dotes v || 14 donationem] et donationem R donationis v || et om. V vulg. || dote talibus T vulg.] dotalibus RV b v || 15 fuerint RV vulg. || partem totam substantiam v || 16 eas vulg.] eam libri || 18 delinquit R || 19 In om. V v || crimine om. v || condemnari v || servare RV || subscriptionem servant b v || 29 uasilii b v

ΠΛΕ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΑΝΑΓΚΑΖΕΣΘΑΙ ΤΙΝΑΣ ΕΚΣΤΑΣΙΩΙ ΧΡΗΣΑΣΘΑΙ.

⟨Προοίμιον⟩ Ὅσα τὸ θεῖον ἐξευμενίζεσθαι ἰφ' ἡμῶν προτρέπεται, ταῦτα ἐπὶ τοῖς ὑψηλοῖς ἀξίανται τε καὶ διαλαμβάνει ἀγωνιζόμεθα. Ζωσάριος τις ἐκ τῆς Μοσῶν ἐπαρχίας καθεστὼς σὺν δάκρυσιν 5 δεηθεὶς ἡμῶν ἐδίδαξεν, ὡς ἐπὶ χρήμασι δημοσίοις τε καὶ ἰδιωτικοῖς μεθ' ὁδὴν ὑπομένων ὑπὸ τοῦ τῆς χάριτος λαμπροτάτου ἀρχόντος ἐπὶ ὕβρισι καὶ μόνῃ (οὐ γὰρ ἐπὶ τῶν χρημάτων πέπονθε περσεκοντίας ἐπιδιδόσθαι) λιβέλλοις τῶν οὐκ ἐπιτελεσθέντων πραγμάτων αὐτοῦ) ὅπερ ἀδικώτατον καὶ τὸν ἐν κεφαλαίοις λυτηρῶν κατέστηκε. πού γὰρ δίκαιον, τὸν ἅπαξ ἐκ τοῦ συμβεβηκότος καὶ οὐ ῥαθυμῶς παραδεδομένον ἐκτὸς τῶν αὐτοῦ γεγονότα ἀφ' οὗ ἀσχήμονα τὸν βίον ἐάντῳ περιτιθέναι, καὶ τῆς ἐφημέρου τροφῆς ὡς εἰκὸς τῆς τε τοῦ σώματος σκέπης 10 ἐξω βιαίως καταστῆναι;

CAPUT I.

Ταῦτα μαθόντες καὶ τῷ χρεῖτον τὸ χρεῖον διορθώσασθαι πρὸς θεραπείαν τοῦ τε ἀγαθοῦ τῶν ἀπάντων θεοῦ καὶ τοῦ μή τι θλιβερόν ἐπὶ ἡμῶν πολιτεῖναι προθυμηθέντες θεοπίστοι, μηδενὶ ἐξείναι 15 τῶν ἐνδοξοτάτων ἢ μεγαλοπρεπεστάτων ἀρχόντων ἐκστασιον πράγματων χάριν ἀνάγκη ἐπάγειν τινὶ τῶν τὰς εὐθύναις ἐπὶ ταῖς εἰρημέναις χρεῖταις (ἐπὶ χρήμασι τυχόν δημοσίοις ἢ ἰδιωτικοῖς) ὑπομνησθέντων, ἢ τοιοῦτο-τρόποις αἰκισμῶν κεκορησθαι προφάσειν, ὡς ἂν αὐτοὺς τῆς τοῦ σώματος φειδομένους τιμωρίας αἰρεῖσθαι μάλλον τῆν τῶν ἰδίων στήθεσιν δέχεσθαι, καὶ μὴ σὺν τῷ τῆς ἀπορίας ζυγῷ καὶ τῷ τῆς ἀσχημοσύνης πιεζέσθαι μέχρι θανάτου ὀνειδισμῶ. ὄρκον δὲ πρὸς τῶν προσκνητηῶν παρέχειν λογίων, ὡς οὐ τις αὐτῶν προφάσει 20 πραγμάτων χάριν ὑπολείπειται ἢ χροσίου, ὅθεν τῆν τοῦ χρεῖος ποιήσεται πλήρωσιν. εἰ δὲ δίκαια αὐτῷ τινὰ ὁ νόμος ἢ ἀπὸ κληρονομίας ἢ δωρεᾶς συγγενῶν διδῶσι κινήτων ἢ ἀκινήτων πραγμάτων, καὶ τούτων ἐπι ἐντὸς μὴ κατέστη, ἀρομύζειν δὲ αὐτῶν γίνεσθαι, καὶ δυνατὸν μέρος ἐξ αὐτῶν ἢ καὶ τὸ ὅλον τοῖς ὀφειλομένοις συνάξαι (δίκαια μὲν τῶν τῆς γαμετῆς πραγμάτων, τῇ ἀληθείᾳ εἴπερ διαφέρει αὐτῇ), τοῦτο γίνεσθαι, καὶ ἀδειαν εἶναι τοῖς ὀφειλομένοις οὐκ εἶναι τὰς τοιαύτας ἀγωγὰς καὶ εἰς πρόσωπον τοῦ τότε τῶν δικαίων κυρίου τὰς ἐναγωγὰς ποιεῖσθαι, εἴτε πάρεστιν ὁ ὀφειλέτης εἴτε καὶ μή, καὶ εἰς πρόσωπον αὐτοῦ ἀπλῶς εἰπεῖν 25 τοῦ ὑπευθύνου ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἐναγωγῇ ἢ ἐδικήσει τῶν πραγμάτων καθεστάναι.

Nov. CXXXV Graece tantum extat in ML, c. 1 Θεοπίστοι μηδενὶ ἐξείναι in B 9, 5, 18. — Epit. Theod. 135, Athan. 16, 4, Anon. Bodleian. ap. Zacharine Ἀνέκδ. p. 220. c. I 14 Θεοπίστοι — 20 πλήρωσιν ex B habet Ecl. Basilicorum lib. I—X.

CXXXV.

NE QUI CESSIONE UTI COGANTUR BONORUM.

Praefatio. Quaecumque ad numen divinum a nobis placandum invitant, haec ut inter subiectos incrementa capiant et elucescant contendimus. Zosarius quidam ex Moesia provincia oriundus cum lacrimis nobis supplicavit docuitque se ob publicas et privatas pecunias a clarissimo provinciae praeside insulsi petitus esse per solam contumeliam (neque enim de pecuniis passus est libellos persecutionis rerum suarum datos): id quod iniustissimum et in primis acerbum est. Qui enim par est eum, qui semel fortuito eventu nec vero negligentiae deditus res suas amisit, denuo ignominiosam vitam amplecti, et victu quotidiano forte atque corporis tegimento per violentiam exui?

I Hoc comperto cum deteriora melioribus emendare cupiamus, ut et optimus omnium deus concilietur neve quid iniqui nostris temporibus usu veniat, sancimus nulli gloriosissimorum aut magnificentissimorum magistratum licere cessionis bonorum gratia in angustiis compellere quemquam eorum, qui de debitis quas diximus (pecuniis scilicet publicis vel privatis) conveniuntur, aut eiusmodi contumeliarum uti praetextibus, ut illi ad supplicium corporis evitandum malint rerum suarum potius amissionem pati, ac non cum inopiae iugo etiam contumeliae probro ad mortem usque premi. Insuperandum autem per adorationem evangelicae praestet, nullam sibi facultatem reliquam esse in rebus aut auro, unde debito satisfaciat. Si quae vero iura ei lex aut ex hereditate aut ex donatione cognatorum in mobilibus aut immobilibus rebus tribuat, earumque possessione nondum politus sit, competere tamen ei videantur, ac possint creditores partem earum vel etiam totum colligere (exceptis tamen rebus uxoris, siquidem re vera ad eam pertinent): hoc fiat, atque liceat creditoribus eiusmodi actiones sibi vindicare, et ex persona eius qui tum iurium illorum dominus sit, actiones instituire, sive adsit debitor sive non adsit, et in personam ipsius debitoris, ut simpliciter dicamus, in eiusmodi actione vel rerum vindicatione substitui.

2 rubr. Περὶ τοῦ μὴ ἀναγκάζεσθαι τινὰ ἐξίστασθαι Theod. Περὶ ἐκστάσεων Anon. Bodl. || τινὰς || τινὰ index Ath., Theod. || ἐκστάσει κεκορησθαι (ἐξίστασει χορησθαι index) καὶ τὰ ἐξῆς Ath. ἐξίστασθαι Theod. || inser. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς add. Ath. Constitutionem ad praetorem Thraciae datam esse videri ex appellatione 691, 1 praesidibus comitibus apta Zachariae coniecit, quod nimis incertum est || 4 προτρέπεται Ath. || 5 αὐξέσθαι L compendio an in fine vocabuli s. v. adscripto || τῆς τῶν L || καθεστὼς L ἐστὸς M || 6 ἡμῖν L || 7 πέποιθε Haloander || περσεκοντίας s. v. ἀπαιτήσεως L προσπεστονος malit Zachariae coll. Cod. 7, 71, 6 (cf. add.) || 8 αὐτὸν cum Scrimgero vulg. || 9 παραδεδομένον Haloander || παραδεδομένη M παραδιδόμενη L vulg. || αὐτὸν Haloander αὐτοῦ ML || 10 τε om. M || 13 Θεοπίστοι M Θεοπέπνευ L || 14 τοῦ || Zachariae, v. 13 τε abundare ratus || ἐπὶ ἡμῶν ML || παρ' ἡμῶν male cum Scrimgero vulg. (παρ' ἡμῖν

coni. Zachariae) || 15 πράγματος χάριν ἐκστασιον ἀνάγκη Haloander; leg. πραγμάτων; || ἐπάγειν MB || ἐπαγγεῖν L vulg. || 16 ἐπὶ ταῖς εἰρημέναις χρεῖταις om. B, ἐπὶ χρήμασι — ἰδιωτικοῖς om. L || 17 αἰκισμοῖς L || 18 μὴ delendum censet Heraldus de rerum iudic. auct. 2, 25 (Otto Thes. iur. II p. 1287), μὴν corr. R. Schneider, utrumque iniuria || καὶ τῷ || καὶ τὸ L || 19 οὐ τις Haloander || οὐδεὶς MLB (οὐδὲμία Ath.) || 20 πράγματος B' || χάριν e. v. 15 illatum esse suspicatur Kroll; cf. CLXIII c. 2 || χροσίου MB^c Ecl. (Ath.) || χροσίου LB' vulg. || 21 ἢ prius || καὶ B' || ἢ ἀκινήτων om. L || 22 μὴ κατέστη ἐντὸς L || δυνατῶν L || μέρος ἐξ αὐτῶν M || ἐξ αὐτῶν μέρος LB || 23 τῆς τῶν L || αὐτοῖς L || γενέσθαι L || 24 τότε Kroll || ποτε libri || 25 εἴτε — μὴ || plenius Ath. εἴτε καταδέχονται τοὺς κλήρους ἢ τὰς δωρεὰς ἐκείνοι εἴτε καὶ μή, καὶ εἴτε πάρεστιν εἴτε ὑπομιμνήσκονται || ὁ om. L || 26 ἐναγωγῇ; M || ἀγωγῇ LB

(Ἐπίλογος.) Ἡ σὴ τοιγαροῦν ἐπιμελὴς καὶ φιλόστομος μεγαλοπρέπεια τὰ οὕτως ἡμῖν εὐσεβῶς παραστάτα παραφυλαξάτω, ἵ χροσίον λιπῶν ἐπιτίμιον τῶ παραβαίνοντι τὸν ἐπὶ τούτοις παρ' ἡμῶν Θεοπισθέντων τολμῶντι ὀρίζουσα. οὐδὲ γὰρ κινδύνον χωρεῖν, ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν σωτηρίαν οὗτος ἐπαχθήσεται τοῖς ἕως ἐνθυμήσεως ψυχῆς παρασάλευεν τὰ δικαίως παρ' ἡμῶν διὰ τοῦδε τοῦ Θείου νόμου τετυπωμένα ἐπιχειροῖσι. d. VI. k. Mart. CP. <imp. dn.> Iustiniani <pp. Aug. anno . . . post> cons. Basilii vc. <anno . . .> 5

PA5

ΠΕΡΙ ΑΡΓΥΡΟΠΡΑΤΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΩΝ.

(Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Στρατηγῶν, κόμητι λαογιτιόνων.)

(Προοίμιον.) Οἱ ἐν τοῦ συστήματος τῶν ἀργυροπρατῶν τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως ἰκέται γεγονότες τοῦ ἡμετέρου κράτους πρὸς πολλῶν ἡμῶν ἤτησαν κεφαλαίων βοηθείας αἰτούντες τυχεῖν, οἷα καὶ αὐτοὶ πολλοὶ ἐαυτοῖς παρεχόμενοι χορηγίους, ἐξ ὧν ἀντιφωνήσεις καὶ δανείσματα ὑπέρχονται παντὸς κινδύνου μεστιά. Θεῖας γὰρ ἡμῶν οὐσίας διατάξεως τῆς βουλομένης κατὰ τάξιν γίνεσθαι τὰς ἀπαιτήσεις, καὶ πρῶτον μὲν τοὺς ὑπευθύνους εὐθύνεσθαι καὶ τὰ αὐτῶν πράγματα, ἕστερον δὲ ἐγγυητάς καὶ μανδάτωρας καὶ ἀντιφωνητάς, ἐξηρησάσθαι δὲ ταύτης τῆς νομοθεσίας τὸ κατ' αὐτοῖς σύστημα καὶ πάσχειν τὰ πάντων δεινότερα, εἰ μέλλοιεν αὐτοὶ μὲν μὴ δύνασθαι χρῆσθαι τῇ τῆς διατάξεως βοηθείᾳ, ἀλλ' εἰθὺς ἀπαιτεῖσθαι, εἰ δὲ ἀντιφωνήσεις παρ' ἐτέρων λάβοιεν, μὴ ποιεῖν αὐτοῖς τὸ ἰκανὸν τοὺς ἀντιφωνήσαντας ἢ τοὺς τούτων μανδάτωρας ἢ ἐγγυητάς, καὶ προσήκειν καὶ αὐτοῖς ἢ μετεῖναι τῶν κοινῶν νόμων ἢ μηδὲ αὐτοῖς ἀντικεῖσθαι τὴν ἡμετέραν διάταξιν. 10 15

CAPUT I.

Θεοπίσθωρον τοίνυν, ἤνικα τινὲς τῶν ἀργύρου τραπέζης προσεστώτων δανείσειάν τινι, καὶ ἡ ἀντιφωνήσιν λάβοιεν ἢ ἐγγυητάς ἢ μανδάτωρας, ἀντιτίθειτο δὲ αὐτοῖς ἡ διάταξις καὶ ἡ ἐξ ἐκείνης εἰσαγομένη τάξις, τότε κρατεῖν καὶ ἐπ' αὐτῶν τὴν διάταξιν, εἰ μὴ σύμφωνον ἰδικὸν ποιήσαιεντο, ὥστε ἀδειαν εἶναι τῶ δανείσειαν χωρεῖν καὶ κατὰ τοῦ πρωτοτύπου καὶ (κατὰ τοῦ) μανδάτωρος καὶ τοῦ ἐγγυητοῦ, μὴ ἀναμένοντι τοὺς τῆς διατάξεως βαθμοῖς. διὰ γὰρ τὴν τῶν ἀργυροπρατῶν περὶ τὰ κοινὰ συμβόλαια σπουδῆν τὰ τοιαῦτα προσέμεθα σύμφωνα, οὐ δοκοῦντα παρὰ τὸν νόμον εἶναι, διότι ἐξέστην ἐκάστῳ τῶν δεδομένων αὐτῶ παρὰ τοῦ νόμου κατα-

Nov. CXXXVI Graece tantum extat in ML, c. 1—6 in B 23, 4. proemium add. B². — Epit. Theod. 136 (inde B²), Athan. 15, 3, Anonymus Bodleianus ap. Zachariae Ἀνεκδ. p. 221. Julian. const. CXVIII.

Epilogus. Diligens igitur et virtutis amans magnificentia tua, quae tam pie nobis placuerunt, observet ac decem librarum auri multam statuatur ei qui quid ex iis quae de his a nobis sancita sunt transcendere audeat. Neque enim absque periculo erunt, verum ipsum de vitae salute periculum iis inferetur, si qui vel nullo consilio ea quae iuste a nobis per hanc sacram legem constituta sunt labefactare temptent.

CXXXVI.

DE ARGENTARIORUM CONTRACTIBUS.

Idem Augustus Strategio comiti largitionum.

Praefatio. Qui in collegio sunt argentariorum huius felicitis civitatis supplices facti potentiae nostrae de multis capitibus nos rogarunt auxilio potiri cupientes, quippe qui ipsi quoque multis sese utiles praestent, unde constitutae pecuniae et mutui obligationes subeant omnis periculi plenas. Nam cum sacra nostra extet constitutio, quae velit ut exactiones secundum ordinem fiant, et primum quidem principales rei eorumque res excutiantur, deinde autem fideiussores et mandatores et constitutae pecuniae rei, eximi ab hac lege collegium ipsorum et acerbissima quaeque pati, quoniam ipsi quidem constitutionis auxilio uti nequeant, sed protinus exigantur, cum vero ab aliis constitutae pecuniae obligationes percipiant, ipsi non satisfaciunt pecuniae constitutae rei vel eorum mandatores aut fideiussores; ac par esse ut aut ipsi quoque communium legum participes sint aut ne ipsis quidem constitutio nostra adversetur.

I. Sancimus igitur, cum qui ex iis qui mensae argentariae praesunt mutuum pecuniam alicui dederint, et vel constitutae pecuniae obligationem vel fideiussores vel mandatores acceperint, atque opponatur iis constitutio et ordo per eam introductus, ut tum etiam in ipsos constitutio valeat, nisi speciale pactum fecerint, ut liceat creditori tam principalem debitorem quam mandatorem et fideiussorem convenire, non expectatis constitutionis gradibus. Nam propter studium argentariorum circa communes contractus adhibitum eiusmodi pacta admittimus, cum non videantur contra legem esse, quoniam unicuique licet ea quae

2 τῶ] τοῖς M (cf. ad 3) || Θεοπισθέντων παρ' ἡμῶν L || 3 τολμῶντων L^a, τολμῶντι om. in lacuna 6—7 litt. M (cuius exemplar videtur habuisse τολμῶσιν, cf. ad 2) || οὕτως L || τοῖς] τῆς M || 4 εἰσηγήσεως, s. v. ἐνθυμήσεως L || 5 d. VI k. Mart. (ἐγρήρη προδ' ἑ καλάνδων Mart. Ath.) || d. k. iu. mar. M μηνὶ μαρτίῳ Theod. || cp. bilisar. vc. cons. M, βασιλείας Ἰουστινιανοῦ . . . μετὰ τὴν ὑπάτασαν . . . Ath. ἔτει τῆς (λῆς) codex, unde ἴ τῆς aut λῆ corr. Zachariae) βασιλείας Ἰουστινιανοῦ Theod.; CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXX post cons. Basilii vc. anno XVI (i. e. a. 557) Zachariae || 6 PA5] ὀλβ' Ath., Anon. Bodl. || 7 rubr. Περὶ συναλλαγμάτων ἀργυροπρατῶν Anon. Bodl.

Περὶ τῶν συναλλακτότων τοῖς ἀργυροπραταῖς Ath. || Περὶ MLB] Περὶ τῶν Theod. || inscr. om. ML, inserui ex Ath. || 9 Οἱ om. Anon. Bodl. || οἰκέται L^a || 10 τυχεῖν αἰτούντες B² || αὐτοῖς M^a || 11 πολλοὺς L¹ || ὑπερέχοντα L ὑπέρχοντα B || 12 διατάξεως] nov. IV || 13 μανδάτωρας (idem 16) B || δὲ del. cum Haloandro vulg. || 14 πάντα B || 15 μὲν om. B || 16 ἀντιφωνητάς B || αὐτῶν B || 17 καὶ alterum om. L, καὶ αὐτοῖς om. B || νόμου] ὀνομάτων L^a || 19 δανείσειαν τινι L || 20 αὐτῶ L || 21 *ποιήσονται libri || 22 κατὰ τοῦ add. Haloander (καὶ προδ' τοῦ πρωτοτύπου κατὰ τοῦ μανδάτωρος Zachariae in Appendice p. 20) || 24 τὸν νόμον M^a || καταφρονεῖν MB Theod.] περιφρονεῖν L Ath., Anon. Bodl.

φροσύνῃ. ἀλλ' εἴ τι γένοιτο τοιοῦτο σύμφωνον, ἐξέστω αὐτοῖς καὶ κατὰ πρότερον τοῦ μανδάτωρος καὶ κατὰ τοῦ ἐγγητοῦ καὶ κατὰ τῶν ἄλλων προσώπων χωρεῖν· ὥστε εἰ μὲν μὴ γέγραπται σύμφωνον, πάντως κρατεῖν καὶ ἐπ' αὐτοῖς τὴν διάταξιν, εἰ δὲ γέγραπται τὸ σύμφωνον, εἶναι τὸ κανονίζον τὸ συνάλλαγμα κἀκεῖθεν τὰς εἰσπράξεις ἐπάγειν.

CAPUT II.

Δεύτερον δὲ αὐτοῖς κεφάλαιον ἦν τὸ τῆς ἄλλης ἐξαίρεσεως, ἣν πρόην ἐποιήσαμεν, ἥνικα τις προσετώδῃ ἀργύρου τραπεζῆς στρατεύοιτο ἢ τοὺς οἰκείους παῖδας στρατεύσειεν, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀποχῆσθαι τοὺς στρατευομένους αὐτῶν παῖδας, ὡς μὴ ἐκ πατρῶων στρατευσαμένους χρημάτων ἢ ἐτέρωθεν αὐτοῖς πεπορημένους, ἀλλ' ἐκ τῶν δανεισάντων. καὶ ἤτησαν καὶ αὐτοὶ ἢ μηδὲ ἐπ' αὐτοῖς χρόαν ἔχειν τὴν τοιαύτην πρόληψιν ἢ καὶ αὐτοῖς τὰ αὐτὰ ἰπάροξαι, ὥστε εἴ τις δανεισάμενος παρ' αὐτῶν στρατεύοιτο ἢ καὶ οἱ αὐτοῦ παῖδες, καὶ μὴ δυνήσθῃ ἐτέρωθεν λύσαι τὸ ὄφλημα, καὶ ἐκ διαπράξεως τῆς αὐτοῦ ἢ τῆς τῶν παίδων στρατείας τὸ ἱκανὸν αὐτοῖς γίνεσθαι. ἡμεῖς τοίνυν οὔτε ἀπλῶς τὸν νόμον τεθείκαμεν, ἀλλὰ μετὰ τῆς προσηκούσης παρατηρήσεως, οὔτε ἀνατρέπειν αὐτὸν ὁραδίως ὑπομένομεν, ἀλλὰ θεσπίζομεν, κρατούσης τῆς θείας διατάξεως καὶ τῆς προλήψεως ταύτης τῆς κατ' αὐτὸν φερομένης κατὰ τὴν θεῖαν διατάξιν οὐκ ἀνηρημένης, διότι δοκοῦσι πολλοῖς συμβάλλοντες οὐκ ἐξ οἰκείων ἅπαντα πράττειν χρημάτων, ἔχειν καὶ αὐτοὺς τὴν αὐτὴν προνομίαν, ὥστε εἴ τις στρατεύοιτο ἢ οἱ αὐτοῦ παῖδες, τὴν μὲν αὐτοῦ στρατείαν ὑποκεῖσθαι πάντως, εἴ γε τῶν πεπρασκομένων εἴη, ὁμοίως δὲ ἢ καὶ τὴν τῶν παίδων, πλην ἢ μὴ δευθδεῖν καὶ προφανέστατα παρ' αὐτῶν, ὡς ἢ ἐκ μητροφῶς τῶν παίδων οὐσίας ἢ ἐκ βασιλικῆς φιλοτιμίας ἢ στρατεία περιεγέγονεν αὐτοῖς. εἰ γὰρ οὐκ ἔχοιεν λύσιν ἑτέραν τοῦ ὄφληματος, τηλικαῦτα ἐκ τῆς στρατείας τῶν παίδων τὸ ἱκανὸν γίνεσθαι τοῖς ἀργύρου προσετώδῃ τραπεζῆς. ἐφ' ᾧν δὴ τούτων τίθεμεν τὸν νόμον ἀντιπέντες τούτῳ τῇ παρὰ τῆς διατάξεως προλήψε· καὶ ὥσπερ ἐκείνη τὴν εἰρημένην πρόληψιν κατ' αὐτῶν ἐποίησατο, οὕτω καὶ ἡμεῖς τῆς ἀντίθετον αὐτῆς θεραπειαν διδόντες μόνοις τοῖς τὸ εἰρημένου συστήματος φιλοτιμούμεθα διὰ τὸ κοινὸν τῆς αὐτῶν λυσιτελείας, ἣν παρέχονται τοῖς συναλλάγμασι, πολλοῖς ὁμιλοῦντες κινδύνους ἵνα τὰς ἐτέρων θεραπειύσαιεν χρείας.

CAPUT III.

Κἀκεῖνο μέντοι οὐκ ἄπο τρόπου λέγειν ἔδοξαν, ὡς εἰ δανεισίαν τινι ἢ καὶ φθίσαντες ἐδάνεισαν εἰς ἀγορασθῆσαν πραγμάτων τινῶν κινήτων ἢ ἀκινήτων, καὶ ἤτην χρυσίον δοῖεν, καὶ ἐκ τῶν δανεισθέντων χρημάτων κτηθεῖν τὸ πᾶγμα, πάντων αὐτοῖς ἐπὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων κριώτερα ἔχειν δίκαια, καὶ μὴ πειράσθαι μηδεμίᾳ διαστροφῆς, ἀλλ' εἴπερ ἀποδείξαιεν ὅλους ἐκ τῶν χρημάτων αὐτῶν τούτῳ κτηθῆν καὶ μὴ δύνασθαι τὸ ἱκανὸν διὰ χρημάτων ποιῆσαι αὐτοῖς οἱ δανεισάμενοι, αὐτὸ τὸ πᾶγμα τὸ ἐκ τῶν χρημάτων αὐτῶν ὠνηθῆν προσκυροῦσθαι αὐτοῖς, ὥσπερ ταῖς μὲν ἀληθείαις παρ' αὐτῶν ἀγορασθέν, φιλῆς δὲ προσηγορίας ἐντεθείσης τῆς τοῦ ἑωνημένου. οὐδὲ γὰρ δίκαιόν ἔστι τοὺς τὰ οἰκεία χρήματα προειμένους μὴ καὶ πρώτην καὶ ἀναμφισβήτητον τάξιν ἐπὶ τοῖς ὠνηθεῖσι πράγμασιν ἔχειν, μόνον εἴπερ ὑποθήκης γένοιτο ἐν τοῖς ἐγγράφοις συναλ-

ipsi a lege data sunt contemnere. Sed si quod eiusmodi pactum fiat, liceat iis primum et mandatorem et fideiussorem et ceteras personas convenire: ut si quidem pactum scriptum non est, omnino etiam in ipsos constitutio valeat, sin autem scriptum est pactum, contractus normam praestet atque inde exactiones inferantur.

II. *Secundum autem illis caput erat de altera exceptione, quam nuper fecimus, quando quis argentariae mensae praepositus militet vel filios suos militare faciat: quod militantes ipsorum filii ea uti nequeant, quasi non ex paterna pecunia vel aliunde iis adquisita, sed ex creditorum pecunia militaverint. Atque rogarunt et ipsi, ut aut ne in ipsis quidem eiusmodi praesumptione locum haberet aut ipsis quoque idem competeret, ut, si quis mutuo ab ipsis accepto militet vel etiam liberi eius, neque aliunde debitum solvere possit, etiam ex venditione militiae eius vel filiorum eius ipsis satisfiat. Nos igitur neque simpliciter legem tulimus, sed cum idonea observatione, neque cum facile subverti patimur, sed sancimus, valente sacra constitutione nec sublata praesumptione illa quae secundum sacram constitutionem contra illos inducitur, quoniam cum multis contrahentes non ex propriis pecuniis omnia facere videntur, habere et ipsos idem privilegium, ut, si quis militet vel filii eius, militia quidem eius omnino obligata sit, siquidem ex earum numero sit quae vendantur, similiter autem filiorum quoque militia, nisi ab ipsis manifestissime comprobetur aut ex maternis filiorum bonis aut ex imperiali liberalitate militia sibi obligasse. Nam si debitum aliunde solvere nequeant, tum ex militia filiorum praepositi mensae argentariae satisfiat. Quorum gratia hanc legem ponimus, oppositantes hoc praesumptioni ex constitutione profectae: et quemadmodum illa praedictam praesumptionem contra eos effecit, ita nos quoque contrarium ei remedium adhibentes iis solis qui ex praedicto collegio sunt largimur propter communem eorum utilitatem quam contractibus praestant, multis periculis se immiscentes ut aliorum necessitatibus medeantur.*

III. *Sed illud quoque non abs re dicere visi sunt, si cui mutuum pecuniam credant vel etiam antea crediderint ad res quasdam mobiles vel immobiles emendas, et certam auri summam dederint, et ex pecuniis creditis res adquisita sit, omnibus sese in eadem re potiora habere iura debere neque ullam experiri imminutionem, sed si quidem omnino docuerint ex suis pecuniis rem comparatam esse nec potuerint iis debitorum pecunia numerata satisfacere, ipsa res ex pecuniis eorum empta iis addicatur, perinde ac si re vera ab ipsis empta et nuda emptoris appellatio interposita esset. Neque enim par est eos, qui suas pecunias porrigunt, non item primum et extra dubitationem positum locum in rebus emptis habere, dumtaxat si hypothecae mentio in scriptis contractibus facta sit. Nam si hoc observaverint, omnia habituri sunt quae*

1 τοιοῦτο] τῶν τοιούτων L || κατὰ πρότερον τοῦ μανδάτωρος LB (Theod. κατὰ τὸ ἐγγητοῦ πρότερον, Iul. ut potestatem habeant prius fideiussorem pulsare, sim. Ath., Anon. Bodl.) || κατὰ τὸ πρῶτον μανδάτωρος M κατὰ τὸ πρῶτοτίπον καὶ κατὰ τὸ μανδάτωρος Haloander (quod probat Zachariae in Add. vol. I p. 563) πρὸ τῶν πρωτοτίπων κατὰ τὸ μανδάτωρος Zachariae in Appendice p. 20 || 2 τοῦ ἐγγητοῦ LB] τοῦ πρῶτον ἐγγητοῦ M || 3 τὸ συνάλλαγμα κανονίζον L, τὸ ante τὸ superscr. L^o falso loco || 5 ἐποιήσαμεν] Cod. 8, 13, 27 || 7 χρημάτων] χρημάτων ἀλλ' οἰκείων (ex v. 14) B

(quod Zachariae ita probat, ut ἢ delet et infra corrigat ἀλλ' οὐκ ἐκ τῶν δανεισάντων, parum probabiliter utrumque) || 8 πρόληψις M^a || 9 οἱ LB] om. M (cf. 15) || 11 τῆς προσηκούσης om. L || 13 ἀνηρημένας M || 14 πολλοῖς Kroll] πολλοῖ libri || 18 ἑτέρου L^a || γενέσθαι B || 19 τοῦτο M] τοῦτον LB || 21 αὐτῆς M] αὐτοῖς LB || 22 ἐτέρωθεν L || 24 ἢ om. B || 26 πάντως LB] κριώτερον ἔχειν δίκαιον B || 27 διαστροφῆς LB] τροφῆς M || αὐτοῦ L^a B || τοῦτο] τὸ M || 28 κτηθῆν προσκυροῦσθαι B || 29 ἐκτεθείσης L || 30 καὶ πρώτην] καὶ om. B

λάμασι μνήμη. τούτο γὰρ εἰ παραφυλάξαιεν, ἅπαν ἔχουσιν ὅσον ἡμᾶς ἤτησαν, μᾶλλον δὲ ἔτι μείζον καὶ τῶν αἰτηθέντων, εἰ γε τιμιώτερα δίδομεν αὐτοῖς ἀπάντων δίκαια ἐπὶ τοῖς πράγμασι τοῖς δεκνυμένοις ἐκ τῶν χρημάτων αὐτῶν ἐπιψηφισθαι. εἰ μὲντοι ἀγραφον γέροντες ἢ γένοιτο τὸ συναλλάγμα, καὶ αὐτοὶ δοῖεν τὰ χρήματα ἢ εἶδη τινὰ (ὅπερ μάλιστα εἶδον ἐπὶ τῶν περὶ ἐτέρων τραπεζῆς ἀργύρου γίνεσθαι, κόσμον πολλῶν ἢ ἀργύρου ἐπὶ τῶν τοιούτων δίδομένου ἢ καὶ πιπρασκόμενου), μὴ μὲντοι τὸ τίμημα λάβοιεν, τριπλαῖα ἐξεί- 5
σιν αὐτοῖς ὡς οἰκεία ταῦτα ἐκδικεῖν, κἄν ὑποθήκας οὐκ ἔχουσιν. οὐ γὰρ ἐκείνοι κτήσονται τὰ ἀλλότρια, χου-
σίου μὲν οὐ καταβάλλοντες, τὰ παρ' ἐτέρων δὲ αὐτοῖς δεδομένα κατέχοντες μάτην, ἀλλ' εἴτε κληρονομοῖντο, οἱ αὐτῶν κληρονόμοι ἢ ἀποδώσουσι τὰ ὑπὲρ αὐτῶν ἢ αὐτὰ τὰ δεδομένα, ἢ κἄν εἰ μὴ κληρονομηθεῖεν, ἐξίσταται αὐτοῖς ταῦτα ἐκδικεῖν, μηδεμίαν ὑποθήκην κατ' αὐτῶν ἐπὶ τοῖς αὐτῶν πράγμασι παρ' ἄλλων προσγι- 10
νομένης κρατούσης.

CAPUT IV.

Ἐπειδὴ δὲ νόμον ἐθέμεθα, μὴ περαιτέρω τοὺς ἀργύρου τραπεζῆς προσετώτας διμοιραῖον τόκου δανείζειν, ἐδίδαξαν δὲ, ὅτι καὶ ἀγράφως δανείζουσιν, ἀγνωμονοῦνται δὲ περὶ τὸν τόκον ὡς μὴ ἐγγράφον γενομένου τοῦ δανείσματος μηδὲ ἐπερωτήσεως παρεντεθείσης (τούτο δὴ τὸ δημόδες τὸ μὴ προσήκειν ἀνεπερώτητον τρέχειν τόκον, καίτοιγε πολλὸν ὄντων θεμάτων ἐφ' ὧν καὶ ἀνεπερώτητοί τόκοι καὶ ἐκ συμφώνου μόνον τίκονται, ἔστι δὲ ὅτε οὐδὲ ἐκ συμφώνων, ἀλλ' αὐτομάτως εἰσαγόμενοι ὁμῶς ἀπαιτοῦνται), διὰ τούτου θεσπιζόμεν, μὴ 15
μόνον τὸν ἐξ ἐπερωτήσεως αὐτοῖς δίδοσθαι τόκον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐξ ἀγραφῶν τοιούτων ὅποιον ὁ νόμος αὐτοῖς δίδωσιν ἐπερωτᾶν, τούτῳ τὸν ἐκ διμοιρῶν τῆς ἐκατοστῆς. τοὺς γὰρ πᾶσι σχεδὸν τοῖς δεομένοις ἐτοιμοὺς ὄντας βοηθεῖν οὐκ ἂν εἴη δίκαιον ὑπὸ τοιαύτης ἀδικεῖσθαι λεπτότητος.

CAPUT V.

Καὶ τούτο δὲ ἡμᾶς ἐδίδαξαν, ὡς τινες συναλλάττοντες πρὸς αὐτοῖς γραμματεῖα καὶ λογοθεσία ποι- 20
οῦνται, καὶ τὰ μὲν ἐπ' ἀγορᾶς τίθενται, τὰ δὲ αὐτοὶ συγγράφουσιν τῇ οἰκείᾳ χειρὶ, τισὶ δὲ ὑπογράφουσιν
ἐτέρων ταῦτα καταγραφάντων, καὶ ἤτησαν, ὥστε εἰ τι τοιοῦτο γράψαιεν οἱ πρὸς αὐτοὺς συναλλάττοντες, ἐπέ-
χεσθαι αὐτοὺς καὶ τὸ ἰκανὸν αὐτοῖς παρ' αὐτῶν γίνεσθαι, καὶ μὴ ἀποκεχοῖσθαι καὶ λέγειν, ὡς τὰ μὲν συμ-
βόλαια ἢ τὰς ὁμολογίας ἢ τὰ λογοθεσία ἅπαντα συνέγραψαν τῇ αὐτῶν χειρὶ ἢ ἐτέρων γραφάντων τοῖς
ὑπεσημίραντο, οὐ μὴν τὸ περιεχόμενον αὐτοῖς χρῆσιον δέδοται, ὥστε ἐντεῖθεν ὑποθήκας ἔχειν καὶ τόκον, 25
κἄν εἰ μὴ γέγραπται, διμοιραῖον λαμβάνειν. ἡμεῖς τοίνυν, ἐπειδὴ τὰ τοιαῦτα κοινὰ καθέστηκε καὶ πολλῆς
τῆς ἐπισκέψεως δεόμενα, μετὰ τοῦ προσήκοντος ἀποκρινόμεθα πρὸς ταῦτα. εἰ μὲν γὰρ τις συμβόλαιον ἀγο-
ραῖον ποιήσῃ καὶ ὅλον οἰκείᾳ γράψῃ χειρὶ, ἢ καὶ ὑπογράψῃ ἐν τοῖς παρ' ἐτέρων γραφεῖσιν ἢ γραμματεῖσι
ἢ λογοθεσίσι, ἐπέχεσθαι αὐτὸν καὶ κληρονόμους αὐτοῦ πᾶσι προσήκειν θεσπιζόμεν τρόποις, δηλαδὴ ταῖς

c. IV ex B habet B^a A 62 p. 99 Zach. (argumentum notat B^aT 11, 21 p. 624 Zach.); Ath. summam repetunt paratilla Ath. 17 § 6.

c. V § 1 summam Ath. repetunt paratilla Ath. 17 § 6.

a nobis postularunt, immo vero etiam amplius quam postularunt, siquidem omnibus potiora iura iis concedimus in rebus quae ex eorum pecuniis emptae probantur. Si vero contractus sine scripto factus sit fiate, et ipsi pecuniam dederint vel species quasdam (quod maxime apud praepositos mensae argentariae fieri consuevit, mundo forte muliebri vel argento ob talia dato vel etiam vendito) nec vero pretium acceperint, tunc liceat iis tamquam sua haec vindicare, etiamsi hypothecas non habeant. Neque enim illi aliena possidebunt, qui pecuniam quidem non solverint, sed quae ipsis ab aliis data sunt frustra detineant, verum sive heredes relinquunt, heredes eorum aut quae pro ipsis sunt aut ipsa quae data sunt, restituent, sive heredes non relinquunt, licebit ipsis haec vindicare, neve ulla hypotheca contra eos in eorum rebus ab aliis adquisita valeat.

IV. Quoniam vero legem tulimus, ne argentariae mensae praepositi ultra beses usuras fenerentur, illi autem nos docuerunt se etiam sine scripto fenerari solere, nec tamen fidem sibi servari circa usuras, utpote cum mutuum sine scriptis contractum nec stipulatio interposita sit, (secundum illud quod vulgo dicitur non convenire ut usurae absque stipulatione currant, quantumvis multi sint casus in quibus et sine stipulatione usurae et ex solo pacto nascantur, nonnunquam etiam ne ex pactis quidem, sed sua sponte introductae nihilominus exigantur); propterea sancimus, ut non solum ex stipulatione usurae iis, sed etiam ex non scriptis tales praesentur quales lex ipsis stipulari concedit, hoc est usque ad bessem centesimae. Nam qui omnibus propemodum indigentibus opem ferre parati sunt, eos par non est iniuria affici ex eiusmodi subtilitate.

V. Hoc quoque nos docuerunt nonnullos contrahentes cum ipsis instrumenta et ratiocinia conficere, et alia publice in foro facere, alia ipsos sua manu conscribere, quibusdam autem ab aliis conscriptis subscribere; atque petierunt, ut si quid eiusmodi qui cum ipsis contrahunt scripserint, obnoxii teneantur ipsisque per eos satis fiat, neve eo abutantur dicantque se instrumenta quidem vel cautiones vel ratiocinia tota sua manu conscripsisse vel aliis scribentibus haec subsignavisse, nec tamen pecuniam quae iis continetur ipsis datam esse: ut inde hypothecas habeant et usuras beses, etiamsi scriptae non sint, percipiant. Nos igitur, quoniam talia communia sunt et multa consideratione egent, ad ea uti convenit respondemus. Si quis enim publicum instrumentum fecerit, totumque sua manu scripserit, vel etiam ab aliis conscriptis subscripserit sive instrumentis sive ratiociniis, sancimus, ut is eiusque heredes omnibus modis teneantur personalibus scilicet actionibus obnoxii. Neque enim temere hypothecam dabimus iis qui de hoc pactum non

1 ἤτησαν L^a || 3 γραμμάτων B || τὸ om. B || 6 οὐ¹ εἰ L^a || κτήσονται L^a || κτήσονται MB || 7 καταβαλόντες L^a || δίδομενα B vulg. || 9 προσγινομένοις cum Haloandro vulg. || 11 νόμον¹ Cod. 4, 32, 26 § 2 || 12 τῶν τόκων B^a || 13 δὲ B^a v. l. || 14 συμφώνου μόνου¹ συμφωνομένου L^a || 15 ὅτε om. L^a || * οὕτε MLB || διὰ LB^a || καὶ διὰ M || 16 καὶ τῶν B^a, B^a v. l. || ἀγράφων M^b

LB^a Anon. Bodl.] ἀγράφων M^aB^a || αὐτοῖς ὁ νόμος B^a || 17 ἐτοιμῶς L^a || 18 λεπτότητος ἀδικεῖσθαι L^a || 19 συναλλάσσοντες LB^a || ποῦντες L^a || 20 ἀγοραῖς L^a || οἰκεία¹ ἰδία L^a || 21 γράψαιεν LB^a || γράψοιεν M^a || συναλλάσσοντες B^a || 22 ἀπορηθῆσαι L^a || 23 αὐτῶν Haloander] αὐτῶν MLB^a || 24 ὑποθήκας MB^a || καὶ ὑποθήκας L^a || 26 πρὸς om. L^a || 27 καὶ¹ ἢ Haloander; malim ἢ καὶ

περσοναλιας. οὐ γὰρ ἂν προχείρως δολίημεν ὑποθήκην τοῖς τοῦτο μὴ συμφωνήσασι, πλὴν εἰ μὴ δεηθῆται ἐν τοῖς γραμμασίω ὅπως ὑπαρχόντων μνήμη γενομένη, (καὶ) ἢ ὑπόθοντο τὰ εἰαυτῶν ἢ τοῦτο γοῦν τὸ ἀπλοῦν προσθεῖεν κινδύνω τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς, ἢ ὅπως τι φθέγγονται ἢ γράψαιεν τοιοῦτον ὅποιον εἰς ὑποθήκης ἔννοιαν φέροι. τότε γὰρ καὶ τὴν ὑποθήκην αὐτοῖς παρέχομεν, ὡς μήτε τὴν καθόλου φύσιν τῶν νόμων 1 τῶν ἡμετέρων συνταράξαι μήτε αὐτοὺς ἀποστερησαί τῆς δυνατῆς βοήθειας. Τόκον δέ, εἰ μὲν ἦρτον συμφώνησαν, τὸν συμπεφωνημένον εἶναι. εἰ δὲ τοῦτο μόνον γέγραπται, ὡς ἐπὶ τόκω τὸ δάμεισμα συνέστη, μὴ δύνασθαι τοὺς συμβάλλοντας λέγειν, ὡς ἐπειδὴ οὐκ ὄρισται τόκος, διὰ τοῦτο αἰτιόθεν ἐστὶ τὸ χροσίον, ἀλλὰ κατὰ πρόληψιν ὡς τοῦ διμοιραίου τόκου ἠρτῶς ὀνομασθέντος οὕτως τὴν εἰσπραξὶν γίνεσθαι. καὶ τοῦτο μὲν τοῦ λοιποῦ παραφυλάττεσθαι. ἐπὶ δὲ τοῖς ἡδὴ γενομένοις λογοθεσίαις, εἰ καὶ μνήμη (μὴ) γέγονε τόκου (ἐπειδὴ) πρόδηλόν ἐστιν ἐπὶ παντὸς ἀργύρου τραπέζης προσετώτος (τὸ) ἐπὶ τόκοις συμβάλλειν, καὶ αὐτὸς τόκος τελῶν 10 οὐκ ἂν δύναται τόκου χωρὶς δαπάνην δίδόναι, ἐξῆναι τὸν τόκον αὐτοῖς τὸν διμοιραῖον ἀπατεῖν, τοῦ μέντοι λοιποῦ ταῦτα παρατηρούμενοις ἅπερ ὁ παρῶν θεῖος νόμος δίδωσιν αὐτοῖς.

CAPUT VI.

Εἰς ἐκεῖνον μέντοι καὶ σφῆδρα αὐτοῖς βοηθοῦμεν, ὥστε εἰ λογοθέσια προφέροιο ἔχοντα ἠρτῶς ἐκάστην αἰτίαν ἐγγεγραμμένην εἰς ἡν δεδοτὰ τὸ χροσίον, ὁ δὲ ὑπογράψειεν ἐν τοῖς αὐτοῖς λογοθεσίαις, εἰ καὶ ἐκάστην αἰτὸς οἰκείῃ χειρὶ τὴν αἰτίαν οὐ γράψειεν, ἢ καὶ ὁμολογίαν τινὰ ὑπὲρ τοῦτου ποιήσαιο εἴτε ἐν δαμείσματος 15 σχήματι εἴτε ἐν διαλύσεως εἴτε καὶ ἄλλως, μηκέτι δύνασθαι τὸν τοῦτο πράξαντα τῶν κατὰ μέρος αἰτιῶν ἀπατεῖν τὰς ἀποδείξεις, πλὴν εἰ μὴ κατὰ παρουσίαν ὄρκον ἐπαγαγεῖν βούλοιο ἢ αὐτῷ ἢ κληρονόμοις τοῦ δαμείσαντος. τοῦτο γὰρ μόνον αὐτῷ παρέχομεν, εἰσὼ μέντοι τῶν τῆ ἀναργηρία παρεχομένων χρόνων. εἰ γὰρ καὶ αὐτὸς φθάσει παρελθεῖν ὁ χρόνος, οὐδὲ ὄρκω βαρύνομεν αὐτοῖς· τοῦτο ὅπερ καὶ ἐν τοῖς καθόλου νόμοις ἐγράψαμεν. καίτοιγε οὐδὲ τοῦτο ἐχρῆν· τὸν γὰρ οἰκεία χειρὶ γράψαντα ἢ καὶ δόντα λογοθεσίον 20 ποῦ δίκαιον ἦν οὕτως ἐκκελεῖ καθεστάναι καὶ νομίζειν, ὡς τὰ μὴ δεδομένα γράψαι;

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου πραγματικοῦ δηλούμενα νόμου ἢ τε σὴ ἐνδοξότης καὶ πᾶς ἕτερος τῆς ἡμετέρας πολιτείας ἄρχων ἀκέραια φυλάττειν εἰς τὸ διανεκὲς σπενσάτω, ποιήεις librarum auri decem επικειμένης κατὰ τῶν ταῦτα παραβαίνοντων ἢ παραβαίνεσθαι συγχωροῦντων. D. k. Apr. CP. Belisario vc. cons. [a. 535.] 25

fecerint, nisi omnino in scriptis bonorum mentionem factam esse probetur (et) aut sua ipsi pignori obligarint aut saltem hoc simpliciter adiecerint 'periculo eorum quae in bonis habeant', aut denique tale aliquid dixerint scripserintve, quale ad hypothecae cogitationem ducat. Tunc enim hypothecam quoque iis praebemus, ut neque universam legum nostrarum naturam conturbemus neque ipsos auxilium 1 quod praestari potest privemus. Usurae autem, si quidem certas pepigerint, pactae valeant. Sin hoc solum scriptum sit, mutuum sub usuris esse contractum, contrahentes dicere nequeant, quoniam usurae definitae non sint, propterea non fenebrem esse pecuniam, sed per praesumptionem quasi beses usurae nominatim expressae sint ita fiat exactio. Atque hoc quidem in posterum observetur. In ratiociniis vero iam confectis, etsi mentio usurarum facta non sit (quoniam manifestum est apud quemlibet argentariae mensae praepositum contractus sub usuris fieri, nec qui ipse usuras dependit, absque usuris impensam facere poterit), liceat iis beses usuras exigere, in posterum tamen ea observantibus quae praesens sacra lex ipsis largitur.

VI. In illo vero vel maxime iis subvenimus, ut si ratiocinia proferantur quae definite singulas causas in quas pecunia data est inscriptas contineant, is autem qui contraxit his ipsis ratiociniis subscripserit, etiamsi singulas causas sua ipse manu non scripserit, vel etiam cautionem aliquam de eo sive sub specie mutui sive transactionis sive etiam aliter confecerit, is qui hoc fecit nequeat amplius singularum causarum probationes exigere, nisi forte ex abundantanti iusurandum vel ipsi vel heredibus creditoris deferre velit. Hoc enim solum ei concedimus, intra ea tamen tempora quae exceptioni non numeratae pecuniae statuta sunt. Nam si id quoque tempus iam praeterierit, ne iureiurando quidem eos gravamus: id quod etiam in legibus generalibus scripsimus. Quamquam ne hoc quidem fieri oportebat: nam qui sua manu scripsit vel etiam ratiocinia dedit, eum qui par erat tam socordem fuisse putare, ut quae data non essent scriberet.

Epilogs. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram pragmaticam legem declarantur, ea tam gloria tua quam quibus aliis rei publicae nostrae magistratus integra servare in perpetuum studeat; cum poena librarum auri decem iis imminet qui haec violent aut violari patientur.

1 περσοναλιας] προσωπικαῖς B || ἂν om. M || 2 καὶ add. Zachariae, nisi antea pro ὑπαρχόντων scribendum sit ὑποθήκης (cf. Ath. εἰ μὴ γέγονεν ὑποθήκης μνήμη) || 3 αὐτῷ L^a || 4 φέρου B || 5 εἰαυτῶς L^a || 6 δὲ om. B || τὸ om. B || 7 χροσίον] χρόνος Haloander || 8 πρόσληψιν M || 9 ἐπὶ M || γνομένοισ L || μνήμη μὴ Anon. Bodl.] μὴ μνήμη cum Haloandro vulg.; μὴ om. MLB || 10 ἐπὶ LB] ὡς ἐπὶ M || ἀργύρου] ἀδίκου L^a || τὸ add. Zachariae || συμβαλεῖν B || 12 παρὸν M^a || 13 εἰ οἱ M || 14 ἐγγεγραμμένην M] γεγραμμένην LB || δέδοται ML] δίδοται B || εἰ M] ἢ LB || 15 αὐτὸς B] αὐτοῖς ML, ἐν αὐτοῖς conl. Zachariae || οὐ om. B || *ποιήσαιο MLB, (μὴ) ποιήσαιο Hombergk male || 16 ἐκ

διαλύσεως L || αἰτιῶν] αὐτῶν B || 17 κληρονόμω B || 19 φθάσει L] φθάσει MB || 20 νόμοις] Cod. 4, 30, 14 § 3 || ἐγγράψαμεν M || 21 καὶ delendum? || 22 νόμου ML] τύπου L^a vulg. || 24 librarum auri decem ἢ τοῦ χροσίον ε' λιτρῶν M λιτρῶν χροσίον δέκα L || 25 subser. ἐγράφη καλάνδων Ἀπριλίω ὑπαταίας Βελισαρίου Ath. d. k. apr. cp. pp. bilisar. vc. cons. M (quod Zachariae probat interpretatus post Belisar. vc. cons. i. e. a. 536, addens fortasse emendandum esse XV k. Apr.), dat. k. april. ppo. basil. anno Iul.^{wo} (om. subser. Iul. codd. vell.); μηνὸς μαρτίου μετὰ τὴν ὑπατείαν Βασιλείου τὸ εἰ Theod. quae perperam repetita esse videntur ex subscriptione novellae sequenti CXXXVII a Theodoro apposita.

PAZ

ΠΕΡΙ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑΣ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΚΑΙ ΚΛΗΡΙΚΩΝ.

Ἐν ὀνόματι τοῦ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀυτοκράτωρ Καῖσαρ Φλάβιος Ἰουστινιανὸς Ἀλαμανικός Γοτθικός Φραγκικός Γερμανικός (Ἀντικός Ἀλανικός) Οὐνιδάλικος Ἀφρικανικός (εὐσεβής) εὐτυχῆς ἐνδοξος (νικητῆς) τροπαιούχος ἀεισεβαστος Ἀύγουστος Πέτρον τῷ λαμπροτάτῳ μαγίστῳ τῶν θείων ὁφφικίων. 5

(Προοίμιον.) Εἰ τοὺς πολιτικοὺς νόμους, ἃν τὴν ἐξουσίαν ἱμῖν ὁ Θεὸς κατὰ τὴν αὐτοῦ φιλανθρωπῶσαν ἐπίστευσε, βεβαίως διὰ πάντων φυλάττεσθαι πρὸς ἀσφάλειαν τῶν ὑπάρχοντων σπουδάζομεν, πόσῳ μάλλον πλείονα σπουδῆν ὀφείλομεν θέσθαι περὶ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ θείων νόμων παραφυλακῆν τῶν ἐπέθ τῆς τῶν ἡμετέρων νυχῶν σωτηρίας ὀρισθέντων; οἱ γὰρ τοὺς ἱεροὺς κανόνας φυλάττοντες τῆς τοῦ δεσπότου Θεοῦ βοήθειας ἀξιοῦνται, καὶ οἱ τούτους παραβαίνοντες αὐτοὶ ἑαυτοὺς τῇ κατακρίσει ὑποβάλλουσι. 10 μείζονι δὲ ὑπέκονται κατακρίσει οἱ ὀσιώτατοι ἐπίσκοποι, οἳ πεπίστευται καὶ ζητεῖν τῶν κανόνων καὶ φυλάττειν εἴπερ τι τούτων παραβαίνοντων ἀνεκδίχητον καταλειφθεῖ. τῶν οὖν θείων κανόνων μὴ παραφυλαχθέντων διαφόρους προσελεύσεις ἐδεξάμεθα κατὰ κληρικῶν τε καὶ μοναχῶν, καὶ τινῶν ἐπισκόπων ὡς μὴ κατὰ τοὺς θείους κανόνας βιούντων, καὶ ἄλλοι δὲ εὐφρονται μὴδὲ αὐτὴν τὴν τῆς ἀγίας προσκομιδῆς ἢ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος προσευχῆν ἐπιστάμενοι. 15

CAPUT I.

Τὸ τοῦ Θεοῦ τοίνυν ἐνουσῶντες κρίμα τὴν ἐφ' ἑκάστῳ τῶν προσαγγελθέντων ζήτησίν τε καὶ διόρθωσιν ἐκελεύσαμεν κανονικῶς προσελθεῖν. εἰ γὰρ καὶ τὰ παρὰ τῶν λαϊκῶν ἀμαρτανόμενα οἱ γενικοὶ νόμοι οὐ συγχωροῦσι δίχα ζητήσεως καὶ ἐκδικήσεως καταλιμπάνεσθαι, πῶς τὰ παρὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ πατέρων ὑπὲρ τῆς πάντων τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας κανονικῶς διατυπωθέντα περιδεῖν ἀνασχόμεθα; πολλοὺς δὲ ἐν τούτων μάλιστα τοῖς ἀμαρτήμασιν εὐρομεν περιπεσόντας, διὰ τὸ μὴ γίνεσθαι τὰς συνόδους τῶν 20 ὀσιωτάτων ἱερῶν κατὰ τὰ ὀρισθέντα ὑπὸ τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ τῶν ἁγίων πατέρων. εἰ γὰρ τοῦτο παρενλάθη, ἕκαστος εὐλαβούμενος τὸν ἐπὶ τῆς συνόδου ἔλεγχον ἐσπούδαξεν ἂν καὶ τὰς θείας ἐκμανθῆναι λειτουργίας καὶ σωφρόνους βιοῦν, ἵνα μὴ τῇ κατακρίσει τῶν θείων κανόνων ὑποβληθεῖ. κάκεινο δὲ οὐδὲν ἦτόν τισιν ἀμαρτημάτων γέγονε πρόσασσις, ὅτι χωρὶς ἐξετάσεως καὶ τῆς ἐπὶ τῇ ὀρθῇ πίστει καὶ σεμνότητι βίον μαρτυρίας χειροτονοῦνται ἐπίσκοποι τε καὶ πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι καὶ λοιποὶ κληρικοί. εἰ 25

Nov. CXXXVII Graece tantum extat in M et in Collectione XXV cap. 22 (= C), in L cum novella CXXIII contomnata legitur ita, ut pr. et c. 1—3 pro illius const. c. 1 et 2 pr. substituantur, c. 4—6 § 1 post eiusdem const. c. 9 inserantur, c. 6 § 2 et epil. eiusdem const. epilogum efficiant (cf. quae adnotavimus p. 594. 602. 625); c. 2 (θεοσιζομεν, ὁσάκις ἱερεῖα γένηται) — 6 § 1 extant B 3, 1, 8. 17—19 similiter coniuncta cum nov. CXXIII. — Epit. Theod. 137 (inde c. 2. 3 in Prochiro 28, 1—4, c. 3 in Epanagoge 8, 5), Athan. 1, 17 (inde Coll. const. eccl. III 1, 17, Nomoc. L tit. 7. 16 p. 611. 622 Voell.).

CXXXVII.

DE CREATIONE EPISCOPORUM ET CLERICORUM.

In nomine domini Iesu Christi dei nostri Imperator Caesar Flavius Iustinianus Alamannicus Gothicus Francicus Germanicus (Anticus Alanicus) Vandalicus Africanus (pius) felix inclutus (victor ac) triumphator semper Augustus Petro clarissimo magistro sacrorum officiorum.

Praefatio. Si leges civiles, quarum potestatem nobis deus pro sua humanitate credidit, per omnia firmas servari ad securitatem subiectorum studemus, quanto plus studii in observatione sacrorum canonum et divinarum legum, quae pro salute animarum nostrarum constitutae sunt, collocare debemus? Qui enim sacros canones observant, domini dei auxilio digni habentur, quique eos violant, se ipsi condemnationi subiciunt. Maiori vero condemnationi subiecti sunt sanctissimi episcopi, quibus commissum est ut et in canones inquirant et caveant, si quae eorum violatio relinquatur impunita. Sacris igitur canonibus non observatis varias contra clericos et monachos et episcopos nonnullos interpellationes accepimus, ut qui non secundum sacros canones vivant; atque alii quoque inventi sunt, qui ne ipsam quidem sanctae oblationis vel sancti baptismatis precationem sciunt.

I. Dei igitur iudicium cum animo reputantes quaestionem et correctionem in unoquoque eorum quae ad nos delatae sunt canonice iussimus procedere. Nam si ea quae a laicis peccantur generales leges non permittunt sine quaestione et vindicta relinqui, quomodo ea quae a sanctis apostolis et patribus pro salute omnium hominum canonice statuta sunt, despici patiamur? Multos autem hinc maxime in peccata incidisse comperimus, quod synodi sanctissimorum sacerdotum non celebrantur secundum ea quae a sanctis apostolis et sanctis patribus definita sunt. Hoc enim si observatum esset, unusquisque reprehensionem coram synodo veritus studeret et sacras liturgias ediscere et honeste vivere, ne condemnationi sacrorum canonum subiceretur. Sed illa quoque non minus quibusdam peccandi occasio extitit, quod et episcopi et presbyteri et diaconi et ceteri clerici sine examine et sine rectae fidei vitaeque honestae testimonio creantur. Nam si quibus negotium commissum est precandi pro populo in-

2 rubr. Περὶ χειροτονίας (χειρ. om. Theod.) ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν (πρεσβυτέρων Proch.) M Theod. Proch. Περὶ — κληρικῶν καὶ περὶ συνόδων καὶ προσκομιδῆς Ath. Ἄλλη διάταξις περὶ ἐπισκόπων καὶ τῶν θείων κανόνων C § 3 inscr. Ἐν ὀνόματι — ὁφφικίων C] αὐτοκράτωρ ἰουστινιανὸς αὐγουστος πέτρον μαγίστῳ ὁφφικίων M Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Πέτρον μαγίστῳ Ath. Ἀντικός Ἀλανικός et in seqq. εὐσεβής et νικητῆς supplvi (cf. inscr. nov. XVII. XLIII. CXXXIV; edictum VII al.) Ἀφρικανός] rectius Ἀφρικός (cf. ad p. 117, 42) § 6 E] eis cod. Theod.. Ath. Fabroti, om. Ath. cod. Par.,

εἰ γὰρ L || αὐτοῦ Zachariae] ἑαυτοῦ libri || 8 τῆς C || θείων ML³] θείων L¹C || παραφυλακῆς C || 11 οἱ πεπίστευται C || 12 τι om. C || τούτων C v. l. || καταλειφθεῖ M] καταλειποῦσιν L καταλείψασιν εἰ (pro ἡ) καταλειφθεῖ in diltographia C || 14 μὴ om. C v. l. || καὶ om. C] εἴρηται L³ μὴδὲ CL] μήτε M || αὐτοῦ C v. l. || 17 προσελθεῖν L³ καὶ om. L] ἀμαρτανόμενα C v. l. || 19 τῶν om. C] ἀνασχόμεθα Scrimger] ἀνασχόμεθα (ἀνασχολοῦμεθα C unus) MCL || 20 γενέσθαι C plerique || 21 θειοτάτων C || 22 παραφυλαχθῆ L || ἂν om. C || 24 ἀμαρτήμασι C || 25 τε om. C

γὰρ οἱ ἐπιτετραμμένοι εὐχθεῖναι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ἀνάξιοι τῆς τοῦ Θεοῦ ὑπηρεσίας εὐρεθεῖεν, πᾶς ὑπὲρ τῶν τοῦ λαοῦ πλημμελημάτων ἐξιλεοῦσθαι δυνήσονται τὸν Θεόν; ὅτι δὲ τὰς χειροτονίας τῶν ἱερέων μετὰ πάσης ἀκριβείας προσέχει γίνεσθαι, διδάσκει ἡμᾶς καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ἐπόμεινος τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις καὶ τοῖς Θεοῖς κανόσι. λέγει γὰρ ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἀπολογητικῷ οὕτως: τίς δὲ τοῖς τοῦ Παύλου κανόσι καὶ ὁμοίως ἐαυτῶν παρεκτινῶν, οὐς περὶ ἐπισκόπων ἔταξε καὶ πρεσβυτέρων, 5
ρηφαλέους, σὺφρονας εἶναι, μὴ παροίνους, μὴ πλήκτας, διδασκτικούς, ἀνεπιλήπτους ἐν ἅπασιν καὶ ἀνεπιβάτους τοῖς πονηροῖς, οὐ πολὺ τὸ διαφεῦγον εὐρήσει τὴν τῶν κανόνων ἐνδύθητα. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς λέγει οὕτως: καθαρῶν δὲ πρώτων, εἴτα καθάραι, σοφισθῆναι καὶ οὕτως σοφίαι, γενέσθαι φῶς καὶ φωτίσαι, ἐγγίσει Θεῷ καὶ προσάγειν ἄλλους, 10
ἀγιασθῆναι καὶ ἀγιάσαι, χειραγωγῆσαι μετὰ χειρῶν, συμβουλευῆσαι μετὰ συνέσεως. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἐν ἁγίοις Γρηγόριος περὶ τῶν αὐτῶν ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ τοῦτο γράφει: τίς ὁ πλάττων, καθάπερ αὐθιμερὸν τὸν πληλίνους, τὸν τῆς ἀληθείας λειτουργίας προστάτην, τὸν μετὰ ἀγγέλων στησόμενον καὶ μετὰ ἀρχαγγέλων δοξάσοντα καὶ Χριστῷ συνιερατεύοντα; καὶ διὰ τούτων μὲν δεικνύουσι ὁ Θεολόγος, οἵοις δὲ πρὸς τὴν ἱερωσύνην προβάλλεσθαι. περὶ δὲ τῶν ἀναξίων χειροτονούμενων ὁ αὐτὸς τάδε λέγει ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ: οἱ μὴ δὲν τῇ ἱερωσύνῃ προεινεργούν- 15
τες μὴ δὲ τοῦ καλοῦ προταλαιπωρήσαντες ἰμοῦ τε μαθηταὶ καὶ διδάσκαλοι τῆς εὐσεβείας ἀναδεικνύνται, καὶ πρὶν καθαρῶν καὶ καθαιρούσι, χθὲς ἱερόσυλοι καὶ σήμερον ἱερεῖς, χθὲς τῶν ἁγίων ἔξω καὶ μυσταγωγοὶ σήμερον, παλαιοὶ τὴν κακίαν καὶ σχέδιον τὴν εὐσεβειαν, ὃ ἔργον χάριτος ἀνθροπίνης, οὐ τῆς τοῦ πνεύματος. οἱ δὲ οἱ Θεοὶ κανόνες κωλύουσι κληρικοὺς εἶναι τοὺς δευτέρων γαιετῆν λαβόντας, καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Βασίλειος διδάσκων οὕτως λέγει 20
τοὺς δευτερογάμους παντελῶς ὁ κανὼν τῆς ὑπηρεσίας ἀπέκλεισε. καὶ τὰτα μὲν ὁ ἐν ἁγίοις Βασίλειος. τοσοῦτον δὲ οἱ ἅγιοι πατέρες τῆς ἱερωσύνης ἐφρόντισαν, ὅτι οἱ ἐν Νικαίᾳ συνεληθόντες κανὼνα ἐξέθεντο οὕτως ἔχοντα· ἀπηγόρευσε καθόλου ἡ μεγάλη σύνοδος μήτε ἐπισκόπῳ μήτε πρεσβυτέρῳ μήτε διακόνῳ μήτε ὄλως τῶν ἐν τῷ κλήρῳ τινὶ ἐξεῖναι συνείσακτον ἔχειν, πλὴν εἰ μὴ ἄρα μητέρα ἢ θεῖαν ἢ ἄ μὲνα πρόνοιαν ὑποψίαν διαφεύγει. 25

CAPUT II.

Τοῖς οὖν ὑπὸ τῶν Θεῶν κανόνων ὁρισθεῖσιν ἀκολουθοῦντες τὸν παρόντα ποιούμεθα νόμον, δι' οὗ Θεσπιζόμεν, ὅσκις χρεῖα γένηται ἐπίσκοπον χειροτονηθῆναι, συνιέναι τοῖς κληρικοῖς καὶ τοῖς πρώτοις τῆς

c. II in epitomen redactum exhibet Eranagoge 8, 3; pr. (—χειροτονούτος) ex B exscripsit Balsamo ad Nomoc. XIV tit. 1, 23 p. 840 Voell.

digni ministerio dei inveniuntur, quomodo pro populi delictis placare deum poterunt? Creaciones autem sacerdotum oportere cum omni diligentia fieri docet nos etiam Gregorius theologus inter sanctos habitus sanctos apostolos sacrosque canones seculis. Ita enim dicit in magno Apologetico: quis autem qui ad canones et Pauli se regulas dirigit, quas de episcopis et presbyteris statuit, ut sobrii sint, casti, non vinolenti, non percussores, ad docendum idonei, integri in omnibus rebus, et ab improborum commercio remoti, non multum esse quod recedat a canonum rectitudine comperiet? Et rursus idem sic dicit: purum esse prius oportet, deinde puros facere, sapientem esse atque ita sapientes facere, lucem fieri et illuminare, appropinquare deo et adducere alios, sanctum esse et sanctificare, in viam deducere cum manibus, dare consilium cum prudentia. Et rursus idem in sanctis habitus Gregorius de visum in eodem sermone hoc scribit: quis est, qui tamquam figlina uno eodemque die fingat verae liturgiae antistitem, qui cum angelis staturus et cum archangelis laudes praedicaturus et cum Christo sacerdotium gesturus sit? Atque per haec quidem ostendit theologus, quales esse oportet qui ad sacerdotium promoveantur. De iis vero qui indigni creantur, idem haec dicit in eodem sermone: Qui cum nihil prius suppeditaverint ad sacerdotium, nec prius in virtute laborarint, simul et discipuli et magistri pietatis designantur, et antequam purgati sint alios purgant, heri sacrilegi et hodie sacerdotes, heri a sacris alieni et hodie mysteriorum antistites, veterani malitia et tirones pietate, quod est opus humanae gratiae, non gratiae spiritus. Sacros autem canones prohibere clericos esse eos qui secundam uxorem duxerint etiam in sanctis habitus Basilii docens ita dicit: qui secundum matrimonium contraxerunt, eos omnino canon a ministerio exclusit. Et haec quidem inter sanctos habitus Basilii. Tantam autem curam sancti patres sacerdotio adhibuerunt, ut qui Nicaeae congregati sunt, canonem ediderint, qui ita se habet: vetuit in universum magna synodus, ne liceat aut episcopo aut presbytero aut diacono aut omnino ulli eorum qui in clero sunt secum mulierem habere, nisi forte matrem vel amatam vel eas solas personas quae suspicionem effugiunt.

II. Sequentes igitur ea quae a sacris canonibus statuta sunt, praesentem legem facimus, per quam sancimus, ut quoties episcopum creari opus sit, clerici et primores civitatis, cuius episcopus creandus est,

4 τοῖς Θεοῖς CL] τοῖς om. M vulg. || Ἀπολογητικῷ] Gregor. Naz. opolog. (or. II) c. 69 (Migne Patrol. XXXV col. 477) || τοῦ om. Gregor. || Παύλου] I Timoth. 3, 2, 3 (cf. Tit. 1, 7 sq.) || 5 κανόσι καὶ C Gregor.] κανόσιν ἢ ML || ἐπ. καὶ πρεσβυτέρων ἔταξε Gregor.] 6 ρηφαλίους C, Gregor. v. l. || ἀληπτους ἐν πάσι καὶ ἀνεπίφρους Gregor. || 7 τῆν C Gregor.] πρὸς τῶν ML || 8 ὁ αὐτὸς] l. c. cap. 71 (col. 479 Migne) || δεῖ καθαρῶν C || πρότερον L || 11 Γρηγόριος] l. c. cap. 73 (col. 481 Migne) || 12 τὸν ante προστάτην coll. L || τῆς θείας λειτουργίας C τῆς ἀληθείας Gregor. || 13 ἀγγέλλων (in litura ex ἄλλων) L || δοξάσοντα] δοξάσοντας καὶ ἐπὶ τὸ ἄνω Θεσιαστήριον ἀναπέμνοντα τὰς Θυσίας Gregor. || 14 δεῖ] δὲ M om. L || 15 τῆν om. L || 15 ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ] immo in laudatione Athanasii episcopi Alexandrini

(or. XXI) c. 9 (l. c. col. 1089 Migne) || προεινεργούντες C v. l. || 19 δ M C v. l.] ὦν C v. l., om. L || 20 S. Basilii epist. 188 (ad Amphilochoium) cap. 12 (Migne Patrol. XXXII col. 681) || 21 δυνάμους Basil., C v. l. || παντελῶς C Basil.] om. ML || ἀπέκλεισε CL Basil.] ἀπέκλεισε, καὶ τοὺς τιμωμένους ἐκ τούτων M || 22 κανὼνα] Synodi Nicaeae. can. 3 (Monsi Concil. coll. II p. 670) || 23 μήτε ἐπίσκοπον μήτε πρεσβύτερον μήτε διάκονον C || 24 τινὶ τῶν ἐν τῷ κλήρῳ Syn. Nic. || 25 εἰ μὴ ἄρα μητέρα C Syn. Nic.] εἰ ἄρα μητέρα L εἰ μὴ ἄρα M vulg. || ἢ θεῖαν] ἢ ἀδελφῆν ἢ θεῖαν Syn. Nic. || ἢ alterum del. Skutsch || ἂ] δι' ἂ C v. l. || πρόσωπα πᾶσαν ὑποψίαν διαπέφρευε Syn. Nic. || 26 νόμον ποιούμεθα C || 27 γένηται CLB (cf. 594, 1) om. M

πόλεως ἢς μέλλει ἐπίσκοπος χειροτονεῖσθαι, καὶ προκειμένων τῶν ἁγίων εὐαγγελίων ἐπὶ τρισὶ προσώποις ψηφίσματα ποιεῖν, καὶ ἕκαστον αὐτῶν ὀμνῖναι κατὰ τῶν θείων λόγιον, καὶ ἐγγράφειν ἐν αὐτοῖς, ὅτι οὔτε διὰ δόσιν οὔτε διὰ ἰπτόσχειν ἢ φιλίαν ἢ χάριν ἢ ἄλλην οὐρανῆσθε προστάθειαν, ἀλλ' εἰδότες αὐτοὺς τῆς ὀρθῆς καὶ καθολικῆς πίστεως καὶ σεμνοῦ βίου καὶ ὑπὲρ τὸ τοιαυτὸν ἔτος εἶναι, τοῦτους ἐπέλεξαν, καὶ ὅτι οὔτε γαμετῆν οὔτε παῖδας ἴσασι τινα ἐξ αὐτῶν ἔχειν ἢ παλλακῆν ἢ παιδίς φυσικούς γινώσκουσιν αὐτοὺς ἐσχημένοι ἢ ἔχειν, ἀλλ' εἰ καὶ πρότερον τις ἐξ αὐτῶν γαμετῆν εἴη, καὶ αὐτὴν μίαν καὶ οὐδὲ χήραν οὐδὲ ἀνδρὸς ἀποσυνεχθεῖσαν οὐδὲ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν [καὶ νόμοις] ἀπηγορευμένην, ἀλλ' οὐδὲ πολιτευόμενον ἢ ταξιώτην τινὰ τῶν ψηφισομένων εἶναι γινώσκουσι, πλὴν εἰ μὴ ἐν μοναστηρίῳ οὐχ ἦντον δεκαπέντε ἐνιαυτῶν μοναχικὸν ὁ πολιτευόμενος ἢ ὁ ταξιώτης βίον ἀδαβλήτως ἐξετέλεσε· δηλαδὴ τῆς ἐμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένης παρατηρήσεως καὶ ἐπὶ τούτων τῶν προσώπων ἐν τοῖς γινόμενοις περὶ αὐτῶν ψηφίμασι φυλαττομένης, ἵνα ἐκ τῶν οὕτως ψηφισομένων τριῶν προσώπων ὁ βελτίων χειροτονηθῆ ἢ ἐπιλογῇ καὶ τῷ κριματι τοῦ χειροτονούντος. ἀπαιτεῖσθαι δὲ πρότερον τὸν μέλλοντα χειροτονεῖσθαι παρὰ τοῦ χειροτονούντος λιβελλόν μεθ' ὑπογραφῆς ἰδίας περιέχοντα τὰ περὶ τῆς ὀρθῆς αὐτοῦ πίστεως· ἀπαγγέλλειν δὲ τούτον καὶ τὴν θείαν προσκομιδὴν ἐπὶ τῇ ἁγίᾳ κοινωνίᾳ γινομένην καὶ τὴν ἐπὶ τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι εὐχὴν καὶ τὰς λοιπὰς προσευχάς. ὅσων δὲ ὑπέχειν καὶ αὐτὸν τὸν χειροτονούμενον κατὰ τὸν θείον γραφόν, ὡς οὔτε δι' ἑαυτοῦ οὔτε δι' ἑτέρου προσώπου δεδοκῆ τι ἢ ὑπέσχετο οὐδὲ μετὰ ταῦτα δώσει ἢ αὐτῷ τῷ χειροτονούντι αὐτὸν ἢ τοῖς τὰ ψηφίσματα εἰς αὐτὸν ποιησαμένοις ἢ ἑτέρω τῶν πάντων τινὶ ὑπὲρ τῆς εἰς αὐτὸν γενησομένης χειροτονίας. εἰ τις δὲ παρὰ τὴν μνημονευθεῖσαν παραφυλακὴν ἐπίσκοπος χειροτονηθῆ, κελούμεν καὶ αὐτὸν πάσι τρόποις τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβάλλεσθαι καὶ τὸν παρὰ ταῦτα τολμήσαντα χειροτονῆσαι.

CAPUT III.

Εἰ δὲ τις κατηγορίαν τινὰ ποιήσεται κατὰ τὸν μέλλοντος χειροτονεῖσθαι ἐπίσκοπον ἢ πρεσβυτέρου ἢ 20 διακόνου ἢ ἄλλον κληρικῶν ἢ καὶ ἡγοούμενον ἐφ' οἰαδήποτε αἰτίᾳ, ἀναβάλλεσθω ἢ τοιαύτη χειροτονία, καὶ γινέσθω πρότερον ἐξέτασις τῆς κατηγορίας, παρόντος καὶ τοῦ κατηγοροῦ καὶ ἐπεξιόντος τοῖς παρ' αὐτοῦ παραγγελλέσθαι. εἰ δὲ καὶ ἀπολυμνάνοιτο ἢ ἀναβάλλοιτο ὁ κατηγορῶν, καὶ οὕτως ὁ τὴν χειροτονίαν μέλλον ποιέσθαι ζήτησιν ἀκριβεστάτην ποιέσθω ἑἴκοσι τριῶν. καὶ εἰ μὲν ὑπεύθυνον εὐροὶ τὸν τὴν κατηγορίαν ὑπομείναντα εἴτε κατὰ τοὺς θείους κανόνας εἴτε κατὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους, κωλύεσθω ἢ χειροτονία· 25 εἰ δὲ ἀνεύθυνος φανείη εἴτε παρόντος τοῦ κατηγοροῦ ἢ καὶ ἀπόντος, γινέσθω ἢ χειροτονία. ὁ δὲ κατηγορῶν, εἴτε παρὼν μὴ ἀποδείξει εἴτε ἀπογύοι, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, ἐξωθεῖσθω τοῦ οἴκειν βαθμοῦ, εἰ δὲ λαϊκὸς

v. 3—4 ἀλλ' εἰδότες — ἐπέλεξαν ex B exscripsit Balsamo ad Nomoc. XIV tit. 1, 28 p. 848 Voell., v. 4 argumentum notat Pox. 41, 1, Nomoc. XIV tit. 1, 28 et Nomoc.^m ib.

v. 6 sq. argumentum notat Nomoc. XIV tit. 1, 23.

c. III summam habet Nomoc. XIV tit. 1, s. 9, 1 p. 466. 538 Pitra; ipsum caput — 26 ἢ χειροτονία ex B repetit Nomoc.^m 1, 8. Argumentum notat B*K 8, 1 p. 382 Zach.

convenient, et propositis sanctis evangelis de tribus personis decreta faciant, et unusquisque eorum per sancta eloquia iuret, atque in illis scribat se neque propter largitionem neque propter promissionem aut amicitiam aut gratiam aut aliam ullam affectionem eos elegisse, sed cum sciant eos rectae et catholicae fidei atque honestae vitae esse et triginta annis maiores, et scire se neque uxorem neque liberos quemquam ex iis habere, neque concubinam aut liberos naturales se nosse eos habuisse vel habere, sed et si quis eorum prius uxorem habuerit, ipsam quoque unam, et ne viduam quidem neque a viro separatam neque sacris canonibus [et legibus] prohibitam; sed ne curiae quidem nec muneribus addictum aut officialem esse quemquam ex iis qui eliguntur se nosse, nisi in monasterio non minus quindecim annis monachicam vitam curialis aut officialis sine ulla reprehensione transegerit; scilicet observatione quae prius a nobis dicta est etiam in his personis in decretis quae de iis sunt custodienda: ut ex tribus personis ita electis melior creetur electione et iudicio creantis. Exigatur autem prius ab eo qui creandus est per eum qui creat libellus cum propria eius subscriptione, qui rationem rectae eius fidei comprehendat; pronuntiet vero idem etiam sacram oblationem quae in sancta communione fit, et preces quae sunt in sancto baptisate ceterasque preces. Iusurandum autem ipse quoque qui creatur per sacras scripturas praestet, neque per se neque per aliam personam se quicumq[ue] dedisse aut promississe neque posthac daturum esse aut ipsi qui eum creat aut iis qui decreta pro eo fecerunt, aut alii omnium ulli pro ordinatione in ipsum conferenda facienda. Si quis autem contra observationem modo memoratam episcopus creatus sit, iubemus et ipsum omnibus modis ab episcopatu repelli et eum qui illum contra haec ordinare ausus sit.

III. Si quis autem accusationem aliquam contra eum qui episcopus aut presbyter aut diaconus aut alius clericus est etiam praesul monasterii creandus est, qualicumque de causa instituerit, differatur eiusmodi creatio, atque prius fiat examen accusationis, praesente etiam accusatore et quae ab ipso delata sunt exequente. Quodsi etiam accusator rem destituit vel exequi differat, sic quoque is qui creationem facturum est diligentissimam quaestionem intra tres menses instituat. Et si quidem eum qui accusationem subit sive secundum sacros canones sive secundum leges nostras reum invenerit, prohibeatur creatio, sin vero innoxius apparuerit sive praesente accusatore sive etiam eo absente, fiat creatio. Accusator autem, sive praesens non probaverit sive destituerit accusationem, si quidem clericus sit, de proprio gradu depel-

2 λόγων Bf || οὐδὲ L Eran. || 3 οὐδὲ L^b || διὰ om. L Eran. || 4 τούτους εἶναι Eran. || οὔτε B || οὐδὲ MCL || 5 *οὐδὲ MCL οὐδὲ παῖδας — αὐτῶν om. B || τινὰς C Eran. || ἔχειν εἶναι C || παλακῆν Cv. l. || αὐτοῦς M L B || αὐτὸν C (cf. 594, 14) || 7 οὐδὲ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν CL Eran. || οὐδὲ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν καὶ νόμοις M οὐδὲ τοῖς νόμοις οὐδὲ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν (ex 594, 17) B (τοῖς κανόσιν ἦτοι τοῖς νόμοις μὴ ἀπηγορευμένην Theod.) || πολιτευόμενον CL Ath. || βουλευτῆν L s. v. || B πολιτευόμενον ἢ βουλευτῆν M ex p. 594, 18 || 8 εἶναι om. C || μοναχικός C || 9 ὁ ταξιώτης ὁ om. C v. l. || B Ath. || 10 περὶ αὐτῶν ψηφίσμασι περὶ αὐτῶν L || οὕτως αἰρουμένων ψηφισομένων C || 12 τὸν μέλλοντα χειρο-

τονεῖσθαι om. Bf || 13 τὰ om. C Eran. || 14 προσευχὰς MC || εὐχὰς LB || ὅσων Cv. l. || καὶ om. B^c || 15 κατὰ πρὸς C || οὔτε δι' αὐτοῦ ἢ ἑτέρου L || δέδοκῆ τι] δέδοκεν Eran. || 16 οὐδὲ C Eran. || οὔτε M L B || 17 γενησομένης CLB || γινομένης M Eran. || εἰ δὲ τις B || 18 χειροτονηθεῖ C v. l. || κελούμεν om. L || καὶ αὐτὸν om. C || 19 τολμήσαντα χειροτονεῖν Bf χειροτονῆσαι τολμήσαντα C || 20 ποιήσεται Bf || ἐπίσκοπον ἢ ἐπισκόπου C p. lerięque || 21 καὶ prius om. B || 22 γενέσθω Cv. l. || καὶ τοῦ] καὶ om. C || 23 καὶ om. B || ἀναβάλλοιτο M || 26 φανῆ B^c || ἢ καὶ] εἴτε L || 27 παρὼν Bf || ἀποδείξῃ Cv. l., B || ἀποφύγῃ B^c

εἴη, τὸν προσήκοντα σφραγισμὸν ὑπομένετω. εἰ δέ τις πρὸ ἐξετάσεως τὸν κατηγορηθέντα χειροτονήσῃ, ὁ τε χειροτονήσας καὶ ὁ χειροτονηθεὶς τῆς ἱερωσύνης ἐξωθείσθω.

CAPUT IV.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ τοῖς κανόσιν εἰρημένον περὶ τῶν συνόδων τῶν ὁσιωτάτων ἐπισκόπων τῶν ὀφειλουσῶν καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν γίνεσθαι μέχρι τοῦ νῦν * * * * * μὴ παραφυλαχθῆν τῶν ἀναγκαιοτάτων ἐστὶν ἐπανορθώσαι. οἱ μὲν οὖν ἅγιοι ἀπόστολοι καὶ οἱ πατέρες ὤρισαν δευτέρον ἔτος ἕκαστον γίνεσθαι συνόδους τῶν ὁσιωτάτων ἱερέων ἢ τοῖς ἐπισκόπων ἐν ἑκάστη ἐπαρχίᾳ, καὶ τὰ ἀναγραφόμενα ἐξετάζεσθαι, καὶ τῆς προσήκουσας ἀξιοῦσθαι διορθώσεως, τουτέστι μίαν μὲν τῇ τετάρτῃ ἑβδομαδί τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς, τὴν δὲ ἄλλην κατὰ τὸν Ὀκτώβριον μῆνα. ἡμεῖς δὲ εὐρόντες, ὡς ἐκ τῆς τοιαύτης ἀμελείας πολλοὶ διαφοροὶ ἀμαρτήμασι περιεβλήθησαν, κελύομεν πᾶσι τρόποις μίαν σύνοδον γίνεσθαι καθ' ἕκαστον ἔτος ἐν ἑκάστη ἐπαρχίᾳ ἢ τῷ Ἰουνίῳ ἢ τῷ Σεπτεμβρίῳ μηνί, καὶ συνίειν παρὰ μὲν τοῖς μακαριωτάτοις πατριάρχαις ἐκείνοις τοὺς παρ' αὐτῶν μὲν χειροτονουμένους μὴ ἔχοντας δὲ δίκαιον ἄλλους ἐπισκόπους χειροτονεῖν, παρὰ δὲ τοῖς ὁσιωτάτοις μητροπολίταις ἑκάστης ἐπαρχίας τοὺς ὑπ' αὐτῶν χειροτονουμένους, ἐφ' ᾧ τὰς κινουμένας αἰτίας ἢ τὰ παρὰ τινων προσαγγελόμενα ἢ προσφάσει πίστεως ἢ κανονικῶν ζητήσεων ἢ διοικήσεως ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἢ περὶ ἐπισκόπων ἢ πρεσβυτέρων ἢ διακόνων ἢ ἄλλων κληρικῶν ἢ περὶ ἡγουμένων ἢ μοναχῶν, ἢ περὶ κατεγνωσμένου βίου ἢ καὶ ἄλλων τινῶν δεομένων ἐπανορθώσεως κινεῖσθαι τε καὶ προσηκόντως ἐξετάζεσθαι, 15 καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῖς διορθώσιν προῖεναι τοῖς θείοις κανόσι καὶ τοῖς ἡμετέροις νόμοις συμβαίνουσιν.

CAPUT V.

Μὴ μόνον δὲ ἐν ταῖς καθ' ἕκαστον ἔτος γενησομέναις συνόδοις ταῦτα ζητεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ ὁσάκις ἂν τινες κατηγορηθεῖεν τῶν ἱερέων ἢ κληρικῶν ἢ ἡγουμένων ἢ μοναχῶν ἢ περὶ πίστεως ἢ περὶ αἰσχροῦ βίου ἢ ὡς παρὰ τοῖς θείοις κανόνας τι διαπραττόμενοι. καὶ εἰ μὲν ἐπίσκοπος εἴη ὁ κατηγορούμενος, τὸν τούτου μητροπολίτην ἐξετάζειν τὰ λεγόμενα, εἰ δὲ μητροπολίτης εἴη, τὸν μακαριωτάτον ἀρχιεπίσκοπον ὑφ' ὃν τελεῖ, 20 εἰ δὲ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἢ ἄλλος κληρικὸς ἢ ἡγουμένος ἢ μοναχός, τὸν ὁσιωτάτον ἐπίσκοπον ὑφ' ὃν οὗτοι τελούσιν ἐξετάζειν τὰ προσαγγελόμενα, καὶ τῆς ἀληθείας ἀποδεικνυμένης ἕκαστον πρὸς τὸ πταίσμα 1 κανονικῶς ἐπιτιμιοῖς ὑποβάλλεσθαι τῷ κριματί τοῦ ἐξετάζοντος. Ταῦτα δὲ πάντα κρατεῖν μὴ μόνον ἐπὶ τῶν μετὰ ταῦτα χειροτονουμένων ἐπισκόπων τε καὶ κληρικῶν καὶ ἡγουμένων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν νῦν ὄντων καὶ ὑπὸ τινων ὡς εἰκὸς ἐπὶ τισιν αἰτίαις ἀπηγορευμέναις τοῖς θείοις κανόσι καὶ τοῖς ἡμετέροις νόμοις κατη- 25

c. IV. V pr. ex B repetit Nomoc.^{dm} XIV tit. 8, s (ubi citatur νεαρά οὐχ); summarium habet Nomoc. XIV tit. ib. c. IV. V om. B praeter c. V, pr. v. 19 Ἐὰν ἐπίσκοπος εἴη — 23 ἐξετάζοντος. c. V pr. (v. 19) Κελύομεν εἴπερ ἐπίσκοπος εἴη — 23 ἐξετάζοντος ex B repetit Nomoc.^{dm} XIV tit. 9, 1; summarium habet Nomoc. XIV tit. ib. p. 541 Pitra.

latur, sin laicus sit, eam quae decet castigationem subeat. Si quis autem reum ante examen institutum ordinaverit, et qui creavit et qui creatus est a sacerdote expellatur.

IV. Quoniam vero id quod in canonibus dicitur de sanctissimorum episcoporum synodis, quae in singulis provinciis debent fieri, hucusque * * * * * non observatum ut corrigamus quam maxime necesse est. Sancti igitur apostoli et patres stauerunt, ut bis singulis annis synodi sanctissimorum sacerdotum seu episcoporum in singulis provinciis fierent, et quae emergerent examinarentur et convenienti emendatione potirentur, hoc est una quidem quarta septimana sanctae pentecostes, altera autem mense Octobri. Nos vero cum ex huiusmodi negligentia multos variis peccatis implicitos esse acceperimus, iubemus omnibus modis unam synodum singulis annis in singulis provinciis fieri aut Iunio aut Septembri mense, et apud beatissimos quidem patriarchas eos convenire, qui ab ipsis creati sunt nec ius habent alios episcopos creandi, apud sanctissimos autem metropolitano cuiusque provinciae eos qui ab ipsis creati sunt, ut quae moventur causae vel ea quae a nonnullis denuntiantur vel nomine fidei vel canonicarum quaestionum vel administrationis rerum ecclesiasticarum, vel de episcopis aut presbyteris aut diaconis aut aliis clericis aut de praesulibus monasteriorum aut monachis, vel de vita condemnanda vel etiam aliis quibusdam rebus quae correctione indigeant, et agitentur et decenter examinentur, eorumque emendatio procedat sacris canonibus et legibus nostris conveniens.

V. Neque vero in synodis tantum per singulos annos insituentibus haec quaerantur, sed etiam quoties aliqui ex sacerdotibus vel clericis vel praesulibus monasteriorum vel monachis accusantur sive de fide sive de turpi vita sive quod contra sacros canones quid committant. Et si quidem episcopus sit qui accusatur, metropolitanus eius examinet ea quae proferuntur, sin metropolitanus sit, beatissimus archiepiscopus cui subiectus est, si autem presbyter vel diaconus vel alius clericus vel monasterii praesul vel monachus, sanctissimus episcopus sub quo hi consentur examinet ea quae denuntiantur, et veritate probata 1 unusquisque pro delicto suo canonicis poenis subiciatur iudicio examinantis. Haec autem omnia valeant non solum in iis qui post haec creantur episcopi et clericis et praesulibus monasteriorum sed etiam in iis qui nunc sunt et ab aliquibus ut fit ob causas aliquas sacris canonibus et legibus nostris damnatas

1 σφραγισμὸν ὑπομένετω) ἡγουν ἐξωρίζεσθω Ls. v. || χειροτονήσῃ B¹ || 2 χειροτονήσας) κατηγορήσας χειροτονήσας M^a || 3 κανόσιν) Apostolorum can. 37; Synodi Antiochenae can. 20 (cf. Nomoc. XIV tit. 8, s) || 4 μὴ παραφυλαχθῆν) MCL Nomoc. || ἐστὶ μὴ παραφυλαχθῆν B^c παραχθῆν (om. MCL) Nomoc.^m, μὴ παραφυλαχθῆν cum Haloandro vulg.; hiatus indicavi ita fere supplendum (ὑπὸ πολλῶν παρημέλειαι, τὸ) μὴ παραφυλαχθῆν κτλ. (cf. v. 8) || ἐπανορθώσασθαι C || 5 οἱ μὲν) ὁρτέον ὡς οἱ μὲν Nomoc.^{dm} || οὖν om. C Nomoc.^{dm} || πατέρες) ἅγιοι πατέρες C || ἔτους) τοῦ ἔτους B Nomoc.^m || 7 μία M || 8 δὲ εὐρόντες) διενόοντες B^c? δὲ om. Nomoc.^m || ὡς ante πολλοὺ coll. L || 9 διεβλήθησαν C || πᾶσι) ἐν πᾶσι L Nomoc.^{dm} || σῖνοδον om. C v. l. || ἢ τῷ Ἰουνίῳ ἢ τῷ Σεπτεμβρίῳ μηνί) κατὰ τὸν Ὀκτώβριον μῆνα

Ath. male ex v. 8 repetita || 11 μὲν om. C || 12 κινουμένας Nomoc.^m || τὰ om. Nomoc.^{dm} || 13 προσαγγελλόμενας Nomoc.^{dm} || 14 ἢ πρεσβ. (ἢ περὶ πρεσβ. C v. l.) CLB] καὶ πρεσβ. M || κληρικῶν ἄλλων Nomoc.^{dm} || ἢ μοναχῶν] ἢ om. B^c || 15 καὶ om. L || τε om. C v. l. || 17 γενομέναις B^c || 18 τις CL || κατηγορηθεῖη C v. l. || ἢ μοναχῶν] ἢ om. B^c || ἢ περὶ πίστεως om. Nomoc.^m || περὶ αἰσχροῦ MB] περὶ om. CL || 19 τι om. C || διαπραττόμενος C v. l. || καὶ om. C || εἰ μὲν MC] εἴπερ LB || τούτων om. Nomoc.^m 9, 1 || 20 ἐπίσκοπον Nomoc.^{dm} 9, 1 πατριάρχη B^c? || 22 προσαγγελλόμενα) πράγματα Nomoc.^m pr. 9, 1 || ἀποδεικνυμένης) ἐξεταζομένης καὶ ἀποδεικνυμένης B¹ || 23 κανονικῶς L^a || ὑποβάλλεσθω Nomoc.^m pr. 9, 1 || 24 νυνὶ B^c || 25 ὑπὸ τινων] ὑπὸ om. LB || τοῖς) τῶν τοῖς C v. l. τοῖς τε C v. l.

γορομείων. τούτων γάρ οὕτω φυλαττομένων καὶ οἱ λαϊκοὶ πολλῆς ἐντεῦθεν περὶ τὴν ὀρθὴν πίστιν καὶ τὸν σεμνὸν βίον προκοπῆς τε καὶ ἐπανορθώσεως ἀξιώθησονται.

CAPUT VI.

Πρὸς τοῖτοις κελούμεν πάντας ἐπισκόπους τε καὶ πρεσβυτέρους μὴ κατὰ τὸ σσειωπημένον, ἀλλὰ μετὰ φωνῆς τῷ πιστοτάτῳ λαῷ ἑξακομήμεν τὴν θείαν προκομίδην καὶ τὴν ἐπὶ τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι προσευχὴν ποιῆσθαι, πρὸς τὸ κἀντεῖθεν τὰς τῶν ἀκοιόντων ψυχὰς εἰς πλείονα κατάνηξαι καὶ τὴν πρὸς τὸν δεσπότην 5 θεὸν διανίστασθαι δοξολογίαν. οὕτως γὰρ καὶ ὁ θεὸς ἀπόστολος διδάσκει, λέγων ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους πρώτῃ ἐπιστολῇ: ἐπεὶ ἔαν εὐλογίῃς τῷ πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώτου πῶς ἔρει τὸ ἄμην τῷ θεῷ ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ; ἐπειδὴ τί λέγεις οὐκ οἶδε. σὺ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς, ἀλλ' ὁ ἕτερος οὐκ οἰκοδομεῖται. καὶ πάλιν ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους οὕτως λέγει: καρδίᾳ μὲν γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. διὰ 10 ταῦτα τοῖνν προσήκει τὴν ἐπὶ τῇ ἁγίᾳ προκομίδι καὶ τὰς ἄλλας προσευχὰς μετὰ φωνῆς παρὰ τὸν ὁσιωτάτων ἐπισκόπων τε καὶ πρεσβυτέρων προσφέρεσθαι τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ τῷ θεῷ ἡμῶν σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, γνωσκόντων τῶν ὁσιωτάτων ἱερέων, ὡς εἶπερ τὸ τοῦτον παρίδοικεν, καὶ τῇ φοβερῇ κρίσει τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπολογησονται καὶ οὐδὲ ἡμεῖς ταῦτα 1 ἠγνοσκοῦντες ἐφρονόσομεν ἢ ἀνεκδιήκτα καταλείπομεν. Κελούμεν δὲ καὶ τοὺς τῶν ἐπαρχῶν ἀρχορίας, 15 εἶπερ ἀμελοῦμενον ἢ τῶν παρ' ἡμῶν ἰομοθηθέντων ἰδοικεν, πρῶτον μὲν κατεπίγειν τοὺς μητροπολίτας καὶ τοὺς ἄλλους ἐπισκόπους τὰς ἐσημένας συνόδους ποιῆσθαι καὶ πάντα πληροῦν ὅσα περὶ τὸν συνόδων διὰ τοῦ παρόντος παρεκελευσάμεθα νόμον: εἰ δὲ ἀναβαλλομένων αὐτοῖς ἰδοικεν, τῆνικατὰ μηνῆιν ἡμῖν πρὸς τὸ ἐξ ἡμῶν τὴν προσήκουσαν διόρθωσιν προίεναι κατὰ τῶν ὑπεριθεμένων τὰς συνόδους ποιῆν. ἐπισταμένων 20 αὐτῶν τε τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν πειθομένων αὐτοῖς τάξεων, ὡς εἶπερ μὴ ταῦτα παραφυλάξουσιν, ἐσχάτως 2 ὑποβληθήσονται τιμαρίας. Βεβαίωμεν δὲ καὶ διὰ τοῦ παρόντος νόμου ἅπαντα τὰ παρ' ἡμῶν ἐν διαφόροις διατάξεσι νενομοθετημένα περὶ τῆς ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων καὶ λοιπῶν κληρικῶν καὶ πρὸς γε 25 ἑξοδοῦσιν καὶ πτωχοτρόφων καὶ ὀρφανοτρόφων καὶ τῶν λοιπῶν ὅσοι ἐναγῶν οἶκον προϊστάνται.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνν παραστάνια ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεοῦ δηλοῦμενα νόμου ἡ σὴ ἐνδοξότης διὰ προθεμίων κατὰ τοὺς στήθεσι τόπους τῆς βασιλείδος πόλεως προιθεμένων εἰς γυῶσιν πάντων ἀγαγεῖν 25 σποιδασάτω καὶ καταφαρὶ ποιήσας τοῖς τῶν ἐπαρχῶν ἡγουμένοις. Dat. VII. k. Apr. CP. imp. dn. Iustiniiani pp. Aug. anno XXXVIII. post cons. Basiliū vc. anno XXIII. [a. 565.]

c. VI pr. ex B repetit Nomoc.^{am} XIV tit. 3, 1; argumentum notat Nomoc. XIV tit. ib. § 1 summarium habet Nomoc. XIV tit. 8, 8.

accusantur. His enim ita observatis laici quoque magno inde et in recta fide et in honesta vita progressu atque emendatione potientur.

VI. Praeterea iubemus omnes et episcopos et presbyteros non tacite, sed ea voce quae a fideli populo exaudiat sacram oblationem precesque in sancto baptismate adhibitas faciant, ut inde quoque audientium animi ad maiorem contritionem et de domino deo praedicationem excitentur. Ita enim sanctus quoque apostolus docet, cum dicat in priore epistola ad Corinthios: namque si benedixeris spiritu, quomodo is qui privati locum obtinet post tuam gratiarum actionem amen deo dicet? quoniam quid dicas nescit. Nam tu quidem bene gratias agis, sed alter non aedificatur. Et rursus in epistola ad Romanos ita dicit: corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Propterea igitur quae in sacra oblatione fiunt preces ceterasque clara voce per sanctissimos et episcopos et presbyteros offerri par est domino nostro Iesu Christo, deo nostro cum patre et spiritu sancto, scientique sanctissimi sacerdotes, si quid horum neglexerint, et terribili iudicio magni dei et servatoris nostri Iesu Christi se rationem redditorios, et ne nos quidem haec 1 cum comperiamus quiete passuros aut impunila relicturos esse. Iubemus autem etiam provinciarum praesides, si quid eorum quae a nobis sancita sunt negligi viderint, primum quidem metropolitanis et ceteros episcopos compellere, ut praedictas synodos celebrent atque omnia impleant quaecumque de synodis per praesentem legem praecepimus; quodsi eos moram facere viderint, tunc ad nos referent, ut a nobis conveniens emendatio procedat contra eos qui synodos celebrare differant. Scientique et ipsi praesides et officia quae 2 iis obtemperant, si haec non observaverint, ultimis se suppliciis subiectum iri. Confirmamus autem per praesentem quoque legem omnia quae in diversis constitutionibus et de episcopis et presbyteris et ceteris clericis ac praeterea xenodochis et ptochotrophis et orphanotrophis et ceteris quicumque sacris domibus praesunt a nobis sancita sunt.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur tua gloria per edicta locis consuetis regiae civitatis proposita ad omnium notitiam perducere et provinciarum praesidibus manifesta facere studeat.

1 γὰρ om. C || ὀρθόδοξον Cv. l. || 2 τε om. Cv. l. || 6 οὐτως] ἐν τούτῳ C || 7 πρώτῃ om. Nomoc.^m m. 1 || ἐπιστολῇ] ἐπιστολῇ οὕτως C, Paulus ad Cor. I 14, 16. 17 || ἔαν] μὴ add. L² s. v. || εὐλογίῃς Nomoc.^m εὐλόγησ C (idem meliores cod. NT) || τῷ πνεύματι ἐν (ἐν τῷ v. l.) πνεύματι C, τῷ om. NT. codd. meliores || ὁ om. Nomoc.^a || ἀναπληρῶν Nomoc.^m || 8 ἔρει] εἶποι L || 9 Paulus ad Rom. 10, 10 || 10 μὲν om. NT libri meliores || στόμα M || διὰ om. Cv. l. || 11 ἐσχάτως B^c || 12 τε om. L || ἡμῶν om. Nomoc.^{em} || 13 τῷ ἁγίῳ CL Nomoc.^{am} || τῷ om. MB^f || τῶν ὁσιωτάτων ἱερέων om. B^f || 15 καταλείπομεν Cv. l. καταλιπομεν MB^c, Cv. l., καταλιπομεν Cv. l., L Nomoc.^m (καταλιπομεν B^{vulg.}) || 17 ἄλλας L^a || περὶ διὰ C pleurique, L || 18 νόμων L^a || 19 κατὰ] καὶ κατὰ M || 20 εἶπερ ταῦτα μὴ παραφυλάξουσιν C || 21 τὰ παρ'] τὰ λοιπὰ παρ' L || 22 τάξεσι L, Cv. l. || 23 καὶ πτωχοτρόφων CL] om. M vulg. || 25 τόπους CL] om. ML || ἀπάντων L || 26 subscr. dat. VII. k. apr. constan. imp. dn. iust. pp. aug. anno XXXVIII (XXXVIII vel XXXVII v. l.) post consulat. basiliū uc. anno XXIII (XXII cod. Vat. XVI cod. Monac.) C || δ. πρὸ ἡ' καλανδῶν Ἀπριλλίου (dat. kalend. Ἀπρ. Κωνσταντ. Fabrotus dat. X. kal. April. Constantinopoli Leunclavius) βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ ἰδ' μετὰ τὴν ὑπατεῖαν Βασιλείου τ. β' (ita cod. Par., κδ Leunclavius) Ath. d. VII. k. mar. ep. dn. iustin. pp. aug. basil. uc. cons. M ἐξεφανήθη μετὰ τὴν ὑπατεῖαν Βασιλείου τὸ ἰδ' Theod. Consulatus numerus XXIII postulat imperii annum XXXVII i. e. a. 564 (ita vulg.), dies VII k. Apr. et imperii annus XXXVIII. in C traditus annus post cons. Basiliū XXIV. (a. 565) quem reposui; cum imperii anno XXXIX. annus post cons. Basiliū XXIV. ita demum conciliari potest, ut corrigatur dat. k. Apr., quod Bienerum secutus recepit Zachariae; idem datam esse hanc constitutionem, cum Iohannes solum patriarchale ascenderet a. 565, non male opinatur.

CXXXVIII.

DE USURIS SUPER DUPLUM NON COMPUTANDIS.

Imp. Iustianus pp. Aug. Hermogeni magistro officiorum.

Manifestissima est nostri numinis constitutio, quae usque ad dupli quantitatem exactionem debiti concludit. Si igitur creditores tui quidam in duplum acceperunt, alii adhuc minus consecuti sunt, hi quidem qui in duplum ex usurarum quantitate per diversa tempora consecuti sunt, nullam adversus te inquietudinem proponere concedantur, alii autem, si simili modo repleti fuerint, eo modo silere compelluntur; et si debita sua consecuti fuerint, feneratoricias cautiones recuperari, vel si remanserint, suis viribus vacare, si preces verae sunt, praesentis oraculi sanctione decernimus.

Nov. CXXXVIII Latine tantum extat in Appendice Iuliani const. CXXXIII p. 197 Hänel (kp. DLXXXVIII Iul.^b kp. DLXXXIX Iul.^w kp. DLXXXVI Iul.^v). — Epit. Theod. 138 (inde L et B 23, 3, 78. 79 in. = B³T 11, 20 p. 624 Zach.)

ΡΛΘ

ΣΥΓΧΩΡΗΣΙΣ ΠΟΙΝΗΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΘΕΜΙΤΩΝ ΓΑΜΩΝ.

Ἐν ὀνόματι τοῦ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Φλάβιος Ἰουστινιανὸς Φλώρω (κόμητι τῶν θείων περιβάτων).

(Προοίμιον.) Ἀνήγαγεν ἡμῖν ἡ σὴ ἐνδοξότης τοὺς ἀπὸ Σινδίου τῆς κόμης καὶ τοὺς Ἑβραίους τῆς 15 (τῶν) Τυρίων γάμος ἀθεμίτους συμβάλλοντας ὑπὸ τῆν θείαν ἡμῶν γενέσθαι διάταξιν, καὶ οὐδὲ τῆν τετάρτην μοῖραν τῆς αὐτῶν δίδουσι περιουσίας κατὰ τὰ περὶ τούτου προσταγμένα, ἥδη δὲ καὶ τινες ἐξ αὐτῶν τρίτης ἡλικίας καθεστάναι καὶ παιδῶν εἶναι πατέρας, καὶ διὰ τοῦτο μετα δακρύων ἰκετεύσαι μὴ ἂν ἀναγκασθῆναι νῦν ἀποπέμψαι τὰς γαμετάς, ἀλλὰ καὶ ἔχειν αὐτάς καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν γενομένους ἢ γενησομένους παῖδας διὰ δόχους αὐτῶν καθεστάναι, καὶ μηδεμίαν αὐτοὺς ἐντεῦθεν εὐλαβεῖσθαι ποινήν. 20

CAPUT I.

Θεσπίζομεν τοῖνυν ἰπὲρ τῆς τριακτῆς συγχωρήσεως αὐτοὺς δοῦναι ἀνὰ δέκα λίτρας χρυσίου διὰ τὰς ἐμπροσθεν εἰρημένας αἰτίας, αὐτοῖς δὲ καὶ μόνον συγχωρηθῆναι καὶ τὴν μείζονα ποινήν, καὶ ἔχειν αὐτοὺς

Nov. CXXXIX Graece tantum extat in L; in M eius loco nescio quo errore repetitur novellae CXXXIV c. 3 § 1 (νεαρά ρλθ': τὰς κατὰ νόμους ἐπιδοδομένας ἐκκλήτους — κρίσεως). — Epit. Theod. 139.

CXXXIX.

REMISSIO POENAE ILLICITARUM NUPTIARUM.

In nomine domini Iesu Christi dei nostri, Imperator Caesar Flavius Iustinianus Floro (comiti sacrarum rerum privatarum).

Praefatio. Rettulit ad nos gloria tua, eos qui habitant pagum Sindyn et Hebraeos quae Tyri illicitis nuptiis contractis sacrae nostrae constitutioni obnoxios esse, neque tamen secundum ea quae hac de re praeepta sunt, quartam partem substantiae suae dare, iam vero etiam nonnullos ex iis in tertia aetate esse liberorumque patres, ac propterea cum lacrimis supplicasse, ne nunc ucores dimittere cogantur, sed ut et retineant eas et liberi ex iis nati aut nascituri successores sibi existant, neve ullam inde poenam extimescant.

I. Sancimus igitur, ut pro huiusmodi remissione denas singuli libras auri propter causas ante dictas praebeant, ipsis autem solis maior illa poena remittatur, habeantque tam coniuges quam qui inde

2 rubr. ρλθ'. Περὶ βασιλικῆς ἐρμηνείας, καὶ περὶ τοῦ τοὺς κατὰ μέρος καταβαλλομένους τόκους (ita L, τοὺς καταβαλλομένους τόκους κατὰ μέρος cod. Theod.) τὸ διπλοῦν μὴ ὑπερβαίνειν (Βασιλικὴ κρίσις περὶ τοῦ εἰς τὸ διπλοῦν ῥέοντος τόκου add. cod. Theod.) Theod. νεαρά ρλθ'. ἐρμηνεία πὼς οἱ ὑπὲρ τὸ διπλάσιον τόκοι οὐ παρέχονται M || 3 pp.] perpetuus Iul.^v || Hermogeni magistro] hermogeniano Iul.^v ermogenianus Iul.^w || 4 et Iul.^v || numinis A. Augustinus] nominis libri || constitutionem Cod. 4, 32, 27 § 1 || duplu Iul.^b duplicem Iul.^v || exactionem P. Pithoensis] et actionem libri || 5 quidam Iul.^{bv} || 6 quantitatem Iul.^{bv} || nulla Iul.^v || 7 competantur Iul.^w || alio Iul.^v || si om. Iul.^w || fuerunt cum modo sile de re compellentur Iul.^v || 8 debita sua consecuti fuerint, feneratoricias cautiones recuperari Zachariae] debita subsecuti fuerint, feneratoricias (feneratoritias Iul.^b) cautiones recuperare (recuperarent Iul.^v) libri (debita subsecuta fuerint feneratoritias, cautiones recuperare Hänel) || remanserit Iul.^v || euacuare Iul.^v || 9 praesenti Iul.^v || oraculis Iul.^w || actione Iul.^v actionem Iul.^v || decernimus] in libris additur clausula similis huic constitutioni graeca subsequitur quae iubet in his tantum quae ciuitates mutantur (mutantur Iul.^{bv}) locum non habere (locum non habere om. Iul.^w). Quae adiutatio ad novellam CLX

pertinet (cf. Theod. ἐπεξήρηται δὲ τὸ κείμενον ἐν τῇ ρθ' νεαρά περὶ τῶν τόκων τῶν πολιτικῶν χρημάτων) || 10 hiatus indicavi, interdictum alterum caput, cuius argumentum servavit Theod. Πᾶσα θεία καὶ βασιλικὴ ἐρμηνεία ἰσχυρὴν ἔχει νόμον (cf. rubr.) quae ad adnotationem nou recte refert Zachariae || antiquius esse hoc rescriptum anno 536 ex nov. XXII c. 46 pr. (p. 181, 24) verbis Ἐρμογένην τὸν τῆς ἐνδόξου μνήμης sequitur; ante annum 535 (cui adscriptum est a Bienero p. 526. 533) datum esse ex novella eius anni CXXI, ubi verbis c. 1 καὶ ἐναγχοῦς θεῖον πορίσασθαι τύπον κτλ. (p. 591, 16) hoc ipsum rescriptum respici videtur, Zachariae efficit, qui varias constitutiones Codicis XV kal. Dec. 533 eidem Hermogeni inscriptas esse monet || 12 rubr. Περὶ συγχωρήσεως ἀθεμιτογαμιῶν Theod. || 13 Ἰησοῦ om. L || 14 κόμητι — περιβάτων addidi ex inser. novellae CLIV (cf. nov. XII) || 15 τοὺς τυρίων? L^a τῆς τυρίων I^b, τῶν add. cum Haloandro vulg. || 16 συμβάλλοντας L, συμβαλόντας Haloander || διάταξιν] nov. XII || 17 αὐτῶν cum Haloandro vulg. || τρίτης Haloander] πρώτης L || 18 ἰκετεύσαι Haloander] ἰκέτευσαν L || 19 γενομένους Haloander] γέννωμένους L vulg. || γεννησομένους L || 21 αὐτοὺς Haloander] αὐτῶν L || 22 δὲ Haloander] διὴ L

καὶ τὰς συνοικοῦσας καὶ τοὺς ἐκείθεν τεχθέντας τε καὶ τεχθησομένους ὡς εἰκὸς αὐτοῖς σπουδῶν καὶ διαδόχων· οἷκ' εἰς παράδειγμα ἑτέρων τοῦτο παρ' ἡμῶν θεσπισθέν, ἀλλ' εἰδότες ἕτερον παντός, ὡς εἴ τι τοιοῦτον αἰτήσῃ, πρὸς τῷ μηδεὶς τυχάνειν τῶν αἰτουμένων τὴν τε οἶσαν ἀποβαλεῖ καὶ πρὸς γε τὰς εἰς τὸ σῶμα ποινὰς ὑποστάς ἐξορίαν οἰκίσει διηκεῖ. οἰδεὶς δὲ παρεοχλήσει τοῖς παρ' ἡμῶν ἀξιώθεντας ἰδικῆς φιλοτιμίας οἷδὲ γυναικῶν αὐτῶν ἢ παιδῶν ὄντας ἢ ἐσομένων ἢ περιουσίας, οὔτε ἐκ ψήφου τοῦ σοῦ δικαστηρίου οὔτε καθ' ἕτερον οἰονδήποτε τρόπον.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοῖνυν σὴ ἐνδοξότης τὰ παραστάτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ Θεοῦ δηλούμενα πραγματικῶς τιποῦ δύναμιν ἔχοντος καὶ ἰδικῆς ἡμῶν φιλοτιμίας ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι σπενδάτω.

PM

ΩΣΤΕ ΔΥΝΑΣΘΑΙ ΚΑΤΑ ΣΥΝΑΙ-10
ΝΕΣΙΝ ΑΥΕΙΝ ΤΟΝ ΓΑΜΟΝ.

(Ἀυτοκράτωρ Ἰουστίνος Ἰουλιανῶ ἐπάρχῳ πόλεως.)

(Προοίμιον.) Γάμον σεμνότερον ἀνθρώποις οὐδὲν ἐστίν, ἐξ οὗ παῖδες καὶ τῶν ἐφεξῆς γενῶν διαδοχαὶ χωρίων τε καὶ πόλεων οἰκίσεις καὶ πολιτείας ἀρίστη σύστασις. διὸ τοῖς γάμοις εὐτυχεῖς εἶναι τοῖς συμβάλλουσιν οἷτως ἐνόημεθα, ὡς μήποτε σκαιοῦ δαίμο-20 νος ἔργον τοιούτους γενέσθαι, μηδὲ τοὺς γήμντας ἀπ' ἀλλήλων χωρίζεσθαι δικαίαν τῆς τοῦ γάμου λύσεως οὐκ ἔχοντας πρόφασιν. ἀλλ' ἐπειδήπερ δύσκολον εἰς πάντας ἀνθρώπους τοῦτο φυλάττεσθαι (ἐν γὰρ πλήθει τοσούτῳ μὴ καὶ τινὰς παρεμπόδιεν ἀλόγους δυ-25 ταμένας τῶν ἀμηνῶν καθέστηκε), προσήκειν ἐνομι-σαμεν τοῦτου ἔξεργεῖν τινα θεραπείαν, καὶ μάλιστα

Nov. CXL inter Iustini novellas secunda Graece extat in M f. 411 (f. 375 loco nov. CXL notatur ἡ γὺ νεαρόν οὐκ ἐγράφη ὡς εἰς οἷσα ἰουστίνου μετὰ τὴν ἰουστινιανῶν διατάξεων, ἢν καὶ εὐρήσῃς (pro εὐρήσεις) γεγραμμένην). — Epit. Theod. 140, Athan. 10, 11. Argumentum notat Nomoc. XIV tit. 13, 4 p. 615 Pitra. — Versionem latinam antiquam exhibet Iul.^p in appendice f. 177^v ex quo eam edidit Miraes p. 190. Inest etiam in Iuliani Utin. et Trivulz.

et nati sunt et forte nascituri suos et successores; non ad exemplum aliorum hoc sancientes, sed ut ceteri omnes sciant se, si quid eiusmodi petierint, praeterquam quod nihil petitorum impetraturi sint, et bona amissuros et praeterea poenis corporalibus subiectos in perpetuo exilio victuros esse. Nec vero quisquam iis quos speciali liberalitate dignati sumus, aut eorum uxoribus liberisve qui sunt vel futuri sunt aut substantiis sive per sententiam tui iudicii sive alio ullo modo molestiam afferet.

Epilogus. Tua igitur gloria quae nobis placuerunt et per hanc sacram pragmaticam sanctionem, quae etiam specialis liberalitatis nostrae vim habet, declarantur ad opus effectumque adducere studeat.

CXL.

UT MATRIMONIUM EX CONSENSU SOLVI POSSIT.

Imperator Iustinus Iuliano praefecto urbis.

Praefatio. Matrimonio venerabilius nihil est hominibus, unde existunt liberi et generum deinceps sequentium successiones regionumque et urbium habitationes et optimus rei publicae status. Propterea nuptiae ut contrahentibus ita felices sint exoptamus, ut numquam sinistri daemones opus fiant, neque coniuges inter se separantur, cum iustam matrimonii solvendi causam non habeant. Verum quoniam difficile est inter omnes homines hoc servare (in tanta enim multitudine fieri nequit quin aliquot etiam insaniae similitates incidant), par esse existimavimus huius rei medelam aliquam excogitare idque maxime ubi infirmitas animi adeo

1 suos] suu (sic ex corr.) L, om. cum Haloandro vulg. || 2 τούτου παρ' ἡμῶν θεσπισθέντος malit Zachariae sine causa || 4 ἐξορία . . . διηκεῖ L, corr. Kroll cl. SS, 31. n. CXLVI epil. || 5 *οὔτε L || τοῦ σοῦ δικαστηρίου L || τῆς δικαστικῆς cum Haloandro vulg. || 8 πραγματικῶς ex corr. L || constitutionem recentiore novella XII (cf. ad 11) aut eidem anno 535 aut anno 536, quibus annis Flori comitis rerum privatarum in novellis mentio continetur (cf. nov. XXII extr. p. 187, 9) probabiliter tribuit Biener p. 534 || 10 rubr. Ὡστε—γάμον M Ath. || Περί τοῦ κατὰ συναιεῖσιν λύειν τὸν γάμον Theod. || 12 inscr. om. M, addidi ex Ath. || Ὁ αυτοκράτωρ Ath. || 16 ἐστίν ἀνθρώ-

ποις οὐδὲν Ath. || 18 *ἀρίστη dedi ex Iul.^p ἀρίστης M || 27 τούτου Scrimger] τούτους M his i. e. τούτους Iul.^p

10 Incipit iustini imp. novella constitutio ad Iulianum prefectum urbi data (sic) quae ex greca lingua in latinum sermonem translata est Ut possit etc. cod. || 12 goticus cod. || 15 reimpulice cod. || 20 esse] ex cod. || 21 omnis] homines cod., nuntius malit Kroll || 22 solutionis Osenbrüggen] absolutionis m. 2, absolutionem m. 1 cod. || 23 occansionem cod. || 23 in] et in cod. || 26 igitur del. Miraes

ἔνθα τὰ τῆς μικροψυχίας εἰς τοσοῦτον ἀρθεῖν, ὡς καὶ μῖσος ἀδιάρλακτον ἐγγενέσθαι τοῖς συνοικοῦσι. τὸ μὲν οὖν παλαιοὶ ἐξῆν ἀνυδρόνως τοῖς τοιοῦτους ἀπ' ἀλλήλων χωρίζεσθαι κατὰ κοινήν γνώμην τε καὶ συναίνεσιν τοῦτο πράττοντας, ὥστε καὶ νόμους κείσθαι πολλοὺς τοῦτο λέγοντας τε καὶ διορίζοντας καὶ bona gratia τὴν οὕτω προϊούσαν ἴσιν τῶν γάμων τῆ πατρὶω καλοῦντας φωνῇ. ἕτερον δὲ τῷ τῆς θείας λήξεως γενομένην ἡμῶν πατρὶ εἰσεβεία τε καὶ σωφροσύνη τοὺς πρόποτε βεβασιλευκότας ἀπαντας ἐπεβαλομένην, πρὸς τὴν ἑαυτοῦ χρηστικὴν τε καὶ βεβαίαν ἀποβλέψαντι προαίρεσιν, οὐ μὴν τῆς τῶν ἄλλων τολαιπώρου τε καὶ μικροψύχου γνώμης στοχασαμένη γέγραπται νόμος εἶχων κατὰ συναίνεσιν λείσθαι τοὺς γάμους: ὃν ἠβουλόμεθα καὶ ἡμεῖς σφόδρα κρατεῖν καὶ μένειν ἐφ' ἑαυτοῦ. πολλοὶ δὲ προσῆλθον ἡμῖν τὸν πρὸς ἀλλήλους γάμον μισούντες τε καὶ ἀποστοσφερόμενοι, πολέμοις τε καὶ μάχαις οἴκοι διὰ τοῦτο γενομένους αἰτιώμενοι (τοῦτο ὅπερ ἴαν ἐπόδονον καὶ ἄλλως ἀμαρῶν καθέστηκε) διαλίεν τε τούτων δεόμενοι, κἂν αἰτίας οὐκ εἶχον λέγειν, ἐξ ὧν ἄδειξ ἰ νόμος ἐδίδου τοῦτο ποιεῖν αὐτοῖς. τὴν δὲ περὶ ταῦτα τούτων ἐπιθυμίαν τε καὶ σπουδὴν ἐπὶ τινι χρόνῳ ἀνεβαλλόμεθα, ποτὲ μὲν παραινοῦντες ποτὲ δὲ καὶ ἀπειλοῦντες παύσασθαι τοῦ κατ' ἀλλήλων ἀλόγου μίσους πρὸς ὁμόνοιαν τε χωρεῖν καὶ τῆς καλλίονος γίνεσθαι γνώμης. ἐπρόττομον δὲ πλέον οἰδέν, ἐπεὶ δύσκολον διαλλάξαι τοὺς ἀπαξ ἀλογίστω πάθει τε καὶ μίσῳ κεκοιτημένους. ἐνίοις γὰρ τούτων συμβέβηκε καὶ πρὸς ἐπιβουλὰς χωρῆσαι κατ' ἀλλήλων, δηλητηρίοις τε καὶ τῶν ἄλλοις εἰς θάνατον ἀγοσοὶ χρήσασθαι, ὥστε μηδὲ παῖδας αὐτοῖς γενομένους πολλὰκις ἰσχύειν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τούτους γνώμην συνάπτειν.

CAPUT I.

Ταῦτα τὸννν ἀλλότρια τῶν ἡμετέρων εἶναι κρίναντες χρόνον ἐπὶ τὸν παρόντα θεῖον εἶδομεν νόμον, δι' οὗ θεοπείζομεν ἐξεῖναι κατὰ τὸ παλαιὸν τὰς ἐκ συναίνεσεως διαλύσεις ἐπὶ τῶν γάμων ποιέσθαι, κρα-

illic ubi pusillanimitas in tantum erigitur, ita ut inplacabilis horror fiat coniugibus una manentibus. Antiquitus quidem licebat sine periculo tales ab invicem separari secundum communem voluntatem et consensum hoc agentes, sic ut et plurimae tunc leges extarent hoc dicentes et bona gratia sic procedentem solutionem nuptiarum patria vocitantes voce. Postea vero divae memoriae nostro patri pietate et temperantia omnes ubicumque aliquando imperantes 10 excedenti visum est, qui ad suam utilem et firmam respiciens voluntatem, non autem miseria pusillanimitatis conciens, legem sancivit prohibens cum consensu coniugia solvi; quod nos quoque volebamus nimis optinere in hoc ipso. Plurimi autem nos adierunt inter se coniugium horrentes et abominantes et proelia discordiasque propter hoc domi contingere accusantes (hoc quod valde doloriferum et triste consistit), dissolvere propter hoc precantes conubia, vel si occasiones non habuerunt dicere, per quas sine timore hoc lex dabat facere ipsos. Desideria vero et studium eorum pro hac re in aliquanto distulimus tempore, aliquando quidem monentes aliquando vero minantes quiescere eos ab irrationabili circa invicem 15 horrore et ad unanimatem properare et melioris fieri voluntatis. Agebamus vero plus nihil: quoniam [vero] difficile est inmutare semel detentos irrationabili passione et horrore. Forsitan enim contingit istis et insidias adgredi ad invicem et venenis aliisque ad mortem agentibus uti, ita ut nec filios eis factos valere ad unam similemque voluntatem iuniscere.

Haec igitur aliena nostris iudicantes temporibus in praesenti sacram constituimus legem, per quam sancimus licere ut antiquitus consensu coniugum solutiones nuptiarum fieri, (non) ultra vero optinere

c. I pr. (Θεοπείζομεν ἐξεῖναι) citat schol. B² Γ 4, 5 p. 156 Zach.

aucta est, ut vel odio implacabili coniuges imbuerentur. Atque antiquitus quidem licebat sine periculo eiusmodi coniuges inter se separari, qui communi voluntate et consensu hoc agerent, ita ut etiam leges multae latae sint quae hoc dicerent et constituerent, ac nuptiarum solutionem ita procedentem bona gratia patria lingua vocarent. Postea autem a patre nostro divinae memoriae, qui pietate et sapientia omnes qui unquam extiterunt imperatores, superavit, cum ad bonum suum et firmum consilium respiceret, nec vero ad ceterorum miseram et infirmam voluntatem intenderet animum, lex scripta est, quae vetat ne ex consensu nuptiae solvantur: quam nos quoque maxime volumus valere et in sua vi manere. Verum multi nos adierunt qui matrimonium inter se contractum aegre ferrent et aversarentur, et propterea bellum et proelia domi ortas esse arguerent (id quod valde triste atque adeo importunum est), utque illud solveretur rogarent, etsi causas, ex quibus impune id iis facere lex concederet, asserere non possent. Atque illorum ca de re desiderium et studium per aliquod tempus distulimus, modo hortantes modo minantes, ut ab insano quod inter se haberent odio desisterent et ad concordiam redirent et meliorem sententiam amplecterentur. At nihil profecimus, quoniam difficile est conciliare eos qui semel insano affectu et odio tenerent. Contigit enim, ut nonnulli ex iis etiam ad mutuas insidias prodirent, et venenis aliisque rebus quae mortem afferunt uterentur: ut ne liberi quidem forte iis nati in unam eandemque voluntatem eos conciliare valerent.

I. Haec igitur cum a temporibus nostris aliena esse iudicarem, ad praesentem sacram legem animum attendimus, per quam sancimus, ut secundum pristinum ius matrimoniorum solutiones ex consensu

5 ὥστε καὶ νόμους κείσθαι πολλοὺς] sic ut et plurimae tunc leges extarent *Iul.^p* (i. e. πολλοὺς <τότε> τοῦτο?) || 6 τε καὶ διορίζοντας *om. Iul.^p* || βονα γράτια *M* || 12 τῆς — στοχασαμένη] miseria pusillanimitatis conciens *Iul.^p* || 14 νόμους] *nov. CXVII* c. 8 ss. || 15 ὃν] quod (i. e. ὃ?) *Iul.^p* || 16 καὶ μένειν *om. Iul.^p* || 20 ἄλλως *om. Iul.^p* || διαλίεν τε τούτων δεόμενοι] dissolvere propter hoc precantes conubia *Iul.^p* || 24 ἀνεβαλλόμεθα *M*, *corr. Scrimger* || 29 ἐνίοις γὰρ τούτων συμβέβηκε] forsitan enim contingit istis *Iul.^p* || 32 πολλὰκις *om. Iul.^p* || 33 τούτους] tales (i. e. τοὺς τοιοῦτους?) *Iul.^p* || 35 ἐπὶ τὸν παρόντα θεῖον εἶδομεν νόμον] (*cf.* 192, 8. n. *CLVc.1*) in praesenti sacram constituimus legem *Iul.^p* || εἶδομεν *Scrimger*] ἴδομεν *M* || 37 ἐπὶ *om. Iul.^p*

2 orror *cod.* || 8 diuiniae? m. 1 *cod.* || nostri patri pietate et temperantia *pr.*, nostri patris pietati et temperantiae *corr. cod.* || 10 excedenti] excedo*** m. 1, excedere m. 2 *cod.* || utilitatem *cod.*, *corr. Miraeus* || 12 *sancivit prohibens] sancire prohib*** m. 1, sancire prohibuit m. 2 *cod.*, sancire qua prohibuit *Pithoeus*, sancire prohibentem *malit Kroll* || concumconcensu *pr. cod.* || 15 habominantes *cod.* || 16 proelia *om. pr. cod.* || 18 leg. (et) dissolvere? || 19 quas] qua *pr. cod.* || 20 hoc] quod *cod.* || ipsos] et ipsos *cod.*, ipsis *edd.* || Desiderium *edd.* || 24 orror *cod.* || 26 *vero seclius] || 27 passione] possessione *cod.* || 30 voluntates *cod.* || 36 consensuales *cod.* (an consensu tales? *Kroll*) || 37 non *om. cod.*

τείν δὲ μηκέτι τὰς τεταγμένας ποινὰς τῇ διατάξει τοῦ ἡμετέρου πατρὸς ἐπὶ τῶν κατὰ συναίρεσιν τοὺς γάμους διαλυόντων. εἰ γὰρ ἡ ἀμοιβὰδὸν διάθεσις τοῖς γάμοις συνίστησιν, εἰκότως ἐναντία γνώμη τοῦτους κατὰ συναίρεσιν διαλύει, τῶν ταύτην δηλοῦντων στελλο-
1 μένων διαζυγίων. προδήλον δὲ ὡς τὰ ἄλλα πάντα, ὅποσα τοῖς νόμοις καὶ διαφερόντως ταῖς θεαῖσι [ἡμῶν] διατάξεσι τοῦ ἡμετέρου πατρὸς δηγοῦνται περὶ τῶν γάμων καὶ τῶν παιδῶν καὶ τῶν αἰτιῶν, ἐξ ὧν ἐπιτέροσται διαλύειν τὸν γάμον, ἢ καὶ λόγον χωρὶς
10 οὐ κατὰ κοινὴν μέντοι γνώμην, καθάπερ ὁ παρὼν ἡμῶν διατάττει θεσμός, τοῦτο πραττόντων, καὶ τῶν διωρισμένων αὐταῖς ποινῶν κρατῆσει καὶ ἐκ τοῦ παρ-
οῦτος ἡμῶν νόμου καὶ διὰ πάντων ἔξει τὴν ἰδίαν ἰσχύν.

(Ἐπιλόγος.) Τὰ τοῖνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦ παρόντος θεῖου δηλούμενα νόμου ἢ σὴ ἐνδοξότης τῷ συνήθει τροπῶ φανερὰ πόσι γενέσθαι ποσταζάτω κατὰ τὴν βασιλῖδα ταύτην πάλιν. D. XVIII. k. Oct. Chalcedone imp. dn. Iustini pp. Aug. anno I. ind.
15 [a. 566.] primo ind. quinta decima.

PMA

ΙΔΙΚΤΟΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΤΑΙΣ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΣΕΛΓΑΙΝΟΝΤΩΝ.

(Προοίμιον.) Τῆς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας καὶ ἀγαθότητος αἰ μὲν πάντες δεόμεθα, μάλιστα δὲ
25 νῦν, ὅτε διὰ τὸ πλίθος τῶν ἡμαρτημένων ἡμῖν πολυτρόπως αὐτὸν παραγορίσαμεν. καὶ ἠπειλήσε μὲν καὶ ἔδειξεν ὧν ἄξιοι κατὰ τὰς ἡμετέρας ἀμαρτίας ἐσμέν, ἐφιλανθρωπεύσατο δὲ καὶ ἀνεβάλετο τὴν ὀργὴν ἀναμέ-
νων τὴν ἡμετέραν μετάνοιαν, ὡς μὴ βουλόμενος τὸν θάνατον ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν, ἀλλὰ τὴν ἐπιστροφὴν καὶ τὴν ζωὴν. οὐ δίκαιον οὖν πάντως ἡμᾶς καταφρονῆσαι τοῦ πλοῦτου τῆς χρηστότητος καὶ τῆς ἀνακωχῆς

Nov. CXLI Graece tantum extat in ML. — Epit. Theod. 141.

feri liceat, neu amplius poenae valeant constitutione patris nostri de iis qui ex consensu matrimonia solvunt statutae. Nam si mutua affectio matrimonia contrahit, merito eadem contraria sententia ex con-
1 sensu solvit, repudiis missis quae eam declarant. Manifestum autem est reliqua omnia, quaecumque legibus ac potissimum divinis patris nostri constitutionibus de nuptiis et liberis et causis, ex quibus matri-
monium solvere permissum est, vel etiam ubi sine causa nec tamen ex communi sententia, quemadmodum praesens nostra sanctio constituit, hoc faciunt, et de poenis in illos statutis praecipita sunt, per praesen-
tem quoque legem nostram valitura esse et per omnia propria vim habitura.

Ἐπιλόγος. Quae igitur nobis placuerunt et per praesentem sacram legem declarantur tua gloria consueto modo manifesta omnibus fieri iubeat in hac regia civitate.

CXLI.

EDICTUM IUSTINIANI AD CONSTANTINOPOLITANOS DE LUXURIANTIBUS CONTRA NATURAM.

Pr aefatio. Cum semper omnes clementia et benignitate dei indigemus, tum maxime nunc, ubi propter multitudinem peccatorum nostrorum multis eum modis iratum reddidimus. Atque minatus est quidem et ostendit, quibus supplicis secundum peccata nostra digni essemus: tamen clementer egit iramque reiecit penitentiam nostram expectans, ut qui nolit mortem nostram peccatorum, sed conversionem et vitam. Itaque non par est omnino nos contemnere copias benignitatis et patientiae et indulgentiae clementis dei,

1 τῇ διατάξει τοῦ] διὰ τοῦ schol. B* || 3 * ἡ ἀμοιβα-
δὸν διάθεσις] ἀμοιβαδὸν ἢ διάθεσις M (μόνη ἢ ἀμοι-
βαία διάθεσις Ath.) || 5 τῶν ταύτην δηλονότι στελλο-
μέων διαζυγίων schol. B* adsignificantibus rebus quae
nuptias solvunt Iul.P || 7 ἡμῶν del. Zachariae (cf. Iul.P)
|| 10 ἐπιτέροσται] praecipitur (i. e. ἐπιτέτακται?) Iul.P
|| 7] si i. e. εἰ Iul.P || 11 ὁ παρὼν] et (i. e. καὶ δ) praesens Iul.P || 12 καὶ τῶν διωρισμένων αὐταῖς ποινῶν] et
disponentibus poenis interpositis Iul.P || 14 καὶ διὰ] καὶ
om. Iul.P || 17 θεῖον om. Iul.P || 19 subscr. ἐξεφωνήθη
ἐπὶ τοῦ πρώτου ἔτους Ἰουστινίου (Iouστινιανοῦ cod.)
τοῦ εὐσεβεστάτου Theod. XVII. k. oct. M XVIII ὀκ-
τωβοῖω Ath. (cf. Iul.P) || Chalcedone Iul.P ἐν Χαλκηδόνι
Ath.] ep. M || imp. dn. — indictione XV] dn. imp. Iustino
pp. aug. ann. primum. (sic) M imperatore et consule
Iustino pp. Aug. anno primo ind. quinta decima Iul.P

βασιλείας καὶ ὑπατείας Ἰουστίνου Ἀυγούστου ἔτους α' (eius iā cod.) Ath. || 23 rubr. Περὶ stupron Theod. Ἰδι-
κτον M, L in indice] Ἐδικτον L in textu || Iustinianu M
ind., [om. L ind. || 26 ἠπειλήσε κτλ.] ad terrae motus
anni 557 (m. Oct. et Dec.; cf. Theophanes p. 231 ed. de
Boor) recte refert Zachariae || 28 μὴ βουλόμενος κτλ.]
Ezechiel. 33, 11 (cf. nov. LXXVII p. 381, 21) || 29 πά-
ντως Zachariae] πάντας ML || ἀνακωχῆς M] ἀνοχῆς
L vulg.

3 * in addidi || 4 merito contraria edd. contraria cod.]
|| istos cod. || 5 dissolutae m. 1 cod. || 6 solvuntur m. 1 cod.
|| ita nt] ut om. pr. cod. || 7 ac praesertim sacris Miraeus]
adposita sacrisque cod. ac potissimum sacris cum Pithoeo
vulg. || 10 * autem] et cod. || 16 nita cod. || 17 manifesta-
tam cod. || 18 manifestata cod.

καὶ τῆς μακροθυμίας τοῦ φιλανθρωποῦ Θεοῦ, ἵνα μὴ κατὰ τὴν σκληρὴν καὶ ἀμετανόητον ἡμῶν καρδίαν θησαυρίσωμεν ἑαυτοῖς ὄργην ἐν ἡμέρᾳ ὄργης, ἀλλὰ πάντα μὲν τὸν πονηρὸν ἐπιτηδευμάτων καὶ πράξεων ἀποσχέσθαι, μάλιστα δὲ τοὺς τῆ μυσταῖ καὶ Θεῷ μεμισμημένη δικαίως ἀνοσίᾳ πράξει συνσασπέντας· λέγομεν δὴ τὴν τῶν ἀρρένων φθοράν, ἣν ἀθέως τολμῶσι τινες ἀρρενες ἐν ἀρρεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι.

CAPUT I.

Ἰσμεν γὰρ ἐκ τῶν θείων γραφῶν διδασκόμενοι, ποίαν ὁ Θεὸς κόλασιν δικαίαν ἐπήγαγε τοῖς ἐν Σοδόμοις πρώην οἰκήσασιν διὰ τὴν περὶ τὴν μῆξιν ταύτην μανίαν, ὥστε μέχρι τῶν νῦν ἐκείνην τὴν γῆν ἀσβέστω πυρὶ κατακαίεσθαι, τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦτον παιδαγωγούντος ἡμᾶς ὥστε τὴν ἀνοσίαν ταύτην ἀποστρέφειν καὶ πράξιν. Ἰσμεν δὲ πάλιν, οἷα περὶ τῶν τοιούτων ὁ Θεὸς ἀπόστολος λέγει, οἷα τε οἱ τῆς πολιτείας διαγορεύουσι νόμοι, ὥστε πάντας ἀφείλμην τῷ τοῦ Θεοῦ προσέχοντα φόβῳ ἀποσχέσθαι τῆς τοιαύτης ἀσεβοῦς καὶ ἀνοσίας πράξεως, ἣν οὐδὲ ἐν ἀλόγοις ἀμαρτανομένην ἐστὶν εὐρεῖν· καὶ τοὺς μὲν μηδὲν ἑαυτοῖς συνειδότας τοιούτων φυλάττειν ἑαυτοῖς καὶ πρὸς τὸν ἔπειτα χρόνον, τοὺς δὲ ἤδη συνσασπέντας τοῦτω τῷ πάθει μὴ μόνον παύσασθαι τοῦ λοιποῦ, ἀλλὰ καὶ μετανοῆσαι δικαίως καὶ τῷ Θεῷ προσπεσεῖν, καὶ προσηγγέλλαι τῷ μακαριωτάτῳ πατριάρχῃ τὴν νόσον καὶ τρόπον θεραπείας λαβεῖν, καὶ κατὰ τὸ γεγραμμένον καρπὸν ἐνεγκεῖν μετανοίας, ἵνα ὁ φιλήνθρωπος Θεὸς κατὰ τὸν πλοῦτον τῶν ἰδίων οἰκτιρῶν ἀξίωσιν φιλανθρωπίας καὶ ἡμᾶς, καὶ πάντες εὐχαριστήσωμεν ἐπὶ τῇ τῶν μετανοούντων σωτηρίᾳ· οἷς καὶ νῦν τοὺς ἀρχοντας ἐπέξελεῖν ἐκλείψαμεν τὸν Θεὸν θεραπεύοντες τὸν δικαίως ἡμῖν ὀργιζόμενον. καὶ νῦν μὲν πρὸς τὸ τῶν ἁγίων ἡμερῶν σεβας ἰδόντες παρακαλοῦμεν τὸν φιλήνθρωπον Θεὸν οὕτω μετανοῆσαι τοὺς τῷ τοιούτῳ τῆς ἀσεβοῦς ταύτης πράξεως ἐγκλισθέντας βορβόρῳ, ὡς μηδὲ ἕτερον ἡμῖν ἐπέξελεύσεως δοθῆναι καιρὸν. προαγορεύομεν δὲ πᾶσιν ἐφεξῆς τοῖς τοιοῦτό τι συνειδόσιν ἑαυτοῖς ἡμαρτήσθαι, ὡς εἰ μὴ καὶ παύσονται καὶ προσηγγέλλαντες ἑαυτοῖς τῷ μακαριωτάτῳ πατριάρχῃ τῆς οἰκειᾶς ἐπιμελήσονται σωτηρίας ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἀσεβῶν πράξεων τὸν Θεὸν ἐξελιγόμενοι εἰς τῆς ἁγίας ἑορτῆς, πικροτέρας ἑαυτοῖς ἐπάξουσι τιμωρίας ὡς οὐδεμιᾶς τοῦ λοιποῦ συγγνώμης ἀξιῶν. οὐδὲ γὰρ ἐνδοθήσεται οὐδὲ ἀμεληθήσεται ἡ τοῦ πράγματος ζήτησις καὶ διόρθωσις εἰς τοὺς μὴ προσηγγέλλοντας ἑαυτοῖς εἰς τῆς ἁγίας ἑορτῆς, ἣ καὶ ἐμμένοντας τῇ αὐτῇ ἀσεβείᾳ πράξει, ἵνα μὴ διὰ τῆς περὶ τοῦτο ῥαθυμίας καθ' ἡμῶν τὸν Θεὸν παροργίσωμεν, πράξιν παροργόντες οὕτως ἀσεβῆ καὶ ἀπηγορευμένην καὶ ἱκανὴν οὖσαν τὸν ἀγαθὸν παροργίσει Θεὸν εἰς τὴν ἀπάντων ἀπόλειαν. Proponatur Constantinopolitanis civibus nostris. Dat. id. Mart. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXXII. post cons. Basilii vc. anno XVIII. [a. 559.]

ne per durum et a poenitentia alienum cor nostrum ipsi nobis accumulemus iram in die irae, sed omnes quidem improbis studiis et actionibus abstinere, maxime vero eos qui in abominabili et merito exosa deo actione impia computruerunt: loquimur autem de stupro masculorum, quod multi nefarie committunt mares cum maribus turpitudinem perpetrantes.

I. Scimus enim ex sacris scripturis edocti, quale deus iustum supplicium iis qui Sodomis olim habitauerunt, propter hunc in commixtione furorem intulerit, adeo ut in hunc usque diem regio illa inextincto igni ardeat, cum deus per hoc nos erudiat, ut impiam istam actionem aversemur. Rursum scimus, qualia de his talibus sanctus apostolus dicat, et qualia rei publicae leges praecipiant. Itaque omnes timori dei intenti abstinere debent impia et nefaria actione, quae ne a brutis quidem animalibus invenitur commissa; et qui quidem nullius eiusmodi rei sibi consci sunt, in futurum quoque tempus sibi caveant, qui autem hoc affectu iam computruerunt, non solum in posterum ab eo desistant, sed etiam meritam poenitentiam agant et deo se submittant, et beatissimo patriarchae morbum denuntiant et sanationis rationem accipiant, et secundum id quod scriptum est fructum ferant poenitentiae, ut clemens deus pro copia misericordiae suae nos quoque clementia sua dignetur, et omnes ei gratias agamus pro eorum qui poenitentiam agunt salute: quos nunc quoque magistratus persequi iussimus deum concilians, qui merito nobis irascitur. Et nunc quidem ad sacrorum dierum religionem respicientes benignum deum rogamus, ut qui in tali impiae huius actionis coeno voluntantur, illa ad poenitentium agantur, ut alia rei persequendi occasio nobis non iam praebeat. Denuntiantes autem omnibus deinceps qui eiusmodi alicuius peccati sibi consci sunt, nisi et peccare desierint et se ipsi beatissimo patriarchae deferentes propriae salutis prospexerint, pro impiis eiusmodi actionibus deum intra sanctos dies festos placant, acerbiores sibi poenas accessituros esse, quippe qui nulla in posterum venia digni sint. Neque enim remittetur neque neglegetur rei inquisitio et emendatio adversus eos qui intra sanctos dies festos se non detulerint, vel etiam in eadem impia actione perseveraverint: ne per negligentiam hac in re commissam deum contra nos irriteremus, si actionem tam impiam et prohibitam praetermittamus quaeque idonea sit ad bonum deum in omnium perniciem irritandum.

2 ὄργης] κρίσεως malit Zachariae || 3 συνσασπέντας L (id. 11) || 4 τῇ τῶν ἀρρένων φθορᾷ L || ἐν om. L || ἐργαζόμενοι M^a || 6 τοῦ L || om. M || 7 τοῦτον M] τοῦτο L || ἀνοσίαν M] ἄνομον L || 8 νόμοι] cf. nov. LXXVII c. 1 pr. || 10 ἀμαρτανομένη M] τοιούτων M] τοιούτους L, τοιούτων τοιούτους con. Zachariae || φυλάττεισθαι αὐτοῖς L || 13 γεγραμμένον] cf. Evang. Matth. 3, 8 || καρπὸς συνεισεγκεῖν (sic) L || 16 ἡμερῶν] μερῶν L¹;

scil. dierum paschalium (cf. 21. 23) || εἰδότες L || 18 προαγορεύομεν L || 19 εἰ μὴ καὶ L] εἰ καὶ μὴ M || παύσαντες L^a || ἑαυτοῖς L || 22 γὰρ M] γοῦν M || προσηγγέλλοντας ML || 24 τοῦτο Scrimger] τοῦτον M τοῦτον L (τοῦτων con. Zachariae) || 25 clausulam latinam una cum subser. om. L || 26 civiudus M || subscriptione caret Theod. ep. dn. iust. M || post basilio uc. cons. M

PMB

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΥΝΟΥΧΙΖΟΝΤΩΝ.

Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Μαρθάνη (κόμητι πριβάτων).

(Προοίμιον.) Αἱ παρὰ τῶν πρὸ ἡμῶν βασιλευσάντων ὀρισθεῖσαι τιμωρία κατὰ τῶν εὐνουχίζειν τομίωντων πᾶσι δὴλα τυγχάνουσιν. ἐπειδὴ δὲ τινες καταφρονῶντες τῆς ἐαντῶν σωτηρίας ἐτόλμησαν ὁλως πρὸ φανεροῦ χρόνον τὸ τοιοῦτον ἀσεβὲς ἀμάρτημα διαπραξάσθαι, διὰ τοῦτο τινες μὲν ἐξ αὐτῶν ἀξίας δεδωκάσι ποινάς, ἕτεροι δὲ μετὰ τὸ τιμωρηθῆναι καὶ ἐν ἑξορίᾳ ἐπέμψθησαν. ἐπειδὴ τοίνυν οἱδὲ οὕτως τῆς ἀνοσίας ἀπέσχοντο πράξεως, ἀλλ' εἰς πλήθος ἐξῆλθε τὸ τοιοῦτον μῦθος, ὡς διαφόρους ἀπὸ πολλῶν ὀλίγους περιωσθῆναι, καὶ τοσοῦτον ὅτι καὶ τινες ἐξ αὐτῶν τῶν περιωσθέντων ἐπ' ὄγεσιν ἡμετέρας κατέθεντο, ὅτι ἀπὸ ἐνεργήοντα μὲν τρεῖς περιωσθήσαν. τίς οὕτως περιφρονεῖ τῆς ἰδίας σωτηρίας, ὥστε παριδεῖν καὶ ἀνεκδέκῃ ταῦτα καταλιπεῖν; εἰ γὰρ οἱ ἡμέτεροι νόμοι τοὺς ξίφος κατὰ τινος σέροντας τιμωρίας ἐποβάλλουσι, πῶς ἔχωμεν παριδεῖν οὕτως ἀδῶς γινόμενος φόρους, καὶ πρᾶγμα γινόμενον ἐναντίον τε τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ἡμετέρων νόμων; ἀναγκαῖον οὖν ἡγησάμεθα τοῖς τὰ τοιαῦτα τομῶσι διὰ τοῦ παρόντος νόμον ἀκριβέστερον ἐπεξελεῖν.

CAPUT I.

Θεσπίζομεν τοίνυν τοῖς ἐν οἰκῇ ποτε τόπῳ τῆς ἡμετέρας πολιτείας εὐνουχίζειν τομίωντας ἢ τομῆσαιτας οἰκονδηποτε πρόσωπον, εἰ μὲν ἄνδρες εἴεν οἱ τοῦτο τομῆσαντες ἢ καὶ τομῶντες, ταῦτο τοῦτο παθεῖν ὁ πεποιθήσασιν, καὶ εἰ περιωσθῆεν, τὰ πρᾶγματα αὐτῶν τῷ δημοσίῳ προσκροῦσθαι διὰ τοῦ κατὰ καιρὸν τῆν τῆς σῆς ἐνδοξότητος ἀνιόντος ἀρχῆν, κακείνους ἐν Γίνῳ πέμπεσθαι ὀφείλοντας τὸν ἅπαντα τῆς ζωῆς αὐτῶν χρόνον ἐκεῖ εἶναι. εἰ δὲ γυναῖκες ᾖσιν αἱ τοῦτο ποιοῦσαι, καὶ ταῦτα τιμωρεῖσθαι, καὶ τὰ πρᾶγματα αὐτῶν διὰ τοῦ κατὰ καιρὸν τῆν αὐτῆν ἀνιόντος ἀρχῆν τῷ δημοσίῳ προσκροῦσθαι, καὶ εἰς ἑξορίαν πέμπεσθαι· ἵνα ἐξ ἧς ἐνόμισαν ἢ νομίζουσιν ἀσεβείας κέρδος ἐαντοῖς περιποιεῖν, ἐξ αὐτῆς τιμωρίαν καὶ ἔκπτωσιν τῶν ἰδίων πραγμάτων ὑποστασι. τοῖς μὲντοι ἐπιτάξαντας καὶ ἐπὶ τούτῳ πρόσωπα παραδεδοκότας, ἢ καὶ οἴκους ἢ τόπον τινὰ ἐπὶ τούτῳ παρασχόμενος ἢ καὶ παρέχοντας, εἴτε ἄνδρες εἴεν εἴτε γυναῖκες, τὰς αὐτὰς κελειόμεν ὑποστῆναι τιμωρίας ὡς συνίστορας γενομένους τῆς ἀδίκου ταύτης πράξεως.

Nov. CXLII Graece tantum extat in *ML*. c. 1. 2. in *B* 60, 51, 64 indeque in *Nomoc.*^m *XIV* tit. 1, 14. — *Epit. Theod.* 142 (inde *B*²), *Ath.* 18, 8; *summarium* habet *Nomoc.* *XIV* tit. 1, 14.
c. I argumentum ex *Ath.* referunt paratitla *Ath.* 4 § 20.

CXLII.

DE IIS QUI EUNUCHOS FACIUNT.

Imperator Iustinianus Augustus Marthani (comiti rerum privatarum).

Praefatio. Quae ab imperatoribus qui ante nos fuerunt poenae in eos qui eunuchos facere audent constitutae sunt omnibus manifestae sunt. Quoniam autem nonnulli salute sua contempta non ita pridem impium eiusmodi delictum perpetrare omnino ausi sunt, propterea alii eorum dignas poenas dederunt, alii post irrogata supplicia etiam in exilium missi sunt. Iam quoniam ne sic quidem a nefaria illa actione abstinuerunt, sed latissime patuit eiusmodi flagitium, ut compluries ex multis pauci incolumes evaderent usque adeo ut nonnulli ex ipsis qui servati sunt in conspectu nostro testati sint ex nonaginta vix tres servatos esse, quis suam salutem adeo contemnit, ut haec neglegat atque inulta relinquat? Nam si leges nostrae eos qui gladium contra aliquem stringunt suppliciiis subiciunt, quomodo fieri possit ut caedes tam impudenter commissas et rem contra deum pariter et nostras leges factam praeremittamus? Necessarium igitur duximus eos qui haec talia audent per praesentem legem exquisitius persequi.

I. Sancimus igitur ut qui in qualicumque rei publicae nostrae loco qualemcumque personam castrare audent vel ausi fuerint, si quidem viri sint qui id ausi sunt vel audent, hoc idem patientur quod fecerunt, et si incolumes evaserint, bona eorum fisco addicantur per eum qui pro tempore gloriae tuae magistratu fungitur, et ipsi in Gypsum mittantur per omne vitae suae tempus ibi mansuri. Sin autem mulieres sint quae id faciunt, eae quoque puniantur, et bona earum per eum qui pro tempore eodem magistratu fungitur fisco addicantur, ipsaeque in exilium mittantur: ut qua ex impietate lucrum sibi adquirere putarunt putantive, ex eadem supplicium et amissionem bonorum suorum subeant. Qui vero id mandarint et personas ad hoc tradiderint, vel etiam domos aut locum aliquem ad hoc praebuerint vel praebent, sive viri sint sive mulieres, eadem supplicia subire iubemus, utpote qui iniustas illius actionis conscii facti sint.

3 Μαρθάνη] Μαλθάνης in Cilicium missus memoratur ap. Procop. hist. arc. 29, idem Marthanius comes domesticorum in Actis synodi Mopsuestenae a. 550 ap. Mansi Coll. Concil. IX p. 274—276. 288 (cf. Alemanni not. ad Procop. l. c.) || κόμητι πριβάτων addidi ex Ath. || 4 βι. α' (corr. δ') τοῦ κώδικος τί. μβ' διατ. α' καὶ β' citat schol. M (id. Theod.). Adde Dig. 48, s. 4 § 2 || 6 τὸ om. L || 9 περιωσθῆναι L || 11 σέροντας L || 12 ἔχωμεν M || οὕτως παριδεῖν L || 15 ἢ MB] ἢ καὶ L ||

τομῆσαντας LB (cf. 16. 21. 23)] τομῆσόντας M || 16 ἢ om. Nomoc.^m || 17 δ πεποιθήσασιν et εἰ περιωσθῆεν om. Nomoc.^m || τῆν L^bB] om. ML^a || 18 ἀνιόντας L || αὐτῶν cum Scringero vulg. || 19 ἐκείσε L || γυναῖκές εἰσιν B || 20 ἀνιόντος τῆν αὐτῆν (αὐτῆν om. L^a) ἀρχῆν L || 21 ἐαντοῖς ML Nomoc.^m αὐτοῖς B || 21 τιμωρίαν MB] τιμωρίας L vulg. || 22 πρόσωπον Nomoc.^m || 23 παρασχόμενος] παρεχομένους L

CAPUT II.

Αἰτιοῖς δὲ τοῖς εὐνουχισθέντας ἐχοῖν μὲν ἀπὸ παλαιότερων χρόνων, πλην κελείμεν ὅτε τοὺς ἀπὸ τῆς duodecimae indictionis τοῦ νῦν παρελθόντος κύκλου εὐνουχισθέντας παρ' οὐτινοςοῦν ἐν τόποις τῆς ἡμετέρας πολιτείας ἐλευθέρους εἶναι, καὶ κατὰ μῆδενα τρόπον ἢ οἰονδήποτε εἶδος συναλλάγματος εἰς δουλείαν καθέλκεσθαι, μηδὲ συμβόλαιον ἐπ' αὐτοῖς ἀγοραῖον ἢ ιδιόχειρον καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἢ κατὰ περιουσίαν γινόμενον ἢ καὶ γενησόμενον κρατεῖν, ἀλλὰ μηδὲ τὰς λεγομένας ἀνακρίσεις ἐπὶ τοῖς τοιούτοις γίνεσθαι προσ- 5 ούποις ἢ γινόμενας κρατεῖν· ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς τοιούτους συναλλάγμασι τὸ λοιπὸν ὑπονοοῦντας τὰς ἀνωτέρω εἰρημένας κελούμεν ὑποστῆναι ποινάς. εἰ μὲντοι διὰ πάθος συμβῆ δούλον εὐνουχισθῆναι, κακίειον κελείμεν τῆς ἐλευθερίας τυχάνειν· οἱ γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὄντες ἐλευθέροι πάθει ὡς εἰκὸς τοιούτω περιπίπτουτες ἑαυτῶν ἔχουσιν ἐξουσίαν, ἣν ἂν θέλωσι θεραπεῖαν ἑαυτοῖς προσάγειν. τοὺς εὐνουχισθέντας τοῖνυν ἀπὸ τοῦ μημηνοευθέντος χρόνου ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πολιτείᾳ παρ' οἰωδήποτε προσωπω ὄντας κελούμεν ἀναζητηθῆναι καὶ 10 ἐλευθέρους εἶναι καὶ μηδέποτε εἰς δουλείαν τοῦτους καθέλκεσθαι. εἰ μὲντοι θαρρήσοσι τινες ἐξ αὐτῶν τῶν εὐνουχισθέντων τινὰς μετὰ τὸν παρόντα ἡμῶν ἐπισχεῖν νόμον, δίδομεν ἀδειαν καὶ αὐτοῖς τοῖς εὐνουχισθεῖσιν ὡς ἀπαξ ἐλευθερίας ἐκ τοῦ παρόντος ἡμῶν τυχοῦσι νόμου, ἐνταῦθα μὲν τῇ τε βασιλείᾳ προσίεται τῷ τε κατὰ καιρὸν ἀγιωτάτῳ πατριάρχῃ καὶ τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἡμῶν ἀρχουσι προσαγγέλλειν, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις τοῖς κατὰ τόπον οὐσιωτάτοις ἐπισκόποις καὶ τοῖς τοῦτον ἀρχουσιν, ἐφ' ᾗ προνοία πάντων τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων καὶ 15 κινδύνῳ τῶν πευθόμενων αὐτοῖς τάξεων εἴτε ἐν Κωνσταντινουπόλει εἴτε ἐν ἑτέρῳ οἰωδήποτε τόπῳ τῆς ἡμετέρας πολιτείας τοῦτους ἐκδικεῖσθαι καὶ φυλάττεσθαι τὴν ἐκ τοῦ παρόντος ἡμῶν νόμου διδομένην αὐτοῖς ἐλευθερίαν. παριδεῖν γὰρ φόνους τοσοῦτους γινόμενους κατὰ πρόφασιν τῶν τὰ τοιαῦτα τολμῶντων ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πολιτείᾳ οὐδαμῶς ἀνεχόμεθα. εἰ γὰρ βάρβαροι ἀκούσαντες τῶν ἡμετέρων περὶ τοῦτου παραγγελίων ταύτας ἐφυλάξαι, πῶς ἂν ἡμεῖς συγχωρήσαιμεν μετὰ τσαύτας τὰν πρό ἡμῶν βεβασιλευκότων νομοθεσίας τοιούτων τι ἀμαρτάνεσθαι ἢ ἀνεκδίκητον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πολιτείᾳ καταλιμπάνεσθαι;

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου γενικῷ δηλοῦμενα νόμου ἢ σὴ ἐνδοξότης ἐνταυθά τε καὶ κατὰ χρόαν πράξει καὶ παραφυλάξει. Dat. XV. k. Dec. Septimo (imp.) dn. Justiniani pp. Aug. anno XXXII. post cons. Basilii v. anno XVII. [a. 555]

c. II v. 4—7 summam ex Ath. habent paratilla Ath. 14 § 10; v. 14sq. argumentum repetunt paratilla Ath. 1 § 8.

II. Ipsos autem castratos tametsi oportebat iam ab antiquioribus temporibus, at utique iubemus a duodecima indictione cycli nunc praeteriti per quemcumque in locis rei publicae nostrae castratos liberos esse, nec ullo modo ullove genere contractus in servitutem retrahi, nec instrumentum de iis publicum vel privata manu scriptum quod ullo modo vel fraude factum sit futurumve sit valere, sed ne cognitiones (ἀνακρίσεις) quidem quae appellantur in eiusmodi personis fieri aut factas valere: verum etiam omnes qui eiusmodi contractibus in posterum ministerium praebeant supra dictas poenas subire iubemus. Si tamen propter morbum contingat ut servus castretur, illum quoque iubemus libertate potiri: qui enim ab initio liberi sunt ubi in talem forte morbum inciderunt, sui potestatem habent, ut quod velint sibi remedium adhibeant. Castratos igitur inde a memorato tempore qui in re publica nostra apud qualemcumque personam sunt, requiri iubemus et liberos esse neque umquam eos in servitutem retrahi. Verum si qui quos ex ipsis castratis post praesentem legem nostram detinere ausi sint, ipsis quoque castratis facultatem damus, quippe qui semel libertate ex praesenti lege potiti sint, hic quidem iam imperatorem aedemum quam sanctissimo pro tempore patriarchae et gloriosissimis magistratibus nostris rem deferendi, in provinciis autem sanctissimis locorum episcopis et earum praesidibus: ut providentia omnium magistratuum nostrorum et periculo officiorum quae iis obtemperant, sive Constantinopoli sive in alio quolibet loco rei publicae nostrae illi vindicentur atque libertas ex praesenti lege nostra iis data conservetur. Nam tot caedes per causam eorum qui ista audent in re publica nostra commissas negligere nullo modo sustinemus. Si enim barbari auditis nostris de hac re praecipis ea custodierint, quomodo nos patiamur post tot priorum imperatorum sanctiones eiusmodi aliquid committi vel inultum in re publica nostra relinqui?

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram generalem legem declarantur tua gloria et hic et in provincia exequetur atque observabit.

1 Χρόνων] liberiore structura iungendum ἐλευθέρους εἶναι (v. 3): quod verbum (vel ἐλευθεροῦσθαι) intercidisse non recte putant Beck et Zachariae || τοῖς om. Nomoc.^m || 2 τῆς om. L || duodecimae indictionis Scrimger] duodecimaenduae ἐπινημίσεως M δεζμία ἐπινημίσεως L δεκάτης ἐπινημίσεως M. s. v., B || παρελθόντος M] ἐπελθόντος LB ὑπέπελθόντος Nomoc.^m || 3 ἢ B] om. ML || οἰονδήποτε εἶδος συναλλάγματος MB] οἰονδήποτε εἶδος συναλλάγματι L vulg. || 4 αὐτῶ Nomoc.^m || 5 γενηόμενον Nomoc.^m vulg. || καὶ M] om. LB || 6 γενομένας Nomoc.^m vulg. || τοῖς τοῖς τοιούτοις Nomoc.^m || 9 ἂν ML Nomoc.^m om. B || ἐθέλουσι Nomoc.^m || 12 δίδομεν — 13 νόμον om. Nomoc.^m || 14 καὶ ἢ Nomoc.^m || 17 φυλάττοντες L || διδομένην M Nomoc.^m δε-

δομένην LB || 19 βάρβαροι] i. e. Abasgi; cf. Procop. de bello Goth. 4, 3, Euagr. hist. eccl. 4, 22 || παραγγελίων ταύτας ML Nomoc.^m παραγγελμάτων ταῦτα B || 20 συγχωρήσαιμεν LB] συγχωρήσοιμεν M vulg. || βεβασιλευκότων ML Nomoc.^m] βασιλευκότων B || 21 ἢ ML Nomoc.^m] ἢ καὶ B || καταλιμπάνειν Nomoc.^m || 23 d. XV. k. dec. M dat. Xβ (i. e. Xv) ἐγράφη καλανδ. δεκεμβρίων Ath. cod. (ubi delendum ἐγρόση) ἐξεφανήθη μηνὶ δεκεμβρίῳ Theod. || Septimo (cf. p. 572, 36) ἐν τῷ σέπτιμῳ Ath. CP. M vulg. (om. Theod.) || ἔπει λβ' τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ μετὰ ὑπατείας Βασιλείου τὸ εἶς' Theod. dn. iust. pp. aug. basilian us. cons. M βασιλείας Ἰουστινιανοῦ μετὰ τὴν ὑπατείαν Βασιλείου τὸ ἰδ' Ath. omisso imperii anno.

CXLIII.

Auth. CXXXII. Coll. IX tit. 13

R DE RAPTIS MULIERIBUS ET QUAE RAPTORIBUS NUBUNT R

Idem Aug. Areobindo (pp.).

(Praefatio.) Legis interpretationem culmini tantum principali competere nemini venit in dubium, cum promulgandae quoque legis auctoritatem fortunae sibi vindicat eminentia. Meminimus itaque pro raptu mulierum, sive iam desponsatae fuerint vel maritis coniunctae sive non vel etiam si viduae sint, legem ante posuisse, et capitis subiecisse supplicio non tantum raptiores, verum comites etiam eorum nec non alios qui eis auxilium tempore invasionis contulisse noscuntur, et non tantum parentibus mulierum, verum consanguineis etiam et tutoribus et curatoribus in huiusmodi dedisse per eandem legem vindictam, et praesertim poenis locum dedisse, si iam nuptae vel desponsatae mulieres rapiantur, cum non solum raptus mulieris, verum adulterium etiam per huiusmodi temeritatem committitur. Et super alias poenas raptoris etiam nec non aliorum qui cum eo fuerint patrimonium raptae mulieri vindicare per eandem legem praecipimus, ut dotis etiam marito dandae legitimo copia per raptoris ei ministraretur substantiam. Illo quoque specialiter adiecto, ut nulla sit mulieri vel virgini raptae licentia raptoris eligere matrimonium, sed cui parentes voluerint excepto raptore legitimo matrimonio copulari, nullo modo nullo tempore licentia mulieri raptae permessa raptoris se coniungere matrimonio: sed parentes etiam, si tali consenserint matrimonio, deportari praecipimus. Sed mirati sumus, quod conati sunt aliqui dicere raptam mulierem sive volentem sive nolentem, etsi raptoris amplexa sit matrimonium contra nostrae constitutionis tenorem, debere tamen raptoris eam habere substantiam vel quasi legis praemium vel ex testamento forte, si hoc etiam factum esse contigerit. Qui enim talia dicere praesumpserunt, praedictae legis seriem intellegere non potuerunt.

Nov. CXLIII (Authent. CXXXII = Coll. IX tit. 13: gloss.) Latine tantum extat in Authentico et in Appendice Iuliani (Iul.^p f. 171, Iul.^b cons. CXXXII kp. DLXXXVII, Iul.^w cons. CXXXII kp. DLXXXIII, Iul.^v kp. DLXXXV, Iul.^c [i. e. Coloniensis olim Wallraffianus X S]; et App. Iul. codice Iul.^p simillimo recepta est in Lege Romana canonice compta c. 199 f. 101 [= l; unde transit in Collectionem Anselmi dedicatam 7, 24 cf. Maassen Sitzungsber. d. Wien. Ak. 1860, 22]. — Constitutio secundum varias codd. scripturas (cf. ad v. 3) et Areobindo (praef. praet. Orientis) inscripta et Leoni (quem praef. praet. Italiae fuisse statuit Biener Gesch. der Nov. p. 26 not. 59, praef. praet. Illyrici Zachariae zur Gesch. des Authenticum p. 8 = Sitzungsber. der k. preuss. Akad. d. Wiss. 1852 p. 1000) in corpore CLXVIII novellarum bis posita erat, n. CXLIII et n. CL. Utriusque loci summam habet Theodorus 143 Περὶ γυναικῶς ἀρπαγῆς et 150 Περὶ τῆς γαμηθείσης τῆ ἀρπάσαντι αὐτῆν (inde L. n. γυ' et n. γυ', B 60, 58, 2-5 et ib. 6). Epit. Athan. 11, 5, Anonymi in cod. Bodleiano apud Zachariae Ἀνέκδ. p. 222 eiusdemque in Nomoc. XIV tit. 9, 30: uterque rubricam habet Περὶ ἀρπαγῆς γυναικῶς καὶ γαμηθείσης (γαμουμένης Ath.) τῆ ἀρπάσαντι αὐτῆν (cf. 5).

In indice M nov. CXLIII omittitur, nov. CL notatur qu' περὶ τῆς γαμηθείσης τῆ ἀρπάσαντι αὐτῆν: — αὐτῆ οὐκ ἐγράφη ὡς ἑωμάτια οὕσα γεγραμμένη. In ipso contextu M ut novellam CXLIII miro errore exhibet novellae CXLV rubricam et cap. 1 addito epologo diverso ab eo qui infra extat, ubi novella illa suo loco integra reitit.

2 rubr. De — nubunt RVT] De raptu (raptum w) mulierum et sponsatae et de (et om. v, et de om. v) qui rapiunt eas (ea w) Iul.^{bvw}. Incipit alia constitutio de raptu uirginum uiduorum et matrimonialium Iul.^p (sim. l); De terris uel domibus uel uineis quae relinquerunt ecclesiae Iul.^c errore || et om. R vulg. || inscr. om. Iul.^{bvw}, In nomine domini nostri iesu christi imp. caesar flauius iustinianus alamannicus goticus francicus germanicus anticus (aquitannicus l) alanicus unandalicus africicus (africanus l) pius felix inclitus uictor ac triumphator semper augustus leoni Iul.^p l' O αὐτὸς πιστὸς βασιλεὺς ἰουστινιανὸς ἀρπαθῆνδω λεγόμενος (pro Ἀρπαθῆνδω, Λέοντι vel Λέωνι) Athanasii cod. Bodl. (cf. ad subscr.) || Areobindo vulg. || auriobindoa V ariobinda R arebinde T || pp. addidi || 4 Legis interpretatiōnes cit. Anon. Bodl. || culmini V culminis Iul.^v || tantum (tamen R¹ T¹) RVT l, Iul.^c corr. || thaytii Iul.^v ta TTHN Iul.^b γTHN Iul.^w, TTNN Iul.^c pr. || compere V¹ || venit|| uero Iul.^w || 5 cum Iul.^b || quoque|| quidem Iul.^{bvw} || auctoritate V¹ Iul.^v || uindicare Iul.^v, vindicet vulg. || eminentiam Iul.^v || 6 raptum Iul.^v || mulieris V || sibi pr., sibe corr. Iul.^b || disponsate V¹ Iul.^{bvw} || fuerit Iul.^c || sive non || si uenit R¹ || bidue Iul.^v || sunt VT Iul.^v || legem (lege Iul.^w) Cod. 9, 13, 1 || 7 antea Iul.^b (c?) vulg., ante appouisse Iul.^p || potuisse R¹ || et om. Iul.^v || capiti V^o l || subiacisse V^a subiacisse Iul.^{bvw} subisse T || supplitium T¹ || tamen R¹ T¹ || uero Iul.^w || comites (commites V¹) etiam V Iul.^{bvw} etiam comites (comitem R¹) RT Iul.^c vulg. etiam et comites Iul.^p l || eorum ipsorum Iul.^v ** (et?) eorum Iul.^b pr. || 8 alios|| et alios (alias l pr.?) Iul.^v l (quod praefert Zachariae) || eis|| ex eis Iul.^w ex Iul.^c ei (eraso s) Iul.^p l || auxilia V auxilio Iul.^v || tempore l || tamen R¹ T¹ || uerum consanguineis etiam (et T²) RVT] consanguinei sed etiam Iul.^v et consanguineis sed etiam Iul.^c consanguineis etiam Iul.^b uerum tamen et consanguineis etiam Iul.^p l || 9 et prius om. T¹ || in] et Iul.^b, om. Iul.^p l vulg., homines s. v. add. T² || eadem l pr. || presentium Iul.^w prae-

scriptis R² vulg. || 10 nupta Iul.^w || vel disponsatae Iul.^p, om. Iul.^c || mulieres — raptus om. V¹ || rapiuntur Iul.^w || aptus Iul.^p || 11 adulterium etiam|| adulterium et T¹ etiam adulterium R Iul.^p l vulg. || per om. l || temeritate Iul.^c || et insuper alias Iul.^c et sponsalias Iul.^b et si sponsatae Iul.^v || raptores Iul.^v rectores Iul.^p || 12 nec non om. Iul.^p l || aliorum || et aliorum Iul.^v || fuerit Iul.^{bvw} || fuerit Iul.^c fuerant Iul.^p l fuerunt RVT || mulieris R¹ || uendicare T Iul.^v || eundem R¹ eadem Iul.^c || lege Iul.^p || praecipimus Beck] praecipimus libri || 13 dotem Iul.^v doctis l || et V || dando legitimo Iul.^b dande legitima R² Iul.^v dande ex legitimo Iul.^w legitimo dandae Iul.^p l vulg. || copiam l copulari V || per] prae Iul.^w, om. R¹ || raptore T² raptori R¹ || eis Iul.^v || ministratur (ministratori R²) RT vulg. || substantia VT¹ Iul.^{bvw} || ille Iul.^v illud Iul.^c corr., Iul.^p l || 14 adiectum est ut Iul.^v l || uel uirgini — eligere ma] in ras. 1 vs. scr. V || uirginis Iul.^w || raptae] raptae permessa V || licentia om. Iul.^c pr., Iul.^{bvw}, del. R² || raptore eligi sibi matrimonio Iul.^v raptori se subdere matrimonio l || 15 uolunt VT || excepto R¹ scepto Iul.^p || raptoris Iul.^c raptae Iul.^v || nullum modo Iul.^p || nulla tempore Iul.^v || licentiam R² T² V^o Iul.^b l || mulieris V¹ Iul.^p l || 16 permessa raptori l raptoris permessa Iul.^c || contingere T¹ || sed] se Iul.^c pr. || si om. R¹ || tali] illi tali T¹ || 17 deporta cum spatio 6 litt. V¹ || praecipimus Beck] praecipimus libri, exilio add. Iul.^v l (cf. ad 708, 2) || aliquid R¹ Iul.^v || rapta Iul.^v || muliere Iul.^p || siue nolentem siue uolentem RV || 18 nolente Iul.^c || raptore Iul.^v || amplexa sit V Iul.^b l || sit amplexa R amplexerit T implexerit Iul.^v amplexarit Iul.^w || tenore Iul.^v tenebrem Iul.^c || tamen] tantum RT Iul.^c irritam tamen ex l || 19 raptore Iul.^v || eam ante tamen coll. Iul.^v, ante raptoris R vulg. || substantia Iul.^b || vel om. Iul.^w || lebis Iul.^c pr. || praemium — 20 legis om. Iul.^c || testamentum R¹ testamentis R² || hoc om. V || etiam om. Iul.^p l || esse om. l || 20 contingerit V contingerit T¹ contegerit Iul.^p || alia Iul.^b || praesumpserint Iul.^v || series Iul.^b

Qui enim tale stare matrimonium, etsi rapta voluerit, prohibuimus et ob hoc parentes raptae mulieris de-
portationis subiecimus poenae, si huiusmodi consenserint matrimonio, quomodo raptas mulieres raptorum
eligentes conubium praemis honorassemus raptae datis mulieri? Superfluum igitur eorum dubitationem vel
in posterum reseccantes priorem legem per praesentem interpretari censuimus.

CAPUT I.

Sancimus itaque, si rapta mulier, cuiuscumque sit condicionis vel aetatis, raptoris nuptias eligendas
esse censuerit, parentibus praesertim non consentientibus, nec ex beneficio legis nec ex testamento raptoris
hereditatem accipere vel quocumque modo substantiam vindicare, sed praemium quod per legem nostram
raptae mulieri datum est, ut raptoris et eorum qui auxilium ei tempore invasionis praebuerint substantiam
vindictet, hoc ad parentes, si ambo vel unus supersit, qui nuptiis specialiter non probantur consensisse, ex
tempore raptus ipso iure transferri, et patrimonium raptoris non iam raptam habere mulierem quae coniugio
se raptoris inquinare non piguit, sed in personas transferri quas superius nominavimus eius non consen-
sientes coniugio. Nam nefarios huiusmodi coitus poenis corrigi, non praemii competit honorari. Quodsi
parentes iam decesserunt vel huiusmodi sceleri consenserunt, substantia raptoris nec non aliorum qui faci-
noris fuerint participes fisci iuribus vindicetur. Quam interpretationem non in futuris tantummodo casibus,
verum in praeteritis etiam valere sancimus, tamquam si nostra lex ab initio cum interpretatione tali promul-
gata fuisset, Areobinde pater karissime atque amantissime.

(Epilogus.) Quae igitur per hanc legem nostra statuit aeternitas, celsitudo tua effectui mancipari
observarique praecipiat. Dat. XII. kal. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXXVII. pc. Basilii
vc. anno XXII. [a. 563.]

1 quia *R*² || tales *Iul.*^c talem *Iul.*^v tale in? *l* || instare *Iul.*^v
|| matrimonio *Iul.*^w matrimonium uult *Iul.*^p *l* || rapta] rapta
mulieris *Iul.*^c || prohibuimus *Iul.*^{bw} prohibemus *Iul.*^{cp} *l* ||
et] etiam *T*¹ || ob hoc] ab hoc *Iul.*^w adhuc *Iul.*^p *l* hoc
Iul.^c || deportationem *Iul.*^v || 2 subiecimus poenae *R*² *V*
subiecimus poenae *R*¹ *Iul.*^c poene subiecimus (subiecimus *l*)
exilii *Iul.*^p *l* (cf. ad 707, 17) || consenserunt *V* consenserit
Iul.^{bw} || raptorum mulieres *Iul.*^p || raptores *V*¹ raptoris
*V*² raptores raptorum *R*¹ || 3 conubio *Iul.*^{bwvc} concu-
bitum *Iul.*^p *l* || proemis honorassem *Iul.*^v || dantis *T*¹,
om. l || mulieris *R*¹ *Iul.*^{cv} mulieri datis *Iul.*^p mulieri
doctibus *l* || superflua *Iul.*^{vp} || dubitatione *Iul.*^p || 4 inter-
pretari *om. Iul.*^c *pr.* || 5 censimus *Iul.*^v, *om. Iul.*^w || cui-
usque *l* || sint *Iul.*^c || aetatis vel conditionis *Iul.*^v *pr.* ||
raptores *Iul.*^p || 6 consueverit *Iul.*^c || praesentim *T*¹ ||
non *om. T* || legis nec] nec *om. Iul.*^b || raptores *l* || 7 here-
ditate *Iul.*^b hereditatis *Iul.*^w ad hereditatem *T*², *om.*
Iul.^p *l* || accipere *Iul.*^{bwvc} suscipere *RT*¹ accedere *VT*²
accedere iubemus *Iul.*^p *l* || quodque *V* || sed] uel sed *R*^a
|| primum *Iul.*^c || 8 ut] et *Iul.*^v || horum *V* || ei auxilium
R *vulg.* auxilium et *Iul.*^c *pr.*, *Iul.*^v auxilium eo *Iul.*^w ||
praecerit *V*¹ praebuerint *Iul.*^v || substantiae *Iul.*^w bona
R *vulg.* || 9 uendicent *T* uindicent *Iul.*^p *l* || hoc] si hoc
Iul.^c || ad] a *Iul.*^b || parentes *RVT* patrem *Iul.*^{bwvc} patrem
uel ad matrem *Iul.*^{cp} *l* || vel] uel si *l* || unum *Iul.*^c || nuptiis
specialiter] nuptialiter *Iul.*^v || probatur *V* || concessisse
Iul.^w || 10 raptus ipse *Iul.*^{vw} raptu] subse *Iul.*^c *pr.*, raptu
ipso *corr. Iul.*^c raptus his pro *l* || transferri] transferre
quas superius *Iul.*^{vw} transferri qua superius *Iul.*^b trans-
ferri] quas *R*¹ (cf. v. 11) || matrimonium *Iul.*^v matrimonio
Iul.^b in matrimonium *Iul.*^w tam *Iul.*^v || rapta *Iul.*^{bp} ||
habere muliere *Iul.*^{bpvc} mulierem habere *Iul.*^v || quae]
quam *Iul.*^p *l* || coniugio *Iul.*^c || 11 raptores *Iul.*^w || inqui-
rari *Iul.*^p *l* || pinguit *Iul.*^w || persona *Iul.*^c *pr.* || eas *V*
earum *l* eorum *Iul.*^p || consentiente *Iul.*^v || 12 nam —
honorari *post* uendicentur (v. 14) *coll. T* || nefarius
Iul.^{bp} nepharium *Iul.*^v, *om. T* || cohitus *T* *Iul.*^b coitus
Iul.^p || poenes *Iul.*^p penitus *Iul.*^{vw} || corrigis *Iul.*^w || pro-
emis *Iul.*^v || honori *Iul.*^b || 13 iam parentes *V* || decesserint
Iul.^{vc} || vel] qui *V*, *om. Iul.*^v || sceleris *Iul.*^{bwvc} || consen-
serint *Iul.*^{cvvc} || substantiam *Iul.*^{bcpv} *l* || nec non] atque
Iul.^p *l* || qui *om. Iul.*^c *pr.* || participes facinoris fuerint *T*
|| 14 utribus *Iul.*^v || uindicentur *Iul.*^v *l* uendicentur *T* || qua
Iul.^b || furis *R*¹ || tantummodum *Iul.*^b || 15 in ptis etiam *T*
etiam in praeteritis (in praesentis *v*) *Iul.*^{vp} *l* || nostram *Iul.*^b
|| eum *om. Iul.*^v || interpretationem *Iul.*^{vc} || tali] tali
a nobis *vulg.* || promu * ta *V*¹ || 16 fuisse *Iul.*^{vwvc} || ariobinde

Iul.^{bwvc} ariobande *Iul.*^v ariob inde *R* ariobinde *T* Priob-
inde *V*, leo *Iul.*^p *l* || parens *Iul.*^p *l* || kme *RV* clarissime *T*
|| atque amantissime *om. T*, atque — statuit *om. Iul.*^v ||
17 nostram *V* *Iul.*^{cv} || statui *Iul.*^w || equitas *RV* || tuae
Iul.^w, *om. Iul.*^b || effectu *Iul.*^b effectum *Iul.*^v factui *Iul.*^w
|| mancipare *Iul.*^v manpari (man *om. pr.*) *l* || 18 praee-
cipiat *Iul.*^b praecipias *Iul.*^p, *post hoc voc. in Iul.*^p *l* additur
uale (uale *p*) leo parens carissime atque amantissime ||
subscr. praestant Iul.^{bp} *l*, *om. Iul.*^{vwvc} *atque* (dat. est *Iul.*^p)
XII. kal. iun. cp. imp. dn. iust. (domno nostro iusti-
niano *Iul.*^p *l*) pp. a. (aug. *Iul.*^p) ann. XXXVII. (XXXVI
Iul.^b) pc. basilii (basilio *Iul.*^b) uc. ann. XXII. *Iul.*^{bp} *l*
ἐξερωνήθη μὴν ἰουνίῳ ἔτει λς' (βασιλείας ἔτει λς'
143) *μετὰ ὑπατείας (τῆν ὑπατείαν 143) Βασιλείου τὸ*
κβ' (ιβ' 143) Theod. n. 143. 150, dat. καλῶδων Ἰα-
νουαρίων CP. βασιλείας Ἰουστινιανου τὸ ις' (corr. λς')
μετὰ τῆν ὑπατείαν Βασιλείου τὸ κβ' Ath. Alterum
exemplar (nov. 143) mense Ianuario (anno imperii XXXVI
ad Areobindum, alterum (nov. 150) mense Iunio (anno
imperii XXXVII) ad Leonem missum esse opinatur
Zachariae in ed.; idem postea (Sitzungsb. d. Berl. Ak.
1882, 995 sq., cf. app. ed. nov. p. 9) mutata sententia
prius exemplar secundum Athanasium (ubi pro τὸ κβ'
scribendum putat τὸ β') kal. Ianuariis anno imperii XVI.
p. c. Basilii anno II. (a. 543) datum esse statuit ad
Areobindum praef. praet. Africae (diversum illum ab
Areobindo praef. praet. Orientis cui inscriptae sunt nov.
145—147 a. 552. 553): quem illo anno ad bellum cum
Mauris gerendum in Africam missum a. 544 interfectum
esse refert Procopius de bell. Vandal. 2, 24—26 (indeque
Theophanes p. 210—213 ed. de Boor). Quod scite ex-
cogitatum quamquam ex ipsa forma latina novellae ali-
quam commendationem habet, tamen neque leues codicum
in numeris corruptelas ad duos annos diversos referre
licet neque fieri potuisse putamus, ut novella a. 543
scripta post viginti annos mutata inscriptione tamquam
nova constitutio denuo emitteretur. Probabilius est nov-
ellam Leoni pr. pr. sive Italiae sive Illyrici sive Africae
inscriptam esse, simul exemplum missum ad Areobindum
pr. pr. Orientis. Utrumque exemplar servavit App. Iul.,
ut docetur scripturae diversitate ad 708, 16; in Collectione
CLXVIII novellarum exemplum ad Areobindum missum
prius positum fuisse ex vicinia constitutionum eidem in-
scriptarum 145—147 colligi posse videtur (etsi huic rei
non multum tribuendum): proinde exemplar Leoni missum
altero loco n. 150 exhibuimus.

PMA

ΠΕΡΙ ΣΑΜΑΡΕΙΤΩΝ.

Ἀυτοκράτωρ Ἰουστίνος Διομήδει ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν πραιτωρίων.

(Προοίμιον.) Τὴν ἀσεβὴν τῶν Σαμαρειτῶν αἵρεσιν καὶ τὴν παράλογον τούτων μανίαν πολλάκις ὁ 5
 τε τῆς εὐσεβοῦς λήξεως ἡμῶν πατῆρ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ διὰ σπουδῆς ἐθήμεθα πρὸς τὸ κάλλιον μεταγαγεῖν καὶ
 τὰς αὐτῶν ἐλευθερώσαι ψυχὰς τῆς ἐπικρατούσης αὐτὰς νόσου· ἀλλ' οὐκ ἰσχάσαμεν ἐπὶ τοῖς πολλοῖς τούτων
 τὸ ἐσποδασμένον ἡμῖν κατὰ τὸ πάλαι πράξασθαι. κερχωρήκασι γὰρ εἰς τοσοῦτον τινες αὐτῶν μανίας, ὥστε
 δὴ καὶ τοῦ σωτηριώδους τυχόντες βαπτίσματος πάλιν ἐπαγλήθον ὅθεν ἐξῆλθον κακοῦ, (καὶ) ταῦτα Σαμα-
 ρεῖταις τιμῶντές τε καὶ λυτιῶντες διηλέχθησαν. ἐδοξε τοίνυν ἡμῖν ὀρθῶς ἔχειν τὸν πάλαι καὶ πρότερον
 κατ' αὐτῶν τεθέντα παρὰ τοῦ ἡμετέρου πατρὸς νόμον ἀνανεώσασθαι. 10

CAPUT I.

Καὶ διὰ τοῦτο θεοσιζομεν, μὴ κληρονομεῖν αὐτοὺς ἐκ διαθικῶν ἢ τούτων χωρὶς, μηδὲ πρεσβεῖα λαμ-
 βάνειν ἢ κατὰ δωρεὰς τρόπον κομιζέσθαι πράγμα· ἀλλὰ μηδὲ κατὰ τὴν ἐξ ἀδιαθέτου κλησιν διαδόχους ἔχειν
 Σαμαρείτας ἢ ὅλως αἰρετικούς, μηδὲ σχηματιζομένους μὲν τὴν ὀρθὴν τῶν Χριστιανῶν προσδέχεσθαι πίστιν,
 ταῖς δὲ ἀληθείαις οὐκ οὕτω φρονούντας ἢ πράττοντας τὰ ταύτη συμβαίνοντι, μηδὲ μὴν διαθίκας [εἰς] αὐτοὺς
 γράφειν ἢ ληγὰτα καταλαμβάνειν ἢ δωρεῖσθαι, πλὴν εἰ μὴ ὀρθόδοξοι εἴεν καὶ πίστει καὶ ἔργοις οἱ ταῦτα
 ληψόμενοι. εἰ γὰρ μηδεὶς τούτων εἴη, τῷ ἱερωτάτῳ ταμείῳ τὰς τούτων περιουσίας μετὰ τελευτῆν προσήκειν
 κελύομεν. ὥστε καὶ ὁ πρόωγν φιλοτιμηθεὶς τούτους παρὰ τοῦ ἡμετέρου πατρὸς θεοῦ τύπος νόμου τάξιν
 ἐπέχων, διδοὺς αὐτοῖς κληρονομεῖν τε καὶ κληρονομεῖσθαι καὶ τιμᾶσθαι ληγάτοις ἢ καταλαμβάνειν πρεσβεῖα,
 σχολάσει τὸ λοιπὸν καὶ καθάπαξ ἰσχὴν οὐδεμίαν ἔξει. τῆς γὰρ ἐκ τούτου φιλανθρωπίας ἀναξίους ἑαυτοὺς
 ἀποδείξαντες εἶναι οἱ τὰ Σαμαρειτῶν μαινόμενοι οὐχ ἕτερον ἢ σφᾶς αὐτοὺς ἐπιμέμψοντα, ἀλλοτριούμενοι 20
 μὲν τῆς ἐκ τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ φιλανθρωπίας, ἐκπίπτοντες δὲ καὶ τῶν πρόωγν
 αὐτοῖς ἐκ τῆς ἡμετέρας δοθεισῶν βασιλείας φιλοτιμιῶν πρὸς τὸ τῆς ἀμείνουσ γενέσθαι γνώμης, οὐ μὴν ἵνα
 μέχρι παντός ἐπὶ τῆς οἰκειᾶς διαμείναιεν κακοδοξίας.

Nov. CXLIV Iustini Graece tantum extat in M (f. 413 inter novellas Iustini quinta) et L, c. 1. 2 in B
 1, 1, 56 [52; cf. Zachariae Beitr. z. Krit. u. Restit. der Basiliken, St. Petersburg, 1877, p. 4. 14]. — Epit. Theod. 144,
 Athan. 3, 3 (inde Coll. const. eccl. III 3, 3), Balsamo ad Nomoc. XIV tit. 4, 7.

c. I et II pr. ex B habet Nomoc.^{dm} XIV tit. 10, 8, summarium Nomoc. XIV tit. ib. p. 586 Pitra.

c. I in. — 13 ὅλως αἰρετικούς) habet B^f 1, 1, 53 reliquis omissis.

CXLIV.

DE SAMARITIS.

Imperator Iustinus Diomedii praefecto sacro praetorio.

Praefatio. Impiam Samaritarum haeresin et omni ratione carentem eorum vesaniam saepe-
 numero tam pie memoriae parens noster quam nos ipsi operam dedimus ut ad meliora perduceremus,
 eorumque animas a morbo quo detinentur liberarem: neque tamen in plerisque eorum id quod nobis
 studio fuit secundum veterem usum perficere valuimus. Nam nonnulli ex iis ad tantam vesaniam pro-
 gressi sunt, ut vel salutari baptisate impetrato denuo ad id malum unde discesserant redirent et eadem
 cum Samaritis honorare et eodem furore agi comperirentur. Itaque par esse nobis visum est veterem
 illam et a patre nostro adversus eos prius latam legem renovare.

I. Ac propterea sancimus, ut heredes non fiant ex testamentis vel sine his, neu legata accipiant
 aut donationis modo res adquirent, sed ut ne ab intestato quidem vocatos successores habeant Samaritas
 vel omnino haereticos, aut eos qui simulent quidem se rectam Christianorum fidem amplecti, re vera autem
 non ita sentiant neque huic consentanea faciant, neve magis testamenta ipsi scribant aut legata relinquunt-
 aut donent, nisi orthodoxi sint et fide et factis qui ea accepturi sunt. Nam si nemo horum sit, ad sacra-
 tissimum aerarium bona eorum post mortem pertinere iubemus. Itaque etiam quae olim iis a patre nostro
 praestita est sacra forma legis vicem obtinens, quae iis concedit hereditatem adire et transmittere et legatis
 honorari vel legata relinquere, in posterum cessabit, neque prorsus ullam vim habebit. Cum enim huma-
 nitate eius legis se ipsi indignos ostenderint qui Samaritarum vesania agitantur, non alium quam se ipsos
 accusabunt, qui quidem et a clementia magni dei et servatoris nostri Iesu Christi alienentur et liberalitatibus
 priverent olim ipsis ab imperio nostro ideo concessis, ut ad meliorem mentem redeant, nec vero ut perpetuo
 in perversa opinione sua perseverent.

3 inscr. om. L Ἀυτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Ath. Ὁ αὐ-
 τὸς βασιλεὺς (i. e. Iustinus) M [ἐπάρχῳ (Ath.)] ἐπάρχῳ
 M [4 τούτου L¹ [6 αὐτὰ L [7 *κατὰ τὸ πάλαι] κατὰ
 τούτο πάλαι L καὶ τὸν τὸ πάλαι M καὶ τοῖς πάλαι
 cum Hombergkio vulg. [ὥστε M] ὅτι L [8 καὶ add.
 Zachariae] ταῦτα ML corr. Haloander [9 τε καὶ λυ-
 τῶντες L] καὶ ἐλαττονης (sic) M [διελέχθησαν L
 10 κατ' αὐτὸν τεθέντα L [πατρὸς ex corr. L [νόμον]
 μόνον L]. Est Cod. 1, 5, 17 [11 Θεοσιζομεν μὴ κλη-
 ρονομεῖν Σαμαρείτας ἐκ διαθῆκῶν inc. B [λαβεῖν
 Nomoc.^m [12 κομιζέσθαι LB Ath.] ἐκποιεῖσθαι M
 διαδόχους ἔχειν LB Ath.] ἀδιαδόχους (ante hoc voc.

hiatus est 4 fere litt.) M [13 μὲν LB] om. M Ath. [14
 πρᾶττοντος L [τὰ τὰ ταύτη (sic) L τὰ αὐτῇ No-
 moc.^{dm} τὰ αὐτῆς B^c ταῦτα M [εἰς del. Haloander
 αὐτὰς L^a [15 πίστιν L [οἱ ταῦτα LB Ath.] om. M
 16 εἴη τῷ (εἶεν om. τῷ L^a) LB Ath.] ἢ τῷ M [τα-
 μείῳ LB Ath. [17 παρὰ — πατρὸς om. B^c τύπος om.
 L^a. Est nov. CXXIX [18 αὐτοῦς Nomoc.^m [λεγάτοις
 Nomoc.^m [19 σχολάσει τὰ λοιπὸν M [καὶ om. M [21 τοῦ
 τῆς Nomoc.^m [μεγάλου om. L [καὶ σωτῆρος om. B^c
 Χριστοῦ om. Nomoc.^a [22 ἐκ τῆς ἡμετέρας αὐτοῖς No-
 moc.^{dm} [23 μέχρι τοῦ παντός Nomoc.^m * διαμείναιεν
 MLB διαμείναιεν cum Scrimgero vulg.

CAPUT II.

Ἐξαιροῦμεν δὲ τοῦ παρόντος νόμου τοὺς τὰ Σαμαρειῶν προσβέοντας γεωργοὺς, οὐκ αὐτῶν χάριν, ἀλλὰ διὰ τὰς τῶν παρ' αὐτῶν γεωργουμένων χωρίων συστάσεις καὶ διὰ τοὺς ἐκεῖθεν εἰσαγομένους τῷ δημοσίῳ φόρου τε καὶ προσόδου, ἐξ ἀγοικίας τε πλανωμένους. τούτοις γὰρ γράφειν ἐπέμεν κληρονόμους τε καὶ ληγαταρίους τοὺς αὐτῶν ἀνόοντας τε καὶ κατιόντας καὶ τοὺς ἐκ πλαγίων αὐτῶν συγγενεῖς, κὰν εἰ Σαμαρειτικῆ πλάνῃ κρατοῖντο, γεωργοῦντας μέντοι τὰ γῆδια, ὡς τῆς ἐντεῦθεν εὐπορίας εἰς τοὺς τὰ χωρία κεκτημένους φερομένης καὶ δι' αὐτῶν εἰς τὸ δημόσιον. καὶ διαθηκῶν δὲ χωρὶς οἱ προσηρθέντες ἐπὶ τὸν ἀλλήλων ἤξουσι κληρὸν διὰ τὴν αὐτὴν πρόφασιν. ἐπει καὶ μηδενὸς τούτων εὐρισκομένου τὸν κύριον τοῦ χωρίου, ἐν ᾧ γεωργὸς ἦν ὁ τελευτήσας, τὰ παρ' ἐκείνου καταλειφθέντα λαμβάνειν βουλόμεθα καὶ τὴν τοῦ ταμιείου τάξιν ἔχειν 1 αὐτῶν, ὅσα δὴ καὶ τοῖς δημοσίοις φόροις ὑπὲρ ἐκείνου πληροῦντα. Σαμαρείτην δὲ στρατεύεσθαι παντελῶς οὐ συγχωροῦμεν, ἀλλ' οὐδὲ πολιτικὸν μετεῖναι φρόντισμα, οὐδὲ μὴν συνηγορεῖν ἢ συνεδρεῖν ἢ τοῖς λογιστά- 2 τοις συνίστασθαι δῆτορσιν ὅλους ἢ νέους παυδέειν. Εἰ δὲ καὶ τινες ἐκ τούτων τυχόντες τοῦ σωτηριώδους βαπτίσματος φανεῖεν ἐπὶ τὴν προτέραν πλάνην ἐπανεληθόντες, τὰ σάββατα παραφυλαττόμενοι ἢ καὶ ἄλλα τινὰ πράττοντες τὰ διελέγγοντα αὐτοῖς ἱποκρίσει τὸ ἅγιον παραλαβεῖν βάπτισμα, δημειέσθαι τούτους κελύομεν καὶ πρὸς ἔξορίαν διηγεῖν παραδίδοσθαι. ταῖς δὲ αὐταῖς ὑπάγομεν ποιναῖς καὶ τοὺς ἀσεβῆ προοστασίαν 3 κατὰ τῆς ὁρθῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως τοῖς γουούτοις ἀπονέμοντας. Καλῶς δὲ ἔχειν δοκεῖ τὸ μὲδὲ 15 προχειρῶς αὐτοὺς εἰσδέχεσθαι τῷ ἀχράντῳ προστρέχοντας βαπτίσματι, ἀλλὰ μετὰ νινὸς παραφυλακῆς καὶ κατηχήσεως ἐν ἀκούειν χρόνῳ γινομένης. φανερὸν δὴ τοὺς μὲν τῆς χρηστῆς διδασκαλίας ὅλους αἰσθανομένους ἐπὶ ἐνιαυτοῦ δύο κατηχεῖσθαι μανθάνειν τε τὰς γραφὰς κατὰ τὸ δυνατὸν, καὶ τότε προσφέρεσθαι τῷ τῆς ἀπολυτρώσεως ἁγίῳ βαπτίσματι, τῇ μετανοίᾳ τοῦ τσοσούτου χρόνου καρπουμένους τὴν ὡς ἀληθῶς ἀπολύτρωσιν. τοὺς δὲ νέους σφόδρα καὶ διδασκαλίας οὐ συνιέντας ἐπέμεν καὶ τῆς παρατηρήσεως ταύτης χωρὶς ἀξιοῦσθαι 20 4 τοῦ ἁγίου βαπτίσματος. Σαμαρείτης δὲ οὐδεὶς οἰκέτην Χριστιανὸν ἔξει, ἀλλ' ἅμα τῷ κτήσασθαι τούτου εὐδῆως εἰς ἑλευθερίαν ἀσπάξασθαι. εἰ δὲ καὶ τῆς ὁμοίας αὐτῶ κακοδοξίας ὁ οἰκέτης εἴη, ἐξέστω αὐτῷ τὴν τῶν Χριστιανῶν ἀσπαζομένην δόξαν εἰθὺς καὶ τῆς ῥωμαϊκῆς ἀπολαΐαν ἑλευθερίας. (Ἐπίλογος.) Τὰ τῶν παρσταντῶν ἡμῶν καὶ διὰ τοῦ παρόντος δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ἐνδοξότης προτιθεῖσα κατὰ τοὺς συνήθεις τόπους ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοθῆναι προσταξάτω. D. XV. k. Iun. CP. imp. 25 da. Iustini pp. Aug. anno VII. post cons. eiusdem anno VI. [a. 572.]

c. II § 3 ex B habet Nomoc.^{dm} XIV tit. 4, 4, repetit Nomoc.^m 4, 7 (utroque loco initio ad textum ipsius Nomocanonis in brevius contracto); summam Nomoc. XIV tit. 4, 4; cf. 4, 7. — § 4 summam Ath. repetunt paratitula Ath. 18 § 3.

II. Excipimus autem a praesenti lege colonos qui Samaritarum partes sequuntur, non ipsorum gratia, sed propter condiciones praediorum quae ab iis coluntur et propter tributa et reditus qui inde fisco inferuntur, cum praesertim ex rusticitate errant. His enim permittimus heredes et legatarios scribere et ascendentes et descendentes suos et cognatos ex latere, quamvis Samaritarum errore teneantur, ut tamen agros colant, cum uberior inde proventus ad possessores praediorum et per eos ad fiscum deferatur. Sed etiam sine testamentis praedicti alter ad alterius hereditatem venient propter eandem causam: quandoquidem etsi nemo horum invenitur, dominum praedii, in quo colonus erat qui defunctus est, quae ab hoc relicta sunt accipere volumus, et fisci locum eum obtinere, quippe qui etiam publicis tributis pro illo satisfaciat. 1 Samaritam autem militare plane non permittimus, sed ne ad civile quidem munus accedere neque advocatum vel assessorem esse vel omnino inter disertissimos rhetores referri vel adulescentes instituire. 2 Si quos vero ex iis salutari baptismate impetrato ad priorem errorem redire appareat, cum sabbata observent vel etiam alia aliqua agant quae coarquant per simulationem eos sanctum baptismata accepisse, eos proscribi iubemus et in perpetuum exilium mitti. Atque iisdem poenis etiam eos subicimus, qui impium 3 patrociniis contra ream Christianorum fidem isis praesent. Bene autem se habere videtur, ut non proximos recipiant cum ad immaculatam baptismata accurrant, sed cum quadam observatione et institutione per sufficiens tempus facta. Dicimus autem eos quidem qui bonam doctrinam omnino percipiant per duos annos institui et scripturas quoad fieri potest discere, ac tum demum ad sanctum redemptionis baptismata accedere, tanti temporis paenitentia veram redemptionem lucratos. Qui autem admodum pueri sunt et 4 doctrinam non intellegunt, eos permittimus etiam sine hac observatione sancto baptismate dignari. Nullus autem Samarita servum Christianum habeat, sed simulatque is adquisitus fuerit, statim in libertatem rapiatur. Quodsi servus in simili atque ipse perversa opinione sit, liceat ei Christianorum fidem amplectenti statim etiam Romana libertate frui. Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per praesentem legem declarantur tua gloria locis consuetis proponens ut ad opus effectumque adducantur praecipiat.

1 Ἐξαιροῦμεν δὲ ἕτερον μὲν δὴ M || τοὺς τὰ ταῦτα M || 2 διὰ — καὶ om. B^c || τὰς Nomoc.^{dm} τὴν ML || αὐτὸν L || συστάσεις M Nomoc.^{dm} σίστασιν L (Ath.) || τοὺς ἐκεῖθεν εἰσαγομένους M Nomoc.^{dm} τὰς ἐκεῖθεν εἰσαγομένους LB^c || τῷ δημοσίῳ LB^c Nomoc.^{dm} om. M || 3 φόρου M Nomoc.^{dm} φορὰς L εἰσφορὰς B^c || τούτους Nomoc.^m || 4 λεγαταρίους Nomoc.^m || καὶ εἰ B^c, εἰ om. Nomoc.^{dm} || σαμαρειτικῆ πλάνῃ κρατοῖντο B^c Nomoc.^{dm} σαμαρειτικῆ πλάνῃ κρατοῖτο L σαμαριτικῆ πλάνῃ κρα- τεῖ || τοὺς M || 5 κεκτημένους L^a || 6 φερόμενον M || τὸν B^c || οἱ προσηρθέντες ἐπὶ τῶν ἀλλήλων ἔξουσι κληρο- νόμων (ex κληρονόμους corr.) M || 7 μηδὲν L^a || 8 τα- μείου B || 10 πολιτικῶν ἐπὶ πολιτικῶν L || 11 ἢ νέους LB || ἦν τοῦ M || 12 ἐπανεληθόντας L^a || σάββατα M || ἢ καὶ τὰ ἄλλα τινὰ L καὶ (ἢ καὶ Fabrotus) ἄλλα τινὰ Ath. ἢ ἄλλα τινὰ B ἢ καὶ M || 16 αὐτοὺς σαμαρείτας Nomoc.^d || προσφυλακῆς Nomoc.^d || 17 δὲ B^c || τῆς χρηστῆς διδασκαλίας Nomoc.^{dm} χρηστῆς διδασκαλίας Ath. Nomoc. XIV tit. 4, 4 μετὰ χρηστῆς διδασκαλίας M (B^c) χρηστὴν διδασκα^k L || ὅλην M^a || αἰσθανομένους ἔξαττομένους (sic) L^a || 18 δυοῖ L || κατηχεῖσθαι M κατασχεῖσθαι L^a || τότε τοὺς M || προσφέρεσθαι B^c προσέρχεσθαι Nomoc.^m || 19 λυτρώσεως L Nomoc.^m ἀπολυτρώσεως B^c || ἁγίῳ LB || om. M || τοὺς τσοσούτους χρόνους M τῆ τοῦ τσοσούτου χρόνου Nomoc.^{dm} τῇ τσοσούτου χρόνου B^c || ἀπολύτρω- σιν B^c || 20 διδασκαλίας L || συνιόντας Nomoc.^m 4, 7 || *φιέμεν Nomoc.^m pr. 4, 4 || παρατηρήσεως || παρὰ τῆς ἔως M || χωρὶς || χάριτος M || 21 τῷ B^c || 22 αὐτῷ Haloander || αὐτῶν libri || ὁ οἰκέτης εἴη L || οἰκέτης ἐστὶν B εἴη ὁ οἰκέτης B || 25 προτεθεῖσα L || subscr. om. Ath., ἐξεφρονήθη ἐπὶ τοῦ ζ' ἔτους βασιλείας Ἰουστι- νιανοῦ (corr. Ἰουστινίου) Theod. || 26 iustino M || post cons. eiusde ann. III M (VI corr. Pagius diss. hypat. p. 333)

PME

ΩΣΤΕ ΤΟΥ ΛΟΙΠΟΥ ΜΗΔΕΜΙΑΝ ΑΔΕΙΑΝ
ΕΧΕΙΝ ΤΟΝ ΔΟΥΚΑ ΗΤΟΙ ΒΙΟΚΩΛΥΤΗΝ
ΚΑΤΑ ΦΡΥΓΙΑΝ ΕΚΑΤΕΡΑΝ ΚΑΙ ΠΙΣΙΔΙΑΝ
ΠΑΡΑΓΙΝΕΣΘΑΙ Η ΤΙΝΑΣ ΤΩΝ ΑΥΤΟΙΣ ΠΡΟΣ-
ΗΚΟΝΤΩΝ ΣΤΕΛΛΕΙΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΧΕΙΝ ΤΙΝΑΣ,
ΑΛΛΑ ΜΗΔΕ ΤΟΥΣ ΤΩΝ ΑΥΤΩΝ ΕΠΑΡΧΙΩΝ
ΑΠΗΝΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΤΑΣ ΤΟΙΑΥΤΑΣ ΑΡ-
ΧΑΣ ΕΧΟΝΤΑΣ ΕΠΙ ΤΕ ΛΥΚΑΟΝΙΑΙ ΚΑΙ ΛΥ-
ΔΙΑΙ ΚΑΙ ΤΙΝΑΣ ΠΑΡ' ΑΥΤΟΙΣ ΥΠΟ ΜΕΜΨΙΝ 10
ΠΟΙΕΙΣΘΑΙ, ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΡΧΟΝΤΩΝ
ΙΚΑΝΩΝ ΚΑΘΕΣΤΩΤΩΝ ΤΑΙΣ ΑΝΑΦΥΟΜΕ-
ΝΑΙΣ ΥΠΟΘΕΣΕΣΙΝ ΕΠΕΞΙΕΝΑΙ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἀρεοβίνδῳ ἐπάρχῳ πραιτωρίων καὶ ἀπὸ ἐπάρχων τῆς εὐλαίμονος πόλεως καὶ στρατηλάτῃ. 15

(Προοίμιον.) Τοῖς αἰε παρεμπότοις τὴν προσ-
ήκουσαν ἐκάστοτε θεραπείαν εὐρίσκοντες, ἐπειδὴν τὰ
τῆς χρείας παρέλθῃ, πάλιν τῆς προτέρας γινόμεθα 20
τάξεος, μέτροι μόνου τοῦ πεπονηκότος τὴν ἰατροίαν
ιστῶντες. ὁποῖον δὴ τι καὶ ὁ παρῶν ἡμῶν θεῖος 20
βούλεται νόμος. ὀλίγω γὰρ πρότερον τοῦτο μὲν ἀτα-
ξίας δημῶδες τοῦτο δὲ ληστῶν ἐπιδρομὰς κατὰ Φρυ-
γίαν ἐκατέραν καὶ Πισιδίαν γίνεσθαι μαθόντες, ὡς
πολιτικὴν διοίκησιν ἐκβαίνειν τὴν τοῦ πράγματος ἐπι-
μέλειαν, ταύτας τε καὶ πρὸς γε Ἀνακονία καὶ Λυδία 25
στρατιωτικὴν ἀρχὴν ἐπεστήσαμεν, δοῦκα ἧτοι βιο-
κωλύτην ὀνομάσαντες τὸν ἐπὶ τοῦτου τοῦ μέρους τε-

Nov. CXLV (= Authent. CXXIII) Graece extat in ML, rubrica et c. 1 (Θεσπίζομεν ἐξεργῆσθαι) in B 6, 20. In M loco nov. CXLIII et rubrica et cap. 1 (Θεσπίζομεν ἐξεργῆσθαι) pariter atque in B scripta exhibetur adiecto brevi epilogo, sequitur statim ut n. CXLV integra novella. — Epit. Theod. 145, Athan. 4, 23.

CXLV.

NE ULLAM IN POSTERUM FACULTATEM HABEAT DUX SEU BIOCOLYTA IN UTRAMQUE PHRYGIAM ET PISIDIAM VENIENDI AUT ALIQUOS EX IIS QUI AD IPSOS PERTINENT MITTENDI ET QUOSDAM COMPREHENDENDI, SED UT NE HABITATORES QUIDEM EARUMDEM PROVINCIARUM DISCEDANT AD EOS QUI EIUSMODI MAGISTRATUS IN LYCAONIA ET LYDIA GERUNT, ET QUERELLAM CONTRA ALIQUOS APUD EOS INSTITUANT, CUM CIVILES MAGISTRATUS IDONEI SINT AD CAUSAS QUAE EMERSURAE SINT PERSEQUENDAS.

Idem Augustus Areobindo praefecto praetorio et expraefecto felicis urbis et magistro militum.

Praefatio. Cum iis quae semper incidunt dignum per singula remedium reperiamus, ubi necessitas praeteriit, rursus in priorem ordinem revertimur, quippe qui in ea dumtaxat parte quae laboravit medicinam cohibeamus. Tale quid etiam praesens sacra lex nostra vult. Nam cum paulo ante tam turbas civiles, quam latronum incursiones per Phrygiam utramque et Pisidiam fieri comperissemus, ita ut eius rei cura civilem administrationem excederet, et his provinciis et praeterea Lycaoniae et Lydiae militarem magistratum praefecimus, ducis seu biocolytae nomine imposito ei qui ad hanc rem constitutus est.

2 rubr. Περὶ τοῦ δοῦκὸς ἢ βιοκωλύτου Ἀνακονίας καὶ Λυδίας Theod. (cf. 5) || 3 τὸν om. B^c || ἧτοι || ἢ τὸν B ἢ ind. Ath. || βίας κωλύτην Ath. || 4 κατὰ καὶ κατὰ B^c || καὶ Πισιδίαν B^c Ath. 5 || om. MLB^f || ἔστέλλειν || ἐν αὐταῖς στέλλειν Ath. || 7 τοὺς τῶν αὐτῶν ἐπαρχῶν ἐπιέναι B^c τοὺς τῶν ἐπαρχῶν αὐτῶν ἀπιέναι L τοὺς οἰκονδτας (τὰς) αὐτὰς ἐπαρχῶν δένασθαι παραγίνεσθαι Ath. || 8 τοὺς om. L^a || τὰς — ἐχοντας || κατὰ καιρὸν τὰς αὐτὰς ἔχοντας ἀρχάς Ath. || 9 Ἀνακονίας καὶ Φρυγίας Ath. || παρ' αὐτοῖς om. Ath. || 10 ὑπὸ μέρους ποιεῖν Ath. || 12 ἱκανῶν || τῶν ἱκανῶν B^c || 13 ὑποθέσεις B^c χρηματικαῖς ὑποθέσεσιν Ath. || 14 ἀρεοβίνδῳ M ἀρεοβίνδα Ath. cod. || 17 quia utilitates quaeret? 5 || 23 ἔτερον M, om. 5 || 24 post τὴν τοῦ πράγματος in L pergitur ἀλλὰ μηδὲ τοῖς ἤδη ἐκ ταύτης μου τῆς διαθήκης κτλ. = nov. CLIX pr. (ἴσα μὴ πολλὰ λείπεται διὰ τὸ πάντως ἀσύμφορον τῆς ἐνορίας adnotat m. 1 in marg.), quae media leguntur inde a vv. ἐπιμέλειαν ταύτας τε — CLIX pr. τὸ αὐτὸ εὐγενεστάτω μου ἐγγῶναι praepostere intrusa sunt nov. CXXXIII cap. 6: de quo errore ex ordine duorum archetypi quaternionum turbato repetendo diximus ad p. 675, 2 || 25

λυκαονίαν καὶ λυδίαν M || 26 ἐπεστήσαμεν — τεταγμένον] ad constitutionem nunc deperditam novellis XXIV et XXV recentiore, fortasse aequalem nov. XLI refert Zachariae

nov. CXLV = Auth. CXXIII inter extravagantes in appendice ab alio librario scriptam exhibet T f. 180v, item r, qui f. 87 initio mutilus incipit a verbis habet fidutiam et comprehendere innocentes (712, 12) || 2 rubr. om. V || 3 habebat T || biocolita lidie et licaonie in fringiam T (et ita VT constanter) || 5 pisidia T || 14 ariouinde VT, Areobindo vulg. || gloriosissimo pp. om. T || 16 Eis quae T Hisque V || 17 *utilitates quaeret (fort. praestat quaerunt] utilitates (utilitatem T) qua rei libri (quae utilitatis sunt praeterierint vulg.) || 18 priores efficitur ordines libri, corr. vulg. || 19 medicinas V || *sistentes] sustinentes (sustinentem T) libri || 21 alium quidem indisciplinatore plurales alium T || 22 Phrygiam atque fringiamque T^a || 23 excedat rei Kroll] seit arei V scindat rei T || 24 licaonice V || 25 militare T || 26 aut addidi (seu add. vulg.) || biocolitam T

CXLV.

Auth. CXXIII

UT DE CETERO NULLAM LICENTIAM
HABEAT DUX AUT BIOCOLYTA LYDIAE ET
LYCAONIAE IN PHRYGIAM UTRAMQUE ET
5 PISIDIAM ADVENIRE ET RELIQUA.

Idem Aug. Ariobindae gloriosissimo pp.

(Praefatio.) His quae semper incidunt compe-
tentem singulis medicinam invenientes, quia utilitates
quaeret, iterum prioris efficitur ordinis, usque ad
solum dolentem medicinam sistentes. Quod tale ali-
quid et praesens nostra sacra vult lex. Modice enim
prius aliud quidem indisciplineationes populares aliud
vero latronum incursum in Phrygiam atque Pisidiam
fieri discentes, eo quod civilem gubernationem ex-
cedat rei sollicitudo, tam his quam Lycaoniae et
Lydiae militare administrationem praeposimus, du-
cem (aut) biocolytam nominantes eum qui super hanc
ordinatus est partem. Sed nunc adierunt nos qui

ταγμένοι. ἀλλὰ καὶ νῦν προσῆλθον ἡμῖν οἱ Φρυγίαν
ἐκατέραν καὶ Πισιδίαν οἰκούντες, τὰ μὲν πρῶην ἀμαρ-
τανόμενα κατ' αὐτὰς παύσασθαι λέγοντες, καὶ οὔτε
ἡστίρια κατὰ τοὺς τόπους ἐκίνοισιν συνεστάναι οὔ-
εἰς ἀνδρας ἐκτρέφεσθαι ταῖς ἐπαρχίαις, τὸ δὲ βάρος
οὐ φέρειν τῆς παρ' ἡμῶν ἐπιανενοημένης ἀρχῆς, τῶν
ὑπερτεταμένων αὐτῇ συνεχῶς ἐπιφοιτῶντων ταῖς
ἐπαρχίαις καὶ συλλαμβανόντων τινὰς καὶ ζημίαις ἐπι-
τριβόντων, καὶ στρατιωτικῶν θροῦβων ἐμπεληρημέ-
νων τῶν τόπων ἐκείνων, καὶ ὅλας ἀοικίτους αὐτοῖς
τὰς ἐπαρχίας εἶναι· κατοίγει καὶ αὐτὰν καθ' ἑαυτοῦς
τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων ἰκανῶν πρὸς τὴν τοῦ πρά-
γματος ἐπανόρθωσιν ὄντων. καὶ γὰρ δὴ καὶ αὐτῶν
τῶν τὰς ἐπαρχίας οἰκούντων πολλοὺς τὴν ἐτέρων ἐπι-
κείαιαν εὖρημα ποιουμένους τῇ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἀπο-
κερῆσθαι περιβολῇ καὶ συνέχειν τοὺς ἀνευθύνους, καὶ
ταύτη τὰ μὴ δίκαια σφίσι αὐτοῖς καταπράττεσθαι.

CAPUT I.

Ταῦτα πολλὰς εἰπόντας αὐτοῖς ἐλεῖσαντες ἐπὶ τὸν
παρόντα θεῖον ἡμῶν ἤλθομεν νόμον, δι' οὗ θεσπί-
ζομεν ἐξηρῆσθαι τοῦ λοιποῦ τὰς εἰρημένας ἡμῖν ἐπαρ-
χίας (φραμὲν δὴ Φρυγίαν Σαλονταρίαν καὶ Φρυγίαν
Πακατιανὴν καὶ Πισιδίαν) τῆς ἀρχῆς ἐκείνης, ἣν αὐταῖς
τε καὶ πρὸς γε τῇ Λυκαονίαν καὶ τῇ Λυδίαν ἐπεστή-
σαμεν πρῶην, καὶ μηδεμίαν ἀδειαν ἐκ τοῦ παρόντος
εἶναι τοῖς ἐκείνην ἔχουσι τὴν ἀρχὴν ἢ ἐν αὐταῖς γίνε-
σθαι ταῖς ἐπαρχίαις, ὡς ἀρχὴν ἔχουσι τῶν πρὸς
αὐτὰς μετουσίαν, ἢ στέλειαν τινὰ τῆς τάξεως τῆς αὐ-
τῶν ἢ καὶ τῶν ἄλλως αὐτοῖς προσήκοντων καὶ συνέ-
χειν τινὰς, ἀλλὰ μηδὲ αὐτοῖς ἀδειαν εἶναι τοῖς ἐκ
τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων τρέχειν πρὸς τοὺς ἐκάστοτε
ταύτην ἔχοντας τὴν ἀρχὴν καὶ μὲμνην ἀποτιθεσθαι
κατ' ἀλλήλων, εἴτε ὑπὲρ χρημάτων εἴτε ὑπὲρ ἐγκλή-
ματος τὸ κινούμενον εἴη· ποιῆν ὑφορῶμένοις triginta

Phrygiam utramque et Pisidiam habitant, ut ea quae
pridem commissae sunt in eis compescantur, dicentes
neque latrocinia in locis illis compescita; neque enim
in hominibus enutrirī provincias, onus vero non ferri
a nobis inventi cinguli, quod ministrant ei insolito-
rum dignitate et adprehendentium aliquos et damnis
adficentium, et militarium turbarum repleta loca illa,
et omnino inhabitabiles eis esse provincias: etenim
et ipsi contra se civilibus iudiciis copiosis ad rei
correctionem constitutis, et eorum qui provincias ha-
bitant multos aliarum quietem facientes cingulo isto
abutantur (περιβολῇ), et comprehendere innocentes,
et quae non sunt dici in eis agi.

Sed nunc quoque adierunt nos qui Phrygiam utramque et Pisidiam incolunt, dicentes iam desiisse quae olim in iis provinciis committerentur, nec latronum turbas in illis locis existere neque in seditiones deflecti provincias, neque vero onus magistratus a nobis excogitati se ferre, cum ministri eius adsidue provincias peragrent et homines aliquos comprehendant damnisque conterant et militaribus tumultibus plena sint loca illa, atque omnino inhabitabiles sibi provincias reddi: tametsi etiam ipsi civiles magistratus per se sufficiant ad rem emendam. Etenim etiam ex iis qui provincias incolunt multos ex aliorum modesta lucrum facientes huius magistratus velut integumento abuti et innoxios comprehendere, atque ita quae iusta non sunt sibi obtinere.

1. Haec cum saepius dicerent, eos miserati ad praesentem sacram legem nostram venimus, per quam sancimus, ut in posterum praedictae a nobis provinciae (Phrygiam dicimus Salutarem et Phrygiam Pacatianam et Pisidiam) a magistratu illo, quem et ipsis et praeterea Lycaoniae et Lydiae olim praefecimus, exemptae sint, neve ulla inde a praesenti tempore facultas sit iis qui magistratum illum gerunt aut in ipsis provinciis versandi, quasi qui administrationis aliquam partem in iis habeant, aut quemquam ex officio suo vel iis qui alio modo ad eos pertinent mittendi et aliquos comprehendendi, sed ut ne iis quemdum qui ex provinciis illis sunt ad eos qui quoque tempore hunc magistratum gerunt accurrere, et querellas inter se instituire liceat, sive de pecuniis sive de crimine quaestio moveatur: atque triginta librarum

1 καὶ om. § 3 κατ' αὐτὰς M § καὶ ταῦτα L *οὐδὲ ML
§ 4 συνεστάναι] compescita § *οὐδ' M οὐδὲ L neque
enim § εἰς (om. L) ἀνδρας ἐκτρέφεσθαι ταῖς ἐπαρχίαις
(provinciis § corrupta; fort. leg. εἰς ἀναρχίαν ἐκτρέφεσθαι
τὰς ἐπαρχίας (cf. 711, 21); Osenbrüggen ἀνδρογονίας (cf.
191, 19) vel simile quid requirit, ἐνανδρίαν non recte
Zuchariae || 6 τῆς ταῖς L^a || τῶν — ἐπαρχίαις] quod
ministrant ei insolitorum dignitate? § || 7 συνεχῶς L
8 συλλαμβανόμενων L || ζημίαις L || 11 καθ' ἑαυτοῦς —
13 αὐτῶν om. L || καθ' ἑαυτοῦν vertit § || 13 καὶ
γὰρ δὴ καὶ αὐτῶν] et § || 15 εὖρημα L, om. § || 17
ταύτη τὰ μὴ δίκαια σφίσι αὐτοῖς] quae non sunt
dici in eis § || 18 εἰπόντες §? || 20 ἐξαιρέσθαι L^a ||
24 post ἐπεστήσαμεν πρῶην quae sequuntur omnia om. B^f
|| 25 ἦ] ita? § || 26 τὰς ἐπαρχίας L || 28 προσήκοντων —
αὐτοῖς om. B^c || ἐπέχειν M priore loco || 30 πρὸς τοὺς
ἐκάστοτε ταύτην ἔχοντας] ad unumquemque hanc ha-
bentem § || 32 ἐγκλημάτων B § || 33 τομύκοντα (X M)
λετρῶν χρυσίου M priore loco, LB || ὑφορῶμένοις M
priore loco

1 piscidiam T (id. infra) || ut om. vulg. || 3 com-
pensita T || enim delet Beck || 4 ferre Beck || 5 cin-
gulo V || quod — dignitate sensu cassa non expedit;
olim fuisse qui m. ei insultantium dignitati putat Kroll
|| ministrat V || insolitarum T || 6 dignitatem V || ad-
prehentium V || aliquorum T^a || 7 et ad militarium V
|| repleta] et repleta T || 8 eis esse V] esse eis T vulg.
|| 9 ad re correctionem V || 10 qui (ex corr.) per pro-
vincias T || 11 aliorum quietem inventum facientes, quo
cinguli huius abutantur περιβολῇ vulg. || isti V || 12 post
abutantur (habitantur T) add. libri: perhiuole (perhy-
bole T) dicitur quando iudex habet multos homines et
in ipsos habet fiduciam (a verbis habet fiduciam incipit
r); glossam om. vulg. quae tamen recepit περιβολῇ || 13
eos vulg. || 18 inserti V || 22 eapatianam r || 23 licaoniis
T licaoniis r || lidis libri || 24 nulla V || praesenti] praesenti
tempore V || eis om. V || 25 aut Beck] ita libri || 26 digni-
tatem libri || eius r || 27 de officio suo] de inofficio T
|| 30 *currere] corrigere libri || hanc om. r || 31 dignitatem
om. Tr || querelas V || 32 fuerit om. V

librarum auri, ὡς ἡμῶν πᾶσαν πάροδον πρὸς τὰς εἰρημένας ἡμῶν ἐπαρχίας ἀποκλειόντων τοῖς κατὰ καιρὸν ἔχουσι τὴν ἀρχὴν ἢ τοῖς ὄλοις εἰς τὴν τάξιν τὴν αὐτῶν ἀναφερομένοις. ὥστε οὔτε προστάξεις ἐπ' ἐκείναις ταῖς ἐπαρχίαις ἢ τοῖς κατ' αὐτὰς οἰκοῦσι ποιήσονται οὔτε ἄλλως οἰκειώσονται ἢ τῶν εἰς αὐτὰς φερομένων, ἀλλ' ἀρκεσθήσονται τῇ τε Λυκαόνων τῇ τε Λυδῶν, κατ' αὐτὰς κελεινότες μόνας, ὡς αὖτε τὴν ἀρχὴν ταῖς δύο ταύταις ἐπαρχίαις περιεκλείσαμεν τὴν ἀρχὴν τὴν αὐτῶν οὐδὲριαν μετουσίαν εἰς Φρυγίαν ἐκατέρωθεν ἢ Πισιδίαν δευοκόμεν αὐτῇ. πάσης γὰρ ἐντεῦθεν δυσκολίας ἐλευθεροῦμεν τὰς ἐπαρχίας ἐκείνας, τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων ἐπεξιόντων ἅπασιν τοῖς τε εἰς χρήματα τοῖς τε εἰς ἐγκλήματα βλέπουσιν· εἰδότες αὐτῶν, ὡς εἰ τινος γενομένης ληστείας ἢ ἐφόδου κατ' αὐτοὺς τοὺς τόπους ἢ ἀφαιρέσεως πραγμάτων [εἰ] μὴ ἐπεξέλθοιεν καὶ τὸ ἀφαιρεθὲν ἐκδικήσουσιν, ἐκ τῆς σφῆν αὐτῶν περιουσίας τὴν ἐντεῦθεν ζῆμίαν θεραπεύειν ἀναγκασθήσονται, τοῦτο μὲν ἔχοντες τὴν ἀρχὴν τοῦτο δὲ καὶ καταθέμενοι ταύτην. ὥστε κῶν εἰ περιθεῖθαι πρὸς τὸν ἔπειτα χρόνον ὁ τὴν ἐπὶ Λυκαονίας καὶ Λυδίας στρατιωτικῆν ἔχων ἀρχὴν ἢ αὐτὸς γίνεσθαι κατὰ τὰς εἰρημένας ἡμῶν ἐπαρχίας ἢ στείλαι τινα τῶν ἐκ τῆς τάξεως τῆς αὐτοῦ, παροχσίαν διδομέν τοῖς τῶν πόλεων ἐπισκόποις εἰργεῖν αὐτὸν ἢ τοῖς παρ' αὐτοῦ στελλομένοις ἐπιβῆναι βουλομένους, καὶ ἀπελαίειν τῶν τόπων αὐτοῦ ὡς ἀπᾶς διὰ τοῦ παρόντος θεῖου κεκολλημένους νόμον πρὸς τῶν καὶ ποιῆναι triginta librarum auri ἐπιχεισθαι τῶν τε κατὰ καιρὸν ἔχοντι τὴν ἀρχὴν τοῖς τε ὑπακούουσιν αὐτοῦ τεταγμένοις, εἰ γέ τι τοιοῦτον ἐκείνους κελεύσει, ἢ αὐτοὶ θαρροῦσαι ἐπιπορευῆναι, καὶ πρὸς γε τῆς ἀρχῆς ἐκπτώσειν κίνδυνόν τε περὶ τὴν οὐσίαν αὐτῆν.

(Ἐπίλογος.) Ἡ σὴ τοίνυν ἐνδοξότης τὰ διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν θεῖου νόμου θεοπισθῆντα γινώσκουσα 35 ποιήσεται μὲν ψήφους ἀκολούθους αὐτοῖς, ἰδίκοις δὲ χρήσεται καὶ προστάξεις πρὸς τοὺς τὰς ἐπαρχίας ἰδύοντας καὶ τοὺς τῶν πόλεων ἐπισκόπους, ὥστε καὶ

auri poenam metuant, quippe cum omnem in praedictas a nobis provincias aditum praeccludamus iis qui pro tempore magistratum gerunt vel qui omnino in officium eorum referuntur. Itaque neque praecepta de illis provinciis vel iis qui incolunt eas edent neque aliter quidquam eorum quae ad ipsas referuntur sibi vindicabunt, sed contenti erunt Lycaonia et Lydia, in iis solis imperium habentes tamquam si ab initio his duabus provinciis magistratum eorum coercuissemus nulla ei parte in Phrygia utraque aut Pisidia data. Omni enim difficultate inde oriunda provincias illas liberamus, cum civiles magistratus omnia persequantur, tam quae ad pecunias quam quae ad crimina spectant: qui quidem sciunt, si quo latrocinio perpetrato in locis ipsis vel invasione vel rerum ereptione non persequantur rem et ereptum vindicent, se ex sua substantia damnum inde ortum resarcire coactum iri tam magistratum gerentes quam eo deposito. Quapropter si posteriore tempore is qui in Lycaonia et Lydia militare magistratum habet vel ipse provincias quas diximus accedere vel aliquem ex officio suo mittere ausus sit, facultatem damus episcopis civitatum arcendi ipsum vel eos qui ab ipso mittuntur ingredi volentes et ex locis illis expellendi, utpote omnino per praesentem sacram legem id facere prohibitos: praeterquam quod etiam triginta librarum auri poena imminabit et ei qui pro tempore magistratum gerit et iis qui oboedire ei iussi sunt, si quid eiusmodi ille praeceperit vel ipsi ministrare ausi sint, atque insuper amissio magistratus et de ipsa substantia periculum.

Epilogus. Tua igitur gloria iis quae per praesentem sacram legem nostram sancita sunt, cognitiss et decreta cum iis consentanea faciet et edictis et praeceptis utetur ad eos qui provincias regunt atque

2 ἡμῶν om. L^a || ἐποκλειόντων B || 4. 6 *οὐδὲ — οἰδὲ MLB || 8 κατ' αὐτοῖς καὶ ταύτας L || 9 τὴν ἀρχὴν om. B || 13 ἐπεξιόντων] dignas s || 16 εἰ om. Haloander cum s || 17 ἐξέλθοιεν M priore loco || 20 καὶ om. L || 22 γενέσθαι B || 24 τινα] aliquos s || αὐτοῦ cum Scrimgero vulg. || 29 τριάκοντα (λ' M, τριῶν L) λιτῶν χρυσίου M priore loco, LB || 30 τεταγμένοις L^a || 31 εἰ γέ] sive (i. e. εἴτε) s || κελεύσει M priore loco, B] κελεύει M secundo loco, L κελύσει cum Scrimgero vulg. || θαρροῦσαι L || 32 κίνδυνόν τε] periclitabunt s, unde κινδυνεύειν temere Haloander || 34 epil. om. s; M priore loco breviorē habet epilogum τα τοίνυν παραστάντα ἡμῶν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου δηλούμενα νόμου ἢ σὴ ὑπεροχῇ ἔργων καὶ πέπειται παραδοῦναι σπενσάτω || 36 ἀκολούθως L || ἐδίκοις L

utpote nobis omnem transitum ad praedictas a nobis provincias excludentibus his qui per tempus habuerint dignitatem, aut his omnino qui in eorum ordinem relati fuerint, ut neque praecepta in illis provinciis 5 aut contra eos qui in eis habitant faciant, neque aliter sibi aliquid vindicabunt eorum quae in eis feruntur, sed contenti sint tam Lycaoniorum quam Lydorum, in ipsis iubentes solis, tamquam si in principio istis duabus provinciis conclusimus dignitatem 10 eorum nullum participium in Phrygiam utramque aut Pisidiam dantes ei. Omni enim ex hoc difficultate provincias liberamus illas, civilium iudicum dignas omnibus quae tam in pecuniariis quam in criminalibus respiciunt; scientibus his, quod si quodlibet 15 factum latrocinium aut invasionem in ipsis locis aut ablationem rerum non vindicent et ablatum vindicaverint, ex ipsis suis facultatibus ex hoc datum dispendium curaturos necessitatem habentes tam in cingulo constitutos quam etiam post depositum eum. 20 Quod vel si temptaverit post praesens tempus qui Lycaoniae et Lydiae militare habet dignitatem aut ipse ire ad praedictas a nobis provincias aut dirigere aliquos de officio suo, fiduciam damus episcopis civitatum prohibere eum aut eos qui ab eo destinati fuerint irruere volentes, et expellere de locis eos, utpote semel per praesentem sacram prohibitos legem; 25 super quod et poenam triginta librarum auri imponi tam ei qui pro tempore reget cingulum quam his qui oboedire ei deputati sunt, sive tale aliquid ille iubeat aut isti praesumpserint ministrare; et super haec cinguli amissione periclitabunt ipsiusque substantiae.

1 ad praedictas] apud dictas T || 2 qui tempus per habuerunt r || 3 qui om. VT || 4 fuerunt r || 5 eis vulg.] ea libri || 6 eorum quae] eis V^a, del. V^b || 7 sunt V || 8 iubentes vulg. (cf. ad v. 29)] habitantes libri || 9 istis duabus istis V || conclusimus vulg. || 11 hac r || 12 provinciam Tr || iudicem V || 14 respiciunt: scientibus] respicientibus r || 16 ablationem vulg.] ablatio V oblatio Tr || *uindicetur libri || oblatum T || 18 curatores V || habentem libri || 19 constituto libri, corr. vulg. || eum Tr] in eum V || 21 licione (sic) r || militare V || 22 ire ipse V || 25 et om. V || 26 per] prae V^a || sacri r || prohibitos vulg.] prohibitor V prohibetur r prohibebitur T || 28 quam] quem V || eis r || deputati V deputa r pr. || quid T || iubeat vulg.] habeat libri || 30 ipsi vulg. || 31 cingulis V || ammissione r

προτεθῆναι τοῦτον κατὰ τὰς πόλεις τὸν νόμον καὶ
πᾶσι δῆλα γενέσθαι τὰ κατὰ ταύτην ἡμῖν παραστάνα
τήν πρόσφασιν. Dat. VI. id. Febr. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXVI. pc. Basilii vc. anno XII.

Dat. id. Feb. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno
4 (X)XV. pc. Basilii vc. anno XII.
[a. 553.]

PM5

ΠΕΡΙ ΕΒΡΑΙΩΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἀρεοβίνδω τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ
πραιτωρίῳ.

(Προοίμιον.) Ἐχούτην μὲν Ἑβραίους τῶν ἱερῶν
ἀκούοντας βιβλίων μὴ ψιλῶς προστετηκέναι τοῖς γραμ-
μασιν, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἐναποκειμένας αὐτοῖς προφη-
τείας ὁρᾶν, δι' ὧν τὸν μέγαν θεὸν καὶ σωτήρα τοῦ
τῶν ἀνθρώπων γένους Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν καταγ-
γέλλουσι· πλὴν ἀλλ' εἰ καὶ ἀλόγοι σφᾶς αὐτοὺς ἐρ-
μηνοῖς ἐπιδιδόντες τῆς ὁρθῆς ἄκρι καὶ νῦν ἀποπε-
πλάνηται δόξης, ὅμως ἀμφισβητεῖν πρὸς ἀλλήλους
μαθόντες αὐτοὺς οὐκ ἐκαρτερήσαμεν ἀκριτον αὐτοῖς

Nov. CXLVI (= Authent. CXXIV) Graece extat in ML, c. 1—3 in B^c 1, 1, 57 [53, cf. Zachariae Beitr. z. Kritik u. Restitution der Basiliken, St. Petersburg 1877 p. 4. 15]. — Epit. Theod. 146, Athan. 3, 5 (inde Coll. const. eccl. III 3, 5).

ad civitatum episcopos, ut et proponatur haec lex in civitatibus et omnibus manifesta fiant quae per hanc causam nobis placuerunt.

CXLVI.

DE HEBRAEIS.

Idem Augustus Areobindo gloriosissimo praefecto praetorio.

Praefatio. Oportebat quidem Hebraeos sacros libros audientes non nudis litteris inhaerere, sed ad recondita in iis vaticinia respicere, per quae magnum deum et servatorem humani generis Iesum Christum adnuntiant. Atqui quamquam absurdus interpretationibus se ipsos tradentes a recta sententia hucusque aberrarunt, tamen disceptare eos inter se edocti non sustinimus turbas iis relinquere non di-

1 προστεθῆναι M || 2 κατὰ ταύτην Zachariae] κατ' αὐτήν ML || 3 subscr. dat. XII. reliquis omissis M priore vice, quod ex subscriptione praecedentis nov. CXLIV (quae tamen in M non praecedit, sed inter Iustini novellas extat) translatus putat Zachariae || Dat. VI. id. Febr. Contius 'ex antiquis mss. (?) (cf. subscr. nov. CXLVI)] Dat. id. Feb. ε d. IV id. sept. M Δατ. γ' IIII. δ. ἰομβρ. (i. e. III vel IIII id. Novembris) Ath. ἐξερωνήθη μηνί φεβρουαρίῳ Theod. || CP. — XXVI. Biener (cf. subscr. nov. CXLVI)] CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno (X)XV ε CPs βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ κέ Ath. ἔτει λε' (pro κέ) τῆς βασιλείας Theod. CP. dn. iust. pp. aug. M || 4 pc. Basilii vc. anno XII ε μετὰ τὴν ὑπατεῖαν Βασιλείου τὸ β' (corr. ιβ') Ath. ὑπατεία Βασιλείου τὸ ιγ' Theod. bilisar. uc. cons. M || 7 Περὶ Ἑβραίων πῶς δεῖ τὰς γραφὰς ἀναγιγνώσκειν L Ὅστε ἀδειαν εἶναι τοῖς βουλομένοις Ἑβραίοις ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν διὰ τῆς ἐλληνικῆς (ἐλληνίδος index) φωνῆς ἢ καὶ (καὶ om. index) τῆς ἰταλικῆς ἢ καὶ (ἢ καὶ om. index) διὰ τῆς τῶν ἄλλων γλωττῆς συμμεταβαλλομένης τοῖς τόποις ἀναγιγνώσκειν τὰς ἱερὰς γραφὰς (hucusque index) ὥστε ἐννοεῖν (νοεῖν Coll. const. eccl.) τοὺς συναρχομένους τὴν ἀκρόασιν κατὰ τὴν τῶν ο' καὶ τὴν Ἀκίλου παραδόσιν, καὶ ὥστε τὴν παρ' Ἑβραίοις λεγομένην δευτέρωσιν ὡς μὴ τοῖς ἱεροῖς (συν)απειλημένην βιβλίους κωλοθῆναι τελείως. καὶ ὥστε τοὺς μὴ λέγοντας κρίσιν ἢ ἀνάστασιν παντὸς ἀπελαίνεσθαι τόπου, ἅμα δὲ καὶ τοὺς μὴ ὁμολογούντας κτίσμα θεοῦ εἶναι τοὺς

ἀγγέλους Ath. (cf. ε) Περὶ τοῦ ἀναγιγνώσκειν τοὺς Ἑβραίους τὰς γραφὰς ἐλληνιστὶ καὶ Ἑβραϊστὶ, καὶ περὶ ἀναίρεσως τῆς δευτέρωσως, καὶ περὶ τῶν μὴ ὁμολογούντων κρίσιν ἢ ἀνάστασιν ἢ τοὺς ἀγγέλους κτίσμα θεοῦ εἶναι Theod. || Ἑβραίοις (et sic constanter) M || 12 ἀρεοβίνδω Ath. || τῶν L || 14 Χρηθ. cit. Ath. cod. || 15 βιβλίων ἀκούοντας cit. Ath., ἀκούοντας βιβλίων Halonder (cf. ad 715, 4) || ψιλῶς L || πρῶγμασιν L || 16 αὐτοῖς προφητείας] αὐτοῖς L¹ ἐννοίας αὐταῖς L m. rec. || 19 ἀλόγοις] ἀλλήλους L || 22 μαθόντες αὐτοὺς om. ε || οὐκ ἐκαρτερήσαμεν] non comprehenderunt ε

3 subscriptione praestant r Pistor. Escor. id. k. feb. Pist. (VI id. feb. Contius 'ex antiquis mss.') dn. iust. Pist. doññ. iust. r dn. nostri iut. Escor. || cog. añ. XV libri || 4 basil. Pist. bas. Escor. || 7 nov. CXLVI = Auth. CXXIV inter extravagantes in appendice ab alio librario scriptam exhibet T f. 181r, item r f. 87r || rubr. om. V || hebreos r || traditionem] sacram traditionem r || 8 legis T || latine om. r || 10 ut de] unde T || expellant T || 11 iudicium vel om. r || 12 creaturam T vulg.] creaturas r V (cf. Ath. Theod. et 716, 32); dei add. vulg. || 13 ariobinde TV ariobunde r Escor. || pp. om. V || 14 ebreos (et ita saepius) V || 15 solis vulg.] solitis r solum VT || litteris] terris litteris T^a || 16 ad res conditas esse probantibus T || 18 etiamsi vulg.] etiam libri || 20 aberant T || certari Vr] crearet T; certare vulg.

καταλιπεῖν ταραχήν. δι' αὐτῶν γὰρ τῶν προσηνεγμένων ἡμῖν προελεύσεων ἐμάθομεν, ὡς οἱ μὲν μόνως ἔχονται τῆς ἑβραϊδος φωνῆς καὶ αὐτῆ κεχοῖσθαι περὶ τὴν τῶν ἱερῶν βιβλίων ἀνάγνωσιν βουλοῦνται, οἱ δὲ καὶ τὴν ἑλληνίδα παραλαμβάνειν ἄξιουσι, καὶ πολὺν ἤδη χρόνον ὑπὲρ τούτου πρὸς σφᾶς αὐτοὺς στασιάζουσι. ἡμεῖς τοῦντ' αὐτῶν τὰ περὶ τούτου μαθόντες καλλίους ἐκρίναμεν εἶναι τοὺς καὶ τὴν ἑλληνίδα φωνὴν πρὸς τὴν τῶν ἱερῶν βιβλίων ἀνάγνωσιν παραλαμβάνειν ἐθέλοντας, καὶ φωνὴν πᾶσαν ἀπλῶς ἢ ὁ τόπος ἐπιτηθειότεραν καὶ μᾶλλον γνώριμον τοῖς ἀκούουσιν εἶναι ποιεῖ.

Propterea enim ipsorum quae primitus in medio adducta sunt [proenegenmenon] quidam solius habentes Hebraicae vocis et ipsa utentes in sacrorum librorum lectione volunt, neque Graecam tradere dignantur, et multum dudum aurum pro hoc ad invicem eos commovit. Nos igitur huiusmodi discentes melius iudicavimus esse et Graecam vocem ad sacrorum librorum lectionem tradere volentes, et vocem omnem simpliciter quam locus aptiorem et magis cognitam audientibus facit.

CAPUT I.

Θεσιζομεν τοῖνυν, ἄδειαν εἶναι τοῖς βουλομένοις Ἑβραῖοις κατὰ τὰς συναγωγὰς τὰς αὐτῶν, καθ' ὃν Ἑβραῖοι ὅλως τόπον εἰσὶ, διὰ τῆς ἑλληνίδος φωνῆς τὰς ἱερὰς βίβλους ἀναγιώσκουσιν τοῖς συνιοῦσιν, ἢ καὶ τῆς πατριῶν τυγῶν (τῆς ἰταλικῆς ταύτης φωνῆς) ἢ καὶ τῶν ἄλλων ἀπλῶς, τοῖς τόποις συμμεταβαλλομένης τῆς γλώττης καὶ τῆς δι' αὐτῆς ἀναγνώσεως, ἐφ' ᾧ σαφῆ τε εἶναι τὰ λεγόμενα τοῖς συνιοῦσιν ἅπανι ἐρεξῆς καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ ζῆν τε καὶ πολιτεύεσθαι καὶ μὴ παρησιάν εἶναι τοῖς παρ' αὐτοῖς ἐξηγηταῖς μόνην τὴν ἑβραῖδα παραλαμβάνουσι κακοουρεῖν ταύτην ὡς ἂν ἐθέλησαιεν, τῆ τῶν πολλῶν ἀγνοία τὴν σφῶν αὐτῶν περικαλύπτουτες κακοῖσθαιεν. πλὴν οἱ διὰ τῆς ἑλληνίδος ἀναγιώσκοντες τῆ τῶν ἐβδόμη-κοντα χροῖστοια παραδόσει τῆ πάντων ἀκριβεστέρα καὶ παρὰ τὰς ἄλλας ἐγκεκομιμένη διὰ τὸ μάλιστα περὶ τὴν ἐρμηνεῖαν συμβεβηκός, ὅτι κατὰ δύο διαιεθέντες καὶ κατὰ διαφόρους ἐρμηνεύσαντες τόπους ὅμως μίαν ἅπαντες ἐκδεδώκασιν σύνθεσιν. πρὸς δὲ γε τοῖς τίς οὐκ ἂν τῶν ἀνδρῶν κἀκεῖνο θανατάσαιεν, ὅτι πολλῶν πρεσβύτεροι τῆς σατωριώδους ἐπιφανείας τοῦ

Sancimus igitur licentiam esse volentibus Hebraeis et synagogas suas, in quem Hebraei omnino locum sunt, per Graecam vocem sacros libros legere convenientibus et patria forte lingua (hac dicimus) et aliis simpliciter, locis translatis lingua et pro ipsius lectionis, per quam clara sunt quae dicuntur convenientibus omnibus deinceps, et secundum haec vivere et conversari; et non fiduciam esse his qui apud eos sunt expositoribus solam Hebraicam tradentibus malignari hanc, quemadmodum voluerint, multorum ignorantia suam eis abscondentes malam consuetudinem. Verumtamen hi qui per Graecam legunt septuaginta utantur traditione, quae omnibus certior et ab aliis melior iudicata, praecipue propter quod interpretationi contigit, quia et per multos divisos et per diversa interpretantes loca tamen unam omnes tradiderunt compositionem.

1 Ad haec vero quis non horum virorum et illud admiretur, quia multo antiquiores salutarī apparitione

c. I pr. et § 1 ex B habet Nomoc.^{dm} XIV tit. 12, 3; summam Nomoc. XIV tit. c. I extr. (117, 23 sqq.) et II summam Ath. repetunt paratitla Ath. 4 § 7.

iudicatas. Ex ipsis enim interpellationibus quae ad nos perlatae sunt comperimus alios solam hebraicam linguam tenere eaque in sacrorum librorum lectione uti velle, alios etiam graecam adsumendam existimare, atque longo iam tempore eos de hac re inter se dissidere. Nos igitur de hac re edocti meliores esse iudicamus eos qui graecam quoque linguam ad sacrorum librorum lectionem assumere volunt, atque omnem omnino linguam quam locus accommodatorem et notioem audientibus reddit.

1. Sancimus igitur, ut liceat Hebraeis qui volunt in synagogis suis, in quibus omnino locis Hebraei sunt, graeca lingua sacros libros iis qui conveniunt legere vel etiam patria forte (hac scilicet latina) vel omnino reliquis, una cum locis commutata lingua et per eam lectione, ut perspicua sint quae dicuntur omnibus deinceps convenientibus ac secundum eadem et vivant et agant; neve facultas sit interpretibus qui apud eos sunt solam hebraicam linguam amplectentibus corrumpere eam quomocumque voluerint, cum vulgi ignorantia suam velent pravitate. Nisi quod qui graeca lingua legunt septuaginta interpretum utentur translatione omnium accuratissima et prae ceteris probata, propter id maxime quod in interpretando accidit, siquidem in binos divisi et diversis locis interpretati tamen unam omnes compositionem ediderunt. 1 Praeterea quis non in viris illis etiam illud admiretur, quod cum multo antiquiores essent salutarī

1 προσηνεγμένων ε || 2 ἡμῖν — ὡς om. ε || 3 ἔχονται habentes (i. e. ἔχοντες?) ε || κεχοῖσθαι] utentes ε || 4 βίβλους et hic et v. 9 Haloander (cf. 16. 716, 3. 11. 717, 5. 13. 18) || 5 οἱ δὲ καὶ] neque i. e. οὐδὲ ε || παραλαμβάνειν Lε] προσλαμβάνειν M || 6 χρόνον] aurum i. e. χρυσόν ε || 8 καλλίους] melius (i. e. κάλλιον?) ε || φωνὴν] ταύτην φωνὴν L^a || 11 γνώριμον] γνωριμότεραν L || 12 εἶναι om. ε || 14 κατὰ] et i. e. καὶ ε || τὰς αὐτῶν] τὰς om. Nomoc.^m || ὄν — τόπων] ὄν — τόπων L || 16 ἢ καὶ] et (id. 17) ε || 17 τῆς ἰταλικῆς Nomoc.^{dm} (cf. Ath. rubr.)] τῆς ἰταλίας M τῆς ἰταλικῆς LB^c, lingua ε || 18 συμμεταβαλλομένοις Nomoc.^m corr. (ε) συμβαλλομένης Nomoc.^d || 19 τῆς γλώττης] τῆς om. B^c || αὐτῆς cum ε Zachariae] αὐτῶν MLB || 20 ἅπαντα Nomoc.^{dm} || 21 καὶ om. Nomoc.^m || κατὰ τὰ αὐτὰ] κατ' αὐτὰ Nomoc.^{dm} secundum haec ε || 22 εἶναι om. Nomoc.^m || 24 θελήσαντες B^c || τῆν] τῆς M || 25 σφῶν αὐτῶν] suam eis ε || 27 τῆ πάντων LB] τῆ om. M || 28 περὶ Nomoc.^d || ἐγκεκομιμένη L ἐγκεκομιμένη Nomoc.^m || περὶ ταύτην τὴν maliū Kroll || 29 ὅτε Nomoc.^{dm} || κατὰ δύο

διαιεθέντες] per multos divisos ε || 30 διαφόρους] δύο Nomoc.^m || 31 συνήθεισιν B^c || πρὸς δὲ γε — 716, 5 πάντες om. Nomoc.^m || 32 θανατάσαιεν B^c || 33 σατωριώδους Nomoc.^d

1 in medio om. r || 2 *proene. nec me. nec V proene nemonon r proeneone non T; seclius || quidam om. T || sollius V || 3 hebraici Vr || uti vulg. || 6 commovit eos T || meliores vulg. || 7 ad sacrorum — 8 vocem om. T || 14 sinagogas VT^r || quam T^a || 17 ipsis r; ipsos Beck || 18 unionem V, lectione Beck || 20 eis T || 21 expositionibus r || hebraicam T || 22 hanc vulg.] hac libri || uoluerit r || 23 ignorantiae libri, corr. vulg. || 24 hii T || legunt] legunt linguam V || 25 utantur] traduntur vel utantur T || traditionem libri, corr. vulg. || et] est et vulg. || ab] prae vulg. || 26 *interpretatione V interpretationem rT (an in interpretatione? Kroll) || 27 contingit rT || et per multos quia T || 31 quisquis r || 32 multos antiquiores salutare apparitiones libri, corr. vulg.

μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ γε-
γονότες ὅμως ἐκέλευν μέλλουσαν ὡσπερ ὄροντες τὴν
τῶν ἱερῶν βιβλίων παράδοσιν ἐποιήσαντο, προφητικῶς
ὡσπερ χροῖτος περιλαμνύσης αὐτοῖς; καὶ ταύτη μὲν
χρηστοῖται μάλιστα πάντες· πλὴν ἀλλ' ὡς ἂν μὴ τὰς λοι-
πὰς αὐτοῖς ἀπολείην νομισθεῖμεν ἐρημίας, ἀδειαν
δίδομεν καὶ τῇ Ἀκύλου κεκορησθαι, κἂν εἰ ἀλλόφυλος
ἐκείνος καὶ οὐ μετρίαν ἐπὶ τινων λέξεων ἔχη πρὸς
2 τοὺς ἐβδουμάκοντα τὴν διαφωνίαν. καὶ δὲ παρ'
αὐτοῖς λεγομένην δευτέρωσιν ἀπαγορεύομεν παντελῶς,
ὡς ταῖς μὲν ἱεραῖς οὐ συνανελημμένην βίβλους οὐδὲ
ἄνωθεν παραδεδομένην ἐκ τῶν προφητῶν, ἐξείροσιν
δὲ οὐσαν ἀνδρῶν ἐκ μόνης λαλούντων τῆς γῆς καὶ
Θεῖον ἐν αὐτοῖς ἔχοντων οὐδέν. καὶ αὐτὰς δὲ δι'
3 τὰς ἱεράς φωνὰς ἀναγνώσκονταί τὰς βίβλους αὐτὰς
ἀναπτύσσοντες, ἀλλὰ μὴ κατακρίπτοντες μὲν τὰ κατ'
αὐτὰς εἰρημένα, τὰς ἐξωθεν δὲ παραλαμβάνοντες
ἀγράφους κενοφωνίας πρὸς τὴν τῶν ἀπλοστίων αὐ-
τοῖς ἐπινενομημένας ἀπόλειαν. ὥστε ταύτης δεδομένης
παρ' ἡμῶν τῆς ἀδειας οὔτε ζημίασι τισὶν ὑπαχθῆσονται
4 παντελῶς οἱ τὴν ἑλληνίδα φωνὴν καὶ τὰς ἄλλας
παραλαμβάνοντες, οὔτε παρ' οὐνυνοσὶν κωλυθῆσονται·
οὐδὲ ἀδειαν ἐξοσιν οἱ παρ' αὐτοῖς ἀρχιερεῖσιν καὶ
ἢ πρεσβύτεροι τυχόν ἢ διδάσκαλοι προσαγορευόμενοι
περινοίας τισὶν ἢ ἀναθεματισμοῖς τοῦτο κωλύειν,
5 πλὴν εἰ μὴ βούλουτο δι' αὐτῶν σφραγισόμενοι τῶν
εἰς σῶμα ποιῶν καὶ πρὸς γε ἀφαιρούμενοι τῶν οὐ-
σιῶν ἀκοντες ἀντιδιδόναι καλλιονά τε καὶ Θεοφιλέστερα
βουλομένοις τε ἡμῖν καὶ κελεύουσιν.

CAPUT II.

Εἰ τινες δὲ παρ' αὐτοῖς κενοφωνίας ἀδείας ἐπει-
4 ἄγειν ἐγχειρήσασιν, ἢ ἀνάστασιν ἢ κρίσιν ἀρνούμενοι
ἢ τὸ ποίημα τοῦ Θεοῦ καὶ κίσμα τοὺς ἀγγέλους
ὑπάρχειν, τούτους καὶ ἀπελαίνεσθαι βουλομεθα τόπου
παντός καὶ μὴ ἀφίεμαι φωνῆν βλάσφημον οὕτω καὶ
αὐτῆς τῆς περὶ Θεοῦ κατ'ἁπάξ ἐξολισθῆσσαν γυνό-
5

magni dei et salvatoris nostri Iesu Christi constituti
tamen illam futuram tamquam videntes sacrorum li-
brorum traditionem fecerunt, tamquam prophetiae
gratia circumfulgente eos? Et hac quidem utentur
5 praecipue omnes. Non tamen tamquam eis residuas
excludere sauxerimus interpretationes, licentiam da-
mus et Aquilae uti, vel si alienae tribus ille et non
competentem in aliquibus sermonibus habet a septua-
ginta interpretatione dissonantiam.

2 Eam vero quae ab eis dicitur secunda editio in-
terdicimus, utpote sacris non coniunctam libris neque
desuper traditam de prophetis, sed inventionem con-
stitutam virorum, ex sola loquentibus terra et divi-
num in ipsis habentibus nihil. Et ipsas ergo sacras
15 voces legentes, ipsos codices respuentes, sed non abs-
condentes quidem quae per eos dicta sunt, exterio-
ribus vero traditis sine scriptis novae vocis ad sim-
plicium ipsis intelligentium perditionem: ut hac data
a nobis licentia neque damnis aliquibus subiciuntur
omnino qui Graecam vocem et alias tradunt neque
20 ab aliquo prohibentur; neque licentiam habebunt hi
qui ab eis maiores omnibus archipherecitae aut presby-
teri forsitan aut magistri appellati perinoeis aliquibus
aut anathematismis hoc prohibere, nisi velint propter
eos castigati corporis poenis et insuper haec priva-
tionem facultatum volentes sustinere, meliora vero
25 et deo amabiliora volentibus nobis et iubentibus.

30 Si quidam vero apud eos vanae vocis eloquia im-
pudica inferre praesumpserint, aut resurrectionem et
iudicium negare aut facturam dei et creaturam an-
gelos subsistere, hos et expelli volumus loco omni
et non relinqui vocem blasphemam et a dei semel
35 lapsam notitia. Praesumentes enim eos affari aliqua

apparitione magni dei et servatoris nostri Iesu Christi tamen eam futuram quasi oculis videntes sacrorum
librorum traditionem perfecerunt, tamquam prophetica gratia eos illustrante? Et hac quidem potissimum
omnes utentur: quoniam ne ceteras diversis interpretationes intercludere putemur, facultatem concedimus
etiam Aquilae versione utendi, etsi ille diversae gentis fuerit et in lectionibus non mediocrem a septuaginta
2 interpretationibus habeat dissensum. Deuteriosin (secundariam traditionem) vero quae apud eos dicitur om-
nino interdicimus, ut quae sacris libris non comprehensa nec divinitus per prophetas tradita, sed inventum
sit virorum ex sola terra loquentium nec quicquam divini in se habentium. Iam ipsas quidem sacras voces
legent libros ipsos evolentes, nec vero occultantes quae in eis dicuntur, vaniloquentias autem nusquam
scriptas extrinsecus adsumentes ad simpliciorum perniciem ab ipsis excogitatas. Itaque hac facultate a
nobis concessa neque damnis ullis omnino subiciuntur qui graecam linguam ceterasque adsumunt neque
ab ullo impediuntur; neque qui apud eos archipherecitae vel presbyteri forte vel magistri vocantur facul-
tatem habebunt machinationibus ullis aut anathematibus hoc impediendi, nisi forte poenis corporalibus
castigati et insuper bonis privati cadere inviti nobis velint meliora et deo cariora volentibus et iubentibus.

II. Si qui autem apud eos vaniloquentias impias inducere temptaverint, sive resurrectionem vel
iudicium sive dei opus et creaturam angelos esse negantes, eos adeo expelli volumus omni loco neque
vocem emittere tam maledicam et ab ipsa dei cognitione plane defectentem. Nam si quid eiusmodi pro-

6 αὐτοῖς || 7 αὐτοῖς Nomoc.^m || νομισθεῖμεν] san-
xerimus ε || 7 δίδομεν om. B^c || ἀκύλα χρῆσθαι B^c ||
εἰ] εἴη Nomoc.^a, om. B^c (in Nomoc.^m verba ἀκύλου —
ἀλλόφυλος margine abscoiso hausta sunt) || ἀλλόφυλλος L
|| 9 τὴν διαφωνίαν om. L || 10 ἀπαγορεύομεν M ε] || καὶ
ἀπαγορεύομεν LB || παντελῶς om. ε || 11 συνανελημ-
μέν· L^a || 15 ἀναγνώσκονται] legentes ε || 16 ἀναπτύ-
σσοντες] respuentes (i. e. ἀναπτύσσοντες) ε || 17 εἰρημένα
L || παραλαμβάνοντες] traditis ε || 18 κενοφωνίας] novae
vocis i. e. κενοφωνίας ε (cf. ad 30) || 19 ἐπινενομη-
νάς] intelligitur (i. e. ἐπινενομημένων?) ε || δίδομένης
L || 20 * οὐδὲ MLB^c || ἐπαχθῆσονται M || 22 * οὐδὲ
MLB^c || 23 οἱ παρ' αὐτοῖς] qui ab eis maiores omni-
bus ε || 23 ἄκοντας L^a || καλιονά τε L meliora vero
(i. e. δέ) ε || 30 τις L^a || 31 ἢ κρίσιν] et iudicium ε ||
32 ἢ τῷ] ἦτοι Zachariae non recte || 34 οὕτω et αὐτῆς
om. ε || 35 τῆς om. L^a || ἐξολισθῆσαντας L^a ἐξολισθῆ-
σαντας L^b || ἀναγνώσεως M

4 utuntur rT vulg. utentes V (utantur Beck) || 5 praec-

pue V || 7 aquilie T || 8 habet a Heimback] habita libri
|| 10 secunde ditio V || 11 non om. T || 12 prophetes V^a ||
constitutam vulg.] constitutorum (constituorum T^a) libri
|| 13 ex vulg.] et libri || loquentium et 14 habentium vulg.
|| terra vulg.] terram V terrena rT || 15 legentem V || re-
spuentem r pr., respondentes V || 16 qui V || eas T^a || 17
sive V || vocis] legis T || 19 subiciuntur vulg. || 20 omnino
vulg.] omne rV omnem T (omnes Heimback) || gregam V
graeca r || uoce rT || aliat T || 21 ab] pro r || * aliquo] alio
libri || prohibentur vulg. || hii T || 22 maiores vulg.] ma-
ioris r maior VT || archipherecite rV archiferite T || presby-
terii V || 23 perineis libri || 24 enathomatensis V anatho-
matis T || 25 castigati V] castigari rT vulg. || haec] nec V ||
priuatione facultatum V || 26 meliora om. V || 27 amma-
biliora r || nobis om. r || 30 uanae uocis V] uanae uocae
uocis rT vulg. || elouqi r || 31 praesumpserit r || et iudi-
cium] aut iudicium r || 32 angelorum T || 33 et pelli V,
et om. r || omni] tamen T || 34 uoce V || blasphemā
blasphemiam T || a] ad T || 35 notitiam libri, corr. vulg.
|| eorum T^b

σεως. ἐγχειροῦντας γὰρ αὐτοῖς παραφθέγγεσθαι τι τοιοῦτον ταῖς πασῶν ἐσχάταις ὑποβίβλωμεν τιμωρίας, τῆς ἐπεισαγομένης πλάτης ἐκ τούτου τῶν Ἑβραίων περικαθαίροντες ἔθνος.

huiusmodi ultimis subdantur suppliciiis, illato errore ex hoc Iudaeorum emendantes gentem.

CAPUT III.

Ἐρχόμεθα δὲ αὐτοῖς διὰ ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς γλώττης τῶν ἱερῶν βιβλίων ἀκούοντας φυλάττεσθαι μὲν τὴν τῶν ἐξημερώντων κακίαν, μὴ ψυλοῖς δὲ προσέχειν τοῖς γραμμασίν, ἀλλὰ τὸν πραγμάτων γενέσθαι καὶ θεωτέρας ὄντως ἐνοίας λαβεῖν, ὥστε καὶ μεταμυθάνειν τὸ κάλλιον καὶ παύσασθαι ποτε πλανωμένων καὶ περὶ αὐτὸ τὸ πάντων καιριώτατον ἀμαρτάνοντας, τὴν εἰς θεὸν ἐπίστα φαιμέν. διὰ τοῦτο γὰρ δὴ πᾶσαν αὐτοῖς φωνὴν ἀνεψέξαμεν πρὸς τὴν τῶν ἱερῶν βιβλίων ἀνάγνωσιν, ὥστε πάντας ἐφεστῆς τὴν αὐτῶν λαμβάνοντας εἰδήσιν εἰμαθεστέρους πρὸς τὰ κάλλιον γενέσθαι τῶν ὁμολογημένων ὑπάρχοντος, ἐτοιμότερον πολλῶ πρὸς διάκρισιν εἶναι καὶ πρὸς τὴν τοῦ βελτίονος αἴρεσιν τὸν ἐν ἱεραῖς ἐντραφέντα βίβλους καὶ μικρὸν τὸ λείπον ἔχοντα πρὸς διόρθωσιν, ἢ τὸν εἰδὸτα μὲν τοῦτων οὐδέν, μόνον δὲ τοῦ τῆς θρησκείας ἐξηρητημένου ὀνόματος καὶ ὡσπερ ἀγκύρας ἀντεχόμενον ἱεράς καὶ μᾶθημα θεῖον τὴν ψιλὴν τῆς αἰρέσεως προσηγορίαν εἶναι νομίζοντα.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεοῦ νόμου δηλοῦμενα παραφυλάξει 25 μὲν ἢ σὴ ἐνδοξότης καὶ ἢ πεπιδωμένη σοὶ τάξις, παραφυλάξει δὲ ὁ κατὰ καιρὸν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ταχισόμενος, καὶ οὐ συγχωρήσει παντελῶς Ἑβραίοις παρὰ ταῦτα ποιεῖν, ἀλλὰ τοῖς ἐνισταμένοις ἢ καὶ κωλύειν ὅπως ἐπιχειροῦντας ταῖς εἰς σῶμα πρώτων 30 ποιναῖς ὑποθεῖς ἐξορίαν οἰκεῖν ἀναγκάσει, ἀφαιρουμένους καὶ τῶν οὐσιῶν, ὡς μὴ κατὰ ταῦτον αὐτοῖς θεοῦ τε καὶ βασιλείας καταθρασύνεσθαι. χρήση δὲ καὶ προστάξει πρὸς τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἡγουμένους προτάτων αὐτῶν τὸν ἡμέτερον νόμον, ὥστε καὶ αὐ-

5 Oramus vero in eos aut per istam aut per illam linguam sacros libros audientes servare quidem interpretantium malignitatem, non solas vero considerare litteras, sed rebus effici et divinum veraciter intellectum accipere, ut et redoceri quod melius est et quiescere aliquando errantes, et de hoc ipso omnium [ἀναγκαιότερα] necessariora peccantibus, in deum spem dicimus. Propterea enim omnem eis vocem aperimus ad sacrorum librorum lectionem, ut omnes de cetero eorum accipientes scientiam doctiores ad melius fiant, confessam constituti parati multum ad discretionem et ad meliorem intentionem sacris inscriptum libris et parum quod deest habentem ad emendationem, si scientem quidem horum nihil, solum vero culturae inchoatum nomine, et tamquam ancora retinente sacra, et doctrinam divinam puram haereticis appellationem esse putantes.

ferre temptent, omnium extremis suppliciis eos subicimus, ab errore indidem introducto gentem Hebraeorum purgantes.

III. Exoptamus autem, ut cum hac vel illa lingua sacros libros audiunt caveant sibi ab interpretum pravitate, nec nudis litteris adhaereant, sed res attingant et diviniore vere sensus percipiant, ut et quod melius est addiscant et desinant aliquando errare atque in eo ipso quod omnium gravissimum est peccare, spem in deum dicimus. Propterea enim omnem illis linguam ad sacrorum librorum lectionem aperimus, ut omnes deinceps eorum scientia accepta ad meliora perdiscenda aptiores reddantur: cum in confesso sit, nullo paratiorem ad vera discernenda et ad melius eligendum esse eum qui sacris libris immutritus est nec multum habet, quod deficiat ad correctionem, quam qui nihil horum intelligit, sed soli cultus nomini inhaeret eoque tamquam sacra ancora tenetur, et divinam doctrinam nudam haeresis appellationem esse putat.

Epilogus. Quae igitur placuerunt nobis et per hanc sacram legem declarantur custodiet quidem tua gloria et quod tibi obtemperat officium, custodiet autem qui pro tempore in eodem magistratu constitutus erit, nec permittet omnino Hebraeos adversus haec quidquam facere, sed eos qui resistent vel etiam impedire omnino temptent corporalibus primus poenis subiectos in exilio compellet, exutos etiam bonis suis, nec audacia pariter contra deum et imperium se efferant. Sed praeceptis quoque uteris ad pro-

2 πασῶν om. s || 3 τούτων L || 5 αὐτοῖς διὰ ταύτης] in eos aut per istam s || 6 βιβλίων cum Scringero vulg. || 7 τὴν om. B^c || 8 γενέσθαι (cf. 711, 18. 720, 11) γεέσθαι B et cum Haloandro vulg. || 11 περὶ αὐτὸ τὸ πᾶν τῶν καιριώτατων M de hoc ipso omnium necessariora s || 13 ἡνεψέξαμεν L || 14 βιβλίων LB] βιβλίων M || 16 τῶν ὁμολογημένων] confessam s || ὑπάρχοντα L constituti parati (i. e. ὑπάρχοντος ἐτοιμοτέρου?) s || 17 πολλῶν L || εἶναι om. s || καὶ om. B^c || 18 *ἱεροῖς MLB^c || ἀνατραφέντα L inscriptam i. e. ἐγγραφέντα s || 19 βιβλίους B^c || ἔχοντας L^a || 20 ἢ si i. e. εἰ s || μόνον] solum (i. e. μόνον?) s || 21 ἐξηρητημένου M ἐξηρητημένου L^a || 23 εἶναι om. B^c || νομίζοντα] putantes i. e. νομίζοντες s || 24 epilogum om. s || 25 τοῦ θεοῦ] τοῦ παρόντος θεοῦ M || 27 δὲ] δὲ καὶ male cum Haloandro vulg. || 28 Ἑβραίοις mavult Zachariae || 30 ἐξορίαν M] ἐξορία L (ἐξορία Zachariae) || 33 χρήση M]

χρήσει L || 35 προτάτων αὐτῶν M (cf. CLII 1)] προτάτων αὐτοῖς L

5 in del. vulg. || per istam] persistent T || 7 solas vulg.] sole libri || considerantur r || 8 littere r VT, corr. vulg. || sed] uero sed T^a || 9 redocere V || 11 anarheotepe T anarheo tepa V anarheotepe r; seclusi || necessario con. Skutsch || peccantes vulg. || in deum spem dicimus vulg.] in medium speciem dicemus libri || 13 lectionem r || 14 doctores r VT, corr. vulg. || 16 discretionem V vulg.] descriptionem r T || melioris vulg. || 17 habentem vulg.] habentis libri || 18 scientem vulg.] secundum est libri || 19 inchoatum] inchoatum est T || anchorare tenente V (ancora retentum vulg.) || 20 et om. r || doctrina diuina libri, corr. vulg. || 21 putates V; leg. putantem?

τοὺς τοῦτον μανθάνοντας προθεῖναι κατὰ πόλιν ἐκάστην, εἰδότες ὡς ταῦτα παραφυλάττειν χρῶν ἡμετέραν ἀγανάκτησιν δεδιότες. Dat. VI. id. Febr. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXVI. pc. Basillii vc. anno XII.

Dat. VI. id. Febr. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. 4 anno XXVI. pc. Basili vc. anno XII. [a. 553]

PMZ

CXLVII.

Auth. CXXV.

ΩΣΤΕ ΤΑΣ ΕΠΟΦΕΙΛΟΜΕΝΑΣ ΛΟΙΠΑΛΑΣ ΤΟΙΣ ΕΠΑΡΧΟΙΣ Η ΤΑΙΣ ΛΑΓΓΙΤΙΟΣΙΝ Η ΤΟΙΣ ΠΡΙΒΑΤΟΙΣ Η ΤΩΙ ΘΕΙΩΙ ΠΑΤΡΙΜΟΝΙΩΙ ΣΥΓΧΩΡΕΙΣΘΑΙ ΕΝ ΠΑΝΤΙ ΕΙΔΕΙ ΑΧΡΙ ΤΗΣ ΠΑΡΕΛΘΟΥΣΗΣ ΕΒΔΟΜΗΣ ΕΠΗΝΕΜΗΣΩΣ ΚΑΙ ΑΥΤΗΣ ΟΦΕΙΛΕΙΝ.

DE RELIQUIS PUBLICIS NON EXIGENDIS ET DE DISCUSSIONE DIVERSARUM ACTIONUM.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἀρεοβίνδῳ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν πραιτωρίων τῆς Ἐῶ καὶ ἀπὸ ἐπάρχων τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως καὶ στρατηλάτῃ. 15

Idem Aug. Ariobindae pp.

(Προοίμιον.) Εἰ καὶ δαπάνης νῦν πολλῆς εἴπερ ποτὲ τῷ πολιτεύματι δεῖ, τσαύτην μεγέθους ἐπίδοσιν εὐμενεῖα λαβόντι θεοῦ καὶ πρὸς τὴν τῆς προσθήκης ἀναλογίαν τοῖς περικειμένοις προσπολεμοῦντι βαρβάροις, πᾶσαν ὅμως ἐπινοοῦμεν ὁδόν, ὡς ἂν καὶ 20 τῆς χορηγίας ἀκόλυντα γένοιτο καὶ μηδὲν φιλανθρωπίας εἶδος περὶ τοὺς ὑποτελεῖς τοὺς ἡμετέρους παραλιμπάνοιτο. ὅσα μὲν οὖν τοῖς ἐκάστοτε προσιοῦσιν ἡμῖν καὶ χρεῖα προτεινομένοις δημόσια καὶ ἀπορίαν τῆς ἀποδόσεως ἐτοίμος φιλοτιμοῦμεθα, καὶ ὡς 25 οὐδεὶς φιλανθρωπίας δεηθεὶς ἀπρακτοῦ ἐκ τῆς ἡμέτερας ἀνεχώρησεν ὄψεως, τοῦτο λέγειν οὐχ ἡμέτερόν ἐστι, τῶν ὑπὲρ τοῦτον γεγραμμένων γραμμάτων καὶ αὐτῶν τῶν τὰς φιλοτιμίας λαβόντων ἐπιμαρτυροῦν-

(Praefatio.) Etsi expensa multa nunc super quam aliquando reipublicae oportet, tantam magnitudinis praebitionem benigntate accipienti dei et augmenti ad rationem superimpositos expugnanti barbaros, omnem tamen providimus viam, utpote et expensarum non prohibita fiant et nulla misericordiae species circa subiectos nostros relinquatur. Quanta igitur singulis interpellantibus nobis et debita praetendentibus publica et inopiam redditionis praeparate remuneramus, et qualiter nullus misericordiam petens sine actu a nostra recessit facie, hoc dicere non nostrum est, pro his scriptis et ipsis qui remunerationes acceperunt attestantibus nobis. Sed quia mo-

Nov. CXLVII (= Authent. CXXV) Graece extat in ML. — Epit. Theod. 147. .

vinciarum praesides lege nostra praemissa, ut ipsi quoque ea cognoscentes in singulis civitatibus proponant, cum sciant haec necesse esse observare eos nostram indignationem veritos.

CXLVII.

UT RELIQUA QUAE DEBENTUR PRAEFECTIS VEL LARGITIONIBUS VEL PRIVATIS VEL SACRO PATRIMONIO IN OMNI SPECIE REMITTANTUR USQUE AD PRAETERITAM SEPTIMAM INDICATIONEM ET IPSAM.

Idem Augustus Areobindo gloriosissimo praefecto sacro praetorio Orientis et ex praefecto huius felicitis urbis et magistro militum.

Praefatio. Tametsi nunc, si umquam, multis sumptibus res publica indiget, quae tantum incrementum magnitudinis dei benignitate cepit et pro ratione accessionis bella circumiacentibus barbaris infert, tamen omnes vias excogitamus, ut et expensae sine impedimento fiant et nulla humanitatis species erga subiectos nostros praetermittatur. Aique quam multa iis qui quoque tempore nos adempti et publica debita suamque in solvendo inopiam praetendunt, prompto animo largiamur, utque nemo qui humanitati nostrae supplicavit re infecta a conspectu nostro discesserit, hoc dicere non nostrum est, cum de hoc scriptae litterae atque ipsi, qui liberalitatem nostram impetrarunt, testimonium nobis praestent. Verum quoniam exiguum et

3 dat. VI. id. Feb. 5 datum 5' φεβρουαρίου Ath.] d. id. febr. M ἐξερωνήθη μηνὶ φεβρουαρίῳ Theod. || CP. — XXV 5 βασιλείας Ἰουστινιανῶ ἔτους κς' Ath. ἔτει κς' Theod. Cl. dn. iust. pp. aug. M || 5 pc. Basili uc. an. XII. 5 μετὰ τὴν (τὴν om. Theod.) ὑπατεῖαν Βασιλείου (Βελισαρίου cod. Theod.) τὸ ἰβ' Ath. Theod. basil. uc. cons. M || 7 rubr. Περὶ συγχωρήσεως λοιπῶν δημοσίων Theod. (cf. rubr. nov. CXLVIII) || ὄφειλομένης index M || 8 largitionis index M λαγγιτιῶσιν index L λαγγιτιῶσιν ML in textu || 9 προσβάτοις index L || πατριμολίῳ pr. πατριμοναλίῳ corr. ind. L || 12 αὐτοῖς ind. L || 13 ἀρεοβίνδῳ L || 14 εἰώας L || 16 Εἰ] ἡ cil. Theod. cod. || δαπάνας νῦν πολλῆς L || ἥπερ ποτε L super quam (i. e. ἐπέα) aliquando 5 || 17 μεγέθους om. L || 18 θεῶ L^a || 19 superimpositos 5 || 20 βαρβάρους L^a || 23 ὅποσα L || προσιν (sic) M || 29 φιλοτιμίας] τιμίας L

3 subscr. praestant Pistoriensis et Escorialensis || cap. libri || iust. pp. cog. an. (ante Pist.) XXV libri (XXVI 'ex mss.' Contius) || 4 pac. Pist. || basili Pist.] om. Esc. || an. Esc. ante Pist. || 6 nov. CXLVII = Auth. CXXV om. R, inter extravagantes in appendice ab alio librario scriptam exhibet T f. 181^v || 7 rubr. om. V || 13 orobinde T, Areobindo vulg. || 16 expensam multam vulg. || 17 oportet T] est oportet V, esse oportet vulg. || tantum T || 18 praebitione T] benignitatis V] accipientis V accipientes T, corr. vulg. || 19 * augmenti ad (ad augmenti vulg.)] augmenti et VT || rationem vulg.] patroni VT (proportionem Heimbach) || expugnans libri, corr. vulg. || 20 praenidimus V, providemus vulg. || 21 nulla vulg.] nullam T nullum V || 22 species vulg.] spem VT || relinquatur V] relinquat T || 24 inopium VT] reditionis praeparante T || 27 scriptum T || 28 atestibus uel atestantibus T || modicum vulg.

των ἡμῶν. ἀλλ' ἐπειδὴ μικρὸν καὶ βασιλείας ἀνάξιον εἶναι νομίζομεν τὸ περὶ τοὺς ἐκάστοτε προσιόντας ἰδικὰς τινὰς φιλοτιμίας ποιῆσθαι, ἢ καὶ μέγροι ἢ πόλεων μόνων ἢ καὶ ὅλων ἐπαρχῶν τὴν ἡμετέραν ἐκτείνειν φιλανθρωπίαν, ἀλλὰ μὴ μέγα τι καὶ κοινὸν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπὸν ποιήσασθαι,

dice et imperio indignum est de singulis interpellantibus proprias aliquorum remunerationes facere, aut etiam usque ad villas aut civitates solas aut etiam solas provincias nostram extendere misericordiam, et non magnum aliquid et commune de omnibus subiectis facere,

CAPUT I.

τοῦτον χάριν ἐπὶ τὰς παρούσας θείας ἡμῶν ἡλοδομεν δωρεάς, δι' ὧν θεοπύκναι ἀφείσθαι πάντας τοὺς ἡμετέρους ὑποτελεῖς ἐλλειμμάτων παντοίων ὀφειλομένων παρ' αὐτῶν ἀπὸ τῆς τοῦ προτέρου κύκλου πρώτης ἐπιμετήσεως καὶ αὐτῆς, εἰς ἣν τὰς προτέρας ἡμῶν συνεκλείσαμεν δωρεάς, μέχρι τῆς ἄτοι παρελθούσης ἐβδόμης ἐπιμετήσεως καὶ αὐτῆς, ὡς εἶναι εἰκοσι δύο ἐτῶν ἐφεξῆς τῆν εἰς τοὺς ὑπὸν ποιῶν παρ' ἡμῶν γενομένην φιλοτιμίαν, καὶ μηδεμίαν ἐλλειμμάτων εἰσπραξῶν εἶναι πρὸς ἐκείνους ἀναγομένων τοὺς χρόνους. ταῦτα δὲ φαιμεν οὐ περὶ τῶν ἐν γροσίῳ μόνων, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλοις ἢ ἑτερον εἶδος τῶν χωροστούμενων εἶναι, καὶ τοῦτο μὲν εἰ τῶν θρόνων τῶν ὁν τὸ παρὰ τῶν ὑποτελῶν ὀφειλόμενον εἶναι, τοῦτο δὲ εἰ τῆς παρὰ Ἰλλυριοῖς ἐπαρχοῦτος ἢ τῶν θείων ἡμῶν θρασυῶν, εἴτε ὑπὲρ φόρων εἴτε ὑπὲρ ἐτέρων τίτλων ὁπωσοῦν εἰσαγομένων αὐτοῖς. κοινήν γὰρ δὴ πᾶσιν ἐφεξῆς τοῖς ἡμετέροις ὑποτελεῖται ταυτην ἡμῶν τὴν φιλοτιμίαν παρέχουσαν, ὅστε οὐδεὶς ὑπὲρ τῶν χρόνων ἐκείνων ἐπ' αὐτοὺς λοιπὸν ἐνεχθήσεται τὴν οἰανόν ἐλλειμμάτων ποιούμενος εἰσπραξῶν, εἴτε παρ' αὐτῶν στελλόμενος τῶν ἀρχῶν ἢ καὶ ὁπωσοῦν τὸ τοῦ δημοσίου πρόσωπον οἰκειούμενος εἴτε τινὰς ἐπιφερόμενος προσταξῆς ἢ ἐκταγὰς, ἐπειτογε καὶ τοῖς τοιοῦτό τι λαμβάνουσι καὶ τοσοῦτον ἐφεξῆς οὐκ εἰσπράξασι χρόνον τὴν κατὰ τῶν ὑποτελῶν ἀναροῦμεν ἀπαίτησιν, καὶ πρὸς γε τὴν κατ' αὐτοῦ τοῦ δημοσίου. ὁ γὰρ χωροστούμενος ἐφεξῆς τοσοῦτον ἢ ἑραθυμίας

propter hoc ad praesentes nostras venimus donationes, per quas sancimus dimitti omnibus nostris subiectis reliqua omnino debita a praeterito circulo primae indictionis et eius, in quam praecedentes nostras concludimus donationes, et nunc transacta septima indictione et ipsius, ut sint viginti et duo anni continui in nostros subiectos a nobis factae largitatis, et nulla reliqua exigi ad illa relata tempora. Haec vero dicimus non in his quae in auro solum, sed etiam si argentum aut triticum aut quaedam alia species debita sit, et hoc quidem sive quod a subiectis debetur sit sive ab Illyrica praefectura aut sacrorum nostrorum thesaurorum, sive pro fructibus sive pro residuis titulis quomodocumque inferendis ab eis. Communem enim omnibus continue nostris subiectis hanc nostram largitatem concedimus, ut nemo pro temporibus illis super eos inducat, qualemcumque reliquorum faciens exactionem, sive ab ipsis destinato cingulis aut qualitercumque publicam personam vindicante sive inferente praecepta aut deputationes sit, quia huiusmodi quid accipit, et tanto continue non exigenti tempore contra subiectos auferimus exactionem, insuper et contra ipsum publicum. Qui enim debet continue tantum negligens,

imperio indignum esse putamus, in singulos qui nos adeunt speciales aliquas liberalitates conferre, vel etiam usque ad praedia aut urbes solas vel etiam ad integras provincias humanitatem nostram extendere, nec vero magno aliquid et communi beneficio omnes subiectos afficere,

I. huius rei gratia ad praesentes sacras nostras pervenimus donationes, per quas sancimus, ut omnibus subiectis nostris remittantur omnis generis reliqua quae ab eis debentur inde a superioris cycli prima indictione et ipsa, in quam priores nostras donationes concludimus, usque ad septimam modo transactam indictionem et ipsam, ut per viginti duos annos continuos liberalitas a nobis in subiectos sit collata, neve ulla fiat exactio reliquorum quae ad illa tempora referantur. Haec vero non de iis solum dicimus quae in auro constant, sed etiam si quod debeatur argentum vel frumentum vel alia species sit, et tam si sedis tuae sit quod a subiectis debeatur quam si praefecturae Illyricae aut sacrorum nostrorum thesaurorum sive nomine tributorum sive aliorum titulorum qualicumque modo iis inferendorum. Communem enim omnibus deinceps subiectis nostris hanc nostram liberalitatem praebemus, ut nemo pro illis temporibus in posterum adversus eos procedat ad qualemcumque reliquorum exactionem faciendam, sive ab ipsis magistratibus missus sit sive etiam quovis modo fisci personam sibi vindicet sive mandata aliqua aut delegationes afferat, quandoquidem etiam iis qui tale quid percipiunt et per tantum tempus continuum non exegerunt, exactionem adversus subiectos, et insuper adversus ipsum fiscum auferimus. Nam cui tantum deinceps debetur, is ubi aut neglegenter egit aut sportulis potius nec vero principali debito intentus fuit, et neque ab illis neque a publico quicquam percepit, non in tempore rursus reminiscitur delegationum vel

1 μικρὸν] modice (i. e. μέτριον?) § 2 εἶναι νομίζομεν] est § 3 τινὰς] aliquorum (i. e. τινων?) § 4 ἢ καὶ μέγροι M] ἢ μέγροι L § 4 ὅλων] solas (i. e. μόνων?) § 5 καὶ μόνων L^a § 7 θείας om. § 9 ἐλλειμμάτων ML] παντοίων] omnino (i. e. παντοίως) § 10 παρ' αὐτῶν om. § 11 πρώτης ἐπιμετήσεως] i. e. a kal. Sept. a. 522 § 12 μέχρι] et § 13 παρελθούσης M] διελεύσεως L (i. e. usque ad kal. Sept. a. 544) § 14 τοὺς ὑπὸν ποιῶν] nostros subiectos § 15 γενομένην L] ἐλλειμμάτων M (et ita fere constanter) § 16 ἀναγομένων L] ἀναγομένην M § 19 καὶ τοῦτο μὲν — ἵ τοῦτο δὲ om. L § εἰ Scring[er] ἢ M] τῶν θρόνων τῶν ὁν om. § 21 ἢ τῆ παρ' Ἰλλυριοῖς ἐπαρχοῦτος ἢ τινὲ τῶν θείων L] ἐπαρχοῦτος M § 22 ὑπὲρ φόρων εἴτε ὑπὲρ ἐτέρων] pro fructibus sive pro residuis § 26 ἐπ' αὐτοῖς] ὑπ' αὐτῶν (αὐτὸν L^a) L § λοιπὸν om. § 27 ἐνεχθήσεται L] inducat § 27 ποιούμενος L] 29 τινὰς om. § 30 ἐπειτογε M] ἐπειτογε L sit quia § 31 εἰσπράξασι] huiusmodi quid accipit § 31 εἰσπράξασι

L § 34 ἢ om. §

1 dignum T^a § est] et V § interpellationibus T^a § 3 uillam T § 4 prouintiam V^b § 8 demitti VT § 9 cingulo V § 10 in vulg.] et VT (ad quam mavult Heimbach) § praecedentis VT, corr. vulg. § 11 conclusimus vulg. § leg. transactae septimae indictionis § 12 septima] sepultura T § 14 largitatis vulg.] largitates VT § reliqui V § *ad] ex libri (ex illo relato tempore vulg.) § 17 hoc om. T § 18 sive (sedis tuae) Beck § sit sine T vulg.] sive sit V § apud Illyrios praefecturae Beck § 20 quicumque modo T § 21 ab delet Beck § *commune V communionem T § 24 reliquarum VT § 25 destinatus vulg. § 26 vindicante V] vindicantes T, vindicans vulg. § inferens vulg. § deputazione V § 27 sit quia (qui T)] sed qui Mommsen § quid accipit V] accipit quidem T; leg. quid accipient? § 28 exigenti V] exigente T exigere vulg. § subiectos — qui enim om. T § 30 neglegent V] negligent T, vel negligens vel vulg.

ἡ σποροτύλων μᾶλλον ἀλλ' οὐ τῶν πρωτοτύπων γε-
νόμενος, καὶ οὐτε παρ' ἐκείνων οὐτε παρὰ τοῦ δημο-
σίον λαβὼν οὐκ ἐν καιρῷ λοιπὸν μέμνηται τῶν ἐκα-
γῶν ἢ τὴν ἐκεῖθεν ἀπαιτήσιν ἐπαγαγεῖν πειροῖται.
τοῦναντίον μὲν οὖν τὸν τοιοῦτόν τι ποιεῖν ἐγχειροῦντα
ὡς ταῖς ἡμετέροις λυμαινόμενον ἀποστρεφόμεθα δω-
ρεαῖς· ὥστε πᾶσαν ἐφεξῆς ἀπαιτήσεως πρόφασιν ἢ
πειροῖαν ἀναιρεθῆναι κατὰ τε τῶν ὑποτελῶν κατὰ
τε τοῦ δημοσίου, καὶ μείζονα περιγενέσθαι κἀντεῦθεν
ἀπραγμοσύνην τοῖς ἡμετέροις ὑποτελέσιν. ὅτι δὲ τού-
των ἀπολαύουσι τῶν δωρεῶν καὶ ὅσαι τοῖς θείοις
ἡμῶν πριβάτοις ἢ τῶν θεῶν ἡμῶν πατριμονίῳ προσ-
ῆκονσι κτήσεις, καὶ οὐδὲ κατὰ γεωργῶν ἢ μισθωτῶν
ἢ ἐμφυτευτῶν εἰσπραξῆς δημοσίων ὑπὲρ τῶν εἰρημέ-
νων ἡμῶν γενήσεται χροῖων ἢ παρὰ τῶν τὰ δημοσία
εἰσπραττόντων ἢ παρὰ τῶν παλατινῶν αὐτῶν, τῶν
πᾶσιν ὁμολογημένων ἐστί. ταῦτα δὲ φαμεν περὶ
τῶν ὀφειλομένων ἐτι καὶ παρὰ τοῖς ἡμετέροις ὄντων
ὑποτελέσιν. εἰ γὰρ τι φθάσαντες ἐκεῖνοι δεδώκασι
καὶ τοῦτο παρὰ βουλευταῖς τυχὸν ἢ ταξωτάς ἢ ὑπο-
δέκταις ἢ ἐκλήπτορσιν ἢ καὶ παρὰ τοῖς τὰς ἐπαρχίας
τρακτεούουσιν ἔμεινε, τοῦτο οὐ συναλαλαμβάνομεν οὐδὲ
μέρος ποιούμεθα τῆς παρουσίας ἡμῶν δωρεᾶς, ἀλλ'
ἀποσωθήσεται τῶν δημοσίων τῶν ἀποπρωτῶν ὑπάρχ-
ων τὸ παρὰ τῶν ὑποτελῶν δεδομένον μὴ τὸ δημοσίον
λαβεῖν, ἀλλ' ἰδιωτικὸν ἕτερον κέρδος γενέσθαι.

CAPUT II.

Ταύτης δὲ ἡμῶν τῆς φιλοτιμίας ἐκκλιόμεν καὶ τὰ
ὁμολογῆθέντα τυχὸν ἢ καὶ ἀντιπεφανημένα τῶν δη-
μοσίων παρὰ τρακτεούουσιν ἢ σκρινιαρίων ἢ ἀρχαρίων·
οὐδὲ γὰρ καὶ τοῦτοις τῆς ἴσης μεταδίδομεν δωρεᾶς, 30
ἐπεὶ γε ἀπαξ ὀφειώσατό τε καὶ σχεδὸν ἔχει ταῦτα
λαβὼν τὸ δημοσίον. τῆς δὲ θείας ταύτης φιλοτιμίας
ἐξαιρούμεν τὰς τε στρατιωτικὰς καὶ φοιδεραικὰς dis-
cussionas· αὐταὶ γὰρ οὐ προσάττονται μὲν τῶν ἡμε-
τέρων ὑποτελῶν, δικαίαν δὲ τὴν εἰσπραξῆν κατ' ἐκεῖ-
νων ἐπάγουσι τῶν οὐ προσήκοντος ἐκ τοῦ δημοσίου
λαβόντων κἂν εἰ προσάξει στρατιωτικῆς ἢ φοιδεραι-
κῆς δαπάνης ἔτυχον εὐληφέστες, ὅμως οἰκτεῖον τοῦτο

commodis magis et non principalibus factus, et neque
ab eis neque a publico accipiens, non in tempore
deinde memoratur deputationem aut exinde exactio-
nem inferre temptat; e contrario autem eum qui
huiusmodi aliquid facere praesumpsit tamquam
nostris pestiferum repellimus donationibus, ut omnem
de cetero repetitionis occasionem aut [ipsum quae-
ratur quae in consuetudine non est] perinoeam auferri
tam contra subiectos quam contra publicum et
maiores praevallere et ex hoc ἀπραγμοσύνην nostris
subiectis. Quam per has perfruuntur donationes et
quae sacris nostris privatis aut divino nostro patri-
monio competunt possessiones, et neque contra col-
onos neque contra locatores aut emphyteutas exactio
fiscalium pro praedictis a nobis fiat temporibus aut
ab iis qui publicum exigunt aut a palatinis ipsis ma-
nifestissimum est. Haec vero dicimus, quae debentur
adhuc et apud nostros sunt subiectos. Si enim ali-
quid contigit eos dare et hoc apud curiales forsitan
aut officiales aut hypodectas aut delegatos aut
apud hos qui provinciarum sunt numerarii remansit,
hoc non comprehendimus neque partem facimus praesentis
nostrae donationis, sed salvabitur publico: in-
utilissimum constitutum, ut quod a subiectis datum
est non fiscus accipiat, sed proprium lucrum fiat.

Hac vero nostra largitate excludimus et quae
cauta sunt forsitan aut fideiussa publico a numeri-
ariis aut arcariis aut scriniariis; nihil enim his de
aequa conferimus donatione, quia semel propria fecit
et paene habet haec accipiens fiscus. De sacra vero
hac largitate excipimus tam militares quam foederaticas
discussiones; ipsae enim non contingunt quidem
nostros subiectos, iustam vero exactionem contra
illos inferunt qui non competenter de publico acci-
piunt, vel (si) occasione militaris vel foederaticae ex-
pensae contigerunt accipientes, tamen proprium hoc

exactionem inde peragere temptat. Quin e contrario eum qui tale quid facere audet, tamquam donationibus nostris nociturum aversamur: ut omnis deinceps exactionis causa vel machinatio tam adversus subiectos quam adversus fiscum auferatur, atque maior inde quoque tranquillitas subiectis nostris existat. His autem donationibus etiam possessiones frui quaecumque ad sacra privata nostra aut sacrum patrimonium nostrum pertineant, et ne contra colonos quidem aut conductores aut emphyteutas tributorum exactionem pro praedictis a nobis temporibus sive ab iis qui tributa exigunt sive a palatinis eorum institui licere apud omnes in confesso est. Haec autem de iis dicimus quae adhuc debentur et apud subiectos nostros sunt. Si quid enim illi antea dederunt idque apud curiales forte vel officiales vel susceptores vel acceptores vel provinciarum tractatores remansit, hoc non comprehendimus nec partem praesentis donationis nostrae facimus, sed fisco conservabitur, cum absurdissimum sit, ut si quod a subiectis datum est non fiscus accipiat, sed privatim aliorum lucrum fiat.

II. Ab hac vero liberalitate nostra ea quoque excludimus, quae confessa forte vel etiam constituta sunt fisco a tractatoribus vel scriniariis vel arcariis. Neque enim hos quoque aequalis donationis participes reddimus, quoniam fiscus semel haec sibi vindicavit et propemodum accepta habet. Excipimus autem a sacra hac liberalitate et militares et foederatorum discussiones; haec enim subiectos nostros non attingunt, sed iustam adversus illos exactionem inducunt qui non competenter ex publico acceperunt: qui etiam si forte nomine militaris aut foederatorum sumptus acceperint, tamen hoc proprium lucrum fecerunt. Atque

1 ἡ om. ε || σποροτύλων M || πρωτοτύπων || πρωτο-
τύπων μᾶλλον L || 2 * οὐδὲ — οὐδὲ ML || τοῦ || τοῖς L
|| 6 λαμβανόμενον M^a || 10 ὅτι δὲ τοῦτων || quam per
(i. e. διὰ) has ε || 13 κτήσεις L || ἢ μισθωτῶν || neque
contra locatores ε || 16 παλατινῶν L || 21 ἐκλήμπτου-
σιν M || 22 συναλαλαμβάνομενον L || οὐδὲ om. L || 24
ὑπάρχων M || 25 δεδομένων M^a διδομένων L^a || τὸ
|| τὸν L || 26 ἰδικὸν ἕτερον L ἕτερον om. ε || 29 aut
arcariis aut scriniariis ε || 30 οὐδὲ nihil i. e. οὐδὲν ε ||
καὶ om. ε || 31 καὶ σχεδὸν — 33 τὰς τε om. M || 32 λα-
βὼν L || 33 discussionas L δίσκουσ σίονας M || 34
αὐταί || ipsae i. e. αὐταί ε || 37 κἂν || καὶ κἂν coni. Zacha-
riae, mahn ἢ κἂν.

1 quomodo V || 3 deputationem VT, corr. vulg. || aut om.
V || 5 praesumpsit T || 6 repellibus T || 7 ipsum — non est
glossam ad voc. perinoeam adscriptam om. vulg. || 8 quae]

aut ipsum quae V || consuetudine V] consuetudinem T ||
perhineam VT || auferri tam] aut feritum T || 10 ἀπραγμο-
σύνην] aut pas pauo co V aut papaco T || nostri sub-
iecti (subiecti scr. V² in sp. vac.) V || 11 fruuntur V || 12
diuinio T || 14 emphyteotas T || 15 fict vulg. || 16 ab iis
vulg.] aliis V aliquis T || a V] om. T vulg. || manifestis-
simum V] manifestum T vulg. || 17 quae] de his quae
vulg. || 19 contigit eos vulg.] contigit eos T cis conti-
git V || 20 ypotheos V || 21 apud hos vulg.] ab his VT || 24
constitutam VT || ab V || 27 vero om. V || 29 archariis VT
|| nihil enim] nichis ex V || 30 aequal] qua T || donatio-
nem T || facit T || 31 sacra vulg.] sacro VT || 32 milita-
ris V || foederaticas T || 33 discussiones V || ipsae vulg.]
ipsi VT || 34 nostros om. V || 36 * vel si (cf. 721, 10) uel
libri || militaria vulg.] militaria V || vel vulg.]
ut VT || foederaticae vulg.] foederatica V foederatica T ||
expensae vulg.] expensa VT || 37 contingerunt VT, corr.
vulg. || hoc proprium T

κέρδος ποιησαμένων. καὶ πολλῶ γε μῦλλον ταύτης
 ἡμῶν ἐξαιρούμεν τῆς δωρεᾶς τὰς τῶν πολιτικῶν χρη-
 μάτων ζητήσεις καὶ πρὸς γε τὰς τῶν ἔργων discus-
 sionas τῶν τε κατὰ ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν τῶν
 τε κατὰ τὰς ἐπαρχίας, ἐπεὶ γε μὴ δίκαιόν ἐστι το-
 σοῦτον παρ' ἡμῶν ἐκφορηθέντος χρυσίου προφράσει
 τῆς τοῦ πολιτεύματος ἀσφαλείας τοὺς μὲν ὑποορη-
 γότας κέρδος ἀδικὸν ἔχειν, στερεῖσθαι δὲ τοὺς τόπους
 τῆς ἐξ ἡμῶν φιλοτιμίας ἢ τῆς ὀφειλομένης αὐτοῖς
 ἀσφαλείας, ἣ καὶ τὰς πόλεις τῶν εἰς εὐκοσμίαν αὐταῖς
 ἀπονεμετῶν ἀποστερεῖσθαι χρημάτων. ἐπειδὴ
 δὲ καὶ εἰ τοὺς κακοχοροῦντας παντοίως μισοῦμεν,
 πλὴν ἀλλὰ τῆς ἡμῶν αὐτῶν φιλανθρωπίας ἐπιλαθέ-
 σθαι κατ' οὐδένα δυνάμεθα χρόνον, διὰ τοῦτο θεσπί-
 ζομεν τὴν παρ' ἡμῶν ἐπὶ τισὶ κεφαλαίως γινομένην
 ἐξαιρείν χρόαν ἔχειν ἐπὶ τοῖς ἀπὸ τῆς ἑαχθῶς δια-
 δοραμοῦσης πρώτης ἐπιμερίσεως χρόνους, ταύτην δὲ
 φάμεν τὴν sedecim πρόσθεν ἀννῖς γενομένην. ἐπὶ
 γὰρ δὴ τοῖς προλαβοῦσι χρόνοις ἀπλὴν καὶ γενικὴν
 πᾶσιν ἐρεξῆς τὴν ἡμετέραν φιλοτιμίαν παρέχομεν οὐ-
 δεμίαν ἐξαιρείν ἐπὶ ταύτῃ ποιοῦμενοι, ὥστε κοινῇ
 πάντας ἀνθρώπους ἀπολαύειν ἀμεριμνίας, καὶ μηδε-
 μίαν ἑλλειμμάτων εἰσπραξῖν ἐξ οἰασῶν ἀφορμῆς ἐξ
 ἐκείνων προῖεναι τῶν χρόνων. ταύτην ἡμεῖς τοῖς
 μὲν ἰπηκόοις φιλοτιμῶσασθαι, θεῶ δὲ τῶ μεγάλῳ
 προσαγαγεῖν τὴν πρᾶξιν ἡγησάμεθα δεῖν, ὡς ἂν πάν-
 τες τῶν ἐντευθέν ἀπολαύοντες ἀγαθῶν χάριτας ὑπερ
 τῆς ἡμετέρας βασιλείας ὁμολογοῖεν τῶ μεγάλῳ θεῶ
 τῶ καὶ ταύτην ἡμῖν εἰς νοῦν βαλομένῳ τὴν πρᾶξιν.
 (Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ 30
 διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου δηλοῦμενα νόμον ἢ σὴ ὑπεροχὴ
 σπενσάτω πρὸς ἔργον ἀχθῆναι καὶ παραφυλαχθῆναι
 σπουδασάτω. Dat. XVII. k. Mai. CP. (imp.) dn.
 Iustiniani pp. Aug. anno XXVII. pc. Basilii vc. anno 34
 XII. [a. 553.]

multo magis ab hac donatione nostra excipimus civilium pecuniarum inquisitiones ac praeterea operum
 discussiones tam quae in hac felici civitate quam quae in provinciis sunt, quoniam iustum non est, cum
 tantum auri a nobis pro securitate rei publicae erogatum sit, eos quidem qui ministeria praestiterunt in-
 iustum lucrum habere, loca vero liberalitate nostra vel debita eis securitate fraudari, vel etiam civitates
 pecuniis quae ad ornatum eis tributae sunt privari. Quoniam autem, etiamsi maleficos omnifariam oderim-
 us, attamen humanitatis nostrae oblivisci nullo modo possumus, propterea sancimus, ut exceptio a nobis
 in quibusdam capitibus facta de iis temporibus locum habeat, quae inde a prima quae nuper praeteriit
 indictione descendunt, eam dicimus quae abhinc sedecim annos fuit. In praeteritis enim temporibus
 simplicem et generalem omnibus deinceps liberalitatem nostram praebemus nulla in ea exceptione facta,
 ut communiter omnes homines securitate fruantur, neve ulla reliquorum exactio ulla de causa ab illis
 temporibus procedat. Hanc nos actionem cum subiectis largiendam tum deo magno offerendam existima-
 vimus, ut omnes bonis inde oriundis fruantes pro nostro imperio gratias magno deo agant, qui hanc quo-
 que actionem nobis in mentem misit.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram legem declarantur tua sublimitas ut
 ad effectum adducantur studeat et ut observentur operam adhibeat.

3 discussiona L δίσκουσ, σίονας M || 5 in aliis provin-
 ciis ε || 9 ἢ τῆς] ἢ τὰς L^o || 14 χρόνον] modo i. e.
 τρόπον ε || 15 γενομένην L || 16 ἀπὸ om. ε || 17 πρώτης
 ἐπιμερίσεως] i. e. a kal. Sept. a. 537 || 17 δέ] δὴ μα'it
 Zachariae || 18 sedecim M [ἐπὶ] ἐπει M || 19 προλαβοῦσι
 Kroll [cf. e. g. 587, 23. 625, 3. 722, 13. ed. III 1 § 1] quae
 praecedunt ε] προβαίνουσι ML || 24 προσίεναι L || 25 φι-
 λοτιμῶσασθαι] humanitatem concedentes ε || 29 εἰς νοῦν
 ἡμῖν L || βαλλομένω M λαβομένω L || 30 epilogum om. ε
 || subscr. om. ε (nisi forte huc pertinet subscr. addita se-
 quenti constitutioni Auth. CXXVI = nov. CLIX, ubi vid.)
 || XVII k. mai. M] μὲν μαίω Theod. || CP. dn. iustin.
 pp. aug. basilio uc. cons. M, ἔπει ιε' (immo κς') μετὰ
 τὴν ὑπατεῖαν Βασιλείου τὸ ιβ' Theod. Annum imperii
 XXVIII. Contius' ex mss. reposuit, unde pc. Basilii XIII.
 (i. e. a. 554) requirit Biener Gesch. d. Nov. p. 527;
 rectius Zachariae servato consulatus anno a Theodoro
 tradito ex v. 16 sq. annum imperii XXVII. restituit.

lucrum facientium. Et multo magis hac nostra ex-
 cipimus donatione civilium pecuniarum inquisitiones
 et insuper operum discussiones tam in hac felicissima
 civitate quam in aliis provinciis, quoniam non est ius-
 tum tanto a nobis emisso auro pro occasione munitionis
 reipublicae administrantes quidem lucrum in-
 iustum habere, fraudari vero loca nostra largitate aut
 debita eis munitione, aut civitates pecuniis quae ad
 ornatum earum divisae sunt defraudari. Quia vero
 vel si malignantes omnino odimus, sed nostras huma-
 nitates oblivisci nullo possumus modo, propterea sancimus
 [quae] a nobis in quibusdam capitulis factam
 exceptionem locum habere super his quae nuper
 transiit primae indictionis temporibus, hanc vero dicimus
 sedecim pridem annis factam. De his enim
 quae praecedunt temporibus simplicem et generalem
 omnibus continue nostram humanitatem concedimus
 nullam exceptionem in ea facientes, ut communem
 omnes homines perfruantur securitatem, et nullam
 reliquorum exactionem ex qualibet occasione ex illis
 procedere temporibus. Hanc nos quidem subiectis
 humanitatem concedentes, deo magno offerre actum
 aestimavimus oportere, ut omnes his perfruentes bonis
 gratias pro nostro imperio confiteantur magno deo,
 qui et hunc nobis in mentem actum inmisit.

2 donationem T || 3 et — discussiones om. T || discuti-
 ciones V^o || 4 aliis delet Beck || 5 auro V || 6 leg. mini-
 strantes? || 7 nostre V || 8 dubitata eis minutione V || ci-
 vnitatis VT, corr. vulg. || 9 eorum T || divisae vulg.] divisa
 VT || quia] ora T || 11 modo possumus V || 12 *quae dele-
 vi] factum exceptione V facta exceptio est vulg. || 14
 transiet VT, corr. vulg. || inditionis V || 15 sedecim] si
 decem V si. X. T || facta V || 16 supplicem V || 19 nulla V
 || 20 reliquorum vulg.] reliquorum T relinquat V || 21
 non T || 22 concedente V || actum VT, corr. vulg. || 25
 hunc vulg.] hanc VT || in mentem vulg.] imminentem VT
 || subscriptione caret libri; nam quae in Escorialensi et
 Pistoriensi adicitur dat. prid. kal. novemb. ep. (cap. Pist.)
 imp. dn. iust. pp. aug. (cog. libri) an. XVIII. pc. (pac.
 Pist.) basilii uc. an. IIII. praescripta in Escor. constitu-
 tionis Auth. CXXXI (= nov. CXXXIII), in Pist. constitu-
 tionis Auth. CXXXIV (= nov. CXXXIII), ea aliunde
 (Auth. CXXX? CXXXIII?) translata est.

PMH

ΠΕΡΙ ΣΥΓΧΩΡΗΣΕΩΣ ΛΟΙΠΑΛΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ.

(Ἰουστίνος Αἰγούστος ἐδικτοῦν.)

(Προοίμιον.) Ὅσπν περὶ τὰ κοινὰ τῶν πραγμάτων εὐθὺς ἐκ προοιμίον τῆς ἡμετέρας βασιλείας ἐποιήσαμεθα πρόνοιαν τε καὶ σπουδὴν τῆς παραδοθείσης ἡμῖν ἐκ θεοῦ πολιτείας κηδόμενοι, ἐξ ὧν ἤδη 5 πεπορήμεν φανερόν κατεστήσαμεν ἅπασιν. τὸ γὰρ δημόσιον χρῆσι πολλοῖς καταπεφορισμένον εὐρόντες καὶ πρὸς τὴν ἐσχάτην ἀπορίαν ἐλάσαν εἰς ἐντούτοις ἡμεῖς ἀνεδεξάμεθα τὸ σφληγμα, βάρους τε καὶ δυσχερείας πολλῆς ἀπαλλάξαντες τοῦτο. καὶ τὸ στρατιωτικὸν δὲ παραρρὸν ἤδη τῆ τῶν ἀναγκαιῶν ἀπορία, ὡς τὸ πολιτευμα ταις τῶν βαρβάρων ἐφόδοις τε καὶ ἐπιδρομαῖς ἀμέτροις καταβλάπτεσθαι, καθ' ὅσον γέγονεν ἡμῖν δυνατὸν τῆς δεούσης ἐπανορθώσεως ἀξιούμεν. πλὴν ἀλλ' οὐκ ἄχρι τούτων καὶ μόνων δεῖν ὤψθημεν τὴν περὶ τοῖς 10 ὑπάρχουσιν στήναι βοήθειαν, ἀλλὰ καὶ τινας ἄλλης μεταδόναι φιλανθρώπου γνώμης τοῖς ὑποτελεῖσι νενομίκαμεν χρῆμα ἐλευθεροῦντες αὐτοῖς τῶν παρ' αὐτῶν ἐλλειμμάτων ὀφειλομένων τῷ δημοσίῳ.

CAPUT I.

Κοινὴν τοίνυν καὶ ταύτην ἡμῶν τὴν εὐεργεσίαν εἰς ἅπαντας ἐπεκτείνοντες συγχωροῦμεν τοῦ προλαβόντος χρόνου μέχρι τῆς οὐκ ἀναγὰς ἐπιμελήσεως καὶ αὐτῆς τοῦ ἐνεστώτος κύκλου τὰ ὀφειλόμενα παρὰ τῶν ὑποτελεῶν ἐλλείμματα τῷ δημοσίῳ, καὶ θεοπίζομεν μηδεμίαν εἰσπραξίν γενέσθαι τῶν ἐν λοιπῶν ὀφειλομένων 15 ἄχρι τῆς εἰρημένης ἐπιμελήσεως, εἴτε τὴν γενικὴν εἴτε τὴν ἰδικὴν τράπεζαν τῆς σῆς ἐνδοξότητος ταῦτα ὅρα ἢ τὴν ἀρχὴν τῶν παρὰ Ἰλλυριοῖς ἱερῶν πραιτωρίων ἢ τοῦ ἐνδοξοτάτου Ἰουστινιανοῦ ἐπάροχον τῶν ἐπὶ Μυσίας καὶ Σινθίας στρατιωτικῶν καταλόγων ἢ καὶ τῶν θείων ἡμῶν θησαυρῶν ἢ τοῦ ἱεροτάτου ἡμῶν ταμείου ἢ τοῦ θείου πατριμονίου ἢ τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου κουράτωρος τῶν οἰκιῶν· ἀλλὰ πᾶν ὅσον ἐν τε χρυσίῳ καὶ ἀργίῳ καὶ ἐτέροις εἶδεσι κεχρωσθημένον εἶη, τοῦτο πᾶσι τοῖς ὀφειλοσιν συγχωρεῖσθαι, ὥστε οὔτε γεωργοὶ 20 οὔτε μισθῶται οὔτε ἐμφυτευταὶ οὔτε μὴν οἱ κερτιμένοι εἰσπραχθήσονται τὰ ὀφειλόμενα τῷ δημοσίῳ ἐλλείμματα τῶν ἄχρι τῆς εἰρημένης ἐπιμελήσεως καὶ αὐτῆς χρόνων.

CAPUT II.

Ἐξαιροῦμεν δὲ ταύτης ἡμῶν τῆς φιλοτιμίας τὰς τε στρατιωτικὰς καὶ φοιδαρικὰς discussionas. ταῦτας γὰρ τῶν ὑποτελεῶν οὐδὲ ὅλως καθάπτεσθαι συμβαίνει, ἀλλ' ἐκείνων καὶ μόνων τῶν ἐκ τοῦ δημοσίου χρήματα 25 χορηγηθέντων, εἰς κέδος τε οἰκείον ἀπενεγκαμένων τὰ τοῖς στρατιωτικοῖς τάγμασιν ἢ φοιδαρικοῖς ἐπιδοθέντα παρὰ τοῦ δημοσίου. εἰ δὲ καὶ τινα παρὰ τοῖς λεγομένοις ὑποδέκταις ἢ ἀπαιτηταῖς ἢ ἐκλήτορσιν ἢ

Nov. CXLVIII Iustini Graece tantum extat in M (f. 410 inter Iustini novellas prima) et L. — Epit. Theod. 148 Athan. 20, 6.

CXLVIII.

DE INDULGENTIA RELIQUORUM PUBLICORUM.

(Iustinus Augustus edictum.)

Praefatio. Quantum providentiae et studii in res communes statim a primordiis imperii nostri contulerimus, dum traditae nobis a deo reipublicae curam adhibemus, ex iis quae iam gessimus omnibus manifestum fecimus. Fiscum enim cum multis debitis oneratum et ad extremam inopiam adactum inveniremus, in nos ipsos aere alieno recepto onere atque difficultate magna liberavimus. Deinde rem militarem rerum necessarium penuria iam dilapsam, ita ut res publica barbarorum invasionibus irruptionibusque infinitis labefacteretur, quoad eius facere potuimus, idonea emendatione dignamur. Quamquam non in his tantum opem subiectis praestandam subsistere oportere putavimus, sed etiam alterius cuiusdam clementiae participes faciendos subiectos arbitrati sumus, ut eos a reliquis fisco debitis liberarem.

I. Commune igitur hoc quoque beneficium nostrum in omnes extendentes praeteriti temporis reliqua usque ad octavam et ipsam praesentis cycli indictionem a subiectis fisco debita remittimus, atque sancimus nullam fieri exactionem eorum quae in reliquis usque ad modo dictam indictionem debentur, sive generalem sive specialem mensam gloriae tuae spectant vel praefectorum sacri apud Illyrios praetorii vel gloriosissimi Iustiniani praefecti numerorum militarium in Moesia et Scythia vel etiam sacrorum nostrorum thesaurorum vel sanctissimi nostri aerarii vel sacri patrimonii vel magnificentissimi curatoris domuum: verum quidquid tam in auro quam argento aliisque speciebus debitum fuerit id omne omnibus debitoribus remittatur, ut neque a colonis neque a conductoribus neque ab emphiteutis neque magis a possessoribus reliqua fisco debita pro tempore quod est usque ad praedictam indictionem et ipsam excingantur.

II. Excipimus autem ab hac liberalitate nostra militares et foederatorum discussiones. Haec enim subiectos omnino non attingunt, verum illos solos quibus a fisco suppeditatae sunt pecuniae et qui in lucrum proprium converterunt quae militaribus vel foederatorum ordinibus data sunt a fisco. Sed si quae etiam apud eos qui dicuntur susceptores vel exactores vel acceptores sive in auro sive in argento vel

2 rubr. Περὶ συγχωρήσεως δημοσίων Ath., Περὶ λοιπάδων Theod. || 3 inser. om. ML, inserui ex Ath. || 4 Ὅσα cit. Theod. || 7 ἐλάσαν M] ἐλάσαν L, ἐλασθέν cum Haloandro vulg. || 8 παραρρὸν M] τῆ om. L || 10 ἰξιοῦμεν Zachariae || πλὴν δὲ ἀλλ' L || 11 φιλανθρόπου μεταδόναι L || 12 *ἐλευθεροῦντες] ἐλευθέρους ML (ποιήσας post δημοσίῳ add. cum Haloandro vulg.) || ἐλλειμμάτων (et sic saepius) M, ἐλλειμάτων (et sic plerumque) L || 14 octausas L, om. M in lac. 12—15 lit. || ἐπιμελήσεως] i. e. usque ad kal. Sept. a. 569 ||

ταύτης L || 16 ὅρα M || 17 τῶν] τὴν L || ἰλλυριοῖς L, ἰλλυρικοῖς M || de hoc praefecto cf. nov. XLI et L || 18 ἢ καὶ τοῦ ἱεροτάτου L || 19 οἰκιῶν M (τὸν κόμητα τῶν οἰκιῶν Ath.) || οἰκειῶν L || 20 sq. *οὐδὲ - οὐδὲ - οὐδὲ ML || 21 μισθῶται L || φυνταῖ L || 22 καὶ om. L || 23 discussionas L δυσκοουσῶνας M discussionas Ath. cod. 24 *ἀλλ' ἢ ML, πλὴν Hombergk, εἰ μὴ Osenbrüggen (cf. 720, 35) || 25 χορηγηθέντα L || ἐπιθέντα M^a || 26 εἰ δὲ καὶ τινα L Ath.] εἰρημένα καὶ τινα M

ἐν χρυσίῳ ἢ ἐν ἀργύρῳ ἢ τῶν ἄλλων τῶν ἐν εἶδει τελουμένων εἰρεθεῖεν παρὰ τῶν ὑποτελῶν καταβληθέντα, εἰσπραχθήσονται καὶ αὐτὰ καὶ καταβληθήσονται ὡς προζήκει τῶν εἰρημένων ἡμῖν ἀρχόντων. τὸν ὁμοῖόν τε τρόπον καὶ τοὺς ἄλλους ἀπαντας τοὺς λαβόντας τῶν ἡμετέρων συντελῶν χρυσίον ἢ ἑτερόν τι ἐκ τῶν εἰρημένων ἡμῖν ἐπιμερήσειον καὶ τοῦτο μὴ καταθέτας εἰς τὸ δημόσιον ἢ καταθεῖναι προσήκον ἦν, ἐξαιρούμεν τῆς παρουσίας ἡμῶν δωρεάς, ὥστε τοῦτο ἐπὶ τὸ δημόσιον ἢ καὶ ὡς ἀνομιὰ τὰ τοιαῦτα καταβαλεῖν. τοὺς 5 γὰρ ὑποτελεῖς ἐλευθέρους τῆς παροίσης ἡξιώσαμεν φιλανθρωπίας, οὐ μὴν τοὺς παρ' αὐτῶν τὰ δημόσια προλαβόντας χρήματα ἀποστερεῖν τε τὸ δημόσιον βουλομένους ἦγουν ἐκείνους, ὅπου ἂν ἐκτεταγμένοι τύχουον ὦντες. πρόδηλον δέ, ὡς εἰ τινας ταύτης ἡμῶν προκισθόμενοι τῆς φιλοτιμίας ὑπὲρ τῶν συγχορευόμενων ἐλλειμμάτων κατὰ τινα περιόριαν ἐκ τῶν ὑποτελῶν ὁμολογίας ἢ ἀντιφωνήσεις εἰλήφασιν, ἢ καὶ εἰς ἰδιωτικὰ μετατεθείησιν χρεῖα, ἢ ἄλλο τι πρὸς περιγραφὴν τοιοῦτό τι μελετήσαντες ἢ πράξαντες φανείεν, οὐδὲν ἐξ αὐτῶν 10 ὄφελος ἔξουσιν, ἀναδώσουσι δὲ τὰς ὁμολογίας παρ' ὧν ἐκομίσαντο ταύτας. Ἀπαντες δὲ χάριτας Θεοῦ τε καὶ ἡμῖν ὁμολογήσονται, οἱ αὖν ὀφείλοντες τὰ ἐλλείμματα τῆς τούτων συγχορηγείας τε καὶ φιλανθρωπίας ἀξιώθεντες, οἱ δὲ οὐδὲν ὑπὲρ ἐλλειμμάτων ὀφείλοντες ἀπηλλαγμένοι φροντίδος τῆς τῶν ἀποδείξεων ἐνεκα παραφυλακῆς, ὡς μὴ τοίτοις παρεμπίπτειν (τὸ) πολλάνικς ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἐνοχλεῖσθαι χρόνων, πάλιν δὲ ζυγοκλεπτήσαστες παρίωσαν, ἄχρι τῆς ὁγδοῆς ἐπιμερήσειας ἔχοντες τὸ ἀμέρισμον· ὡς εἰς πάντας εἰκότως τὴν παρούσαν ἡμῶν 15 διανεμένην δωρεάν.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πραγματικοῦ νόμου δηλούμενα ἢ εἰ σὴ ἐνδοξότας προγράμμασι χωρμένη κατὰ τήνδε τὴν βασιλίδα πόλιν ἅπαντα φανερά καταστήσει. D. anno I. Iustinov pp. Aug. [a. 566.]

PMΘ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΟΙΚΑ ΤΟΥΣ ΤΩΝ ΕΠΑΡΧΙΩΝ ΑΡΧΟΝΤΑΣ ΓΙΝΕΣΘΑΙ ΕΚ ΔΕΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΤΕ ΘΕΟΦΙΛΕΣΤΑΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΚΑΙ ΚΤΗΤΩΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΚΗΤΩΡΩΝ ΤΩΝ ΕΠΑΡΧΙΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΥΣΕΒΕΣΤΑΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ, ΕΦ' ΟΙ ΤΟΝ ΟΝΟΜΑΖΟΜΕΝΟΝ ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝ ΑΣΦΑΛΙΖΕΣΘΑΙ. ΕΙ ΔΕ ΥΠΕΡΘΩΝΤΑΙ ΤΟΥΤΟ ΠΡΑΞΑΙ, ΜΗΛΕΝΑ ΠΡΟΣΙΕΝΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΟΤΙΟΥΝ ΠΡΑΤΤΟΝΤΟΣ ΠΡΟΦΑΣΕΙ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ. 25

(Προοίμιον.) Τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ δεδομένης ἡμῖν πολιτείας κηδόμενοι καὶ ἐν πάσῃ δικαιοσύνῃ ζῆν τοὺς ἡμετέρους σπουδάζοντες ἰσχυροῦς ἕνα σκοπὸν ἐξ ἀρχῆς τοῦτον ἐθέμεθα, ἅπαν εἰ τι πρῶτην ἀτέλειαν ἦν

Nov. CXLIX inter Iustini novellas quarta Graece tantum extat in M f. 412. — Epit. Theod. 149.

reliquorum quae in specie conferuntur a subiectis soluta inveniantur, exigentur et ipsa iisque ad quos pertinent ex dictis a nobis magistratibus solventur. Atque pari modo ceteros omnes qui a subiectis nostris aurum vel aliud aliquid in praedictis a nobis indictionibus acceperint neque id fisco solverint quomadmodum solvere par erat, a praesenti donatione nostra excipimus, ut hoc fisco vel etiam quibuscumque competunt solvant. Subiectorum enim miserati praesenti humanitate dignati sumus, nec vero eos qui ab ipsis publicas pecunias praeeperunt ac privare fisco volunt sive illos a quibus delegati sunt. Manifestum autem est, si qui cum hanc nostram liberalitatem praesentirent pro reliquis remissis per fraudem aliquam a subiectis nostris cautiones vel constituta acceperint, vel etiam in privata debita transtulerint, vel quid aliud eius generis ad circumscriptionem meditati esse vel fecisse videantur, nullam eos utilitatem ex us habituros, sed cautiones iis reddituros esse a quibus eas abstulerunt. Omnes autem et deo et nobis gratias agent: qui reliqua debent, quod horum remissione et clementia digni habiti sunt, qui nihil reliquorum nomine debent, quod liberati sint sollicitudine propter apochas custodiendas, ne forte accidat iis ut saepius pro iisdem temporibus molestia afficiantur, — — —, usque ad octavam indictionem securitate utentes, ut ad omnes merito praesens donatio nostra redundet.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram pragmaticam legem declarantur tua gloria edictis usa in hac regia civitate omnibus manifesta faciet.

CXLIX.

UT PRAESIDES PROVINCiarUM GRATIS FIANI EX SUPPLICATIONE DEO CARISSIMORUM EPISCOPORUM ET POSSESSORUM ET INCOLARUM PROVINCiarUM AD PISSIMUM IMPERATOREM FACTA, UT QUI NOMINATUS SIT FISCO CAUTIONEM PRAESTET; QUODSI ID FACERE DISTULERINT, NE QUIS IMPERATOREM ADEAT ADVERSUS PRAESIDEM, QUIDQUID IS TRIBUTORUM PUBLICORUM NOMINE FECERIT.

Praefatio. Cum rei publicae a deo nobis traditae prospiciamus operamque demus ut subiecti nostri in omni iustitia vivant, unum hunc finem ab initio nobis proposuimus, ut omne si quid antea imper-

1 ἢ τῶν M] καὶ τῶν L | εἶδει M] ἦδη L | 4 ἢ L] εἰ M | 5 τοῦτους mavult Zachariae | ἐπὶ om. L^a | 6 αὐτῶ M] παραλαβόντας L | 7 ἦγον] ἦγε Haloander | leg. ὀπόθεν? | ἐκτεταγμένοι L, ἐκτεταμένοι M, corr. Haloander (τοὺς ἐκταγμένους Ath.) | 9 τινα M] τὴν L | 10 τοιοῦτό τι M] τοιοῦτον cum Haloandro vulg. | 11 ἀπαντας L | 12 μὲν M] μὲν οὐκ L | 13 ἀποδείξεων Hombergk (cf. 122, 25. 281, 31 ed. II c. 1 § 2) | ἀποδείξεμένων ML | 14 * τοῦτοις] τοῦτοις οἷς M τοῦτοις οἷς L (τοῦτοις Haloander, τοῦτοις οἷς Scringero) | παρεμπίπτει ML] παρεμπίπτει cum Scringero vulg. | * τὸ addidi | ζυγοκλεπτήσαστες παρείωσαν ML, παρίωσαν corr. Scringero (praestat fort. παρείωσαν i. e. indulgentia potiantur). Verba obscura non expedio; ζυγοκλεπτήσαστες significare videtur qui iuga vel capita (cf. 122, 13. 21. 636, 23. 637, 35. Gothofr. ad cod. Theod. 13, 10. 2) averterunt vel subter-

fugerunt. — Ita vere locum restituendum putat Kroll: ὡς μὴ (τοῦτο δ' παρεμπίπτει πολλάνικς) ὑπὲρ τ. α. ε. χ. πάλιν· (οἱ) δὲ ζυγ. | 16 διανεμειν M] διανομειν L διαμένειν Zachariae; malim διαρκεῖν vel διατείνειν | 18 προγράμμασι Zachariae] γράμμασι ML | 19 subscr. d. ann. T. iustini pp ang. M, ἐξεφανήθη ἐν τοῖς χρόνοις βασιλείας Ἰουστινιανοῦ Theod. ἐγράφη ceteris om. Ath. | 21 rubr. Περὶ τοῦ προίκου γίνεσθαι τοὺς ἀρχοντας ὀνομασίᾳ τῶν κτητόρων ἀσφαλιζομένων (ἀσφαλιζομένων cod., corr. Zachariae) τὸ δημόσιον, μὴ (ἢ μὴ index, καὶ μὴ Zachariae, malim μηδε) δυναμένους τοῦτο ποιῆσαι, προσίεναι (προσιέναι om. index reginae) βασιλεῖ διὰ τὴν τῶν δημοσίων εἰσπραξιν Theod. | 22 οἰκητόρων] οἱ καὶ οἰκητόρων index M | πρὸς τὸν — 25 δημοσίων] καὶ διαφόρων κεφαλαίων index M | 24 * μηδὲνα (possis etiam μηκέτι, cf. 650, 11), μηδενὶ M (an μὴ δύνασθαι? Kroll)

καὶ συγκεχυμένον ὑπῆρχε, τοῦτο καὶ ἐπανορθῶσαι καὶ τέλειον ἀποφῆναι. μεριμνήσαντες τοῖνυν ὅπως τό τε δημοσίον τό τε ὑπῆκοον ἀβλαβές τε καὶ ἀξίμιον διατελοῖη, διανοήθημεν ὅτι δὴ τοῦτο ῥαδίως ἔξομεν, εἰ τοὺς ἡγουμένους τῶν ἐπαρχιῶν προῖκα τὰς ἀρχὰς παραλαμβάνοντας καὶ τὸ δημοσίον ἀσφαλιζομένους ὁρθῶς τε καὶ νομίμως ἅπασι χρῆσθαι παρασκευάσαιμεν, παντὸς ἀπεχομένους τοῦτο μὲν ἀδικήματος τοῦτο δὲ καὶ λήμματος αἰσχροῦ τε καὶ ἄλλως ἀπηγορευμένον.

CAPUT I.

Ἴνα τοῖνυν μὴ ξένοι τινὲς ἐπεισιπθῶντες ταῖς ἐπαρχίαις ἀδικῶσιν αὐτὰς ἡμεῖς τε συγκαίς ταῖς κατ' αὐτῶν ἐνοχλοῦμεθα προσελείσοι, προτρέπομεν τοὺς ἐκάστης ἐπαρχίας ὁσιωτάτους ἐπισκόπους κητόρων τε καὶ οἰκητόρων τοὺς ἀγοντας τὰ πρωτεία, διὰ κοινῆς δεήσεως ἀναφέρειν ἐπὶ τὸ ἡμέτερον κράτος τοὺς αὐτοῖς ἐπιτηδεῖως ἔχειν πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς αὐτῶν ἐπαρχίας νομιζομένους. τούτους γὰρ τὰ σύμβολα τῆς ἀρχῆς ὁσέως χωρὶς παρέξομεν ἀσφαλιζομένοις τὸν δημοσίον εἰσάγειν κανόνα, παρεγγυῶντες αὐτοῖς τῶν νόμον ἐναντίον μηδὲν διαπράττεσθαι [ἦ] μηδέ τινα βιάσθαι παρὰ τῶν ὑποτελῶν (πόρον, ἀλλὰ ταῖς οἰκείας) ἀρκομένους σιτήσεων ἐπαγουπνεῖν τῇ τῶν δημοσίων φόρων εἰσπράξει, καὶ τοῖς μὲν περὶ τὰς εὐσεβεῖς εἰσφορὰς εὐγνωμονοῦσι πρῶως τε ἅμα καὶ πατρικῶς προσφέρεσθαι, τοὺς δὲ ἀγνωμονοῦντας εἰσπράττειν σφοδρότερον, μηδὲν ὑπὲρ τούτου κέρδος οἰκείον παντάπασιν ἀποφερομένους. δεήσει δὲ αὐτοὺς οὐδὲν ἦττον καὶ τοῖς δικαζομένοις ἅπασι τὸ ἴσον τε καὶ δίκαιον νέμειν σὺν τάχει τε τούτους ἀπαλλάττειν βλέποντας πρὸς τοὺς νόμους, ὡς μὴ καὶ δαπάναις καὶ χρόνοις μακροῖς αὐτοῖς ἐπιτριβέσθαι ἐπέξῆναι δὲ καὶ τοῖς ἀμαρτάνουσι, καὶ πρὸς τὸν νόμον ἐπάγειν τὰς τιμωρίας αὐτοῖς, καὶ πᾶσαν ἐπιδεικνύσθαι δικαιοσύνην.

CAPUT II.

Οὐ μόνον δὲ αὐτοῖς ταῦτα προαγορεύομεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀρχῆς ἐκάστης παρέδροις καὶ τοῖς ἄλλως ὑπερεπουμένοις αὐταῖς. εἰ γὰρ τις αὐτῶν ἢ περὶ τῶν δημοσίων εἰσπραξιν ῥαθυμῶς χρῆσθαι, ἢ ζημίαις ἢ ἐπηρεαῖς περιβάλοι τοὺς ἡμετέρους ὑποτελεῖς, τῆς τε οὐσίας ἐκπεσεῖται καὶ μεγίσταις ὑπαχθήσεται τιμωρίαις, ἡμῖν γὰρ ἡγουμένον θεοῦ μία τίς ἐστὶν αὐτῆς σπουδὴ τὰς ἐπαρχίας εὐνομεῖσθαι τε καὶ ἀσφαλῶς οἰκείσθαι καὶ τῆς τῶν ἀρχόντων ἀπολαύειν δικαιοσύνης, τοὺς τε δημοσίους ἀμείπτως εἰσάγειν φόρους. οὗ γὰρ ἄλλως ἐνεστι τὸ πολίτευμα διασώζεσθαι μὴ τῶν εὐσεβῶν εἰσαγομένων τελεσμάτων, ἐξ ὧν τὸ μὲν στρατιωτικὸν τὰ τεταγμένα τούτῳ κομιζόμενον τοῖς πολεμίοις ἀντικαθίσταται καὶ ἐκ τῆς τῶν βαρβάρων ἐπιδρομῆς τε καὶ κακίας ἐξαιρεῖται τοὺς ὑποτελεῖς, φρονοεῖ δὲ καὶ τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰς πόλεις ἐκ τῆς τῶν ληστροῦ καὶ τῶν ἄλλως ἀτακτον βίον ἐπανηρομένων ἐπηρεαῖς τε καὶ ἐφόδου, ἀπολαύει δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ταγμάτων τῶν αὐτοῖς ἀπονεμηθέντων, τείχη τε καὶ πόλεις ἐπανορθοῦνται, δημοσίων τε βαλανείων ἐκπυρρῶσις προῖσσι θεάτρον τε ἐπιμέλεια καὶ τῶν ἄλλων, ὅποσα πρὸς θεορῶσιον τῶν ὑπάρχον ἐξείρηται ὥστε τὰ παρ' αὐτῶν συντελούμενα τὰ μὲν εἰς αὐτοὺς τὰ δὲ καὶ δι' αὐτοὺς δαπανᾶσθαι τε καὶ ἐπιδιδόσθαι, ἡμῖν δὲ καθάπαξ οὐδὲν ἐντεῦθεν ἢ τὰς ὑπὲρ τούτων ἔχειν συμβαίνει φροντίδας, πλὴν ἄλλ' οὐδὲ ταύτας ἀμίσθους, τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῷ μεγέθει τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας πολλοῖς ἡμᾶς καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἀγαθοῖς ἀμειβομένοις.

fectum esset et confusum, id et emendarem et perfectum redderem. Itaque cum meditaremur, quomodo tam fiscus quam subiecti a damno et iniuria liberi manerent, id quidem nos facile obtenturos intelleximus, si efficeremus ut praesides provinciarum gratis magistratus suscipientes et fisco cautionem praestantes recte et legitime omnibus uterentur, omnique tam iniuria quam lucro turpi atque alicui prohibito abstinerent.

I. Ne qui igitur peregrini provincias ingressi eas iniuria afficiant nobisque per crebras interpellationes adversus illos factas molestia afferant, exhortamur singularum provinciarum sanctissimos episcopos eosque qui inter possessores et incolas principatum tenent, ut per communem supplicationem ad potentiam nostram deferant eos quos idoneos esse ad administrationem provinciae suae existiment. His enim insignia magistratus gratis trademus cautionem praestituri se publicum canonem illatorum, obligantes eos, ne quid peragant quod legibus contrarium sit, neu quem a subiectis extorqueant (quaestum; sed ut suis) contenti annonis publicorum tributorum exactio invigilent, atque erga eos qui in piis illationibus religiosi sunt clementer simul et paterne se gerant, a contumacibus autem eas severius exigant, neve ullum omnino hoc nomine proprium lucrum auferant. Nec minus oportebit eos litigantibus quoque omnibus aequitatem et iustitiam tribuere, eosque celeriter dimittere legum ratione habita, ne et sumptibus et longinquitate temporum eos atterant; sed etiam delinquentes persequi et secundum leges supplicia iis infligere, atque omnem iustitiam praestare.

II. Nec vero ipsis tantum haec praecipimus, sed etiam cuiusque magistratus assessoribus et qui illis praeterea ministeria faciunt. Si quis enim eorum vel in tributorum exactione negligentia utatur, vel damnis aut iniuriis subiectos nostros afficiat, et bonis privabitur et maximis suppliciiis subicietur. Nobis enim deo duce unum hoc est studium, ut provinciae et bonis legibus utantur et in securitate versentur et praesidium iustitia fruuntur, utque publica tributa recte inferantur. Neque enim aliter res publica servari potest nisi piis tributis illatis, ex quibus exercitus quae ei destinata sunt accipiens hostibus resistit et a barbarorum incursione et improbitate subiectos liberat, agros quoque et civitates a latronum aut aliter turbulentam vitam sectantium iniuriis et invasione defendit, deinde reliqui quoque ordines commodis iis deputatis fruuntur, et muri et urbes instaurantur, et publicarum balnearum calefactiones procedunt et theatrorum cura celerumque quaecumque ad subiectorum commodum inventa sunt: ut quae ab iis conferuntur partim in ipsos partim etiam propter ipsos impendantur et praebentur, nobis vero omnino nihil inde nisi curas pro iis habere contingat, quamquam ne has quidem sine mercede, cum magnus deus et servator noster Iesus Christus magnitudine clementiae suae multis nos bonis propter hoc quoque remuneretur.

2 δὴ Scrimger] δὲ M || εἰ Scrimger] εἰς M || 4 *παρασκευάσαμεν M (παρασκευάζομεν cum Scrimgero vulg.) || ἀπεχομένοις Agylaeus] ἀπεχόμενοι M || 6 ἡμεῖς Scrimger] ἡμεῖς M || 10 ἀσφαλιζομένους Hombergk] ἀσφαλιζομένης M || 11 ἦ del. Osenbrüggen || πόρον, ἀλλὰ ταῖς οικείαις supplēvi, om. M in quo post ὑποτελῶν lacuna

est 10—12 lit. cf. Theod. ἐφ' ᾧ αὐτὸν ἀρεσθῆναι μόνον ταῖς οικείαις σιτήσεων || 12 *ἀρκοῦμενοι M, ἀρκοῦμένων Hombergk || 18 ἄλλοις male cum Scrimgero vulg. || 24 τοῖς M] τοῖς τε cum Scrimgero vulg. || 28 ἐπιμέλεια M^o || 31 αὐτοῦ cum Scrimgero vulg.

CAPUT III.

Ταῦτα μὲν οὖν ἡμεῖς τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἅπαντα προκηρῦττοντες, καὶ ταύτην δεικνύοντες ὅση τις ἦν ἐστὶ περὶ τοὺς ὑπερκόους φιλανθρωπία, ἵλω τε καὶ εὐμενῆ τὸν θεὸν μᾶλλον ἐξομεν, τῆς τῶν ὑποτελῶν ἀβλαβείας τοσαύτην τιθέμενοι πρόνοιαν. οἱ δὲ ταύτης ἡμῶν τῆς καλοκαγαθίας ἐπιτηχόντες εἰ περὶ τῶν ἀρχόντων αἰρεῖσιν διαμάστοιεν, οὐδένα παντελῶς ἢ σφᾶς αὐτοὺς αἰτιώσονται. εἰ δὲ καὶ ἀναβάλοιτο τοῦτους ἐπιλέγεσθαι καὶ εἰς ἡμᾶς ἀναφέρειν, οὐκέτ' (ἂν) δικαίως τοὺς ἐντεῦθεν ἐκπεμπομένους ἐν ταῖς ἐπαρχίαις διὰ τὴν τῶν δημοσίων συλλογῶν ἅπαντα πράττειν προαιρουμένους ἐπιπέμπαιτο, (οὐδ' ἡμεῖς) τοῦ λοιποῦ ἀνεξέμεθα δημοσίωντων αὐτῶν καὶ τοῦτους αἰτιωμένων. οἱ γὰρ τὴν ἐξουσίαν παρ' ἡμῶν λαβόντες τῆς τῶν ἀρχόντων ἐπιλογῆς, ἵνα τὰς ἀρχὰς προῖκα λαμβάνοντες τοὺς δημοσίους εἰσάγοιεν φόρους αὐτοὶ τε παρ' αὐτῶν μηδαμῶς ἀδικοῦντο, ῥαθυμούντες οὗτοι περὶ τὴν τοῦτων ἐπιλογὴν ἀνεκτοὶ καθάπαξ οὐκ ἔσονται μειφόμενοι τοῦτους καὶ ταῖς κατ' αὐτῶν προσελεύσεσιν ἡμῖν ἐνοχλοῦντες. ἀναβολῇ δὲ χρήσεται καθάπαξ οὐδεὶς πρὸς τὴν τῶν ἐπιειμένων αὐτῶν δημοσίων φόρων καταβολήν, οὐ θεῖος οἶκος, οὐχὶ ἐγνωτάτη ἐκκλησία, οὐκ εὐαγέει πτωχείον ἢ μοναστήριον, ἀλλ' οὐδὲ μείζον ἢ ἑλαττον πρόσωπον. οὔτε δὲ πολιτευομένους οὔτε τοὺς λεγομένους ἐκλήτορας οὔτε μὴν τοὺς ἄλλους, οὓς ἐπίκειται ἢ τῶν δημοσίων φόρων φροντίς, ἐξαιροῦμεν τοῦ ἐντεῦθεν κινδύνου. τὰ γὰρ κοινῇ πᾶσι λυσitelούντα προκηρῦμεν τῆς ἀδικου προαιρέσεως τῶν εἰς τὸ δημοσίον ἀγωνομένων ἐθελόντων.

(Ἐπιλογος.) Ὡστε δὲ τὰ καλῶς ἡμῖν παραστάνα φανερὰ πᾶσι γενέσθαι, κελεύομεν τῶν σὴν ὑπεροχῆν κατὰ τὴν εὐδαίμονα ταύτην πόλιν καὶ μὴν καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τὸ παρὸν θεῖον ἰδικτον προθεῖναι εἰς τοὺς περιφανεῖς ἐκάστης πόλεως τόπους, ὥστε μηδένα διαλαθεῖν τὴν ἐξηρηγημένην πρόνοιαν τῆς γαληνότητος ἡμῶν ὑπὲρ τοῦ δημοσίου καὶ τῆς τῶν ὑποτελῶν ἀβλαβείας. Dat. XV. k. Febr. CP. (imp.) dn. Iustini pp. Aug. (anno IV.) post cons. eiusdem (anno III.). [a. 569.] 20

CL.

Auth. CXXXII. Coll. IX tit. 13

R DE RAPTIS MULIERIBUS ET QUAE RAPTORIBUS NUBUNT R

In nomine domini nostri Iesu Christi Imperator Caesar Flavius Iustinianus Alamannicus Gothicus Francicus Germanicus Anticus Alanicus Uuandalicus Africus plus felix inclitus victor ac triumphator semper Augustus Leonis.

(Praefatio.) Legis interpretationem culmini tantum principali competere nemini venit in dubium, cum promulgandae quoque legis auctoritatem fortunae sibi vindicat eminentia. Meminimus itaque pro raptu mulierum, sive iam desponsatae fuerint vel maritis coniunctae sive non, vel etiam si viduae sint, legem antea posuisse, et capitis subiecisse supplicio non tantum raptores, verum etiam comites eorum nec non et alios qui eis auxilium tempore invasionis contulisse noscuntur et non tantum parentibus mulierum, verum 30

Nov. CL (Authent. CXXXII = Coll. IX tit. 13) est alterum exemplar novellae CXLIII Leoni praef. praet. sive Italiae sive Illyrici inscriptum (cf. quae illo loco exposuimus p. 707), quod servatur in Iul.^p f. 171 et in Lege Romana canonice compta c. 199 (= l). Lectionis discrepantiam, quae ad nov. CXLIII integram adscripta est, h. l. non adnotavimus nisi ubi scripturas Iul.^p et l. recepimus a contextu qualem illo loco constitutum discrepantes.

In indice M haec novella refertur ὅτι περὶ τῆς γαμηθείσης τῷ ἀρχαζόντι αὐτῆν: αὐτῆ οὐκ ἐγράφη ἁς ῥωμαία οὐσα γεγραμμένη addita notatione ἣτις ἐστὶ προγενεστέρα τοῦ κώδικος. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς αὐτῆς ὑπατείας καὶ ὁ κώδιξ καὶ αὐτῆ ἐκπεφύγηται· ἀλλ' ἐκείνος (ἐκείνου cod.) μὲν ἐν τῷ πέρατι τῆς ὑπατείας πρὸ τεσσάρων καλαδῶν Ιαννουαρίου (cf. const. Cordi nobis est § 4 p. 5, 26 Krueg.), αὐτῆ δὲ καὶ καὶ κη (corr. αὐτῆ δὲ καλ. iun.?) quae errore huc translata ad nov. CLI vel CLII pertinet (cf. ad p. 728, 11).

III. Atque haec nos omnia cum iis qui in provinciis sunt praedicemus eoque modo quanta nobis sit erga subiectos clementia ostendamus, magis propitium et benevolum deum habebimus, qui incolunitati subiectorum tantam curam adhibeamus. Qui autem hac nostra liberalitate potiti sunt, si in magistratum electione peccaverint, neminem omnino nisi se ipsi incusabunt. Quodsi etiam distulerint eos eligere et ad nos referre, non merito amplius eos qui hinc in provincias mittuntur propter tributum collectionem cuncta facere studere conquerentur, neque nos in posterum patiemur eos nos adire atque illos accusare. Qui enim potestatem a nobis nacti sunt praesidium eligendorum, ut magistratu gratis accepto publica tributa inferant neve ipsi ab illis ulla iniuria afficiantur, ii cum in electione eorum neglegenter agant, omnino ferendi non erunt, si de iis conquerantur atque interpellationibus adversus eos nobis molestiam afferant. Neque vero dilatione quisquam omnino utetur in publicis tributis ipsi impositis solvendis, non sacra domus, non sanctissima ecclesia, non venerabile ptochium vel monasterium, sed ne persona quidem maior minorve. Verum neque curiales neque susceptores qui vocantur, neque alios quibus publicorum tributum cura incumbit a periculo inde oriundo excipimus. Quae enim in commune omnibus prosunt iniusto consilio eorum qui adversus fiscum contumaces esse voluerunt praeposimus.

Epilogus. Ut autem ea quae recte nobis placuerunt omnibus manifesta fiant, tuam sublimitatem iubemus cum in hac felici civitate tum in provinciis praesens sacrum edictum in publicis unius cuiusque civitatis locis proponere, ne quemquam lateat cura a serenitate nostra tam pro fisco quam pro subiectorum incolunitate excogitata.

3 οἱ] εἰ Scrimger temere || εἰ περὶ] ἐπερ Scrimger temere || 4 ἀναβάλλοιτο Scrimger || 5 *οὐκέτ' ἂν] οὐκέτι M οὐκ, εἰ (debebat οὐκέτι, κἀν εἰ) Zachariae || 6 *ἐπιπέμπαιτο M || οὐδ' ἡμεῖς inseruit Hombergk || 12 *οὐδὲ τοὺς M || 17 ἰδικτον cum Scrimgero vulg. || 18 τῆς γαληνότητος (vel τῆ γαληνότητι) ἡμῶν Zachariae] τοῖς γαληνότητοῖς ἡμῶν M || 19 subscr. dat. XV. k. febr. ep. dn. iustino pp. aug. post cons. eiusdecem M ἐξεφωνήθη μὲν φεβρουαρίῳ ἔτει δ' τῆς βασιλείας Ἰου-

στιανῶ (corr. Ἰουστίνου) μετὰ τὴν ὑπατείαν αὐτοῦ τὸ β' Theod. Annum imperii VIII. post cons. Iustini III. Scrimger dedit temere; annum imperii IV. post cons. III. recte restituit Biener p. 528.

23 inscr. Idem Aug. Arcobindo (pp.) || 29 antea] ante || etiam (etiam et l) comites] comites etiam || et alios] alios || 30 verum tamen] verum

tamen consanguineis etiam et tutoribus, et curatoribus huiusmodi dedisse per eandem legem vindictam, et praesertim poenis locum dedisse, si iam nuptae vel desponsatae mulieres rapiantur, cum non solum raptus mulieris, verum etiam adulterium per huiusmodi temeritatem committitur. Et super alias poenas raptoris etiam nec non aliorum qui cum eo fuerant patrimonium raptae mulieri vindicari per eandem legem praecipimus, ut dotis etiam marito legitimo dandae copia per raptoris ei ministraretur substantiam. Illud quoque specialiter adiectum est, ut nulla sit mulieri vel virgini raptae licentia raptoris se subdere matrimonio, sed cui parentes voluerint, excepto raptore, legitimo matrimonio copulari, nullo modo nullo tempore licentia mulieri raptae permissa raptoris se coniungere matrimonio: sed parentes etiam, si tali consenserint matrimonio, deportari praecipimus. Sed mirati sumus, quod conati sunt aliqui dicere raptam mulierem sive volentem sive nolentem, etsi raptoris amplexa sit matrimonium contra nostrae constitutionis tenorem, debere tamen raptoris eam habere substantiam vel quasi legis praemium vel ex testamento forte, si hoc factum contigerit. Qui enim talia dicere praesumpserunt, praedictae legis seriem intellegere non potuerunt. Qui enim tale stare matrimonium, etsi rapta voluerit, prohibuimus et ob hoc parentes raptae mulieris deportationis poenae subiecimus, si huiusmodi consenserint matrimonio, quomodo raptas mulieres raptorum eligentes concubitum praemiis honorassemus raptae mulieri datis? Superfluum igitur eorum dubitationem vel in posterum resecantes priorem legem per praesentem interpretari censuimus.

CAPUT I.

Sancimus itaque, si rapta mulier, cuiuscumque sit condicionis vel aetatis, raptoris nuptias eligendas esse censuerit, parentibus praesertim non consentientibus, nec ex beneficio legis nec ex testamento raptoris hereditatem accedere iubemus vel quocumque modo substantiam vindicare, sed praemium quod per legem nostram raptae mulieri datum est, ut raptoris et eorum qui auxilium ei tempore invasionis praebuerint substantiam vindicet, hoc ad patrem vel ad matrem, si ambo vel si unus supersit, qui nuptiis specialiter non probantur consensisse, ex tempore raptus ipso iure transferri, et patrimonium raptoris non iam raptam habere mulierem quam coniugio se raptoris inquinare non piguit, sed in personas transferri quas superius nominavimus eorum non consentientes coniugio. Nam nefarius huiusmodi coitus poenis corrigi, non praemiis competet honorari. Quodsi parentes iam decesserunt vel huiusmodi sceleri consenserunt, substantia raptoris atque aliorum qui facinoris fuerunt participes fisci viribus vindicetur. Quam interpretationem non in futuris tantummodo casibus, verum etiam in praeteritis valere sancimus, tamquam si nostra lex ab initio cum interpretatione tali promulgata fuisset, Leo parens carissime atque amantissime.

(Epilogus.) Quae igitur per hanc legem nostra statuit aeternitas, celsitudo tua effectui mancipari observarique praecipiat. Vale Leo parens karissime atque amantissime. Dat. XII. kal. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXXVII. pc. Basilii vc. anno XXII. [a. 563.]

PNA

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΠΑΡΑΣΤΑΘΗΝΑΙ Η ΔΙΑΧΘΗΝΑΙ ΒΟΥΛΕΥΤΗΝ Η ΤΑΞΕΩΤΗΝ ΔΙΧΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΚΕΛΕΥΣΕΩΣ ΕΜΦΑΝΙΖΟΜΕΝΗΣ ΤΟΙΣ ΕΠΑΡΧΟΙΣ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ πραιτωρίων.

(Προοίμιον.) Μήνυσις ἡμῖν ἐστάλη τῆς σῆς ὑπεροχῆς, λέγουσα μὴ χορῆναι ἐκ διαφορῶν δικαστηρίων βουλευτὰς ἢ ταξιώτας ἢ πρὸς ταύτην ἀγεσθαι τὴν εὐδαίμονα πόλιν δικασομένων ἢ εἰς ἕτερον πέμπεσθαι, πολλάκις δὲ καὶ θείας ἡμῶν πορίξεσθαι κελύσεις τοῦτο βουλομένης· καὶ ἦτεσι θεῶν πραγματικῶν

Nov. CLI Graece tantum extat in ML, B 7, 3, 27 (αὐτὴ ἢ νεαρὰ οὐ κεῖται εἰς τὰ βασιλικά schol. M, quae ad nov. sequentem pertinere videntur). — Epit. Theod. 151.

CLI.

NE CURIALIS AUT OFFICIALIS SISTATUR AUT IN IUS DEDUCATUR SINE IMPERIALI IUSSU PRAEFECTIS INSINUANDO.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto praetorio.

Praefatio. Relatio nobis missa est sublimitatis tuae, qua dicitur non debere ex diversis iudicis curiales vel officiales aut in hanc felicem civitatem duci ligaturos aut in aliam mitti, saepe autem etiam sacras nostras iussiones proferri quae id velint; ac petiisti, ut sacra pragmatica forma id prohi-

3 verum adulterium etiam || 4 fuerint || 5 dandae legitimo || Illo quoque specialiter adiecto, ut || 6 raptoris eligere matrimonium || 11 factum] etiam factum esse || 14 subiecimus poenae || 15 concubium || datis mulieri || 19 accedere iubemus] accipere || 21 ad patrem vel ad matrem] ad parentes || vel si] vel || 23 quam] quae || 24 eorum (earum l)] eius || 26 atque] nec non || 27 verum in praeteritis etiam || 28 Leo parens] Arcobinde pater || 30 Vale — amantissime om.

33 παραστήναι L in textu, παρίστασθαι Theod. || ἢ διαχθῆναι om. Theod. || 34 δίχα ML] χωρὶς Theod. || κελύσεις βασιλικῆς ind. Theod. || ἐμφανίζομένους M pr. ἐμφανίζομένην cod. Theod. || 35 ταῖς ἐπαρχίαις index M pr. || 36 Ἰωάννη — πραιτωρίων om. L (Ἀρεθρίνῳ ἐπάρχῳ τῶν πραιτωρίων male Haloander) || * ἐπάρχῳ M || 37 ἐστάλη M] ἐπεστάλη L ἀπεστάλη B || 38 βουλευτὰς ἢ om. B (cf. ad 727, 1. 5) || ἕτερας L || 39 ἦτεσι Zachariae] ἢ τις B^c εἰ τις L ἦτησας LB^f || θεῶν καὶ πραγματικῶ L^a

τύπων τούτων κωλυθῆνοι, ὥστε μηδένα ταξεώτην ἢ βουλευτήν μήτε ἐξ ἐτέρας εἰς ἕτεραν ἀγισθαί χώρων μήτε εἰς ταύτην ἔλκεσθαι τὴν εὐδαίμονα πόλιν, εἰ δὲ θεῖαι γένωνται συλλαβαὶ περὶ τούτων, ταύτας ἐμφανεῖς γενέσθαι τῷ δικαστηρίῳ τῆς σῆς ὑπεροχῆς καὶ ψήφους ἀκολούθους λαμβάνειν.

CAPUT I.

Ἡμεῖς τοίνυν πᾶσαν μὲν ἀγωγήν καὶ παραστάσιν ἀποστρεφόμεθα, εἰ δὲ ἀνάγκη γένοιτο τοιοῦτό τι 5
πραγθῆναι, οὐδενὶ τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων πληρῆ ἢ τῷ θρόνῳ τῷ σῷ συγχοροῦμεν ταξεώτην ἢ βουλευτήν
εἰς ταύτην ἀγωγήμιν ποιεῖν τὴν εὐδαίμονα πόλιν, πληρῆ εἰ μὴ θεῖαι κέλευσις ἐπιτρέπουσα τούτῳ ἔρητως γένοιτο,
ἢν προσήκει καὶ τὴν σὴν μανθάνειν ὑπεροχὴν, καὶ μὴ παρὰ τὴν σὴν ψήφον ἀγώγιμον γίνεσθαι αὐτόν, διὰ
τὸ λυσitelῆς τῷ δημοσίῳ, μήποτε ἐντεῦθεν οἱ τὰ δημοσία πράττοντες ἀφελκόμενοι ταύτην λάβοιεν ἀφορ-
μὴν τῆς κατὰ τῶν δημοσίων ἐπιτηρείας.

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου πραγματικῷ 10
ἡμῶν δηλούμενα τύπων ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι σπεισάτω. Dat. XVII. (kal.)

PNB

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΕΠΙ ΔΗΜΟΣΙΟΙΣ ΠΡΟΙΟΝΤΑΣ ΘΕΙΟΥΣ ΤΥΠΟΥΣ ΜΗ ΑΛΛΩΣ ΕΡΡΩΣΘΑΙ 15
ΕΙ ΜΗ ΕΓΕΝΟΝΤΟ Η ΓΕΝΟΙΝΤΟ ΚΑΤΑΦΑΝΕΙΣ ΤΟΙΣ ΤΩΝ ΠΡΑΕΤΟΡΙΩΝ ΕΝΔΟΞΟΤΑΤΟΙΣ
ΕΠΑΡΧΟΙΣ ΚΑΙ ΕΚΕΙΘΕΝ ΚΥΡΩΘΕΙΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ πραιτωρίων.

(Προοίμιον.) Σπουδάζοντες μετὰ τῆς τοῦ θεοῦ βοηθείας σὺν ἐπιμελείᾳ διοικεῖν τὰ τῆς ἐμπιστευ-
θείσης ἡμῖν πολιτείας παρὰ τοῦ δεσπότου θεοῦ πράγματα, κελύομεν μὴ ἄλλως ἰσχύειν τύπον περὶ δημοσίων
γινόμενον πρὸς τὸν μεγαλοπρεπέστατον δοῦκα ἢ καὶ αὐγουστάλιον ἢ πρὸς τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν λαμπροτάτους
ἀρχοντας, εἰ μὴ πρότερον ἐφανισθῆ τῷ δικαστηρίῳ τῆς σῆς ὑπεροχῆς, τοὺς δὲ μὴ γενομένους καταφανεῖς 20
μηδεμίαν ἰσὴν ἔχειν. ἄποπον γὰρ προσάσει δημοσίων γινόμενον θεῖον τύπον μὴ πρότερον τῷ θρόνῳ τῆς
σῆς ὑπεροχῆς ἐφανῆ τούτων καθίστασθαι, εἴτα οὕτω καταπέμπεσθαι πρὸς τὸν μεγαλοπρεπέστατον δοῦκα ἢ
αὐγουστάλιον ἢ τοὺς λοιποὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχοντας. δεῖ γὰρ ἐμφανεῖς γινόμενους τοιοῦτους θεῖους
τύπους τῷ θρόνῳ τῆς σῆς ὑπεροχῆς οὕτως καταπέμπεσθαι εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ πέρατι παραδίδοσθαι.

Nov. CLII Graece tantum extat in ML fuit in B 57. 49, 1 secundum indicem reginae. — Epit. Theod. 152.

beretur, ne ullus officialis vel curialis neve ex alia in aliam provinciam ducatur neve ad hanc felicem
urbem trahatur, si vero sacrae hac de re conficiantur litterae, ut eae iudicio tuae sublimitatis insinuentur
et decreta congrua accipiant.

I. Nos igitur quamquam omnem in ius deductionem et exhibitionem aversamus, tamen si quid eius-
modi agi necesse sit, nulli ex magistratibus nostris nisi sedi tuae permittimus ut officialem vel curialem
ad hanc felicem urbem duci iubeat, nisi sacra iussio fiat quae id nominatim praecipiat, quam tuam quo-
que sublimitatem nosse par est, neque contra sententiam tuam illum in ius duci, propter fisci utilitatem,
ne forte inde qui publica administrant cum in ius abstrahantur hanc arripiant copiam fraudis facien-
dae publicis.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt et per hanc sacram formam nostram de-
clarantur ad opus effectumque adducere studeat.

CLII.

NE SACRAE FORMAE QUAE DE PUBLICIS PROCEDUNT ALITER VALEANT NISI SI GLORIO-
SISSIMIS PRAEFECTIS PRAETORIO INSINUATAE FUERINT VEL INSINUENTUR ET INDE
CONFIRMENTUR.

Idem Augustus Iohanni gloriosissimo praefecto Praetorio.

Praefatio. Cum deo auxiliante nobis magna cum diligentia res imperii a domino deo nobis con-
crediti administrare studeamus, non aliter valere iubemus formam de publicis ad magnificentissimum ducem
vel etiam augustalem vel ad clarissimos provinciarum praesides factam, nisi si prius iudicio tuae subli-
mitatis insinuata sit, quae vero insinuatae non sint nullam vim habere. Absurdum enim est, sacram
formam publicarum nomine factam non prius sedi sublimitatis tuae insinuari, atque ita demum ad magni-
ficentissimum ducem vel augustalem vel ceteros provinciarum praesides mitti. Nam eiusmodi sacras formas
sedi sublimitatis tuae insinuatatas ita demum in provincias mitti et ad effectum duci oportet.

1 ταξεώτην B] μήτε ταξεώτην ML || ἢ βουλευτήν
om. B (cf. ad 726, 38) || μήτε LB^f] μὴ M om. B^c || ἐξ]
ἀφ' B^c || μήτε B] μηδὲ ML || 2 γένοινται L || 3 ἀκο-
λούθους MB^f] ἀκολούθους LB^f || 5 ἢ βουλευτήν om.
B (cf. ad v. 1) || 6 εἰ LB] om. M || 8 τῷ τ • L^a ||
μήποτε — δημοσία in litura M || οἱ ὅλα L || 10 epil.
om. B || 11 subscr. om. Theod., dat. XVII M. Novellam
priorem esse generali constitutione quae sequitur (nov. CLII)
perspexit Zachariae hanc refingens subscriptionem: dat.
XVII. <k. Jan. CP. dn. Iustiniano pp. Aug. III cos. >
i. e. a. 533: quo die etiam const. Tanta et Δεδωκεν
emissae sunt. Scholion in indice M adscriptum ad nov.

CL si huc pertinet (cf. ad 728, 11), a. 534 data esse sta-
tuenda erit || 13 rubr. Περί τοῦ μὴ ἐρρωσθαι τὰς περὶ
δημοσίων θεῖαις κελύσεις χωρὶς κωρῶσεως τῶν ἐπάρ-
χων Theod. || προσιόντας ML, corr. Haloander || 14
πρωῶν ML || 15 ἐπάρχοις index L (cf. Theod.) || ἐπάρ-
χος ML || 16 *ἐπάρχω ML || 19 δοῦκα ἢ καὶ αὐγου-
στάλιον (cf. 31) ad Aegyptum et Thebaidem superiorem
spectat (cf. Hierocles synecd. 723, 6. 731, 7; praeterea
Edict. XIII c. 1. 2, Georgii Cyprii descr. orbis Romani
710 p. 36 Gelzer; et de Thebaide C. I. G. 8646) || 22
ἐφανῆ — 25 ὑπεροχῆς om. L || τούτων abundare censet
Zachariae, nisi legas 21 γινόμενον θεῖου τύπου

CAPUT I.

Εἴ τι τοίνυν μέγρι τοῦ νῦν πρὸς βλάβην τοῦ δημοσίου γέγονε, τοῦτο ἄκρον εἶναι κελύομεν. Θεσπί-
ζοντες τοῦ λοιποῦ ἕκαστον θεῖον πραγματικὸν τύπον, εἴτε πρὸς τὸν αὐγουστάλιον εἴτε πρὸς τὸν δοῦκα εἴτε
πρὸς τοὺς λοιποὺς ἐν παρχαίων ἀρχοντας γένοιτο προφάσει δημοσίαν, καθὰ εἴρηται, πάντας ἐμφανίζονται
τῷ δικαστηρίῳ τῆς σῆς ὑπεροχῆς, καὶ οὕτως εἰς τὰς ἐπαρχίας πέμπεσθαι προταττόμενον μετὰ προσταγμάτων,
καθὰ εἴρηται, τῆς σῆς ὑπεροχῆς. ὥστε ὅσοι μὲν πρὸς βλάβην γίνονται τοῦ δημοσίου θεῖοι τύποι, τούτους
καὶ δέχεσθαι καὶ προτάττειν τῶν προσταγμάτων, καὶ πέμπεσθαι παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς εἰς τὰς ἐπαρχίας,
ἐφ' ᾧ τε πέρατι παραδίδοσθαι· ὅσοι δὲ πρὸς βλάβην τοῦ δημοσίου κατὰ συναρπαγὴν γίνονται, δέχεσθαι
μὲν τὴν σὴν ὑπεροχὴν τοὺς τοιοῦτους θεῖους τύπους, μὴ πράττειν δὲ τὰ ἐν αὐτοῖς ἐγκείμενα πρὶν ἢ πρότε-
ρον εἰς ἡμᾶς ἀνεγχοί, ἵνα εἴ τι ὡς εἰκὸς πρὸς βλάβην τοῦ δημοσίου γέγονε, τοῦτο ἐπανορθωθῆ. Οἷοςδήποτε
τοίνυν θεῖος πραγματικὸς τύπος προφάσει δημοσίαν γενόμενος μὴ ἐμφανῆς γένηται τῷ θρόνῳ τῆς σῆς ὑπερο-
χῆς, τοῦτον ἐν οὐδενὶ χρόνῳ κρατεῖν βουλόμεθα. D. k. iun. CP. dn. Iustiniano pp. Aug. (IV.) et Paulino
vc. COSS. [a. 534.]

PNT

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΧΑΜΕΥΡΕΤΩΝ ΒΡΕΦΩΝ.

Ἐ αὐτὸς βασιλεὺς Ἑλλιά τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τοῦ Ἰλλυρικοῦ.

⟨Προοίμιον.⟩ Ἐγκλημα τῆς ἀνθρωπίνης γνώμης ἀλλότριον καὶ οὐδὲ περὶ πάντων βαρβάρων ἀξιο-
πιστον Ἀνδρέας ὁ θεοφιλέστατος πρεσβύτερος καὶ ἀποκρισάριος τῆς τῶν Θεσσαλονικέων ἀγιωτάτης ἐκκλησίας
προσήγγειλεν, ὡς τινες τὰ προϋόντα εὐθὺς ἐκ κοιλίας ἀπορρίπτοντες βροφῆ καὶ ἐν ταῖς ἀγίαις αὐτὰ καταλι-
πάνοντες ἐκκλησίας μετὰ τὸ ταῦτα παρὰ τῶν εὐσεβοῦντων ἀνθρώπων ἀναγωγῆς καὶ τροφῆς ἀξιοθῆναι
ἐκδικουσί καὶ δούλους προσαγγέλλουσι, καὶ ἐπιθυμοῦσι τῇ οἰκείᾳ ἠμότητι τοῦτο προσθεῖναι, ὥστε οὓς ἐν
αὐτοῖς τοῖς τῆς ζωῆς προοίμιῳ θανάτῳ παραδεδοκασιν. ἀεξήσαντας στερεῆσαι τῆς ἐλευθερίας. ἐπειδὴ τοίνυν
τὸ τοιοῦτον ἀτοπήμα πολλὰ κατὰ ταῦτον περιεχεῖ ἐγκλήματα, φόνον τε καὶ στυγερὰν καὶ ὅσα ἂν τις ἐν
τῇ τοιαύτῃ πράξει εὐκόλως ἀπαριθμήσαιο, εἶδει τοὺς τὰ τοιαῦτα διαπραξαμένους τὴν ἐκ τῶν νόμων μὴ δια-
φεγεῖν ἐκδίκησιν, ἀλλ' εἰς τὸ τοὺς ἄλλους σωφρονετέρους γενέσθαι ταῖς ἐσχάταις αὐτοὺς ὑποβληθῆναι ποιναῖς,
οἷα ἐκ τῆς ἀναιδείας τῆς ἐναγωγῆς ἴδια ἐγκλήματα προσαγγέιλαντας. ὅπερ τοῦ λοιποῦ φυλαχθῆναι θεσπίζομεν. 25

Nov. CLIII Graece tantum extat in ML, c. 1 ex B^s N 3, 3 p. 517 Zach. in B 33, 2, 4. — Epit. Theod. 153, Athan. 18, 7; Anonymus Bodleianus 26 apud Zachariae Ἀνεκδ. p. 222.

I. Si quid igitur hucusque ad detrimentum rei publicae factum est, hoc irritum esse iubemus, sancientes, ut in posterum quaelibet sacra pragmatica forma (sive ad Augustalem sive ad ducem sive ad ceteros provinciarum praesides rerum publicarum nomine, sicuti dictum est, fiat), omnino iudicio sublimitatis tuae insinuetur, atque ita in provincias mittatur praefixa additis praeceptis, uti dictum est, sublimitatis tuae. Itaque quaecumque sacrae formae non ad detrimentum rei publicae fiunt, eas et suscipias et praemittas praeceptis, atque mittantur a sublimitate tua in provincias, ut ad effectum adducantur; quaecumque autem ad detrimentum rei publicae per obreptionem fiunt, eiusmodi quidem sacras formas suscipiat sublimitas tua, neque tamen quae in illis continentur faciat, priusquam ad nos rettulerit, ut si quid forte ad detrimentum rei publicae factum est, id emendetur. Quaecumque igitur sacra pragmatica forma publicorum nomine facta sedi sublimitatis tuae insinuata non fuerit, eam nullo tempore valere volumus.

CLIII.

DE INFANTIBUS EXPOSITIS.

Idem Augustus Eliae gloriosissimo praefecto Illyrici.

Praefatio. Crimen a sensu humano alienum, et quod ne de barbaris quidem ullis referri fidem habet, Andreas deo carissimus presbyter et apocrisiarius sanctissimae Thessalonicensium ecclesiae nobis nuntiavit, esse qui infantes ex utero prodeuntes statim abiciant et in sanctis ecclesiis eos relinquunt, deinde eosdem postquam a piis hominibus educationem et alimenta impetrarint vindicent et servos suos esse pronuntiant, atque cupiant suae crudelitati hoc addere, ut quos in ipsis vitae primordiis morti tradiderint, eos adultos privent libertate. Quoniam igitur eiusmodi indignitas multa simul complectitur crimina, caedem et calumniam et quaecumque quis in eiusmodi facinore facile recensuerit, oportebat eos qui haec talia committerent, vindictam ex legibus statutam non effugere, sed quo ceteri moderatores fierent, extremis poenis subici, quippe qui per impudentiam actionis sua ipsi crimina deferrent. Quod quidem in posterum custodiri iubemus.

1 μέγρι τοῦ νῦν L] om. M || 2 θεῖον om. L^a || 4 προταττόμενον M] om. L || 6 pro τῶν mavult μετὰ Kroll || 10 τοίνυν om. L || πραγματικὸς θεῖος L] μὴ M] εἰ μὴ L || 11 subscr. ἐξερωνήθη μηνὶ ἰουνίῳ ὑπατεία reliquis omissis Theod. iust. pp. aug. et palulin. M, IV. add. Zachariae. Scholion in indice M ad nov. CL immerito adscriptum quod p. 725 exhibui etsi in promptu est referre ad nov. sequentem CLI (cf. ad 727, 11), tamen vix dubito quin ad hanc nov. (CLI) pertineat, ubi de consulatu in illo scholio commemorato ex ipsa codicis M subscriptione constat; accedit quod cum hac subscriptione facilius conciliari potest diei nota in scholio corrupta κα

καὶ κη (corr. καλ. iun.?) quam cum die in subscriptione nov. CLI notato XVII kal. . . || 13 νεαρὰ οὐβ' citatur apud Anon. Bodl. et Ath. || 14 rubr. Περὶ χαμευρετῶν Theod. || 15 Ἑλλιά Ath. (cf. ad inscr. nov. CXI p. 521, 12) || Μηρᾶ ML || 16 γνώσεως Theod. || * οὔτε ML || περὶ M] παρὰ L || 17 α' i. e. ἀγίας L || 18 προσήγγειλεν L^a || * ἀπορρίπτονται M ἀπορρίπτονται (sim. infra) L || 20 οὓς M] οὓν L, τοὺς Haloander || 21 παραδεδοκῶτας L || 23 τὰ τοιαῦτα L] αὐτὰ M] διαφεγεῖν L || 24 εἰς τὸ L] ὥστε M || 25 προσαγγέλλοντας L, προσαγγέλλοντας Haloander || θεσπίζομεν M

CAPUT I.

Ἵσοι τοίνυν οὕτως ἐν ἐκκλησίαις ἢ ῥήμασι ἢ ἄλλοις τόποις ἀπορριφέντες δευχθῶσι, τοίνους πᾶσι τρόποις ἐλευθέρους εἶναι παρακελεύομεθα, καὶ εἰ ἀκριβῆς τις ἀπόδειξις ὑπάρχοι τῷ ἐνάγοντι εἰς τὸ δεῖξαι τὸ τοιοῦτον πρόσωπον τῇ αὐτοῦ διαφέρειν δεσποτεία. εἰ γὰρ τοῖς ἡμετέροις προστέτακται νόμοις, ὡς τε τοὺς ἰουδαίους οἰκέτας παρὰ τῶν δεσποτῶν καταφρονηθέντας καὶ ὡς τῆς αὐτῶν ὑγείας ἀπελπισθείσης ἐκ τῶν κεντημένων ἐπιμελείας μὴ ἀξιουμένους πάντως εἰς ἐλευθερίαν ἀναρπάξασθαι, πῶς ἄρα γε τοῖς ἐν αὐτῇ τῇ τῆς ζωῆς ἀρχῇ τῇ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καταλειφθέντας εὐσεβεῖα καὶ παρ' αὐτῶν ἀνατραφέντας ἀνεξόμεθα εἰς ἀδικον δουλείαν καθέλκεσθαι; ἀλλὰ τοῦτους τὸν τε οὐσιώτατον ἀρχιεπίσκοπον τῆς Θεσσαλονικέων καὶ τὴν ἐπ' αὐτὸν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν καὶ τὴν σὴν ἐνδοξότητα βοηθεῖν καὶ τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἐκδικεῖν θεοπίζομεν, μηδὲ τὰς ἐκ τῶν ἡμετέρων νόμων τῶν ταῦτα πραιτῶν διαφερόντων πονίας, οἷα πάσης ἀπανθρώπιας καὶ ἀμότητος πεπληρωμένων [καὶ] τοσοῦτον πάσης μαιφρονίας χειρόνος, ὅσον ταύτην τοῖς ἀθλιωτέροις ἐπάγοσι.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παρασιάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ Θεοῦ δηλούμενα τύπον ἢ τε σὴ ἐνδοξότης καὶ ὁ κατὰ καιρὸν τὴν αὐτὴν παραληγόμενος ἀρχὴν καὶ ἡ πειδομένη ἡμῖν τάξις ἔργω καὶ πέρατι παραδοῖναι καὶ παραφυλαχθῆναι σπευσάτω. καὶ ποιῆ γὰρ ἐπιχειρεῖται ἐ χρυσίου λιτρῶν κατὰ τῶν ταῦτα παραβαίνειν ἐπιχειρούντων ἢ παραβαίνεσθαι συγχαρούντων. Dat. prid. id. Dec. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. (anno XV.) Basilio vc. cons. [a. 541.]

ΠΝΔ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΟΣΡΟΗΝΗ ΑΘΕΜΙΤΩΣ ΣΥΝΑΛΛΑΤΤΟΝΤΩΝ.

Ἀποκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Φλώρω κόμητι τῶν Θεῶν περιβάτων.

(Προοίμιον.) Παράδοξός τις ᾤλθεν εἰς ἡμᾶς λόγος, ὡς οἱ κατὰ τὴν μέσσην τῶν ποταμῶν καὶ τὴν Ὀσροηνὴν ἐπαρχίαν τολμῶσι γάρμοις ἀθεμίτους ὀμιλεῖν, καὶ τοὺς ῥωμαϊκοὺς παραβαίνουσι νόμους καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς ἠπειλημένας ποινὰς τὰς τε παλαιὰς καὶ νέας, τοῖς μὲν ἐκ γειτόνων προσέχοντες, εἰς ἀθεμίτους δὲ καὶ

Nov. CLIV Graece tantum extat in ML (αὐτὴ ἐξεφωνήθη ὑπὲρ οὗ νόμος οὐκ ἦν schol. M in marg.). — Epit. Theod. 154, Athan. 11, 6.

I. Quoscumque igitur eum in modum in ecclesiis vel vicis vel aliis locis abiectos esse probatum fuerit, eos omnibus modis liberos esse iubemus, etiamsi actori certa aliqua probatio suppetat, quae eiusmodi personam ad sum dominium pertinere ostendat. Nam si legibus nostris praeceptum est, ut servi aegrotantes a dominis neglecti et quasi desperata eorum valetudine a possessoribus curatione digni non habiti omnino in libertatem eripiantur, quo tandem modo eos qui in ipso vitae principio aliorum hominum pietati relicti atque ab iis enutriti sunt in iniustam servitutem trahi patiemur? Verum his et sanctissimum civitatis Thessalonicensis archiepiscopum et sanctam dei ecclesiam sub ipso constitutam et gloriam tuam opem ferre et libertatem iis vindicare sancimus; neve poenas ex legibus nostris statutas effugiant qui haec agunt, utpote qui omni inhumanitate et crudelitate referti sint, quae omni homicidio tanto peior est quanto miserioribus eam inferunt.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram formam declarantur gloria tua et qui pro tempore eundem magistratum suscepturum est et officium vobis obtemperans ad opus effectumque adducere atque custodire studeat. Etenim poena quinque librarum auri imminerebit iis qui haec violare temptent aut violari patiantur.

CLIV.

DE IIS QUI IN OSROENA ILLICITAS NUPTIAS CONTRAHUNT.

Imperator Iustinianus Augustus Floro comiti sacrarum rerum privatarum.

Praefatio. Mirus quidam rumor ad nos pervenit, eos qui Mesopotamiam et Osroenam provinciam incolunt, audere illicitis nuptiis se iungere, atque romanas leges violare et poenas in iis intentatas tam veteres quam novas, qui cum ad vicinarum gentium mores respiciant, in illicitas atque prohibitas nuptias

1 Ἵσοι τοίνυν οὕτως] θεοπίζομεν ὅσοι B² || ἦ] ἢ ἐν B² || ῥήμοις L || ἀπορριφέντες cum Scrimgero vulg. || τοῖς τοῖς L, B² v. l. || 2 ἐλευθέρους B² v. l. || παρακελεύομεθα om. B² v. l. || καὶ εἰ ML] καὶ εἰ, v. l. εἰ καὶ B² || ὑπάρχει B² || 3 αὐτοῦ Scrimger || προτετάκται B² v. l. || νόμοις] Cod. 7, 6 § 3 (cf. 6, 4, 4 § 2) || 4 ὡς LB²] om. M (cf. ad seq.) || υγιείας LB² || ἐκ] ὡς ἐκ M || 5 ἀξιουμένης πάντας M || ἀναρπάξασθαι B² v. l. (ante hoc voc. littera deleta in M) || πῶς ἄρα γε B²] πῶς μᾶλλον ML, quod retineri nequit nisi particula οὐκ ante ἀνεξόμεθα v. 6 inserta cum Haloandro et vulg.; an leg. πῶς οὐ μᾶλλον? || 7 τοῖς τοῖς — 8 ἐκδικεῖν θεοπίζομεν] τοῖς τοῖς ἐλευθεροῦσθαι θεοπίζομεν B² || τῆς ML] τῆς τῶν (cf. 728, 17) conl. Zachariae fulso || 8 ἐπ' αὐτῶν M || 9 *μήτε MLB² || 9 sq. cf. Theod., ὁ καταδουλῶν

ἐλευθέρων ταῖς τῶν φονέων ποιναῖς ἐπίκειται || διαφερόντων L || 10 καὶ seclusi (nisi corrigendum τῆς) || χειρόν L^a χειρόνας B² v. l., χειρόνων Haloander || ὅσον LB²] ὅσω M || 13 ὁ — παραληγόμενος M] ἢ (οἱ Haloander) — παραληγόμενος L || 15 subscr. d. pri. is (sic) dec. ep. dn. iust. pp. aug. basilio uc. cons. M dat. id. Δεκεμβρ. βασιλείας Ἰουστινιανῶν τὸ ἐ' ἵπατείας Βασιλείου Ath. ἐξεφωνήθη μηνὶ δεκεμβρίῳ ἔτει ἐ' ἵπατείας Βασιλείου Theod. || 18 rubr. Θεῖος πραγματικὸς τύπος περὶ τῶν ἐν Ὀσροηνῇ καὶ Μεσοποταμίᾳ ἀθέμιτων συναλλαζάντων γάμων Ath. || ἐν Ὀσροηνῇ L, ἐν Ὀσρωηνῇ cod. Theod., om. index M in lacuna || ἀθεμίτως συναλλαζάντων] ἀθεμιτογαμῶν Theod. || 20 Παράδοξός τις] Παράδοξος cit. Ath. Theod. || 21 ἐπαρχίας L || ἐπ' αὐτοῖς ἠπειλημένας L

κεκωλυμένους ἐμπίπτουτες γάμοις. ἡμεῖς τοίνυν τούτων μὲν οὐδὲν παντελῶς ἐπιστεύσαμεν· οὐ γὰρ ἡγοῦμεθα ἀνθρώπους μέρους ὄντας τῆς ἡμετέρας πολιτείας τοιοῦτό τι πράττειν θαρρεῖν καὶ τὴν γονὴν τὴν ἑαυτῶν κατασχέειν καὶ τὰ ἔνοματα συγγέειν.

CAPUT I.

Ὡστε καὶ ἐξερενῶν ταῦτα ἡβουλόμεθα, καὶ εἴ τι τοιοῦτον ὅλος πέπρακται, τοὺς ἀμαρτάνοντας πρὸς ἐσχάτην ἄγειν τιμωρίαν. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ χρόνος ἐστὶ μακρὸς καὶ οὐδὲ πιστεύομεν τοιοῦτό τι γεγενῆσθαι 5 πλημμελίημα, εἴ ἄρα καὶ τοιοῦτό τι συμβέβηκε, τὸ μὲν παραφρηκός, ὅπως δὴ ποτε ἂν ἔχοι, συγχωροῖμεν τοῖς τὴν Ὀσροηνὴν καὶ τὴν μέσσην τῶν ποταμῶν τὰς ἐπαρχίας κατοικοῦσι, ποσάσει τῶν ἐν αὐταῖς γενομένων διαφόρων ἐφόδων, καὶ μάλιστα ἀγροικικοῦ πλήθους ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ὄντιος τοῦ ταῦτα ἐξαμαρτεῖν λεγομένου, καὶ ἐπὶ τοῦ νῦν σχήματος ἔωμεν εἶναι, οὐδὲν πολυπραγμοιοῦντες τῶν ἄχρη τῆς νεαρᾶς ἡμῶν θείας 10 διατάξεως περὶ τοῦτου ὡς εἰκὸς πλημμεληθέντων, ἀλλὰ θεσπιζόντες πᾶσαν κολυθῆναι περὶ τούτου ζήτησιν τοιαύτην κατὰ προσώπων ἢ πραγμάτων διαφερόντων τοῖς ἐν ταῖς αὐταῖς ἐπαρχίαις οἰκοῦσι. μετὰ δὲ τὸν ἡμέτερον νόμον τὸν ἐναγχος περὶ τούτου θεθέντα εἴ τις ἐτόλμησεν ἢ καὶ τολμήσειεν τοιοῦτό τι πράξει, βουλόμεθα τούτου ὑπὸ ποινᾶς ἐσχάτης καταστήναι, εἰδὸτα ὡς οὐ μέχρι χρηματικῶν σιτησόμεθα ποινῶν, ἀλλ' 15 αὐτόν τε καὶ γυναῖκα καὶ παῖδας ἐξ ἀθεμίτων γινομένου γάμων μετὰ τὴν ἡμέτεραν, ὡς εἴρηται, θείαν διάταξιν μετελευσόμεθα, καὶ τὸν εἰς κεφαλὴν κίνδυνον καὶ τὴν εἰς περιουσίαν αὐτοῖς ποινήν ἐπιστήσομεν, 15 οὐδένα φειδόμενοι οὔτε εἰ μείζονος οὔτε εἰ ἐλάττονος εἴη καταστάσεως ἢ τύχης ἢ ἰερωσύνης (τοῦτο γὰρ ἐτι μᾶλλον ἐστὶ δυσκολώτερον), ἀλλὰ πᾶσιν ὁμοίως ἐπεξίοντες τὴν νενομισμένην καὶ τοῖς ὁμαίοις πρέπουσαν νόμοις φυλάξομεν εὐταξίαν, οὐ μέρος μόνον τῆς οὐσίας ἀφαιρούμενοι, ἀλλὰ καὶ τὴν οὐσίαν ὅλην καὶ μέρος 20 τοῦ σώματος, καὶ εἴπερ καὶ δυσκολώτερον εὐρωμεν τὴν ἀθεμιτογαμίαν, καὶ αὐτὴν ἴσως τὴν ψυχὴν· οὐδενὸς ἀποργεῖν δυναμένου εἰς τὸ τοῖς πέλας ἐν τοῖς πλημμελήμασιν ἀκολουθεῖν. χρὴ γὰρ τὰ ἰεῖδα τε καὶ προσήκοντα φροεῖν καὶ τοὺς ἄλλους ἀνιστᾶν εἰς τὸν τοιοῦτον ζῆλον, ἀλλ' οὐκ αὐτοὺς πράττειν παράνομα καὶ εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλους καταφεύγειν μίμησιν. ταῦτα τοίνυν φυλάττεσθαι βουλόμεθα ἐπὶ τῶν εἰρημένων 25 ἐπαρχιῶν, τῶν τε πολιτικῶν τῶν τε στρατιωτικῶν ἀρχόντων τοῦτο φυλαττόντων καὶ τὰς ποινὰς ἐπιτίθεσθαι τοῖς ἀμαρτάνουσι παρασκευαζόντων. τοῦτο δὲ αὐτὸ τοῖς τῆς χώρας κατὰ πρόσταξιν σὴν διὰ προγραμμάτων παρὰ τῶν οἰκείων ἀρχόντων γενέσθαι βουλόμεθα φανερόν, εἴ μὴ βούλονται καὶ αὐτοὶ ταῖς ἐσχάταις ἰποβληθῆναι ποιναῖς καὶ ταῖς ἐκπτώσεσι τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν οὐσιῶν, εἴ τινος τούτων ἀμελήσειεν.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλοῖμενα πραγματικοῦ τύπου ἢ σὴ ἐνδοξότης ἔργω καὶ πέρι τι παραδοῦναι σπενσάτω. Dat. . . .

incidant. Nos igitur horum quidem nihil omnino credidimus: neque enim existimamus homines qui rei publicae nostrae pars sunt eiusmodi quid agere audere atque progeniem suam dedecore afficere et nomina confundere.

I. Quare et in ea inquirere, et si quid eiusmodi factum esset, delinquentes ad extremum supplicium trahere volumus. Verum quoniam et longum tempus est neque eiusmodi delictum commissum esse credimus, si tamen quid eius generis contigerit, praeteritum quidem, quocumque se modo habeat, iis qui Osroenam et Mesopotamiam provincias incolunt indulgemus propter invasiones in eas vario modo factas, et maxime quia agrestis multitudo ut plurimum haec delinquere dicitur, idque in ea quae nunc est condicione manere sinimus, cum nihil eorum curiose perscrutemur quae usque ad novellam nostram sacram constitutionem hac in re forte peccata sunt, sed ut omnem huiusmodi de hoc inquisitionem adversus personas et res quae ad incolas earundem provinciarum pertinent prohiberi sanciamus. Post legem vero nostram nuper hac de re latam si quis quid eiusmodi sacre ausus fuerit vel etiam audeat, eum extremis suppliciiis subici volumus, sciatque is nos in pecuniariis poenis non substituros, sed et ipsum et uxorem et liberos ex illicitis nuptiis natos post nostram, uti dictum est, sacram constitutionem persecuturos esse, et de capite periculum et de bonis poenam iis inflictuos, nulli parcetes nec si maioris nec si minoris sit condicionis aut fortunae aut sacerdotii (hoc enim etiam magis importunum est), sed in omnes pariter animadvertentes solum et Romanis legibus dignum ordinem esse servaturos, cum non solum substantiae partem auferamus, sed etiam totam substantiam et partem corporis, et si quidem vel importunius contractas deprehenderimus illicitas nuptias, forte etiam ipsam animam: ita ut nemo effugere possit ad viciniam in peccatis exemplum sequendum. Recta enim et quae decent sapere oportet ceterosque ad talem aemulationem excitare, nec vero ipsos quae contra leges sunt agere et ad mutuum imitationem confugere. Haec igitur custodiri volumus in praedictis provinciis, ut tam civiles quam militares magistratus hoc custodiant efficiantque ut poenae delinquentibus imponantur. Hoc ipsum autem iis qui in provincia sunt ex praecepto tuo a propriis magistratibus per edicta manifestum fieri volumus, nisi ipsi quoque extremis poenis subici velint et administrationem et bonorum amissioni, si quid horum neglexerint.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram pragmaticam formam declarantur tua gloria ad opus effectumque adducere studeat.

2 μέρη L || 10 διατάξεως] nov. XII || 14 γενομένου cum Haloandro vulg. || γάμωνs M^a L || 16 εἰ μείζονος] εἰ om. L || ἐλάττονος L^a || καταστάσεως M || 17 ἐπεξίοντος L || 19 εἴρηται] καὶ om. L || δυσκολώτερα M || 20 εἰς τὸ L] ἐκ τοῦ M || τοῖς πέλας ἐν τοῖς (cf. 729, 22)] τὰς ποινὰς τοῖς cum Haloandro vulg. male || 23 τούτων L || 24 τοῖς] τῷ L || πραγμάτων L || 26

ἀμελήσειεν L || 28 subscr. om. Ath., Theod., dat. M reliquis omissis; constitutionem recentiore novella XII (cf. 10. 12. 14) aut eidem anno 535 aut anno 536, quibus annis Flori comitis rerum privatarum in novellis mentio continetur (cf. nov. XXII extr. p. 187, 9) probabiliter tribuit Biener p. 534; novella CXXXIX antiquiore esse ex prooemio concilii Zachariae.

PNE

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΕΙΝ ΤΑΣ ΜΗΤΕΡΑΣ ΥΠΟΚΕΙΣΘΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΙΚΟΙΣ ΛΟΓΙΣΜΟΙΣ.

Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὔγουστος Βελισαρίῳ (στρατηγῷ).

(Προοίμιον.) Ἰκετηρίαν ἀνέτεινε Μάρθα ἡ λαμπροτάτη τῷ ἡμετέρῳ κράτει περιέχουσαν, Σεργίου 5
τοῦ τῆς μεγαλοπρεποῦς μητρὸς τοῦ αὐτῆς γενομένου πατρὸς τετελευτηκίτος καταλειφθῆναι μὲν αὐτὴν κομιδῇ
ρίαν τὴν ἡλικίαν, τὴν δὲ αὐτῆς κηδεμονίαν ὑπελθεῖν Αἰξεντίαν τὴν λαμπροτάτην αὐτῆς μητέρα, καταθεμέ-
νην μὲν ἐν ὑπομνήμασιν ὡς οὐ προσομιλήσει δευτέρους γάμοις, καὶ τὸν ὑπὲρ τούτου διωρισμένον τοῖς ἡμετέ-
ροις νόμοις ὄρκον παρασχομένην διοικήσασθαι τὰ πράγματα, τούτων δὲ παρ' αὐτῆς πεπραγμένων, ὡσπερ 10
οὐδὲ τινος ὄρκου παρ' αὐτῆς δεδομένου καὶ εὐκαταφρονήτου τῆς καταλειμμένης ὑπαρχούσης περιουσίας, κατὰ
τὴν ἐπ' αὐτῆς γενομένην ἀπογραφὴν μέτριά τινα δηλωθῆναι· μετὰ δὲ ταῦτα γάμον ἐλέσθαι δεύτερον κηδε-
μόνα Πέτρον αὐτῇ προβαλλομένην, καὶ ἐκ τοῦ δευτέρου συνουικεσίου δύο μὲν ἐσχηκέναι παῖδας, οὐκ ὕγιως δὲ
πρὸς αὐτὴν ἐσχηκέναι τὸν μὲν καταστάτια παρ' αὐτῆς ἐπίτροπον τῆς διοικήσεως ἀποστήσαι τοῦ τριεκαίδε-
κάτου μόλις αὐτῆς ἐπιλαμβανομένης ἐνιαυτοῦ, πείθειν δὲ κηδεμόνα τῆς δευτέρας ἡλικίας αἰτήσαι, καὶ παρα-
ντικα πείθειν διαλύσεις συγγράφαι πρὸς αὐτὴν καὶ παντὶ λόγῳ δυναμένῳ κατὰ νόμον ἀρόμυταιν αὐτῇ προ- 15
φάσει τῶν τῆς ἐπιτροπῆς λογισμῶν κατὰ τὰς τοιαύτας ἀποτάξασθαι διαλύσεις, ἐν κοιτῶνι τε οὖσαν τριεκαῖα
καὶ τῶν πραττομένων οὐδὲν ἐπισταμένην· οὐδὲ γὰρ οἷόν τε ἦν τὴν παρ' αὐτῇ καθεστῶσαν καὶ πρὸς οὐδένα
εἰπεῖν τὴν δυναμένην περὶ τῶν κατ' αὐτῆς γενομένων, καὶ εἰ τῆς ἐπιγυνομένης αὐτῇ βλάβης ἤσθ' ἀνετο, πρᾶξαι
τι τῶν δυναμένων καλῶσαι τὰ πρὸς τὴν αὐτῆς ἐπιβουλήν μελετώμενα· τοῦ δὲ χρόνου παρασκευάσαντος
αὐτὴν καὶ τὸ μελετηθῆναι κατ' αὐτῆς αἰσθῆσθαι, πρὸς μὲν τὴν μητέρα τοῖς χρήσασθαι παρακλήσεσιν, ὥστε 20
μηδεὶ τῶν κατ' αὐτῆς πραγμάτων ἀποχρήσασθαι, τὰ δὲ πρόποντα μητοὶ περὶ αὐτὴν ἐπιδείξασθαι, καὶ τὴν
τῶν πατρῶων αὐτῇ πραγμάτων ἀποκατάστασιν ποιήσασθαι, κατὰ τῷ νόμῳ δοκεῖ τὴν δὲ τοῖς ἐκ τοῦ
δευτέρου γάμου γενομένοις πασίν ἐναντὶν ὅλην ἐκδοῦσαν οὐδὲ τοὺς τοιοῦτους προσέειπαι λόγους, τοῖναντίον
μὲν οὖν καὶ τὴν θείαν ἡμῶν προῖσχεσθαι νομοθεσίαν, περιέχουσαν μὴ δύνασθαι κατ' αὐτῆς τοῖς τῆς ἀπο-
καταστάσεως χρήσασθαι δικαίους, οὐδὲν μὲν τοιοῦτον περὶ τῶν μητέρων τῶν ἀναδεξαμένων τὴν τῶν οἰκείων 25
παίδων κηδεμονίαν καὶ δευτέρους ἀσπαζομένους γάμους θεοπίξουσαν, ἐπ' ἄλλοις δὲ τισιν ὅροις τε καὶ τρόποις
παρὰ τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας ἐμφωνηθεῖσαν, καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἰκετηρίαν ἡμῖν ἀνέτεινε, ἐφ' ᾧ τε καὶ τὴν
διάνομον τῆς θείας νομοθεσίας σαφῆ τε καὶ ἀναμφισβήτητον καταστήσαι, καὶ μὴ τοῖς αὐτῇ περιεχομένοις ἀπο-
χρησμένην Αἰξεντίαν τὴν αὐτῆς μητέρα τὰ καταλειφθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς πράγματα κέρδους οἰκείων ποιήσασθαι.

Nov. CLV Graece tantum extat in ML, fuit in B 37, 12, 2. — Epit. Theod. 155, Athan. 13, 3 (inde passim contracta apud Anon. Bodleianum 27 p. 222 Zach.).

CLV.

UT MATRES TUTELAE RATIONIBUS OBNOXIAE SINT.

Imperator Iustinianus Augustus Belisario (magistro militum).

Praefatio. Supplicationem Martha femina clarissima maiestati nostrae obtulit qua continebatur, Sergio magnificae memoriae patre suo defuncto ipsam quidem tenera admodum aetate relictam esse, tutelam autem suam Auxentiam feminam clarissimam matrem suam suscepisse testatione in actis deposita ad secundas se nuptias non venturam, et praestito iureiurando legibus nostris ea de re constituto res administrasse, his autem ab ea gestis, quasi neque iusurandum ullum ab ea praestitum esset et substantia relicta vilis atque contemnenda esset, pauca quaedam in inventario ab ea confecto notata esse; postea vero secundas eam nuptias amplexam esse tutore sibi Petro designato, atque duos ex secundo matrimonio habuisse liberos, unde cum parum bene adversus se affecta esset, tutorem ab ea institutum ab administratione removisse, cum ipsa vix tertium decimum annum ingressa esset sibi que persuasisset ut curatorem secundae aetatis peteret, item illico persuasisset ut pactionem cum ipsa conscriberet atque omni actioni quae secundum leges tutelae rationum nomine sibi competere posset per talem pactionem renuntiaret, tametsi etiam tum in cubiculo esset nec quicquam intellexeret eorum quae gererentur: neque enim fieri potuisset, ut quae apud illam maneret nec cuiquam verbum facere posset de iis quae adversus ipsam agerentur, etiamsi damnum sibi inferri sensisset, quicquam eorum faceret quae prohibere possent consilia ad ipsius insidias agitata; cum autem tempus efficeret ut iam quae adversus se agitata essent sentiret, se quidem admonitionibus usam esse apud matrem, ne iis quae contra se acta essent abuteretur, sed ut quae matrem decebant erga se praestaret, atque paternorum bonorum sibi restitutionem faceret quemadmodum legi placeret; illam vero liberis ex secundo matrimonio natis totam deditam nullo pacto eiusmodi orationes admisisse, quin e contrario sacram nostram praetendisse legem, qua contineatur non posse se contra ipsam restitutionis iure uti: quamquam ea lex nihil eiusmodi sanciat de matribus quae liberorum suorum tutelam suscepissent et secundas nuptias amplecterentur, sed alius de terminis et modis a pietate nostra pronuntiata sit. Atque propterea supplicationem nobis obtulit, quo et consilium sacrae legis manifestum atque extra dubitationem positum redderemus, neve iis quae eadem continentur abutens Auxentia mater sua res a patre relictas in proprium lucrum converteret.

2 rubr. Περὶ τοῦ δύνασθαι τοὺς παῖδας κατὰ τῶν ἐπιτροπευόντων αὐτῶν γονέων (κατὰ τῶν ἐπιτρόπων αὐτῶν index) ἀποκαθίστασθαι Ath. || δεῖν — ὑποκείσθαι || ὑποκείσθαι τὰς μητέρας Theod. || 4 στρατηγῷ addidi ex Ath. || 5 ἀνέτεινε || ἀνέτεινε ἡμῖν cit. Theod. || 6 γυνομένη L || 7 καταθεμένη || καὶ καταθεμένην mavult Zachariae pepergam || 8 * προσομιλήσει ML (cf. 732, 6) || 9 νόμοις Cod. 5, 35, 2 || 10 praestati οὔτε τινός

|| διδομένου L || 12 προβαλλομένην L || 14 ἐπιλαμβομένης L || πείθειν Haloander || πείθει ML || ζητήσαι L^a || 15 πείθειν Haloander || πείθει ML || αὐτὴν ML (cf. 732, 8) || 17 καὶ | καὶ πρὸς L || 18 εἰ καὶ cum Haloander vulg. male || 20 ταύτην L || αἰσθάνεσθαι L || 21 ἐνδείξασθαι L || 23 προέειπαι L || 24 καὶ om. cum Scringero vulg. male || νομοθεσίαν Cod. 2, 41, 2 || 25 χρήσθαι L || τοιοῦτων L^a || οἰκείων om. L^a

CAPUT I.

Ταῦτα τοίνυν τῆς ἐκκλησίας ἐχούσης εὐκότως πρὸς τόνδε τὸν θεῖον πραγματικὸν εἶδομεν τύπον, δι' οὗ
 Θεσιζόμεν, τῆς θείας ἡμῶν νομοθεσίας οὐδεμίαν ποιουνήνης μνήμην περὶ τῶν ἀναδεξαμένων ἐπιτροπῆν
 τῶν οἰκείων παίδων καὶ δεύτερον ἀνελομένων γάμον, μὴ ἐξείναι Ἀξεντία τῇ λαμπροτάτῃ κερχῆσθαι τῇ
 αὐτῇ θεῖα ἡμῶν νομοθεσία, διὰ τε τὰς εἰρημένας αἰτίας καὶ τὸ τὴν τῶν ὑπομημάτων προᾶξιν, καθ' ἣν
 τὴν ἐπιτροπὴν Μάρθας τῆς αὐτῆς θυγατρὸς ἀνεδέξατο, δευκνῆναι τὸν τοῖς νόμοις διωρισμένον αὐτῇ παρα-
 σχεῖν ὅρον ὡς δευτέρου οὐχ ὀμιλήσει γάμον, καὶ ὡς τῶν ὁρκῶν περιγραφῆσα συναρξήσῃ μὲν ἀνδρὶ δευ-
 τέρῳ καὶ παῖδας ἐξ αὐτοῦ ποιησαμένη διαλύσεις ὑπὲρ τῆς τῶν πραγμάτων ἀποκαταστάσεως παρεσκευάσεν εἰς
 ἐαυτὴν ἐκδέσθαι Μάρθαν τὴν λαμπροτάτην αὐτῆς θυγατέρα· δύνασθαι δὲ πᾶσαν ἔχειν ἀδειαν Θεσιζόμεν
 Μάρθαν τὴν λαμπροτάτην τῷ δικαίῳ τῆς ἀποκαταστάσεως χρῆσασθαι, γάσκουσαν ἔχει καὶ νῦν οὕτω ἐαυτὴν
 ἐπιβῆναι τοῦ εἰκοστοῦ πέμπτου τῆς ἡλικίας ἔτους, καὶ οὐδὲν ἀντικειμένης αὐτῇ τῆς θείας νομοθεσίας τῆς
 παρ' ἡμῶν μὲν τεθείσης, Θεσιζούσης δὲ τοὺς παῖδας μὴ δύνασθαι κατὰ τῶν οἰκείων γονέων τῶ τῆς ἀπο-
 καταστάσεως χρῆσασθαι δικαίῳ μὴδὲ τοὺς ἀπελευθέρους κατὰ τῶν οἰκείων πατρῶων, διὰ τὸ περὶ τῶν ἀνα-
 δεδεγμένων τῆν τῶν οἰκείων παίδων ἐπιτροπῆν τὸν νόμον μὴδὲν διαλέγεσθαι, τοὐναντίον δὲ καὶ ἕτεραν
 θεῖαν ἡμῶν νομοθεσίαν μετὰ ταῦτα φοιτῆσαι Θεσιζούσαν τοὺς καθίσταμένους ἐπιτρόπους μὴ ἄλλως τὰς
 τῶν νέων ἐπιτρόπους ἀναδέχεσθαι, πρὶν ἂν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐαυτῶν προβολῆς κατάδητον μὴ τοὺς νέους
 καταλιμπάνειν ἀδεφενδείτους, καὶ εἰ συμβῆναι καὶ μητέρα τῶν οἰκείων παίδων ἐπιτροπῆν ἀναδέξασθαι, καὶ
 αὐτὴν τοῦτο πράττειν καὶ πᾶσιν ἐνέχεσθαι τοῖς ἐπιτροπικῶσι λόγοις, καὶ εἴπερ ἕτερον βουληθεῖ τοῖς ἐαυτῆς
 προβάλλεσθαι πασίν, οἰκείῳ κινδύνῳ καὶ τῶν ἰσαρχόντων αὐτῇ πραγμάτων τοῦτο ποιεῖν. ὥστε κἀνατῆθα
 τοῖς οἰκείοις ἀπασιν προσήκειν Μάρθαν τὴν λαμπροτάτην, εἴπερ δεῖξει μὴ παρωχημένη τοὺς χρόνους ἐν οἷς οἱ
 περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως ἀρόττουσιν αὐτῇ λόγοι, καὶ τῇ ἀποκαταστάσει χρῆσασθαι καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπασιν,
 οἷς οἱ ἡμέτεροι νόμοι τοῖς ἐπ' ἀτελοῦς ἡλικίας οὖσι πᾶσαν διδῶσι παροχσίαν τε καὶ βοήθειαν, φυλάττεσθαι
 μὲν γὰρ καὶ τὸ ἡμέτερον Θεσιζομένην κρᾶτος τὴν ὀφειλομένην τοῖς γονεῦσι παρὰ τῶν παίδων αἰδῶ καὶ πᾶσαν
 τιμὴν τε καὶ θεραπείαν, ἐν ᾗ μηδεμίᾳ βλάβῃ παρ' αὐτῶν κατ' ἐκείνων γένοιτο, τὸ δὲ τῶν ἐκ τοῦ προτέρου
 γάμον παίδων ὑπερορᾶν οὕτε ὅσιν εἶναι κρῖνον οὕτε ἄλλως προσήκειν τὰ ἐκ τῆς πατρῶας περιουσίας εἰς
 αὐτοὺς περιεχόμενα πράγματα τὰς τοιαύτας μητέρας δύνασθαι κέρδος οἰκείων ἡ τῶν κατὰ δεύτεραν τάξιν
 αἰταῖς συνοικησάντων καὶ τῶν ἐκ τῶν τοιούτων γινομένων συνοικεσίων παίδων ποιεῖσθαι.

Ἐπίλογος. Τὰ τοίνυν παραστάτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου πραγματικοῦ δηλούμενα τύπου
 ἢ σὴ ἐνδοξότης ἅμα τῷ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς Θεοῦ πολιτῶν ἐργῶν καὶ πέρας παραδοθῆναι σπου-
 δασάτω. D. k. Febr. CP. dn. Iustiniano pp. Aug. (III.) cos. [a. 533.]

I. Cum igitur haec supplicatio contineret, merito ad hanc sacram pragmaticam formam respecimus, qua sancimus, ut quoniam sacra lex nostra nullam mentionem facit earum quae tutelam liberorum suorum susceperint et secundas nuptias amplexae sint, non liceat Auxentiae feminae clarissimae eadem sacra lege nostra uti cum propter praedictas causas tum quod actorum confectio, ex qua tutelam Marthae filiae suae suscepit, comprobat eam insurandum legibus constitutum praestitisse se secundas nuptias non esse inituram, et contempto iureiurando continuisse se secundo viro, liberisque ex eo susceptis effecisse ut pactionem de restitutione rerum Martha clarissima ipsius filia sibi exponeret. Sancimus autem, ut Martha femina clarissima possit omnem habere facultatem iure in integrum restitutionis utendi, praesertim cum etiam iureiurando continuisse se secundo viro, liberisque ex eo susceptis effecisse ut obiciatur sacra lex a nobis lata, quae sancit non posse liberos contra parentes suos nec libertos contra patronos suos in integrum restitutionis iure uti, propterea quod de iis qui liberorum suorum tutelam susceperint illa lex nihil exponit, e contrario vero altera quoque sacra lex nostra postea prodit quae sancit, ut tutores qui instituantur non aliter minorum tutelam suscipiant quam si tempore designationis suae testationem deposuerint se minores indefensos non relicturos, et si etiam matrem liberorum suorum tutelam suscipere contingat, ipsa quoque hoc faciat atque omnibus tutelae rationibus obnoxia sit, et si alterum liberis suis designare tutorem voluerit, periculo suo et rerum suarum id faciat. Itaque hic quoque omnibus modis convenit, ut Martha femina clarissima, si quidem comprobaverit non praeterisse tempora intra quae restitutionis conditiones ipsi competunt, et restitutione utatur et reliquis omnibus per quae leges nostrae iis qui imperfectae sunt aetatis omnem veniam et opem praestant. Etenim maiestas quoque nostra sancit, ut servetur reverentia quae parentibus a liberis debetur omnisque honor et cultus, dummodo nullum ab ipsis damnum illis inferatur; parentes vero liberos ex priore matrimonio natos negligere nec fas esse iudicamus neque alioqui convenire ut res quae ex paterna substantia ad eos perveniant eiusmodi matres possint in suum vel eorum qui secunda vice ipsis coniuncti sunt vel liberorum ex eiusmodi matrimonii procreatorum lucrum convertere.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerint et per hanc sacram pragmaticam formam declarantur tua gloria simul cum beatissimo archiepiscopo urbis Theopolitanae ad opus effectumque adducere studeat.

4 * τε] δὲ ML, om. cum Scringero vulg. || τὸ τὴν Zachariae] τὴν ML, τὸ Haloander || 5 μάθης L || δευκνῆναι] δευκνῆναι τε cum Haloandro vulg. male || 6 μὲν suspectum || 8 μάθης L || δὲ] δὴ cum Haloandro vulg. || 10 πέμπτου L] om. M || 11 μὲν om. L || 14 θεῖα * L^a || νομοθεσίαν] Cod. 5, 37, 28 § 4 || 15 ἀναδέξασθαι L || 17 ἐνέχεσθαι post λόγους coll. L || λόγους ML Ath.] λογισμοῖς con. Zachariae non recte || ἐάντοῖς M || 19 εἰξοῖ M || μὴ om. L^a || 20 καὶ τῇ] καὶ om. L || 21 πᾶσαν L] πᾶσι ML Ath.] 22 αἰδῶ M^a L || 23 ἐν ᾗ ML Ath.] ἐφ' ᾗ con. Hombergk sine causa || ἐκείνων L || τὸ δὲ L] τοῖς δὲ M || 24 εἶναι om. L || 26

συναρχαίντων L || γινομένων M Ath.] γενομένων L vulg. || 27 δηλούμενα τύπου (s. v. νόμου) L] τύπου δηλούμενα M || 28 Θεοπολιτῶν L || σπενσάτω L || 29 subscr. d. k. febr. er. dn. iustin. pp. aug. uc. cons. M Lat. καλ. Φεβρ. βασιλείας Ἰουστινιανῶν Αἰγυοῖστου ἰπαιτίας τοῦ αὐτοῦ Ath. ἐξερωνῆθη ἐπὶ τῇ ὑπατεῖα Ἰουστινιανῶν Theod. Numerum III. suppl. Zachariae, recte monens de secundo consulatu (a. 528) cogitari non posse, cum a. 529 demum et Belisarius magister militum per Orientem factus sit et Antiochia nomen inditum sit Theopolis (v. 28); praeterea leges allatae (731, 24. 732, 14) anni sunt 531.

PNΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΕΡΙΖΟΜΕΝΗΣ ΓΟΝΗΣ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ.

(Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς)

(Προοίμιον.) Οἱ τὰ πράγματα πράττοντες τῆς κατὰ Ἀπαμείαν ἀγιοτάτης ἐκκλησίας ἐδίδαξαν γεωργούς τιῶν ἐτέροις προσήκοντας γεωργίαις αὐτῶν συναφθῆναι καὶ παιδοποιήσασθαι, καὶ ἤτησαν ἀποδοθῆναι αὐτοῖς καὶ τοῖς γεωργοῖς καὶ τοῖς τούτων παῖδας τῇ μητροῖ ἡ γαστρὶ κατακολουθούντας. ἀλλὰ εὐόκασι ταῦτα αἰτούντες μὴ εἰδέναι τὴν ἡμετέραν διάταξιν τὴν ἐναγχος φοιτήσασαν ὃ τι βούλεται.

CAPUT I.

Εἰ μὲν γὰρ ἐλεύθεροί τινες ἐναπογράφοις συνοικήσαιεν, κατὰ τοὺς τῇ διατάξει περιεχομένους λογισμοὺς ἀκολουθεῖ τὰ βρέφη τῇ μητρὶ, ἐνθα εἰς ἐλευθερίαν οὐκ ἔρχονται· εἰ δὲ γεωργοὶ εἴεν, οὐκέτι τῇ διατάξει παντελῶς ἐκείνη γίνεται χώρα, ἀλλὰ καθάπερ ἐναγχος ἐμφιστάμεθα καὶ ἐνομοθετήσαμεν, ἡ γονὴ 10 μερίζεται. καὶ εἰ μὲν ἴσος ἐστὶν ὁ τῶν τεχθέντων ἀριθμὸς, εἰς δύο μερίζεται, εἰ δὲ ἀνισος ἢ καὶ εἰς μόνος ὁ τεχθεὶς, τῆρκαὶ αὐτῇ ἡ γαστὴρ ἔχει τὸ πλεόν, διότι καὶ μᾶλλον ἐμόχθησε. καὶ εἰς μὲν ὧν ὁ παῖς ἀκολουθεῖ τῇ μητρὶ, τριῶν δὲ ὄντων τῶν τεχθέντων οἱ δύο ἢ αἱ δύο τῆς μητρὸς ἔσονται, ὁ εἰς δὲ τῇ τοῦ δεσπότου τοῦ πατρὸς ἀκολουθεῖ δεσποτεία, καὶ οὕτως αἰεὶ τὸ περιττόν, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, ἡ γαστὴρ ἔξει. καὶ κατὰ τοῦτο καὶ οἱ Ἀπαμεῖς μεριστέαν ἔσεσθαι τὴν γονὴν γινωσκέτωσαν, ἵνα τὸ ἐν πολλοῖς στασιαζόμενον 15 χρόνοις μάθωσιν ὡς ὑφ' ἡμετέραν γέγονε νομοθεσίαν.

PNZ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΑΛΛΟΤΡΙΟΙΣ ΧΩΡΙΟΙΣ ΓΑΜΟΥΝΤΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ.

Ἀντοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Λαζάρω κόμητι τῆς Ἔω.

(Προοίμιον.) Ἐκ τῶν εἰς ἡμᾶς διαφόρων ἀνηγεγμένων πλημμελεῖσθαι καὶ κατὰ τὴν μέσσην τῶν 20 ποταμῶν καὶ πρὸς γε τὴν Ὀσορηγὴν ἐπαρχίαν ἐμάθουμεν τῶν ἡμετέρων ἀνάξιον χρόνων. συνειδίσθαι μὲν γὰρ αὐτοῖς τοῖς ἐκ διαφόρων ὠρημένους χωρίων γάμους πρὸς ἀλλήλους συμβάλλειν, νῦν δὲ δὴ πειρᾶσθαι

Nov. CLVI Graece tantum extat in ML (αὕτη οὐκ ἐτέθη εἰς τὰ βασιλικά ἀλλὰ παρεσιωπήθη schol. M in marg.), sed fuisse in B 48, 26 et 55, 14, 5 dicunt ind. reg. et Coisl. — Epit. Theod. 156, Athan. 18, 5.

Nov. CLVII Graece tantum extat in ML, fuit in B 55, 14, 1. — Epit. Theod. 157, Athan. 18, 6.

CLVI.

DE PROLE COLONORUM DIVIDENDA.

(Idem Augustus)

Praefatio. Qui negotia sanctissimae Apamensis ecclesiae gerunt docuerunt nos, colonos qui ad alios aliquos pertinerent se colonis suis mulieribus coniunxisse liberosque procreasse, et petierunt, ut sibi restituerentur et coloni et eorum liberi ventrem matrum sequentes. Sed cum haec petant nescire videntur, quid constitutio nostra quae nuper prodidit sibi velit.

I. Nam si qui liberi adscripticiis se coniungant, secundum rationes in constitutione comprehensas infantes matrem sequuntur, unde ad libertatem non perveniunt; si vero coloni sint, non amplius constitutioni illi omnino locus est, sed quemadmodum nuper decrevimus et sancimus, proles dividitur. Atque si quidem aequalis est numerus natorum, in duas partes dividitur, sin autem inaequalis vel etiam unus solum est natus, tum quod plus est venter habet, quoniam etiam magis laboravit. Et unus quidem si est filius matrem sequitur, sin tres sunt, duo vel duae erunt matris, unus autem domini patris sequitur dominium, atque ita semper quod superat, sicut ante diximus, venter habebit. Et secundum hoc Apamenses quoque prolem dividendam esse cognoscant, ut quod per multa tempora in controversia positum erat, intellegant sub legislationem nostram redactum esse.

CLVII.

DE COLONIS QUI IN ALIENIS PRAEDIIS NUPTIAS CONTRAXERUNT.

Imperator Iustinianus Augustus Lazaro comiti Orientis.

Praefatio. Ex iis quae diverso modo ad nos relata sunt comperimus delinqui aliquid in Mesopotamia et praeterea in Osroena provincia indignum temporibus nostris. Consuetudinem enim apud illos esse, ut qui ex diversis praediis orti sint nuptias inter se contrahant, nunc vero dominos conari nuptias

2 rubr. Περὶ τοῦ ἐπιμερίζεσθαι τὴν γονὴν τῶν γεωργῶν Ath. || 3 inser. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ath., om. ML (ad Lazarum comitem Orientis hanc novellam pariter atque sequentem datam esse conicit Zachariae) || 4 ἀμάπειαν? L^a || 5 παιδοποιήσαι L^a || ἀποθῆναι L || 6 αὐτοῖς cum Scrimgero vulg. || 7 διατάξιν Cod. 11, 48, 24 || 8 συνοικήσαιεν] ὄντες συνοικήσαιεν L^a || 9 ἀκολουθεῖ Osenbrüggen] ἀκολου (id. 12) L ἀκολουθεῖν M || 10 παντελῆς L || ἐνομοθετήσαμεν] nov. CLXII c. 3, quam tempore priorem esse Cuiacius monet (accedit quod huius novellae epitome praecedat op. Ath. 18, 4) ||

11 ἴσως L || εἰς δύο μερίζεται] ἐξίσου μερίζεσθαι αὐτὰ τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ, ἐχούσης μέντοιγε τῆς μητρὸς τὴν ἐπιλογὴν Theod. || 12 ταχθεὶς L || 13 τῆς μητρὸς ἔσονται M Ath.] τῇ μητρὶ ἔπονται L || 15 οἱ om. L || μερισταίαν ἔσεσθαι M μερισθήσεσθαι L || 16 subscriptio non servatur; a. 539 paullo recentiore esse constitutionem ex v. 10 efficitur || 18 rubr. Περὶ γεωργῶν ἐπ' ἀλλοτριῶν] ἡμετέρων χωρίοις ἐν Μεσοποταμίᾳ καὶ ἐν Ὀσορηγῇ Theod. Περὶ τῶν πρὸ τῆς διατάξεως γενομένων γεωργικῶν γάμων Ath. || 19 ἀγουστος L] om. M || 20 εἰς ἡμᾶς διαφόρων L^a, διαφόρων εἰς ἡμᾶς cit. Ath. || 21 συνειδίσθαι L

τοὺς δεσπότας τοὺς γάμους διαλύειν ἤδη πραχθέντας ἢ τοὺς γενομένους παῖδας τῶν γονέων ἀφέλκειν, κἀν-
τεῦθεν ὅλον τὸ τῶν τόπων ἐκείνων ταλαιπωρεῖσθαι γεωργικῶν, διαιρουμένων ἐκ βίας ἀνδρῶν τε καὶ γυναι-
κῶν, ἀφελκομένης δὲ γοῆς ἐκ τῶν παραγαγόντων εἰς φῶς, καὶ μόνῃς ἡμετέρας εἶναι τὸ πρᾶγμα προνομίας.

CAPUT I.

Θεσπίζομεν τοίνυν, τοῦ λοιποῦ μὲν τοὺς τὰ χωρία κεκτημένους ὡς ἂν ἐθέλοιεν παραφυλάττειν τοὺς
γεωργοὺς, ὅσοιπερ αὐτοῖς κατὰ τὸν νόμον προσήκουσιν, ὡς μὴ γάμους πρὸς τοὺς ἐξ ἑτέρων ὠρημένους χωρίων 5
συμβάλλειν· τοὺς δὲ μέχρι νῦν γενομένους γάμους εἶναι κυρίους, καὶ μηδένα δύνασθαι διασπᾶν τοὺς ἤδη
συναφθέντας κατὰ τὸ κρατοῦν πρότερον ἔθος, ἢ γεωργεῖν τὴν προσήκουσαν αὐτοῖς ἀναγκάζεσθαι γῆν, ἀλλὰ
μηδὲ τῶν γονέων ἀφαιρεῖσθαι τοὺς παῖδας προσάσει τύχης γεωργικῆς. ἀλλὰ κἀν εἴ τι τοιοῦτον ἤδη γενο-
μενον ἔτυχεν, ἐπανορθώσεις τε καὶ τοῦτο καὶ ἀποδοθῆναι παρασκευάσεις, εἴτε παῖδας ἀφαιρεθῆναι συμβέ-
βηκεν εἴτε καὶ γυναῖκας, τοῖς τε γονεῖσιν καὶ τοῖς συνοικοῦσι φαιμέν· τοῦ ποιῆσαι τι τοιοῦτον πρὸς τὸν 10
ἔπειτα χρόνον θαρροῦντος καὶ περὶ αὐτὸ κινδυνεύοντος τὸ χωρίον. ἀλλ' ἀπαλλάττεσθαι τὰ συνοικία τοῦ
νῦν ἐπιτιθέμενον δέους, καὶ οἱ γονεῖς τοὺς παῖδας ἐχέτωσαν ἐκ ταύτης τῶν της κελύσεως, οὐ δυναμένων
ἀκριβολογεῖσθαι τῶν τὰ χωρία κεκτημένων καὶ ἀφέλκειν ἢ τοὺς συναλλάξαντας ἢ τοὺς παῖδας· ὁ γὰρ δὴ
τοιούτῳ τι ποιῆσαι πειρώμενος καὶ περὶ αὐτὸ κινδυνεύσει τὸ χωρίον, ὃ δῆθεν πειράται τοὺς γεωργοὺς ἐκδικεῖν.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου πραγματικῶν δηλούμενα τύπον 15
ἢ σὴ μεγαλοπρέπεια καὶ ἢ πειθομένη σοι τάξις καὶ ὁ κατὰ καιρὸν τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ἡγήσομενος εἰς ἔργον
ἀχθῆναι καὶ παραφυλαχθῆναι προνοησάτω, trium librarum auri ποιητῆς ἐπιχειμῆνης κατὰ παντός τοῦ ταῦτα
παραβαίνειν ἐπιχειροῦντος. Dat. k. Mai. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVI. pc. Basilli vc. [a. 542.]

ΠΝΗ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑΠΕΜΠΕΣΘΑΙ ΤΟ ΤΗΣ ΔΙΑΣΚΕΨΕΩΣ ΔΙΚΑΙΟΝ 20
ΚΑΙ ΕΠΙ ΑΝΗΒΩΝ.

(Ο αὐτὸς βασιλεὺς)

(Προόμιον.) Δέησις ἡμῖν ἀνεγνώσθη Θεόκλας τῆς καὶ Μανουῦς, διδάσκουσα Θεόκλαν τινὰ καταλῦσαι
τὸν βίον ἐπὶ Σεργίᾳ θυγατρὶ τῆν ἀνηβον ἡλικίαν ἀγούσῃ, ἑκακιδεκά τε μόλις ἡμέρας ἐπιζήσασαν τῇ μητρὶ

Nov. CLVIII Graece tantum extat in ML (fuit in B 35, 18, 1 secundum Typucitum et indices Coisl. et reginae).
— Epit. Theod. 158 (inde B³ K 14, 53 p. 209 Zach.), Athan. 9, 13 (inde Anon. Bodlei. 28 p. 223 Zach.); summarium
exhibet schol. Epitome 3, 16 p. 301 Zach.

dissolvere iam contractas vel liberos inde natos a parentibus abstrahere, atque inde omnes illorum locorum
colonos misere affligi, dum viri et mulieres per vim separentur, proles autem ab iis qui eam in lucem
produxerunt abstrahantur, et rem sola nostra indigere providentia.

1. Sancimus igitur, ut in posterum quidem praediorum domini colonos, quicumque ad eos ex lege
pertinent, quomodo voluerint custodiant, ne cum iis qui ex aliis praediis orti sunt nuptias contrahant;
nuptiae vero adhuc contractae ratae sint, neu quisquam possit eos qui iam coniuncti sunt secundum morem
qui antea obtinuit divellere, aut cogere ut terram ad ipsos pertinentem colant, sed ne liberos quidem
a parentibus abripere nomine condicionis colonariae. Sed etiam si quid forte eiusmodi iam factum est, id
quoque emendabis et restituendum curabis, sive liberos abripi contigerit sive etiam mulieres, a parentibus
dicimus et coniugibus: ut qui eiusmodi posteriore tempore quid facere audeat, etiam de ipso praedio
periclitetur. Verum matrimonia a metu nunc imminente liberentur, habeantque parentes liberos ex hac
nostra iussione, neve possint praediorum possessores rem subtiliter perscrutari et aut matrimonio iunctos
aut liberos abstrahere: qui enim quid eiusmodi facere conetur, etiam de ipso praedio periclitabitur, cui
scilicet colonos vindicare conatur.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram pragmaticam formam declarantur
tua magnificentia et obtemperans tibi officium et qui pro tempore eundem magistratum gesturus est ad
effectum adducenda et observanda curet, cum trium librarum auri poena unicuique imminet qui haec
violare temptet.

CLVIII.

UT DELIBERANDI IUS ETIAM AD IMPUBERES
TRANSMITTATUR.

(Idem Augustus)

Praefatio. Preces nobis recitatae sunt Theclae, quae etiam Mano appellatur, quae declarant
Theclam quandam vita defunctam esse relicta filia Sergia impuberem aetatem agente, cumque vix sedecim

2 τὸ τῶν τὸν L || γεωργικῶν M^a || διαιρούμενον M
|| 3 προσαγόντων L || 5 ὅσοιπερ — 6 κυρίους om. L ||
7 τῆν Haloander] μὴ L, om. M || γῆν ἀναγκάζεσθαι L
|| 8 γινόμενον L^a || 9 ἐπανορθώσαι τε L || 10 καὶ L]
ἢ καὶ M, quod servari potest te in ye mutato || τι τοι
L^a || θαρροῦντως L || 11 ἀπαλλάττεσθαι cum Haloandro
vulg. || τοῦ νῦν L] τοίνυν M || 14 κινδυνεύει L || 17
trium librarum auri] ἤτοι τριῶν λιτρῶν χρυσίου M
τριῶν λιτρῶν χρυσίου L || 18 subscr. ἐγάφῃ καλανδ.
Μαῶν ις' βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ (corr. βασιλείας
Ἰουστινιανοῦ τὸ ις') μετὰ τὴν ὑπάτειαν (add. Βασι-
λείου) Ath. ἐξεφωνήθη μηνὶ μαῖου ἔτει ἢ (ις' corr. Za-
chariae) βασιλείας Ἰουστινιανοῦ Theod. dat. k. mai.

cp. dn. iust. pp. aug. bilisar. uc. cons. M, unde anno
535 tribuitur vulg. (Bienero p. 529 antiquior videbatur
novellis CLXII et CLVI, sed cf. Cuiacii expos.; verum
ordinem trium constitutionum servavit Ath. 18, 4—6) || 20
rubr. Πότε ὁ μὴ ἀδιτεύσας κληρονόμος τὸ δίκαιον τῆς
ἀδιτεῦσας δύναται τοῖς ἰδίους παραπέμπειν διαδόχους
Ath. (περὶ κληρονόμων διασκέψεως B³) || διαπέμπεσθαι
B ind. Coisl. || 21 καὶ ἐπὶ (περὶ Theod. v. l.) ἀνίσβων
παίδων Theod., ind. Coisl. || 22 inser. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς
Ath., om. ML || 23 ἀνεγνώσθη M Ath. Theod.] ἀνη-
νέχθη L || Θεόκλας M] Θεόκλῃς L Ath. || μανουῦς M] μαν-
νοῦς L μάννου (μάνου Anon. Bodl.) Ath. || 24 ἑκά-
δεκά τε M

τὴν παῖδα τελευτῆσαι ἐπὶ τῆς ἑναγγοῦ συμβάσεως τῶν ἀνθρώπων φθορᾶς· καὶ ὁδελφὴν μὲν τὴν ἡμῶν δευ-
 θεσίαν καθεστάναι φροσὶ τῷ Σεργίῳ πατρὶ, Κοσμᾶν δὲ τὸν Θεόκλης ἀδελφὸν ἀντιποιήσασθαι τοῦ Σεργίῳ
 κληρὸν καὶ δίκην αὐτῇ ὑπὲρ τοῦτου λαχεῖν· τὴν δὲ, ὡς ἂν γε μὴ περὶ τῶν οὐκ ὀρθῶς ἐχόντων γουλινοικίῃ,
 γενέσθαι πρὸς Ἰωάννην συνήγορον τῆς ἐπὶ χώρας ἀγορᾶς, καὶ πυθέσθαι τοῦτου περὶ τῶν νόμων τῶν τὴν
 ὑπόθεσιν ταύτην ὀρώσαντων, κἀκεῖνον ἐν γραμμασίην ἀποκρίσιν αὐτῇ παρασχεῖν δηλοῦντα δι' αὐτῆς, ὡς ἐπ'
 αὐτῆς ὁ Σεργίῳ φέροιο κληρὸς· διὰ ταῦτα τοῖνυν Ἰωάννην αὐτὸν ἐλέσθαι τῆς ὑποθέσεως δικαστήν, πρῶ-
 ξαντος ὑπὲρ Κοσμᾶ Ἀσκληπιῶν τινος σκοινιαρίου τῆς κατὰ τὴν Ἐσω στρατηγίδος ἀρχῆς· καὶ ψῆφον Ἰωάννην
 παρασχεῖν ἐναντίαν ὅς ἐν γραμμασίην ἀπεκρίνατο, χρησάμενον εἰς τὴν ψῆφον τῷ Θεοδοσίῳ τοῦ τῆς θείας
 λήξεως νόμου τῷ λέγοντι τὸν ὕπαιφ ἐναντιῶν ἐπτά γενόμενον μὴ δύνασθαι τὸν μητροῦν οἰκειούσθαι κληρὸν
 εἰ μὴ ἐπίτροπον ἔχει, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνους φέρεσθαι τοῦτον ὅς ἀμύσειν ἡμελλεν εἰ μὴ πρὸς τὸν κληρὸν ὁ
 τελευτῆσας ἀνηβος ὑπὸ τῶν νόμων ἐκλήθη· καὶ οὐκ εἶπε ταῦτα μόνον ἐπὶ τῆς ψῆφου, ἀλλὰ καὶ παρε-
 σκεύασεν τὴν ἡμῶν δευτέρην συνθήκην ἀκολούθως θέσθαι τῇ ψῆφῳ, καὶ ὑπηγόρευσε ταύτας αὐτὸς πάλιν
 πρὸς Ἀσκληπιῶν τὸν ὑπὲρ Κοσμᾶ τὴν δίκην ἀγωνισάμενον· ἤτησέ τε ἡμᾶς μὴ περιιδεῖν αὐτὴν οἷτως ἀδικου-
 μένην, μάλιστα μὲν ὡς καὶ νόμου κατὰ τὸν ἐπώνυμον ἡμῶν κώδικα κειμένουσ τελευτῶν τὸν λαλεῖν δυνάμενον
 καὶ τὸν μητροῦν κληρὸν καλῶς οἰκειούσθαι, καὶ αὐτὸς ἕτερον ἡμῶν τεθεικότων νόμον βουλόμενον, ἔπειδ' ἂν
 τις κληρονομία εἰς αὐτὸν κατεχέουσα, πρὶν οἰκειώσεται αὐτὴν ἢ τὴν ἐναντίαν ὑπὸ αὐτῆς δεῖξει γνώμην,
 καταλύσῃ τὸν βίον, παρατέμπει τοῖς κληρονομίοις τοῖς αὐτοῦ ἐπὶ τούτῳ τῷ κλήρῳ τὸ τῆς διασκέψεως δίκαιον·
 τὸν γὰρ δὴ παρ' ἡμῶν ἑναγγοῦ τεθειμένον νόμον μίαν ἐπὶ τῶν κληρονομιῶν ἀδνατοῖς τε καὶ cognatis
 παρεχόντα τάξιν ἡμῶν χώραν ἔχειν ἐπὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως πρεσβυτέρας οἴσης τις ἡμέρας, ἕξ ἧς ὁ νόμος
 ἐκελεύσθη κρατεῖν.

CAPUT I.

Θεσπίζομεν τοῖνυν τὴν ἐνδοξότητα τὴν σὴν, εἰ ταῦτα οὕτως ἔχοντα εἴροισι, βοηθήσαι τῇ δευθεσίῳ,
 καὶ φυλάξαι τὸν νόμον αὐτῇ τὴν ἡμῶν τὸ τῆς διασκέψεως αὐτῇ παρεχόντα δίκαιον, ὡς Σεργίῳ πρὶν
 ἐνιαυτὸν παρελθεῖν ἐπιτελευτήσασθαι τῇ οἰκίᾳ μητρὶ, βουλομένη τε τὸν τῆς μητρός Σεργίῳ οἰκειώσασθαι
 κληρὸν παρασχεῖν. οὐδὲ γὰρ ἂν τις ἐναντίος ἔχειν εἴποι τὸν τε Θεοδοσίῳ τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως τὸν τε
 ἡμέτερον νόμον κατὰ ταῦτο μὲν κειμένουσ βιβλίον, ἡμῶν δὲ μηδὲν ἐναντίον ἐν αὐτῷ εἶσθαι δι' ἧς ἐπέε
 αὐτοῦ τεδείκαμεν διατάξεως ἰσχυρισάμενον. ἀλλὰ κρατεῖται μὲν ὁ ἡμέτερος ἐπὶ τῆς παροῦσης ὑποθέσεως
 ἐπὶ τε τῶν παρατηρήσῶν τοῦ ζητουμένου θέματος νόμος, κρατεῖται δὲ ὁ Θεοδοσίῳ τοῦ τῆς θείας λήξεως ἐφ'
 ὧν ἐνιαυτὸς ἐφῆσσε παρελθεῖν καὶ ὁ τῆς διασκέψεως ἐξέτισσε χρόνος. αἱ γὰρ γεγονημένα μετὰ τὴν ψῆφον
 συνθήκαι πρὸς ἐλεύθερον γενομένηαι τὸν μηδὲ προσπορίζειν δυνάμενον προόδηλον ὡς οὐδεμίαν ἀγωγὴν δεδώκασι
 Κοσμᾶ περὶ τῶν κατ' αὐτὰς ὡμολογημένων. D. prid. id. Iul. CP. <imp.> dn. Iustiniani pp. Aug. anno
 XVIII. pc. Basilii vc. anno III. [a. 544.]

dicit matri supervivisset, filiam obisse in pestilentia quae nuper homines invasit; atque ea quae nobis supplicavit sororem se patri Sergiae fuisse dicit, Cosmam autem Theclae fratrem hereditatem Sergiae vindicasse eoque nomine litem sibi intendisse; iam ipsam ne de iis quae non recte haberent controversiam agigaret Iohannem advocatum fori provincialis adisse et de legibus quae hanc causam respicerent sciscitandum esse, illumque in scriptis responsum sibi dedisse quo significaret Sergiae hereditatem ad ipsam deferri; propterea igitur se iudicem causae ipsum elegisse Iohannem, cum Cosmae partes ageret Asclepius quidam scriiniarius magisterii militum per Orientem; sed sententiam protulisse Iohannem contrariam iis quae in scriptis responderet, usum ad sententiam lege Theodosii divinae memoriae, quae dicit non posse eum qui nondum septem annos natus sit maternam hereditatem acquirere, nisi tutorem habeat, sed ad illos eam deferri quibus competitura erat si defunctus impubes ad hereditatem a legibus vocatus non esset, neque haec ille tantum in sententia dixit, sed etiam adduxit eam quae nobis supplicavit ut pacta sententiae congruenter iniret eademque ipse rursus Asclepio, qui pro Cosma causam agebat, suggessit: itaque illa petiit a nobis, ne ipsam ita iniuria affici patiamur, praesertim cum et lex in codice qui a nobis nomen habet posita sit, quae iubet eum qui fari possit hereditatem quoque maternam recte acquirere, et rursus alteram nos legem tulerimus, quae velit ut si quis hereditate ad ipsum delata, antequam eam vindicet vel contrariam de ea proferat sententiam, de vita decedat, ad heredes suos de hac hereditate ius deliberandi transmittat; legem enim nuper a nobis latam, quae eundem in hereditatis ordinem adgnatis et cognatis tribuat, in hac causa locum non habere, quippe quae antiquior sit eo die ex quo lex illa valere iussa est.

I. Sancimus igitur, ut gloria tua, si haec ita se habere compereris, supplicanti auxilium ferat eique legem nostram servet, quae ius deliberandi ei praebet, quippe cum Sergia antequam annus praeteriret post matrem suam mortua sit, atque volenti vindicare matris Sergiae hereditatem praebet. Neque enim quisquam discrepare inter se dicat Theodosii piaae memoriae legem et nostram, cum et in eodem libro positae sint et nos in eo nihil contrarii positum esse per constitutionem quam de eo protulimus affirmaverimus. Sed valeat quidem lex nostra in praesenti causa iisque quae similes sunt ei de qua quaeritur, valeat autem Theodosii divinae memoriae lex in quibus annus praeteriit ac deliberandi tempus elapsum est. Pacta enim post sententiam conscripta cum libero, qui ne acquirere quidem possit inita manifestum est Cosmae nullam actionem dedisse de iis quae in illis confessa sunt.

1 φθορᾶς] i. e. pestis anni 541 (cf. nov. CXXII in., edict. VII in.) || 2 Θεόκλης L || τοῦ σεργίου L' τῆς σεργίας L² || 3 αὐτὴν L || τὸν τοῦτον? L^a || ἐχόντων om. L || 4 πευθεσθαι L || 5 αὐτῆς L || 7 στρατηγίδα M || 8 τῷ om. L || θείας] ἀληθείας L || 9 νόμου] Cod. 6, 30, 18 § 3 || τῷ om. L || ἐναντιῶν L^a || 10 ἀλλ' ἐπ' ἐκείνης M^a (ἀλλὰ τελευτήσαντος αὐτοῦ ἐπ' ἐκείνους Ath., quod praefert Zachariae) || 11 εἶπε M || εἰπεῖν L vulg. || τῇ ψῆφῳ L || παρασκευάσαι cum Haloandro vulg. || 12 υπαγορεύσαι L vulg. || αὐτὸς M || αὐτῶν L, αὐτὰς cum Haloandro vulg. || 13 μὴ om. L || 14 ὑμῶν M || κώδικα κειμένου] Cod. 6, 56, 1 || τὸν λαλεῖν δυνάμενον om. M in spat. vac. ca. 15 lit. || 15 νόμου] Cod. 6, 30, 19 || 16 κληρονομία εἰς αὐτὸν κατεχέουσα ML, corr. Haloander || αὐτῶν L || 17 καταλύσῃ τὸν βίον] καταλύσει

γνώμην L^a || αὐτοῦ cum Haloandro vulg. || 18 νόμον] nov. CXVIII c. 3 § 1 et c. 4 || καὶ om. L || 19 ἐπὶ ταύτης ἔχειν L || ἡμέρας Cuiacius (cf. nov. CXVIII c. 6) || ἡμετέρας ML || 24 ἐναντίος ἔχειν L || ἐναντίος M, ἐναντίον Scringier, ἐναντίος Zachariae || 25 *καὶ αὐτὸ L κατ' αὐτὸν L^a || βιβλίον M || τὸ βιβλίον L vulg. || 26 διατάξεως] in const. Cordi nobis § 3 sq. || 28 ὧν] ὄν L || 29 ἐλεύθερον corruptum, ἔτερον Haloandro, ἀλλότριον? Schoell || γενομένου L^a || 30 αὐτὰς Kroll || αὐτῆν ML, αὐτῶν (sc. τῶν συνθηκῶν) male Zachariae || pri. id. iul. M || id. id. iul. iulianou Ath. cod. <μνη> ioulov Theod. βασιλείας Ἰουστινιανου τὸ εἶ' (corr. ιη') μετὰ τὴν ἐπατεῖαν Βασιλείου τὸ τέτατον Ath. ἔπει ιη' μετὰ ὑπατεῖαν Βασιλείου Theod. cp. dn. iust. pp. aug. uc. cons. M, anno III. restituit Zachariae (cf. p. 666, 5).

ΠΝΘ

CLIX. Auth. CXXVI. Coll. IX tit. 9

ΩΣΤΕ ΤΑΣ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΜΕΧΡΙ
ΕΝΟΣ ΒΑΘΜΟΥ ΙΣΤΑΣΘΑΙ.R. DE RESTITUTIONE FIDEICOMMISSI [ET NO-
MINE FAMILIAE] USQUE AD QUOTUM GRA-
DUM LOCUM HABET, ET QUIA FAMILIAE NO-
MINE ETIAM NURUS CONTINETUR R₂Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Πέτρῳ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπόρχῳ
τῶν ἱερῶν πραιτωρίων τὸ β'.

Idem Aug. Petro pp. secundo.

⟨Προοίμιον.⟩ Τοσοῦτον ἡμῖν φιλανθρωπίας
περιεστίν, ὥς μηδὲ τὰς ἰδιωτικὰς ὑποθέσεις, ὅσαι
δοκοῦσιν ἡμῖν ζήτησιν ὑπερβαίνειν δικαστικῇ, νόμοις 10
ἡμετέροις διορίζειν ἀπαξιοῦν, ὥς μὴ ὑπόθεσιν ἰδιω-
τικῇν ὑπερβαίνουσαν ἀνοήν εἰς δικαστήριον φερομέ-
νην μακρὰ τοὺς ἀμφισβητοῦντας παραδιδόναι τριβῆ.
Ἀλέξανδρος τοίνυν ὁ ἐνδοξότατος ἀνίγαγε πολλακίς
ἡμῖν, Ἱερίων τὸν τῆς ἐνδόξου μνήμης αὐτοῦ πατέρα 15
γράφοντα διαθήκας εἶμαι χρῆσασθαι τούτους: „Βού-
λομαι δὲ καὶ κελεύω τοὺς ἐμούς κληρονόμους, Κων-
σταντῖνον μὲν τὸν λαμπρότατον τῆν ἀφορισθεῖσαν
αὐτῷ οἰκίαν μετὰ πάντων τῶν καθὰ προέγραπται 20
συναφθέντων αὐτῇ δικαίων καὶ τὸ προάστιον τὸ ἐν
τοῖς Κωπαρίοις μετὰ πάντων καθὰ προέγραπται
τῶν διαφερόντων αὐτῷ δικαίων καὶ τῆν οἰκίαν τῆν
ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆν κατὰ Μαρμιανόν, Ἀνθέμιον δὲ τὸν
γλυκνύτατον τὸ προάστιον τὸ ἐν Βλαχέρναις τὸ κατὰ 25
Εὐγένιον καὶ Ἰουλιανόν τοὺς τῆς ἐνδόξου μνήμης καὶ
τὸ προάστιον τὸ ἐν τῷ ἄκρῳ τοῦ κόλπου τοῦ Σου-
σθενίου τὸ ποτε κατὰ Ἀρδαβούριον τὸν τῆς ἐνδόξου
μνήμης, Καλλιόπιον δὲ τὸν λαμπρότατον τὸ προ-
άστιον τὸ Βυθάριον ἦτοι τοῦ Φιλοθέου, καὶ Ἀλέξαν-
δρον τὸν λαμπρότατον τὸ προάστιον τὸ ἐν τοῖς Βε-
νέτοις μὴ ἐκποιῆσαι, μὴ κατὰ πρᾶσιν μὴ κατὰ δωρεὰν

⟨Praefatio.⟩ Tanta nobis humanitatis cura
est, ut neque privatas cognitiones quae videntur
nobis quaestionem excedere iudicalem legibus nostris
definire dedignamur, neque cognitionem privatam
excedentem audire in iudicia per circuita longa liti-
gantes tradere afflictioni. Alexander igitur gloriosus
suggessit nobis multotiens, Hierium gloriosae memo-
riae patrem suum scribentem testamentum nominibus
usum istis: „Volo autem et iubeo meos heredes, Con-
stantinum quidem virum clarissimum deputatam ei
domum cum omni sicut superius scriptum est competente
ei iure, et domum quae in Antiochia cata Mammianum,
Anthemium vero dulcissimum proastium quod in
Blacernas est cata Eugenium et Julianum gloriosae
memoriae viros, et proastium quod in summitate
sinus Sosthenii est quod quondam cata Ardaburium
gloriosae memoriae, Calliopium vero virum clarissimum
proastium Bytarium sive cata Philotheum, (et)
Alexandrum virum clarissimum proastium quod in
Venetis est, non alienari, non per venditionem, non

Nov. CLIX (= Auth. CXXVI = Coll. IX tit. 8: gloss.) Graece extat in ML, fuit in B 36, 1, 7. — Epit.
Theod. 159, Athan. 9, 11, Anonymus Bodleianus 29 p. 223 Zach. Julian. const. CXVII.

CLIX.

UT SUBSTITUTIONES IN UNO GRADU SUBSISTANT.

Idem Augustus Petro gloriosissimo praefecto sacro praetorio iterum.

Praefatio. Tanta humanitate abundamus, ut ne privatas quidem causas, quaecumque iudiciariam
quaestionem excedere nobis videntur, legibus nostris definire dedignemur, ne quae privatam cognitionem
excedit causa in iudicium delata litigantes longae morae tradat. Iam Alexander vir gloriosissimus saepius
ad nos rettulit, Hierium gloriosae memoriae patrem suum, cum testamentum scriberet, verbis usum esse
hisce: „Volo autem ac iubeo heredes meos, Constantinum virum clarissimum domum ei deputatam cum
omnibus iuribus eidem sicut ante scriptum est adnexis et suburbanum praedium in Copariis cum omnibus
iuribus ad ipsum sicut ante scriptum est pertinentibus et domum Antiochiae sitam ad Mammianum, Anthe-
mium autem virum dulcissimum suburbanum praedium in Blachernis ad Eugenium et Julianum gloriosae
memoriae et suburbanum praedium in promuntorio sinus Sosthenii olim ad Ardaburium gloriosae memoriae
situm, Calliopium autem virum clarissimum suburbanum praedium Bytharium sive Philothei, denique
Alexandrum virum clarissimum suburbanum praedium in Venetis non alienare, neque per venditionem

2 rubr. Ἰουστινιανοῦ περὶ τοῦ τὰς ἀποκαταστάσεως
μέχρις ἐνὸς βαθμοῦ κρατεῖν Anon. Bodl. Περὶ ὑπο-
καταστάσεως γενομένης (γινομένης index) εἰς τὴν φα-
μίλιαν τοῦ τελευτήσαντος, καὶ περὶ τοῦ μέχρι πόσου
βαθμοῦ δεῖ κρατεῖν Theod. Περὶ ὑποκαταστάσεως
καὶ τῶν κωλυομένων (κεκολυμένων index) ὑπὸ τοῦ
τεστάτορος (πατρός index) ἐκποιήσεων Ath. De alien-
tationis a testatore prohibitis Iul. || 3 ἴσασθαι M
κτᾶσθαι L || 6 Πέτρῳ — πραιτωρίων) Μουσωνίῳ
ἐπόρχῳ πόλεως Ath. (cf. inser. nov. CXXXIV p. 676)
|| * ὑπόρχῳ ML || 8 φιλιανὸς L || 9 ὡς ML) ὥστε cum
Scrimgero vulg. || ὑποθέσεις L^a || 11 ὡς om. ε || μὴ
Haloander] μηδὲ MLs (μὴ δὲ olim Zachariae nunc
improbans) || 12 ἀκοήν] audire ε || δικαστήριον] iudicia ε
|| φερομένην μακρὰ L per circuita longa ε || 20 αὐτῷ
L^a αὐτῷ L^b || 21 κωπαρίοις L || 23 τῆ] τῆ L || μα-
μιανόν M(ς) ἀμιανόν L vulg. || 27 ἀρδαβούριον (β
ex μ corr.) L || 28 προάστιον] πρὸς L || 29 τοῦ φιλο-
θέου M] φιλοθέου L cata Philotheum ε

quod vulg. || 5 etiam R (vulg.) et V, om. T || 6 pp.
om. T || 8 tantum V || 11 dedignari R¹T, dedignemur
vulg. || 12 in del. R² || circuita loca T circuitus longos
V² vulg. || 14 suggessit V¹ || hierium T bierium R¹ ||
15 scribente V || 16 istis] in istis T¹ || meos] in eos VT¹
|| 17 gloriosissimum T || 18 sicut supra dictum est T || 19
et proastium — 21 et domum om. R proastrum T¹
proastium T² || 20 scriptum] dictum T || 21 *cata Mam-
mianum] et cetera māmianu V camamianum R cata-
nianum T (de cata graecae praepositionis usu in latini-
tate vulgari cf. Wölfflin Archiv f. lat. Lexicogr. 4, 266)
|| 22 anthimium R vulg. anthingum T bitarium V || 23
blacernas V blaenas RT, Blacernis vulg. || cata RT
et omnia V || et] uero et V || 21 sumitate VT || 25 sinus
om. R¹ || sustenii V sustennii T sustinui R || cata RT
et cetera V || ardalurium V archalurium R archalinum T¹
26 vero om. T || virum om. R || gloriosissimum R || 27
bitarium V bitarium T habitarium V || cata R] catha T¹
cetera V || philoteum R phylotheum V || et addidi || 28
inuenietis T inuenietis R || 29 alienare ex Hamburgensi
Osenbrüggen

2 et nomine familiae seclusi || 3 filie T || 4 quia RVT]

μη κατά ἀνταλλαγὴν μη ἄλλως ὁπωςδήποτε, μηδὲ ἐκβαλεῖν ἢ ἀλλοτριώσαι τὰς αὐτὰς οἰκίας ἢ τὰ προγεγραμμένα πέντε προσάστια τοῦ ἐμοῦ ὀνόματος καὶ τῆς ἐμῆς φαμίλιας. ἀλλ' εἰ μὲν (ὅπερ εὐχόμεαι) γένοιτο αὐτοῖς παῖδες, καὶ ἐπὶ πασίν ἢ ἐγγύοις γνησίοις ἢ καὶ φρσικοῖς τελευτήσαιεν, καταλιμπανεῖν ἑαστον αὐτῶν τὸ ἀφορισθὲν ἀπ' αὐτῶν προσάστιον καὶ τὰς οἰκίας, τὴν τε διακειμένην κατὰ ταύτην τὴν βασιλίδα πόλιν καὶ τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ, παισὶ καὶ ἐγγύοις ἐκάστων τοῖς γνησίοις ἢ καὶ φρσικοῖς. πιστεύω γὰρ ὡς οὐκ ἀδετήρουν οὐδὲ ἐπὶ φρσικῶν παιδῶν ἢ ἐγγύων τὴν ἐμὴν διατίπωσην καὶ βούλησιν. εἰ δὲ ἐπὶ παντελεῖ ἀπαυδία πάντες ἢ τινας ἢ ἐξ αὐτῶν τελευτήῃ (ὃ μη γένοιτο), βούλομαι καὶ κελεύω τοὺς ἀπαυδᾶς ἢ τὸν ἀπαυδα μέλλοντα τελευτᾶν ἀποκαταστήσαι τοῖς περιούσιον ἢ τῷ περιόντι αὐτῶν ἀδελφῷ τὰς προγεγραμμένας οἰκίας, τὴν τε ἐνταῦθα καὶ τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ, καὶ τὰ προηλωθέντα πέντε προσάστια μετὰ πάντων αὐτῶν τῶν δικαίων καὶ τῆς καθόλου περιοχῆς ἀπαρλείπτως, ἀργούσης δηλαδὴ μεταξὺ αὐτῶν τῆς ἐπὶ τοῖς fideicommissis ἢ ληγάτοις ἰκανοδοσίας. βούλομαι γὰρ καὶ κελεύω μη ἀπαυδίσθαι αὐτοῖς παρ' ἀλλήλων τὰς τοιαύτας ἰκανοδοσίας, τῶν ἐπιχειροῦντων ἢ τοῖς ἐπιχειροῦντος παρὰ τὸν ἐμὸν πατρικὸν καὶ φιλοστοργον περὶ αὐτοῦ σκοπὸν ἀπαυδῆν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν ἢ τὸν ἀδελφὸν αὐτῶν ἰκανοδοσίαν ἐπὶ τοῖς κωλυθέντων ἐκποισθῆναι πράγμασι παντελεῖ αὐτοῦ τοῦ fideicommissi ἔπιπρωσι ὑπομένοντος ἢ τοῦ ὑπομένοντος. καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τῆς διαθήκης εἶπεῖν, γράψαι δὲ καὶ κωδικίλλων τοιούτοις καὶ κατ' αὐτὸν χρησιμοποιεῖν ὅμασι. „Δήλον τοίνυν ποιῶ, ὅτι περὶ ἧδη μὲν ἐγγράφως ἐδέμην διαθήκην καὶ τὰ ἐν αὐτῇ καθ' ὃν ἔδοξέ μοι τρόπον διετύπωση, καὶ βούλομαι καὶ κελεύω πάντα ὅσα τῇ αὐτῇ διαθήκῃ ἐμφέρεται ἐκ παντὸς τρόπου ἰσχεῖν, πληρ' ὁμῶν ἐκείνων ὧν ἂν ἐν τούτῳ μὲν τῷ κωδικίλλῳ μετατυπώσω ἢ καὶ ἀφέλωμαι τινα τῶν καταλειμμένων ληγάτων. βούλομαι τοίνυν καὶ κελεύω τὸ προάστιόν μου τὸ καλούμενον

per donationem, non per commutationem, non aliter quolibet modo, neque eici neque alienare ipsam domum aut superscripta proastia a meo nomine et mea familia. Sed si quidem, (quod) orandum est mihi, fiant eis filii, et in filiis et nepotibus legitimis aut naturalibus defuncti sicut, relinquere unumquemque eorum quod deputatum est proastium et domus, tam in adiacentibus huic regiae civitati quam in Antiochia filii et nepotibus singulorum legitimis aut naturalibus: credo enim quod non deponant neque super naturalibus filiis aut nepotibus meam dispositionem et voluntatem. Si vero omnino sine filiis omnes aut quidam aut unus ex eis moriatur (quod absit), volo et iubeo eos qui sine filiis aut sine filio futuri sunt morituri, restituere superstitibus sive superstiti eorum fratri superscriptas domos tam hic quam in Antiochiam, et praemanifestata quinque proastia cum omni eorum iure et omnibus competentibus indesinenter, vacante videlicet inter eos de fideicommissis aut legatis satisfactione. Volo enim et iubeo, non exigere eos ab invicem huiusmodi satisfactiones; praesumentes sive praesumentem praeter meam paternam et amabilem circa eos intentionem exigere fratres suos aut fratrem satisfactionem et prohibitis alienari rebus omni eos fideicommissis cadere.“ Et haec quidem in testamento dixit, scripsit autem et codicillos huiusmodi et in ipsis usus verbis: „Manifestum igitur facio, quia dudum quidem in scriptis feci testamentum et quae in eo sunt secundum placitum mihi modum disposui, et volo et iubeo omnia quaecumque eodem testamento continentur omnimodo valere, praeter illa sola quae in hoc meo codicillo permuto aut subtraho aliqua derelicta legata. Volo igitur et iubeo proastium meum quod

neque per donationem neque per permutationem neque alio quocumque modo, neque amovere aut alienare easdem domos aut supra scripta quinque suburbana praedia a meo nomine meaque familia. Sed si quidem (quod exopto) nascentur iis liberi, et relictis liberis nepotibusve legitimis vel etiam naturalibus moriantur, singulos eorum deputatum sibi suburbanum praedium et domos, tam eam quae in hac regia urbe quam quae Antiochiae sita est, suis quemque liberis et nepotibus legitimis vel etiam naturalibus relinquere; persuasum enim habeo eos ne in naturalibus quidem liberis nepotibusve voluntatem et dispositionem meam sublaturus esse. Si vero nullis omnino liberis relictis omnes vel aliqui vel unus ex iis moriatur (quod absit), volo et iubeo, orbos vel orbum liberis morituros superstitibus vel superstiti fratri suo supra scriptas domos, tam quae hic quam quae Antiochiae est, et supra designata quinque suburbana praedia cum omnibus eorum iuribus omnibusque quae iis continentur plene atque integre restituere, cessante nimirum inter eos satisfactione quae in fideicommissis vel legatis obtinet. Volo enim et iubeo non exigere eos a se invicem eiusmodi satisfactiones: ut si qui temptent temptetve contra paternam meam et pietatis plenam erga eos voluntatem a fratribus suis vel fratre suo satisfactionem propter res alienari prohibitas exigere, omnino ipsius fideicommissi amissionem subeat subeantve.“ Atque haec quidem eum in testamento dixisse, scripsisse autem etiam codicillos verbis in iis usum hisce: „Manifestum igitur facio me iam testamentum scriptis mandasse et quae eo continentur quemadmodum mihi visum est disposuisse, atque volo et iubeo omnia, quaecumque eidem testamento inserta sunt omnibus modis valere iis solis exceptis, quaecumque in his meis codicillis immutavero, vel si quae legatis relictis ademero. Volo igitur et iubeo suburbanum praedium

1 ἀντιλογὴν L¹ ἀνταλογὴν L² || 2 ἐκβαλεῖν M] ἐκβάλλειν L eici s] ἢ] neque s] || τὰς αὐτὰς οἰκίας (sic) M τὴν αὐτὴν οἰκίαν L⁵ || 3 πέντε om. s] || 4 φαμηλιας ex ὠφελείας corr. L || 5 αὐτοῖς om. L || ἢ ἐγγύοις] et nepotibus s] || 6 φρσικαῖς L^o || 7 αἰφ' om. s] || 9 ἀντιοχειά (i. e. ἀντιοχείαν ex corr.) M (cf. s) || 10 ἐκάστων ex s Zachariae] ἑαστον ML || 11 ἀδετήρουν οὐδ' L || 12 ἢ ἐγγύων τὴν ἐμὴν om. M in hiatus 10 fere lit. || 13 ἐξ L] ἀπ' M || 14 τελευτῶν Haloander] τελευτοῖς M τελευτῶν L || 21 φιδικομισσοῖς L φιδικομισσοῖς M] λεγάτοις ML || 24 ἦτοι] ἢ τοῦ con. Kroll] ἐπιχειροῦντας L || παρὰ Haloander ex s] ἢ παρὰ ML || 26 ἦ τὸν ἀδελφὸν αὐτῶν om. L, αὐτῶν om. s] || 27 παντελεῖ — ὑπομενόντων] omni eos fideicommissis cadere s] || 28 fideicommissi M φειδικομισσῶν L || 30 δὲ καὶ] καὶ om. L || κωδικίλλων L (et sic saepius) || 37 λεγάτων M

1 commutationem T^{co} muta tione (sic) V || 2 modo om. RT || entici R; leg. eicere? || alienari T^o vulg. || 3 superscripta R (quinque add. Beck) || 4 *quidem quod] quidem libri quod vulg. || 5 eis vulg.] eius RVT || filii et] filii aut Beck || 6 defuncti V] si defuncti RT vulg. || sunt R || 7 quod et quod V || domum R || 8 in om. V || adientibus T¹ || regie civitatis V cinitati regie T || Antiochia vulg. || 9 *aut] ac libri || 12 sine om. R¹ || 15 futuri om. vulg. || 16 superscriptos V^a superscriptos R || 17 antiochiam VT] Antiochia R vulg. || 19 fideicommissi aut legati T || 20 sq. satisfactione et satisfactiones V || 24 satisfactionem] donationem satis V || 25 omnino vulg. || 27 in T vulg.] om. RV || *usus] huius R huiusmodi T¹ usus est huiusmodi T² his est usus V || 28 factio V¹ || 29 fecit V || 30 et uolo V] nolo RT vulg. || 31 eodem vulg.] eidem RVT || 32 omnino T || 33 permitto R] aliqua] aut R¹ ante R² || 34 quod] qui R

τὰ Κωπάρια, ὅπερ ἐν τῇ προειρημένῃ διαθήκῃ Κωνσταντίνῳ τῷ μεγαλοπρεπεστάτῳ μου νιῶ κατέλιπον, δοθῆναι καὶ διαφέρειν τελείας νομῆς καὶ δεσποτείας δικαίῳ Ἱερῷ τῷ λαμπροτάτῳ καὶ εὐγενεστάτῳ μου ἐγγόνῳ, νιῶ Κωνσταντίνῳ τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου μου νιῶ, σύμπαν τὸ αὐτῷ προσέστιον μετὰ τῶν ὄντων ἐν αὐτῷ ποταμορίῳ καὶ σκαλῶν πασῶν καὶ τῶν μισθουμένων εἴτε ἔνδον τῆς πόλης εἴτε ἔξω τῆς πόλης οἰκημάτων καὶ ἐργαστηρίων καὶ τοῦ λουτροῦ καὶ τῶν κήπων τῶν τε ἔνδον καὶ τῶν ἔξω τοῦ τείχους καὶ τοῦ ἵπποδρόμου καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ κήπου καὶ κινεστέρης καὶ παντὸς ἀπλῶς καθ' οἰοδότησιν τρόπον ἀρομῶντός μοι δικαίου ἐπὶ τῷ αὐτῷ προαστείῳ. δοθῆναι μῆτοι βούλομαι τὸ αὐτῷ προσέστιον τῷ προειρημένῳ λαμπροτάτῳ μου ἐγγόνῳ Ἱερῷ γινόμενῳ αὐτεξουσίῳ κατ' emancipationa παρὰ τοῦ οἰκείου πατρὸς μετὰ τὴν ἐμὴν τελευτήν, μηδεμίαν διδομένην ἀδείας τῷ αὐτῷ εὐγενεστάτῳ μου ἐγγόνῳ, ἀλλὰ μηδὲ τοῖς εἴτε ἐκ ταύτης μου τῆς διαθήκῃς εἴτε ἐκ διαθήκῃς τοῦ αὐτοῦ λαμπροτάτου μου ἐγγόνου διαδεχομένου τὰ αὐτὰ δίκαια τοῦ διαπωλήσει ἢ ἀνταλλάξει ἢ δωρήσασθαι τινὶ ἢ ὁπωσδήποτε ἐκποιήσαι τὸ αὐτῷ προσέστιον ἢ μέρος τι ἐξ αὐτοῦ ἢ δίκαιον, διὰ τὸ βούλεσθαι με τὸ αὐτῷ προσέστιον ἦτοι οἰκίαν διακείμενον ἢ διακείμενην ἔνδον τῆς πόλης τοῦ Συκῶν τείχους τῆς ἀπαγούσης ἐπὶ τὸ εὐαγὲς μαρτύριον τῆς ἁγίας Θέκλας μέναι διὰ παντὸς καὶ διηρκῶς ἐν τῇ ἐμῇ φιλίᾳ καὶ μηδέποτε ἐξελεῖν τοῦ ἐμοῦ ὄνοματος. βούλομαι δὲ καὶ κελύω, εἴπερ συμβῆ τὸν προειρημένον εὐγενεστάτῳ μου ἐγγόνῳ Ἱερῷ τελευτήσαι ἐν ἀνηβότητι, ἢ καὶ μετὰ ἀνηβότητα ἐκτός μόνου παιδῶν ἐκ νομίμων γάμων αὐτῷ τιχομένων, περιεχέσθαι καὶ διαφέρειν ἦτοι ἀποκαταστῆναι τὴν νομίην καὶ δεσποτείαν τοῦ αὐτοῦ προαστείου ἦτοι οἰκίας τῷ μεγαλοπρεπεστάτῳ αὐτοῦ πατρὶ Κωνσταντίνῳ ἐπὶ τῷ αὐτῷ ὄρω τοῦ μὴ ἐκποιήθῆναι ποτε ἐκ τῆς εὐχῆς

appellatur Cuparia, quod in praedicto testamento Constantino viro magnifico filio meo dereliqui, dari et pertinere perfecto possessionis et dominii iure Hierio viro clarissimo et εὐγενεστάτῳ meo nepoti, 5 filio Constantini viri magnifici, in integro ipsum proastium cum omnibus quae in eo sunt praetoriis et ascensu et descensu σκαλῶν omnibus et conductis sive illatis cum conclavi domuum et ergasteriis et balneo et hortis tam intra quam extra muros, et hippodromum et quod in eo est hortum et cisternam et omnia omnino quocumque modo competantia mihi iura super ipso proastio. Dari quidem volo eundem proastium praedicto viro clarissimo meo nepoti Hierio facto suae potestatis per emancipationem a suo patre 15 post obitum meum, nulla data licentia ei viro honesto nepoti meo, sed neque data his qui sive ex hoc testamento sive ex testamento eiusdem viri clarissimi mei nepotis suscipientibus iura eius vendere aut permutare aut donare alicui aut quocumque modo alienare ipsum proastium aut partem aliquam ex eo aut ius, propter quod volo eundem proastium sive domum adiacentem intra ianuam quod ducit circa venerabile oratorium sanctae Theclae manere per omnia et perpetuo in mea familia et numquam egredi de meo nomine. Volo autem et iubeo, si contigerit praedictum virum honestum meum nepotem Hierium mori imuberem, aut post pubertatem sine filiiis tamen ex legitimo matrimonio ei progenitis, pervenire et competere sive restituere possessionem et proprietatem eiusdem proastii sive domus viro magnifico eius patri Constantino sub eadem condicione, non alienari ali-

meum quod vocatur Coparia quod quidem in praedicto testamento Constantino magnificentissimo filio meo reliqui, dari et competere pleno possessionis et dominii iure Hierio clarissimo et generosissimo nepoti meo filio Constantini magnificentissimi filii mei, universum dico suburbanum praedium cum praetoriis quae in eo sunt et scalis omnibus usque quae locantur sive intra portam sive extra portam aedificiis atque officinis et balneo et hortis tam qui intra quam qui extra muros sunt et hippodromo et qui in eo est horto cisternaque atque omni denique iure quod aliquo modo in eodem praedio suburbano mihi competit. Dari vero volo idem praedium suburbanum praedicto clarissimo nepoti meo Hierio sui iuris facto per patris sui emancipationem post mortem meam nulla potestate data eidem generosissimo nepoti meo, sed non magis iis qui sive ex hoc meo testamento sive ex testamento eiusdem clarissimi nepotis mei in eadem iura successuri sint idem suburbanum praedium vel partem eius aliquam vel ius vendendi vel permutandi vel donandi alicui, vel ullo modo alienandi, propterea quod idem suburbanum praedium vel domum situm sitamve intra portam muri Sycarum quae ducit ad venerabile martyrium sanctae Theclae per omne tempus et perpetuo volo in familia mea manere neque umquam de nomine meo exire. Volo autem et iubeo, si quidem contingat, ut praedictus generosissimus nepos meus Hierius intra pubertatem vel etiam post pubertatem sine liberis tamen ex legitimis nuptiis ei natis moriatur, possessionem et dominium eiusdem suburbanii praedii vel domus perveniat et competat seu restitatur magnificentissimo eius patri Constantino

1 κωπάρια L || κόνσταντι L || 3 τελείας] perfecto § || 4 δίκαια καὶ δεσποτείας L || ἱερῷ L^a ἱερῷ M || 5 κόνσταντος τοῦ του (sic) L || 6 μου νιῶ om. § || μετὰ τῶν] cum omnibus (i. e. μετὰ πάντων τῶν) § || ὄντων ἐν αὐτῷ M] ἐν αὐτῷ ὄντων L^b αὐτῷ ὄντων L^a || 7 σκαλῶν] in ascensu et descensu σκαλῶν § || 8 εἴτε ἔνδον — οἰκημάτων] sive illatis cum conclavi domuum § || 11 κινεστέρους M (de forma κινεστρα cf. B 60, 12, 21) || 14 μέντοι] quidem § || 16 emancipationa L ἐμμανικαπίονα M || 18 inter vv. μου ἐγγόνῳ et ἀλλὰ μηδὲ in L praepostere interposita est particula nov. CXXXIII c. 6 ἢ τὰς θείαις (675, 2) — CXLV pr. τὴν τὸν πράγματος (711, 24): de quo errore ex ordine duorum archetyporum quaternionum turbato repetendo diximus ad 675, 2, 711, 24. || 19 εἴτε] ἢ δὴ L || μου om. § || εἴτε ἐκ διαθήκῃς om. L || 20 διαδεχομένης L || 21 τὰ αὐτὰ δίκαια] iura eius § || 25 πόλης] πόλεως L^a || τοῦ Συκῶν τείχους om. § || 27 θεκλῆς L || 29 προειρημένον om. L || 31 aut post pubertatem § || 33 ἀποκαταστῆναι ML] ἀποκατασταθῆναι cum Haloandro vulg. || 34 καὶ M] τε καὶ L

eugenista RV eugenii | statu T || 5 filii T¹ || in integro V] in (i. e. in integro?) RT integrum vulg. || ipsum om. V || 6 sunt in eo T || 7 *ascensum et descensum RV accessum et decessum T || σκαλῶν] σκαλων (sic) R opalon T opali V] conductis Beck] coniunctis libri || 8 cum om. V || conclave RV] domuum V vulg.] domus T domu R || 9 balneo V || ortis RT] intra vulg.] infra RVT || 10 hippodromum V² hippodomum V¹ ypodromum RT || quod] leg. qui? || in eo est] est in R || ortum RVT] cisterna T || 11 quocumque RT || 12 supra T] isto R || dari vulg.] data VT data est R || idem al. || 13 praedictum T² || herio T hierico R || 14 emancipatione V || 15 data] de tali V || 16 qui om. vulg. (cf. 741, 5) || hoc om. R¹, meo add. vulg. || 17 sive ex testamento om. R¹ || 18 eius iura T || permutare T || (20 ipsum] aut ipsum vulg.) || 21 propterea Beck] quod om. V || si V¹ || 22 dedit R || *circa V¹, om. R, iusta [i. e. iuxta] s. v. T² || uenerabilem T² || 23 tecele T²] ecclesie (suppl. V³ in spat. vac. 6—7 lit.) RVT¹ || perpetuo] perpetuo remanere V perpetuare RT (perpetuari edd. aliquot) || 24 mea] ea T || 25 contingerit T || 27 imuberem T² vulg.] puberem RVT¹ || pubertate V || tm R || 29 restitui Beck || 30 eisdem T

1 cupparia R cupia T¹ || 2 reliqui T || 4 hierico R ||

φαιμίας ἢ ἐκ τοῦ ἐμοῦ ὀνόματος. "Ἐπὶ τοῖτοις μὲν οὖν αὐτὸν ἀπελθεῖν. Ἰερὶον δὲ τὸν τῆς ἐνδόξου μνήμης τῆν μὲν ἐπὶ τῆς Θεοπολιτῶν διακειμένην οἰκίαν, ἣτις ἐκ τῆς πατρῴας εἰς αὐτὸν περιήλθε διαδοχῆς, ἔπειτα διαπωλίσαι προσάσει, τὴν δὲ κατὰ ταύτην τὴν εἰδιμόνα πόλιν οἰκίαν, καὶ πρὸς γε καὶ τὸ κατὰ τὸν κωδικέλλον αὐτῷ δεδομένον προσάσειον, ἐπ' οἷς ἅπασιν ἡ ἐκποίησις ἀπιγρόρεται, Κωνσταντίνῳ τῷ τῆς ἐνδόξου μνήμης αὐτοῦ παραπέμψαι παιδί, ἐκείνῳ τε αὐτῆς κούσαν καταλιπόντα τὴν γαμετὴν τελευτήσαι τὸν βίον, γράψαντα διαθήκας καθ' ἃς διετύπωσέν, ὡς εἶτε μὴ τεχθεῖη παιδίον εἶτε τεχθὲν ἄνηβον τελευτήσειε, τὴν τε μητέρα τὴν αὐτοῦ Μαρίαν τὴν ἐνδοξοτάτην τὴν τε αὐτῷ συνοικοῦσαν Μαρίαν τὴν εὐκλεστοτάτην ἐπὶ τὴν αὐτοῦ καλεῖσθαι διαδοχῆν. ἔπειδὴ δὲ τεχθεῖσα θυγάτηρ καὶ αὐτῆς νηπίαν ἀγούσα καὶ ἀπαλὴν ἐπὶ τὴν ἡλικίαν ἐξ ἀνθρώπων ἀπλήθην, εἰς τὰς εἰρημένας εὐκλεστοτάτας περιεχθῆναι γυναῖκας τὰ τε λοιπὰ τῆς οὐσίας καὶ τὴν ἐπὶ ταύτης τῆς μεγάλης πόλεως οἰκίαν, καὶ πρὸς γε καὶ τὸ προσάσειον, τοῦτο δὴ τὸ ὅπως ἐπὶ τοῦ κωδικέλλον Ἰερῶ τῷ τῆς ἐνδόξου μνήμης καταλειφθέν. χάραν τε εἰκότως ἐκ τε τῆς διαθήκῃς ἐκ τε τῶν τοῦ κωδικέλλον ὁρημάτων ἔσχεν αὐτὸς τὴν τε οἰκίαν καὶ τὸ προσάσειον ἐκδικεῖν, μόνος ἐκ τῶν Ἰερῶν τοῦ τῆς ἐνδοξοτάτων παιδῶν ὑπολειμμένους τὰ νῦν καὶ πρῶτον ἔπειθον ἐν τῷ τῆς φαιμίας ὀνόματι τὸν βαθμόν. ἀλλ' οἱ τοῦς ὑπὲρ Μαρίας καὶ Μαρίας τῶν ἐνδοξοτάτων ποιούμενοι λόγους τοῖς μὲν τῆς διαθήκῃς ὁρημασιν οὐδεμίαν ἔφρασκον χάραν γενέσθαι· μηδὲ γὰρ παιδῶν χωρὶς Κωνσταντίνου τὸν τῆς ἐνδόξου μνήμης ἀπελθεῖν ἐξ ἀνθρώπων, ὡς χάραν τῆς τῶν οἰκῶν ἐκατέρων ἀποκαταστάσει γενέσθαι, ἀλλ' οἱδὲ ὑπὲρ τοῦ

quando de mea familia aut de meo nomine." In istis quidem ipsum procedere, Hierium vero gloriosissimum domum, quae in Theopoliti adiacet et ex paterna in eum pervenit successione, aliis vendidisse personis, eam vero domum quae in hac felicissima civitate, insuper et per codicillos datum sibi praestium, in quibus omnibus alienatio interdicta est, Constantino gloriosissimo eius transmittere filio; illum vero mox praegnantem relinquente uxorem vita functum rescripsisse testamentum, per quod disposuit, si non nascantur filii aut natus impubes moriatur, tam matrem suam Mariam gloriosissimam quam eius uxorem nobilissimam Mariam in eius vocari successione. Et quoniam nata filia et ipsa pupilla et tenera adhuc aetate ex hominibus decessit, in praedictas nobilissimas pervenire mulieres, reliqua vero substantiae (et) quae in hac magna civitate sunt domus, insuper et praestium expressim in codicillis gloriosissimo derelicta sunt Hierio: locum forsitan tam ex testamento quam ex codicillorum sermonibus adhibere ipse domum et praestium defendere, solus de Hierii gloriosissimi familia derelictus quae nunc et primum habens in genere in eo nomine gradum. Sed ii qui pro Maria et Maria gloriosissimis feminis verba faciebant testamenti quidem verbis nullum dicebant locum * * * * * citra Constantinum gloriosae memoriae ex hominibus, tamquam locum habere [et] utrumque suum perficere, neque cum lege Alexandrum virum gloriosissimum locum habere ad has,

sub eadem condicione, ne unquam extra familiam meam vel nomen meum alienetur." Atque his ita actis illum mortem obisse; Hierium autem gloriosae memoriae domum quidem Theopoli in urbe sitam, quae ex paterna successione ad eum pervenisset, aliis vendidisse personis, domum autem in hac felici urbe sitam et insuper suburbanum praedium in codicillis ipsi datum, in quibus omnibus alienatio prohibita est, in Constantinum gloriosae memoriae filium suum transmississe, atque illum rursus gravida uxore relicta de vita decessisse, scripto testamento, in quo disposuisset, ut siue infans non nascatur siue natus intra pubertatem decesserit, tam mater sua Maria femina gloriosissima, quam coniux sua Maria femina nobilissima ad ipsius successionem vocarentur. Iam postquam nata filia et ipsa in infantia et teneram adhuc agens aetatem ex hominum vita excessit, ad praedictas feminas nobilissimas delatam esse cum reliquam substantiae partem tum domum in hac magna urbe sitam et insuper etiam suburbanum praedium illud quod quidem discrete in codicillis Hierio gloriosae memoriae relictum erat. Itaque merito ipse (Alexander) locum habuit tam ex testamento quam ex verbis codicillorum domum atque suburbanum praedium vindicandi, quippe qui solus ex Hierii gloriosae memoriae liberis nunc superesset et primum in familiae nomine gradum obtineret. Verum qui pro Maria et Maria feminis gloriosissimis verba faciebant nullum dicebant verbis testamenti locum esse: neque enim sine liberis Constantinum gloriosae memoriae ex hominum vita excessisse, ut utriusque domus restitutioni locus fieret, sed ne suburbani quidem praedii nomine secundum

2 οὖν om. L || ἀπελθεῖν] procedere (i. e. παρελθεῖν) s || 3 οἰκίαν om. s || 7 τὸ κωδικέλλον L || 10 τε] vero s || 12 τεχθεῖη παιδί M nascantur filii s || 13 *τελευτήσοι ML || αὐτοῦ et αὐτῷ Haloander || 16 δὲ τεχθεῖσα] δ' ἐτέχθη Zachariae non recte || αὐτῆν L || ἀγούσαν L^a || 18 εἰρημένας om. L || 19 τε] vero s || τὴν — οἰκίαν] quae — sunt domus s || 20 γε καὶ M] γε δὴ L || 21 τοῦτο δὴ om. s || 22 καταλειφθέν] derelicta sunt s || 24 ἔσχεν M] ἔχειν L^s (recte?) || 25 τῶν] τοῦ L || 26 παιδῶν] familia s || 27 τῶν βαθμῶν L^a || 29 λόγον L^a || 31 Κωνσταντα L || 32 τῆ τῶν οἰκῶν ἐκατέρων ἀποκαταστάσει] utrumque suum (i. e. οἰκείον ἐκάτερον?) perficere s || οἰκείον L^a (cf. s) || 33 ἀλλ' et ὑπὲρ τοῦ προσάσειον om. s, ὑπὲρ om. M

mum V || 18 codicillos R¹ codicillo R² || 19 sunt del. Beck || hyerio RT || 20 quam ex] ex om. RT¹ || 21 yerii T ier R || 22 *derelicta libri] quae del. Beck || 23 genere V] gerio R hyerio T (Hierio vulg.) || *in eo] meo libri || Sed — feminis suppl. V³ in spat. vac. 1½ vv. || hii RVT || 24 et Maria om. T || fatiant V || 26 sq. in libris et vulg. hic locus misere turbatus et corruptus legitur ita dicebant locum. neque cum legitur alexandrum virum gloriosissimum (gloriosus T) locum habere tam ex omnibus locum habere (ita Val., tam — habere om. RT vulg.) et (om. T¹) utrumque suum perficere ipsum et (etiam T¹) citra constantinum gloriosae memoriae quam (quem R¹) ad (ad om. V) hos tamquam locum et (tamquam ad locum vulg.) alienantem praestium cet. Corruptela orta videtur versuum serie in archetypo turbata: ut cum verus verborum ordo esset¹ — — — — — citra constantinum gloriosae memoriae | ² ex hominibus tamquam locum habere et (del. et?) utrumque suum perficere | ³ neque cum lege alexandrum virum gloriosissimum locum habere ad has | ipsum et alienantem praestium cet., versus 1 et 3 locum inter se mutarent, verba ad has (= ἐπ' αὐτὰς) alieno loco insererentur, denique prior pars versus 1 hiatus hauriretur ita fere supplenda: dicebant locum | fieri: neque enim decessisse filiis] citra (cf. 742, 15 testamento citra)

2 decedere Beck || vero] uiro R uero vel uiro T¹ || *gloriosissimi libri (gloriosae memoriae Beck, sed cf. v. S. 18. 21) || 3 theopolitis V || et Beck] ei et RT vulg. dum V || 4 vendidisse Beck] uendidit RT vulg. uendat V || 7 omnibus om. R || 9 eis T || filio] eius filio R || 9 uitam V ita R¹ || rescripsisse dedi cum Bekio] rescripsit RVT || 10 quem R¹ T || 14 quoniam nata RVT] quum nata fuit vulg. || 15 omnibus VT || 16 reliqua Hamburgensis] reliquae RVT || vero del. Beck || 17 et add. Beck || do-

μέχρι τῶν παιδῶν στήσαι τὴν ἀπαγορεύσειν· εἰ γὰρ δὴ αὐτοὶ παῖδας καταλιπόντες ἀπέλθοιεν, οὐ πολυπραγμαοῦν τὸ λειπόμενον οὐδὲ μακροτέρην τῆς τῶν παιδῶν ζωῆς τὴν τῆς ἐκποιήσεως κώλυσιν ἐθέλησαι ποιήσασθαι· τὸν δὲ γε κωδικίλλον ἐπὶ τῷ προαστείῳ μόνον γενομένον ἀπαγορεύει· καὶ τοὺς ἐκ διαθήκης Ἱερίου τοῦ τῆς ἐνδόξου νυμφῆς (τοῦ νέου φαρῆν) τὰ πράγματα διαδεξαμένοις τὸ προάστειον ἐκποιεῖν, καὶ πρὸς γε τοῦτοις ἐπιγόμενον τοῦ βουλευθῆναι τὸν ἀπελθόντα διηγεῖται ἐπὶ τῆς φαρμιλίας μένειν αὐτό. 10 τὰ μὲν οὖν ἀμφεβηθηθέντα ταῦτα.

CAPUT II.

Κατασκευάμενοι δὲ τὴν ὅλην ἡμεῖς μεθ' ὧν ἐργῶν ἀκοιβεῖαι ἰπόθεσον ἐπὶ μὲν τοῖς ἄλλοις πράγμασι, ὡν δῆπου Κωνσταντίνος ὁ τῆς ἐνδόξου νυμφῆς ὁ Ἱερίου τοῦ πρεσβυτέρου παῖς ἐκ τῶν τοῦ πατρὸς 15 διαθηκῶν γέρονε κύριος, οὐδὲ τὴν τυχοῦσαν ᾧθήτηεν καλῶς ἐνίστασθαι ζήτησιν, εἰσγεῖναι δὲ τῆς ἐπὶ τοῦτοις ἐναγωγῆς οὐκ Ἀλέξανδρον μόνον τὸν ἐνδοξότατον, ἀλλὰ καὶ τὴν λοιπὴν πᾶσαν φαρμιλίαν, τῶν τε τῆς διαθήκης ᾧμάτων μέγροι μόνων παιδῶν ἰστών· 20 τῶν τὴν κώλυσιν καὶ αὐτῶν τῶν Ἱερίου τοῦ τῆς ἐνδόξου νυμφῆς νῶν, δι' ὧν εἰσποιούσι σφᾶς αὐτοῖς τοῖς Ἱερίου δικαίοις οἱ μετ' ἐκείνοις τῆς φαρμιλίας ὑπάρχοντες μέγροι, ἐκποιήσαντων τινὰ τῶν παρ' αὐτοῖς καὶ ὅλως ὡσπερ τὴν ἵποκατάστασιν ἐν γνάμῳς 25 ἀπαγορευσάντων μίας. ἐπὶ δὲ γε τῷ προαστείῳ, οὐδὲ κίθιον ὁ κωδικίλλος Ἱερίου δείκνυσιν τὸν ἐνδοξὸν τῆς νυμφῆς, πολλῆς ἡμῶν ἐδοξεν ἀνάμεστον εἶναι περιεργίας τέρασιν ὑστερον γενεαῖς τὴν τοιαύτην εἰς μέσον ἀγεσθαι ζήτησιν. νῦν μὲν γὰρ Μαρίας καὶ Μα- 30 ρίας τῶν ἐνδοξοτάτων ἐτι περιουσῶν, ἃς δῆπου καὶ αὐτὰς ἐν τῇ φαρμιλίᾳ θετέον, τῶν ἡμετέρων νόμων καὶ τὰς νύμφας τοῦτου τοῦ προσηματωσθέντος ἀξιούτων,

decederent, curiose perscrutari quod relictum est neque longiorem liberorum vita prohibitionem alienationis efficere voluisse; codicillos vero de solo suburbano praedio factos eos quoque, qui ex testamento Hierii gloriosae memoriae (iunioris dicimus) res per successionem cepissent, vetuisse suburbanum alienare, ac praeterea accedere, quod defunctus voluit perpetuo illud in familia manere. Atque eiusmodi sunt quae in controversiam vocata sunt.

II. Iam cum universam causam cum quanta decet diligentia considerarem, in ceteris quidem rebus, quarum Constantinus gloriosae memoriae Hierii senioris filius ex testamento patris dominus factus est, ne quaestionem quidem ullam recte institui putavimus, ab actione vero de his rebus non solum Alexandrum virum gloriosissimum, sed etiam reliquam omnem familiam arcendam esse, cum et verba testamenti ad solos liberos prohibitionem sistant et ipsi Hierii gloriosae memoriae filii, per quos in Hierii iura aditum sibi parant qui post eos pars familiae existunt, nonnullas res ipsis competentes alienaverint et omnino quasi ex una voluntate substitutionem prohibuerint. De suburbano vero praedio, cuius dominum esse Hierium gloriosae memoriae codicilli ostendunt, res multis ambagibus plena nobis visa est post quattuor generationes eiusmodi quaestionem in medium proferre. Nunc enim, cum Maria et Maria feminae gloriosissimae adhuc superstitibus sint, quas scilicet ipsae quoque in familia ponendae sunt, quandoquidem leges

2 οὐ πολυπραγμαοῦν *om.* § 4 τῆς ἐκποιήσεως ἐκ τῆς ποιήσεως *M* || 5 ἐθέλει *L* || 6 τοῖς τῆς *L* || 9 καὶ πρὸς γε — βουλευθῆναι *et* enim istis qui remanserunt velle § 11 ἐπιγόμενον τοῦ βουλευθῆναι *M* | ἐπιγόμενον τοῦ (τὸ cum Haloandro *vulg.*) βουλευθῆναι *L* || 10 αὐτῶν *L* suam (i. e. αὐτοῦ) § 12 δὲ — ὄσως *om.* § 15 ὁ *om.* *L* || παῖς et τοῦ πατρὸς *om.* § 16 οὐδὲ τὴν τυχοῦσαν nihil accipere § 17 ἐνίστασθαι *M* | ἀνίστασθαι *L* § 18 ἀγωγῆς *L* || 19 ἀπασαν *L* || 21 αὐτῶν τῶν — νῶν ipsam — filium § 22 εἰσποιούσι σφᾶς εἰσποιούσης *L* || 23 Ἱερίου *L* || 24 τινὰ τινὰ *marul* Zachariae || 25 καὶ ὅλως *L*, *om.* § 26 ὡσπερ *et* eis libri; eis *del.* Haloander || 26 οὐδὲ δὴ neque si i. e. οὐδ' εἰ § 27 ἐνδοξον *L* | ἐνδοξὴ *M* (probat Zachariae) || 28 εἰδοξομεν (sic) *L* | ἀναμείσον *L* || 29 τέρασιν cum Scrimgero *vulg.* || μέσον ex § Haloander | μέσην *L* | μίαν *M* || 30 μὲν *ML* | *om.* cum Scrimgero *vulg.*

2 in longiore | *leg.* longiorem? || 4 facto *V* || 5 hyerio (*id.* 14. 21. 25. 742, 25) *T*, Hierii Beck (*debebat etiam iunioris corrigere, sed cf.* 14) || 6 res suscipientibus |

nem: si enim et ipsi filios relinquentes moriantur, . . . quod relictum est, neque in longiore a filiorum vita alienationis prohibitionem voluisse facere: codicillum vero in proastio solo factum prohibere et his qui ex testamento Hierio gloriosae memoriae (iunioris dicimus) res suscipientibus proastium alienare; etenim istis qui remanserunt velle defunctum perpetue in familiam manere suam. Ea quidem quae in quaestionem deducta sunt talia

considerantes oportere subtilitatis cognitionem in aliis quidem rebus, quae Constantinus gloriosae memoriae Hierio seniori, de quibus ex testamento factus est dominus, nihil accipere existimavimus bene surgere quaestionem, vacare vero in istis actione non Alexandrum solum virum gloriosum, sed et reliquam omnem familiam, ex testamenti verbis usque ad filios solum stare prohibitionem, et ipsum Hierii gloriosae memoriae filium, per quos facientes [εἰσποιούσιν σφᾶς αὐτοῖς] eos Hierii iura qui post eos familiae substituentes partem alienaverunt quae apud eos, tamquam in substitutionem ex voluntate interdicatorum unius. In proastio vero neque si dominum codicilli Hierium ostendant gloriosae memoriae, multae nobis visum est plenum esse περιεργίας quattuor postea generationes huiusmodi in medium deduci quaestionem. Nunc igitur gloriosissimis feminis Maria et Maria adhuc superstitibus, quas et ipsas in familia iacendo, nostris legibus et nurus huiusmodi verbis

resuscipientibus *VT* || 7 remanserunt *T* || perpetuo in familia manere *sa vulg.* || 8 eam *RV* || quaestione *R* || 12 *subtilitatis (*sim.* Beck) humilitatis libri | cognitione *R* | ignorantiam cognitionem *T* || 14 Hierii senioris (filium) Beck || 15 excipere *R* | existimavimus Skutsch | ex his aestimavimus libri || 16 bene *T* || suggere *R* || uero uocare *V* || histis *R* || histis *R* || actionem libri, *corr. vulg.* || 17 uirum solum *RT* || gloriosissimum *T* || 18 onem *V* | *ex* | *leg.* et? || 19 stare | set et stare *R* || Hierii Beck | hierium libri || 20 *facientes εἰσποιούσιν σφᾶς αὐτοῖς eos | eis facientes *rosch* CΦΙΛΑΤΡΟΣ *et* facientes *noios* GNCΑΚΤΡΟ-*Zeol* (ἀναμείσεως *m. rec.* in *margin.*) *R* eis facientes cum spatio vacuo 3 vs. (nihil deficit nisi grecum *V* in *margin.*) *V.* Graeca verba εἰσποιούσιν σφᾶς αὐτοῖς interpretationi facientes eos *adscripta seclisi* || 21 familia *V* || 22 alienaueruntque apud *V* || 23 substitutione *T* || 24 unus *T* || 26 visum est | insumere *V* | esse | *est* *R* | περιεργίαι (περιεργίας *m. rec.* in *margin.*) *R* nepi cum spatio 5 litt. (s. v. *Grecum m.*) *T om.* in *spat. vac.* 5—6 litt. *V* (Grecum deficit *V* in *margin.*) || 27 postea | eius postea *V* | generaliones *R* || 28 gloriosissimi *RT* | gloriosus *V vulg.* || 29 in | a *V* || 30 et nurus *scr.* *V* in *spat. vac.* || verbis | pro uerbis *T*, verbum Beck

οὐκ ὀρθῶς οὐδὲ προσηκόντως Ἀλέξανδρος ὁ ἐνδοξό-
 ταιος τὴν παρ' αὐτοῦ προτεινομένην ἐνεστήσατο δίκην
 ἀπιουσῶν δὲ καὶ τοῦτων, ὡς τέσσαρας ἤδη γενεὰς
 παρεληλυθέναι δοκεῖν, οὐκ ἂν ὑπομείναιμεν ἀρχαίαν
 οὕτω δικαστηρίου υπόθεσιν παραδίδοσθαι, μάλιστα
 τῆς Κωνσταντίου παιδὸς ἐπὶ νέας οὕτω τῆς ἡλικίας
 καταλυσάσης τὸν βίον, ὥστε κἂν εἰ μὴ διαθεμενος
 ἐκείνος ἐτύγχανεν, εἰς τὴν μητέρα τὴν αὐτῆς περιελ-
 θεῖν τὸ προδόντων, οὐκ αὐτῆς νέας τοῦ νόμου
 δὲ ὥσπερ γενομένου τοῦτων αἰτίον, καὶ οὐδενὸς τῶν
 Ἱερῶν τοῦ τῆς ἐνδόξου μνήμης διαδόχων περὶ τὴν
 βίβλησιν ἀμαρτάνοντος τὴν αὐτοῦ. καὶ γὰρ εἰ δια-
 θήκας Κωνσταντίνος γράφων ὑποκαταστάσεις τινας
 ἐποίησατο τῆς παιδὸς τελευτάσης ἀνήβου, πλὴν ἄλλ'
 οὐδὲν ἐνετύθεν εἰσάγειν μέγα, καὶ αὐτοῦ κατ' αὐτὸν
 τοῦ νόμου τῆ τῆς νέας μητρὶ τὴν οὐσίαν παρεξομένου
 διαθηκῶν χωρὶς ἀπιούσης αὐτῆς.

CAPUT III.

Θεσπίζομεν τοίνυν μήτε Ἀλέξανδρον τὸν ἐνδοξό-
 ταιον ἢ τοὺς αὐτοῦ παῖδας ἢ τὸς διαδόχους τῶν
 λοιπῶν Ἱερῶν τοῦ τῆς ἐνδόξου μνήμης τοῦ πρεσβυ-
 τέρου παιδῶν μήτε ἄλλον τινὰ τῶν πάντων εἰς τὴν
 αὐτὴν ἀναφερομένων φαμίλιαν ἢ κατὰ Μαρίας καὶ
 Μαρίας τῶν ἐνδοξοτάτων προσάσει τῶν παρ' αὐταῖς
 καθεστῶτων πραγμάτων ἢ κατὰ τῶν ἄλλων χωρεῖν,
 παρ' οἷς τὰ πράγματα καθέστηκε νῦν ἢ καὶ εἰς οὐδ'
 κατὰ τὸν ἐξῆς περιέχουσι χρόνον, ἐφ' οἷς Ἱερίος ὁ
 τῆς ἐνδόξου μνήμης κωλύσας ἐτύγχανεν τὴν ἐκποίησιν,
 ἢ ὅλας μεμνησθαι λοιπῶν τῆς κωλύσεως καὶ τοῦ τῆς
 φαμίλλιας δνόματος καὶ τὸ δικαίον κατασκευάζειν ἐκ
 τούτου, ὡς καὶ τῶν ἄλλων Ἱερῶν τοῦ τῆς ἐνδόξου
 μνήμης βίῶν τὰ αὐτῶν ἐκποιουμένων πράγματα καὶ
 συμφωνησάντων ὥσπερ καὶ ταῖς τῶν λοιπῶν ἐκποι-
 ῆσει καὶ προανελόντων σφίσι τε αὐτοῖς καὶ τοῖς
 διαδόχοις τὰς δυναμένας ἀριόττειν ἀγωγὰς ἐκ τούτου,
 καὶ τῶν ἄλλων οὖς φθάσαντες ἐφημεν λογισμῶν πρὸς 35
 τὴν τοιαύτην ἡμῖν ἀκούοντων κοίσειν τε καὶ νομοθε-
 σίαν. καὶ ταύτην εἶναι τομὴν οὐ τῆς παρούσης ὑπο-

promeritis, non recte neque competenter Alexander
 gloriosus a se advenientem instituit litem; transeundo
 vero et istorum, quod quattuor iam generationes trans-
 isse videntur, non facere quidem antiquam taliter
 5 iudicii cognitionem tradi, maxime Constantini filia
 adhuc pupillaris taliter aetatis functa vita, ut et si
 etiam sine testamento ille esset, in matrem eius per-
 venire proastium, non ipsius novellae, legi vero ut-
 pote facta horum causa, et nullius Hierii gloriosae
 memoriae heredibus circa voluntatem peccantibus eius.
 Etenim (si) testamentum Constantinus scribens sub-
 stitutiones aliquas fecit filia defuncta impubere, attam-
 en nil ex hoc introducitur magnum et ipsius secundum
 15 testamento circa transitum eam.

nostrae etiam nurus hac appellatione dignantur, non recte neque decenter Alexander vir gloriosissimus
 litem ab ipso intentam instituit; verum si hae quoque decedunt, ut iam quattuor generationes praeterisse
 videantur, non patiemur tam velustam causam tradi iudiciis, maxime cum Constantini filia adeo tenera
 aetate vitam finiret, ut etiam si forte is testamentum non fecisset, tamen ad matrem eius perventum
 esset praedium suburbanum, cum non ipsa pupilla, sed lex fere horum causa esset, etiamsi nullus ex
 Hierii gloriosae memoriae successoribus circa voluntatem eius peccasset. Nam etsi Constantinus scripto
 testamento quasdam substitutiones fecit, si filia intra pubertatem moreretur, tamen inde grave nihil intro-
 ducitur, cum et ipsa lex per se matri pupillae substantiam praebitura esset, si ea sine testamento decessisset

III. Sancimus igitur, neque Alexandrum virum gloriosissimum eiusve liberos neque successores
 ceterorum Hierii senioris gloriosae memoriae liberorum, neque alium ullum ex omnibus qui ad eandem
 familiam referuntur aut contra Mariam et Mariam feminas gloriosissimas nomine rerum quae apud ipsas
 extant aut contra ceteros procedere apud quos res nunc extant vel etiam ad quos in sequenti tempore
 perventurae sunt, in quibus Hierius gloriosae memoriae forte alienationem prohibuit, aut omnino in poste-
 rum mentionem facere prohibitionis et nominis familiae atque ullum sibi inde ius parare, quippe cum et
 ceteri Hierii gloriosae memoriae filii res suas alienarint et quodam modo reliquorum quoque alienationibus
 consenserint atque tam sibi ipsis quam successoribus suis actiones quae hinc competere possint iam sustu-
 lerint, et ceterae quas antea diximus rationes ad eiusmodi iudicium et sanctionem nobis sufficiant. Atque haec

2 αὐτῶν M || προτεινομένην) advenientem (i. e. προσ-
 γινομένην?) ε || 4 ὑπομείναιμεν) facere quidem ε || 6 ἐπι)
 adhuc i. e. ἐπι ε || 12 ἀμαρτάνοντος) peccantibus ε ||
 13 ὁ ante Κωνσταντίνος add. cum Haloandro vulg. ||
 γράφειν L^a || 18 sq. * μηδὲ — μηδὲ ML || 19 διαδόχους
 om. L || 21 παῖδας L || * μηδὲ ML || ἄλλων L || 22
 αὐτὴν M | αὐτῶν L eius ε || ἀναφερομένων) constitu-
 tum (i. e. ἀναφερομένου) ε fort. recte || 26 τῶν Ha-
 loander] τῶν ML || 28 λοιπῶν om. ε || 30 τούτων L^a ||
 31 αὐτῶν M || πράγματα om. ε || 33 * προανελόντων
 scripsi ex ε || προανελόντων ML || σφίσι τε αὐτοῖς
 καὶ τὴν σφίσι τε καὶ L || 34 τούτων L || 35 ἐφημεν
 λογισμῶν) reliquimus intellectui ε

2 a) ad vulg. || advenientem RV) adinvenientem T
 venientem vulg. || litem T vulg. || litte (i. e. littere) RV
 || 3 quod del. T² || 4 * uidentur V¹ || 5 Constantini Beck)
 constituens (constitutio R^a) libri || 6 taliter scr. V³ in

spat. vac. || funete RV funetae T¹ || vitae T || et om. T
 vulg. || 8 uero legi R vulg.; scr. legis vero? || ut pate-
 facta eorum T || 9 nullus R || erii T || 10 eis T¹ || 11
 etenim) et R¹ || si add. Beck || 12 attamen vulg.) at tam
 RV ad tam T || 13 nichil T || secundum] et secundum
 T¹ || 15 circa R || leg. transitura ea? || 19 reliquorum
 Beck] relinquere V vulg., om. RT || herii T || 20 filiorum
 Beck] filios RT vulg. filius V || 21 familiam T^a || 22
 et enariam T¹, om. R || occasionem R¹ actione V || 24
 aut] autem VT || in quibus) quibus in V || 25 pervenerit
 VT perveniunt R || 25 tempore in quibus om. V || 26
 fuit Beck] fecit libri || 27 quae] quo vulg. || memorari]
 memorari V memoriam RT vulg. || prohibitione] a pro-
 hibitione V || aliquid R || 28 ius om. R¹ || ex] et ex V ||
 29 memoriac] prohibens fecit — memoriam ex 26 sq. errore
 add. R¹ || ipsis om. V || alienantibus] res add. Beck || 30
 leuiarentur T || 31 et ipsis ed. princ.] et ipsi R ipsi VT
 || et om. R¹ || possunt om. T¹ || alienationes V || 32 re-
 liquimus R

ἴσσεως μόνον, ἔλλα καὶ τῶν λοιπῶν, ἐφ' ὧν κωλύσεως γενομένης τοιαύτης διυδοχαί τσοσάνται παρελθόντων καὶ τῶν κληρονόμων ὁ τελευταῖος διὰ μέσον τινὸς ἀνήθρον διαδέξαιτο τὸν κλῆρον· τριηκᾶτα γὰρ καὶ τοῖς ἔξω τῆς φαιμιλίας τοῦ πρώτου κωλύσαντος ἄδειαν ἐν τοῦ παρόντος ἡμῶν νόμου παραπέμπειν ἔξει τὰ πράγματα. 5
κοινὸν γὰρ δὴ τοῦτον ἐποησάμεθα τὸν νόμον τῆς τε παροῖσης ὑποθέσεως τῶν τε μετὰ ταῦτα γενησομένων οὕτω κωλύσεων, τὴν τε συμβᾶσαν νῦν διατεθεικότες φιλονεικίαν τὰς τε ὡς εἰκὸς ἔσομένας προ- 10
ανακόπτοντες.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παρυστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦ παρόντος δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ἐνδοξότης προθεῖναι κατὰ ταύτην τὴν παρενδαίμονα πόλιν καὶ ἐργῶ καὶ πέρατι παραδοθῆναι καὶ παραφυλαχθῆναι 15
προσταξάτω.

Καὶ νῦν ἡ πολιτεία τῆς τοῦ κρατίστου βασιλείως περὶ τὸ νόμιμον μέρος ἀκριβείας τε καὶ ὀξυτήτος ἀπολαίβει. τὰς γὰρ ἐπ' ἀπαιδία γινομένης ὑποκαταστάσεις διακρίνεις σαφῶς, ὡς ἐνεστι τῷ προλάμποντι 20
νόμῳ, δέδωκε καὶ τοῖς τελευτάσι θαρρεῖν, ὡς οὐδεὶς ἂν αὐτῶν τὰς γνώμας παρακινήσειε, καὶ τοῖς περιούσιον ἀμφισβητήσεων καὶ διαδικασιῶν χωρὶς τὰ τοιαῦτα πρὸς ἄλλήλους διατιθένας, μίαν μὲν ὑπόθεσιν ἐπινορθώσας, κοινῇ δὲ πρὸς ἅπαντας τὸν λόγον ἐκ- 25
τείνας, καὶ τὴν ἐνεργεσίαν οὐ ἠρητοῖς προσώποις, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς ὑπακούοις ἐν ἐνὶ χαρισίμας. προτρέπειν μὲν οἶν εἰς τὰς ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ νίκης εὐχὰς οἰδὲν διόμεθα τοῖς πολίταις ἡμᾶς· ἤδη γὰρ τοῦτο ποιούντες ἔδειχθητε· πρὸ δὲ ὡς ὁ μέγας θεὸς τὰ οὕτως εἰσε- 30
βῶς καὶ δικαίως προῖοντα καὶ πρὸ τῶν ἡμετέρων εὐχῶν ἀποδεχόμενος ἐπὶ πλέον χαρίζεται χρόνον μῆκος τὸν κοινὸν δεσπότην ἡμῖν νίκας ἐπὶ νίκαις συνάπτοντα.
PP. Fl. Iohannes et Curicus ab actis optulimus.

D. k. Iun. CP. (imp.) dn. Iustiniani (pp. Aug.) 35 [Dat. VI. k. Mai. CP. imp. Iustiniani Ang. * * * * *] anno XXIX. pc. Basiliū anno XIV. ind. III. [a. 555.]

non solum praesentis causae decisio sit, sed etiam reliquarum, in quibus eiusmodi prohibitione facta tot successiones praeterierint et ultimus heredum per medium aliquem impuberem hereditatem suscepit; tunc enim iis quoque qui sunt extra familiam eius qui primus prohibuit ex praesenti lege nostra res transmittendi potestatem habebit. Communem enim hanc legem fecimus tam praesenti causae quam prohibitionibus posthac eum in modum futuris, cum tam quae nunc evenerat contentionem composuerimus quam quae ferme futurae sint praecidamus.

Epilogus. Quae igitur placuerunt nobis et per praesentem legem declarantur tua gloria ut in hac felicissima urbe proponantur atque ad opus effectumque adducantur et custodiantur praecipit.

Etiā nunc res publica potentissimi imperatoris in legislatione diligentia et subtilitate fruitur. Cum enim substitutiones liberis non extantibus factas dilucide discerneret quemadmodum inest in lege praeluciente, praeslitit et morientibus ut metum abiciant ne quis voluntates ipsorum turbaturus sit, et superstilibus ut sine controversiis et litibus haec talia inter se componant: qui cum unam causam correxit tum communiter ad omnes consilium extendit nec certis personis beneficium sed cunctis subiectis una largitus est. Atque ut pro victoria eius preces facialis, hortari vos cives minime nobis opus est, iam enim hoc facere vos probatum est: manifestum autem est magnum Deum cum quae adeo pie et iuste procedunt iam ante preces nostras excipiat, in longius temporis spatium nobis largiturum esse communem dominum nostrum victorias victoriis continuantem.

1 ὧν] ὦ L || 3 ὁ L] om. M || διὸ M || 4 * διαδέξαιτο ML || τριηκᾶτα γὰρ] tunc enim tempus ε || 9 κωλύσεως L || 10 ὡς εἰκὸς om. ε || 12 ἐπίλογος om. ε || 13 τοῦ παρόντος M] τοῖδε τοῦ θεῖου L || 19 γενομένης L || 20 διακρίνας om. M in spat. vacuo 8—9 lit. || 21 ὡς] καὶ ὡς L || 22 γνώμας om. M in spat. vac. 8—9 lit. || παρακινήσειεν L] παρακινήσεις M || 23 διαδικασίας L || 28 νίκης] Gothos debellatos a. 555 recte intellegit Biener p. 529 || 29 ἡμᾶς L* || 31 ἡμετέρων M] ὑμετέρων L || 32 χαρισίμας M || 34 adnot. latinam viz integram unus praestat M] pp = proponatur? pr(inceps) Zachariae Zeitschr. d. Sav. St. XII 98. || iohannes M] ab actis Zachariae] sabaetis M, subditis vulg. || optulimus quid significet incertum || 35 subscr. ἔξερωνήθη μὲν ἰονίῳ ἔτει κθ' τῆς βασιλείας ἰνδ. γ' Theod. || d. k. ian. ep. dn. reliquis omissis M, [dat. VI. k. Mai CP. imp. Iust. Aug. ε?] ἐργάση καλανθῶν Φεβρουαῖων βασιλείας Ἰουστινιανῶν τὸ ε' μετὰ τὴν ὑπατελίαν Βασιλείου τὸ τέταρτον (debebat πέμπτον i. e. a. 546) Ath.; rectius

tamen Theodorum secutus est Zachariae, cuius annum 555 praeter v. 2S confirmat Petrus praef. praet. iterum in inscriptione dictus (cf. nov. CXXXIV anni 556 eisdem viris Petro pp. et Musonio p. u. inscripta, et edict. XI anni 559).

2 prohibitiones factae libri, corr. Osenbrüggen; prohibitione facta Beck || 3 processerunt T vulg. || ultimis T* || 4 tunc enim temporis et exteris Beck || 5 primi om. R || prohibentes V || habebis T || 6 ex om. R || 7 hanc enim T || legem om. R || 8 prohibitionem libri, corr. Beck || 9 dirimentes u (sic) con | scr. V³ in spat. vac. ½ vs. || dirigentes R || contentiones VT || 10 quas T || quae om. T || futur * V¹ || resecantem R || 35 subscr. adieit unus Neoburgensis dat. VI. k. mai. ep. imp. iust. aug., quae fortasse ad praecedentem constitutionem Auth. CXXV = nov. CXLVII pertinet.

ΙΣΟΝ ΘΕΙΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ.

Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Παπῖρ.

(Προσίμιον.) Ἀριστοκράτης ὁ ἔλλογιμώτατος πατὴρ τῆς Ἀφροδισιέων πόλεως καὶ οἱ κατ' αὐτὴν κηκτημένοι ἰκέται γεγόνασιν ἡμῶν, φάσκοντες τὴν εἰρημένην πόλιν καὶ μετὰ τινά

Πρώτον μὲν ἐκείνου νομίζομεν τὸ τοὺς ἡμετέρους νόμους οὕτω τινὰς ἐκλαμβάνειν τε καὶ νοεῖν, ὡς ἐντεῦθεν ἑαυτοῖς καθ' ὃν ἤμισα ἐχοῖν ἀδικημάτων παρέχειν ἀφορμὰς. ἐδιδάχθημεν γὰρ παρὰ τοῦ τῆς πόλεως πατρὸς χρυσίον συγχρὸν ἡθροῖσθαι τῇ πόλει ἐκ πρεσβείων καταλειμμένων παρὰ τινῶν τῆς Ἀφροδισιέων πόλεως, καὶ ὅπως ἂν μὴ τοῦτο ἔξαπόλοιτο, τινὰς τῶν ἐν δυνάμει τῆς πόλεως νεύμασθαι τὸ χρυσίον 10 τοῦτο, ἐφ' ᾧ τε ὑπὲρ αὐτοῦ τῇ πόλει συντελεῖν ἔτους ἐκάστου ὅπερ εἴτε τις νομῆν εἴτε πόρον εἴτε καὶ τόκον καλεῖν βουλευθεῖται, τοῦτο ὃ προσηκόν ἐστι φέρεσθαι τῇ πόλει, ἕως ἂν τὸ χρυσίον παρὰ τῶν λαβόντι μὲν τὸν χρυσίον εὐχρησάμενος, ἐπειδὴ διάταξιν ἐθήκαμεν ὑπὲρ τὸ διπλάσιον μὴ συγχωρεῖσθαι τοῖς δανεισταῖς ἀπαιτεῖν τὸ χρῆμα, ἀλλ' ἀρκεῖσθαι ταύτῃ καὶ μόνῳ, φάσκοντες ὡς ἐπειδὴ καταβληθῆσιν ὑπὲρ τὸ διπλάσιον, 15 δεῖ τὸ πρεσβείων ἀπολέσθαι τῇ πόλει. καὶ ἀδικεῖσθαι μὲν τὰς ἐκπυρῶσεις τῶν δημοσίων βαλανείων τὰς ἐντεῦθεν γινόμενας, ἐλαττοῦσθαι δὲ τὰ ἔργα τὰ δημόσια, καὶ τὸν ἡμέτερον νόμον κατὰ τὴν ἐκείνων ἐρημνείαν τῇ πόλει λυμάνεσθαι.

CAPUT I.

Ταῦτα ἅπαντα πόρρω τῆς ἡμετέρας ἐλαίνοντες πολιτείας θεσπίζομεν, τοὺς τὸ χρυσίον εὐχρησάμενος ἐφ' ᾧ 5 τε ἀντ' αὐτοῦ δίδοναι τι τέλος τῇ πόλει, τούτους ἀναγκασθῆναι μέχρι περ ἂν ἔχοιεν τὸ χρυσίον εἰσφέρειν τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀντιπεφωρημένον ἔτους ἐκάστου, μὴ κερημένους παντελῶς πρὸς τοῦτο τῇ θείᾳ ἡμῶν διατάξει. 20 ἐκείνην μὲν γὰρ ἐπὶ δανεισῶν ἐγράμμαμεν καὶ τῶν ὁπῶς αὐτῇ περιεχομένων θεμάτων, τὸ δὲ παρὸν οὐδὲν ἐκείνης ἀπτεται, εἴ γε προσῶδον μᾶλλον ἐτήσιον ἢ τόκων ἔοικε καταβολῇ, ἡμῶν τε ἐν ἴσῳ τοῖς δημοσίοις κηδεσθῆναι (χορῆ) καὶ τῶν πόλεων. Εἰ δὲ τις καὶ μετὰ τόνδε ἡμῶν τὸν παρόντα τύπον ἑτέρως καταλάβοι τὰ παρ' ἡμῶν νομοθετηθέντα καὶ ἀπιστεῖσθαι βουλευθεῖται τὴν πόλιν τοῦ δεδομένου χρυσίου, καὶ τοῦ χρόνου 25 παντὸς ὁπόσον τῇ πόλει ἐποφείλει καταθήσει καὶ ἀποδώσει τὸ διπλάσιον, ἵνα τῆς κακούργου ἐρημνείας δικαίαν ἀμοιβὴν ἀπολάβοι, διότι παρὸν αὐτῷ πολίτῃ φαίνεσθαι χρηστῶ οὕτως ἐστὶ πονηρὸς ὡς τὴν ἐνεγκούσαν αὐτὸν ἀδικεῖν. Dat.

Nov. CLX Graece tantum extat in ML, c. 1 (Θεσπίζομεν τοὺς χρυσίον πόλεως εὐχρησάμενος) B 23, 3, 79. — Epit. Theod. 160 (inde B²); argumentum notant Appendix Iuliani in clausula novellae CXXXVIII ad-neza et Theod. n. 138 (cf. ad p. 700, 9).

CLX.

EXEMPLUM SACRAE PRAGMATICAE SANCTIONIS.

Imperator Iustinianus Augustus Papio.

Praefatio. Aristocrates facundissimus pater Aphrodisiensis civitatis et qui in ea sunt possessores supplices nobis facti sunt, dicentes praedictam civitatem . . .

Deinde paucis interpositis:

Ac primum quidem illud existimamus, esse qui leges nostras ita accipiant et intellegant, ut inde sibi quemadmodum minime decebat iniuriarum occasiones promant. Edocti enim sumus a patre civitatis, magnam auri summam collectam esse civitati ex legis a nonnullis civitati Aphrodisiensium relictis, et ne id periret, aliquos eorum qui multum in civitate valerent aurum illud occupasse ea condicione, ut pro eo civitati singulis annis solverent, quod sive quis intributionem sive reditum sive etiam usuras appellare velit, id quidem quod civitatem auferre par est, quamdiu aurum apud eum qui accepit maneat; tamen qui aurum acceperunt, quoniam constitutionem fecimus, ne ultra duplum creditoribus permittatur exigere debitum, sed ut eo solo contenti sint, dicere, quia ultra duplum solverint, debere legatum civitati perire; tanquam et calefactiones publicarum balnearum quae inde fieri soleant damno affici et opera publica labefactari, atque legem nostram secundum illorum interpretationem civitati detrimentum afferre.

1. Haec omnia procul a re publica nostra depulsuri sancimus, ut qui aurum ea condicione acceperunt, ut pro eo pensionem quandam civitati solvant, si quamdiu aurum habeant, inferre cogantur singulis annis quod pro eo constituerint, neve omnino sacra constitutione nostra ad hoc utantur. Illam enim de creditoribus conscripsimus deque casibus qui nonnulli in ea continentur, praesens vero species illam non tangit, siquidem magis redituum annuorum quam usurarum praestationi similis est, nosque ex aequo tam fiscalibus rebus quam civitatibus prospicere decet. Si quis autem etiam post praesentem sanctionem nostram aliter acceperit ea quae a nobis sancita sunt, et civitatem dato auro privare voluerit, et pro universo tempore quantum civitati debet persolvat et duplum reddat, ut malignae interpretationis instam remunerationem accipiat: quoniam cum liceret ei bonum civem se praestare iam improbus est, ut quae ipsum tulerit patriam iniuria afficiat.

2 rubr. Περὶ πολιτικῶν χρημάτων καὶ τόκων Theod. || τύπου) καὶ (om. Hal.) περὶ τόκων add. index L, Haloander || 4 ὁ om. Theod. || λογιώτατος Haloander || ἀφροδισίων L^a ἀφροδισίων L^b || κατὰ ταύτην L || 5 ἡμῶν navul Zachariae || 8 αὐτοῖς L || κατ' ὃν Zachariae non recte || 9 ἀφροδισίων L || 10 ἔξαπόλοιτο M || 12 μένει L^a || 13 διατάξιν Cod. 4, 32, 27; cf. nov. CXXXVIII || 14 τούτῳ — τὸ διπλάσιον) τούτοις τοῖς διπλάσιον ceteris onissis L || 15 τὰς alterum om. M || 16 καὶ τὸν M κατὰ τὸν (τὸν L^a) L || κατὰ Zachariae) καὶ ML || 18 ἐλαίνοντας M || 20 ἀντιπεφωρημένον — διατάξει om. M ||

22 προσόδων μᾶλλον ἐτήσιον M) προσόδοι (προσωδ L^a) μᾶλλον ἐτήσια LB vulg. || καταβολῆς LB) καταβολῆν M || 23 χορῆ add. Haloander (B) || καταλάβοι M^aLB) καταβάλοι M^b || 26 παρὸν αὐτῷ LB) παραπῶ M || ὡς LB) καὶ ἐπὶ M || 27 dat.: — reliquis onissis M. Novellam constitutione CXXXVIII recentiore anno 534 tribuit Zachariae, eiusmodi controversias brevi tempore post constitutionem de usuris ultra duplum non computandis datam a. 529 (Cod. 4, 32, 27) passim agitatat esse ratus (cf. nov. CXXI a. 535).

PEA

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΡΧΟΝΤΩΝ.

(Προοίμιον.) Οὐ τὸ νομοθετεῖν τὰ πρέποντα μόνον ἐστὶν ἀγαθὸν μέγιστον, ἀλλὰ καὶ τὸ τὰ θεσπισθέντα φυλάττειν ἀκριβῶς καὶ πρὸς ἔργον ἄγειν, καὶ τοὺς παραβαίνοντας ταῖς ἀρμοδίαις ὑποβάλλειν ποιναῖς. τί γὰρ ὄφελος ἔσται τῶν νόμων, εἰ μέχρι γραμμάτων εἴεν οὗτοι καὶ μὴ τὸ χρησιμὸν διὰ τῶν πραγμάτων αὐτῶν καὶ τῶν ἔργων τοῖς ἀρχομένοις παρέχουσιν; ἴσμεν τοίνυν τὴν βασιλείαν σφόδρα τῶν ὑποτελῶν κηδομένην προῖκα τὰς ἀρχάς τοὺς τῶν ἐπαρχῶν ἡγουμένους λαμβάνειν πολλὰς διορίσασαι, ἵνα καὶ αὐτοὶ καθαρῶς χροῖμενοι ταύταις τοῖς ἀρχομένοις τὸ δίκαιόν τε καὶ ἴσον νέμοιεν. τὸ δὲ δημόσιον εὐποροῖη τῇ τῶν ὑποτελῶν ἀβλαβείᾳ, ἀλλὰ ταῦτα μὲν κατὰ μικρὸν εἰς λήθην ἤλθε, τῇ πλεονεξίᾳ τῶν τὰς ἀρχάς πριαμένων μᾶλλον ἢ παρεληφθῶτων νικηθέντα.

CAPUT I.

Ἡμεῖς δὲ τοὺς περὶ τούτων ἀνανεούμενοι νόμους θεσπιζομένους ἄρχειν μὲν ἐκείνους τοῖς ἐξ ἀγαθῆς γνωριζομένοις δόξης καὶ πλείστην τοῦ δικαίου φροντίδα τιθεμένους, δώρων δὲ καὶ πάσης δόσεως χωρὶς παραλαμβάνειν τὰς ἀρχάς, καὶ τοῖς μὲν ὑποτελεῖς ἀβλαβεῖς τε καὶ ἀζημίους διαφυλάττειν, τοῖς δὲ δημοσίοις ἐπιμελῶς διατρέφειν φόρους, μήτε δὲ αὐτοὺς ἢ τοὺς αὐτῶν παρέδρους ἢ καγκηλλήριους ἢ δομειστικούς ἢ τινα τῶν αὐτοῖς προσηκόντων λαμβάνειν τι παρὰ τῶν ἀρχομένων, πλην εἰ μὴ κατὰ τὸ τετραπλάσιον (ὡς οἱ νόμοι φασί) τὸ παρ' αὐτῶν ληφθῆναι ἐκτίσαι βούλονται, ἀλλ' ἀρκεῖσθαι τοῖς ἐκ τοῦ δημοσίου καὶ τοῦ νόμου διορισμένοις. 1 παισομένοις δὲ τῆς ἀρχῆς τὰς νενομισμένας πενήτηντα προεδρεύειν αὐτοῖς ἡμέρας δημοσιεύοντας, καὶ τοῖς ἐνάγειν βουλομένοις ἀπολογεῖσθαι. μὴ περατωθείσης δὲ τῆς δίκης εἰσω τῶν πενήτηντα ἡμερῶν, χρηματικῆς μὲν οὐσης διδόντω προκουράτωρα, ἐγκληματικῆς δὲ μέχρι πέρατος μενέτω τῆς υποθέσεως, τῶν δικαζόντων, εἴτε ἄρχοντες εἰσιν εἴτε παρὰ τῶν ἐπάρχων ἐδόθησαν, εἰ μὴ ἐντὸς ἡμερῶν εἰκοσι τοῦ ἀρχθῆναι τὴν δίκην 2 ταύτην περαιώσωσι, δέκα χρυσίου λιτρῶν προστιμωμένων, τῆς δίκης κατὰ τὰ προσηρημένα προϊούσης. Εἰ γὰρ τινες τούτων κακῶ τῷ συνειδότῃ βαλλόμενοι λαθόντες φύγοιεν καὶ ἱεροῖς προσδράμοιεν οἴκοις, τῆς οὐσίας

Nov. CLXI Tiberii (in indice novellarum eius Marciano tertio) Graece tantum extat in L (ἡ ρζα' οὐκ ἐγράφη ὧδε, ὡς οὖσα Γ' τιβερίου, ἣν καὶ εὐρήσεις γεγραμμένην μετὰ ταύτας τίπον λδ' schol. M). Capitibus 1 partes discerptae et Caput 2 in B 6, 3, 9. 12. 46 et 47 (vid. infra). — Epit. Theod. 161.

c. I pr. (Θεσπιζομεν ἄρχειν μὲν — 16 διορισμένοις) extat B 6, 3, 46 (30 Bf).

§ 1 (v. 18 μὴ περατωθείσης τῆς κατὰ τοῦ ἀρχοντος δίκης — 21 προϊούσης) extat B^c 6, 3, 9; in L eadem particula (μὴ περατωθείσης δὲ τῆς δίκης — προϊούσης) etiam novellae CXXVIII inserta est post c. 22 (cf. p. 645).

§ 2 ἀλλὰ καὶ εἰ τινες τῶν ἀρχόντων κακῶ τῷ συνειδότῃ — 746, 2 ἐκ μιᾶς μοίρας κατὰ τὰ προσηρημένα παραστήσοι extant B 6, 3, 12 (inde Ecl. Bas. I—X).

CLXI.

DE PRAESIDIBUS.

Praefatio. Non tantum legibus quae par est sancire summum bonum est, sed etiam sancita diligenter servare et ad effectum adducere eosque qui ea violant idoneis poeniscere. Quae enim utilitas erit legum, si eae in litteris contineantur neque commodum per res ipsas atque opera subiectis praebent? Atque scimus imperatorem cum magnam subiectis curam adhibeat saepius constituisse, ut provinciarum praesides gratis magistratus accipiant, quo et ipsi pure iis utiles subiectis iustum et aequum impertiant, et fiscus per subiectorum incolumitatem rerum copia floreat. Sed haec quidem paulatim in oblivionem devenerunt avaritia devicta eorum qui magistratus emunt magis quam accipiunt.

I. Nos autem leges de his latis renovantes sancimus, ut magistratum gerant illi qui ex bona estimatione spectati sunt ac plurimam in iustitia exercenda curam collocarunt, sine donis autem et largitione omni magistratus suscipiant, et subiectis quidem incolumes indemnesque conservent, publica vero tributa diligenter expediant, neve vero ipsi aut assessores eorum aut cancellarii aut domestici aut ullus ex iis qui ad eos pertinent quidquam auferant a subiectis, nisi in quadruplum (ut leges loquuntur) quod ab 1 ipsis acceptum est solvere velint, sed contenti sint iis quae ex fisco et lege ipsis deputata sunt. Deinde magistratu abituri per legitimos quinquaginta dies in publico versentur, usque qui litem intendere velint respondeant. Quodsi lis intra quinquaginta dies nondum finita sit, si quidem pecuniaria sit, procuratorem dent, sin autem criminalis, usque ad terminum causae maneant; iudices autem, sive magistratus sint sive a praefectis dati, nisi intra viginti dies a lite coepta eam terminaverint, decem auri libris multentur, cum 2 lis secundum ea quae modo dicta sunt procedat. Si qui enim ex illis mala conscientia agitati clam aufugerint et ad sacras aedes accurrerint, substantia sua exuentur, quae inter eos qui iniuria affecti sunt, secu-

2 τῶν om. Theod. || 4 ἀρμοδίαις L || 7 διορίσασαι] cf. nov. VIII. XVII. CXXVIII. CXLIX al. || 9 λήθων L^a || 11 θεσπιζομεν ἄρχειν — 14 φόρους om. Bf || ἀρχὴν L^a || 12 δώρων B] δώρων L || δὲ Haloandro] τε LB || 13 εἰ δὲ LB] om. Bf || 14 καγγελήριους L] τινας Bf || 15 οἱ νόμοι] Cod. 9, 27, 1. Nov. VIII c. 7 extr. || τὸ τῶν L^a || 16 βούλοντο Bf, τοῦτ' ἐστὶ τὸ μὲν διαλοῦν τῷ δημοσίῳ, τοῖς δὲ ζημιωθεῖσι (ζημιωθεῖσι δὲ Bf) τὸ ετερον add. B || ἀλλ' — διορισμένοις om. Bf || 17 παντα-

μένοις L, corr. Haloander || δὲ τῆς] τῆς δὲ L, δὲ om. cum Haloandro vulg. || 18 sqq. cf. Cod. 1, 49, 1 § 7. s || 21 λιτρῶν B (cum Haloandro vulg.)] λιτρας in nov. 123, nostro loco notam (H) habet L || 22 τῷ om. Bf Ecl. || βαλλόμενοι B] βαλλόμενοι L || λαθόντες L] πρὸ τοῦ πληρώσαι τὰς πενήτηντα ἡμέρας (ἡμέρας om. Ecl.) λαθόντες B || καὶ] ἢ καὶ cum Haloandro vulg. || προσφύγοιεν B

ἐκπεσοῦνται, τοῖς ἡδικημένοις πρὸς τὸν νόμον καὶ τὸ τῶν ἀδικημάτων μέτρον ταύτης διαιεθησομένης, καθάπερ ἂν ἡ περὶ τούτου προϋῖσα πράξις καὶ ἐκ μίας μοίρας κατὰ τὸ πρόην νενομοθετημένον παραστήσει. 3 [τὰ εἰσαρχθέντα ὑπὲρ τῶν ὑποτελῶν διαμενέτω βέβαια] μενόντων δηλονότι καὶ τῶν ἄλλων βεβαίων, ὅσα πρὸς τὴν τῶν ὑποτελῶν λυσιτέλειαν περὶ τῶν ἀρχόντων καλῶς παρὰ τῆς βασιλείας νενομοθέτηται, ὥσπερ δὲ τοὺς ταῦτα πλημμελοῦντας κολάζομεν, οὕτως καὶ τοὺς κατὰ ταύτην τὴν πρόφασιν λαμβάνοντάς τι τῶν κεκωλυμένων παρ' αὐτῶν τῆ τοῦ τετραπλασίου καθυποβάλλομεν ἀποδόσει. 5

CAPUT II.

Καὶ ταῦτα νομοθετεῖν ἐπήλθεν ἡμῖν τὴν τῶν ὑπηκόων εὐπορίαν τε καὶ θεραπείαν περὶ πολλοῦ ποιουμένοις, οὐ μὴν τῶν ἐντεῦθεν εἰσαγομένων τῆ βασιλείᾳ πόρων. συναναροῦμεν γὰρ ταῖς τῶν ἀρχόντων δόσεσι καὶ τὰ παρ' αὐτῶν προσαγόμενα τῷ βασιλικῷ λόγῳ suffragia εἰς πλείστον ὄγκον ἀναφερόμενα χρημάτων, ἵνα καὶ ταύτη πῶς τὸ δημοσίον εὐροίαν ἔχοι καὶ πρὸς εὐποροτέραν ἐπανελθῶι τάξιν ἀπηλλαγμένον τῶν ἐπινενομημένων τισὶν ἀπὸ χρόνου τινός βλάβην τούτου τελῶν. τῷ γὰρ ἡμετέρῳ κράτει μία τις ἐστὶν αὐτῆ σπουδή, τὰς ἐπαρχίας ἐνομοεῖσθαι τε καὶ ἀσφαλῶς οἰκείσθαι καὶ τῆς τῶν ἀρχόντων ἀπολαίειν δικαιοσύνης, τοὺς τε δημοσίους ἀμέμπτως εἰσάγεσθαι φόρους. οὐ γὰρ ἄλλως ἐνεστί τὸ πολίτευμα διασώζεσθαι, μὴ τῶν εἰσεβῶν εἰσαγομένων τελεσμάτων, ἐξ ὧν τὸ μὲν στρατιωτικὸν τρεφόμενον τοῖς πολεμίοις ἀντικαθίσταται, φρουρεῖ δὲ τοὺς τε ἀγροὺς καὶ τὰς πόλεις, ἀπολαίει δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τάγματα τῶν ἀπονεμηθέντων αὐτοῖς, τέλος τε καὶ πόλεις ἐπαρορθῶνται καὶ τὰ ἄλλα πάντα πρέσβιν ὅσα βλέπει πρὸς τὸ κοινῇ συνοῖσον τοῖς ὑπηκόοις.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε δηλωθέντα νόμον ἢ σὴ ἐνδοξότης κατὰ τὴν εὐδαιμόνα πόλιν ἐν τοῖς εἰωθόσι τόποις προθήσει, στελεῖ δὲ καὶ κατὰ τὰς ἐπαρχίας τοῖς συνήθεσι χωρμένη προστάγμασιν, ἵνα πάντες εἰδείεν, ὅση τις ἡμῖν ἐστί τοῦ τε δημοσίου τῆς τε τῶν ὑπηκόων ἡμῶν ἀβλαβείας φροντίς. (Dat. . . . Dec. Tiberii Constantini felicissimi Caesaris anno I. ind. VIII.) [a. 574] 20

§ 3 (3 μενόντων δηλονότι — 6 ἀποδόσει) extat B^c 6, 3, 46.

dum legem et iniuriarum modum dividatur, quemadmodum acta de ea re edita etiam ex una parte, secundum id quod pridem sancitum est demonstrent. [Quae pro subiectis introducta sunt firma maneat.] maneanque nimirum firma etiam reliqua quae ad utilitatem subiectorum de praesidibus bene ab imperatore sancita sunt. Quemadmodum autem eos qui ita peccant punimus, ita eos quoque qui quid per hanc causam ex rebus prohibitis ab iis accipiunt quadrupli restitutioni subicimus.

II. *Atque haec ut sanciremus in mentem nobis venit, quod subiectorum prosperitatem et cultum magni facimus, nec vero reditum inde reipublicae inferendum. Etenim una cum magistratuum largitionibus tollimus etiam suffragia quae imperialibus rationibus ab iis inferebantur, quae quidem magnum pecuniarum cumulum efficiebant: ut hoc quoque modo res publica salute potiatur et ad prosperiorem ordinem redeat liberata praestationibus quae ex certo tempore a nonnullis in detrimentum eius excogitatae sunt. Maiestati enim nostrae unum hoc est studium, ut provinciae et bonis legibus utantur et in securitate versentur et praesidum iustitia fruuntur, utque publica tributa nullo negotio inferantur. Neque enim aliter res publica servari potest nisi piis tributis illatis, ex quibus exercitus alius hostibus resistit, agrosque et civitates custodit, ac reliqui quoque ordines commodis iis deputatis fruuntur, et muri et urbes instaurantur et reliqua omnia procedunt quaecumque ad communem subiectorum utilitatem spectant.*

Epilogus. *Quae igitur nobis placuerunt et per hanc legem declarantur tua gloria in hac felici civitate consuetis in locis proponet, mittet autem in provincias quoque solitis mandatis usa, ut omnes sciant, quanta nobis tam fisci quam subiectorum nostrorum incolunitatis cura sit.*

1 τῶν om. B^c || διαιεθησομένοις L || καθάπερ] καὶ καθάπερ cum Haloandro vulg. || καθάπερ — παραστήσει om. B^c || 2 ποιούσα Ecl. || πράξις LB] διάταξις cum Haloandro vulg. male || τὸ πρόην νενομοθετημένον] nov. CXXVIII c. 23 || παραστήσει B || 3 *verba τὰ εἰσαρχθέντα — βέβαια quae vulgo prioribus continuantur, seclisi ex Theodori summario huius sententiae τὰ εἰσερχθέντα ὑπὸ (l. ὑπὲρ) τῶν ὑποτελῶν διαμενέτωσαν βέβαια temere in L interpolata || 5 κατὰ ταύτην L] κατ' αὐτὴν B || κεκωλυμένων L || 6 τῆ B] om. L || καθυποβάλλομεν L || ἀποδόσει L^a || 7 ἐπήλθεν B] ἐπήλθεν L vulg. || 8 τῶν om. B ||

συναναροῦμεν Zachariae (sim. C. G. E. Heimbach) συναροῦμεν L συναρῆται μὲν B || 9 suffragia L συναρῆται B || 10 εὐροίαν L || ἔχοι L^a || ἔχη L^aB || τάξις L^a || ἐπινενομημένον L || 11 sq. cf. nov. CXLIX c. 2 p. 724, 21 sq. || 13 ἀμέμπτως L || 18 τοῦδε] τοῦ θείου add. Haloander temere || 19 στελεῖ Haloander] τέλει L || 20 εἰδείεν Kroll] ἰδεῖεν L, ἴδοιεν cum Haloandro vulg. || 21 subscr. refini ex Theodoro qui habet ἐξεβρήθη μηνὶ δεκεμβρίῳ ind. ἢ ἐπὶ τῆς βασιλείας Τιβερίου.

PΞB

ΘΕΙΟΣ ΤΥΠΟΣ ΚΑΤΑΠΕΜΦΘΕΙΣ ΔΟΜΝΙΚΩΙ ΤΩΙ ΕΝΔΟΞΟΤΑΤΩΙ
ΕΠΑΡΧΩΙ ΠΕΡΙ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.

⟨Προοίμιον.⟩ Ἐπίθετο ἡμῶν ἡ σὴ ἐνδοξότης περὶ τινων ἀμφισβητουμένων παρὰ τῶν ἔλλογμα-
τάτων τῆς παρὰ Ἰλλυριοῖς ἀγορᾶς τῆς δίκης ἀγωνιστῶν, ἅπερ ἔφησας ἡμετέρας διακρίσεως δεῖσθαι, ὥστε μὴ 5
διηλεκῶς στασιάζεσθαι.

CAPUT I.

Τὸ τοίνυν πρῶτον κεφάλαιον τοιοῦτον ἦν. Γυνή τις ἐπὶ τοῖς παρὰ τοῦ συνοικίσαντος δωρηθεῖσιν αὐτῇ
πράγμασιν, οὐ μὴν παραδεδομένοις, ἠβούλετο τελευτήσαντος τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἡσυχίαν ἀγαγόντος ἐπὶ τῇ δωρεᾷ
τὰ πράγματα ἐκδικεῖν, ὡς κυρία τούτων τῇ τε δωρεᾷ τῇ τε σιωπῇ τοῦ ἀνδρὸς γενομένη. ἀντιτίθετο παρὰ 10
τῶν κατεχόντων, παραγραφὴν αὐτῆν μόνην ἔχειν ἐναγομένην εἰ κατέχοι, οὐ μὴν καὶ παρ' ἑτέρου δύνασθαι
ταῦτα ἐκδικεῖν. τὸ μὲν οὖν ἀμφισβητηθὲν τοιοῦτον ἦν. ἡμεῖς δὲ ἀνεμνήσθημεν διατάξεως ἡμετέρας λεγουμένης,
τὸν δωρησάμενον, εἰ καὶ μὴ ἐπερωτήθῃ τὴν παράδοσιν, ἀνάγκην ἔχειν παραδίδοναι τὸ δωρηθέν. οὐ γὰρ ἐπὶ
ἐξαπάτῃ, οὐδὲ ἵνα γράμματα εἴη γυναικὶ τὸ γινόμενον, προσήκει πράττεσθαι συμβόλαιον. προσενεοίσαμεν δὲ
καὶ τὴν τοῦ Cinciae νόμον τοῦ παλαιοῦ νομοθεσίαν, ὃν εἰ ποιούσα τῆς οἰκείας νομοθεσίας ἀπεπέμματο πρῶην 15
ἡ πολιτεία, τοιαῦτα νομοθετοῦντα ὅποια κατὰ τὸ παρὸν ἡμφισβήτηται. Καὶ θεσπίζομεν, εἰ κατὰ τὸ ἐμ-
προσθεν ἡμῶν εἰρημένον τελείως ἅπαντα σχοίῃ τὰ τῆς τοιαύτης δωρεᾶς κατὰ τε τὸ μέτρον κατὰ τε τὴν ἐμ-
φράσειαν, ἐρωσῶσθαι ταύτην ἐκ τρόπου παντός τῇ τοῦ ἀνδρὸς σιωπῇ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς κατὰ τὴν ἡμετέραν διάταξιν
ἐξ οὗ γέγονεν, ὥστε καὶ εἰ μετὰ ταῦτα ὁ ἀνὴρ εἰς ὑποθήκην δόλῃ τὸ πρᾶγμα ἢ εἰς ἐνέχρουν παράσχοι, ἀλλὰ
προεκπεποιηκέναι δοκεῖν τὸν γε μέχρι περιῆν ἔναγασσάτω καὶ τὴν παράδοσιν εἴτε γέγονε δίδοναι αὐτῇ
παραγραφῆν, εἴτε οὐ γέγονε παρέχειν καὶ ἀπαιτήσιν, εἰ μὲν ἐπερωτήσῃς γένοιτο, διὰ τῆς ex stipulato, εἰ δὲ 20
μὴ τοῦτο, διὰ τοῦ ex lege condicticiou, ὥστε παραλαβεῖν τὸ δεδωρημένον. Κάκεινο δὲ διατάξαι δίκαιον
ἡγησάμεθα τὸ εἰ μὲν ἐμφανεῖς γένοιτο τὴν ἀρχὴν αἰ δωρεᾶν ἐν ὑπομήμασι, πᾶσι τρόποις αὐτὰς τῇ σιωπῇ

Nov. CLXII Graece tantum extat in ML, c. 1 (Γυνή τις ἐπὶ τοῖς) in B 47, 1, 76, c. 2 § 1 (Θεσπί-
ζομεν εἰ τις ἐξ ἑλευθέρας καὶ ἐναγογράφου) et c. 3 in B 49, 26, 3. — Epit. Theod. 162, Athon. 18, 4,
Anonymus Bodleianus 30 p. 223 Zach. (ubi citatur nov. 67).

c. I summarium habet B² 47, 1, 76 perperam Theodoro adscriptum; Ath. summam repetit libellus περὶ διαφορῶν
ἀναγνωσμάτων § 19 p. 197 Heimb.

CLXII.

SACRA FORMA TRANSMISSA DOMINICO GLORIOSISSIMO PRAE-
FECTO DE VARIIS CAPITIBUS.

Praefatio. Percontata est ex nobis gloria tua de nonnullis controversiis motis inter eloquentissi-
mos Illyrici fori causarum patronos, quas decisione nostra indigere dixisti, ne in perpetuum agitentur.

I. Primum igitur caput huiusmodi erat. Mulier quaedam in rebus ipsi a marito donatis nec vero
traditis, cum maritus mortuus esset et de donatione silentium egisset res vindicare voluit, tanquam earum
domina tam donatione quam silentio mariti facta. Opponebatur a rerum possessoribus exceptionem solam
habere eam in ius vocatam, si possideat, nec vero etiam ab alio eas vindicare posse. Quod igitur in con-
troversum vocabatur eiusmodi erat. Nos autem recordati sumus constitutionis nostrae, quae dicit donatori,
etiamsi traditionem non promiserit, necessitatem imponi rem donatam tradendi. Neque enim ad deci-
piendum, neque ut in nudis consistat litteris quod geritur, instrumentum confici oportet. Praeterea animum
revocavimus etiam ad lationem legis Cinciae veteris, quam suo iure e legum corpore suo respublica pridem
1 removit talia sancientem qualia in praesenti in controversiam adducta sunt. Ac sancimus, ut si secun-
dum id quod antea a nobis dictum est eiusmodi donatio per omnia perfecta sit tam quod spectat ad
modum quam ad insinuationem, ea omnibus modis silentio viri statim ab initio confirmetur secundum con-
stitutionem nostram, ex quo facta est, ita ut etiamsi maritus postea rem hypothecae dederit vel pignori
obligaverit, tamen iam ante alienasse eam videatur qui quidem donec superstes fuit siluerit: atque
traditio, sive facta est, ei exceptionem det, sive facta non est, etiam exactionem praestet, si quidem stipu-
lato interpositu sil, per actionem ex stipulatu, sin minus, per condicticiam ex lege, ut rem donatam acci-
2 piat. Verum illud quoque par esse duximus constituere, ut si quidem donationes ab initio actis insi-

2 rubr. Δομνίω πραγματικὸς τύπος καταπεμφθεῖς
Δομνίω (Θεοσπία index) ἐπάρχω τοῦ Ἰλλυρικίου χά-
ριν τῶν ἐξ ἐναγογράφου καὶ ἐλευθέρας τιχτομένων,
καὶ περὶ γονῆς τῶν ἐναγογράφων καὶ ἐτέρων κεφα-
λαίων Ath. Θεῖος τύπος περὶ γεωργῶν καὶ δωρεῶν
Theod. Περὶ δωρεῶν μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς
Anon. Bodl. || τῷ] τῆς index L || 3 ἐπάρχω L Ath.]
ἐπάρχω M vulg. || inser. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Δομνίω
add. Ath. || 4 ἡμῶν om. Theod. || 5 ἀγορᾶς τῆς Scrimoer]
ἀγοραστῆς M ἀγορασταῖς L || 7 τοῖς] τοῖς τοῦ B¹ || αὐτῶ
L^a || 8 τοῦ om. L || 9 ἐκδικεῖν L^aB] ἐκνικεῖν L^a διο-
κείν M || 10 παραγραφῆν B] παραγραφῆ (παραγραφῆ
M^a) ML || μόνον B¹ fort. recte || παρ' ἑτέρου] παρὰ
Πέτρον B¹ || 11 διατάξεως] Cod. 8, 53, 35 § 5 || 12 ἐπε-

ρωτηθῆ MB] ἐπερωτήθη L || οὐ M] οὐδὲ LB || 13
τὰ γινόμενα L || συμβόλαια L τὰ συμβόλαια B || 14
τῆν — παλαιῶν ML] παλαιῶν B || Cincion dedi (Κεντίου
P. Pithoeus apud Cuiac. obs. 6, 15, Κεντίου Cuiac. in
epros. nov.) sentiu L σεντίον M || ὄν — 15 ἡμφισβή-
τητα om. B || ἀπελάμματο L^a || 15 εἰ] ἢ L^a || 16 ἅπαν-
τας B¹ || 18 καὶ B || ἀλλὰ] ἀλλ' οὐ cum Haloandro
vulg. male || 19 γε LB] τε M || μέχρι om. L || αὐτῆν L^a
|| 20 ἐπερωτήσιν B¹ || ἐξ stipulato L ἐξ στυπουλάτω M
ἐπὶ τῇ ἐπερωτήσει ἀγωγῆς καὶ δυνήμεως B || εἰ δὲ —
condicticiou om. L || 21 μὴ] καὶ μὴ B || διὰ τοῦ
λέγε κονδικτικίον M διὰ τῆς ex lege condicticiou Theod.
διὰ τῆς ἀρμοζούσης ἀπαιτήσεως B || 22 πᾶσι ex
corr. L

βεβαιῶσθαι, εἰ δὲ ἀνεμφάνιστοι μέναιεν, ὑπερβαίνουεν δὲ τὸ μέτρον τὸ δεόμενον ἐμφανίσεως, μέχρι τοσούτου μόνον αὐτὰς ἐρῶσθαι, μέχρις οὐ καὶ ἀνεμφάνιστος τὰς δωρεὰς ἰσχυρὰς εἶναι παρ' ἡμῶν νενομοθέτηται. τοῦτο γὰρ ἐν ὑστέρω νομοθετήσαντες κρατεῖν αὐτὸ βουλόμεθα, καὶ μὴ διὰ τὴν προσθήκην τῆς ποσότητος διαπίπτειν καὶ τὸ ὄρθως ἔχειν δυνάμενον, ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν καθόλου δωρεῶν ἤδη νόμος ἡμέτερος λέγει. τοῦτον κρατούντων οὐ μόνον ἐπὶ γυναικὸς καὶ ἀνδρός, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων προσώπων, ἐφ' ὧν αἱ ἐν γάμοις δωρεαὶ κεκάλυπται.

CAPUT II.

Δεύτερον δὲ ἔτι κεφάλαιον παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς ἠρωτήθημεν, εἰ μετὰ τὴν διάταξιν τὴν ἡμετέραν τὴν βουλομένην ἐξ ἑλευθέρου καὶ ἐναπογράφου τιχομένουσι τινὰς εἶτα ἑλευθέρους διὰ τὴν τῆς μητρὸς αἰρεσιν ὄντας δεῖ νομίζειν ὡς εἰ καὶ μὴ γενόμενοι ἐναπογράφοι κατὰ τὸ παλαιόν, ἀλλ' οὐν ἕως κολωνοὶ γίνονται διὰ τὸ τὴν ἄλλην ἡμῶν διάταξιν καὶ τοῖς τῶν κολωνῶν παῖδας οὐ συγχωρεῖν ἀπολιμπάνειν τὴν γῆν, ἀλλὰ γένους κολωνοῦς, καὶ πολλὰ μᾶλλον τοῦτο δεῖν εἶναι, ἐπειπερ ἔστιν ἐν τούτοις τοῖς προσώποις ὅλους ἐναπογράφων σπορά. ταῦτα μὲν οὐν ἐπὶ τῆς ἐρωτήσεως ἦν τῆς σῆς κατὰ τὸ ὀρθὸν κεφάλαιον. χρῆ δὲ τὸν ἡμέτερον ἀνασκοποῦντας τοῦν γινώσκειν, ὡς οὐδεπώποτε ἡμεῖς ἑλευθέραν γαστέρα τίκειν ἐναπογράφου συγχωροῦμεν, ἀλλὰ τὸ σύμβολον δὴ τοῦτο καὶ σημεῖον ἐπιπέσειν δεῖ τῷ γεγεννημένῳ μετὰ τὸν τριμηνιατὴν τεθέντα νόμον 1 τὸ πάντως τὴν ἑλευθερίαν ἐμπροσθεν τοῖς ἐξ ἑλευθέρου γινόμενοις μητρὸς. εἰ τοῖνυν ἐξ ἑλευθέρου τις καὶ 15 ἐναπογράφου τεχθεῖη, μένει μὲν ἑλευθέρου καὶ τὴν μητρικὴν οἶα ἀποβάλλει κατ' οὐδένα τρόπον εὐγένειαν, δεικνυοὶ δὲ ἡ παρ' ἡμῶν τεθείσα διάταξις, ὡς βουλεται τοὺς τοιοῦτους οἰκίτορας τῶν χωρίων διαμένειν καὶ τῶν ἀγρῶν ἐργάτας, ὅλα ἐκείσε γεννηθέντας· τοῦτο γὰρ δὴ τὸ τοῦ κολωνοῦ βούλεται πρόσρημα. οὐ παρέχομεν οὐν αὐτοῖς ἀδειαν ἀπολιμπάνειν μὲν τὸ χωρίον εἰς ἕτερα δὲ τρέπεσθαι· ἀλλ' εἴπερ ὅλους τεχθεῖεν τινες ἐν 20 τινι χωρίῳ, εἰ μὲν ἐξ ἐναπογράφου μητρὸς, πρόδηλον ὡς ἔσονται πάντως ἐναπογράφοι, εἰ δὲ ἐξ ἑλευθέρου, 20 μὲν οὖσι μὲν ἑλευθέρου καὶ τὰ παρ' αὐτῶν κτηθέντα ὑπ' αὐτοῖς ἔσται καὶ οὐ πεκοίλουν γενήσεται τῶν δεσποτῶν, οἷα ἐξελείπονται δὲ τοῦ χωρίου, ἀλλὰ τοῦτο γεωργήσουσιν, οἷδὲ ἔσται αὐτοῖς ἀδεα τοῦτο μὲν ἀπολιμπάνειν ἕτερα δὲ περιουστειν ἄλλοτρια, πλὴν εἰ μὴ κύριοι γένοιντο κτήσεώς τινος ἰδίας, ἱκανῆς οὕσης ἀσχολεῖν αὐτοὺς περὶ αὐτῆν καὶ μὴ συγχωροῦσης καὶ ἕτερα γεωργεῖν, εἰς ἐκείνην τε μετασταῖεν· ἐπέλοιγε πᾶσι τρόποις αὐτοὺς μένειν θεσπιζόμεν ἐπὶ τοῦ χωρίου, ἑλευθέρους μὲν καθεστῶτας, ἀπὸ δὲ τῆς οἰκίσεως ταχομένουσι. 25 καὶ τοῦτο μὲν τῆδε διατετάχθω.

CAPUT III.

Οὐκ ἄπο δὲ τρόπου ἐδοξεν ἡμῖν κἀκεῖνο ζητηθὲν ἡμετέρας διακρίσεως ἀξιώσαι. εἰ γὰρ ἐναπόγραφοις γυνῆ παρὰ ἐναπογράφου τινὸς ἑτέρου προσήκοντος ἔλθοι συγγίαι, ἐζητήθη περὶ τῆς γονῆς, εἰ παῖδες ἐξ αὐτῶν γένοιντο, πότερον προσθῆκόν ἐστι τῷ δεσπότη τῷ ἀνδρὸς ἢ τῷ δεσπότη τῆς γυναικὸς διαφέρειν τὴν γονῆν.

c. III summam Theod. repetit B² 48, 26, 3.

mutata fuerint, eae omnibus modis silentio confirmantur, sin autem sine insinuatione manserint, excedant autem modum, quod insinuatione indigeat, usque ad eam dumtaxat quantitatem valeant, quatenus etiam non insinuatias donationes firmas esse a nobis sancitum est. Hoc enim cum posteriore tempore sanxerimus valere volumus, nec vero propter adiectionem quantitatis intercidere etiam id quod recte se habere poterat: quod quidem etiam de donationibus in universum iam lex nostra dicit. Atque haec non solum in muliere et viro sed etiam in ceteris personis valeant, inter quas donationes constante matrimonio prohibita sunt.

II. Praeterea de secundo capite a sublimitate tua interrogati sumus, num post constitutionem nostram quae si qui ex libera et adscriptio nascantur eos liberos esse vult propter matris condicionem existimandum sit, tametsi adscriptio non sint facti secundum ius antiquum, tamen utique colonos eos fieri propterea quod altera constitutio nostru filiis quoque colonorum non permittit terram relinquere, sed manere colonos iubeat; idque multo magis ita esse oportere, quandoquidem omnino inter has personas adscripticiorum sit progenies. Haec igitur interrogatione tua in praedicto capite continebantur. Atque mentem nostram considerantes nosse oportet numquam nos permittere, ut liber venter adscripticium pariat, sed hanc quidem notam et signum nato post legem tunc latam esse imponendum, ut omnino libertas con- 1 veniat iis qui ex libera matre nascantur. Si quis igitur ex libera et adscriptio natus sit, manet is quidem liber et maternam ingenuitatem nullo modo abicit; ostendit autem constitutio a nobis proposita se tales homines velle incolas praediorum cultoresque agrorum manere, utpote ibi genitos: hoc enim sibi vult colonii appellatio. Itaque non concedimus iis facultatem praedium relinquendi et ad alia se vertendi; sed si qui omnino in praedio aliquo nati sint, si quidem ex adscripticia matre, manifestum est utique eos adscripticios futuros esse, sin ex libera matre, manebunt quidem liberi et quae ab iis acquisita sunt penes ipsos erunt nec peculium fiet dominorum, nec tamen ex praedio egredientur, sed hoc colent, neque licebit iis hoc relinquere atque alia obire aliena, nisi forte domini facti sint propriae alicuius possessionis, quae sufficiat ad eos in ipsa occupandos nec alia quoque etiam possessione permittat, atque in illam transmigrarint. Alioqui omnibus modis ut maneat in praedio sancimus, liberi quidem constituti, incolatu autem detenti. Atque hoc quidem ita constitutum esto.

III. Non abs re autem nobis visum est illud quoque in quaestionem vocatum decisione nostra dignari. Nam si adscripticia mulier cum adscripticio aliquo qui ad alium pertineat coniugium inierit, de prole quaesitum est, si liberi ex iis nascantur, utrum ad dominum viri an ad dominum mulieris prolem

1 * μένοιεν MLB || 2 μόνον tacite Zachariae || 3 τούτοις — βουλόμεθα suspectat Zachariae || 4 νόμος] Cod. S, 53, 36 § 3 || 5 αὐτῷ B^p; leg. καὶ αὐτὸ ? || 7 ἐρωτήθημεν M || 8 διάταξιν] Cod. 11, 48, 24 || 9 ὄντας] εἶναι Zachariae nisi altius corruptela lateat'. Omnia sana. || 10 καὶ L || 11 κολωνοὶ M] μισθωτοὶ L, et sic infra constanter || 12 διάταξιν] Cod. 11, 48, 23 § 1 || 13 τοῦ L || 14 καὶ om. L || 15 δεῖν ML] δεῖ cum Haloandro vulg. || 16 σποραὶ L || 17 νοῦν

M] νόμον L quod praestare putat Zachariae || 14 ση- μείον] τὸ σημεῖον L || 15 γινόμενῆς M γενομένουσι L || 16 τεχθεῖ B || 17 μένει] εἰ L || 18 ἀπόλλυι B^p || 19 τὸν ἀγρὸν B^p || κολωνοῦ B^p μισθωτοῦ L B^p || πρόσρημα L^a || 19 ἑτέρας B^p (ἕτερον Haloander) || 20 ἐξ ἐναπογράφου MB] ἐξἐναπογράφου L || 21 μένουσι B || 22 παρ' ἰπ B^p || 23 ὑπ' παρ' B || (23 ἕτερον Haloander) || ἀλλότριον L (ἀλλότριον Haloander) || γένοινται L || 27 ἄπο τρόπον δὲ B^p || ἱμέρας B^p || 29 πότερον] ἕτερον M

δεσπίζομεν τοίνυν, εἴ τι τοιοῦτο γένοιτο καὶ συνέλθοιεν πρὸς ἀλλήλους διαφόρων δεσποτῶν ἐναπόγραφοι, ἐπειδήπερ τὰ τῆς τύχης οὐκ ἔστιν ἀμφισβητήσιμα τῆς γαστρὸς οὐκ ἐλευθέρας καθυστάσεως, ἔστωσαν μὲν οἱ τεχθέντες ἐναπόγραφοι, οὐ μὴν τὸ πᾶν δώσομεν τῇ μητρὶ οὐδὲ τῷ αὐτῆς δεσπότῃ· ἀλλ' εἴ μὲν εἰς γένοιτο παῖς, ἢ γαστήρ τῆς σπορᾶς προκρινέσθω καὶ ἔστω τοῦ δεσπότου τῆς μητρὸς τὸ τεχθέν, εἰ δὲ δύο γένοιτο παῖδες, μεριζέσθωσαν ἀμφω κλήρω τῆς ἐπιλογῆς γινομένης, εἰ δὲ ἄρισός ἐστι τῶν παίδων ὁ ἀριθμὸς, τὸ 5 πλεῖον ὁ τῆς μητρὸς κατεχέτω κόλπος, ὥστε τριῶν ὄντων τοὺς δύο μὲν εἶναι τῆς μητρὸς τῶν ἑνα δὲ τοῦ πατρὸς, καὶ αὐτῆς ἕαν πέντε, τοὺς μὲν τρεῖς τῶν τεχθέντων τοῦ δεσπότου τῆς μητρὸς καὶ τοὺς δύο τοῦ πατρὸς, καὶ κατὰ ταύτην τὴν παραύξησιν ὁ ἀριθμὸς χωρεῖται, τὸ μὲν εἰς ἰσότητά διακρίσθαι δυνάμενον προσεζόμενον ἐξίσως, τὸ δὲ περιττὸν, ὅπερ καὶ χαριέστερον, τοῦτο προσζόμενον τῇ μητρὶ. δεῖ γὰρ ταύτην ἀξιώσασθαι πλείους σπουδῆς τὴν τε ὠδίανσαν καὶ τεκοῦσαν καὶ θρέψασαν παρὰ τὸν τῆς ἡδονῆς πάρεργον τὴν τοῦ παιδὸς ποιησάμενον 10 γένειν.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν τῶδε τῷ θεῷ πραγματικῶ τύπῳ περιεχόμενα ἢ σὴ ἐνδοξότης ἐπὶ τῶν ὁμοίων θεμάτων παραφυλάττειν σπουδάζειν. Καὶ γὰρ δὴ καὶ κοινὸν περὶ τούτου γράφομεν νόμον ταῦτά τε καὶ ἕτερα ἅπαντα προσδιατυπώσαντες, ἅπερ ἀναγκαῖα νομοθεσίας εἶναι πιστεύομεν. D. V. id. Iun. Cr. <imp.> dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. Apione vc. cons. [a. 539.] 15

ΠΕΤ

ΠΕΡΙ ΚΟΥΦΙΣΜΟΥ ΔΗΜΟΣΙΩΝ.

(Προοίμιον.) Μέγιστα τῶν ἐν ἀνθρώποις ἐστὶν ἀγαθὰ δικαιοσύνη τε καὶ φιλάνθρωπία, ἢ μὲν τὸ ἴσον ἐκάστῳ νέμοισα καὶ τῶν ἀλλοτριῶν οὐκ ἐφειμένη, ἢ δὲ πρὸς ἕλεον τρέχουσα καὶ χρεῶν τοὺς δεομένους ἐλευθεροῦσα δυσκόλιον. ταῦτα τὴν βασιλείαν οἶδε κοσμεῖν καὶ ἀσφαλῶς [καὶ] τὸ πολίτευμα διασώζειν καὶ 20 τὸν ἀνθρώπινον καλῶς διακυβεῖν βίον. ὅθεν καὶ ἡμῖν ἐκ θεοῦ τὰ σκηπτρα λαβοῦσι γίνεται περισπούδαστον ἐκ τοῦτων δὴ τῶν ἀγαθῶν διαφαινεσθαι πράξεων, ἵνα τὸ χρησίμου τοῖς ὑπῆκοῖς παρέροντες τὴν ἐξ ἀρετῆς τε καὶ δόξης ἀνωθεν ἐχομεν ἀμοιβήν. ἴσμεν τοίνυν τὰς ἐπαλλήλους τε καὶ πολυτρόπους τῶν ἀνθρώπων φθορὰς εἰς τοσοῦτον τὰς κτήσεις καταγαγείν ἀπορίας, ὡς μήτε προσόδοις εἰσάγειν δύνασθαι τοῖς κεκτημένοις μήτε μὴν τὰς τῶν δημοσίων ἀτάκτως εἰσκομίζειν φορὰς, καὶ ταῦτα στρατιωτικῆς τε καὶ τῆς ἄλλης 25

Nov. CLXIII Tiberii quinta secundum indicem Marcianum Graece tantum extat in L et inde a 750, 17 ἐκλήπτορος σκρινιαρίοις τε κτλ. in l (i. e. apographo cod. L Bononiensi). In M et haec novella et CLXIV—CLXVIII omisissae sunt; scholion adscribitur hoc: ἢ ῥεζ' οὐκ ἐγράφη ὡδε ὡς οὐσα εἴ τιβερίου, ἢ καὶ εὐρήσης (corr. εὐρήσει) γεγραμμένην. ὡσαύτως καὶ ἢ ῥεδ' ὡς οὐσα β' τιβερίου. ἢ καὶ εὐρήσεις γεγραμμένην. ἢ δὲ ῥεε' οὐκ εὐρέθη. ἢ δὲ ῥεε' ἐστὶ τύπος α' τῶν ἐπαρχικῶν. ἢ δὲ ῥεε' ἐστὶ τύπος κδ' τῶν ἐπαρχικῶν. ἢ ῥεη' ἐστὶ τύπος β' τῶν ἐπαρχῶν. — Epit. Theod. 163.

pertinere conveniat? Sancimus igitur, ut si quid eiusmodi fiat et diversorum dominorum adscriptio inter se coeant, quandoquidem condicio eorum in controversia posita non est, cum venter non sit liber, nati quidem adscriptio sint, nec tamen rem omnem dabimus matri neque domino eius; sed si quidem unus natus sit filius, venter semini praefertur sitque quod natum est domini matris, sin autem duo forte sint liberi, ambo dividantur electione per sortem facta, si vero impar sit numerus liberorum, id quod redundat sinus matris retineat, ut si tres sint, duo quidem sint matris unus vero patris, et rursus si quinque, tres ex natis domini matris et duo patris. Ac secundum hanc incrementi rationem numerus procedat, ut quod aequaliter dividi potest ex aequo tribuat, quod autem superat, quod quidem etiam gratis est, id matri tribuat. Hanc enim maiore studio dignari oportet, quae et parturierit et pepererit et nutrierit, quam eum qui subsivium voluptatis opus filii procreationem effecit.

Epilogos. Quae igitur hac sacra pragmatica forma continentur tua gloria in similibus casibus observare studeat. Etenim etiam communem hac de re scribemus legem, tam haec quam alia quaedam insuper statuentes, quae sanctionem necessariam requirere credimus.

CLXIII.

DE RELEVATIONE TRIBUTORUM.

Praefatio. Maxima bonorum humanorum sunt iustitia et humanitas, quarum illa suum cuique tribuit neque aliena appetit, haec vero ad misericordiam decurrit gravibusque debitis egentes liberat. Haec ornare imperium consueverunt et tuto rempublicam conservare et vitam humanam bene gubernare. Quare etiam nobis, qui a deo sceptra accepimus, in votis est, ut his beneficiis conspicui simus, ut utilitatem subditis praebentes virtutis et gloriae praemium caelitus accipiamus. Scimus igitur continua et varia hominum exitia ad tantam inopiam possessiones redeisse, ut neque redditus dominis ferre neque tributorum solutiones sufficienter pendere possint, idque militaribus aliisque necessariis impensis

1 εἰτιοῦτο B^p || 2 τῆς om. M || 3 αὐτῆς MB^f | ταύτης LB^p || 4 τυχόν οἱ | τεχθῶσι B^p || 5 γενομένης B^f | ἀρισός ἐστὶ τῶν παίδων ὁ ἀριθμὸς M | ἀρισός ὁ τῶν παίδων ἐστὶν ἀριθμὸς LB^p ἀρισός ἐστὶν ὁ τῶν παίδων ἀριθμὸς B^f || 7 ἕαν μὲν πέντε L || καὶ τοὺς | τοὺς δὲ B || 8 προσαύξησιν L || εἰς om. B^f || πρὸς ῥέμον MB^p || εἰς ἴσως LB^p εἰς ἴσους B^f || 9 χαριέστατον L || πρόσνομον MB^p προσζόμενον L^a || 13 ἐγράψαμεν cum Haloandro vulg. || *κατὰ τὴν αὐτὰ τε ML || 14 subscr. ἐγράφη πρὸ ε' (εἰ' v. l.) εἰδῶν (καλανδῶν v. l.) Ἰουνίου βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τὸ ἰγ' ὑπατείας Ἀπίωνος (Ἀπίωνος v. l.) Ath. d. v. id. sert. op. dn. iustin.

pp. aug. apione vc. cons. M ἐξεφωνήθη μετὰ τὴν ὑπατείαν Ἀπίωνος ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ Theod. Diem ex M vulgo receptum V. id. Sept. improbat Zachariae propter novellas LXXXVIII et LXXXIX Kal. Sept. datas; ipse praefert XV. Kal. Iun., quo die novellae LXXXIII. LXXXIV. LXXXVII sancitae sunt || 17 κουφισμῶν Theod.] τοῦ κουφισμοῦ index L κουφισμῶν L in textu, vulg. || 18 τῶν | τὰ τῶν Theod. || 20 ἀσφαλεῖν Haloandro (debebat saltem ἀσφαλιζεῖν) || καὶ seclusi || 23 ἀνωθεν om. cum. Haloandro vulg. || 24 *μηδὲ L || τοὺς κεκτημένους L^a || 25 *μηδὲ L || τοῖς — φόρους cum Haloandro vulg.

κατὰ τὸ ἀναγκαῖον προϋπόθεσις δαπάνης ἐπιχειρήσεως καὶ σφόδρα καὶ συνωθούσης ἡμᾶς πολλοῖς περιρροεμένους πολέμοις συχνὰς ποιείσθαι χρημάτων τὰς ἐπιδόσεις. ἐμεριμνήσαμεν οὖν ἰκανῶς, πῶς ἂν γένοιτο καὶ τὴν χρεῖαν πληρῶσαι καὶ τῶν ὑπὸ κῶνον τὴν ἔνδειαν θεραπεύσαι, πρὸς πολλὰ τε μεριζομένης ἡμῶν τῆς περὶ ταῦτα γνώμης ἐκράτησεν ὅμως τὸ μᾶλλον πρὸς φιλανθρωπῶν ἰδεῖν καὶ τῆς ἀρεσκουσίας θεῶ μεταδοῦναι τοῖς ὑποτελεσί βοηθείας, τὸ δὲ λείπον τοῖς κοινοῖς δαπανήμασιν ἐκ τῶν βασιλικῶν ἀντευσαγαγεῖν θησαυρῶν.

5

CAPUT I.

Ἀναθέντες τοιγαροῦν καὶ ταύτην ἡμῶν τὴν φροντίδα τῷ δεσπότη Χριστῷ, καὶ πρέποντα πράττοντες ταῖς παρούσαις τῆς μεγάλης ἑορτῆς ἡμέραις τὸν σωτηριώδους πάθους καὶ τῆς ἁγίας αὐτοῦ ἀναστάσεως, προσάγομεν ὑπὲρ τοῦ πολιτεύματος εἰκότως αὐτῶ καὶ τὴν ἐπι τοῦ παρόντος δωρεάν, δι' ἧς concedimus γεωργοῖς τε καὶ συντελεσταῖς ἅπασιν (ταῦτ' οὖν δὲ ἐστὶν εἰπεῖν τοῖς τῶν χωρίων κυρίοις) integrum unum canonem τῶν δημοσίων φόρων [τῆς] εἰς quadriennium διαιρουμένης, τοντέστι τῆς μὲν εἰσελευσομένης ἐνάτης ἐπιμεμήσεως 10 τετάρτην τοῦτον μοῖραν, τῆς δὲ μετὰ ταύτην δεκάτης τοσοῦτον ἕτερον μέρος, ὁμοίως καὶ τῆς ἑνδεκάτης (καὶ δωδεκάτης) ἐπιμεμήσεως ἀνὰ τετάρτην μοῖραν, συναπομοιῶντες καὶ τὰς ὁπωσοῦν ὑπὲρ τούτων παρεχομένης τισὶ στήθειας.

CAPUT II.

Ἀφίεμεν δὲ τούτοις καὶ τὰ ἐλλείματα τοῦ φθάσαντος χρόνου μέχρι πέρας τῆς αὐτῆς παρελθούσης quintae ἐπιμεμήσεως καὶ θεσπίζομεν μηδεμίαν εἰσπραξὴν γενέσθαι τῶν παρ' ἡμῶν φιλοτιμηθέντων ἐσεσβῶν 15 τελεσμάτων, εἴτε τὴν μεγίστην ἀρχὴν ὅρα ταῦτα τῶν ἀνατολικῶν ἱερῶν πραιτωρίων εἴτε τὴν παρ' Ἰλλυριοῖς ἐπαρχότητα ἢ τὴν ἀρχὴν τῶν νήσων καὶ τῶν ἐπὶ Σκυθίας τε καὶ Μυσίας στρατιωτικῶν ταγμάτων ἢ τὰς Θεσίας ἡμῶν λαογιτιόνας ἢ καὶ ἄλλην ἀρχὴν ἀπαγορεύοντες βουλευταῖς τε καὶ ἐκλήπτοσι, σκηνιαρίοις τε καὶ θαλασσοῖς, παλατινοῖς τε καὶ ἀνταῖς, εἴτε γε μὴν καὶ ὑποδέκταις καὶ παντὶ δημοσίῳ ἀπατησίν τε καὶ ὑποδοχῆν ποιησαμένῳ τε καὶ ποιουμένῳ περιουσίας χρῆσθαι κατὰ τῶν γεωργῶν τε καὶ ἵποτελῶν, ἢ καὶ τοῖς 20 τῶν χωρίων δεσπότης * * * ὡς διαφόρους ἐκ τῶν συγκεχωρημένων ἐλλειμμάτων προκαταβαλοῦσιν ὑπὲρ αὐτῶν ἢ καὶ ἀντιφωνήσεις ἢ ἔγγυας καὶ ὁμολογίας λαβοῦσι δολεράς. ἀνυροῦμεν γὰρ πᾶσαν κατὰ τῆς ἡμετέρας φιλοτιμίας γενομένην ἢ καὶ γενησομένην περιγραφήν· ἐκεῖνον δὴλον ὄντος, ὡς εἴ τι φθάσαντες τινες τῆς ἡμετέρας δωρεᾶς εἰσέπραξαν ἐκ τῶν μέχρι τῆς πέμπτης ἐπιμεμήσεως ἐλλειμμάτων καὶ τοῦτο μὴ καταθέντες φανεύσαν, τοῖς δημοσίοις αὐτὸ τρόποις ἅπασιν εἰσκομισίου λογιμοῖσι. τοῖς γὰρ ὑποτελεῖς εὐεργετοῦντες τῆς 25 παρουσίας αὐτοῖς μεταδεδώκαμεν φιλανθρωπίας, οὐ μὴν καὶ τοῖς τὰ δημοσία τέλη λαβοῦσιν εἰς κέρδος οἰκείον ἀπενεγκασθαι βουλομένοις τήνδε τὸν ἡρξάντων ἐγκαίρου κανόνος συγχώρησιν ἐποιήσαμεθα· τῆς ἐτησίας ἐμβολῆς κατ' οὐδένα τρόπον ἐλάττουμένην. δεῖ γὰρ τὸ μέτρον ἅπαν τὸν τε σίτον καὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν καὶ συντελεσθῆναι καὶ εἰσκομισθῆναι κατὰ τὸ εἰωθός τε καὶ νενομισμένον, τῶν τιμημάτων τῆς συγκεχωρημένης παρ' ἡμῶν καθ' ἕκαστον ἔτος τετάρτης μοῖρας ἐπὶ τὸν τετραετῆ χρόνον κατὰ τὴν δημοσίῳ τράπεζαν λογιζομένων 30 τοῖς ὑποτελεσί τοῖς ἄλλοις τοῖς παρ' αὐτῶν ἐν χρυσίῳ συντελουμένοις ἤτοι καταβαλλομένων ἐκ τοῦ δημοσίου.

valde urgentibus et nos multis bellis circumdatos multas pecuniae expensas facere compellentibus. Aliquantum igitur cogitavimus, qua fieri posset ratione, ut et necessitati satisfaceretur et subditorum inopiae mederemur, cumque nostra de hac re sententia in nullas partes distraheretur, pervicit tamen, ut ad humanitatem potius respiceremus et deo acceptum auxilium subditis praestaremus, quod vero communibus sumptibus deesset ex imperialibus potius suppleremus.

I. Dedicantes igitur hanc quoque curam nostram domino Christo, atque convenientia facientes praesentibus magni festi salutaris passionis sanctaeque eius resurrectionis diebus, merito illi pro republica hanc quoque praesentem donationem offerimus, qua concedimus agricolis omnibusque collatoribus (idem est dicere praediorum dominis) integrum unum canonem publicorum tributorum in quadriennium eam distribuentes, hoc est nonae quae futura est indictionis quartam eius partem, decimae vero insequentis tantam aliam partem, similiter etiam undecimae et duodecimae indictionis quartas partes, simul minuentes etiam consuetudines, quae quibus utcumque pro his rebus praebentur.

II. Remittimus autem eis etiam praeteriti temporis reliqua usque ad finem quintae quae nunc praeteriti indictionis, et sancimus, ut nulla piorum tributorum a nobis condonatorum exactio fiat, sive ad maximum magistratum haec pertinent sacri Orientis praetorii, sive ad praefecturam Illyrici, sive magistratum insularum et militarium ordinum in Scythia et Moesia collocatorum, sive ad sacras nostras largitiones vel etiam alium magistratum; interdicientes curialibus et exceptoribus, scriuariis et cohortalibus, palatinis et exactoribus, nec non susceptoribus, et quicumque tributorum exactorem et susceptionem gessit et gerit, ne agricolas et subditos circumveniant aut etiam praediorum dominos damno afficiant, tamquam tributa e remissis reliquis pro eis ante solverint aut etiam constituta vel fideiussiones et cautiones dolose acceperint. Irritam enim facimus omnem quae contra liberalitatem nostram facta est vel etiam fiet circumscriptionem; cum illud manifestum sit, si qui ante donationem nostram ex illis usque ad quintam indictionem residui aliqui exegerint idque non solvissis inveniantur, eos id omnibus modis publicis rationibus illaturos esse. Ut enim subditis nostris beneficiamus, praesentem eis liberalitatem largiti sumus, non vero etiam eis qui publica tributa acceperunt et in lucrum suum vertere volunt, dictum praesentem canonem remisimus; annua annonae nullo modo diminuenda. Omnem enim mensuram frumenti ceterarumque specierum consueto et solito more contribui et inferri oportet, pretiis quartae partis per singulos annos in quadriennium a nobis remissae apud mensam publicam subditis imputandis in ceteris, quae ab ipsis in auro

1 καὶ συνωθούσης] καὶ del. Haloander vulg. || 3 πολλὰ τε Haloander] πολλὰς τε L || 5 λείπον L] λοιπόν cum Haloandro vulg. male || θησαυρῶν L^a || 7 ἡμέραις om. L^a || 10 * τῆς seclust; αὐτῆς cum Haloandro vulg. || quadriennium L || ἐνάτης Haloander] ἕνα τῆς L. Incipit kal. Sept. a. 575 || 11 καὶ δωδεκάτης add. Haloander (ἀπὸ 5 ἰνδικτιώνος μέχρι ἰβ' Theod.) || 14 Ἀφίεμεν Haloander] ἐφίεμεν L || παρελθούσης Zachariae (cf. 719, 12) παρελθούσης L i. e. usque ad pridie kal. Sept. a. 572 || 15 quā nte (sic) L || 17 νήσων L || μυθίας L || 18 in verbis βουλευταῖς τε καὶ desinit L || 20 ποιησαμένῳ l || 21 Corrupta haec esse vidit Haloander. Post

δεσπότης excidisse verbi causa ἀδικεῖν recte statuit Schoell; τοῖς τῶν χ. δεσπότης, ὡς ἀρα φόρου . . . προκαταβάλλοντων perperam con. Zachariae. Pro τῶν βαλοῦσιν possis ὡς δῆ (vel δῆθεν) φόρου || προκαταβαλοῦσιν (sim. Zachariae) Kroll] προσβάλλουσιν l. Cf. nov. Marciani 2 § 2 p. 275 Haenel || 23 τὰς ἡμ. δωρεὰς l, corr. Haloander || 26 μεταδιδώκαμεν l || καὶ Haloander] γὰρ l || λαβοῦσιν del. ? || 27 τήνδε Haloander] τὴν τε l || 28 εἰδῶν εἰδῶν l^a, prius del. l^b || 30 τετρατῆ l || 31 ὑποκόμοις l^a, ὑποτελ^ε l^b, ὑποτελεῖσιν (ἐπι) manult Kroll || καταβαλλομένων Kroll] καταβαλομένοις l, καταβαλλομένοις cum Hal. vulg.

ταῦτο δὲ τοῦτο ἐν Ὁσροῇ καὶ τῇ Μιση τῶν ποταμῶν πραχθήσεται χάριν τῶν ἐν εἰδει συντελουμένων ὑπὲρ τε τῶν ἀποθέτων καὶ τῆς στρατιωτικῆς δαπάνης· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις τῶν εἰδῶν πλωίμοις γινομένοις ἐπὶ τε τῆς Λαζῶν χώρας καὶ Βοσπόρου καὶ Χερσονήσου. λήθονται γὰρ τὰ τούτων ἐκ τοῦ δημοσίου τιμῆματα κατὰ τὸ τεταγμένον ἐπὶ ταῖς τραπέζαις τῶν ἐπόρχων ὅθεν εἰσάγεται ταῦτα, ὥστε καὶ αὐτοὺς τῆς ἡμετέρας ἀπολαύειν κατὰ τοῦτο φιλανθρωπίας. τὴν γὰρ τῶν αὐτῶν εἰδῶν εἰσκομιδὴν ῥαθυμείσθαι παντελῶς οὐκ ἔστιν ἀσφαλές, τῆς δαπάνης ἀπαραιτήτου καθεστῆκεν καὶ τὰ κοινὰ συνιστάσης ὡς εἰπὴν πράγματα. πιστευόμεθα δὲ καὶ ἐκ ταύτης ἡμῶν τῆς δωρεᾶς μεγάλας ἔσεσθαι τῇ πολιτείᾳ προσθήκας, τοῦ Θεοῦ πάντα αἰεὶ ἡμῖν διὰ τῶν τοιούτων παρεχομένου πράξεων. τῶν παραβαίνειν τολμώντων τὰ παρ' ἡμῶν ὑπὲρ τῆς τῶν ἀρχομένων ὠφελείας διατυπώδεντα περὶ τε τὴν οὐσίαν καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτὴν κινδυνεύοντων.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦ παρόντος δηλούμενα θεῖον νόμον ἢ σὴ ἐνδοξότης προγράμμασι χρωμένη κατὰ τε τὴν εὐδαιμονα πόλιν καὶ μὴν καὶ τὰς ἐπ' αὐτῆς ἐπαρχίας φανερά πασι ποιήσεται, ὡς μηδὲνα τῆς ἡμετέρας διαλαθεῖν φιλοτιμίας. (Dat. . . . April. Tiberii Constantini felicissimi Caesaris anno I ind. VIII.) [a. 575.]

ΠΕΔ

ΠΕΡΙ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΩΝ.

(Προόμιον.) Θεοῦ τε καὶ δικαιοσύνης μεζζόν ἐστιν οὐδέν. τούτων γὰρ χωρὶς οὐκ ἂν τι τῶν δέοντων πραχθεῖ ποτέ, καὶ διαφερόντως ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς πολιτεύματι. ἐντεῦθεν καὶ βασιλεύειν ἐστὶν ὀρθῶς καὶ τοὺς ὑπὲρ τοῦ εἰς εὐνοίαν τε καὶ πάσαν ἐγνωμοσύνην ἐφέλκεσθαι. διὸ καὶ ἡμεῖς ἐκ Θεοῦ τε καὶ δικαιοσύνης παραλαβόντες, εἰ καὶ πολλαῖς περιειλούμεθα ταῖς φροντίσιν, ὅπως Ῥωμαῖοι μὲν ταῖς ἀρεταῖς ἀξιοῦσθαι, βάρβαροι δὲ νικηθέντες ἵποκλιθεῖν, ὅμως οὐκ ἔξω φροντίδος γερόναμεν, ὡς ἂν καὶ περὶ τῶν ἰδία λυσιτελούντων τοῖς ὑπὲρ τοῦ εἰς εὐνοίαν τε καὶ πάσαν ἐγνωμοσύνην ἐφέλκεσθαι. πολλὰ μὲν οὖν τῶν πρώην συγκεχυμένων ἐπανορθώσαντες προσήκειν ἡγησάμεθα καὶ τὸ περὶ τῶν διαδοχῶν ἡμελημένον ἐκ πλείστον πρὸς τὴν ἀρέσκουσαν θεῶ τάξιν ἐπαναγαγεῖν. ἔγνωμεν γὰρ, ὡς τινες περιουσιόεντες τὰς τῶν τελευτώντων περιουσίας διαταράττουσι καὶ οὔτε διαθήκας ἐὼσι κρατεῖν οὔτε μὴν τὰς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχᾶς χώραν λαμβάνειν, τοῖς μὲν κινητοῖς πράγμασι σφραγίδας ἐπιβάλλοντες, τοῖς δὲ ἀκινήτοις σανίδας ἐπιτιθέντες, ὡς ταύτη τῆς ἐκείνων διαδοχῆς ἐπαύξαι τε καὶ τὴν πρέπουσαν λαβεῖν τάξιν. ἐπειδὴ δὲ οὐχ ὁλόν τε τὸ καθ' ἕκαστον τῶν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις συμβαινόντων ἐν πλήθει τοσοῦτω μαθηάνειν ἀκριβῶς, γενικῶς ταῦτα διατυπώσαι νόμῳ καλῶς ἔδοξεν ἡμῖν ἔχειν.

Nov. CLXIV Tiberii secunda secundum indicem Marcianum (Ἰουστινῶν καὶ Τιβερίου Theod.) Graece tantum extat in l; cap. I in B 45, 3.9 (inde Atal. 41, 5, 7. 8). — Egit. Theod.

conferuntur, aut ex fisco solvendis. Idem autem in Osroëne et Mesopotamia fiet de eis quae in speciebus contribuuntur pro conditis et militari impensa; similiter etiam de speciebus, quae dicuntur ploima, et in Lazorum finibus et Bosporo et Chersonneso. Accipient enim harum pretia ex fisco, prout constitutum est, apud mensas praefectorum unde ea inferuntur, ut illi quoque nostra liberalitate hac in re fruantur. Illarum enim specierum illationem plane neglegenter fieri iutum non est, cum impensa inevitabilis sit et rem publicam, ut ita dicamus, stabiliat. Credimus autem ex hoc quoque dono nostro magnum reipublicae futurum esse incrementum deo omnia felicia nobis propter eiusmodi facta largiente. Eī autem, qui quae ad subditorum utilitatem a nobis sancita sunt violare audent, et de substantia et de ipsa vita periclitantur.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et hac sacra lege declarantur, gloria tua edictis utens et in felici urbe et in omnibus sibi subiectis provinciis manifesta faciet, ut neminem liberalitas nostra lateat.

CLXIV.

DE HEREDITATIBUS.

Praefatio. Deo et iustitia nil est maius. Sine his enim nihil unquam eorum feret, quae oportet, praesertim in nostra republica; hinc et recte imperare et subditos ad benevolentiam et omnem fidem pertrahere licet. Quare nos quoque a deo et iustitia discentes, licet multis curis obruamur, ut Romani virtutibus augeantur, barbari vero victi succumbant, tamen non sine cura sumus, ut in iis quoque, quae privatim utilia sunt, subditis competenter prospiciatur. Cum igitur multa ex iis, quae antea confusa erant, emendaverimus, utile duximus hereditatum quoque conditionem diu neglectam ad ordinem deo placentem reducere. Comperimus enim quosdam oberrantes defunctorum bona perturbare ac neque permittere, ut testamenta valeant, neque ut successiones ab intestato locum habeant, mobilibus rebus sigilla imponentes, immobilibus titulos impingentes, ut hac ratione illorum successioni illudant, et rectum ordinem perturbent. Quoniam vero fieri nequit, ut singula quae in talibus rebus accidunt, in tanta multitudine accurate cognoscamus, generali haec lege definire nobis pulchrum visum est.

3 Βοσπόρου καὶ Χερσονήσου Zachariae] βόσφορον καὶ χερσονήσον l | 4 ὑπόρχων cum Hal. vulg. | 12 leg. ἐπ' αὐτῶν? | 13 subscr. restituit Schoell e Theod.: ἐξερωνήθη μηνί Ἀπριλίῳ ind. ἢ ἐπὶ τῆς βασιλείας Τιβερίου | 16 περὶ κληρονομιῶν Theod. (qui add. Ἰουστινῶν καὶ Τιβερίου)] περὶ κληρονομῶν l, ind. L | 20 τὰ σφῆπτρα ante παραλαβόντες add. cum Hal. vulg. | περιειλούμεθα Kroll] περιελόμεθα l | 21 ἵποκλιθεῖν Kroll] ἐπιπο-

κλιθεῖν (-κλιθ- l^a) l, ἐφνποκλιθεῖν vulg. | 22 διορθώσαντες cum Hal. vulg. | 23 διαδόχων l vulg. | ἡμελημένον l^a | 24 τάξιν Kroll] πράξιν l | περιουσιόεντες l | 25 καὶ l, ἀλλ' cum Hal. vulg. | 26 ἐπιβάλλοντες l | locus depravatus; an ταῖς ἐκ διαδοχαῖς ἐμπαύξαι (cf. 564, 23 v. l)? | 27 λαβεῖν Haloander male] ἔλ^a (i. e. ἐλαβον?) l, an ἑλαττοῦν?

CAPUT I.

Διὸ θεσπίζομεν, ἅπαντας ἀφθόγως τῶν οἰκείων ἀπολαύειν πραγμάτων τε καὶ δικαίων καὶ αὐτὰ παραπέμπειν ἐπὶ τοῖς σφῶν αὐτῶν κληροδόμοις, ἐπιναί δὲ τῶν πάντων μηδένα καθάρταξ ταῖς ἐκείνων περιουσίαις ἢ τοῖς τοῦτων διαδόχοις ζημίαις περιβάλλειν ἢ τίτλους ἢ σφραγίδας ἐπιτιθέναι τοῖς πράγμασι παρὰ τὸ τοῖς ἡμετέροις νόμοις δοκοῦν. καὶ τὰς ἐξ ἀδιαθέτου γὰρ κλήσεις ἐπὶ ταῖς τοῦτων διαδοχαῖς βεβαιούμεν καὶ τὰς τελευταίας τοῦτων βουλήσεις νομίμως προοίους οὐκ ἀναρροῦμεν. εἰ γὰρ ἀρροῦνται αἱ καὶ μεριμῶμεν διὰ τὴν τῶν ὑποτελῶν εἰνοιῶν καὶ τῆς αὐτῶν θεραπειᾶς πολλή τις τῷ ἡμετέρῳ κράτει καθέστηκε φροντίς, πῶς οὐκ ἂν καὶ περὶ τοῦτο τὸ μέρος προνοήσαιμεν αὐτῶν καὶ τῆς ἡμετέρας προδύμως μεταδοίμεν εὐεργεσίας; ταῦτα γὰρ θεῶ ὀρέσκειν πεπεισμεθα καὶ ταύτην δικαιοσύνην εἶναι φαιμεν, καὶ τὴν βασιλείαν ἡμῖν ἐκ τούτων ἀσφαλῆ τε καὶ ἀτάραχον εἶσθαι πεπιστεύκαμεν. συναρθεμεσθω τοῖνυν καὶ οὗτος ὁ νόμος τοῖς ἄλλοις ἡμῶν κατορθώμασι, καὶ τὸ ὑπήκοον τῶν πρώην ληπτηρῶν ἀπηλλαγμένον καὶ τοσαύτης ἡξιωμένον τοῦ ἡμετέρου κράτους προνοίας θεῶ τε καὶ μετ' ἐκείνων ἡμῖν χάριτας ὁμολογήη, τὸ θεῖον εὐχαῖς ἐξελιούμενον, ἵνα καὶ τῶν πολεμίων κρατήσαντες πολλῆς αὐτῶ καὶ ἄλλης μεταδοίμεν ἀσφαλείας.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου νόμου δηλοῦμενα φυλαξάτωσαν οἱ τε ἐνδοξότατοι κουράτωρες τῶν θεῶν οἴκων οἱ τε τὰς μεγίστας ἢ καὶ ἐλάττους ἀρχὰς ἰδύνειν ἐπιτετραμμένοι κατὰ τε τὴν εὐδαίμονα πόλιν ταύτην καὶ μὴν καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, δήμεσίην τε καὶ κεφαλικὴν ὑφορῶμενοι τιμωρίαν, εἰ παραβαίεν τὰ παρ' ἡμῶν θεσπισθέντα. ἢ σὴ τοῖνυν ἐνδοξότης τὸν παρόντα θεῖον ἡμῶν νόμον ἐν τοῖς ἐπισήμοις τόποις τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως προθήσει, στελεῖ δὲ καὶ κατὰ τὰς ἐπαρχίας ταῖς συνήθεσι χρωμένη περὶ τούτου προστάξει. (Dat. . . Dec. Tiberii Constantini felicissimi Caesaris anno I. ind. VIII.) [a. 574.]

ΠΕΕ

20

ΓΕΝΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ ΠΕΡΙ ΑΠΟΨΕΩΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ ΓΡΑΦΕΙΣ ΔΟΜΝΙΚΩΙ ΤΩΙ ΕΝΔΟΞΟΤΑΤΩΙ ΕΠΑΡΧΩΙ.

Ἐδίδαξεν ἡμῖς Δημήτριος

Ἢ ἐπὶ θάλασσαν ἐντὸς ἑκατὸν ποδῶν οὔσα ἄποψις οὐ μόνον κατ' εὐθείαν, ἀλλὰ καὶ ἐκ πλαγίων ὀφείλει εἶναι ἀκαινοτόμητος. τοῦτο γὰρ προετίθησιν ὁ παρῶν τύπος φυλάττων τὴν Ζήνωνος 25 δίδαξιν καὶ τὴν νεαράν ἐομνηνών.

Nov. CLXV Iustiniani ut vid. (olim formam praef. urbi aut praef. pr. putabant: cf. Biener 98 ss.) integra non extat; Theodori epitomen exhibent l et B 58, 11, 14.

1. Ideo sancimus, ut omnes sine invidia bonis suis et iuribus fruantur eaque ad successores suos transmittant, invadat autem nemo prorsus omnium bona eorum aut successores eorum damnus implicet aut titulos vel sigilla rebus imponat contra quod legibus nostris placuit. Nam etiam hereditates ab intestato in eorum successioneibus confirmamus, ultimasque eorum voluntates legitime procedentes non tollimus. Si enim semper vigilamus et solliciti sumus ob subditorum bonum statum atque eorum salutis magna nostrae potentiae cura est, quidni etiam ab hac parte eis providebimus nostraque beneficia prompte largiemur? Haec enim deo placere confidimus et hanc iustitiam esse dicimus, atque imperium per haec nobis securum et imperturbatum fore credimus. Adnumeretur igitur haec quoque lex nostra reliquis nostris bene gestis, et subditi prioribus molestiis liberati tanquam providentia a potentia nostra digni habiti deo et post illum nobis gratias agant, deum precibus propitiantes, ut etiam hostibus devictis multam eis aliam quoque securitatem largiamur.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et sacra hac lege declarantur, cum gloriosissimi sacrum domuum curatores observent tum illi, quibus maiores aut minores magistratus gerere tam in felici hac civitate quam in provinciis commissum est, et publicationem bonorum et capitale poenam metuentes, si a nobis sancita violent. Tua igitur gloria sacram hanc legem nostram in conspiciis locis felicitis huius urbis proponet, mittet autem etiam in provincias consuetis ad haec usa praeceptis.

CLXV.

GENERALIS FORMA DE PROSPECTU MARIS SCRIPTA DOMINICO GLORIOSISSIMO PRAEFECTO.

Docuit nos Demetrius

Prospectus in mare intra centum pedes non solum ex directo, sed etiam per transversum novo opere impediri non decet. Hoc enim addit haec forma, quae Zenonis constitutionem servat et novellam interpretatur.

1 Θεσπίζομεν ἅπαντας inc. B || 2 αὐτῶν B] om. l || 5 προοίους B] περιοίους l vulg. || ἀρροῦνόμεν l || 6 τε ante καὶ add. cum Hal. vulg. || 7 προνοήσαιμεν l || 9 ἡμῶν Attal. || πεπιστεύκαμεν B] πεπίσμεθα l vulg. || ἡμῶν ante ὁ add. l vulg, om. B || 11 τοῦ Attal.] τούτο l, παρὰ τοῦ B || ὁμολογεῖτω Attal. || 12 ἐξελιούμενον l || αὐτῶ καὶ B] αὐτῶν l || 18 subscr. deest in l; ἐξεργωνήθη μηνὶ Σεκεμβρίῳ ind. ἢ ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστίνου Τιβερίου Καίσαρος Theod., ex quo restitui || 22 δομνικῶ Theod. l] δομνικῶ ind. L, τῷ δομνικῶ Hal. || ἐνδοξότατω l || ἐπάραχῳ om. Theod. l, habet ind. L qui addit περὶ διαφορῶν κεφαλαίων. — ὑπάραχῳ τῶν πραι-

τωρίων Hal. || 23 ἐδίδαξεν ἡμῖς Δημήτριος cit. Theod. l (qui ἢ μήτηρ itemque Hal. vulg.) ind. L || 24 Ἢ ἐπὶ inc. B || θάλασσαν Theod. B, θαλά^a l, θαλάσσης Hal. || ἑκατὸν] τῶν ὁ' Theod. ὁ' B || εὐθείας Theod. cod. || πλαγίας l || 25 ἀκαινοτομήτως Theod. cod. || ζήνων l. Est Cod. VIII 10, 12 § 4 || 26 τὴν νεαράν] const. LXIII || subscr. deest; si Theodoro fides, post nov. LXIII (VII. id. Mart. a. 538) data est forma. Dominicus annis 535—540 pr. pr. Illyrici fuit (nov. VI p. 47, 31 VII p. 64, 2 VIII p. 91, 30 XXXIII. CLXII app.); id temporis formam ad eum nihil potuisse ex Cod. VIII 10, 13 recte concludit Zachariae.

ΡΕΞ

ΠΕΡΙ ΑΠΟΡΩΝ ΕΠΙΒΟΛΗΣ.

Φλάβιος Θεόδωρος Πέτρος Δημοσθένης, ὁ μεγαλοπρεπέστατος ἑπαρχος τῶν ἱερῶν πραιτωρίων καὶ ἀπὸ ἐπαρχῶν τῆς βασιλίδος πόλεως καὶ ἀπὸ ὑπάτων, Φλάβιος Φαύστος καὶ Φλάβιος Στέφανος Φλαβίω Ὁρταλίῳ τῷ λαμπροτάτῳ ὑπατικῷ Ἀυδίας.

5

(Προοίμιον.) Ἐπειδὴ χρητὰ τοῖς νόμοις καὶ τοῖς τύποις τῶν ἡμετέρων θρόνων διατεταγμένα καλῶς, εἶπον δεήσειεν, τοῖς ὑποτελείν σαφέστερα καθίσταν πρὸς (τὸ) μηδεμίαν αὐτοῖς ἐγγείσθαι ζήτησιν ἐν τε τοῖς ἄλλοις ἐν τε ταῖς τῶν ἀπόρων ἐπιβολαῖς, τῶν μὲν τοῖς ἐκ τῆς αὐτῆς περιουσίας εὐπορα κτήσαμένους ἐγγυτέροις καὶ προσεχέσι ταύτας ἐπάγεσθαι δικαιούντων, τῶν δὲ πρὸς τὰς ἀνωτέρω καὶ παλαιότερας ὁμοδούλους κτήσεις ἀναβαίνειν βιαζομένων, τῶν δὲ ἐφ' ἀπαντας ἅμα τοὺς πρὶν κτήσαμένους ἀδιακρίτως χωροῦντων, ἐξ αὐτῶν ἡμεῖς κινήθεντες τῶν πραγμάτων ἐπὶ τὴν ὀρθὴν καὶ δικαίαν τούτων διάκρισιν ἐλθεῖν ἔδοκίμασαμεν, σαφῆ ταῦτα καὶ εὐδιάκριτα τοῖς ὑποτελείν (καθίσταντες).

10

CAPUT I.

Ἐάν ποτε τοῖνυν τις κατὰ τινὰ τῷ νόμῳ γνώριμον αἰτίαν ἐκποιήσειεν ἄγρον ἢ χωρίον ἢ γῆδια ἢ συγκτησίαν ὄλην, εἴτα τελευτήσας ὕστερον παραπέμψει τὴν αὐτοῦ περιουσίαν εἰς ἐξωτικὸν ἢ παιῖδας, κἀκεῖνοι τὸν ἴσον τρόπον ἐκποιήσειαν τῆς περιουσίας, ἧς διεδέξαντο, χωρίον ἢ ἄγρον ἢ γῆδια ἢ συγκτησίαν τινὰ, καὶ 15 τὸ παρὰ τῶν διαδόχων ἐκποιηθὲν εἰς ἀπορίαν ἐλάσῃ, ὥστε χωρὶν γενέσθαι τῆ τῶν ἀπόρων ἐπιβολῇ, οὔτε ἅμα πᾶσι τοῖς προκίτταμένοις οὔτε παρὰ τὴν τῆς διαδοχῆς τάξιν ἐπάγεσθαι τὸ βάρος τῆς τῶν ὁμοδούλων ἀπορίας κελεύομεν, ἀλλὰ πρότερον μὲν τὸν παρὰ τῶν ἐκείνου παιδῶν ἢ διαδόχων ἐξωτικῶν τοῦτο κησάμενον, ὃ νῦν εἰς ἀπορίαν ἤλασε, καὶ τὴν ἀκίνητον αὐτοῦ περιουσίαν τὴν ἐπιβολῇ δεχέσθαι, ἀπέρου δὲ τούτου φανέντος καὶ τῆς οὐσῆς αὐτῷ κτήσεως ἐπὶ τοῖς εἰς αὐτὸν παραπέμψαντας φέρεσθαι τὸ βάρος. εἰ δὲ μηδὲ 20 αἱ τοῦτων κτήσεις πρὸς τὴν ἐπιφορὰν τῆς συντελείας ἀρκέσωσι, τότε ταύτην ἐπὶ τὸν πρῶτον κύριον τὸν εἰς τοὺς παιῖδας ἢ τοὺς ἐξωτικούς τοῦτο παραπέμψαντα τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ἀκίνητον ἐκείνου κτίσιν, εἰ τοῦτο δέχοιτο ἢ ἐκείνου περιουσία, ἐπανένοι, οὕτω τε ἐκ τῆς ἀπάντων ἀπορίας εἰς τὸν παρὰ τοῦ πρώτου δεσπότου τὸ χωρίον ἢ τὸν ἄγρον ἢ τὰ γῆδια ὀνησάμενον τὴν ἀρχὴν ἢ καθ' οἴονδ' ἴσως νόμιμον αἰτίαν παρεληφότα ταῦτον δὲ ἂν εἰη λέγειν, κἂν εἰ πολλὰ μεταξὺ τυγχάνοιεν διαδοχαὶ οὔσαι. ἕως γὰρ ἂν ὁ προσεχέστερος 25

Nov. CLXVI inter edicta praef. prael. primum secundum indicem Marciani (cf. schol. ad nov. CLXIII) Graece tantum extat in l. cap. I et epilogus fuit in B 56, 20, 1 secundum Tipuc. et ind. reginae, unde libro nunc perditio usus ed. Cuiacius expro. 136. — Epit. anon. Bodl. in collectione edictorum eparchicorum I p. 266 Zach., fuit apud Theod. 166, sed rubrica tantum et exordium supersunt.

CLXVI.

DE STERILIIUM ADIECTIONE.

Flavius Theodorus Petrus Demosthenes, magnificentissimus praefectus sacrorum praetoriorum et expraefecto regiae urbis et ex consule, Flavius Faustus et Flavius Stephanus Flavio Ortalino clarissimo consulari Lydiae.

Praefatio. Cum oporteat legibus et praeceptis nostrarum sedium bene ordinata, si quando necesse sit, subditis manifestiora reddere, ne ulla eis nascatur quaestio cum de aliis tum de sterilium adiectionibus, quoniam alii consentent eis, qui ex eadem substantia fertilia possederint, propioribus et contiguis eas adiciendas esse, alii vero ad superiores et antiquiores conservas possessiones redeundum esse urgent, alii denique ad cunctos simul, qui ante possederint, sine discrimine veniunt: ipsis nos rebus moti ad rectam et iustam eius rei decisionem pervenire volumus, clara haec ac distincta subditis reddentes.

I. Si quis igitur quando ex causa legibus cognita alienaverit agrum vel praedium vel terras vel complexum possessionum totum, et postea moriens substantiam suam ad extraneos vel liberos transmiserit, illique pari modo ex substantia, in quam successerint, praedia vel terras vel agrum vel complexum possessionum aliquem alienaverint, et id, quod a successoribus alienatum est, ad sterilitatem delapsum sit ut sterilium adiectioni locus sit, neque simul omnibus qui ante possederunt, neque contra ordinem successionis onus sterilitatis conservorum praediorum imponi iudicemus, sed prius eum qui id, quod nunc ad sterilitatem reductum est, ab illius liberis aut extraneis successoribus acquiriverat, et immobilem eius substantiam adiectionem suscipere; si vero is inops appareat et quae ei est possessio, onus ad eos transferri, qui illud ad eum transmiserant; sin autem ne horum quidem possessiones ad inlationem contributionis valeant, tunc eam ad primum dominum, qui illud initio ad liberos aut extraneos transmiserat, et immobilem possessionem, si hoc sustineat eius substantia, redire, et sic denique ex omnium inopia ad eum, qui a primo domino praedium vel agrum vel terras initio emit aut quavis legitima ratione accepit. Idem vero dicendum erit,

2 rubr. περί ἐπιβολῶν l ind. L, ἴδικτον περί ἐπιβολῶν ind. M, περί ἐπιβολῶν ἀπόρων ἢ ὄλην νεαρά ind. Coisl. περί ἀπόρων ἐπιβολῆς ind. reg. τύπος Δημοσθένους περί ἐπιβολῆς ἀπόρων (ἀνδρῶν cod. in ind.) anon. Bodl., γενικός τύπος περί ἀπόρων ἐπιβολῆς (ἐπιβολῆς cod.) γραφεῖς Δημοσθένει τῶ ἐνδοξοτάτῳ Theod. || 3 ἑπαρχος l, correxi || πραιτωρίων l || 4 ὑπάρχων l, correxi || ὄρταλίῳ l || 5 λυδίας l || 6 ἐπ. χρητὰ τοῖς τῶν θρόνων αἰ. Theod. hic desinens || 7 τὸ add. Heimbach || 8 τοῖς αὐτοῦ περιουσίας l in textu, ἐκ τῆς l in marg. signo utroque locoposito significans ante αὐτοῦ haec verba inserenda esse. Corr. Zachariae

|| κτήσαμένων l, corr. Heimbach || 9 τὰς l: quod qui defendunt, (τὰς) παλαιότερας edere debent || 12 καθιστάντες add. Heimbach || 13 εἶποτε inc. B || εἰ ποτε—ἐκποιήσειεν om. l || 14 σύνκτησιν l || αὐτῶν l || 15 χ^ω l, χωρία vulg. || ἢ ἄγρον ἢ γῆδια B, anon. Bodl. || ἢ γῆδια ἢ ἄγρον l || 16 τῶν (post παρὰ) B, anon. Bodl. || om. l || ἐλάσει l || 18 περί l || κτήσαμένων l || 20 μηδὲ anon. Bodl. || μπε l B || 21 ἀρκέσωσι B, anon. Bodl. ἀρκέσουσι l || 22 ἐκείνου addidi ex anon. Bodl., om. l B || εἰ B || εἰς l || 23 δέχοιτο Kroll || ἔχοιτο l B || τε l B || δὲ anon. Bodl. || τῆς l anon. Bodl. || τῆς τῶν B || 24 ὀνησάμενων l || οἴονδ' ἴσως B || 25 δ' ἂν l

εὐπορος εἶναι, οὐδὲν ἐνοχλεῖσθαι τοὺς ἐν πρεσβυτέροις χρόνοις τὰς κτήσεις ἐσχηκότας ἢ τὰς ἐκείνων οὐσίας προσήκει. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως διατετάχθη. τὰς δὲ γε τῶν ἀπόρων ἐπιβολάς, οἷς ὅλως ἐπαχθεῖεν πολλοὶς οὐσίαι καὶ τὴν αὐτὴν ἐπέχουσι τάξιν ἢ καὶ ὀλίγοις, ἀναλόγως τῆς οὐσῆς παρ' αὐτοῖς ἐκ τῆς αὐτῆς οὐσίας εὐπόρου κτήσεως καθ' οἰομένην τρόπον γίνεσθαι, καὶ τηρικαυτὰ τὸ τῶν συντελειῶν βάρος ὑπὲρ τούτων αὐτοῖς ἐπάγεσθαι, ἡνῖκα καὶ τὴν ὅπου αὐτοῖς κτήσιν ἀναλόγως παραδοθῆναι συμβαίη, ἢ ὅτε πρὸς τὸ 5 παραλαβεῖν ταύτην αὐτοῖς ἀπαγορεύσειαν πρὸ τούτου οὐδὲ δικαίον ἐστὶ τινὰ ταῖς ὑπὲρ τούτων συντελείαις βαρύνεσθαι.

(Ἐπίλογος.) Ὡστε πρόνοιαν τὴν σὴν λαμπρότητα ποιήσασθαι δεῖ ταῦτα κατὰ τούτου τὸν τρόπον ἐξετάζεσθαι τε καὶ προῖεναί. εἰ γὰρ μὴ ταῦτα παραφυλαχθεῖν, καθὰ διωρίσαμεν, ἴσθι ποιητὴν ἅμα τῇ πειθόμενῃ σοὶ τάξει ἀνὰ δέκα χροσίων λιτρῶν καταθήσῃν ἢ καὶ ἕτερα, οἷς εἰκόσ, ἐπιτιμήσει μείζου περιπεσούμενος, οὐδὲν ἦττον τῶν παρ' ἡμῶν διωρισμένων καὶ οὕτως κρατεῖν ὀφειλόντων. ταύτης γὰρ ἔνεκα τῆς αἰτίας καὶ Νικομήδης ἐκ τῆς ἡμετέρας ἀπέσταλαι τάξεως.

ΠΕΖ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΜΕΓΙΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΩΣ ΔΕΙ ΣΤΕΛΛΕΣΘΑΙ ΕΠΙ ΝΟΜΗΣ ΒΑΣΣΟΥ ΤΟΥ ΕΝΔΟΞΟΤΑΤΟΥ ΕΠΑΡΧΟΥ.

15

Φλάβιος Κομίτας Θεόδωρος Βάσσοσ οἱ μεγαλοπρεπέστατοι ἑπαρχοὶ τῶν ἱερῶν πραιτωρίων λέγουσιν.

(Προοίμιον.) Τὰ μὲν ἄλλα, ὅσα διετυπώθη παρὰ τῶν ἡμετέρων θρόνων, καὶ ἐν κοινοῖς δηλούμενα γράμμασιν ἢ καὶ ἄλλοις γενικοῖς τύποις τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς ἢ περὶ τῶν ἐπιχωρίων ἀρχόντων καὶ τάξεων καὶ ὅλων ἀπαντητῶν διαλεγόμενοι, καθ' ὃν αὐτοὺς δέοι τρόπον τοῖς ὑψηλοῖς προσφρασεσθαι, ἢ περὶ τῆς τῶν ὑψηλῶν αὐτῶν ἐν τοῖς συναλλάγμασιν ὀρθότητος καὶ τῆς περὶ τὰς εὐσεβεῖς εἰσφορὰς εὐγνωμοσύνης, τὴν 20 ἑαντῶν ἔχειν ἰσχὴν βουλόμεθα καὶ ἐκ τῆς παρουσίης ἡμῶν προσταξέως, ἐκεῖνο δὲ σαφέστερον ἐπι προσδιορίσασθαι δεῖν ἔγνωμεν.

CAPUT I.

Εἰ γὰρ τις ἀκνήτου τινὸς ἀντιλαβεσθαι σπονδάων ἀρχικὰς ψήφους πορίσειτο, ἐπὶ μὲν τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως ἀρκέσει τυχὸν ἢ τάξις τὴν σχολὴν μαρτυροῦσα τῆς τῶν πραγμάτων τούτων νομῆς, εἰ καὶ τῶν

Nov. CLXVII in collectione edictorum praef. praet. 24 secundum indicem Marciani et scholion ad nov. CLXIII Graece tantum extat in l. Cap. I fuit in B 56, 21 unde libro nunc deperdito usus editus Cuiacius expos. 137. — Epit. anon. Bodl. (apud quem est ed. 2) p. 266 Zach.

etiamsi multae intercedant successiones. Quamdiu enim propinquior locuples est, ei qui anterioribus temporibus possessiones habuerunt vel illorum bona nulla molestia affici debent. Et haec quidem ita sint disposita. Adiectiones autem sterilitium, quibuscumque imponuntur, sive multis eundem ordinem obtinentibus sive paucis, pro portione fertilis possessionis, quae qualibet ratione apud eos ex eadem substantia est, fieri atque tum tributorum onus pro illis eis imponi, cum et sterilis iis possessio pro portione tradita sit, aut cum se eam accepturos negaverint; antea iustum non est quemquam tributis pro illis pendendis gravari.

Epilogus. Quare providere tuam claritatem decet, ut haec hoc modo examinentur et procedant. Si enim haec non observentur, sicut definitivimus, scito te una cum cohorte, quae tibi parat, decem auri librarum poenam soluturum vel aliam fortasse maiorem poenam subiturum esse, ita ut quae a nobis sancita sunt etiam sic valere debeant. Ob hanc enim causam etiam Nicomedes ex cohorte nostra missus est.

CLXVII.

GENERALIS MAXIMA FORMA QUOMODO DEBEAT MITTI IN POSSESSIONEM BASSI GLORIOSISSIMI PRAEFECTI.

Flavius Comitas Theodorus Bassus magnificentissimi praefecti sacrorum praetoriorum haec edicunt.

Praefatio. Cetera quidem, quaecumque statuta sunt a nostris sedibus et publicis litteris manifestata aut aliis generalibus formis imperii nostri, quae vel de magistratibus provincialibus et officiis et omnino exactoribus loquuntur, quemadmodum eos oporteat cum subditis agere, vel de subditorum in contractibus simplicitate et in sacris illationibus probitate, vim suam habere volumus etiam post praesentem nostram constitutionem, illud vero etiam clarius definiri oportere cognovimus.

I. Si quis enim immobilem aliquam rem apprehendere cupiens decreta iudicis acceperit, in hac felici civitate cohors fortasse sufficiet possessionem rerum earum vacuum esse testata, si ex vicinis quoque

1 οὐδὲ anon. Bodl. || 2 οἷς lB] τοῖς vulg. || ἐπαχθεῖσι l, ὑπαχθεῖεν B, ἐπαχθεῖσι vulg. || 3 παρ' αὐτῶν B || 4 συντελιῶν l || 5 τῆν] τὸν B || συμβαίη B || 6 πρὸ τούτου Zachariae ex anon. Bodl. (fort. γὰρ 'add.')] πρὸς τοῦτο lB || οὐδὲν B || 8 τούτων] τοῦτο l || 10 λυ^{τρ} (i. e. λύτροσ) l || καταθήσαν l || καὶ om. l || 11 τῶν om. l || ἡμῖν l || ὅτως l || 12 subscr. deest. Demosthenes praef. praet. fuit a. 521—523 et 529/30; primam hic dici praefecturaem verisimile est, quoniam non additur τὸ δεύτερον || 14 rubr. γενικός — 15 ἐπάρχου l ind. L (qui om. 14 περὶ τοῦ et 15 τοῦ) ind. M, περὶ τοῦ — βάσσου anon. Bodl., περὶ τοῦ — νομῆς rubr. B γενικός τύπος περὶ

νομῆς πῶσ δεῖ στέλλεσθαι εἰς αὐτὴν Βάσσου (βίσσου cod.) τοῦ ἐνδοξοτάτου ὑπ(ἀρχου) ind. Reginae („additur Βίσσου τοῦ ἐνδοξοτάτου ὑπάτου“ Cuiac.) γενικός τύπος περὶ νομῆς γραφεῖς βάσσω τῷ ἐνδοξοτάτῳ ind. Theod. || 15 ὑπάρχου l vulg. || 16 κάσσοσ l || aliquid turbatum est; ὁ μεγαλοπρεπέστατος ἑπαρχοσ . . . λέγει Heimbach; sed recte monet Zachariae post praefectum principis officii commemoratos fuisse videri (cf. 753, 4). || 17 περὶ l || δηλούμενα Kroll] δηλοῦντα l, δοκοῦντα Heim. vulg. || 20 οἰθότῆτες l || 21 προσταξέωσ vulg.] ἀστάξεωσ l || 22 ἔγνωμεν l || 23 Εἰ τις ἀκνήτου inc. B || πορίσειτο Heimbach || 24 νομῆς τούτων B || εἰ anon. Bodl.] ἢ lB || καὶ ἐκ τῶν anon. Bodl.

γειτόνων ἢ αὐτῇ τάξει λέγοι μαθεῖν, ὡς οὐδεὶς τῶν πραγμάτων τούτων ἐπιλέληται· ἐπὶ δὲ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις κειμένων ὑπὸ τοῖς τῶν τόπων ἐκδικίοις ὑπομνήματα [α] παρακλησίως ταῦτο τοῦτο πράττοντα δεήσει συνίστασθαι, μαρτυρίας μὲν ἔχοντα τῶν γειτόνων. τῆρκαῦτα δὲ ἀδειαν παρέχονεν τοῖς τὰς ψήφους ἤτῃκοσι τὰ πράγματα κατασεῖν. καὶ τοῖς μέλλουσι δὲ ἐκ συναλλαγμάτων τινῶν πᾶγμα λαμβάνειν καὶ νομῆν τοιαύτην ἢ δεσποτείαν ὑπὸ τῆν ἑαυτῶν ποιῆσαι κατοχὴν ἀναγκαίας τὰς τῶν ἐκδικίων (τῶν) ἐν ταῖς ἐπαρχίαις μαρτυρίας νομίζονεν, ὡστε ὑπομνημάτων συνιστάμενον ὑπ' αὐτοῖς δηλοῦσθαι τὴν παράδοσιν, εἴτε ἐπιστάλματα τύχοι γραφέντα φροντισταῖς εἴτε ἐπιστάλμάτων χωρὶς ἢ παράδοσις μέλλοι γίνεσθαι, προσότος ἐνταῦθα τοῦ καὶ τοὺς γεωργοὺς ἤτοι φροντιστὰς χῆρῆαι συνομολογεῖν ἐπὶ τῶν ὑπομνημάτων, ὡς τὸν νεώτερον εἰδείεν νομῆα καὶ δεσπότην καὶ τῆ τοῦ παραδόντος ἀκολουθήσαιεν γνώμῃ τοῦτο αὐτοῖς ἐπιτρέψαντος. Ἐνθα δὲ ἂν ἐκδικίος μὴ παρῆ, τὸν λαμπρότατον τῆς ἐπαρχίας ἀρχοντα τὰ τοιαῦτα συνιστᾶν ὑπομνήματα προστάττομεν ἢ τὸν ὀσιώτατον τῆς πόλεως ἱερέα, ὅψ' ἦν ἢ κτῆσις ἔστιν, ὑπὲρ ἧς τὰ τοιαῦτα πράττεται, εἰ πολλῶ τυχόν ὁ τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενος ἀπολείποιο τῶν τόπων, ἐν οἷς ἢ παράδοσις γίνεται. ἐν δὲ τῇ βασιλίδι ταύτῃ πόλει καὶ τοῖς καλουμένους ἐκβιβασμοῖς καὶ τὰ ὑπὲρ τῶν παραδόσεων συνιστάμενα ἐκμαρτύρια ῥοπήν ἰκανὴν δίδοναι τοῖς παρελθούσιν ἡγοῦμεθα.

(Ἐπίλογος.) Προστάττομεν τοῖσιν τῇ σῆ μεγαλοπρεπείᾳ καὶ τῇ πειθομένῃ σοι τάξει καὶ πᾶσι τοῖς 15 κατὰ τὴν ἰδνυρομένην ὑπὸ σοῦ χώραν διαιωμένους πάνταν ἐφεξῆς ἐπιμελήσασθαι τῶν παρεγγυσαμένων ὁμοίως.

ΠΕΗ

ΠΕΡΙ ΕΠΙΒΟΛΩΝ.

..... „Προστάττομεν κήρσῳ ἡγρον ἀπογραφῇ χωρῶα φέρεσθαι μόνον, οὐ μὲν οἰκίας ἢ ἄλλα πράγματα. ἢ δὲ ἐπιφορὰ ὁμοκήσους γίνεται. φυλάξει δὲ τοῦτο ὁ τοῦ ἔθρους ἡγούμενος καὶ ἢ πειθομένη αὐτῷ 20

Nov. CLXVIII inter edicta praef. praet. 2 secundum indicem M et schol. ad nov. CLXIII perit praeter eam partem, quae fuit in B 56, 20, 2, unde libro nunc deperdito usus edidit Cuiacius expus. 138. Quod vulgo praemittunt fragmentum περὶ ἐπιβολῶν in ultimo codicis l folio extans (cf. ad v. 19) non huc pertinere dixit Zachariae anecd. p. 247; sane res incerta. — Epit. Anon. Bodl. (cui est ed. 24) p. 274 Zach.

eadem cohors dicat se cognovisse neminem earum rerum possessionem obtinuisse; in eis vero, quae in provinciis sitae sunt, sub defensoribus locorum acta debebunt confici, quae similiter idem illud continent, testimonia quidem vicinorum habentia. Tunc vero licentiam illis concedimus, qui decreta petierunt, ut res detineant. Atque etiam iis, qui ex contractibus res accepturi et talem possessionem vel dominium sui iuris facturi sunt, necessaria esse defensorum provincialium testimonia putamus, ut actis sub eis confectis declaretur traditio, sive adsunt epistolae curatoribus scriptae sive sine litteris traditio est facienda illo hic addito, ut etiam agricolae curatoresve apud acta constentur, se scire novum illum et possessorem et dominum esse sententiaeque tradentis obtemperare qui id ipsi mandaverit. Ubi vero defensor non adest, clarissimum provinciae praesidem eiusmodi acta conficere iubemus aut sanctissimum eius urbis sacerdotem, sub qua possessio est, de qua talia fiunt, si forte praeses provinciae longe absit ab illis locis, in quibus traditio fit. In hac autem regia urbe et executiones quae vocantur et attestations de traditione confectae accipientibus idoneam auctoritatem dare putamus.

Epilogus. Iubemus igitur tuam magnificentiam et oboedientem tibi cohortem et omnes, qui in provincia a te administrata commorantur, omnium deinceps qui rerum traditiones fecerint simili modo curam gerere.

CLXVIII.

DE ADIECTIONIBUS.

... „Praecipimus igitur, ut in censum sui descriptionem praedia solum referantur, non autem domus vel aliae res. Adiectio vero fit praediis contributariis. Servabit autem hoc rector gentis et officium ei ob-

1 γειτόνων l || λέγοι anon. Bodl. || λέγει B, λέξ l (unde falso λέγουσα vulg.) || τούτων l || αὐτῶν anon. Bodl., om. B || ἐπιλέληται l || ἐπιλείπειται B, ἐπιλέπται anon. Bodl. || 2 α l B, seclusi || πράττοντα l || πράττονται B (δηλοῦντα anon. Bodl.) || 3 μαρτυρίαν B, καὶ μαρτυρίας anon. Bodl. || παρεχόμενα anon. Bodl. || τοῖς om. B || 5 τῶν addidi || 6 ἐπιτάλματα anon. Bodl. v. l. || ἢ γραφέντα B || γραμματα l || μέλλει l B || 8 νεώτερον B anon. Bodl. || ἔτερον l || εἰδείεν ἢ ἐν cod. anon., εἰδοῖεν l B || 9 ἀκολουθήσαιεν B anon. Bodl. || ἀκολουθήσειε l || αὐτῷ B || 12 ἀπολείποιο l || ἐν τε l || 13 τῆς παραδόσεως B || 16 subscr. deest; Bassus pr. pr. commemoratur in inscr. nov. CXXVII (k. Sept. a. 548) et ed. VIII (XV. k. Oct. a. 548). Petri eius decessoris ultima mentio fit k. Mai. a. 546 (nov. CXXVIII), Adaei successoris prima XVII. k. Iul. a. 551 (nov. CXXIX). || 18 περὶ ἐπιβολῶν ind. l ἴδικτον περὶ ἐπιβολῶν Ζωτικῷ ὑπάρχου πραιτωρίων ind. M περὶ ὁμοδούλων ἐπαρχικὸς τύπος ind. Coisl. (et reg.) ἐπαρχικὸς τύπος καταπεμφθεῖς περὶ ὁμοδούλων Ἰωάννη τῷ λαμπροτάτῳ ἀρχοντὶ Κύπρου ind. Theod., ἴδικτον Ζωτικῷ περὶ τῶν ὁμοδούλων

anon. Bodl. || 19 cum Heimbachio vulgo praemittunt fragmentum extans in l f. 1015: περὶ ἐπιβολῶν. Τὰς τῶν ὁμοδούλων ἐπιφορὰς ὁ νόμος οἶδε καὶ τῶν ὁμοκήρσων (-κίρσων l)· καὶ τίς ἔστιν ἢ τούτων (τούτων?) ἀρχή, πολλὰκις ἐν τοῖς δικαστηρίοις δεδιῶνται, καὶ περὶ πραγμάτων α γίνεται ἐν τοῖς κοινοῖς τὰς ἀπογραφὰς ἔχοντων, οὐ μόνον τῶν ἀπογεγραμμένων ἢ ἀναγεγραφῆναι δυναμένων (?). ἐπειδὴ τοῖσιν τινὲς κατὰ διαφόρους χρόνους παρέβησαν τοῦτο ἄλλοιότεροις τρόποις καὶ τοῖς ὑποτελεῖς ἐβάρυναν (ἐβάρυ l), ἡμεῖς οὐκ ἀπογράφεται οὐδὲ τὸ δοκοῖν τῷ νόμῳ παρελίσαμεν. Anon. Bodl. sic incipit: τινῶν μὲν ἀπὸ τῶν ὁμοκήρσων ἢ ζήτησις ἐπὶ τὰ ὁμόδουλα φέρεται καὶ οὕτως ἐπάγεται τοῖς ταῦτα κεκτημένοις, τινὰ δὲ ἀρχὴν παρὰ (περὶ cod.) τῶν ὁμοδούλων λαμβάνει καὶ φέρεται ἐπὶ τὰ ὁμόκρησα, ὅπως ἂν εἰς τὸν τῶν ὁμοδούλων περιελθῆναι τρόπον. ... οἰκίαν δ καὶ ἦν δοδ (νόμος?) οὐκ ἀπογράφεται οὐδὲ πολιτικῶν σιτηθῶν ἢ κῆπων οὐκ ἀπογεγραμμένων οὐδὲ ἄλλο παμτελεῖς οἶδεν, ὃ μὴ τι γεικὸν τέλος ἢ ψυχικὸν προσεγγραπται || μὴν Zachariae] μὲν B

τάξις καὶ οἱ πράκτορες τῶν δημοσίων εἰσφορῶν, ἀνὰ τριάκοντα χρυσίον λιτρῶν ὑφορώμενοι ποινήν." ταύτη τῇ ψήφῳ καὶ νῦν ἀκολουθοῦντες γενικοῦς ποιοῦμεθα τύπους, ὥστε μηδένα διδόναι ὑπὲρ ὁμοσιῶν ἢ ὁμοκλήσων ἐπιβολὴν ἐπὶ οἰκίαις ἢ ἄλλοις πολιτικοῖς ἢ ἑτέροις τινὶ μὴ ἐγγεγραμμένῳ τῷ κήρῳ. ταῦτα φυλαττέσθω, ταῦτα πέρατι παραδιδόσθω, τῶν παραβαινόντων αὐτὰ ποινήν δέκα χρυσίον λιτρῶν κατατιθέντων καὶ κατὰ τῆς ἐαυτῶν οὐσίας οὐ μετρίαν ἐπιφερόντων ζημίαν. οἱ γὰρ διὰ ταῦτα ἀδικοῦμενοι ἔξουσι κατὰ τῶν παραβαινόντων καὶ τῶν ἐκείνους κληρονομοῦντων καὶ πραγμάτων αὐτῶν ἀγωγὴν ὑπὲρ τοῦ παρὰ τὸν νόμον ὑπομείναι ζημίαν. τῶν λαμπροτάτων ἀρχόντων καὶ τῶν ὑπηρετουμένων αὐτοῖς τάξεων καὶ τῶν ἀπανταχοῦ γῆς ἐκδίκων τὰ παρ' ἡμῶν γενικῶς διατεταγμένα φυλαττόντων καὶ ὑφορωμένων τὰ ὄρισμένα κατ' αὐτῶν ἐπιτίμια.

temperans et publicarum illationum executores, triginta quisque librarum auri poenam metuentes." Hoc decretum etiam nunc secuti generales facimus formas, ut nemo conservorum vel contributiorum adiectionem imponat domibus vel annonis civilibus vel alii ulli rei in censum non relatae. Haec observentur, haec effectui tradantur, ita ut qui ea violant poenam decem librarum auri solvant et substantiae suae non modicum damnum inferant. Qui enim hoc modo laesi sunt, contra violatores et heredes et bona eorum actionem eo nomine habebunt, quod contra legem damnum passi sunt. Clarissimi autem praesides et officia eis obtemperantia et defensores ubique terrarum quae a nobis generaliter sancita sunt observent poenasque adversus ipsos definilas metuant.

9 κατ' αὐτῶν Kroll] κατὰ ταύτων B || *subscr. deest*; Zoticus (cf. ad 755, 18) *praef. praet. fuit a. 512.*

**CORPORIS CLXVIII
NOVELLARUM APPENDICES.**

- I. IUSTINIANI XIII EDICTA QUAE VOCANTUR.
 - II. APPENDIX CONSTITUTIONUM DISPERSARUM.
-

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PHILOSOPHY DEPARTMENT

PHILOSOPHY 101
LECTURE NOTES

I.

IUSTINIANI XIII EDICTA QUAE VOCANTUR.

Α

ΙΔΙΚΤΟΝ ΓΡΑΦΕΝ ΤΟΙΣ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΓΗΣ ΘΕΟΦΙΛΕΣΤΑΤΟΙΣ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΙΣ ΚΑΙ ΟΣΙΩΤΑΤΟΙΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΑΙΣ.

5

Β

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΠΑΡΕΧΕΙΝ ΤΟΥΣ ΑΡΧΟΝΤΑΣ ΑΣΥΛΙΑΣ ΛΟΓΟΝ
ΕΠΙ ΔΗΜΟΣΙΑΙΣ ΠΡΟΦΑΣΕΣΙΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη ἐπαρχῶν πραιτωρίων.

(Προοίμιον.) Ἐκ τῶν ἀνεχθέντων ἡμῖν ἀγράφως παρὰ τῆς σῆς ἐνδοξότητος ἐγνωμεν, οὐ μικρὰν 10
πεποιημένα δυσκολίαν τῇ τῶν δημοσίων φόρων εἰσκομιδῇ τοὺς τῶν ἐπαρχῶν ἀρχοντας, οἷς ἂν ἐθέλοιεν
λόγον ἀσυλίας παρέχοντας. τὴν ἐξ αὐτοῦ γὰρ τοὺς ὑποδεχομένους τοὺς δημοσίου φόρου προβαλλομένους
ἀσφάλειαν μὴ ἐκπέμπειν τὸ ἐπ' αὐτοὺς καταβαλλόμενον χρῆσιον, πλείστην δὲ μοῖραν αὐτοὺς παρακατέχειν,
1 καὶ ἐπειδὴν ὀφλήσειαν χρῆσιον, ἀποκεχρησθῆναι τῷ κακῶς αὐτοῖς τῆς ἀσυλίας παρεχομένῳ λόγῳ. Θεσπί-
ζομεν τοίνυν τῶδε τῷ θεῷ πραγματικῶ χρωμένοι τύπῳ πρὸς τὴν σὴν ὑπεροχὴν, διὰ προσταγμάτων οἰκείων 15
ἀπαγορεύσαι πᾶσι τοῖς λαμπροτάτοις τῶν ἐπαρχῶν ἀρχοσι λόγον ἀσυλίας παρέχειν ἐπὶ δημοσiais αἰτίαις,
ὑπὲρ δὲ τῶν ἰδιωτικῶν μόνων προφάσεων ἐξεῖναι αὐτοῖς τοῖς δεομένοις παρέχειν τὸν τῆς ἀσυλίας λόγον καὶ
ἐπὶ ἧτῶν χρόνον, οὐ δυναμένοις διηνεκῶς αὐτὸν περαιουμένης τῆς προθεσμίας αὐθις ἀνανεοῦν. εἰδόντων
ἀπάντων ὡς οὐδὲν ὠφελήθησονται τὸν τοιοῦτον παρ' αὐτῶν λαμβάνοντες λόγον, ἀλλ' ἄδεια ἔσται παντὶ

Edictum I Graece extat in M hoc loco, in L post nov. VIII, in B 6, 3, 48. 49; editum est supra post nov. VIII
(p. 78, 18 ss.), ubi vide.

Edictum II Graece tantum extat in M f. 391°.

I.

EDICTUM SCRIPTUM AD DEO CARISSIMOS UBIQUE TERRARUM
EPISCOPOS ET SANCTISSIMOS PATRIARCHAS.

II.

NE PRAESIDES IN FISCALIBUS CAUSIS ASYLI IUS DENT.

Idem Imperator Ioanni praefecto praetorio.

Praefatio. Ex iis, quae sine scripto a gloria tua ad nos relata sunt, cognovimus non exiguam
publicorum tributorum illationi difficultatem attulisse provinciarum praesides, dum quibuslibet ius asyli
dant. Hinc enim eos, qui tributa publica suscipiunt, sibi securitatem praetendentes, non transmittere
aurum ipsis solutum, maximamque partem ipsos retinere, et cum aurum debeant, iure asyli male ipsis
1 dato abuti. Sancimus igitur hac sacra pragmatica forma ulentes ad excellentiam tuam, ut per edicta
sua omnibus clarissimis provinciarum praesidibus interdicit, ne in fiscalibus causis ius asyli dent, sed in
privatis solis causis iis liceat petentibus asyli ius dare atque ad certum tempus, ita ut non in perpetuum
possint elapso spatio eam denuo renovare. Scientibus omnibus, nullum fructum se esse percepturos, si

9 Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Ἰωάννη cum Scrim-
gero vulg. || πραιτωρίῳ M, corr. Zachariae || 10 ἀνεχθέν-
των M^o || 16 ἀπαγορεύσαι σε conl. Zachariae || 18 δν-
| ναμίης M || αὐτὸν (παρέχειν ἦ) Zachariae non male
|| 19 ὀφελήθησονται M

συνέχει αὐτοὺς προσταττομένους τοὺς ἐποφειλομένους παρ' αὐτῶν δημοσίου φόρους κατατιθέναι, τοῦ διδομένου κατὰ χρόνον αὐτοῖς λόγον οὐδὲν αὐτοῖς συνοίσοντος, ἐκείνων δὲ μόνων ἐχόντων ἀσφάλειαν τῶν κατὰ θείαν ἡμῶν κέλευσιν λόγον ἀσύλλας κομιζομένων ἢ κατὰ προσταξείας τῆς σῆς ὑπεροχῆς.

CAPUT I.

Ἐπειδὴ δὲ παρὰ τῆς σῆς ἐνδοξότητος ἐδιδάχθημεν, ὡς τινες ἐπὶ ζητήσῃ κατελθόντες ἐν διαφόροις ἐπαρχίαις τῶν ἑαυτοῦ τῆ τῶν αἰρετικῶν ἐκδεδακόντων πλάνη καὶ πολλοὺς ὑπὲρ τῆς τοιαύτης αἰτίας τῶν ὑποτελῶν συσχόντες λόγῳ σπορτοῦλων πλείστον παρ' αὐτῶν χρυσίον εἰλήφασαι, θεσπίζομεν τοὺς τοιοῦτό τι τετοληκότας καὶ συσχεθῆναι καὶ προσαχθῆναι τοῖς λαμπροτάτοις τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχονσι καὶ μετ' ἐλέγχου τὸ λησθῆν καταθεῖναι, καὶ τὸ μὲν simplum τοῖς ζημιωθεῖσιν αὐτοῖς ἀναδοῦναι, τὸ δὲ duplum εἰσκομισθῆναι τῷ δημοσίῳ. Τοὺς δὲ τεταγμένους εἰς τὴν βικαριανὴν τάξιν, τὴν ὑψηροτεμένην τῷ περιβλέπτῳ βικαρίῳ τῆς Ἀσιανῆς διοικήσεως κινδύνῳ οἰκείῳ καὶ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς πραγμάτων τὴν εἰσκομιδὴν τῶν δημοσίων ποιῆσθαι φόρον, ἐκλειποτόν μὲν, καθάστερ ἢ σὴ ὑπεροχῇ καὶ τοῦτο εἰς τὴν ἡμετέραν ἀνήγαγεν εὐσέβειαν, τῶν εἰς τὴν ἐπιχώριον ἀναφερομένων τάξιν καὶ εἰς ὀλίγους σφόδρα περιστάντων αὐτῶν, ἐκ πολλῶν δὲ χρόνων τοῦ βικαρίου καὶ τὴν τοῦ λαμπροτάτου τῆς ἐπαρχίας ἀρχοντος τοῦ Φρυγῶν Πακατιανῶν ἔθρους παρειληφτότος ἀρχῆν. ἀδείας οὐσης τοῖς εἰς τὴν βικαριανὴν ἀναφερομένοις τάξιν κατὰ πρόσταξιν τοῦ νῦν τε καὶ κατὰ καιρὸν βικαρίου τὰς δημοσίας εἰσπράττειν συντελείας, καὶ παρασκευάζειν αὐτὰς εἰσφέρεισθαι τῷ δημοσίῳ. Τοὺς δὲ ὄντας ἔθνικοὺς ἀποδέκτας καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν θεσπίζομεν ἐν ταῖς παρ' αὐτῶν γινομέναις ἀποδείξεσι διακεκομμένους τὸ ἐπ' αὐτοὺς καταβαλλόμενον χρυσίον ἐγγράφειν, καὶ διακορῖναι τὴν τε καταβαλλομένην ἐπ' αὐτοῖς ποσότητα προφάσει τῶν ἀνηκόντων τῇ τῆς σῆς ὑπεροχῆς τραπέζῃ καὶ τὴν ἀνήκουσαν ταῖς θείαις ἡμῶν λαργιῶσι, καὶ διὰ τῶν τοιούτων ἀποδείξου δηλοῦν τὴν καταβαλλομένην ποσότητα καὶ μὴ τὰ ἐξ ἑτέρων τίτλων ἀδείαν ἔχειν τινας εἰς ἑτέροισ μετατιθέναι.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάτα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου πραγματικοῦ δηλούμενα νόμου ἢ σὴ ὑπεροχῇ εἰς ἔργον ἀχθῆναι προσταξάτω.

T

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΑΡΜΕΝΙΩΝ ΔΙΑΔΟΧΗΣ.

(Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς)

(Προοίμιον.) Καὶ Ἀρμενίους βουλόμεθα τῆς προτέρας ἀπαλλάξαντες ἀδικίας ἐπὶ τοὺς ἡμετέρους διὰ πάντων ἀγαγεῖν νόμους καὶ δοῦναι αὐτοῖς ἰσότητά τὴν πρέπουσαν.

Edictum III Graece tantum extat in M. — Epit. Athan. XIX 1? (Οὐδὲν πλέον τῆς εἰςγραφῆς διδάσκει ἢ διάταξις.) Iulian. const. XXIX.

tale ius ab eis acceperint; sed licebit cuivis comprehendere eos, cui imperatur ut ab illis debita publica tributa solvat, ita ut ius in provincia iis datum ad nullam rem ipsis utile sit, sed illi soli securitatem habeant, qui ex sacra nostra iussione aut excellentiae tuae mandatis ius asyli acceperint.

I. Quoniam autem a gloria tua edocti sumus nonnullos in diversas provincias profectos ad inquisitionem eorum, qui se haereticorum errori dedidissent, multis subditis hac de causa comprehensis sportularum nomine plurimum auri ab eis accepisse, sancimus, ut qui tale aliquid ausi sunt et comprehenduntur et ad clarissimos provinciarum praesides ducantur, et post probationes quod acceperint in triplum solvant, 1 et simplum iis ipsis qui damno affecti sunt reddant, duplum vero fisco inferatur. Qui autem in vicarianae cohorte, quae spectabili Asiae dioeceseos vicario apparet, constituti sunt, suo honorumque suorum periculo publicorum tributorum illationem faciant, cum defecerint, ut hoc quoque ad nostram pietatem excellentia tua retulit, ii qui ad provinciam cohortem pertinent et ad paucos admodum redacti sint, e multo autem tempore vicarius etiam clarissimae provinciae praesidis Phrygum Pacatianorum gentis magistratum susceperit; licentia data iis, qui in vicarianam cohortem relati sunt, ut iussu vicarii et qui 2 nunc est et pro tempore futurus est publicas contributiones exigant easque fisco inferri curent. Provinciales vero susceptores in una quoque provincia constitutos in apochis ab eis confectis solum ius aurum distincte inscribant et discernant solutam ipsis quantitatem occasione eorum, quae tuae excellentiae mensae, et quae sacris nostris largitionibus competunt, et per huiusmodi securitates persolutam quantitatem manifestent, neque ex aliis titulis in alios transponere cuiquam liceat.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram pragmaticam declarantur legem, excellentia tua ad effectum perduci iubeat.

III.

DE ARMENIORUM SUCCESSIONE.

Idem imperator

Praefatio. Etiam Armenios volumus pristina iniustitia liberatos ad nostras leges per omnia deducere et convenientem eis donare aequitatem.

6 σπορτοῦλλον M || 8 post λησθῆν excidisse ἐν τριπλῷ vidit Zachariae || 16 γενικῶς con. Zachariae; at cf. Cod. 12, 63, 2 § 6 || 22 subscr. deest; data est constitutum ante nov. VIII, qua praecipitur, ut vicarius Asiae appelletur comes Phrygiae Pacatianae (p. 67, 26 ss.) i. e. ante XVII (XII?) k. Mai. a. 535 et post quam Ioannes praefecturam iniit, id quod fecit inter X k. Mart. et prid.

k. Mai. a. 531. || 24 inser. Περὶ (τοῦ) τοῦ Ἀρμενίου κατὰ τοῖς Ῥωμαίων πολιτεῦσθαι νόμους Ath. (pertinet fortasse ad nov. XXI). Ut iura, quae in successionebus posita sunt ab intestato venientibus, etiam in Armeniis teneant Iul. || 25 Ὁ αὐτὸς βασι. addidi ex Ath., Acacio proconsuli Armeniae (cf. nov. XXI p. 144, 33 XXXI p. 236, 1) data esse videtur.

CAPUT I.

Καὶ ἐπειδὴ μεμαθήκαμεν ἑναγχος βαρβαρικὸν τινα καὶ θρασὴν εἶναι παρ' αὐτοῖς νόμον οὐ Ῥωμαίους οὐδὲ τῆ δικαιοσύνη τῆς ἡμετέρας πρέποντα πολιτείας, ὅπως ἂν ἀρξένες μὲν κληρονομοῖεν τῶν γονέων, θῆλειαι δὲ μηκέτι, διὰ τοῦτο θεοσπίζομεν τῷ παρόντι θείῳ χρώμενοι νόμῳ πρὸς τὴν σὴν μεγαλοπρόπειαν, ὁμοίας εἶναι τὰς διαδοχὰς καὶ ὅσα τοῖς Ῥωμαίων διατέτακται νόμοις ἐπὶ τε ἀνδρῶν ἐπὶ τε γυναικῶν, ταῦτα καὶ ἐν Ἀρμενίᾳ κρατεῖν. διὰ τοῦτο γὰρ δὴ καὶ τοῖς ἡμέτερος ἐκέσε κατεπέμψαμεν νόμους, ἵνα εἰς αὐτοὺς ἀφο- 5
1 ῶντες οὕτω πολιτεῖντο. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἤδη προσηλθότα ἅπαντα ἀνακινεῖ τῶν ἀτοποτάτων ἐστὶ, διὰ τοῦτο θεοσπίζομεν τόνδε τὸν νόμον κρατεῖν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εὐσεβοῦς ἡμῶν βασιλείας, ὥστε τὰς τῶν ἐξ ἐκείνων τελευτησάντων μέχρι νῦν διαδοχὰς κατὰ τοῦτον πολιτεῖνσθαι τὸν τρόπον, πλὴν εἰ μὴ ἔτιχον διαλυ- 2
2 ἰσχύος καὶ μηδαμῶς ἀνακινεῖσθαι θεοσπίζομεν. Μετέχειν δὲ αὐτὰς καὶ τῶν καλουμένων γενεαρχικῶν 10
χωρίων ἀπὸ τοῦ εἰρημένου χρόνου βολόμεθα. εἰ μὲντοι συμβαίη τινὰς εὐρεθῆναι, οἵπερ καίτοι μὴ καλου- μένας τὰς θυγατέρας εἰς τὴν ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆν ἔγραψαν ὁμῶς κληρονόμους, μετεῖναι κἀκείναις καὶ τοῖς ἐξ αὐτῶν γενομένοις τῆς τῶν γενεαρχικῶν πραγμάτων διαδοχῆς.

(Ἐπιλογος.) Τὰ τοῖνν παραστάτια ἡμῶν καὶ διὰ τόνδε τοῦ θείου δηλούμενα νόμον ἢ σὴ ἔπεροχῆ καὶ παρασπλάξαι καὶ πέρατι παραδοῦναι σπενσάτω, ὥστε τοὺς ἡμέτερος νόμους διὰ πάντων κρατεῖν καὶ 15
εἶναι κύριους· ἀρχομένου μὲν τοῦ παρόντος νόμου, καθάπερ εἰπόντες ἐφθήμεν, ἐκ τῶν προοιμίῶν τῆς ἡμε-τέρας βασιλείας, τῷ πατρὶ δὲ συμπαραταθρομένου χρόνῳ καὶ εἰς τὸ λοιπὸν ἅπασι πολιτευσόμενον τρόποις καὶ παρὰ πάντων φιλαχθησομένου. Dat. X. kal. Aug. Belisario vc. cons. [a. 535.]

Δ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΦΟΙΝΙΚΗΣ ΛΙΒΑΝΗΣΙΑΣ.

20

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰωάννη τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐω πραιτωρίων τὸ δεύτερον, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

(Προοίμιον.) Ἀμίσθους μὲν χοῦναι γίνεσθαι τὰς ἀρχὰς ἤδη νόμος ἡμέτερος λέγει, ὃν δὴ καὶ κύριον εἶναι διὰ πάντων τίθεμεν.

CAPUT I.

Ἐπειδὴ δὲ πάντα περισκοπούμενοι πρὸς τε τὴν τῶν ὑποτελῶν εὐγνωμοσύνην πρὸς τε τὴν τῶν τόπων 25
γυλακίην τὰς ἀρχὰς τὰς μὲν συνήγαμεν, τὰς δὲ διείλομεν, τὴς δὲ εἰς ἄλλο καὶ ἄλλο μετεστήσαμεν σχῆμα, τινὺς ἐξ αὐτῶν ὑψηλοτέρας τε ἅμα ποιήσαντες καὶ ὀνόμασι μείζουσι τῶν νῦν ὄντων κατακοσμήσαντες, καὶ πραιτωρὰς τε καὶ ἀνθυπάτους καὶ μοδεράτωρας καὶ κόμητας παρὰ τὸ πάλαι κερρατικὸς εἰς τὴν πολιτείαν

Edictum IV Graece tantum extat in M.

I. *Et quoniam nuper cognovimus barbaricam quandam audacemque esse apud eos legem neque Romanis neque nostrae reipublicae iustitiae congruentem, ut masculi in parentum hereditatem succedant, feminae vero non, propterea sancimus usi praesenti ad magnificentiam tuam sacra lege, aequales esse successiones et quaecunque et de viris et de mulieribus Romanorum legibus constituta sunt, haec etiam in 1
1 Armenia obtinere. Idcirco enim nostras leges illuc transmissimus, ut eas respicientes ita viverent. Quoniam autem quae praeterierunt omnia commovere absurdissimum est, ideo statuimus hanc legem valere inde ab initio pii nostri imperii, ut eorum qui ab eo tempore huc usque defuncti sunt successiones hoc modo tractentur, nisi qui iam transegerint aliove modo inter se pacti fuerint. Si enim tale aliquid factum 2
2 sit, id in sua auctoritate permanere nulloque modo commoveri iubemus. Participes autem eas etiam praediorum, quae genearchica vocantur, a praedicto tempore esse volumus. Si qui tamen inveniantur, qui filias, quamquam ad successionem ab intestato non vocantur, tamen heredes scripserint, illae et qui ex illis nati fuerint successionis in res genearchicas participes sint.*

Epitologus. Quae igitur nobis placuerunt et hac sacra declarantur lege, excellentia tua et custodire et effectui tradere studeat, ut leges nostrae per omnia valeant auctoritatemque habeant; incipientes quidem praesenti lege ab initio imperii nostri, ut iam diximus, in omne vero tempus patente et in posterum omnibus modis vim habente atque ab omnibus observanda.

IV.

DE MAGISTRATU PHOENICIAE LIBANICAE.

Idem Imperator Iohanni gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio iterum, exconsuli et patricio.

Praefatio. Gratuito creari oportere magistratus iam lex nostra praecipit, quam sane etiam in omnibus valere volumus.

I. *Quoniam vero omnia circumspicentes et ad subditorum fidelitatem et ad locorum custodiam alios magistratus convenimus, alios divisimus, alios in aliam atque aliam formam mutavimus, nonnullis eorum etiam sublimioribus factis nominibusque maioribus, quam quae nunc sunt, decoratis, et praetoribus et proconsulibus et moderatoribus et comitibus secundum pristinam consuetudinem in rempublicam intro-*

6 πολιτεῖντο M^o || 11 εἰ μὲν γὰρ coni. Zachariae || 12 ἐξ Agylaeus] ἐξάτασιν M, ἐξ ἔθους Zachariae (cf. Iul. quamvis ab intestato parentibus suis secundum pristinam Armeniorum consuetudinem non succedebant) perperam. || 17 χρόνου M, corr. Agy-

laeus || 18 subscr. om. Iul., ἐγοάση om. rell. Ath., d. X. (XVII Zachariae) k. Aug. Bilisario u. c. cons. M || 20 περὶ ἀρχῆς τῆς cum Scrimgero vulg. || 21 τὸ β' M || 23 νόμος] nov. VIII

εἰσαγαγόντες καὶ πάντα ἐπ' ὠφελείᾳ ταύτης πράξαντες. διὰ τοῦτο ψήθημεν χοῖναι καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς πρὸς τῷ Λιβάνῳ Φοινίκης ἐκ τῶν ἡγεμονικῶν εἰς σπεκταβιλίαν ἐνεγκεῖν, καὶ τὸ τοῦ μοδεράτωρος αὐτῆς δοῦναι σχῆμα καὶ σιτήσεις αὐτῆ ἄχρι δέκα λιτρῶν ἀφορίσαι χρυσίου, αὐτοῦ μὲν μηδὲν τῷ δημοσίῳ παρέχειν ὀφείλοντος προσφέρει τῆς τοιαύτης προαγωγῆς, τοῦ δὲ τὸ Φοινίκης σκῆλιον τρακτείουτος δέκα μόναι χρυσίου λίτρας ἑτήσιας διδόντος ἀπὸ τοῦ κανόνος τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας τῷ κατὰ καιρὸν περιβλέπτῳ πριμικρῷ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων ὑπὲρ τῆς προῆν αὐτῷ δεδομένης δωρεᾶς, ὅπερ καὶ βενεφικῶν ὀνομάζεται, καὶ ταύταις δὴ καὶ μόναις ἀρκεῖσθαι αὐτόν. τοῦ μοδεράτωρος καθαρῷ δόσεως πάσης φυλαττομένου, καὶ ἔχοντος μὲν καὶ τὴν τῶν ἄλλων στρατιωτῶν ὑποουρίαν καθ' ὅσον αὐτῷ δίδωσιν ἢ θεία ἡμῶν διάταξις.

CAPUT II.

πλὴν ἀλλ' ἐξαιρετον αὐτῷ δίδομεν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνδρειοτάτων τριτοδελμάτων, ὃς ἐπὶ τῆς Φοινίκῃ χώρας ἐστίν, ὥστε αὐτοῦ κατακόων ἐπεσθῆναι τε αὐτῷ καὶ ταῖς αὐτοῦ πείθεσθαι κελύεσθαι, ὅποσα προῖοιεν ἐπὶ τε ταῖς τῶν δημοσίων εἰσπράξεσιν ἐπὶ τε ταῖς τῶν δημοσίων καταστάσεσιν ἐπὶ τε ταῖς τῶν πόλεων ἀπαθείαις. ταῦτα τοίνυν ἅπαντα θεσπίζομεν τὴν σὴν ὑπεροχὴν ἐπισταμένῃν, διότι καὶ σύμβολα παρ' ἡμῶν γίνεσθαι προσεχάθη πρὸς τὸν τῆς ἀρχῆς ταύτης ἡγούμενον, τὰς decem librarum auri τὰς ὑπὲρ σιτήσεων ἐκ τῶν τῆς ἐπαρχίας φόρων ἐκτάττειν, οὐδὲν ἐλαττομένων τῶν διατεταμένων διδοσθαι ἔτους ἐκάστον τῷ περιβλέπτῳ πριμικρῷ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων παρὰ τοῦ τοῖς δημοσίοις ἐφροστώ-
1 τος λογισμοῖς, ἀλλ' οὐδὲ πλείονος τινοσ γινόμενης πρὸς τῆς αὐτῆς. ἔχειν δὲ αὐτὸν ποτεῖραν μὲν σπουδῆν τὴν περὶ τὸ δημοσίον εὐνοίαν, δευτέραν δὲ τὴν περὶ τῆς εὐταξίας τῶν πόλεων, καὶ τρίτην τὴν πρὸς τοὺς ἰδιώταις δικαιοσύνην, πάντων, ὡς εἴρηται, τῶν γεγραμμένων παρ' ἡμῶν ἐν τῇ θείᾳ ἡμῶν διατάξει προσφάσει
2 τῆς καταστάσεως τῶν μοδεράτωρων καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων καὶ ἐπ' αὐτῷ χάριαν λαμβανόντων. εἰ μὲντοι γὰρ ὁ δηθεὶς ἀριθμὸς τῶν καθωσιωμένων τριτοδελμάτων κατὰ κέλευσιν ἡμετέραν εἰς ἑτέροσ μετασταίη τόπος, φροντιούμεν ἡμεῖς ἕτερον αὐτῷ ἀντικαταστήσαι, ὥστε μηδὲν αὐτῷ παντελῶς ἐλλείπειν τῆς νενομισμένης τε καὶ ἀρκούσης βοήθειας. τοῦ περιβλέπτου δυνκὸς πρὸς τὸν εἰρημένον λόγον οὐδεμίαν ἔχοντος μετουσίαν· οὐδὲ γὰρ ἐπικοινωνήσαι αὐτὸν βουλόμεθα οὔτε τοῖς ἰσότης δεδομένοσ στρατιώταις τῷ περιβλέπτῳ μοδεράτωρι οὔτε ἰδιωτῶν οὐδὲν, οὔτε ταῖς ἐκείνων δικαῖς ὅταν ἔχονεν πρὸς ἀλλήλοσ, οὔτε εἰ τῶν ἰδιωτῶν τις ἐνάγοιτο πρὸς οὓσ οὐδεμίαν δεδώκαμεν αὐτῷ μετουσίαν, ἐπεὶ πολὺ τὸ μέσον ἐστὶ στρατιωτικῆς τε φρον-
3 τίδος καὶ πολιτικῆς διοικήσεως, καὶ δεῖ διακεκριθῆναι ταῦτα, καθάπερ οἱ πατέρες τῆς πολιτείας ἡμῶν ἐκάξαν τε καὶ κατεστήσαντο. εἰδόντων τὸν περιβλέπτου δυνκῶν, ὡς εἴρηται ἐμβαλεῖν ἐναντοῖς φαρρήσαιεν πράγμασι πολιτικοῖσ, οὐδὲ τῶν στρατιωτικῶν ἀντιλήφονται καὶ ὑπὸ τὴν ἀρχὴν ταύτην τετάξονται. βουλόμεθα γὰρ κατὰ μηδὲν ἐλάττωνα τὴν ἀρχὴν ταύτην τῆς τοῦ δυνκὸς ἀρχῆς καθεστῆναι, ἀλλ' ἀντέχεσθαι μὲν, ὡς εἴρηται, τῆς τῶν δημοσίων εἰσπράξεως σὴν σφοδρότητι πάσῃ, ἀντέχεσθαι δὲ καὶ τῆς τῶν ἰδιωτῶν ἀπαθείας, καὶ μὴ
4 συγχωρεῖν μῆτε τοῖς περιβλέπτοις δουξὶ μῆτε τοῖς λαμπροτάτοις φυλάρχοις μῆτε τινὶ τῶν δυνατῶν οἴκων, ἀλλὰ μηδὲ τῷ θείῳ ἡμῶν πατριμονίῳ ἢ τοῖς θείοις ἡμῶν πριβάτοις ἢ τῷ θείῳ ἡμῶν οἴκῳ τὴν οἰανὸν ἐπαγγεῖν τοῖς ἡμετέροις ὑποτελεσίαις ζῆμιαν, οὐδὲ καταλινεσθαι οὐδὲ τρέμεν, ἀλλ' ἀνδρακίωσ τῶν ὑπὸχρῶν ἡγεῖσθαι καὶ πάντα πράττειν ὅποσα ἐπὶ τοῖς ἄλλοις μοδεράτωρσι νενόμισται. καὶ οὕτω τὰ περὶ τῶν ὄλων αὐτῷ διοικεσθαι.

ductis, omnibusque ad eius utilitatem actis, propterea putavimus oportere etiam magistratum Phoeniciae ad Libanum ex ordinariis in spectabilem transferre, et moderatoris formam ei dare et annonas ei usque ad decem auri libras assignare, ita ut ipse quidem propter hanc promotionem fisco nihil praebere debeat, sed Phoeniciae scrinii tractor decem tantum auri libras annuas det ex canone eiusdem provinciae spectabili pro tempore primicerio clarissimorum tribunorum notariorum pro munere nuper ei tributo, quod etiam beneficium nuncupatur, et illis solis contentus sit. Moderator autem a muneribus omnibus purum se conseruet, atque etiam ceterorum militum ministerio utatur, quomodo ei sacra nostra constituto permittit;

II. verumtamen excimium illi damus fortissimorum Tertiodelmatum numerum, qui in Phoenicium regione est, ut ei oboediant eumque sequantur et iussis eius pareant, quaecumque ei de vectigalium exactionibus et de reipublicae disciplina et de civitatum incolumitate procedunt. Haec igitur omnia excellentiam tuam scientem, quoniam etiam praeccepta a nobis fieri iussa sunt ad huius magistratus praefectum, sancimus decem illas pro annonis libras auri ex provinciae tributis constituere, ita ut minime imminuantur, quae dari constituta sunt quotannis a publicarum rationum procuratore spectabili primicerio clarissimorum **1** tribunorum notariorum, sed ne amplius quidem quicquam ei addatur. Sit autem primum ei studium ut fisco prospiciat, alterum ut disciplinam curet civitatum, tertium ut iustitia erga privatos utatur; cum omnia (ut dictum est) quae scripta sunt a nobis in sacra nostra constitutione de statu moderatorum **2** quorumque magistratum statu, etiam in illo locum habeant. Si vero dictus devotorum tertiodelmatum numerus ex iussione nostra in alia transferatur loca, nos in eius locum alterum illi substituendum curabimus, ut nihil eum omnino ex solito et sufficiente auxilio deficiat. Spectabilis autem dux nullam habeat partem in ea quam diximus ratione: neque enim communionem ei esse volumus aut cum militibus nominatim datis spectabili moderatori, aut cum privatorum ullo, neque in litibus illorum, si quas inter se habeant, neque si quis privatorum reus sit: in quibus nullam ei partem dedimus, quoniam multum interest inter militarem curam et civilem administrationem atque haec esse distincta oportet, quemadmodum patres reipublicae nobis ordinarunt et constituerunt. Sciantque spectabiles duces, si rebus civilibus se immiscere ausi sint, ne militares quidem se exercituros esse et huic magistratui subiectum tri. Volumus enim in nulla re inferiorem hunc magistratum ducis magistratu esse, sed operam dare sicut dictum est fiscalium exactioni cum omni severitate, operam dare etiam privatorum incolumitati, nec permittere aut spectabilibus ducibus aut clarissimis tribunis aut ulli ex domibus potentium, sed ne sacro quidem nostro patrimonio aut sacris nostris privatis aut sacrae nostrae domui, ut quicquam damni subiectis nostris inferant, nec flecti nec trepidare, sed fortiter subiectis praeesse omniaque facere, quaecumque in aliis moderatoribus valent. Atque ita quae ad rerum summam pertinent ab eo administrantur.

4 προαγωγῆς Zachariae] προαγωγῆς M || 6 λαμπροτάτων πριμικρῶν τῶν περιβλέπτων τριβούνων M, corr. Zachariae || 7 καθ' ἑαυτῶν M, corr. Zachariae || 9 ὃς Osenbruggen] ὡς M || 11 malim ταῖς δημοσίαις στάσεσιν sed cf. p. 69, s || 13 αὐτῷ M || 15 πριμικρῶν M || τῶν]

τοῦ M || 16 εἰ ἔχειν M, καὶ ἔχειν Zachariae || 23 sq. οὐδὲ — οὐδὲ — οὐδὲ (sed οὔτε εἰ τῶν) M, corr. Schoell || 28 στρατιωτῶν M^a || 31 sq. μηδὲ — μηδὲ — μηδὲ M, corr. Schoell

CAPUT III.

Ἐκείνο μέντοι γίνεσθαι τε καὶ κρατεῖν βολόμεθα, τὸ τὰς σιτήσεις τῶν περιβλεπτῶν δοκῶν ἐκείθεν αὐτοῖς κομίζεσθαι, ὁπόθεν ἂν ὁ περιβλεπτός τῆς ἐπαρχίας μονεράτωρ ἐκτάξειε, προδήλον ὄν, ὡς οὐ μετὰ τῶσαύτης ἀδραναίας προσέξουσι τοῖς πράγμασιν, ὡς μηδὲ τὰς οἰκείας σιτήσεις ἰσχύειν ἀπαιτῆσαι, εἰδότες ὡς εἰ παρὰ ταῦτά τι πράξειαν, ποιητὴν viginti librarum auri καταθήσουσι.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοίνυν παραστάntα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεοῦ δηλούμενα νόμου ἢ σὴ ἵπεροχὴ 5
ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι σπενσάτω.

E

H ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΑΝΑΙΡΟΥΣΑ ΤΗΝ ΤΩΝ ΕΚΑΤΟΝ ΕΝΙΑΥΤΩΝ
ΠΑΡΑΓΡΑΦΗΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΥΚΤΗΡΙΩΝ ΟΙΚΩΝ.

5

ΙΔΙΚΤΟΝ ΤΟΥ ΕΥΣΕΒΕΣΤΑΤΟΥ ΗΜΩΝ ΔΕΣΠΟΤΟΥ
ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ.

Z

ΤΥΠΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΕΡΙ ΑΡΓΥΡΟΠΡΑΤΙΚΩΝ
ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΩΝ.

Ἐν ὀνόματι τοῦ δεσπότην Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀντοκράτωρ Καῖσαρ Φλάβιος Ἰουστινιανὸς Ἀλαμανικὸς Γοτθικὸς Φραγγικὸς Γερμανικὸς Ἀντικὸς Ἀλανικὸς Οὐανδαλικὸς Ἀφρικὸς εἰσεβῆς ἐτυχεῖς ἐνδοξὸς νικητὴς τροπαιοῦχος ἀεισεβαστὸς Ἀύγουστος Ἰουλιανῶ.

(Προσίμιον.) Ὡσπερ αἰεὶ ἡ τῆς ἀρετῆς δύναμις ἐν τοῖς ἐναντίοις διαφαίνεται, οὕτω καὶ ἡ βασιλικὴ
πρόνοια τε καὶ διοίκησις ἐν ταῖς τῶν ἐπικύων ἐνστάσεσι φανεροῦνται. καὶ εὐκταῖον μὲν ἡμῖν μηδέποτε τῆ 20

Edictum V Graece extat in M; est exemplar graecum nov. CXI et iuxta eius versionem latinam, quae sola in corpus 168 novellarum transiit, exhibitum p. 521, 6.

Edictum VI Graece extat in M; est nov. CXXII et eius loco editum p. 592, 18.

Edictum VII Graece tantum extat in M.

III. Illud tamen fieri et valere volumus, ut spectabilium ducum annonas inde ii percipiant unde-
cumque spectabilis provinciae moderator iis delegaverit, cum manifestum sit, eos non cum tanta inertia
res curaturos esse, ut ne proprias quidem annonas exigere possint; qui si quid adversus haec fecerint,
sciant se poenam viginti librarum auri soluturos esse.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram declarantur legem tua sublimitas ad
opus effectumque adducere studeat.

V.

CONSTITUTIO QUAE CENTUM ANNORUM PRAESCRIPTIONEM IN
AEDIBUS SACRIS ABROGAT.

VI.

EDICTUM PIENTISSIMI DOMINI NOSTRI IUSTINIANI.

VII.

FORMA PRAGMATICA DE ARGENTARIORUM CONTRACTIBUS.

In nomine domini Iesu Christi dei nostri Imp. Caesar Flavius Iustinianus Alamannicus Gothicus Francicus Ger-
manicus Anticus Alanicus Vandalicus Africus pius felix inclutus victor ac triumphator semper Augustus Iuliano.

Praefatio. Ut semper virtutis vis in rebus adversis elucet, ita etiam imperatoria providentia et
gubernatio in subditorum angustiis appareat. Et optandum quidem nobis est, ne quid unquam reipublicae

1 τε Scrimger] τε M || 2 ὄν om. in lac. 6—7 lit. M || 3 σιτήσεις Zachariae] αἰτήσεις M || 4 boginti librarum auri M || 6 subscr. deest; const. data post nov. VIII (cf. p. 761, 23) eodem fere tempore quo nov. XXIVsq. aut CII sq. a. 535 vel 536 (cf. 762, 22 cum 498, 34; 762, 28 cum 493, 34). || 17 γοθθικός M || 18 Ἰουλιανὸς M^a vulg. Advocatum eum fuisse recte statuit Zachariae, praef. urbi (sic Biener 533) solo λογίότητος (p. 766, 10. 32. 767, 15. 23) nomine appellari non poterat (cf. p. 507, 23) || 20 μηδέποτε Zachariae] μηδέν ποτε M

ἡμετέρα πολιτεία ἐναντίον τι συμβαίνειν· εἰ δὲ ἢ τὸ τῶν ἀνθρώπων πραγμάτων εἰμετάβλητον ἢ ἡ τοῦ θεοῦ νεύματος κίνησις τοῖς ἀνθρώποις ἐνσκήπτει κακοῖς, ἢ ἐπαγομένη ἄνωθεν μετὰ φιλανθρωπίας παιδεία τῆς βασιλικῆς προνοίας τε καὶ φιλανθρωπίας ὑπόθεσις γίνεται. ὅπερ καὶ ἐν τῷ παρόντι συμβέβηκε χροῶν οὐ δεόμενον διηγῆματος· ἢ γὰρ εἰς πάντας τοὺς τόπους διεληθούσα τοῦ θανάτου περίστασις οἰδενὶ ἀναγκαῖον εἶναι ποιεῖ ἐκείνο ἀκούειν, ὅπερ ἕκαστος ὑπέμενεν. πολλῶν τοίνυν οἶα ἐξ ἀπροόπτου γενομένων, ἅπερ δυσκόλως ἂν ἄλλος ἐπιγῆγε χρόνος. οἱ ἐν τῷ τῶν ἀγροπορατῶν σωματείῳ καταλεγόμενοι προσῆλθον ἡμῖν, φάσκοντες τινὰς κληρονόμους καὶ διαδόχους τινῶν ἀγραφῶν παρὰ τῶν ἀγροπορατῶν χροσίον ἢ καὶ ἀργυρον ἢ καὶ ἕτερα εἶδη κομισαμένων εἰς ἀγνωμοσύνην ὄραν, οἶα μήτε τῶν λαβόντων περιόντων μήτε αὐτῶν τῶν κληρονόμων ἢ διαδόχων δυναμένων ἐξ ἑγγράφων ἐλέγχσθαι.

CAPUT I.

Τοῦτο τοίνυν θεραπεύσαι σπουδάζοντες θεσιπίζομεν, τοὺς κατὰ τοῦτον εὐθυνημένους τὸν τρόπον πρὸ γε πάντων πρὸς τὸ ὄρθον συνεῖδος ἀποβλέποντας ἀνευδοκίμως ὁμολογεῖν τὰ δοθέντα παρὰ τῶν ἀγροπορατῶν ἐκείνων, ὧν αὐτοὶ ὑπῆλθον τὰ δίκαια, ταῦτο δὲ τοῦτο καὶ τινὰς περιόντας περὶ τοὺς ἐκ τοῦ κατ' αὐτοὺς συστήματος πράττειν. ὅπερ καὶ παρὰ τῶν ἱκετῶν εὐθυνημένους παρὰ τῶν αὐτῶν διαδίκων γίνεσθαι προστάττομεν. εἰδότος ἐκατέρου μέρους, ὡς εἰ ἐλεγχθεῖ ἢ διὰ τῆς τῶν ὑποουγησάντων φωνῆς ἢ διὰ τῆς τῶν ἡμερησίων καταγραφῶν μεθ' ὅρου γινομένης προαγωγῆς ἢ δι' ἄλλης τινὸς ἱκανῆς ἀποδείξεως, ἐν διπλῶ οἱ ἀγνωμοσύνης καταδήσουσιν, ἅπερ δολίως καὶ κατὰ ἀγνωμοσύνην ἡροῦντιο ἢ κρύψαντες ἢ γνώσει τοῦ πράγματος ἀληθῆς ἀμελήσαντες.

CAPUT II.

Δεύτερον ἡμῖν παρὰ τῶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ τῶν ἀγροπορατῶν σωματεῖον ἀνηγήχθη κεφάλαιον, ὥστε μὴ ἀναγκάσθαι αὐτοὺς ταῖς προφερομέναις παρ' αὐτῶν τῶν συναλλακτῶν ὁμολογίαις ἢ πιπτακίαις ἢ λογοθεσίαις τῇ ἐκείνων καταγραφῆσι χειρὶ, εἶτα ἀμφιβαλλομένοις, διὰ τῆς τῶν ἀγοραίων συμβολαίων συγκρίσεως τὴν πίστιν ἐπιτιθέναι, διὰ τὸ τὸ κατ' αὐτοὺς σίστημα πολλοῖς μὲν, μάλιστα δὲ τοῖς εὐγενέσι ἀνθρώποις πιστεῖναι, μὴ ἀνεχομένοις τὰ ἐαυτῶν δημοσιεύεσθαι συναλλάγματα ἢ τὴν τῶν οἰκείων περιουσιῶν φανεροῦσθαι κατάστασιν, καὶ βουλομένοις, ὡς ἐκός, τοὺς ἔξωθεν μείζονας ἢ ἐλάττωνας φανεροῦσθαι, ἀλλὰ χροῖναι τὰ γενομένα εἰς αὐτοὺς ιδιόχειρα, καθὰ εἴρηται, γράμματα τὴν ἴσην τῶν ἀγοραίων συμβολαίων δύναμιν ἔχειν. 1 Καὶ ἐν τούτῳ τοίνυν ἡμεῖς ὁδὸν τινα βαδίζοντες, ἥπερ καὶ τοῖς ἀγροποραταῖς κατὰ τῶν ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις κεραλαίοις διαδίκων καὶ αὐτῶν ἐκείνων κατ' αὐτῶν βουλόμεθα χρῆσασθαι, θεσιπίζομεν, εἰ τοιαῦτα προσφέρουσιν ιδιόχειρα τῶν συναλλαξάντων γράμματα, ἅπερ ἢ αὐτός, οὐτινος εἶναι λέγεται, ἢ οἱ αὐτοῦ κληρονόμοι τε καὶ διάδοχοι οὐ δύνανται μεθ' ὅρου δόσεως ἀπαρῆσθαι οἶα παρ' ἐκείνου γεγράφθαι. οὔτε ὄνομα φέρουσι, τὴν ἀναγοραίαν μὴ προβαλλόμενοι, ἀλλὰ καὶ δινηθεῖν πρὸς τοῖτους οὐ ἀγροπορατῶν ἐξ ὁγοραίων γραμματεῖον τὸ ἑγγραφον πιστώσασθαι, ἢ αὐτὸς μὲν τούτου καταλιγώρησειεν, ὁ δὲ ἀντιδικὸς μὴ δινηθεῖν ἐκ τῆς ἄλλου ἀγοραίου συγκρίσεως ἐλέγξει τὸ ψεύδος, τηλικαῦτα ἐκ τῶν ὁμολογησάντων καὶ ἀναμφιβόλων καὶ τῇ τῶν μαρτύρων ὑπογραφῇ βεβαίον ἰδιοχείρων συμβολαίων πρὸς τὰ παρὰ τῶν ἀγροπορατῶν ἢ κατ' αὐτῶν προφερόμενα τῶν συναλλαξάντων ιδιόχειρα γράμματα τὴν σύγκρισιν γίνεσθαι καὶ εἶναι αὐτὰ βέβαια,

nostrae adversi eveniat; verum si aut rerum humanarum instabilis natura aut divinae voluntatis commotio humanis malis instat, benigne inflictis caelitus castigatio imperialiorae providentiae et benignitatis occasio fit. Quod etiam hoc tempore accidit, neque indiget expositione. Mortis enim periculum per omnia loca propagatum nemini necessarium reddidit illud audire, quod unusquisque passus est. Itaque cum multa quasi ex improvviso incidissent, quae non facile tempus aliud induxisset, qui in collegio argentinorum recensentur nos adierunt, dicentes heredes nonnullos ac successores quorundam, qui sine scriptis ab argentariis aurum aut etiam argentum aut etiam alias species accepissent, ad malevolentiam verti, quod neque qui acciperint superessent neque ipsi heredes vel successores ex scriptis convinci possent.

I. Huic igitur rei mederi studentes sancimus, ut qui hoc modo in iudicium vocati sunt, ante omnia ad rectam conscientiam spectantes indubitanter confiteantur, quae ab argentariis illis sint data, in quorum iura successerunt, idemque etiam superstites quosdam de eis qui ex ipsisurum sunt collegio faciant. Quod etiam a supplicibus, cum ab adversariis suis in ius vocantur, fieri iubemus. Sciente utraque parte, si aut ministrorum testimonio aut diariorum prolacione cum iurcurando facta aut aliqua idonea probatione convincatur, improbus duplum eius, quod fraudulentè et improbe negaverint, soluturos esse, sive rei veritatem occultaverint sive cognoscere neglexerint.

II. Alterum ad nos ab eodem argentinorum corpore relatum est caput, ne compellantur prolatis a se contractuum confessionibus aut tabulis aut rationibus illorum manu conscriptis, deinde in dubium vocatis, per publicorum instrumentorum collationem fidem imponere, propterea quod ipsorum collegium multis et praecipue nobilibus hominibus credat, qui contractus suos publicari aut rerum suarum statum manifestum fieri non patientur malintque, ut consentaneum est, extraneis maiores quam minores videri, sed ut chirographa, ut dictum est, sibi tradita eandem quam publica instrumenta vim obtineant.

1 Etiam in hoc igitur median nos quandam viam ingressi, qua et argentarios adversus eos, qui de talibus rebus litem movebunt, et rursus illos adversus hos uti volumus, sancimus, si tales autographae contrahentium litteras proferantur, quas aut ipse, cuius esse dicuntur, aut ipsius heredes successoresve non possunt iurcurando dato negare ab illo, cuius prae se nomen ferunt, scriptas esse, non numeratae pecuniae exceptionem non opponentes, sed insuper etiam argentarius publico instrumento scripta confirmare possit, aut ipse quidem id negligat, adversarius vero ex alterius publici scripti comparatione fraudem redarguere nequeat, tunc ex certis et indubitatis et testium subscriptione confirmatis autographis documentis ad ea, quae ab argentariis aut contra eos proferuntur contrahentium chirographa, comparatio fiat et firma haec

3 pestem anni 541 significat || 8 μηδὲ—μηδὲ M, corr. Kroll || 9 ἀγοραίων cum Scringero vulg. || 13 ἱκετῶν Zachariae] οἰκετῶν M || 14 φωνῆς om. M pr., adscr. M² ut vid. || 19 προσφερομέναις M, corr. Kroll || 24 αὐτοὺς Zachariae] αὐτὰ M || 29 καὶ καὶ cum Scringero

vulg., μὴ con. Zachariae perperam, idem excidisse nonnulla sine causa statuit || 30 ἀγοραίων cum Scringero vulg. || κατολιγώρησει M, corr. Kroll || 32 βεβαίον om. M pr., suprascr. M² ut vid. || βεβαιουμένων con. Zachariae || 33 σύγκρισιν om. in lac. M pr., add. M² ut vid.

οὐκ ἐλάττωνα τῶν ἀγοραίων συμβολαίων ἔχοντα δύναμιν, οἷα οὐκ ἀσφαλείας αὐτοῖς δεούσης, ἀλλὰ μόνον τοῦ σχήματος. οἷδενός τοῖς ἰκετεῖνοις γινομένου προκομιματος ἐκ τοῦ μὴ ἐγκείσθαι ὑποθήκας ἢ κληρονομῶν ἢ διαδόχων ὄνομα τοῖς παρὰ τῶν συναλλαξάντων εἰς αὐτοὺς ἐγγράφοις γενομένοις.

CAPUT III.

Ἐξουσίαι δὲ οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τῶν ἀγροπρατῶν σωματεῖον, ἐξ ἴσου δὲ καὶ οἱ συναλλάκται τὰς ὁμοίας κατ' αὐτῶν ἀγωγὰς κινούντες ἀδειαν, εἴπερ τιτὲς τῶν τετελεστηκότων δι' ἀπορίαν κληρονόμους μὲν οὐκ ἔσχον, 5
 χρεώστας δὲ κατέλιπον, ἢ καὶ πράγματά τινα ἐκείνους διενεγκόντα ἐν παραθήκῃ ἢ ὑποθήκῃ παρὰ τισιν εὐρίσκειται, κινεῖν κατ' ἐκείνων τὰς ἀρμοζούσας αὐτοῖς ἀγωγὰς καὶ τὸ ἰκανὸν ἐξ αὐτῶν ἑαυτοῖς περιποιεῖν. τὰ ὁμοία δὲ αὐτοῖς φυλαχθήσεται καὶ ἐπὶ [ταῖς] τῶν ζώντων συναλλακτικῶν καὶ χρεωστουμένων αὐτοῖς, ὥστε 10
 ἐξεῖναι τοῖς ἐνάγοσιν ἢ καὶ ἐναγομένοις βουλομένοις, κἄν μὴ τοῖς συμβολαίοις ὑποθήκης ἐμφέρεται μνήμη, ὑποθηκῆρας ὅμως κινεῖν ἀγωγὰς, ὡς φάσει τοῖς τῶν ἀγροπρατῶν καὶ τῶν συμβαλλόντων αὐτοῖς συναλλάγμασι 15
 ἐπομένας, καὶ ἔχειν κατὰ τῶν ὑστέρων τῶ χροῶν δηλοῦσι δανειστῶν τὴν προτίμησιν. ἀδικον γὰρ τυγχάνει καὶ τῆς τῶν ἡμετέρων χρόνων δικαιοσύνης ἀλλότριον, τοὺς μὲν εἰσεργάτας τῶν ἰδίων στερεῖσθαι πραγμάτων, τοὺς δὲ χρεωστουήσας τοῖς ἀλλοτρίοις ἐντροφᾶν.

CAPUT IV.

Κακεῖνο δὲ τῇ ἡμετέρᾳ περὶ αὐτοὺς ἐπικουρία προστίθεμεν. ἐπειδὴ γὰρ τοῖς παρ' αὐτῶν γενομένοις συναλλάγμασι σφίδρα ὁ νεαρός ἡμῶν νόμος ἀνδίσταται, ὁ παρακλενόμενος τοὺς εἰσεργάτας μὴ χωρεῖν κατὰ 15
 τῶν προειρημένων τινὰ παρὰ τῶν χρεωστουμένων, πρὶν ἂν οἱ πρωτότυποι χρεώσται ἀποροὶ διὰ τῆς ἐκστάσεως ἀποδειχθῶσιν (ὅπερ αὐτοῖς πᾶν καθίστασθε φορτικόν, διὰ τὸ τοῖς ἀγροζούσας ὡς ἐκ τινοῦ ἔθους καὶ βεβαιωτᾶς ζητεῖν καὶ τὴν ἄλλην ἐαυτοῖς ἀσφαλίαν περιποιεῖσθαι, αὐτοῖς δὲ τοῦτο μήτε ἔθος μήτε τὴν ταχῆαν τῶν συναλλαγματικῶν ἔκβασιν συγχωρεῖν), θεσπίσθαι δὲ τοῦ παρόντος θείου πραγματικῶν τύπου κατ' ἰδικὴν αὐτοῖς διδομένου φιλοτιμίαν, μὴ δυνάμεν ἑτέρῳ προσώπῳ ἢ μεθωδῶ ἢ σωματεῖῳ ἢ ἐπιτηδεύ- 20
 ματι παντελῶς ἀρμόζειν, τοιαύτης αὐτοῖς τε καὶ τοῖς αὐτῶν συναλλάκταις, ἡνίκα κατ' αὐτῶν ἀγωγὰς κινούσι, προνομίας ἀπολαβεῖν ἐν τῷ ἐπιζητεῖν τε καὶ διώκειν τὰ πράγματα, ἐφ' οἷς αὐτοῖς ὁ χρόνος παρέχει προτίμησιν, ὅποιαν πρὸ τῆς ἡμετέρας ἔσχον νομοθεσίας, ὥστε αὐτοῖς μὴ βαρυνόμενοι τῇ ἀποδείξει τῆς τῶν χρεωστουμένων ἐκστάσεως, εἴπερ μὴ δύνησθαι παρὰ τοῦ πρωτοτύπου τὸ ἰκανὸν ὑπομεῖναι, χωρεῖν κατὰ τῶν 25
 ἐκποιηθέντων ἐπ' ἐκείνων πραγμάτων καὶ ἐξ ἰδικῆς ἢ γενικῆς ὑποθήκης αὐτοῖς ὑποκειμένων, ἐφ' ὧν, καθὰ εἴρηται, προγενέστερα τῶν ἄλλων δανειστῶν ἔχουσι δίκαια. οἷόμεθα γὰρ τὰ τῶν προειρημένων σωματεῖῳ καὶ τοῖς αὐτῶν συναλλάκταις παρεχόμενα εἰς τὴν κοινὴν συντείνειν ἐνεργεσίαν, οἷα αὐτῶν οὐκ ὀλίγους τισίν, ἀλλὰ τοῖς ἐν πάσῃ σχεδὸν τῇ πολιτείᾳ γινομένοις συναλλάγμασι ὑπογερούντων.

CAPUT V.

Καὶ τοῦτο δὲ αὐτοῖς παρασχῆιν αἰτουοῖσι συνειδομεν, ὥστε ἡνίκα ἂν τισιν ἐπάγῳσι δίκας καὶ εἰς τὴν τῆς δεκατημοιρίας ὁμολογίαν συνελάνθωνται, μὴ ἀπαιτεῖσθαι ἐγγύας, ἀλλὰ ἀρκεῖν τὴν αὐτῶν ἐπὶ τούτῳ γινο- 30

sint nec minorem quam publica instrumenta vim habeant, cum non securitas iis desit, sed sola forma. Nec ullum supplicancium praecudicium inde fiat, quod non insunt hypothecae aut heredium successorumve nomen in scriptis a contrahentibus cum ipsis compositis.

III. Habebunt autem qui ex eodem sunt argentariorum corpore, aequae autem etiam contrahentes, quando similes adversus illos actiones movent, facultatem, si qui defunctorum heredes propter inopiam non habuerint, debitores vero reliquerint, aut res aliquae quae ad illos pertinuerant depositae vel hypothecae nomine obligatae apud aliquos inveniantur, movendi adversus illos competentes actiones et ex illis satisfactionem sibi parandi. Similia autem eis servabuntur etiam in contrahentes viventes eorumque debitores, ut liceat actoribus aut etiam reis, si velint, etiamsi in instrumentis hypothecae nulla mentio insit, hypothecarias tamen actiones movere, quippe quae natura argentariorum eorumque qui cum ipsis contrahunt contractus sequantur, et habere in posteriores tempore creditores praerogativam. Iniustum enim est et a nostrorum temporum iustitia alienum creditores rebus suis privari, debitores alienis luxuriari.

IV. Sed etiam illud nostro in eos patrocinio addimus. Quoniam enim factis ab ipsis contractibus vehementer novella nostra lex repugnat, quae vetat creditores adversus eos, qui aliquid a debitoribus emerint, prius agere, quam principales debitores per cessionem bonorum inopes esse constet (quod iis sane molestum est, ideo quod ementes ex quadam consuetudine et fideiussores quaerunt et aliam sibi securitatem parant, ipsis vero id neque consuetudo neque sciendorum contractuum celeritas permittit), sancimus per praesentem sacram pragmaticam formam speciali ipsis datam beneficio, quae alteri personae vel collegio vel corpori vel conditioni nullo modo competere potest, et ipsos et qui cum ipsis contrahunt, quando adversus ipsos actiones instituant, tali privilegio uti in inquirendis persequendisque rebus, in quibus eis tempus praerogativam praebet, quale ante nostram legislationem habuerunt, ut non gravati probatione bonorum cessionis a debitoribus factae, nisi a principalibus satisfactionem consequi potuerint, conveniant res ab illis alienatas et ex speciali vel generali hypotheca ipsis obnoxias, in quibus, ut dictum est, anti- quibus ceteris creditoribus ius habent. Existimamus enim ea, quae dicto argentariorum corpori et iis qui cum eis contrahunt conceduntur, ad communem salutem conferre, ideo quod illi contractibus non paucis quibusdam, sed in universa fere republica factis servantur.

V. Atque etiam hoc iis pelentibus concedere constituimus, ut quando quibus litem inferant et ad promissionem decimae partis cogantur, non exigantur ab iis fideiussiones, sed sufficiat ipsorum de hac re

1 οὐκ ἐλάττωνα M || δεούσης Zachariae] ἐνούσης M || 3 παρ' αὐτῶν cum Scrimgero vulg. || 8 ταῖς del. Zachariae || ζώντων M || 11 ὑστέρον M, corr. Scrimger || 14 προτίθεμεν M, corr. Scrimger || 15 νεαρός—νόμος] nov.

IV c. 2 || 19 τύπου M^b] νόμον M^a || 23 ὅποιαν Zachariae] ὅποια M || 25 πᾶσι M || 30 δεκατημοιρίας M (idem 766, 3. 6).

μὲν κατὰ θεσιν, ὅλα ἀξίων ὄντων ὑπὲρ ἐαυτῶν πιστεῦσθαι, ὧν ἡ πίστις καὶ ὑπὲρ ἐτέρων ἀρκεῖν νομίζεται· πρὸς δὲ ἄλλοις, ὡς εἰ τῷ νόμῳ ὑποπεσόνται, οἷδεν αὐτοὺς ὠφελῆσαι τὸ ἐγγυητῆρ ἢ παρασχῆναι, ἀλλὰ καὶ οὕτως καταθήσουσι τὴν τῆς δεκατημορίας ποινήν, ὥσπερ καὶ οἱ ἐνάγοντες αὐτοῖς καὶ πρὸς γε οἱ πρὸς αὐτῶν ἐναγόμενοι καὶ ὁμοίως ὑποτεθήσονται ποιναῖς. ταύτης καὶ μόνης τῆς διαφορᾶς ἐπὶ τούτῳ τῷ κεφαλαίῳ οὕσης, ὥστε, καθάπερ ἐμπροσθεν εἴρηται, τοῖς ἐκ τοῦ συστήματος τῶν ἀργυροπρατῶν ἐνάγουσι τὴν τῶν ἐγγυητῶν δόσιν ἐπὶ τῇ δεκατημορίᾳ κατ' ἰδικὴν ἡμῶν τινὰ φιλοτιμίαν συγκεχωρησθῆναι.

CAPUT VI.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ εἰς διάφορα τοῖς ἰκέτας ἔλκεσθαι δικαστήρια (καὶ μάλιστα πλείστους ἔχοντας συναλλάκτας, καὶ ὅλα συμβαίνει ὀλίγους ἐγγνώμονας) οὐ μόνον αὐτοῖς βλάβην, ἀλλὰ καὶ τοῖς κοινοῖς πράγμασιν ἐμπόδισμα φέρειν εὐρίσκειται, καὶ ἐν τούτῳ τῷ μέρει τὴν προτέραν ἡμῶν περὶ αὐτοὺς μιμούμεθα προμήθειαν καὶ παρακλενόμεθα αὐτοῖς εἶναι ἰδικούς δικαστάς, εἴτε ἐνάγουσιν εἴτε ἐνάγοντο, τὴν τε σὴν λογίτητα καὶ Πέτρον τὸν ἐνδοξότατον κήρυττα τῶν θείων ἡμῶν λαογυιῶν, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατριαίων, ὥστε παρὰ πατέρῳ τούτων τὰς κινήθησόμενας μεταξὺ αὐτῶν τε καὶ ἐτέρων οἰασούν δικας ἢ καὶ ἤδη παρὰ τοῖς πρότερον αὐτοῖς παρ' ἡμῶν δεδομένοις δικασταῖς εἶτα ἀποβιώσασιν ἐναρχθεῖσας σκοπεῖσθαι, καὶ σύντομα καὶ τοῖς ἡμετέροις νόμοις συμβαίον δεχέσθαι πέρας, καὶ τοῖς ἰκέτας τῆς τῶν πραιτωρίων τριβῆς ἀπαλλαγμένους σχολάζειν τῷ οἰκίῳ ἐπιτηδεύματι, τοσοῦτόν τε ἐγγνωμονέστερον φέρεσθαι περὶ τὰ τῶν ὑψηλῶν συναλλάγματα, ὅσον ἢ αὐτοῖ ἤτοιτος ἀγνωμοσύνης πειρώνται ἢ (οἱ) ἀγνωμονεῖν ἐπιχειροῦντες οὐ συχωροῦνται ἀδικούς αὐτοῖς ἐπιφέρειν βλάβας.

CAPUT VII.

Ἄλλ' ἐπειπερ ἡμῖν καὶ ἄλλον τινὰ τῶν δολερῶν ἀνθρώπων ἐφανέροσαν δόλον ἀπαγγειλαντες, ὡς τινες μὲν δανεισάμενοι ἢ δανειζόμενοι παρὰ τῶν ἐκ τοῦ εἰρημένου συστήματος χρήματα ἠγόρασαν ἢ ἀγοράζουσι κτήσιν ἀκίνητον ὀνόματι τῶν οἰκείων γαμετῶν ἢ ἄλλων τινῶν περὶ αὐτοὺς ὄντων πρὸς περιγραφήν τῆς γενικῆς ὑποθήκης τῶν ὄντων αὐτοῖς καὶ ἐσομένων πραγμάτων, τινὲς δὲ τὰ ἐαυτοῖς κεχρησθημένα παρὰ τῶν ὑπευθύνων ἀναλαμβάνουσι ἢ ἐν χρήμασιν ἢ ἐν ἀκινήτοις προσόδοις τοῖς πράγμασιν οὐκ εἰς ἴδιον πρόσωπον, ἀλλὰ καθὰ εἴρηται ἢ εἰς τὸ τῶν συμβιωσάντων ἢ συγγενῶν τὴν τοιαύτην καταβολὴν ἢ ἐκχώρησιν ἢ πρᾶσιν γίνεσθαι παρὰ τῶν ἐποφειλόντων παρασκευάζουσιν, ὥστε διὰ τῆς τοιαύτης μεθόδου ἐκείνους μὲν ἀπορίας προέσθαι, τοὺς δὲ ἐκ τοῦ εἰρημένου τῶν ἀργυροπρατῶν σωματεῖον εὐεργέτας τυγχάνοντας μὴ δύνασθαι ἐκείνους ἐνάγειν, πρὸς οὓς οὐ δοκοῦσι πεποιθῆναι συνάλλαγμα, καὶ ἐν τούτῳ τῷ κεφαλαίῳ ἴσην φιλοτιμίαν τοῖς τε ἀργυροπραταῖς τοῖς τε κατ' αὐτῶν ὁμοίως ὑποθέσεις κινῶσι παρέχοντες κελύμεν, ὥστε, εἰ δευθεῖν τῶν ἐποφειλόντων τις δόλῳ τὸ μὴ νέμεσθαι τὰ αὐτῶν προσήκοντα ποιησάμενος καὶ εἰς ἕτερον σιωπηρῶς τὰ οἰκία μεταγαγῶν δικαία, ἐξείναι τοῖς ἐνάγουσι διὰ τῆς in rem ἢ δι' ἄλλης νομίμου ἀγωγῆς καὶ ἐλέγχειν τὸ γινόμενον, καὶ χωρεῖν κατὰ τῶν εἰρημένων πραγμάτων ὡς τοῦ χρεώστου τυγχάνόντων, καὶ πανταχόθεν τῆς μηχανῆς ἀπελευνομένης τὸ ἀξίμιον αὐτοῖς ἐπὶ τε τῷ χρεῖ ἐπὶ τε τοῖς ἐπὶ τούτῳ γινόμενοις δαπανήμασι περιποιεῖν. ἴσμεν γὰρ τὴν τῆς σῆς λογίτητος καὶ τοῦ μνημονευθέντος ἐνδοξότατου ἀνδρός

facta depositio, cum digni sint quibus per se credatur ei, quorum fides etiam pro aliis sufficere censetur. Manifestum autem est, si legi succubierint, nihil illis futurum esse, quod fideiussorem non dederint, sed nihilominus decimae eos partis poenam soluturos esse, quemadmodum etiam qui item ipsis inferunt et ipsi per qui ab ipsis in ius vocantur, similibus poenis subiciuntur; hoc solo discrimine in hoc capite servato, quod, sicut iam dictum est, actoribus e collegio argentariorum fideiussorum ob decimam partem datio proprio quodam nostro beneficio remissa est.

VI. Quoniam vero etiam id, quod supplices ad diversa tribunalia trahuntur (praesertim cum plurimos habeant contrahentes, et ut fit paucos probos), non solum ipsis damnum, verum etiam communibus rebus impedimentum inferre compertum est, etiam in hac parte priorem nostram circa eos providentiam imitatur ac iubemus speciales iis iudices esse, sive agant sive conveniantur, tuam eloquentiam et Petrum gloriosissimum comitem sacrarum nostrarum largitionum, eacnsole et patricium, ut apud alterutrum horum quaecunque inter ipsos et alios movebuntur lites, aut etiam apud iudices antehac a nobis iis datos deinde defunctos iam motae sunt, examinentur et brevem nostrisque legibus convenientem finem accipiant, et supplices praetoriorum vexatione liberati proprio quaestui vacent, tantoque liberalius in subditorum contractibus versentur, quanto aut ipsi minorem improbitatem experiuntur, aut qui improbi esse conantur, iniuria iis damna inferre non sinuntur.

VII. Sed quoniam etiam alium nobis dolosorum hominum dolum manifestarunt, denuntiantes nonnullos mutuatos aut mutuantes a dicti collegii personis pecunias emisse aut emere possessiones immobiles nomine uxorum suarum aliorumve quorundam ad se pertinentium, ad circumscriptionem generalis hypothecae bonorum quae iis sunt aut erunt, nonnullos vero quae ipsis debentur a debitoribus recipientes aut in pecuniis aut in immobilibus omnino rebus, non in suam personam, sed ut dictum est, aut in uxorum aut cognatorum nomen huiusmodi solutionem aut cessionem aut venditionem fieri a debitoribus curare, ut per talem machinam illi quidem inopiam praetendant, qui vero ex dicto argentariorum corpore benigne iis crediderunt, in ius vocare nequeant illos, quibuscum contractum inisse non videantur, in hoc quoque capite parem munificentiam tam argentariis, quam qui adversus eos similes controversias movent exhibentes iubemus, si quis debitorum dolo fecisse demonstraret, ne res suas possideat, et ius suum clam in alterum transtulisse, licere actoribus per actionem in rem aliamve legitimam et factum coarguere et adversus dictas res quasi debitoris sint procedere, et undique machinatione pulsa damnum suum et in debito et in expensis ob hoc factis sarcire. Scimus enim eloquentiae tuae memoratque gloriosissimi viri diligentiam

7 ἔχοντας Kroll] ὄντας M || 9 cf. nov. CXXXVI ed. IX. || 11 ὑπὸ ὑπάτων καὶ πατριαίων M, corr. Scringier || 16 ἢ αὐτοὶ Kroll] οἱ αὐτοὶ M || οἱ add.

Zachariae || 22 οὐχ M^a || 24 ἐποφειλομένων M, corr. R. Schneider || 25 τοὺς Zachariae] αὐτοὺς M || 29 in rem M || 31 αὐτοῖς M || leg. γενομένοις?

ἀκρίβειαν τοιαύτην ὑπάσχειν, ὥστε οἴτω τὰς κινηθείσας καὶ οὐπω πέρας δεξαμένας ἢ καὶ ὑστερον κινηθῆ-
σομένας ὑποθέσεις διαιτεῖναι, ἐφ' ᾧ τε μήτε τοὺς ἰκέτας ἐκ τῆς τῶν χρεωστῶν ἀγνωμοσύνης ἢ ἡαδιουργίας
ἀδικον ἐπομεῖναι βλάβην, μήτε δὲ τοὺς ἀδίκους διὰ τῶν ἀδικῶν στορεβλώσεων ἀκαίρους ὑποστῆναι διαστρο-
φίς, ἀλλὰ καὶ τὰ πρῶτην τοῖς δεηθεῖσι παρασχεθέντα κῆρια καὶ ἀσάλευτα μένειν, καὶ τὰ διὰ τοῦ παρόντος
θεῖου ἡμῶν φιλοτιμηθέντα πραγματικῶν τύπου κατὰ τὸν ἡμέτερον ἐκτελεσθῆναι σκοπὸν, οἵπερ σπονδάζομεν
τοὺς ὑπερκόους ἀπαντας ὀρθῶς καὶ ἀραδιοουρηγῶς τοῖς πραγμασιν προσιέναι, καὶ τοὺς ὀφειλοντας διὰ τὸ τοῖς
τῆς πολιτείας πράγμασιν ὑπουρηγῆναι ἡσυχον ἀπολαίειν πρᾶγμα μὴ διὰ τὰς τῶν ἀγνωμονούντων μηχανὰς δικα-
στηρίοις καὶ ταῖς ἐξ αὐτῶν προσομιλεῖν δυσχεραίας τε καὶ ζημίας.

CAPUT VIII.

Ὅπερ δὲ ἐν ἐκάστῳ τῶν εἰρημένων κεφαλαίων ἰδικῶς ἐθήκαμεν, τοῦτο γενικῶς ἐν τῷ τοῦ λόγου
ἐπιφραγίσματι θεῖναι συνείδομεν, ἐφ' ᾧ τε ἐν ἅπασιν τοῖς προλεχθεῖσιν ἴσα προνόμια τοῖς ἐν τῷ προειρη-
μένῳ τῶν ἀργυροπρατῶν σωματείῳ καταλεγόμενοις καὶ τοῖς τοῦτων κληρονόμοις καὶ διαδόχοις * * * ἐφ' οἷς
κατὰ τῶν ἀργυροπρατῶν κινούσιν ὑπάσχειν. πρέπει γὰρ ἐκείνην ἐκάτερον μέρος τὴν ἀκραιότητα ἐν τοῖς
οἰκείοις συναλλάγμασι τε καὶ πράγμασι διαφυλάττειν, ἢ ἐαυτῶ ζῆτεῖ παρὰ τοῦ ἑτέρου φυλάττεσθαι.
1 Ταῦτα τοῖνυν διὰ τοῦ παρόντος θεῖου ἡμῶν πραγματικῶν τύπου κελεύοντες καὶ τοῦτο προστίθεμεν, ὥστε
τὴν σὴν λογιότητα καὶ ἀπαντας τοὺς μεγάλους ἄρχοντας συνελθεῖν τοῖς ἐν τῷ προειρημένῳ συστήματι κατα-
15 λεγομένοις, ὥστε εἴτε διὰ προσταγμάτων εἴτε διὰ γραμμάτων εἴτε δι' ἑτέρου οἰουνητοῦ συνήθους τρόπου
μετὰ τῆς τοῦ νόμου ἀκολουθίας τυχεῖν αὐτοὺς τῆς δεούσης ἐπικουρίας, καὶ δινηθῆναι κατὰ τῶν ἀγνωμο-
νοούντων βοηθηθῆναι, καὶ μὴ ἀναγκασθῆναι καὶ αὐτοὺς ἀγνοήμονας ἑτέροις φαινεσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον ἐνδείξα-
σθαι τὸ εὐνοϊκὸν καὶ εὐγνωμον πρὸς τοὺς ἐαυτῶν συναλλάκτας, οἷα τούτου καὶ τῆ τῶν ἡμετέρων χρόνων
ἀγαθότητι καὶ τοῖς ἀπάσης τῆς πολιτείας συναλλάγμασι πρέποντος, ὧν τὰ μέγιστα καὶ ἀναγκαϊότατα διὰ
20 τοῦ προειρημένου ἀεὶ συστήματος γίνετα.

(Ἐπίλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάνα ἡμῶν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θεῖου πραγματικῶν δηλούμενα τύπου
ἢ σὴ λογιότης καὶ πᾶς ἕτερος δικαστῆς τῆς ἡμετέρας πολιτείας βέβαια φυλαξάτω, ἀδείας οὐσης τοῖς ἰκέταις
ἐν παντὶ δικαστηρίῳ, μεῖζονί τε καὶ ἐλάττωι, ἐμφανίσειν τόνδε τὸν θεῖον πραγματικῶν τύπον καὶ τοῦτον
ἀναλαμβάνειν καὶ τῆς ἐξ αὐτοῦ τυγχάνειν βοηθείας, τὸσαύτην ἐν τῇ παρουσίᾳ ὑποθέσει καὶ τοῖς προειρη-
25 μένοις κεφαλαίοις δύναμιν ἔχοντος, ὅσην ἐπὶ τοῖς ἄλλοις πράγμασιν οἱ γενικοὶ ἡμῶν ἔχουσι νόμοι. Dat. kal.
Mart. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV., post Basilii vc. cons. [a. 542.]

talem esse, ut motas nondumque finitas aut etiam quae in posterum movebuntur controversias ita sitis diiudicaturi, ut neque supplices e debitorum improbitate aut levitate iniustum dispendium subeant neque vero innoxii ex iniquis vexationibus importuna detrimenta accipiant, sed et quae nuper petentibus praebita sunt, rata et intacta maneant, et quae per praesentem sacram nostram pragmaticam formam concessa sunt e nostro consilio perficiantur, qui id agimus, ut omnes subditi recte et non leviter ad negotia accedant, et ei qui, quod reipublicae negotiis inserviunt, quietam vitam frui debent, non per improborum machinas iudicii quaeque inde oriuntur molestiis et dispendiis implicentur.

VIII. Quod autem in unoquoque dictorum capitum singulatum posuimus, id in orationis clausula generaliter ponere visum est, ut in omnibus quae ante commemorata sunt aequalia privilegia sint iis, qui in praedicto argentariorum collegio recensentur, eorumque heredibus et successoribus * * * in eis actionibus quas adversus argentarios movent. Convenit enim eam utramque partem simplicitatem in pro-
1 priis contractibus ac negotiis suis servare, quam sibi ab altera servari velit. Haec igitur per praesentem sacram nostram pragmaticam formam iubentes etiam hoc addimus, ut eloquentia tua omnesque magni magistratus eos, qui in praedicto collegio recensentur, adiuvant, ut sive per edicta sive per litteras sive alia quolibet consueta ratione servato iuris ordine necessarium subsidium consequantur, possintque auxilio adversus improbos potiri, neque cogantur ipsi quoque in alios malevolos se praestare, sed potius benevolentiam et benignitatem iis, qui cum ipsis contrahunt, exhibeant, quod hoc et nostri saeculi bonitati et universae reipublicae contractibus convenit, quorum gravissimi et maxime necessarii per praedictum semper collegium fiunt.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram pragmaticam declarantur formam, eloquentia tua et quilibet alius reipublicae nostrae iudex firma servato, licentia data supplicibus hanc sacram pragmaticam formam in omni iudicio, et maiore et minore, producendi eamque recipiendi et quod eo datur subsidium consequendi, utpote quae tantam in praesenti casu et in praedictis capitibus vim habeat, quantum in aliis negotiis generales nostrae leges obtinent.

2 μηδὲ M, corr. Kroll || 4 πρῶτην nov. CXXXVI c. 3 ed. IX c. 7 || 5 εἴπερ M, corr. Scringero || 11 ex-cidisse fere καὶ τοῖς αὐτῶν συναλλάκταις καὶ τοῖς τοῦτων κληρονόμοις καὶ διαδόχοις vidit Agylaeus || 13 ζητεῖν M || 19 εὐνοϊκὸν M] εὐγνωμονικὸν cum

Scringero vulg. || τοῦτου Agylaeus] τοῦ σοῦ M || 20 συναλλάγμασι M || 26 d. k. mart. M] dat. V kal. Mart. cum Scringero vulg. || 27 iust. M || basilio v. c. cons. M

H

VIII.

Auth. CXXI.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΙΚΑΡΙΟΥ ΤΗΣ
ΠΟΝΤΙΚΗΣ.

DE REVOCATIONE VICARII
PONTICAE.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Βάσσω τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ
τῶν ἱερῶν πραιτωρίων.

Idem Aug. Eugenio pp.

5

(Praefatio.) Ἡμεῖς μὲν ἀρκεῖν τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς ταῖς κατὰ τὴν Πορτικὴν διοίκησιν ἐπαρχίας νομίζαντες τὸν ἀνωθεν ἐπινοηθέντων κατ' ἐκείνους τοὺς τόπους βικάριον κατὰ τὸν ἐν μέσῳ τοῦτον ἐπίσχομεν χρόνον, οὐδὲν τῶν ὕστερον γενομένων παρ' αὐτῶν ἀμαρτηθῆσθαι προσδοκῆσαντες· ἀλλ' ἐπεὶ περὶ ἐξ αὐτῶν ἐγνωμεν τῶν πραγμάτων, ὡς ἄνδρες οἰκοῦσι τὰς ἐπαρχίας ταύτας κροτείαις τε καὶ φόνοις ἐντεθραμμένοι καὶ ἄνδρας ὀλοφοροῦντας αἰεὶ ἀθροίζοντες καὶ κατ' ἀλλήλων χρώμενοι [καὶ] τοιούτοις, διαφενύγουσι τε τὰς ὑπὲρ τοιούτων πονὰς τῶν τὰς ἐπαρχίας ἀμείβειν, ἐν αἷς ἀμαρτήσουσι, οὐδενὸς τῶν ἐπιχωρίων ἀρχόντων τὴν ἐπιβεδομένην χώραν ἐκβαλεῖν τολμώντος, ὡς πολλὰ μὲν ἡμῶς ἄνδρας ἐκπέμψαι κατὰ τὴν χώραν καὶ βαρύναι μισθοῖς τὸ δημόσιον, πρᾶξαι δὲ πλέον οὐδὲν, μὴ παρούσης ἀρχῆς τῆς ἐξέτομου βοηθούσης καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἀτοπημάτων ἀναστέλλουσης,

(Praefatio.) Nos quidem sufficere civiles ordinationes circa Ponticam dioecesim provinciis constitutas, desuper per ipsa loca vicarium in medio hoc consensus tempore, nemini eorum, quae postea facta sunt ab eis, delinquere sperantes. Sed mox ut ab ipsis cognovimus rerum, quod viri habitant provincias has latrocinii et homicidiis dediti et viros armis utentes semper colligentes, et adversus invicem utentibus his diffugiunt quae pro his sunt poenas, ut provincias mutent, in quibus delinquent, nemine provincialium iudicum traditam sibi provinciam exire praesumentem, ut multoties quidem nos viros destinemus ad provinciam et gravare expensis publicum, *** vero plus nihil, non praesente ordinatione de praeparato iuvante et huiusmodi illicita auferente.

CAPUT I.

συνειδομεν ἀνακαλεῖσθαι τὴν τοῦ βικαρίου πάλιν ἀρχὴν, καὶ τὸν μὲν τῆς Γαλατίας πρώτης ἀρχοντα μὴδὲν ἔτερον ἢ πολιτικὸν (μόνον) ἀρχοντα (εἶναι), καθὰ πρότερον ἦν, πρὶν ἡμεῖς τὴν τοῦ βικαρίου περιελόντες ἀρχὴν ἀξία τε καὶ στήσαι μείζονα τὸν ἐπὶ τῆς πρώτης Γαλατίας ἐπιτήσασα ἀρχοντα· τὸν βικαρίον δὲ πάλιν ἐπιστήσαι πάσαις ταῖς τῆς Πορτικῆς διοικήσεως ἐπαρχίαις, ὥστε αὐτὸν τὸν τόπον πληροῦν (οὐ) τῆς ἐπαρχότητος μόνης, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐνδοξοτά-

Praevimus revocare vicarii iterum dignitatem, et eum quidem, qui primae Galatiae princeps est, nihil aliud nisi civilem tantummodo iudicem esse, secundum quod pridem erat, priusquam nos vicarii auferremus administrationem, dignam et annonis plurimis ille, qui primae Galatiae honoratus est iudex, vicarium vero iterum instituere omnibus Ponticae dioeceseos provinciis, ut ipsum locum *** non praefecturae solius, sed etiam gloriosissimi magistri sacro-

Ed. VIII Graece extat in M, Latine in Anth. CXXI.

VIII.

DE PONTICAE DIOECESEOS VICARIO.

Idem Imperator Basso gloriosissimo praefecto sacro praetorio.

Praefatio. Nos quidem sufficere civiles magistratus Ponticae dioeceseos provinciis rati olim excogitatum illis locis vicarium in medio hoc tempore inhibuimus, nihil eorum, quae postea ab us facta sunt, peccatum iri expectantes. Sed quandoquidem ex ipsis rebus cognovimus, viros habitare has provincias latrocinii et caedibus innutritos et qui viros semper congregent armatos usque adversus se utantur et poenas defugere pro his constitutas mutatis provinciis, in quibus delicturi sunt, provincialium magistratum nullo ex tradita provincia egredi audente, ita ut saepe viros in provinciam emiserimus et fiscum expensis gravaverimus, nihil vero profecerimus, cum praesto non esset magistratus, qui promptum auxilium ferre et istiusmodi flagitia reprimere posset.

I. visum est revocare iterum vicarii magistratum et Galatiae primae praesidem nihil aliud esse, nisi civilem tantum iudicem, sicut ante erat, priusquam nos sublato vicarii magistratu dignitate amonaeque maiore primae Galatiae praesidem honoravimus; vicarium autem denuo omnibus Ponticae dioeceseos provinciis praeficere, ut locum expleat non solius praefecturae, sed etiam gloriosissimi magistri sacrorum

2 inscr. de revocatione vicarii Ponticae ε || 4 Βάσσω || Eugenio ε (cf. Zachariae anecd. 261 1s' Theophan. 235, 1 de Boor, apud quem a. 545 ἀπὸ ἐπάρχων vocatur Eugeni- nus) || 4 ὑπάρχῳ M || 8 ἐπινοηθέντων om. ε || ἐκείνους ipsa ε || 9 ἐπίσχομεν || consensus(?) ε. Cf. nov. VIII c. 3 || 10 οὐδὲν || nemini ε || παρ' αὐτῶν om. ε || 13 καὶ φόνοις — 15 χρώμενοι om. M^a, suppl. in marg. M^b. Nonnullae litterae abscissae sunt, quas unciis includo: ἐντεθ[ρα]μμένοι — [ὀ]λοφοροῦντας — [ἀ]θροίζοντες — κατ' ἀλλή[λων] || 15 καὶ del. Zachariae utentibus his ε || 20 πρᾶξαι om. ε || 26 μόνον et εἶναι suppl. ex ε (cf. 771, 3) || 27 περιελθόντες M || 28 ἀξία dignam ε || 31 πληροῦν om. ε || 32 οὐ ex ε suppl. Zachariae, μὴ unte τὸν τόπον add. cum Scrimgero vulg.

lectiones enotavi selectas (contulit Chiappelli). || 2 rubr. om. V, const. VIII — de renouacione vicarii pontifice. Ry. Pist. || 6 sufficienter V^b Pist. || 7 pontificam V pontificem Pist. || diocesim V docesim Pist. || 8 per om. Pist. || 9 consensimus V || concessimus Pist. contempsimus Beck || 10 ab eis om. V, ab eius Pist. || derelinquere V || sperare Pist. || 11 ipsi Pist. || 12 has latrocinii Pist. || a latrocinii V || domiciliis Pist. || 13 et adversus Kroll || ad aduersarios V et aduersario Pist. || 14 sunt V || sunt ut Pist. || 15 mittent V^a || neminem V Pist., corr. Beck || 16 tradita (om. iudicum) Pist. || provincias exigere presumentes Pist. || 17 quidem V || dem Pist. || 18 a prouintia V a prouinciis Pist. || 19 uiro V || presumente Pist. || 20 indita Pist. || 25 calatie V || 28 auferemus V Pist. || aut ministrationem V¹ Pist., at ex aut V² || 29 illo V illos Pist. || 30 pontificis dioeceseos V Pist. || 32 etiam V || et Pist.

τον μαγίστρου των θείων ἡμῶν ὀφφικίων καὶ πρὸς
 γε των ἐνδοξοτάτων στρατηγῶν· ἔτι γε (μὴν) καὶ
 των μεγαλοπρεπεστάτων ἀρχόντων, οἱ τῷ θείῳ ἡμῶν
 πατριμονίῳ καὶ τῷ ταμιείῳ γε μὴν καὶ πρὸς γε δο-
 μεστικῶσι [μὲν] καὶ προτίκτωσιν ἐρεστώσι· καὶ τοι-
 αὐτήν ἔχειν ἀδειάν τε καὶ ἐξουσίαν, ὅποιαν αὐτοῖς
 τοῖς ἀρχонтаσ δι' ἐαντων γινόμενος ἐπὶ των τόπων
 ἔχειν συνέβαιναν· ὥστε μήτε ἀξία μήτε ἰερωσύνη
 μήτε ζώνη μήτε στρατεία μήτε τινὶ των πάντων
 ἐτέρῳ τῆς δικαιοδοσίας ταύτης ἐξῆρησθαι τινά, ἀλλὰ
 πάντα ἐπολεῖσθαι κατὰ τὸν ὁμοιον τρόπον, εἴτε ἐν
 ἰδιώταις τελοῖεν εἴτε τινὰ περιβέβληται ζώνην ἢ
 ἀξίαν ἢ στρατείαν ἢ καὶ ἰερωσύνην, καὶ οὐκ ἐπὶ
 μότοις ἐγκλήμασιν (οὐ γὰρ μόνον στρατιωτικὸν τὸν
 ἀρχοντα τούτον ποιούμεν), ἀλλὰ καὶ εἰ τις ὑπὲρ χρῆ-
 μίων ἐθελήσοι μέρψασθαι, κοινῇ γὰρ τὴν ἀρχὴν
 ταύτην πᾶσι τε προσώποις καὶ παντοίοις πράγμασι
 1 ποιούμεν. Αποδίδουεν δὲ αὐτῇ καὶ ὁ πρῶτην εἶχε
 θειον ἀκροατήριον, ὥστε τὰς ἀχοι πεντακοσίων χρυ-
 σῶν ὑποδέσειε ἀναρωμένας ἐκκλήτω κατὰ τινα τῆς
 20 Ποντικῆς διοικήσεως ἐπιορχίαν μὴ κατὰ ταύτην ἀγε-
 σθαι τὴν εὐδαίμονα πόλιν, ἀλλὰ παρ' αὐτῶ κατὰ
 τὸ σάκρον ἐξετάζεσθαι σχῆμα, εἴτε ἐξ αὐτῆς τῆς
 των πολιτικῶν ἀρχόντων ἐκινήθησαν δικαιολογίας,
 εἴτε ἐκ ψήφων τινὸς των ἐπὶ ταύτης τῆς μεγάλης
 25 πόλεως ἀρχόντων, ἢ καὶ ἐξ ἡμετέρας κελύσεως· οἶ-
 νενὶ παρόρησιον διδοῦντες, ἐπειδὴν ἐκλήθησα δίκην
 κινούτο, ἐφέσει δευτέρα κεροῆσθαι εἰ μὲντοι γε δίκην
 παρ' αὐτῶ κινήσειη πρωτότυπος ἐφεσίς τε κατὰ ταύ-
 τῆς ἐπιδοθεῖη, προβήσεται τὰ των ἐφέσεων κατὰ
 30 πρότερον, πρὶν ἡμῶς ἐνώσαι τὴν ἀρχὴν, ὡς μηδενὸς
 ἐν μέσῳ γεγονότος καινού. τούτο γὰρ δὴ καὶ ἐπὶ
 τῷ Γαλιτιαῖς ἡγουμενῶν κελύμενον, ὃν γε φιλὸν ἀπο-
 δεδώκαμεν ἀρχοντα, ὡς δὴ μηδενὸς ἐπ' αὐτῶ καινι-
 σθέντος ἐν μέσῳ.

35

CAPUT II.

Ἀδειάν τε τῷ βικαρίῳ τούτῳ παρέχομεν, καθ'
 ἣν ἂν ἐπιορχίαν ἐδέλοιτο τῆς Ποντικῆς διοικήσεως γίνε-
 σθαι, ἀπὸ τῆς γειτοῦσ ταύτης ἀξιαμένῳ Βιθυνίας
 μέχοις Ἀρμενίων αὐτῶν καὶ Τραπεζούντος καὶ (τῶν)
 τῆς ἡμετέρας πολιτείας πρὸς Πέρσας ὄριον, ὥστε αὐ
 40

rum nostrorum officiorum, sed et gloriosissimorum
 magistrorum militum, adhuc verum etiam *** insuper
 domesticis et protectoribus praesunt, ac talem habere
 licentiam et potestatem, [et] qualem ipsos iudices per se
 5 factos in locis habere contigerit, ut neque dignitas
 neque sacerdotium neque cingulum neque militia ne-
 que cuidam ex omnibus alteri iurisdictionis huius
 exceptari aliquem, sed omnem subiacere secundum
 similem modum, sive privati sint, sive quodam cir-
 cumdati sint cingulo aut dignitate aut militia aut
 sacerdotio, ** in solis criminalibus (non enim solum
 militare iudicem hunc facimus), sed et si quis super
 civilibus voluerit agere. Commune <enim> cingulum
 hunc omnibus personis et omnibus rebus facimus.

1 Reddimus ei quod pridem habuit sacrum audito-
 rium, ut usque ad quingentorum aureorum cognitio-
 nes comprehensas appellatione per aliquam Ponticae
 dioeceseos provinciam non ad hanc adduci felicissimam
 civitatem, sed apud eum secundum sacram discuti-
 ti figuram, sive ex ipsa civilium iudicium motae
 sunt iurisdictione, sive ex sententiis alicuius eorum,
 qui in hac magna civitate sunt iudices, vel ex nostra
 iussione; nemini fiduciam dantes mox quod lis de
 appellatione apud eum moveatur, appellatione secu-
 5 cunda ***. Si tamen lis apud eum mota sit prin-
 cipaliter et appellatio adversus eam detur, procedat
 ad appellationem secundum quod pridem, priusquam
 nos istam adunassemus administrationem, ac si nulla
 in medio facta novetur. Hoc enim quoque in Gali-
 tia iudice iubemus, quem simplicem reddidimus iudi-
 cem, tanquam nullo [nihil] in medio de eo innovato.

Sed licentiam [his] vicario huic praebemus, se-
 cundum quam provinciam voluerit Ponticae dioeceseos
 fieri, a vicina hac incipienti Bithynia usque ad
 Armenios ipsos et Trapezuntam et eorum nostraeque
 reipublicae ad Persas finium, ut ipse principaliter

nostrorum officiorum atque gloriosissimorum magistrorum militum, praeterea autem magnificentissimorum
 eorum magistratum, qui sacro nostro patrimonio nec non thesauro et domesticis denique et protectoribus
 praesunt; atque talem licentiam habeat et potestatem, qualem ipsi magistratus per se ad ea loca venientes
 habere solebant, ut nemo neque dignitate neque sacerdotio neque cingulo neque militia neque propter aliud
 quicquam ex hac iurisdictione excimatur, sed omnes ei subiacent eodem modo, sive privati sunt sive cin-
 gulo vel dignitate vel militia vel etiam sacerdotio ornati, idque non in criminibus solis (neque enim mili-
 1 tarem tantum hunc magistratum facimus), verum etiam si quis de pecuniis litem instituerit velit. Communem
 enim hunc magistratum omnibus hominibus omnibusque rebus facimus. Reddimus vero ei etiam quod
 ante habuit sacrum auditorium, ut lites usque ad quingentos aureos appellatione suspensae in aliqua
 Ponticae dioeceseos provincia non ad hanc felicem deducantur urbem, sed apud eum sacra vice
 examinentur, sive ex ipsa civilium magistratum iurisdictione motae sunt, sive ex sententiis alicuius
 magnae huius urbis magistratum sive etiam ex nostra iussione; nemini licentiam dantes, ut postquam
 appellatione suspensa lis mota fuit, altera appellatione utatur. Si qua tamen controversia principalis
 apud eum mota et adversus hanc appellatio interposita sit, procedet appellatio sicut olim, antequam nos
 magistratum coniunximus, tanquam nihil in medio tempore innovatum sit. Hoc enim etiam in Galatiae prae-
 side iubemus, quem simplicem denuo magistratum facimus, quasi nihil in eo interim immutatum sit.

II. Licentiamque huic vicario damus, ut in quacunque velit provinciam Ponticae dioeceseos pro-
 ficiscatur, incipiens a vicina hac Bithynia usque ad Armenios ipsos et Trapezuntam et nostrae reipublicae

1 καὶ πρὸς γε] sed et s || 2 μὴν addidi, cf. s || 3 των μεγ.
 — 4 γε μὴν καὶ om. s || 5 μὲν om. cum. s Scrimger et
 vulg. || Ssq. μήτε quinquies scripsi pro μηδὲ || 11 πάντας]
 omnem s || 13 στρατείας Kroll] στρατηγίαν M || καὶ
 οἶκ om. s || 18 δὲ et καὶ om. s || 23 σάκρον s] των
 σάκρων M || 27 lis a p n d eum mota sit s || 28 κεροῆσθαι
 om. s || 29 principaliter i. e. πρωτότυπος s || 30 ad
 appellationem (i. e. κατὰ των ἐφ.?) s || 39 των addidi,
 cf. s

3 ac] haec V nec Pist. || 4 et delevi || qualem Pist.]
 equaliter V || 5 dignitas neque om. V || 8 exceptari V ||
 9 priuati sunt V || 13 enim add. Beck || 19 ut usque]

et usque V utriusque Pist. || arcorum V || 20 comprahen-
 sus V Pist. || pontifice (-cem Pist.) dioeceseos V Pist. || 25
 maxima Pist. || 26 lis de usque ad 30 appellatione (sic)
 om. Pist. || 28 uti suppl. Beck || 31 ista donassemus amini-
 stratione (ammistracione Pist.) V Pist., corr. Kroll || ac]
 hac V Pist. || 32 noventur Pist. nova essent Osenbrüggen,
 an novatura? || quoque Osenbrüggen] quod V Pist. || galla-
 tice V || 34 nihil del. Schoell || innouatu V, innouatum
 Pist., innouatum esset. Licentiam Beck || 36 his delevi,
 etiam Beck || 37 dioeceseos V Pist. || 38 incipienti Beck]
 incipiente V Pist. || bithynia (bithina Pist.) et armoenios
 (armanios Pist.) et trapizunta (thrapizeunta Pist.) V || 40
 ad] as V Pist.

τὸν πρωτοτύπως μὲν τὰ μέχρι νῦν ἡμαρτημένα ταῖς
προσηκούσαις μετελθεῖν τιμωρίας (καὶ γὰρ δὴ καὶ
ξίφους αὐτῶ παρέχονεν ἄδειαν), μάλιστα δὲ τοῖς στρα-
τιωταῖς ἐπεξελεθῆναι, εἰ τινες αὐτῶν τοῖς οἰκίους ἀπο-
λελοιπότες τόπους τοῖς τοιούτοις ἑαυτοὺς ἐκδεδάκασιν
ἀτοπήμασιν. εἰ τινα δὲ ἂν ἐγκλήμασιν ὑποκειμενον
εὐροί, τούτων γυμνώσει τῆς ζώης, ὅποσον περ ἂν
ἔχον τυγχάνοι· οὐκ ἀναμένον τούτο δῆλον ποιῆσαι
τῇ ἐφροσῶσῃ ταῖς τοιαύταις στρατείαις ἀρχῇ, ὡς ἅπασι
καὶ τὸν ἐκείνης τόπον πληρῶν καὶ κατὰ πάντων
ἐφεξῆς ἄδειαν ἔχων. ἐρίστασθαι τε αὐτῶ παρέχονεν
ἄδειαν πᾶσι τοποῖς τε καὶ χωροῖς, εἴτε ἀγιοτάτων
ἐκκλησιῶν ἢ καὶ εὐαγῶν εἴην μοναστηρίων ἢ τῶν
θείων ἡμῶν πριβατῶν ἢ καὶ τοῦ θείου πατριμονίου
ἢ καὶ τῆς ἡμετέρας οἰκίας· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν οὐδένα
τόπον (ἔξω) τῆς αὐτοῦ δικαιοδοσίας καταλιμπάνομεν.

CAPUT III.

Ἐποπτεύσει δὲ καὶ τὰς στρατιωτικὰς παρόδους, εἰ
μετὰ τῆς προσηκούσης εὐταξίας προέρχονται· καὶ εἰ
τι κατ' αὐτὰς ἁμαρτανόμενον εὐροί, τούτο ἐπαρο-
δώσει, τοὺς τε στρατιωτὰς σωφρονίζων αὐτοῖς τοῖς
τῆς ἡμετέρας ὑποτελεῖσι τῶ ἱκανῶ ἐρ' οὐκ ἂν ἡδμη-
μένοι τύχονεν παρασκευάζον γενέσθαι. παρησίαν
τε αὐτῶ παρέχονεν, καὶ ὅπλων γυμνῶν τοὺς μὴ διὰ
τινα στρατείας ἀνάγκην ταῦτα κτωμένους καὶ πάντα
εἰσάγειν ταῖς δημοσίαις τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως
1 ὄπλοθ' ἄκταις. Ἀνακόψει τε μοιχείας καὶ ἀνδροφ-
ονίας καὶ ληστείας (καὶ) μάλιστα πάντων γυναικῶν
ἀρπαγὰς καὶ πραγμάτων ἀφαιρέσεις, ἐφόδους τε καὶ
βίαις, καὶ πάντα τῶν τοιούτων ἁμαρτημάτων κατά-
λογον, ὡς τούτου μάλιστα τῆς δεδομένης αὐτῶ παρ'
ἡμῶν ἀρχῆς κεφάλαιον (ἔχον). ἀναστελεῖ καὶ τοὺς
ἀδικούντας, εἴτε ἱερεῖς εἴτε ἀρχόντες εἴην εἴτε καὶ
κτῆτορες ἢ καὶ ἰδιῶται τυχόν· καὶ οὐδενὶ συγχωρήσει
πράξει τι τοῖς ἡμετέροις μὴ γνωριζόμενον νόμοις.
2 Ἐπάξει δὲ καὶ τὰς τῶν δικῶν ἐξετάσεις τε καὶ
κρίσεις. ἔξει δὲ ἰδίαν μὲν τάξιν, ἀνδρῶν [μὲν] βικα-
ριανῶν septuaginta, στρατευσασμένων διὰ θείων ἡμῶν
προβατορίων ἔξ ἐκείνου τοῦ σκρινίου παρεχομένων,
ἔξ οὗ καὶ πρότερον ὅτε βικαρίος ἦν. ἀποδίδομεν δὲ
καὶ τὰς ἡμίονους, ὅσας πρότερον τῶ βικαρίῳ δεδο-

quidem, quae hactenus delicta commissa sunt, com-
petentibus emendat supplicis (et gladii ei concedimus
licentiam), praecipue milites coerccere; nam si qui
relinquentes loca talibus in statutibus tradiderunt
5 inlicitis, si quem autem crimini obnoxium invenerit,
hunc exspoliet cingulo, quem habet, non expectante
eum manifestum facere praepositae huiusmodi digni-
tati quemadmodum semel et illius locum implens et
in omnibus de cetero licentiam habens. Superesse
ei concedentibus timorem omnibus locis et vicis,
sive sacratissimarum ecclesiarum sive sanctissimorum
sint monasteriorum vel sacrorum nostrorum priva-
torum, aut sacri patrimonii aut nostrae domus, et
simpliciter dicere, nullum locum foras eius iuris-
15 dictione relinquentibus.

Peraequabit vero et expeditiones viaticas, si cum
competenti disciplina procedunt, et si aliquid ab eis
culpabile invenerit, hoc emendare, tam milites emen-
dant ipsos, quam nostris subiectis in his quibus laesi
constituti sunt praeparans satisfieri. Fiduciam autem
ei concedimus et armis nudare eos, qui non propter
aliquam militiae necessitatem possident ea, et omnia
inferre publicis huius magnae civitatis armamentis.

1 Resecabit autem adulteria et homicidia et latro-
cinia et praecipue omnium mulierum raptus et rerum
ablationes, invasiones autem et violentias et omnem
talium delictorum enumerationem, utpote hoc quam
maxime datae ei a nobis administrationis capitulare
habens. Compescet autem iniuste agentes, sive sa-
cerdotes sive iudices sint, sive etiam possessores aut
privati forte, et nulli quiescet agere nostris non co-
gnitum legibus.

2 Habebit vero et litium examinationes et quaes-
tiones. Habebit et proprium quidem officium homi-
num vicarianorum septuaginta, militantibus per divinas
nostras probatorias de illo scrinio praestitas, de quo
et prius, quando vicarius erat. Reddimus autem ei
et mulos, quantos vicario pridem dederamus nunc

Persarumque fines, ut primum quidem quae adhuc commissa sunt poenis competentibus persequatur (nam etiam gladii ius ei concedimus), praecipue vero milites coerccat, si qui eorum derelictis stationibus suis eiusmodi flagitiis se dederunt. Si quem autem criminibus obnoxium invenerit, hunc cingulo privabit, qualemque habet, non expectans, donec magistratum qui talibus militibus praestat ea de re certiorum fecerit, quippe qui semel et illius locum expleat et in omnes omnino potestatem habeat. Atque licentiam ei damus adeundi omnia loca et vicis, sive sanctissimarum ecclesiarum aut religiosorum sunt monasteriorum aut sacrorum nostrorum privatorum aut etiam sacri patrimonii aut nostrae domus, et ut simpliciter dicamus nullum omnino locum ex eius iurisdictione eximimus.

III. Observabit autem etiam militares transitus, num cum debita disciplina procedant; et si quid in iis commissum invenerit, hoc corriget tum milites castigans ipsos tum etiam subditis nostris, quibus in rebus iniuria affecti fuerint, satisfieri curans. Potestatemque ei concedimus, ut armis privet, qui non propter aliquam militiae necessitatem ea habent, omniaque inferat publicis huius magnae urbis armamen-
1 tariis. Reprimetque etiam adulteria et homicidia et latrocinia et maxime mulierum raptus, rerumque ereptiones, insidias et vim, universam denique talium delictorum seriem, quod hoc potissimum potestatis a nobis ei datae caput habet. Refrenabitque improbos, sive sacerdotes sive magistratus sunt, sive posses-
2 sores sive privati, nec cuiquam permittet facere aliquid legibus nostris non probatum. Institutum autem etiam controversiarum examinationes et diiudicationes; habebit autem propriam cohortem virorum vicarianorum septuaginta stipendium facientium per sacra nostra probatoria, quae ex illo scrinio praebentur, ex quo antea quaque solebant praebere, cum vicarius erat. Reddimus vero etiam mulas, quot quondam

2 καὶ γὰρ δὴ om. ε || 4 nam si qui ε || αὐτῶν τοῖς οἰκίους om. ε || 5 ἑαυτοῖς] in statutibus(?) ε || 6 ὄντινα Zachariae male || crimini ε || 8 τοῦτο] eum ε || 9 στρατείας om. ε || 11 παρέχονεν ἄδειαν] concedentibus timorem ε || 16 ἔξω ex ε add. Zachariae || καταλιμπάνομεν Zachariae] καταλιμπάνων M relinquentibus ε || 17 peraequabit? ε || 19 emendaro ε || 23 τε] autem ε || 24 πάντας M || 27 καὶ addidi ex ε || 28 τε] autem ε || 31 ἔχων supplēvi ex ε || κα] autem ε || 32 καὶ om. M^a, supra v. add. M^b || 34 τι om. ε || 35 ἐπάξει Kroll] ἐπέξει M, ἐπέξει cum Scrimgero vulg., habebit ε || 36 δέ] et ε || μὲν alterum om. ε || βικαρίων M^a || 37 septuaginta M || 39 δέ] autem ei ε || 40 dederamus ε

2 emendat V emendetur Pist. || ei Pist.] eius V || 3 post praecipue autem add. Beck || 4 relintēs V || in statu-
tes Pist., in stationibus se talibus Beck || 6 expolliēs V Pist., corr. Beck || 8 impleris V impleres Pist. || 11 sa-
cratissimorum V || 12 privatorum Beck] priuatarum VPist. || 17 percauavit VPist., perspectabit Beck || 19 militas V^a || 20 in quibus Beck || 26 rescauavit V ressequavit Pist. || 27 raptos V raptōres Pist., corr. Beck || 28 ablationes Beck] abalienationes V abalienaciones Pist. || 30 admini-
strationi V administri Pist. || 31 compescit V, corr. Beck || 32 aut] sint V^a || 33 quiescet Kroll] qui nescit VPist. || 35 et prius om. Pist. || 36 et om. Pist. || 40 multos VPist. || declaramus VPist., corr. Kroll

μείνας νῦν ὁ τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενος ἔχει λαβὼν πρὸς τὴν αὐτοῦ ὑπηρεσίαν· ἐπεὶ γὰρ ἐκείνῳ μὲν οὐδὲν ἕτερον ἢ ἀρχοντι μόνον ὄντι πολιτικῶν περιττῆ τῶν τοιούτων ἡ χρεία, τῷ δὲ περιβλέπτῳ βικαρίῳ περιουσιῶν ἀναγκαζομένην ἀναγκαῖα τὰ τῆς ἐντεῦθεν ὑπηρεσίας 3 ἐστίν. Ὑπακούσεται δὲ αὐτῷ πάσα στρατεία ὑπ' ἐκείνου οὕσα τοὺς τόπους, καὶ ὑποουρήσουσι τοῖς παρ' αὐτοῦ λεγομένοις δομῆστικοῖς τε καὶ προτίκτωρες, σχολάριοι τε καὶ στρατιῶται· οὐ δεόμενοι προστάξεως ἀρχικῆς ἢ κελεινῆς ἡμετέρας, ἀλλ' αὐτῷ τῷ τῆς ἀρχῆς ὑποουρῶντες δικαίῳ. ὑποουρήσουσι δὲ καθ' οὓς ἕκαστος διάγουσι τόπους, πλὴν εἰ μὴ τις δικαία καὶ ἀπαραίτητος χρεία μειζονος βοήθειας δεομένη πρὸς ἀνάγκην αὐτὸν καταστήσει τοῦ καὶ ἐξ ἑτέρων 4 τόπων εἰς ἑτέρους τόπους μεταγαγεῖν. Χρησεται δὲ κήρυκος φωνῆ καὶ λαμπάσι quattuor, ὡς καὶ δαπάνης παρ' ἡμῶν ὑπὲρ τούτου ὀρισθείσης, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπισημοῖς ὅσα πολιτικῆς τε καὶ στρατιωτικῆς ἐστὶν ἀρχῆς. Ὅθεν καὶ ad responsum αὐτῷ κελεινόμενος ἵππουσιν κατὰ μίμησιν τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν στρατηγῶν, δι' οὗ καὶ σωφρονεῖ στρατιῶτας, εἶπον καλέσει καιρὸς, καὶ συνῆξει πρὸς τὰς ἀναγκαῖας τοῦ πράγματος ὑποουρίας. ὅσας δὲ σιτήσεις ἀφορίσαμεν αὐτῷ τε καὶ παρεῶν καὶ τῆ ὑπ' αὐτὸν τάξει, καὶ ὅσας δεῖ τοῦ λοιποῦ τῶν τῆς πρώτης Γαλατίας ἡγού- 5 μων ἔχειν ὑπὲρ αὐτοῦ τε καὶ παρεῶν καὶ τῆς πεποιημένης αὐτῷ τάξεως, ὅσα τε αὐτὸν ὑπὲρ τῶν τῆς ἀρχῆς συμβόλων προσήκει παρέχειν ἢ ἐν τῷ θείῳ ἡμῶν παλατίῳ ἢ ἐν τῷ πραιτωρίῳ τῶν ἐνδοξοτάτων ἐπάρχων, διὰ τῆς ὑποτεταγμένης ἀπογραφῆς πᾶσι 30 γενήσεται δῆλα. ταύτην ἡμεῖς τὴν ἀρχὴν τοῖς τόποις ἐκείνοις ἀποδεδώκαμεν, ὥστε τοῖς ἀδικουμένοις ἐκ προχείρου τὴν βοήθειαν εἶναι, καὶ πάντας τοὺς κατ' ἐκείνουσιν οἰκονίτας τοὺς τόπους ἀπὸ πᾶσης ἀρχῆς ἢ μὲν τῶν ἀρχῶν νῦν κατεχόντων αὐτοὺς δυσχερῶν, ἡσυχίας δὲ 35 καὶ εὐνομίας ἀπολαύειν ἀπάσης, ἀρχὴν τοῖς τόποις ἐπιστησάντων ἡμῶν πρὸς πᾶσαν ἐφεξῆς ἀδικίαν τε καὶ παρανομίαν δυναμένην ἀνοεῖν.

(Ἐπίλογος.) Ταῦτα τοίνυν δῆλα τῆ σῆ ἐνδοξο- 4 τητι καταστήσει στυνδιδόμεν, ὥστε αὐτὴν γινώσκουσαν καὶ περὶ τούτου νῦν ἡμῖν παραστάτα παραφυλάττειν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον καὶ τὰς σιτήσεις αὐτῷ χρηγεῖν, καθὰ τῆ ὑποταγείσῃ παρ' ἡμῶν ἀπογραφῆ

provinciae iudex habet accipientem ad suum ministerium. Illi videlicet ad nihil aliud nisi iudici tantummodo constituto civili superfluum eorum est opus, viro spectabili vero vicario, circumlustrare necessitatem habenti provincias necessarium huiusmodi ministerium est. Obediet vero ei omnis militia in illis constituta locis, et obediens his, quae dicuntur ab eo, domestici et protectores et scholarii et milites, non egentes praecipitis iudicialibus aut iussionibus nostris, sed hoc ipso *** iurisdictione. Administrabunt vero ea quae singuli habitant loca, nisi quaedam iusta et inrecusabilis occasio auxilio maiore egens necesse eum constituat, ut ex aliis locis in alios istos transferre.

4 Utetur vero praeconis voce et lampadibus quattuor et expensa pro hoc a nobis definita et [in] aliis insignibus, quae civilis militarisque sunt dignitatis. Unde adresponsum ei iubemus ministrare ad imitationem gloriosissimorum nostrorum magistrorum militum, per quod et disciplinam dabit militibus, si quando vocaverit tempus, et congregat ad necessaria rerum ministeria. Quantas vero annonas delegavimus ei et consiliario eius et eius officio, et quantas oportet de cetero eum, qui primae Galatiae iudex est, habere pro se et consiliario et obediens ei officio, quod vero ipsum pro dignitatis codicillis oportet praebere aut in divino nostro palatio aut in praetorio gloriosissimorum praefectorum, per subiectam descriptionem omnibus fiet manifestum. Hanc nos dignitatem locis illis reddimus, ut laesis promptum adiutorium sit, et omnes in his habitantes locis liberemus his quae hactenus adprehenderunt eos difficultatibus, quiete vero et tranquillitate perfrui universa, administrationem praeponentes ad omnium de cetero iniquitatem et iniustitiam valentem sufficere.

(Epilogus.) Haec igitur manifesta tuae gloriae constituere praevidimus, ut ea cognoscens, quae de hoc nunc nobis placuerunt, observare in deinceps tempus et annonas ei ministrare, secundum quod quae subiecta est a nobis descriptio praebebit.

vicario assignatas nunc provinciae praeses accepit in suum ministerium; quoniam illi, qui nihil aliud nisi civilis tantum sit magistratus, supervacaneus est talium usus, spectabili vero vicario circumire coacto 3 necessaria earum opera est. Oboediet vero ei universus exercitus in illis locis constitutus, dictoque eius audientes erunt domestici et protectores, scholares et milites, non indigentes praesidali mandato nostrorum iussu, sed ipso magistratus iure obtemperantes. Oboedient autem quo quisque loco degit, nisi qua iusta et 4 inevitabilis necessitas maioris auxilii indigens cogat eum ex uno loco in alterum traducere. Utetur etiam praeconis voce et quattuor facibus, quoniam in hanc rem sumptus a nobis constitutus est, atque ceteris omnibus insignibus, quaecumque civilis et militaris magistratus sunt. Unde etiam ad responsum ministrare ei iubemus ad imitationem gloriosissimorum nostrorum magistrorum militum, per quod et coerebit milites, si quando tempus postulaverit, et ad necessaria rerum ministeria continebit. Quantas vero annonas assignaverimus ei et assessori et cohorti ei parenti, et quantas debeat posthac primae Galatiae praeses habere pro se et assessore et oboediente ei cohorte, item quantum ipsum pro magistratus codicillis aut in sacro nostro palatio aut in gloriosissimorum praefectorum praetorio dare conveniat, per subiectam notificationem omnibus fiet manifestum. Hunc nos magistratum illis locis reddidimus, ut qui iniuria afficiuntur in promptu auxilium habeant omnesque, qui in illis locis habitant, quibus hactenus premuntur molestiis liberentur, et quiete atque disciplina fruantur omni, quoniam magistratum illis locis praefecimus adversus omnem iniuriam et seditionem valentem.

Epilogus. Haec igitur manifesta tuae gloriae facere visum est, ut cognoscens quae hac de re nunc nobis placuerunt observet in futurum tempus et annonas ei praebeat, quemadmodum subiecta a nobis notitia comprehenditur.

1 ἐπαρ (sic) M || ἔχει λαβὼν] ἔλαβε cum Scringero vulg. || 2 αὐτοῦ M || 4 περιουσιῶν] circumlustrare — provincias s || 10 ἀλλ' — δικαίῳ] sed hoc ipso iurisdictione s || 14 ἀνάγκης M || 16 quattuor M || 19 ἀδρ-σπόνσουμ M || 21 καλέσει] vocaverit (i. e. καλέσει) s || 22 congregabit (i. e. συνῆξει) s || rerum ministeria s || 24 consiliario eius s || 30 ἐπάρχων M, correxi || 36 ἀπάσης, ἀρχὴν ex s Zachariae] ἀπὸ πάσης ἀρχῆς M || τοῖς τόποις et ἡμῶν om. s || 37 πᾶσαν] omnium s || 38 παρανομίαν ex s Mommsen] προνομίαν M

. 1 accipiens Beck || 3 constituunt VPist., corr. Beck

|| est] et VPist. || 5 habent VPist. || 6 obedire et constitui VPist., corr. Beck || 7 obediunt V || 8 scolarii V scolari Pist. || 10 lacunam post ipso statuit Schoell || 12 auxilium maiores eget VPist., corr. Beck || 16 et prius om. Pist. || diffinita V || in del. Beck || 17 militaribus V^a, quae suprascr. V^b dignitates V || 18 ministrari VPist. || immitationem V || 21 et om. V¹, add. V² || congregabit Beck || 22 annos V || 24 galliae V || est] et VPist. || 30 leg. reddidimus? || adiutorium V || 33 ueris (ue ex) uo V¹, uero V² || administratione V || 42 quod om. V, quae om. Pist. || 43 praebebit om. Pist.

περιέχεται. Dat. XV. kal. Oct. (CP.) imp. dn. (Iustiniani) pp. Aug. anno XXII. post Basilii vc. cons. anno VII.

Dat. XVII. kal. Oct. CP. imp. dn. Iustiniani pp Aug. anno XXII. pc.

[a. 548.]

Θ

ΠΕΡΙ ΑΡΓΥΡΟΠΡΑΤΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΩΝ.

Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Αὐγουστος Τριβουνιανῶ ἐπάρχῳ πόλεως.

(Προοίμιον.) Τὸ κοινὸν τοῦ συστήματος τῶν ἀργυροπρατῶν τῶν ἐπὶ ταύτης τῆς μεγάλης πόλεως ὄντων ἰκέτευσεν τὸ ἡμέτερον κράτος, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀπασιν, ὅς αὐτοῖς περιλοπιμήμεθα, καὶ νῦν καθ' ἕτερον αὐτοῖς βοηθῆσαι τρόπον, ἐδίδαξαν γὰρ τινες ἐποφλήσαντας ἢ καὶ ἐποφείλοντας καὶ ἀπαιτομένους χρυσίον ἢ πράγματα καὶ οὐκ ἔχοντας, ὅθεν τοῦτο διαλίσειαν, αἰτεῖν αὐτοὺς καθαρὰς ἀντιφωνήσεις ὑπὲρ αὐτῶν ὑπειρέναι, καὶ ποτὲ μὲν αὐτὸ τοῦτο ἐν ὁμολογίαις συγγράφειν, ποτὲ δὲ διὰ τῆν ἐκ τοῦ συμβάλλοντος πίστιν καὶ ἀγράφως αὐτοῖς ἐντείλασθαι τοῦτο ποιεῖν, ἑαυτοὺς δὲ ταῖς ἐκείνων αἰτήσεσιν ἐνδιδόντας ὀρῆσειν χρόνον ἤτην πρὸς τοὺς ἐνοχλοῦντας αὐτοῖς, ὥστε εἰσω τοῦτου πάντως τὸν ἀντιφωνητὴν καταθεῖναι τὸ ὄφλημα· ἑαυτοὺς δὲ ἐκείνοις ἀντιφωνεῖν, εἴτα τῆς προθεσμίας ἐνστάσης ἀπραγμόνος ποιεῖν τὸ ἱκανὸν τοῖς τὰς ἀντιφωνήσεις δεχομένοις, ἀναλαμβάνοντων τῶν ὑπευθύνων ἴσως καὶ τὰς δανειακὰς συγγραφαὶς καὶ τὰς ὁμολογίας τὰς αὐτῶν ἢ καὶ διαλίσεις λαμβανόντων, ὡς τὸ ἀσφαλὲς διὰ τῆς ἀντιφωνήσεως πεποιηκότων. πολλοὺς δὲ καὶ ἐπιτιχεῖν τινας βουληθέντας ἢ καὶ βουλομένους πράγματος ἐντεῖλασθαι αὐτοῖς ὑπὲρ αὐτῶν ἀντιφωνῆσαι χρημάτων τινῶν ἢ πραγμάτων δόσεις, καὶ τοῖς μὲν κατορθοῦσθαι τὸ σπουδαζόμενον, αὐτοὺς δὲ ἀμελεῖν κατατιθεῖναι τὸ χρυσίον ἢ τὰ πράγματα, καὶ ἀπλῶς οὕτω γίνεσθαι τὰς ἀντιφωνήσεις, οὐκ ἐντελομένων αὐτῶν [καὶ] μὴ ἄλλως τὸ χρυσίον ἢ τὰ πράγματα καταβάλλειν, πρὶν ἂν ὁ τῆν ἀντιφωνῆσιν λαμβάνων ἀποδείξῃ τῶν χρημάτων ἢ τῶν πραγμάτων ποιήσασθαι ἢ κατὰδοικο ταῦτα εἰληφέναι. καὶ αὐτοὺς μὲν παρέχειν τὸ χρυσίον ἢ τὰ πράγματα, ὕστερον δὲ ἀμφισβητήσεις ἔχειν ἐκείνων ἀποδείξεις ζητούντων τοῦ τοῦ χρυσίου ἢ τὰ πράγματα δεδοσθαι· πᾶσι παντοίως ἀμύχανον καὶ φοβερὸν αὐτοῖς ὑπάρχον, ὁμοίως μὲν τὸ παρωχηρὸς, ὁμοίως δὲ τὸ ἐλλιζόμενον * * *, ὅπερ τῶν ἀδυνάτων ἐστίν. τίς γὰρ ἂν τῶν τοῦ χρυσίου ἢ πραγμάτων ἀντιφωνηθέντων ἢ ἀντιφωνομένων μὴ ἐπὶ τῷ ποιήσασθαι τῶν διδομένων ἀποδείξῃ ἢ κατάθεσιν ἐν ὑπομνήμασιν, ὡς ταῦτα εἰη λαβῶν, ἔλοιτο ἂν πρὸς τοῦτο ἔλθειν; πολλοὺς δὲ αὐτοῖς ταλαιπωρομένους καὶ ἐκχωρεῖν ἑτέροις τὰς ἀγωγὰς, καὶ ἀντιτιθεσθαι ταῦτα οὐκ αὐτοῖς μόνους ἐνάγουσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς τὰς ἀγωγὰς ἐκχωρηθεῖσιν ἢ ἐκχωρομένοις. Καὶ ἤτησαν ταύτης ἀπαλλαγῆναι τῆς δυσκολίας, καὶ, εἴπερ

Edictum IX Graece tantum extat in M. — Epit. anon. Bodl. p. 224 Zach.

IX.

DE ARGENTARIORUM CONTRACTIBUS.

Imp. Iustinianus Aug. Triboniano praefecto urbis.

Praefatio. Commune collegii argentariorum, qui in hac magna urbe sunt, supplicavit potentiae nostrae, ut praeter cetera omnia, quae iis largiti sumus, etiam nunc alio modo sibi optulimus. Docuerunt enim quosdam, qui debuerint aut etiam debeant, quando pecuniae aut res ab ipsis repellantur et non habeant, unde hoc solvant, ab ipsis petere, ut pura constituta pro ipsis subeant, et modo hoc ipsum in obligationibus conscribere, modo propter contrahentis fidem etiam ut sine scripto hoc faciant ipsis mandare, sese autem illorum petitionibus cedentes iis, qui illos premant, certum tempus constituere, intra quod constitutae pecuniae reus omnino debitum solvat; se vero illis spondere, deinde die fatali veniente nullo negotio iis qui constituta susceperunt satisfacere, recipientibus debitoribus fortasse et mutui syngraphas et confessiones suas, aut etiam apochas accipientibus, quod securitatem per constitutum fecerint. Multos vero, cum parare sibi rem aliquam voluerint aut velint, ipsis mandare, ut pro ipsis pecuniam aut rem aliquam se daturos constituent, et illis quidem quod quaesierint obtinere, ipsos vero indubitanter pecuniam aut res praebere, et simpliciter ita constituta fieri non mandantibus illis, ut non aliter pecuniam aut res solvant, priusquam qui constitutum accepit apocham pecuniae aut rerum fecerit aut eas se accepisse professus sit; et se quidem dare pecunias aut res, postea autem controversias habere illis apochas datae pecuniae vel rerum exigentibus. Quae res multimodis difficilis et formidabilis iis est, tam praeterita quam futura cavere, id quod fieri nequit. Quis enim eorum, quibus pecunia aut res constitutae fuerint vel constituentur, non ea condicione ut apocham faciat datorum vel depositionem in actis se haec accepisse, ad id velit venire? Saepe vero ipsos defatigatos etiam aliis cedere actiones, et haec non sibi solis actionem inferentibus opponi, verum etiam iis quibus actiones cessae sint aut cedantur. Et petierunt,

1 subscr. d. XV. k. oct. M] dat. XVII. kal. oct. ε [2 XXII pc. Esc.] XXV post basilio vc. cons. anno VI M. Malui cum Zachariaeo sextum post Basilii consulatum annum in septimum mutare quam servato VI. post XXII. cum Bienero scribere XXI. Exemplar ad Eugenium scriptum anno 540 emissum esse e Pistoriensis subscr. concludere noli [Post subscr. non servatur notitia de qua agitur 771, 30. 43] 5 περι ἀργυροπρατῶν anon. Bodl. [6 Tribonianum quaestorem sacri palatii fuisse constat, praef. urbi non constat: κνέστωρ Τριβουνιανὸς ἀπενεμήθη τοῖς ἀργυροπραταῖς anon. Bodl. in epit. c. VIII, unde κομιστοῖοι· τὸ ἰσότηρον ἐπάρχῳ πόλεως mavult Zachariae [14 εαυτὸν M, corr. Agylaeus

[20 καὶ del. Zachariae [21 ποιήσασθαι M, correxi [24 excidisse puto verbi gratia φυλάττεσθαι [ὅτιπερ Zachariae [25 τῷ Zachariae] τὸ M

1 subscr. om. V; falsam exhibet Pist. (dat. VIII. k. iuñas cap. imp. dn. iust. pp. cog. añ. XIII iustino uiro clarissimo consulo i. e. a. 540), veram ad rubr. const. CXXII (= nov. CXXIX) delatam Escor. et T: dat. XVII. kal. oct. (octub. Esc.) ep. (cap. T) imp. dni nri (ntri Esc.) iustiniani (iust. Esc.) pp. cog. (desinit T) añ XXII. pc.

ὄλως καθαρὰ γέγονεν ἢ γενήσεται ἢ ἐντολή, ἄστε τὸ χρυσίον ἢ τὰ πράγματα ῥητῆς εἶσω προθεσμίας καταβάλλειν, αἰρέσεως οὐδεμίαν προσκειμένης, ἅμα τῷ παρελθεῖν τὴν προθεσίμην ἔνοχον τὸν ἐντετελέμενον καθίσταται τῇ τοῦ χρέους ἐκτίσει αὐτοῖς τε καὶ τοῖς παρ' αὐτῶν ἐκχωρηθεῖσιν ἢ καὶ ἐκχωροῦμένοις, μὴ μόνον εἰ τοῦτο ἔγγραφως ἐντετελέμενοι τύχοιεν, ἀλλὰ καὶ εἰ ἀγράφως ἅπαν τὸ πρᾶγμα πραχθεῖη.

CAPUT I.

Ἡμεῖς τοίνυν βοηθῆσαι τῷ πράγματι βουλόμενοι (μετὰ μέντοι πάσης ἰσότητος καὶ δικαιοσύνης, καὶ 5 ὥστε τοῦ λοιποῦ πᾶσι τρόποις ἀσφαλῶς προεῖναι ταῦτα) θεοπίσμενοι μὴ ἄλλως αὐτοὺς αἰρεῖσθαι τὰς ἀντιφωνήσεις ὑπεκτείναι, πρὶν ἂν ἔγγραφος αὐτοῖς περὶ τούτων γένηται ἐντολή ἅπαν τὸ πρᾶγμα, ὅπως ποτὲ πραχθεῖναι δεῖ, σαφῶς διορίζουσα, μηδὲ ἐκ τῶν καλῶν τούτων πίστεων εἰς ὄλεθρον προφανῆ καθαρῶς ἐμπέπτειν. εἰ δὲ γε κατὰ τινὰ τρόπον ἔγγραφον μὲν μὴ γένοιτο, χρόνος δὲ ὁρισθεῖη, καὶ σωτήριον ἐφ' ἅπαντα τὸν χρόνον ἐκείνος, ὑπὲρ οὗ τῆς ἀντιφωνήσεως γένοιτο, καὶ μὴ μέμφοιτο, διαδράμοι δὲ καὶ ὁ 10 χρόνος, εἴτα μηδὲ κατὰ ἄλλην δίμηρον αὐτὸ τοῦτο ἐν μέμφει ποιήσεται, πάντως τὸν ἐντετελέμενον καταβαλεῖν τῷ ἀντιφωνήσαντι τὸ χρέος, ὅπερ ἂν ἀποδειχθεῖη κατὰ γνῶμην αὐτοῦ παρά τινος τῶν ἀγόντων τραπέζης προσεστώτων ἀντιπεφωνημένον, καὶ μὴ δύνασθαι μήτε αὐτοῖς μήτε τοῖς αὐτῶν κληρονόμοις ἢ τοῖς παρ' αὐτῶν ἐκχωρηθεῖσιν ἢ ἐκχωροῦμένοις τὸν τοιοῦτον ἀντιτίθεσθαι λόγον, ἀλλ' ἐκεῖνο κρατεῖν, ὅπερ ἂν ἡ τῶν 15 ἐντολῶν δεῖξαι πῶς, εἰ μὲν ἐν γραμμασὶν αἴται προέλθοιεν, τοῦ δικάζοντος τοῖς γραμμασὶν ἀκολουθούντος, εἰ δὲ ἀγραφον εἴη τὸ σύμφωνον, ταῖς ἐπὶ τοῖσι διδομέναις κατὰ τὸν νόμον ἀποδείξεσιν ἐπομένου. τούτων κρατουμένων ἐπὶ τε τῶν ἤδη γενομένων κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἐπὶ τε τῶν ἐσομένων ἀντιφωνήσεων.

CAPUT II.

Εἰ δὲ καὶ τις αὐτοῖς ὑπεσχέθη ἢ ὑποσχέθειν θεραπεία διὰ γραμμάτων ἢ καὶ γραμμάτων χωρὶς, ἀποδείξει δὲ αὐτάρκτης καὶ νόμιμος δοθεῖη ἢ διὰ τῆς τῶν γραμμάτων ἀναγνώσεως ἢ διὰ τῆς ἐκ τῶν μαρτύρων 20 πίστεως, καὶ ταύτην ἔχειν τὴν οἰκίαν ἰσὴν βουλόμεθα καὶ ἀπαιτεῖσθαι τὸ συμπεφωνημένον παντελῶς μηδενὸς ἀντικειμένου νόμου, ὡς ἐχρῆν προῖκα ταῦτα (πραχθεῖναι), ἀλλὰ μὴ ἐπὶ δόσει τινί, διὰ τὸ τὴν πάντα βίον αὐτῶν ἐκ τούτου συνίστασθαι καὶ τόκους αὐτοῖς τελεῖν καὶ στεγνοῦντα δίδοναι, καὶ τῆς κοινῆς λυστελείας προβεβῆσθαι, οὐχ ἡν ζημιούνητο οὐδὲ ἵνα παντοίως ἄτροφοί μείναιεν, ἀλλ' ἵνα ταύτην ἔχοιεν τῶν 25 οἰκείων πόρων παραμυθίαν. Εἰ μέντοι γε λογισμοὺς ἢ ἀντισυγγράφους ἢ αὐτογράφους πεποιήνται ἢ ποιήσονται ἢ αὐτοὶ πρὸς τινὰς τῶν αὐτοῖς συμβαλλόντων, ἢ ἐκεῖνοι πρὸς αὐτούς, ἐν οἷς ἢ εἰσκομιδῆν τῶν χρημάτων καὶ δαπάνην καταγράφεται καὶ γράμματα φέροιο αὐτοῦ τοῦ τῆς τραπέζης προσεστώτος τοῦ τε ὑπογραφέως αὐτοῦ, οὐδ' ἀμαρτίαν καλοῦσι, καὶ αὐτῆς τῶν συμβαλλόντων πρὸς αὐτούς, ἢ διὰ παντὸς ὑπὸ 30 τῆς τοῦ συμβαλλόντος χειρὸς γεγραμμένης ἢ ὑπογραφῆν ἔχοντας, μὴ δύνασθαι τοὺς συμβαλλόντας τῆν μὲν εἰσκομιδῆν τῶν χρημάτων, ἢν οἱ ἀγυροπραῖται καταγράφουσιν ἐν τοῖς ἀντισυγγράφοις ἢ αὐτογράφοις βρεβίσις, δέχεσθαι κἀντεῦθεν αὐτοὺς ἀπαιτεῖν, πρὸς δὲ τὴν τῆς ἐξόδου καταγραφῆν ἀντιλέγειν ὡς οὐ γενομένην, μηδὲ 32 αὐτῆς τοὺς ἀγυροπραπέζης προσεστώτας τὴν μὲν δαπάνην ἐπαιτεῖν, τὴν δὲ εἰσκομιδῆν μὴ δέχεσθαι. Ἀλλ' εἴπερ ἐκ τῶν ἐκατέρωθεν προκομιζόμενων ἀντισυγγράφων λογοθεσίων ἢ αὐτογράφων μαρτυρηθεῖη ἢ τε τῆς

ut hac molestia liberarentur et si omnino purum mandatum factum sit aut fiat, ut pecuniam aut res intra certum tempus solvant, condicione nulla adiecta, ut simulatque praefinitum tempus elapsum sit, obnoxius mandator fiat debito solvendo et ipsis et quibus a se actiones cessae sint aut etiam cedantur, nec solum si hoc per litteras mandaverint, verum etiam si sine scripto totum negotium actum sit.

I. Nos igitur succurrere rei volentes (cum omni tamen aequitate et iustitia, atque ut in posterum omnibus modis haec secare procedant), sancimus non aliter eos constituta subire velle, priusquam scriptum de his mandatum ipsis detur omnem rem quomodo fieri oporteat definiens, neque ex hac bona fide in evidens exitium aperte incidere. Si vero aliquo modo scriptum quidem factum non sit, tempus autem determinatum sit, et tacuerit per omne tempus ille, pro quo constitutum factum est, neque litem moverit, praeteraet vero etiam tempus, deinde ne intra alios quidem duos menses hoc ipsum in querelam deduxerit, omnibus modis mandatorem solvere constituenti debitum, quod probetur ex ipsius voluntate ab aliquo argentariae mensae praeposito constitutum esse, ac neque ipsis neque ipsorum heredibus, aut quibus cessae ab ipsis sint vel cedantur actiones, eiusmodi rationem opponi posse, sed illud vincere, quod mandatorum ostenderit fides, si in litteris processerint, litteras iudice sequente, sin autem non scriptus contractus sit, probationes ea de re secundum leges prolatas spectante. Atque haec valeant et in constitutis iam factis hoc modo et in futuris.

II. Si quod vero etiam emolumentum eis in scriptis aut sine scriptis promissum fuerit aut promittatur, probatio autem sufficiens et legitima detur aut scriptorum lectione aut testium fide, etiam hoc suam vim habere volumus exigique quod pacto convenerit, nulla prorsus lege obsistente, quasi id gratis et non pro mercede aliqua fieri oporteat, propterea quod omnis eorum vita in hoc consistit, ut usuras pendant et pensiones pro aedibus dent et communi utilitati prospiciant, non ut damno afficiantur 1 neque ut omni victu destituantur, sed ut hoc habeant laborum suorum solacium. Si tamen ratiocinia sive antisyngrapha sive autographa faciant aut fecerint aut ipsi illis, qui cum ipsis contrahunt, aut illi ipsis, in quibus pecunia accepta et expensa conscripta est et scriptura inest ipsius mensae praepositi et scribae eius, quos armaritas vocant, et rursus eorum, qui cum ipsis contrahunt, aut omnino contrahentis manu scripta aut subscriptionem habentia, non poterunt contrahentes pecuniam quidem acceptam, quam argentarii in antisyngraphis vel autographis brevibus describunt, agnoscere indeque ab eis exigere, expensae vero scripturae contradicere, tamquam facta non sit, neque rursus argentariae mensae praepositi 2 expensam quidem exigere, acceptam vero non agnoscere. Verum si ex antisyngraphis ratiociniis vel autographis ab utraque parte prolatis demonstratur litterarum tam de acceptis quam de expensis fides,

2 προκειμένης M, corr. Kroll || 3 ἐκχωρημένοις M || 8 καθαρῶς corruptum existimo || 11 μέμφει M || 13 μηδὲ — μηδὲ M, corr. Kroll || καὶ μὴ ἔχειν αὐτοὺν ἢ κληρονόμους αὐτοῦ παραγραφῆν κατὰ τῶν ἀντιφωνησάντων ἢ ἐκχωροῦμένων τὰς ἐνευθεν ἀγωγὰς anon. Bodl. || 21 πραχθεῖναι ex anon. Bodl. add Zachariae || 23

μείνοιεν M, correxi || 26 φέροιο Kroll || φέροι M || τε Zachariae || γε M || 27 ἀμαρτίαν anon. Bodl. (ἢ τοῦ ἀμαρτίου) || σαμαρίτας M || ἢ τῶν αὐτοῖς συναλλεξάντων anon. Bodl. || 28 συμβαλλόντος M || συμβαλλόντος M (οἱ συναλλεξάντες epist.) || 32 ἢ λογοθεσίων perperam vulg. || ἢ τε — ἢ τε M^b || εἶτε — εἶτε M^a

εἰκομηδῆς ἢ τε τῆς δαπάνης τῶν γραμμάτων πίστις, πάντως ἐκάτερον εἶναι πιστόν, καὶ μὴ τὸ μὲν καὶ αὐτῶν κρατεῖν, τὸ δὲ ὑπὲρ αὐτῶν ἄκρως εἶναι, ἀλλὰ ἀπατεῖσθαι, ὅσα τὰ λογοθεσία δείξει, πληρὴ εἰ μὴ θάτερον ἢ ἐκάτερον μέρος πλάνην ψήφον ἢ περι τόκου βλάβην ὑπομεμενημένα δείξειεν. εἰ γὰρ τι τοιοῦτον προφανῶς δειχθεῖ, τῆς κατὰ νόμον διορθώσεως τοῦτο ἀξιοῦσθαι θεσπίζομεν, ὥστε ἕκαστον τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἰσότητος ἀπολαύειν.

CAPUT III.

Καὶ τοῦτο δὲ ἐδίδαξαν, ὡς τινες ἐξ αὐτῶν ὁμολογίας παρὰ πλειόνων κομισάμενοι καὶ ταύτας ἀλληλεγγύως ἢ κατὰ μανδάτων, εἴτα τὸ πλείστον τοῦ χρόνου εὐληφότες, καὶ ὀλίγον τι πλεονέκτητος τοῦ ὑπολειμμένου, ἐπὶ τῷ τοῦ χρόνου ἐλλείμματι ἐξώθεν παρ' ἐνὸς αὐτῶν ἢ δύο λαβόντες ὁμολογίας, ὡς εἶσω ὀρητοῦ χρόνου ταῦτα καταθήσουσι, διαλύσει τυχὸν ἢ ὁμολογίας ἐθεντο πρὸς ἅπαντας, συμβέβηκε δὲ ἢ τὸν ἕνα ἢ καὶ πλείονας τῶν πεπονηκότων τὴν τῆς λοιπάδος ὁμολογίαν τελετῆσαι καὶ τοὺς κληρονόμους μὴ αἰρεῖσθαι τὸ παρ' αὐτοῦ ἢ αὐτῶν διομολογηθῆναι χρυσίον δοῦναι. Θεσπίζομεν οὖν, εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει, τὸ ταῖς ὁμολογίαις περιεχόμενον χρυσίον καὶ παρὰ τοῦ τελευτήσαντος ἢ τῶν τελευτησάντων διομολογηθῆναι ἐν γραμμασι τοὺς αὐτῶν εἰσπράττους κληρονόμους μετὰ τὸ συμπεφανημένον τόκου.

CAPUT IV.

Εἰ δὲ τινες ἐδανείσαντο ἢ δανείσωντο παρ' αὐτῶν ἐνέχυρα δόντες, εἴτα ἐν ταῖς δανειακαῖς συγγραφαῖς ἐπέτρεψαν ἢ ἐπιτρέψαιεν αὐτοῖς ἐκ διαπράξεως τῶν ἐνεχύρων πίστει αὐτῶν γινομένης τὸ τούτων τίμημα εἰς τὸ χρέος λογιζέσθαι, οἱ δὲ τοῦτο πράξαιεν, μὴ πολνητραγομεῖσθαι αὐτοῖς μηδὲ πράγματα ὑπὲρ τούτων ἔχειν, ἀλλ' ὀμνύντας ὁπόσως τιμῆς τὰ ἐνέχυρα πεπράκασι πιστεῦσθαι, καὶ ἀρκεῖν τοῦτο αὐτοῖς πρὸς πᾶσαν ἀγνωμοσύνην ἀναίρεσιν. Εἰ δὲ τις ἀγράφως δανειζόμενος ἐνέχυρα δοῖη ἢ σφραγίσας αὐτὰ ἢ καὶ σφραγίδων χωρὶς, ἀνάγκη ἔχειν τὸν δανειζόμενον ἢ λαμβάνειν τὰ ἐνέχυρα ἐπιγινώσκοντα τὰς σφραγίδας ἢ καὶ αὐτὰ μὴ ῥαδιοιογηθέντα καὶ ἀποπληροῦν τὸ τε κεφάλαιον τὸν τε συμφωνηθέντα τόκου, ἢ εἴπερ οὐκ ἔχει χρυσίον τὸ ὀφειλέτης, εἰς τὴν ἀξίαν διατίμησιν ταῦτα καταλιμπάνειν καὶ τὸ ὑπόλοιπον πληροῦν, οὐ δυνάμενον λέγειν, ὡς δεῖ αὐτὸν ἀρκεσθῆναι τοῖς ἐνεχύροις, κἂν εἰ ἐλάττωτος εἶεν ποσότητος, ἀλλ' ἐκ τρόπου παντὸς πληροῦν πᾶν τὸ χρέος, ὅσον ἂν μετὰ τοῦ συμφωνηθέντος λογισθεῖ τὸν τόκου. εἰ δὲ καὶ ὀρισθεῖ χρόνος ἐπὶ τῷ δανείσματι ἐνεχύρων ἅπαξ δεδομένων ἢ ἐσφραγισμένων ἢ ἀσφραγίστων, εἶσω δὲ τοῦ χρόνου μὴ γένηται τὸ ἱκανόν, ἄλλος δὲ τοσοῦτος παρελθῆ ὁ χρόνος, ἐξῆναι αὐτοῖς ἀκριβοῦς διατιμῆσεως γενομένης παρόντων καὶ ταβουλαρίων καὶ τῶν θείων προκειμένων λογίων καὶ διατιμητῶν παραλαμβανομένων, διατιμᾶσθαι ταῦτα καὶ ἑαυτοῖς λογιζέσθαι, εἴτε ἐξαρκεῖ εἰς τὸ χρέος εἴτε καὶ εἰς μέρος τοῦ χρόνου.

CAPUT V.

Καὶ τοῦτο μέντοι ἰάσασθαι ἤθουν, ὥστε διὰ τὸ τὸν βίον αὐτοῖς ἐν τῷ δανείζειν καὶ δανείζεσθαι καθεστάναι καὶ ἀντιφρανεῖν ὑπὲρ ἑτέρων καὶ τόκους τελεῖν, μὴ ἀντιτίθεσθαι αὐτοῖς τὴν ἡμετέραν διάταξιν ἐν τοῖς δανείσμασι, ἢ ἐγράψαμεν μηδενὶ συγχωροῦντες ὑπὲρ τὸ διπλάσιον κομίζεσθαι τι, εἴπερ τοσαύτην καταβάλοι ποσότητα, ὅσην τὸ τε ἀρχαῖον οἱ τε τόκοι πληροῦσιν. ἡμεῖς τοῖνυν τὴν μὲν διάταξιν εἰς τὸ ἐξῆς παραβαθῆναι παντελῶς οὐ βουλόμεθα, τὸ δὲ παρελθόν, ὅπερ οὐκέτι δέχεται παντελῶς ἐπιβουλήν οὐδεμίαν,

utrumque omnino ratum sit, neque quod contra ipsos est valebit, quod vero pro ipsis est irritum erit, sed exigatur quantum ratiocinia monstrant, nisi allerutra aut utraque pars se errorem calculi aut damnum in usuris perpessam demonstraverit. Si quid enim tale evidenter ostendatur, id legitima emendatione affici sancimus, ut unusquisque iustitia et aequitate fruatur.

III. *Hoc quoque nos docuerunt, quosdam ex ipsis promissionibus a pluribus acceptis usque ex mutua fideiussione aut ex mandato, deinde plurima debiti parte accepta, et exigua quadam relicta, propter debiti reliquum seorsum ab uno aut duobus illorum promissione accepta, se intra certum tempus ista persoluto esse, apochas forte aut promissiones omnibus conficere, accidisse vero ut aut unus aut plures eorum, qui reliqui obligationem fecissent, obirent, et heredes pecuniam ab illo aut illis promissam exsolvere nollent. Sancimus igitur, si haec ita se habeant, pecuniam promissionibus comprehensam et a defuncto aut defunctis in scripto professam ab heredibus eorum cum stipulatis usuris exigi.*

IV. *Si qui autem datis pignoribus ab eis mutuati fuerint aut mutuentur, deinde in mutui syngraphis permiserint aut permittant eis, ut venditione pignorum sub ipsorum fide facta eorum pretium in debitum imputetur, illi vero hoc fecerint, non molestari eos neque propter ea negotiis implicari, sed iuramentibus, quanti pretii pignora vendiderint, credi, idque iis ad omnem improbitatem tollendam satis esse. Si quis vero sine scripto mutuatus pignora det aut obsignata aut etiam sine sigillis, necesse habebit qui mutuatus est, aut pignora recipere agnoscens sigilla aut etiam ipsa non laesa, et explere et sortem et promissas usuras, aut si pecuniam non habeat debitor, ad iustam aestimationem illa relinquere et reliquum supplere, neque dicere poterit illum pignoribus, quamquam minoris sint quantitatis, contentum esse oportere, sed omni modo debitum totum explere, quantum cum promissis usuris computatum erit. Sin autem etiam tempus mutuo praefinitum sit datis semel pignoribus sive obsignatis sive non obsignatis, intra id tempus vero satis non factum sit, alterumque tantum elabatur tempus, liceat ipsis, accurata aestimatione facta praesentibus et tabulariis et divinis eloquiis propositis et aestimatoribus adhibitis eam aestimare et sibi imputare, sive debitum explent sive etiam partem debiti.*

V. *Sed hoc quoque ut sanaretur petierunt, ne quoniam victus ipsis in mutuo et dando et accipiendo consistat et pro aliis constituendo et usuras pendendo, ipsis in mutuis dandis nostra opponatur constitutio, quam scriptis nemini ultra duplum accipere quicquam permittentes, si tantam quantitatem solverit creditor aut sors et usurae efficiant. Nos igitur in posterum eam legem violari omnino*

1 τῶν γραμμάτων fortasse non sanum || 4 ἕκαστον || ἐπ' ἀμφοτέρων anon. Bodl. || 8 ἐλλείμματι M || 15 ἐπιτρέψαι ἐν M || αὐτοῖς Zachariae || τοῖς M (ἐκ διαπράξεως tuelur epit) || λαβεῖν τὸ τίμημα καὶ λογισα-

σθαι εἰς τὸ χρέος anon. Bodl. || 18 ἐγγράφως anon. Bodl. || 20 σφραγισθέντα cum Agylaeo vulg. || 25 ἂν αὐτοῖς || 29 διάταξιν Cod. 4, 32, 27. Cf. nov. CXXI. CXXXVIII

τοῦτο αὐτοῖς θεραπεύοντες θεσπίζομεν, ἐπὶ τῶν ταῖς ἀληθείαις ἀγροπορατικῶν συναλλαγμάτων τῶν μέχρι τήμερον πραχθέντων ἀδειαν αὐτοῖς εἶναι, καὶ εἰ τύχῃεν τόκοι ὑπὲρ τὸ διπλάσιον ἐπὶ τοῖταις τοῖς χρέεσι δεδομένοι, εἰσπράττει αὐτοὺς τὰ ὀφειλόμενα μετὰ τοῦ ὀρισμένου τόκου, οὐκ ἀναγκαζομένους ὑπολογίζεσθαι οὔτε εἰς τόκον οὔτε εἰς ἀρχαῖον ὄφλημα τὰ ἦδη ὑπὲρ τὸ κεφάλαιον καταβεβλημένα· καὶ μὴ ἀντικείσθαι αὐτοῖς ἐπὶ τούτῳ καὶ μόνῳ τὴν ἡμετέραν διάταξιν τὴν τοῦ διπλασίου, ἀλλὰ κατὰ τὴν φύσιν τῶν συμβολαίων ταῦτα αὐτοῖς ἀπατεῖν, ἀλλ' οὐδὲ αὐτῶν ἀποχρῆσθαι δυναμένων πρὸς τοὺς τῆς ἡδὴ συμβεβληκότητας αὐτοῖς τῆ παρ' ἡμῶν τεθείσῃ διατάξει, οὐδὲ δυναμένων λογίζεσθαι τοὺς ἦδη καταβεβλημένους τόκους ἢ εἰς τὸ διπλοῦν τοῦ τόκου ἢ εἰς τὸ ἀρχαῖον ὄφλημα.

CAPUT VI.

Ἐπειδὴ δὲ συνεχωρήσαμεν χωρὶς ἐνόπλου στρατείας τοῖς ἀργύρου τραπέζης προσετώσιν ἐπὶ ταύτης τῆς εὐδαίμονος πόλεως τὰς ἄλλας πάσας μετιένα στρατείας, εἴτα ἐκείνοι δανείσματα πράξαντες ἢ καὶ πρᾶτ- 10 τόντες τόκον ἐπρωτήσαν τὸν ἐκ διμοίον μέρους, ὅποιον τοῖς ἀγροπραταῖς ἐθήκαμεν, οἱ δὲ ἀγνώμονες ταῦτα πάντα ἀντιτιθεῖν αὐτοῖς τὰς στρατείας λέγοντες, προσήκει αὐτοὺς οὐ τὸν ἀγροπραταῖς ἀλλὰ τὸν στρατενομένους πρέποντα τόκον κομίζεσθαι, ταύτην αὐτῶν τὴν ἄλογον καὶ ἀγνωμονεστάτην ἀντίθησιν παν- 1 ἑλὼς σχολάζειν θεσπίζομεν καὶ τὰ συμφωνηθέντα ἢ καὶ συμφωνούμενα κρατεῖν. Ἀλλ' οὐδὲ (ἐκείνοι) ἡμῖν ἀρέσκει, περὶ τῶν ἀγροπρατικῶν συναλλαγμάτων αἰτεῖν τινας ἢ παντελῶς μὴ δίδόναι κεφάλαια ἢ 15 τόκους ἢ τὸ ἐπι τούτων χεῖρον λόγῳ, ὥστε νομίμων τόκων διδομένων εἰς τὸ ἀρχαῖον λογίζεσθαι· καὶ τοῦτο γὰρ ἐπὶ τῶν συναλλαγμάτων τῶν πρὸς ἀγροπρατάς γενομένων ἢ γινομένων κρατεῖν βουλομένηθα

CAPUT VII.

Ἐν δὲ δὴ καὶ τοῦτο τῶν αἰτουμένων ἐστὶ παρ' αὐτῶν, ὅτιπερ πολλάκις τινὲς τῶν ὑπευθύνων αὐτοῖς καθεστώτων, εἴτα ἐτέροισ ἐχούσις ὑπευθύνους, οὐκ ἑαυτοὺς ἐκείθεν πληροῦσιν, ἀλλὰ παρασκευάζουσι ταῖς αὐτῶν γαμεταῖς προφάσει προικὸς ἢ παραφέρων ἢ χρῶαν δῆθεν ἄλλων τοῦτο καταβάλλειν καὶ διαλύσει 20 παρ' αὐτῶν ἦγον ἀποδείξει κομίζεσθαι, ἐκείνων δὲ εἰς ἐλάττωσιν ἐλθόντων ἢ ἐχομένων ἢ καὶ τελευτησάντων ἢ καὶ μετὰ ταῦτα τελευτώντων, εἴτα αὐτῶν βουλομένων τὸ χρέος ἀπολαμβάνειν τοῦτο, τῶν γαμετῶν ἐκείνα μὲν λεληθέντα κομισόμενον ἢ καὶ μετὰ ταῦτα κομιζόμενον, ὀλόκληρα δὲ ἀντιτιθεῖσιν αὐτοῖς τὰ ὄφληματα, ὥστε ἐντεῦθεν αὐτοῖς διαπίπτειν τὰ τῆς ἐλπίδος. καὶ ἤτησαν, εἰ τι τοιοῦτον γέγονεν ἢ μετὰ ταῦτα ὡς εἰκὸς γενήσεται, ἀνάγκη ἔχειν τοῖς τὰς διαλύσεις παρὰ τῶν γναυκῶν κομιζομένους ἢ τὰς ἀπυ- 25 λαγὰς ἢ εἰ τι συμβόλαιον γέγονεν ἢ γενήσεται ὅλος, τοῦτο προκομίζειν * * * καὶ κληρονόμων αὐτῶν εἰς ἔλεγ- χον τῶν γενομένων, ὥστε μὴ τὰς μὲν γαμετάς καὶ μὴ ὀφειλομένας λαβεῖν, [καὶ] αὐτοὺς δὲ καὶ ὀφειλομένους ἀποστρεφθῆναι. θεσπίζομεν, εἰ τι τοιοῦτο γέγονεν ἢ γενήσεται, ἀνάγκη μὲν ἔχειν αὐτοὺς προκομίζειν τὰ συμβόλαια, βλάβης μέντοι πάσης χωρὶς, καὶ οὐ δυναμένων αὐτῶν ἐκ τῆς προκομιδῆς οὐδεμίαν ὑπομένειν ζημίαν (μεινήμεθα γὰρ τῆς ἡμετέρας διατάξεως, ἥπερ τὰς τραγασμένας τῶν δικαιωμάτων προκομιδὰς ἀβλα- 30 βεῖς βούλεται γίνεσθαι τοῖς προκομιζουσιν), ἀλλ' ἐκείνους μὲν τὰ συμβόλαια προκομίζειν καὶ αὐτοῖς ἀναλαμβάνειν, εἰ δὲ τινα ἐντεῦθεν ὄνησιν ἔχειν δυνήθειεν οἱ τὴν προκομιδὴν ἀναγκάσαντες γενέσθαι πρὸς τὰς

nolumus, quod vero praecessit, quia non iam ullam omnino recipit machinam, hoc ipsis emendantes sancimus, ut in veris contractibus argentariorum ad hunc diem factis facultas iis sit, etiamsi usurae supra duplum pro his debitis datae sint, exigendi debita cum constitutis usuris, non coactis imputare neque in usuras neque in antiquum debitum, quae supra sortem iam soluta sunt, et in hoc solo eis nostra de duplo constitutio non obstat, sed secundum contractuum naturam ea exigant; sed ita ut ne ipsi quidem aduersus eos, qui cum ipsis iam contraxerunt, nostra constitutione abutantur, neque imputare possint solutas iam usuras aut in duplum usurarum aut in antiquum debitum.

VI. Quoniam vero permisimus argentariae mensae praepositis in hac felice urbe excepta armata militia omnes alias militiae gerere, deinde illi, cum mutuum dederunt aut etiam dant, besses usuras, quantas argentariis concessimus, stipulati sunt, improbi autem opponunt ipsis militiae, dicentes aequum esse eos non argentariis, sed militantiibus convenientes usuras capere, hanc eorum absurdam et improbissimam obiectionem omnino quiescere iubemus et quae pacto conuenerint aut etiam convenienti obtinere. 1 Sed ne illud quidem nobis placeat, quod de argentariorum contractibus nonnulli postulant, ut omnino non dent aut sortes aut usuras, vel, quod hoc etiam peius est, ut quae legitimae usurae dantur sorti impulentur. Nam hoc quoque in contractibus, qui cum argentariis inili sunt aut ineuntur, obtinere volumus.

VII. Unum vero etiam hoc ex eorum petitis est, quod saepe aliqui eorum, qui ipsis obnoxii sunt aliosque rursus obnoxios habent, non sibi inde satisfaciunt, sed efficiunt, ut suis uxoribus praetextu dotis vel paraphernorum vel aliorum debitorum hoc soluant et ab iis apochas sive solutionis probationes accipiant; cum autem illi ad inopiam deuenierint aut deueniant vel etiam mortui sint aut postea moriantur, ipsique debitum hoc recuperare velint, uxoribus, licet illa clam accepterint aut postea accepturae sint, integra tamen ipsis debita opponentibus, ut inde ipsorum spes concidat. Et petierunt, ut, si quid eiusmodi factum sit aut posthac forte fiat, necesse habeant, qui apochas a mulieribus accepterint aut liberationes, aut si quod omnino documentum factum sit aut fiat, id proferre sibi et hereditibus suis ad arguenda ea, quae gesta sunt, ne uxores, quibus nihil debetur, accipiant, ipsi vero, quibus debetur, fraudentur. Sancimus ut, si tale quid factum sit aut fiat, cogantur quidem illi instrumenta proferre, sine omni tamen damno, et ut nullum dispendium ex prolatione sustinere possint (meminimus enim nostrae constitutionis, quae coactas documentorum editiones innoxias proferentibus esse uult), sed illi quidem instrumenta proferant et rursus recipiant; si quem autem inde fructum percipere possunt, qui editionem

3 ἀναγκαζόμενων M, corr. Kroll || 8 καὶ μερικαὶ τῶν τόκων καταβολαὶ φθάσασιν τὸ διπλοῦν τοῦ χρέους σβεννύουσιν αὐτό add. anon. Bodl. (ex nov. CXXI) || 11 cf. Cod. 4, 32, 26 § 2 || εἰ δὲ M; malim ὁ δὲ ἀγνωμονεστάτα πάντῃ vel aliquid simile; κατὰ πάντα Osenbrüggen || 14 ἐκείνῳ add. Kroll || 15 ἀρέσκει M || 22 post χρέος excidisse uerbi gratia ἀπατεῖν οὐκ putat Zachariae; fortasse tolerabile est anacoluthon || 26 possis (ὑπερ

αὐτῶν ἦ) καὶ (cf. ad 32); αὐτοῖς καὶ κληρονόμοις αὐτῶν Zachariae || 27 καὶ del. Kroll || 28 οὐν excidisse uerisimile || 29 αὐτῶν M^b αὐτῆς M^a || 30 διατάξεως] Cod. 4, 21, 22 || 31 ἀναλαμβάνειν ex anon. Bodl. Kroll] ἀντιλαμβάνειν M || 32 εἴτε ἐντεῦθεν ὁ ἀγροπρατῆς ὀφείλῃται (scr. ὡς ἐλεῖται) ἢ οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ anon. Bodl.

γυναῖκας, ταύτην παρ' αὐτῶν κατὰ τὸν νόμον εὐρίσκειν, οὐδὲν παντελῶς τῶν προκομισάντων βλαβῆναι διὰ 1 τὴν προκομιδὴν συγχωρομένω. Εἰ δὲ ἀντισυγγραφὸς εἴηεντο πρὸς τινὰς ὁμολογίας ἢ διαλύσεις ἢ καὶ οἰασοῦν συνθήκας ἢ καὶ μετὰ ταῦτα ποιήσαιεν, καὶ αἱ παρ' αὐτοῖς κείμεναι κατὰ διαφορῶν τρόπων ἀπό- 5 λοντο, ἀναγκάζεσθαι τοὺς ἔχοντας τὰ ἀντισύγγραφα προκομίζειν ἢ ὄρκον παρέχειν, ὡς οὐδὲν τοιοῦτον ἔχουσιν οὐδὲ προκομίσαι δυνατοὶ καθεστῆκασιν. εἰ γὰρ τοῦτον τὸν ὄρκον ἐν ὑπομνήμασι παράσχοιεν, αὐτοὺς οὐ χρὴ 5 περαιτέρω πολυπραγμονεῖσθαι. οὐδεὶς δὲ ὑπερβήσεται τὸ μέτρον τῆς ἡμετέρας διατάξεως προφάσει σπορ- τοῦλων ἢ δικαστικῶν δαπανημάτων, τὴν ποιῆν εὐλαβοῦμενος τὴν ἐπικειμένην τοῖς τὰ τοιαῦτα πράττουσιν.

CAPUT VIII.

Ἐπεὶ δὲ ἀρχόμενοι τῶν δεήσεων ἤτησαν, ὥστε καὶ τὴν σὴν ὑπεροχὴν προνοεῖν αὐτῶν καὶ ἀκροῦσθαι 1 τῶν ὑποθέσεων τῶν ἐπαγομένων αὐτοῖς, καὶ εἴ τις ἐνόχους ἔχουσιν ἢ ἕτεροι [πρὸς] αὐτούς, τούτων ἀκοίειν κατὰ τὸ τοῦ ἰδικοῦ δικαστοῦ σχῆμα, διὰ τὴν περὶ τοὺς νόμους ἀκριβεῖαν καὶ τὴν τοῦ δικαίου τήρησιν καὶ 10 τὸ τρόπος ἐξευρίσκειν ῥαδίως, δι' ὧν ἔξεστι καὶ τὰ σφόδρα ἀκοινῶτα δισκολὰ τε καὶ ἑτέροις οὐκ ἐφικτὰ διαλύειν, θεσπιζόμεν, κατὰ τὰ παρ' ἡμῶν θεσπισθέντα καὶ ἀκροῦσθαι αὐτῶν κατὰ τὸ τοῦ ἰδικοῦ δικαστοῦ σχῆμα, ἐναγόντων τε καὶ ἐναγομένων, καὶ τὰ παρωχρότα διαθεῖναι κατὰ τόνδε τὸν νόμον, καὶ καθάπερ 15 ἂν ὀρθῶς ἔχειν συνήδοις, καὶ τοῦ μέλλοντος προνοεῖν, ὥστε νενουμισμένην τινὰ καὶ πρέπουσαν βοήθειαν παρ' ἡμῶν αὐτοῖς ἐπιδοθῆναι. δεῖ γὰρ τοὺς ἐνόχους γνομένους ὑπὲρ ἀπάντων καὶ χρηαίμους ἐκάστῳ φαίνεσθαι 15 σπειδοντάς καὶ ἐξαιρέτων τινῶς ἀπολαῖσαι βοηθείας. πάντων δηλαδὴ τῶν τε νῦν τῶν τε πρώτων πεπορι- σμένων αὐτοῖς ἢ ἐξ ἡμετέρων νόμων ἢ ἐκ θείων πραγματικῶν τύπων, ἀκεραίων φυλαττομένων, καὶ χώραν ἔχοντων ἐπὶ τε τῶν προγεγενημένων φάκτων ἐπὶ τε τῶν μετὰ ταῦτα γενησομένων.

(Ἐπιλογος.) Τὰ τοῖνυν παραστάνα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου πραγματικῶν δηλούμενα νόμον 20 ἢ τε σὴ ἐνδοξότης καὶ πᾶς δικαστῆς ἕτερος τῆς ἡμετέρας πολιτείας βέβαια φυλαξάτω.

Γ

ΠΕΡΙ ΤΑΞΕΩΤΩΝ.

(Προοίμιον.) Τὴν τῶν ἐπιχωρίων ταξεωτῶν ἐπιβουλήν, ἣν περὶ τὸ δημόσιον ἔχουσιν, ἐξ αὐτῶν 10 πολλάκις ἔγνωμεν τῶν πραγμάτων.

CAPUT I.

Ἐπειδὴ τοῖνυν ἐδιδάχθημεν καὶ τοῦτο ἐν εἶναι τῆς αὐτῶν θρασυτήτος, τὸ τὰ δημόσια μὲν ἐν χειρὶ 25 λαμβάνειν, ἔσω δὲ τῶν ἐρῶν χωρίων ἑαυτοὺς κατακρύπτειν καὶ οἴεσθαι ταύτη διαδιδράσκειν τὰς ἐφ' αἷς εὐδυνθῆναι δίκαιοι καθεστᾶσι ποινάς, θεσπιζόμεν * * * τὴν σὴν ὑπεροχὴν (τοῦτο ὅπερ δὴ καὶ τοῖς θεοφι-

Edictum X Graece tantum estat in M.

adversus mulieres fieri coegerint, hunc secundum legem ex iis sentiant, ita ut nullo prorsus damno, qui 1 protulerint, ex prolatione affici concedantur. Sin autem antisyngraphas ad aliquos confessiones vel liberationes vel quaelibet pacta exposuerint aut etiam posthac exponant, et quae apud ipsos manserunt variis modis perierint, eos qui antisyngrapha habent, ea proferre aut iusiurandum dare se nihil eiusmodi habere aut proferre posse. Si enim hoc iusiurandum apud acta praestiterint, non ulterius eos molestia affici oportet. Nemo vero excedet nostrae constitutionis modum sub praetextu sportularum vel iudicialium expensarum, poenam veritus, quae talia committentibus imminet.

VIII. Quoniam vero in precum exordio petierunt, ut etiam tua excellentia sibi provideat et lites ipsi illatas audiat, et si quos obligatos habeant aut alii ipsos, his sub forma specialis iudicis audientiam praebet, propter subtilem legum cognitionem et insti observationem et facilem rationum inventionem, quibus quae valde difficilia videntur et ab aliis non inveniuntur dissolvi queant, sancimus, ut secundum ea, quae a nobis constituta sunt, et audias eos sive actores sunt sive rei in specialis iudicis modum, et praeferat secundum hanc legem componas, et quemadmodum aequum tibi videbitur, etiam futuris curam adhibeas, ut legitimum quoddam ac conveniens a nobis eis tribuatur auxilium. Aequum est enim eos, qui pro omnibus se obstringunt omnibusque utiles se exhibere student, etiam eximio aliquo frui auxilio; omnibus videlicet, quae et hoc tempore et olim aut nostris legibus aut sacris pragmaticis formis concessa iis sunt, incolumibus servatis, et in iis, quae antea facta sunt et quae posthac fient, locum habentibus.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt ac per hanc sacram pragmaticam declarantur legem, et gloria tua et quilibet alius reipublicae nostrae iudex firma conservet.

X.

DE COHORTALIBUS.

Praefatio. Provincialium cohortalium dolum, quem circa fiscum habent, ex ipsis saepe rebus cognovimus.

I. Quoniam igitur etiam hoc unum ipsorum audaciae caput esse edocti sumus, quod fiscalia quidem in manus accipiunt, sed intra sacra loca se occultant et videntur sibi hac ratione poenas, quibus digni sunt qui castigentur, effugere, sancimus, (id quod etiam dei amantissimis provincialiarum episcopis scripsi-

1 λαβῆναι M || 5 οὐτε M, correxi || 6 διατάξεως] Cod. 3, 2, 5 || 9 πρὸς del. Agylaeus || 12 θεσπιζόμεν σε Zachariae, fort. pro αὐτῶν αὐτῆν legendum || 16 νῦν τῶν Agylaeus] ναυτῶν M || 20 data est const. certe ante Tribonianum mortem (a. 545); recentiorem const. CXXXVI (k. April. a. 536) putat Zachariae, quod tum ad comitem

snerarum largitionum pertinuerint argentariorum causas. Quod parum certum esse vides ex ed. VII c. 6 || 23 ταξεω- τῶν Agylaeus] βουλευτῶν M || 26 malim ἰψ' αἷς || ex- cidisse putaverim aliquid eiusmodi: τῶνδε τῶν θείων τύπων χροῖμενοι πρὸς. Post ὑπεροχὴν supplet Zachariae προσ- τάξεισι χρῆσθαι κατὰ.

λεστάτοις τῶν ἐπαρχιῶν ἐπισκόποις ἐγράψαμεν), ὥστε εἰ τινες αὐτῶν προσφύγοιεν εἰς τοὺς θεῖους περιβύλους, ἀδειαν εἶναι τῇ σὴ ὑπεροχῇ τούτους προστάτειν ἕξω γίνεσθαι τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης εἶναι τε ἐν ᾧ περ ἂν βουληθεῖς τόπων. τούτου δὲ προσταχθέντος ἀνάγκη ἔχειν τοὺς θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους ἕξω καθιστᾶν αὐτοὺς τῶν ἱερῶν χωρίων, τὸν καλούμενον λαμβάνοντας λόγον, ὅτι περ ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις, ἐν οἷς ἀπελθεῖν αὐτοὺς τοὺς δημοσιεύοντας ἄγειν ἐπὶ τοὺς εἰρημίους τόπους χωρὶς τῆς οἰασῶν δυσκολίας. κατὰ 5 τοῦτο τοῖνυν ἡ σὴ ὑπεροχῇ ταῖς κατὰ τῶν ταξωτῶν χρῆσθω προσταξέσι. κάκεινο γὰρ ἠπέληται τοῖς τε θεοφιλεστάτοις (ἐπισκόποις καὶ τοῖς) αὐτῶν κληρικοῖς, ὡς εἶπερ μὴ βουληθεῖεν αὐτοῖς μετὰ τοῦ καλουμένου λόγον τῆς ἐπαρχίας ἐμβαλεῖν καὶ εἰς τοὺς τόπους, εἰς οὓς ἀπεστάλησαν, ἄγειν μετὰ τῆς τοῦ λόγου πίστει, ὡς ἐν τῷ ἴσῳ τῶν ἱερῶν χωρίων ἐκείσε διατριβεῖν, οἰκοθεῖν, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πόρων, οὗτοι τὸ ἀξίμιον τοῖς δημοσίοις περιποιήσουσιν, οὐδὲ αὐτοῦ τοῦ περὶ τὴν ἱερωσύνην ἐξρηγμένοι κινδύνου. 10

(Ἐπίλογος.) Ἡ τοῖνυν σὴ ὑπεροχῇ τὰ παραπάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου πραγματικῶν δηλοῦμενα νόμον ἔργῳ καὶ πέρατι παραδούμαι σπενάτω. Dat.

IA

ΩΣΤΕ ΜΗΔΕΜΙΑΝ ΑΔΕΙΑΝ ΕΧΕΙΝ ΤΟΥΣ ΠΑΡ' ΑΙΓΥΠΤΙΟΙΣ ΖΥΓΟΣΤΑΤΑΣ ΤΕ ΚΑΙ ΧΡΥΣΩΝΑΣ ΤΟΥ ΔΟΠΟΥ ΥΠΕΡ ΟΒΡΥΖΗΣ ΤΙ ΑΠΑΙΤΕΙΝ, ΑΛΛΑ ΚΑΘ' ΟΜΟΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ 15 ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΑΥΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΤΟ ΧΑΡΑΤΤΟΜΕΝΟΝ ΕΚΕΙΣΕ ΧΡΥΣΙΟΝ ΓΙΝΕΣΘΑΙ, ΤΑΣ ΔΕ ΣΦΡΑΓΙΔΑΣ ΕΝΤΙΘΕΝΑΙ ΑΥΤΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΣΩΖΟΜΕΝΟΝ ΕΝ ΤΩΙ ΧΑΡΑΓΜΑΤΙ ΣΤΑΘΜΟΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Πέτρος τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν ἱερῶν praetoriorum τὸ δεύτερον καὶ ἀπὸ κομήτων τῶν θεῶν λαργιτιῶνων τὸ δεύτερον καὶ ἀπὸ ὑπάτων. 20

(Προοίμιον.) Τὴν παρ' Αἰγυπτίοις λεγομένην ὄβρυζαν τοῖς ἄνωθεν μὲν χρόνοις οὐκ ἐγνωσμένην, ὀλλῶν δὲ πρόσω ἐναρξασμένην τοῖς ἐπ' Αἰγύπτου συναλλάγμασι ἐνοχλεῖν καὶ εἰς τοσοῦτον ἀτοπίας ἐβάσαν, ὡς ἐννεα χρυσοὺς ἐφ' ἐκάστη παρέχεσθαι λίτρα, πρὸς τὸ λοιπὸν ἀναστεῖλαι καὶ παῦσαι δεῖν ἡγήσασθε, ὡς ἂν μὴ μέλλῃ καὶ τῷ δημοσίῳ λυμάλνεσθαι καὶ τοῖς τῶν ὑποτελῶν παρενοχλεῖν συναλλάγμασι, μάλιστα ὅτι καὶ τὸ πλεῖστον, ὡς ἐγνωμεν, ἐπ' αὐτῆς μόνῃς τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων ἐξετάθη τὸ τοῦ πράγματος ἀτοπον, 25 οἷχ οὕτω κατ' Αἰγυπτὸν ἢ τὰς ἄλλας πόλεις τῆς διοικήσεως ἐκείνης τῆς ἐπαρχίας πολιτευόμενον.

CAPUT I.

Θεοπίζομεν τοῖνυν, κατὰ τὸ πάλαι πολιτευόμενον, κἄν εἰ παρὰ τοὺς ἐν μέσῳ παρέφθαρται χρόνους ἐν τῷ παρὰ Ἀλεξανδρείῃσι ἀπολύτῳ καλουμένῳ χαράγματι, τὸ κατὰ τὴν Αἰγυπτιακὴν διοίκησιν πολιτεῖσθαι

Edictum XI Graece tantum extat in M.

mus), ut, si qui eorum in sacra saepia confugiant, venia tuae excellentiae sit iubendi hos excedere illa provincia et in quocunque velis loco esse; hoc autem imperato dei amantissimi episcopi necesse habeant illos ex sacris locis educere accepta fide quae dicitur, in illis locis, in quae discedere iussi sint tutos eos fore et debere ministros publicos ducere eos in illos locos sine ulla molestia. Hoc igitur modo excellentia tua mandatis in cohortatibus utatur. Nam illud quoque dei amantissimis episcopis et eorum clericis minati sumus, nisi velint eos cum fide quae dicitur ex provincia eicere et in loca, in quae missi sunt, cum fidei securitate ducere, ut aequae atque in sacris locis illic morentur, eos de suo, minime vero de ecclesiasticis redditibus fisco indemnitate praestaturus esse ne a sacerdotii quidem periculo exemptos.

Epilogus. Tua igitur excellentia quae nobis placuerunt et per hanc sacram pragmaticam declarantur legem operi et effectui tradere studeat.

XI.

UT NULLAM COPIAM HABEANT PONDERATORES ET MONETARIUM APUD AEGYPTIOS POSTHAC QUICQUAM PRO OBRUSSA EXIGENDI, SED AD INSTAR MAGNAE HUIUS URBIS SIGNATUM ILLIC AURUM FIAT, SIGNA VERO ILLI IMPONANT SECUNDUM PONDUS IN SIGNATO SERVATUM.

Idem Imperator Petro gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio iterum et comiti sacrarum largitionum iterum et exconsuli.

Praefatio. Obrussam quae apud Aegyptios dicitur prioribus quidem temporibus incognitam, paulo autem ante contractus in Aegypto turbare excorsam et ad tantam impudentiam progressam, ut in unquamque libram novem aurei dentur, in posterum reprimere ac tollere oportere putavimus, ne et rempublicam laedat et subditorum contractibus molesta sit, praesertim cum maxime huius rei absurditas, ut cognovimus, in ipsa sola Alexandria consederit, neque similiter per Aegyptum aut illius provinciae alias civitates in usum pervenerit.

I. Sancimus igitur, secundum antiquam consuetudinem, etsi per medium tempus in signatura Alexandrinorum absoluta quae dicitur corrupta est, in Aegyptiaca dioecesi aurum administrari, ita ut

1 edictum ad episcopos missum non servatur || 5 ita fere supplementum: ἀπελθεῖν (αὐτοῖς ἐκείνας, ἀσφαλῶς διατρίψουσι καὶ ὅτι θεῖ) αὐτοῖς. Similiter Zachariae ceteri || 7 supplementum est Agylaei || 9 ὡς ἐν Kroll] καὶ M, καὶ τοῦ ἐν ἴσῳ Zachariae || 12 subscr. praeter dat. om. M. Ob proemii brevitate et epilogi

formam anno 535 priorem esse legem existimat Zachariae || 19 ἱερῶν ᾧ τὸ β M || 20 τὸ β M || 23 πρὸς τὸν τοιοῦτον M || 24 μέλλοι M || 26 ἐκείνο M* || 28 πολιτεῖσθαι M

1 χρυσίον, οὐ δυναμένον τινὸς ὑπὲρ τῆς κακῶς ἐπινοημένης ὀβρυζῆς ἀπαιτῆσαι ποιῆσθαι τινα. Ἀλλὰ καὶ τὸ κατ' Αἴγυπτον πολιτευόμενον χρυσίον οὕτως ἐν τοῖς συναλλάγμασι συλλογίζεσθαι, ὡς τὸ κατὰ ταύτην τὴν μεγάλην χαραττόμενον πόλιν, παραφυλαττομένου τούτου κινδύνῳ τοῦ τε κατὰ καιρὸν παρὰ Ἀλεξανδρουσίων αἰγυσταλίου καὶ τῶν ὑπηρετομένων αὐτῷ τάξεων.

CAPUT II.

Ἐπειδὴ δὲ κεφάλαιον τοῦ κακουργήματος οἱ τε ζυγοστάται καὶ οἱ χρυσῶνες τυγχάνουσιν, ἐπετρέψαμεν 5 τῷ νῦν ἐκείνας ἔχοντι τὰς ἀρχὰς ὑπὸ τὴν προσήκουσαν αὐτοῦς ἀσφάλειαν καταστήσασθαι, ὡς δι' ἀπόλυτον χαράγματος ὑπονοήσῃσι τοῖς συναλλάγμασι, καὶ εἰ γὰρ καὶ σφραγίσι δέοι ποτὲ, τοσοῦτον ἐπιγράφῃσι μόνον, ὅσον ταῖς ἀληθείαις ἐστὶν ὁ τοῦ ταῖς σφραγίσιν ἐμβληθέντος χρυσίου σταθμὸς, οὐ δυναμένου πλέον τοῦ ταῖς ἀληθείαις ἐμβεβλημένου σταθμοῦ ταῖς σφραγίσιν ἐγγράφειν κατὰ τούτο δητὸ κακῶς ἄκρι τοῦδε πολιτευσάμενον. εἰ γὰρ τι τοιοῦτο τολήσῃσι, καὶ δημοσίας αὐτῶν τὰς οὐσίας ποιοῦμεν καὶ ταῖς εἰς σῶμα 10 ποιναῖς ὑποτίθεμεν, ὡς μηδὲ κατὰ κέλυσιν ἡμετέραν τῆς συνήθους αὐτοῖς κακουρίας ἐκστάντας. ἀλλὰ καὶ ἀνάγκην ἔξουσι πᾶσαν χορηγεῖν χρυσίον τούτου μὲν τῷ τε παρὰ Ἀλεξανδρουσίων αἰγυσταλίῳ καὶ τοῖς κατὰ καιρὸν ἔχουσι τὴν ἀρχὴν ἐπὶ ταῖς συνειδισμέναις ἐκπομπαῖς, τούτο δὲ τῷ τε νῦν (καὶ τῷ) κατὰ καιρὸν ἀλαβάρῃ τῷ τε πραιποσίτῳ τῶν θείων ἡμῶν θησαυρῶν, οὐδὲν διάφορον ὑπὲρ ὀβρυζῆς παντελῶς κομιζόμενοι.

CAPUT III.

Οὕτω δὲ αὐτὸν ἐπετρέψαμεν τοῦ πράγματος προνοεῖν καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν τὴν ἀρχὴν παραληγομένους 15 καὶ τὰς πειδομένας αὐτοῖς τάξεις, ὡς εἰδοτάς, ὅτι περ εἰ τι φανεῖεν ὑπὲρ ὀβρυζῆς ἀπαιτηθέντες ἢ οἱ τῶν θείων ἡμῶν πρεσβυτέρους ἀλαβαριῶν ἢ ὁ τῶν θείων ἡμῶν λαογυτιῶνων πραιποσίτος, οἴκοθεν καταδήσῃσι, τούτου μὲν ἐκ τῶν χορηγομένων αὐτοῖς τε καὶ τάξεσιν ἀνόμων, τούτο δὲ τῶν οὐσῶν αὐτοῖς περιοσιῶν, οὐ μόνον ἐφ' ὅσον ἔχονται τῶν ἀρχῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς καταθέμενοι τύχῃσι, καὶ εἴτε γράψαντες ὁμολογίας τούτου τοῦ μέρους ἀντελάβοντο τῆς ἀρχῆς εἴτε καὶ τοιοῦτο μηδὲν ὁμολογηκότες, ἐπεὶ γὰρ μάλιστα μηδὲ 20 ἡ ἀρχαῖον τὸ τῆς ὀβρυζῆς ἐστίν, ἀλλ' ἐκ νεωτέρων ἀρξάμενον χρόνον. καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ, ὅσοι τὰς ἐμπορίας ποιοῦνται καὶ μέχρι νῦν λαμβάνειν τι διάφορον εἰδίδθησαν, προαγορεύσεις ὁμοίως, ὡς εἰ τι φανεῖεν ἐν τοῖς συναλλάγμασι ὑπὲρ ὀβρυζῆς λαμβάνοντες ἢ ὑπολογιζόμενοι, καὶ οὐσίας ἐκπτῶσιν καὶ τὰς εἰς σῶμα ποιναῖς ὑποστήσονται. πρῶγμα (γὰρ) κακῶς ἀρξάμενον, εἰς τοσοῦτον δὲ προσελθὼν καὶ ὅλον τῷ πολιτευματι λυμαινώμενον ἀνασταλῆναι πρὸς τὸν ἔπειτα χρόνον διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν κελύμενον νόμον καὶ μὴ παρενοχλεῖν 25 λοιπὸν τοῖς συναλλάγμασι, ἀλλ' οὕτως αὐτὸ παραφυλαχθῆναι κινδύνῳ τοῦ παρὰ Ἀλεξανδρουσίων αἰγυσταλίου καὶ τῶν κατὰ καιρὸν τὴν αὐτὴν διοικησόντων ἀρχῆν καὶ τάξεων ἐκατέρων, ὥστε καὶ αὐτὴν αὐτοῦ τὴν μνήμην ἀναιεθῆναι καὶ ζημίας τοσαύτης ἐλεύθερα εἶναι τὰ κατὰ τὴν Αἰγυπτιακὴν διοίκησιν συναλλάγματα.

Ἐπίλογος. Τὰ τοῖνον παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα νόμοις ἢ σὴ ἐνδοξότης 30 ἔργῳ καὶ πέρῃσι παραδοθῆναι καὶ παραφυλαχθῆναι προσταξάτω. Dat. VI. kal. Ian. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXXIII. post Basilii vc. cons. anno XVIII. [a. 559.]

1 nemo possit pro obrussa male excogitata quicquam exigere. Sed etiam aurum per Aegyptum usitatum sic in contractibus computari, ut illud quod in hac magna signatur urbe; observato hoc periculo eius qui quoque tempore praefectus est apud Alexandrinos augustalis et quae ei parent cohortium.

II. Quoniam vero caput fraudis tam ponderatos quam monetarii sunt, iniunctum illi, qui illos magistratus nunc sub dispositione habet, ut sub iusta cautione eos constituat; ut per absolutam signaturam contractibus inservant et, si quando etiam signare oporteat, tantum inscribant, quantum revera est auri formis iniecti pondus, nec liceat eis e more perperam hactenus servato plus inscribere quam revera auri formis iniecti pondus sit. Si quid enim tale ausi fuerint, et bona eorum publicamus et corporis poenis eos subicimus, quippe qui ne post nostrum quidem mandatum de familiari ipsis improbitate destiterint. Sed etiam prorsus necesse habebunt aurum inferre, tum praefecto apud Alexandrinos augustali et qui quoque tempore eum magistratum gerunt in consuetis emissionibus, tum alabarchae et qui nunc est et qui quoque tempore futurus est, et sacrorum nostrorum thesaurorum praeposito, nullo prorsus pro obrussa accepto lucro.

III. Ita autem eum iussimus hanc rem curare eosque, qui post eum magistratum suscepturi sunt, et cohortes iis parentes, ut sciant, si pro obrussa aut a sacrarum nostrarum alabarchiarum praefectis aut a sacrarum nostrarum largitionum praeposito quicquam ipsos exegisse manifestum fiat, de suis se id pensuros esse, tam ex depulatis ipsis et cohortibus annonis, quam ex facultatibus suis, non solum donec in magistratu fuerint, verum etiam postquam eum deposuerint, et sive confessionibus scriptis hanc magistratus partem susceperint sive etiam nihil eiusmodi pacti sint, cum praesertim ne vetusta quidem sit 1 obrussa, sed a recentioribus exorsa temporibus. Sed etiam ceteris, quicumque mercaturas faciunt et hactenus lucri aliquid capere consueverunt, denuntiabis similiter, si quid in contractibus pro obrussa accipere aut in rationem inducere conserantur, et bonorum publicationem et corporis poenis se subituros esse. Rem enim male coeptam, in tantum vero progressam et universae reipublicae nocentem abolere in posterum praesentis nostrae lege iubemus, nec posthac contractus turbare, sed ita hoc observari periculo praefecti apud Alexandrinos augustalis eorumque qui quoque tempore eundem magistratum gesturi sunt et utriusque cohortis, ut vel ipsa eius memoria extinguatur et tanto damno contractus in Aegyptiaca dioecesi liberi sint.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt et per hanc sacram declarantur legem, gloria tua operi effectuique tradi et observari iubeto.

8 δυναμένους Zachariae] δυναμένον M || 11 αὐτοῖς] αὐτῆς M || 12 νῦν post τῷ τε add. Zachariae || 13 καὶ τῷ add. Kroll, ἢ Zachariae || 14 πραιποσίτῳ M || 17 ἀλαβαριῶν (sic) M (antea casu lac. 2—3 litt.) || 18 ταῖς post καὶ et ἐκ post δὲ add. Zachariae || 21 νεωτέρων M ||

22 εἰδίδθησαν Kroll] εἰδίσαν M || 24 γὰρ add. Zachariae || 25 ἡμῶν M || 27 διοικησόντων M || 31 subser. d. VI. k. ianuar. M || iust. M || 32 XXXIII Spangenberg] XVII M || basilii M || cons. M.

IB

ΠΕΡΙ ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΥ.

(Προσίμιον.) Ἐδιδάχθη τὸ ἡμέτερον κράτος Ἰωάννην σκρινιάριον (πεμφθῆναι) κατὰ τὴν Ἑλλήσποντον ὡς δὴ τύπος τινὰς ἐγκεκριμένον προφάσει λογοθεσίῳ πολιτικῶν πόρων ἦτοι τῶν καλουμένων 5
 πολεμίων, καὶ ὡς ἐν τῇ χώρᾳ γενόμενος οὐδενὸς ἀπέσχετο παντελῶς τῶν εἰς ἀρπαγὴν ἐσχάτην ἴκόντων, 5
 τὰς τε πόλεις ληϊσάμενος καὶ ἐπαυελθὼν εἰς ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν αὐτὸς μὲν χρυσίου μετῶς, τῇ δὲ
 Ἑλλήσποντιῶν χώρᾳ πᾶσαν ἀπολιπὼν πενίαν. τὰ μὲν οὖν κατ' ἐκείνον ὁποῖον προσήκει διατεθῆναι τρόπον
 καὶ θεραπευθῆναι τοὺς ἡδικημένους διώρισται παρ' ἡμῶν.

CAPUT I.

Ἐπειδὴ δὲ φήθημεν κοῖναι διὰ τὴν τῶν τὰ τοιαῦτα ἐγκριζομένων ἀπληστῶν τύπων γενικῶς τὸ πᾶν 10
 θεραπεύσαι, θεσπίζομεν, εἴ τις γένηται κατὰ τὴν χώρᾳ προφάσει τοιαύτης τινὸς ζητήσεως ἢ ἐπὶ τῆς 10
 Ἑλλήσποντιῶν ἢ ἐφ' ἑτέρας οἰασθῆποτε χώρας, εἰ μὲν ἀρχικὴν ἔχοι πρόσταξιν, μηδένα παντελῶς αὐτῷ προσ-
 εῖχειν, ἀλλ' ἀκινδύνως ἀποσειεσθαι τὸν ἐκβιβασμὸν τὸν παρ' αὐτοῦ, εἰ δὲ μετὰ θείου πραγματικοῦ γένηται 15
 τύπου, εἰ μὲν κομμονιτόριον εἴη τὸ δεικνύμενον ἢ γράμματα περὶ τούτου γενόμενα, μηδὲ τούτοις προσεῖχειν,
 οἷα κατὰ συναρπαγὴν καὶ παρὰ γνώμην ἡμετέραν προσελθούσιν· εἰ δὲ πραγματικὸς εἴη τὸ δεικνύμενον τύπος, 15
 μηδὲ οὕτως ἐξ αὐτοῦ τι πράττεσθαι προχείρως, τὸν δὲ τοιοῦτον πραγματικὸν τύπον λαμβάνειν καὶ μηνύειν
 τὸν τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενον εἰς ἡμᾶς τὰ περὶ τούτου καὶ ἀναμένειν ἡμῶν δευτέραν κέλευσιν· ὥστε εἰ μὲν 20
 ἐπιγνοίμεν αὐτὸν καὶ τὸν ἐγκρισθέντα τὸν τοιοῦτον τύπον, δευτέρον ἡμῶν γίνεσθαι πραγματικὸν τύπον
 ἐπιτρέποντα γενέσθαι τὴν ζήτησιν, εἰ δὲ ἀποδοκιμάσαιμεν ἢ τὸ πᾶγμα ἢ τὸ πρόσωπον, μηδὲν ἐντεῦθεν 20
 γίνεσθαι, ἀλλ' ἀναπέμπεσθαι τὸν θεῖον τύπον παρὰ τοῦ τῆς ἐπαρχίας ἀρχόντος γινώσκοντος, ὡς εἰ ῥαθυ-
 μήσειε τούτου καὶ τις ἐπιστῆ τοῖς ὑπηκόοις τοῖς ἡμετέροις ἐντεῦθεν ζημία, ταύτην αὐτὸς οἰκοῦν ἐπιγνώσεται. 20

CAPUT II.

Ἄδειαν δὲ δίδομεν καὶ τοῖς ἐπισκόποις, εἰ ῥαθυμήσειεν ὁ τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενος καὶ μὴ τὸν προ-
 γματικὸν ἐπισκοπῆς τύπον, ἀλλ' ἐνδοίῃ τῷ τούτου μεταχειριζομένῳ, αὐτοὺς ταῦτα μηνύειν εἰς ἡμᾶς, (οἷ) εἰ γε 25
 ταῦτα μάθοιμεν, ὡς κοινανὸν τῆς αἰτίας καταστάνα καὶ τῆς ἀρχῆς παραλύσομεν καὶ τῆς ζωῆς αὐτῶν καὶ
 τῆς οὐσίας στεροσομεν, καὶ τοῖς καθ' οἰανοὺν ἡδικημένοις αἰτίαν τὸ ἄβλαβὲς περιποιήσομεν.

(Ἐπίλογοι.) Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραστάνα ἡμῖν [καὶ] διὰ τοῦ παρόντος θείου πραγματικοῦ 25
 μανθάνουσα τύπου ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι σπευσάτω Dat. XV. kal. Sept. CP. Belisario vc. cons. [a. 535.]

Edictum XII Graece tantum extat in M.

XII.

DE HELLESPONTO.

Praefatio. Edocta est nostra potentia Iohannem scriniarium in Hellesponto missum esse, quod ei formae commissae essent ob ratiocinia civilium reddituum aut sollemnium quae vocantur, et cum in provinciam venisset, a nulla prorsus earum rerum, quae ad extremas accedunt rapinas, abstinuisse, civitates spoliandam et reversum in felicem hanc urbem ipsum quidem auro repletum, Hellespontiorum vero regioni summa paupertate relicta. Et de illo quidem quid debeat fieri quove modo damnum restitui affectis, a nobis definitum est.

I. Quoniam vero propter eorum, quibus talia demandantur, avaritiam putavimus oportere generali forma universae rei mederi, sancimus, ut, si quis eiusmodi quaestionis causa in provinciam, sive Hellespontiorum sive aliam quamlibet veniat, si quidem praesidis mandatum habeat, nemo prorsus ei obtemperet, sed sine periculo exactionem eius excutiat, sin autem cum sacra pragmatica forma venerit, si quidem quod profert commonitorium sit aut litterae de hoc conceptae, ne iis quidem obtemperetur, quippe quae per furtum et contra nostram voluntatem prodierint, sin autem quod ostenditur pragmatica forma sit, ne sic quidem ab eo festinanter quicquam agatur, sed talem pragmaticam formam provinciae praeses accipiat et de ea ad nos referat et alterum nostrum mandatum exspectet, ut si eam eunquem cui talis forma commissa est agnoscamus, altera nostra procedat pragmatica forma quaestionem fieri praecipiens, sin autem aut rem aut personam reiciamus, nihil inde fiat, sed sacra forma a provinciae praeside remittatur sciente, si hanc rem neglexerit indeque damnum aliquod subditis nostris obvenerit, fore ut hoc ipse de suo resarciat.

II. Permittimus vero etiam episcopus ut, si provinciae praeses negligens sit et pragmaticam formam non inhibeat, sed ei, qui illam producit, morem gerat, ipsi eam rem nobis denuntient, qui si hoc didicerimus, eum tamquam criminis socium et de magistratu deciemus et cingulo eum atque substantia privabimus et eis, qui qualibet in re iniuriam passi sunt, indemnitate praestabimus.

Epilogus. Tua igitur sublimitas quae nobis placuerunt et praesenti sacra declarantur pragmatica forma cognoscens operi et effectui tradere studeat.

2 ad Iohannem praef. prael. missa est forma || 3 ὑμέ-
 τερον M || πεμφθῆναι addidi (γενέσθαι Zachariae) || 7
 διατεθεῖναι M || 17 γενέσθαι cum Scringero vulg. || 22
 οἱ addidi || 24 περιποιήσομεν M || 25 καὶ del. Skutsch;

δηλούμενα pro μανθάνουσα (quod post θείου ponebat
 vulg.) maluerat Beck || 26 subscr. δι. XV. k. M || bili-
 sario vc. cons. M

Π

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΩΝ
ΕΠΑΡΧΙΩΝ.

(Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς) Ἰωάννη τῷ ἐνδοξότατῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν ἱερῶν πραιτωρίων.

(Προοίμιον.) Εἰ καὶ τὰ σμικρότατα τῶν πραγμάτων τῆς ἐαυτῶν ἀξιοῦμεν προνοίας, πολλῶ μᾶλλον 5
τὰ μέγιστα τε καὶ συνέχοντα τὴν ἡμετέραν πολιτείαν οὐκ ἐγκαταλείβομεν οὐδὲ ἀπρονοήτα οὐδὲ τοῦ προσ-
ήκοντος χρεϊόντα κόσμον ἐάσομεν, καὶ μάλιστα τῆς σῆς ἡμῶν ὑπουργοῦσης ὑπεροχῆς, ἥτερο μέλει τῆς τε
ἡμετέρας διὰ πάντων θεραπείας τῆς τε αὐξήσεως τῶν δημοσίων τῆς τε τῶν ὑποτελῶν τῶν ἡμετέρων φρον-
τιδος. ἐνοήσαντες τοῖνυν, ὡς ἐπὶ τῶν ἐμπροσθεν χρόνων, εἰ καὶ τὰ ἄλλα τῶν δημοσίων εἰσπράξεων ἐδόκει 10
πῶς τετάχθαι, ἀλλ' οὐκ κατὰ τὴν Αἰγυπτιακὴν διοίκησιν οὕτως ἦν συγκεχυμένα, ὥστε μὴδὲ ὅ τι πράττεται 10
κατὰ χώραν ἐνταῦθα γινώσκονται, [καὶ] ἐθανμάσαμεν τὴν μέχρι νῦν τοῦ πράγματος ἀταξίαν· ἀλλ' ἐδωκεν
ὁ θεὸς καὶ τοῦτο τοῖς ἡμετέροις φυλαχθῆναι καιροῖς καὶ ταῖς σαῖς ὑπουργίαις. ὥσπερ γὰρ ἡμῶν τὸν σῆτον
τὸν ἐκεῖθεν προσορίπτοντες, οὕτως οὐδὲν ἕτερον ἤξιον εἰσφέρειν· ἀλλ' οἱ μὲν συντελεῖς καθάπαξ ἰσχυρίζοντο
πάντα εἰς ὀλόκληρον ἀπαιτεῖσθαι, οἱ παγάρχοι δὲ καὶ οἱ πολιτευόμενοι καὶ οἱ πράκτορες τῶν δημοσίων καὶ
διαφερόντως (οἱ) κατὰ καιρὸν ἄρχοντες οὕτω τὸ πρᾶγμα μέχρι νῦν διετίθεσαν, ὡς μὴδὲν δύνασθαι γενέ- 15
σθαι γινώσκον, αὐτοῖς δὲ μόνοις ἐπικροδῆς. ἐπειδὴ τοῖνυν, εἴπερ καταλίπομεν ἐν ὁμαδί τοῦ πράγματος διοικου-
μενον, οὐκ ἂν ποτε ἰσχύσαμεν αὐτὸ διακαθάραι καὶ τάξει προσήκοντως, διὰ τοῦτο συνείδομεν τὴν ἀρχὴν,
ἥπερ ἐφέστηκεν τοῖς Αἰγύπτου πράγμασι (φαμέν δὲ τὴν τῶν αἰγυπταλίων), μετριοτέρας ἐπιστήσαι φρον- 20
τισιν. οὐ γὰρ ἂν δύναίτο ῥαδίως εἰς ἀνθρώπου νοῦς τοσαύταις ἀρκέσαι μερίμας καὶ τὸ πρᾶγμα οὕτως
διαθεῖναι, ὥστε αἰσθήσῃ ἡμῶν ἀγαθὴν ἐν αὐτῷ καταστήσαι.

CAPUT I.

Διὰ τοῦτο τοῖνυν θεσπίσαμεν τὴν σὴν ὑπεροχὴν τόνδε ἡμῶν τὸν ἐπὶ τούτῳ νόμον παραλαμβάνουσαν
οὕτως αὐτὸν διαθεῖναι, ὡς ἀξίον ἐστὶν ἡμᾶς μὲν θεσπίσαι, τὴν δὲ σὴν ὑπεροχὴν ὑπαγογγῆσαι. τέως οὖν
τὸν περιβλεπτον αἰγυπταλίον βουλόμεθα αὐτῆς τε Αλεξανδρείας ἀρχεῖν καὶ ἀπάντων τῶν κατ' αὐτὴν φρον-
τίξειν, καὶ πρὸς γε δύο Αἰγύπτων καὶ μόνων, ἐξηρημένου τοῦ λεγομένου Μενελαίτου τῆς πόλεως ἧτις ἐστὶ 25
1 πρώτης Αἰγύπτου, καὶ πρὸς γε τοῦ Μαρεώτου· ἐπ' ἐκείνοις γὰρ τὰ εἰκότα διατυπώσομεν. βουλόμεθα δὲ 25
αὐτὸν ὡς εἰρητὰ μὴ μόνης Αλεξανδρείας, ἀλλὰ καὶ τῶν δύο Αἰγύπτων (μετὰ τὴν εἰρημένην ἑξαίρεσιν τοῦ
τε Μαρεώτου καὶ τοῦ Μενελαίτου) ἄρχοντα καθεστάναι, ὥστε τὸν ἄρχοντα τὸν ἐπιχώριον τῶν εἰρημένων
δύο ἐπαρχιῶν ἐπ' αὐτῷ τετάχθαι καὶ μόνῳ, καθάπερ καὶ μέχρι νῦν σχήματος ἔχει. ταῦτον δὲ εἰπεῖν, τὸν
περιβλεπτον αἰγυπταλίον διὰ τὸ τῆς εἰρημένης μεγίστης πόλεως πολυανδρωπον ἔχειν τὰ δίκαια καὶ τῆς

Edictum XIII (numerum om. M in textu, habet ind. M) Graece tantum extat in M.

XIII.

DE URBE ALEXANDRINORUM ET AEGYPTIACIS PROVINCIIS.

Idem imperator Ioanni gloriosissimo praefecto sacro Orientis praetorio.

Praefatio. Si vel minimas res nostra cura dignas iudicamus, multo magis maximas et quae
nostram rempublicam continent non derelinquemus neque neglectas aut convenienter ordine viduas sinemus,
praesertim cum tua sublimitas nobis inserviat, cui cordi est et nostra per omnia salus et incrementum publi-
corum redditum et subsidiarum nostrorum cura. Considerantes igitur superioribus temporibus, licet ceterae
publicorum exactiones quodammodo ordinatae esse viderentur, tamen in Aegyptiaca dioecesi rem ita fuisse
confusam, ut ne notum quidem esset hic quid in provincia ageretur, mirati sumus eius rei inordinatum
hactenus statum; sed deus etiam hoc temporibus nostris tuoque ministerio reservari concessit. Nam quod
frumentum inde nobis proicerent, nihil aliud contribuere volebant; sed collatores omnia omnino a se exigere
simul omnes affirmabant, pagarchae vero et curiales et publicorum exactores et imprimis qui quoque
tempore praefecti erant rem hactenus ita tractarunt, ut nemini posset esse perspicua, ipsis autem solis
lucrosa. Quoniam igitur, si rem sine ordine administratam relinqueremus, nunquam eam possemus casti-
gare et iuste componere, ideo constituimus administrationem quae Aegypti rebus praeesit (Augustalem dici-
mus) minoribus curis praeficere. Neque enim facile unius hominis mens tot curis sufficere potest et rem
ita disponere, ut bonam eius notitiam nobis praestet.

1. Propterea igitur sancimus sublimitatem tuam hancce nostram de ea re legem accipientem sic ea
uti, ut dignum est et nos sancire et tuam sublimitatem obsequi. Nunc igitur spectabilem Augustalem
ipsam Alexandriam regere et omnium quae ad eam pertinent curam habere volumus et insuper duas Aegyptos
solas, exempta urbe quae Menelaëtes dicitur et prima Aegypti est, et insuper Mareota: de his enim con-
1 sentanea constituturi sumus. Volumus autem eam, ut dictum est, non solum Alexandriae, sed etiam
utriusque Aegypti (post dictam exemptionem Mareotae et Menelaëtae) praefectum esse, ut iudex provin-
cialis dictarum duarum provinciarum in eo solo gradu consistat, quem etiam hucusque obtinet. Vel quod
idem est, spectabilem Augustalem propter hominum in memorata maxima urbe multitudinem habere etiam

1 Ita haec in M: ἀρχὴ συν θεῷ τοῦ πρὸς ἰωάννην
τὸν ἐνδοξότατον ὑπάρχῳ (correcti) τῶν ἀνατολικῶν
ἱερῶν πραιτωρίων. — νόμος περὶ τῶν (corr. Zachariae)
ἀλεξανδρείων καὶ τῶν αἰγυπταλικῶν ἐπαρχιῶν.
— Forsitan errore Iohannis nomen constitutioni praemitti
statuit Zachariae; cf. ad subscr. || 6 προσήκοντος M ||
10 συγκεχυμένα M || 11 καὶ del. Zachariae || 14 παγάρ-

χοι M, corr. Zachariae || 15 οἱ add. Zachariae || 16 α-
τοῖς M || ἐνομάδι M, ἐνομάδας cum Scrimgero vulg. ||
20 ἐπ' αὐτῷ, postea ἐν αὐτῷ Zachariae || 21 παρα-
λαμβάνουσιν M || 22 ἀπὸ Zachariae || 24 πρώτης Za-
chariae || πρὸ τῆς M || 28 an ἐπ' αὐτῷ? cf. c. XV in. ||
βουλόμεθα δὲ καὶ τὸν τούτων ἄρχοντα ante ταῦτον
inserit Zachariae

στρατιωτικῆς ἀρχῆς, οὐ διχορμῆνον τοῦ πράγματος οὐδὲ εἰς ἀρχοντας δύο καθεστῶτος (τοῦτο γὰρ ἡγοῦμεθα κατὰ παντὶ συμφέρειν), ἀλλ' ὥστε ἓνα μὲν ἄνδρα προεστάναι τοῦ εἰρημένου θρόνου, ἔχειν δὲ ἐξουσίαν κατὰ πάντων τῶν ἐκείσε στρατιωτῶν τῶν ἰδρυμένων εἴτε ἐπ' αὐτῆς τῆς Ἀλεξανδρείας μεγάλης πόλεως εἴτε ἐπὶ τῶν δύο Αἰγύπτων καθάπερ εἴρηται·

CAPUT II.

δεῖ γὰρ καὶ τῆς εὐκοσμίας τῆς πόλεως προοῖν τε καὶ τοῦ μηδὲν ταραχῶδες γίνεσθαι κατὰ τὸν εἰρη- 5
μένον θρόνον· ἀλλ' ἔχοντα τὸν ἐπὶ τῆς εἰρημένης ἀρχῆς ταγαμένον τὴν τε ἐκ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς δύναμιν
τὴν τε ἐκ τῶν στρατιωτῶν ἰσχὴν θεοῦ πρὸ πάντων ἡγουμένου τῆς εὐταξίας τῆς εἰρημένης πόλεως προοῖν,
ἐπέχοντα τὸν τόπον, ὅσον ἐπ' αὐτοῖς τοῖς στρατιωταῖς τοῖς τε ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τοῖς τε ἐφ' ἑκατέρας Αἰγύπτου,
καὶ τῶν ἐνδοξότατων καὶ ἀνδρειοτάτων στρατηγῶν τῶν πραισενταλίων τῶν τε τῆς Ἐρέας· ὥστε καὶ ἀδρε- 10
σπόνουσι παρεῖναι αὐτῶ καὶ ἵπουργεῖν οἷς ἂν ἐπιτάξειεν.

Ἔσται δὲ αὐτῶ ἡ τάξις ἣ τε αὐγουσταλιανῆ καὶ μὴν καὶ ἡ δουκική, ἄχρι μέντοι ἑξακοσίων· οὐχ ὥστε 10
ἰδία μὲν εἶναι τοὺς δουκικοὺς ἰδία δὲ τοῖς αὐγουσταλιανοῦς, ἀλλ' ὥστε μίαν γενέσθαι τάξιν καὶ κατάλογον
ἓνα, οὐπὲρ ἄνδρες ἑκατὸν πρωτεύουσι, πενήκοντα μὲν τῆς αὐγουσταλιανῆς τάξεως πενήκοντα δὲ οἱ πρῶτοι
τῶν δουκικῶν, ἀμοιβαδὸν ἐν ἀλλήλοις ταττομένοι, ὥστε πρῶτον μὲν εἶναι τὸν αὐγουσταλιανόν, δεῦτερον δὲ 15
τὸν δουκικόν, καὶ τοῦτο ἐφεξῆς παραφυλαχθῆναι τὸ σχῆμα τῶν ἑκατῶν ἐν αὐτοῖς πρωτεύοντων, τὸ δὲ
λοιπὸν ἅπαν ὡς ἂν ὁ τὴν ἀρχὴν ἔχων συνίδῃ οὕτω καταστήναι, μὴ μέντοι ὑπερβαίνειν τὴν πᾶσαν τάξιν
τὴν ἀναμῖξ ἐκ τε τῶν αὐγουσταλιανῶν ἐκ τε τῶν δουκικῶν συγκεκμημένην ἀνδρας ἑξακοσίους·

CAPUT III.

πάντων τῶν ἐπὶ τούτῳ πραττομένων εἰς τε τὸν θρόνον τὸν σὸν εἰς τε ἡμᾶς διὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς 20
ἀναφερομένων, ὥστε καὶ τὸ παρ' ἡμῶν εἴ γε ἔρῳθ' ἔγνηται προσδεξασθαι κύρος. καὶ ἐπειδὴν ἡ τάξις
καταστή, μηδένα τῶν αὐγουσταλιανῶν γίνεσθαι χωρὶς προβατοσίον ἐκ τῆς ἡμετέρας χειρὸς ὑπογραφομένον, 20
καθάπερ μὲν νῦν. ἔσται δὲ αὐτῆ πάση τῇ τάξει τῆς αὐγουσταλιανῆς πόροσημα, ἄρχων δὲ ὁ παρὰ
τῆς βασιλείας προχειρίζομενος (ὡς) βασιλικῆς ἀξίως κοίσεως, δεσ παρὰλήψεται τὴν ἀρχὴν καὶ καθαρὰς φυλάξει
τὰς χεῖρας καὶ πανταχόθεν ἑαυτὸν ἀξίον τῆς βασιλικῆς δεῖξει κοίσεως. οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς ἐκ τοῦ δημοσίου αὐτῶ 25
ταύτην μόνην δώσομεν τὴν παραφυλῆν. ἦν μέχρι νῦν ὁ περιβλεπτός αὐγουσταλιανὸς ἔχει, τὰς πενήκοντα μὲν
ἀνόντας καὶ τὰ πενήκοντα κάπιτα, ἀλλὰ μεγάλη τῇ παραυξήσει χρησόμενοι quadraginta librarum auri ἔτους 25
ἐκάστου λαμβάνειν ὑπὲρ σιτήσεων βουλόμεθα καὶ ὑπὲρ συνθηγιῶν καὶ καλανδικῶν παρὰ βίνδικος ἐκ τῶν
ὑποτεταγμένων τῶδε ἕκω τύπῳ τῶν τε καὶ αὐτῶν.

CAPUT IV.

Οἱ δὲ γε αὐτῶ παρεδόντες quinque librarum auri λήγονται ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ ἑτέροις mille solidos 30
καὶ ἡ κατ' αὐτῶν τάξις, καίτοιγε πρότερον τὴν τρίτην αὐτῶν ἔχονσα ποσότης· καὶ ἔσται τὸ πρῶτον λαμ-
1 πρὸν τε καὶ τῶν ἡμετέρων ἀξίως διοικημένων χρόνων. Πρώτην δὲ εἶναι φροντίδα τῶ τὴν τοιαύτην 30
ἀρχὴν ἔχοντι βουλόμεθα τὴν τῆς αἰσίας ἐμβολῆς διοίκησιν, ὥστε αὐτὸν μὲν τὸν περιβλεπτόν αὐγουσταλιανόν

iura imperii militaris, re non divisa neque ad duos magistratus pertinente (hoc enim universae rei conducere putamus), sed unum hominem dictae sedi praeesse, potestatem autem habere in omnes qui illic sunt milites, sive in ipsa Alexandrinorum magna urbe sive in utraque Aegypti collocati sunt, sicuti dictum est;

II. *oportet enim et disciplinae civitatis providere et ne quid tumultuose in dicta plobe agatur; sed eum qui dictae administrationi praepositus est, habentem tam civilis iudicis potestatem quam militum vim deo in omnibus auspice disciplinae dictae civitatis providere, cum quantum ad milites ipsos et Alexandriae et utriusque Aegypti spectat locum teneat gloriosissimorum et fortissimorum magistrorum praesentalium et per orientem, ut etiam ad responsum ei adsit et mandatis eius audiens sit. Erit autem ei officium tam augustalianum quam etiam ducianum, usque ad sescentos tamen, non ut seorsum duciani sint seorsum augustaliani, sed ut unum officium fiat et una matricula, in qua centum principes sint, quinquaginta augustaliani officii, quinquaginta vero primates duciani, alternis vicibus collocati, ut primus sit augustalianus, secundus vero ducianus, et hic deinceps modus observetur in centum eorum principibus, reliquum vero omne itu constitutur quemadmodum ei qui magistratum habet videbitur, ut tamen universum officium ex augustalianis et ducianis commixtum non excedat viros sescentos;*

III. *omnibus quae in his aguntur et ad tuam sedem et ad nos per sublimitatem tuam referendis, ut etiam a nobis si recte facta sint confirmentur. Et postquam officium constitutum fuerit, nemo augustalianus fiat absque probatorius nostra manu subscriptis, sicut haecenus. Erit autem universo huic officio augustaliani cognomen, praefectus autem ab imperatore electus imperatorio iudicio dignus habitus, qui administrationem suscipiet et puras servabit manus et usquequaque se dignum imperatorio iudicio praestabit. Neque enim nos hoc solum ei e fisco dabimus emolumentum, quod nunc usque spectabilis Augustalis habet, quinquaginta ammonas et quinquaginta capita, sed magno augmento usi quadraginta librarum auri quotannis pro ammonis eum et pro consuetudinibus et calandicis accipere volumus a vindice ex subiectis huic formae locis et titulis.*

IV. *Assessores autem eius quinque librarum auri accipient ex eisdem, et alios mille solidos eius officium, licet antea tertiam eorum partem perceperit; et erit res splendida et nostris temporibus digne 1 disposita. Primam vero curam ei qui illam praefecturam habet esse volumus felicis embolae administrationem, ut ipse spectabilis Augustalis et quod ei paret officium periculo sui ipsius et rerum quas*

1 καθεστῶτας M^a || 5 τε Zachariae] σε M (an ε? cf. c. XVIII § 1) || ταραχῶδες M^b, ταραχῶδους M^a || 7 τῆς εἰρημένης εὐταξίας τῆς πόλεως M, corr. Kroll || 9 καὶ τὸν ἐνδοξότατον καὶ ἀνδρειοτάτον στρατηγῶν τῶν πρ. τόν τε M, corr. Zachariae || ὥστε Kroll] τε M, lacuna statuit Zachariae (βουλόμεθα δὲ) || 11 ἔσται Zachariae] ἐστὶ M || καὶ μὴν Zachariae] καὶ μὴν M || 13 οἱ πρῶτοι post μὲν add. Zachariae, mihi infra οἱ

πρῶτοι delendum videtur || 14 ταττομένων M, corr. Zachariae || 16 μὴ Zachariae] μηδὲν M || 20 τῶν πρὸς. cum Scrimgero vulg. || ὑπογραφομένης M, corr. Zachariae || 21 αὐτῆ suspectum || ὁ ἀρχων Zachariae] 22 ὡς inserui (an ἀξίως εἰς?) || ὁ δὲ del. Zachariae || 25 ἀνόντας M || auri M || 28 auri M || 29 κατ' αὐτῶν cum Scrimgero vulg. || 30 δὲ Zachariae] τε M || 31 αἰσίας M et itu semper fere

καὶ τὴν πειθόμενῃν αὐτῷ τάξιν κινῶν οἰκείῳ καὶ τῶν ὄντων αὐτῷ καὶ ἐσομένων πραγμάτων καὶ κινῶν τῆς αὐτοῦ τάξεως οὐ περὶ ταῦτα μόνον ἀλλὰ καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτῆν ἀγωνιώσης, πᾶσαν τίθεσθαι πρόνοιαν τοῦ τὸν εἰρημένον τῆς αἰσίας ἐμβολῆς σῆτον καὶ ἀπαιτεῖσθαι καὶ κατὰ τοὺς νεμομισμένους καιροὺς ἐκπέμπε- 2 σθαι. ἀλλὰ τούτων μὲν εἰσπράττειν ὅστις ἐξ ἑκατέρας ἐστὶν Αἰγύπτου, τὸν δὲ ἄλλον ἀνυπερθέτως ὑποδέσθαι [ἡ] καὶ ἐμβαλλέσθαι τοῖς πλοίοις παρασκευάζειν τε εἰς ταύτην ἐκπέμπεσθαι τὴν εὐδαίμονα πόλιν, 5 ὅσος τὸν καιρὸς τῆς αὐτῆς αἰσίας ἐμβολῆς ἐστὶ τῆς ἐνταῦθα πλωιζομένης. ὁμοίως δὲ καὶ τὸν παρ' ἡμῶν φιλοτιμούμενον τῆς μεγάλης τῶν Ἀλεξανδρέων πόλεως τὸν μὲν ἀπαιτεῖν, ὅσος ἐξ Αἰγύπτου καθέστηκεν ἑκατέρας, οἰκείῳ κινῶν καὶ τῆς αὐτοῦ τάξεως, τὸν δὲ ὑποδέσθαι ὅσος ἐξ ἑτέρων ἀφικουτο τόπων καὶ αὐτῷ παραδοθεῖν κατὰ τὸ μᾶλλον ἐπι σαφέστερον ἐν τοῖς ἐφεξῆς δηλωθόμενον, καὶ ἀπαρᾶν καθάπερ εἰδίεται περὶ τὸ τρόφιμον τῆς αὐτῆς πόλεως, ὥστε τὸ ἀφθονον αὐτῆν βουλήσει θεοῦ διὰ πάντων ἔχειν 10 συγκινδυνεύοντων τῷ αὐτῷ περιβλεπτῶ ἀγροσταλίῳ ὅσον εἰς τὴν εἰσπραξίν καὶ τῶν στρατιωτῶν τῶν ὑπ' αὐτὸν τεταγμένων καὶ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων καὶ πάσης πολιτικῆς καὶ δημοσίου βοήθειας, ὥστε πανταχόθεν ἀνεμπόδιστον τὸ πρᾶγμα γίνεσθαι.

CAPUT V.

Τὸν δὲ ἐκ τῶν τόπων τῶν μὴ ὑπ' αὐτὸν ὄντων ἐκκομιζόμενον θεσπίζομεν κατὰ τοσοῦτον ἐπάγειν αὐτῷ τὸν κινδύνον, ὥστε ἐπειδὴν ἐκκομισθεῖ αὐτὸν τε ὑποδέσθαι πάσης μελλήσεως χωρὶς καὶ τὴν πει- 15 θομένην αὐτῷ τάξιν (καὶ) οἰκείῳ κινῶν πλωίξειν πρὸς ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν, πανταχοῦ πρόνοιαν ποιούμενον τοῦ μηδὲν ἐκφόριον γίνεσθαι ἐκ τῶν ὑποτεταγμένων αὐτῷ πόλεων τε καὶ ἐπαρχιῶν καὶ τόπων καὶ ὄρων καὶ στομίων, ποιῆν τὴν αἰσίαν ἐμβολὴν ἀποπλεῦσαι τῆς Ἀλεξανδρέων πόλεως, μηδὲ μετὰ ταῦτα, πλὴν εἰ μὴ κατὰ τὸ παρ' ἡμῶν ἐπιτραπησομένον ἢ ἐπιτραπησομένον ἐκ θεῶν μὲν ἡμῶν τύπων, προστάξειν δὲ τῶν θεῶν τῶν σῶν· πρὸς ἅπαντα καὶ τῶν στρατιωτῶν ὑπουργούντων αὐτῷ καθάπερ ἐμπροσθεν 20 εἰρηται ὅς ἂν αὐτοῖς προστάξει, καὶ τῶν ναυκλήρων ὑποδεχομένων τὸν σῆτον καὶ ἐμβαλλόντων ταῖς ναυσὶ κάκειθεν ὑφ' ἡγεμόνι θεῷ πρὸς ταύτην τὴν εὐδαίμονα ναυτιλλομένην πόλιν.

CAPUT VI.

Εἰ μὲντοιγε τὸν ἐξ ἑκατέρας Αἰγύπτου μὴ εἰσπράξει σῆτον, καὶ τὸν μὲν τῆς ἐνταῦθα πεμπομένης αἰσίας ἐμβολῆς εἰσκομισθῆναι παρασκευάσει τῆ Ἀλεξανδρέων καὶ πλωισθῆναι πρὸς ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν καὶ βασιλίδα πρὸ πέρατος τοῦ ἀγούστου μηνός, τὸν δὲ τοῦ τροφίμου τοῦ παρ' ἡμῶν φιλοτιμουμένου 25 διὰ τοῦ σεπτεμβρίου μὴ εἰσκομίσει τῆ τῶν Ἀλεξανδρέων πόλει, ἴστω ὡς κατὰ τριῶν ἀρτάβων ἕπερ ἑκάστου νομίματος ἀπαιτηθῆσεται παρὰ τοῦ σου θεῶν τὸν τοῦ λείτου ἢ τῆ ἐμβολῆς ἢ τῆ τροφίμου κατὰ τὸ ἐξ ἑκατέρας Αἰγύπτου εἰσφερόμενον αὐτὸς τε ὁ ἄρχων καὶ ἰδιώτης γενόμενος κληρονόμοι τε αὐτοῦ καὶ διάδοχοι, καὶ τὰ αὐτοῦ πράγματα κατ' οὐδένα τρόπον ἑλευθεροῦμεν, ἕως ἅπαν τὸ ἐντεῦθεν ὄφλημα κατὰ τριῶν ἀρτάβων ἀποτιμούμενον εἰσκομίσει ταῖς τραπέζαις ταῖς σαῖς. ἀλλὰ προσήκει πάντων αὐτὸν καὶ τὴν ἐξ ἑκατέρας 30 Αἰγύπτου πληραρίαν πρᾶξαι κατὰ τοὺς εἰρημένους καιροὺς.

CAPUT VII.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπὶ τῆς αἰσίας ἐμβολῆς φροντίς συνημμένον τε καὶ ἀχωρίστον ἔχει τὸν τῶν ναύλων τίτλον, βουλόμεθα καὶ τὰ περὶ τούτου διατυπῶσαι, ὥστε ὁλόκληρον τῷ πράγματι καὶ προσήκουσαν ἐπιθεῖναι

habet habiturus est, et periculo officii eius non de his solum sed etiam de ipsa salute periclitantis omnem curam gerat, ut dictum felicitis embolae frumentum et exigatur et statutis temporibus evehatur. 2 Et id quidem exigat quod ex utraque est Aegypto, reliquum vero sine dilatione suscipiat et navibus imponat et curet ad hanc felicem urbem exportandum, quantum canonis est eiusdem felicitis embolae quae navibus huc advehitur. Similiter vero etiam quod a nobis donatur magnae Alexandrinorum urbis frumentum partim exigat, quantum ex utraque Aegypto consistit, proprio et officii sui periculo, partim suscipiat, quantum ex aliis locis advenerit et si traditum sit secundum ea quae in sequentibus apertius demonstrabuntur, atque erogat solito more in eiusdem urbis alimoniam, ut deo volente in omnibus abundantia utatur: periclitantibus cum eodem spectabili Augustali, quantum ad exactionem pertinet, et militibus sub eo constitutis et clarissimis tribunis et omni civili et publico adiutorio, ut ab omni parte expedita res procedat.

V. Quod autem ex locis non sub eo constitutis adportatur, eatenus ei periculum adferre sancimus, ut postquam adportatum sit ipse absque ulla cunctatione suscipiat et officium quod ei paret et proprio periculo navibus id vehat ad hanc felicem urbem, ubique prospiciens, ne quicquam exportetur ex subiectis ipsi urbibus et provinciis et locis et stationibus navium et ostiis prius quam felix embola ab Alexandrinorum urbe avecta sit, ac ne postea quidem nisi quatenus a nobis permissum sit vel permittatur per sacras nostras formas sedis quae tuae iussiones; ad omnia vero militibus ei obtemperantibus, ut antea dictum est, quidquid eis imperaverit, naviculariis autem frumentum accipientibus et navibus imponentibus indeque deo duce ad hanc felicem urbem navigantibus.

VI. Quodsi frumentum ex utraque Aegypto non exegerit neque quod felicitis embolae est quae huc mittitur ad Alexandrinorum urbem adportandum curaverit et ad hanc felicem et regiam urbem mitti ante finem mensis Augusti, quod autem alimoniae est a nobis donatae per mensem Septembrem non importaverit in Alexandrinorum urbem, sciat fore ut per ternas artabas pro singulis aureis computatione facta exigatur a sede tua quod deest sive embolae sive alimoniae in eo quod ex utraque Aegypto infertur et ipse praefectus, etiam cum privatus factus erit, et heredes eius et successores et bona eius, quae nullo modo liberabuntur, donec quidquid hinc debet ad tres artabas aestimatum mensis tuis intulerit. Ceterum oportet eum omnino etiam plenariam facere ex utraque Aegypto temporibus quae diximus.

VII. Quoniam vero felicitis embolae cura connecum et confusum habet navorum titulum, volumus etiam quae ad hunc pertinent definire, ut plenam rei convenientemque curam tribuamus. Interim igitur

2 τίθεσθαι Kroll (cf. e. g. 79, 20) γίνεσθαι M || 4 ὅστις] δε τῆς M || 5 ἢ seclusi || πλοῖος M || τε] praestat te καὶ aut tale aliquid; certe a παρασκευάζειν pendet ἐμβαλλέσθαι || 8 ἀποδέσθαι cum Scringero vulg. || ἑκατέρας M, corr. Zachariae || 9 αὐτῷ Zachariae] αὐτὰ M || ἐπι Scringero] ἐστὶ M || 10 ἔχει M || 11

πρᾶξιν M, corr. Zachariae || 14 αὐτῶν M^a || 15 ἐγκομισθεῖ M || μελήσεως M || 16 καὶ add. Zachariae || 18 ὄρων M || 19 πρὸς ξέων (lac. 3—4 litt.) M || 21 ὅς] ὡς Zachariae || αὐτὸς olim Zachariae fort. recte || ἐμβαλλόντων M || 26 ἀρτάβων M^a || 30 ἀποτιμούμενον M, corr. Zachariae || εἰσκομισθεῖ Zachariae || αὐτῆν M^a

τὴν πρόνοιαν· τῶς οὖν τὸν τῶν ναύλων ἀποδέκτην βουλόμεθα μὴ ἄδειαν ἔχειν πᾶσιν ἑαυτὸν ἐπεμβάλλειν τοῖς δημοσίοις τέλεσι, καὶ τισὶ μὲν τῶν ὑπευθύνων ἐνδιδόναι καὶ τὰ καλούμενα ἐνδοματικά κομίζεσθαι καὶ ἐντεῖθεν τοῦ δημοσίου ῥάθυμειν, ἑτέροις δὲ παρὰ τὸ προσήκον εἰσπράττειν καὶ πλείον ἴσως ἢ πρότερον καὶ παρὰ τοὺς νενομισμένους (καιροὺς), καὶ ἐντεῦθεν λαμβάνει ἀφορμὴν τὴν καὶ ἀρχὴν τῆς τοῦ πράγματος συγχύσεως, τὸ μὲν ἀπαραίτητον τῶν ναύλων αἰεὶ προτεινόμενον, τῷ δὲ συγκεχυμένῳ τὴν ἑαυτοῦ θεραπείαν ἠθροῶντα, καὶ ὑπερφοροῦντα μὲν τῶν τραπέζων τοῦ δικαστηρίου τοῦ σου, ὁμοίως δὲ ἅπαντα κέρδους χάριν ὑφ' ἑαυτὸν ποιεῖσθαι σπεύδοντα.

CAPUT VIII.

Ἐπειδὴ τοίνυν ἡ σὴ ὑπεροχὴ πάντα ἀγούτωνος διοικουμένη ἐδίδαξεν ἡμᾶς, ὅσος συλλογίζεται τῶν ναύλων κανὼν ὁ ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείων χορηγούμενος, εἰς νομισμάτων μυριάδας ὀκτώ, οἷα καὶ τῆς ἐντυχῆς σιτοπομπίας εἰς ὀκτακοσίας μυριάδας συνιούσης, βουλόμεθα τὰς ὀκτὼ ταύτας τῶν νομισμάτων διδοσθαι τῷ τῶν ναύλων ἀποδέκτῃ ἐκ τῶν ὑποτεταγμένων ἐπαρχιῶν καὶ πόλεων καὶ τόπων καὶ προσώπων· διὰ τοῦτο γὰρ ἐν εὐπόρῳ ἐποιήσαμεθα τὴν τοιαύτην ἐκταγὴν, ὥστε μὴδὲν παντελῶς μῆτε ἐξ ἀναβολῆς μῆτε ἐξ ἑλλείψεως τῆς αἰσίας σιτοπομπίας γενέσθαι. ὁ μόντοι περιβλέπτος ἀγουστάλιος καὶ ἡ πειθομένη τάξις αὐτῷ, κατὰ μίαν ὡς εἴρηται γενομένη συστροφὴν τε καὶ ἔνωσιν ἐκ τε τῶν ἀγουσταλιανῶν ἐκ τε τῶν προτέρων δουκικῶν, τὰς εἰσπράξεις ποιήσονται τῶν πόλεων καὶ τῶν τόπων καὶ τῶν προσώπων τῶν ἀφωρισμένων ἐκ τε τῆς Ἀλεξανδρείων καὶ ἑκατέρας Αἰγύπτου τῷ ἀποδέκτῃ τῶν ναύλων, ὁμοίως καὶ αὐτοῦ τοῦ τῶν ναύλων ἀποδέκτου τὴν τοιαύτην εἰσπραξίν ποιούμενον, ἐφ' ᾧ τε οἰκείῳ κινδύνῳ τὸν τε ἀγουστάλιον ὡς εἴρηται τὴν τε αὐτοῦ τάξιν ταῦτα ἄπαιτειν ἅμα τῷ ἀποδέκτῃ τῶν ναύλων· (ᾧ) καὶ αὐτῷ κινδύνος ἐπέσθαι τῆς τούτων εἰσπράξεως, ὥστε ἀμέπτως καὶ ἄπαιτειν τὸ χρυσίον καὶ ἐπιδιδόναι τῇ εἰρημνῇ χρεῖα καὶ διανεμῆν τοῖς ναυκλήροις κατὰ τὸ μέγεθος (νῦν) εἰδισμένον, συνανιόντος καὶ συγκινδυνεύοντος τῷ αὐτῷ ἀποδέκτῃ τῶν ναύλων πρὸς ἅπαντα τοὺς περιβλέπτον ἀγουσταλίον τῆς τε πειθομένης αὐτῷ τάξεως καὶ τῶν ἀνδρείωτάτων ταγματῶν τῶν ἐν τοῖς τόποις ὄντων σὺν τοῖς αὐτῶν τριβούνοις. οἷα προσήκον ἐκ τῶν παντὸς τῶν τῶν ναύλων ἀποπληροῦσθαι λόγον καὶ διδοσθαι τοῦτον τῷ ἀποδέκτῃ καὶ δι' αὐτοῦ κατὰ τὸν προσήκοντα καὶ νενομισμένον διοικεῖσθαι τρόπον καὶ παρέχεσθαι τοῖς ναυκλήροις ὑπὲρ πάσης τῆς αἰσίας ἐμβολῆς. καὶ αὕτη μὲν πρώτη φροντίς καὶ διοίκησις ἑαυτῇ συνημμένη γενήσεται, ἢ τε τῆς αἰσίας ἐμβολῆς ἢ τε τῶν ναύλων.

CAPUT IX.

Ἐν δευτέρῳ δὲ τάξει βουλόμεθα τὴν τε σὴν ὑπεροχὴν καὶ τὸν κατὰ καιρὸν ἄρχοντα ταύτης τῆς ἀρχῆς καὶ τοὺς τε σκρινιῶριους καὶ τρακτεντὰς δύο τε Αἰγύπτου καὶ Ἀλεξανδρείας προνοσίην τῆς εἰσπράξεως τῶν δημοσίων φόρων τῶν εἰς ἑκατέραν τράπεζαν εἰσφερομένων τοῦ δικαστηρίου τῆς σῆς ὑπεροχῆς, τὴν τε ἰδικὴν τὴν τε γενικὴν, δηλαδὴ ἐξ ἐκείνων τῶν πόλεων καὶ τῶν προσώπων καὶ τῶν τούτων ἔγγυθων καὶ τῶν τόπων τῶν εἰς τοῦτο τὸ μέρος ἀπορισθέντων, ὑποτεταγμένων καὶ αὐτῶν τῆδε τῇ θεῖᾳ νομοθεσίᾳ. οὐ δυναμένων παντελῶς οὐδὲ τοῦ περιβλέπτον ἀγουσταλίον οὐδὲ τῆς πειθομένης αὐτῷ τάξεως οὐδὲ τοῦ θεοφιλεσιῶτου ἐπισκόπου τῆς Ἀλεξανδρείων λόγον παρέχειν ἢ ἔξαιρεῖσθαι τῆς εἰσπράξεως τῆς δημοσίας τινας ἢ ἐπικοινωνεῖν καθ' οἵανον αἰτίαν τῇ εἰρημνῇ εἰσπράξει τῇ ἀνηκούστῃ ταῖς τραπέζαις τῆς σῆς ὑπεροχῆς ἢ τοῖς προσώποις τοῖς ἀφωρισμένοις αὐτῇ, πλὴν εἰ μὴ βοηθείας ἕνεκα τοῦτο αἰτήσαντα γενέσθαι οἱ τρακτενταὶ καὶ

naulorum susceptori volumus non licere omnibus sive immiscere publicis tributis, et nonnullis debitorum remittere et endomatica quae vocantur percipere itaque fiscum negligere, ab aliis vero praeter id quod convenit exigere et plus forte quam antea et praeter legitima tempora, indeque occasionem petere et initium confundendae rei, naulorum necessitatem semper praetendenti, ex confusione vero suum ipsius commodum captanti, et mensas tui tribunalis despicienti, similiter vero omnia lucri causa sibi subicere conanti.

VIII. Quoniam igitur sublimitas tua vigilanter cuncta administrans nos edocuit, quantus computetur naulorum canon ex Alexandrinorum urbe subministratus, ad octoginta milia aureorum, etiam felici frumenti missione octogies centena milia complente, volumus haec octoginta milia aureorum dari naulorum susceptori ex subiectis provinciis et urbibus et locis et personis: ideo enim hanc delegationem largam fecimus, ne quid omnino neque ex dilatione neque ex defectu felicitis frumenti missionis accidat. Spectabilis autem Augustalis et quod ei paret officium, ad unam ut dictum est ex augustalianis et qui prius fuerant ducianis coniunctionem et confusionem redactum, exactiones facient ex urbibus et locis et personis delegatis naulorum susceptori ex Alexandrinorum urbe et utraque Aegypto, similiter ipso quoque naulorum susceptore hanc exactionem faciente, ut proprio periculo et Augustalis sicut dictum est et eius officium haec exigat una cum susceptore naulorum. Cui ipsi quoque periculum imminet horum exactionis, ut sine reprehensione aurum exigat et in hunc usum expendat et naviculariis distribuat sicut hactenus moris fuit; cum eodem naulorum susceptore haec peragente et periculum subeunte in omnibus Augustali et officio quod ei paret et fortissimose cohortibus per loca constitutis cum suis tribunis. Oportet enim omnimodo naulorum rationem compleri et tradi susceptori et ab eo iustum et legitimum in modum administrari et naviculariis praestari pro tota felici embola. Et haec quidem prima cura erit et administratio secum coniuncta, felicitis embolae et naulorum.

IX. Secundo autem loco volumus sublimitatem tuam et qui quoque tempore hunc magistratum gesturus est et scriniarios et tractatores utriusque Aegypti et Alexandriae prospicere exactioni publicorum tributorum ad utramque mensam tribunalis tuae sublimitatis conferendorum et specialem et generalem nimirum, ex urbibus et personis earumque fideiussoribus et locis ad hanc partem deputatis, subiectis et ipsis huic sacrae legi. Nec possit omnino neque spectabilis Augustalis neque officium ei parens nec dei amantissimus episcopus Alexandrinorum λόγον dare aut eximere quosdam a publica exactione aut immiscere se ullam ob causam huic exactioni ad sublimitatis tuae mensas sive personas ad eam deputatas pertinenti, nisi auxilii gratia hoc ut fiat petierint tractatores et qui locum eorum in provincia supplent.

3 πλείον ἴσως ἢ πρότερον Kroll || πλείονες ὡς βιό-
τερον M, πλείον ἢ ὡς πρότερον Zachariae || 4 καιροὺς
add. Zachariae || 11 προσώπων Osenbrüggen || προσό-
δων M || 18 ᾧ add. Kroll || 20 νῦν add. Scrimger || συν-
κινδυνεύοντος M || 23 ἀποκληροῦσθαι M, corr. Agylaeus

|| 25 αὐτῇ Zachariae male || 28 Αἰγύπτου Zachariae]
ἀπ' αἰγύπτου M || 29 τῇ τε ἰδικῇ τῇ τε γενικῇ M, corr.
Zachariae || 33 τῆς Zachariae] τῶν M || τῶν δημο-
σίων Zachariae || 35 αὐτῷ M, corr. Zachariae

οὐ τὸν αὐτῶν πληροῦντες τόπον κατὰ χώραν. εἰ γὰρ τοῦτο αἰτήσουσιν ἢ εἴπερ προστάξειεν ἢ σὴ ἐνδοξότης
καὶ οὐ κατὰ καιρὸν τὴν αὐτὴν ἔχοντες ἀρχὴν, ἀνάγκη ἔξει ὃ τε κατὰ καιρὸν αὐγουστάλιος καὶ οἱ ὑπ' αὐτὸν
καθ' ὠσιωμένοι στρατιῶται καὶ οἱ τοῦτον τριβῦνοι καὶ ἡ πευδομένη τάξις τῶ αὐτῶ μεγαλοπρεπεστάτῳ
αὐγουσταλίῳ καὶ πᾶσα πολιτικὴ καὶ δημοσία βοήθεια, καὶ ἐπαμύνης τοῖς σκηνιαίοις τοῖς σοῖς καὶ παρα-
σκευάζειν ἅπαντας τοὺς ὑποκειμένους ταῖς τοιαύταις εἰσφοραῖς ταῖς ἀρμοζούσαις ἐκατέρᾳ τραπεζίῳ τοῦ δικασ-
στηρίου τῆς σῆς ὑπεροχῆς, δίχα τῆς οἰασσῶν ἀναβολῆς τοῖς ἐπικειμένοις αὐτοῖς ἐσφέρειν δημοσίαν φόρον
καὶ μὴ τολμᾶν ἀντιλέγειν. εἰ γὰρ (τις) τῶν ἐξ ἐκατέρας Αἰγύπτου ἢ τῶν κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρεια οἰκούντων
καὶ ὑποκειμένων ταῖς τοιαύταις εἰσφοραῖς (ἐξήρημένον τοῦ Μαρεώτου καὶ τοῦ Μενελαίου τῆς πόλεως, περι-
ὄν ἐν τοῖς ἐφεξῆς τὰ προσηκόντα διατυπώσωμεν) τολμήσειεν ἀντιβλέψαι πρὸς τὴν δόσιν ἢ κατὰ τὴν ἐναντι-
θῆναι, καὶ μὴ ὁ περιβλεπτός αὐγουστάλιος ἔχων καὶ τὴν στρατιωτικὴν καὶ τὴν πολιτικὴν ἀρχὴν καὶ οἱ τῶν
ταγματῶν πρωτεύοντες καὶ τριβῦνοι καταναγκάσονται αὐτὸν ἢ αὐτοῖς τὰ θεφιλόμενα εἰσενεγκεῖν καὶ τὴν
εὐγνωμοσύνην τὴν πρὸς τὸν δημοσίον ἀγαπήσαι, ἴστωσαν, ὡς αὐτὸς μὲν ὁ μεγαλοπρεπέστατος αὐγουστάλιος
καὶ πᾶσα βοήθεια ἧς ἐμπροσθεν ἐμνήσθημεν κινδυνεύουσιν ἐπὶ τε ταῖς ζῶναις * * * εἰς τὸν δημοσίον καὶ
εἰς μέρος τῶν θεφιλομένων καταλογιζομέναις, οἱ δὲ ἀντεπιεῖν θαρρόησαντες δημοσίαν ὄφονται τὴν ἐαυτῶν
περιουσίαν γενομένην καὶ ἐαυτοὺς ἔξω τῆς χώρας ἐλαυνόμενους. πρόδηλον δὲ, ὡς πᾶσι τοῖς διαταχθεσομένοις
παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς ὁ κατὰ καιρὸν αὐγουστάλιος ὑποκείται τῇ τῆς σῆς ὑπεροχῆς ἐξουσίᾳ τε καὶ ἀρχῇ,
καθάπερ μέχρι τοῦ παρόντος πεφύλακται

CAPUT X.

Εἰ μὲντοι βουλῆθῃ ἢ σὴ ἐνδοξότης ἢ οἱ σκηνιαῖοι ἢ οἱ τρακτενταῖ ἢ οἱ τὸν ἐκείνων πληροῦντες τόπον
κατὰ χώραν λόγον τισὶ δοθῆναι προσώποις, ὑπὲρ αὐτῶν αὐτοὶ κινδυνεύουσιν· δώσει μὲντοι τοῦτον ὁ Θεοφιλέ-
στατος πατριάρχης ἐπὶ τοσαύτας ἡμέρας ἐκτεινόμενον καὶ ἐπὶ τούτοις τοῖς ὅροις, ἐφ' οἷς ἂν παρὰ τῆς ἀρχῆς τῆς
σῆς ὑπεροχῆς προσταχθεῖ ἢ παρὰ τῶν τρακτεντῶν αἰτηθεῖ. εἰ δὲ παρὰ ταῦτα γενούτο τις λόγον δόσις, αὐτὴ
παντελῶς ἔσται ἄκυρος. οὐδὲ γὰρ δι' οἰασθησομένου αἰτίας λόγον τινὰ παρὰ ταῦτα παρεῖναι τοῖς προσώποις
τοῖς ἐκαστῇ ἀφορισμένοις αἰτία συγχωροῦμεν, πλὴν εἰ μὴ ἐπὶ τούτῳ τὸν λόγον λάβοιεν, ἐφ' ᾧ τε δημοσία
φαίνεσθαι καὶ πάντως εἰσῶ ἡμερῶν πᾶν ὅσον ὀφείλουσι τὸν δημοσίον ἐκκληροῦσαι ἢ τὴν ἀποχωρῶσαν
τοῖς τρακτενταῖς ἢ σκηνιαίοις παρεῖναι ἐσφαλείαν· πρὸς τῶν τὸν παρὰ ταῦτα εἰληφότα λόγον παρ' οἰουδή-
ποτε προσώπου ἴσον τοῖς ἀπυλακοῦσιν εἶναι καὶ ὑπομένειν τὴν εἰσπραξίαν καὶ ἔνδον τῶν ἁγίων περιβόλων.
1 εἰ δὲ ὁ Θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος παρὰ τὰ εἰρημένα δοῖν λόγον, ἀνάγκη ἔξουσιν οἱ Θεοφιλέστατοι
οἰκονόμοι καὶ οἱ ἐκκλησιέκδοικοι τῆς ἀγιοτάτης ἐκκλησίας τὴν ἐντέθειν συμβαίνουσαν τῶν δημοσίῳ ζημίαν
ἐπιγνώμα οἰκοῦσιν καὶ ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῶν ὑποστάσεως. εἰ δὲ μὴ εὐπορήσειαν, ἐκ τῶν τῆς ἀγιοτάτης ἐκκλη-
2 σίας χρημάτων τε καὶ πραγμάτων τὸ ἱκανὸν τῶν δημοσίῳ γενήσεται. εἰ δὲ τολμήσουσι παρὰ γνώμην τοῦ
3 Θεοφιλέστατου ἐπισκόπου αὐτοὶ δοῦναι λόγον, οὐ μόνον ἔσται τὸ δεδομένον παντελῶς ἄκυρον, ἀλλ' αὐτοὶ τὴν
ζημίαν θεοσπεύσουσι τῶν δημοσίῳ, τὸ μακροτάτον πατριάρχου, εἰ τοῦτο παρὰ γνώμην αὐτοῦ πράξειαν, πάντως
3 αὐτοῖς καὶ ἀπακινούντος τῶν φροντίσεων ὧν ἔχουσι καὶ τῆς ἱεροσύνης ἐκβάλλοντος. εἰ δὲ ἄρχον παρὰ
τὰ διηγορευμένα δοῖν τινὲ λόγον ὀφείλουσι δημοσίᾳ ταῖς σοῖς τραπέζαις ἀφορισμένα, τουτέστιν ἢ ὁ αὐγου-

Si enim hoc petent, aut si iusserit gloria tua et qui quoque tempore eandem administrationem obtinent, necesse habebit qui tunc est Augustalis et qui sub eo sunt devoti milites eorumque tribuni et officium eidem magnificentissimo Augustali parens et omne civile et publicum adiutorium, scriniarii tuis succurrere et perficere ut omnes, quicumque eiusmodi illationibus utrique mensae tribunalis tuae sublimitatis competentibus obnoxii sunt, sine ulla mora imposita sibi publica tributa inferant neque contradicere audeant. Si quis enim ex iis, qui in utraque Aegypto aut Alexandriae habitant et talibus illationibus obnoxii sunt (excepta Mareota et Menelaia urbe, de quibus in sequentibus quae aequa sunt statuemus), recusare solutionem aut in aliqua re adversari audeat, et spectabilis Augustalis tam militare quam civilem magistraturam habens et cohortium principes et tribuni non coegerint eum vel eos debita inferre et probitati erga fiscum studere, sciant ipsum magnificentissimum Augustalem et omne adiutorium cuius modo mentionem fecimus periculum subituros esse circa cingula fisco inferendas et in partem debitorum imputandas; qui autem adversari ausi erunt, bona sua publicari videbunt sequē e serra eiectos. Manifestum vero est in omnibus quae a sublimitate tua constituentur eum, qui quoque tempore est Augustalis, tuae sublimitatis potestati et imperio subiectum fore, sicuti usque ad praesens tempus observatum est.

X. *Si tamen voluerit gloria tua aut scriniarii vel tractatores vel qui eorum locum in provincia obtinent, λόγον quibusdam personis dari, pro iis ipsi periculum sustinebunt; dabit autem eum dei amantissimus patriarcha in tot dies extensum et sub eis condicionibus, sub quibus tuae excellentiae imperio statutum aut a tractoribus petitum sit. Si vero praeter haec λόγος detur, datio penitus irrita erit. Neque enim ullis ex causis ut praeter haec aliquis asyli λόγον praebet personis singulis titulis delegatis concedimus, nisi ea condicione λόγον accipiant, ut in publico versentur et omnino intra certos dies omne quod debent fisco exsolvant aut sufficientem tractoribus scriniariisque cautionem praestent. Accedit ut quā praeter haec λόγον a qualibet persona accepit, aequalis sit eis qui non acceperunt et intra sancta 1 quoque saepia exactionem sustineat. Si vero dei amantissimus archiepiscopus contra ea quae diximus λόγον dederit, necessario dei amantissimi oeconomi et defensoris sanctissimae ecclesiae damnum hinc publico illatum de suo et de propria substantia restituent. Si vero locupletes non sint, ex pecuniis et rebus sanctis- 2 simae ecclesiae fisco satisfiet. Quod si ipsi invito dei amantissimo archiepiscopo λόγον dare ausi erunt, non modo quod datum est penitus irritum erit, sed ipsi damnum publico restituent, et beatissimus patri- 3 archa, si hoc praeter eius voluntatem fecerint, omnino eos a ministeriis quae habent removebit et e sacer- dotio ciciet. Sin autem iudex contra ea quae sanximus dederit λόγον alicui qui publica mensis tuis*

1 malim προστάξειεν || 2 ὑπ' αὐτῶν M || 6 αὐτοῖς M ||
7 τις inserui (post τολμήσειε Zachariae) || 13 aliquid excidisse vidit Zachariae, qui supplet καὶ ἐπὶ ταῖς ποι-
ναῖς δοθησομέναις non recte; fuit fere καὶ ἐπὶ ταῖς
σπησῆσι καταβαλλομέναις || 14 οἱ τε ἀντιπεῖν M || 15
malim ὡς ἐν πᾶσι || 16 τῇ om. cum Scringero vulg. ||
18 τῶν τῶν M || 21 αὐτῇ M || 22 ἄκυρος Agylaeus] κρυία M || οὐδὲ γὰρ δι' οἰασθησομένου Kroll] οὐτε γὰρ

δίδομεν ἄρα ποτε γούν M (an γούν del.?) || αἰτίας] ἀσυ-
λλας Zachariae (idem οὐτε λαμβάνειν addit post παρε-
χειν) || 25 τῶ Zachariae || τὸ M || 26 προσώπων ἴσον
Zachariae] τῶτον ἴσως M || ἀπυλακοῦσιν Kroll] ἀπο-
λαμβάνουσι M, οὐκ ἀπόλ. Zachariae || 29 ἐπιγνώμα
om. M^a, supra lineam add. M^b || 31 δεδομένον Kroll] λεγόμενον M || 32 τοῦτο Osenbrüggen] τι τὸ M (an τι
τοιούτου?) || 33 praestat φροντίδων vel φροντισμάτων

στάλιος ἢ οἱ λαμπρότατοι τριβούνοι (ἦ) οἱ πρωτεύοντες τῶν ταγμάτων, τῆς τε ἀξίας καὶ τῆς ἀρχῆς παρα-
 ληθῆσονται καὶ θεραπεύουσιν τῷ δημοσίῳ τὴν αὐτὴν ζημίαν καὶ ἰδιῶται γενόμενοι, καὶ οὐ περιόντες μόνον
 ἀλλὰ δὴ καὶ τελευτήσαντες· ἐνέχονται γὰρ αὐτοὶ καὶ κληρονόμοι ταῖς τοιαύταις ἀπαιτήσεσι καὶ τὰ αὐτῶν
 πράγματα, ὥστε εὐλαβεῖα τῶν ποιῶν μηδὲν ἀμαρτάνεσθαι τοιοῦτον μηδὲ διαφεύγειν τὴν ποινὴν, ἄχρως ἂν
 4 τὸ πᾶν ὄφλημα διαλυθεῖ. εἰ δέ τις ἐναγόμενον ἀφέλοτο πρόσωπον ἐκ τῶν ἀγίων περιβόλων ἢ τόπων
 ἢ καὶ ἐμπόδων τῆ ἀπαιτήσεως ἕστα, δεῖ καὶ τούτων ὁμοίως παρὸς οὐπὲρ ὁ ἀφαιρηθεὶς ὑπεύθυνος γέγονεν
 ἔρογον εἶναι καὶ ἀπαιτεῖσθαι σὺν κληρονόμοις ἰδίοις καὶ διαδόχοις καὶ τοῖς αὐτοῦ πράγμασιν. ἀλλ' αὐτοῖς
 ὡς εἴρηται τοῖς καὶ τὸν πάντα κινδύνον ἔχοντας ἐπὶ τοῦτω (φραμὲν δὴ τοὺς τρακτηντάς καὶ σκρινιαρίους)
 αὐτοῖς καὶ τὴν πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ τὴν διοικήσιν τῶν πραγμάτων ἔχουν, καὶ πάντα τὸν κανόνα ταῖς τραπέζαις
 ταῖς σαῖς ἐκ τῶν εἰρημένων διαφέροντα πόλεων τε καὶ ἐπαρχιῶν καὶ τόπων ἐκπέμπειν ταῖς τραπέζαις τῆς
 10 τῆς ὑπεροχῆς, τῆ τε γενικῆ τῆ τε ἰδικῆ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιδιδύναι ὅς ἂν αὐτὸς διατυπώσῃς.

CAPUT XI.

Ἡμεῖς δὲ θεοπίζομεν, ἀνάγκην ἔχειν τὸν περιβλεπτον ἀγουστάλιον καὶ ἐπαμύνειν τοῖς τε παρὰ τοῦ
 1 σὺ θρόνον στελλομένοις ταῖς τοῦτο καὶ τοῖς τρακτηντάς καὶ σκρινιαρίους ἦτοι τῷ πληροῦντι τὸν αὐτῶν τόπον
 ἅ ἐπὶ ταῖς εἰσπράξεσι ταῖς ὁρώσαις αὐτοῖς καὶ εἰς τὴν γενικὴν καὶ ἰδικὴν ἀναγερομέναις τραπέζαις. εἰ δέ
 τις συμβαίη τῶν ἐκ τῶν εἰρημένων χωρῶν ἀγνωμονεῖν περὶ τὸ δημοσίον καὶ τινα ταραχὴν περὶσθῆναι 15
 ποιῆν, ἵνα διαφύγουν τὴν εἰσπράξιν, θεοπίζομεν ἀδειον ἔχειν τὸν τρακτηντῆ ἦτοι τοὺς σκρινιαρίους ἦτοι
 τὸν ἐπέρογον τὴν τάξιν αὐτῶν δὴλα ταῦτα καθιστᾶν τῷ μεγάλῳπρεπεστάτῳ ἀγουστάλιῳ, τὸν δὲ οἰκίω
 κινδύνῳ καὶ τῆς πειθομένης αὐτῷ τάξεως καταναγκάζειν τοὺς στρατιῶτας ἀμύνειν τῷ πράγματι καὶ συνέχειν
 τοὺς ἀγνωμονήσαντας καὶ ἀπαιτεῖν τὰ ταῖς (σαῖς) τραπέζαις ὀφειλόμενα οἰκίω κινδύνῳ, ὥστε διὰ τε τῆς
 20 πολιτικῆς διὰ τε τῆς στρατιωτικῆς χειρὸς ταῦτα ἀνδόμενα ἀνυπερθετον ἔχειν τὴν εἰσπράξιν τῆν τε ἐπὶ τὴν
 μεγάλῃν ταύτην πόλιν εἰσφοράν. εἰδόντων τῶν τε λαμπροτάτων τριβούνων τῶν [τε] ἀνδρειοτάτων στρατιω-
 τῶν καὶ μάλιστα τῶν ἐν αὐτοῖς προτενόντων, ὅτι τούτου εἰ ῥαθυμύσειαν καὶ μὴ παρασκευάσουσιν αὐτοῖς
 ἅπαντα πρᾶξαι ὅποσα εἰρήκαμεν, καὶ περὶ τῶν σιτήσεων κινδυνεύουσι· παρακατασχεθῆσονται γὰρ αὐταὶ
 παρὰ τοῦ κατὰ καιρὸν ἀγουσταλίου καὶ εἰσκομισθῆσονται ταῖς σαῖς τραπέζαις οἰκίω κινδύνῳ, καὶ δημεύσιν
 ὑποστήσονται οἱ τε λαμπρότατοι αὐτῶν τριβούνοι καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς προτείνοντες (οἵπερ καὶ κεφαλικὴν τιμω- 25
 ρίαν εὐλαβεῖσθωσαν), καὶ τὸ πᾶν τάγμα μεταστᾶν ἐκ τῆς χώρας ἐν τοῖς ποροτότοις τοῦ Ἰστρου ἦτοι Δανου-
 βίου ποταμοῦ τόποις μετατεθήσεται, τοῖς ἐκείσε λιμικοῖς τῆς παραφυλακῆς ἕνεκα προσκαρτερήσων. αὐτοὶ
 τε οἱ πρὸς τὸ δημεῖον ἀγνωμονήσαντες καὶ τὴν τοιαύτην ἀνάγκην ἀναμείναντες δημεύσιν τε καὶ ἐξορίαν
 ὑποστήσονται διηκεῖν, τὴν Σεβαστουπολιτῶν καὶ Πιτνούντων, αἵπερ εἰσὶν ἐπὶ ἐσχάτου τῆς * * * τοῦ Εὐξείνου 30
 Πόντου κατοικήσονται. τὴν δὲ αὐτὴν καὶ ὁμοίαν φροντίδα τῷ περιβλεπτῷ ἀγουστάλιῳ ἐπιτίθειμεν καὶ
 προσάσει τῶν largitionalicῶν τίτλων καὶ πάντων τῶν προσήκόντων εἰς τὰς θείας ἡμῶν λαργιτιόνας, ἀν-
 ὁμῶν παρ' αὐτοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ τάξεως εἴτε κατὰ τὴν Ἀλεξανδρείαν αἰτῆν εἴτε κατὰ Αἰγύπτου ὁμοφύτας.
 καὶ γὰρ τούτων ἡμῖν ἢ αὐτῆ καθέστηκε φροντίς, καὶ προσήκόν ἐστιν αὐτῶν τε καὶ τὴν αὐτοῦ κινδύνῳ
 οἰκίω προνοεῖν τῆς εἰσπράξεως τῶν largitionalicῶν τελῶν καὶ τῶν αἰτιῶν ἀπάσῶν τῶν εἰς τὰς θείας ἡμῶν

*deputata debet, id est sive Augustalis sive clarissimi tribuni sive priores cohortium, dignitate et magistratu
 privabuntur et fisco hoc damnnum restitunt etiam cum privati facti erunt, nec viventes solum verum etiam
 defuncti: tenebuntur enim ipsi heredesque eiusmodi exactionibus et res eorum, ut poenam metu nihil
 4 tale committatur nec poenam effugiat, donec debitum totum exsolutum sit. Si quis autem personam
 ream e sanctis saeptis vel locis abstraxerit aut etiam exactioni impedimento sit, oportet etiam hunc
 omnibus omnino quibus exemptus tenebatur obstructum et exactioni cum heredibus suis et successoribus et
 rebus suis obnoxium esse. Eos vero ut dictum est, qui omne periculum huius rei subeunt, tractatores
 dicimus et scriinarios, eos etiam omnem potestatem et curam rei habere totumque canonem qui mensis tuis
 ex dictis urbibus et provinciis et locis competit transmittere mensis sublimitatis tuae, et generali et spe-
 ciali, aliisque tradere quibus ipse constitueris.*

XI. Nos autem sancimus spectabilem Augustalem necesse habere etiam opem ferre tam eis qui ad
 hoc a sede tua milituntur quam tractatoribus et scriinariis sive ei qui eorum locum explet in exactionibus
 ad eos pertinentibus et ad generalem et specialem mensam referendis. Si qui autem ex dictis terris
 improbi circa fiscum fuerint et aliquem tumultum excitare studuerint, ut exactionem effugiant, sancimus
 licere tractatori sive scriinariis sive ei qui locum eorum obtinet de his certiore facere magnificissimi-
 mum Augustalem, hunc vero sui ipsius et officii ei parentis periculo cogere milites subvenire rei et com-
 prehendere improbos et exigere quae mensis tuis debentur proprio periculo, ut tam civili quam militari
 manu haec agitata sine dilatione exigantur et in magnam hanc urbem importentur. Et sciant clarissimi
 tribuni fortissimorum militum et maxime primates eorum, sese si hoc neglexerint nec omnia facere eos
 compulerint quae diximus, annonis quoque periculatos; retinebuntur enim haec ab eo qui tum Augustalis
 erit et inferentur mensis tuis ipsius periculo, et honorum publicationem sustinebunt clarissimi eorum
 tribuni et qui inter ipsos primates sunt (qui etiam capitalem poenam metuant), et universa cohors e regione
 mota in loca quae ultra Istrum sive Danubium sunt transferetur, ut illis limitibus custodiae causa ad-
 2 haereat. Etque ipsi qui in fiscum improbi fuerint et talem necessitatem expectaverint, publicationem
 bonorum et exitium sustinebunt perpetuum, in Sebastopolitanorum et Pityuntium urbibus quae sunt in
 ore ultimo * * * et Ponti Euxini habitaturi. Eandem vero et aequalem curam spectabili Augustali
 imponimus etiam largitionalium titularum nomine et omnium quae ad sacras nostras largitiones pertinent,
 quae ab ipso officio eius sive in ipsa Alexandrinorum urbe sive in utraque nostras Aegypti expediuntur.
 Nam haec quoque aequae nobis curae sunt, et oportet eum eiusque officium proprio periculo curare ex-
 actionem largitionalium vectigalium et omnium titularum qui ad sacras nostras largitiones pertinent, ut

1 ἦ add. Zachariae (cf. 784, 10. 785, 21. 25) || 5 ἀγίων
 περιβόλων Zachariae] αὐτῶν πόλεων M || 6 πάντως
 M, corr. Zachariae || 8 ἐπὶ Zachariae] καὶ M || 14 ἀνα-
 γερομένων M, corr. Zachariae || 15 τινα M || 19 σαῖς
 add. Kroll || 21 re prius om. cum Scrimgero vulg. || re
 alterum del. Zachariae (cf. αὐτοῖς l. 22) || 22 post ὅτι
 lac. 5 fere lit. in M (ὅτιπερ?) || 27 λιμνῶν M

τῆς] τοῖς M || 28 ἀναγκαίαν M, corr. Agylaeus || 29 τὴν
 Kroll] τῆ M || ἦπερ ἐστὶν cum Scrimgero vulg. || post
 τῆς (sic) lac. 10 fere lit. in M, τῆς (Ἀβουσίας καὶ)
 Zachariae, malim τῆς (ὑπάρχουσιν ἐπὶ) cl. 31, 26 || 31 lar-
 gitionalicῶν M || 33 ἢ αὐτῆ Zachariae] αὐτῆ M || 34
 largitionalicῶν M

ἀνηκουσῶν largitiόνας, ὥστε τὰς τοιαύτας δημοσίας εἰσφορὰς τὰς τοῖς θελοῖς ἡμῶν ἀρμοστούσας θησαυροῦς καὶ εἰσπράττεσθαι καὶ ταῖς θελαῖς ἡμῶν εἰσφέρεισθαι largitiόνας μετὰ παντός κινδύνου τοῦ περιβλέπτου αὐγουσταλίου καὶ τῆς πειθουμένης αὐτῷ τάξεως. εἰ γὰρ τι τούτων ἀμεληθῆι, κινδύνος αὐτὸν περιστήσεται ἐπὶ τε τῇ ἀρχῇ ἐπὶ τε τῇ περιουσίᾳ τῆ οἰκείᾳ, καὶ οὐ μόνον ἕως ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἔσται, ἀλλὰ καὶ ὕστερον καὶ ἐπειδὴν ταῖτην ἀπόθοιτο καὶ κατὰ διαδοχίαν αὐτοῦ καὶ κληρονόμου· ἐνέξεται γὰρ ταῖς τοιαύταις εἰσπράξεσιν 5 οὐκ αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ καὶ κληρονόμοι αὐτοῦ καὶ διάδοχοι, ἕως ἂν πάντα ἐκπληρώσωνται τὰ ταῖς θελαῖς ἡμῶν 3 largitiόσιν ἐκ τῶν ὑποτεταγμένων αὐτῷ τόπων ὀφειλόμενα. καὶ οὐτε λόγον ἀσυλίας τις παρέξει τοῖς ὑποκειμένοις αὐτῷ πλὴν ἐκείνων, οἳ καὶ τὸν κίνδυνον * * * τῆς εἰσπράξεως καθάπερ εἰρηταί γινουμένης κινδύνῳ τοῦ κατὰ καιρὸν περιβλέπτου αὐγουσταλίου καὶ τῆς πειθουμένης αὐτῷ τάξεως, τῶν δὲ χρημάτων καταβαλλομένων ἐπὶ τοῖς καθωσιωμένοις τῶν θείων largitiόνων παλατινοῦς, οἳς τοῦτον μέλει τοῦ μέρους, καὶ 10 τοὺς ἄλλους στελλομένους ἐπὶ τοῦτο παρὰ τοῦ προεστῶτος τῆς αὐτῆς εὐκλεοῦς ἀρχῆς ἐμποδιστάτου ἀρχοντοῦ. καὶ οὐτε λόγον συγχωρήσους δοῦναι τινα παρὰ τὰ ἔμπροσθεν διηγορευμένα οὐτε ἐμποδίσαι τι γενέσθαι περὶ τὰς εἰσπράξεις. οἳ τε καθωσιωμένοι στρατιώται [ἦ] οἳ ἐν ταῖς χώρας ἐκείναις καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν ὄντες τὰ αὐτὰ πείσονται, εἰ μὴ κἀκείνοι ἀμύνοιεν καὶ ἐκ τρόπου παντός ἀνυσθῆι τὰ largitionalicā χήματα καὶ ἐπὶ τοῖς εἰς τοῦτο στελλομένοις καταβληθῆι, καὶ γένηται ἐπ' αὐτοῖς πᾶσα προθυμία καὶ εἰσπραξίς, ὅση 15 καὶ ἐπὶ τοῖς ἀρχαρίοις γενέσθαι διατετάμεθα.

CAPUT XII.

Δίδομεν δὲ καὶ ἐκεῖνο τῷ περιβλέπτῳ αὐγουσταλίῳ, ὥστε ἐφ' ἅπασι διακελεύεσθαι καὶ στρατιώταις καὶ παγάρχοις καὶ τοῖς τὰ δημοσία πράττουσι τὰ ὑπὸ τῆς αὐτοῦ καθεστῶτα διοικήσιν τε καὶ ἔξουσίαν, οὐ μένοιτο δύνασθαι τοὺς παγάρχους ἀγνωμονῶντας ἢ περὶ τὸν σίτον ἢ περὶ τὰ ναῦλα ἢ περὶ τὰ ἄλλα δημοσία τὰ ἀνήκοντα ταῖς εἰρημέναις αἰτίας ἢ ταῖς κατὰ χώραν δαπάναις ἀποκινεῖν κατ' ἔξουσίαν· ἀλλ' εἴ τι πρῶτ- 20 οῦν κακόν, οὐκ ἀποκινήσει μὲν αὐτοὺς, ἐν ἀσφαλείᾳ δὲ καταστήσει καὶ περισκοπήσει ἐτέροους τοῖς τῷ πράγματι χρησομένοις ὄρθας καὶ ἅπαντα μηνύσει ἐνταῦθα τῷ θρόνῳ τῷ σῷ καὶ δι' αὐτοῦ τῇ βασιλείᾳ, ὥστε ἡμᾶς πάντα γινώσκοντας τὰ προσήκοντα πρῶττειν ἐπὶ τε τῇ τῶν οὐκ ὄρθῶς τῷ πράγματι χρησαμένων ἐκβολῇ ἐπὶ τε τῇ τῶν ἐπιλεγέντων παγάρχων εἰ γε συνίδομεν ἔγκαταστήσει καὶ παραδοῖσι τῶν τε εἰς τὰς 1 παγάρχους ἀνήκοντων τῶν τε εἰς τὰς οὐσίας τὰς αὐτῶν. ἀλλὰ καὶ (οἳ) πολυτενοῦμενοί τε κατὰ Ἀλεξάνδρειαν οἳ τε κατὰ τὰς δύο Αἰγύπτου ὑποκείσονται αὐτῷ, καὶ πάντες ὅσοι δημοσία χειρίζουσιν ἐν ταῖς ὑποκειμέναις αὐτῷ χώρας ταῖς εἰσπράξεσιν ἀπονευμιμένα ταῖς αὐτοῦ· ἀδειαν ἔχοντος, κἂν εἰς ἕτερας τινας εἰεν χώρας τὰς μὴ ὑποκειμένας αὐτῷ, καὶ ἄγειν πρὸς ἑαυτὸν καὶ εἰσπράττειν τὰ δημοσία, καὶ εἰ τινας τῶν κεντημένων ἐπὶ Ἀλεξανδρείᾳ ἢ ἐν Αἰγύπτου δύο ἐτέροσιν διάγοιεν ἢ οἰκοῖεν (ἐν) ἐπαρχίαις οὐχ ὑποκειμέναις αὐτῷ, καὶ τούτους ἐπαγαγαῖν εἰς ἣν ἀπέλιπον χώραν, ὥστε μηδὲν ἐμπόδισμα τοῖς δημοσίοις γενέσθαι 30 τοῖς ὑποκειμένοις αὐτῷ. ταῦτόν τούτου πραττομένου, εἰ καὶ τινας ὀφείλοιν δημοσία ἀνήκοντα ταῖς τραπέζαις ταῖς αἰαῖς, καὶ οἳ τρακτεταὶ καὶ οἳ τὸν ἐκείνων πληρῶντες τόπον καὶ ὑποκείμενοι ταῖς εἰσπράξεσι τῆς γενικῆς καὶ ἰδικῆς τραπέζης τοιοῦτό τι δῆλον αὐτῷ καταστήσειαν· καὶ ἐπὶ τούτῳ γὰρ ὁμοίως καὶ ἐκπέμψαι

huiusmodi publicae illationes quae sacris nostris thesauris competunt et exigantur et sacris nostris largitionibus inferantur cum omni periculo spectabilis Augustalis et officii ei obtemperantis. Si quid enim horum neglectum erit, periculum ei imminet tam de magistratu quam de substantia propria, idque non solum dum in administratione erit, sed postea quoque et postquam eam deposuerit, et in successoribus eius et heredibus; etenim obnoxius erit talibus exactionibus non ipse solum, sed heredes quoque eius et 3 successores, donec cuncta expleverint quae sacris nostris largitionibus debentur ex locis ei subiectis. Nec λόγον ἀσυλίας ἴς qui ei subditi sunt quisquam dabit praeter eos, qui etiam periculum sustinent, si quidem exactio ut dictum est periculo fit spectabilis pro tempore Augustalis et officii ei obtemperantis, pecuniae vero numerantur devotis sacrarum largitionum palatinis quibus haec pars carnae est, eisque qui praeterea ad hoc mittuntur a gloriosissimo praefecto huius inclitae administrationis. Neque λόγον sinent dare quemquam praeter ea quae antea dicta sunt neque impedimento quicquam exactionibus fieri. Devoti autem milites qui in regionibus illis et urbibus sunt eadem sunt passuri, nisi et ipsi opem ferant et omni modo largitionales pecuniae coguntur et eis qui ad hoc mittuntur exsolvantur, et in his omnis alacritas adhibeatur et exactio quantam etiam in arcariis adhiberi statumus.

XII. Tribuimus autem etiam illud spectabili Augustali, ut in omnibus imperet et militibus et pagarchis et eis qui publica tractant sub eius administratione et potestate constituta, non autem ut pagarchas fraudulenter se gerentes sive circa frumentum sive circa naula sive circa reliqua publica quae ad titulos quos diximus aut provinciales sumptus pertinent pro sua potestate removere possit. Sed si quid mali fecerint, non removebit quidem eos, sed sub custodia constituet et alios anquiret qui recte rem administrant, et omnia huc sedi tuae et per eam imperatori multabit, ut nos omnia cognoscentes ea quae convenit faciamus tam de electione eorum qui non recte rem curarunt quam de electorum pagarcharum si nobis 1 placuerit substitutione et traditione eorum quae ad pagarchias et quae ad bona eorum pertinent. Sed etiam curiales tam Alexandriae quam in utraque Aegypto ei subiecti erunt et omnes quicumque publica tractant in regionibus ei subiectis eius exactionibus attributa. Et liceat ei, etiamsi in aliis regionibus sit non ei subditi, eos ad se ducere et publica ab eis exigere, et si qui eorum qui Alexandriae aut in utraque Aegypto possident alibi degant vel habitent in provinciis non ei subiectis, hos quoque reducere in regionem quam deseruerunt, ut nihil impedimento sit publicis quae ipsi incumbunt. Quod idem fiet, si qui publica debeant ad mensas tuas pertinentia, et tractatores quique eorum locum expleant et exactio- 5 nibus generalis vel specialis mensae inserviant eiusmodi quid ad eum rettulerint: nam etiam in hac re

1 λαργιτιόνας M || 2 largitiosi M || 7 largitiosin M || λόγος M || 8 excidit fere ὑπομένονσι || 9 μεταβαλλομένων M, corr. Zachariae || 10 largitiόνων M || 11 ἐπὶ τούτῳ cum Scrimgero vulg. || post ἀρχοντος nonnulla perisse existant Zachariae non recte || 12 συγχωρήσεως M, corr. Zachariae || τινε Zachariae || 13 ἢ del. Zachariae || 14 λαργιτιοναλιεῶν M || 18 πατάρχαις M || 19 πατάρχας M || 22 διὰ ταῦτόν cum Scrimgero vulg. ||

23 γινώσκοντα M || 24 πατάρχων M || εἴ τε M, corr. Agylaeus || ἐγκαταστήσει καὶ παραδοῖσι M, corr. Zachariae || 25 πατάρχαις M || πολυτενοῦμενον M, corr. Agylaeus || 27 κἂν Zachariae || καὶ M || 29 ἐν add. Beck || ὑποκειμένων M, corr. Zachariae || 31 αὐτῷ Zachariae (qui etiam ἐπιτεμνόμενος) τοῖς αὐτοῦ M || 32 ἐκεῖνο M^o || ἐπιτεμνόμενοι M, corr. Kroll || ταῖς γενικαῖς καὶ ἰδικαῖς τραπέζαις M, corr. Zachariae

καὶ ἄξει τούτους, ὥστε καὶ αὐτοὺς παρὰ τῶν τρακτευτῶν τῶν σῶν ὑπομένειν τὴν εἰσπραξίν· οὐ δυναμένον τῶν ὀφειλόντων καὶ ἐν ἑτέροις ὄντων τόποις παραγράφεσθαι τὸν αὐγουστάλιον ἐπὶ τῶν δημοσίων αἰτία ὡς μὴ πρόσφορον αὐτοῖς δικαστὴν καθεστῶτα. ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν largitionalicῶν ἀπαιτήσεων γίνεσθαι βουλόμεθα.

CAPUT XIII.

Ἐπιτολιπος δὲ ἐν ταῖς εἰσπραξέσιν ἔσται φροντίς τῷ περιβλέπτῳ αὐγουσταλίῳ καὶ τῇ πειθομένῃ αὐτῷ 5 τάξει, ἥτις ὑπὲρ τῆς στρατιωτικῆς ἔσται δαπάνης, τῆς τε ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῆς τε ἐπὶ τῶν δύο Αἰγύπτων, τῶν τε [ἐπὶ] πολιτικῶν καὶ σολεμνίων τελῶν τῆς μεγάλης τῶν Ἀλεξανδρέων πόλεως καὶ τῶν ἑκατέρως Αἰγύπτου. δεῖ τοίνυν ταῦτα κινδύνῳ τοῦ περιβλέπτου αὐγουσταλίου καὶ τῆς πειθομένης αὐτῷ τάξεως καὶ ἀπαιτεῖσθαι καὶ ἐπιδιδόσθαι, οὐκέτι τοῦ πράγματος πραττομένου διὰ τοῦ σκηνιαρίου τῆς σῆς ὑπεροχῆς, ὃν 10 ἐκ τοῦ στρατιωτικῆς διοικεῖν στρατιωτῶν καλοῦσιν Αἰγύπτιοι· ἀλλ' οὗτος μὲν καθάπαξ πεπαύσεται, ὃ δὲ περιβλεπτος αὐγουστάλιος καὶ ἡ πειθομένη τάξις αὐτῷ δι' ὁποῖων ἂν βουληθῆι τρόπων οἰκείῳ κινδύνῳ τῇ εἰσπραξίῳ ποιήσεται, καὶ τὴν δαπάνην χορηγήσει τοῖς καθωσιωμένοις στρατιωταῖς ἅπασιν τοῖς ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρέων ἰδρυμένοις *** τὴν ἐπιβάλλονσαν αὐτοῖς ἐκτάξει δαπάνην ἐκ τῶν ὑποταγμένων τόπων τε καὶ πόλεων, κινδύνῳ οἰκείῳ τῇ εἰσπραξίῳ τούτων (διὰ) τῶν καθωσιωμένων στρατιωτῶν ποιούμενος.

CAPUT XIV.

Ἀναγκάσεις δὲ καὶ τὸν κατὰ καιρὸν βίνδικα τῆς Ἀλεξανδρέων πάντα τὰ παρ' αὐτοῦ γινόμενα δαπα- 15 νήματα ποιῆσαι ἐπὶ τε τῆς ἐκπυρώσεως τῶν δημοσίων βαλανείων ἐπὶ τε τοῖς ἄλλοις σολεμνίοις ἅπασιν τοῖς πολιτικοῖς, ἅπερ πάντα ὑπόκειται ῥητῶς τῶδε ἡμῶν τῷ θείῳ νόμῳ. ἥτις ἀπογραφή δηλώσει σαφῶς ἐκ ποίων τε ταῦτα συνάγει τόπων καὶ τίτλων ἥτοι προφάσεων καὶ προσώπων, καὶ πῶσα ἔστι καὶ ὄντια προσήκει διοικεῖσθαι τρόπον, δηλαδὴ τῶν σολεμνίων καὶ ὅσα πολιτικὰ καθέστηκε δαπανήματα ἐπὶ δύο Αἰγύπτων κινδύνῳ τοῦ ἐπιχωρίου τῶν ἐπαρχιῶν τούτων ἀρχοντος ἐπιδιδόμενον ταῖς αὐταῖς πόλεσιν. ἐπὶ 20 δὲ γε τοῖς ὑπὸ τοῦ περιβλέπτου αὐγουσταλίου κινδύνῳ οἰκείῳ καὶ τῆς αὐτοῦ τάξεως διοικηθησομένοις ἀδειαν ἔξει καὶ λόγον διδόναι καὶ πάντα πράττειν ἅπερ ἂν λυσιτελεῖν τῷ πράγματι νομίσειεν, ὅλα τοῦ κινδύνου παντὸς εἰς αὐτὸν τε καὶ τὴν αὐτοῦ τάξιν φερομένου. δηλαδὴ τῶν δαπανημάτων τῶν γινόμενων ἐπὶ τῆς 1 Ἀλεξανδρέων πόλεως κατὰ τὸ συνήθες γενομένων δι' ἐκείνων, οἱ μέθοι ἔν ταις πράττουσι, μηδενὸς κατὰ πρόφασιν τοῦ δήθεν μὴ ὑποκεῖσθαι τῷ περιβλέπτῳ αὐγουσταλίῳ μηδὲ αὐτοῦ τοῦ περιβλέπτου αὐγουστα- 25 λίου καὶ τῆς αὐτοῦ τάξεως ἐθελουκαίνοντων καὶ τινὰ ὄσλον ἢ ἐν ταῖς εἰσομοιδαῖς ἢ ἐν ταῖς πλωῖσσι τῆς αἰσίας ἐμβολῆς ποιουμένων, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα καθάρως πραττόντων καὶ ὑπὲρ τῆς τοῦ κοινῷ φροντίδος τε καὶ λυσιτελείας, εἰδῶτων τὸ τοῦ πράγματος ἀπαραίτητον καὶ γινωσκόντων, ὡς ὑπὸ τὴν ἐσχάτην ἔσονται τιμωρίαν, οὐ μόνον εἰ τι κακορρηγῆσιν, ἀλλὰ καὶ εἰ τίνα περινοῖαν περὶ τὸ πρᾶγμα πράξειαν.

CAPUT XV.

Κάκεινο δὲ ἀνευχεθὲν ἡμῖν παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς δεῖν ᾗθημεν ἐγγράψαι τῶδε τῷ νόμῳ. ἅπαν 30 γὰρ ἀνερευωμένη ἢ σῆ ἐνδοξότης κατὰ τὴν εἰρημένην τῶν Ἀλεξανδρέων πόλιν εὖρεν ἐν τῇ πυκτῇ τῇ ἐπὶ

similiter mittet et docet eos, ut ipsi quoque a tractatoribus tuis exactionem sustineant. Nec poterunt debitores in aliis locis versantes Augustalem praescribere in causa publicorum, quasi non sit competens eorum iudex; id quod etiam in largitionalibus exactionibus fieri volumus.

XIII. Reliqua vero in exactionibus cura spectabili Augustali et quod ei parerit officio ea erit, quae de militari erit impensa et Alexandriae et utriusque Aegypti, et de civilibus et sollemnibus sumptibus magna Alexandrinorum urbis et utriusque Aegypti. Oportet igitur haec periculo spectabilis Augustalis et officii ei obtemperantis et eacigi et praestari, negotio non amplius tractato a scriuario tuae sublimitatis quem Aegyptii propter administrationem rerum militarium στρατιωτῶν appellant: sed hic quidem prorsus cessabit, spectabilis autem Augustalis et officium ei obtemperans quibuscumque voluerint modis proprio periculo exactionem faciet, et sumptus praestabit devotis militibus omnibus in Alexandrinorum urbe stationem habentibus et in utraque Aegypto collocatis, et competentem eis deputabit sumptum ex subiectis locis et urbibus, proprio periculo devotis militibus horum exactionem facientibus.

XIV. Coges vero etiam vindicem qui quoque tempore est urbis Alexandrinorum omnes impensas ab eo faciendas facere et ad calefactionem publicorum balnearum et ad cetera omnia civilia sollemnia, quae cuncta sacrae huic nostrae legi nominatim subiecta sunt. Quae descriptio distincte declarabit et ex quibus locis et titulis sive causis ac personis haec colligantur, et quanta sint et quomodo administrari debeant, videlicet sollemnibus et quotquot civiles sunt impensae in utraque Aegypto periculo provincialis harum regionum magistratus hisce urbibus tradendis. In iis vero quae a spectabili Augustali proprio et officii eius periculo administrantur licentiam habebit etiam λόγον dandi et cuncta faciendi quae conducere negotio putaverit, quoniam omne periculum ad ipsum eiusque officium refertur. Impensae nimirum quae 1 in urbe Alexandrinorum fiunt ex more faciendae sunt per illos qui haec tenent eas tractant. Nemo autem sese spectabili Augustali non subditum esse causatus ac ne ipse quidem spectabilis Augustalis officiumque eius prave se gerat aut fraudem ullam sive in illationibus sive in felicis embolae vectura committat, sed negotium pure peragat et pro rei publicae cura et comodo, cognoscentes rei necessitatem et scientes ultimo supplicio se fore obnoxios non solum si quid male fecerint, sed etiam si quem dolum in ea re adhibuerint.

XV. Illud quoque a sublimitate tua ad nos relatum huic legi inscendum esse duximus. Omnia enim perscrutata gloria tua in dicta Alexandrinorum urbe invenit in tabula, quae temporum erat Ana-

3 largitionalicῶν M || 7 ἐπὶ clausi, ἔτι Agylaeus, ὑπὲρ τε τῶν Zachariae || ἑκατέρω Αἰγύπτου M, corr. Agylaeus (ἐν add. Osenbrüggen) || 8 δεῖ Agylaeus || 9 si M || 10 an στρατιωτικῶν? || οὕτως M || 12 τῆς Osenbrüggen] τοῦ M || 13 lacunam dedit Zachariae supplems: τοῖς δὲ ἐν ἑτέροις πόλεσιν ἑκατέρως Αἰγύπτου ἰδρυμένοις (nunc τοῖς δ' ἄλλοις); malim καὶ τοῖς ἐπὶ δύο Αἰγύπτων καθημένοις || 14 διὰ addidi; ποιουμένων coni. Zachariae || 20 ἀρχόντων

ἐπιδιδόμενον M, corr. Zachariae || 21 -του αὐγουσταλίου in litura M, αὐγουσταλίου in marg. repetit M² ut vid. || 22 νομισθεῖεν M, corr. Kroll || 25 post αὐγουσταλίω talia fere addit Zachariae: δυναμένον παραγράφεσθαι αὐτόν, ὥστε πάντων εὐγνωμονούντων τὴν εἰσπραξίν γίνεσθαι: sine causa || 27 ποιούμενοι M, corr. Agylaeus || 28 post λυσιτελείας excidit verbi causa ἀργυπούντων || 31 πυκτῇ τῇ M] πυκτιδὶ Zachariae

τῶν χρόνων Ἀναστασίου τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως, ἤνικα Μαριανὸς ὁ τῆς ἐνδόξου (μνήμης) ἐπ' αὐτῷ τὰ πράγματα ἔπρατε, καταστῆναι δημοσίαν πνυκτὴν, Ποταμῶνος τηρικαῦτα τῶν δημοσίων τῆς Ἀλεξανδρέων προσετώτος κατὰ τὸ τοῦ βίνδικου σχῆμα, ἐν ἣ πνυκτῇ ἀπεγραψάτο τὸν τοῦ ἐξαγωγίου τίτλον ἐκφέροντα διαφόροις αἰτίαις χιλίους (ὑξθ') χρυσοῦς οὕτως· τετρακοσίους μὲν ἐνενήκοντα δύο χρυσοῦς τοῖς δημοσίοις βαλανείοις τῆς αὐτῆς πόλεως, τετρακοσίους δὲ ἐννέα καὶ δέκα τῆ καλομένην ἀντικανθάρω, καὶ πεντακοσίους πεντηκόντα ὅκτω χρυσοῦς πρὸς τῷ ἥμισυ ἐπ' ἀποδέκτη τῶν ναύλων, ὡς εἶναι τὸ ἀπογεγραμμένον ἐν χιλίοις τετρακοσίοις ἐξήκοντα ἐννέα χρυσοῖς. γενέσθαι δὲ ὕστερον καὶ περιποίησιν παρὰ τῶν πολιτενομένων τῇ αὐτῇ αἰτία τοῦ ἐξαγωγίου νομισμάτων ὅ, τὸν δὲ κατὰ καιρὸν αἰγυοσταλίον τριακοσίους εἴκοσι χρυσοῦς κομίζεσθαι ὑπὲρ πῶλων τριακόντα ἐξ οὗς αὐτὸς παρέχει τῇ ἰπποδρομίᾳ τῆς εἰρημένης τῶν Ἀλεξανδρέων πόλεως· καὶ τοῦτο τὸ σχῆμα μείναι οὐ μόνον (ἐπὶ) τῆς Στρατηγίου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῆς δευτέρας ἐπιανεμήσεως τοῦ παρωχηκότος κύκλου τῆς πρὸ ἐκῶν πεντακαίδεκα. ἐξ ἐκείνου δὲ τινῶν μὲν ἠαυθιμῶν τινῶν δὲ καινογυγία τῶν δὲ πλείστον κλοπῇ τὸ πρῶγμα κατὰ μικρὸν ἐλαττωθῆναι, καὶ ἀποστρέφονται καὶ τὰ δημόσια βαλανεῖα τῆς τῶν τετρακοσίων ἐνενήκοντα δύο νομισμάτων ποσότητος καὶ τὰ ναύλα τῆς τῶν πεντακοσίων πεντηκόντα ὅκτω ἥμισυος νομισμάτων εἰσφοράς, προφασεως αὐτοῖς δοθείσης ἐκ τοῦ τινος τοῦτο μὲν ἐκ τῆς αἰλλῆς τοῦτο δὲ ἐκ τῶν θρόνων τῶν σὸν ἄδειαν ἐαυτοῖς κατασκευάσαι καὶ προῖκα ἐκφέρειν κεράμους τῆς εἰρημένης τῶν Ἀλεξανδρέων πόλεως καὶ ἕτερα εἶδη, ἅπερ ὑπόκειται τῷ τοιοῦτῳ τέλει, καὶ οὕτως ἐλαττωθῆναι κατὰ μικρὸν τὴν εἰρημένην πόλιν.

CAPUT XVI.

Ἀποδεχόμενοι τοίνυν τὴν σὴν ὑπεροχὴν καὶ τοῦτοις ἐπιστάσαν ἑσπίζομεν, μήτε τῶν πεπορισμένων τισὶ παντελῶς τοιοῦτων θείων (ἦ) ἀρχικῶν τύπων ὄφελός τι καθεσθάναι, ἀλλὰ πάντας ἐπιγυνοσκῆναι τοῦτο ὃ μέχρι τῶν χρόνων Στρατηγίου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἐδίδοσαν, μήτε τὸν περιβλεπτον αἰγυοσταλίον πλείονα 20 δαπάνην τινὰ ποιεῖν παρὰ τὴν ἐμπροσθεν καὶ ἐπὶ τῶν χρόνων Στρατηγίου τοῦ ἐνδοξοτάτου πολιτευσάμεν, μήτε κατὰ καινοτομίαν τινὰ προσάπτεσθαι τῶν τελῶν ἐκείνων καὶ ἐαυτῷ ἐκδικεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀρχαίου φυλαχθῆναι σχῆμα τὸ μέχρι Στρατηγίου τοῦ ἐνδοξοτάτου καὶ αὐτοῦ· μήτε φιλονεικίας ἀφορμὴν δοθῆναι τῷ τε κατὰ καιρὸν αἰγυοσταλίῳ * * *, καὶ τὸν μὲν ὡς οὐ λάβοι λέγειν, τὸν δὲ ὡς ἐλαττον λάβοι, ἀλλ' ἐκ τῆς ὅλης ποσότητος τῶν χιλίων ὀκτακοσίων ὀδοθήκοντα ἐννέα νομισμάτων κομισθῆναι τριακοσίους 25 ἐξήκοντα ἐννέα χρυσοῦς (βουλόμεθα γὰρ καὶ τι φιλανθρωπότερον τῆς ἀκριβείας προῖσαι)· καὶ διὰ τὴν τοῦ κατὰ καιρὸν αἰγυοσταλίου συγκρότησιν ἄλλους χιλίους πεντακοσίους εἴκοσι χρυσοῦς μόνους ἐκ τοῦ τίτλου εἰσφέρεισθαι, ἐξ ὧν τοὺς τριακοσίους εἴκοσι χρυσοῦς ἐαυτῷ λογιεῖται ὁ περιβλεπτος αἰγυοσταλῖος προφάσει τῶν τριακόντα ἐξ πῶλων, οὓς ἀνάγκη παρασχῆναι αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἰπποδρομίᾳ τῆς Ἀλεξανδρέων κατὰ τὸ ἄνωθεν κρατοῦν ἔθος, τοὺς δὲ ὑπολοίπους χιλίους διακοσίους καταλογίζεσθαι αὐθις αὐτῷ εἰς τὰς σιτήσεις τὰς ἐαυτοῦ, 30 οὕτω τε τὸ πρῶγμα εὐλκτον εἶναι καὶ τὴν ἀρχαίαν φυλάττον ὁδὸν καὶ μηδεὶ παντελῶς ἄδειαν καινογυγίας παραχόμενον. τῇ γὰρ τῶν δημοσίων βαλανείων ἐγκάσει καὶ τῷ ἀντικανθάρω (καὶ) τοῖς δημοσίοις ναυλοῖς ἐξ ἑτέρων αἰτιῶν * * * ἀπογραφῇ τῷδε τῷ θείῳ νόμῳ δηλοῦται.

stasii piaae memoriae, quando Marianus gloriosae memoriae sub eo res administrabat, extitisse publicam tabellam tum, cum Potamon publicis Alexandrinorum urbis rebus vindicis loco praerat, in qua tabella descripserat exagogii titulum diversis causis mille CCCCLXIX aureos expendentem in hunc modum: quadringentos nonaginta duos aureos publicis balneis eius urbis, quadringentos undeviginti anticantharo qui dicitur, quingentos quinquaginta octo aureos cum dimidio susceptori naulorum, ut descripta summa mille quadringentos undeseptuaginta aureos efficeret. Postea autem etiam acquisitionem eidem exagogii titulo a curialibus factam esse aureorum C, et Augustalem qui quoque tempore erat trecentos viginti aureos accepisse pro triginta sex equis quos ipse praebet ludis equestribus dictae Alexandrinorum urbis: et hunc statum mansisse non solum per gloriosissimi Strategii administrationem, sed etiam usque ad secundam indictionem praeteriti circuli, quae fuit ante annos quindecim. Exinde autem aliorum negligentia, aliorum dolo, plurimorum autem furto rem paulatim immutatam esse, privarique et publica balnea quadringentorum nonaginta duorum aureorum summa et naula quingentorum duodesexaginta dimidi aureorum illatione, occasione illis data inde quod nonnulli partim ex aula partim a sedibus tuis veniam impetrarunt exportandi etiam sine vectigali tegulas ex dicta Alexandrinorum urbe et alias species quae eiusmodi vectigali obnoxiae sunt; et sic paulatim dictam urbem immutationem esse passam.

XVI. Laudantes igitur sublimitatem tuam quod etiam in hac intentia fuit sancimus neque ex talibus omnino divinis aut praefectoriis formis a quibusdam impetratis fructum ullum percipi, sed omnes persolvere id quod usque ad tempora gloriosissimi Strategii dederunt, neque spectabilem Augustalem ampliorem impensam facere quam antea et temporibus gloriosissimi Strategii usitata erat, neque novata re attingere quemquam vectigalia illa et sibi vindicare, sed antiquum statum conservari qui fuit usque ad gloriosissimum Strategium et sub eo: neque contentionis occasionem dari Augustali qui quoque est tempore et vindici, quorum alter se nihil accepisse dicat alter minus accepisse, sed ex universa summa mille octingentorum undenonaginta aureorum remitti trecentos undeseptuaginta aureos; (volumus enim humanius quam accuratius agere) et adiuvandi causa Augustalis qui quoque tempore est reliquos tantum mille quingentos viginti aureos ex eo titulo expendi; ex quibus trecentos viginti aureos sibi imputabit spectabilis Augustalis nomine triginta sex equorum quos necesse habet suppeditare ludis equestribus urbis Alexandrinorum ex consuetudine dudum valente, reliquos vero mille ducentos rursus sibi in amonas suas imputare, et sic rem expeditam esse et pristini modi servantem et nemini prorsus improbitatis copiam praebentem. Ad publicorum enim balneorum calefactionem et anticantharum et publica naula ex aliis titulis impensas destinavimus, sicut subiecta huic divinae legi descriptione ostenditur.

1 μνήμης add. Zachariae || 4 υξθ' addidi (cf. l. 6sq.), pro οὕτως posuit Zachariae || ἐνενήκοντα M || 7 δὲ ὕστερον Zachariae] δεύτερον M || 9 οὗς αὐτὸς παρέχει R. Schneider] ἀσάντως παρέχει M || 10 μείναι Zachariae] εἶναι M || ἐπὶ τῆς Zachariae] τοῦ M || initium cepit haec indictio kal. Sept. a. 523 || 12 ἀπεστρεφῆσθαι Scringier non male || 18 ἀποδεχόμεθα M || 19 τοιοῦτον θείον ἀρχικὸν τύπον M, corr. Zachariae (ἦ add. R. Schneider) || 20 et 22 μήτε Kroll] μηδὲ M || 22 καὶ post ἄλλα

suspectum || 24 lacunam perspezit Zachariae inserens τῷ τε ἀποδέκτη τῶν ναύλων; sed vindicis potius mentio excidit || 27 non plana haec; ἄλλοις (μὴ καταβλάψαι ὥστε) Zachariae non recte; malim certe (τοῦς) ἄλλοις || 28 ἐκφέρεισθαι Zachariae || 29 πῶλων Agylaeus] πνυλῶνων M || 32 καὶ add. Beck || 33 excidisse nonnulla cognovit Zachariae qui supplet: πρόσθετος ἀφωρισθῆ ὡς τῇ ὑποτεταγμένη || ἀπογραφῇ M

CAPUT XVII.

Ἐπειδὴ δὲ τὸν Μαρωῖτην ὑπεθήκαμεν τῷ Λιβυκῷ κλίματι, καὶ εἰκὸς τινὰς τῶν ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείου ἐπὶ δημοτικαῖς στάσεσιν ἀλίσκομένους φεύγειν ἐκείσε διαδιδράσκοντας τὰς ἐπαγομένας αὐτοῖς παρὰ τοῦ περιβλεπτοῦ αὐγουσταλίου ποινὰς, θεσπίσθαι ἀδείαν εἶναι τῷ κατὰ καιρὸν περιβλεπτῶ αὐγουσταλῶ στέλλειν ἐκείσε ἐπὶ ταύτῃ καὶ μόνῃ τῇ αἰτίᾳ κομμενταρήσιον μετὰ δημοσίας ἐπιστολῆς γινόμενον πρὸς τὸν ἐρέζοντὰ τὸν τόπον τοῦ λαμπροτάτου ἀρχόντου τῆς Λιβύων ἐπαρχίας, ὥστε καὶ συνέχειν αὐτοὺς καὶ παραδιδόναι διὰ τῶν ὑφ' ἐαυτῶν ταξεωτῶν τε καὶ στρατιωτῶν, ἵνα μηδεὶς τῶν δημοσίων θορύβους κατὰ τὴν Ἀλεξανδρείαν ποιοῦντων ἐκείσε διαδιδράσκει καὶ τὰς τὸν περιβλεπτοῦ αὐγουσταλίου διαφεύγει ποινὰς, πρὸς τῷ καὶ αὐτῷ τῷ τοῖς ἐκείσε μέρουσιν ἐρεστοῦν ἀδείαν εἶναι εἰ τινὰς εἶροσι τοιοῦτους, καὶ συνέχειν καὶ κολάζειν καὶ κοινῶ τὴν χεῖραν ἐλευθεροῦν αὐτούς, ἐπὶ τούτοις τοῖνυν τὴν εἰρημένην ἀρχὴν ὀφίζομεν καὶ συνιστῶμεν ταῦτα πράξουσαν, ἅπερ ἐν τῷδε τῷ νόμῳ διωρίσαμεν· ἔσται γὰρ οὕτως καὶ ἀντάρκης ἢ φροντίς τῷ πράγματι καὶ πανταχόθεν περιεσταμένη καὶ διευκρινηθεῖσα καὶ μηδεμίαν παρέχουσα τοῖς βουλομένοις συγχύσεως καὶ κλοπῆς ἀφορμῆν.

CAPUT XVIII.

Ἐντεῦθεν ἡμᾶς καλεῖ ἡ τοῦ * * * Λιβυκοῦ λιμιτοῦ φροντίς, ὅνπερ ἐπὶ τοῦ Παρατονίου ἰδουράμεθα, δόντες αὐτῷ καὶ στρατιωτικὴν χεῖρα τῶν κατ' ἐκείνα βαρβάρων ἀρχουσάν. βουλόμεθα γὰρ καὶ τὸν Λιβυκῆ περιβλεπτοῦ δοῦκα ἰδουράσθαι μὲν ὡς εἰρητὰ κατὰ τὸ Παρατόνιον καὶ τὰς ὑποταγμένας αὐτῷ πόλεις, ἐν αἷς ἔσονται (οἱ) ὑπ' αὐτὸν στρατιωταὶ ταῖς αὐτοῦ κελύσεσιν ὑψηροῦσι· λήγεται δὲ καὶ αὐτὸς τὰς ἀφωρισμένας αὐτῷ σιτήσεις, ἵππερ μὲν τῶν ἐν εἰδὲ ἀνόνων ἐνετήκοντα καὶ καπίτων ἑκατὸν εἰκοσι νομίσματα χίλια πέντε τετάρτιον, ἵππερ δὲ τῶν ἐν χρυσῷ ἀνόνων πενήκοντα καὶ καπίτων πενήκοντα νομίσματα τετρακοσία, καὶ πρὸς γε ἡ πειθομένη τάξις αὐτῷ νομίσματα ρηψ' ἡμισί, καὶ οἱ στρατιωταὶ γε μὴν, τούτεστιν οἱ ἐκ τῶν Λιβυκῶν Ἰουστινιανῶν καὶ Παρατονιῶν Ἰουστινιανῶν ταγμάτων (τῶν) ἀφωρισμένων τοῖς εἰρημένοις τόποις, τὰς οἰκίας σιτήσεις καθάπερ αὐτοῖς ὄρισαι τὸ δημοσίον λήγονται· ὁ δὲ ἅπαντα τὰ σολέμνια τὰ ἐν ταῖς πόλεσι ταῖς αὐτοῦ ἐπιδοθήσεται καθάπερ καὶ μέχρι νῦν ἐπεδίδδοτο. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἐπιχωρίος ἀρχὼν καὶ ἡ πειθομένη τάξις αὐτῷ τὰς οἰκίας ἔξουσι σιτήσεις. ἀλλ' ἐπειδήπερ εἰ τις ἅπασαν ταύτην συλλογίσεται τὴν δαπάνην, οὐκ ἂν ἀντάρκης εἴη ἢ ἐκ τῶν τόπων τῶν ὑπ' αὐτὸν τεταγμένων ἦτοι τῆς Λιβύων ἐπαρχίας εἰσκομῆδ', διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον φηθήμεν προσθεῖναι αὐτῷ καὶ τὸν καλούμενον Μαρωῖτην καὶ τὸν Μενελαίτην (τὴν) πόλιν ἧτις πρώτης Αἰγυπτίων ἐπαρχίας ἐστίν. οὐδὲ γὰρ ἄλλως ἰσχύσει τοῖς στρατιωταῖς τοῖς ὑπ' αὐτὸν τεταγμένοις ἐκ τοῦ δημοσίου παρασκευάζειν χρηγεῖσθαι, εἴπερ ἐτέρωθεν τὰ τῆς δόσεως ἦσθηται καὶ ὑφ' ἑτερον ἀρχόντα τελοῖη, καὶ μυρία ἐντεῦθεν ἀναστήσονται φροντίδες καὶ παραχαί ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν ἀρχόντων. ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἀρξεί τῶν εἰρημένων τόπων, αὐτὸς δὲ κινδύνῳ οἰκίᾳ καὶ ἡ πειθομένη οἱ τάξις καὶ ὁ πολτικὸς ἀρχὼν ἅμα τῇ οἰκίᾳ τάξει καὶ εἰσπράξουσι καὶ ἐπιδοῦσιν τὸ συναγόμενον τοῖς τε στρατιωταῖς καὶ ἑαυτοῖς, ὥστε καὶ τὰς δαπάνας αὐτῶν καὶ τὰς σιτήσεις ἐντεῦθεν γίνεσθαι οἰκίᾳ κινδύνῳ τῆς εἰσπράξεως αὐτῶν γινόμενης.

XVII. Quoniam vero Mareotam Libyco tractui subiecimus, et fieri potest ut nonnulli ex Alexandrinorum urbe in popularibus seditiosis deprehensi illuc fugiant illatas sibi a spectabili Augustali poenas evitantes, sancimus licere spectabili Augustali qui quoque tempore est mittere illuc ob hanc causam solam commentariensem cum litteris publicis ad eum qui clarissimi praesidis provinciae Libycae locum obtinebit, ut illos et comprehendat et per officiales et milites sibi subiectos tradat, ne quis eorum qui publicis tumultus in Alexandrinorum urbe moverint illuc afugiat et poenas spectabilis Augustalis detrectet: praeterquam quod ei qui istis partibus praeest ipsi quoque licebit si quos tales invenerit et comprehendere et punire * * * Ad haec igitur hunc magistratum definimus et constituimus, ut quae hac lege descripsimus faciat; sic enim et sufficiens cura erit rei et undique composita et distincta, nullamque confusionis et furti occasionem eis qui id voluerint praebens.

XVIII. Hinc nos vocat ducis Libyci limitis cura, quem apud Paratonium collocavimus, dantes ei etiam militarem manum barbaros qui illic subit coercentem. Volumus enim etiam spectabilem Libyae ducem sedere quidem ut dictum est apud Paratonium et urbes ei subiectas, in quibus erunt milites sub eo constituti iussis eius obsequentes; accipiet autem ipse quoque annonas ei deputatas, pro annonis in specie nonaginta et capitibus centum et viginti aureos nongentos triginta, pro annonis in auro quinquaginta et capitibus quinquaginta aureos quadringentos, et insuper officium eius aureos CLXXXVII dimidium, et milites quoque, id est qui ex Libycis Iustinianis sunt et Paratonitis Iustinianis ad haec loca deputatis, annonas suas quemadmodum fiscus eis definitur accipient. Manifestum vero est omnia sollemnia in urbibus ei subiectis datum iri, quemadmodum etiam hactenus data sunt. Similiter autem etiam provincialis iudex et officium ei obtemperans proprias annonas habebunt. Verum quoniam si quis omnes hasce impensas compulset non sufficiens erit ex locis ipsi subiectis sive ex Libyhm provincia illatio, idcirco necessarium duximus adicere ei et Mareotam quem vocant et Menelaitam urbem quae est primae Aegypti provinciae. Neque enim aliter poterit efficere ut militibus sub eo constitutis et fisco annona praestetur, si aliunde datio pendeat et alii iudici competat, et innumerabiles inde exorientur sollicitudines et turbae propter dissidium iudicum. Verum ipse locis quae diximus praerit, ipse proprio periculo et officium ei parens et civilis iudex una cum suo officio et exigent et distribuent quod colligitur militibus et sibi, ut et sumptus eorum et annonae hinc sumantur proprio periculo exactione eorum facta.

1 λυβικῷ M || 2 διαδράσκοντας M || 4 κομμενταρήσιον M || γινόμενης Zachariae || 7 διαφεύγει M || πρὸς τὸ καὶ αὐτὸ M, corr. Scrimger || 8 κοινῶς τὴν χεῖραν Zachariae; de ἐκείνῳ τὴν χεῖραν πληροῦν cogitat Skutsch || 9 αὐτοῖς M* ut vid. || 13 suppleendum existimō ἡ τοῦ (δοκῶς τοῦ ἐπὶ τοῦ), similiter Zachariae || λυβικῷ M || 16 οἱ addidi || 18 numerus corruptus; aed' ortum puto e 70, ut in annona quinque, capitum quattuor sit aureorum (cf. Cod. I 27, i). χίλια πέντε τριάκοντα (sic) Zachariae annonam 5 1/2, capitum 4 1/2 aureorum fuisse ratus || fortasse fuit ἀννό-

ων τεσσαράκοντα αὐτὸ νομίσματα τετρακοσία πενήκοντα || 20 ἐκ τούτων λιβύων ἰουστ. καὶ παρὰ τινι τῶν M, corr. Zachariae || τῶν ταγμάτων M, τῶν del. Zachariae, ante ἀφωρ. posuit Kroll || ἀφωρισμένοι Zachariae || 22 αὐτῶν M, corr. Zachariae || 23 ἐπιχωρίους M || 26 τὸν M^a τὴν M^b vulg. || τὴν inserui || πρώτης Zachariae || πρὸ τῆς M || ἰσχύσει M, correcti || 28 τελείη M || καὶ μυρία iterat M || 30 οἱ Kroll || σοὶ M, αὐτῷ Zachariae

CAPUT XIX.

Ὅπως δὲ ἂν μὴδὲ ἐνταῦθα δοίμεν τι τεχνάζειν μὴδὲ πλείονα δαπάνην βούλεσθαι ποιῆν ἢ ἐλάττονα λέγειν τὴν εἰσομιδῆν· καὶ τοῦτο διοικόμενοι προσηκόντως τῇ ἰποκειμένῃ ἀπογραφῇ τῷδε τῷ θεῖῳ νόμῳ σαφῆς κατεστήσαμεν, δηλώσαντες πόσος μὲν ἔστιν ὁ κανὼν [ὁπόσος] ὁ ἀνήκων εἰς τὸ δικαστήριον τῆς σῆς ὑπεροχῆς καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων ἐπαρχιῶν τε καὶ τόπων εἰσομιζόμενος, ἐκ τῆς Λιβύης αὐτῆς καὶ τοῦ Μαρεώτου καὶ τοῦ Μενελαΐτου τῆς πόλεως, πόσα δὲ τὰ δαπανήματα, ἅπερ προσήκον ἔστιν ἐντεῦθεν γίνεσθαι 5 περὶ τε τοῖς ἀρχοντας καὶ τὰς τάξεις καὶ τὰ σολέμνια περὶ τε τὴν τροφὴν τῶν καθωσιωμένων στρατιωτῶν· τοῦ περιβλέπου ἀιγοσταλιῶν παντελῶς οὐδεμίαν ἔχοντος μετουσίαν οὐδὲ αὐτοῦ τάξεως πρὸς τὸν εἰρημένον δοῖκα ἦτοι τὰς ὑποτεταμένους αὐτῷ ἐπαρχίας τε καὶ πόλεις καὶ τόπους, οὐδὲ ἄλλων τῶν ἐπιχωρίων ἀρχόντων τινός, ἀλλὰ αὐτοῦ τοῦ περιβλέπου δουκὸς καὶ τοῦ τῆς Λιβύων πολιτικοῦ ἀρχοντος ἔχοντος πᾶσαν ἐξουσίαν (ἐν) τοῖς εἰρημένοις τόποις χρημάτων τε ἔνεκεν καὶ ἐγκλημάτων καὶ δημοσίων εἰσπράξεων, ὥστε 10 μῦνοι τὸν ἀρχοντα τὸν ἐπὶ Λιβύης ὑποκείσθαι τῷ περιβλέπῳ δουκί, καὶ πάντας τοὺς τὰς αὐτὰς χώρας οἰκοῦντας κτήτορας, ἐφ' οἷς κέκτηνται, καὶ τοὺς τούτων οἰκήτορας· εἰ γὰρ καὶ ἐν ἄλλαις ἐπαρχίαις οἰκοῦσι, κέκτηνται δὲ ὑπὸ τὰς εἰρημένας πόλεις ἢ τόπους, οἷς ἐφέστηκεν ὁ περιβλέπων δούξ, καὶ τούτους ὁμοίως ἐπὶ ταῖς δημοσίαις εἰσπράξεσιν ὑποκείσθαι αὐτῷ βουλόμεθα, ὡς παρήρσιαν ἔχων καὶ ἐκπέμπειν (πρὸς) αὐτοὺς 15 καὶ ἀπαιτεῖν καὶ πάντα πράττειν, ὅποσα ὁ τῆς εἰσπράξεως βούλεται τρόπος.

CAPUT XX.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ αἱ θεῖαι ἡμῶν largitiones ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τούτων καὶ τόπων τῶν ὑπακουόντων τῷ εἰρημένῳ τοῦ Λιβυκοῦ λιμιτοῦ δουκὶ τινα κομίζονται, ἡμεῖς δὲ τὴν ἴσην καὶ ὁμοίαν καὶ ἐπ' αὐτοῖς φροντίδα ποιούμεθα, θεοπίζομεν τὸν εἰρημένον τῆς Λιβύης καὶ τοῦ Μαρεώτου καὶ τοῦ Μενελαΐτου τῆς πόλεως (καὶ τὰντὰ γὰρ αὐτῷ προσεδήκαμεν) [τὸν] περιβλέποντ δούκα καὶ τὸν τῆς ἐπαρχίας ἀρχοντα καὶ τὴν αὐτῷ πειθομένην τάξιν κινδύνῳ οἰκείῳ τὴν τῶν largitionalicῶν χρημάτων εἰσπράξιν ποιῆσθαι τῶν ἐκ 20 πάντων τῶν εἰρημένων τόπων ὀφειλομένων, ὥστε κατὰ μηδεμίαν ἑλλειψιν ταῦτα καθ' ἕναστον ἔτος εἰσπράττεσθαι καὶ ἐκπέμπεσθαι παρ' αὐτῶν ἐπὶ τὴν Ἀλεξανδρέων καὶ παραδίδεσθαι τῷ κατὰ καιρὸν ἐκ τῶν καθωσιωμένων παλατιῶν ἐπιτροπομένῳ τὴν τοῦ πραιποσίτου πληροῦν ἐκείσιν χρεῖαν· ἐπαμύνειν τε αὐτοὺς εἰδότας ὡς εἰς τὴν αὐτῶν ἐλεύσεται κίνδυνον, τούτεσι τοῦ τε αἰεὶ δουκὸς τοῦ τε ἀρχοντος τῶν τε πειθομένων αὐτοῖς τάξεων, εἰ μὴ τούτων πάσι προνοήσιαν τρέποισι· ἀμνόντων εἰς τοῦτο καὶ τῶν στρατιωτῶν 25 καὶ αὐτῶν κινδυνεύοντων, εἰ μὴ ἐπαμύναιεν, ταύτας ὑποστῆναι τὰς ποινάς, ἅσπερ ἐπεθήκαμεν καὶ τοῖς ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρέων καὶ ἐκατέρας Αἰγύπτου καθημένοις στρατιώταις, εἰ μὴ καὶ αὐτοὶ τὸ πρᾶγμα τῆς ἴσης ἀξιώσειαν φροντίδος· οὐδὲ λόγου τινός ἐπὶ ταῖς largitionalicαῖς αἰτίαις παρὰ τὰς ἔμπροσθεν διηγορημένας αἰτίας παρέχεσθαι δυναμένους τισὶ παρὰ γνώμην τῶν καθωσιωμένων παλατιῶν τῆς εἰρημένης ἀρχῆς (ἢ) τῶν ἄλλως στελλομένων ἐπὶ τῇ τῶν largitionalicῶν δημοσίων εἰσπράξει παρὰ τοῦ κατὰ καιρὸν αὐτῶν ἀρχοντος, ἀλλὰ καὶ ἔνδον τῶν ἀσύλων χωρίων τῆς εἰσπράξεως γινομένης, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ὁμοίως 30

XIX. Ut autem ne hic quidem permittamus cuiquam machinari neve impensam maiorem facere velle aut minorem dicere illationem, etiam hoc convenienter disponentes descriptione huic sacrae legi subiecta planum fecimus, demonstrantes quantum sit canon tribunali tuae sublimitatis competens et ad dictis provinciis et locis conferendus, ex Libya ipsa et Mareota et Menelaita urbe, quantaeque impensae quas hinc convenit fieri et in iudices et officia et sollemnia et in victum devotorum militum. Spectabilis autem Augustalis nullam omnino communionem habeat nec eius officium cum dicto duce sive provinciis et urbibus et locis ei subiectis, neque alius quisquam provincialium iudicum, sed ipse spectabilis dux et civilis Libyae iudex omnem potestatem habeat in dictis locis in pecuniariis causis et criminalibus et publicis exactionibus, ita tamen ut iudex Libyae spectabili duci subditus sit et omnes qui istas regiones habitant possessores quoad possessiones suas earumque incolae; nam etiam si in aliis provinciis habitent, possessiones autem habeant in dictis urbibus et locis quibus spectabilis dux praefectus est, etiam hos similiter in publicis exactionibus ei subiacere volumus, ut et ad eos mittere et exigere possit et omnia facere quaecunque exactionis modus postulat.

XX. Quoniam vero etiam sacrae nostrae largitiones ex his provinciis et locis, quae dicto Libyci limitis duci parent, nonnulla percipiunt, et nos aequalem et similem etiam illis curam impendimus, sancimus dictum Libyae et Mareotae et Menelaitae urbis (nam haec quoque illi adiecimus) spectabilem ducem et provinciae iudicem et officium ei parens proprio periculo largitionalicum pecuniarium exactionem facere quaecunque ex omnibus dictis locis debentur, ut sine ullo defectu haec quotannis exigantur et transmittantur ab eis ad urbem Alexandrinorum tradanturque ei ex devotis palatinis, cui tum commissum fuerit ut illic praepositi munere fungatur. Et illos auxilium ferre scientes sibi periculo fore, id est duci qui quoque tempore fuerit et iudici et officii eis parentibus, nisi his rebus omnibus modis providerint; opem huic rei ferentibus etiam militibus ipsis quoque periculum subeuntibus, si open non tulerint, eandem sustinendi poenas, quas imposuimus etiam militibus in urbe Alexandrinorum et utraque Aegypti constitutis, nisi et ipsi negotio aequalem curam admoverint. Nec poterit quisquam λόγον in largitionalicis titulis praeter causas quas supra exposuimus cuiquam dare invitis devotis palatinis dictae administrationis vel eis, qui praeterea ad publicorum largitionalicum exactionem mittuntur ab eo qui tunc ipsis praest; sed etiam intra asyla exactio fiet, et reliqua omnia similiter in Libya et Mareota et

3 κανὼν ὁπόσος δὲ (δὲ deletum) ὁ M, delevi ὁπόσος; ὁπόσων pro ὁπόσος ὁ (debebat ὁ ὄκ.) Zachariae || 6 περὶ τε τοῦ ἀρχοντος M, περὶ τε τοὺς τούτων ἀρχοντας Zachariae (τούτων non τού in M esse dicens) || σολλέμνια M || 8 ἦτοι Zachariae || τὸν M, καὶ Beck || 9 ἀρχοντος M, corr. Zachariae || τοῦ τῆς Kroll || τῆς τοῦ M, τοῦ τῶν Agylaeus vulg. || 10 ἐν add. Agylaeus || 11 ἀρχοντα Zachariae || τὰ M || 14 δημοσίων Zacha-

riae || πρὸς add. Agylaeus || 17 λιβυκοῦ M^a, λιβυκοῦ M^b || λιμιτοῦ (to in ras.) M || δουκικοῦ M, corr. Osenbrüggen || 19 γὰρ αὐτῷ Agylaeus || παραντῶ M || τὸν del. Zachariae || 20 αὐτοῖς? Zachariae || largitionicῶν (sic) M || 21 αὐτῶν M, corr. Zachariae || 25 προνοήσιαν M, correxi || 26 αὐτῶν Zachariae || τῶν M || 28 largitionalicῶν M || 29 ἢ τῶν ἄλλως Zachariae cl. 786, 11 || τῶν ὄλωσ M || 30 largitionalicῶν M

ἐπὶ Λιβύης καὶ τοῦ Μαρεώτου καὶ τοῦ Μενελαίου τῆς Αἰγυπτιακῆς πόλεως πραττομένων ἐπὶ ταῖς largitionalicis εἰσπραξέσι, καθάπερ εἰρήκαμεν δεῖν γενέσθαι ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρείων καὶ ἑκατέρας Αἰγύπτου προφάσει τῶν ἀρχαρίων εἰσπραξέων.

CAPUT XXI.

Οὗτε δὲ τὸν τῶν ναύλων λόγον οὔτε τὸν τῆς ἰδικῆς καὶ γενικῆς τραπέζης τοῦ δικαστηρίου τῆς σῆς ὑπεροχῆς ἔχειν τινα μετοσίαν παντελῶς πρὸς τὴν εἰρημένην τοῦ Λιβυκοῦ λιμιτοῦ ἀρχὴν τε καὶ εἰσπραξίν 5
 * * * οὐσας τὰς τε γῆν προστιθεμένας, τουτέστι τὸν Μαρεώτην καὶ τὸν Μενελαίτην τὴν πόλιν (τῆς πρώτης) τῶν Αἰγυπτίων ἐπαρχίας, δι' ὅτι φθάσαντες ἤδη διοικησάμεθα· καὶ δὴ πάντα τὸν κανόνα τὸν τε ἐκ Λιβύης καὶ τοῦ Μαρεώτου καὶ τοῦ Μενελαίου τῆς πόλεως συντελούμενον καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἐξ οἰονδήποτε τίτλου τῶν ἀρχόντων εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς σῆς ὑπεροχῆς εἰς ταύτας προχωρεῖν τὰς δαπάνας ἅς ἐμπροσθεν εἰρήκαμεν, τουτέστι τὰς τε ἀποτροφὰς τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν τάξεων τὰς τε στρατιωτικὰς τὰς τε τῶν 10
 σολεμνίων· πάντων τῶν προφάσει τῶν largitionalicῶν εἰσφορῶν εἰρημένων ἡμῖν ἐκ τρόπου παντὸς κρατούντων.

CAPUT XXII.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτο τιθέμεθα πρόνοιαν τοῦ μὴ τοῖς ἡμετέροις ὑπῆκοῦς πολλὰ διαστήματα καὶ τὴν ἐντεῦθεν συντριβὴν ὑπομένειν ἀδικομένους, ἄλλως τε διὰ τὸ τὸν Μαρεώτην καὶ γείτονα εἶναι τῆς Ἀλεξανδρείων καὶ τινος τῶν ἐκείσε παραττόντων ἀφικνουμένων εἰς τὸν Μαρεώτην μηκέτι δεδιέναι τὸν τῆς Ἀλεξανδρείων περιβλεπτον ἀγουστάλιον, θεσπίζομεν ὥστε τὸν κατὰ καιρὸν λαμπρότατον τῆς Λιβύων πολιτικὸν 15
 ἀρχοντα ἀνδρα ἐπιλέγεσθαι οἰκίαν κινδύνῳ σπουδαίῳ καὶ τοῦτον ἐκπέμπειν τὸν αὐτὸν τόπον ἐξεξόντα, ὃς καθιεῖται μὲν ἐν τῷ Μαρεώτῃ καὶ τῷ Μενελαίτῃ τῇ πόλει, τῶν δὲ δικῶν χρηματικῶν καὶ ἐγκληματικῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων τῶν ἐν τῇ περιοικίδι τοῦ Μαρεώτου καὶ τοῦ Μενελαίου τῆς πόλεως πραττομένων ἀροσάσεται καὶ τὰ προσήκοντα πράξει, καὶ εἰ τινες τῶν Ἀλεξανδρείων στασιωδῆς φύγειν, τοῖτους καὶ συληφῆται καὶ στελεῖ πᾶς τὸν περιβλεπτον ἀγουστάλιον δημοσίαν ἐπιστολήν πρὸς ἐκεῖνον ποιούμενος, ὥστε 20
 μηδὲν ἀνεκδίκητον τὸν οὕτως πραττομένον παραλιμπάνεσθαι. εἰ μὲντοι φυγόντων τινῶν στασιωδῶν εἰς τὸν Μαρεώτην ὁ περιβλεπτος ἀγουστάλιος βουληθεῖται τοῦτους συσχεῖν, ἀδειαν ἔξει ἕνα τῶν ὑπ' αὐτὸν κομμηταρσιῶν ἐκπέμπειν ἅμα δημοσίᾳ ἐπιστολῇ πρὸς τὸν πληροῦντα τὸν τόπον τοῦ λαμπρότατον τῆς Λιβύων ἐπαρχίας ἀρχοντος, ὥστε προνοῖα αὐτοῦ καὶ κινδύνῳ συνέχεσθαι καὶ παραδίδεσθαι τοὺς ἀτακῆσαντας καὶ ἐπὶ τὴν Ἀλεξανδρείαν ἐκπέμπεσθαι. ἀφορίζομεν γὰρ τῷ εἰρημένῳ τοποτηρητῇ καὶ εἰκοσι ταξείως τῆς 25
 τάξεως τῆς πενθομένης τῷ ἐπιχωρίῳ τῆς Λιβύων ἀρχοντι, καὶ στρατιώταις τῶν ἐκείσε ἰδρμένον ἀχοῖ πεντηκοντα τὸν ἀριθμόν, ὥστα αὐτὸν ἔχειν καὶ τοὺς ὑπακουόντας καὶ τοὺς ἵπουροῦντας καὶ ἱκανὸν εἶναι τὰ προσήκοντα πράττειν. ὑπουργήσουσι δὲ αὐτῷ οἱ εἰρημένοι ταξείωται καὶ στρατιώται ἐπὶ τε τῇ καταστάσει

Menelaila urbe Aegyptiaca peragentur in largitionalibus exactiōnibus, quemadmodum dicimus fieri oportere in urbe Alexandrinorum et utraque Aegyptio occasione arcariarum exactationum.

XXI. Neque vero navorum neque specialis et generalis mensae tribunalis sublimitatis tuae ratio quicquam commune habeat cum dicta Libyci limitis administratione et exactatione tam in provinciis pridem ei subiectis quam in his quae nunc adiunguntur, id est Mareota et Menelaita urbe primae Aegyptiorum provinciae, secundum id quod antea disposuimus; et totus canon qui tam ex Libya quam ex Mareota et Menelaita urbe confertur quolibet modo ex quolibet titulo eorum qui pertinent ad tuae sublimitatis administrationem ad has impensas procedat quas supra diximus, id est ad victum praefectorum et officiorum, et militares et sollemniū sumptus: cunctis quae de largitionalibus collationibus a nobis dicta sunt omni modo observandas.

XXII. Quoniam vero etiam huic rei providemus, ne subditi nostri iniuria affecti longa intervalla et quae inde est molestiam patiantur, et praesertim cum Mareota urbi Alexandrinorum vicina sit et nonnulli eorum qui illic seditiones excitant ad Mareotam pervenientes non iam metuunt spectabilem Augustalen urbis Alexandrinorum, sancimus, ut qui quoque tempore clarissimum provinciae Libyae civilis iudex est proprio periculo virum probum eligat eumque emittat vice sua functurum, qui sedem habeat in Mareota et Menelaita urbe, et pecuniarias et criminales causas et ceteras omnes quae in vicinia Mareotae et Menelaitae urbis agitantur audiet et quae iusta sunt faciet: et si qui Alexandrinorum seditiosi fuerint, hos comprehendet et mittet spectabili Augustali, litteris publicis ad eum datis, ut nihil ita commissum inultum relinquatur. Quodsi seditiosos quosdam in Mareotam elapsos spectabilis Augustalis voluerit comprehendere, licebit ei unum ex commentariensibus ipsi parentibus emittere cum litteris publicis ad vicarium clarissimum iudicis Libyae provinciae, ut cura eius et periculo comprehendantur et tradantur seditiosi et ad urbem Alexandrinorum mittantur. Assignamus enim dicto vicario etiam viginti officiales ex officio provinciali Libyae iudici parente et milites ex iis qui ibi stativa habent quinquaginta numero, ut ipse habeat qui ei obtemperent et ministrent et valeat ad agenda quae opus est. Ministerium autem ei praebebunt dicti officiales et milites tam in conservanda disciplina quam in reliquis omnibus quae

1 εἰσπραττομένων M, corr. Zachariae || largitionalicis M || 5 λιβεύου M || 6 lacunam detexit Agylaeus; excidit fere κατὰ τε τὰς πρότερον ὑπ' αὐτῆν || τῆς πρώτης pro τῶν posuerat Zachariae || 7 ματὶν καθ' ὅτι || διοικησάμεθα M || δῆ] δεῖ Zachariae || 11 largitionalicῶν M || 13 ἀλλ' ὥστε M, corr. Zachariae || 14 hinc ordo foliorum in archetypo codicis M turbatus erat; ita enim se excipiunt partes: II ἀνάγκη πράττειν 792, 1 — παρίδωκεν ἀρχὴν 793, 3. I εἰς τὸν Μαρεώτην 791, 14 — ἀπασιν ἅπερ 792, 1. IV ἢ τοῖς παρ' αὐτοῦ 794, 7 — οἱ τραχευταὶ 794, 23. III ταῦτό δὲ τοῦτο 793, 3 — ἀγουστάλλῳ 794, 7. Verum ordinem restituit Zachariae. Cum II et III altero tanto maiores sint quam I et IV

(illae 2600 hae 1260 fere litterarum). res non aliter explicari posse videtur nisi ita ut ternionem fuisse statuamus ita ligatum I II II III III IV. Praeterea ad-

notandum id quod superest (794, 23 ἢ οἱ σκρινιάριοι — 795, 7) eiusdem esse longitudinis cuius I et IV. Codicis M paginae litterarum sunt ad 2100 || 15 λυβίων M || 16 ἐξεξόντα Kroll] ὑφέξοντα M || 17 δὲ Kroll] τε M || 20 στέλλει M || 21 παραλιμπάνεσθαι cum Scrimgero vulg.] περιλιμπάνεσθαι M || 22 ὑπ' αὐτοῦ cum Scrimgero vulg.] κομμηταρσιῶν M || 24 σέχεσθαι M, corr. Scrimger || 25 τῆσ] τῆς τάξεωσ M || 26 πειθομένοισ M || 23 εἰσπράττειν M, corr. Zachariae

ἐπὶ τε τοῖς ἄλλοις ἄπαισι, ἅπερ ἀνάγκη πράττειν τὸν πληροῦντα τὴν τῆς ἀρχῆς χρεῖαν· ἐπιδοθήσονται δὲ ἀπὸ λόγῳ παραμυθίας χρυσοὶ ἑκατόν. ταύτη μὲν ἡμῖν πέρας ἔχεται καὶ τὰ περὶ τῆς Λιβυκῆς διοικήσεως ἀπαρχθέντα.

CAPUT XXIII.

Ἀκόλουθον τοίνυν ἐστὶν ἐνταῦθεν διαβῆναι ἡμᾶς ἐπὶ τὸ Θηβαϊκὸν λιμνὸν, τοῦτέστι δύο Θηβαΐδας, αἵσπερ ἐπέστη μὲν ὁ περιβλεπτός δούξ ὁ ταύτην παραλαμβάνων παρ' ἡμῶν τὴν διοίκησιν· ὑπακούουσιν αὖτε τούτου καὶ οἱ τούτων τῶν ἐπαρχῶν ἐπιχώριοι ἄρχοντες, καὶ ἔσται καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τῆς τοῦ αἰγυοσταλίου τιμῆς, [εἰ] ὡσπερ εἶ καὶ αἰγυοστάλιος ἦν, ὑποκεισόμενος ταῖς διατυπώσεσι τῆς σῆς ὑπερχῆς καὶ τῷ δικαστηρίῳ τῆς Ἐω κατὰ πάντα, ὅπως καὶ νῦν ὁ περιβλεπτός αἰγυοστάλιος ἐστὶ. δίδομεν γὰρ καὶ πᾶσαν δικαιοδοσίαν τε καὶ ἐξουσίαν, ἣν ὁ περιβλεπτός αἰγυοστάλιος ἔχει *** τοὶ ταῖς ἀνωθεν ἀφωρισμέναις αὐτῷ, τοῦτέστι Θηβαΐσι δύο.

CAPUT XXIV.

Ἔσται δὲ αὐτῷ φροντίς τε καὶ κίνδυνος, ὥστε πρότερον μὲν παντοίως εἰσπράττειν τὸν σῖτον τῆς αἰσίας ἐμβολῆς καὶ ἐκπέμπειν καὶ παραδίδόναι τῷ περιβλεπτῷ αἰγυοσταλίῳ τῆς Ἀλεξανδρέων, καὶ παρασκευάζειν ἀνελλιπῶς κατὰ τὰς εἰρημένας προθεσμίας καὶ αὐτῷ τῷ ἔργῳ (ἐκπέμπεσθαι) οἰκίῳ κινδύνῳ ἄπαρχται τὸν σῖτον (τὸν) ἐπιβάλλοντα ταῖς αὐτοῦ ἐπαρχίαις τε καὶ πόλεσι καὶ τόποις καὶ ἀνήκοντα τῇ τε ἐμβολῇ τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως καὶ τῷ παρ' ἡμῶν φιλοτιμουμένῳ τροφίμῳ τῆς Ἀλεξανδρέων, οὐδεμίας ἀναβολῆς περὶ τούτων γινομένης, οἷα καὶ παντός (κινδύνου αὐτὸν ὀρώντος) καὶ τὴν περὶ τοῦ αὐτοῦ τάξιν· κινδυνεύοντων καὶ τῶν στρατιωτῶν τῶν ἐπὶ τοῖς τόποις ὄντων καὶ τῶν τριβούνων καὶ πάσης πολιτικῆς καὶ δημοσίας βοηθείας, εἰ μὴ πρὸς ταῦτα ἀμύνουσιν. δεόν τὸ μὲν τῆς ἐνταῦθα ἐκπεμπομένης αἰσίας ἐμβολῆς μέτρον ἐμβληθῆναι μὲν παρ' αὐτοῦ ταῖς ποταμίαις ναυσὶν αὐτῷ τῷ ἔργῳ μέχρι τῆς ἐνάτης τοῦ αἰγυοσίου μηνός καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ πληρωσίαν παρ' αὐτοῦ πρᾶξθῆναι, [καὶ] κατακομισθῆναι δὲ αὐτὸν τὸν σῖτον εἰς τὴν Ἀλεξανδρέων μέχρι τῆς δεκάτης τοῦ σεπτεμβρίου μηνός, καὶ παραδίδοσθαι τῷ περιβλεπτῷ αἰγυοσταλίῳ (ἢ) τοῖς παρ' αὐτοῦ εἰς τοῦτο προβαλλομένοις· τοῦ δὲ παρ' ἡμῶν φιλοτιμουμένου τῆς μεγάλης τῶν Ἀλεξανδρέων πάλαι τροφίμου μέχρι τῆς πεντεκαδεκάτης τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός. ἐκεῖνο γὰρ τῶν ἀνωμολογημένων ἐστίν, ὅς ἐι μὴ κατὰ τὰς εἰρημένας προθεσμίας πᾶς ὁ σῖτος, τῆς τε αἰσίας ἐμβολῆς τῆς [τε] ἐνταῦθα στελλομένης τοῦ τε τροφίμου τῆς Ἀλεξανδρέων, ἐκπεμψθεῖη κατὰ τὴν Ἀλεξανδρέων καὶ ἅπας παραδοθῆ τῷ περιβλεπτῷ αἰγυοσταλίῳ, καὶ οὐ πᾶν ἀπὸς προστήσοιτο παντός κατὰ τριῶν ἀρτάβων (ὑπέρο) ἑκάστον νομισμάτων τοῦ σῖτου τὸ ἔλλειπον καὶ μὴ παραδοθῆν μέτρον. ὁ δὲ κίνδυνος οὗτος οὐ μέχρι τῆς αὐτοῦ στήσεται ζῴης οὐδὲ μέχρι τῆς ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ ἰδιώτης γεγόμενος καὶ τελευτήσας μακροτέρων τῆς αὐτοῦ τελευτῆς ἔξει τὴν ἀπατήσιν· κληρονόμοι τε γὰρ αὐτοῦ καὶ τὰ αὐτοῦ πράγματα ταῖς τοιαύταις ἐνέξονται δυσκολίας, τῆς ἐκείνου ἔαθρμίας διηκεῖ διδουσης κατ' αὐτῶν κινδύνῳ τε καὶ φροντίδι καὶ εἰσπραξίν, ἕως ἢ τοῦ παντός χρέους κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον γένηται διάλυσις. καὶ οὐδὲ καινίζομεν τι τῶν μὴ μέχρι νῦν γενομένων ἐπιζητούντες. ἴσμεν γάρ, ὡς καὶ Ἰωάννης ὁ ἐνδοξότατος Κομήτου (τοῦ) τῆς μεγαλοπρεπούς

facere necesse habet qui iudicis vice fungitur: dabuntur autem ei solatii loco aurei centum. Et hic nobis finis sit eorum quae de Libya dioecesi constituta sunt.

XXIII. Consequens igitur est ut hinc transeamus ad Thebaicum limitem, id est duas Thebaidas, quibus praeest spectabilis dux qui a nobis hanc administrationem accipit. Oboedient autem ei etiam provinciales harum eparchiarum iudices, et erit ipse quoque in honore Augustalis, tamquam si ipse Augustalis esset, subiectus praeceptis sublimitatis tuae et tribunali Orientis in omnibus, sicut etiam nunc spectabilis Augustalis est. Damus enim omnem iurisdictionem et potestatem, quam spectabilis Augustalis habet . . . dudum ei attribuitis, id est duabus Thebaidibus.

XXIV. Erit autem ei cura et periculum, ut primum quidem omnino exigat frumentum felicitis embolae, mittatque et tradat spectabili Augustali urbis Alexandrinorum, et efficiat ut integrum temporibus quae diximus et ipsa re transmittatur proprio periculo omne frumentum, quod eius provinciae et urbis et locis impositum est et pertinet ad embolam felicitis huius urbis et alimoniam urbis Alexandrinorum a nobis donatam, nulla in his mora interposita, quoniam omne periculum ad eum spectat et ad obtemperans ei officium; periculum sustentibus etiam militibus in locis constitutis et tribunis et omni civili et publico adiutorio, nisi in his opem ferant. Necesse autem erit felicitis embolae mensuram quae huc emittitur imponi ab eo navibus fluvialibus re ipsa usque ad diem nonum mensis Augusti et plenariam de hoc ab eo fieri, transportari autem ipsum frumentum ad urbem Alexandrinorum usque ad diem decimum mensis Septembris et tradi spectabili Augustali aut eis qui ab eo ad hoc deputantur; quam autem largimur magnae Alexandrinorum urbi alimoniam usque ad diem quintum decimum mensis Octobris. Illud enim in confesso est, nisi dictis diebus omne frumentum, tam felicitis embolae quae huc mittitur quam alimoniae urbis Alexandrinorum, missum sit ad urbem Alexandrinorum totumque spectabili Augustali traditum, ipseque totam rem curaverit, omnino exactum iri ab ipso frumenti mensuram deficientem et non traditum ternis artibus pro unoquoque aureo computandis. Quod periculum non ad vitam eius neque ad magistratum solum pertinebit, sed etiam privatus factus et defunctus ulteriorem morte sua exactionem habebit; heredes enim eius et bona eius hisce molestiis tenebuntur, illius negligentia perpetuum eis periculum et curam et exactionem facessente, donec totius debiti talem in modum solutio facta sit. Nec quicquam novamus requirentes quod haclenus non extiterit. Scimus enim Iohannem gloriosissimum Cometae

2 ταύτη Agylaeus] ταῦτα M || Λιβυκῆς Kroll] Λιβυκῆς M, Λιβύων Zachariae || 5 ὑπακούουσιναι M, corr. Zachariae || 6 τούτῳ Zachariae, at cf. 495, 5 || 7 ei del. Scrimger || ei Zachariae] εἰ M || 9 post ἔχει lacuna 8 fere litu. in M; excidit fere (καὶ τούτῳ ἐπὶ ταῖς ἐπαρχίαις) ταῖς || 11 ἔσται Zachariae] ἔστι M || καὶ κίνδυνος] κινδύνος M^a || 13 ἐκπέμπεται suppl. Zachariae || 14 τὸν add. Zachariae || 15 οὐδεμίας Scrimger] δὲ μίας M || 16 malim περὶ τοῦτο || suppl. Zachariae (qui ἀφωρῶντος) || 10 ἐνάτης M || 20 ὑπ' αὐτῷ cum Scrimgero

vulg. || καὶ del. Kroll || 21 παραδίδοναι M, corr. Zachariae || 22 ἢ add. Scrimger || 23 Ὀκτωμβρίου M || 24 ὡς] εἰς M^a || τε del. Zachariae || 25 στελλομένου M || 26 verba corrupta sic fere emendanda puto; καὶ ὃν ἂν οὗτος προσβαλοῖτο, ἀποτίοι πάντως κατὰ. Zachariae ita; καὶ οὐκ ἂν αὐτὸς προστήσοιτο παντός, (ἀπατηθῆσεται) κατὰ. || 26 ὑπέρο add. Zachariae || 28 ἰδιώτης M || 31 τοῦ — γεγόμενον Zachariae || 32 Κομήτου Zachariae] κόμησ τοῦ M || τοῦ addidi

μνήμης παῖς πρὸ τῆς συμπληρώσεως τοῦ αὐγούστου μηνὸς τῆς ἀρτί παρελθούσης πρώτης ἐπιμεμήσεως τὸν πάντα σίτον εἰσήνεγκεν εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν καὶ τὴν τρικαῦτα τῶν τῆν αὐγουσταλίαν ἔχοντι παρέδωκεν ἀρχῆν. ταῦτο δὲ τοῦτο ἐπραξε καὶ ὁ νῦν τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ἀντεχόμενος, τουτέστιν Ὁρίων ὁ ἐνδοξότατος ἄστυνας πληρωρίας, τὴν τε ἐπὶ Ἰωάννου τὴν τε ἐπὶ Ὁρίωνος γενομένην, ἐκπεμφθεῖσας ἢ σὴ ὑπεροχῆ καὶ ἡμεῖς ἐπειδομεν. ῥαθυμίας οὖν ἔσται μόνῃς (καὶ) προδοσίας τὸ μὴ καὶ τοσοῦτοις γενομένοις ἀκολουθήσαι, ὥστε καὶ μελλοῖνα καὶ ἰσχυρότερον αὐτὸν ἐποιήσαμεν καὶ τὴν του αὐγουσταλίου δεδώκαμεν αὐτῶ τὰξιν τε καὶ δικαιοδοσίαν· οὐ γὰρ ἂν εἴη φορητὸν τὸ μελλοῖνος μὲν ἐξουσίας δρᾶσθαι, ἐλάττωτα δὲ καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ καταστῆσαι καὶ ὑποθεῖναι τὴν τε ὅλην πολιτείαν κινδύνῳ ἑαυτὸν τὴν δὲ ἄλλῃ διπνεκεῖ, καὶ τῆς ἀρχῆς ἐκπίπτουσα καὶ ἐναγόμενον καὶ (ἐν) ιδιότητι βίῃ καὶ μετὰ τὴν τελευτήν διὰ τὸν αὐτὸν κληρονομοῦσαν καὶ (πραγμάτων) τὸ χρεῖος ἐκλύοντα, ἕως κατὰ τριῶν ἀρτάβων (τοῦ) σίτου ἅπαν τὸ μέτρον τὸ μὴ ἐκκομισθῆν ἀποσωθεῖται τῷ δημοσίῳ διὰ τοῦ θρόνου τῆς σὴς ὑπεροχῆς εἰσπραξαμένον.

CAPUT XXV.

Ἄρξει δὲ καὶ στρατιωτῶν καὶ ιδιωτῶν, τῶν μὲν κατὰ τὸ τῆς στρατιωτικῆς ἀρχῆς δίκαιον, τῶν δὲ κατὰ τὴν τοῦ αὐγουσταλίου δικαιοδοσίαν, δηλαδὴ ὑποκειμένων αὐτῷ (καθ' ἕνα ἐπιόντες ἐφθήμεν) τῶν ἐπιχωρίων ἀρχόντων, οἷς τῶν εἰρημνέων ἐπαρχιῶν μέλει, καὶ τῶν πευθόμενων αὐτοῖς τάξεων καὶ πάσης πολιτικῆς καὶ δημοσίας βοηθείας, καὶ παγάρχων καὶ πολιτενομένων καὶ ἁπλῶς ἀπάντων (τῶν) κατὰ τὰς ἐπαρχίας ἐκεῖνας ἢ ὄντων ἢ οἰκούντων ἢ παρασχόντων ἢ δημοσία καθ' οἰονοῦν τρόπον χειρίζοντων. οὐδ' ἔξει παθήσειαν καὶ ἀγειν πρὸς ἑαυτὸν καὶ εἰ ἑτέρας ἐπαρχίας οἰκοῦσι (μὴ) ὑποκειμένας αὐτῷ, ἐπὶ μόναις μέντοι ταῖς δημοσίαις εἰσπράξεσιν· ὅπερ ποιήσει κἂν εἰ ἐν τοῖς αὐτοῦ τοποῖς ὄντες εἰτα ἀποφύγοιεν. οὕτω γὰρ ἔσται παραχθῆν ἢ τῶν δημοσίων εἰσπραξίς ἀπροσάριστος. εἰ δὲ τις τῶν παγάρχων, ὑπὲρ ὧν καὶ κινδυνεύει, ἀγνώμονας περὶ τὴν αἰσίαν σιτοπομπίαν ἢ περὶ τὰ τοῖς ναυλοῖς καὶ ταῖς κατὰ χώραν δαπάναις ἐπιδιδόμενα εὔροι, τοῦτους οὐκ ἀποκινήσει μὲν, ὑπὸ ἀσφάλειαν δὲ καταστήσει καὶ ἑτέρους ἀναζητήσει πρὸς τὸ πρᾶγμα ἐπιτηδείους καὶ μηνύσει ταῦτα τῷ θρόνῳ τῆς σὴς ὑπεροχῆς, ὥστε παρὰ σοῦ καὶ τῶν ἀεὶ σοὶ [καὶ] τὴν αὐτὴν ἔχόντων ἀρχῆν εἰς τὴν βασιλείαν τὸ πρᾶγμα φερόμενον δεῖσθαι τὴν ἐκεῖθεν διοίκησιν, τῶν μὲν ἐπ' ἀγνομωσίῃν κατεγνωσμένων εἰ συνίδοιμεν ἀπελαυνόμενων, τῶν δὲ ἐπιλεγέντων ἐν τῇ χώρᾳ τούτων, εἰ γε ἡμεῖς ἐπιτηδείους εἶναι κρίνωμεν, ἀντικαθίσταμένον καὶ εἰς τὰς ἐκεῖνων παγαρχίας τε καὶ οἰσίας ἐμβαλόντων, θείας τε ἡμῶν (κελεύσεως) καὶ εὐσεβοῦς προσταξέως τοῦ θρόνου τοῦ σοῦ περὶ τούτου γινομένης.

CAPUT XXVI.

Βουλόμεθα τοίνυν κατὰ πρώτην τάξιν αὐτὸν προνοεῖν τῆς αἰσίας ἐμβολῆς καὶ τοῦ τροφίμου τῆς Ἀλεξανδρείαν, ὥστε ἐκπέμπειν αὐτὸν οἰκίαι κινδύνῳ καὶ τῶν ἐπιχωρίων ἀρχόντων καὶ τῶν πειθόμενων αὐτοῖς

magnificentissimae memoriae filium ante completum Augustum mensem indictionis primae quae nunc praeterit omne frumentum intulisse in urbem Alexandrinorum et tunc tradidisse ei qui Augustalis imperium obtinebat. Hoc idem autem fecit etiam qui nunc eam administrationem obtinet, id est gloriosissimus Orion; quas plenarias, et quae sub Iohanne et quae sub Orione facta est, huc missas sublimitas tua et nos inspicimus. Neglegentiae igitur solius erit et proditiōnis eos qui ipso minores fuerint non imitari, cum maiorem et potentio-riorem eum fecerimus et Augustalis ei dignitatem et iurisdictionem dederimus; neque enim tolerabile esset maiorem quidem potestatem adipisci, minorem autem decessoribus se praebere et universam rempublicam periculo subicere et semet ipsum calamitati perpetuae, imperio demotum atque etiam in privata vita conventum et post mortem per heredes suos debitum exsolventem, donec per ternas artabas frumenti omnis mensura quae exportata non fuerit publico fuerit salva, per tuae sublimitatis sedem exactione facta.

XXV. Praeertit autem et militibus et privatis, illis ex iure militaris imperii, his e iurisdictione Augustalis, scilicet subiectis ei ut antea diximus provincialibus iudicibus, qui provinciarum quas diximus curam gerunt, et officiis quae eis parent et omni civili et publico adiutorio, et pagarchis et curialibus et omnino omnibus qui in illis provinciis vel sunt vel habitant vel pagis praesunt vel publica quolibet modo tractant. Quos licet ibi etiam ad se adducere licet in aliis provinciis habitent ipsi non subiectis, ob solas tamen publicas exactiones; id quod faciet etiam si qui in suis locis versantes postea aufugerint. Ita enim publicorum exactio sine ullo praetextu procedet. Sin autem pagarchas, pro quibus periculum sustinet, improbos circa felicem frumenti evectioem aut circa ea quae nautis vel impensis provincialibus praebentur invenerit, hos non removebit quidem, sed sub cautione constituet et alios anquiret ad eam rem idoneos et nuntiabit haec sedi sublimitatis tuae, ut res per te perque eos qui quoque tempore idem quod tu imperium habent ad imperatorem relata inde administretur eique qui ob improbitatem notati sunt si nobis visum fuerit removeantur, qui vero in eorum locum electi sunt si nos idoneos esse iudicemus substituantur et in illorum pagarchias et substantias ingrediantur, sacra nostra iussione et pio edicto sedis tuae propterea facto.

XXVI. Volumus igitur eum primo loco curare felicem embolam et alimoniam urbis Alexandrinorum, ut evehat periculo proprio et provincialium iudicum et officiorum eis obtemperantium ad urbem

1 αὐγούστου Zachariae] αὐτοῦ M || mense Augusto a. 538 | 3 ὡς αἱ πληρωρίαὶ ὀηλοῦσι add. Zachariae olim | 4 ἄστυνας M || ἐκπεμφθεῖσαν cum Scrimgero vulg. | 5 ἐπειδομεν M || καὶ add. Agylaeus || τοσοῦτοις] τοῖς οὕτω Zachariae | 6 ἄλλως τε καὶ Zachariae (debebat καὶ (ἐπεὶ)); an ὅτε καὶ? | 9 ἐν add. vulg. | 10 πραγμάτων add. Kroll, καὶ del. Zachariae || τοῦ add. Kroll, σίτου corruptum putat Zachariae || 11 fuisse puto τῆς εἰσπράξεως γενομένης aut aliquid simile | Lacuna hausta esse praeccepta eius quae in c. VII—XI leguntur similia existimat Zachariae || 13 ὑποκειμένην M || 15 καὶ πᾶς ἀρχῶν καὶ πολιτενομένους M, corr. Zachariae

|| τῶν addidi || 17 καὶ M] καὶ Zachariae || εἰ Kroll] εἰς M || μὴ add. Zachariae (οὐχ Agylaeus) || 18 δημοσίων Zachariae || εἴς M, corr. Osenbrüggen || 19 sq. τινος — ἀγνώμονας Kroll] τινος — ἀγνώμονος M || 20 τὰ Osenbrüggen] τε M || καὶ διδόμενα cum Scrimgero vulg. || 21 ἀναζητήσει M^b || 22 καὶ del. Agylaeus, σοὶ [παρεδεδωκένων ἢ] καὶ Zachariae || 24 συνειδοίμεν M || τούτων Agylaeus] τοῦτο M, εἰς τοῦτο Osenbrüggen || 25 γ Zachariae] δὲ M cf. 786, 24 || 26 κελεύσεως add. Kroll, ἀντιγραφῆς καὶ post εὐσεβοῦς add. Zachariae || Hic complura deesse et sequentia ad administrationem limitis Aegypti spectare existimat Zachariae

τάξων κατὰ τὴν Ἀλεξανδρίαν, καθ' ὅσον (αἱ) ὑπ' αὐτὴν τεταγμένοι χώραι τε καὶ πόλεις * * * κινδυνευόντων καὶ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων καὶ πάσης πολιτικῆς καὶ δημοσίας βοηθείας περὶ τὴν ζώνην καὶ τὴν περιουσίαν καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτῆν, εἰ μὴ ἐπαρνησάμενοι. ἀλλὰ τῆς βῆν ἐνταῦθα εὐτυχούς σιτοπομπῆς μέχρι δεκάτης τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός ἐκάστης ἐπινημέσεως εἰ μὴ ἐκπέμψει καὶ παραδώσει κατὰ τὴν Ἀλεξανδρίαν πόλιν τῶ ταύτης αὐγουσταλίῳ ἢ τοῖς παρ' αὐτοῦ προβαλλομένοις τὸν δὲ φιλοτιμούμενον παρ' ἡμῶν τῶ τροφίμῳ τῆς Ἀλεξανδρίας πόλεως μέχρι πεντακαδικαίας τοῦ ὁκτωβρίου μηνός στελεῖ καὶ παραδώσει τῷ αὐτῷ περιβλέπτῳ αὐγουσταλίῳ ἢ τοῖς παρ' αὐτοῦ προβαλλομένοις εἰς τοῦτο ὅπερ καὶ φθάσαντες διευτυπώσαμεν. πράξει δὲ τὴν πληναρίαν κατὰ τὸ ἀνωθεν παρ' ἡμῶν διατεταγμένον.

CAPUT XXVII.

Ἐπειτα, ὅπερ ἐπόμενον ἐστὶ τῷ πράγματι (φαρὲν δὴ τὸ τῶν ναύλων), ἐν φροντίδι καὶ κινδύνῳ παντὶ αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἐπιχωρίοις ἀρχοῦσι καὶ ταῖς πειθομέναις αὐτοῖς τάξεσι κείσεται, ὥστε τὰς πόλεις καὶ τοὺς τόπους καὶ τὰ πρόσωπα, ὅσα ὑπεθῆκαμεν τῇ ὑποτεταγμένῃ τῷδε τῷ νόμῳ ἀπογραφῇ καὶ ἀφωρίσαμεν τῷ τῶν ναύλων τίτλῳ, εἰσπράττειν πάσης μειώσεως χωρὶς καὶ ἀπαιτεῖν τὸ ἐντεῦθεν χρυσίον ἅπαν καὶ διδόναι τῷ τῶν ναύλων ἀποδέκτῃ εἰσὶν τῶν τεταγμένων καιρῶν κατ' οὐδὲν αὐτοὺς ὑπερβαίοντα, ὥστε μὴ ἐμποδίσαι τῷ τῶν ναύλων λόγῳ, ὅπερ ἐστὶν ἀδὴς ἐμπόδισμα τῆς αἰτίας ἐμβολῆς. καὶ γὰρ δὴ καὶ ὁ ἐντεῦθεν κίνδυνος οὕτως αὐτὸν ὄφεται, ὥστε ἀναγκασθῆναι πᾶν ὅπερ ἂν μὴ ἐμπροσθέντος καταβάλῃ τῷ τῶν ναύλων ἀποδέκτῃ, τοῦτο διπλάσιον ἀπαιτεῖσθαι αὐτὸν τε καὶ τὴν αὐτοῦ τάξιν. Τὰ δὲ ὅσα ἐκ τῆς παραδιδομένης αὐτῷ παρ' ἡμῶν χώρας εἰσφέρεται ταῖς τραπέζαις τῆς σῆς ὑπεροχῆς, ταῦτα διὰ τε τῆς τάξεως τῆς σῆς ὑπεροχῆς διὰ τε τῶν σκηνιαρίων καὶ τρακτηριῶν τῶν εἰρημίων ἐπαρχιῶν οἰκίῳ κινδύνῳ ἀπαιτεῖσθαι βουλόμεθα ἐκ τῶν τόπων καὶ τῶν πόλεων καὶ προσώπων τῶν ὑποκειμένων τῷδε ἡμῶν τῷ θεῷ νόμῳ καὶ σαφεστέρῳ ποιούντων τὴν τῆς εἰσπράξεως εὐκολίαν· αὐτοὶ γὰρ ταῦτα πράξουσι καὶ ἐνταῦθα πέμψουσι. 20

CAPUT XXVIII.

Καὶ οὐδὲ λόγον ἀσυλλίας δώσει τις, εἴτε ὁ τὴν ἀρχὴν ἔχων εἴτε πόλεως ἐπίσκοπος εἴτε ὁ τῆς Ἀλεξανδρίας περιβλεπτοῦ αὐγουσταλίος, εἰ μὴ πρόσταξις γένηται τοῦ θρόνου τοῦ σου ταῦτα βουλομένη ἢ καὶ αὐτοὶ οἱ τρακτηταὶ ἢ οἱ σκηνιαριοὶ ἢ οἱ τὸν τόπον αὐτῶν ἐπέχοντες τοῦτο αἰτήσουσιν, ἐπὶ τῆς αὐτῆς μέντοι προθεσμίας καὶ ἐπὶ τοῦτοις τοῖς ὅροις, ἐφ' οἷς ἂν ὁ θρόνος ὁ σὸς προστάξῃ καὶ αὐτοὶ βουληθῆεν ταῦτα γενέσθαι· πλὴν εἰ μὴ τὸν λόγον ἐπὶ τούτῳ δοίεν, ἐφ' οἷς εἰσὼ ἡγῶν (ἡμερῶν) ἐξελθόντας αὐτοὺς 25 ἐκτός τῶν ἱερῶν χωρίων πρόνοιαν θῆσθαι τοῦ πᾶσι τρόποις πληρώσαι τὸ δημόσιον ἢ τὸ ἱκανὸν αὐτῷ ποιῆσαι, ὡς ἂν τοῦτο λάβοιεν σκηνιαριοὶ τοῦ δικαστηρίου τοῦ σου οἱ περὶ τοῦτον κινδυνεύοντες ἔλοιτο. τὸν γὰρ παρὰ ταῦτα διδόμενον λόγον οὐδὲ λόγον εἶναι βουλόμεθα, ἀλλὰ πανταχόθεν τὴν εἰσπράξιν καὶ ἔνδον τῶν ἱερῶν χωρίων ὑπομένειν τὸν λαβόντα μάτην τὸν τοιοῦτον λόγον, πρὸς τῷ καὶ τὸν παρασχόντα τοῦτον ὑποκείσθαι ταῖς ἐντεῦθεν εἰσπράξεσι τε καὶ μεθοδεύσας καὶ κληρονόμους τε αὐτοῦ καὶ διαδόχους καὶ 30 πράγματα. εἰ δὲ τις τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων παρὰ τὰ εἰρημένα δοίῃ λόγον, ἀνάγκην ἔξουσιν οἱ τῆς

Alexandrinorum, quantum regiones et urbes sub eo constitutae conferunt: periculum subeuntibus etiam clarissimis tribunis et omni civili et publico adiutorio, tam circa cingulum quam circa substantiam atque ipsam salutem, si opem non tulerint. Sed felicitis frumenti evectiois quae huc fit usque ad decimum diem mensis Septembris cuiusque indictionis mensuram mittet et tradet in urbe Alexandrinorum eius Augustali vel his qui ab eo deputantur; quod autem nos alimoniae urbis Alexandrinorum largimur usque ad quintum decimum mensis Octobris mittet et tradet eidem spectabili Augustali vel his qui ad hoc ab eo deputantur, id quod etiam antea disposuimus. Faciet autem plenariam secundum id quod supra a nobis constitutum est.

XXVII. Deinde, quod rem sequitur (naula dicimus), curam et omne periculum ei et provincialibus iudicibus et officiis eis parentibus facesset, ut ab urbibus et locis et personis quas in subiecta huic legi descriptione subdidimus et naulorum titulo assignavimus, colligant sine ulla immittione et aurum inde omne exigant et naulorum susceptori dent intra praefinitum tempus nequaquam hoc egressi, ne naulorum rationem impediunt, id quod rursus impedimento est felici embolae. Etenim etiam periculum eius rei ita ad eum pertinebit, ut quidquid intra statutum tempus naulorum susceptori non solverit, hoc duplum exigatur ab ipso et eius officio. Quaecumque vero ex regione a nobis ei commissa mensis sublimitatis tuae inferuntur, ea per officium sublimitatis tuae et scrinarios et tractatores dictarum provinciarum proprio eorum periculo exigi volumus e locis et urbibus et personis huic sacrae legi nostrae subiectis et plianorem reddentibus exactionis facilitatem: ei enim haec peragant et huc mittent.

XXVIII. Ac ne λόγον quidem asylī quisquam dabit sive qui imperium habet sive urbis episcopus sive urbis Alexandrinorum spectabilis Augustalis, nisi iussio procedat sedis tuae hoc praecipiens aut etiam ipsi tractatores et scrinarii vel qui eorum locum obtinent id petierint, eodem tamen die praefinito et eisdem conditionibus, sub quibus id fieri sedes tua praeceperit aut etiam ipsi id fieri voluerint. Nisi λόγον ea dent condicione, ut intra certos dies e sanctis locis egressi provideant, ut omnibus modis publico debitum exsolvant vel satis ei faciant, quemadmodum hoc accipere scrinarii tribunalis tui huius rei periculum sustinentes voluerint. Λόγον enim praeter haec datum ne esse quidem λόγον volumus, sed omnino exactionem sustinere etiam intra sancta loca eum qui temere huiusmodi λόγον acceperit, et insuper eum qui hunc praebuerit obnoxium esse exactionibus et conventionibus inde oriundis, et heredes eius et successores et substantiam. Quodsi quis dei amantissimorum episcoporum praeter ea quae dici-

1 αἱ add. Zachariae || ὑπ' Kroll] ἐπ' M || εἰσφέρουσι add. Zachariae, exciderunt forsitan plura, cf. e. g. 785, 10. 790, 8 || 4 lacunam statuunt vulgo, quam ad exemplar loci 782, 26 sqq. explet Zachariae; sed potius ei μὴ solum corruptum est (sententia aptum τὸ μέτρον) || 6 ὁκτωμβρίων M || στέλλειν καὶ παραδώσειν M, corr. Kroll || 7 post τοῦτο commate falso interpungunt vulgo (unde ὡσπερ Zachariae) || 10 αὐτοῖς Zachariae] αὐτῷ M

|| 13 ὑπερβαίνοντας Zachariae || 14 ἔσται Zachariae || 16 ἀπαιτεῖσθαι Agylaeus] ἀπαιτῆσαι M, ἀποκαταστήσαι Zachariae || 18 αὐτῶν Zachariae || 20 εἰσπράξουσι Zachariae || 21 οὐδὲ Kroll] οὐτε M || 24 ἢ Zachariae] εἰ M || 25 ἐφ' ᾧ Zachariae || εἰσορητὸν M, corr. Zachariae || 27 λάβοιεν M perperam] λαβείν οἱ Zachariae, an διαθεῖναι οἱ? || 29 παρασχόντα M^o || 31 δοίει M

ἵπ' αὐτὸν ἐκκλησίας Θεοφιλέστατοι οἰκονόμοι τε καὶ ἐκδικοὶ τὴν ἐντεῖθεν συμβαίνουσαν θεραπεῦσαι τῇ δημοσίῳ ζημίαν, πρότερον μὲν οἰκοῦν καὶ ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἵποστάσεως, εἰ δὲ ἀποροίεν, καὶ τῶν τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας πραγμάτων. εἰ δὲ τολμήσειαν παρὰ γνώμην τοῦ Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου δοῦναι τινα λόγον, οὐ μόνον ἀκυρον παντελῶς ἔσται τὸ γινόμενον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ζημίαν θεραπεύσουσι τῇ δημοσίῳ, πρὸς τῷ εἴ τι τοιοῦτο πράξαιεν παρὰ γνώμην τοῦ αὐτῶν ἐπισκόπου, πάντως αὐτοῖς καὶ ἀποκινεῖσθαι τῶν φροντισμάτων ὧν ἔχουσι καὶ τῆς ἱερωσύνης ἐκβάλλεσθαι. εἰ δὲ ἀρχῶν παρὰ τὰ διηγορευμένα δοῖη λόγον ὀφείλοντι δημοσία ταῖς τραπέζαις ταῖς σαῖς ἀφωρισμένα, ἢ οἱ τριβούνοι ἢ οἱ πρωτεύοντες [όντες] * * *

*mus λόγον dederit, necesse habebunt dei amantissimi oeconomi et defensores ecclesiae sub eo constitutae damnum inde ortum fisco sarcire, primum quidem de suo et e propria ipsorum substantia, si vero inopes sint etiam e rebus sanctissimae ecclesiae. Sin autem ausi erunt praeter voluntatem dei amantissimi episcopi λόγον alicui dare, non solum quod factum est omnino irritum erit, sed etiam ipsi damnum fisco restituent; praeterquam quod si quid tale praeter voluntatem episcopi sui fecerint, omnino removebuntur ab officiis quibus funguntur et e sacerdotio eicientur. Sin autem iudex contra vetita λόγον cui dederit publica tuis mensis deputata debenti, sive tribuni sive principes * * **

3 *τολμήσεις M, corr. Zachariae (τολμήσαιεν Agy-laeus) || τινι Zachariae || 7 ὄντες deleui. Post ὄντες dimidia pagina in M vacua; deinde sequitur: τέλος τῶν νεαρῶν ἰουστινιανῷ. Excidit cum ceteris notitia de qua agitur 781, 27. 783, 31. 787, 17. 790, 2. 794, 11. 19 || Data est constitutio indictione aliqua secunda (788, 10. 793, 1), i. e. aut a. 539 (Zachariae olim) aut a. 554 (Zachariae nunc). Illud suadet quod Johanni lex missa esse dicitur (780, 4), hoc quod Strategius plus quindecim annis ante legem magistratum aliquem gessisse perhibetur, quem annis 536 et 537 comitem sacrarum largitionum fuisse accepimus*

(*nov. XXII subscr. CV. CXXXVI inscr.*). At comitem s. l. Strategium tum fuisse non dicitur p. 788, 10; quem praefecti potius Augustalis munus ante a. 524 gessisse putaverim (cf. *Zeitschr. d. Sav. St. XV 371*). „De Anastasianis temporibus tamquam dudum praeteritis“ loqui Iustinianum (788, 1) non concedo; certe ex eius verbis colligi non potest triginta sex potius quam unum et viginti annis post Anastasii mortem legem latam esse. Quamobrem intra Sept. a. 538 et Aug. a. 539 constitutionem emissam esse iudico.

II.

APPENDIX CONSTITUTIONUM DISPERSARUM.

I.

DE ADSCRIPTICIIS ET COLONIS.

Imp. Iustinianus Aug. Dominico praefecto.

5

(Praefatio.) Adierunt nostram serenitatem Lugdunensium habitatores et hoc nos docuerunt: quia ante proposuimus legem, per quam iussimus adscripticios vel colonos commiscentes se liberis mulieribus procreare filios ad similitudinem liberorum, [et] ex hoc detrimentari fundos et eorum functiones, recedentibus agricolis velut ex utero libero procedentibus.

CAPUT I.

Et hoc corrigentes sancimus, secundum veterem legem de adscripticiis et colonis constitutis agricolis 10 quod nascitur adscripticium et colonum fieri; sed si sola fuerit mulier libera constituta cum procreaverit filios, tunc ergo nullo modo patimur laedi ex hoc penitus liberum uterum, ut quae talis mulier tali viro sociata fuerit, neque adscripticio neque colono; in hoc tantummodo casu obtinente lege. Sancimus ergo generalem legem, ut qui ex adscripticio et colono natus est patris naturam sequatur. Sic ergo et indemnitatis fisci collatoribus erit, parens carissime. Hoc ergo medentes praesentem dispositionem disposuimus, 15 quam observare tuam celsitudinem sancimus in omnibus Illyricianis partibus, ut non exinde deminutio aliqua dominis inferatur.

(Epilogus.) Tua igitur gloria quae nobis visa sunt et per hanc legem divinam significantur effectui mancipare festinet, multa imminente decem librarum auri qui eam violaverit aut concesserit violandam. Dat. VII. id. April. CP. imp. dn. Iustiniani (pp.) Aug. anno XIV. Iustino (vc.) cons. [a. 540.] 20

II.

IUSSIO IUSTINIANI IMPERATORIS PRO PRIVILEGIO CONCILII BYZACENI.

Imperator Iustinianus Alamannicus Gothicus Francicus Germanicus Anticus Alanicus Uuandalicus Africanus (pius) felix inclitus victor ac triumphator semper Augustus Daciano metropolitano Byzacii et omni 25 concilio Byzaceno.

Restitutus et Heraclius reverendissimi viri omnium quodammodo vestri concilii sacerdotum non relationem tantum sed ipsam visi sunt adtulisse praesentiam; relucebat namque in eis puritas vestrae auctoritatis et vitae. Nec solum ecclesiasticis causis sed totius provinciae utilitatibus profuerunt, dicentes et

App. I est in Iul.^p (contulit Girard), eiusdem Utin. et Trivulz., praeterea in lege Romana canonice compta (cod. Paris. 12448 [l] contulit Krüger).

App. II est in Iul. Utinensi (contulit Haenel), ed. Pithoeus p. 237 codice usus ignoto.

4 ascripticiis Iul.^p (sic semper) de scriptio et colono ex fine nouellae l || 5 Dominico pp. Illyrici con. Miraeus || 6 adierunt Kroll et Skutsch] docuerunt libri || ligdinensium Iul.^p, ligdinensium l || 7 legem] Cod. 11, 48, 24 cf. nov. CLXII c. 2 || commiscentibus Iul.^p l || mulieribus om. l || 8 proquare l || filios] liberos l || et del. Skutsch || 9 procedentes Iul.^p || 10 et hoc l] ex hoc Iul.^p || 11 quod nascitur om. l || fieri l || 12 utque Iul.^p l || 13 adscriptio^{is} || non fuerit Zachariae (ὡς τῆς τοιαύτης γυναικὸς τοιοῦτο ἀνδρὶ συνέχεται) || 14 generali lege con. Zachariae || 15 fisci Zachariae] fisco Iul.^p, a fisco et l || hoc Kroll] in hoc Iul.^p l || posuimus l || 16 quem Iul.^p l || diminutio l || 18

et om. l || significantem Iul.^p l, corr. Kroll (significata Miraeus) || 19 effectu l || muleta l || imminentem Iul.^p l || 20 subscr. dat. sub id. (d. l) aprilis constantinopoli (-lim l) imp. dom. nn. (dn.n. l) iustiniano aug. anno (an. Iul.^p) iustino (austino l) consule Iul.^p l || 22 hic habetur iussio Utin. || privilegio Pith.] priuilegia Utin. privilegiis Zach. || 23 Uizaeni Utin. Pith. (idem v. 26) || 24 gotticus Utin. Pith. || 27 heracleus Utin. || quod ad modum Utin., quod ad modo Pith., corr. Zachariae || 28 ipsam Zachariae] sua Pith. (Utin.) || usi Utin. || 29 et post dicentes om. Pith.

quibus iam beneficiis gaudeatis et quae a nostra sunt mansuetudine conferenda. Unde precibus eorum summa cum benignitate susceptis ad universa respondimus; et quantum apud nos eorum legatio valuit, ipsa testatur exhibitio praestitorum. Quaecumque igitur ad privilegia vestra vestrique concilii pertinent, iuxta veterem firmamus disciplinam. Orate igitur divinam misericordiam, ut et nos reipublicae et ipsam nobis servet incolumem, et quos a iugo subripuimus Vandalorum, ultra florem felicitatis antiquae sicut 5 volumus erigamus. Dat. prid. non. Octob. CP. imp. dn. Iustiniani (pp.) Aug. anno XV. [a. 541.]

III.

IUSSIO IUSTINIANI IMPERATORIS PRO PRIVILEGIO CONCILII BYZACENI.

Imperator Flavius Iustinianus Alamannicus Gothicus Francicus Germanicus Anticus (Alanicus) Vandalicus 10 Africanus (pius) felix inclitus victor ac triumphator semper Augustus Daciano metropolitano Byzacii.

Semper nostrae serenitati cura fuit servandae vetustatis maxime disciplinae, quam nunquam contempsimus, nisi et in melius augeremus; praesertim quotiens de ecclesiasticis negotiis contingit quaestio, quae patrum constat regulis definita, immo adventu superni numinis inspirata, quia constat esse caelitus constituta quicquid apostolica decernit auctoritas. Hinc est quod in Africanis quoque conciliis illa volumus 15 reservari, quae antiquitas statuit et sequentium oboedientia custodivit atque in nostrum usque saeculum intemerata perduxit. Nullus inter primates illud sibi privilegium vindicet quod accepisse non legitur, nullus adripiat quod habuisse iugiter non probatur; nec de rescriptis ad unius suggestionem promeritis aut de exemplis consuetudinem violantibus cuiuslibet sibi blandiatur ambitio. Illud per lege servandum est, quod concilii definitum servavit devota posteritas; nam quae quis in praedictum statutorum quibuslibet rebus 20 usurpavit, corrigenda potius quam imitanda censemus. Si quid igitur metropolitano Karthaginis vel primatibus Numidiae vel Byzacii conciliorum auctoritas praestitit et inoffensa consuetudo servavit, hoc sibi quisque optet, hoc vindicet, hoc nostra speret sanctione firmari. Nos tutores tantum sumus vetustatis et vindices; nec deerit ecclesiastica vindicta vel nostra in eos, qui aut ambitiosa superbia aut subrepticis postulationibus antiquitatem temerasse docebuntur, quoniam ad divinitatis tendit iniuriam, qui sanctorum 25 patrum constituta contemnere ac violare non metuit, sancte ac religiosissime pater. Beatitudo itaque tua, quae per hanc divinam pragmaticam sanctionem nostra statuit aeternitas, effectui mancipari observarique procuret. Divinitas te servet per multos annos, sancte ac religiosissime pater. Dat. III. kal. Novemb. imp. dn. Iustiniani anno XVI. [a. 542.]

IV.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗΔΕΝΑ ΜΗΤΕΥΕΣΘΑΙ ΕΠΙ ΙΔΙΩΤΙΚΑΙΣ Η ΔΗΜΟΣΙΑΙΣ ΠΡΟΦΑΣΕΣΙΝ.

Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς

Τὸ στρατιωτικὸν ἡμῖν ἢ πολιτεία διὰ τοῦτο τρέφει . . .

1 Μηδεὶς τῶν ἀρχόντων ἢ τῶν λογοδητῶν ἢ τῶν ἄλλων τῶν τὰ δημόσια πραττόντων μητερέτω οἶκόν 35 τινος προφάσει δημοσίων ὀφλημάτων, ἀλλ' εἴπερ οἴεται τοὺς ὑπευθύνους ἔνδον τῶν οἴκων κηλίπτεσθαι, δημοσίοις κηροῦσθαι προσώποις πρὸς τὴν τοιούτων ἀναζήτησιν· καὶ εἴπερ εὖρον αὐτοῖς, δημοσία παραγέτω καὶ τὴν εἰσπραξὶν ποιείσθω μηδαμῶς τοῖς οἴκοις παρενοχλῶν. εἰ δὲ καὶ στρατιωτικῆς δεηθεῖν βοηθείας πρὸς τὴν ἐξάντισιν τῶν δημοσίων, μὴ κηροῦσθαι νεολέκτοις στρατιωταῖς πρὸς τοῦτο, ἀλλὰ τοῖς ἐν πράγμασι τετρομμένοις καὶ τὴν πολιτικὴν τάξιν ἐπιστα- 40 μένοις καὶ τὴν εἰσπραξὶν οὐκ ἐν τοῖς οἴκοις, ἀλλὰ δημοσία ποιουμένοις μετὰ τῆς προεπούσης καθοσιώσεως.

App. III extat in Iul. Utinensi; ed. Pithoeus p. 237 e codice ignoto.

App. IV epitome extat apud Ath. 20, 5.

IV.

NE QUIS METETUR OB OCCASIONES PRIVATAS AUT PUBLICAS.

Idem imperator . . .

Exercitum nobis res publica ideo alit . . .

1 Nemo magistratum aut rationalium aut ceterorum qui publica tractant metato domum cuiusquam propter debita publica, sed si debitores intra domos abscondi existimat, publicis utatur personis ad eos indagandos; atque si eos invenit, publice producat et exactionem faciat nullo modo domos molestant. Si vero etiam militari indigeat auxilio ad publicorum exactionem, non utatur ad hoc militibus modo conscriptis, sed eis qui in rebus tertiis sint et rei publicae ordinem cognitum habeant et exactionem non in domibus, sed publice faciant cum debita devotione.

4 iuxta Pith. || 5 Vandalicorum Pith. || ultra Zachariae] ultro Pith. (Utin.) || 8 idem alia iussio Utin. alia iussio Pith. || privilegio Pith.] privilegia Utin., privilegiis Zach. || 9 Viza-ceni Pith. (Utin.) idem v. 11. 22 || 10 Anticus] atthicus Utin. Alanicus Pith. || 14 constant coni. Skutsch || adventu (vel obventu) Zach.] adventu Pith. (Utin.) || 15 constitutum coni. Zach. || discernit Utin. || 19 cuiuslibet Kroll] quibus

libet Pith. (Utin.) || 20 posteritas Zach.] prosperitas Pith. (Utin.) || 23 optet, sibi vindicet Pith. || 27 observareque Pith. (Utin.), corr. Kroll (at cf. bull. corr. hell. XVII 504 l. 18) || 29 XV an XVI Utin. incertum || 34 τὸ τὰ cod. || ἡμῖν cod. || 36 εἰ περὶ τόται cod., corr. Zach. || 37 εὖρον Kroll] εὖρον cod. || 39 κηροῦσθαι cod. || 40 τετρομμένοις cod.

- 2 Καθόλου δὲ πᾶσι προαγορεύει ἢ διάταξις ἐπὶ προφάσειν ἰδιωτικαῖς στρατιώταις μὴ κεχηθῆναι ἢ τὴν οἰανοὺν δι' αὐτῶν ἐπαγαγεῖν μεθοδεῖαν τισίν· εἰδότεων τῶν τοιοῦτό τι πράττειν ἐπιχειροῦντων, ὡς καὶ πάσης ἀγωγῆς, ἣν ἂν ὡς εἰκὸς ὁ νόμος αὐτοῖς ἐδίδου κατὰ τῶν ἐνθουνομένων, 3 ἐκπεσοῦνται δι' αὐτὴν καὶ μόνην τὴν ἐγγελοῖσιν. Τούς δὲ ἀφοριζομένους στρατιώτας εἰς ἐξάνυσιν δημοσίων παρακελεύεται πάσης σποριτοῦλων ἀπέχεσθαι λήψεως καὶ μηδὲν καθόλου 5 4 παρά τινος λαμβάνειν, ἀλλὰ ταῖς οἰκείαις ἀρκεῖσθαι σιτήσεσιν. Τὴν δὲ τῶν εἰρημένων πάντων παραφυλακὴν τοῖς κατὰ τόπον ἐπισκόποις τε καὶ ἀρχουσιν ἐπιτρέπει.
- 5 Πρὸς τοῦτοις ἀπαγορεύει τοῖς ἀρχουσι καὶ παντὶ ἑτέρῳ οἰκόν τινος μὴ καταλύειν προφάσει τοῦ ἀνανεῆσαι κατὰ τοῦ δεσπότου τοῦ οἴκου, δίχα μέντοι καινοτομίας καθ' ἑτέρου γενομένης· τῷ τοῦτο πράξαντι τὴν κατὰ τὸ διπλάσιον ἐκτίσειν τῆς ζημίας τῆς γενομένης τῷ δεσπότῃ τοῦ οἴκου 10 καὶ ποιητὴν δέκα χροσίων λιτρῶν (ἐπιτιθεῖσα) καὶ βασιλικὴν ἀγανάκτησιν· τούτων παραφυλαττομένων ὑπὸ τε τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν τὰ δημόσια κρατούντων. Ἐργράφη . . .

V.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΞΗΣ.

- Χρητὴ τὴν μεταξὸν τοὺς κομμερσιάρους πρὸς τοὺς βαρβάρους πραγματεῦσθαι ἢ νομίμασι τὴν λίτραν 15 καὶ μεταπωλεῖν τοῖς μεταξάρουσι ἢ τοῖς ἄλλοις οὐ πλέον καθαρὰν δίχα σφηκώματος ἢ ἄλλης προσθήκης ἢ ὕπου. Εἰ δὲ τις πρὸς βαρβάρους μὴ ὦν κομμερσιάρους πραγματεῦσθαι τι καὶ μεταξὸν ἐκείθεν ἀγάγη, δύναται αὐτὴν ἀφαιρεῖσθαι ὁ κομμερσιάρους, καὶ ὁ πραγματευόμενος δημεύεται καὶ διπνεκῶς ἐξορίζεται. Εἰ δὲ ὁ κομμερσιάρους ἢ ὁ μεταξάρους ὑπὲρ τὸ ἠηθὲν ποσὸν 20 πωλήσῃ ἢ ἀγοράσῃ, ὁμοίως τιμωρεῖται.
- Χρητὴ δὲ τοὺς πραγματευτὰς τῶν τοιοῦτων ἐγγύας δίδοναι τῇ πολιαρχίᾳ, ὡς οὐ πωλοῦσι κούφα ἀλλὰ δημοσίᾳ πᾶσαν ἣν ἔχουσι πραγματεῖαν· ἐπεὶ τιμωροῦνται. Χρητὴ δὲ κατὰ ταῦτα λογίεσθαι τῷ δημοσίῳ τὴν τιμὴν παντὸς τοῦ ὄλοσηρικού παρα τῷ κόμητος τῶν λαογιτιόνων τοῦ διδομένου 25 παρ' αὐτοῦ τῷ δημοσίῳ. Ὁ δὲ ἀγοράσας ὑπὲρ τὸ ταχθὲν ἀναγκαζόμενος δοῦναι προσαγγέλλει τῷ πράτῃ καὶ τὸ διπλοῦν ἀναπράττει· λοιπὸν γὰρ ὁ πράτῃς τὰ λεχθέντα πείσεται.

App. V. Epitomen servavit anon. cod. Bodl. 3399 fol. 58, quam ed. Zachariae anecd. 263 adn. 46 et ed. nov. II 293.

2 Omnino autem omnes velat constitutio ob occasiones privatas militibus uti aut ullum cuiquam per eos dolum parare; scientibus qui tale aliquid facere conantur se etiam omni actione quam fere lex 3 eis dabat contra debitores privatum iri ob ipsum solum conatum. Milites autem ad exactionem publicorum delegatos iubet sportulis accipiendis omnino abstinere ac nihil omnino a quoquam accipere, sed 4 propriis contentos esse annonis. Eorum autem quae dicta sunt omnium custodiam et episcopis et magistratibus locorum committit.

5 Praeterea velat magistratus et ceteros omnes domum cuiusquam destruere nisi propterea, ut cum domus domino renovet(?), ita tamen ut novo opere alius non offendatur; ei qui hoc fecit damni domus domino illati per duplum restitutionem et poenam decem librarum auri imponens et imperatoris iram; his observandis et a magistratibus et ab iis qui publica tractant. Scripta est . . .

V.

DE METAXA.

Oportet metaxam commerciaros a barbaris emere quindecim solidis libram et rursus vendere metaxarius aut ceteris non pluris puram sine sphecomate aut alia appendice aut sordibus. Si quis autem qui non est commerciaros a barbaris emat quid metaxamque inde importet, potest eam auferre commerciaros et emptor bonis ademptis in perpetuum expellitur. Sin autem commerciaros aut metaxarius supra dictam quantitatem vendat ematve, similiter vindicatur.

Oportet autem italium negotiatores vades dare praefecturae urbis, se non clam sed publice vendere omnia quaecumque vendunt; puniuntur enim. Oportet autem secundum haec fisci rationibus inferri a comite largitionum omnis holoserici pretium quod ab eo fisco datur. Emptor autem qui supra statutum dare coactus est litem intendit venditori et duplum reposcit; tum enim venditor quae dicta sunt patietur.

1 προφάσειν cod. || 2 μεθοδιαν cod. || 3 ἣν ἂν ὡς εἰκὸς Zach.] ἢ ἀνανεῶσαι nos cod. || 4 ἐγγελοῖσιν cod. || 5 σποριτοῦλλων cod. || 6 σπητήσεων cod. || 9 locus corruptus; ἀγανάκτησαι Zach. cl. 'Enantiophane' in B I 812 Hb. ἀνερευνήσαι Skutsch. Possis (εἰ μὴ) προφ τοῦ ἀνανεῶσαι μετὰ τ. δ. || γενομένης Zach.] γενομένου cod. Cf. nov. CLXV || 11 ἐπιτιθεῖσα supplevi, ἐπάγει

vel ἐπάγουσα Heimbach || ἀγανάκτησιν cod. || 12 eodem fere tempore quo nov. CXVI datam esse putat Zachariae || 16 σφηκώματος Bodl. || 22 an ἐπειτοίγῃ? || 23 ὄλοσηρικού Bodl. || λαογιτιόνων Bodl. || 25 Inter annos 540 et 547 legem a Iustiniano latam esse probat Zachariae mém. de l'acad. de St. Pétersbourg VII 9 (1865) n. 6.

VI.

(Imp.) Flavius Iustinianus Alamannicus Gothicus Francicus (Germanicus) Anticus (Alanicus) Vvandalicus Africanus pius felix inclitus victor ac triumphator semper Augustus Paulo pp. Africae.

Pernidimus scribere tuae magnitudini, ut neminem de colonis qui temporibus Vvandalorum de possessione egressi sunt et inter liberos commorati sunt, iterum attrahi et ad colonatus condicionem iterum 5 reduci; quia volumus eos sicut temporibus Vvandalorum erant, sic et modo sint. Insuper autem de cetero quicumque suam contempserint terram et ad alienam se ducere voluerint, eos restituere iubemus. Dat. VIII. id. Septembris Constantinopoli imp. dn. Iustiniani (pp.) Aug. (anno XXVI.) post cons. Fl. Basilii anno XI. indictione prima. [a. 552.]

VII.

1 Ut omnia firma sint, quae Amalasuinta vel Atalaricus vel Theodatus concesserunt. Pro petitione Vigilii venerabilis antiquioris Romae (episcopi) quaedam disponenda esse censuimus ad utilitatem omnium pertinentia, qui per occidentales partes habitare noscuntur. Inprimis itaque iubemus, ut omnia quae Atalaricus vel Amalasuinta regia mater eius vel etiam Theodatus Romanis vel senatu poscente concesserunt, inviolabiliter conserventur. Sed et ea quae a nobis vel a piae memoriae Theodora 15 Augusta quondam coniuge nostra conlata sunt, volumus illibata servari, nulla cuicumque danda licentia contra ea venire, quae a praedictis personis pro quibuscumque rebus vel titulis data vel concessa esse noscuntur; excepta videlicet donatione a Theodato in Maximum pro rebus habita Marciani, ex quibus dimidiam portionem Liberio viro gloriosissimo dedisse meminimus, reliqua dimidia Maximo viro magnifico relicta; quas apud utrumque firmiter manere censemus. 20

2 Ut per Totilanem factae donationes omnes irritae sint. Si quid a Totilane tyranno factum vel donatum esse invenitur cuicumque Romano seu cuicumque alio, servari vel in sua firmitate manere nullo modo concedimus, sed res ablatas ab huiusmodi detentatoribus antiquis dominis reformari praecipimus. Quod enim per illum tyrannidis eius tempore factum esse invenitur, hoc legitima nostra 25 notare tempora non concedimus.

3 Nemini noceat in captivitate degentium amissio instrumentorum. Licet enim generali lege prospectum est, ne instrumentorum amissio dominis, pro quibus instrumenta conscripta sunt, quodcumque praedictum rerum possit inferre, tamen specialiter etiam per illa loca hoc renovare censuimus, cum sciamus per diversas calamitates et hostiles pervasiones tam in ipsa civitate Romana quam in aliis locis hominibus instrumenta perisse. Ne quam igitur ex hoc quicumque patiantur calumniam aut aliquid sustineant detrimentum, sancimus ut instrumentorum quidem amissionem vel corruptionem nullum 30 praedictum pro domino vel possessione (vel) pro credito dominis rerum vel possessoribus aut creditoribus, pro quibus instrumenta conscripta fuissent, inferre. Pragmatica dat. id. Aug. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXVIII. pc. Basilii vc. anno XIII. [a. 554.]

4 Sed et si quis res absentis vel etiam capti, forsitan greges, per suam aut cuiuslibet auctoritatem 35 invasit vel petendo eas tenuit, reverso eo vel liberato sine ulla dilatione iubemus restitui ipsi vel etiam heredibus eius. Et si forte ille fatale munus subiit, etiam heredibus eius restituitur, (ut) legum auctoritas suggerit. Anno die et cons. ss.

5 Non praesumat quis alienum. Quia autem verisimile putamus diversos tyrannidis tempore res suas per metum alienasse hominibus vel officium quodcumque gerentibus vel aliam a Totila commissam 40

App. VI extat in Iuliani codicis Utinensi fol. 92^r, unde edidit Haenel Ber. d. Sächs. Ges. 1852 p. 75 et Iulian. p. 225.

App. VII extat in Iuliani Parisino (P), Mediolanensi Trivulziano (M), Utinensi (U), ex quibus post Miraeum et Pithoeum edidit Haenel Iulian. p. 185.

2 Flavius] pius cod. || gutticus cod. || bandalicus affricanus cod. || 3 triumphator cod. || 4 ut del. Zachariae (= *ὄστρα*) || bandalaricus cod. m¹, v ex b m² (idem 6) || possessiones cod. || 5 atrahi cod., retrahi coni. Zachariae || conditione cod. || 6 redduci cod. m² || 7 contempserit cod. || 8 imp. domnus iustinianus cod. || *ὁ εὐλ* fli basilii anno XII indiet ter prima cod., corr. Zachariae || 11 amalacuincta P, amalacyneta M, malauncta U || attalaricus PM || teudatus P, teodatus M || 12 petitionem MU || vigili PMU || episcopi add. Miraeus || essent U || 14 atalaricus P, athalaricus M, adalaricus U || amalasuinthia P, amalasuinthia M || teodatus P, teudatus M || senatui poscenti coni. Zachariae || 15 concessa sunt PMU, corr. Pithoeus || et om. U || theodora P || 16 coniugem nostram U || illiata P || servare PM || nullam U || quicumque U¹ || data MU || 17 eam U || praedictas personas PMU || vel prius om. MU || 18 excepta || ex prioribus excepta U || teodato P teudato M || pro ? || abita PM || 19 meminimus M || reliquam U || dimidiam PU || 20 relicto U || utriusque P || censuimus P cessimus U || 21 pro P || factas PMU || omnes om. M || irritae U || sunt M || totilanem P || 22 facto P || invenitur esse M || cuique alio

P, alii Beck || 23 nullum PM || ablata U || detentoribus U || dominus P || reformare M || 24 eius del. Skutsch || 26 degentium Kroll || gentium PMU || enim] etiam anonymus, malim iam || 27 generale leges profectum est U. Cf. Cod. 4. 21, 5. 10. 21 || inscripta U || 30 nequaquam PMU, corr. Haenel || faciantur P patitur M paciatur U || 31 sustineat PMU || sancimus U || ut om. U || nullus P || 32 dominio Skutsch || vel add. Beck, prove Zachariae || 33 instrumento P || fuisse PM || pragmatum PM, pragmat. U || CP.] const. P constant. M cons. U || dn.] dom. nro. P domn. n. M domino nostro U || iustiniano PMU || pp.] pio pp. PM || 34 pc. om. M || basilii PM, bilisari U || uic. PU || XIII. M] XIV P, XII U || 35 absentes U || capiti U || 36 liberatos in ullam dilationem U || iuvenus P || 37 et et etiam heredibus eius del. Zachariae restitui scribens cum Beckio; rectius vel etiam heredibus eius v. 36 deleveris (Skutsch) || ut add. Zachariae || legis P || 38 subgerit M || consl. P consul. M consoles U || 39 qui PMU || uirismile MU || ponamus P potamus M || diverso P || tyrannides U || 40 permetuunt PM || vel om. M || quoque et alia codd. || a tutela P at tutela M adutela U || commissam] comissa nel U

actionem vel potentiam vel gratiam apud eum habentibus, sive venditione vel quibuscumque contracti titulis, modo vero quod factum est prius rescindi desiderare, utpote per violentiam vel per metum tyrannici temporis factum, sancimus omnibus esse licentiam sui recipiendi sive vindicandi vel possessionis a iudice adipiscendae, pretiis tantummodo videlicet restitutis, quae tamen eo qui se dedisse perhibet adprobante veraciter consisterit exsoluta, nec aliquo postea modo vel fraude subtracta vel ab eo recepta; cum non absque ratione esse putamus, multa tunc temporis per metum vel violentiam facta esse, quae nostris temporibus rescindi exposcit iustitia; poena videlicet instrumentis inserta propter praedictas sanctiones modis omnibus quiescente. Dat. sub die anno et cons. ss.

6 De tempore postliminii, id est post captivitatem. Cum autem deo propitio nostro imperio sint omnes restituti, sancimus pro nostrarum legum auctoritate triginta nec non et quadraginta annorum praescriptionem, alias insuper legibus * * * locum habere et suam tenere per omnia firmitatem, his dumtaxat temporibus, quae ab adventu tyrannorum bellica confusio comprehendit, nullatenus in praescriptionum curricula imputandis. Dat. id. Aug. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXVIII. pc. Basilii vc. anno XIII. [a. 554.]

7 Ut instrumenta inrita (non) revocentur. (Cum autem) cognovimus, dum hostilis ferocitas Romanam civitatem vel alias obsideret, diversos contractus esse factos inter Romanos qui obsidebantur vel etiam instrumenta conscripta, in praesenti vero quosdam praedictos contractus rescindere vel etiam instrumenta irrita revocare, sancimus, etsi postea per hostilem incursionem huiusmodi documenta perierunt, nullam esse licentiam quae facta sunt infirmandi, sed omnes contractus obsidionis tempore factos in sua firmitate durare, instrumentis etiam competentem vim habituris et nullo per eorum amissionem dominis praedicio generando. Quod enim rite perfectum est, per fortuitos belli casus subverti subtilitatis non patitur ratio. Dat. anno die et cons. ss.

8 De rebus mobilibus vel immobilibus. Res insuper mobiles vel immobiles seseque moventes, quas a Theodorici regis temporibus usque ad nefandissimi Totilae superventum quocumque iure vel titulo Romani possedisse noscuntur per se vel usufructuarias vel alias personas, per quas unumquemque praecipit possidere, in posterum sine aliqua concussione apud eos servamus, eo videlicet ordine, quo per praedicta tempora easdem res possedisse noscuntur. Dat. anno die et indict. ss.

9 Pro immunitate tributorum. Ne autem tributorum exactionis intuitu habitatores patiantur molestias quascumque provinciarum, sancimus nullius maioris dignitatis officia pro exigendis functionibus dirigi, sed per provinciarum iudices et eorum officia * * * quodcumque damnum collatores sustinere pro tributorum videantur exactione; licentia non deneganda maioribus iudicibus et eorum officiis, si minus inlatae fuerint functiones, ipsos iudices et eorum officia convenire, et quod minus est inlatum exigere, ut tam publicae rationes quam collatoris utilitas procuretur. Dat. anno die et cons. ss.

10 De confirmatione absolutiois tributorum. Ipsarum enim functionum solutionem per consuetata loca vel tempora solemniter praecipimus fieri, nulla innovatione per hostilem adventum solutioni tributorum penitus inferenda, sed pro sua consuetudine vel nostrorum beneficiorum tenore sive ad arcam sive in provincia unumquemque solutionem in posterum etiam celebrare. Dat. anno die et cons. ss.

11 Ut leges imperatorum per provincias ipsorum dilatentur. Iura insuper vel leges codicibus nostris insertas, quas iam sub edictali programme in Italiam dudum misimus, obtinere sancimus. Sed et eas, quas postea promulgavimus constitutiones, iubemus sub edictali propositione vulgari, (et) ex eo tempore, quo sub edictali programme vulgatae fuerint, etiam per partes Italiae obtinere, ut una deo volente facta republica legum etiam nostrarum ubique prolatetur auctoritas. Dat. anno die et cons. ss.

12 De suffragio collatorum. Provinciarum etiam iudices ab episcopis et primatibus uniuscuiusque regionis idoneos eligendos et sufficientes ad locorum administrationem ex ipsis videlicet iubemus fieri provinciarum, quas administraturi sunt, sine suffragio, solitis etiam codicillis per competentem iudicem eis praestandis ita videlicet, ut si aliquam collatoribus laesionem intulisse inveniantur aut supra statuta tributa

1 grauam U || venditiones PU] unditionis sive donationis M, corr. Pithoens, venditionis Haenel || contractus Zachariae || titulos PM, titulo U || 2 vel P] aut MU || tyrannicis U || 3 possessiones codd. || 4 praeciis M || quae] qui P || 5 aliqui U || 6 potamus M || temporis Kroll] tempore libri || 7 iustitiam U || an actiones? || 8 et om. U || 9 tempora codd. || post liminum P, postliminium M || est om. P || captivitate P || dum MU || nostri imperii U || 10 auctoritatem U || 11 prescriptionem U || aliis con. Skutsch || cognitas suppl. Zachariae, an definitam? || sua U || 12 ad PM || aduentum MU || confusione U || perscriptionem U || 13 CP.] const. PM, cons. U || dom. nn. iustiniano pp. P, domn. n. iustiniano pc. M, dom. nostro iustiniano pc. U || aug. om. MU || anno XVIII. U || 14 basilii PM, basilium U || vc. om. U || 15 rubr. om. M || non add. Zachariae (Osenbrüggen) || cum autem addidi] hostiles MU || 16 obsiderit M, obsederit U || contractos M, contractores U || factus P] obsidebantur U || 17 contractos U || 18 irrita om. MU || pro U || 19 ea firmandi U ex corr. || omnis M || contractos U || factus M || 20 habituri P] et U] sed PM || nullum — praedictum generandum codd., corr. Zachariae || 21 enim] domini P || fortuitu U || belli casus subverti Za-

chariae] belli casus uert. P, bellica subverti M, bellica subvertis U || 22 et cons.] et consl. PM, consilibus U || 23 rubr. om. U, de res mobiles vel immobiles PM || 24 theuderici U || tutele P || 25 unusquisque Zachariae. Mihi praecipit corruptum videtur || praecipit U || 26 concussione U || quo] quod codd. || 27 possedere M || et indict.] in. d P || asta M || 28 exactiones PM, exactione U || instituitu U || 29 nullus MU || 30 excidit verbi causa exactionem fieri, ne (sin. Zachariae) || quocumque damno U || 31 licentiam non denegandam PU || officii U || 32 et prius om. U || exegere M || ut tam Osenbrüggen] et tam PU, actiam M || 33 puplice M || rationis Haenel || conlatores U || cons.] constit. U || 34 absolutis codd., ac solutione Haenel || 35 nullam innovationem U || aduentus U || 36 inferendas U || consuetudinem U || beficiorum M || aream U || 37 provinciam MU || die om. P || consl. PM, constit. U || 38 vel] et U || 39 inserta U || edicta libro grammate M || italia U || optinere P || 40 edictale propos. U || et add. Pithoens || 41 quas ubedictali M || programma aenolgatae P || optinere P || 42 re puplica P || ibique U || consl. PM, constituit. U || ssto M || 43 de suffra collatores U || ab] ad M || 45 solitis Kroll] litis codd. || iudicis om. eis U || 46 lesiones U

aliquid exegisse, vel in coëmptionibus mensuris enormibus aliisque praeiudiciis vel gravaminibus aut iniquis solidorum ponderibus possessores damnificasse, ex suis satisfaciunt facultatibus. Quod etiam si quis de administratoribus aut actionariis de praeteritorum nefandorum tyrannorum tempore fecisse invenitur, ex suis facultatibus ei, a quo abstulit, restituere iubemus, cum nos indemnitate subiectorum undique volumus procurari. Dat. id. Aug. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXVIII. pc. Basili v. anno XIII. [a. 554.] 5

13 Ut proprietates unicuique restituatur. Cum autem cognovimus, inimicis deo propitio diversis expulsis provinciis quosdam greges inventientes ab illis relictas [et] suo eas vindicare dominio, licet ad alios antea pertinebant, sancimus causa discussa, quantum quidem ad eos pertinet, eis praestari. Si quid vero ab aliis agnoscitur, dominum sua recipere, quod vero ex certo domino non cognoscitur, inter illos distribui, qui per eandem provinciam greges amisisse inveniuntur, divisione pro rata portione scilicet facienda. Dat. 10 anno die et cons. ss.

14 De eo, cui aliquid ablatum est, ut restituatur. Si qui etiam collatorum per occasionem tributorum exactionis vel cuiuslibet oneris praetextu ut alio irrationabili modo a quibusdam in auro vel in speciebus laesi esse noscuntur, hoc etiam competenter ei, qui ablatum est, iubemus sine ambiguitate restitui, ut undique provinciarum habitatores legitime sua recipiant et nostri temporis possint felicitatem 15 sentire. Dat. anno die et cons. ss.

15 De servis, qui tyrannorum tempore liberas duxerunt uxores. Illud etiam praeteritis capitulis inserendum esse censuimus, ut, si qui per Gothicae ferocitatis nefandissima tempora servi constituti liberas uxores inveniantur duxisse, vel etiam liberis hominibus ancillae coniunctae, licentiam quidem liberae personae discedendi per praesentes nostros mereantur affatus, ancilla videlicet vel servo in domi- 20 norum suorum iura remaneantibus, nullo praetextu dominis servorum vel ancillarum ex praeterito tempore generando. Si vero in posterum etiam coniugia tenenda esse putaverint, nullum praetextum circa libertatem propriam patiantur, filii vero maternam condicionem sequantur; quod etiam in illis, qui ex tali coniugio nati sunt, obtinere iubemus. Dat. id. Aug. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXVIII. pc. Basili v. anno XIII. [a. 554.] 25

16 De servis vel colonis ab alio detentis. Servos etiam vel colonos, quos ab aliquo contigit detineri, suis restitui dominis una cum medii temporis prole iubemus. Dat. anno die et cons. ss.

17 De deo dicatis virginibus. Cum autem tyrannicae ferocitatis praesumptionem res etiam illicitas quasi permissas egisse sine dubio sit, sancimus, ut si qui mulieres deo sacratas vel habitum religiosum habentes sibi coniunxisse inveniantur, nullam eas tenendi vel dotes forte conscriptas exigendi licentiam 30 habeant, immo magis nolentes mulieres abstrahantur ac suis iterum monasteriis vel ecclesiis aut saucto proposito, cui dedicatae sunt, restituantur. Dat. id. Aug. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXVIII. pc. Basili v. anno XIII. [a. 554.]

18 Ne per comparationes specierum collatores graventur. Ne vero per coëmptiones etiam quodcumque collatores detrimentum sustinere inveniantur, sancimus per unamquamque provinciam 35 illarum fieri specierum coëmptionem, quae per eandem provinciam abundare noscuntur; neque enim eius, quod ibi non abunde nascitur, coëmptionem fieri patimur; pretiis videlicet pro specierum venalitate, quae tunc temporis in foro rerum venalium obtinere noscuntur, statuendis, ipsis tamen pretiis specierum unicuique collatorum in tributorum imputandis exactionem. Commerciis videlicet navium nullo modo prohibendis, ut et noster felicissimus exercitus possit nutrire et collatores avaricias functiones ex abundantiam 40 specierum commercio infundere valeant; distributione coëmptionis pro arbitrio tam locorum antistitis quam primatum uniuscuiusque <regionis> celebranda, ne collatores ex officiorum avaritia per quemcumque modum opprimi videantur. Dat. die anno et cons. ss.

19 De mensuris et ponderibus. Ut autem nulla fraudis vel laesionis provinciarum nascatur occasio, iubemus in illis mensuris vel ponderibus species vel pecunias dari vel suscipi, quae beatissimo 45 papae vel amplissimo senatui nostra pietas in praesenti contradidit. Dat. die anno et cons. ss.

20 De mutatione solidorum id est monetae. Cum autem scimus, veterum Romanorum principum solidos per illa loca facile inveniri, comperimus autem negotiatores vel alios quosdam propter mutationem solidorum dispendium aliquod collatoribus nostris inferre, sancimus solidos Romanorum principum forma signatos sine permutationis dispendio per omnes provincias ambulare et per eos celebrari contractus; 50

1 uel inceptionibus U, quoemptionibus P || inormibus P, inurmbus M, om. U (cuius hinc non iam omnes affero lectiones) || aliis om. M || 5 CP.] const. MU, om. P || dn.] dom. nn. P(M?) domi U || iustiniano codd. || Aug. om. U || pc.] patrici. M || basili PM, basilium U || vic. P || 7 et del. Zachariae || 9 agnosceatur P || ex certo Zachariae (a certo R. Schneider) excepto codd. || 10 rata scilicet portione MU || 11 consule PM, constit. U || 12 totum c. XIV om. U || eo] eis PM || qui] quis PM || 13 exactiones PM || aut] ut P || 16 consl. PM || 17 XIV U et sic deinceps || 18 guthicae M, gutice U || 20 affatus anonymus in marg. Pith.] affectus PM, affectu U || 21 remeantibus Osenbr.] remanentibus PM, mantentibus U || 23 fili P || tali corruptum iudicat Zachariae. Discernitur inter eos qui nascuntur et qui nati sunt || 24 optinere P || idus U || CP.] const. PM, cons. U || dn.] dom. nn. P(M?) domi U || iustiniano libri || pp.] pio pp. libri || 25 basili M, ba-

sali U || vic. P || 26 sernos MU seruo P || vel PU] et M || colonos et detentos libri || seruus P || contegit P || 27 unam M || consl. PM, consul. U || 28 dicatas virgines PMU || 29 si quis P || 30 eas Osenbr.] eis libri || exigendi — ac suis om. P vulg. || 31 ac M] ad U || 32 dat. subd. id. M || CP.] const. libri || dom. nro (nn. P) iustiniano libri || pp.] pio pp. PM, pio U || 33 basili PM, basilium U || 34 pro P || collatorum libri || 35 unumquemque P, unamquemque MU || 36 enim om. MU || 37 habunde M || non fieri M || venalitate PM || 38 optinere P || 40 an arcarias? || abundantiam P || 41 antistites P, antistetis M || 42 regionis addidi (cf. 800, 44), civitatis Zachariae || auatia P || 43 consl. PM, constit. U || 45 occansio P || 46 cons. ss.] consl. sus. P, consl. ss. M, consti. ss. U || 47 solitorum M || monite MU || principium P

eo qui dispendium aliquod per mutatione solidorum inferre praesumpserit, pro unoquoque solido alterum tantum ei, cum quo contraxerit, inferente. Dat. id. Aug. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXVIII. pc. Basili v. anno XIII. [a. 554.]

21 Ut pretio satisfaciatur de quo tulit quis. Si quis etiam de rebus immobilibus ad alium pertinentibus aliquem ornatum vel materiam abstulisse inveniatur, modis omnibus restituere, vel si iam alicui iniuncta sint aedificio, pretio satisfacere coartetur, ut undique nostrarum legum conservetur auctoritas. Instrumenta etiam, quae ad alios pertinentia forte ab aliis detinentur, prioribus dominis iubemus restitui, ut omnes undique nostrarum legum adiutorio potiantur. Si vero instrumentum perisse inveniatur, cuius exemplar apud alterum invenitur, utpote duobus scriptis authenticis, prout in contractibus solitum est, ex eo, quod apud partem alteram invenitur, aliud conscribi iubemus et parti dari, cuius iam instrumenta perierunt, ut competentem possit habere cautelam. Sed et si quis instrumentum alienum sive ipse tollendo sive quocumque casu inveniendū malignitate vel incendit vel abscondit aut corrumpit aut quocumque modo habere desiderit, tunc quanti interest eius, ad cuius iura instrumenta pertinebunt, is qui dolum fecit satisfacere compellitur. Dat. die anno et cons. ss.

22 Ut annona ministretur medicis et diversis. Annonam etiam, quam et Theodoricus dare solitus erat et nos etiam Romanis indulsimus, in posterum etiam dari praecipimus, sicut etiam annonas, quae grammaticis ac oratoribus vel etiam medicis vel iurisperitis antea dari solitum erat, et in posterum suam professionem scilicet exercentibus erogari praecipimus, quatenus iuvenes liberalibus studiis eruditi per nostram rempublicam floreat. Dat. die anno et cons. ss.

23 Ut civiliter inter se causas audiant. Lites etiam inter duos procedentes Romanos vel ubi Romana persona pulsatur, per civiles iudices exerceri iubemus, cum talibus negotiis vel causis iudices militares immiscere se ordo non patitur. Dat. die anno et cons. ss.

24 Ut mutationes in suo statu stent. Rei publicae permutationes etiam vel comparationes sive competitiones cum publico factas usque ad adventum sceleratae memoriae Totilae in sua firmitate servamus, si tamen nulli aliquid alio possidenti competit. Dat. die anno et cons. ss.

25 Ut fabricae publicae serventur. Consuetudines etiam et privilegia Romanae civitatis vel publicarum fabricarum reparationi vel alveo Tiberino vel foro aut portui Romano sive reparationi formarum concessa servari praecipimus, ita videlicet, ut ex isdem tantummodo titulis, ex quibus delegata fuerunt, praestentur. Dat. die anno et cons. ss.

26 Ut per negotiatores coemptiones fiant. Super haec cognovimus, Calabriae vel Apuliae provinciae possessoribus pro coemptionibus non inferendis superindicticium titulum impositum esse pro unaquaque millena; unde coemptiones per negotiatores annis singulis exerceri, in praesenti vero negotiatoribus specierum coemptiones recusare temptantibus tam superindicticium titulum quam coemptionis onus provinciae possessoribus imminere; cum abunde mercatores sint, per quos possit exerceri coemptio, sancimus magnitudine tua haec examinare, si possibile sit per negotiatores species comparatas inferri, collatores provinciae nullatenus praegravari, cum superindicticio titulo semel eis imposito coemptionis etiam onus inferre sit impossibile. Dat. die anno et cons. ss.

27 Ut qui voluerint ad praesentiam imperatoris navigare, non impediuntur. Viros etiam gloriosissimos ac magnificos senatores ad nostrum accedere comitatum volentes sine quocumque impedimento venire concedimus, nemine prohibendi eos habituro licentiam, ne senatoribus nostris vel collatoribus debitus introitus quodammodo videatur excludi. Sed etiam ad Italiae provinciam eundi eis et ibi quantum voluerint tempus commorandi pro reparandis possessionibus aperimus licentiam, cum dominis absentibus recreari possessiones ad competentem mereri culturam difficile sit.

Quae igitur per hanc divinam pragmaticam sanctionem nostra statuit aeternitas, magnitudo tua modis omnibus effectui mancipare observarique procuret, poena decem librarum auri imminente contra temeratores nostrarum iussionum. Pragmatica dat. id. Aug. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXVIII. pc. Basili v. anno XIII. Narsi viro ill. praeposito sacri cubiculi, Antiocho viro magnifico praefecto per Italiam. [a. 554.]

1 eo — inferente Zachariae] eum (eam U) — inferat libri, eumque — inferre Haenel || pro mutatione MU] permutationi P || 2 ei] et MU || cum] ei P || contraxerit M || idus U || CP. — pp. om. U || const. PM || dn.] dom. nn. PM || iustiniano PM || pp. P] pio pp. M || 3 pc.] pp. P || basili PM, basil. U || uc. MU] cons. P || anno om. M || Cap. 21 extat in (lege Romana canonice compta) fol. 172 v ubi post inscr. add. Kap. XXI ex fine novellae || 4 pretio U] pretium PM] satisfaciatur U || de quo MU] et quod P || abstulit Zachariae || 5 materiam abstolissit inveniatur M || iam om. l || 6 iniunctis P] praeo M || 7 alium l || ab om. M || prioris P || 9 inveniatur P] inveniatur MU || autenticis P autenticis M || contractis P || solutum libri || 10 et] ut l || patri M || qui instrumentum l || 12 inveniendum P || at quocumque M || 13 pertinebant Osenbruggen || is P] his MU || 14 subscr. om. l die et ann. MU || 15 annonas ministrentur libri || quam theodericus M, theodericus U || 16 solidus M pr. || 17 quas Haenel || uratoribus MP || ante MU || solidum M pr. || 19 publicam P || anno et U] anno P, et anno M || 21 iudices — vel (?) om. U || exercere

iuuemus P || 22 patiantur MU] et om. PM || 23 reu P || vel om. MU || 24 competit petitiones P, conditiones Gothofredus, compactiones Zachariae || publico P || tutele P || firmamus P vulg. || 25 possidenti Zachariae olim] possidente libri || et U om. MP || 26 fabricas publicas libri || consuetudinem M || privilegio P || 27 publicarum P || albeo P || fortui MU] sive] sue MU || 28 hisdem MP, eisdem U || 29 et om. libri || 31 super indictium M || 32 unaquaqueque MU || 33 temptantibus Osenbruggen] temptantes PM || 34 an et eum? || mercatores P || pro quos M || possint libri || 35 magnitudinem — examinantem libri; correxerit || 36 super indictio M || honus P || 37 et om. libri || ss.] sp. M || 38 voluerit et impediatur P || 39 nostram PM || volentes Beck] volentibus libri || 40 neminem libri || 41 provincia P provinciae undies M || 42 comedandi M || dominus P || 44 per hac M || 45 effectum M pr. || observare PM, correxerit || procurit M || 46 pragmaticam PU, pragmat. M || Const. — Aug. om. M || CP.] const. libri || dn.] dom. nn. P, dom. nro U || Iustiniani] iustiniano pio P, iust. pie U || pp. P] pc. U || 47 basili libri || vc. — cubiculi om. U || antiocho libri || 48 italia libri

VIII.

LEX QUAE DATA EST PRO DEBITORIBUS IN ITALIA ET SICILIA.

In nomine domini nostri Iesu Christi Imperator Caesar Flavius Iustinianus Alamannicus Gothicus Franciscus Germanicus <Anticus Alanicus> Unandalicus Africanus pius felix inclytus victor ac triumphator
<semper> Augustus Narsi Panfronio et senatui.

Cum semper decursio barbarici temporis in novarum rerum ... et veteribus legibus occasionem praebeat promulgandis, generalibus hominum difficultatibus communi remedio subvenire necesse est. Universae quidem Italiae nos oblatae preces generaliter commoverunt, feneratoriis pecuniis reddendis aliquid iam annuere postulantes remedium, ne per communes calamitates et re ditibus propriis fraudentur et debiti impossibili solutioni succumbant. Talibus itaque precibus annuentes <per> praesentem legem sancimus, ut per universam Italiam atque Siciliam pro mutuis pecuniis, quae usque ad nuper factam incursionem Francorum datae noscuntur, post redditam perfectam pacem Italiae expleto quinquennio, tunc aut media pars creditae sortis creditoribus offeratur, aut medietatem suae substantiae, si hoc elegerit debitor, offerat creditori, usura videlicet a die crediti usque ad completum quinquennium <in> istis contractibus omni modo cessante. Si quae autem pignora pro debito data per clades Italiae perierunt, rei communem eventum tam debitor quam creditor sentiat, ut nec creditor pro mutuis pecuniis convenire nec debitor possit actiones exercere pigneraticias. Si vero pignora exstant, debita etiam sortis pro interris pignoribus solutio celebretur. Quodsi pars pignorum salva inveniat, pro rata portione sortis etiam pars creditorem sequatur. Si quis vero datorum pignorum magnitudinem occasione barbarici <temporis> lucri causa suppressimere aut celare voluerit et hoc a debitore comprobari potuerit, amisso debito pignora reddere compellatur. Hi vero, qui necessitatem debiti facientem beneficia vel usuras in capite debiti redigunt, quod etiam bonis temporibus fieri leges minime patiuntur, per hanc sanctionem huiusmodi fraudentur augmento, ita videlicet, ut, quidquid etiam de usuris et beneficiis confert ...

IX.

Imp. Fl. Iustinianus Alamannicus Gothicus Franciscus Germanicus Anticus Alanicus Unandalicus Africanus pius felix inclytus victor ac triumphator semper Augustus Iohanni pp. per Africam.

Cognitum nobis est quod quidam in provincia Africana non adtendentes iussiones nostras, quas pro repetitione fecimus rusticorum, calumniam exercere non cessant, repetentes colonos vel rusticos vel filios eorum, qui ex propriis rebus ante adventum felicissimi exercitus exisse monstrantur; sed et clericos in officiis ecclesiasticis constitutos ex iure colonatus sollicitare non cessant. Scimus enim nos pro hac causa sacros apices promulgasse quibus definivimus, tempore ex quo debentur repetitiones fieri rusticorum sive rusticarum. Iubemus ergo magnitudinem tuam has calumnias repetitionis modis omnibus in Africanis regionibus amputare et nullum permittimus colonorum statum < tam > in viris quam in mulieribus vel filiis eorum sibimet vindicare nisi ex tempore, quo sicut diximus felicissimus noster exercitus Africanam provinciam auxiliante deo nostro imperio vindicavit; clericorum autem repetitiones quo a tempore nostris apicibus statuiamus fieri iubemus nec ulterius dilatari; veterinosas enim lites et contentiones non patimur protelari. Quoniam autem cognovimus viros eloquentissimos supradictas iussiones nostras generalibus legibus non praeferre, iubemus tam praeteritas iussiones quas pro hac causa promulgavimus quam hanc praesentem iussionem in Africanis regionibus legis vicem obtinere et nulla praescriptione legum generalium submoveri; sed edictis a tua magnitudine propositis innoscere, ut sciant omnes Africani populi, sub qua temporis cautela suas debeant pro repetitione colonorum vel colonarum sive clericorum exercere actiones, poena quinque librarum auri qui contra hanc iussionem venire temptaverint feriendis. Divinitas te servet per multos annos. Dat. X. k. Octobris Chalcedone imp. dn. Iustiniani (pp.) Aug. anno XXXII. pc. Fl. Basilii vc. anno XVII. ind. VII.

App. VIII extat in Vindob. 2160 in appendice Iuliani, ex quo edidit Biener Zeitschr. f. gesch. Rechtsw. V 352 ss.

App. IX extat in Iuliani codice Unnensi f. 92^r post const. VI, ex quo edidit Haenel Ber. d. Sächs. Ges. 1852 p. 75 et Iulian. p. 225.

2 lx cod. || 3 Alamannicus Kroll] alanicus cod. || 4 guandalicus cod. || 6 in] intuitu Zachariae; lacunam statui] veteribus (non sanum)] veteris iuris Zachariae || 7 praebant cod. || 8 nos] nobis Zachariae || oblate cod. || 9 annuere Kroll] renuere cod. invenire Skutsch || reditum — fraudetur — solutionem succumbat cod. || 11 per add. Beck, praesente lege Zachariae || 12 data cod. || 13 medietatis cod., corr. Zachariae interpunctione ante si sublata || 14 usuras cod. || a die Zachariae] audiet cod. || in add. Zachariae || 15 cessantem cod. || si qua utrum cod., corr. Beck || 16 contineri cod. || 17 pignera cod. || 18 solatio cod. || pignerum cod. || ratam portionem — partem cod. || 19 datorum Zachariae] actorum cod. || pignerum cod. || occasionem cod. || temporis addidi, barbaricae <incursionis> Zachariae || suppressere cod. || 20 comprobare cod. || pignera cod. || 21 necessitate — faciente Zachariae; an necessitatem — augentes? || usura cod. || 22 augmentum cod. || 23 data est lex paulo post Francorum inva-

sionem, quae fuit anno 555 || 25 gotticus cod. || germanicus cod. m.¹ || bandalicus cod. m.¹, u ex b m.² || africanus cod. || 26 triumphator cod. || africa cod. || 28 repetitiones cod. || colonas vel rusticas cod., possis etiam < colonos vel rusticos > vel colonas vel rusticas || 29 monstratur cod. || 31 sacros apices] est app. VI || promulgare cod. || debere cod. || rusticorum cod. m.¹ || 32 africanis cod. || 33 nullam cod., nulli Zachariae || tam in viris quam Kroll] in viris tam cod., in viris aut Zachariae || 35 deo] domino cod. || quo a tempore Kroll] quia tempus cod., quo tempore Zachariae || 36 protelas cod. || 39 nullam prescriptionem cod. || 40 sed] sed et Zachariae non male || 41 repetitiones cod. || 42 feriendi cod., corr. Zachariae || 43 subscr. octubris calcedona imp. domi iustiniano cod. || XXXII Zachariae] XXII? cod. „palluit numerus“ || pc.] cons. cod. || basilii uc. anno XVI inde. VII cod.

INDICES.

I.

NUMERI VULGARES CUM EIS COMPARATI QUI SUNT IN ZACHARIAEI EDITIONE.

Vulgo	Zach.	Vulgo	Zach.	Vulgo	Zach.	Vulgo	Zach.
I—	IX	XLIX—	LXV	XCVII—	CXIX	CXLV—	CLXI
II—	X	L—	LXVI	XCVIII—	CXX	CXLVI—	CLXII
III—	XIV	LI—	LXVIII	XCIX—	CXXI	CXLVII—	CLXIII
IV—	XI	LII—	LXIX	C—	CXXII	CXLVIII—	om.
V—	XIII	LIII—	LXXI	CI—	CIX	CXLIX—	om.
VI—	XII	LIV—	LXX	CII—	LIII	CL—	CLXXIII
VII—	XV	LV—	LXXII	CIII—	LIV	CLI—	III
VIII—	XVI	LVI—	LXXIV	CIV—	LXXIX	CLII—	IV
IX—	XVII	LVII—	LXXIII	CV—	LXXXI	CLIII—	CXXXV
X—	XVIII	LVIII—	LXXV	CVI—	CXXIV	CLIV—	LVII
XI—	XIX	LIX—	LXXVI	CVII—	CXXVI	CLV—	I
XII—	XXII	LX—	LXXVII	CVIII—	CXXVII	CLVI—	CXXV
XIII—	XXXVIII	LXI—	LXXVIII	CLX—	CXXIX	CLVII—	CXXXIX
XIV—	XXXIX	LXII—	LXXX	CLX—	CXXVIII	CLVIII—	CXLIX
XV—	XXXV	LXIII—	LXXXIV	CLXI—	CXXX	CLIX—	CLXV
XVI—	XXXVI	LXIV—	LXXXIII	CLXII—	CXXXI	CLX—	VII
XVII—	XXI	LXV—	LXXXV	CLXIII—	CXXXIV	CLXI—	om.
XVIII—	XLII	LXVI—	LXXXVI	CLXIV—	CXXXIII	CLXII—	CVII
XIX—	XLIII	LXVII—	LXXXVII	CLXV—	CXXXVI	CLXIII—	om.
XX—	XLVI	LXVIII—	LXXXVIII	CLXVI—	CXXXVIII	CLXIV—	om.
XXI—	XLVII	LXIX—	LXXXIX	CLXVII—	CXLI	CLXV—	LXXXII
XXII—	XLVIII	LXX—	XC	CLXVIII—	CXLIII	CLXVI—	om.
XXIII—	XL	LXXI—	XCI	CLXIX—	CXLV	CLXVII—	om.
XXIV—	XXIII	LXXII—	XCH	CLXX—	CXLVIII	CLXVIII—	om.
XXV—	XXIV	LXXIII—	XCHH	CXXI—	XX	ed. I—	XVI
XXVI—	XXV	LXXIV—	XCIV	CXXII—	CXLVI	ed. II—	V
XXVII—	XXVI	LXXV—	LXXXIX	CXXIII—	CLV	ed. III—	XXXIII
XXVIII—	XXXI	LXXVI—	XC	CXXIV—	CLIII	ed. IV—	LV
XXIX—	XXXII	LXXVII—	XXVIII	CXXV—	CXLIV	ed. V—	CXXX
XXX—	XLIV	LXXVIII—	XCVII	CXXVI—	CLVI	ed. VI—	CXLVI
XXXI—	XLV	LXXIX—	XCVIII	CXXVII—	CLVII	ed. VII—	CXXXVII
XXXII—	XXIX	LXXX—	XCIX	CXXVIII—	CLII	ed. VIII—	CLVIII
XXXIII—	XXX	LXXXI—	CI	CXXIX—	CLIX	ed. IX—	LIX
XXXIV—	XXVII	LXXXII—	CH	CXXX—	CL	ed. X—	VI
XXXV—	VIII	LXXXIII—	CIV	CXXXI—	CLI	ed. XI—	CLXXII
XXXVI—	XXXIV	LXXXIV—	CV	CXXXII—	CXLVII	ed. XII—	XXXVII
XXXVII—	XL	LXXXV—	CVIII	CXXXIII—	C	ed. XIII—	XCVI
XXXVIII—	L	LXXXVI—	CHH	CXXXIV—	CLXVI	app. I—	CXXIII
XL—	LI	LXXXVII—	CVI	CXXXV—	CLXVII	app. II—	CXXXII
XLI—	LII	LXXXVIII—	CX	CXXXVI—	XLIX	app. III—	CXL
XLII—	LVI	LXXXIX—	CXI	CXXXVII—	CLXXIV	app. IV—	CXLII
XLIII—	LX	XC—	CXII	CXXXVIII—	II	app. V—	CLIV
XLIV—	LXI	XCI—	CXIII	CXXXIX—	LVIII	app. VI—	CLX
XLV—	LXII	XCH—	CXIV	CXL—	om.	app. VII—	CLXIV
XLVI—	LXIII	XCHH—	CXV	CXLI—	CLXXI	app. VIII—	CLXVIII
XLVII—	LXVI	XCIV—	CXVI	CXLII—	CLXX	app. IX—	CLXIX
XLVIII—	LXIV	XC—	CXVII	CXLIII—	CLXXIII		
		XCVI—	CXVIII	CXLIV—	om.		

II.

ORDO AUTHENTICI ET CORPORIS 168 NOVELLARUM
COMPARATUS.

Anth.	Nov.	Anth.	Nov.	Anth.	Nov.	Anth.	Nov.
1	I	35	XXXIII	69	LXVII	103	CVIII
2	II	36	XXXIV	70	LXVIII	104	CIX
3	III	37	XXXV	71	LXXI	105	CX
4	IV	38	XXXVI	72	LXX	106	CXI
5	V	39	XXXVII	73	LXIX	107	CXII
6	VI	40	XXXVIII	74	LXXIV	108	CXVI
7	VII	41	XXXIX	75	LXXII	109	CXIV
8	VIII	42	XL	76	LXXIII	110	CXIII
9	IX	43	XLII	77	LXXVI	111	CXV
10	X	44	XLIII	78	LXXVII	112	CXVII
11	XI	45	XLIV	79	LXXVIII	113	CXVIII
12	XII	46	XLVI	80	LXXIX	114	CXIX
13	XIII	47	XLVIII	81	LXXX	115	CXX
14	XIV	48	XLVII	82	LXXXI	116	CXXV
15	XV	49	L	83	LXXXII	117	CXXIV
16	XVI	50	LI	84	LXXXIII	118	CXXX
17	XVII	51	LII	85	LXXXIV	119	CXXXI
18	XVIII	52	XLV	86	LXXXV	120	CXXXVII
19	XIX	53	LIII	87	LXXXVII	121	ed. VIII
20	XX	54	LIV	88	LXXXVIII	122	CXXXIX
21	XXI	55	LV	89	LXXXIX	123	CXLV
22	XXII	56	LVI	90	XC	124	CXLVI
23	XXIII	57	LVII	91	XCII	125	CXLVII
24	XXIV	58	XLIX	92	XCIV	126	CLIX
25	XXV	59	LVIII	93	XCI	127	CXXXIV
26	XXVI	60	LIX	94	XCIV	128	LXXXVI
27	XXVII	61	LX	95	XCVI	129	CVI
28	XXVIII	62	LXI	96	XCVII	130	CXXXII
29	XXIX	63	LXXV = CIV	97	XCIX	131	CXXXIII
30	XXX	64	LXII	98	C	132	CXLIII
31	XXXI	65	LXIV	99	XCVIII	133	CXXVIII
32	CII	66	LXIII	100	XCIII	134	CXXXIII
33	CIII	67	LXV	101	CI		
34	CV	68	LXVI	102	CVII		

INDEX CONSTITUTIONUM AD TEMPORIS ORDINEM REDACTUS.

Variam lectionem non adnotavi nisi maxime necessariam.

Circa a. 512

CLXVIII. *Zoticus pr. pr. Or. Iohanni praesidi Cypri.*

a. 521—523

CLXVI. *Demosthenes pr. pr. etc. Fl. Ortalino praesidi Lydiae.*

a. 533

CLV. *Belisario magistro militum.*

D. k. Febr. CP. dn. Iustiniano pp. Aug. (III.) cos.

Ante kal. Iun. a. 534

CLI. *Iohanni praefecto praetorio Orientis iterum.*

Dat. XVII. (kal.)

a. 534

CLII. *Iohanni pr. pr. Or.*

D. k. Iun. CP. dn. Iustiniano pp. Aug. (IV.) et Paulino vc. coss.

Inter prid. k. Mai. a. 531 et XVII. k. Mai. a. 535

ed. II. *Iohanni pr. pr. Or.*

Ante XVII k. Mai. a. 535

CXXXVIII. *Hermogeni magistro officiorum.*

a. 535—536

ed. IV. *Iohanni pr. pr. Or.*

CLIV. *Floro comiti sacrarum rerum privatarum.*

CXXXIX. *Floro com. rer. priv.*

a. 535

I. *Iohanni pr. pr. Or.*

Dat. k. Ian. CP. Belisario vc. cons. ind. XIII.

XXXVI *Salomoni pr. pr. Africae.*

Dat. kal. Ian. CP. Belisario vc. cons.

II. *Hermogeni mag. off.*

Dat. XVII. k. April. CP. Belisario vc. cons. ind. XIII.

IV. *Iohanni pr. pr. Or.*

Dat. XVII. k. April. ind. XIII. Flavio Belisario vc. cons.

VI. *Epiphonio patriarchae CP.*

Dat. XVII. k. April. CP. Belisario vc. cons.

III. *Epiphonio patriarchae CP.*

Dat. XVII. k. April. CP. Belisario vc. cons.

V. *Epiphonio patriarchae CP.*

Dat. XVI. k. April. CP. Belisario vc. cons.

CXXXVI. *Strategio comiti largitionum.*

D. k. April. CP. Belisario vc. cons.

IX. *Iohanni patriarchae Romae.*

Dat. XVIII. k. Mai. CP. Belisario cons.

XI. *Catelliano archiepiscopo Primae Iustinianae.* 45

Dat. XVIII. kal. Mai. Belisario vc. cons.

VII. *Epiphonio patriarchae CP.*

Dat. XVII. k. Mai. CP. Belisario vc. cons.

VIII. *Iohanni pr. pr. Or.*

Dat. XVII. k. Mai. CP. Belisario vc. cons.

ed. I. *Episcopis et patriarchis.*

Dat. XV. (?) k. Mai. CP. Belisario vc. cons.

X. *Hermogeni mag. off.*

Dat. XVII. k. Mai. CP. Belisario vc. cons.

CXXXI. *Arsilio praesidi Tarsi.*

Dat. XVII. k. Mai. CP. Belisario vc. cons.

XVII. *Triboniano quaestori sacri palatii.*

Dat. XVI. k. Mai. CP. Belisario vc. cons.

XII. *Floro comiti rerum privatarum.*

Dat. XVII. k. Iun. CP. Belisario vc. cons.

XXIV. *Iohanni pr. pr. Or.*

Dat. XV. kal. Iun. CP. Belisario vc. cons.

XXV. *Iohanni pr. pr. Or.*

Dat. XV. k. Iun. CP. Belisario vc. cons.

XXVI. *Iohanni pr. pr. Or.*

Dat. XV. k. Iun. CP. Belisario vc. cons.

XXVII. *Iohanni pr. pr. Or.*

Dat. XV. kal. Iun. CP. Belisario vc. cons.

XXXV. *Triboniano quaestori.*

Dat. X. kal. Iun. CP. Belisario vc. cons.

LXXVII. *Constantinopolitanis.*

Dat. Iun. Belisario vc. cons.

{ XXXII. *Agerochio praesidi Haemimonti.*

Dat. XVII. k. Iul. CP. Belisario vc. cons.

{ XXXIV. *Agerochio praesidi Haemimonti.*

Dat. XVII. k. Iul. CP. Belisario vc. cons.

XXXIII. *Dominico pr. pr. per Illyricum.*

Dat. XVII. k. Iul. CP. Belisario vc. cons.

XXVIII. *Iohanni pr. pr. Or.*

Dat. XVII. k. Aug. CP. Belisario vc. cons.

XXIX. *Iohanni pr. pr. Or.*

Dat. XVII. k. Aug. CP. Belisario vc. cons.

ed. III. *Acacio procons. Armeniae(?).*

Dat. X. kal. Aug. Belisario vc. cons.

XXXVII. *Salomoni pr. pr. Africae.*

Dat. kal. Aug. CP. Belisario vc. cons.

XV. *Iohanni pr. pr. Or.*

Dat. id. Aug. CP. Belisario vc. cons.

XVI. *Anthimo patriarchae CP.*

Dat. id. Aug. CP. Belisario vc. cons. ind. XIII. 90

8 III. *suppl. Zach.* || 11 (kal. Ian. CP. dn. Iustiniano pp. Aug. III. cos.) (i. e. a. 533) *suppl. Zach.* || 14 IV. *suppl. Zach.* || 28 μετά την ύπατειαν Βελισαρίου Th(eod.) || 30 XVII. k. Contius e nov. 22 p. 181, 27] XV. k. M XII. k. Ath. & k. Iul. || *ινδ. υ' Ath.] ινδ. γ' Th.* || 33 XVII. k. April. M Ath. Iul.^w kal. April. Iul. cett. XVII. k. Iul. & || 36 XVII. k. M] k. Iul. & Ath. Th. *καλ. ιανν. Α* || *ύπατειας Βελισαρίου και Εύτροπίου Ath. (Th.), sim. Α* || 38 XVII. k. M] *ιθ' καλ. Ath., k. Iul.^w & || 40 XVI. M] XIII. & R, XII. & Bamb. υ' Ath., om. Iul.* || 42 basil. Iul.^w || 44 XVIII. kal. Bamb. II] VIII. kl. Iul.^b kal. Iul. al. VI idus Neob. *μηνη μαίω η Ath. μηνη μαίω Th. (et ita semper)* || 46 XVIII. Neob.] VI. Iul. || 48 XVII. k. M Ath.] XVIII. k. & Bamb. II k. & VIul. || *ινδ. β' add. Ath. Th.* || 50 XVII. k. mai. M p. 78, 17] XVI. k. ma. M p. 80, 41 XII. k. Mai. & p. 78, 17 XIII. k. Mai. & p. 88, 41 k. april. Iul.^v april. Iul.^b || 52 XV. k. Mai. Schoell] XV. k. april. M, et XII. et XIII. et XIV. k. Mai. & || 54 XVII. M Iul.^w] XVIII. & Bamb. II VII.

Iul.^v, om. & V. || 56 XVII. M. Ath.] XVIII. app. Iul. || 58 XVI. k. M] k. & Ath. || 60 XVII. id. iun. M *πρό εθ' καλ. Ιουλιών Ath. μ. Ιουλιών Th.* VI. idus octub. & Bamb. II. || *indio. XIII add. Bamb.* || 62 XV. kal. Iun. M & Iul.^b] *πρό εθ' καλ. Ιουλιών Ath. k. Iun. Iul.^w μ. Ιουλιών Th.* || 66 XV. k. Iun. M &] *πρό εθ' καλ. ιαννοναρ. Ath. kal. Iunias Iul.^{bw} || 68 XV. kal. Iun. M & Iul.^b] πρό εθ' καλ. ιαννοναρ. Ath. kal. Iun Iul.^w || 70 X. kal. iun. i. Neob.] XVI. kal. iunias Iul.^b *πρό εθ' καλ. Ιουλιών Ath. μ. Ιουλιών Th.* XV. kal. Iun. Zach. || 72 Subscr. *restituta e Th.* || 74 XVII. k. Iul. (Ath.) XV. k. uul. M || *μετά τ. ύπατειαν Βελισαρίου Th.* || 76 XVIII. k. iul. Iul.^w V. kal. mart. T μ. *Ιουλιών μετά τ. ύπ. Bel. Th.* || 80 XVII. k. & Ath.] XV. k. M k. Iul.^b || 82 XVII. & Iul.^b] XV. M *ιβ' Ath.* VI. Iul.^w || 84 X. M] XVII. Zach. || 86 XVII. kal. Zach. || *μετά τ. ύπατ. Bel. Th.* || 88 id. & Ath.] XVI. id. M || 90 id. &] XVI. id. M XIII. kl. Iul.^b καλ. Ath.*

- LXVI. *Iohanni pr. pr. Or. et consuli.*
Dat. k. Mai CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
anno XII. Iohanne vc. cons.
- LXVII. *Menae patriarchae CP.*
5 Dat. k. Mai CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
ann XII. Iohanne vc. cons.
- LXVIII. *Iohanni pr. pr. Or. et cons.*
Dat. VIII. k. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
Aug. anno XII. Iohanne vc. cons.
- 10 LXIX. *Constantinopolitanis.*
Dat. k. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
anno XII. Iohanne vc. cons.
- LXX. *Iohanni pr. pr. Or. et cons.*
Dat. kal. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug
anno XII. Iohanne vc. cons.
- 15 LXXI. *Iohanni pr. pr. Or. et cons.*
Dat. k. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
anno XII. Iohanne vc. cons.
- LXXII. *Iohanni pr. pr. Or. et cons.*
20 Dat. k. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
anno XII. Iohanne vc. cons.
- LXXIII. *Iohanni pr. pr. Or. et cons.*
Dat. prid. non. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
Aug. anno XII. Iohanne vc. cons.
- 25 LXXIV. *Iohanni pr. pr. Or. et cons.*
Dat. prid. non. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
Aug. anno XII. Iohanne vc. cons. ind. I. τὸ
ἄνω ἔτος.
- LXXVI. *Iohanni pr. pr. Or. et cons.*
30 Dat. id. Oct. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
anno XII. Iohanne vc. cons. ind. II.
- Post VII. id. Mart. a. 538
CLXV. *Dominico pr. pr. Illyrici.*
Inter k. Sept. 538 et k. Sept. 539
ed. XIII. *Iohanni pr. pr. Or.*
a. 539
- LXXVIII. *Iohanni pr. pr. Or.*
Dat. XV. k. Febr. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
Aug. anno XII. Apione vc. cons.
- 40 LXXIX. *Menae patriarchae CP.*
Dat. VI. id. Mart. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
Aug. anno XII. Apione vc. cons.
- LXXX. *Iohanni pr. pr. Or.*
Dat. VI. id. Mart. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
Aug. anno XII. Apione vc. cons.
- 45 CXXXIII. *Iohanni pr. pr. Or. (Menae).*
Dat. XVII. k. Apr. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
Aug. anno XII. Apione vc. cons.
- LXXXI. *Senatui CP.*
50 Dat. XV. k. Apr. CP. imp. dn. Iustiniani pp
Aug. anno XII. Apione vc. cons.
- LXXXII. *Iohanni pr. pr. Or.*
Dat. VI. id. April. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
Aug. anno XIII. Apione vc. cons.
- LXXXVI. Dat. XV. k. Mai. imp. dn. Iustiniani 55
Aug. anno XIII. Apione vc. cons.
- LXXXIII. *Iohanni pr. pr. Or.*
Dat. XV. k. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
anno XIII. Apione vc. cons.
- LXXXIV. *Iohanni pr. pr. Or.* 60
Dat. XV. k. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
anno XIII. Apione vc. cons.
- LXXXVII. *Iohanni pr. pr. Or.*
Dat. XV. k. Iun. Septimo imp. dn. Iustiniani Aug.
anno XIII. Apione vc. cons. 65
- CLXII. *Dominico pr. pr. Illyrici.*
D. V. id. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
anno XIII. Apione vc. cons.
- LXXXV. *Basilidi mag. off.*
Dat. VII. k. Iul. Chalcedone imp. dn. Iustiniani 70
pp. Aug. anno XIII. Apione vc. cons.
- CI. *Iohanni pr. pr. Or.*
Dat. k. Aug. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
anno XIII. Apione vc. cons.
- LXXXVIII. *Iohanni pr. pr. Or.* 75
Dat. k. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
anno XIII. Apione vc. cons.
- LXXXIX. *Iohanni pr. pr. Or.*
Dat. k. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
anno XIII. Apione vc. cons. 80
- XC. *Iohanni pr. pr. Or.*
Dat. k. Octob. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.
anno XIII. Apione vc. cons.
- XCI. *Iohanni pr. pr. Or.*
Dat. kal. Oct. CP. imp. Iustiniani anno XIII. 85
Apione vc. cons.)
- XCII. *Iohanni pr. pr. Or.*
Dat. VI. id. Oct. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
Aug. anno XIII. Apione vc. cons.) 90
- XCIII. *Iohanni pr. pr. Or.*
Dat. V. id. Oct. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
Aug. anno XIII. Apione vc. cons.)
- XCIV. *Iohanni pr. pr. Or.*
Dat. V. id. Oct. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
Aug. anno XIII. Apione vc. cons.) 95
- XCV. *Iohanni pr. pr. Or.*
Dat. kal. Nov. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
(Aug.) anno XIII. Apione vc. cons.
- XCVI. *Iohanni pr. pr. Or.*
Dat. k. Nov. CP. imp. dn. Iustiniani anno XIII. 100
Apione cons.
- XCVII. *Iohanni pr. pr. Or.*
Dat. XV. k. Dec. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
Aug. anno XIII. Apione vc. cons.
- XCVIII. *Iohanni pr. pr. Or.* 105
Dat. XVII. k. Ian. CP. imp. dn. Iustiniani pp.
Aug. anno XIII. Apione vc. cons.
- XCIX. *Iohanni pr. pr. Or.*

8 k. Iun. *mauult Zach.* || 11 dat. — CP. om. *M* || *καλ. Ἰουλ.*
Ath. || 14 kal. *M*] prid. non. ε || 17 k. Iun. *M*] prid. non.
Iun. ε *πρὸ νόνων Ἰουλίον Ath.* || *μετὰ τ. ὑπ. Ἰωάννου*

Ath. || 20 kal. Iul. *Iul.*^b || 23 prid. non. ε *Ath.*] pp. *N M* ||
ὑπατείας Ἀπριανός Ath. || 26 prid. om. *M* || Iun. om. ε ||
ind. — *ἔτος solus M* || 30 id. Oct. *M Ath.*] V. id. Oct. ε
μ. Ἰουλίω Th. || ind. β *M*] *ἰνδ. α Ath.* || *ὑπατείας Ἀπρι-*
ανός Ath. || 38 XV. k. febr. *M*] *καλ. φεβρ. Ath. μ. φε-*
βρουαρίω Th. kal. Sept. ε || 41 VI. *M*] V. ε (*μαρτ.*
v. l. εἰδούς ματίαν Ath.) || 44 VI. id. Mart. *Biener*] VI.
id. Mai. ε VII. id. mai. *M μ. μαρτίω Ath. Th.* || 47
XVII. k. apr. *M*] III. id. Mart. ε δ' *νόνων μαρτ. Ath.*
μ. μαρτίω Th. VII. C || *βασιλείας Ἰ. τὸ ἰγ' (v. l. η')*
Ath. solus || 50 XV. *M Ath.*] X. ε (kal. madii V) || 53
dat. XV. *ceteris om. M* || *ἔτει ἰβ' Th.* || 55 *Subscr. om.*
M Iul. ε codice ignoto ed. Pitheous, congruunt Ath.
Th. ε (qui dat. Apione vc. cons.) || 58 Iun. ε *Ath. Th.*] *apr. M* || 61 XV. om. *Iul.^w k. om. M.* || *Ἰουλίω Th.*
|| τὸ ἰβ' *Ath.* || 64 *Om. M.* *πρὸ ἰβ' καλ. (om. Ἰουν.)*
Ath. k. Iun. Iul.^w || 67 *πρὸ ε' (v. l. ε')* *εἰδῶν (v. l. καλ.)*

Ἰουν. Ath.] V. id. sert. M XV. k. Iun. Zach. || 70 *Om.*
M Iul. VII. kal. iulii ε V] *πρὸ ε' καλ. Ἰου. Ath. μ.*
ἰουλίω Th. || 73 *τὸ ἰγ' Ath.] XII. ε V* *ἔτει ἰβ' Th.*
om. M || 76 *Om. M. Sept. Iul. Ath. Th.] Dec. ε* || 79
Sic ε Ath. (qui τὸ ἰβ') Th. dat. XV. k. sept. CP. post
css. ulisario us. anno II M || 85 *Om. M Iul. imp. — cons.*
suppl. ex Ath. Th. || 88 *Om. M. VI. id. ε Iul.^c Ath.]*
id. Iul.^w || CP. — *cons. suppl. ex Ath. Th.* || ind. V. *add.*
Iul.^c indict. VII. Iul.^w || 91 *Om. M. V. id. Iul.^w Ath.]*
XII. id. Iul.^c || CP. — *cons. suppl. ex Ath. Th.* || ind. V.
add. Iul.^{cw} || *Subscr. quae est in ε Esc.: dat. VIII.*
kal. Iunias CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII.
Iustino vc. cons. (a. 540) non huc pertinet || 94 *Om. M.*
id. Oxr. Ath. V. idus ceteris om. ε VII. octubr. Iul.^w
|| CP. — *cons. suppl. ex Ath. (Iul.^w Th. qui ἰδ')* || 97 *Om.*
M Iul. kal. ε] πρὸ ε' καλ. Ath.] || 100 *Om. M. anno XIII.*
Iul.^w || 103 XV. k. *M*] kal. ε *Iul.^w Ath.]* || 106 XVII.
k. Ian. (*Ath.*) || VII. kal. ian. ε V XV. k. ian. *M k. iul.*
Iul.^b et Sang. || ann. XII. *M* anno XIV. *Iul.^b et Sang.*
|| ὑπατείας Ἀπριανός Ath.] iustino uc. consule Iul. Sang.
(Iul.^b M) i. e. a. 540

- Dat. XIII. k. Ian. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. Apione vc. cons.
 C. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. XIII. k. Ian. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIII. Apione vc. cons.
 5 Post V. id. Iun. a. 539
 CLVI.
 a. 540
 app. I. *Dominico pr. pr. Illyrici.*
 10 Dat. VII. id. April. CP. imp. dn. Iustiniani Aug. anno (XIV.) Iustino cons.
 CVI. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. VII. id. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno (XIV.) Iustino vc. cons.
 15 540—547
 app. V.
 a. 541
 CVII. *Basso com. dom. obtinenti locum Iohannis pr. pr.*
 20 Dat. k. Febr. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIV. Basilio vc. cons.
 CVIII. *Basso com. dom.*
 Dat. k. Febr. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIV. Basilio vc. cons.
 25 CX. *Iohanni pr. pr. Or.*
 Dat. VI. k. Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. Basilio vc. cons.
 CIX. *Iohanni pr. pr. Or.*
 30 Dat. non. Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. Basilio vc. cons.
 CXI. *Theodoto pr. pr. Or. (Eliae pr. pr. III.)*
 Dat. k. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. Basilio vc. cons.
 CXII. *Theodoto pr. pr. Or.*
 35 Dat. IV. id. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. Basilio vc. cons.
 app. II. *Daciano metropolitano Byzacii.*
 Dat. prid. non. Octob. CP. imp. dn. Iustiniani (pp.) Aug. anno XV.
 40 CXIV. *Theodoto pr. pr. Or.*
 Dat. kal. Nov. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. Basilio vc. cons.
 CXIII. *Theodoto pr. pr. Or.*
 45 Dat. X. k. Dec. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. Basilio vc. cons.
 CLIII. *Eliae pr. pr. Illyrici.*
 Dat. prid. id. Dec. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. (anno XV.) Basilio vc. cons.
 Post a. 541
 50 CXXXV. D. VI. k. Mart. CP. (imp. dn.) Iustiniani (pp. Aug. anno . . . post) cons. Basilio vc. (anno . . .)
 a. 542
 CXV. *Theodoto pr. pr. Or.*
- Dat. k. Febr. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. 55 anno XV. p. c. Basilio vc. ind. V.
 ed. VII. *Iuliano.*
 Dat. kal. Mart. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XV. post Basilio vc. cons.
 CXVI. *Theodoto pr. pr. Or.* 60
 Dat. V. id. Apr. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVI. p. c. Basilio vc.
 CLVII. *Lazaro comiti Orientis.*
 Dat. k. Mai. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVI. p. c. Basilio vc. 65
 app. III. *Daciano metrop. Byzacii.*
 Dat. IIII. kal. Novemb. imp. dn. Iustiniani anno XVI.
 CXVII. *Theodoto pr. pr. Or.*
 Dat. XV. k. Iannar. CP. imp. dn. Iustiniani pp. 70 Aug. anno XVI. p. c. Basilio vc. ind. ε'.
- a. 543
 CXVIII. *Petro pr. pr. Or.*
 Dat. XVII. k. Aug. Septimo Miliario imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVII. p. c. Basilio 75 vc. anno II. ind. VI.
 CXXV. *Petro pr. pr. Or. (Gabrielio pr. urbi).*
 Dat. id. Oct. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVII. p. c. Basilio vc. anno II.
- a. 544 80
 CXIX. *Petro pr. pr. Or.*
 Dat. XIII. k. Febr. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVII. p. c. Basilio vc. anno III.
 CXXII. Dat. X. k. Apr. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVII. p. c. Basilio vc. anno III. 85
 CXXXII. *Constantinopolitanis.*
 Dat. prid. non. April. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVIII. p. c. Basilio vc.
 CXX. *Petro pr. pr. Or.*
 Dat. VII. id. Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. 90 Aug. anno XVIII. p. c. Basilio vc. anno III.
 CXXXIV. *Petro pr. pr. Or.*
 Dat. XVII. k. Iul. (imp. dn.) Iustiniani (pp. Aug.) anno XVIII. p. c. Basilio vc. anno III. ind. VII.
 CLVIII. D. prid. id. Iul. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. 95 Aug. anno XVIII. p. c. Basilio vc. anno III.
- Ante a. 545
 ed. IX. *Triboniano pr. urbi(?)*.
- a. 545
 CXXX. *Petro pr. pr. Or.* 100
 Dat. k. Mart. CP. (imp.) dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVIII. p. c. Basilio vc. anno IV. ind. VIII.
 CXXXI. *Petro pr. pr. Or.*
 Dat. XV. kal. April. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XVIII. p. c. Basilio vc. anno IV. 105 ind. VIII.
 CXXXVIII. *Petro pr. pr. Or.*

1 XIII. kal. ε V] XVIII. k. Iul.^w Ath. XV. k. M || 4 XIII. k. M Ath.] XVI. kal. ε || anno — cons. om. M anno XIII. ε V || 10 VII.] sub Iul.^p l || 13 V. id. ε πρὸ καλ. Ath. || εἰς id^s solus Th. || 20 εἰς ἰβ' Th. anno XIII. ε V || bilisar. uc. cons. M Th. || 23 ἵππετα Βελισσαρίου Th. || 26 VI. M] VII. ε || Basilio ε] bilisar. M || 29 non. ε Iul.^w Ath.] II. k. M VI. k. Zach. || ἴπ. Βελισσαρίου Ath. Th. || 32 Om. M. μετὰ τ. ἴπ. Βασιλείου Ath. || 35 Om. M. δ' εἰδῶν Ath.] III. id. ε V. id. Iul.^w || 41 μ. σεντεμβρίου Th. || ann. XVI. Iul.^{bw} || 44 ἵππετα Ἀπώνιος Ath. || 47 id. Dex. Ath. || 50 VI. k. Mart. (Ath.) || k. in. mar. M || anno XXX. et anno XVI. (i. e. a. 557) Zach. || 55 Belisarii Iul.^{p(b)} basil. uc. cons. (a. 541) M (Th.) || ind. V. add. Iul.^w Ath. || 61 V. id. M] id. ε Ath. || an. XVI. ε ed. Ven.] τὸ ε' Ath. Th. om. M || bilisar. uc. cons. M || 64 anno XVI. (Ath.) η' Th. || p. c. Basilio vc.] μετὰ τ. ἵππετα Βελισσαρίου Ath. bilisar. uc. cons. M om. Th. || 67 XV. an XVI. Utin. incertum || 70 III. idem decemb. Iul.^b || ann. XV. M anno XCI Iul.^b || uilisarii Iul.^b || 74 XVII. k. aug. Iul.^{w(b)} Ath. (M) || k. III.

aug. Iul. Utin. III. id. ε || anno XVII. Iul. Th.] τὸ ἰβ' Ath. anno XVI. ε om. M || anno II. Iul.^b Ath.] anno III. Iul.^p Utin. om. Th. M (qui basili uc. cons. et ita plerumque) || 78 id. oct. M] καλ. 'Oxt. Ath. XV. kal. Ian. ε μ. ἰανουαρίου Th. || anno XVIII. (pro XVII.) ε] τὸ ε' Ath. || 82 XIII. M] XIII. Iul. ε' Ath. || τὸ ε' Ath. (Th.) anno XCVI Iul.^b || τὸ γ' Ath. Th.] quarto Iul.^b || 84 πρὸ ε' καλ. Ath.] II. k. M || post bilisario uc.

cons. M || 87 pri. n apr. M] von. Ἀπριλλ. Ath. μ. Μαῖω Th. || anno III. Biener] τὸ δ' Ath. Th. || 90 VII. id. Mai. MC Iul.^b ε] id. Iun. Ath. μ. Ἰουλίω Th. || XVIII. C] XCIII Iul.^b XIII ε Esc. || III. C Ath. Th.] II. ε || ἰνδ. ζ add. Th. || 93 Sic Iul. (XII. k. Utin.) Th., XVI. (ἰγ' Ath.) kal. Ian. . . . anno XIX. (a. 545) ε Ath. (congruit ind. VIII. a Iul. tradita!) || 95 pri. id. iul. M] id. ἰδῶν ἰουλίω Ath. || εἰς ἰγ' Th.] τὸ ἰγ' Ath. || anno III. Zach.] τὸ τέταρτον Ath. || 101 anno IV. Iul. Th.] τὸ γ' Ath. || 104 XV. Iul.^w M] ἰδ' (v. l. ἰβ') Ath. || ann. u. ind. VII. Iul.^w

Dat. VIII. id. Iun. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XIX. p. c. Basilii vc. anno IV. ind. VIII.

a. 546

5 CXXIII. *Petro pr. pr. Or.*
Dat k. Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XX. p. c. Basilii vc. anno V. ind. IX.

CXXVI. *Theodoto pr. pr.*

10 <Dat. . . . imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XX. p. c. Basilii vc. anno V.>

a. 546—551

CLXVII. *Bassus pr. pr. . . .*

a. 548

CXXVII. *Basso pr. pr. Or.*

15 Dat. k. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXII. p. c. Basilii vc. anno VII. ind. XI.

ed. VIII. *Basso pr. pr. Or. (Eugenio pr. pr.)*

Dat. XV. kal. Oct. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXII. post Basilii vc. cons. anno VII

20 a. 551

CXXIX. *Addaeo pr. pr. Or.*

D. XVII. k. Iul. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXV. p. c. Basilii vc. anno X.

a. 552

25 app. VI. *Paulo pr. pr. Africae.*

Dat. VIII. id. Sept. CP. imp. dn. Iustiniani <pp.>

Aug. <anno XXVI.> p. c. Fl. Basilii anno XI.

ind. I.

a. 553

30 CXLV. *Areobindae pr. pr. Or. et mag. mil.*

Dat. VI. id. Febr. CP. imp. dn. Iustiniani pp.

Aug. anno XXVI. p. c. Basilii vc. anno XII.

CXLVI. *Areobindae pr. pr. Or.*

35 Dat. VI. id. Febr. CP. imp. dn. Iustiniani pp.

Aug. anno XXVI. p. c. Basilii vc. anno XII.

CXLVII. *Areobindae pr. pr. Or. et mag. mil.*

Dat. XVII. k. Mai. CP. <imp.> dn. Iustiniani pp.

Aug. anno XXVII. p. c. Basilii vc. anno XII.

a. 554

40 app. VII. *Narsi praep. sacri cubiculi, Antiocho pr. pr. Italiae.*

Dat. id. Aug. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.

anno XXVIII. p. c. Basilii vc. anno XIII.

a. 555

45 CLIX. *Petro pr. pr. Or. iterum.*

D. k. Iun. CP. <imp.> dn. Iustiniani <pp. Aug.>

anno XXIX. p. c. Basilii anno XIV. ind. III.

Post a. 555

app. VIII. *Narsi Panfronio et senatui.*

50 a. 556

CXXXIV. *Musonio pr. urbi (Petro pr. pr. Or.)*

Dat. k. Mai. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug. anno XXX. p. c. Basilii vc. anno XV.

a. 558

app. IX. *Iohanni pr. pr. Afr.*

55 Dat. X. k. Oct. Chalcedone imp. dn. Iustiniani

<pp.> Aug. anno XXXII. p. c. Fl. Basilii vc. anno XVII. ind. VII.

CXLII. *Marthani com. rer. priv.*

60 Dat. XV. k. Dec. Septimo <imp.> dn. Iustiniani

pp. Aug. anno XXXII. p. c. Basilii vc. anno XVII.

a. 559

CXLI. *Constantinopolitanis.*

65 Dat. id. Mart. CP. <imp.> dn. Iustiniani pp. Aug.

anno XXXII. p. c. Basilii vc. anno XVIII.

ed. XI. *Petro pr. pr. Or. iterum.*

70 Dat. VI. kal. Ian. CP. imp. dn. Iustiniani pp.

Aug. anno XXXIII. post Basilii vc. cons. anno XVIII.

a. 563

{CXLIII. *Areobindae pr. pr. Or.*

{Cl. *Leoni.*

75 Dat. XII. kal. Ian. CP. imp. dn. Iustiniani pp.

Aug. anno XXXVII. p. c. Basilii vc. anno XXII.

a. 565

CXXXVII. *Petro mag. sac. off.*

80 Dat. VII. k. Apr. CP. imp. dn. Iustiniani pp. Aug.

anno XXXVIII. p. c. Basilii vc. anno XXIII.

a. 566

CXL. *Iuliano pr. urbi.*

85 D. XVIII. k. Oct. Chalcedone imp. dn. Iustini

pp. Aug. anno I. ind. XV.

CXLVIII. D. anno I. Iustinov pp. Aug.

a. 569

85 CXLIX. Dat. XV. k. Febr. CP. <imp.> dn. Iustini

pp. Aug. <anno IV.> p. c. eiusdem <anno III.>

a. 572

CXLIV. *Diomedii pr. pr.*

90 D. XV. k. Iun. CP. imp. dn. Iustini pp. Aug.

anno VII. p. c. eiusdem anno VI.

a. 574

95 CLXI. <Dat. . . . Dec. Tiberii Constantini felicissimi

Caesaris anno I. ind. VIII.>

95 CLXIV. <Dat. . . . Dec. Tiberii Constantini felici-

cissimi Caesaris anno I. ind. VIII.>

a. 575

100 CLXIII. <Dat. . . . April. Tiberii Constantini felici-

cissimi Caesaris anno I. ind. VIII.>

Annorum incertorum

CLX. *Papio.*

ed. X.

app. IV.

1 VIII. id. (Ath.) VIII. kal. Iul. id. M || τὸ εἰς Ath.]
ἔρεσιν ἢ Th. || 7 XX. S Iul. ^{cu} Ath.] XVIII. ε Th. || ann. V.
S Iul. Th.] an. III ε Pist. an. II ε Bamb. || 9 Subscr. resti-
tuta e Th. || 15 k. Sept. M Iul. ^b kal. Iovliov Ath.
μ. Iavovagw Th. || τὸ εἰς Ath. Th.] ann. VI. Iul. ||
ind. α' (α' cod.) add. Th. || 18 XV. M] XVII. ε Esc. ||
XXV post basilio uc. cons. anno VI M] XXII po. Esc.
|| 23 ann. XXV M Ath.] an. XXII ε Esc. Th. || 27 anno
XII. cod., corr. Zach. || 31 VI. id. Febr. Contius] id.
Febr. ε IV. id. sept. M γ' IIII. δ. vosuβo. Ath. μ. φe-
βovagw Th. || XXVI. Biener] XV. ε τὸ κς Ath. τὸ λς
Th. || XII. ε] τὸ β' Ath. τὸ γ' Th. || 34 VI. id. ε Ath.]
id. M || XXVI. Ath. Th.] XXV. ε || 38 anno XXVII.
Zach.] ἔρεσιν ἢ Th. || 46 μνηθι Iovliw Th.] k. ian. M

καλ. φεβo. Ath. || ἔρεσιν ἢ Th.] τὸ εἰς Ath. || anno
XIV. Zach.] τὸ τέταρτον Ath. || subscr. quae est in ε
Neob. dat. VI. k. Mai. CP. imp. Iust. Aug. falso huc
delata est || 53 anno XV. ε Iul.] εἰς Th. || 57 XXXII.
Zach.] XXII? cod. || anno XVI cod. || 61 τὸ εἰς Th.]
τὸ δ' Ath. || 69 XXXIII. Spangenberg] XVII M
74 XII. kal. Iun. Iul. I (Th.)] καλ. Iavovag. Ath. ||
XXXVII. Iul. ^p I Th. 150] XXXVI. Iul. ^b Th. 143 ε
Ath. || 78 VII. k. apr. C] πρὸς ἢ καλ. Άπερ. Ath. VII.
k. mar. M || XXXVIII. C] τὸ εἰς Ath. || XXIII.
Schoell] XXIII C τὸ εἰς Th. τὸ β' Ath. || 82 XVIII.
Iul. ^p Ath.] XVII. M || 87 anno III. Biener] τὸ β' Th.
|| 91 anno VI. Pagius] ann. III M || 93 et 95 et 98 subscr.
restituta e Th.

36510
Author Justinian 1st, Emperor of the East
Title Corpus Juris Civilis
Law Rom J96 1888

DATE. ~~Novvellae.~~ Vol. 3

University of Toronto
Library

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET

Acme Library Card Pocket
Under Pat. "Ref. Index File"
Made by LIBRARY BUREAU

NOT WANTED IN POC

